★ ACCADEMIA DI MEDICINA
TORINO

Salgue

Di Don Gio: Andrea

Salgue

Sandoi

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

MICHAELIS ETTMÜLLERI

PHILOS. ET MED. D.

Hujuſque in Illuſt. Lipſienſi Accademia Profeſs. Publ. & Practici, dum viveret, longè feliciſſimi & celeberrimi,

OPERA OMNIA

MEDICO-PHYSICA, THEORETICA ET PRACTICA.

EDITIO POSTREMA,

Accuratiſſimè ad mentem Auctoris recognita, mendis omnibus caſtigata, ac prioribus Editionibus duplo auctior, utpotè quæ omnes Auctoris Tractatus, Exercitationes, ac Collegia, ab eodem tàm publicè, quàm privatim habita, congruis in locis harmonicè connexa complectitur, ut nihil ampliùs deſiderari queat.

Cum Indice locupletiſſimo ad calcem totius Operis.

TOMUS SECUNDUS.

Hieronymi Glasso M.P. Calaritani.

VENETIIS, MDCCXII.

Apud Michaelem Hertz.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Ex lib. Hier. plazza M. D. nec non C. M. C. S.

SERIES MATERIARUM ET TRACTATUUM
In Secundo hoc Tomo contentorum.

COLLEGIUM PRACTICUM DOCTRINALE.

PROLOGUS GENERALIS. *Pag.* 1

PROLEGOMENON.

CAP. I. *De Facultatibus Medicamentorum.* 2
II. *De Conſtitutione Corporis Humani Vitali, ejuſque Læſionibus in genere.* 4
III. *Practica generalia circa Facultatem Vitalem.* 6
Art. I. *De Motu Sanguinis Circulatorio.* *Ibid.*
II. *De Motu Sanguinis Inteſtino & inde orta Cacochymia.* 7
Membr. I. *De Cacochymia Acida.* 9
II. *De Cacochymia Alcalina.* *Ibid.*
III. *De Cacochymia Pituitoſa & Seroſa.* 10
IV. *De Succorum Cacochymicorum Evacuantibus Univerſalibus.* 11
Tit. I. *De Vomitoriis.* *Ibid.*
Tit. II. *De Purgantibus per alvum.* 16
Tit. III. *De Diureticis.* 24
Tit. IV. *De Sudoriferis.* 26
CAP. IV. *De Facultate Animali.* 27
V. *De Auctoribus Practicis.* 29

M.A.N.C. Miscellanea Academiæ Naturæ Curiosorum.

LIBER I.
Praxeos.

SECT. I. *De Appetitu Animali & Fame læſa.* 30
CAP. I. *De Inappetentia, Anorexia, ſeu Fame imminuta.* 31
CAP. II. *De Appetitu depravato.* 37
Art. I. *De Faſtidio ſeu Averſatione determinata.* *Ibid.*
II. *De Pica & Malacia.* *Ibid.*
III. *De Faſtidio Alimentorum.* 41
CAP. III. *De Appetitu Nimio.* 41
Art. unic. *De Appetentia Canina.* *Ibid.*
SECT. II. *De Siti læſa.* 44
CAP. I. *De Siti Nimia.* *Ibid.*
II. *De Sitis defectu.* 47
III. *De Siti depravata.* 48
SECT. III. *De Alimentorum Maſticatione.* 48
CAP. I. *De Muſculorum Maſticationi inſervientium vitiis, inſpecie de Spaſmo Cynico & Tortura oris.* 49
II. *De Maxillarum vitiis.* 50
Art. unic. *De Dentium Stridore.* *Ibid.*
CAP. III. *De Dentium Vitiis.* *Ibid.*
Art. I. *De Dentium Defectu.* 50
II. *De Dentium Carie, Fœtore & Vermibus.* 51
III. *De Lapide Dentali ſeu Lithodonto.* 52
IV. *De Dentium Vacillatione.* 53
V. *De Dentium Stupore.* 55
VI. *De Dentium Algore.* *Ibid.*
SECT. IV. *De Deglutitione læſa.* *Ibid.*
SECT. V. *De Chylificatione læſa.* 57
CAP. I. *De Chyloſi Imminuta & Abolita.* 58
II. *De Flatibus in Stomacho & Inteſtinis.* 64
SECT. VI. *De Aſſumtorum in Stomacho Retentionis læſione.* 68
CAP. I. *De Vomitu & Nauſea.* 68
II. *De Vomitu Cruento.* 75
SECT. VII. *De Doloris Symptomatibus Stomachi.* 77
CAP. I. *De Anguſtia & Anxietate Precordiorum.* *Ibid.*
II. *De Cardialgia.* 78
III. *De Ardore Ventriculi.* 85
SECT. VIII. *De Fæcum Alvinarum à Chylo Separatione, & Succorum Pancreatici & Fellei Efferveſcentia vitioſa.* 86
SECT. IX. *De Contentorum in Inteſtinis Expulſione læſa.* 88
CAP. I. *De Expulſione Alvi Contentorum diminuta.* *Ibid.*

Art. I. *De Alvi Retentione.* Pag. 88
II. *De paſſione Iliaca.* 94
CAP. II. *De Expulſione Contentorum aucta.* 100
Art. I. *De Diarrhœa.* *Ibid.*
II. *De cholera.* 109
III. *De Lienteria.* 113
IV. *De Cœliaca.* 115
CAP. III. *De Expulſione Contentorum Alvi depravata.* 117
Art. I. *De Dyſenteria.* 117
II. *De Teneſmo.* 130
III. *De Fluxu Hepatico.* 132
IV. *De Hæmorrhoidibus.* 133
V. *De Ani Pruritu.* 140
SECT. X. *De Contentis Inteſtinorum Præternaturalibus, in ſpecie de Vermibus ſeu Lumbricis Inteſtinorum.* 140
SECT. XI. *De variis Inteſtinorum Doloribus, in ſpecie de Colica.* 142
SECT. XII. *De Situ inteſtinorum mutato.* 158
CAP. I. *De Herniis.* *Ibid.*
II. *De Ani procidentia.* 162
SECT. XIII. *De Chyli ad reliquas partes Motu & Diſtributione laſa.* 164
SECT. XIV. *De Pulmonum & Reſpirationis uſu.* 174
CAP. I. *De Inſpiratione laſa.* 175
Art. unic. *De Suffocatione.* *Ibid.*
Membr. I. *De Suffocatione à viis intercluſis, in ſpecie de Strangulatis & Submerſis, & ineptè deglutitis.* *Ibid.*
II. *De Suffocatione ex Gas variarum rerum.* 176
III. *De Suffocatione Convulſiva.* 178
CAP. II. *De Reſpiratione depravata.* 178
Art. I. *De Aſthmate.* 179
II. *De Singultu.* 193
III. *De Incubo ſeu Ephialte.* 196
CAP. III. *De vitiis Exſpirationis laſa.* 198
Art. I. *De Sternutatione.* *Ibid.*
II. *De Vitiis Vocis.* 200
Membr. I *De Aphonia.* *Ibid.*
II. *De Raucedine.* 201
Art. III. *De Tuſſi.* 204
IV. *De Catarrho Suffocativo.* 215
SECT. XV. *De Chyli in Sanguinem Tranſmutatione, Sanguiniſque Fermentatione laſa.* 220
CAP. I. *De Febribus in genere.* 223
II. *De Febribus Intermittentibus.* 236
III. *De Febribus Continuis.* 262
Art. I. *De Febribus Ephemeris.* *Ibid.*
II. *De Febribus Acutis Primariis.* 263
In ſpecie
1 *De Febribus Ardentibus.* 264
2 *De Febribus Continuis compoſitis.* *Ibid.*
3 *De Lipyria.* 265
4 *De Febribus Continuis cum Prunella.* 266
5 *De Febribus Colliquativis.* *Ibid.*
6 *De Febribus Ardentibus Deliris.* 267
7 *De Febribus Typhode, Elode, Hydrode.* *Ibid.*
8 *De Febre Aſſode ſeu Anxioſa.* 267
9 *De Febre Lyngode ſeu Singultoſa.* *Ibid.*
10 *De Febre Phricode ſeu horrifica.* *Ibid.*
11 *De Febre Semitertiana ſeu Hemitrito.* *Ibid.*
CAP. IV. *De Febribus Acutis Symptomaticis.* 281
V. *De Febribus Lentis.* 281
Art. I. *De Febribus Lymphaticis Glandularum Conglobatarum, in ſpecie de Febribus Catarrhalibus.* 282
II. *De Febribus Lymphaticis Glandularum Conglomeratarum.* 285
Membr. I *De Febribus Lentis Primariis.* 285
II. *De Febre Epiala.* 287
III. *De Febribus Syncopalibus.* *Ibid.*
IV. *De Febribus Lentis Secundariis & ſymptomaticis.* 288
V. *De Febribus Hecticis.* 289
CAP. VI. *De Febribus Malignis.* 294
VII. *De Morbo Caſtrenſi.* 312
CAP. VIII. *De Petechialibus.* 312
IX. *De febre Purpurata.* 317
X. *De Variolis & Morbillis.* 318
XI. *De Febre Scarlatina.* 329
XII. *De Peſte & Febribus Peſtilentialibus.* 329
De Peſtis Symptomatibus. 339
SECT. XVI. *De Saguinis ex Corde in Partes Motu, adeoque Cordis, hinc & Arteriarum Pulſu laſo.* 345
CAP. I. *De Cordis Palpitatione, & huic cognato Tremore.* 346
II. *De Palpitatione Arteriarum particulari.* 351
III. *De Lipothymia, Syncope & Virium proſtratione.* 352
SECT. XVII. *De Nutritione.* 358
CAP. I. *De Nutritione Partium laſa.* 359
Art. I. *De Atrophia, Tabe & Macie.* *Ibid.*
II. *De Phthiſi.* 361
III. *De Aridura Partium.* 373
CAP. II. *De Nutritione Aucta.* 375
Art. unic. *De Corpulentia Nimia.* *Ibid.*
CAP. III. *De Nutritione Depravata.* 378
Art. I. *De Cachexia in genere.* *Ibid.*
II. *De Leucophlegmatia & Anaſarca.* 384
III. *De Hydrope Univerſali.* 385
IV. *De Ictero Flavo, Nigro, & Albo.* 400
V. *De Lue Venerea.* 410
De ejus Symptomatibus, Gonorrhœa Gallica &c. 419
VI. *De Malo Hypochondriaco, & ejus ſummo gradu, Scorbuto.* 427
De Symptomatibus Scorbuti. 448
VII. *De Affectibus Cutaneis.* 461
Membr. I. *De Scabie.* *Ibid.*
II. *De Pruritu.* 464
III. *De Lepra.* 465
IV. *De elephantiaſi Arabum.* 466
V. *De Serpigine & Lychene.* *Ibid.*
VI. *De Phlyctænis.* 467
VII. *De Sudaminibus.* 468
VIII. *De Sironibus.* *Ibid.*
IX. *De Varis.* *Ibid.*
X. *De Lentiginibus.* 469
XI. *De Ephelidibus.* 469
XII. *De Maculis Hepaticis.* *Ibid.*
XIII. *De Gutta Roſacea.* 470
XIV. *De Cutis nigredine.* 470
XV. *De Porrigine.* 471
Art. VIII. *De Capilorum vitiis.* *Ibid.*
Membr. I. *De Calvitie.* *Ibid*
II. *De Capillorum defluvio.* 472
III. *De Alopecia.* 472
IV. *De Pilorum Tinea.* *Ibid.*
V. *De Plica Polonica.* *Ibid.*
SECT. XVIII. *De Sanguinis ex Partibus Refluxu vitiato, & exinde orta Inflammatione, tàm in genere, quàm in ſpecie.* 472
CAP. I. *De Sanguinis in parte quadam Stagnatione.* 472.
Art. I. *De Inflammatione in genere.* *Ibid.*
II. *De Inflammatione Faucium.* 478
Membr. I. *De Aphthis.* 486
II. *De Uvula exulcerata.* 487
III. *De Uvula Prolapſu.* *Ibid.*
Art. III. *De Inflammatione Stomachi, ejuſque Abſceſſu.* 488
IV. *De Inflammatione Inteſtinorum.* 489
V. *De Inflammatione Ani.* 490
VI. *De Meſenterii Inflammatione, aliiſque affectibus, & inde orto Abſceſſu.* 491
VII. *De Inflammatione Pancreatis.* 493
VIII. *De Omenti Tumoribus.* 494
IX. *De Inflammationibus Partium Thoracis internarum, in ſpecie, de Inflammatione Pleuræ, Pleuropneumonia, Peri-pneumonia, Pleuritide vera & notha.* 494
X. *De Inflammatione Hepatis & inde orto Abſceſſu.* 506
XI. *De Inflammatione Lienis.* 509
XII. *de renum inflamatione & Exulceratione.* 519
Art. XIII.

Art. XIII. *De Inflammatione Veſicæ Urinariæ.* 512
XIV. *De Inflammatione Membranarum Cerebri, ſeu Phrenitide.* 514
XV. *De Oculorum Inflammatione vera & notha.* 516
XVI. *De Inflammatione Aurium, earumque ulcere.* 523
CAP. II. *De Sanguinis Extravaſatione in peculiarem corporis cavitatem.* 524
Art. unic. *De Empyemate.* 524
CAP. III. Art. I. *De Hæmorrhagia in genere.* 530
II. *De Hæmorrhagia Narium.* 537
III. *De Gingivarum Hæmorrhagia.* 540
IV. *De ſputo ſanguinis.* 540
SECT. XIX. *De Motu ſanguinis ad Viſcera.* 545
CAP. I. *De Lienis affectibus.* Ibid.
Art. I. De *Lienis Intemperie vitiata.* 546
II. *De Lienis Conformatione læſa, & inde natis Tumore & Scirrho.* 547
III. *De Fermenti Splenetici læſione.* Ibid.
CAP. II. *De Hepatis læſionibus.* 547
SECT. XX. *De Seri ſuperflui Salibus recrementoſis impregnati per Renes excluſione.* 548
CAP. I. *De Læſa Urina in Renibus Secretione.* 549
Art. I. & II. *De Urinæ Secretione imminuta & abolita.* 549
Membr. I. *De Iſchuria Renali ſeu Urinæ Secretione læſa.* 550
II. *De Calculo Renum.* 554
Art. III. *De Urinæ Secretione nimis aucta.* 568
Membr. unic. *De Diabete.* Ibid.
Art. IV. *De Urinæ depravata in renibus Secretione.* 571
Membr. I. *De Urina Pingui & Oleaginoſa.* 572
II. *De Mictu Cruento.* Ibid.
CAP. II. *De Urina per veſicam Excretione læſa.* 575
Art. I. *De Urinæ Excretione abolita.* 575
Membr. I. De *Iſchuria Veſicali.* Ibid.
II. De *Calculo Veſicæ.* 579
Art. II. De *Urinæ Excretione aucta.* 581
Membr. unic. De *Urinæ Incontinentia.* Ibid.
Art. III. De *Urinæ Excretione depravata.* 583
Membr. I. De *Stranguria.* Ibid.
II. De *Dyſuria.* 587
SECT. XXI. *De Glandularum uſu & natura Lymphæ, ejuſque in glandulis Separatione & Motu debito læſis, indeque ortis Catarrhis in genere & in ſpecie.* 589
CAP. I. De *Lympha vitioſa Generatione.* 590
II. De *Lympha vitioſa Diſtributione.* 590
Art. I. De *Affectibus Catarrhalibus.* Ibid.
II. De *Coryza.* 600
III. De *Tuſſi, raucedine, aliiſque Affectibus catarrhalibus.* 603
IV. De *Epiphora.* 603
CAP. III. De *Lympha motu impedito, indeque orto Hydrope in genere & in ſpecie.* 603
Art. I. *De Hydropibus Particularibus in genere.* 604
II. *De Aſcite Particulari.* 605
III. *De Hydrocephalo.* 608
IV. De *Hydrope Pectoris.* 610
SECT. XXII. *De Sanguinis Motu ad Corporis circumferentiam, factaque ibidem Inſenſibili Tranſpiratione.* 611
CAP. I. *De ſudore Nimio.* 612
II. *De Sudore Depravato.* 612
III. *De Sudore Deficiente.* Ibid.

LIBER II.

Praxeos.

SECT. I. *De Spirituum Animalium Generatione ac Diſtributione læſa in genere, indeque Senſus & Motus læſionibus.* Pag. 613.
CAP. I. De *Facultatis Animalis Affectibus in genere.* 615
II. De *Facultatis Animalis Affectibus in ſpecie, ſeu Morbis Capitis.* 616
Art. I. De *Vigiliis nimiis.* ibid.
II. De *Somno nimio.* 621
Membr. I. De *Caro.* 621
II. De *Comate Somnolento, & Vigili ſeu Cataphora.* 622
III. De *Lethargo.* 622
IV. De *Noctambulis.* 622
V. De *Catalepſi.* 628
SECT. II. *De Senſibus Externis, eorumque læſionibus.* 629
CAP. I. De *Viſus læſionibus.* 630
Art. I. De *Viſu abolito.* 631
Membr. I. De *impedito Radiorum Viſualium per Pupillam Ingreſſu.* Ibid.
Punct. I. De *Palpebrarum Paralyſi.* Ibid.
Punct. II. De *Ungue ſeu Panno Oculi.* 631
Membr. II. De *Tunicæ Corneæ vitiis.* 634
Punct. I. De *Nubecula, Albugine, & Sugillatione.* Ibid.
Punct. II. De *Hypopio.* 636
Punct. III. De *Phlyctenis ſeu Oculorum Puſtulis.* Ibid.
Membr. III. *De Humoris Aquei vitiis.* 636
Punct. unic. De *Cataracta & Glaucomate.* Ibid.
Membr. IV. *De vitio Nervi Optici.* 640
Punct. unic. De *Gutta Serena.* Ibid.
Art. II. *De Viſu imminuto, & in ſpecie de Nyctalopia,* 642
CAP. II. De *Auditus læſionibus.* 642
Art. unic. De *Auditu imminuto, & abolito.* 643
Membr. I. De *Surditate.* Ibid.
II. De *Sonitu & Tinnitu Aurium.* 646
CAP. III. De *læſo Tactu.* 649
Art. I. De *Stupore.* 649
II. De Dolore. Ibid.
III. De *Artuum* Doloribus *lancinantibus & lacerantibus.* 655
IV. De *Odontalgia.* 656
V. De Dolore *Oculorum.* 659
VI. De *Aurium* Dolore. 660
VII. De *Cephalalgia.* 662
VIII. De *Doloribus Articulorum, ſeu Arthritide, Podagra, & malo Iſchiadico.* 674
CAP. IV. De *læſionibus Guſtus.* 682
Art. unic. De *Guſtu imminuto & depravato.* Ibid.
Membr. I. De *Aphonia.* 683
II. De *Loquela amiſſa.* 684
CAP. V. De *læſione Olfactus.* 685
Art. I. De *Olfactu imminuto, aut abolito.* 685
II. De *Polypo Narium.* 686
III. De *Odoratu depravato & Ozæna.* 687
SECT. III. De *Senſuum Internorum & Functionum Animalium læſione.* 688
CAP. I. De *Spirituum in Cerebro, & hinc Senſuum Organis inordinata ſeu præternaturali Agitatione, indeque orta Vertigine.* 689
CAP. II. De *Spirituum Animalium nimio & inordinato ſubinde ac vitioſo Motu in partes externas, motui dicatas, indeque ortis, Convulſionibus, Motibus Convulſivis ſeu ſpaſmis, & Epilepſia.* 696.
Art. I. De *Convulſione Clonica & Epilepſia.* 697
II. De *Convulſione Tonica.* 710
III. De *Tremore.* 712
CAP. III. De *Spirituum Animalium Motu & Influxu abolito.* 714
Art. I. De *Apoplexia.* Ibid.

Art.

II. *De Paraplegia*. *Pag.* 729
III. *De Paralyſi*. 731
CAP. IV. *De Operationum Rationalium defectu*. 740
Art. I. *De Ratiocinatione imminuta & abolita, & inde nata Memoriæ læſione & Stupiditate*. 740
II. *De Deliriis in genere*. 744
III. *De Deliriis à cauſis internis*. 746
Membr. I. *De Phrenitide*. 746
II. *De Deliriis Melancholicis*. 751
III. *De Mania*. 762
Art. IV. *De Deliriis à cauſa externa*. 768
Membr. I. *De Rabie*. 768
II. *De Tarantiſmo*. 773
III. *De Amore inſano*. *Ibid.*
IV. *De Philtris*. 773

LIBER III.

De Morbis Sexui Virili propriis.

SECT. I. *De Seminis vel potius Genituræ Virilis læſa Generatione*. 777
CAP. I. *De Seminis defectu aut inſufficientia*. 778
Art. I. *De Teſtium Inflammatione*. 781
II. *De Pneumatocele*. 783
III. *De Hydrocele*. 783
IV. *De Teſtium Scirrho*. 785
V. *De Sarcocele*. 785
VI. *De Hernia Varicoſa*. 787
CAP. II. *De læſa Genituræ Virilis retentione & excretione*. 787
Art. I. *De Genituræ citra coitum excretione*. 787
Membr. I. *De Gonorrhœa vera*. *Ibid.*
II. *De Gonorrhœa notha*. 791
Art. II. *De nimis cita Genituræ ejaculatione*. 792
III. *De Genituræ excretione nimis tarda*. 792
IV. *De Seminis excretione abolita, & quidem.*
Membr. unic. *De Caruncula Penis*. 793
SECT. II. *De læſa Penis erectione*. 793
CAP. I. *De Penis erectione deficiente, & hinc oriunda Impotentia Viri*. 794
CAP. II. *De Penis erectione aucta*. 797
Art. I. *De nimia Salacitate*. *Ibid.*
II. *De Priapiſmo*. 798
CAP. III. *De Penis erectione depravata*. 799
Art. I. *De Phimoſi*. 799
II. *De Paraphimoſi*. 800
III. *De Penis Inflammatione*. 800
IV. *De Penis Dolore*. *Ibid.*

LIBER IV.

De Morbis Mulierum.

SECT. I. *De Fluoris Menſtrui vitiis*. 801
CAP. I. *De Menſium Emanſione*. 802
II. *De Menſium Fluxu nimio*. 811
III. *De Menſium Fluxu depravato*. 816
Art. I. *De Menſium difficultate*. 816
II. *De Menſium paucitate*. 818
III. *De Menſium ſtillicidio*. 818
IV. *De Menſium decoloratione*. 819
V. *De Menſium fœtore*. *Ibid.*
VI. *De erratico & inordinato Menſium fluxu*. 819
VII. *De Menſium per loca aliena effluxu*. 820
CAP. IV. *De Fluore Albo*. 820
SECT. II. *De Appetitus Venerei vitiis*. 825
CAP. I. *De Virginitate læſa*. 825
Art. I. *De Genitalium Muliebrium ſophiſticatione*. 826
II. *De Mammarum ſophiſticatione*. *Ibid.*
CAP. II. *De Appetitu Venereo læſo*. 826
Art. I. *De Appetitus Venerei defectu*. *Ibid.*
II. *De Appetitu Venereo aucto*. 827
Membr. I. *De Uteri & Genitalium Muliebrium Pruritu*. 827
II. *De Genitalium Puſtulis & Scabie*. 828
III. *De Furore Uterino*. 828
SECT. III. *De Affectibus totius corporis, qui ſequiori Sexui ex vitio Uteri vulgò contingere dicuntur*. 830
CAP. I. *De Chloroſi*. 831
II. *De Cachexia Muliebri*. 832
III. *De Paſſione Hyſterica*. 834
SECT. IV. *De Viri admiſſione læſa*. 847
CAP. I. *De Vagina Uterina Anguſtia*. *Ibid.*
II. *De Procidentia Uteri*. 847
III. *De Inflammatione Uteri*. 850
IV. *De Uteri ejuſque Vaginæ Ulceribus*. 850
SECT. V. *De Conceptione læſa*. 851
CAP. I. *De Conceptione falſa*. 854
Art. I. *De Uteri Inflatione*. *Ibid.*
II. *De Uteri Hydrope*. 855
III. *De Hydrope Pudendorum*. 857
CAP. II. *De Conceptione imminuta & abolita*. 857
Art. unic. *De Sterilitate*. *Ibid.*
CAP. III. *De Conceptione aucta*. 859
IV. *De Formatione Fœtus læſa*. *Ibid.*
Art. I. *De Partu Monſtroſo*. *Ibid.*
II. *De Mola*. 860
SECT. VI. *De Regimine Gravidarum*. 864
CAP. I. *De Diæta Gravidarum*. 864
II. *De Fœtu debili roborando*. 865
III. *De Gravidarum Regimine in morbis*. 866
Art. I. *De Venæ ſectione in Gravidis*. *Ibid.*
II. *De Purgatione Gravidarum*. *Ibid.*
III. *De Opiatorum uſu in Gravidis*. *Ibid.*
CAP. IV. *De Gravidarum Symptomatibus*. 867
Art. I. *De Vomitu Gravidarum*. 867
II. *De Pica*. 868
III. *De Nauſea & Faſtidio ciborum*. *Ibid.*
IV. *De Torminibus Ventris Gravidarum*. *Ibid.*
V. *De Diarrhœa Gravidarum*. 869
VI. *De Dolore lumborum, coxendicum & pubis*. 869
VII. *De Odontalgia Gravidarum*. 870
VIII. *De Cordis Palpitatione & Syncope Gravidarum*. *Ibid.*
IX. *De Tuſſi Gravidarum*. 870
X. *De Hæmorrhagiis Gravidarum*. 871
XI. *De Suppreſſione Urinæ in Gravidis*. 872
XII. *De Stranguria in Gravidis*. 872
XIII. *De Spaſmis Gravidarum*. *Ibid.*

Art. XIV.

Art. XIV. *De dolore tenſivo, fiſſuris & rimis Abdominis in gravidis.* 873
XV. *De Aquarum ex utero effluxu immaturo in gravidis.* 874
XVI. *De Tumore & inflatione crurum in gravidis.* 874
XVII. *De Hydrope pudendorum in gravidis.* 874
XVIII. *De Varicibus gravidarum.* *Ibid.*
XIX. *De Hæmorrhoidum tumore in gravidis.* *Ibid.*
SECT. VII. *De partu & parturientium regimine.* 875
CAP. unic. *De partus læſionibus.* 876
Art. I. *De partu immaturo.* 877
Membr. unic. *De abortu.* *Ibid.*
Art. II. *De partus ſitu vitioſo.* 881
III. *De Symptomatis in & circa partum.* 881
Membr. I. *De doloribus parturientium nothis.* 881
Membr. II. *De partu difficili.* 882
Membr. III. *De fœtu mortuo.* 889
SECT. VIII. *De regimine puerperarum.* 891
CAP. I. *De Secundinæ retentione.* 893
II. *De lochiorum vitiis.* 895
Art. I. *De lochiis retentis.* 895
II. *De lochiorum fluxu nimio.* 899
III. *De lochiorum per loca aliena excretione.* 902
CAP. III. *De doloribus poſt partum.* *Ibid.*
IV. *De Lipothymiis puerperarum & uteri ſuffocatione.* 904
V. *De inſultibus epilepticis puerperarum.* 905
VI. *De gravidarum cephalalgia, vigiliis, & deliriis.* *Ibid.*
VII. *De pudendorum excoriatione.* *Ibid.*
VIII. *De tumore pudendorum.* *Ibid.*
IX. *De Fiſſuris labiorum pudendi.* 906
X. *De ruptura vulvæ ſeu perinæi.* *Ibid.*
XI. *De inflammatione uteri cum Gangræna.* 906
XII. *De hæmorrhoidibus cæcis.* 907
XIII. *De alvo ſuppreſſa puerperarum.* *Ibid.*
XIV. *De diarrhœa puerperarum.* 907
XV. *De incontinentia Urinæ Puerperarum.* 908
XVI. *De ſuppreſſione Urinæ puerperarum.* *Ibid.*
XVII. *De ventris rugis.* 908
XVIII. *De febribus puerperarum.* *Ibid.*
Art. I. *De febre Lactea.* 909
II. *De morbis acutis puerperarum.* 910
III. *De purpura ſeu febre miliari puerperarum.* 912
SECT. IX. *De lactis & lactantium vitiis.* 914
CAP. I. *De lactis defectu.* 915
II. *De lactis abundantia.* 916
III. *De lacte in mammis depravato, & variis inde natis Affectibus.* 918
Art. I. *De coagulatione lactis.* *Ibid.*
II. *De Abſceſſu Lactantium.* 919
III. *De mammarum fiſtulis.* 920
IV. *De inflammatione mammarum.* *Ibid.*
V. *De Eryſipelate mammarum.* 921
VI. *De Scirrho mammarum.* 922
VII. *De ſcrophulis ſeu ſtrumis mammarum.* 922
VIII. *De Cancro mammarum.* 923
CAP. IV. *De lactatione læſa.* 924
Art. I. *De papillarum defectu.* *Ibid.*
II. *De fiſſuris papillarum.* *Ibid.*

LIBER V.

De Morbis Infantum.

CAP. I. *De Infantum regimine.* Pag. 925
II. *De morborum infantilium origine.* 926
III. *De Retentione excrementorum in Fœtu.* 927
Art. I. *De retentione Meconii.* *Ibid.*
II. *De tranſpirationis occluſione.* 927
III. *De vitiis lactis.* 928
IV. *De Vitiis pultis.* 931
CAP. IV. *De morbis infantum præcipuis.* 932
V. *Morbi infantum ſpeciales.* 936
Art. I. *De torminibus ventris.* *Ibid.*
II. *De inflatione & tenſione hypochondriorum.* 939
III. *De Anorexia & vomitu.* 939
IV. *De ſingultu.* 940
V. De *alvi adſtrictione.* 941
VI. De *Intertrigine.* 942
VII. *De umbilici prominentia.* 942
VIII. De *umbilici inflammatione.* *Ibid.*
IX. De *Ani procidentia & teneſmo.* 943
X. De *urinæ ſuppreſſione.* 943
XI. De *incontinentia urinæ.* 944
XII. De *herniis infantum.* 944
XIII. De *ſcroti tumore aquoſo.* 945
XIV. De *Aphthis.* 945
XV. De *vigiliis nimiis.* 946
XVI. De *pavoribus in ſomno.* 947
XVII. De *Epilepſia.* 947
XVIII. De *dentitione infantum difficili.* 950
XIX. De *dentitione notha.* 951
XX. De *diarrhœa infantum.* *Ibid.*
XXI. *De lumbricis.* 952
XXII. *De Verme umbilicali.* 954
XXIII. De *Tuſſi.* 954
XXIV. *De obſtructione narium in infantibus.* 956
XXV. *De cruſta lactea, ſeu Achoribus, Favis, & Tineis.* 956
XXVI. De *Affectu pediculari, ſeu Phthiriaſi.* 959
XXVII. *De variolis & morbillis.* 960
XXVIII. *De ſubluxatione infantum.* 964
XXIX. *De macie & atrophia infantum.* 964
Cauſ. I. *De nutrimenti defectu.* 964
II. *De lumbricis.* 964
III. De *Crinonibus ſeu comedonibus.* 964
IV. *De vaſorum lacteorum & glandularum meſenterii obſtructione.* 965
V. De *faſcinatione puerorum.* 966
Art. XXX. De *febribus infantum.* 966

LIBER VI.

Chirurgia Medica.

PROOEMIUM. Pag. 969
CAP. I. *De tumoribus in genere.* 970
Art. I. *De tumoribus ſanguineis.* 975
Membr. I. *De inflammatione.* *Ibid.*
II. *De Ecchymomate & Suffuſionibus Sanguinis.* 976
III. *De Eryſipelate ſeu roſa.* 978
Art. II. *De Tumoribus & abſceſſibus criticis.* 979
Membr. I. De *bubonibus.* *Ibid.*
II. *De parotidibus.* 980
III. *De carbunculis.* 981
IV. *De furunculis.* 982
V. *De phymatis.* *Ibid.*
VI. *De phygethlis.* *Ibid.*
VII. *De paronychia.* 982
VIII. *De pernionibus.* 983

Art.

Art. III. *De tumoribus ex lympha vitio.* 983
Membr. I. *De Oedemate.* 984
II. *De ſcrophulis.* 985
III. *De ſcirrho.* 986
IV. *De cancro.* 987
V. *De Gummatis Gallicis.* 988
VI. *De tumoribus recidivantibus.* 989
VII. *De callis, gangliis, & Sarcomatis.* 989
VIII. *De excreſcentiis.* 990
IX. *De teſtudine, talpa, ſeu lupia.* 991
X. *De verrucis, clavis & cornubus.* *Ibid.*
XI. *De fungo.* 992
Art. IV. *De tumoribus vaſorum ſanguifluorum.* 992
Membr. I. *De aneuriſmate.* *Ibid.*
II. *De varicibus.* 993
CAP. II. *De vulneribus in genere.* 994
Art. I. *De vulneribus cum contuſione.* 1004
Membr. unic. *De Sclopetorum vulneribus.* 1004
Art. II. *De vulneribus malignis & venenatis.* 1005
III. *De vulneribus venarum & Arteriarum.* 1006
IV. *De nervorum vulneribus.* 1007
V. *De Pectoris vulneribus.* 1008
VI. *De capitis vulneribus.* *Ibid.*
VII. *De Vulnerum Symptomatis.* 1009
Membr. I. *De vulnerum, inflammatione.* *Ibid.*
II. *De vulnerum Eryſipelate.* 1009
III. *De carne in Vulneribus luxuriante.* *Ibid.*
IV. *De vulnerum doloribus.* *Ibid.*
V. *De Synovia.* *Ibid.*
VI. *De partium vulneratarum Convulſione.* 1010
VII. De *Partium vulneratarum Atrophia.* 1010
VIII. *De febribus Vulnerariis.* *Ibid.*
CAP. III. *De ulceribus in genere.* 1011
Art. I. *De Carie oſſium.* 1015
II. *De fiſtulis ſeu ulceribus Sinuoſis.* 1016
III. *De Fiſtula Lachrymali.* 1017
IV. *De ulceribus ſordidis & putridis.* *Ibid.*
V. *De Ulceribus Dyſepuloticis ſeu Phagedanis* 1018
VI. *De ulceribus cancroſis.* 1019
VII. *De ambuſtione.* 1020
CAP. IV. *De Luxationibus.* 1022
V. *De Fracturis.* 1025
VI. *De Gangrana & Sphacelo.* 1029
APPENDIX. *Praxis Extraordinaria.* 1032

MICHAE-

I. N. I.

MICHAELIS ETTMULLERI,

PHILOSOPH. ET MEDICINÆ DOCTORIS,
Facultatis Med. Adſeſſoris, & P. P.

COLLEGIUM PRACTICUM DOCTRINALE.

PROLOGUS GENERALIS.

CUm placeat vobis mecum voſmet exercere in Praxi, non poſſum non facere, quin facilem me præbeam, atque exorato Divino Numine, ad eam me accingam. Quod hanc itaque attinet: dividitur vel in *Vulgarem* ſeu *Ordinariam*, vel *Extraordinariam*. *Vulgaris* ſeu *Ordinaria*; quam hoc loco pertractabimus, adhuc eſt manca, & in quamplurimis mutila, idque duabus ex cauſis:

I. Eſt *defectus* ſufficientium *experimentorum* in Macro-& Micro-coſmo, ſuper quæ ſolida Theoria, hoc eſt aliorum, minus ſenſibus obviorum phænomenon, ex illis ſenſibus nobilioribus obſervatis, eorumque fiendi modis, applicatio & fiendi ratio fundari poſſit. Ob id tam ſtudioſè hodie excolitur Chymia & Anatomia, ut ibidem ex obſervatis Microcoſmis melior corporis humani operationum notitia, partim per Anatomen, partim per Chymiam detecta, etiam obtineri queat. Ex his Pathologia conſtituenda.

II. Cauſa eſt *defectus genuinorum & generoſorum remediorum* in Praxi tam univerſalium, quàm genuinorum ſpecificorum, quæ nempe in ſe efficacia ſint, &, ſine ſtomachi labore pharmaceutico, ſponte ſua vim medicamentoſam exerant. Unde qui ſupra vulgatam & ordinariam Praxin in Medicina excelluerunt Practici, hoc vel ope ſolidioris Theoriæ, vel ratione generoſorum remediorum, præſtiterunt. In quibus ultimis ſublimiores Chymiatri, ac horum anteſignani BASILIUS VALENTINUS, PARACELSUS, HELMONTIUS, POTERIUS, &c. excelluerunt.

Hinc in Praxi vulgari ratione prioris, Theoriæ nempe, defectu vix circa radicem morboſam, ſed potiùs circa ejus producta, verſari datur; Ratione poſterioris interdum anus aut Empiricus meliùs, maximè induſtrio & erudito Medico, curare obſervatur, & tam ſæpè affectus in ſe curabiles incurabilium inſcribuntur catalogo.

Dixi: Praxin vulgarem vis circa radicem morboſam, ut plurimum minus cognitam, à priori hactenus imperſcrutabilem, occupari, ſed vel circa cauſam occaſionalem, vel circa productum morboſum tantum, hoc vel corrigendo vel tollendo; unde ſæpiùs à poſteriori, rariùs à priori, curare ſolemus. Rem exemplo declarabo: Spina digito infixa externè, vel internè vitioſum fermentum, ſpinæ inſtar lædens, ſentiunt, ut ibi externè Tumor, inflammatio, abſceſſus in chirurgia; hìc verò internè affectus chronici frequentius ex digeſtione partis cujuſdam, vel publica vel privata, læſa, Acuti verò ex fermento peregrino, aut ſanguinem aut ſpiritum inquinante, proficiſcantur. Hinc ſi ſpina maturè removeatur, omnia evaneſcunt ſymptomata; qui verò vel anodynis, vel diſcutientibus, vel maturantibus, negotium tractant, naturæ quidem motum imitantur, & eam adjuvant; ſed à poſteriori ſaltim, quam à priori, ſpinæ nempe evulſione, commodiùs levare potuiſſent. Sic in maligna febre contagium inſenſibile eſt, quod morbum infert; hoc vel ſublato, vel appropriato remedio deſtructo, ceſſat febris; Contagium eſt leve, quod in lue Venerea peccat, & fermenta digeſtiva hebetat; hoc ſublato, facilè omnia curantur, quæ difficillimè & tædioſiſſimè per ſudores aut ſalivationes aliàs mitigantur: Sic fermentum aut ſpina eſt exile, quod circa unum ac tantillum effluvium acrius, nares inſigniter vellicans, impetuoſum ſternutationis ſpaſmum facit; his ſublatis, vel per appropriata correctis, ceſſant effectus; qui per opium à poſteriori ſaltem palliantur. Sanè frequentiſſimè in Praxi occurrit, ut non niſi à poſteriori productis morboſis ac ſymptomatis occurratur, à priori verò cauſa ſeu ſpina intacta relinquatur; idque vel ob cauſæ genuinæ ignorantiam, vel appropriati remedii defectum, Medicis ignorantibus optimè ſe agere opinantibus, ſcientibus verò tacitè ingemiſcentibus, & ſuos defectus adhuc deplorantibus.

Per *Extraordinariam* Praxin intelligo eam, quæ rarò inſtituitur & obſervatur, eaque differt à vulgari ſeu ordinaria duobus modis;

I. Ratione remediorum,
II. Ratione modi.

Illo, dum adminiſtrantur remedia, tàm vulgaria quàm ſublimiora & generoſa, *Arcana* dicta, plus in receſſu habentia, legitima tamen methodo, quibus paucis citò, tutò, & jucundè curatur: Hoc, dum Praxis per Curas magneticas, tranſplantatorias & amuleta, inſtituitur. Hinc in talibus medicandi rationibus, nec venæſectionibus, nec fonticulis & veſicatoriis, nec purgantibus, tantoperè opus habemus, quia ſola data vomitoria, & diuretica ac ſudori-

dorifera; applicata cum appropriatis, utramque faciunt paginam.

Ut ergò reformetur Praxis Ordinaria, & Theoria magis perficienda per repetita experimenta & obſervationes Anatomicas & Chymicas, & hinc remediis vel appropriatis particularibus, vel generoſis univerſalibus, adeoque plurimis ſcopis ſatisfacientibus, ſedulò opera danda erit. De utraque praxi hic agemus, extraordinariam tamen, tanquam ſublimiorem, ad finem reſervabimus, & appendicis loco in aliquibus Lectionibus proſequemur.

Ad ordinariam pergo, in qua non levis varietas eſt, tàm ratione methodi, quàm ratione remediorum; hanc igitur, quantum poſſibile, correctam jam dabo, in qua circa quemvis affectum præternaturalem ordine pertractandum, quinque capita obſervanda veniunt, quibus conſideratis, totus morbus innoteſcit.

I. Caput *Hiſtoria morbi* eſt, ubi enarratur Invaſio & Modus, affectuſque Accidentia, ubi ſic omnis diagnoſis ejuſdem, & omnia ſigna dignoſcantur & eruantur.

II. *Subjectum* ſeu *Pars affecta*: ubi diſtinguendum eſt inter *ſubjectum Inhæſionis* & *Radicationis*. *Subjectum Inhæſionis* eſt iſtud, quod maximè & primariò afficitur: *Subjectum Radicationis* vocatur propriè focus fomeſque morbi, & quod maximè ſuſcitabulum eſt cauſæ morbificæ. Dabo exemplum: Multi laborant vertigine, idque ob ſtomachi vitium; ubi ſubjectum inhæſionis eſt caput, vel cerebrum, radicationis verò ſtomachus.

III. Caput erit *Cognitio & Evolutio cauſarum*, tam remotæ quàm proximæ, tàm materialis quàm formalis, ſeu conſiderentur tam in ſe, quàm reſpectu alterationis præternaturalis, quam corporis quibuſvis partibus inducunt. Sub his cauſæ nonnaturales, naturales & præternaturales complectuntur, item characteres hæreditarii, & contagia extrinſeca.

IV. *Prognoſis*, quæ in unoquoque affectu determinanda, vel ritè inſtituenda eſt.

V. Eſt *Methodus Medendi* ſeu *curatio affectus*, quæ complectitur tam methodum medendi generalem (nam generalia debent præcognita eſſe, antequam ad ſpecialia fiat progreſſus) quàm ſpecialem cum cautelis Practicis, cum jam in ſpecie pertractandi ſint affectus; & remedia, ſimplicia & compoſita, nunc univerſalia, nunc ſpecifica interna & externa, unà cum Caſibus, Hiſtoriis & Obſervationibus Practicis.

Theoria autem & Praxis Medica in anteceſſum præſupponenda: Ubique obſervandum eſt, ut ſuper fundamenta Chymica & Mechanica, adeoque experimenta Theoria & Praxis Medica fulciatur, ac res difficilis & obſcura in Tyronum gratiam dilucidetur, ita ut in functionibus naturalibus primatum obtineant experimenta Chymica, in animalibus verò Mechanica aut Mechanico-Mathematica. Nam corpus noſtrum eſt machina hydraulico-pneumatica, cujus movens liquor ſpirituoſus per Chymiã explicandus: ſiquidem natura ſemper & ubique geometrizat. Jam verò, ſi ritè & cum laude Praxin aggredi, inque ea feliciter progredi velitis, ante omnia quatuor præſuppono neceſſariò à vobis præcognita:

I. Ut exactè calleatis ſeu cognitam ac perſpectam habeatis *naturam ſubjecti* Medicinæ naturaliter conſtituti, ut benè ſciatis, quomodo fiant naturales corporis humani operationes & functiones, uti & præternaturalè ſtatum: *Naturale* enim ſeu *rectum eſt norma, ad quam examinatur & emendatur præternaturale ſeu curvum*. Uno verbo, calleatis Phyſiologiam & Pathologiam, adeoque cognita ſit vobis Theoria ſecundùm varietatem Theſium & hypotheſium, tam veterum quàm recentiorum.

II. Requiro, ut exactè *ſitis verſati in materia Medica* ſecundùm omnia tria regna.

III. Tertium eſt, ut cognita ſit vobis *Pharmacia*, i. e, præparationes medicamentorum, & artificioſæ compoſitiones: Niſi enim cognitas habeatis ſimplicium vires, & componendi rationem ſeu methodum præſcribendi formulas, certum eſt, quod in multis habebitis impedimenta in Praxin.

IV. Nec ſine commodo præſupponitur cognitio methodi generalis, cui ſpecialis hæc eò meliùs ſuperſtruetur.

Pergo ad rem, & quidem duabus aut tribus lectionibus tractabo Prolegomena, ſeu ea, quæ erunt fundamentalia in omni Praxi: attentè percipiantur, quia continent fundamentum dicendorum.

PROLEGOMENON.

CAPUT I.

DE FACULTATIBUS MEDICAMENTORUM.

Cum totius corporis œconomia, tàm naturalis, quam præternaturalis morboſa, à modernis per principia mechanica, ſecundùm particularum minutiſſimarum, ex quibus omnes ejus partes, tam continentes quàm contentæ, conſtant, figuram, magnitudinem, ſitum; & inde natam texturam, eorumque motum & quietem explicantur, hæcque hypotheſis per experimenta Chymica optimè illuſtretur; ob id etiam medicamentorum Facultates, ſecundùm quas certam vim habent alterandi corpus, & inde natos eorundem effectus, optimè ex iiſdem principiis materialibus deducuntur.

Adeoque ſimplicium quorumcunque in tribus regnis vires & proprietates non ex ſuppoſitis potiùs, quàm demonſtratis, Elementorum manifeſtis quatuor Qualitatibus primis, multò minus ex ignoratis hactenus occultis proprietatibus determinandæ ſunt; ſed ex ſpecifica eorum virtute, ex ſingulari nempe particularum materialium textura in unoquoque ſubjecto definiendæ erunt, quæ ipſa ex ſemine primam ſuam nanciſcitur originem, adeoque *textura talis materialis intimus* quaſi *nucleus medicamentoſus craſis ſeminalis* ob id vocari ſolet.

Ut rem exemplo declarem: Cochlearia ſcorbutum curat, non quatenus præſupponitur calida, ſed ex ſpecifica textura particularum ejus minutiſſimarum; dum nempe hæ conſtituunt concretum adeò acre, ſubtile, penetrans, quod acidum vitioſum in ſcorbuto peccans ſui miſcela corrigit, deſtruit, & in aliam quaſi naturam tranſmutat, cujus texturæ nucleus ſeu ſpecifica craſis in iſtis volatilibus & acribus particulis, ſeu, ut aliàs vocantur, ſale volatili acri, præciſè conſiſtit: reliquo corpore ceu effœto nihil virtutis medicamentoſæ antiſcorbuticæ obtinente, Sicut etiam Creta Sodæ ſeu ardori ventriculi ſuccurrit: non quatenus frigida, ſed quatenus minutæ particulæ ita ſunt conformatæ & contextæ, ut quæcunque acida, quæ attingunt, mox imbibant, & ita cum acido in ſtomacho novum concretum invicem efficiant; quo fit, ut vitioſa iſta efferveſcentia, quæ ab acido anteà fiebat, remittebat, & conſequenter Soda ceſſet.

Textura talis minutiſſimarum particularum in concretis, earumque ſeminalis craſis, cum certò à priori definiri adhuc nequeat, ob id ſecundùm particularum quarundam in concreto magis prædominantium, in ſpecie per particularum ſalinarum, *acidi* nempe & *alcali* ſeu *urinoſi*, proprietates circumſcribi ſolet; Quia.

I. Dictæ ſalinæ particulæ pro materialium textura primatum obtinent inter alias, nempe pingues ſeu ſulphureas, aqueas, terreas particulas, utut hæ ipſæ omnes probabiliſſimè ex aqua ſola primam habeant originem.

II. Quia ex iis effectus quam plures materiales deduci poſſunt;

III. Quia aliàs in omnibus tã naturæ quã artis operibus mirabiles planè ac ſimul potentes ſe exhibet; Et

IV. Ipſa ſimplicia & particularia remedia ſaporũ vario-

rum

rum ſenſu, proxime ex ſalinis principiis deri vandorum, ceu tot differentiis medicamentorum craſeos indicibus ſe nobis ſubinde exhibeant.

Habemus enim *Acida* & *Alcalina* in Vegetabilibus ſalina principia: Illa in acetoſis fructibus, ſuccis, lignis, &c. Hæc in antiſcorbuticis, vulnerariis, &c. In animali regno præ cæteris ſal alcali volatile, copioſo oleo temperatum (ſub quo occultatum eſt acidum) luxuriat: In mineralibus verò imprimis acidum dominatur, nunc crudum, nunc pinguedinis tegmine ſulphureum, quod vel fixius, adeoque temperatius & nobilius, ut in metallicis, vel volatilius & acrius, ut in reliquis.

Cæterum ſub generali iſto acidi & alcali conceptu ſpecialis horum in unaquaque ſpecie, &, ut dixi, ſeminalis differentia attendenda eſt, ſecundùm quam ſpecificas & ſibi proprias qualitates ſeu dotes obtinent: hinc v. g. ſal alcali in Armoracia ſpecificum eſt anthypochondriacum: Sal volatile oleoſum in chelidonio majori ſpecificum anti-ictericum: acidum ſpiritus ſalis eſt ſpeciale diureticum: acidum ſpiritus nitri eſt ſpecificum Carminativum, &c.

Quoad ſpeciales ac ſimplicium & inde paratorum remediorum vires, ea quæ *Calida* dicuntur, ut piper, ſinapi, aliaque, operantur, vel quatenus immediatè ſenſus afficiunt, nempe linguam, & ita eam partium quarundam acrimonia feriunt, quæ dilutæ fibras & nervulos ita ſubeunt, ac ſi eſſent ignis corpuſcula, uti hoc per ſpiritum nitri illuſtrari poteſt: vel quatenus mediatè tales particulæ maſſam ſanguineam diſſolvere, fermentationem ejus ratione ſalis volatilis oleoſi intendere, & ita ejuſdem incaleſcentiam, & conſequenter caloris in partibus ſenſum augere valent; qualia ſunt ſalia volatilia oleoſa, imprimis olea deſtillata, aut ſpiritus inflammabiles, quia ſulphur ſanguinis inſigniter diſſolvunt, ejus reſolutionem promovent, & ita ſanguinis incaleſcentiam augent.

Frigida è contrà ſunt, quæ vel nullam talem impreſſionem motivam in partes ſenſiles faciunt, vel eam ab aliis particulis commotis exaltatam ſiſtunt, quà ratione ſaturnus frigidus, & inflammationes arcere dicitur: vel quatenus Maſſam ſanguineam plus minus inſpiſſando, aut fermentationem ejus intenſiorem coercendo, conceptum ejus calorem ita infringuntur; uti interno uſu ſunt acida, & imprimis nitrata.

Sicca ſunt ea, quæ ſubſtantiam humidam corporis, vel roridam nutritivam, vel ſeroſam diſtributivam velut imbibuntur; calcinata omnia, v. g. cornu cervi uſtum: aut eandem diſpergunt, & reſolvunt, ut evacuantia omnia, imprimis ſudorifera.

Humida è contrà erunt, quæ vel ſubſtantiam talem ſuggerunt, ut probè nutrientia temperata, paſſulæ, amygdalæ dulces; item potulenta, cereviſia, &c. vel illorum abſumptionem ſiſtunt, ut blanda anodyna, & quaſcunque evacuationes inhibentia.

Invaluit hactenus falſa perſuaſio, quod quam plurima ſimplicia ceu Aperitiva ad viſcerum, hepatis, lienis, meſenterii, &c. obſtructiones, utut ferè ſemper imaginarias, commendentur: cum tamen talia, v. g. Abſinthium, Centaurium minus, filix, ſalia fixa & volatilia, ſpiritus ſalis ammoniaci, Martialia, acidulæ, &c. proſint ſaltim, quatenus vitioſos & præternaturales in corpore ſuccos acres, ſalſos, & acriores, in ſpecie acidos, & inde vitiatam ſanguinis craſin, indeque derivata præternaturalia vitia bilis, lymphæ, ſucci pancreatici, digeſtionum errore ſubnata, corrigunt, emendant, & in ſtatum naturalem reducunt, nunc acidum nimium deſtruendo, nunc idem auſterum corrigendo, nunc bilem inertem ſale volatili acuendo, nunc acriorem oleoſo temperando &c. ſiquidem ab horum ſuccorum ametria, indeque natis vitioſis efferveſcentiis in primis viis, & inde læſa ſanguinis fermentatione naturali, non autem à fictis obſtructionibus, morbi in ſpecie chronici oriuntur; unde talia aperientia putata propriè *Alterantia* appellanda erunt.

Alterantia autem iſta in genere bino modo prodeſſe obſervantur.

I. Quatenus acidum vitioſum in corpore, in ſpecie circa primas vias, deſtruunt; illud vel abſorbendo, ut Martialia, terrea, calcinata; vel iſtud ſui miſcela in ſalſum tertium traſmutando, ut alcalia, tàm fixa quàm volatilia; vel illud temperando, ut oleoſa ſeu pinguia, tàm volatilia quàm fixa; quæ inter primi generis etiam *Invertentia*, & reſpectu efferveſcentiæ ab acido inductæ *Præcipitantia*, appellari ſolent.

II. Quatenus alcali vitioſum in corpore, imprimis bilem & maſſam ſanguineam corrigunt & emendant; iſtud vel acuendo ſimili alcali; vel temperando acidis, item oleoſis ſeu pinguibus: Nam & hæc duo, acidum & alcali, ex quorum conjunctione compoſitum tertium emergit, ut in Macrocoſmo, ita & in microcoſmo, primariam merentur conſiderationem.

Præter alterantia hæc generalia, quæ univerſaliter vel acida vel amara, &c. corrigunt, ad alterantia ſpecialia, quæ ſpecialem cauſæ morboſæ peccantis nocendi rationem corrigunt, vel alterant, *ſpecifica* ſeu *appropriata* dicta, reſpiciendum: ſcilicet abſinthium febribus tertianis in ſpecie, China Chinæ Quartanis, Myrrha Menſium defectibus, &c. medentur, utut ſub generali amarore generaliter ſale volatili oleoſo, acidi peccantis deſtructivo, pollere dicantur.

Interim duo hæc acria, acidum & urinoſum, corrigentia, ſunt medicamenta temperata nulla ſalium facultate excedentia, indeque ſapore dulci aut planè nullo, aut blanda oleoſitate vel mucilaginoſitate ſe nobis exhibentia, ut ſunt paſſulæ, Glycyrrhiza, amygdalæ dulces, ſemina frigida, mucilago ſeminis cydoniorum, ſulphur commune, Gummi Arabicum, lac, pinguedines animalium, &c. Hæc ipſa internè acre quodcunque, in ſpecie ſalſum dum obtundunt, dicunturque *Temperantia*: dum quaſi inviſcant, dicuntur *Incraſſantia*: dum fauces leniunt, & recrementis tuſſi eiiciendis quaſi vias lubricant, dicuntur *Expectorantia*: dum extrà impoſita acre doloroſum mitigant, & ita fibrarum ex dolore ſpaſmum ſeu criſpaturam remitti faciunt, *Anodyna*: dum eodem modo moderatè ab acido coagulatos ſuccos blandè fundunt, *Emollientia*: dum acrimoniam temperant, & temperando utrumque acre, horum amicam unionem in ſalſum tertium, adeoque pus promovent, *Maturantia* ſeu *Suppurantia* dicuntur.

Emollientibus contrariari videntur *Adſtringentia* dicta, quæ ratione texturæ ſtypticæ quodammodo auſteræ, in ſpecie ex terreo cum acido plus minus compoſitæ, operantur, & vel fluida quodammodo incraſſando aut coagulando ſiſtunt, vel fibras partium ſui additione ſtringunt, & ita anguſtant, ut alumen, terræ metallicæ cum acidis, animalium partes calcinatæ, plantago, gallæ, acacia noſtras, &c.

Ad iſta alterantia pertinent etiam *Febrifuga* dicta, quæ febribus intermittentibus in ſpecie medentur; & operari videntur, quatenus fermentum acidum febrile obtundunt, figunt, alterant, & deſtruunt: qualia ſunt alcalia, & his cognata, tam volatilia, ut ſpiritus ſalis ammoniaci, abſinthium, centaurium minus, carduus benedictus, quàm fixa, ut antimonium diaphoreticum, mater perlarum calcinata, ſal fixum abſinthii, &c. Quinimò pertinent etiam ad iſta, ea, quæ *Menſes pellere* dicuntur; & vel acidum ſimpliciter abſorbendo, ut Martialia; vel ſubſtantia ſua volatili ſanguini certam fermentativam turgeſcentiam conciliando, ut volatilia, myrrha, crocus, roſmarinus, ſpiritus & ſales volatiles, &c. operationes ſuas exercent.

Ad alterantia iſta etiam *vulneraria* pertinent, quæ acidum præternaturale & vitioſum, mitius quidem in vulneribus, acrius in ulceribus, blando ſuo & temperato alcali delent, & ita conſolidationem, remoto acido corruptivo fermento, promovent; ſive externè applicentur locis affectis; ſive internè propinentur, ut in ſtomacho nimio deleto acido, & chylo certo modo alterato, facilior fiat ſanatio: ut cancri fluviatiles, eorumque lapilli, ſaturnus, plantago, &c.

Cæterùm, dum Aperientia dicta ex vulgato ſenſu rejecerim, non removenda erunt *Incidentia* ſeu *Attenuantia*, & externo uſu *Reſolventia* dicta, quæ acrimonia ſua ſalina, nunc ſalſa temperata, ut tartarus vitriolatus, ſal ammoniacum, &c. nunc acida, ut ſpiritus ſalis dulcis, ſpiritus viridis æris, oxymelque; nunc alcalina, ut Armoracia, aromatica, abſinthium, ſpiritus ſalis armoniaci, &c. viſcida incidunt, aculeis ſuis penetrant, & ita coagulata plus minus, aut indurata mollia & fluxilia faciunt, quæ inter externo & interno uſu gummata imprimis eminent.

Experientia etiam compertum eſt, præter ſpecificam vim

vim & craſin, qua mediante certis humorum & cauſarum morboſarum vitiis medentur remedia alterantia, eorundem quædam certis quibuſdam viſceribus aut partibus magis amica aut inimica exiſtere: qua ratione aromatica omnia cerebro & nervis, amara hepati, acida ſtomacho, terebinthinata renibus, &c. amica: è contrà cantharides veſicæ, cepacea oculis, vitriolacea pulmonibus, Mercurialia nervis inimiciſſima eſſe ſolent: non quod talia proprio impetu eò ferantur, ſed quod pet corpus communi circulo cum ſanguine aut ſero & lympha circumrepta, vel certis in partibus & locis ratione determinatæ figurationis minimorum promptiùs ſe inſinuant, & ita certas alterationes alibi inſenſiles dictis in locis inducant, vel certas morboſas cauſas quibuſdam partibus in ſpecie hoſtiles ſingulariter corrigant: qua ratione cinnabaris antimonii ſpecificum cephalicum, item Antiepilepticum dicitur, quatenùs ſpeciale iſtud acidum, quod cerebrum afficit, & in nervis convulſiones infert, præ aliis remediis optimè tollit: fœniculum appropriatum ophthalmicum dicitur, quatenus vel cauſas morboſas oculis præſertim infenſas tollit & mitigat, vel humores oculorum claros & perſpicuos conſervat ſpecifico ſuo ſale volatili blando.

Porrò ad alterantia modò dicta vel maximè etiam pertinent aromatica, quæ odore plus minus forti, aut penetrante & ſapore acri plus minus amaricante, craſin ſuam in ſale volatili oleoſo conſtitutam habent, quod in eorum oleo deſtillato, totius craſin integram poſſidente, patet, ratione cujus cum activa ſint penetrantia, adeoque ſanguinis fermentativum motum ſtimulent, ſal volatile oleoſum ſanguinis, & conſequenter bilis augent, Calida vulgo & Sicca conſtituuntur, ut galanga, caryophylli, mentha, roſmarinus, caſtoreum, terebinthina, &c. Ratione huius ſalis volatilis oleoſi temperant hæc ipſa aromatica omnem acrimoniam, cruditates viſcidas reſolvunt, adeoque cruditati acidæ, & inde congeſtis ſordibus in inteſtinis & ſtomaco, indeque enatis flatibus, ex acido in materia viſcida oriundis, optimè conducunt: ob id etiam aromatica omnia ſtomachica; item *Carminantia* ſeu *Flatuum diſcuſſiua* eſſe ſolent.

Nervis porrò & cerebro, & inde compoſitis membranoſis partibus, quibus acidum quodcunque inimiciſſimum eſſe ſolet, optimè proſunt, quas fovent & recreant, adeoque earum affectibus ſpecificè ſuccurrunt: ob id *Neruina*, ac *Cephalica*, ac *Uterina*, eſſe ſolent aromatica, *Menſibuſque* ſimul *mouendis* dicata.

Quin & cum ipſum ſal volatile oleoſum aptiſſimum ſit, quod volatiliſando & fermentando abeat in ſpiritus volatiles, eodem modo analogos ſpiritibus noſtris vitalibus & animalibus, exinde *vis* eorum *confortatiua*, ac, ut vulgò vocant, *cordialis*, proximè emanat; hinc ſpiritus & aquæ confortantes, aquæ vitæ, aquæ apoplecticæ, &c. ex talibus ordinariò componuntur.

Porrò ultra alterantia ſunt & generalia remedia evacuantia, quæ inter, præter purgantia, ſunt Diuretica, & Sudorifera: *Diuretica* ſunt varia ac multiplicia, quæ nunc ad renes delata eos abſtergunt, & impedimenta urinæ excretionis removent, ut ſalia volatilia quæcunque; nunc urinarium ſerum acuunt, ut Raphanacea, & ex inſectis petita remedia, ut cantharides; nunc fermentum renum ſpecifica alcalina virtute acuunt, ut nitroſa volatilia; quæ inter primariò modò dicta inſecta etiam eminent.

Sudorifera verò ſunt, quæ acida abſorbendo ſanguini fluorem, & maiorem diſſolutionem conciliant, ac ita ſeri uberiorem & faciliorem ſecretionem, & cum eo ſordium imbibitarum excretionem promovent, adeoque alcalinæ plus minus ſunt naturæ, tàm volatilia, ut ſpiritus & ſal volatile cornu cervi, ſanguinis humani, ſuccus & Extractum cardui benedicti, &c. quàm fixa, ut antimonium diaphoreticum, ſal cardui benedicti, cornu cervi ſine igne, &c.

Aut, quæ ſuo modo huc pertinent *Alexipharmaca*, utut hæc ſint *duplicia*: partim *ſudorifero*, & ita contagia maligna eiicientia; partim *alterantia*, & venena in ſua craſi invertentia & corrigentia; ut v. g. nitrum invertit virulentiam antimonii & arſenici, ipſum antimonium fixum, in ſpecie cum nitro paratum, invertit virulentiam cauſæ malignæ in febribus malignis.

Atque hæc ferè ſunt generaliora remediorum particularium in Praxi vulgari capita. Quibus meritò præferenda erunt *Universaliora*, & quæ pluribus Indicationibus ſimul ſatisfaciunt, adeoque pluribus in caſibus applicari poſſunt, Remedia; qualia non eſſe impoſſibilia, præter experientiam PARACELSI, HELMONTII, BUTTLERI: de quibus *ſcripta* HELMONTII, item RODEN *Tract. Elixyr arboris uitæ*, aliorumque, vel opium ſuo modo probabile reddit, quibuſvis fere in morbis legitimo uſu ſalutare, & quod quæcunque ferè urgentia ſymptomata mitigat, utut palliativè potiùs ſpirituum & humorum effrænos motus ſopiendo, quàm eradicativè affectus tollat.

Talia univerſalia, aut ad talium naturam proximè accedentia, ſunt ex regno vegetabili & animali, præter opium ritè paratum, in ſpecie ſalia volatilia oleoſa, quodcumque acre cauſæ peccantis in morbis mitigantia, & ita noxas inde inductas corrigentia; ob id à SYLVIO adeò decantata: hinc ſulphura mineralium & metallicorum fixata. ſimili ratione univerſaliter acidum & urinoſum peccans temperantia, & vi ſingulari anodyna quæcunque in morbis urgentia tollentia, quæ inter ſpeciatim recenſetur *ſulphur vitrioli fixum* ſeu *oleum ignis veneris* HELMONTIUS, & cum eo paratus *Mercurius diaphoreticus* ſeu *aurum Horizontale*, item tincturæ ſolares legitimæ, item ſulphura antimonialia tam ſicca, quàm ex his paratæ *tincturæ antimonii* VALENTINI, & ſimilia alia plus minus Univerſalia.

CAPUT II.

DE CONSTITUTIONE CORPORIS HUMANI VITALI, EJUSQUE LÆSIONIBUS IN GENERE.

MEdicinæ Obiectum eſt Corpus humanum viuens, quatenus ſanabile: *Illud* quidem *materiale*: *Hoc formale*. Ut corpus hoc rectè conſideretur, attendendum eſt tam ad ipſam ſtructuram corporis materialem, quàm ad ejus actum vitalem formalem: Illa nempe ſtructura corporis humani, ſe habet inſtar artificioſiſſimæ machinæ hydraulico-pneumaticæ: Hic ſe habet inſtar principii moventis ſpirituoſi, & dictam machinam dirigentis.

In ſtructura hujus machinæ materiali duplex partium differentia imprimis conſideranda eſt: nempe dum partes quædam ſunt nerveæ, ſeu, ut aliàs vocantur, *ſpermaticæ*: aliæ verò ſunt *ſanguineæ*. *Illæ* ſunt nihil aliud, niſi mirabilis fibrarum textura, quæ prima partium ſtamina conſtituit, & primitus in ovo ex ejus colliquamento delineatur, & effingitur: *His* fibris poſtmodum *per coaguli modum ſanguis hinc inde adhæreſcit*, unde parenchymata ſanguinea naſcuntur; quæ duæ partes certo ſitu & nexu invicem cohærentes, materialem corporis ſtructuram conſtituunt.

Conſtant autèm materaliter dictæ partes non ex quatuor illis vulgaribus Elementis, ex quibus corpora naturalia quæcunq; conſtare aut componi finguntur; cùm talis quaternio à nemine adhuc evidenti ullà ratione, nec ulla certà vel ſaltem probabili experientia, fuit confirmatus: ſicut hoc eleganter docet BOYLE *in Chimiſta ſceptico*.

Exiſtentiam quidem Aquæ, Terræ, & Aeris, nemo negabit; cùm hæc ſunt maximæ portiones globum noſtrum componentes, ac receptacula ſeu diverſoria reliquorum variorum corporum: ſed an materialiter unà cum igne omnia componant miſta? dubitatur meritò: utut de aqua ſeorſim conſiderata res certiſſima ſit, eam miſtorum reverà ingredi compoſitionem: ut taceam THALETIS ſententiam, *omnia ex ſola aqua materialiter conſtare*. aſſerentis; quàm hypoteſin jam optimè confirmavit & illuſtravit HELMONTIUS *in ſuis ſcriptis*, ſpeciatim *Complexionum & Miſtionum Elementalium Figmentum*: quæ ipſa magis illuſtravit DAVID *von der BecKe Tractat. Meditat. & Experimenta circa rerum naturalium Principia*.

Ignem quod attinet; modernorum perſuadent experimenta, ignem noſtrum uſualem (nam de *cœleſti* in corpore ſolari concentrato & inde in univerſam mundi machinam, imprimis ipſos planetas, ut & tellurem, ſub nomine radiorum & luminis evibrato, non ſumus ſolliciti, utut multa perſuadeant, eundem itidem ex *ſulphure reſoluto* conſtare) nil aliud eſſe, quàm diſſolutionem corporum dictorum ſulphureorum, i. e. in re-

ceſſu pinguium acidorum, in ſui particulas immediatè minimas, factam imprimis mediante aëre, cujus diſſolutionis effectus duo inſeparabiles ſunt: Calor & Lumen; ſicuti hoc ſufficienter explicavit BECKIUS *Tract. ſupra citato pag.* 61.

Viget ignis imprimis in *flamma*, quæ eſt rarefactio & diſſolutio fumi; *fumus* verò eſt flamma inſpiſſata, conſtans particulis ulterius rarefactibilibus, elevatis per motum aëris, à calore rarefacti: hinc flamma quæcunque extincta abit in *fumum*, fumus condenſatur in *fuliginem*; & ita flamma, fumus, fuligo, fuliginis oleum, acidum pingue, ſunt unum idemque corpus, pro vario reſolutionis aut condenſationis ſtatu, diverſimodè modificato.

Cum verò videamus, omnia corpora fieri ſeu generari, nutriri & corrumpi ſucceſſivè & inſenſibiliter, adeòque per minimas particulas; ita ut ex minimorum horum corpuſculorum ſyncriſi ſeu unione certa, diacriſi ſeu ſeparatione, metaſtaſi ſeu tranſpoſitione, varia fiant, intereant, & alterentur diverſimodè corpora, potius multivarias tales particulas, ceu principia corporum materialia ac elementa aſſumamus: de quo videatur BOYLE *Tractatu de Origine Formarum & Qualitatum.*

Cum verò omnes hæ particulæ ſint materiatæ, adeoque quantæ, neceſſariò proprietates ſuas quantitativas & mechanicas, adeoque determinatam figuram ac magnitudinem, certum ad ſe ordinem & ſitum habebunt, unde per variarum talium particularum mediante motu unionem & texturam diverſa neceſſariò fiant corpora, multiplicesque horum affectiones. Particulæ tales per mutuam texturam conſtituunt mediante motu corpora miſta; qui tamen motus non vagus, ſed determinatus eſt, tam in materiæ compoſitione, quàm ejus varia conformatione, adeo ut non niſi vi ſeminum determinata ex iſtis particulis motu fermentativo à ſeminibus alteratis varia efformentur corpora.

Particulæ tales, quæ immediatè corpora conſtituunt, & in quæ etiam eadem immediatè reſolvuntur, numero quaternario pro explicandis corporum phænomenis commodè deprehenduntur, nempe ſunt:

1. Salinæ, nempe acidæ & alcalinæ, & ex his duobus enixæ ſeu ſalſæ.
2. Pingues.
3. Aqueæ: &
4. Terreæ.

Quæ quidem ſunt proxima corporum principia naturalia, non tamen ultima elementa, ſed hujus reſpectu potiùs principiata ſunt, ex aliis particulis ſimplicioribus priùs contexta; unde & ſub reſolutione in alias ſucceſſivè faceſſunt particulas, utplurimum aqueas: ita ut quamplurima, quæ maximè videntur compoſita, primò ex aqua per multiplicem particularum aquearum mutationem mechanicam in alias particulas modò dictas, vi ſeminali factam oriri, & tandem ultimò deſtructa ſeminum poteſtate tandem in aqueas redire ſoleant.

Sub generali enim acidi & alcali nomine innumerabilis ſalium, tanquam particularum magis activarum, diverſitas comprehenditur, cùm tàm urinoſa quàm acida mille modis pro varietate concretorum, in quibus exiſtunt, ſecundùm proprietates mechanicas differant; unde & tam variis modis inter ſe & cum aliis combinari, ac diverſi ſaporis diverſiſſimè ſalia ſalſa exinde oriri poſſunt, pro quorum omnium varietate ſpeciales quamplurimæ operationes naturales explicandæ ſunt in corporibus.

Imprimis *Fermentationes & Efferveſcentiæ* dependent à ſalium activitate: eſt ſcilicet *Fermentatio* motus inteſtinus particularum minutarum, ortus à mutua ſalium, acidi & alcali, reſolutarum in ſe invicem activitate, qua omnes reliquæ miſtum componentes particulæ variè inter ſe permiſcentur & agitantur, uſque dum ſequitur aut ultimi talis miſti reſolutio, aut nova ejuſdem alteratio, à ſalium iſtorum nova unione, aut ſaltem contemperatione, dependens. Idem planè eſt *Efferveſcentia*, niſi quod in hac puriora, adeoque acriora exiſtant ſalia, unde & fortiori invicem collidantur motu.

Ex talibus particulis, in ſpecie ſalinis & ſulphureis, etiam ſanguis & chylus, ſucci corporis noſtri primogenei, conſtant; unde & conſequenter totum corpus materialiter, ex iiſdem erit compoſitum: id quod confirmat reſolutio ejus mechanico chymica.

Quod ſi plures tales particulæ coëant in unam maſſam, conſtituunt *partes ſimilares*, ex quarum coagmentatione *diſſimilares* exurgunt: Sicut hæ ipſæ fibris & vaſis appenſæ & connexæ, ac inde in debitam conformationem ſuper baſin fibrarum *Organicas partes*, certis functionibus mechanicè exequendis deſtinatas, conſtituunt. Ita ut ratione materiæ ex Qua, partes vel ſimilares vel diſſimilares dicentur; ratione verò ſuperinductæ conformationis mecchanicæ, ſecundùm quam ceu inſtrumenta certis uſibus inſerviunt, Organicæ appellari ſolent, in quibus organis fibræ, harumque mechanica textura fundamentum conſtituunt: de quibus vid. GLYSSONII *Anatome Hepatis in Prolegomenis*.

Textura iſta particularum minutarum, componens partes ſimilares, conſtituit reverà earundem *Temperamentum elementale*; ſicuti eædem particulæ texturam liquidam ſanguinis compingentes, quaſi craſin conſtituunt: unde *Temperamentum Vitale*, quod aliàs in Calido & Humido conſiſtere dicitur, in totum corpus pro varia ſanguinis materiali miſcela varium derivatur.

Conſtituunt hæc ipſa ſimpliciter corporis machinam: Jam neceſſe eſt, conſideremus ejus *activitatem vitalem*: nempe dum machina hæc in motu eſt diverſimodè, dicitur *vivere*, ut ita, *vita* formaliter in hujus machinæ motu ſeu actuatione conſiſtat. Quod ſi motus iſti omnes penitus ceſſent, ita ut irrevocabiles ſint, *Mortua* eſſe dicitur: Quod ſi rectè & debitè omnes iſtos motus peragat, ad quos per ſe apta nata eſt, *Sana* dicitur; nam *Sanitas* eſt vitæ integritas: ſin verò perverſè aut vitioſè, & quaſi erroneè moveatur, dicitur *ægrotare*; nam *morbus* eſt vitæ labefactatio.

Principium iſtud internum, quod actuat & movet hanc machinam animalem, vitale ab effectu appellatum, quod aliàs etiam ſpeciali nomine anima dicitur, non eſt aliqua ſubſtantia immaterialis; quia

1. In quibuſdam eſt diviſibile,
2. Quia aliàs eſſet indeſtructibile, &
3. Quia in non-rationalibus eſt planè inintelligbile.

Sed eſt reverà ens materiale toti viventi coextenſum, & propter actionum varietatem omnibus partibus ac organis intimè præſens, ſimulque ob earundem celeritatem, vehementiam & diuturnitatem ſummè activum & mobile.

Hæc & alia attributa non conveniunt præterquam ſubtiliſſimæ cuidam & volatiliſſimæ ac mobiliſſimæ materiæ, ob id in ſchola Medica, analogicè licèt, *ſpiritus* appellatæ: nempe nil aliud hoc nomine intelligitur, quàm ſanguis aut ſuccus huic analogus in aliis brutis ſeu animalibus in ſubtiliſſimam ſubſtantiam reſolutus, & exactiſſimè volatiliſatus in præcordiis, tam per continuam ejus fermentationem, quàm non intermiſſam aëris inſpirationem; unde ulterius pro totius machinæ actuatione unà cum ſanguine diſtribuitur.

Reſolutio talis ſanguinis, & in ſubſtantiam ſpirituoſam volatiliſatio, propter craſin ejus ſalinam volatilem oleoſam, & quaſi nitro ſulphuream, fieri vix poteſt, quin cum inſigni ejus incaleſcentia & æſtuatione contingat, & fiat quaſi quædam ejus accenſio: vid. WILLISIUS *in Reſponſione Epiſt. ad Highmo. um de affectibus hyſtericis & hypochondriacis*; videatur etiam HELMONTIUS *Tractatu, In ſole Tabernaculum*, &c. *Tractatu, Blas Humanum*, item *Tractatu, Spiritus vitæ*.

Sanguinis ità attenuati & reſoluti, & quodammodo accenſi, ſubtiliſſimæ portiones, & quaſi flammeæ ſunt iſti Spiritus, qui & ob id à quibuſdam, luminoſi ſeu lucidi dicuntur, cùm in ſua natura plures lucis proprietates poſſideant; qui dum in ſanguinea maſſa micant & gliſcunt, Vitales dicuntur; dum verò in cerebro & nervis liberiori lumine radiant, Animales appellantur: ſicuti hi ipſi, dum ova fœcundant ſub fœcundo congreſſu, Genitales dici ſolent. Et hoc eſt, quod alii, animæ brutalis ſubſtantiam bipartitam faciant, nempe igneam ſeu flammeam, & lucidam: vid. WILLISIUS *de anima brutorum*, CORNELIUS *von der Linden, de anima hominis vitali*, & KOLHANS *de ſpiritu animali*, BARTHOLINUS *de luce animalium*, HORSTIUS *de Flammula cordis*, SCHYL *in Præf. ſuper Carteſium de Homine*.

Pro natura tamen ſanguinis, ceu materiæ ex qua, ſubſtantia hæcce ſpirituoſa reverà naturæ ſalinæ volatilis oleoſæ ſeu ſalinæ ſulphureæ eſſe videtur, quæ per fermentationem & aëris reſolutionem in ſanguinem volatiliſata, & celerrima agitatione à præexiſtente jam in ſiniſtro cordis ventriculo ſimili ſubſtantiam accenſa, inſtar occultæ flammulæ corruſcat, totum corpus calefacit,

facit, & à putredinis corruptione conſervat; Uno nomine, habet ſe inſtar ſubtiliſſimi & rectificatiſſimi ſpiritus vini calefacti inſigniter & quodammodo accenſi.

Spirituum horum ſubtiliſſima & quaſi radioſa textura lucida neceſſariò mutuam adhæſionem requirit, quæ abrupta, aut in quodam loco intercepta, non ſine periculo evaneſcit; hinc in ſuſpenſis diſcontinuitas hujus texturæ ſpirituoſæ in cauſa eſt, quod in momento omnis facultas princeps cerebri pereat; hinc & ſyncopizantibus repentè corpus frigidum, & quaſi mortuum jacet.

Denique horum ſpirituum accenſione quaſi quadam genitorum calor per totam machinam ſe diffundit, pro operationum quarumcunque facilitatione. Non ergò *Vita animalium* præciſè conſiſtit in calido ſeu calore, cùm quamplurima ſint frigida, & ipſa animalia calida ſuas habeant viciſſitudines ſecundùm magis & minus; Eſtque *calor* ſaltem conſequens quoddam neceſſarium vitæ in animalibus calidis. Hujuſmodi ergo *ſpiritus* volatiles reverà ſunt idem cum eo, quod alii *animam*, alii *ſpiritus inſitos & influos*, alii *calidum innatum*, alii *ignem animalem*, alii *flammulam vitalem*, alii alio nomine inſigniverunt.

Fundamentum ergò *vitæ* conſiſtit in ſanguine [vel ſucco huic analogo in aliis animalibus non ſanguineis] utpote ex cujus penu continua ſpirituum & concatenata eſt reparatio vel regeneratio; Hujus ergò legitima craſis & inde oriunda debita fermentatio ac ſpirituaſcentia & incandeſcentia, & ſpirituum independens hypoſtaſis plus vel minus diſſipabilis, radix eſt vitæ ſanæ vel ægræ, longæ vel brevis, &c.

Hæc omnia homo cum brutis habet communia, ipſi ſoli propria eſt *Anima Rationalis*, ſubſtantia reverà ſpirituoſa, immortalis & inalterabilis, cum corpore hominis animali nihil habens commercii, & ab œconomia animali, ejuſque functionibus planè excluſa, ſolas intellectus & voluntatis operationes immateriales ſeu inorganicas, ſibique proprias peragens. Ex unione tamen ejus cum corpore animali *ſenſuum* præſupponit *miniſteria* & exercitia in intelligendo, ut occaſione certarum ſpirituum animalium motionum ſibi formet conceptus & phantaſmata, unde in intelligendo pro harum exorbitantiis ſubinde & ipſa aberrat; ſicut è contrà pro voluntatis imperio certum ſpiritibus iſtis animalibus motum pro voluntario motu interdum imperare valet.

CAPUT III.

Concernens

PRACTICA GENERALIA,

circa,

FACULTATEM VITALEM.

IN legitima methodo inſtituendi Praxin, ante omnia in corpore humano pro fundamento obſervanda imprimis differentia fundamentalis duarum facultatum, totum corpus gubernantium & conſervantium, nempe vitalis ſeu naturalis, & animalis; harumque fundamenta. Genitalis autem ad animalem refertur: Vitalis in ſanguine & ſpiritu vitali, & inde derivatis reliquis ſuccis, & viſceribus ſanguinis alterationi dicatis, conſiſtit. In his fundata eſt Facultas vitalis, quæ conſervat corpus in Eſſe vitali: Hæc verò animalis in ſpiritu animali, cerebro ac cerebello, & inde nato ſyſtemate nervoſo & partibus nerveis, radicata eſt. Ratione prioris ad duo inſtrumenta naturæ mechanica, acidum & urinoſum, tàm in ſanguine quàm chylo, ac inde derivatis ſuccis, bile, ſucco pancreatico, lympha, &c. reſpiciendum, ut horum dyſcraſia, anomaliæ, varii motus, &c. ritè cognoſcantur, & maturè emendentur: ratione poſterioris ad multiplices nervorum diſtributiones & varias partium cum his connexiones, indeque natos conſenſus varios, probè attendendum, & hinc natis malis doloroſis ac convulſivis maturè occurrendum.

Ut res pateat clariùs, in ſanguine & inde derivatis ſuccis, &c. duplex conſiderandus motus; nempe vel integræ maſſæ ſanguineæ circulatorius, vel particularum ejus minutiſſimarum inteſtinus ſeu fermentativus. Ab his duobus dependet proximè vita hominis, ita ut uno intercepto pereat alter.

ARTICULUS I.

DE

MOTU SANGUINIS CIRCULATORIO.

QUod attinet *motum ſanguinis circulatorium* ſeu *localem* attendendum omninò Practico Medico eſt, ut conſervetur in æquali tenore, præcaveaturque omnis ejus ſtagnatio, vel quod impedimentum huic ſanguinis circulo affert. Præſtamus id mediante Pharmacia & Chirurgia: Mediante Pharmacia per ſudorifera ſanguinem colliquefacientia, quaſi attenuantia, & ita velociorem quidem, æqualem tamen motum per vaſa conciliantia. Chirurgia ſanguinis emiſſiones ſuadet, quibus imminuimus quantum, & facimus, ut in vaſis nimis repletis liberior ſanguinis fluxus fiat. Id autem quàm optimè fit per ſectiones tàm arteriarum quàm venarum, tàm vaſorum majorum quàm minorum, per ſcarificationes & cucurbitularum impoſitiones, ac per hirudines. *Effectus* ſanguinis evacuationis *primarius* eſt imminuere ſanguinis quantum, & ita indicatur imprimis à Plethora ad vaſa (ad vires enim illa non datur) tàm vera quàm apparente, quæ ſui imminutionem poſtulat: *Secundarius* ſanguinis miſſionis effectus eſt ſanguinis liberiorem circulum promovere, quod veteribus *Ventilatio* dicitur, ſive ſanguis ſtagnet in toto, ſive in parte, ubi inflammationem parit, ac in toto corpore ſtagnans, affectum ſuffocatorium infert.

Huc etiam Revulſio, Averſio, Derivatio, &c. pertinent, quæ non videntur legibus circulationis obſtare, utut plures putent: modo rectè explicentur. Ex hypotheſi autem Veterum explicare Averſionem, Revulſionem, & Derivationem, eſt impoſſibile; Stante enim ſanguinis circulo, impoſſibile eſt rationem dare revulſionis & averſionis, quia impoſſibile eſt, ſanguinem in aliquam partem fluentem, ex corde per alium locum evacuandi, revellere: v. g. impoſſibile eſt, ut ſanguis, qui aſcendit ad oculum inflammatum per partes circulandus, poſſit per venam ſectam pedis aut brachii revelli, ut eò non fluat. Ut ergò pateat, quid de his hypotheſibus habendum, dicendum, quod venæ ſectio ſi fiat, fiat evacuando & ſanguinem imminuendo: Imminuto ergo ſanguine, in ſpecie ſi ſit plethora, tàm ſimpliciter talis, quàm ſecundùm quid, & ſecta vena, movetur ſanguis omnis facilius, largiùs & promptiùs, quoniam majus occupat ſpatium in depletis nonnihil vaſis: Unde & ille, qui ſtagnans ſubſiſtit in vaſis in loco inflammationis, ſublata plethora non adeo vehementer ampliùs ſiſtitur, quin potius ad motum imminutum redintegrandum nonnihil diſponitur.

Nihilominus tamen quæritur: *an delectus venarum in venæ ſectione ſit habendus?* Reſp. quod reſpectu unius membris nullus reſpectus habendus; Si enim vena ſecanda in brachio, perinde eſt, ſive baſilica ſive mediana ſecetur, quia omnes oriuntur ex uno trunco: Reſpectu autem diverſorum membrorum maximè ſelectus habendus; Statuitur enim in œconomia microcoſmi duplex *regio*, *inferior* & *ſuperior*, reſpectu cordis tanquam centri, quod mittit ſanguinem reſpectu arteriæ deſcendentis in inferiorem, & reſpectu arteriæ adſcendentis in ſuperiorem regionem. Cor eſt terminus, à quo movetur ſanguis; & iſtæ regiones, ſuperior & inferior, ſunt terminus ad quem movetur ſanguis: Si ergò malum quoddam eſt in regione ſuperiori, & ratione hujus venæ ſectio inſtituenda, ac ego ſeco venam in inferiore regione, verbi gratia pede, tunc dicitur certo ſenſu *Revulſio Univerſalis*, nempe quando ſanguis in parte ſuperioris regionis corporis in inferiori evacuatur, dum hic ipſe in ſuperiori regione in quodam loco ſtagnat: Nam exinde hoc habemus commodi, quod dum in regione inferiori evacuamus ſanguinem, hic ipſe propter minus obſtaculum promptiùs movebitur inferiora verſus, quàm ſuperiora, dum ſcilicet ex corde erumpit in arteriam magnam: dum enim facta inflammatione in parte ſuperiore rami arteriæ magnæ adſcendentis ſunt infarcti, tunc in ramo arteriæ deſcendentis ob amplius ſpatium ſanguis è corde erumpens potiùs inferiora quàm ſuperiora verſus propellitur, & ita revellitur, ſeu ad inferiora retrahitur.

Por-

Porrò, quando ſanguis in quadam regione ſtagnando dat inflammationem, ſi ſecatur vena in regione eadem, in loco vicino, ubi pars affecta ſeu morboſa eſt, dicitur *Averſio* ſeu *Revulſio particularis*, ſicut ſi ſanguis evacuetur in contrario, dicitur *Revulſio Univerſalis*: ſic v.g. in ophthalmia ſi ſanguis evacuatur in pede, eſt *Univerſalis*; dum evacuatur in brachio, eſt *particularis Revulſio* ſeu *Averſio*, dum nempe ſanguis ſuperiora verſus facto foramine in loco vicino inferiore evacuatur, eſtque nihil aliud, quàm ſanguinis ſtagnantis per locum proximum evacuatio. Et hæc Averſio ſeu Revulſio particularis non habet locum, niſi jam prægreſſa fuerit Revulſio univerſalis.

Tertium denique, quando ſecatur vena loco affecto proxima, dicitur *Derivatio*, in qua derivatione debent incidi eæ venæ, per quas aliàs ſanguis ſtagnans naturaliter ſolebat fluere: v.g. pono *anginam*: In ea ſi vena non in collo, ubi ſanguis ſtagnat, ſed in pede ſecatur, dicitur *Revulſio Univerſalis*; in brachio quocunque, tanquam in loco ejuſdem regionis, ſi inſtituitur, *Revulſio particularis* ſeu *Averſio* audit, ſi ſub lingua raninæ, tanquam loco affecto proximæ, dicitur *Derivatio*; quoniam per has ſanguis in faucibus ſtagnans naturaliter debet refluere, & hæc eſt *Derivatio*. Ponam ulterius *inflamationem uteri*, in hac *Revulſionis* gratia inſtituitur venæ ſectio in brachio, ſed in regione repoſita, *Averſionis gratia* in eodem, ſed remoto loco, nempe in pede; & *Derivationis gratia* in labiis vulvæ: ſcilicet apponuntur hirudines, qui modus *Italis* & *Hiſpanis* frequens eſſe ſolet, & AMATO LUSITANO in frequenti uſu fuit.

Quæritur, *an hæc Revulſio, Averſio & Derivatio adhuc habeant locum ob circulationem ſanguinis*? Affirmatur: verùm non ſenſu veterum, ſed alio, de quibus venæ ſectionibus, prout circulationi ſanguinis applicari debent, vid. HIGMORUS *in Diſquiſ. anat. Corp. Hum. pag.* 150. Hoc negotium ſanè plus habet in receſſu, quàm æſtimatur, quod demonſtrabo per exempla, & rationes. Quod attinet exempla Revulſionis, Derivationis, &c. ſeligo in FORESTI *lib.* 28. *Obſ.* 3. quo, revulſionis efficaciam in muliere monſtrat. Mulieri enim cum actu fluerent menſes nimium, aperta ei vena in brachio fuit, unde ſubitò menſtruum fuit reſtrictum: ſed poſt ordinario tempore, quo ei vena ſecta fuit in brachio, ſenſationem cum aliquali dolore percepit, inſignem palpitationem in brachio paſſa fuit, quo tempore & menſium fluxus recurrit, & iſta palpitatio non ceſſavit, niſi venâ aperta fuerit. *Secundum exemplum* habet LINDANUS, expertus Practicus, in *Collegio ſuo Practico Manuſcrip. in Hartmannum*, ubi refert exemplum Chirurgi Amſtelodamenſis, qui laboravit opthalmia oculi dextri, ad quam vocatus Medicus ſenior, tundit venam in brachio dextro, unde magis magiſque inflammatio fuit aucta: ratio, quia ſanguis in motu ſurſum jam erat impeditus; unde facta apertione in parte ſuperiori promptiùs adhuc ſuperiora verſus movetur ſanguis propter metum vacui adeòque inflammatio augetur; ſunt enim duo rami, unus diſtribuitur in brachium, alter adſcendit in caput. Videns hoc Medicus ſequenti die, in brachio ſiniſtro venam ſecavit, & exinde ſiniſter oculus, anteà illæſus, fuit etiam inflammatus: hoc videns ipſe tertio die repetiit venæ ſectionem in brachio dextro, & tunc æger omninò in dextro oculo redditus fuit cœcus; unde denuò ſecavit venam in brachio ſiniſtro, exinde iſtius oculi auxit inflammationem: His ita factis TULPIUS peritus vocatus ſtatim juſſit venæ ſectionem fieri in pede, unde ſenſim oculi ab inflammatione fuerunt liberati. *Tertium* dat GABELCHOVERUS *in Cen.* 4. *Obſ.* 92. qui refert, quod mulier ſub fluxu menſium applicari paſſa fuerit cucurbitulas cum ſcarificatione in regione dorſi ſuperiori: reſtricti menſes varia accidentia intulerunt, quæ, cùm diu vexarunt ægram, nec ceſſaſſent, niſi ægra quoad menſes in ſtatum naturalem fuerit reſtituta. Reverà Revulſio, Derivatio, &c. adhuc certis circumſcribuntur regulis. Ratio, quia non eadem ampliùs cum Veteribus, qui putarunt, omnem ſanguinem in unum locum fluere; ſed omnes hæ ſanguinis detractiones vel revulſiones tantum operantur, quantum evacuatur ſanguis, & quatenus, imminuendo, ſanguini conciliatur liberior circulus, & ſub ſpatio, quo extra corpus effluit, dum in vaſis inanitis liberior ex corde affluit, loco affecto levantur. Verùm vix juvat levamen tamdiù, quandiu vena eſt aperta, & actu ſanguis effluit; ſimul enim atque eadem clauditur, etiam ſanguis denuò æqualiter per ſua vaſa circulatur: tamen eo ipſo, quo loco inanitioni oppoſito liberiùs influit ſanguis eo quod imminuta fuit ſanguinis quantitas, minus ſubſiſtit in loco inflammationis, quia etiam vaſis nonnihil inanitis per ramos vicinos faciliùs movebitur, quàm ut omninò in loco inflammationis ſtagnet. Unde quando revellimus, primariò quidem evacuamus ſanguinem: (2.) dum fluit, adhuc ipſi promptiorem motum ad regionem contrariam conciliamus: & (3.) dum denuò clauſum eſt vas, propter inanita & imminuta vaſa, nimium incrementum inflammationis impedimus, & certum levamen ægro conciliamus. Res eſt facilis, modò diſtinguantur duæ regiones corporis. Ad hunc uſum ventilatorium referendi ſunt & alii uſus venæ ſectionis ſecundarii, dum nempe per accidens medetur partui difficili, urinæ ſuppreſſioni, caſui ab alto, &c.

Venæ ſectio ergò evacuatoria ubique inſtitui poteſt; in ventilatoria autem certus eligatur locus.

ARTICULUS II.

DE
MOTU SANGUINIS INTESTINO, ET INDE ORTA CACOCHYMIA.

Motus ſanguinis & inde natorum ſuccorum *fermentativus*, præſupponit duo ſalia, eaque volatilia, inſigniter activa, nempe acidum & urinoſum ſeu alcali. Hæc in maſſa ſanguinea inſtituunt motum inteſtinum ſeu fermentativum, dum internè temperantur & colliquantur mutuò per particulas ſulphureas pingues, diluuntur per aqueas, figuntur per interpoſitionem particularum terrearum. Hæ particulæ ſalinæ ſunt fundamentum iſtius motus, ita ut rationem principii activi obtineant, reliquæ verò paſſivi: Origo & fundamentum harum particularum, & inde dependentis motus fermentativi ſanguinis, eſt ex ſemine, unde oritur craſis ſanguinis materialis ſeminalis, quæ uti in quolibet homine varia, ita exin varietas eſt motus fermentativi ſanguinis, unde etiam varietas Idioſyncraſię, quæ maximas turbas dant in Praxi. Prout enim variat craſis ſeminalis, ſic variat motus fermentativus, qui in jugi tenore per legitimum uſum ſex rerum non naturalium conſervatur, ſicut per illegitimum uſum harum læditur ſanguinis craſis, & conſequenter vitiantur ſalia, indeque oriuntur Cacochimiæ, i. e. particularum dictarum ſalinarum ametriæ ſeu degenerationes à craſi naturali, anomalię, & variæ inde natæ efferveſcentiæ, quarum fundamentum conſiſtit in his duobus ſalibus, ſed à ſtatu naturali corruptis; ita ut in genere cacochymia ſit vel acida, in qua acidum vitioſum eſt; vel alcalina, in qua ſal urinoſum vitioſum: quæ maturè à Medico cognoſcantur & emendentur.

Inſtrumenta curationis deſumuntur ex triplici fonte:

1. Pharmaceutico,
2. Chirurgico.
3. Diætetico.

Quo ad remedia, quæ ex fonte Pharmaceutico deſumuntur, non levis inter eà intercedit differentia; triplex enim ex eodem modus curationis exſurgit, quod eundem quidem habet ſcopum præfixum, ſed non eadem incedit via.

Primus curationis modus fit per generalia, nimirum in genere laxando & alterando. Talem methodum imprimis habuit SYLVIUS *in ſua Praxi*, quam *cuivis tyroni artis medicæ ſummoperè commendo*, quia *facillima eſt ac peſpicua*: ubi enim quis altiùs in Medicina progreſſus, ſtatim videbit, quid in receſſu habeat ejus Praxis?

Secundus curationis modus fit *per particularia & ſpecifica*, dum nimirum præmiſſis præmittendis adhibentur appropriata, quorum uſu ceu falce quadam radix morbi demetitur: v. g. ſuppono aliquem laborare dyſenteria maligna; hic præmiſſo aliquo purgante Rhabarbarino, curatio vulgò inſtituitur (1.) per adſtringentia, (2.) per lac, &c. ceu temperantia, (3.) per conſolidantia; eſtque curatio univerſalis. Potiùs autem adhibentur ſpecifica, qualia ſunt priapus ceti, hæmatitis præparatus, cruor leporinus (*imprimis leporis menſe Martio in fuga capti*) os ſepiæ præpa-

ratum, & ſimilia, ſociatis imprimis etiam opiatis. Qui modus curandi nuſpiam in Praxi obſervatus, hodiè tamen colitur.

Tertius curationis modus fit per arcana ſeu *panaceas*, aut *remedia prolycreſta dicta*. Hæc ſunt, quando Medicus nobili aliquo remedio inſtructus, eo præmiſſis præmittendis quoſvis ferè morbos curare tentat; hinc dicit *HELMONTIUS*: *Pauca ſunt, quæ Medicum nobilitant*; pauciſſimis enim remediis tantum præſtabit, quantum tota ſæpè Pharmacopœja non præſtat.

Dicam autem fundamentum triplicis hujus differentiæ: In genere præſuppono, *cauſam morborum* in genere eſſe duplicem:

1. *Efficientem* ſeu *formalem*, quæ eſt *ſpiritus impetum faciens*: Nam *à quocunque fiunt actiones ſanæ in ſtatu ſano, ab eodem & fiunt actiones morboſæ in ſtatu ægro*; Et à quo fiunt actiones naturales in corpore noſtro, ab eodem & fiunt actiones præternaturales,
2. *Materialem* ſeu *Occaſionalem*, cujus ſcilicet occaſione ſpiritus in hujuſmodi actiones perverſas trahuutur, uti ſunt ſapor & odor, ſeu fermentum peregrinum (vocet quis ut lubet) à quo vel immediatè, ut in contagiis, vel mediatè, mediantibus ſcilicet humoribus, ſpiritus in actum educuntur: v. g. *laborat quis febre quartana atroci propter cauſam aliquam irritantem* (*quæ eſt acidum ſui generis fixum*,) *huic ſi ex inſperato diarrhæa superveniat* quale *exemplum nuper mihi in praxi obtigit*) *ceſſat paroxyſmus*, *non quidem plane* (fit enim paulò poſt ut plurimum recidiva) ſed ad quoddam tempus. Fuit hic cauſa materialis acidum aliquod in glandulis collectum, irritans ſpiritum. Jam qui per univerſalia curant, reſpiciunt ſaltem cauſam morbi materialem & occaſionalem in genere, eamque ut removeant, contendunt, reliqua naturæ morborum curatrici relinquunt.

Conſiſtit autem *cauſa* hæc *occaſionalis* juxta HYPPOCRATEM in intemperantia, hoc eſt in eo, quod humoribus, vel ſpiritualibus debitè aſſimilari nequit; *vis enim irritativa conſiſtit in textura vitioſa particularum minimarum, qua ſpiritus irritati morbum producunt*: *Texturæ* hujus *humorum materialis nucleum conſtituunt Acidum & Urinoſum*, *in ſtatu naturali volatilia exiſtentia*, à qua etiam qualitates dependent & variant: acidum temperatur ab oleo & deſtruitur ab alcali, alcali tamen paſſivè ſe habet, informatur enim ab acido; acidum autem activè ſe habet. Jam qui per univerſalia curant, nil magis opus habent, quàm ut corrigant illud acidum, ac data porta quanto ocyus eliminent. Obiiciat quis: At multi dicuntur de bile, de ſale ejus volatili urinoſo, à cujus turgeſcentia multi quoque oriuntur morbi, quæ per acida alterantur, Rectè, concedo id quidem: Verùm, bilis reverà eſt aliquod ſalſum volatile oleoſum: quando enim bilis peccat, revera ſemper peccat ſalſum ejus volatile oleoſum, quod figentibus acidis, antimonialibus aut vitriolicis, eſt corrigendum: ſic dicunt in eryſipelate bilem peccare, ſed falsò; nam acidum volatile peccat.

Revera enim Cacochymia oritur proximè à vitio acidi vel alcali; quæ ſalia, ſi pro ſubiecto habent materiam aqueam vel ſeroſam, oritur *cacochymia ſeroſa*, vel *Catarrhi*; vel ſi materiam viſcidam, tenacem & craſſam, *pituitaria* ſeu *chyloſa* vocatur. Unde vulgata aliàs quadruplex cacochymia, bilioſa, melancholica, pituitoſa, & ſeroſa, cum dictis facilè conciliari poteſt Nam quod veteres vocarunt cacocochymiam bilioſam, hoc moderni per ſal volatile oleoſum à ſanguine & bile, à ſtatu naturali declinans, explicant: Veterum verò cacochymiam Melancholicam jam explicant per acidum vitioſum; quæ dum hærent in muco viſcido, exhibent veterum cacochymiam pituitoſam: dum verò diluuntur à ſubjecto ſeroſo ſeu aqueo, conſtituunt illorum Cacochymiam ſeroſam,

Origo ergò omnis *Cacochimiæ* eſt ex vitio ſalium, à ſeminali craſi ſucceſſivè degenerantium, Remota autem origo cacochymiæ eſt ſimpliciter ex digeſtionibus læſis, ſpeciatim ex errore digeſtionis primæ; his læſis, læditur craſis omnium ſuccorum, unde cacochymia; ſive ſtatuantur digeſtiones tres, ſive quatuor, ſive ſex.

Tribus autem modis fit: vel ob digeſtionum Relicta, Tranſmutata, & Tranſmiſſa, uti diſtinguuntur ab HELMONTIO. Ob *Relicta*, ſi recrementa vitioſa emittenda & expurganda retinentur in corpore, in partibus & partium culinis: Ob *Tranſmutata*, ſi ipſæ digeſtiones aberrant, vel vitio fermenti, vel objectorum fermentandorum, ut non ritè fiant, digerenda variè mutentur, & in multiplices ſordes abeant: Ob *Tranſmiſſa* cacochymia oritur, ſi recrementa digeſtionum ex una transferantur in aliam, ex prima in ſecundam, &c. Undè hic habenda ratio primæ digeſtionis in ſtomacho.

Fundamentum omnis *cacochymiæ* eſt cacochylia, ut adeò vetum illud vulgare ſit: *Cacochylia eſt mater cacochimiæ, & hæc conſequenter cachæxiæ*. nempe digeſtio prima in ſtomacho eſt fundamentum omnium digeſtionum. Ex his cauſis oriuntur cacochymia acida & urinoſa.

In ſpecie peccant hæc ſalia; & (1.) quidem ſal volatile urinoſum (quod cum ſulphure bilem conſtituit) nimia quantitate, nimia acrimonia, interdum nimia oleoſitate & pinguedine, interdum ſingulari & anomalo vitio, pro diverſo uſu rerum non naturalium: v. g. per ſapores rem explicabo; Inter plantas antiſcorbuticas cochlearia, abſinthium, fumaria, &c. omnia habent ſal volatile in ſe, & tamen etiam in ſpecifico ſale volatili eſt differentia: ſimili ratione & noſtri corporis ſal volatile variis modis poteſt variari ſecundùm ſapores, & diverſis ac variis modis variare fermentationem: Cauſæ, quæ vitio hujus ſalis dant occaſionem, ſunt imprimis alimenta aromatica, item alimenta acria & penetrantia, quæ partim augent, partim acrius reddunt hoc ipſum ſal volatile maſſæ ſanguineæ: Accedunt vigiliæ, exercitia, iracundia, & ſimiles affectus, qui nunc exaſperant & acrius reddunt, alio modo diſponunt hoc ipſum ſal volatile; & inde totam maſſam ſanguineam. (2.) E contrà acidi vitia ſunt, quando hoc eſt nimis exceſſivum, i. e. copioſum, aut quando eſt nimis acidum, aut quando vitioſum, i. e. ſapore rancido, aut vitioſè ſalſo, aut aluminoſo auſtero, aut alio ſimili inquinatum. Ubi eſt nimis copioſum aut inquinatum, maſſa ſanguinea ſpiſſeſcit, & tardè circulatur: Ubi eſt vitioſum, variæ iſtæ in efferveſcentia ſanguinis contingunt anomaliæ, quæ ſcorbuticis & hyſtericis familiares. Cauſæ ſunt variæ, aſſumpta imprimis acida, plus minus talia, item aer frigidus inſpiratus, qui acido occulto videtur imprægnatus, triſtitia, mœror, curæ, deficiens motus, & ſimilia augent partim, partim acrius reddunt acidum.

Hæc duo, *acidum*, & *urinoſum*, rectè vocantur *duo pugiles* à SWALVE *Tr. de ſale alcali & urinoſo*, qui continua pugna fatigant maſſam ſanguineam, ut fit in fermentatione; quandiù æqualibus & proportionatis viribus concernunt, tandiu conſiſtit ſanguis in aliquali motu & fermentatione naturali; ſimul ac verò alterum deficiat aut labaſcat, fit vitiata fermentatio, & totus maſſæ ſanguineæ ſtatus turbatus.

Quæritur: *quomodo his occurramus?* Reſp. duobus modis: Nempe vitia hæc

1. Alterando.
2. Vitiatos ſuccos evacuando.

Alterantia ſunt vel generalia, vel ſpecialia ſeu ſpecifica: *Evacuantia* ſunt etiam totuplicia, vel generalia, pluribus in caſibus uſualia, vel ſpecialia, ad certam cauſam morboſam eliminandam determinata.

Alterantia generalia ſunt, quæ acidum vitioſum & alcali vitioſum corrigunt, indeque natam præternaturalem efferveſcentiam ſiſtunt, eorum ametriam in debitam harmoniam reſtituunt, &c. ex quibus interdum evadunt abſorbentia, Præcipitantia alias dicta. *alterantia ſpecifica* ſunt, quæ hoc alcali, hoc acidum, certa ratione degenerans, tranſmutant.

Unde qui porrò per ſpecifica curant, hi reſpiciunt quidem ad cauſam materialem, non tamen per generalem, v. g. acidi, dulcis, vel amari alicujus &c. conceptum, ſed per ſpecifica, quibus hoc vel illud acidum in ſpecie corrigunt: Sic v. g. in pleuritide peccat acidum, in ſoda peccat acidum, in ſtranguria, exulceratione renum, podagra, nephritide, dyſenteria, &c. etiam peccat aliud acidum. Hæc diſtincta non ſunt unum acidum, ſed diſtinctè curantur, Sub quolibet affectu acidum peccans ſpecificum habet ſaporem, ſecundùm quem nunc hunc, nunc iſtum morbum producit;

nunc

nunc coagulatur ſanguis, ut in pleuritide, nunc urinam inquinat, & facit ſtranguriam: ſic dens apri & lucii piſcis ſpecialiter deſtruunt acidum in pleuritide, licet generaliter per omnia alcalia fixa enervetur: lapilli cancrorum, acidum aliàs quodcunque corrigentes, deſtruunt acidum in ſtranguria, &c. Hinc illa, quæ maximè hanc vel iſtam cauſam corrigunt, dicuntur *ſpecifica*, vel *appropriata*. Acidum enim, ſicut variat ſecundùm ſapores diverſos, ita ſpecifici ſapores, aut ſpecifica horum ſalium vitia, nobis à priori incognoſcibilia, remedia alterantia ſpecifica ſeu appropriata, per experientiam cognita, requirunt. Ita v. g. dum in ſcorbuto peccat acidum vitioſum, non quæcunque alcalia conveniunt, ſed appropriata tantùm, quæ ſcilicet præter hoc, quod acidum corroſivum corrigunt, etiam ſpecificum acidum in ſcorbuto corruptum, emendant. Ita in ictero flavo non quæcunque amara conveniunt, ſed ſpecificum iſtud amariſſimum, chelidonium majus (quod tamen ſuperat abſinthium) quod ipſum præter alcali naturam generalem, ſpecificam vim habet, ſpecificum in ictero peccantem saporem corrigendi.

Et hinc eſt, quod HIPPOCRATES, quem omnes adhuc laudant, *Tr. de antiqu. Med.* (eſt Tractatus cedro dignus) in eo totus ſit, ut rejiciat qualitates elementares, tam ex Theoria Medicorum, quàm ex Praxi, & omni conatu ſe monſtret Chymicum, dum defendit totis viribus, quòd peccet amarum, dulce, ſalſum, inſipidum, & ſexcenta alia, & quod etiam his ſaporibus morboſis per medicamenta, ſpecificos quoque ſapores habentia, ſit occurrendum. Igitur attendunt hic Authores ſapores iſtos, quos corrigere tentant.

Modus hic eſt optimus curandi, in Praxi Medica primariò conſiderandus, & in quovis ſpeciali caſu evoluendus, in quo ipſo fida experimenta chymiæ, cæcorum manuductricis, ſunt conſulenda. Hæc enim appropriata maximum habent uſum, ubi Generalia non ſatis faciunt, & citò & tutò id præſtant: ſed expertum requirunt Medicum.

MEMBRUM PRIMUM.

De Cacochymia Acida.

QVoad generalia verò, quæ acidum corrigunt, contraria alcalica nunc volatilia ſunt, nunc fixa, tàm in quanto quàm in quali, ſive reverà talia, quæ acidum deſtruunt, ſive alcalibus ſimilia terrea, abſorbentia: v. g. ex regno vegetabili omnia ſalia urinoſa vel cineritia, abſinthii, tartari, cardui-benedicti, centaurii minoris, &c. deſtruunt acidum, & coeundo in ſalſum mutant; item omnia aromata, & aromatica, qualia abſinthium, mentha, fœniculum & cooleoſa, & pingula, quę obtundunt, & quaſi aculeos acidi, ſive ſint expreſſa, ſive, quod melius, deſtillata, ut omnes ſpiritus inflammabiles, ſpiritus vini, naſturtii, cochleariæ, &c. olea deſtillata, caryophyllorum, macis, &c. quò & camphorata pertinent. Ex regno animali acidum deſtruentia ſunt: Spiritus & omnia volatilia, quæ abundantiſſimè ex animalium partibus eliciuntur, ut cornu cervi, cranii humani, viperarum, ſpiritus urinæ, vel ſalis ammoniaci, ſanguinis humani, item partes animalium quævis duræ, ut cornua, oſſa, ungulæ, lapilli cancrorum, maxilla lucii piſcis, dens apri, ebur, os ſæpiæ, unicornu, cornu cervi uſtum, & ſine igne, teſtæ cochlearum, reliquaque conchylia, & producta Marina, quæ potenter corrigunt acidum, ita ut eorum attactu planè mutetur, & ex iis emergat ſapor urinoſus. Ex regno minerali deſtruunt acidum ſulphura mineralium fixa, ut antimonium diaphoreticum, quæcunque terrea fixa & lapides, ut creta, terra ſigillata, corallia, hæmatites, oſteocolla, ſilex calcinatus, & concreta metallica, iſtud abſorbendo, & edulcorando: Mars primariò, & omnia Martialia, promptiſſimè id abſorbent, & dulcificant. Poſt Martem eminet Saturnus, ſaccharum Saturni, & omnia Saturnina, quæ attactu acidi ſaporem dulcem ſacchatinum acquirunt. Aurum & ſolaria remedia habent potentiſſimam vim, contumaciſſima abſorbendi acida, præſertim acidum vinoſum, quale eſt acidum podagricorum, & ita podagram compeſcunt; Specialiter quoque abſorbent acida tartarea in corpore. Augent verò hæc acida, quæcunque aſſumpta talia, vel læſa digeſtio prima, in ſpecie Panis, Vinum, &c. quæ habent acidum gratiſſimum nobis, maximè ſtomacho, unde acidum nativum per panem ritè paratum ſuſtentatur, & per vinum in rectâ doſi conſervatur, ſi non excedatur, aliàs acidum præter naturale fit, & ſic concurrit vitium digeſtionis primæ. Acidum item augent poſitivè dulcia, v. g. ſaccharata, mellita, &c. quæ omnia, utut prima fronte dulcia, & acidis quaſi contraria videantur, in receſſu tamen habent acidum egregium, ſpiritum nempè inſigniter acidum & corroſivum, qui per deſtillationem ex retorta, vel per fermentationem facilè excitatur. Excipiuntur tamen ab his paſſulata.

Pro corrigendo autem acido in genere, ſufficiunt ſequentes formulæ:

℞. *Lapill. Cancr. præp.*
Corall. rub. præp.
C. C. uſti præp. an. ℈ j.
Sal. tart.
Abſint. vel *card. bened.* an. gr. xv. vel xvj.
Olei deſtillat. cumini.
Caryophyll. an. gutt. xij.
Laud. opiat. ferm. gr. v. vel vj. ad viij.
M. f. *pulvis* pro 4. vel 6. doſibus. S.
Pulvis præcipitans pro aliquot vicibus.

℞. *Lapill. Cancr. præp.* ʒ j ß.
Unicorn. foſſil.
Corall. rub. præp.
C. C. uſti præp. an. ʒ ß.
Salis abſinth. ʒ j.
Nuc. moſchat. ℈ j.
M. f. *pulv.* S. *ut anted.*

℞. *Lapill. Cancr. præp.* ʒ j.
Oſſ. ſepiæ ʒ ß.
Corall. rub. præp.
Cretæ præp. an. ℈ j.
Salis abſinth. ℈ ij.
Nuc. moſchat. ʒ ß.
M. f. *pulv.* S.
Pulvis præcipitans.

℞. *C. C. uſti præp.* vel *ſpod. præpar.* ʒ ß.
Corall. rub. præp.
Cryſtall. præpar.
Terræ ſigillat. vel *ſalis abſinth.* an. ℈ ß.
M. S.
Pulvis præcipitans.

Uſurpetur ante evacuationem, ubi peccat materia acida.

℞. *Salis abſinth.*
Lapill. Cancr. prep. an. ʒ ß.
M. f. *pulv.* pro duabus doſibus.
Potio deſtruens acidum.

℞. *Aquę card. bened.*
Fœnicul. an. ℥ j ß.
Spiritus ſalis ammoniaci ʒ j ß.
Lapill. Cancr. prepar.
Corall. rub. prep. an. gr. xv.
Salis fumar. gr. xij.
Olei deſtillat. caryophyll. gutt. vj.
Syr. menthę ℥ j.
M. S.
Potiuncula precipitans benè agitanda.

Hęc ſunt ingredientia talia, quæ in genere acidum corrigunt. Præ cæteris tamen omnibus Mars in corrigendo acido, in primis viis peccante, primatum obtinet.

Ex volatilibus pro corrigendo, & deſtruendo acido auſtero hypochondriaco, & hyſterico talis ſit formula:

℞. *Aquę majoran.*
Menthę vel *roſmar.* an. ℥ j ß. ad ℥ ij
Vitę matt. ʒ iij. vel ʒ vj. ad ℥ j.
Eſſ. Caſtor. ʒ j ß.
Spiritus ſal. ammoniaci vel hujus loco *liqu. C. C. ſuccin.* ʒ ß ad ʒ j.
Syr. fumar. ʒ ß. vel ʒ vj. ad ℥ j.
M. f. *Potio.*

De qua capiatur ſæpe *cochlear* j.

Nonunquam adduntur *Corall. rub. præp.* & *lapill. Cancr. præp.* an. gr. xv. ad xxiv. vel ʒ ß. item *Olei deſtill. caryophyl.* gutt. iij. vel vj.

MEMBRUM II.

De Cacochymia Alcalina.

QUod attinet *Cacochymiam alcalinam*, hanc, ſi alcali acrius fuerit, quæcunque acida, alcali deſtruentia, & in

& in tertium ſalſum coeuntia, tam vegetabilium, ut acetum, ſuccus citri, berberum, cydoniorum, &c. quàm Mineralium, ſpiritus eorum acidi, ſimplices & compoſiti, ſpiritus vitrioli, ſalis, Nitroſa imprimis, ut nitrum probè depuratum nitrum Vitriolatum ſeu arcanum duplicatum Mynſichtii, tartarus vitriolatus, hepaticum rubrum; item ſpiritus nitri cum ſpiritu vini dulcificatus, qui mirè convenit in Cacochymia bilioſa, duplici ex cauſa, partim quod deſtruat acrimoniam ſalinam, partim quod figat ejus mobilitatem volatilem, quò minus in efferveſcentias præternaturales erumpere poſſit; item ſulphurea mineralia, & metallica cum nitro fixata, ut ſunt, Sulphur commune, omnia antimonialia cum nitro aut ſpiritu nitri fixata, antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale, &c. adeò ſunt decantata; quæ optimè acrimoniam, & oleoſitatem volatilem temperant, indeque inflammabilitatem facilem figunt quaſi & corrigunt, ſimulque anodyna ſunt, & mediante ſudore hæc fixata & correcta per poros evacuant; Nitrata quidem ratione amaroris, deſtruunt ſal alcali volatile, ratione ſulphuris copioſi adjuncti in omnibus nitratis corrigitur oleoſitas, & nimia figitur, ne veniat efferveſcentia. Opiata quoque non ſunt negligenda, quæ obortas hinc nimias efferveſcentias, palliativè quidem, potenter tamen, domant, & refrænant, ſimulque conjunctos ſæpiùs feroces ſpiritus compeſcunt; vel ſi cacochymia urinoſa oleoſa, corrigitur per ſpiritum, & ſalia volatilia, ut ſalis ammoniaci, cornu cervi, &c.

Acidum augmentant, *& acuunt* omnia acida aſſumpta, in ſpecie acetum deſtillatum, ſpiritus vitrioli, & ſalis. Sal volatile oleoſum, & inde natam bilem, augmentabunt in corpore ſimiliter quæcunque ſalia volatilia, tàm acria, quàm oleoſa, & hinc omnia aromatica, & ſpirituoſa, ut aqua cinnamomi, ſpiritus cochleariæ, ſpiritus cornu cervi, &c. item remedia amara, qualia in ictero & febribus intermittentibus uſitata, ut acrius reddant ſal volatile oleoſum; v. g. ex abſinthio, centaurio minori, chelidonio majori, mentha, olea deſtilata aromatum &c.

In ſpecie pro corrigendo ſale volatili acri ſeu bilioſo, indéque nata phlogoſi, alvi fluore bilioſo, ſiti, &c. v. g. in febribus ardentibus,

℞. *Nitri antimoniat.* ʒj.
Arcan. dupl. ʒß vel ℈ij.
Bezoard. miner. ℈j.
M. f. *Pulvis*.
Div. in 3. par. æq. S.
Pulvis refrigerans pro tribus vicibus.

℞. *Nitri antimoniat.* vel *arcan. dupl.* ʒß.
Bezoard. miner. ℈j.
M. prô duabus doſibus.

℞. *Nitri antimoniat.* ʒß.
Arcan. dupl. gr. xv. vel ℈j.
M. f. *Pulvis*.
Item

℞. *Ebor. ſine igne*,
Pulv. hepat. rub. an. ʒß.
M. f. *Pulvis*:
div. in 2. par. æqual.

℞. *Pulvis hepat. rub.* ℈ij.
Lapill. Cancr. præp. ℈j.
M. div. in 2. vel 3. part. S.
Pulvis digeſtivus doſin unam mane, alteram veſperi.

Uſurpetur ante evacuationem, ubi peccat ſal volatile oleoſum.

Item pro eodem ſcopo:

℞. *Aquæ acetoſ.*
Rubi idæi an. ℥jß.
Succ. citri rec. vel *cydon. rec.* ℥j.
Antimonii diaph. ℈j. vel ℈ij. ad ʒj.
Bezoard. miner. ℈ß ad ℈j.
Syr. rubi Idæi vel *acetoſ. citri* ʒvj ad ℥j.
Spirit. nitri dulc. q. ſ. ad gratiam
M. f. *Potio*, D. S.
Potio refrigerans, *& alterans pro aliquot vicibus.*

Uſurpetur pro aliquot doſibus, pro doſi cochl. ij.

℞. *Aquæ Rubi idæi* ℥iij.
Succ. ejuſd. ℥iij.
Antimonii diaph. ʒj.
Syr. rubi id. ℥ß.
Spirit. nitri dulc. q. ſ. pro grato ſapore.
M. D. S.
Potio refrigerans pro aliquot vicibus.

Utraque verò, acida nempe, *& alcalina vitiata*, temperant, quaſi obtundendo corrigunt remedia ſulphurea, pinguia, & oleoſa, ex omnibus tribus regnis, quæ quaſi catholica celebrantur, tàm volatilia quàm fixa. In regno vegetabili temperata ſunt imprimis emulſiones ex ſeminibus oleoſis; v. g. amygdalis dulcibus, pineis, piſtaciis, ſeminibus quatuor frigidis majoribus, & minoribus, papaveris albi, &c. Hæc ſiquidem oleoſitate ſua temperant omne acre, acidum & urinoſum, in corpore: quod etiam faciunt olea deſtillata vegetabilium, ſed cautiùs uſurpentur ob oleoſitatem, qua valdè inviſcant: Mucilagines, & gummi Arabicum, Tragacantha, ſaccharum, glycyrrhiza, althæa, Malva, & omnia ejuſmodi emollientia, olera eſculenta, rapæ, item opiata; ſed palliando. Ex minerali regno lac, ſerum lactis, item gelatinæ animalium, &c. Præ cæteris ſulphura Mineralium, & hinc metallica fixa, ſunt adeò nobilia, cùm non ſolùm temperent omne acidum acre in corpore, & hinc Cacochymiam, ſed etiam ſimul vi anodyna prædita ſint, adeòque hæc ſulphura fixa in tanto pretio apud practicos habeantur, quatenus ad univerſalium remediorum claſſem propiùs accedunt: id quod ſulphura antimonialia, exque his paratæ tincturæ, item tincturæ ſolis, &c. ſufficienter confirmant. Pertinet huc quoque aqua calcis vivæ.

MEMBRUM III.

De Cacochymia Pituitoſa, *& Seroſa*.

Tertiò quoque radicantur ſalia peccantia in ſubjecto, nunc viſcido, nunc ſeroſo; unde *Cacochymia pituitoſa*, *& ſeroſa*. Facilè ex Cacochymia ſeroſa oritur viſcida, & nonnunquam in certis ſolùm partibus, ubi frigus accedit, vel aliæ cauſæ; v. g. in arthritide vaga ſupervenit ſæpè fixior morbus, v. g. Iſchias, podagra, chiragra, nephritis, &c. ſine dubio ex pituitoſa Cacochymia.

Cacochymia ſeroſa Evacuationibus, & ſerum ſeu lympham alterantibus, ſaltem tollitur, ſi verò *hæc ſalia* hærent *in ſubjecto viſcido*, & *Cacochymiam pituitoſam* conſtituunt, corrigitur per Alterantia, Incidentia, Attenuantia, & Reſolventia, imprimis per ſalia alcalia fixa, volatilia, & ſalſa, quæ aculeis ſuis penetrant, & ita coagulata plus minus indurata, mollia & fluxilia faciunt; quò pertinent omnia ſalia digeſtiva dicta, imprimis tartarus, qui eſt concrementum ſalſum, & corrigit mucos viſcidos tenaces, qui dicuntur Cacochymia pituitoſa; & tartarea, ut cremor tartari, ſeu cryſtalli ſalis tartari, tinctura tartari, ſpiritus tartari, ſalis ammoniaci, ſal volatile tartari, ſpiritus carminativus, terra foliata tartari ejuſque liquor, tartarus vitriolatus, nempè genuinus, qui paratur ad imitationem TACHENII *in clave Medicinæ Hippocraticæ*; eſt nobile remedium: item arcanum duplicatum Mynſichtii, quod eſt ſal polychreſtum, multi uſus in Praxi, item ſal ammoniacum, ſal digeſtivum hypochondriacum, &c. quibus ſubinde aut lapilli cancrorum, aut corallia præparata, aut ſimile quid, ad infringendum magis acida, admiſcenda: imprimis gummata, ſagapenum, maſtix, myrrha, in ſpecie ammoniacum & galbanum, quæ omnia mirabiliter conferunt in attenuando ſucco viſcido; Spiritus æris viridis, gummi ammoniaci cum ærugine, acetum deſtillatum, ſpiritus ſalis dulcis, oxymel, &c. hic ſunt optima; nec non vegetabilia aromatica acriora, ſeu ſalina volatilia oleoſa, vulgò aperientia, & febrifuga dicta, viſciditates incidere, & ita magis abſumere ſolent; ut abſinthium, carduus-benedictus, centaurium minus, taraxacon, mentha, armoracia, roſmarinus, fœniculum, angelica, galanga, & omnia intensè amara; ſicut de colocynthide notum eſt, quod itidem in muco viſcido probè conducat.

Sit ergo *Digeſtivum*, præmittendum purgationi *pro incidenda materia viſcida pituitoſa*, ut ſubſequatur evacuatio minus doloroſa, & torminoſa:

℞. *Tartari vitriolat.*
Salis hypocondr. an. gr. xv.
Abſint.
Card. bened. an. ℈ß.
M. f. *Pulvis*.
div. in 2. part. æqual. S.
Pulvis digeſtivus pro duabus vicibus.

℞. *Tartari violat.* ʒj.
Salis card. bened. ʒß.
Flor. Salis armoniaci vol. gr. xv.
M. f. *Pulvis*.

Div.

Div. in 3. partes. ʒ. ß.

℞. *Tartari vitriolati*. ℥ ß.
Lapill. Cancr. præp. ℈ j.
Salis Tart. ℈ ß.
M. f. *Pulvis*.
Div. in 2. part. æqu. S.

Pulvis digeſtivus pro duabus vicibus.
℞. *Tart. vitrioliat.* ʒ ß.
Salis abſinth.
Lapill. Cancr. præp. an. gr. xiv.
M. f. *Pulvis*.
Div. in duas vel tres partes æqu. S.

Pulvis digeſtivus pro aliquot vicibus.
℞. *Crem. Tart.* ʒ j.
Tartari vitriolat. ʒ ß.
Salis abſinth.
Cichor. an. ℈ ß.
M. f. *Pulvis*.
Div. in tres partes æqual.

Capiantur una vel altera die ante evacuationem.
℞. *Salis ammoniaci depur.* ʒ j ß.
Maſtich. ʒ ß.
Cinnam. ℈ j.
Salis abſinth. gr. vj.
D. S.
Pulvis ſtomachicus pro 4. vicibus.

Uſurpetur bis in die, manè ante prandium, & à meridie aliquot horis, duabus præter propter ante cœnam.

In forma liquida;

℞. *Aquæ Menthæ* ℥ j.
Arcan. dupl. ℈ j.
Lapill. Cancr. præp. ℈ ß.
Sal. tartari gr. v.
Syr. de Hyſſop. ʒ ß.
M. S.
Potio digeſtiva pro duabus vicibus.
℞. *Liqu. Terræ fol. Tartari* ʒ ß.
D. S.
Digeſtiva Eſſentia.

De qua capiantur manè, & à meridie 30. vel 40. gutt.

℞. *Aquæ menth.* ℥ ij.
Cinnam. ʒ vj.
Gum. antimoniaci aceto ſol. ʒ j.
Tartari vitriolati. ℈ j.
Syr. roſar. ℥ j.

Miſc. pro duabus vel tribus doſibus.

Aſſumpto digeſtivo, propinetur purgans ſequenti die, & ſic felicius operabitur, & ſine moleſtia.

Fundamentum tertii curationis modi per arcana, conſiſtit in eo, quod una tantum detur cauſa materialis, & occaſionalis morbi; hinc

1. *Quædam arcana* reſpiciunt cauſam formalem morborum, nimirum ſpiritum, cujus motum, & orgaſmum figere ac inhibere tentant. Ejuſmodi panaceæ ſeu arcani imaginem habemus in opio. *Sanè nullam febrim ſcio* [*niſi excipiantur continuæ lentæ, & hecticæ*] *quæ non curare poſſit opium ritè adhibitum*, aliiſque remediis ſociatum.
2. *Quædam arcana* quodvis acre, præprimis in primis viis hærens, ac irritans ſpiritus, corrigere poſſunt, adeóque dato ejuſmodi correctore acris in primis viis orti, datur reverà panacea. Hujus panaceæ etiam veſtigium *ſuggerit nobis Sylvii ſal volatile oleoſum*, quo præmiſſis præmittendis plurimos morbos feliciſſime, maximoque cum lucro, curavit.

MEMBRUM IV.

De Succorum Cacochymicorum evacuantibus univerſalibus.

EA, quæ cacochymiæ vitiatos ſuccos evacuant, ſunt varia, vel univerſalia, vel particularia: Univerſalia, ſi non totum evacuant corpus, operatio tamen ejus ad totam corporis machinam ſe extendit. Hæc in quintuplici ſunt differentia: vel enim ſunt Emetica ſeu Vomitoria; vel Cathartica ſeu purgantia, in ſpecie ſic dicta, per inferiora; vel Diuretica ſeu urinam cientia; vel Diaphoretica ſeu ſudorifera; vel Salivantia, ſeu quæ ptyaſiſmum concitant, nempe cum Mercurio facta remedia. Hi ſunt quinque modi remediorum evacuantium univerſalium. Particularia verò ſunt Apophlegmatiſmi, Errhina, Sternutatoria, item quæ interdum ex utero, ano, & veſica excernunt: de quibus *in Inſtitutionibus* ſufficienter egi.

TITULUS PRIMUS.

DE VOMITORIIS.

NUnc igitur agam de Evacuantibus univerſalibus, & primò quidem *de Vomitoriis*, quorum ſanè ingens eſt copia in omnibus tribus regnis. Si tamen ſelectus vomitoriorum eſt inſtituendus *ex regno animali nullum*, quod ſciam, proſtat vomitorium, exceptâ *raſura unguium humanorum*. Hæc enim *per noctem vino generoſo infuſa, manèque filtrata ac hauſta, egregium eſt Vomitorium*; quod etiam Nobiliſſimi CNOFFELII, *Medici Regis Poloniæ*, euporiſton Caſtrenſe fuit. Ex regno vegetabili aſarum, nicotiana, elleborus albus, oleum olivarum, ſuccus raphani ruſticani, Juli ſambuci & ebuli cum aceto & oleo olivarum præparati, oleum ex arillis baccarum ſambuci, & ſuccus vermicularis.

Inter hæc excellit *aſarum*, quod tanquam optimum Veteribus jam dudum innotuit: Nam in DIOSCORIDE (tanquam in Patriarcha, qui primò *de Materia Medica* ſcripſit) proſtat, quod aſarum purget, phlegma evacuet, &c. In hoc aſaro ſingularia ſanè reperiuntur: Nam *folia & radix ſaporem habent inſigniter acrem ac mordicantem*, qui in ſua differentia exactiſſimè æmulatur ſaporem Zingiberis, vel Zedoariæ. *Ab hoc ſale eſſentiali acri dependet primò vis vomitoria*; cùm enim particulæ hæ acres, membranas ac fibras ventriculi, imprimis copioſiores circa pylorum, vellicant, fibræ iſtæ conſtringuntur, ſicque vomitus excitatur. *Prætereà & attendendus ſapor iſte acris ſpecificus Zedoariæ æmulus, à quo vis alterativa dependet*, item febrium chronicarum, & quartanarum curativa, item vis quoque urinam ciendi, ſplenemque inflatum corrigendi. Hæc omnia ex ipſa aſari textura deſumenda. Prætereà etiam *notabile eſt, quod aſarum planta ſit hyeme latiſſimè virens, æſtate verò marcida*, certo judicio, continere id ſingulare balſamum; conf. CARDILUCII *Tract. egregius de peſte, in quo de hoc aſaro non inelegantem habet diſcurſum*.

Dixi etiam, quod aſarum curet Febres. Notum eſt, quod STROBELBERGERUS (optimus ſui temporis Medicus) *in Tract. de methodo curandi febres, contra quartanam maximè commendet, ſi nimirum terna vice in vino calido, imprimis ingruente paroxyſmo frigido febrili, doſi à* ℈ *ij ad* ʒ *j cum* ℈ *ß piperis albi hauriatur*. Verum methodus hæc eſt vana. Concedo quidem, impoſſibile eſſe abſque repetito Emeticorum uſu curari poſſe quartanas. Concedo etiam, quod optimum ſit antiquartium. *Tentavi* hoc, ſcilicet *aſarum pipere longo; & certè, ſi hoc aliquoties repetatur, quartana ceſſat*. Par ratio eſt in remittentibus Tertianis chronicis (quæ quò diuturniores, eò pejores) quæ repetito hujus aſari uſu curatæ fuerunt. Modus igitur curandi ac utendi aſaro eſt triplex;

1.	In forma	*Pulveris.*
2.		*Infuſi.*
3.		*Decocti.*

I. *Quoad pulverem*, obſervandum: *quò exactiùs aſarum in alcohol redigitur, ſeu minutiùs pulveriſetur, eò meliùs vomitum, urinam, & ſudores ciet*; particulæ enim ejus eò meliùs ſe inſinuare poſſunt ventriculi plicis: *E contra groſſo modo pulveriſatum aſarum non tam benè operatur, ſed alvum magis laxat. Datur adulto à* ʒ *ß ad* ʒ *j*; *Ruſtico* verò *robuſto ad* ʒ *iv*: propinatur in vino calido generoſo in febribus, & quidem hauſtu paulò largiori.

II. *Quoad Infuſa*: reperiuntur folia viridia.

Pro *infuſo remiſſiori*.
℞. *Fol. aſari* No. IX.
Quæ ſcindantur in ſegmenta minuta, infundanturque per noctem in
Aquæ card. bened. ℥ iv.
Hydromel. ſimpl. ʒ ß.
Manè *Colatura* detur, quæ mitiùs purgat.

Pro

Pro *infuſo fortiori*.

♃. *Folia aſari virid.* etiam No. IX.

Terantur in mortario, vel marmoreo vel lapideo alio, addendo *hydromel ſimplex* tamdiu, donec folia in ſuccum redigantur: hoc deinde diluitur cum

Aquæ cord. bened. ℥ ii.

Eſtque præſtantiſſimum Vomitorium.

III. *Quoad Decoctum, ſi decoquatur radix aſari in aqua, amittit vim vomitoriam, & tantùm fit Diureticum: ſi autem in Vino decoquatur, manet vis emetica, fitque vinum emeticum.* Primus obſervavit hoc HELMONTIUS; confirmavit verò ZWELFFERUS, & BOYLE *in Principiis ſuis Philoſophicis*. Ratio in ſuſpenſo eſt: Dicam quod ſentiam: *Superiùs* dixi, vim aſari alterativam in ſale eſſentiali fixo non adeò volatili conſiſtere. *Dum igitur in aqua decoquitur, partes ſalinæ volatiles avolant, Decoctum amaricat, & fit tantùm diureticum: Si* autem *in vino decoquatur, penetrat vinum texturam concreti*, antequam ſcilicet particulæ avolent ſalinæ. *Decoquitur* etiam *radix aſari cum hydromedite, quod tamen non eſt emeticum, ſed egregium potiùs pectorale, mucum pectoris optimè incidens.*

Igitur ſolum tantùm inter vomitoria vegetabilia excellit aſarum, reliqua ſunt vitanda, imprimis ex nicotiana; nam ſubindè excruciant ægros miſerè.

Hinc *rejicio* in ſpecie *Tabacum*, potentiſſimum vomitorium, & quidem ob ſummam, quam habet, violentiam. Sanè *olei Tabaci guttula una, vel altera ſummè eſt venenoſa*; Videmus enim quantas in corpore noſtro excitet turbas, unde metuendum, ne graviſſima ac periculoſiſſima exinde oriantur ſymptomata. *Scio infantes, qui unguento ex pulvere Tabaci, in tinea capitis illito, in convulſiones, cardialgias, lipothymias, cholerum, ſudorem totius corporis*, &c. *inciderint*. *Uſurpatur* autem *nicotiana pro vomitorio* triplici potiſſimùm modo:

1. *In fumo*: ſi enim *parum fumi deglutiatur, mox fit vomitus, in non aſſuetis* ſcilicet.

2. In *Infuſo*, ſi infundatur *vino*, ac filtratum mane bibatur. Vel

♃. *Tabaci opt. Virgin.* qu. pl.

Infundatur cum Spiritu Vini q. ſ. per noctem:

Manè propinetur de *Colatura* cochlear unum, & ſanè mirè præſtat vomitum.

3. In *Maſticatione*: ſi ſcilicet *piſi magnitudine* Tabacum maſticatum cum ſaliva in ventriculum deſcenderit, ſubitò excitatur vomitus.

Caveamus igitur à Nicotiana. *Poteſt* autem *corrigi ejus venenum per univerſalem Vegetabilium venenorum correctionem, nimirum per ſalem tartari, & per nitrum fixatum*; hoc enim additum exhibet eſſentiam parum vel nihil emeticam, ſed è contra quibuſdam laudatur in empyemate, aſthmate humido, in ſpecie verò *ſyrupus nicotianæ*. Cùm autem alia tutiora proſtent, hoc facilè carere poſſumus.

Rejicio *Helleborum album*, utut enim apud veteres fuerit uſitatiſſimus Helleboriſmus, tamen quoad helleborum album in deſuetudinem abiit. Dici nequit, quàm ſtupenda ſymptomata inferat helleborus albus. Non datur in omnibus tribus regnis violentius emetico-catharticum remedium, quàm helleborus albus, quod expertus loquor. *Suaſi mulieri cuidam Materialiſtæ nodulum ex helleboro nigro parare, miniſtri verò Officinæ infundunt helleborum album, hinc ſecuti vomitus, cardialgiæ, ſudores frigidi*, &c. Ego ſtupefactus ſtatim perſpexi, helleborum fuiſſe album. Sanè, præter ſupra & infrà factam hypercatharſin, adeò œconomiam animalem afficit, ut ſuffocationis periculum immineat. *Nihilominus* tamen *in ſternutatoriis apoplecticorum* tantùm *locum obtinet*, aliàs nulli autor eſſem, ut eo nec externè, nec internè uteretur.

Veteres quidem *Helleboro albo frequenter uſi fuerunt*. Verùm hi longè robuſtioris conſtitutionis fuerunt, vel iſti in Græcia helleboro albo gaviſi fuerunt mitiori, & climatis ratione minus truculento. *Notum enim eſt, variare vires medicamentorum pro diverſitate climatis*. Accedit, quod ipſi non, abſque vino generoſo dulci helleborum album adhibuerint; hinc nullum dubiū, quoniam dulcedo vini temperare acrimoniam hellebori potuerit. *Unum* tamen *monebo*: *Mania* eſt affectus curatu difficillimus, qui *ſine vomitoriis curari nequit*. Iam Maniaci poſt antimonialia, & aſſumpta vomitoria, parum levantur; hoc autem unicum eſt genuinum purgans, nimirum Helleborus albus, inque hoc caſu tutò & neceſſariò uſurpari poteſt. Utut enim operentur antimonialia, tamen id nulla cùm *εὐφορίᾳ* fit. Solus ergò helleborus albus eſt, qui vi ſpecifica alterativa juvat Maniacos:

♃. *Rad. helleb. albi* ℥ i.

Infund. vino, coquatur, aut maceretur primò per noctem in loco calido: *Vinum hoc priùs coctum* abjiciatur; eſt enim vim acre, radici reſiduæ *aliud Vinum Rhenanum* ſuperinfundatur, & hoc *cum radicibus* tantùm in infuſione ſtet per noctem. Manè *colatura* detur à ℥iß. ad ſummum ℥ ii. hinc propinetur Maniaco, à quo cicurabitur Maniacus; horum enim eſt ſpecificum.

Porrò rejicio etiam triviale illud Vomitorium, ſcilicet *oleum olivarum, cujus unc.* v. *cum aqua tepida miſcent*: ſed nocivum eſt vomitorium; mirè enim *inde laxatur tonus fibrarum & membranarum ventriculi*, unde poſt propter *atoniam debilis redditur ventriculus*.

Rejicio etiam Vomitorium Plateri ex ſucco Raphani ruſticani, nō vulgaris, *ab unc.* ii. *ad unc.* iii. cum hydromelite propinatum. Eſt vomitorium ſubinde potens, ſed in ventriculo robuſtiori ſæpè pauló diutiùs hic ſuccus moratur, agitque in mucum ventriculi, ac eundem reſolvit, unde gravis inflatio oritur.

Inter Vomitoria vegetabilia etiam numeravi Julos ſambuci & ebuli: *Hi cum aceto & oleo olivarum in forma acetarii parantur*, de quibus aliquot buccellæ ſumptæ ſtrenuè operantur; doſis tamen eſt incerta; nunc plus nunc minus ſumitur, hinc etiam incerto modo operantur, ac denique conqueruntur ægri de debilitate ventriculi; atoniam enim ventriculi relinquunt. *Equidem oleum ex arillis baccarum ſambuci* expreſſum, paucarum guttarum doſi exhibitum, *potens eſt vomitorium*, unde & à BLOCHWITIO contra icterum laudatur: ſed cùm aſarum noſtrum præſtet, hoc ſufficere poterit.

Denique Sedum minus ſeu Vermicularis, aut illecebra, accerima planta antiſcorbutica eſt, *cujus ſuccus cum vino expreſſus potentem vomitum ciet*. Novi quod in febribus tertianis certum hujus habent effectum, ſi ſcilicet hujus recentis cum vino tritæ ac ſubactæ Vermicularis ſuccus expreſſus ante paroxyſmum hauriatur. Quidam etiam decem ſeptimanis febre tertiana conflictatus, ſucco hoc liberatus fuit.

Pergo ad Regnum minerale, quod ſuggerit Vomitoria antimonialia & vitriolata: omnium optima, potentiſſima, & tutiſſima ſunt antimonialia; Vitriolata & Mercurialia vomitoria ſtomacho membranoſo maximè ſunt hoſtilia, ſummeque proſternunt ejus robur, in ſpecie ſal vitrioli vomitivum, quia ventriculo valdè adhæret, quicquid de hoc ANGELUS SALA dicat; adeòque pauca antimonialia ritè uſurpata ſunt inſtar omnium. Et quidem pro aliquot vomitoriis millenariis ſufficit *unicum vitrum antimonii*, tàm in forma liquida quam ſicca; & in caſu rigoroſiori ad Turbith Minerale Crolli vel Myniſichtii confugiendum. Iam de vitro antimonii dicendum, & quare illud elegerim, etiam tradendum.

Antimonium eſt metallum ſuo modo imperfectum: id autem quod propriè vocari debet, eſt regulus, in quo ejus textura metallica potiſſimùm conſiſtit, hic propriè eſt antimonium, reliquum tantùm eſt ſulphur commune minerale copioſum; utut enim facie nigra appareat, tamen eſt purum ſulphur commune. Iam ergò cum Regulus ſit metallum imperfectum, ſimili modo de acido & urinoſo, i. e. de ſulphure & Mercurio participabit. Notandum: *Quæ in regno vegetabili vocantur acida, & urinoſa, ea in Regno minerali ſulphurea & Mercurialia dicuntur*, ita ut in quovis metallo ſulphureo lateat acidum, & in quovis metallo Mercuriali Urinoſum etiam adſit. Igitur antimonium ſeu regulus *etiam ſulphur & Mercurium* habebit. Sulphur hoc antimonii internum eſt de natura ſolari, ſeu ad perfectionem ſulphuris ſolis proximè accedens, ita ut ſit aurum imperfectum, aut in fieri adhuc: parte verò Mercuriali accedit ad naturam Saturni, quem etiam quidam ex antimonio parare conantur; ſaltem quod antimonium gaudeat ſulphure ſolari, eoque non adeò fixo, nec non adeò volatili. Igitur *regulum antimonii à ſulphure externo purgatum alii ceu ſubjectum lapidis Philoſophorum elegerunt*, vocarunt que Saturnum Philoſophorum: confer. SCHROEDERUS *Pharm. l.* 3. *cap.* 11. *pag.* 421. Uti enim Saturnus dicitur Pater Deorum, ita antimonium etiam ſic vocarunt, cùm ex ejus ſulphure fiſſato à ſulphure externo, depurato ac magis fixato Lapidem Philoſophorum elaborare ſtudent: Videatur PHILALETHÆ (ſcriptor eſt Anonymus, Anglus tamen) *Introitus ad apertum & occultum Regis Palatium*, & M. A. N. C. *append. anni* (neſcio cujus).

ibi

ibi hujus Lapidis Philoſophorum fit mentio: conf. cum his PANTHALEONIS *Tumulus Hermetis apertus*, ubi Proceſſum PHILALETHÆ examinat. His jungatur BECHERI *ſupplementum ſecundum*, & quoad præparationem lapidis Philoſophorum in via ſicca, ſufficit ejus demonſtratio:

Igitur in antimonio duplex eſt ſulphur; externum, & internum.

1. *Externum* eſt minerale iſtud, quod regulo adhæret.
2. *Internum* eſt fixius, ad naturam ſolis accedens, quod cum Mercurio regulum antimonii conſtituit.

Quoad externum, iſtud minerale non differt à ſulphure communi. *Probatur*: ſumatur *aqua fortis*, & iniiciantur *fruſtula antimonii groſſo modo contuſa*, ſic operabitur aqua fortis in regulum; nimirum acidum minerale rodit regulum, contrà acidum ſeu ſulphur externum ſeparatur; tunc cum cochleari *in aqua calida* accipitur perfectum ſulphur, non differens à ſulphure communi, niſi quod parum ſit viridius, quàm commune ſulphur. Alio aatem modo elicitur ſulphur antimonii;

℞. *Antimoni* qu. pl
Huic pulveriſato affundatur
Oleum vitrioli rectificatum.
Deſtillentur per retortam, ſic ſublimabitur ſufficienter Sulphur.

Sulphur hoc minerale nudum ſi uſurpetur, vim catharticam, regulo autem junctum, nullam poſſidet.

Quoad alterum ſulphur fixius metallicum: h. e. naturæ ſolaris. Differentia utriuſque hujus ſulphuris patet in præparatione reguli antimonii; Antimonium enim cum alcalibus fuſum regulum amittit, arripitque tantùm ſulphur commune. *In ſpecie uitrum antimonii non fit, niſi quando ſulphur externum penitus exhalauerit.*

Dicendum igitur, quid ſit vitrum antimonii? *Vitrum in genere eſt concretum artificiale, ex acido ſulphureo & alcali terreo, inuicem arctè colliquatis, & ſtrictiſſimè unitis*, compoſitum nimirum ex arena & alcali cinerum. *Probo* hoc *ex reſolutione*: acidum enim arenæ rodit alcali cinerum, hinc colliquata ac juncta in vitrum abeunt. Par ratio eſt, ſi ex arena, vel Saturno calcinato & minio fiat vitrum Saturni, aut ſi cum lapide pyrite ſeu arena fiat vitrum Saturni. *Probo id ulteriùs per reſolutionem*, ſi vitrum artè factum cum ſalis fixi ana colliqueſcant in crucibulo, poſt in aqua ſolvantur, ſic præcipitabitur per acetum arena, quæ forma pulveris in fundo remanebit. Vid. quoad Theoriam vitrorum, præter TACHENIUM *in Hippocr. Chymico*, BECHERUS *in ſua Minera arenaria perpetua*.

Jam videatur, quale ſit Vitrum antimonii? *Conſtat* igitur hoc *ex acido ſulphuris fixioris* colliquati, arctèque cum parte alcalina Mercuriali juncto: Acidum enim ſulphuris antimonii paulò fixius mediante ſulphure arripit ſubſtantiam Saturninam, quæ duo coaluerunt in pellucidum vitrum, hinc *pro facilitanda fluxibilitate vitri additur borrax aut ſol tartari*, quæ ſunt alcalia, ac motum inteſtinum augent, fluxumque vitri antimonii promovent. Jam differentia videtur inter vitrum commune, & antimonii; Videatur DAVISSONIUS *in ſua Pyrotechn.* (ſcriptor rarus, ſed elegans;) Nimirum *in vitro communi ingredientia longè ſunt fixiora, firmius unita, & intimiùs colliquata; quæ omnia in minori gradu ſunt in vitro antimonii.* Nam

1. *Vitrum antimonii* ſub fluxu poteſt adhuc ſublimari, quod non fit in vitro communi.
2. *Vitro antimonii* aliquod decidit, ſi infundatur; vitro autem communi infuſo nullo modo poteſt aliquid abſumi.

Iam igitur quæritur; *Quare in ſpecie Vitrum antimonii ſeligatur pro tot crocis, ſyrupis, &c. ex antimonio parandis?* Resp. Uti in omni evacuante, juxta violentiam ſolutivam, attendenda vis alterativa ſpecifica reſpectu morbi; ita & hoc in antimonio attendendum. *Non ſufficit vis evacuans ſeu Vomitoria, ſed & anodyna temperativa analeptica, quæ in ejus ſulphure fixiori latet*, attendenda eſt. Dum præparatur vitrum antimonii, ſeparatur ſulphur externum; & tantùm remanet fixius ſulphur internum ſolare cum pauco admodum ſulphure externo minerali pertinaciùs adhærente.

In hoc vitro antimonii habetur:

1. *Ex acrimonia vitriolica* particularum antimonialium *remedium ſtimulans*.
2. *Ratione ſulphuris fixioris* interni juncti & remedium confortativum, temperativum, ac cujuſvis acidi correctivum.

Præparationem & correctionem vitri antimonii videbitis in *Collegio noſtro Chymico & Pharmaceutico*.

Iam dicam, *in quo conſiſtat vis vitri antimonii emetica*, alterativa, & anodyna &c.; eſt enim mitius venenum, ſub quo elegans Medicina latet; Dixi ſupra, ſulphur externum non purgare, ſed tantum regulum. *Igitur in particulis fixioribus antimonii vis emetica conſiſtit*: In quibusvis enim antimonialibus purgantibus ex acido ſulphuris, cum ſubſtantia Saturnina coaleſcente, fit concretum Vitriolicum, à quo oritur moleſtia ventriculi, & conſequenter vomitus, hoc eſt, quod alii dicunt, in ſale fixo antimonii eſſe vim emeticam. Dabo exemplum: Guſtetur parum Mercurii vitæ, & ſapor vitriolicus nauſeabundus ſe exeret; in hoc enim vis emetica Mercurii vitæ conſiſtit; quod probo: ſi enim loco aquæ communis cum oleo tartari per deliquium præcipitetur, longè mitiùs operatur; acidum enim infringit alcali, ut magis ſalſum evadat. Pari modo *in vitro antimonii eſt textura vitriolica: hæ particulæ quaſi vitriolicæ ventriculum vellicant, ut exinde vomitus ſequatur*: e. g. *ſolæ particulæ acidæ pingues ſunt, quæ acre quodvis volatile figunt, & impetum ſpirituum blandè vi anodyna ſiſtunt*.

Antequam igitur ad utendi modum accedamus, quædam dubia ſunt eximenda: *Dubium* ſcilicet fuit *in reguli particulis*, junctis cum Mercurio & ſulphure, conſiſtere vim emetico-catharticam: Obiiciat quis: quod omnis crocus metallorum conſiſtat ſimpliciter ex ſulphure antimonii externo, & nihilominus habeat vim egregiè emeticocatharticam: Reſpondeo: Verum eſt, eſſe ſulphur externum, quod crocum conſtituit, ſed non ſolum; inſunt enim etiam partes regulinæ, utut paucæ, ſufficientes tamen, à quarum particularum conſortio, ſulphuri externo adhærentium, croci metallorum vis cathartica dependeat. Nam ut mediantibus ſalibus alcalicis fixis ſeparetur ab antimonio ſulphur externum, quod eſt acidum, ſalia alcalia fixa hoc imbibunt, & ſic regulum dimittunt: *Sulphur* autem *antimonii externum dum per alcalia diſſolvitur, acidum rodit alcali, & ſic ſemper huic aliquid de regulo antimonii adhæret, ut ita hujus ratione vim emeticam habeat*; ſi quis enim ex croco metallorum exactè partes regulinas ſeparare poſſet, certus ſum, illum nullam vim emeticam habiturum. *Alterum dubium* eſt, quod dixerim, ſub calcinatione antimonii fumum exhalantem, & in flores ſublimatum eſſe ſuphur externum antimonii, & tamen hi flores albi ſeu fumus hic eſt ſummè emetico-catharticus, ita ut non in ſubſtantia, ſed in infuſo tantùm uſurpari queat: Reſpondeo; ut ſulphur externum ſub igne quodvis metallicum ſecum rapit, ſic etiam hic ſulphur externum rapit ſecum ex regulo plures particulas regulinas, à quibus vis emetica dependet.

His remotis, conſideremus uſum ſeu potiùs utendi modum: *Uſurpatur tantum in infuſo* cum Vino Rhenano, & ſyrupo; nunquam verò, quoquomodò etiam correctum, in ſubſtantia; cruda enim antimonialia aſſumpta loco Infuſorum, ſæpè nociva ſunt, aut ad minimum fallacia. Recipiuntur in ſpecie vitri huius antimonii, vel croci metallorum, vel Mercurii vitæ, qui genuina eſt antimonii proles, gr. v. aut plura, infunduntur in Vinum Rhenanum, filtratum bibitur, ut ſequatur vomitus; quia vinum Rhenanum eſt acidulum, & optimè imprægnatur antimonialibus particulis: ſive multum ſive parum de antimonio infundatur, nihil refert, modò determinetur quantitas vini hauriendi, non quantitas vitri aut ſubſtantiæ antimonialis infundendæ; quia liquor recipit, quantum recipere valet. Si enim gr. V. vitri *Antimonii* Unciis tribus *Vini* infundantur, eundem effectum habebunt, ac ſi gr. xx. infunderentur; nam vis antimonii eſt inexhauſta, ut docet WALÆUS *in methodo medendi*: Habeatur ergo ratio vini, non antimonii. Optimè præparare docet KERKRINGIUS *in Comment. ſuper currum Triumphal. antimonii Baſilii Valentini pag.* 144. & 169.

Præſcribatur igitur ex tempore:

℞. *Vitrii antimonii* vel *croc. metall. ſimplic.* aut *abſinthiac.* vel *Mercurii vitæ* gr. iv. v. vj. aut viij.
Infundantur in
Vino Rhenan. generoſiſſ. vel *abſinth.* q. ſ.
Stent in loco tepido per noctem: manè filtretur exactè per chartam emporeticam: *Filtraturæ* ℞. ℥j. vel ℥jß ad ſummum D. S.

Vinum emeticum.

Hauriatur, & ſic tutò ac jucundè operabitur: Addi

etiam

etiam poſſunt *Aquæ cinnamomi* ℥ ij.

Non ineptum eſt etiam quorundam inventum, quando ex vitro antimonii parvos calices vomitorios fundunt: his vini q. ſ. v. gr. ℥ j. infundunt, relinquunt in ſatis tepido loco per diem, manè filtratum hauriatur, & ſic egregium habebitur Vomitorium. Talis calix ad plures ſanè annos ſervari poteſt, nec quicquam ipſi ſenſibiliter decedit.

Pertinet huc etiam MARTINI RULANDI *calix* ex *ligno ordinario tornatus*, quem *internè pice* obduxit, *huicque adhuc liquidæ fruſtula vitri antimonii groſſo modo contuſi inſperſit*, poſt vini ℥ j. vel ſufficientem quantitatẽ infuſam per noctem in loco calido relinquit, manèque filtratum hauriendum præbuit.

Secundus modus eſt, ut *loco horum Vinorum uſurpetur in conſiſtentia ſyruporum*. *Syrupum* ſeu *oxyſaccharum emeticum* optimum parare docet LUDOVICI *in ſua Pharmacia pag.* 212: nempe

♃. *Croci metallor.* ʒ ij. ℈ ij.
Infundatur per triduum in loco calido in
Aceti Vini ℥ x.
Sæpiùs agita liquorem, dehinc filtra,
& adde
Sacchari albi ℥ x.

Vitro clauſo in aqua calida detinendo, ſponte ſaccharum ſolvitur, & ſi lubet tingitur cum
Eſſent. flor. papau. errat. ʒ j.

Hic modus eſt certus & tutiſſimus, aliàs incertus ſemper.
Doſis ℥ ß ad ʒ vj.

Ad hujus ferè, aut oxyſacchari emetici Angeli Salæ imitationem;
♃. *Vitri antimonii* ʒ iij. vel v.

Infund. *Aceto Vini puro*, ſtentque per aliquot dies in digeſtione, ſubinde agitando *acetum*: Poſt filtretur, ipſique ana *ſacchari albiſſimi* addatur, ſicque habetur ſyrupus elegans à ʒ iij. ad ℥ ß. in robuſtioribus ad ʒ vj. propinandus.

Vel poteſt etiam fieri *ſyrupus emeticus citratus* hoc modo;
♃. *Vitri antimonii pulver.* q. ſ. v. g. ℥ ß. vel ℥ j. Infundatur in
Succ. citri rec. per aliqualem reſident. dep. ℔ ß ad ℔ j.

Stent in digeſtione blandi caloris ſubinde agitando: filtrato liquori addatur.
Sacchari ana;
vel c. ſ. q. *ſacchari*, coquatur ad ſyrupi conſiſtentiam.

Habebitur ſic ſyrupus elegans, cujus doſis ℥ ß eſto.

Præſcribitur ſequenti modo:
♃. *Aquæ menth.* ʒ vj. vel ℥. j.
Cinnam. c. Vin. ʒ ij.
Syr. emet. ℥ ß. (ubi varietur doſis pro varietate præparationis.)
Syr. Nicotianæ ʒ ij.
M. S.
Mixtura emetica pro una vice.

Alium Syrupum vomitorium habet LOTICHIUS *in Conſil. pag.* 52.

Tertius modus in infuſo ſit Sapa vomitoria, qua olim SYLVIUS frequenter in Belgio uſus fuit, utut tamen eius deſcriptio proſtet in *Appendice* TILEMANNI *de materia Med.* quæ ita fit.
♃. *Vitri antimonii pulveriſ.* ℥ j.
Infundatur in *muſti rec.* vel loco hujus *ſucci cydon. rec.* ℔ j. plus minus:

Stent in digeſtione loco calido per aliquot dies & noctes, hinc filtretur exactè, vel per linteum, vel per filtrum chartaceum: liquor filtratus leni igne evaporetur ad conſiſtentiam mellis ſeu Rob liquidioris vel ſpiſſioris, ita tamen ut Rob liquefactum ad gutt. v. vel vj. ſeu, ubi ſpiſſius eſt, ad piſi unius vel duorum dari poſſit doſin, in quocunque vehiculo.

Sufficientes movet vomitus, & eſt remedium euporiſton.

Ad hujus imitationem proſtat hic Lipſiæ in Officina Linckiana ad inſigne Leonis *ſyrupus rubi idæi emeticus*, qui ſine ſaccharo paratus à ℈ j. ℈ ij. ad ʒ j. leniter vomitus ciet.

Vomitoria hæc tutiſſima ac perpetui ſunt uſus.

Poſt hæc in forma ſicca eminet Tartarus emeticus Mynſichtii, qui tutiſſimum eſt Vomitorium antimoniale: vid. MYNSICHT. *in Armament. Medic. Chymico pag.* 13: correctus à LUDOVICI *in Pharmacia*.

Dixi ſuprà: *Vitrum antimonii non in forma ſicca debere adhiberi, quia conſtet, vim hujus emetico-catharticam, quam in minutiſſimis ſuis moleculis diffundit in liquorem infuſum, eſſe inexhauſtam.* Metuendum igitur, ne, ſi aliquid de vitro antimonii in ſubſtantia recipiatur, hoc in rugis ac plicis ventriculi hærendo, ita hypercatharſin continuam, & choleræ periculum, excitet.

Dicis: cur igitur tartaro emetico, qui eſt pulvis antimonialis, utimur? *Reſp.* Tartarus emeticus eſt infuſum antimoniale in forma ſicca. Hoc quidem videtur paradoxon, ſed tamen verum: Tartarus eſt filius ſeu privignus quaſi vini: Scilicet eſt acidum vini cum alcali terreo ſaturatum: ſive ergo per infuſionem, ſive ſolutionem, idem acidum vini in forma ſicca imprægnetur, quod poſt filtrationem coagulando ac cryſtalliſando de ſubſtantia craſſa antimoniali nil retinet: ergo idem eſt, ac ſi acidum vini infundendo in forma fluida rodat vitrum antimonii, quàm ſit ſolutiò tartari in forma ſicca: *Optimus* igitur *Tartarus emeticus ex vitro antimonii fit*, ſi
♃. *Vitri antimon.* ℥ ij.

Teratur cum ana *cremoris tartari*, ebulliant cum affuſione *aquæ communis* q. ſ.; dum fervent omnia, tepidè filtrentur, & in frigido cryſtalliſentur, & ita in forma sicca, humida, & media, habemus Tartarum emeticum. Dosis ſunt gr. ij. vel iij. ad ſummum, in robuſtioribus gr. iv, rariſſimè gr. v: & quidem in Melancholicis affectibus contumacioribus, ubi & gr. vij. propinantur. In Maniacis ordinaria dosis nil operatur ob acidum figens, ideò augeatur doſis. Præſcribitur cum tantillo ſacchari, ut sine nauſea aſſumatur, ita:
♃. *Tartari emet.* gr. ij. iij. ad iv. vel v.
Sacch. albiſſ. gr. vj. vel ℈ ß.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis emeticus.

Addi poſſunt *olei deſtillati menthæ* gutt. ij. Item, quando per inferiora volumus simul ſtimulare, additur ſcammonium ſulphuratum: e. g.
♃. *Tartari emet.* gr. ij.
Scamm. Sulphurat. gr. ij. vel iij.
Sacch. albiſſ. gr. iv. vel v.
M. f. *Pulvis.*

Aſſumatur in cochleari uno vel altero juſculi gallinacei, vel carnis: ſaccharum inſervit pro corpore pulveris, nam duo vel tria grana ſunt nimis tenuia, ne pereat ris hujus medicamenti in cadendo, aut altera ratione.

In forma *Boli*:
♃. *Conſ. Menthæ* ʒ j.
Mercurii vitæ gr. ij.
C. *Syr. cinnam.* parum, f. *Bolus.*
D. S.
Bolus emeticus pro una vice.
♃. *Rob. junip.* ʒ ß.
Tartari emet. gr. ij.
Scamm. Sulphurat. gr. j.
C. *Syr. cort. aur.* f. *Bolus.*

Dicis: non tamen protinus ſulphurata aurata ſunt reiicienda. Reſp. Verum eſt, ſi quis igitur tutum habere vellet *ſulphur antimonii auratum*, huic ſequentem commendo methodum:
♃. *Antimonii*,
Tartari,
Nitri an. part. æqual.

Antimonio fluenti in tigillo ſuperiniiciantur *tartarus*, & *nitrum*, detonentur mutuò, & tunc peracta detonatione fluant, ut ſeparetur regulus: Materia fuſa in cono fuſorio eſt bipartita, regulusque exactè ſeparandus. Si autem ſuſpicio quædam adſit adhuc reguli quid admixtum eſſe, rurſus detonetur tartarus cum nitro, & fluant, ſolvantur ſcoriæ in aqua communi, & recipiatur ſolutio tartari fervida per linteum tranſmiſſa; ſic præcipitetur crocus ſeu ſulphur antimonii, continuando id tamdiu, donec nil amplius præcipitetur. Separetur hoc ſulphur, ac edulcoratum exſiccetur, liquor filtrum tranſiens evaporetur, quouſque velit cryſtalliſari, ſerveturque uſui.

Ratio præparationis in eo consiſtit: nimirum ſub detonatione prima abeunt in alcali fixum nitrum, & tartarus, quod promptè abſorbetur à ſulphure antimonii externo ratione acidi ſui occulti, & ſic regulus ſponte cadit, qui ante ab acido detinebatur: ſcoriæ igitur iſtæ ſunt turgidæ ſulphure externo & particulis regulinis. Præcipitatio fit cum tartaro: nimirum mitius hoc acidum eſt; nam etſi ſulphur cen-

centies in aqua fervida ebulliat, non omne tamen acidum ablues. Hoc ſulphur doſi gran. v. vel vj. propinatur: infanti à gr. ß. ad gr. j. Si præcipitatio fiat duplex, hæc poſterior mitiùs operatur priori. *Quò ſæpiùs* ex ſcoriis antimonii ſeparantur ſulphura, eò evadunt fixiora, *minus cathartica, ac potiùs diaphoretica anodyna.*

Præſcribitur ſequenti modo:

♃. *Crem. tartar.* ℈ ß.
Sulphuris antimonii ritè par. gr. vj.
Scamm. præp. gr. ij.
M. f. *Pulvis.* D. S.
Pulvis emeticus pro una vice.

Liquor filtratus eſt eſſentialis tartari, ſulphure antimonii ex ſcoriis imprægnatus. Hic liquor eſt abſtergens ac muci primarum viarum reſolutivus, diureticus, ac lithontriticus: uno nomine, egregium remedium.

Hæc vomitiora blanda & tuta ſunt, ſufficiuntque pro 1000. hominibus. Plura hac de re, qui legere cupit, adeat ſinceriſſimum *Fratrem* BASILIUM VALENTINUM, *cum Commentario* KERKRINGII (qui Commentarius omnium eſt optimus) *in curru ſuo Triumphali antimonii*: ſcripſit etiam *in hunc currum Triumphalem antimonii Commentarium* PETRVS JOHANNES FABER (cujus ſcripta tamen minus ſunt bona; ſpecioſus enim eſt in verbis, egenus in rebus) qui autem nihil habet in receſſu. Poſt hunc ſcripſit etiam ALEXANDER *Huctbenvon. de myſteriis antimonii libros duos* egregios, in quos commentatus HEINRICUS THOLDENIUS. Verùm quæ adduxit ibi THOLDENIUS, partim ſunt dubia, partim falſa.

Dixi quidem, hæc ſufficere remedia: tamen ſi duro nodo aplicandus ſit durus cuneus, ad Mercurium accedendum eſt: *Ex hoc ſufficit Turbith Minerale, vel Crollii, vel Mynſichtij.*

Turbith minerale in genere notat. omne remedium catharticum ex Mercurio paratum. Præmoneo hìc: alio modo Mercurium vivum conſiderari, prout eſt in ſua eſſentia; alio modo, prout eſt in ſua exiſtentia. Loquor igitur primò de Mercurij natura. *Mercurius vivus in ſua natura eſt liquor Metallicus ex aqua & terra ſubtili æquabili proportionato ſpecifico principio ſeminali* (quod principium conſiſtit in acido ſui generis) progenitus. Hæc invicem contexta ſubminiſtrant liquorem hunc, nimirum Mercurium. *Repræſentat igitur Mercurius alcali metallicum, h. e tale concretum, quod promptiſſimè ab acido alteratur, & ab alcali liberatur per acida.* Hinc etiam eſt, quod nihil magis queat agere in Mercurium, quàm acida, & contrà nil magis Mercurium ex ſpiſſa ſua conſiſtentia in liquorem fluxilem redigere poſſit, quàm alcalia. *Acida* autem illa *ſunt vel occulta vel manifeſta*, quæ imprimis in ſpiritibus acidis mineralibus ſunt conſpicua.

Prout igitur ſulphura acida variant, ita & variat Mercurius, ita à ſulphure communi coagulatur in cinnabarin, & contrà ſulphuribus metallicis, qua ſunt fixiora, coagulatur in metallum imperfectum. Quoad acida manifeſta, notum eſt, quod à ſpiritu ſalis, nitri, ſulphuris, vitrioli, &c. promptè coaguletur; tamen hic differentia obſervanda: Dum Mercurius coagulatur ab acido ſalis communis, hoc fit, ut maneat volatilis Mercurius; dum verò coagulatur à ſpiritu nitri, vitrioli, &c. ita coagulatur, ut magis maneat fixus: hic eſt, quod facillimè Mercurius vivus cum ſale communi paratus igne ſublimetur, è contrà Mercurius cum ſpiritu nitri paratus facillimè coaguletur. *Axioma* igitur *eſt egregium: ſpiritus ſalis communis & ſpiritus nitri habent effectus duos oppoſitos; ſpiritus ſalis communis reſolvit, ſed nitri plus minus figit.* Hoc ita probo: Mercurius vivus reſolvatur in ſpiritu nitri: ſi autem abſtrahatur ſpiritus nitri, hoc acidum agit in alcali, & Mercurius in fundo maneat; ſi verò ſolutioni huic à ſpiritu nitri factæ injeceris ſal commune, præcipiatur à ſale communi, ex præcipitato hoc ſæparato ſublimato, ignique commiſſo, fit Mercurius corroſivus: ſal commune hic volatiliſat, ſal verò nitri figit Mercurium. Certum ergò ſit, Mercurialem liquorem ab acidis tantum coagulari. Jam quod etiam reſuſcitetur Mercurius vivus à Salibus urinoſis, exinde probo: quando ſcilicèt ex cinnabari volo reſuſcitare Mercurium, addo ſal tartari, urinæ humanæ, Cineres claveolatos, &c. ſic prodibit Mercurius vivus. Hoc eſt fundamentum controverſiæ iſtius prolixæ, de præparandis Mercurijs corporum metallicorum. Modò igitur quis noverit vinculum Mercurij, & acidum ſaturandi, quòd faciunt alcalia, ſal tartari, urinæ, Cineres clavellati, &c. ſic ſpontè fluit Mercurius. Fuit hic Mercurius in eſſentia, quem aliàs etiam vocant Mercurium Virgineum, item Mercurium de Mercurio: Iam conſideremus Mercurium in ſua exiſtentia. Hic non eſt amplius Virgo, ſed maximè adulteratus; cùm enim ſit liquor, cum quovis acido connubium agit, hinc etiam eſt, quod ſemper ſulphur Mercurio adhæreat, ita ut nunquam Mercurius purus eruatur. Sulphur igitur acidum ſubtiliſſimum, pertinaciſſimè alcali puro adhæret.

Dixi: *Mercurium non poſſe reſolvi niſi ab acidis, quod probo*: ſi recipiatur Mercurius vulgaris, & in diuturnam digeſtionem reponatur, ſic ſucceſſivè Mercurius vivus abit in rubrum pulverem, ſimillimum Mercurio in aqua forti præcipitato. Jam unde eſt principium hoc? Reſp. eſt ſulphur externum quaſi adulteratum, quod ab igne actuatum ita præcipitatur: ab hoc ſulphure externo, juncto cum Mercurio vivo, dependet emeſis, ſalivatio, &c. à quibus dicitur ſiccus Mercurius. *Hicce Mercurius in corpore noſtro abſorbet quævis acida, quæ à quibuſvis aliis remediis intacta manent, ita ut fixiſſima etiam acida in corpore humano à Mercurio abſorbeantur.* Dum verò ipſi adhæret contagium ſulphureum, hinc eſt, quod *attenuet, diſſolvat, & colliquefaciat humores, tàm utiles, quàm inutiles, tam naturaliter, quàm præternaturaliter viſcidos, ut ſub forma ſpiſſioris ſalivæ poſſint excerni*: & ita in lue v. g. Venerea per ſalivationem curanda, ratione ſubſtantiæ ſuæ alcalinæ, abſorbet acidum Venereum; dum verò liquefacit viſcidum, facit id ratione acidi iſtius ſibi admixti. *Certè Mercurius vivus ex ſe mitior eſt, ſeu ejus acrimonia minus ſenſibilis eſt, unde ex ſe facilè nec vomitum, nec ſeceſſum ciet*: ſi verò diutiùs intra corpus retineatur, ptyaliſmum & ſeceſſum facit, & ita potiùs partibus fluidis in corpore noſtro, quàm partibus ſolidis afficiendis, inſervit. Sunt qui aliquot libras Mercurii vivi ſine noxa hauriunt, nihilque incommodi inde ſentiunt, præterquam quod caligas ſemper ſolvere cogantur. Curavi mulierem iliacam ex alvi obſtructione laborantem graviſſima, cui Mercurium vivum cum potiunculis ad ℥ iij. propinavi, ac tamdiu continuavi, donec ℥ xxiv. Mercurii in corpore haberet: Hic ad quartum uſque diem hærebat, dein ſalivare cæpit, donec tandem Mercurius humores iſtos viſcidos ac pertinaces ſolvit, alvumque ſtrenuè laxavit.

Quod attinet Mercurium ita præparatum, ut fiat Vomitorium, dixi præparationem ejus per acida fieri, quæ eum figunt: acida autem ex vitriolo magis figunt. Jam ergò notetur: ſicuti Mercurius vivus per ſe partibus ſolidis eſt innoxius, ita acidis ſociatus nocet: quò enim copioſiora adhærent Mercurio ſublimato acida, eò violentius purgat ſuprà & infrà; quò verò minus, eò mitiùs operari ſolet: v. g. Mercurius *ſublimatus* eſt *corroſivus propter copioſiora concentrata acida: ſi autem addatur Mercurius vivus, ita ut ſit minus acidus, eſt remedium tutum & ſuaviter laxans*: Sic Mercurius præcipitatus cum ſpiritu vitrioli vel ſulphuris, quò crebriùs, & rigoroſius abſtrahuntur ſpiritus acidi, adeòque etiam, quò minus acidi eſt in Mercurio, eò fixior, & ſimul minus purgatorius, quò magis eſt acidi in Mercurio (ſi mitiori igne abſtrahatur) magis purgatorius erit; verbi gratia, ſpiritus nitri, ſemel abſtractus, dat Mercurium minimè tutum intra corpus aſſumendum; ſi autem abſtrahatur ſummo igne ſpiritus nitri, ita ut acidum non maneat in ipſo, Mercurius tunc eſt fixior, & minus purgatorius, propter acidi paucitatem. *Rationem verò quod minus purget Mercurius ſæpiùs abſtractus, guſtus ſuggerit; guſtentur enim omnia cathartica, ſemper habebunt ſaporem vitriolicum.* Ex hoc acido fit quaſi concretum Vitriolicum quod rodit ventriculum, & ſic vomitum ciet. Fundamentalem Mercurii præparationem videb. in TACHENII *Hipp. Chymico*, & in FRANCISCI SYLVII *Praxi lib. 4. Tr. 6. §. 20. & Tract. 3. §. 14. ſeqq.* ubi multa habet de Mercurio egregia.

Pro noſtro ſcopo Vomitorio ſelegimus Turbith minerale Crollii vel (quod tutius eſt) Mynſichtij. *Modus Crollij in Baſilic. Chym. pag. 122. 123. & 124.* deſcriptus, ſequens eſt:

♃. *Mercurii* ℔ ß.
Infundit
Spiritus Sulphur. per. cam. rectif. ℔. j.

Abſtrahit *ſpiritum hunc ſulphuris* forti igne, idque tribus vicibus, quarta vice parum *novi ſpiritus ſulphuris* addit, & abſtrahit tamdiu, donec arena & fundus retortæ candeat: hoc facto *caput mortuum album* infundit in

aquam

aquam pluvialem ſeu *deſtillatam*, digerendo edulcorat, donec nil acrimoniæ ampliùs in aqua percipiatur, & ſic pulvis præcipitatus albus fit penitus flavus: Hoc præcipitatum flavum phiolæ longo collo immittit digeſtioni in cinerum igne per octo dies, ut, ſi quid adhuc de ſubſtantia Mercurii non ritè ab acido fixatum ſuperfuerit, hoc ſublimetur in ſummitate phiolæ, & pulvis in fundo reſideat: pulverem hunc recipit, & ter ſpiritum vini affundit, terque deflagrare ſinit.

Ratio hujus præparationis eſt: vult ſcilicèt Crollius mediante acido ligare fluorem Mercurii, eligit acidum ſulphuris, quod medium eſt inter acidum ſalis & nitri, ſpiritum verò ſulphuris eligit pro ſpiritu vitrioli rectificato, quia non ſemper hic purus habetur: nam ſemper aliquid de ſua minerá ipſi adhæret; hinc eſt, quod ſpiritus vitrioli limpidiſſimus, ſi parum ſtet, fiat obſcurus, cùm ſcilicet particulæ metallicæ præcipitentur; item quod ſucceſſu temporis inſignem æſtum contrahat, quod conſiſtit in motu acidi concitatiore. *Abſtrahit terna vice ſpiritum ſulphuris*, ut ſic mediante igne particulæ acidæ melius úniantur cum Mercurialibus: *ne* tamen *nimis fiat corroſivus, adhuc ſemel abſtrahit. Edulcoratio fit in aqua deſtillata*, omnes enim edulcorationes debent fieri cum aquis deſtillatis, nam concreta Mercurialia ferè ſunt ſalſa: jam aqua communis etiam eſt ſalſa: ergo vix ſolvet Mercurialia. Spiritum vini deflagrare permittit, ut quicquid eſt corroſivum, ab oleo ſpiritus vini temperetur, & ſic remedium tutum evadat.

Uſus hujus Turbith mineralis Crollii eſt ad gr. iv. vel v, pro ſcopo vomitorio. Non datur autem in forma pulveris, ne attactu ſuo gingivas rodat, fauceſque lædat; ſed potiùs in forma boli vel pilularum: v. g.

♃. *Turbith miner. Croll.* gr. v.
Teriac. opt. q. ſ. pro incorporatione:
Aut etiam

Turbit hoc minerale redigatur cum *ſucco liquiritiæ Hiſpan.* in formam *pilularum*.

MYNSICTII autem *Turpethum minerale ita paratur*:

♃. *Mercurium ſublimatum corroſivum*:

Eumque ſolvit in *Aqua comuni*, ſolutionem præcipitat cum *oleo tartari per deliquium*; præcipitatum hoc cum *aqua deſtillata* vel *aqua comuni calida* crebriùs edulcorata, ut quicquid adhuc copioſi ſalis, tum acidi, tum urinoſi, adſit, hac abluatur: tandem *ſpiritum vini* aliquoties deſuper deflagrare ſinit, ut penitus edulcoretur, & quicquid adhuc adſit, ſub flamma ignis avolet. Ipſa verò edulcoratio cum aqua mellis non eſt neceſſaria, ſed ſuperflua.

Hujus doſis eſt a gr. v ad vj, ac eodem modo ac præcedens propinantur.

Uſus hujus Turbith eſt, ut morbos fixos, & ab aliis remediis planè inalterabiles, quantum poſſibile, tollat ac corrigat, & partim viſcidum, fomitem morboſum, potentiſſimè incidendo, partim acidum quodvis vitioſum fixiſſimum abſorbendo, partim exvitriolica ſua textura ventriculum ad purgationes ſtimulando: Lues Venerea, Gonorrhœa maligna inveterata, item ſcábies ferina, Lepra, gutta roſacea, quæ ab acido oriuntur ſpecifico, ſine hoc turpetho minerali vix corrigi poſſunt: hinc inveteratas quartanas ſubinde Turpethi uſus ante paroxyſmos eradicat, hinc, modò conſtent vires ægri, tutò hoc turbith adhiberi poteſt, ſic uſum coſmeticum obtinet; nam acida iſta, quæ vel Saturnus, vel oleum tartari corrigere nequeunt, hoc Turbith optimè corrigit.

Operatur ratione ſuæ ſubſtantiæ, qua abſorbet quodvis acidum; ratione ſulphuris externi operetur colliqueſcendo humores viſcidos; ratione ſulphuris & vitriolicæ ſuæ texturæ nauſeam, ſicque vomitum efficit.

Reijcitur autem hìc *ſal vitrioli vomitorium*: Nam neceſſitate coactus quædam de eo dicenda. Nimirum ANGELUS SALA, Vicentinus, Chymicus celebris, ſincerus & induſtrius, *in ſuis ſcriptis Chymicis*, & ſpeciatim *in Tr. de Ternario Emeticorum*, mirè extollit ſal Vitrioli vomitorium, ita ut etiam *mannam vomitoriam* vocitet. Juxta hunc B. D. JOANNES LANGIUS *in Miſc. Curioſis*, etiam hoc ſal vitrioli vomitivum extollit. Videndum igitur, quomodo fiat? quidque in receſſu habeat?

Paratur hoc ſal vitrioli vomitorium ſequenti modo: *Vitriolum* calcinatur uſque ad colorem obſcurè prunneum, deinde *caput mortuum pulveriſatum* cum *aqua communi* elixiviatur, ſolutio hæc filtrata igne blando evaporatur, & concreſcunt cryſtalli, quæ ferè colorem florum perſicorum æmulantur, & ipſum ſal vitrioli Vomitorium conſtituunt.

Calcinatur ad colorem prunneum ideo; ſi enim tantùm ad colorem rubrum calcinaretur, loco ſalis vitrioli acquireretur inter elixiviandum genuinum Vitriolum, aliàs hoc non fit. Eſt itaque hoc ſal non ſpiritus, non oleum, non caput mortuum vitrioli; nam hoc nihil ſuggerit; ſed potiùs pars acida Vitrioli, quod priùs in forma ſpiritus & olei fuit deſtillatum: Hæc pars cum particulis mineralibus colliquata per retortam non tranſit, ſed in ea permanſit. *Conſtat* autem *acido vitriolico*, cum ſubſtantia vitrioli arctiùs colliquato; *omne* verò *Vitriolum conſtat ex acido ſulphuris, & minera Martis vel Veneris invicem mixtis.* Igitur ſal vitrioli vomitorium nil aliud eſt, quàm purius Vitriolum, ſeu in quo eſt plus acidi concentrati corrodentis, minus ſubſtantiæ mineralis metallicæ ſolutæ. *Probo hoc: ſi enim aliquandiu aeri expoſitum fuerit* hoc ſal vitrioli, ſucceſſivè ex mutatione texturæ motu inſenſibili candidiſſimum effloreſcit in vitriolum virideſcens, & ita regeneratur.

Quoad uſum hujus ſalis vitrioli: ſanè, ſi quis unquam illud guſtarit, nauſeoſiſſimum eſt remedium, quod tantos horrores excitat in ventriculo, ut non tantùm ad nauſeam & vomitus ſtimuletur, ſed & per aliquot dies languores nauſeoſos patiatur ventriculus: imò ſub operatione hujus ſalis vitrioli tantoperè tonus ventriculi laxatur, ut vix dici queat. *Vis ejus vomitoria non eſt à ſpiritu ſulphuris, nec à minera Martis; nil enim in his emetici eſt*, & *utimur* quotidiè iiſdem abſque vomitu; *ſed eſt potius à Venere, cujus tantillum vel mirum* quantum integram maſſam ſanguineam afficere queat. Nam ſi in ℔ j. *ſalis vitriolici* ſaltem ℈ß ſit *mineræ corroſæ Veneris*, erit mirè vomitorium; mirè enim dilatativa eſt vis Venerea, ventriculoque Venerea ſunt inimiciſſima.

Nocent autem Vomitoria:

1. Hernioſis,
2. Gravidis; &
3. Mulieribus, quæ patiuntur prolapſum ſinus pudoris & procidentiam uteri.

Vid. MYNSICHT *in Armamen. Chymico pag.* 15. ubi *de Tartaro emetico*.

Si vomitus difficilis, ſumitur hauſtus cereviſiæ calidæ, vel juſculum pingue; ſic is promptiùs ſuccedit. ſi vomitus ſequatur nimius, ſumitur hauſtus vini Rhenani tepidi; ſic omnis vomitus ſtatim ſiſtitur, & in præcordiis cruciatus facilè evaneſcunt; licèt à fortioribus antimonialibus ſtomachus irritatus fuiſſet: & licèt vice prima reijciatur, reiteratum tamen cum buccella panis, vomitus certè ſiſtit; item opiata aromaticis ſociata, hinc Theriaca in vino aſſumpta, mox vomitum cohibent, aut etiam eadem Theriaca cum ſpiritu vini crocato ventriculo calidè applicata.

TITULUS II.

DE

PURGANTIBUS PER ALVUM.

SEquuntur nun *purgantia*: ſi enim per artem varia recrementoſa per alvum reijciantur, vocatur in ſpecie *Purgatio*.

Locus purgationis ſunt *Inteſtina*, in quibus cùm non præexiſtant ea, quæ eijciuntur, ventilanda erit, antequam ulteriùs, progrediar, quæſtio: *Per quænam loca in Purgatione artificiali transferantur excrementa in inteſtina?* quando v. g. aſſumuntur pulveres jalappæ, rhabarbari, hellebori, & ſimiles, quomodo per inteſtina expurgentur iſta excrementa? Reſp. Loca iſta, per quæ feruntur eò ex maſſa ſanguinea, eſſe tantùm duos ductus iſtos, choledochum, & pancreaticum, quibus natura tunc temporis quaſi abutitur; unde & quæ excernuntur, frequentiſſimè flavedine tincta conſpiciuntur; Hi enim ductus ſunt naturaliter diſtincti, ut quicquid ex maſſa ſanguinea in ijs fuit ſeparatum, ad inteſtina amandent; quia nulli alii apparent ductus: ſimul tamen probabilis admodũ PECHLITINI videtur ſententia, *Tractatu eleganti de Purgant. cap.* 36, ſimul etiam per glandulas miliares poſt intimam inteſtinorum membranam ſitas mediantibus tubulis & parvis ductibus, ex dictis glandulis in inteſtina hiantibus, ſimul recrementa varia ex ſanguine ſecreta in inteſtina deponi. Iam verò

licet

licet multi cum PLEMPIO & aliis Autoribus ſtatuant, quod per vaſa etiam meſaraica in Purgatione artificiali ſeparentur excrementa; reſpondeo tamen, quod ſit contra legem naturæ univerſalem, quæ talis eſt, & per experientiam confirmatur; quod nempe nunquam fiat ſecretio cujuſdam materiæ ſecernendæ ex maſſa ſanguinea ſine certo ac determinato cribro, per quod tanquam per filtrum ſeparetur excernendum ab utili maſſa ſanguinea: ſin verò immediatè, & contra tale inſtrumentum ſeparativum, ut ſic dicam, aliquid ſeparetur è maſſa ſanguinea, tunc hoc fit promiſcuè nunc cum ipſo ſanguine, uti hoc patet in fluxu hæmorrhoidali, & in hæmorrhagiis quibuſcunque criticis, nec non in vomitu ſanguineo ſpleneticorum: interdum periodico & ſalutari &c., ita ut omninò exiſtimem, per vaſa meſaraica quæcunque nil in Purgatione deferri ad inteſtina, ſed quicquid defertur, deferri eò per ductum pancreaticum, & choledocum, & glandulas dictas inteſtinales miliares.

Equidem optandum eſſet, darentur vera purgantia, hoc eſt, quæ ſordes ſaltem excrementitias ex corpore eliminarent, citra utilium nutritivorumque ſuccorum depravationem ſimultaneam: Verùm vulgò dicta purgantia non ſunt talia, ſed ſub blandiente nomine virulentiam nocivam gerant abſconditam; hinc ſanos & ægros æqualiter vexant, & tot ſordes evacuant, quas impoſſibile eſſet citrà vitæ periculum in corpore exiſtere. Hinc etiam tam inſignis oritur virium debilitatio poſt purgantium uſum, morbis ſub antiqua contumacia perſiſtentibus, dum interim varia & gravia inferunt ſymptomata, in ſpecie convulſiones, propterea etiam tàm ſtudioſè corrigi jubentur.

Omnia ſanè purgantia nociva & virulenta ſunt ſtomacho, ſola aloe & rhabarbaro exceptis: operantur enim promiſcua ſua virulentia, & fermentativa colliquatione tam recrementoſos quàm alimentitios corporis ſuccos reſolvunt & colliquant, & quas non inveniebant ſordes, corrumpendo nempe ſuccos efficiunt, niſi eorum virulentiam robuſtior paulo ſtomachus ratione ſucci fermentativi acidi plus minus correxerit.

Operantur ſcilicet purgantia duplici ratione: vel irritando, & acrimonia ſua amariſſima pertinaciter vellicando inteſtina; unde non tantùm horum ſpaſmi & violentæ contracturæ (*lacerantes*) inteſtinorum, indeque propulſiones excrementorum ſequuntur, ſed ſimul etiam hiantia in ea orificia vaſorum, cholodochi & pancreatici, item glandularum miliarium, ſimul irritata & vellicata eructant uberiùs ſua contenta. Unde etiam eſt, quod hi duo ſucci, ſi naturaliter ſint conſtituti, ut plurimum tingant excrementa à purgantibus colore ſubpallido & ſubflavo; qui color ſæpiùs oritur ex bile tingente, copioſo tamen ſucco pancreatico diluta: ſin verò vitioſè hi ſucci conſtituti ſint, aut ſi remedium aſſumptum habeat vim tingentem, qualia ſunt Rhabarbarum, aloe, remedia Martialia, & ſimilia, tunc varii coloris varia oriuntur excreta. Vel ſecunda ratione operantur, ſanguinem & inde natos ſuccos fundendo quodammodo, & ſimul colliquefactione in corruptelam reſolvendo; unde ſordes tam variæ ante remedium non præexiſtentes poſt purgans aſſumptum in corpore generantur. Sub hoc tamen motu, quicquid heterogeneum eſt in ſanguine, & à vitalitate proſcriptum, faciliùs alteratur, & conſequenter eiicitur, quam quod magis vitale ac utile erit.

Omnia ſcilicet purgantia habent acrimoniam volatilem inſignem, utut non ſemper æquè faucibus perceptibilem; quæ in vegetabilibus fundata eſt in ſale volatili oleoſo acri, ratione adjuncti olei inſigniter amaricante, indeque viſciditatem inſignem adjunctam habent: in mineralibus verò vis laxativa in textura ſulphurea vitriolica, aut ſulphure volatili acri quaſi arſenicali, radicata eſt. Hinc etiam omnia acida deſtruunt purgantia vegetabilia varia, quatenus deſtruunt eorum ſal volatile acre; item ſalia fixa, ver. gr. ſal tartari corrigit purgantia, quatenus corrigit eorum oleum, & inde natam viſciditatem, colliquefaciendo texturam reſinoſam purgantis, tollit; ſicuti etiam fermentatio purgantium eadem mitigat, ferociamque non nihil domat: In mineralibus verò ea, quæ figunt ſulphur volatile, quæ inter eminet nitrum, tollit eorum, v. g. antimonii, malignitatem purgantem, eamque ſaluberrimè diaphoreticam reddit.

Promiſcuè ergò agunt purgantia in ſuccos corporis noſtri, tàm nutritivos, quàm excrementitios; unde ſpontè ſua ruit Diviſio purgantium in cholagoga, phlegmagoga, & melanogoga; quia unum alterumve purgans loco omnium ſufficiat; utut pro circunſtantiarum ratione nunc debilius nunc fortius purgans eligendum ſit. Nihilominus tamen pro morborum varietate ſolet interdum aliqualis ſelectus horum purgantium inſtitui, quatenus ſub generali virulentia laxativa in quibuſdam vis ſpecifica cauſæ morboſæ alterativa eſt recondita hujus vel illius morbi, ob quam aliqualis ſelectus habendus: qua ratione helleborus niger præter virulentiam laxativam etiam ſpecialem habet vim contra affectus melancholicos; Rhabarbarum ad affectus renales; ubi per alvum evacuandæ ſordes tenaciores, in ſpecie acidæ, præ reliquis confert colocintis ritè præparata, quæ in hypochondriacis, morbis mulierum chronicis, in lue Venerea, gonorrhœa virulenta, &c. bona eſt, utut varia purgantia conveniant; in ſpecie tamen Mercurius dulcis, ſi aliis permiſcetur, uti evacuat, ita ſpecialiter corrigit.

Laboramus abundantia purgantium: ex regno autem animali nil ſuppetit, cum in hoc nullum detur. Ex Vegetabilibus ergò ex omni purgantium caterva 4. vel 5. mitiora & tutiora pro ſcopo medico ſufficiunt, v. g. jalappa, ſenna, helleborus niger, qui nobilis, aloe, Rhabarbarum, &c, quibus; pro ſtimulis nunc de ſcammonio, nunc, ubi fortiùs agendum, de extracto trochiſcorum alhandal, addi poteſt. Ex mineralibus ſufficit Mercurius dulcis omnibus præfertus antimonium per inferiora ſaltem purgans ritè paratum. Hæc ſufficiunt pro 1000. hominibus purgandis.

Modus uſurpandi eſt varius, prout unum vel alterum remedium huic vel illi formæ aptum eſt; uſitatiſſimè præſcribuntur purgantia in forma pilularum, inter quas ex Extracto catholico, variis additis terminantibus, in ſpecie Mercurio dulci, ubi mitius laxandum, maſſa pilularum de ammoniaco debito ſtimulo, ſufficiunt. Verùm in compoſitionibus veterum officinalibus, qualis de hiera, &c. purgantia ſunt cruda in ſubſtantia addita minus correcta, ideò illa hodie non frequenter præſcribuntur. Moderni ſumunt Extracta purgantium horum, ſive ſint ſimplicia, ſive compoſita, quæ optimè fiunt per ſpiritum vini tartariſatum, vel beneficio tincturæ tartari vulgaris, ut ratione ſalis tartari corrigatur aliquo modo vis laxativa excedens venenoſa. Pro pilulis uſualibus *aloeticæ* ad imitationem LUDOVICI concinatæ, vel TILEMANNI, præſtant. Inter pulveres pulvis jalappæ compoſitus ſufficit. Infuſa inter, ſennatum cum Rhabarbaro aut helleboro eſt optimum. In forma Electuarii purgantia in parva doſi commodiſſimè uſurpantur, ſi per fermentationem parantur: (ſic paratur colocynthis in minuta fruſtula conciſa, elaterium, ſcammonium, in ſpecie eſula, tithymalus, & tractatur ſic, ut aliàs opium: de quo vid. Dn. LANGELLOT *Epiſt, ad A. N. C.* ubi elegantem modum divulgavit.) Optimò ſuccedit cum ſucco cydoniorum vel pomorum Borsdorffianorum, addito ſale tartari, fermentationi committitur, dehinc filtratur, & inſpiſſatur ad conſiſtentiam *Rob* vel *Electuarii*. Sic fermentatum ratione hac à ℈j. ad ℨß, adſumum ℨj, propinatur: benè ſapit, validè operatur, licèt correctum ſit per fermentationem. Quibus placet, ex hoc Rob cum ſpiritu vini *Eſſentia* aut etiam *Extractum* præparari poteſt, & erit remedium magis tutum.

Quod attinet *Iallappam*: hujus vis ſolutiva juxta HELMONTIUM *ex* HIPPOCRATE, *deprædatur aliquid de vita & facultatibus noſtris* Hoc autem de aloe & Rhabarbaro vix dici poteſt. *Ialappa* igitur *eſt planta hodierno ſeculo tantùm ad nos allata, ac Veteribus penitùs incognita.* Nam ex Indiis Occidentalibus, regione nempè Mexicana afferri ſolet. Dicitur aliàs *Mechoacanna nigra*: huic congeneralia *Metaliſta* dicta, viribus texturaque ferè eadem cum Ialappa conveniens: de qua vid. SCHROEDERUS *Pharmac. Append pag. 20.* Quoniam verò ignoramus; quid ſit ∂ (utut quidam ſubſtituant eam radici huic Jalappæ) eam omittimus. Hæc Jalappa noſtris in hortis culta creſcit, diciturque communiter *Flos mirabilis*, ab aliis *Mirabilis Peruvianus*, *Ielſeminum Peruvianum*, eſtque juxta MORISSONIUM planta heteroclita, nullique florum ſpeciei reſpondens. Probo autem (utut contrarium ſtatuat WEDELIUS *in Diſſ. de Ialappa cap. 21.*) quod idem ſit flos, qui in hortis noſtris creſcit, cum Mexicana Jalappa, hiſce modis:

1. Quia radix noſtra in taleolos diſciſſa eadem facie apparet ac Jalappa, ita ut ovum ovo non poſſit eſſe ſimilius.

2. Ex effectu; noſtra enim æquè purgat ac exotica; Nimirum ʒ ß vel ℈ ij. noſtræ tantum præſtant, quàm ℈ j. exoticæ; hæc enim magis eſt reſinoſa; noſtra verò minus; adeoque hujus ratione doſis nonnihil augenda, quod ipſum in climatis differentia conſiſtit. Imò obſervatum fuit, quod ſuccus foliorum floris Mirabilis inſpiſſatus, cum ſaccharo in ſyrupi conſiſtentiam redactus, ac infantibus propinatus, ſuaviter eos laxaverit. Confirmarunt hoc HOFERUS *in Heraule Medico*, item HORSTIUS (*Pater*) *in obſervat.* Solus quem miror, GEORGIUS HEINRICUS VELSCHIUS (Vir inexhauſtæ lectionis) *in Decad. Curat. & Hiſtor.* in quodam loco negat Jalappam noſtram eſſe eandem cum Mexicana; non tamen addit rationem: ſed opinor, eum deceptum fuiſſe libro illo rariſſimo, qui vocatur *Theſaurus Mexicanus*, *Romæ impreſſus*, à FRANCISCO HERNANDEZ collectus, & poſt ab ANTONIO RECHO in ordinem redactus. In hoc fit ejus quidem mentio, nihil tamen de vi ejus laxativa dicitur. Hinc ſuſpicor, VELSCHIUM exinde fuiſſe deceptum.

Uſus radicis *jalappæ* Medicus eſt vel *generalis*, vel *ſpecialis*:

1. *Generalis* eſt, quod ab ejus radicis aſſumptione alvus ſoleat provocari, & excrementa ſeroſa plus minus flava egredi, citra tamen ventriculi ſubverſionem & inteſtinorum extorſionem.
2. *Uſum ſpecialem* ſcilicet quod concernit; humidioribus ſubiectis tantum convenit; hinc etiam ad cachexiam pituitoſam, hydropem, fluorem album, affectus catarrhales, &c. laudatur: in ſpecie hydropicis, imprimis à BORELLO *Hiſtor. & Obſ. Medico-Phyſ. Cent. 2. Obſer. 23. pag.* 128. tanquam appropriatum remedium commendatum. Vis operandi conſiſtit in ejus particulis reſinoſis, id eſt oleoſis, ab acido fortiter concentratis, adeòque in particulis acido-ſalſis oleoſis.

Probo hoc:

(1.) Si enim mediante ſpiritu vini reſina ex radice jalappæ extrahatur, caput mortuum nil quicquam valet.

(2.) Quò pinguior & faciliùs inflammabilis eſt reſina, eò melior & efficacior eſt Jalappa; hinc ſequitur, quod extractio non in aquoſo menſtruo, ſed oleoſo aut ſpiritu vini fieri debeat.

Malè igitur facit Medicorum vulgus, qui in nodulis infundit radicem jalappæ vino, cerevisiæ, aut aquæ communi: ſi enim hanc 100. amphoris aquæ infunderent, nihil tamen reſinoſe ſubſtantiæ, ſed tantùm mucilaginem quandam extraherent.

Modus operandi eſt *duplex*:

1. Particulis ſuis viſcidis ventriculo & inteſtinis adhærendo provocat eorum ſpaſmos, & ſic contentorum excretionem.
2. Operatur etiam, quatenus ſubacta in primis viis, humores attenuat, diſſolvit, acrimonia ſua liquefacit, ſicque in ſeorſum liquamen vertit.

Probo hunc duplicem operandi modum binis exemplis:

(1.) Si recipiatur reſina jalappæ, eaque cum ſaccharo aſſumatur, hæc doſi gr. xv. ſufficienter, cum inſignibus tamen ventriculi torminibus, operabitur: Reſinoſa enim ſubſtantia ei & parietibus inteſtinorum adhuc adhæret, hinc ſpaſmos, tormina, &c. ac tandem evacuatio, & in prædiſpoſitis hypercatharſes.

(2.) Si verò recipiatur hujus reſinæ jalappæ ℈ ß, & cum vitello ovi ſubigamus, fit ſolutio blanda; nam vitellum ovi oleoſam reſinam reſolvit. Potio hæc grata cum aqua fœniculi vel menthæ, aut cum ſyrupo propinata, ſine torminibus operatur. Ergò partim irritando, partim liquefaciendo, operatur reſina jalappæ.

Utendi modus eſt *duplex*: uſurpatur enim vel in *forma ſolida*, vel *fluida*. In *forma ſolida*, ſi recipiatur pulveris ℈ j. (quæ eſt ordinaria doſis,) operabitur quinquies, ſexies, ſi ſcilicet in ſubſtantia uſurpetur: Vel, ut meliùs operetur, jungitur cum tartaro, vel tartaro vitriolato; quoniam detergendo viſcidum loco ſtimuli additur: v. g.

℞. *Crem. tart.* gr. xv. ad ℈ j.
Pulv. jalapp. ℈ ß. gr. xij. ad gr. xv.
Olei deſtill. aniſi vel *macis.* gutt. j. vel ij.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis purgans.

Propinetur in vehiculo fervido, ut meliùs diſſolvatur tartarus.

Si ſtimulum addere lubet:

℞. *Pulv. jalapp.* ℈ ß. gr. xv. vel xvj.
Crem. tar. vel *tart. vitriol.* vel *arcan. duplic.* gr. xij. ad xv.
Scam. præp. gr. j. vel ij.
Olei deſtillat. aniſi, vel *macis*, vel *cinnam.* gut. ij.
M. D. S. ut anteà.

Vocatur *vegetabile purgans polychreſtum*, ad plures uſus ſufficiens.

Vel alia ratione præſcribitur:

℞. *Pulv. jalapp.* ℈ ß. ad gr. xv.
Nitri puriſs. ℈ ß. (vel *nitri* gr. iv. ad vj. & *ſalis tart.* gr. iv.)
Scamm. præp. gr. j. vel ij.
Olei deſtillat. aniſi vel *macis* gutt. j. vel ij.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis laxativus pro una vice.

Sine torminibus purgat. Vel

℞. *Crem. tart.* ℈ j.
Reſin. jalapp. ℈ ß.
Sal. tart. gr. vij.
Olei deſtillat. aniſi gutt. ii.
M. f. *Pulvis*.

In forma *Boli*:

℞. *Conf. flor. tun.* ʒ ß.
Crem. tart. gr. xv.
Pulv. jalapp. ℈ ß.
Olei deſtill. macis gutt. ij.
Cum ſyr. roſ. ſol. f. *Bolus*, S.
Bolus purgans.

℞. *Pulp. paſſul.* ʒ ij.
Pulv. jalapp. ℈ j.
Scamm. ſulphurat. gr. j.
Syr. fumar. q. ſ. f. *Electuar.* S.
Electuarium purgans.

In *Pilulis*:

℞. *Extr. cathol.* gr. xii.
Mag. jalapp. gr. iv.
Extr. troch. alband. gr. ii.
M. f. *Pilulæ* S.
Pilulæ purgantes.

Quoad *formam fluidam*: uſurpatur in *Eſſentia*, qualis fit, ſi ℞. *Spiritus vini* aut *alius appropriatus*, & affundatur *radici jalappæ* cum *cortice citri*. Vid. BARTHOLINUS *in Epiſt.* E. g.

℞. *Spiritus vini*, vel *alius Spiritus rectif.* ℔ j.
Rad. jalapp. ℥ iv.
Cort. citri ʒ vi.
Croci (qui coloris gratia additur,) gr. v.

Stent hæc in infuſione in loco tepido, filtretur liquor, ac uſui aſſervetur, diciturque *Eſſentia citrata*, cuius doſis ab ℥ß. ad ʒvi. Eſtque hæc nil aliud, quàm reſina liquefacta, quæ ita propinatur; ſi enim abſtrahatur ſpiritus vini, remanet reſina liquefacta.

In forma *Miſturæ*:

℞. *Aquæ hyſſopi* ℥ i.
Cinnam. ʒ iii.
Pulv. rad. ialapp. gr. xv.
Extr. troch. alband. gr. ii.
Syr. cichor. cum Rhab. ℥ ß.
M. f. Potio: S.
Potiuncula purgans.

Item ſi ipſa reſina in forma miſturæ deſideretur: v. g.

℞. *Reſ. ialapp.* ℈ ß. ad gr. xii.
Salis tart. gr. vi. ad vii.
Cum ſ. q. *ſyr. roſ. ſimpl.* vel *ſolutiv.* aut *ſimilis ſuavioris*, fiat *ſpiritus gratus*.

Sal tartari huic potioni admiſcetur, ut reſinam corrigat, eiuſque in ventriculi plicis pertinacem adhæſionem prohibeat.

In forma *Emulſionis* ſi deſideretur:

℞. *Sem. Melon. exc.* ℈ ß.
Reſin. ialapp. gr. vi, vii, viii, ix, ad xiv.

ſubigatur; deinde affundatur.

Aquæ

Aquæ tepidæ roſar. vel menthæ vel alius appropr. ℥ j.
& redigatur in *liquorem lacteum*; (oleum enim ſeminis ſolvit reſinam, & ſic coeunt in formam emulſionis;) add.
Aquæ cinnamomi ℥ ij.
& edulcoretur cum *ſyrupo roſato ſolutivo*, aut *alio quodam* grato, aut *rotul. manus Chriſti*.

M. D. S.

Emulſio laxativa pro una vice.

Addi etiam poſſunt *ſcammonii ſulphurati* gr. ij. aut *extr. troch. alhand.* gr. j. cum gr. viij. *Sal. tartari*. Denique D. HARTWIGIUS cum vitello ovi ſeq. modo propinavit:

Reſinæ jalapp. ſumit gr. vij, viij, vel ℈ ß. in robuſtioribus verò g. xij. & xv. ſubigit cum *vitelli ovi* dimidia parte, vel cũ integro vitello: hinc affundit *aquæ fœnicul.* vel *menthæ* ℥ ß, vel q. ſ. ut fiat *emulſiformis Potio*: addit deinde *Aquæ cinnam.* ʒ j. vel ʒ ij. & *ſacch. aut ſyr. cynnam.* parũ pro edulcoratione;

D. S.

Emulſio purgans.

Suaviter & copioſè operatur. Propinavi hanc miſturam fœminæ robuſtæ, quam copioſè ſuprà & infrà inde purgavit, citra tormina tamen & anxietates. Ubi igitur paulò exactiùs purgandum eſt, hæc miſtura poteſt recipi.

Poſt Ialappam *pergo ad Sennam*, quæ unum ex optimis & mitiſſimis eſt Pugantibus. *Hæc* primatibus Medicinæ, Veteribus *Græcis, fuit incognita*, nihilque de hac apud HIPPOCRATEM. Cum verò Ars Medica à Græcis ad Arabes, Saracenos & Mauros fuerit devoluta, Arabes in locupletanda ea fuerunt occupati, nobiſque fruticem hanc notificarunt. Dicitur autem *frutex Alexandrina*, quod *propè Alexandriam* in Ægypto optimæ notæ *inveniatur*. *Simillima frutex hæc eſt coluteæ veſicariæ*, unde ſubinde hujus folia illius foliis adulterantur, nam colutea etiam veſicas, in quibus ſemen reconditum, habet; non tamen eſt planta eadem. *Differunt imò, quod flos ſennæ genuinus ſit ſtellatus albus, flos autem coluteæ papilionaceus & luteus*. Præterea veſicæ ſennæ ſunt compreſſæ, coluteæ verò veſicæ ſunt turgidæ. Differentiam hanc habet JUNGIUS (Vir Eruditus) *in Doxoſcop. propè finem*. Nihilominus tamen cognata videtur colutea ſennæ ex eo, quod colutea in dupla doſi tantum præſtet, quantum ſenna in ſimplici, quod primus docuit BARTHOLINUS *Cent. 3. Hiſt. 60.*

Hujus ſennæ Alexandrinæ *tantùm in uſu ſunt folia, & quidem ordinariè ſine ſtipitibus*; hi enim ſunt fibræ corticis, hinc longè fortiores quàm ipſa folia, torminaque excitant, quare etiam rejiciuntur. Sunt qui putant, ideo non recipi ſtipites, quod adſtringant; quod tamen eſt falſum. Nam ideo potiùs *rejiciuntur, ne nimis torminoſum ſiat remedium*.

Horum autem *foliorum ſennæ exſiccatorum uſus eſt* vel *generalis*, vel *ſpecialis*. *Generalis* eſt, dum ab eorum uſu alvus aliquoties laxatur, plerumque tamen cum torminibus circa umbilicum: Quæ rejiciuntur, ſub habitu ſeroſo, viſcoſo, flavedine tincto, conſpiciuntur: Interim tamen unum ex mitioribus eſt purgantibus. *Specialis* eſt, dum pro purgatione per ἐπίκρασιν in uſu eſt, ideòque potiùs in morbis chronicis, quàm acutis, (cùm in his potiùs vomitus, quàm purgantia conducant) uſurpatur.

In morbis igitur chronicis uſurpatur, imprimis, dum producta morboſa eliminat, & viſcoſa evacuat; hinc v. g. in quartanis, febribus aliis chronicis, affectibus hypochondriacis, hyſtericis, in ſcorbuto, ictero nigro, & in ſpecie Melancholia hypochondriaca, ſenna eſt inter uſitatiſſima laxativa; unde à Veteribus relata inter Melanagoga, quæ ſuccum melancholicum, i. e. acidum vitioſum, à vitio primæ digeſtionis natum, per ἐπίκρασιν purgant, *in ſpecie in affectibus Melancholicis*: non eſt adeo acris ſeu cauſtica, quàm alia purgantia, unde ſiccioribus tantum ac calidioribus conducit:

Vis ejus operandi reſidet in ſubſtantia mucilaginoſa, unde tantùm per menſtrua aquoſa (ſcilicet per aquam, ſerum lactis, cereviſiam, aut vinum) extrahitur cum vel ſine ebullitione mucilago, cujus nucleus eſt quaſi reſina ſubtilis ac acris, à qua vis laxativa dependet. Hæc autem *mucilago eſt nunc volatilior, nunc ſpiſſior ac tenacior*: *Volatilior* blandè operatur, ſine inſigni alteratione: *Poſterior autem crudelia* tormina excitare ſolet. *Cavendum igitur*, nè ſub infuſione in loco calido mucilago iſta ſpiſſior unà extrahatur, ſicque ægrum maximis torminibus vexet; *hinc ordinariè*, ut eò melius operetur, *corrigentia vel ſtimulantia*, nimirum *tartarus*, & *zingiber*, *addi* etiam *ſolent*. Zingiber additur, quoniam ejus acrimonia corrigitur vis ſtimulatrix laxativa ſennæ; tartarus verò vel cremor, vel ſal tartari additur, ut horum medio mucilago ejus eò meliùs detergatur, & attenuetur, ne tanta tormina excitet: *Nunquam igitur ſenna abſque tartaro vel Zingibere præſcribenda.*

Modus utendi duplex eſt: vel in ſubſtantia ſeu forma pulveris, vel in infuſo adhibetur. In forma pulveris datur ordinariè à ʒ ß *ad* ʒ j. *In infuſo dantur ordinariè* ʒ ij. *ad* ℥ ß. Quoad *pulverem*: proſtat in officinis *pulvis ſennæ Montagnanæ* (Profeſſ. Patavini) compoſitus ex *tartaro* & *ſenna*; qui feliciter uſurpatur ad hunc uſque diem: quoniam autem eſt nauſeoſus, rarò hodiè adhibetur. *Qui ergò in forma pulveris ſennam præſcribere volunt*, ita ut per ἐπίκρασιν tantùm operetur, v. g. in morbis chronicis ubi alvus ſiccior & phlogoſis adeſt, item in ſcorbuticis, hypochondriacis, &c. ſequentem *in modum præſcribat*:

♃. *Crem. Tartari,*
Fol. ſenn. ſine ſtip. an. ʒ ij.
Zingib.
Semin. aniſi,
Cinnam.
Galangæ an. ℈ ß.
M. f. *Pulvis.*

De hoc pulvere capiat æger pro liberanda alvo; vel in prandio cochleari uno juſculi, vel quantum cultelli cuſpis capere poteſt, & ſuaviter laxabit.

Quoad infuſum: malè infunditur ſenna à ʒ ij. *ad* ℥ ß: ſenna certè multum largitur & requiritur plus menſtrui. *Iam ergò ſenna cum tartaro aut infunditur, aut ſimpliciter ipſi coquitur: Quæ infunditur* ſimpliciter, ipſi pro ſolutione additur Sal tartari; ſi verò coquitur, additur Cremor tartari; folia enim ſennæ non niſi ebulliendo ſolvuntur cum Cremore tartari. *Interim rarior ſit ſennæ uſus in forma Decocti cum tartaro*, quo mucilaginoſa ſubſtantia tenerior evaporat, & ſpiſſior tantùm remanet; *ſed potiùs in infuſo utimur*. Rarò tamen infunditur ſola abſque helleboro nigro, qui plerumque additur & blandè operatur: v. g. pro doſi una præſcribatur talis *potio laxativa*, & quidem per blandam *decoctionem cum Cremore Tartari*;

♃. *Fol. ſenn. ſine ſtipit.*
Rad. polypod. an. ʒ iij.
Crem. tart. ʒ j.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ ſimpl.* vaſe clauſo.
♃. *Colatur.* ℥ iij.
adde
Aquæ Cinnam. ʒ iij.
Syr. borrag. ℥ ß.
M. S.

Potio laxativa pro una vice.

Per ſolam verò infuſionem cum ſale tartari:

♃. *Fol. ſenn. ſine ſtipit.* ʒ ij. iij. vel ℥ ß (non ultrà ℥ ß)
Zingib. vel *ſem. aniſi* ℈ j.
Salis tart. gr. xv. ad ℈ j.

Infundantur in ſ. q. *Aqu. ſimpl.* vel *fumar.* vel *cichor.* Stent in loco tepido per noctem; manè colaturæ recipiantur qu. pl. Si mitiùs operari debet, recipiantur infuſi ſenn. ℥ ij. ſi vehementiùs, recipiantur ℥ iv.

Colaturæ addantur
Aquæ cinnam. ʒ ij. vel ʒ iij. ad ℥ ß.
Syr. de ſucco cherm. vel roſat. ſolut. ʒ ij. vel ℥ ß.
M. D. S.

Potiuncula purgans pro una vice.

Sunt Potiones gratæ palato, & elegantiſſimæ. Leviter operantur, non hypercatharſin inferunt. Color ruber eſt à ſale tartari.

Vel, quod melius eſt, cum helleboro nigro aut Rhabarbaro ſequenti modo:

♃. *Fol. ſenn. ſine ſtip.* ʒ j ß. vel ʒ ij. ad ℥ ß.
Rad. helleb. nigr. ʒ ß. ad ʒ j. (vel Rhabarb. ʒ j. ad ʒ ij.)
Sem. aniſi ℈ j. ad ʒ j. vel *Zingib.* ℈ j. ad ʒ ß.
Sal. tart. gr. xv. ℈ j. ad ʒ ß.

Infund. in ſ. q. *Aqu. ſimpl.* vel *beton.* vel *fumar.* vel *hyſſop.* vel *cichor.* ſtent in loco tepido per noctem:

Colatur. ♃. ℥ iij. iiij. vel iv. adde
Aquæ cinnam. ʒ iij. vel ℥ ß.
Syr. de pom. vel *roſat. ſolut.* vel *alius pro edulcorat.* ℥ ß.
M. D. S.

Potiuncula laxativa.

Poſſunt etiam de colatura recipi ℥ vj. pro duabus doſibus. *Quòd ſi pro pluribus doſibus infundatur*, v. g. in Melancholia

cholia hypochondriaca; qui enim habitus ſunt ſi coloris, iis minus acria, calefacientia, ſed potiùs humectantia conducunt, & ſequens infuſum locum habeo; quo etiam in aluo adſtricta ad plures dies, creberrimè etiam in doloribus colicis feliciter uſus ſum:

℞. *Paſſul. min.* ℥ ß.
Contun. in mortar. marmor. affundendo
Aquæ fervidæ ℔ j ß
Vel ebulliant paſſulæ conquaſſatæ in Aqua communi:
℞. *Decoct.* hujus *fervidi* ℔ j ß.
Infunde.
Fol. ſenn. ſine ſtipit. ℥ iij.
Crem. Tart. ʒ j,
Flor. violar. p. iij,

Stent in loco tepido, vitro bene clauſo, donec frigeſcant, frigefactus liquor detur pro lubitu; vel omni mane vel veſperi, vel alternis diebus, in Melancholia hypochondriaca pro ſcopo evacuandi, primaſque vias apertas ſervandi, & ſordes eliminandi, capiat æger ℥ iij. vel iv. Ultra octo dies autem hoc infuſum vix aſſervari poteſt; mox enim aceſcit,

Quod ſi in morbis chronicis, febribus in v. g quartana ad hecticas declinante, & febribus intermittentibus chronicis confirmatis, in quibus evacuatio ante paroxyſmum fieri debet, *Infuſum ſennæ* expetatur, ſequens eſto:

℞. *Fol ſenn ſine ſtipit.* ʒ iij.
Rad. belleb. nigri ʒ j ß.
Zingib: ʒ ß.
Sal. Tart. ℈ ij.

Poteſt etiam addi *radix acori*,
Inciſa ac contuſa includantur *nodulo*, infundanturque *aquæ*, vel *cereviſiæ fervidæ* ℔ j ß.
& in loco tepido ſucceſſivè frigeſcant.

De hoc infuſo æger quartanarius hecticus recipiat duabus vel quatuor horis ante paroxyſmum ℥ ii. vel iii, & exinde blandè evacuabitur,

Ubi infantes immorigeri purgandi ſunt:
℞. *Fol. ſenn. ſine ſtipit.* ʒ j ad ij..

Hæc ſola includantur *nodulo*, iniicianturque *cereviſiæ*, quam potant, ſic ſufficienter evacuabuntur, præſertim ſi parum *ſalis tartari* addatur,

Pergo ad *Helleborum nigrum*, ita dictum à ſuis *radiculis nigris*; *flore* enim eſt *candidiſſimo*, aut *interdum* etiam *roſeo*: E contrà *radix ellebori albi* eſt *alba*, *flos verò nigricans*. Dicitur & *Veratrum* helleborus à vertendo, quod mentem ſoleat vertere. Eligitur imprimis *Styriacus*, Germanis dicitur Niers Wurtz. *Ex hac radice radiculæ tantùm recipiantur* in medio enim radix eſt lignoſa, quæ non eligitur: Conſtant autem radiculæ hæ partim ex cortice radicis, partim ex ipſa radice lignoſa: *Iam in omnibus lignis in cortice dupla, ſicque maior vis eſt, quàm in ipſo ligno*, ita ut cortex ligni ſancti in ſimplici doſi, tantum valeat, quantum ipſum lignum in dupla doſi, quod probè notandum. *Planta eſt planè ſingularis*; viret enim perpetuò, in ſpecie ſub *intenſiſſima hyeme, menſe nimirum Decembri & Februario, ſub ipſa etiam nive lætiſſimè floreſcens*, Radix ſaporis eſt per quam acris, pungentis; tamen ſine ſingulari ardore: habet ergò in ſe acrimoniam ſimilem iſti, quæ in antiſcorbuticis deprehenditur, adeòque acrimonia iſta non adeò cauſtica ac acris eſt, Hinc *notandum, quod ex radice calcinata nullum ferè aut pauciſſimum ſal fixum acquiratur*; totum enim concretum particulis volatilibus conſtat.

Uſus eius eſt vel generalis, vel ſpecialis: *In genere Ellebori internam uſum ſequitur perturbatio ventris ac tormina, hinc ſeceſſus ſeroſi*, aquoſi & mucilaginoſi, &c. A Veteribus inter melanogoga refertur. *In ſpecie* PARACELSUS *maximi fecit hanc plantam*; *quam* ubique *in ſcriptis ſuis* laudat, eamque *mutato nomine Dauram vocavit*, *dicitque*; Elleborum *quatuor morbos Cardinales curare*, nimirum *apoplexiam, epilepſiam, arthritidem, & nephritidem*. Certum equidem eſt, quod in morbis chronicis, præſertim qui nervoſum genus afficiunt epilepſia, item in mania, Elleborus niger ſingulare quid obtineat,

Quoad *operandi modum duæ facultates in eo diſtinguendæ*: *Facultas laxativa & alterativa*. *Facultas laxativa* conſiſtit in mucilagine acriore, quæ primis viis adhærens eaſdem ſtimulat: *Facultas alterativa* conſiſtit in particulis volatilibus & facilè evaporabilibus quaſi ſcorbuticis, hinc vim corrigendi habet ſpecificum iſtud acidum, quod Melancholicos, ſcabioſos, quartanarios, &c. vexat. Certè ſunt, qui ex radice hanc parant Eſſentiam, quæ non laxat, ſed alterat. *Vis igitur alterativa præprimis uſus eius primarius eſt*. *Vis eius conſiſtit tàm in mucilagine quàm in reſina*, unde tàm per menſtrua aquea, quàm oleoſa, v. g. per ſpiritum vini, quo reſina acris elicitur, extrahi poteſt, Iſta autem præcipitatio magis placet, quando per menſtrua aquoſa extrahitur. Imò frequentiſſimum eſt, ut uterque modus conjungatur pro *Eſſentia* tam laxativa, quàm alterativa obtinenda.

℞. *Rad. rec.* minutim inciſ. qu pl.

Infund. in ſ. q. *aquæ communis*; ebulliat leniter vaſe clauſo, ſtent in degeſtione; continuetur hæc, quouſque tingatur; omnia hæc mixta evaporent ad conſiſtentiam *Rob*. Capiti mortuo affundatur *ſpiritus vini*, ſic elicitur *Eſſentia* reſinoſa; poſt abſtrahitur ſpiritus vini, & utraque extracta; tam extractum mucilaginoſum, quàm & aliud reſinoſum ſcilicet, miſceantur, cui, ſi aliquid ſalis tartari pro correctela aliquali a dderetur, vix erit improbandum.

Modus utendi iam ſupereſt: *Nempe in ſubſtantia rarò aut nunquam adhibetur*; nimis enim acrimonia ſua volatili turbat corpus, adeò, ut referat & ANGELUS SALA, quod radiculæ hellebori fonticulis impoſitè mirè corpus turbarint! Recipiatur ergò potiùs in infuſo, aut Extracto. De cætero in uſu etiam eſt radix Ellebori non præparata. in officinis quidem uſitatum eſt, ut radix aceto infundatur: verùm ſic mirè caſtratur. Error hic exinde natus; Obſervarunt enim, omnia purgantia eſſe medium quoddam inter venenoſum & medicamentoſum, in genere quod toti ſyſtemati nervoſo ſint inimica: Hanc contrarietatem corrigere conati ſunt Veteres per aromatica, ut verbi gratia per maſtichen, zingib. &c. Verùm, cùm hæc correctio à poſteriori tantùm fiat, & malum tantum productum, non hoſtis ipſe eadem profligatur; illa parum valet. *Dein omnium purgantium vegetabilium vim tam acida, quàm alcalia enervant*: ver. g. acida ut phlegma aceti, ſpiritus vitrioli, phlegma vitrioli acidulum, &c. omnia purgantia vegetabilia corrigunt, quia texturam eorum reſinoſam concentrando penitus enervant, ita ut nec diſſolvi commodè, nec in partes ſolidas aut fluidas agere queant ſic igitur radix Ellebori potiùs caſtratur. Ex oppoſito *Salia fixa etiam quævis corrigunt purgantia*, alio tamen modo: ſic ſal tartari corrector eſt omnium vegetabilium purgantium, nam non diſſolvunt ſalia fixa texturam reſinoſam, ſed viſciditatem purgantium maturè removent commiſcibilitatem eorum cum humoribus corporis noſtri promovent, ſic reſinæ purgantes per ſalia fixa reſolutæ, facilè in nobis ſubiguntur, & in corpore noſtro alterantur, *Ergo radix Ellebori cum aceto præparata nil valet*: uſus potiùs eſt radicis recentis ſelectæ in infuſo, ubi menſtrua aquoſa eliciuntur. *Infunditur* autem *elleborus rarò ſolus, ſed ferè cum ſenna*, ita ut modò ſenna, modò Elleborus in doſi prædominetur; ſemper tamen & ſal tartari pro correctore reſinoſitatis additur, ut ſic ſuaviùs operetur. *Seligatur aqua in infuſo pro illis, qui medio modo ſe habent; ſerum lactis autem in ſcorbuticis ſiccioribus*, in hypochondriacis, & qui χαύνωσιν viſcerum habent; Porrò in ſcabioſis & ſanguine ſcorbutico imbutis. *Eligitur autem Vinum* pro utcumque ſapis. Sit igitur v. g. in ſcorbuto ſequens formula

℞. *Rad. Elleb. nigri* ʒ ij.
Fol. ſenn. ſine ſtip. ʒ j.

(addi etiam poteſt aliquid de polypodio, naſturtio &c.)

Infund. in ſ. q. *ſeri lactis depurati* per noctem mane
℞. *Colat.* ℥ iij.
adde
Spiritus cochlear. ʒ j.
Aquæ cinnam. ʒ ij
M. f. *Hauſtus purgans* pro una doſi.

De cætero in nodulis frequentiſſimus eſt Ellebori uſus; hic enim modus optimè convenit pro pluribus doſibus.

Quoad *Extractum*: vel recipi poteſt Extractum compoſitum ſuperiùs dictum, vel quod alii compendioſiùs faciunt.

℞. *Radiculas hellebori nigri* inciſas, infundunt *vino Rhenano*, digerunt tamdiù, donec *vinum* ſapore & colore *ellebori* imprægnetur, poſt inſpiſſant ad conſiſtentiam Rob.

Qui melius habere cupiunt, addunt ſub infuſione *ſal tartari*, ſicque habent *Extractum Ellebori nigri correctiſſimum*.

Quodvis igitur horum extractorum habueris, ſolum illud

illud, quod cum ſpiritu vini extrahitur, eſt ſuſpectum, facitque tormina. Præterea optimè & in forma pilularum Extractum Ellebori adhibetur, v. g. in Epilepſia habituali omnium optimè ſumitur cum Mercurio dulci.

℞. *Extr. helleb. nigri ritè par.* ℈ß. ad gr. xv.
Mercurii dulc. ℈ß. vel gr. xv. ad ℈j. pro ratione ſubjecti
Adde pro ſtimulo
Extr. troch. alband. gr. j. ad iij.
(vel *ſcamm. Sulphurat.* gr. j. vel ij. & *extract. troch. alband.* gr. j. vel iß. vel ij.)
Cum ſ. q. Eſſ. menthæ, vel *ſalviæ*, vel *ligni ſaſſafr.* aut *ſancti f. pilulæ*.
D. S.
Pilulæ ſanguinem purificantes.

Vel pro purgando ſcorbutico aut cachectico etiam noſtro climati peculiari.

℞. *Maſſ. Pillular. Tartar. Querc.*
Extr. helleb. nigr. an. gr. xij. ad gr. xv.
Scamm. præp. gr. j. ad iij.
Cum ſ. q. ſolut. Martis c. ſ. p. f. pil pro una doſi:

CNOFFELIUS (egregius ille Paracelſiſta) in uſu habuit *pilulas balſamicas* dictas, tantum non polycreſtas, quarum baſis eſt Elleborus niger, ſuntque egregiæ in morbis chronicis pro ſcopo blandè evacuandi. Pilulæ ipſæ ſunt ſeqq.

℞. *Maſſ. pilular. de tribus Ruff.*
Extr. Elleb. nigri an. ℈ß.
M. f. *Pilulæ.*

Juſſit capere ante cœnam. Conferatur etiam de his M. A. N. C. *German. in Append.* Si voluit formulam habere magis compoſitam, addidit & miſcuit

Tart. vitriolat. gr. v.
Reſin. jalapp. gr. j.

Hæc compoſitio revera eſt tutiſſima, quâ etiam feliciter ſemper uſus fuit in morbis chronicis, blandè enim operantur.

Aloe autem, pilulas de tribus Ruffi ingrediens, ita præparata ſit, ut pars ejus gummoſa magis quaſi extravertatur, reſinoſa verò infringatur vel ſeparetur. Ad imitationem harum pilularum ſeqq. præſcribere ſoleo:

℞. *Maſſ. pilular. de tribus Ruffi,*
Extr. Elleb. nigr. an. ℈ß.
Vitrioli Martis ad albed. calc. gr. v.
Scamm. præp. gr. j.
Cum ſ. q. eſſ. gum. ammoniaci: f. pilulæ

Quales hypochondriacis noſtratibus proficuæ exiſtunt.

Sunt qui deſtillando etiam liquorem ex helleboro nigro elicere ſatagunt; ſed effectus nondum voto reſpondit. Sic BORRICHIUS (vir in rebus naturalibus expertiſſimus) *in ſua Sapient. Hermet. contra Conring.* refert: ſe ex radice hellebori nigri per balneum Mariæ deſtillaſſe aquam, quæ autem maxima tormina excitavit in corpore.

Alii

℞. *Rad. Elleb. nigri* ℔ß.

Infunditur in Menſ. j. *vini Rhenani*, deſtillant per alembicum, *duntque ſuaviter purgare*: ſit autem fides penes experientiam. Ipſa folia Ellebori in formam *Eſſentiæ* redacta, citra vim ſolutivam tantùm ſunt alterativa, & in ſpecie in Melancholia hypocondriaca proficua. Conſ. THIERMAJERI (Medici Bavari) *Conſil. & Curat. Med.* ubi *de Elleboro* multa ſunt egregia: item CLAUDIUS THEODATUS *Pant. Hygjaſth.* ubi etiam multa ex aliis Autoribus non indigna congeſſit.

Poſt Elleborum nigrum ſequitur *Aloe*, quæ duplex: vel *Aſiatica*, vel *Americana*: Nam tàm in America, ſeu India Occidentali, quàm in Aſia ſeu India Orientali creſcit. *Aloe Americana* non eſt in uſu, ſed utimur ſaltem *Aloe Orientali Aſiatica*. *Planta ipſa nil* aliud *eſt*, quàm *ſpecies ſempervivi, & utut vocetur ſemper vivuum maximum marinum*, tamen etiam in locis intermediis, ipſis & collibus, largiter creſcit. *Planta eſt ingens, foliis craſſis ac acutis ſucco turgida*, &c.

Ex hac planta ferè exſiccata (non ex radice) elicitur ſuccus, qui poſtmodum inſpiſſatus inſtar piceæ reſinæ, ad nos adfertur; hinc prout ſuccus hic præparatur, & ſub præparatione vel impurior vel purior exiſtit, eatenus *quadruplex eſt*: *Aloe enim dividitur in caballinam, hepaticam, ſuccoterinam, citrinam* ſeu lucidam. Omnium puriſſima eſt lucida (*Picis aurei coloris inſtar eſt.*) Juxta hanc *eſt Succoterina*, *quæ* ex Inſula Succotara Indię Orientalis ad nos adfertur. *Cæterùm Hepatica ita dicta*, quod ex obſcuro rubro, & lividi coloris veluti hepar ſit, vix recipitur, niſi pro uſu externo in unguentis: *Caballina* eſt *omnium peſſima*; variis enim ſordibus inquinata: dicitur ita, quòd caballis ſeu equis ſoleat propinari. Ergò *ſuccus hic expreſſus* (pro more aliorum ſuccorum vegetabilium) *eſt concretum non ſimplex*, ſed in duas alias partes diviſibile, nimirum eſt concretum *ex parte ex ſubſtantia gummoſa*, & ex parte *ex ſubſtantia reſinoſa conſtans*. Hoc autem facilè probari poteſt:

℞. Aloe:

Cui affundatur *aqua*, tunc ſubſtantia gummoſa liqueſcit in aqua; ſubſtantia autem reſinoſa in fundo inſtar picis manet, quod contra lotionem obſervatur.

Malè nimirum in officinis recipi ſolet reſpectu ſcopi laxativi aloe lota, ſed nihil valet, quia ſubſtantia ſua gummoſa maximam partem privata eſt. *Hæ binæ ſubſtantiæ (reſinoſa & gummoſa) binis quoque facultatibus præditæ ſunt*; ſubſtantia *mucilaginoſa* ſeu *gummoſa laxat*, inſpiſſata nimirum & more uſitato ante prandium vel manè adhibita. Contrà *ſubſtantia reſinoſa* adſtringit, detergit viſcidum, amaritie ſua balſamica quaſvis humorum alterationes corrigit, bilem adult, in ſpecie in atonia ventriculi colluvieque ejus ſeroſa reſina hæc egregium eſt remedium. Præterea in ſpecie adhærendo hæmorrhoidibus, eaſdem ad ſui fluxum provocat. Novi quendam, qui ſibi *uſu pilularum aloeticarum provocavit fluxum hæmorrhoidalem, non ſecus ac fluxus urinæ cruentus hoc uſu fuit concitatus*. Veteribus, tam *Græcis* quàm *Arabibus*, *aloe fuit uſitatiſſima*, ita ut baſis fuerit omnium pilularum. Integram etiam ſumpſerunt abſque moleſtia, & quidem tàm pro ſcopo laxandi, quàm pro ſcopo ventriculum roborandi. *Egregium* quoque *remedium eſt* aloe, *ſi pulvis ejus vulneri recenti inſpergatur, aut etiam, ſi ſpiritu vini infuſa imponatur* plagis; ſic enim abſque ſuppuratione & putredine juvat. *Moderni tamen aloen minus uſurpant, tum ob nauſeoſum amarorem ac odorē, tum quod omnibus ſubjectus æquè conveniat.* Qui enim ſunt conſtitutionis ſiccioris, macrioris ac calidioris, iis minus conducunt aloetica, ſive laxare ſive exſiccare velimus. *Moderni igitur diſtinguunt purgantia in ea, quæ ſunt confertim & una vice, & in ea, quæ ſucceſſivè fiunt, & ut vocant, per ἐπίκρασιν* v. g. ſi in morbis chronicis purgare volo, propino purgantia ſucceſſivà & per epicraſin operantia: ſi negotium fit per pilulas, vocant pilulas uſuales. *Pro ſcopo evacuandi minus convenit aloe, ſive integra ſumatur, ſive ſubſtantia ejus gummoſa tantum ad* ʒj. *propinetur*. *Potiſſimùm ergo uſus ejus eſt in pilulis uſualibus*. In morbis chronicis ſucceſſivè ægris pilulæ hæ convenient; verbi gratia: Laborat quis malo hypochondriaco vel hydrope; vel corripitur mulier affectibus hyſtericis: *In his omnibus morbis chronicis confirmatis purgationes* fortes non ſemper conveniunt, ſed tantùm per ἐπίκρασιν inſtituendæ, non ut radicitùs tollamus morbum, ſed ut ſucceſſivè peccans evacuemus; ita ut, ſi ver. gr. non poſſum confirmatos affectus hyſtericos penitus tollere, tamen præcaveo ſymptomata, ſi ſcilicet quavis ſeptimana vel menſtruo ſpatio hiſce pilulis uſualibus utar. *Et quidem ſumitur integra, ſcilicèt in ſubſtantia in ſubjectis humidioribus: pars ejus gummoſa in ſubjectis calidioribus aut acidioribus*: verbi gratia. *ſi cuidam hypocondriaco ſucculento aut lautè viventi pilulæ aloeticæ, quovis menſe aut ſingulis* 14. *diebus uſurpandæ, eſſent præſcribendæ.*

℞. *Aloes lucid.* ʒij.
Gum. Ammon. in acetum liquef. notanter (dico in aceto liquef. ſi enim depuretur, & evaporet, magnam pateretur jacturam Gum. ammoniacum) ʒj.
Tart. vitriolat. ʒß.
Cum ſ. q. eſſ. gum. ammon. f. pilulæ minores.

De quibus capiat æger veſperi duas horas ante cœnam, numero impares, v. g. 10. 15. &c. quæ altero mane blandè evacuabunt.

Si verò hæ pilulæ uſuales præſcribendæ ad icterum prono, loco aloes lucidæ recipio aloen liquidam, cum aqua communi, aut aqua cichorii, aut ſucco hujus extractam: Sicut & *loco Glaſſianarum aut Francofurtenſium pilularum* ſequentes *pilulæ uſuales* parari poſſunt:

℞. *Aloen lucidam*, cum *aqua cichorii*, vel *fœniculi* in leni digeſtione *extractam*.

Alij

♃. *Succum cichorii, roſarum, violarum,* &c. cujus ope elicitur mucilago, quæ filtrata ac inſpiſſata in Extractum nigrum abit.

Ex hoc ſolo fiant pilulæ parvæ ex uno grano ij. vel iij. Conf. LUDOVICI *Pharmac. pag.* 134.

Hic eſt optimus & ſimpliciſſimus aloes uſus. *Quod ſi quis uſuales, magis compoſitas, deſideret*, is modò dicto Extracto gummoſo aloes addat extractum gummi ammoniaci; v. g.

♃. *Extr. gummi aloes* ℥ß.
Ammoniaci ʒ ij.
Vitrioli Martis ad albed. calc. ʒj.
Troch. alhan. gr. xij.
Cum ſ. q. Eſſ. Martis f. pilul.
Doſis harum ſint xv. vel xx.

Hæ pilulæ erunt egregium præſervativum, in morbis chronicis ſub decremento lunæ ante novilunium aſſumendæ.

Poſt aloen, quæ cum Rhabarbaro ſola habetur innoxia, *ad hoc Rhabarbarum pergo*, plantam polychreſtam, & ægris egregiè proficuam. Nominatur *Rha*, à fluvio Aſiam & Europam circa regionem ſeptentrionalem ſecernente, qui fluvius hodie in Muſcovia *Wolgo* dicitur: vid. OLEARII *Itinerar. Perſ.* Nam frequentiſſimè ibi creſcere perhibent, unde etiam *Rhea* vocatur.

Hìc autem moneo, Rha eſſe *duplex: vel Barbarum, vel Ponticum: Rhabarbarum* eſt *vel verum, vel Monachorum: Ponticum* eſt *vel verum Thracicum, vel vulgare*, dictum *centaurium majus*. Hæc probè ſunt diſtinguenda, aliàs confuſio oritur.

Rhabarbarum verum, quod hodie in officinis recipitur, eſt Sinenſe, nullumque aliud habemus verum Rhabarbarum, quàm quod ex ſina ad nos affertur.

Rhabarbarum Monachorum dicitur, quod in clauſtris Monachorum veſtigia hujus Rhabarbari inveniantur. Nam Monachi commentati in Meſyen & Arabes de materia Medica, ignorarunt Rhabarbarum, ejuſque loco ſubſtituerunt Hippolapathum majus. Quia verò Hippolapathum hoc à Monachis nobis pro vero Rhabarbaro obtruſum, adhuc hodiè dicitur Rhabarbarum Monachorum.

Dixi *Rha Ponticum duplex eſſe; vel verum Thracicum, aliàs verum Alpini Rha* dictum, qui primus hoc ex ſemine progerminare fecit. Dicitur Rha Ponticum, quod in regione iuxta Pontum Euxinum imprimis repertum fuit. Et hoc ab ALPINO in peculiari *Tract. de Rhabarbaro vero* eſt deſcriptum. *Opponitur huic Rhabarbarum vulgare*, quod nihil aliud eſt, quàm centaurium majus, quod ab ignorantibus Pharmacopœis pro Rhabarbaro fuit habitum. *Noſtrum tamen Rhabarbarum Sinenſe toto differt cœlo ab illo Rhabarbaro Dioſcoridis.* Nam Rha Veterum fuit *Rha Ponticum verum Alpini*; unde veteres de vi laxativa Rha monuerunt, de qua tamen nil GALENUS, nil DIOSCORIDES habent. *Omnia verò hæc Rha*, tam verum Sinenſe, quàm adulteratum, item Ponticum ſeu Thracicum, *ſunt de genere Lapathorum*, ad quæ tanquam genus hæc Rhabarbara ceu ſpecies pertinent. Conf. MUNTINGIUS *de Britann. Veterum, ubi egregia de hoc* habet. *In ſpecie tamen horum Lapathorum quædam laxant magis, quædam minus.* Nam *Sinenſe Rhabarbarum & Hippolapathum quidem laxant; hoc tamen in dupla, illud autem in ſimplici doſi. Radix Rhabarbari veri* eſt lutea, parum ſuffeſcens, ponderoſa, egregiè amara, os adſtringens ac *duplici ſubſtantia gaudens:*

1) *Volatili acriuſcula*, quæ in ſubjecto aquoſo mucilaginoſo fundata eſt, quæque leviſſimo igne avolat, ut nihil de ea remaneat, in qua tamen vis laxativa reſidet.

2. *Fixiori adſtrigente* amaricante, abſorbente, anodyna.

Hæ ſunt potiores poſterioris ſubſtantiæ fixioris facultates. Hinc uti ratione prioris ſubſtantiæ blandè laxat, ita poſterioris reſpectu adſtringit, & ad omnes fluxus, omneſque laxos & diſſolutos morbos confert; ſi enim in ſubſtantia aſſumatur, primò blandè laxat, poſt adſtringit. *Hepati adeò conſecrata Veteribus, ut anima hepatis* fuerit dicta. Uti enim ipſi hæmatoſeos negotium hepati tribuerunt, ita hodierni hanc vim de tono hepatis explicare debent. Hinc ictero, hydropi, &c. conducit. PARACELSUS *multum ei in nephritide tribuit*, quod verum etiam eſt: Nam præterquam, quod urinam ſuo colore tingat, obſervatum quoque fuit, Rhabarbari uſum etiam in nephritide conducere, quatenus ſcilicet renum ſpiritum inſitum confortando, vel fermentum vitioſum corrigendo, juvat.

Utendi modum quod attinet, Veteres doſi ʒj *in ſubſtantia exhibuerunt*, quæ doſis nimis magna eſt. *In infuſo potiùs cum aliis*, aut in pulvere adhibetur. Quoad infuſum, in uſu eſt v. g. *in febribus tertianis* ſequens:

♃. *Summ. cent. min.* M. j.
Rhabarb. el. ʒij. vel ʒiij.
Fol. ſenn. ſine ſtip. ʒ j.
Salis tartari ℈ß.

Infund. in ſ. q. *Vini abſinth.* per noctem, manè colaturæ ♃. ℥ iij.

D. S.

Vinum abſinthiacum purgans.

Præterea etiam uſurpatur in infuſo pro pluribus doſibus, nimirum cum *paſſulis pro ſcopo hepatico*, ut vocant, ſeu pro ſcopo temperandi & dyſcraſia ſanguinis, in *ictero, cachexia, &c. corrigenda*; v. g.

♃. *Paſſul. min. conquaſſ.* ℥j. ad ℥iß.
Rhabarb. el. ʒß ad ʒvj.
Cinnam. ʒij.
infundantur in
Aquæ comm. ℔iß.

Stent vaſe clauſo per 24. horas in Balneo Mariæ: mane coletur.

Eſt potio grata, ægriſquæ admodum proficua. *Rarum eſt, quod præcisè* pro ſcopo purgandi aſſumatur, ſed potiùs pro atonia viſcerum corrigenda adhibetur. In hunc finem in hæmorragiis nimiis, pro ſcopo præſervativo & correctivo in fluxibus alvi, & in iis, qui ad hydropem inclinant, adhibetur. v. g. *in dyſenteria*, ejuſque principio, ſæpiùs ſimilis pulvis mihi fuit in uſu;

♃. *Rhabarbari electi.*
Corn. Cer uſti an. ʒß.
Extr. theriacal. gr. iv. (aut hujus loco *laud. opiati* gr. iß.
Olei deſtillat, cinnam, gutt. j. vel ij.
M. f. *Pulvis*

Communiter Rhabarbarum toſtum recipitur; ſed nil valet: ſumendum igitur potiùs integrum, non verò toſtum. Sic in fluxu hæmorrhoidum ſequens præſcripſi remedium;

♃. *Rhabarb. elect. non toſti* gr. xv.
Hæmatit. præp. ℈ß.
Corall. rub. præp. gr. v.
M. f. *Pulvis.*

Laxat alvum, & ſimul hæmorrhoides ſiſtit. Sic in Electuariis etiam contra hæmorrhagias nimias narium, uteri, &c. ſemper addendum eſt Rhabarbarum: in ſpecie pro cachecticis & hypochondriacis ſunt, qui parant *Electuarium alterans*, bilem inertem acuens, tonum hepatis reſtituens, ſimpliciter ex paſſulis & Rhabarbaro. ſed *in ſpecie in ictero flavo expertum eſt* ſequens remedium;

♃. *Paſſul. min. conquaſſ.* ℥iv.
Rhabar. el. exactè pulveriſ. ʒß.
Cum ſ. q. Syrupi roſar. ſolut. M pro *Electuario.*

De quo capiat æger manè quantitatem nucis moſchatæ. Iſti etiam, qui reconvaleſcunt à morbis acutis, recipiant hoc Electuarium, & ingens ſolamen percipient.

Sunt *etiam, qui Electuarium ex Extracto Rhabarbari parant cum ſpiritu vini; ſed hoc nihil* valet. Alii cum aqua parare ſolent, rectiùs & prudentiùs quidem, quamvis & hoc limam mereatur. *In officinis proſtat ſyrupus de cichorio cum Rhabarbaro*, qui infantibus ſtatim poſt partum propinatur, ut meconium, & varias iſtas ſordes, quas in utero contraxerunt, evacuet; Acui hic ſyrupus poteſt cum ℈ j. vel ʒ ß. ſyrupi emet. Angeli Salæ. Alii habent Elix proprietatis cum Rhabarbaro, quod laudo. Proſtant etiam alia.

Reſtat Scammonium & Colocynthis, quæ duo rarò ſimpliciter pro purgatione adhibentur propter vehementiam & violentiam; ſed ferè ſemper loco ſtimuli aliis purgantibus adduntur, nimirum, quando non ſumitur integra alicujus purgantis doſis, ſed abbreviatur, tunc additur de his aliquid pro ſtimulo; v. g. ſint præſcribendæ pilulæ purgantes, tunc recipitur *maſſæ pilularum tartarearum Quercet.* ʒß. ad minimum; ſi verò alia addantur, recipitur *bal. m pilularum* ℈ j., & adduntur *ſcamm. præpar.* gr. ij. & *trochiſcor. albandal.* gr. j pro ſtimulo.

♃. *Maſſæ*

♃. *Maſſ. Pilular. de hier. cum agar.*
Amm. Querc. an. ℈ ß
Scamm. præpar. gr. ij.
Trochiſ. alband. gr. j.
Cum Oleo deſtillat. macis f. *pilulæ.*

♃. *Maſſ. pilular. de hier. cum agar.* gr. xij xv, ad ℈ j
Gum. ammoniaci cum aceto ſolut. ℈ ß
Scamm. Sulphurat. gr. ij.
Extr. troch. alband. gr. j:
Cum S. Q. Eſſent. abſinth. vel *lignor.* vel ligni *ſaſſafr.*
f pilulæ pauciores, vel plures, prout placet.

Sunt polychreſtæ. Addi etiam *Extract. abſinth.* ℈ ß. poteſt.

♃. *Extr. Cathol. Andern.*
Panchym. Cr. an. ℈ ß.
Gum. ammon. cum aceto liquef. gr. xij.
Scamm. ſulphurati
Extr. troch. alband. an. gr. j.
Cum Tinctura Tartari f. *pilulæ.*

♃. *Extr. panchym. Croll.* gr. xv.
Gum. ammoniac. cum aceto ſol. ℈ ß.
Scamm. ſulphurat.
Extr. troch. alband. an. gr. j. vel ij.
Cum *Elix. propr.* vel *Tinctura tart.* f. *pilulæ.*

♃. *Extr. panchym. Cr.* vel *alius* gr. xv. ad ℈ j.
Abſinth. gr. vj.
Scamm. ſulphurat.
Extr. troch. alband. an. gr. j. vel ij.
Cum tinctura Tart. vel *vitrioli Martis*, vel *Elix. propr.* f. *pilulæ.*

Item in pulveribus:

♃. *Tartari vitriolat.* gr. xij. ad xv.
Scamm. ſulphurat. gr. ij. vel iij.
Trochi. alband. vel *Extr. bor.* gr. j. vel ij.
M. f. *Pulvis* pro doſi:
Cui etiam addi poteſt
Olei deſtillat. aniſi gutt. ij.

Hic pulvis 5. 6. vel 7. purgat, uti alias bona purgatio comparata eſſe debet; quia digeſtivum tartariſatum promovet omnium purgantium vim. Pulvis hic non fit moleſtus, mihi valdè familiaris. Purgantia enim non nimis violenta ſint, nec in magna doſi præſcribantur; ſed lenia, & quæ vel ſexies vel ſepties tantùm ad excretionem ſtimulant:

In Bolis:

♃. *Pulv. hypocond. laxat.* ʒ j.
Scamm. præp. gr. j. ad ij.
Cum conſ. roſar. laxat. f. *Bolus*,
D. S.
Bolus purgans.

Iam ergo ſcammonium conſiderandum venit, quod nihil aliud eſt, quàm *ſuccus inſpiſſatus præſtantiſſimus convolvulorum*; quæ ita dicuntur, quod aſſurgendo palmitibus adhæreant: Græcè Σμίλαξ, Germanicè *die Winden.*

Hæc Smilax dividitur in lævem & aſperam. Ad aſperas pertinet ſarſaparilla: *Levis iterum eſt vel major, vel minor: Major dicitur* convolvulus major ſylveſtris; & huic *opponitur minor*, cujus folia etiam lacteſcunt. Ad convolvulos hos læves pertinet ſcammonium, ſimillimumque eſt convolvulo noſtro majori lævi, & radice tantùm differunt. Reperitur in Syria, *præfertur tamen ſcammonium Antiochenum*, ita dictum, quod circa Antiochiam creſcat. Ex hoc exprimitur *ſuccus*, qui *inſpiſſatus dat ſcammonium*. Hic autem *ſuccus duplici modo elicitur*: vel *radix ingens recipitur*, *& de ſuper abſcinditur*, hinc in medio ſui perforatur, reponiturque in locum tepidum; ſic in medio foraminis copioſum lac tranſudat, qui ſuccus lacteus repoſitus optimum dat ſcammonium: *vel radix & planta ſimul contunduntur*, ſuccuſque exprimitur; eſt tamen ſcammonium hoc modo adulteratum. Priori modo Veteres ſuum ſcammonium præpararunt.

Adulterari etiam ſolet ſcammonium cum lacte eſulino aut tithymalino; ſuccus enim eſulæ aut tithymali mirè accedit ad formam ſcammonii. *Adulterium autem hoc duplici modo cognoſci poteſt*:

1. *Scammonium genuinum* non eſt adeò acre, quàm lac eſulinum.
2. *Scammonea genuina*, cum aqua ſimplici trita, ſpirat odorem aromaticum non ingratum, quod ipſum vim oſtendit alterantem, quod non facit adulteratum.

Iam ſcammonium hoc eſt ſuccus compoſitus pro more vegetabilium ex gummoſa & reſinoſa ſubſtantia. Reſinoſa autem eſt duplex: vel acrior, vel magis iners, inſipida, ac picea. Prior cum ſpiritu vini, poſterior mediante aqua elicitur. Poſterioris modus eſt v. g. ſi

♃. *Scammonium*:
& teratur cum *aqua ſimplici*, fit miſtura quaſi lactea: Gummoſa ſubſtantia, aut cum contenta reſina picea decantatur cum aqua; ſpiſſa verò materia remanens nullius eſt pretii, niſi quod tormina excitet. *Modus hic eſt* BRENDELII, deſcribiturque in *Chymia* ſua *in artis formam redacta*, quam quibusvis aliis præfero.

Præparatur tamen etiam ſeorſim reſina cum ſpiritu vini; laxat hæc, moderatè tamen, præſertim cum aliis mixta. *Proſtat in officinis pulvis Cornachini Comitis de WarvvicK* de quo *Autor peculiarem librum* conſcripſit, qui conducit ad quosvis morbos acutos. Baſin ejus conſtituit reſina ſcammonii, v. g.

♃. *Reſin. ſcammon.* ℈ ß.
Antimonii perfecte cum nitro alcaliſ. (vulgò ſumitur antimonii diaph. ſed malè) gr. viij.
Crem. Tart. gr. iij.
M. f. *Pulvis.*

Hic pulvis diverſimodè operatur; modò enim laxat, modò vomitum excitat. Ad hujus pulveris imitationem aliquoties felici *cum ſucceſſu in tertianis* præſcripſi ſequens:

♃. *Reſin. ſcamm.* gr. xij.
Antimon. diaph. gr. ix.
Crem. Tart. gr. v.
M. f. *Pulvis.*

Prodeſt imprimis in ſanguineis, pituitoſis, &c. In ſubjectis macris, biliosis, melancholicis, &c. non æquè ſuccedit. Reſina ſcammonii autem *in hoc pulvere non tam pro ſcopo laxandi, quam alterandi recipitur.*

Uſus ſcammonii in genere eſt, ut ſit ſtimulus in purgantibus. In ſpecie ſub uſu ejus excrementa excerni ſolent tenuia, fluida, paulò acria; unde Veteribus inter *cholagoga relatum. Operandi modus eſt duplex*: Nimirum *ſubſtantia ſua reſinoſa adhærendo & vellicando*; *ſubſtantia verò ſua gummoſa colliquefaciendo humores*, & in ſeroſum liquamen permutando; operatur. Tamen in ſe non adeò vehemens aut virulentum eſt remedium, quàm illud eſt, quod vulgò proſtat; cùm non niſi ex ipſa radice habemus ſcammonium. *Imò etiam infantibus ſcammonium propinari poteſt*; & ſi *pulveribus ſalinis addatur*, ſatis operatur. Sic in uſu eſt, ſi præſcribatur:

♃. *Crem. Tart.* gr. xv.
Tart. vitriol. ℈ ß.
Scamm. præpar. gr. ij.
Troch. alband. gr. j.
M. f. *Pulvis.*

Hic pulvis 16. vicibus, blandè tamen, operatus fuit.

Vel

♃. *Pulp. Paſſul.* ʒ j ß.
Tart. vitriolati vel *Salis digeſt. hyp.* vel *Salis ammoniaci.* gr. xij.
Reſin. jalapp. gr. vj.
Scamm. ſulphurat. gr. ij.
Cum *ſyr. roſ. ſol.* f. *Bolus*, S.
Electuarium purgans pro una vice.

Simili modo *aliis catharticis additur*, v. g. ſi ſit præſcribenda Potiuncula ex Extr. Ellebori nigri & ſcammonio; pro ſtimulo non recipiatur reſina, quam in odio habeo, quia tormina excitat. Recipiatur ergò potiùs *ſcammonium pulveriſatum*, huic affundatur *ſucci cydon. per ſe depurati* q. ſ. probè agitentur, & in digeſtionem ponantur, ſic extrahitur mucilago, quę inſpiſſata, vel in forma extracti, vel pulveris ſumenda.

Veteres alium modum pro ſcammonio corrigendo habuerunt: loco enim *ſucci cydon. receperunt pomum cydonium, cui excavato indiderunt ſcammonium, vocaruntque poſtea Diagrydium.*

Correctio ſcammonii per ſulphur nil valet. Fundamentum conſiſtit in eo, ut ſpiritus acidus incenſi ſulphuris corrigat ſcammonium.

Jam verò

1. *Sulphuris fumus acidus* penetrans inæqualiter afficit ſcammonium: quædam enim particulæ plus, quædam minus alterantur.
2. *Spiritus ejus acidus* caſtrat & enervat ſcammonium.

Ergò Brendeliana correctio omnibus præſtat. Si ulterius corrigere placeat, Emulſioni addatur oleum tartari per deliquium ſed tum in majori doſi danda. *Rarum aliàs eſt, ſcammonium per ſe pro ſcopa purgandi adhiberi*, interdum tamen fit, ut vel in ſubſtantia vel reſina adhibeatur: v. g. Potio ſequens in forma emulſionis grata præſcribi poteſt;

℞. *Reſin. ſcamm.* ℈ß. gr. xii. ad gr. xv.
Teratur cum
Sacchari ʒ ij. vel ʒ iij,
affundendo ſenſim
Succi citri vel cydonior. ℥ß. vel ʒ vj. ad ℥ j.
Miſc. exactè, fiat *Potio lactea*:
quæ blandè & eleganter operatur.
Vel
℞. *Scammon. crud. vel præpar.* ℈ß. ad gr. xv.
Teratur c. ſ. q. *Aquæ roſar. cum pauco oleo tartari per deliquium acuata*, in mortario lapideo, ut fiat *Emulſio*; quæ decantetur à fæcibus; & addito pauco *aquæ cinnamomi* edulcoretur cum *ſacchara* vel *ſyrupo* quodam, & erit *Potio grata*.

Tandem ſeſe offert Colocynthis, cujus etiam unicus eſt uſus pro ſtimulo. Species eſt cucurbitæ ſylveſtris, vehemens purgans. Germanis vocatur *Coloquinthen*. Arabes vocant Handal, ac cum præpoſito Articulo al, quod idem eſt ac Hic, Hæc, Hoc, vocatur alhandal. In uſu tantum eſt pulpa hujus cucurbitæ maturæ; quæ ex Ægypto exſiccata ad nos affertur; ſemina ejus minus ſunt in uſu, utut LOBELIUS eorum uſum deprædicet.

Uſus ejus eſt vel generalis vel ſpecialis; *Generalis eſt*, quod inter vehementiſſima vegetabilium emineat purgantia; nam cum graviſſimis torminibus purgat. *Quoad uſum ſpecialem*, proverbium eſt Practicum: *Quæ alia non attingunt, ea attingit Colocynthis*, adeòque ad pituitas vitreas Veteribus dictas, ſeu mucilaginoſiſſimos humores, prodeſt; hinc inter phlegmagoga primatum ducit, ac in lue Venerea præ aliis laudatur.

Colocynthis hæc
1. *Saporis eſt amariſſimi*,
2. *Simul adhæſivi*; &
3. *Sub minimo multum diffuſibilis*.

Ab his particulis eſt, quod uſum colocynthidis ſequitur æſtus inſignis, ſitis clamoſa, inflammatio ventriculi, tormina ventris, hypercatharſis, imò periculum convulſionis: modò igitur ejus nimia acrimonia temperetur.

Cœteroquin ſanè latet in ea vis reſolutiva & laxativa humorum tartareorum, hinc in colocynthide eſt vis menſes ſtimulandi juxta HELMONTIUM; hinc fœtum & ſecundinas pellit. In ſpecie cachecticis conducit, unde & quibuſvis Elixyriis anticachecticis addi ſolet colocynthis. *In correctione colocynthidis commendo, ut extrahatur cum menſtruo aqueo potiùs, quàm ſpirituoſo*, aqua enim temperat reſinam colocynthidis. *Veteres per gummi tragacanthæ, oleum commune, laudanum*, &c. correxerunt, in trochiſcos ſubegerunt, & vocarunt Trochiſcos alhandal. *Alii cum urina humana* correxerunt. Optima tamen correctio eſt, *quæ fit cum ſale tartari eſſentiali*, & ſi diutiùs digeratur cum ſale tartari, acrimonia ejus perit, remanetque tantùm ſapor amarus.

Utendi modum quod attinet: nunquam per ſe exhibetur colocynthis, niſi in fortiori clyſmate. Recentiores colocynthidem petiæ includunt, uti hoc imprimis urget LOBELIUS; quod valdè riſi, cùm petia vix correxerit virulentiam ejus. Igitur potiùs in infuſo, vel in forma Trochiſcorum, vel extracti adhibeatur. *In infuſo nodulis* laxativis additur doſi ʒß ad ʒj in ſubjecto robuſto. *Optimus modus eſt in forma Trochiſcorum* ad gr. j. vel ij. pro ſtimulo; non enim utor alia ratione colocynthide, quàm ſub forma Trochiſcorum. *Extractum nunquam*, quia minus tutum, uſurpare licet: nam propter reſinoſitatem inſignia tormina excitat. *Sunt qui dicunt: ſi poma colocynthidea recipiantur, ac inciſa deſtillentur per alembicum*, ſic adſcendere oleum, quod ſatis purgat. Sed ſit fides penès experientiam.

Reſtat *Mercurius dulcis*, qui Extractis purgantibus commodè additur, ut fiant pilulæ polychreſtæ in morbis chronicis, quales lues Venerea, ſcabies ferina, epilepſia inveterata, & alii contumaciores affectus: v. g. ponam talem ſcabie ferina laborantem:

℞. *Extr. panchym. Cr. vel ellebor. nigr.* gr. xv.
Mercurii dulc. ℈ß. ad gr. xv.
Scamm. ſulphur. gr. j. vel ij.
Extr. troch. alband. gr. j. vel jß.
Cum eſſ. menthæ vel ligni ſaſſafr. f. pilulæ, quæ vocantur Mercuriales, S.
Blutereinigende Pillen.
Vel
℞. *Conſ. fumar.* ʒ j.
Mercurii dulc. gr. xv. ad ℈ j.
Scamm. præp. gr. v.
C. ſyr. rubi idæi f. Bolus.

TITULUS III.

DE DIURETICIS.

INter Purgantia generalia, convenientia ſunt *Diuretica*, per urinæ copioſum fluxum ſordes recrementoſas evacuantia, ſuntque ea vel *volatilia* vel *fixa*: E. g. *Diureticum volatile* ſit;

℞. *Aquæ petroſel.* ℥ ij. vel iij.
Ononid. vel alKeKeng. ℥ j.
Malvat. juniperin. ʒ vj. ad ℥ j. vel ℥ j ß.
Spiritus lumbr. per putref. ʒ iij.
Tartari vol. vel carmin. ʒ ß. ad ʒ vj.
Syr. hed. terr. vel fœnic. ʒ iij. ad ʒ vj.
M. f. *Potio*, cochleatim ſumenda.

℞. *Aquæ heder. terr.*
Ononidis,
Petroſel. an. ℥ j.
Malv. juniperin. ℥ j ß.
Spiritus lumbr. terreſtr. per putref. rect. ʒ iij.
Salis ammoniac. ʒ j ß.
Syr. hed. terr. ℥ j.
Doſis 2. 3. vel 4. cochlearia.
M. f. *Potio.*

℞. *Aquæ hed. terr.*
Ononid.
Petroſel. an. ℥ j.
Malv. juniper. ʒ vj.
Spiritus lumbr. terreſtr. per putref. ʒ iij.
Olei deſtillat. terebinth. gutt. iij. vel *juniper.* gut. vj.
Syr. heder. terr. ʒ vj.
M. D. S.
Mixtura diuretica pro aliquot vicibus.

℞. *Aquæ fragor.* ℥ ij.
Tincturæ tartari ʒ ij.
Syr. hed. terr. ʒ ß.
M. f. *Potio.*

℞. *Aquæ fragor.* ℥ iij.
Sal. eſſent. tartar. ʒ iij.
Clyſſ. urinoſi ʒ j.
Syr. hed. terr. ʒ ß.
M. f. *Potio.*

℞. *Aquæ fragor.* ℥ iij.
Lapill. cancr. præp.
Spiritus ſalis dulc. an. ʒ j.
Syr. hed. terr. ʒ ß.
Miſc. pro *Potione*.

Pertinent huc tartarea volatilia, ſpiritus tartari volatilis probè rectificatus, *tinctura nephritica Ammelungi*, quæ paratur ex *ſilicibus ſolaribus* (ſunt certi ſilices, qui maculas flavas habent, prope Saalfeldium reperiuntur) *nitro, tartaro*, & *minera antimonii Ungarici*, invicem miſtis, & per *retortam tubulatam* paratur, non rectificatur. Modus obſervandus: Diſſolvitur *nitrum* in *aqua ſimplici*, & poſt miſcetur cum *reliquis ſpeciebus*, ſeponitur in cellam, ut probè ſubigatur, & poſtmodum deſtillatur. Eſt *tinctura nephritica ſolaris* multi uſus, non ſaltem pro diureſi, ſed & ſudore, in affectibus maximè ſcorbuticis non contemnenda.

Non cedit huic *ſpiritus carminativus* polychreſtus *de tribus Doct.* MICHAELIS, deſtillatus ex *tartari* & *nitri* ana per *retortam tubulatam* in receptaculum, in quo aliquantulum *ſpiritus vini tartariſati*: liquor deſtillatus aliquoties à *ſale tartari* vel à *capite mortuo proprio* probè rectificatur, & ita aſſervatur; & ſic eſt *ſpiritus tartari volatilis* egregiè diureticus, & ob vim diſcutiendi flatus, dictus *carminativus*, uſus egregii in morbis multis.

℞. *Spiritus ſal. ammoniaci,*
Lumbr. terreſtr. an. ʒ ij.
M. S.

Spiri-

Spiritus diureticus: 40. *uſque ad* 50. *guttas*.
Bis in die aſſumatur in hauſtu vini, aliàs fit ſudoriferum; in vino verò ratione alcali mutatur in ſalſum:

♃. *Tincturæ tartari tartariſat.* ʒß.
Dos. 50. gutt.

♃. *Tincturæ tartari* ʒij.
Clyſſ. urinoſ. ʒj.
M. D. S.
Tinctura diuretica.
Doſ. 40. gutt. Vel

♃. *Spiritus Carmin. de tribus* ʒiiß.
Lumbr. terr. ʒiß.
M. S.
Spiritus diureticus.
Doſis 40. guttul.

♃. *Liqu. terræ fol. tartari* ʒiij.
Spiritus ſal. armoniaci ʒiß.
M. S.
Mixtura diuretica.
Doſis 40. gutt.

Pertinent huc ſuccinum, & ſal volatile ſuccini, diureticorum apex, oleum deſtillatum ſuccini, petroleum, omnia raphanacea, aromatica, alliata, cepæ, &c. quibus præ aliis adnumero perſicariam acrem, quæ mirabile eſt diureticum, & ſimul præſervativum, nephriticum; Alkekengi, Terebinthina, oleum deſtillatum terebinthinæ, Juniperus, oleum deſtillatum, & ſpiritus bacc. juniperi; in ſpecie *Maluaticum juniperinum*, quod fit ex *ſpiritu baccarum juniperi*, *rob juniperi* affuſa & digeſto; camphora, urina humana, & inde natum ſal ammoniacum, ejuſque ſpiritus, lumbrici & eorum ſpiritus per putrefactionem paratus, & ſal volatile; ſpiritus & ſal volatile bufonum, propter vim alimenti bufonum, quia veſcuntur muſcis de cantharidum genere, ſcarabæi Majales, & ubi fortiter agendum, infuſum aſſellorum, & cantharidum ritè paratum: e. g.

♃. *Canthar. pulveriſ.* ℈i.
Infundantur in
Vini Rhen. opt. ʒiij. vel iv.

Stent in loco tepido per aliquot dies & noctes, filtretur per chartam, S.
Vinum diureticum.

Doſis gutt. x, xv ad xx aſcendendo, in hauſtu tepidi juſculi; vel hujus infuſi cochleare permiſcetur aliis ſeptem cochlearibus vini vel cereviſiæ: de qua miſtura una die cochl. j, altero die 2. & ſic adſcendendo, propinentur; vid. BARTHOLINUS *Cent* 5. *Hiſtor: Anatm.* 82. & c. 4. *Epiſtol. pag.* 93. 343. *&* 400. Interdum excitat veſicæ exulcerationem, & mictum cruentum, qui curatur ſtatim per uberiorem hauſtum lactis, præcipuè cum ſale tartari. Omnibus præfertur ſuccus betulæ, de quo, vid. HELMONTIUS *de Lithiaſi*. Fermentat inſtar vini, degenerat tandem in acetum acre; & in nephritide planè eſt ſingulare remedium. Vel fiat *Decoctum diureticum*;

♃. *Herb. fragar.*
Parietar, an. M. iß.
Rad. 5. *aperient.* ʒx.
Bacc. alkekeng.
Juniper. an. ʒvj.
Sem. fraxini,
Cicer. rub. an. ʒiij.
Crem. tartari ʒij.

Coqu. in *Aqua petroſel. & Alkekengi*; In colat. lib. ß. diſſolve
Rob. juniper. ʒij.
Syr. alth. Fern. ʒj.
Spiritus ſalis cum ſpiritu frag. dulc. q. ſ. pro grato ſapore.
Vel:

♃. *Raſ. ligni juniperini* ʒiij.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimplic.*

♃. Colatur. lib. ß.
Cui ferventi infund.
Bacc. jun. per rec. ʒiij.
Rad. fœnic. ʒj.
Terræ fol. tartari ʒiij.

ſtent in infuſo per noctem: Colatura edulcoretur cum *ſyrupo de* 5. *radicibus*.

Diuretica fixa in ſpecie ſunt omnia ſalia artificialia ſalſa compoſita, qualia tartarus vitriolatus, nitrum, *ſal digeſtivum hypochondriacum*, quod fit, ſi deſtillatur *ſpiritus ſalis ammoniaci ex ſale ammoniaco & ſale tartari*; remanet *caput mortuum* ſalſum, quod potens eſt Diureticum: item ſalia vegetabilium ritè calcinando parata, uti ſunt ſal ſtipitum fabarum, ſal geniſtæ, & ſuo modo ſal fimi columbini, &c. ſunt ſalia ſalſa, & calcinatione diuturna fiunt alcaliſata: item mediæ quaſi temperatæ naturæ ſunt Rob. juniperi, ſemen violarum, milii ſolis, & ex his paratæ Emulſiones concinnæ pro urina pellenda; Extr. alkekengi; item vinum, in quo ſilices candefacti aliquoties extincti fuerunt: v. g.

♃. *Tartari vitriolat.* gr. xv.
Salis geniſt. ℈ß.
M. D. S.
Sal diureticum.

♃. *Tartari vitriolat. ritè par.* ʒiß.
Salis ſtip. fabar.
Geniſt.
Fimi columbini an. ʒß.
M. f. *pulvis* pro aliquot doſibus.

Sumatur in vino: vid. HOFFMANUS *in Met. Medendi*.

Addi pro lubitu etiam poſſunt *olei deſtillati terebint.* vel *baccar. juniperi*, gutt. iv. v. vel vi.

♃. *Tartari vitriolat.*
Salis fim columb. an. ʒiß.
Salis ſtip. fabar.
Geniſt. an. gr. xv. ad ℈i.
M. f. *pulvis*.

Hauriatur in vino;

♃. *Tartari vitriolat.* ʒß.
Salis ſtip. fabar. vel *alius* ℈i.
Olei deſtillat. bacc. juniper. gutt. iv.
M. pro duabus partibus.

♃. *Tartari vitriolat.* ℈i.
Lapill. cancr. præp. ʒß.
Salis ſterc. columb. gr. xv.
Vol. ſuccini ℈ß.
M. f. *pulvis*,
div. in 3. part. æqu. S.
Pulvis ſalinus diureticus cum vino ſumendus.

♃. *Arcan. dupl.* ʒß.
Salis ſtip. fabar. vel *ſterc. columb.* vel *geniſt.* ℈i.
Olei deſtillat. bacc. juniper. vel *terebinth.* gutt. iv.
M. f. pulvis pro duabus doſibus.

♃. *Tartari puri*, vel *crem. tartari*, vel *nitri puri*, vel *nitri antimoniat.* ℈ii.
Sal. tartari ℈j.
Olei deſtillat. terebint. vel *juniper.* gutt. iij.
M. pro duabus part.

Vid. *Tartarus tartariſat.* LUDOVICI *in Pharm. pag.* 391.

♃. *Salis geniſt.*
Stip. fabar.
Lapill. cancr. præp. an. ℈ß.
Salis vol. ſuccin. gr. iij.
M. f. *pulvis*,

♃. *Crem. tartari* ℈ii.
Lapill. cancr. præp. ℈i.
M. pro duabus doſibus, in vehiculo fervido aſſumendis.

♃. *Terræ fol. tartari* ʒiß.
Lapill. cancr. præp. ʒß.
Miſc. pro tribus doſibus.

♃. *Crem. tartari* ℈ij.
Vitriol. matris ritè par ℈i.
M. pro duabus doſibus.

♃. *Salis eſſent. tartari* ʒj.
Vitrioli martis ʒß.
M. in mortario lapideo, hinc exſicca, pro quatuor doſibus.

Diureticæ etiam ſunt acidulæ naturales, item ſpiritus ſalis & nitri dulcis.

In forma *Boli*:

♃. *Rob juniper* ʒj.
Lapill. cancr. præp. gr. xv.
Tartari vitriolat. ℈ß.
Miſc. pro *Bolo*.

Pro Electuario diuretico:

♃. *Conſ. violar.* ʒj.
Rob. juniper. ʒß.
Lapill. cancr. præp. ʒij.
Arcan. dupl. ʒj.
c. ſ. q. *ſyr. hed terr.* fiat *Electuarium*, aſpergendum cum *ſpiritu ſalis parum*.

TITVLVS IV.

DE SUDORIFERIS.

SEquitur tandem Evacuatio per ſudorem, ob id diaphoreſis dicta. Fit ſudor, quando ſanguis quacunque cauſa reſolutus, & quaſi liquefactus, crebriori circulo per univerſum corpus rapitur, ſub quo motu ſimul attenuatur latex ejus aquoſus ſeu vehiculum ſanguinis, quod copioſùs diſſolvit & imbibit ſalia heterogenea aliaſque particulas recrementoſas, per ſanguinis fermentativum motum ſeparatas, ſimulque, dum per partes ſolidas circulatur, ſalſa iſta acquiſita lixiviali virtute mundificat eas, ſordeſque ſub nutritione relictas abſtergit. Quicquid interea ſub circulari hujus ſanguinis, ejuſque ſeroſi laticis motu, defertur in vaſa capillaria peripheriæ corporis, penetrat in glandulas miliares intercutaneas, per quas tunc guttularum minutiſſimarum forma tandem extra corpus ejicitur. De glandulis miliaribus STENO & MALPIGHIUS videatur.

Quoad ſudorifera remedia, ſumimus nunc *volatilia*, nunc *fixa*; Priora ſunt omnia ſalia volatilia, & eorum ſpiritus, tam ex regno animali, quàm vegetabili. Ex animali eliciuntur per ſimplicem deſtillationem, ut ſal volatile & ſpiritus cornu cervi, urinæ humanæ, ſalis ammoniaci, qui ſoboles eſt urinę, & polychreſtus; ſpiritus cranii & ſanguinis humani, viperarum, tam macria, quàm pinguia, quæ potentiſſima ſunt. Illa, ubi ſine caloris intenſione artificiali provocare volumus ſudorem; Hæc ubi ſimul calorem intenſiorem reddere animus eſt. Ex regno autem vegetabili ſunt omnia ſalia volatilia, quæ beneficio putrefactionis fiunt; & ſubſequente deſtillatione; qui ſpiritus volatiles hoc in paſſu egregii ſunt. Pertinent huc etiam Theriaca & Mithridatium, Electuarium diaſcordii Fracaſtorii, & compoſitiones theriacales cum aceto imprimis vel vino aſſumendæ, quæ copioſè ſudorem eliciunt. ſpiritus volatiles oleoſi, v. g. ſpiritus theriacalis camphoratus, florum ſambuci, roris marini, &c; Pertinet huc tinctura Bezoardica camphorata, Mixtura ſimplex, nec non olea deſtilata, ut oleum ſuccini, caryophyllorum, camphoræ genuinum, item olea deſtillata empyreumatica ex oſſibus animalium aliiſque, quæ priùs aliquoties à capite mortuo rectificentur, ſic enim deponunt fœtorem, & ad aliquot guttas aſſumpta, copioſiſſimos & fœtidos ſudores eliciunt, ut oleum deſtillatum tartari, ligni Guajaci, buxi, &c. quæ cùm nihil aliud ſint, quàm reſinæ vi ignis colliquatæ, patet, quod hac ratione etiam ipſa reſinoſa concreta vim ſudoriferam exinde obtinebunt, ut angelica, eſſ. lignorum, theriacales ex aromatibus reſinoſis; item vegetabilia intenſè amara, & quaſi incidentia, qualia ſunt: Abſinthium, carduus benedictus, radix vincetoxici, flores, baccæ, & ſuccus ſambuci, radix chinæ, cortex chinæ-chinæ, ligna exotica quęcunque, ſaſſafras, & domeſtica, ut lignum quercinum, &c.

Formulæ Sudoriferorum volatilium.

♃. *Salis ammoniaci vol.* gr. xv.
Camph. gr. ij.
M. S.
Sal ſudoriferum pro una vice.

♃. *Aquæ fumar.* ℥j.
Spiritus C. C. cum ſal. vol. ʒj.
Syr. card. bened. ʒij.
M. pro Potione S.
Potiuncula ſudorifera pro una vice.

♃. *Aquæ fl. ſamb.* ℥j.
Spiritus bacc. ſamb. ʒj.
Sal. ammon. ʒß. ad ʒj.
Camph. (quæ potens & nobile eſt ſudoriferum) gr. ij.
Syr. card. ben. ℥ß.
M. f. *Potio* pro una doſi, S. ut antea.

♃. *Aquæ card. bened.* ℥iß.
Spirit. ſal. ammon. ʒj. vel *ſal vol. ſal. ammon.* ℈j.
Olei deſtill. caryophyll. gutt. j. vel ij.
Syr. fenic. vel *cort. aurant.* ℥ß.
M. pro hauſtu ſudorifero.

♃. *Aquæ ſcorzon.* ℥j.
Cinnam. ℥ß.
Spiritus theriac. camph. ʒß.
Salis vol. C.C. gr. xij.
Succini gr. vj.
Syr. ſcord. ℥ß.
M. f. *Potio*, S.
Hauſtulus ſudoriferus.

Quoad ſudorifera fixa: ſunt omnia ſalia lixivialia fixa, ritè alcaliſata; nam ſi remaneant ſalſa, diuretica potiùs proveniunt; item ſulphurea metallica, & mineralia fixa; unde omnia antimonialia per nitrum fixata, ut antimonium diaphoreticum, Bezoardica mineralia, ſimplicia & compoſita, antimonium diaphoreticum Martiale, aurum diaphoreticum, cinnabaris antimonii, &c. Pertinent & huc ſuo modo animalium cornua & partes oſſeæ cum & ſine igne præparatæ, ut oſſa hominum ſine igne, cornu cervi uſtum & ſine igne præparatum, cranium humanum præparatum, mineralia, terra ſigillata, unicornu foſſile, &c. Præ cæteris fixum polychreſton eſt *antimonium diaphoreticum Martiale*, compoſitum ex *antimonio* & *Marte*, cum triplo *nitri* fixatum; cujus compoſitionem docet LUDOVICI *in Pharmac. pag.* 330. multi uſus eſt in morbis chronicis, ut ictero, febribus, ſcorbuto, &c. Nobile conjugium eſt ſulphur antimonii & Mars, quæ duo revera conferunt pro uſu ſudorifero interno. Lapis Bezoar nil valet, quia inter 1000. vix unus eſt genuinus, ſed vel adulterinus, vel artefactus; huic præfertur calculus humanus, qui optimum ſudoriferum eſt, in morbis peſtilentialibus inſigniter proficuum.

Formulæ *ſudoriferorum fixorum*:

♃. *Antimonii diaph.*
Cornu Cervi ſine igne,
Salis card. bened. an. gr. xij.
M. pro *pulvere*, hauriendo jejuno ſtomaco in vehiculo calido.

Vel

♃. *Antim. diaph. ſimpl.* ſeu *martial.* ℈j.
Salis card. bened. ℈ß.
Laud. opiat. gr. j. vel ij.
Ol. deſtillat. caryophyll. gutt. ij.
M. f. *pulvis* pro una doſi. S.
Pulvis ſudoriferus pro una vice.

♃. *C. C. ſine igne* gr. xv.
Cinn. antim. ℈ß.
Bezoard. ſolar. gr. iv.
M. S. ut ſupra.

♃. *Corn. cerv. ſine igne,*
Nitri antim. an. gr. xv.
M. f. *pulvis*,
Sign. ut ſuprà.

♃. *Rob. ſamb.* aut *juniper.* ʒj. ad ʒij.
Corn. cerv. ſine igne ℈j. ad ʒß.
Antim. diaphor. ℈ß.
Cum *ſyr. rubi idæi* f. *Bolus*, S.
Bolus ſeu electuarium pro una vice.

♃. *Rob. ſamb.* ʒj.
Antimonii diaph. ℈j.
Extr. card. ben. gr. vi.
Cum *ſyr. fumar.* f. *Bolus*.

♃. *Extr. card. ben.* ℈ß.
Laud. op. gr. i. vel ii.
Cum ol. deſtillat. aniſ. vel *tartari rectif.* f. *pilulæ*.
D. S.
Pilulæ ſudoriferæ & ſomniferæ.

♃. *Extr. card. bened.* ℈ß. ad ℈j.
Theriacal. gr. v.
Cum ol. ſuccin. f. *pilulæ*. S. ut ante.

♃. *Extr. lignorum* gr. xv.
Croci gr. iii.
Cum *ol. tartari fœt. rect.* f. *pilulæ*.

Sudorifera miſta *ex fixis & volatilibus*:

♃. *Antimonii diaph. martial.* ℈j.
Sal. vol. viper. gr. vi.
& quando æger eſt inquietus,
Laud. opiat. gr. i. vel ii.
M. f. *pulvis*.

♃. *Aquæ ſcabioſ.*
Flor. ſambuc.
Ulmar. an. ℥j.
Cord. Herc. Sax. frig. ʒvi.
Spirit. theriac. camph. ʒiij.
Antimonii diaphor. ʒiß.

Corn.

Corn. Cerv. ſine igne ℈ j.
Sal. vol. Corn. Cerv. ℈ ß.
Camph. gr. iij.
Syr. ſcord. ℥ j vel ℥ j ß.
M. S.
Potio ſudorifera ſemper bene agitanda pro 4. vicibus

℞. *Aquæ fl. ſambuc.* ℥ j.
Corn. cerv. ſine igne ℨ ß.
Sal. vol. corn. cerv. gr. v.
Syr. fl. tunic. ℨ ij.
M. f. *Potio.*

℞. *Aquæ flor. ſamb.* ℥ j.
Theriac. Androm. vel *Elect. diaſcord. Frac.* ℨ j.
Salis vol. viper. gr. vj.
Camph. gr. j.
Syr. rubi idæi ℨ ß.
M. D. S.
Hauſtulus ſudoriferus pro una vice.

℞. *Aquæ card. bened.* ℥ ij.
Cly. urinoſ. ℨ ij.
El. diaſcord. Frac. ℨ j.
Syr. card. ben. ℨ ß.
M. D. S.
Hauſtus ſudoriferus.

℞. *Tincturæ bezoard.* ℨ j.
D. S.
Tinctura ſudorifera pro duabus vicibus.

In robuſto verò corpore & caſu periculoſo pro una doſi ℨ j. ſufficit.

Hæc ſufficiant, quoad motum ſanguinis fermentativum reſtituendum, & quoad alterationem ejus ſuccorum.

CAPUT IV.

DE FACULTATE ANIMALI.

Abſoluta ita conſideratione Facultatis vitalis generali Practica, pergimus ad Facultatem animalem, tanquam alteram Principiſſam vitæ, in ſpiritibus animalibus & ſyſtemate nervoſo fundatam. Quoad ſpiritus animales attendenda eſt eorum ſubſtantia, hinc torpor & volatilitas: ſed de his commodiùs *infrà de ſomno & vigiliis* agam. Quoad ſyſtema nervoſum, in hoc attendendum primò ad nutrimentum, quod eſt chylus, qui immediatè eas partes nerveas nutrit, ob id etiam labes ſuas, in ſpecie ſuum acorem, facilè illis affricat, nervoſis partibus per ſe inimiciſſimum. Secundò attendendum ad eorum ſtructuram, quæ quanta eſt, tota conſtat ex ſubtiliſſimis & delicatiſſimis fibrillis, nunc coacervatis in nervos, nunc hinc inde ſeparatis & diſtributis. Nam & ipſum cerebrum, tanquam baſis ſyſtematis hujus, fibrarum talium delicatiſſimarum tegmine glanduloſo incluſarum, eſt ſyſtema; unde conſequenter ex hac textura, omne reliquum ſyſtema muſculorum, membranarum, nervorum, tendinum, oritur; de quo vid. MALPIGHIUS *Tract. ſcrutinium viſcerum*, item WILLISIUS *in Anat. cerebri & nervorum.*

In hoc ſyſtemate nervoſo maximè conſiderandus eſt debitus fibrillarum tonus, ſeu legitima earum tenſio, quæ tenſio fibrillarum nervoſarum dependet partim à propria textura, qua inſtar chordarum ſunt tenſæ, partim ab influxu & radio ſpirituum animalium, debitum tonum fibrillarum nervoſarum conſervantium. Hæ fibrillæ nerveæ, in debito tono conſtitutæ, organum ſunt motus & ſenſus. Motus omnis fit ab his fibris, ceu inſtrumentis, mediantibus ſpiritibus animalibus, dictarum fibrarum contracturam promoventibus; eſtque omnis vel animalis vel naturalis. Ratione utriuſque obnoxiæ ſunt hæ ipſæ fibræ vel defectibus paralyticis, vel etiam motibus convulſivis & ſpaſmodicis, qui, ſpaſmodici ſcilicet, inſequuntur proximè præcedentem irritationis ſenſum, indeque natum rapidiorem ſpirituum motum. Irritatio hæc in ſpecie eſt vel à frigore externo, vel ſi à cauſa interna, ordinariò oritur à vitioſo acido: Utraque nervis ſunt inimiciſſima. Hinc acidum deſtruentia penetrantia, ſimul tamen temperata volatilia oleoſa, adeòque aromatica nervis ſunt amiciſſima: hinc quæcunque aromata & vegetabilia aromatica ſuaveolentia, ſalia volatilia, aliaque ſimplicia prædita ſalibus volatilibus, & olea deſtillata, nervis amiciſſima, item ſulphura metallica, quæ omnia acidum peccans corrigunt & deſtruunt, *Nervina* & *Cephalica* dicuntur, & in omnibus affectibus in motu vitiato ortis, ſive atonia aut paralyſis ſit, ſive motus depravatus, ſive motus convulſivi, conveniunt; v. g. roſmarinus, mentha, ſalvia, majorana, lavendula, ſpica, ſtœchas Arabica, meliſſa, flores liliorum convallium, caſtoreum, omnia etiam propriè ſic dicta aromata, ut Cardamomum, macis, cubebæ, galanga, &c. & omnia ex his parata, ſpiritus & olea deſtillata, cumque his parata ſalia volatilia oleoſa. Acidum etiam temperat ſuccinum & ſuccinata, rectè ab HELMONTIO nervorum ſolamina dicta, ſal volatile ſuccini, ejuſque oleum deſtillatum, quod præcellens eſt; ſpiritus ſalis ammoniaci aniſatus, aliaque innumerabilia: quò etiam faciunt ſulphura antimonialia, & metallica fixiora ad affectus paralyticos & convulſivos adeò uſitata, in ſpecie ad paralyticos aurum diaphoreticum Poterii, ad convulſivos cinnabaris antimonii, & alia ſulphurata ſimilia, vi ſingulari anodyna prædita, ſalia volatilia oleoſa nervina artificialia, in ſpecie ſuccinata; item ex ſanguine & cranio humano parata; imprimis ſi ſalia horum volatilia cum oleoſis aromaticis fuerint reddita oleoſa, in ſyſtemate nervoſo affecto ſunt optima, & in ſpecie acidum lædens & irritans deſtruendo omnes turbas promptè amovent, v. g. ſal volatile oleoſum Sylvii, cujus tamen præparationem non ſincerè detexit; ſpeciatim ſal volatile oleoſum præſtans fit ex fuligine. Non difficile eſt ſalia volatilia oleoſa præparare. De *modo Sylviano vid.* BARNERI *Tract. ſpir. vini non acidus.* Eleganter procedit cum ſuccino ſequenti modo:

℞. *Calcis vivæ*,
Salis ammoniaci an. part. æqual.
Hiſque addatur tertia pars *ſuccini*:

Miſtura irroretur modicè cum *ſpiritu vini tartariſato*, deſtilletur per retortam vitream in arena, & prodit ſpiritus ſalis ammoniaci ſuccinatus, ſeparandus ab oleo, & iterata rectificatione egregius fit in affectibus nerveis.

Similiter cum aliis oleis deſtillatis poſſunt fieri ſalia volatilia: elegans eſt hoc:

℞. *Cinnamomum vel caryophyllos*:
affunde
Spiritum vini probè tartariſatum:

Stent in digeſtione aliquandiu: ſpiritus vini tinctus (nam intensè rubeſcit) aſſundatur mixturæ ex *ſalis ammoniaci* & *calcis vivæ* ana: Deſtillentur per retortam more conſueto forti igne; ſic prodit ſpiritus urinoſus, ſapore & odore aromatico inſigniter præditus, colore aureo vel ſanguineo.

Pertinent & huc pro cura ſyſtematis nervoſi alia ſalia volatilia compoſita, in ſpecie liquor cornu cervi ſuccinatus, nobiliſſimum remedium in motibus convulſivis partium internarum. Fit ex parte anatica ſalis volatilis cornu cervi probè depurati, & ſalis volatilis ſuccini, crebrioribus cum ſpiritus vini extractionibus ſeu cum aqua ſimplici ſolutionibus depurati: Hæc duo ſalia miſcentur cum ſpiritu cornu cervi rectificato, & ad perfectam unionem aliquoties cohobentur. Hujus frequentiùs impoſterum erit mentio.

Si ex tempore præſcribenda ſit miſtura ad nervorum atoniam, & affectus à nimia ſenſilitate nervorum convulſivos polychreſta, ſit v. g. ſequens formula:

℞. *Aquæ Menth.*
Fœnic.
Meliſſ. an. ℥ j.
Eſſ. caſtor. ℨ iij.
Liqu. C. C. ſuccin. ℨ ij.
Spiritus ſal. ammoniaci ſimpl. vel *dicto modo oleoſ.* ℨ j
Laud. opiat gr. ij. vel iij.
Syr. cort. aurant. vel *de Canella* ℨ vj.
M. f. *Potio.*

Capiat æger cochlear j: non quidam benè ſapit, ſed certa eſt mixtura.

Baſin hujus conſtituit laudanum opiatum cum ſale volatili, quod tollit ſenſilitatem nervorum, & irritationem ſenſuum. Acidum irritans deſtruunt ſalia volatilia oleoſa, addita caſtoreo & adjunctis.

Fibræ legitimæ tenſæ ſunt inſtrumentum ſenſus; ſenſus autem, ut notum eſt, ſunt vel externi vel interni; ratione illorum externorum in ſpecie conſiderandum eſt

1. *Syſtema nervoſum*, hujuſque major vel minor *ſenſilitas.*
2. Ratione ſenſus naturalis *partium mutuus conſenſus*:

Sen-

Senſus conſiſtit in motione fibrillarum nervoſarum, facta ab objecto externo. Variat autem ſyſtematis nervoſi ſenſilitas, pout fibrillæ nerveæ magis vel minus ſenſiles ac teneræ, adeòque ab objecto externo nunc faciliùs, nunc difficiliùs mobiles, ideòque magis vel minus ſenſiles ſunt. Hinc mulieres ſemper ſunt ſenſiliores viris, & infantes adultis; quippe infantes tàm facilè in dolore dentitionis patiuntur convulſiones & motus convulſivos, ob delicatum ſyſtema nervoſum. Ideò ſenſilitas hæc attendenda eſt in Praxi valdoperè, tùm propter ſpirituum in individuis varietatem, tùm præprimis propter ſelectum remediorum adhibendorum, quæ pro majori vel minori ſenſilitate intenduntur & minuuntur.

Quoad ſymptomata: quorum ſyſtema nervoſum eſt ſenſilius, obnoxii ſunt motibus convulſivis, magis mutationes tempeſtatum, & majores vel minores alterationes in morbis percipiunt. Imprimis habenda eſt ratio orificii ſtomachi ſiniſtri; prout enim hoc ſenſile, vel non, varia infert ſymptomata. Senſilitas ſpecialiſſimè in ſtomacho & circa præcordia obvia eſt; unde levi occaſione anxietates præcordiorum, jectigationes, item lipothymiæ, frequentia illa in morbis ſymptomata ſuperveniunt iis, qui paulo ſenſibilius habent nervorum ſyſtema. Quæſiti enim de dolore, monſtrant ſcrobiculum cordis; & ſic nunc anxietates, lipothymiæ, nunc alia ſymptomata, circa ſtomachi orificium primum habent fomitem atque originem; idque propter nervos ibidem magis nudos quàm in reliqua ſuperficie interna, ubi tunica mucoſa magis teguntur: vid. WEPFFERUS *in cicut. aquat. Hiſt. & Noxa pag. 85.* Ex hoc dirigant ſe Medici in remediorum ſelectu: Tales enim ſenſiles à levioribus remediis magnam patiuntur alterationem; alii è contrà à fortioribus non alterantur. Mulieres egregiè nos vexant in Praxi ob mollem ſtructuram: ſi molliuſculæ & ſucculentæ, habent genus nervoſum ſubtiliſſimum, & ſenſiliores ſunt præ aliis, inde levi morbo facilè alterantur, & proinde cogunt Medicos, ut in iis acriora & volatilia cum circumſpectione uſurpent, quæ aliàs in viris ſine delectu adhibentur.

Conſenſus partium deducendus quoque ex harum fibrillarum nervoſarum ramificatione varia. Cum enim iſte ſupponat ſenſum, & fiat, quando una parte laborante altera pars & ſenſu ſimul afficitur, neceſſe eſt, ut fundamentum omnis conſenſus, & morborum per conſenſum, in ſtructura & textura nervorum in ſpecie nervoſarum membranarum, quæratur; ràtione quarum cum aliis connexæ conſentiunt, non connexæ non conſentiunt. Conſiſtit ergò conſenſus partium in connexione unius cum altera: qui triplici imprimis ſolet fieri ratione, ita quidem, ut omnis propriè dictus *conſenſus fiat ratione ſaltem nervorum*: Conſentiunt nempe partes nerveæ triplici modo;

1. *Quatenus fibræ nerveæ ſunt continuæ*: qua ratione imminente vomitu tremit labium inferius; Vel
2. *Quatenus ſunt contiguæ*; quarum ratione calculus veſicæ ſubinde ſtimulum infert alvi, & teneſmum excitat; quia collum veſicæ & inteſtinum rectum invicem incumbunt: ſic affecto orificio ſtomachali, ſequitur ſingultus.
3. *Conſenſus* partium fit *ratione connexionis* mediantibus funiculis nerveis: qua ratione conſentiunt renes, ureteres & inteſtina, ſtomachus & caput, &c. quatenus hæ partes habent nervoſos funiculos ex uno plexu ortos; unde in nephritide rene à calculo affecto, ſupervenire ſolet vomitus & colica: & ſic una parte affecta & reliquæ afficiuntur. Et notum eſt, fœminas nephriticas hyſtericæ paſſioni eſſe obnoxias, & ex affecto ſtomacho oriri vertiginem ob conſenſum cerebri cum ſtomacho.

Hi ſunt tres modi conſenſus partium ratione ſtructuræ nerveæ, quatenus partes ſunt continuæ, contiguæ, & per funiculos nervoſos connexæ.

Nunc conſiderandum ſyſtema nervoſum, quatenus in eo fit motus animalis. *Motus* enim dividitur aliàs in *animalem* motum ſimpliciter ſeu ſpontaneum, & *naturalem* ſcilicet ſeu ſecundum quid; *Ille* peragitur in nervis, à ſpiritibus excitatis ratione prægreſſi ſenſus; quando e. g. moveo pro lubitu manum, eſt motus ſpontaneus: at qui fit ſine noſtro arbitrio aut prægreſſa ſenſatione, eſt v. g. motus inteſtinorum periſtalticus, diaphragmatis, motus cordis pulſativus, &c. qui omnes fiunt per fibrillas nerveas diverſimodè contextas, ratione certi toni fibrarum nervoſarum, per quem ſunt aptæ, ut contrahantur & criſpentur; tono enim fibrarum læſo, læditur motus. Conſiderandus ergò tonus læſus in nervis, ita ut vel deficiat vel depravetur? Deficit in *atonia*, unde motus ceſſat, & oritur affectus paralytici ſeu reſolutiones partium, in quibus omnis motus ceſſat. V. g. ſi quis laborat atonia brachii, fit paralyticus: ſtomachus laborat atonia, ſi ingeſta cum ſonitu, tanquam in lagenam vitream, ingeruntur, & ſponte effluunt, unde ceſſat modus retentionis & reſtrictionis; qualis atonia ventriculi etiam in lienteria obſervatur, ubi per pylorum reſolutum effluunt cruda alimenta.

Cauſa hujus atoniæ

1. Eſt defectus ſpirituum animalium, conſervantium in debito tono fibras; Vel
2. Læſio ipſarum fibrarum, in ſpecie earum quaſi nimia diſtenſio & laceratio, ita ut non amplius in tonum debitum redeant.
3. Vel ipſarum relaxatio à copioſiore lympha, vel acri vel acida. Si lympha eſt copioſior, tunc nervi flaccidi fiunt; unde ſi reſoluti, ceſſat motus, ſi ſunt in nimia tenſione, oriuntur motus convulſivi, familiares in corpore humano, iique tàm partium internarum, quàm externarum: v. g. convulſiones internarum ſunt vomitus in ſtomacho, tormina colica, palpitatio cordis, &c. è contrà convulſiones epilepticæ ſunt in partibus externis.

Oriuntur in genere ex corrugatione & criſpatione partium fibrillarum nervoſarum, unde partes commotæ neceſſariò corrugatæ ac convulſæ fiunt. Ratio hujus criſpaturæ præternaturalis conſiſtit in rapido ſpirituum animalium motu, excitato ob irritationem ſeu ſenſationem violentam in quadam parte nervea: Sic v. g. in vulneribus capitis, ſi ſtylo acuto pungatur cerebri membrana, ſequitur convulſio epileptica totius corporis, quia irritatæ membranæ, cum reliquis membranis continuò invicem criſpantur: ſic quando in venæ ſectione vel vulneribus punguntur nervi, ſequitur ejus partis, cujus nervus eſt irritatus, convulſio. Fiunt ergò depravationes tonorum partium fibroſarum vel nervoſarum ex violenta ſenſatione, ratione cujus irruentibus ſpiritibus animalibus criſpantur.

Nimiam ſenſilitatem nervoſi ſyſtematis, tum *ſpirituum impetuoſiorem motum*, & inde nata *ſymptomata ſpaſmodica*; quin etiam faciles nimis partium conſenſus, optimè ſiſtunt opiata, & omnia ſimilia Narcotica ritè parata: item antimonialia ſulphura metallica fixa, vi ſingulari anodynâ prædita. Cum tamen opiata propter narcoticam virulentiam ſint ſuſpecta, non niſi probè correcta, vel *per fermentationem*, quæ correctiones omnes ſuperat, vel *per digeſtionem* cum ſalibus aut alcalibus fixis, in ſpecie cum ſale tartari, adhibenda ſunt. Suſpecta autem ſunt omnia virulenta Narcotica, ut hyoſcyamus, nicotiana, & reliqua Narcotica, nec adhibenda, niſi probè correcta ſint.

Primus modus per fermentationem eſt HELMONTII, qui fermentavit cum ſucco cydoniorum, idque tribus vicibus, poſtmodùm cum ſpiritu vini, aut in forma liquida, eſſentiæ, aut ſicca in Extracto, adhibuit, ut didici ab amico, qui hunc modum ab HELMONTIO juniore habuit communicatum. Fermentatio hæc etiam cum ſucco pomorum, aut alio appropriato quodam ſtomachico, inſtitui poteſt. Angli in frequenti uſu habent, nec potuerunt mihi ſatis decantare ſingulariſſimas ejus virtutes. De fermentatione hac opii vid. etiam LANGELOTT, *in Epiſt. ad A. N. C.* & BARTHOLINUS, cui à LANGELOTT fuit communicatū, *in Epiſt. Cent. 3 Epiſt. 45. pag. 188*

Præparatio ex BARTHOLINO eſt ſequens: *Vidi id ſanè non ſine inſigni voluptate, cum unà cum appropriato ſucco corrigente, ſcilicet ſucco cydoniorum, leni calore ad fermentandum expoſuiſſem. Exſpirabat primò volatile illud ſulphur fœtidum, cerebro cordique adeò infeſtum, ſi quis eo propior factus, idque copioſius cum aere hauſerit. Ego ſanè cum meo ipſius damno expertus ſum, cum prima vice pararem: Cautior dein factus, elegi locum aeri maximè pervium. Colligitur dein ſenſim ſenſimque reliquum, quod ineſt impurioris ſubſtantiæ: atque ea, quæ levis ſpumoſaque eſt, ſuperiorem; ea verò, quæ craſſa & terreſtris eſt, imum occupat locum, utraque in magna quantitate; ea tamen imprimis, quæ inferiora petit. Mirum quàm pari parum adſit. Eſt liquor pellucidus, rubini inſtar rutilans, medio conſiſtens loco, qui à dictis accuratè ſeparatus, balneoque vaporis ad ſpiſſioris Extracti conſiſtentiam redactus, circulatur tandem per unum aut alterum menſem cum alcool vini, ut quod crudi reliquum eſt, excoquatur, adque debitam maturitatem deducatur*, &c.

Uſus

Uſus ejus eſt ampliſſimus, atque extendit ſe ad omne ferè morborum genus, exceptis ſoporoſis, vel naturam motu inordinato peccantem ſedando, viribus defectam reficiendo, doloribus & vigiliis conſumptam placidiſſima quiete refocillando, vel humores nimium effervescentes compeſcendo, vel ſpiritus paulò concitatiores ad temperiem reducendo.

Adjungo ut plurimum appropriata cuique membro remedia, inque magnis ardoribus flores nitri, nitrum perlatum, ſed Ducis Holſatiæ; ſequenti tamen compoſitione familiariſſimè utor:

℞. Pulv. diachenm. A. S. ℥ ij.
Salis Ducis Holſat. cum auro parat.
Flor. nitri an. ℥ ß.
Eſſ. Opii noſtr. gutt. L iv.
Miſc. optimè.

Doſis eſt gr. xv. xvij, xx pro adulto, quam dimidium tantùm granum Eſſentiæ opii ingreditur; rarò enim ad gr. j. aut jß adſcendo, & non niſi in magnis doloribus & vigiliis, &c.

Hæc ſunt verba D. JOELIS LANGELOTTI, & deſumpta ex BARTHOLINI *Epiſt. loco citato*. Labor tamen hic minùs ſuccedit, aut ſi ſuccedit, evadit opium à virulentia narcotica non tantoperè ſeparatum & correctum, uti dicitur; vel videtur, LANGELOTTUM encheiriſes quaſdam ſubticuiſſe, vel remedium non adeò nobile acquiſiviſſe, ac ipſe prædicat.

Secunda correctio opii beneficio *alcali fixi*, primariò ſalis tartari, hinc nitri per carbones fixati, priori vix inferior eſt. Nam ſal tartari, ut obiter moneam, corrigit & omnia purgantia, & præprimis etiam corrigit opium; ſive addatur inſimul vinum, ſive quod melius eſt, addatur ſpiritus terebinthinæ, & eſt Laudanum opiatum multarum virium, à quibuſdam in ſecretis habitum. Inſtituitur aliàs correctio hæc cum ſale tartari ſequenti modo:

Opium ſolvitur in *lixivio ſalis tartari*, digeritur & inſpiſſatur: Vel

℞. Opii,
Sal. tart. vel olei tartar. per deliq. an. ℥ j.

Ponantur ſimul in digeſtionem, ut fiat maſſa craſſa: cui affundatur

Spiritus vini opt. ℥ ij. vel iij.
& ſtatim habetur *tinctura optima*, filtretur & uſui aſſervetur.

His duobus modis correctum opium nobile remedium evadit, quod ſemel pro ſemper, ne prolixior videar, commendo, maximè ad affectus nerveos à nimia ſenſilitate, & affectus ſpaſmodicos, ſemper cum appropriatis nervinis propinandum.

Huc pertinet & *Laudanum hyſtericum Conerdingii, Archiatri Brunſvicenſis.*

℞. Laud. opiat. per ferm. par. ʒ ij.
Extr. Zedoar. ʒ j.
Calam. arom. ℈ j.
Caſtor. gr. xv.
Spec. diacalam. ℈ j.
Croci ʒ ß.
Bezoard. Orient.
Occident. an. ℈ ß.
Cum oleo deſtillat. ſuccini q. ſ. f. pilulæ.

Doſis gr. vj. cum ſ. q. ſacchari pro lubitu. Loco hujus fieri poteſt *extemporaneum*:

℞. Extr. Zedoar. gr. xij.
Caſtor. gr. vj.
Laud. ferment. gr. iv.
Cum ol. deſtil. ſuccini f. pil. nu. 36. pro tribus doſibus.

Multa ſanè præſtant in Medicina opiata, adeò ut SYLVIUS dicat: *Se malle non eſſe Medicum, quàm carere ladano opiato.*

Imminutam ſenſilitatem verò & *motus defectum*, plus minus *paralyticum*, adeòque *ſpiritum animalium torporem* corrigunt optimè omnia acria aromatica, ut caſtoreum, & ſupra dicta ſalia volatilia oleoſa, ſuccinata, vegetabilia aromatica, aquæ vitæ, cordiales, apoplecticæ, &c.

CAPUT V.

DE AUCTORIBUS PRACTICIS.

QUoad methodum Practicam; reſpectu horum fundamentorum præ cæteris teram veſtigia SYLVII, prout conſcripſit *Ideam Praxeos*, & Veſtigia WILLISII ſecundùm principia in *Pathologia cerebri & motibus convulſivis*. Ratio, quod jungam hos duos, eſt hæc, quod, neuter ſolus ſufficiat, juncti meliùs: *Ille in ſua Praxi* quàm optimè principiorum ſalinorum, acidi & alcali, effectus, varias inde natas efferveſcentias, correctiones, adeòque humorum dyſcraſias, explicuit, & mederi iiſdem docuit de motibus verò convulſivis tacet: WILLISIUS vero *citato loco*, (qui primus in hoc puncto oculos aperuit) utut ante eum HOCHSTEDTERUS *in Obſervationibus* ut & PISO *de colluvie ſeroſa*, quoad motus convulſivos antea occultatos, multa prodidit, & viam WILLISIO hoc in paſſu jam olim ſtravit. Imprimis WILLISIUS curioſiſſimus fuit, & huic ſcopo egregiè ſatis fecit, hinc & legi meretur *ejus allegatus Tractatus de morbis* convulſivis, & hinc cætera ſcripta Practica, præſertim *utrumque volumen Pharm. Rational.* ubi hinc inde etiam de nervoſi generis pathematis tractat. Quod attinet Praxin Sylvii: in duobus locis cautè legendus, & quodammodò corrigendus:

1. Quod nimis multa efferveſcentiæ iſti bilis & ſucci pancreatici tribuat, & ubi prior ſubinde cauſa ſufficeret, eam in adjumentum vocet, ut nihil dicam de efferveſcentia in dextro cordis ventriculo ex bile adſcendente, & lympha deſcendente, nec demonſtrata hactenus, nec facilè demonſtrabili.
2. Quod multa nimis tribuat vaporibus, fumis & halitibus, ex efferveſcentibus ſuccis in primis viis exhalantibus, &c. qui ut plurimum tamen nihil habent in receſſu, eoſque jam dum excuſſit HELMONTIUS. Inde quoque in affectibus per conſenſum nervoſum SYLVIUS etiam hos fumos accuſat. Ubi enim hi ipſi ab eo adducuntur, ſubſunt utplurimum motus ſpaſmodici & convulſivi nervorum, ex irritatione partium ſenſilium abdominis, quibus inſeruntur, in ſpaſmos contractorum; unde & aliæ partes, cùm quibus connexi ſurculi conjunguntur, continuato tali ſpaſmo per conſenſum ſimul affici ſolent: quod e.g. patet in nephritide, dum tormina inteſtinorum & vomitus ſuperveniunt; item in aſthmate convulſivo mulierum hyſtericarum.

WILLISIUM verò quod attinet: hujus copula elaſtica intereà in medio eſt relinquenda, donec certior ejus ratio conſtet: quin in affectibus ſpaſmodicis acidum, aliudve doloroſum, irritans, & mutuus nervoſarum partium conſenſus intereà ſufficiant.

Hi ex Modernis imprimis Tyroni ſufficiunt. Veteres quod attinet Scriptores: horum omnium loco ſit SENNERTUS, cujus libri Practici nobis inſtar locorum communium ſint; maximè enim dictus hic vir in eo ſedulus fuit, ut omnes affectus ordine declaret: Nam ex omnibus Scriptoribus anteceſſoribus collegit floſculos. Vel loco hujus ſit FORESTUS, ejuſdem nempe *Obſervationum libri*, in cujus *ſcholiis* tota ferè Praxis ſecundùm veterum ſententiam conſcripta apparebit, per curationes plus minus illuſtrata. HELMONTIUS ſedulò omnibus legendus eſt; cùm accuratiorem poſt PARACELSUM non habeamus. Judicioſè autem legatur, ne decipiamini; quia ejus Theoria interdum nimis eſt ſubtilis, ac ſubinde vix intelligibilis; Lectori ſaltem veternum excutit, & nolentem volentem ad ulteriorem indaginem excitat: Imitatio Practica eſt impoſſibilis, quamdiu ejuſdem ſcilicet generoſioribus deſtituimur remediis, ſine quibus eum imitari non poſſumus. Imo ipſe in pluribus locis habet figmenta, e.g. ſit, ejus *Actio ignota regiminis*, ubi multa habet, quæ optimè ad *ſyſtema nervoſum Williſianum* poſſunt applicari. Interim quantum poſſibile, eum imitari conemur; optimam enim ſuggerit methodum à priori curandi: Experimenta ejuſdem, tàm Chymica quàm Medica, optima ſunt, & quantum hactenus conſtat, certiſſima.

Qui ergo utiliter Helmontium legere cupit, obſervet:

1. Ne totum mox perlegere tentet, ob prolixitatis & confuſionis metum.
2. Ut Anatomicis & Chymicis fundamentis probè Inſtructus ſit; &
3. Ut, quæ legit, tanquam paradoxa exiſtimet, ulteriori meditatione digna, & ratione & experientia aut confirmanda, aut reiicienda.

Adeòque legantur in principio *ſequentes Tractatus.*

Pro-

Promiſſa Autoris.
Venatio ſcientiarum.
Cauſæ & Initia Naturalium.
Archeus Faber.
Phyſica Ariſtotelis & Galeni Ignara.
Elementa.
Terra.
Aqua.
Aer.
Progymnaſma Meteori.
Complexionum ac Miſtionum elementalium Figmentum.
Imago fermenti imprægnat maſſam ſemine.
Formarum Ortus.
Natura Contrariorum Neſcia.
Spiritus Vitæ.
Calor Efficienter non digerit, ſed tantùm Excitative.
Triplex Scholarum Digeſtio.
Sextuplex Digeſtio alimenti humani.
Pylorus Rector.
Tartari Hiſtoria.
Inventio Tartari in morbis temeraria.
Alimenta Tartari inſontia.
Tartarus non in Potu.
Cuſtos Errans.
Demens Idea.
Scabies & ulcera ſcholarum.
Aſthma & Tuſſis.
Latex humor neglectus.
Cauterium.
Tria prima Chymicorum Principia, neque eorum Eſſentias de morborum Exercitu eſſe.
De Flatibus.
Victus Ratio.
Pharmacopolium & Diſpenſatorium Modernorum.
Poteſtas Medicamentorum.
In Verbis, Herbis & Lapidibus magna eſt Virtus.
Butler.
De Fontibus Spadanis Paradoxa.
Humidum Radicale.
Lunare Tributum.
Magnetica vulnerum curatio.
Infantis Nutritio ad vitam longam.
Arcana Paracelſi.
Arbor vitæ.

Quoad *obſervationum ſcriptores Practicos*, quales BOBELLUS, SALMUTH, TULPIUS, RHODIUS, BARTHOLINUS, &c. legendi ſunt cum judicio exacto, attendendo in his ad duo:

1. Raritatem & varietatem caſuum.
2. Effectum remediorum ſubinde conſignatum.

Quoad *prius*; ad initium & finem ſeu terminationem morbi attendatur, ponderentur omnes circumſtantiæ climatis, ægri, vitæ generis, &c. ſi allegantur, ut ſic ad evolutionem cauſæ poſſimus pervenire. Eligantur etiam Autores, qui non de fide ſunt ſuſpecti. Si circumſtantiæ non ſint notatæ, modò huc modo illuc cogitatio dirigenda ad conceptus varios, ut ita verſatile ingenium acquiramus, & inquiramus quid ſit magis vel minus probabile, ut in caſu ſimili de cauſa & origine ejus eò melius poſſimus judicare. Ubi explicatio circumſtantiarum & Theoria ſimul notata eſt, conſideranda eadem, ex quibus principiis procedat? an ex Galenicis? an Paracelſicis? an ſit purus Helmontianus? an verò hodiernus? & ſi poſſibile, cum probabilioribus concilietur. Inſtar omnium ſit BURNETT *in Theſi Practico*.

Quoad poſterius: effectus probè conſiderandus eſt, tàm remedium ipſum, & hujus efficacia per ſe, quàm, qua ratione, quo tempore, & quibus circumſtantiis adhibitum fuerit? æſtimando: Conferantur ſimilia exempla ejuſdem Autoris, & ad juvantia & lædentia intendatur animus, iterata enim exempla conſtituunt experientiam, quæ una in cauſarum indagationem nos deducit. Hinc circumſtantiæ probè penſitandæ, quatenus vel promovere, vel impedire, vel immutare talem remedii effectum potuerint; quid aliud, vel melius, vel ſuccedaneum, adhiberi potuiſſet; hoc enim modo Praxis habitualis facilè acquiritur: è contrà, niſi dicta probè conſiderentur, decipimur, quæ cauſa eſt, quod euporiſta & ſpecifica ſæpiùs non ſuccedant; quia non ſunt eædem circumſtantiæ.

PRAXEOS
LIBER I.
AD SPECIALIA.

OPtima methodus eſt, & facilè applicabilis ad Praxin, & intelligibilis, quam primò inſtituit Poterius, & dein Sylvius, procedentes ſecundùm ordinem functionum in corpore, ſic ſine confuſione tractantur. In corpore autem noſtro functiones eæ ſunt primariæ, quæ nutritionem ſpectant, quia corpus noſtrum conſervatur per nutrimentum; tamdiu quippe vivimus, quamdiu nutrimur. Nutrimenti ergò aſſumptio & diſtributio eſt prima è functionibus primariis totius corporis. Aſſumimus autem alimenta, ſtimulati per appetitum, qui, quando fertur in ſicca, vocatur *Fames*; in liquida verò, vocatur *Sitis*. Ordinem ergò in morbis humani corporis obſervo, quem natura in nutriendo corpore; & incipio de appetitu animali, ſeu Fame & Siti.

SECTIO I.
DE
APPETITU ANIMALI, ET FAME LÆSA.

PRæter neceſſitates aſſumendi alimenta externa ad conſervandum eſſe vitale corporis noſtri, ulteriùs ſenſilem ſtimulum ventriculo implantavit natura in fame & ſiti: quarum ille in moleſtiæ cujuſdam ſenſu circa orificium ventriculi ſuperius ſeu ſiniſtrum, ab acido volatili fermentativo excitato, oritur; unde ab iſta ſenſili perceptione & vellicatione excitatur deſiderium ſolidorum alimentorum, quod *Fames* dicitur. Nam omnia, quæ dictum acidum ſpirituoſum conſervant, & famem conſervant; quæ augent, famem augent; quæ deſtruunt, etiam famem deſtruunt. Pluribus de appetitus natura vid. MOEBIUS *in Fundamentis Medicis cap.8.pag.*106. Prout autem variat hoc *acidum eſurinum*, tàm in animalium ſpeciebus, quàm in hominum individuis, ſive naturali à cauſa, ſive præternaturali ex vitio alteratum, etiam determinata fames oritur, ſecundùm quam ſucco tali appropriata ſaltem appeti ſolent: & cùm acidum tale ab aſſumptorum alimentorum in ſtomacho reliquiis ſubinde alterari ſolet, exinde conſuetudo, ejuſque inſignis potentia, originem ducit, ſecundùm quam conſueta, licet deteriora, magis

appetuntur, & felicius digeruntur, aliis inſuetis licet melioribus.

Sicut è contra *determinata* quorundam alimentorum *averſatio* oritur, vel à vi imaginationis, utplurimum matris gravidæ, ſtomacho infantis certum quaſi characterem imprimentis; hinc enim puer per totam vitam abhorret à pane ob matris tædium, ex denegato ipſi pane nimis deſiderato obortum; teſte SCOTTO *in Phyſica curioſa lib 3. cap. 27. pag.* 533: Vel à quadam læſione, ab aſſumpto quodam inducta ſtomacho, & hujus læſionis quaſi ibidem infixa memoria; hinc verò virgo aſſumens fortiter laxativum cinamomo larvatum, ex tædio & nauſea hujus Purgantis poſtmodum per aliquot annos cinamomum ferre non potuit.

Caſeum imprimis non pauci averſantur ex eo, quod matres vel nutrices, dum adhuc lactant, denuò reddantur gravidæ; unde lactis à graviditate iterata inſignis alteratio, indèque ejus in ſtomacho infantis prompta coagulatio, & quaſi caſeatio, unde noxæ ſtomacho inductæ cauſa infans per totam vitam abhorret caſeum: vid. SCHOTTUS *in Tr. de Averſat. Caſei*, item DIGBY *Tr. 1. de Natura corp. pag* 38. GRAEFF *de Org. Viror. generat inſervient.* item KERKRINGIUS *Spicil. Anat. pag.* 50. Fames hęc animalis præternaturaliter tribus læditur modis.

1. Quando *imminuitur*, aut interdum penitus ceſſat, ut in anorexia.
2. Quando *depravatur* omninò, & fertur in vitioſa objecta, ut in Pica vel Malacia.
3. Quando *augetur* & *excedit*, ut in appetentia canina, & Bulimo.

CAPUT I.

DE

INAPPETENTIA, ANOREXIA ſeu FAME IMMINUTA.

Quod attinet *Inappetentiam* ſeu *anorexiam*: illa eſt, ſi ægri deſtituuntur deſiderio ad alimenta, quod naturaliter habere debebant; & quidem nunc ſimpliciter, ita ut nullum planè ſtimulum habeant, nunc ſecundùm quid, ſi in acceſſione ad menſam nullum habent appetitum, dum autem edere incipiunt, eundem renovant. Si cum hoc proſtrato adeſt ſimul horror ab alimentis, vocatur *Faſtidium*.

SUBJECTUM.

Subjectum hujus affectus eſt orificium ſtomachi ſuperius ſeu ſiniſtrum, in quo uti eſt ſedes naturalis famis, ita etiam in præternaturali fame affectum eſt.

CAUSÆ.

Quoad *Cauſas*: nota eſt rejecta Veterum hypotheſis de ſuctione vaſorum ventriculi in aſſignanda cauſa appetitus, & rectiùs introducta fermentorum doctrina: unde alimentorum digeſtionem & famem oriri dicimus à ſucco ſtomachi fermentativo, vellicante orificium ventriculi ſiniſtrum; famem verò diminutam à defectu vellicationis iſtius in orificio ventriculi ſiniſtro ſenſili: quæ vellicatio ſanè, uti eſt cauſa famis ſeu appetitus alimentorum naturalis, ita certè defectus illius erit cauſa formalis proxima anorexiæ.

Vellicatio iſta, uti naturaliter fit ex fermento ſalino ſæpiùs acidiuſculo ſeu acido ſpirituoſo, quod, ſubtiliter rodendo aut morſicando tunicas interiores ventriculi & orificium ſtomachi ſiniſtrum, ſpiritus animales movet, & famem excitat, niſi habeat in quod agat, ſcilicet cibos liquidos, qui diluunt fermentum atque ſaturant, ne ita vehementiùs agere poſſit in tunicas ventriculi; ita fames imminuitur, & per conſequens abolетur vitio orificii ſtomachi, quando hujus nervi ſunt affecti, ita ut non ſentiant ſtimulum; aut vitio fermenti digeſtivi.

Defectus vellicationis ſeu ſubtilis roſionis eſt cauſa generalis, reliquæ ſunt ſpeciales.

Jam in ſpecie quoad orificium ſenſile: deficit ſenſus vellicationis in ſtomacho ob nervos ejus, vel propter ſpiritus animales affectos, ſi nempe particulæ fermenti digeſtivi activæ ſalino-volatiles obtunduntur. Hi nervis ſunt ſextum, vel ſecundùm Neotericos, octavum par, per quos ſpiritus animales copioſiùs affluunt, qui, ſive per eſſentiam, ſive per conſenſum ſint affecti, anorexiam inferunt: ſic nephritis, propter convulſionem per conſenſum afficiens plexum orificii ſiniſtri nerveum, ut non percipiat ſenſum à fermento moleſtum, appetitum deiicit. Ratio eſt, quoniam renibus affectis & dolentibus, etiam reliqui nervi ex *plexu Fallopiano* ſeu meſenterii, levi ſpaſmo & convulſione ſimul afficiuntur. Unde non tantùm dolorem ſtomachi & vomitus excitant, ſed præterea ſunt cauſa, quò minus percipi poſſit vellicatio in ſtomacho à fermento facta, & ſic appetentiam deiiciunt: quod etiam uſu venit in colica & affectibus omnibus inteſtinorum, hernia itidem &c. in quibus ratione continuitatis ſtomachus ſimul plus minus afficitur. Hinc affectus omnis, afficiens ſtomachum, ſolet inferre proſtratum appetitum; quò etiam pertinent tumores, vulnera & ulcera; de quibus vid. SCHENKIUS *Obſ. pag.* 335. *&* 346.

Quoad ſpiritus animales: hi inappetentiæ cauſa ſunt, quando narcoticis ſtupidiores redduntur, indeque nervi minus ſenſiles: vel quando motus eorum à fortiori objecto ut amore, curis, meditationibus ita immutatur, ut vel non ferantur ſufficienter ad ſtomachum, vel facta ibidem impreſſio non ſufficiat determinando ſpirituum motui à fortiori objecto perturbato: ſic notum eſt, laudanum opiatum & quæcunque opiata aliave Narcotica immodicè ingeſta appetitum proſternere: vid. WILLISIUS *de Anat. Brutor. P. 2 cap 3. & in Pharm. Rational. P. 1. Sect. 7. cap. 2.* Ratio eſt, quia ſtupidum ſuo modo reddunt ſuperius orificium ventriculi, ut quaſi inſenſibile fiat, & non percipiat vellicationem. Hinc notum eſt, quod nicotiana ejuſque fumus notoriè inhibere ſoleat appetitum, propterea quia partim eſt narcotica, & nervoſo generi ſtuporem inducit, partim quia impprægnata eſt ſale volatili oleoſo admodum penetrante, quod obtundit & temperat ſalinam vim ſtomachici fermenti. Facit huc inventum Indorum, quod refert SENNERTUS *l. 3. Prax P. 1. Sect. 2. cap. 2. pag.* 97. ex MONARDE, dum ipſi ad fallendum appetitum utuntur medicamento, facto ex foliis tabaci & conchyliis fluviatilibus calcinatis, quæ duo in Maſſ. Pilul. cogunt & aſſumunt: Quæ pilulæ duplici ratione appetitum proſternunt; nunc quoniam ratione foliorum tabaci orificium ſtomachi inſenſile reddunt; nunc ratione conchyliorum calcinatorum ſalino-acidam vim fermenti ſtomachici abſorbent & præcipitant, & ita ad multos dies appetitum reprimunt: Hinc milites uſurpant fumum tabaci pro fallendo & ſufflaminando appetitu. Pertinet huc, quod deliria, triſtitia, terror, triſte ex inopinato allatum nuncium, &c. ſubitò appetitum deiiciant, non ſecus ac alia graviora animi pathemata quælibet, item magni dolores, quatenus hæc omnia conſpirant, ut ſpirituum animalium motum ita immutent, ut partim non dirigantur ad ſtomachum pro ſupplemento fermenti digeſtivi, partim ſpiritus vehementiùs commoti in cerebro non recipiant impreſſiones in orificio ſtomachi factas, utplurimum iſtis minus vehementes: ſic parili ex cauſa ex ſubitanea pedis luxatione optimus etiam HELMONTIO proſtratus fuit appetitus.

Quoad digeſtivum fermentum: imminuitur & ceſſat fames I. quando fermentum digeſtivum in ſtomacho eſt obrutum à copioſa materia viſcida aut pituitoſa, ita ut nequeat ſpicula ſua exerere in nervos, & hinc non vellicet orificium ſtomachi; vel redditum hebes ac iners, i. e. minus acre à materia vel ſubſtantia pingui. Saliva itidem viſcida & glutinoſa, fermentum ſtomachale inquinans, ordinariò appetentiam dejectam ſolet inferre: frequens eſt hæc in febre lenta laborantibus, & hecticis, qui conqueruntur de ſaliva glutinoſa, & habent ſimul appetitum proſtratum, unà cum compreſſione ſtomachi: Idem etiam accidit in Hypochondriacis quibuſdam, qui de imbecillitate corporis continua cum appetitu proſtrato & glutinoſa ſaliva conqueruntur; Saliva enim plurimum in receſſu habet, & multum facit ad appetitum; vel proſtratum vel auctum, maximè in morbis chronicis, præcipuè ſi qualitatibus ſalinis ſit imbuta, ſicut in catarrhis vel coryza quandoque accidit. *Symptomata hæc, ex vitio ſalivæ* unicè dependentia, *curantur* optimè per vinum medicatum infuſionis radicis armoraciæ & cochleariæ, adjuncto helenio. Obſervavi ſiquidem, quod, cùm aliquoties hauſerint, curati fuerunt; viſcidam enim ſalivam, obruentem & deſtruentem appetitum, correxit mihi ſæpiùs. Item inordinata aut nimis copioſa alimentorum, imprimis non facilè dige-

digeſtibilium, una vice ingeſtio: unde fulones, qui una vice plus ingurgitant, quàm par eſt, per aliquot dies poſtmodum habent dejectum appetitum; alimenta enim copioſiùs aſſumpta loco chyli degenerant in mucum nimium, quem niſi aliqui priùs diluant, ſive abluant potu vini, ſive ſubacido hauſtu, famem haud ſentiunt. Cereviſia, ſeu potus non ritè defæcati, præſertim recentiores, tartarum & fæces in ſtomacho præcipitantes, appetitum ſtomachi proſternunt; hujus enim fundo inhærentes debilitant fermentum digeſtivum. Sic pinguia quæcunque copioſiùs aſſumpta, ſuperingeſto potu frigido, viſcidum & cruditatem nidoroſam in ſtomacho primiſque viis cumulant, & iners reddunt ventriculi fermentum: hinc SENNERTUS *Pr. l.3. P.1. S.1.c.*1 notabile habet exemplum ex *Avicenna* de quodam, cui per 10. dies appetitus penitus fuit dejectus ex aſſumta ℔ j. olei violacei, in quo cera & adeps in emplaſtri conſiſtentiam diſſoluta fuere: pinguedo ergò admodum frangit vires fermenti ſtomachici. Item acida vel auſtera cuncta, quatenus nempe difficiles digeſtiones cum puncturis ſtomachi faciunt, & vomitus acidos cient, ſæpè quoque appetitum ſummè proſternunt. Item ſpiritus vini crebriùs & copioſiùs aſſumtus ex ſe & ordinariè proſternit appetitum, propterea, quoniam acrimoniam acido ſalſam fermenti ſtomachi temperat, & coercet: Nam ſpiritus vegetabilium virtutem habent temperandi & corrigendi acrimoniam humorum in corpore noſtro; hinc ſpiritu vini copioſè ſumpto alterò die oritur anorexia, utut moderatè ſumptus excitet. Item fit non rarò, ut aliquando bilis pinguior, & præternaturali motu ſuo ex inteſtinis in ſtomachum regurgitet: vid. SYLVIUS *Pr. l.1. pag.*15. Unde & deiicitur appetitus, quatenus fermentum digeſtivum alteratur, & percipitur in ore ſapor amaricans, & tales affliguntur inſimul ſoda, quod nunquam niſi ex cruditate nidoroſa, & ex oleoſitate bilis, eſt: Et certum eſt, bilem appetitum proſternere, ſive in ventriculo reperiatur, ſive in maſſa ſanguinea abundet ſal volatile oleoſum; quoniam præcipitat acidum, quo minùs poſſit augeri fermentum ſtomachi, à quo oritur vellicatio. Denique excernenda varia ſubitò ſuppreſſa, alterantia, & inquinantia contenta corporis, etiam immutando plus minus ſuccum ſtomachi eſurinum, anorexiam inducunt, ut menſium ſuppreſſio, item intermiſſus coitus, &c. Sic SCHENCKIUS *in lib.3. de Inappetentia Obſ.1. p.*.320 obſervat viduam ex deſuetudine Veneris ſubitanea, & ex mœrore contracto, in inſignem anorexiam prolapſam.

II. Secundum fermenti digeſtivi vitium in anorexia eſt, quando deficit in ſtomacho, cujus defectus non poteſt non cauſare appetitum dejectum: id quod fit ob varias cauſas; in ſpecie, quando vel in toto corpore imminuitur, vel ad ſtomachum non defertur, partim propter conturbationem ſpirituum, partim omnium humorum in corpore: hinc enim quibuſvis in febribus, primariò continentibus, ardentibus ſcilicèt ac malignis, ſecundariò intermittentibus, penitus ceſſare ſolet appetitus, defectu acidi vitalis in ſtomacho labefactati ob humorum, adeòque lymphæ, plus minus factam alterationem, & imminutionem in univerſo corpore, nec non pinguedinem ſanguinis, aut abundantiam bilis & ſalis volatilis oleoſi, deſtruentis acorem in nobis. Sanè, qui ob volatilitatem bilis patiuntur orgaſmum, hi facilè incidunt in appetitum deficientem: item ob id tempore æſtivo, aere calido & ſqualido, minus quàm hyberno, eſurimus. Rationem dant nonnulli, quod multa in aere volitent inſenſibilia, maximè tamen operoſa, maximè quidem ſalia volatilia, quæ dent cauſam, ut deficiat acidum in maſſa ſanguinea; unde utplurimum æſtivo tempore propter abundantiam ſalis volatilis ex aere attracti debilitetur fermentum ſtomachi, & deiiciatur appetitus; qui contrà tempore hyberno augeatur propter acidum, quo tunc aere impræegnatus ſit. Arbitror tamen potiùs: ibi rariores & ſubtiliores ſpiritus magis abſumi; hic verò eoſdem magis concentrari, unde varia fermenti activitas accedit: & crebrior quoque potus tunc temporis admiſſus, qui diluit ventriculi fermentum, lubricumque inducit ipſi ſtatum, unde dictus affectus ſeu appetitus proſtratus. Cæterùm præ aliis aſſumpta multum huc faciunt: ſic potus nimius appetitum proſternit, diluendo nimis & abſtergendo fermentum digeſtivum; item vinum, de quo HIPPOCRATES *l.2. Aph.*21: e.g. potus recens, vel cereviſia, vel ſeri lactis uſus nimius, admodum ſolet proſternere appetitum: de quo Tym. in Caſ. l.3. Caſ.2. pag. 111. Ratio eſt facilis: in ſero enim lactis eſt ſal volatile admodum temperatum, plus minus nitroſum (ratione cujus refrigerare & laxare dicitur) quod obtundit & temperat acrimoniam fermenti ſtomachici, & exinde ceſſat appetitus. Tandem calculi in ſtomacho geniti etiam appetitum proſternunt: de quo Hoferus in Herc. Med. pag. 137. ubi ſubminiſtrat exemplum appetitus proſtrati lethalis cum nauſea, ex calculis duris & copioſis in ſtomacho repertis: Nam ſecus ac alcalia aſſumpta, item acidum abſorbentia, ut creta, bolus, cornu cervi uſtum, terra ſigillata, & Martialia, appetitum enecare ſolent: de quibus notiſſimum eſt, quod notabiliter appetitum deiiciant, obtundendo penitus activitatem ac acrimoniam fermenti digeſtivi. Sic acidum etiam ab urina obtunditur, e.g. in febribus famelicis, ubi propter acidum nimis volatile multum edunt, & corpora tamen non augentur, hinc urina propria commendatur.

Hinc patet, quid anorexia ſeu fames deficiens ſit? ſcilicet defectus vellicationis in ſtomacho, & quidem orificio ſiniſtro; unde deficit deſiderium naturale alimentorum.

DIAGNOSIS.

Quod attinet ſigna: in Diagnoſticis non opus eſt prolixitate, quoniam ex ſe patent.

PROGNOSIS.

Nunquam bonum ſignum eſt appetitus proſtratio, in ſpecie iſta, quæ citra cauſam manifeſtam aut citra ſtomachi oppreſſionem, ex defectu acidi naturalis in ſtomacho, vel ejus omnimoda extinctione oritur, ut in principio malignorum affectuum evenire ſolet: in ſanis morbum imminentem, in morboſis ſemper aliquid mali, denotat, ſive morbus hic fuerit chronicus, (vid. HIPPOCRATES *ſect 7. aphor 6.*) ſive acutus, (vid. GALENUS *in Hipp. Sect. 2. Aph.6.*) Multum enim ſitum eſt in ſtomacho ad totius microcoſmi vigorem: unde ſemper ſuſpecta Medico.

Qui obnoxii ſunt affectibus chronicis convulſivis, podagricis, colicis, nephriticis, &c hiſque ſubitò & ſine cauſa appetitus deficit, eſt ſignum imminentis paroxyſmi: nec hi ipſi ſunt ſecuri de ceſſatione morbi, niſi priùs redeat appetitus.

Speciatim poſt quaslibet febres, tàm continuas quàm intermittentes curatas, bonus redire debet appetitus: quamdiu hic non redit; aut qui redit denuò proſternatur, ſemper pertimeſcimus recidivas febres. Veriſſimum enim eſt, in qualicunque etiam ſtatu verſetur æger, iſtud HIPPOCRATIS: *In omni morbo conſtare mente, & benè ſe habere ad ea, quæ offeruntur, bonum*: vid. *ſect.2. aphor.* 33. ſi ſcilicèt æger adhuc aliquantulum ſine nauſea, & ſine gravamine ſtomachi, aſſumit.

Si ægri quidem appetunt, ſed quæ offeruntur, faſtidiunt, malum ſignum eſt; depravatum enim etiam mox defecturum innuit appetitum.

Si in morbis, etiam apparenter levibus, appetitus mox proſternitur, rarò bonum ſignum eſt, & unum ex primariis ſignis morborum malignorum. Deinde appetitus in principio & ſtatu morbi defectus non eſt adeò malum ſignum, modò in declinatione revertatur: Sed ſi appetitus in fine aut declinatione morbi de novo proſternatur, vel recidivæ, vel alterius cujuſdam novi morbi metum incutit. Si in principio morbi continuò duret, periculoſum eſt ſignum, quia virtutis vitalis magnam dejectionem & graviorem morbum denotat, præcipuè in quartanariis: item ſi à tumoribus ſimilibuſve ventriculi incurabilibus morbis anorexia dependeat.

Si pueri anorexia corripiantur, periculum ſubeſt, utpote qui natura voraces ſunt, & multo alimento opus habent.

Denique eſt fatale ſignum, quando ægri in acutis febribus vel ſumma virium debilitate & proſtratione ſubitò alimenta vel potum, quæ antea faſtidiverunt, avidè appetunt, & aſſumunt: quod quidem exhilarat adſtantes, ſed terrere debet Medicum.

CURA.

Methodum medendi quod ſpectat: in anorexia curanda imprimis habenda ratio cauſarum, tàm proximæ quàm remotæ, ut maturè removeantur; his enim ſublatis tollitur effectus. Hinc ſi e. g. à cauſa externa ſpiritus turbentur,

tur, ſi per conſenſum nervi afficiantur, &c. ad hæc ipſa opus, dirigendus venit.

In ſpecie, quod hic agendum ſupereſt Medico, eſt

1. Ut ante omnia expurgentur ea, quæ vitioſa hærent in ſtomacho; & hinc

2. Corrigendum aut reſtituendum fermentum ſtomachi digeſtivum.

Dico, *quoad fieri poteſt*: Nam fermentorum eſt magna vis, & non poſſunt facilè hæc ad lubitum Medici tractari: imò per artem reſtituere, impoſſibile eſt; acui tamen poteſt per ea, quæ cauſas removent, & ſtomachum evacuant.

Inter omnes autem cauſas appetitus læſi, ſunt vel mucus copioſior ſtomachum replens, & hinc inertia ſtomachalis fermenti; obruti à pinguedine vel bile. Quæ ergò has cauſas removent, ſunt ſtomachum evacuantia, & mucum copioſiorem atque pinguedinem, obruentem activitatem fermenti, abducentia; unde utplurimum vomitoria, aut per inferiora purgantia, præmittenda veniunt.

Vomitoria ſunt optima: hæc enim ſunt, quæ commodiſſimè & immediatè moleſtum ſtomacho humorem vel lentorem expurgant, & unum vomitorium plus & meliùs evacuat in affectibus ſtomachi, quam decem purgantia alia per inferiora. Vomitoria conveniunt antimoniata, quæ utut operentur per vim ſtomacho inimicam & malignam, non tamen prohibet, quò minus legitimè præparata & cautè exhibita, optatus ſequatur effectus. Uſurpantur vel in forma ſicca, vel liquida, in infuſis nempe antimonialibus. In forma ſicca

♃. *Tartari emet. Mynſ.* gr. iij.
Sacch. gr. vj.
M. f. *pulvis*, S.
Pulvis Emeticus.

In infuſis antimonialibus elegans eſt modus WALÆI *in methodo medendi*, qui rectè monet, non attendendam eſſe quantitatem antimonii infundendi, ſed potiùs quantitatem liquoris, in quam fieri debet infuſio. Nam ſive infundantur iv. vel vj grana Mercurii vitæ, ſive ℈ß, perinde eſt; modò juſta accipiatur liquoris quantitas. Sic v. g. ℈j. Mercurii vitæ eſt ſalutaris, ſi infundatur in ℥j. Vini Rhenani: ſicut è contrà gr. vj. tantùm ſunt lethalia, ſi in ℥ vj. vini infundantur pro doſi una; antimonium enim non plus de ſe diffundit, quàm poſſunt recipere liquores. De vitro antimonii, croco Metallorum, tàm vulgari quàm abſinthiaco Mynſichtii, & aliis, idem verum eſt: v. g.

♃. *Croci metall. abſinthiat.* gr. v.
Infund. in ſ. q. *Vini Rhenani.*

Stent per noctem in digeſtione in loco calido: mane filtretur per chartam bibulam.

♃. *Hujus* ℥ j.
D. S.
Vinum Emeticum.

Tutiùs hæc infuſa adhibentur, quàm ſi ejuſmodi antimoniata in ſubſtantia porriguntur, ob metum remanentium particularum in ſtomacho, quæ hypercatharſes aliaque mala minantur. Sed hæc etiam præcaventur, ſi ſubinde hauſtus cereviſiæ calefactæ, aut alius liquoris ſuperbibatur, quo diluitur materia emetica, ſi poſt vomitionem hauſtus vini vel potus cum cydoniorum miva vel ſucco, Martialibus aut terreis vel præparatis mixtus, propinetur. Syrupus emeticus Angeli Salæ à ʒ iij, ʒß ad ʒ vj, eſt egregius. His vomitoriis, ut ventriculum à materia craſſa & viſcida oneratum adjuvemus, addatur & non nihil ſpiritus æruginis, tàm ſimplicis quàm compoſiti, ſeu qui paratur ex viride æris & gum. ammoniaco, ut qui eſt ſingularis in incidendo ventriculi muco viſcido. Quando ergò appetitus eſt proſtratus propter præſentiam materiæ craſſæ & viſcidæ in ſtomacho, ſequens paretur Vomitorium:

♃. *Aquæ hyſſop.* ℥ i. vel ℥ ii.
Cinnam. ʒ ii.
Acet. ſquillit.
Syr. emet. an. ℥ ß.
Spiritus viridis æris compoſ. ſeu *aſthmat.* ℈ii. ad ʒi.
M. S.
Potiuncula Emetica.

Quod Vomitorium egregiè operatur.

Iis verò, qui non apti ad vomendum, aut à vomitoriis abhorrent, præſcribantur purgantia per inferiora, qualia ex generalibus ſuprà dictis peti poſſunt. Interea ſpecialiter præpollent aloetica omnia, quæ amica ſunt ſtomacho, ſordes mucilaginoſas detergunt, & eaſdem exhauriunt, licet amara ſint. Verum enim eſt proverbium: amarum prodeſt ſtomacho. Variæ ſunt pilulæ ex aloe, v. g. *pilulæ Francofurt.* ſeu *Angelicæ* dictæ: vid. HOFFMANNUS *Clav. Schrœderiam. pag.* 150. quæ ſtomacho gratæ ſunt, & in anorexia blandè evacuando conveniunt. *Pilulæ aloeticæ* uſuales LUDOVICI, quas videb. *in ejus Pharm. pag.* 179., item pilulæ aloephanginæ cum ſcammonio acuatæ. Aſſumenda eſt aloe non lota; quoniam ex aloe lavando exhauritur mucilago purgans, relicta parte adſtringente: vid. HELMONTIUS: potiùs ſuccoterina ſumatur, quæ pellucida eſt, & præparetur, ſi lubet, per crebriorem inſuccationem, e. g. ſucco roſarum, violarum, vel alio, pro *aloe roſata, violata*, &c. Quilibet hìc poteſt abundare ſuo ſenſu. Hæc pro evacuatione leniori aſſumuntur manè cum cuſtodia; pro ſcopo verò ſtomachum ſaltem ſucceſſivè purificandi, capiantur veſpertino tempore una alterave hora ante cœnam: pro quo ſcopo hæc purgantia etiam cum aliis commutari poſſunt, v. g cum Decocto tamarindorum, ſi ſcilicet cruditas nidoroſa ſimul adſit: conf. RONDELETIUS *Pr. l.* 3. *c.* 13; item per Decoctum paſſularum cum fol. ſennæ ad imitationem TIMÆI à *GuldenKlee*. Ubi fortiùs agendum eſt, Veterum compoſitio, nempè Maſſ. Pilul. de hiera cum agarico, quæ in officinis proſtat, meritò præfertur reliquis: in affectibus bilioſis præſcribo ſæpiùs à gr. xv. ad ℈ i. addendo ſimul pro muci ſtomachum obſidentis inciſione vel gummi ammoniacum; aut pro ejuſdem correctione Extractum abſinthii, &c. cum forti & acuto ſtimulo. Hic moneo de Purgantibus, illa debere tantum tribus aut quatuor, vel ad ſummum ſex vicibus purgare, demonſtrante hoc ipſum HELMONTIO, & CNOFFELLIO *Tr. de Febre epidem maligna*; non verò imitandam eſſe vulgi pravam conſuetudinem Dabo exemplum: In mucilagine viſcida ex ſtomacho evacuanda præſcribo talem formulam:

♃. *Maſſ. pilul. de hier. cum agar.* g. xii. ad xv.
Extr abſinth.
(vel loco hujus *gum. ammoniaci acet. ſol.*) gr. viii. vel ℈ ß.
Scamm. ſulphurat. gr. j.
Extr. troch. alband. gr. ß vel gr. j. ad ij.
Cum Elix. Propr. Parac. aut *Eſſ. abſinth.*
f. *pilulæ*, S.
Pilulæ ſtomachales laxativæ.

Eædem pilulæ de hiera cum agarico conveniunt quoque egregiè hypochondriacis, qui leniter ſunt purgandi; ſed tunc temporis adduntur appropriata, ut Extractum ſeu Eſſentia Martialis liquida, aut gummi ammoniacum; nam hoc potens eſt in detergenda & reſolvenda materia viſcida ſtomachum incruſtante. Dabo exemplum pro hypochondriaco leniter purgando:

♃. *Maſſ. Pil. angelic.* vel *de hier. cum agar.* ℈ ß. vel gr. xij.
Gum. ammoniaci aceto ſol. ℈ ß.
Scamm. roſat. gr. ij.
Extr. troch. alband. gr. j.
Cum Eſſ. Martis f. *pilulæ*, D. S.
Pilulæ laxativæ.

Quæ mucum viſcidum incidunt & blande evacuant.

Vel

♃. *Maſſ. pilul maſtichin.* gr. xv.
Extr. abſinth. gr. xii.
Troch. alband. gr. j.
M. f. *pilulæ.*

Vel præſcribatur *pulvis catholicus*, purgans ſine ullo ſymptomate copioſè in Hypochondriacis: v. g. in ſubjecto facilis ſolutionis

♃. *Tartari vitriolat.* gr. xv.
Scamm. ſulphur. gr. iv.
Troch alband. gr. j.
Olei deſtillat. cumin. gutt. ij.
M. f. *pulvis*, S.
Pulvis laxativus.

Ubi ſtomachus mucilaginoſa materia fuit infarctus, ſequens profuit:

♃. *Aquæ hyſſop.*
Menthæ an. ℥ ß.
Tartari vitriolati,
Extr. agar. an. gr. vi.
Scamm. ſulphurat. gr. ii.
M. f. *Potio*, S.
Potiuncula laxativa.

Et hæc etiam de Purgantibus ſufficiant.

Poſtquam præmiſſa fuerint evacuantia, uſurpentur ea, quæ corrigunt ſtomachi appetentiam dejectam: qualia ſunt, quæ vi ſalina volatili, nunc acri, nunc oleoſa aromatica, pollent, & ſordes mucilaginoſas ſtomachi reſolvunt & abſtergunt: nam his deterſis ſponte appetitus revertitur Eadem etiam conveniunt, quando pinguia aſſumpta, & bilis ſunt cauſa appetitus dejecti: hinc conducunt acida blanda ſeu temperata, ſtomacho grata, & appetitum egregiè reſtaurantia, quia præter vim ſtimulandi pro ſimili lentorum incidendi & attenuandi conveniunt uſu, ac præterea blanda ſua adſtrictione tonum ſtomachi plus minus per opiata, copioſa potulenta, ſpiritus vini abuſum, aliiſve modis reſolutum, firmant. Sed obſervandum: quod per acida provocare quidem ſeu irritare nonnihil poſſimus famem, ſed genuinam pro ſtimulo digeſtioni præparare, Medico impoſſibile eſt, adeoque optimum eſt, removere potiùs impedimenta: quo facto ipſa natura appetitu debito ſe refocillat ſeu recolligit. Parciores ergò & cauti magis in acidorum uſu eſſe debemus, cùm appetitus talis per acida quaſi arte factus, ſubindè plus noceat quàm proſit. Nam occaſione acidi ſtimuli plus ingerunt ægri, quàm naturali fermenti virtute degerere valent, unde cruditates acidæ ſic colliguntur, 1000. malorum matres. Sanè vix, præterquam à cremore tartari, uſum proficuum in hoc caſu obſervavi ab acidis, præſertim mineralibus, niſi forſan ſpiritus ſalis, & vitrioli Philoſophicus, ab HARTMANNO adeò commendati, præprimis cum ſpiritu vini aut aromatico dulcificati, in atonia ventriculi, hanc reſtituendo, aliquid opus contulerint; adeòque aromatica, præſertim acriora paulò, imprimis obſervavi proficua.

Quod attinet medicamenta, quæ his ſcopis ſatis faciunt; ſunt primò ſtomachica ſalina volatilia, tàm acria quàm oleoſa, item aromatica & nervina; hinc mentha, in ſpecie criſpa, abſinthium vulgare & Romanum, pulegium, ſalvia, roſmarinus, & in genere omnia nervina, ſapore ſubacri & odore aromatico prædita, quæ omnia conveniunt in appetitu dejecto. Unde etiam in genere omnia aromata, præprimis cinnamonum, Galanga, caryophylli, Zinziber crudum & conditum, Zedoaria, &c. optimè conveniunt, & eliminando ex ſtomacho imprimis Zedoaria ſatis eſt decantata & uſitata, ubi flatus ſunt moleſti in ſtomacho: ſic grana piperis integra deglutita cruditates acidas egregiè deſtruunt; ſicut & de Zingibere PLATERUS obſervavit, quendam poſt quartanam diuturniorem, ex cruditate acida ortam, apepſia gravatum, ſolo hujus uſu diuturniore ſe reſtituiſſe. His aromatibus ſunt confinia ſemina calida, majora & minora; nam & hæc ſali volatili oleoſo ſunt prædita; item etiam radix helenii recens ſingulare ſtomachicum eſt; non minoris virtutis eſt calamus aromaticus verus, cujus loco, cùm hic ſit rariſſimus, commodè ſubſtituitur radix acori veri, quæ tam cruda quàm condita, & mane comeſta, elegans eſt in corrigendo ſtomacho, & recreando appetitu dejecto. Radix armoraciæ ſeu raphani ruſticani, item radix ari, ſive recens uſurpetur minutim inciſa cum cochleari ſpiritus baccarum juniperi, vel ſpiritus vini; vel eadem ſimpliciter in loco umbroſo exſiccata, (ſed non juxta Diſpenſatoria præparata,) & pulveriſata, quò acrior, eò melior, convenit inſigniter in appetitu dejecto, & hinc dicitur vulgò *radix digeſtiva*, quæ non ſolùm conſumendo & abſumendo materiam in ventriculo reſtitantem, & appetitum imminuentem, ſed etiam fodicando & irritando ventriculi parietes, & ſic ſpiritus animales eò concitatiùs commovendo, operatur. Plebejum quidem hoc, ſed optimum ſanè eſt remedium: ſeligatur ſaltem ſubſtantia intermedia acris, cùm extima ſuperficies, propter ſal volatile in auras evaporans, ſit inſipida, & cum dimidio extracti tormentillæ mixta, egregium ſuggerit pulverem ſtomachalem contra anorexiam.

Juxta hæc omnia amaricantia acriora appetitum provocant, pituitam mucilaginoſam incidendo ac abſtergendo, ut fermentum digeſtivum, impedimentis his ſublatis, priſtinam recuperet activitatem, ſimulque ventriculi tunicam nerveam vellicent. Hinc varia proſtant ex his compoſita officinalia, ut ſpecies diatrion-pipereon, ſpecies aromaticæ, & ſimilia; ex ſimplicibus hiſce paratæ eſſentiæ & Elixyria, *Elixyr menthæ* cum *ſpiritu proprio* per infuſionem paratum, addito pauco *ſacchαro*; Elixyr ſtomachale Quercetani, febrile Mynſichti; Eſſentia menthæ, Zedoariæ, abſinthii ſimplex & compoſita, pulegii, calami aromatici, & ſimil. admodum conveniunt in hoc affectu TIMÆUS à Guldenklee facit mentionem Eſſentiæ panis cum vino Malvatico deſtillatæ, quæ omninò non erit rejicienda; nam ſpiritus panis per retortam deſtillatus, acido-volatilis eſt, inter ſtomachica remedia ſingulariſſimus.

Ex hactenus dictis paratur *Vinum medicatum ſtomachale*, imprimis in malo magis chronico:

℞. *Herb. abſinth.*
Menth. an. M. j.
Rad. acori veri ℥ ij.
Gentian. ℥ ß.
Sem. 4. *calid. maj.* an. ʒ ij.
Inciſ. includ. *Nodulo*, S.
Nodulus pro vino ſtomachi co.

Capiat æger omni die bis hauſtum, addendo omni hauſtui gutt. 6. *ſpiritus ſalis dulcis*.

Vel

℞. *Herb. menth. criſp.* M. iij.
Rad. acor. veri rec. ℥ ij.
Helen. vel *armorac. rec.* ℥ j. ad ℥ jß.
Zedoar. ʒ vj.
Cinnam. ʒ iij.
Miſce pro *nodulo vino* infundendo:

De quo æger manè & à meridie aliquot horis ante paſtum, aut etiam in ipſo paſtu bonum hauſtum capiat, & egregiè appetitus allicitur.

Item

℞. *Herb. Menthæ* M. ij.
Card. ben. M. j.
Abſinth.
Summ. cent. min. an. M. ß.
Rad. enul.
Caryophyll. an. ℥ ß.
Sem. ſinapi vel *erucæ* ℥ j.
Cinnam. ʒ ij.
Caryophyll. ʒ j.
Inciſ. & cont. includ. *nodulo*, qui infuſus ſ. q. Vini, capiatur omni mane ad lubitum.

Quando ſimul laxandum:

℞. *Herb. menthæ* M. ij.
Summ. abſinth. M. j.
Rad. ari
Helleb. nigri crud. an. ℥ ß.
Enulæ,
Fol. ſenn. ſine ſtip. an. ℥ j.
Sem. aniſi
Fœnic. an. ʒ vj.
Galang.
Zedoar.
Zingib. an. ʒ ij.
Sal. tartar. ʒ iij.
Inciſ. & contuſ. D. S.
Modulus purgans pro vino.

Imo ſola radix armoraciæ recens, cum ana rad. helenii rec. vino Rhenano vel abſinthite aut cereviſiæ infuſa, omni mane hauſta, egregium eſt remedium; quod inſigniter commendat GABELCHOVERUS *C.* 1. *Cur.* 14. in appetitu proſtrato ex nimia viſciditate & glutinoſitate ſalivæ cum nauſea ac amarore in ore: pituitam mucilaginoſam incidit ac abſtergit, unde humor fermentalis, remotis his vitiis, activitatem priſtinam recuperat, atque ventriculi tunicam nerveam ſimul ſtimulat. Idem præſtat piperitis vino infuſa & propinata, vel ſufficiat hauſtus vini generoſi, vel panis triticeus vino intinctus, ſenſim ſenſimque deglutitus.

Facit huc *Obſervatio* 1. THONERI *l.* 2. *pag.* 141., qui faſtidium ciborum ingens cum inſigni virium proſtratione & amarore oris curavit:

℞. *Rad. cichor.*
Herb. abſinth. Rom.
Roris mar.
Card. bened. an. M. j.
Cent. min. M. jß.
Decoqu. in *Vini* vel *Aquæ* Menſ. ß. ad conſumptionem tertiæ partis:

De quo mane & veſperi capiatur ℥ß.

Similem videb. obſervationem in FORESTO *l.* 18. *Obſ.* 8. Conf. etiam RIVERIUS *in Obſ.* 1. à PACHEQUO *communicata*, & *l.* 9. *Prax. pag.* 547., qui habet exemplum appetitus dejecti, per agrimoniam, abſinthium, & centaurium

taurium minus in forma Decocti ad aliquot dies ita aucti, ut etiam canina appetentia ferè ſecuta ſit: Decoctum fuit tale:

℞. *Fol. agrimon.*
Com. abſinth.
Summ. cent. min. an. M. ß.
Coqu. in aqua.

De *Colatura* cepit æger bonum hauſtum cum pauco *ſaccharo*

Præterea conveniunt etiam acida volatilia, non nimia, ſed potius temperata, ad appetitum provocandum, quæ inter, præter tartarum primas vias ſimul blande abſtergentem & relaxantem, excellunt cydonia, quocunque modo uſurpata; in his enim abſoluta quaſi cura eſt appetitus proſtrati, imprimis cum vomitu aut alvi fluxu plus minus conjuncti: hinc ZACUTUS LUSITANUS non ſatis commendare poteſt cum medicamentis ex cinnamomo. Facit huc quoque pulpa cydoniorum plus minus aromatiſata, & ſyrupus cydoniorum ſimplex & aromatiſatus, omniaque cydoniata; unde miſturis ad ſtomachum roborandum cydoniorum ſuccus aut ſyrupus permiſcetur: e.g.

℞. *Aquæ menthæ* ℥ ij.
Cinam. ʒ ij. ad ʒ vj.
Succ. cydonior. ℥ j. ad ℥ i ß.
Syrup. cydon. ſimpl. vel *aromat.* ℥ ß. vel ʒ vj.
M. f. Potio. S.
Potiuncula corroborans ſtomachum.

Capiatur pro lubitu: Item

℞. *Aquæ menth.* ℥ j.
Cinnam. ℥ ß.
Spiritus theriacal. ʒ i ß.
Laudan. opiat. ferm. gr. ij.
Syr. cinnam. ℥ ß.
M. S. ut ſuprà.

Item ſpiritus maſtichis acidus & panis nobilis eſt in affectibus ſtomachi omnibus; ſicut & corrigit omnia purgantia ſtomacho adverſa: item ſpiritus minerales acidi, cum ſpiritu vini ritè dulcificati, v.g. ſpiritus ſalis dulcis, vel ſpiritus nitri dulcis, & ſpiritus vitrioli dulcis à gutt. x. xij. vel xv. ad xx. vel xxx. pro una doſi, ſemper bihorio ante paſtum in vehiculo, præſertim calido, præter propter uſurpati. Dulces ſint ideo, quia non dulcificati, nimis ſunt acres: cùm autem in nobis omnes ſucci ſunt temperati, unde in Praxi temperatis remediis inhæreamus; remedia enim, quò magis temperata, eò magis grata, quia ſine alteratione corporis operantur. Excellunt hæc inter *ſpiritus vitrioli volatilis*: non autem vulgaris ſit, ſed præparetur beneficio *ſpiritus vini ex vitriolo regenerato*. Item ſal volatile ſuccini acidum, ab adjuncta pinguedine liberatum, ad gr. xij. vel xv. ſubinde ante paſtum uſurpatum. Item ſpiritus viridis æris volatilis ad gutt. xx. vel xxx. aſſumi poteſt. Optimum conſilium eſt, ut maritentur hi ſpiritus cum vegetabilibus ſtomachicis vel aromaticis: hinc videmus *Elixyr proprietatis*: ceu compoſitum aromaticum, quod optimè convenit in anorexia, habere adjunctum *ſpiritum* acidum *ſulphuris* vel *ſalis*, ut ita eò melius operetur: cujus doſis eſt ad gutt. 30. vel 40. jejunio ſtomacho uſurpatum. Vel

℞. *Elix. propr.* ʒ ij.
Eſſent. abſinth.
Menth. vel *cal. arom.* an. ʒ j.
M. S.
Elixyr ſtomachale.

Vel

℞. *Conſ. pulp. citri* ℥ i ß.
Menth. vitriolat. ℥ j.
Pulv. hepat. rub. ʒ ij.
Spiritus ſalis coagul. ℈ ij.
Cum ſ. q. *ſyr. cydonior. aromat.* f. *Electuarium*,
D. S.
Electuarium ſtomachale.

Conveniunt etiam acetum pro condimentis in cibis, aut acetum volatiliſatum & affuſum Zingiberi, ſemini erucæ vel ſinapi, & Zedoariæ, & ſic uſurpatum; uti & acetum ſquilliticum. Huc quoque pertinet pulvis hepaticus rubeus, *ſeu Pulvis ebrioſorum* Dreſdenſium. Nec negligenda ſunt Elixyria ſtomachalia, quorum non viliſſimum eſt *Elixyr ſtomachale compoſitum D. Michaelis*, in quo conjungit aromata ſalina & oleoſa cum ſpiritu ſalis ſeu vitrioli Philoſophici, ſequenti modo:

℞. *Herb. menthæ criſp.* M. iv.
Abſinth. Rom.
Roriſmar. an. M. ij.
Salv.
Pulegii,
Meliſſæ an. M. j. vel M. ij.
Rad. acori veri rec. ℥ iij. vel *exſicc.* ℥ j.
Pimpin. vel *enulæ* ℥ ij.
Cyperi orient. ℥ j.
Gran. maſt. ʒ vj. vel ℥ i ß. ad ℥ ij.
Sem. 4. cal. mai. an. ℥ ß.
Sinapi ʒ vj.
Raſ. ſaſſaffr. ʒ iij.
Zedoar.
Galang. an. ʒ i ß. ad ʒ ij. vel ʒ iij.
Cubebar.
Nuc. moſchat.
Macis,
Cinnam.
Zingiber.
Caryophyll. an. ʒ iij. vel ℥ ß.
Sem. coriandri ℥ j.

Irrorentur cum *ſpiritu ſalis* vel *Vitrioli Philoſ.* (qui reverè eſt ſpiritus ſalis, è butyro antimonii aqua diluto & rectificato) ad gratum ſaporem & ſubtilem acorem: extrahatur cum *ſpiritu menthæ criſpæ* in loco calido: poſt filtrationem adde

Extr. ſtomach. compoſ. vel *acori veri*, quantum poteſt in Eſſ. diſſolvi.
Doſis ʒ ß. ad gutt. 50. 60. uſque ʒ j.

Hoc Elixyr ſtomachale in ſcorbuto & malo hypochondriaco conjungitur cum ſpiritu cochleariæ hoc modo:

℞. *Elix. ſtomach.* ʒ iij.
Spiritus cochlear. ʒ i ß.
M. S.
Elixyr ſtomachale.

De hoc ſumantur bis de die gutt. 30. ad 40. & inſigniter appetitum renovat, & ſtomachum confortat: Vel

℞. *Elixyr vitriol. Mynſ.* ℥ ß.
D. S.
Elixyr corroborans ſtomachum.

Doſis 30. gutt. bis in die, mane in vehiculo calido, veſperi in frigido, ſemper bihorio ante paſtum.

Interdum etiam Eſſentiæ ambræ aliquid addatur; ambra enim ſingulare eſt ſtomachicum, & convenit in ſpecie in affectibus ſenum.

De cætero alcalia eadem ratione ac aromatica operantur; v.g. ſal cardui benedicti, item Tinctura tartari acrior, i.e. ſale alcali quaſi cauſtico facta, ad 40. gutt. uſurpata: impedimenta ſtomachi removet, & acri ſtimulo appetentiam ſtimulat.

℞. *Tincturæ tartari acerr.*
Elix. propr. ſine acido an. ʒ iij.
M. D. S.
Mixtura ſtomachalis.

Item convenit *Eſſentia piperis* cum *ſpiritu vini tartariſato* parata.

Pertinent huc etiam ſalſa, v.g. *ſal ammoniacum* crudum, quod eſt egregium ſtomachicum, incidens, quod *antea dixi* de gummi ammoniaco, & alterans viſcida, eaque extra ſtomachum removet, adeoque multùm facit ad renovandum appetitum. Eſt quaſi *ſal ſalſum*, ex *ſale communi* & *ſale volatili urinæ*, quæ dant ſal ſalſum tertium. Quibuſdam ſolet præſcribi ſal ammoniacum cum ſalibus vegetabilium fixis: ſed eſt error inſignis. Ratio eſt: Quia ſalia fixa alcalia arripiunt acidum ſalis communis; unde avolat ſal volatile ſalis ammoniaci, & ſic fit ſalſum fixum: potius omittantur ſalia fixa, & præſcribatur ſal ammoniacum ſolum, vel lapilli cancrorum adjungantur. Idem ſal ammoniacum convenientiſſime cum aromatibus jungitur, & conſtituit pulverem ſtomachalem compoſitum: Sic pro ſtomacho detergendo & appetitu reſtaurando:

℞. *Flor. ſalis ammoniaci*, vel *ſal. ammoniaci depur.* ʒ j.
Spec. diatrion piper. vel *cubebar.* vel *alius aromat.* ℈ j. vel ʒ ß.
M. pro tribus vel 4. doſ. S.
Pulvis ſtomachalis.

Qui capiatur omni mane.

Vel

℞. Salis ammoniaci depur. ʒ j.
Zingib.
Spec. diatrion piper. an. ℈ ß. ad g. xv.
M. D. S.
Pulvis ſtomachalis pro tribus doſibus.
Item:
℞. *Rad. ari exſicc.* ʒ j.
Lapill. cancr. præp.
Salis abſinth. an ℈ j ad ʒ ß.
Ol. deſtillat. caryoph. gutt. iij.
M pro tribus doſibus D. S.
Pulvis ſtomachalis pro tribus vicibus.
℞. *Rad. ari crud.* ℥ ß.
Piperis nigr. ʒ i ß.
Zingib. ʒ ß.
Flor. ſal. ammoniac. ʒ ij.
Olei deſtillat. cal. arom. ℈ j.
M. f. *pulvis*, S.
Pulvis ſtomachalis pro aliquot vicibus.
℞. *Lapill. cancr. præp.* ʒ i ß.
Galang.
Salis ammoniac. depur. an. ʒ j.
Piperis,
Zingib an. ʒ ß.
M. f. *pulvis.*
℞. *Conſ. ſumm. abſinth.*
Rad. enul. an. ℥ ij.
Zingib cond. ʒ vj.
Spec. diatrion piper. ʒ iij.
Salis ammoniaci ʒ j.
Cum ſyr. cydon. f. Electuarium, S.
Electuarium ſtomachale.

Vel uſurpetur vinum abſinth. cum ſale ammoniaco: quo etiam faciunt tartarea remedia, ut cremor & cryſtalli tartari, tartarus vitriolatus, item Panacea Holſteinenſium, ſal tartari eſſentiale & ſimilia: Item
℞. *Liquor. terræ fol. tartari* ℥ ß.
D. S.
Eſſentia ſtomachalis; 40. guttæ pro doſi bis in die.

Pertinent & huc pulveres ſtomachales ſalini, inter quos etiam eſt *pulvis ſtomachalis D. Michaelis*, quia in appetitu proſtrato convenit:
℞. *Rad. ari exſicc. crudi pulveriſ.* ℔ ij.
Arcan. dupl. ſeu Panac. Holſat. ℔ j.
Salis abſinth.
Coſti Arab.
Rad. acori veri an. ℥ ij.
Cinnam.
Caryophil. an. ℥ i ß.
Macis,
Piper. longi,
Zingiber.
Cubebar.
Cardamom.
Gran. parad.
Zedoar.
Sem. coriandri an. ℥ j.
M. f. *pulvis.*
Doſis ℈ j. ad ʒ ß.

Egregie convenit in affectibus ſtomachi, ubi obrutum eſt fermentum ſtomachale à cruditatibus.
Vel
℞. *Pulv. rad. ari* ʒ j.
Arcan. dupl. ℈ ij.
Olei deſtillat. menth. an. gutt. vi.
M. f. *pulvis*, S.
Pulvis ſtomachalis; doſis quantum mucro cultri capit.

Huc pertinet etiam *pulvis ſtomachalis BirKmanni*, qui in ZWELFFERI *Animadverſ. in Pharmac. Auguſt. pag.* 163. deſcribitur.

Si anorexia ex vitio ſpirituum animalium & nervorum, ambra ejuſque Eſſentia aliis ſtomachicis juncta ſingulariter convenit: item vinum, ſpirituoſa & aromatica; potiſſimùm verò Eſſentia meliſſæ & pulegii, præprimis ſi juxta HARTMANNUM cum olei deſtillati baccarum juniperi aliquot guttulis, aut calami aromatici acuentur; item Balſamus Peruvianus, ſi vel aliquot guttæ in hauſtu vini, aut cum ſaccharo propinentur, vel cum vitello ovi ſorbilis aſſumantur, quod RIVERIUS *in Pr. l. 9. cap. 1.* ceu expertum commendat: unde tinctura ſeu *Eſſentia Balſami Peruviani cum tinctura è tartaro parata*, in hoc paſſu foret uſurpanda. Egregium quoque eſt *Electuarium ſtomachale Paracelſi*, cujus deſcriptio datur in *Tom. 5. Oper.* Nempe
℞. *Rob juniper.* ℥ vj.
Pulv. Zingib. ℥ ß.
Acori veri,
Macis an. ʒ ij.
Cubebar ʒ j.
Cum ſ. q. ſacch. f. Electuarium.
Doſis ʒ j. ad ʒ ij.

Vel præſcribantur *condita* ſequentia *polychreſta*, i. e. multi uſus, in quamplurimis ſtomachi affectibus chronicis, pro ſenibus:
℞. *Rad. cich. cond.*
Scorzon. cond. an. ℥ j.
Conſ. menth. criſpæ,
Abſinth. Pont. an. ℥ j ß.
Fl. cichor.
Roſar. rubr.
Anthos,
Pulv. Zedoar. an. ℥ j.
Acori veri,
Cinnam. acerr.
Zingib. an. ʒ j.
Mithridat. vel *Theriac.* ʒ ij.
Cum ſ. q. ſyr. menthæ criſpæ f. Electuarium.
D. S.
Electuarium ſtomachale.
Item:
℞. *Conſ. Menthæ criſp.*
Abſinth. Pont. an. ℥ i ß.
Roſar. rubr. vel *anthos* ℥ j.
Rad. cichor. cond. ℥ ß.
Acori veri cond. ʒ iij.
Pulv. Zedoar. ʒ vj.
Mag. corall. cum ſucco citri
Cinnam. an. ʒ ij.
Zingib.
Caryophyll.
Tincturæ corall. an. ʒ j.
Cum ſ. q. ſyr. menthæ criſp. f. Electuarium irrorandum cum
Spiritu ſalis dulci.
D. S. ut anted.
Vel
℞. *Conſ. roſ. rubr.* ℥ ij.
Menthæ ℥ j.
Zing. in Ind. condit. ʒ vj.
Acori veri cond. ʒ iij.
Spec. diapiper. diamoſch. dulc. ʒ iij. vel ℥ ß.
Cum ſyr. flor. tunicæ f. Electuarium.

Si expetantur *Morſuli ſtomachales*:
℞. *Conſ. fl. anthos* vel menthæ ℥ ß.
Rad. ari cond. vel *Zing. cond.*
Spec. morſ. Imperat. vel *pulv. ſtomach. BirKm.* an. ʒ iij.
Extr. Zedoar. ʒ ß.
Cum ſ. q. ſacch. in aqua fœniculi vel *menthæ ſol.* ℥ viij. f. *Morſelli,*
irrorandi cum *oleo deſtillato menthæ.*
D. S.
Morſuli ſtomachales.

His adjungi poſſunt *Rotulæ bibitoriæ Dodonæi*, quas dedi in *Collegio formular. Claſſ. 1.*

Sin pinguia aut bilioſa proſternant appetitum, commodè prædictum Elixyr proprietatis, tàm ſolùm, quàm cum amaris mixtum, & remedia ex abſinthio, uſurpari poſſunt; quæ pinguedinem quamcunque potenter domant. *In febribus*, præſertim intermittentibus, *ad revocandum appetitum* amara talia, v. g. præter dicta, *Elixyr febrile Mynſ.* ſunt optima, quod Elixyr videbitis in *ejus Armament. Chym. pag.* 254.

Si à Narcoticis proſtratus ſit appetitus, acida eum revocant.

Quod *ſi* verò, ut non rarò, v. g. in hypochondriacis, fieri ſolet, *acidum præternaturalem ventriculi appetentiam turbet*, abſorbentia, v. g. lapilli cancrorum, creta, ebur &c. locum habebunt: item *Elixyr proprietatis ſine acido*; item *cum ſpiritu ſalis ammoniaci paratum*; Eſſentia abſinthii tartariſata, ſpiritus ſalis ammoniaci, ſimplex & aromatiſatus.

Nec

Nec *Externa* ſeu *Topica* ad anorexiam negligenda, ſed ſub linimentorum, epithematum, emplaſtrorum, &c. forma applicanda; inter quæ convenit cruſta panis vino generoſo, vel acidulo vel malvatico, aut aceto, probè ebria, pulvere nucis moſchatæ, macis, caryophyllorum, aliorumque aromatum aſperſa, & ita inſtar ſcuti ſtomacho tepidè applicata; item Elixyr mentæ calidè cum fruſtulo panis intincto ventriculo impoſitum, applicando deſuper laterem calefactum, admodum convenit, præſertim in ſpirituum defectu. Balſamum Anglicum ventriculo illitum mirè etiam appetitum provocat. Convenit etiam oleum ſtomachale Cratonis, maſtichis, nucis moſchatæ, menthæ, abſinthii, caryophyllorum, Balſamum Peruvianum, tacamahaca, ceratum ex ladano, emplaſtrum ſtomachale Cratonis, Hartmanni, &c. E.g.

℞. *Olei expr. nuciſt.* ℥ j ß.
Deſtillat. caryophyll. ℈ j.
Abſinth.
Menthæ,
Juniperi an. ℨ ß.
M. D. S.
Balſamus confortans ſtomachum.

℞. *Empl. ſtomach. Hartmanni*, vel *de tacamah.* q. ſ.
Malax. cum *Balſ. Peruv.* & inducatur ſuper *alut.* ſub forma ſcuti ſtomachalis,
D. S.
Emplaſtrum ſtomachale.

Pellis vulturis ſimiliter in forma triangulari ſtomacho applicata, eſt expertum remedium: Vidi ego aliquot experientias feliciſſimas, utut videatur ridiculum. Egregia quoque eſt *cera catholica Burrhi*, cujus deſcriptionem communicavi in *Collegio Schrœderiano P. 2.*

Pergo ad

CAPUT II.

DE

APPETITU DEPRAVATO.

Quod attinet *appetitum depravatum*, eſt hic vel in *appetendo*, vel *averſando*. In *appetendo* eſt, ſi aliquid intenſiùs, vel ſuetum vel inſuetum, cum maximo deſiderio appetunt, ut in *Pica & Malacia*: vid. SYLVIUS *Pr. lib. 1. c. 2.* Contrarium vitium eſt *in averſando*, ſi certum edulii genus averſatur, qui affectus ſpeciali nomine caret. Vocatur aliàs *certorum ciborum faſtidium*, quando ſcilicet determinatè faſtidiuntur cibi, v.g. omnimodè averſantur caſeum.

ARTICULUS I.

DE

FASTIDIO ſeu AVERSATIONE DETERMINATA.

Faſtidium hoc ſeu *Averſatio*, eſt vel *nativum*, vel *adventitium*: ita, ut *nativum* non tantùm per diſpoſitionem hæreditariam à parentibus in prolem peragatur, ſed frequentiùs à matris imaginatione dependeat, ob quamcunque cauſam geſtationis tempore pro ingratis judicata, alimenta averſantis: *Adventitia* verò poſt nativitatem excitatur:

1. Vel à mero quodam præjudicio, hæc vel illa alimenta pro ingratis habente.
2. Vel ab alimentis ipſis, in nimia copia vel ad nauſeam oblatis, vel iiſdem non ſatis mundè paratis vel oblatis.
3. Aliquando verò ab humorum, e.g. vitioſum, ventriculi fermentum corrumpentium affluxu, ut in gravidis ſæpe obſervatur, quorum indolem explicare difficile eſt, niſi ex aliis conjunctis ſymptomatibus eam forſan augurari liceat.

Cùm autem rariùs occurrat in Praxi, conſideremus potiùs

ARTICULUM II.

DE

PICA ET MALACIA.

Pica in genere eſt appetitus ita depravatus, quando quocunque tempore inuſitata penitus appetuntur; Malacia verò eſt appetitus quidem nimius, uſualium tamen, ita ut uſitata, ſed cum nimis intenſo appetitu ſeu deſiderio appetantur, unde & interdum plus, quàm conducit, comedunt. Sic v.g. Pica eſt, quando gravida appetit inſueta, e.g. crudas animalium carnes, condimenta & medicamenta in majori quantitate, e.g. Zingiber & Theriacam: vid. PLATERUS *Obſ. pag. 239.* imò planè abſurda, v. g. carbones, ceſpites, corium, atramentum, cretam, plumbum; vid. TULPIUS *lib. 4. Obſ. 43.* SALMUTH *C. 2. Obſ. 62.* imo ſtercora: vid. BORELLUS *Cent. 4. Obſ. 2.* vel noxia tandem, ut calx viva &c. quod refert FERNELIUS. Malacia verò eſt, quando certum edulii genus, v.g. haleces: vid. TULPIUS *lib. 2. Obſ. 24.* & alios cibos & potus uſitatos, ſed utrumque appetitu nimio & inconveniente, appetunt; patiuntur ſæpè anxietates præcordiorum, languorem univerſi corporis, & ſupervenit vomitus variorum humorum.

SUBJECTUM PATIENS ſeu PARS AFFECTA.

Pars affecta primaria ordinariò ſtatuitur ſtomachus, imprimis orificium ſiniſtrum ſeu ſuperius, ejuſque fermentum: Ubi enim fundamentum eſt, & quaſi reſidet appetitus naturalis, ibi quoque reſidebit præternaturalis & depravatus. Sed ſi ritè rem conſideremus, manifeſtum evadit, diſtinctum in hoc morbo complicato eſſe ſubjectum patiens: appetitum nempe læſum & Phantaſiam depravatam, guſtum, odoratum, auditum, ſeu horum ſenſuum organa.

Phantaſiam affici, ex eo certum eſt, quod homines, dum ſtomachus appetitu ſenſili, ut ſic dicam, afficitur, ſeu à fermento digeſtivo vellicatur, ferantur ſingulari affectu in tam varia, ut ſunt creta, corallia, murorum calces, carbones, atramentum, &c. Namque non ſtomachus ſeu fermentum præcisè, ſed phantaſia eſt, quæ determinat appetitum ad hoc vel iſtud, e.g. in Pica. Objectum quidem ſtomachum ſtimulat, ſed hic non declarat: ſicut enim in fame, præter vellicationem ventriculi, phantaſiam concurrere, ex Phyſiologicis ſuppono; ita non vellicatio prava, ſed phantaſia prava, quæ appetitum animalem regit, objecta determinat, & uti aliàs melancholici feruntur in certa objecta, ſic tales ægroti incidunt in objectum cum eduliis, in quod feruntur. Ergò & utique phantaſia vitium habet. Si inter fermentum ſtomachi, ejuſque in nervos operationem, & inter appetitum hinc conſequentem animalem, intercedit intermedium phantaſiæ opus; neceſſe eſt, ut priùs phantaſia, quæ id, quod à reliquis ſenſibus externis & interno communi ſuſceptum fuit, componendo & dividendo quaſi actu perficit, pravè afficiatur, à quacunque cauſa occaſionali fiat, quæ tamen frequentiſſimè in ventriculo fomitem ſeu nidum ſibi eligit. Adeòque Picæ & Malaciæ ſordes primaria in facultate animali, i. e. ſubjectum inhæſionis in ſpiritibus animalibus erit locandum.

Quod guſtus afficiatur, certum eſt ex eo, quod aliæ quoque res fœtidæ & peſſimi ſaporis, & à quibus in ſtatu ſano ægri maximè abhorrent, cum inſigni voluptate deglutiantur; quin & interdum dicant, habere talia ſuaviſſimos ſapores. Exemplum videbitis in SALMUTH *C. 2. Obſ. 62.* de virgine, quæ omnia candida, & inter alia etiam calces parietum abraſas, ac ceruſſam, ſingulari voluptate devoravit, & earum deprædicavit ſuavitatem ac dulcedinem: Hic certum eſt, fuiſſe depravatum guſtum, calx enim eſt admodum acris. At BORELLUS *Cent. 4. Obſ. 2.* habet exemplum de Virgine picante, quæ ſtercora humana comedit, quæ non ſunt adeò ſapida, & tamen cum inſigni guſtu appetita deglutivit: unde certum eſt, affici guſtum ſine dubio à lympha ſalivali corrupta, & guſtum depravante, quia aliàs talia ingerere non poſſent. Res illuſtrari poteſt ex eo, quod ſuppreſſio menſium in mulieribus creberrimè det Picam, quando ſcilicet ſanguis ſepa-

ſeparatus, in vaſis uteri, ab externa vel alia cauſa coagulatus, ſtagnans inquinatur, indeque ad corruptelam ſui tendens, ob denegatam excretionem ſenſim ſenſimque regurgitat in totam maſſam ſanguineam; unde conſequenter & afficitur lympha, quæ, uti per internam tunicam ſtomachi glanduloſam tranſudando, ad ſupplementum fermenti digeſtivi concurrit, Ita eadem ſpirituum vehiculum ſalivæque materia exiſtit. Dum igitur ſaliva infecta eſt, non poteſt non lingua ſimul affici, & guſtus depravari, unde ſaliva non minus, quàm fermentum ſtomachi vitale, ſimul affectum eſt in Pica. FRACASSATUS equidem *in Epiſt. de Lingua pag* 255. guſtandi hanc in Pica depravatam voluptatem à papillis nerveis vitiatis in lingua deducere nititur: ſed ego conſultius puto, ſi fundamentum conſtituatur in ſaliva.

Afficitur etiam odoratus, quatenus res fœtidæ cum ſingulari jucunditate naribus admoventur. Exemplum affecti odoratus habet SALMUT *C. 2. Obſ. 62. & 63* de virgine piccante, quæ inſigniter delectabatur à fœtore veterum librorum, à tineis blattiſque eroſorum, ſituque prorſus corruptorum, ita ut nares per totos dies in tales libros immitteret, & odorem ſuavem, uti dicebat, hauriret. Item BORELLUS *citato loco* aliud exemplum habet de virgine piccante, quæ intenſiſſimè afficiebatur odore corii, tanquam balſamo; quare ſemper in ore detinuit & maſticavit, ut perciperet odorem ſuavem, quæſivitque calceos vetuſtiſſimos, quorum odorem fœtidiſſimum moſcho & ambræ comparavit.

Hæc probant eſſe non ſimpliciter affectum ſtomachum, ſed inſimul phantaſiam ſpiritusque animales, & hinc guſtum & odorem; cæteraque ſenſoria. Id quod ulterius confirmatur ex eo, quod picantes non præciſè in alimenta ferantur, aut in talia, quæ alimentorum loco ab iis ingeri poſſunt; ſed etiam in alia aliorum ſenſuum, non præciſè guſtus aut tactus in ſtomacho, objecta: v. g. dùm pica impellit mulierem ad exſuctionem venti ex follibus, vel dum alia per picam appetit fragorem carbonum foſſilium pedibus contritorum. Qualia exempla cùm præciſè ex ſtomacho, ſecundùm certam famis vel ſitis modificationem affecto, non oriantur, (conf. *Acta Soclet. Reg. Volum. 1. pag. 447.*) diſtinguendum ergò videtur inter ſubjectum Inhæſionis, quod reverà ſtomachus, & objectum Denominationis, quod eſt facultas animalis, ratione ſpirituum animalium in phantaſia alteratorum.

CAUSÆ.

Quod attinet *cauſam appetitus* talis *depravati*, certum eſt, hærere in fermento digeſtivo ſtomachi. Nam ſicut in genere appetitus oritur à fermento ſtomachi digeſtivo vitali naturaliter ritè conſtituto; ita in ſpecie etiam ab eodem alterato appetitus vel auctus vel depravatus in Pica & Malacia originem ducit. Videmus enim quod omnia animalia habeant in ſuo genere determinatum ſtomachi fermentum digeſtivum; ratione cujus fermentum iſtud ſe habet; ceu appropriatum agens menſtruum in objecta appetita, ac ſub iſto certo modo determinetur eorum appetitus; hinc unaquæque ſpecies fertur in cibum certum; ſic canis appetit oſſa, ſcyurus fructuum nucleos, felis mures, ciconia ranas, anſer avem, bos gramem, carduelis carduum, homo panem, &c. nulla alia è ratione, niſi quod activitati ſuæ appropriatum objectum poſtulet ſpecificum in illis ſtomachi fermentum. Unde ſimili ratione Pica & Malacia oriri videtur; nimirum dum certa ratione alteratum & determinatum eſt fermentum ſtomachi, ut in inſueta & ſingularia, nunc hoc nunc iſtud, v. g. cretam, carbones, arenam, atramentum, &c. ardenter feratur. Sed in quo conſiſtat iſta ſpecificatio fermenti, ut in ſingulis ſpeciebus certo modo determinetur, & ita in unoquoque ſpeciei individuo appetitus determinetur ad hoc vel iſtud? à priori adhuc eſt imperſcrutabile. Ideæ certæ ſpiritibus impreſſæ, quas hìc habere volunt nonnulli, & intellectu & explicatu ſunt difficillimæ, utut nativa quorundam ciborum appetentia per certam ſpirituum in utero matris alterationem facilè & accuratè explicari queat.

Quæritur: *in quo conſiſtat alteratio & depravatio determinata fermenti ſtomachalis?* Res eſt ardua. Probabile videtur, hoc ratione cauſæ occaſionalis, ut plurimum in ventriculo exiſtentis, acquirere ſingularem acrimoniam, eamque acrem ſalſam, plus minus corroſivam, cujus occaſione tàm determinata & ſenſilis fit vellicatio; pro cujus varia impreſſione in orificium ſtomachi phantaſia exinde decepta, tàm varia edulia, aut quæ horum loco ingeruntur, imò & ſubinde ridicula, appetit. Depravationem iſtam fermenti quoad occaſionales cauſas confirmant exempla eorum, qui ex ſcabie retropulſa Picam cretæ inciderunt: vid. M. A. N. C. *Ann. 1. Obſ. 83. pag. 299.* item FEHR *Tr. de abſinthio pag. 98.* Sic cum ſcorbuto interdum Pica & Malacia complicari ſolet, de quo vid. HORSTIUS *Obſ. pag. 395. l. 7. Obſ. 35.* Illuſtrat etiam iſtud aſſertum HILDANUS *Centuria 1. Obſervatione 37* dum refert Picam obortam ex ulcere faucium, in quo pus generatum, unde appetebantur haleces, piſces, & carnes ſalitæ & infumatæ, & ſimilia ſalſa, quæ optime deglutiebantur; res non appetitas verò, juſcula, &c. faſtidiebat, & nullo modo deglutire poterat, dum interim ſuperiora, licet graviora & morbo nociva, ſine ullo nocumento benè digerebat. Fundamentum conſiſtit in hoc: nempe ex ulcere faucium exſtillans pus in ſtomachum, alteravit ejus fermentum digeſtivum, iſtudque pro natura puris acrioris acido-ſalſi ſingularem impreſſionem fecit in orificio ſtomachi, & ad comeſtionem halecum & ſimilium ſalitorum quaſi ſtimulavit; ut exinde talis inordinatus, determinatus tamen, appetitus fuerit. Hinc & menſium ſuppreſſio in mulieribus, in quibus vitioſum abundat acidum, frequentiſſimè Picam infert, alterando ſanguinem, lympham, & his mediantibus conſequenter etiam ſalivam, & ipſum ſtomachale fermentum.

In ſpecie malum hoc frequentius obſervatur in mulieribus gravidis, quanquam his non ſolùm. RIVERIUS tamen curioſum exemplum habet *C. 4. Obſ. 93.* de fele aliquandiu picante, non quidem gravida, ſed etiam ſterili, quæ devoravit calcem, carbones, & ſimilia: ſed cùm hæc fuit gravida, potiùs liquor genitalis, vel aliud ſimile excernendum corruptum & ſuppreſſum, occaſionem malo ſuggeſſit: ſic picæ ſimile exemplum de cane venatica gravida videb. *in Actis Societ. Reg. Volum. 1 pag. 447.* Non tamen hoc univerſale eſſe, probare poſſunt & confirmare ſimiliter puellæ adhuc impuberes picantes: v. g. pica in puella 8. annorum obſervata in M. A. N. C. *Ann. 4. Obſ. 143. pag. 150.* Sic pueri, item infantes piccantes, ſubinde obſervantur, imprimis ex matre chloroſi laborante, quod teſtatur RIVERIUS *in Praxi*, & PETRUS JOHANNES FABER; qui in *Curat. 62.* habet exemplum de proprio filio 3. annorum pica laborante, qui arenam, cineres & terram efflagitare, & magno cum crepitu iis veſci ſolitus fuit, lac vero & alios cibos omninò reſpuit. Conf. etiam M. A. N. C. *Ann. 6. Obſ. 139. pag. 302.* FORESTUS *libr. 18 Obſ. 7.* & FONSECA *l. 7. Obſ. 91. in Schol.* habet exemplum de pueris, cruſtas & calces parietum avidè deglutientibus. Gravidæ ergò non ſolùm, ſed & ſteriles hoc vexantur malo; aliæ etiam mulieres, ſæpe virgines, quibus menſtrua ſuppreſſa; quorum exempla ſpecialia proſtant in FONSECÆ *Obſervationibus*. Nec mulieres tantùm, ſed etiam viri non rarò pica & malacia laborare deprehenduntur: Nam ſicut certum eſt, laborare viros affectu ſuffocationi hyſtericæ ſimili; ita etiam proſtant exempla virorum ſimiliter pica laborantium: Exempla multa videbitis in SCHENKII *Obſervat. l. 3. Obſ. 1. pag. 319.* ubi *de Pica.* Ut nihil dicam de curioſa obſervatione, quam habet BARTHOLINUS *Cent. 5. Hiſt. Anat. Hiſt. 79.* de marito picante, nauſeante & vomente, cujus conjux gravida nauſearet & vomeret: ſimile exemplum vid. in M. A. N. C. *Ann 2. Obſ. 215. pag. 216.* & MARCELLO DONATO *in ſua Hiſt. Med. l. 5. c. 1.* Quod ſi intenſior ſit picantis matris gravidæ appetitus, malum hoc non rarò eſt hæreditarium: quale exemplum habet FONSECA *l. 2. Conſil. 23.* de puella 14. annorum, quæ à tenera ætate infantili calcem parietum, & laterum fragmenta ſæpè appetiit, & deterreri nullo modo potuit. Ratio, quia mater gravida quoque teſtas & calcem commedere ſolita fuit; unde charactere hæreditario affecta fuit. Quò etiam facit hiſtoria, quam habet TULPIUS *l. 2. Obſ. 24.* Novi hìc mulierem, quæ impensè delectata cuſpidibus acutis cretæ, cujus mater gravida Melancholia hypocondriaca correpta, his delectata fuit.

Ex his patet ſolutio binarum controverſiarum; Nempe I. *an in pica appetantur ſimilia? an verò contraria?* id eſt, *an appetantur ea, quæ conveniunt cum fermento ſtomachi? an verò, quæ non conveniunt?* Reſp. cum videamus tales ægros appetita avidè ſumere & digerere ſine noxa, patet,

quod

quod ſimilia tanquam grata à ſtomaco appetantur, i. e. appetunt ea, quæ ſunt ſimilia, & quæ ſe habent ut objecta convenientia ad activitatem fermenti ſtomachici vitiati, ſeu in quæ poſſit agere & digerere; reliqua omnia, quæ non poteſt ſoluere, reſpuuntur. Vti enim acidum eſurinum naturaliter conſtitutum fertur ſaltem in appropriata ſibi, ſeu in quæ commode agere poteſt; ita iſtud ſimili modo in præternaturali eius alteratione, inconſueta & ſingularia ardenter appetit; & quidem talia ſaltem, quæ ipſi ſunt quaſi ſimilia; aut quæ prompte poteſt digerere.

Hæc deinde manu nos ducunt ad reſolutionem II. Quæſtionis: *An in pica, quando ſubinde extraordinaria ingeruntur, hoc nè fiat ſine aut cum nocumento ægri?* nam ex talibus aſſumptis; cretæ aliorumque uſu, proſtant exempla, quod devorata ſint hæc inſueta & inordinata, & tamen non nocuerint. Reſpondetur: ſicuti in ordinario victu ſobrietas eſt cardo diætæ, & alimenta etiam non optima moderatè aſſumpta conducunt, immoderatè verò nocent; ita pariter in pica rarò nocent talia aſſumpta, licet inſolita, modò ſobriè nec nimia quantitate ingerantur, à quibus non appetitis non levis aliàs contingeret læſio; hinc enim æger picans ſæpè aliquot cochlearia Theriacæ, aliaque mulier ℥j. Zingiberis, devoraüit ſine ulla inſequente alteratione & noxa, teſte PLATERO *Obſ. l. 1. pag.* 223. Quò facit Obſervatio TVLPII *lib.* 2. *cap.* 24. de muliere grauida; quæ geſtationis tempore 1400. haleces, ſed non una vice, devorauit ſine noxa. Item ſtupendum eſt exemplum, quod habet PLATERVS *l. a. pag.* 240. de puella, quæ cepam ſub cineribus coctam Theriaca impletam (quæ anteà buboni peſtilentiali fuit impoſita) ſine noxa deuorauit, cùm tamen certum fuit, cepam veneno fuiſſe imprægnatam: ſic medicus quidam Gallus, *de la* FORGE, *in Comment. ſuper Carteſ. de Homine pag.* 285. & 286. refert exemplum de puella picante, quæ comedit lapides, qui tamen fuerunt gratiores, quando priùs ad tempus radiis lunæ expoſiti fuerunt. Ac ſanè plurima talia proſtant exempla abſurdorum & noxiorum ſine incommodo aſſumptorum: Sic LINDEMANNI uxor, Melancholia hypochondriaca laborans, araneas *maiores*, *Kreutz Spinnen*, ubique locorum anxiè colligiſſe ac deuoraſſe innoxiè, dicitur. Fermentum enim fertur in ſimilia, & determinat aſſumenda: quod ſapit, non nocet, quia digeruntur, modò ſervetur doſis: ſi nimium devorant appetita, nocent. Si igitur aſſumuntur ordinatè, nec una vice nimis copioſè, non nocent. Aliàs optimi etiam cibi in ſtatu ſano inordinatiùs ac copioſiùs aſſumpti, etiam fiiunt venena.

Ex hactenus dictis definiri poteſt Pica, quod ſit appetitus variarum rerum abſurdarum, ex phantaſia corrupta, quacunque occaſione vitiata, originem ducens. Addoque ſub hac latitudine *ſubiectum Picæ* erunt ſpiritus animales, vel vitiati, vel vitiatè moti, quatenus exinde opus phantaſiæ depravatur, ut crebrior occaſio ſit ex ventriculo & hujus fermento alterato, ubi ſubjectum Radicationis erit.

Cauſa proxima erit viatiatus ſpirituum motus, quatenus phantaſiæ munia turbat.

Cauſa remota occaſionalis eſt multiplex, menſium defectus, gravidatio, fermenti digeſtivi alienatio, & quæ ſunt aliæ plures circumſtantiæ, ſemper hìc probè obſervandæ.

Vno nomine: videtur Pica & Malacia revera eſſe ſpecies Melancholiæ hypochondriacæ, quia ejuſmodi homines alia ut plurimum malancholiæ ſigna præſeferunt, in qua ad certum quoddam phantaſma, occaſione fermenti ſtomachalis præternaturaliter alterati, dirigitur imaginatio, unde & tam delirus appetitus, & deſiderium ad certum quoddam edulium, vel hujus loco aliud quid inuſitatum aſſumendi, ſupervenit. Vti enim melancholici tales feruntur in certum objectum, ſi putant v. g. ſe eſſe cucurbitam, uti exemplum novi: ita picantes habent phantaſma depravatum, quod velint bibere atramentum, edere corium cum lana, &c. Hinc & cura eadem, phantaſiam nempe ſaltem demulcendò, ac in melancholicis nonnunquam fieri ſolet, in hoc malo facile inſtituitur: vid. Panarollus Pentec. 3. Obſ. 38.

Nempe tali caſu

(1.) Imprimis ſtomachus evacuandus,

(2.) Fermentum vitiatum acrius acido-ſalſum factum, ſaturandum, imprimis per Martialia, vel per alia appropriata alterandum; Et

(3.) Stomacho acidis moderatis & ipſi gratis ſuccurrendum.

SIGNA.

Quod attinet *ſigna*: res eſt clara, quoad *diagnoſtica*.

Quoad *Prognoſin*: diſtinctè paululum & circumſpectè pronunciandum: Nam citra noxam poſſunt comedi res appetitæ, ſed ſobriè: melius tamen eſt conſueta, quàm planè inconſueta, imò noxia, appeti. Quamvis enim fœminas talia præternaturalia ſæpiùs ſine damno aſſumpſiſſe obſervatum fuerit; quatenus tamen ex copioſo rerum abſorptarum eſu tractu temporis pravi tandem humores inde generantur, hincque fiunt corporis languor, cacochymia, hydrops, &c. potiſſimùm cùm vix ſemper ſine noxa talia aſſumant, ſed ab iiſdem vel ad vomitum urgeantur; vel alia mala patiantur: quale quid, præter SALMUTH *C. 1. Obſ.* 41. BRASSAVOLUS *in Comment. Sect.* 5. *Aph.* 24. de muliere teſtatur, quæ mota deſiderio aſſumendi glaciem, in gravia incidit ſymptomata.

In prægnantibus imprimis obſervandum: eas denegationem rei appetitæ non ſemper ferre poſſe, quia per hanc fœtus non ſaltem varia ratione defœdentur; vid. PANAROLLUS *Petenc.* 1. *Obſ.* 12. ſed interdum trucidentur: Cùm notum ſit de muliere, quæ duabus vicibus dentes in pectus cujuſdam viri immittere, atque ſic binis morſibus petere geſtiit, qui vir autem primum quidem morſum pertulit, alterum verò recuſavit: unde factum, ut duos filios in lucem ediderit, unum viuentem, alterum mortuum. Jucundius exemplum habet SALMUTH *C. 1. Obſ.* 41. de muliere gravida, quæ pica laborans ſummam habuit libidinem vellicandi barbam lanionis, unde magnam partem illius evulſit; quod etiam altera vice fecit; tertia verò vice lanio denegavit: hinc peperit tres fœtus, unum mortuum, & duos vivos. Unde vel ipſis connivendum, vel quantum poſſibile perſuaſionibus ad ſaniorem mentem deducendæ. Interim rectè PANAROLLUS *Pentec.* 2. *Obſeruat.* 30. inquit: *Temperantia mulieribus pica laborantibus omptimum remedium.*

CURA.

Quoad *Curam*: ſuprà jam formatæ fuerunt indicationes, & cum præſertim Pica & Malacia in ſtomaco fundata ſit, remediis ſtomachicis curanda venit. Ante omnia evacuandus ſtomachus vomitorio. Obſervetur tamen ſtatus ægri: *An ſubiectum patiens ſit gravida? an verò non?* In gravidis cautiùs vomitus provocetur; nempe iis ſaltem, quæ facilè vomunt, & adhuc in primis verſantur geſtationis menſibus: in ultimis, quarto, quinto & ſequentibus menſibus non ſine periculo propinantur. Ergò tunc cautiùs diſcamus mercari. Vomitoria ſuprà in generalibus dedi. FABER pro vomitorio utitur ſale vitrioli vomitivo, ut & infuſo Mercurii vitæ: ſed Mercurius vitæ tutiùs exhibetur, quàm ſal vitrioli vomitivum, ex eo, quoniam hoc tantum eſt vitriolum ad albedinem calcinatum, hinc inimiciſſimum ſtomacho, cujus robur atque vires dejicit & proſternit: Mercurius vitæ per ſe eſt ſatis tutus. Nec inepti ſunt, qui cum deſideratis vomitoria miſcent, aut hæc illis ſuperbibere jubent; ſic enim præſentia rei exhibitæ ejus deſiderium tollit & humor pravus ſimul evacuatur; vid. SENNERTUS *Pr. lib* 3. *S.* 2. *c.* 5.

In vomitione autem reſpicienda eſt habilitas ſubjecti, prout inclinant ad vomitum: ſi picantes ad vomitum non aptæ, aut circumſtantiæ quædam vomitum prohibeant, Purgantia per inferiora adminiſtranda, & quidem mitiora ex pilulis, præprimis aloeticis, quibus admiſcendum eſt aliquid Mercurii dulcis ritè parati: aut parentur pilulæ, quas ſuperiùs dedi. AGRICOLA miſcet cum Extracto hellebori nigri, purgando mulieres non gravidas, ex menſium ſuppreſſione Pica laborantes, hoc modo:

℞. *Mercurii dulc.*
Extract. belleb. nigr. an. ℈ß.
Coloncynth. gr. j.
Cum ſucco cydonior. f. *pilulæ*, S.
Pilulæ laxativæ,

Vel

℞. *Mercurii dulc. ritè par.* ℈j.
Extr. belleb. nigr. gr. xv.
Troch. alband. gr. ij.
Cum eſſ. menth. f. *piulæ*, S.
Pilulæ laxatiuæ.

Conveniens quoque eſt, ut Purgantia propinentur ſimul cum re appetita, imprimis ut fallantur ægri; v. g. in appetentibus cretam aut arenam, aut calcem vivam, optimum eſt, ut cuncta permiſceantur mechoacanna alba, vel pulvere jalappæ, aut ſimilibus.

Quod ſi verò totam humorum maſſam malè ſe habere ex ſignis innoteſcat, juxta SYLVII *Praxin lib. 1. cap. 2. §. 51.* ſudores quandoque blandos per antimonialia movere conveniet.

Præmiſſa Evacuatione opera danda, ut alteretur vitium in ventriculo, ac corrigatur labes fermento ſtomachi digeſtivo inducta, quod fieri nequit, niſi cauſa iſtius removeatur. Hinc ſi v. g. menſes ſuppreſſi ſint, revocentur; ſi aliquid affectionis hypochondriacæ ſubſit, hæc tollatur. Hinc dentur ſtomaco grata & appropriata acida blanda, ſpiritibus volatilibus nonnihil temperata; ſic enim fit, ut acor fermenti naturalis reducatur, & appetitus depravatus corrigatur: quæ inter in regno vegetabili excellunt ſuccus & ſyrupus cydoniorum, limonum ſeu citri, aurantiorum, granatorum acidorum, &c. quoniam ſunt ſingularia ſtomachica. Specialiter etiam commendatur à quibuſdam contra picas aqua pampinorum vitis, primo vere ex vitium ſurculis inciſis exſtillans, quæ eſt imprægnata ſubtili tartaro, ſeu aciditate volatili, ratione cujus corrigit ventriculi labem, & appetitum reducit. Uſurpetur ſolitarie, vel convenienter etiam diluatur cum ſpiritu theriacali, vel aqua in Julebis. FORESTUS *l. 18. Ob. 17.* puellam picantem curavit per ſyrupum de abſinthio ſæpiùs uſurpatum, propinando poſtmodum purgans ex foliis ſennæ. Commendantur etiam cappares cum aceto conditi ceu experti, quibus nonnunquam etiam ſolent addi ſemina carminativa, aniſi, fœniculi, carvi, &c. Eſſentiam corticum aurantiorum cum eſſentiæ croci pauxillo, in pica à menſtruorum ſuppreſſione adhibuit cum ſucceſu Quercetanum imitatus Fermiſus: vid. VELSCHIUS *Mcllomin. Cent. 3. Obſ. 12.* Radices petroſeli cum Decocto cicerum propter vim diureticam præmiſſo vomitu; Hauſtus vini generoſi itidem conducit, quoniam in vino ſingularis vis eſt reſtaurativa ſtomachi, imprimis ſi ſit infuſum ſuper folia menthæ vel portulacæ, & Herb. abſinthii. LINDANUS *in Coll. ſuper Artmannum* ſpecificè commendat conſervam roſarum cum ſpiritu vitrioli acidulatam; cui addit pulverem Zedoariæ in hac forma;

℞. *Conſ. roſar.* ℥j.
Pulv. Zedoar. ʒj.
Spiritus vitriol. q. ſ. ad grat. aciditat.
M. f. *Electuarium*, S.
Electuarium ſtomachale.

De hoc ſubinde aliquid aſſumitur ter de die, mane, meridie, & veſperi: continuetur tamdiu, donec ceſſet affectus, nam dicit eſſe expertum.

Loco conſervæ roſarum melius eſſet, ſi reciperetur *conſerva menthæ criſpæ vitriolata*; nam eſt ſingularis in hoc affectus: v. g.

℞. *Conſ. menthæ criſp. vitriolat* ℥iv.
Pulv. Zedoar. ʒi. ℈iv. ʒiß. ad ʒii.
Syr. cydon. ſimp. vel *aromatiſ.* q. ſ.
f. Electuarium.

De quo ſæpè æger capiat pro lubitu.

Item convenit aqua cinamomi cydoniata, vel ſola, vel cum Elixyr menthæ imprægnata, & acidulata cum tantillo ſpiritus vitrioli Philoſophici; v. gr. præmiſſis præmittendis fiat *mixtura ſtomachalis* talis;

℞. *Aquæ menth.*
Meliſſ. cum vino an. ℥iß.
Succ. cydon. ℥i. vel *hujus* & *ſucci citri* an. ℥ß.
Elix. menthæ ℥ß. ad ℥vj.
Spiritus ſalis dulc. ʒß.
Syr. de ſucco cydon. pro lubitu.
(nam ſyrupi non bene præſcribuntur in magna doſi propter admiſtum ſaccharum.)
M. f. *Potio* S.
Mixtura ſtomachica.

℞. *Aquæ menth.*
Meliſſ. cum vino an. ℥j.
Cinnam. cydon. ℥ii.
Elix. menthæ. ℥j.
Succ. citri,
Cydon. an. ℥ß.
Spiritus ſalis dulc. ℈j.
Syr. cydon. ℥j. ad ℥iʒ. vel q. ſ.
M. f. *Potio.*

℞. *Aquæ menthæ*
Meliſſ. an. ℥j.
Succ. cydon. ʒvj.
Elix. menthæ,
Syr. cydon. an. ʒii.
M. f. *Potio.*

℞. *Aquæ menthæ*
Meliſſ. an. ℥j.
Cinnam. cum vino vel cydoniat. ʒvj.
Succ. cydon ℥j.
Spiritus ſalis dulc. parum.
M. f. *Potio.*

De his miſturis capiantur ſubinde cochl. aliquot.

Succi ſi beneficio ſulphurationis à fermentatione præſerventur, 100. annos durant.

SYLVIUS *in Praxi*, modernorum commendare ſolet ſalia volatilia; non communia; ſed oleoſa, ſeu oleis vegetabilium imprægnata: Sed cautè adhibenda, quoniam ſunt generoſa nimis, & metus eſt, ne aliquando cauſent abortum.

Imo Narcotica quoque, v.g. Theriaca & Mithridatium, magnarum obſervantur virium.

Interdum in graviori malo, imprimis gravidarum, ſaturandum & abſorbendum eſt fermentum acre in ſtomacho; unde ad pulueres cachecticos & Martialia confugiendum eſt: (vid. BRENDELIUS *Conſil. 130.* Ideo RIVERIUS *Cent. 4. Obſ. 93.* ſpecificè commendat *pulverem ſtomachalem Quercetani* ſeu *Birkmanni* completum, qui vid in SCRHOED. *Pharmac. l. 2. pag. 266.* & ZWELFFERI *Animadu. in Pharmac. Auguſtanam:*) nec non crocum Martis aperitivum, & hunc expertum dicit in Pica mulierum, ex quacunque cauſa orta. Dantur & alii pulveres cachectici, quorum baſis eſt Mars, loco cujus etiam corallia, terræ, perlæ, mater perlarum, ebur, & ſimilia abſorbentia, fermentum ſaturantia, adhibentur; quibus præmiſſis purgatio per pilulas Mercuriales inſtituenda venit.

Queſtio eſt; *an venæ ſectio conueniat in picantibus grauidis? & quibus ob menſium ſuppreſſionem hic affectus venit, etiam conueniat?* Ratio dubitandi oritur; quia in talibus ex menſium ſuppreſſione talis ſuperuenit. Equidem de iis, in quibus menſes ſuppreſſi, dubium non eſt, quin a venæ ſectione, ſuo tempore inſtituta, multùm adferatur auxilii. Interim non opus eſt, ut præcisè venæ ſectio ſemper in tali affectu adminiſtretur, nec niſi plethora aliave Indicantia adſint, quæ venæ ſectionem ſuadeant, cùm natura per hæmorrhoidum fluxum quendam liberaverit; Nam venæ ſectio per ſe opem non fert. Sic enim refert RHODIUS *in Cent. 1. Obſ. 57.* de quodam, qui ſcabie fœdatus, & malacia inſigni laboravit, & curatus fuit ſolo hæmorrhoridum fluxu. Faciliùs autem is curari potuit; nam hic fluxus ſalutaris fuit, venæ ſectio verò non ita. Unde ſi tentandum eſſet aliquid in tali affectu; ad naturam Melancholiæ hypochondriacæ accedente, hirudinum ad hæmorrhoides applicatio interdum utilis videtur.

Ulteriùs obſervetur in grauidis, ne inferatur noxa fœtui, eas non ſemper denegationem rei appetitæ ferre poſſe; ſi enim denegatur ipſis res appetita, læduntur infantes. Ex tali caſu obſervauit SCHOTTVS *in Phyſ. curioſa* puerum à pane abhorentem, ex vitio matris, cui picanti denegatus fuit panis. Aliud MARCVS MARCI refert *de ideis*: Grauidam ſcilicet cum appetitu ſummo uſam fuiſſe carpionum capitibus, increpata ab hoc, averſata fuit, ediditque puerum, cujus dimidia pars capitis fuit inſtar capitis carpionis; Vid. porrò SALMVTH, qui jucundum habet exemplum *C. 1. Hiſt. 34.* Si res appetita à muliere non planè contra naturam eſt, e. g. arſenicum, & haberi poteſt, concedatur; non verò in nimia doſi. Interim imitemur artificium PANAROLLI, ut nempe perſuaſionibus & fraude defraudentur, i. e. modò ægrorum deſideriis adſtipulando, modò vel directè vel indirectè eadem deteſtando. Erat autem tale: Habuit puellam 12. annorum, devorantem corium inauratum, perſuaſit ei, peſſimum habere ſaporem, illinivit Decocto colocynthidos cum particula aſæ fœtidæ; percipiens ſaporem, ſpontè ceſſavit: vid. *Pentec. 3. Obſ. 38. & 50.* Si verò res non poſſit haberi, tunc maximè, juxta perſuaſiones rationales, dentur dicta ſaturantia, fermentum ſtomachale & acidum ſtomachi ritè reſtaurantia. Item huc ſpectant vomitoria, ejuſmodi abſurdis commixta, quatenus his etiam

abo-

abominatio quædam rerum deſideratarum, dum ventriculo ingrata cenſentur, excitatur.

ARTICULUS III.

DE

FASTIDIO ALIMENTORUM.

VId. SYLVIUS *Prax. libr. 1. cap. 3. pag. 33.* Contrarium verò vitium modò explicatis affectibus eſt *Faſtidium alimentorum*, quod eſt nauſea & horroris ſeu averſationis ſpecies.

CAUSÆ.

Averſatur autem ventriculus, quæ ipſi ſunt nociva, dum hujus fermentum pinguedine vitiatum eſt, ſive ſint aſſumpta pinguia, ſive cruditas nidoroſa, ſive ſaliva bilioſa, ſtomachum lædens: ſicut etiam ingenitum, ſeu ex certa læſione ſuperveniens faſtidium, ſemper præſupponit præcedens nocumentum: v. g. faſtidit & horret virgo cinnamomum, quia anteà cum hoc larvatus fuerit pulvis purgans violentus, à quo ſtomachus admodum fuerat læſus. Præ cæteris frequentiùs horrent ægri febricitantes carnem, quia læduntur ab ejus aſſumptione, quatenus non digeritur, ſed in cruditatem nidoroſam, & in liquamen amarulentum degenerat, à quo offenditur ventriculus. Horrent ægri tales cereviſiam lupulatam, partim propter amarorem, cùm tales ægri ſubinde de moleſto amarore in ore, aut de fructibus nidorulentis conquerantur; partim quod non digeratur, ſed & ipſa facilè nidorem hoſtilem contrahat. Unde vel aquam vino temperatam, vel cereviſiam ſecundariam deſiderant, cùm talia facilè tranſeant, & ſuavi ſubacido ſapore amica ſint ſtomacho. Obſervavi exinde, quibus ægris adhuc cereviſiam benè bibentibus, crebriùs propter urgentia ſymptomata, & repetitè, exhibitum fuit opium, granulatim licèt, quod exinde horrorem cereviſiæ contraxerint, propter nauſeoſum opii amarorem, ventriculum offendentem. Hinc quibus amara dantur purgantia, reſinoſa præſertim, ut ſiti ſubinde urgentur, ita cereviſiam ferè horrent, aquoſa vel acidula ferè appetentes: Ob id Julepi aciduli tam grati ſunt talibus. Ob id, quamdiu cereviſia benè ſapit quibuſvis in morbis, præſertim acutis, bonum ſignum eſſe ſolet. Abſtemiam à vino videb. in M. A. N. C. *Ann. 4. Obſ. 103:* à pane *Ann. 6. Obſ. 158.*

CURA.

Ad reſtaurandam autem ſuavitatem & facilem aſſumptionem cereviſiæ & carnis, nil melius obſervavi, quàm Elixyr proprietatis Paracelſi ritè paratum & propinatum; Ab hoc enim adhibito appetitus talium redit, eoque curatur faſtidium. Abſinthium, uti etiam remedia ex mentha, imprimis Elixyr menthæ, cum ſpiritu acido quodam acidulatum: hinc cydoniata, ſuccus ſeu vinum, & ſyrupus cydoniorum, cydonia condita, & ſimilia, optimè conferunt.

Subſtitimus in affectibus, qui pertinent ad appetitum, quos inter reſtat

CAPUT III.

DE

APPETITU NIMIO.

APpetitus *nimius* eſt, quando augetur, ita ut plus quàm naturæ legitimus curſus permittit, appetamus. Hic duplici vocatur nomine: uno *Appetentia canina*, altero *Bulimus*.

ARTICULUS UNICUS.

DE

APPETENTIA CANINA ET BULIMO.

APpetentia canina, vulgò *Heishunger*, dicitur à ſimilitudine canum: quoniam taliter affecti alimenta non comminuunt, ſed copioſè deglutiunt, interdum etiam evomunt, inſtar canum. Bulimus verò, vulgò *Lupi ſtomacum habens*, vox Græca ratione compoſitionis, à βȣ multum, & λιμος, i. eſt voracitas nimio, denotat ingentem famem. Dicitur βȣλιμος ideo, quia Græci conſueti omnibus rebus inſignioribus vocabulum βȣ præpoſuerunt: vid. VOIGT *de albed. nivis pag. 100.* Vulgò quidem appetentia canina & Bulimus confunduntur, & pro eodem affectu habentur, ſed male. Hæc inter autem talis eſt differentia: appetentia canina eſt continua, inordinata, & ferè inexplebilis fames, quando ægri inſtar canum avidè ingerunt alimenta intensè appetita, quæ aut promptè digerunt, aut, quod frequentiùs contingit, denuo indigeſta evomunt. Bulimus verò eſt tàm intenſa fames, per intervalla ſaltem recurrens, ut ægri ob id etiam propter ſtomachi orificium ſuperius moleſtiùs affectum, per ejuſdem conſenſum animi deliquium patiantur: vid. SENNERTUS & RIVERIUS. Non tamen ſemper cum canina appetentia conjunctus eſt vomitus, ut teſtatur obſervatio SENNERTI *l. 3. Pr. P. 1. Sect. 2. c. 4. pag. 101.* Bulimus verò eſt ingens fames cum lipothymia ſeu defectu animi conjuncta.

SUBJECTUM.

Subjectum morbi ſine dubio eſt orificium ſtomachi ſiniſtrum.

CAUSÆ.

Cauſa autem appetitus aucti, tàm in Bulimo, quàm appetentia canina, eſt vel in, vel extra ventriculum. In ventriculo cauſa proxima eſt ſuccus acidus vel nimis corroſivus in ſtomacho reſidens, iſque volatilis vel penetranter activus, adeòque non à materia viſcida irretitus ſeu fixus, ſed ſubtilis & quaſi ſpirituoſus in ſtomacho, orificium ſiniſtrum inſigniter vellicans ſeu morſicans: in quo ipſo omnes omninò Medicorum ſectæ conveniunt. Veteres enim, dum producunt ſuccum Melancholicum, hoc ipſo ſuccum acidum in ſtomacho confirmant: nam Hippocrates ordinariè Melancholicum ſuccum per acidum deſcribit, dum ſubinde Melancholiam comparat cum aceto acerrimo. Dum ergò dicunt Veteres, imprimis AVICENNA, melancholiam eſſe cauſam Bulimi & appetentiæ caninæ, eo ipſo dicunt eſſe acidum: PETRÆUS, & antiqui Galenici, adducunt bilem porraceam & æruginoſam, ſeu mixturam illam, primariò ex acido inſigni ſtomachi & bile reſultantem: unde etiam infantes, quibus frequens eſt rejectio talis bilis porraceæ & æruginoſæ, tunc temporis patiuntur tormina ventris, & exulcerationes ani; propterea, quoniam acidum etiam has exulcerationes producit: quæ tamen curantur per illa, quæ acidum abſorbent. Hinc idem eſt, ac ſi dicant, peccare acidum corroſivum in ſtomacho. Hermeticorum ſcola, uti microcoſmi actiones & operationes per macrocoſmum definit, confugit ad ſpiritum ſalinum eſurinum & Vitriolicum famelicum, qui ſpiritus ſalinus acidus & acris cùm ſit acerrimus in ſtomacho, ut quicquid ingeritur, promptè celeriterque concoquat, & à quo omnia aſſumpta, tanquam à fortiſſimo menſtruo, diſſolvantur. In hoc omnes conveniunt, quod acidum ſit nimium, vellicans ſtomachum. Nec deeſt experientia: ſiquidem acida aſſumpta, imprimis verò acetum, ſuccus citri, ſpiritus vitrioli & ſimilia, uti naturaliter appetitum ſtimulant; ita & à ſimilitudine effectuum poterit argumentari, quod talia intenſiora in ſtomacho famem caninam præternaturalem intendant. Confirmat hoc etiam experientia eorum, qui laborant appetentia nimia; quæ enim eiiciuntur in appetentia canina per vomitum, acida plus minus viſcida eſſe ſolent: teſte FONSECA (fuit Medicus Papæ) *l. 2. Conſult. 86.*, ubi exemplum habet cujuſdam adoleſcentis, qui ſingulis menſibus per vomitum rejecit ſuccum craſſum inſipidum nigrum, poſtmodum verò ſucceſſit appetentia canina, quo tempore ea, quæ rejecit, omninò fuerunt acida: Sic HORSTIUS *l. 4. Obſ. 4.* obſervavit, quod juvenis appetitu canino laborans acida inſignia evomuerit. Confirmant hoc etiam Hypochondriaci & Melancholici, qui ob acidum notorium laborant appetentia canina; & BLASIUS *Obſerv. Anat pag. 122.* ventriculum inexplebili fame laborantis acidum ſpiraſſe nidorem teſtatur. Ob ſimile enim acidum excedens canes non tantùm ingerunt dura oſſa, ſed eadem etiam feliciter digerunt.

Præter acidum, etiam acrimonia urinoſa ſeu alcalica,

lica maximè volatilis & activa, Famem caninam cauſare probabile reddit, quod iis, quibus bilis per ductum peculiarem ad ventriculum defluit, & voraces quoque obſerventur: vid. VESALIUS *de Hum. Corp. Fabr. l. 5. c. 8.* & *Mœbius Fund. Phyſ. cap. 10.* præprimis cum POTERIUS *C. 3. obſ. 96.* teſtetur, ſed acidis famem caninam curaſſe.

Huc etiam pertinet orificii & membranæ nerveæ ventriculi nimia ſenſilitas qua ſpiritus copioſiùs allecti continuam famem excitant. Atque hæ quidem ordinariæ ſunt appetentiæ caninæ cauſæ.

Extraordinariè etiam evenit, ut appetentia canina interdum oriatur à vermibus latis, ſive in ventriculo producantur, ſive ex inteſtinis hunc conſcendant; quatenus alimenta, & chylum abſumendo, ventriculum verò rodendo, appetentiam caninam inducunt. Exempla ſunt rara: quædam tamen hinc inde tàm à Veteribus, quàm etiam modernis Medicis, allegata: Exemplum à TRALLIANO *lib. 7. c. 14.* ZACUTO LUSITANO *Med. Princ. Hiſt. l. 2. Hiſt. 68.* & SCHENCKIO *l. 3. ubi de appetitu canino Obſ. 2. pag.* 318., de muliere, intenſiſſimo appetitu affecta, curata tamen per uſum Hieræ, i. e. medicamenti ex aloe parati, cujus uſu vermem 12. cubitos longum excrevit, & ita à fame canina liberata fuit. ZACUTUS LUSITANUS, qui *l. a.* refert hoc, elegantem habet diſcurſum de hac materia; Vid. etiam MARCELLUS DONATUS *Hiſt. mirab. lib. 4. cap. 2.* BURNETTI *ſepulchret. lib. 3. Sect. 2. Obſ. 9.*: & à modernis obſervatum, ſcorbuticos non rarò à lumbricis latis cum appetitu canino vexari. Sic B. D. MICHAELIS aliquando retulit, curaſſe ſe fœminam ſcorbuticam ſimiliter appetentia canina laborantem, quæ poſt uſum ſucci naſturtii aquatici rejecit lumbricum, latum inſignis longitudinis, & exinde appetentia canina promptè ceſſavit.

Verùm, *an vermes ſoli poſſint inducere caninum appetitum?* meritò dubitatur, propterea quoniam taliter appetentes, ut promptè appetunt, ita promptè digerunt, quod fieri nequit à vermibus. Putarim ergò, unà cum vermibus in inteſtinis ſimul adeſſe acidum ſuccum eſurinum nimium, à quo & appetentia oriatur, & etiam digeſtio, quæ non ſolos præſupponit vermes: Hi autem dubio procul vellicando, & morſicando, malum inſigniter augebunt.

Extra ventriculum anſam ex rebus non naturalibus præbet inedia, & longior alimentorum denegatio; ex præternaturalibus omnes evacuationes chyli & ſanguinis immoderatæ.

Cæterùm, utut tales, canina appetentia laborantes, multa devorent, & citò digerant, rarò tamen ſolent pinguefieri, ſed potiùs emaciantur. Ratio eſt; quoniam in talibus ob acidos ſuccos, & acriores etiam in corpore luxuriantes, maſſa ſanguinea redditur aſpera & minus nutritiva. Nutritio namque noſtri corporis fit objectivè ſeu materialiter à ſucco blando, pingui, chyloſo & ſubdulci; unde eorum, qui probè nutriuntur, maſſa ſanguinea eſt ſemilactea, quod videmus in infantibus. In his verò, cùm deſit talis ſuccus pinguis chyloſus, & potiùs abundet acidum, fit, ut propter aſperitatem maſſæ ſanguineæ minus nutriantur, ſed potiùs emacientur. Videmus hoc in ſcorbuticis, qui laborant atrophia propter exceſſivum acidum rancidum, ſpecifici tamen ſaporis, à quo maſſa ſanguinea aſpera reddita minus poteſt nutrire corpus. Unde rarum eſt exemplum, quod habet AMATUS LUSITANUS *C. 7. Curat. 37.* de muliere melancholica, ingenti fame correpta, quæ ob id multa & copioſa devorabat, & cùm arida fuiſſet & emaciata, exinde tamen poſtmodum pinguis fuit reddita: Rarum, uti dico, hoc eſt: interim ſi conſideremus ſtatum mulieris ægræ, quæ fuit melancholica, patet ſolutio dubii.

Adeòque rarior affectus eſt fames canina, utut SCHENCKIUS *lib. 3. ubi de fame canina, Obſ. 6. pag.* 319. famem caninam periodicam obſervarit quotannis circa ſolſtitium invadentem; & quidem tantummodò 20. dierum ſpatio perſiſtentem, conſequente ingenti ciborum faſtidio; qui ipſe itidem obſervationem habet famis caninæ epidemicæ graſſantis, *c. l. Obſ. 1. pag.* 318. Sicut etiam rarum eſt, quod obſervatus fuit appetitus caninus epidemicus, quo fuit quidam curatus beneficio boli Armenæ, cujus uſu vermes copioſè ejecti ſunt: vid. FORESTUS *lib. 2. Obſ. 28. in Schol.*

Quod attinet Bulimum cum animi deliquio: eaſdem habet cauſas; utut mitiores; attamen propter orificii ſtomachalis, & membranæ nerveæ nimiam ſenſilitatem cum aliquali ſpirituum animalium diſpendio aut torpore, ad lipothymiam tandem diſponit. Diſtinguendum autem hic eſt inter appetitum verum & falſum: Falſus enim eſt, qui etiam interdum ægris ferè in ultimo mortis agone evenit, & eſt quaſi imaginarius, & venit ex aliquali impetu delirioſo, quia ægri neſciunt, quid agunt, & malum ſignum eſt, præprimis ſi per totum morbi curſum ſine appetitu fuerit.

SIGNA.

Quod attinet *ſigna*: *Diagnoſis* eſt facilis.

Quoad *Prognoſin*: affectus hic ut plurimum eſt citra periculum; facilè enim reſtituuntur, niſi ob animi deliquium interdum immineat morbus, aut exinde deficiat æger, præprimis ſi ventriculo adhuc repleto illud contingat, aut magnas evacuationes & colliquationes corporis ſequatur.

Poſt morbos, imprimis febres, in ſtatu reconvaleſcentiæ ſæpiùs ſolet invadere appetentia, caninæ ſimilis; quæ tamen eſt ſine periculo, ſignum potiùs eſt naturæ ſe recolligentis. Cæterùm niſi ægri ſint moderati & temperati, aut ſi nimis comedant, ſolent pati recidivam: vid. RIVERIUS *Prax. l. 9. c. 2.*

Quæ canina appetentia cum vomitu aut frequentioribus dejectionibus perſeverat, periculoſa eſt, quatenus in cachexiam, hydropem, tabem, &c. degenerare ſolet.

Bulimus ſuperveniens morbis chronicis, quartanæ, hydropi, &c. rarò eſt citra ſuſpicionem funeſti eventus.

CURA.

Quod attinet *Curam*: in hac duæ primariæ attendendæ ſunt *Indicationes*:

1. Eſt, ut temperetur acidum iſtud acre volatile, ut acrimoniam ſuam penitùs amittat.
2. Ut temperatum ita, & corroſivitate ſua exutum, evacuetur.

Quoad prius: dixi, acidum temperandum eſſe; quia aliàs, ſi humorem velimus purgare, antequam temperetur à ſua acrimonia, metus eſt, ne evacuantibus irritatum gravia inferat ſymptomata. Si enim ſurſum velimus evacuare per vomitum, metus eſt, ne cholera morbus concitetur; uti rectè putat HARTMANNUS: ſi velimus per inferiora purgare, metus eſt, ne exulceret inteſtina, & ita inferat affectum dyſenteriæ ſimilem.

Ea, quæ acre acidum iſtud temperant, ex ſuperioribus ſunt notiſſima, in ſpecie triplicia: (1.) aut ſunt ſalia alcalia dicta, tàm volatilia quàm fixa, præſertim poſteriora, quæ acidum omne abſorbent, & in ſalſum aut inſipidum tranſmutant: Sic v. g. ſi ſpiritui vitrioli acido, imò acidiſſimo, addatur ſal tartari fixum, exinde ſpiritus vitrioli omnem aciditatem amittit, & fit planè inſipidus. (2.) Temperant acidum corpora terrea, & marina, abſorbentia communiter dicta, quæ acidum in ſe abſorbent, imbibunt, & ita ejuſdem activitatem temperant: Sic v. g. ſi aceto acerrimo infundantur lapilli cancrorum, fit ut acetum corrodat eos, qui abſorbent in ſe omne acidum, & exinde acetum fit inſipidum. (3.) Corrigunt acidum omnia ea, quæ acrimoniam ejus obtundunt, qualia ſunt pinguia, aut mucilaginoſa, hiſque ſimilia, quæ obtundunt, & hebetant acidum: vid. BARBETTE *Prax. pag.* 120.

Quod attinet *materiam Medicam*: inter alcalia ſeu ſalia fixa & volatilia pertinet ſal tartari, aut oleum tartari per deliquium, ſal abſinthii, in genere ſalia fixa vegetabilium omnia, ſal cardui benedicti, centaurii minoris; item ſalia volatilia, quas inter eminet ſal urinæ, &c. Hæc ſi uſurpentur, potenter coercent appetitum quemcunque nimium; Item ſpiritus urinæ, ſpiritus cornu cervi, & ſimilia volatilia. Pertinent huc etiam cepæ, allium, & ſimilia ſimplicia, ſale volatili acri prædita. Inter terrea ſunt lapilli cancrorum, corallia, margaritæ, creta, lapis hæmatites, cornu cervi uſtum, & ſimilia, quæ abſorbent acidum, & ita temperant, ut deponat acrimoniam. Bolus Armena huc pertinet, non minus quàm terra ſigillata; hæc namque acidiſſima acida temperant: item Mars & Martialia omnia, quæ, quoniam acidum quodcunque imbibunt, non tantùm in appetentia canina, ſed in ſpecie in malo hypochondriaco ſunt convenientiſſima; ſive ſit limatura Martis cruda, ſive crocus Martis aperitivus quicunque, ſive Tinctura Martis quæcunque. Hoc obſervetur

tur in *præparatione Martialium* pro hoc uſu, ne præparentur eadem nimis acidis; ubi enim Mars ab acido ſemel eſt ſaturatus extra corpus, tunc ſanè nunquam intra corpus acidum amplius poteſt abſorbere. Quibus nunc opiata commodè addi poſſunt: v. g. dabo exemplum pulveris præſcribendi, temperantis acidum contra appetentiam caninam, ex modò citatis ſubjectis:

℞. *Limatur. Martis minutiſs. pulv.*
Corall. rub. præpar. an. ʒ ß.
Lapill. cancrorum. præp. ℈ j. vel. ʒ ß.
Matr. perlar. præpar.
Lapid. carpionum. præp. an. ℈ j.
Croci Orient. gr. v. ad ℈ ß.
Laud. opiati gr. ij.
M. f. *Pulvis* S.
Pulvis Præcipitans.

Sufficit pro duabus vel tribus doſibus prout magis vel minus appetit æger, & manifeſtè appetitum minuit, in juſculo pingui aſſumptus.

Si volumus remedium ex ſalibus, poteſt ſufficere hæc formula:

℞. *Antimonii. diaphor.* ʒ ß
Salis abſinth.
Cent. min. an. ℈ j.
Vol. Cornu Cervi vel *urinæ*, aut *alius* ℈ ß.
Eleoſacch. aniſi aut *alius* (pro odore & ſapore) ℈ ß. ad gr. xv.
Prout magis vel minus volumus medicamenti ſaporem.
M. f. *Pulvis* pro doſib. duab. aut tribus, S.
Pulvis Temperans.
Vel
℞. *Salis card. bened.* ʒ ß.
Matr. perlar. præp.
Lapill. cancrorum. præp.
Oſſis ſep. an. ℈ j.
M. Pro tribus doſibus.

Item urinæ potus famem nimiam ſedat.

Denique quod attinet *oleoſa*: ſunt quælibet *olea expreſſa*, & in ſpecie *olea deſtillata*. *Expreſſa* ſunt olea amygdalarum dulcium, lini, quod egregium in pleuritide, butyrum, jus pingue: *Deſtillata*, ut oleum aniſi, carvi, & præ cæteris caryophyllorum, quod potens eſt in abſumendo acido quocunque; vnde etiam rigores febriles ab acido ortos compeſcit. Pertinet huc etiam vitellum ovi ad duritiem cocti, quod teſte HARTMANNO, valdè convenit in appetentia canina propter copioſum oleum, acidum excedens egregiè obtundens: unde etiam inde paratum oleum ovorum, uti notum eſt, convenit; quia hoc oleum ex vitellis ovorum obtundit vim accidi in appetentia canina, ut ceſſet, & exinde appetitus ad naturalem ſtatum redeat. VILLANOVANUS refert: quendam ſibi hunc affectum pane calente, & amurca olei imbuto, ſuſtuliſſe: mulierem verò bovis liquatum adipem cum pari calentis olei quantitate duabus vicibus bibiſſe, ſicque caninam appetentiam cum quinque dierum faſtidio commutaſſe.

Obſervandum autem, ne pinguibus ejuſmodi utamur, ubi vomitus ſimul urget, ac ſi melius ſe incipiat habere æger, ab ulteriore eorum uſu abſtineat.

Commendantur præter modò dicta etiam alia, v. g cochleæ, cancri fluviatiles, caro ſuilla; hæc enim eſt imprægnata ſuo copioſo ſale volatili, & propter pinguedinem difficillimæ digeſtionis, ſeu coctionis, unde enervat vim corroſivum acidi eſurini. Commendantur in diæta cerebra animalium, imprimis butyro frixa; cerebra animalium enim in totum ſunt oleoſa & pinguia, & obtundunt acrimoniam corroſivam ſucci acidi in appetentia canina: Item convenit amylum & oryza cum multo butyro & lacte cocta; hæc namque ſunt oleoſa. Similiter pertinent huc pineæ, & piſtacie, oleoſæ non minus, quàm amygdalæ dulces.

Ratione olei deſtillati conveniunt ſpiritus omnes vegetabilium inflammabiles: hi namque nihil aliud ſunt, quàm olea volatiliſata per fermentationem, & conſtat ob id blando acido pingui, imprægnato ſale uolatili plantæ. Unde ſpiritus vini, aut ſolum vinum dulce, & generoſum, appetentiam caninam ſedat, ut HIPPOCRATES *ſect. 2. aph. 21.*, GALENUS *in Comment. in hunc locum*, & ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. de Med. Princip. Hiſt. 69.* teſtantur. Loco ſpiritus vini ſimplicis convenit ſpiritus menthæ aut ſalviæ; aut vinum generoſum, cui infuſa ſalvia & abſinthium, uſurpari poſſunt; horum enim ſal volatile oleoſum temperat omne acidum. Faciunt huc quoque Eſſentiæ abſinthii, pulegii, meliſſæ, &c. quæ ab HARTMANNO commendatur, imprimis ſi cum his maritentur olea deſtillata, v. g. carvi, & ſimilium; hæc enim citra noxam temperant acidum in ſtomacho. Hincque à SYLVIO commendatur *Potio* ſequens:

℞. *Aquæ menth.* ℥ ij.
Coclear.
Tincturæ cinnam. cum ſpiritu Vin. par. an. ℥ ß.
Syr. abſinth. ℥ j.
Miſcuit pro Potione.
℞. *Olei deſtillat. macis,*
Iuniperi an. ℈ j.
Miſceantur.
Dentur 2. vel 3. guttæ pro doſi.

Denique hic non ineptè vel ſociantur, vel ſubiiciuntur opiata, aliaque Narcotica, adeoque ſenſum ventriculi ſtupefacientia, quo minus orificium ſiniſtrum percipiat vellicationem. Hæc ipſa tamen cautiſſimè ſunt uſurpanda, quoniam palliant tantùm affectum, non verò reverà curant. Húc pertinet laudandum opiatum notum, cujus loco ſubſtituitur Theriaca, uti etiam mithridatium, quæ duo enim opio ceu baſi ſunt ſuperſtructa, & cum ſale abſintyii aſſumpta, acidum deſtruunt, & per ſudorem nonnihil imminuunt. Pariter ſolanum furioſum ſeu maniacum cum vino infuſum, ſi hauriatur, quamcunque appetentiam deiicit, uti expertus eſt GESNERUS *in Epiſtolis*, qui videatur, quoniam eſt admodum elegans Diſcurſus.

Ubi ità temperatum fuerit acidum, expurgandum eſt: Nam hic ſuccus faceſſit omnino in ſerum, ut poſſit evacuari citra noxam. Purgatio inſtituenda eſt per vomitum, vel per ſeceſſum. Quoad purgantia ſeu evacuantia: præter illa, quæ aliàs in malo hypochondriaco præſcribuntur, convenit imprimis Extractum panchymagogum *Crollii*, item Extractum agarici, item ſenna, & medicamenta ex aloe parata: e. g. juxta Poterium *C. 3. Obſ. 96.*, pilulæ de hiera ſimplici Galeni. Imitandus venit hac in parte FORESTUS *ſect. 3. lib. 18. Obſ. 5. pag. 138*, qui habet exemplum appetentiæ caninæ in Monacha cum vomitu ciborum, ſimulque humorum acidorum, in fine vomitus ſentiente aliquid amarulenti, quod fauces vellicavit, quæ ſolùm fuit curata per has pilulas:

℞. *Maſſ. pilular. hier. ſimpl. Gal.* ℈ j.
(meliores ſunt *Zvvelfferi.*)
Rhabarb. opt. pulveriſ. ℈ ß.
Cum ſ. q. infuſi vel *ſyrupi roſar.*
f. l. a. *pilulæ.*

Quæ cùm aliquoties fuiſſent mane uſurpatæ, vomitus morbuſque ceſſavit; & hac ratione etiam alius juvenis fuit curatus.

Dixi antea: ſuccum acidum temperatum ſub forma ſeri poſſe evacuari; unde etiam ad purgantia refertur jalappa, quæ mirè ſerum expurgat; hinc pro ejus evacuatione poteſt præſcribi pulvis purgans ab amico quodam expertus:

℞. *Pulv. rad. jalapp.* ℈.
Reſin. ſcamm. gr. v. ad ℈ ß.
Salis Tart. vel *Tart. uitriolat.* gr. iij. ad v.
Limat. mart. ſine acido præp. (ſi adſit nimia acrimonia) gr. v. ad ℈ ß.
M. f. *Pulvis laxativus* S.
Laxier Pulver.
℞. *Extr. aloes cum aqua tartariſ. par.*
Corall. rub. præparat. an. ʒ ß.
Gum. ammoniaci cum aceto ſol. ℈ j.
Extr. martis ℈ ij.
Trochiſ. ſ. alband. ℈ ß.
Cum eſſ. myrrh. f. *pil.* n. 130: pro doſi 10. vel 15.

Quæ ſuprà dixi de Theriaca, etiam confimantur à FONTANO *in Curat. & Reſpon. pag. 74* ubi refert de ancilla, inſatiabili appetentia tribus menſibus detenta, unà cum crebro vomitu; quæ ipſa cum aſſumpſiſſet vomitorium ex antimonio, & ſeſe vino poſtmodum recreaſſet, aſſumpta ʒ j. Theriaces omninò fuit curata. Bolum Armenam ſuperjùs recommendavi, quod confirmat FORESTUS *l. 21. Obſ. 28* in *ſcholio*, ubi refert morbum quendam, famem epidemicam appellatam, ex eo quod iſta fame epidemica correpti, fuerunr ſanati ſolo uſu Boli Armenæ; ita quidem, ut poſt ejus uſum ſimul copioſiſſimi vermiculi fuerint rejecti. Non minus notatu digna eſt

Cbſer-

Obſervatio MEARÆ, qui in *Hiſt. Med. pag.* 159. refert Bulimum repentinum ſpontè natura ſuccedente gravi diarrhœa, curatum.

Bulimum ergò quod attinet; cum ſit defectus virium propter nimiam famem, curatur optimè per vinum generoſum; quod quò generoſius eſt, eò magis ſatisfacit ſcopo Medici. Omnes enim Autores ab HIPPOCRATE ad hanc uſque ætatem commendant Vinum, idque generoſum, quod abundat ſulphure & ſpiritibus volatilibus, quo potentiùs poſſit temperare acidum, imprimis Vinum Malvaticum, vel Hiſpanicum, vel Frontiniacum, aut loco Vini ſimplicis poteſt fieri Vinum Hippocraticum, cui Nux Moſchata & cinnamomum ſimiliaque infuſa fuerunt: Hoc ſanè Vinum multum conducet. Præterea mica panis vino intincta naribus applicata præ cæteris curat Bulimum: Item commendatur odor vini: item panis, ipſiuſque odor ſpeciatim commendatur ad Bulimum à LANGIO *l.* 2. *Epiſt.* 28. Vinum, licèt alias naturaliter augeat famem, in Bulimo tamen ratione animi deliquii remedium eſt; magis tamen convenit, ſi fruſtulum panis vino intinctum comedatur: Nam certum eſt, quod vinum & panis Bulimi paroxyſmum citò coerceant.

Tandem Theriaca prodeſt: præcipuè hauſtus vini generoſi, imprimis Hiſpanici vel generoſi alius, maximè valet, in quo Theriacæ parum ſolutum; Sic eò melius convenit, quatenus ſenſibilitatem orificii ſtomachi ſopit.

SECTIO II.

DE

SITI LÆSA.

Sitim quod attinet: eſt appetitus humidi præternaturalis auctus, conſiſtens in vellicatione aut inſignioris moleſtiæ ſenſu circa fauces, h. e. in expanſione pharyngis oriunda ab acrioribus ſalibus ſalſis, aut acrioribus alcalinis, membranas faucium, linguæ, palati, vicinarumque partium vellicantibus & pungentibus; concurrente ſubindè ſalivæ non ritè diluentis dicta ſalia acria, nec abſtergentis, defectu, ſitim ita exaſperante: Conf. SCHWALBE *Tr. Querel. Ventr. pag.* 154. Cujus ſitis moleſtia ſtimulemur ad aſſumenda liquida aquea, quò ſimpliciora, eò meliora, cùm poſtulentur à natura eum ſaltem in finem, ut pro vehiculo, tàm ſolidorum alimentorum intra corpus diſtribuendorum, quàm excrementorum extra corpus eliminandorum inſerviant.

Ille liquidorum Appetitus, ſitis, naturæ curſu ad ſolam aquam fertur ex quo omnia animalia, ſola aqua pura & ſimplici ſunt contenta: ſed non pro ſcopo nutritionis, ſed pro vehiculo nutrimenti. Homines verò per artem nutrimentum ſimul cum vehiculo iſto conjungunt, ut videmus in cereviſiis, dum ſimplicis alicujus, v. g. hordei, grana incoquuntur aquæ, & ita mucilaginem hordei nutritivam eliciunt, & ſic pro potu aquam nutritivam acquirunt.

Læditur ſitis ſeu Appetitus humidorum, præternaturaliter imprimis, quando augetur ſeu intenditur: rarò enim morboſè deficit ſitis, niſi in delirantibus, quando ſæpè in morbis acutis ſqualida lingua & ariđiſſimis faucibus ſunt, & tamen non ſitiunt, vel propter ſenſus in faucibus totalem abolitionem, vel quòd ſub delirio ſitim non percipiunt, & tunc ijs etiam nolentibus potus propinandus eſt. Rariùs depravatur in morbis, idque ſine periculo, dum nempè ægri potum conſuetum horrent, & alium ſimpliciorem inconſuetum, aut etiam abſurdum, deſiderant, ut febricitantibus evenit.

CAPUT PRIMUM.

DE

SITI NIMIA.

Quod attinet *Sitim Nimiam*, ante omnia diſtinguendi ſunt ejus gradus. Eſt enim vel *moderata*, vel *intenſa* ſeu *clamoſa*: *Illa* v. g. ab exercitio, loquela diuturna, cum ariditate faucium: Hæc in febribus poſt aſſumpta purgantia; aſſumpta venena acria.

PARS AFFECTA.

Illius ſubjectum ſunt ſaltem fauces, vel ſpeciatim dicta pharynx ſeu expanſio œſophagi in ſummitate ipſa: *Hujus ſubjectum* eſt ſimul orificium ventriculi ſiniſtrum, ſeu vulgò dictus ſtomachus, ſeu radicalis ſedes Famis & Sitis. Illa facilè & breviter, interdum uno hauſtu, vel repetita ſaltem calida faucium eluitione, eſt corrigibilis: hæc repetitis etiam pluribus hauſtibus vix eſt extinguibilis. Dictæ partes vellicatæ à ſale acri & ſalſo inducere poſſunt iſtiuſmodi appetitum liquidorum vel humidorum, Sitis dictum. Uidemus enim quod poſt uſum ſalitorum aut piperatorum habeamus magnam ſitim, ubi nihil aliud percipere poſſumus, niſi velicantem & morſicantem ſenſum in faucibus & larynge, quod monſtrat, Sitim eſſe in faucibus: undè ſitis ab aſſumptis vel gargariſatione poteſt tolli, abluendo nimirum fauces.

CAUSÆ.

Quoad Cauſas: *Cauſa proxima* eſt Vellicatio quædam & moleſtia ſingularis, fauces affligens, partim poſitivè, partim privativè: Poſitivè, ſi reverà ſal aliquod volatile nimis acre & copioſum, fauces aut orificium ſtomachi ſiniſtrum rodens, pungens & vellicans eſt; unde prout cauſa talis vellicans in vehiculo plus minus glutinoſo ſeu viſcido hæret, indeque faciliùs ſeu difficiliùs eluitur, magis vel minus contumax eſſe ſolet: Privativè, quæ inſtar cauſæ occaſionalis ſe habet, ſecundùm quam intenditur. Huc concurrit ſimul ſalivæ, fauces alias abluentis & diluentis, defectus, qui ſolus Sitim quoque inferre poteſt: v. g. poſt diuturnam loquelam, purgantium potentiorum uſum. Sic qui noctu dormiunt ore aperto, evigilantes ſitiunt. Iſtud autem ſal acre contrariam habet rationem cum cauſa vellicante, quæ in Fame peccat, ſive hoc ſal ſit alcalino-ſalſum dè genere bilis, uti fit in febribus, ſivè ſit purè ſalſum, ut in hydropicis & ſcorbuticis, item in catarrhis à lympha ſalſa oriundis, obvium. Undè uti in Fame urget acrimonia acida; ita acrimonia ſalſa, vel ſimpliciter vel alcalina, inquinat ſalivam, unde continua ſitis. Hinc etiam eſt, quod eſurientes nunquam patiantur Sitim, & Sitis non attendat Famem; acidum enim in Fame obtundit acre. Hujuſmodi ſalia aut Lympham ſalivalem imprægnantia, linguam, fauces & gulam vellicant, & ita Sitim producunt.

Quoad cauſas remotas: Sunt hæ vel externæ vel internæ: Externæ varia aſſumpta acriora, v. g. Aromata, Salita, Piperata, Purgantia, Arſenicum, Mercurius ſublimatus: Internæ, quæ vellicant; ſunt ferrè triplices.

I. Eſt *acrimonia alcalina bilis* plus minus oleoſa, indeque plus minus amarulenta, & glutinoſa, ibi ſitis magis eſſe ſolet moleſta: Si oleoſitas bilis amaricans, ſitis ſolet eſſe ferè inextinguibilis: Nam hoc ſal volatile oleoſum facilè inquinat lympham & ſalivam; quæ ſalſa reddita neceſſariò ſitis fit cum amarore oris; Sic enim Febribus continuis correpti in æſtu cum efferveſcentia ſalis oleoſi, de intenſione Siti ut plurimum conqueri ſolent, eaque magis vel minùs intenſa, prout in talibus orgaſmus bilis ex inteſtinis in ſtomachum regurgitat, aut prout nidorulentum acrius magis vel minus infecerit ſtomachum, ac prout parcior ſalivæ tunc ſolet eſſe proventus.

II. Cauſa remota eſt *acrimonia ſalſa*, uti *lymphæ* in genere, ita lymphæ ſalivalis in ſpecie; nempè in affectibus quibuſdam catarrhalibus, febribus catarrhalibus, Cachecticis, Hydropicis, &c. in quibus ordinariò admodum urgere

gere ſolet ſitis, ob ſerum maximam partem extravaſatum, & Maſſæ ſanguineæ detractum; hinc defectu ſuo partim immediatè, partim reliquam lympham reddendo, ſalſam, tale quid præſtat; non ſecus ac in quibuſdam ſcurbuticis, in quibus lympha ſalivalis ſalſior, ac ſimul plus minus glutinoſa exiſtens, fomes eſt contumacis hujuſmodi ſitis, quia nimis intenſa ſunt ſalia.

III. Cauſa Sitis naturalis & præternaturalis eſt *ſaliva pauca*, non ſufficiens abluendo os & fauces; hinc poſt purgantia ſequitur Sitis, quia exhauſta eſt & ſubducta lympha. Hinc qui diutiùs loquuntur, percipiunt ſitim, quia deficit ſaliva ordinaria; hinc in febribus, præter ſalia bilioſa acria, nimus urgens eſt ſitis propter defectum ſalivæ; quæ in febricitantibus eſt familiaris, adeò ut lingua arida & non rarò fiſſa deprehendatur. Facit huc ſaliva viſcida & glutinoſa, & plus minus acris ſalſa, ut in phthiſicis; hecticis, tabidis; item febrientibus ac ſimilibus, item ex morbis convaleſcentibus. In talibus enim ſaliva glutinoſa, viſcida & ſalſo-acris, uti famem non leviter imminuit, ita contrà ſitim pertinacem ex faucium ariditate, linguæ glutinoſitate, &c. ſolet inducere, cùm pro abſtergendis faucibus minus apta ſit.

Ad modò enarrata Salivæ vitia multum tribuunt Spiritus influi, vel materialiter eam ſimul alterantes, vel ad ſecretionem ejus plus minus tribuentes. Hinc illorum defectus vel abſolutus in imbecillioribus, defatigatis, &c. vel reſpectivus, dum inæqualis eorum in corpore fit motus, & ad quædam ſaltim loca ſpecialiùs diriguntur, ut in magnis doloribus, iracundiis, paroxyſmis febrilibus imminentibus, aut jam inchoantibus, Sitis ordinariò ex ſaliva parciore, viſcidiore & glutinoſiore, indeque cum faucium ariditate ſeu ſiccitate, affligere ſolet.

Præter dicta probè etiam notandum: quod in ſiti ſimul ſit habenda ratio ſtomachi & pulmonum, quæ duo in provocanda ſiti multum conferunt: Stomachus quò minus eſurit, & magis æſtuat, eò intenſior eſt ſitis: quò magis æſtus ſanguinis in pulmonibus, eò magis æſtuat pulmo; id quod ex vomica pulmonum, item ex empyemate, patet.

Hæc ſcilicet omnia in eo conſpirant, ut gravem moleſtiam & vellicationem circa fauces inferant, & ita ſitim admodum intenſam reddant. Verùm ad Sitim vel augendam vel imminuendam multum facit conſuetudo; Hi enim, qui adſueti ſunt magnis potationibus crebriùs ſolent ſitire: Exemplum huc faciens elegans habent ALEXANDER DEODATUS *in ſuo Valetudinar. pag 26.* de puella ſeptenni admodum ſiticuloſa & bibacula, idque propter nutricem ſiticuloſam, à qua fuerat lactata, quæ per conſuetudinem ita fuit, & ſic in infantem cum lacte hoc malum transtulit.

In genere *differentia ſitis* obſervetur; quod nempè quædam affligat cum ardore febrili: quædam ſine eo; quod poſteriùs in catarroſis, ſcorbuticis, hydropicis, &c. obvenit, & probè hæc differentia notanda in cura.

SIGNA.

Signa diagnoſtica æger ſcit.

Quoad *Prognoſin* verò nil per ſe ſitis in receſſu habet, cùm per accidens ſaltem, prout eſt intenſa vel non, ratione cauſæ morboſæ.

Sitis nimia & inordinata abſque cauſa externa ſemper ſtatum decidentiæ denotat, adeoque morbum imminere portendit.

Quæ à cauſis externis excitatur, potu aſſumpto facilè ſedatur; quæ verò à cauſis internis procedit, pro illarum diverſitate variat.

Si æger ſitiens, hoc eſt, in quo omnes cauſæ, circumſtantiæ & indicia ſitis, ut lingua arida, os glutinoſum aut exſuccum, æſtus inſigni corporis, in febribus ardentibus & malignis, non conqueratur de ſiti, malum ſignum eſt: quia aut innuit adeſſe delirium, aut innuit deficientem ſenſum partium in lingua, & omnimodam omnium Facultatum, corpus gubernantium, proſtrationem, adeoque imminentem mortem. Vid. HIPPOCRATES *Sect. 4. Aphor. 48.*

Sitis in febribus aliiſque affectibus brevioribus cum horum ſolutione ſponte evaneſcit: In hydrope verò aliiſque chronicis vix ſedatur.

Sitis in febribus ardentibus parca, eſt admodum ſuſpecta; Undè non adeò ſit ſecurus tunc Medicus.

Cum naturaliter cum Fame nulla ſit ſitis, & contrà: adeòque, quamdiu acidum eſurinum in ſtomacho dominatur, deficiat ſitis; Sin verò ſalſum aut acre contrarium, urgeat ſitis: Ob id in ſiti plus minus clamoſa, illius nempè naturalis defectum ſemper concludamus; Sicut etiam ſitis talis defectu illius aliqualem adhuc præſentiam, & plus minus dominium colligamus.

Quando ægris, dum bibunt, potus deglutitus cum ſonitu delabitur, *quando ſonat: GlucK, GlucK*, peſſimum ſignum eſt; innuit enim ſtomachi tonum planè reſolutum.

CURA.

In Cura ergò ſeu Methodo medendi tres Indicationes dominantur.

1. Tollatur cauſa fauces irritans, nempè temperetur acrimonia ſalina fauces vellicans.
2. Augeatur materia ſeri & lymphæ ſalivalis per aquoſa diluta.
3. Ne nimis ingurgitetur potus, & gravetur ventriculus, fallatur Sitis, ſi ſit nimia.

Quod attinet hos ſcopos, & quidem indicationem primam: hæc pro varietate varia, varia largitur remedia. Ea, quæ cauſam irritantem tollunt, partim ſunt acida & magis auſtera, partim temperata, quæ acrimoniam vellicantem aut urinoſam, plus minus oleoſam ſeu bilem, aut ſalſam, corrigunt & emendant. Acida nimirum ſint ex vegetabilibus acetoſa & ſimilia, item pruna acida, fructus citri, aurantiorum, granatorum acidorum, rubi idæi, berberes, ribes, cydonia, ceraſa, & omnium horum ſucci; item primi omnium, tamarindi, qui in febribus præter hoc, quod ſitim compeſcant, etiam æſtum impediunt, & blandiſſimè alvum ſubducunt. Ex his ſuccis parati ſyrupi eundem habent uſum; utut non adeò potentem, propter admiſtum ſaccharum. Pertinent huc ſucci expreſſi ex ſempervivo, & portulaca. In ſempervivo eſſe ſingularem vim contra æſtum, probant anginoſi: Item tàm acetum ſimplex, quàm roſaceum, violaceum & rubi Idæi: ſic aquæ deſtillatæ portulacæ, lactucæ, nymphææ, imprimis aqua fragorum. Tincturam roſarum & violarum prætereo; Imprimis convenit Tinctura florum bellidis, quæ eſt egregia in ſiti compeſcenda. Pertinet huc *hepaticum rubeum*, pulvis ſcilicet acidus, ex *cremore tartari, ſpiritu vitrioli & Tinctura ſantali* conſtans. Ex Mineralibus phlegma vitrioli acidulum, modò legitimè deſtilletur, ut participet aliquid de ſulphure vitrioli, item phlegma ſulphuris, ſpiritus mineralium acidi, tàm ſimplices, quàm compoſiti, Clyſſi dicti, in ſpecie ſulphuris, vitrioli, vitrioli Philoſophici ſeu ſpiritus ſalis: in febribus æſtuoſioribus ſpiritus vitrioli, cum julebis, & potulentis aſſumpti, quorum guttulæ paucæ ſitim meliùs compeſcunt, quàm alia potus genera, qua deſtruunt acrimoniam. *Clyſſus* in ſpecie paratur ex ſulphuris antimonii & vitrioli ana: deſtillantur per retortam, ſic ſpiritus volatilis ſulphureus prodit, qui optimus in febribus ardētibus & ſiti: de quo SCHROEDERUS *in Pharm ubi de antimonio.* Clyſſi tales commodè potui ordinario vel Julebis poſſunt inſtillari ad ſiſtendam ſitim, vel guttulæ X. XX. ad XXX. (Prout acris) dentur pro doſi.

Temperata ſunt ſubducia aut ſub-pinguia, lac & ſerum lactis, *Germ. Molcken* imprimis nitro volatili turgidū, quod in febribus imprimis ſcorbuticis, æſtum compeſcit, ſive ſolùm propinetur, ſive ſolvatur in ſero lactis nitrum antimoniatum, ſive aqua deſtillata ſeri lactis, modò legitimè deſtilletur. Modus utendi eſt, ut accipiatur ſeri lactis menſura j. Huic indatur pomum citrium in taleolos inciſum, ſic enim acidum citri ex ſero lactis præcipitat, quicquid caſeoſi aut butyroſi in eo continetur. Coletur ut fiat clarum, uſurpetur pro potu. Loco cibi etiam ſumi poteſt. Loco lactis naturalis fiunt artificialia ſeu emulſiones, quæ ſitim temperant, ex ſeminibus frigidis majoribus, ut portulacæ, lactucæ, papaveris albi; aut etiam emulſio paratur ex hordeo. Conueniunt item paſſulæ, glycyrrhiza, imprimis cum radice Chinæ aut ſaſſafras decocta, & propinata.

Ea, quæ pro ſecundo ſcopo ſerum & lympham ſaliualem augent, ſunt quæcunque potulenta ventriculo grata majori doſi aſſumpta, quæ vino, vel cinnamomi alteriuſuè, aromatis gratioris tantillo, contemperata; itaut Julebi utrique ſcopo ſatisfaciant. Verum eſt, aquam ſimplicem appetere naturam: ſed in illa, præſertim frigida, aut nimis copioſa propinanda ſimus cauti; proſtant enim exempla.

pla eorum non pauca, qui ex nimio aquæ frigidæ potu ſunt demortui. Tria recenter AMATUS LUSITANUS *c.2. Curat. 62.* item SCHENKIUS *lib.3. Obſerv.* exemplum habet, quendam ex ſubito aquæ frigidæ poſt paſtum potu mortuum eſſe: Similia exempla extinctorum à frigido potu videbitis in MARCELLO DONATO *in Hiſt. Med. Mirabil. l.4. c.6.* Sin verò non immineat mors, metus eſt, ne periculoſum aſthma inducat, idque propter coagulationem ſanguinis in præcordiis, ab aqua frigida factam: Tale obſervavit GABELCHOVERUS *in C.2. Cur.17. & 18.* Alias noxas prætereo. Rariſſimum eſt, quod habet BARTHOLINUS *Cent.3.Obſ.89.* de mulieribus Gronlandicis, per aquam frigidam potam à variolis curatis: Sed, uti dixi, rarum hoc eſt, & potiùs ipſarum idyoſineraſiæ tribuendum, quàm imitandum. Raro ergò, aut nunquam aqua ſimplex uſurpanda: potiùs conveniunt hic appropriata, quæ ſalium acrimoniam blanda aciditate temperant,

Tertio ſcopo ordinariè ſatisfaciunt gargariſmata, elutiones faucium, mucilagines linguæ & faucibus illitæ; quoniam ſitis eſt faucium affectus.

Ex his variæ poſſunt fieri formulæ, imprimis ex acetoſa vulgari: nam acetoſæ radix, folia, & ſemen, decocta, liquorem ſeu aquam tingunt colore rubeo inſtar vini, & recens expreſſus ſuccus Vinum rubellum colore & ſuavi acidulo ſapore elegantiſſimè refert; unde ægri decipi poſſunt talibus. Platerus deſcribit tale medicamentum: ſc. radicem & folia acetoſæ coquit in aqua, in quo decocto ſolvit poſtmodum ſyrupos aut ſuccos appropriatos, hoc modo;

℞. *Decoct. rad. & fol. acetoſ.* ℔ j.
adde
Succ. acetoſ. rec. expr. ℥ iij.
Syr. rubium vel *berber.*
Granator. an. ʒ vj. ad ℥ j.
M. pro Julebo, S.
Julebus refrigerans contra Sitim.

Gratus eſt guſtui, ſitim, in ſpecie febrilem, ſimul compeſcit, & alvum apertam ſervat.

Uſitatum aliàs eſt Decoctum hordei ſimplex; hoc enim ſubpingue eſt, unde egregiè temperat ſalia ſiticuloſa, ut:

℞. *Decoct. hordei ſimpl.* ℔ j.
Succ. citri.
Cydon. aa. ℥ j. vel ℥ i ß. ad ℥ ij.
Tinctur. flor. bellid. vel *papaver. errat.*
Roſar. an. ʒ j. vel ʒ ij.
Syr. acetoſ. citri vel *ribium* ℥ i ß.
Spiritus vitrioli aut *Salis* q.ſ. pro grato acore,
M. D. S.
Julebus refrigerans contra Sitim.

In febribus Malignis Decoctum hordei cum C.C. aut radice ſcorzoneræ præſcribitur; quia decoctum hordei ſimplex eſt nimis crudum & flatulentum, nec ſyrupi ſemper neceſſarii ſunt; loco ergò Decocti præſcribi poteſt:

℞. *Decocti rad. ſcorzoner.*
Cichor. aa. ℔ ß.
Succ. rubi idæi ℥ ij.
Citri,
Tincturæ Flor. Bellid.
Roſar. aa. ʒ ij.
Syrup. rub. Idæi,
Acetoſ. citri an. ℥ j.
Spiritus ſulphuris q.ſ. pro grato ſapore.
℞. *Decoct. alterant.* vel *Citri Mynſ.* ℔ j.
Tincturæ Flor. bellid. ℥ ß.
Syr. rubi Idæi
Scabioſæ an. ℥ i.
M. pro *Julepo.*

Interdum Julebi inſtar Tincturarum per infuſionem ex tempore parandi præſcribuntur, qui ſunt gratiſſimi. Modus eſt hic:

℞. *Flor. roſar. rub.* vel *bellid.* ʒ vj.
Irrorentur cum
Spiritu ſulphuris q. ſ.
Infundantur in
Decoct. hord. ℔ i ß. ad ℔ ij.

Stent in loco calido, donec ſuaviter rubeſcat liquor: Colaturæ, imprimis ſi leniter abſtergere animus eſt, adde

Syr. Jujubin.
Acetoſ. citri
Ribium an. ℥ j.
(vel horum loco *Syr. rubi idæi* ℥ iij.
M. pro *Julebo* grato.
Vel
℞. *Decoct. hord.* ℔ ij.
Flor. roſar. rubr. ℥ ß.
Succi citri ℥ ij.

Stent in calore moderato, per aliquot horas: poſt blandam ebullitionem Colaturæ adde

Syr. ribium ℥ ij.
M. f. Julebus.

Loco Decocti hordei interdum non ſine fructu præſcribitur etiam *Decoctum Tamarindorum, in ſpecie quando alvus nimis clauſa,* ſimul blandè laxanda eſt: cui accedit tinctura roſarum, violarum, & bellidis, paratæ cum phlegmate vitrioli: Modus ſit talis:

℞. *Pulp. Tamarind.* vel *Tamar. contuſ.* ℥ ij.
Coq. in ſ.q. *aquæ ſimpl.* vel ℥ ij. ß.
Colaturæ adde
Tincturæ flor. bellid. cum phlegm. vitrioli par.
ʒ j. vel ʒ ij.
Violar.
Roſar. aa. ʒ j.
Syr. ribium,
Berber an. ℥ j.
M. D. S.
Julebus aperitivus contra Sitim.

Conveniens etiam eſt Decoctum Tamarindorum cum paſſulis, egregiè temperans ac ſimul alterans, præſertim iſtis in caſibus, ubi aciditas Tamarindorum non nihil ſuſpecta videtur.

℞. *Tamarind.* ℥ ij.
Paſſul. min. conquaſſ. ℥ i ß.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ.*
Colaturæ ferventi infund.
Cort. citri rec. ℥ j.
Colaturæ refrigeratæ adde
Tincturæ roſar. ℥ ß.
M. pro *Julebo.*

Sunt nonnunquam ſubjecta, quæ nequeunt præferre acida: in tali caſu optimum eſt nitrum ſimpliciter depuratum ſecundùm methodum TACHENII *Hipp. Chym. in fine,* ad aliquot drachmas uſque ad ℥ ß. vel ℥ j. menſuræ potionis ordinariæ, vel decocti hordei, vel aquæ appropriatæ additum: & ita aſſumptum egregiè confert ad efferveſcentiam maſſæ ſanguinis, & ſitim febrientium temperandam; vel quod melius nitrum antimoniatum, ſulphure antimonii in præparatione antimonii diaphoretici fixatum, cum hanc habeat vim contra malignitatem peſtis, hinc egregiè temperat ſalia, & ſitim coercet, quin etiam fomitem ſitis plus minus glutinoſum ac viſcidum reſolvit & abſtergit: convenit etiam hydropicis, quoniam urinam movet: Ex. grat.

℞. *Decoct. alicuius* ℔ j. ad ℔ i ß.
Nitri præpar. ʒ j. vel ʒ ij. uſque ad ʒ iii. & ℥ ß.
Miſc. S.
Potio refrigerans contra Sitim.

Præſcriptionis formula, quæ eſt grata, cùm aliàs nitrum ſit nauſeabundum, eſt hæc:

℞. *Decoct. hordei* ℔ i ß.
Aquæ cinnamom. ℥ i.
Nitri depurat. vel *antimoniat.* ʒ i. ad ʒ i ß.
M. S.
Potus contra Sitim.
Vel
℞. *Aquæ acetoſ.*
Semperviv. an. ℥ iii.
Roſar.
Succ. ſemperviv. an. ℥ ii.
Nitri depur. ʒ i ß.
Syr. Violar. ℥ i ß.
M. F. Potio. S.
Potio refrigerans contra Sitim.

Si acrimonia ſalſa, ut in hydropicis, ſcorbuticis, & phthiſicis, ſpiritus ſalis & nitri dulcis eſt optimus, quatenus eſt diureticus. Ratione nitri ſerum lactis, Germ. *MolcKen,* egregium etiam eſt remedium ad ſiſtendam Sitim, in ſpecie febrium ſcorbuticarum. Certum enim eſt, quod non raro ſcorbutici vehementer conquerantur de acrimonia ſalivæ ſalſa, & hinc oriunda ſiti, quæ non meliùs compeſci poteſt, quàm ſero lactis, quod nitro volatili, ſed oleoſo temperato

to turgidum, alvum ſimul apertam ſervat, ſalia quævis acria corrigit, ac per urinas expurgat. Modus utendi eſt nunc ſolitariè, nunc *cum ſucco citri acidulatum*, ſi nempè *ſuccus citri* vel *acetum deſtillatum* inſtilletur, vel cum toto aut dimidio *pomo citrio in taleolos inciſo* Menſ. j *ſeri* acidu-letur; Sic enim omne craſſamentum butyroſum, & ſuper fluum caſeoſum, fundum petit: poſtmodum colatur, & leniter exprimitur, & ſerum acidulum clarum, guſtu ſuave, contra ſitim ſupereſt. Aut quod melius eſt; Sero lactis infunditur ſuccus cochleariæ & acetoſæ, agitantur ſimul, & per pannum colantur, & fit ſerum lactis admodum appropriatum contra ſcorbuticorum ſitim. In febribus ardentibus ſerum lactis leviter acidulatum cum ſyrupo aut ſucco quodam, aut cum nitro antimoniato, eſt elegans. Inter quę temperando ſiſtunt ſitim, præter ſerum lactis, eſt imprimis ipſum quoque lac: item paſſulæ, exque his parata Decocta, quibus ſuo modo & radices Chinæ, item lignum ſaſſafras, pro circumſtantiarum ratione, addatur. Lac quidem, niſi febris aliavè circumſtantia illius uſum interdicat, utpotè quod acrimoniam quamvis notabiliter tempe rat, præprimis ſcorbuticam, hincque excitatam ſitim, competit. Emulſiones etiam ſuprà dixi convenire ad temperandam ſitim, ab acrimonia ſalſa oriundam, ex ſeminibus frigidis majoribus, item granis hordei, amygdalis dulcibus, & ſimilibus. Emulſionis hujuſmodi craſſæ dabo formulam *ad imitationem Sylvii*:

℞. *Hord. ad crepatur. coct.* ℥ ij.
(vel *ſolus* vel addita *amygdal. dulc.* ℥ j.)
Cum *Decocto* hord. ſ. *Emulſio* ad ℔ j. vel ℔ j ß.
cui adde
Iulebi roſarum aut *Syr. violar.* q. ſ. pro grato ſapore; Et erit Emulſio ſatis conveniens S.
Emulſio refrigerans contra Sitim.

Faciunt huc etiam juxta eundem SYLVIUM juſcula carnium gelatinoſa, cum aqua multa parata magiſque nitrata.

Quod ſi in ſcorbuticorum, hecticorum aut phthiſicorum ſiti temperatis contra acrimoniam ſalſam utendum ſit, præter ſerum lactis convenit Decoctum radicis Chinæ cum radice liquiritiæ; de qua videb. TIMÆUM à *GuldenKlee l. 3. Epiſt. 29. p. 687.* ad cujus imitationem præſcribi poteſt ita:

℞. *Rad Chinæ in taleol. inciſ.* ℥ j vel ℥ j ß.
Liquiritiæ ʒ iij. ʒ ß. *ad* ʒ vj.
Raſur. ligni ſaſſafr. ʒ vj.
Sant. rubri ʒ ij. vel iij.
Inciſa & contuſa infund. in
Aquæ comm. ℔ vi. vel iix.
Stent in Balneo Mariæ per noctem; manè adde
Paſſul. min. conquaſſ. ℥ j ß ad ℥ iij.
Coq igne lento, vaſe benè cooperto ad ℔ iv.

De quo æger quotidiè ſubindè pro lubitu capiat bonum hauſtum in ſcorbuto, phthiſi, lue venerea, & ſimilibus; manè calidè, & à meridie frigidè.
D. S.
Potus contra Sitim.

Quod ſi hìc quidam acidum aut citri aut acetoſæ addere velit, pro me erit conceſſum.

Mentio facta eſt radicis liquiritiæ: hæc cum ſemine fœniculi decocta temperat ſitim, quando oritur præciſè ab acrimonia ſalſa, qualis affligit phthiſicos, hecticos, empyematicos & catarroſos; in quibus caſibus non adeò conveniunt acida, aut hæc ſaltim parciſſimè; Sed potius propinanda ſunt temperata talia ex glycyrrhiza, paſſulis, & ſimilibus: præſcribitur vel ſola, vel cum hordeo, aut aliis. Exemplum ſit tale:

℞. *Hord. crudi* M. j.
Paſſul. min. contuſ. ℥ j. vel ℥ j ß.
Semen. aniſi,
Fœniculi an. ʒ j. vel ʒ j ß.
Rad. liquirit. raſ. & inciſ. ℥ ß. vel ʒ vj.
Coqu. in Menſ. ij. *Aquæ font.* ad conſumptionem tertiæ vel quartæ partis, circa finem addendo,
Cinnam. opt. ʒ j. ad. ʒ j ß.
De Colatura bibat æger, quantum lubet.

Hoc aliquando in imminente tabe ſcorbutici, cum ſiti læſa, ſaliva glutinoſa, & appetitu dejecto, ſalubriter præſcripſi. Vel

℞. *Hordei mund.* M. j.
Paſſul. min ℥ j.
Crem. Tartari ʒ ij.
Cum ſ. q. *Aquæ ſimplicis* coqu. invicem ad crepaturam hordei.
Colatura. D. S.
Potus alterans & laxans.

Sed de his aliiſque ſalivæ vitiis corrigendis conf. SYLVIUS *l. 1. Prax. cap. 51. & 52.* Ex omnibus, quæ ſalivam, viſcidam ac glutinoſam attenuant, & reſolvunt, impri mis excellit ſal ammoniacum internè ſubindè uſurpatum.

Denique in leviori malo pro fallenda ſiti conveniunt gargariſmata quæcunque, quæ os abſtergunt & fauces eluunt, ac ſimili ratione licèt non tollant, ſaltem minus torquere faciunt. Convenit itaque imprimis aqua communis, in qua nitrum depuratum vel antimoniatum diſſolutum: item cereviſia ſecundaria calidè gargariſata, ac diverſæ oris collutiones, quæ aliàs in febribus continuis præſcribuntur; præſertim quando lingua eſt arida, ſcabra, plus minus nigricans. In talibus caſibus ſuccus ſempervivi majoris; item mucilagines linguæ & faucibus ſqualidis & aridis illinendæ, ex ſemine pſyllii, cydoniorum, malvæ cum aqua roſacea & ſempervivi majoris, aut cum phlegmate vitrioli extractæ: & horum mucilaginum ℥ j, ſolet convenienter addi ana vel dimidium ſucci ſempervivi expreſſi, aut cydoniorum, & immiſceri tantillum nitri depurati bene, vel ſalis amoniaci: v. g.

℞. *Aquæ ſemper. v vi maj.* ℥ iii.
Succi eiuſdem ℥ j ß.
Mucil. ſem. cydon cum aqua ſpermat. ranarum extr. ℥ i.
Salis ammoniaci ʒ i.
M. S.
Mucilago refrigerans contra Sitim.

Liquor detineatur in ore aliquamdiù, hinc denuò expuatur.

Vel
℞. *Mucil. Sem. cydon. cum aqua ſempervivi extr.* ℥ j ß.
Succ. ſempervivi rec. expr. ℥ i. vel ℥ j ß.
Nitri ʒ i. ad ʒ j ß.
M. S. ut *anted.*

℞. *Mucil. ſem. cydon. cum phlegm. vitrioli extr.* ℥ j ß.
Syr. ru. i idæi vel *violar.* ʒ vi.
M. S. ut ſuprà.

Hæ mixturæ linguæ impoſitæ eadem denuò tractabilem reddunt, & fauces blandè humectandó, ſitim quidem ſedant & fallunt, non au em radicitus tollunt. Citrus quoque in taleolos inciſus, ſaccharo inſpiſſatus, vel ribes conditi, aut etiam aliquid de ſyrupo rubi idæi, acidulato cum pauco ſpiritus ſalis dulcis, in ore contineri poteſt. Quo etiam rotulæ aut morſuli ex ſaccharo cum ſucco citri aut berberum parati ſpectant: item ſilices parvulæ, aut cryſtallus ore volutata: vid BORELLUS *Cent. 2. Obſer. 68.* Quò ſpectat quoque maſtix. MINDERERUS *in Medic. Militari*, ſiccum panis fruſtum aut globulum plumbeum hinc inde in ore volvi jubet.

Sunt etiam quidam, qui omne manè tantùm non continua ſiti torqueri ſolent, & tantum ſani ſunt: talem ſitim optimè ſiſtit Vinum abſinthites jejunio ſtomacho hauſtum; temperat enim oleum vitioſum, Maſſam ſanguineam inquinans.

Denique obſervandum, quod æſtuantes, aut intenſiùs laborantes, aut magis defatigati, ſiticuloſi exiſtant, in quibus optimum levamen eſt ſpiritus vini Cochlear j, qui parte ſua volatili oleoſa temperat & tollit acrimoniam ſalium, ex defectu ſpirituum in laboribus diſperſorum ortam; Conf. hic in ſpecie *Act. Anglic. Vol. 1. pag. 405. & 578.* Huius loco & Vinum vetus generoſum non erit inconveniens.

CAPUT II.
DE
SITIS DEFECTU.

SEcundum in Siti Vitium eſt *Sitis deficiens.* Sitim imminutam aut deficientem quod ſpectat: affectus eſt rarus,

ratus, imprimis in juvenibus: Nihilominus tamen proſtant exempla, ubi non tam in morbo, quàm citra illum, non rarò ad longum tempus omnis potus fuit neglectus: quales hiſtorias videb. in PLATERO *Obſervi.* 237. & LOTICHIO *lib.* 4. *Obſer.* 1. & 2., ubi exemplum ſingulare habet de puero ab omni vino & cereviſia, nec non aqua abhorrente, & qui ne aquam quidem unquam guſtaverat, utut egregiè & athleticè vivens, & quod magis mirandum, progenitus fuerit à patre inſigni helluone. BORELLUS *Cent.* 2. *Obſ.* 68. ſimilem Obſervationem habet de abſtinentia à potu per ſex annos; item per annum integrum: & ſimile ferè exemplum videre eſt in RHODIO *C.* 2. *Obſerv.* 56., ubi juvenis nunquam potans introducitur; qui tamen multùm delectabatur fructibus ſucculentis, qui dederunt materiam copioſam lymphæ ſalivali, & muco, unde non facilè potuit ſitire: nam ubi adeſt copia muci, non eſt ſitis. BORELLUS *l. a.* habet obſervationem de Medico, qui nunquam ſputum reiecit, nec mucum, utut optimè ſanus: Cæterum iſta lympha, quæ per ſcreatum excernitur, ipſi fuit converſa ad fauces, unde raram habebat ſitim, & propter humectationem inſufficientem difficulter loquebatur. Notum præterea eſt, ex HIPPOCRATE, quod ſplenetici ſint ſalivatores; hinc facilè fieri poteſt, ut tales ſplenetici ſatis diù à potu abſtineant: Exemplum habet PANAROLLUS *in Pentecoſt.* 2. *Obſ.* 19. de Splenetico quodam, per trimeſtre ſpatium nil omnino bibente. Quod verò delirantes nonnulli potulenta haud appetant, oblata detrectent, non eſt hujus loci, ſed inter delirii effectus numerandum.

PROGNOSIS.

De cætero, ſi ægri non conquerantur de ſiti, quæ tamen in febribus ardentibus vel ratione aliarum circumſtantiarum, adeſſe debebat, peſſimum eſt ſignum; innuit enim deficientem ſenſum partium in lingua & magnam mentis alienationem.

CURA

Sitis deficiens, ſi non in delirantibus obſervari contingat, aut ab humiditatibus aquæ minuſque ſalſæ in ventriculo & faucibus abundantia; aut à ventriculi ſtupore videtur dependere; adeòque illius imminutionem, & ventriculi per acriora ſtimulationem & excitationem poſtulat: quod præſtant ſal cardui benedicti, tinctura tartari probè acris, & tartarus vitriolatus, arcanum duplicatum, arcanum tartari, ſal ammoniacum cum aromatibus miſtum, Elixyr ſtomachale Micheali s, Proprietatis, cum & ſine acido.

CAPUT III.

DE

SITI DEPRAVATA.

Sitis depravatæ rariſſima exempla ſunt, quæque ſine fame depravata rarò exiſtit, dum quædam ſubjecta aceto præ aliis delectari potibus interdum obſervamus, & ferè ad hiſtorias de pica vel Malacia pertinet, cum quibus unam eandem cauſam & curam exigit.

CURA.

In febribus ardentibus convenit imprimis vel aqua ſimplex, vel cereviſia ſecundaria; cui addatur dimidium Vini Rhenani, addendo pomum Citri unum alterumve in taleolos inciſum, quæ miſta ſufficiunt pro Julebo; quibus in malignis optimo conſilio addi poteſt gelatinæ C.C. rec. ℥j. in Menſura iſtius Miſturæ. Vel

♃. *Crem. tartari.* ℥ß.
Sacchar. ℥ij.
Aquæ font. Menſ. j.

Coque pauliſper ad diſſolutionem tartari: remove ab igne, &
iniice
Cinnamomi fruſtulatim conciſi ʒ ij.
tegatur probè, & in loco frigido frigeſcat: adde, ſi placet, flores papaveris eratici.

Vini ſaporem refert, & potus eſt gratiſſimus, & verè univerſalis.

Cætera ad Faſtidia cereviſiæ recenſenda ſunt: de quibus *ſuprà actum.*

Abſolvimus ea, quæ pertinent ad Famem & Sitim læſam: Excipiunt hæc Deglutitionis & Maſticationis læſiones.

SECTIO III.

DE

ALIMENTORUM MASTICATIONE.

Solida alimenta aſſumpta, antequam ſtomacho tranſmittuntur, priùs in ore ad meliorem ſui tranſmutationem per maſticationem præparantur; beneficio comminutionis & contritionis à dentibus, imprimis maxillaribus, & beneficio eorum cum ſaliva permiſtionis & ſubactionis. De dentibus vide MOEBII *Fundamenta.* Sunt autem oſſa ſui generis, & primariò à muſculis temporalibus moventur.

Saliva eſt Lympha ſui generis in glandulis conglomeratis maxillaribus & ſtomaticis copioſis, tàm palatinis, quàm ſublingualibus, è ſanguine arterioſo emulcta, & in os propriis ductibus effuſa; conſtans primariò copioſa parte aquea, quæ ſubtili & occulto acido volatili eſt impregnata, unde attenuativam, inciſivam & fermentativam obtinet vim: propter quos fines etiam alimentis ſub maſticatione permiſcetur, ut huius medio ad melliorem fermentationem in ſtomacho, & faciliorem fermenti ſtomachici ingreſſum præparentur, cùm ſaliva hæc cum fermento dicto magnam analogiam & convenientiam, adeòque homogeneam, quodammodo habere videatur Originem ex glandulis ſalivalibus videbit. in STENONIS *Obſervat. anatomicis de variis Oris, oculorum, &c. vaſis*, item WARTHONIO *in Adenographia c.* 24. Eiuſdem verò uſum vid. in DEUSINGII *Exercitationibus de Nutrimenti animal. Elaboratione pag.* 3. item *in Appendice huius Exercitationis p.* 303.

Panis biſcoctus Saliva impregnatus materiam farinæ fermentat.

In Saliva eſt vis aromaticalis

Præter quam uſum primarium Salivæ, dum nempè parte aquoſa alimenta reſolvendo, ſalina acidula eadem incidendo & penetrando, adeòque inſtar fermenti, farinaceæ maſſæ additi, fermentationem in ſtomacho facilitat; ſecundario etiam confert ſaliva:

1. Fermentum ſtomachale ex parte reſtituendo.
2. Fauces & gulam pro faciliori deglutitione lubricando.
3. Linguam, & os pro promptiori illius motione & loquela humectando.
4. Sitim aliàs perpetuò moleſtam reſtinguendo.

Tanta autem ciborum præparationis in ore eſt neceſſitas, ut horum comminutionem non ſufficientem quàm plurima animalia ruminando reſarciant: Sicuti Salivæ deglutitæ, reliquias ciborum in fermentum mutantis, deficientem permiſtionem aves in ingluvie abſolvunt: vid. MARCUS SEVERINUS *Medic. Hippocratica pag.* 303. Obſervantur enim homines ruminantes, quorum ventriculus muſculoſus: vid. BARTHOLINUS *in Cent.* 5. *Hiſtoria* 16., item RHODIUS *in Cent.* 2. *Hiſtoria* 59., item HORSTIUS *lib.* 4. *Obſer.* 9. & *ſeqq.* Anatomen ingluviei videbitis in BARTHOLINO *Cent.* 4. *Epiſt. p.* 235. & 342. *Alimentorum aſſumptionem & Maſticationem læſam* quod attinet: accuratè & ſuccinctè ſecundùm Theoriam pro more complexus eſt SYLVIUS *lib.* 1. *cap.* 4. *Prax. De ſalivæ ſecretione, & motu vitiatis l. a. cap.* 51. & 52. Primaria, quæ hic occurrunt, vitia ſunt, quando aut im-

minui-

minuitur aut deficit plus minus; vel quando depravatur Maſticatio. In imminuta aut deficiente maſticatione primaria vitia ſunt, vel muſculorum moventium (ad quos etiam muſculoſa congeries, linguam conſtituens, pertinet; de cujus tamen malis *infra*, ubi de *Guſtus vitiis*;) unde Spaſmus Cynicus & Tortura oris: vel Maxillarum, & cum his dentium molarium.

CAPUT PRIMUM.

DE MUSCULORUM MASTICATIONI INSERVIENTIUM VITIIS, IN SPECIE.

DE SPASMO CYNICO ET TORTURA ORIS.

Quoad muſculos moventes, primariò muſculi temporales & hinc muſculi genis & labiis communes, ſui conſiderationem merentur, eum in finem à natura Magiſtra fabricati, ut præter ornatum decentem, movendæ maxillæ inferiori, & ad ſuperiorem convenienter, idque validè, adducendæ inſerviant.

Vitiatur horum muſculorum motus, quando vel Spaſmo laborant, adeòque convulſi, ſeu pertinaciter eorum fibræ contractæ & rigidæ perſiſtunt, adeoque inferior maxilla ſuperiori conſtanter adducta perſiſtit: vel quando iidem paralyſi laborant, & fibræ eorum relaxatæ & flaccidæ inferiorem maxillam pondere proprio deorſum labi permittunt, abſque reductione ad ſuperiorem. Convulſio ac Paralyſis temporalis muſculi rara eſt, quin cum convulſionibus univerſalibus epilepticis & reſolutionibus univerſalibus apoplecticis concurrat, quibus curatis univerſaliter, & particulariter horum affectus ceſſat; ridentibus, vel potius canibus ringentibus niſi interdum ſpeciale muſculi vulnerati, vel alio modo affecti, ſubſit vitium, particularibus remediis externis, pro caſuum varietate, & cum aliis ſimilium partium ſimilibus affectibus convenientia vel analogia, curandum.

Genis & labiis inſervientium muſculorum ſimultanea convulſio aut paralyſis pariter non niſi aliis gravioribus hujus generis aliarum partium internarum affectibus ſupervenit, & tunc ſpeciatim utriuſque faciei partis convulſio & oris hinc facta utrinque diductio, tanquam in ridentibus, vel potiùs canibus ringentibus, *Spaſmus Cynicus* dicitur. Sin verò alterutra ſaltem faciei Muſculorum pars vel convellatur, vel paralyſi afficiatur, & exinde recta oris figura in alteram partem diſtorqueatur, in convulſione quidem pars ſana ad ægram convulſam, in paralyſi pars ægra reſoluta ad ſanam, *Oris Tortura* ſpeciatim dicitur: in qua modò dicta oris ad alterum latus diſtorſione oculus alter ritè claudi nequit, nec æger debitè exſufflare, quando exſpuere juſſus, ex altero tamen oris latere id præſtare poteſt. Quod ſi æger jubeatur ridere vel litteram O pronunciare, facilè apparebit, alteram faciei partem liberè movere non poſſe. Quòd ſi pars faciei dura ſit cum ſenſibili plus minus dolore, & hæc aliam rectè ſe habentem ad ſe trahat, à convulſione illius lateris malum eſſe, palam fit. Sin verò pars affecta mollis, laxa & minus ſenſilis (& ejus oculi inferior palpebra ferè decidit) ad ſanam partem trahatur, à paralyſi malum eſſe oſtenditur.

CAUSÆ.

Cauſæ equidem, tam externæ quàm internæ, hujuſmodi convulſionum & paralyſium ſuo tempore, ubi de his in genere tractabimus, evolventur. In ſpecie nunc in radice ac principio nervorum, ad faciei alteram partem derivatorum, hæret malum; tumque dimidium faciei totius, quin etiam aliæ illius lateris partes, plures vel pauciores, ſimul afficientur. Sin verò ſpecialiter vel in muſculo uno alterove faciei, vel in nervi cujuſdam ſurculo ſpeciali, ad hos derivato, Malum hæreat, illa ſaltem faciei pars, quam iſte muſculus regit, occupata apparebit: ſic verbi gratia, Torturam oris à paralyſi tali particulari putat EPIFHANIUS FERDINANDUS *in Hiſt. Med.* 12. natam, ex ſæpiùs repetita applicatione aceti acerrimi, cui fuerat immaceratum lithargyrium, ad foveas in variolis delendas: non ſecus ac HENRICUS *ab* HEER *in Obſervat.* 17. notat, quendam ex ebrietate ſopitum & tota nocte nive verberatum, Tortura oris maxima exinde laborantem, dextra gena feneſtræ viciniore omninò reſoluta. Torturam verò oris ex Spaſmo natam obſervavit PLATERUS *lib.* 1. *Obſervat.* 138. & 139.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*, Tortura Oris, ſi per ſe extiterit, malum eſt difficile, aut tardè curabile: ſi verò acutis morbis ſuperveniat, eaque ex Spaſmo, periculoſiſſima; quò etiam pertinet *Aphoriſmus* HIPPOCRATIS 49. *Sect.* 4. In febre non intermittente, ſi labium aut ſupercilia, aut oculus, aut naſus pervertatur, imbecilli jam corpore, in propinquo jam mors eſt.

In ſpecie ſuperveniens Spaſmo vel paralyſi reliqui corporis apoplexiam, vel epilepſiam univerſalem, inde mortem portendit: Conf. *lib.* 2. *Prognoſt.* T. 8. & FONTANUS *in Methodo dignoſcendi Morbos cap.* 2. *pag.* 8. & 10.

CURA.

Cura præmiſſis univerſalibus, i. e. primas vias laxantibus, aut ulteriori efficacia fortiùs purgantibus, & ſudoriferis ex aromaticis & volatilibus, quin & interdum Decocto ſudorifero ex lignis, per aliquot dies continuato, ſiquidem ex paralyſi fuerit malum, utpotè frequentiùs; poſteà Veſicatoria nuchæ vel ad aurem affectam applicentur; ubi etiam cucurbitæ ſcarificatæ admoveri poſſunt. Hinc Caſtoreum, tàm interne quàm externè uſurpatum, eſt optimum: Extractum ejus in ore detineatur; Eſſentia caſtorei extrinſecùs loco affecto crebriùs illinatur, præſertim cum Tincturaſiæ dulcis ſive Benzoes commiſta, quam commendat TIMÆUS à *Gulden Klee in caſibus pag.* 73. Quin & eſſentia riroſmarini, ſalviæ, &c. ſimiliter admoveri poſſunt. Nucha item & vertebræ colli aqua vitæ (i. e. ſpiritu vini) rectificata foveri, & illiniri oleo deſtillato, chamomillæ, ſuccini & terebenthinæ debent. In ore detineantur Maſticatoria: v. g. Rotulæ Plateri

℞. *Nuc. Moſchat.* ℥ ij.
Rad. pyrethri,
Angel.
Semin. ſtaph. agr. vel *ſem. coriandri*,
Sinapi an. ℥ j.
Angel. (vel *cumini.*)
Cubebar. an. ℥ ß.
Piper. ʒ ß.
Maſtich. ℥ j ß.
Ceræ q. ſ.
M. F. *Rotulæ.*

Aut caſtoreum in Spiritus vini diſſolutum; aut fiat gargariſatio, vel diuturna in ore retentio Decocti radicis pyrethri cum ſemine erucæ.

Ex ſpaſmo ſi fuerit malum, univerſalia iſta ſimiliter locum habent; uti & ſudorifera, & hinc quælibet ex & cum caſtoreo parata remedia. Speciatim obſervanda & fructuoſè imitanda. Cura PLATERI *l. c.* per Narcotica aromatica, mediante ſudore & ſomno, hujuſmodi affectum curantis, ver. gr. Mithridatium, ſyrupum papaveris, opiata & ſimiliter. Euporiſton optimum ex ſemine graminis, *Heu-Saamen*, inſtar fotus uſurpatum. Plura de hoc affectu videbit. in SENNERTO *l.* 2. *Prax. par.* 1. *cap.* 8., item in TIMÆO *von GuldenKle in Caſ.*, *p.* 73. M: A. N. C. *Anno* 3. *Obſervat.* 332.

CAPUT II.

DE MAXILLARUM VITIIS.

Maxillarum & his mediantibus dentium molarium vitio læditur Maſticatio, quando maxillæ immobiles vel in partem, vel in totum fuerint; idque vel ob luxationem, in qua os nimis hiat, à quavis violentia externa factam, interdum ex oſcitatione vehementiori adeòque nimio oris hiatu inductam, facilè tunc per inflictam alapam, vel per percuſſionem, ſub mento, tunc curabilem; vel ob tumorem, aut faucium in tonſillis inflammatis, aliave ratione nimis tumentibus, in quibus vix os aperiri poteſt; aut Parotidum, liberum in ſua cavitate maxillæ proceſſibus motum impedientium; vel quando nutritionis privatæ errore, aut univerſalis ex Maſſa ſanguinis quaſi decubitus ratione, lentus tartareusve humor junctionem illam maxillæ cum oſſibus temporum repleverit, adeòque motum liberum illius impediverit, ut in Scorbuto interdum contingere affirmat SENNERTUS. Quæ tamen omnia mala facilè patent, eorumque ex aliorum ſimilium graviorum curatione medicatio manifeſta eſt. Conferatur quoad maxillarum hos & ſimiles affectus, SENNERTUS *l.* 2. *c.* 17. His fere modis imminuitur aut deficit maxillæ motus, ad aſſumptionem & maſticationem requiſitus.

ARTICULUS UNICUS, DE DENTIUM STRIDORE.

Depravatur, quando tremulè movetur maxilla, unde ſonus ex dentium crebriore colliſione natus ſupervenit in affectu, ob id *ſtridor dentium* dicto. Oritur propriè à ſpaſmo reciproco muſculorum in genis, abductioni & adductioni mutua opera inſervientium, qui aliquali convulſio motu affecti ſtridorem talem inferunt.

CAUSÆ

Specialiores hujus *Cauſæ* ſunt vel frigus externum, vel vermes ſeu lumbrici inteſtinorum, ex qua cauſa ſtridor dentium nocturnus infantibus familiaris exiſtit: Sicut & ex cauſis aliis, convulſionibus communibus, oriri poteſt. Speciatim etiam per conſenſum fieri ſolet, in febrium nempè rigoribus, in quibus non rarò eſt ſtridor dentium, ob conſenſum cum partibus circa præcordia membranoſis.

PROGNOSIS.

Sine manifeſta cauſa ſuperveniens adulto dentium ſtridor, malum portendit, aut apoplexiæ aut epilepſiæ imminentis.

In febribus dentibus ſtridere malum, præſertim ſi deliranti id accidat.

CURA.

In *Cura* cauſis ſublatis, & ipſe affectus morboſus ceſſat; optimum tamen remedium eſt Balſamus Peruvianus, extrinſecus uſurpatus.

CAPUT III.

DE DENTIUM VITIIS.

Dentium vitio Maſticatio læditur, quando vel deficiunt, vel, præſentes licet, vacillant, aut carie, & ſtupore affecti, aut dolore afflicti fuerint.

ARTICULUS I. DE DENTIUM DEFECTU.

CAUSÆ.

Deficiunt dentes vel proprio, vel alieno, gingivarum nempè vitio, *infra, ubi de dentium vacillatione*, prolixius explicando. Proprio vitio, dum evelluntur, aut excutiuntur, à quavis cauſa externa, vel ita alterantur, ut tanquam minus viventes non ampliùs cum gingiva viva cohærere queant, ſed ſponte ſua decidant. Uti enim mortificatum, v.g. carioſum os, cum vicinis partibus, vita communi & propria pro ratione ſpiritus influi & inſiti gaudentibus, uniri nequit, ſed neceſſe eſt, ut excidatur & ſeparetur, quo cum vivo oſſe partes ſubjacentes molles, viventes, conſolidatione debita, nutrimento mediante, uniri denuò queant; ita dens minus vitalis non jungitur amplius gingivæ, ſed ab hac ſeparatus excidit. Idque (1.) ſi mortuus fuerit propriæ ætatis, adeòque ſenii ſui ratione: de qua vid. HELMONTIUS *Alimenta Tartari inſontia* §. 25. (2.) Si ab externis nimis lædatur & vitietur, ut ſunt nimis frigida, copioſiùs aſſumpta, dentibus inimiciſſima, & quæ ſenium eorum accelerant; item nimis acida, dentes & gingivas quaſi amburendo alterantia; item nimis calida, eaque vel crebriùs aſſumpta, vel dentibus admota, à quibus ſucceſſivè ita penetrantur & arroduntur dentes, ut fruſtulatim tandem excidant. Quò facit perverſa plurium conſuetudo, dolores dentium vel aceto ſimplici, vel per coctionem medicatam curantium, à quibus ſtupeſcunt non ſolum omninò dentes, & inſenſibiles ſic fiunt ſubtiliores illorum intimæ fibrillæ; ſed & ipſi dentes ſimul mortificantur & corroduntur. Par ratio eſt opiatorum ſæpius uſurpatorum. (3.) Nimis viſcida & glutinoſa dentibus inimica ſunt, ut ſunt omnia dulcia, ſaccharum, Ficus, uti & caſeus: Hæc ipſa enim, ut promptè & tenaciter dentibus adhærendo, tranſpirationem eorumdem propter neceſſariam nutritionem impediunt; ita & ſucceſſivè acorem attrahunt, qui continuata ſui adhæſione, ſucceſſivè eoſdem alterat: hinc & lac & quælibet lacticinia, ob hanc rationem inimica dentibus obſervantur, eoſque ad ſui corruptionem ſeu cariem & ſucceſſivam deficientiam diſponere. Hæc ipſa gingivas ſimul plus minus alterando, & laxiores ac flaccidiores reddendo, indeque nutrimentum, pro dente per gingivas tranſmittendum, corrumpendo, ipſos dentes inſigniter lædere valent. (4.) Carie denique plus minus exeſi dentes à lapide dentali ſeu lithodonto obſeſſi, ſeu ſordibus variis inquinati, nigrique ac fœtidi redditi, minus firmiter cohærent, ſed ſucceſſivè decidunt: Quæ poſteriora vitia non niſi ex vitiata dentium nutritione privata, undecunque primitus orta, originem ducunt. In quem finem noto, nutriri dentem non ſolùm per propria ſua vaſcula, arteriolas & venulas, circa ſui radicem implantatas, ſed lateraliter etiam ex adhærentibus ipſis gingivis; unde & tam firmus eorum, quouſque ſani ſunt, eſt nexus, ut dens ceu oſſeum concretum, ex ſe indolens, quouſque gingivis inveſtitur, acutiſſimi tamen ſit ſenſus, adeò mutuæ vitæ & nutritionis dentes ſunt participes. Ac ſanè particularis, ac præ aliis partibus propria dentibus eſt nutriendi & augmentandi ratio, adeò ut, cùm continua attritione neceſſariò imminuantur, niſi nova eaque continua augmentatione reparentur, brevi penitus abſumerentur: Quod ulteriùs ex eo patet, quod uno evulſo vel elapſo vicini utrinque ſe dilatare magis ſoleant, & ex oppoſito ipſi reſpondens oblongari non nihil, & in prioris ſpatium aliquantulum ſubintrare obſervetur.

DIAGNOSIS.

Dentium defectus per ſe, partim αὐτοψίᾳ, partim ex relatione, patet.

Cauſarum verò diverſitas dignoſcitur vel ab antecedente violentia externa, vel diuturna Mercurii tractatione, vel ab hoc producta ſalivatione, vel à ſcorbuto: utpotè quibus prægreſſis, vel præſentibus, de cauſis certi erimus.

PROGNOSIS.

Dentium defectus ſi fuerit à cauſa externa, de vicinis nihil metuendum, modò adhuc ſint firmiores: Si verò oriatur à cauſa interna, v. g. ſcorbuto &c., reliqui facilè ſequuntur, & ſucceſſivè elabuntur.

CU-

CURA.

Quoad *Curam* dentes excidentes aut deficientes reparare, ſolius naturæ eſt, quæ in junioribus per recentium dentium ſubnaſcentiam priores alveolis ſuis extrudit, & defectum ita reſtituit. Quandiù itaque dentium novorum primordia & quaſi ſemina intra gingivas reſtitantrecondita; novi dentes poſt priorum defectum renaſci facilè poſſunt: id quod non tantùm genuini ſeu *ſapientiæ* dicti *dentes* comprobant, ſed quod etiam interdum in ſenectute dentes renati obſervati fuerint. Arti quod relictum eſt ſaltim defectus illos naturæ nonnihil ſupplere poteſt, artificiales dentes ex ebore, vel dente hippopotami fabricatos, in iſtorum locum ſubſtituendo, pro loquelæ ſaltem gratia, non autem pro melioris Maſticationis beneficio. Equidem exempla quædam proſtant dentium ſanorum, ex homine recenter revulſorum, in proprios vel alienos alveolos denuò inſertorum, firmiter cum gingiva coalitorum; tanquam ſi nunquam dens defuiſſet, ita ut etiam maſticatio fortis hoc modo perfici potuerit: ſed quoniam adeò incerta res nondum confirmata eſt, eam in medio relinquo: vid. *Obſervationes Schenkii pag.* 202. *ex* PARÆO *l.*1 *cap. de dentibus*, item RIVERIUS *in Obſeru. Communic. p.*357. *vel* 685. & BORELLUS *l.*1. *Obſervat.* 10. *pag.*18.

Quodſi dentes elabantur aut ab incauta Mercurii tractatione, aut ſalivatione, conveniunt medicamenta Solaria, aut ipſa folia auri deglutita, &c. Ubi autem malum fuerit à ſcorbuto, acrimonia ſeri ſcorbutica temperanda, quod *infra ſuo loco patebit*.

ARTICULUS II.

DE

DENTIUM CARIE, FOETORE, ET VERMIBUS.

C*Ariem* igitur *dentis* quod attinet: eſt hæc arroſio dentis, nunc major nunc minor, qua inſenſibiliter ſubſtantia ejus abſumitur, & nunc ſucceſſivè excavatur, nunc altero latere pedetentim conſumitur, donec ſucceſſivè magis corroſus fruſtulatim excidat. Inchoat Malum ut plurimum in parvo puncto extrinſecùs, quod nigreſcit primitùs, hinc foraminulum aperitur, ſicque ad interiora ejus penetrat, quæ quò teneriora ac molliora, indeque faciliùs diſſolubilia, eò promptiùs abſumuntur, & dentem cavum reddunt. Conjungitur tunc, ad interiora ubi penetraverit corroſio, dolor, nunc major nunc minor, prout radicem dentis nerveam diverſimodè ſimul arroſerit. Ex corroſo ita dente nata ſanies, ubi per dentis foraminulum relictum, ceu per fiſtulam, liberum ſpatium effluendi haud nacta fuerit, ſed interiora magis ac radicem dentis unam alteramve, ſpeciatim in maxillaribus, vitiaverit, acrimonia ſua nunc gingivam, nunc ipſam maxillam arrodit; & præſertim per illa hujus foramina, per quæ vaſa in dentes ſubeunt, ſenſim extra effluit, & tubercula nunc in gingivis, nunc ſub maxillis, excitat, quæ tandem exeſa ſanioſum acre liquamen fundunt. Et licèt curetur tale tuberculum & excitatum ulcuſculum, ſubinde tamen quoties ex carioſo dente ſub nutritione vitiata nova ſanies generatur, recidiuat, & interdum in fiſtulam vel gingivæ vel maxillæ degenerat, adeò ut talia curari nequeant, niſi dens læſus evulſus fuerit.

Fœtorem etiam ſubinde dentes carioſi inferunt, halitum oris inficientem, præſertim ſi major fuerit eorum evacuatio, ut alimenta carnoſa retenta in eadem putredinem attrahere queant.

Imò ex nutrimenti dentis carioſi proprii corruptione, aut alimentorum maſticatorum in iiſdem retentorum putredine; *Vermes* in eorum cauitatibus generantur, graviſſimorum dolorum aliquorum Malorum Autores.

CAUSÆ.

Cauſa Cariei eſt læſa dentis quacunque occaſione nutritio, ſive gingivarum vitiatarum, & à contiguo dente abſcedentium, indeque ejus lateralem nutritionem impedientium, (unde ſcorbutici gingivæ vitio omnium frequentiſſimi Cariem patiuntur,) eveniat culpa, ſiue ipſe dens ſub nutrimenti aſſimilatione, aut hujus ſucceſſiva tranſpiratione fruſtratus, ex illius corruptela, & in acridum corroſivum degeneratione, Cariem pedetentim contrahat, Acidum itaque ex nutrimento dentis degenerato, dentem corrodens cariem inducit.

Cauſæ remotæ rationem habent tàm omnia dentes alterantia ſuprà allegata, quàm infrà circa gingivas, quoad dentium vacillationem, alleganda.

PROGNOSIS.

Caries dentium maturè curanda, aliàs ſæpiùs recurrentes odontalgias, tubercula & parvos abſceſſus gingivarum aut ſub maxillis, interdum etiam fiſtulas, circa dicta loca inferre poteſt.

CURA.

Quoad *Curam* carioſorum dentium, preſentiſſimum equidem remedium eſt dentis carioſi evulſio, interdum etiam neceſſarium, ſi longiùs proceſſerit Caries; cùm facilè aliàs contiguus dens contagio carioſo infici, & hinc idem Malum contrahere poſſit: Ut taceam confirmatam Cariem, alia ratione, quàm evulſione, curari non poſſe. Quamdiù verò vel nondum eò uſque proceſſerit malum, vel propter pericula, ſub dentium evulſione interdum obſervata, hæc nimis metuatur, remediis res tentanda eſt, Cariei ſcilicet progreſſum ulteriorem inhibendo.

Evulſio appropriato peragitur Inſtrumento, ac ſuccedit eò meliùs, quò minùs firmiter dens hæſerit, & quò magis idem vacillaverit. Quò autem diſponatur ad facilem magis, & minus dolentem evulſionem, remedia quædam à nonnullis adhiberi ſolent, ver. gr. Tithymali ſuccus denti inditus: aut ſi ex eo & ſale ammoniaco formentur globuli, aut cum farina triticea paſta, & cauitati dentis indatur.

Præter Tithymali lac alia ex ſimili lacteorum genere pari virtute pollent: ut Lac ficulneum farinæ admiſtum; vel ex lacte Tithymali cum farina triticea ſubacto fiat paſta, quæ frixa in pinguedine ranæ facit dentes ſine doloro cadere: vel farina ſiliginis miſceatur cum lacte cataputiæ inſtar pultis, indatur den ti cauo, ſicque aliquamdiù permittitur, brevi ſic cadere affirmant. Succus pariter chelidonii majoris, cavis dentibus inditus, eos frangit & eiicit. PETRUS ASSELINÆUS certum prodidit, quod ſi cicada, æſtate inter ſegetes cantando ſe oblectans, contuſa imponatur denti corrupto, tunc integrum illum eximi poſſe: vid. VELSCHIUS *Mitomim. Cent.* 2. *Obſerv.*82. *annex. Anno* 4. M. A. N. C. Pinguedo item ranarum viridium, dentibus affricata, aut iiſdem indita, dentium caſum promovet: nempe coquuntur ranæ in olla vitreata affuſa aqua communi, & pinguedo quædam innatabit, quæ dentis evulſionem promovet. Vel

24. *Gumm. ammoniac.*
Sem. hyoſcyami.
Succ. eiuſd. an. ℥iß.
Mixtis addatur.

Pinguedo ranæ viridis, & *ceræ* parum, f. *Unguentum* denti extrahendo applicandum vel indendum.

D. S.

Unguentum Singulare pro dentibus.

De urina & dente canino, huic uſui proficuis, vid. SENNERTUS *l.*2. *Prax.* §. 1. *c.*10. *p.*27.

Cariei verò ulterior progreſſus per artem & medicamenta inhibetur, efficaciſſimè imprimis per inuſtionem dentis carioſi in loco carioſo cum Cauterio actuali, ſive ex ferro ſive, ob ſubtilitatem commodiorem ex argento vel auro facto; quo facto, auro foliato dens cavus repleatur; præſervatur enim ſic à maiori putredine & corruptione: Vel ex cera, cum myrrha probè ſubacta, vel potiùs cera viridi propter admiſtam æruginem, impleatur dentis carioſi excavatio. Ipſa Myrrha denti indita egregia eſt in hoc caſu. Conf. hìc RIVERIUS *in Obſeru. Communicat. p.*283. *&* 663. ubi refertur, quod dentes terebinthina impleantur, & cauterio actuali dens inuratur in carie. Loco actualis cauterii, ubi neceſſum viſum fuerit, potentiale adhibeatur: Sic aqua Fortis denti carioſo admota, vel ſpiritus ſalis gutt. j. vel ij. bombaci inditæ, ac denti adhibitæ, mirè corroſionem juvare, & cariem præſervare dicitur item Zingiber in oxymelite coctum & in cavernam dentis immiſſum, præſervat corruptionem. Coralliorum pulvis denti cavo inditus, uel os

ſepiæ, item camphora Caries ulteriorem progreſſum inhibent: vel ex pulvere coralliorum alborum, cum melle roſato linimentum craſſius redactum, dentibus illitum, Cariem inhibet. Vel

♃. *Corall. rub. præp.*
Oſſis ſep. pulv.
Corn. Cer. uſti præp. an. ℈ ij.
Myrrhi el. ʒß.
Camph. gr. v. vel vj.

Cum ſ. q. *Mucil. tragac.* f. *pilulæ*, dentibus carioſis excavatis indendæ, S.

Pilulæ ſingulares pro dentibus.

Fœtorem dentium ablata Caries ſponte curat; Sin minus, gallia Moſcata cum cypero & maſtiche miſta, denti ſcado indatur. Tollitur & fœtor dentium, ſi abluuntur aqua, in qua ſal ammoniacum diſſolutum, poſt prandium & cœnam.

Vermes ex dentibus elicere ſubinde neceſſe eſt. Præſtat hoc optimè ſabina in vino decocta, & in ore retenta, quę copioſè vermes elicit. Mucum ſeu reliquias chyli interiori tunicæ ventriculi ſuilli ſeu pyloro adhærentes, calentes adhuc, denti dolenti impoſitas, vermes elicere, traditur in M. A. N. C. *Ann.* 9. *Obſerv.* 187. Fumus item ſeminis hyoſcyami ſpecificus eſt, per infundibulum, ſuſceptus ore, mirabiliter vermes expellit. Conf. *Acta Medic. Haffenienſ. Volum.* 1. *pag.* 209. Suffitus item ſeu fumus ex fructu halicacabi contuſo, cum cera mixto, facta exinde paſta, in laminam ferream ignitam injecta, fumum ſuggerit, quo, ore excepto, catervatim vermes cum ſputo copioſo rejecti, & crudeliſſimi dolores ſopiti, obſervati fuerunt. Spiritus ſulphuris quoque dentibus cum bombace inditus vermes optimè necat, & dolorem inde oriundum placat: vel ex pulvere gallarum, cum ſucco radicis pyrethri imprægnato paratur remedium, quod denti inditum vermes expurgat. Sevum cervinum, quantum contra Vermes dentium valeat, vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hiſt.* 96.

ARTICULUS III.

DE

LAPIDE DENTALI, SEU LITHODONTO, ET DENTIUM NIGREDINE.

QVoad *lapidem dentalem* ſeu *Lithodonton* (ut vulgò ex vana perſuaſione vocant Tartarum dentium) huius ortum & Geneſim optimè delineavit HELMONTIUS *Tract. alimenta Tartari inſontia* §. 22.

CAUSÆ.

Nempè nutrimentum dentium laterale ex gingivis depravatum, ſub ſui perfecta cum dente aſſimilationem fruſtratum, & vitiatum, ſicque in excrementitiam plus minus naturam degenerans, adhæreſcit ſaltem ſuperficie tenus denti, ibique, quia jam ad duritiem dentalem ex aliquali ſui pro nutriendo dente alteratione, determinatum fuit, ad indureſcentiam quaſi lapideam dentalem coagulatur ſaltem, & talem, plus minus tamen friabilem, duritiem acquirit, ſimulque, quicquid mucilaginis ciborum ac potuum imbiberis, ſimul ſeſe fortiter indurat. Nunquam igitur ſanæ gingivæ, & quæ cuſpidiali figura ad dentis medium aſſurgunt, hancque firmo amplexu retinent, dentalem hunc lapidem generare ſolent: benè autem laxæ, flaccidæ, cruentæ minuſque aptè dentibus adhærentes, adeòque externis injuriis ad ſenſilem dentis partem aditum permittentes, nec commodum nutrimentum ſuppeditantes, ſed potiùs etiam laudabile pervertentes, hoc malum inducunt.

Par omninò eſt ratio *ſordidorum*, *nigrorum*, *alive modo malè coloratorum dentium*. Quidquid enim hic ſubeſt vitii, non niſi productum morboſum & fruſtata & depravata privata dentium nutritione enatum, ſeu externa illa ſuprà circa dentium caſum, ſpeciatim viſcida, & dulcia, primam occaſionem ſuggeſſerint, ſeu gingivarum morboſus ſtatus, alterando nutrimentum dentium, & vitiando lateralem ejus nutritionem in cauſa fuerit. Sanè ut ſcorbuticis nil æquè familiare eſt, ac gingivarum pervarias ſubire paſſiones, ſpeciatim cruentam flacciditatem, ita & in talibus dentium nigrities, & ſordities frequentiſſima eſt. *Nigreties* ſanè dentibus adhærens, quid niſi extravenati ex gingivis, plus minus corrupti, & acore infecti cruoris, dentibus adhærentis, veſtigium eſt, à cujus hoſtili præſentia, ut irritantur gingivæ, & inviſcantur dentis pori, ita ex facili hinc aceſcentia, eroſio & cariei ſucceſſivus progreſſus. Juxta læſionem gingiuarum & dentium læſio, indeque ſordium excrementitiarum pluralitas ac veritas æſtimanda: Hinc & ab inunctione Mercuriali pro cura luis venereæ, ſimilive concitata ſalivatione, uti notabiliter vitiantur gingiuæ, ita nigreſcere ſubitò, & pluribus ſordibus inquinari obſeruantur dentes.

DIAGNOSIS.

Quoad *diagnoſin*: Dentium Tartarus Nigredo ſponte nobis innoteſcunt; nec cauſarum ſigna diſtinctiva neceſſaria ſunt, cùm inter internas unica tantùm adſit, utut externarum variæ dari poſſint, ut ex *ſupra dictis* patet.

PROGNOSIS.

Quo ad *Prognoſin*: Lithodonton & dentium nigredo gingivis, uti & dentibus ipſis, maximè nocent; quia ad totalem eroſionem, crebriorem dolorem, aut præmaturum caſum, facile diſponuntur.

CURA.

Tophi dentium ſeu Lithodonton, eorumque ſordities & nigrities, curantur per ea, quæ ſordes dictas abſtergere, vitioſum earum acidum, gingiuis & dentibus hoſtile, abſorbere, & hinc blanda adſtrictoria vi gingiurarum tonum roborare valent. Quod ſi longiùs proceſſerit malum, & tenacior mucus dentes vitiaverit, potenter incidentia & diſſolventia, & quicquid heterogenei fuerit, abſumentia, & quaſi exedentia, adhibenda erunt, habendo ſemper reſpectum ad ſcorbutum plus minus præſentem. Convenient igitur in leviori modo os ſepiæ, Corn. Cerv. uſtum, mandibulæ lucii piſcis, teſtæ ovorum calcinatæ, cinis nicotianæ, roriſmarini, urina calida, cum qua fricantur ſubindè dentes & gingivæ, Tartarus calcinatus, aut parum Salis Tartari, aut aluminis uſti, cineres vegetabilium, ut nicotianæ, &c.

Duriora ſubiecta lapidea ex ſilice, pumice, &c. vitanda ſunt, quia crebriori uſu gingiuas atterere, & abſumere valent, ut rectè monet ZWelferus in Pharm. Reg. pag. 101. niſi ubi fortius agendum; tunc enim, paulò tamen rariùs, adhibita minus nocent. Exempli loco ſit farina Virginea Mynſichtii, egregiè dentes dealbans, & à tartaro corroſivo purgans.

Hiſce modò dictis convenienter radix Iridis Florentinæ additur, partim quia & ipſa conveniat, partim propter odoris gratiam, propter quem ultimum finem non inepta. Paratis dentifriciis, aliquot guttæ olei deſtillati caryophyllorum, aut ligni Rhodii, poſſunt addi: Ex. gr.

♃. *Corn. Cer. uſti* ʒ iij.
Corall. ʒiß.
Rad. Ireos Flor. ℈ ij.
Alum. uſti,
Sal. tart. an. ℈j.
M. f. *pulvis*: qui irroretur cum
Spiritu cochleariæ,
addendo
Olei deſtillat. caryophyllor. guttas aliquot
D. S.
Pulvis dentifricius.

Quod ſi dictis pulveribus color purpuraſcens conciliandus, *Soccionigliam in aqua aluminis ſolvamus*, & cum hac adſpergamus pulverem, qui exindè rubeſcit: ſed leni admotus igni idem purpuraſcit.

Quod ſi pertinacius fuerit Malum, ſordes tenaciores, obſtinata nigrities, firmiùs dentibus impacta, ac firmiùs conglutinata lithodonton, optimum remedium eſt ſpiritus ſalis cum melle ad gratiam ſaporis, vel quantum placet, miſtus, & ita gingiuis illitus. Spiritus Vitrioli ſuſpectus eſt, cujus loco oleum ſulphuris in ſ. q. aquæ communis dilutum, vel cum melle roſato ſubactum, adhiberi poteſt. Perti-

net huc Opiata BORELLI *c. 2. Obſerv. 65.*, ad grauius malum præſertim conueniens. Non incommodum eſt, ſi recipiatur Vinum, cui permiſceatur ſpiritus ſulphuris, ut aceſcat: huic immittatur radicula polypodii per viginti quatuor horas: quæ ſiccata, & loco dentifricii adhibita dentes firmat, mundat, & candorem iiſdem inducit. Et ea, quæ de ſpiritu vitrioli refert RIUERIUS *in lib. 6. Prax. c. 2.* potiùs ſpiritui ſalis, quàm ſpiritui Vitrioli applicanda veniunt: Quò etiam facit ejuſdem liquor ex alumine uſto, hic egregiè conveniens.

Pulvis dentifricius Principiſſæ Altenburgenſis.

℞. *Oſſ. ſepiæ*,
Corn. Cer. uſt.
Pumic. præp. an. ℥ iij.
Moſchi ℈ j.
M. f. *Pulvis*: cui adſpergatur
Spiritus roſar. ℥ ß.
& ſiccetur: Interim
℞. *Gran. Chermes*,
Santali rubri an. ℥ ß.
Spiritus Vini q. ſ. pro extrahenda Tinctura
Irrora aliquoties prædictum pulverem & ſicca.
D. S.
pulvis dentifricius.

Non incommodum eſt, hujuſmodi pulueribus dentifriciis ſalem ammoniaci ſubinde addere, dentibus, gingivæ, ac omnibus oris partibus imprimis conuenientes. Vel

℞. *Aquæ plantag.*
Sedi min. an. ℥ ij.
Sal ammon.
Sal. Tart. an. ʒ ß ad ʒ j.
M. filtra, D. S.
Aqua pro dentibus.

Qua ipſa dentes ab omni paſtu abluuntur, & gingivæ blandè fricentur.

Sanè ſal ammoniaci in aqua ſolutum, pro dentium ab omni paſtu abluitione, fœtorem eorum imprimis tollit: Sicuti matutina mundificatio cum urina humana dentes & gingivas à quàm plurimis malis præſervat.

MEMBRUM IV.

DE DENTIUM VACILLATIONE.

Dentes ſæpè etiam vacillant, ſeu minùs firmiter gingiuis connectuntur.

CAUSÆ.

Quod attinet *Cauſas*, dentes hoc uitium contrahunt vel propria, vel aliena, ſcilicet gingivarum, culpa: Propria eadem eſt, ſed in minori ſaltem gradu, quæ & dentes decidere penitùs & cadere facit: de quo ſæpiùs ſufficienter actum. Aliena gingivarum culpa conſiſtit in eo, quod fibroſa illarum caro vel mollis, vel flaccida, vel ſimul tumida, vel etiam non nihil exulcerata, adeòque in omnibus his caſibus plus minus cruenta, ſimul evadat. Rarum eſt, quod in SCHENKII collectis *Obſer. l. 1. cap. de Dentibus pag.* 200. refertur, ex defluxione in dentium alveolos, hos gypſea pituita interdum impleri, ut dentes extrudantur: ſuſpicor tamen, non tam ex defluxione, quàm Lapidis ſeu tophi dentalis uberiori incremento, potiùs vitium hoc ortum traxiſſe. Iſta verò mala gingivarum oriuntur frequentiſſimè ſalivæ, vel in genere acrioris, vel in ſpecie ſcorbutico ſapore, ſeu vitrioſo acri ſale inquinatæ culpa, à qua tonus fibrarum gingivarum reſolvi & emolliri, penetrari eædem, & plus minus ſucceſſive non rarò ſenſili admodum cum pruritu erodi aſſolent, vaſulis ſanguineis, unà per diæreſin vitiatis, ſanguinem paulatim fundentibus.

Poſteà & Mercurii uſus, tàm pro ſalivatione excitanda, & hinc acrioris & præternaturalis cujuſque copioſioris ſalivæ profluvio, quàm faciei pro uſu coſmetico applicatus, ordinario gingivam valdoperè laxare, & omnes dentes hic mobiles quaſi reddere ſolet. Huc pertinet etiam opiatorum uſus in Odontalgia.

DIAGNOSIS.

Dentium vacillatio ex relatione facilè innoteſcit.

Cauſarum verò ſigna diſtinctiva cognoſcuntur, vel ex antecedentibus, e. g. Odontalgia prægreſſa, ſalivatione Mercuriali, vel conjunctis, v. g. ſcorbuto, &c.

PROGNOSIS.

Dentium vacillatio, quæ ab Odontalgia oritur, ut plurimum ſponte remittit.

Quæ & à ſalivatione Mercuriali, hac ceſſante, pariter ceſſat, modò non adſit gingivarum nigredo.

Vacillatio dentium à cauſa interna ſæpe eſt diuturna, qua dentes tandem facilè elabuntur. Quod ſi ulterius cedat negotium, vitiari magis gingivæ, exulcerari, profundiùs abſumi eædem, vel corrumpi etiam, & ad gangrænam diſponi aſſolent. Malum, quod in genere Scorbutus, appellatur.

Quod ſi firmior paululùm gingivarum fuerit textura, relaxata eadem nihilominus ſanginem uberiùs in ſe recipit, & ſpuria intumeſcit & excreſcit carne laxa, flaccida & ſordida, & facilè ad tactum cruorem ſtillante, in gingivarum hinc dicta excreſcentia ſeu dentium ſuperincarnatione.

CURA.

Ut igitur removeantur hæc mala, præmiſſa debita radicis morboſæ internæ curatione, gingivæ flaccidæ, tumidæ, cruentæ &c. adſtringendæ; exulceratæ abſorbentibus & mundificantibus ac adſtringentibus conſolidandæ; corruptæ, & plus minus gangrænatæ, ab ulteriore Mali progreſſu præſervandæ. Conveniunt igitur flores roſarum rubrarum, flores aquilegiæ, & ex his paratum Unguentum de aquilegia ad ſcorbutum oris præſertim proficuum: Deſcriptio proſtat in TILEMANNI *Mat. Med.* Cornu Cervi, & Ebur uſtum, lacca & Myrrha, alumẽ, tam crudum quàm uſtum, lapilli cancrorum, folia quercus, liguſtri, radix Ireos Florentinæ, biſtortæ, tormentillæ, flores malvæ arboreſcentis, naſturtium aquaticum, ruta, ſalvia, roſmarinus. Ex his vel fiunt pulveres dentifricii, cujus exemplum vid. in BARTOLINO *Cent. 6. Hiſtor.* 54. qui elegans eſt pro dentibus ſcorbuticis: imbuatur ulteriùs cum ſpiritu Cochleariæ, ut ita meliùs approprietur. Item

℞. *Flor. Malvæ, arbor. rubor.* ℥ ß.
Corn. Cer. uſti præp. ʒ ij.
Alum. uſti,
Nuc. Moſch, an. ʒ j.
M. f. *Pulvis ſubtiliſſimus*. S.
Pulvis dentifricius.

Quo poſt oris collutionem, & dentium purificationem, bene fricentur gingivæ. Vel ex iiſdem fiat Decoctum: v. g. ruta in vino decoquatur, quo calidiſſimè os eluatur, egregio cum ſucceſſu contra hos affectus ſcorbuticos. Salvia, item roſmarinus, decocta in aqua cum pauco addito alumine, egregius eſt gargariſmus ad dicta dentium vitia. Vel

℞. *Herb. ſalu. opt.* M. ij.
Flor. malvæ hort. rubr. M j.
Rad. polypod. ℥ ß.
Fiat Decoctio in *Aquæ font.* q. ſ.
Colat. ℔ ij. adde
Mel. roſat. ℥ ij ß.
Nitri antimoniati ʒ iij.
Alum. uſti,
Terr. ſigill. an. ʒ j.
Miſc. pro *Dentiluvio*: S.
Aqua pro dentibus,

℞. *Herb. ſalv.*
Cochlear. an. M. iij.
Coque in ſ. q. *lactis*:
Colatur. ℞. ℔ j adde
Succ. Cochlear. rec. ℥ ij.
Syrup. aquileg. ℥ iv.
M. pro Gargariſmate.
D. S. ut anteà.

Aliquandiu in ore teneatur.

Pertinet huc *Gargariſmus de Tormentilla Minſ. p.* 403. *Decoctum ad gingivas roborandas Poterii in Pharmac. p.* 313. Si quoque aliud quid, certè myrrha & lacca in iſtis gingivarum vitiis ſunt præſtantiſſima: Hinc Tinctura laccæ, Mynſ. eſt nobiliſſimum remedium in ſcorbuto & putredine gingivarum & oris, cui commodè Myrrha aſſociari ſolet. Nam ſola myrrha crebriùs maſticata præſeruat egre-

egregiè contra ſcorbutum oris. *Tinctura laccæ* proſtat *p. 46. armamentar.* MYNSICHTII, & confer. M.A.N.C. *Ann. 6. App. Tit. 10. pag. 76.* B. D. MICHAELIS Tincturam *laccæ* parabat ita;

℞. *Phlegm. vitriol.* qu. v.
in quo diſſolv.
Alum. uſti q. ſ.
Solutionem hanc digere cum
Lacca pulveriſata,
donec tingatur.

Non inconſultum foret, ſi addatur Myrrha, vel promiſcuè ejus Tinctura. Vel

℞. *Lap. Medicament.* ʒ j.
Solve in
Aquæ Plantagin. ℔ ſ.
Colatura D. S.
Aqua pro Dentibus.

Huic immiſſa ſpongiola applicetur loco affecto, Vel

℞. *Aquæ Sedi min.*
Prunell. an. ℥ j.
Spiritus cochlear. ʒ ij.
Mellis roſat. ʒ vj.
Spiritus ſalis q. ſ. pro grato ſapore.
M. S. ut anteà.

Humectetur linteum & fricentur dentes & gingivæ, à ſcorbuto malè ſe habentes. Vel

℞. *Aquæ prunell.*
Salv. an. ℥ j.
Spiritus Cochlear. ʒ j.
Alum. uſti. ʒ ß.
Mell. roſati ʒ vj.
M. S.
Mixtura pro dentibus & gingivis.

Porrò ulteriùs mel roſaceum, cum ſpiritu ſalis tantillo uſque ad gratum acorem impregnatum, omnia ulcera & putredinem partium in ore ſanat, ſi præſertim ex ſcorbuto originem ducant, in ſpecie, ſi ſimul cum Decocto ſalviæ ſubinde abluantur gingivæ. Egregium quoque eſt *Linimentum Hartmanni ad* hos *gingivarum affectus*, quod deſcribit in *Praxi Chymiatr. pag. 123.*, ſed cui non incommode myrrha addenda venit, ad imitationem SENNERTI *in Prax. lib. 3. p. 5. ſect. 2. cap. 7. pag. 633.* Cui ſimile eſt elegans *Linimentum contra oris & gingivarum ſcorbutum*, quod habet DECKERS *in Com. in Prax. Barbette p. 156.*; cujus loco poſſit etiam recipi:

℞. *Alum. crudi* ʒ i ß.
Flor. aquileg.
Fol. Salviæ an. ʒ ij.
Rad. Ireos Flor. ʒ j ß. vel ʒ iij.
Myrrh. el. ℈ ij.
Cum ſ. q. *Mellis roſati* f. *Linimentum*.

Egregium ad vacillationem dentium ſcorbuticam. Vel

℞. *Rad. biſtort.* ʒ iij.
Flor. roſar. rub. ʒ j. vel ʒ i ß.
Balauſt. ʒ j.
Alum. uſti ℈ ij.

Irroretur aliquot guttis olei *deſtillati caryophyllorum*, & impregnetur largiter *Spiritu cochleariæ*, qui ad oris ſcorbutum eſt egregius. Vel

℞. *Pulv. rad. biſtort.* vel *tormentil.*
Flores balauſt.
Roſar. rub. an. ʒ j.
Myrrh. el.
Alum. uſti an. ℈ j. ad ʒ ß.
Mell. roſat. q. ſ.

Melli ad ignem liquefacto inſpergantur ſenſim pulveres, f. *Vnguentum.*

D. S.
Vnguentum pro dentibus contra Aphthas, & Scorbutum.

Hoc illinantur gingivæ & partes malo ſcorbutico affectæ.

Quò etiam pertinet *Linimentum* SCHROEDERI, *p. 300. l. 2. c. 87.*

℞. *Rad. Ireos Florent.* ℥ j.
Pumic. ʒ i ß.
Alum. uſti ʒ ß.
Lapill. Cancr. præp.
Corall. rub. præp. an. ʒ j.

Excipe cum *melle roſato*,
D. S. ut anteà.

Linimenta hæcce, tàm pro gratia odoris quàm propter vim ſpecificam, oleo deſtillato caryophyllorum impregnari poſſunt.

Præter hæc in excreſcentia gingivarum ſcorbutica ſuccus quoque Cochleariæ, cum alumine uſto miſtus, perquàm egregius eſt. Sicuti ad hæc ipſa gingivarum vitia ex ſcorbuto nulli cedit vermicularis, cujus decoctum cum alumine & melle nobile experimentum eſt, gargariſando uſurpatum: vid. M. A. N. C. *Ann. 6. Obſerv. 22. p. 50. It.* DIGBY *Medic. Experimental. T. 2. p. 78.* Itidem egregia eſt mixtura pro his gingivarum malis ex aqua calcis vivæ cum alumine crudo & uſto, ac radice Ireos Florentinæ; quod in mentem revocat aliam non inconvenientem Miſturam efficaciſſimam in ſcorbuto oris, nempè cremorem aquæ calcis vivæ ſupernatantem ſaliformem:

℞. *Hujus Cremor.* ʒ iij.
Gummi laccæ ʒ ij.
Vitriol. Cypr. gr. vj.
Aquæ roſarum,
Salv. an. ℥ i ß.

Solve calore levi, ut probè impregnetur à Lacca.

D. S.
Mixtura pro dentibus contra ſcorbutum oris.

Mixtura hac laventur gingivæ, & egregii uſus erit.

Ac meritò extollitur uſus laccæ; Nam B. D. MICHAELIS aliquando putredinem gingivarum ſcorbuticam tantam, ut gangrænam minaretur, & propter intenſiſſimum fœtorem nemo juxta ægrum commorari poſſet, per ſolam Tincturam laccæ, præmiſſis internis univerſalibus, feliciter reſtituit. Vel

℞. *Gum. laccæ* ℥ i ß.
Alum. uſti ℈ j.
Excipe cum
Mellis roſati ʒ vj.
adde
Spiritus ſalis parum pro grato ſapore.
D. S.
Linimentum contra putredinem gingivarum.

Affricentur ſubinde gingivæ. Juxta Laccam hanc nobiliſſima eſt Myrrha; v. g.

℞. *Fol. Salv.*
Alum. uſt.
Maxill. Lucii piſc. calcin.
Myrrhæ an. ʒ i ß.
Mellis q. ſ. pro linimento ad fricandos dentes.
D. S. ut anteà.

Quod ſi efficacius poſtuletur, aliquot guttis *ſpiritus ſalis* impregnetur.

In graviori morbo ulteriùs procedendum eſt, atque ſic, præter Linimentum Hartmanni ſuprà laudatum, ad Vnguentum Ægyptiacum, cum melle roſato probè permixtum, deveniendum, pro graviore exulceratione aut indè metuendis malis gingivarum curandis. Vel

℞. *Alum. uſti*,
Salis amoniaci an. ℈ j.
Maſtich.
Thuris. an. ʒ ß.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis dentifricius contra putredinem gingivarum.

Affricentur gingivæ, poſteà quàm ante & pòſt *Decocto ſalviæ, tormentillæ ac roſarum rubrarum* os elotum fuerit.

Imò interdum aqua forti gravior gingivarum luxuries ſedanda. Conf. item *Linimentum* SENNERTI *lib. 2. Prax. p. 1. cap. 16. p. 52.* Aut denique aquæ virides ex viridi æris, pauco auripigmento, alumine, & quibuſdam Vulnerariis, addito melle in aquam infuſis & decoctis, hic commodè adhiberi poſſunt: quo affrictæ gingivæ à luxurie, flacciditate & putredine, defenduntur e. g. ſit vel Decoctum viridis æris in Decocto quodam, vel *aqua viridis Hartmanni Prax. pag. 110.*, vel *Aqua Viridis* PLATERI cujus deſcriptio proſtat *in fine Obſervationum ejus.* Harum baſis eſt viride æris cum vino, aut melius aceto: aſſociantur quoque Colcothar, ceruſſa, alumen, &c. Vid. SCHROEDERI *Pharmacop.*

ARTI-

ARTICULUS V.

DE

DENTIUM STUPORE.

Stupore tandem ſeu *Hæmodia* affici dicuntur dentes, ſicque Maſticationem impedire, quando ſpeciali doloris genere afficiuntur.

SUBJECTUM.

Pars affecta in dentium ſtupore eſt horum perioſtium tactu quaſi ſemi privatum.

CAUSÆ.

Cauſæ ſunt vel *internæ* vel *externæ*. *Interna cauſa* eſt lymphæ ſalivalis aciditas. Inter *externas* ſunt acida, vel aſſumpta, vel vomitu rejecta.

DIAGNOSIS.

Diagnoſis ex ægri relatione patet.

PROGNOSIS.

Dentium ſtupor à cauſa externa ſponté remittit, niſi objectum fuerit magis contumax.

A cauſa interna dependens, ut plurimum eſt diuturna, & ſæpè redit.

CURA.

Curat ſtuporem dentium portulaca recens maſticata; caſeus tàm recens, quàm vetuſtus, adeòque alcali maniſeſtiore dives; ſiliqua ceracea maſticata; item calidum ovi vitellum ad duritiem coctum applicatum. Omnium optimum eſt calida urina applicata.

MEMBRUM VI.

DE

DENTIUM ALGORE.

Affine dentium ſtupori eſt *Algor dentium*, dum frigoris attactu notabiliter alterantur. Nempè acidum & frigus inimiciſſima exiſtunt dentibus, undè illorum nimia impreſſione afficiuntur fibræ illorum interiores & quaſi irritantur, ut à cujuſve objecti actione ſpecialis quidam dolor in dentibus percipiatur, Maſticationis negotium inſigniter impediens.

CURA.

Algorem hunc ſpiritus vini dentibus affrictus, vel panis calens maſticatus, vel vitellum ovi aſſatum, calidè maſticatum; item Theriaca dentibus affricta, huic malo medetur.

SECTIO IV.

DE

DEGLUTITIONE LÆSA.

Cibus ita in ore præparatus ulteriùs protruditur inferiora verſus, quæ actio deglutitio dicitur, fitque, dum linguæ beneficio ad gulæ partem ſuperiorem, eiuſque expanſam cavitatem, *Pharynx* dictam, devolvitur: cibus protruſus imprimis à ſphinctere, ſe anguſtante, promovetur, & occluſa laryngis rimula deorſum pellitur, quæ pulſio per fibras carneas muſculoſas, œſophagi tunicas cruciatim inveſtientes, motuque periſtaltico ſe ſucceſſivè contrahentes, continuatur, donec cibus in ventriculum ingeratur: ita ut *actio* hæc fibrarum muſculoſarum, & ſpirituum animalium beneficio peracta, in principio *voluntaria*, in progreſſu verò *involuntaria*, dicenda ſit. Fibrarum muſculoſarum ipſiuſque œſophagi accuratam Anatomem videb. in WILLISII *Pharm. Rat.*

Deglutitio læditur, quando vel impeditur ſeu imminuitur, aut deficit, vel quando depravatur. Imminuitur

I. Oeſophagi ex parte;

II. Stomachi, ſeu orificii ventriculi ſuperioris culpa.

Oeſophagi vitium eſt (I.) quandò tàm muſculorum eius tria paria, fauces ſui ampliatione efformantium, unà cum ſphinctere, paralyſi reſolvuntur, quàm ipſa muſculoſa eius tunica ſimili malo corripitur. De poſteriori vid. WILLISIUS *Pharm. Rat. Vol. 1. p. 11. de priori.* TULPIUS *L. 1. obſerv. 42.* (II.) Propter ejuſdem convulſionem & ſpaſmum: quando propter eius contracturam & anguſtiam nimiam alimenta non poſſunt deorſum protrudi. Sivè hoc fiat (1) vel à tumoribus, tàm propriis, quàm partium vicinarum: Illud quando inflammatur *Synanche*, aut quando ſcirrhoſo tumore obſidetur; quando à caruncula excreſcente vitiatur; exempla quorum vid. in RHODII *obſ. 46. & 47. C. 2.* Hoc, quando tonſillæ, aſpera arteria, aut uvula intumeſcunt, inflammantur. Sive hoc fiat (2) ab arcta nimis clauſura & ſtrictura fibrarum eius; idque nunc ex ſpaſmo ſeu convulſione, quo pertinent Hypochondriaci ſubindè, non ſecus ac mulieres hyſtericæ, gulæ adſtrictionem, & contracturam per nervorum ſpaſmos ob conſenſum patientes, quod alii ex vaporibus typicis ex hypochondriis elatis, fauces ſtringentibus, malè derivant. Nempè pertinet huc gulæ ſtrictura ab utero, cuius mentionem facit HELMONTIUS *Tract. Aſthmat. & Tuſſis* §. 13. Hinc etiam in epileptico paroxyſmo difficillima aut nulla ſolet eſſe deglutitio: Sicuti & ſtupenda convulſio & contractio faucium à vermibus videri poteſt in THONERO *lib. 2. Obſervat. pag. 94.* Nunc ex illarum nimia exſiccatione in febribus ardentibus continuis; Quò ſuo modo etiam pertinet defectus ſalivæ, deglutitionem plus minus impediens, quia non ſatis madet gula, poſt exercitium etiam nimium poteſt ſequi: Nunc ex illarum ab aſſumptis conſtrictione & conglutinatione, quo HOCHSTEDTERI facit *Obſerv. Decad. 3. C. 5.* de adſtrictione gulæ ex potu vini Malvatici, in quo radix conſolidæ majoris infuſa fuit; undè acetum ſoluit illud: hinc ancilla virginitatem minus præſentem balneo eius adhibito palliavit. Sive hoc fiat (3) ab obſtructione, propter deglutita varia, aut maiora in faucium iſthmo ſive principio œſophagi hærentia, uti boli Majores, nux Perſica, ovum gallinaceum; &c. aut acuta gulæ infixa, ibique tam ſui inſolita præſentia, quàm propter dolorem, & huius occaſione inflammationem aut abſceſſum, deglutitionem impedientia; v. g. oſſicula, ſpinæ piſcium, aciculæ gulæ infixa.

Orificium ſuperius ventriculi ſeu ſtomachus in culpa eſt, quando ritè licet, per œſophagi iter demiſſa, nihilominus admittere debitè recuſat: id quod fit imprimis, quando quacumque occaſione irritatus ſeu laceſſitus, contumaciùs ſe ſtringit & claudit, adeòque aſſumpta ulteriùs progredi impedit. Id quod fit (1.) quando vel inflammatum, vel excoriatum, aut plus minus exulceratum, vel tumore quocumque, à priori nullo modo cognoſcibili, obſeſſum fuerit: quò facit curioſa & notabilis Obſervatio WILLISII *Pharm. Rational. Volum. 1. pag. 45.* (2.) Quando copioſiores, plus minus acriores, flatus in eiuſdem anguſtiis incluſi fuerint, quorum inimica præſentia utrumque, ſpeciatim ſuperius, orificium ad pertinacem ſui ſtricturam irritatur; unde aſſumpta non niſi difficulter admittit, aut admiſſa eadem copioſi flatus eructantes inſequuntur, eaque plus minus ſimul unà reijciuntur: quò facit non inelegans *Obſerv.* RIUERII *2. de Morbis infrequentibus*, item PLATERI *Obſer. lib. 1. pag. 223.* (3.) Quando quacunque de cauſa nauſeat, aut aſſumenda horret ventriculus; nam & ſic orificium claudit, non aſſumpturus ſibi hoſtilia. Hac ratione familiare eſt febricitantibus, quæ-

quælibet liquida aut eſculenta fluida deglutire, ſed carnes, ova frixa vel ſimilia pertinaciter reſpuere, & oblata nullo modo, aut non niſi difficulter, admittere. Pertinet huc Obſervatio AMATI LUSITANI *Cent. 6. Cur.* 49., ubi poſt ſcreatum ſanguinis, & aſſumptorum corruptionem, deglutiendi omnimoda difficultas etiam aquæ ſola vini aſſumptione ſalva. Conferatur HILDANUS *Cent. 5. Obſerv.* 34.

Tandem *depravatur deglutitio*, & imprimis triplici modo:

1. Fit ſæpius in morbis, ut liquida optime poſſint deglutiri, non ſolida: vid. PLATERUS: Id quod fit ob vitium gulæ; in ſpecie ob ejus anguſtiam vel tumorem.
2. Accidit nonnunquam, ut ſolida facilè deglutiri poſſint, non verò liquida; quæ hauſta ubitò cum ſuffocationis metu per os & nares redeunt: quale exemplum habet SANCHEZ.

Vitium hoc fit propter laryngem, ob epiglotidem non perfectè claudentem laryngis rimulam, quæ à ſolidis quidem deprimitur, liquida verò dum in laryngen apertam penetrare inchoant, ex ſuffocationis aut doloris ſenſu cum impetu regurgitant, & qua data porta per os & nares prodeunt: Quo pertinet durities oſſea epiglottidis non ritè claudentis laryngem: de qua vid. Barbette in Anat. Practica, & in Coll. noſtro Inſtitut.

3. Depravatur, quando in eodem aſſumptorum vel ſolidorum vel liquidorum genere quædam facilè, quædam difficulter, quædam omninò non deglutiri poſſunt: de cujus ratione infrà, ſpeciatim ex nauſea ventriculi, conſtabit.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin* igitur: Deglutitio quò magis vel minus tollitur, eò magis etiam vel minus periculum vitæ imminet.

A paralyſi muſculorum faucium nata difficilis deglutitio, periculoſum & difficulter curabile malum eſt.

Quod ſi ob ſpirituum moventium defectum, & adeò inſignem virium reſolutionem, prout in acutis interdum accidit malum evenit, peſſimum ſignum, & mortis futuræ indicium.

Si cum ſonitu, quaſi in lagenam vacuam, decidit potus, malum. In vulneribus ſi accidat ex convulſione Deglutitio læſa, periculoſum: ſicut aliàs convulſiones faucium in acutis periculoſæ, in Chronicis minus.

Si à tumoribus per ſe quidem, & ex interna cauſa naturali oritur malum, pro tumorum vel facilè, vel difficulter, vel omninò non curabilium natura, prognoſis facilis eſt: ſic v. g. ex ulcere œſophagi cancroſo omnimoda, adeòque lethalis deglutiendi impotentia; ſic ob œſophagum cartilaginoſum factum deglutitio penitus abolita; vid. *ann.* 3. M. A. N. C. *Obſerv.* 170., adeòque lethalis.

Deglutitæ res alienæ in faucium iſthmo vel hærent, vel extra hunc, vel ad ventriculum tandem deſcendunt. Dum in faucibus hærent, præter inimicam ſui præſentiam interdum ſimul dolorem excitant, unde tumor, inflammatio, abſceſſus, iique vel lethales: de quo vid. HILDANUS *Cent. 1. Obſ.* 35. item *Cent. 5 Obſ.* 35., ex oſſiculo œſophago infixo tumor, dolor, Febris, inflammatio, Mors; vel hoc rupto abſceſſu rei peregrinæ cum pure excretionem, aut deſcenſum faciunt; Conferatur itidem HILDANUS *Cent. 1. Obſervat.* 33, ubi mulier oſſiculum devoratum, quo penè ſuffocabatur, ſeptimo tandem die, excitata ſuppuratione, egeſſerit: Vel per alia plus minus vicina loca exitum ſibi quærunt: Quò facit exemplum notabile PARÆI *l.* 24. *c.* 29. *Chirurgiæ* de graminis ramulo deglutito, qui poſteà integer per intercoſtale ſpatium erupit: Idem HILDANUS *Centur.* 1. *Obſerv* 33., ubi ſpina piſcis gutturi per biennium infixa, poſt excitato abſceſſu in extrema colli parte extracta: ſicuti etiam oſſicula, ex læſione claviculæ ſiniſtri lateris ſecedentia, tuſſi poſt ſemeſtre ſpatium excreta, leguntur in M. A. N. C. *ann.* 4. *Obſerv.* 175.

Dum verò ad ventriculum quocunque modo deſcendunt, vel inferiùs per anum ſucceſſivè denuò excluduntur; dum v. g. miles metu, ne in itinere ſpoliaretur, ſex ducatos deglutivit, eoſque poſt aliquot dies Clyſtere abſtergente ſine noxa rurſus reddidit, teſte MICHAELIS; vel dum fiſtula deglutita tertia die ſine noxa per alvum fuit reddita, Autore Bartholino C. 1. Hiſt. anat. 59. Vel in ſtomacho pertinaciùs hærentes varia mala inferunt; dum v. g. pylorum obſtruunt, quæ obſtructio, ſi contumacior fuerit, mortem comitem trahit, Autore KERCKRINGIO *in ſpicilegio Obſervat.* 1. Conferatur etiam HILDANUS *C.* 9. *Obſerv.* 35.

Quò etiam pertinent aciculæ, quarum quædam ſine periculo, quædam cum ſummo periculo deglutitæ obſervantur: conf. M. A. N. C. *ann.* 4. *p.* 97. Vitri fruſtula ut annulus, cuius aſperitate excitatam dyſenteriam notat ZACUTUS LUSITANUS *l.* 2. *Med. Princ. Hiſtor.* 84. Cæterorum huc facientium affectuum Prognoſis, ex dictis facilis eſt.

CURA.

Cura horum affectuum pro eorum varietate, & mali inde nati diverſitate, etiam variat. Si paralyſis, ex generali paralyſium & convulſionum cura patebit: in ſpecie tamen ſi vitium paralyticum circa fauces, & principium œſophagi in culpa ſit, convenit Decoctum ſalviæ & erucæ cum vino paratum, in ore aliquamdiù detentum: vid. PLATERUS *l.* 1. *p.* 209. *Obſerv.* Item Decoctum erucæ & ſinapi, pulegii, naſturtii; item nux Moſchata maſticata & deglutita eſt egregia: item aquæ vitæ infuſionis thymi, ſimili ratione in ore detenta, vel & infuſionis florum lavendulæ cum aliquot granis caſtorei ſimili modo in ore detenta: item aqua apoplectica, epipletica, &c. in ore detenta; eſſentia caſtorei; ſpiritus theriacalis cum eſſentia caſtorei junctus, ceraſorum nigrorum, aniſi, liliorum convallium, aqua Anhaltina, item ſuccus ſalviæ miſtus cum ſynapi, item miſtus cum nuce Moſchata & caſtoreo, & inſtar linctus deglutitus: terebinthina cum aqua primulæ veris mediante vitello ovi miſta, ſucceſſivè deglutita valdè convenit: item oleum ſuccini deſtillatum, aut oleum deſtillatum aniſi, ſalviæ, &c. guttatim inter fauces injecta, egregiè conducunt.

Externè collum regioque vicina inungenda oleo lumbricorum terreſtrium, coſtino, ſpiritu lumbricorum terreſtrium cum oleo deſtillato ſuccini, aniſi, lavendulæ, caryophyllorum, & ſimilium. Quod ſi tumores harum partium œſophagum anguſtent, & ita deglutitionem impediant, pro generali tumorum Curatione, vel *gargariſmis diſcutientibus Sculteti, & Riverii*, vel ſuppurantibus, ſiquidem cogniti fuerint quales ſint, removendi ſunt.

Clauſura faucium & œſophagi à Spaſmo, aromaticis & nervinis, blandis opiatis, additis tam internis, quàm externis, curanda. Ad deglutitionem ſpaſmo quaſi impeditam, pertinet etiam ſuo modo, quando in febribus ardentibus aut malignis ſine faucium tumore aut læſione ſenſibili, ſed ex ariditate faucium & linguæ, & proprii œſophagi exſiccatione, deglutitio aboletur: id quod peſſimum ſignum eſſe ſolet; fibræ enim muſculoſæ & laryngis quaſi convulſæ & exſiccatæ ſunt, ut deglutire non poſſint: levari tamen poteſt non nihil per *gargariſmum* CORNARII *Obſerv.* 10. ex aqua tepida cum pauco aceto, vel etiam per mucilagines ſeminum cydoniorum cum aqua ſpermatis ranarum vel prunellæ paratas, faucibus crebriùs illitas, & blandè deglutitas. Externè *Unguentum* ZACUTI LUSITANI *Prax. admir.* ad hunc affectum, compoſitum ex *unguento Filii Zachariæ*, unguento roſato, reſumptivo, oleo amygdal. dulcium violarum, & mucilaginibus cum lacte muliebri.

Salivæ defectus potu præſertim vini vel cereviſiæ ſecundariæ reſarcitur, item cryſtalli fruſtula in ore circumacta ſalivæ copiam non nihil provocant.

Aſſumpta externa pro ſui varietate oppoſitis curanda, ut in illo HOECHSTEDTERI exemplo, propinato acido ſtrangulatio & faucium anguſtia ſublata fuit.

Ad ſpaſmum œſophagi, deglutitionem impedientem, pertinet etiam, quando Hypochondriacis aut hyſtericis fauces quaſi conſtringi, & cum loquela plus minus impedita deglutitio inhiberi ſolet; propter ſpaſmum dictarum partium. Curatur imprimis abſorbentibus acidum primarum viarum appropriatis, ſimulque vi aromatica nervis conducentibus: hinc Martialia, bolus Armena, terra ſigillata, maxillæ lucii piſcis, dens apri, corallia, Corn. Cervi uſtum, nux Moſchata, opiata: D. MICHAELIS curavit ſpaſmum ex malo hypochondriaco cum pulvere abſorbente ex creta Lapilli cancrorum, item eſſentia caſtorei & caſtoreata, ſpiritus ſalis armoniaci & ſimilia in talibus pathematis ſunt optima: vid SENNERTUS *in Prax. l.* 3 *ſect.* 1. *c.* 1: *p.* 7., SCHENCKIUS *l.* 3., WILLIS *Pharmaceut.*

Ratio-

Rational. p.45. Res alienæ variæ ſubinde deglutiuntur non levem moleſtiam inferentes: Inter quas ſunt fruſta vitri, pro quorum noxa avertenda, & ut ſine damno per inferiora tandem excludantur, convenit in ſpecie puls pauld ſpiſſior ex oryza vel milio, vel panico, debita copia aſſumpta, ſine omni deſuper ingeſto potu: idquod etiam ſuo modo in aciculis à mulieribus deglutitis confert, item in ſpinis piſcium aliiſve acutioribus ad ſtomachum delatis obtinet. Sic per hujuſmodi ſpiſſiora involutæ res deglutitæ acutiores ſenſim ex ventriculo per inteſtina ulteriùs promoventur. Aciculæ deglutitæ ſubinde gravia inferunt ſymptomata: Interim tamen, ſi ventriculo ſint infixæ, adhibet HILDANUS *Centur 6. Obſ. 36.* oleum amygdalarum dulcium & ſaccharum, in forma Electuarii miſta, ante paſtum, ut ita dolor per oleum leniri, per ſaccharum verò ulcus fortè præſens abſtergi poſſit. Nam quanta mala inferre poſſint aciculæ, videatur in HILDANO *Obſ. 32. Cent. 1.* THONERUS *pag. 136.* aciculam per vias urinarias obſervavit De Cultriuoro Pruſſiaco DANIELIS BECHERI *Profeſſoris Regiomont. Kerkringius in ſpicilegio Anatomico obſ. 44* Aliàs res deglutitæ in faucibus vel hærentes, vel etiam in aſperam arteriam, aut ejuſdem ramos, ex improviſo dilapſæ, aut intra œſophagi ſuperiorem tractum adhuc hærentes: ea iterum artificioſè eximenda veniunt, vel ulteriùs promoveantur, deorſum trudendo, vel tuſſi vel artificiali ſternutatione, vel in ſpecie excitato vomitu per vomitorium liquidum infuſum denuò foras eiiciuntur, propinando ſimul crebriùs emollientia oleoſa pro viis magis lubricis reddendis. Aut denique, ſi his modis non ſuccedat negotium, inſtrumentis res tentanda; in quem finem vel forcipes roſtris longis; vel Inſtrumentum WILLISII *Pharmac. Ration. Vol. 1. pag. 48* aut HILDANI *C. 1. Obſ. 36.* aut hujus ſuccedanea *cap. 6 obſ. 34.* vel Candela cerea vel ſpongiola cum filo, item pro aculis hamulus HILDANI *C. 1. Obſervat. 31.* adhibeatur, quo foras extrahantur; quia periculum aliàs eſt, ne diutius in œſophago hærendo, tandem ex dolore inflammationem & abſceſſum ſuppuratum, ſi non mortem ipſam, inferant: Conf. HILDANUS *Cent. 5. obſ. 35.* Denique obſervandum eſt, ſubinde *res quaſdam duriores in iſthmo faucium diutiùs hærere* cum tuſſi, & variis ſymptomatis quaſi phthiſicis, quæ omnia re extraneâ interdum ſpontè excreta evaneſcunt: vid HOCHSTEDTERUS *Decad. 6 obſervat. 10.* BORELLUS *Cent. 4. Obſervat. 63.* PANAROLUS *Pentecoſt. obſervat. 7. In ſtomacho ſi fuerit vitium*; *priori ex cauſa*, vel mala ejus methodicè curanda, vel inſtrumento WILLISII *Pharmac. Rational. Volum. 1. p. 45.* utendum. *Si ex ſecunda cauſa*, Carminativa externa & interna propinanda, *infra de inflammatione ſtomachi* dicenda. Quoad *tertiam cauſam*, ſtomacho gratis & acceptis inſiſtendum.

Depravata Deglutitio, cum quædam curabilis, quædam non curabilis, illa verò nervorum ex vitio ſpeciatim oriatur, partim ex *jamjam ſupra tractatis*, & prolixè ſatis allatis ac dictis, partim *ſuo loco dicendis*, Curatio manifeſta erit.

SECTIO V.
DE
CHYLIFICATIONE LÆSA.

DE *Chyloſi* ſeu *Chylificatione* notum eſt, quomodo fiat. Nempè promota ita alimenta ad ſtomachum, transmutantur ibidem in liquorem pultaceum ſecundùm Veteres cremori ptiſanæ ſimilem, *Chylus* appellatum; idque non effectivè à calore, ſed beneficio fermentationis planè ſingularis, quam calor ſtomachi & ambientium viſcerum non leviter promovet: de qua Chylificatione videantur MOEBIUS *in Fundamentis p. 168.* HELMONTIUS *hinc indè in ſuis ſcriptis*, in ſpecie *Tractat. ſextuplex Digeſtio*, item *Sylvius in Diſſertationibus Medicis Diſſert. 1.* item CHARLETON *in œconomia animali Exerc. 2.* item THOMAS CORNELIUS CONSENTINUS *Progymnaſm. Medic.* & quidem 6. denique KERGERUS *Tr. de Fermentat ſect. 3.* GORRÆUS *in definitionib. Medic.*, LANGIUS *in Epiſtola pag. 276.* DIEMERBROEK *p. 29. & ſeqq. Anatom.*

Fermentatio hæc, qua transmutantur alimenta in Chylum, dependet imprimis à ſucco ſubtili acido ſalino, ſeu fermento ſpirituoſo in ſtomacho ſaltem reperibili, qui partim inſtar Menſtrui diſſolvit cibos, partim volatili aciditate cum alimentorum particulis diſſolutis, in ſpecie ſalinis alcalibus, fermentationem efficit, & ita utraque actione ſucceſſivè eadem in aliam eſſentiam, liquorem nempe plus minus ſpiſſum lacteum, ſalſum, volatilem, temperatum, Chylum dictum, quem non immeritò liquidiori cremori vel ptiſanæ aſſimilant, transformat: Et ſi tantillum adſit aciditatis, attactu bilis in perfectam ſalſedinem veniat; ſub qua actione ſpiritus primari Efficientis, mediante neceſſario vehiculo acido eſurino, locum obtinent. Hinc ea omnia, quæ vel ſunt duriora, adeoque difficulter ſolubilia, vel quæ ſunt ſale volatili multum depauperata, ut alimenta vel exſiccata, vel ſale condita, vel fumo indurata, difficilis ſolent eſſe digeſtionis.

1. Quod alimenta acquirant certam determinationem ad iſtud ſubjectum alendum; unde in prima digeſtione fundamentum conſiſtit totiùs nutritionis in toto corpore.
2. Quicquid non ita mutatur, non ſit perfectè nutritivum, ſed alterativum; Nam quæ nutriunt nos, perfectè ſub guntur, & hæc fiunt ſine omni moleſtia; Si autem vitiatur digeſtio, & in primis viis depravatur, emergunt cruditates.

Simile fermentum acidum volatile, alimenta contrita levi calore in vitro, paucarum horarum ſpatio in liquorem ſalſum lacteum inſtar chyli artificialis convertens, Chymia, naturæ æmula, docuit curioſos, cum primis TACHENIUM *in Hippocrate Chymico cap. 13. p. 88* quale menſtruum etiam ex vitriolo artificioſè parat *Eruditus* BOYLE *in Philoſoph. Experimental. P. 3. p. 20.*, mediante quo alimenta non in chylum tantùm artificialem, ſed hunc etiam poſtmodum in liquorem rubrum inſtar ſanguinis mutavit. Carnes ſalitæ ſale volatili depauperatæ non benè digeruntur; Carnes verò infumatæ adhuc difficiliùs. Maximi momenti negotium eſt hæc alimentorum fermentativa digeſtio, cùm hoc ipſo eadem diſponatur, & ad heterogeneorum maturè in inteſtinis ſeparationem, & ad promptiorem volatiliſationem & ſpirituaſcentiam in præcordiis: id quod ſine exacta fermentatione fieri nequit. Hinc in iis, in quibus imminuta, aut cruditate acida depravata eſt hæc fermentatio, ut in Cachecticis, in his debita ſanguini maturitas & ſpirituaſcentia, adeoque debitus corpori deficit vigor.

Præſentiam Acidi talis ſalini eſurini & fermentativi teſtantur ructus acidi in ſanis, & quorum optimus eſt ſtomachus, naturaliter ſubindè præſentes; qui etiam apepſiis, lienteriis, dyſenteriis &c. ſupervenientes; reſtituti fermenti digeſtivi indices habentur: hinc & Acida volatilia, ſpeciatim panis, tàm grata & amica ſunt ſtomacho, quatenus ſuo modo ſunt homogenea; undè & à Martialium uſu frequentes ructus nidoroſi ſulphurei erumpere ſolent, ſimiles iis, qui ſenſibiliter odoratu percipiuntur, quando limaturæ Martis ſpiritus acidus, nempè ſalis, affunditur. Unde & pinguia, quæ acrimoniam fermenti hujus obtundunt, uti appetitum proſternunt, ita etiam digeſtionem in ſtomacho turbare & impedire ſolent.

Origo fermenti hujus primario eſt ex tunica ſtomachi glanduloſa interna, ex qua talis lympha fermentativa quaſi tranſudat, quæ in rugis ejus obvias habet reliquias quaſdam alimentorum priùs digeſtorum, morà diuturniori non leviter aceſcentes, & à ſaliva continuò deglutita inſigniter ſubactas, & ad fermenti aliqualis naturam exaltatas, quæ omnia mutuâ unione fermentum iſtud digeſtivum ſtomachale conſtituunt. De tunica ventriculi interna glanduloſa videatur THOMAS CORNELIUS CONSENTINUS *in progymnaſmat. p. 232.* item WILLIS *in Pharmaceutica Rationali p. 12.* quàm in ſpecie confirmat ventriculus porcinus, de quo obſev. *Anatom. Amſtelodamenſes p. 25.* Et ità fermentantur alimenta, & ea, quæ

quæ priùs in ſtomacho aceſcebant, ſucceſſiva fermentatione tranſmutantur ita, ut aut planè, aut maximam partem, depoſito iſto acore abeant in maſſam, nunc inſipidam dulcem, nunc ſalſam, nunc acidulam, ſemper talem naturaliter volatilem, idque varia ſub temporis mora, dum in uno citiùs, tardiùs in altero, ob varias circumſtantias, negotium in hoc abſolvatur.

Chylificatio hęc & alimentorum fermentatio læditur tribus modis:

1. Quando plus minus imminuitur, & tandem planè aboletur, ut non ſufficienter aut nullatenus digerantur alimenta.
2. Quando augetur.
3. Quando inſigniter depravatur, unde innumerę alimentorum emergunt corruptiones: ad quas refertur etiam ſuo modo, ſi ſub digeſtione copioſi Flatus naſcuntur, ſtomachum diſtendentes, inflationemque ſtomachi inferentes.

CAPUT L.
DE
CHYLOSI IMMINUTA, ET ABOLITA.

Chyloſis imminuta abolita aliàs dicitur *Coctio & Chyloſis læſa*, ratione modi fermentativi dicitur *Pepſis læſa*, *Apepſia*, & *Dyſpepſia*; quæ ultima nil aliud eſt, quàm aſſumptorum in liquamen vitioſum converſio, ita ut è cibo potuque non Chylus laudabilis, ſed vel pituita, vel humor acris, alcalicus aut nidoroſus, fiat: Hærent ſiquidem alimenta ultra ordinarium tempus in ventriculo, nullam planè vel exilem admodum mutationem in conſiſtentia, colore & odore experiuntur, ſed cruda aut ſemicocta, per quamcunque viam excernuntur; ita ut partes vel non, ut in Apepſia, vel non ſufficienter, nutriantur. Malè in abolita Chylificatione ingeruntur cibi, quia obſunt potius, quàm ut nutriant; unde HIPPOCRATES in morbis acutis à tenui alimento incipiendam ſuadet nutritionem, Aucta verò Chylificatio, utut pauciſſimi, præter Sylvium, eam inter ventriculi ſymptomata referant, dum omnem digeſtionem læſam imbecillitatis ventriculi nomine exprimunt, fit quando aut citiùs, quàm decet, abſolvitur, adeoque hanc plethora habituſque corporis athleticus, quem HIPPOCRATES *l. 1. aphor. 3.* periculoſum admodum pronunciat, ſequitur: aut quando intra conſuetum, aut digeſtioni finitum tempus nimis immutantur alimenta, ut ne ſic quidem convenientem corpori alendo materiam præbeant: ſimili modo ac maſſa quævis, nimium diutiùs fermentata, corrumpitur & aceſcit: quæ tamen nimia digeſtio vix concipi poteſt. Quando enim cum Chyli aceſcentia contingit, cum HELMONTIO *Tr. Pylor. Rector*, ad Chylificationem potiùs depravatam accenſenda erit: quæ fit, quando alimenta talem nutritionem experiuntur, cujus intuitu ad nutriendum corpus ineptiſſima; ad infinita enim mala producenda aptiſſima redduntur. Quæ depravationes alimentorum alio nomine rectè *Cruditates* dicuntur; quære, licèt ſint innumeri modi, dum varias ob cauſas digeſtiones poſſunt vitiari, in ſpecie binæ iſtæ *Cruditates*, acida & *nidoroſa*, maximè peccant. Cruditas *pituitoſa*, quam SENNERTUS & RIVERIUS jungunt, ad Chylificationem imminutam potiùs referenda erit.

Cruditas acida eſt, quando alimenta abeunt in liquamen acidum fixum, plus minus viſcidum, nec ſufficienter attenuatum & volatiliſatum, fundamentum & origo tantum non omnium morborum Chronicorum: Siquidem omnes iſti affectus, quos Practici quidam Veteres, ut ex eorum lectione notum, ex *Antipraxia viſcerum* ſeu inæquali eorundem intemperie, ſtomachi nempè calore debili ſeu intemperie frigida, & hac nunc ſimplici, nunc verò compoſita, complicata cum intemperie hepatis calida, derivant, reverà ex cruditate ſtomachi acida naſcuntur. Sanè lectio frequens Practicorum, etiam modernorum, & imprimis Italorum & Gallorum, vos docebit, quod hi omnes accuſent inæqualem Intemperiem ſtomachi frigidam & hepatis calidam. Verùm hac in parte meritò laudandus HELMONTIUS, qui priùs caliginem diſcuſſit, & calorem non effectivè, ſed diſpoſitivè tantum, digerere ſtatuit, & ſufficienter confirmavit, quando potiùs fermenta & fermentationes læſas ceu cauſas proximas introducit læſarum digeſtionum. *Nidoroſa Cruditas* eſt, quando eadem corrumpuntur ita, ut abeant in liquamen putrilaginoſum horridi ſaporis & odoris, & omnino nutritioni ineptum, quod *nidor* vocatur: qualis percipi ſolet ex eſu pinguium, aut ovorum cum butyro frixorum, nec adeò benè poſtmodum in ſtomacho digeſtorum, tunc enim exhalant ructus graveolentes, nidoroſi, qui ſolent comparari communiter cum cruditate nidoroſa, à qua illi etiam dependent.

CAUSÆ.

Chyloſeos ergò læſæ cauſa proxima erit vel in fermenti ſtomachici ſeu ſubjecti vitio, vel erit in vitio aſſumptorum alimentorum, ſeu Objecti haud ritè proportionati. In fermento quidem, quando non ſufficienter, nec legitimè digerit, ſed depravatum alimenta potiùs corrumpit. Imprimis færmentum ſtomachi deficiens, ſpirituum animalium vel defectu, vel ad alias partes impetu, hinc parciori adventriculum affluxu, fruſtratur Chylificationem, per *cauſas de appetitu proſtrato allegatas*: hinc debilitati ut minus appetunt, ita minus etiam aut planè non digerunt; aut ſpirituum defectu, aut in loco quodam dolentes, *v. g.* Nephritici, aut gravioribus animi perturbationibus quaſi præoccupati vel divertuntur, vel arcentur; aut quod conceptâ nauſea ſponte abhorreant digeſtionem aſſumptorum ſtomacho enim nonnunquam per conſenſum affecto, ut in nephritide, languet appetitus, & tunc vitiatur digeſtio prima; ſicut etiam in vulneribus capitis in ſtomacho cruditates naſcuntur. Animi etiam pathemata, Terror, Pavor, &c. etiam turbant digeſtionem primam, & cruditatibus acidis occaſionem præbent: Quod etiam facit motus corporis, qui moderatus promovet digeſtionem: ſic etiam ſomnus repentinus poſt paſtum, dat occaſionem Cruditatibus. Quæ omnia pathemata agnoſcunt ſpiritus variè affectos: elegans exemplum videbitis, apud HELMONTIUM *Tr. Pylor, Rect.* §. 20.

Deindè idem fermentum digeſtivum, vel non ſatis acre, vel non ſatis volatile non ſufficienter digerere valet: contrà nimis acidum fixum, aut à vitioſo & peregrino acore, vel ſalſo vel alio vitioſo ſapore, vel facilè aceſcentibus, ut dulcibus, in ſtomacho corruptum, uti fit in hypochondriacis & Scorbuticis, Cachecticis & aliis morbis Chronicis, diſſolvit quidem promptè alimenta, ſed eadem non ritè fermentando, debitè volatiliſare nequit, nec in ſalſedinem debitam abit, quin potiùs nimio acore eadem in maſſam vitioſè acidam tranſmutat, ex quibus imprimis cruditas acida emergit. Quod ſi verò propter pinguia copioſiùs aſſumpta, aut ova, butyro nimis frixa & condita, hebetetur fermenti activitas, aut etiam ex perverſo bilis motu per vaſcula fellea ex inteſtinis hæc ipſa in ſtomachum aliquantulum regurgitet, ab hujus ſale volatili oleoſo debilitatur, alteratur etiam exindè fermenti activitas, adeò ut aſſumpta alimenta non poſſint convenienter digeri, quin propter talem præſentiam bilis, vitiantis fermentum, ſucceſſivè putreſcant potiùs & cruditatem nidoroſam conſtituant.

Quod ſi eveniat, ut quacunque occaſione vitioſæ reliquię ex præviis digeſtionibus vel rugis ſtomachi firmiùs affixæ ſint, vel intra ejus cavum etiam copioſiores aut parciores ut plurimum pituitæ viſcidæ aut acidæ ſub forma hæreant, & harum præſentia impeditur fermenti activitas, ceſſat appetitus, deficit digeſtio. Inertia talis fermenti digeſtiui ſæpe etiam inducitur in peruerſa curatione morborum, ſi remedia ſunt pulueres fixiores, quales antimonium fixum ac ſalia fixa, & copioſè, in ſpecie in acutis, præſcribuntur. Obſeruandum quoque, quod in reconvaleſcentia febrium intermittentium adſit labes ſtomachalis, ob inertiam fermenti ſtomachalis, nimis hebetati, aut nimis fixati à copioſis talibus Ingeſtis.

Equidem in unoquoque indiuiduo, tàm brutorum, quàm in ſpecie hominum, peculiaris & à priori non perſcrutabilis fermenti eſt varietas, ratione diuerſi uſus aſſumptorum: unde fit, ut non tantùm appetitus variet, ſed etiam, ut ipſa variet alimentorum digeſtio, ita ut ea quæ unus appetit avidè, ea facillimè digerat, alius è contrà reſpuit, aut non ſine moleſtia digerit. Appetitus ſanè eſt index, qui loquitur & monſtrat quaſi, quæ ſint aſſumenda: Nam quæ facilè aſſumuntur, facilè digeruntur; quia ea tantùm appetuntur, quæ appropriata ſunt fermento ſtomachi, & quæ ipſi ſunt amica, conſequenter facilè diſſolvit, & facilè fermentat. Hinc inculcat nobis HIPPOCRA-

CRATES *in aphoriſmis: Quod appetita faciliùs longè digerantur, quàm non appetita.* Ex hoc fundamento etiam, conſuetudinis magna adeò eſt habenda ratio: Idem HIPPOCRATES *in omnibus morbis conſueta, licèt deteriora, inſuetis, licèt melioribus, eſſe præferenda* dicit; Ratio eſt hæc, quia ab omnibus aſſumptis ſemper quædam reliquiæ in plicis & rugis ſtomachi hæreant; quæ ſi non ingrediuntur materialem compoſitionem fermenti, uti multi volunt, certum tamen eſt, quòd non nihil aut certo modo per conſuetudinem, fermenti digeſtivi naturam quodammodo alterent, & ita modificent, ut ab ipſis ſaltem ſimilia alimenta magis appropriata reddantur. Hinc ab aſſuetis minus alteramur, quia fermentum iiſdem quodammodo eſt homogeneum, & nulla eſt dyſcraſia inter aſſumpta & fermentum, ſed hoc ſe habet ad illa, ut proportionatum agens: E contrà inſueta ſunt moleſta; quoniam non habent convenientiam cum illo partes alimenti. Hinc etiam ii, qui certa quædam nonnunquam abhorrent edulia, incipiendo à minima doſi, & ſucceſſivè aſcendendo, eadem ſibi ſucceſſivè familiariſſima reddunt; qua ratione & venenorum victui quidam aſſueti dicuntur, quatenus iiſdem ſucceſſivè fermentum ſtomachi alteratum & mutatum, talia olim hoſtilia, tanquam amica, facilè arripit. Si ergò ex his alteratur fermentum, à craſi ſeminali degenerat, & præternaturalem acquirit ſaporem: unde talis læſio & perverſus ſapor fermenti ſtomachalis in Morbis chronicis maximas turbas dat, eoſque contumaces reddit.

Hæc fuerunt vitia fermenti ſtomachalis: superveniunt & vitia ipſius ſtomachi, ſi ſcilicet eſt laxus; quod malum in morbis malignis obvium, imò lethale eſt; vel exulceratus; vel excoriatus; vel patitur excreſcentiam.

Quod attinet vitium Chyloſeos alterum; alimenta aſſumpta ſunt Cauſæ Chyloſeos læſæ, quando eadem certâ ratione digeſtioni ſunt inepta; quod fit imprimis vel propter eorum quantitatem, dum ſunt nimis copioſa; vel propter eorum qualitatem, dum ſunt vitioſa, & digeſtioni aliàs inepta, aut ipſa aſſumptionis ratione ventriculo moleſta. Quando enim copioſè nimis ingeruntur, & varia nimis aſſumuntur, non poſſunt digeri, quoniam fermentum ventriculi digeſtivum ſe habet in ſolutionis actu inſtar menſtrui, habet determinatam activitatem, ultra quam non pergere poteſt: ſicut unumquodque menſtruum fermentativum, quod ſolvit & fermentat, requirit proportionem objecti debitam, in quod agere debet.

Habeatur ergò ratio quanti, ne plus aſſumatur, quàm fermentum digeſtivum ſolvat & volatiliſet: Nam à nimia alimentorum quantitate obruitur in tantum fermentum ſtomachale, ut nec iiſdem ſolvendis, nec convenienter fermentando volatiliſandis, ſufficiat: hinc ſæpiùs nimiâ quantitate alimentorum oritur cruditas acida, dum aſſumpta recipiunt quidem acorem fermentativum, ſed propter nimiam copiam non ſufficienter fermentationi inſtituendæ evoluuntur, ſicque loco chyli in forma paſtæ crudæ plus minus acidæ nunc in ſtomacho hærent, eum gravant, ructus movent, nunc hinc indè in inteſtinis colliguntur. Quantitas tamen hæc abſolutè determinari nequit, utpote quam idioſyncraſiæ, ætatis, vitæ generis, aliarumque circumſtantiarum diverſitas variat; & certitudo de his vix alia reperiri poteſt, niſi quam ex mente HIPPOCRATIS *de Veteri Medic. Text.* 16. corporis ſenſus determinat.

Præter quantitatem, in ſpecie varietas nimia ciborum etiam turbat digeſtionem: ut ut enim magna, adeòque alcaheſtica ferè ſit fermenti ſtomachalis potentia; undè & ſemel varios admodum cibos poteſt diſſolvere & fermentare; certum tamen eſt, quòd non ſit univerſalis, quin magis determinatur ad hunc vel illum cibum. Si ergò pinguia cum acribus, acida cum dulcibus, aromata cum vino aut ſpiritu vini, fructus horæi cum aliis dyſpeptis, lac cum fructibus horæis & acidis, & quaſi quadrata cum rotundis, tàm promiſcuè ingeruntur, etiam certum eſt, quòd fermentum, dum promptiùs agit in unum quàm alterum, & ſic citiùs unum vel alterum fermenteſcit, neceſſariò exindè digeſtio non leviter vitietur, & peſſimæ oriuntur corruptiones & cruditates; quarum comes eſt mucus copioſus in ventriculo reſiduus; vid. KERGERUS *de Ferm.* Nam id, quod non rectè digeritur, vix nec abſque difficultate per pylorum tranſmittitur, undè vel copioſus mucus obruit ſtomachum, vel retenta diutiùs in ſtomacho, tepore loci in putredinem & omnimodam corruptionem abeunt, & ulterius vitiatur Chyloſis. Od id rectè HELMONTIUS ſobrietatem ſeu moderatam aſſumptorum quantitatem cardinem totius diætæ eſſe dixit, ea varietate enim ciborum emergit cruditas nidoroſa. Quantitas ergò alimentorum debita, quam præſcribit appetitus, obſervetur.

Quoad alimentorum qualitatem, eam præſcribit ſimpliciter appetitus, ſecundùm quem delectus eſt habendus; nam verum *proverbium* eſt; *quod ſapit, nutrit*: Et nil denegetur ægro, multò minus ſanis, de alimentis, modò ea appetant: Nam quæ cum appetitu aſſumuntur, feliciter & ſine labore digeruntur, modò non excedatur in quanto, quia ſemper reliquiæ hærent in ſtomacho, à conſuetis alimentis non recedentes.

Determinantur autem appetitus, & indè alimentorum aſſumendorum qualitates, tàm per conſuetudinem, quàm per Idioſyncraſiam. Quoad conſuetudinem: alimenta ventriculo moleſta ſunt, quando non iuſto & conſueto tempore, vel eadem, prioribus nondum integrè digeſtis & excretis, de novo ingeruntur: Conſuetudo ſiquidem in cibandi tempore multum valet, quantum HIPPOCRATES *de Victu acutor. Text.* 15. ſcribit; nam & his, qui bis in die alimenta capiunt, & his, qui ſemel, repentinæ mutationes noxas & morbos inducunt: Quod ſi autem quis intempeſtivè alimenta nova ingerat, ſtatim is ventriculi gravitatem, oſcitationes, anxietates, borborygmos, &c. percipiet; ita, ut AVICENNA hoc errore nullum alium deteriorem profiteatur, ſi nempè nutriens ſuper nutriens quod non digeſtum, demittatur.

Obſervetur etiam idioſyncraſia in quibuſdam, ubi res cuidam eſt inimica, alteri grata; unus cum deſiderio avidè caſeum devorat, alter verò non: ideò attendendum, ne talia propinentur, quæ averſantur aliàs, quia facilè corrumpuntur, & præſertim varias turbas in præcordiis, Cruditates nidoroſas, generant; Quantum valeat appetita res, panis tantùm monſtrat, quem non faſtidimus. Ratio, quia fermento ſtomachi eſt amiciſſimus, idque propter ſpiritum acidum volatilem in pane copioſum, & quaſi homogeneum, & ſymbolizantem cum fermento ſtomachali. Undè etiam panis, ratione acoris fermentativi in panificio concepti, vel ratione ſpiritus iſtius acidi volatilis adiuvat, ut reliqua aſſumpta promptiùs colliqueſcant, & conſequenter chylificentur ac digerantur: undè panis quò meliùs eſt fermentatus, adeòque in eodem magis exaltatus ſpiritus ejus acidus volatilis, eò eſt nobis ſalubrior; quò minùs verò fermentatus, & quò magis ſpiſſior & glutinoſior, eò magis nocivus eſt, & eò promptiùs abit in mucum craſſum ſeu paſtam viſcidam & crudam in ſtomacho. Ut ut autem panis ex omnibus alimentis ſit nobis familiariſſimus, tamen uti omnis repletio mala, ita panis peſſima; quia nimius exindè acor aſſumpta omnia impregnat: & quia panis motus fermentativus eſt nimius, impeditur digeſtio, quatenus illius ratione non alteratur chylus in ſalſum; huius verò ratione non ſubigitur debitè, & ſubiectum tale debitam vitalem craſin ſeu characterem à fermento digeſtivo, recipere nequit, impeditur adeoque notabiliter digeſtio, cùm paſta viſcida & cruda relinquitur ſubinde in ſtomacho. Ex hoc etiam decidendum eſt; *quare quidam Vinum copioſius ferre queant? alii minus?* nempè quorum volatilius ac ſubtilius, adeòque minus potens eſt fermentum digeſtivum, ut v. g. in pluribus literatis, hi ut plurimum læduntur à vino, hujus acido prævalente acori fermentativo ſpirituoſo naturali, cùm nec debitè ſubigi nec corrigi, nec appropriari tali ſubiecto poteſt; unde in talibus æſtus facilis ab acido, ebrietas à ſulphure: hinc plures hypochondriaci, item cordis palpitationibus laborantes, tardiùs inebriari ſolent; vid. LANGIUS *Miſc. Cur p.* 39.

Juxta hanc qualitatem alimentorum, præ ceteris obſervande ſunt eorum durities & viſciditas: Duriora difficulter ſolvuntur, & viſcidiora difficulter fermentantur; hinc dura aut viſcida alimenta lædunt digeſtionem primam & cruditatem acidam inducunt, faciuntque, ut in ſtomacho oriatur paſta cruda viſcida ob talia ingeſta. Non ergò permittenda nimia varietas alimentorum, cum in alimentis variis etiam variæ ſint proprietates ſpeciales; varia enim alimenta ad cruditatem nidoroſam diſponunt.

Pertinent huc pinguia difficulter digeſtibilia, laboremque magnum fermento ſtomachali facientia, eò quod aqueis portionibus, quæ tamen ad coctionem requiruntur, non miſceantur. Præter ciborum varietatem potus nimius, aut etiam nimis confertim ingeſtus, vel aquea

quæ-

quævis ſunt, quæ inſigniter turbant digeſtionem: ratio, quia.

1. Potus nimius nimis diluit fermentum ſtomachi ſpirituoſum digeſtivum, iſtudque nimis diluendo quodammodo hebetat.
2. Quia facit alimentorum in ſtomacho fluctuationem, quæ ubi nimia fuerit, impedit nonnihil legitimam fermentationem.
3. Quia tonum ſtomachi lædit, eundem diſtendit, ejuſque fibras laxat & flaccidas reddit, ut, digeſta licet, non adeò commodè per pylorum emitti poſſint: hinc eadem præter tempus in ſtomacho detenta corrumpuntur, & in vitia varia abeunt.

Huc etiam referendæ ſeræ nimis potationes, quarum rationes LOWERUS *de Corde p.*140. reddit. Quò etiam ſpectant, quando abſque ullo, vel non ſufficiente potu, cibi ſolidiores aſſumuntur, cùm maceratione neceſſaria hac ratione defraudentur. Digeſtio alimentorum tandem læditur, quando alimenta non ſufficienter maſticantur, ita ut Maſticationem qui negligit, Arabibus animam ſuam odiſſe dicatur: vid. HELMONTIUS *de Victus Rat.* §. 21. GREMBS. *Arbor. Vitæ l.*2. *c.*1. & 3. & MOEBIUS *Fundam. Phyſiol. c.*9.

Ex his facilè patet, quid habendum ſit de Veterum Intemperie inæquali: nam eandem non habere fundamentum in re, patet ex eo; quod ſanguis qui calorem, & ſic dictam temperiem vitiat, omnibus partibus diſtribuitur æqualiter, & proportionaliter movetur ad hepar & ventriculum; Quandiu ergo ſanguis debito calore viget, & quamdiu æquali proportione circulatur, tam ad hepar quam ad ventriculum, tandiu ſanè his ipſis etiam debitam conciliabit temperiem, & eodem modo debitè calebit hepar, atque calet ventriculus. In iſta ergò, quam dixi Veterum Intemperie, experientia vos docebit, quod reverà ſemper ſubſit vitium fermenti ſtomachici, quod ſit nimis & vitiosè acidum, nec ſatis volatiliſatum, quin ſimul obrutum copioſo muco craſſo & viſcido: Proptereà inſtituitur in talibus cura non cum iis, quæ calefaciunt ſtomachum & refrigerant hepar, ſed quæ vim habent attenuandi & diſſolvendi; imò etiam volatiliſandi & temperandi nimium fermenti acorem.

Præter has cauſas primarias Chyloſeos læſæ, ſecundariæ non nullæ adſunt, quæ, quatenus retentionem aut expulſionem turbant, etiam Chyloſin vitiant: quale exemplum non incognitum eſt. Procedentiam cartilaginis enſiformis, quam ſæpiùs cauſam fuiſſe chyloſeos læſæ, & ſimilium ſtomachi ſymptomatum, teſtis eſt expertus Zacutus *Luſitanus in l. Med. Princ. Hiſt.* 56. *quæſt.* 36. item verrucæ ventriculo adnatæ, Chyloſin turbare valent: quale exemplum habet FORESTUS *in C.* 18. *Obſ.* 18. & 30. Notum etiam eſt, quod renes afflicti calculo propter conſenſum nervorum, qui intercedit ventriculum & renes, ſimiliter ſoleant turbare digeſtionem. Curavi fœminam nephriticam, cui, quando urgebat dolor, languebat appetitus, & bibebat Coventum, cum verò dolores ceſſarent, redibat appetitus cibi & potus, & bibebat amaram cereviſiam, quam in paroxyſmo bibere non potuit.

Preſſiùs jam paulò & accuratiùs Cruditas nidoroſa & acida conſideranda venit, *Acida cruditas* in acido plus minus viſcido, digeſtionis defectu enato, conſiſtit: *Nidoroſa* verò *cruditas* nihil aliud eſt, quàm putredinis inchoatæ ſpecies.

I. Cruditas acida oritur

1. Ob acidorum humorum in toto corpore abundantiam.
2. Ob acidorum frequentiorem uſum, vel etiam eorum, quæ licet non actu aciditatem manifeſtam præ ſe ferunt, reconditam tamen, & ſuperveniente fermentatione ſe magis exerentem poſſident qualia ſunt ſaccharum & mel; quæ non minus in ventriculo aceſcere, quàm extra hunc, ſpiritum acidiſſimum fundere, ſatis notum.
3. Ob uſum aromatum acrium & magis oleoſorum, v. g. piperis, caryophyllorum, Zinziberis, &c. utpotè quæ vel propter aciditatem reconditam, vel acidorum acrimoniam exaltandi energiam, ſæpius ſodam & cruditatem acidam producunt.

Cruditas nidoroſa ut pateat, obſervetur:

1. Eam contingere in febribus, præſertim acutis, in quibus fermentum digeſtivum, ejuſque debitus acor deficit; undè appetitus ceſſat, & alimentorum nauſea ſupervenit, & cereviſiæ conſuetæ lupulatæ ſeu nimis amaricantis horror adeſt; acidis contrà delectantur.
2. Oriri eandem à bile ſimilibuſque humoribus alcalinis, ad ventriculum copioſiùs delatis.
3. Oriri frequentiùs ab aſſumptis, quæ aut ejuſmodi nidoroſam diſpoſitionem in ſe habent, qualia ſunt pinguia, oleoſa, fixa, fermentum digeſtivum & ejus acidum plus minus obtundentia; quod faciunt in ſpecie ova, lac, & lacticina, oleoſa: aut quæ, ſi cum ventriculi fermento coeunt, nidorem contrahunt, v. g. limatura martis, quæ deglutita non nunquam ructus æquè nidoroſos movet, ac ſi menſtruo acido immergatur, aut cum eodem conſpergatur.
4. Quando aſſumpta quælibet in ſtomacho diutiùs morantur ſeu retinentur: rectè ob id monet HELMONTIUS: *non putandum, quod chylus vitri inſtar in fornace ſubinde excellentiùs coquatur, quò diutiùs retineatur*; nam mora nimia alienatur potiùs & corrumpitur.
5. Nidoroſa Cruditas emergit ex horæis fructibus, facilè putreſcibilibus, undè poſtmodum Diarrhœæ, &c.
6. Dulcia, quæ ſub diurno calore ad amaritiem proſunt, v. g. paſſulæ, glycyrrhiza, &c. eadem in ſtomacho facilè Cruditatem nidoroſam contrahunt, ſub qua amareſcunt, ſeu, ut aliàs dici ſolet, bileſcunt.
7. Cruditatis nidoroſæ præſentis ſunt ſigna ructus, de quibus ſuprà. Sic ægri *ſentiunt nauſeoſum ſaporem, eructant ſaporem ligni putridi & piſcium putridorum, imò ſentiunt amarorem & ſaporem nauſeoſum.*

Ex his preſuppoſitis verè ſequitur, fieri Cruditatem nidoroſam, quando fermentum ſtomachi vel deficit, vel aſſumptis plus minus ad hanc tendentibus ac diſpoſitis infringitur. Undè debito modo nec fermentalem acorem contrahunt, nec digeruntur aſſumpta, ſed morâ ſui in loco calido humido ad corruptionem plus minus, pro natura aſſumptorum ſcilicet, vel animalium vel vegetabilium, ordinariò facilè putreſcibilium, diſponuntur. Undè pro putredinis natura alcali emergens, agens in pingue, ſaporem tetrum, vix explicabilem, ſubindè amaricantem, repræſentabit. Præ cæteris hoc illuſtrant ova, quibus vix citiùs quid aliud nidorem contrahere obſervatur; hinc etiam eadem ad duritiem cocta, brevi poſt tamen nidorem eructant: Deindè facillimè ova cum butyro frixa nidorem concitant: alcali nempè ovorum copioſum agit non ſolùm in proprium oleum, ſed ſimul in abundantius adjectum butyrum, undè & hujus additi ratione & acidum ſtomachi magis obtunditur, adeòque ejus activitas ſic parili ex ratione & nidoris vis intenditur: Hinc tetri ructus erumpunt, qui indicant quidem inchoatam fermentationem, ſed depravatam, & in ipſa actione ex inertia fermenti digeſtivi deficientem; undè ex putredine Contentorum ructus tales tetri oriuntur. Accedit pylorus in furorem actus, qui portas tranſitus claudendo, irritatus ab hoſtili Contento, dicta digerendo retinendoque, magis magiſque eorum putredinali corruptioni occaſionem præbet.

DIAGNOSIS.

Quoad ſigna diagnoſtica, ea ſunt facilia: Nam in Chyloſi plus minus imminuta, præter ea, quæ habet SENNERTUS *l.*3. *Prax. p.*128. conqueruntur ægri de dolore gravativo ſtomachi duabus horis poſt paſtum: item conqueruntur ægri de ructibus, etiam quinque vel ſex horas ab alimentorum aſſumptione moleſtis, iiſque non acidis, ſed nunc inſipidis, nunc putridis, nunc ſulphureis, nunc genuinum aſſumptorum odorem & ſaporem adhuc repræſentantibus: qui fiunt, ſi aſſumpta non digeruntur; unde diu à paſtu aſſumpta planè non, ſeu leviter imminuta, rejiciuntur: percipiunt dolorem gravativum circa præcordia, poſt paſtum plus vel minus obtuſum: item conqueruntur tales ægri de appetitu maximè & ferè ſemper dejecto, de inflatione ſtomachi à paſtu: item adeſt ſæpe tenſio & diſtenſio præcordiorum. Præterea in talibus ſubjectis, imprimis hypochondriacis, mox poſt paſtum adſunt phlogoſes ſeu rubor faciei, quaſi eſſent ebrii: in quibus ſemper obſervandum, quod ſemper fiant à ſtomacho, eo nempe copioſo muco nimis acido, ab alimentis non ritè digeſtis reſiduo, onerato: item conqueruntur etiam ægri tales ut plurimum de difficili reſpiratione, ita quidem, ut reſpirationis

tionis impedimentum percipiant in præcordiis, in ſpecie dum dorſo incumbunt, ob tenſionem inſigniorem hypochondriorum: item matutino tempore ſolent habere os pituita & muco viſcido plenum, qui revera eſt ex ſtomacho, dum per recubationem nocturnam regurgitat & pedetentim ad œſophagum tendit, & ita matutino tempore excernitur: urinæ à ſtatu naturali recedunt, dum modò tenues & aquoſæ, modò craſſæ & rubræ turbidæ apparent. Omnia hæc ſymptomata ſunt in digeſtione nimia imminuta & abolita, propter ſuccum fermentativum craſſum & obrutum, qui minus poteſt fermentare, quin potius alimenta ſub forma liquaminis aut paſtæ viſcidæ acidæ & flatulentæ in ſtomacho ſubſiſtunt. Cæterum quando depravata eſt digeſtio, illam teſtantur imprimis ructus. Subinde vertigine corripiuntur, imprimis jejuni, qualis vertigo, imprimis in nondum ſeneſcentibus, ſemper radicem habet in ſtomacho. Hæc & ſimilia ſigna ut plurimum etiam in malo hypochondriaco occurrunt, tam in principio quàm incremento, cum hujus mali radix revera hæreat in ſtomacho.

Cruditas acida cognoſcitur ex ſoda, ructibus acidis & copioſioribus; item in talibus ægris ſolent præ cæteris copioſiores eſſe flatus, & quæ rejiciunt, aut natura aut arte per vomitum ſunt admodum craſſa, viſcida, ac pituitoſa; interdum ſeroſa, plus minus acida: alvus ſubinde eſt contumax, ob feces ab acido vitioſo coagulatas & induratas: alvus plerumque eſt adſtricta.

Cruditas nidoroſa ructus habet fœtidos aut ſaltem horridos inſtar ovorum frixorum, aut piſcium putridorum; atque hinc non ſaltem, præprimis matutino tempore, percipiunt ſaporem peregrinum & abominabilem, quaſi cinereum ſeu ligni putridi, quem ſufficienter exprimere nequeunt: ſubinde amaror cum cardialgia & aliquali nauſea percipitur ex ore & ſtomacho: quæ aut naturæ inſtinctu aut vomitu rejiciunt, ſunt liquida, ſunt flava, & aut omnino inſipida, aut quodammodo amaricantia, aut inſipido-dulcia; aut ex amarore dulceſcentia. Præterea habent alvum ſæpius plus ſolito apertam, & tales cruditate nidoroſa laborant.

Cruditatem pituitoſam pondus frigidum in ventriculo habens, & hujus gravativus dolor indicat.

PROGNOSIS.

Quod attinet *ſigna prognoſtica*: certum eſt, in Chyloſeos læſione & cruditatibus conſiſtere fundamentum quamplurium morborum, in ſpecie chronicorum, quatenus vitium digeſtionis primæ non in ſecunda, multò minus tertia corrigitur; nam cacochylia eſt mater Cacochymiæ, adeò ut ex cruditate acida & ejus variis differentiis omnes febres intermittentes, malum hypochondriacum, ſcorbutus, niſi hic oriatur per contagium maſſæ ſanguineæ communicatum, cachexiæ, paſſiones colicæ, pathemata arthetica, calculi renum, affectus melancholici, in maſſa ſanguinea deficiens hæmatoſis, revera originem ducant: item ſimilis acor in ſtomacho, vitians alimenta, eſt origo morborum cutaneorum, ſcabiei, ſerpiginum, herpetum forſan & eryſipelatum.

In genere omne acidum ſeu acor vitioſus ſubinde in corpore oberrans, fundamentum habet in vitioſa digeſtione ex corruptione acidi. Arthritis ipſa, dum vinum aceſcit in ventriculo, aut potulenta ex vitioſo acore tincta, proruunt in corpus, ex hac acida ſtomachi cruditate habet ſuum ortum: imo omnes iſti affectus Chronici, de quibus in poſterũ plura, qui aliàs ex obſtructione viſcerum & meſenterii, hepatis & lienis, eorumque antipraxia ex frigida intemperie oriri dicuntur, reverà ex vitio Chyloſeos, & in ſpecie, quando fermentum ſtomachi eſt nimis acidum, nec ritè volatiliſatum, dependent.

CURA.

Quoad *Curam*: Digeſtionis vitia, quæ à cauſis externis dependent, facilè corriguntur, cauſis illis ſublatis, & meliore victus ratione inſtituta. Impoſſibile eſt arte promovere vel inſtituere Chyloſin; Eſt enim opus ſimpliciter naturæ, & dos vitalis fermentorum appropriata, juxta Helmontium, nulla arte imitabilis. Ob id adjuvemus ſaltem naturæ opus, & corrigamus fermentum ventriculi, quantum fieri poteſt, & reducamus in naturalem ſtatum.

1. Impedimenta quæcunque, mucum nempè & ſuccos in ſtomacho hærentes, utpote craſſos & viſcidos & acidos, removendo: quod imprimis fiat per Vomitoria, & hinc purgantia, in ſpecie aloetica.
2. Stomachum extergendo aromaticis volatilibus, ſale alcalino oleoſo conſtantibus.
3. Stomacho ſenſilem quaſi ſtimulum addendo blandioribus acidis ipſi gratis.

His tribus modis curatur Chyloſis læſa.

Quoad *primum ſcopum*: Vomitoria primum obtinent locum, cruditates, omneſque ſordes poſt digeſtionem relictas, veluti crudiores ſuccos, removentia: inter quæ ſuperiùs dictum, Infuſa antimonialia eſſe præferenda, in quibus non tam eſſe ponderandam ſubſtantiam, quàm liquorem, in quem fit infuſio; veriverbium enim eſt: quod *hypochondriaci ebrietas uſque ad vomitum ſalubris* ſit. Imprimis pro materia viſcida & tenaci in ſtomacho reſolvenda & removenda, commodè propinatur Vomitorium:

℞. *Aquæ Hyſſopi* ℥ ij.
Cinnam. ℥ ij.
Spiritus gum. ammoniaci ʒ ß. ad ʒ j.
Oxym. ſquill.
Syr. emet. an. ℥ ß.
M. S.
Hauſtus Emeticus pro una vice.

Poſt Vomitoria Purgantia impedimenta removent: inter quæ maſſa pilul. de hiera cum agarico in ſubjectis paulo robuſtioribus conducunt, ex qua ſuperiùs dedi formulas. Præter hanc pilulæ maſtichinæ ſunt elegantes, & ſtomacho appropriatæ; nam maſtix eſt ſingulare ſtomachicum, ratione ſpiritus acidi volatilis. Inter leniora alvum evacuantia, eſt aloe, maximè pilulæ aloephangine ex aromatibus factæ, eæque ad imitationem ZWELFFERI *correctæ; vid. ejus animadverſio. in Pharmacop. Auguſtanam*; ſtomacho enim conducunt, & vi aromatica tonum ejus reſtituunt. Si volumus eas laxativas reddere, uno alterove grano ſcammonii acuentur; ſic magis conveniunt ad detergendas ſordes muculaginoſas, ſtomacho ſæpè adhærentes. Dabo exemplum hoc modo egregium:

℞. *Maſſ. pilul. aloephang. vel de ammon.* gr. xvj. ad ℈ j.
Tartari vitriolat. gr. vj.
Scammon. ſulphurat. gr. ij.
Extract. troch. alband. (quod egregium eſt ad pituitam viſcidam incidendam) gr. j ß.
Cum tinctura tartari (quæ ſtimulat, & eſt ſalina abſtergens) f. *pilulæ*, S.
Pilulæ ſtomachales laxativæ.

℞. *Maſſ. pilul. de hier. cum agar.* vel *familiar. Zvvelff.* vel
Extr. Panchym. Crollii, vel *Cathol.* gr. xv.
Gum. amoniaci in aceto ſquill. ſol. vel *Extr.* aut *ſucc. inſpiſſ. abſinth.* ℈ ß. vel gr. xij.
Extract. troch. alband. gr. j. vel ij.
Scammon. ſulphurat. gr. j.
Cum elix. propr. vel *Eſſ. menthæ*, vel *ſpiritu maſtich.* f. *pilulæ.*
D. S. ut *anted.*

℞. *Maſſ. pilul. maſtich.* ℈ j.
Extr. abſinth. ℈ ß.
Troch. alband.
Scamm. ſulphurat. an. gr. ij.
Cum eſſ. ligni ſaſſaf. vel *arc. tartari*, vel *Elix. propriet.* f. *Pilulæ*,
D. S.
Pilulæ ſtomachales purgantes.

℞. *Maſſ. pilul. de ammoniaco Querc.* ℈ j.
Extr. martis cum ſpir. prop. ℈ ß.
Troch. alband. gr. ij.
Olei deſtillat. mac. gr. j. vel ij.
Cum tinctura tartari f. *pilulæ deaurandæ.*
D. S. ut *anted.*

Poteſt etiam beneficio remediorum ſalinorum, imprimis ex tartaro, fieri pulvis laxativus, & ſtomachum egregiè evacuans.

℞. *Tartari vitriolat.*
Cremor. tartari an. ℈ ß.
Scamm. ſulphurat. gr. iij. vel jv.
Troch. alband. gr. j. vel ij.
Olei deſtillat. aniſ. gutt. ij.
M. f. pulvis, D. S.
Pulvis ſtomachalis laxativus.

Nam

Nam ultra 2. vel 3. ſedes vix operabitur, pro conſtitutione tamen ſubjecti.

In forma liquida pro ſubjectis facilis purgationis, præprimis mulieribus delicatis, fiat talis potio:

℞. *Aquæ abſinth.* vel *hyſſopi,*
Menthæ an. ℥ ß.
Tartari vitriolati,
Extr. agar. an. ℈ ß.
Troch. alband. gr. j.
Scamm. ſulphurat. gr. ij.
Syr. roſ. ſolut. ℥ ß.
M. D. S.
Hauſtulus purgans.

Deſcriptionem *formulæ domeſticæ* ſeu *univerſalis* habet SYLVIUS *c.* 9. §. 52. item *c.* 14. §. 50. Exemplum talium pilularum, ſordes in primis viis abſtergentium, quæ Francofurtenſibus aut Glaſſianis ſubſtitui poſſunt, ſit:

℞. *Gum, ammoniaci aceto ſol.* ʒ ß.
Maſtich. el. gr. xv.
Aloes ſuccotor. gumm. præp. gr. ix. vel xij.
Extr. troch. alband. gr. iij.
Cum eſſ. menth. f. pilulæ no. 60. S.
Pilulæ ſtomachales laxativæ pro aliquot vicibus.

De quibus ſit doſis una vice x, xij, xv, præter propter, idque omnibus tribus vel quatuor ſeptimanis pro lubitu.

Omnes ſordes viſcidas detergunt, reſolvunt, & ita cruditates acidas, & mala inde nata præcavent: conveniunt in morbis Chronicis, Cachecticis, hypochondriacis.

Aliam adhuc compoſitionem loco pilularum Glaſſianarum communicavi in *Colleg. Pharmac. in Ludov. Coll. Formul.* Pertinent huc *pilulæ de ammoniaco Quercetani* in SCHROEDERO, *familiaris Zwelfferi Pharm. Reg. p.* 66. & *pilulæ Tilemanni famigeratiſſimæ, in Idea Form. & Coll. Form.* item *pilulæ Benedictæ Schrœderi.* Modum parandi aliàs videbitis in LUDOVICI *Pharm. ad modernor. ſeculum accommod. p.* 179. item *Tr. de ſale tartari vol. in fine.* Alii non incommodè cremorem tartari in hunc finem adhibent, à ʒ ß ad ʒ j in juſculo carnis vel pulli benè calido, hora una alterave ante prandium, quavis ſeptimana ſemel uſurpando.

Alterantia contra Chyloſin læſam ſunt ea, quæ conſtant ſale volatili aromatico blando, quæ ſi maritentur cum ſubtilibus acidis, fiunt egregia remedia. Ex his imprimis commendantur *ſemina*, quæ vocantur *minora calida*, aniſi, carvi, petroſelini, cumini, & poſt hæc præ cæteris galanga & Zingiber. PLATERUS *in Obſ. l.* 2. *pag.* 406. egregia aliquot habet exempla Chyloſeos & Cruditatis, vitio ſtomachi & primarum viarum, curatæ per uſum Zingiberis, ſive crudum ſive conditum, ac poteſt omni mane uſurpari. Radix acori veri condita manè comeſta quaſcunque cruditates & apepſias corrigit. Nux moſchata quidem etiam eſt elegans; ſed quia eſt nimis oleoſa, & ob id obtundere ſolet fermentum ſtomachi, aliis ſubinde eſt temperanda, imprimis ſimplicibus ſtomachicis dictis, quæ ſunt ſatis nota.

Præ cæteris palmam obtinebunt abſinthium & mentha, quæ ſunt duo ſingularia ſtomachica; hinc à quibuſdam laudatur Vinum abſinthites, quod mirabiliter ſordes & vitia digeſtionis primæ eliminat. Poſt abſinthium Myrrha, nec non Zedoaria, item acorus, roſmarinus, & lignum ſaſſafras, & quàmplurima ſuprà in appetitu imminuto ſeu anorexia allegata inſigniter conducunt. Item acida ſpirituoſa præ cæteris conducunt, ut ſpiritus ſalis dulcis, qui eſt optimus; item ſpiritus nitri dulcis; ſpiritus maſtichis benè rectificatus eſt egregius, miſtus cum ſpiritu menthæ. Magnam etiam meretur conſiderationem *Elixyr Proprietatis Paracelſi*, quod tamen ob ingredientem liquorem Alcaheſt, præparare non poſſumus. HELMONTIUS alia ratione in ſubſtantia præparavit, qui *videatur*. Vulgò præparatur cum *ſpiritu vini*, acuato cum *ſpiritu ſulphuris* aut *vitrioli acido*, lege communi: hinc duplex habetur, *cum* & *ſine acido*. *Elixyr ſine acido* paratur cum *alcali fixo*: cum *lixivio* nempe ſalis tartari ſolvuntur ſpecies, hinc inſpiſſatur: inſpiſſato magmati affunditur ſpiritus vini *tartariſatus*; & admodum eſt hoc utile mulieribus & infantibus in cruditatibus acidis; in quibus etiam aliiſque affectibus, *cum alcali volatili* paratū mirè prodeſt, ſi *ſpiritus ſalis ammoniaci cum ſpiritu vini paratur* & *ſpeciebus* affunditur. Dicatum eſt ſexui ſequiori, cujus doſis gutt. xxx. Aliàs Elixyr proprietatis cum acido per ſe in cruditatibus nidoroſis maximè conducit, miſtum cum ſpiritu cochleariæ, qui egregiè convenit: e. g.

℞. *Elix. propriet.* ʒ iij.
Spiritus cochlear. ʒ j.
M. S.
Elixyr ſtomachale.

Doſis gutt. 60. mane.

Convenit etiam egregiè *Elixyr vitrioli Mynſ.* ritè paratum à ℈ ß. ad ʒ ß. & *Elixyr ſtomachale D. Michaelis*, cujus *ſuperius facta fuit mentio*. Eſſentia meliſſæ, menthæ, pulegii, roriſmarini, ligni ſaſſafras, myrrhæ, cum ſpiritu vini tartariſato paratæ, omnes conveniunt, ſi acidulentur cum parva quantitate ſpiritus ſalis, vel ſpiritus vitrioli; ſic enim concipiunt ſubtilem volatilem acorem: v. g.

℞. *Eſſ. meliſſæ* ℥ j.
Spiritus vitrioli Philoſ. ʒ ij.
M. S.
Eſſentia ſtomachalis.

Doſis gutt. 40. vel 50.

℞. *Elix. ſtomachal.* ʒ ij.
Spiritus maſtich.
Cochl. an. ʒ j.
M. S.
Elixyr ſtomachicum.

Doſis 30. vel 40. gutt. bis in die.

In nimia & contumaciſſima ventriculi mucilagine optimus eſt ſpiritus aſthmaticus, vel ſolus vel miſtus: ut

℞. *Elix. ſtomach. Doctor. Michael.* ʒ j.
Spiritus aſthmatic. ʒ ß. vel ℈ ij.
M. S. ut *antea.*

Doſi 25. vel 30. guttularum eſt egregium & optimum remedium. Cydonia, & omnia ex his parata, ut ſuccus, ſyrupus, &c. mirè conducunt ad juvandam digeſtionem. Interdum etiam fiunt *Vina medicata*, ut Vinum abſinthites, vel fiat Vinum tale medicamentoſum juxta SYLVII *Praxin* ex abſinthio, mentha, radice gentianæ & acori veri, aliiſque aromaticis, quibus de mace, vel Zingiberis aliquid, poteſt addi; e. g.

℞. *Herb. menth. criſp.*
Calam. montan.
Abſinth. an. M. ß. vel M. j.
Rad. enul. camp. (quam ſuperius commendavi cum rad. armorac.)
Acori veri rec. an. ℥ j.
Galangæ ʒ iij.
Cinam. ac. ʒ iij.
Macis ʒ j. (tantum; quia nimis oleoſa)
Semin. aniſi ʒ iij. ad ʒ vj.

Conciſ. & contuſ. includuntur Nodulo, S.
Nodulus pro vino ſtomachico.

Nodulus hic infundatur in Menſ. j. Vini *Rhenani*, ſtent per horas 12. in loco calido: De quo capiatur ante paſtum bonus hauſtus, ſingulis hauſtibus addendo *ſpiritus ſalis dulcis* (qui acidum volatile) gutt. xv. vel loco hujus *Elixir proprietatis*, imprimis cum *ſpiritu cochleariæ* factum & paratum.

Vel

℞. *Herb. menth. criſpæ,*
Abſinth. an. M. j.
Rad. enul. ʒ vj.
Zingib. vel *Zedoar.* ʒ iij.
Cinam. ac. ʒ ij.
Semin. aniſi ℥ ß.

Inciſ. & contuſ. includ. nodulo, *vino* infundendo, ac in eodem ceu vehiculo *ſpiritus ſalis dulcis* gutt. xv. ad xx. aſſumuntur.

D. S. ut *antea.*

Item.

℞. *Herb. abſinth. rec.* M. ij.
Menthæ M. j.
Radic. acori ver. rec. ʒ ij. vel iij. (aut hujus loco *Zingib.* vel *Zedoar.* ʒ iij.)
Cinam. ʒ iij.
Includ. *Nodulo*. D. S.
Nodulus pro vino ſtomachico.

Electuarii loco ſufficiat rob baccarum juniperi, impragnatum pulvere Zingiberis aut macis, addito pauco ſaccharo ad *imitationem* PARACELSI.

Conveniunt ulteriùs egregiè ſalina, mucum incidentia & abſtergentia, inter quæ ſal ammoniacum, vel vulgariter depuratum, vel ad imitationem HARTMANNI *c.* 25. nobile eſt ſtomachicum in Chyloſi læſa, propinatum ℈ ß. ad

ad gr. xv. in Vino abſinthite ſeu vino Infuſionis ligni ſaſſafras. Poſt hoc non minus etiam nitrũ vitriolatum ſeu *arcanum duplicatum Mynſ.* egregium eſt in affectibus ſtomachicis, aut etiam tartarus vitriolatus ad imitationem TACHENII paratus, imprimis ſi cum aromaticis ſpeciebus diatrion pipereon, aut cum ſpeciebus diagalangæ, aut ſtomachicis Mynſichtii, cubebis, ſimilibuſque pulveribus ſtomachicis miſtum: item terra foliata tartari ſeu ſal tartari eſſentiale, hepaticum rubrum, aut cremor tartari, vel ſolus vel cum ſale tartari, vel ſimilibus pulveribus ſtomachicis miſtus. De ſpiritibus dulcificatis res nota eſt; nec mixtura ſimplex eſt inelegans, cum ex acido volatili temperato conſtet; item ſpiritus carminativus de tribus, de quo infrà mentionem faciam, egregiè convenit. Noti aliàs ſunt *pulveres ſtomachici Birckmani & Quercetani*, in quibus baſis eſt radix ari ſale volatili acri & penetrante imprægnata: cum verò in arida radice maxima pars ſalis volatilis avolet, & ob id inanis non nihil evadat, melius eſt, ut infuſio fiat cum radice helenii in vino. Prætereà pertinet huc pulvis ſtomachalis D. MICHAELIS, cujus compoſitionem *ſuprà de anorexia* dedi. Vel

℞. *Rad. aron.* ʒ j.
Lapill. cancr. præp. ʒ ß.
Salis abſinth. ℈ j.
Olei deſtillat. caryoph. Macis an. gutt. iij.
M. f. *pulvis* pro tribus doſibus, S.
Pulvis ſtomachalis.

Vel

℞. *Pulv. rad. aron.* ʒ ß.
Flor. ſal. ammon. ʒ ij.
Piper. nigri ʒ i ß.
Zingiber. ʒ ß.
Olei deſtill. calam. arom. ℈ j.
M. f. *pulvis.*

Convenit item *Tragea ſtomachalis*, quam dedi *in Colleg. Pharmaceut. Schrœder. P. 2. Claſſ. 1.*, vel hujus loco ſal volatile oleoſum egregium eſt. POTERIUS in uſu habuit *ſpecificum ſtomachicum*, quo plura præſtitit in ſuis ægris: deſcriptio nullibi proſtat: nemo ſcit præter *filium* POTERII, Bononiæ degentem. Interim probabile eſt, quod fuerit remedium antimoniale ex regulo antimonii martiali paratum, ad imitationem ferè antimonii diaphoretici. Ad ſpecifica ſtomachica pertinet etiam Chocolata, quæ eſt ſuccus inſpiſſatus ab Indis ex fructibus cacaum, Germanicè *KocKoſſ Nuſſe*, conditus cum cinamomo & pipere: Hæc in vino vel lacte cocta & pota, eſt egregium ſtomachicum, & ſimul antiſcorbuticum: vid. ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. obſ. 7. Prax. admir.* In viribus roborandis etiam conducit. Angli ergò hauſtum de hac operariis propinant pro meliori operum promotione.

Hiſce pro ſenibus annumeranda venit ambra griſea & medicamenta ambrata, quæ in Chyloſi læſa ſenum ſunt optima; vel in forma ſicca cum *ſaccharo*, vel liquida uſurpata, cum ſpiritu nempe *menthæ*, vel *meliſſæ*; vel *ſalviæ*, in *eſſentiam ſtomachicam* redacta.

Non minoris pretii eſt *herba Thee*, planta apud Chinenſes & Japonenſes ſingularis virtutis: ad nos tamen ſicca adfertur; quæ herba Sinenſibus & Japonenſibus elegantiſſime eſt medicina, quæ non tantùm ſtomachum roborat, ſed & præprimis liberat & præſervat à calculo & arthritide, morbis Chinenſibus & Japonenſibus propter hujus plantæ frequentiorem uſum incognitis; item in cephalalgia potenter convenit; præſervat ab ebrietate, & ſomnium arcet, ſtomachum imprimis confortat & vigilias citra virium debilitatem etiam ad tres dies noctesque protrahit. Uſus eſt, ut folia, quantum pugillus magnus capit, aut infundantur, aut ebulliant in aqua ſimplici fervida, adjecto pauxillo ſacchari, & iſtud Infuſum aut Decoctum poſtmodum ſubinde calidè hauriatur, ac talis unus pugillus pro tertia ad minimum vice ſufficit. Eſſentia quoque ejus paratur beneficio ſpiritus roris majalis, qui ammoniacalis ſalis vi eſt impregnatus. Item Elixyr Menthæ convenit: Vel

℞. *Aquæ cinnam. ſpirituoſ.* ʒ vj.
Elix. menth. ʒ iij.
M. S.
Hauſtulus ſtomachalis.
Doſis cochl. 1. vel ij. in fine paſtus.

Conducit etiam eſſentia piperiscum ſpiritu vini parata, & *eſſentia compoſita ex ſalvia, Zedoario, & myrrha*, cum *ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo* parata, doſi 40. gutt. item aquæ ſtomachicæ maſtichinæ: e. g.

℞. *Maſtich. el.*
Rad. acori vulg. an. ℥ iij.
Galang.
Caryophyll. an. ℥ j.
Cinnam. ℥ i ß.
Zingiber.
Macis an. ℥ ß.

His ſolum affunditur *Vinum malvaticum*: digerantur in loco calido, hinc per Balneum Mariæ deſtillantur. *Doſis* eſt cochl. j. vel alterum per intervalla ante prandium vel cœnam per horam unam; item linteum multiplicatum eo madefactum commodè applicari poteſt regioni ſtomachi.

Hæc in genere de Chyloſeos læſione.

In ſpecie quoad *Cruditatem nidoroſam*, ceu ſæpiùs incorrigibilem, id quod corruptum, evacuandum eſt. Convenit autem vomitus, aut Evacuatio per Rhabarbarum & Tamarindum. Præterea curatur per præcipitantia terrea, inter quæ eminet cryſtallus præparata. Poſt horum exhibitionem mirè conducunt Julebi acidulata, & ſubacida volatilia, cydoniata, ſuccus citri, ſuccus & ſyrupus portulacæ, item conſerva roſarum aut menthæ vitriolata, ſpiritus ſalis dulcis, vitrioli dulcis, Elixyr proprietatis, ſpiritu maſtichis, pulvis hepaticus ruber, cum ebore ſine igne, cremor & cryſtalli tartari cum coralliis rubris: e. g.

℞. *Crem. tartari*, vel *pulv. hepat. rub.* ℥ j.
Corall. rub. præp. ℈ j. ad. ℈ ij.
M. f. *pulvis* pro 4. doſibus,
D. S.
Pulvis ſtomachicus.

℞. *Pulv. hepat. rub.*
Ebor. ſine igne an. ʒ j.
Olei deſtillat. macis vel *nuc. moſch.* gutt. ij. vel iij.
M. f. *pulvis* pro aliquot doſibus,
D. S. ut *anteà*.

℞. *Salis digeſt. hypochondr.* ʒ ß.
Lapill. cancr. præp. ℈ j.
M. f. *pulvis* pro duab. doſibus.
D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Arcan. dupl.* ℈ ij.
Oſſ. ſep. præp. ℈ j.
Pulv. nuc. moſch. gr. vj.
M. pro duab. vel tribus doſibus.
Sign. ut *ſuprà*.

℞. *Arcan. dulp.* ℈ ij.
Spec. diatrion piper. ℈ j.
M. pro duab. doſ.
D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Liqu. terræ fol. tartari* ʒ iij.
D. S.
Eſſentia ſtomachica.

Dentur pro doſi 40. ad 50. guttulæ.

℞. *Spirit. ſalis dulc.* ℥ ß.
D. S.
Spiritus ſtomachalis.

Doſis ſunt gutt. 30.

℞. *Aquæ menthæ* ℥ i ß.
Cinnam. ʒ ij.
Succ. cydonior. ʒ vj.
Syr. acetoſ. citri. ℥ ß.
M. f. *Potio* S.
Hauſtulus ſtomachicus.

℞. *Aquæ menthæ* ℥ ij.
Cinnam. cum vino ℥ ß.
Syr. cydonior.
Portul. an. ʒ iij.
Spiritus nitri dulcis parum.
M. pro *Potione*. S.
Hauſtulus confortans ſtomachum.

Cruditas verò *acida* corrigitur per abſorbentia & acidum deſtruentia, ac aromatica volatilia, ut cochleariam, centaurium minus, Rhabarbarum in nodulis, abſinthium, & omnia ex ipſis parata, ut radicem helenii & armoraciæ, acori veri, Vinum & cereviſiam abſinthitem, eſſentias, &c. item caryophyllos, nucem Moſchatam, Zingiber; de quo refert PLATERUS, Pontificios poſt jejunii quadrageſimalis tempus cruditates, ex piſcium eſu collectas, optimè pulveris Zingiberis uſu corrigere, & mala inde

nata

nata avertere: per eſſentiam & ſpiritus vegetabiles volatiles, menthæ, ſalviæ, cochleariæ, & ſimiliter: item *aquam vitæ Matthioli*, ſpiritum antiſcorbuticum, naſturtii, piperitidis, quæ eſt planta acerrimi ſaporis, & potentiſſima in corrigenda ſtomachi cruditate acida: eſſentiam ligni ſaſſafras, & ſimilia; quæ acorem temperant. Cinnamoniſata huc etiam conferunt, galanga, mentha, fœniculum, roſmarinus, tinctura tartari acris, elyxir proprietatis ſine acido & volatile, ſpiritus ſalis ammoniaci volatilis, tartari volatilis, cornu cervi & carminativus de tribus, & ſimilia alcalia volatilia, imprimis cum ſpiritibus vegetabilibus commiſta, ut fiant ſalia volatilia oleoſa; quale eſt ſpiritus ſalis ammoniaci aniſatus, caryophyllatus. Sin acidum nimium, conveniunt ſalia omnia fixa, ut ſal abſinthii, cardui benedicti, tartari, artemiſiæ, item ſal digeſtivum hypochondriacum, arcanum duplicatum; *Pulvis Stomachalis Quercetani & Michaelis*, lapilli cancrorum, creta, cornu cervi uſtum, ebur, &c. quæ acidum abſorbent.

Deſtructo acido, purgantia demum adhibenda: niſi enim hæc methodus obſervetur, nihil per purgantia evacuabitur, ſed tormina & motus convulſivi excitantur. Uſus cancrorum fluviatilium mirè proficuus eſt, præprimis ſi cum teſtis aſſumantur, cum egregiè acidum abſorbeant; quod ne iterum augeatur, ab omnibus omninò acetariis, acidis aliis & aceſcentibus abſtinendum eſt.

In *Cruditate pituitoſa* ſalina omnia, ſive alcalia, ſive acida ſive ſalſa, vel ſola, vel cum aromatibus mixta, conducunt. Vitentur, quæ mucum viſcidum aut pituitam generare apta nata ſunt, v. g. caput vitulinum, pedes bovini, piſces, alimenta craſſa, ova ſorbilia, &c.

Externè ad Chyloſin imminutam conferunt olea nonnulla deſtillata ſuaveolentia, plus minus aromatica, & itidem parata Balſama, quoniam hæc ſunt ſtomacho grata. Hæc inter excellens eſt oleum angelicæ deſtillatum, menthæ, caryophyllorum, macis, baccarũ juniperi &c.; *oleum ſtomachale compoſitum Cratonis* itidem eſt egregium; ſpeciatim oleũ deſtillatum maſtichicis flavum rectificatum extrinſecùs illitum. Vel

℞. *Olei ſtomacal. Curat.* ℥ ij.
Deſtillat. menthæ ℈ j. vel ʒ ß.
Caryophyllor. vel *macis* gutt. vj. t ix. ad ℈ ß.
Zedoar. ℈ ß.
M. S.
Oleum externum ad illinendum regionem ſtomachi.

Illinatur ſtomachi regioni, applicando deſuper laterem calefactum.

Vel

℞. *Olei menth. per infuſ. & coct. par.* ℥ ij.
Expr. nuc. Moſch. ʒ j.
Olei deſtillat. menthæ ʒ ß.
Macis,
Caryophyll. an. ℈ ß.
M. S. ut *antea*.

Pro Balſamo ſufficit oleũ nucis Moſchatæ expreſſum cum oleo deſtillato corticum aurantiorum & macis miſtum; vel *Balſamus Stomachalis Timæi*, cujus deſcriptionem dedi in *Collegio Inſtitutionum*. Item Balſamus Peruvianus regioni præcordiorum illitus, etiam eſt egregius:

℞. *Olei expr. nuciſt.* ℥ iij.
Deſtill. bacc. juniper. ʒ j.
Calami arom. ʒ ß.
Macis ℈ ß.
M. pro *Balſamo*, S.
Balſamus ſtomachalis.

Præterea Tacamahaca, galbanum, Maſtix, &c. in forma emplaſtri ſeu ſcuti ſtomachalis regioni ſtomachi applicentur: e. g.

℞. *Tacamahac.* p. iij.
Balſ. Peruvian. p. j.

Cum ſ. q. *Theriac.* ſeu *oleo deſtillato* quodam, *bacc. juniperi*, &c. fiat *Emplaſtrum*:
D. S.
Emplaſtrum ſtomachale.

Item

℞. *Tacamabac.* p. iij.
Gumi caranæ p. j.

Malax. cum *Balſ. Peruv.* vel *oleo deſtillat. menthæ*, poſtquam igne liquefacta fuerint.
D. S. ut *antea*.

Vel

℞. *Emplaſtr. ſtomachal Crat.*
Tacamah. an. q. ſ.

Liquefacta malax. cum *Balſamo Peruviano*.
D. S. ut *ſuprà*.

Pertinet huc *ſcutum ſtomacale de ſtyrace* HARTMANNI *in Praxi Chymiatr. pag.* 167. item *Empl. de Tacamahaca* SCHROEDERI *Pharm. l.* 2. *cap.* 53. *n.* 18 *pag.* 201. item *Emplaſtrum ſtomachale* MYNS. *in armam. Chym. pag.* 504. Tandem ſpongia vino generoſiſſimo, cui ſimplicia ſtomachica fuerunt infuſa, imprægnata, ſtomachi regioni impoſita ſeu applicata, idque calidè, itidem in uſu eſt. Omnia denique externa in Chyloſi læſa conveniunt, quæ *in Anorexia dicta*, & *ſuo loco de vomitu & diarrhæa* dicentur.

CAPUT II.

DE FLATIBUS IN STOMACHO ET INTESTINIS.

Quando ſub Chylificatione vitiata ſimul generantur copioſi flatus, iique inſigniter ſtomachum diſtendunt, dicitur *Inflatio ſtomachi*. Quod ſi flatus cum ſonitu non ſemper grato per os erumpant, dicitur *Eructatio*: Sin copioſi admodum ſuprà & infrà ſimul erumpant, ut in malo hypochondriaco, dicitur *Cholera ſicca*; qui tres affectus parum inter ſe differunt, & uno modo curari poſſunt. Flatus hi ſi in ſtomacho retineantur, ſatis ſunt moleſti, imo interdum tàm atroces, ut peſſima inducant ſymptomata. Sic BARTHOLINUS exemplum habet *C.* 2 *Epiſt.* 81. *p.* 687. fœminæ, quæ ventriculum adeo habuit inflatum, ut gravida habita fuerit.

Flatus cum neque ad vapores neque ad exhalationes referri poſſint, (*vid. Kergerus Tr. de Ferm. S.* 3. *c.* 5. *p.* 223. & *ſequentibus*,) meritò ab HELMONTIO ad tertiam quandam claſſem hujuſmodi entium, nempe ad Gas ſeu ſpiritus incoercibiles referuntur, quod gas ipſi eſt ſubſtantia ſubtilis at ſpirituoſa, in corpus viſibile incoercibilis, nec immediatè reducibilis, genita ex miſtis corporibus per motum fermentationis aut effervescentiæ.

Sunt autem *varia gas*: *Sylveſtria*, *pinguia*, *acquea*, *ſicca*. *Sylveſtria* ſunt, quæ vocantur communi nomine flatus; nullo enim modo poſſunt in corpus aut viſibile aut palpabile reduci aut coerceri, ſecus ac in vaporibus; inde fruſtrà & incaſſum laborant, qui magno alembico volunt capere flatus ſeu ſpiritum fermentantis vini, quia impoſſibile eſt, ut coercantur in aliquod corpus.

Reperiuntur etiam flatus in aliis locis, ſi materia & cauſa efficiens commoda adfuerit, non tantum in tumoribus flatulentis; ſed & obſervandum eſt quod in venæ ſectione non levis flatus procuperit, quamvis à ventriculo & inteſtinis, aliiſve partibus, ſæpè communicentur; ita ut qui nunc in ſtomacho exagitant, mox ad Maſſam ſanguineam delati flatus, præcordiorum anxietates, difficultates ſpirandi, &c. procreent, & ſæpiùs ex vulneratis vaſis ſanguineis prorumpant.

Natura eorum obſcuriſſima eſt, & ordinariò ſolent confundi cum exhalationibus & vaporibus, qui tamen toto cœlo diefferunt:

Quod attinet Vapores: ii ſunt effluvia humida, beneficio caloris reſoluta, à frigore tenui in guttas condenſabilia, unde halitus condenſati flores, fuligo, dicuntur, cum quibus nullum commercium habent flatus; ſi quidem vapores & halitus calore ſolvuntur, & frigore conſtringuntur; neutrum autem horum flatus patiuntur.

Ex his patet, flatus eſſe producta nova corporum cum aliis nullo modo conferenda; undè ab HELMONTIO tanquam nova entia, novo nomine appellantur *gas*; generatio ergò eorum eſt de novo, cum non præexiſtant formaliter in aſſumptis, ſed materialiter fiant demum in ſtomacho, idque nec à calore, nec à frigore per ſe, ſed tantum ab acido præternaturali per vitioſam fermentationem, ex & in materia craſſa, viſcida & pituitoſa: hinc eſt, quod Veteres dixere, oriri flatus à Melancholia: hæc enim eſt nil aliud, quàm acidus ſuccus. Unde in mulieribus hyſtericis, hypochondriacis, ſcorbuticis, cachecticis, ſimilibuſque, vitio fermenti ventriculi mucagine acida obruti, vel ſucci pancratici nimis acidi, copioſiſſimi generantur flatus, propter acidum fermentans materiam pituitoſam & vi-

& viſcidam etiam quibuſcunque ex cibis, ita ut cauſa efficiens non ructuum ſolùm, ſed & flatuum ſit acidum. Materia ergò ex qua, ſeu ſubjectum, ſit viſcidum ſeu mucilaginoſum pingue.

Remotis his dubiis, preſſiùs examinabimus flatuum horum naturam, & conſideremus flatus artificiales, qui in notitiam eorum nos ducunt. Equidem, quod obiter inſinuo, nonnulli dicunt: quod ventus eſt in macrocoſmo, flatus eſt in Microcoſmo: ſicuti Paracelſus Part. 4. Cardines mundi diſtinxit per flatus. Sed hæc parum ad rem facere videntur; ventus enim eſt motus aeris vi elaſtica elati.

Modus generandi & elevandi fit nunc per vitioſam fermentationem, ut patet in panificio, cereviſia & muſto; nunc per efferveſcentiam: i. e. materialiter exiſtunt ex miſtis, non formaliter. E. g. Spiritus nitri metallico corpori diſſolubili, imprimis Marti vel Veneri, affuſus, corrodendo & diſſolvendo excitat ſtrepitum, efferveſcentiam, copioſas bullas; imo & flatus emergunt copioſiſſimi, & quidem adeò fortes, ut poſſint etiam fortiora vaſa diffringere: vid. BECHERUS *in Phyſ. ſubterran. c. de liquefactione*: ſi deſtillatur tartarus, formalem efferveſcentiam ſub deſtillatione concipiet, ita ut, niſi patulæ ſint quædam rimulæ, flatus ſub efferveſcentia tàm violenti ſurgunt, ut minimè coerceri valeant, ſed omnia propter flatus copioſiſſimos diffringantur: Item ſi acetum deſtillatum, aut ſuccus citri ſuperfundatur coralliis, oſtreis, lapillis cancrorum, &c. flatuum tantus ſtrepitus & bullarum proventus oritur, ut niſi detur porta, diffringatur: Sic etiam farina omnis quocunque modo tractata, ſive cocta, ſive frixa, ſive macerato, non parit flatus; ſi verò acorem contrahit, & fermentetur, ſpontè flatus inſignes eructat: Similiter ac fructus horæi, eorumque ſucci, in ſpecie muſtum quocunque naturaliter modo, coquendo, deſtillando, &c. tractatum, nullum gas, ut vocat HELMONTIUS, flatulentum eructat, ſi non fermentet; ſimul verò atque fermentare, & inde acidum ejus activum fieri incipit, flatus copioſiſſimi & impetuoſiſſimi erumpere ſolent, qui etiam, niſi detur ſpatium, fortiſſima dolia diffringunt: conf. HELMONTIUS *Tr. de Flatibus*, & KERGERUS *l. a.* Sic ſi accipiat quis butyrum antimonii & affundat ſpiritum nitri, intenſa fit efferveſcentia, & tantus flatuum impetus, ut niſi vas ſit apertum, coerceri nequeant. Unum adhuc urgebo: poma matura quacunque ratione tractentur, nil flatuum emittunt; quando autem calore fermentationem accipiunt, & fortiter agitantur, diſrumpitur cortex propter flatuum proventum, qui pomis anteà non inexiſtebant, ſed de novo per fermentationem generati ſunt.

Equidem verum eſt, eſſe multa alimenta, ex quibus præ reliquis generantur flatus: tuti ſunt raphani quicunque, armoracia, allium, cepæ, uvæ recentes, poma cruda, caſtaneæ, aliique fructus horæi, cereviſia novella & infæcata, muſtum, caſeus, & ſimilia. Verùm hi gignuntur non in omni ſtomacho; nam robuſtus hæc, ut ut maximè flatulenta, ſine flatulentia digerit; ſed tantum in defectuoſo, aut qui aliis ſimul cibis copioſiùs ſe nimis ingurgitavit, in hoc, ex alimentis etiam optimis & non flatulentis, per vitioſam fermentationem copioſiſſimi exſuſcitantur flatus. Quod non inſint aſſumptis, patet ex eo, quod duo homines, alter ſanus, alter æger, v. g. hypochondriacus, iiſdem alimentis utentes, prior nullos generet flatus, poſterior copioſiſſimos: non inſunt ergò alimentis, aliàs æqualiter generarentur. Ratio eſt diverſitas fermentorum in ſtomacho, unde hypochondriaci & hyſtericæ ferè ex omnibus alimentis eliciunt flatus, quod alia non faciunt ſubjecta, quia in illis abundat acidum vitioſum. Certum interim eſt, alimenta quædam in quibuſdam magis eſſe apta ut exinde facillimè elaborentur flatus, quàm in aliis: e. g. præter jam dicta, eadem alimenta, quæ conſtant ſale volatili acri, interim in ſtomacho ſano nihil obeſſe poſſunt. Nempè talia flatulenta, ſale volatili acri abundantia, incidunt & attenuant mucilaginem ſtomachi, & poſtmodum cum acido ſtomachi concurrendo in ſubjecto ita viſcido, ex iis generantur copioſiſſimæ bullæ, in quibus bullis ſalia tandem coeunt, & pedetentim reſolvunt, & tandem flatus fiunt.

Niſi ergò occaſione talium ingeſtorum nati ſunt flatus, de ſubjecto materiæ viſcidæ ſeu pituitoſis humoribus confirmatur ſuſpicio. Quod verò adſit in talibus talis mucilago acida viſcida, experientia teſtatur; quia in vomitu eructant copioſa craſſa, viſcida, tenacia, plus minus acida. Interim rarum eſt exemplum, quod habet RHODIUS *Centur. 2. Obſerv. 32.* de ſubitanea ventriculi & abdominis inflatione ex eſu pinguium poſt uſum Decocti Chinæ.

Quæritur: *quomodo ex acido fermentante in materia viſcida generentur flatus?* In farina res nota eſt, quod in ea ſint duo ſalia, Acidum & Urinoſum, ratione quorum talem vim habet germinativam: ex farina aqua ſubacta fit paſta tenax inſigniter viſcoſa, in qua, addito fermento, incipiunt reſolvi ſalia, & emergit acor: acidum enim agit in alcali, undè fermentando ſalia impedita impetuoſiùs tumultuantur, donec viſcoſitas reſolvatur & imbibatur: Patet etiam in muſto, quod tractatum beneficio ignis, & inſpiſſatum, reliquit copioſum ſuccum viſcidum, cujus acor, qui in omni muſto eſt, ſi agit in alcali, adjuncta viſciditas reſolvitur in ſubſtantiam volatilem: vid. HELMONTIUS.

Patet ergò, quod flatus non inſint in rebus, ſed fiant per motum fermentativum ab acido in materia viſcida. Hæc etiam intelligenda ſunt de Colica flatulenta.

PARS AFFECTA.

Pars primariò *affecta* eſt ſtomachus, tam cavum ejus ratione flatuum, quàm neceſſariò orificium ſuperius, cujus clauſura connivet vel non, diſtendit, intendit vel non.

CAUSÆ.

Cauſa proxima diſtenſionis ſtomachi ſunt flatus in ſtomacho, geniti ab acido fermentante in materia viſcida. Quò etiam pertinet compreſſio: quemadmodum enim aer natura ſua vim quandam elaſticam ſeu expanſivam poſſidet, ratione cujus ille compreſſus inſtar plumæ ſeu lanæ cujuſdam ſemper ſe iterum explicare conatur, hincque vapores vel alia corpora leviora ſibi contigua propellit, & ventum excitat; ita venti in microcoſmi cavitatibus undulantes, ſi harum coarctatione comprimantur, aut per naturam ſuam expanſivam, aut à calore viſcerum magis agitati, vel novorum acceſſu ſuperati, anguſtius hoc ſpatium evitare conando, unuſque eorum alterum agitando, ventum microcoſmi ſeu flatum producunt: quod exinde evidens fit, quod circa coli illam flexuram arctiſſimam (inque coli inflammatione, teneris rigidiſque ejus fibris) cum cæteroquin idem Colon ampliſſimum in hypochondri ſiniſtro ſpatium occupet, ſubſiſtat, Flatuum copia, & impetus major inde obſervatur, atmoſphæra ſcilicet illa inteſtinorum compreſſa.

Remota ſunt materia, vel aſſumpta vel retenta. Aſſumpta ſunt omnia talia, quæ viſcidiores generant ſuccos, quæ ad flatus diſponunt. Quoad retenta; conſtat, quod cruditas acida inducat flatus, ut fit in hypochondriacis, ſcorbuticis, cachecticis, quorum mala omnia oriuntur ex cruditate acida, in quibus ordinariò generantur flatus.

Porrò de flatu naturali & præternaturali, item de quadruplici ructuum *differentia*, dum alius eſt *acidus*, ut in hypochondriacis & jejunis; alius *nidoroſus* non nihil, graveolens, ex cruditate nidoroſa; alius *ſpecificus* ſeu is, qui ſimplicium aſſumptorum odorem & ſaporem ſimul refert, v. g. poſt eſum cepaceorum, armoraciæ, raphani, piſcium; alius *inſipidus*, quando adſunt flatus ſine certo ac determinato ſapore. Conf. Helmontius Tr. de Flat. Interdum, licet rariùs, adeſt etiam ructus *fœtidus*, peſſimæ notæ, & admodum horrendus. *Flatus naturales* ſunt, qui ſemper & in omnibus ſubjectis reperiuntur, imprimis in jejuno (quod patet in diſſectis animalibus, ubi jejunum reperitur totum flatibus repletum) hunc in finem ordinati, ut conſervent parietes inteſtinorum diſtentos, ne invicem collabantur, & conſequenter pori continuò in inteſtinis maneant patuli. Hi gignuntur in nobis ex muco naturali inteſtinorum acido, concurrente ſimul ſale volatili oleoſo ſeu bile pingui, fiunt flatus inde ſulphurei fœtidi: quod exindè patet, quia ſunt inflammabiles. Quare autem fœteant flatus? ratio petenda ex artificiis Chymicis, ubi deprehendimus, ſubjecta ſulphurea & pinguia ſi ſolvuntur ab alcalibus, & præcipitentur ab acidis, fœtorem dare inſigniter nares ferientem: Sic ſi cum *antimonio, tartaro, & nitro, crocus metallorum* vel *regulus antimonii* paratur, ſcoriæ iſtæ antimonii nil aliud ſunt, quàm ſulphur antimonii diſſolutum ab alcali: quæ ſi ſolvuntur ſimplici aqua, nullum ſpargunt odorẽ; ſi verò hæc ſolutio præcipitatur ab acidis inſtillando acetum deſtillatũ, ſpiritum vitrioli, nitri, &c. immenſus emergit fœtor. Sic flatus etiam in nobis fœtent, quatenus oriuntur unà

cujus concurrente bile, cujus ſal volatile & proprium oleum reſolutum præcipitatur ab acido, & dat flatus fœtidos. Et notiſſimum eſt, quò magis pinguia ſunt ſalia, eò magis fœtent flatus; quò minus pinguia ſalia, eò minus fœtent.

Præternaturales Flatus ſunt, qui ſub digeſtione prima, ſecunda, & tertia per materiam viſcidam pinguem ab effectore acido generantur.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna diagnoſtica* in inflatione ſtomachi, notandum: (1.) quando erumpunt ructus, ſatis ſe prodit malum, quando verò hi ipſi, propter orificium ſtomachi ſiniſtrum firmiùs clauſum coercentur in cavo ventriculi, adſunt præcordiorum anguſtiæ: (2.) deinde eadem præcordia ſunt admodum diſtenta: (3.) ſi eadem tangantur, reniſus quidam ibidem percipitur: (4.) ægri conqueruntur de difficili reſpiratione, propter diſtentum ſtomachum, & hinc impeditum diaphragmatis motum, in primis dum ſupini incumbunt; & dolor interdum tantus eſt, ut æger neſciat, quò ſe vertat; interdum ita, ut animi deliquia immineant, quod in hypochondriacis eſt frequens: (5.) ſubinde quoque percipiunt flatulentias quaſdam in ſtomacho, quando ſe jactitant ex uno latere in alterum, ut deſcribitur à FORESTO *l. 18. Obſ. 39. in ſchol.*

Gravitas & diſtenſio talis quandoque non ſolùm circa ventrem ipſum percipitur, ſed & totum pectus occupat; aliquando verò retrò & inter collum & dorſum, ac ipſas vertebras irruit, ſæpè autem utrumque latus ſubit; interdum aliquando verò tumorem circa os ventriculi efficit, & tunc ructus inanes fiunt, parum alleviantes; & flatuum, qui per alvum excerni conſueverunt, eruptio inhibetur; Augetur malum, ſi ante perfectam reſtitutionem cibum largiùs accipiant; ſic enim magis membra inflantur, & cum dolore diſtenduntur.

In genere diſtenſio ſtomachi interdum uſque adeò eſt moleſta ægro, ut neſciat, quorſum ſe convertere debeat? Interrogatus de paſſione, dicit; *es ſeyth im alles zuenge ſorne*? imò hæ anxietates interdum eo uſque procedunt, ut reſpirationes valdè difficiles reddantur: Si emittunt ructus, levantur; eructaturi, de inſigni anguſtia præcordiorum conqueruntur.

Inflatio ergò eſt Intumeſcentia, orta à flatibus, genitis ab acido per fermentationem in ſubjecto viſcido.

PROGNOSIS.

Quod attinet ſigna prognoſtica; nulli flatus ſunt boni, excipiantur jejuni, licet melius ſit, ſi ceſſant; innuunt enim ſtomachum ſub digeſtione plus minus defectuoſum; unde ordinarium ſunt hypochondriacorum ſymptoma.

Inflatio ventriculi, quæ in convaleſcentibus fit, recidivam morbi prioris ſignificat.

Ut autem per ſe parum in receſſu habeant inflatio ſtomachi, & Ructus, diutiùs tamen durantes, nec facilè corrigibiles, metum futuræ tympanitidis, ſeu hydropis ſicci injiciunt.

Ructus, qui ejiciuntur fœtidi, peſſimæ ſunt notæ, & à GABELCHOVERO *in Cent. 2. Cur. 15. in annotationibus*, admodum funeſti declarantur: imo monet Medicos, ut ſibi caveant à taliter eructantibus, ne fœtore contagium malignum in pulmones inſpirent.

Rarum eſt, quod BARTHOLINUS *in Actis Med. Haffnienſ. p.* 199. & RHODIUS *C. 2. Obſ.* 52. obſervarunt, externa frictione corporis quocunque in loco ructus continuos.

CURA.

Flatus cùm fiant per fermentationem vitioſam, ab acido præternaturali in ſubjecto viſcido excitatam, in Cura

1. Attenuanda & expurganda materia viſcida, craſſa, & pituitoſa in ſtomacho & primis viis circa fauces hærens; hinc Purgantia optimè hìc conveniunt, ut pilulæ laxativæ cum gummatibus.
2. Per Medicamenta aromatica ſalino-volatilia oleoſa diſcutiendi flatus, ut faciliùs per guttur inferius erumpant; & ſimul acidum fermentativum temperandum vel corrigendum.
3. Flatuum impetus per nitrum & nitrata, flatulentias figentia, & fermentationis motum ſiſtentia, penitus coercendus & figendus.

Quoad I. Conveniunt medicamenta Vomitoria, citiùs & tutiùs evacuantia è ſtomacho fomitem morboſum, maximè antimonialia: imprimis à Rulando uſurpatur aqua benedicta. Vomitoria ſi non commoda, aloetica imprimis conveniunt, & pilulæ ex iis paratæ; hinc & pilulæ maſtichinæ, vel aloephanginæ, ad ventriculum crebriùs eructantem uſurpantur; quibus ſemper addatur gummi ammoniacum, galbanum, ſuccos viſcidos reſolventia & evacuantia; e. g. *ad aff ctus ſtomachi chronicos* & ſæpe recidivantes, ex materia viſcida acida oriundos, optimè conveniunt tales pilulæ uſuales:

℞. *Gum. ammoniaci in aceto ſol.* ʒß.
Maſtich. el gr. xv.
Aloes ſuccot. gr. ix.
Extr. troch. alband. gr. iv.
Cum eſſent. menthæ f. pilulæ Num. 60.
D. S.
Pilulæ pro aliquot vicibus.
Doſis 12. vel 15. &c.

Alia formula talium pilularum *in affectibus hypochondriacis, hyſtericis, ſcorbuticis:*

℞. *Gum ammon. acet. ſolut.*
Vitriol. martis ſolar. an. ʒß.
Aloes ſuc. gr. xv.
Maſtich.
Myrrh. an. ℈ß.
Extr. troch. alband. gr. viij.
Cum ſ. q. *eſſent.* vel *olei deſtillat. menthæ f. pilulæ* No. 105
D. S. *ut antea.*
Vel
℞. *Maſſ. pilul. de ammon. Querc.* vel *Extr. cathol.* ℈j.
Mercurii dulc. gr. xv.
Extr. troch. alband. gr. ij.
Olei deſtillat. cum. gutt. j. vel ij.
Cum eſſ. Zed ar. f. pilulæ.
D. S.
Pilulæ pro una vice.

Quidam etiam commendant pulverem ſennæ laxativum, qui non eſt inelegans. Vel

℞. *Pulv. jalapp.* gr. xij.
Scamm. ſulphurat. gr. iij.
Nitri gr. vj.
Olei deſtillat. carminat. cujuſd. gutt. j. vel ij.
M. f. *pulvis*, S.
Pulvis purgans pro una vice.

Subtracto fomite, in ſpecie mirè conveniunt ſimplicia aromatica, Carminativa dicta, i. e. ſalia volatilia oleoſa, acidum temperando & corrigendo, viſcidumque incidendo, qualia ſunt radices angelicæ, gentianæ, ariſtolochiæ rotundæ, acori veri, galangæ, cortices aurantiorum, nux Moſchata, cardamomum, caryophylli, macis, Zingiber, Zedoaria, cinnamomum, & ex his deſtillata olea; è ſalinis volatilibus oleoſis ſimplicibus carminantibus paratæ miſturæ, v. g.

℞. *Aqu. fœnicul.*
Menthæ an. ℥jß.
Carmin. cum vino ℥j.
Spiritus aniſi,
Eſſent. cortic. aur. an. ʒ iij.
Olei deſtillat. macis gutt. v.
Syr. cort. aurant. ʒ vj.
M. f. *Potio* cochleatim haurienda,
D. S.
Potiuncula contra inflationem.

FORESTUS *in ſuis Obſ. l. 18. Obſ.* 39. in ſtomachi Inflatione cum dolore ejus intolerabili & diſtenſione, idque ex eſu ciborum flatulentorum nimio & multo, & potu muſti, tale habet experimentum: decoxit flores chamomillæ, tam vulgaris, quam, quæ eſt nobilior, Romanæ, minutim inciſ. an. M. j. & adjecto pauco ſemin. aniſi, fœniculi & carvi, in cereviſia: Hoc Decoctum cum bibiſſet, & copioſos flatus per ſuperiora & inferiora æger emiſiſſet, & ita feliciter curatus fuit. Speciatim oleũ Chamomillę Saphirinũ mirabile carminans eſt, item ejus aqua, eſſentia, & omnia ex chamomilla. Multi aſſerunt, quod oleum chamomillę deſtillatũ, colore cęruleo tingatur, quando deſtillatur per

per alembicum cupreum; ſed non eſt. Nam ſi in balneo per alembicum deſtillatur, etiam fit cœruleum.

Porrò ſemina quatuor calida majora, ut aniſi, cumini, fœniculi, carvi, & minora, quæ revera ſunt ſolamen pauperum, uti Helmontius dicit; eorumque in vino paratum Decoctum, optimè proſunt: item olea eorum deſtillata, vel cum his, & ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo, *methodo ſuperiùs indicata*, fiat ſal oleoſum, quod in flatibus omnibus egregium eſt: hinc ſpiritus aniſi, ſalis ammoniaci aniſatus pectoralis, item ſeminis dauci, baccæ lauri, juniperi, exque his parata quæcunque.

Poſt convenit caſtoreum, quod eſt ſingulare remedium ad omnes affectus flatulentos, maximè muliebres & hypochondriacos, vel in ſubſtantia, vel ejus extractum & eſſentia, imprimis cum ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo facta, aliaque ex eo parata remedia; item ex Myrrha atque Theriaca: Cortices etiam aurantiorum ſunt nobile aromaticum ad acidum ſtomachi corrigendum, & flatus diſcutiendos, item eorundem eſſentia, & oleum deſtillatum, ſpiritus ſalis ammoniaci cinnamomiſatus, & in genere quæcumque aromatica ſale volatili oleoſo largiter imprægnata. Ratione cinnamomi ſpecies omnes aromaticæ officinales hic experiuntur. Vel

℞. *Semin. coriandr.* ℥ ß.
Aniſi,
Fœnicul. an. ℥ ij.
Zedoar.
Zingiber.
Galang.
Sal. ammoniaci an. ℥ j.
Specier. diatrion. piper. ʒ i ß.
Ol. ſacch. aromat. ʒ ij.
M. f. *Tragea groſſa*. S.
Tragea ſtomachica.

Ulterius ex compoſitis ſunt aquæ ſtomachicæ uſitatæ, tàm ſimplices quàm compoſitæ; fœniculi & menthæ, aqua carminativa Dorncrellii, aqua cinamomi cydoniata, ſyrupus corticum aurantiorum; item ſyrupus baccarum lauri vel juniperi: de quibus vid. HORSTIUS *l. 4. Obſ. 4. & l. 5. Obſ. 2.* quin etiam ſpiritus aniſi: Eſſentia chamomillæ Romanæ, olea deſtillata *ſeminum ſuprà monitorum* carvi, aniſi, corticum aurantiorum, cinnamomi; item balſamus ſulphuris terebinthinatus & aniſatus in contumacioribus ructibus eſt optimus: omnibus his meritò præfertur *ſpiritus carminativus de tribus*, qui fit ex tartaro & nitro, pelliturque per retortam adaptato Recipiente magno, cui ſpiritus vini tartariſatus ineſt; poſtmodum rectificatus fit ſpiritus elegantiſſimus odoris urinoſi, potentiſſimus in quibuslibet flatulentiis, diſtenſione, aliiſque ſtomachi affectibus, dolore & lipothymia, aut aliis ſymptomatibus, & in ſpecie conducit hypochondriacis.

Ex his variæ concinnari poſſunt formulæ:

℞. *Aquæ menthæ* ℥ ij.
Carm. Dorncr. ℥ j.
Spiritus theriac. camphor. ʒ iij.
Carminativ. de trib. ʒ i ß.
Laud. opiati gr. iij.
Syr. cortic. aurantior. ʒ vj.
M. f. *Potio*. S.
Mixtura ſtomachica confortativa.

Detur in paroxyſmo, ubi nullus ardor aut æſtus: Vel

℞. *Aquæ menthæ* ℥ ij.
Chamomill. Rom. ℥ j.
Zedoar. ℥ ß.
Carm. Dorncr. an. ℥ ß.
Spirit. carminati de trib. ʒ i ß.
Eſſent. opii ℈ j.
Syr. cort. aur. ℥ j.
M. f. ut *anted.*
Vel

℞. *Aquæ chamomill.* ℥ iij.
Eſſent. caſtor. tartariſ. ʒ i ß.
Spiritus ſal. ammon. aniſ. ʒ j.
Syr. cort. aur. ʒ iij.
M. S. ut *ſuprà*.

℞. *Elix. propriet. ſine acido* ʒ iij.
Eſſent. caſtorei ʒ ij.
Opii ʒ j.
M. D. S.
Elixyr. corroborans ſtomachum.
Doſis 40. guttulæ.

Tandem etiam ſpiritus nitri nobiliſſimum eſt carminativum, imprimis *dulcificatus* & temperatus cum duplo ſpiritus vini, digeſtus & cohobatus aliquoties pro *ſpiritu nitri dulci anticolico* D. MICHAELIS, nobiſque ſic magis appropriatus redditus. Hic enim, ut ſit acidus, præfertur tamen reliquis, figendo potenter erumpentes ſpiritus flatuoſos, & impediendo fermentationis & efferveſcentiæ motum, adeoque quaſcunque flatulentias cohibet: ſpeciatim confert, ſi cum flatibus conjunctus ſit ardor, ſeu æſtus, aut etiam ſuperveniant vagæ phlogoſes, quæ nunc citò iterum evaneſcunt, nunc citò advolant, & ſolent oriri ex bile, cum acido in inteſtinis concurrente & vitiosè efferveſcente; quibus in caſibus peculiaris eſt ſpiritus nitri. Experientia ſemper confirmatus ſum in adultis & infantibus, quando cum flatibus ſimul adſcendunt ſudores anxioſi, incaleſcit facies, & rubor venit, quod tunc conveniant maximè ſpiritus nitri, qui figit efferveſcentiam in primis viis. Melioratur adhuc, ſi pro dulcificatione ejus loco ſpiritus vini ſimplicis ſumitur ſpiritus appropriatus, v. g. ſpiritus aniſi, menthæ, baccarum juniperi, aut etiam ſpiritus vini aliquis aromaticus, ſeu *ſpiritus vini carminativus* ex vegetabilibus compoſitus, i. e. *ſpiritus vini vegetabilibus aromaticis carminativis* affuſus, digeſtus, & aliquoties cohobatus: cujus exemplum exhibet SYLVIUS *l. 1. Prax. c. 9. §. 18.* ubi de ructibus, qui propter delectum ſimplicium eſt elegans:

℞. *Rad. angel.* ʒ j.
Imperator.
Galang. an. ʒ i ß.
Fol. roriſmar.
Majoran.
Rut. hort.
Baſilic.
Summit. cent. min. an. M. ß.
Bacc. lauri ʒ iij.
Semin. angel.
Leviſt.
Aniſi an. ℥ ß.
Zingib.
Nuc. Moſchat.
Macis an. ʒ i ß.
Cinnam. ʒ vj.
Caryophyll.
Cortic. aurant. an. ʒ j.

Conciſis & contuſis craſsè, affunde
Spiritus vini Malvat. vel Hiſpan. ℥ XL.

Digerantur per biduum in Balneo Mariæ, hinc ad ſiccitatem deſtillentur: quicquid aſcenderit, magmati iterum affundatur, per biduum digerantur, mox tres quartæ partes denuò deſtillentur, & aſſervetur ſpiritus deſtillatus pro uſu.

Convenit & *ejus Mixtura polychreſta extemporanea contra flatus & ructus*, & omnes morbos flatulentos, ſequens quæ ſit inſtar omnium:

℞. *Aquæ fœnic.*
Menthæ an. ℥ ij.
Spirit. vini rectif. vel *Aq. vitæ Matth.* vel *ſpiritus carmin. Sylv.* ʒ j.
Spiritus nitri gut. xx.
Olei deſtillat. macis gutt. vj.
Laud. opiati gr. iij.
Syrupi menthæ ʒ i ß.
M. S.
Mixtura ſtomachica confortativa cochleatim ſumenda
Doſis cochlear. ij.

Ad hujus imitationem præſcribere ſoleo ſequenti modo:

℞. *Aquæ menth.* ℥ ij.
Carmin. ʒ vj.
Elix. menth. ʒ ß.
Spirit. nitri dulc. gutt. xv.
M. S. ut *anted.* Vel

℞. *Aquæ menth.* ℥ ij.
Carmin. Dorncr. ℥ j.
Spirit. nitri dulc. ʒ j. ad ʒ i ß.
Antimon. diaphor. ʒ j.
Laud. opiati gr. iij.
Syr. cinnamom. ʒ vj.
M. S.
Mixtura contra inflationes.
Vel

℞. *Aq. chamomill. Roman.* ℥ ij.
Fœnicul. ℥ j.

Spiritus theriacal. camphor. ℥ j.
Vitrioli dulc. ℈ ij. ad ℥ j.
Laud. opiat. gr. ij.
Syrup. byſſopi ℥ ß.
M. f. *Potio*, S.
Mixtura confortativa contra inflationes.

Mixturæ hæ propinentur, ubi phlogoſes & æſtuationes urgent,

Item ſpiritus nitri theriacalis ad 20. vel 30. gutt. cōvenit.

Porrò ambra in ructu contumaci ceu ſingulare ſpecificum commendatur à Zacuto Luſitano l. 2. Prax. admir. Obſ. 7. cum ſaccharo in forma pulveris uſurpata.

In *Ructibus fœtidis* pilulæ maſtichinæ conveniunt imprimis.

Item ad *Ructus acidos diuturnos* præ cæteris conveniunt *grana piperis*, vel *integra* vel *modicè confracta*. No. v. vel vj. manè jejunè deglutita: vid. RIVERIUS *Obſ. 37. Morb. infrequent.* Item convenit armoracia: Sicuti ad acidum deſtruendum in flatulentis affectibus alii laudare ſolent talos leporis pulveriſatos, aut talos ſuillos, lapillos cancrorum, cornu cervi præparatum, imprimis uſtum, ebur uſtum, corallia rubra præparata, antimonium diaphoreticum &c. ut hæc terrea fixa eò promptiùs abſorbeant acidum in flatibus peccans. Undè ex his aromaticis & terreis poſſunt fieri pulveres egregii; e.g.

℞. *Corn. Cerv. uſti præp.* ℥ i ß.
Cryſt. præp.
Ebor. uſti præp. an. ℥ ß.
Salis abſinth.
Chamomill. an. ℈ j.
M. f. *pulvis*. S.
Pulvis pro aliquot vicibus.

Doſis ℈ j. ad ℥ ß. Vel

℞. *Aquæ Menthæ* ℥ iij.
Cinnam. ſpiritu.ſ. ℥ iij.
Lapill. cancr. præp. ℥ j.
Syr. fœniculi ℥ iij.
M. D. S.
Potiuncula pro aliquot vicibus.

Eſſentia abſinthii omni paſtu in cereviſia uſurpetur, item ſuccus expreſſus, Vinum abſinthites, quatenus corrigit cauſam materialem flatuum: ab omni paſtu veſpertino uſurpatur pulvis ex coralliis, oſteocolla, & oſſe ſæpiæ an. pulveriſatis in ſpiritu vini juniperino. Vel

℞. *Ebor. uſti*,
Corall. rub. præp. an. ℥ ß.
Spec. diatrion. piper. ℥ j.
Extract. Zedoar.
Cort. aur. an. ℈ ß.
cum ſ. q. *ſacchari in aqua fœniculi ſolut.* f. *Rotulæ*, irrorandæ cum
Olei deſtillat. macis aut fœnic. gutt. iij.
M. D. S.
Rotulæ ſtomachales confortativæ contra inflationes.

Ubi nimia & contumaciſſima mucilago flatuum & ructuum cauſa; optimus eſt *ſpiritus aſthmaticus*, vel ſolus, vel miſtus *cum duplo elixyr ſtomachalis Michaelis*, doſis gutt. xx. vel xxx. Eſt egregium remedium:

Externè olea, tàm deſtillata quàm decocta aut infuſa, examinantia ſupra citata commodè poſſunt illiniri, fovendo deſuper locum, latere calefacto. Reliquis præfertur oleum deſtillatum ſapphirinum chamomillæ, ſeminum carminativorum. Vel

℞. *Ol. expr. nuc. Moſch.* ℥ i ß.
Deſtillat. bacc. juniper. ℥ j.
Macis ℈ ß.
M. S.
Balſamus ſtomachalis.
Vel
℞. *Ol. chamom.* ℥ ß.
Expr. nuciſ. ℥ ij.
Deſtillat. cort. aur.
Fænic.
Menthæ,
Zedoar. an. ℈ ß. ad ℈ j.
M. pro Linimento, S.
Linimentum ſtomachale.

Aut *Fotus humidus* externè applicandus, qualem dedi *in Collegio Formular. pro torminibus colicis*. Vel

℞. *Spiritus aniſi* ℥ ij.
Vini camphor. crocat. ℥ ß.
Theriac. ℥ i ß.
M. S.
Epithema contra inflationes.

Applicetur cum panno coccineo imponendo deſuper laterem calefactum,

Item applicetur emplaſtrum de baccis lauri, malaxatum cum oleo Chamomillæ, abſinthii, menthæ, vel Juniperi. Vel

℞. *Tacamahac.* p. iij.
Balſam. Peruv. p. j.

Liquefacta miſc. cum *Theriaca* in *Emplaſtrum*.

Item ſpiritus vini *infuſ. aromaticorum*, extrinſecè applicatus calidè convenit.

Clyſmata carminantia etiam commodè ſimul inii ci poſſunt, qualia præſcribi ſolent in cardialgia, colica flatulenta, &c. Clyſmata etiam ex urina humana, imprimis pueri, vel ſola, vel cum carminantibus cocta: e.g.

℞. *Rad. angel.* ℥ j.
Sem. aniſi,
Fœnicul. an. ℥ ij.
Ferm. piſtor. ℥ ß.
Coque in urina *pueri*:
℞. *Colatur.* ℥ ij. adde
Mell. deſpum. ℥ j.
Ol. deſtillat. carvi ℈ j.
Miſce pro Clyſtere in tympanitide. Vel
℞. *Spec. carmin.* M. j.
Rad. leviſt. ℥ vj.
Sem. aniſi ℥ iij.
Coque in ſ. q. *urinæ hum.*
℞. *Colatur.* ℥ vj. ad ℥ viij.
adde
Elect. de bacc. lauri ℥ vj.
Mell. mercurial. ℥ i.
Sal. ciner. clavell. vel *nitri antimoniati* ℥ ß.
M. f. Enema.

SECTIO IV.

DE

ASSUMPTORUM IN STOMACHO RETENTIONIS LÆSIONE.

CAPUT I.

DE

VOMITU ET NAUSEA.

Notum eſt, quod omnia alimenta, quæ per os ingeruntur, traſmittantur ad ſtomachum, ut ibidem retineantur, digerantur, & in ſalſum tertium tranſmutentur, tandem digeſta naturaliter per pylorum ſeu inferius ſtomachi orificium tranſire debeant: Si autem fiat, ut hujuſmodi ingeſta reiiciantur denuò per os ſurſum ex ſtomacho, eſt motus præternaturalis. In eum namque finem eſt conſtructum œſophagi iter, ut alimenta aſſumpta deriventur in ventriculum: quando verò varia humida, ſanguis, pus, acida, bilioſa &c. ſubinde per ſuperius ejus orificium & connexum œſophagum eiiciuntur, vocatur Vomitus, quem ordinariò nauſea præcedere ſolet. Jam quod attinet *Vomitum*: *Vomitus* revera nil aliud eſt, quàm convulſio pylori, qui nervoſus & fibroſus eſt, & hinc ſyſtole totius ventriculi per irritationem imprimis orificii ſuperioris gravem & nimiam; Dum enim, ut omnium optimè HELMONTIUS expreſſit *Tract. Pyl. Rect.* §. 2. 6. 21. pylorus irritatus fortiter ſe contrahit, & conſtringit, fit, ut continuato fibrarum

brarum tractu, ſubitò ſequatur motus totius ventriculi periſtalticus inverſus, qui à pyloro progreditur uſque ad ſtomachum, & in orificio ſiniſtro terminatur: idque propter fibras nerveas, tàm circulares quàm tranſverſas, ſtomachi tunicam mediam intertexentes, & in ſpecie ab orificio ſiniſtro ad dextrum protenſas, ſimiliter conſtrictas; hanc pylori & totius ſtomachi convulſionem ad orificium ſiniſtrum uſque ſequitur ſimilis gulæ convulſio, indeque omnium contentorum ex ſtomacho in gulam, & ſic per conſequens ex gula in os protuſio. Eſt enim pylorus, uti rectè inquit HELMONTIUS, Rector & Præſes retentionis & tranſmiſſionis alimentorum in ſtomacho, & omnium in ſtomacho reperibilium & excretorum; unde in Pyloro ſubeſt iſta pars, quæ in vomitu affligitur, dum ſui apertura naturali tranſmittit inferiora verſus ventriculi contenta, & ſui contractura præternaturali ſuperiora verſus regurgitare facit eadem ipſa contenta. Vera eſſe ea, quæ modò dixi, confirmat ocularis experientia: Conferatur, quoad vomendi modum, OLAUS RUDBECK, *Profeſſor Suecus*, Anatomicus inſignis, *in ſuis Obſervationibus anatomicis*, HEMSTERHUSII *Meſſi aureæ annexis in Octavo*: Hic *in Obſervat. 20. p. 309.* ita inquit: *canis vivus diſſectus vomitionis actum palam fecit: primò pylorus ſe contrahebat, mox ſyſtole totius ventriculi ab orificio inferiori ad ſuperius ſequebatur, ac tandem œſophagi materiam effundentis.* Confer. ſimul de modo KERKRINGIUS *ſpicil. anatomico obſ. 1.* de vomitu lethali à nummo deglutito, & intra circulum pylori hærente, ac WILLIS *in Pharmac. Rationali Part. 1. ſect. 2. c. 1. p. 83.* ubi, quo modo fiat vomitus? explicat; item quæ habet HELMONTIUS *allegatus*, quando ait: *Si aperto pyloro vomitus contingeret, in duodenum maxima evomendorum pars decideret*: unde hujus pylori primarium eſt peccatum in iis, qui lienteria corripiuntur.

Nauſea præcedit vomitum; quæ *nauſea* vulgò dicitur laxatio nimia orificii ſuperioris; quod tamen omninò falſum eſt: quin potius nihil aliud eſt, quàm inane vomendi deſiderium, & conſiſtit in nimia orificii ſuperioris vel ſiniſtri ventriculi clauſura, & firmiore conſtrictione, propter irritationem ejus loci à re moleſta factam; quod innuere videtur RIVERIUS, quando in *Praxi l. 9. c. 7.* orificii dicti robur accuſat: ſicut fortior conſtrictio pylori dat vomitum. Nam quod in nauſea adſit talis conſtrictio & anguſtatio orificii ſtomachi ſuperioris, patet ex eo, quod nauſea revera ſit ſpecies faſtidii, quo aliquid abhorremus, & differt à vomitu ſecundùm magis & minus: quando enim vel integer ſtomachus, vel ſpeciatim orificium ejus ſuperius ſeu ſiniſtrum à re moleſta vellicatur, & hoc exinde nonnihil convellitur, fit nauſea; unde in omni faſtidio, & in ſpecie in nauſea, tam difficulter deglutimus, dum boli deglutiti in gula circa orificium ſuperius ventriculi hærere videntur, & ulterius propter nauſeam & ventriculi conſtrictionem inferiora verſus deſcendere non poſſunt. Deinde, quando comedimus nauſeantes aliquid, tunc ſanè poſt deglutitionem rei moleſtæ ſequitur ructus, non verò antè; quia ſcilicet anteà ſtomachus erat clauſus, qui per intruſionem deglutiti aperitur, & ſic ſequitur ructus. Qui nauſeant ex vino, poſt nauſeam ructant cum moleſtia & difficultate: hinc eſt, quod, quando audimus res horridas, vel quando olfacimus res ingratas, hoc ipſo nauſeamus, dum totus ſtomachus ex contrarietate, & bina ejus orificia ſe quaſi contrahunt. Claudit ſe orificium ſuperius ex quodam horrore Objecti moleſti, quod faſtidit; unde ſi nauſeantibus res ingrata detrudatur, hoc ipſum ſæpius, antequam ſtomachum intrat, per ſuperiora reiicitur, ex pertinaci ſcilicet ſtomachi clauſura. Eſt igitur nauſea ſtomachi quædam conſtrictio reſpuentis rem ingratam: ſicut ſi continuetur irritatio à re moleſta iſtius loci, ita ut fibræ exinde uſque ad pylorum protenſæ exindè convellantur, adeòque fortior pylori, & conſequenter totius ſtomachi, ſuperveniat ſtrictura, & convulſivus ſpaſmus, nauſeam ſequitur vomitus: vid. HELMONTIUS *in Tr. Pylor. Rector.* Orificium enim inferius ſuperiori magis eſt robuſtum, unde & fortius, ſuperius verò magis ſenſibile; unde illud in vomitu neceſſariò vi convellitur, ſuperius autem ſe aperire, & preſturæ pylori cedere debet.

Cùm ergò conſtet, vomitum eſſe conſtrictionem convulſivam, patet, illum referendum eſſe inter actus non voluntarios, adeò ut rarus ſit vomitus volontarius: quale exemplum BARTHOLINUS *C. 1. Hiſtor. anat. 39.* obſervavit. In his certè voluntariè vomentibus videtur adeſſe ſimilis ſtomachi ſtructura, atque eſt in hominibus ruminantibus; qualia exempla etiam videre poteſtis in AQUAPENDENTE, & in HORSTII. *Obſ. l. 4. Obſ. 9.* & citato BARTHOLINO *C. 5. Hiſtor. 16.* in Monacho ruminante, cui duo cornua quaſi procreverunt. Nempè in his ruminantibus obſervatus fuit ſtomachus ſolito fibroſior & carnoſior, quaſi veſtimento muſculoſo eſſet indutus, ratione cujus, tanquam per muſculos, voluntariè movetur ſtomachus, & fit regurgitatio ciborum in os pro ruminatione, aut voluntariò reiiciuntur penitus per vomitum. Muſculi enim, uti notum, ſunt inſtrumentum motus.

PARS AFFECTA.

Subiectum nauſeæ & vomitus, ſeu *Pars affecta*, eſt ventriculus, & quidem ratione orificii ſiniſtri in nauſea; ratione pylori autem in vomitu.

CAUSÆ.

Quod attinet Cauſas vomitus & Nauſeæ: *Cauſa proxima* eſt, quicquid vehementer irritare, h. e. difficili moleſtiæ ſenſu afficere poteſt orificium ſtomachi ſuperius & inferius; hinc enim fit, ut, irritatis fibris nerveis, copioſiùs eò deriventur ſpiritus animales, à quibus impetuoſiùs irruentibus, convulſivus ſtomachi excitatur motus. Irritatio autem eſt præternaturalis moleſtia, ac violenta ſenſatio: ſenſatio eſt violenta impreſſio, ab objecto facta in parte ſenſibili; quæ impreſſio in partibus externis vocatur *dolor*, in internis vocatur *irritatio*. Si ergò adeſt irritatio ſuperioris orificii, fit nauſea; ſin inferioris, fit vomitus.

Quæritur: *Si in nauſea orificium ſuperius ſit ſtrictum, quomodo fiat vomitus? quomodo ſtrictura?* Reſp. Teſtatur id ſtructura anatomica ventriculi, quod pylorus longè robuſtior & nervoſios ſit, quàm ſuperius orificium; inferiùs enim in motu, ſuperius verò in ſenſu præpollet. Licet ſtringantur æqualiter & in nauſea & in vomitu, validior tamen eſt clauſura pylori, unde ſequitur motus ſtomachi periſtalticus inverſus, & ſuperior ſtrictura debilis cedere debet N. B.

Cauſa remota eſt omne id, quod quacunque ratione moleſtiæ inſignioris ſenſu ſtomachum afficere poteſt.

DIFFERENTIÆ.

Ratione hujus obſervandæ ſunt Differentiæ vomitus, quando vomitus eſt vel *naturalis*, vel *artificialis*. *Artificialis* elicitur arte, vel mechanica, dum intruditur digitus in os; vel pharmaceutica, ſcilicet per remedia vomitoria ſtomacho ingrata.

Naturalis vomitus eſt vel ſpontaneus, vel non ſpontaneus *Ille* eſt, quem inſtituit natura, irritata à quadam materia vitioſa & ſtomacho moleſta; eſtque iſte, qui vulgò oriri dicitur ab errore externo, nempè ab aſſumptis, v. g. alimentis pinguioribus, vel ingurgitato nimio potu: *Hic*, ſeu *non ſpontaneus* verò eſt vel *morbibus*, ſeu etiam præternaturalis, quando ea vomuntur, quæ vomi non debebant, v. g. ſanguis, & oritur vi morbi affligentis ſtomachum. Hic iterum eſt vel *ſymptomaticus*, qui occaſione alterius morbi, certo modo per conſenſum ſtomachum afficientis, evenit, ut in paroxyſmis febrium intermittentium; vel denique eſt *criticus*, qui evenit in ſtatu morbi, beneficio naturæ ſolventis & emittentis materiam morbificam coctam, & ſe ipſam cum ſalute ægri exonerantis. *Symptomaticus* eſt vel per eſſentiam primariò affecto ſtomacho, vel per conſenſum ſecundariò eodem laborante. Si *per eſſentiam* ſeu primariò ſtomachus laborat, cauſa irritans, i. e. humores ſeu excrementa acria; vel in eo generantur, vel aliundè eò deferuntur; in ſpecie vel ex copioſis arteriis ſtomachum ubique cingentibus; vel ex inteſtinis, in ſpecie duodeno, per vitioſam regurgitationem ſucci bilioſi & pancreatici in ventriculum. Formale vomitus eſt in motu. *Vomitus per conſenſum* fit, ſi ob connexionem nerveam cum alia parte affecta ſequitur vomitus: e. g. ex plaga capitis: *Vomitus* ratione materiæ excretæ alius eſt *alimentorum*, alius *medicamentorum*, alius *purulentus*, aliuſque *ſanguineus*. Ulteriùs *vomitus* ratione efficientis remoti eſt, vel *voluntarius*, vel *coactus*: de voluntario *ſupra dixi*; coactus ſeu *non voluntarius* eſt ordinarius, ſcilicet ſi quis vomit coacta voluntate.

Per eſſentiam fit vomitus propter cauſam irritantem in ſtomacho exiſtentem, quæ ſunt vel contenta liquida, vel ipſe ventriculus affectus, v. g. inflammatus, vulneratus,

aut exulceratus, aut excoriatus, adeòque facilè irritabilis. Prior cauſa infert vomitus leviores, facileque curabiles: Poſterior verò contumaciores, interdum lethales. Imprimis vomitus admodum diuturni & continui, aut qui nullis cedere volunt remediis, ſæpius vitium vel pylori, vel partis ſolidæ adhærentis præſupponunt, ita ut hic ſit vel omninò occluſus, vel ſcirrhoſus, vel tumore alio affectus, cujus non pauca hinc indè proſtant exempla; Sic SALMUTH *C. 1. Hiſtor. 20.* dicit: quod ſcirrhus pylori interdum eveniat Hypochondriacis, qui vomitus continuos ciborum inducat; item BARTHOLINUS *C. 4. Hiſt. 47.* ex pyloro, callo obducto, vomitus continuos obſervat: R. HODIUS *Cent. 2 Obſervatione 63.* habet vomitum perpetuum à *ſteatomate*, (quod eſt certa quædam excreſcentia ventriculi) utrique ſcilicet orificio adnato. Vomitum ex ulcere vidit HILDANUS *C. 5. Obſervat. 36.* ex fiſtula SCHNEIDERUS *de Catarrhis*: ſpeciatim *p. 439.* & ex gangræna BALLONIUS *Lib. 1. Conſil. 43.* Sicut in morbis malignis poſt vomitus continuos & contumaces, atque inſequentem mortem, obſervatum fuit, quod eſchara quaſi & incipiens gangræna in eorum ſtomacho reperta fuerit. Pertinent huc *Vomitus Scorbuticorum* ſæpius contumaciſſimi propter ſal acre ſcorbuticum, vel cum ſaliva, vel per arterias, vel quacumque ratione ad ſtomachum delatum, eundem pertinaciùs vellicans.

Hæc & ſimiles cauſæ imprimis inducunt Vomitum per eſſentiam.

Quod attinet contenta liquida Vomitus inferentia: ſunt vel aſſumpta, vel retenta, vel tranſmutata, vel tranſmiſſa errore quodam ex inteſtinis. Ad tranſmiſſa pertinet vomitus in principio paroxyſmorum febrium intermittentium, dum nempè ſucci ex pancreate & felle in inteſtinum duodenum effuſi, violenter efferveſcendo pylorum irritant vicinum, aut etiam in ipſum ſtomachum regurgitant, & ita vomitum inferunt: item ſi bilis per inſertionem ductus cholodochi vitioſam, item ſanguis congrumatus, pus, (aut extra vaſa ventriculo propria effuſa, aut cum aliis humoribus ex vicinis membris, imo toto corpore, huc derivata,) huc deferantur; quò etiam fæces alvi ſpectant, in iliaca paſſione interdum vomitu rejectæ, & clyſteres & ſuppoſitoria vomitu rejecta. Mirabilia interdum excreta ex ſtomacho per vomitum ſunt rejecta, inter quæ eſt rete illud artificio quaſi humano contextum, de quo vid. KERKRINGIUS *in ſpicil. anatom. Obſeru. 6.* Obſervatus etiam fuit vomitus butyraceus, licet æger butyrum non comederit, ſericeus, cochlearum, bufonum, lacertarum: vid. BARTHOLINUS *C. 5. Hiſtor. 94.* & SCHENKIUS *Obſ.* & M. A. N. C. *ann. 3.* Notum eſt, quod aſſumpta, ſive quantitate nimia ingeſta, ut commeſſationibus & crapulis dediti experiuntur], ſive qualitate quacunque vitioſa, acria & ran. ida, pinguia, laxantia gulam & pylorum, aut ventriculo aliàs inimica & moleſta; & præprimis, quæ vel individuali faſtidio abhorremus, vel antimonialia mercurialia, aut ſimilia acria, irritando ſtomachi tunicam nerveam, ſcilicet vomitoria & venena, vel quæ in eodem facilè corrumpuntur, quod gulonibus, item infantibus lactantibus frequens malum, vomitum, inferant. ſicuti videmus tantillum odoris antimonialis (ita rectè cum HELMONTIO vocatur) quod imprægnat Vinum infuſionis antimonii, citra corporalem ejus motum, ſtupendos non rarò inducere vomitus. Ita ab arſenico vomitum lethalem SALMUTH *C. 1. Obſ. 10.* ab helleboro albo BONETUS *ſepulchret. l. 3. ſect. 8 obſ. 6.* ab aſſumpta Gilla Theophraſti HEINRICUS *ab* HEER *Obſ. oppidorar. Obſ. 26.* ex abuſu infuſi agarici & foliorum ſennæ LIBAVIUS *in Ciſta Med* HORNUNGII. *Epiſt. 76* & à crocco metallorum HILDANUS *Cent. 4 Obſ. 51 atque 79.* annotarunt. Furor enim Archei ſtimulati contractis fibris conatur ventriculo ejicere contenta. Faciunt huc etiam pinguia, aut crebriùs aut etiam copioſius aſſumpta; idque duplici ex ratione: pinguia enim ceu difficillimè digeſtibilia, reluctando fermento acidoſalino, non leves inferunt moleſtias & gravant ſtomachum: præterea orificium ſuperius laxant; unde, dum ex irritatione horum ſupervenit pylori conſtrictio, ex laxitate ſtomachi facilè ſupervenit vomitus poſt pinguia. Huc pertinent decem uvæ ultra tres menſes ſucci plenæ rejectæ, quarum mentionem facit KERKRINGIVS *loco all. gato*; & piſcis eadem ratione excretus, qualem BORELLVS *Cent. 1. Obſ 9*, vidit: item ſuo modo vomitus ſebaceus in M. A. N. C. *ann. 3. Obſ. 253.*

Retenta ſunt v. g. recrementa poſt digeſtionem primam in ſtomacho; Tranſmutata ſunt Cruditates variæ, nidoroſæ, & acidæ: Quò etiam pertinent vermes, nauſeam & vomitum excitantes, de quibus RIVERIVS *Cent. 1. Obſ. 28* & BARTOLINVS *Cent. 1. Hiſtor. 47.* & *C. 3. Hiſt. 14.* M. A. N. C. *ann. 3. Obſ. 258.* & MOEBIUS *Inſtit. Med, lib. 2. P. 2 c. 5. p. 183.*

Vomitus per conſenſum ſeu ſecundarius eſt ferè frequentiſſimus, & fit, ſi cauſa conjuncta ſit extra ventriculum, motuſque hi ab extraneo quodam ipſi imprimantur. Partes ventriculum in conſenſum trahentes duplicis generis ſunt: ita ut vel ratione continuitatis, quæ partibus cum ventriculo intercedit, œſophago ſcilicet, diaphragmati & inteſtinis, vel ratione iſtarum partium, cum quibus ſtomacho, intervenientibus nervis, eſt connexus; nervorum enim affectio eſt ſentire & conſentire. Sic œſophagi pars ſuperior, ſi digito tantùm vel quocunque modo irritetur, ſi non ſtatim vomitum, vomendi tamen conatum, excitat: diaphragmatis concuſſio tuſſim, illiuſque validior concuſſio, vomitum pediſſequum habens, confirmat: cujus phænomeni ratio, præter viſcerum omnium abdominis, hinc ventriculi propter vehementiorem compreſſionem, partium eſt continuitas, quam cum ventriculi orificio ſuperiore diaphragmatis fibræ celebrant; licet communionem nervorum, quæ partes has duas intercedit, aliquid huc conferre, non adeo improbabile ſit. Inteſtinorum tandem affectus eo modo accuſandi ſunt, quatenus iiſdem illorum motus periſtalticus vel in totum, vel ex parte invertitur, eoque ad ventriculum continuato, hic exagitatur, & concutitur: hinc notoriè ſequitur vomitus in dyſenteria, paſſione colica, iliaca, & vermibus, propter conſenſum tunicarum interiorum, ventriculo & inteſtinis continuarum Sic interdum dolorem colicum excipit vomitus propter contiguitatem ſtomachi; nam etiam conſenſus ſuperficialis cum ſtomacho talem vomitum facit. Curavi nuper Hypochondriacum gravi dolore coli ſuperiori hyeme in hypochondrio ſiniſtro affectum, qui continuos vel vomitus, vel inanes vomendi conatus patiebatur; cum enim dolor fuerit in ſiniſtro latere, in quo ſplen inſons ut plurimum reperitur, facilè patet, quod fuerit per conſenſum, quem etiam poſtmodum curavi. Quæ per communes ſibi nervos movent vomitus, ſunt præſertim caput, renes, hepar, atque lien: Sic in nephritide, ſeu renibus calculo affectis, ordinariò ſupervenit vomitus, quia renes ex eodem plexu menſenterii hauriunt nervos, ex quibus nonnulli ad ſtomachum derivantur: pariter ac abdominis reliqua viſcera vomitus ſympatheticos excitant, qui à ſolis illorum ſpaſmis deduci debent, quoniam nervos à plexibus meſenterii communes cū ventriculo poſſident: item in paſſionibus mulierum hyſtericis crebriùs oriuntur vomitus, & quidem interdum ſalubres; nam in his partes membranoſæ inſigniter convelluntur: item in contuſionibus cranii, aliiſve ſimilibus vulneribus capitis ſæpiſſimè ſuperveniunt bilioſi vomitus, propter membranas cerebri, ſtomacho & reliquis partibus, præſertim internis, plus minus communes; aut genus nervoſum ad inordinatum motum concitatum, quod colligitur à tremore, convulſionibus & deliriis, eundem vomitum concitantibus. Hinc HIPPOCRATI tales vomitus *Coac. Præn. ſect. 3. §. 384* periculoſiſſimi, ob cauſam, ſcilicet genus nervoſum admodum irritatum, veniunt. In ſpecie mulieres patiuntur vomitus inſignes, non tamen per eſſentiam, propter ſuppreſſionem menſtruorum, ſed etiam per conſenſum quando nempe virorum ſunt cupidæ, ob ſpiritus animales affectos, & indè ſuccum fermentativum ſtomachi alteratū: vid. HILDANVS *C. 4. Obſ. 32.* ubi rectè dicit, quod ſæpè vomitus diuturnus & pertinax affligat viduas, moniales, & virgines adultas, defectu Veneris, & vitio liquoris genitalis in iiſdem retenti: item THEODATVS *in Valetudin. p. 172.* recenſet vomitus contumaces, eoſque periodicos ſive certo tempore affligentes, ex retento in muliere ſemine poſt remiſſionem coitus: ita HOEFERVS *in Herc. Med. pag. 137. Edit. in 12.* habet exemplum vomitus poſt quamcunque cibationem, oborti ob menſium ſuppreſſionem, accedente ſimul quadam pectoris conſtrictione. Quò etiam referendi vomitus ſpontanei ſalutares, qui periodicè infeſtant nonnullos, idque ferè ex viſcerum abdominis, ventriculo plus minus vicinorum vel connexorum vitio: tale exemplum refert SCHENCKIVS *lib. 3. Obſ. 1.* dum quidam ſingulis menſibus per biduum bilem utramque & cum pituita conjunctam vomere ſolitus, vitam ad multos annos produxit. Hi omnes vomitus ſpiritus ani-

animales variè affectos pro cauſa agnoſcunt, ut ſuperiùs dixi: Imprimis ii hoc malo vexantur, qui vitio nonnullo ſplenis ſunt affecti, ut videre eſt apud Foreſtum in lib. 18. Obſ. 17. de quodam, qui circa lienem ſubindè dolebat, idque per certa intervalla, unde certis ferè periodis humorem melancholicum (uti loqui amat FORESTUS) ſæpè etiam omninò atrum, evomuit: Sic BORELLUS *in C. 3. Obſ. 93. p. 270. & 279.* inſigniter commendat utilitatem vomitus menſtrui: & apud PANAROLLUM *in Pent. 1. Obſ. 22.* habetur vomitus matutinus ordinarius, multa admodum ſymptomata præſervans; item vomitus ſeptennis ſalutaris in puella ob menſium ſuppreſſionem. In gravidis primis & ultimis menſibus vomitus obvius eſt: Sicut LOTICHIUS *Obſ. pag. 442.* refert, quod ſignum conceptionis in viragine extiterit: ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Prax. Obſ. 13.* de quodam, qui ſingulis menſibus, duobus diebus, quatuordecim vel 15. libras per vomitum excernebat humoris nigerrimi & pici liquidæ ſimilis, qui exinde omnino ſalvus ad annum 80. produxit vitam; & *Obſ. ſequenti* refert, quendam tribus quibuſvis menſibus atrabilario vomitu periodico laborantem uſu chalybis curatum; apertis hæmorrhoidibus, per quas evacuabatur ſanguis; & *lib. 3. Prax. admir. Obſ. 115.* recenſet perniciosiſſimum vomitum menſtruum ſeu ſingulis menſibus materiæ, maſſæ globiformis inſtar, concretæ. Facit huc vomitus ſtudiò proleẽtus in hypochondriacis, ſi ſcilicet ſingulis menſibus, aut ſex hebdomadibus, ſemel largiùs mero ſe ingurgitant, & hinc vomitum artificialem non citra ſanitatis commodum inſtituunt. Elegans quoque & admodum ridiculum eſt exemplum PLATERI *in Obſerv. p. 655.* de frequenti vomitu, poſt amputatum caput ſecuto: Simile inter rara referendum eſt exemplum BARTHOLINI *C. 4. Hiſtor. 44.* de vomitu contagioſo in familia quadam, qui malignitatis fuit ſuſpectus, & ſimiliter alios per contagium affecit. Pertinet huc vomitus continuus lethalis ex corruptione & ſphacelo pancreatis, quod cùm ſubſtratum ſit ventriculo, ſphaceloſum factum, illum facilè irritare potuit: vid. BARBETTE *in ſua Praxi l. 4. c. 2.* Item vomitus contumax lethalis ob pancreas lapidoſum vel ſcirrhoſum factum, recenſetur à PANAROLLO *Pentec. 1. Obſ. 44.* Inter vomitus cauſas eſt & depreſſio cartilaginis mucronatæ, quam BARBETTE *Anat. Prax. l. 4. c. 4.* & DECKERS *in Praxin ejus p. 156.* annotarunt.

Inter ea, quæ vomuntur, etiam eſt pus, & ſanguis purulentus & cruentus.

Spleneticis valdè familiares ſunt Vomitus quicunque continui, tam cruenti, quàm non-cruenti. *Vomitus ſplenetici non-cruenti* ſubinde periodicè nonnullos affligunt, præcedente non rarò dolore tenſivo circa regionem ſplenis, idque cum talium ægrorum euphoria: vid. FORESTUS *l. 18. Obſerv. 17.* item BORELLUS *Cent. 3. Obſ. 93.* & in *Append. dictæ Centur. pag. 279.*

Vomitus puris fit ex variis locis, pure vel in ipſo ventriculo ex hujus abſceſſu, ratione ductus continui, v. g. œſophagi & inteſtinorum, vel ex aliis partibus per metaſtaſin tranſlato ad ſtomachum: quod teſtantur obſervationes, abſceſſus hepatis, pancreatis, lienis, menſenterii, &c. fuiſſe evacuatos per vomitum, quatenus ratione arteriæ cœliacæ & venæ portæ communicant: ſicut ab abſceſſu hepatis vomitu rejectum pus BONETTUS *in ſepulchr. l. 2. Obſ. 40.* teſtatur; de quibus *infrà plura*, ubi *de Inflammationibus*.

De *Vomitu ſanguinis* tractabo *infrà peculiari capite*.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna diagnoſtica*; de illis vix opus eſt, ut multa dicam, cum ſatis manifeſta ſint: Imminente enim vomitu patiuntur ægri aliquam moleſtiam circa præcordia, & monſtrant regionem cordis: huic ſupervenit vertigo, cum qua ſalivæ copioſus fluxus evenit, tremor labii inferioris, tandem violentus conatus ſtomachi, quo reiiciuntur omnia in ſtomacho.

Cauſæ autem quia variant, determinantur hoc modo: Differentia nempè vomitus per eſſentiam & per conſenſum probè attendenda eſt, quia in hac verſatur cardo totius curæ, & artificiali conjectura hic opus eſt.

Nempe vomitum eſſe *per conſenſum hariolarum*, ſi partes quædam ſuo modo conſentiunt cum ſtomacho, vel ob viciniatatem texturæ cum nervis affectæ, ita ut vel doleat, vel paſſa læſionem plus minus ſenſilem, ſubitò ſuperveniat vomitus, ſtomacho antea robuſto.

Sæpè affectus hi per conſenſum, ratione originis ſunt adeò occulti, ut non niſi artificiali ſignorum ſyndrome præcognoſcantur, donec manifeſti fiant: v. g. interdum calculus & colica faciunt vomitus, ubi calculus non ſtatim ſentitur: attentus ergò in hoc ſit Medicus.

In ſpecie vomitus *per eſſentiam cognoſcitur*, ſi poſt repetitos vomitus, & ſtomacho exinanito ſæpè ſuperſit inanis vomendi conatus, illius gravitas, tenſio & inflatio, cibi faſtidium, ructus acidi vel nidoroſi, ſimiliaque ſigna obſervantur: Et quidem, ſi tumor vel ulcus ſubſit, nullis remediis mitigari poteſt excretio, imò pus in poſteriore caſu ſimul excernitur: Sin verò vulnus, ex loco aliiſque illius circumſtantiis hoc concludere licet.

Quod ſi verò per conſenſum laborat ſtomachus, patet: Si aliquando ante vomitum percipitur quædam moleſtia in regione ſtomachi, ſi primo vel ſecundo die percipitur nauſea, vomitus ipſe eſt contumax, nullaque arte corrigibilis, & omne aſſumptum denuò reiicitur, & quidem, ſi nulla ſit ſuſpicio partium contiguarum, talis vomitus oritur ob vitium ſingulare in ſtomacho vel partibus vicinis, ob ſcirrhum aut callum, aut ſimile vitium.

Utrum verò humor ad vomitum ſtimulans in cavitate ventriculi liberè fluctuet? vel rugis aut tunicis ipſius inhæreat? dignoſcitur: quod ille leviſſimo conatu & ſine alimento reiiciatur, contingat à paſtu quædam ventriculi tenſio & anxietas; aut ſi poſt paſtum vomitus contingat, ut plurimum ſoli tamen humores vitioſi excernuntur; hic verò ab ingeſtis præprimis demum cibis contingit, citra verò illos nauſea admodum moleſtat, & reiiciuntur alimenta ſine humoribus, aut cum illis maximo demum cum conatu viſcidi & craſſi valde.

PROGNOSIS.

Prognoſtica quod ſpectat: In genere vomitus omnis, qui non eſt nimius, ut plurimum eſt ſalutaris.

In ſpecie cauſæ remotæ ante omnia probè conſiderandæ ſunt, cum ipſis vomendi conditionibus, cùm pro earum ratione variet Prognoſis: Hinc enim vomitus, qui eſt à cauſa externa, vel ex menſium ſuppreſſione, qualis in gravidis, vel vomitus in principio morborum ſpontaneus non nimius, vel vomitus in declinatione morborum Criticus, potius ſalutares ſunt, quàm periculoſi: Sin verò nimius, à pharmaco præſertim aut veneno, vitæ periculum portendit.

Si à tumore ſimilique conformationis ventriculi morbo contingit, pro hujus faciliori aut difficiliori cura de vomitu ſedando modò major modò minor ſpes eſt.

Vomitus ab humore viſcido difficillimè curatur, dum HILDANUS *Cent. 4. Obſ. 32.* de quadam Religioſa refert; eam per 31. annos ſingulis diebus pituitam viſcidam, bile interdum intermixtam, evomuiſſe.

Vomitus chyli & alimentorum frequentior, malus eſt, potiſſimum ſi cum febre fiat: vid. HIPPOCRATES *Sect. 7. aphor. 37.* Semper enim ratione excretorum obſervandus eſt *aphor. 2. Sect. 1.* in Vomitionibus, quæ ſpontè fiunt, ſi qualia oportet, evacuentur.

Vomitus lividus, præſertim plus minus graveolens, aut vomitus vermium, ſuperveniens in morbis, præſertim malignis: item vomitus humoris fuſci & obſcurè nigricantis ut plurimùm ſunt lethales.

In morbis malignis vomitus continuus & protractus peſſimum ſignum eſt.

Ordinarium quidem eſt, ut in morbis malignis ex contagio hauſtis in principio morbi adſit nauſea & vomendi conatus. Sed ſi in progreſſu morbi ſuperveniat vomitus, iſque pertinaciter perduret, peſſimum eſt ſignum, & plerumque mors ſequitur. In benignis morbis optimum ſignum eſt vomitus, ſive in principio ſit, ſive in ſtatu, ut fit in febribus intermittentibus, ardentibus benignis; innuit enim vim naturæ adhuc laudabilem.

Vomitus, qui ſuperveniunt caſui ab alto, percuſſioni, & aliis læſionibus capitis, funeſtum ſunt ſignum; innuunt enim gravem læſionem cerebri, cranii & meningum, & niſi tempeſtivè inſtituatur trepanatio, mors ſupervenit.

Vomitus hypochondriacorum & ſcorbuticorum, item ſpleneticorum, aut qui lienis & aliorum viſcerum ſcirrho, aliiſque chronicis laborant affectibus, periodicus, eſt ſaluberrimus: cui ſupervenientes hæmorrhoides levamen morbi certum tutumque afferunt.

Vomitus porraceus, æruginoſus, nigricans; item ex multis humoribus conſtans, ſeu variegatus ac fœtidus, valdè periculoſus eſt: vid. HIPPOCRATES *Prognoſt. loco allegato* §. 11. 12. &c. & RIVERIUS *l. a.*; niſi tales à certorum ciborum cruditate aut corruptione proveniant: niger verò, qui affectibus melancholicis obnoxiis, aut quibus ab aſſumptis talis contingit, non ſemper eſt periculoſus.

Vomitus ex pituita & bile permixtus, uti commodiſſimus eſt; ita ſincerior, ſeu pituitoſus aut bilioſus tantùm, deterior obſervatur: vid. HIPPOCRATES *Prognoſtic. Text* 12. §. 9 *&* 10. & *l.* 1. *Prædiction. Textu* 881. item RIVERIUS *Prax. l.* 9. *c.* 7. *p.* 413 *&* 414.

Pariter fęcum alvi & ano injectorum vomitio ſemper lethalis exiſtit: vermium verò aliorumque toto genere præter naturam rejectio, utut ratione cauſæ mala quidem ſit, bona tamen ratione effectus dicitur.

Denique Vomitus Criticus eſt laudabilis, ſymptomaticus verò periculoſus: vid. DECKERS *in Praxi Barbett. pag.* 128.

Modò attendamus Cauſas, faciles erimus in Prognoſi,

C U R A.

Quod attinet methodum medendi; in hac

1. Cauſarum remotarum irritantium habenda eſt ratio, eæque ante omnia removendæ, ſive per eſſentiam ſive per conſenſum vomitum inferant: quod etiam de nauſea intelligendum.
2. Senſus ventriculi, ſpeciatim pylori, acutus & nimius ſpirituum impetus, ceu cauſa efficiens formalis, opiatis aut ſimilibus anodynis; quippè quæ non parum auxilii in his affectibus præſtant, leniendus & ſufflaminandus.
3. Medicamenta ventriculo grata aromatica volatilia ſuaveolentia, admiſtis blandè acidis adſtringentibus pro fibrarum debito tono firmando, & labefactato reſtituendo, uſurpanda.

Pro his ſcopis obtinendis obſervandum;

I. Non quemlibet vomitum eſſe ſiſtendum: non ſpontaneum, aut motum inſtinctu naturæ, ſed ſaltem eum, qui aut nimius aut ſymptomaticus, adeoque ex vi cauſæ morboſæ cum virium ægri diſpendio accidit. Vomitus Criticus ſinendus eſt, niſi ſit nimius: vomitus mulierum gravidarum non eſt ſupprimendus, niſi excedat; quia tunc evacuatur corpus primis menſibus, & puerperium inde ipſis ſalubre evenit; non tamen excedat modum. Pluribus evenit in principio morbi vomitus, qui non ſiſtendus; ſed ſi maturè vult ſupprimi, illum promoveamus.

II. In vomitu ſcorbutico non conveniunt calida aut acria aromatica, quæ malum magis exaſperant, ſed potiùs abſorbentia ſeu acrimoniam ſalis ſcorbutici mitigantia & temperantia; qualia ſunt lapilli cancrorum, ebur ſine igne, corallia, antimonium diaphoreticum, item juxta EUGALENUM lac, præprimis caprillum, cum ſucco naſturtii aut cochleariæ miſtum; ut ſic ceſſante acrimonia ceſſet vomitus: vid. DORINGIUS *Centur.* 2. *Epiſtol.* 30.

III. Vomitum ſanguinis citò compeſcere optimè eſt, aliàs ob copioſam perfuſionem ſanguinis ac ſpirituum ſequuntur lipothymiæ ac ſyncopes lethales.

IV. In vermibus ſemper procurandus, ne alvus ſit adſtricta, ſed alternis ad minimum diebus, vel arte, vel natura, alvi dejectio promovenda.

V. In omni Vomitu unicè obſervetur, ne alvus ſit adſtricta, ſed quantummodò poſſibile eſt, aperta teneatur, vel arte vel natura: hinc lenes clyſteres tantùm non in omni vomitu, imprimis contumaci, commendantur, ut, quod irritat ventriculum, derivetur ad inteſtina, & eliminetur. Iidem tamen in pauca quantitate injiciantur, ne ventriculi fundus colo incumbens exindè comprimatur & irritetur: conf. GABELCHOVERUS *Cent.* 4. *Cur.* 43. Purgans blandum interdum convenit, quod revellendo ſimul videtur operari, quale *ex ſuperioribus de appetitus læſione* petere licet; cui tamen tantillum opii addendum.

VI. Somnus, quantum fieri poteſt, conciliandus: Nam & hic motum humorum quemcunque, tam progreſſivum quàm inteſtinum, ſiſtit, irritationes lenit, & evacuationem quamcunque cohibet.

VII. Ab errore externo, imprimis à veneno ingeſto, ſi ſit vomitus, non eſt ſiſtendus, ſed tamdiu hic uſu remediorum continuandus, quamdiu eſt ſuſpicio veneni aliquid adhuc ſupereſſe, & medicamenta in ventriculo remaneant. Promoventur in tali caſu vomitus, aſſumendo potulenta, in ſpecie pinguia, acrimoniam exceſſivam venenorum corrigentia. Omne venenum vegetabile & minerale conſiſtit in exceſſiva acrimonia nobis hoſtili; non verò ita res ſe habet cum animalibus, ubi alia ratio.

VIII. In nauſea, inappetentia ſeu anorexia, & ſimilibus ſtomachi humoralibus affectibus, maturè his occurrendum, nec diu cum vomitoriis cunctandum, ne præternaturalibus humoribus aliorſum raptis, fruſtra inſtituatur vomitio: Conf. M. A. N. C. *ann.* 8. *Obſ.* 42. *p.* 71.

Quod ergò attinet remedia ad vomitum directa: quæcunque cauſa ſit irritans, removenda, ſive ſit per eſſentiam vomitus, ſive per conſenſum. Curato enim morbo, hoc ipſo curatur vomitus, ſive curato ileo, curatus etiam eſt Vomitus; Unde ſi fuerit per eſſentiam vomitus, evacuanda eſt cauſa irritans. Cauſam autem, quæ removent, ſunt varia, pro cauſarum varietate. Pro hoc ſcopo uſurpant quidam Vomitorium, & quidem mediocre, præprimis ſi aſſumpta copioſiora prava & quocunque modo ſtimulantia, item humores excrementitii in ventriculo tale quid præſtent: vid. VALLESIUS *l.* 2. *Epidem. Lect.* 5. HOFFMANNUS M.M. *l.* 1. *c.* 9. & RIVERIUS *l. a.* 414. *e. g. In ſtomacho viscoſo, qui omnia evomebat, & phlegma tamen elevare non poterat*, proficuum erat ſequens:

℞. *Aquæ Menth.* ℥ i ß.
Cinnam. ʒ vi.
Spiritus Maſtich. ʒ iii.
Theriacal. camphor.
Eſſent. Croci an. ʒ i ß.
Spiritus ſalis dulc. gutt. xv.
Syr. nicotianæ ℥ i.
M. f. *Potio*, S.
Mixtura ſtomachalis diſſolvens, cochleatim ſumenda.

Aut etiam blandum purgans ſuprà jam recommendatum. Utraque interdum ad modernorum imitationem cum parva opii doſi uſurpanda, ſed rariùs fit; nam vomitus ſpontè ceſſat, cauſa irritante evacuata: Si opus eſt, ſalubre eſt conſilium RIVERII, quod *dabo infra in doloribus Colicis.* Quod ſi verò per conſenſum vomitus fuerit, curato primario morbo, etiam curabitur vomitus: hinc v. g. qui à partium inflammatione, turgeſcentia ſanguinis enormi, aut ſolenni quadam illius excretione ſuppreſſa, optimè venæ ſectione curatur, ventriculo ut tali aliàs minus adæquato remedio: vid. RHODIUS *C.* 2. *Obſ.* 66. *&* 67. BARBETTE *Prax. l. a. c.* 2. & WILLISIUS *Pharm. rat. P.* 1. *S.* 2. *cap.* 3. Intereà ſaltem ſiſtatur opiatis ſenſus conſenſus,

Quæ irritationem ſtomachi ſenſibilem, & nimium ſpirituum impetum compeſcunt, ſunt opiata, & alia anodyna, quatenus ſpirituum in fibris ventriculi impetum refrenant, ſenſum ſtomachi obtundunt, ejuſque perceptionem hebetant. Omnes vomitus compeſcuntur laudano opiato, quod primarium vomitus ſiſtens eſt, præprimis ſi à vomitorii nimio impetu tale quid fuerit: vid SYLVIUS *Prax. l.* 1. *c.* 15. & WILLISIUS *loco allegato.* Poteſt etiam uſurpari eſſentia opii, Theriaca, Mithridatium, Philonium Romanum, Electuarium de ovo, diaſcordii Fracaſtorii, quod nobiliſſimum eſt; eſſentia & extractum theriacale cum laudano opiata, ſyrupus papaveris, crocus, tam internè quàm externè adhibitus: e. g. in vomitu ſimpliciter compeſcendo, demulcendo ventriculum nimis irritatum:

℞. *Aq. Menth.* ℥ ij.
Maſtichin. ſuperiùs deſcript. ℥ ß.
El. diaſcord. Frac. ʒ ij. vel ʒ iij.
Succ. cydon. ʒ vj.
M. f. *Potio*, S.
Potiuncula confortans.

℞. *Aq. Menth.* ℥ i ß.
Cinam. cum vino ʒ iii.
Eſſent. opii ℈ j. ad ʒ ß.
Syr. Menthæ ʒ iij.
M. f. *Potio*, S. *ut ſuprà.*

Expertus etiam eſt *ſequens Bolus* in vomitu, ſingultu & ſimilibus:

℞. The-

℞. *Theriac.* ʒ ß.
Laud. opiat. gr. j.
Olei deſtill. macis gutt. ij.
Cum ſucc. cydon. f. *Bolus*,
D. S.
Electuarium pro una vice.

His *pro tertio ſcopo* adjungantur ſtomachica benè odorata & aromatica, ventriculo grata, quæ in omnibus remediis ſtomachicis, ſive ſit nauſea ſive vomitus, addenda ſunt. Nam uti fœtida nauſeam inferunt, ſic aromatica ſuaveolentia ſolantur ſtomachum. Hæc inter, primaria ſunt cydonia, & quæcunque cydoniata, in ſpecie Vinum cydoniatum per fermentationem; mentha, abſinthium, meliſſa, radices Zedoariæ & cyperi, cortices citri & aurantiorum, maſtix, caryophylli, nux Moſchata, macis, præ cæteris cinnamomum; & hinc Aqua cinnamomi ſimplex & cydoniata, ſyrupus de canella, ſeu de Caſſia Mynſ., eſſentia cinnamomi & Caſſiæ lignæ Mynſ.; Elixyr menthæ, *Aqua Maſtichina Mynſichti*, item *Decoctum Ioelis* ad quemvis vomitum præſtantiſſimum ex caryophyllis & Maſtiche; quod videbis apud SENNERTUM, *l. 2. Prax. de Vomitu p.155.* Nempè

℞. *Caryophyll. craſſiuſculè contuſ.* ʒ j.
Maſtich. ʒ ß.
Roſar. rub. p. j.
Simul mixta coquantur cum
Vini rubri ℔ ß.

In vaſe clauſo ad medias; fit *Potiuncula Ioelis p. 324.* Item eſſentia & ſpiritus Maſtichis, qui eſt egregius, menthæ, therialis camphoratus, Elixyr proprietatis Paracelſi: de quo vid. HORSTIUS *l.4. Obſerv.15.*, Elixyr Vitrioli Mynſichti, Balſami Peruviani aliquot guttulæ, & ejus Tinctura ad imitationem Williſii parata; hinc ſimplicium iſtorum extracta, & olea deſtillata. Camphora cum ſpeciebus dia-Moſchi aſſumpta commendatur à RIVERIO. Quoad adſtringentia, excellunt cydonia, ſyrupus de roſis ſiccis, qui blandè adſtringit, ſyrupus coralliorum Quercetani; hinc ſuccus granatorum, acetum vini, roſaceum; præprimis acetum Zedoariæ per Infuſionem, optimè convenit: Decoctum & extractum radicis tormentillæ, biſtortæ, quo vix præſtantius remedium hoc in caſu datur; extractum abſinthii, ligni aloes. In ſpecie confert ſpiritus vitrioli cum conſerva menthæ, abſinthii, roſarum, &c. præſertim ſpiritus vitrioli Martis, qui primarium ſpecificum eſt ad ſiſtendum vomitum; nam præter acorem ſtomacho gratum habet ſimul ſaporem adſtringentem ob conſortium ſubſtantiæ metallicæ, quam cum vitriolo ſecum vehit; ubi etiam ſpiritus vitrioli Philoſophicus, item cum ſpiritu vitrioli vel ſpiritu nitri ex terra ſigillata paratus *liquor ſtypticus*: vid. PRÆVOTIUS *p.41. in ſelectis.* Modus eſt hic: Terra ſigillata Stringenſis imbibitur anteà pulveriſata cum ſpiritu Vitrioli, vel ſpiritu nitri ad conſiſtentiam pultis, quæ puls concreſcit in loco frigido in lapidem & fit concretum aluminis, lapis hic tritus & pulveriſatus in loco frigido & humido fluit in liquorem, qui liquor blandè acidulus vel ſolus uſurpatur, *nomine liquoris ſtyptici*, ad gutt. XX. vel XXX. vel cum *æquali parte ſpiritus ceraſorum nigrorum* digeritur, donec perfectè uniantur: qui liquor admodum potens eſt, validè adſtringit, & ratione terræ ſigillatæ malignitati reſiſtit. Hinc dicitur à PRÆVOTIO & BARTHOLETO *aurum Potabile ex terra ſigillata*; quia terræ ſigillatæ ineſt aliquid de primo ente auri. Tinctura Martis adſtringens ſimiliter eſt conveniens, & omnes ex Marte paratæ Tincturæ hic conveniunt: Alumen miſturis additum pro hoc ſcopo, & adſtrictiva & abſorbentia terrea primaria ſunt, ut Bolus Armena, terra ſigillata, Corallia, & omnia ex iis parata medicamenta: Conſerva roſarum menthæ vitriolata. Ex his omnibus præ cæteris palmam præripit ſuccus cydoniorum: hinc ſpiritus vitrioli prodeſt; Nam ſpiritus ſeu oleum vitrioli, ad aliquot gutt. v. vel vj. in hauſtu Vini Malvatici admodum commendatur à RULANDO & HARTMANNO in vomitu diuturno, doſi coch. j. vel ij. donec ſiſtatur vomitus. Alii Mixturam hanc præſcribunt ita;

℞. *Aquæ Menthæ* ℥ ij. vel iij.
Cinnam. ʒ vj.
Succi cydon. ℥ j.
Spiritus vitrioli rect. gutt. v. vel vj.
Olei deſtill. cinnam. gutt. iij.
M. S.
Adſtringens potiuncula ſtomachalis.

Capiatur cochleatim, v. g. cochl. j. per vices & feliciſſimè operabitur: cui interdum gr. j. vel ij, ad ſummum gr. iij. *laudani opiati* poſſunt addi, & ſic erit efficacior. Vel

℞. *Aquæ cinnam. ſimpl.* vel *cydon.* ℥ iij.
Spiritus vitrioli ℈ ß.
Olei deſtillat. cinnam. gutt. iij. vel iv.
Syrup. Menthæ. ℥ j.
M. f. *Potio*, S.
Adſtringens Mixtura ſtomachalis.

Item

℞. *Aqu. Menth.*
Rubi Idæi. an. ℥ j ß.
Cinnam. ʒ vj.
Spirit. theriacal. ſimpl. camphorat. ʒ iij.
Succi Cydoniorum ℥ j.
Eſſent. Ambræ. ℈ ß. vel ℈ j.
M. S. ut anteà.

In ſpecie convenit in vomitu nimio, qui in febribus accidit, cum animi deliquio, aut ubi extrema frigent, propter ambram, quæ ſtomacho pergrata; ambra enim eſt optimum analepticum.

Item ubi non ſufficit acor adſtrictorius, ad alumen confugiendum, quòd in omnibus fluxibus ſanguinis & aliorum ſuccorum potentiſſimum eſt; & ſanè inſignis Practicus ſequentem Miſturam in ſecretis habet contra vomitum, lienteriam, alvi fluxum & ſimiles affectus, ubi moderata aut paulò fortiori opus eſt adſtrictione, Formula eſt hæc:

℞. *Aqu. Menthæ.*
Cinnam. an. ℥ i ß.
(Vel *Aqu. Menth.* ℥ ii.
Cinnam. ſpirituoſ. ℥ i.)
adde
Spir. vitrioli ℈ ß.
Olei deſtill. mac. gr. iv. vel v.
Aluminis gr. iv. vel v.

M. pro *hauſtulo* cochleatim capiendo in vomitu, tam ſanguineo quam communi, lienteria, & aliis diarrhæis.

D. S. ut *anteà*.

Vel

℞. *Aq. Menth.* ℥ ii.
Cinnam. cydon. ℥ i.
Spir. Nitri dulc. theriac. ʒ i.
Alum. gr. iv.
Syr. corall. Querc. ʒ vi.
M. f. *Potio*.

℞. *Aq. Menthæ*
Fœnicul.
Cinnam. cydon. an. ℥ i ß.
Succi cydon. ℥ i ß.
Liq. ſtypt. ſuprà dict. ℈ i. ad ʒ ß.
(potenter enim adſtringit:)
Syr. corall. Querc. ʒ i.
M. D. S.
Adſtringens potiuncula.

Theriacæ ʒ i. cum aceto aſſumpta etiam confert. Vel paretur Bolus ex *theriaca*, & *ſpiritu vitrioli* ad gutt. iii vel iiii. In vomitu febrium, præſertim malignarum, remedium elegans eſt *ſalis abſinth.* ℈ i. cum cochleari ſucc. limon. vel granatorum miſti: vid. RIVERIUS *Centur.1. Obſerv.15. & C.2. Obſerv.99.* E. g.

℞. *Aquæ Cinnam.* ℥ i ß.
Succi Citri ℥ i.
Salis abſinth. ʒ i.
Corall. rub. præp. ℈ ii.
Syr. de roſ. ſicc. ʒ ii. vel iii.
M. S. ut *ſuprà*.

Si pituita craſſa in cauſa ſit, pro hujus inciſione conveniunt aromatica & incidentia ſalina, ut ſpiritus ſalis vel nitri theriacalis. Sin verò malum ab eroſione & inflammatione tunicarum ventriculi, conveniet linctus ex mucilagine ſeminis pſyllii, cydoniorum, cum Syrupo ſolutivo: vid. BARBETTE *Prax. loco allegato p.134. & 136.*

Inter *Externa* ad vomitum compeſcendum, præter illa *de Anorexia relata*, conveniunt cruſta panis ſeu panis toſtus, aceto vini vel vino adſtringente, aut in quo cydonia ebullierint, vel vino malvatico ebrius, hinc pulveribus aromaticis, caryophyllis, cinnamomo, mace, &c. adſperſus, & ita externè ſtomacho calidè applicatur: item ſpiritus Vini camphoratus, vel Balſamum Anglicum calidè cum linteis multiplicatis ſæpiùs admotum, eſt egregius:

item

item fotus humidus ex Decocto abſinthii, menthæ, meliſſæ, pulegii, & ſimilibus aromaticis in vino vel aceto decoctis, cum linteis multiplicatis vel ſpongia calidè admotus: E. g.

℞. *Comar. abſinth.*
Herb. menth. an. M. ij.
Rad. acori veri.
Leviſt. an. ℥ vj.
Cyperi ſolaris.
Galang. an. ℥ ij.
Maſtich. ℥ ß.
Caryophyll.
Macis an. ℥ ij.

Conciſ. & contuſ. includ. *ſacculo interpaſſato*, in forma *oblonga* vel *triangulari*, qui ita paratus & probè calefactus imponitur ſtomacho; vel calefactus irroretur cum *vino*, & calidè imponatur parte humida ſtomacho; vel coquatur *in vino, ſpiritu vini, aceto*, &c. & ita fervidus applicetur.

D. S.
Sacculus extra applicandus.

℞. *Herb. Menth. criſpæ* M ij.
Nuc. moſch. ℥ ß.
Caryophyll. ℨ ij.
Macis
Cinnam. an. ℨ j.

M. f. *Pulvis groſſus*, excipiatur cotone, & includ. ſacculo interpaſſato, irroretur cum *ſpiritu vini theriacali*, vel *oleo deſtillato menthæ* ac baccar. juniperi.

D. S.
Externæ ſpecies ſtomachales.

Item Theriaca, vel ſola, vel cum Balſamo Peruviano probè miſta, illinitur externè copioſè regioni ſtomachali; vel alutæ inducta emplaſtri forma admovetur: vel ad imitationem HOECHSTEDTERI irroretur Theriaca cum aceto rubi idæi, & applicetur ragioni ſtomachali: vid. in *Decade 7. Caſ. 6.* Item fiant Linimenta ſuaveolentia ex Theriaca, additis oleis deſtillatis; vel fiat Linimentum ex oleo nucis Moſchatæ expreſſo, tanquam corpore, cum oleo deſtillatæ macis, carvi, menthæ, Zedoariæ, &c. & aliquot guttis olei deſtillati caryophyllor. acuatum externè inungitur: E. g.

℞. *Olei expr. nuc. Moſchati vel oleo deſtill.*
bacc. juniperi ℨ j. ad ℨ ij.
Deſtillat. Menthæ
Caryophyll.
Macis an. ℈ ß.
Cinnam. gutt. v.

M. D. S.
Balſamus ſtomachalis.

Item oleum Maſtichinum, abſinthii, cydoniorum, menthæ, oleum ſtomachale Cratonis & cum oleis ſubactum, emplaſtrum ſtomachale Cratonis, *de Caranna*, quod eſt ſingulare; Compoſitio ejus ſecundùm BARBETTE *in ſua Praxi*, ubi *de vomitu, p. 158.* eſt hæc:

℞. *Spec. arom. roſ.*
Maſtichis el.
Oleo expr. nuc. Moſchat. an. ℨ j.
Deſtillat. cort. citri.
Macis an. ℈ ß.
Gumm. carannæ q. ſ.

M. f. *Emplaſtrum.*

Inducatur ſuper alutam, obducatur cum *ſindone rubra* in forma *ſcuti ſtomachalis*, D. S.
Emplaſtrum ſtomachale.
Vel

℞. *Emplaſtr. ſtomachal. Crat.*
Tacamahac. an. q. ſ.

Malax. cum ſ. q. *olei ſtomachal. Craton.* vel *Balſam. Peruviani*, induc ſuper alutam, f. ſcutum ſtomachale abſque ſindone, irroretur cum oleo deſtillato menthæ,

D. S.
Emplaſtrum ſtomachale.

Plura externa huc faciunt, quæ *ſuprà dedi*, ubi *de Chylif. læſa*, & quæ *ſuo loco de Diarrhœa laudabuntur*.

Sacculus croci ventriculo admotus, egregiè Vomitum ſiſtit, etiam eum, qui navigantibus ſolet eſſe familiaris: de quo eleganter videbitis hiſtoriam in BACONIS *Verulamii Hiſtor. Vitæ & Mortis pag. 121.* Egregia ſunt Cataplaſmata, facta ex fermento, additis pulveribus aromaticis, quale eſt Mynſichtii ad ſingultum, quod optimum eſt in quibuſcunque ſtomachi affectibus, in ſpecie in Vomitu; vel quod addit DECKERS *in Barbette Praxim*, *ex Colleg. Jonſtoniano* D. MICHAELIS deſumptum:

℞. *Pulvis menth.*
Roſar. rub. an. ℥ j.
Maſtich. ℨ j.
Nuc. moſch. No. iij.
Caryphyll.
Cinnam.
Macis an. ℨ ij.
Croci ℨ j.
Fermenti acerr. ℥ vj.

Cum ſ. q. *Acet. roſac.* f. cataplaſma planè ſingulare,

D. S.
Emplaſtrum ſtomachale.

Ad imitationem horum in contumaciori vomitu, aut morbo navigantium, tale ſtomacho applicandum venit:

℞. *Ferment. acerr.* ℥ iij. vel iv.
Pulv. menthæ ℥ j.
Zedoar. ℥ ß. vel ℨ vj.
Nuc. Moſchat. No ij. vel iij.
Macis,
Caryophyllor.
Cinnam. an. ℨ i ß. vel ℨ ij.
Sem. aniſi,
Cumini,
Fœnicul. an. ℨ iij.
Acet. roſar. parum.

Miſc. ad conſiſtentiam *Cataplaſmatis*, applicandi ventriculo in vomitu nimio.

D. S.
Emplaſtrum ſtomachale.

Loco nucis Moſchatæ & reliquorum aromatum Cataplaſma hoc guttis aliquot olei deſtillati macis & caryophyllorum irrorari poteſt.

Hæc quidem in genere de vomitu curando.

In ſpecie tamen conſiderandum; quis & qualis vomitus curandus? In hunc finem.

I. *Artificialis Vomitus* non eſt curandus, niſi per accidens ſit nimius; tum enim ſupprimendus.

II. *Spontaneus* non eſt curandus, quia fit cum euphoria ægri, quicquid etiam rejiciatur, niſi ſit nimius, adeòque debilitetur æger, vel niſi atonia ſtomachi ex crebriori vomitu metuenda ſit: tunc enim curandus, cauſam irritantem removendo, aut ejus geneſin præcavendo, aut genitam alibi revellendo & avertendo per Venæ ſectionem, aut hæmorrhoidum, hirudinum applicationem, apertionem.

III. *Non-ſpontaneus Criticus* non eſt curandus, niſi, quod ratum, ſit nimius, tunc enim, ut vomitus artificialis, ſiſtendus.

IV. *Non ſpontaneus ſymptomaticus* curandus eſt, obſervando præprimis an ſit per conſenſum? an per eſſentiam? Si per conſenſum, primarius morbus, quantum poſſibile, curandus eſt; Interea, ne alia mala à vomitu excitentur, opiatis irritatio ſtomachi ſiſtenda, vel auctus ſtomachi ſenſus leniendus, & appropriatis roborandus: v. g. ſi ex nephritide à capitis vulnere æger ſæpiùs vomat, unà cum primarii morbi curatione, miſturis aromaticis, cum opio aut papaverinis miſtis, nimius vomitus nonnihil compeſcendus. Sin verò *per eſſentiam* ſit vomitus, conſiderandum: *an vitium ſit in ejuſdem fibris aut nervis*, *ſupra modum undecunque irritatus?* vel *in ipſo ejus corpore*, quando *exulceratus*, *excoriatus?* &c. an verò vitium *conſiſtat in cauſa quadam materiali* ſeu *occaſionali*, eum plus minus irritante. Hujus ratione conſideretur: *an ſit per Protopathiam? an* verò per *δευτεροπάθειαν*? hoc eſt, *an cauſa peccans materialis in eo generetur?* an verò *aliunde deferatur?* Sin vitium eſt in ipſo ſtomacho, hoc debitis modis curandum, & ſenſus auctior opiatis ſopiendus? Sin *cauſa materialis occaſionem ſuggeſſerit*, ſive humor peccans fuerit, ſive fermentum ſaltem peregrinum, adeòque vitium vel in ſtomacho generatum, vel in eo radicatum, adeòque per *πρωτοπάθειαν*, tale vitium materiale vel corrigendum vel eliminandum: hinc opiatis & appropriatis, plus minus adſtringentibus, ventriculo ſuccurrendum, & ulterior generatio præcavenda. Sin verò *per δευτεροπάθειαν* ſit malum, & aliundè tranſmiſſa materia peccans, hæc vel corrigenda, vel per alvum evacuanda, vel alibi avertenda: qua ratione gravidis nimium vomentibus venæ ſectione in brachio interdum ſuccurrimus.

Non

Non ſpontaneus morbidus, omninò quocunque modo curandus; v. g. ſanguinis vomitus, cauſæ etiam eius ſollicitam habendo rationem. Conf. hic pluribus WILLIS *Pharm. Ration. Vol. 1. pag. 76. & ſeqq.*

In ſpecie *Vomitus artificialis* eſt ſiſtendus: e. g. poſt aſſumptum Vomitorium vehementiùs aut diutiùs ægrum vexans, conuenit Fotus externè calidè applicatus, ex abſinthio, mentha & aromatibus ſaculo incluſis, & in vino decoctis: item hauſtus vini generoſi non nimis frigidi ſupervomitiones ſeu hypercatharſes ab antimonialibus ſiſtit. Theriaca etiam, ſi vires ferant, aut pilula unica laudani opiati aut parum eſſentiæ opii, in elixyr menthæ propinatæ. Præſentaneum etiam remedium dicitur potus lactis cum pane cocti, aut panis vino generoſo acido intinctus & comeſtus. Clyſter itidem ex lacte, in quo Theriaca diſſoluta, iniicitur: item cruſta panis toſta, Vino generoſo imbuta, cum pulueribus aromatum inſperſa aplicetur.

Si Nauſea aut Vomitus immineat ab aſſumpto medicamento vel ingrato vel fœtido, convenit maſticatio corticum citri recentium, cui ſubindè de pulpa aliquantulum adhæreat, vel panis toſtus aceto intinctus, & puluere caryophyllorum inſperſus, ori ac naribus admoueatur.

Plura de Vomitionibus nimiis per medicamenta factis, earumque medendi ratione, vid. WILLISUS *in Pharmac. Ration. pag. 75.*

CAPUT II.

DE VOMITU CRUENTO.

CAUSÆ.

IAm ſequitur *Vomitus ſanguinis* ſeu *Vomitus Cruentus*, qui eſt, quando reiicitur ſanguis per os. Et fit vel ex aperta quacunque ratione arteriola aut venula ſtomachi, idque vel vitio ſuppreſſarum conſuetarum ſanguinis aliorumvè humorum Euacuationum; vel denique vitio ſplenis, adeòque ex dehiſcente vaſe brevi in ſtomachum; vel denique uitio Pancreatis, in quo una alteravè vena à lympha eius præter naturam acidiore exeſa, aut aperta, refundunt ſanguinem in duodenum, qui regurgitat in ſtomachum, & ſic non rarò Vomitus cruentos inducit.

Remotæ Cauſæ, ob quas fit interdum Vomitus cruentus, ſunt primariò ſupreſſæ conſuetæ ſanguinis in corpore excernendi euacuationes: hinc poſt hæmorrhoidum & menſium ſuppreſſionem ex robore naturæ ſuperuenit Vomitus cruentus: idque tam in grauidis, quàm non grauidis. Exempla talia non ſunt rara, & referuntur à RULANDO *in Curat. Empiric. Cent 3. Curat. 4.* CORTHUMMIO *de Morb. attpn. c. 70. § 33.* & ab HOECSTEDTERO *De ad. 2. Caſ. 6.* refertur exemplum Vomitus ſanguinei admodum periculoſi propter ſuppreſſos menſes in virgine: item SCHENCKIUS *l. 3. Obſerv.* ſimilem habet Obſeruationem Vomitus ſanguinei propter ſuppreſſos menſes. Fit quidem non rarò, ut prægnantes ipſæ ex menſibus retentis interdum affligantur Vomitu tali ſanguineo, idque ferè ſine periculo; eſt enim motus naturæ, quos non facilè licet alterare: vid M. A. N. C. *Ann. 9 & 10. Obſerv. 6.* & SALMUTH *C. 2. Hiſt. 54.* qui refert de prægnante Vomitu ſanguinis contumaci afflicta eouſque, donec ſcilicet ipſo conceptu edito ab onere liberaretur: & ſimile ferè exemplum habet SCHENCKIUS *l. 4. Obſerv.* de grauida, quæ ſanguinis Vomitum per 7. menſes perpeſſa fuit, & tandem feliciter peperit. Ad hanc conſuetarum evacuationum ſuppreſſionem pertinet ulcus conſolidatum antiquum tibiarum, vomitum cruentum inferens: vid. RHODIUS *Cent. 2. obſerv. 65.* Ratio duplex eſt: partim quod ſanguis, ante ſub forma puris euacuatus, ſuppreſſus: partim quod fermentum acre ulceroſum multiplicans eroſit vaſcula arterioſa in pulmonibus. In mutilatis vomitus cruentus non rarò contingere ſolet, pede manuque ablata, ubi natura ſanguinem redundantem per Vomitum reiicit: vid. CORTHUMMIUS *l. de Morb. attonitis c. 70. §. 35.*

Spleneticis tandem valdè familiares ſunt vomitus cruenti. Quoad modum: certum eſt, quod per ſplenem nil immediatè veniat in ſtomachum, ſed fiat beneficio vaſorum breuium, arterioſi & venoſi, quæ rarò ferè & nunquam oriuntur ex ſplene, ſed ex arteria cœliaca, ſplenica, & vena ſplenica ante ingreſſionem horum vaſorum: Quando ergò ſplen ſcirroſus, vel alio modo infarctus, non poteſt admittere ſufficienter ſanguinem per arteriam ſplenicam affluentem, qui tamen ſtagnando in dicta arteria, ob denegatum ſpatium non poteſt remeare conuenienter ad ſplenicam venam, lege circulationis. Impedito ergò ſanguinis motu in arteria & vena ſplenica, ſtagnat quodammodo in arteria ſplenica, in ſpecie circa vas eius breue, antè nempè ingreſſum arteriæ in lienem, quod vas breue ad ventriculi ſeu ſtomachi fundum ſubrepit. Sub tali occaſione ſtagnatio ſanguinis impediti facta, tandem per vas breue apertum ſanguis arterioſus in ſtomachum evacuatur; hinc ſubindè ante vomitum ſanguinis percipiuntur pulſationes circa dorſum in latere ſiniſtro, ubi ſunt coſtæ nothæ inferiores, & breui poſt ruptionem vaſis brevis arterioſi ſequitur ſanguinis vomitus, talibus ſubjectis ſubinde ſalutaris. Zacutus Luſitanus in l. 2. Med. Princ. Hiſt. 10. aliquot recenſet exempla ſpleneticorum & ſimilium, quos ſanguinis vomitus ſimiliter ſubleuauit: qualia etiam habentur in PLATERO *l. 3. obſerv.* & SCHENCKIO *l. 3. obſer.*

Non tamen ſemper è ſplene ſunt cruenti iſti fluxus, uti hoc communiter exiſtimant, quin & ex hepate, citra lienis noxam, vomitus ſanguinis fieri poteſt: de quo conf. HOECHSTEDTERUS *Dec. 1. Caſ. 5. p. 146.* Miræ ſanè ut ſubindè ſunt humorum metaſtaſes & translationes, ita & vaſorum anoſtomoſes, & apertiones. Conf. de vomitu ſanguineo, an ex ſplene an ex hepate? SCHENCKIUS *l. 3. obſ. 1.* THONERUS *in obſ pag. 140.* SENNERTUS *Prax. l. 3 P. 5. Sect. 2 cap. 2. pag. 507.* BARTHOLINUS *Cent. 3. Hiſt. 36. C. 4. Hiſt. 60.* HORSTIUS *l. 4. obſervat. 5.* Obſervationem rariorem habet RIVERIUS *Cent 4. obſerv. 6.* de ruſtico; qui cùm aquam fluminis potaſſet, ac inſcius hirudinem ſimul hauſiſſet, hæc lateribus ſtomachi infixa, continuum ſanguinis vomitum induxit.

Denique ex pancreate ſubindè fieri ſanguinis Vomitum, ex eo ferè patet, quod interdum tales ſanguinem vomentes conquerantur de dolore profundo ſub hypochondrio dextro; locum ſcilicet monſtrant inſcii, ubi inſeritur ductus pancreatius in inteſtinum duodenum; & præterà talem Vomitum ſanguinis ſæpiùs ſequi ſolet & puris vomitus, quod fit non, niſi ex pancreate exulcerato, vel per abſceſſum nonnihil vitiato. Et tales Vomitus pancreatis præ ceteris ſolet præcedere dolor gravativus & obtuſus in ſuperiori lumborum regione, ubi ſitum eſt pancreas. Habeo hac in parte conſentientem SYLVIUM, qui in *l. 1. Trax. cap. 15.* dicit: quod utplurimum ſanguis, qui ſimul per ventriculum & per aluum rejiciatur, oriatur ex pancreate, quando ſcilicet vaſculum ejus quoddam à ſucco acriore corrodatur; unde ſanguis in inteſtina excidens, partim inferiùs deferatur, partim ex irritatione duodeni ſurſum in ventriculum propellatur; & etiam pus, quod reiicitur per vomitum, huc pertinet, quod ex pancreate eſt.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Diagnoſin Vomitus Cruenti*: Non rarò decipiuntur Medici: qui vomitum materiæ nigricantis habent pro cruento: vid. HOECHSTEDTERUS *Dec. 2. caſ. 4. & 5.*, ubi grumoſa nigricantia rejecta refert, quæ putata ſunt ſanguinem grumoſum fuiſſe: ſed falſò; fuerunt enim ſucci atrabilarii vulgò noti, nati partim vitio digeſtionis primæ, partim ob miſcelam variorum humorum in inteſtinis, ex qua miſcela oriuntur. Si ergò reiiciuntur fluida rubicunda, innuitur reiici ſanguinem arterioſum: Si obſcura fluida grumoſe inſtar ſubſtantiæ hepatis, eſt ſemper ſanguis venoſus: Si verò non adeò obſcurus: ſed ſaltem nigricans cum ſenſu dolorifico morſicante, vel cum ſapore acerbo aut auſtero, rejicitur, talis non eſt ſanguis, vel ſaltem non ſolitarius, ſed ſimul acidi ſucci, qui ſui miſcela atramenti inſtar humorem nothum cruentum emergere faciunt. Noui Medicum, deceptum ab alio, qui ſe ingurgitauit vino ceraſino, illud ſupra iterum & infra reddens; iſte Medicus putavit, eſſe ſanguinem nigrum.

PROGNOSIS.

Vomitus ſanguinis diuturnus malus eſt.

Vomitus ſpleneticorum cruentus, aut qui aliorum viſcerum chronicis affectibus laborant, periodicus ſaluberrimus eſt.

In

In quocunque ſanguinis vomitu ſæpius recurrentes ſupervenientes hæmorrhoides ſalutem afferunt morbi certam.

Excretiones ſanguinis ſurſum aut deorſum in exanthematis, variolis, morbillis & ſimilibus lethales ſunt: vid. HOECHSTEDTERUS *Dec.* 1. *Caſ.* 8.

Vomitus Cruentus vitio Euacuationis ſolennis ſuppreſſæ, v. g. obſtructionis menſium, &c. non adeò eſt nociuus, niſi excedat; quia Obſeruationes teſtantur, nonnullis ordinariò ferè menſes vomitu fuiſſe rejectos: vid. PANAROLLUS *Pentec.* 1. *obſerv.* 6. BARTHOLINUS *Centur.* 5. *Hiſt.* 32. & TIMÆUS *GuldenKlee l.* 4 *Caſu* 12.

LINDANUS in Vomitu ſanguinis hoc inſtituit Prognoſticon: ſanguinem ægri reiiciunt ex ventriculo duplici forma; vel grumoſum ſeu craſſum & atrum; vel tenuem fluidum, & nigrum inſtar atramenti, & acrem. Neutrum autem eſt atra bilis, per vitioſum ſuccorum in inteſtino duodeno concurſum facta; quibus enim atra bilis exit, ij poſtridie moriuntur quod ipſe dicit, aliquoties vidi. Nam atra bilis longè differt à ſanguine, quæ omnes partes exeundo quaſi cauterizat.

CURA.

Vomitus ſanguinis, ſi criticus, non ſopiendus: Morbidus verò conſideratur vel abſolutè, pro ut eſt excretio ſanguinis ſimpliciter præternaturalis; vel reſpectiuè, reſpectu cauſarum antecedentium, quæ ſanguinem vel coacervant, vel in ſpecie ad iſta loca diffundi faciunt. In vomitu igitur cruento curando, poſterioris hujus ratione Cauſæ antecedentes remouendæ, idque extra paroxyſmum; vel excretiones conſuetas reuocando, vel viſcerum vitia corrigendo. Prioris ratione, idque in primo paroxyſmo, ſanguinis motus, ne nimis in ventrem effundatur, corrigendus, vel revellendo vel auertendo; ſanguis verò jam effuſus, duplicia poſtulat remedia:

1. Vaſa aperta adſtringentibus ſunt coercenda, ut ſanguis ſiſtatur.
2. Sanguis effuſus plus minus congrumatus relictus reſoluatur & ejiciatur.

Quibus ſubinde venæ ſectio, vel in brachio, vel in pede, aut etiam, per hirudines, hæmorrhoidum apertiones, in corpore vel ſimpliciter plethorico, vel in quo ſanguinis euacuatio ſuppreſſa eſt, ſubinde præmittendæ ſunt; hæmorrhoidum enim fluxus quaſi vicaria eſt euacuatio.

Remedia inter quæ conveniunt, pro primo ſcopo, ſunt adſtringentia; quæ ex cydoniis, plantagine & portulaca parantur, imprimis ſuccus & ſyrupus: item abſinthium, & præ omnibus aliis ſuccus radicis urticæ majoris; quæ radix urticæ majoris vel decocta tantùm vel infuſa ſimiliter eſt admodum experta. Præterea convenit ſyrupus de ſymphyto Fernelii, de quo vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Obſ.* 61. Item expertiſſimus in Anglia contra vomitum eſt *Syrupus ſequens*, paratus *ex ſuccis foliorum plantaginis & radicis ſymphyti majoris* vel caltatrippæ; quem non ſolum valdoperè commendat BOYLE *in Philoſoph. Experimental. Vol.* 1. *p.* 110. ſed *deſcriptionem eius videb.* etiam in *Digby Recept. Vol.* 1. *pag.* 185.

℞. *Rad. Symphyt. maj. rec. collect.* ʒ vi.
Fol. Plantagin. M ij.

Concidantur, & contundantur omnia in mortario, & exprimatur *ſuccus* fortiter per prælum, è quo *non depurato* cum ſ. q. *Sacchari* (parte j. vel dupla) f. ſ. a. *Syrupus*: de quo uſurpetur ſæpiùs quotidie cochleatim.

Catholicus eſt ferè in quacunque ſanguinis rejectione compeſcenda. Aliàs ad ſupprimendum ſanguinem oleum ſeu ſpiritus vitrioli eminet, qui ſimul ſtyptica vi vaſa firmat, hinc aqua urticæ majoris & foliorum plantaginis, acidulata cum ſpiritu vitrioli, ſumitur cochleatim egregiè vomitum ſiſtit, & pro hoc ſcopo ab HARTMANNO & RULANDO maximè commendatur in *Theſauro pag.* 184.; ubi habet exemplum horrendi vomitus ſanguinis curati per hanc mixturam:

℞. *Aquæ Radic. urtic.* ℥ vj.
Spiritus ſeu *Olei vitrioli* q. ſ.
ut aceſcat modicè, M. S.
Aqua Sanguinem ſedans.

Verba Autoris ſunt hæc: *Benè diluta & frigida pota firmarunt ventriculum, ſanguiniſque profluvium inſtar miraculi repreſſerunt, quam etiam potionem plures ali Autores admodum laudare ſolent.*

Simile exemplum videbitis in *Obſerv.* RIVERII, ubi ſimilis vomitus eodem modo fuit curatus.

Porrò ſemen hyoſcyami Heurnio uſitatum: crocus Martis adſtringens, imprimis iſte, qui ex vitriolo Martis in aqua ſoluto iniectione olei tartari per deliquium præcipitatus & edulcoratus. Tincturæ Martis adſtringentes, item terra ſigillata, catechu, aliæque terræ medicatæ, lapis hæmatites, præſertim cum blande acidis propinata. Ex his BIERLINGIUS *in adverſar. Curat. p.* 107. & 109. *ſequentia* præſcribit *Electuaria.*

℞. *Conſerv. roſar.* ℥ ii.
Hæmat. præpar. ʒ i ß.
Croc. Mart. adſtringent. ʒ j.
Sem. hyoſc. albi ℈ ij.
Cum *Syr. portulac.* f. *Electuarium*, S.
Electuarium Sanguinem ſedanſ.

De quo doſis quantitas nucis auellanæ. Item

℞. *Conſerv. roſar.* ℥ i ß.
Spec. diatrag. frig. ʒ ij.
Bol. armen. ʒ j.
Semin. hyoſc. ℈ ij.
Syr. myrtill. q. ſ.
M. D. S.
Electuarium Sanguinem ſedans.

Item Tinctura *vitrioli Martis* eſt egregia in quacunque hæmorrhagia: Modus præparandi eſt hic:

℞. *Terræ vitrioli Martis probè calcin. & edulc.*
(aliàs enim Vomitus mouet, quod vidi) qu. v.
Soluatur in *Spiritu Salis*:

Solutio abſtrahatur per retortam in arena ad mellis conſiſtentiam, cui affunde Spiritum vini *bene rectificatum*, ponantur in digeſtionem loci calidi ad aliquod tempus, & euadet Tinctura rubicundiſſima, per filtrum à remanentia ſeparanda. Hæc Tinctura ſaporis ſubdulcis adſtringentis datur à guttis 15. ad 20. & 25. in aqua appropriata, & egregiè confert. FORESTUS *in ſuis obſer. l.* 18. *obſ.* 18. habet mixturam ex trochiſcis de carabe & terra ſigillata, cum aquis convenientibus dilutis, quæ præmiſſa venæ ſectione habet effectum ſingularem in ſanguine fluente ſiſtendo, & concreto ſimul diſſolvendo: quæ mixtura deſcripta eſt in SENNERTO *l. Prax. de Vomitu p.* 158. eſt prima formula in vomitu ſanguinis; nempe:

℞. *Aqu. burſ. paſtor.*
Portulac.
Plantag. an. ℥ j.
Troch. de carabe
Terra ſigillata. an. ℥ ß.
M. S.
Potio adſtringens.

Ad cuius imitationem:

℞. *Aqu. burſ. paſtor.*
Plantagin.
Portul. an. ℥ j.
Acet. roſac. ʒ iij. vel ℥ ß. ad ʒ vj.
Troch. de carab.
Terr. ſigillat. an. ʒ i ß.
Syr. myrtin. ʒ vi. ad ℥ j.
M. D. S. *ut anteà.*

SYLVIUS habet Miſturam ad quancunque ſanguinis excretionem, & in ſpecie ad vomitum ſanguinis, polychreſtam, in Praxi l. 1 cap. 9. §. 20., quæ prima fronte quidem inanis apparet, ſed quod ipſe teſtari poſſum, admodum eſt proficua. Formula hæc eſt:

℞. *Aqu. plantag.* ℥ j.
Cinnam. ℥ vj.
Aceti deſtill. ℥ ß.
Corall. rub. præp. ʒ ß.
Sanguin. dracon. ℈ ß.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr. myrtin. ℥ j.
M. D. S.
Potiuncula adſtringens.

Hæc Mixtura ſæpius cochleatim ſumpta curabit pleraſque vaſorum rupturas, & ſupra multorum expectationem ſanguinis effluxum breui tollet.

Quod ſi metus eſt à coagulatione ſanguinis, addi poteſt prędictæ miſturæ *lapill.* 69. *præp.* ʒ ß., ut & *antimonii diaphor.* ℈ j. atque ita uſurpari. Cum autem hæc Mixtura propter ſanguinem draconis, quem non habemus genuinum, ſit ſuſpecta, ad huius imitationem ſequenti modo corrigi poteſt:

℞. *Aq.*

℞. *Aqu. plantag.* ℥ ij. vel iij.
Cinnam. ʒ iij. vel ʒ vj.
Aceti deſtillat, vel *roſac.* ʒ iij. vel ℥ ß.
ad ʒ vj.
Corall. rub. præp. ʒ ß.
Terr. ſigillat. gr. xv. ad ℈ j.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr. Myrtin. vel *alius appropriat.* ℥ ß. vel ℥ j.
M. D. S.
Potiuncula ſanguinem ſedans.

Loco aceti addi quoque poſſunt gutt. xii. *Spiritus vitrioli.* Capiatur cochleatim.

Item

℞. *Aquæ plantag. cum ſpiritu vitrioli* vel *Nitri modò ſuprad. acidul.* qu. v.
Cui addatur
Terræ ſigill. pro lubitu, e. g. ℈ j. vel ʒ ß.
M. S. *ut anted.*

Detur ſubindè cochleatim.

Effervescit quidem, ſed non diù durat, & acquirit ſaporem adſtringentem aluminoſum.

℞. *Aqu. hyperici*,
Plantag. an. ℥ ij.
Succi plantag. rec. expr. vel *cydon.* vel *granator.* ʒ vj. vel ℥ j.
Hæmat. præp. ʒ ß.
Boli Armen. præp. ℈ j.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. de ſymph. ʒ vj.
M. D. S.
Potiuncula ſanguinem ſedans.

℞. *Aqu. urtic. mai. cum ſpiritu vitrioli acidul.* ℥ iv.
Cinnamom. ſpirituoſ. ℥ j.
Terr. ſigillat. ℈ ii.
Hæmatit. præp. ℈ j.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. de ſymph. Fern. ʒ vj.
M. S. *ut anted.*

Ad vomitum ſanguinis in Phthiſica, quæ inter alia imprimis de dolore in latere dextro ſub hypochondrio querebatur, ubi, pancreas inſeritur inteſtino, profuit ſequens potio:

℞. *Aqu. plantagin.*
Tormentill. an. ℥ j.
Cinnam.
Aceti deſtillat. an. ʒ vj.
Corall. rub. præp. ʒ ß.
Troch. de carabe ℈ j.
Terr. ſigill. ℈ ß.
Mumiæ gr. vi.
Laud. opiat. gr. i.
Syrup. de ſymphyt. Fern. ʒ i.
M. F. *Potio*, S.
Potiuncula ſanguinem ſedans.

Commodè & lapilli Cancr. poſſunt addi, quando nempè metus eſt coagulati ſanguinis adhuc in ſtomacho hærentis; quod patet ex anguſtiis præcordiorum, ex imminent lipothymia, ex difficili Reſpiratione, pulſu debili, ventriculi inflatione, facieque citrina ac pallida; quibus interdum ſuperveniunt Phlogoſes. In his enim uſurpentur ſanguinem grumoſum diſſolventia, ut lapilli Cancr. cum aceto ſoluti, vel corallia præparata in vino acido, antimonium diaphoreticum, ſuccinum, trochiſci de carabe, & de terra ſigillata, camphora. In ſpecie ſperma ceti à ʒ ß. ad ʒ j. in juſculo calido, vel hauſtu cerevisiæ diſſolutum & aſſumptum, mirabile eſt ad diſſolvēdos ſanguinis grumos relictos verò oportet per Rhabarbarum, ſimilevè laxans educere, aut etiam vomitorio leniore evacuare. Conf. BONETTI *ſepulchret. p. 733. §. 9.* & RIVERIUS *Cent. 4. Obſerv. 26.*

In vomitu ſanguinis vitiò ſplenis, in quo copioſiore aut æger interdum deficit, aut viribus licet reſumptis, in incurabilem aſcitem delabitur, noto: ad præſervationem & fundamentum curationis, & indè metuenda plurima mala, nil meliùs convenire, quàm martialia aperientia dicta, & hinc aſinthium, omniaque ex eo parata Conf. DODONÆUS *in Hiſt. ſtirp. p. 24. & in obſerv. p. 47.*

EXTERNE ad Vomitum cruentum ſcutum ex theriaca cum croco, aceto rubi idæi irroratum, convenit ex HOECHSTEDTERO *Dec. 2. Caſu 5*: vel panis toſtus, cui in vino malvatico vel aceto intincto ſit adſperſus caryophyllorum pulvis, Autore HARTMANNO *Prax. Chymiatr. p. 177.* Puris interdum excretio non ſtatim ſiſtenda, ſed blandè potiùs promovenda; ulterior tamen ſimul eius proventus impediendus. Quorum illud præſtant, præter antimonium diaphoreticum, vel antihecticum Poterii, & lapilli cancrorum in aceto aſſumpti, myrrhata, aloetica, ſulphurea, item ſaccharum ſaturni, vitrioli martis, & ex his duobus parata Tinctura antiphthiſica, doſi gut. XXX. vel XL. uſurpanda in Decocto quodam vulnerario, e. g. in Decocto Cherefol. aut plantag. aut comar. hyperici. Ulteriorem puris proventum impediunt Balſamum ſulphuris aniſatus, aut ex floribus antimonii paratus à gutt. iij. viij. ad x: vid. SYLVIUS *Prax. l. 1. c. 9. §. 22. p. 48.* Abſoluimus ea, quæ quoad retentionem contentorum in ſtomacho peccant, pergimus ad

SECTIONEM VII.

DE

DOLORIS SYMPTOMATIBUS STOMACHI.

NOtum eſt, & frequenter in Praxi experimur, quod ægri conquerantur de graviſſima anxietate & anguſtia circa præcordia, & dolore cordis, & ſimilibus, & ſimul neſciunt, quid conquerantur; de his & eorum ſymptomatibus aniculentis, quibus tam multum negotii nobis faciunt, agemus

CAPUT I.

DE

ANGUSTIA, ET ANXIETATE PRÆCORDIORUM.

QUod attinet anxietatem & anguſtiam præcordiorum, notum eſt, cot ex ſe nullo ſenſu, nullaque moleſtia corpori eſſe moleſtum. Cæterum ſæpius evenit, ut in præcordiis, hoc eſt, ut explicat Fernelius l. 4. de Febr. c. 10. regione circa ventriculum, diaphragma, jecoris cauum, lienem, pancreas, in ſpecie ventriculo, eiuſque ſuperiore orificio, adeòque in ea regione, quæ coſtis nothis, anteriora & verſus ſternum ſe inflectentibus circumſcribitur, non rarò ſint anxietates & inſignes moleſtiæ, item frequentes dolores ægris graviſſimi: & quidem ſi ægri conquerantur de anguſtiis præcordiorum, ſive ventriculi regionis, ſive non explicabili moleſtia illius loci, quando propterea ſunt inquieti, adeòque ex nimiis anxietatibus hinc inde in lecto ſe volvunt & jactitant, dicitur in ſpecie *Anxietas*. Sin dolor ſit, qui in ea regione frequenter affligit, & quando ægri intento digito monſtrant in fovea iſta, quæ dicitur *ſcrobiculus cordis*, in ſpecie vocatur *Dolor ſtomachi* ſeu *Cardialgia*; præprimis ſi unà cum dictis anxietatibus & anguſtiis præcordiorum jungatur inſignis dolor compreſſivus & conſtrinctivus, ut dicant: *Animo angor, & cor mihi videtur rumpi; vix ſum apud me*; quod innuunt cum contorſionis ſenſu. Quando verò cum his anxietatibus, & anguſtiis conjunctus ſit ſenſus Morſicationis & roſionis, vocatur Cardiogme, *Membra occupat metus mortis*. Anxietates illas optimè illuſtrat vomitus imminens ab aſſumpto vomitorio, qui uti maximè anxios reddit ægros: *Omnia ipſis ſunt anguſta: Cœlo, terraque gravari videntur, mortis ſentiunt periculum*. Cardialgiam verò repræſentant dolores illi, qui poſt deglutitos grandiores bolos, aut duriora aſſumpta, nos ſenſibiliſſimè & interdum atrociſſimè affligunt, quod vocant, *compreſſionem ſtomachi*.

PARS AFFECTA.

In utroque caſu Malum ſemper oritur ab affecto plus minus orificio ventriculi ſiniſtro: præſupponenda nempè hic ſenſibilitas huius orificii, & inde nata proclivitas ad ſui contracturam, varioſque ſpaſmos: da qua *ſuprà* in *Prolegom. actum*. Conveniunt adeòque & differunt anxietates & Cardialgiæ: Illæ quaſi vagæ; Hæ fixæ: Illæ ſimpliciter ab irritante, ſubinde non commodè explicabili, moleſtia; Hæ à convulſiva conſtrictione. Anxietates iſtas dico oriri omnes quibuſvè in morbis ſimpliciter ab affectis præcordiis, ſeu ſpeciatim ventriculo; uti non ſolùm oſtendunt anguſtiæ iſtæ, quæ vomitum ab aſſumpto medicamento immediatè præcedunt; ſed & mulieres hyſtericæ ſubindè de graviſſimis anxietatibus vagis conqueruntur, in quibus ſimpliciter affectum eſſe orificium ſtomachi ſuperius, teſtantur ructus ſubindè ſupervenientes, à quorum eruptione ſenſibile levamen percipiunt. Item in febribus, v. g. intermittentibus, nunc præcedunt, nunc in ipſo paroxyſmo affligunt anxietates multiplices, quæ quod ſint ex ſtomacho, confirmatur ex eo, quod à frigido potu affatim hauſto ordinariò inſigniter exaſperantur, & non niſi vomitu ſuperveniente ſolvantur: In febribus, tam benignis quàm malignis, graviſſimæ anxietates, quæ frequenter affligunt ægros, itidem ſimpliciter ſunt ex moleſtato orificio ſiniſtro ſtomachi, & partibus membranoſis affectis, nullo verò modo ex corde affecto. Etſi enim ſudor videatur levare in talibus malum, tamen revera in ſtomacho eſt, & ceſſante ſudore redeunt: nempè ſuppreſſo ſudore effluvia iſta, quo inſenſibiliter aut ſenſibiliter aliàs diſſlantur, retenta, affligunt præcordia & membranoſas eorum partes; unde anxietates: parili ferè ratione, atque in diarrhœis, quò copioſiori diaphoreſi gaudet corpus, & minor erit diarrhœa, ſed quò minor eſt diaphoreſis, eò copioſior alvi fluxus. Porrò eſſe anxietates ex præcordiis, oſtendunt graviſſimæ iſtæ præcordiorum anguſtiæ, & ſubindè lethales anxietates cum hypocondriorum extenſione, præcurrentibus lipothymiis, ſudore frigido, &c. quæ ſuperveniunt interdum contorſioni vertebrarum: hinc eſt, quod ii, qui cœna largiore ſe replent, noctem inſequentem inquietam patiuntur, dum hinc inde ſe jectigare ob anxietatem coguntur ſaltem propter ſtomachum, ex nimia repletione malè affectum. Quotieſcunque ergò ægri vel anxii ſunt, vel de anxietatibus conqueruntur, *cordis ſentire anxietates*, qui affectus eſt frequentiſſimus, certi eſſe poſſumus, ſemper & ſimpliciter fontem & radicem habere in ſtomacho, ſpeciatim circa ſenſibiliſſimum eius ſiniſtrum orificium. Unde etiam, quando ægri dicunt, *Cor & animam mihi ſuffocat*, falsò vocant cordis anguſtiam, putantes laborare cor. Profectò cor eſt muſculus ferè indolens, aut ſi tantillum irritatur, ſequitur eius motus convulſivus, qui vocatur palpitatio cordis. Jam verò tales ægri nullam palpitationem talem patiuntur, hinc minimè cor eſſe affectum conſtat; potiùs, uno verbo: videtur ille affectus, quem PETRUS SALIUS DIVERSUS *adſtrictionem ventriculi* vocat, quatenus nempè, utroque ventriculi orificio arctiùs conſtricto, flatus aut quævis materia rareſcens ſpatium ſufficiens ſeſe explicandi non reperit, hinc ventriculum diſtendendo diaphragma comprimit, & reſpirationem difficilem reddit. Malum ſimpliciter hæret in ſpaſmo orificii ſtomachi ſiniſtri, à quacunque cauſa graviter affecti. Excipio tamen ſaltim affectus ſuffocatorios, ſeu inſpirationis negotium turbantes; Nam & hi anxios reddunt ægros. Quæcunque reliquæ anxietates oriuntur ex ſtomacho.

CAUSÆ.

Cauſæ, quæ anxietates tales pariunt, ſunt nunc manifeſta acriora, vel ſtomacho hoſtilia aſſumpta, ut Mercurius ſublimatus, Arſenicum, lac coagulatum, fungi &c. nunc alimenta ſub digeſtione corrupta, ut fructus horæi, vitiata; nunc contenta peregrina, ut flatus & humores æruginoſi; nunc miaſmata & fermenta aliundè ſuſcepta, ut in peſte morbiſque contagioſis, *ut ſuo loco videbimus*: nunc ipſi ventriculo impreſſum vitium, inflammatio, eſchara &c. nunc nervorum vitia convulſiva, orificium eius aut membraneas partes vicinas inficientia, ut in vertebrarum contorſione.

CURA.

Curantur anxietates hujuſmodi nunc per alcalia aromatica & oleoſa, ſeu carminativa & diſcutientia, & efferveſcentes ſuccos, in ſpecie acidum, corrigentia; uti ſunt vitriolata & nitrata, in genere per ea, quæ ſuccos vitiosè efferveſcentes corrigunt, & halitus indè elatos reſolvunt & diſcutiunt. Semper ergò eſt habenda ratio morbi adjuncti, humorum efferveſcentium & reliquarum cauſarum, pro quarum varietate etiam Cura varianda: e. g. anxietates in hyſtericis optimè per ſalia & Caſtorina curantur: id quod etiam obtinet in hypochondriacis; in aliis cum phlogoſi & æſtuatione junctis anxietatibus ſpiritus vitrioli aut nitri dulcis, aut Tinctura bezoardica vel miſtura ſimplex, ſimiliaque conveniunt: quibus opiata, ſi ferat ægri conditio, ſub indè addenda ſunt.

CAPUT II.
DE
CARDIALGIA.

QVoad Cardialgiam ſeu Cardiogmum: eſt; quando à cauſa quadam, graviter & continuò ventriculi orificium ſiniſtrum irritante, huius dolorifica conſtrictio & convulſiva criſpatura, quæ cum inſigni dolore ſemper juncta eſt, oboritur. Regio ſtomachi, præſertim in ſcrobiculo cordis, Veteribus vocata fuit *καρδία*, quæ vox, ut propriè ſignificet cor, nihilominus tamen, quoniam talis dolor ſtomachi ſeu orificii ſuperioris, ſæpius in conſenſum trahit cor totumque corpus, ut exindè non rarò ſic dictæ lipothymiæ, ſyncopes, ſudores, & glutinoſi frigidi, ut moribundorum, circa caput, virium omnimodæ proſtrationes, & non rarò ſtupenda & horrenda ſymptomata oriantur; propterea vocarunt dolorem hunc Cardialgiam, quaſi dicere volverint dolorem cordis; cum tamen non laboret cor, ſed afficiatur orificium ventriculi ſiniſtrum. Et quidem iſte dolor orificii ſuperioris eſt admodum moleſtus & intenſiſſimus, ac ſubindè propter ſymptomatum frequentiam & vehementiam toti corpori periculoſus: propter quam cauſam etiam HELMONTIUS *ibidem* ſtatuit ſedem animæ & Duum-Viratum, ſeu conſpirationem lienis cum ſtomacho, ceu ſede animæ, cujus duum-viratus jus ſe extendat in omnes operationes animales homini proprias.

Obſervanda hìc imprimis eſt differentia hominum: quidam habent orificium ſtomachi ſenſilius, quidam minus: Illi, uti ſæpiùs anxietate & cardialgia laborant, ita crebriùs lipothymiam incurrunt, quæ tamen non terreat Medicum. Contrarium eſt in reliquis.

PARS AFFECTA.

Nobilis pars eſt hic locus affectus; nam leve vulnus, ſi attigerit hoc orificium ſiniſtrum, ferè eſt lethale: imò plaga cum manu fortiori inflicta mortem inferre poteſt; quale exemplum recenſet BARTHOLINUS *in C. 5. Hiſtor.* 34, ex pugno nempè ſtomacho violentiùs applicato ſubortam eſſe mortem: Non rarò epileptica ſuperveniunt pathemata ob dolorem eius ventriculi, à bile praſſina evenientem: de quo vid. AMATUS LUSITANUS *C. 1. Cur.* 20. Nec mirum eſt; quia orificium ſtomachi, maximè nerveum & admodum ſenſibile, conſenſum facilè cum toto ſyſtemate nervoſo facit; undè iſtò affecto, totum nervoſum genus compatitur, & in ſpaſmum ac convulſionem pertrahitur.

Cardialgiæ autem hæ, ſicut anxietates, interdum ſunt vagæ, interdum fixæ. Vagæ nunc ceſſant, & iterum incipiunt; hærent unicè in ſtomacho & inteſtino duodeno; oriuntur ex efferveſcentia ſuccorum heterogeneorum, maximè bilis cum aliis ſuccis præternaturaliter fermentantibus; undè ſimul percipiuntur phlogoſes. Cardialgiæ verò & anxietates fixæ oriuntur ex ſimili cauſa, ſed continuò agente.

Ex his patet, *ſubjectum* ſeu *partem affectam* eſſe orificium ſtomachi ſuperius ſiniſtrum, ſenſibile admodum, quod irritatum convulſivi quid patitur, & ita quò magis ſenſile, adeò plus minus intenſum dolorem, & graviora adhuc ſymptomata & accidentia, etiam aliarum partium, patitur. Obſervandum hìc ſimul, quod Cardialgia non ſemper

per præciſè affligat in parte abdominis anteriore epigaſtrica, quin potiùs ſæpè in dorſo ſentitur, non tantummodo in ſuprema lumborum regione, aut circa ultimas vertebras thoracis, ſed ſæpè dolor ſequitur ductum œſophagi, ita ut ſæpe intra ſcapulas ſurſum adſcendere videatur, & fit à ſpaſmodica contractione & motione œſophagi, ſtomacho continuati.

CAUSÆ.

Cauſa proxima Cardialgiæ eſt inſignis læſio & contractura convulſiva dicti orificii ventriculi, utpotè partis ſenſibiliſſimæ, ex moleſta irritatione oriunda, qua læſione, ratione nervorum plurium, & majorum, ac ſpirituum animalium inſigniter affectorum, poſtmodum facilè totius microcoſmi œconomia turbatur, & gravia ſymptomata oriuntur, vel potiùs totum nervoſum genus in conſenſum trahitur, & actionum animalium conſequenter inſignis læſio & proſtratio ſupervenit. Si cauſa irritans ſit acris & corroſiva, oritur ſenſus corroſionis inſignis ſeu morſicationis, cum anguſtiis junctæ.

Cauſa remota eſt omne id, quicquid lædere poteſt dictum orificium, & ad doloriſicum ejuſmodi ſpaſmum concitare, ſive hoc fiat immediatè & per eſentiam, ſive per conſenſum ſaltem, dat Cardialgiam.

Per conſenſum non adeò frequentes ſunt Cardialgiæ, ut ut interdum in nephritide, in ſpecie in contorſione vertebrarum dorſi, *cùm quis ſibi malè fecerit*, gravis dolor obſervari ſoleat; levis quidem eſt hæc res, ſed neglecta, paucis hebdomadibus crudelia infert ſymptomata, quod ipſe vidi: item à depreſſione & induratione cartilaginis enſiformis: vid. Ballonius Epidem. l. 2. p. 242. & Sennertus Prax. lib. 2. P. 2 c. 26. aliarumque partium vitiis, e.g. calculis in veſicula fellea contentis: vid. KENTMANNUS *de Calculis*; à lapide in inteſtino jejuno: vid. SCHNEIDERUS *l. 3. de Catarrh. c. 7.* item à ſcirrho pancreatis, & meſenterii: vid. RIVERIUS *Cet. 1. Obſ. 90.* Interdum hyſterica paſſio gravior Cardialgiam per conſenſum infert, quod obſervavi in muliere hyſterica, quæ ſemper dicebat: *ibi malum reſidet*; patiebatur ardorem ſtomachi, qui ardor oriebatur à bile efferveſcente cum acido; excretâ materia dicebat: *malum evanuit*: Quò ſpectat menſium ſuppreſſio, Cardialgiæ, frequens cauſa.

Per eſſentiam verò vel ipſius ſtomachi aut partium vicinarum ſubeſt vitium, vel in ſtomacho contentorum, & horum vel intus genitorum, vel extrinſecùs aſſumptorum. In ſpecie quoad contenta, ceu frequentiores Cardialgiæ autores, Cardialgiam frequenter inferunt flatus, imprimis in ſtomacho vacuo oberrantes, plus minus eum diſtendentes: hi namque flatus ex potenti utriuſque orificii ſtrictura incluſi anguſtiùs, vago motu vagas & inſignes anxietates, ac ſubinde cardialgias inducunt, in ſpecie acriores acidi ac roſivi, aut ſimili vitioſo acore inquinati; unde hypochondriacis & hyſtericis frequens eſt hoc malum: vid. RHODIUS *Cent. 2. Obſ. 70* in quibus ægri jacent ita, ut videatur ipſis cor ferè deſtrui, dum dicunt, *cor ſibi videri ſuffocari*; ut etiam poſtulent interdum venæ ſectionem, ſed malè, in ſpecie, ſi ipſi corripiantur quadam febre intermittente; tunc enim in principio paroxyſmorum, in quibus fiunt inquieti & ſe jectigant, graves anxietates, interdum Cardialgiæ, à flatibus oriri ſolent, qui, ſi cum impetu per os prorumpunt, ſunt ructus. Fit hoc ex efferveſcentia ſuccorum in primis viis, præſertim in ſtomacho; undè vellicant ejus orificium, & Cardialgia infertur, quæ in febribus intermittentibus curatur optimè per Clyſmata.

Porro ſunt excrementa quæcunque in ſtomacho ſtabulantia, quæ inter ferè primatum obtinet materia viſcida glutinoſa, & acida, pituita vitrea dicta, orificio ſtomachi ſiniſtro impacta, quæ dicitur oriri à tartareis humoribus; hæc enim acore vitioſo inquinata, rodunt & vellicant, & quaſi perterebrant ſtomachum, undè iſti dolores, qui poſt paſtum horam unam vel duas ægros vexant: Item excrementa talia, quæ vulgo bilis porracea, & æruginoſa à colore viridiuſculo vocari ſolet, in quibus acidum peccat corroſivum, graviſſimas præcordiorum anguſtias & moleſtiſſimas cardialgias inferunt: vid. PLATERUS *l. 2. Obſ. p. 436. & 498.* AMATUS LUSITANUS *l. 1. Cur. 20.* ZACUTUS LUSITANUS *Pr. adm. lib. 2. Obſ. 1. &* PANAROLLUS *Pent. 1. Obſ. 20.* Excrementa hæc oriuntur partim ex corruptione aſſumptorum ſub digiſtione prima, v. g. uvarum: vid. RHODIUS *Cent. 2. Obſervat. 53.* partim verò tranſmittuntur ex Inteſtinis, in ſpecie ex duodeno in ſtomachum; quando enim bilis vel naturaliter vel præternaturaliter conſtituta, occurrit acido paulò intenſiori, vel pancreatico, vel ſtomachico, tunc ex horum tam ſolitaria quàm ſimultanea cum Chylo miſcela abeunt in varios & diſtinctos humores diverſarum proprietatum, nunc nigros, nunc virides, nunc feculentos, nunc alio colore vitioſo præditos. In ſpecie in bile porracea & æruginoſa peccat acidum pancreatis nimium, forſan ſimul vitioſè auſterum; unde talia evomentes ſæpiùs patiuntur ſtuporem dentium ex vitioſo acido, ex quo cum bile amara concreſcit liquor viridis acris, & corroſivus deterrimi ſaporis, & qui in ſtomacho, ſi non vomitum aut Choleram morbum, certè graviſſimas anguſtias & cardialgias inferre ſolet: vid. BONETTUS *l. 3. S. 7. Obſ. 22* HOLLERIUS *Obſ propr. 21. &* BORELLUS *C. 1. Obſ. 53.* ſive per ſe vitiata extiterint talia contenta, ſive occaſione vitioſorum fermentorum ad motus & excretiones præternaturales concitata fuerint: Comprobat hoc ulterius *experimentum* GRAFFII de ſucco pancreatico, qui cum reciperet bilem flavam ex folliculo fellis canis aperti, eamque miſceret cum ſpiritu vitrioli inſigniter acido accepit miſturam ex nigro virideſcentem, & ita id, quod vulgò dicitur bilis æruginoſa ſeu iſatodes, uti videre poteſtis in *Tr. de ſucco pancreatico.* Vndè etiam infantibus familiaria ſunt excreta porracea ſeu viridia, eaque ſemper cum torminibus alvi juncta, quæ ducunt originem ex vitio & corruptela lactis, quod acore vitioſo imprægnatum, non ritè digeritur, ſed præternaturaliter aceſcit, levique bilis permiſtione virideſcit; unde etiam talia excreta tenellorum non rarò ſolent excoriare podicem, propter nimiam acrimoniam, & ordinariò inferre tormina, propter aciditatem inteſtina rodentem: hinc, quod obiter moneo, per lapillos cancrorum, ſemine aniſi, &c. talia infantum excreta curantur; quoniam talia corrigunt acorem, & vitium lactis emendant, & obſervatum fuit, quod in graviſſimo ſtatu Cardialgiæ ex talium ſuccorum per vomitum rejectione levamen percipiant ægri, maximè in febribus ardentibus. Huc etiam pertinent lapides & calculi in cavitate ventriculi collecti aut tunicis adnati: vid. HOEFERUS *Herc. Med. c. l. 3. cap. 1.* & BONETTUS *l. 3. S. 7. Obſ. 31.* Præterea aſſumpta vitioſa & extraordinaria nimis acria ſimiliter inferre ſolent cardiacam paſſionem: Sic Valeriola lib. 1. Obſerv. 7. & Salmuth C. 1. Obſ. 9. intenſiſſimam cardiacam paſſionem referunt, ortam ex improviſo hauſtu mercurii ſublimati loco emulſionis amygdalarum, quam curavit VALERIOLA per cryſtallum propter acidum deſtruentem, per theriacam cum butyro recenti, obtundente & temperante acrimoniam corroſivam ventriculum erodentem. Sed præterea quoque PLATERUS *in Obſ.* Cardialgiam lethalem ob arſenicum propinatum; BONETTUS *Sepulchret. l. 3. S. 7. Obſ. 2. & 3.* BARTHOLINUS *Cen 2. Hiſt. 18.* à veneno; PETRUS JOHANNES FABER *in Curat.* exemplum habet cardialgiæ intenſæ cum pravis ſymptomatibus, ex uſu nimio caſei recentis, & mollis, in ventriculo poſtmodum coagulati: cui ſimile fieri ſolet, ſi lac quodcunque intempeſtivè hauſtum, aut ſi acidum quodcunque, v. g. vinum (vid. AMATUS LUSITANUS *Cent. 6. Obſ. 56.* item FORESTUS *l. 18. Obſ. 13.*) ſuperingeratur, indeque coaguletur & grumeſcat in ſtomacho: tunc enim deterrima ſymptomata, in ſpecie ſyncope, præcordiorum anxietates, ſudores frigidi & ſimilia ſymptomata, oriri ſolent, ut ob id lac coagulatum inter venena à quibuſdam fuerit relatum. De cardialgia à potu frigidæ vid. RHODIUS *Cent. 2. Obſ. 71.* Balſami Sulphuris abuſu *Act. Haffn. Volum. 1. c. 131.* Dixi *cap. anteced.* de hirudine cum potu aſſumpta, vomitum ſanguinis producente; hìc verò, quod rarum eſt, ex RHODIO *C. 2. Obſ. 72.* cardialgiam crudelem induco ex hirudinibus productam, naribus, ut fieri ſolet in Gallia, pro hæmorrhagia artificiali excitanda applicatis, poſtmodum per nares in gulam, & orificium ſtomachi ſiniſtrum irrepentibus: quæ cardialgia curata fuit, quod obiter moneo, per aquam ſalitam propinatam, propterea, quoniam ſal admodum contrariatur hirudinibus. Parili nempè ratione hirudines ano applicatæ, ut hæmorrhoides provocent, nonunquam ingrediantur inteſtinum rectum, & gravia inferunt ſymptomata: in tali caſu

ſolent

ſolent elici mediante clyſtere ex aqua ſalita; ſic enim promptè egrediuntur: Non ſecus ac vermes ſubindè Cardialgiæ ſunt autores: patet ex eo, quod his excretis ſoleat ceſſare, obſervante eodem RHODIO *C. 2. obſervat.* 73. Vid. etiam M. A. N. C. *Ann.* 3. *obſerv.* 258. Cardialgiam quoque intulerunt lacertæ, ut habet GESNERUS *lib.* 2. *Hiſtor. Animal. cap. de lacerta*; pediculi, vid. HEURNIUS *de morbis capitis cap.* 7. lumbrici vid HERCULES SAXONIA *Prælect. Pract. P.* 2. *c.* 7. §. 4 HEINRICUS ab HEER *Obſer.* 16. & RHODIUS *l. a.* Elegans eſt, quod habet PLATERIUS *in Obſervat.* de Cardialgia intenſiſſima & cruciatu maximo ob deglutitam anguillam vivam, quam poſtmodum mortuam, & veluti excoriatam, per alvum excrevit. Signum hæc excoriatio eſt, quod jam fermentum ſtomachi inceperit agere in anguillam; undè tantum exteriùs roſit. Hoc etiam videmus in piſcibus voracibus, v. g. lucio. qui piſciculos minutos ita ſenſim ſenſimque digerit. Cardialgiam etiam PLATERUS habet ob deglutitum ſcarabæum: aliud exemplum habet intenſæ cardialgiæ, obortæ ob deglutitionem cochlearis; quod ipſum ſequenti die per anum reddidit. Pertinet huc vitrum deglutitum, & acicula deglutita, per urethram iterum egreſſa, cardialgiam, anguſtias præcordiorum, reſpirationem difficilem, & dolorem punctorium ventriculi, inferentes.

Quod ipſum attinet ventriculi aut partium vicinarum vitium, cardialgiam inferens, varium admodum eſſe poteſt: Sic HILDANUS *C.* 3. *Obſerv.* 20. obſervat dolorem ventriculi, primo levem, hinc graviſſimum cum dolore capitis, tandem vagè omnes corporis partes viciſſitudine mirà affligentem, lethalem: in aperto cadavere ulcus cavum magnum & fœtidum circa orificium ventriculi ſiniſtrum fuit inventum: quale etiam obſervavit DODONÆUS *Obſerv. Med. cap.* 25. non ſecus ac RIUERIUS *Cent.* 1. *Obſerv.* 90. notat ventriculi dolorem diuturnum lethalem; ubi, aperto cadavere, inventus ſcirrhus, pancreas, meſenterium, jejunum & pylorum occupans: Similes tumores, ventriculo dolorem inferentes, obſervavit HIPPOLITUS BOSEUS *de Facultat. anal. lect.* 2. *pag.* 21. & ZACHINUS *l.* 2. *obſerv.* 11.

Hi ipſi dolores ſtomachi ſeu cardialgiæ, utut vagum ſint ſymptoma, non rarò ſunt periodici, ſtatuto tempore ac periodo affligentes. Hinc inde hujus rei proſtant exempla, quale imprimis eſt ſingulare BARTHOLINI *C.* 3. *Hiſtor.* 50. ubi recenſet tales ventriculi dolores periodicos alternis diebus ſtatuto tempore affligentes: Sic GUARINONIUS *in Conſ.* 190. habet intenſum ventriculi dolorem, menſtruo tempore affligentem in muliere,

DIAGNOSIS.

Quoad *ſigna diagnoſtica anxietatum, & Cardialgiæ* recenſentur ab ægris, qui conqueruntur, ſe inſignes moleſtias in præcordiis ſentire, monſtrantque regionem ſterni inferiorem & ſcorbiculum cordis; quæſiti, non poſſunt verbis ſufficienter exprimere moleſtiam: quibus ſæpè accedunt jectigationes corporis, & inquietudines, vigiliæ, reſpirandi difficultas, item imminentia ſubindè animi deliquia; quæ ordinario prægreditur vertigo aut ſcotomia: anxietates has inſequuntur faciei livor, extremorum refrigerationes, & ſubindè ſudores frigidi: ægri interdum quaſi exanimati jacent, interdum ex doloris acerbitate ſe mirè jectigant, neſcii ferè quid agant.

Præ cæteris autem obſervandum; quod hæc Cardialgia ſeu ſtomachi dolor non ſemper affligat in parte abdominis epigaſtrica anteriore, quin potiùs è regione ventriculi dorſum atrociùs affligat ſæpiùs, non tantummodò in ſuprema lumborum regione, aut circa ultimas vertebras pectoris ſeu thoracis, ubi ſcilicet incumbit ſtomachus pancreati, ſed, quod magis mirandum, ſæpè cardialgia ſequitur ductum œſophagi, ita ut dolor talis ſæpè intra ſcapulas ſurſum adſcendere videatur, utut inferiùs circa vertebras dorſi ſeu thoracis ſit gravior illà, quæ adſcendit inter ſcapulas, & fit à ſpaſmodica contractione & motione: quin imò non rarò ægri conqueruntur ſolummodò de dolore compreſſivo intra fauces, qui dolor re verà ex ſtomacho, per continuatum œſophagi ductum ad fauces derivatur:

Porrò obſervanda diſtinctio: ne forſan Cardialgia paulò inferiùs protenſa ſeu protracta habeatur pro dolore colico, & colicus dolor in ea parte coli, quæ immediatè ſubſternitur ſtomacho, habeatur pro cardialgia: qualia exempla SCHENKIUS *in obſervat.* recenſet *l.* 3. de quibuſdam Medicis deceptis, curantibus quendam in anteriore ſtomachi regione dolorem ſentientem, tanquam cardialgiâ laboraret; quem tamen errorem detexit unicus clyſter injectus, dum nimirum hoc ipſo fuit ſedatus dolor colicus, aliàs enim nihil præſtitiſſet clyſter. Id quod in ſpecie dignoſcitur, conſiderando circumſtantias loci dolentis, & hinc antecedentia & conſequentia: Nam ut plus magis ſurſum verſus protenditur dolor in cardialgia, qui in colica vera, quaſi deorſum verſus umbilicum & lumbos vel renes deſcendit; & rarò etiam ſola affligit cardialgia, quin ſi paulò atrocior fuerit, horrenda infert ſymptomata. *Cauſarum ſigna*, an ſint humores? an flatulentiæ? an per conſenſum renum? an per conſenſum alius alterius partis? præter hoc, quod facilè patent, recenſentur à SENNERTO *in Praxi*.

PROGNOSIS.

In *Prognoſi*: Dolor ventriculi ſeu Cardialgia, licèt adſtantibus videatur terribilis, & ægris funeſta, tamen ex ſe leve malum eſt, & nihil habet in receſſu, modò mox curetur: ſi tamen ſit acerbior, ut diutiùs protrahatur, propter ſyncopes metum, non contemnendum malum eſt, propter periculoſiora, quæ aliàs ſuperveniunt, ſymptomata: unde magis periclitantur in cardiaco hoc affectu, qui os ventriculi admodum ſenſile habent, aut obnoxii paſſionibus convulſivis; item qui raræ aut teneræ ſunt texturæ; in talibus nempè, vel etiam in aliis, ſi interdum eſt extremorum refrigeratio, ac ſudor circa frontem ac tempora frigidus, lypothomia ac ſyncope, aut convulſiones ſuperveniunt, res periculo non caret; metus enim eſt, ne dicta ſymptomata excedant, & ſic majus periculum immineat. Sic in febribus, cujus ſymptoma exiſtit, præſertim continuis & acutis, tàm benignis quàm præſertim malignis; dum ægri ſimul de æſtu & ardore inſigni circa ventriculum, vel quæ aliàs dicitur Soda, aut etiam de vera Cardialgia conqueruntur, res meritò ſuſpecta, ut plus admodum periculoſa, eſt: vid. HIPPOCRATES S. 4. *Aphor.* 65. ſignum ſiquidem eſt, partim magnam adeſſe humorum ſaburram partim ingentem ventriculi inflammationem cum ſubſequente ſphacelo, partim nervorum orificii ventriculi ſtricturam ſpaſmodicam.

Peſſima anxietas & anxioſiſſima Cardialgia ſolet oriri ex acri & mordicante humore, in ſpecie bile porracea, vel æruginoſa; hinc eſt iſta, quæ ex lacte oritur coagulato, quemadmodum *Actor. Haffnienſ. Volum.* 2. *Obſerv.* 87. conſtat.

Iſta, quæ oritur ex pituita viſcida, plus minus acida, contumacior quidem eſt cæteris, minus tamen moleſta, ac minus gravibus ſymptomatibus ſtipata eſſe ſolet.

Cardialgia poſt alimenta vitioſa aſſumpta ſæpè quidem eſt moleſtiſſima; rurſus tamen remittit, modò non ſupervenerit febris.

Cardialgia in puerulis ſæpè epilepſiam; in adultis verò morbos chronicos, eoſque moleſtiſſimos, excitat.

Cardialgia denique à lumbricis & flatu ut plurimum minus periculoſa; interdum tamen ex lumbricis ventriculum mordentibus graviſſima ſymptomata oriuntur, ex quibus ægri repentè deficiunt; ut etſi diſpoſitio flatuoſa habitualis facta fuerit: vid. RIVERIUS *lib.* 9. *cap.* 10.

CURA,

Quod attinet Curam: in hac

1. Maturè removenda in primis cauſa ſtomachum irritans aut lædens qualiſcunque, ſive ſit interna, ſive ſit externa; item ſive per eſſentiam, ſive per conſenſum fuerit.
2. Placandus eſt ſtomachi dolor aut natæ inde anguſtiæ, tàm per generalia oppiatà intermiſta, quàm per ſpecialia aromatica appropriata; unde Theriaca ad ℈ ij. egregium eſt anti-cardialgicum; ita tamen, ut quamvis cauſæ ſublatio ordinariè primum locum obtinere debeat, interdum

tamen

tamen anodyna & narcotica, ſi dolor nimis urgeat, præmittenda veniant.

Primam quod attinet *Indicationem*: quæ cauſam irritantem removent, in affectu per eſſentiam, nempe humoralium contentorum, ſive aſſumptorum, ſive intus genitorum vitiorum, per ſe planum eſt, quod excellant vomitoria, quæ AMATUS LUSITANUS, FABER, & omnes Autores, ubi neceſſarium, commendant. Si verò eſt per conſenſum, curetur morbus primarius v. gr. nephritis, in qua dentur anodyna. Hinc in principio febris intermittentis & ardentis, ſi æger patitur Cardialgiam enormem, maturè propinetur Vomitorium, aliàs eſt metus, ne æger incredibilia pathemata incurrat. In febribus malignis ordinariò obſervatur Cardialgia, ubi vitium eſt in ſiniſtro orificio ſtomachi; hinc in malignis, quæ oriuntur à contagio, præmittenda Vomitoria antimonialia, aliàs ob graviora ſymptomata vix ſperatus effectus ſperandus. Obſervamus hoc quoque in petechiis, quæ ſunt malignæ, contagioſæ, & acutæ, in quarum cura ſi detur vomomitorium in principio morbi; morbi curſus abſolvitur ſine anxietatibus: ſi negligitur in principio, incredibilia ſymptomata ægros affligunt. Præceteris tamen vomitoria antimonialia præcellunt, quæ interdum ſunt v.g. aqua benedicta Hartmanni aut Rulandi; vel quidam ſolent commendare, ſi vinum abſinthites in poculum Vomitorium Rulandi infundatur. Paratur *hoc poculum* de *ligno Juniperi* cum *pice* & *Vitro antimonii groſſo modo impregnatum*, qualem modum habebitis in *Collegio Ionſtoniano* D. MICHAELIS; eſt admodnm elegans hoc poculum.

Vel

♃. *Tartari emet. ment. Mynſ.* gr. ij. ad iij.
Olei ſacchar. aniſi,
Chamomill. an. gr. v.
M. S.
Pulvis vomitorius pro una vice.

♃. *Aquæ Camomill. Rom.*
Menthæ an. ℥ß.
Spir. carminat. Sylv. ʒß.
Syr. emet. Ang. Salæ ʒß.
vel ʒ vj.
M. S.
Potiuncula vomitoria pro una vice.

Poſt Vomitoria, & quidem in malo minus acuto, uſurpanda ſunt purgantia: ſed quoniam hæc per ſe ventriculo ſunt inimica, & moleſta, irritando ejus orificium ſiniſtrum, facilè poſſunt exaſperare malum; proptereà convenientiſſimum eſt, ut iiſdem addantur opiata, ſimili modo ac de vomitu dictum fuit: qui modus uſitatus eſt apud modernos, utut etiam opiata omnium humorum excretiones ſiſtant, & etiam hypercatharſes removeant, nihilominus tamen convenientibus purgantibus permiſta, eadem blandè & ſuaviter, nec adeò vehementer operari faciunt. Hujus rei aliàs horrenda Veterum Practicorum proſtant veſtigia, nam ut plurimum uſurparunt Electuarium diaphœnicum cum Philonio Romano, ſub hac formula:

♃. *Elect. diaphœn.*) quod etiam purgat) ℥ß.
Philon. Roman. (propter opium) ℈ ij.
Miſcuerunt pro *Electuario*.

Quod purgat blandè, & ſimul dolorem ſiſtit: de quo videre poteſtis RIVERIUM *in ſua Praxi*, ubi *de Vomitu*, *l.* 9. *cap.* 7. *pag.* 415. item de Cardialgia *cap.* 10. *pag.* 433 ac SCULZIUM *in Conſilio* 114. alioſque. Verùm quoniam talia Electuaria ferè ſunt nauſeoſa, commodiùs à modernis præſcribitur talis formula; quæ etiam in Colica eſt proficua: v. g.

♃. *Tartari vitriol.* vel *arcan. duplic. Mynſ.* gr. xij. vel xv.
Scammon. ſulphurat. gr. ij. vel iij.
Laud. opiat. gr. j. vel ij.
Extr. troch. alband. gr. j.
Olei deſtillat. carvi vel *chamom. Rom.* gutt. ij.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis laxans, & ſedans dolores.

Laxat per interiora, & hoc facto ſiſtet dolorem.

Vel

♃. *Maſſ. pilular. aloephang. cum ſcamm.* gr. xv. ad ℈ j.
Extr. troch. alband. gr. j.
Laud. opiat. gr. j. ad gr. j ß. vel ij.
Olei deſtillat. ſuccini gutt. iij.
Cum eſſent. Menthæ vel *abſinth.* f. *pilulæ*.
D. S.
Pilulæ laxantes & ſedantes dolorem.

♃. *Maſſ. pilul. de hier. cum agar.* ℈ j.
Scammi. ſulphurat. gr. j.
Laud. opiat. gr. ij.
Cum eſſent. abſinth. f. *pilulæ*.
D. S.
Pilulæ ſtomachales laxativæ.

♃. *Maſſ. pill. de ammon. Querc.* gr. xij.
Mag. jalapp. gr. v.
Scamm. ſulphurat.
Laud. opiat. an. gr. j.
Cum *eſſent. caſtor.* f. *pilulæ*.
D. S.
Pilulæ ſtomachales laxativæ.

♃. *Maſſ. pill. de ammoniac. Querc.* gr. xij.
Auri fulmin. gr. v.
Cum *eſſent. caſtor.* f. *pilul.*
D. S.
Pilulæ ſtomachales laxativæ.

Certum eſt, quod admodum convenienter poſſint miſceri opiata cum purgantibus; ubi tamen ſimul obſervandum, quod opium, quoniam omnes ſpirituum & humorum motus ſiſtit, ſi addatur purgantibus, ejus reſpectu purgantium doſis plus minus augmentanda ſit, ne ſupprimatur omninò minor Purgantis doſis. Et conveniunt talia purgantia opiatis miſta, in ſpecie iis, qui obnoxii ſunt hypercatharſi aut facilè vexantur torminibus inteſtinorum, ut mulieribus, quæ ex levi purgatione ſuffocationem uterinam incurrunt. Item convenit talis mixtura iis qui facillimæ ſunt ſolutionis alvi, quemadmodum reperiuntur, ubi duo grana ſcammonii octies purgant; in his enim remora injicitur purganti. Item convenit hæc mixtura iiſdem, qui acidis corroſivis ſuccis abundant, ac lymphâ acriori qui ſalſo acidâ turgent, in ſpecie ſcorbutico hypochondriacis, quibus per purgantia commotis ob ſuccos crudos & acidos graviſſima ſuperveniunt abdominis tormina: hoc ne fiat, commodè permiſcetur laudanum opiatum, aut ſaltem die uno aut altero cum digeſtivo præmittitur. De hac miſtura: vid. HOEFERUS *in Herc. Med. pag.* 124 ſicut moderni Belgæ, SYLVIUS, & ejus diſcipuli utuntur tali miſtura laudani opiati cum purgantibus. POTERIUS, Scriptor nobilis, curavit aliquando Cardialgiam aliis omnibus reluctantem, in ſuis *Obſerv. Cent.* 1. *Cur.* 24 mediantibus laudatiſſimis ſuis pilulis catholicis. Compoſitio proſtat *in ejuſdem Pharmacia ſpargyrica*, & habt exemplum de dolore ventriculi intenſiſſimo periodico, quotannis certis temporibus, certiſque diebus redeunte, qui aliis quam plurimis irritis tandem à POTERIO curatus fuit per *pilulas Catholicas*, quæ ſunt hæ:

♃. *Aloes ſuccoter.* ℥ß.
Myrrhæ ʒ ij.
Maſtich. ʒ j.
Croci Orient. ʒ ß.
Magnes Saturn. Meteoriſ. ʒ j.
Cum *ſyr. roſ. ſolut.* f. *Maſſa*:
Cujus *doſis* à gr. xv. ad xxjv.
Valdè commendat has pilulas.

Præcipuum autem ingrediens, quod obſcurè proponit, eſt *Magneſia ſaturnina meteoriſata*, quæ videtur eſſe Flores antimonii correcti, per inferiora ſaltem purgantes; Magneſia ſaturnina enim aliàs eſt antimonium per meteoriſationem nil aliud intelligit quàm in flores ſublimationem.

Quod ſi *Cardialgia* oriatur *à flatibus*, aut exhalationibus ex efferveſcentia humorum in inteſtino duodeno obvia, nempe ex bile & ſucco pancreatico (nam ſuccus pancreaticus & bilis commiſti, dum efferveſcunt, halitus acres in ſtomachum mittunt) uti contingit interdum in febribus intermittentibus, item in paroxyſmis hypocondriacis & hyſtericis; in talibus caſibus optima ſunt clyſmata carminativa ſeu aromatica, ex iis nempe, quæ flatus diſcutiunt, & blandè inteſtina abſtergunt; origano, pulegio, chamomilla, cum ſale tartari parata, quæ in paroxyſmis febrium intermittentium, paroxyſmis hyſtericis &c., ſunt optima, nunc ſimplici, nunc partitis vicibus injecta v. gr.

♃. *Herb. menthæ,*
Flor. chamomill. an. M. j.

Rad. angel.
Bacc. lauri,
Juniperi, an. ℥ß.
Sem. aniſi,
Fœniculi,
Salis cart. an. ʒ ij.
Coqu. in ſ. q. *Aqu. ſimpl.*
♃. *Colatur.* ℥ ix.
adde
Electuar. de bacc. lauri ℥ j.
Olei deſtillat. aniſ.
Fœniculi an. ℈. ß.
M. pro *Clyſmate*, S.
Clyſma contra flatus,
Quod tepide applicetur. Vel
♃. *Herb. Chamom.* M. ij.
Flor. ſambuci M. j.
Rad. leviſt. ℥ j.
Semin. 4. cal. maj. an. ʒ iij.
Sal. tart. ʒiß.
Coque in ſ. q. *Aqu. ſimpl.*
Colat. ℔ j. adde
Elect. de bacc. lauri,
Hier. cum agar. an. ℥ j.
Olei deſtillat. bacc. juniper. ℈ ii.
M. f. *Clyſma* pro duabus vicibus, S.
Clyſter. contra flatus. Vel
♃. *Herb. calaminth.*
Origan.
Rutæ an. M. j.
Fol. lauri M. ß.
Sem. aniſi,
Cumini,
Dauci an. ʒ i.
Sal. tart. ʒ j ß.
Coque in ſ. q. *aqu.*
Colaturæ ℥ ix. adde
Elect. lenit. ℥ j.
Olei anethi,
Rutæ an. ℥. ß.
M. f. *Enema*, S.
Clyſter contra flatus.

Sal tartari additur propter duplicem ſcopum, (1) ut menſtruum acuet; (2.) ut vi ſalinà incidat.

♃. *Herb. menthæ* aut *calami mont.*
Origan.
Puleg. an: M. i.
Flor. Camomill. vulg. aut *Rom.* M. ß.
Rad. angel. ʒ ii. vel ℥ ß.
Bacc. lauri ʒ iij.
Semin. aniſi,
Dauci,
Fœnicul. an. ʒ j.
(ſemina hæc egregia ſunt Carminativa)
Coque in ſ. q. *Aqu. ſimpl.* & *Vrin human.*
Colatur ℥. viij. vel ℥ ix. adde
Elect. lenitiv.
De bacc. lauri an. ℥ß. vel ʒ vj.
Olei deſtillat. aniſi,
Fœnicali an. ℈ ß.
Vitell. ovi No. j.
M. f. *Chliſma*, S.
Clyſter contra flatus.

Injiciendum tepide, vel una vice, vel, ſi flatuum obſtiterit præſentia; duplici vice applicetur.

RIVERIUS in tali caſu habet Clyſmata ex ſolo vino albo aut Hippocratico cum oleis deſtillatis carminativis parata; quæ non ſunt inelegantia.

Quæſtio eſt: *an venæ ſectio conveniat?* quod negatur; per ſe enim in Cardialgia tollenda nil emolumenti habet; unde, quando proſtant exempla Cardialgiarum, per venæ ſectionem curatarum, vere ſunt caſualia, quàm ex lege artis exibita. Exemplum tale habet RIVERIUS *C. 1. Obſervat.* 44. de dolore vehemente, ventriculi & lienis regionem occupante, qui aliis omnibus irritis, venæ ſectione tandem fuit curatus; vel cardialgia propter alium affectum ex ſanguine nata fuit, & cum hoc ſuo modo conjuncta, ratione cujus venæ ſectio indicata fuit, ut v. g. in menſibus ſuppreſſis, item ſi à ſanguinis turgeſcentia nimia dependeat: vid. FORTIS *C. 2. Conſ.* 86. Pertinent huc etiam exempla THONERI *in Obſ. pag.* 153. de dolore ventriculi immani & ingenti in Plethorico, aliis irritis venæ ſectione ſubitò incantamenti inſtar curato; idque propterea; quia tantum adfuit ſuſpicio inflammationis ſtomachi, quæ tamen non eſt ſufficiens.

Senſum dolis tollunt in primis Papaverina, & opiata; vid. WEDELIUS *Opiol. pag.* 116.; quæ inter Veteribus in uſu fuit Philonium Romanum ad ʒ j. item pilulæ de cynogloſſa ad ℈ß. Modernis in uſu eſt laudanum opiatum, cum decocto flor. chamomill. uſurpatum, & laud. hyſtericum: item uſurpetur ſequens miſtura ſpecifica contra dolorem ſtomachi & præcordiorum, aut ad Cardialgiæ omnes cauſas.

♃. *Aq. Camomil.* ℥ iij.
Cinnam. ℥ j.
Elix. menth. vel *Citri* vel *aurant.* ʒ iij.
vel ℥ß. vel ʒ vj.
Olei deſtillat. chamomill. vulg. vel *Rom.* gutt. vi.
Laud. opiati gr. ij. & iij. ad vi.
Syrup. de hyſſopi ʒ vi.
De Canella ℥ j.
M. D. S.
Miſtura dolorem ſedans pro una vice.

De qua capiantur pro doſi duo vel tria coclearia; & in genere anxietates diſpellit.

Mixtura hæc diverſimode ſpecificari poteſt; hinc poteſt, huic etiam addi ſpiritus ſalis ammoniaci, aut ſin ardoris ſenſus ſimul adſit, ſpiritus nitri dulcis: E. g.

♃. *Aq. Chamomill.* ℥ ij.
Carminat. Dorncr. ℥ j.
Elix. menthæ ℥ß.
Spiritus nitri dulc. ʒ j ß.
Laud. opiat. gr. iij.
Syrup. cinnam.
Menth. an. ℥ß.
M. S. *ut anted.*

Vel etiam pro cauſarum vairetate addi poſſunt pulveres quidam terrei fixi abſorbentes, & quidem omnia in debita doſi;

Vel

♃. *Eſſ. flor. Chamomill. Rom.* ℥ ij.
Menthæ,
Opii (Perinde enim eſt, ſive opium in forma ſicca ſive liquida adhibeatur.)
Spiritus aniſi an. ʒ j.
M. D. S.
Eſſentia dolorem ſedans.

Doſis 30. ad 40. guttul. Vel

♃. *Spiritus ſal. ammon. aniſari* ʒ j ß.
Eſſent. opii ʒ ß.
M. Pro tribus doſ. S.
Eſſentia dolorem ſedans.

♃. *ſpiritus carmin. de trib.* ℥ iij.
Eſſent. opii ʒ ß. ad ʒ. j.
M. S.
Eſſentia dolorem ſedans.

♃. *Spiritus carminativ. de trib.*
Eſſent. caſtor. an. ʒ j ß.
Opii ʒ ß. ad ʒ j.
M. S.
Eſſentia dolorem ſedans.

♃. *Sp. Corn. Cerv. cum ſale vol.* ʒ j.
Eſſentia opii ʒ. ß.
M. S.
Mixtura dolorem ſedans.

Doſis gutt. XLV.

Convenit etiam Tinctura tartari acerrima, ter in die à 40. ad 50. guttas.

Aliàs quæ in Cardialgia in genere conveniunt pro cauſarum ratione; vel appropriata ſtomachico-aromatica blanda in caſu, quando flatus aut ſimilia adſunt; vel abſorbentia, in bile præſertim ſeu recrementis porraceis: ut tamen ceam propria ventriculi vitia debitis modis curanda. Aromatica talia ad Cardialgiam uſitata præ cæteris ſunt radix angelicæ & enulæ campanæ, fœniculi; Herb. & ſemen fœniculi, aniſi, Herb. roriſmarini; ſpecificum eſt chamomilla, tam vulgaris quàm præſtantiori cum effectu romana, quæ nobile eſt aroma, unà cum vi anodyna, & omnia ex his parata remedia, quia ſunt expertiſſima in Cardialgia, & non habent in hoc paſſu illi conferendum. Sane RIVERIUS, AMATUS LUSITANUS *Cent.* 4. *Cur.* 59 vix ſufficienter poſſunt commedare aquam chamomillæ deſtil-

deſtillatam in Cardialgia flatulenta, ſi ad ℥ iij. propinetur; hinc decoctum chamomillæ ceu expertiſſimum mirificè à FORESTO ad Cardialgiam commendatur. Alii eſſentiã florum chamomillæ cum proprio ſpiritu paratam commẽdant. D MICHAELIS paravit Eſſentiam hanc cum ſpiritu vegetabili carminativo, i. e. ſpiritu vini à ſpecificis ſeu ſimplicibus carminativis abſtracto; quæ eſsẽtia à ʒ ß. ad ʒ j. propinata in affectibus ſtomachi & Cardialgia erit convenientiſſima & elegantiſſima. Alii oleum deſtillatum ſaphirinum chamomillæ vulgaris, & Romanæ meritò extollunt in hauſtulo vini aſſumptum, aut oleo nucis Moſchatæ mixtum & exteriùs illitum, admodum eſt conveniens ad tollẽdam cardialgiam: vid. *Act. Med. Haffnienſ. Vol. 1. pag. 213.* & *Vol. 2. obſ. 87. p. 208.* PAULI *Quadrip. Botan. p. 253.* in ſpecie AMATUS LUSITANUS *Cent. 3. Cur. 30.* FORESTUS *l. 18. Obſerv. 20.* Poſt chamomillam ulterius conveniunt Decoctum ligni ſaſſafras, hyſſopus, ſummitates anethi, menthæ criſpæ, itẽ flores anthos ſeu roriſmarini, & flores verbaſci, qui ſunt ſingulariter anodyni. In ſpecie cortices citri & aurantiorum, & ex his parata Elixyria, Tinctura & oleum deſtillatum corticum aurantior. Ex dictis ſimplicibus deſtillatæ aquæ, aqua chamomillæ, florum ſambuci, hyſſopi & cinnamomi conveniunt. Vinum abſinthites ſimiliter eſt utile, uti etiam ad dolorem acrem vinum decoctionis nucis Moſchatę, qui laudatur inſigniter à STOECKERO *in Praxi* ad dolorem acrem: item ſpiritus Vini aniſatus ſeu ſpiritus & oleũ deſtillatum aniſi, ſpiritus ſalis ammoniaci ſimplex & aniſatus, eſt egregius in cardialgia. In urgente caſu poteſt propinari elixyr menthæ, item olea deſtillata carminativa: e.g. oleum deſtillatum carvi experimentum eſt THONERI *in Obſerv. p. 136.* ad gutt. iv. vel v. uſurpatum: duo enim *cit. loco* exempla habet curatorum à vehementiſſimo totius abdominis, itemque à ſævo ventriculi dolore: item *eodem loco* habet exemplum ingentis doloris ſtomachi, qui per intervalla, præſertim à cibo aſſumpto, uſque ad ſcapulam ſe extenderit ex ſymphatia cum ventriculo, cujus orificium ſuperius alligatum ſeptimæ dorſi vertebræ; qui dolor inſignis 5. guttis olei deſtillati ſuccini ſubitò fuit curatus. Huic ſimile eſt oleum aniſi & cumini.

Et hæc conveniunt in ſpecie in anxietatibus vagis.

Quod ſi percipiatur ſimul ardor in regione ſtomachali, tunc modò dictis aromaticis commode adduntur blanda acida, quæ ardorem refrænant, v.g. ſuccus & ſyrupus granatorum acidorum, rob & ſyrupus cydoniorum, ſuccus Citri, ſyrupus acetoſitatis Citri, & ſpeciatim ſpiritus nitri dulcis, imprimis ex ſpiritu nitri cum duplo ſpiritus aniſi dulcificatus; & ſimilia.

Si oriatur Cardialgia & ſtomachi anxietas à ſuccis acrioribus, acidis, ex bile porracea & æruginoſa, praſſina dicta, in qua acidum cum alcali efferveſcens dominatur, eadem propinantur acidum efferveſcens deſtruentia: v.g. teſtæ cochlearum marinarum, mater perlarum, pulvis Marchionis, Corn. Cerv. uſtum, ebur uſtum, lapilli cancrorum, in ſpecie Cryſtallus præparata: v.g.

♃. *Criſtall. mont. præp.* ʒ j.
Corall. rub. præp. ℈ j. vel ʒ ß.
Corn. Cer. uſti præp. ʒ ß. vel ℈ ij.
Laud. opiat. gr. ij. vel iij.
M pro tribus doſibus, S.
Pulvis dolorem ſedans.

♃. *Matr. perl. præp.* vel *corall. rub. præp.*
Cinnab. antimonii vel *nativ.*
Antim. diaphor. martial. an. gr. viij.
Laud. opiat. gr. j.
Olei deſtillat. caryophyll. gutt. j.
M. f. *Pulvis*, S.
Pulvis dolorem ſedans.

Capiantur hi pulveres in aqua chamomillæ, imprægnata cum eſsentia caſtorei.

Nempè in tali bili æruginoſa, teterrima ſymptomata ventriculo inferente, cryſtallus montana præparata ſpecificum alexipharmacum bilis æruginoſę rectè dicitur LANGIO, qui adhuc loquitur more Veterum; licet difficulter ſolvatur per menſtrua, tamen convenit, ut deſtruat acidum corroſivum in his prædominans.

Si mucilago viſcidior Cardialgiam inferat, addenda erũt tartarea, & gummata, ut cremor tartari, & gummi ammoniacum.

Pertinet huc Cardialgia intenſiſſima & periculoſiſſima, nata ex hauſto mercurio ſublimato, in qua convenit oleum amygdalarum dulcium cum lacte miſtũ. Quidam ſolo lacte; quidam verò cum oleo tartari per deliquium temperato, utuntur pro potione, cujus hiſtoriam & curam refert VALERIOLA *l. 1. Obſer. 7.* qui caſus cum ſit ſingularis, & non inelegans, ejuſdem remedia paucis communicabo.

Primò præſcripſit Fomentum exteriùs proficuum:

♃. *Fol. hyoſc. albi*
Abſinth. Rom. an. M. ß.
Maſtich. ʒ iij.
Cryſtall. puriſſ. ʒ ij.
Coquatur in
Ol. roſar.
Violac.
Liliac.
Anethi an. ℥ iv.
Vini rubri ℔ ß.
ad humiditatis conſumptionem.

Coletur.

Et hoc remedio applicato mirum levamen percepit. Interim poſtmodum præſcripſit hanc potionem:

♃. *Cryſtal. præp.* ʒ j.
(ratio quoniam acidum Mercurii ſublimati arripit cryſtallum, & enervatur)
Theriac. ℈ ij.
Butyri rec. ʒ j.
(ad demulcendam acrimoniam Mercurii ſublimati)

In *Decocto hordei* q. ſ. miſc. & pro aliquot vicibus propinat.

Talibus ſcilicet obtunditur acidum corroſivum Mercurii ſublimati, ac ſenſilis dolor ventriculi mitigatur. Loco butyri in lacte ſolùm propinaſsem.

NB. Hyoſcyamus externè, & cryſtallus internè, perfecerunt totam curam: nam cryſtallus externè in fomento nihil præſtat, nititurque ejus tutor hypotheſi vulgari. Per cryſtallum montanam etiam curata eſt à THONERO in jure gallinaceo uſurpatam. SCULTETUS *in Arman. Chir. P. 2. Obſerv. 59.* terram ſigillatam cum ſyrupo conſolidæ majoris in eroſione ventriculi dolorifica ut ſingulare remedium commendat.

Pertinet huc ſuo modo elegans caſus, quem habet THONERUS *in Obſerv. 2. pag. 146.* de dolore ventriculi punctorio, qui fuit curatus per ℥ ij ß. Olei amygdalarum dulcium, in jure galli propinati; quo facto intra 3. horas acicula per vias urinarias fuit excreta, & exinde dolor omnis ſubitò diſparuit. Facit huc etiam, quando oritur ſimilis dolor ex deglutitis vitri fruſtulis, aciculis, aut ſimilibus, ubi conveniens eſt, ut uſurpetur puls pinguis ex milio aut oryza facta, eaque non nimis fluxilis, ſed aliquantiſper ſpiſsa, quæ aſsumitur abſque ſubſequente potu; ſic enim fit, ut huic pulti involuta fruſta, vitri vel aciculæ, aut ſimiles res acutæ miſtæ pulti, citra noxam ex ventriculo per pylorum dilabantur.

Reliquæ cauſæ appropriata ſua exigunt remedia; hinc v.g. aquæ ſalſæ potu cardialgiam ab hirudine curatam refert RHODIUS *Cent. 2. obſerv. 72.*

In Cardialgia à vermibus

♃. *Elix. propriet. ſine acido* ʒ ij.
Spir. ſal. ammon. ʒ j.
M. S.
Elixyr. ſtomachale.

♃. *Eſſent. abſinth. tartariſ.* ʒ ij.
Spir. ſal. ammon. ʒ i ß.
M. S.
Eſſentia ſtomachalis.

In doloribus ventriculi ſenum gravioribus, aut etiam in aliis Cardialgiis cum gravi virium dejectione & Lipothymia junctis, elegantes ſunt *pilulæ Poterii*, quas deſcribit *C. 3. c. 30.* ita:

♃. *Ambræ griſ.* gr. ij. vel iij.
Moſchi
Croci Orient. an gr. j. vel ij.
Opii Thebaic. (*ritè præpar.*) gr. iv.

Miſc. f. *pilulæ*: quæ in ſenibus & viribus dejectis ſunt convenientiſſimæ.

Idem POTERIUS *citato loco* C. 31. habet exemplum diuturni doloris ventriculi, aliis omnibus irritis, tandem decocto ligni ſaſsafras per 20. dies continuatos curati.

Item abſinthium ejuſque eſsentia ſenibus vigilantibus prodeſt: Sic ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Med. Princ. Hiſt. 58. obſervatione 19.* exemplum habet de impor-

importuno ventriculi dolore potu vini abſinthitis curato. WEDELIUS Eſſentiæ ſuæ carminativæ addit eſſentiam caſtorei & anodynam, cum oleo caryophyllorum gutt.ij. vel alterà: valet & in ſingultu & in inflammationibus ventriculi, doſi gut. XXX. miſcet cum elixyr proprietatis, quando cruditates ventriculi adſunt. Deſcriptionem Eſſentiæ hujus Carminativæ, videb. in ejus Opiol. pag.119.

Quod attinet Externa: interdum hic maximè conveniunt Linimenta ſuaveolentia ex oleis imprimis deſtillatis concinnata, quorum compoſitio eſt facilis: v.g. ex oleo chamomillæ deſtillato, item Maſtichis deſtillato, macis, caryophylorum, & guttulis quibuſdam olei deſtillati cinnamomi: quæ ſi acria fuerint, excipiuntur cum oleo chamomillæ infuſo, maſtichis, nardino, & oleo ſtomachali Cratonis, item cum oleo nucis Moſchatæ expreſſo in mulieribus; item Balſamo Peruviano: addi etiam poteſt oleum deſtillatum ſuccini ob convulſiones ſtomachi, quibus reſiſtit. Modus præſcribendi eſt hic:

℞. *Olei deſtill. camomill.* ʒ j.
Macis,
Caryophyllor. an. ℈ ß. vel gutt.xv.
Balſam. Peruviani ʒ ß.
Cum olei expr. nuc. Moſch. q. ſ. f. *Balſamus*.
D. S.
Balſamus ſtomachalis externè adhibendus.
Vel
℞. *Olei ſtomach. Craton.* ʒ ij.
Deſtillat. ſuccini ʒ j.
Angelic.
Caryophyll.
Macis an. gutt. iv.
Cinnam. gutt.ij.
M. D. S.
Oleum dolorem ſedans.
℞. *Olei deſtill. bacc. juniper.* ℈ j.
Caryophyllor.
Macis an. gutt. vi.
Expr. Nuc. Moſch. q. ſ.
M. S.
Balſamus dolorem ſedans.

Illinatur regio præcordiorum, imponendo deſuper laterem calefactum.

Item
℞. *Olei expr. nuc. Moſchat.* ℈ ij.
Deſtill. abſinth.
Menthæ,
Caryophyllor. an. gut. v.
Balſam. Peruvian. gutt. vj.
M. D. S.
Balſamus ſtomachalis.
℞. *Olei expr. nuc. Moſch.* ℈ ij.
Deſtillat. caryophyll.
Menth. an. gutt. v.
Balſam. Peruvian. ℈ j.
M. D. S.
Balſamus ſtomachalis.

Poſt linimenta externa conveniunt ulteriùs Emplaſtra, regioni ſtomachi applicanda: quæ inter elegans eſt Emplaſtrum carminativum Mynſichtii; item, ſi ſuſpicio ſit flatuum; emplaſtrum de baccis lauri. Ex omnibus excellit Tacamahaca, per experientiam POTERII ſingulariter commendata in *l.3.c.32.p.*240. quæ ſola in forma Emplaſtri regioni ſtomachi applicata, acerbiſſimos dolores curavit, & hactenus crebra experientia ejus uſus fuit confirmatus, quod etiam fuit in frequenti uſu D. MICHAELIS: Loco ejus ſumi poteſt gumi carannæ, non minoris efficaciæ: Præſcribitur vel ſimpliciter ita:

℞. *Tacamahac.* vel *gummi carann.* p.ij.
Theriac. part.j.

Liquefacta in mortario calido, miſceantur pro emplaſtro; ſic ſiſtit dolorem; quod malaxetur cum *Oleo deſtillato ſuccini* in convulſione ſtomachi; vel loco Theriacæ *tacamahaca* miſceatur cum p.j. *Balſami Peruviani* pro confortatione ſtomachi. Inducatur ſuper alutum in forma ſcuti ſtomachalis, S.

Emplaſtrum ſtomachale.

Applicetur ut adhæreat, Non autem priùs ſindone obducatur, potiùs nudè imponatur. Si illud auferre velimus, illinamus oleo calido. Eſt nobile remedium in hujuſmodi affectibus ſtomachi, in ſpecie Cardialgiis; unde *Emplaſtrum ſtomachicum de Tacamahaca Schrœderi* commodiſſimè uſurpari poteſt. Ipſe POTERIUS *circa finem Pharm. ſpargyricæ* excellens habet Emplaſtrum ex Tacamahaca compoſitum pro affectibus ſtomachi hac forma;

℞. *Olei deſtillat. maſtich.* ℥ ß.
Menthæ,
Abſinthii,
Nuc. moſch.
Caryophyll. an. ʒ j.
Tacamahac. ℥ i ß.
Ceræ Citr. ℥ iv.
M. ſ. *Cerotum*.

de quo accipiatur q. ſ. pro *ſcuto ſtomachali*.

Item convenit Emplaſtrum ex ana *tacamahacæ & ceroti ſtomachalis Cratonis*, quæ liquefacta in mortario calido malax. cum *Balſamo Peruviano*.

D. S.
Emplaſtrum ſtomachale.

Jam quoque omnia, quæ de tacamahaca dicuntur, intelligenda etiam ſunt de gummi carannæ, nobilioris forſan uſus: vel ex ana *gummi carannæ & tacamahacæ*, in mortario calido liquefactorum, & cum *Balſamo Peruviano* malaxatorum, ſit Emplaſtrum inducendum in alutam in *forma ſcuti ſtomachalis*, & imponendum regioni ſtomachi. Cæterùm videatur, quod attinet naturam gummi carannæ & tacamahacæ, MONARDES *de ſimplicib. Comm. in Cluſ. p.*318.

Denique poſt hujuſmodi Emplaſtra uſurpantur externè etiam Fotus vel Fomentationes ex aromaticis, abſinthio, mentha, hyſſopo, floribus chamomillæ ſimplicis, & Romanæ, origano, majorana, ſemine fœniculi, carvi, baccis juniperi, &c. regioni ſtomachi applicandi: iique duplici ſub forma, aut ut ſpecies coquantur in aqua & aceto, aut in vino, & iſtud decoctum pannis linteis triplicatis aut quadruplicatis applicetur ſtomacho; vel ipſæ ſpecies inſuuntur ſacculo, coquuntur parumper aqua vel vino, & ita ſacculus applicatur regioni ſtomachi, ſubindè renovandus. Fotus poteſt eſſe talis, quem commendat inter alia FORESTUS *in l.*18. *obſerv.*22. ad cujus imitationem

℞. *Herb. abſinth. noſtrat.*
Pont.
Flor. chamomill.
Melilot.
Roſar. rubr.
Herb. menthæ an. M. j.
Sem. aniſi
Carvi an. ℥ ß.

Coque in ſ. q. *aqu. comm.* Colat. ℔ ß. adde
Theriac. ℥ ß.
Aqu. roſar. ʒ ij.
Aceti roſar. ℥ j ß.
N. pro Fotu, ventriculi regioni applicando. S.
Fotus externus.

Sacculi fiunt meliores ita:
℞. *Com. abſinth.*
Herb. majoran.
Flor. Chamom. Rom. an. M. j.
Bacc. juniperi cont. ʒ vj. ad ℥ j.
Sem. aniſi,
Carvi,
Cumini,
Fœnicul. an. ʒ j ß.

Inciſis & contuſis impleatur *ſacculus oblongus interpaſſandus*, qui ebulliat in *Vino* aut *Aqua*, & ita, quàm calidè fieri poteſt, imponatur regioni ſtomachi, repetendo crebriùs.

D. S.
Sacculus externè applicandus.
Vel
℞. *Comar. abſinth.*
Herb. majoran.
Menthæ an. M. j.
Flor. Chamomill. M. Rom. ij.
Bacc. juniperi cont. ℥ ß. vel ʒ vj. ad ℥ j.
Sem. aniſi,
Carvi,
Dauci,
Fœnic. an. ʒ i ß. vel ʒ ij.

Inci-

Inciſa & contuſa includ. ſacculo interpaſſato. S.

Species ad fotum.

Coquantur in *vino*, & tepidè cum ſpongia applicetur ſtomacho: vel ſacculus probè calefactus irroretur cum *Oleo deſtillato ſuccini, menthæ*, vel *Chamomillæ*, & applicetur.

♃. *Herb. origan.*
Roriſmar. an. M. ii.
Rad. acor. veri,
Galang. an. ℥ ß.
Caryophyll.
Cinnam.
Macis an. ʒ j.
Bacc. lauri,
Sem. aniſi,
Carvi,
Fœnicul. an. ʒ ij.

Inciſa & contuſ. includ. ſacculo, qui *Vino generoſo* ebulliat, & applicetur. S.

Species ad fotum.

Omnibus in caſibus ſatisfaciet hyoſcyamus, quem in Cardialgia ſcorbutica præprimis commendat DRAWIZIUS unà cum aliis anodynis: e. g.

♃. *Fol. hyoſc. albi,*
Malvæ ſub prunis coctæ & debitè piſtat. an. ℥ iij.
Farin. hord.
Lent. ana, cum Decocto lent. ad debitam conſiſtentiam redact., ℥ ij.
Muc. tragac.
Sem. pſyll.
Cydon. an. ʒ ij.
M. f. Cataplaſma, S.
Puls dolorem ſedans.

Quod ſi dolor ſtomachi & ventris ſit occaſione refrigerationis corporis externæ, & inde natorum flatuum, tunc conveniens eſt, ſimplex quidem, ſed admodum bonus, ſacculus Montagnanæ. Formula eſt hæc;

♃. *Furfur.* M. iij.
Milii toſti M. ij.
Salis comm. decrep. M. j.
Miſceantur.

Calefiant in ſacculo, & applicentur.

In Colica, quoque eſt elegans.

Mulieres interdum vitio, ut putant, matricis, & eius occaſione impuritatibus congeſtis, contumaces dolores in orificio ventriculi ſuperiori percipiunt, quos in caſu tali tollit ſequens:

♃. *Unguent. pomat.* ℥ ß.
Sevi hircin. ʒ j.
M. f. *Linimentum*, S.
Unguentum lenitivum.

Quibus inungatur ſcrobiculus cordis manè, meridie, & veſperi aliquot diebus.

Pertinet huc etiam doloris ventriculi peculiaris ſpecies, œſophagum ſimul moleſtans, Ardor ſtomachi, quem Germani vocant *den Soodt.*

CAPUT III.

DE ARDORE VENTRICULI.

NOn rarò enim ebullit præter naturam in ſtomacho materia excrementitia, undè inſignis ardor & dolor ſtomachi percipitur, ut quaſi copioſi fumi ſulphurei per gulam aſcenderent. Malum hoc à primaria paſſione vocatur *Ardor ſtomachi*, iis verò, qui Germanos ſectantur, *Soda.*

PARS AFFECTA.

Subjectum eſt ſtomachus ratione contentorum, & orificium ſiniſtrum cum œſophago ratione æſtus.

CAUSÆ.

Cauſa ejuſmodi *proxima* eſt efferveſcentia nimia in ſtomacho, orta ab acido vitioſo nimio, efferveſcente cum quorum alcalino pingui ſeu oleoſo, & cruditate nidoroſa. Acidum enim & alcali, dum efferveſcunt, inducunt ardorem plus minus intenſum, prout plus vel minus olei vel ſulphuris ipſis adjunctum fuerit. Nam efferveſcentia ſola non infert ardorem; ſi autem oleoſitas adeſt cum efferveſcentia, tunc talis calor intenſus emergendo adſcendit, ſive bilis regurgitet in ſtomachum, ſive ſint aſſumpta bilioſa, vel alcalina, vel nidoroſa &c.; quod alcali ſimplex non facit, niſi addatur oleoſum, quod patet per mechanicam.

Cauſæ remotæ ſunt variæ: quædam reſpiciunt nunc acidum, nunc alcali urinoſum; undè alimenta vel nimis acida, v. g. Vinum, acetum &c., vel pinguia aſſumpta, cruditati nidoroſæ anſam præbentia, ardorem ventriculi excitant. Hinc ii, qui ſunt iracundi, aut quibus facilè acrior bilis ex duodeno in ſtomachum regurgitat, obnoxii ſemper huic affectui propter efferveſcentiam bilis cum acido ſtomachi, tunc temporis vitioſi, obortam: item hypochondriaci plures in quibus ſimiliter acidum in ſtomacho prædominatur, quando mellita, aut ſaccharata, & alia dulcia facilè aceſcentia aſſumunt, propter horum facilem efferveſcentiam cum acido facilè ſodam incurrunt: imò etiam aromatica, aut acria, v. g. allium & cepæ, aſſumpta copioſiùs, efferveſcendo cum acido, non rarò ſodam inducunt. Plura, quoad cauſas, *dixi ſuprà de Cruditate acida.*

DIAGNOSIS.

Signa diagnoſtica ex ægrorum relatione patent; quando nempè circa præcordia conqueruntur de dolore gravativo, ſub forma aquæ ebullientis ſenſim ſenſimque adſcendentis, & fauces inferiora verſus conſtringentis; quem dolorem etiam ructus nidoroſi & amareſcentes tandem comitantur.

PROGNOSIS.

Nil habet in receſſu, imprimis qui poſt alimenta aſſumpta obſervatur, cum facilè ceſſet: qui tamen ſine cauſa manifeſta affligit, morbum Chronicum ut plurimum conſtituit.

CURA.

Occurrimus facilè ſodæ, modò temperemus maturè acrimoniam humorum efferveſcentium, aut deſtruamus acidum vitioſum, ſubjungendo, ſi opus fuerit, vel Vomitorium, ad quod tamen rarò recurrimus, vel laxativum.

Conveniunt igitur v. g. lapilli cancrorum, uti & ebur uſtum, bolus Armena, corallia præparata, lapilli carpionum vel percarum, cryſtallus præparata, lac lunæ, unicornu foſſile & ſimilia. Præ cæteris creta & terra martialis; hinc ſpecies diacretæ, & morſuli de creta Mynſichti ſunt expertiſſimi; vel horum loco

♃. *Cretæ præp.* ʒ ij.
Nuc. moſch.
Ebor. uſti præp. an. ʒ j.
Unic. foſſil.
Corall. rub. præp.
Lapill. Cancr. præp. an. ℈ ij.

Cum ℥ iv. vel vj. *Sacch. in aqu. portul. ſolut. f. Morſuli.*

Quibuſdam uſitatum eſt etiam lateres combuſtos intenſiùs rubeſcentes pulveriſatos cum ſaccharo miſtos, aut in morſulos redactos propinare; nam & hi, quoniam participant de terra Martiali, unde rubedo, potenter compeſcunt quamcunque efferveſcentiam. Album græcum ſeu ſtercus canis oſſa voratis à multis eſt probatum. Quibuſdam etiam in uſu eſt ſiliqua ceracea comeſta, quæ ſodam ſolet brevi ſuffocare. Conſerva fructuum cynoſbati ad ℥ j. doſi auellanæ cujuſdam magnitudinis inſigniter convenit: ſed hic obſervetur, quod fibrillæ iſtæ in interiore parte fructus, quibus adhærent ſemina, non ſint ſeparandæ. Syrupus & conſerva ex ſummitatibus quercus commendatur ab HORSTIO *l. 4. Obſerv. p.* 194. Portulaca, ejuſque ſuccus, & ſyrupus, aut ipſa planta recens aſſumpta, ſunt egregia; ut & ſuccus ſempervivi: nitrum etiam depuratum vel antimoniatum in aqua florum ſambuci ſolutum, itẽ cremor tartari ad ʒ ß. datus, quo ardor ventriculi iam deſperatus fuit ſublatus: v. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſ.* 210. *p.* 386: vel *ſpecificũ* illud KERGERI *de fermẽt. contra febres, corallia* nempè cum *cremore tart.* v. g.

♃. *Crem. tart.* ʒ j.
Corall. rub. præp. ℈ j. vel ʒ ß. ad ℈ ij.
M. *Pro doſibus duabus*, S.
Pulvis vaporans.

His denique addatur nux Moſchata, quia oleo temperata eſt. Ex his variæ poſſunt fieri formulæ, E.g.

℞. *Cretæ præp.* ʒß.
Corn. Cervi uſti præp. ℈j.
Corall. rub. præp. gr. xv.
M. *pro doſibus duabus*, S.
Pulvis vaporans.

℞. *Cretæ præp.*
Farin. later. an. ℈ß.
Nuc. Moſch. gr. v.
M. f. *Pulvis*; S.
Pulvis vaporans.

Vel

℞. *Arcan. dupl.* ℈ij.
Oſſ. ſep. pulv. ℈j.
Nuc. Moſch gr. vj.
M. *Pro doſ. duabus*, S.
Pulvis vaporans:

Vel

℞. *Arcan. dupl.* ʒj.
Cretæ præp.
Vnicorn. foſſil.
Nuc. Moſch. an. ʒß.
M. f. *Pulvis*; S.
Pulvis vaporans pro aliquot vicibus,

Vel

℞. *Spec. diacretæ Mynſ.* ʒjß.
Arcan. duplic.
Nuc. Moſch. an. ʒß.
M. S. *ut anted.*

Vel

℞. *Cretæ albiſſim. præp.* ʒiij.
Corall. rub. præp.
Ebor. uſti præp.
Chryſtall. præp. an. ʒij.
Nuc. Moſch. ʒß.
M. f. *Pulvis*.
D. S. *ut anted.*

Vel cum ſ. q. *Sacch.* f. *Morſuli*.

℞. *Conſ. Summ. querc.* ℥j.
Cretæ præp. ʒij.
Nuc. Moſch. ʒj.
Cum ſ. q. Syr. portul. f. Electuarium.

Inter evacuantia, temperatis ſuccis & ſedato effervescentiæ motu, optimi ſunt Tamarindi in Decocto, aut Infuſo uſurpati; laxant nempè & refrigerant egregiè, ac in biliosis hunc affectum ſedare ſolent: vel uſurpetur Rhabarbarum aliavè ſimilia: vel ubi purgatione validiore opus;

℞. *Maſſ. Pilular. de ammoniaco Querc.* gr. xij.
Magiſter. jalappæ gr. iij.
Scamm. ſulphurat.
Extr. troch. alband. an. gr. ij.
Cum Elixir propriet. f. pilulæ.

Habuimus ſymptomata ventriculi doloroſa: ſit nunc

SECTIO VIII.

DE

FÆCUM ALVINARUM A CHYLO SEPARATIONE, ET SUCCORUM PANCREATICI ET FELLEI EFFERVESCENTIA VITIOSA.

DE hac communiter altum apud Autores eſt ſilentium, nihilominus neceſſum eſt, ut de ea agatur. Præſuppono hic ex Phyſiologicis, quod Chylus tenuis in ſtomacho ex alimentis productus elabatur ſucceſſivè per pylorum in inteſtina, apparenter quidem homogeneus, cum tamen non paucæ partes heterogeneæ, œconomiæ animali conſervandæ ineptæ, ſubſunt, in inteſtinis, antequam aliorſum pergant, probè ſeparandæ. Nempe habet ſe Chylus ad inſtar lactis, in quo ad ſenſum, licèt homogeneo, fæculentiæ tamen caſeoſæ ſubſunt, in inteſtinis præcipitandæ. Separatio hæc fit mediantibus duobus hiſce ſuccis, bilioſo & pancreatico, in fine duodeni & principio jejuni in inteſtina effuſis, ibidem chylum diluentibus, blandam in & cum eodem efferveſcentiam excitantibus, eundemque alterantibus, & ita ſimul craſſiores, viſcidiores, & quaſi caſeoſas ejus partes præcipitando, per alvum evacuando ſeparantibus: ita ſicut chylificatio in ſtomacho fiat beneficio fermenti ſalini volatilis acidi, ita & fæcum ſeparatio fiat in duodeno à fermento bilis primariò, licèt & lympha pancreatica etiam aliquid conferat. Si fit, ut vitietur hic alteratus chylus in inteſtinis & depravetur, non poſſunt non exinde emergere varii morbi: Aut enim nulla planè fit fæcum ſeparatio, & alteratio, ut in fluxu icterico, item cœliaco ſufficienter patet; de quo negotio videatur SYLVIUS *in Diſſertat.* Medica 2. in icteri ſpecie enim ex obſtructo folliculo fellis excrementa ſunt candida, unde corporis tabeſcentia: Vel perverſa fit ſeparatio, unde Maſſa ſanguinea cacochymica. Bilis quidem excrementorum Catalogo malè olim fuit adſcripta, cum in ſe reverà balſamicus ſit liquor, & condimentum quaſi balſamicum, chylo pro ipſius & totius Maſſæ ſanguineæ conſervatione ab omni corruptione putredinali aditum, inſtar Myrrhæ cujuſdam aloeſve; unde & vermium facilem ex chylo generationem, quantum poſſibile prohibet: vid. HELMONTIUS *Tra. Sextuplex Digeſt.* Prætereà quoq; bilis ſale ſuo volatili oleoſo, ceu eſſentiali ejus conſtitutivo, ſi quid manifeſti & præternaturalis acoris adhuc in chylo deprehendatur, hoc, utpote toti corpori hoſtile, deſtruit, & in ſalium tertium volatile tranſmutat: ſimulque chylum totum optimè diluit, & fluxiliorem ac liquidiorem reddit, & ita per accidens fæcum excretionem ſimul nonnihil promovet.

Nec improbabile eſt, alii quod aſſerunt, bilem oleoſitate ſua ſulphurea occulta, utut in ſe appareat flava, quaſi tingere chylum, adeòque primam pro faciliori in ſanguinem tranſmutatione diſpoſitionem addere, ut hujus ſulphureæ Tincturæ medio exaltari faciliùs, ac in rubrum ſanguinem converti poſſit; cujus defectu Cachexiæ & leucophlegmatiæ anaſarcæ, & quædam hydropes ex parte oriri videntur: ſicut pictores, quando colores lucidiores volunt reddere, addunt fel ſeu bilem; cùm omnis color ruber ex ſale volatili cum oleo volatili digeſtis conſtet; non ſecus ac ex ſale volatili cornu cervi & ſpiritu vini fit Tinctura rubicunda: Ergò in cachexiis; anaſarca &c., ſæpius bilis deficiens ex deficiente hæmatoſi oritur.

Concurrit cum bile eodem in loco ſuccus pancreaticus, ſubinde acidus, plus minus tamen, in animalibus repertus, qui chyli dicto modo à bile alterati craſſiores & quaſi caſeoſas partes leniter coagulando præcipitat, & blandà quadam cum bile fermentatione, quæ in ſtatu præternaturali ſubindè in efferveſcentiam degenerat, dictarum fæcum ſeparationem inſigniter adjuvat: De hoc ſucco, adeòque ipſo pancreate, vid. GRAFFIUS *Tract. de ſucco pancreatico*, item SCHWALBE *tractatu Pancreas Pancrene*. Hi duo ſucci, bilis nempè, conſtans ſale volatili oleoſo, & ſuccus pancreaticus, conſtans acido temperato, ſubeunt chylum, hunc attenuant, incidunt, reſolvunt, & facta blandà fermentatione, craſſiores ac fæculentiores partes à reliquis tenuioribus temperatis & nutritivis ſeparant, & hæ poſteriores tranſcolantur in vaſa lactea.

Chylus ita in inteſtinis tenuibus alteratus & perfectus, & à cybalis recrementoſis ſeparatus, motu inteſtinorum periſtaltico ſucceſſivè ſecundùm eorum ductum promovetur, ita quidem, ut ſuccus tenuior nutritivus intret vaſa lactea, feces verò præcipitatæ ulteriori motu per inteſtina craſſa, in quibus debitam conſequuntur conſiſtentiam, uſque ad inteſtinum rectum protruduntur, & ita foras emittuntur. Jam verò in interno inteſtinorum pariete imprimis conſiderabilis eſt mucus eadem inteſtina oblinens, qui nihil aliud eſt, quàm craſſior Chyli pars (dum ejus tenuiores portiones per inteſtinorum foraminula tranſcolantur) relicta, quæ oblinendo inteſtina ab illorum ſuccorum acrimonia eadem defendit, ſimulque lubricando chyli fæcumque motum faciliorem reddit:

Ana-

Anatomen tamen inteſtinorum exactam videbitis in WILLISII *Pharm. Rationali*. Motus periſtaltici ſeu lumbricalis viſibile exemplum videbit. in HELMONTIO *Tract. de Flat.* §. 48. Ab hac chyli in inteſtinis perfectione, & chymi nutritivi à ſcybalis fæculentis ſeparatione, maximè vita, vel ſana vel ægra, dependet, poſt legitimam nempè ſtomachi digeſtionem: aliàs enim, ſi nihil ſeparatur utilis ab inutili, fruſtratur corpus ſuo nutrimento; ſin verò vitiosè ſeparentur, ita ut maneant excrementa Chylo permiſta, & ita ſubintrent maſſam ſanguineam, nil aliud, quàm inſignis hujus cacochymia vel vitioſiſſimus ſanguinis ſtatus, expectandus venit. Certè multum in receſſu habet ſtatus vel naturalis vel præternaturalis ſucci fellei & pancreatici, & ab his vel legitima vel vitiata chyli perfectio, & ab eorum invicem concurſu naturalis vel præternaturalis facta fermentatio, ita ut diſpoſitivè & excitativè ad morbos quoſcunque ferè concurrant horum ſuccorum vitia, vitiatam plus minus ſtomachi digeſtionem præſupponentes; vitæ enim fundamentum conſiſtit in craſi ſanguinis.

In hoc certè puncto, imprimis ex vitio horum duorum ſuccorum in duodeno, & ibidem blandè oborta effervescentia, chyli ſecretione, & ſic porrò, maximam partem morborum, in ſpecie chronicorum, & omnia in inteſtinis obvia ſymptomata, originem ducere, quamplurimi Moderni ſtatuunt, quos inter præprimis eſt SYLVIUS; qui cum magno ſatis applauſu ſuo tempore Triumviratum hunc ſtatuit inteſtinalem, nempè ex bile flava, & ſucco pancreatico, & denique ex pituita, compoſita partim ex ſaliva continuò deglutita, partim ex reliquiis chyli in ſtomacho digeſti, & per inteſtina traſcolati: adeò, ut ex ſtomacho, digeſtione vitiata, in ſpecie cruditate acida; & ex vitioſa conſtitutione horum duorum ſuccorum tantùm non omnes morbi chronici originem ſuam ordinariè habeant.

Nam hæc tria, ſi rectè ſe habeant, blandam ac temperatam in inteſtinis excitant effervescentiam, ſin verò vitiantur, tunc vitiosè ſeparatur à fæcibus alvinis chylus qui ab eorum vitio, imprimis à bile, inquinatus & depravatus, ſimiliter Maſſam ſanguineam, & tandem totum corpus, inficiet & inquinabit, unde varia mala nunc abdomen affligunt, nunc ſucceſſivè in totum corpus redundant: hoc enim in loco non tantummodò radicem paroxyſmorum febrium intermittentium, ſed præterea colicæ, diarrhϾ, Mali hypochondriaci, ſuffocationis ſic dictæ uterinæ, & ſimilium quam plurimorum, ſtatuit. Nam hi ſucci permiſti, per neceſſitatem naturæ inviolabilem effervescentiam inducunt, ex eo, quoniam impoſſibile eſt, ut ſal volatile, quale eſt in bile, & acidum, quale eſt in ſucco pancreatico, concurrant ſine effervescentia: quæ tamen, his ſuccis legitimè conſtitutis, eſt blanda & temperata; his verò ſuccis vitiatis, eadem eſt vehemens & impetuoſa, aut inter ſe mutuò, aut etiam cum Chylo, imprimis ſi hic nimis acidus, nec ritè volatiliſatus fuerit, ut in hypochondriacis contingit: hinc ſcilicet eſt, quod tunc Hypochondriaci ſæpè ſub hypochondrio dextro, ubi nempè hi ſucci inſeruntur in duodenum, patiantur varia ſymptomata abdominis, nunc phlogoſeos & ardores, ex bile præprimis nimis copioſa & nimis oleoſa, nunc verò per fermentationem talem vitioſam in pituita ab acido vitioſo factam oriuntur flatus, rugitus, murmura, ructus, borborygmi, diſtenſiones, & ſimilia quamplurima abdominis ſymptomata, qualia, v. g. in Hypochondriacis ſæpiùs obſervantur. Imò Cachexiæ, icteri cujuſcunque ſpecies, ſi non ex ſtomacho, quod rariùs fit, ut plurimum ex vitiatis his duobus ſuccis, vitioſam cùm chylo effervescentiam, & præternaturalem fæcum ſeparationem conſtituentibus, radicaliter oriuntur: dum v.g. in iracundis, in territis, &c. varia abdominis ſymptomata, dolores, æſtuationes, diarrhϾ & ſimilia ſymptomata contingere ſolent, oriri hæc ipſa videntur ex vitioſa effervescentia horum duorum ſuccorum, per animi motus, indeque natam ſanguinis vitiatam fermentationem, præter naturaliter conſtitutorum, & vitiosè ex ſuis fluctibus dejectorum.

CAUSÆ.

Cauſæ verò, quæ Chyli hanc perfectionem in inteſtinis, & debitam à fæculentiis ſeparationem depravant, eſt vel ipſe chylus vitiosè in ſtomacho genitus, vel eſt vitium ſucci fellei, aut pancreatici, vel utrorumque, vel ſaltem alterius vitiatorum: quibus ſubinde accedit etiam ſuo modo mucus iſte pituitoſus, inteſtinorum parietes naturaliter aliàs oblinens.

In *chylo* ipſo eſt, ſi hic depravatæ digeſtus, & quidem pro ratione vitæ gentis ſedentariæ, ſcilicet ubi ut plurimum laboramus cruditate acida; exinde enim & mucus viſcidus in inteſtinis & toto corpore generatur, qui ineptus eſt pro ſuſcipienda fermentatione.

Secundum vitium eſt in bile, ejuſque ſale volatili oleoſo, quod non ritè ſe habens, non ritè tranſmutat chylum in ſalſum tertium, nec fæces ſeparat.

Primaria autem bilis vitia ſunt:

1. Quando abundat, chylus cum illa dilutus fit nimis oleoſus; & tunc expurganda eſt.
2. Quando eadem nimis acris & ſalina eſt: tunc vel acidis blandis, v.g. ſpiritu vitrioli, nitri, & ſalis dulcibus, aut ſuccis acidis vegetabilium, citri, ribium &c. præcipitanda & corrigenda; vel oleoſis volatilibus obtundenda. Acida enim dulcificata conjungunt ſe cum bile, & illam temperant.
3. Quando eadem eſt oleoſa nimis & pinguis, ratione cujus obtunditur acrimonia ſalina maximè neceſſaria; & tunc ſalibus volatilibus, aut acrioribus aut aromaticis, acuenda.
4. Quando deficit, vel ſimpliciter in folliculo felleo, vel quando non defertur ad inteſtina ob mucum orificii, ejuſque oppilationem à calculo, (deficiente bile deficit ſecretio fæcum,) aut iners eſt, ſpirituoſis aromaticis volatilibus ſalinis oleoſis, v.g. ſpiritu ſalis ammoniaci, Corn. Cerv. eſſentia abſinthii, centaurii minoris &c. eſt ſimiliter reſtauranda.

Lympha pancreatica peccat.

1. Quando abundat; & tunc evacuanda.
2. Quando, quod frequentiùs accidit, eſt nimis acida, aut nimis auſtera (ratione cujus auſteritatis pertinaces alvi obſtructiones, dolores inteſtinorum torquentes, & ſuffocationes uterinæ oriuntur) ſimilive vitioſo ſapore imprægnata; tunc alcalia, tam fixa, ut ſal centaurii minoris, abſinthii, ſal tartari, quàm volatilia, ut ſpiritus ſalis ammoniaci, ſal volatile urinæ, Corn. Cerv. &c. acidum iſtud abſorbendo; ita omnia terrea, ut creta, corallia, lapilli cancrorum, & metallica Martialia, Antimonium diaphoreticum, &c. abſorbendo vel aromatica ſeu volatilia oleoſa, ver. gr. caſtoreum, galanga, Zedoaria, olea aromatica deſtillata macis, caryophyllorum; ſpiritus vini, & ſimilia, blandè obtundendo, eam corrigent.
3. Quando deficit: & tunc blandè acida ſubtilia, aut ſpirituoſa, qualia acida vegetabilia, ſpiritus minerales dulcificati, ut ſpiritus nitri dulcis ſuccus cydoniorum &c. ſpeciatim alimentoſa, Vinum & acetum, conducunt.

Verùm cum ſæpius tàm complicata ſymptomatum ſit ſyndrome, & etiam tam ſingularia horum ſuccorum vitia & corruptiones, ut vix artificioſa conjectura Medicus cognoſcere poſſit, quodnam primarium vitium? Ob id talia, quæ omni genere hos ſuccos vitiatos, eorumque vitioſas fermentationes corrigere valent; & quæ univerſaliter ferè horum vitia corrigunt, in promptu eſſe debent: qualia ſunt ſalſa temperata, arcanum duplicatum Mynſichtii, ſpiritus carminativus, item acida volatilibus permiſta, ſpiritus anticolicus ſeu ſpiritus nitri dulcis, duplo nempè aut triplo ſpiritus aniſi junctus, & in ſpecie opiata. Nam hæc opiata quaſcunq; vitioſas effervescentias, ac præternaturalem ſuccorum ſtatum, feliciter ſiſtunt ac tollunt, Imprimis ſi appropriatis permiſta fuerunt. Imprimis conducunt hìc miſturæ ad imitationem Sylvii conſcriptæ: e.g.

♃. *Aq. Cherefol.*
Menth.
Carminativ. an. ℥ j.
Cinnam. ʒ vj.
Acet. rutac. vel *vini*, vel *acet. deſtillat.* ℥ j.
Lapill. Cancr. præp. ʒ j.
Antimonii diaphor. ℈ j.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. ſcelotyrb. For. ʒ ß. vel ʒ vj.
M. S.
Mixtura bene circumagitanda.

♃. *Aq. Card. bened.*
Endiv.
Menthæ an. ℥ j,
Aceti deſtill, ʒ vj.
Spiritus nitri dulc. ℈ j.
Lapill, Cancr. præp. ʒ ß.
Antimonii diaphor, gr. xv.
Syr, cort. aurant. ℥ ß, vel ℥ vj,
M, D. S.
Mixtura bene circumagitanda

Uſurpetur cochleatim.

♃. *Aq. fumar,*
Hyſſopi,
Menthæ an. ℥ j,
Mixt. ſimpl. ʒ j,
Laud, opiat. gr. iij.
Syr, ſcetothyr b. For. ℥ j:
M. pro aliquot doſib. S,
Mixtura benè circumagitanda,

♃. *Aquæ Menth.*
Antiſcorb, Dorncr. an, ℥ i ß,
Tinct. bezoard, ʒ j.
Lapill. Cancr. præp. ʒ ß.
Antimonii diaphor. gr. xv.
Laud. opiat. gr: iv,
Succi cydonior.
Syr. acetoſ citri an. ℥ ß,
M. S.
Mixtura benè circumagitanda.

Hæ miſturæ conveniunt in dubio ſtatu, quando neſcimus, quinam ſuccorum peccet.

Mucus denique *pituitoſus* peccat:

1. Nimia copia; tunc evacuandus per colocynthidem imprimis.
2. Nimia craſſitie & viſciditate; & tunc incidendus per ſalia, tam ſalia, terrarum vitriolatum, &c, quæ eundem abſtergunt, quàm alcalia; item attenuandus & reſolvendus per ſalina volatilia aromatica, in ſpecie per gummata.
3. Quando deficit; & tunc augmentandus per alimenta viſcida, aliquamdiù aſſumpta.

Hæc ſunt primaria humorum in hoc loco peccata, quæ data opera corrigenda, ne exindè mala oriantur plurima; his enim cauſis actio bilis impeditur, chylus vitiosè diluitur, & fæcum ſeparatio impeditur ſenſibiliter. Ex hiſce duobus, nempè ex vitio chyli ſub digeſtione prima, & ex vitiata ejuſdem perfectione ſub digeſtione ſecunda in inteſtino duodeno, emergit fons non tantum omnium morborum, & omnis cacochymia, exceptis nempè morbis à contagio, & iis, quæ dependent à parentum charactere hæreditario. Aliàs ex his functionibus læſis primariò omnes morbi chronici, qui ordinariò obſtructionibus hepatis, lienis aut meſenterii, originaliter adſcribunt; ſecundariò acuti, oriuntur; Sive enim peccent conjunctim, ſive ſeparatim, neceſſariò exinde vitiatur craſis ſanguinis, unde oritur cacochymia totius corporis, adeòque efflorescunt varii morbi & ſymptomata: non ſecus ac plura mulierum circa menſes vitia radicem primam circa has partes figunt. Undè, ſi quæ obſtructiones, tumores, aut ſimilia mala viſcerum abdominis in chronicis morbis ſubindè obſervantur, producta potiſſimùm morboſa aſſerenda ſunt.

Hæc in genere præmonere volui ſecundùm modernorum hypotheſin, propterea, quia dabitur occaſio, ut horum ſubindè mentionem injiciam. Sufficit hic, quod obiter inſinuo. SYLVIUS, quoad Theoriam, *in Diſſert. Medicis*, quæ benè applicabiles ad Praxin; quoad Praxin verò, idem SYLVIUS videatur *l. 1. Prax. cap.* 10. *&* 11. qui inſtar omnium. Nemo unquam hoc negotium tanto ſtudio tractavit, præter SYLVIUM; ejus hypotheſes facilè ſunt applicabiles, licet interdum impingat; tamen tyroni eum commendo. Occaſionem ſumpſit ex HELMONTIO *Tr. Sextuplex. Digeſtio* qui Tractatus aliàs eſt elegans, modò corrigantur quidam errores in eo, juxta hodierna experimenta.

Pergò ulteriùs ad

SECTIONEM IX.

DE CONTENTORUM IN INTESTINIS EXPULSIONE LÆSA.

Dictum eſt ſuperiùs, quòd Chylus, ſeu id, quod è ſtomacho dilabitur, in inteſtinis ſeparetur in duas partes; quarum pars alimentitia ulterius promoveatur intra corpus per vaſa lactea ſic dicta; pars verò excrementitia, in inteſtinis relicta, poſt aliqualem moram extra corpus excrementorum nomine excernatur.

Expulſio hæc contentorum in inteſtinis læditur tribus modis.

1 Quando diminuitur, ita ut aut rara ſit, aut ad tempus omninò nulla: id quòd fit in alvi Retentione, item in tarda Ejectione.
2. Quando augetur in alvi fluxibus variis, diarrhœa, Cholera, Lienteria, Cæliaca.
3. Aut denique quando depravatur, ita ut cum dolore, cum torminibus, aliiſvè ſimilibus ſtipata contingit ſymptomatis: item quando retinenda excernuntur, dum loco fæcum rejicitur ſanguis, vel alia, ut pus, uti fit in dyſenteriis, fluxibus hæmorrhoidalibus, &c.

CAPUT PRIMUM. DE EXPULSIONE ALVI CONTENTORUM DIMINUTA.

ARTICULUS PRIMUS. DE ALVI RETENTIONE.

CAUSÆ.

Quod ergò attinet *Alvi retentionem*, dum parum vel nihil aut admodum tardè fit contentorum inteſtinalium excretio; cujus cauſa eſt vel in ipſis contentis expellendis, vel in ipſis inteſtinis expellentibus.

Quod attinet expellenda contenta; hæc ipſa inferunt retentionem alvi, quando non perveniunt uſque ad inteſtinum rectum propter deficientem periſtaſin ſeu motum periſtalticum, ut iſtud excretione irritent; ceſſante enim ſtimulo, ceſſat alvi excretio. Nam in ſtatu naturali fit neceſſariò fæcum excluſio, ſi ſub debita conſiſtentia molli ab inteſtinis per motum periſtalticum protruduntur uſque ad rectum inteſtinum, ubi ſtimulant alvum, quod ſolum ſenſibile nobis: in naturali ſtatu fæces nos non urgent, niſi eò perveniat, & ab iis irritetur inteſtinum rectum.

Fit aut hoc (1.) propter eorum paucitatem ex alimentis paucis aſſumptis; (2.) Propter eorum ad motum periſtal-

periſtalticum ineptitudinem; quando enim inepta ſunt in motu, fit ut ſtagnent in inteſtinis, eorumque, imprimis coli, cellulis, jejuni maximè & ilei, ut non poſſint protrudi: vid. KERKRINGIUS *in ſpicil. ſuo Anatom. Obſ.* 39.

Inepta ſunt ad motum contenta, tribus ex occaſionibus: I. Propter eorundem exſiccationem & indurationem, v. g. ob paucitatem potus, in iis qui parcè vivunt, in febribus ardentibus poſt nimios ſudores, poſt graviorem corporis motum, &c. Aſſumpta etiam quædam duriora & auſtera ſimiliter fæces plus minus indurant, ut panis cruſtæ & ſpiræ, quæ ipſæ aſſumptæ nimia copia propter viſciditatem & tenuitatem ſuam non rarò ſolent duriores dare fæces, indeque etiam alvi periculoſiſſimam obſtructionem; vid. MOEBIUS *Inſtit. pag.* 453. Sic res comperta eſt de Meſpilis alvi adſtrictionem cauſantibus, ita ut etiam epilepſia aliquando ſupervenerit; præprimis hoc faciunt eorum lapilli, *ſive oſſa*; hinc vulgò fructus hi dicuntur Germ. *Arsklammern*. Item ova ad duritiem cocta ſimiliter inſigniter ſolent alvum adſtringere: Exemplum habet CORNARIUS *in ſuis Conſil. Conſ.* 4. de quodam, qui ex eſu quatuor ovorum ad duritiem coctorum jejuno ſtomacho, inſignem alvi adſtrictionem paſſus fuit, ita ut poſt aliquot dies in fæcibus alvi, per medicamenta laxativa eductis, adhuc integra eorum fruſtula vitelli & albuminis ovorum apparuerint: Item fructus nonnulli horæi cum pellicula tenaci obducti & deglutiti, quales ſunt uvæ criſpæ, Germ. *die Stachelbeeren*: item uvæ vitis, Germ. *die Weinbeeren*, ſi ſcilicet comedantur unà cum pelliculis: nam hæ pelliculæ admodum reluctantur ſtomacho in digeſtione, quin crudæ & indigeſtæ dilabuntur ex ſtomacho inſigniter acidæ; undè dum coacervantur cum reliquis contentis in inteſtino colo, fit ut exindè incraſſentur, & inviſcentur contenta, ac hinc indè in globos quaſi cogantur, & pertinaciſſima alvi obſtructio ex talium pellicularum eſu nimio ſequitur: Sic ab eſu immoderato nucum caſtanearum cõſtipationem alvi obſtinatam in matre lactante & infantulo lactato obſervavit TIMÆUS *von GuldenKlee l.* 5. *Caſ.* 15. *p.* 215: Item ceraſa, & imprimis eorum nuclei integri devorati: vid. HELMONTIUS *Tr. ſextupl. Digeſtio*, KERKRINGIUS *Obſerv.* 6. SCHENKIUS *Obſ. l.* 3. *ſub Tit. de Excrementis*; ubi in cive Dreſdenſi obſervavit JOHANN-FRANCISCUS HILDESIUS per tres ſeptimanas adſtrictionem alvi ob numeroſa ceraſa cum nucleis comeſta, qui nuclei poſt id tempus rurſum alvum ſubierunt: Item vita ſedentaria utplurimum duriores reddit fæces propter deficientem in motu excretionem, cùm inteſtina minus agitentur & commoveantur; hinc indè ſubſiſtunt & difficulter detruduntur in inteſtinum rectum: Quies & ſomnus nimius multa etiam poſſunt; de quibus vid. HOECHSTEDTERUS *Decad.* 4. *Caſ.* 1. *p. m.* 336. hinc utplurimum Studioſi, ſcribæ, & virgines netrices, & ſartorum famuli ſutorumque (de ultimis tamen, nempè, *de ſutorum fabulis*, res non abſolutæ ſemper veritatis eſt; plerumque enim largior potus vitium hoc impedit) hoc malo laborant; In quiete enim & ſomno languidior exercetur reſpiratio, ob quam tardior in inteſtinis motus; undè ſcybala ſenſim ſenſimque magis exſiccantur, imò ob exceſſum quietis & ſomni ſucci acidi auſteri adaugentur: vid. etiam nonnulla huc facientia *ſub Tit. Anorexiæ*.

Facit huc etiam II. Fæcum alvinarum nimia viſciditas & glutinoſitas, pertinaciùs parietibus inteſtinorum adhærens, ratione cujus ſubindè impedimento eſt, quò minùs fæces poſſint excerni: undè ii, qui copioſè utuntur viſcidis alimentis, ſive qui eadem in pituitam excrementitiam, ſive mucum viſcoſum, ex tranſmutata digeſtione, tranſmutant, ſolent eſſe obnoxii alvi adſtrictioni: aut qui muco viſcido vel acido vel auſtero abundant, in ſpecie pituita, quam vocant, vitrea, alvi ſolent eſſe obſtructioris; idque eò magis, quò parciùs bibunt, aut quò parciùs moventur; fæces enim à muco & pituita ſimili involutæ & coagulatæ in inteſtinis hærent, ut hæc non ſentiant ſtimulum fæcum. Undè interdum hypochondriaci, de quibus poſtmodum, obſtructionem alvi incurrunt; In talibus enim deficiente motu, minus quaſi concuſſis inteſtinis, fæces retentæ pedetentim tenaciorem conſiſtentiam acquirunt, indeque alvum clauſam patiuntur.

Præterea III. Fæces condenſatæ & coagulatæ alvi obſtructionem inducunt; idque ex vitio acidi, vel ſtomachici, vel pancreatici in inteſtinis prædominantis, imprimis ſi ſimul auſterus plus minus fuerit iſte acor. Notum enim eſt, quod bilis & ſuccus pancreaticus, uti ſeparant cremorem nutritium ab excrementis, ita ſimul excrementis certam conſiſtentiam tribuunt, ſecundùm quam nunc magis nunc minus ſunt fluxilia. Undè uti abundans alcali oleoſum bilis diluit fæces & fluxiles facit, ita acidum vel ſtomachi vel pancreatis vitioſum, aut nimium, aut auſterum, fæces iſtas nimis coagulat, hinc & indurat, quia impeditur activitas bilis oleoſæ, facientis ad mollitiem fæcum. Hinc plures hypochondriaci, &, quod idem eſt, mulieres hyſtericæ, laborant ordinariò alvo obſtructa, & alvi excreta ſunt fermè nigricantia propter auſteritatem nimiam ſucci pancreatici, cujus auſteritate induratæ fæces, diutiùs in inteſtinis ſubſiſtunt; hinc etiam in quadam Icteri ſpecie ſolent aut omninò, aut maxima ex parte, induratæ & condenſatæ eſſe fæces; hinc alvus ſegnis & tarda, propter bilis abſentiam, (in iſto ſcilicet ictero, ubi denegatur tranſitus bilis in inteſtina) & conſequenter acidi in inteſtinis abundantiam.

Et hæ ſunt cauſæ, propter quas alvus vitio fæcum plus minus ſupprimitur; ſuperſunt cauſæ, quando ulteriùs vitio ipſorum inteſtinorum non ſufficienter propellentium ſupprimuntur fæces.

Vitio autem horum plus minus tardior eſt alvus & obſtructa variis ex cauſis: (1.) Quando eadem non tranſmittunt fæces, vel ſunt inepta ad tranſmiſſionem, vel non ſufficienter propellunt; Inepta ea ſunt ad tranſmiſſionem, ſi ea obſtructa, aut infarcta, aut nimis anguſtata, v. g. in inflammatione eorum; undè indureſcunt & quaſi nimis coaleſcunt: ac ordinariò alvus ſupprimitur in tumoribus hærentibus intra veſicam urinariam & inteſtinum rectum, vel inter vulvam & anum in mulieribus; Exemplum vid. apud TULPIUM *l.* 3. *c.* 10. Huc pertinet anus imperforatus: de quo vid. FABRICIUS HILDANUS *P.* 1. *Obſ.* 3. BENIUENIUS & PARÆUS & JOB *van* MEEKERN *c.* 22. *p.* 160. Affectus autem hic parum attenditur; perforato enim ano ceſſat ſymptoma; Item in gangræna, in qua pellis eorum corrugatur, undè malum eſt deſperatum: Exemplum habet BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hiſt.* 38 de coalitu ilei ex inflammatione inteſtinorum, eumque ſubſequente gangræna, undè obſtructiſſima alvus ſecuta; & BARBETTE *in ſua Praxi l.* 4. *c.* 7. *p.* 198. *Edit. parva DecKers*, lethalem alui obſtructionem notat ex gangræna coli, ubi recto annectitur: Item, quando coaleſcunt poſt eorum exulcerationes, aut poſt dyſenterias; nam poſt dyſenteriam nonnunquam in fine coaleſcunt, & ſub ſanatione invicè conſolidantur inteſtina, ut exindè nõ rarò poſtmodum lethalis alui ſuppreſſio ſequatur; Conf. Johannes Rhodius Cent. 2. Obſerv. 77. Marcellus Donatus cap. 10. l. 4 pag. 361. & M. A. N. C. Ann. 2. pag. 140; ubi alvus ſuppreſſa lethalis fuit ex ulcere inteſtini recti; Et in paſſione iliaca ſimilis accedit alui obſtructio. Pariter excreſcentia carnea in inteſtino quodam enata alvi obſtructiones infert: conf. M. A. N. C. *Ann.* 6. *p.* 137 & RHODIUS *Cent.* 2. *Obſ.* 82.

Præter hanc anguſtationem inteſtina (2.) non promovent fæces, quando deficiunt in ſuo motu periſtaltico, idque ob affectionẽ vel paralyticam, vel convulſivam: Quoad priorem quidem, dum reſolutæ fibræ motui periſtaltico ſunt ineptæ & inteſtina fiunt inſenſilia, etiam ceſſat inteſtinorum motus periſtalticus, ut in ſtupore ani; nam ſenſu abolito inteſtinorum, etiam tunc temporis aut parum aut nihil excernitur & expellitur; hinc non rarò fruſtrà apoplecticis ſtimulatur alvus per clyſmata, inteſtinis interdum paralyſi affectis & inſenſibilibus redditis: Quoad poſteriorem, oritur inteſtinorum affectio convulſiva, quando ex irritatis inteſtinis ſequitur pertinax fibrarum contractura, vel quando undecunque ipſæ fibræ inteſtinorum in uno alterove loco ſpaſmo contractæ non promovent contenta, ob impeditum periſtalticum eorum motum: id quod fit v. g. in omni colica convulſiva, in colica ſcorbutica, & ſimilibus inteſtinorum doloribus, ubi fibris inteſtinorum ratione doloris irritatis, & ſpeciatim plus minus contractis, in loco ſpaſmo correpto, fæces hærent; undè alvus pertinaciſſimè ſuppreſſa eſſe ſolet. Undè & ferè tunc fruſtrà acriora propinantur purgantia, lenioribus magis proficuis; cùm illa, irritando ſua acrimonia, malum exaſperent; hæc autem emolliendo, inteſtinorum ſenſum quaſi demulcendo, magis proficua ſunt: Sic etiam in nephritide pariter obſtinata eſt alvus ordinariò, propter conſenſum cum fibris inteſtinorum ſpaſmo convulſis, undè & tormina tunc non rara ſunt. Frequens eſt gravidis, partui vicinis, alvi adſtrictio, ob uterum & grandiorem fœtum, qui inteſtinum rectum comprimit.

DIA-

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna diagnoſtica*, ſunt hæc: ſi ægri raro & nō quotidiè, ſed interdum ad aliquot dies, interdum etiam ſeptimanas, non eiiciunt fæces: vid. *Obſ.* PANAROLLI *Pent.* 1. *l.* 5. ubi obſervat aliquem, qui interdum in 15. diebus, interdum ad 20. interdum poſt 3. menſes demum ſolitus eſt exonerare alvum, ſed rarum & infrequens hoc eſt.

Symptomata autem hujus obſtructionis ſunt varia: dolores abdominis gravativi, compreſſivi, nunc vagi, lancinantes, ſupervenit nauſea, vomitus interdum, capitis ſymptomata, inquietudo, jectigatio corporis, vigiliæ, vertigo, & Cephalalgia.

Docent hæc, quid ſit alvi obſtructio;

PROGNOSIS.

Alvi ſuppreſſio malum eſt frequens & quidem pro circumſtantiarum conditione nunc plus nunc minus periculoſa. Pertinacior ſi fuerit, ſubinde eſt lethale malum, nunc immediatè & per ſe nunc mediatè, inſequente nempe ileo; de quo poſtmodum.

Deinde ſi nón ſemper infert lethum, nihilominus per experientiam quorundam patet, quod alvus pertinaciùs clauſa ſubindè gravia inferat ſymptomata, nunc interdum animi deliquia: item quod nonnunquam in ipſa excretione alvi ſuperveniant ex conatu naturæ hæmorrhagiæ narium: Exemplum tale habet SALMUTH *c.* 3 *Obſ.* 26. de alvo nimium obſtructa, ita ut in excretione ſcybalorum ſanguis per nares proſiliat. Fæces in alvo nimis obſtructa in inteſtino colo coacervatæ & coagulatæ interdum decipiunt medicos, ut tales ægros habeant pro ſpleneticis: Nam vulgaris eſt conſuetudo, ut omnia ſymptomata in latere ſiniſtro ſeu hypochondrio ſiniſtro adſcribantur falsò ſpleni; unde cum in latere ſiniſtro colon ſit anguſtius & propterea intorqueatur deorſum verſus renem, hinc ſæpiùs fit, ut ibidem locorum hærentia ſcybala, talia inferant ſymptomata, quæ vulgò ſpleneticis attribuuntur, & non rarò pro ſpleneticis habentur: Exemplum talis pro ſplenetico habiti habet SALMUTH *Cent.* 1. *Obſ.* 24. & *c.* 2. *Obſ.* 98. de quodam, in quo per annum unum & ſemis, ſcybala retenta dolorem tenſivum & tumorem hypochondrii ſiniſtri intulerunt, ut indè propter talia ſymptomata pro ſplenetico fuit habitus, poſtmodum tamen paucis emollientibus adhibitis curatus fuit; & eventus detexit, quod tantùm ab induratis ſcybalis ortum traxerit iſtiuſmodi affectus: Conf. item SYLVIUS *l.* 1. *Prax. cap.* 14. §. 57. *p.* 168. PANAROLLUS *c.* 1. *Obſ.* 1. de quodam refert qui non ſolùm 10. 15. & 20. dies incolumis ſervatus eſt, ſed contigit, inquit, *alvum ita exſiccatam fuiſſe, ut uſque ad 3. menſes ſanus perfectè extiterit, forſan terreſtreitas ciborum naturæ vi converſa eſt in ſanguinem*: Hæc ille. Imò in talibus etiam purgantia propinata, quia ſunt ſine effectu, ægros & Medicos fallunt; ſæpiùs enim evenit, ut in talibus per purgantia evacuentur copiosè liquida & tenuiora, ipſis craſſioribus & viſcidioribus fæcibus ac muco adhuc remanentibus, uti jam olim hoc obſervavit SENNERTUS *in Praxi l.* 3. ubi *de Alvi retentione pag.* 202. & 285. Hic ipſe quoque SENNERTUS *de colica* obſervavit mucum viſcidum rejectum ad inſtar inteſtini fuiſſe excavatum: ſicut & LIPSIUS ex vita ſedentaria, pertinacem alvi incurrit obſtructionem, quam crebriori uſu ſpiritus vitrioli ſuſtulit; facta alvi ſolutione ſcybala aut potiùs mucus prodiit in longum protractus, adeò ut ipſe LIPSIUS unà cum excrementis inteſtina ſe redditurum putarit.

Tandem omnis alvi obſtructio ſemper ſolet augere ſtomachi & capitis pathemata, & niſi in iis fluat alvus, in deterius labitur ſtatus: Unde omnibus præmonentibus Practicis, in vulneribus capitis, in cephalalgia, in melancholicis, & quibuſcunque capitis affectibus, ſemper opera danda eſt, ut ſit libera alvus & aperta, non quidem propter vapores aſcendentes, ſed propter conſenſum, quem mediantibus nerveis copioſiſſimis omnia interna viſcera, in ſpecie inteſtina, habent cum ſuo principio, cerebro. Quælibet itidem mali hypochondriaci pathemata ab alvo obſtructa exacerbantur.

Obſtructio alvi contumacior in hominibus tenerioris ætatis ſæpiſſimè producit epilepſiam, in ſpecie autem eam quæ dependet ex vitio excrementorum: per repletionem enim irritantur tandem inteſtina, & ob conſenſum totum ſyſtema nervoſum convellitur.

Alvi obſtructio cum paſſione illiaca eſt lethalis, ſi non remittit.

Obſtructio alvi cum paſſione colica morborum extremè exaſperat.

Prægnantium obſtructio contumacior, reddit partum valdè difficilem.

Obſtructio alvi ex paralyſi inteſtinorum utplurimum eſt lethalis.

CURA.

Quod attinet *Curam*: in ea ante omnia conſideranda eſt cauſa morboſa proxima, quæ removenda; ſic enim ſymptoma immediatè ſolvitur. Unde

1. Fæcum contentarum ratione conveniunt ea, quæ emolliunt, earumque viſciditatem & auſteritatem corrigunt, adeoquè fluida & mobilia excernenda reddunt.
2. Conveniunt ratione inteſtinorum, quę vel eorum anguſtiam tollunt, vel eadem plus minus ſenſilia vellicant, ac blandè ſtimulant; uti ſunt acriuſcula plus minus amaricantia & irritantia: vel deniquè irritationem in iis, & indè natum eorum ſpaſmum tollunt, ut lenientia anodyna;

Ea, quæ emolliunt, ſunt talia, quæ & fluxilia faciunt, & vias lubricant, ut aquoſa, oleoſa, mucilaginoſa, dulcia, & hinc gummata. Quæ eadem ſtimulant & leniter irritant, ſunt acria, tàm ſalina quàm ſpecifica purgantia, & horum inſtar, intensè amara: fæcibus enim fluxilibus & inteſtinis leviter irritatis, eorum motu periſtaltico concitato, eiiciuntur contenta. Quæ irritationem vel ſpaſmum inteſtinorum ſiſtunt, ſunt anodyna ſeu lenientia, mucilaginoſa & temperata, oleoſa, hinc narcotica & opiata. Quæ inteſtinorum mala, vel curabilia, ut inflammationem, exulcerationem; vel incurabilia, ut coalitum &c. levant, ex affectus ratione patent. Quæ dictis Indicationibus ſatiſfacit materia Medica, imprimis internè ſunt oleum Amygdalarum dulcium recens nempè expreſſum ad ℥ ij. iij. vel iv. quod optimè & blandè alvum ſubducit, ſive aſſumatur per ſe, ſive in cerevifia calida, vel juſcula pinguia: Vel

> ♃. *Ol. amygdal. dulc. rec. expr.* ℥ i ß.
> *Syr. roſar. ſolut.* ℥ j.
> M. pro Hauſtu.

Sic medicamenta ex Jalappa, ex foliis ſennæ, & ex ſcammonio proſunt: item aloetica; de quibus notetur, non eſſe adhibenda in frequenti alvi obſtructione, uti & Rhabarbarum; quia talia medicamenta præter virtutem laxativam in ſe continent ſubſequam aliquam adſtrictoriam, niſi hæc corrigantur per adjuncta Antimonialia ritè parata; & in caſu externo in Clyſteribus uſurpanda. Sal ſarmentorum vitis ſaturatum cum ſpiritu ſalis (vocatur aliàs *ſal ſalatum*) blandè etiam alvum ſubducit irritando nervos. Item conveniunt inſigniter ova ſorbilia cum butyro aſſumpta, eaque quò magis ſorbilia; eò magis ſeu plus movent alvum emolliendo æquè ac auſteritatem corrigendo: de quo proſtat Obſ. in HOEFERI *Hercule Medico*, quod ſcilicet ova ſorbilia aſſumpta alvum fluxilem & parvam quaſi diarrhœam in uno alterove ſubjecto produxerint: vid. etiam BARTHOLINUS *c.* 6. *Hiſt.* 65. & BRASSAVOLA *de Purgantibus c.* 2. Item copioſus etiam potus promovendo contenta alvum fluidiorem reddit, quoniam aut induratas aut exſiccatas fæces diluit: vid. BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hiſt* 40. ubi refert pertinacem alvi obſtructionem largo vini hauſtu curatam: id quod in ſpecie aut hypochondriacis aut laborioſis neceſſarium eſt, item mulieribus, ut eò promptiùs exeant fæces. Potus hic nunc eſt uſitatus ſeu ordinarius alimentoſus, nunc medicatus; quę medicatio imprimis fit, quando potulenta alterantur reſolventibus emollientibus & laxantibus, in ſpecie cum paſſulis, quæ ſunt egregium remedium ad blandè laxandum alvum, & nihil aliud, quàm muſtum concentratum, temperatæ in ſe, & quę blandam irritandi vim obtinent; unde vel paſſulæ nudæ aſſumptæ conveniunt, imprimis hypochondriacis & ſcorbuticis, quibus alvum ſuſtinent apertam; nam purgatio iis nocet: vel cum paſſulis, earumque pulpa, tantillum permiſcetur cremoris tartari aut arcani duplicati; e.g.

> ♃. *Pulp. paſſul.*
> *Tamarind.* an. ℥ i ß.
> *Cryſtall. tartari* ʒ iij.
> *Pulv. rad. jalapp.* ʒ ij.
> *Scam. ſulphurati* ℈ j.
> *Antimonii per infer. purg.* ʒ ß.

Cum

Cum ſ. q. *ſyr. roſ. ſolut.* f. *Electuarium*, D.S.

Electuarium laxans, ſumendum mane & veſperi, pro doſi quantum capiunt duo cuſpides cultri.

Vel

℞. *Pulp. paſſul.* ℥ i ß.

Arcan. duplic. vel *tartar. vitriol.* ʒ i ß.

Extr. troch. alband. gr. iij. v. vel vj.

Cum ſ. q. *ſyrup. pomor.* f. *Electuarium*, S.

Electurium laxativum.

Conveniunt ergò ſpecificè *paſſulæ laxativæ*; quarum variæ ſunt deſcriptiones, uti videbitis in Diſpenſatoriis. Fiunt ex *paſſulis* cum *cremore tartari* & *Senna*; præſcriptio ℥ß. pro doſi; e. g.

℞. *Fol. Sennæ ſine ſtip.* ℥ ij.

Crem. tartari ʒ ij.

Decoque in aquæ ℔ j. ad conſumptionem tertiæ partis;

℞. *Decoctum expreſſum*, & infund.

Paſſul. min. ℔ ß.

Decoque ad mollitiem, & adde

Syr. roſar. ſolut. ℥ vj.

M. D. S.

Paſſulæ laxativæ; 1. *cochlear. plenum ante cænam.*

Vel

℞. *Fol. ſenn. ſine ſtip.* ℥ ij.

Cinnam.

Gingiber. an. ℈ ij.

Aquæ endiv.

Vini opt. generoſ. an. ℥ vj.

Infunde per noctē manè bulliant ad conſumptionem tertiæ partis: Colaturæ adde

Prun. enucl. Ungar. N. xx.

Decoquatur cum

Sacchari ℥ ij.

ad conſiſtentiam ſyrupi; adde

Aquæ cinnam. ℥ ß.

Syr. roſar. ſol. ℥ ij ß.

D. S.

Pruna laxativa.

De prunis his laxativis ante cœnam aſſumat patiens tres vel quatuor, juxta THONERUM *Obſ.* 2. *l.* 4. Vinum paſſulatum ſimiliter egregium eſt delicatulis, quod alvum adſtrictam blandè educit; item *Vinum paſſulatum laxativum Timæi in Epiſt. l.* 3. *Epiſt.* 26. *p.* 624; ad cujus imitationem MEIBOMIUS ſequenti modo præſcribit;

℞. *Paſſul. min.* ℥ ij.

Fol. ſenn. ſine ſtip. ℥ j.

Cynnam. ʒ ij.

Inciſis & contuſ. affundit ℔. iij. *vini* per horas 24. de Colatura propinat ante cœnam bonum hauſtum.

Ipſe ſæpè ad hujus imitationem præſcribo *Decoctum paſſularum cum ſenna*, quod ex *Diſſ. de Dolore hypochondriaco* notum eſt; vidi egregios effectus; e. g.

℞. *Paſſ. min. contuſ.* ℥ iß.

Conquaſſentur in mortario, ut fiat paſta, coque in

Aq. comm. ℔ iij.

Colaturæ ferventi ℔. i ß. ad ℔. ij. infunde

Fol. ſennæ ſine ſtip. ʒ iij

Flor. violar. p. iij. vel *ſem. aniſi* ʒ ij.

Stent in loco calido per noctem; manè ℞. Colatur;

D. S.

Potio laxativa.

De quo capiatur hauſtulus pro libitu manè, præprimis in hypochondriacis, hyſtericis, affectibus melancolicis, & blandè ſtimulat.

Facit huc ſerum lactis probè depuratum, quod in febribus, tàm ardentibus & malignis, quàm hipochondriacis & ſcorbuticis, ſi alvum habent obſtructam, (id quod fit ex ſucco pancreatico nimis auſtero & acido coagulante fæces) ac ſimul phlogoſi ac æſtuatione laborant, aliiſque in caſibus ad alvum ſuaviter laxandam conducit. Ratione nitroſitatis ſuæ, in alcali volatili oleoſo fundatæ, temperat egregiè ſucci pancreatici vitioſum acidum, plus minus auſterum, ac demulcet acrimoniam ſalis ſcorbutici, ſimulque emollit fæces, ſive ſolitariè uſurpetur, ſive, ſi fuerit debilius, cum ſyrupo Roſarum ſolutivo adhibeatur, ſive infuſione & ebullitione aliquali tamarindorum magis gratum & laxativum reddatur; ſicque potus erit appropriatus in obſtructione alvi febrium ardentium & ſcorbuticarum.

Nota: aliàs quoque ſunt Decocta vel juſcula pullorum, imprimis in quibus herbæ emollientes, v. g. folia malvæ, herb. parietariæ, violaria, mercurialis & ſimilia ebullierint: qualia Decocta ſucceſſivè uſurpata ſimiliter blandè alvum ſubducunt: vid. Decoctum emolliens ex radice althææ HORSTII *Obſ. p.* 272. M. A. N. C. *Ann.* 3. *p.* 372. BARBETTE, & HARTMANNUS: loco quorum etiam recipi poteſt:

℞. *Rad. althææ* ℥ j. ad ℥ ij.

Herb. malvæ vel *branchæ urſin.* M. j.

Paſſ. minor. ʒ vj.

Coqu. in ſ. q. *aquæ*;

Colaturæ ℔. j. vel ℔ j ß. adde

Fol. ſen. ſine ſtip. ʒ ij. ʒ iij. vel ℥ ß.

Cremor. tartari ʒ i ß.

Stent per noctem, blandè ebulliant ad diſſolut. *tartari*, manè iterum coletur; Colaturæ adde

Syrupi de ſpina cervin. ℥ j. pro libitu, q. ſ.

M. S.

Potio laxativa.

Eſt emolliens blandum, ſucceſſivè alvum ſtimulat. Item Decoctum de Ficubus Maſſilienſibus ſeu quibuſcunque aliis ſimiliter alvum ſubducit, imprimis ſi decoquantur in potu ordinario ſeu Decocto hordei ſimplici. Fiunt etiam conſervæ laxativæ violarum & roſarum elegantes; quando loco ſacchari his additur manna electa Calabrina, & flores recentes violarum & roſarum cum hac conjuunguntur in conſervam, quæ mixta cum pulpa paſſularum & tantillo cremoris tartari, blandiſſimè & ſuaviter alvum ſubducunt. Quod ſi duriores fæces, aut copioſus mucus, aut viſcidus, aut pituita vitrea inteſtina incruſtarit, & alvi obſtructionis fuerit fomes, nil melius eſt gummate ammoniaco & galbano, in vehiculo appropriato diſſoluto, ſive ſolo, ſive ſtimulo laxativo acuato, v. g.

℞. *Aq. menthæ* ℥ j.

Gum. ammon. acet. ſol. ʒ j.

Syr. roſar. ſol ℥ ß.

M. pro *duob. doſibus*, S.

Potiuncula laxativa ad 2. *vices.*

Hæc Potio in duas partes diviſa ſit; mirabiliter diſſolvit mucum & evacuat; ſi verò contumacior ſit alvus, acuetur hæc potio ſtimulantibus. Ubi ergò mucus tenax, in iis præſcribo talem formulam:

℞. *Aq. Menth* ℥ j. vel ℥ i ß.

Cinnam. ʒ ß.

Gum. ammon. acet. ſol. gr. xv. vel ℈ j. uſque ʒß.

Tartari vitriol. g. vj. viij. ℈ ß. ad gr. xv.

Scamm. ſulphurat. gr. ij. vel iij.

vel *hujus & extr. troch. albana.* an. gr. j.

Syr. de pomis, vel. *roſat. ſolut.* ℥ ß vel. ℥ j.

M. S.

Potiuncula laxativa.

Inſigniter mucum viſcidum educit. In mollioribus ſubjectis gummi ammoniaci ſufficit.

Tandem ſalina & tartarea remedia, ut cryſtalli & cremor tartari, vel ſolus ad ʒ j. in juſculo feruido, præſertim in quo herba quædam emolliens priùs decocta fuerit, propinatus; vel cum granis duobus ſcammonii ſulphurati vel extracti trochiſcorum alhandal acuatus; item horum loco etiam ipſum ſal eſſentiale tartari an. ʒ ß. ad ʒ j. uſurpatum uſque ad ʒ ij. in vehiculo calido, vel ſolum vel dicto modo acuatum, aut etiam tinctura tartari legitimè per ſpiritum vini parata pro ſenibus. Gravioribus & contumacioribus in malis ad Mercurium vivum poteſt fieri confugium, ad ℥ ij. vel iij. pro una vice, vel in juſculo carnis pinguiore, vel in oleo amygdalarum dulcium propinatum: vid. M. A. N C. *Ann.* 3. *Obſ.* 225. & 315. Vel alii laudant Vinum, in quo mercurius vivus per menſem in loco tepido fuerit infuſus, intercedente crebrâ agitatione, aut aliquamdiu ebullierit; quod Vinum, relicto mercurio, non tantùm lumbricos enecat, ſed inſigniter alvum, etiam pertinaciſſimam, reſerare dicitur, ſi ad cochleare unum vel alterum propinetur. In deſperatiſſima alvi obſtructione, irritis aliis, mirabile quidem obtinet aurum fulminans non adeò exactè edulcoratū, à gr. vj. vij. vel viij ad x. uſq; cum extracto hellebori nigri in pilulas redacto: nam tales pilulæ ex auro fulminante ceu extremum commendantur præſidium; Conf. ROLFINCCIUS *in Chym. pag.* 339. Vel

℞. *Syr. roſat. ſolut.* ℥ ß.

Aurifulmin. gr. [illegible]ij.

Troch. alband. gr. j.

M. S.

Succus aperiens pro una vice.

Sanè

Sanè in adulto quartanario ex gr. v. auri fulminantis, cum nitro antimoniato ante paroxyſmum propinati, effectũ ſuanis laxationis obſeruaui Nitrũ antimoniatũ torpida irritat inteſtina; ut facilior fiat excretio, & reſpectu talis nitri adjuncti aurum fulminans mira præſtat in hoc affectu. Quoties itaque animus eſt, hoc aurum fulminans loco laxatiui porrigere, non nimis edulcorandum, ut ſapor ſalinus aliquantiſper remaneat: nam quò magis eſt edulcoratum, eò magis eſt diaphoreticum; vel quò minus edulcoratum, eò magis catarcticum: Item hoc aurum fulminans in affectibus infantum inteſtinalibus, in ſpecie flatulentis, cum torminibus conjunctis, eſt optimum remedium: Deinde & hoc ſingulare eſt, quod in adultis fęces nigerrimo colore inficiat, tàm aurum fulminans, quam auri cum ſpiritu ſalis ſoluto. Fortiora enim purgantia minus conueniunt in pertinaciori & fatali alui obſtructione, ne irritando inteſtina, horum ſpaſmos doloroſos & tormina excitando, malum exaſperetur; undè cautiſſimè in talibus caſibus tractentur purgantia, ne præpoſtero horum, præſertim acriorum, uſu inteſtina magis contrahantur & excrementa indurentur, ac ex continuata irritatione doloroſa ægri in morbum iliacum adducantur.

Externè quæ applicantur, ſunt primariò quidem, uti notum eſt, Clyſmata, eaque ex emollientibus & lubricitantibus parata, quæ nota ſunt omnibus: v. g.

♃. *Herb. althææ,*
Chamomill.
Melil.
Malvæ an. M ß. vel M j.
Rad. lil. albor. ℥ i ß.
Sal. tartari ʒ j. ad. ʒ ij.
Coque in *aqua ſimpl.* vel *ſero lactis caprill.*
Colaturæ ℥ ix adde
Salis gemm. ʒ j.
Ol. lil. alb.
Mell. roſat. an. ℥ j. vel ℥ i ß.
M. pro Clyſmate emolliente in induratis fęcibus tepide injiciendo.
D. S.
Clyſter emolliens.

Injecto Clyſmate æger aliquamdiu lateri dextro incumbat, ut feratur uſquè ad inteſtina.

Vel

♃. *Herb. Malvæ,*
Melil. an. M. ij.
Rad. althææ
Lil. alb. an. ℥ ß.
Coque in ſ. q. *Aquæ ſimpl.*
Colatur ℥ ix. adde
Electuar. benedict. laxat. ℥ j.
Ol. ſem. lini
Rapar. an. ℥ ß.
Vitell. ovi n. j.
M. pro *Enemate*, S.
Clyſter 2. *emolliens*

Virtutem irritandi inteſtina torpida obtinet quoque mel inter Clyſteres aſſumptum, ſive ſimplex ſiue compoſitum: v. g. Mel rutaceum, roſaceum, mercuriale, & ad imitationem mellis etiam manna Calabrina, ſicuti enim apes ex floribus optimis ſuccum eliciunt, eumque transformant in mellis conſiſtentiam, ita à calore Solis ex floribus & foliis præſtantior ſuccus in aerem elevatur ſub forma roris cujuſdam, qui deinceps, cum ſucco tranſudante incorporatus & à frigore coagulatus in foliis arborum reperitur ſub forma Mannæ.

♃. *Spec. emoll.* M. iij.
Flor. ſamb. M. i.
Coqu. in ſ. q. *lactis bubuli:*
Colatur. ℔ j. adde
Mell. Mercurial. ℥ iij.
Vitell. ovor. num. iij.
Miſc. pro *Enemate pro duabus vicibus.* S.
Clyſter emolliens

Vel ſola Clyſmata ex lacte bubulo cum melle & ſaccharo, pro ſcopo laxativo injecta, ſufficiunt.

Superiùs dixi; quod internè conveniant paſſulæ in alui obſtructione: ad eandem imitationem ſunt, qui decoquunt paſſulas in jure vituli, & colaturam Decocti inſtar enematis injiciunt cum laudabili effectu. Item ſi ea nephritide vel ſimili affectu aluus obſtructa ſit, Clyſteres emollientes terebinthinati perquàm ſunt proficui: item clyſmata ex ſolo oleo expreſſo ſeminis lini, item ex oleo ſeminis rapi, ſunt admodum experta: v. g.

♃. *Ol. expreſſ. ſem. lini,*
Rap. an. ℥ iv. vel v.
Dia-coloc. Quercetan. ʒ vj. vel ℥ i. ad ℥ i ß.
M. pro *Clyſmate*, in aluo contumaciori egregio, aliis irritis, S.
Clyſter emolliens.

Sanè PRÆVOTIUS alui ſegnitiem gravem ſolo oleo communi benè maturo, ad lib. j. per Clyſterem injecto, levauit: Sic RULANDUS *in Theſ. Pract. Cent. 4. Obſ. 99. p. 233.* exemplum habet alui per tres hebdomadas obſtructæ, ita ut nullis neque clyſmatibus neque ſuppoſitoriis moveri poſſet, tandem injectis ſingulis horis ℥ jv. olei olivarum, alvus emollita, & multa ſcybala rejecta fuerunt: Sic idem RULANDUS *c. 9. Curat. 53.* quendam ruſticum, qui ſimiliter ob ſcybala indurata aluum habuit obſtructam, curauit per clyſma ex oleo ſeminis lini ad ℥ v., quod injectum nunc ſolum, nunc cum ʒ ß. trochiſcorum alhandal, egregiè aluum obſtructam curavit: e. g.

♃. *Ol. rapar.* in quo ʒ j. *trochiſc. alband.* ebull. ℥ viij.
adde
Vitell. ovi n. j.
Mell. roſac. ℥ j.
Miſc. pro *Enemate*. S.
Clyſter. emolliens

Ubi autem Emollentia hæc pro ſolvenda aluo non ſuffecerint, his præmiſſis, ad alia quædam paulò acriora accedendum erit; & quando jam metus eſt induratarum fęcum, egregium eſt ſal gemmæ, quod à ʒ ß. ad ʒ j. uſque ad ʒ i ß. vel ʒ ij. clyſteribus additum, quaſcunque fęces induratas potentiſſimè reſolvit & fluxiles facit; nihil namque magis emollit fęces duras, ac inteſtina ad eorum expulſionem irritat, qnàm ſal gemmæ. FORESTUS *l. 21. Obſ. 5.* optimè in fęcibus induratis à ʒ j. ad ʒ ij. cum Decocto emolliente ſimplici uſurpavit: Sic LINDANUS commendat in obſtinatiſſima alui obſtructione, ſi fit clyſter vel enema ſolummodo ex juſculo carnis cum melle, cui addatur ſal gemmæ à ʒ ß. uſque ad ʒ ij.

♃. *Herb. Chamom. cum flor.* M iij.
Flor. ſamb.
Verbaſc. an. M. j.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.*
Colaturæ ℥ ix. adde
Sal gemm. ʒ j.
Mell. roſ. ℥ j.
M. pro *Enemate*, S.
Clyſter emolliens. Vel
♃. *Decoct. emoll.* ℥ ix. ad. ℔ j.
El. benedict. lax. ℥ j.
Salis gemm. ʒ j.
Mell. roſat. ℥ ß.
M. pro *Enemate*, S.
Clyſter emolliens Vel
♃. *Spec. emoll.* M. ij.
Stercor. vvill. ℥ j.
Coque in ſ. q. *aquæ*
Colaturæ ℥ viij. adde
Sal. gemm. ʒ i ß.
Vitell. ovi. n. j.
Mell. mercurial. ℥ i ß.
M. f. *Enema*, S.
Clyſter emolliens.

Ubi flatus ſimul adſunt, clyſteribus addi poteſt
Ol. deſtill. cumini,
Carvi an. ℈ ß.

Quod ſi ſal gemmæ uon ſufficiat, commodiſſimè in Clyſteribus incoquitur, vel pulpa Colocynthid. in nodulo ligata; vel etiam trochiſci alhandal. v. g.

♃. *Decocti parietar.* vel *emollient. ex Melil. chamom. & violar.* ℥ viij. vel ix. in quo ebulliant
Tulpæ colocynth. in nodul. ligat. ʒ j.
adde
Salis gemm. ʒ i ad ʒ ii.
El. benedict. laxat. ℥ i.
M. f. *l. a. Clyſter*, S.
Clyſter ſtimulans.
Vel
♃. *Spec. emoll.*
Carmin. an. M. j.
Tulp. coloc. in pet. lig. ℈ ii.

Co-

Coque in *aqua ſimplic.*
Colaturæ ℥ ix. adde
Salis gemm. ʒ j.
El. benedict. lax. ℥ ß.
M. f. *Enema*, S.
Clyſter ſtimulans.
℞. *Herb. mercurial.*
Parietar. an. M. j.
Pulp. coloc. in pet. lig. ʒ j.
Coque in ſ. q. *aquæ*:
Colaturæ ℥ ix. adde
Mell. mercurial. ℥ j.
M. pro *Enemate*, S.
Clyſter ſtimulans. Vel
℞. *Flor. chamomill.*
Melilot.
Violar.
Verbaſc. an. M. j.
Pulp. colocynth. in pet. lig. ℥ ß. ad ℥ j.
Sem. lini ʒ vj.
Coque in *aqua ſimplic.*
Colaturæ ℥ viij. vel ix. adde
Salis gemm. ʒ j.
El. benedict. laxat. ℥ ß. ad ℥ j.
M. f. *Enema*, S.
Clyſter ſtimulans.
Addi etiam poteſt *vitell. ovi* N. j.

Sed obſervetur: quod in his, ubi acria ſtimulantia, ut ſal gemmæ, colocynthis &c. ingrediuntur, oleoſa & mucilaginoſa omittenda ſint; olea enim obtundunt ſalinam acrimoniam, & ſic non poſſunt incidere & ſtimulare. Vel ubi Colocynthis non eſt ſufficiens, tanquam ad ultimũ, ad antimonialia, eſt confugiendũ, ſi ſcilicet loco colocynthidos ʒj. croci metallorum Decocto ſuperiùs dicto emollienti incoquatur; nam hoc extremum eſt remedium; cujus uſum crebriorem factum videbitis *in Obſ.* RIVERII, qui aliquot habet exempla Decocti in Clyſteribus admodum feliciter; Vel quod magis approbem, Infuſum fiat croci metallorum, cujus ℥ iij. aut jv. Decocto emollienti jam facto admiſcentur, & ſic conjunctim injiciuntur, additis ſimul reliquis convenientibus. Formula ſit hæc:

℞. *Decoct. emoll. uſit.* ℥ v. vel vi.
Infuſi croc. metallor. ℥ ii. vel iii. ad iv.
Salis gemm. ʒ i.
Elect. benedict. laxat. ℥ j. ad ℥ i ß.
M. f. l. a. *Clyſter*, feliciter ſtimulans, S.
Clyſter ſtimulans.
Loco infuſi talis ex tempore poteſt *ſyrupi emetici* ℥j. ad ℥iß. addi; feliciter enim ſtimulat.
Vel: ℞. *Spec. emoll. uſit.* M. ii.
Croci metall. in pet. lig. ʒ i. ad ʒ i ß.
Coque in ſ. q. *aquæ* ad ℥ x.
Colaturæ adde
Salis gemm. ʒ i.
Elect. benedict. lax. vel *lenitiv.* ℥ i.
Miſc. pro *Enemate*, S.
Clyſter ſtimulans.
℞. *Decoct. ſcor. reg. antimonii* ℥ ix. ad ℔. i.
Salis ſarment. vitis ʒ i.
Elect. benedict. lax. ℥ i.
Mell. rutac. ℥ ß.
Miſ. pro *Enemate*, S.
Clyſter ſtimulans.

Cæterùm in Clyſmatum uſu ſpeciatim obſervandus eſt inteſtinorum ſtatus: ubi enim inteſtinorum motus deficit, & hæcce minus ſenſilia ſtimulum indigent, acria ſaltem ſtimulantia uſurpanda ſunt modò dicta: Curam videbitis ſub titulo Apoplexiæ & Paralyſeos. Ubi verò irritatis inteſtinis, indeque doloroſis eorum ſpaſmis, aut ubi aliàs ſuſpicio eſt inteſtina quocunque loco affecta aut irritata; ibidem contrahi arctiùs, & ſpaſmo affici, ibi ſtimulantibus & acrioribus malum exaſperatur: emollientibus & lenientibus ſaltem tunc inſiſtatur, etiam eadem ſubinde per os propinando.

Applicatis clyſmatis, ſi ulterior neceſſarius ſit ſtimulus, imprimis applicentur ſuppoſitoria, eaque multiplicia Communiter parantur ex ſale & melle, & cum pulvere radicis hellebori nigri; ſicut videre eſt in officinis Pharmaceuticis SYLVIUS *de alvo obſtructa c.* 11. §. 38. *ſeqq.* ſubminiſtrat, & omnibus præfert, ſuppoſitoria ex alumine, idque ad imitationem ANGELI SALÆ, qui in ſuis ſcriptis, & quidem *in Appendice pag.* 240. facit mentionem ſuppoſitoriorum ex alumine factorum, quæ ſuppoſitoria ſimiliter admodum commendantur à SYLVIO, uti dixi: ſive fiant ex aluminis rupei fruſtulo, in longum in formam ſuppoſitorii conciſo, & oleo amygdalarum dulcium, vel liliorum alborum illito: vel ſi alumen pulveriſatum uniatur cum tragacantha, in aqua liliorum alborum ſoluta, compingatur in ſuppoſitorium aluminoſum, in alvo adſtricta ſtimulanda admodum conducit. LINDANUS ex cocto melle atque ſale marino gemmeove parata commendat; ita quidem, ut in talibus ſuppoſitoriis, pro adultis quidem poſſit ſumi ℈ j. ad ʒ j. unà cum granis tribus vel iv. trochiſcorum alhandal, & ita fieri ſuppoſitorium acre: in parvulis verò loco trochiſcorum alhandal poſſunt ſumi ſpecies hieræ picræ Galeni, eæque cum pauca quantitate ſalis gemmæ permiſceri cum melle in ſuppoſitorium ſatis acre. Vel

℞. *Suppoſit. acut.* N. ij.
illinantur *oleo diacoloc.* S.
Suppoſitorium ſedis.
℞. *Pulv. jalapp.* ℈ j.
Salis gemm. ℈ ß.
cum ſ. q. *Mellis* ad debitam conſiſtentiam cocti f. *ſuppoſitorium*, S.
Suppoſitorium ſedis.

Cæterùm obſervetur, quòd, ut eò melius operentur Suppoſitoria & Clyſmata, iis præmittenda ſint medicamenta emollientia ſive lubricitantia & incidentia, per os, ne fruſtra iis irritetur alvus, & ſequatur, quod ſæpè fit, inflammatio inteſtini recti. Sub horum uſu ſit inſeſſus ſeu Balneum ex emollientibus confectum; ſub egreſſu verò è balneo uſurpentur etiam Unguenta externè abdomini illinenda, vel ſacculi ſimpliciter lenientes & emollientes, plus minus Anodyni, in lacte cocti, ubi nempè ſpaſmus &c.; vel in fæcibus durioribus vel inteſtinorum ſpaſmo, BORELLUS *Q.* 1. *Obſ.* 12. *ſeq.* laudat:

℞. *Fol. Malvæ*,
Alth.
Plantag.
Abſinth. an. M. j.
Flor. chamomill.
Melil. an. M. ß.
Sem. fœnugr.
Lini,
Cum. an. ℈ j.
Coque in *Vini Albi* q. ſ. uſque ad conſumptionem duarum partium, fiat *Fotus*, & poſt fotum ſequens inungatur Linimentum.

℞. *Ol. amygd. dulc.*
Violarum,
Lilior.
Roſar.
Chamomill.
Nardin. an. ℥ ß.
Adip. anſerin. ℥ j.
Ceræ q. ſ.
M. f. *Linimentum*: in quo diſſolvatur parum *Emplaſtri de baccis lauri*.

E contrà applicantur interdum unguenta acriora ſtimulantia ad concitandam vim inteſtinorum motricem labentem, ſive promovendum inteſtinorum motum periſtalticum, cum felle tauri, ſale gemmæ &c. acuata. Commendatur Zibethum umbilico innunctum: (obiter moneo, in colica hoc inunctum eſſe ſecretum:) præthereà Emplaſtrum ex felle tauri & colocynthide umbilico applicatum eſt egregium: Exemplum habet SCHENCKIUS *l.* 3. *Obſ. de Excrementis*, in puella, quæ per tres menſes non depoſuit alvum, curata tamen per tale Emplaſtrum, non omiſſis aliis. Item *oleum colocynthidos* per veſicam deſtillatum nobile & ſingulare quid eſt: Maceratur priùs in *aqua communi*, & deſtillatur; ſic prodit *oleum paucum*, cujus una alterave gutta umbilico illita, alvum ſatis ſtimulat: quod etiam faciunt extracta purgantium non nimis inſpiſſata, quæ cum oleo colocynthidos umbilico largiter illita alvum ſegniorem ſatis ſtimulant. In officinis proſtat Unguentum de Arthanita, quod malaxatum cum ſ. q. olei dia-colocynthidos Quercetani, & abdomini toti illitum, alvum optimè reſerat: D. MOEBIUS ad hoc, tanquam ad ſacram anchoram conſuetam, confugit, applicando ſupra umbilicum, quod etiam commendat CLAUDINUS

de

de Ingreſſu ad Infirmos l. 10. *c.* 2. Alii commendant tale Linimentum in alvi obſtructione:

♃. *Olei amygd. dulc. rec. expr.*
Pingui anſerin.
Butyr. Majal.
Ung. Dialthææ an. ℥ ij.
Salis gemmæ ʒ ß.
Spec. bieræ ſimpl. ℈ j. ad ℈ ij.
Colocynthid. gr. xvj. ad ℈ j.
Diagryd. gr. iv. vel v.
M. f. *Unguentum*.

Quod commendat, ut illinatur abdomini ad movendum alvum, SOLENANDER *Conſ.* 29. *ſect.* 3. *pag. m.* 306.

Vel

♃. *Unguent. de Arthanit.*
Martiat. an. ℥ j ß.
Pingv. anſerin. ℥ j.
Sal. gemmæ ʒ ß.
Diagryd. ℈ i. ad ʒ ß.
Cum ſ. q. *Olei arillor. ebuli* f. *linimentum*.

Conveniunt etiam linimenta opomphalia, inter quæ eſt Emplaſtrum ex felle tauri ſupra dictum, ſi nempè fiat ex felle tauri cum aloe hepatica, ſale gemmæ & modico ſcammonii; v. g.

♃. *Aloes hepat.* ʒ ij.
Fell. tauri ʒ j.
Scammon. ʒ ß.
M. invicem, optimè tere:
Cum ſ. q. *Butyri non ſaliti*, vel *pinguedin. porcin.* f. *Linimentum* molle; quo umbilicus inungendus, & ſi fortiùs agere velimus, plantæ pedum. Vel

♃. *Elater.* ʒ iij.
Scamm. ʒ j ß.
Extract. troch. alband. ʒ j.
Cum ſ. q. *Olei diacolocynth.* redige *in Linimentum*.

Qua ratione nonnulli etiam in alvi obſtructione commendant, ut plantis pedum applicetur Linimentum, factum ex oleo populeo, cum biera picra uſitata, quod alvum emollit & ſoluit. Sic

♃. *Teſtam. jugulandis*, imple cum *pinguedine anſerina*, applica umbilico, ſimulque abdomen illine eà. Item

♃. *Pomum aſſatum*: ſubige cum *pinguedine anſerina*, & abdomini illine.

Item pulpa pomorum Borsdorffianorum cum pauco croco ſubacta & abdomini toti inſtrata convenit quoque. De ſuppoſitoriis jam monui; Sunt qui dicunt, quod in deſperata alvi obſtructione nil melius ſit, quàm digitus intinctus oleo ſeminis rapi vel lini (quod oleo communi ſeu oleo olivarum melius in obſtructionibus alvi) immittatur ano; hinc enim potentiſſimè ſolvi aſſerunt.

Alii etiam ſunt modi, quibus juvantur alvo adſtricta laborantes, inter quos obſervatu dignum eſt exemplum, quod recenſet MEIBOMIUS *Tra. de uſu Flagrorum in Re Venerea p.* 7. de quodam Principe, qui non potuit alvum deponere, niſi priùs à ſervo flagellatus. Præterea tuſſis & ſternutatio ſimiliter adjuvant nonnihil excretionem alvi: ſic Platerus in Obſ. p. 210. habet exempla quorundam, qui ob duritiem excrementa ægrè potuerant per podicem excernere: his crebriorem tuſſim imperabat, ut beneficio iſtius tuſſis, diaphragmate moto infrà excrementa eliciantur. Fit nonnunquam, ut aut à podice nonnihil læſo, aut excrementis craſſioribus aut induratis, hæc hæreant, ut non niſi inſigni dolore poſſint excerni, uti etiam fit in hæmorrhoidibus, ut animi ſæpè deliquium patiantur ægri. In tali caſu idem imitandus venit PLATERUS, qui fomentat cum oleo, & ſimul imperat ſternutationem & tuſſim, & ſic feliciter alvi ſuppreſſionem tollit, & fæces retentas ejicit: Vid. *l. c. p.* 346.

Alvus nimis obſtructa interdum cauſa eſt, ut per alienas vias, & naturæ planè contrarias, ventriculum & gulam, ſurſum verſus ejiciantur contenta; ad quam Expulſionis inteſtinalis læſionem primariò refertur Illiaca Paſſio.

ARTICULUS II. DE PASSIONE ILIACA.

Iliaca paſſio eſt conſequens contumacioris alvi. Definitur, quod ſit motus periſtalticus inteſtinorum inverſus, ubi cum dolore circa umbilicum intenſiſſimo excrementa alvina motu retrogrado per os ejiciuntur, à contumaciori alvi obſtructione.

Diſtinguitur ab excretione illa per alias vias de novo apertas facta, v. g.

1. Per umbilicum apud SCHENCKIUM *l.* 3. *Obſer.* 4. *&* 5. *ſub titulo*: *ſtercora alieno loco excreta*.
2. Per fiſtulas ex inteſtinis perforatis, *Obſerv.* 6. *apud eundem*; & penem cum urina *Obſ.* 7. *citati Autoris*: ſimile apud BORELLUM *c.* 3. *obſer.* 16. & HILDANUM *Cent.* 1. *obſerv.* 74.
3. Ulteriùs mulieribus quibuſdam per naturalia, v. g. *Obſer.* 8. per ulcus veſicę & inteſtini recti; *Obſerv.* 10. per partem pedis ſuperiorem *Obſer.* 11. SCHENCKIUS *l.* 3. *p.* 293. *Editionis in folio*.

Quando ergò alvus ita obſtruitur, ut per ſuperiora ejiciantur excrementa, vocatur Ileos ſeu morbus Iliacus, Convolvulus & Chordapſon, quod tenue inteſtinum tactu deprehendatur convolutum inſtar chordæ, cujus cauſa rectè dicitur motus inteſtinorũ periſtalticus inverſus; ita ut reverà id, quod eſt vomitus in ſtomacho, hoc eſt iliacus morbus in inteſtinis. Nam quando incipit talis inverſio motus periſtaltici in pyloro, fit vomitus; quando verò incipit motus iſte periſtalticus inverſus in quodam loco inteſtinorum, in ſpecie in fine ilei circa principium coli, ubi propter valvulã frequentior eſt ſedes ilei morbi, tũc fit morbus iliacus.

Eſt enim unus continuus tractus ejuſdem ſubſtantiæ ſimiliter connexę, à ſummitate œſophagi uſque ad extremum podicis hiatum: totus tractus eſt una ſubſtantia mebranacea, fibris circularibus nerveis, obliquè tamen incedentibus compoſita, quę ſubſtantia nunc eſt amplior, nunc anguſtior: amplior eſt, dum conſtituit ſtomachum, anguſtior eſt, ubi œſophagum & inteſtina, in ſpecie colon & tenuia, efficit. Undè ſicut in ſtatu naturali unus continuus eſt motus à ſummitate œſophagi uſque ad podicem, quo ingeſta ſucceſſivè motu periſtaltico naturali protruduntur, ita ſi quodam in loco invertatur hic motus, ut fiat contrario modo ſurſum verſus, tunc oritur excretio contentorum per ſuperiora, non per podicem; quæ excretio interdum eſt vomitus, ſi incipiat motus periſtalticus inverti à pyloro; hinc etiam, ſi iſte motus periſtalticus inverti incipiat circa inſertionem ductus pancreatici & cholodochi, in ſpecie oriri ſolet cholera; ſi verò motus hic inverti incipiat in ileo, ſeu alio quodam inteſtinorum loco, eſt ileos, ſive locus inverſionis motus periſtaltici ſint inteſtina tenuia, ſive ſint craſſa. Nam & interdum podex ſive extremum inteſtini recti, eſt locus, ubi incipit talis inverſus motus; qua ratione non tantummodò clyſteres alvo injecti, ſed etiam ſuppoſitoria per os denuò rejecta fuerunt, exiſtente tunc ſimul valvulâ coli vel rupta, vel exeſa, vel relaxata, vel alio modo irritata; quando ſcilicet hic motus inverſus incipit ab extremitate coli: frequentiùs tamen in ileo magis convoluto, & in quo magis viget motus periſtalticus, ſedes hujus morbi eſſe ſolet ſpeciatim eo in loco, ubi inſeritur inteſtino colo.

Reverà igitur ileos complicatus affectus eſt: nempè ex pertinaci alvi obſtructione, & motu inteſtinorum periſtaltico inverſo, vel naturaliter impedito, adeò, ut quicquid motum naturalem periſtalticum ſiſtere, vel potiùs impedire, & è contrà irritando ad motum præternaturalem inverſum cogere poteſt, cauſa ſit ilei; & vice verſa ſequuntur etiam hæc duo ſe mutuò, & nunc ex alvo obſtructa irritantur inteſtina, ut ex contractura fibrarum ſequatur inverſio motus; nunc ex irritatione contrahuntur fibræ, ſicque tollitur naturalis inteſtinorum progreſſivus motus, & è contrà præternaturaliter ſurſum invertitur eorum actio.

PARS AFFECTA.

Subjectum ſeu *Pars affecta* ſunt inteſtina, nunc tenuia nunc craſſa, nempè ileon, jejunum, Colon &c. Veteres quidem crediderunt tenuia hic ſaltem affici: attamen contrarium teſtatur experientia, dum coli reliquorumque inteſtinorum diverſi loci paſſim inflammati in cadaverum ſectionibus obſervantur, licet ſæpè ileon, & poſt principium coli, ſit ſedes partis affectæ: primariò tamen eo in loco eſt pars affecta, ubi motus periſtaltici eſt inverſio; nam inteſtinum rectum fœtui in utero prorſus occluſum, & quidem intus, paſſionem hanc intuliſſe diebus plùs minus 8, obſervavit JOHANNES POSTHIUS: vid. *Obſer. Anatom. in anatomiam Realdi Columbi p. m.* 52. Facilè quoque fieri poteſt, ut per conſenſum afficiatur meſenterium & aliæ vicinæ partes. Siſtitur & invertitur naturalis hic motus, & præternaturalis infertur, nunc vitio contentorum, nunc vitio inteſtinorum: Illorum collectorum, vel retentorum induratorum

torum ac inteſtina infartientium ; Horum vel inflammatorum , vel gangrænatorum , vel ingreſſorum mutuò, vel coarctatorum , vel ulceratorum , vel hernia translocatorum, vel convulſorum &c. His nempè cauſis quibuſvis irritantur inteſtina , plús minus ſiſtitur motus contentorum deorſum , undè alvus obſtructa , & provocatus motus contentorum ſurſum inverſus , unde ileus morbus.

C A U S Æ.

Cauſa motus talis compreſſi vi ſeu *periſtaltici inverſi* eſt irritatio quæcunque inteſtinorum , in certo quodam eorum tractu, ita tamen , ut inteſtinum irritatum non poſſit benè deorſum verſus moveri ; quando enim irritatur in quodam loco inteſtinum naturaliter , ſucce ſivè magis magiſque deorſum verſus deprimitur undè , ſi ex quacunque cauſa aliquod impedimentum adſit ; quod motum inteſtini irritati inferiora verſus cohibeat moleſta verò irritatio nihilominus continuet , neceſſariò fibris contractis motus ſurſum verſus excitatur; exemplũ fit de ferci minibus conficiendis.

Cauſa ergò *proxima* inteſtinorum affectorum *formalis* eſt ſpirituum animalium impetus , motum iſtum concitans: *Materialis* eſt contumax eorum obſtructio, quam inſequitur diſtenſio ab urgentibus & comulatis fæcibus , qua facta ſpiritus animales concitantur, & fibroſæ inteſtinorum portiones irritantur ad motum inverſum , uti ventriculus ob nimiam repletionem vomitiones inſtituit.

In ſpecie *cauſæ occaſionales* irritantes , excrementorum tranſitum per inteſtina plus minus impedientes , ſunt variæ HILDANUS *Obſerv. Cent. 1. obſerv. 61.* aſſerit , quod præcipua cauſa ſeu radix Ilei conſiſtant imprimis in fine inteſtini Ilei circa cæcum , & in principio coli , ubi eſt valuula , & quod coacervatio & induratio ſcybalorum in dicto loco , & conſequenter anguſtatio & continua ſtimulatio inteſtini , ſit cauſa frequentior illiaci morbi : quibus accedunt quæcunquæ anguſtationes præternaturales in dicto loco : hinc c. h. ex ſcirrho & ulcere cancroſo in cæco, quod ileum oppleverat ut nil ad colon penetrare fuerit , hunc affectum obſervavit ; Sic etiam NICOLAUS FONTANUS *in Conſiliis & Reſponſis p. 84.* poſt iliacam paſſionem lethalem obſervat materiam induratam & quaſi lapidoſã ſine ullo voluulo circa inteſtinum cæcũ pertinaciter adhærentem, illudque ita extendentem , ut extrahi non potuerit , Herniã ſubſequitur iliaca paſſio , niſi hernia inueterata adſit, & exitus major ; in omnibus enim herniis eſt obſtructio alui . Quando ergò diù morantur excrementa, aceſcunt, & acidum auſterum inteſtina conſtiringit, eorum membranas vellicat, undè motus inverſus periſtalticus: per adhibita ligamenta autem inteſtina ad ſitum naturalem redeunt . Quoties in ſequiori ſexu morbum iliacum obſervare contigit , herniam vel umbilicalem vel inguinalem adeſſe , tutò ferè prædicere poſſumus , & nunquam fallit , quamvis ob exilitatem patiens ipſæ non obſervare ſoleant : vid. M. A. N. C. *ann. 8. obſervat. 93.* : & quia non poſſunt expelli excrementa per inteſtina , in umbilico & ſcroto convoluta , hinc non ſine horrore ſurſum verſus excrementa eiiciuntur . Aſſumpta auſtera & ſimilia pertinaciter aluum occludentia etiam huc faciunt ; hinc ileos ex uſu nimio meſpilorum aut aliorum duriorum & auſteriorum obſervatus fuit . Ileon pertinacem ex uſu malorum cydoniorum nimio obſervavit ZACUTUS LUSITANUS *lib. ult. Prax. N. 2. Obſ. 2.*, curatum, aliis irritis, ſtercore vaccino recenti toti abdomini ter illito: *Idem l. c.* dolorem iliacum ex fæcibus induratis ob eſum copioſum auellanarum , per balnuem oleagineum & epoti omenti arietini liquefacti ℔ j. curatum : Pariter *l. 2. Medic, Princ. Hiſt. 97. obſ. 16*, ex pyrorum crudorum ingurgitatione nimia obſtructis inteſtinis voluulum obſervavit. FORESTUS *l. 21. Obſ. 23.* deſcribit ileum ab arſenico ſumpto propter hujus corroſivam irritationem , per oleũ amygdalarum dulcium , concitato vomitu, curatum. Obſervata quoque fuit inflammatio & ileos, ſi ægri poſt nimium motum, calorem , & ſudorem, ingurgitarunt frigida, & eſt interdum lethalis. Ulcera pariter inteſtinorum corrodentia, impediendo motum periſtalticum, huc pertinent: hinc rectè KERKRINGIUS *ſpicil. obſ. 42.* iliacam paſſionem interdum ab ulceribus inteſtinorum gravioribus cum inflammatione potiùs , quàm eorum intorta convolutione , oriri aſſerit. Ulteriori itidem conſiderationi relinquo , quod PEYERUS *de Inteſtinorum glaud. pag. 79.* affirmat , interdum lympham in plexu quodam glandurarum inteſtinalium auſteriorem & ſtypticam factam, pertinacem ſtricturam efficere poſſe. PANAROLLUS *in Pent. I. Obſervat. 50.* quatuor habet ſpecies ilei à diverſitate cauſarum differentes : *primam cauſam* dicit eſſe herniam : *ſecundam* vult eſſe convolutionem inteſtinorum: *tertiam* dicit eſſe adſtrictionem inteſtinorum (quæ tamen non procedit) præſertim ilei ad inſtar farciminis lucanicæ: & *quartam* vult eſſe deſcenſum inteſtini unius in cavitatem alterius.

Examinemus has cauſas . Vulgaris eſt perſuaſio , convolvi inteſtina ; unde RIOLANUS dicit : Volvulum inſtar digiti complicari Verùm iſta convolutio inteſtinorum eſt falſa ; hypotheſis enim nondum eſt pro vera agnita , quod inteſtina ita convolvi queant : quamdiu enim ea meſenterio adhærent , impoſſibilis eſt talis convolutio , demonſtrante hoc ipſum HELMONTIO *in Tr. de flatibus* , ubi acutè RIOLANUM refutat . unde nata hinc appellatio volvuli , quando ileos dicitur *volvulus à volutatione* , eſt abſurda . Nec quenquam offendat , quod hinc indè apud Autores, etiam Barbettum , fiat mentio inteſtinorum conuolutorum , per anatomen in iliacis obſervatorum nam arbitror, ſubeſſe tum ſemper gangrænam inteſtinorum , in qua corrugari invicem ac complicari ſolent , & ita apparenter convolvi videntur inteſtina ; hinc RIVERIUS *Cent. 3. Obſerv. 26.* notat paſſionem iliacam lethalem , in qua ileum tribus complicationibus convolutum & complicatum, & quaſi compactum in unam maſſam circa finem illius , & tota hæc portio gangræna affecta fuit : vid. egregius Diſcurſus in KERKRINGII *ſpicil. anat. Obſerv. 42. pag. 95. & 96.* ubi iliacam paſſionem ex ulceribus inteſtinorum & inflammatione refert.

Verùm deſcenſus inteſtini unius in alterum , ſive ſuperioris in cavitatem inferioris , ſive ingreſſus inferioris in cavitatem ſuperioris, eſt ſatis frequens , & *in Praxi à* SYLVIO aliquoties obſervatus: vid. *l. 1. Prax. c. 15. §. 18. & ſeqq.* Duæ ſunt cauſæ , ſecundùm SYLVIUM , inflammatio , & ingreſſus inteſtini in aliud (deſcenſus à ſuperiori in inferius inteſtinum incurabilis eſt : herniæ ſubindè etiam ingreſſum ejuſmodi excitant in colica .) Cauſa huiuſmodi ingreſſus ſunt ſubindè flatus , diverſimode inteſtinum tenue diſtendentes , quo fit , ut in uno loco magis dilatetur inteſtinum, quàm in altero, cum nimio motu , & inordinata jectigatione corporis ægri in lecto : ægros nempè , dicit SYLVIUS in torminibus ſolere ſe variè contorquere , & corpus ſuum variè mutare & agitare ; hac corporis violenta contorſione & agitatione facilè fieri, ut inteſtinum à flatibus diſtentum admittat partem iſtius inteſtini flatu non diſtenti , & propter anguſtiam loci fieri, ut ſe invicem ineant , & ita ſe mutuò ingrediantur ; undè neceſſariò impeditur motus naturalis ; & quia mutuus hic ingreſſus cum dolore eſt , infert motum periſtalticum inverſum ; in ſpecie in morbis inteſtinorum doloroſis, in convulſivo ſpaſmo inteſtinorum , facilè mutuò introeunt ; uti non rarò convulſio infert obſtructionem, ita non rarò colica convulſiva , maximè ſcorbutica, ileon infert, quæ colica eſt frequentiſſima, & oritur vitio inteſtinorum convulſivo & conſtrictivo, à quo clauditur alvus : vid. DRAWIZIUS *de Scorbuto* , qui urget has convulſiones & ſpaſmos convulſivos inteſtinorum. Et ſanè ingreſſus hic mutuus inteſtinorum eſt frequentiſſima veri ilei cauſa , cujus fiendi modum ocularitèr obſervavit PEYERUS *de gland. inteſtinor. p. 83.* Præter exempla SILVII etiam videbitis in SCHENCKIO *l. 3. Obſer.* factam mentionem ingreſſus inteſtinorum tenuium in ileo ad digiti longitudinem. item apud REALDUM COLUMBUM *l. 15. p. 487. Reanatom.* , BLASIUM , & PLEMPIUM *in Fund. Med. c. de meſenterio* , item HEINRICUM *ab Heer obſerv. 24. §. 4.* Ingreſſus hic inteſtini in inteſtinum ſemper habet ſubſequam alteram cauſam , inflammationem & gangrænam , atteſtantibus hoc *exemplis* quamplurimis *ſupr. cit.* Denique inflammatio inteſtinorum, & hanc ſubſequens gangræna, quatenus corrugat inteſtina , ſubindè dant affectum huncce lethalem ; conf. KERKRINGIUS *in ſpicil. anat. obſ. p. 42.* item BARTHOLINUS *in Ep. c. 4. Epiſt. 92. p. 529.* & *Epiſt. 93. p. 542.* ubi ingreſſum unius inteſtini in alterum habet . HELMONTIUM *Tract de flatib. §. 31.* inflammationem à fæcibus induratis dependere aſſerit ; dubium tamen eſt , utrum fæces producant inflammationem ? an inflammatio fæcum indurationem : nam vero non videtur ſimile , in ileo contentam materiam ita poſſe indurari , ut protrudi ab in eſtinis continuò motu periſtaltico agitatis nequeat . Itaque oriri primò inflammationem credibile eſt: deinde verò fæcum indurationem ob viam dega-

nega-

negatam; utut ſatis ſit probabile, in craſſioribus inteſtinis hoc facilè poſſe evenire: Anſam autem inflammationi præbent ſucci inteſtinorum præternaturaliter acidi, qui fracedine ſua ſanguinem, inteſtinorum ſubſtantiæ influentem, inquinant, inflammationeſque cauſantur; quo pacto forſan etiam ſubortum eſt contagium inferens ileum, teſte ALEXANDRO BENEDICTO *lib.29. c.8.* & OLAO BORRICHIO *in Epiſtolis Bartholini citatis*.

De inflammatione videatur in BARBETTE *Chirurgia p.*198., quæ ſi ſequitur volvulum talem ex ingreſſu, fieri aliter nequit, quàm ut ſeſe jungat febris aliqua; quam ſi vul neranam quis vocitaverit, à vero non multùm aberravit. Nanciſcitur autem febris malignæ indolem, degenerante inflammatione in gangrænam & Sphacelum. Gangrænam ilei obſervavit CASPAR BARTHOLINUS: vid. *Cent.6. Hiſt.58. Hiſt.anat.* THOMÆ BARTHOLINI; item RIVERIUS *Cent.* 3. Inteſtinum rectum nigrum, & gangræna corruptum vidit etiam GUIDO PATINUS.

Dum hæ duæ cauſæ, nempe inflammatio & ingreſſus inteſtinorum mutuus, conſtituuntur cum SYLVIO, innuuntur ſaltem frequentiores cauſæ. Nam obſervavit etiam CASPAR BARTHOLINUS & POSTHIUS, uti jam dictum, Ileon ob inteſtinorum coalitum; quare & hic cohalitus obſtructionem & inſequentem inflammationem producere valet. vid. M. A. N. C. An.9. Obſ. 93, ubi exemplum adducitur, quod obſtructio & inflammatio in uno eodemque ſubjecto quandoque concurrant. Hinc Sennertus aliud Ilei & motus inverſi inteſtinorum genus obſervavit in hypochondriaco, qui ex hypochondriis crudos humores & craſſos evomuit, prætereaque integrum etiam Clyſterem, ſuperveniente epilepſia & cœcitate: In hoc ſubjecto neceſſe fuit, ut eroſa fuerit *valvula* dicta *Bauhini* in colo; aliàs impoſſibilis fuiſſet tranſitus Clyſteris: id quod ipſum forſitan factum eſt ab humoribus acribus inibi hærentibus.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna diagnoſtica*; eadem per ſe ſunt clara; quando nempe nil aut parum deſcendit per inferiora, hinc ſucceſſivè abdomen indureſcit & intumeſcit, ſuperveniunt murmura variique motus in abdomine; ſucceſſivè ægri nauſeant, ſæpeque percipiunt vomendi conatum, ſupervenit vomitus, primò quidem omnium ingeſtorum, ſucceſſivè recrementorum variorum flaveſcentium, & tandem per os contenta inteſtinorum excrementa, quæ aliàs per podicem eſſent excernenda, vomitu rejiciuntur; modò adeſt habitus fœtidus; interdum lipothymiæ; tormina itidem ſubindè crudeliſſima ægros vexant, & anxietates vix explicabiles eoſdem fatigant: tandem ſudor admodum frigidus ſyncopticus advenit: dolor abdominis interdum eſt intenſus, ut etiam clyſmata injecta interdum per os prodierint: adeſt interdum pulſatorius & ardens dolor in certo abdominis loco, ſi ſcil. adeſt inflammatio inteſtinorum; adeſtque ſimul ut plurimum febris lipyria, ubi nempe frigent extrema, interiora verò uruntur; ubi fæces vel prodeunt per os, vel imminent prodire: urina ſupprimitur, quod veſica in conſenſum trahatur: vires omnes langueſcunt, ſingultus ſupervenit, qui prodromus convulſionum & epilepſiæ, quæ huic tragœdiæ tandem finem imponit.

Imprimis autem hic notanda ſunt, quæ Ileum præſentem aut futurum eſſe, monſtrant. Et quidem imminentem ileum produnt: (1) Alvus pertinaciter ſuppreſſa, ita ut podex interdum intro retractus appareat, ut neque ſpecillum neque fiſtula clyſmatica intrudi poſſit, eſt prænuncius: (2) Inteſtinorum tenuium crudelia tormina: (3) Incipiens nauſea & vomitus: Quod ſi (4) ſuperveniunt ſingultus, ferè mors eſt in olla.

In fiente nonnunquam ſequitur aliqualis dejectio excrementorum tenuium & fluidorum; in facto verò nulla: Imminet aut jam adeſt in facto Ileo Vomitus frequens ſucci biloſi cum excrementitiis humoribus. Quando inteſtina craſſa, primariò colon, affecta ſunt, adeſt ſimul podex interiora verſus reſtrictus, ita ut ne fovea appareat, & tanta ſit anguſtia podicis, ut ne ſpecillum quidem introire poſſit; ſi podex autem liber eſt; tunc inteſtina tenuia ſunt affecta, magis tamen ſuperiora, ut jejunum; quādo magis nauſea & vomitus urgeat: ubi majores dolores circa regionem epigaſtricam eruciant ægros, ileon eſt affectum. Si jam adeſt inflammatio, patiens nec febrit, nec horrore concutitur, adeſt dolor in certo abdominis loco pulſatilis ac ardens, item febris lypiria, ſitis & ardor quaſi quidam ventriculi ſi jam adeſt ſphacelus, ceſſat dolor, ſæpiuſque adeſt ſudor frigidus, difficilis reſpiratio ob conſenſum nervorum, tandemque ſupervenit lipothymia, in nonnullis etiam epilepſia. Equidem & in colica interdum analoga ſymptomata obſervantur; quanta tamen hæc inter ſit differentia, videatur SENNERTUS *l.3. Prax.pag.* 247. *ubi de Ileo*; item RIVERIUS *in Pr. l.*10. *c.*2. Nam ſæpiùs gravior colica pro iliaco morbo à timedis Medicis habetur.

PROGNOSIS.

Quoad *Progroſin*: rarò evadunt Iliaci; omnis enim ileus eſt periculoſus & peracutus affectus, in quo plures intereunt, quàm convaleſcunt; unus tamen faciliùs curatur, quàm alter.

Qui tales ſunt ex inflammatione inteſtinorum, ut plurimum, ſi non ſemper, moriuntur: qui ex gangræna, ſemper eſt lethalis.

Ileos, ubi etiam ſtercoris vomitus ſupervenit, ut plurimum eſt exitialis, & à quo pauci convaleſcunt. Si tamen ex hernia ſuperveniat vomitus, non adeò deſperatus eſt, quàm ſi ex aliis cauſis: vid. præter SENNERTUM *in Pr.l.* 3. *ubi de Ileo pag.*248 M. A. N. C. *Ann.*2. *Obſ.* 25. *p* 370. *Ann.*6. *Obſer.* 44. & *Ann.* 8. *obſerv.* 93. utut etiam ileos ex hernia non ſine periculo ſit.

Qui ex ſcybalis eſt induratis, ſtel ex mutuo inteſtinorum ingreſſu, curari poteſt.

Si ingreſſus fiat per adſcenſum, curari poteſt; ſin verò per deſcenſum, eſt incurabilis, teſte SYLVIO.

Si ex uſu legitimo opiatorum ſuccedat quies atque ſomnus & doloris remiſſio, ſalva res eſt; ſi verò non, deſperata.

In ileo dolor iſte acutiſſimus ſubitò ſine cauſa manifeſta deficiens, gangrenæ inteſtinorum ſignum eſt.

Facit huc *Aphoriſmus* 10. HIPPOCRATIS *ſect.*7. *Ab Ileo vomitus, aut ſingultus, aut ſurditas, aut convulſio, aut deſipientia, malum.*

Si contingat cum ſtranguria, niſi febre ſuperveniente copioſior urina fluxerit, juxta HIPPOCRATEM *ſect.* 6. *aphor.*44. lethalis eſt; cùm juxta allegatum HIPPOCRATEM *ſect.*7. §. 3. febris convulſionem ſolvat: item ſi febris acuta cum parotidibus adſit: item ſi alvus citra cauſam manifeſtam fiat aperta: vid. TULPIUS *l.* 2. *obſerv.*4 & RHODIUS *c.* 2. *obſ.* 79.

Arabes quinque gradus Ilei conſtituerunt:

1. Periculoſiſſimus is eſt, quando ſtercus vomunt.
2. Si ſudor ex toto ſit fœtidus.
3. Cum ſpiritus, qui reſpiratione emittitur, eſt fœtidus.
4. Cum ructus eſt fœtidus.
5. Cum per alvum crepitus fœtidus exit.

De hujuſmodi Iliacorum fœtore, conf. PANAROLUS *Pent.* 3. *Obſer* 16.

CURA.

Quod attinet Curam, conſiſtit in eo:

1. Ut irritatio inteſtinorum ſiſtantur.
2. Ut excretio contentorum naturalis quacunque ratione promoveatur.

Undè prout cauſa irritans varia, & prout multipliciter alvus ſiſti poteſt, varianda ſubindè ſpecialis Cura.

Ea, quæ uſurpantur, ſunt tàm interna quàm externa. In genere, quoad multiplices iſtos ſcopos, adhuc obſervandum:

I. Ubi ſtercora dura adſunt, aut ubi ſaltem præſupponuntur talia, ibi nil agi poteſt, niſi hæc ipſa indurata clyſteribus priùs emolliantur: nam ſi diu nimis expectent ægri ſine præſidio, & ſtercora poſtmodum per ſuperiora ejiciantur, rarò, vel cum magna difficultate, evadunt. Teſtantur hoc non ſolùm cùre Foreſti l.21. Obſerv.22. & ſeqq. ſed etiam ruſtica, quæ cùm per quinque aut plures dies noctesque ex ileo omnia per ſuperiora rejiceret, nequicquam retinere poſſet, Clyſtere emolliente injecto ſervata eſt. Excretio igitur retentorum omni ſtudio promovēda venit.

II. In Ileo morbo, quæcunque purgantia fortiora, aut etiā leviter ſtimulantia, per os exhibentia, non conveniunt, niſi jam ſedata ſit omnis inteſtinorum irritatio, & hinc ortus motus eorum inverſus: nam ſubſiſtente irritatione, & durante aut imminente vomitu inteſtinali, purgantia quæcunque, tam lenia quam fortiora, ſemper evadunt vomitoria,

ria, & ita malum non leviter exaſperant. Per os igitur, quantum poſſibile eſt, fugienda ſunt ceu venena; revera enim motus iſte inverſus augetur, & vomitui ſtercorum, ſi non adſit, occaſio ſuppeditatur. Conf. SYDENHAM *Tr. de Meth. curandi Febr. p. 67. & 68.* qui admodum eſt elegans, quando dicit: quod non applicanda ſint purgantia niſi priùs reſtituto in integrum ventriculo, atque adeò ad motum naturalem deducto; quod veriſſimum eſt. Vid. JOEL *Prax. l. 4. Sect. 3. c. 6.* DRAWIZIUS *de Scorbuto, qui dolores cauſat. c. 8. p. 562.* M. A. N. C. *Ann. 2. Obſ. 238.* Atque hæc imprimis de ſtimulantibus per os intelligenda ſunt; quæ enim clyſmatum formâ iniicitur, tutiùs uſurpantur. Potiùs ergò laxantia adhibenda.

III. Obſervandum: licèt periculum præſens vitatum ſit, metuendum tamen, niſi ſequatur multa excretio, & revocetur omninò motus humorum deorſum, qui ſurſum ferebatur, non extra periculum eſſe ægrum. Nam quia totus venter inferior commotus eſt, non priùs ſecuritas credenda erit, quàm ſequitur alvi profluvium, aut ſponte, aut per artem provocatum. Unde mortui ſunt nonulli incuriâ iſtâ, de quibus Medicus jam ſecurus erat, ut dicit BALLONIUS *l. 2. Conſ. 24.* Semel ergò ceſſante morbo iliaco ſeu vomitu ſtercoreo, non mox à cura abſtinendum: proſpiciatur igitur ægro, ne in recidivam cadat aliàs facilem.

IV. Etiam obſervetur, quod in hoc affectu ægri ſubinde ſummâ virium dejectione laborent, & non rarò animi deliquiis; propterea Medicum ſemper aquam aut ſpiritū theriacalem camphoratū, aut ſpiritum vini cum aqua Cinnamomi, præſertim propter ventriculi labem, aut ſpiritum roſarum ambratum, confectionem AlKermes, quo viribus conſulatur, aut ſimilia refectiva in promptu habere debet. Animi deliquium oritur ex fœtore, quo tales ſunt affecti: Jam omnia fœtida ſpiritibus nocentiſſima judicantur. De fœtore hoc conſulatis PANAROLLUM *Pent. 4. Obſ. 16.* de juvene quodam, volvulo tandem mortuo, qui fœtidiſſimum odorem non tantùm in omni vomitu & ructu, ſed etiā tandem ex toto corpore, expiravit.

V. *De opio* quæritur: *an uſurpandum ſit?* Reſp. Opiata propter irritationem & præternaturalem motum & dolorem interdum uſurpanda; ſed cautè: ſiſtunt quidem irritationem & motum periſtalticum inverſum, quo remotò, ileos non adeſt; ſed ſimul impediunt alvi excretionem. Propterea conſiderandum eſt, quod magis urgeat? Nempe ſi (1) magis affectum inducat irritatio, præmittenda ſunt opiata, & hinc ſubjungantur, quæ alvum ſtimulant, & fæces educunt: ſin verò ex obſtructione undecumque orta natum ſit malum, hæcque adeò magis urgeat, danda ſunt, ſed non, niſi relaxatâ ſeu apertâ alvo, ad irritationis & motus periſtaltici inverſi memoriam quaſi tollendam, aut recidivam præcavendam. (2) Quando aliis omnibus irritis, aut in ſpecie propter continuum vomitum nihil intromitti poteſt, perpenſis omnibus circumſtantiis, ad compeſcendum ſtomachi furorem propinentur. Non tamen expectetur, donec vires deficiant penitus, ſed his utcunque adhuc robuſtis Opiata uſurpanda, appropriatis tamen ſtomachicis juncta; e. g. cum aqua menthæ ſpirituoſa, aqua cinnamomi, &c. ut aliquandiu ſuſſaminato motu periſtaltico inverſo, alia remedia meliùs operentur. Porrò (3) in ſpaſmo inteſtinorum à ſale acri ſcorbutico, nervos meſaraicos aut fibras afficiente, ut in colica ſcorbutica, ad remiſſionem illius uſurpari poſſunt, ut remittente ſpaſmo, alia abſtergentia aut Evacuantia eò meliùs operari poſſint. (4) In Inflammatione inteſtinorum fugiantur, ne ad citam gāgrænam hæc diſponant; fugiantur opiata, ſi mors eſt in olla, ne proſtituantur remedia aliàs ſalutaria: De quo opii uſu in paſſione iliaca conſ. WEDELIUS *in Opiol. p. 120* item M. A. N. C. *Ann. 2. Obſ. 238. p. 340* & *Ann 9 & 10. Obſ. 114. pag. 279.*

VI. In ipſo morbo, à quacunque cauſa fuerit, ægri vitent frigida quævis, tàm alimenta quàm medicamenta; quin calida intus & extra uſurpentur. Omnis potus frigidus fugiendus, ſed calidis ventriculus demulcendus: jam convaleſcentes tanquam puerperæ tractandæ; nec ſeſe aeri frigido exponant, nec in victu peccent; quin in & poſt affectum victus tenuis ordinetur, & non niſi cochlearia aliquot juſculi gallinacei ſorbeantur, ova ſorbilia &c. aſſumantur, quemadmodum & admotis externis ſtudioſè ſe à frigore præſervent ac defendant: hinc parodoxon ſatis videtur, quod HIPPOCRATES *l. 2. Epidem. Sect. 6.* in volvulo tenui ſeu molli (ideſt flatuoſo) frigidum vinum multum meracum cōmendet: vid. VALLESIUS *Commentar. in hunc locum*, & HORSTIUS *Cent. Probl. Dec. 6. qu. 2.*

Conveniunt ergò in hoc affectu quamplurima ſuprà ad alvum adſtrictam laudata; uti ſunt, ratione quidem alvi clauſæ, clyſmata abſtergentia & emollientia & ex vino, urinâ pueri, & ſeminibus carminantibus parata, à ZACUTO LUSITANO *l. 7. Medic. Princ. Hiſtor. 97. Obſ. ſeq. commendata*. Simplicia emollientia, & ex his parata clyſmata, item oleum lini, raparum, ſeſaminum, &c. clyſmatis inſtar uſurpanda, ſatis ſunt cognita: quò etiam pertinet clyſma emolliens WEDELII *in* M. A. N. C. *Ann. 2. Obſ. 238.* Quod ſi hæc emollientia non ſatisfaciant, & opus ſit ſtimulo, ipſis incoquitur colocynthis; item oleoſa dicta applicantur, quibus incocti ſunt trochiſci alhandal, vel oleum diacolocynthidos mixtum: vid. RULANDUS *in theſ. Pract. p. 232.* ubi habet obſervationem de ileo periculoſo, curato per Clyſterem ex olei ſeminis lini ℥ vj. cum trochiſcor. alhandal ʒ j ß. parum bullitis: hoc benè inunxit umbilicum, reliquum injecit: excretis copioſis, hoc ſolo curavit. Quo pertinet Clyſter Hartmanni ex jure piſorum exſtracto eſulæ, oleo lini, in quo trochiſci alhandal ebullierint. Vel

℞ *Herb. Mercurial.*
Parietar.
Flor. lil. alb.
Samb. an. M. j.
Semin. napi ℥ j.
Coq. in ſ. q. aquæ
Colaturæ ℥ x. adde
Infuſ. Antimonial. ℥ j ß.
Sal. Gemmæ ʒ j.
Mell. Mercurial. ℥ j.
M. f. *Enema*, S.
Clyſter aperiens.

Vel

℞ *Herb. Malvæ*,
Parietar. an. M. j.
Flor. meliſſ.
Sambuc. an. M. ß.
Coque in ſ. q. *aquæ ſimpl.*
Colatur. ℥ viij. adde
Sal. gemmæ ʒ j.
Syr. emet. Ang. Salæ ℥ j.
M. f. *Enema* in fæcibus induratis viſcidis, S.
Clyſter aperiens.

Facit huc POTERIUS *Obſ. & Curat. l. 2. c. 83* de iliaca paſſione, per oleum ſupra & infra infuſum curata. RIVERIUS commendat pro Clyſmate decoctum inteſtinorum & omenti vervecis, in quo butyrum & parum ſalis gemmæ diſſoluta ſint; ſed in induratis fæcibus: item LINDANUS laudat Clyſma ex decocto hordei, vel alio, addito nitro ad ʒ iij, idque in ſpecie, ſi malum adſit, aut metuendum ex inflammatione inteſtinorum: vel ad imitationem ZACUTI *l. 2. Med. Princ. Obſ. 97.* ex SCRIBONIO LARGO fiat Clyſma ex oleo cum ruta & nitro decoctum, quo iliacum morbum cum vomitu ſtercorum curavit. Quòd ſi verò vel motus periſtalticus inverti incipiat in inteſtinis craſſis, aut ab ipſo podice, qui tunc eſt retractus, iniecta talia ſtimulantia rarò; imò nunquam, ſcopo ſatisfaciunt, ſed potiùs irritant: valent tantùm in inteſtinis tenuibus, in craſſis verò affectis per ſuperiora curamus: vid. M. A. N. C. *Ann. 3. Obſ. 209.* Propterea omnes benè obſerventur circumſtantiæ, & uſurpentur, quæ nullo modo ſtimulant, ſed ſimpliciter emolliunt & relaxant. Emollientia & relaxantia ſunt juſcula. acrimoniam plus minus temperantia, & blandè abſtergentia, ut juſcula gallinacea, vel ſola, vel cum chamomilla aut plantis emollientibus decocta: v. g.

℞ *Herb. malvæ cum flor.*
Flor. chamom. Rom. an. M. j.
Rad. alth.
Liquirit. an. ʒ ß.
Coque in *juſculo gallinaceo:*
Colaturæ ℔ j. vel ℔ j ß. adde
Liqu. terræ fol. tartari ʒ vj.
Olei amygd. dulc. ℥ vj.
M. f. *Potio*, S.
Potio emolliens.

De qua in fæcibus induratis, ad ℥ j v. pro doſi, probè agitando, aut ienda.

Subinde etiam pinguia, inteſtina lubricantia, in uſu ſunt qualia ſunt oleum commune aut oleum amygdalarum dulcium, ſed recens, ad ℥ iij. in juſculo calido aſſumendum: item vinum malvaticum cum ʒ ß. ſpermatis ceti.

Vel

♃. *Olei Amygdal. dulc.*
Vini malvat. an. ℥ iij.
ac. Theri ʒ j.
M. pro *Potione*, S.
Potio emolliens.

Vel

♃. *Decoct. paſſ. min. cum tamarind.* ℔ ß.
Olei amygd. dulc. ℥ ij. vel iij.
Syr. de pom. ℥ j ß.
M. S.
Potio aperiens.

Item

♃. *Crem. tartari* ʒ j.
Scamm. præpar. Brendel. gr. ix.
Extr. trochiſc. alband. gr. iij.
Olei deſtill. aniſi gutt. vj.
M. f. *pulvis.*
Div. in 3. partes æquales, S.
Pulvis aperiens.

Raparum Decoctum, tam crudarum quàm priùs aſſatarum, copioſiùs hauſtum eſt laudatum; vel decoctum florum chamomillæ adjecto butyro non-ſalito tepidè hauſtum; nec minus ſuccus pomorum Borsdorffienſium putridorum mirabilis eſt in tali Illiacorum caſu conf. M. A. N. C. Ann. 6. Obſerv. 114. p. 153. Et ſanè obſervavi in quodam iliaco, quod poſt injectum clyſma ex olei rapar. ℥ jv, lini ℥ iij, diacolocynthidos Quercetani ʒ vj. invicem miſcendo, idque ſæpius repetitum, cùm ſimul bina poma Borsdorffiana vaſa comediſſet, copioſi ſeceſſus fœtidi cum flatibus inde fuerint ſubſecuti: ſic in muliere ex bubonocele utriuſque lateris cum graviſſimis alvi torminibus, ac imminente ileo propter ſpaſmum inteſtinorum, me fruſtrà plura tentante, nihilominus vetula accedens applicatione pulpæ pomorum Borsdorffianorum putridorum cum pauco croco, & ſuper totum abdomen inſtratione, mulierem levavit, & alvum reſeravit.

Quod ſi hæc, & quæ ſupra de alvo obſtructa fuerunt commendata, non ſufficiant, in pertinaci alvi clauſura conveniunt bina remedia, quæ inſtar omnium ſunt: nempè globuli plumbei Muſquetarum & Mercurius vivus. Conveniunt Globuli bombardarum ſeu muſquetarum, ſi fæcum induratarum retentio, ſive conglutinatio inteſtinorum aliqualis adſit, ſive ingreſſus inteſtini inferioris in ſuperius ileum excitaverit: quo in caſu inferius detruditur in ſuum locum; ſed præmiſſo imprimis uſu olei amygdalarum dulcium recens expreſſi, juſculi pinguioris, ſimiliſve fluidi, ut horum medio quaſi lubricentur viæ. Globulos hos primùm credo introduxiſſe HELMONTIUM *Tr. de Flat.* §. 3. Ubi verò inflammatio, vel gangræna, vel hernia, vel ingreſſus inteſtini ſuperioris in inferius, excitaverint affectum, nihil poſſunt, quia potiùs exaſperant malum: vid. de his globulis, præter HELMONTIUM, HEINRICUS *ab* HEER *Obſ.* 2. & M. A. N. C. *Ann. Obſ.* 96. *p.* 155. pluresque alii Autores. WELSCHIUS *Hecatoſt.* 2. *p.* 19 *Obſ.* 33. cum Saturno Mercurium in amalgama redigere, hincque globulos parare docet. Rarum eſt, quod ileus ex omphalocele per dictos globulos curatus fuerit, Autore WELSCHIO *loco citato*: ſic ZACUTUS LUSITANUS *l.* 2. *Praxeos admirandæ Obſ.* 27. dicit & obſervat, quod pilæ plumbeæ primò 12, poſt 18, parvæ tamen, (Germanicè Schrott) curent & curarint ileum deſperatum ex nimia caſtanearum crudarum ingurgitatione ſeu ingluvie, ac fæcibus indè induratis natum; ſicut etiam habet exemplum ilei, orti ex pyris crudis copioſè ingeſtis. Verùm hi globuli non ſemper adeò ſunt tuti, quia interdum diutiùs in corpore morantur: tale exemplum de tali globulo obſervatum, qui 11. die tandem redditus fuerit per alvum: taceo, quod non ſemper ſufficiant: vid. FONTANUS *in Conſil. pag.* 85

Globulis ergò plumbeis præferendus Mercurius vivus; ſed probè ſit depuratus & copioſè ingeſtus, in dictis caſibus nempè, ubi utiles ſunt globuli plumbei; ſed dico; ſatis copioſè aſſumi debere. Communiter ad ℥ j. præcipitur ut capiatur in oleo lini, vel oleo amygdalarum dulcium, aut cum oleo communi & ſaccharo, movendo non nihil ægrum deſuper; quod quidem non contemno, ſed puto tamen, Mercurium ad aliquot uncias aſſumendum eſſe, ad minimum ℥ iij. vel jv, interdum etiam à ℔ ß. ad ℔ j. ut eò melius penetrare poſſit, applicando ſimul externè fomenta blandè emollientia, & poſtmodum ſimul ac per alvum ejectus eſt, (nam ſi minor eſt doſis, tardè & difficulter redditur,) propinetur ægro olei amygdalarum dulcium ℥ ß. cum olei deſtillati aniſi ℈ ß. ut lubricentur denuò & emundentur inteſtina: commodum etiam eſt, ut præmittatur aliquamdiu oleum amygdalarum dulcium recens ab ℥ ß. ad ℥ j. vel ℥ ij, vel ſperma ceti in vehiculo calido, ut eò meliùs lubricentur viæ. Aliquando ERBENIUS, *Archiater Polonus*, propinavit ad ℔ iij. Mercurii vivi, præſente febri, in pertinaci obſtructione alvi, & quæ variis anteà adhibitis catharticis & fortiſſimis enematis reſerari non potuit: Ut ergò promptiùs operaretur aſſumptus Mercurius, ægrum poſt deambulationes primùm, mox ſaltationes, currui demum impoſitum hinc inde cum violentia & impetu, *ſuper ſtrata & rura culta*, trahi juſſit, qui poſtmodum domum reverſus in ſomnum incidit, manè verò reperit ſtercora cum Mercurio vivo in lecto, utut per 3. dies noctesque illum detinuerit: Hiſtoriam videbitis *in Diſſert. mea de Dolore Hypochondriaca c.* 5. §. 5. Vel immittatur æger in Balneo Aquæ tepidæ vel Decocti emollientis tepidi, poſtquam Mercurium ita aſſumpſit, ut internus Mercurii uſus promoveatur per externum iſtum fotum. Proſtant exempla, propinatum fuiſſe Mercurium ad ℔ j. imò ad ℔ iij: vid HEINRICUS *ab* HEER *Obſ.* 27. ZACUTUS LUSITANUS *loco allegato Obſervat.* 35. & PARÆUS *l.* 16. *c.* 58: Quia verò globuli & Mercurius frigore ſuo aliquantum inteſtina lædunt, poſt horum uſum ZACUTUS *loco allegato* clyſterem ex vino generoſo; HEINRICUS *ab* HEER *l. a.* ex vino Cretico injicere jubet; quod aliis emollientibus & anodynis enamatis præſtare licebit: imò quia interdum Mercurius aliquoties & in majore quantitate exhibitus retinetur, hinc dolorem colli, & intumeſcentiam gingivarum movet, & exin ſalivatio imminet, his etiam partibus ſuccurrendum per mel roſarum, ſyrupum violarum, &c. & Mercurii exitus per Clyſteres omni ſtudio promovendus, & reliquiæ ipſius per interna ſolaria, v. g. Bezoarticum ſolare, antimonium diaphoreticum, aliaque diaphoretica, conſumantur: qui vult videre plura de Mercurio in Iliaca paſſione, videat RIVERII *Prax. p.* 456. item HEINRICUM *ab* HEER *in c. l.* RHODIUM *in C.* 2. *Obſ.* 80. & *in Obſ.* HEINRICI *à* MOINICHEN. *Cultro anatom. Lyſeri annexis, pag.* 244. Et quidem, quod Mercurius ſit melior globulis plumbeis, patet ex FONTANO, qui in *Conſil. & Reſponſ. p.* 85 iliacam paſſionem tandem Mercurii ope curatam refert, poſtquam æger 3. bombardæ globulos ſine ſucceſſu devoravit. Propinavi ego alicui ℔ ß. ſed irrito ſucceſſu; & cùm aliam doſin ſumere vellet æger, epilepſia ſuperveniente interibat. Curavi tamen mulierem *quamdam* verberibus læſam in capite, cum febre ſuperveniente, pertinaciſſima alvi obſtructione laborantem, cum abdomine hinc indurato, tumido & doloroſo, & præſertim in hypochondrio ſiniſtro tumore duro, unde mali cauſa, ut tandem quoque ſingultire inciperet, quæ integras duas libras Mercurii vivi ſucceſſivè deglutiit cum ſalute. Cùm enim metuerem jam imminentem ileum, die 14. Junii exhibui:

♃. *Aqu. Menth.* ℥ j.
Mercurii vivi depur. ℥ iij.
Olei amygdal. dulc. ʒ vj.

Miſta hauſit pro una vice ſine alteratione. Die 15. Junii

♃. *Aqu. menth.* ℥ j.
Cinnnm ʒ iij.
Mercurii vivi purg. ℥ iij.
Olei amygd. dulc. ʒ vj.
Miſc.

Sed iterum ſine effectu. Veſperi ſequens ordinavi Clyſma:

♃. *Decoct. flor. chamom.* ℥ iij.
Aqu. benedict. ℥ ij.
Sal gemmæ ʒ j.
Miſc. pro *Clyſmate*.

Sed omnia fuſtra. Die 16. Junii Potio eadem Mercurialis denuò hauſta fuit: ſed fruſtrà; unde dolor hypochondrii ſiniſtri intendebatur, abdomen durum evadebat, & ſingultus major. A meridie dedi;

♃. *Aqu. Menthæ* ℥ j.
Cinnam. ℥ ß.
Mercurii vivi purg. ℥ v.
Syr. roſat. ſolut. ʒ vj. M.

Hauſit fruſtrà.

Externè ad emolliendas fæces præſcripſi:

♃. *Pingu. anſerin.* ℥ iij.

Qua

Qua calidè crebriùs abdomen inungebat.

Die 17. Junii præſcribebam:

℞. *Lact. bubul.* ℥ viij.
Terebinth. cum vitell. ovi ſol.
Sal tartari an. ℨ iij.

M. pro Clyſtere, qui pro duabus vicibus, ſed fruſtrà, applicabatur.

Potio Mercurialis proxima denuò hauſta fuit mane, & iterum de novo hauſta veſperi, ita ut æger ℔. ij. Mercurij in corpore haberet, unde & varios motus in abdomine percepit: ſed alvus clauſa manebat; ideò & eodem die Inſeſſus pro ſemicupio ordinatus fuit:

℞. *Herb. & flor. Chamom.* M. vj.
Malvæ rec. N. iij.
Flor. ſambuc. M. ij.
Bacc. lauri ℥ iij.
Coquebantur in aqua.

Inſidebat ægra, continuando intereà ſemper litum abdominis cum axungia anſerina.

Die 18. Junii Inſeſſus idem & clyſma continuabantur. Mercurius pertinaciter in corpore ſubſiſtebat, uti & 19. & 20. die. Hoc tempore dolebat collum, tumeſcebant gingivæ, vacillabant dentes, & Mercurio retento ſalivatio superveniebat; undè pro faucibus & collo leniendis

℞. *Mell. roſati* ℥ j.
Syr. violar. ℥ ß. ad ℥ j.
Miſcebantur.

Pro abdomine verò illinendo:

℞. *Ungu. de arthanit.* ℥ j.
Olei diacoloc. Quercet. ℨ ij.

Miſcebantur pro *Linimento*, quo inungebatur abdomen.

Die 21. cùm eadem adhuc perſiſterent, & ultra octiduum Mercurius vivus in corpore hæreret, pro fæcibus duris & tumore in colo ſub hypochondrio ſiniſtro emolliendo cum dicto unguento præſcripſi:

℞. *Emplaſtr. de cicuta,*
Gum. Ammoniaci aceto ſol. an. q. ſ.

Miſcebantur pro *Emplaſtro*, quod malaxatum cum *oleo tartari fœtido*, inducebatur ſuper alutam, & applicabatur integro hypochondrio.

Die 22. Junii:

℞. *Decocti ſpec. emoll.* ℥ viij.
Salis cin. clavell. ℨ vj.
Mell. deſpum. ℥ iij.

Miſcebantur pro *Clyſmate*, ſæpiùs iterando.

His & ſimilibus factum eſt, ut pedetentim ſoluta alvus, Mercurio ſucceſſivè in pauca quantitate apparente. Continuabantur clyſmata, unguenta ſupra dicta, donec die 29. Junii nocte ex improviſo lectum copioſo Mercurio vivo repletum fuerit: hinc pro alvo aperta ſervanda, & Mercurio, fauces adhuc affligente, eliciendo, die 3. Julii præſcripſi:

℞. *Lact. vaccin.* ℔. j.
Salis ciner. clavell. ℥ ß.
Mell. roſat. ℥ iv.

Miſcebantur pro Clyſtere, qui pro duabus vicibus applicabatur.

Sed cùm die 23. Julii adhuc Mercurii veſtigia ſupereſſent, ordinavi Decoctum Hochſtedteri ex rad. enulæ & fœniculi pro ſudore; item Bezoardicũ ſolare ſequenti modo:

℞. *Pulv. Bezoard. ſenn.* ℈ j.
Bezoard. ſolar. ℈ ß.
Miſcendo pro pulvere.

Vomitus copioſæ materiæ viſcidæ creberrimus ſupervenit ab hoc medicamento, & ita continuatis internè juſculis, externè clyſmatibus, ſucceſſivè convaluit.

Præter hæc dicta, ratione irritationis plus minus intenſæ, internè etiam præter anodyna & opiata ſuprà laudata, juſcula pinguia emollientia, quæ acrimoniam temperant, & indurata emolliunt, uſurpari ſolent, quorum hiſtoriam videbitis in RIVERIO. Imprimis Juſculum Decoctionis malvæ, aut Decoctum florum meliloti & chamomillæ, item juſcula Decoctionis raparum, quæ & leniunt, & ſimul blandè abſtergunt; item Decoctum hordei cum melle & nitro aſſumendum. SYDENHAM ubi de eorum ſymptomatis, in principio morbi pro ſiſtenda irritatione & compeſcendo vomitu laudat ℈j. ſalis abſinthii cum ſucco limonum aſſumpti, ſuperingeſta ſubindè aqua menthæ: ac ſanè remedium hoc non eſt contemnendum. Obſervavi in iliaco, quod poſt hanc potiunculam, ad allius imitationem conſcriptam, & vomitus ceſſaverit, & dolor abdominis multùm remiſerit:

℞. *Aqu. Menthæ* ℥ iij.
Spiritus theriac. ſimpl. ℨ j ß.
Salis abſinth. ℈ j. ad ℨ ß.
Syr. de ſpina cervi. ℨ vj. ad ℥ j.
M. S.
Potiuncula ſtomachalis contra vomitum.

Hæc potio mutatis mutandis ſæpiùs repetita optimum effectum in Iliacis ſolet habere: Vel

℞. *Aqu. Menthæ* ℥ ij.
Cinnam.
Zedoar. cum vin. an. ℥ ß.
Salis abſinth. ℨ ß.
Laud. opiati gr. ii. vel iij.
Syrupi de ſpina cervina ℨ vj.
Miſc. pro *Potione*, S.
Potio ſtomachalis lenitiva.

℞. *Aqu. fœniculi,*
Menthæ an. ℥ j.
Spiritus theriacal. camphor. ℨ ij.
Olei ſacch. cinnam. gr. xij.
Laud. opiat. ferm. gr. ij.
Syr. fœnicul. ℥ ß.
M. D. S.
Ut antea.

Capiatur cochleatim.

℞. *Aquæ fenicul.*
Menthæ an. ℥ j ß.
Carmin. cum vin. ℥ j.
Spiritus ſal. ammoniaci aniſat. ℨ j ß.
Eſſent. opii ℨ j.
Syr. menthæ ℨ vj.
Miſc. & detur in principio, S.
Potio lenitiva, cochleatim ſumenda.

Item ſpiritus terebinthinæ à PETRÆO ceu egregius commendatur ad ſiſtendam irritationem. Commendatur etiam theriaca in hauſtu vini calidi generoſi ad ℨ j. aſſumpta, quando ſcilicet malum non eſt ab inflammatione, multum præſtat; item ſyrupus papaveris & ſimilia. Vel

℞. *Succin. præpar.*
Antimonii diaphor.
Cinn. antimonii an. ℈ ß.
Laud. opiati gr. ij.
Camphor. gr. j.
M. f. *pulvis*, S.
Pulvis lenitivus.

℞. *Cinn. Antimonii* ℈ ß.
Dent. hippopot.
Bezoard. mineral. an. gr. viii.
Camphor.
Laud. opiat. an. gr. ij.
M. f. *pulvis*, S.
Pulvis lenitivus.

℞. *Corn. Cerv. ſine igne,*
Dent. hippopot.
Cinn. Antimonii an. ℈ j.
Sal. vol. Corn. Cerv.
Succin. an. gr. v.
Camphor. gr. ij. M.
Divide in 2. partes, S.
Ut antea.

Si ab *inflammatione* malum fuerit, poſt abſtinentiam alimentorum à RIVERIO adeò commendatam, cæteris paribus, venæ ſectio proficua erit, tàm in brachio quàm crure, repetita, cum Clyſteribus emollientibus, anodynis, ex lacte cum pauco ſaccharo, mucilagine ſeminis pſyllii, & nitro.

Vir juvenis corripiebatur colica, ad quam aliàs proclivis erat, eaque Tauchæ concitata, occaſione animi pathematum, perfert eam per noctes 2. & 1. diem, hinc rheda domum vehitur ſub peſſimæ viæ conditione acerbè dolens.

Die Mercurii veſperi cum rediiſſet, accedens, offendo illum de continuis copioſæ, viſcidæ & bilioſæ materiæ vomitibus conquerentem, unà cum exquiſitiſſimis abdominis iliacis torminibus, cum totius regionis infra umbilicum duritie, & ad tactum renitentia: contactum autem doloris cauſa ferre non poterat: alvus utcunque fluida, pulſus celer, frequens admodum, magnitudine moderatus, durus, ſitis intenſa, ſtupor manuum reciprocus. Suſpicabar inflammationem inteſtinorum in quodam ilei loco, occaſione dolorum & motionis in rheda excitatam: forſan ingreſſus quoque in quodam ilei loco partis ſuperioris in inferiorem ſimul aderat. Ordino Clyſma, quo applicato ſpaſmus ma-

manuum & pedum ſupervenit, retentum tamen per dimidiam horam benè evacuavit. Internè eſſentiam theriacalem camphoratam cum medio eſſentiæ opii præſcripſi bis aſſumendam.

Die Jovis eadem adhuc omnia, ſaltem dolor remiſſior; intendebatur verò ariditas faucium & linguæ, ſitis clamoſa, calor mediocris, &c. ex quibus cum ſuperioribus ſignis collatis confirmabat adeſſe quandam inteſtinorum tenuium in quodam loco inflammationem: potum, niſi probè calidum, revomebat; quoties aliquid biberet, toties dolores recrudeſcebant. Internè eadem continuanda juſſi unà ſimul cum potione analeptica cum eſſentia opii, quam tamen ſubindè revomuit, interdum tamen quies unius al teriuſvè horæ ſomnolentæ; externè litum anodyno-carminativum applicui; ſed omnia ſymptomata eadem, Inter alia

℞. *Flor. ſulphuris* ʒ ß.
Maxill, lucii piſc. ℈ j.
Laud. opiat, gr. 1.
M. f. *pulvis* pro duabus doſibus veſpertinis.

Aliquale levamen percepit; flatus & murmura infra umbilicum augebantur, clyſmatis uſu die Veneris veſperi, & die Saturni manè, alvus laxata fuit, pulveres continuati, mador ſubfrigidus cum pulſu ſuprà deſcripto affligebat. Tandem appetente die Solis aliquoties liquamina ſtercorea fætidiſſima evomuit cum inſigni virium proſtratione, ita ut perfectus ileos adeſſet;

℞. *Aqu. Menth.* ℥ iij.
Spiritus theriacal. ſimpl. ʒ iij.
Salis abſinth. ℈ j. ad ʒ ß.
Syr. de ſpina cerv. ℥ j.
M. pro *Potione*.

Cepit hanc, & vomitus ceſſavit, nec de dolore abdominis unquàm ampliùs conqueſtus fuit. A meridie potionem ad imitationem SYDENHAM *ini* præſcriptam repetere juſſi, & ſanè à nullo remedio in toto morbi curſu, quàm ab hac formula, melius & ſenſibilius levamen percipere potui; unde per plures noctes continuare juſſi ſimul ordinando Clyſma ſuprà allegatum ex oleo raparum, lini & diacolocynthidis Quercetani, quod ſæpiùs etiam repetitum non ſine fructu fuit, & crebriores ſeceſſus ſpontanei hoc inſecuti fuerunt; præſertim cùm die Martis bina poma Bordorffiana ſucceſſivè deglutiviſſet, hinc enim nocte ſequenti copioſi ſeceſſus fætidi cum flatibus depoſiti fuerunt. Intereà die Solis, Lunæ & Martis æger de difficillima reſpiratione, & anxietate ſumma conquerebatur, vix loquendi habens potentiam, & peſſimo pulſu ac madoribus ſupra allegatis colliquativis ſubindè frigidis, quin & ſingultu ſubinde ſuperveniente, quoties nempè reſpirationis difficultas & præcordiorum anxietas remitterent.

Externè ſedulò uſurpavit litum, latere calefacto ſuperimpoſito:

℞. *Ungu. dialthææ* ℥ vj.
Olei Chamomill. ℥ ß.
Deſtill. juniperi,
Terebinthin. an. ʒ j ß.
Miſcendo pro *Linimento*.

Quoties later calidus non incumberet abdomini, toties pejus habebat æger.

Diebus ultimis de teſticuli ſiniſtri ſuperiora verſus retractione convulſiva, item de penis intra corpus retroceſſione tali, ut parum emineret, conquerebatur, alvus ſat commodè fluida erat: unde ex inflammatione inteſtinorum gangrænata mortem ſuperveniſſe arbitror.

Si *ab hernia* tractetur ſaltem hernia inteſtina reponendo, ut ſuo loco videbimus; imò in caſibus deſperatis cum ſectione quoque: vid. DURETUS *in Hollerii Praxi cap. de hernia*, PARÆUS *l. 7. cap. 15.* & BARBETTE *Anat. Pract. l. 4. c. 2.*; teſtaturque RIUERIUS *in Praxi*, quoſdam pedibus ſuſpenſos liberatos fuiſſe. Aliàs Clyſteres acriores non negligendi ſunt, dum ROLFINCIUS *l. 7. Conſil. 5.* repetitis clyſteribus antimoniatis fæminam iliacam ab hernia reſtitutam fuiſſe refert.

Sin *ab ulcere*, res deſperata ſatis eſt, & ſolis emollientibus atque laxantibus operandum.

Sin *à gangræna*, eſt incurabilis.

Hiſce internis, ad ilei curam uſitatis, etiam ſimul externa, partim alvi excretionem promoventia, partim emollientia & ſuaviter lenientia uſurpantur.

Oleum igitur deſtillatum chamomillæ cæruleum cum pinguedine taxi, anſeris, anatis, &c. permiſtum, univerſo abdomini crebriùs illinendum: vel Galbanetum Paracelſi, cum unguento de arthanita & dialthææ mixtum, & oleum chamomillæ vulgaris, vel anethinum, & diacolocynthidis Quercetani, crebriùs illinatur abdomini, lintea probè calefacta deſuper applicando: e. g.

℞. *Ung. dialth.*
de arthan. an. ℥ j ß.
Pingu. taxi,
Olei diacolocynth. an. ℥ j.
M. f. *Linimentum*.

Item ZACUTUS LUSITANUS *l. ult. Praxeos num. 2. Obſ. 2.* curat ileon pertinacem ex eſu malorum cotoneorum induratis fæcibus contractum, aliis omnibus irritis, per ſtercus vaccinum recens crebriùs repetitum toti abdomini inſtratum.

Si *dolor* urgeat, quod eſt frequens ſymptoma, convenit omentum agni caſtrati recentiſſimè & calidè abdomini impoſitum; mirè enim ſolet lenire dolorem & mitigare ſymptomata. Quidam etiam ſanguinem veſpertilionis, tanquam ſpecificum, hypochondriis illinunt; uti etiam, ſi exuviæ ſerpentum cum oleo roſaceo decoctæ ventri toti applicantur; vel fit etiam inſeſſio in Balneo Decoctionis plantarum emollientium, ut beneficio inſeſſionis in balneo relaxatio fiat, & compeſcatur dolor: e. g.

℞. *Herb. chamomill. cum flor.* M. iv.
Malvæ,
Melilot. cum flor.
Parietar. an. M. iij.
Bacc. juniperi ℔ ß.
Inciſa & cont. miſceantur pro *Balneo*.

Applicantur etiam cataplaſmata ex pomis Borsdorffianis putridis cum tantillo croci; vel ex ſtercore ovillo cum lacte cocto.

Veteres, & jam quoque moderni, in caſu, quo inteſtina à copioſo ſtercore fuerunt repleta, unà cum præſentia flatuum, applicarunt follem, & flatus copioſos in inteſtina injecerunt, eum in finem, ut flatus inteſtina nimis diſtendentes ſcybala iiſdem impacta à parietibus abſcedere facerent, & poſtmodum ſeparata ſtercora faciliùs per clyſmata, vel aliis modis, poſſint elici. Videre poteſtis hunc applicandi modum in HIPPOCRATE *l. 3. de morb. Text. 15. §. 24.* AMATO LUSITANO *C. 1. Curat. 110.* item in RIVERII *Praxi p. 456.* uti etiam in EPIPHANIO FERDINANDO *Hiſtor. 74.* ZACUTUS LUSITANUS *in l. 2. Praxi. Admirandæ Obſ. 28.* habet tale exemplum ilei, ex uſu nimio oryzæ ſemicrudæ ob retentas fæces per applicationem follis curati; quæ cura tamen nullius eſt uſus.

Denique, cùm omnia alia videntur fruſtranea, deliberandum eſt, an audiendum ſit conſilium BARBETTE, quod habet *in ſua anatome ad Praxin applicata p. 148.* qui dicit: aliis nil juvantibus apertionem abdominis eſſe inſtituendam, & manuali opera inteſtinorum ſitum corrigendum.

Subſiſtimus adhuc in læſa contentorum in inteſtinis Expulſione, & progredimur nunc ad

CAPUT II.
DE
EXPULSIONE CONTENTORUM AUCTA.

Quando nempè aut citiùs, aut crebriùs, aut frequentiùs, aut copioſiùs, ejiciuntur copioſa excrementa & contenta. In genere vocatur *alvi fluxus*, qui alvi fluxus pro excretorum varietate vario modo nocet, & varia ſortitur nomina, dum diſtinguitur in Diarrheam, Lienteriam, Dyſenteriam.

ARTICULUS I.
DE DIARRHOEA.

Communis ſimus alvi fluxus eſt, qui vocatur *Diarrhœa*, quæ eſt humorum variorum plus minus naturalium aut corruptorum diverſimodè conſtitutorum per alvum copioſus effluxus, utplurimum ortum habens ex maſſa ſanguinea, per fermentationem excrementa ſegregante, & in inteſtina amandante: hinc enim pro varietate excrementorum, quæ ſolent effluere, variant Diarrhææ, quæ

ſunt

ſunt nunc conjunctæ cum torminibus, nunc cum flatuum proventu, interdum ſine iis, interdum in inteſtino recto pulſatione, nunc pituitoſæ, nunc ſeroſæ, nunc bilioſæ, nunc virideſcentes, nunc cruentæ, ſine torminibus tamen, nunc purulentæ, quando nempè pus per inferiora rejicitur, & qui ſunt alii modi. Obſervata quoque fuit *Diarrhœa pinguis & oleoſa* inſtar butyri: vid. M. A. N. C. *Ann. 2. Obſ. 20. p. 35.* Interdum *Diarrhea lapidoſa*, vel copioſi lapides per alvum excreti, ut refert SCHENKIUS *in Obſer. 1.*, ubi etiam habet exemplum Diarrhææ tandem lethalis, in qua ſæpiùs oſſa, & oſſicula, & quidem copioſè, fuerunt excreta: etiam obſervata fuit verminoſa ex fructibus horræis corruptis; vid. HORSTIUS *l. 4. Obſer. 16.* ſed mittimus has Diarrhœas mirandas. *Purulenta Diarrhea* ſpeciatim oritur ex prægreſſa ruptura cujuſdam aut abſceſſus aut ulceris meſenterii, pleuriticorum, &c. Sic enim PARÆUS *in ſuis Operib.* ex ulcere artuum pus per alvum rejectum refert: ſic habentur exempla Diarrhœæ ſanioſæ ex rupto jecoris abſceſſu: vid. BENEDICTUS SYLVATICUS *Cent. 3. Conſ. 15.*

Præ cæteris obſervandæ ſunt differentiæ Diarrhearum ratione cauſarum fiendique modorum: dum nempè Diarrhœa eſt vel artificialis, qualis eſt purgatio ſeu catharſis per medicamenta inſtituta ratione veneni alcalini; vel eſt naturalis citra artem Medicam, ſed ipſo naturæ motu inſtituta: & hæc eſt vel ſpontanea, vel non ſpontanea, quæ fit natura coacta. Illa, ſpontanea, quæ facilè in corpore cæterum ſano excitatur, & nullum morbum precedaneum habet, qua excernuntur ea, quę debent, vel ob cauſam & errorem externum, ut v. g. fructibus horæis aſſumptis, eſu cucumerum: talia enim inferunt Diarrhæam, quatenus in ſtomacho fermentantur, & ſic ſucceſſivè peſſundant fermentum ſtomachi, & maſſam ſanguineam fermentando, orgaſmum bilis excitant, qualis notiſſimus eſt: Huc etiam pertinet refrigeratio corporis nocturna. Vel ob internam materiæ morbificæ metaſtaſin, quando propter aliquam evacuationem ſuppreſſam fit Diarrhæa; qualis v. g. pleuritidem in ſene ſexagenario ſolvit; de quo v. PANAROLLUS *Pentec. 1. Obſ. 36.*: aut quando pleuritidi ſuppuratæ ſupervenit Diarrhea purulenta: Hæque diarrhææ cum euphoria relinquantur, quia fiunt ad ſalutem ægri. Faciunt huc Diarrhææ, quæ dicuntur oriri ab hepate, cerebro, liene, &c. V. g. ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Praxeos Admir. obſ. 22.* refert fluxum diuturnum cerebralem, cauterio ad bregma indito curatum: idem *l. 1. Med. Princ. Hiſtor. 76.* refert alvi fluxum ex debilitate brachii unius ſubortum, eo corroborato ſanatum: ſic refert RHODIUS *l. 2. obſerv. 84.* inſignem Diarrhæam ex urinæ ſuppreſſione natam, dum fuit rejecta per pancreas urina, per renes aliàs ſecernenda: ſic lochia ſuppreſſa interdum excitant diarrhæam, puerperis non inſalubrem, ob materiæ metaſtaſin: ſimilis Diarrhæa videtur eſſe iſta, quam refert MEARA, *Hibernus, contra Villiſium in Hiſtoriis Medicis Varior. pag. 131.* de diarrhæa ſeroſa, ut ipſe inquit, oriunda ex capite, quæ remotè ex maſſa ſanguinea orta videtur, utpotè quæ quoties ſuppreſſa fuit, toties copioſi pediculi generati ſunt, ipſa verò fluente, ipſi pediculi evaneſcebant: ſic SCHENKIUS *l. 3. obſerv.* diarrheam ex diſrupto lienis abſceſſu notat: & SYLVATICUS *c. 3. Conſil. 18.* refert Diarrhæam ſanioſam cum febre & jecoris abſceſſu, ex bubone ſub axilla.

Omnes hæ diarrhææ ſaltem ſpontaneò naturæ motu, per metaſtaſin nempè materiæ, & variam ex uno loco ad alterum translationem ſeu motum, originem duxerunt. Vel denique ſpontanea diarrhæa excitatur ob ſpontaneum humorum motum, ubi ex quacunque cauſa vitium bilis, ejuſque ſal volatile oleoſum, ordinariò ſubeſſe aut ſimul jungi ſolet, quatenus regurgitat in ſtomachum, ejuſque acidum deſtruit, unde anxietates, ſitis, & tandem diarhæa ſupervenit. Tales ſunt diarrhææ, quæ ex mutata diæta in peregrinationibus, item quæ tempore verno aut autumnali quibuſdam ſua ſpontè ſuperveniunt diarrhææ.

Non ſpontanea eſt vel morbus vel morbi. Diarrhæa, quæ eſt morbus ſunt iſtæ, quæ ſubindè ægros affligunt, ſive externè, ſive internæ occaſionis ratione; item quæ alterationi corporis poſt fructus horæos ſuperveniunt. Hujuſmodi diarrhæa interdum eſt vel *epidemica*, quæ utplurimum ſimul contagioſa: alia *non epidemica* ſeu *communis*. Diarrhœam contagioſa per halitum contagioſum multiplicatur, & ſimul eſt maligna, quæ interdum in acutis anxietates, ſymptomata graviora, & ſudores frigidos ſæpè habet comites. Denique diarrhæa morboſa alia eſt *accidentalis*, alia eſt *habitualis*. *Accidentalis* in morbis externis ex improviſo venit: *Habitualis* eſt, quando nempè quidam diù & ſubindè ad longum tempus habent alvum laxiorem, vel qui levi ex cauſa ſolutionem alvi crebram habent. Teſtantur obſervationes, talem alvum ſolutam quoſdam ad annum unum, vel aliquot etiam, affligere.

Diarrhæa morbi, ſeu quæ contingit in morbis, eſt nunc *ſymptomatica*, nunc *critica*. *Criticæ diarrhææ* fiunt, quando in acutorum morborum ſtatu & declinatione materia cocta, ſeu fæces maſſæ ſanguineæ, fermentando ſeparatæ & præcipitatæ, ſero involutæ per convenientia loca filtratæ & cribratæ ſeparantur, & ita confertim per inteſtina amandantur. Quò & pertinent *Diarrheæ ſanguinis*, utut raræ, & quidem per modum criſeos affligentes: quales diarrhæas aliquot obſervavit RHODIUS *in C. 2. obſer. 85.* ubi habet de diarrhæis ſanguinis criticis, in febribus ægros ad ſalutem vindicantibus: quale exemplum nullus unquam Authorum annotavit.

Symptomatica Diarrhea in morbis eſt, quæ in principio aut incremento morborum & febrium malignarum, ex turgeſcentia maſſæ ſanguineæ fermentativa, ſimilique orgaſmo, & ſpeciatim ex fermento maligno eam colliquante, quæ periculoſa, aut in phthiſicis vel in hecticis ſubindè oritur; quæ ſi non ſemper, ſaltem utplurimùm eſt maligna. Symptomaticas iſtas inter ſunt primariæ *colliquefactivæ* dictæ, ſeu *fluxus alvi colliquefactivus*, quando ęgri cum paucis alimentis copioſiſſima varia excernunt. Oritur ex ſale acerrimo volatili, unde morbus acutiſſimus oritur, taleſque diarrheæ præter ardentes & malignas febres, ut & peſtilentiales, imprimis phthiſicos & hecticos vexant: ſiquidem phthiſicis ordinariò aliquandiù ante mortem ſuperveniunt; hinc & phthiſici quamplurimi ab injecto clyſmate ſaltem uſuali copioſas patiuntur dejectiones, & à levi etiam propinato medicamento inſigniter evacuantur, ſed ſimul admodum lęduntur: ob id ſimus cauti in laxandis phthiſicis. Colliquativa dicitur, quia ros partium nutritivus, ac ipſa maſſa ſanguinea, ex texturę mutatione ita fatiſcunt, ut inſtar liquaminis ſeroſi copioſè per alvum evacuentur, cum juncta notabili corporis emaciatione, viriumque ſenſili proſtratione. Sanè quibuslibet tabidis, undecunque id mali contraxerint, de facili talis imminet diarrhea. Diarrheæ etiam quædam obſervantur periodicæ, per certum tempus affligentes, & redeuntes, idque in habitu nonnihil cacochymico, & debiliore fermenti ſtomachi activitate. Exemplum habet FORESTUS *in lib. 27. Obſerv. 2.* de diarrhea quadam ſpontanea, qua ſeroſi & alii humores excernebantur, ſingulis ferè tribus menſibus recurrente, preprimis ſi oluſculis humidis, præſertim peponibus, veſceretur: Sic diarrheam etiam menſtruam refert SCHENCKIUS *l. 3. Obſervationum*, quę diarrhea declinante luna cum variis torminibus afflixit, ita, ut tandem ęgrum etiam interfecerit.

PARS AFFECTA.

Pars affecta ut cognoſcatur, duo ſuppono.

1. Quod excreta iſta, quę per diarrheam rejiciuntur, non ſint actu in inteſtinis; nam interdum in ęgris excrementa ad 40. vices rejiciuntur. Certum ergo eſt, materiam hanc effluentem deferri ad inteſtina, partim ex ventriculo ratione aſſumptorum, partim ex maſſa ſanguinea, per ductus tàm pancreaticos, quàm choledochos, ac vaſa excretiora glandularum inteſtinalium. Unde ſi ita dicta excrementa per vaſa coledocha magis tranſcolentur, & à bile ſimul concitata magis tingantur, fit *Diarrhea* dicta *bilioſa*: ſi verò per pancreatica vaſa uberiùs materia effunditur in inteſtina, aut per glandulas miliares, dicitur *ſeroſa* &c.: ſicut, ſi ipſa excreta paulò craſſiora & viſcidiora, ac minus tincta fuerint, & ſic chylus nondum aſſimilatus ſanguini eſſe videtur, dicitur *Diarrhæa pituitoſa*; quæ tamen vel ex vitio chylificationis, vel ex vitio inteſtinorum, quibus incipiens imminet dyſenteria, originem habet. Aliàs illa eſt Diarrhea in radice.
2. Recrementa iſta, quę ſub curſu excernuntur, antè non præextitiſſe in maſſa ſanguinea talia: ſiquidem tanta ſaburra ſanguini permiſta eſſe haud potuiſſet ſine ſubitanea, vitę noxa, cùm aliàs ſani fuerint; ſed fieri materialiter ex ſanguinea corrupto per degenerationem.

Pars ergò affecta, ſeu *ſubjectum radicationis* eſt imprimis maſſa ſanguinea, interdum turbata, & ſub forma talium ſordium corrupta. Subjectum *Denominationis* ſunt inteſtina, quatenus per ea talis fluxus fit; & ſtomachus, quatenus in hoc hæret cauſa occaſionalis, ſine qua fit nunquam diarrhæa. Et ſic inteſtina inſtrumentaliter tantum & purè paſſivè ſe habent, maſſa ſanguinea primario affecta exiſtente.

CAUSÆ.

Quoad cauſas: ſcrutabimur in eas, quæ diarrhœam morboſam inferunt, utpotè cùm exindè cæteræ ſpecies facilè judicari, aut earum fiendi ratio explicari poſſit. Cùm ergò omnis diarrhœa, à quacunque cauſa dependeat, ſit purgatio quædam naturalis, ſive à cauſa externa ſive interna oriatur, ſive contagioſa & maligna ſit, ſive non; eodem planè modo ſe habebit, atque hypercatharſis à medicamento vegetabili purganti oriunda. Jam verò inferunt purgantia hypercatharſin duobus modis: Vel

1. Irritando tantùm ſimpliciter ſtomachum & inteſtina, unde uberior liquorum, qui in iis locis vel naturaliter tranſcolantur, vel tranſcolari apti nati ſunt, effluxus: quod faciunt ſubindè vomitoria antimonialia, reſinæ acriores purgantium vegetabilium; item Mercurius ſublimatus, item vermes: vid. in RIVERIO *Obſervat. Cent. 1. obſerv 28.* Vel
2. Fermentando, & ratione ſalis volatilis acris, deſtruentis acidum ſanguinis nativum ac vitale, colliquefaciendo Maſſam Sanguineam, ſpeciatim chylum quaſi muſteum, nec adeò perfectè ſanguini aſſimilatum; unde partes colliquatæ, ſic excrementoſæ & putrefactæ redditæ, ſero involutæ, per convenientes vias ad inteſtina amandantur, idque per ductum, partim pancreaticum, partim bilioſum, in quibus tranſcolatorio modo eæ à maſſa reliqua ſeparatæ & præcipitatæ, eiiciuntur & expelluntur; uti fit à laxantibus, venis infuſis, aut quando odoribus purgantium, aliiſvè ſimilibus modis quidam purgantur, licèt non levis copia per glandulas miliares in inteſtina etiam tranſeat: vid. PECHLINUS *de Purg.*

Ex utraque etiam cauſa Diarrhææ quoque, & exceſſivus earum gradus, Cholera, oriri ſolent.

1. Ab irritatione quidem: ut à Mercurio ſublimato, aut aqua forti, POTERIUS obſervavit.
2. A fermentatione: ut à fructibus horæis, à contagio fermentativo aliundè ſuſcepto.

Ibi ſimplex acrimonia rerum irritando hoc malum infert: ob id affectus ſua natura levior eſt. Hìc ſimul fermentum præternaturale acre ſalinum adeſt, plus minus malignum, fermentando agitans, turbans, & colliquefaciens humores & Maſſam Sanguineam, & in ſordes mutans; eſtque naturæ nunc acidæ, nunc volatilis: quod fermentum acre ſimiliter proſternit fermentum ſtomachi. Undè nunquam obſervatur diarrhæa, in qua non ſtomachus ſemper ſimul ſit labefactatus; niſi cùm fermentum ſtomachi proſternitur, etiam non fit diarrhæa: Undè ibi temperantia imprimis & opiata: hìc juncta abſorbentia ſudorifera, plus minus acidum abſorbentia, conveniunt.

Confirmatur porrò cauſa diarrhææ per purgantia artificialia, quorum vis conſiſtit in ſale volatili acri alcalino oleoſo, quaſi bilioſo, quod teſtatur eorum ſapor acris, amaricans, nauſeoſus; undè omnia purgantia inimica ſunt ſtomacho & fermento digeſtivo; hinc fit, quòd ſumpto purgante oris amaror, ſitis, inedia, & alia pathemata, quæ in diarrhæa & Cholera adſunt, ſint præſentia. Hinc purgantia corriguntur per acida, quatenus deſtruitur ſal volatile oleoſum: ſic & diarrhæa. Quicquid ergò more remediorum purgantium vel fermentando alterare & colliquefacere poteſt maſſam ſanguineam, vel inteſtina acriùs irritare & ſtimulare, eſt cauſa ut oriatur diarrhæa Unde per præcipitantia ſudorifera, fermentationem in ſanguine præternaturalem compeſcentia, & hinc per opiata, omnem humorum motum, ſimulque irritationis ſenſum in inteſtinis compeſcentia optimè curatur Diarrhæa: Hinc fructus horæi tàm facilè excitant diarrhæas.

Ex dictis manifeſtum evadit: cauſam diarrhææ proximam ſeu occaſionalem (ſuppoſito nempè ubique ſpiritu impetum faciente, ceu cauſa efficiente formali proxima) eſſe humorem acrem, ſeu potiùs minimùm ejus fermentum, nempè acre, vel irritans inteſtina, vel inquinans ac plus minus colliquefaciens maſſam ſanguineam. Fermentum iſtud acre volatile atque alcalinum, ac occultè acidum, ſpecifici tamen ſaporis, eſſe videtur, quod cum bile, vel in inteſtinis vel in folliculo felleo, commiſtum talem texturam, ſaporem & naturam acquirit, quod purgantium naturam ſeu craſin imitatur, & ita ſimilem cum iis effectum producit.

Fermentum hoc ſæpiùs quoque acidum eſſe, uſitatiſſima juvantia perſuadent: qualia præter opiata ſunt Corallia, terra ſigillata, Corn. Cerv. uſtum, hæmatites, & Martialia, tormentilla, ejuſque extractum acre. Vinum abſinthites, paſtus oryzæ, item puls amygdalarum dulcium cum lacte &c. talia nempè omnia temperando, ac in ſpecie corrigendo accido inſerviunt.

Juxtas has cauſas proximas, cauſa interna remota ſeu occaſio diſponens corpus ad diarrhæam, nunc eſt fermentum ſtomachi digeſtivum, nunc eſt ipſe internus naturæ per humores concitatæ motus Fermentum ſtomachi, quando non debito modo ſe habet: nam in omni diarrhæa eſt appetitus proſtratio, quando autem appetitus redit, ceſſat diarrhæa;) ſed labefactatum, adeòque vel debile, vel vitiatum eſt, hincque quod cibos nec fermentet, nec bilem digerant, indè ſubitò hujus culpam alvus luit, ejuſque fluxus excitatur. Undè quæcunque acidum ſpirituoſum ſtomachale quocunque modo deſtruere, è contrà bilem augere, vel in orgaſmum præternaturalem concitare valent, ad alvi fluxum diſponunt: ſicuti quorum potens eſt ſtomachi acidum eſurinum, à propinatis purgantibus difficulter laxari ſolent, & rariùs habent diarrhæam; quia acidum ſtomachi deſtruit fermentum acre alcalinum oleoſum, quod agitando ſanguinem, infert diarrhæam. Ab interno naturæ motu provenit diarrhæa, aut per motum criticum, aut ſymptomaticum: de quibus jam dictum. Accedit his, ſimul habitus corporis, multùm ad diarrhæam promovendam faciens: nam iis, qui denſæ ſunt texturæ, & cutim habent ſpiſſam, adeòque parum tranſpirant, uti ſæpiùs quotidie egerunt, quàm qui poros habent apertos; ita & illi diarrhæ s magis obnoxii, uti rectè annotat GABELCHOVERUS *Cent. 3. Cur. 73. in ſchol.* quia tranſpiratio inſenſibilis impeditur, & turgeſcentia ſanguinis promovetur: propter eà id, quòd retinetur, per alvum ſolet deponi. Rationem in glandulis inteſtinorum quærere nititur PEYERUS *Tr. dè glandulis inteſtinorum pag. 86* Hinc in quALIbet diarrhæa tàm ſedulò opera danda, ut vel copioſiori inſenſibili tranſpiratione, aut ſenſiliore ſudatione, corpus perſpirabile conſervetur.

In ſpecie ubique cauſæ antecedentes examinandæ, an ab errore externo? an verò ab interno fermento aut contagio? an ab humorum orgaſmo oriatur malum? Ex his etiam differentiarum diarrhææ eſſentialium patet ratio; Et ſpeciatim *epidemico* plus minus *maligna* aut *contagioſa*, ex fermento alcalino ſalino acri maligno, vel ex inquinamentis aliis ſtomacho hoſtilibus, vel cum aere inſpirato, vel cum aſſumptis ingeſto, vel excretis ægrorum ſuſcepto, ſe confeſtim multiplicat, & primitùs oritur. Diarrhææ *habitualis fundamentum* in vitio fermenti digeſtivi, ab aſſumptis alterati, & bilis à naturali craſi alteratæ, reſidet: illud non ritè digerit & ſubigit, nec tali corpori appropriat aſſumpta: hæc, nempè bilis, non ritè perficit & ſeparat eadem ab excrementis, quin hæc potiùs mutua miſcela ſaporem acrem inteſtina irritantem, & ad celeriorem expulſionem ſtimulantem, acquirunt: quibus occaſionibus & ventriculus & inteſtina adeò irritabilia ſucceſſivè evadunt, ut à leviſſimo objecto, v.g. ab ordinario potu, ad excretorium motum ſeu ſui contracturam irritentur. Viſcera etiam, ut hepar, pancreas &c. & in tono ſoluta, humorum tranſcolationi occaſionem ſuggerere poſſunt, unde talia effluunt, quæ aliàs retineri deberent. Diarrhæa *colliquativa* fundamentum habet in deficiente plus minus acido ſtomachali, & acriori è contrà reddita bile; undè partim Chylus acris ſalſus evadit, inteſtina ſtimulans, partim iſta acrimonia ſalſa maſſam ſanguineam reſolvit, colliquefacit, ut in ſua textura fatiſcens in ſeroſum ſalſum liquamen abeat, quod per glandulas inteſtinales & pancreas ſecretum ſub tali diarrhææ ſpecie excernatur. Diarrhœa omnis oleoſa & pinguis, ſi non eſt ab aſſumptione nimia pinguium, oritur ex colliquefactione pinguedinis corporis, adeoque conjuncta eſt cum ejuſmodi macie & tabe lethali.

Quoad *cauſas remotas externas*, diarrhæam excitantes, ſunt

ſunt partim frigidi potus, partim ipſa aſſumpta, facilè fermentabilia aut corruptibilia. Notum enim eſt, quod inter aſſumpta fructus horæi, item cucumeres, melones, pruna, uvæ, &c., utpotè facilè fermenteſcibiles, diarrhœam inferant.

DIAGNOSIS.

Signa Diagnoſtica, quæ ex relatione ægri patent, antecedentia & conſequentia optima dant ſigna; ſemper adeſt nauſea inſignis, & ut plurimùm appetitus dejectus, ſitis è contrà aucta, & dejectio virium, interdum aliqualia ſimul vexant tormina, aut murmura, vel borborygmi, immediatè ſcilicet excretionem antecedentia; Malo ingraveſcente tandem veniunt præcordiorum anxietates, lipothymiæ, & ſudores frigidi, maximè circa frontem, tandem mors, niſi maturetur cura.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*; in hac ante omnia exactè obſervandæ ſunt differentiæ Diarrhæarum: nam ex harum conſideratione & cum viribus ac ſtatu ægri collatione, manifeſta ſe exerit prognoſis.

In ſpecie omnis diarrhœa critica ſpontanea non nimia, ſi excernuntur ea, quæ debent, idque cum euphoria ægri ſalutaris eſt; ſin minus, contra: vid. HIPPOCRATES *aphor. 2. l. 1.*

Nec rejicienda eſt ea, quæ ob materiæ metaſtaſin, vel ſpontaneum humorum motum, accidit.

Symptomatica verò diarrhœa in principio morborum, aut etiam morbis malignis cum excretione cutanea junctis, ſuperveniens, ſi non ſemper, certè ut plurimùm, eſt mala: Sic ver. gr. Diarrhœa ſuperveniens peripneumoniæ, eſt peſſima; & omnis talis alvi fluxus in principio morborum ſuperveniens, utplurimùm malus eſt; Quia (1) impedit coctionem materiæ morbificæ, ſeu legitimam heterogenearum fæcum ſeparationem, per naturalem humorum fermentationem. (2) Quia vires proſternit. (3) Quia ſubſequens eſt febrilis colliquationis: id quod patet, quia rejecta tunc temporis utplurimùm ſunt fætida. Ergò talis diarrhæa ſymptomatica ſemper ſiſtenda, aut ſaltem ita cohibenda, ne fiat nimia. Undè ſemper errant Medici, qui tunc purgantia indicari exiſtimant, quando ſcilicet ſupervenit talis diarrhæa. Sed rectè dicit LINDANUS, ipſos tunc neſcire, quid ſit ſuperveniens morbo? nam cum talis diarrhæa ſuperveniat tantummodò morbo propter ſummam materiæ cruditatem, eamque ſæpiùs malignam, non debet ſanè irritari aut exaſperari purgantibus. Pertinet huc & *ſect. 6. Aphoriſm. 15.* HIPPOCRATIS, & *l. 5. Epidem. Text. 4* & *l. 1. de morb. Text. 6. Longa diarrhœa laboranti ſuperveniens vomitus, morbum ſolvit*: Hinc ubi in diarrhæa habituali urgent ſtomachi ſymptomata, nauſea, vertigo, anxietates præcordiorum vomitus blandus inſtituatur: Item *Aphoriſm. 17. ſect. 6. Ophthalmia laborantem alvi profluvio corripi, bonum eſt*: Nempè fit tunc diarrhæa ex metaſtaſi: conf. GALENUS *in l. contra Iulium cap. 11.* Item *Aphoriſm. 29. ſect. 7. Si Leucophlegmatia detento diarrhœa ſupervenit, malum ſolvit*; ex dicta nempè nunc ratione: conf. M. A. N. C. *Ann. 3. pag. 215.*

In quacunque diarrhæa, quò magis valet ſtomachi appetitus, eò melius eſt; quò magis proſtratus, eò pejus: & redeuntes ructus acidi, vel rediens appetitus, diarrhæam declinantem innuunt.

Omnis diarrhæa epidemica contagioſa, eſt maligna & periculoſa.

Si ſpontanea venit diarrhæa, brevi intereunt.

Omnis quidem diarrhæa eſt periculoſa; ſed hoc non eſt univerſale. Interdum diarrhæa in habitioribus & ſucculentioribus mediocris eſt; interdum in prægnantibus alvi fluxus uſque ad finem partus ſine noxa eſt. HIPPOCRATES quidem *Aphoriſm. 34. ſect. 5.* dicit: *mulieri utero gerenti, ſi alvus multum fluat, periculum eſt, ne abortiat*; quia ſpiritus debilitantur, fætus fit imbecillior, & inſtar ponderis jacet in utero, uterus in ſuo tono relaxatur, neque ſufficiens eſt ad retinendum fætum, unde irritatus convellitur, & dolorem exhibet, fætumque excludit, unde abortus. Sed limitandus hic Paragraphis: Siquidem rectè hic SCHULZIUS *Conſ. 340.* obſervat: *Ubi*, inquit, *videris fluorem ad ſiſtendum inobedientem*, (nempè in gravida) *ne multum urgeas; ferunt enim nonnunquam prægnantes ejuſmodi evacuationes uſque ad partum citra noxam: uti contigit in uxore fratris mei*, inquit, *quæ prægnans per quatuor menſes, ſanguinolentas dejectiones etiam cum raſura inteſtinorum paſſa eſt, nec ullo medicamento ſiſti poterat, tandem excluſo fætu ſano & incolumi ſponte ſua intermiſit*. Vid. itidem Platerus, quoad hoc punctum, de Gravida in Obſervat. pag. 802.; item de ſimili alvi fluore & dyſenteria gravidarum Ballonius lib. 2. Conſil. 57. Ubi ergò apparet, hanc diarrhæam eſſe ſine inſigni læſione, tunc fauſtus conatus naturæ, & tantummodò ratio ſtomachi habeatur. Ratione excretorum notetur; quò magis hæc à ſtatu naturali receſſerint, adeòque quò deterioris conditionis fuerint, eò cæteris paribus diarrhæa deterior habenda eſt; hinc ſi craſſa admodum, aut alba, aut viridia, aut crocea, aut ſpumantia dejiciuntur, hæc omnia mala ſunt; item mala eſt dejectio pauca, glutinoſa, alba, ſubpallida, lubrica: exitioſa verò eſt nigra, utut non ſemper, æruginoſa, pinguis, livida, fætida &c., innuunt enim hæc fermentum ſanguinis colliquefactivum magnum putridum. Verſicolor quidem diuturnior eſt, ſed nihilominus exitialis.

Omnium periculoſiſſima eſt Diarrhæa colliquativa, & quidem ſemper in morbis acutis: & ſi talis tabidis aut hecticis ſuperveniat, plerumque lethalis eſt: & quibus Phthiſicis, vel confirmatis, vel quibus capilli defluunt, ſpontè ſuperveniens diarrhæa, ſemper eſt colliquativa, & eoſdem ad orcum deducit.

In Diarrhæis ſudor & urina ordinariò ſuppreſſæ, ſi iterum copioſiùs profluant, de alvi fluxu ceſſaturo ſpes quædam illuceſcit.

CURA.

Ante omnia conſiderandum: an & quæ ſit curanda? id eſt, an relinquendus ſit naturæ motus? an verò feſtinetur cura? Sinenda eſt diarrhæa ſpontanea, quæ vitio aſſumptorum, vel ratione metaſtaſeos materiæ morboſæ evenit, cùm motus naturæ non corrigendus, niſi excedat, indeque vires dejiciat: Item critica Diarrhæa etiam curanda non eſt, nec turbandus fauſtus conatus naturæ, ſed proſpiciendo ſaltem appropriatis ſtomacho, ut conſervetur appetitus, ne ſuperveniant ejus ſymptomata; obſervantur enim tales interdum ſponte ceſſare: Imò interdum promovendæ ſunt hæ ipſæ.

Curanda verò eſt, vel (1) Diarrhæa artificialis nimia ſive hypercatharſis, ſi ſcilicet copioſa egeruntur; de quo videatur Williſius in Pharmaceutic. rational. p. 110.

Vel (2) Diarrhæa ſpontanea, ſi exceſſiva & ex errore externo: In tali exceſſiva ſæpè conjuncta ſunt funeſta ſtomachi ſymptomata, ut nauſea, vomitus: ne proſternat vires, aut ſuperveniat cholera, maturè ſiſtenda.

(3) Diarrhæa ſymptomatica omnis, ſeu ea, quæ in principiis morborum, maximè acutorum, aut incremento ſupervenit, & conjuncta cum proſtratione virium, anxietatibus ægrorum, interdum cum ſyncope, qualis primariò remedia poſtulat, ſiſtenda & compeſcenda eſt.

(4) Diarrhæa epidemica aut maligna contagioſa curanda eſt ob periculum proſtrationis virium; cùm ſæpè ſint læthales.

(5) Habitualis Diarrhæa curanda eſt, quæ ob inveteratum ſtomachi malum, aut hepatis tumorem; hæc enim ad tabem deducit ægrum.

Quoad ergò methodum medendi; obſervata cauſarum remotarum diverſitate, diarrhææ quùm maximè curari debent, ut ſymptomaticæ & epidemicæ, his indicationibus levantur:

1. Fermentatio præternaturalis Maſſæ ſanguineæ compeſcenda, aliorumque contentorum colliquefactio fermentativa inhibenda, & fermentum ſalinum acre, nunc acidum, nunc ſimul alcalinum, ſeu bilioſum, adeòque æruginoſum, deſtruendum, idque moderatè acidis incraſſantibus & adſtringentibus.
2. Blandis ſudoriferis junctis maſſa ſanguinea repurganda, ac fermentativa ſubſtantia eliminanda; ſic curatio erit magis fida ſeu tuta.
3. Acre irritans, quodcunque temperandum abſorbentibus, vulgò Præcipitantibus dictis.
4. Irritationis ſenſus auctus opiatis theriacalibus vel ſimilibus ſopiendus, adeòque hinc natus ſpirituum impetus, & effetus humorum motus localis, iiſdem ſiſtendus.

5. Blandè evacuanda ſunt excrementa, occaſionem ſubminiſtrantia, ſi quæ ſunt.

6. Stomachus, quantum poſſibile, & appetitus læſus, ejuſque tonus plus minus reſolutus, apprimè reſtituendus.

Pro his ſcopis meliùs conſequendis ſequentia probè obſervanda ſunt axiomata:

I. In quovis alvi fluxu, qualiſcunque etiam ſit, ventriculi ſemper ſummam habendam eſſe curam, cùm ſemper hic ſit labefactatus; quò magis enim functio ſtomachi appetitiva læſa, eò periculoſior eſt diarrhœa & appropriatis maturè ſuccurrendum ſtomacho: imò certum eſt, diarrhœam non poſſe curari, niſi ſtomacho appetitus redeat; hinc calidus potus & calidus fotus apprimè conveniunt: ipſi ſcilicet ægri obſervant, ſubitò atque potum ſaltem frigidiuſculum ingerunt, quod mox alvi ſtimulum ſentiant: Item parcus potus in quavis diarrhœa convenit, cùm FORESTO *annotante l. 22. obſerv. 4.* bibendi abſtinentia omnem alvi fluxum maximè ſolvat. Pro reſoluto autem ventriculi tono reſtituendo conveniunt Vinum & vinoſa, cydoniata, maſtix, & ex hac parata medicamenta, Vinum Abſinthites, menthæ, cinnamomum, &c. reliquis medicamentis admiſcenda. Calidi fotus ſunt varii, tàm ſacculi quales ſupra circa vomitum ordinati, quàm emplaſtra, præſertim ex tacamahaca, cum balſamo Peruviano & aromaticis applicata.

II. In Diarrhœa ſymptomatica aut maligna nullo modo purgandum. Peſſimus mos eſt, quod in morbis acutis, aut aliis in principio ſupervenientibus, purgantibus velint ſuccurrere: potiùs diarrhœa ſymptomatica tractetur per blanda laxantia, ſcilicet ut materia morboſa removeatur, naturæque motus promoveatur. Diarrhœa omnis, illata ex turgeſcentia cauſæ morboſæ, vis naturæ eſt: nam in tali ſe habet paſſivè, non activè, ut promoveatur purgantibus. Non ergò ſymptomatica diarrhœa irritanda eſt per laxantia, ſed ſiſtenda aut moderanda eſt, nè fiat exceſſiva præternaturalis; quia

1. Impedit coctionem materiæ morboſæ, & ſeparationem legitimam,

2. In principio acutorum morborum vires proſternit; &

3. Eſt conſequens colliquefactivum, quod patet, quod rejecta ſunt ſæpe livida, fœtida, ac horrida.

III. In diarrhœa epidemica contagioſa maligna, & quidem in principio, ubi vires integræ, alexipharmaca, tam acidum quàm alcalinum fermentum peccans deſtruentia, & per ſudorem ejicientia, primatum obtinent: hinc theriacalia, item ſpiritus & eſſentia theriacalis, Tinctura Bezoardica cum opio, antimonialia fixa, terræ ſigillatæ primatum ducunt, ſpeciatim ſi à fermento præternaturali humores ipſi ad colliquationem diſponantur: nam ſi à ſimplici irritatione inteſtinorum eſt Diarrhœa, non æquè neceſſaria ſunt; unde in epidemica pariter atque contagioſa magis, quàm aliis ſpeciebus, conveniunt: æger ſimul quietus, & in loco calido ſe contineat.

IV. In nulla diarrhœa in principio evacuatio per alvum, ut quibuſdam mos eſt, dum in principio dant rhabarbarum, vel ſyrupum roſarum ſolutivum, inſtituatur, ſed ſiſtendus eſt efferveſcentium humorum impetus, quo facto, ceſſat diarrhœa. Sufflaminato humorum impetu, ubi, quod notandum, neceſſe fuerit, vel clyſmatis blandis alvus eluenda, vel blando laxativo, aut rhabarbarino aut tamarindis, inteſtina abſtergenda, idque in caſu, quando adhuc hærent reliquiæ recrementorum, quæ inteſtina irritant: conf. hic SEPTALIUS *in animadv. & Caut. Med. l. 7. §. 89.* Potiùs ergò ſpectatores motus aliquamdiù naturæ erimus, quamdiù non excedit, & morbificæ cauſæ potiſſimùm rationem habeamus.

V. Utut vomitus in diarrhœis ſit periculoſus, tamen ubi ventriculus maximè laborat inſtituatur, cautè tamē, adeòq; ubi in principio diarrhœæ, aut in ſtatu, maximè urgent ſtomachi ſymptomata, nauſea, vertigo, anxietates præcordiorum, & exinde diuturnior evadit affectus; idque ex HIPPOCRATE *ſect. 4. aphor. 17.* item *aphor. 15. ſect. 6.*, qui ſunt aurei, & l. 3. de rat. victus.

Vir conſiſtentis ætatis, habituſque cæteroquin ſani, in itinere ante 3. menſes diarrhœa ita infeſtatus eſt cum appetitu proſtrato, ſiti & imbecillitate virium, qui curatus quidem quoad diarrhœam per debita remedia, deficiebat nihilominus adhuc dum appetitus, & pauca comedens qualibet tamen nocte quinquies vel ſexies per alvum reddebat liquida. Malum ſimpliciter videbatur eſſe ex cruditate ſtomachi nidoroſa: ſiquidem omni manè patiens hic ructus nidoroſos, perſenſit, quod ſignum fermenti digeſtivi depravati. De cætero exhibui vomitorium, undè melius ad tempus habebat, ſed non diu poſt recidivabant pathemata, non tamen atrociter; Ex quibus patet, in habitualibus Diarrhœis, ex læſo ſtomacho natis, Vomitoria eſſe optima.

VI. Adſtringentia, qua talia, non conveniunt in diarrhœis; quid enim juvat ſtringere & arctare partes alvum irritantes, & excernenda retinere, dum omnia adhuc ſunt in motu? Omnium Practicorum teſtimonia perhibent quod, ſi in principio maturiùs adhibeantur, aggravent morbum, dum ſæpiùs metaſtaſeos in aliam partem nobilem, aut ſupervenientium convulſivorum febrium, & graviſſimorum ſymptomatum abdominis ſupervenit metus: ſic enim ex diarrhœa, cydoniatis intempeſtivè ſuppreſſa, ileum lethalē obſervavit BALLONIUS: vid. BONETTUS *Pharos Medic. pag. 413.* Nec ſtomachus aut inteſtina tali laborant laxitate nimia, vel reſoluto tono, non magis ſcilicet, quàm in hypercatharſi. Non igitur, niſi in diarrhœa diuturna iam curata, pro primarum viarum tono redintegrando, propriè dicta adſtringentia, cydoniata v. g. aut ex meſpilis deſumpta, conducunt, Cui autem lubet in principio hæc uſurpare, adjungat ſemper ſudorifera. Cætera, quæ ſapore ſtyptico plus minus impragnata ſunt, v. g. tormentilla, terra ſigillata Cor. C. uſtum, ſaccharum Saturni, &c. non tàm adſtringendo, quàm ſpecifica ſui textura ſaporem fermenti vel humoris peccantis corrigendo, abſorbendo, prodeſſe potiùs videntur.

VII. Ridiculè nimis à quibuſdam Medicis Vinum prohibetur, quia peccet bilis, vel adſit febris: nè ergò calidis irritetur, interdictum volunt: ſed falluntur. Vinum enim in diarrhœa eſt potus medicamentoſus, quatenus eſt ventriculo amicum, tàm ſimplex generoſum, quàm medicatum, & viribus attritis tanquam refocillativum ægris eſt propinandum; hypercatharſin enim ſæpe hauſtus calidi vini curavit. Sic diarrhœam trimeſtrem deſperatam vino roriſmarini curatam refert WELSCHIUS *Hecatoſt. 2. pag. 29:* ſic in diarrhœa poſt purgantia, poſt fructuum horæorum abuſum, Vinum abſinthites egregiè confert.

Quoad remedia, quæ conveniunt in diarrhœis, opera danda eſt, ut

(1) Sint ſtomacho grata

(2) Motum fermentativum ſanguini inductum ſiſtant per contraria.

(3) Sudorifera adhibeantur.

Inter hæc ex regno vegetabili primatum ducunt theriacalia, ad eòque opium & omnia opiata: nam opium quoſcunque motus & evacuationes corporis, præter ſudorem, compeſcit, hæmorrhagias ſiſtit, paroxyſmos febriles inhibet, vomitus ſedat &c., in genere omnes humorum motus, ſive ſint efferveſcentiæ, ſive alii, potenter compeſcit, undè ſemper cum abſorbentibus, diaphoreticis miſcetur opium correctum. Propter hoc opium Theriaca in aceto aſſumpta expectando ſudorem eſt egregia, de qua, & ſpeciatim de electuario diaſcordii, jam *ſupr. dixi*, & conſiderationem meretur effatum FORESTI *l. 22. obſ. 17.* Tales jure merentur laudes contra quoſcunque alvi fluxus, imprimis Cholericos, ita ut veteres non ſatis illam potuerint laudare, cùm maximè ab opio vim ſuam habeat ſudoriferam, aſſumitur à ℈ j. ad ℈ ij., egregiè confert: & quidem, quò magis eſt recens, eò potentiùs operabitur: compeſcit mordacitatem humoris & torporem inducit; quoniam minus infractæ ſunt opii vires. Eadem theriaca commodè etiam regioni umbilicali & ſtomachi illinitur, ſive ſola, ſive cum Balſamo Peruviano miſta, aut etiam aliquot guttis olei deſtillati macis impraegnata. Nobilius eſt electuarium diaſcordii Fracaſtorii, egregium planè. Ovi vitella bina, cum albumine quoque ad duritiem cocta, cum aceto roſaceo irrorata, & quaſi acidulata, experimentum ſunt præſtantiſſimum HELMONTII *in Tr. Pylorus Rector pag. 184. §. 22.* aliquoties à me expertum, etiam in diarrhœa, quæ iam per 4. dies pertinaciter theriacalibus reſtiterat, & nunquam fefellit: conf. M. A. N. C. *Ann. 8, pag. 67.* Interdum addo pulverem nucis moſchatæ vel macis. Sunt qui recipiunt Boli Armenæ & nucis moſchatæ ana, miſcent cum uno alterove vitello ovi ad mollitiem cocti, & ita ſine ſale aſſumunt contra diarrhœas; quod experimentum eſt STOECKERI *in ſua Praxi.* Malum cydonium cera impletum & aſſatum, comeſtumque egregiè convenit.

Quibuſdam etiam, ceu probatiſſimum commendatur ſevum hircinum (multa ſanè latent in hirco) quod liquefactum

ctum cum tantillo farinæ triticeæ miſcetur, ut fiat inſtar pulmenti, quod pulmentum ſubindè aſſumptum laudatur inſigniter contra diarrhœam. Tormentillæ radix, ejuſdem Decoctum, & in ſpecie *Extractum ejus* cum aqua quadam aut ſpiritu Vini factum, præmiſſa, ſi opus eſt, levi purgatione abſterſoria, v. g. rhabarbaro, myrobalanis, una alterave vice à ʒ ß. ad ʒ j. uſurpatum in convenienti vehiculo; ut juſculo calido, aqua cinnamomi cum vino, cydoniata, aqua menthæ, &c. egregium eſt in omni diarrhœa & dyſenteria, tàm benignis quàm malignis epidemicis, & omnibus aliis medicamentis præcellit; addi poteſt, ſi opus eſt, laudanum hyſtericum, vel laudani opiati gr. j. ad ij. Faciunt etiam huc plantago, ejus radix, & ſemen, item portulaca: quæ duo quacunq; ratione uſurpentur, egregia in diarrhœa ſunt; uti etiam folia myrthi, flores balauſtiorum, lyſimachia flore luteo & purpureo. Diarrhœam in ſpecie compeſcunt fructus auſteri, quatenus pontici: quales ſunt fructus myrtillorum, cydonia, meſpila condita, aut, quod præſtat, cruda; horum enim ſuccus cum ſucco perſicariæ maculatæ mixtus, & leni igne ad tertiam partem inſpiſſatus, maximum eſt remedium. FORESTUS *l.* 22. *Obſer.* 1. aliquoties feliciter expertus eſt uſum meſpilorum in quibuſdam, diarrhœa continua laborantibus, qui aliis irritis, his meſpilis fuerunt curati, Item addi poteſt non ineleganter ſorbus torminalis; quæ eſt egregium ſpecificum in diarrhœis etiam epidemicis, item in diuturnis, quæ abuſu fructuum horæorum ſuperveniunt; folia habet inſtar vitis, Germ. *Ebes beer* vocantur: nota eſt muliereulis, quæ colligunt fructus, dum incipiunt matureſcere, nondum tamen perfectè maturi ſunt, & ſaporem auſteriuſculum habent, exprimunt ſuccum, & inſpiſſant in conſiſtentiam rob, quod nobile remedium eſt in diarrhœa: ſuperioribus annis, dum graſſabatur diarrhœa, aliis irritis egregiè profuit; doſis Cochl. j. in vehiculo quodam. In ejus locum etiam rob ſorbi aucupariæ poteſt ſubſtitui; ſed hoc eſt inferioris conditionis, utut egregiè etiam conveniat ſtomacho. Spongia ſalicis exſiccata, & ad ʒ ß. data, in quibuſdam ſingulariter commendatur ad diarœas: hæc ipſa ſpongia aliàs commendatur ab Hartmanno ad Choleram paucorum granorum doſi, ſi in aqua quadam ſtyptica propinatur: ſicut etiã ʒ j. ſeminis ſophiæ Chirurgorum quod præſtantius eſt, atq; ſemen plantaginis ſuprà laudatum. Reſiduum ab extracto rhabarbari, aut etiam Rhabarbarum toſtum; ſcopis multis ſatisfacit, adſtringit, acrimoniam humorum temperat, & tùm temporis potenter ſudorem movet. Nux moſchata & macis communia ſunt, & omnibus nota contra diarrhœam remedia, eorumque olea deſtillata internè & externè conveniunt. Gelatina Corn. Cerv. ℥ i ß. in potu ordinario diſſoluta eſt admodum ſpecifica in diarrhœis, in ſpecie epidemicè graſſantibus.

Denique cinnamomum, ex quo aqua & oleum eſt deſtillatum: præſtans eſt remedium ad diarrhœam. Ulteriùs malum cydonium, ejuſdem ſuccus recens, item miva cydoniorum aromatiſata, & cydoniata quælibet ſunt egregia in diarrhœa quacunque; unde miva cydoniorum aromatica cum theriaca miſta, additis aliquot guttulis olei deſtillati cinnamomi, vel macis, experimentum eſt ſæpiùs probatum LOTICHII *in Obſervationibus*; quibus ſi addantur aliquot grana laudani opiati, erit bolus eò magis efficax;

Vel

℞. *Miv. cydon. aromatiſ.* ℥ ij.
Aquæ cinammom. ſpirituoſ. ʒ vj.
Terræ ſigll. ʒ ß. vel *Bezoard. mineral.* gr. xv.
Laud. opiati gr. ij.
Olei deſtill. cinnam. vel macis gutt. ij.
M. D. S.
Potiuncula cochleatim ſumenda.

Capiatur ſubindè cochleatim.

Itali lignum lentiſcinum, ſeu lignum, ex quo tranſudat Maſtix, laudant, & ubi poteſt haberi minori pretio, eſt admodum elegans. Decoctum hujus ligni potum inſigniter notum eſt, in cujus locum Decoctum maſtichis, ſive gummatis ex lentiſco ſecreti, ceu ſtomachicum nobiliſſimum in hujuſcunque diarrhœis uſurpari poteſt. Fuit ſecretum D. OSWALDI contra diarrhœam in aqua appropriata vel potu ordinario. Præſcribi poteſt ita, ad imitationem nempè TILEMANNI *in Materia Medica*;

℞. *Aquæ plantagin.*
Fol. Querc.
Tormentill.
Roſar. an. ℔ ß.

Vel harum loco

℞. *Aqu. ſimpl. vel pluvial.* ℔ j ß. vel ℔ ij.
Maſtich. el. ʒ ij. vel ʒ iij. ad. ℥ ß.
Macis ʒ j.
Coquantur: Colaturæ adde
Aquæ cinnam. ℥ j.
Miſc. pro *Potu ordinario*, S.
Potus pro aliquot vicibus.

Vel edulcoretur cum *rotul. manus Chriſti perlatæ* vel *ſyrupo maſtichino* vel *cydoniorum pro Julebo*. S.
Julep.

Qui crebrò tepidè hauriatur; a STOECKERO enim & plurimis aliis egregiè in diarrhœa commendatur.

Poteſt etiam de *ſucco cydoniorum ſulphurato* addi parum.

Loco hujus Decocti Stœckerus impregnat aquam fumo Maſticis: ſcilicet adjiciunt Maſtichen ſupra prunas candentes, fumum excipiunt olla nova vitreata, & mox ollam fumo benè repletam implent aqua ſimplici vel appropriata; hoc ſubindè repetunt, donec ſubtilem Maſtichis ſaporem acidulum aqua contraxerit, quæ eſt potus ſtomachicus egregius conveniens in diarrhœa & dyſenteria. Inter aquas appropriatas ſunt imprimis aqua tormentillæ, pimpinellæ, plantaginis & portulacæ; ex ſuccis ſunt ſuccus cydoniorum & granatorum, rob & muſcus prunorum ſylveſtrium, quod rob commodiſſimè loco ſucci hypociſtidis poteſt ſubſtitui. Aliàs aqua chalybeata, item ſerum lactis chalybeatum, uti & acetum chalybeatum, convenit. Decoctum granorum juniperi ſtomacho gratum & dureticum, laudatur à Riverio; urinam enim promovendo neceſſariò alvum exſiccat: item decoctum Corn. Cer., priapi cervi, ceti, &c. pro potu ordinario aſſumptum, corrigendo & temperando egregiè convenit in quibuſdam diarrheis, ſpeciatim epidemicè graſſantibus, aut aliàs contagioſis, ELLENBERGIUS, quondam *Medicus Hallenſis Saxo*, pro potu ordinario Nenſ. j. *cerevisiæ*, in qua decoxit *ſacchari albi* ℥ ij. & *gummi Arabici* ℥ ß, propinat. Porrò terræ iſtæ minerales ſigillatæ, Bolus Armena, terra Solaris in aurifodinis, quæ habet principium metalicum, ſulphureum acidum, ratione cujus convenit figendo fermentum alcalinum & promovendo ſudorem. Ut autem promoveatur, maritetur cum ſpiritu Vitrioli Martis; ſic naturam acido auſteram acquirit, uti eſt in liquore ſtyptico, de quo ſuo loco dictum; qui præmiſſo blando diaphoretico aptus eſt ad gutt. xx. Hinc martialia, crocus martis & terra Vitrioli dulcis (eſt caput mortuum elixiviatum) quatenus temperant quodcunque acre, & in ſpecie acida abſorbent, ſimulque vi ſudorifera pollent, ſunt convenientiſſima in quacunque diarrhœa, in ſpecie, ſi cum vehiculis acidulis aſſumuntur, aut cum ſpiritu vitrioli irrorentur, ſic enim magis adſtrictoria evadunt.

Inter abſorbentia etiam ſunt coralliata cornu cervi, cryſtallus, ſmaragdus; ſic nempè ZACUTUS LUSITANUS *l.* 1. *Med. Princ. Hiſtor.* 22. & *Obſ. annexa* diarrhœam diuturnam & ingentem refert, ex veneno ab amaſia in cibo propinato, aliis irritis per ſmaragdum percuratam ad gr. xij. in conſ. cydoniorum; ſic in diarrhœis bilioſis, nempè in bile ægruginoſa & porracea dictis, cryſtallum laudare ſolet, quam pro hoc ſcopo ſequenti modo præſcribere ſoleo;

℞. *Cryſtall. præp.* ℈ ij.
Bezoard. martial. ℈ j.
Laud. hyſter. gr. ix.
M. f. *Pulvis* pro duabus doſibus, S.
Pulvis pro duabus doſibus.

Facit huc ſimiliter lapis *hæmatites*, qui quoſcunque fluxus alvi inſigniter refrænat, tàm *naturalis*, quàm ex *ſacchoro ſaturni & vitriolo Martis* præparatus *artificialis*, à ℈ ß. vel gr. xj. ad gr. xv. & ℈ j. in aqua appropriata: nam & ipſe hæmatites naturalis ex Marte & Saturno vim ſuam habet in ſiſtendo ſanguinis fluxu, & compeſcendis etiam diarrhœis; de quo vid. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſerv.* 33. *p.* 227. & GLAUBERUS *pag.* 6. Præparatio eſt genuina: nam ſaccharum ſaturni per ſe egregium eſt in diarrhœa ab acrioribus humoribus nata, & à multis non incommodè commendatur, in ſpecie in maligna & pertinaci diarrhœa, & dyſenteria, & ubi imprimis excrementa ſunt nimis acria, miſtum cum croco Martis adſtringente, non tàm præcisè adſtringendo, quàm vitioſos ſapores abſorbendo. Conf. POTERIUS *Cent.* 3. *c.* 77. *Cent.* 2. *cap.* 39. & 81. ubi gravia alvi profluvia croco Martis proſtant curata.

Ex hactenus dictis plures concinnari poſſunt formulæ, ver. gr.

℞. *Aqu. plantagin.* ℥ iij.

Cin-

Cinnam. ℥ j.
El. diaſcord. Fracaſt. ʒ ij.
Corall. rub. præp. ℈ ij.
Terræ ſigill. ℈ j.
Syr. myrtin. ℥ j.
M. f. *Potio*: S.
Potio adſtringens ſudorifera.
Vel
♃. *Aqu. tormentill.* ℥ iij.
vel hjus loco *plantag.* & *portul.* an. ℥ i ß.
Acet. vini vel *roſac.* ℥ ß. vel ʒ vj.
Elect. diaſcord. Fracaſt. ʒ ij.
Terræ ſigillat. ℈ ij.
Antimonii diaphor. ℈ j. ad ʒ ß.
Syr. cydonior. vel *ſyr. de roſ. ſicc.* ℥ ß. vel ʒ vj.
M. D. S. ad ℥ j.
Ut antea.

Cochleatim capiat æger probè tectus in lecto, pro duabus aut tribus doſibus, ſudorem expectando: acida nempe cum terra ſigillata ac ſimilibus propinata, texturam aluminoſam quaſi acquirunt.

♃. *Aq. Menth.* ℥ ij.
Cinnam. cum *vino vel cydon.* ℥ j.
Acet. deſtill. vel *ſimpl.* ʒ vj.
El. diaſcord. Frac. ʒ j. ad ʒ ij.
Antimon. diaphor. vel *terræ ſigill.* ℈ j. vel ʒ ß.
Syr. cydonior. vel *Mivæ cydon. aromat.* ℥ ß. ad ℥ i ß.

M. pro *duabus doſibus*, vel per intervalla 1. vel 2. Cochlearia
D. S.
Ut antea.
Vel
♃. *Aqu. Menthæ* ℥ ij.
Theriacal. Aug. vel *Cinnam.* ℥ ß.
Spiritus theriacal. camph. ʒ iij.
El. diaſcord. Fracaſtor. ʒ i ß.
Terræ ſigill. ʒ ß.
Syr. Cydon. ʒ vj.
M. D. S.
Mixtura adſtringens ſudorifera.

Uſurpetur pro tribus doſibus expectando ſudorem, capiendo doſin primam manè, alteram à meridie hora quarta vel quinta, tertiam poſt mediam noctem, vel expectando alterum manè. Vel

♃. *Aqu. menthæ* ℥ ij.
Cinnam. ʒ ij. vel ʒ vj.
Extr. tormentill. gr. viij.
Croci Martis adſtring.
Laud. hyſter. an. gr. vj.
Syr. cydon. ℥ ß.
M. pro *una doſi*, S.
Mixtura adſtringens ſudorifera, pro una doſi.
♃. *Aqu. menth.* ℥ iij.
Spiritus nitri dulc. ʒ ß.
Terræ ſigill. ʒ j.
Laud. opiati gr. iij.
Syr. cydonior. ℥ j.
M. S.
Potiuncula adſtringens, bene circum agitanda, pro aliquot doſibus.

Pro temperanda acrimonia humorum:

♃. *Amygdal. dulc.*
Sem. papav. alb. an. ℥ ß.
Cum ſ. q. *Decocti corn. Cerv.* f. *Emulſio* ad ℔ ß.
adde
Aqu. cinnam. ʒ vj.
Terræ ſigill. albæ,
Corall. rub. præp.
Corn. Cer. uſti præp. an. ʒ ß.
Edulcoretur cum *Iulepo roſar.* S.
Lac temperans bene circumagitandum, pro aliquot doſibus.
Vel
♃. *Conſ. roſar. vitriolat.* ʒ j.
Terræ ſigillat. ʒ ß.
Olei deſtill. mac. gutt. j.
Laud. opiat. gr. ij.
Cum *Syrupo Myrtino* f. *Bolus*, D. S.
Electuarium adſtringens, pro una doſi,
Vel
♃. *Conſ. roſar. rub.* ʒ j.
Bezoard. miner. gr. xv.
Laud. opiati gr. i ß.
Olei deſt. cinam. gutt. ij.
Cum *Syrupo cydon.* f. *Bolus*, S.
Bolus adſtringens. Vel
♃. *Conſ. Menth. vitriolat.* ℥ i ß.
Electuar. diaſcord. Fracaſt. ℥ ß.
Terræ ſigill. ℈ ij. ad ʒ j.
Antim. diaphor. Martial.
Extr. rad. tormentill. an. ʒ ß.
Cum *ſyrupo imperator.* f. *Electuarium*, aliquoties de die ſumendum doſi ʒ ij. S.
Electuarium adſtringens.

Mulier quædam corripiebatur diarrhea ſimplici, ſed tunc epidemica, cum varia & multiplici phlogoſi: primò die 8. vel 10. vicibus; ſecundo 40. vicibus dejecit: undè virium inſignis proſtratio, anxietas præcordiorum, inquietudo, &c. Vocatus à meridie ordinabam:

♃. *Terræ ſigillat.* ℈ j.
Antim. diaphor.
Extract. tormentill. cum Spiritu Vini par. an. ʒ ß.
Laud. ferment. gr. ij.
M. f. *Pulvis.*
Divid. in 2. part. æqual.

Capiebat unam veſperi, alteram poſt mediam noctem in vehiculo ſequenti:

♃. *Aqu. ſcord.*
Tormentill. an. ℥ j.
Cinnam. ʒ j.
Spiritus theriacal. campb. ʒ j. ad ʒ ij.
M. f. *Potio.*

Ceſſabant huic dejectiones, ſed tamen nox inquieta abſque ſomno fuit. Manè

♃. *Cor. Cerv. ſine igne*,
Bezoard. Martial.
Extr. tormentill. an ℈ ß.
Theriac. gr. ij.
M. f. *Pulvis.*

Capiebat in iſto vehiculo: ceſſarunt ferè in totum dejectiones. Sed, utut ſe cogeret, ſudorem tamen nullum extorquere potuit. Veſperi

♃. *Corall. rub. præp.*
Corn. Cerv. ſine igne an. ℈ ß.
Extr. tormentill. gr. v.
Theriacal. gr. i ß.
M. pro pulvere.

Dormivit benè, nonnihil ſudavit. Manè conquerebatur de inſigni circa præcordia moleſtia, & dolore compreſſivo: ſigno contentorum adhuc recrementorum circa primas vias, ſed per iſta remedia ab excretione cohibitorum. Hinc

♃. *Spiritus carm. de trib.* ʒ ij.
Doſis gutt. 40. bis in die.

Paſſiones hyſtericæ ſupervenerunt, ab iſtis nempè retentis occaſionatæ, quæ tamen ſequenti manè per ternas dejectiones alvinas ſpontaneas fuerunt levatæ: undè continuato ſpiritu curata eſt.

In Diarrhœa torminoſa cum copioſis ſeceſſibus nigricantibus, appetitu proſtrato, ſiti intenſa &c., primò ad abſtergendas primas vias, & ad removondas ſi quæ adſint, ſordes, & temperandum ſimul nimium impetum humorum:

♃. *Conſerv. menth.*
El. diaſcord. Fracaſt. an. ℥ ij.
Rhabarb. el. ʒ j.
Corall. rub. præp. ℈ ij.
Cum ſ. q. *Syrup. corall. Quercet.* f. *Electuarium.*

De quo capiebant ſæpiùs pro lubitu: cujus uſu cùm immineretur quidem nonnihil alvi fluxus, non tamen penitus ſiſteretur, ac tormina ſimul urgerent.

♃. *Eſſ. tormentill.* ʒ ij.
Opii ʒ ß. ad ʒ j.
Miſcendo.
Doſis 40. gutt. bis vel ter in die.

Denique ovum ad duritiem coctum, cum aceto roſaceo profuit.

Tandem in *Diarrhœa epidemica maligna*, cum modò dictis ſemper alexipharmaca ſudorifera præprimis uſurpanda erunt, quæ etiam conducunt in quacunque diarrhœa; nunquam enim diarrhœa ſine rudo-

ſudore curatur. Sudorifera ſunt antimonialia fixa, aliaque ſatis cognita: miſcenda tamen ſemper appropriata, cum ſpiritu theriacali conjungatur ſpiritus Maſtichis, cum terra ſigillata, ſal volatile viperarum & ſimilia. Superiori anno, cum graſſaretur hic Diarrhœa epidemica, non abſque applauſu medentium aliquoties uſum vidi egregium hujus pulveris, etiam ubi jam adeſſet delirium:

℞. Terræ ſigillat.
Antimon. diaphor. an. gr. xv.
Pulv. macis vel Nuc. Moſch. gr. iv.
Sal. vol. viperar. gr. vj.
M. f. Pulvis pro una doſi: S.
Pulvis adſtringens.

Cui interdum laudani opiati gr. j. vel ij. addi poſſunt.
Uſurpatur in ſ. q. vini aciduli.

℞. Terræ ſigil. vel Corn. Cerv. ſine igne gr. xxiv. vel ʒ ß.
Extract. tormentill. gr. xv. vel ℈ j.
Sal. vol. Corn. Cerv. gr. vj.

M. pro duobus doſibus; vel robuſtiori pro unica doſi, expectando ſudorem: cui etiam laud. opiatum, vel extractum theriacale in debita doſi addi poteſt; S.
Pulvis adſtringens.

℞. Aqu. plantag. vel tormentill. ℥ iij. vel iv.
Gelat. Corn. Cerv. ʒ vj.
El. diaſcord. Fracaſtor. ʒ i ß. vel ʒ ij. ad ʒ iij.
Antimonii diaphor. ℈ j. vel ʒ ß. ad ℈ ij.
vel Bezoard. mineral. ℈ j.
Extr. tormentill. ʒ ß. ad ʒ j.
Syr. cydonior. ℥ ß. vel ʒ vj. ad ℥ j.
M. pro duabus doſibus, expectando ſemper ſudorem.
D. S.
Potio adſtringens pro duabus doſibus.

℞. Aqu. Menth. ℥ iij.
Corn. Cerv. ſine igne ℈ ij.
Bezoard. miner. ℈ j. ad ʒ ß.
Extr. theriacal. gr. vj.
Syr. cort. aurant. ʒ iij.
M. pro tribus doſibus, S.
Potio adſtringens pro tribus doſibus.

In eadem diarrhœa maligna gelatina Corn. Cerv. ſoluta & potui addita, ſemper egregium habuit effectum.

Vir quidam gravi diarrhœa maligna decumbebat, & junctis febrilibus ſymptomatis, cui inter alia optime profuit

℞. Aquæ menthæ,
Scord. an. ℥ i ß.
Cinnam. ʒ iij.
Acet. vini ʒ vj.
Theriac. Androm. ʒ i ß.
Bezoard. miner. ʒ ß.
Syr. cydonior. ʒ iij.
M. f. Potio.

Capiebat pro lubitu, & ad diaphoreſin corpus diſponebat; hinc vitellum ovi durum cum aceto aſſumpſit.

Externè interpolatis vicibus clyſma ex lacte ordinatum fuit, propter teneſmum ſimiliter graviter urgentem. In Diarrhœa à veneno, per inſcitiam poto, laudatur Smaragdus ad gr. xij. in conſ. cydoniorum aſſumpta. Ut verò ſtomacho ſimul ſuccurramus, optime ipſi conducent cydoniata, ſpeciatim vinum cydoniatum, pro lubitu ſubindè hauriendum. Vel fit Miſtura cydoniata, urgente ſiti ſubindè cochleatim loco Julepi haurienda, intermedio reliquorum remediorum tempore.

℞. Aqu. rubi Idæi ʒ ij.
Cinnam. cydon. ʒ j.
Succi cydon. ʒ i ß.
Spiritus vitrioli Martis gutt. vj. vel Spiritus ſalis dul. gutt. xv.
Syr. cydon. aromat. ʒ vj.
M. D. S.
Potio confortativa ſive mixtura ſtomachalis.

Item pro ſcopo ſtomacho ſuccurrendi conducit hauſtus vini generoſi, item vitellum ovi cum aceto.

Externè contra diarrhœam prævalet theriaca, imprimis recens, ventriculo vel umbilicali regioni impoſita & illita, vel ſola, vel cum ana Balſami Peruviani aut olei deſtillati maſtichis miſta, quæ irrorentur aliquot guttis olei cujuſdam deſtillati, in ſpecie macis: ſicuti & balſama ſtomachalia ordinariò conducunt. Item fomenta, parata ex aromaticis, abſinthio, mentha, meliſſa, caryophyllis in vino decoctis, & ita regioni ſtomachali & umbilicali cum linteis applicatis: Item olea deſtillata aromatica macis, menthæ, Carvi, &c. extrinſecùs illita: v.g.

℞. Theriac. Andr. rec. ʒ j. vel ʒ ij. ad ʒ iij.
Olei deſtill. bacc. Junip. vel menth. ʒ ß. & ʒ j. ad ʒ i ß.
Caryphyllor.
Macis, vel nuc. moſchat. an. gutt. iij. v. vel vj. ad ℈ ß.
M. f. Linimentum, S.
Unguentum ad ungendum ſtomachum, & ventrem.

Stomacho & umbilico illinatur, imponendo laterem calefactum. Convenit quoque cruſta panis toſta cum vino auſtero vel aceto ebria & imprægnata, & pulvere nucis moſchatæ, caryophyllor. aſperſa, calidè admoveatur ſtomacho; Vel

℞. Ferm. acerr. ℥ iij.
Pulv. fol. menthæ ℥ j.
Zedoar. ℥ ß.
Caryophyll.
Galangæ,
Zingiber. an. ʒ ij.
Acet. roſac. q. ſ.
M. f. Cataplaſma, illinendum linteo, S.
Emplaſtrum adſtringens ſingulare.

Item balſam. ſeu linimentum factum ex oleo macis deſtillato, & oleo menthæ & carvi deſtillatis, & cum ſ. q. olei nucis moſchatæ expreſſi fiat Balſamum, ſtomacho & umbilico illinendum: e. g.

℞. Olei deſtillat. menthæ ℈ j.
Zedoar. ℈ ß.
Caryophyll.
Cinnam. an gutt. ij.
Cum ſ. q. Olei nuciſt. expr. f. Balſamum, S.
Balſamum adſtringens.

Quando opus eſt leni inteſtinorum abſterſione, tàm in principio quàm declinatione, tunc imprimis uſitatum eſt rhabarbarum, idque nunc in ſubſtantia ad ℈ j. cum conſerva roſarum uſurpatum; vel rhabarbarum toſtum ad ʒ ß. vel ℈ ij. cum pulveris nuc Moſch. gr. v. vel viij uſurpatum; vel in forma ſicca; vel cum ſyrupo roſarum ſolutivo: vel ſyrupus roſarum ſolutivus propinatur in Decocto hordei; cui additur ℈ j. præter propter terræ ſigillatæ: e. g.

℞. Rhabarb. el. ℈ j. vel ʒ ß.
Nuc. Moſchat. gr. viij.
Laud. hyſter. gr. iij.
M. f. Pulvis, S.
Pulvis abſtergens.
Vel
℞. Rhabarb. toſti ℈ ij.
Cortic. myrobal. citr. ʒ ß.
Cum conſ. roſar. fiat Bolus, S.
Saccharum ſolutivum.

Vel etiam detur blandum Decoctum tamarindorum, quod ſuaviter alvum laxat, & ſtomacho amicum eſt. Sed non conveniunt ſalia; niſi in declinatione pro reliquiis exterminandis, vel in principio, quando nempe excernenda varia, vel in primis viis congeſta ſunt, vel ad hæc loca aliunde moventur, vel quando ex fructibus horæis malum recens natum eſt, tunc, ut removeantur ſordes iſtorum locorum, ne ab iis ſupprimatur, vel retardetur vis appropriatorum remediorum, in principio blanda talis abſterſio locum habet.

Clyſmata etiam anodyna ex lacte in tali inteſtinorum vellicatione, in ſpecie, ſi in craſſis fuerit malum, optimè conveniunt; quorum tunc habetur indicatio, quando crebriùs, & tamen parciùs, deiiciunt ægri, peccante magis acrimonia, quàm copia excernendorum.

℞. Lact. Chalybeati ℥ viij.
Vitelli ovi an. j.
Olei chamomill.
Mellis roſac. an. ℥ j.
M. f. Enema: S.
Clyſter leniens.

℞. Flor. chamomill. M. ij.
Verbaſci M. j.
Rad. althææ ℥ j.
Sem. cydonior. ʒ ij.
Coqu. in ſ. q. lactis vaccini:
Colat. ℥ viij. adde
Theriac. ʒ j.

The-

Theriae. ʒ j.
Terebinth. cum vitello ovi ſol. ʒ iij.
M. f. *Enema*, S.
Clyſter leniens.

Si ab acrimonia oriatur dolor in ano, & excoriatio inteſtini recti & podicis, confert clyſma ex lacte, vel ſimplici vel chalybeato: item fotus ex lacte calido, cum ſpongia applicato: vel lactis decoctio cum floribus verbaſci, chamomillæ, foliis hyoſcyami &c. applicetur.

Nuperrimè ſub cura habui Chirurgum, qui intra 24. horas ultra 100. vices ſellare coactus eſt, cum appetitu ſtomachi nullo, pulſu crebriori, forti tamen & robuſto: Huic tandem, poſtquàm in cauſas antecedentes inquireram, & ægrum ultra ſeptimanam in hypochondrio ſiniſtro dolorem obtuſum, qualis aliàs ſpleni tribuitur, percepiſſe audiveram, præſcripſi Clyſma ex lacte calybeato cum terebinthina, eò quod parum quidem, ſed ſæpiùs deiiceret; quo præmiſſo, ordinavi hunc pulverem:

♃. *Corn. Cerv. uſti præp.* ʒ ß.
Hæmatit. præp. gr. xv.
Terræ ſigillat.
Nuc. Moſchat. an. gr. viij.
Laud. opiati gr. ij.
M. f. *Pulvis.*
Divide in duabus *part. æqual.*

Hujus æger accepit doſin unam, hinc diarrhœa ceſſavit adeò, ut poſt hunc ſaltem bis dejecerit.

Si ergò præſumptio fuerit humorum acrimoniæ peccantis, clyſmata lenientia locum habent.

Atque hæc in genere pro Diarrhœæ Cura.

In ſpecie jam conſiderandæ ſint Diarrhœarum differentiæ, de quibus, an & quales ſint curandæ vel relinquendæ? *ex ſupradictis* patet. Nempè (1) artificialem, (2) ſpontaneam ab errore externo, (3) ex humorum metaſtaſi, (4) ex humorum ſpontaneo motu, & (5) criticas non eſſe curandas, ſed relinquendas, nec naturæ motum turbandum; quin ſpectatorem ſaltem agere; & ſi deficere videatur, moderatè ſtimulandum.

Sin verò tales Diarrhœæ futuræ ſint nimiæ, adeò ut ob ventriculi vitium hinc læſa ejus fermentatio, vel bilis defectus; aut ejus coruptela; vel inteſtinorum *ἀτονία*, aut facilis irritabilitas hinc metuenda ſit, ſiſtendæ veniunt moderatè.

Indicium, quando curandæ vel non curandæ ſunt tales Diarrhœæ, præter dicta imprimis ſuggerit ventriculi appetitus, & coctio, quibus ſalvis, nil nocet Diarrhœa.

Sanandæ igitur ſunt:
1. Diarrhœæ modò dictæ, ſi ſint nimiæ.
2. Diarrhœa morbus, tam ſimplex quàm epidemicus.
3. Diarrhœa ſymptomatica, præſertim colliquativa.
4. Diarrhœa habitualis.

Quibus omnibus generalis iſta cura applicanda venit.

In ſpecie in *Diarrhœa artificiali*, ſi ſit *ex hypercatharſi*, conveniunt (1) narcotica, quæ ſenſum irritationis tollunt, & inde natos quoſcunque humorum motus ſiſtunt, ut opiata: hinc theriaca & electuarium diaſcordii cum aqua cinnamomi uſurpatur. (2) Diaphoretica terrea, quæ humorum turgeſcentiam compeſcunt, & acrimoniam temperant: v.g. terra ſigillata, antimonium diaphoreticum, cornu cervi ſine igne, item hæmatites vulgaris, vel artificialis, cum ſaccharo ſaturni & vitriolo Martis; hæmatites enim eſt filius Saturni & Martis: hinc Vinum Rhenanum generoſum, ſpeciatim Vinum abſinthites, item ſpiritus & eſſentia theriacalis, ſive per ſe ſive cum aliis, e.g. eſſentia anodyna, miſta egregia eſt in Diarrhœa ex hypercatharſi.

♃. *Antimonii diaphor.* gr. xij.
Terræ ſigill. ℈ ß.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. *Pulvis:*
D. S.
Pulvis adſtringens.
Vel
♃. *Theriac. Androm.* ʒ i ß.
Corn. Cerv. ſine igne gr. xv.
Cum *ſpiritu Menthæ* f. *Bolus*, S.
Electuarium adſtringens, pro una doſi.
Vel
♃. *Aquæ menth.* ʒ j.
Cinnam. cydon. ʒ ß.
Spiritus theriacal. camphor. ʒ i ß.
Antimonii diaphoret. ℈ j.
Laud. opiat. gr. ij.
Syrup. cydon. ʒ ß.
M. S.
Potio adſtringens. Vel
♃. *Aqu. tormentill.* ʒ i ß.
Spiritus theriac. camph. ʒ i ß.
El. diaſc. Frac. ʒ j.
Bezoard. Jovial. ℈ ß.
Syr. cydonior. ʒ vj.
M. f. *Potio:* S.
Ut antea.

Æger in lecto calido detineatur.

Abdomini, imprimis regioni epigaſtricæ, emplaſtrum ex theriaca imponatur: vel Fotus ex Decocto abſinthii, Menthæ, cum aromatibus in vino decoctis.

Quod ſi tormina, aut alvum egerendi conatus adſint, Clyſma ex lacte tepido, in quo theriaca diſſoluta ſit, iniiciatur, aut etiam Clyſma ex vulnerariis nonnihil adſtringens & blandè abſtergens. Confer. M.A.N.C. *Anno.* 3. *Obſerv.* 303. *pag.* 525.

Diarrhœa nimia ob errorem externum, v.g. fructus horæos, &c. per abſorbentia & figentia ſiſtitur.

♃. *Corall. rub. præp.*
Corn. Cerv. uſti an. ℈ j.
Nuc. moſchat. gr. xij.
Eſſent. opii. gutt. xv.
M. pro *duabus doſibus*, in hauſtu cereviſiæ calidæ, vel *Vini abſinthitis calidi* aſſumendis, S.
Pulvis adſtringens.
♃. *Terræ ſigill.* gr. xij.
Corall. rub. præp. gr. v.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. *Pulvis:* S.
Ut antea.
♃. *Eſſ. menthæ* ʒ ij.
Opii ʒ j.
Olei deſtillat. cinnam. gutt. xij.
M. S.
Eſſentia adſtringens.
Doſis gutt. 45. ad 50. Vel
♃. *Aqu. menth.* ʒ ij.
Cinnam. Cydon. ʒ vj.
Spiritus theriacal. camphor. ʒ ß.
Corall. rub. præpar.
Corn. Cerv. uſti præp. an. ʒ ß.
Laud. opiati gr. iii.
Syr. Cydon. aromatiſ. ʒ vi.
M. f. *Potio:* S.
Potio adſtringens.

Capiatur cochleatim, expectando ſudorem.
Vel
♃. *Theriac.* ʒ i.
Terræ ſigill. ʒ ß.
Cum ſ. q. *Syr.* vel *ſucci Cydonior.* f. *Bolus.*
D. S.
Bolus adſtringens, pro una doſi.
Vel
♃. *Conſerv. Menth. vitriolat.* ʒ vi.
Cort. citri cond.
Diacydon. cum *aromat.* an. ʒ ß.
Terræ ſigillat. ʒ i.
Confect. AlKerm. ℈ i.
Cum *Miva cydon.* f. *Electuarium.*
Electuarium adſtringens.

Si *ex metaſtaſi* nimia futura ſit Diarrhæa, radix mali eſt evellenda, & præſertim cùm Catarrhoſi tali Diarrhææ ſint obnoxii, præſertim nocturnæ, ut rectè inſinuat Ballonius: vid. BONETTI *Pharos Medic. pag.* 411. (undè & à cerebriſi Veteres talem diarrhæam deduxerunt, ſed malè) Avertentibus, & alioſum Derivantibus, adeòque Veſicatoriis aut Fonticulis Diarrhæa talis erit lenienda. Egregiam *Obſervationem* talis *Diarrhææ Catarrhalis* vocatæ, per Veſicatoria curatæ, videbitis apud ZACUTUM LUSITANUM.

Diarrhæa *ex ſpontaneo humorum motu nimio*, pariter ut ea, quæ ex errore externo oritur tractanda, ventriculo imprimis ſuccurrendo: ubi amara, ut abſinthium & theriaca, ſpeciatim conducunt: Vel
♃. *Rad. ari* ʒ ii.
Torment. ʒ i.

Pi-

Piperis ʒß.
M. f. Pulvis.
Doſis quantum capit cultelli cuſpis, in vino.

In *Diarrhœis* quaſi *habitualibus*, ad aliquot annos durantibus, conveniunt internè imprimis Martialia quæcunque, & aromatica ſtomacho grata: imò thermæ. Sic RIVERIUS *l. 2. Obſerv. 47.* mentionem facit alvi fluxus per octennium durantis, thermis curati: quibus ipſis thermis etiam curatus fuit alius alvi fluxus diuturnus, cum ulceribus conjunctus *teſte eodem, citato loco, Obſerv. 49.*

Colliquativa Diarrhœa vix, niſi curato primario morbo, auferri poterit: interim temperantibus ac blandè adſtringentibus ulterior ejuſdem progreſſus, quantum poſſibile, cohibendus.

ARTICULUS II.
DE
CHOLERA.

SUmmus Diarrhœæ gradus, & qui rarò abſque malignitate exiſtit, eſt *Cholera*, iſta nempè affectio, quando cum ſummo impetu ex ſingulari violentia variæ ſordes recrementoſæ, tàm ſurſum per os quàm deorſum per anum, expurgantur concurrente ſimul ventris ac inteſtinorum dolore, plus minus vehemente, inflatione & diſtenſione hypochondriorum, cardialgia, ſiti, pulſu celeri & frequenti, interdum parvo, inſigni præcordiorum anguſtia, nec raris interveniencibus lipothymiis, ſupervenit inquietudo & jectigatio, partium extremarum frigus, ſudor frigidus, imprimis circa frontem; & proſtratio virium, tandem quoque adveniunt ſingultus & convulſiones, prodromi lethalitatis.

Omnia hæc ſymptomata ſunt atrociora, prout cauſa efficiens occaſionalis acrior & malignior extiterit. Malum acutum hoc à diarrhœa differt ſecundùm magis & minus, nulloque ſui præcedente præſagio ſuboritur; ultra 2. vel 3. dies non durat, rarò ad quartum; ſæpè funeſtum exiſtit, & dicitur *cholera humida*, in qua varii ſucci, nunc acres, nunc inſipidi, peccant. Nam præter hanc etiam Cholera *ſicca* datur *notha* nempè, in qua ſaltem flatus copioſi ſuprà & infrà, vel per utrumque guttur, eructantur, frequenter in lipothymiam cedens, ac in hypochondriacis ſubinde obſervabilis.

Humida Cholera eſt, quæ jam conſideranda venit; cujus *cauſa* eſt eadem cum cauſis diarrheæ, niſi quod gravior, & pro operandi ratione magis efficax exiſtat; hinc vel acre quoddam venenum, v. g. Mercurius ſublimatus, Arſenicum, aut ſimile quoddam aſſumptum, continuò vellicans & rodens inteſtinum imprimis duodenum, & ſtomachum, choleram infert: vel fermentum malignum acre alcalinum, concitans Maſſam ſanguineam, eamque fermentativo motu colliquefaciens, indeque ſimul ſuccum felleum & pancreaticum turbans, choleram infert; Scilicet ſimilis tunc eſt ratio, atque hellebotina, ſcammoniata, Colocynthica, aliave graviora purgantia ſimul ſuprà & infrà purgare ſolent: ſiquidem purgantia talia acria & intensè amaricantia, vel incautè uſurpata, vel iis propinata, qui ſtomachum ac inteſtina habent ſenſibiliora, eadem ſymptomata, atque in Cholericis obvia ſunt, concitare ſolent, nempè ſitim, anxietatem, æſtum præcordiorum, extremorum frigus, tandem convulſiones, ac mortem.

Acre hoc, ſive irritans, ſive colliquefaciens, ſive (id quod utplurimùm) utrumque fuerit, nunc humoris copioſi facie ſe exhibet, ex aſſumptis nempè vel in ſe vitioſis, vel ſaltem intus corruptis genitum; nunc verò, idque utplurimùm in vehementiori affectu, & qui ſponte ſua ex interna oritur cauſa, ſub mole minima exiſtit, adeòque rectè fermentum malignum appellari poteſt.

PARS AFFECTA.

Subjectum ſeu *Pars affecta* Choleræ proximum eſt inteſtinum duodenum cum Pyloro, & principium jejuni, ibidem ſcilicet, ubi inferuntur illi ductus, Pancreaticus, & Cholodochus. Hæ enim partes à ſuccis acribus plus minus & contrariis eò effuſis irritatæ ac vellicatæ, in convulſivum ſtimulantur motum; adeòque ex periſtaltico motu ſurſum ac deorſum naturaliter ſimul ſuccos hos acriores, aut inſigniter corruptos emittunt.

CAUSÆ.

Cauſa proxima ſunt vel fortis ac inſignis irritatio ab acri, tàm aſſumpto venenoſo, quàm in corpore præternaturaliter genito; vel colliquefactio & conturbatio Maſſæ ſanguineæ, indeque natorum ſuccorum, à fermento peregrino acri maligno de natura alcalina, cum ipſis confuſo, quod fermentum vitioſum Maſſam ſanguineam fermentando alterat, tranſmutat, & corrumpit ita, ut partes corruptæ ac vitioſæ ſero involutæ, tandem per abuſum (nam reverà abutitur natura his viis) ductus colodochi & pancreatici ad inteſtina ablegantur, & ibi concurrendo & effervescendo hanc tragœdiam choleræ agunt; unde ſimillima infert ſymptomata, atque purgantia acria maligna aſſumpta. Prioris exemplum eſt Cholera, quam obſervavit POTERIUS *Centur. 2. c. 59.* à potu aquæ fortis nata; poſterioris exemplum ſuggerunt v. g. purgantia maligniora inconſultò propinata. Nam quod tale vitioſum fermentum ſit, quod Maſſam ſanguineam inquinet, patet ex eo quod, utut non rarò ab alimentis corruptis occaſionaliter inchoetur Cholera, nihilominus tamen excrementorum quantitas eſt tanta, ut alimenta, aut quævis aſſumpta, omnia, & quocunque modo corrupta, longè ſuperet; quæ excrementa non oriuntur, niſi ex Maſſa ſanguinea, quæ communis fiſcus & promus condus eſt totius œconomiæ animalis. Hinc etiam eſt, quòd purgantia, ſi ſint nimia, non rarò Choleras excitent, in iſtis ſcilicet, in quibus copioſa ſalia contraria, præſertim acida, per medicamentum purgans fermentante motu ad inteſtina detruduntur, & ibidem tàm effervescendo, quàm mutua ſui miſcela vitioſum ſaporem acquirendo, tàm violenter inteſtina ſtimulant, & Choleram excitant: uti interdum in hyſtericis, ſcorbuticis & ſimilibus, obſervari ſolet. Hinc etiam eſt, quod fructus horæi, aut ipſius aeris vitio in liquamen acre quaſi vitriolatum corrupti, aut in ſtomacho imbecilliori ſub digeſtione vitiati, in talem Chylum vitioſum ac fermentativum abeant, ut & inteſtina irritando, & Maſſæ ſanguineæ craſin turbando & colliquefaciendo, Choleram excitent. Unde etiam ex iſta commotione præternaturali Maſſæ ſanguineæ ſymptomata febrilia non rarò adſunt, tam ratione pulſus, quàm ratione caloris & Cephalalgiæ. Imò facit huc imprimis hiſtoria AMATI LUSITANI *Cent. 3. Hiſt. 88.* de muliere cacochymica cholera correpta cum febre, ſupervenientibus tandem menſtruis, in qua, quando effluebant menſes, alvus erat adſtricta, ſimul verò atque menſes ſupprimerentur, cum febris inſigni augmento redibat Cholera, & ſic viciſſim; quod innuit effervescentiam febrilem in Maſſa ſanguinea; quæ Maſſa ſanguinea per menſes fluentes, tùm his ſuppreſſis per Choleram morbum, evacuabatur, idque cum effervescentia. Sic adjunctus dolor ventris & inteſtinorum, inflatio eorum ac diſtenſio, effectus genuini contentorum acrium effervescentium, dicta confirmant.

Dum ergo confluunt per ductum felleum & pancreaticum ſucci varii, plus minus corrupti, ex eorum miſcela, & concurſu emergit humor tertius diverſi coloris & proprietatum adeòque nunc bilis æruginoſa, nunc porracea, nunc alia ſimilis, tàm ſuprà quàm infrà rejici videtur, & in ſpecie dum movetur, biliſque intenſiùs imprimis à fermento maligno (quo nomine nihil aliud concipere poſſumus, quàm ſummam acrimoniam, etiam in minimo interdum efficaciſſimam, nervoſis partibus ſenſiliſſimam, & ſummam præternaturalem impreſſionem, humoribus verò in ſingulari textura ſua mutationem inferentem) concitata, tàm graviora ac periculoſa circa præcordia in regione ſtomachi, & præſertim in lumbari dextra, ubi inteſtini duodeni ſitus, ſymptomata excitare ſolet. Peracutum enim eſt malum Cholera, quodque graves anxietates præcordiorum, extremorum refrigerationes, lipothymias, ſitim, pulſus intermittentes, ſingultus, non rarò convulſiones cum pulſu parvo, celeri & frequenti, inducit: ſimili ratione atque eadem à malignioribus purgantibus quotidie obſervamus. Hinc etiam eſt, quod theriacalia, ſudorifera, & malignitati reſiſtentia, primariò in hac Cholera ſunt attendenda; unde etiam PANAROLLUS *Pent. 1. Obſer. 28.* Choleram à veneno quaſi putredinali aſſerit, & IOHANNES COLLE *l. 3. Med. Pract. ubi de morbis malignis*, inter affectus ventriculi malignos reponit. Accedit & hoc, quod interdum aut critica hæc ſit evacuatio, febres aliaſque morbos univerſales ſolvens, aut quamvis ſymptomatica, qualis illa, quam RIVERIUS *Cent. 3. Obſer. 78.* & *Obſer. à Varbe-*

quo

quò comm. refert; alias tamen ſanguinis commotiones ac impuritates pro cauſa agnoſcat, v.g. humores nidoroſos aut bilem ſic dictam atram, qualem à quodam, præcordiorum anguſtia & obſtructione viſcerum laborante, *ἄνω καὶ κάτω* maximo cum impetu rejectam fuiſſe TULPIUS *lib. 2. obſ.* 21. refert. In genere quæcunque & qualiacunque ſymptomata fortem ac deleteriam antimonialem purgationem, aut helleborum album ſequuntur, aliudvè violentiùs catharticum, ea ſimiliter obvia ſunt in Cholera. Iam verò notum eſt, quod dicta rectè inter venena corpori inimica reponantur: Ergò: &c.

Hæc in genere de Cauſis & fiendi modo.

Quoad remotas occaſionales cauſas, quæ fermentum corruptivum & Choleram producunt, ſunt vel internæ vel externæ. Hæ in ſpecie ſunt aſſumpta varia plus minus præter naturalia: Illæ verò interna, aut ex aſſumptis intus genita, aut ſpontanea contentorum corruptela nata, ac putredine maligna inquinata: frequentiores tamen cauſæ ſunt, vel aſſumpta fermentando facilè corruptibilia, & in nidorem bilioſum tranſmutabilia, niſi debitè à fermento ventriculi ſubigantur; vel medicamenta aſſumpta acriora plus minus maligna; vel denique certa venena, aut acrimonia corroſiva, at propria ſua natura Choleram inducentia.

Quoad aſſumpta; notum eſt, quod ex uſu perſicorum aliorumque fructuum horæorum facilè effervefcibilium, & poſtmodum putreſcendo in nidorem bilioſum alcalinum degenerantium, oriantur Choleræ; vid. TIMÆUS *von Gulden Klee l. 3. Caſu 8. pag.* 119. quin ex malorum perſicorum eſu Choleram contractam in ſe ipſo obſervavit ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Praxeos Admir. Obſer.* 15.; ſicut ea eſu eorumdem nimio ſuperbibita cerevſia, mulier ſeptuagenaria Cholera correpta fuit, quæ 300. vicibus unà die aquam inſipidam per alvum, & 100 vicibus pituitam per os, rejecit cum febre & delirio: vid. FONTANUS *in Analect. c. 35. Exempl. 12. pag. 162.*; item ex eſu melonum eandem Choleram obſervavit ZAGUTUS LUSITANUS *l. 1. Prax. Admir. Obſ.* 16. itidem ex eſu fructuum præcocium cum ovis frixis, ſuperbibita frigida, obſervavit Choleram ingentem idem ZACVTUS LUSITANUS *lib. ult. Praxeos Admir. Hiſtor. c. 1. n. 7.* ita ut æger biduo 300. vicibus ejiceret copioſum humorem aquoſum, & 60. vicibus evomeret: Hinc etiam muſtum, cerevſia novella, Vinum non ritè defæcatum &c., facillimè choleram inducunt, ſi eorum fermentativa vis ad maſſam ſanguineam forſan digeſtionis errore deferatur: Sic SCHENKIUS obſervavit Choleram ex muſto, eſu fungorum, potu frigidæ, ambulatione cum pedibus nudis, & lotione pedum in aqua frigida, quæ ſingula periculoſam choleram induxerunt: vid. *l. 3. obſer.* 3. Ex vino acido in nimia quantitate ingurgitato RIEDLINUS *Obſ.* 51. Phaſeolis cepis, fungis BRASSAUOL. *l. 9 in Hippoc. de Victu Acutorum l 4 Text.* 103. ex nimio raphani eſu choleram itidem obſervavit AMATUS LUSITANUS *c. 2. obſ.* 32. ratione ſalis acris, quo corrupto, inſigniter poteſt depravari etiam ſanguis: Ex eſu nimio lactis, uti ſubindè interdum eſt Cholera, ita ex ejus nimia corruptione (nam lac facillimè fermentatur & corrumpitur) Choleram obſervavit HEINRICVS *ab* HEER *in Obſ. oppido rara* 15. Sic ex oryxa cum lacte parata, ſed frigidè aſſumpta, itidem Choleram obſervavit ZACUTVS LVSITANVS *loc. cit. obſ.* 16. ſpeciatim ova barbi & lucii piſcium inſigniter choleram inferunt: de quibus SCHENKIUS *l. 7. obſervat.*, item TIMÆUS *in caſ. l. 1. c. 7. p.* 118, qui ipſe per eſum barbi contraxit Choleram.

Hæc omnia præternaturaliter fermentum in ſtomacho corrumpunt, & degenerant in liquamen acre, in quibus præponderat alcali oleoſum, quæ partim irritant inteſtina, partim deferuntur ad ſanguinem & choleram inferunt: prout plus vel minus maligna, eò etiam vis pronata fermentativa volatilis major vel minor.

Poſt aſſumpta imprimis ſunt medicamenta purgantia nimis generoſa, aut fortiora, aut inconcinna doſi, vel ſubjecto, cujus contenta quælibet ſunt acriora, propinata, quæ non rarò inducunt choleram: vid. RIUERIUS *c. 2.* obſer. 19. item in RHODIO *Cent. 2. ob. 69.*, quod eſt rarum exemplum, dum refert: quod ex aſſumpto antimonio non ritè correcto ſigngulis hebdomadibus per biēnium colica periodica per aliquot horas excitata fuit recurrens. Ita FORESTVS *l. 18. obſer.* 44. Choleram periculoſiſſimam obſervat ex taleolis radicis hellebori albi, vino infuſis, concitatam, curatam per ʒ ij. pulveris florum nymphææ albæ, ceu proprii ejus antidoti: Sic acria ferè omnia, & venena quædam acria, uti ſunt Aqua Fortis, Antimonialia, Arſenicalia, Mercurialia, in ſpecie Mercurius ſublimatus corroſivus, item præcipitatus, acrimonia ſua nunc pylorum, nunc duodenum, rodendo crebras inducunt Choleras. Inter internas cauſas; febres malignæ in principio ſui interdum adjunctas habent Choleras, utplurimum lethales: ſic & Choleræ epidemicæ, plus minus malignæ, ſubindè obſervatæ fuerunt, qualem refert SYDENHAM *Tr. Obſervat. de Morbis acutis ſect. 4. c. 2. p.* 239. Sic WILLISIUS *in Phar. Ration. Vol. 1. S. 3. c. 3. pag.* 119. Choleram malignam refert etiam epidemicam, quam tamen ſub nomine dyſenteriæ non cruentæ deſcribit: Sæpiùs ſatis peſtilentiales obſervantur, ſeu peſtem in ſinu gerunt, v.g. illa, cujus RIVERIUS *Obſerv. Morb. Infrequentium* 26. meminit. Rarum etiam eſt, quod ab occluſa fontanella Choleram à ſe obſervatam refert IOANNES MICHAEL FEHR *Tr. de Abſinth. p.* 106. Vt nihil dicam de ſingulari idioſyncraſia; cujus ratione ex audito tonitru cholera ſubindè enata: vid. *Acta ſociet. Reg. Volum. 1. pag.* 446. Ratio hujus eſt in HANNEMANNI *Methodo Cognoſc. ſimpl. Veget. §. 35. p.* 71. Sicuti notatu dignum eſt, quod habet FONSECA *l. 1. Conſ.* 84. de Cholera, in qua evacuabantur ſurſum & deorſum nigra, idque vitio lienis obſtructi ob menſes deficientes. Tandem PANAROLLUS *Pent. 1. Obſer.* 11. obſervavit in viro choleram ſanguineam; *oben unduuten Glut*, cum maximis ſymptomatibus, occaſione nimiæ Veneris contractam; cui cùm aliquando ferociùs incumberet, in tàm copioſam ſanguinis choleram incidit, ut etiam mortis periculum immineret, per ℈ iv. lapidis hæmatitis, in vino ſeu ſucco granatorum acidorum aſſumpti, curatam, poſtquam ad 12. libras ſanguinis rejecerat, cum omnium admiratione: quod planè ſingulare eſt, & non memini me apud ullum Autorem tale quid legiſſe.

Omnia quæ ſuprà de Purgantibus dicta in diarrhœa & Cholera, hic conveniunt. Ergò, ut in hypercatharſi vehementiori & diarrhœis, ita etiam in Choleris, ad duo imprimis reſpiciendum eſt: Vel (1) ad acre irritans, iſtudque utplurimum acidum, nunc ſolitarium, nunc bili permiſtum, indeque cum hac effervefcens, & ita bilem æruginoſam omnium peſſimum conſtituens, à qua etiam graviſſima Cholericorum circa præcordia ſymptomata: Vel (2) ad fermentum malignum fermentativo motu colliquefaciens maſſam ſanguineam, & conturbans inde derivatos ſuccos. eſtque materiæ alcalinæ acris ſimillimæ purgantibus gravioribus.

DIAGNOSIS

Quod attinet ſigna diagnoſtica: ex ſuperiùs facta enarratione ſymptomatum clara ſunt: ex quibus etiam

PROGNOSIS

eſt facilis.

Cholera, quæ ſponte ſua ſine cauſa manifeſta externa corripit ægros, utplurimum eſt funeſta ac ferè lethalis.

Cholera periculoſiſſimum & peracutum eſt malum, intra biduum, vel triduum, imò 24. horas, ægrum juglans: utut ex RHODIO *ſuperiùs alleg.* conſtet in quodam ex Antimonio minus decenter preparato Choleram ad biennium, per intervalla tamen, & quidem per periodos, afflixiſſe. Periodum ferè obſervat tertianariam, ita nempè, ut de tertio in tertium diem moveatur, ſeu plus minus exaſperetur.

Cholera, quæ ſupervenit in principio febrium, imprimis malignarum, utplurimum eſt funeſta, utut in declinatione quarundam febrium interdum poſſit eſſe ſalutaris, ſi nempè fiat per modum chriſeos, quod tamen rariſſimum eſt.

Propter malignitatem cautiſſimè tractanda cholera; ſuſpecta enim admodum eſt propter metum recidivæ; cùm ſæpiùs ægri jam reconvaleſcentes ex ſuperventu inopinatæ recidivæ obeant: vid. HORSIUS *l. 4. Obſer.* 8., ubi notat, cholericam paſſionem ferè curatam, ex potu vini non ritè defæcati, lethaliter recidivantem.

Minus periculoſa eſt cholera, ubi ſtomachus non affectus, ubi non lipothymiæ & anxietates præcordiorum ſunt.

Quò perturbatio ventris major eſt, & quò magis patitur ventriculus, eò periculoſior eſt cholera, & etiam periculoſiora habet ſymptomata, eòque citiùs mortem infert.

Quò magis à ſtatu naturali recedunt excrementa, ſpeciatim ſi fuerint livida, aut ſi fuerint fœtida, aut ſi fuerint nimis corroſiva, qualia ſunt ea, quæ dicuntur æruginoſa, & porracea, ut potè interraneis quibusvis hoſtilia; item cùm loturæ carnis ſimile quid excernitur, eò periculoſior eſt cholera: & longè adhuc majus malum, ſi nigra aut livida rejiciantur, ut ex TULPII *Obſer. l. a.* innoteſcere poteſt. Sin tamen aliquando oriatur Cholera per Criſin, poteſt eſſe ſalutaris, uti monui.

Cholera colliquefactiva, mutans habitum corporis, ſemper ferè lethalis eſt.

C U R A.

In Cura eadem medendi ratio eſt choleræ, quæ vomitus atque diarrhœæ, utut remedia magis efficacia, aut magis ſelecta ſubinde abhibenda ſint. Maximè attendendæ ſunt cauſæ: *an oriatur ab aſſumptis? an à fermento maligno?* propter quod ſumma circumſpectione opus eſt, quoniam Cholera ſuſpecta eſt propter metum recidivæ; ſæpiùs enim ægri jam convaleſcentes ex ſuperventu inopinatæ recidivæ obierunt.

1. Temperandum eſt quodcunque acre, quod choleram infert, & blandè in principio morbi per leniter ſudorifera evacuetur.
2. Deſtruendum eſt fermentum maligum alcalinum, quod choleram excitat.
3. Hinc utroque in caſu opiatis humorum & partium motus ſiſtendi; &
4. Appropriatis odoriferis ſtomachus roborandus. Dico odoriferis: nam in omnibus inteſtinorum & ſtomachi affectibus ſunt egregia odorifera, ſive internè ſive externè uſurpentur, quibus ſæpè ſolis poteſt alvus ſiſti. Sanè multum hiſce tribuit HELMONTIUS, qui ſolo emplaſtro odoriſero ſæpè deſperatiſſimas curavit Choleras.

Pro his ſcopis meliùs obtinendis, obſervetur:

I. Semper medicamentis anti-cholericis addenda eſſe alexipharmaca bezoardica, vel ipſa remedia propina ex ſe vim habeant alexipharmacam, quia cauſæ ejus utplurimùm ſunt malignæ, ut rectè monet LANGIUS *Commentario in Fabrum*; unde non ſatis ſumus tuti in Cura.

II. In principio morbi bene conſiderandus naturę motus, idque in ſpecie, ſi ab externis aſſumptis facilè fermenteſcibilibus vel putreſcibilibus oriatur malum: tunc enim benè conſiderandus naturæ motus. *Si enim, monente Hippocrate, evomuntur ea, quæ debent, confert, & facilè ferunt,* Undè ex tali cauſa, v. g. ab alimentis corruptis & ſimilibus, nata cholera non ſubitò nimis eſt ſupprimenda, & ab adſtringentibus fortioribus in initio eſt abſtinendum & cavendum; nec vomitus & alvi dejectio ſtatim ab initio cohibeantur, quia ſuppreſſa excrementa commota adhuc aut fermentativa, ſive à fermento maligno per colliquationem tranſmutata fuerint, ſive ex aſſumptis genita detineantur, ſub cinere gliſcunt, & novum ac deterius incendium minantur: uti hoc rectè monet FORESTUS *lib 18. Obſerv. 45.* item AMATUS LUSITANUS *Cent. 3. Cura 88.* Undè inimico viſceribus incluſo facilè multa ac gravia ſymptomata ſupervenire poſſunt: ſicuti è contrà, ſi catharticis excretionem promovere velimus (quod SYLVIUS *Prax. l. 15. §. 29.* & RIVERIUS *Praxeos l. 9. c. 9.* contendunt) juxta SYDENHAM *l. a.* oleum igni adderemus. Igitur cùm leniſſimi Cathartici operatio novos inſuper excitet tumultus, ſpectatorem potiùs naturæ agere debemus, aut ſaltem in principio juxta Riverium & SYDENHAM acre iſtud abſtergendum blande ac diluendum; hinc demùm opiatis morbi impetus frangendus.

III. Opiata nunquam ſatis laudanda ſunt remedia in cholera & omni alvi fluxu, quæ ſanè nunquam omittenda, & in majori quàm conſueta doſi, v. g. ad gr. iv., præſcribenda; ſin tamen magna adſit virium diſſolutio ſeu proſtratio, magna laudani doſis juxta RIVERIUM non eſt exhibenda, ſed meliùs eſt, partitis vicibus propinare, adeòque in minori doſi, in grano uno vel duobus ſubſiſtendum, ſemper cum appropriatis ana lepticis miſcenda, & etiam bis in die exhibenda: quinimò ſi tardiùs acceſſerit Medicus, ita ut æger vomitu ac dejectionibus ad plures horas fuerit exhauſtus, jamque graviora ſymptomata, v. g. extremorum frigus, immineat, in tali caſu, omiſſis quibuſvè aliis auxiliis, mox ad ſacram laudani anchoram eſt accedendum; ſicuti aliàs, opiata in choleræ cura nunquam omittenda ſunt, cum Bezoardicis & antimonio diaphoretico mixta.

IV. A nimio potu, in ſpecie frigido, quantum poſſibile, abſtinendum: hauſtus tamen vini moderatus optimè convenit, ſini pro ſcopo abſtergendi vel temperandi vel ſerum lactis, vel decoctum hordei cum ſyrupo Roſarum, vel Decoctum pulli aquoſius, aut ſimile; diluentia enim mirè proſunt. Sed omnia, quantùm poſſibile, tepidè exhibenda.

V. In declinatione morbi, ubi ceſſat impetus, adſtringentia & ſtomachum roborantia uſurpetis ubi conveniunt.

Medicamenta igitur, quæ dictis conveniunt ſcopis, ſunt mentha, & omnia ex mentha parata; cùm hæc, ceu ſingulare ſpecificum, ſtomachum ſuo modo pacificans, commendetur à Tralliano, quoniam nempe ſingulariſſimè convenit; undè etiam ejus ſuccus inſigniter commendatur ad Choleram: Portulaca item & ſcordium ac plantago, ſive in decocto cum ſyrupo cydoniorum & confectione alchermes, aut electuario diaſcordii ſive eorum ſuccus cum mentha, propinentur: Pariter ſemina 4. frigida majora, amygdalę dulces, & ſimilia, & ex his paratæ emulſiones, propter vim temperandi acrimoniam humorum efferveſcentium à quibuſdam commendantur; quas tamen minus probo, quia laxant ſtomachum: Aromata oleoſa, nux moſchata, caryophylli, & ſimilia, commendantur ſimiliter: Acida item, efferveſcentiam ſanguinis nimiam compeſcentia, commendantur: Sal prunellæ à Riverio commendatur, ubi cum Cholera conjunctus eſt ardor & ſitis. Aliàs internè præterea conveniunt terra ſigillata, & terra Solaris, & Martis Solaris; eſt terra, quæ reperitur in auri fodinis, coloris flavi, & quæ imprægnata eſt primo ente auri, & ſoluta cum ſpiritu ſalis, dat tincturam inſigniter adſtringentem, & quæ fluxibus malignis epidemicis, alvi præ cęteris, convenit. Reperiatur itidem in Martialibus fodinis terra Martialis, quæ ſimiliter imprægnata eſt primo ente & ſemine Martis. Similiterque hic commendatur Cryſtallus præparata ad ʒ ß. & ceu ſingulare laudatur ſpecificum, bilem æruginoſam temperans. Juxta Criſtallum & Smaragdus eſt, qui acerrimi iſtius ſucci corroſivum infringit, ſpeciatim ubi iam convulſiones imminere videntur. Ulteriùs Martialia, imprimis antimonium diaphoreticum Martiale eſt egregium; hinc Corn. Cerv. uſtum, Ebur ſine igne, coralia rubra, in uſu ſunt.

Quoad differentias cauſarum: *in cholera à cauſa nimis acri* nata, adeòque à venenis corroſivis aut ſimilibus excitata, v.g. *Arſenico Mercurio ſublimato, aqua forti,* &c. conveniunt imprimis pinguia & oleoſa, acre tale obtundentia: ut Oleum amygdalarum dulcium, aut butyrum non ſalitum, quæ corroſivitatem demulcent: item lac, cui ſemper appropriata, ut terra ſigillata, admiſceri poſſunt; acidum enim & pinguia & lactea potenter temperant. Conveniunt intereà acre iſtud abſorbentia, ut terræ minerales ſigillatæ, cryſtallus præparata, quæ cryſtallus in bile æruginoſa ſeu porracea, in qua activè acidum prævalet, ceu appropriatum laudatur à LANGIO *in Epiſt. l. 1. c. 4. & l. 3. c. 1.* item ZACUTO LUSITANO *in l. 2. Praxeos Admir. Obſerv. 15.*, qui hunc cryſtallorum uſum inſigniter ſimiliter expertus eſt; Videri etiam poteſt HEINRICUS *ab* HEER *in Obſer. 1* ubi choleram, inepto uſu fontium ſpadanorum ortam, uſu cryſtalli montanæ cum ſucco cydoniorum, vel limonum, & berberum, unoque alterovè clyſtere curavit: Exempli loco ſit POTERIUS, qui *l. 2. cap. 59.* ab Aqua Forti, pro vino epota, nauſeam, vomitus, dyſenteriam, febrim continuam refert: quę tamen omnia curavit per lac & emulſionem amygdalarum dulcium cum gr. xv. terræ ſigilatæ aut lemniæ: hinc noctu per theriacæ ℈ ſj. cum aliquot gravis dictæ terræ; tandem propinavit lac vaccinum chalybeatum cum ceræ flavæ ℥ j paxillo nucis moſchatæ & dictæ terræ Lemniæ addito: Conf. SYLVIUS *c. 15. §. 46. in Praxi.* Extrinſecùs fotum ex abſinthio, mentha, roſis ſiccis, mace, nuce Moſchata & aliis ordinavit. Dictis addi poteſt ſalis tartari, quod abſorbet, in ſpecie Mercurii ſublimati corroſivam vim ſiſtit.

Si *à perverſa uſu* & efferveſcentia *fructuum boræorum* oriatur malum, pręter blanda abſtergentia, eorumque colluviem evacuantia, conducunt. Præcipitantia dicta, ſalia alcalia, terrea: ut ſal abſinthii, ſal tartari, terra ſigillata, ac ebur uſtum: quibus opiata ſemper addenda: ad imitationem nempè cereviſiæ vel muſti efferveſcentium impetuoſiùs, dictis mediis cohibitorum. Vel

℞. *Aqu. tormen.* ℥ j.

Cin-

Cinnam.
Menth. an. ℥ ß.
Spiritus vitrioli gutt. xv.
Elect. diaſcord. Fracaſt. ℥ i ß.
Terræ ſigillat. ʒ i ß.
Croci Martis adſtr. ʒ ß.
Syr. cydonior. ℥ i ß.
M. f. *Potio*, quæ etiam in diarrhœa convenit.
D. S.
Potio confortans.

Si verò *à fermento maligno* per modum nimiæ purgationis excitata fuerit cholera conveniunt blandè acida, iſtud deſtruentia ac præcipitantia, ſudorifera blandis opiatis miſta expectato ſudore, v.g. ſuccus & Syrupus granatorum, ribium & berberum, ſyrupus coralliorum, portulacæ, ſpiritus vitrioli, imprimis ſpiritus vitrioli Martis, & cum ſpiritu nitri aut vitrioli paratus liquor ſtypticus, cujus ſuprà feci mentionem; item ſolutiones coralliorum cum ſucco citri aut limonum; tinctura item ſulphuris vitrioli inſigniter convenit, uti etiam in principio morbi Tinctura Bezoardica, Mixtura ſimplex, quæ & effervеſcentiam Maſſæ ſanguineæ compeſcit ratione ſpiritus vitrioli blandè adſtringendo, & ſudorem movendo malignitati occurrit terræ minerales cum blandè acidis propinatæ; hinc terra ſigillata cum ſpiritu vitrioli eſt egregia; item Antimonium diaphoreticum, antimonium diaphoreticum Martiale, Bezoardicum Solare, Ioviale, & Martiale, ebur ſine igne vi abſorbendi, & ſudorifera, itidem conveniunt.

Præ cæteris laudatur opium, & omnia ex opio parata remedia, quæ inter præcellit ad choleram electuarium diaſcordii Fracaſtorii, cujus doſis ad ſummum convenit in cholera à ℈ ij. ad ʒ j. Compoſitio eſt ex adſtringentibus alexipharmacis & ſudoriferis: eſt quidem quodammodò rudis & theriacalis, nihilominus quoad ingredientia, eſt ſatis elegans, utut loco ejuſdem vel ſola conſerva menthæ cum terra ſigillata & aliquot granis laudani opiati admodum conveniat. Theriaca & Mithridatium, & ex his facta extracta theriacalia, ſpiritus & eſſentia theriacalis & menthæ; quibus in majori malignitate ſemper addenda eſt camphora.

Ex dictis facile eſt, varias formulas concinnare. Sic SYLVIUS in quacunque humorum attemperatione, & hinc orta cholera curanda, hanc Miſturam commendat.

♃. *Aqu. plantagin.* ℥ ij.
Fœniculi ℥ j.
El. diaſcard. Fracaſt. ʒ ij.
Syr. papav. albi ℥ j.
M. f. *Potio*. S.
Potio confortans.
Vel alio modo:

♃. *Aqu. menthæ,*
Cynnam. cydon. an. ℥ j.
Spiritus theriacal. ʒ i ß.
Liqu. ſtypt. ʒ ß.
Laud. opiati gr. iv.
Syr. corallor. ʒ vj.
M. f. *Potio*: S.
Ut anteà.

♃. *Aquæ plantaginis,*
Portulac. an. ℥ i ß.
Cynnam. cydon. ʒ vj.
El. diaſcard. Fracaſt. ʒ ij.
Cryſtall. præp. ʒ ß.
Antimonii diaphor. ℈ j.
Terræ ſigillat. gr. xv.
Syr. papav. albi ℥ j.
M. f. *Potio* pro aliquot doſibus, S.
Potio confortans.
Vel

♃. *Aqu. Portulac.* ℥ iij.
Cinnam. ʒ vj.
Spiritus theriacal. campb. ʒ iij.
Nitri dulc. ʒ ß.
Elect. diaſcord. Fracaſt. ʒ ij. vel ʒ iij.
Antimonii diaphor. Martial. ʒ ß. vel ℈ ij.
Syr. portulac. ℥ j.
M. f. *Potio* pro aliquot doſibus: S.
Ut anteà.
Capiatur cochleatim, expectando ſudorem parvum.

♃. *Aqu. Menthæ* ℥ iij.
Ebur. ſine igne ℈ ij.
Cryſtall. præp. ʒ ß.
Terræ ſigillatæ ℈ j.
Laud. opiati gr. iij.
Eſſent. opii ʒ ß.
Syrupi portulac. ʒ vj.
M. f. *Potio*: S.
Ut anteà.

♃. *Aq. portulac.* ℥ iij.
Cinnam. ʒ ß.
Spiritus theriacal.
El. diaſcord. Frac. an. ʒ ij.
Conf. alkerm. ʒ j.
Ebor. ſine igne ʒ ß.
Syr. corall. Quercent. an. ʒ vj.
M. f. *Potio*: S.
Potiuncula confortativa adſtringens.
Vel

♃. *Aq. Menth.* ℥ ij.
Portulac. ℥ j.
Terræ ſigill. ℈ ij.
Cryſtall. præp. ʒ ß.
Laud. opiat. gr. vj.
Syr. Menthæ ℥ ß.
M. f. *Potio*: S.
Ut anteà.

♃. *Aqu. Menth.*
Rubi idæi an. ℥ i ß.
Spiritus theriacal. campb. ʒ iij. ad vi.
Terræ ſigillat. ʒ j.
Corall. rub. præp. ʒ ß.
Laud. opiat. gr. iiij.
Syr. rubi idæi ʒ vi.
M. D. S.
Ut anteà.
Item

♃. *Theriac.* ʒ j.
Terræ ſigillat. ℈ ij.
M. f. *Bolus*: S.
Bolus confortativus adſtringens, pro una doſi.
Detur in cochleari aceti vini.

♃. *Theriac.* ʒ j.
Terræ ſigill. ℈ j.
Cryſtall. præp. gr. xii.
Cum *ſyr. Menthæ* f. *Bolus*, S.
Ut anteà.

♃. *Conſerv. Menth.* ʒ j.
Terræ ſigillat.
Corall. rub. præp.
Cryſtall. præp. an. ʒ ß.
Laud. opiati gr. ii.
Cum *Syrup. corall. Quercet.* f. *Bolus*: S.
Ut anteà.

♃. *Conſerv. menth.* ʒ iij. ad ʒ ß.
Cryſtall. præp. ʒ j.
Terræ ſigillat. ʒ ß.
Laud. opiat. gr. iii.
Cum *Syrup. menth.* vel *portulac.* f. *Electuarium* pro duabus doſibus, S.
Electuarium confortativum adſtringens pro duabus doſibus.

♃. *Conſ. menthæ vitriol.* vel *roſar. rub.* ʒ j.
Theriac. ʒ ij.
Terræ ſigill. ℈ ij.
Cum *Syr. cydon. aromat.* f. *Electuarium*: S.
Electuarium confortativum adſtringens.

♃. *Ebor. ſine igne,*
Cryſtall. præp. an. ʒ ß.
Laud. opiati g. iv.
M. f. *Pulvis*.
Divide in duas part. æqual.
D. S.
Pulvis confortativus adſtringens.

♃. *Terræ ſigill.* vel *Antimonii diaphor.* ℈ j.
Bezoard. ſolar. vel *Iovial.* ℈ ß.
Laud. opiat. gr. i ß.
M. f. *Pulvis*, qui nobilis eſt in cholera.
Dentur duæ doſes: S.
Ut anteà, pro duabus doſibus.
Vel

♃. *Aqu.*

℞. *Aqu. Menthæ* ℥ ij.
Cinnam.
Aceti bezoard.
Spirit. theriacal. camph. an. ʒ ß.
Syr. acetoſ. citri vel *cydon.* q. ſ.
M. pro *vehiculo iſtorum pulverum*: S.
Potio confortans pro vehiculo pulveris.

Vel

℞. *Cryſtall. præp.*
Ebor. ſine igne, vel *Unic. veri præp.* ʒ j.
Boli Arm. ℈ j. ad ʒ ß.
Laud. opiati gr. vi.
M. f. *Pulvis* pro *aliquot doſibus*: S.
Pulvis confortans, & adſtringens pro aliquot doſibus.

℞. *Aq. Menthæ* ℥ iv.
Cinnam.
Eſſent. theriacal. an. ʒ ij.
Syr. coralliorum ʒ vj. ad ℥ j.
M. D. S.
Potio pro vehiculo pulveris.

In hoc capiatur pulvis, ſubinde hauriatur unum vel alterum cochleare ejuſdem.

Ante aliquot annos mihi occurrit ſtudioſus, qui ex nimia compotatione incurrit in choleram, cui propinavi hunc pulverem.

℞. *Ebor. ſine igne* ℈ j.
Bezoar d. Iovial. gr. v.
Pulv. anod. confort. ℈ ß.
M. pro *Pulvere*.

Quem aſſumebat, & cum theriaca illi nebat ventriculum, & ita bene ſe habuit adjuncto ſudore.

TIMÆUS *Von Gulden Klee* in cholera, & profluvio alvi vehementiſſimo, & ſimilibus fluxibus, commendat ſuam *Opiatam Bezoardicam*, cujus compoſitio eſt hæc:

℞. *Theriac. Androm.* ℥ ij.
Conf. de hyacinth. ℥ ß.
Pulv. Bezoard. Senn. ʒ ij.
Miſceantur.

Vid. ejus Deſcriptio medicamentorum ſingularium p. m. 422.

Quod attinet *Externa* in cholera; conveniunt quę imprimis ſtomachum reſpiciunt, quæ inter eminet theriaca, ſimili ratione atque ſuprà in Diarrhœa laudata ſunt, in ſpecie ſpiritus Vini, aut aromaticus, aut camphoratus, ſeu largiter camphora imprægnatus, in ſpecie à Vegetabilibus cordialibus & aromaticis abſtractus, cui ex tempore ſingulis unciis ʒ j. camphoræ calidè, cum linteo multiplicato ad ℥ iij. præcordiis celeri manu applicetur. Hoc ipſo ęger, qui per quatuor noctes dieſque pertinaci cholera ſuprà & infrà, etiam generoſiſſima remedia, rejecit, curatus fuit. Conf. HEINRICUS *ab* HEER *in Obſervationibus*.
Vel

℞. *Spiritus vini camphor.* ℥ iij.
Theriac. ʒ j ß ad ʒ iij.
M. pro *Epithemate ventriculi*: S.
Externa mixtura ſtomachalis.

Proficuum etiam eſt panis toſtus vino generoſo intinctus, & pulveribus aromaticis adſperſus.

Rarò evenit, modo dentur interna, ut, ſive in principio, ſive progreſſu, opus ſit abſterſione inteſtinorum laxativis vel clyſmatis. Si tamen opus eſt, ut in cholera errore imprimis diætæ enata, vel reliquiæ quædam in inteſtinis hærentes abſtergendæ, vel continuò eædem alvum ſtimulantes & quaſi teneſmum inferentes, removendæ ſunt, imprimis ſi ex corruptione alimentorum in ſtomacho nata ſit Cholera. In tali caſu SYLVIUS *Praxeos l. 1. c. 15. § 29.* partim pro excretione per ſuperiora adjuvanda, partim inferiora verſus promovenda, propinat vomitorium antimoniale, admiſto laudano opiato: Formula hæc eſt:

℞. *Oxyſacch. Vomitiv.* ℥ ij.
Laud. opiat. gr. ß. vel gr. j.
Aquæ menthæ q. ſ.
M. f. *Hauſtus*.

Quo equidem propter vomitorii vim haud facilè imitari juſſerim, potiùs, ut temperarem, ſimulque abſtergerem ſerum lactis ſolum, vel cum ℥ j. alterave ſyrupi roſati aut violarum ſolutivi temperatum, vel blandum Tamarindorum Decoctum cum eo paratum, imprimis ſi adſit nimia ſitis, cùm temperet effervescentiam ſanguinis, exhiberem, vel infuſum blandum ex Rhabarbaro, & bolum ex eodem cum conſerva roſarum, exhibendi ſuaderem: item pulpa tamarindorum ad ℥ j. in ſero lactis diſſoluta non eſt fruſtranea. Applicantur etiam clyſmata lenientia, cum theriaca imprimis admiſta, addendo ʒ ij. vel iij. Theriaces uni clyſmati ad imitationem RIVERII, qui ſubinde ſuis clyſteribus admiſcet theriacam non abſque fructu; nempè Clyſteribus ex lacte addit theriacam ad ʒ ij. & ʒ iij. interdum ad ℥ ß: vid. RIVERIUS *l. 3. Obſerv. 78.* ubi caſum choleræ periculoſum habet. Loco theriacę interdum permiſcetur electuarium diaſcordii, quod ſimilis ferè eſt uſus.

Si cholera ſit *à remedio purgante*, ut exinde oriatur *hypercatharſis*, tunc vel ſolum ſufficit laudanum opiatum, quod in quacunque hypercatharſi eſt præſentiſſimum remedium, ſi cum vino bibatur. In *Diarrhœa poſt uſum vini emetici* pertinaci, cum ſucceſſu præſcripſi

℞. *Eſſent. theriacal.* ʒ ij.
Opii ʒ ß ad ʒ j.

Miſta propinabatur ad gutt. 40. bis vel ter in die. Uti etiam notum eſt, quod theriaca à ʒ j. ad ʒ ij. ac theriacalia ratione opii præ cæteris in quacunque hypercatharſi conveniant, in hauſtu vini generoſi calidi, aut abſinthitis aſſumptam, ſicut RIVERIUS *Cent. 2. obſ. 19.* habet obſervationem de cholera ex ſuperpurgatione admodum periculoſa, propinatis gr. vj. laudani opiati exoptatè curata. Similiter idem RIVERIUS curavit ſenem 70. annorum, propinando interdum Decoctum plantaginis & portulacæ, de quo ſuperiùs, cum ſyrupo cydoniorum & electuario diaſcordii ac confectione alchermes, ſingulis noctibus exhibendo granum j. vel ij. laudani opiati. Facit quoque *Cent. 3. obſer. 78.* mentionem choleræ cum tertiana febre malignæ: caſus fuit admodum periculoſus, qui tamen fuit curatus præſcripto clyſmate ex *juſculo* cum *confectione Alchermes* ad ʒ iij. & *theriacæ vec.* ʒ j., quo ſubitò vomitus & alvus ſuppreſſa fuit; deinde ad precautionem ſemper duabus horis ante paroxyſmum gr. ij. *laudani opiati* propinavit, & ſic præſervavit, & curavit. Simile exemplum habebitis in *Obſ. 4. communicata à* PACHEQUO.

Plura huc conferri poſſunt, quæ dixi *ſuprà artic. 1. de Diarrhœa*.

ARTICULUS III.

DE LIENTERIA.

Ad alvi fluxus auctos pertinet etiam *Lienteria*, i. e. *inteſtinorum lævitas* ſeu *Diarrhœa aſſumptorum*, quæ eſt, quando aſſumpta omnia, prout fuere ingeſta, per alvum egeruntur: aut eſt talis alvi fluxus, in quo parum aut leviter aut omninò non immutata, per alvum egeruntur aſſumpta, ita ut tunc referant exactè proprietates ſuas omnes.

PARS AFFECTA.

Pars affecta primaria eſt ipſe ſtomachus, maximè pylorus. Revoco in memoriam hic, quod rectè pylorus ab HELMONTIO dicatur *Rector*; ſi enim pylori orificium non ritè clauditur, dilabuntur alimenta ex ſtomacho, & tunc ſupervenit Lienteria; quia non ad debitum tempus perſiſtunt in ſtomacho. Cùm verò in naturali ſtatu ad legitimam digeſtionem requiratur, ut fermentum digeſtivum debitè diſſolvat & alteret alimenta, ut ſtomachus convenienter eadem retineat, ſanè ex contraria cauſa neceſſariò oritur Lienteria.

CAUSÆ.

Cauſæ ergò Lienteriæ ſunt inveſtigandæ vel in fermento ſtomachali non digerente, vel in pyloro non retinente. Nempè

1. Succus ſtomachi fermentativus, aut omninò deficiens, aut iners, aut ex retentis variis impeditus, Lienteriam efficit.
2. Quando pylori tanta eſt laxitas, & è contrà reliquarum ſtomachi partium tanta irritatio, itaut non debitè retineat, quin potiùs aſſumpta per pylorum dilabantur quàm reverà excernantur, etiam Lienteria oriri ſolet: idque, uti dixi, in ſpecie, quando cum hac pylori laxitate vel leviſſima

ma conjungatur ſtomachi irritatio aut moleſtia.

Prior Lienteria vulgò dicitur oriri à facultate concoctrice læſa: *Poſterior* verò à retentrice labefactata & expultrice irritata, *Cauſa* ergò *proxima* eſt fermentum ſtomachi digeſtivum labefactatum, aut iners, aut deficiens, cui accedit ſtomachus præternaturaliter irritatus, & pylorus laxatus, ita ut ſic aſſumpta ad ſufficientem uſque diſſolutionem retinere nequeat, ſed per alvum promoveantur. Sola enim laxitas pylori vix videtur adæquata cauſa, niſi accedat ſimul hujus & reliquarum partium ventriculi irritatio, quatenùs pylorus non ex inferiore ventriculi parte, ſed hujus eminentiore loco prodit.

Ad has cauſas proximas collimant cœteræ remotæ, ventriculum & pylorum ad irritationem & laxationem diſponentes. Illuſtrant hoc obſervationes Autorum. Sic FORESTUS *lib.20. Obſerv.29 & 30.* Lienteriam obſervat admodum contumacem, ortam ex ulcere ventriculi. In hoc enim ulcere non tantùm fuit notabilis alteratio ſucci fermentativi ſtomachi à pure acri ſalſo, & ob id imminuta digeſtio, ſed prætereà etiam ſtomachus ab ulcere doloroſo continuò irritatus quælibet aſſumpta ſui contractione mox deindè ejecit: curatum tamen fuit hoc ulcus & per conſequens etiam Lienteria (1) abſtergendo & mundificando per aquam mulſam; item per decoctum hordei cum melle roſaceo; poſtmodum (2) conſolidando cum decocto radicis ſymphyti majoris cum terra Lemnia vel alia ſigillata propinata, vel cum lacte vaccino, item pulvere equiſeti. Sic Lienteriam ex irritatione ſtomachi ab acriore humore in eodem retento ortam, GABELCHOVERUS *Cent.2. Obſerv.47.* obſervavit, dum refert exemplum cujuſdam, qui borborygmis & debilitate ſtomachi non nihil affectus, omnia porulenta in ea forma, quæ aſſumpſit, per alvum denuò egeſſit: Curatus tamen fuit per abſtergentia & temperantia, imprimis ſerum lactis.

Porrò inter remotas Cauſas crebrior & nimius potus etiam ſubindè ad Lienteriam diſponit, idque propter relaxationem nimiam ſtomachi, præſertim pylori, oriundam: hujus enim fibræ relaxatæ non poſſunt ſufficienter ſe conſtringere, & propterea ſuccedit Lienteria ſeu alimentorum crudorum egeſtio. AMATUS LUSITANUS *Cent.6. Cur.7.* lac, prout deſumptum, ejectum obſervavit, quam lienteriam ex nimio muco in ventriculo putat, & per oxymel cum ſpeciebus hieræ picræ & rhabarbaro curavit. Sic THEODATUS *in Valetud.p.28.* puellam nimis ſiticuloſam & bibulam ex nutrice bibula lienteria affectam ex relaxato pyloro in hoc malum incidiſſe refert. Denique Scorbutus non rarò ſecum conjunctam habet Lienteriam, primùm obſervante BARBETTE *in Praxi*; cùm tamen continuò in Praxi occurrat, ut excrementa à talibus aſſumpta, ſicut fuerunt ingeſta excernantur. Malum eſt difficile & admodum contumax in ſcorbuticis, & originem ducere videtur ex irritatione ſtomachi ex ſale acri ſcorbutico, tàm per membranam ſtomachi glanduloſam, eò delato, quàm cum ſaliva deglutito; cùm enim gingivæ ſcorbuticorum, non rarò laborent ulceribus, ſaliva in ſtomachum deſcendens non poteſt non moleſtiam contrahere eidem; & cùm alimenta, dum maſticantur, hac ipſa ſaliva imprægnentur, tunc ſtomachus ad præmaturam excretionem ſtimulatur, ut non poſſint diutiùs retineri, ſed vel leviſſima laxatione pylori denuò elabuntur. Sicut acriùs irritatus ſtomachus infert vomitum, aut veſica urinaria ab urinæ acrimonia, calculo, aut ulcere vellicata, frequentem micturitionem ſeu ſtranguriam; ſic certa quædam venena lienteriam excitare ſolent; membranæ enim ventriculi hujuſque fibrarum tranſverſarum contractione, alimenta expelluntur, quæ diutiùs morari conveniebat: vid. MOLINETTI *Exercit. anatomico pathol l.2. c.4 pag. 281*. Tandem ab errore externo, & aſſumptis fructibus horæis, interdum periculoſa evenit Lienteria, in quo obſervatum eſt, quod potus parum immutatus redditus fuerit, quæ ſæpè eſt lethalis; innuit enim fermentum ſtomachi planè deletum ab ipſis aſſumptis, diarrhœam excitantibus.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna diagnoſtica*; res eſt aperta.

Ut autem cauſas ejus diſtinguamus, notandum, quod in illa, quæ ex digeſtione ſtomachi debiliore oritur, ſemper ſit halitus fœtidus & acidus, appetitus dejectus, flatus ſtomachi, murmura abdominis, & ſimilia.

Quæ à laxitate pylori, ex cauſis antecedentibus, & proximarum reliquarum denegatione colligitur.

Quæ verò ab irritatione, ex mordicatione, roſione & ardore ventriculi, & acrium per ſuperiora ac inferiora rejectione dijudicatur: quibus accedunt acrimoniæ ſcorbuticæ, & ſimiliave in toto ſigna.

PROGNOSIS.

Prognoſin quod concernit.

Lienteria ſcorbutica eſt malum periculoſum, difficilis curationis, & facilè recidivans: imò ſi graviores morbos excipiat, utplurimum letha lis evadit: vid. BARBETTE *Prax. l. 4. c. 3. §. 6.*

Lienteria periculoſa eſt in prægnantibus.

Lienteria diu durans, uti tandem atrophiam & tabem, ita ſummam virium proſtrationem neceſſariò comitem habet; ut taceam, ad Cachexiam quoque ſucceſſivè eandem diſponere.

Lienteria, quæ gravioribus ſupervenit morbis, ſive acutis, in ſpecie in febribus ardentibus & malignis, ſive chronicis, eſt periculoſa, & ſimil ter lenta tabe ægrum interficit, quia difficulter curatur propter virium inſignem dejectionem, quæ tamen deberent reſtaurari per aſſumpta.

CURA.

In *Cura* obſervandum:

1. Stomachum eſſe roborandum, & tàm aromaticis quàm moderatè acidis blandè adſtringendum, ut ita fermenti ſtomachalis vigor redire queat, & pylori fibrarum laxitas reſtituatur: adeoque pro hoc ſcopo conveniunt omnia illa, quæ tàm in anorexia quàm apepſia fuerunt inſinuata.
2. Irritationem in ſtomacho maturè eſſe ſiſtendam, tollendo acrimoniam humorum quorumcunque, in ſpecie ſalſorum, & ſopiendo ventriculi ſenſum: adeoque pro hoc ſcopo, quæ in vomitu, cholera, aut diarrhœa fuerunt laudata, locum invenient.

Pro quibus ſcopis feliciùs obtinendis, notandum eſt:

I. Quod in præſentia excrementorum ventriculi pituitoſorum vel ſimilium, conveniant quidem vomitoria, eadem tamen admodum lenia. Fortiora enim, vel quantitate vel qualitate, in ſpecie oleoſitate nimia infeſta, quæ veteribus fuerunt in uſu, tonum ventriculi facillimè deſtruunt, aut certè malum irritant. Quod ſi minus purgatio per ſuperiora locum habeat, fiat levis evacuatio per inferiora; blandior nempè, & quæ præter vim abſterſivo laxativam ſimum nonnihil adſtringit, & ſtomachum roborat: uti ſunt aloetica, Rhabarbarum, panacea ſtomachi, Myrobalani, &c.

II. Si metus vel ſuſpicio veneni adſit, ordinaria methodus relinquenda, & hoc per convenientem viam evacuandum, iiſque per alexipharmaca, aut veneno per ſpecifica, reſiſtendum. Quod pariter obſervandum, ſi Lienteria ex fungis vel aliis fructibus horæis copioſiùs aſſumptis, & facilè corruptibilibus, ſimilibuſq; occaſionibus externis contracta fuerit, ut appropriatis alexipharmacis obviam eatur.

III. Cavendum eſt juxta FORESTUM *l.22. Obſerv. 22.* in hoc fluxu à fortioribus purgantibus, uti etiam à magna eorum doſi, adeoque, quantum poſſibile, cum iis procedendum, quæ aliqualem adſtrictionem alvi participant; utut in principio, præſentibus recrementis fortiùs irritantibus, non ſtatim ad ea procedere debeamus, quæ fluxum adſtringunt. Convenit ergò inter laxativa Rhabarbarum cum Vino: Sic HELIDÆUS PADUANUS *in Obſerv.p.126.* puerum trium annorum, gravi Lienteria affectum, curavit per ℈j. Rhabarbari cum ſucco cydoniorum vel vino ante cœnam exhibiti: Addunt etiam ſpecies hieræ picræ: pilulæ pariter maſtichinæ conveniunt hoc in paſſu, quæ ex blandis Purgantibus, ſtomachicis ac aromaticis ſunt compoſitæ, ad gr. xv. vel ℈j. tutò poſſunt ordinari; item pilulæ aloeticæ.

Medicamenta ergò, quæ ad Lienteriam conveniunt, quod attinet, ferè ſunt eadem, quæ ſuprà ad vomitum fuere laudata, iiſdem ſimul obſervatis cautelis, ſuntque omnia ſtomachica blandè acida, & aromatica: qualia ſunt v.g. Abſinthium, Mentha, uti etiam ſalvia, cinnamomum, in ſpecie cydonia & omnia cydoniata, meſpila condita, nux Moſchata, & macis, galanga, Zingiber, item Corallia, ſolutiones & ſyrupus coralliorum Quercetani: undè

unde refert FABER *in Cur. 65.* de Lienteria, præmiſſa purgatione, curata aqua cinnamomi & ſyrupo coralliorum. Hinc coralliata, & ſpeciatim paulò elegantiores tincturæ Coralliorum, maximè ſaſſafrata, in aqua vel ſpiritu cinnamomi propinatæ, conveniunt inſigniter in Lienteria, cùm ratione participationis ſubſtantiæ coralliorum acre quodvè temperent, & ratione menſtrui ſtomacho utplurimùm gratæ ſint. *Harum* tamen *præparatio* admodum variat: non inutilis eſt modus pro hoc ſcopo, quando corallia ſolvuntur in ſucco citri: ſolutioni filtratæ, & inſpiſſatæ ad conſiſtentiam rob, poſtmodum affunditur menſtruum debitum, & extrahitur tinctura: quod menſtruum eſt nunc ſpiritus antiſcorbuticus compoſitus in tinctura *coralliorum antiſcorbutica*, quæ erit conveniens in lienteria ſcorbutica; nunc extrahitur cum ſpiritu roſarum ambrato ad reficiendas vires imbecilles, tàm ex ſenio quàm ex Venere, nunc affunditur eſſentia aut ſpiritus ligni ſaſſafras, fitque tinctura *coralliorum ſaſſafrata*, in lienteria egregia, & qui ſunt alii modi. In Lienteria ſcorbutica, uti dico, convenit tinctura coralliorum antiſcorbutica, quia utrique ſcopo ſuccurrit. Corallia poſſunt etiam in ſucco limonum ſolvi: de qua ſolutione capiatur cochlear, & eſt egregia. Præterea convenit Zingiber in India conditum, uti & nux moſchata in India condita, item myrobalani conditæ; potenter enim adſtringunt. Elixyr proprietatis, tàm commune legitimè paratū, tam ſine acido, non eſt inelegans. Alumen etiā legitimè applicatum aliis irritis valet in quacunque viſcerum laxitate, & à PETRÆO *in diſſ. Harmonica* laudatur ceu ſingulare, & præſentiſſimum remedium in hoc affectu, pulvere tenus cum aliis in liquida aut ſicca forma; Miſtura ſupra in Vomitu commendata, & hic notanda. Optimum eſt Alumen dulcificatū: de quo videatur *Scripta* POTERII, & DARIOTTI *im guldenen Chymiſchem Schabtdſtein*. Dicit etiam quod pudenda ſeu priapus cervi & tauri inſigniter conveniant, ſi pulveriſata à ʒß. ad ʒj. in vino medicato propinentur. Vinum quoque abſinthites Chalybeatum convenit, aut Vinum infuſionis abſinthii, meliſſæ, pulegii, menthæ &c. legitimo uſu erit proficuum. FORESTUS *l. 22. Obſ. 28.* refert lienteriam deſperatam, ex qua orta macies, curatam aliis irritis hoc remedio: exhibuit nempè vitellum ovi pulvere nucis moſchatæ unius ipſperſo, ſuper tegulam ignitam ſeu calefactam aſſatum, quo ipſo fluxus deſiit, & æger probè convaluit: unde loco hujus euporiſton HELMONTII ad Diarrhœam ex vitello ovi unico vel duobus ad duritiem coctis, cum pulvere nucis moſchatæ & aceto roſaceo etiā locum inveniet, cujus uſum felicem & ego in diarrhœis obſervavi. Tandem ſuccus citri, cydoniorum &c. cum aqua cinnamomi, miva etiam cydoniorum aromatica cum pauca terra ſigillata mixta, & hinc leviter aliquot guttis ſpiritus vitrioli irrorata, ſimiliter laudatur: item conſerva Roſarum vitriolata cum terra ſigillata vel cum theriaca mixta, lienterias curant.

Quæ Irritationis ſenſum tollunt, ſunt theriaca & theriacalia, laudanum opiatum & omnia opiata, item Electuarium Diaſcordii Fracaſtorii. Ex his facile eſt plura componere. Facit huc imprimis *Electuarium Sennerti in ſua Praxi*, ubi *de Lienteria pag. 295.* quod eſt expertum. Vel

♃ *Conſerv. menth. vel Roſar. probè vitriolat.* ʒiij.
Theriac. op. vel loco hujus *Diaſcord. Fracaſtor.* ʒjß. ʒij. vel ʒiij.
Ol. deſtil. menthæ gutt. vj.
Cinnam. gutt. iij. vel iv.
Cum *Miva cydoniorum aromatiſata* aut *ſucco cyd.* f. *Electuarium*:

Cui etiam poteſt addi *terra ſigillata* vel alia ſimilis à ℈ij. ad ʒj. pro lubitu, S.

Electuarium confortans ſtomachum.

De hoc detur crebrò portio nucis juglandis vel caſtaneæ ad inſtar, donec Lienteria ceſſet & ſimili forma, ex AMATO LUSITANO deſumpta RIVERIUS feliciter eſt uſus: vid. *Pr. Med. l. 10. c. 4.* AMATUS autem LUSITANUS *l. 2. c. 56.* hoc ſolo ſenem lientericum curavit: Panis biſcoctus in ſpiritu vini maceratus, & hinc theriaca illitus & comeſtus, etiam convenit in Lienteria. Aliquando cuidam in lienteria ſcorbutica præſcripſi ſequens Electuarium:

♃ *Corall. rub. præp.* ʒj.
Terr. ſigillat.
Lapill. Cancr. præp. an. ℈j. vel ʒß.
Ammon. gr. xv. ad ℈j.
Galang.
Zingiber.
Cubebar. an. ℈ß.
Miva Cydonior. aromatiſ.
Succi Cydon. ana q. ſ. f. *Electuarium molle*:
D. S.

Electuarium ſtomachale.

De quo pro temperanda acrimonia irritante ſcorbutica, & inde nata corrigenda lienteria, medietatem cochlearis ſumebat æger, & convaleſcebat. Vel

♃ *Lapill. Cancr. præp.* ʒij.
Corall. rub. præp.
Antimonii diaphor. an. ℈ij.
Salis vol. Corn. Cerv. ℈j.
Olei deſtill. macis
Menthæ an. gutt. vj.
M. f. *Pulvis*
Doſis ʒj. mane & veſperi.

His etiam laudanum opiatum addi poteſt.

Denique ſpiritus maſtiches, decoctum maſtichis cum aliis mixtum, eius ſpiritus acidulus, ſyrupus maſtichinus TIMÆI *Von Guldenklee*, quem *in Epiſt pag. 456.* deſcribit, cum oleo deſtillato menthæ & cinnamomi, & omnia ſimilia in vomitu uſitata, optimè hic conducunt. Præter comunia adſtringentia, ut ſunt Maſtix, terra ſigillata, tunica interna ſtomachi gallinacei &c. commendatur præ cæteris coagulum leporis & hædi ſiccatum & ad ʒj. propinatum. De aliis adſtringentibus, ſpiritu ſalis, liquore ſtyptico, ceu notis, non eſt ut multa dicam. Obſervandum ſaltem, an magis tonus ſtomachi roborandus appropriatis adſtringentibus? an magis acre vellicans abſtergendum & temperandum?

Externè in laxitate ſtomachi, ut debitus ejus tonus reſtituatur, convenit ſacculus ſequens pro Fotu:

♃ *Com. abſinth.*
Herb. menthæ an. M. j.
Flor. Chamomill.
Roſar. rub. an. M ß.
Maſtich. ʒ ij. vel ʒ iij.
Caryophyll.
Nuc. Moſchat. an. ʒ j.
Zedoar.
Zingib. an. ʒß. ad ʒj.

Includantur *ſacculo interpaſſando*, qui in vino coctus vel maceratus tepidè ventriculo admoveatur, & ſubindè repetatur.

♃ *Com. abſinth.*
Herb. major.
Menthæ an. M. j.
Chamom. cum flor. M. iv.
Maſtich ʒ iij.
Caryophyll.
Nuc. Moſchat. an. ʒ jß.
Zedoar.
Zingib. an. ʒ j.
Sacculo interpaſſato incluſa S.

Sacculus pro ſtomacho.

Ebulliat in vino, & crebrò applicetur ſtomacho. Qui ſi non ſufficerit, plura externa applicanda, *ſuprà in appetitu proſtrato, Chylificatione læſa, & vomitu* laudata. Cataplaſma ex fermento & pulveribus aromaticis *ſuprà in vomitum laudatum*, hic & in quibuſcunque affectibus ſtomachi maximè locum habet. Formulam quoque videre poteſtis in *Colleg. Ionſtoniano* MICHAELIS: ſicut & Emplaſtrum ſtomachale de laudano Cratonis, vel ſolum, vel miſtum unà cum tacamahaca & balſamo Peruviano, de *quo ſuperius*, egregium eſt contra lienteriam. RULANDUS recipit ſolùm micam panis, eamque aceto imprægnatam regioni ſtomachi non abſque ſucceſſu applicat.

ARTICULUS IV.

DE

COELIACA.

Lienteriam excipit *Cœliacus fluxus* ſive *Chyloſa alvi excretio*, quando nempè alimenta aſſumpta quidem digeruntur in ſtomacho, ſed digeſta ſub forma chyloſa cum excrementis unà per alvum excernuntur; quam tamen RIVERIUS lienteriæ ſaltem gradum remiſſiorem credit;

Duplex hujus Cœliacæ, annotante SYLVIO *Pr. l.* 1. *c.* 13. §. 3. & 4. fiendi eſt *modus*.

1. Quando Chylus non ſecernitur à fæcibus alvinis in inteſtinis, ſed ſimpliciter, prout ex ſtomacho ſolet dilabi, ſine alteratione foras emittitur; cum debilitate ægri & inſigni languore virium; undè excreta griſea, plus minus albicantia Chyloſa invicem permiſta apparere ſolent.
2. Quando fit quidem ſecretio chyli ab excrementis, cæterùm propter defectum diſtributionis chyli hic quidem ſecretus, tandem cum excrementis confuſus nihilominus excernitur.

Prior paſſionis cœliacæ ſpecies, quando ſcil. nulla ſecretio chymi ab excrementis contingit, fit vitio bilis; quando nempè bilis ad inteſtina non defertur, ut ibidem poſſit inſtituere ſecretionem iſtam, h. e. quando bilis in inteſtinis deficit, quod fit in icteri iſta ſpecie, in qua obſtructus eſt porus cholodochus: nam ſolus ſuccus pancreaticus non poteſt perficere chylum, aut debitam ſecretionem inſtituere ſine bile, in qua maximum momentum ſitum eſt: aut deferatur licèt bilis ad inteſtina, ſi tamen hæc eſt iners, & in ſua craſi vitiata, i. e. non ſufficienter ſalina acris, ſed potiùs tantummodò oleoſa ac nimis pinguis, aut potiùs nimis ſeroſa vel aquea, tunc ſimiliter nulla excrementorum à chymo nutritivo poteſt fieri ſeparatio, hujuſvè debita perfectio; undè vel cœlici fluxus ſpecies emergit.

Poſterior Cœliacæ ſpecies fit, quando patentibus ductibus, cholodocho & pancreatico, fit quidem ſecretio Chyli, ſed nulla diſtributio, quia obſtructa aut infarcta ſunt orificia vaſorum lacteorum in inteſtina hiantium, & muco obſita; undè non poteſt eadem ſubintrare chymus nutritivus, adeòque proptereà excrementa cum chymo nutritivo excernuntur.

C A U S Æ.

Cauſa proxima prioris eſt obſtructio vel infarctus dictorum ductuum, ſive à calculo ſive à muco, ſive ab alia re: Cæterum notum, chylum perfectionem ultimam accipere in duodeno, accedente fermento felleo, quo obſtructo, nulla fit ſeparatio chyli à recrementis, undè chylus crudus.

Cauſa proxima poſterioris eſt obſtructio vel infarctio vaſorum in inteſtina tenuia hiantium; nam licèt fiat ſeparatio recrementorum à chylo, per periſtroma tamen iſtud inteſtinis incumbens, per quod tanquam per filtrum cribratur aut tranſcolatur chymus nutritius, ſi incruſtatum ſit mucagine viſcida ac tenaci, dicta orificiola ſimul infarciente, non poteſt admittere ſuccum chyloſum nutritium, atque proptereà confuſa excrementa cum chymo nutritio excernuntur.

In his autem cæliacis fluxibus ventriculus utplurimum eſt ſalvus, quia chylus perfectus excernitur: uti hoc obſervat TRAMBESARIUS *in Conſ.* 1. *l.* 5. Interdum enim fit legitimè digeſtio prima, licèt ſecunda vitietur; ſicut taliter affecti non rarò inſignem habent appetitum, quod obſervat FORESTUS *l.* 22. *Obſervat,* 26. in muliere, in qua appetitus adhuc fuit ſalvus. Interim tamen hoc non univerſaliter adeò aſſerendum, quin nunc magis nunc minus ſalvus videatur; id quod docet curioſa *obſervatio* 76. M.A.N.C. *Ann,* 4. & 5. *pag* 63., ubi quidam poſt cujuslibet generis carnium eſum fluxum chyloſum patiebatur; In hac nempè carnes, quia non benè in chylum perfectum digerendo tranſmutabantur, ſed probabiliter nidoroſo ſapore corrumpebantur, etiam indè factus chylus ſeparationi ac perfectioni ulteriori in inteſtinis ineptus, fluxum chyloſum concitabat. A piſcibus nihilominus etiam durioribus, tàm recentioribus quàm ſalitis & fumo induratis, non idem patiebatur, quia ſine dubio ventriculi fermento magis appropriati, & hinc meliùs digeſti fuerunt. Vitium ergò totum fluxus celiaci eſt vel in ipſo chylo malè digeſto, adeòque inepto ſubeundæ alterationi bilis, vel in ipſa bile non ſecernente, vel in poris inteſtinorum non admittentibus chylum.

Cauſa remota eſt omne id, quod folliculum ſelleum aut cholodochum obſtructum, aut mucum copioſum in inteſtinis facit. Si orificia vaſorum lacteorum aut à muco viſcido obſtruuntur, e. g. in infantibus aut ſenibus, quibus malum hoc ſatis frequens eſt; aut à coalitu & cicatrice inteſtinorum poſt diuturnos alvi fluxus, præſertim dyſentericos, hinc membranæ inteſtinorum interioris eroſionem, conſtipantur; quale quid illi, qui per Indiam Orientalem, iter faciunt, ob dyſenterias locis illis familiares, ſæpius experiuntur. Huc etiam pertinent glandularum meſenterii obſtructiones ac diſpoſitio ſcirrhoſa, à quibus fluxum cæliacum ortum eſſe diverſæ autorum Obſervationes teſtantur; ver. gr. DIEMERBROCCIUS *Anat. l.* 1. *cap.* 8. M.A.N.C. *Ann.* 2. *Obſer.* 152., & RIVERIUS *l.* 10. *cap.* 4.

D I A G N O S I S.

Signa diſtinctiva, ſeu quibus diſtinguere poſſumus, à qua cauſa oriatur fluxus cæliacus, ſunt facillima. Nam ubi deficit bilis, ejuſvè actio, excreta per alvum omninò ſunt albicantia vel griſea, aut ſaltem pallida; item omnia invicem ſunt permiſta, nec ullum cujuſdam patet veſtigium ſecretionis: Ubi verò obſtructa ſunt orificia vaſorum lacteorum, tunc excreta ſunt tincta bile, flaveſcunt nonnihil, & ſic porrò; & prætereà chymus talis cum excrementis hinc inde confuſus tantùm apparet, ita ut certa quædam differentia Chymi nutritivi & recrementorum in excretione conſpicua ſit.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognoſin*; malum eſt ſatis grave, ſi diutiùs duret, quo æger vel maciem vel atrophiam incurrit, & tandem ad lethalem tabem perducitur; quamvis fluxus cæliaci alia ſpecies citiùs, alia tardiùs ac difficiliùs curetur: ver. gr. quæ ab humorum viſciditate difficiliùs ſanatur, quàm quæ à bilis affluxu denegato, niſi forſan hujus cauſa fuerit malum difficulter mobile, v. g. calculus, meatum cholodochum obſtruens.

Imò incurabilis eſt illa, quæ à cicatrice inteſtinorum, & coalitu oſculorum vaſorum lacteorum, glandulisvè meſenterii induratis oritur.

C U R A.

In *Cura primæ ſpeciei* cœliaci fluxus folliculus felleus obſtructus, aut cauſa illa obſtruens removeatur illis, de quibus *infrà de ictero* dicetur. Imprimis acuenda eſt bilis iis, quæ ſale volatili acri & oleoſo conſtant, adeòque plus minus amara ſunt, ſeligendo imprimis ſtomacho ſimul grata vel accepta: nam bilis debita ſalſedine prædita non permittit obſtrui ſuum ductum. Quando ergò obſtruitur, eſt inertia bilis ejuſque deficiens acrimonia ſalina. In *ſecunda ſpecie* abſtergendus eſt mucus adhærens parietibus inteſtinorum, aut removenda quæcunque impedimenta, chyli diſtributionem inhibentia.

Utriuſque ſcopo ſatisfaciunt ſimplicia vel aromatica, vel blandiora, vel acriora intensè amaricantia, bilem & ejuſdem acrimoniam augmentantia, ductuſque cholodochi & vaſorum lacteorum obſtructiones reſolventia. Primarium eſt abſinthium, mentha, agrimonia, capillus veneris, carduus benedictus, radices quinque aperientes dictæ, radices Cichorii, cujus amaror nitroſus egregiè in ſpecie convenit, inteſtina abſtergit; & in genere omnia amaricantia. Novi cæliacum, tantùm cum ſolo vino abſinthite ſuiſſe curatum. Item convenit rhabarbarum, fæniculum, radix rubiæ tinctorum, ſemen aniſi, fæniculi, imprimis ciceres rubri, quorum Decoctum à quibuſdam inſigniter commendatur; gummata ſæpiùs laudata, mucum viſcidum, vaſa lactea obſtruentem, reſolventia, in ſpecie gummi ammoniacum, & mixturæ ex his conflatæ, item pilulæ ex his gummatibus conveniunt. Gummata hæc deſtillata ſuggerunt ſpiritum acidum volatilem, in hoc caſu optimum, maximè ſi conjungatur cum ærugine, & deſtilletur ſpiritus viridi æris *compoſitus*; ſive componatur viride æris cum parte dimidia ſolius gummi ammoniaci, ſeu addatur unà ſulphur; ſic deſtillando per arenam ex retort. prodit ſpiritus acidus volatilis, qui ad mucum diſſolvendum eſt optimus: de quo *poſtmodum, ubi de aſthmate*. Veteribus in uſu fuit in tali caſu, ubi reſolvenda & abſtergenda pituita, oxymel tàm ſimplex quàm ſcylliticum cum aqua vitæ juniperina: loco horum utimur potiùs dicto *ſpiritu viridis æris compoſito*, dicto *aſthmatico*.

Remoto muco, ſubminiſtranda ſunt ſalia alcalia mucum abſtergentia, & orificia vaſorum lacteorum infarcta

optimè

optimè reſerantia: ideò convenit Tinctura tartari, tàm vulgaris, quàm Tinctura ſcoriarum reguli antimonii ob alcali tartari & nitri, quod imbibit ſpiritus vini in tali Tinctura: item tinctura tartari compoſita locum inveniet; hæ enim tincturæ, ſale alcali impregnatæ, aperiunt, bilem acuunt, & pluribus intentionibus ſatisfaciunt. Convenit etiam tinctura martis pomata, liquor terræ foliatæ tartari, uti cum & ex eo parata tinctura vitrioli martis Zuvelfferi, aliæque eſſentiæ martiales apertivæ cum menſtruis temperatis non nimis acidis paratæ. Quibus tandem ſalia volatilia omnia ad meliorem penetrationem commodè poſſunt adminiſtrari; ſpiritus ſalis ammoniaci, vel ſimplex vel oleoſus factus additis aromaticis, vel per ſe, vel cum ſpiritu cochleariæ miſtus, ſpiritus urinæ, ſpiritus *carm nativus de tribus*, cujus *ſuprà feci mentionem*, ex tartaro, nitro, & ſpiritu vini, ad gutt. 20. vel 30 in aqua menthæ vel alia appropriata, aut hauſtu vini abſinthitis uſurpatus, ſpiritus tartari volatilis per fermentationem, ſive cohobationem à ſale fixo, de quo videatur TACHENIUS; & ſimilia volatilia aromatica, bilem acriorem reddentia, & viſciditates inteſtinorum abſtergentia, cum ſpiritu cochleariæ, naſturtii, &c. miſta. Quidam commendant adſtringentia, ſed non conveniunt, potiùs malum exaſperant. FRAMBESARIUS *loc. ſupr. cit.* ceu ſpecificum commendat pendendum ſive priapum cervi.

Quod attinet externa in cœliaca: parum aut nihil operantur, niſi concurrat vitium ventriculi in Chylificatione læſa, in quo caſu applicari poſſunt, quæ *ſuo loco dicta*.

CAPUT III.

DE EXPULSIONE CONTENTORUM ALVI DEPRAVATA.

ARTICULUS PRIMUS.

DE DYSENTERIA.

Non rarò depravatur alvi fluxus in excretionibus doloroſis, quando præter Chylum aut ſimilia ex alvo ejicitur ſanguis, æquè ac pus ſeu ſanies, cum ventris dolore ac torminibus, quas inter primatum ducit *Diarrhœa cruenta*, aut ſecundùm legitimum veterum uſum dicta *Dyſenteria*.

In genere quicunque alvi cruentus fluxus ſecundùm Veteres, Hippocratem, & coætaneos aut ſucceſſores ejus, Dyſenteria appellari ſolet, ſolis hœmorrhoidibus exceptis, quibus adhuc ſtat ſua authoritas: undè in hoc generali ſenſu apud Veteres *tres* ſunt *gradus* ſive potiùs *differentiæ Dyſenteriarum*.

I. *Prima differentia* eſt, quando ſine inteſtinorum vitio, motu & impetu naturæ, ex quacunque cauſa ſanguis bonus in toto corpore abundans ex venarum orificiis in inteſtinis apertis effunditur, & per alvum excernitur: differens ſaltem loco effluxus ab hœmorrhoidibus, in quibus ſaltem venæ ani aperiuntur; in hac verò dyſenteria etiam reliquæ ad ſuperiora inteſtina ſecundùm totam eorum longitudinem, perque omnes eorum anfractus, diſtributæ. Talis dyſenteria interdum evenire ſolet iis, quibus aut membrum aliquod amputatum fuit, e. g. pes, brachium &c., tunc enim non poteſt non abundare ſanguis in toto corpore: quale exemplum refert HILDANUS *in Obſ. Cent.2.* de juvene, cui duæ tibiæ amputatæ fuerunt, qui poſt curam dyſenteria lethali fuit correptus: aut in quibus ſolennes evacuationes ſanguinis ſuppreſſæ in quibuſdam locis, ſanguis per alvum ſibi viam quærit, v.g. mulieribus, quibus ſupprimuntur Menſes; tunc enim non raro fit Diarrhœa cruenta. Non rarò talis diarrhœa cruenta ſupervenit hominibus ſpleneticis aut Melancholicis, item quibus vomitus cruentus, etiam interdum talis diarrhœa cruenta familiaris eſt: Pertinent huc dyſenteriæ notæ ſcorbuticorum, de quibus vid. HORSTIUS *in ſuis Obſ. l.7. Obſ.35. p 393.* dum ſcorbutici ſæpius ſanguinem excreverunt, qui neque hæmorrhoidalis, neque diarrhœa genuina fuit, & diarrhœa nota ex anaſtomoſi vaſorum in inteſtinis orta. Sic pariter ex ulcere meſenterii interdum diarrhœa cruenta oriri ſolet: talis ſanguinis excretio item eſt uſitata iis, qui laborant, utut rarò, ulcere pancreatis; quale Sylvius in Pr. obſervavit, quod ulcus apertum interdum pus, interdum autem non parum ſanguinis effudit. Pertinent huc etiam Dyſenteriæ criticæ ſingulares: de quibus vid. Rhodius in ſuis Obſervationibus, quales nullus Autorum unquam obſervavit.

II. *Secunda ſpecies dyſenteriæ* ſeu fluxus alvi cruenti eſt iſte fluxus, quo ſanguis tenuis & aquoſus, & loturæ carnium ſimilis, uti appellant, ſine dolore excernitur, quod propter hepatis imbecillitatem fieri dicitur, & aliàs *Fluxus Hepaticus* appellatur; quia falsò præſupponunt oriri vitio hepatis non ritè ſanguificantis; ſicuti hoc nomen ipſi omnes Veteres tribuunt, utut hepar in ſe ſit inſons. Tacebo jam de hoc; eſt enim reverà nil aliud, quàm apertio vaſorum internorum ſive ſuperiorum hæmorrhoidalium.

III. *Tertia ſpecies dyſenteriæ* eſt, quando ob vitium inteſtinorum ſpaſmodicum cum inſignibus torminibus, & cùm muco albeſcente, hinc cum purulenta materia, ſanguis ejicitur quę tertia ſpecies κατ' ἐξοχὴν dyſenteria dicitur, prout hodiè id nominis venit eſtque nil aliud, quàm *Diarrhœa cruenta torminoſa*, ſicuti reliquæ diarrhœæ cruentæ ferè ſemper ſunt abſque torminibus.

PARS AFFECTA.

Pars affecta in dyſenteria ſunt inteſtina, nunc craſſa: vid. SPIGELIUS *anatom. p.179* PANAROLLUS *Pentec. 1 Obſ 9* & BARTHOLINUS *Cent.6. Hiſt. 2*; nunc tenuia quod præſertim ſectiones cadaverum, quales BARBETTE *Pr. l.4. c.5.* & M. A. N. C. *Ann. 3. Obſ. 116* teſtantur, diſparitas quædam ſignorum, de qua *in Diagnoſi* dicetur, credere jubet: nunc conjunctim, quod HORSTIUS *l.4. Obſ.20.* docet; quatenus ſcilicet ab Objecto vellicantur, irritantur, & ſpiritus inſitus incandeſcit. Læduntur autem inteſtina, ſi ab objecto ſenſili vellicantur & irritantur, & tandem fit, ut talia pathemata ſequantur.

CAUSÆ.

Cauſa dyſenterię eſt vel *efficiens proxima formalis*, vel *materialis*, ſive *occaſionalis*: *Illa* eſt ſpiritus influus, ſed occaſione doloroſà ad præternaturalem impetum provocatus, & dolorum torminoſorum & excrementorum, ſanguinis ac muci, profuſionis primus artifex.

Sed miſſo hoc, ceu cauſa univerſali, *cauſa* imprimis particularis ſeu *occaſionalis* irritationis talis conſideranda venit. Hoc eſt acre quodcunque internum, pertinaciter inteſtinis adhærens, eaque in tantum continuo vellicans, & ſtimulans, ut propter irritationem continuam tandem ſanguis effluat, idque cum inſigni dolore: ab acri objecto enim inteſtina membranoſa vellicata & puncta ſe contrahunt, undè tormina, cum ad locum læſum fiat uberior ſanguinis affluxus, & per læſionem vaſa aperiantur, & ſanguis profundatur: e. g qui acrioribus ſternutatoribus utuntur, poſt crebram ſternutationem ſanguinem emungunt. Optimè fiendi modum dyſenteriæ oſtendit hypercatharſis, quòd purgantibus acribus, v. g. antimonio, propinatis violenta fiat vellicatio, qua inteſtina ſpaſmo afficiuntur, & ſic hypercatharſis cruenta ſupervenit.

Acre autem hoc in ſpecie eſt acidum membranis Inteſtinorum nerviſque inimiciſſimum: undè v. g. mulieres hyſtericæ, acrioribus, acidis & erodentibus ſuccis turgidæ, & quæ aliàs vel ſyſtema nervorum ſenſibilius obtinent, aut affectibus inteſtinorum ſpaſmodicis obnoxiæ ſunt, mediocribus etiam purgantibus facilè graves dyſenterias incurrunt, quatenus inteſtina à purgantibus fortiùs vellicata, & ab acido acri excoriata & eroſa, cum graviſſimis torminibus ſanguinem fundunt: unde quodcunque acre fortiùs inteſtina vellicans, ſimulque plus minus ſanguinem & reliquos inde derivatos ſuccos exagitans, facilè Dyſenteriam excitare poteſt. Novi bina exempla in hyſtericis, quæ habuerunt ſyſtema nervoſum inteſtinorum ſenſibile, quòd gravem dyſenteriam incurrerint.

Porrò, ratione hujus cauſæ materialis diſtinguendá eſt ante omnia *dyſenteria*, dum alia eſt *benigna*, vel *maligna*: *Benigna* utplurimum ſine febre eſt, item ſine contagio, & tantùm ſporadicè ſeu ſparſim quoſdam ſaltem homines in hoc vel iſto loco affligit: *Maligna* verò Dyſenteria utplurimum conjuncta eſt cum febre maligna, interdum peſtilentiali, ſimulque epidemicè graſſatur, ac ſæpè integram regionem devaſtat, & potenti contagio ſe multiplicat; *de quo poſtmodum*.

Dyſenteria benigna eſt ſporadica, ceu leviſſima, ut dixi, oritur ex acri quocunque, frequentiùs tamen ex acri acido pulus minus corroſivo, inteſtina potentiùs irritante, & plus minus excoriante; & ita tormina & ſanguinis effluvium excitante; ſive oriatur ex aſſumptis talibus, aut corruptis, aut in acorem peregrinum degenerantibus; aut denique oritur, ex ſucco pancreatico nimis corroſivo, vel per ſe tali, quando non temperatur ſufficienter à bile, vel propter irritationem à purgantibus copioſius in inteſtina effuſo, Nil enim magis eſt inimicum partibus nerveis, & inteſtinis, quàm frigus & acidum; unde, ſi tale quocunque errore ad inteſtina pervenerit, membranas nervoſas rodit, excoriat, & ad ſanguinis profuſionem diſponit. Rara nempè eſt Dyſenteria benigna, quæ fit vitio ſanguineæ maſſæ, ſed ferè tantùm ex contentorum in inteſtinis corruptione & depravatione, Hinc notum eſt quod imprimis fructus horæi ſive autumnales, qui facillimè corrumpuntur, & corrupti, vel in corpore alterati, & non ritè digeſti, intenſum & fortem acorem contrahunt, dant dyſenteriam; quos inter fructus pepones melones imprimis & cucumeres eminent, uti etiam pruna cerea. Germ. *Dieſpillinge*, quæ ipſa non paucos Dyſentericos reddidiſſe refert FORESTUS *l.2.obſ.23.* SENNERTUS *in Praxi*, & MOEBIUS *in Inſtitut.* Saccharum, item cibi dulces & melliti, in ſtomacho corrupti, imprimis in hypochondriacis aut hyſtericis, in quibus ſubjectis vitioſa fermentatione vel nimis aceſcunt, vel ſui miſcela cum bile orgaſmum excitant, & cammarinam nimis movent, dyſenteriam interdum inferunt; Eſus item uvarum nimius, uti etiam muſti, plus minus fermentando & aceſcendo facilè ad dyſenteriam diſponit; nam multum corruptum ſimiliter aceſcit. Purgantia etiam fortiora, uti antimonii, aut Colocynthis, aut ſimilia, irritando acriùs & vellicando inteſtina, & ita acrium ſuccorum ad ea derivationem promoventia, dyſenteriam benignam non rarò inferunt, ordinariò in ſubjectis ſyſtematis nervoſi ſubtilioris: Mercurius etiam vivus pro Cura Luis Venereæ extrà illitus dyſenteriam interdum inferre obſervant Galli, ſæpiùs per inunctionem Mercurialium Luè Veneream curantes: Sic ulcus pedum diuturnam curatum Dyſenteriam intulit lethalem; vid. M. A. N. C. *Ann 2. obſ. 213 pag.* 314 & vermibus quoque Dyſenteriam excitari; vid. RIVERIUS *Obſ.* 3. & BARTOLINUS *Hafnienſ. Tr. 2. Obſ.* 31. ſic & uſu aceti in plumbeo vaſe aſſervati obſervata fuit Dyſenteria à SENNERTO; vel etiam aquis in canalibus plumbeis diutiùs aſſervatis: Adamas devoratus nec minutiſſimè tritus Dyſenteriam infert, quod certum eſt, ratio, quia ejuſdem ramenta propter angulorum acutiem incidendo & perforando non poſſunt non lædere inteſtina; cùm notum ſit, ſolum vitrum non ritè comminutum tale quod præſtare: vid ZACVTVS LVSITANVS *in l 1. Prax. Admir obſ.* 18. item *l.2. obſer.* 10. de Dyſenteria, tabe & morte ex Adamante impolito devorato. Sed dico: adamas non minutim tritus; aliàs enim minutiſſimè pulveriſatus pro dyſenteriæ cura adhibitus fuit, uti refert WORMIVS *in Muſ. p.* 103. *ubi de Adamante*: Item ex aſperitate annuli deglutiti obſervavit ZACVTVS LVSITANVS Dyſenteriam, quali dyſenteriæ plus craſſa ex oryza mederi poteſt.

Hæ cauſæ, ſive errore externo ſive interno, inferunt Dyſenteriam benignam, in quibus peccat acidum acre inteſtina errodens, Sed hæc fuit Dyſenteria benigna, quæ non multùm faceſſat negotii.

Quoad *endemiam Dyſenteriam*, nullibi hujus mentionem factam obſervavi, præterquam in SYNDENHAM *obſerv. circa morbos acutos p.* 247. §. 4. *c.* 3. qui talis endemicæ Hybernorum Dyſenteriæ mentionem facit.

Epidemicam quod attinet: hæc omnium frequentiſſima eſt, & autumnali præſertim tempore aut hujus confiniis, ſolet affligere. Oritur ab acri acerrimo, inteſtinis ſpecifico ſuo ſapore infenſiſſimo, eoque ſub mole minima efficaciſſimo, adeoque ſaltem fermento ſubtili tot mala inferente. Hoc nunc acrius eſt, antimonialis aut helleborinæ, vel colocynthideæ quaſi proſapiæ; nunc mitiùs: unde nunc maligna, nunc benigna, utraque inſigniter contagioſa.

Maligna plus habet in receſſu, & imprimis obſervanda vis ejus contagioſa, quæ ſe per contagium malignum mirificè in corpore humano propagat; non enim ſolùm per ſedes communes promptiſſimè inficit, ſed etiam, quod obſervatu dignum eſt, per inſtrumenta Clyſterum poteſt alium inficere, teſte HELIDÆO PADVANO *Italó in Obſer. pag.* 104. Dicit enim, ſæpiùs dyſenteria corripi eos, quibus clyſter infunditur, inſtrumento non benè abluto, quo anteà dyſentericus fuit uſus: ſicut etiam HORSTIVS *in Obſerv.* dicit; *inſtrumenta ſcarificationi apta, non purgata, ejuſmodi ulcera contagioſa excitare.*

Exempla talium dyſenteriarum epidemicarum plus minus malignarum ſunt frequentiſſima; imprimis ſcripſit de hac la Maniere de Fluxu dyſenterico epidemico; item WILLISIVS *in Pharm. Rat P.* 1. *p.* 119. & 125. it. SCHENKIVS *in Obſ. lib.* (ni falor) 6. *ubi de Morbis malignis*, BARTHOLINVS *Cent. 2. Hiſtor. anatom.* 65. non minus quàm AMATVS LVSITANVS *Cent. 3. Cur.* 90 Et quidem talis dyſenteria maligna non promiſcuè quæcunque animalia affligit; nam dyſententeria interdum in homines ſolùm, interdum in bruta tantùm graſſatur, dum SALMVTH *l. 3. Obſ.* 55. canes ſaltem & feles dyſenteria contagioſa maligna laborantes obſervat, quod rarum eſt. Oriuntur hujuſmodi epidemicæ dyſenteriæ ex cauſa externa plures affligente, in quorum corporibus exaltatum contagium fermentativa vi ſe multiplicat, imprimis propter aerem plus minus præternaturaliter alteratum, & alimenta inquinantem, ex aquarum vitio, ac fructuum horæorum corruptela & inquinamento, Sic dyſenteria lethalis ex eſu braſſicæ capitatæ, noxio rore infectæ, refertur in M. A. N. C *Ann. 3. Obſer.* 88. *p.* 143. Item poſt diuturnam ſiccitatem & æſtatem ſqualidam, ubi rubedo corripuit fructus, aut miaſma malignum exit ex terra, foliis arefactis inſtar arſenici adhærens: quale fuit miaſma anni hujus ſeculi 24. & 66. in quibus mirabiliter graſſata fuit dyſenteria, ubi poſt aerem ſqualidum fructus corrupti: Poſt aerem ſqualidum, & indè hinc inde efflorеſcentiam candidam inſtar vitrioli ſaturni in canalibus plumbeis tectorum, ſuperveniente pluvia & flore iſto ita abluto, ac aquas inquinante, anno 1644. dyſenteriam pertinacem in Belgio ortam obſervavit LINDANUS *in Coll. privat. ad Hartmannum*. In conſideratione hujus dyſenteriæ malignæ contagioſæ, cùm omnia contagia conſiſtant in miaſmate fermentativo, maſſam ſanguineam inquinante, & conſequenter ſuccos alterante rectè arbitror ſenſiſſe WILLISIUM *de cauſa Dyſent. Tract. de febribus c.* 10. *pag.* 186 quod ſcilicet talis dyſenteria non oriatur ab humore aliquo vitioſo in internis viſceribus producto, qui acrimonia ſua corrodat (non ita; quoniam tantillus fermentativus odor poteſt etiam ſummè inficere;) ſed rectè dicit, cauſam ejus eſſe miaſma quoddam ſanguini impreſſum, adeòque intimè ipſi confuſum, inde ad inteſtina latum, iis imprimis inimicum, acrimoniam hoſtilem afferens, inteſtina irritans, vaſorum oſcula reſerans, & ſanguinis excretionem faciens. Nempè miaſmata talia videntur eſſe naturæ quaſi antimonialis, de natura colocynthidis aut ſcammoniatæ, aut ſimilis, quæ in ſpecie inteſtina ſaltem acrimonia ſua vellicare aut afficere, ſimul tamen & Maſſæ ſanguineæ craſin fermentativa ſua vi pervertere valent, aut ſimili ratione, ut Arſenicum, quod guſtu dulce eſt, & etiam extrà non citò ſentitur, intrà autem cum ſymptomatibus multis mucos cruentos facit; undè ratione prioris tormina, & hinc cruentæ dejectiones, ratione poſterioris febris maligna adjuncta eſſe ſolet. Tale eſſe fermentum contagioſum, quod fermentando corrumpit ſanguinem & ipſi acrimoniam aut naturam inteſtinis inſigniter hoſtilem imprimit, nullum eſſe dubium; ſicut enim butyrum antimonii partibus nervoſis illitum ulcera excitat, ita in inteſtinis ſimilis cauſa acida ejuſmodi exulcerationes excitare poteſt.

Quod attinet progreſſum in dyſenteria; eſt talis; in principio, dum dolores & tormina inteſtinorum urgent, excernuntur liquida albicantia, plus minus mucilaginoſa, ſeu mucus albicans, hinc ſanies & pus cum ſanguine, Unde prout nunc plurimum de ſanguine, nunc plus de muco excernitur, dividunt vulgò dyſenteriam *in rubram*, & *albam*: Sanguinis, qui excernitur, equidem ex vaſis vel anaſtomoſi vel diæreſi apertis profluit; mucus verò quid præciſè ſit? controvertitur. Sanguis, qui profunditur, non eſt præciſè ab excoriatione aut exulceratione inteſtinorum, ut vocant; nam utut hoc in benigna ab acrimonia ſuccorum acido-corroſiva ſimpliciter oriunda locum habeat, in maligna tamen, & in qua tantillum ſaltem miaſma acre, contagii medio propagatum, cauſæ proximæ vices obtinet, non opus eſt tali excoriatione: Sufficit ab iſtius contagii acerrima & inteſtinis inimiciſſima acrimonia continuò & tàm fortiter ſtimulari inteſtina, ut hac ex irritatione & crebriori contractione tandem proprium cruorem fundant & exprimant, ſimili modo atque à pulvere ſternutatorio

for-

fortiùs vellicantur nares, ut mucum crebriorem; & tandem largam hæmorrhagiam fundant; ita ut cruoris profuſio ſit ſaltem conſequens, & effectus alterationis in inteſtinis: nempè ſpina alicubi infixa ex doloris occaſione affluxum ſanguinis uberiorem, indeque, ubi denegatur hæc excretio, tumorem facit. Similis ſpina & tantillum acre alicubi rodens in benigna, vel miaſma virulentum inteſtinis hoſtile in epidemica & maligna; hinc vellicatis inteſtinis, & horum repetiti ſpaſmi, & inſignior ſanguinis fluxus excitatur, undè tumentibus ſanguine inteſtinis eadem rubent, & non rarò inflammantur, & per aperta partim, partim eroſa vaſa, cruorem profundunt.

Nempè hoc eſt indignatio Archei inteſtinalis, ſeu ſpiritus inſiti, cruorem proprium furioſè profundentis, ex irritatione ab occaſionali fermento, uti loquitur HELMONTIUS, acri, inteſtinis inſigniter hoſtili, undè & tormina, & ſanguinis per anum profuſio, aut muci extra vaſatio, copioſè ſuperveniant: hinc etiam rectè dicit, quod dyſenteria à pleuritide tantùm differat in radice ſeu loco affecto, cùm quoad cauſam conveniant.

Mucus hic ſub curſu morbi interdum eſt valdè copioſus. Multi admirantur, unde ſit? non ſanies eſt; aut pus; utut ſint, qui dicunt, quod nihil aliud ſit, quàm pituita, quæ naturaliter oblinit parietes inteſtinorum; quod tamen non poteſt eſſe propter nimiam & exceſſivam, qua ſubindè excernitur, ejus quantitatem, pro qua capienda inteſtina ipſa interdum non ſufficerent. Probabilior videtur HELMONTII ſententia, qui dicit: deſtillare mucum talem ex inteſtinis læſis, & eſſe nihil aliud, quàm nutrimentum inteſtinorum irritatorum proximum, ſed depravatum, aut fruſtrà inteſtinis infuſum: ſimili modo enim ac pars exulcerata plorat liquorem, qui nihil aliud eſt, quàm nutrimentum iſtarum partium; ita nutrimentum hoc, cùm inteſtinis læſis, excoriatis & exulceratis aſſimilari nequeat, ex parte læſa nunc ſub forma muci, nunc ſaniei, nunc puris in cavum eorum deſtillat, prout diverſi ſunt gradus corruptelæ hujus alimenti proximi; jam ſæpè ſanguinem una effundunt *loturæ carnium ſimilem*.

Tres autem *gradus* in hac dyſenteria imprimis obſervandi ſunt.

1. Quando tantùm adſunt atrocia tormina cum excretione mucoſa & cruenta.
2. Quando cum torminibus copioſus mucus plus minus præternaturalis & cruentus excernitur, quemque vulgò dicunt eſſe abraſionem aut aliqualem excoriationem inteſtinorum.
3. Quando in tantum ſuſcepit malum augmentum, ut jam in inteſtinis læſis ſequatur perfecta exulceratio.

Quod *in graviori dyſenteria pus* generetur in inteſtinis, patet ex anatome: non enim tantùm in inteſtinis, ſed & in glandulis meſaraicis pus copioſum colligitur & abraditur. Iſta autem abraſio iterum eſt triplex, ſecundùm iſta nempè, quæ unà cum muco interdum excerni obſervantur:

1. Quando ſaltem interiora velamenta bombycina, ſeu cruſta iſta, quæ inteſtinorum carni obducitur, abraduntur.
2. Quando jam aliquid de inteſtinorum tunica craſſa abraditur. HIPPOCRATES vocare ſolet ramenta inteſtinorum *in ſect. 7. aphor. 64.*
3. Quando jam ipſorum inteſtinorum ſubſtantia craſſiuſcula ſive caro quaſi fruſtulatim eroditur, & tunc exeunt carunculæ, ut dicit HIPPOCRATES *ſect. 4. aphor. 26.* qui tertius gradus eſt acerbiſſimus, & mortiferum ſignum.

Carunculæ tales, quarum paſſim apud Autores fit mentio, quid ſint? explicatu obſcurum eſt. Sanè ſubſtantiæ inteſtinorum membranoſæ non videntur eſſe: potiùs glandulæ inteſtinales tumefactæ, & morbi progreſſu à ſubſtantia inteſtinorum ſeparatæ, & ita excreta carnium, ſive molecularum carnoſarum ſpeciem referentes.

Tandem, *an ſit exulceratio in inteſtinis* dyſenteria affectis? uti vulgò aſſeritur, meritò dubitatur, & rectà hoc negat Holdchoffius Tr. de Err. Medic. pag. 33. ex eo, quòd aliàs dyſenteriæ cura per ſpecifica tàm cito fieri non poſſet: ut taceam, tantùm non impoſſibilem curatu videri talem exulcerationem, cùm aliarum partium membranoſarum exulcerationes, ut laryngis, item fiſtulæ ani, ſint utplurimum incurabiles. Ergò non niſi in diuturniori dyſenteria, eaque graviori, tandem excoriatio, & forſan aliqualis exulceratio, locum habebit, quæ in ordinaria non ſtatim ſtatuenda erit.

Dolor acerrimus, qui torquet dyſentericos, non eſt promiſcuè & ſimpliciter ex corroſione aut exulceratione inteſtinorum, utut hæc videatur totalis cauſa; ſed ferè maxima ex parte eſt ex convulſione & corrugatione ſpaſmodica inteſtinorum, qua inteſtina irritata ſpaſmo quodam correpta ſe convellunt & contrahunt, & motu quaſi vermiculari ſe torquent, ſub quo tàm inſignes ſunt dolores. Præſuppono hic ſupra dicta de ſyſtemate nervoſo: ſubindè retrotrahitur umbilicus, quod ſignum eſt manifeſtum motûs convulſivi; hinc ſucceſſiva ſunt tormina, non continua, ſed remittunt, prout malum nunc mitius nunc gravius eſt. Tormina hæc ordinariò præcedunt excretionem, niſi inteſtina gangrænata ſunt, quando ſub iſta ſpaſmodica contractione inteſtina ſimul propellunt, & ulteriùs cogunt contenta, & ita ad excretionem ſtimulant.

DIAGNOSIS.

Signa diagnoſtica ex dolore & excretione imprimis deſumuntur.

Dyſenteria nempè prehendit ægros cum inſigniſſimis inteſtinorum doloribus & torminibus: ſubſequuntur dejectiones; & quoties deiicitur alvus, ingens cruciatus, & inteſtinorum depreſſio cum dolore, & moleſtiſſimo viſcerum omnium quaſi deſcenſu, adeſt: dejectiones non ſunt ſtercoroſæ, ſed variarum rerum, nunc ſimpliciter mucoſæ, nunc intermiſtim ſanguineæ, nunc ſimpliciter ſanguineæ, quæ aggraveſcente morbo fiunt putrilaginoſæ, & interdum membranarum ſpeciem referunt.

Quando ſanguis ſimul excernitur plus minus, *Dyſenteria cruenta, ſive rubra* appellatur; ſi verò mucoſa ſuperabundent, aut ſolitaria ſint, in ſpecie *Dyſenteria alba* vocatur.

In maligna ſæpiùs eſt conjuncta febris plus minus intenſa, eaque interdum petechialis, lingua ſubalbida mucilagine denſè obſita, & ſi vehementiùs æſtuet corpus, nigra etiam & ſicca obſervatur, unà cum ſumma virium proſtratione; ægri ſunt anxii, & inquieti, ſitiunt inſigniter: ſubindè præcedente ulteriùs morbo, ſanguis ſincerus copioſus confeſtim effluit; id quod corroſionis majorum aliquot vaſorum in inteſtinis & meſenterio argumentum eſt. Nonnunquam inteſtina inflammantur, indeque gangræna incurabili afficiuntur: aphthæ interdum fauces obſident, imprimis, quando adſtringentibus intempeſtivè adhibitis ſuppreſſa fuit dyſenteria: afficitur ſucceſſivè ſimul inteſtinum rectum, undè ordinariò doloroſiſſimum teneſmum patiuntur ægri: ſupervenit non rarò ani procidentia; appetitus proſtratus, interdum nauſea & vomitus urgent ægros: non rarò ſuccedit ſingultus tanquam peſſimum ſignum, & vigiliæ, ut etiam interdum deliria, & tandem quoque lethales convulſiones ſuperveniant. Graſſatur communiter in Incolas inſtar Peſtis, eſtque contagioſa, ſeque tunc temporis ſub forma febris malignæ multiplicat.

Cauſarum ſigna partim ex excrementorum conditione, partim à ſignis humorum in corpore abundantium, partim à vitæ genere, v. g. militari, ac diæta, ſimilibuſque circumſtantiis petuntur.

An maligna & peſtilens ſit? colligitur ex eo: ſi commune fuerit malum, pluresque cum ſymptomatis malignitati propriis, v. g. anxietate præcordiorum, petechiis &c. moriantur.

Ante omnia autem pro meliori cura ſciendum eſt: an tenuia an craſſa inteſtina afficiantur? Denunciant hoc locus, & modus doloris, tempus exitus excrementorum, & horum varia miſtio. (1.) Locus doloris arguit tenuia inteſtina affecta, qui eſt circa & infra umbilicum, ubi ſitum ileon & jejunum: in craſſis verò affectis eſt magis circa latera infra & juxta ſtomachum, ſecundùm nempè coli ductum. (2.) Quoad modum doloris: hìc longè vehementior eſt affectis inteſtinis tenuibus, ac ſi cultris hinc inde diſcinderentur, aut quaſi aciculis pungerentur; qui è contrà dolor remiſſior & nonnihil obtuſior eſt in craſſis. (3.) Celer excretio poſt dolorem craſſa inteſtina affecta, tardior verò excretio tenuia inteſtina labefactata arguit; eò quod à loco affecto ad podicem longior via ſit. (4.) Si tenuia afficiantur, permiſta magis & confuſa invicem ſunt excrementa, ſtercus, ſanguis, & mucus, propter longius iter, quod mutuò conficiunt: in craſſis verò inteſtinis minus ſunt confuſa, ſed potiùs ſunt aperta veſti-

veſtigia diſtinctionis à ſe invicem. (5.) Tenuja affecta magis ad vomitum ſtimulant ægros, præſertim quò propiùs reſpectu ventriculi afficiantur; craſſa minus: undè & anxioſi magis ſunt, & pejus ſe habent ægri in tenuibus affectis, quàm in craſſis. Conſulatur quoad hoc punctum & prognoſin in dyſenteria SENNERTUS, qui ſatis eſt accuratus, & RIVERIUS.

PROGNOSIS.

Quoad prognoſin:

Benigna minus eſt periculoſa, maligna periculoſa.

Quò magis tenuja afficiuntur inteſtina, eò periculoſiùs laborat æger, & è contrà.

Conſiderandum etiam; an dyſenteria habeat febrim? Item an adſit vomitus? Sanè omnis dyſenteria, præſertim epidemica, cum febre juncta periculoſior eſſe ſolet, quàm quæ ſine febre; & quò magis acuta & malignior hæc fuerit: ſiquidem & petechiæ in febribus talibus obſervatæ fuerunt.

In dyſenteria quaſi peſtilentiali eò periculoſiùs laborat æger.

Iſta dyſenteria, quæ cum vomitu affligit, & cui ferè ſe adjungere ſolet ſingultus, eſt deterrima; cùm periculum ſubſit, ne ipſe ſtomachus plus minus affectus ſit: Quò magis enim affligitur ſtomachus cum cibi faſtidio, eò periculoſior eſt: ſi non adeſt vomitus, & ægri alimenta aſſumunt cum appetitu, talis non eſt lethalis, niſi culpa Medici fiat.

Dyſenteriæ, in quibus excreta ſunt viridia, nigra, aut varia, aut admodum graveolentia, ſunt peſſima: item dyſenteria, quæ ab atra & porracea bile, ut vocant, incipit, nulla præcedente febre, nec coctionis ſignis apparentibus, exitioſa eſt, teſte HIPPOCRATE *Sect. 4. aphor. 22.* & 24. & FONTANO *in Method. generali pag. 62. cap. 5.6.7. & pag. 77.* propter corroſivum acidiſſimum ſuccum, valdè erodentem inteſtina; item quæ à dejectione bilioſa aut æruginoſa, hinc magis erodente: vid. HIPPOCRATES *Sect. 7. aphor. 23.* Omnium tamen crudeliſſima videtur, quæ à pituita acida atque ſalſa, utpote qui humor ratione tenacitatis difficilè abſtergitur.

Si dyſenteriæ ructus ſuperveniat, vel crepitus ventris, bonum ſignum eſt, ſcilicet redeuntis ſuo modo fermenti digeſtivi.

E contrà convulſiones ac deliria, dyſenteriæ ſupervenientia mortem utplurimùm ſignificant.

Si à dyſenteria laborantibus vel uti carunculæ dejiciuntur, lethale eſt, teſte HIPPOCRATE *Sect. 4. aphor. 26.* utplurimùm quæ profundius ulcus denotant: vid. SENNERTUS *Prax. lib. 3. P. 2. Sect. 2. cap. 7. pag. 334. & 337.*

Dyſenteria indolens ſæpè mali eſt ominis; νέκρωσιν enim ſeu gangrænam inteſtinorum, indeque inductam inſenſibilitatem oſtendit: conf. *de Dyſent. epidemica quorundam indolente* M.A.N.C. *Ann. 2. Obſ. 43. p. 82.* item BARTHOLINUS *Actis Med. Haffnienſ. Volum. 2. pag. 183.* RHODIUS *Cent. 2. Obſ. 88.*

Quando adeſt teneſmus in dyſenteria cum hiatu ani, ita ut clyſteres injecti ſtatim elabantur, aut cum tanta podicis adſtrictione, ut nihil poſſit intromitti; certum plerumque eſt mortis ſignum: vid. *la* MONIERE *Tr. ſupra cit. cap. 5. pag. 164. & 191.* Nempè hic tumor, illic paralytica conſtitutio inteſtino recto inducta ex virtutis animalis proſtratione adeſt.

Dyſenteria, ſi eſt ſymptoma febris malignæ aut variolarum, periculoſa eſt, & ferè lethalis.

Dyſenteriæ ſuperveniens febris, aut quæ aderat, ſi intenditur, malum eſt; quoniam inflammationem aut inſignem inteſtinorum coruptelam oſtendit.

Lienteria ſuperveniens dyſenteriæ diuturnæ, eſt admodum mala.

Aphthæ dyſenteriæ ſupervenientes, utplurimum lethale ſunt indicium.

Gravida cum dyſenterico teneſmo correpta, frequentiùs abortum patitur; idque cum periculo, imprimis ſi grandior fuerit fœtus. Interdum tamen dyſenteria gravidis ante partum ſalutaris obſervata fuit, teſte FORESTO *l. 22 Obſ. 34.* item AMATO LUSITANO *Cent. 2. Obſ. 51.* quia poſt partum plerumque hac liberantur; teſtante HIPPOCRATE *Sect. 2. Prædict. Text. 30.* & l. 5. *Epidem. Text. 33. l. 7. Epidem. Text. 49.* & SENNERTO *Prax. l. 3. pag. 243.* per bina exempla hoc comprobante. Sit autem benigna, non maligna, non nimis gravis & non longè ante partum; aliàs eſt periculoſa, & mors in olla: epidemica tamen gravidis non lethalis obſervata fuit in M.A.N.C. *Ann. 3. Obſ. 17 pag. 22.*

Dyſenteria cum oris amarore vel vomitu bilioſo in principio, malitioſiſſima eſſe ſolet, in ſpecie in principio: vid. SAVONA: *in ſuis Deciſ. Med. Deciſ 31. p. 80.* & M.A.N.C. *Ann 8 Obſ. 63. p. 106.*

RIVERIUS *Cent. 2. Obſ. 63.* ex maculis in facie erumpentibus in dyſenteria; item ex ſingultu dyſenteriæ in progreſſu morbi ſuperveniente, ſignum prognoſticum lethale ominatur: imminent enim convulſiones, & afficitur ſyſtema nervoſum inſigniter; cùm ſingultus ſit ſignum convulſionis diaphragmatis, quæ ſuperveniens, malum; in principio autem ſingultus non adeò funeſtus.

Si in dyſenteria poſt aurem ſiniſtram vel dextram nigra macula vel tubercula appareant, æger citò moritur; in quo equidem incertus eſt Sennertus; ſignum tamen certum eſſe vult HOEFERUS *in Herc. Med. p. 192.*

Veneris exercitium dyſenteriam curat: id quod RIVERIUS *in Pr.* notat ex AMATO LUSITANO *Centur. 2. Curat. 47.* qui refert, quendam dyſenteria epidemica laborantem, celebrato cum uxore coitu, ſanatum.

Ii, qui ex dyſenteria intereunt, præcipuam mortis cauſam habent inteſtinorum gangrænam: vid. RIVERIUS *l. 3. Obſ. 2.* Ac ſanè quidam dyſenterici ante mortem abſque pulſu toti algidi, adhuc tamen de interiorum intenſiſſimo æſtu conqueruntur: Conf. M.A.N.C. *Ann. 8. Obſ. 63. pag. 106.*

Dyſenteria à cauſa externa, ut à fructibus horæis, non adeò periculoſa eſt; quæ autem ab interna, ſæpè periculoſa: in qua, ſi ſanguis ſincerus excernatur, periculoſior eſt, ob vaſa majora eroſa.

Quò magis vel minus inteſtina exulcerata ſunt, eò gravior vel mitior aut melior dyſenteria eſt.

Dyſenteria, qua inteſtina craſſa affecta, utpote ſymptomata minus periculoſa habens, ac à clyſteribus multum levaminis admittens, non adeò periculoſa eſt; ut & quæ à mania oritur: vid. HIPPOCRATES *Sect. 7. aphor. 5.* Conf. M.A.N.C *Ann. 3. Obſ. 116. p. 215.*

Splenetici ſuperveniens dyſenteria, bonum ſignum eſt: vid. HIPPOCRATES *Sect 6. aph. 48.* niſi hæc longior extiterit; tunc enim aut ex lienteria, aut hydrope pereunt, juxta *Sect. 6. aphor. 43.* & *Coac. Sect. 3. Prænot. 295.* & 296.

Pariter & Podagricis ſalutaris obſervatur dyſenteria, juxta *l. 2. Prædict. Text. 15.*

De cætero ſenes & pueri ex hoc morbo ſæpiùs pereunt, quàm qui media ætate conſtituti ſunt: vid. HIPPOCRATES *Sect. 2. Text. 30.* & SENNERTUS *Prax. lib. 3. pag. 243.*

CURA.

Quoad Curam: In genere pro meliori medicationis ratione, atque ſcriptorum Practicorum utiliori lectione, obſervandum ante omnia: an benigna, an verò maligna fuerit dyſenteria? item an à cauſa interna vel externa? & hæc vel aſſumptis acribus, vel contagio nata fuerit? Nempè epidemicæ non ſunt præciſè malignæ; id quod notatum in M.A.N.C. *Ann. 8. Obſ. 163. p. 106.* Et ex his conſiderationibus variarum dyſenteriarum, variat ſubindè apud Practicos medendi ratio, uti patet legenti ex *la* MONIERE, WILLISIO *Pharm. Rational.* SYDENHAM *in Obſ. de Morb. acutis* &c.

Quoad Methodum medendi: in hac ſequentes Indicationes obſervandæ.

1. Irritatio inteſtinorum ſiſtenda, tàm acre vellicans corrigendo, quàm opiatis, aliiſque anodynis & appropriatis ſenſum irritationis nonnihil ſopiendo, indeque provocatum ſpirituum impetum compeſcendo. Ea verò, quæ acre vellicans corrigunt, ſunt vel generalia, iſtud aut obtundentia aut abſorbentia, vel ſpecialia, ſpecificum ſaporem dyſentericum corrigentia.
2. Præcipitantibus ſive abſorbentibus & blandis ſudoriferis, in ſpecie in dyſenteria maligna, Maſſa ſanguinea ventilanda, & miaſma contagio-

ſum eliminandum. Interdum in benigna blandè abſtergentibus & laxantibus inteſtina eluenda.

3. Noxa inteſtinis illata debitis vulnerariis, item adſtringentibus ſive ſtypticis ac ſimilibus reſtituenda.

Methodus hæc diverſa eſt à methodo vulgari, quia vulgò reſpicitur ſaltem ad productum morboſum, nempè ad inteſtinorum exulcerationem; non verò reſpiciunt radicem morbi ſeu acre illud vellicans, undè tot mala oriuntur: Hinc jubent communiter [1] evacuare inteſtina purgando: [2] Clyſteribus eadem abſtergere: (3) Dolorem urgentem ſedare; & (4.) Ulcera purificare & conſolidare. Sed in hac methodo ſæpè feliciter moriuntur ægri, & qui evadunt, naturæ, non artis beneficio obtinent.

Pro his ſcopis autem meliùs obtinendis, obſerventur ſequentes regulæ:

I Quod anodyna & narcotica à multis quidem ceu Necrotica in dyſenteria proclamentur, quod exemplo illuſtrat *l. 3. Obſ. 10.* THONERUS & ZECHIUS *Conſ. 37.* ſed falsò; idque ſaltem vitio præconceptæ hypotheſeos; quin potiùs expertus ille Practicus LINDANUS in hac tota cura ſemper ab anodynis & narcoticis curam incipiendam ſuadet; in quo conſentiunt ferè omnes moderni, qui omnes opiatis cum appropriatis junctis, miram vim tribuunt in dyſenteria curanda: vid. BARBETTE *in Pr. lib. 4. c. 5. de dyſent. pag. 180* HORSTIUS *lib. 10. Obſ. 3.* HOEFERUS *in Herc. Med. p. 195.* THEODATUS *in valetudin. p. 340* WEDELIUS *in Opiol. pag. 121.* Undè etiam tot proſtant exempla feliciter curatarum dyſenteriarum per ſola opiata: Sic RIVERIUS *in l. 1. Obſ. 64.* refert dyſenteriam in fluxum hepaticum mutatam cum febre & ſumma virium proſtratione, per laudanum opiatum curatam: vid etiam *l. 2. Obſ. 37. 44 & 84 item l. 3. Obſ. 4. l. 4. Obſ. 87.* in ſpecie WILLISIUS *in Pharm. Ration. Vol. 1. Sect. 3. c. 3. p. 228. & p. 300* nec non LUDOVICI *in* M. A. N. C. *Ann. 4. Obſ. 207.* HELMONTIUS *Tr. Buttlevi*; & MARCUS MARCI *in vitriolo narcoticum & anodynum ſulphur,* placans dolores, dicit eſſe: *Terra vitrioli dulcis* pro hoc ſcopo ſublimatur cum *ſale ammoniaco*, & eſt *Arcanum Anglorum*.

II. Sed non dandum, uti dixi, opiata, in principio ſolùm, ſed potiùs aliis, præſertim appropriatis, miſta, idque in ſpecie ſpecificis & abſorbentibus ſudoriferis in dyſenteria maligna, e. g. theriaca cum oſſe humano & hepate viperino: item ſi opus fuerit, blandè inteſtina abſtergentibus, in ſpecie Rhabarbaro, in benigna jungi debent; ſic meliùs & tutiùs operantur.

III. Laxativa in dyſenteria maligna nihil valent, ſed nocentiſſima ſunt: potiùs irritatis inteſtinis crabrones excitamus, & vires dejicimus: in benigna verò ſuam retentur laudem, in principio uſurpata; ſic enim eluunt alvum. Si autem in principio morbi Laxativum propinatum fuerit, mox ab hujus facta operatione opiatum ſubjiciendum. Nempè quoad abſtergentia primas vias ac blandè laxantia, habenda ſimul ratio tàm ſubjecti patientis plus minus cacochymici, quàm cauſæ antecedentis, *an* ſit *ab aſſumptis?* an ſit *à contagio?* idque tam propter impetum dyſenteriæ majorem vel minorem, quàm propter alia in ſubjecto cacochymico metuenda ſymptomata. Cacochymiam igitur in principio convenientibus laxare, non inconveniens eſt; uti &, ſi à fructibus horæis malum ortum fuerit, præmiſſo tamen quoque ſedativo, v. g. veſpere antecedente; imò laxanti quoque opiatum addere convenit. Quando itaque primæ viæ abſtergendæ, ac alvus blandè laxanda eſt, fit in principio vel rhabarbaro vel ſero lactis; de quibus infrà: in progreſſu morbi penitus abſtineamus. Ad hæc ii ipſi qui in principio ſuadent purgationem, non ſine cautela hoc faciunt: Volunt nempè, ſi dyſenteria oriatur ab humore atrabilario, acerrimo & maximè corroſivo, quod tunc ferociam illius potiùs temperando purgandum ſit. De modo purgandi optimè ſcripſit LUDOVICUS SEPTALIUS *in animadv. & Caut. Medic. l. 7. p. 224.*

IV. Vomitus in dyſenteria planè ſunt inane quid, in malignis planè nocivi, niſi dyſenteria ſit ab hypercatharſi, aut aſſumpto veneno. Pro majori illuſtratione rem exemplo & obſervatione confirmabo. Vir juvenis dyſenteria gravi conflictatus, in principio quidem nonnihil cruenta, ſed in progreſſu tota mucoſa, excernebat: aderat ſimul febris continua; hunc ſine evacuantibus rhabarbarinis mox per opiata & ſpecifica aggreſſus ſum curare; ſucceſſit quidem cura, ſed magno labore & ſub continuo calidæ cereviſiæ potu, laterumque calefactorum pedibus & abdomini applicatione: ſubindè ſudores ſpontanei præſertim veſpertini, erumpebant cum euphoria. Ceſſante dyſenteria durabat adhuc febris continua lenta cum gravamine ventriculi & appetitu penitus dejecto, copioſo nempè muco ventriculum obſidente: ob id ordinavi Sal Ammoniacum cum paucis lapillis cancrinis, cujus repetito uſu attenuatus quidem nonnihil fuit mucus, ſed non rejectus: coactus ergò propinavi vomitorium ex ſyrupi emetici ℥ ß. idque eò magis, quod veſperi præcedente æger ſpontaneo vomitu varia mucilaginoſa excreviſſet; ſed vomitorium nihil effecit, utut anxium reddiderit ægrum, muco nempè in ventriculo copioſo obtundente remedii vim, tamen copioſa mucoſa ſcreatu & tuſſi rejecit, febre lenta adhuc perdurante, quibus rejectis multum levatus fuit. Excrevit autem illa ex ventriculo; nam & ſtimulum tuſſis in regione ſcrobiculi cordis percipiebat, & quæ exſcreabat, illinc prodire aſſerebat: ob id miſturam ex aqua hyſſopi, ſyrupo nicotianæ & oxymelite ſquillitico ordinavi, cujus uſu rejecit quidem copioſiùs, ſed crebriores etiam denuò ſeceſſus paſſus fuit; propterea intermiſi, & præſcripſi ſequentem pulverem;

℞ *Rad. ari non præp.* ʒ ij.
Lapill. Cancr. præp. ℈ ij.
Miſcendo.

Omni manè largam doſin capere juſſi; quo aſſumpto, ut penitùs ex ventriculo eradicentur mucoſa, 40. guttas Tincturæ tartari benè acris omni manè capere juſſi; ſicque convaluit.

Ex hoc caſu didici:

1. Neceſſarium eſſe in dyſentericis benigna laborantibus, præmittere laxantia; ſi enim hoc in principio feciſſem, tantam muci ſaburram in declinatione morbi circa ventriculum & primas vias non habuiſſem. Nam quoniam dyſenteria erat benigna in corpore crudi ſuccis infarcto, hi ipſi motu febrili correcti, & in mucum temperatum converſi, circa primas vias depoſiti; ſed antidyſentericis & opiatis remediis detenti, poſtmodum iſtas turbas dederunt.

2. Didici in dyſenteria, ſi malum ſit vel ex ventriculo, vel declinante morbo, nihilominùs adhuc foveatur à dyſpepſia ventriculi, Vomitoria mitiora tutò poſſe propinari. Vomitoria equidem in dyſenteria magis, quàm diarrhœa, ſunt periculoſa, propter metuendam ventriculi læſionem. Sin autem dyſenteria ſit à pharmaco maligno aut veneno, & materiæ relictæ quædam pars in ventriculo hæreat, conveniunt. Conſ. SENNERTUS *l. 3. Prax. p. 352.*

De cætero ſi conveniunt, magis in benigna, quàm maligna locum habere videntur (*la* MONIERE tamen *Tract. de fluxu dyſenterico maligno* obſervavit ſubindè in primo principio vomitoria fuiſſe proficua: Et arbitror hoc ita eſſe, in caſu nempe, quo contagium malignum inſpirando hauſtum, ventriculum ſaltem adhuc obſideat) idque ſi ſuperiora inteſtina laborent, ſi cacochylia adſit, aut malum foveat, nec non humorum in primis viis, inteſtinis & ventriculo, moleſta ſaburra; ſi denique natura eò vergat, ægrique eidem faciliùs auſcultent, viribuſque adhuc conſtent, &c. Vomitu namque diuturnas dyſenterias curatas vidit MERCATUS.

V. Sudoris tàm per ſe, quàm diaphoreticis provocati, in ſpecie habenda eſt ratio in dyſenteria epidemica plus minus maligna. Sanè cùm hic ante aliquot annos in univerſa hac regione graſſaretur dyſenteria epidemica maligna, paſtores pagani ſuos ruſticos ſolis ſudoriferis, præprimis tinctura Bezoardica, curarunt. Eodem tempore quidam ruſticus, & ipſe dyſenteria maligna correptus, ſumpſit balſami ſulphuris gutt. xx. & ultra, cujus repetito uſu per repetitos ſudores ipſe fuit curatus. Undè dicit PETRÆUS *in ſuis Diſſertationibus*, quod rectè faciant Hermetici, qui dyſenteriam non tàm purgantibus, quàm diaphoreticis aggrediuntur, & ſtatim correcto aere baccis juniperinis, alternis diebus potionem Paracelſi peſtilentialem, aut Aquam theriacalem, aut ſimile diaphoreticum alexipharmacum propinent; poſt expulſionem veneni poſtmodum curativo appropriato utantur. Hinc etiam ipſe la MONIERE refert, quod ſudor pri-

mis

mis morbi diebus vel ſponte prodiens, vel debito ſudoriferorum uſu prolicitus, dyſenteriam frequenter ſupprimat, feroſis humoribus foràs propulſis. Quò magis ergò corpus tranſpirat, & magis ſudoribus afficiuntur, mitior eſt dyſenteria. Exinde apparet, eandem ferè, quæ in febribus continuis & malignis, methodum medendi obſervandam eſſe.

VI. Adſtringentia, ut talia, in principio & progreſſu morbi nil valent; potius graviter nocent. Certè nil pejus eſt, quàm uti in dyſenteria adſtringentibus: ſiquidem non relaxata, ſed irritata ſunt inteſtina. imprimis nocentiſſima ſunt intempeſtivè, h. e. ante appropriata & alexipharmaca in maligna, & ante abſtergentia laxativa in benigna, exhibita: interdum ſaltem in declinatione morbi commodè uſurpari poſſunt. Nam validè adſtringentibus, maximè in principio, dyſenteria ſuppreſſa, ſubindè graves excitat affectus, nunc pareſin contumacem, nunc abſceſſus meſenterii: vid. *la* MONIERE: Sic enim MARTINI *in Tr. de' Morbis Meſenter. p.* 44. inflammationem & abſceſſum meſenterii periculoſum notat ob dyſenteriam ſiniſtrè adſtringentibus curatam & ſuppreſſam: ſic etiam pareſin ex dyſenteria intempeſtivè ſuppreſſa obſervavit VELSCHIUS *de Ægagrop. Diſſ.* 2. *p.* 16: ſic in quos morbos dyſenteriæ adſtringentibus ſuppreſſæ ſubindè deſierint, vid. HILDANUS *l.* 3. *Obſ.* 42. & 46

VII. Venæ ſectio fruſtranea eſt in quacunque dyſenteria; in maligna enim nociva, niſi forſan gravis evacuationis ſanguinis ſuppreſſio aliud ſuaſerit; in quo tamen caſu cautè fiat, adeoque nemini Autor ſum, ut imitetur SYDENHAM *in Obſ. de Morb. acutis p.* 252. *Sect.* 4. *c.* 3.

VIII. Clyſmata rarò ſunt uſurpanda: Nam utut hæc vulgò ſint uſitatiſſima in dyſenteria, tamen ſæpiùs ſunt peſſima: ſcilicet enim uſu malum exaſperant potiùs, quàm leniunt. Uſus laudem habet, vituperium meretur abuſus. Locum non habent, niſi (1) ubi affecta ſunt inteſtina craſſa; ad tenuia enim eorum vis non pertingit, (2) In benigna, ubi eluendæ ſordes quædam, (3) Ubi acrimonia inſignior temperanda. (4) Quando nimis affliguntur tenuia inteſtina ſuperiora & pylorus, ut quaſi per accidens revulſorio ſtimulo liberentur. (5) Ubi conſolidatio neceſſaria. Non tamen crebriùs aut copioſiùs injiciantur; quia (α) omnes Clyſteres, qualeſcunque fuerint, etiam ex lacte, inteſtina tanquam aliquid peregrinum; plus minus irritant & vellicant, & ita malum quodammodo exaſperant, & reverà motus ſpaſmodici fiunt: vid. HELMONTIUS, qui accuratus eſt, quoad uſum clyſmatum in Dyſenteria. (β) Quia teneſmus ſæpè graviter per clyſmata exaſperatur; & (γ) quia ipſa inteſtina irritata mox denuò clyſteres rejiciunt, & ita propter ſuas contracturas & ſpaſmos dolores exaſperant, parum juvare poſſunt: In declinatione ergò morbi uſurpanda.

IX. Stomachi in tota cura dyſenteriæ ſumma ſemper habenda eſt ratio, non ſecus ac in quibuſvis alvi fluxibus. Quò magis enim furit, eò pejor erit ſtatus morbi, & quò meliùs ſe habet, vel appetendo nonnihil, vel alimenta quædam perferendo, eò major ſpes ſalutis adeſt: è contrà appetitus penitus dejectus, aut vomitus ſuperveniens, aut etiam ſingultus, peſſima ſunt ſigna. Ob id ſemper ſimul appropriatis, internè pariter & externè, ſtomacho ſuccurrendum eſt; cujus ratione Vinum, præſertim in adjuncto vomitu, non nocet abſolutè conſideratum; acoris verò ratione nonnihil ſuſpectum videtur: Modicè autem propinatum, ſtomchum reſtaurat; & in dyſenteria epidemica ſalubre eſt. Anno 1666. cùm dyſenteria maligna epidemicè graſſaretur in Miſnia, præſertim ruri, obſervatum fuit, quod ægri, dum laborarunt vomitu in dyſenteria, cereviſiam, julepum & Laxativa omnia evomuerunt, Potum vini autem calidi conducibiliorem fuiſſe ægris potu cereviſiæ; eumque citiùs retentum, nec adeò ſubitò per vomitum fuiſſe rejectum.

X. Caveant ſedulò ægri, ne corpus refrigerent, ſed quantum poſſibile, calidum illud & blando madore irroratum conſervent, præſertim pedes: nam quò calidiora conſervantur extrema, eò meliùs habent ægri; ſi verò tantillum refrigerentur, præſertim pedes, acerbiores ſuperveniunt dolores. Eadem ex ratione à frigida potu, quantùm poſſibile, abſtineant; ſimul enim atque potus non calidus ingeritur, ſubitò tormina & alvi excretio, crudeliter ſuperveniunt; hinc juſcula decoctionis gallinarum ſæpiùs ſorpta, licet minus grata, ſunt ſummè proficua.

XI. Denique quieti ſint ægri, & quantum poſſibile, omnem corporis jectigationem remittant, nec ex lecto ſurgant, ſed ſaltem per patinas ſubſtratas colligant rejicienda. Sanè, referente *la* MONIERE *c.* 6. *p.* 104, quies tantæ fuit utilitatis, ut, qui ſtatim à morbi principio decubuerunt, nec veriti ſunt in lecto, vel in pulvinari, vel ſuper lintea dejicere, morbi violentiam facilè ſuperarunt: ſic quò magis quieſcuut, eo minùs fluxus exacerbatur.

Nec XII. negligenda venus, cùm eam tanquàm ſalubrem commendat RIUERIUS. Refert AMATUS LUSITANUS *in ſua C.* 2. *Cur.* 47. de quodã dyſenteria epidemica laborante, qui celebravit cum uxore coitum, & manè ſanus evaſit.

Plures Cautiones, quæ ad Praxin faciunt, videbitis in WILLISII *Pharmac. Rational. Vol.* 1. *pag.* 131. & 132. item SEPTALIO *citato loco pag.* 220, qui eſt elegans; item in HOLDERHOFF *de Erroribus Medicinæ ubi de dyſenteria.*

Remedia alterantia in dyſenteria, acre vitioſum peccans temperantia, & irritans ſiſtentia, ſunt vel communia, vel ſpecifica; ita enim melioris cognitionis ergò diſtinguere lubet. Communia ſunt & conveniunt, vel quatenus aſtringunt, ut ſtyptica, vel quatenus conſolidant ut vulneraria, quæ blando ſuo alcali, demonſtrant e HELMONTIO & TACHENIO, acidum in ex ulceratis inteſtinis temperant & abſorbent, vel quatenus in genere omne acre corroſivum deſtruunt, iſtud vel obtundendo, ut pingula, oleoſa, lacticina; vel ſuccos acidos & corroſivos imbibendo & abſorbendo, ut terræ medicatæ, oſſa animalium, corallia & reliqua alcalia. Specialia verò ſeu medicamenta ſpecifica ſunt iſta, quæ ſpeciatim acre dyſentericum, ut ſic, emendare, & conſequenter vim ac impetum ſpiritus inſiti coercent, & ſingulari proprietate dyſenteriam propriè curare valent, & quorum vim & energiam antidyſentericam longa experientia confirmavit. De diſtinctis his diſtinctè.

Inter hæc eminent priapi, priapus cervi, ceti, & tauri, cranium humanum cum uſnea, tragæa granorum actes, ſanguis leporis, hepar ſerpentum, ungula equina, ſtercus caninum; ſicut & generalia abſorbentia commodè cum ſpecificis miſceri poſſunt. Priapus ceti eſt omnium optimus, quem laudat D. MICHAELIS: poſt hunc eſt cervi priapus; viliſſimus eſt priapus tauri. Facit mentionem horum priaporum HELMONTIUS *in Pleura Furente*, eoſque commendat non magis contra dyſenteriam, quàm in ſpecie contra pleuritidem, in qua ipſa hi priapi ſunt experti. Uſurpantur vel in forma ſicca vel in forma humida: In forma ſica, quando nempè exſiccantur lentè in furno, hinc raduntur, & quantum fieri poteſt, comminuuntur, cujus raſura (non præſcribuntur pulveriſandi) præſcribitur à ℨ ß. ad ℨ j. in juſculo calido, ſive in potu lactis, ſive in aqua foliorum quercus, aut etiam in potu cereviſiæ calidæ; idque ſubindè repetatur, & unum eſt ex optimis contra hunc morbum remediis, vel ſolum, vel cum laudano opiato urſurpatum. Superiori anno pauper, deſperata dyſenteria correptus, remedium à me petebat, & præſcripſi ei ſequens:

℞. *Raſur. priapi cervi* ℨ ij.
Laud. hyſter. gr. ix.
M. f. pulvis pro duabus doſibus.

Vel

℞. *Conſerv. roſar. antiq.* ℥ ß.
Raſur. priapi cervi ℨ ij.
Laud. opiat. gr. iij.
c. ſ. q. *ſyr. cydon. arom. f. Electuar. pro* 2 *doſis.*

D. S.

Electuarium adſtringens pro 2. *doſibus.*

In forma liquida præſcribuntur in Decocto, quod ad aliquot unicas crebriùs hauſtum ſimiliter eſt expertum, à quibuſdam in ſecretis habitum. Non tantùm per ſe potando, ſed etiam pro vehiculo aliis inſervit remediis, v. g. cum eodem emulſiones parando ex ſeminibus appropriatis, ſemine papaveris albi, pineis, amygdalis dulcibus, &c. ubi Decoctum horum priaporum eſt liquor appropriatus, quo fiunt tales emulſiones: e. g.

℞. *Sem. papav. albi*
4. *frig. mai.* an. ℨ. iij.
Amygd. dulc. ℨ ij.
c. ſ. q. *Decocti priapi cervi vel ceti f. Emulſio*: adde
Teræ ſigillat. albæ ℨ i.

Vni-

Unic. foſſil.
Corall. rub. præp. an. ℥ ß.
Syr. papav. albi ℥ ß.
D. S.
Lac confortativum adſtringens.

Sic ſit Julepus in dyſenteria conveniens:
℞. *Decocti priap. ceti vel cervi* ℔ j ß.
Aqu. cinnam. ℥ j. ad ℥ j ß.
Syr. corallor. Querc. ℥ ij. vel iij.
M. pro *Juleba*: S.
Julepus confortativus adſtringens.

Hauriatur crebriùs imprimis nocte, quo dyſenteria invaleſcit: eſt grati ſaporis, & optimè convenit.

Superiori anno aliquoties præſcripſi non ſine effectu:
℞. *Fol. hed. terreſtr.*
Plantag.
Sanguiſ. an. M. j.
Flor. roſar. rub. p. iij.
Rad. tormentill. ℥ j ß.
Raſ. priapi ceti vel cervi ℥ iij.
Inciſa & contuſa coquantur in ſ. q. aquæ ſimpl.
Colaturæ ℔ iij. adde
Aquæ Cinnam. ℥ j.
Syr. Cydon. arom. ℥ ij. vel iij.
M. D. S.
Potio confortativa adſtringens.

Plura qui cupit videre de efficacia horum priaporum, adeat Dorncrellium Tract. Germanic. de Dyſ. item Stokerum in ſua Praxi p. 38. in quem commentatus eſt Tholdius.

His priapis multiplici experientia ferè apud omnes confirmatis, ſubindè alia permiſcentur, & fiunt *pulveres* compoſiti *antidyſenterici*, v.g. multi commendant hunc pulverem:
℞. *Priapi cervi* ℥ ß.
Rad. ſymph. major.
Tragacanth.
Nuc. Moſch. an. ʒ iij.
Terræ ſigillat.
Bol. Arm. præpar.
Corn. Cerv. uſti præp. (imbibit omne acidum
Zedoar. ʒ i ß. potenter) an. ʒ ij.
M. f. *pulvis*: D. S.
Pulvis adſtringens.

Hunc pulverem multùm commendat EURERUS *Tr. de Dyſenteria pag.* 25. qui Tract. eſt admodum elegans. Vel ut alii componunt:
℞. *Raſ. priapi cervi* ℥ j ß.
Terræ ſolar. Hung. vel *ſigill.*
Corn. Cerv. ſine igne an. ℥ j.
Corall. rub. præp.
Pulv. tormentill. an. ʒ iij.
M. f. *pulvis*.
Alio modo:
℞. *Terræ ſigill.* ℥ j. vel ℥ j. ß.
Raſ. priapi cervi ℥ j.
Corn. Cerv. uſti ſine igne ʒ vj. ad ℥ j.
Corall. rub. præp.
Pulv. tormentill. an. ʒ iij.
M. f. *pulvis*: S.
Pulvis adſtringens.

Cujus doſis ʒ j. bis vel ter in die in vehiculo quocunque calido. Vel
℞. *Raſ. priapi cervi* ʒ ij.
Corn. Cerv. ſigne igne
Antimonii diaphor. an. ʒ j.
M. f. *pulvis*.
Divid. in tres partes æquales, S.
Ut antea

Addi his pulveribus poſſunt *laudani opiati* grana aliquot, & gutta *olei cinnamomi*.

Vehiculum pro dictis pulveribus eſſe poteſt:
℞. *Aqu. card. bened.*
Menthæ an. ℥ j ß.
Cinnam. ʒ vj.
Eſſ. opii ʒ ß.
Syr. card. bened. ʒ vj.
M. D. S.
Potiuncula confortativa ad pulverem.

Juxta priapum cervi, Corni Cervi eſt egregium remedium, quod multis ſcopis ad curam dyſenteriæ ſatisfacit, quod facilè patet, ſive uſtum aſſumatur, ſive ſine igne præparatum propinetur, imprimis ejus & eboris gelatina: v. g. ſit Julepus propinandus ad dyſenteriam:
℞. *Decoct. hord. cum Corn. Cerv.* ℔ i ß. (loco hujus poteſt ſumi *Decoctum priapi cervi* pro lubitu)
Gelatin. Corn. Cerv. ℥ ß, vel ʒ vj. ad ℥ j.
Aquæ Cinnamom. ʒ vj.
Syr. de ſymph. Fern. ℥ j.
M. f. *Julepus*: S.
Julepus confortativus.

Capiatur pro lubitu.

Aqua Cinnamomi additur propter ſtomachum, cui eſt convenientiſſima, cùm in dyſenteria ratio omninò ſit habenda ſtomachi, imprimis quando affecta ſunt inteſtina tenuia, & ſequi ſolet vomitus.

Vel etiam Gelatina corni cervi & Gelatina priapor. dictor. maximè priapi cervi, diſſolvuntur in potu ordinario hoc modo:
℞. *Gel. corn. cerv.*
Priapi cervi an. ℥ j.
M. S.
Gelatina ad potum.

Hæc Gelatina ſuper igne liqueſcit, cujus doſis cochl. I. vel iij. in Menſ. j. cereviſiæ vel potus ordinarii, & crebriùs uſurpari poteſt. Non alterat ſaporem cereviſiæ, & tamen egregiè confert; ſunt enim hi priapi concretum quaſi medium inter cartilagines & oſſa.

Quidam commendant pro potu Decoctum corni cervi cum radice pimpinellæ, uti eſt RIVERIUS, utpote qui pimpinellam, ſanguiſorbam ſcilicet (altera enim nimis acris foret) ceu expertam in dyſenteriam commendat: vid. RIVERIUS *Cent.* 3. *Octob.* 84.

Juxta corni cervi etiam aliorum animalium, imprimis violenter interemptorum, oſſa & cornua in dyſenteria ſunt uſitata & egregia, partim ſine igne præparata, partim & uſta. Uſta quidem, qualiacunque ſint, coincidunt vi abſorptiva, temperativa & diaphoretica: ſed & non uſta conveniunt. De oſſibus bovinis calcinatis, quæ multùm commendantur, item oſſibus humanis calcinatis aut ſine igne præparatis, quæ ſimiliter ſunt admodum utilia, ex homine nempè violenter interempto deſumpta, utpote in quibus de mumia vitali ſive ſpiritu inſito nonnihil adhuc ſupereſt, nihil dicam: ſaltim moneo, quod raſura cranii humani, vel cranium humanum ſine igne ad ʒ j, vel ſola vel cum opiatis, ſunt egregium ſpecificum in dyſenteria, imprimis deſumpta ex homine violenter interempto. Exempla proſtant, quod dyſenteria contumax beneficio raſuræ pulveriſatæ cranii humani ad ʒ i. propinatæ fuerit curata, quæ etiam experta eſt ab Illuſtri *Dno* BOYLE, *Anglo*, ut ipſe mihi narravit; videatur etiam commendata hæc raſura apud Riverium in ſua Praxi lib. 10. cap. 6. Hinc etiam uſnea cranii humani, tàm ſuſpenſi quàm rota fracti, ſingulare ſpecificum eſt in dyſenteria à ℈ß. vel gr. xv. ad ℈i., ſive ſolùm ſive cum aliis propinata. Taceo polychreſtum eius uſum in hæmorrhagiis omnibus de hac uſnea & arcanis ſub eadem ſepultis contra quamcunque hæmorrhagiam, vid. HELMONTIUS *de Magnet. Vulner. Curat.* Unum adhuc moneo de hac uſnea: experimentum egregium factum eſt in Anglia, uti retulit mihi unus ex Collegio Experimentali Regio: Curaſſe quendam ſecari venam: verùm, utut ſanguis floridus exſilierit, tamen arrepta uſnea ſubitò ſuppreſſum fuiſſe; cùm verò depoſuiſſet uſneam, denuò confertim exiiſſet; ſimul ac verò denuò manu arripuerit, ceſſaſſe cum inſigni præſentium admiratione. Narrat hoc ipſum etiam BOYLE *in ſua Philoſophia Experimentali*, *Anglico idiomate conſcripta*. Porrò dens hippopotami, & huius loco unicornu verum, eſt ſingulariter expertum in dyſenteria, ſi præparatum à ℈ i. ad ʒ ß. vel ℈ ii. ad ʒ i. propinetur. De hoc dente: vid. WORMIUS & BARTHOLINUS. Confert imprimis hic dens hippopotami tunc temporis, ubi imminent convulſiones, utpote contra quas eſt ſingulare remedium. Certum eſt, quod obiter adiungo, experimentum contra hæmorrhoides nimium fluentes; item contra nimiam hæmorrhagiam uteri, ſeu nimium menſium fluxum, eſt experimentum HOECHSTEDTERI.

Uva quercina ſingulare dicitur ſpecificum, quod a non paucis commendatur, uti poteſtis videre in SENNERTO *cap. de Dyſ. p.* 359. item SCHENKIO *l.* 3. *Obſerv.* Verùm cum non ſemper reperiatur huiuſmodi uva quercina,

ſub radice quercus collecta, in defectu hujus non incommode poteſt ſubſtitui viſcum quercinum, aut etiam fungus quercinus, vel fungus ſorbi aucupariorum; hi ipſi enim ſimiliter ſunt egregii.

Poſt uvam quercinam eſt *Tragea granorum actes*, ſeu panis inſuccatus cum ſucco baccarum Sambuci, & eſt egregium ſpecificum à plurimis expertum. Laudes videbitis in HARTMANNI *Praxi Chym. p.* 19. item BORELLO *l.* 2. *Obſ.* 40. Optimus præparandi hunc pulverem modus eſt hic: (nam vario modo præparatur.)

℞. *Succi granor. actes rec. expr.* qu. v.

Ex quo per ſubſidentiam clarificato cum *farina ſecalina* conficitur maſſa, è qua ordinario modo panis formetur, qui bis in fornace ad debitam duritiem coquitur, ut redigi poſſit in pulverem: Ex pulvere iſto cum *ſucco baccarum ſambuci* iterum formetur panis, & priori modo coquatur, id quod tertia vice ſimiliter repetatur: Deinde ubi tertia vice ſimiliter pulveriſata iſta paſta fuerit, addatur,

Sang. lepor. crudi rec. (de quo poſtmodum) ℥ jv.
Pulv. priapi cuiuſcunque, uti notum eſt, vel *ceti*, vel *cervi*, vel *tauri* ℥ j ß. vel ℥ ij.
Succi gran. ſambuc. rec. q. ſ.
M. f. *Maſſa*; quæ denuò in clibano blandè ſiccetur & pulveriſetur;

Addatur, ſi lubet, *ſaccharum* ad pondus omnium;

Doſis eſt ℥ ß. ſine ſaccharo verò à ʒ j. ad ʒ ii. Inſpergatur pani toſto, vino intincto, & ita aſſumatur.

Quidam conjungunt *ſuccum granatorum maturorum* cum *ſucci ſambuci* ana, & cum *farina frumenti* q. ſ. faciunt paſtam, & ſuperiori modo procedunt.

Facta eſt mentio ſanguinis leporini, qui ſimiliter ſingulare eſt ſpecificum antidyſentericum. Obſervandum autem eſt, quod non accipiendus ſanguis ex lepore ſponte mortuo, aut frigore enecato, ſed potiùs, quantùm fieri poteſt, in fuga capto, &, dum ita à canibus fatigatur, & ſummo ſub periculo & pavore mortis conſtitutus eſt, jugulato; tunc enim ſanguis eſt optimus, qui duplici modo uſurpandus: aut enim hic ſanguis linteo mundo excipitur, quod linteum ſiccatum hauſtui cereviſiæ vel potui ordinario per noctem infuſum dyſenteriam curat: aut ipſe ſanguis leporis, ſuperiori modo capti, exſiccatus & pulveriſatus ad ʒ ß. vel ʒ j. propinetur, nobile & expertum eſt remedium: vid. HELMONTIUS *Tr. Poteſtas Medicamin* §. 28. Et uſum hujus lintei expertus eſt deſideratiſſimus noſter Præceptor, D. MICHAELIS, feliciſſimo ſæpiùs cum ſucceſſu. Comendat & hunc ſanguinem Schmuck *in Theſauriolo Secret.* 10. *Theſ.* 2. RHUMELIUS *p.* 415. & MINDRERUS *in Medicina militari*.

Juxta hunc ſanguinem non minoris etiam eſt uſus ſanguis pavidi agni, qui etiam priùs perterrefactus & in articulo mortis conſtitutus, juguletur, & ſanguis dicto modo colligatur, & uſurpetur: Multum in receſſu habet, & loco ſanguinis leporini convenienter à quibuſdam ſubſtituitur, ſic enim pavor, ejuſque idea ſigillat ſanguinem totum, ratione cujus remedium eſt ad dyſenteriam. Uſurpatur igitur pulvis talis ſanguiinis, tàm leporini quàm agnini, à ʒ ß. ad ʒ j. imprimis in ſucco vel ſyrupo cydoniorum: cui ſi addere velimus vel mumiam, vel aliquid ſimul de lapide hæmatite, perinde eſt. De ſanguine agnino vid. etiam RHUMELIUS *in Intro-Herm. p.* 415. item MINDERERUS *in eleganti ſua Medicina Militari*. Porrò inter ſpecifica dicta hepar ſerpentum & viperarum ritè exſiccatum & pulveriſatum etiam nobile eſt ſpecificum, & primum ferè locum meretur in omni dyſenteria, ſeu communi ſeu benigna, ſeu epidemica maligna: vid. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſ.* 127. *p.* 209. *Doſis* à ℈ß. gr. xv. ad ℈j. vel ſolum, vel cum cryſtallo mixtum, quæ bilis porraceæ & dyſenteriæ Antidotus prædicatur à LANGIO *in Epiſtol.* 1. & experimento comprobatur ab HEER *in eiuſmodi Obſervatione de Cholera*. D. MICHAELIS in frequentiſſimo ſimul ac expertiſſimo & feliciſſimo fuit uſu, cui communicatum fuit à D. ELLENBERGIO, *Medico Hallenſi*, qui ſatelliti Principis fluxu deſperato laboranti in hauſtu vini rubri propinavit, tàm felici ſucceſſu, ut intra horam fuerit ſuppreſſus fluxus: e. g.

℞. *Pulv. hepat. viper.* ß.
Cryſtall. præp. vel corall. rub. præp. ℈ j.
Laud. opiati ferm. gr. ij.
M. pro *duabus doſibus*: S.
Pulvis adſtringens.

Vel

℞. *Pulv. hepat. viper.* ℈ j. ad ij.
Extr. tormentill. ℈ j. ad ʒ ß.
Laud. opiati gr. ij. vel *laud. hyſter.* gr. jx.
Olei deſtillat. mac. gutt. ij.
M. pro *duabus doſibus*: S.
Pulvis confortans.

Vel

℞. *Extr. tormentill.* gr. xxjv.
Hepat. viperar. ℈ j.
Lapill. Cancr. præp. ℈ j.
Laud. hyſteric. gr. ix.
Olei deſtillat. cinnam. gutt. ij.
Miſce divid. in *duas partes æquales*: S.
Pulvis.

Vel

℞. *Pulv. priapi ceti* ʒ j ß.
Hepat. viper. ʒ ß.
Corall. rub. præp. ℈ ij.
Laudan. opiati gr. vj.
Olei deſtillat. cinnam. gutt. iv.
M. *pro* 6. *doſibus*: S.
Pulvis.

Anno 1669. cum acerbiſſimæ hic graſſarentur dyſenteriæ epidemicæ, hoc pulvere felici cum ſucceſſu graviſsimam curavi dyſenteriam.

℞. *Pulv. hepat. viper.* (*vel ſerpent.*) *exſicc.* gr. xv.
Cryſtall. præp. ℈ ß.
M. fiat *Pulvis*.
Detur in triplo.

Prima doſis aſſumebatur manè; ſecunda à meridie hora tertia vel quinta; tertia doſis poſt mediam noctem. Certè miratus ſum efficaciam huius pulveris, quam nunquàm crediſſem. Vehiculum erat ſequens:

℞. *Aqu. tormentill.* ℥ ii. vel iii.
Cinnam. cum vin. vel *cydoniat.* ʒ. vi. vel ℥ i.
Spiritus theriacal. camphorat. ʒ ii. vel iii.
Syr. de ſymphyto Fernel. ℥ ß. vel ℥ i.
M. tàm *pro vehiculo dictorum pulverum*, quàm etiam cochleatim uſurpando.

Vel

℞. *Aqu. plantagin.* ℥ ii.
Menthæ ℥ i.
Cinam. ʒ iii.
Syr. diacod. ℥ ß.
M. D. S.
Potiuncula confortativa.

Vel

℞. *Troch. de carab.* ʒ j.
Hepat. viperar. ℈ i.
M. f. *pulvis*.
Divide in 2. partes æquales: S.
Pulvis.

Capiantur in dicto vehiculo.

WEDELIUS felleam veſiculam ante hepatis exſiccationem ſeparari jubet: hæc enim ſtimulandi vim habet: undè & in partu difficili bilis viperarum adhibetur non ſine fructu, uti cum HELMONTIO idem aſſerit. Interdum etiam addebam terram ſigillatam & oſſa bovina an. ℈ j. felici cum ſucceſſu. Præſcribebam cryſtallum præparatam, ut abſorberet & imbiberet, ſicque temperaret acidum; inſerviunt enim ſpeciatim bili porraceæ vel æruginoſæ corrigendis; undè ſpecificum eſt cryſtallus in cholera, à bile porracea orta: hepata verò præſcripſi ratione malignitatis, ob quem felicem uſum ingreditur *Pulverem antidyſentericum D. Michaelis*, qui eſt talis:

℞. *Hæmat. præp.* ℔ i.
Cornu cer. cum antimonio uſti,
Croci Martis adſtring.
Mag. corall. cum ſucco citri an. ℔ ß.
Medull. ſaxor. ℥ iv.
Pulv. hepat. ſerpent. vel *viper.* ℥ ii.
M. f. *Pulvis*.

Doſi à ʒ ß. ad i. uſurpabatur feliciter. Conf. HOFFMANNI *Clavis p.* 108.

Præter hepata viperarum ſunt, qui inſigniter etiam commendant hepata ranarum viridium; qui pulvis ſimili uſu dicitur fuiſſe *Secretum Paracelſi antidyſentericum*, de quo ſit fides penes autorem.

Non ignotum eſt etiam, quod à multis commendetur pomum excavatum, cum cera & gummi Arabico repletum,

tum, aſſatum, & comeſtum tanquam ſpecificum antidyſentericum. Laudatur admodum tale pomum ab HARTMANNO *in Pr. Chymiatr. p.196.* uti etiã ab HORSTIO *l.4. Obſerv.20.* item *in Problem. p.70. Dec.60. Quæſt.5.* Sanè AMATUS LUSITANUS *in l.6. Curat. 14.* multiplici ceræ uſu curatam dyſenteriam obſervat. Loco pomi communis melius eſt, ſi uſurpetur pomum cotoneum maturum, utpotè cum hoc non ſit inelegans contra dyſenteriam remedium: Autor eſt VALERIOLA *l.8. Obſ.4.* Præſcripſi aliquando experimenti gratia:

♃. *Gum. Arab.* ʒ j.
Maſtich. ℈ j.
Pulveriſatis adde
Laud. opiati gr. ij.

Hic *Pulvis pomo excavato* indebatur ac aſſabatur, & totus comedebatur, erat eſus in ſapore adſtringentiſſimus: ſed non vidi adeò magnum effectum, utut non ſit contemnendum remedium.

Quò etiam pertinet pulvis *dyſentericus Cratonis ex gummis Arabico, corallis & tragacantha.*

Porrò ſtercus canis ſeu Album Græcum vulgò commendatur, & admodum expertum eſt remedium pro pauperculis, ſpeciatim ſi canis per ſex dies noctesque probè oſſibus fuerit nutritus: nam ſuperiùs commendavi oſſa. Doſis eſt à ʒ ß. ad ʒ j. addito pauco ſaccharo in vehiculo lactis caprilli, vel ſimplicis vel chalybeati: Nam hoc ſtercus, vile licèt, reverà tamen non ignobile & ſingulare eſt experimentum in dyſenteria & omnibus hæmorrhagiis, etiam deſperatis. Sanè FRANCISCUS *Ioel in ſua Praxi de Dyſenteria*, & FORESTUS, uti etiam MINDEREUS *in Medic. Militari*, idem multis nominibus commendant. Sic ruſticam mulierem quæ ultra 4. ſeptimanas gravi uteri fluxu laboraverat, mediante hoc ſtercore feliciſſimè curavi.

Ungula equina, ſeu iſtud cornu molliuſculũ, quod ex ungulis equinis exſcinditur, quando ferramenta applicantur, exſiccata, & pulveriſata, ad ʒ j. frequẽter propinata, optimũ eſt remedium ab EVRERO ad Dyſenteriam cõmendatiſſimum; quam ungulam caballinam in butyro vel pinguedine toſtam, & quidẽ ex equa, itidem ſpecificè laudat HELMONTIUS *Tract. Pylor. Rector.* §.22. item *Tract. Ignota Actio Regim.* §.41. Videri etiam poteſt LANGIUS *Comment. in Fabrum*, qui & ipſe adſtipulatur HELMONTIO, ejuſque aſſerta approbat. Curat etiam epilepſiam; ſed cautela hæc obſervetur, ut ungula collecta ſit ex equa, quę non laſcivit; aliàs plurimùm obeſt, quàm prodeſt. Satyrioni multa attribuunt in hoc morbo, idque imprimis, qui PARACELSI terunt veſtigia, qui inſigniter illam commendat in quamplurimis morbis. Duæ vel tres radices potui infuſæ & ita potatæ ſingulariter commendantur contra dyſenteriam, unde *&* radix ſatyrionis à multis admodum laudatur.

Aqua ſuberata, ſive aqua, in qua ſuber bullierit, pro potu ordinario, item pulvis ſuberis combuſti, arcanum dicitur contra dyſenteriam, expertum à BORELLO *Cent. 1. Obſ.23. & 57.* & à RIVERIO *in l.4. Obſerv.87.* Quidam etiam commendant inſigniter julos Iuglandis, tempore vernali in Majo arboribus adnaſcentes, qui ſereno cœlo collecti, ſiccati & pulveriſati, & ad ʒ j. in Aquis appropriatis propinati, à multis commendantur. Huc pertinet Tormentilla, ejuſque pulvis & extractum, rob item ſorbi torminalis, & hujus defectu ſorbi aucupariæ, ceu ex Diarrhœa cognita, præſuppono. Unicornu foſſile, terra Vitrioli dulcis ex vitriolo martiali ſaltem deſumpta, quibuſvis martialibus longè præferenda: quæ martialia juvant quidem, ubi ab acido ſpecialiter originem trahit dyſenteria, malumque eſt levius, quia acidum ſaturant; in reliquis autem caſibus, dyſenteria nempe contagioſa, aut maligna, vel epidemica, minus proficua videntur. Sulphur, hujuſque flores ſunt præſtantes. Lignum fraxini juſto tempore collectum, ad ʒ j. pulveretenus in vino calido adhibitum, ſingulare eſt ſpecificum in dyſenteria.

Tandem alumen inter alia quàm pulurima etiam laudatur ad dyſenteriam: & quidam tantummodò recipiunt tria aluminis fruſtula magnitudinis piſi, propinant in vino rubro calido, & pretioſum dicunt eſſe arcanum. Alii, quod magis approbo.

♃. *Alum. crud.* ℥ ß.
Cinnam: ℥ i ß.

Redigunt in formam pulveris, & ita in vino rubro doſi ℈ j. propinant.

Sicut etiam aluminis aliquot grana aliis pulveribus miſta ſunt optima.

Hæc ferè ſunt ſpecifica.

Progredimur ad ea, quæ communiter & generaliter ad dyſenteriam uſurpari ſolent, & pleraque ſimplicia ſtyptica, adſtringentia, & acidum abſorbentia, & pinguia iſtud obtundentia, ac aliàs in diarrhœa, cholera & vomitu uſitata; item quælibet vulneraria magis uſitata ſunt, ver. gr. plantago, portulaca, tormentilla, pimpinella, ſanguiſorba, perſoliata, hedera terreſtris, centumnodium, lyſimachia, potentilla, folia quercus, millefolium, burſa paſtoris: radix tormentillæ, plantaginis, Nymphææ, filipendulæ, conſolidæ majoris, pœoniæ biſtortæ, enulæ: flores roſarum rubrarum, baluſtiorum, juli corylini, flores papaveris rheados, bellidis, hyperici, cimæ quercus (NB. in quercu ſingularia latitant contra hunc morbum) ſemina plantaginis, acetoſæ, portulacæ, naſturtii, aquilegiæ, perfoliatæ, papaveris albi, &c. STOEKERUS *in ſua Praxi* tanquam expertum commendat ſemen papaveris contuſum, cum vitello ovi, & frixum in cineribus. Mala cydonia, meſpila, ſorba, myrtilli, ſpongia cynosbati (cujus aliàs ʒ j. commendatur ad quaſcunque hæmorrhagias) nux moſchata &c.; hinc omnes dictorum ſimplicium ſucci, ſyrupi, extracta, ſuccus plantaginis & hederæ terreſtris ceu ſingulares laudantur. In fine dyſenteriæ valdè confert ſuccus abſinthii, & menthæ depuratus, ac ſaccharo in ſyrupum redactus; habet enim mentha cum abſinthio miſta miram vim corroborandi ventriculum. Aqua burſæ paſtoris, cinnamomi, quercus &c., commendatur ſpecificè ab HORSTIO; ab aliis aqua tormentillæ, plantaginis, cinnamomi cydoniata, ſyrupus de roſis ſiccis, myrtinus, plantaginis, portulacæ, cydoniorum, coralliorum Quercetani, de ſymphyto Fernelii, papaveris: imò ſi dyſenteria à multo fructuum uſu contigerit, in ipſo principio valdè laudat hìc ſyrupum de abſinthio cum aqua cinnamomi vel theriacali RIVERIUS *in Praxi*, ubi de Dyſenteria. Melius erit ejus Decoctum.

Præ cæteris convenit lac crebriùs uſurpatum, in principio ſeroſius, e. g. caprillum abſtergendi fine, in progreſſu lac bubulum conſolidandi & glutinandi fine: hinc & ex lacte parata remedia frequenter à quibuſdam in dyſenteria laudantur, quia temperant humores acres, irritationem inteſtinorum ſic ſiſtunt; &, quibuſdam additis, ſimul adſtringunt; lac amygdalarum dulcium & ſeminum, ſive emulſio cum aqua chalybeata parata, ut oleoſitas omne obtundat acidum: item lac chalybeatum, tàm medicamenti quàm alimenti vices ſuſtinet. De jejunio ejuſque uſu vid. HOLTERHOFF *loc. cit. p. 39.*; item quomodo in metu coagulationis corrigendum, & ne vitioſè concreſcat, præcavendum? videatur *Pharos Medicor.* BONETTI *ex* BALLONIO *pag.426.*; nempè in ſpecie chalybeandum.

Eò præſtantiùs evadit lac, ſi appropriata in eo decoquantur: nempè lac chalibeatum, in quo radix ſymphyti majoris decoquatur, de quo bonus hauſtus calidè propinetur ægro ter in die, quod, ut ſuprà dixi, ſingulare eſt ſpecificum.

Vel

♃. *Lact. rec.* in quo 5. vel 6. deleatur *ferrum ignitum* M. j.
Huic incoquantur
Rad. ſymph. major.
Tormentill. an. ℥ j.
Ad tertiæ partis conſumptionem.
D. S.
Lac ſanans.

De colatura ter in die propinetur bonus hauſtus.

Vel

♃. *Raſ. priapi cervi* ℥ i ß.
Rad. tormentill. ℥ j.
Coqu. *in lactis* ℔ ij.
Colatura miſc. cum pauco *ſacchar*o,
D. S.
Lac adſtringens.

Sed NB. abſit febris.

Si ipſum lac ſolitarium videatur incommodius, dimidio aquæ, vel communis vel cujuſdam appropriatæ, diluatur, invicem ebulliant, & ita crebrius propinentur. Convenit itidem Decoctum Orizæ in lacte cum vitellis ovorum & ſucco hederæ terreſtris.

Præterea Eſſentia & ſyrupus ſymphiti majoris, eſſentiæ vul-

vulnerariæ compoſitæ, Extractum theriacale, tormentillæ, &c. uſurpantur, quæ extracta cum laudano opiato dant elegantes pilulas nocturnas: item ſpiritus theriacalis camphoratus, tinctura corallorum ſaſſafrata, tinctura ſulphuris vitrioli, liquor ſtypticus ex terra ſigillata cum ſpiritu nitri, à *Bartoletto liquor aureus* dictus, tinctura hæmatitis, & theriacalia quæcunque, item mixtura ſimplex in principio dyſenteriæ malignæ.

Præter dicta etiam terræ minerales conveniunt; ut terra ſigillata, oſſa humana calcinata, terra vitrioli dulcis, i. e. quæ per crebriorem lotionem dulcis reddita, & loco omnium crocorum Martis adſtringentium eſſe poteſt, ex cujus ʒ ß. ter propinata FABER *Cur.* 28. *p.* 324. puerum curavit. Hinc AGRICOLA hunc commendat *Bolum*:

℞. *Terræ vitriol. dulc.* ℈ ß.
Oſſ. microcoſm. calc. gr. xij.
Theriac. ʒ ß.
M. pro *Bolo*. Vel

℞. *Theriac.* ʒ ß. ad ʒ j.
Terr. ſigillat.
Vitrioli dulc. an. gr. xv.
Oſſ. microcoſm. præp. gr. xij.
M. f. *Bolus*: S.
Bolus adſtringens pro una doſi.
Vel

℞. *Theriac. Andr.* ʒ j.
Hæmatit. præp. ℈ j.
Oſſ. microcoſm. præp. gr. xv.
Sacchar. ſaturni gr. vj.
M. f. *Bolus*: S.
Ut antea.
Vel

℞. *Rob ſorbi tormin.* ʒ i ß.
Bezoard. Martial. gr. xv.
Terr. vitr. dulc. gr. vj.
Laud. opiat. gr. i. vel ij.
M. f. *Bolus*: S.
Ut antea.

Item bolus armena, antimonium diaphoreticum, myrrha, (eſt balſamica & elegans, imprimis ejus eſſentia) ſulphur & flores ſulphuris, ſuccinum (hoc eſt ſingulare) ſunt egregia, imprimis lapilli cancrorum præparati, umbilicus marinus præparatus, trochiſci de terra ſigillata & de carabe ad ʒ j. inſigniter conferunt, non tantum in dyſenteria, ſed etiam in ſputo ſanguinis: E. g.

℞. *Aqu. plantag.* ℥ ij. vel ℥ iij.
Cinnam. ʒ ß. vel ʒ vj.
Acet. roſacei, vel acet. deſt. ʒ iij. vel ℥ ß. ad ℥ j.
El. Diaſcord. Fracaſt. ʒ i. ad ʒ ij.
Trochiſc. de carabe, vel de terr. ſigill. an. ʒ ß.
Lapill. Cancr. præp. ℈ ij.
Antim. diaphor. ℈ j.
Syrup. Myrtin. ʒ vj. vel ℥ j.
M. f. *Potio*: S.
Potio adſtringens.

Modus hic per mixturam præſcribendi eſt Sylvianus.

Vel ℞. *Aq. plantag.*
Portulac. an. ℥ i ß.
Cinnam. ʒ vj.
Acet. roſac. ℥ ß.
Troch. de carab. ʒ ß.
Corn. Cerv. uſti præp. ℈ ij.
Sacchar. ſaturni ℈ ß.
Syr. Myrtin. ʒ vj. vel ℥ ß.
M. D. S.
Mixtura adſtringens confortativa.

℞. *Aq. plantag.* ℥ iij.
Cinnam.
Acet. roſac. an. ʒ vj.
El. diaſcord. Frac. ʒ j.
Terræ ſigill. ʒ ß.
Sacch. Saturni ℈ j.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr. myrtin. ℥ ß.
M. f. *Potio*: S.
Potio adſtringens.

℞. *Aqu. plantag.* ℥ iij.
Spiritus theriacal. camphor. ʒ iij.
Extract. tormentill. ʒ i ß.
Corall. rub. præp. ℈ i. ad ℈ ij. } vel loco
Terræ vitri. dulc. gr. xv. ad ℈ j. } horum
Laud. opiat. gr. iij. } *troch. de*
Syr. myrtin. ℥ j. } *carab.* ʒ i ß.
M. f. *Potio*: S.
Ut antea. Vel

℞. *Aq. Menthæ.*
Plantag.
Tormentill. an. ℥ j.
Cinnam. ʒ vj.
Troch. de carabe ʒ j.
Cran. human. ſine igne ℈ ij.
Laud. opiat. gr. vj.
Syr. de ſymph. Fern. ℥ j.
M. f. *Potio*: S.
Ut antea. Vel

℞. *Aqu. plantag.* ℥ iij.
Cinnam. ʒ vj.
El. diaſcord. Frac. ʒ i ß.
Theriac. Andr. ʒ j.
Terræ vitrioli dulc. ʒ ß.
Laudan. opiat. gr. iij.
Syr. myrtin. ℥ j.
M. f. *Potio*: S.
Ut antea.
Vel

℞. *Aq. plantagin.* ℥ ij.
Tenell. Corn. Cerv. ℥ j.
Acet. deſtill. vel ſimpl. ʒ vj.
El. diaſcord. Frac. ʒ ij.
Antimonii diaphor. ʒ ß.
Syr. Cydonior. ℥ j.
M. f. *Potio pro tribus doſibus*: S.
Mixtura adſtringens confortativa pro tribus doſibus.

Vel ℞. *Aqu. plantag.*
Scord. an. ℥ i ß.
Acet. vini vel roſat. ʒ iii. ℥ ß. ad ℥ j.
El. diaſcord. Frac. ʒ j. ad ʒ ij.
Corall. rub. præp. ℈ ij.
Extract. tormentill. ʒ ß.
Syr. cydon. aromat. ʒ ß.
M. f. *Potio*: S.
Potio adſtringens.
Vel

℞. *Aq. plantagin.* ℥ iv.
Cinnam. ſpirituoſ. ʒ ij.
Acet. vini ℥ ß.
El. diaſcord. Frac. ʒ ij.
Corn. Cerv. uſti præp.
Extr. tormentill. an. ℈ j.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr. cydon. ℥ ij.
M. S.
Ut antea.
Vel

℞. *Aq. plantagin.* ℥ ij ß.
Menth. ℥ i ß.
Cinnam.
Acet. vini an. ℥ ß.
El. diaſcord. Fracaſt. ʒ ij.
Corallor. rub. præp. ℈ ij. ad ʒ j.
Extract. tormentil. ʒ ß.
Syrup. plantag. ℥ ß.
M. D. S.
Potio confortans ad quietem.
Vel

℞. *Aqua menthæ* ℥ ij.
Serpill. ℥ j.
El. diaſcord. Frac. ʒ i ß.
Terræ ſigillat.
Corn. Cerv. uſti præp. an gr. xv.
Pulv. hepat. viperar. ʒ ß.
Syr. cydonior. ʒ ß.
M. f. *Potio pro tribus doſibus*: S.
Ut antea.

Sic in *dyſenteria* cum copioſa ſanguinis rejectione per inferiora, ultra biennium durante, *ab uſu potionis purgantis blandæ ex gummi ammoniaco in aceto ſoluto*, cum ſcammonio ſulphurato, & extracto trochiſcorum alhandal, quæ tamen in virgine delicata cachectica, cui non ritè fluebant Menſes, cum tumore abdominis flatulento, nato ex muco acido-viſcido, ultra 15. imò 18. ſeceſſus procuravit; profuit hæc Miſtura, cùm optima ſpecifica in caſſum adhibuerat.

℞. *Aqu.*

℞. *Aqu. plantagin.* ℥ ij.
Cinnam. ℥ ß. vel ʒ vj.
El. diaſcord. Frac. ʒ j.
Troch. de carabe ʒ ß. ad ℈ ij.
Hæmat. prep. ℈ j. ad ij.
Antimonii diaphor. gr. xij.
Syr. card. bened. vel *plantag.* ʒ ß.
M. pro *Potione.*

Quæ mixtura cochleatim ſunt omnia pacata reddidit.

Habui quoque agnatam mulierem, 27. annorum natam, texturæ aliàs delicatæ, & fermenti digeſtivi ſtomachici adeò teneri, ut etiam blandiora quoque remedia, tàm alterantia quàm laxantia, eandem graviter affecerint: Præterea hęc ſcorbuto hæreditario affecta & hyſtericis paſſionibus obnoxia, tuſſim ſtomachalem patiebatur, ex acido viſcido ſtomachi obortam: pro qua curanda præſcripſi, præmiſſis præmittendis, has pilulas:

℞. *Gum. Ammoniaci in aceto ſol.* ℈ ß.
Aloes luc. gr. iii.
Extr. troch. alband. gr. ß.
Laud. hyſter. gr. v.
M. f. *pilulæ.*

Cepit has veſperi ante cęnam, manè aliquoties cacavit, ſemelque vomuit, & ſana reddita fuit. Hinc interjectis aliquot menſibus tuſſis rediit, undè eaſdem pilulas iterum præſcripſi, quibus aſſumptis in copioſiſſimos vomitus, hypercatharſes cruentas cum teneſmo, ex quibus hinc vires proſternebantur, paſſionemque hyſtericam incidit: in quo caſu inter alia remedia hunc pulverem proficuum experta eſt:

℞. *Corall. rub. præp.*
Corn. cerv. uſti præp.
Antimonii diaphor.
Terræ ſigill. an. gr. vij.
Laud. hyſter. (cujus ordinaria doſis aliàs ſunt gr. vj. in ſubjecto vero delicato dedi) gr. jv.
M. f. *pulvis.*

Hunc pulverem aliquoties deglutivit non ſine ſucceſſu, Paſſionis verò hyſtericæ ſatisfecit Elixyr uterinum D. Michaelis, ſicut teneſmo ſacculi ex floribus verbaſci & chamomillæ in lacte bullitis, ut & clyſma ex lacte ſimplici, addito tamen pauco ſacchari: quibus adhibitis reſtituta eſt feliciter.

In forma pulveris alias ſequentes etiam mihi familiares ſunt.

℞. *Troch. de carabe* ʒ j.
Pulv. hepat. viperar. ℈ j.
Laud. opiat. gr. iij.
M. f. *pulvis* pro duabus doſ. S.
Pulvis adſtringens.

Quibus addi etiam poſſunt *olei deſtill. cinnam.* gutt. ij.

Vel

℞. *Troch. de carabe* ʒ j.
Flor. ſulphuris ℈ ij.
Laud. opiat. gr. ij.
M. pro *duabus doſibus*: S.
Vt antea.

Vel

℞. *Flor. ſulphuris* ʒ ß.
Bezoard. Martial. gr. xv.
Terræ ſigill. gr. iii.
M. f. *pulvis* pro doſi: S.
Vt antea.

Vel

℞. *Terræ ſigillat.*
Flor. ſulphuris an. ʒ ß.
Antimonii diaphor. Martial. gr. xvi.
Vitrioli Martis ad albedin. calc. gr. viij.
M. pro *duabus doſibus*: S.
Vt antea.

Vel

℞. *Corn. cerv. præpar.* ʒ ß. ad ℈ ij.
Laud. hyſter. gr. v.
M. f. *pulvis*: S.
Vt antea.

Vel

℞. *Corn. cerv. uſti præp.* gr. xv.
Bezoard. Martial. ℈ ß.
Laud. hyſter gr. v.
Olei deſtill. cinnam. vel *macis* gutt. j. vel ij.
M. f. *pulvis*: S.
Vt antea.

Propinetur in vehiculo calido; convenit in ſtatu.

Vel

℞. *Extr. tormentill.* ℈ j.
Terræ ſigillat. gr. xvj.
Cornu Cerv. uſti præp. ℈ ß.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. *pulvis.*
Divide in 2. *partes æquales*: S.
Pulveres adſtringentes.

Vel

℞. *Extr. tormentill.*
Corn. cerv. uſti præp. an. ℈ ß. ad gr. xij.
Vnic. foſſil. gr. v.
Laud. opiati gr. j.
Olei deſtillat. macis gutt. j.
M. D. S.
Pulvis confortativus adſtringens.

Vel

℞. *Extr. tormentill.* ℈ ß.
Corn. cerv. uſti præp.
Lapill. Cancr. præp.
Laud. hyſter. an. gr. v.
Olei deſtillat. cinnam. gutt. j.
M. S.
Vt antea.

Sic etiam crocus martis adſtringens à ℈ ß. ad ℈ i. & hinc rubrica fabrilis, quæ multum de Marte participat, conveniunt: pulvis Bezoardicus SENNERTI cum aliis compoſitis in malignis: pulvis Saxonicus adſtringens Bezoarticus, thus, myrrha, gummi Arabicum, putamina ovorum anſerinorum, oſſa bovina, ebur, maxilla lucii piſcis, dens hippopotami, os ſepiæ, talus porcinus calcinatus, qui commendatur à BARTHOLINO *Cent.* 5. *Hiſtor.* 97., & ſaccharum ſaturni, quod nobile eſt remedium, & vobis (NB.) ſit commendatum, plus in receſſu habet in graviſſimis torminibus; temperando ſpecificè & corrigendo ſaporem dyſentericum, à ℈ ß. ad gr. xv., cum aliis mineralibus uſurpatum; undè etiam, cum hoc ſaccharo ſaturni præparatur tinctura antiphthiſica, quæ eſt elegans in exulcerationibus internis quibuſcunque. Pertinet etiam huc Michaelis liquor ſtypticus, & tinctura illa Martis adſtringens ex terra ſic dicta ſolari, cum ſpiritu ſalis paratus: Conf. HOFFMANNI *Clav. Schrœd.* *pag.* 133.

His & additur Theriaca, Mithridatium, electuarium diaſcordii Fracaſtorii, laudanum opiatum, & ſimilia nota. Qui *præſervationis gratiâ* aliquid poſtulat:

℞. *Theriac. Andr.* ℥ iij.
Raſ. priapi ceti ʒ vj.
Pulv. rad. tormentill. ℥ ß.
Extr. ejuſd.
Vnic. foſſil. an. ʒ iij.
Antimonii diaphor. ʒ j ß.
Laud. opiati ferment. gr. xv.
c. ſ. q. *ſucci cydon.* f. *Electuarium.*
D. S.
Electuarium præſervativum.

Vel

℞. *El. diaſcordi Frac.* ℥ j ß.
Raſ. priapi ceti vel *cervi* ʒ i.
Troch. de carabe ʒ j ß.
Flor. ſulphuris ʒ j.
c. *ſucco cydoniorum* f. *Electuarium*: S.
Vt antea.

De quo capiat æger manè à meridie & ſub introitu lecti, pro lubitu.

Vel

℞. *El. diaſc. Fracaſt.* ℥ j ß.
Raſ. priapi cervi ℥ ß.
Antimonii diaphoret. ʒ j ß.
cum *ſucco cydonior.* f. *Electuarium*:
D. S.
Vt antea.

De quo manè quantitatem caſtaneæ perſervativè, curativè, autem in die.

Quod ſi vel in principio vel in declinatione dyſenteriæ benignæ laxativa pro primis viis abſtergendis uſurpanda veniant, cautè hoc fiat, quandoquidem ii, qui in dyſen-

teria

teria ſtatim eunt ad purgantia, non curant, ſed omnia deteriora faciunt; qui verò prius ſiſtunt ſpirituum impetum, ac tormina ſufflaminant, optimè curant; dicit LINDANUS. Quando igitur ad incipientem dyſenteriam quis venit, dato anodyno, & hinc conciliato ſomno, eundum eſt ad purgationem, & blandè ſaltem eluenda inteſtina, vel in principio detur blandum laxans, miſtum cum opiato, vel præmiſſo laxativo mox ſubjungatur opiatum. Inter purgantia ſufficit aloe, vel uſurpetur imprimis Rhabarbarum, quod tutum eſt, nunc crudum, nunc leviter toſtum, ut partibus volatilibus exhalatis reliqua ſubſtantia intereà ſtyptica minus laxet; & hinc myrobalini: nam præter vim laxativam ſimul vim anodynam Rhabarbaro tribuit HOLDEROFF *l. c.*: nunc ſolum uſurpatur, nunc cum laudano opiato; hinc v. g.

℞. *Conſerv. roſar.* vel. *el. diaſcord. Frac.* ʒß. *ad* ʒj.
Rhabar. opt. pulveriſ. ℈j. ad ℈ ijr
Laud. opiat. gr. j. vel ij.
cum *ſyr. cydon.* vel *de roſis ſicc.* M. f. *Bolus.*
Detur *in duplo*: S.
Bolus abſterſivus pro una vice.

Uſurpetur veſperi & ſi opus eſt repetatur manè; ſi enim primà vice non ſufficienter abſtergit, reiteretur, Vel

℞. *Conſ. roſar. antiq.* ʒj. vel ʒjß: ad ʒii.
Prlv. rhabarb. ʒß. vel ℈ii ad ʒj. vel *toſti* ℈ ii.
Laudan. opiat. gr. i.
Syr. de roſis q. ſ.
M. f. *Bolus*; S.
Ut anteà.

Vel

℞. *Pulp. paſſul.* ℥ ij.
Pulu. rhabarb. el. ʒß. ad ℥ j.
Laudan. opiat. gr. j.
M. f. *Bolus*: S.
Ut anteà.

Vel

℞. *Aqu. plantaginis* ℥ j.
Cinnam. ℥ j.
Pulv. rhabarb. el ʒß. ad ʒj.
Laud. opiat. gr. j.
Syr. myrobal. ʒß.
M. S.
Potio laxatura bene circumagitanda.

Vel

℞. *Rhabarb. el.* ʒ ij.
Flor. roſar. rub. p. j.
Infunde in ſ. q. *ſeri lactis*:
Colaturæ ℥ ij. vel iij. adde
Syr. de roſ. ſicc. ʒ iij. ad ʒß.
M. S.
Potiuncula laxatiun.

Vel

℞. *Aquæ plantagin.* ℥ j.
Pulv. rhabarb. ʒ j.
Laud. opiat. gr. j.
cum *ſyr. myrobal.* vel *cydon.* q. ſ.
M. D. S.
Ut anteà.

Laxaatia talia commodiùs manè propinantur: ſomnifera verò ſeu opiata tutiùs & conſultiùs ſub noctem dantur, quia rarò de die agunt, noctu verò feliciùs ægri dormiunt; ad hæc circa noctem ordinariò exaſperatur dyſenteria. Fit interdum, ut dyſenterià correpti patiantur dolorem gravativum obtuſum & compreſſivum ſub umbilico, quaſi materia ibidem incuneata hæreret, undè facilè oriri ſuſcio poſſit, quaſi pathema hoc oriretur ex ſuppreſſis per opiata receſſibus, qui tamen non eſt; quin potiùs ex continuato ſpaſmo inteſtinorum, in quodam loco pertinaciùs vellicatorum, originem ducit: undè externè lenientia, item later calefactus abdomini applicatus moleſtiſſimum iſtum dolorem compreſſivum & gravativum in abdomine ſiſtunt.

Si *Dyſenteria maligna*; omittenda laxativa, & nunc in principio, nunc ſub curſu morbi, ſudorifera uſurpanda veniunt, ſpecificis juncta: e.g.

℞. *Corn. cerv. ſine igne* ℈ j.
Antimonii diaph. ℈ß.
Sal. vol. viperar. gr. v.
Laudani opiat. ritè par. gr. j.
M. f. *pulvis*: S.
Pulvis adſtringens.

Vel ℞. *Corn. Cev. ſine igne* gr. xxiv. ad ʒ ß.
Terræ ſigill. ℈j.
Sal. vol. corn. cerv. vel *exſtract. theriac.* gr. vj.
M. pro *duabus doſib.* S.
Ut anteà.

Vel

℞. *Pulv. Bezoard. Lud.* ℈j.
Corall. rub. præp. vel *Antimonii diaph.* ℈ß.
Laud. opiati gr. j.
M. f. *puluis*: S.
Puluis adſtringens ſingularis.

Vel acui poteſt *ſale volatili, aut viperinis, aut* etiam *extracto tormentillæ.*

Vel

℞. *Vſn. cran. hum.*
Bezoard. miner. vel *ſolar.* an. ℈ß.
M. f. *pulilis*: S.
Puluis adſtringens confortativus.

Qui olim etiam uſitatus erat D. LANGIO.

Vel

℞. *Aqu. menthæ* ℥ j.
Spiritus theriac. camph. ʒ j. ad ʒ ij. (in omnibus alvi fluxibus prodeſt)
Antimonii diaphor. ℈ j.
Oſſ. hom. calc. ℈ß.
Extr. theriacal. gr. v.
Syr. card. bened. ℥ ß.
M. f. *Potio* pro *una vice*: S.
Potio adſtringens confortativa.

Ubi nimia diſſolutio ſanguinis ad eſt, liquor ſtypticus ſive aurum potabile Bartholetti ex terra ſigillata & ſpiritu nitri aurum convenit.

℞. *Quin. Eſſen. Cinnam.* ʒ j (nobile remedium)
Menthæ ʒ ß.
M. D. S.
Confortans tinctura: 20. *uſque ad* 25. *guttæ*.

Vir conſiſtentis ætatis, dyſenterià epidemicà ex contagio occaſione pavoris affectus, cum per 6. vel ſeptem dies ſaltem diarrhœà ſimplici jam laboraſſet, quæ ſucceſſivè in dyſenteriam mutabatur, magis tamen mucoſam, minus cruentam, *Albam* communiter dictam: Die ſaturni veſperi vocatus præſcripſi:

℞. *Aqu. ſcord.*
Menth. an. ℥ j.
Aceti vini ℥ j.
El. diaſcord. ʒ ij.
Terræ ſigill. ʒ ß.
M. pro duabus doſibus.

Sudavit, & melius habuit.

Die ſolis admodum debilis, ſiticuloſus & anxius erat; & quoties cereviſiam bibere tantillum frigidiuſculam, aut potiunculam, toties in continenti urgebant ſeceſſus: Verùm ad juſcula calida vel hauſtum calidum non item; non ſecus atque dum probè tectus ſtragulis, & munitus pedibus vel opericulis abdomini aut pedi admotis probè caleret, & conſequenter nonnihil ſudaret, toties anguſtiæ & anxietates præcordiorum, ceſſabant, *& ſi ſudaret*, dicebat, *bene ſe habere nihil timere*; ſimul verò atque vel lecto ſurgeret, vel pedes nudaret, ſubitò anxietatibus præcordialibus tum ſenſu moleſtiæ torminoſæ abdominis vel crebriori dejectione afficiebatur, undè & calidè cuſtodiendum & calidum potum propinandum ſuaſi per totum morbi curſum. Hinc die ſolis præſcripſi,

℞. *Antimonii diaphor. Martial.* ʒß.
Terræ Sigill. gr. xv.
Cornu cervi uſti præp. ℈ j.
M. pro *duabus doſibus*.

Quas *vehiculo calido juſculi gallinacei* vel *vini* capiebat, & ſic melius habeat; unde & pro ſequente nocte adhuc unam doſin capiendam monui. Sed utut opiata tàm ſuprà quàm ſequentibus diebus ſimul propinarem, tamen parciſſimus & minimè talibus proportionatus ſequebatur ſomnus; id quod ferè obtinet in dyſenteria, ut opiata in crebra & magna doſi ferre queant cum parco vel nullo ſomno, & minori virium proſtratione, quam ex torminibus & ſeceſſibus patiuntur, aut opiata aliàs inferre ſolent. Ergò die lunæ præſcripſi:

℞. *Raſ. p iapi cervi* ʒ j.
Laud. opiat. gr. iii.
M. pro duabus *doſibus*.

Veſperi præſcripta *Potio* ſequens.

♃. *Aqu. plantagin.* ℥ ij.
Cinnam.
Spir. Theriac. camphor. an. ʒ ij.
Acet. vini ʒ ß.
El. diaſcord. ʒ j.
Lapill. Cancr. præp.
Antimon. diaphor. an. gr. xv.
M. f. *Potio.*
Capiebat pro lubitu.
Die Martis præſcripſi:
♃. *Corn. Cerv. uſti. præp.* ʒ ß.
Mag. Corall. cum *ſucco citri* ℈ j.
Terræ vitrioli dulc. ℈ ß.
N. pro duabus *doſibus*.

Unam cepit manè, alteram circa mediã noctem in vehiculo cereviſiæ calidæ, cumino probè conditæ; veſperi verò tincturæ bezoard. gutt. L. cepit, quam poſteà omni manè repetitam ſemper cum ſucceſſu bono propter ſudorem aſſumpſit, ſicque evaſit. Nam & alii huic malo tunc temporis obnoxii in principio bis vel ter accepta hac tinctura mediante ſudore facilè evaſerunt; ſicut aliis eſſentia theriacalis anodyna D. MICHAELIS ad 40. guttas optimè contulit:

Die ergo Mercurii, Iovis, & Veneris eadem tinctura Bezoardica manè capiebatur; à meridie verò mixtura ex electuario diaſcordii. Sed cùm nihilominus quotidiè ter vel quater, etiam noctu totidem vicibus, pateretur adhuc ſeceſſus mucoſos cum pauco ſomno, ſine torminibus tamen, nullo appetitu, ſiti jam tamen moderata, judicavi hancce morbi protractionem: jam ſaltem ex vitio ſtomachi non digerentis oriri: Unde die Saturni juſſi manè capiat ovi vitellum induratum cum aceto roſaceo, cujus uſu optimè habuit: propterea veſperi bihorio ante cœnam idem repetere juſſi. Sub curſu morbi externè pro coercendo teneſmo graviter urgente juſſi capere ſtercus columbinum, hoc cum aceto calido probè ſubigere, & tàm abdomini inſternere, quàm podici applicare, & ſæpiùs calidè renovare, cujus uſu commodè habuit.

Quibus & ſimilibus, tàm generalibus, quàm ſpecificè legitima methodo uſurpatis, ubi mitigatum fuerit malũ, proreſti tuenda inteſtinorum noxa ab ulceribus inducta, pro tertia Indicatione in declinatione morbi conveniunt Potiones vulnerariæ, quibus nempè abſtergantur & conſolidentur inteſtina, & purificetur ſanguis. Conveniunt etiam tunc *Balſama ſulphuris* tàm *commune* cum *oleo terebinthinæ*, aut *oleo aniſi*, aut *oleo baccarum iuniperi*, aut *oleo ſuccini* præparatum, quàm Balſamum ſulphuris nobilius, quod nobis deſcripſit POLEMANNUS *Tr. de ſulph. Philoſophorum*, qui videatur: Fit ex *ſulphure aurato antimonij*. Potiones vulnerariæ poſſunt præſcribi hoc modo ad imitationem SYLVII *l. 1. c. 53. §. 52.*

♃. *Heder. terreſtr.* M. j. vel ij.
Alchymill. ſeu *pyrol.*
Plantag. an. M. j. vel M. i ß.
Summit. hyperic. florent. M. j.
Raſur. Corn. Cerv. ʒ ß. vel ʒ i ß.
Coque in ſ. q. *Aqu. ſimplic.*
Colaturæ ℥ iix. ℥ ix. vel x. adde
Syrup. Corallor. Quercet.
De ſymph. Fernel., *Cydonior.* an. ℥
M. pro *Potu.*

De quo bis vel ter æger quotidie bonum hauſtulum capiat, qualibet vice 8. vel x. xij. ad xv. guttas *balſami ſulphuris terebinthinati* vel *aniſati* ſimul aſſumendo.

Item balſamum Peruvianum præter hoc, quod vomitum in dyſenteria moleſtum ſupprimat, etiam inteſtinis læſis ad ℈ ß. mirè conducit. Propinatur in forma pulveris cum ſaccharo albo aut coralliis præparatis miſtum; vel in vitello ovi aſſumptum & diſſolutum egregium eſt; ſicuti etiam Clyſteribus felici cum ſucceſſu addi ſolet: Conf. M. A. N. C. *Ann. 3. Obſ. 77. p. 127.* & *Ann. 8. Obſ. 63. p. 106.*

Item ♃. *Herb. heder. terr.*
plantag.
Tormentill. an. M. j.
Fl. balauſt. p. iij.
Raſ. priapi ceti ʒ iij.
Coque in *aqu. ferrarior.*
Colaturæ ℔ ij. adde
Syr. corall. Querc.
De ſym. Fern. an. ℥ iij.
M. S.

Potio adſtringens vulneraria pro aliquot vicibus.

Hęc ſunt Interna, commendata in dyſenteria.

Iuxta hęc Interna, non negligenda Externa, quę inter imprimis conveniunt interdum clyſmata pro certis ſcopis injicienda: ſed non adeò frequenter uſurpentur, ne magis inteſtina irritentur, ac crebriora ſuperveniant tormina.

Clyſmata autem iſta ſunt aut temperantia acrimoniam humorum, adeòque ſimul anodyna, aut ſunt conſolidantia exulcerationem, ſeu inteſtinorum læſionem. Imprimis quando urget teneſmus, vomitus, tormina craſſorum inteſtinorum, tunc conveniunt anodyna clyſmata, quæ & temperant, ſicuti in fine morbi vulneraria uſurpanda. Ea, quæ temperant, & vi anodyna pollent, ſunt clyſmata ex lacte, vel ſolo, vel in quo ſaccharum injectum, injicienda tepidè: vel lac, cui interdum ratione doloris incoquuntur flores chamomillæ & aliquot capita papaveris, addito parum ſacchari: vel clyſmati ex lacte addantur theriacæ ʒ ij.; ſic interdum lac chalybeatum, in quo diſſoluta ℥ß. plus minus ſevi hircini, cum vitello ovi diluti, ne iterum concreſcat, eſt elegans: e. g.

♃. *Lac. vaccin.* vel *ſimpl.* vel *chalyb.* ℔ j.
Sevi hirc. (quod eſt optimum; cujus loco etiam cervinum uſurpari poteſt,) ℥ j.

Mixta injiciantur pro *Clyſtere*. S.

Clyſter leniens.

♃. *Flor. melilot.*
Sambuci,
Verbaſci. an. M j.
Cap. pap. cum *ſem* N iij. ad v.
Coque in ſ. q. *lact. bubul. Chalybeat.*
Colaturæ ℔ j. adde
Teriac. ʒ j.
Sevi cerv. vel *hirc.* ℥ ß. ad ℥ vj.
Vitell. ovi q. ſ. pro ſolvendo ſevo.
Miſc. pro *Enemate*. S.
Ut antea.

Loco capitum papaveris addi poteſt *Philonium Romanum* ad ʒ j. omiſſa Theriaca, vel *laudani opiati* gr. ij.

Quibuſdam expertum eſt clyſma, quod recipit lactis quantum ſufficit, in quo decocta ſint radix ſymphyti majoris & ciceres rubri: cui additur

Pingued. caprin. cum vitello ovi diſſol. ℥ j.
M. pro *Clyſmate.*

Porrò etiam commendantur Clyſmata vulneraria ſive conſolidantia; inter quæ imprimis commendo clyſmata terebinthinata, quæ ad imitationem SYLVII *l. 1. §. 51.* & BARBETTE, præſcripta in affectibus inteſtinorum & uteri ſunt ſingulariſſima: v. g.

♃. *Lact. rec. chalyb.* ℥ iv. vj. ad iix ix. & j. (non in nimia copia: loco etiam lactis aſſumi poteſt Decoctum quoddam vulnerarium aut aliud appropriatum.)
Terebinth. in vitello ovi ſol. (ſic enim fatiſcit in liquorem) ʒ ij. vel ʒ iij. ad ℥ ß.
Mellis roſac. ℥ ß. vel ℥ vj. ad ℥ j.
M. f. *Clyſter*. S.
Clyſter. ſanans.

Cui etiam *theriaca* ad ʒ j. vel ʒ ij. addi poteſt.

De hoc enemate dicit SYLVIUS; Tali enemate, & quidem unico, circa initium vel adeòque maturè injecto, curavi non ſemel dyſenteriam cum puris dejectione conjunctam. Dabo aliud exemplum, quod habet BARBETTE *in Praxi ſua*:

♃. *Terebinth.* cum *vitello ovi ſol.* ʒ ij.
El. diaſcord. Frac. ʒ i ß.
Pulv. roſac. rub. ℈ j.
Lact. vaccin. ℥ viij.
M. pro *Clyſmate.*

Quod idem ceu expertum commendat.

NB Pulveres tamen Clyſteribus admiſti, dum quidam addunt terram ſigillatam, trochiſcos de carabe, roſas rubras, non adeò conveniunt; ſi enim remanent in inteſtinis, iiſdem adhærent, malum irritant & exaſperant.

Hæc fuerunt clyſmata anodyna temperata: ſequuntur nunc vulneraria & conſolidantia clyſmata, qualia ſunt abſtergentia & mundificantia: v. g.

♃. *Herb. burſæ paſtor.*
Plantag. an. M. j.
Radd. ſymph. maj. ℥ j.
Coque in ſ. q. *aqu. ſimpl.*

Colaturæ ℥ iv. ad ℥ vij. adde
Balſ. Peruv. in vitello ovi diſſol. ʒ j. vel q. ſ.
M. f. *Clyſma*: S.
Clyſter ſanans.

Tepidè injciatur.

Balſamum Peruvianum in Clyſtere in duabus virginibus, in quarum excrementis carunculæ ſeu portiones quædam velut carneæ apparuerunt, cum ſucceſſu adhibuit. Pertinent huc clyſmata ex cancris fluviatilibus, & eorum Decoctis, quæ ſimiliter egregiè conveniunt. Modus præſcribendi eſt talis:

℞ *Juris Cancr. fluviat. contuſ.* vel *coct.* ℥ viij. vel ℥ x.
adde
Cevi hircini cum vitello ovi ſolut. (vid. MORELLUS *p.* 247.) ℥ j.
M. l. a. *pro Clyſmate*; S.
Ut anted.

Acre corroſivum abſorbet, & vulneraria vi prodeſt inſigniter in dyſenteria.

In dolore adhuc urgente addatur *ſyrupus papaveris* à ʒ vj. ab ℥ j., ita enim præſcribit DEODATUS.

℞. *Juris Cancr. fluv.* ℥ iv. vel ℥ vj.
Succi Cancr. fluv. contuſ. expr. ℥ iij.
Colaturæ calidæ adde
Vitell. ovi N j.
Syr. de ſymph. Fern. ℥ j.
Papav. albi ℥ ß.
M. pro *Clyſmate*.

℞. *Decocti Cancr. fluv.* ℥ viij.
Terebinth. cum vitello ovi ſolut. ʒ iij.
Olei lilior. alb. ʒ vj.
Miſc. pro *Clyſmate*.

Oleum lini in dyſenteria præſentaneam præſtat operam; vid. ROLFINCIUS *Chym. p.* 222.

Inter Externa ulteriùs commendantur applicanda, quæ interdum ſunt: 1. Inunctiones; quo pertinet theriaca, abdomini largiter illita, item emplaſtra theriacalia TIMÆI *l.* 3. *Caſu* 18, & linimenta ex oleo maſtiris, cydoniorum, myrtino, hyperici, abſinthii, menthæ, nardino, hyoſcyami, nucis moſcatæ expreſſo, & ſimilibus, acuatis cum deſtillatis macis, menthæ, ceræ, chamomillæ, anethi, aniſi, fœniculi, ſimilibuſque appropriatis; quæ calidè largiter tàm ventriculo quàm univerſo abdomini illinenda. Porrò regioni ſtomacali omentum vervecis recenter extractum, & oleo hyperici irroratum imponedum; quod inſigniter commendatur. Addunt quidam theriacæ & his oleis etiam terram ſigillatam, corallia, crocum Martis adſtringentem; ſed eſt ridiculum; nihil enim hæc operantur, cum ulteriùs penetrare nequeant. Par ſit judicium de emplaſtris ex talibus & ſimilibus paratis, uti eſt contra rupturas, & emplaſtrum ſtypticum Mynſichtii.

NB. Fomenta etiam in forma ſacculorum varia applicantur, quæ inter egregii ſunt ſacculi ex foliis quercus in aceto coctis, abdomini & podicip applicati, Rulando in ejuſdem Praxi uſitati: ad cujus imitationem præſcripſi ſuperiori anno hos ſacculos, & egregium obſervavi effectum.

℞. *Fol. querc.*
Furfur. tritic. an. M. iij.
Fl. chamomill.
Verbaſc. an. M. ij.

Concisa includantur *ſacculis duobus*, uno rotundo majore, altero oblongo minore: immergantur aceto calido, & major applicetur umbilico, minor verò podici urgente dolore teneſmode; crebriùs repetantur, & egregiè conferunt.

D. S.
Sacculi lenitivi.

℞. *Flor. Chamomill.*
Linar.
Sambuci,
Verbaſc. an. M. ij.
Sem. fœnugræci,
Lini an. ℥ j.
Bacc. junip.
Lauri an. ℥ j.

Inciſa concludantur *ſacculo interpaſſando*, abdomini applicando.

D. S.
Sacculus lenitivus.

Vel

℞. *Herb. verbaſci cum flor.* M. ij.
Flor. chamomill.
Sambuci an. M. j.

Inciſa & contuſ. includantur *ſacculo*: S.
Ut anted.

Vel

℞. *Herb. linar.*
Flor. verbaſc. an. M. ß.
Sem. aneth. ʒ i ß.
Papav. alb. ʒ j.
Hyoſcyam ʒ ß.

Inciſa & contuſa includ. *ſacculo interpaſſando* pro teneſmo; S.
Ut anted.

WEPFERUS admovet ſpongiam è decocto florum verbaſci in lacte cum levamine.

℞. *Theriac.* ʒ vj.
Ol. deſtill. mac. ʒ j.
M. f. *Linimentum*: S.
Unguentum lenitivum.

Vel

℞. *Teriac. Androm.*
Ol. expr. nuc. moſch. an. ʒ ij.
deſtillat. macis ℈ j. vel ʒ ß.
M. pro *Balſamo*: S.
Balſamus lenitivus.

Inungatur regioni ſtomachali & umbilicali, imponendo deſuper laterem calefactum.

Omnia aliàs conveniunt, quæ *ſuprà de Vomitu & diarrhœa* dicta fuerunt. Item

℞. *Ol. expr. nuc. moſchat.* ℥ ß.
Balſam. ſulphur. aniſ. ʒ ij.
Peruvian. ʒ j.
M. f. *Linimentum.*

Porrò notabile eſt, quod excretio fæcum ſanguinolentarum ſuper caput mortuum vitrioli vel vitriolum modicè calcinatum, vi quaſi ſympathetica ſingulariter conveniat in dyſenteria, id quod CNOEFFELII fuit ſecretum; aut pulvere ſympathetico cruor ejus adſpergi poteſt. Æger ergò ſemper fæces deponat ſuper caput mortuum vitrioli, vel excrementa prima vice excreta cum ſalis communis manipulo miſceantur. Quo etiam facit perſicaria cum vino decies chalybeato in mortario contuſa, & ad cataplaſmatis conſiſtentiã cocta, applicantur lumbis & speciæ juxta renes; refrigeratum denuò applicentur, poſt aliquot horas in fimo equino ſepelitur, ſicque morbus curatur: vide AGRICOLA *Chirurg. parv. pag.* 820. Tandem ſuffitus ex raſura Corn. Cerv. podice exceptus, quando nempè raſura Corn. Cerv. injicitur prunis candentibus, & fumus exhalatus per infundibulum excipitur: item ſuffitus aceti, ſuper laminam ferream candefactam effuſi, item ſuffitus ex Zingibere ano excepti crebriùs, & quoties alvum deijciunt ægri, ſunt egregii, & modernorum quorundam, in ſpecie Anglorum, qui dyſenteriam ſic curarunt, experimenta elegantia, maximè in dyſenteria cum teneſmo. Quæ plantis pedum applicantur, non magni facio, ideòque hoc etiam prætereo.

Plura qui cupit de Dyſenteria, adeat imprimis SENNERTUM, qui tàm *in Praxi l.* 3. quàm *peculiari ſcripto de Dyſenteria*, fuſiſſimè de eadem tractavit.

Pergo ad

ARTICULUM II.
DE
TENESMO.

TEneſmus dyſenteriæ cognatum, & ut plurimum conjunctum malum eſt: nam ordinariò dyſenteriæ etiam ſupervenit, adeò ut ferè id, quod in inteſtinis ſuperioribus eſt dyſenteria, hoc in inteſtino recto eſt teneſmus. Germanicè vocatur *der StuerzWang*, quibuſdam *der Arſchkutzel*. In genere nempè conſideratus, eſt aſſidua cupiditas egerendi per alvum, in qua ipſa tamen parum, idque ferè ſaltem nonnihil mucoſum, aut viſcoſum, aut cruentum, aut purulentum, aut nihil omninò, excernitur.

PARS AFFECTA.

Pars affecta eſt inteſtinum rectum, imprimis ubi anus cingitur ſphinctere muſculoſo, ibi ſenſibile admodum eſt, & ſi leviter irritatur, Teneſmus adeſt.

CAUSÆ.

Cauſa teneſmi proxima efficiens formalis eſt ſpirituum eò provocatorum impetus: Cujus *Cauſa occaſionalis* eſt irritatio continua inteſtini recti, quod quacunque occaſione ita ſtimulatum & irritatum ſpirituum vi ſe contrahit, & ita egeſtionem urget.

Irritatur autem inteſtinum rectum & ſtimulatur vel per *conſenſum* ratione aliarum partium, vel per *eſſentiam*. *Per conſenſum* etiam obſervatur aliquid in nephritide ſeu dolore renum, quia tunc temporis ſub motu calculi contingit teneſmus propter quoſdam nervos ex plexibus meſentericis ad inteſtinum rectum derivatis, ex quibus etiam alii ad renes deſtribuuntur: Obſervavit id TIMÆUS *Von GuldenKlee*, & ego etiam. Item calculus veſicæ, ubi imminet urethræ, in viris frequenter teneſmum inducit, pondere ſuo & irritatione colli veſicæ ſimiliter irritans inteſtinum rectum: confer. HORSTIUS *in ſuis Problem. pag.70 Dec.6. Quæſt.6.* item TIMÆUS *Von GuldenKlee in Epiſt. p.242.* Adhæc mulieres propinquæ partui teneſmum interdum patiuntur, propter uterum incumbentem inteſtino recto.

Hi ſunt Teneſmi per conſenſum.

Per eſſentiam frequenter oritur Teneſmus, ſi malum hæret in ipſo inteſtino recto, primariò à muco tenaci acido ſeu pituita viſcida acida, firmiter inteſtino recto agglutinata, & iſtud plus minus rodente, vellicante, hinc excoriante, & tandem plane exulcerante: qua ratione ordinariò dyſenteriæ ſupervenire ſolet, propterea quod, quæ excernuntur, acida & acria corroſiva, & ſimul glutinoſa, inteſtinis pertinaciter adhærent. Item anus inflammatus ſimiliter non rarò infert teneſmum; unde & hæmorrhoidibus cæcis, indeque plus minus tumentibus aut dolentibus, teneſmus, ceu frequens comes, ſe aſſociat. Pertinent huc etiam aſcarides inteſtinum rectum morſicantes, & rodentes, qui utplurimùm etiam, ſi non ſemper, teneſmum inferre ſolent; vid. FORESTUS *l.21. Obſerv. 29. in ſcol.* Tandem purgationibus violentioribus aut poſt aloen crudam ſæpiùs uſurpatam etiam ſupervenit Teneſmus, partim propter excrementa acriora excreta, & inteſtino recto nonnihil adhærentia, & illud plus minus ſtimulantia, partim verò propter particulas purgantium reſinoſas, viſciditate ſua dicto inteſtino pertinaciùs adhærentes & hoc continuò ſtimulantes. Faciunt etiam hìc omnes excoriationes, exulcerationes, aut fiſtulæ internæ inteſtini recti, pertinacem etiam Teneſmum junctum habentes.

DIAGNOSIS.

Diagnoſis eſt clara per ſe, imprimis ex relatione ægri.

PROGNOSIS.

Teneſmus ex ſe conſideratus, leve eſt malum: ſi tamen habeatur cauſarum ratio, variat prognoſis.

Nempe qui per conſenſum, eſt abſque periculo; per eſſentiam verò ſubindè procidentiam ani infert.

Interim ſi proceſſerit, & non ritè curatur, inducitur excoriatio inteſtino recto, & non rarò in ulcus ſordidum degenerat, quòd ulteriùs tandem facilè in fiſtulam ani abit, difficulter ſanabilem, ſed per ſectionem curandam: quales fiſtulæ hic locorum ſunt raræ; in Anglia verò frequentes.

In gravidis gravior Teneſmus, ſi non ſemper, ſubindè tamen abortus eſt cauſa; vid. *Prognoſis in Dyſenteria*, & HIPPOCRATES *Sect. 7.§.27.* id quod confirmat *de* MONIERE *de Dyſenteria c.5. pag 169.* nempè prægnans dyſenterica teneſmo correpta ſemper abortum paſſa eſt, & cum periculo, ſi grandior fuerit fœtus.

CURA.

Cura varianda eſt pro cauſarum ratione. Ante omnia cauſa vellicans removeatur, unde, & ſi per conſenſum fuerit Teneſmus, curato priori morbo & ipſe evaneſcit. Interea opiatis vellicatio inteſtini ſpaſmodica maturè ſiſtatur. Si per eſſentiam fuerit, imprimis cauſa materialis, humor acris, acidus & viſcidus, corrigatur & abſtergatur; Excoriatio verò inde nata aut exulceratio jam facta mundificetur, & denique conſolidetur. Conveniunt ergo clyſmata mucum abſtergentia, & vi anodyna irritationem ſiſtentia in pauca quantitate, nempè ad ℔ ß. injecta, ſimul hæc vel ex ſimplici lacte, vel cum ſevo hircino permiſto. Nam & fotus lactis tepidi teneſmi moleſtiam lenit. Aliàs nudum Decoctum cicerum rubrorum cum floribus verbaſci inſtar Clyſmatis cum ſevo hircino, vel cum melle roſaceo injectum, cui & ſal tartari additum, ſatis eſt conveniens: e.g.

♃. *Flor. verbaſc.* M.j. vel ij.
Semin. cicer. rubr. ℥ ij.
Sal. Tart. ʒ j.
Coque in ſ. q. *Aqu. ſimpl.*
Colaturæ ℔ j. adde
Sevi hircini cum vitello ovi dilut. ʒ vj. ad ℥ j ß. vel ℥ ij.
Mell. roſati ℥ ß. vel ʒ vj. ad ℥ j.
M. pro *Clyſmate*, pro *duabus vicibus* applicando. S.
Clyſma lenitivum pro duabus vicibus.

Formulam elegantem habebitis in SENNERTI *Praxi, ubi de Teneſmo*, quam etiam commendat D. MICHAELIS, in qua baſis ſunt lumbrici terreſtres, ex quibus parata Clyſmata etiam in dyſenteria ſunt egregia: e.g.

♃. *Flor. verbaſc.* M j.
Roſar. rub. M ß.
Lumbric. conciſ. ℥ j.
Sem. fœnugr.
Pſyllii an. ʒ ij.
Coque in lacte recenti, ubi magis dolor leniendus; vel in ſero lactis, ubi materia peccans abſtergenda:
Colaturæ ℔ j. adde
Mell. roſac. ʒ vj. ad ℥ j. vel ℥ i ß.
M. f. *Clyſter pro duabus* infundendus vicibus. S.
Ut antea.

Præ cæteris appropriatum remedium in Teneſmo eſt verbaſcum, ſeu, ut aliis vocatur, Tapſus barbatus, quocunque modo externè uſurpatum, ſpeciatim Decoctum ejus aut florum in lacte, cum ſpongia vel linteis multiplicatis inſtar fomenti ano admotum; nam dolorem lenit, acrimoniam temperat, fluxionem repellit, ac ſpeciatim teneſmum quemcunque, etiam dyſentericum, curat. Facit huc ſuffumigium ex verbaſco & terebinthina Mynſichtii, quod egregiè convenit; vel fiunt ſimul ſacculi ex verbaſco, foliis quercus & anſerina, qui vel in lacte decocti, vel loco ejus in aceto fervido ebullit, podici applicentur. Vel

♃. *Herb. linar.*
Verbaſci an. M. j.
Flor. chamom.
Verbaſc. an. M. j. vel ij.
Include ſacculo, *in lacte chalybeato* coquendo: D. S.
Sacculus dolorem ſedans.

Æger in ſella perforata Decocto ferventi inſideat, & fumum exurgentem excipiat, vel in lacte chalybeato cocta linteis multiplicatis calidè applicentur; vel includantur ſacculo interpaſſato, & calidè parti dolenti admoveantur. Optimi clyſteres fiunt ex jure capitis aut carnis vervecinæ cum aliquot guttis olei deſtillati Philoſophorum vel ceræ; hoc enim oleum ceræ mirabile eſt in exulceratione inteſtini recti, potenter abſtergit & conſolidat. Loco olei ceræ aut ſimilium, etiam balſamum Peruvianum ſimili ratione applicatum, eſt efficax. Præter dicta & ſuffitus Teneſmum ſiſtunt, in ſpecie ſuffitus ex latere candefacto vel limatura Martis candente, aceto ferventi infuſo, ano exceptus, à quibuſdam etiam multum eſt commendatus. Aliàs fiunt etiam ſuffitus ex thure, myrrha, galbano, nuce moſchata, roſis & ſimilibus; item fumus Decoctionis ſabinæ ex aqua & aceto, lamine ferreæ aut lateri calefactis infuſæ, pro fotu exceptus, eſt egregius. STOECKERUS *in Praxi* mirabiliter juvare dicit ſuffumigium de thure & pice, ſuper carbones vivos projectis. Quod ſi verò graviùs urgeat Teneſmus, etiam poſſunt applicari glandes ſive ſuppoſitoria, parata ex ſevo hirci, vel melle inſpiſſato, cui pilulæ de cynogloſſa vel nonnihil de opio additum fuerit; quæ in gravi dolore Teneſmi ita applicanda: conf. AMAT. LUSIT. *C.3. Hiſt.97.* Sed vereor, ne ſola applicatio ſuppoſitorii, irritando inteſtinum, malum exaſperat.

Tandem, ubi nonnihil exulceratus fuerit anus, conveniunt Injectiones ex vulnerariis paratæ, illinendo poſtmodum cum oleo roſarum & lumbricorum terreſtrium, probè

in mortario plumbeo agitatis; vel etiam cum ſolutione lithargyrii in aceto ſubactis & in linimenti conſiſtentiam redactis; vel cum unguento populeo, de tutia, aut unguento diapompholygos, aut de ceruſſa camphorato; aut etiam dicta linimenta levi ſuppoſitorio ex ſevo hircino cum pulvere thuris, tutia & ſimilibus excepta ad mundificandum & conſolidandum ulcus ita applicentur; vel *unguenti albi camphorati & diapompholygos* ana, cum pauca *terra vitrioli dulci ritè parata*, ſubacta, & in conſiſtentiam unguenti redacta, quocunque modo, vel linteis vel aliis applicatur, vel ano intruditur.

Denique ad conſolidandum & mundificandum ulcus in Teneſmo enatum, oleum Maſtiches optimè convenit ad aliquot guttas in aqua menthæ, plantaginis, aut pulegii exhibitum, quod valdè laudatur, conferens etiam, ſi ex ipſa dyſenteria fuerit malum. HILLERUS *in C. 1. Curat. 75.* refert Teneſmum Chronicum & admodum contumacem, quem poſt multa alia fruſtranea curavit oleo vitrioli rubello in juſculo carnis exhibito, à quo purulenta multa excreta fuerunt. Hæremus adhuc in Fluxibus alvi, & quidem in iis, in quibus excernitur ſanguis. Ordine pergendum jam eſt ad

ARTICULUM III.
DE
FLUXU HEPATICO.

Fluxus Hepaticus modernis rariſſimè viſus, adeò ut ob id non pauci omninò dubitent dari reverà talem fluxum, utut hi, non quidem antiquiſſimi, ſed majoris ævi, multa de eodem clamitent & ſcribillent, adeò ut etiam VARANDÆUS conſcripſerit ſpecialem *Tract. de Hepatitide*, ſeu de hoc affectu, aut alvi fluxu vitio hepatis contingente.

Eſt veteribus hic fluxus hepaticus, quando nempè ſanguis aquoſus & imperfectus, tenuis, atque, ut vocant, loturæ carnium ſimilis, abſque dolore aut gravioribus ſymptomatibus per alvum copioſe reiicitur.

Appellationis ratio deſumpta fuit, prout à Veteribus deſcribitur, ex præconcepta hypotheſi majorum, quòd nempè hepar ſanguificet; adeòque cùm hunc fluxum oriri voluerunt ex deficiente ſanguificatione in hepate, ob id eum fluxum Hepaticum vocarunt. Sed talis fluxus hepaticus Veterum eſt reverà non-ens; ſi enim exactè conſideremus exempla eorum, qui referuntur hoc fluxu laboraſſe, ea longè aliud quid perſuadent, ſc. nil aliud, quàm fluxum hæmorrhoidalem, ex hæmorrhoidibus ſuperioribus oriundum. Undè nunquàm hepatis vitio hoc fieri dicendum eſt, cum hepar de ſanguificandi munere jam ſit depoſitum.

CAUSÆ.

1. Quod ergo attinet Diarrhæam cruentam, dyſenteriæ contra-diſtinctam, tres ſunt tantùm caſus, in quibus Diarrhæa talis ſanguinea indolens, Fluxus hepaticus Veteribus dicta, oriri ſolet; Nempè 1. quando uberiùs fluunt hæmorrhoides internę & ſuperiores, qualem ſub nomine hepatici fluxus intelligit BARBETTE *in ſua Praxi*.
2. Quando talis fluxus remanet poſt dyſenteriam jam curatam, in qua propter depauperatam maſſam ſanguineam, & excoriata interiore Inteſtinorum membrana, vaſa ſanguifera excoriata nondum perfectè conſolidata; ſic enim etiam ſubindè aliquid de ſanguine tenuiore tranſudat, & ſic indolens talis ſanguinea Diarrhæa, &, ut SYDENHAM vocat, Dyſenteria habitualis, ſupereſſe ſolet; unde dyſenteriæ ſuperveniens fluxus cruentus; nullo modo talis fluxus hepaticus ſtatuendus.
3. Quando quacunque occaſione vaſa quædam ſanguifera in inteſtinis, vel per anaſtomoſin, vel per diæreſin, aperiuntur, & ita hæmorrhagiam inteſtinalem excitant.

Eædem etiam cauſæ internæ, quæ v. g. hæmorrhagiam narium excitare valent, eæ etiam ſimilem hæmorrhagiam inteſtinis inferre valent, in ſpecie acrimonia ſanguinis, perforans plus minus orificiola inteſtinalium vaſorum; quæ cauſa eò eſt promptior, quò ſeroſus magis ſanguis ſimul exiſtere ſolet; qualis affectus exemplum ſuggerit DEODATUS, qui fluxum hepaticum ac diarrhæam cum fluore uterino & profluvio Menſium immodico in una fœmina ſimul obſervavit *in Valetudin. pag. 231.* Conf. etiam BONTIUS *de Medicina Indorum p. 24.* Qua ratione etiam huc pertinet Dyſenteria notha ſcorbuticorum, cujus facta eſt mentio ſuprà, niſi & hæc forſan ad hæmorrhoides pertineat. Adhæc ex ſuppreſſione conſuetę cujuſdam ſanguinis evacuationis etiam fluxus cruentus talis oriri poteſt. Quò pertinet Obſervatio FORESTI *l. 22. Obſervat. 20.* de fluxu ſanguinis puri ex vita otioſa, & ſanguinis narium fluxu uſitato ſuppreſſo, veneſectione in brachio curata. Sic ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Medic. Princip. Hiſtor. 84.* obſervat ſanguineum fluxum hepaticum in iis, in quibus artuum aliquis præciſus; item ab omiſſa exercitatione ſolita, & ſimilibus cauſis: quę quidem coacervare poſſunt ſanguinem utilem, & ita dare occaſionem, ut quocunque in loco erumpat; non autem poſſunt inducere verum hepaticum Fluxum. Exemplum tale proponit DEODATUS *l. a. pag. 217.* non minus quàm BORELLUS *Cent. 1. Obſ. 99.* Tandem occaſione inſignioris cujuſdam & confirmatę obſtructionis in quodam viſcere abdominis, propter impedimentum circulationis ſanguinis interdum arterię meſenterice aperiuntur in inteſtina, & talem fluxum cruentum excitant. Quò pertinet BARTHOLINI *Hiſtor. 41. Centur. 6.* ubi notat cruentas dejectiones, ſupervenientes Meſenterii obſtructionibus ſalutares. Sic ſanguinis miros fluxus in lienoſis videbitis recenſitos in MARCELLO DONATO *l. 4. Hiſtor. Med. Mirab. cap. 9.* Quò facit *Obſervat. 20.* FORESTI *l. 22. in ſchol.* excretionis ſanguinis viri, in indurato ſplene facta ſalutaris. Adeò ut fluxu Hepatico, & ipſi ſimili, meritò dubitent Moderni, cùm rariſſima, imò ferè nulla, proſtent exempla. Ob id BARBETTE *l. a.* vult, quod talis fluxus, dictus Hepaticus, ſit tantummodò apertio ſuperiorum venarum hæmorrhoidalium; per quas evacuetur ſanguis, & ſubindè per anum defluit, & effluit: quę ſententia etiam mihi videtur veriſſima.

Quibus tamen placet defendere talem fluxum, qui à Veteribus vocatus fuit Hepaticus, ipſi nullam aliam poſſunt aſſignare Cauſam, quàm nimiam ſanguinis aquoſitatem & tenuitatem, ob nimiam ſeri abundantiam, quod ipſum abundans ſerum in tantum tenuem & fluxilem reddat maſſam ſanguineam, ſimulquè vaſa ſanguifera, imprimis meſaraica copioſiora adeò laxet, ut exindè ſanguis aquoſus per vaſa laxata facilè & copioſè tranſudare poſſit.

Undè *remota cauſa* erit partim Chylificatio læſa, partim ſeri excretio vitiata ſeu impedita. Chylificatio læſa, quando aut copioſis aſſumptis potulentis aut alia quacunque ex ratione chylus non lacteus & legitimę conſiſtentię, ſed tantummodò tenuis, aquoſus & admodum fluxilis generatur. Undè ſi poſtmodum vel vitio renum vel vitio debitę motionis corporis; vel alia quacunque ex cauſa ſupprimitur ſeri excretio, non poteſt non exindè ſubſequi ſanguis aquoſus & facilè tranſudabilis. Sed, uti dixi, veriſſima eſt ſententia eorum, qui ſtatuunt, quod non revera ſit talis fluxus, ſed tantùm oriatur ex apertione venarum hæmorrhoidalium ſuperiorum; de quo paulò poſt plura.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna diagnoſtica*: per ſe patent.

PROGNOSIS.

Quoad Prognoſin; Eandem ſimiliter ſtatuunt, quę ſolet ſtatui in fluxu nimio hæmorrhoidum, aut aliis prętęrnaturalibus ſanguinis excretionibus; ſcilicet excretio nimis copioſa & frequens ſanguinis tandem corpus ad cachexiam, hinc hydropem; tabem & ſimilia ſymptomata neceſſariò diſponit, ut propterea fluxus hepaticus dictus, in juvenibus interdum difficulter, in ſenibus verò nunquam ferè aut rarò curetur. Præſupponit ſemper ſcilicet in corpore vitium, à quo ipſo fluxus dependet, & cujus reſpectu magis vel minùs curabilis evadit.

CURA.

Quod attinet curam: pro cauſarum antecedentium ſeu remotarum varietate variat; aliàs eadem eſt, quę reliquarum hæmorrhagiarum: Conveniunt etiam eadem remedia ſtyptica, quę vel in diarrhœa uſurpantur, vel quę

ad

ad nimium hæmorrhoidum fluxum adhibentur, vel denique, quæ alias hæmorrhagias quaſcunque in genere ſupprimere ſolent: unde ſi ſit hæmorrhoidum apertio, harum lege curetur, præſertim per martialia, in ſpecie per tincturam ſulphuris vitrioli. Si ſequitur dyſenteriam, eadem eſt Cura, quæ dyſenteriæ levioris.

In ſpecie, quæ ad fluxum ſupprimendum commendantur, ſunt imprimis ex tormentilla, plantagine, ſanicula, coralliis, agrimonia, & ex urtica majore petita remedia: ſuccus plantaginis, portulacæ, & ſuccus urticæ majoris, uti quemcunque ſanguinis fluxum ſiſtunt, ita in ſpecie ad fluxum hepaticum commendantur: quibus ſi miſceatur ſuccus ſaniculę, eò eſt convenientior. Cum his ſuccis miſti ſyrupi coralliorum, item papaveris albi, eorum vires intendunt. Conveniunt etiam Martialia, quæ omnia per ſe ſemper adſtringunt, tàm terra Martialis in mineris Martis frequens, quàm etiam crocus Martis adſtringens, & lapis hæmatites cum ſucco granatorum, aut tinctura ſulphuris vitrioli ſive tinctura Martis adſtringens: de quibus alibi; quia præparationes eorum ſunt variæ, adeòque habendus delectus. Agrimonia ſive Eupatorium ſpecificum eſt Poterii, qui dicit, ſe Decocto Eupatorii deſperatam Hepatitidem curaſſe. Cum hoc Decocto ſive parata eſſentia ex ſucco Eupatorii (non ex herba ſicca, uti procedunt Pharmacopœi) ſi miſceatur tinctura ſulphuris vitrioli, aut legitima lapidis hæmatitis tinctura (quæ parca manu adminiſtratur) erit Miſtura maximè conveniens; v. g.

℞. *Eſſent. agrim. dicto modo par.* ℥ ß.
Tincturæ ſulphuris vitrioli ʒ ij.
Eſſent. anod. cum *ſucc. cydon.* (de quo ſuo loco) vel *quocunque modo parat.* ʒ j.
M. S.
Tinctura adſtringens.

Doſis 30. guttulæ.

Non ſine ratione addo eſſentiam opiatam, propterea quoniam Practicorum Obſervationibus conſtat, fluxum hepaticum poſt dyſenteriam laudani opiati uſu curatum. Undè opiata non negligenda. Id quod affirmat etiam BONTIUS *in Medic. Indorum c.* 4. qui dicit, optimum remedium ad fluxum hepaticum eſſe extractum opii vel croci.

Si acrimonia plus minus ſeroſa dictum malum inducat, Rhabarbarina, item vulneraria & adſtringentia cum opiatis conducunt: hinc terræ, de quibus res nota eſt, quòd adſtringunt ut terra ſigillata, Corallia, Trochiſci de Carabe, unicornu foſſile, &c. conveniunt. Sed, ut obiter moneam, *duæ* ſunt *ſpecies*, quæ *unicornu foſſilis* veniunt nomine. *Prima ſpecies* reverà ſunt oſſa animalium calcinata; calcinatione vaporoſa à vapore humido & calido è terra elevato. Videbitis etiam in officinis materialium, quod talia oſſa dentur perfecta pro unicornu foſſili, quæ linguæ adhærent inſtar Corn. Cerv. uſti; adeò ut non ſint habenda pro vero unicornu foſſili in hoc affectu proficuo. *Altera* potius *ſpecies*, quæ eſt verum unicornu foſſile & ſpecies margæ, quæ interdum ſuperveniente ſpiritu ſalino coagulatur, ut in veram abeant duritiem lapideam, ita tamen, ut quaſi per cancellos ſit diviſa nunc marga nunc concrementum ejus lapideum. In hac pars mollis, linguæ admodum adhærens ſeu marga, adhibenda in fluxu hepatico. Item non inconſultum eſt ad ſudores & ſudorifera decurrere ad imitationem VARANDÆI, qui *l. c. pag.* 173 dicit: *Quidam putant in progreſſu morbi non inutile eſſe ſudores Decocto quodam, ut ſeminis Milii, radicis chinæ vel ſarſaparillæ, provocare, quia ſudores alvi fluxum imminuere ſolent, rapta aliorſum ſeroſa materia, & hepar calefaciunt, quod experiri non erit inutile.* Si enim æger ſudet, & leviter id ferat, magna erit ſalutis ſpes, minoriſque in hepate noxæ ſignum. Nam quicunque magna hepatis imbecillitate, ſcirrho aut obſtructione tenentur, vix unam ſudoris guttulam emittere poſſunt. Pro hoc ſcopo lignum lentiſcinum, ex quo fluit Maſtix, item lignum cotoneum, decoctum inſtar aliorum lignorum & propinatum ſingulariter commendatur in hoc morbo; Nam, ut rectè dicit VARANDÆUS *citato loco*, ubi contumacior fuerit hic morbus, quod etiam tunc temporis neceſſum ſit accedere ad Decocta lignorum, ut iſtorum beneficio provocatis ſudoribus minus fluxilis evadat materia ſanguinea, & ita minus poſſit tranſudare per inteſtina. Porrò gelatina Corn. Cerv. parata vel inſuccata cum aqua cinnamomi, à LINDANO in tali caſu tanquàm experta commendatur.

Denique paſſulæ ſingulariter in hoc morbo conveniunt; hæ enim multum faciunt ad laudabilem ſanguinis craſin, & æquabilem fermentationem conſervandam: In paſſulis quippè multa latitant, quæ aut ſanguinis dyſcraſiam, aut ejus vulgò ſic dictam temperiem corrigunt; ſunt enim reverà muſtum concentratum, quod blandè fermentando multum valet ad corrigendam vitiatam ſanguinis fermentationem. Facit huc *Obſervat.* 20. *l.* 22. FORESTI, ubi nil aliud ægrum vexavit, quàm talis diarrhœa cruenta, ex ſanguine acriore nata. Caſus eſt hic: Quidam ſanguinem purum rejiciens, adeòque excoriatione cum paucis ventris torminibus & tuſſi valida, cum expectoratione humoris crudi & urina ſuppreſſa, hac ſola Potione curatus, quæ lubricat, mitigat dolorem, & urinam provocat.

℞. *Fol. Malvæ,*
Violar. an M j.
Herb. hyſſop. M ß.
Radic. liquirit. raſæ ℥ j ß.
Fœnicul,
Petroſelin.
Vuar. paſſ. an. ℥ j.
Pruna Damaſc. No. xv.

Coque in *Cerviſia*, qua continuò utens æger ſanabatur.

Nec abludit cura PETRI IOHANNIS FABRI, qui notat fluxum hepaticum ex potu aquæ frigidæ & uſu lactucarum cum aceto multo, curatum, præmiſſa purgatione ex extracto Rhabarbari, ſyrupo coralliorum cum aqua cinnamomi ſæpiùs ſumpta.

Quod ſi ſuppreſſa quædam ſanguinis excretio malum induxerit, hac in ordinem revocata, & intereà Venæ ſectione revulſoria inſtituta, curetur.

Quod ſi tandem impedimentum ſanguinis circulo ex infarctu aut tumore viſceris injiciatur, hoc, quantum poſſibile, ſublato, & venæ ſectione revulſoria adminiſtrata, fluxus cruentus ſufflaminandus erit.

Sed pergo. Notum eſt, ut dixi, Modernorum ſententiam eſſe, quod fluxus hepaticus ſit reverà apertio venarum hæmorrhoidalium ſuperiorem; quare me converto ad

ARTICULUM IV.
DE
HÆMORRHOIDIBUS.

In quibus plura ſe offerunt agenda. Hæmorrhoides, quoad vim etymi, nihil aliud notant, quàm quemcunque ſanguinis fluxum: propriè tamen uſurpatur tantummodò de fluxu ſanguinis ex externis venis ani ſeu inteſtini recti; vocatur Germ. *vena aurea*, quia ſolùm ad uſum ægrorum vaſa hæc ſtillant ſanguinem, quę vaſa ſunt venæ & arteriæ, ſecundùm leges circulationis ſanguinis. Dantur quidem etiam Hæmorrhoides muliebres, ſive evacuatio ſanguinis ex vaſis externis vulvæ: de quibus tamen, cùm non ſint hujus loci, inter morbos mulierum agendum.

Hæmorrhoidalia hæc vaſa, ratione inſertionis in inteſtinum rectum, ſunt duplicia: nempè *hæmorrhoides ſuperiores* ſeu *internæ*, & *inferiores* hæmorrhoides ſeu *externæ*: Externæ extrinſecè podicem lambunt: utræque conſtituunt arteriam ac ejus ſociam venam.

Quoad originem, arteria hæmorrhoidalis ſuperior ſeu interna oritur ex arteria meſenterica inferiore; venæ verò ſuperiores ſive internæ oriuntur ex ramo meſenterico ſive vena ſplenica venæ portæ: unde dixerunt veteres, ſed falsò, per hunc ramum meſentericum evacuari ſplenem per hæmorrhoides; cui tamen aſſerto repugnat lex inviolabilis ſanguinis circulationis.

Quoad vaſa hæmorrhoidalia externa ſive inferiora, horum arteria quidem oritur ex trunco hypogaſtrico arteriæ iliacæ internæ, quæ arteria hypogaſtrica, præter venam hæmorrhoidalem, copioſos ramos ad uterum mittit: Venæ verò externæ oriuntur ex vena cava, nempè ex ductu ejuſdem hypogaſtrico, ex quo etiam vena pudenda, item vena, quæ ad muſculum clunium, item vena, quæ ad inteſtinum rectum derivatur, & hæ ſunt hæmorrhoides externæ. Jam verò cùm ex hoc ramo hypogaſtrico, arterioſo pariter ac venoſo, deriventur etiam in mulieribus vaſa ad collum uterinum, per quæ vaſa in iiſdem fit excretio menſtrua, adeò ut iſta vaſa hæmorrhoidalia ad anum, & vaſa menſtrualia uteri, oriantur ex uno

uno trunco, exinde facilè patet, qui fiat nonnunquam, ut ſæpiùs in mulieribus menſtruationis defectus compenſetur fluxu hæmorrhoidum; ſiquidem interdum in habitioribus poſt 48. annos ordinario menſtruo fluxui ſuccedunt hæmorrhoides; interdum menſium obſtructorum loco fluunt hæmorrhoides. Exemplum vid. in HORSTII. *Obſervat. lib. 4. Obſervat. 52. & Probl. Decad. 6. quæſt 8.* Conf. BARTHOLINUS *in Act. Med. Haffnienſ. Vol. 1. pag. 165.* Subindè etiam cum menſibus, ſed rarò ſimul fluunt hæmorrhoides; Conf. M. A. N. C. *Ann. 2. Obſerv. 24. pag 39.*

Antequam ulteriùs pergamus, melioris doctrinæ ergò ante omnia differentiæ hæmorrhoidum ſunt attendendæ; nempè hæmorrhoides in genere ſunt vel *furentes*, vel *fluentes*: Illæ ſunt dolentes, & alio nomine dicuntur *cæcæ*, ex eo, quoniam non ſunt apertæ, ſed oculis quaſi clauſis connivent; unde propter clauſuram furibundè dolent & tument. *Fluentes*, ſive alio nomine *apertæ* dictæ, ſunt, quæ apertè ſanguinem fundunt, & nunc confertim rivuli inſtar, nunc ſucceſſivè guttatim effundunt: Priùs ſi fiat, ſignum eſt affectæ arteriæ: ſi guttatim & pedetentim effluat, venæ ſunt affectæ, ſicque fit excretio, maximè ſi fæces alvi ejiciuntur, tunc enim ante excretionem conatus eſt preſſorius. Hæmorrhoides hæ fluentes ſunt vel ſpontaneæ, vel non ſpontaneæ: *Spontaneæ* ſunt beneficium naturæ ſe ipſam exonerantis, in morbis chronicis oriuntur, vel apparent, & ſubinde in apparenter ſanis cum euphoria ſolent emitti; ideò Germanis vocatur, *Vena aurea*. Hæmorrhoides non ſpontaneæ ſunt vel criticæ vel morbidæ: *Criticæ* ſunt, quæ morbum acutum in declinatione beneficio naturæ ſe ipſam exonerantis ſolvunt, adeòque ſalubres ſunt: *Morbidæ* verò ſunt, quæ maleficio ſanguinis aut propter quamcunque cauſam in perniciem ægri in morbi principio oriuntur, irritata natura ab impetu cauſæ morbificæ, adeòque ſunt nocivæ & præternaturales Hæmorrhoidum fluxus ſubindè eſt frequens viris, rarò quidem noſtris magis autem Italis; in his enim, viris nempè, hic fluxus hæmorrhoidalis quaſi vicarius eſt menſtruationis muliebris. Hinc enim proſtant exempla virorum, per ſtatas periodos hæmorrhoidum fluxum patientium, ita ut interdum ſingulis menſibus, interdum ſingulis ſeptimanis, nonnullis in viris redeant: ob id etiam alio nomine hæmorrhoides fluentes dividuntur in *erraticas* quæ in ſalubres, & *periodicas*, *Erraticæ* ſunt, quæ nullum certum recurſus tempus obſervant; *Periodicæ*, quando eædem, imprimis in viris, certa & ſingulari periodo, recurrunt: qualis periodationis hæmatodes exempla in viris videb. in M. A. N. C. *Ann. 4. Obſ. 44. & 69.*, item in AMATO LUSITANO *C. 5. Cur 3.* de viro, qui ſingulis menſibus per hæmorrhoides habuit evacuationem inſtar mulieris per uterum: imò, quod in quibuſdam viris ſuppreſſus menſtruus hæmorrhoidum fluxus periculoſam hæmoptyſin in iis induxerit. Mulieribus etiam interdum, utut rarò, accidunt hæmorrhoides, ſed tunc temporis utplurimum eæ conjunctæ ſunt cum vitio menſium, quod vel ſupprimantur, vel naturali regula emanſerint, quia tunc ſuperveniunt hæmorrhoides loco menſtrui. In his autem ſubjectis, ubi ſunt, nunc certus ordo obſervatur, nunc ſunt ſine ordine. Aliquot ſcio exempla, quòd in habitu corporis ſucculentiore & turgidiore partium poſt 49. annum, quando naturaliter fluere deſinunt Menſes, ſuperveniat fluxus hæmorrhoidum periodicus, ita ut, cùm in his certa periodo fiat evacuatio per uterum, hanc naturaliter ceſſantem inſequatur hæmorrhoidum fluxus; Imò interdum à junioribus ex menſium obſtructione præternaturali oriuntur hæmorrhoidales fluxus, fluentes periodicè, qualia exempla ſubminiſtrat HORSTIUS *l. 5. Obſervat. 45.* In gravidis pariter, quibus naturaliter connivent Menſes, interdum ſuperveniunt hæmorrhoides, menſium loco in gravidis fluentes: exemplum habet SCHENKIUS *l. 3. Obſervat. de Hæmorrhoidibus.* Id quod fluit per apertas hæmorrhoides, ordinariò eſt ſanguis, ſimilis cætero in corpore ſanguini, adeòque nunc floridus, nunc obſcurus, nigricans; interdum tamen loco ſanguinis etiam alii excrementitii ſucci, v. g. humor, vel albidus & aquoſus, nonnihil viſcidus, aut etiam aliæ variæ aquoſitates, ſub hæmorrhoidum forma per has venas emulgi ſolent; quæ ipſæ mucoſitates hæmorrhoidales ſunt ſimiles fluori albo in mulieribus, qualis hæmorrhoidum fluxus nothi, ut ſic dicam, exempla videb. in SENNERTO, *ubi de Hæmorrhoidibus p. 427.* item SCHNEIDERO *l. 3. de Catarrh. cap 7. pag. 270. & ſeq.* item M. A. N. C. *Anno 1. Obſervat. 75. pag. 180.* Interdum etiam aqua citrina, & loturæ carnium ſimilis, aut ſimilis aquoſitas, effluit in iſtis hæmorrhoidibus, quas veſicales appellant; Vid. FORESTUS *l. 23. Obſervat. 5.* ſic fluxum hæmorrhoidum ichorodes, ejuſque curam, videbitis in VELSCHII *Hecatoſt. 2. pag. 62.*

Effluunt autem interdum hæmorrhoides ſpontè citra arbitrium aut intentionem ægri: obſervavit tamen contrarium Panarollus Pentec. Obſervatio. 47. de quodam, qui, ſi voluit, ex intentione intensè potuerit promovere & ſiſtere hunc fluxum hæmorrhoidalem.

Hæ ſunt hæmorrhoides fluentes.

Quod attinet *Hæmorrhoides furentes*, ſeu *cæcas*; hæ ſunt nihil aliud, quàm incipiens inflammatio ani; ordinariò enim ferè inſequuntur ſe mutuò, ex impedito ſanguinis fluxu & refluxu per venas hæmorrhoidalas; ſanguis enim evacuandus, dum propter clauſuram oſculorum in iſtis vaſis, & fibrarum vellicatarum ſtricturam, non poteſt excerni, nec remeari, neceſſariò ſtagnat, ſtagnatione partium porulos arctat, & in iis ſubſiſtit, atque ſic tumorem ac inflammationem inducit, ſicut aliàs omnis inflammatio oritur ex impedito ſanguinis motu, de quo alibi; unde hæmorrhoides interdum ſuppurantur, & in abſceſſus ani periculoſos degenerant; hinc impedito in his ſanguinis motu, tumores & dolores graviſſimi ſuperveniunt. Talis ergò cæcarum hæmorrhoidum ſtatus eſt admodum doloroſus, adeò ut in tali caſu ægri dicant, eſſe ita dolentes, quaſi perforetur podex ferro candente: & quando volunt excrementa alvi excernere, propter ingentem dolorem ſæpiùs animi patiantur deliquia: imò dum internæ ita affectæ ſunt hæmorrhoides, ex præterlabente ſtercore interdum tales oriuntur dolores, ut etiam convulſiones ſuperveniant. Scio ego exemplum mulieris hoc in loco, quæ, quando volebat excernere alvi excrementa, in animi deliquium cum faciei tumore, rubore & incaleſcencia incidebat ex iiſdem hemorrhoidibus cecis; ſimul ac verò excreta fuerunt ſtercora, ceſſabant omnia talia ſymptomata; Conſ. BARTHOLINUS *C. 4. Hiſtor. Anat. 40. pag 320.* Externe taliter affecte preter dicta ſymptomata, tàm ſeſſionem quàm ambulationem admodum moleſtam reddunt.

He vene ergò hemorrhoidales cece ex ſanguine ſtagnante, & in hoc loco coacervato, ſepè inſignem contrahunt tumorem, imprimis in externis, qui tumor ſubindè ad inſignem magnitudinem foras prominet, adeò ut referat LINDANUS *in Coll. manuſcripto ſuper Hartmannum*, ſe obſervaſſe hemorrhoides cecas in tantum tumorem auctas, ut pugni inſtar extra anum foras prominerent. Sub iſto tumore ſubindè variam magnitudinem atque figuram vaſa hemorrhoidalia repreſentant, undè à figure varietate etiam varia nomina ſortiuntur, & prout vel verrucas, vel uvarum baccas, mora, ficus, &c. repreſentant, etiam hemorrhoides nunc *verrucales*, nunc *uveæ*, nunc *ficales*, aliàs *mariſcæ*, appellari ſolent. Tumor ergò hic variformis cum ſit, cauto opus Medico eſt, ne confundantur hemorrhoides dolentes cum verrucis, criſtis, aut condylomatibus ani; de quibus vid. RIVERIUS *in Prax. cap. de Hæmorrhoidibus.* Tales hemorrhoides cece & tumentes nunc ſpontè diſparent, nunc perſeverant, nunc aperiuntur, nunc fluunt: Imò ſi ſanguis ſtagnans non diſcutitur, aut diſſolvitur, ſpontaneà coagulatione indurantur & in perfectos ſcirrhos abeunt, qualia exempla non ſunt pauca; vel ſupputate degenerant in abſceſſus, ex quibus oriuntur ulcera mali moris, & non rarò fiſtule. Proſtat exemplum inteſtini recti ex tumore hemorrhoidum cecarum ſcirrhoſi, imprimis è SANCHEZ *in Obſervat, pag 377.* de muliere mortua ex hemorrhoidibus cecis diuturnis, que ipſa poſt mortem diſſecta oſtendit inteſtini recti terminum 6. digitorum longitudine ad anum uſque ſcirrhoſum & induratum; ſimile exemplum vid. in RIVERIO *l. 3. Obſervat de Dolore & Inflammatione hæmorrhoidum*, in tumorem durum degenerantium. Item hæ hemorrhoides cæcæ ex ſanguinis incluſi conſtitutione nunc mites ſunt & benignæ, nunc malignæ, cancroſæ, gangrænoſæ, &c. Effluunt autem hæmorrhoides imprimis citra voluntatem aut intentionem ægri, & ſpontè naturæ; nihilominus conſuetudo, ceu altera natura, eſt adeò potens, ut etiam hæmorrhoides voluntariò fluentes reddere queat: Exemplum habet PANAROLLUS *Pent. 2. Obſerv. 47.*

de

de ſene, qui cùm jam juvenis laboraſſet fluxu hæmorrhoidum ſalutari, in tantum ſibi reddit familiarem eundem, ut, cùm in ſenectute ſe aliquo modo malè haberet, pro voluntate intenſè potuerit promovere & ſiſtere hunc fluxum hæmorrhoidalem, prout ipſi liberet.

PARS AFFECTA.

Subjectum eſt podex ſeu inferius orificium inteſtini recti ratione vaſorum ſanguifluorum.

CAUSÆ.

Cauſæ affectuum hactenus recenſitorum hæmorrhoidalium, ut ſanguis vel fluat vel ſtagnet, ſunt vel internæ, quæ promovent, ita ut quaſi ſua ſponte ſuperveniat; vel externæ, dum variè afficiuntur iſta vaſa ab externis occaſionibus.

Quoad *cauſas internas*: quocunque modo accidunt hæmorrhoidalia pathemata, omnia ſunt præter naturam, cum hæmorrhoidales affectus naturaliter nemini contingant, adeòque ſemper eorum affectus præſupponat ſtatum præter naturalem & morbidum. Hinc ſicuti mulieribus vitio menſium ſupervenire ſolent; ita viris non niſi hypochondriacis, aut exinde ſcorbuticis vel ſpleneticis, uno nomine: Melancholicis affectibus ab acido vitioſo natis, accidunt. Hinc rectè notat FORESTUS l. 23. *Obſervat. 5. in Schol.* quod ijs, qui laborant hæmorrhoidibus, color faciei ad viridem nonnihil colorem declinet, teſte AVICENNA: id quod in multis aliquando advertentes, ſolo hoc ſigno inducti, eos hæmorrhoidibus laborare pronunciavimus. Nempè ſemper præſupponitur vaſorum illorum ſtimulus, vel irritatio, vel ſpina jiſdem infixa, h. e. fermentum ſalinum in ſanguine ejuſque ſero præternaturale, quod quacunque occaſione vel hæreditario ex vitio, vel ex præcedaneis cauſis morboſis contractum, nunc externæ occaſionis, nunc ſolennis cujuſdam ſanguinis evacuationis ſuppreſſæ cauſa, ad iſta loca delatum, vellicando loca iſta ſenſilia, imò & fibrarum nervearum ſtrictura, ſanguinis ſtagnationem ſeu coacervationem, hinc tumorem plus minus inflammatorium, tandem dolorem intenſiſſimum ac fluxum infert. Uno nomine: quæ ſunt cauſæ, quare ſubindè crebriores & chronicæ hæmorrhagiæ narium, ſive habituales aliæ ſanguinis evacuationes quoſdam affligunt, eæ etiam ſunt cauſæ hæmorrhoidalium pathematum, cùm non, niſi excretionis loco, differant. Conf. de tali fermento vitioſo, quod acri ſuo ſtimulo hæmorrhoidales affectu, concitet, elegans concilium CNOFFELII *in* M. A. N. C. *Ann. 5. & 6. Append. pag. 1.*

Quoad *cauſas externas*: ſunt eæ variæ, motus nempè aut agitatio ſub equitatione vel vectione paulò laborioſior, curſus diuturnus, ſaltatio, purgantia, & ſimilia, quæ tàm in non diſpoſitis, quàm imprimis in diſpoſitis, pathemata hæmorroidalia inferunt. Fœminæ etiam in ultimis gravidationis menſibus, aut etiam, ubi difficili laborant partu, cæcas incurrunt hæmorrhoides; in utroque enim caſu motus ſanguinis circa uterum & anum non nihil impeditur; partim vaſa propter uterum anguſtata in cauſa ſunt, quod tumeant vaſa hæmorrhoidalia, cùm podex imprimis non parum patiatur, & ita occaſio ſubminiſtretur, ut ſtagnet in venis hæmorrhoidalibus, qua ſtagnatione tumefacta vaſa, & inflammata pars, dant hæmorrhoides cæcas dolentes: utut non obſervarim ex tali caſu natas hæmorrhoides, niſi in iſtis, qui ad hypochondriaca ſeu Melancholica pathemata ſunt proclives. Ac ſanè, quò crebriùs pariunt mulieres, eò magis hos affectus exaſperant. Purgationes quoque vehementiores non rarò inducunt hæmorrhoidalia pathemata, partim ac præcipuè, quando particulæ medicamenti purgantis reſinoſæ acres inteſtino recto viſciditate ſua pertinaciùs adhærent, illudque ſtimulant, qua occaſione de facili dolor & inflammatio oriri ſolet; partim quando purgatione acres & ſalini evacuati humores circa inteſtinum rectum non rarò dolores excitant, & ibidem vellicando occaſionem ſubminiſtrant apertionis venarum hæmorrhoidalium. In ſpecie hic accuſari ſolet aloe, quaſi venarum ora aperiat, & hæmorrhoides cieat. Effatum hoc eſt Arabum, à LEONHARDO tamen FUCHSIO, & JOHANNE JACOBO MANARDO, minus Arabibus faventibus, hoc rejicitur: ſed reverà commune hoc eſt quibuſvis purgantibus magis reſinoſis, ut in diſpoſitis hæmorrhoides concitent: Sic MANARDUS *in Epiſt. Medicin. l. 12. Epiſt. 3. pag. 226.* ex potu rhabarbari id obſervavit in viro; quod etiam de ſennatis & ſcammoniatis à ſe obſervatum refert SCULTETUS *in Armam. Chirurg. Obſerv. 76.* Nimia etiam ſanguinis inteſtina commotio, v. g. nimia iracundia, uti quibuſdam hæmorrhagias narium, ita prædiſpoſitis ex cauſa interna, vel ex vaſorum & inteſtini recti relaxato tono, hæmorrhoidales affectus infert.

Ex quibus patet, quod cauſa hæmorrhoidalium affectuum omnium ſit tantùm ſanguis evacuandus; idque vel propter quantitatem ſponte natura evacuandus vel propter qualitatem, nempè ſanguinis agitatione, iracundia, vel ſimili motu factus turgeſcens emittendus: maximis enim iracundiis ſupervenire ſolent hæmorrhagiæ narium: ſicuti interdum externè cauſa irritans ad hos ipſos affectus diſponere poteſt, v. g. ſuppoſitoria acria, frictiones fortes, violentior digitorum in anum intruſio: Vid. HORSTIUS *l. 5. Obſerv. 16.*

DIAGNOSIS.

Quoad ſigna: Lumborum dolor ſine manifeſta cauſa ex febre, hæmorrhoidum inſtantium eſt ſignum: Vid. GABELCHOVERUS *Cent. 2. Curat. 65. Annot. pag. 98.* Diſtinguendus ante omnia fluxus hæmorrhoidalis verus à *Diarrhœa cruenta ſcorbuticorum*, quæ aliàs vocatur *Dyſenteria ſcorbutica mendoſa*: de quo videndus in ſpecie HORSTIUS *l. 7. Obſerv. 38. pag. 393. & 394.* ubi fit mentio fallacis hæmorrhoidum fluxus, ſcorbuticis familiaris: qui ipſe in hoc differt à vero fluxu hæmorrhoidum, quod hæmorrhoides veræ attritu excrementorum imprimis aperiantur, & etiam cum excrementis unà ſanguis evacuetur; ob id etiam rarò ſolet excerni ſanguis, antequàm excrementa prodant: ſin verò fiat, ut promiſcuè excernatur ſanguis tàm ante quàm poſt excrementa, vel etiam longè poſt excretionem ſine dolore, torminibus, &c. copioſus ſanguis effundatur, tunc ſuſpicionem potiùs eſſe, numne ſit ſcorbutica evacuatio, quàm fluxus hæmorrhoidalis? Aliàs color faciei ad viriditatem inclinans pathognomonicum ſignum eſt hæmorrhoidibus laborantium, teſte FORESTO.

Deindè *ſigna hæmorrhoidum tumentium diſtinguenda à condylomatibus, criſtis, verrucis*, & aliis ani affectibus: Vid. imprimis in RIVERII *Pr. pag. 417. de hæmorrhoidibus cæcis l. 10. cap. 11.* Nempè à Rhagadibus diſtinguuntur: quod hæ ſunt fiſſuræ ulceroſæ, à condylomatibus, quatenus hæc rugarum podicis intumeſcentiæ oblongæ ejuſdem cum reliqua illius ſubſtantia ſint, & extra venarum quoque loca compareant; cùm hæmorrhoidum eminentiæ magis rotundæ, nigræ, & in venarum tantùm extremitatibus exiſtant: à thymis ſive verrucis, quòd hæ ſint tubercula exilia & carnoſa, qualia etiam in genitalibus utriuſque ſexus ab impuro coitu exoriri ſolent, flores thymi figura æmulantia, coloris candidi aut ſubrubri, ac doloris expertia: à ficis, quatenus, quamvis hi tumores pariter lividi & doloroſi ſint, carnoſi tamen magis obſervantur, cùm hæmorrhoides nihil, niſi venæ ſanguine turgidæ ſint.

PROGNOSIS.

Quoad Prognoſin: certum eſt, hæmorrhoides tam fluentes quàm furentes eſſe præternaturales.

Obſervanda autem diſtinctio hæmorrhoidum ſuprà allegata: nempè criticè aut ſpontaneè, non nimiæ, ſed parcè, debitè & periodicè fluentes, ſunt ſaluberrimæ: nam teſte experientia & authoritate veterum, præſervant & curant morbos, vulgò melancholicos dictos, alioſque graviores chronicos, uti ſunt affectus hypochondriacus, mania, melancholia hypochondriaca, ſcorbutus, ſcirrhi ac tumores viſcerum, & ſimilia mala; & quando fiunt loco menſtruationis muliebris, ſunt ſimiliter ſalutares. Sic exempla virorum longævorum ex hæmorrhoidum periodico fluxu videb. in M. A. N. C. *Anno 2. Obſervat. 192. p. 294. Ann. 4. & 5. Obſerv. 44. pag. 39. & Obſerv. 69. pag. 57.*

E contrà clauſæ vel intempeſtivè ſuppreſſæ dictos morbos exaſperare ſolent: ſicuti in ſcorbutico ſuppreſſæ hæmorrhoides mortis cauſa obſervatæ; vid. M. A. N. C. *Ann. 3. Obſervat. 331. pag. 543.* HIPPOCRATES

l.4. epid.t.31. & *l.6. Aphor.12.*, HORSTIUS *l.2. Obſer. 26.* & HIGMORUS *Anat. p.256.*

Hinc ſuppreſſæ hemorrhoides, quæ ſemel ac iterum fluxerunt, nunc fovent, nunc exacerbant chronicos morbos, præſertim arthritidem, quæ ab iiſdem fluentibus non parum levatur.

Verùm ubi fluxus hic fuerit nimius & copioſus admodum, eadem imminent pericula, atque quæ hæmorrhagiam nimiam quamvis ſolent inſequi; nempè univerſum corpus debilitat, ad hydropem, tabem, ſimileſque affectus diſponit, in ſpecie viros ad exercitium Venereum omninò impotentes reddit, cum magno fæminarum tædio: conf. hìc in *Prognoſi* ſimul HIPPOCRATES *Sect. 6. Aphoriſ. 11. 12. & 21.*

Imprimis notandum eſt, quod diuturnas curanti hæmorrhoides incumbat, ut una harum ſervetur aperta, quia aliàs varii morbi imminerent corpori: conf. DEODATUS *in Valetud. p.93*, item HORSTIUS *in Probl. Decad. 6 Quæſt. 8.*, quod illuſtrat *Obſ.* AMATI LUSITANI *Cent. 5. Curat. 3.* ubi ex menſtruo hæmorrhoidum fluxu ſuppreſſo copioſus ſanguis per os effuſus fuit, & aliud menſtruum ſanguinis ſputum exindè contraxit. Atque hoc imprimis evenit, quando ſimpliciter ſtringuntur vaſorum ora, ſine fermenti interni, ſanguinem agitantis & dicta pathemata inferentis, correctione.

Hæmorrhoides cæcæ malè curatæ, ſeu ubi jam adeſt inflammatio, non rarò dant ulcera, quæ facillimè degenerant in abſceſſus, ulcera, & interdum fiſtulas incurabiles, in Anglia malum moleſtiſſimum, interdum lethale.

CURA

In *Cura* primariò, uti in omni excretione, attendendus eſt naturæ motus, & conſtitutio ſubjecti plus minus, vel ſana, vel morbida, hoc eſt, chronicis affectibus plus minus obnoxia: natura enim ſola in quibuſdam ſubjectis ſtatuquè minus naturali hunc motum & evacuationem in ſalutem horum inſtituit, ut nempè majora mala avertat. Hinc

1. Hæmorrhoides fluentes ſeu fluere conſuetæ, ut ſuo tempore fluant, conſervandæ; quia mitigant majores morbos chronicos.
2. Hæmorrhoides conſueto fluore ſuppreſſæ, ſive in cæcas degenerantes, aperiendæ.
3. Hæmorrhoides nimiùm fluentes moderatè ſiſtendæ.
4. Nunquam fluere conſuetæ, rarò, aut in chronicis ſaltem affectibus, in quibus apparet motus naturæ ad hæc vaſa, & in ſubjectis tantùm tali evacuatione opus habentibus, aut eam facilè ferentibus, præſertim ubi, ſuppreſſa ſolenni ſanguinis evacuatione natura quaſi ſponte eò inclinat, aperiendæ.
5. Hæmorrhoides cæcæ ſi non fluxerint, vel non ex uſu ſit, ut fluant, aut reſolvendæ aut diſcutiendæ, aut, ſi aliàs fluxerint, aperiendæ.

Semper verò earum dolor inflammatorius ſiſtendus.

Ergò tria ſaltem remediorum genera pro curandis hæmorrhoidalibus affectibus locum habent.

1. Quæ eas aperiunt.
2. Quæ eas claudunt.
3. Quæ appropriata & anodyna dolentes diſcutiunt:

Pro iſtis ſcopis ritè obtinendis notandum in generé, quod pro curandis hæmorrhoidibus nimis apertis omnia conveniant illa remedia, quæ in diarrhæis, dyſenteriis, vel ipſa cholera, aut etiam aliis quibuſvis hæmorrhagiis, ſpecifica conveniunt virtute. Cæcis verò omnia illa exactè conveniunt, quæ vulgò in morbis ſpleneticis, & reſerandis viſcerum obſtructionibus laudari ſolent.

Moneo autem, hæmorrhoidalia pathemata, ſive fluant, ſive non fluant, exiſtere non in exactè ſanis, ſed qui inclinant ad affectus hypochondriacos, ita ut hæmorrhoides ſint conſequens talium affectuum hypochondriacorum; hinc rectè dicunt Practici: *Hæmorrhoides in ſua radice magnam habere cognationem cum affectu hypochondriaco*: Conf. *Miſcellanea curioſa medica, anno 3. Obſerv. 22 p 40.* i.e. hæmorrhoides corpore ſano conſtituto non apparentes, ſunt ſignum deficientis plus minus ſanitatis, & hypochondriacorum affectuum quaſi conſectarii: adeòque remediis huic appropriatis, in ſpecie martialibus, & hinc vegetabilibus amaricantibus aromaticis, eorum radicalis cura tractanda eſt, eo ferè modo, ac in genere morbi chronici & vulgò dicti ſplenetici tractari ſolent. Martialia enim fluentes ſiſtunt, & cæcas vel faciunt ut diſpareant vel aperiunt; quod obſervatum eſt in liquore Martis ſolari. Cum his uſurpentur ſimul appropriata, ut ſcrophularia, millefolium flore albo, craſſula, pilulæ de bdellio. Conf. *Wedelius Op. p.124.* & M. A. N. C. *Ann. 3. Obſ. 22.*

Quoad media cæcis aperiendis convenientia, conſultum eſt, ut, antequam applicentur aperientia, præmittantur emollientia hæmorrhoides cæcas, balnea nempè aut ſemicupia emollientia, item fomenta, imprimis parata ex lacte tepido, vel ſolo, vel cum emollientibus bullito; præſtantiſſima enim ſunt ad compeſcendum dolorem hæmorrhoidum cæcarum, obſervante id ZACUTO LUSITANO *in ſua Praxi*, quæ ſic interdum ſponte ſolent reſerari: emollitæ verò aperiuntur vel applicando hirudines, vel fricando foliis ficus recentibus modicè tritis, quæ forti impreſſione lac acre ac ferè cauſticum plorant, cujus acrimonia vaſa tumentia ſucceſſivè aperiuntur vel ſi hoc non ſufficiat, illinuntur commodè cum ſucco cyclaminis, eoque vel ſolo, vel cum ſucco betæ miſto, imprimis ubi iam adſit inflammatio, vel dolor nimis urgeat: Vid. HEINRICUS *ab* HEER *in Obſ. oppido rara 6.* Vel recipiantur alia acria, ut ſuccus ceparum recens, vel ſolus, vel cum aloe ſub forma linimenti miſtus: item ſuccus ari, bryoniæ, centaurii minoris, &c. externè illitus, eaſdem aperit, ſuppoſitoria etiam ex radice cyclaminis facta, hæmorroides inſigniter ſtimulant, ut aperiantur, vel ex hiera picra cum pulvere colocynthidos & melle parata: pulvis colocynthidos, aut ſolus, aut etiam adjecto felle bubulo, aut felle porcino, cum melle vel oleo amygdalarum amararum permiſtus in conſiſtentia linimenti, potenter etiam ſtimulat hæmorrhoides cæcas: Cancri itidem fluviatiles in oleo cocti ad mellis conſiſtentiam etiam aperiunt hæmorrhoides, & imprimis in metu inflammationum conveniunt, undè lienis dolori ac nimio inflammationis incremento reſiſtit: Omnia iſta remedia externa urgente plus minùs inflammatione, ardore ani, &c. tamdiu priùs ducantur in mortario plumbeo, donec lividum colorem ex plumbi ramentis contrahant, ſic & tutiùs applicari poſſunt; plumbum enim convenit ad arcendam inflammationem.

Tandem linimentum ex medulla colocynthidis, cum oleo amygdalarum amararum probè miſta, illitum etiam eaſdem reſerat: item cataplaſma ſactum ex ſtercore columbino, cum ſemine ſtaphiſagriæ & lupinorum, ſimiliter applicari poteſt. Succus & magma ſeu pulpa galiopſidis, ſeu urticæ mortuæ, furentes hæmorrhoides aperit. Valdè quoquè commendatur ad obſtructas hæmorrhoides quod ſequitur:

℞. Urinæ vetuſtæ & ſanæ bonam partem:

Quæ bulliant ad minimum per horam unam; deſpumetur & purificetur, addendo in fine,

Urticas parvas ſive Galiopſides inciſas:

Subigantur & firmiter exprimantur.

Quod ſi calor adſit hæmorrhoidum, ſimul addenda eſt aqua *Roſarum*: ſin verò adſit ſimul pruritus hæmorrhoidum, addendum nonnihil de *ſucco limonum*, vel *aceto deſtillato*, vel *aceto roſaceo*.

His ita permiſtis æger collocetur in ſella, & foveatur linteo multiplici, fotu iſto calidiſſimè imprægnato; quæ lintea tàm diu novo fotu calido imprægnata admoveantur ſubindè, donec hæmorrhoides aperiantur.

Denique inter aperientia hæmorrhoidum ora, & quæ fluxum earum promovent, nil melius eſt applicatione hirudinum venis ani, pro promovendo fluxu hæmorrhoidum. Modus applicationis eſt: Illinatur locus cum aqua dulci ſaccharata, vel lacte tepido, vel ſanguine animalium recenti, ut faciliùs hirudines allectentur: ſi ſufficienter ſuxerint, adſpergantur ſale communi, cujus acrimoniam ſentientes decidunt: vel illinatur locus aqua abſinthii: ſi interdum introrepant in anum, tunc ne internè ſuctu malum inferant, injiciatur clyſma ex aqua ſalita, tunc à tali clyſmate hirudines decidunt, & unà cum clyſmate ejiciuntur. Conf. SENNERTUS *l.3. Prax. ubi de hæmorrhoidibus Quæſt. 3.* Quod ſi verò profundiùs deliteſcant vaſa hæmorrhoidalia, ac præſertim ſuperiora, ita ut commoda hirudinum applicatio fieri nequeat, imitetur ZACUTUS LUSITANUS *l.2. Pr. Admir. Obſervat. 74*, qui docet, quomodo per cucurbitulam applicatam commodè manifeſtanda ſint? quæ aliàs ſuprà genua in parte externa applicatæ in hæmorrhoidibus ſuppreſſis conveniunt.

Quoad interna remedia, promovent hæmorrhoidum fluxum remedia aloëtica quæcunque, quatenus nempè parte ſui reſinoſà circa partes ani adhæreſcendo eaſdem ſtimulant,

lant, ut hinc facilè ſanguis effluat, hinc pilulæ aloephanginæ, & ratione aloes Elixyr proprietatis, & ſimilia, quæ ingreditur imprimis aloe, item myrrha, quoſcunque ſanguinis fluxus promovens; item quæcunque purgantia acriora & magis reſinoſa commodè uſurpari aſſolent. *Fluentes Hæmorrhoides* ſive *apertas* quod attinet, *ſi non rite fluant*, modò dicta eaſdem promovent, in ſpecie fotus ex emollientibus ſin verò nimis fluant, in tali caſu ſupprimantur. Supprimuntur tàm *remediis internis*, quàm *externis*: *internè* conveniunt Rhabarbarum toſtum ac myrobalani: præ cæteris tamen Tamarindi, quos commendat RIVERIUS ad hæmorrhoides fluentes; cimæ quercus, exque his parata conſerva & ſyrupus. Decoctum ligni lentiſcini præſervat à nimio fluxu hæmorrhoidum: ſyrupus de roſis ſiccis, utut vulgaris, eſt tamen efficax; BORELLUS namque *l.4. Obſervat.58.* refert, quod hæmorrhoidum fluxus nimius ad ℔ x. fuerit ſedatus per ſyrupum hunc aliquoties adhibitum: Syrupus & ſuccus portulacæ, myrtinus & cydoniorum ſunt convenientes: ſuccus urticæ majoris ad ℥ ij. vel tres hauſtus, eſt experimentum RIVERII *C.4. Obſerv.81.*: Item aliis irritis ſuccus ſtercoris aſinini hauſtus, aut ex hoc paratus ſyrupus, eſt optimum adſtringens, quæ, uti quamcunque hæmorrhagiam mirabiliter ſiſtunt, ita in ſpecie fluxum hæmorrhoidalem. Decoctum ſanguiſorbæ in potu ordinario aliquamdiu continuatum egregium etiam experimentum eſt BARTHOLINI *in Act. Med. Haffnienſ. Volum. 1. p. 165.* Dens equi marini ſive hippopotami præparatus & aſſumptus fuit D. MICHAELIS *ſecretum contra hæmorrhoides nimis fluentes*; ex quo dente etiam curabat fieri annulos pollici pedum applicandos, quibus hæmorrhoides felici cum ſucceſſu compeſcère ſolebat. Oſſa microcoſmi præparata, item trochiſci de carabe, quæ à ʒ ß ad ʒ j. uſurpari poſſunt, conveniunt; item de terra ſigillata; & in genere omnia ea remedia, quæ *infrà ad hæmorrhagias* nimias laudantur; item quæ *ſuprà de vomitu ſanguineo* fuerunt commendata, ac ferè vi acidi abſorptiva ſimul inſtructa ſunt, hic optimè conveniunt, ſpeciatim Martialia omnia, quæ uti acidum hypocondriacum abſorbent, ita hoc ipſo in vitrioli quaſi naturam degenerant, & alvum ſuaviter apertam ſervant, dum ſimul ſanguinem coagulando, excretiones ejus quaſcunque, & ſpeciatim per hæmorrhoidalia vaſa, ſiſtunt, ut tincturæ Martiales, tinctura ſulphuris vitrioli, tincturæ vitrioli Martis *Zwelfferi*, potiùs tinctura antiphthiſica, aut liquor Martis ſolaris, aut crocus Martis præcipitatus, lapis hæmatites & ſimilia.

♃ *Aqu. plantagin.*
Portulac. an. ℥ j ß.
Tincturæ ſulphur. vitrioli ʒ j ß.
Laud. opiati gr. iij. vel iv.
Syr. corallior. ʒ vj.
M. f. *Potio*. S.
Potio adſtringens.

Speciatim etiam pilulæ de bdellio *in Pharm. Auguſt.* doſi ʒ j. ſubindè uſurpatæ mirabiliter nimium hæmorrhoidum fluxum ſiſtunt: id quod imprimis videri poteſt apud SOLENANDRUM *in Praxi S. 4. Conſ. 20.*, quod conſilium multa in ſe continet, quę ad hęmorrhoidum Praxin pertinent; item FORESTUS *l.23. Obſ.25.* unde quidam non ſine ſucceſſu adhibent ſuffitum de bdellio, qui ſuffitus ſimiliter egregiè confert.

De opiatis, quo pertinet theriaca, etiam internè contra hęmorrhoides fluentes uſitatis, taceo, cùm per ſe nota ſint.

Externè, quæ hæmorrhoidum nimium fluxum ſiſtunt ſunt ſuffitus nidoroſi & olidi, qualis ſuffitus picis, carbonibus ardentibus injectus, exceptus in ſella perforata; vel ſufficit ſuffitus ex thure & Maſtiche ano exceptus: vid. RIVERIUS. Spongia iſta terreſtris, crepitus lupi dictus, quem vocant Germ. *Buben oder Poſiſt*, meritò commendatur à SOLENANDRO, qui ſiccatus & vaſis hæmorrhoidalibus nimis apertis admotus non tantummodò ſanguinem fluentem ſiſtit, ſed etiam partes jam exulceratas optimè ſanat. *Crede experto*, dicit SCHOLZIUS *Conſ. 202.* Probati ſunt *ſacculi Rulandi*, quos ipſe expertus eſt: fiunt ex *glandibus contuſis & foliis quercus*, formentur duo ſacculi interpaſſati, injiciantur in acetum fervidum, quorum unus poſt alterum calidè podici applicetur continuato uſu. Item pulvis ex ſubere uſto & mumia applicatus fluxum hæmorrhoidalem nimium etiam ſiſtit: pulvis bufonis combuſti, vel pulvis ranæ terreſtris applicatus hæmorrhoidibus, eaſdem ſtringit: item fuligo furni ſplendens, conquaſſata cum albumine ovi & miſta, ac poſtmodum cum telis aranearum in forma linimenti hæmorrhoidibus nimium fluentibus applicata, fluxum hunc ſimiliter cohibet: Eſt *experimentum* HELIDÆI PADUANI. De pulvere ſympathetico res nota eſt: Polygonum ſub axillis poſitum laudatur à WEDELIO *in* M.A.N.C. *Ann 3. Obſ.22.* Sunt qui recipiunt ſanguinem recenter excretum, quem in lamina ferrea benè calefacta exſiccant & pulveriſatum inſpergunt hæmorrhoidibus fluentibus & ſic ſubitò ſiſtunt, quod obſervavit RHUMELIUS. Pinguedò etiam anguillæ, quæ, dum aſſatur exſtillat, non ſaltem egregium eſt contra dolores hæmorrhoidum remedium, ſed & nimium fluorem optimè ſiſtit. HARTMANNUS commendat cingulum ex helleboro nigro. Verùm eo magis commendarem Elleborum album, cujus folia ſunt inſtar plantaginis nervea: ex his linteo inſutis factum cingulum lumbis applicatum, eſt ſingulare *experimentum* LINDANI *contra fluxum hæmorroidum & menſium*, cujus felicem ſucceſſum aliquoties obſervatum in *Collegio ſuo* confirmat; imprimis ſi adhuc pulvis ſubtiliſſimus de corticibus quercus adſpergatur, qui inſtar pollinis adhæret, & aliàs in dyſenteria eſt magnum remedium. Tandem terra vitrioli dulcis ritè edulcorata, vel ſola cum bombace applicata, vel cum albumine ovi ſubacta aut cum ſucco plantaginis in linimenti conſiſtentiam redactam, & ita applicata, egregiè confert: Item

♃ *Unguent. de tutia,*
Ol. hyperic. q. ſ.
Miſc. pro *Linimento*: S.
Unguentum lenitivum.

Vel Unguentum de lithargyrio vel tutia, cum cinere oſtrearum ſubactum, compeſcit nimium hæmorrhoidum fluxum; item ſuffumigium raſuræ vngulę equinę.

Venę ſectio in brachio, quàm quidam uſurpant, non adeò neceſſaria videtur, niſi forſan occaſione ſolennis ſuppreſſę ſanguinis evacuationis hęmorrhoidum nimius metuatur fluxus. Quod ſi verò hęmorrhoides cæcę non aperiendę, nihilominus tamen admodum dolentes & tormentantes diſcutiendę ſint, pro ſiſtendo dolore, anodyna, ut lac, opiata, Decoctum foliorum hyoſcyami in lacte chalybeato, ac ſimilia ſub fotus forma, vel cum ſpongia, vel cum linteolis multiplicatis, calidè applicata egregiè conferunt. Imprimis tamen quędam ſpecifica crebriori experientia hic conveniunt: Probata hic conveniunt Momordica planta inſigniter vulneraria, & imprimis ulceribus mammarum dicata, cujus *fructus* ſive *poma ſpinoſa* & rubicunda in *oleo communi*, vel *lini*, vel, quod melius eſt, in *oleo amygdalarum dulcium* infuſa, dant nobile oleum non ſaltem *vulnerarium*, & ad quęvis ambuſta, ſed in ſpecie ad hęmorrhoides cęcas optimum: In muliere quadam, quę ex menſibus imminutis dolore hęmorrhoidum afficiebatur, feliciter hujus tentavi experimentum. Poſt momordicam eminet hic etiam prę cęteris verbaſcum & ex floribus ejus infuſum paratum oleum. Verbaſcum certè adpropriatiſſima eſt planta ad cęcas & fluentes hęmorrhoides compeſcendas. Applicatur variis modis; præprimis in lacte vel in aqua ferrariorum, vel vino adſtringentes cocta folia vel flores verbaſci inſtar ſuffitus, vel fomenti ſpirituoſi in ſella perforata, optimè curant hęmorrhoides. Experimentum hoc eſt Mynſichtii ad condylomata & hæmorrhoides cæcas. Aut flores verbaſci & ſambuci ſimul ſacculo incluſi pro fomento in aqua ſimplici vel lacte bulliant, & ita applicentur: aut in graviori dolore, ubi verbaſci fotus ſolus non ſufficit, imitetur FORESTUS *l.23. Obſerv.6. in ſcholiis*, qui aliis remediis irritis dolorem hæmorrhoidum intenſum, & qui nullis aliis ſedari poterat remediis, feliciter curavit fotu foliorum & florum verbaſci ſive thapſi barbati in aqua cum ſemine hyoſcyami cocti, quo ipſo omnis dolor evanuit. Quidam recipiunt lanam verbaſci, hanc cum terebinthina miſcent in formam pilularum, quibus ſuffitu utuntur ad hæmorrhoides compeſcendas, id quod experientia comprobavit. De floribus ſambuci dixi jam. Quidam etiam pro eodem ſcopo faciunt cataplaſmata ex foliis & floribus dictorum ſimplicium in lacte decoctis, & applicant cum fructu: eſt ſanè egregium. Quod ſi inflammatio præſens, aut hæc multum progreſſa ſit, convenienter adduntur folia portulacæ, quæ addita, in iſta ſcilicet, valdoperè commendantur.

Poſt verbaſcum & ſambucum nota ſunt folia mandragoræ, utut rarò: nam mandragora ex ſolanorum genere non parum conjunctam habet narcoſin: item folia ſolani furioſi,

furioſi, portulacæ, hyoſcyami, flores chamomillæ, & ſimilia. Poſt verbaſcum eminet linaria, de qua res notiſſima eſt, quod ſit unum ex primariis ſpecificis contra furorem hæmorrhoidum, quocunque modo uſurpetur; cujus oleum aut etiam ex linaria, vel ſola vel cum floribus chamomillæ, parati fotus, in lacte cocti & applicati, item linimenta, unguenta, &c cum ſevo hircino, ſunt ſingulariſſima ſpecifica HARTMANNI *p.160. §.3. in Pr. Chym.* HORSTII *l.4 Obſ. 50.* & HOEFERI *in Herc. Med, p. 95.* Nam certum eſt, quod ex linaria quæcunque parata ſint expertiſſima in cæcis hæmorrhoidibus.

♃. *Herb. linar.* M ij.
Flor. verbaſci M. j.
Sambuci M. ß.
Sem. fœnugr.
Lini an. ℥ j.
Inciſ. & contuſ. D. S.
Species ad fotum.

Linimentum ſequens in dolore & tumore venarum hæmorrhoidalium plerumque cæcarum inter topica varia palmam ſibi præripit, quod paratur ex herbis & floribus linariæ coquendo cum adipe porcino; cui expreſſo parumper refrigerato vitellum ovi permiſcetur, & cum lana aut goſſipio parti dolenti applicatur. Hoc linimentum confeſtim ad miraculum ſiſtit dolores, referente Johanne Wolffio Medico Haſſiaco celeberrimo, qui hoc Secretum Principi ſuo Haſſiæ Landgravio revelare noluit, donec ipſi annuatim bovē bene ſaginatum promitteret: Vid. SCHONFELDERS *Hiſt. p.m.50.* VOLTERUS *in Schola obſtetricum p.132.* laudat ſeqq.

♃. *Herb. Linar. cum flor. lut.* M ij.
Hyoſc. M ß.
Ol. roſar.
Verbaſc. an. ℥ iij.
Butyr. rec. ℥ v.
Coqu. & exprim. per pannum, fluant denuò adiiciendo
Fol. linar. M. j.
Exprime & adde
Vitell. ovor. no. ij.
Miſc.

♃. *HB. Linar.* M. ij.
Flor. verbaſci M. j.
Samb. M. ß.
Sem. fœnugr.
Lini an. ℥ j.
Inciſa & contuſa D. S.
Species ad fotum.
Coquantur in aqua vel lacte.

Decoctum fundatur ſuper lateres calefactos, in ſella perforata excipiatur ſuffitus; pòſt huic Decocto immittuntur linteamina, & ſub forma fotus humidi applicantur.

Fotus urticatæ urinæ hæmorrhoides tumentes curat: Vid. VELSCHIUS *Miſtomim. Cent. 1. Obſer. 33. connexa anno 4. & 5.* M. A. N. C. Modum parandi linimenti habet, uti dictum, HARTMANNUS, & in *Zuvelfferi Pharm. Reg.* etiam ejus eſt inſcriptio v. g.

♃. *Unguent. de linar.* ʒ vj. vel ℥ j.
Ol. expreſſ. ſem. hyoſc. ʒ j. vel ʒ ij.
Saccari ſaturni (in ardore & inflammationis metu) ʒ i ß. vel ʒ ij.
M. pro *linimento.*
Cautelam audietis in fine.

Liquor quoque ſimpliciter ex floribus linariæ putrefactis egregiè anodynus in hoc caſu colligi poteſt, atque ex floribus ſambuci & verbaſci.

De oleo momordicæ ſupra locutus ſum. Quidam etiam commendant oleum, in quo baccæ herbæ paridis cum modico vino coctæ ſunt, quod dat linimentum reverà elegans, uti hoc in hæmorrhoidibus cæcis ac furentibus in puerperà obſervavit GESNERUS, ac commodè cancroſis hæmorrhoidibus quælibet ex baccis his remedia applicari poſſunt. Pertinet huc oleum ſeptem florum *Mynſichtii*, item oleum ſeminis papaveris & hyoſcyami, in ſpecie oleum aſellorum, aut etiam ſcarabæorum ſtercorariorum, Germ. *der Miſt-kafer*, quæ ſunt ſingulariſſimum ſpecificum in dolore cæcarum hæmorrhoidum: ex quibus, cum oleo carvi vel lini infuſis, pluribus permiſtis, fiunt olea expertiſſima contra hemorrhoides dolentes & tumentes. Oleum & cineres ſcarabæorum ſæpiùs expertus eſt in cæcis hæmorrhoidibus BIERLINGIUS *in Adverſar. Curioſ. Centur. 1. pag. 49.* URSULÆ CARTESIÆ, *Principiſſæ Italiæ Patavinæ* in ſecretis fuit *oleum aſellorum*. Nempè *aſelli* contuſi coquantur in *oleo violaceo*, aut *lini*, aut quod optimùm cum *oleo nucum expreſſo*. In tali quodam oleo coquuntur etiam ſine coctione in cucurbita probè clauſa, aliquamdiù digeruntur, hinc oleum ex iis exprimitur nobiliſſimi & ſingulariſſimi uſus ad hæmorrhoides. Eodem modò cum ſcarabæis ſtercorariis oleum & linimentum anodynum ad hæmorrhoides expertiſſimum parari poteſt, quod valdè commendat SOLENANDER *S.4. Conſ. 20.* Quidam parant unguentum ex modo dictis oleis, quod externis hæmorrhoidibus commodè poteſt illiniri; in hæmorrhoidibus verò intus latentibus ſub forma ſuppoſitoriorum immitti, ut pertingat ad partem affectam, hoc modo:

♃. *Aſell. contuſ.* ℥ j.
Ol. violac. ℥ ij.
Coq. & colentur, add.
Ceræ ℥ ß. plus minus, prout magis vel minus conſideramus *Unguentum* fluidum vel craſſum.
Miſc.

Certum eſt, quod aſelli in Chirurgia in compeſcendis doloribus nimiis hæmorrhoidum, in ulceribus & fiſtulis, in ulceribus mammarum, non habeant par remedium: conf. FONSECA *l.1. Conſ. 27.* & BORELLUS *C.1. Obſ. 63. de uſu millepedum* in hoc caſu. Oleum Buxi inſigne eſt anodynum, propter quam cauſam etiam applicatur hæmorrhoidibus dolentibus, non minùs quàm dentibus in odontalgia, in qua eſt ſingulare. Sunt qui putant, hoc oleum eſſe oleum *Heraclinum Rulandi*: ſed falſum eſt; paratur enim iſtud ex corylo.

Tandem in uſu etiam ſunt contra dolorem & tumorem hæmorrhoidum cæcarum mucilagines ſeminis pſyllii, lini, cydoniorum, nunc ſolæ, nunc cum ſaccharo ſaturni & camphora pauca miſtæ; quibus etiam parum opii addi poteſt in graviori dolore, & ita applicari, ac ſpeciatim in hæmorrhoidalibus; ſiquidem in his, etiam in externis remediis, ea præpollent, quæ acidum iſtud, unde hæmorrhoidalia pathemata oriuntur, vel abſorbent, ut ſaturnina, vel vi oppoſita alcalina corrigunt & temperant. Dictis mucilaginibus in ardore ac inflammatione commodè adduntur ſuccus portulacæ, ſuccus medii corticis ſambuci:

Vel
♃. *Mucill. ſem. pſyll.*
Cydonior.
Lini cum *aqu. roſar.* an. *par.* ℥ j.
Butyri rec. non ſaliti ℥ j.
Vitell. ovor. no. ij.
Ol. roſac. complet. parum.

Agitentur in *mortario plumbeo* cum *piſtillo plumbeo*, ad colorem lividum uſque, f. l. a. *linimentum*, perquam egregium in inflammatione, ac dolore hæmorrhoidum: S.
Unguentum lenitivum.

Vel
♃. *Mucil. rad. alth.*
Sem. cydon.
Lini cum *aqu. roſar. parat.* an. ʒ iij.
Ol. ovor. ʒ ij.
Expreſſi ſem. hyoſc. ʒ i ß.
M. f. *linimentum in mortario plumbeo.*
D. S.
Ut antea.

Oleum enim ovorum in mortario plumbeo agitatum, dolorem maximè lenit.

Hinc aliquoties ad hujus imitationem cum fructu præſcripſi:

♃. *Mucil. ſem. cydonior. cum ſperm. ran. extr.* ℥ j.
Spiritus vini camphorat. ʒ ij.
Sacch. ſaturni ʒ j.
M. f. Linimentum. S.
Ut anteà.

Quo linteum humectatum applicetur crebriùs.

Balſamum ſulphuris ad extra, i. e. cum oleo hyperici, aut nucum, aut ſeminis papaveris expreſſo paratum, appropriatiſſimum eſt, & nobile experimentum Rulandi contra hæmorrhoidalia pathemata: cui aſſentitur FONSECA, qui mirè laudant in tali caſu, imò in ſecretis eſſe habendum ſcribit. Interim tamen in hujus defectu & Balſamum ſulphuris terebinthinatum non incongruum eſt ad hæc ipſa dolentia pathemata, quod ſiſtit & diſcutit dolorem. Poſterior hæc compoſitio paulò acrior eſt: adda-

addatur ergò ſaccharum ſaturni vel camphora. In hæmorrhoidibus cum inflammatione, gangræna incipiente, ac tumentibus pugni inſtar, ſequenti linimento uxor *Monſieur* NAVARRET ſeptimanæ decurſu reſtituta eſt;

℞. *Ol. ovor.* ℥ j.
Balſam. ſulphuris
Ol. Philoſ. an. ℥ ß.
Miſc. pro *Linimento.*

Videatur BLEGNY *Tom* 1. *Obſ. pag.* 26. Ubi deficit verum Balſamum ſulphuris Rulandi, tunc

℞. *Flor. ſulphuris:*

Miſceantur nudi cum *terebinthina*, aut *oleo terebinthinæ*, & applicentur.

Vel ad immitationem hujus RULANDI *in Curat. Empir. Centur.* 1. *Curat.* 7. contra dolorem & tumorem hemorrhoidalem applicetur ſacculus ex foliis quercus & glandibus contuſis paratus, qui in aceto coctus & applicatus, ut ipſe loquitur, miraculi inſtar dolores ſiſtit hemorrhoidales. Unde ad imitationem RULANDI hunc ſacculum in uſum quoque vocavit LOTICHIUS *in Obſervat. pag.* 529. & ſimiliter ſe eſſe expertum ſcribit. Loco horum ſunt etiam ſacculi ex furfuribus triticeis & floribus verbaſci, quæ invicem cocta applicantur.

Denique ſcrophularia ſummum eſt remedium, quod ſingulariter & ſuper alia convenit in quibuſcunque hemorroidalibus affectibus, in quocunque ſtatu fuerint; multiplici adhibetur uſu, interno pariter ac externo: nunc enim hæc radix ſcrophulariæ autumno collecta, amuleti inſtar ſecum geſtata, aut coxæ alligata in regione dorſi, ut femora attingat aut cutim, ſingulare experimentum eſt ad hemorrhoidalia pathemata, fluentes nimirum ſiſtendo, atque dolentes, & cæcas diſſolvendo: Vid. HORSTIUS & SCULTETUS *in Armam. Chirurg. Tab.* 42. *pag.* 174. Therica etiam cum ſaccharo ſaturni linteolo molli ſuſcepta podici intrudi poteſt; e. g.

℞. *Theriac.* ℥ ß.
Sacchar. ſaturni ʒ j.
Cum ſ. q. *Olei momord.* miſc. in formam linimenti.

Internè uſurpata radix ſcrophulariæ, vel etiam foliorum pulvis uſurpatus, cum cibo vel potu capiendo, dolorem omnem ſtatim ſiſtere, ſæpiſſimè expertum eſſe aſſerit HEINRICUS *ab* HEER *Obſerv.* 20., ſive ipſa ſubſtantia ſicca, aut viridis, ſive decoctum aſſumatur: Conf. etiam SCHULZIUS *Conſil. Med. p.* 207. Sicuti eadem radix in teſſulas diſſecta, filo annexa, & vino infuſa, nimium fluxum hemorrhoidalem compeſcere ſolet. Patiens nempè de hoc novem diebus in nimio fluxu bibat: pòſt radices exprimantur, & ſiccentur, ac eo modo, quo ſiccantur radices, etiam hemorrhoides imminui, & quaſi ſiccari, ac nimium dolorem ceſſare, aſſerunt. Si verò rurſus aperire velimus, vino vel aquæ ſimplici rurſus imponendæ ſunt, atque tunc iterum nonnihil hauriendum. Curavi mulierem juvenculam, quæ occaſione primi partus difficilis hemorrhoidum cæcarum doloriſiſſima pathemata contraxit; duravit hoc malum integro anno: Poſt partum denuò gravida facta, longè pejus habuit, non ſecus ac in ſubſequente puerperio, ita ut interdum ad plures dies alvum ſupprimere cogeretur, metu inſani hæmorrhoidalis doloris: ſuppurabantur interdum, & gravi cum dolore pus fundebant. Hinc tentandi gratia tempore autumnali totam ſcrophulariæ plantam tranſmiſi, ut radices quaſdam femoribus alligaret, & quaſdam unà cum foliis inciſas, nodulo incluſas, cereviſiæ infunderet, & indè ordinariò biberet; folia quædam minutim conciſa omni matutino tempore cum pane butyrato aſſumat. Horum uſu per unam alteramve ſeptimanam continuato egregiè convaluit. Item ſola recens hæc radix frixa cum butyro dat Vnguentum ſingulare ad hemorrohides dolentes: vel radice recens collecta autumno benè mundata & contuſa in mortario lapideo cum butyro recenti, fiat Vnguentum, quod in olla nova clauſa per dies 15. in cella, aut fimo equino aut alio loco humido, reponitur; dein liquefactio ſenſim leni igne butyro exprimatur, & cum pinguedine humana ſervetur pro linimento egregio & ſingulari contra hemorrhoides dolentes. SOLENANDER *S.* 4. *Conſ.* 20. mentionem facit cujuſdam Chirurgi, qui omnes hemorrhoidales affectus certò curavit, ſive ſint dolentes, ſive tumentes, ſive fluentes, ſcilicet per herbas integras ſcrophulariæ & craſſulæ majoris cum ſuis radicibus; macerat eaſque ſeu infundit in cereviſiam, & ita infuſi hujus manè & veſperi bonum hauſtum offert; Nam quantum ſola hæc craſſulæ majoris radix verno tempore, dum primò folia protrudit, & aliquot ejus nempè nodi; ſaltem externè ſuſpenſa, ut circa lumbos cutim attingant, conferat; in hæmorrhoidum cæcarum doloribus, ex quacunque cauſa natis, videbitis *in Miſcellaneis Curioſis Med. Anno* 2. *Obſervat.* 195 *p.* 296. & BARTHOLINI *Actis Haffnienſ. Vol.* 1. *cap.* 51. Id quod probavi aliquandò in ſtudioſo, Hæmorrhoidibus cæcis admodum afflicto, qui hoc uſus amuleto egregiè coavaluit. Craſſula hæc major vocatur ſedum telephium, Ger. *die fette Henne*, & ſingulariter commendatur ad hæmorrhoides dolentes, etiam in doloroſis affectibus alvi, interno & externo uſu; imprimis ſi ejus radix cum primum turgentibus primo verè foliis contundatur, & teratur cum oleo roſarum, hinc coquatur blandè ad humiditatis ſuperfluæ evaporationem & conſiſtentiam linimenti, & ita applicetur in forma unguenti: Convenit egregiè in dolore & ardore hæmorrhoidali. Solenander c. l. neſcit ferè, quibus verbis ſufficienter commendare debeat ad quæcunque hæmorrhoidum vitia. Chelidonium minus, idque uſu tàm interno quàm externo, fluentes ſiſtit, dolentes verò aut tumentes perfectè ſanat. Herba ſiccata infunditur cereviſiæ, herba verò recens contuſa aut ſuccus expreſſus, ſi extrinſecùs admoveatur, certa experientia idem præſtat: hoc modo empiricus quidam omne hæmorrhoidum vitium curabat. Aqua deſtillata adhibita eos curavit, qui ferè hydropici facti fuerunt nimio profluvio: planta contuſa oleo incocta dat Unguentum contra quæcunque hæmorrhoidum vitia in ſpecie contra hæmorrhoides dolentes & tumentes: flores etiam & folia manè comeduntur, in ſpecie ſi radix hæc appendatur, tanquam ſingulare ſecretum ad hæmorrhoides commendatur. Quidam.

℞. *Pulv. rad. ſcrophular.*
Chelid. min. an. ℥ ß.
Cum *Ol. verbaſci* f. *linimentum* magnæ laudis ad hemorrhoides.
D. S.
Vnguentum lenitium.

Vel

℞. *Herb. Chelidon. min.*
Linar.
Flor. verbaſci an. M. j.
Rad. hyoſ.
Scrophular. an. ℥ ß.
Ex inciſ. & contuſ. f. *ſaculi*, lacti incoquendi.
D. S
Sacculi lenitivi.

Vapor Decocti in ſella perforata excipiatur ano, poſtmodum ſpecies Decoctionis ſacculo incluſæ applicentur calidè loco dolenti, vel ex ſicca forma, vel immerſi priùs in lac decoctionis:

Vel

℞. *Herbæ linar.* M. ii
Flor. Chamomill.
Verbaſci an. M. j.
Rad. ſcrophular. ʒ vj.
Sem. fœnugr.
Lini an. ʒ ij.
Inciſ. & contuſa D. S.
Species lenitivæ.

Decoctum milleſolii internè crebrius uſrpatum ad ſedandas hæmorrhoides furentes, & abſumendas fluentes, eſt nobile: Vires hujus Decocti videb. in Obſ. 5. Riveriana, communicata ipſi à Pachequo: Pulvis item milleſolii & tormentillæ, His addenda eſt theriaca recens, quæ linteo illita, hæmorrhoidibus recentibus cæcis impoſita, brevi dolorem compeſcit.

Tandem ſit hoc Unguentum compoſitum;

℞. *Balſami ſulphur, imprimis cum oleo hyperici. par.* ʒ i ß.
Ol. momord. ʒ j.
Sem. papav. expr. ʒ ß.
Sacchar. ſaturn. ℈ j.
Camphor. gr. vij.
M. f. *Linimentum*: S.
Vnguentum.

Camphoram non immeritò addo: nam mirabile eſt remedium ad hæmorrhoides dolentes; ſi ejus ʒ ß. ad ʒ j. ſubigatur (nam non diſſolvitur) in aquæ malvæ vel roſar. ℥ j. & ita applicetur cum linteis ad dolentes & ardentes hæmorrhoides: v. g.

℞. *Aqu.*

℞. *Aq. fl. verbaſci vel fœniculi* ℥ i ß.
Camphoræ cum oleo amygd. ſol. ʒ j.
M. D. S.
Mixtura refrigerans.

Et cum linteis duplicatis applicentur rimæ ani.

Vel

℞. *Aq. roſar.*
Flor. verbaſc. aa. ℥ vj.
Spiritus uini camphorat. ʒ iij.
Sacchari ſaturni ℈ j.
M. S.
Mixtura refrigerans.

In immenſo ardore & dolore egregiè quoque convenit Lininentum ex *ceruſſæ* part. ij. & *camphor.* p. j. cum pauco Spiritus uini *camphor.* illinendum.

Quod ſi chronici facti ſint, & quaſi habituales, affectus doloroſi hæmorrhoidales, ſpeciatim poſt menſium emanſionem, convenit egregiè fonticulus in tibia: Vid. VELSCHIVS *Hecatoſt.* 2. *p.* 50. & ZACUTUS LUSITANUS *l.* 2 *Praxeos admirandæ Obſeru.* 71.

Hæmorrhoidum excreſcentium curationem facilem & tutam videb. apud RHODIUM *Cont.* 2. *Obſervat.* 94.

Circa adhibitionem Unguentorum in hæmorrhoidibus cæcis dolorificis notanda & obſervanda verba WEDELII *Tractat. de Comp. Medicamentorum p.* 185. *Licet, inquit, apud omnes adeò Practicos deprædicentur Vnguenta, & in ſpecie de linaria, in eo caſu; neſcio tamen, quibus obſervationibus id confirmari ſcripſerint; ſiquidem aliquoties obſervavimus, hæmorrhoidibus cæcis dolorificis minus hac profuiſſe, quin potiùs dolorem fervoremque intendiſſe. Dilatant enim magis folliculos venarū, ſorditiem ibi collectā vel ſanguinem etiam floridum feruidioremq; exaſperant, tranſpirationem prohibent,* &c.

Moleſtum ſymptoma eſt, quando puerperę hæmorrhoidibus cæcis affliguntur; melius enim eſt, ut promoveatur lochiorum fluxus, ne his ſuppreſſis excitetur hæmorrhoidum inflammatio. Cùm enim fluant lochia ex venis hypogaſtricis, ex quibus oriuntur venæ hæmorroidales, facilè fit, ut ſanguis etiam illic influat, ſtagnet, & inflammationem ani inducat: In tali caſu prodeſt iſtud Linimentum ex Decocto baccarum paridis in oleo cum modico vini, quod anteà laudavi, cujus olei illinitio ſtatim dolores ceſſare facit, uti expertus loquitur Geſnerus in Epiſtol. l. 1. pag. 21. Item experimentum Foreſti eſt: Nempe,

℞. *Ciner. ſuberis Germ. Pantoffel holtz,* qu. v.
& cum ana *vitelli oui & olei roſar.* aut *ol. ſem. lini f. Linimentum* nobile.

Quod frequentiùs feliciter uſurpauit FORESTUS in dolore hæmorrhidum cæcarum: Vid. *lib.* 23. *Obſ.* 25., ubi nobilis mulier, quæ in puerperio ſemper dolore hæmorrhoidum valdè affligebatur, aliis multis fruſtrà tentatis hoc Linimento præſentaneum ſemper levamen percepit. Locus hic probe notandus eſt, quia multa in ſe continet, quæ huc ſpectant: Conf. HARTAMNNUS *in Pr. Chymiatr. p.* 160. Cum oleo myrtino, quod ſimiliter commendat Lindanus in Comm. ad hunc locum: loco hujus infundi poteſt cotyledon adjectis guttis libanotidis coronarię: vid. VELSCHIUS *Mictomim. Cent.* 1. *Obſ.* 38. annex. *M. A. N. C. anno* 4.

Si nimius adſit ardor ſub dolore, commodè ſuber cum oleo rapiſtri, quod LINDANUS loco olei myrtini ſumit, aut in defectu hujus cum oleo lini probè miſceatur (præ eo enim dicit, quod valdopere conveniat in dolore hæmorrhoidum cæcarum) in mortario plumbeo in Unguentum, & aliquantū ſucci ſempervivi ſeu ſedi maioris addatur, cum tantillo ceruſſæ & ceræ; ſic enim fieri, inquit, ut ſtatim ceſſet dolor & ardor hæmorrhoidum cæcarum. Poteſt etiam camphora addi. Aliàs in ſimili dolore applicatum ſaccharum ſaturni cum aqua roſarum eſt elegans, quod ſimiliter etiam ardorem ſiſtit.

Et hæ fuerunt Hæmorrhoides cæcæ doloroſæ.

Denique non rarò *exulceratæ* ſunt extrinſecùs *hæmorroides dolentes*, & in abſceſſus degenerant, ad quos experimentum eſt ſingulare *Domini* BOYLE *Phil. Experim. T.* 2. *Sect.* 1. *p.* 213. factum ex oleo amygdalarum dulcium cum aro fulminante, ulceribus & apoſtematibus, ex hæmorroidibus natis, applicandum. Facit etiam mentionem hujus BARTHOLINUS *l.* 4. *Epiſtol. p.* 523. ex cõmunicatione ex Anglia facta. Præ cæteris vid. AGRICOLA *in Chir. Parva pagin.* 594. Conf. & VELSCHIUS *Hecatoſt.* 2. *p.* 61.

ARTICULUS V.
DE
ANI PRURITU.

PRopter cognationem affectuum obſervo, ſubindè quoſdā graviter affligi pruritu ani ſatis moleſto, in quo aliis irritis, optima eſt aqua plantaginis, in qua modicum aluminis coctum fuerit, qua ipſa abluatur & foveatur locus pruriginoſus; ſicuti ad ſimilem ani affectum cum exulceratione junctum præſtans eſt Linimentum hocce:

℞. *Lithargyr.*
Sulphuris citr.
Tragac. aa. ʒ j.
cum *aceto*, adjecto pauco *oleo roſaceo*, *f. Linimentum.*
D. S.
Vnguentum.
Quo locus in podice inungendus.

In caſu, quando oritur dolor ani, qui accidit ob chartam, vel vitriolo vel pipere vel ſimili inſperſā; in tali caſu optimè convenit poſtmodum fotus ani cum lacte tepido, addita pauca aqua roſacea, uti vult BORELLUS *Cent.* 4. *Obſ.* 82. in dolore ani, cui vitriolum fuit affrictum. Plura, ubi *de Inflammatione ani.*

Abſolvimus ea, quę in contentorum in inteſtinis expulſione & diſtributione ſunt obvia, pergimus ergò ad

SECTIONEM X.
DE
CONTENTIS INTESTINORUM PRÆTERNATVRALIBVS.
IN SPECIE
DE VERMIBVS ſeu LVMBRICIS INTESTINORVM.

VErmes inteſtinorum adultos pariter ac infantes crebrò vexant, & ſymptomata adeò plura cùm aliis morbis communia inferunt, ut etiam Medicos doctos aliquando fallant; referente FORESTO. *Triplex* horum *differentia* communiter ſtatuitur: (1.) *Teretium* ſeu *vermium longorum, lumbricorum* in ſpecie ſic dictorum; (2.) *latorum*, qui veſicę inſtar aut membranę tenuis aliquot ulnarum longi ſubindè excernuntur; & (3.) *aſcarides* ſeu parvi iſti vermes, termitibus ſimiles, qui inteſtinum rectum incolunt, inter quos lati rariſſimi ſunt. Præter hos tamen etiam aliæ vermium differentiæ ſubindè obſervabiles ſunt, uti ſunt *vermes cucurbitini* dicti; item obſervati fuerũt *vermes cornuti*: Vid. *M. A. N. C. ann.* 3. *Obſ.* 63. *pag.* 109: item *bicipites l. c. Obſ.* 84. *pag.* 141.

CAUSÆ.

Generantur lumbrici quiuis ex proprio ſuo ſemine, utcunque nobis communicato, quod inprimis ex aſcaridibus patet, qui licet copioſiſſimè per medicamentum purgans rejecti, brevi poſt tamen repullulant, de novo ægros vexant,

denuò

denuò eiiciendi. In ſpecie lumbrici vivipari obſervati fuerunt, teſte PANAROLLO *Pentec. Obſervat.* 15. SCHENCKIO *lib.* 3. *Obſervationum*, FORESTO *lib.* 21. *Obſervat.* 26 &c. BORELLO *lib.* 1. *Obſervat.* 98. Cauti tamen hic ſimus, ne inteſtinula lumbricorum cum eorum fœtura confundamus; de quo vid. BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſ. Vol.* 4 *pag.* 157. In ſpecie lumbrici palmaris longitudinis obſervavi ſolent, utplurimùm convoluti invicem, pluresque innati: Ergò rarum eſt, quod lumbricus teres longitudinis trium ulnarum obſervatus fuerit in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſervat.* 254. *pag.* 457. Nam latus aliàs lumbricus ad plures ulnas excreſcere ſolet, qualem trium ulnarum, item ſex ulnarum longitudinis excretum vidit JOHEL *in Praxi*, ſex & novem ulnarum in M. A. N. C. *Ann.* 6. *Obſ.* 104. ſicut AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *Cur.* 74. Vermen latum quatuor cubitos longum per vomitum excretum obſervavit. Plures & notabiles de lumbricis Obſervationes videb. in BINNINGERO.

Cauſæ remotæ hujus mali ſunt præprimis cruditates ventriculi ac inteſtinorum putrilaginoſæ; unde in pueris, addiphagiæ litantibus, præſertim pullities ejuſmodi verminoſa obſervatur, non illis ſaltem, qui dentitionis ætatem ſuperarunt juxta HIPPOCRATEM *Sect.* 3. *Aphor.* 26. ſed & minoribus & lactantibus etiam adhuc: unde bilis minus amare, ſed hebes & iners, generatur; hinc, *ubi deficit bilis, lumbricorum patriam eſſe*, rectè HELMONTIUS dicit.

DIAGNOSIS.

Dignoſcitur lumbricorum præſentia utplurimum ex fœtore oris peculiari & ad acorem vergente, ſaliva copioſiore ex ore profluente, imò fœtante & cum nauſea rejecta; item ſtercoribus bubulis ſimilibus corruptis & griſeis; tunc ſc. ubi oculi album flavedinem ſimul contrahit, ſeu icterus adjunctus eſt.

Accedunt his alia ſigna minùs frequentia, dolor ſc. & morſus ventris, præprimis horis matutinis, ita, ut abdomen quoque interdum inflari videatur; pavores nocturni, dentium ſtridores, tremores atque convulſiones, febres modò erraticæ, modò continuæ, corporis contabeſcentia, item gingivarum eroſio: Vid. RIVERII *Praxis lib.* 10. *cap.* 9. Facies modò rubra ſuffunditur, modò palleſcit, appetitus ad voracitatem uſque intenditur, nares frequentiùs ſcalpunt, ventriculo jejuno ſitiunt, tuſſi ſicca laborant, ab alimentis tamen aſſumptis, imprimis dulcibus & lacte, potiſſima ſymptomata remittunt, ab acidis verò & amaris ſecus.

Qui lumbrico lato laborant, eos varia & multiplicia atque diuturna ſymptomata vexant; quæ inter etiam hoc peculiare obſervatur, quod cum excrementis alvi corpuſcula cucurbitæ ſeminibus analoga prodeant: Vid. BARTHOLINUS *Act. Med. Haffnienſ. Volum* 4. *pag.* 190.

Quoad *aſcarides*, notum eſt, quod hi ipſi phaſes lunæ obſervare ſoleant: vid. BARTHOLINUS *l. a.* Unde etiam in ſpecie noctu à nona vel decima hora nocturna uſque ad auroram moveri & excitari ſolent, hoc eſt fodicare & vexare ægros; cætero tempore, manè tota die & veſperi, utplurimùm quieti ſunt, ſaltim de nocte in podice tumultuantur: adeo novi quoſdam tota nocte ab iiſdem torqueri, ut dormire nullo modo queant, interdiu de iiſdem ne tantillum animadvertendo.

Præter hanc moleſtiam & hoc mali junctum habent, quod invaleſcentes quibuſdam anum & inteſtinum rectum, imò nates & femora erodere ſoleant; quin & ulcus ani & inteſtini recti in quibuſdam excitent, quod refert SCHENCKIUS *lib.* 3. *Obſerv.*

PROGNOSIS.

Quò plura ſibi habent combinata ſymptomata, & quò illorum plures atque majores exiſtunt, eò pejores etiam obſervantur.

Sunt verò, ſi ſpeciem conſideremus, minus noxii aſcarides, niſi majores exiſtant: lati verò, utut haud gravia excitent ſymptomata, difficilioris curationis obſervantur.

Aliàs graves, præprimis lumbrici, morbos non rarò acceſſunt, ſc. febres ſatis intenſas, animi deliquia, aphoniam, deliria, epilepſiam, pulſum intermittentem, colicam, & appetentiam caninam.

In morbis aliis ſponte prodeuntes vel per alvum, vel per os, & quidem in ſtatu cruditatis & principio morbi, rarò ſunt ſine periculo: Nam vim mortis imminentem ac ſummam malignitatem denotant, unde fuga ſe volunt redimere: Sin verò excernantur in ſtatu coctionis declinatione, bonum eſt.

CURA.

Pro *Cura* ergò vermium imprimis obſervandum, ut

1. Enecenter.
2. Per Purgantia, imprimis jalappam & mercurium dulcem aliave media eiiciantur, ne putreſcant in inteſtinis, & ſic ex iiſdem, novo ſuſcitato ſeminio, novi lumbrici generentur: Vid. RIVERIUS *C.* 1. *Obſerv.* 28, *C.* 2. *Obſ.* 5. *Obſ. Comm.* 7. *pag.* 280. 318. & 398.

♃ *Pulv. jalapp.* ʒ j.
Mercurii dulc. ℈ ij.
Cum *ſaccharo* in ſ. q. aquæ *hyper. ſolut.* f. *Rotulæ*, pro 3. vel 4. doſibus: S.
Rotulæ pro vermibus pro aliquot vicibus.

Vel

♃ *Conſerv. flor. perſic.* ℈ ij. vel ʒ j.
Mercurii dulc. gr. xv. ad ℈ j.
Mag. jalapp. vel *ſpec. dia. Turb. cum Rhabarb.* gr. v. vel viij.
Scamm. gr. ij. ad vj.
C. ſ. q. *ſyrupi flor. perſic.* f. *Bolus*: S.
Saccharum purgans pro una vice.

Imprimis autem luna decreſcente ſub ultima ejus quadra quivis vermes aggrediendi, & qui vermibus obnoxii ſunt, ſemel in menſe decreſcente luna debitis ſubſidiis ſunt præſervandi. In ſpecie in morbis puerorum ſemper vermes debent eſſe ſuſpecti, cùm præ cæteris iſtis ſoleant eſſe familiares, autore SALMUTH *Cent.* 1. *Obſerv.* 264. quod pariter de Adultis ait BORELLUS *C.* 1. *Obſerv.* 89.

Remedia ergò magis appropriata, vermes enecantia, ſunt in ſpecie raphanus ruſticanus, ejuſque ſuccus & aqua deſtillata, cum aliis miſta, naſturtium, abſinthium, carduus benedictus, centaurium minus, flores perſic., tanacetum, flores hyperici, de quibus vid. BARTHOLINUS *Act. Haffnienſ. Vol.* 1. *Obſerv.* 40., herba ſabinæ, ſcordii, corallina, radix dictamni albi, filicis gentianæ, graminis, Zedoariæ, uti & allium, cepæ, porrum in lacte cocta, &c. ſemen cinæ, portulacæ, &c. myrrha & aloe, quælibet remedia ex cornu cervi, ſpiritus cornu cervi eſſentificatus, de quo vid. HARTMANNUS *pag.* 179., quælibet mercurialia, unde Bolus *Hartmanni* cum conſerva roſarum & floribus benzoes; item infuſum ac decoctum Mercurii cum aqua graminis, ceparum aut alii paratum; idem pulvis contra vermes officinarum ex mercurio cum ſaccharo ſubacto, e. g.

♃ *Mercurius vivus*:
Teratur in mortario vitreo cum *ſaccharo*, donec pulvis griſeus emergat.
De quo ℈ j. ad ʒ ß in cochleari ligneo.

Pulvis TIMÆI von Guldenklee, quem *l.* 5. *Caſ.* 16., & Arcanum ejuſdem, quod *l.* 6. *Epiſt.* 2. deſcribit, oleum lignorum, v. g. coryli, item juniperi, quæ RIVERIUS *l. a.* commendat, egregia ſunt. Spectant huc etiam acida, v. g. ſuccus citri, ſpiritus vitrioli vel ſulphuris, ſanè aqua communis ſpiritu ſulphuris acidulata ſubinde hauſta mirabiliter vermes expellit: alii ſpiritum vitrioli cum ſ. q. ſacchari in pulveris formam redactum contrà vermes propinant: Sic Wedelius puerum verminoſum tinctura violarum vitriolata curavit: Vid. *Tr. de Med. Facultat. l.* 2. *Sect.* 2. *c.* 5. *pag.* 179. Quod etiam præſtat conſerva roſarum vitrolata cum aliis miſta.

Extrà clyſteres frequenter injecti, & primò quidem ex lacte, decocto ficuum, paſſularum, liquiritia, melle &c. pro alliciendis vermibus, ubi per os anthelmintica exhibita ſunt, imprimis conveniuntur. Quod ſi verò ad craſſa inteſtina deſcendiſſe videantur lumbrici, ex enecantibus & ſpecificis illa parari debent, v. g. ex radice graminis, gentianæ, abſinthio, ſcordio, centaurio minori, portulaca,

laca, corallina, ſemine cinæ, &c. in lacte coquendis & cum melle applicandis.

Abdomini denique applicantur fel tauri cum pulvere colocynthidos ſubactum, quod umbilico impoſitum, fortiter eos pellit: Item cataplaſma ex myrrha, aloe, aceto roſaceo, & felle tauri paratum; oleum abſinthii, amygdalarum amararum, hyperici, diacolocynthidos Quercetani, & quod CRATO *l.3. Conſil.25.* commendat, petroleum, item oleum deſtillatum ligni coryli, aut cataplaſma ex farina lupinorum, myrrha, aloe, &c. quale RULANDUS *Cent.2. Obſerv.21.* præſcribit; item ex hiera picra cataplaſma, oleũ contra vermes, cujus BARTHOLINUS *Cent.2. Hiſt 67.* meminit, unguentum contra vermes Offic. item TIMÆI *lib.5. Caſu 16.*, aut ex unguento de arthanita, & mercurio vivo, quod RIVERIUS commendat: vid. PLATERUS *Praxi Tom.3. pagin. 881. ſq. 882.*

In ſpecie ad *latos vermes*, qui ſcorbuticos imprimis affligunt, ſuccus naſturtii recens expreſſus exhibitus eſt optimus, item pulvis jalappæ cum ſemine Santonici à ℈j ad ʒß propinatus, eſt eorum purgans, teſte DRAWIZIO *vom Echarbockel pag.127.* Item ſpecies dia. Turbith cum Rhabarbaro, hinc mercurialia.

Aſcarides verò in ſpecie curant ſuppoſitoria ex caſeo Hollandico aut lardo, nunc ſimpliciter ità applicata, nunc melle illita; item Enemata abſtergentia cum colocynthide, item Enemata vel Balnea ex abſinthio: Vid. BARTHOLINUS *Act. Med. Haffnienſ. Volum.4. pag.150.*: Hinc pulvis ex tartaro vitriolato, corn. Cervi, & Extracto trochiſcorum alhandal eos ejicit, uti & Mercurialia,

SECTIO XI.

DE VARIIS INTESTINORUM DOLORIBUS.

HI cùm frequenter in Praxi occurrant, & multa propria habeant, eorum naturam declarabo: nam dum diſtribuuntur contenta in inteſtinis, & excernuntur excrementa, non parvi & pauci inteſtina torquent dolores: de quibus utut in capite generali quodam de doloribus ſit agendum, nihilominus tamen conſultum duxi, & hìc quædam de iis præmonere.

In naturali quidem ſtatu indolens planè & conſequenter inſenſilis inteſtinorum eſt actio, & contentorum diſtributio, niſi quòd tantùm inteſtinum rectum ſentiat ſtimulum, quando fæces ſunt excernendæ. Deinde tantummodo interdum levia adſunt murmura & borborygmi, quando flatus naturalis inteſtinorum tenuium, ſpeciatim ilei, periſtaltico inteſtinorum motu hinc inde agitatus, iſta murmura & borborygmos infert: nihilominus tamen præternaturali in ſtatu ſubinde hæc ipſa variis & graviſſimis cruciantur doloribus, *Tormina* aliàs appellatis à torquendo, quod in his inteſtina quaſi contorqueri aut convolvi, & omninò conſtringi videantur: ac reverà formaliter omnes ferè dolores inteſtinorum, pauciſſimis exceptis, à convulſivo ſpaſmo inteſtinorum, in quem à ſpirituum impetu cientur, immediatè oriuntur, quo torqueri & convolvi videntur.

Utut autem cauſaliter ſint varii, vix tamen quæcunque cauſe dolores inferunt, niſi ad motus convulſivos per irritationem inteſtina diſponantur. *Cauſæ* ergò, dolores inteſtinorum facientes, ſunt irritatio inteſtinorum, quibus motus convulſivus inductus fuit, ſub quo ægri affliguntur. HELMONTIUS non ſolùm cõvulſiones ſpaſmodicas illuſtrat eleganti exemplo *Tr. de Flatibus* §.38., ubi refert in puero herniam umbilicalem à flatibus, ut inteſtina prolapſa potuerint per tunicam tenuem conſpici, qui ingentes paſſus dolores, quotieſcunque inteſtina lumbricali ſpaſmo convelli cõſpecta ſunt; ſed & ordinariò ferè alvus ſuppreſſa eſſe ſolet ſub talibus inteſtinorum doloribus, dum ſpaſmis iſtis impeditur, ut nimis retardetur naturalis motus periſtalticus, & hujus medio contentorum protruſio. Rectè hi dolores *tormina* dicuntur. In ſpecie tamen, cùm in his multa lateant, obſervandum: nullum Autorum hanc materiam rectè pertractare, exceptis duobus, WILLISIO ſc. & SYLVIO, licèt variè: Sylvius ſc. virtutes activas ſecundùm ſalia explicat, WILLISIUS verò convulſiones, ſpaſmos, horumque naturam rimatur. Horum veſtigiis inſiſtamus, & hos duos ſimul conjungamus pro meliore intellectu.

COLICA.

Ex præfatis dolorum ſpeciebus tractabimus colicam, cùm aliàs nullus ſcriptorum ſymptomata occaſionalia melius ſuggerat. Evolvemus ergo naturam dolorum inteſtinalium.

DIFFERENTIÆ.

In ſcrutinio autem cauſarum ante omnia obſervandæ ſunt horum *dolorum Differentiæ*, deſumptæ vel à *parte affecta*, vel à *cauſa efficiente*. *Ratione* quidem *partis affectæ* diſtribuuntur inteſtinorum dolores vel ratione inteſtini dolentis, vel ratione ſitus partis dolentis. Inteſtina, quæ afficiuntur, nunc ſunt tenuia, nunc craſſa, unde diverſi dolores inteſtinorum, dum iliaci & colici ſunt. Tenuia ſi afficiantur, ut jejunum & ileon, vocari ſolet imprimis *Dolor iliacus*; quãdo verò in inteſtino craſſo, in ſpecie in colo, & parte ſuperiore inteſtini recti urget dolor, *Colicus* dici ſolet: utut non rarò hi duo dolores confundantur à vulgo, adeòque in genere quæcunque inteſtinorum tormina generali *Colicæ* nomine venire ſoleant; nec multum refert. Facilè tamen diſtingui poſſunt obſervando ſaltem *doloris atrocitatem*, & *inteſtinorum* tenuium & craſſiorum *ſitum*.

Quoad *doloris atrocitatem*: dolores inteſtinorum tenuium, imprimis iliaci, acerbiſſimi ſunt & crudeliores colicis. Quoad *ſitum*: Iliaci dolores regionem umbilicalem, & intra eam regionem hypogaſtricam occupant; Colici verò magis lateralia & ſuperiora petunt. Nam colon inteſtinum à dextro inguine incipiens, ſupra & circa dextrum renem ſurſum aſſurgit verſus hepar, & inde ſub coſtis nothis tranſverſim fertur ad hypochondrium ſiniſtrum, cujus magnam quidem partem occupat; nihilominus tamen mox anguſtatum contorquetur ad renem ſiniſtrum in hypochondrio ſiniſtro, indeque porrò ad inguen ſiniſtrum, ubi tandem ad os ſacrum in inteſtinum rectum devolvitur. Hinc iſti dolores, qui in abdominis ambitu modò deſcripto percipiuntur, omnes ſunt colici, utut nonnulli eum tantùm hoc appellent nomine, quod partem abdominis ſuperiorem & anteriorem inſtar cinguli ambiat; cùm tamen ſæpe dolor uſque ad umbilicum, imò interdum uſque ad veſicam inſigni ambitu devolvatur, qui reverà etiam ſunt colici. Tenue verò inteſtinum, ubi emergit ab inteſtino duodeno, verſus hypochondrium ſiniſtrum torquetur, & hinc recedens meditullium ventris imprimis occupat; Unde in, & circa, & infra umbilicum percepti dolores ſunt imprimis Iliaci.

Uſus obtinuit, ut hi dolores confundantur. Et in genere omnes dolores, qui abdomen occupant, colica vocantur: Ideò & huic conſuetudini & nos accommodabimus, & nomen Iliaci & Colici inſinuabimus, cùm ratione modi fiendi naturaliter conveniant.

Ratione ſitus doloris hic iterum eſt differentia: dum nempe quidam dolor dicitur *hypochondriacus*, alius dolor *lumbaris*, & alius *umbilicalis*. *Hypochondriacus dolor* eſt iſte, qui imprimis & frequentiſſimè percipitur in hypochondrio ſiniſtro, interdum, ſed rariùs, in hypochondrio dextro, idque ſub coſtis nothis, dolor acerbus eſt admodum pertinax, qui communiter adſcribitur lieni affecto: Unde vulgo quicunque dolores in iſta parte percepti mox habentur pro augurio affecti ſplenis; tamen, cùm iſte dolor fit, utplurimùm punctorius, rodens, & mordicans, lien verò ejuſque parenchyma per ſe ferè inſenſile ſit, adeòque vix, præterquam gravativum & obtuſum dolorem, imprimis ex infarctu ejus nimio enatum, à vitioſis ſuccis ſeu ſanguine productum, vel ſaltem dolorem obſcuriſſimè tenſivum, ſeu quaſi diſtendentem, ex diſtenta ejuſdem ſubſtantia membranea, perpeti queat, facilè patet, quod

dictus

dictus dolor punctorius & terebrans non ſpleni, cùm ineptiſſimus ſit lien pro tali dolore, ſed ſaltim colo, ſub hypochondrio ſiniſtro non nihil anguſtato, & deorſum verſus contorto, propriè conveniat. Undè etiam his doloribus hypochondriacis tumor nunc durus & tactui renitens in hypochondrio ſiniſtro, nunc verò inſignis iſtius hypochondrii intumeſcentia, tumor mollis, & facilè cedens, nullò modo ſpleni, ſed ſimpliciter inteſtinis ſub hypochondriis incurvatis, in ſpecie colo, hinc & ileo, propriùs erit; cùm lien in profundo ſitus nullò modo contingi queat: conferatur SYLVIUS *Prax. cap.* 14. §. 5. *&* 57. Vid. & SALMUTH *Cent. 1. Obſerv.* 24. item HILDANUS *Cent. 1 Obſerv.* 58. Eſt fallatia cauſæ non cauſæ.

Dolor ergò hicce punctorius & terebrans acerbiſſimus in hyponchondrio ſiniſtro obſervabilis, frequentiſſimè ſitus eſt in inteſtinis, partim quid in inteſtino jejuno, partim verò, & quidem utplurimum, in inteſtino colo, qui in utroque hypochondrio curvaturà facit angulum ſatis acutum. Graviſſimè ergo errant, dum dicunt: Germani ſcilicet: *Hepar pungit.*; ſi in ſiniſtro, iterùm falſum eſt, ſi dicunt: *Lien pungit.* Hi dolores aliàs percipiuntur, ſi quis equitandò ſe exercet, ſi non aſſuetus, percipit in hypochondrio dolorem, maximè, ſi poſt paſtum, equitat; Jejunum enim mox, aut duodenum, jungitur verſus hypochondrium ſiniſtrum, & fecit angulum; unde dolor punctorius ſub hypochondrio ſiniſtro, ſub inteſtino jejuno incurvato; frequenter tamen in colo, nunc in dextro angulo, nunc in ſiniſtro.

Quod attinet jejunum inteſtinum: duodenum, ubi deorſum à pyloro pergit ad principium jejunii, contorquetur hoc ipſum jejunum mox ad hypochondrium ſiniſtrum; ibique à lumbis à meſenterio liberiùs aſſurgens contorquetur poſtmodum denuò in abdominis meditullium. In iſto, ut ſic dicam, angulo, ſeu contorſione iſta, ſæpiùs latent nunc flatus, nunc verò utplurimùm mucilago acida, quæ ibidem pertinaciter affixa dolores iſtos acerbos hypochondrii ſiniſtri in profundo ſitos inducit. Verùm hi dolores ſunt frequentiùs in colo, id quod rectiſſimè obſervat WILHELMUS FABRICIUS HILDANUS *C. 1. Obſ. 18.*, propterea, quoniam colon amplum in ſiniſtro hypochondrio anguſtatur, & in iſta anguſtia contorquetur inferiùs; ita, ut ratione ſitus & conformationis facillimè flatus ibidem allidere ſtercus aut excrementa ibidem hærere, & non tantummodò intenſum dolorem, ſed etiam renitentiam tactui, ut etiam perceptibilem intumeſcentiam, inferre potuerit.

Hic ergò eſt dolor iſte frequens admodum hypochondriacis; partim, quoniam horum inteſtina ſemper obſidet copioſa mucilago viſcida acida; partim, quia his nunquam deficiunt flatus. Falſum ergò eſt, hunc dolorem eſſe in ſplene, utpot qui per ſe ineptus eſt iſtiuſmodi dolori. Et utut dicant, medicamenta ſplenetica, tàm interna, quàm etiam externa, emplaſtra & unguenta, ſpleni admota convenire in ſopiendo hoc dolore; reſpondeo: quod iſta medicamenta interna ſplenetica habeant vim aut carminativam, aut temperandi acidum in inteſtinis, & ita removeant cauſam antecedentem: item emplaſtra & unguenta ordinariò ingreditur gummi ammoniacum, quod habet vim egregiam diſſolvendi & liquefaciendi mucilaginem viſcidam ibi ſtagnantem; & ita evenit, ut, quæ ſpleni conducere putantur, reverà conducant inteſtino colo, à tali cauſa affecto. Curantur terreis abſorbentibus, cinnabarinis, carminativis, & Martialibus.

Poſt dolorem hypochondriacum eſt *lumbaris dolor*, etiam frequentiſſimus, & qui ſepiùs confunditur cum dolore nephritico: ſiquidem pylorus, dum in inteſtina ſe dimittit, ibi inteſtinum duodenum, ventriculo proximum, ſuperſtratum reperitur dextræ lumborum regioni; unde ſi in inteſtino duodeno circa principium jejuni ſubinde oriuntur dolores, tùm iſti dolores percipiuntur circa dextram lumborum regionem, ſeu in dorſo; *dilaceror in ſpina dorſi*, dicunt ægri, & rectè *Dolor lumbaris* vocatur: cujus pars effecta eſt finis duodeni, & principium jejuni.

Dolor hic *lumbaris* eſt multiplex: nunc *nephriticus*, nunc *meſentericus*, nunc *pancreaticus*, nunc *inteſtinalis*.

Nephriticus eſt, qui ex renibus, vel calculo, vel alio affectu laborantibus oritur, & utplurimùm obtuſus, gravatiuvs & contundes eſſe ſolet, & vitia in excretione urinæ varia adjuncta habet; Ægri dicunt: *premor, non pungor*: eſt enim inſtar ponderis prementis & contundentis mallei in regione lumbari.

Meſentericus (ita dictus quod plexus meſentericus, & nervi ex ſpinali medulla ad hos plexus derivati, imprimis afficiantur) eſt, qui fit circa lumbos, propter meſenterium ſuperioribus lumborum vertebris annexum, cujus nervi vellicati propter ſpaſmos & convulſiones, quas ſubeunt in dicta regione, graves lancinantes dolores & quaſi divellentes lumbos à ſpina dorſi, excitant; unde dolores parturientium, hyſterici, &c. ſubindè oriuntur. Frequens hic dolor eſt ſcorbuticis, & vulgò confunditur cum nephritico, licet reverà non ita, & inchoando in dicta lumborum regione, tandem univerſum abdomen & inteſtina occupet.

Lumbaris pancreaticus fit ex pancreate, tranſverſim lumbis incumbente, affecto, vel tumente, vel ſcirrhoſo, vel exulcerato, vel ſimili morbo affecto, eſtque in ſuperiori regione lumbari juxta coſtas nothas obſcurior ſeu obtuſus, & in profundo deliteſcens, quaſi contundens, & leviter interdum pulſans, minuſque gravis, minuſque moleſtus.

Lumbaris inteſtinalis dolor eſt, qui circa regionem lumbarem affligit, frequenter ad hypocondrium dextrum inclinat: fit ex dolente inteſtino duodeno cum principio jejuni, vel propter chylum vitioſum, vel propter confluentes ibidem binos ſuccos, felleum & pancreaticum, ibidem acrimonia ſua, & effervcſcentià præternaturali varios dolores lancinantes excitantes.

Hæ ſunt differentiæ dolorum inteſtinorum, quoad partem affectam.

Altera differentia doloris inteſtinorum fundatur in *varietate cauſæ efficientis*, & fiendi modo; indeque tormina abdominis, adeòque pathemata colica, ſunt vel humoroſa, vel convulſiva. Nam utut ſemper fere tormina à ſpaſmis inteſtinorum, vel in toto tractu, vel in quadam parte oriantur, tamen ratione cauſæ antecedentis ita dirimire lubet, & quatenus tales dolores ſymptomatici, vel à contentis humoroſis, in inteſtinis hærentibus, occaſionaliter proritantur; vel quatenus ſine his, ipſorum nervorum ad inteſtina diſtributorum vitio, & ſpaſmo, excitantur. Ideò diſtinguimus, & per humoroſam eam intelligimus, quæ fovetur à cauſa materiali in inteſtinis hærente; per convulſivam eam intelligo, quæ oritur ex vitio nervorum, ad inteſtina ex plexibus meſenterii diſtributorum, ratione quorum inteſtinis inſontibus oritur colica convulſiva, quæ doloribus variis, & pro cauſarum proximarum varietate efficiendi modo diſtinctis, affligit: hinc dolor in colica humoroſa eſt nunc *fixus* ſeu *perterebrans*, nunc *pungens*, nunc *diſtendens*, nunc *rodens*, nunc *contundes*, nunc *gravans*, nunc *pulſans*: de quibus colicæ humoroſæ differentiis & cauſis præ cæteris SYLVIUS *in cap.* 14., v. g. quando oritur colica ex contentis ſtercoribus, ex flatibus, ex mucagine viſcida, hinc inde inteſtina obſidente.

Sic enim *dolor perterebrans & fixus* eſt, quando ſcil. inteſtina in uno eodemque loco perterebrari aut quaſi perforari videntur: Oritur hic ipſe vel à ſcybalis induratis, in cellulis inteſtinorum firmiter impactis, & tunc eſt pertinax; vel oritur à mucilagine viſcida glutinoſa & acida, in determinato loco quodam hærente, & pertinaciter agglutinata, in ſpecie in angulis inteſtinorum ſub hypocondrio ſiniſtro, in quibus aptum invenit diverſorium, ubi nempè anguſtatur & deorſum contorquetur colon. Hujuſmodi mucilago viſcida & acida pertinaciter inteſtinis agglutinata, ratione viſcoſitatis dolorem continuum & fixum, ratione aciditatis dolorē perterebrantem & quaſi perforantem infert. Vel oritur à pituita vitrea veterum, quæ infert dolorem fixum quaſi perterebrantem. Et hic eſt dolor iſte, qui hypochondriacos non rarò vexat, & eſt dolor colicus à materia viſcida acida & pituita vitrea. Uti dico, eſt imprimis ordinaria, & uſitatiſſima colica.

Dolor pungens in colica humoroſa oritur ab acido acriori pertinacique inteſtina vellicante & pugente, quaſi acu vellicentur.

Dolor diſtendens & quaſi diſrumpens eſt, quando inteſtina diſtendi & diſrumpi videntur. Hic oritur frequentiùs à flatibus natis ex materia viſcida per vitioſam fermentationem ab acido inductam. Aliàs, quoad generationem flatuum, ſufficiunt ea, que habet HELMONTIUS *Tr. de Flatibus*, qui legatur attentè, maximam enim lucem affundit doctrinæ de dolore inteſtinorum à flatibus. Hi in inteſtinis coerciti, & inordinatè moti, hinc inde dolores tenſivos & divulſivos inducunt: & hic dolor colicus à flatibus vitio aſſumptorum aſt frequens, ſemper tamen neceſſe

eſſe eſt, concurrat inteſtinorum ſpaſmus, nunc in uno quodam loco fixus, nunc hinc inde vagus, cujus occaſione flatibus exitus intercipitur, qui aliàs de facili, quà data porta, exitum invenirent.

Dolor gravans oritur ex materia copioſa plus minus viſcida, abſque acrimonia cuidam parti, maximè inteſtinis tenuibus, infixa; ac præſertim pituita vitrea ſimplex dolorem talem infert. In inteſtinis craſſis talis dolor gravativus ſæpè cum ſenſu tumoris remittentis eſt. Interdum tumores & abſceſſus in meſenterio latentes talem dolorem gravativum in abdomine inferunt; Ne ergo confundantur.

Quod ſi pravum acidum ſit peccans hæc materia, ſive ex vitio ſtomachi, ſive ſucci pancreatici, præter gravativum, *Dolor* quaſi *contundens* oriri ſolet, qui etiam ſenſu moleſtus eſt; dicunt: *Corpus ſibi haberi, ac ſi fuſtigatum eſſet*.

Dolor contorſionis, lacerationis, & vagæ lancinationis, ac ſi in corpore omnia ſe circumvolvant, acerbiſſimus dolor eſt, quo inteſtina contorqueri, & invicem quaſi convolvi videntur, & frequens inteſtino colo. Tales lancinationes vagæ oriuntur ex convulſione & ſpaſmodica inteſtinorum contractione, de qua poſtmodum. Lacerationis hic ſenſus adeſt in colica nephritica. Novi mulieres multiparas, dicentes, dolorem nephriticum eſſe acerbiorem ipſis partus doloribus. Si ergò adſunt tales lancinationes & contorſiones, tunc eſt *colica convulſiva*, ſive habitualis ſive accidentalis ſit.

Tandem *dolor* varius, nunc *rodens*, nunc aliis ſymptomatibus variis conjunctus, eſt ex acido acri non nihil ſalſo, quaſi muriatico, vellicante, arrodente, fodicante, & quaſi excoriante inteſtina: utplurimùm etiam in inteſtinis agnoſit vermes, qui ſæpè ſatis copioſè ſtabulantur.

Denique *dolor* adeſt *pulſans*, qui ex arteriarum, in motu pleno impeditarum, eſt ſpaſmo, & frequenter inflammationem inteſtinorum comitatur, vel quando hæc ad inflammationem diſponuntur: tunc enim arteria tenditur, ex qua tenſione fit pulſus durus ſenſibilis, ut patet ex inflammato digito propter infixam ſpinam, in quo mox pulſans arteriarum dolor percipitur. Prætereà tamen & aliud quovis inimicum objectum, graviùs inteſtinum quoddam quodam in loco vellicans, facilè ex ſuperveniente ſpaſmo arteriolarum dolorem pulſantem inferre poteſt.

Tormina abdominis *convulſiva* ſunt, quæ cum dolore contorquente, lacerante, lacinante, & abdomen ſubindè contrahente, nunc in duritiem tendente, nunc vago, nunc quodam in loco crebrius fixo, aut convulſionibus & contorſionibus inteſtinorum ſimpliciter oriuntur, adeòque crebrioribus lancinationibus & contorſionis ac lacerationis ſenſus in inteſtinis vel abdomine moleſtus percipitur; omniſque originem habet ex ſpaſmis & convulſivis contracturis inteſtinorum.

Colica hæc convulſiva ſine cauſa materiali in inteſtinis hærente, ad manuductionem WILLISII iterum eſt vel *accidentalis* vel *habitualis*. Illa *accidentalis* eſt iſta, quæ à cauſa evidenti ſolitaria, nunc externa, nunc interna, ſine præcedente certa in corpore prædiſpoſitione ad colicam, ſæpè à cauſa quadam occaſionali oritur, & iis, qui genus nervoſum ſenſilius, adeòque facilius irritabilius obtinent, imprimis moleſta eſt, adeòque frequenter à cauſa externa vel aliena, à morbo quodam interno, in alia quadam parte radicato, excitatur; & ſic per conſenſum frequen jùs inteſtina affligit. Talis colica convulſiva accidentalis, ut à notioribus incipiam, eſt, quæ ver. gr. obſervatur in nephritide, in aut poſt partum, item in purgationibus. Notum eſt, quod nephritidi ſuperveniant ordinariò tormina abdominis convulſiva, vomitus, ſingultus, alvus adſtricta, aliaque ſimilia ſymptomata. Non oriuntur hæc propter contenta in inteſtinis, ſed oriuntur à convulſione inteſtinorum, ex plexibus meſenterii nerveis, à ramo intercoſtali & pari vago oriundis, qui diffundunt ramos partim ad renes, partim ad inteſtina, partim ad ſtomachum.

Ubi ergò per dolorem renalem mediante nervo ad renem iſtum derivato communicatur hujus doloroſus ſpaſmus ſeu motus convulſivus iſti plexui radicali, ex quo oritur nervus, tunc in graviori malo omnes nervi ex plexu oriundi reliqui ſimiliter convelluntur, adeòque inteſtina convulſa colica pathemata contumaciſſima inferunt, ubi miſerè torquentur ægri, nullis nec purgantibus, nec evacuantibus cedentia: ſtomachus convulſus vomitum aliaque ſimptomata habet, & rectè hujus ſedem ſtatuere puto WILLISIUM *Tr. de Anima Brutorum P. 2. cap. 15.* in meſenterio, ita quidem ut pertingat ad plexum meſenterii maximum, qui quacunque ex cauſa irritatus & contractus dolorem inteſtinorum & ventriculi infert. Sic dolores abdominis, qui affligunt parturientes, & dolores poſt partum, &c. ſunt tales ſpaſmi, quibus uterus & meſenterium, ipſaque inteſtina ac genus nervoſum, ſenſiliùs convelluntur; & convulſionem abdominis inferunt; quibus in partu accedit convulſiva uteri contractura; unde non rarum eſt, quod mulieres communiter poſt partum dolore colico laborent; ratio eſt convulſio ſpaſmodica partium abdominis. Nec rarum eſt, quod mulieres ſub difficili menſium fluxu patiantur tormina gravia abdominis, ex ſimilibus inteſtinorum ſpaſmis.

Tormina abdominis *habitualia* ſunt illa, quæ habitum quaſi contrahunt, i. e. quæ certam in corpore & firmiter radicatam diſpoſitionem ceu cauſam antecedentem & tectum fomitem in corpore latentem agnoſcunt; quo leviter à cauſa procatarctica vel occaſionali quacunque in corpore latente commoto atrocia, nunc levia, tormina abdomen occupant, & aliquandiù ægrum excruciant, utut inteſtina, quoad contenta, rectè ſe habeant. Tormina hæc nunc ſucceſſivè denuò remittunt, ſed ſæpiùs reverti ſolent; in quibus ſæpè umbilicus introrſum retrahitur, interdum inſigniter diſtenditur, & duritiem notabilem contrahit: ſubindè etiam in epilepticos motus, interdum in paralytica pathemata tranſeunt; cujus rei nuper bina exempla vidi. Mulier cùm in tertium annum crebrò epilepſia eſſet affecta, graviſſimo corripiebatur paroxyſmo, quo ceſſante, de horribili colica, quà inteſtina lacerari videbantur, conquerebatur. Talis dolor eſt v. g. dolor abdominis ſcorbuticus, item in ſuffocationibus hypochondriacis vel hyſtericis vulgò dictis, virorum & mulierum, eſt obvius, eſtque nihil aliud, quàm convulſiones meſenterii, & plexuum nervoſorum & conjunctorum inteſtinorum, quarum partium vehementiorem contracturam ulteriùs inſequitur faucium conſtrictio, & quaſi ſuffocatio, in hac præter tormina abdominis adſunt difficiles reſpirationes; *ſuffocatur cor meum*, inquiunt.

Pertinent huc etiam iſti graviſſimi abdominis dolores, qui non rarò morbis diuturnis, & in ſpecie febribus intermittentibus malè curatis, in quibuſdam ſuperveniunt, quod cum tædio experimur; qui nullis cedunt remediis evacuantibus, quæ fruſtrà propinantur, & potiùs malum irritant; ſicuti etiam mihi ſemel evenit, qui curare volui febrem intermittentem ſolo oleo baccarum juniperi: ſed poſt evenerunt dolores atrociſſimi, qui ullis purgantibus levigari non potuerunt, ad aliquot dies continuabantur tormina convulſiva, orta ex febre illa ſuppreſſa. Originem videntur habere ex metaſtaſi fermenti morboſi ad glandulas meſenterii, nervos imprimis circa plexos meſaraicos vellicantis, unde poſtmodum ſpaſmi doloroſi pertinaciſſimi partium abdominis membranoſarum ſuperveniunt; ſicut etiam non rara ſunt ſimilia tormina in meſenterii abſceſſibus, morbiſque cognatis: vid BARTHOLINUS *Cent. 1. Epiſt. pag. 253.* Propter communicationem ſpaſmodicam *Colica* etiam *periodica*, certiſque temporibus affligens, obſervata fuit.

Omnes hi dolores, tàm humoroſi quàm convulſivi, hoc commune habent, ut ratione adjunctorum nunc cum ardore aut phlogoſi plus minus intenſa, nunc verò cum algore ſeu frigoris aut rigoris ſenſu affligant, nunc vomitus adeſt, nunc abeſt, nunc, idque ſæpiùs, contumax alvi obſtructio, nunc alvus fluida, interdum nimis aperta: ardor & eſtus nunc univerſum corpus occupat, atque plus minùs febrilis eſt, & verè ex impetu ſpirituum, & concitatiore ſanguinis cæterorumque humorum motu, occaſione dolorum concitatus, oritur: interdum ſaltem in profundo ſub hypochondrio dextro propè regionem lumbarem, ubi inferuntur ductus pancreaticus & Choledochus in inteſtinum duodenum, percipitur. Hic autem ardor & phlogoſes ibidem perceptibiles ſunt ex efferveſcentia acidi cum bile acriore; exinde enim caloris ac ardoris ſenſus oritur, qui ægris inſigniter eſt moleſtus, iſque frequentiùs in dolore lumbari, inteſtinali, ſeu circa regionem inteſtini duodeni: de hoc nuperrimè habui obſervationem in ſubjecto, maximè bile oleoſà prædito. Algor verò, aut colicæ ſuperveniens rigor, qui in abdomine percipitur, qualis e. g. etiam interdum in principio febrium intermit-

tentium obvius eſt, eſt ex contraria cauſa. Oritur nempè ab acido nimis acri ſimplici aut auſtero, aut alio modo exceſſivo, quod occurrens bili paucæ vel minus oleoſæ, aut etiam obrutæ à materia viſcida in inteſtino duodeno, ibidem cum eadem concurrens effervescit quidem, dolorem tamen cum frigoris ſenſu junctum infert: ſicut videmus ſpiritum vitrioli ſali volatili non oleoſo affuſum effervescentiam quidem, ſed ſatis frigidam, inferre. Hoc frigus ſæpiùs quidem in regione lumbari, & interdum etiam in aliis inteſtinorum locis, perſentiſcitur, prout plus vel minus acidi, aut copioſus iſte pancreaticus exiſtit ſuccus. Reverâ autem vix videtur eſſe poſitivum frigus, quin potiùs oritur ab acido peccante, membranas meſaraicas & vicinas vellicante, & in ſpaſmos cogente, qui frigoris ſenſum ſolent repræſentare; parili ferè ratione, atque rigor & frigus febrile non niſi à tali membranarum circa præcordia, & hinc panniculi carnoſi ſpaſmo tremulo oriuntur. *Vomitus* interdum abdomine dolentes affligit, præſertim in colica convulſiva crebriores obſervantur, ut in nephritica, hyſterica & ſcorbutica notum eſt: minùs in colica humoroſa, niſi vel inteſtina ſuperiora tenuia magis afflicta ſint, vel occaſione aſſumptorum in ventriculo corruptorum, malum ortum fuerit; interdum tamen à colo malè affecto, quatenus ventriculo proximè ſubſternitur, vomitus concitari ſolet. Alvus adſtricta, ut plurimùm oritur ex inteſtinorum convulſiva, eaque pertinaci in quodam loco contractura; unde in convulſiva frequens eſt, & hinc etiam in humoroſa, magis tamen in illa; & etiamſi aperiatur alvus in convulſiva, parum commodi exinde percipiunt ægri, ſecùs in humoroſa; in hac enim, ſi evacuetur, qui evacuari debet, meliùs ordinariò habere ſolent ægri. Ardoris iſtius originem optimè explicat, v.g. ſpiritus vitrioli acidus oleo terebinthinæ affuſus, ex quibus oritur effervescentia cum intenſiſſimo ardore, ita ut per vitrum manus inſigniter incaleſcat, & ſæpiùs vitrum rumpatur; vel ſi confundatur ſpiritus ſalis rectificatus cum ſpiritu vini rectificato, ex quibus duobus, celeri manu permiſtis, tàm intenſus excitatur calor; ut interdum erumpat flammula, & vitrum, niſi ſit admodum capax, in mille fruſta diſſiliat: ſimili ferè ratione acidum vitioſum nunc ex pancreate, nunc aliis locis ad inteſtinum delatum, occurrens bili, tamen inferre ſolet.

Cæterùm præter hunc ardorem, etiam non rarò ſunt ardores in abdomine, ut in aliis locis; ſed hi ſunt conjuncti cum ſenſu pulſatili, & ſunt dolores ardentes pulſatorii, qui oriuntur ex inflammatione cujuſdam inteſtini, quando ſc. ſanguis in vaſis capillaribus inteſtinorum effunditur, ibique inflammationem inducit, in qua inflammatione inſeparabilis comes eſt ſenſus pulſatorius.

PARS AFFECTA.

Pars affecta in talibus torminibus ſemper ſunt inteſtina primariò, nempè à morbo, i. e. à dolore; pars verò affecta à cauſa in colica humoroſa ſunt eadem inteſtina, uti etiam in colica convulſiva, quando malum eſt per eſſentiam: ſed in colica convulſiva per conſenſum, aut etiam in Colica habituali, vitium eſt in nervis, & plexibus meſenterii nerveis, vel per conſenſum affectis, vel ab acido acri eò depoſito & congeſto irritatis.

CAUSÆ.

Ex his patet, quæ ſint cauſæ omnium in inteſtinis dolorum? In genere ſunt duæ cauſæ, quæ dolorem inteſtinis inferunt.

Prima cauſa ſunt contenta in inteſtinis varia, plus minus naturalia, quæ iiſdem dolorem inferunt, & multiplex eorum nocendi artificium.

Secunda cauſa eſt ſpaſmodica inteſtinorum convulſio, qua inteſtina in miras dolorificas criſpationes & contorſiones coguntur.

Utplurimùm concurrunt in graviore dolore hæc duo, ut ſc. adſit aliquid acre, imprimis ex pancreate, quod inteſtina irritat aut vellicat, & hinc ſupervenit ex irritatione ſpaſmodica & dolorifica inteſtinorum contractio.

Adeòque in omnibus inteſtinorum torminibus, tàm humoroſis quàm convulſivis habitualibus, quoad cauſam antecedentem, reſpiciendum eſt imprimis ad acre acidum plus minùs auſterum, plus minùs viſcidum; vel ex ſtomacho ad inteſtina delatū, adeòque ab aſſumptis vel vitioſis, vel vitioſè digeſtis, eſt diſtributum; vel in plexibus nerveis meſenterii, viciniſque locis membranoſis, pertinaciter hærens, & à quacunque cauſa externa excitatum.

Quoad inteſtinorum contenta, quæ Colicam humoroſam conſtituunt, inprimis dixi eſſe attendendum ad acidum: vix enim datur Colica vera, quæ non habeat ortum ſeu doloris ſenſum ex acore vitioſo, & inteſtinis moleſto; qui ſi adeſt, dat tormina, vel flatus, diſtendentes inteſtina; hinc *Colica ſtercoraria* à ſtercoribus induratis; hinc *Colica pituitoſa* à ſuccis glutinoſis, imprimis acidis, item ab aſſumptis, præſertim fructibus horæis, fermenteſcibilibus, itē à cereviſia novella, item à pinguibus cum ſuperingeſto potu frigido, vel acidulo crebriores oriuntur Colicæ. Bilis enim per ſe inepta eſt ad inducendum dolorem Colicum, cùm per ſe diluat potiùs contenta, & ita ratione ſalis volatilis oleoſi, quod eſt ſaponariæ naturæ, inteſtina quaſi abſtergat, temperet acorem, & adhærentes ſordes inſtar Clyſteris naturalis per abuſum naturæ quaſi abluat: Colica è contrà lethalis eſt, ubi abeſt bilis: aut ſi bilioſa obſervetur Colica, à bile porracea ſeu æruginoſa originem eadem habebit; acor potiùs bilioſus in ſubjecto plus minùs viſcido hærens, indeque elevati flatus, humoroſas Colicas inferunt. In ſpecie ſub Purgationibus generoſioribus Hypochondriaci & ſcorbutici ſæpiùs tormina patiuntur, partim à ſtimulis remediis purgantis, partim ab acrioribus ad inteſtina commotis humoribus: item poſt eſum alimentorum difficulter digeſtibilium, aut qui copioſam mucilaginem viſcidam, loco Chyli ſubminiſtrant, Colicæ ſubindè oriuntur, præſertim, ſi abdominis ſuperveniat nimia refrigeratio: in ſpecie pinguia aſſumpta, quibus potus facilè aceſcens ſuperbibitur, abeunt in mucaginem viſcidam, & aceſcentem, quæ inteſtinis poſtmodum dat Colicam. Sic poſt cibos acidos, fructus horæos, poma cruda immatura, pyra, vinum, & muſtum infecatum, poſt potus non ritè defæcatos (*Keuterling*) nec depuratos, item poſt abuſum cereviſiæ albæ, (*Breyhan*) ex tritico facilè fermenteſcibilibus, & ſimilium potuum, unà cum melle aliiſque dulcibus, præſertim in digeſtionis debilioris ſtomacho, fermentando & aceſcendo ſubindè Colicæ ſuperveniunt. Item ex oſtrearum nimio uſu frequenter oriuntur atrociſſima tormina, quod aliquando obſervavit FORESTUS *l.21. Obſ.7.* Præ cæteris flatus, hinc ſtercora diutiùs retenta, & tandem cruditates viſcidæ acidæ in inteſtinis frequentiſſimè tormina abdominis inferunt: hinc hypochondriaci, in quibus notiſſimus eſt exceſſus acidi, & in quibus reperitur materia viſcida in abdomine & inteſtinis, & copioſi flatus, admodum proclives ſunt ad tormina Colica: Hinc rectè mulieres prohibent nutrices ab omni acido, exinde enim infantes in tormina ventris incidunt. Acidum enim, uti lac coagulat in ſtomacho, ita viſcidam mucilaginem in inteſtinis exinde producet, unde exoriuntur exinde tormina infantum. Hac ratione intelligenda venit doctrina Paracelſiſtica, quæ pro cauſa Colicæ adducit ſpiritus ſalium reſolutos, aut etiam tartarum nimis reſolutum, aut etiam coagulatum nimis, qui tartarus ſtypticis alluminoſiſq; acutis ſpiritibus inteſtina & vicinas partes irritet & excruciet: nempè acidum peccans hoc ipſo inſinuatur. Stercora quod attinet nimis indurata, in inteſtinis tenuibus viſcida & craſſa, & ab acido plus minùs auſtero coagulata, *Colicam ſtercorariam* dictam, ſubindè perquam contumacem, inferunt ſubſiſtentibus firmiùs in inteſtinorum cellulis dictis ſtercoribus, & ita ad dolorem eadem irritantibus: Hinc in ictero interdum ſupervenit Colica pertinaciſſima ex defectu bilis & abundantia ſucci pancreatici in inteſtinis, unde contenta ab acido coagulata & conſtipata inteſtina vellicant: hinc acida maximè nocent colica laborantibus.

Facit hùc *dolor colicus in lue Gallica* interdum affligens, ex acido ſpecifico natus viſcido, qualem obſervavit ZACUTUS LUSITANUS *lib.2. Praxeôs Admir. Obſer.22.* nullis niſi Mercurialibus Unguentis, ſuccumbens.

Pertinent huc varia præternaturalia deglutita: uti, quando v. g. ex nummis aureis deglutitis, indeque eorum ſubſiſtentia, in cellulis coli ſtercori tranſitum impediendo, contumaciſſima Colica oritur: vid. BARTHOLINUS *Cent.3. Epiſt.69.* item BORELLUS *Cent.4. Obſer.25.* Item ex potu aquarum arſenico infectarum Colica obſervata eſt. Colicam atrociſſimam cum tuſſi, præcordiorum anguſtia & reſpirandi difficultate à vapore Saturni hauſto, videb. in M.A.N.C *Ann.3. Obſer.131.* Idem obſervatum eſt ab aquis hauſtis ex vaſe plumbeo intùs incruſtato. *ibid.*

Pertinent huc calculi, qui ſubindè à colicis fuerunt excreti cum levamine, ita, ut reverâ detur *Colica calculoſa* à calculis in inteſtinis coagulatis: qualia exempla vide *l.4. Obſ. 44 & ſeqq.* HORSTI.

Ex vermibus quoque & lumbricis in inteſtinis ſtabulantibus graviſſimus Colicus dolor obortus eſt: vid. AMATUS LUSITANUS *Cen. 1. Cur. 5. & 33. p. 232. 236. & 237.* de graviſſimo itidem dolore colico, percepto ex calculo magnitudine ovi gallinæ excreto: item à BENEVENTO *cap. 9. pag. 122.* ubi habet colicum dolorem intenſiſſimum, qui curatus fuit excreto lapide ex inteſtinis per Fomenta emollientia admota: Conf. etiam SCHENCKIUS, & M. A. N. C. *Ann. 8. Obſ. 70* cum cura, HILDANUS *Cent. 1. Obſ. 57.*, THONERUS *l. 3. Obſ. 4.*, RHODIUS & SALMUTH: Et dolorem inferentem, ſanè Colicum dolorem lethalem ex inteſtinis à dyſenteria conglutinatis, obſervat RHODIUS *Cent. 2. Obſ. 77.* Sic pariter Colicam lethalem notavit SCULTETUS *in Armam. Chirurg. Obſerv. 61.* natam ob cancrum occultum, ex obſtructione occulta meatus choledochi.

Pertinet huc denique, quod obſervat HORSTIUS *l. 4. Obſ. 47.* tormina continua ſub hypochondrio dextro à calculo, veſicam biliariam replente, & inteſtinum atterante. Pariter colicum dolorem à pituita; in externa inteſtinorum ſuperficie hærente, notat RIVERIUS *in Obſ. communicatis.*

Nil magis ſolet excitare Colicam vitio inteſtinorum, quàm acidum inteſtinis inimiciſſimum; item frigida, uti aliàs partibus nervoſis infeſta, ita in inteſtinis faciunt Colicam, ſive acidum hoſpitet in ſubjecto ſeroſo, ſive vitio digeſtionis primæ, ſive per pylorum & ex pancreate ad inteſtina veniat.

Secundam cauſam Colicæ dixi eſſe non contenta in inteſtinis, ſed potiùs ſpaſmodicam convulſionem & contorſionem, quæ conſtituit *Colicam convulſivam.* In hac conſiderandum etiam venit acidum nervis eorumque fibris inimiciſſimum, in plexibus nerveis meſenterii vicinisque locis pertinaciùs hærens, à quacunque cauſa externa excitatum, (idque vel cum nutrimento proprio ad dictas partes delatum, vel cum vehiculo lymphæ eò depoſitum:) id quod in ſcorbuticis, hyſtericis, &c. poſt febres malè curatas certiſſimum eſt. Item tormina abdominis contumaciora, utut non ſemper æquè atrocia, ſæpè ab abſceſſibus in glandulis meſenterii & pancreate fiunt, teſte BARTHOLINO *l. a.*

Sunt autem hæc *tormina convulſiva* vel *hypochondriaca* & *hyſterica*, vel *febrilia*. *Paſſionem hyſtericam* quidem quod attinet; revera hæc nihil eſt aliud, quàm ſpecies Colicæ convulſivæ, cujus fundamentum hæret in plexibus nerveis meſentericis irritatis, & in ſpaſmodicas convulſiones concitatis; unde etiam partium ſuperiorum ſuperveniunt ſpaſmi, indeque præcordiorum anguſtiæ, difficiles reſpirationes &c.; nam ſenſus globi in abdomine moti, quem mulierculæ & ignorantes Medici pro uteri habent motu, eſt plexus centralis maximè convulſus, adeò, ut etiam obſervetur talis globus in viris, qui tamen utero carent; vid. WILLISIUS *de Paſſione Hyſter.* Scorbutici dolores omnium ſunt vehementiſſimi, & miſerè torquent, ut juxta illum cæteræ ſpecies ſint ſaltem riſus jocusque; quos ex convulſionibus inteſtinorum rectè, & omnium optimè demonſtrat IOHANNES DRABITIUS *in inſtitutione de ſcorbuto dolorifico S. 8.* qui eleganter hoc negotium declaravit per motus convulſivos & ſpaſmos nervorum in & extra meſenterium ortorum, & ad inteſtina derivatorum.

Inchoat in ſpecie ejuſmodi dolor in dorſo ac regione lumbari, hinc & pergit ad interiora, & inteſtina graviter affligit: inchoat ſc. ubi annectitur meſenterium, & pertingit anteriora verſus uſque ad umbilicum; interdum eſt admodum vagus & oberrans, interdum fixus, & in quo umbilicus interiora verſus retractus apparet; interdum in inteſtinis & abdomine convulſiones & contracturas infert doloroſas. Subinde hæ ceſſant, & ſuperveniunt nunc convulſiones artuum, nunc verò pareſes, quibus ceſſantibus, repetit abdominis dolor. Interdum pertinaciter abdomen afficit. Quæ omnia certè non poſſunt concipi, niſi per talem convulſionem. Accedit quoque, quod in tali Colica podex ſæpè fit pertinaciſſimè clauſus, & interiora verſus contractus, quando nempe & ipſe eſt convulſus, ita, ut nullum Clyſma poterit applicari propter ſpaſmum, ſimul inteſtinum rectum occupantem. Fit non rarò, ut ipſum abdomen excavatum appareat, & umbilicus introrſum verſus retractus videatur propter iſtas convulſiones, quibus umbilicus, & forſan etiam ipſum peritonæum ſimul afficitur. Certum eſt, quod hi dolores abdominis convulſivi ſint graviſſimi & contumaciſſimi, & niſi rectè tractentur, facilè degenerant in pareſes, uti in locis vinoſis, Auſtria, Moravia Franconia, &c. ſatis experiuntur incolæ, vel contracturas artuum. Habeo virum ſcorbuticum, qui aliàs optimè valet, levi autem occaſione, vel ira, vel terrore, vel ex aſſumptis alimentis tantillum fermenteſcentibus, ex hauſtu vini rubi idei, ex potu cereviſiæ non ritè defæcatæ, &c. ſubitò corripitur Colica convulſiva: horridus paroxyſmus eſt; poſt horas 6. convaleſcit, percipit dolorem juxta ſpinam dorſi, quatenus ab acido membranæ nerveæ vellicantur, & ſpaſmum concipiunt: vibratur ad umbilicum, variis torminibus & torturis totum abdomen excruciatur, donec ad ſpinam dorſi quietus reſiſtat. Subindè proſtant veſtigia talium dolorum convulſivorum apud TULPIUM *l. 3. Obſ. 22.* & THIERMEYERUM *Pr. T. 2. cap. 4.* alioſque Scriptores Practicos & Theoreticos; ſed quos hi ipſi ſaltem ex humoribus, ſpeciatim ex bile derivare nituntur. Non autem commodè ex his extricare ſe poſſunt: nunc dicunt, oriri ab humoribus intra membranas inteſtinorum, ſeu ipſam eorum ſubſtantiam, nunc in concavo, nunc in parte convexa inteſtinorum contentis; nunc dicunt oriri ab humoribus bilioſis vel acribus in duplicaturâ peritonæi affuſis: alii aliàs aſſignant cauſas: Conf. FORESTUS *l. 21. Obſ. 3.*, item RIOLANUS *in Enchireſ. Anatom. de Peritonæo cap. 13. pag. 96.* Sed facilis eſſet doloroſorum horum ſymptomatum explicatio, modò ſuperiùs dicta ponderentur. Solus WILLISIUS primùm oculos aperuit, tàm in *Anat. Cerebri*, quàm *in Tr. de Morbis Convulſivis*, ut & de *An. Brutorum P. 2. cap. 15.*

Febrilia tormina ſunt ea, quæ febribus intermittentibus diuturnis non adeò benè curatis ſupervenire ſolent, utut etiam critico modo superveniant: alvus pertinaciter eſt clauſa, purgantibus etiam fortioribus ſi laxantur ægri, fit tamen ferè ſine dolorum levamine. Videntur autem oriri ex metaſtaſi materiæ morboſæ, delatæ ad glandulas meſenterii, vellicantis partes nerveas; undè etiam non rarò ſunt ſimilia tormina in meſenterii abſceſſibus.

Dolores abdominis conſiderantur ſecundùm ſuas differentias, vel ratione partis affectæ, vel ratione cauſæ efficientis.

In parte affecta conſideratur
- inteſtinum dolens
  - 1. tenue: dolor Iliacus,
  - 2. craſſum: dolor Colicus,
- ſitus doloris; unde dolor, vel
  - hypochondriacus utriusque lateris,
  - lumbaris: qui iterum vel
  - umbilicalis.
    - nephriticus
    - meſentericus.
    - pancreaticus.
    - inteſtinalis,

In cauſa efficiente conſideratur dolor, vel
- humoroſus.
- convulſivus.

In dolore humoroſo conſideratur vel
- Modus
  - fixus, ſeu terebrans.
  - pungens.
  - diſtendens.
  - rodens.
  - contundens.
  - gravans.
  - pulſans.
- Cauſa (ab acido in ſubjecto plùs minus viſcido)
  - flatus.
  - ſtercora indurata.
  - icteritia.
  - mucus tenax.
  - aſſumpta varia: Horæa facilè fermenteſcibilia.
  - cereviſia novella.
  - pinguia cum potu acido.
  - mummi aurei,
  - calculi.
  - ipſi inteſtinorum affectus: ſc. hernia, inflammatio, &c.

In convulſivo conſideratur
- Modus doloris
  - lacerans.
  - lancinans.
  - contorquens.
  - pulſans.
  - His addatur abdomen tendens, ut in ſubluxatione vertebrarum.
- Cauſa
  - accidentalis
    - nephritica.
    - parturientis.
    - purgantis.
    - menſtrua.
    - item abſceſſus partium vicinarum, ut glandularum meſenterii, pācreatis &c. vid. *Barthol. C.1.Ep.p.253.*
  - habitualis, ab acido nervos vellicante
    - hypochondriaca.
    - hyſterica.
    - ſcorbutica.
    - febrilis.

Ratione adjuncti in genere eſt
- frigida.
- calida.

Multa eſſent dicenda de Colicis malignis: ſed temporis anguſtia impedit hoc. Moneo ſaltem, quod vomitus & ſingultus talis Colicę ex vicinitate ſtomachi & diaphragmatis omnes fiant ex ſimilibus ſpaſmis ex meſenterio vibratis.

DIAGNOSIS.

Pergo ad *ſigna diagnoſtica:*

Diagnoſtica ſigna doloris hauriuntur ab ęgro & ſymptomatum ſyndrome: In hac ſimus cauti, ut dignoſcamus benè in Colica affectis eam, quæ eſt conjuncta cum nephritide, à ſolitaria.

Ut autem ritè cognoſcantur hi dolores inteſtinales; & ritè à ſe invicem diſcernantur, tria ſumma capita obſervanda ſunt:

1. *Antecedentia*, ut conſtitutio ægri, victus ratio, mores conſueti, an ſcorbuticus, calculoſus, &c.
2. *Adjuncta* ſeu *eſſentialiter inhærentia*, nempè ipſe doloris modus, & adjuncta reliquarum partium ſymptomata.
3. *Conſequentia*: mutationes nempè in urina, in alvi excrementis, Iuvantia & Nocentia, ſi alvus non reſpondet, fæces induratæ, vel inteſtina contracta; ſi purgantia nil evacuant, vel parum ſine levamine, eſt Colica convulſiva.

Ex his invicem collatis, ſed probè ponderatis, facile eſt, dolores dictos à ſe invicem diſcernere, & fiendi eorum rationem cognoſcere. In ſpecie attendendum, an ſit Colica humoroſa? an verò convulſiva? & ſi hæc; an ſit accidentalis? an verò habitualis? & ſi habitualis; an ſit ſcorbutica, hyſterica, an alia?

Speciatim ſæpiùs *confunditur Colica ſimplex cum iſta, quæ ſupervenit nephritidi.* Ut ita meliùs cognoſcatur radix morboſa, omnes circumſtantiæ probè penſitandæ, & ſpeciatim urina, in qua, ſi ſit *Colica nephritica*, notabiles mutationes obſervari ſolent: ſi enim fiunt Aqueę; Colica eſt nephritica; intenſiùs tinctæ in medio, coloratæ in ſuperficie, ſignum *Colicæ ſcorbuticæ.*

Solitaria facilè diſtinguitur *ab ea*, quæ incipit *in affectibus uteri.* Nam ubi cum convulſione inteſtinorum concurrit cōvulſio partium ad uterum pertinentium, percipitur dolor, qui à lumbis deorſum trahitur verſus ſinum pudoris: item ſi adeſt ſimul affectus uterinus; dolor iſte etiam ad os femoris ſeu coxendicis pertingit: item, ſi adſit junctus dolor iſte cum difficultate motus, percipitur gravamen in dorſo & lumbis propè renes, & hinc ſequitur poſtmodum dolor Colicus.

Denique ſi acerbatur dolor Colicus, ut fiat paſſio hyſterica, tunc percipiunt ſimul anguſtiam in præcordiis, item percipiunt impedimentum in reſpiratione, propter ſimilem convulſionem diaphragmatis deorſum verſus.

Ut *à dolore nephritico diſtinguatur Colica*, obſervetur quod in dolore colico poſt paſtum fit remiſſio, imprimis poſt aſſumpta aromatica, quæ ſunt Colicæ remedia; dolor verò renalis poſt paſtum fit acerbior. Deinde, ſi adeſt dolor renalis, mutatio ſemper eſt in urina, quod non eſt in Colica: aut, quod obiter moneo, quod in dolore colico ſcorbutico adſit ſtranguria inſignis, & urina coloris admodum fulgidi & ſalini excernitur, ſed non ſemper. Tandē, ubi dolor eſt colicus, Clyſteres aut Evacuationes alvi eū levant; renalē aut parum, aut nihil ſolét levare. Denique in renali Colica adeſt ſemper dolor plus minùs obtu-

obtuſus ac gravativus in dorſo circa lumbos, qui non eſt in Colica vera.

Plura de ſignis diſtinctivis Colicæ veræ à Colica nephritica, videb. in SENNERTI *Praxi*.

In *Colica convulſiva* eſt dolor lacerans, ſed non ita gravativus & obtuſus, ut in renibus: Urinæ excernuntur pallidæ & lacteæ, copioſo ſedimento imprægnatæ, quod non fit in reliquis ſpeciebus Colicæ.

PROGNOSIS.

Quod attinet *ſigna prognoſtica*: Colica ex ſe leve malum eſt, rarò periculoſum; quæ tamen interdum ex adjunctorum aut ſupervenientium ſymptomatum, aut plurimum circumſtantiarum ratione, & ubi eſt nimis contumax, poteſt eſſe periculoſa, imò lethalis.

Humoroſa, & quæ fit à materia in inteſtinis contenta, quam veteres Practici ſæpiùs *Colicam bilioſam* vocare ſolent mitior eſt, & facilius curatur convulſiva.

Porrò omnis Colica convulſiva, quò magis complicata habet ſymptomata ventriculi, eò eſt periculoſior, & difficilior curatu.

In ſpecie vomitus Colicæ ſuperveniens rarò bonum ſignum eſt.

Colica humoroſa flatulenta gravia ſymptomata facit, & ad tympanitidem diſponit.

Colica convulſiva habitualis omnis periculoſa eſt; partim ob diuturnum paroxyſmum; partim, quod ſæpiùs recurrat, & ſic periculoſior fiat: firmiter radicata facit mala multa; nam huic non rarò ſuperveniunt aut pareſes, aut epilepſiæ: Sic HOEFERUS *in Hercule Med. p.* 185. exemplum habet Colicę, quę gravem cephalalgiam & maniam induxit, cum cæcitate & impedita deglutitione. Item THONERUS *in Obſ. p* 93. obſervat colicam in geminatam viſionem & epilepſiam terminatam; nec rarum eſt, quod intulerit tetanum totius corporis & contracturas partium externarum.

In humoroſa colica ſaltem attendendum eſt, ne ſub ejus exacerbatione & alvi obſtructione ſuperveniat ileos morbus.

Evenit interdum, ut Colica humoroſa degeneret in abſceſſus: vid. HILDANUS, qui *C* 2 *Obſ.* 74 refert dolorem neglectum, qui ſuperveniente febre & abſceſſu in colo, mortem poſt ſe traxit: conf. etiam *C.* 1 *Obſerv.* 54., ubi proſtant exempla doloris colici in abſceſſum inteſtinorum degenerati. Aliud videbitis exemplum in PANAROLLO *Pentec.* 4. *Obſ.* 50., qui habet dolorem colicum intra 10. horas lethalem: quæ tamen ſunt rara.

Colica ſcorbutica convulſiva interdum eſt lethalis, ita, ut obſervata fuerit inſtar morbi peracuti intra dies & noctes 3. aut 4. jugulaſſe ægrum.

Raucedo in Colica ut plurimum lethale ſignum eſt; Denique in omni Colica, quo magis aperta alvus, & ſtimulata reſpondet, bonum eſt; quò contumacior, imprimis ſi podex retractus, periculoſum eſt, & metus paſſionis iliacæ: vid. RIVERIUS *in Praxi de dolore Colico*.

Pergo ad

CURAM.

Cura Colicæ eſt *duplex*: nempe inſtituatur vel *in paroxyſmo*, vel *extra paroxyſmum*.

In Paroxyſmo

1. Cauſa irritans inteſtina maturè ſopienda, & ipſe inteſtinorum ſenſus doloroſus, indeque natus motus convulſivus opiatis ſiſtendus.
2. Si eſt Colica humoroſa, cauſa peccans materialis, ejuſdem nempe acrimonia acida, aut viſciditas, aut alius nocendi modus, corrigenda, & maturè per alvum educenda. Patet quòd, cùm Colica humoroſa utplurimùm oriatur ex muco acido viſcido, in hac Cura conveniant aromatica acidum corrigentia, viſcidum incidentia & evacuantia, imprimis gummata mucum expurgantia.
3. Si Colica eſt convulſiva, appropriata nervina, in ſpecie ſalia volatilia oleoſa opiatis miſta, propinanda ſunt.

Extra paroxyſmum, hoc ſedato, morbus primarius, fomes morboſus, unde dolores pendent, iſque in ſpecie in Colica convulſiva habituali, variis appropriatis eſt tollendus, & crebrior aut conſueta recidiva præcavenda.

Pro dictis tribus ſcopis in paroxyſmi Cura obtinendis, imprimis in toto paroxyſmo, repetitus clyſterum legitimè applicatorum uſus ſedulò eſt obſervandus, ut his ipſis, pro varietate intentionum variis, continuò alvus, quantum poſſibile, evacuetur & ſervetur aperta: magis autem conveniunt Clyſmata talia, ſi in humoroſa malum hæret in inteſtinis craſſis; minùs verò, qoando in tenuibus: Et quidem ubi non ſumus certi, in humoroſa materiam peccantem hærere præciſè in inteſtinis tenuibus, minus conveniunt purgantia Clyſteribus admiſta, propter metum volvuli: Ubi verò certi ſumus, malum hærere in inteſtinis craſſis, imprimis colo, uti communiter fit in dolore hypochondriaco, tunc etiam fortiora purgantia ſeu ſtimulantia Clyſmatis addi poſſunt.

Deinde conveniunt, ubi ventriculus graviùs ſimul affligitur, ut tãquam revulſorio ſtimulo tàm cauſa irritans, quàm motus ſpirituum, ad inteſtina derivetur: Item, quando poſt propinata Purgantia non ſufficienter reſpondet alvus, optimum eſt in talibus caſibus clyſteribus acribus plus minus purgantibus naturæ motum promovere. Quando verò malum hęret in inteſtinis tenuibus, potiùs blandiſſima laxantia & abſtergentia per os conducunt: quod confirmat experientia D. MOEBII in infante, Colica laborante, cui Medicus quidam aliquot Clyſteres applicandos curavit, ſed ſine fructu; tandem MOEBIUS advocatus laxans blandiſſimum per os adhibuit, quod ex voto ceſſit, & infans brevi convaluit: Videatur *Colleg.* MOEBII *in Synopſi c. de Colica.* Quod ſi videmus, Clyſteribus acrioribus alvum non reſpondere, & malum non mitigari, iis ulteriùs inſiſtendum nõ eſt, ſed præſumendum, vitium hærere vel in Inteſtinis ſuperioribus, vel eſſe Colicam ſimpliciter convulſivam. In convulſiva Colica Clyſteres anodyni & leniter demulcentes ſunt optimi: item accedendum eſt ad Clyſmata terebinthinata, quæ in quavis convulſione ſunt optima. Si in Colica imminet metus Ilei, vel podex ſit pertinaciter retractus, non adeò copioſè injicienda ſunt, ne promoveamus iliacum morbum.

Clyſmata, quæ in omni Colica conveniunt, ſunt in principio morbi vel mitiora emollientia, ſtercora in inteſtinis abſtergentia; aut carminantia; vel ſi non ſuffecerint, fortiora purgantia, aut acriùs ſtimulantia ex colocynthide, antimonio & ſimilibus: Præſertim in humoroſa, quando alvus præternaturaliter & pertinaciter obſtructa, Clyſmata inſigniter emollientia proſunt, quæ fiunt ex lacte ſimpliciter, addito ſaccharo aut melle, oleo communi aut lini; vel quando coquuntur in lacte quædam emollientia, quæ blandè alvum lubricant, talia ſunt optima, imprimis in doloribus abdominis ſcorbuticis, item in hypochondriacis, in quibus cum melle mirè conveniunt.

Si magis *anodyna* deſiderentur;

℞. *Fol. hyoſcyam.* M. j.
Coqu. in ſ. q. *lactis:*
Colaturæ ℥ ix. vel ℥ x. adde
Mellis roſati ℥ j.
M. pro *Clyſmate anodyno*: S.
Clyſter lenitivus.

In graviori Colica, ubi materia hæret in craſſis inteſtinis, injici poſſunt ex oleo expreſſo ſem. lini, raparum, &c.

℞. *Ol. expr. ſem. lini,*
Rapar. an. ℥ v.
M. pro *Enemate*; S.
Clyſter lenitivus.
Vel addantur
Ol. diacolocynth. ℥ vj.
Et miſc. pro *Clyſmate*. S.
Ut antea.

Vel communi modo *Clyſmata emollientia* injicienda;

℞. *Herb. brancæ urſinæ,*
Malvæ,
Meliloti an. M. j.
Rad. lil. alb. ℥ j.
Sal. Tart. ℨ j.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ ſimpl.*
Colaturæ ℥ ix. vel ℔ j. adde
Ol. lil. ℨ iv. vel vj.
Vitell. ovi No. j.
Mell. deſpum. ℥ j.
M. pro *Clyſmate* duabus vicibus injiciendo: S.
Clyſter emolliens.

Vel ubi aut mucus viſcidior, aut ſtercora indurata, in inteſtinis hęrent, omiſſo oleo, Clyſteribus ſal gemmę à ℨj. ad ℨij addendũ eſt, quod omnes fęces attenuandi & diſſolvẽdi vim habet, hinc pro laxanda alvo obſtructa optimè valet: v. g. cly-

clyſteri ſuprà dicto ex oleo ſeminis lini & raparum ℥ j. ſalis gemmæ addi poteſt: Vel

℞. *Herb. Malve* M ij.
Flor. ſambuc.
Verbaſc. (qui ſunt anodyni) an. M. ß.
Rad. lil. alb. ℥ ß. ad ℥ j.
Coqu. in *aqua ſimpl.*
Colaturæ ℥ viij. vel ℥ ix. adde
Elect. bieræ picræ (ſtimulat, & eſt aloeticum) ℥ ß vel ʒ vj. ad ℥ j.
(vel pro ſcopo emolliendi *El. Lenit.* ℥ i ß.)
Sal. gemm. ℈ ij. ad ʒ j.
M. pro *Clyſmate* una vice applicando. S.
Clyſter emolliens.

Ubi verò ſunt flatus, convenit *Clyſma carminans & emolliens*, imprimis cum ſale gemmæ injectum: e.g.

℞. *Spec. Carm.* M ij.
Rad. angel.
Leviſt.
Sem. carvi an. ℥ ß.
Bacc. junip. ℥ j.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ*:
Colaturæ ℥ viij. adde
Elect. de baccis lauri ʒ vj.
Mell. rutac. ℥ ß.
Salis gemmæ vel nitri depur. ℈ ij.
M. f. *Enema*: S.
Clyſter carminans.

℞. *Spec. emoll.* M ij.
Carmin. M. j.
Sem. carvi ℥ j.
Baccar. junip. ℥ j.
Coq. in ſ. q. *Aquæ*:
Colaturæ ℥ viij. adde
Elect. bier. cum agar. ℥ j.
Mellis Mercurial. ℥ ß.
Salis gemmæ vel nitri ʒ j.
M. f. *Enema.* S.
Ut antea.

℞. *Herb. veron.*
Flor. chamom. an. M. ij.
Rad. Leviſt. ℥ ß.
Sem. aniſi ʒ iij.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ*:
Colaturæ ℥ viij. adde
Sal. gemmæ ʒ j.
Mell. Mercur. ℥ j.
M. pro *Clyſmate.* S.
Ut ſuprà.

℞. *Herb. calaminth.*
Rutæ an. M j.
Flor. alth.
Aneth,
Chamom. an. M ß.
Bacc. Lauri,
Sem. carvi,
Cumin. an. ℥ ß.
Fœnugr.
Lini an. ʒ iij.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ*:
Colaturæ ℥ x. adde
Salis gemm. ʒ j.
Ol. anethi,
Rutæ,
El. bier. picr. an. ℥ ß.
M. f. *Enema*: S.
Clyſter contra flatus.

RULANDUS ceu maximè expertum Clyſma laudat in deſperata alvi obſtructione, in dolore colico & iliaco ſequens, utut incondita ſit Compoſitio:

℞. *Decoct. flor. chamom vel verbaſc.* ℥ viij.
Ol. cham. per infuſionem & decoctionem ℥ v.
Elect. bened. laxat. ℥ j.
Sacch rubr. ℥ ß.
Diagrid. gr vij.
Sal. comm. vel ſalis gemmæ ʒ j.
M. pro *Clyſmate.*

Cujus uſum commendat, tanquam ſibi ſæpiùs expertum.

Loco ſalis gemmæ in Colica flatulenta potiùs olea deſtillata ſimul addenda, quæ potenter penetrant, & flatus diſcutiunt: e. g. ſit *Clyſma Carminativum anodynum*, quale *Ettmuller. Oper. Tom. II.* etiam hypochondriacis, item hyſtericis commodè præſcribi poteſt hoc modo:

℞. *Fol. lauri* p. iij. vel M. j.
Flor. Chamom. Rom. aut *Vulgar.* M i ß.
Rad. angel. vel *leviſt.* ʒ vj.
Sem. 4. calid. minor. an. ʒ ij.
Coqu. in *aqu. comm.*
Colaturæ ℥ x. adde
Elect. de bacc. lauri ʒ vj.
Syrup. papav. ſ. ℥ ß. vel loco hujus *Ther.* ʒ j. ad ʒ ij.
Ol. deſtill. angel.
Carvi,
Cumin.
Bacc. lauri an. gutt iij. vel iv.
Vitell. ovi No. j.
M. pro *Clyſmate pro 2. doſibus* iniiciendo, propter flatus, qui impediunt, quo minùs totum una vice poſſit iniici.
S. *Clyſter lenitivus contra flatus.*

℞. *Fol. lauri* M j.
Flor. chamom. M ij.
Rad. angel.
Leviſt. an. ʒ iij.
Coqu. in ſ. q *aqu. comm.*
Colaturæ ℥ ix. adde
Elect. de bacc. lauri ʒ vj.
Theriacæ ʒ j.
Ol. deſtill. carvi,
Cumini,
Bacc. junip.
Lauri an. gutt. v.
M. pro *Clyſmate duabus vel partitis vicibus* iniiciendo: S.
Ut antea.

℞. *Summitat. anethi*,
Herb. chamom. an. M j.
Rad. Leviſt. ℥ j.
Baccar Lauri ʒ vj.
Sem. fœnic. ʒ iij.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ*:
Colaturæ ℥ ix. adde
El. de bacc. lauri ℥ i ß.
Theriac. ʒ j ad ʒ ij.
Ol. deſtillat. angel.
Cumin.
Rutæ an. gutt. v.
M. f. *Clyſter pro duabus doſibus*: S.
Ut ſuprà. Vel

℞. *Herb. chamom. Rom.*
Menthæ an. M. j.
Bacc. lauri ℥ ß. ad ℥ j.
Juniperi ℥ ß.
Sem. aniſi,
Cumini
Fœnic. an. ʒ ij.
Sal. Tart. ʒ ij. ad ʒ iij.
Inciſ. & contuſ. coq. in ſ. q. *aqu. ſimpl.* vel ubi ſal tartari additum non fuit, in *urina humana*:
Colaturæ ℥ ix. adde
Elect. de baccis lauri ʒ vi. ad ℥ j.
Mell. rutac. ℥ ß.
Ol. deſtill. aniſi vel *bacc. lauri* ℈ ß. ad ℈ j.
Vitelli ovi No. j.
F. *Enema*: S.
Clyſter contra flatus.

℞. *Flor chamom.* M ij.
Fol. lauri M ß.
Rad. Leviſt. ʒ iij.
Sal. tart. ʒ j.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ*:
Colaturæ ℥ viij. adde
Elect. de bacc. lauri ℥ j.
Ol. deſtill. bacc. junip. ℈ j.
Cumin. ℈ ß.
Syrup. papav. ſimpl. ℥ j.
M. pro *Clyſmate*, *duabus vicibus* iniiciendo: S.
Clyſter contra flatus.

Ulterius, ubi ſunt nimii flatus in inteſtinis præ cæteris conveniunt Clyſmata ex urina pueri, quæ mira faciunt in affectibus inteſtinorum flatulentis; ſi ſcil.

℞. *Urin. pueri impuberis*:
& ipſi addatur

Fermenti parum:
ipſique poſtmodum incoquatur *ſemen aniſi & anethi*,
& *Colaturæ* ℥ viij. vel ix. addatur
Mellis deſpum. ℥ j.
ſicque *iniiciantur*: inſigniter confert affectibus flatulentis. Vel

℞. *Decoct. Carm.* ℥ vj.
Vrin. human. ℥ iv.
Fermenti ℥ j.
Salis comm. ℈ j.
Mell. roſat. ℥ j.

M. pro *Clyſmate* ad imitationem VALERIOLÆ præſcripto in gravioribus doloribus flatulentis. Vel

℞. *Spec. carminat.* M. ij.
Coqu. in ſ. q. *Vrinæ humanæ*;
Colaturæ ℥ viij. adde
Ol. deſtill. terebinth. ℥ j.
M. f. *Enema*: S.
Clyſter contra flatus.

℞. *Vrinæ pueri calef.* ℥ ix.
Sperm. ceti ʒ j ß.
Vitell. ovi No. j.
Syrup. papav. alb. ℥ j.
M. f. *Enema.* S.
Vt antea.

Confer. THEODATUS *Valetudinario p.* 197.

Faciunt huc etiam Clyſmata terebinthinata cum Urina, quæ ſuperiùs in dyſenteria dedi; & imprimis in doloribus convulſivis, nephriticis, hyſtericis, ſcorbuticis, &c. ſunt optima, & multùm commendantur à THEODATO *in Valet. pag.* 247. qui etiam in Colica flatulenta hoc Clyſma præſcribit:

℞. *Fol. Mercurial.*
Chamom.
Betæ an. M ß.
Abſinth.
Rutæ
Lauri an. M j.
Sem. cumini,
Bacc. lauri an. ʒ iij.

Inciſa & contuſa coquantur in *aqu. comm.* & *Vini Malvat.* an. ℔ ß.

(Ingredientia ſunt nimis copioſa propter ℔ ß. poteſt facilè emendari:) adde

Ol. nuc. expreſſ. ℥ iv.
Caſtor. ʒ ß.
Terebinth. ℥ ß.

M. pro *Clyſmate* in affectibus renalibus & uterinis, Vel

℞. *Vrin. human.* aut *Decoct. emoll.* ad imitat. Williſii ℔ j.
Terebinth. cum vitello ovi diſſol. ʒ ij. vel ʒ iij. ad ℥ ß.
Mell. colat. vel *Mercurial.* ʒ vj. vel ℥ j.
M. f. *Clyſma*: S.
Clyſter lenitivus:

Conferatur hîc WILLISIUS *de Anima Brutorum*, ubi *de Colica pag.* 394. *P.* 2. *c.* 15. & in ſpecie *in Colica nephritica* proficui ſunt terebinthinati Clyſteres.

Sunt, qui ceu ſingulare Clyſma laudant & commendant Decoctum veronicæ cum myrrha, & vino, quibus B. D. LANGIUS addit Salis Tartari ʒ ß. ad ʒ j. aut tincturam Tartari, Senibus Clyſmata ex vino Malvatico cum oleo Chamomillæ, & quæ vim anodynam habent, facienda; hinc ſyrupus papaveris, ſed cautè, addendus.

Fortiora Clyſmata, eaque in Colica humoroſa ſaltem conducentia, minùs in convulſiva, ſunt ea, quæ ingreditur colocynthis in petia ligata, vel aqua benedicta, aut Infuſum croci metallorum ab ℥ iß. ad ℥ ij. vel iij. de quibus Clyſmatis antimonialibus, aliis irritis, in Colica proficuis, vid. RIVERIUS *C.* 1. *Obſ.* 57. & 67. item *C.* 2. *Obſ.* 12. & *C.* 3. *Obſ.* 22. & *ſupr. de alvo obſtructa*: v. g.

℞. *Juris piſorum* ℥ vij. vel viij.
Aqu. bened. ℥ ij. vel iij.
Elect. lenitiv. ʒ vj. vel *Ol. comm.* ℥ j.
M. f. *Enema*: S.
Clyſter lenitivus.

℞. *Decoct. piſor.* ℔ ß.
Scor. reg. Antimonii ʒ vj. ad ℥ j.
Mellis Mercurial. ℥ j.
M. pro *Clyſmate*; S.
Clyſter abſterſivus.

Imitamur hac in parte RULANDUM, qui ipſe hic eſt anteceſſor, & tali utitur Enemate cum aqua benedicta *Cent.* 6. *Curat.* 22.

℞. *Decoct. piſor.* (egregiè abſtergit) ℥ viij.
Aqu. bened. ℥ ij ß. vel iij.
Sacch. ℥ ß.
Ol. olivar. ℥ j. vel ℥ iv.
M. pro *Enemate*.

Iniiciatur quavis hora doloris recrudeſcẽtis *pro duabus, vel* 3. *doſibus*: Inſigniter hunc cõmendat Clyſterem, & quidẽ in cõtumaciſſima alvi obſtructione, in dolore iliaco & colico.

Simile exemplum habet *idem* in pertinaciſſima alvi obſtructione in puerpera, quę per 20. dies & noctes nihil excreverat, & jam ſtercora per os exhibant, curata hoc Clyſmate, in quo loco aquæ benedictæ addidit Extractum eſulæ:

℞. *Juris piſor.* ℔ j.
Extracti eſulæ ℥ j.
Ol. ſem lini ℥ iv.
M pro *Clyſtere*.

quo injecto, alvique excrementis copioſè rejectis, curata fuit iſta puerpera. Item

℞. *Decoct. cent. min.* ℔ ß.
Aqu. bened. Rulandi ℥ iij.
Mell. Mercurial. ʒ vi.
M pro *Clyſtere*.

Præter fortiores pertinent huc Clyſteres ex fumo tabaci, maximè proficui in Colica humoroſa, & in omnibus doloribus abdominis: vid. *Hiſtor. Anat.* 66. BARTHOLINI *Cent.* 6. & *C.* 4. *Epiſt. pag.* 253.

Inſtrumentum verò, quo commodè poteſt Anglorum more applicare ſibi unuſquiſque tale Clyſma, & fumum tabaci ſub hac forma inteſtinis immittere, habet BARTHOLINUS *in Cent. & Hiſt. tam allegata*, & SIMON PAULI *Quadripart. Botan. Claſſ.* 3. *p.* 462. & 463. non tantùm dolores ſiſtunt, ſed & alvum laxant.

II. Præter Clyſmata in omni Colica, in ſpecie humoroſa, minus in convulſiva, attendendum eſt, an conveniat Purgatio per alvum, an verò non? Nempè tutiùs poſſumus purgare remediis per os propinatis, ubi contenta in inteſtis urgent, quàm ubi malum ſimpliciter à ſpaſmis fuerit, utpotè in quo non niſi leniter abſtergentia conveniunt. Deinde, ſi inteſtina ex ſtrictura convulſiva, propter contenta etiam irritantia, ſint nimis firmiter clauſa, cavendum à purgantibus, magis magisq; irritantibus; ſed potiùs leniſſima, emollientia, eluentia inteſtina, aut ſimpliciter lubricantia oleoſa & paſſulata conducunt. In ſpecie in principio Colicæ, dum adhuc dolor urget, propriè dicta purgantia minus conveniunt, ſed omninò nocent; irritando enim inteſtina malum fortiùs exaſperant, & ex aucta hac inteſtinorum contractura minùs laxant. Imò cùm in Colica ſæpiùs adſit periculoſus vomitus, metus eſt, ne ita purgantibus irritentur crabrones: quo ſæpiùs iterantur, in deterius labitur æger & magis diſponitur ad affectus paralyticos: ſin verò mox in principio uſurpari debent, ſint non nimis violenta, ſed lenia, & ſimul opiatis miſta, ut ſiſtant dolorem, & cauſam morboſam eliminent ex inteſtinis: ſemper nempè conſiderandum eſt, ne acriori laxativo irritatis inteſtinis omninò impediatur excretio fæcum, & ad contumacem ileon diſponatur æger. Adhuc ſepiùs evenit, ut purgantia, licet fortia, nihil operentur, ſed ſubſiſtant, unde ſubſequitur inde dolorum augmentum. Ergo purgantia talia vitanda. In progreſſu verò morbi, attenuata viſcida materia, & temperata ejuſdem acrimonia, blandè ſubducentia conveniunt. Deinde, ſi ex inflammatione eſt colica, Medicus caveat, ne ullo, quantumvis leni medicamento ſubducente, utatur; ex irritatione enim inteſtinorum inflammatio augetur, & hinc volvuli ſeu ilei metus ſupervenit. In Colica humoroſa, in ſpecie, ubi inteſtinorum peregrini, ac vitioſi hoſpites ſunt exturbandi, purgantia locum habent, vario tamen, pro circumſtantiarum ratione, regimine, &c. Nempè, ſi dolor non adeò urget, & morbus ſit ex errore victus, aut ſimili cauſa externa, aut malum ſit à viſcida tenaci & acida pituita, cum dolore terebrante, & gravativo, in principio purgari poteſt; ſecus differendum hoc ipſum, donec nonnihil miteſcat dolor. In pituita enim vitrea vel acida, ſi quis Lenientibus ſolis contentus à purgantibus veris abſtineat, nil aget; potiùs, quamprimùm viſcida materia attenuanda, & per Purgantia attenuantibus miſta, eadem evacuanda: conf. SEPTALIUS *in Animadv. l.* 7. §. 72. Si verò dolor ſit nimis acerbus, priùs eſt mitigandus, antequã Purgãtibus proritetur alvus. Purgantia autem in Colica humoroſa conveniunt nunc fortiora, nunc minora. Fortiora hæc & propriè dicta purgantia, in ſpecie, ubi

ubi ex ſpaſmo fortiùs contracta ſunt inteſtina, aut motus eorum periſtalticus minùs fieri ſolet, non conveniunt; quin leviſſima plus præſtent, quàm acriora & fortiſſima. Sic HENRICUS à MOINICHEN *Obſ. 5. ad* BARTHOLINUM *miſſa* habet, quod DONADONUS alvi ſtypticitatem ad 3. ſeptimanas durantem ſolo ſeri caprini copiosè ſumpti uſu curaverit. Sic, referente SENNERTO, obſervatum eſt, cùm æger quidam 30. Clyſteres ſine effectu accepiſſet, alium Medicum mannam ab ℥j. ad ℥jß. cum ℥jß. olei amygdalarum dulcium propinaſſe in juſculo gallinæ pingui, & ægrum à dolore liberaſſe. Commendat hanc mixturam RIVERIUS *Prax l.10 c.1.* Vel oleum amygdalarum dulcium loco butyri juſculis admiſceatur, quibus etiam ſpermatis ceti ʒß commodè addi poteſt. Singulare *experimentum* CRATONIS *ad ſolvendam alvum* & *ſedandos dolores Colicos* eſt *oleum amygdalarum dulcium* ℥ij. ad iij. cum *vino Malvat. & ſpermate ceti*: vid *Diſſertat. mea de ſperm. ceti c.2. §.4. p.11.*

Ut ergò blandè laxetur alvus in inteſtinorum doloribus, blandiſſimè emollientia & abſtergentia locum habent, præprimis in Colica convulſiva, ubi acria parum vel nihil operantur; lubricantia verò, ut oleum amygdalarum dulcium & pinguia optimè laxant. Inter Emollientia & Abſtergentia ſunt imprimis potio paſſulata, & hinc pulveres ſalini cum ſtimulo ſcammoneato. Inter lubricantia & pinguia convenit Potio PLATERI in principio doloris colici propinanda, quæ ex leniente & emolliente procedit. Præſcriptio eſt hæc:

℞. *Ol. amygdal. dulc.* ℥jß.
Vini Malvat.
Syrup. papav. an. ℥ß.
M. f. *Potio.*

quæ detur pro hauſtu Vid. *Obſervationes* PLATERI: Nam & oleum amygdalarum dulcium in juſculo calido propinatum, ſubitò ſedat tormina infantum. Loco ſyrupi papaveris etiam ſpermatis ceti ʒß. addi, & ita alvus laxari poteſt: Vel ubi tutiùs uti licet purgantibus, cremor tartari cum reſinis Purgantium propinetur ad imitationem WILLISII *c. l. pag. 396. e. g.*

℞. *Crem. tart.* ℈j.
Scamm. ſulphurat. gr. ij.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis aperiens.

℞. *Crem. tart.* ℈j.
Mag. jalapp.
Scamm. an. gr. v.
M. pro alvo laxanda. S.
Pulvis aperiens.

℞. *Corall. rubr. præp.*
Maxill. lucii piſcis an. ℈ß.
Auri fulm. gr. v.
M. f. *Pulvis*: S.
Ut antea.

Vel Infuſum ſennæ cum ſale tartari & zingibere paratum, vel Infuſum rhabarbari cum ſenna, adhibeatur. Vel ubi viſcida ac tenax pituita primariò peccat, Potiones cum gummate Ammoniaco in Colica humoroſa ſunt admodum convenientes: Propterea ubi pertinax eſt *Colica ex pituita vitrea & acida.*

℞. *Aqu. Menthæ* ℥j. vel ℥jß.
Cinam. ʒj. ʒij. vel ℥ß.
Gumm. amm. cum aceto ſoluti ℈ß. vel ℈j. ad ʒß.
Tart. vitriolat. ℈ß. ad gr. xv.
Scamm. ſulphurat.
Trochiſc. alb. an gr. j. vel ij.
Syrup. roſat ſolut. vel *de pom.* ℥ß.
M. pro una vice. S.
Potio purgans pro una vice.

Potio hæc mirè ſaburram educit. Vel

℞. *Aqu. menthæ ſeu ſucc. pomor. Borsdorff depur.* j.
Gumm. amm. cum aceto ſol. gr. xv. ad ℈j.
Salis hypochondr. ℈ß.
Scamm. ſulphurat. gr. ij.
Extr. troch. alb. gr. ß vel j.
Syrup. roſar. ſolut. ℥ß.
M. S.
Ut antea.

℞. *Aqu. Chamomill.* ℥j.
Gumm. ammon. cum aceto ſol. ʒß.
Tart. vitriolat. gr. xij.
Scamm. ſulphurat. gr. ij. vel iij.
Laud. hyſter. gr. vj.
Syr. de ſpina cervin. ʒiij.
M. f. Potio: S.
Ut ſupra.

℞. *Lapill. Cancr. præp.* g. xij.
Tart. vitriolat. ℈ß.
Trochiſc. alb. gr. ij.
M. f. *Pulvis.*
D. S.
Pulvis emolliens.

Curavi juvenem, natione Weſtphalum, malo hypochondriaco, ut vocant, aliàs obnoxium qui poſt inſignem corporis, in ſpecie pedum, in ludoſcenio ſpectando refrigerationem, altero die incipiebat dolere latere ſiniſtro ſub coſtis: dolor erat acutus, admodum punctorius, cum frequenti vomitu admodum moleſto, ipſique ægro doloroſo, ingenti ſiti, & virium proſtratione; hinc dolores lancinantes, ſed rarò, ex illo loco in totum abdomen progredi, ad lumbos reflecti, & in ſiniſtro hypochondrio tandem terminari ſolebant, ubi terebrantes punctiones primariò vexabant, alvus erat obſtructa, reſpiratio erat parua ſeu difficilis, contactum in latere dolente & fortiùs prementem benè perferre poterat, punctioneſque ſæpè ſurſum ad præcordia aſcendere videbantur. Clyſmata quidem benè operabantur, ſed dolores perſiſtebant, undè uſurpabam alterantia, antiſcorbutica, antihypochondriaca, quæ etiam nil juvabant. Tandem gummi ammoniacum ſequenti modo præſcribebam:

℞. *Aqu. menth.* ℥j.
Gumm. ammoniaci in aceto ſol. ʒß.
Tart. vitriolat. gr. xv.
Scamm. roſati gr. iv.
Extr. troch. alb. gr. j.
Syr. de pomis ℥ß.
M. f. *Potio.*

Ab hac potione 15. ſedes ſine torminibus venerunt cum euphoria, & ſymptomata doloroſa evanuerunt.

Mercator quidam Annæbergenſis ſimili dolore cruciabatur, copiosè erat purgatus, ſed dolor perſiſtebat: Præſcripſi hanc potionem, unde copioſis evacuatis viſcidis, ſanus evadit. Semel tamen in virgine cachectica hæc Potio dyſenteriam excitavit.

In declinatione verò morbi, ubi viſcida adhuc, vitrea & acida pituita in inteſtinis hæſerit, commodè uſurpentur eadem gummata cum Mercurio dulci, qui eam potenter diſſolvit & abſtergit Imitandus hac in parte DEODATUS, qui declinante morbo ex hac cauſa nato, præſcribere ſolet has pilulas.

℞. *Maſſ. Pilul. coch. min.* ℈j.
Aquilæ alb. dulc ſeu *Merc. dul* gr. xvj. ad ℈j.
Ol. deſtill. aniſi gutt. ij.
M. f. *Pilulæ* manè deglutiendæ.

Inepta autem eſt hæc Compoſitio: poſſunt aſſumi aliæ, v. g.

℞. *Maſſ. Pil. de hier. cum agar.*
Mercur. dulc. an. gr. xv.
Troch. alb. gr. j.
Ol. deſtill. aniſi gutt. ij.
Cum *eſſent. menthæ* f. *Pilulæ*: S.
Pilulæ purgantes.

Mercurius enim dulcis eſt egregium medicamentum, & in frequentiori uſu eſt RIVERIO, in cujus *Obſerv.* ſæpiùs fit mentio Purgantis, quod vocant *Calomelanos Turqueti*, quod nihil eſt aliud quàm Mercurii dulcis, additus tantùm aliquot granis ſcāmonii ſulphurati, in hac proportione: v. g.

℞. *Mercur. dulc.* ℈j.
Scamm. ſulphurat. vel *reſ. jalapp.* ℈ß.
M. F. *Pulvis*:
& cum *mucil. tragacanthæ* f. *Pilulæ pro una doſi* in fine paroxyſmi.

℞. *Maſſ. Pil. de ammoniaco Querc.* ℥
Extract. abſinth. ℈ß.
Troch. alb. gr. ij.
Cum *Ol. deſtillat. aniſi* f. *Pilulæ*: S.
Pilulæ purgantes pro una doſi.

Item

℞. *Tart. vitriolati* gr. xv. ad ℈j.
Scamm. præp. gr. iij.
Troch. alb. gr. ij.
Ol. deſtill. Zedoar. gutt. j.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis purgans.

Loco digeſtivi ſit:

℞. *Tart. vitriolat.* vel *ſal. ammon. depur.* ʒj.
Ol. deſtill. aniſi gutt. iv.
M. pro *duabus doſibus*. S.
Pulvis emolliens.

Quòd ſi verò in Colica humoroſa mox in principio Purgantia conveniant, commodè eadem cum opiatis miſceantur, ut *ſuprà de Cardialgia* dictum fuit, quò ſine majore inteſtinorum irritatione ſublato dolore alvus laxetur. Modus hic eſt recens uſitatus: Veteribus nonnullis, in ſpecie HELIDÆO PADUANO, hoc fuit uſitatum, qui propinavit in Colicis doloribus recipiendo *Elect. diaphœn.* ℨ v. ad ℨ vj, & *Philon. Rom.* ℨ j. quod laxat, doloremque ſedat.

Cæterùm noſtra delicatula roſtra non perferunt hos Bolos ſeu Electuaria: propterea conveniunt potius Pilulæ aloeticæ cum laudano opiato ad imitationem RIVERII præſcribendæ, qui *C. 1. Obſ. 63. & C. 2. Obſerv. 1.* has imprimis commendat Pilulas;

℞. *Aloes optimæ* ℨ j.
Diagryd. gr. viij.
Laud. opiat. gr. iij. vel v.
M. f. l. a. 6. *Pilulæ*,
(Satis forte eſt, ego non ita præſcriberem)

Similes pilulas cum Laudano opiato permiſtas videbitis apud POTERIUM *Cent. 3. c. 27.* Pertinent huc *Pilulæ* STOECKERI, quibus, ut ipſe ſcribit, cum ſummo ſuo honore *Ducem Tartareorum* curavit in Colica;

℞. *Aloes ſuccoter.* vel *pilul.*
Aloephang. ℨ j.
Opii,
Croci an. gr. j. vel ij.
(pro croco poteſt ſumi & *caſtoreum*)
M. f. *Pilulæ*:

Quarum vel dimidia pars, vel omnes, exhibentur jejuno ſtomacho; dolorem enim poſt horam ſedant, & poſtmodum ſolvunt, & faciunt, ut dicit, operationem.

Si volumus, ut in meliori doſi meliùs & potentiùs operentur, acuamus has ipſas cum gran. ij. vel iij. *ſcammonii ſulphurati*, & ita commodè uſurpari poterunt.

℞. *Aloes roſat.* ℈ j.
Extracti Zedoar. gr. viij.
Scamm. ſulphurat. gr. j.
Laud. opiat. gr. j.
Ol. deſtill. carv. gutt. ij.
Cum *eſſent. Zedoar.* f. *Pilulæ*.

Item

℞. *Gumm. ammon. cum aceto ſol.* ℨ j,
Diagryd. gr. vj.
Laud. opiat. gr. iv. vel v.
M. f. *Pilulæ* pro 4. doſibus.

Clyſteribus quoque Laudanum opiatum à quibuſdam injici ſolet à gr. iij. ad ℈ ß. nec dubium eſt, quin ceſſaturus ſit dolor: ſed cautè agendum eſt: Conf. BORELLUS *Cent. 4. Obſ. 94.* Loco hujus tutiùs Theriaca ad ℨ ij. Clyſteribus additur.

Sedato autem paroxyſmo in Colica convulſiva, conveniunt appropriata Purgantia, commodè cum ſudorifero uſurpanda.

III. In uſu Vomitoriorum remediorum, quæ interdum neceſſaria ſunt, cauti ſimus maximè: ſi enim ventriculus & ſupernæ partes inteſtinorum repletæ nimiùm fuerint, ex uſu maximè erit, ut medicamentis ad dejiciendum ingeſtis locus detur pertranſeundi. Quod ſi totus dolor, ejuſque cauſa, infernas partes obſideat, non ſolùm fruſtrà tentatur vomitus, ſed aliquando fit cum certa ægrorum pernicie, cùm Volvuloſi facilè exinde fiant. Illuſtrat Vomitoriorum uſum obſervatio PLATERI *l. 2. Obſerv.* [illegible]*num pag. 451. ſeqq.* Adoleſcens quidam nobilis ex in[illegible]ata victus ratione, & nimio potu vini Muſcati Narbonenſis, cardialgia primùm, mox Colico dolore laborans, poſtquàm ſemel curatus, maturiùs, quàm par erat, ſe aeri frigido concredidiſſet, & quadrigis celeriter per urbem veheretur, recidivam paſſus, 7. ſeptimanarum ſpatio durante morbo, licèt ſæpiùs Clyſteribus & narcoticis uſus fuiſſet, non tamen integrè ſanari potuit, donec Vomitorio antimoniali uſus fuerit, à cujus uſu mox magnam copiam æruginoſæ bilis aliquoties vomuit, uti & pituitæ; atque inde urinæ, quæ ex atro croceæ diù permanſerunt, in naturalem colorem permutatæ, ipſeque ſenſim ad ſe redire cœpit.

IV. Opiata in dolore Colico ſemper ſunt optima, in principio & progreſſu morbi adhibita, primariò in Colica convulſiva, hinc etiam in humoroſa; in qua ipſa ſaltem, ubi neceſſitas urget, locum habent. Et quidem tutius eſt, ut alvi evacuatio præmiſſa fuerit, niſi ſumma doloris atrocitas nimis urgeat: frequentiùs tamen in uſum duci poſſunt, ubi materia morboſa fuerit tenuior & acrior; minùs verò, ubi eadem fuerit viſcidior. Nam opiata acre quodcunque temperant, viſcidæ verò materiæ motum ulteriùs impediunt, & ita tandem magis figunt, quatenus motum inteſtinorum inhibent. His ipſis Opiatis, tàm in principio, quàm in progreſſu morbi, ſemper appropriata & reſolventia acria pro cauſæ morboſæ diſpoſitione varia addenda erunt, ut eò meliùs ſuccedat operatio. Præ cæteris Opiatis Laudanum hyſtericum eſt egregium remedium, tam in Colica convulſiva, quàm etiam in reliquis. Denique, ſi quando Opiatis utendum, non ſunt differenda eò uſque, donec vires vitales jam collabaſcant, ægerque non longè ſit ab interitu; tali enim in caſu non rarò ſolet vita dormiendo finiri: potiùs in principio aut incremento morbi viribus validis uſurpantur. Adeòque in Colica humoroſa uſurpantur Opiata poſt Purgantia, & hinc etiam Purgantibus miſta, & non, niſi in caſu neceſſitatis, ante Purgantia. Nempe, ubi tanta eſt, ſive ventriculi debilitas, ſive vomituritio, ut nec pilulæ poſſint detineri, ibi (1) remedium anodynum ordinetur; (2) paucis horis elapſis catharticum, eo temporis ſpatio interjecto, ut Narcoticum à Cathartico tanto diſtet intervallo, ut ab eo non vincatur & pereat, eas tamen in ventriculo moras trahat, quæ ad virtutem purgativam communicandam eidem ſufficiant, ut ſuam demùm exerat operationem, ceſſante altero; licet catharticum, modò id poſſit fieri, diù poſt anodynum rectiſſimè propinetur, cùm etiam ad horas 12. ab hoc aſſumpto alvus iſti ægriùs reſpondeat, atque non, niſi operoſiùs, ſolvatur. Cùm autem hic, uti in aliis pleriſque morbis, in quibus indicantur Narcotica, Catharticum ſemper dolorem intendat (ſaltem finita jam operatione, qua quidem vigente, mitiùs nonnunquam cum ægro agitur:) idcirco ſolenne eſt, Anodynum ingerere, ubi primùm exſpiravit Cathartici ἐνέργεια, ut rectè loquitur SYDENHAM *in Obſerv. circa morbos acutos p. 297.*

V. In omni Colica fugiendum frigus præſertim ventriculi & pedum; hinc calidus potus eſt optimus. Et obſervavi in Colica convulſiva cum copioſo vomitu conjuncta, & aliquot ſeceſſibus, ex abdominis ab aura frigida refrigeratione nata, optimum fuiſſe remedium bonum hauſtum aquæ vitæ juniperinæ, unde omnia mala ceſſarunt. Hinc rara eſt & vix immitanda Obſervatio, quam habet AMATUS LUSITANUS *Cent. 1. Curat. 2. & C. 7. Curat. 21.* ZACUTUS LUSITANUS *l. 2 Prax. Admir. Obſerv. 25.* FORESTUS *l. 21. Obſerv. 12.* TULPIUS *l. 2. Obſerv. 37.* & imprimis SEPTALIUS *loco ſuprà citat. §. 82.* Colicæ deſperatæ, copioſæ aquæ multa nive refrigeratæ potu curatæ. Sed arbitror, accidentarium fuiſſe affectum, quaſi occaſione refrigerationis inteſtinorum convulſorum ſpaſmi relaxati fuerunt; unde mirabilis flavæ bilis copia evacuata fuit: Ergò non, niſi cautiſſimè, imitandum venit.

VI. Si alvo relaxata dolores perſiſtant, id quod in ſpecie in Colica convulſiva convenit, & quidem; ubi materia eſt in inteſtinis, uſurpanda ſunt adhuc remedia appropriata & aromatica, quæ nempè ratione ſalis volatilis temperant acidum, incidunt viſcoſum, diſcutiunt flatus, ac ventriculo & inteſtinis grata ſunt, & hinc etiam remedia, quæ mulieribus in paſſione hyſterica propinantur, imprimis volatilia ſalina. Undè ex his Caſtoreum & Caſtoreata cum Opiatis miſta: ex iſtis Chamomilla, ſemina calida majora, & ſimilia, imprimis conducunt. Vinum ſimplex vix ſemper æquè tutum videtur, medicatum meliùs convenire arbitror.

Quod ſi ergò alvus relaxata, & iſta univerſalia plus minùs præmiſſa fuerunt, & nihilominùs tamen dolor perſiſtat, aut ſi urgeat adhuc Colica convulſiva, ad appropriata accedendum eſt, eaque in ſpecie aromatica, nam hæc acidum temperant, flatus reſolvunt, viſcidum incidunt, ſimulque nervis amica ſunt, eorumque ſpaſmos ſiſtunt, adeòque in genere in quibuſcunque abdominis doloribus conducunt. Talia ſunt herba veronicæ, quæ ceu ſingulariter ſpecificum laudatur, cui tamen non credit chamomilla, imprimis chamomilla Romana, ſclarea ſeu horminum, cortex aurantiorum, zedoaria, gentiana, helenium, abſinthium, ſemina 4. calida majora: Ex quibus modò dictis deſtillata olea, decocta & alia multiplicia præparata valent, ut aqua florum chamomillæ, veronicæ, cinnamomi, menthæ, aquæ ſpirituoſæ compoſitæ, *ſpiritus & aqua carminativa Dorncrellii & anticolica*: V. g.

℞. *Flor. chamom. Rom.*
Sambuci,
Fol. menth.
Rutæ ſicc. an. M. iij.

Bac-

Baccar. Junip. rec. ℥ ii ß.
Lauri excort. ʒ vj.
Sem. cumin. ℥ j.
Aniſi,
Fœnic. an. ℥ ß.
Calam. arom ℥ i ß.
Flav. cort. aurant. ℥ iij.
Cinnam. acuti ʒ vj.
Zedoar. ʒ iij.

Pulveriſentur omnia tenuiſſimè, & adſpergantur cum ſpiritus nitri *rectif.* ℥ ß. ad ʒ vj.

Infundantur cum ſ.q. Spiritus vini, *non adeo exactè rectificati*:

Stent per 12. horas in Balneo Mariæ, digerantur lento igne, vaſe benè munito. Tandem deſtillentur per alembicum ex arena vel cineribus lentè, ut caveatur empyreuma.

Doſis eſt cochlear j. vel ij.

Huc pertinet etiam *eſſentia carminativa* WEDELII *in Opiolog.* deſcripta, cum anodynis & caſtoreatis miſta. Item Syrupus corticum aurantiorum, de papavere, ubi dolor adeſt; Syrupus de Althæa Fernelii, ubi emolliendum, & acrimonia temperanda; Caſtoreum, ſulphur, omnia ſalia volatilia, adeoque liquor Cor. Cer. ſpiritus ſalis armoniaci, ſpiritus tartari, ſpiritus carminativus de tribus, ſtercus equinum, ſtercus lupinum, teſtes equini, &c. Promiſcuè hæc in quibuſque abdominis doloribus conveniunt; in ſpecie tamen, ubi flatus urgent in hypochondriacis, ſpiritus carminativus de tribus, &c. eſt optimus. Ubi verò ſunt tormina convulſiva hyſterica, liquor cornu cervi ſuccinatus, ſalia volatilia oleoſa, item camphora, & aqua theriacalis camphorata, item ſtercus equinum, & ſimilia conducunt: v.g. in genere contra dolores abdominis:

♃. *Aquæ chamom.* ℥ ij vel iij.
Spiritus theriacal ſimpl. vel *campb.* ʒ ij.
Laud. opiat gr. ij. vel iij.
Syrup. cortic. aurant. ℥ ß.
M. F. *Potio*, cochleatim uſurpanda: S.
Potio leniens pro aliquot vicibus.

In Colica humeroſa flatulenta:

♃. *Aquæ menth.* ℥ ij. vel iij.
(vel *aquæ menth.* & *chamom.* an. ℥ i ß.)
Elixyr menthæ, (niſi urgeat æſtus) ʒ iij. ad ℥ ß.
Eſſent. carm. ʒ j. vel ʒ i ß.
Spiritus nitri dulc. vel *Anti-Colic.* ʒ i ß. vel ʒ ij.
(vel *ſpiritus nitri rectif* gutt. x. vel xv.)
M. f. *Potio*: S.
Potio leniens contra flatus.

Capiatur cochleatim, ſubinde, ſi poſſibile, aliqualem ſudorem expectando. Et convenit etiam in ſpecie talis mixtura cum ſpiritu nitri in Colica cum ardore corporis quaſi febrili juncta, ſeu in Colica putata bilioſa.

Sit adhuc alia Formula:

♃. *Aquæ ſem. aniſi*,
Flor. cham. an. ℥ ij.
Cinnam. ℥ j.
Spiritus Zedoar. ℥ ß.
Nitri dulc. ʒ ij.
Olei deſtillat. aniſi gutt. vj.
Laud. opiat. gr. ij.
Syrup. rad. enul. ℥ j.
M. ſ. *Potio* haurienda cochleatim; S.
Potio contra colicam.

Vel

♃. *Aquæ cortic. aurant. cum vino* ℥ ij.
Phyſogon. (quæ elegans eſt carminativa) ℥ j.
Spiritus nitri dulc. anticol. ʒ j.
Syrup. cortic. aurant. ʒ vj.
M. f. *Potio*. S.
Potio contra flatus.

Sumatur cochleatim, expectando ſudorem,

♃. *Aquæ menthæ* ℥ i ß.
Chamom.
Zedoar.
Carminat. an. ℥ ß.
Spiritus nitri dulc.
Theriac. campb. an. ʒ j.
Syrup. papav. albi ℥ j.
M. S.
Potio dolores ſedans cochleatim ſumenda.

In colica convulſiva, qualis eſt ſcorbutica, hypochondriaca, hyſterica, &c. *cùm aſcendit ad cor*, ut loquuntur, cum difficili reſpiratione:

♃. *Aqua fl. chamom.*
Menthæ,
Puleg. vel *veron.* an. ℥ j.
Eſſ. caſtoræi (fit turbida Potio) ʒ ij. vel iij.
Liq. Cor. Cer. ſucc. vel hujus loco *ſpiritus ſalis armoniaci* ʒ j. vel ʒ i ß.
Laud. opiat gr. iij. (vel *eſſ opii* ℈ j. ad ʒ ß.)
Syrup. artemiſ. vel *cort aurant.* ʒ vj. vel ℥ j.
M. f. *Potio*: S
Potio dolores ſedans pro aliquot vicibus.

Capiatur cochleatim pro 2. vel 3. doſibus, expectetur, ſi poſſibile, blandus ſudor,

♃. *Aquæ matricar.*
Menthæ an. ʒ j.
Carminat. ℥ ß.
Eſſ. caſtorei ʒ j.
Spiritus ſalis amm. ʒ j.
Laud. opiat. gr. iij.
Syrupi artemiſ. ʒ vj.
M. S. *Potio dolores ſedans*.

♃. *Aquæ menth.* ℥ iij. (vel *hujus* & *aquæ fœnic.* ℥ i ß.)
Spiritus ſalis amm. ʒ j.
Eſſ. opii ʒ ß.
Syrupi cortic. aurant. vel *chamom.* ℥ ß. ad ʒ vj.
(Vel loco ſyrupi *elæoſaccharum aurantiorum*;)
M. D. S.
ut anteà.

♃. *Aquæ menthæ*,
Fœnicul. an. ℥ i ß.
Spiritus ſalis amm. aniſ. ʒ i ß.
Laudani opiati gr. ij.
Syrup. fœnic. ℥ ß.
M. D. S.
ut antea.

Vel quando ſalia non conveniunt:

♃. *Aquæ chamomill.*
Fl. ſambuc. an. ℥ i ß.
Eſſ. caſtor. ʒ i ß.
Unic. viperi præp. ℈ j.
Maxill. lucii piſcis ℈ ß.
Sal. volat. Cor. Cer. gr. vj.
Syrupi artemiſ. ʒ iij.
M. D. S.
ut ſupra.

♃. *Aquæ chamom.* ʒ ij.
Menthæ ℥ j.
Eſſent. opii ʒ ß.
Maxill. lucii piſc. ʒ j.
Sal. volat. Cor. Cer. gr. xv.
Syrupi fœnicul. ʒ ij.
M. D. S.
ut anteà.

Capiatur ſubinde cochleatim,

♃. *Aquæ menthæ* ℥ ij.
Carminat. ℥ j.
Eſſ. caſtor. ʒ j.
Olei deſtillati cortic. aurant. vel *citri* gutt. vj.
Laud. opiati gr. iv.
Syrup. cort. aurant. vel *citri* q.ſ.
M. D. S.
ut ſuprà.

Capiatur cochleatim,

♃. *Aquæ menthæ* ℥ ij.
Meliſſæ cum vino ℥ j.
Eſſ. caſtor. ʒ iß. ad ʒ ij.
Spir ſal. ammoniaci vel ſimpl. vel *aniſat.* vel
Laud. opiati gr. iij (*liq. Cor. Cer. ſuccin.* ʒ j.
Syrupi meliſſæ ʒ vj.
M. S.
ut ſupra.

♃. *Lapill. Cancr. præp.* ʒ ß.
Sal. volat. Cor. Cervi gr. xij.
Laud. hyſter. gr. ix.
M. pro 2. *Doſibus*: S.
Pulvis dolores ſedans.

♃. *Unicorn. veri præp.*
Cinnab. antimonii,
Fl. ſulphuris an. gr. viij. ad ℈ ß.
Laud. opiati gr. ij.

M. F.

M. F. *Pulvis* S.
ut antea.

Contra colicas humoroſas:

℞. *Olei deſtillat. carvi*,
Cumini,
Angelicæ vel *aniſi*,
Aurant,
Chamom., vel fœnic. an. gutt. vj.
M. D. S.
Oleum contra colicam.

Vel

℞. *Olea jam præſcripta*;
adde
Sacchari albiſs.
Flor. ſulphuris an. ℥ ij.
Maxill. lucii piſc. ℥ j.
Laud. opiat. gr. vj. ad ℈ ß.
M. f. *pulvis* S.
Pulvis contra colicam pro aliquot vicibus.

Vel

℞. *Flor. ſulphuris* ℥ j.
Mandibul. lucii piſc. ℥ j,
Olei deſtillati carvi,
Cumin.
Fœnicul. an. gutt. jv.
Laud. opiat. gr. jv.
M. f. *pulvis pro* 3. 4. *vel* 5 *doſibus* S.
ut antea.

Quod ſi cum ardore, aut caloris vel æſtuationis ſenſu, affligunt tormina, nil melius eſt, quàm nitrata, inprimis ſpiritus nitri dulcificatus efferveſcētem bilem optime compeſcens. Si verò cum rigore vel dolore affligant dolores, talia, quæ abſorbere & corrigere valeant acidum, ut ſunt ſalia alcalica fixa, item animalium oſſa & partes duræ, ſpeciatim maxillæ lucii piſcis, lapilli Cancrorum, vel unicornu præparatum, vel tali leporis, aliaque ſimilia acidum abſorbentia, & hinc dolorem compeſcentia ſupradictis addi poſſunt.

Dolor lumbaris nephriticus optime per terebinthinata, per pilulas ex terebinthina, &c. compeſcitur, quæ ipſa etiam in dolore lumbari meſenterico convenienter uſurpantur.

Ut in ſpecie conſiderentur remedia interna: chamomilla, tàm vulgaris, quàm Romana, corrigendo acidum auſterum ventriculi & inteſtinorum, egregia & inſtar omnium in torminibus alvi quibuſcunque eſt, aliis irritis me nunquam deſervit, cujuſcunque ſint conditionis colicæ, ita, ut in colica nephritica, in doloribus poſt partum, in doloribus gravidarum, & omnibus aliis Decoctum florum chamomillæ vulgaris in aqua communi vel cereviſia paratum, calidè hauſtum, ſæpiùs reiteratum, & quæcunque ex eadem parata, mirabile ſint remedium; hinc & aqua & decoctum ejus cum aqua cōmuni ſpecificè commēdatur à GABELCHOVERO *C.1. Cur.* 10, ſive ſolitariè, ſive additis corticibus citri & aurantiorum propinetur. In muliere, Colica convulſiva per diē & noctē pertinaciſſimè laborante, Opiatis & appropriatis fruſtratis ſolo huius in cereviſia Decocti uſu repetito eandem curatam obſervavi. In ſpecie oleum ejus ſaphirinum ad aliquot guttas hauſtum, eſt præſentiſſimum carminativum & anodynum, unde fibrarum contractūris blando ſuo contactu medetur. Porrò horminum iſtud odoratum, quod vocatur Sclarea, qua ſolent adulterare vinum noſtrates, ut fiat moſchatelinum, eſt odoris penetrantis & tetri, &, ſi quid aliud Vegetabile, miraculoſum quid facit in Colica Virorum, tam convulſiva quam humoroſa & flatulenta, uti in ſuffocatione mulierum hyſterica, ſive Decoctum ejus, ſive exinde parata eſſentia, aut ſpiritus per fermentationem paratus & aliquoties abſtractus, in conveniente vehiculo uſurpatur, & mira præſtat, imprimis in ſuffocatione uterina mulierum in arcanis habenda. Radix allii jam à Galeni temporibus laudatur; notum enim eſt exemplum de ruſtico, eſu allii ſe curante, quod ex GALENO habet SCHENCKIUS *in Obſerv.* & ZACUTUS LUSITANUS *de Med. princ. Hiſtor. l.* 2. *Hiſtor.* 95. Hinc ad hujus imitationem commendatur juſculum ex allio & oleo olivarum (nec ſine ratione; hoc oleum enim laxat inteſtina, allium acrimoniam humorum temperat) quæ calidè hauriantur cum parte dimidia vini optimi: & hanc Mixturā ceu ſæpiùs expertam commendat BORRELLUS *C.* 4. *Obſ.* 92. Poſt hæc eminent cortices aurantiorum, in quibus non eſt vis vulgaris anticolica, maximè in humoroſa & flatulenta ex acido auſtero, & certè *Eſſentia* ſeu *Tinctura corticum aurantiorum* cum eorum *ſpiritu*, vel imprimis cum *ſpiritu Chamomillæ Romanæ* parata, aut Extractum, aut ſaltem eorum pulvis uſurpatus, & imprimis oleum deſtillatum, aut elæoſaccharum ex hoc paratum, ſunt egregia remedia in affectibus colicis: Acidum enim quodcunque potenter corrigunt, flatulentias cohibent, nerviſque ab acido vellicatis per quàm grati exiſtunt. Hinc etiam, quod obiter moneo, in ſtranguria ex acido primarum viarū ad vias urinarias delato, olea deſtillata corticum aurantiorum & citri ſunt elegantiſſima remedia. Pertinet huc *Pulvis* SCHALLERI *ad Colicam*, quem quidam commendant. Compoſitio eſt hæc:

℞. *Cortic. aurant.* ℥ j ß.
Maxill. lucii piſc. præpar.
Infer. aurat. (Dentes trutæ auratæ)
Lapill. cancr. præp.
Tal. leporis,
Succin. præpar.
Zedoar. an. ℥ ij.
M. F. *Pulvis* pro *aliquot doſibus*.
Doſis à ℨß ad ℈ij. vel ℨj, ſi fieri poteſt, in vehiculo tepido.

Meliorari poteſt hic pulvis additione *florum ſulphuris*, & irroratione cum oleis carminantibus, v. g. oleo deſtillato corticum aurantiorum, item eſſentia opii.

Vel

℞. *Raſur. eboris* ℈ ij.
Corall. rubr. præp.
Lapill. cancr. præp. an. ℈ j.
Terræ ſigill. gr. xij.
Olei deſtillat. cort. aur. gutt. ij.
Aniſi,
Carvi,
Fenicul.
Zedoariæ an. gutt. j.
M. F. *Pulvis pro* 2. *doſibus*: S.
Pulvis dolores ſedans.

Helenium ejuſque radix in vino decocta, item abſinthium radix imperatoriæ, & ſimilia acria aromatica, experta etiam ſunt in Colica, & poſtmodum abſinthium convenit, imprimis iis, qui in peregrinationibus Colica laborant, ſive decoquatur, ſive minutim diſſectum cum ſaccharo miſceatur & capiatur, & in Colica & in febrium reliquiis oborta nil melius eſſe uſu abſinthii, refert FEHR *de abſinthio pag.* 173: ob id MINDERERUS *in Medicina Militari* contra Colicam tanquam optimum euporiſton commendat Vinum decoctionis abſinthii, vel radicis helenii cum corticibus aurantiorum calidiſſimè potum, addito theriacæ vel mithridatii pauco; quæ duo ob opium dolorem ſiſtunt: item Theriaca cum Cor. Ceru. aſſumpta, expectando ſudorem: vel decoctum radicis enulæ cum eſſentia abſinthii & ſpiritu theriacali egregium eſt experimentum, tollens inteſtinorum tormina ex vitio contentorum nata: quod etiam præſtat Extractum acori veri: ſemina 4. calida majora, aut elæoſaccharum ex his paratum ſunt egregia remedia in affectibus colicis in vino decocta, & rectè dicuntur ab HELMONTIO ſolamen pauperum, appropriata inteſtinis, & affectibus flatulentis. Virtus & uſus conſiſtit in eo, quod nempe contractionem inhibendo, & aciditatem, nunc lymphaticam, nunc viſcidam, inteſtinis hoſtilem, corrigendo afferunt egregium ſolamen & levamen inteſtinis malè affectis, indeque eorum ſpaſmos, & inde ad tactum ſenſi lem duritiem, remitti faciunt, & ſic quodvis acidum inteſtinorum irritatorum temperant & corrigunt: Conf. HELMONTIUS *in Tract. de Flatibus* §. 75. Semina hæc decocta in vino generoſo & hauſta à STOEKERO commendantur; unde & eorum deſtillata oleo, non ſecus ac oleum deſtillatum zedoariæ, corticum aurantiorum, vel angelicæ, vel menthæ, vel macis, ad aliquot guttas propinata, ſunt laudata in flatibus, torminibus & doloribus inteſtinorum: Spiritus ſalis ammoniaci aniſatus, caſtoreum, & omnia medicamenta ex eo, egregiè conferunt; non tantum in Colica, ubi adſunt flatus, quos potenter diſcutit, aut ubi adeſt pituita viſcida acida, quam temperat, ſed etiam in Colica convulſiva; non ſecus ac in *ſuffocatione uterina*, quę reverà eſt *Colica convulſiva*; item in doloribus ſcorbuticis convulſivis, egregium quoque eſt caſtoreum; ſive per ſe, ſive miſtum cum aliis: in ſpecie in Colica cōvulſiva cum ſalibus volatilibus propinatur, in ſpecie cum ſale volatili ſuccini, cui ſi addatur unum vel alterum granum opii, fit egregium Medicamentum. Dabo exemplum in Colica convulſiva:

℞. *Caſtor.* ℈ ß.
Salis volat. ſuccin. ritè parati gr. v.

[nam

(nam in ſuccino multa latent arcana contra convulſiones & epilepſiam.)

Laud. opiat. gr. i ß. vel ij.

M. F. *Pulvis*: S.

Pulvis dolores ſedans pro una vice.

Veteres Caſtorei ℈j. ad ℈ij. in hauſtu vini calidi propinarunt in pertinaciori Colica, ut conſtat ex JOELIS *Praxi*, & SOLENANDRI *Conſiliis*, ſi Colica ſit orta, uti dicit JOEL, à cauſa frigida; in aliis tamen etiam convenit: & SOLENANDER commendat Caſtoreū Clyſteribus additū; ſcilicet aliquot grana ejuſdem in vino diſſoluta, infunduntur cum clyſtere in Colica vid. *ejus ſect. 3. Conſil. 28.* Nos utimur *caſtoreo cum tinctura tartari* acriore, vel etiā *cum ſpiritu ſalis amm. vinoſo in eſſe etiam extracto*, quę ſola ʒß. ad ʒj. doſi, vel cum eſſentia opii ſociata, optime conducunt. Vel

℞. *Tincturæ Tartari acerr.* ʒ iij.

Eſſ. caſtor. ʒ ij.

M. S.

Tinctura reſolvens: 40. *guttæ*.

Ipſa enim Tinctura Tartari, ceu præſentiſſimum remediū mirè extollitur ab HAUPTMANNO & LANGIO.

Vel

℞. *Elixir. propr. ſine acido*,

Tincturæ tartari acerr. an. ʒ j.

M. S.

Elixyr reſolvens.

℞. *Tinturæ tartari acer.* ʒ ß.

Eſſ. gumm. amm. ʒ iij.

Myrr. tartariſat. ʒ i ß.

M. D. S.

Eſſentia reſolvens: 50. *guttæ*.

℞. *Spiritus carminat. de tribus* ʒ iij.

Eſſ. caſtor. tartariſ. ʒ i ß.

Opii ʒ ß. ad. ʒ j.

M. D. S.

Mixtura reſolvens.

Doſis gutt. 50.

Pertinet huc Decoctum B. D. D. LANGII, & *eſſentia anonyma ex Caſtoreo & aſa fœtida cum ſpiritu vini tartariſato* parata, quæ eſſentia Anonyma & in Colica & in paſſionibus hyſtericis, i. e. colicis convulſivis, & in præcavendis variolis & morbillis, eſt egregia; item extractum Caſtorei, vel cum Laudano opiato, vel cum extracto theriacali, quod habet vim opiatam, mixtum; & cum oleo quodam deſtillato in pilulas anticolicas redactum, dicta tormina ſedat.

Ex his ferè paratur Extractum ſpecificum anticolicum Mynſichtii, quod doſi ℈ j. vel ʒ ß. ad ʒ j. in omni vehiculo commodè uſurpari poteſt. Elegans eſt Compoſitio, utut quędam adſint Ingredientia non multi pretii. Flores ſulphuris à ʒß. ad ʒj. cum tantillo myrrhę, præmiſſis præmittendis, in Colica valdè proſunt, propinanda commodè in vino vel alio vehiculo calido, probè corpus contegendo, & ſanè expertiſſimum ſunt remedium. Vidi Romæ egregium effectum in Comite, Colica pertinace laborante, qui aliis irritis per ʒß. florum ſulphuris fuit curatus. Vel permiſcentur ſulphur & ejus flores convenienter cū *elæoſaccharis carminativis*, *factis ex oleo deſtillato corticum aurantiorum, aniſi, zedoariæ & ſimilibus*, quibus imprægnantur *ſaccharum*; v. g.

℞. *Flor. ſulphuris* ℈ j. ad ʒ ß.

Olei deſtillati aniſi,

Zedoar. an. gutt. ij.

Laudan. opiati gr. j.

Sacch. q. ſ.

M. F. *Pulvis*. S.

Flores ſulphuris ergo vobis ſint commendati. Aromatū ſale volatili oleoſo impregnatorū vis anticolica per ſe nota eſt, v. g. zedoariæ, quæ eſt carminativum egregium, flatuum reſolutivum, & quæ, præmiſſis præmitendis, tam in ſubſtantia, quam in tinctura, & inde parato Extracto, eſt nobilis; galangæ, quæ aliàs egregium eſt uterinum; cinnamomi, gentianæ, caryophyllorum, nucis moſchatæ, & hinc ex his paratæ ſpecies ſic dictæ aromaticę compoſitę *in Diſpenſatoriis*; nempe ſpecies diacumini, dia-calaminthæ, dianiſi, dia galangæ, diatrion pipereon, & tandem ſpecies diaſulphuris Mynſichtii: itē olea earum deſtillata ad aliquot guttas propinata, ſimiliter egregiè commendantur, qualia ſunt carvi, cumini, aniſi, fœniculi, caryophyllorum, lauri, corticum aurantiorum, angelicæ, ſuccini, macis, zedoariæ, menthæ; quod inſigniter commendat THONERUS: cumque iis poſſunt fieri compoſita Elæoſacchara:

Hinc PANAROLLUS *Pentec. 2. Obſerv. 8.* ceu ſępiùs expertum remedium ad Colicā ex cauſa frigida commendat oleū baccarum lauri, aut oleum ex corticibus aurantiorum per expreſſionem paratum, cum vino (potiùs eſt ſuccus oleoſus expreſſus) quo bibito ęgri per breve tempus ſedato dolore ſomnum capiens convaluerunt. Vino guajacino curatam Colicam cum convulſionibus videbitis in AMATO LUSITANO *Cur. 32*, & *M. A. N. C. Ann. 3. Obſ. 274*. Hiſce non ultimo loco addendus *ſpiritus nitri dulcis*, quibuſdā κατ' ἐξοχὴν dictus *anticolicus*, eſt ſummū HARTMANNI arcanum & ultimum refugium, quem ipſe deſcribit *in Praxi Chymiatrica*, imprimis *ſi ſpiritus nitri benè rectificatus*, cū duplo vel triplo ſpiritus vini *à ſimplicibus aromatibus abſtracti ſeu cohobati*, miſceatur. Hic ſpiritus anticolicus doſi ʒß. ad ʒj in vehiculo appropriato calido propinatus nobiliſſimum eſt remediū in colica flatulēta biliosa, adeò ut etiam in tympanitide ſuum faciat egregiè officium, preſertim, ubi vagæ phlogoſes aut æſtuationes corpus affligunt, ſi expectetur blandus ſudor; ſic enim eò meliùs operatur. Vehiculum appropriatum eſt imprimis Decoctum radicis helenii vel Decoctum priapi tauri.

Modus præparandi eſt, ſi ſpiritus dicti retificati benè in quantitate pedetentim miſceantur, miſti in Balneo Marię probè digerantur, digeſti duabus vel 3. vicibus cohobentur, donec perfectiſſimè uniantur, & ſic fit egregius *ſpiritus compoſitus nitri dulcis āticolicus*. Loco ſpiritus vini vulgaris meliùs ſumitur *ſpiritus appropriatus*; v. g. *ſpiritus chamomillæ per fermentationem* paratus, aut idem ſpiritus infuſus ſpeciebus carminantibus digeſtus, & tandem in balneo aliquoties cohobatus; ſic enim rapit ſecum particulas carminantium aromaticas, i. e. ſalinas volatiles oleoſas per alembicum, & ita cum ſpiritu nitri junctus fit efficacior & melior.

Hiſce annumeratur & ab HARTMANNO commendatur ſpiritus terebintinæ, & oleū ejus, quod abſtergit egregiè inteſtina, ut nihil remaneat; hinc cum eo paratus balſamus ſulphuris terebinthinatus præprimis eſt egregius in Colica contumaci, etiam convulſiva; unde quidam commendant ſequens *oleum compoſitum ad colicam*:

℞. *Olei ſeu ſpiritus terebinth*,

Bacc. junip. an. part. æqual.

Infundantur *flores hyperici*: digerātur per diē & noctem, exprimantur, & ita cum floribus novis pergatur, donec oleum rubicundiſſimum fiat.

Hujus *Doſis* gutt. xii, xv. ad ℈ j. in brodio ſumptum eſt in Colica humoroſa expertiſſimum.

Unum adhuc obſervetur de Perforata, i. e. hyperico, ſi ic. digeratur in ſpiritu vini per menſem, ſuperpatabit ejus oleum in uſu Chirurgico externo, & Medico interno pretioſiſſimum. Sapienti ſat.

Spiritus carminativus ex *nitro*, *tartaro* & *ſpiritu vini*, de quo *ſuperiùs* locutus ſum, *ubi de Cardialgia*, eſt nobiliſſimus planè torminibus abdominis. Datur probe rectificatus à ʒß. in quocunque vehiculo calido pro præſtātiſſimo auxilio; in Colica ſimiliter commendatur.

Præterea teſtes equini exſiccati, pulveriſati, & propinati ad ʒj. cum pulvere ſeminis aniſi ʒß. laudatiſſimum eſt experimentum FONSECÆ anticolicum in *l. 1. Conſil 57.* (fuit *Archiater Papę*:) qui pulvis teſticulorum equinorū in aqua liliorum convallium, addito parum croci, exhibitus excellens eſt experimentum contra Colicam, polychreſtum ZWELFERO.

Pudendum ſeu priapus tauri, ſive ejus raſura, ſive Decoctum experimento egregiè comprobatum eſt à ZACUTO LUSITANO *l. 2. Praxeos admirandæ Obſer. 24.* in Colica convulſiva, quam, ut & dyſenteriam, curat & præſervat, Doſis ad ℈j. in vino Malvatico vel Decocto Helenii. Similiter commendat pudendum cervi BARTOLINUS *Cent. 6. Hiſt. 50.* Fuligo pulveriſata & cum aceto deſtillato miſta & bibita calidè, ſtatim dolorem pellere dicitur. Similiter etiam ſpiritus urinoſus fuliginis aliquando felici cum ſucceſſu fuit propinatus: quæ remedia & in caſu ab alto & paſſionibus hyſtericis & pleuritide &c. egregiè conveniunt, dum acidū in hiſce malis potenter corrigunt. Saccarum Saturni in Colica à nimio acido remedium eſt ſingulare, ſi ad gr. iij. vel jv. cum aliis propinetur; in ſaccharo enim Saturni magna vis Medica latet.

Denique ſtercora animalium ſunt remedia aliis omnibus, ſi non anteferenda, ſaltem tamen æquiparanda. Hiſce præ cæteris parabilibus remedium, licèt ſordidum, addatur ſtercus equinum recens, ab equo avena paſto, cujus ſuccus cum liquore quocunque appropriato, in ſpecie cereviſia calida expreſ-

expreſſus & imbibitus, imperando, quantum poſſibile, quietem, & expectando ſudorem, ſingularem & præſentaneum eſt experimentum contra Colicas, imprimis convulſivam, non ſecus ac contra ſuffocationes hiſtericas (vid. RIVERIUS *l.* 10) habita tamen, ſi fieri poteſt, ratione ſexus, ita ut ſuccus ex equo propinetur maſculo, ex equa verò fœminæ. Loco hujus ſtercus catti exſiccatum in aere, in vino reſolutum & edulcoratum, hinc percolatum, aliquando Magnatem aulicum reſtituit. Non cedit huic ſtercus lupinum experientia confirmatum contra Colicam ex quacunque cauſa natam, Doſi ℥ß ad ℥j. Vid. PANAROLLUS, qui totus eſt, *Pentec.* 3. *Obſervat.* 36. HARTMANNUS *in Praxi Chym. pag.* 184. item FORESTUS *l.* 21. *Obſ.* 15. in Scholio. AMATUS LUSITANUS *Cent.* 3. *Curat.* 12, item RIVERIUS *Cent.* 1. *Obſerv.* 59. & 86., & tantum non apud omnes Autores in magnis laudibus verſatur ſtercus lupi, præmiſſo Clyſtere. Hinc etiam aqua deſtillata ex ſtercore bovis junioris ad ℥j. propinata laudatur. Sic ſuccum ſtercoris columbini cum lacte expreſſum laudatum videbitis in VELSCHIO, *Hecatoſt.* 2. *pag.* 32.

Sin metus ſit, quod in pareſin tranſeant tormina abdominis, Clyſmatis blandis alvus ſtimulanda eſt; internè verò ſalia volatilia, ut ſal volatile urinæ, ſpiritus ſalis ammoniaci ſimplex & aniſatus, liquor cornu cervi ſuccinatus, in ſpecie ex tartaro & ſpiritu tartari volatili, propinata, ſpectato ſudore ſunt convenientiſſima, quia non tantùm acidum nervos vellicans corrigunt, ſed pareſin præcavent & curant; expectetur poſt uſum eorum ſudor, quo apparente, paroxyſmus, ſi non planè, ſenſibiliter tamen tollitur. Spiritus tartari volatilis legitimè paratus (quò volatilior, eò melior; variæ enim ſunt ejus præparationes: felix eſt, qui optimum habet) eſt excellens remedium pro curanda pareſi per ſudorem. Obiter moneo: ex fæcibus vini fit volatilior ſpiritus, quàm ex ipſo tartaro, modò rectè deſtilletur, & ſuper caput mortuum rectificetur. Vel

℞. *Spiritus ſalis ammoniaci aniſ.* ℥j.
Eſſ. laudan. opiat. Langellotti ℈j.
S. Mixtura dolores ſedans.

Pro doſi propinentur gutt. 24.

℞. *Spiritus ſalis ammoniaci aniſ.*
ſuccinati an. ℥ij.
M. D. S.
Spiritus dolores ſedans.

Ut Cura Colicæ convulſivæ magis illuſtretur, exemplo declarabo. Juvenis 16. vel 17. annorum corripitur torminibus abdominis graviſſimis circa & infra regionem umbilicalem, ſimul ſubindè præcordia occupantibus, dicebat: *venire ipſi aliquando ad cor, & velle ipſi cor ſuffocare*: alvus pertinaciter erat clauſa, umbilicus interiora verſus retractus, abdomen contactu durum: *corpus erat durum, & tenſum non poterat erectus ſtare; quia malum viſcera contrahebat*: hinc etiam urinæ emiſſio difficilis; *nec quicquam enim audebat premere*, quoniam totum abdomen dolebat.

Die Solis pro aperienda alvo, ſimulque ſiſtendo nonnihil urgente dolore:

℞. *Lapill. canct. præp.* ℈ß.
Laudan. hyſt. gr. v.
Scamm. ſulphurat. gr. iij.
Miſcendo *pro pulvere.*

Exhibui; ſed fruſtra. Propterea eadem die propino, quæ alias juvarant.

℞. *Arcan. dupl.* gr. xv.
Scammon. ſulphurat.
Trochiſc. alh. an. gr. j.
Miſc. in *pulverem.*

Hinc ſub nocte habebat aliquot ſedes, ſed ſine levamine.

Die Lunæ injectum Clyſma emolliens, & carminans aliquantulum, ſed parum profuit; unde pro ſiſtendis torminibus & leniendis ſpaſmis partium abdominis:

℞. *Aquæ fænicul.*
Menth. an. ℥iß.
Spiritus ſalis ammoniaci ℥j.
Eſſ. opii ℈ß.
Syrup. cortic. aurant. ℥vi.
Miſc. in *Potionem.*

De hac veſperi & nocte pro lubitu capiebat, ſimulq, abdomen induratum inungebat ſequenti Linimento:

℞. *Olei chamom.*
Cumin. an. ℥iij.
Deſtillat. aniſi ℥j.
Miſcendo in *Linimentum.*

Nox paulo erat quietior; ſed manè omnia recrudeſcebant ſymptomata; unde die Martis ad compeſcendos ſpaſmos:

℞. *Emplaſtr. de galbano* q. ſ.
Malaxetur cum ſ. q. *olei ſuccini*, F.
Emplaſtrum in ſternendum abdomini.

Die Mercurii omnia erant in eodem ſtatu, & cum æger poſtularet, ut ſaltem bene aperiretur alvus, *quoniam premebat verſus gremium*:

℞. *Paſſul. min. laxat.* ℥ß.
Auri fulm. gr. jv.
Miſcendo.

Unde poſt aliquot horas 11. ferè ſeceſſus habuit; hinc veſperi

℞. *Sevi hircini,*
Unguenti potab. rub. an. ℥j.
Miſcendo in *Linimentum.*

Hoc inungebat largiter abdomen, quod emollitum nonnihil fuit cum euphoria.

Die ergo Jovis, cùm corpus videretur ſufficienter evacuatum, ad convulſivum dolorem ſiſtendum,

℞. *Cinnab. antimonii* ℈j.
Laudan. hyſt. gr. iij.
M. f. *Pulvis.*

qui præparabatur *in duplo*, & uſurpabatur egregiò cum levamine.

Die Veneris pro abſtergendis reſiduis in inteſtinis, & leniendis iiſdem, quò remittat eorum contractura;

℞. *Olei lini,*
Rapar. an. ℥v.
M. pro *Clyſmate.*

Qui egregiè contulit, multa viſcida evacuavit cum levamine; unde veſperi modò dictus pulvis repetitus noctem quietam reddidit.

Die Saturni tandem, cùm partim contumacia dolorum, partim clyſma me certiorem reddiderint, quod mucago acida ſeu pontica in receſſu peccaret, ordinavi ſequentem potionem laxativam appropriatam; licet enim bis, ter & ſæpiùs quotidiè excerneret liquida ſponte ſua, tamen ſine debita euphoria erat, quia non evacuabatur, quod evacuandum erat, ſed hæ excretiones erant ſaltem effectus præmiſſorum Laxativorum, quorum occaſione propter irritationem fluida ſeroſa ejiciebantur, fomite morboſo, muco pontico firmiter hærente. Propterea

℞. *Aquæ menthæ* ℥j.
Gumm. ammon. in aceto ſol. ℈j.
Tartari vitriolat. ℈ß.
Scammon. præp.
Trochiſc. alh. an. gr. ß.
Syrup. roſ. ſol. ℥iij.
Miſc. pro *Potione.*

Hinc 4. vel 5. vicibus excrevit, plenario cum levamine.

Æger alias levi de cauſa huic affectui erat obnoxius. Peccabat in eo forte acidum auſterum, unde & laxantia parùm operabantur, & hujus acidi auſteri occaſione in ſubjecto viſcido Colica hæc convulſiva excitata fuit.

Cùm poſt dierum aliquot intervallum ſubinde aliquot veſtigia recurrerent, ob id manè liquoris martis ſolaris gutt. xij. ad xv. à meridie ſpiritus ſalis ammon. gutt. xxx. ad XL. aliquandiu accepit cum levamine.

Novi Studioſum juvenem, Colicam convulſivam verno tempore cujuſvis anni patientem, quæ typum febris intermittentis tertianæ ſervat; Dicit enim æger, *pati deliquium*; & interrogatus, quid patiatur? reſpondet: *circa cor ſentire anguſtias, ac ſi vomiturus eſſet*; cui fini & integram palmam faucibus intrudit, ſummoque conatu vomitum, utut ſubindè fruſtrà, provocat: hinc oculos torquet, ſudorem frigidum ſyncopticum tremoremque membrorum experitur, & quidem ſemper alternis diebus motum repetit. Tale pathema ex qua cauſa prodierit, initio neſciebam: Interim ex inſpectione urinæ, caudam pavonis repræſentantis, confirmabar de latente ſcorbuto, adeoque præſcripſi ante & in paroxyſmo hunc pulverem:

℞. *Cinnab. antimonii* gr. xv.
Salis vol. ſuccin. ℈ß.
Laudan. opiat. gr. j.
M. f. *Pulvis*: cujus *vehiculum* erat:

℞. *Aquæ Epilept. Langii* ℥j.
Ceraſ. nigr.
Lil. convall. cum vino an. ℥vj.
Spiritus cochlear. ℥j.

Spir-

Spir. Corn. Cerv. cum ſale vol. ʒ j.
Miſc.

Syrupum nullum addebam, quia dulcia ferre non poterat ſed capiebat in hac Mixtura pulverem ante paroxyſmum, ſub paroxyſmo aliquot cochlearia vehiculi ſolius ingurgitando. Hinc præmiſſo Clyſmate liquorem Corn. Cervi ſuccinatum continuavit, & ita repetitio ejus uſu malum in prima ejus herba detruncatum fuit, ægerque reſtitutus eſt. Similiter quoque Mixturam ei præſcripſi:

♃. *Aquæ antiſcorbut.*
Fl. ſambuc. an. ℥ ß.
Spiritus cochlear. ʒ ij.
Lumbr. terreſtr. volat.
Arcan. dupl. Mynſichtii an. ʒ j.
Syrupi ſcelotyrb. Foreſti ℥ ß.
M. pro *Potione.*

De opio & opiatis eſt res clara; unde etiam ſecundùm Veteres meritò Theriaca & Mithridatium propter opium uſurpata fuere contra dolores abdominis; & ſunt egregia remedia ad ʒ j in vino propinata, ubi apertâ priùs fuerit alvus: loco quorum ſufficiat nobis Laudanum opiatum & Laudanum hyſtericum; Nam Laudanum opiatum eſt generale & univerſale remedium & anodynum. *Loco laudani hyſterici*

♃. *Extract. Zedoar.* gr. xij.
Caſtor. gr. vj.
Laud. opiati gr. jv.
M. f. *Pilulæ* No. 36, pro 3. *doſibus*: S.
Pilulæ dolores ſedantes, pro 3. *vicibus.*

Cæterùm notum eſt, varias eſſe opii præparationes, è quibus omnibus vobis commendo eam, de qua *ſupra in Prolegomenis* dixi.

Si *ab errore externo* fortè *dolor colicus* ortus fuerit, poſſunt internè præſcribi abſorbentia, Laxativis & Opiatis miſta; e. g. utilis erit ſequens pulvis:

♃. *Lap. Cancri præp.* ℈ j.
Scamm. ſulphurat. gr. iij.
Laudan. hyſter. gr. jv. ad vi. (vel *laudani opiati* gr. j. vel ij.)
Olei deſtillat. cortic. aurant. gutt. ij.
M. f. *pulvis pro una vice.*
Dentur 3. *doſes.*
Capiantur in vehiculo calido.

Grana integra piperis cum ſpiritu vini propinata in Colica poſt crapulam, vel cereviſiæ vitio, præcedente frigore contractam, commendat HOFFMANNUS *de Medicamentis officinalibus*; Cruditates enim acidas Piper optimè deſtruit.

Porrò *quadruplex* eſt *differentia doloris lumbaris*: inter quos *dolorem lumbarem nephriticum* optimè curat terebinthina, & omnia Medicamenta ex ea parata, ut balſamus ſulphuris terebinthinatus, quæ etiam ſunt optima in dolore meſenterico.

Etiam ipſe *dolor Colicus* nunc *cum algore*, nunc *cum ardore* affligit: *Dolor*, qui *cum frigore* affligit, optimè *curatur* additis appropriatis oleis deſtillatis aromatum, ut aurantiorum, &c. *In æſtu* addantur Nitrata, maximè ſpiritus nitri dulcis anticolicus.

Hiſce Internis, quantum poſſibile, ſuccurrimus doloribus abdominis.

Inter Externa, quæ applicantur abdomini, ad compeſcendos dolores colicos & iliacos, eorumque ſpaſmos & convulſivos motus; eminent ex *ſupra laudatis ſimplicibus* deſumpta olea coctа, & deſtillata, ut oleum anethi, chamomillæ, rutæ, amygdalarum dulcium, laurinum, oleum deſtillatum baccarum lauri, juniperi, corticum aurantiorum, macis, & omnia, quæ intus ſumuntur: e. g.

♃. *Olei anethi per coct.*
Chamom. an. ʒ j.
Deſtillat. chamom. ℈ j.
Aniſi,
Carvi,
Cumini,
Fœnic. vel *Zedoar.* an. gutt. vj.
addatur
Carporis pro Balſamo q. ſ. pro libitu:
M. S.
Balſamum externum.

♃. *Olei anethi,*
Chamom. an. ʒ ij. vel iij.
Deſtillat. cham. vel *menthæ*
Angel.
Cumin.
Ol. deſtill. Rutæ an. ℈ ß.
M. S.
Oleum diſſolvens.

Vel cum *oleo nuciſtæ expreſſo* f. *Balſamus*; vel cum *Tacamacha Emplaſtrum.* Vel

♃. *Olei anethi,*
Chamom. an. ʒ iij.
Deſtillat. anethi,
Chamom. an. gutt. jx.
Carvi,
Cumini an. gutt. vj.
M. S.
Singulare oleum contra colicam.

Item in Colica convulſiva:

♃. *Olei deſtillat. ſuccini* ʒ j.
Spicæ ʒ ß. vel an. p. æqu.
M. S. *Oleum externum contra colicam.*

Illinantur largiter regioni abdominis, in ſpecie umbilicali, & fovendo deſuper latere calefacto, effectus expectatur.

Oleum quoque corticum aurantiorum cum oleo deſtillato angelicæ vel aniſi ſociatum, & umbilico illitum in Colica convenit:

Vel

♃. *Olei laurini* ℥ ß.
Caſtor. pulveriſ. vel *ejuſd. olei* ʒ j.
M. f. *Linimentum*: S.
Unguentum contra colicam.

Quod umbilico inunctum non eſt inconveniens, imponendo laterem calefactum.

♃. *Olei laurini*
Anethi,
Chamom. an. ℥ ß.
Galbani Paracelſi ʒ j.
Deſtillati ſuccini ʒ ß.
Carvi,
Cumini,
Fœniculi an. ℈ ß.
M. f. *Linimentum*: S.
ut antea.

PARACELSUS feliciter uſus fuit zibetho; vel zibethum umbilico inunctum cum oleo nucis moſchatæ, addendo parum olei deſtillati macis egregiè convenit. Loco hujus *Balſamus zibethi* MYNSICHTII *in Arm ament p.* 79. egregiè commendatur; vel Balſamum apoplecticum, quod zibethum ingreditur, umbilico illinatur, & deſuper locus foveatur. Pinguedo cati ſylveſtris, uti in epilepſia interna eſt nobile, ita in doloribus convulſivis abdominis eſt egregium: ſumitur aſſervata & depurata, & illinitur probè regioni umbilicali. Jubent quidam differentiam ſexus obſervare, ſed tamen non adeò neceſſarium eſt: non vulgare eſt medicamentum, plurimum in receſſu habet. Quibus placet zibethum addere, remedium magis efficax habent.

Horum loco excellit contra omnia tormina abdominis Galbanum, in ſpecie in convulſiva Colica atrociore; unde etiam egregium eſt hyſtericum, umbilico applicatum, ſive Galbanum in forma Emplaſtri ſit malaxatum cum oleo ſuccini vel ſpicæ, vel alio appropriato, vel Balſamus Peruvianus externè abdomini inſtilletur, vel Emplaſtrum matricale de galbano malaxatum cum oleo deſtillato ſuccini, quod optimum eſt ad ſpaſmum convulſivum, regioni umbilicali applicetur: Vel

♃. *Galb. in ſpiritu vini non rectif. ſoluti* ʒ j.
Olei chamom
Rutacei an. ℥ ß.
Croci gr. vj.
M. F. *Linimentum*: S.
ut ſupra.

Vel *Galbanum* ſimpliciter lento igne *liquefactum*, cū part. iij. *olei ſuccini*, & part. 1. *olei ſpicæ* malaxatum, inducatur *alutę* & applicetur, quod optimum eſt. Oleum deſtillatū galbani compoſitum, ſeu Galbanetum Paracelſi, de quo vid. SCHROEDERUS, *ubi de Galbano*, SENNERTUS *de Colica*, & HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr.*, umbilico illitum nobiliſſimum eſt & experti ſſimum in Colica quacunque, ſpeciatim in convulſivis abdominis doloribus.

Vel

♃. *Galbaneti Paracelſi* ʒ ij.
Olei deſtillat. ſuccin. ℈ ij.
Spicæ ℈ j.
M. pro *Litu.*

Variant

Variant autem deſcriptiones hujus olei nobiliſſimi.

Interim *hujus defectu & oleum deſtillatum ſuccini* vel *ſolitarium*, *vel partes* iij. *cum olei ſpicæ partæ* j. miſtæ, commodè contrà dictos dolores umbilico illiniri poſſunt.

Horum loco *oleum ſaponis* commodè adhiberi poteſt, quod egregium in his affectibus eſt ob penetrantiã alcalinam, qua deſtruitur acidum: nẽpe deſtillatur *ſapo* cum *calce viva*, vel cũ *cineribus oſſium calcinatorum*, ut deſtruatur ejus acidum, per retortam: cujus olei ita deſtillati gutt. iij. vel jv. umbilico illinuntur, pro cura colicæ torminoſæ. Vel diſſolvatur *ſapo* in ſpiritu vini ad mellaginem: maſſa cum ana *calcis vivæ* deſtilletur, & cohobetur aliquoties. Hac ratione acquiritur oleum externum ad affectus doloroſos & alias partes nervoſas, quod in arthritide frigida etiam laudatur. His addatur oleum petræ album, quod multum in receſſu habet; quod non tantùm abdomini illitum, ſed & regioni lumbari, in ſpecie in doloribus lumbaribus, nephriticis & meſentericis, eſt egregium ſiſtens & compeſcens dolorem.

Emplaſtro denique ex gumate tacamahacæ, vel ſolo vel cum emplaſtro de meliloto mixto, & cum oleo chamomillæ vel aliis carminantibus malaxato; vel Tacamahaca cum Balſamo Peruviano malaxata & impoſita, eſt bona;

Vel

♃. *Galban.*
Tacamab. an. part. jß.
Balſ. Peruv. part. j.
F. l. a. *Emplaſtrum*; S.
Emplaſtrum diſſolvens.

Aliàs uſitatum etiam eſt Emplaſtrum ex baccis lauri, uti & Emplaſtrum carminativum Sylvii cùm emplaſtro Nicotianæ mixtum. Stercus ſuillum Cataplaſmatis inſtar calide applicatum, laudatur à RULANDO; Cataplaſma verò ex ſtercore equino cum oleo rutaceo, experimentum eſt JOELIS & AMATI LUSITANI.

Tandem ſacculi & Fomenta in aqua & vino aut lacte cocta in dolore abdominis ſcorbutico, calidè applicata abdomini conveniunt: v. g.

♃. *Summ. hyoſcyami*,
Flor. ſambuci an. M. ij.
Chamom. M. ij ad jv.
Bacc. junip. rec. ℥ j ß. ad ℥ iij.

Includantur *ſacculo*, probè interpaſſato, qui vino calido, aut lacti vaccino vel caprillo immerſus aut ebullitus, cum linteis multiplicatis calidè abdomini applicatur, & ſæpiùs reiteratur; maximè enim egregium eſt in Colica ſcorbutica.

♃. *Fol. lauri*,
Rutæ an. M. ij.
Summit. anethi,
Cent. min.
Flor. cham. Rom.
Sambuc. an. M. ß.
Rad. angel.
Leviſti an. ℥ ij.
Bacc. lauri ℥ j.
Iuniperi ℥ ß.
Sem. 4. calid. maj. an. ʒ ij.
Conciſ. & contuſ. coqu. *in vino*, *in vaſe clauſo*: D. S.
Fomentum externum.

♃. *Summit. anethi*,
Herb. menthæ,
Rutæ,
Flor. cham. an. M. ij.
Bacc. junip.
Sem. fœnic. an. ℥ j.
Inciſ. & contuſ. includantur *ſacculo*: S.
Sacculus pro fomento.

♃. *Summit. anethi*,
Flor. cham. an. M. j.
Ror. mar.
Salv. an. pug. ij.
Sem. 4. calid. an. ʒ j.
Inciſa & contuſa dentur: S.
Species ad fomentum.

Huc pertinet *ſacculus avenaceus* calidè applicatus:

♃. *Avenæ* part. ij.
Bacc. junip.
Sem. coriandri an. part. j.
Contuſa miſc. includantur *ſacculo*.

Item ſacculus ex milio calidè abdomini applicatus, egregiè conducit. Catellus Melitenſis colica afflictis appoſitus, anodynus eſt. Lapis nephriticus amuleti inſtar appenſus mirificè contra Colicam laudatur.

Extra Paroxyſmum Martialia proſunt: Manè nempè datur ſolutio martis cum ſucco pomorum, vel in robuſtioribus Liquor martis ſolaris; & veſperi ſpiritus ſalis ammoniaci aniſatus. Proſunt etiam Diuretica cum Carminativis mixta: vid. WILLISIUS *de Anima Brut.* pag. 397.

Hæc ſufficiant de Colica, & paſſionibus Colicis: Pergo ad alia: Sit ergo jam

SECTIO XII.

DE SITU INTESTINORUM MUTATO.

UT ritè fiat contentorum in Inteſtinis diſtributio, & conveniens excrementorum egeſtio, neceſſe eſt, ut hæc debitum obſervent ſitum; qui eſt ut naturaliter interiùs colligantur à meſenterio, utpotè cui connexa ſunt, ſimulque vertebris lumborum, imprimis ſuperioribus, ſuſpendantur & annectantur; exteriùs verò eadem ritè à peritonæo, tanquam in burſa, contineantur. Quod ſi verò mutetur hic inteſtinorum ſitus ex loco tali naturali in alium, fieri nequit hoc ſine inſigni tumore, qui tumor ab inteſtinis, extra locum proprium prolapſis, communiter Hernia dicitur.

CAPUT I.

De HERNIIS.

HErnia Germanis *ein Bruch*; Græcis Κήλη vocatur.

Fit hoc, quando burſa peritonæi in quodam loco aut rumpitur aut relaxatur, tunc per laxatum aut ruptum peritonæi locum inteſtina elabuntur, & ita herniam inferunt: quamdiù verò hæc burſa peritonæi eſt integra, tamdiù inteſtina in naturali loco permanent. Inteſtinis his, uti notum eſt, tanquam linteum vel induſium ſuperſtratum eſt omentum, ſimiliter uti inteſtina à peritonæo collectum: hoc ipſum ſimili ratione, aut cum inteſtinis, aut abſque iis rupto aut laxato peritonæo, decidere poteſt; unde ἐπιπλοκήλη, vel ἐπιπλο-ἐντεροκήλη oritur.

Definitur, quod ſit prolapſus aut inteſtinorum tenuium, aut omenti, ex limitibus peritonæi, dependens aut à vulnere, aut à laxatione.

Genus eſt prolapſus, qui ipſe pertinet, tanquam ad genus ſuperius, ad morbos ſitus mutati.

PARS AFFECTA.

Pars affecta partim eſt *Peritonæum*, quod variis in locis læditur, partim ſunt *inteſtina & omentum*, quando ſitum ſuum mutant; unde peritonæum aut planè rumpitur, aut dilatatur: Inteſtina ergo ſaltem tenuia, jejunum, ileon, unà cum ſuprà inſtrato omento in hernia ita prolabi poſſunt; craſſa enim, quia nimis firmiter connectuntur, immobilia ſunt.

Loca, in quibus ordinariò laxatur, aut peritonæum rumpitur, ſunt varia: frequentiſſimè hoc fit in ejuſdem proceſſibus circa inguina, per quos in ſcrotum deſcendunt vaſa ſpermatica, ibique convolvuntur in teſtes: &

poſteà

poſteà eſt umbilicus. Nam in his duobus locis facillimè aut laxatur, aut omnino rumpitur peritonæi membrana fibroſa, ſeu burſa; unde etiam ratione partis affectæ hæ duæ ſunt primariæ herniarum ſpecies: nempe *Enterocele* ſeu *Hernia ſcrotalis* aut *inguinalis*, dum omentum vel inteſtina per proceſſum peritonei ad inguina & ſcrotum deſcendunt; & *Omphalocele* ſeu *Hernia umbilicalis*, quando inteſtina vel omentum per partem peritonei, cingentem vaſa umbilicalia poſt partum præciſa, laxant & dilatant, ita, ut hæc peritonæi pars extendatur circa cicatricem dictam umbilicumque, ad quem modum accidit Hernia umbilicalis & Omphalocele.

Hernia ſcrotalis eſt vel *perfecta* ſeu *completa*, vel *imperfecta* ſeu *incompleta*: *Inperfacta eſt Hernia inguinalis* ſeu *Bubonocele*, quando ſaltem in inguinibus ſeu regione bubonum eſt tantùm tumor ab inteſtinis prolapſis, & ſuper oſſe pubis hærentibus: quæ ſi ſucceſſivè ulteriùs deſcendant in ſcrotum, eſt *Hernia ſcrotalis perfecta*. Iſtud verò, quod per pæritoneum læſum prorumpit, eſt vel omentum, vel inteſtinum, vel inteſtina nunc conjunctim, nunc ſeparatim quod ſi deſcendat ſolum omentum in ſcrotum, eſt *Epiplocele*: ſi verò non tàm inteſtina ſola, quod rarò fit, quàm omentum, per peritonæum ruptum: dicitur *Enterocele*.

Hæc duo loca, umbilicus & proceſſus peritonæi, ſunt ferè, per quæ ordinariò & frequenter fiunt Herniæ; non autem ſunt ſola, nam etiam in aliis locis abdominis Peritonæum læſum ruptum aut laxatum dat Hernias, obſervante hoc primùm BARBETTE *in ſua Chirurgia P.1. cap. 71.* quod etiam aliis in locis, nunc ſupra & infra umbilicum, nunc in lateribus longè ſuprà inguina, item à parte poſteriori circa regionem lumbarem ruptum aut laxatū Peritonæum inferat Hernias; quæ, quia rariores, ab imperitis Chirurgis tanquam abſceſſus tractari ſolent, non circa periculum ægri, Refert etiam *citato loco* exemplum herniæ, ubi per proceſſus peritonæi laxatos & ruptos facta ſit hernia, ubi inteſtina non in ſcrotum delapſa, ſed juxta ſcrotum parti muſculoſæ femoris inſederint, & ita juxta ſcrotum ingentem tumorem ex laxata cute induxerint: Idem BARBETTE obſevat rupturam peritonæi juxta ſpinam dorſi, & ibidem ex inteſtinis prolapſis factam herniam; Sic etiam BARTHOLINUS *Cent.2. Hiſt.* 95. obſervat talem herniam ſupra regionem umbilicalem, mox infrà cartilaginem enſiformem ex ruptura peritonæi, quæ eſt ſimiliter ſingularis, utut vulgaris, non tamen contemnenda; quia poteſt occurrere in Praxi: Sic ex utero rupto inteſtina prolapſa obſervat SCHENCKIUS *l.4. Obſer. pag.* 650 de Inteſtinis ex utero prolapſis. Simile exemplum NANZELIUS *habet in Anal.Microcoſmi & Macrocoſmi pag.* 705. de deſcenſu inteſtinorum in capacitatem uteri, ex rupta uteri cervice, quæ inteſtina etiam in uterum prolapſa loco ſecundinæ ab imperito Chirurgo fuerunt extracta. Obſervandum tamen hic eſt, ne præternaturalis teſticuli ſitus falsò habeatur pro hernia: Nam interdum teſticulorum alter non ſemper in ſcroto hæret, ſed oſſi pubis incumbit; ſicut interdum plane intra abdomen retrahitur, & tumorem infert. Non ergo iſte tumor ex teſticulo confundatur cum Bubonocele vel abſceſſu iſtius loci, de quo SCHENCKIUS *in Obſ. pag.* 541.

CAUSA.

Cauſa Herniarum proxima latet in ruptura aut laxatione peritonæi; hinc omnia, quæ quocunque modo aut rumpere, aut ſucceſſivè laxare aut dilatare poſſunt quodam in loco peritonæum, induunt naturam *cauſarum remotarum*. Ruptura in Omphalocele aut aliis ſpeciebus eſt frequētior, in ſcrotali verò eſt rarior, quoniam rupto proceſſu peritonæi intrà muſculorum confinia inteſtina ſubſiſtunt, & ita ſaltem inguinalem herniam faciunt, cùm eadem ſucceſſivè per dilatatum peritonæum, tamquam per demonſtrata veſtigia facilè in ſcrotum deſcendant. Hinc tales cauſæ internæ ſunt paucæ & raræ. Interdum ſubeſt character hereditarius, ita, ut hernioſi parentes hernioſos generent fœtus. Aliquot exempla videbitis in HILDANO *Cent. 3. Obſ.*73. Fiunt etiam interdum Herniæ inteſtinales *ex nimia* & violenta *purgatione*, teſte PLATERO *in Obſerv.* ubi ſubminiſtrat exemplum herniæ talis ex uſu & nimia operatione purgantis ab empirico propinati. *Ætas* quoque *infantiiis & puerilis* ob peritonæi teneritudinem hic confert aliquid: Herniam etiam à primo ortu refert HILDANUS; & SCULTETUS *Obſ.60. P.2. Armament. Chirurgici*: *Congenitæ* umbilici *berniæ* ex matris repentina imaginationis impreſſione meminit. Utplurimum *Cauſæ externæ* hernias inferunt, ut ſunt *motus* & *ſaltus nimius* ſic: v. g. *diſtenſio* quædam *femoris* cauſa fuit herniæ, vel inguinalis, & conſequenter ſcrotalis, apud *Iob von Mec Kern.* cap. 66. pag. 297. *quia olim ſurgens è ſedili ſuo, (ultra vires corporis) ſiniſtrum crus ex improviſo è loco movenat, ex quo Bubonocelen, & brevi poſt Enterocelen non ſine dolore in ſcroto habuit*. Similter idem obſervavit herniæ inſigne augumentum *ex vomitu* p.282 Hernias etiam infert *clamor nimius*, unde ratione continui clamoris infantes facillimè fiunt hernioſi: item fortior *ſternutatio*, *tuſſis nimia*, &c. inferunt hernias: vid. SCHENCKIUS: item nimiùm ponderoſa *bajulatio*, *equitatio*, *ſaltatio*, &c. PLATERUS refert ex impetu tauri cornubus factam herniam *l. 3. p.g.712.* *Difficilis partus* ſubinde hernias, imprimis omphalocelem, ſeu herniam umbilicalem, inducunt.

DIAGNOSIS.

Quoad *ſigna diagnoſtica*: In omni hernia adeſt tumor præternaturalis: interim tamen tumori ſoli non eſt fidendum. Itaque cauti ſimus in cognoſcendis herniis, nè decipiamur, & tumorem ex præternaturali ſitu, ſimileſque hernias putemus; ſi enim tumor præternaturalis adſit, & in ſcroto nullus teſticulus, tumor non dependet ab hernia: Sic *Obſervat.* 55. refert MARCHETTE *pag.* 104. villicum quendam, bubonocele laborantem, acceſſiſſe barbitonſorem, qui bubonocelem ratus eſt bubonem venereum; quapropter ſectionem adminiſtravit; qua facta, ſtercus loco puris emanavit. Itaque præter tumorem notetur in diagnoſi: tumorem hernioſum nunc incrementum, nunc decrementum pati, nonnunquam etiam plane aboleri.

Aliàs hernia incipiens facilè cognoſci poteſt: nempe tumor, ubicunque locorum ſit, mollis fere indolens apparet; dum æger in dorſo jacet, inteſtina & omentum prolapſa ſponte in cavitatem abdominis recedunt, & tumor totus utplurimum diſparet: Imo reſupinato ægro, ac elevatis nonnihil cruribus & natibus, interdum cum murmure intra abdomen relabuntur; erecto verò ægro tumor talis redit, accreſcit & protuberat, eſtque utplurimùm ſine dolore, niſi aut inteſtina inflammata, aut flatibus aut ſtercore indurato repleta, aut in anguſtiore foramine incluſa inteſtina, irritationis & doloris occaſionem ſubminiſtrent.

Jubendus etiam æger, ut tuſſiat; hoc etenim facto, quando aliquid in ſcrotum deſcendit, crepitum obſervamus.

Præterea omentum & inteſtina ſemper digitis poſſunt repelli, niſi aut flatus, aut excrementa indurata id impediant.

Hernia confirmata iiſdem cognoſcitur ſignis, in ſpecie, ſi ſucceſſivè magis magiſque incrementum capiat: item, ſi cauſæ præcedentes potuerint eandem inferre: Vid. SENNERTUS.

Factam Herniam quod attinet: eſt malum ſine periculo, ſi reponitur; ſi verò non, ſed in loco rupto vel laxato hærent inteſtina, tunc periculum eſt non leve, licet obſervatum ſit ſæpius contrarium.

PROGNOSIS.

In Prognoſi, quò diuturnior, & quò major vel minor, eò etiam periculoſior aut levior eſt Hernia.

Confirmata eſt curatu dificilis, præſertim in adultis, in quibus rariſſime abſque Chirurgica operatione curari poſſunt; in tenella infantum ætate faciliùs ſuccedit negotium.

Si ex hernia ſuperveniat vomitus, non adeò deſperatus, quam ſi ex aliis cauſis: vid. M.A.N.C. *Anno 6. & 7. Obſerv.* 44. SENNERTUS *in Praxi, ubi de oleo p.* 248. Bina ſunt pericula, quæ ex herniis ingruunt: nempe Colica & morbus iliacus, occaſione inteſtinorum irritatorum in loco prolapſus; ſive irritentur à cauſa externa, frigore, contuſione, &c.; ſive à cauſa interna, retentis fæcibus, flatibus, &c. Deinde fit interdum, ut inteſtina prolapſa inflammentur, & inflammata gangrænam concipiant, & ſic æger moriatur: quale exemplum habet HILDANUS ex epiplocele demortui, *Obſ.* 72. *Cent.* 1. Si Herniis ſubitò factis, & exaggeratis gravi dolore, ſingultus ſuperveniat, aut Ileos, pauciſſimi evadunt: Tulpis ſaltem l. 3. *Obſ.* 13. contrarium habet exemplum de hernioſo vomitu ſtercoreo ſeu Ileo, qui evaſit:

Nám

Nam ſi intereunt ægri, aut ileo, aut inteſtinorum inflammatorum gangræna moriuntur.

Rarum eſt, quod inteſtina prolapſa & inflammata ſuppurentur, & ſupurata extrorſum verſus appetiantur, ita ut ſtercus, & interdum ipſa aſſumta alimenta per aperturam prodeant: de quo HILDANUS *in Obſervationib.*, item JACOB *van* MEECKERN.

C U R A.

In *Cura* omnis Herniæ tres ſcopi ſunt attendendi:

1. Ut reponantur Inteſtina & omentum prolapſum in ſitum naturalem.

2. Ut repoſita Inteſtina in ſitu naturali firmentur, ne denuo excidant.

3. Peritonæum ruptum aut laxatum conſolidando, quod in ſenibus aut actuoſis difficile, in junioribus & ſedentariis facilè debitis ſubligaculis partem affectam comprimendo.

Pro ſcopis meliùs obtinendis obſervandum:

I. Clyſterum uſus non negligendus, quando flatus vel murmura inteſtina craſſa occupant, vel alvus contumacior eſt, & ſymptomata gravia ægrum torquent: Conferatur HILDANUS *l. 6. Obſ. 73.* ſic enim inteſtina craſſa abſterguntur & faciliùs ex inteſtinis tenuibus in eadem derivantur excrementa, & ſic removentur impedimenta. Purgantia autem exulent.

II. In Hernia inteſtinali cordatus Medicus ſemper flatuum rationem habeat, & proinde nobiliorum carminantium & præcipitantium uſum quàm ſedulò obſervet, cùm talium cauſa & inde producti flatus mire exaſperant hernias.

III. Herniæ à frigore, preſertim ſubitaneo, ſolent fieri lethales: irritata nempè inteſtina dolorem, hinc ſpaſmum & duritiem concipiunt, quos inſequitur ileos: vid. VELSCHIUS *in Hecatoſt. 2. pag. 6.* item M.A.N.C. *Ann. 8. Obſ. 93. pag. 134.*

IV. Cautiones in Repoſitione manuali obſervandæ ſunt, quas imprimis ſuggerit PANAROLUS *in Repoſit. & Cura Herniarum Pentec. 5. Obſervat. 49.*, quæ omnes perquam ſunt laudabiles, excepta ſecunda, ubi frigida intrà & extrà commendat.

Cautelæ ſunt ſequentes:

I. In Enterocele non debet Chirurgus ſæpiùs manum admovere, ſed cautiſſimè & tenerrimè tractet inteſtina, ne impetuoſo contactu inteſtina, dum dolent, irritentur & ſic ſpaſmus, dolor ejus & cum dolore inflammatio, intendatur; unde difficilis repoſitio.

II. Abſtinere jubet à rebus omnibus calidis tam intra quàm extra, quoniam inflammationem accelerant, ex qua corruptio & mors. Frigida verò probare non poſſum, quia ſunt periculoſiſſima, quin tepida aut ſubcalida interne & externe uſurpanda remedia.

III. Ita debemus ægrum collocare, ut pedes altiores ſint quam caput.

IV. Cibi omnes ſolidi fugiendi & tantum rebus liquidis utendum eſt.

V. Parti dolenti applicare poſſumus omentum agni caſtrati tepidum, & ungere manus cum oleo amygdalorum dulcium; vel imponendum ſimul unguentum; idque ſaltem tepidè, non frigidè, applicetur.

VI. Advertat Chirurgus facilè aut ſpontè inteſtinum regredi hiſce remediis abſque ulla manuũ vi: nam ſi ſæpiùs admoveantur manus irritatur natura, & res eſt deſperata; cautiſſimèque primitus ea tractet, ſucceſſivè ea intrudendo: ſi dolor impedit, tunc illinatur blande locus hernioſus vola manus cum oleo appropriato, ut oleo hyperici cum oleo amygdalarum dulcium, oleo chamomillæ, oleo violaceo & ſimilibus blandis, cum aliquot guttis olei deſtillati cujuſdam carminativi acuatis.

VII. Abſtineat tandem ægrotans à vino, etiamſi decrepitus ſit (loquitur de vino Italis familiari, de noſtrate aliter pronunciandum.) *Id tamen animadvertendum eſt, quod ſi in ſtomachi ineidat dolorem, concedendum eſt, ut manè capiat vini potentis ℥j.*

conf. quoad Herniarum Curas HILDAN. *loco ſuperiùs citato*, SCULTET. *in Arm. Chirurg. Tab. 39.*, & HARAM *de Herniis.*

Ut ergo reponantur inteſtina prolapſa, hæc ipſa conveniente corporis ſitu reſupinato (quod primariò intelligendum eſt de hernia umbilicali & inguinali, ſecundariò etiam de reliquis cruribus, & natibus nonnihil elevatis, ut inteſtina naturali quodam impetu per locum naturalem retrocedant) adjuvanda eſt; aut ſi ſpontè retrocedere nolunt inteſtina prolapſa, comprehendantur linteolo calido manu ſiniſtra, dextrâ verò, & quidem digito indice & pollice inuncto oleo ſulphuris Rulandi, per rupturam intrudantur. Notetur tamen, non proficuum eſſe, ſæpiùs inteſtina prolapſa manibus palpare; ſiquidem hoc modo & dolor & hernia augetur. Simul autem impedimenta, flatus imprimis, ſtercora, & hinc inteſtinorum ad tactum induratio removenda. Induratio hæc inteſtinorum non præcisè eſt à fæcibus induratis, quales vix reperiuntur in inteſtinis tenuibus, quæ ſolummodò procidere ſolent, ſed potius ex membranarum tenſione & ſpaſmodico inteſtinorum affectu talis duricies oriri videtur: craſſa enim ob firmam compactionem non poſſunt prolabi, niſi impetu ſuo. Ergo irritatio iſta, duritiei occaſio, blandis fomentis externis reſolvenda, internis aromaticis carminantibus, inteſtinis amicis, & tenſionem reniſumque eorum & flatuum geneſin impedientibus, ſiſtenda; de quibus *in Colica.*

Pro dictis igitur impedimentis removendis internè conveniunt 4. ſemina calida majora, quocunque modo ſumpta, ſpeciatim probè contuſa in vino vaſe clauſo ebullita, & calidè pota, addendo interdum parum lapillorum cancrorum præpar. de quibus vid. HELMONTIUS *Tract. de Flatibus*; externè verò fomenta, unguenta, cataplaſmata anodyna, carminantia & blandè emollientia. Uſurpanda ſunt emollientia in induratis fæcibus & inteſtinis; diſcutientia in flatuum præſentia; anodyna in irritationis moleſtæ plus minus doloroſæ, & hinc duritiei urgentia. Ingredientia per ſe patent: Vegetabilia carminantia cum lacte coquuntur, & vel in forma cataplaſmatis, vel lac decoctionis cum linteis multiplicatis tepidè hernioſo loco imponendum:

℞. *Flor. chamom.*
Meliſſ.
Sambuc.
Verbaſc. an M. ß.
Rad. angel. ℥ ß.
Sem. fœnugræc. ʒ vj.
f. l. a. *Decoctum* c. ſ. q. *lactis*:
D. S.
Epithema externè leniens.

Inteſtina ſi ſint refrigerata, foveantur linteolis calidis RIVERIUS applicavit ſpiritum vini inſtar fomenti calidè, & ſic reſtituit hernioſos: vid. *Cent. 3. Obſerv. 82.* Aliàs imponuntur inteſtina & omenta calida animalium, v. g. canis, vervecis, vituli; in ſpecie omentum agni caſtrati tepidè admotum commendatur:

Vel

℞. *Olei inſol. chamom.*
Sulphuris Ruland. an. ℥ ß.
Deſtill. anethi,
Chamom. an. gutt. viij.
M. D. S.
Oleum externum leniens & diſſolvens.

Item litus blandus cum oleo amygdalarum dulcium, hyperici, chamomillæ, liliorum alborum tepido: interdum fotus ex lixivio acri, ſemine cumini & pauco vino Malvatico, filo crudo exceptis, admovetur. SOLENANDER *S. 4. Conſil. 13.* ceu expertiſſimum commendat contra inteſtina prolapſa ſtercus ovillum dulci lacti bubulo vel caprillo incoctū: Colatura in forma fotus; remanentia verò blandi cataplaſmatis ſcroto calidè & crebriùs poſt ſufficientem fomentationem, imponenda, donec inteſtina tractabilia fiant: hoc enim remedium SOLENANDER, uti loquitur, ſæpiùs utile reperit, ubi non potuerunt reponi inteſtina propter flatuum copiam & fæcum duritiem, aliquoties ſe, ubi res viſa deſperata, inteſtina laxata repoſuiſſe, & ubi fruſtra alia adhibita fuerint: vid. *citato loco*, ubi ferè omnia habet, quæ ſunt neceſſaria ad Curam herniæ. Fidem facio, me aliquoties iſto fotu, cùm res videretur in præcipiti eſſe, prolapſa inteſtina repoſuiſſe, anteà fruſtra tentatis aliis, addendo ſemper ſpiritus vini aliquam portionem, partim enim emollit, partim dolorē ſedat, partim diſcutit: cōf. HILDANUS *C. 6. Obſ. 2. & 70.* Simul clyſmata emollientia & carminatia initiantur, ut evacuatis inteſtinis craſſis, recto & colo, faciliùs inteſtinorum tenuium, quippe quę in herniis prolabuntur, contenta, vel flatulenta vel humoroſa, eò pergere poſſint, inſimulque inteſtina leviter irritentur, & liberent ſe à fæcibus: deinceps exinanito recto & colo, paratur quoque ſpatium vacuum inteſtinis reponendis.

Exemplum Clyſteris emollientis eſt hoc:

℞. *Herb.*

℞. *Herb. atriplic.*
Malvæ,
Parietar.
Flor. ſamb. an. M. j.
Rad. alth.
Lil. alb. an. ʒ vj.
Sem aniſi,
Lini an. ℥ ß.
Coq. in ſ. q. *Iuris carnis vitul.*
Colaturæ ℥ x. adde
Terebinth. cum vitell. ovi ſolut.
Mell. mercurial. ʒ 1 ß.
M. f. Glyſma. S.
Clyſter emolliens.

Si verò nimium diu prolapſa fuerint inteſtina, ita ut jamjam inflammationem ſuſceperint, inſtituatur curatio modo pręſcripto in ileo.

Præter dicta quæ applicantur inteſtinis prolapſis, ſive in ſcrotum, ſive umbilicum, conveniẽs eſt, ut regioni lumbari, ubi nempe mediante meſenterio appẽduntur inteſtina, quædam applicentur, quæ nervos ad meſenterium delatos firmant & reſtaurant, & ſic mediantibus his inteſtina prolapſa quaſi retrahantur; quæ inter eminet Emplaſtrum, cuidam Medico ſecretiſſimum, HOFFMANNI *in* M. M., cujus deſcriptionem vobis communicabo:

℞. *Gum. ammoniaci.*
Galban.
Sagapen. an. ʒ iij.
Terebinth.
Ceræ Virg. an. ʒ ij. ſeu ʒ vj.
Magnet. arſenical. ʒ ij. gr. xv.
Rad. ari ʒ j.

Gummata ſolvantur in ſ. q. aceti ſtillati & coq. in formam Emplaſtri, intermiſtis poſtea reliquis ſpeciebus.

Extendatur emplaſtrum ſuper alutam, quod dorſo & lumbis applicatum, inteſtina valido tractu in locum naturalem redire facit: ejus effectum vidi mirabilem.

Aliàs etiam hujus loco pinguedo urſina, quæ quibuſdam tamquam ſecretum, & lumbis illita ad retrahenda inteſtina, item, quæ adhuc mollior eſt, pinguedo erinacea commodè applicari poteſt: loco hujus pinguedo leporis dorſo vel lumbis illita, & hinc exuviæ ſerpentum ſuperimpoſitæ, admodum retrahunt, & inteſtina retenta firmant: Aut talia ſi non ſufficiant, ſubinde ad Chirurgiam accedendum eſt, & apertione loci hernioſi inteſtina reponenda, ipſeque locus conſolidandus, qua facillimè interdum ſine remediis curari poſſunt herniæ.

Ut verò repoſita inteſtina in loco firmentur, idque per peritonęi, vel laxati vel rupti, quantum poſſibile, conſolidationem, præter corporis quietem ſummè neceſſariam, internè conveniunt omnia remedia vulneraria, & ex his parati pulveres, potiones aut eſſentiæ traumaticæ ſeu vulnerariæ, eæque ſemper carminantibus temperata: ſicuti ſenior quidam her nioſus, qui etiã pedifragiũ paſſus, per aliquot ſeptimanas quiete & vulnerariis uſus, hernia curatus fuit: adeo ut continuus in dorſo decubitus ſit vera herniarum panacea, etiam in ſenibus: vidi etiam HILDANUS *Cent. 5. Obſ. 54.* ubi refert monachum ſenem hernioſum, laborantem per longum tempus arthritide, hac remittente, liberatum eſſe ab hernia. Similiter vulneraria inter eminet perfoliata; refert enim SOLENANDER *loco ſupra citato* de quodam, perfoliatæ uſu ab hernia curato. Deinde ſymphytum, majus & omnes reliquę conſolidarum ſpecies, herniaria, quę eſt laudatiſſima HOLLERII planta, ab eo quocunque modo ad herniarũ curam commendatur, ſive decoquatur, ſive pulvis aſſumatur, aut quocunque modo uſurpetur. Herniaria igitur & perfoliata præ cæteris commendantur: ſicut herniæ quamplurimę curatę referuntur in VELSCHII *Mictom. Cent. 3. Obſ. 76.* pulvere cochlearum, quarum loco cancrorum lapilli ſubſtitui poſſunt, & ſeminis perfoliatę ʒj. rad. ireos ʒß., miſtis cũ trag. aromat. ʒ iij; loco hernioſo pinguedine anſerina inuncto, & linteis, maſtiche & thure ſuffitis, ſuppoſitis. De uſu quoque perfoliatæ & conſolidæ Saracenicę cum axungia gallinæ, melle, & butyro Majali egregio, vid. in M. A. N. C. Ann. 3. *Obſ.* 306. 341. ubi hic laudatur:

℞. *Sem. iperfol.*
Fol. conſol. Sarac.
Perfol. an. ʒ ijß.
Piloſellæ,
Rad. conſol. maj. an. ʒ ß.
Sacch. Penid. ʒ v.
M. f. *pulvis.*

Detur manè in juſculo. Vel

℞. *Herb. beniar.*
Perfoliat.
Flor. hyperic. an. M. j.
Rad. ſymph. ℥ ij.
Coq. in ſ. q. aquę *comm.*
Colaturæ ℥ x. adde
Syrup. de ſymph. Ferm. ℥ iij.
M. D. S.
Potio ſanans. Vel

℞. *Herb. herniar.*
Biſtort.
Perfoliat. an. M. ß.
Rad. ſigill. Solom.
Symph. maj. an. ℥ ß.
Sem. Naſturt.
Hyperic. an. ʒ ij.
Inciſis & contuſis affunde
Vini rubri Menſ. j.
Stent per noctem in loco temperato, ne vinum aceſcat.
D. S.
Potio vulneraria.

Mane & veſperi deinceps hauriat æger ad ℥ ij.
altera cuſp. cultelli *lap. cancr. præparator.*
Vel coqu. ſpecies prædictæ in ſ. q. *Cerevisiæ ſecundariæ.*

℞. *Herb. alchimill.*
Herniar. an. M. j.
Rad. conſol. maj. ℥ j.
Sem. naſturt. ℥ ß.
Coqu. in ſ. q *vini.*
Colaturæ ℥ viij. D. S.
Potio pro aliquot vicibus.

Quæ hauriatur unà cum *lap. cancr. præparatis.*

Si ex vulnerariis iſtis, quorum notitiam præſuppono ex materia Medica, fiunt cataplaſmata læſionis loco imponenda. Vel

℞. *Aquæ cherefol.*
Herniar. ℥ i ß.
Aceti vini,
Lap. cancr. præpar. ʒ j.
Antimonii diaph. ℈ j.
Syr. de ſymph. Ferm. ʒ vj.
M. D. S.
Potio ſanans pro aliquot vicibus.

Deinde hic imprimis etiam vulnerariæ plantæ ſunt in uſu, quæ inter præſtantiſſima ſunt millefolium, plantago & geranium Rupertianum, biſtorta, &c. Sic ſemen naſturtii nulli cedit in hoc puncto, externè pariter & internè uſurpatum: idque hoc ex fundamẽto, quod acrimonia ſua cauſtica uberiorem alimentorum affluxum excitet, quo ipſo Peritonæum eò faciliùs conſolidatur. Eſt adhuc *Medicus Polonus,* qui pueros hernioſos quamplurimos reſtituit propinando internè ſemen naſturtii, in vino ſive ſub forma decocti vel potus, aut etiam cereviſię medicatę; exteriùs verò applicando fructum pellis vel cutis anguillę, oblitum cum albumine ovi. Item ſemen naſturtii commendat etiam inſigniter FORESTUS *lib. 23. Obſerv. 15.* uti etiam FONSECA *lib. 2. Conſ. 36.* qui tanquam expertam hanc deſcribit herniarum curam hoc modo:

℞. *Pulv. ſem. naſturtii.*

Subigit probè cum *albumine ovi*, extendit ſuper alutam, & apponit ad herniam, neque removet, donec ex ſe decidat. Felicem vidi ſucceſſum. Vel

℞. *Herb. herniar.*
Sem. aniſi an. ʒ ij.
Naſturt. ℥ ß.
M. f. *pulvis groſſus* irrorandus cum *balſamo ſulphuris.*

Pertinet etiam huc *Ceratum Sciopii* ad hernias inteſtinales expertum, ſimiliter ex ſemine naſturtii. Deſcriptio ſequens eſt optima:

℞. *Gumm. carann.* p. ij.
Sem. naſturt. p. j.

Subigantur cum ſ. q. *terebinthinæ coctæ*, & f. l. a. *Ceratum* quod impoſitum, & diutius continuatum herniam inteſtinalem brevi ferè ſanat.

Sub uſu tamen hujus Emplaſtri alvus ſemper ſit fluida, ne ſub nimio conatu egerendi hernia aggravetur: maximè autẽ juvat, ſi ſumatur ſingulis diebus manè, & veſperi ſeminis naſturtii pulveriſati cũ vino rubro ʒj. per aliquot ſeptimanas, & hanc curam tanquã expertam commẽdat FONSECA.

Poſt ſemẽ naſturtii eſt & radix ſigilli Salomonis, cujus Decoctum in vino aliquandiu continuatum ſingulariter etiam à FORESTO *l. 27. Obſ.* 15. ad herniarũ curam commendatur, ubi refert de quodam, hujus Decocti potu, per tres ſeptimanas cõtinuato, à ruptura curato. PARACELSUS folia betonicę & ſaniculę albę decoxit in vino, & propinavit pro hernia curanda. Aquę vulnerarię dictę, Vina medicata vulneraria, item ex plantis dictis paratę Conſervę & Eſſentię, imprimis eſſentia herniarię, ſymphyti ſive ſanguis ſymphyti, flores hyperici, &c. crebriùs uſurpatæ conducunt. Item pulvis lumbricorum terreſtrium, & ex his parata eſſentia. ſimiliter convenit in hernia.

Quod attinet Externa, ſunt eadem adſtringentia vulneraria, loco rupturæ aut laxationis imponenda, eaque pro intentionis varietate multiplicia: v. g.

♃. *Pell. anguill. ſalit. vel ſerpent.* q. ſ.
Lixiv. fortiſſ. q. ſ.

Coqu. ad conſiſtentiam *emplaſtri alutæ ſuperinducendi.*

D. S.

Emplaſtrum pro hernia.

Sic Decoctum pellis arietinę ob viſcoſitatem & lentorem cum aliis reſinoſis redactum in emplaſtrum, multa præſtat: etiam ſuccus herniariæ cum farina fabarũ rupturæ applicatur, & à FABRO ad hernias præ cæteris commendatur: item exuviæ ſerpentum contuſæ, & ex his paratum Emplaſtrum prodeſt: quidam ſuadent rupturæ applicandum, utut aliidicant, quod regioni dorſi admotum firmet inteſtina. Singulare quid obtinet & omnibus prefertur oleum lacertorum ad curandas hernias ſuo illitu, cujus inſigna encomia & uſus videbitis in FONSECA *l. 2. Conſil.* 36., & hinc ZWELFERO *in Pharmac. Reg. p.* 266.

De cœtero ſubinde in uſu ſunt *Cerata* multiplicia, compoſita ex *pice navali*, cui tanquam corpori & baſi additur *maſtix, thus, bdellium, gummi ammoniacum, caranna, terebinthina* & ſimilia; quibus etiam addi ſolent ſanguis Draconis, bolus Armena, crocus Martis adſtringẽs, hæmatites, viſcum quercinũ, terra ſigillata, vitrioli dulcis &c. Magna quidem promiſſione, ſed ſæpius expectatione fallaci, proſtant. Magnetem etiam quidam addunt; nemo autem credat magnetem ob virtutem ita dictam atractivam ferri hic aliquid preſtare; ſiquidem nulla fit tractio in tota natura; nec magnes vim ſuam exerit, niſi directus ſit verſus ſuum polum: jam verò notum eſt, magnetem miſceri emplaſtris non niſi pulveriſatum. Itaque profectò non video, quomodo virtute ſua poſſit aliquid præſtare in repoſitione inteſtinorum & conſolidatione rupturæ: Si ergo magnes in ſimilibus aliquid præſtaret, hoc ratione particularum martialium fieret. Emplaſtra talia videbis apud HOFFMANNUM *in Theſ. Pharm. pag.* 69. & apud ZWELFFERUM.

Mulier quędam medicaſtra plures hernioſas egregiè curavit emplaſtro facto ex reſina, pice, & lateribus coctis pulveriſatis. Hęc diu probè permiſta ac ſubacta craſſè inducuntur ſuper alutam, & ita applicantur. Illinatur quoque locus crebrò balſamo ſulpuris Rulandi, aut *balſ. ſulph. hyperici*, cujus *præparatio* talis eſt;

♃. *Olei commun.* p. iij. vel iv.
deſtillati tereb nt. p. j.

Infund. *flores hyperici*, exprimantur, novos infundendo; donec oleum rubicundiſſimum fiat: Hinc infunde *flores ſulphuris*, ebulliat blando igne; quo illinatur locus hernioſus; aut miſceatur cum emplaſtro ad rupturam.

Pertinet huc & Emplaſtrum diaſulphuris Rulandi; vel

♃. *Emplaſt. contra ruptur. uſit.*
Diaſulpuris Rul.
Picis naval. liquef. an. q. ſ.

Malax. c. ſ. q. *olei ovor.* aut *hyperici*, aut *balſ. ſulphuris*: inducatur ſuper *alutam* herniæ applicandam, S.

Emplaſtrum pro hernia.

Applicetur quã calidiſſimè æger perferre poteſt, nec removeatur prius quàm ſponte decidat; ubi deciderit, balſamo ſulphuris, eodemque calido, pars probè inungatur, & iterum Empl. recens imponatur, quamdiu neceſſarium fuerit. Vel

♃. *Emplaſtr. contra rupt.*
de tacamach. an. q. ſ.

Malax. *c. oleo deſtill. ſuccini*, vel *hyperici*, inducatur ſuper alutam.

Non inconveniens videtur mucilago radicis ſymphyti majoris, quę inſtar Cataplaſmatis impoſita meritò à ZWELFFERO extollitur; uti & ejus Decoctum impoſitum herniis multum in receſſu habet: quo etiam facit Cataplaſma mucilaginoſum in *Pharm. Reg. pag.* 312.

Præterea oleum maſtichinum, myrtinum, hyperici, terebinthinæ & ſpicæ conveniunt; imprimis oleum vitellorum ovorum à quibuſdam ſingulariter commendatur. Sunt quibus ſuſpecta ſunt hujuſmodi externa pinguia & oleoſa, quia nimis laxent & ad majorẽ peritonæi dilatationem occaſionem ſuggerant: hinc non adeò inepto conſilio jubent recipere acetum deſtillatum acerimum, in quo lithargyrium ſolutum, cui ipſa lintea intincta repoſitis inteſtinis ſuperimponantur, ac probè firmentur uſque ad conſolidationem: uti etiam quidam inſigniter commendat Emplaſtrum, quod fit ex Gummi Ceraſorũ nigrorum in oleo hyperici diſſoluto, adjecto pulvere thuris & Maſtichis, hocque diu, donec fiat emplaſtrum ſeu Ceratum loco affecto calidè applicandum pro conſolidatione. Balſamus commendatus eſt inſigniter ab HARTMANNO *in Praxi Chymiat. c. de Hern. p.* 210. Ejus deſcriptio eſt mãca; primaria & genuina eſt hęc: Dum ſal gemmę ita preparatum, & ad fluorem redactum eſt, prout vult HARTMANNUS, affundatur ipſi *ſpiritus* aut *oleum terebinth.* ad eminentiam trium digitorum: digerantur aliquandiu; hinc abſtrahantur, cohobentur poſtmodum aliquoties, donec oleum terebinthinæ evadat rubicundiſſimũ, quod oleum rubrum abſtrahatur ad conſiſtentiam aliqualẽ, donec ſcil. Balſamus elegans in fundo remaneat, qui eſt verus *Balſamus ſalis gemmæ* ad hernias decantatus.

Gæterum cum his ipſis externis neceſſe eſt, ut ſimul uſurpentur debita ſubligacula, quibus ſubiici poſſunt Emplaſtra.

Obſervetur hic ſedulò: ut quotieſcunque emplaſtra firmiter adhærere deſinant, novo opus ſit; ſubligaculum non removeatur, niſi priùs corpore poſito ad ſitum ſuperiùs laudatum, Nam utut per bimeſtre ſpa ium emplaſtro uſus ſit patiens, tamen de novo inſtituenda erit curatio, ſi ſemel prolabantur iterum ſtanti ægro inteſtina. Subligaculorum talium Ideam & deſcriptionem apud PARÆUM *in Script. Chirurgicis*, in HILDANI *Obſerv.* & IOB *van* MEECKERN videbitis.

Curam herniæ magneticam videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 4. & 5. *Obſerv.* 102.

Locutus ſum de ſitu inteſtinorum mutato, eoque imprimis, quando omentum vel inteſtina tenuia decidunt in ſcrotum vel umbilicum, & dant hernias: Dictum etiam fuit, quod craſſa non poſſint prolabi, ut dent hernias. Nihilominus ſingularis & moleſta mutatio eſt, quando inteſtinum rectum eminet per anum, & vocatur Ani Procidentia.

CAPUT II.

DE ANI PROCIDENTIA.

ANi *Procidentia* fit, quando ſub fæcum excretione Inteſtinum rectum ita prominet & protruditur, ut non poſſit rurſum ſponte retrahi intra corpus, aut licèt retrahatur, mox incipiat denuò prolabi. Fit autem hoc nunc cum, nunc ſine dolore, vel cum vel ſine inflammatione, nunc cum vel ſine tumore, nunc cum hæmorrhoidibus affectis vel non.

PARS AFFECTA.

Iam autem naturale eſt, quod in omni alvi excretione inteſtinum rectum aliquantiſper protrudatur, ſed facta excretione idem inteſtinum à muſculis levatoribus denuò ſurſum retrahatur, ita, ut excretionis actus ſit compoſitus, & ex podicis extruſione & podicis retractione conſtet. Quando itaque iſta protruſio naturalis excedit, retractio verò naturalis deficit, tunc contingit neceſſario affectus, quam vocant Ani Procidentiam.

CAUSÆ.

Duplex ergò hujus Ani procidentiæ eſt Cauſa.

1. Eſt quidem nimia aut frequentiſſima aut violenta ani extruſio, & ita fibrarum muſculorum levatorum aliqualis læſio & laceratio.

2. Eſt muſculorum levaticorum plus minus reſolutorum deficiens retractio. Quæ nunc ſeorſim, nunc junctim accidunt: v. g. à calculo veſicæ, & irritari continuò per conſenſum inteſtinum rectum, ac ad continuam protruſionem ſtimulari poteſt, Quin etiam tali occaſione à crebriori

excre-

excretionis conatu in tantum extendi ac relaxari poſſunt muſculorum levatoriorum fibræ, ut pertinax alvi hinc ſequatur protruſio, qualis procidentia in calculo veſicæ diutiùs affligente ordinaria eſſe ſolet.

Nimiùm & frequentiùs aut violentiùs extruditur anus propter quæcunque acria & morſicantia in inteſtino recto hærentia, quæ omnia iſtud inteſtinum continuò vellicant & ſtimulant, à quo ſtimulo continuò irritatum inteſtinum ſe contrahit indeſinenter, & foras protruditur; unde hoc ipſum ſæpiùs protruſum in tantum tandem elabitur, ut retrahi denuò nequeat: hinc imprimis teneſmus & dyſenteria interdū ani procidentiam inferunt; it. in diarrhœis ſupervenit ani procidentia; item clyſteres acriores, aut etiam ſuppoſitoria nimis ſtimulantia, inducunt non rarò hunc affectum, uti hæc refert PANAROLUS *Pent.1.Obſerv.23.* Stercora dura aut excrementa viſcida in inteſtino recto hærentia, ac difficulter excernibilia, ut ſic dicam, continuo ſtimulo & continuâ protruſione etiam procidere faciunt anum; conatus enim ille expellendi eſt tantus, ut per hunc protrudatur inteſtinum rectum: quod etiam facit ſubinde difficilis partus, dum parturientes omni conatu & retenta reſpiratione motum excretorium inferiora verſus moliuntur, qua occaſione cum fœtu per anteriora, ſimul anus per poſteriora, non rarò egreditur: quale exemplum habet AMATUS LUSITANUS *C.1.Curat.93.* & GABELCHOVERUS *Cent.1. Curat.71.* Hæmorrhoides dolentes anum continuò ſtimulantes, item nimiùm fluentes, pariter ad hoc malum diſponunt: Item alculus veſicæ virorum, per conſenſum continuò irritans podicem, ita ut crebriori egerendi conatu anus ſubinde graviter procidat, de quo jam dixi.

Quando ita protruſus eſt anus, ſecunda cauſa, nempe muſculorum levatoriorum impedita retractio, accedit propter conſtitutionem eorum paralyticam; ſive hoc fiat vitio ipſarum fibrarum in muſculis motricium; ſive fiat vitio nervorum ad muſculos dictos derivatorum, de quo *ſuo loco, ubi de paralyſi.* Facit huc ſuo modo percuſſio fortior ſeu caſus ab alto ſuper os ſacrum ut vertebras lumborū, ubi nervuli derivantur, quæ paralyſin horum muſculorum, nervorum ratione, inducit: item ſi nimio conatu anus ſemel protruſus diutiùs extra hæreat, ita ut fibræ muſculorum levatoriorum retrahentes nimis laxentur aut flaccidæ fiant, ſimiliter procidentiam ani ſubinde Chronicam inferunt; fibræ enim in toto ſolutæ & quaſi paralyticæ impediunt retractionem ani: ſicuti inteſtina prolapſa, dum nimium refrigerantur ab ambiente aere, muſculi fibrarum reſolvuntur; quin etiam excrementa ſeroſiora aut aquoſiora copioſiùs vel crebrius per anum excreta, inteſtinum rectum & muſculorum fibras laxantia, ut nequeant intra corpus retrahere anum, etiam ſubinde hoc malum inferunt.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna diagnoſtica*: ſunt facilia; & per ſenſum patent: Cauſas ex antecedentibus facilè poſſumus hariolari.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Ani procidentia per ſe ordinariè non multum habet in receſſu, & pro cauſarum varietate vel faciliùs vel difficiliùs Curam admittit: nunc etiam periculoſior nunc minus periculoſa eſſe ſolet; niſi enim ſubitò aut repentè curetur, interdum in periculoſum ani tumorem terminatur.

In ſpecie duplici in ſtatu periculoſa fit; vel cum inflammatione, vel paralyſi muſculorum. Si Ani procidentiam cum inflammatione non rarò tandem gangræna ſubſequitur: ſi conjuncta cum hæmorrhagia vel teneſmo, ſic difficulter curatur; chronica enim fit interdum: Ani procidentia, quæ orta eſt à paralyſi vel nimia reſolutione muſculorum levatoriorum, difficulter curatur, quia repoſito licet ſemel ano, tamen quandò denuò excernitur cum excrementis, malum facilè recidivat.

CURA.

Quad *Curam*: duo ſunt notanda:

1. Anus prolapſus eſt reponendus; &
2. Repoſitus probe firmandus, ne tàm facilè prolabatur.

Repoſitio eſt facilis fitque imprimis manuum ope, quando indice digito blandè intruditur anus, vel quando linteum cum Decocto adſtringente vel vino calido, prout neceſſitas poſtulat, ebrium circumvolvitur indici digito, & hujus medio anus intruditur. Quando ita repoſitum eſt inteſtinum, patiens extendere debet coxas & crura, & ita extenſo, quouſque poteſt, corpore, vel ſupra ventrem, vel etiam ſupra alterum latus, quamdiu poteſt, quietus jacere debet, ut ita repoſitus meliùs firmetur anus.

Ut vero repoſitio meliùs facilitetur, conſiderandum priùs: an quædam adſint impedimenta, repoſitionem vel impedientia, uti ſunt ſtercora dura, aut ſordes in ano, aut ani prolapſi inflammatio; vel recidivam minitantia, uti ſunt ani nimis diuturna refrigeratio, vel muſculorum levatoriorum paralytica conſtitutio: quæ ipſa priùs ante repoſitionem removēda ſunt, adeoque *Lac decoctionis herbæ meliloti vel florum verbaſci, vel florum ſambuci*, in forma clyſmatis applicetur & foveatur anus, ut emolliantur ſtercora indurata, & removeantur, aliàs recidivat malum. Si verò cauſæ ſint ſordes aut mucus acrior inteſtinum ſtimulans, hoc priùs abluendum & eluendum eſt fomento abſtergente & blandè adſtringente: pro quo ſcopo conveniunt, quæ modò inſinuata fuerunt; vel horum loco Decoctum foliorum quercus, florum verbaſci, cicerum rubrorum, parietariæ, &c. cum aqua ferrariorum paratum uſurpetur, quo abſtergantur blandè ſordes adhærentes. Si verò adſit inflammatio vel etiam tumor inteſtini prolapſi aut ſimilium, quibus præſentibus impoſſibile eſt, inteſtina debitè reponere; inflammatio priùs arcenda applicatione fotus emollientis & diſcutientis: ad quod fotus uſurpantur imprimis folia & flores verbaſci, meliloti, chamomillæ, ſambuci, malvæ, violariæ, &c. quæ coquuntur nunc in lacte, nunc in aqua ferrariorum, nunc in vino rubro adſtringente; v.g.

♃. *Flor. ſambuc.*
chamomill.
Hyperic. an. M. ß.
Roſar. rub. p. ij. vel iij.
Summit. abſinth.
Melilot. an. M. ß.
Coquantur in *lacte* vel *vino rubro*:

In lacte, ubi dolor; in vino, ubi tumor durus & renitens; ubi verò tumor inflammatorius, in ſero lactis: & hoc Decocto anus tumefactus & inflammatus ſubindè fomentetur ac foveatur, donec omnia iſta phatemata ceſſaverint.

His omnibus remotis impedimentis, reponendus eſt anus illinendo priùs cum oleo roſarum vel myrtillorum ſuperaſperſo pulvere gallarum contuſarum, C.C. uſto & maſticis pulvere ana; ſic enim adſtringitur anus, meliuſque firmatur, quò minus recedere & excidere poſſit. Præterea ad firmandum anum prolapſum in ſuo loco, convenit etiam remotis impedimentis ſuffitus ex ſeminibus & floribus verbaſci, floribus chamomillæ & reſina abjetis: vel quod adhuc melius eſt, inſtituatur ſuffitus KESLERI, quem deſcribit in ſuis *Centuriis Proceſſuum C.4.num.15.*

♃. *Aſphalti,*
Succini,
Maſtich.
Thuris,
Myrrhæ an. ℥j.
M. pro *ſuffitu*: S.
Pulvis ſingularis ad ſuffitum.

Excipiatur ano in ſella perforata.

Hoc facto foveatur aut illinatur vel cum pinguedine cervina liquefacta, vel cum oleo ovorum, & ita intruſo ano æger probe extenſis pedibus lateri incumbat.

Ut verò firmetur anus plus minus repoſitus, faciliuſque etiam reponatur, multùm confert tale emplaſtrum calidiſſimè regioni oſſis ſacri ſuperiori aut etiam lumbis applicatum, quod ita paratur:

♃. *Gum. opopanac.*
Sagapen. an. q. ſ.

Liquefacta calidè inducantur ſuper alutam, f. *Emplaſtrum*, & applicetur, quantum fieri poteſt, calidè.

Aliàs contra ani procidentiam & firmandum inteſtinum rectum HARTMANNI experimentum *in Prax.Chymiatr.* eſt aſſer quernus bene calefactus & miſtiche illitus; cui, quàm calidè ferre poſſit æger, per horæ quadrantem inſideat; quin etiam loco maſtichis ſola medullâ cervina aut hircina liquefacta, & ita inteſtino prolapſo, unà hoc blandè reponendo, & hinc illita, ſimili ratione applicata confert: ſiquidem ſolum ſevum cervinum, aut etiam hircinum, liquefactum & in inteſtino recto prolapſo illitum, unà hoc blandè reponendo, & hinc ſimili modo inſidendo, procidentiam ani recentem curare ſolet.

Loco pinguedinum harum etiam frixentur flores verbaſci in butyro non ſalito, frixa benè tranſcolentur, quo ipſo ſimili modo anus inungatur. Ceu aliis præferendum

dum remedium habetur cinis ſcarabæorum pilularium, qui inteſtino ſubinde prolabenti inſperſus, & hinc iſtud inteſtinum denuò repoſitum mirè firmare dicitur.

Quodſi fiat, ut hæmorrhoidibus juncta ſit vel etiam ſequatur eas procidentia ani, optimum eſt oleum maſtichis, in quo bullierint ſcarabæi: quod oleum illitum inteſtino prolapſo eſt convenientiſſimum & ſpecificum. Sicuti, ſi in eodem oleo maſtiches bulliant flores verbaſci, egregium eſt ſpecificum ad procidentiam ani ex teneſmo, Irritis aliis, inſigniter conveniunt ſacculi ſequentes;

♃. *Furfur.* M. ij.
Fol. millefol.
Flor. verbaſc. an. M. j.

Inſinuantur ſacculo interpaſſato, coqu. in an. vini & aceti, & applicentur tepidè podici, ut perfectè anus firmetur.

Conveniunt imprimis, ſi poſt partum difficilem malum natum fuerit: Vid. GABELCHOVERUS *Centur.* 1. *Obſ.* 71. Loco aceti vel vini, aut ſimilis liquoris convenientis, etiam decoquantur in aqua ferrariorum, quæ potenter adſtringit & anum firmat.

Repoſitus ita anus ſi non remaneat, ut firmiter loco ſuo retineatur; præter convenientem corporis ſitum, ad corrigendam muſculi levatoris reſolutionem ſimul appropriata nonnulla aromata conveniunt: v. g.

♃. *Flor. chamom.*
Balauſtior.
Anthos,
Fol. Salviæ,
Lauri an. p. ij.
Nuc. cupreſſ.
Gallar. contuſ. an. par. iv. vel vj.
Cort. granator. ʒj.

Coquantur in aqua vel *vino chalybeato*: applicentur & uſurpentur pro fotu.

Quodſi poſt repoſitionem firmato etiam ano remaneat calor aut etiam rubedo in ano, ne ulteriùs ſuperveniat inflammatio aut etiam aliud gravius ſymptoma, recipiatur aqua *plantaginis*, in qua ſolutum eſt *ſaccharum Saturni*, & ita anus hoc ipſo blandè fovendus eſt: aut loco hujus *ſupradictis* fomentis adſtringentibus utendum.

Hæc de ſitu inteſtinorum mutato; Pergo ulteriùs ſecundùm ordinem naturæ ad

CAPUT XIII.

DE CHYLI AD RELIQUAS PARTES MOTU ET DISTRIBUTIONE LÆSA.

SEparatus ita in duas partes chylus beneficio bilis & ſucci pancreatici, ejus ſubtilior & tenujor ac fluidior pars ulterius per cruſtam inteſtinorum bombicynam, & porulos inteſtinorum ita configuratos, ut cremorem hunc lacteum ſaltem admittant, craſſiores verò partes his poris non proportionatas, imò etiam flatus & aerem excludant (de quo videatur LOWERUS *Tract. de Corde pa.* 212.) in vaſa lactea influit, & leniter ab iiſdem abſorbetur, reſtitante ejus parte viſcida ſub ſpecie muci; pars verò craſſa excrementitia ſenſim ſenſimque ad inteſtina craſſa motu eorum periſtaltico ablegatur, ubi ſub forma ſtercorum excluduntur, dum in recto inteſtino conſtituta moleſtià & pondere idem ad ſuoi excretionem ſtimulant; quæ tantò eſt major, quo fęces ſunt fluidiores; tantò minor, quò eædem craſſiores.

Motus autem chyli ex inteſtinis ad reliquas partes quomodo & per quæ fiat vaſa? ſemper admodum controverſum fuit, unde etiam tanta dubia de organo ſanguificationis & nutrimento partium oborta fuerint. Veteres Galeni ſectatores ex inteſtinis attrahi à venis meſaraicis chylum ſtatuerunt, & ad hepar tranſvehi in cruorem & ſpiritum naturalem elaborandum; inde & facultatem naturalem in hepate collocarunt, & ſimul contrarium chyli & ſanguinis motum in meſaraicis fecerunt. Inventis verò poſtea anno 1620 d. 23. Julii à GASPARO ASELIO *Ticinenſi* venis lacteis, à colore & proprietate contenti liquoris ſic dictis, per has ad hepar motum chyli promoveri creditum fuit, de quo ASELLIUS *Tract. de venis lacteis*, item WALLÆUS *in Epiſt. de Chyli & Sanguinis Motu.*

Cum autem JOANNES PECQUETVS *Diepæus* Anno 1651. trium annorum obſervatione confirmatum uum noviter, licet caſu, inventum receptaculum commune in brutis unà cum ductu thoracico, ex eo uſque ad venas axillares protenſo, divulgaſſet, & BARTHOLINUS loco illius receptaculi lumborum glandulas ſuas lumbares in homine demonſtraſſet, creditum omninò fuit: partem chyli craſſiorem ad hepar per lacteas circa venam portæ furſum tendere, partem verò tenujorem ad chyli receptaculum per reliquas lacteas deferri, ex quo per ductum thoracicum in ramum venoſum axillarem ſiniſtrum infundatur, ut cum ſanguine redeunte per venas ad Cor mittatur, imò in mulieribus lacteas quaſdam meſenterii ad uterum deferre chyli partem pro nutrimento fœtus, & ramulos quoſdam, licèt nondum viſos, à lacteo thoracico ad mammas lactis materiam chyloſam deferre probabiliter ſtatutum fuit, uti ſeroſam materiam ad renes deferri, ex iis ſub urinæ forma poſt paſtum excernendam; videatur PECHLINUS *Tract. de Receptac. lumb.* item BARTHOLINUS *Tract. de lacteis thoracicis.*

Sedulitas Anatomicorum tandem uſque eò proceſſit, ut à BARTHOLINO *Dano*, RUDBECKIO *Sveco*, & OLIVIO *Anglo*, ferè eodem tempore, licet diverſis in locis, circa annos 1651. & 1652. vaſa lymphatica inventa fuerint, qua occaſione ſimul obſervatum fuit, vaſa ex meſenterio ad hepar protenſa non eſſe lactea, ſed eſſe lymphatica, ſeroſam materiã ex hepate educentia (ſicut omnia reliqua lymphatica per viſcera & artus diſperſa ex circumferẽtia corporis ad truncum thoracicum, & tandem ad cor, ceu commune centrum, liquorem contentum revehunt) unde nihil chyli ad hepar convehi, & omne receptaculo communi & tandem cordi infundi, indeque cor ſanguificationis organum unicũ proclamatum fuit, hepatis exequiis in ſanguificationis negotio à BARTHOLINO celebratis: quæ opinio communi Medicorum applauſu, pauciſſimis, imò ferè nullis, apertè renuentibus fuit recepta; vid. BARTHOLINUS *de vaſis lymphaticis*, itẽ RUDBECKIUS *de vaſis glanduloſis ſeroſis.*

Lugebat hepar ſuam cladem, dum novæ ex inſperato ipſi feruntur ſuppetiæ à LUDOVICO BILSIO, *Nobili Flandro*, qui à tenera adoleſcentia 19. annorum ætate uſque ad ſenectutem ingruentem Anatomiæ operam dando, præter artificioſam cadaverum condituram, & incruentam eorum ſectionem, anno 1660. ſe inveniſſe divulgat, alimenta in chylum tranſmutata præter ſeparationem inutilis ab utili in inteſtinis, ratione vaſorum lacteorum & meſaraicorum dividi, ita, ut in communiter ſic dicta lactea pars ſubtilis tenujoreque inſtar roris per anguſtos meatus tranſudet, & ad receptaculum commune transferatur, unde per vaſa (communiter ſic dicta lymphatica, ab ipſo verò, ob rorem contẽtum, vaſa rorifera appellantur) ſurſum partim in cor & reliquas partes, partim verò deorſum, uno verbo, in omnia mẽbra, deferatur; craſſior verò ejus ſucci ex inteſtinis pars propriè Chylus dicta, in vaſa meſaraica ſanguifera ingrediatur, ad hepar amandanda pro ſuſcipiendo ibidem ſanguinis rudimento, quod abſolvatur tandem in corde: ita ut BILSIUS non tantummodò hepar anteà ſepultum denovo reſuſcitarit, ſed & venarum meſaraicarum munus devehendo chylo dicatum denuò renovet; ſed etiam rorem ſuum, ab aliis lympham appellatum, in vaſis roriferis ex centro, h. e. receptaculo ad circumferentiam corporis quaqua verſus moveri aſſerat, quod omnibus, qui vaſorum lymphaticorum mentionem fecerunt, omnino contrariatur. Ejus Commentatores pro materia ſalivæ, urinæ, ſinoviæ, lactis, pro nutrimento fętus, & alii etiam pro nutrimento partium ſpermaticarum rorem hunc aſſumunt, ut videri poteſt apud DEUSINGIUM *Epiſtol. ad Bartholinum de Hepatis Reſurrectione*, item *in Appendice Exercit. de Nutrimenti Corporis Elaboratione*: CASSIVS item videatur, qui hæc BILSII *Aſſerta ſextuplici Helmontii Digeſtioni* accommodat. Sed hanc BILSII opinionem refutatam videbitis præter omnes alios Anatomicos apud JACOBVM HENRICVM PAVLI *in Anatome Anatomiæ Bilſianæ*, item à RVSCH. *in Tr. de Valvulis Vaſorum lymphaticorum.*

Ex his quid verum ſit? hariolari potiùs, quàm ſtatuere conceſſum eſt; probabilius interim videtur, chylum ex inteſtinis in vaſa lactea exprimi, à lacteis per meſenterii glandulas ſucceſſivè ad receptaculum commune (quod in homine non conſtituunt glandulæ lumbares Bartholinianæ; hæ enim ſaltem ſunt vicarię glandulæ magnę meſenterii brutorum, ſed in homine itidem membranoſum, ſicut in brutis, reperitur: vid. WARTHONVS *in Adenographia*, itẽ RVDBECK *in Tabulis Anatomicis*, quæ in *Hemſterhuſii* Meſſe Aurea Anatom. reperiuntur: item DIEMEERBROK *Anatom. pag.* 87.) devehi, ibique cum lympha ex inferiori-

rioribus ramis aſcendente permiſceri, dilui, & ſic ulteriùs continuato pulſionis motu per ductum thoracicum in venam axillarem ſiniſtram Infundi, ibique cum lympha ex ſuperioribus ramis deſcendente denuò permiſceri, tandemque in cordis dextrum ventriculum influere.

Cæterum aquoſiores aſſumtorum partes in primis quoque viis ex Chylo ſecerni; & antequam cum ſanguine permiſceantur, ſeparari, cita potulentorum in bibonibus, ferè ut aſſumta ſunt, ſub urinæ ſpecie excretio perſuadet; Uti & Diabetes, acidularum potatio, aſſumtorum cum urinis cita excretio, odor urinę violaceus ex terebinthina, odor croceus ex comeſto croco, color ſanguineus ex ſucco Opuntio, ficu Indica nempe: ſed per quas vias cita hæc derivatio ad vias urinarias pertingat? obſcurum eſt. Probabile videtur, chylum copioſum per vaſa lactea in meſenterio ad glãdulas delatum, ibi pati quandam ſecretionem utilis ab inutili aquoſa materia, & quod hæc poſtea, ceu ſerum, chyli, per vaſa ſui generis ad partes urinarias amandetur. Hinc rectè clamare videtur Helmontius: Diſcite urinam potus ab urina cruoris ſecernere; quaſi nempe illa in meſenterio à chylo, hęc in renibus à ſanguine ſecernatur: de qua urina potus vid. etiam DEUSINGIUS *in Diſſertat. de Depuratione Alimentorum pag. 146 & in appendice p. 331. & 334. item Miſcell. A. N. C. Ann. 2. Obſ 3 p. 4. & Annotat. ad hanc Obſ. p. 392. Obſ. 74. in ſchol p. 234. Obſ. 157. pag. 248. de nova via ſeri ad renes*; & *Obſ. 168. p. 255.* item BARTHOLINUS *Cent. 1. Hiſt. Anat. 68.*

Lac non generari ex ſanguine, ſed ex chylo vel materia chyloſa, probatum videb. in DEUSINGIO *Diſſ. de Lacte*, item in CHARLETONI *in Oeconom. Exercit. 3.* item in CORNELIO CONSENTINO *Progym. 6.* item SCHNEIDERO *l. 3. de Catarrh. c. 3.* Fętũ quoq; per os & per placentã uterinã nutriri ſucco hujuſmodi chyloſo ex quo primitus ſimiliter ovum uterinum cõcrevit, videb. in *Exercit. Harvei de Generat. Animalium*, item in DEUSINGIO *de Geneſi Microcoſmi*, item in CLAUDIO *de la Courvee Tr. de Nutritione fœtus in utero* ſed *an hæ portiones chyli pro hujuſmodi liquoribus per vaſa lactea, vel his vel alia his ſimilia, nondũ tamen cognita, ad has partes deferantur? an verò ex chylo cum ſanguine permixto nondum ſubacto, ſed adhuc crudo, & copioſo ſero diluto, ad has partes delato, in iis ſeparetur à reliqua maſſa?* dubium eſt. Poſterius tamen verius videtur: id quod ſimiliter de materia ſeminis proximã intelligendum venit. Qua ratione lædatur ſubinde Chyli in inteſtinis ſeparati ulterior per vaſa lactea in corpus diſtributio? & qui inde ſequuntur affectus? videb. in SYLVII *Praxi l. 1. cap. 16. pag. 192.* & *c. 17. pag. 200.* Nempe impeditur hæc chyli diſtributio

I. Quando nulla fit in inteſtinis tranſcolatio: idque duplici ex cauſa.

1. Quando obducta & oblinita ſunt inteſtina à copioſo muco craſſo & viſcido, ſimulq; obducta orificia vaſorum lacteorum: quã obſtructionem ſequitur
2. Fluxus cœliaci Species; ſic enim excrementa chyloſa excernuntur: de quo ſuperiùs, ubi de Cęliaca Affectione.

II. Fit læſa aut omninò abolita tranſcolatio, quando per diarrhœam aut dyſenteriam abraſa inteſtinorum interna tunicã, ſequuntur hincinde cicatriculæ, quibus ſimul occluduntur pori ſeu orificia vaſorum lacteorum in inteſtina hiantia: idque fit imprimis, uti dixi, in dyſenteria, quæ tenuja affligit inteſtina: tunc pariter fluxus illius cęliaci ſpecies eſt, quod à SYLVIO aliquoties in ſectionibus cadaverum fuit obſervatum.

Denegatam hanc chyli tranſcolationem neceſſum eſt ut ſequatur corporis Atrophia ac Tabes, quæ tamen minoris eſt momenti, quando ex prima cauſa oritur, uti *infra patebit ex methodo medendi*: ſed poſterior ex occluſione pororum ſeu orificiorum vaſorum lacteorum, ac cicatricibus poſt dyſenteriam vel diarrhœam è craſſa tunica inteſtinorum, imprimis tenujum, relictis, nullo modo eſt curabilis, ſed tabidum ægrum interimit.

Quod ſi fiat, ut jam tranſcoletur chylus, & derivetur in vaſa lactea, tamen ſi in ipſis vaſis lacteis, circa glandulas meſenterii in ſpecie, obiiciatur impedimentum, ulteriorem chyli progreſſum impediens, etiam læditur & impeditur debita diſtributio.

Hęc obſtructio fit imprimis à chylo ipſo nõnihil viſcido, aut, quod frequentius eſt, à pituita ſeu muco inteſtinali reſoluto, in vaſa lactea pulſo, ac ibidẽ denuò coagulato: id quod fit v. g. poſt exercitium nimium, dum corpore bene calefacto ſubitò ingurgitatur potus frigidus; à calore enim exercitii & motu primò liquefactus mucus ac attenuatus, in vaſa lactea propulſus, ſuperventu hauſtus frigidi denuò congelaſcit & ſpiſſeſcit, & ita vaſa lactea ac glandulas meſenterii infarcit.

Quando ergo chylus in venis lacteis tale invenit impedimentum, & nihilominus tamen novus continuò ſuccedit, vaſa lactea inſigniter diſtẽduntur, & cùm inſtructa ſint ſuis valvulis, fit, ut tunc in meſenterio copioſę ubique appareant veſiculæ: qualia exempla non pauca obſervata ſunt. Quod ſi verò venæ lacteæ rumpantur, quod facilè fieri poteſt, tenuiſſima enim eſt illarum tunica; tunc chylus effunditur in cavum abdominis, unde oritur certa quædam Aſcitis particulis ſpecies: vid. SYLVIUS *l. a.*, ubi notabilia imprimis sũt ea, quæ de Aſcite ſcribit; ita, ut Aſcitis propriè dicti, ceu particularis abdominis hydropis, & in quo pedes non ſimul intumeſcunt, adeoque confirmatæ univerſalis cachexiæ proles non eſt, ſpeciatim quod ſubitò interdum generatur ex cauſis occaſionalibus, iis pręſertim, quę à SYLVIO memorantur, frequentiſſimam occaſionem exiſtimem talem chyli per lacteas effuſi ſtagnationem, ſicut non negarim, & aliis ex cauſis in aliis abdominis viſceribus vel locis, lymphaticis ruptis, & lymphæ extravaſationem, & hinc Aſciticam intumeſcentiam ſupervenire poſſe, ſimili ferè ratione curandam, atque de illa ex chylo effuſo diſſerit SYLVIUS, de quo *ſuo loco plura, ubi de lymphæ Motu impedito*.

Tandem tertiò, ſi malum in ductu thoracico, vel ab obſtructione vel laceratione, hæreat, fit cum morte animalis, licet lenta, & eſt ferè malum incurabile. Hoc ſaltem in loco occaſione obſtructionis vaſorum lacteorum conſiderandæ ſunt obſtructiones viſcerum abdominis, & in ſpecie meſenterii, item hepatis, lienis, pancreatis &c. nempe apud Veteres Practicos duo ferè ſunt fontes morborum chronicorum, nempe Antipraxia viſcerum, & eorundem Obſtructiones.

Quod attinet antipraxiam viſcerum: de hac ſuperiùs dixi ſub chylificatione læſa, eamque rejeci in Inſtitutionibus. Dicunt: fomitem morborum eſſe inæqualem temperiem, ſtomachi nempe frigidam, & hepatis calidam. Rationem ſumunt ex eo, quod obſervarunt in Praxi deficientem chyloſin; unde argumentantur ad intemperiem ſtomachi: item quod patientes conquerantur de phlogoſi ſive rubore faciei; ergò derivant, ex æſtuatione hepatis. hæc antipraxia viſcerum, ſtomachi & hepatis, ſtatuitur primarius fomes morborum chronicorum. Porrò dicunt: patere, quod exin ſint difficilis curationis, ſi ſcilicet volumus proſpicere ſtomacho calidis, nocemus hepati, & ſi volumus hepati proſpicere frigidis, nocemus ſtomacho: ideò in ſpecie eos ad incurabilium catalogum referunt. Sed hoc effatum apertè falſum eſt; ſtante enim ſanguinis circulo, impoſſibilis eſt talis viſcerum contrarietas; nempe omnis incaleſcentia partium dependet à ſanguinis & ſpirituum calore, ita ut etiam cor ipſum per ſe frigeat, niſi à ſpiritibus & ſanguine calidò citò incaleſcat. Si ergò ſpiritus & ſanguis proportionabiliter diſtribuuntur ad viſcera; proportionali calore etiam viſcera fomentabunt. Interim hæc Antipraxia non confundenda cum robore inęquali partium; & deinde cum accidentario quodam viſceris cujuſdam fervore. Scilicet debilius ſubinde ratione balſami ſui ſeu ſpiritus inſiti obſervatur viſcus præ altero; id quod & in partibus externis non rarum eſt, à quacumque occaſione læſum & hinc debilitatum fuerit viſcus aut pars: v. g. brachium, in quo diu geſtatus fuit fonticulus, aut quod aliquando graviùs ſauciatum fuit, reſtitutum denuo, debilius ac minus robuſtum, flaccidius, frigidius, ſub tempeſtatum mutationibus irritabilius; præ altero obſervatur; hoc verò robur inæquale nulla partis antipraxia eſt. Sic ubi adeſt Roſa, in parte affecta robur partis ita debilitatur, ut facilè ob debilitatem partis roſa recurrat in eodem loco. Robur hoc partis ſeſe inęquale oritur ex vitio fibrarum, quæ tonum partis naturalem ejuſque robur conſtituunt. His enim labefactatis, pars ob earum laxitatem & toni reſolutionẽ, flaccida, mollior & debilior fit. Quoad accidentariam viſceris incaleſcentiam: accidit interdum, ut viſcus quoddam fervidius reddatur, quàm naturaliter eſſe debet: ſic v. g. renes interdum æſtuare, aut hepar intenſiùs fervere obſervatur: id quod fit propter præternaturalem quaſi ſpinam acidam infixam, cujus hoſtili præſentiæ viſceris incaleſcentia ſupervenit: hinc impedimentum actionis proprię, non autem cum alia viſceris antipraxia aut cõtrarietate, unde & non refrigerantibus, ſed ſpinam infixam evellentibus, hoc eſt, acidum corrigentibus, curãdum; de quo vid. HELMONTIUS *Tract. Retenta*.

Quoad alteram originem morborum chronicorum, obſtructiones nempe vaſorum meſaraicorum & viſcerum in hypochondriis; aut nihil uſitatius in morbis chronicis quibuſcunque, quàm antipraxia viſcerum, & dein ob-

ſtructiones & infarctus vaſorum meſaraicorum, hepatis, & lienis &c. Hinc nullus eſt ruſticus, nec vetula qui non ſciant loqui de oppilatione venarum meſaraicarum. Unde ordinario origo febrium intermittentium, continuarum, cachexiæ, mali hypochondriaci, ſcorbuti, icteri, pathematum abdominis, & ſimilium affectuum chronicorum, qui ſunt ægrorum torturæ & Medicorum ſcandala, aut à pituita viſcida, aut à ſucco terreſtri melancholico, derivatur; idque tàm in ſchola Galenicorum, quàm Paracelſiſtarum, & aliquorum modernorum, in ſpecie eorum Conſultationibus, à quibus paſſim etiam oppilationes & infarctus, à tartaro hinc inde coagulato factæ, incuſantur.

Cœterum ſicuti qualitates occultæ Phyſicorum ſunt aſyla ingnorantiæ eorum; ita ſimili ratione dicere audeo, quod etiam tales in abdomine viſcerum obſtructiones & antipraxia viſcerum ſæpiùs ſunt velamen, quo igoorantiam ſuam palliant Medici. Ob id nonnulli Practici, adhuc inſiſtentes Veterum veſtigiis, dubitare incipiunt, *an dentur revera tales viſcerum obſtructiones, quales accuſantur.* vid. HOEFERUS *in Herc. Medic pag.* 139. item HORSTIUS *l. 4. Obſerv. 44. p. 239. & 240.*, ubi rectè dicit HORSTIUS, poſtquam dubitaſſet de obſtructionibus, quod plurima ſymptomata vulgariter adſcribantur meſenterii obſtructionibus, quæ tamen ſepiùs habeant aliam originem. Equidem duo imprimis ſunt, quæ fulcire videntur hanc hypotheſim; quorum alterum hanc opinionem reddit probabilem, alterum eandem reddit inculpabilem. Probabilem hanc de obſtructionibus vaſorū meſaraicorū hypotheſin reddit, quod in dictis morbis chronicis quam plurima abdominis ſymptomata, tormina ventris, phlogoſes, alvi fluxus, &c. in quibus videtur eſſe impeditus humorum motus, ægris moleſta ſint, præſertim cùm circa hypochondria affligant: etſi alia quædam pars ſit affecta, ſemper tamen præcedant, conjungantur aut ſubſequantur abdominis paſſiones: quin etiam, quod ſubindè in morbis chronicis confirmatis ſcirrhi & ſteatomata in meſenterii glandulis item in aliis abdominis viſceribus ſint inventa; Unde facilè poſſunt perſuaderi, ſimpliciter eſſe in meſenterio talem obſtructionem & infarctum Alterum, quod inculpalbilem reddit hanc hypotheſin, eſt, quod fons per anatomen non adeo poſſit detegi: Cum enim preſupponant infarctum vaſorum capillarium, quę ordinariò poſt mortem collabaſcunt & reperiuntur clauſa, hinc poſt mortem nulla ſatis accuratior inquiſitio inſtitui poteſt: ſed potius hos, ut & alios Medentium errores, tegit terra. Sed in iſtis vaſis aut viſceribus, quę continuus liquorum tranſitus abluit, v. g. in venis aut arteriis, vaſis item lymphaticis & lacteis, hepate & liene, &c. obſtructio talis fieri nequit ſine liquoris tranſeūtis reſtagnatione & collectione, hinc partis tumore, aut ruptis vaſis liquoris contenti extravaſatione; quæ mala, tumor aut extravaſatio, neceſſariò & ſemper comitari debent quævis obſtructiones. Et reverà, ſi totum perpendimus negotium; impoſſibiles ſunt tales obſtructiones in corpore humano; ſi autem quædam reperiantur, aliter explicentur neceſſum eſt. Res ut pateat accuratiùs, tres imprimis conſideremus canales & meatus. in quibus obſtructio fieri ſupponitur.

I. Sunt vaſa ſanguifera, arteriæ & venæ, quæ invehunt & revehunt.

II. Vaſa lymphatica & lactea, quæ ex uno loco invehunt in alterum.

III. Sunt pori & meatus partium continentium, eorumque particulares ductus, per quos nunc continua nunc interrupta eſt liquorum trajectio, primario quidem viſcerum, hepatis, lienis, pancreatis, pulmonum, renum &c., ſecundariò glandularum, ac tertiò partium carnoſarum.

Quodſi in his locis debeat fieri obſtructio, tunc ſanè neceſſe eſt, ut humor in motu impeditus ſtagnet, hinc pars intumeſcat; & oriatur vel liquoris ſtagnantis coacervatio, aut ruptis vaſis liquoris in motu impediti in vicina loca extravaſatio. Et

1. Quidem in vaſis ſanguiferis, ubi eſt in aliquo vaſculo obſtructio, neceſſariò impeditur ſanguinis motus. Unde ſanguine hoc in iſta parte impedito primo fit ejus ſtagnatio, ex ſtagnatione tumor partis, hinc capillarium vaſorum ruptio: his ruptis ſanguinis vel extra corpus, vel in quadam corporis cavitate, extravaſatio, & hinc neceſſariò inflammatio, ſtante continuo ſanguinis circuitu; ſive ſit impeditus motus in arteriis, & tunc adeſt continua pulſatio; ſive in venis, & tunc eſt renitentia & diſtentio.

2. Ubi in vaſis lacteis aut lymphaticis fit obſtructio, ſimiliter fit lymphæ tranſituræ in motu impeditio, ita ut per vaſa lymphatica non aliorſum commoveatur, nec ab his reſorbeatur lympha ex parte; ſide hęc in parte coacervata dabit tumores ſeroſos: ſin verò jam abſorpta ſit, adeo & in motu per vaſa ex horum obſtructione impediatur, creſcere ſolet lympha in his venis, à qua tumor ſeu obſtructio; unde à lympha ſtagnante fit vaſorum diſtenſio, tandem ruptio, & ita lymphę neceſſaria effuſio. Lympha iſta effuſa in peculiarem cavitatem dat hydropem particularem, v. g. hydrocephalum, hydropem pectoris, palpitationem cordis ex aqua pericardii abundante, aſcitem partium abdominis, & ſimiles alios hydropes particulares; effuſa verò lympha in poros partis ſolidæ non tantùm partem iſtam inſtar ſpongiæ tumefaciet, adeòque tumores œdematoſi & ſeroſi ex inde pro varietate lymphæ variam originem ducunt.

Obſtructiones, quæ dicuntur fieri in ipſis viſceribus, aut partibus continentibus, etiam ſuos dant tumores, indeque vel inflammationes, vel abſceſſus, vel ſcirrhos, nec ſine his contingere poſſunt. Cùm enim meatus & pori earum in hunc finem ſint conſtructi, ut aliquid tranſeat, neceſſariò ex iſtis obſtructis non poteſt non fieri interdum liquoris tranſeuntis ſtagnatio: unde pars neceſſariò intumeſcit, & tumefacta per ſuppurationem degenerat in abſceſſum; aut ubi materia ſtagnans inſpiſſatur aut indureſcit, fiunt tumores duri, plus minùs indolentes, & ad tactum renitentes; qui ex ſanguine in partibus ſanguineis dicuntur ſcirrhi; ex lympha verò in partibus glanduloſis dicuntur ſtrumæ ſeu ſcrophulæ. Talis coagulatio & induratio materię obſtruentis ordinariò fieri ſolet ab acidò, ſubſiſtente aut in ſanguine plus minus vitioſo, in ſpecie crudiore, atque craſſiore, aut in lympha viſcidiore, in quocunque loco obſtructo: hinc ſenſim ſenſimque partes ſubtiles avolant & evaneſcunt, quæ ipſæ aliàs temperabant acidum: his diſcuſſis materia, ſive ſanguis ſive lympha, ſenſim inſpiſſatur, & à reſtitante acido ita firmius coagulatur & induratur. Quod autem adſit tale acidum in abſceſſibus, per ſe patet ex ſuppuratione: quod inſit tale acidum in ſcirrhis & ſcrophulis, ex eo eſt manifeſtum, quod hi tumores, ſi inconvenienter tractentur, ita, ut acidum eorum vitioſam contrahat efferveſcentiam, facillimè in cancros exulceratos & depaſcentes tàm ſcirrhi quàm ſcrophulæ degenerent: hinc enim adeò eſt neceſſarium, ut ſimus accurati v. g. in Cura tumoris mammarum, quarum glandulæ ſcrophuloſæ, ut ita dicam, facilè dant cancrum.

Patet ex dictis, quid habendum ſit de Obſtructionibus; nempè nullo modo univerſaliter eſſe negandas obſtructiones; hoc enim abſurdum eſſet: abuſus tantum tollendus, & imaginariis iſtis obſtructionibus ſuperſtructis morbis aliud fundamentum quærendum: Nam & ductus cholodochus, non minus quàm ipſe ductus pancreaticus, in cœliaca paſſione oſcula vaſorum lacteorum, ubi hiant in inteſtina, tubuli renum, ureteres in nephritide, &c. ſubinde repeRiuntur obſtructi, ſubſequentibus exinde variis ſymptomatibus: meſenterii item obſtructiones eſſe repertas, unà cum glandulis ejus induratis, cum ſubſequente corporis macie, ſimiliter hinc inde proſtant exempla, & plurima practicorum experimenta loquuntur: abſceſſus quoque omnes & ſcirrhi neceſſariò obſtructiones præſupponunt. Verùm in febribus intermittentibus, etiam cachexiis, hypochondriacis; & ſimilibus morbis chronicis, ſepiùs omninò nihil adeſt, quod obſtructiones arguat; maximus enim eſt error in Praxi, ut iſtud, quod eſt productum morboſum, habeatur pro cauſa morbi. Quod ſi verò in his morbis chronicis jam inveteratis tandem ſuperveniant tumores viſcerum ſcirrhoſi aut inflammationes, v. g. quando quartanis inveteratis, malo hypochondriaco confirmato, &c. comitem ſe ſiſtit ſcirrhus lienis, aut ictero ſcirrhus hepatis, hydropis prodromus, aut in cachexia confirmata deprehenduntur glandulę tumentes & ſcirrhi miſenterii; quæſtio adhuc eſt de tali tumore & præſuppoſita vera obſtructione, an ſit cauſa & radix talis morbi? an verò potiùs ſit productum morboſum? Vulgò quidem putant, ex tumoribus iſtis morbos oriri: falſum eſt; tales enim obſtructiones & inde nati tumores non ſunt cauſæ radicales talium morborum chronicorum, ſed ſunt producta morboſa, ſeu talia, quæ morbo jam facto tandem ſuperveniunt. Hinc enim in talibus morbis chronicis, eorumque principio, aut nunquam aut rariſſimè obſtructiones & tumores tales adeſſe ſolent: ſed hi ipſi affectus morbis iſtis confirmatis ſuperveniunt, adeòque ceu effectus tales morbos inveteratos ſequuntur; adeoque ex morbo fiunt, non verò ex his morbi. Et quidem ſcirrhos aut ſimiles tumores quod attinet; in his integer quidam ramus, aut huic anne-

xæ

ſtæ viſceris partes, omninò oppilantur, & in talem tophum coguntur, unde per eam ceſſat penitus contententorum trajectio, adeoque ſucceſſivè vicini rami pedetentim dilatati ejuſdem munere fungi videntur: ſic ſi totus quidam ramus ex vena portæ in hepate, aut ſi quidã ramus ex ſplene, aut ſi glandulę meſenterii & colli ſchireſcunt, tunc totus iſte ramus aut glandula inepta fit ſuo uſui; inde dum nulla amplius fit trajectio, ſcirrhus generatur, quem nullus tumor, nulla inflammatio ſubſequitur. Sed quid de talibus obſtructionibus partium abdominis pro fundamento morborum chronichorum habendum ſit? eruditè explicat LINDANUS *in Colleg. manuſcripto ſuper Praxin Hartmani cap. 266. de Meſenterii Inflammatione* §. 243. ubi de hoc affectu ita inquit: *Credite hoc mihi, nam faciet hoc Praxis videre: illi morbi & vitia, quæ paſſim attribuuntur obſtructionibus meſenterii aliorumque viſcerum, ſunt reverà affectus ventriculi imbecillis & non bene habentis, laborantis ſcilicet cruditate vel corruptione, imprimis ſæpiùs in hoc caſu acida. Revocate hoc ad animum, qui Praxin aggredimini. Utinam hoc Medici diſcerent, ut, poſtquam tot purgationibus nihil profecerint, cogitarent non eſſe obſtructiones meſenterii. Deinde poteſt nunc aliquid magis inſanum eſſe, quàm velle tollere obſtructiones purgantibus? Præterea in cadaveribus nunquam reperietis meſenterii obſtructiones, niſi ſimul ſcirrhum & corpus morbi longitudine emaciatum, ubi totus ſanguis mirè corruptus ſcirrhum meſenterii & obſtructionem generat. Quid iis purgantia proderunt? corrigite igitur ac corroborate ventriculum, corrigetis ſic omnem obſtructionem, & tolletis omne malum. Natura cautè ſatis providet, ne vaſa meſaraica poſſit obſtrui, ſcil. accuratiſſimè filtrando Chylum per filamenta bombycina: unde videmus chylum per venas lacteas limpidiſſimæ inſtar aquæ tranſire, adeò ut potius ſpiritus lacteus, ſi ita loqui liceat, tranſeat, quàm aliquod corpus: at verò quomodo ibi fieri poterit obſtructio, præſertim cum pateat, minores ramos deſinere in ampliores? atqui obſtructio eſt metuenda, ubi ex majori in minus vas defertur. Ego*, inquit, *tales obſtructiones, affectus melancholicos, hypochondriacos, &c. curo, curato ventriculo.* Hæc LINDANUS. Et ſanè rem ita ſe habere, confirmat quotidiana experientia: ergo hujuſmodi obſtructiones & antipraxia viſcerum ſunt aſyla ignorantiæ. Certi ſitis, quod nullum reperietis morbum chronicum ex viſcerum infarctu derivatum, in quo non primaria morbi radix & origo ſemper hæreat in ſtomacho & primis viis, atque vitiata digeſtione. Nempe digeſtio prima in ventriculo & ejus perfectio in inteſtinis plus minus læſa, ſunt fons omnium morborum chronicorum, tàm ex antipraxia, quàm obſtructionibus viſcerum vulgò derivatorum; nam ſi dicunt adeſſe antipraxiam viſcerum, tota cauſa eſt in ſtomacho & cruditate acida: item quod ſupponunt adeſſe obſtructiones, vitium eſt poſt cruditatem ſtomachi acidam in vitio digeſtionis ſecundæ. Nam ſi committitur error in digeſtione prima, non corrigitur in ſecunda; ſi committitur in ſecunda, vitiatur tertia, ſcilicet hæmatoſis, & ſic fit ſanguis cacochymicus. Læſiones hæ ſunt vel vitio objecti ſeu errore externo, vel vitio fermenti digeſtivi in ſtomacho, aut vitio ſuccorum, bilioſi aut pancreatici, vitiatorum, quorum multiplex alteratio fœcunda mater morborum talium eſſe ſolet. Speciatim bilis vel partior vel inertior fovere & contumaces quaſi reddere ſolet hos ipſos affectus; unde ametria chyli, dyſcraſiæ ſanguinis, partium nervoſarum multiplices doloroſi affectus, originaliter ex vitioſo acido primarum viarum propullulare ſolent, dominante ſemper acido, ſeu vehiculo plus minus ſeroſo aut viſcido, eoque ſemper vario, ipſo etiam magis vel minus volatili aut fixo; unde vitioſum imprimis acidum tantùm non in omnibus chronicis reperietis morbis. Unde etiam baſis curandorum talium morborum conſiſtit in vomitoriis, quibus & febres intermittentes, & malum hypochondriacum, & omnes affectus melancholici, cachexiæ itidem: neceſſariò ſunt primitus aggrediendæ. Conveniunt ergo remedia tam generalia alterantia, nempè acidum corrigentia & abſorbentia, viſcidum alterantia, eaque evacuantia, & hinc ſtomachum & bilem balſamicam aromatica vi reſtaurantia, quàm ſpecifica, ſpeciales ſapores acidos enervantia, & ſpecialia vitia humorum emendantia, quæ impregnata ſunt ſale alcali, aut fixo aut volatili acri, aut volatili oleoſo: qualia ſunt v. g. aromata, antiſcorbutica, aperientia dicta: hinc etiam eſt, quod v. g. martialia & ſaturnina in dictis morbis ſint adeo uſitata, ut tales ægros ad acidulas, ceu ſacram anchoram, ſoleamus ablegare, quæ turgida ſunt primo ente martis. Jam verò martis concretum terreum, habens pro ſubjecto terram quandam bolarem, quæ beneficio ſulphuris acidi coagulatur in corpus Martiale, per ſe ſimpliciter adſtringit, & omnia ex eo parata ſaporem habent adſtringentem. Guſtate omnia ex marte parata, ſive ſint ſicca ſive liquida, ſemper reperietis, quod apertam habeant adſtrictionẽ in lingua; unde mars, lac chalybeatum, potus chalybeati, & omnia martialia, in diarrhœa, dyſenteria, & in alvi quibuſcunque fluxibus, hæmorrhagiis, viſcerum atoniis, &c. conveniunt, quæ ipſa tamen etiam in malo hypocondriaco propinantur. Dum ergo per ſe ſemper mars adſtringit, quomodo in talibus malis ex obſtructionibus ſuppoſitis conveniant, & quomodo aperire queant? dubiũ remanſit. Primus nobis aperuit oculos HELMONTIUS *in Parad. de Fontibus Spadanis*, cujus veſtigiis laudabiliter inſiſtit TACHENIUS *in Hipp. Chym. cap.* 28. ubi agunt de marte, qui duo toti ſunt in eo, ut oſtendant Martem per ſe ſemper adſtringere, per accidens verò in dictis morbis chronicis aperire (vid. LUDOVICI *in Phar.*) quatenus rationis ſuæ texturæ terreſtris promptiſſimè abſorbet in ſe ſapores vitioſos acidos, auſteros, ponticos, aluminoſos, aliaque ſimilia ſalia corroſiva, ſive, uti vocat HELMONTIUS, ſylveſtria, in ſtomacho & inteſtinis oberrantia, quibus abſortis, dum agunt in Martis corpus fixum terreſtre, omne ſuum vitioſum ſaporem & omnem exceſſivam qualitatem omninò exuunt & deponunt, & vitriolicam & abſterſivam acquirit naturam: id quod fit propter mutationem texturæ particularum; indeque laxando alvum, dictos ſapores morborum vitioſos ſub forma nigratum fæcum ex corpore evacuat, & morbum tollunt, & ſic convenit in omnibus morbis chronicis.

Dum autem ab his Martialibus, ut & Saturninis, remediis abſorta ſunt ſalia vitioſa in his morbis, conveniunt ſalia tam animalium quàm vegetabilium volatilia, quæ hæc ſalia alterant, & ſimul vitioſam mucaginem vitio ſtomachi enatam attenuant, deinde reſolvunt, ac fluxilem faciunt, ut facilius corrigi aut evacuari, aut tandem ſanguini aſſimilari poſſit: unde etiam purgantia pręter hæc aſſumta conveniunt, imprimis ad detergendum, ut, quantum fieri poteſt, craſſos ac pituitoſos ſuccos evacuemus, in quibus uſurpantur talia, quæ eoſdem incidunt, ac viſciditatem corrigunt.

Præter vitia iſta, & præternaturales acido acres ſapores, in iſtis morbis chronicis vitia ſtomachi pronata, ſimul videre eſt, quod non rarò ex dicta vitioſa ſtomachi digeſtione ipſa quoq; maſſa ſanguinea cruda reddatur, & muco acido craſſo ac viſcido impregnetur, unde ex tali cachochylia neceſſariò ſuperveniat cacochymia. Hinc in talibus ſubjectis, ubi gravius fuerit ventriculi ſub digeſtione erratum, aut notabilior cruditas acida, ſi venam ſecando mittatur ſanguis (quod an rectum ſit, non dicam, præſuppono ſaltem) obſervatur utplurimum eidem extravaſato & jam coagulato ſupernatare mucum quendam album, plus minus ſublividum, ſpiſſum, & multis modis variegatum, quod in ſero natans reverà nihil aliud eſt, quàm chylus crudus vitioſè digeſtus, qui cum non poſſit debitè fermentando aſſimilari ſanguini & ſpiritualeſcere, ſub forma talis ſucci ac muci vitioſè ipſi confuſus ineſt, fermentationis negotium impedit, hincque cachexias, taleſque morbos chronicos, antè ac corrigatur ac evacuetur, adeò cõtumaces reddit, ſpeciatim mulieres ad choloroſes diſponit; hinc etiam tales vel levi motu de difficillima reſpiratione conqueruntur: ſicuti mulieribus, talibus morbis correptis, ordinariò menſium fermentativa turgeſcentia & effluxus ſupprimitur.

Reverà ergò prima radix ſeu origo plurimum morborm chronicorum, qui derivantur ex antipraxia viſcerum & obſtructionibus, eſt ex digeſtione prima in ſtomacho vitiata (ubi aſſumpta loco chyli laudabilis ſalſi volatilis degenerant & transmutantur in liquamen viſcidum, aut fixum aut alio ſapore vitioſo inquinatum,) & læſa perfectione chyli in inteſtinis, & ſeparatione fæcum; quæ omnia oriuntur ex ſtomachi cruditate acida ac corrupta, & ſucco pancreatico vitioſo, unde ad ſapores & ſalia reſpiciendum eſt.

Quæ jam dixi, hæc omnia confirmant ſymptomata & remedia juvantia & nocentia. Symptomata ſi probè examinentur, omnia poſſunt deduci ex cruditate acida; hinc enim ructus acidi, flatuum ortus, & deficiens appetitus; hinc effervcſcentiæ & phlogoſes ex vitio ſuccorum, in inteſtinis murmura, alvi fluxus, tormina, & ex bilis vitio æſtuationes oriuntur. In ſpecie hæc confirmant juvantia & nocentia: remedia enim in genere quæ conveniunt in hujuſmodi morbis chronicis, aut, ut tantum communi ſenſu loquar, quæ conveniunt in obſtructionibus ab acido natis, ſunt vulgò, ſed malè, ſic dicta aperientia, propriè verò acidum

acidum aliosq; vitioſos & præter naturales in corpore ſuccos acres, ſalſa, & inde vitiatam ſanguinis craſim, inde que derivata præternaturalia vitia bilis, lymphæ, ſucci pancreatici; digeſtionum errore ſubnata, corrigentia, emendantia, & in ſtatum naturalem reducentia, viſcidum attenuantia, ſtomachum reſtaurantia, &c.

Quæ ex regno vegetabili hic uſurpantur, ſunt triplici in ordine: vel acria volatilia, *Antiſcorbutica* dicta, vel aromata oleoſa vel amaricantia *Hepatica* dicta, ulneraria blandè diuretica & ſimilia, conveniunt. Conducunt autem talia in talibus morbis chronicis, non quatenus penetrent dictas obſtructiones, ſed quatenus partim amaritie ſua, acrimonia volatili &c. quæ in receſſu habent ſal volatile plus minus acre vel oleoſum, contraria ſunt vitioſis ſalibus aut ſaporibus acidis, in ſtomacho & primis viis & ipſa maſſa ſãguinea hinc inde oberrantibus, quos dicta alterantia præcipitant, (nam alcalia omnia præcipitant acida in genere,) aut eadem alterant, aut in ſalſum transformant, & ut plurimum per urinam evacuant; partim bilem inertem acuunt, & acriorem oleoſo ſale volatili temperant. Talia vegetabilia, quæ obſtructionem reſpiciunt & ſtomachum reſtaurant, ſunt verbi gratia *radices quinque aperientes*: ut ſunt radix apii, aſparagi, petroſelini, ruſci; item radix rubiæ tinctorum, quæ eſt egregia diuretica, eryngii, enulæ, cichorii, taraxacum, ſale volatili egregiè conſtans, arum, chelidonium majus, leviſticum, endivia, fumaria, radix graminis, filicis, polypodii, fragariæ, curcumæ, aſari, pimpinellæ: aſari radix in ſubſtantia aſſumta, aut in vino decocta, eſt egregium vomitorium; in aqua verò bullita dat potum diureticum, & curativum febrium, & morborum chronicorum, teſte HELMONTIO & ZWELFFERO. Præterea conveniunt marrubium, quod in ſcirrho hepatis & lienis commendatur, hyſſopus, artemiſia, abſinthium, centaurium minus, carduus benedictus, agrimonia, chamedrys, ſcolopendria &c. His jungitur etiam, quam vocant Itali *Milzatellam*, quæ eſt nihil aliud, quam ſpecies galiopſidis minoris. Conſtant hæc ſale temperato quaſi nitroſo, quod temperat blandè acidum, & iſtud ad vias urinarias defert. De floribus geniſtæ res eſt nota. Cortices item fraxini, tamariſci, radicum capparis & ſimiles: ſemina calida minora, uti vocant, nigellæ, dauci, & ſimilia; item cicuta. Nam radice cicutæ quidam curavit obſtructionem hepatis, pulvere ejus à ʒß. ad ℈ ij. propinato; decoquitur etiam, & decoctum adhibetur. Sabina non mulieribus ſolùm eſt dicata, ſed etiam infarctibus, quos vocant, viſcerum. Inter aromatica oleoſa, acidum temperantia, in uſu ſunt galanga, roſmarinus, ſalvia, fœniculum, mentha, ſemina calida majora, leviſticum, abſinthium, & ſimilia amara, plus minus odorifera.

Omnia hæc reverà operantur virtute ſalinâ volatili oleoſo-urinoſa, quatenus acidum deſtruunt, & bilem inertem acuunt. Item tolluntur tales affectus per temperata, v.g. per uſum lactis, per paſſulas & ſimilia, quæ vitiatos ſapores obtundunt, & ità morbos corrigunt.

Quoad acria, attenuantia viſcidum, conveniunt hic omnia antiſcorbutica & antihypochondriaca, qualia ſunt imprimis naſturtium & omnes naſturtiorum ſpecies, cochlearia, perſicaria, quæ apud modernos magnę eſt æſtimationis; piperitis &c. Operantur ratione ſalis volatilis oleoſi, quod deſtruit acidum, eliminat ſordes primarum viarum, & ſal ſcorbuticum temperat & corrigit: Item ſemen ſinapi egregium eſt in ſcirrhis, uti & erucæ. Jam hæc ſimplicia vegetabilia duplici modo uſurpantur; vel cruda, vel præparantur: Cruda ſumuntur, nunc recentia, quorum vis conſiſtit in ſale volatili, ſed facilè diſſipabili, ad imitationem HORSTII cum ſero lactis probè depurato; nũc ſicca, quę ſunt quaſi oleoſa, & quorum vis medicamentoſa in concreto quaſi concentrata eſt.

Quoad præparata: etiam ſucci, decocta, ſpiritus per fermentationem, eſſentiæ, & extracta, parari ſolent; v.g. eſſentia fumariæ compoſita, eſſentia abſinthii, *eſſentia mirrhæ* cum ſpiritu vini tartariſato ſeu cum tinctura tartari, *eſſentia abſinthii ſcorbutica* cum ſpiritu cochleariæ parata; it. noduli ex dictis ſimplicibus vino infuſi.

Adduntur his gummata quæcumque, præſertim ammoniacum, ſagapenum, maſtix, & hinc galbanum & myrrha; quatenus hæc pituitam viſcidam aut vitream, ſeu mucaginem acidam, hinc inde inteſtinis & ſtomacho adnatam, reſolvunt & abſtergunt; & certum eſt, quod gummi ammoniacum in ſcirrhis viſcerum & ſimilibus, ab infarctu verò ortis affectibus nullis aliis cedat remediis; poteſt ſumi in forma pilularum, vel ſaltem poteſt purgantibus addi: vel ex Viridi æris & gummi ammoniaco diſtilletur ſpiritus acidus volatilis & penetrantiſſimus; vel quidam recipiunt *ſpiritum viridis æris*, & *in eodem diſſolvunt* vel extrahunt *gummi ammoniacum*, quæ eſt *eſſentia egregia*.

Ex dictis in ſpecie in uſu eſſe ſolent *eſſentiæ & extracta*, ſi nempe ſpiritus per fermentationẽ proprius affunditur ipſi vegetabili, aut ad imitationem Angeli Salæ ejus ſucco inſpiſſato; ſi enim fit v.g. *eſſentia abſinthii*; ex ſucco *menthæ* inſpiſſato cum ſpiritu menthæ per fermentationem facto; ex ſucco *baccarum ſambuci* inſpiſſato, affuſo ſpiritu florum ſambuci vel baccarum ſambuci, fit egregia *eſſentia contra eryſipelata*; ex ſucco *fumariæ* inſpiſſato cum ſpiritu fumariæ paratur *eſſentia antiſcorbutica*. Ideſt poteſt fieri *ex antiſcorbuticis, naſturtio, & cochlearia*.

Hæ ipſæ tamen eſſentiæ quacunque ratione parentur, non exhauriunt totam craſin medicamentoſam ſimplicium; poſt extractionem enim talis modi eſſentiæ multum virtutis in iis adhuc reſidet. Nam utut videatur, cochleariæ vim conſiſtere in ſale volatili, quod in ſuperficie hæret; notum tamen eſt, quod multum inſit ſalis fixioris, ut ita dicam, quod affuſus ſpiritus cochleariæ ex ſucco inſpiſſato non elicit. Præferuntur ergo his *Quintæ Eſſentiæ* dictæ, paratæ ex eorum ſpiritu inflammabili per fermentationem parato, & ſpiritu eorum urinoſo volatili per putrefactionem parato; qui duo junguntur in debita proportione cum oleo ſimplici deſtillato, & ſic mediante digeſtione diuturna & repetita cohobatione coeunt invicem in *Quintas Eſſentias* dictas, ex ſale volatili oleo & ſpiritu conſtantes, & craſin totius miſti optimè referentes. Salia volatilia in forma camphoræ aſcendunt cum ſapore ſimplicium.

Quoad ſpiritus vegetabilium antiſcorbuticorum, quæritur; quomodo ſint præparandi, cùm vis maximam partem conſiſtat in ſale volatili. Reſpondetur: Ut tota craſis medicamenti ſervetur, fiant priùs per fermentationem; qui reaffundatur antiſcorbuticis recentibus, ut ita per fermentationem pars fixior volatilis fiat, & per repetitã cohobationem ſimul nanciſcatur vis volatilis: quin etiam ſalia fixa admodum ſunt convenientia, nempe ex dictis vegetabilibus parata; v.g. ſal geniſtæ, fraxini, abſinthii, centauri minoris, cardui benedicti roriſmarini, & ſimilia, quæ omnia virtute ſua ſaponaria, & abſterſiva, uti quælibet alcalia, acidi deſtructiva & diuretica, dictis morbis, ab obſtructionibus vulgò natis, medentur.

Præ cæteris inter ſalia eminet imprimis tartarus, qui egregium eſt ſimplex & vegetabile concretum, ad quod Medici, tanquam ad ſacram anchoram, confugiunt in morbis chronicis, imprimis ubi laborat ſtomachus, non ut aperiat obſtructiones, ſed ut ſordes varias primarum viarum eliminet, & vitioſos ſapores ſucci pancreatici & fermenti digeſtivi corrigat; unde uſurpatur nunc cremor, ut & cryſtalli tartari, in vehiculo fervido. Quod verò hujus aciditas quibuſdam ſit ſuſpecta, utut in ſe inſignem vim habeat incidendi, attenuandi & reſolvendi, pretereaque urinam ciendi, tunc conveniens eſt, ut cremori tartari addatur ſal tartari, vel recipiatur cremor tartari, aut tartarus crudus, & pro ſuſpecta iſta aciditate temperanda miſceatur cum dimidio ſalis tartari (quod privilegiatum dicitur ad reſuſcitationem metallorum (diſſolvatur blandè in aqua fervida, poſt fermentationem filtretur, & ita in loco calido evaporent; ſic evadit ſal tertium egregiè diureticum, & nobile digeſtivum ſalſum egregium: vel addi poſſunt lapilli cancrorum aut ſimilia ſubjecta, quæ vim ſalinam acuunt, aciditatem verò nonnihil temperant.

Pertinet huc terra foliata tartari & liquor terræ foliatæ tartari, qui egregius eſt in omnibus morbis chronicis: quò etiam facit tartarus vitriolatus *Tacheni*, egregium & univerſale digeſtivum; ſimilis naturæ ferè eſt tartarus vitriolatus BARTHOLETI *in Tr. de Reſpiratione*, quę vocat *expertum alexipyreton*; item ſal *digeſtivum hypochondriacum* ex additione ſalis tartari ad ſal ammoniaci in præparatione hujus *ſpiritus*. Non cedit his *arcanum Mynſichti* ſeu *panacea Holſatica*, facta ex alcali nitri, ſaturato nonnihil à ſpiritu vitrioli, in hypochondriacis, ſcorbuticis, febribus intermittentibus, remedium ſanè ſingulare, blandum ſomnum concilians. Ratio hujus rei videtur hæc: quod nempe ſal alcali nitri imbibit nonnihil de ſulphure vitrioli fixo anodyno, utut parum ſit, à quo derivanda videtur vis ejus blanda hypnotica. Sed juxta hæc ex tartaro paulò fixiora, imprimis conveniunt volatilia ex tartaro, ſpiritus nempe ejus & ſal volatile; non autem ſpiritus communis & phlegmaticus, ſed per ſe crebriùs rectificatus, & à capite mortuo ritè volatiliſatus: nobiliſſimus eſt in morbis chronicis quibuſcunque & ſimilibus affectibus, Obſtructionibus vulgò tributis, quatenus vitia digeſtionis primæ & ſecundæ propter

vitiatos

vitiatos ſuccos corrigit, & eliminat; eſt enim de natura ſalium alcalium volatilium, ſaponariæ virtutis, & qui abſtergit quaſcunque ſordes in corpore vitioſè enatas; præterea quodcunque acidum deſtruit, iſtudque per vias urinarias ablegat. Verùm tartarus crudus propter copioſum oleum parum ſuggerit ſpiritus, imprimis ſi probè rectificetur. Fæces ergò vini ſucceſſivè exſiccatæ deſtillandæ ſunt; uti in ſuperioribus monui; hæ ipſæ enim ritè deſtillatæ dant ſpiritum tartari urinoſum volatilem, & egregium ſal volatile ſaporis urinoſi, inſtar glaciei alembico copioſè adhærens, uti ego vidi, rectificatione ulteriori depurandum. Loco horum *ſpiritus carminativus de tribus* ex tartaro, nitro, & Vini ſpiritu per retortam tubulatam paratus, quem ſuperiùs aliquoties commendavi, inſtar omnium & nobiliſſimus eſt. Eſt enim revera nihil, aliud, quàm *ſpiritus tartari volatilis*, qui ſanè in chronicis affectibus, & imprimis hypochondriacis pathematibus, nobiliſſimus & expertiſſimus eſt. Sed circumſpectè præparandus, ſi debet fieri volatilis & penetrans: tranſit ſimul ſal tartari volatilis in forma cryſtallina; & niſi rectè procedatur, omnia diffringit. Mira vidi, quæ hic præſtitit. Tandem ipſum oleum tartari fœtidum deſtillatum, conſtans ex ſale volatili, per acidum proprium concentrato, & in oleiforme corpus redacto, debitè cum alcali proprio commiſtum & digeſtum, imbibendo aciditatem nimiam, deſtillando ſuggerit ſpiritum & ſal volatile nobiliſſimum in Chronicis affectibus. De ſale tartari notum eſt, quod, ſi quid aliud, hoc ſit egregium inciſivum. Verùm cùm ſit fixæ naturæ, & reluctetur ſtomachi digeſtioni, ob id melius eſt, ſi volatiliſetur; ſal tartari enim fixum volatiliſatum eſt *ſuccedaneum liquoris alcaheſt* HELMONTII ut ipſe fatetur *in Tract. de febribus*, inquiens: *ſi non poſſumus pervenire ad arcanum hoc*; &c. Modi, quoad præparationem, ſunt varii; Quidam mediante Vini ſpiritu ſal tartari nonnihil deſtillant, & fit *Balſamus Samech Paracelſi*, arcanum in ulceribus, de quo videatur HELMONTIUS *Tract. Scabies, & Ulcera*, LUDOVICI *in Tract. de ſale tartari*, DAVID *Von der* BECK *Tr. de eodem*, & LANGELOTT. *Epiſt. de Princip.* In ſpecie autem volatilia tartarea præ reliquis volatilibus præeminentiam habent in eo, quòd acidum noſtrum peccans frequentiſſimè ex potulentis, imprimis vinoſis, aut fermentando in vinoſam aceſcentiam redactis oriatur, quibus volatilia ex tartaro, utpotè ejuſdem cum vino proſapiæ, optimè reſiſtunt, ita deſtruunt, & cum urina evacuant atque evocant.

Ex Regno animali pro uſu Medico in morbis chronicis conveniunt partes animalium duræ, ſalibus volatilibus turgidæ oſſa; & cornua præparata, lapilli Cancr., marina, & in ſpecie teſtæ cochlearum, quæ marina præ aliis ſingularem habent vim alcalinam, qua omne acidum mutant in ſalſum; imò calcinata dant calcem vivam, quod aliæ partes non faciunt, exceptis teſtis ovorum. Hæc ergò convenientiſſima ſunt in morbis chronicis pro deſtruendo acido, cùm primariò ex acido viſcido dependeant; imprimis ſalia eorum volatilia aut ſpiritus urinoſi. Omnes enim animalium partes ſuggerunt copioſum ſal volatile urinoſum, quod elegans eſt in morbis chronicis, ſapores vitioſos deſtruendo: Talia ſunt v. g. ſpiritus & ſal volatile Cornu Cervi, ſpiritus & ſal volatile ſanguinis humani, ſpiritus & ſal volatile viperarum, ſuccini, urinæ humanæ, rationes ſalis volatilis, quod eſt in ſpiritu ſalis ammoniaci. Nam urina humana ad chronicos hos affectus, utut ſordida, eſt tamen expertiſſima: vid. SOLENANDER *Conſ. 12. Sect. 1.*, qui dicit quod *ruſticis, & agreſtibus hominibus in obſtructione hepatis, & lienis, harumque partium tumoribus, ſæpè potandum dederit urinam propriam, idque magno ac felici cum ſucceſſu*. Melius autem eſt, ſi etiam præparetur ex urina immediatè ſpiritus, aut mediante ſale ammoniaco. Loco horum omnium in ſpecie eſſe poteſt ſpiritus ſalis ammoniaci adjectione cujuſdam alcali fixi, ſive ſit ſal tartari, ſive cineres clavellati, ſive calx viva, paratus: natales hic habet ſuas ex urina humana, & nihil eſt aliud, quàm ſal & *ſpiritus urinæ humanæ depuratus*, minus olidus: Fit enim *ſal ammoniacum*, quando ebullit ſal commune cum urina humana; nam ſic ſal commune imbibit ſal urinæ, & ſic fit ſal ammoniacum. Jam verò omnia acida lubentiùs ſeſe jungunt & uniunt cum ſalibus fixis, quam volatilibus: quando ergò additur alcali fixum, acidum ſalis communis illud ſibi unit, & dimittit ex ſe ſal volatile ſeu ſpiritum ſalis ammoniaci, qui eſt ſpiritus urinæ, *Duplex* autem eſt *ſpiritus ſalis ammoniaci*: nam ſi paratur *adjectione alcali fixi*, habetur ſpiritus ſalis ammoniaci urinoſus; ſed participans adhuc nonnihil de acido; ideò etiam in cryſtallos abit: ſi verò paratur *adjectione calcis vivæ*, acquiritur ſpiritus ſimplex urinoſiſſimus, per ſe nunquam coagulabilis, & in pluribus differt à priori, & hic optimus eſt pro uſu externo in affectibus nervinis. Si calci vivæ & ſali ammoniaco addatur ſulphur, poteſt præparati *ſpiritus ſalis ammoniaci rubicans* inſtar ſanguinis. Spiritus ſalis ammoniaci cum ſale tartari paratus, ſi ritè conjungatur cum oleis deſtillatis (quæ ſunt *ſalia volatilia concentrata* à proprio ſulphure) hujus ſal volatile arripit, oleum & deſtillando ſe coagulat in butyraceam maſſam, & exinde fiunt *ſalia oleoſa* elegantiſſima, de quibus nullus dubito, quin multa audiviſtis ſecundùm SYLVII experientiam.

Dico ſpiritum ſalis ammoniaci coagulare olea deſtillata: ratio eſt, quia in oleis deſtillatis eſt copioſum ſal volatile; ſunt enim, ut dixi, nihil aliud quàm *ſalia volatilia concentrata* in pinguedine ſeu ſulphure, unde fermentata & deſtillata dant *ſpiritus ardentes*. Cum ergo ſit in his ſal volatile, conjungit ſe cum ſale volatili ſalis ammoniaci, dum oleum præcipitatur à phlegmate eſſentiali, & ſic fit tale corpus butyraceum. Sive ergo ſpiritus ſalis ammoniaci ſolitarius, ſive oleoſus factus, uſurpetur, perinde eſt: utraque enim ratione, uti quaſcunque febres intermittentes certò ſanat, ita nobiliſſimus eſt in dictis hiſce chronicis, hypochondriacis, ſcorbuticis affectibus, & cachexiis.

Vulgò etiam ſplen bovis inſigniter commendatur in affectibus hypocondriacis, ſpleneticis & hepaticis, & exinde paratum Decoctum vel eſſentia ſplenis bovis. *Decoctum* ad morbos chronicos habet QUERCETANUS *in Pharm.*, *Eſſentiam* HARTAMANUS & ZWELFFERUS. Eſſentia hæc ſplenis bovis cum ſpiritu fumariæ, meliſſæ, aut ſpiritu cochleariæ parata, præter uſum anticachecticum experta eſt in morbo virgineo ex obſtructione menſium orto; eſt enim expertiſſima in provocandis menſibus; ſi conjungitur cum eſſentia Martis aperiva legitimè parata, fit egregium remedium in affectibus chronicis & hypochondriacis, vulgò obſtructionibus attributis; it. ex ſuppreſſione menſium natis; non quidem ratione ſplenis bovis, ſed ingredientium appropriatorum. Adduntur his lumbrici terreſtres, qui non cedunt aliis remediis in vii diuretica & aperitiva; Item formicæ, exque his per putrefactionem earum paratus ſpiritus volatilis urinoſiſſimus, egregiè diureticus, & imprimis in affectibus ſcorbuticis optimus & polychreſtus; qui mediante urina ſalia vitioſa acida imbibita & præcipitata foras educit. In ſpecies ſpiritus lumbricorum, præter quem vix habetur par remedium in arthritide vaga ſcorbutica. Rudi Minerva lumbrici contuſi infundantur vino cum radice armoraciæ, aut ipſi lumbrici decoquantur contuſi; quod infuſum aut decoctum bibitum ſimiliter eſt egregium in his affectibus.

Ex Regno Minerali cæteris frequentiùs uſurpantur Mars ac Martialia, ac horum ratione acidulæ, item & Saturnina: utraque, quatenus deſtruunt ſalia vitioſa in primis viis, & aciditates peregrinas abſorbendo edulcorant, ea cum fæcibus nigris eliminant, conveniunt: Verùm cùm operentur talia, quatenus acida vitioſa deſtruunt, ob id attendendum eſt, ne extra corpus ſub eorum præparatione nimis ſaturentur acidis, aliàs nullius ſunt virtutis & efficaciæ, & ſic fruſtraneus erit eorum uſus; Mars enim ſemel Acido ſaturatus extra corpus, inſtar pulveris tantùm jacebit in corpore, & quomodo aſſumptus fuit, prodibit. Hinc *Crocus Martis ſaccharinus*, qui fit, quando lamina ferrea illinitur acido ſpiritu vitrioli, vel oleo vitrioli, ſeu ſpiritu ſulphuris, qui illam corrodunt in crocum, (vid. SCHROEDERUS *Pharm.*) peſſimus eſt & nullius uſus, utut ſit *baſis pulveris cachectici Quercetani*: nam ab acido ſpiritu ſulphuris penitus corroſus & ita ſaturatus, ut ne aqua fortis quidem attingat eundem; unde nec in corpore poteſt diſſolvi, ſed in ſtomacho reſidebit tanquam terra mortua, & potiùs nocebit, quàm proderit. Ideò eò collimandum, ut medicamenta Martialia ſub præparatione cum minimo, quantum poſſibile, tractentur acido, & quidem talibus, quæ ſtomacho noſtro ſunt amica & convenientia, & quæ ſuperari poſſunt à fermento ejus, ita ut ſolutus Mars tantùm à ſalibus vitioſis corporis ſaturetur; ſpiritus autem minerales ſunt nimis acidi, utpote Martem adeò imprægnant & corrodunt, ut inſtar terræ mortuæ hæreat in corpore, nec ſuperari poſſit à fermento ſtomachico. Unde in ſtomacho robuſtiore potiùs convenit limatura ipſa Martis cruda, ſimpliciter pulveriſata, & aliquota olei imbibitione à rubigine præſervata; vel in iis, quibus paulò tenerior & ſenſibilior eſt ſtomachus, uſurpatur imprimis in forma liquida;

quæ

quæ præparationes eos collimant, ut redigatur in corpus vitriolaceum; tunc enim fit, ut Mars præcipitetur in corpore, ſic præcipitatus abſorbet acidos copioſiores ſuccos in primis viis. Unde limatura Martis recens infundatur in ſuccos acidulos vegetabilium, e. g. ſuccum radicis cichorii, ſuccum pomorum Borſdorfianorum, cydoniorum, muſtum, vel ſuccum acetoſæ & acetoſellæ, vel Decoctum tamarindorum; Infuſum hoc Marte probè impregnatum, inſpiſſetur in Extractum, quod vel ita uſurpandum, vel cum ſpiritu Vini vel cochleariæ tinctura *Martis liquida* extrahenda: quæ nullo modo reluctatur digeſtioni, & optima eſt in morbis chronicis.

Tinctura Martis cum ſpiritu panis parata, eſt egregia. Hoc itidem obſervetur de *Crocis Martis aperitivis*, cum pauco ſaturatis acido. Optimus modus eſt, ſi Mars irroretur cum ſucco cichorii depurato, exponatur ſoli, donec abeat in crocum ſubtilem: vid. PANAROLLUS: qui crocus, cùm ab acido corroſivo non ſit ſaturatus, magnam obtinet vim ſalia ſylveſtria in corpore abſorbendi.

Quid dicendum de *Croco Martis aperitivo cum ſalibus*? Fit nempè lixivium ex ſalibus vegetabilium fixis, quod lixivium affunditur Marti, unde Mars corroditur in Crocum Martis aperitivum cum ſalibus. Vix laudem meretur, propterea, quoniam ſalia iſta fixa in lixivio aggrediuntur Martem, & tunc aqua ſolvit proprium Martis acidum; ſalia fixa ſe uniunt cum acido, & ita abeunt in tertium ſal ſalſum: Nam hoc tertium ſalſum, cùm in ſe ſit ſaturatum, neque acidum neque alcali corriget, & ita crocus Martis aperitivus cum ſalibus vix laudabilem habebit in corpore uſum.

Sed hæc tantùm mea eſt conjectura, an vera ſit? conſulenda experientia.

Subſtitimus hactenus in remediis ad obſtructiones viſcerum directis, aut iis, quæ in Obſtructionibus vitio ſtomachi ortis laudantur. Recenſui ea, quæ ex regno vegetabili deſumuntur, & progreſſus factus ad regnum minerale, & de Marte dictum, quod ſemper adſtringat per ſe, aperiat per accidens; hinc opus eſſe ut cautè & pauciſſimis acidis præparetur; vid. PANAROLLUS *Pentec. 5. Obſerv.* 32.

Præ aliis præparatis nota eſt tinctura vitrioli Martis ZWELFFERI, aut hæc illa in forma ſicca ſeu *ſal Martis compoſitum*, ex ana vitrioli Martis & terræ foliatæ tartari (*humectatur, & denuò ſiccatur*) in morbis chronicis nobiliſſima. Doſis 20. 30. vel 40. gutt. bis in die, mane jejuno ſtomacho in vehiculo calido, veſperi in vehiculo frigido ante cœnam, pro ſubjectis tenerioribus, quia eſt debilis, & plus operatur ratione terræ foliatæ tartari, quàm ratione vitrioli Martis; Unde huic vel ſimpliciſſimam, ſatis tamen efficacem, tincturam Martis præferre vellem. Modus has ſimplices ſed non inelegantes tincturas Martis parandas, deſcribit DRAWIZIUS *in Tr. de Scorbuto dolorifico Sect. 8. de Dolore Ventris ſcorbut.* Et ſanè extracta & tincturæ martis legitimè parata certè mirabilia præſtant. Melior in uſu eſt *liquor Martis ſolaris*, qui fit ex minera quadam in locis argilloſis compoſita ex Marte & ſulphure, reperitur in Haſſia juxta pagum Almenrodt, & prope Salfeldiam, ut & Haumburgum circa pagum *Sholen*: Expoſita aeri; verno & autumnali tempore effloreſcit in vitriolum martis dulce, quod beneficio roris majalis per ollam non vitreatam elixiviatum, filtratum, & depuratum, conſtituit liquorem Martis ſolarem, qui elegans eſt in affectibus chronicis, in quibus utimur Martialibus. Nulla aliàs de hoc proſtant veſtigia, quàm in GLAUBERO *in Tit. Oleum vitrioli dulce*; Licet autem ſcopum is non feriat, tamen medicamentum eſt nobiliſſimum: ſi minera cruda deſtillatur nondum aere reſoluta, copioſum dat ſulphur, caput mortuum trahitur à magnete; quod ſignum ſufficiens Martis: ſunt etiam, qui ex eo tantillum auri eliciunt. Ex capite mortuo deſtillando nullum elicitur ſulphur, & ſi aeri exponitur, nil vitrioli dat: minera cruda autem effloreſcit in vitriolo, quod deſtillatum nullum dat ſulphur, ſed phlegma & ſpiritum vitrioli. Liquorem tamen hunc appellare poſſumus acidulas concentratas, quia, quod acidulæ præſtant ſub hauſtu, idem præſtat hic liquor ſub guttularum uſu.

Hoc ipſo liquore poſſumus pervenire ad inquiſitionem *Acidularum*: nempè minera hæc ſi immittitur aquæ & coquatur, nunquam quid evaneſcit; libero verò aeri expoſita, ſal univerſale aeris omne ſulphur mineræ ſolvit, ſulphur diſſolutum mediante ſpiritu acido rodit adjunctam mineram Martis, unde coeunt in Vitriolum. Jam ergo, quòd attinet acidulas: cogitemus aquas dicto ſale univerſali impregnatas, quæ præterfluunt mineram Martialem, ſolvere dictum ſulphur, quod ſolutum ſulphur rodat mineram Martis, unde liquor talis Martialis. Talis minera ab aere eluitur in terra. Acidulæ nativæ & hic liquor ſunt unum Ens, conſtans præſtanti virtute diuretica & virtute acidum deſtructiva: Mars, qui ex acidulis præcipitatus aliàs cadit, diſſolvitur ab acido corporis, & ſolutum ſub forma fœcum eliminatur. Si Martialia non ſatisfaciunt, ægros ablegemus ad acidulas non artificiales, ſed naturales, in dicta antipraxia viſcerum. Vina etiam Martialia, ſeu Mars in vino extinguatur, ſeu limatura Martis recens, vel ſola vel cum cinnamomo, vino Rhenano aut Malvatico infuſa; continuato uſu ſunt egregia; volatilis enim & ſubtilis vini acor nunquam intermittit, quin rodendo Matrem, ejuſdem ſubtilem crocum in ſe abſorbeat. Hinc ſi addantur nonnulla Vegetabilia appropriata, v. g. cochlearia, fumaria, abſinthium, chelidonium majus & minus, fœniculum, &c. cum cinnamomo & zingibere, exinde evadet *Vinum Medicatum anticachecticum*. Nam & aqua ferrariorum pro pauperculis eſt egregium.

Verùm quoad legitimum Martialium uſum, obſervetur:

1. Sub Martialium uſu ſemper operam eſſe dandam, ut alvus ſervetur aperta.
2. Si excreta alvi exinde evadant nigricantia aut atramentoſa, ſignum eſſe legitimæ operationis martialium.
3. Blando motu corporis promovendam eſſe operationem martialium: ſi non ſunt nigra, quæ excernuntur, ſignum eſt, quod minus operentur.
4. Inter ipſa Martialia habendum eſſe delectum: ut nempè obſervetur acidum humoroſum peccans, an ſit acrius & volatilius? an verò mitius? item conſideranda conſtitutio ægrorum, an vel nimis delicata? Nam quorum orificia ſtomachi ſunt ſenſibiliora, ii minus ferunt Martialia cruda: ſed talibus ſaltem tinctura Martis liquida, tinctura vitrioli Martis Zwelfferi aut Infuſa Martialia cum vino uſurpanda ſunt: Quorum verò robuſtius ac minùs ſenſibile orificium ſtomachi ſiniſtrum, his Mars crudus præparatus, liquor Martis ſolaris, ſimiliaque, commodè propinari poſſunt.

Pergo: poſt Martem nobilis eſt Saturnus, cujus ſaccharum, & ex hoc cum vitriolo Martis, & ſpiritu Vini parata tinctura *Antiphthiſica*, reverà, uti notum, egregia ſunt remedia in malo hypochondriaco, melancholiis hypochondriacis, ſcorbuto, & ſimilibus chronicis affectibus, imprimis cum vitio ſplenis junctis, qui vulgò Obſtructionibus attribuuntur. Ex hoc ſaccharo Saturni methodo conſueta fit ſpiritus, quem vocant *ſpiritum Saturni*, & multi inſigniter in ſplenis commendant affectibus; ſed ſub hoc ſpiritu inſignis latet impoſtura; eſt enim nihil aliud, quàm vini ſpiritus regeneratus ex aceto, cum quo paratum fuit ſaccharum Saturni; quod certum eſt. Quibuſdam etiam cryſtalli ex minera Saturni cum ſpiritu nitri paratæ, ſacchari Saturni loco in uſu eſſe ſolent, quæ cryſtalli præter hoc, quod in febribus ardentibus, item peſte, egregium præbeant refrigerium, ut cum vulgo ita loquar, etiam in affectibus chronicis, hypochondriacis, & hinc ortis Melancholicis, præ cæteris conveniunt, & etiam hos in ſtomaco radicatos affectus, & obſtructionibus falsò tributos, inſigniter curant & ſanant.

Quæritur: *quâ ratione Saturnina operentur.*

Reſpondetur: pari ferè ratione cum Marte. Per ſe Mars ſemper adſtringit: guſtate ſaccharum Saturni, & apertè aluminoſitatem & adſtringentem dulcedinem percipietis: Corrigunt ergò & dulcificant præternaturales aciditates; ſi enim aſſumantur cryſtalli Saturni, acidum ſaturatur ab alcali, Saturnus præcipitatus arripit ad ſe potenter acida, quæ dulcificantur & eliminantur cum fæcibus: non autem prodeſt quatenus æſtum hepatis corrigit, ſed quatenus dulcificat, & vitioſos ſapores invertit. Jupiter etiam & Antihecticum Poterii, item Diaphoreticum Joviale Schrœderi, ſimiliaque in dictis morbis chronicis conducunt.

Hæc eſt Materia Medica, quæ in genere in morbis chronicis, ex obſtructione vulgò derivatis, reverà ex acido vitioſo natis, convenit, hoc eſt, cachexiis omnibus, icteri ſpeciebus, Leucophlegmatiæ & anaſarcæ, malo hypocondriaco, ſcorbuto, menſtruorum defectibus, febribus intermittentibus, & ſimilibus, in quibus iſta vulgò aperire dicuntur, reliqua vitioſa ſalia morboſa, ordinariò ferè ex cruditate ſtomachi oriunda, corrigere & emendare ſolent. Verùm artificium chronicos hujuſmodi affectus ritè curandi conſiſtit in eo ut tempori inſerviamus, nec nimis præcipitando curam, crabrones irritemus; h. e. temperatis remediis ſucceſſivè inſiſtamus, ne acrioribus commoti acriores p. n. ſucci effervеſcendo,

& par-

& partes nerveas irritando, varia ſymptomata inducant: quibus imprimis moderatus corporis motus ſimul accedat.

Legitima ergò utendi methodus his ipſis eſt, ut uſurpentur.

1. Digeſtiva; hinc
2. Vomitoria vel blanda laxantia pro removendis impedimentis.
3. Præparato ſic corpore Martialia, ut promptiùs abſorbere & imbibere queant vitioſa acida: Quibus
4. Interponantur, non purgantia propriè dicta, quæ inſigniter tales ægros & tandem fruſtrà vexant, & ſubindè periculoſa ſymptomata inferunt ex acriorum & effervescentium ſuccorum ad inteſtina provocato influxu; ſed blanda potiùs & per epicraſin laxantia, & quæ leni ſtimulo inteſtina mediocriter proritant: Et
5. Subjungantur Alterantia aromatica, in ſpecie volatilia, plus minus amaricantia.

Inter Digeſtiva, reliquis ferè præmittenda, in ſpecie laxativis, eminent imprimis ſalia ſalſa, aut nonnihil urinoſa, ſuccos acidos attenuantia, & acre omne blandè temperantia; qualia ſunt, tartarus vitriolatus *Tachenii*, ſal ammoniacum, ſal hypocondriacum, arcanum duplicatum, liquor terræ foliatæ tartari, tinctura tartari, tinctura ſcoriarum reguli antimonii, tinctura vitrioli Martis *Zuvelfferi*: v. g.

♃. *Tartari vitriolat.*
Sal. abſinth. ℈ j.
Lap. Cancr. præp. ℈ ß.
M. f. *Pulvis digeſtivus* pro duabus vel tribus doſibus. S.
Pulvis digeſtivus.

Vel

♃. *Tart. vitriolat.* ʒ ij.
Salis abſinth.
Lap. Cancr. præp. an. ʒ j.
M. f. *Pulvis.*
Div. in 4. vel 6. part. æquales. S.
Pulvis digeſtivus.

Capiatur ſemel vel bis in die.

♃. *Liq. terræ fol. Tart.* ℥ j.
D. S.
Eſſentia digeſtiva.

De hoc capiat æger bis vel ter in die 30. vel 40. guttas, manè nempè in vehiculo calido, meridie bihorio ante prandium, & à meridie in frigido vehiculo. Vel

♃. *Tincturæ antimonii ex ſcor. par.* ℥ j.
D. S.
Tinctura digeſtiva.

Capiantur de tali bis gutt. xx. manè jejuno ſtomacho in vehiculo calido, meridie & circa veſperam in frigido.

Paratur autem ſic *Tinctura Antimonii ex ſcoriis*: ſi ſumantur ſcoriæ reguli animonii cum nitro & tartaro parati, adhuc calidę, & infundantur in ſpiritum Vini rectificatum, ſic fit tinctura tartari, quam æſtimo ob alcalia fixa imbibita. Vel

♃. *Liq. Terræ fol. Tartari* ℥ ß.
Tincturæ tart. antimoniat. ʒ ij.
M. S.
Eſſentia digeſtiva.

Doſis 40 vel 50. guttæ, bis vel ter in die.

Quod II. attinet *Vomitoria*: hæc ſunt nota ex antimonio, quæ ſunt optima: præſtant autem liquida ſiccis; & ſi opus eſt, reiterentur.

3. Martialia ex ſuprà dictis ſunt cognita; ſive uſurpantur artificialia, nempè tincturæ, croci, infuſa Martialia; ſive naturalia, ut ſunt acidulæ. In horum tamen uſu aliquandiu perſiſtendum eſt, ut radicitùs corrigatur cauſa morbifica: in ſpecie liquor Martis ſolaris continuetur ad 3. 4. uſque ad 6. vel 7. ſeptimanas, aſcendendo à gutt. 10., 12. ad 20. vel 25., & deſcendendo, bis in die, manè in vehiculo calido, à meridie in frigido. Si non ſufficiant, hauriantur acidulæ naturales in loco natali.

Hiſce Martialibus interponatur ſubinde blanda laxantia, ſucceſſivè, &, ut vocant, per epicraſin evacuantia, quæ ſcilicet alteratas & præcipitatas ſordes beneficio iſtorum medicamentorum ſubindè leniter educunt: Nam in morbis chronicis violenter purgando nil præſtamus, ſed morbos deteriores reddimus. Si alvus ordinariò fluit, bonum ſignum eſt; ſi verò interdum tantum fluat, interponantur dicta remedia per epicraſin purgantia: vid. WEDELIUS *de Med. facult. pag.* 46.

Hæc inter eminet Rhabarbarum, quod aliàs *Anima hepatis* dicitur, blandum eſt laxativum, & amaritie ſua ſimul corrigit & acuit bilem, additis ſtimulis ſalinis; v.g.

♃. *Rhabarb. el.* ℈ j.
Arcan. dupl. ℈ ß.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis laxativus pro una vice.

Vel fiat Electuarium ex pulpa paſſularum cum rhabarbaro pulveriſato, recipiendo ad quamvis unciam pulveris rhabarbari ʒ j., & ita ſub forma electuarii aliquandiu continuando.

Doſis nucum juglandium quotidie bis, eſt remedium ad cachexiam & quaſvis icteri ſpecies commendatiſſimum: unde HELIDÆUS PADUANUS facit pilulas ex rhabarbaro pulveriſato, & ex gummi ammoniaco in aceto diſſoluto; & hæ fuerunt ejuſdem pilulæ, optimæ in morbis cachecticis.

IV. Si quid aliud ex purgantibus mediocribus convenit, imprimis ſunt gummata, in ſpecie gummi ammoniacum, cum laxativis acuata: Talia ſunt pilulæ de ammoniaco *Quercetani*, item pilulæ de ammoniaco *Bontii*, de quibus videatur SCHROEDERUS: vel *Riverii*, vel *Hartmanni*, quæ ſatis ſunt commendatę & utiles; item pilulę aperientes *Tilemanni*:

♃. *Aloes ſuccot.* ℥ j.
Gum. ammoniaci aceto ſolut. ℥ ß. vel ℥ j.
Tart. vitriolat. ʒ iij.
Cum *Tinctura Martis* f. *Pilulæ*.

De quibus num. ix. x. vel xj. xv. ad xx. capiantur hora una vel altera ante cœnam.

Nempè pertinent huc omnes *pilulæ uſuales* ſeu *domeſticæ* dictæ, quæ ſub curſu curationis morborum chronicorum omni ſeptimana ſimul capiantur, in ſpecie ſub uſu Martialium: v. g.

♃. *Gum. ammon. in aceto ſolut.* ℈ ij.
Vitrioli Martis rite parat. ℈ j.
Aloes luc. gr. xv.
Maſtich.
Myrrhæ an. ℈ ß.
Extract. trob. alband. gr. viij.
Cum *Eſſentia menth.* fiant *Pilulæ*: S.
Pilulæ emollientes & aperientes pro aliquot vicibus.

♃. *Gum. ammon.* cum *aceto ſol.* ℥ ß.
Aloes luc. ʒ ij.
Maſtich. elect.
Myrr. elect. an. ℈ ij.
Extr. troch. alband. gr. xv.
Cum *eſſent. abſinth.* f. *pilulæ minores*. S.
Pilulæ aperitivæ pro aliquot vicibus.

Doſis gran. xv. ad ſummum ℈ j., ſingulis 14. diebus, vel ſingulis menſibus uſurpentur ſub decremento lunæ.

♃. *Maſſ. pil. de ammon. Querc.* gr. xv. ad ℈ j.
Extr. abſinth. gr. xv.
Aloes lucid. gr. ix.
Scamm. ſulphurat.
Extr. troch. alband. an. gr. iij.
Cum *tinctura Tart.* fiant *pilulæ*.
D. S.
Pilulæ ſtomachales laxativæ, ſemel in ſeptimana uſurpandæ.

Præſcripſi aliquandò, ubi perfecta inſtituenda eſt purgatio, imprimis Extr. helleb. nigri; e. g.

♃. *Extract. helleb. nigr.* gr. xv. ad ℈ j.
Troch. alband. gr. j.
Gumm. ammon. cum *aceto ſolut.* ℈ ß.
Scamm. ſulphurat. gr. iij. vel iv.
Cum *Tinctura Martis* fiant *Pilulæ*: S.
Pilulæ ſtomachales pro una vice.

♃. *Gummi ammon. in aceto ſolut.* ℈ j.
Scam. ſulphurat. gr. iv.
Extract. troch. alband. gr. j.
Cum *Eſſ. cathol. purg.* f. *pilulæ*.
D. S.
Pilulæ ſtomachales pro una vice.

Præſcripſi aliquando hypochondriaco, colica hypochondriaca laboranti, ſequentem formulam, à qua abſque ulla laſſitudine cum inſigni levamine purgatus fuit:

♃. *Aquæ Menth.* ℥ j.
Gum. ammon. cum *aceto ſol.* ʒ ß.
Tart. vitriolat. gr. xij.
Scammon. roſat. gr. iv.
Syrup. de pom. Reg. Sab. ℥ ß.

M. f.

M. f. *Pulvis*, S.

Potio laxativa.

Faciunt huc *pilulæ ex gummatibus* SYLVII *ex Praxi Med. l.* 1 *cap.* 2. §. 34. *cap.* 7. §. 52. & *cap.* 14. §. 50. *cap.* 34. §. ... &
102. *cap.* 35. §. 16., quæ multum contribuunt ad evacuandum in his morbis. Dictarum pilularum aliquot capiat æger manè jejuno ſtomacho. Item Mercurius dulcis in his chronicis affectibus, in ſpecie ſpleneticis, cum extracto hellebori nigri eſt egregius, qui cum ſit tenuiſſimus, uno vel altero grano extracti troch. alhandal eſt acuendus, hac forma;

♃. *Mercurii dulc.* gr. xij. vel xv.
Extr. helleb. nigr. vel *Maſſ. Pilul. de Ammon. Quercet.* gr. xv.
Troch. alband. gr. j. vel ij.
Cum *eſſ. abſinth.* f. *pilulæ.*

Quibus etiam gutta 1. vel altera *Olei deſtillati cumini* addi poteſt: S.

Pilulæ ſtomachales pro una vice.

Item pilulis convenienter permiſcentur chalybeata, vitriolum Martis, ut ex pilulis Sylvianis patet, vel extractum Martis ſequenti forma:

♃. *Extract. helleb. nigri,*
Mart. an. gr. xv.
Troch. alband. gr. ij.
Scammon. ſulphurat. vel *roſat.* gr. iv.
Cum *Eſſent.* ſive *tinctura Mart. liquida.*
f. *pilulæ*: S.

Pilulæ chalybeatæ purgantes.

Sin in forma pulverum debent dari Laxativa, (dico laxativa; nam 3. aut 4. ſedes ſufficiunt; poſſunt tamen ſubinde repeti;) dantur imprimis cum ſalibus digeſtivis, v. g.

♃. *Tartari vitriol.* ℈ß. vel gr. xv.
Scam. ſulphurat. vel *roſat.* gr. iv.
Troch. alband. gr. iv.
Ol. deſtillat. aniſi (ratione odoris & ſaporis) gutt. ij.
M. f. *pulvis.*
D. S.

Pilulæ laxativæ.

Hic pulvis interdum ſepties, interdum duodecies laxat.

Faciunt huc etiam paſſulata, in ſpecie eorundem Decocta, imprimis cum Martialibus uſurpanda, in ſubjectis paulò ſiccioris conſtitutionis. Convenienter etiam uſurpantur *Infuſa ex fol. ſennæ* cum ſale tartari, quæ fiunt rubicunda, & omnis teter ſapor eſt correctus, cum & ſine rhabarbaro; vel miſta cum gummi ammoniaco, & purgantia alia.

Obiter moneo, quod nunquam ſenna propinanda in quacunque forma, niſi addatur ſtimulus ſalinus, in ſpecie ex Tartaro. Ratio eſt, quia aliàs non purgat, ſed tantum adhæreſcendo parietibus inteſtinorum dat tormina: ſi tamen addatur ſtimulus, blandè & benignè, ſufficienter tamen, evacuat. *Infuſum ſennæ* ſit tale:

♃. *Fol. ſennæ ſine ſtip.* ℥ß.
Sem. aniſi (ceu corrigens) ʒß. vel ʒj.
Sal. Tart. ℈j. ad ʒß.

Infund. in ſ. q. *Aqu. ſimpl.*, ſtent in loco tepido per noctem;

Colat. ℥iij. vel iv. adde
Aquæ cinnam. ʒiij. vel ℥ß.
Syrup. de cichor. cum *rhabarb.* ℥ß. vel q. v.
M. D. S.

Potio laxativa.

In genere tandem dictis aliquandiù continuatis fit acceſſus ad alterantia aromatica, eaque vel ſimpliciter talia, vel ſimul plus minus laxantia. Faciunt huc imprimis noduli vino infundendi, qui ipſi parantur ex ſimplicibus, nunc aridis, quæ ſunt quaſi oleoſa, & quorum vis medicamentoſa in concreto quaſi concentrata eſt, nunc verò ex recentibus, in iis nempè, quorum vis in ſale volatiliori, ſed facilè diſſipabili, conſiſtit. Alterantibus his Purgantia infuſioni apta permiſcentur: Non enim omnia purgantia conveniunt, ut infundantur, qualia ſunt, quorum vis purgans conſiſtit in parte reſinoſa, quoniam reſinam non attingit aqua: Quorum verò vis purgans conſiſtit in parte mucilaginoſa, ea poſſunt infundi & ſubminiſtrant ſuam vim liquori aquoſo ſeu vino: Sic dabo exempla: radix jalappæ non purgat, etiamſi totum cantharum ejus infuſi haurias: gummi guttæ, mechoacanna, & ſimiles plantæ reſinoſæ nihil valent in nodulis. Contra radix eſulæ, hellebori nigri, folia ſennæ, radix ireos noſtratis, rhabarbarum & ſimilia, commodiſſimè infunduntur; hæc vim purgantem communicant Aquæ, & Vino, quæ conſiſtit in parte mucilaginoſa & ſale volatili. Si aſſumantur herbæ ſiccæ, infundendæ, de quibus ſub exſiccatione non multum perit virium ſeu ſalis volatilis; Unde plantæ aromaticæ, quarum ſal volatile oleoſum cum ſit fixius, utplurimum quod coercetur ab oleo, commodè poſſunt infundi. Poſſunt autem infundi radix angelicæ, fœniculi, leviſtici, helenii; item herba filicis, aut ſcolopendriæ, aut potiùs ex Aromaticis herba majoranæ roriſmarini, menthæ, abſinthii, aſari, taraxaci, centaurii minoris, cardui benedicti, & cum his paſſulæ, imprimis Corinthiacæ: item omnia, quorum ſal volatile concentratur in proprio concreto; ſemen erucæ; ſinapi, dauci, carvi, baccæ itidem juniperi & lauri, & ſimilia; v. g. ſit Nodulus alterans ex ſiccis:

♃. *Herb. abſinth.*
Menthæ,
Roriſmar. an. M. j.
Rad. fœnic.
Leviſt. an. ℥ß.
Galang. ℥ß. vel ʒvj.
Zedoar.
Zingib. an. ʒij vel iij.
Cort. aurant. ℥ß.
(vel *borum & cort. citri* an. ʒij.)
Cinnam. ʒij. vel iij.
M. pro *Nodulo Vino* infundendo: S.

Nodulus ad vinum ſtomachale.

Quod vel ſimpliciter ita bibitur, capiendo quotidiè bis ſemper ante paſtum unà vel alterâ hora bonum hauſtum.

Alius *nodulus* aut *Vinum medicatum ex recentibus vegetabilibus* in quibuſcunque hypochondriacis:

♃. *Herb. rec. chelid. maj.*
rec. cochlear.
Naſturt. aquat. an. M. j.
Rad. acori ver. rec.
Armorac. rec. inciſ. an. ℥jß.
Caryoph.
Cinnamom.
Zedoar. an. ʒjß.
Sem. aniſi,
Fœnic.
Sal. Tart. an. ʒij.
Inciſ. & contuſa includ. *nodulo*. S.

Nodulus ad vinum.

Quibus tamen ſubinde adhuc *ſpiritus* & *ſola volatilia* inſtillari ſolent, v. g. *ſpiritus ſalis ammoniaci*, *ſpiritus tartari volatilis*, *ſpiritus carminativus de tribus*, *liquor Corn. Cer. ſuccinatus*, *Eſſentia & infuſa aromatum*, maximè volatilia oleoſa, aliaque ſimilia, addendo de talibus omni hauſtulo gutt. 30. 40. &c.

Item *Nodulus alterativus*, *laxativus ex herbis recentibus*:

♃. *Herb. rec. cochlear.* M. ji.
rec. abſint.
Chelid.
Fumar.
Naſturt. an. M. ß. vel j.
Fol. ſennæ ſine ſtip. ʒvj ad. ℥j.
Rad. rec. acori veri, vel *enulæ*,
Armorac. an. ℥ß. uſque ad ℥.
Helleb. nigri crud. ʒvj.
Eſul. præp. ʒij. vel ʒiij.
(violenta enim eſt, propterea etiam in hac doſi datur:)
Zedoar.
Zingib.
Cinnam. an. ʒj.
Sem. aniſi
Fœnicul. an. ʒij.
Sal. Tart. ʒiij. ad. ℥ß.
M. pro *Nodulo vino* infundendo:
D. S.

Nodulus laxativus.

Sal Tartari ſtimulans eſt, & menſtrum reddit idoneum pro purgantibus extrahendis: poſſet loco ejus addi cremor tartari, ſed ſal tartari eſt melius.

Capiatur ſubinde unus alterve hauſtus, & laxabitur blandè corpus. Dabo aliud exemplum ex alterantibus ſiccis & laxantibus:

♃. *Herb.*

♃. *Herb. abſinth.*
Enul.
Menthæ. an. M. j.
Fol. ſenn. ſine ſtip. ʒ vj.
Rad. enul.
Fœnicul.
Leviſt. an. ʒ vj.
Helleb. nig. crud. ℥ ß.
Eſulæ præp.
Galang.
Zedoar.
Zingib. an. ℥ ij.
Paſſul. min. ℥ i ß.
Sal. Tart. ʒ ij.
Includ. *Nodulo.* S.
Nodulus ad vinum.

Ad Alterantia dicta aromata pertinent etiam Elixyr Proprietatis ſine acido, tinctura tartari compoſita, & *Elixyr anticachecticum alterativum*.

♃. *Aloeſ. ſuccot.* ℥ j.
Gumm. ammon. ʒ vj.
Myrh. ℥ ß.
Croci ʒ ij.

Infundantur cum ſ. q. *tincturæ tartari acerrimæ*, mediante digeſtione diuturna extrahatur Eſſentia compoſita.

Doſis ad 30. vel 40. gutt. bis in die propinanda; Vel *Elixyr anticacheticum laxativum*:

♃. *Aloes*,
Myrrhæ,
Gumm. Ammon. an. ℥ ß.
Croci.
Caryophyll. an. ʒ i ß.
Rad. helleb. nig. crud. ʒ iij.
Pulp. colocynth. Num. 1.

Pulveriſatis groſ. modo adde.
Sal. tartari ℥ i ß. ad ℥ ij.

Affunde *vini ſpiritum non dephlegmat.* q. ſ., digerantur per diem & amplius. Nunc
♃. *Sal. ammon. depur.* an. cum *ſal. tart.*

Addatur iſtis, & parum ſpiritus Vini *non dephlegmati*, ſaltem q. ſ. ad ſolvenda ſalia, digerantur, filtrentur.

Doſis 40. *guttæ*.

Tinctura tartari compoſita paratur ſequenti modo:
♃. *Aloes ſuccot.* part. iij.
Myrr. elect. part. ij.
Croci part. j.

Extrahantur cum *Tinctura tart. acerrima*, probè digerantur, & filtrentur.

Quò etiam pertinet Eſſentia myrrhæ, *Eſſentia abſinthii, vincetoxici*, præſertim ex ſuccis inſpiſſatis cum ſpiritu cochlear. paratæ.

Sic generaliter morbi chronici ex vitio digeſtionis primæ & ſecundæ curantur.

Quod ſi hujuſmodi chronicis affectibus ſubinde obſtructiones revera tales, tam meſenterii, quàm lienis ac hepatis, ac inde ſupervenientes tumores duri ac ſcirrhoſi, tactuique renitentes & indolētes vel in glandulis meſenterii, vel in hepate, vel liene, aliave parte ſimili deprehendantur, naſcuntur pariter hi ipſi ex acido viſcido, cujus hoſtili præſentia ſtringuntur fibræ, clauduntur pori, ac ordinarius fluidorum tranſitus plus minus impeditur, unde HIPPOCRATIS Magni lienes & tumores viſcerum ſuperveniunt. Revera ex talibus præſertim meſenterii obſtructionibus ac tumoribus, ſubinde oriuntur aut ſaltim pertinaciter foventur chronici morbi, mirabilibus ac ſubindè difficulter explicabilibus ſymptomatibus, iiſque quotidie variantibus, ſtipati. Et quidem meſenterium, ſi quadam in parte affectum ſit, difficulter cognoſci poteſt, cùm in profundo ferè ſitum eſt; ſupervenire tamen ſolet aliqualis, mollis tamen, & ſine fluidi contenti indicis, abdominis tumor, excreta alvi liquida, ſubinde varia; dolor obſcurus, interdum plus minus gravativus in profundo abdominis percipitur, & ægri ſucceſſivè emaciati videntur, nec niſi, ubi longius proceſſerit malum, tactu timor renitens tandem cognoſcitur, imò interdum vix ante cadaveris apertionem obſervabilis eſt.

Lienem verò aut hepar ſi affligant obſtructiones & tumores, dolor gravativus ſimulque obtuſus, plus minus tenſivus, in eorum regione percipitur, interdum quoque, ſi majores ſint, tactui patent. Dolores punctorii, item vagi, nunc diſtendentes, nunc denuò evaneſcentes, nullo modò his viſceribus conveniunt, ſed inteſtinorum ſequuntur affectiones. Ægrorum talium floridus faciei color perit; ac ſplenetici, obſcuri lividi, & quaſi plumbei apparent, Hepatici verò ad vitioſam flavedinem ferè declinant; urinæ crudæ ſubinde variantes excernuntur, eæque ferè pauciores; tandem tumor hydropicus ſæpiſſimè vitæ finem imponit. Deteriora hæc ſunt mala, ſi lien affectus hepar in ſui conſortium traxerit: cùm omnis ex ſplene refluxus ſanguinis immediatè petat hepar. Recentia hæc mala, ac inde ſucceſſivè ſuccurentes chronici morbi, nunc hypochondriaci, nunc ſcorbutici affectus ſymptomata, imitantes, adhuc curabiles ſunt: magis verò confirmati, ac præſertim, ubi jam in ſcirrhum abierint tumores, incurabiles exiſtunt.

Curandi ratio ex ſuprà dictis ſpontè patet; nempè per interna acidum corrigentia, humorem ſtagnantem plus minus viſcidum incidentia & reſolventia, & per epicraſin evacuantia, primatum ducunt: quibus & externa emollientia ac attenuantia ſocianda. Martialia ergo ante perfectum ſcirrhum ſunt optima; hinc enim aquæ Martiatæ tumentes lienes abſumere dicuntur: ſed ubi ad ſcirrhum degenerant, nocent plurimum Martialia. Rationem, eamque ſatis exactam ſuggerit TACHENIUS *in Hippocr. Chymico Clav. pag.* 181. *&* 188. Hinc gummata, præſertim gummi ammoniacum & galbanum, & plura alia, ex his concinnata remedia ſunt optima: item tinctura tartari, ſpiritus tartari, ac alia quævis ſalia volatilia, ſed patienter & crebriùs uſurpata. Hinc quælibet vulgò aperientia dicta, v. g. cortices ligni fraxini, ſcolopendriæ ceterach ſilix, abſinthium, rhabarbarum, marrhubium, quælibet antiſcorbutica & ſimilia, aliàs *Aperientia*, item *Hepatica*, vel *Splenetica* dicta, locum inveniunt; cùm quoad rem facti ſeu experientiam omnes conveniamus, ſaltem quoad theoriam ſeu experimentorum per cauſas ſcrutinium, differamus.

Externè conveniunt, tales partium abdominis tumores; plus minus ſcirrhum minitantes, emollientia gummata, in ſpecie ammoniacum, galbanum, ſagapenum, bdellium, & ſimilia; hæc enim mirè incidunt, & emolliunt viſcida craſſa atque tenacia. Iungantur his Vegetabilia ad narcoticorum naturam propriùs accedentia, v.g. nicotiana, cicuta, hyoſcyamus &c. exque iis parata emplaſtra varia, v.g. *emplaſtra ſplenetica* dicta, quæ ut plurimum fiunt ex gummi ammoniaco, galbano, ſagapeno, &c. cum ſuccis plantarum appropriatarum, nempè cum ſuccis nicotianæ, mandragoræ, cicutę; bryoniæ, radicis cumeris agreſtis & ſimilibus: nam, quod obiter moneo, ſingulare quid obtinent ſucci plantarum narcocticarum &c imò ipſum opium pro talibus emolliendis tumoribus duris ſcirrhoſis partium abdominis, quibus & alia iſtis tumoribus appropriata ſocianda ſunt: videatur DOERING *Tract. de Opio cap.* 5. Hinc *emplaſtrum de Nicotiana* eſt egregium: e. g.

♃. *Extract. nicot. per decoct. par.* p. iij.
Opii in extract. redact. part. j.
Cùm *terebinthina, oleo nicot.* & pauca *Cera*
ſ. *Emplaſtrum*.

ZWELFFERUS egregium *Cataplaſma ad ſcirrhos lienis ex nicotiana* deſcribit *in Pharm. Reg. Vlt. Editionis p.* 312. Hinc etiam in officinis proſtant unguenta & emplaſtra ſplenetica. Convenienter etiam uſurpatur *Emplaſtrum ſpleneticum Aquapendentis* ex part. ij. gummi ammoniaci in aceto ſoluti, part. j. ſucci nicotianæ; part. ß. reſinæ & terebinthinæ & ſucci ebuli, cum oleo de capparibus & ſufficiente quantitate ceræ miſtis paratum: Item emplaſtrum de cicuta cùm ana gummi ammoniaci in aceto deſtillato ſoluti miſtum, quod ſuper alutam inductum, & applicatum parti dolenti, non eſt inconvenies, malaxatum cum oleo ſuccini.

Proſunt præterea emplaſtra alia de ammonico parata: item *Emplaſtrum* HEURNII, ex cicuta & gummi ammoniaco, quod deſcribit SENNERTUS *in Praxi l.* 3. *P.* 4. *cap.* 6. *de Scirrho lienis pag.* 492., malaxatum cum oleo Philoſophorum, ſuccini, &c. Pertinet huc *Emplaſtrum Sennerti de cicuta*, quod in omnibus tumoribus abdominis eſt egregium. *Deſcriptio* autem hæc eſt:

♃. *Herb. cicutæ* M. ij.
Flor. geniſt. M. j.
Gumm. ammon. (quod eſt baſis) ℔ i ß.

Coquantur in ſ. q. *aceti deſtill.* ad gumm. ammon. diſſolutionem: Colaturæ adde.

Succ.

Succ. nicot. veræ ℔. ß.
Eſulæ ℥ iv.

Iterùm leniter coq. ad humiditatis conſumptionem: tandem adde

Reſin. pini,
Terebinth. an. ℥ iij,
Styrac. calam. ℥ vj.
Myrrhæ ℥ i ß.
Olei cappar.
Ceræ an. q.ſ. *pro* conſiſtentia *Emplaſtri*.

Facit huc etiam *Emplaſtrum carminativum* SYLVII *in Praxi lib* 1. *cap.* 14. §. 58., quod in ſe etiam egregium eſt hujuſmodi affectibus, ubi externa opus eſt applicatione *Compoſitio* eſt hæc:

♃. *Gum. galbani*,
Bdell.
Ammon. an. ℥ ß.
Opii Thebaic. ℥ j.

Diſſolv. in *aceto deſtill.* iterumque inſpiſſa: adde

Ceræ citr.
Colophon. an. ℥ iij.
Turis,
Myrrhæ rub. an. ℥ ij.
Balſ. Peruv.
Ol. Philoſoph. an. ℥ j.
Terræ ℥ ß.
Deſtill. carvi ℈ ß.
Terebinth. Venet. q. ſ.
M. pro *Emplaſtro*.

Quod inſignes habet vires in duris tumoribus partium abdominis emolliendis & reſolvendis.

Item Emplaſtrum de ranis cum Mercurio Vigonis dictis in caſibus, irritis ſæpè aliis, eſt egregium, qualia etiam variis ſcirrhoſis hinc inde abdominis tumoribus commodè applicari valent: Vel ad liqueſcendam & emolliendam pituitam viſcidam:

♃. *Gumm. ammon. in aceto ſquill. ſolut.* ℥ j.
Tacamahac.
Emplaſt. de mucilag. an. ℥ ß.
Ammoniaci ℥ ii ß. vel ℥ iij.

M. Lento igne coque in conſiſtentiam *Emplaſtri*: S.

Emplaſtrum reſolvens & emolliens.

Extrà in forma debita applicetur ſcirrhis vel hepatis vel ſplenis calidè & præſtat effectum ſperatum,

♃. *Empl. de melilot.* ℥ ij.
Galban.
Gumm. ammon. in aceto ſol.
Sagapen. in acet. ſol. an. ℥ iij.
Tacamahac. ℥ ß.
Ol. deſtillat. chamomill. ℈ ß.
Ceræ gutt. v.
M. f. *Emplaſtrum*: S.
Emplaſtrum diſcutiens.

♃. *Emplaſt. de ran.* cum *Merc. duplic.*
Splenet. an. q. ſ.

Malaxentur cum *oleo deſtill. ſuccini* aut *alio*.
Induc ſuper *alutam* in forma debita.
Detur abſque ſindone: S.
Ut antea.

♃. *Empl. de ran.* cum *Merc.* ℥ j.
Gum. ammoniac. in aceto ſol. & iu inſp. ℥ ß.
Opii in aceto ſol. & inſpiſſ. ℥ ß.
M. f. *Emplaſtrum*.

Malaxetur cum *Oleo deſtillato juniperi* vel *Philoſoph.* S.
Ut antea.

♃. *Empl. de hyoſcyam.* ℥ ß.
Gum. ammon. vel *galban.* ℥ ij.
M. f. *Emplaſtrum*: S.
Ut antea.

Malaxari poſſunt talia emplaſtra uſus tempore cū oleo deſtillat. ſuccini, vel, quod melius, utut ingrati fœtoris, oleo deſtillato gummi ammoniaci, aut oleo tartari: nam quando deſtillatur gummi ammoniacum cum viridi æris, poſt ſpiritum volatilem prodire ſolet oleum empyreumaticum fœtidum, ſed penetrantiſſimum, quo etiam emplaſtra & unguenta fiant admodum penetrantia. Loco hujus tamen in tumoribus duris, & ad ſcirrhum inclinantibus etiam oleum Philoſophorum, ſaponis, vel ceræ poteſt recipi.

Ante verò horum applicationem non incommodum fuerit, præmittere inunctionem partis à pituita viſcida infarctæ cum oleo laurino, nicotianæ &c., cum oleo deſtillato Philoſophorum vel gummi ammoniaci fœtido permiſtis: item Unguentum Martiatum purgans commodè adhiberi poterit, dictis oleis dilutum.

BARTHOLETUS *Tract. de Reſpiratione* commendat *ſinapiſinum humidum*, quo utitur in Lienis infarctu & ejuſdem induratione: Fit nempe ex *ſinapi* cum *urina* contuſo & applicato inſtar *cataplaſmatis*: Non eſt inelegans; nam ſal volatile urinę potenter penetrat, unitum cum ſale volatili ſinapi ſeminis.

Hæc de Morbis ex Obſtructionibus, aut veris, aut falſis & putatitiis ita dictis: Pergo ad

SECTIONEM XIV.
DE
PULMONUM, ET RESPIRATIONIS USU.

Chylus ſanguini permiſtus in vena axillari ſiniſtra pergit in truncum venæ cavæ deſendens, & ita in dextrum cordis ventriculum, ex quo per arteriam pulmonalem ſeu venam arterioſam in pulmones derivatur, & in ſuo tranſitu alteratur, ex pulmonibus verò per venam pulmonalem ſeu arteriam venoſam transfertur in ſiniſtrum cordis ventriculum. Antequam autem ſanguis ex dextro cordis ventriculo pervenit ad ſiniſtrum pro acquirenda debita ſui perfectione, ac novæ debitæ fermentationis ſuſcitabulo, ut abire queat in ſpiritus, priùs alteratur per aerem reſpiratione attractum: adeò ut hæc reſpiratio ſit tanti momenti, ut citra hanc perfectus, & pro corpore gubernando ſufficiens ſanguis minimè generari poſſit. Hoc ut fieri poſſit, dilatari debent pulmones, ut arteria pulmonalis ſanguine infarcta mediante illorum dilatatione poſſit tranſmittere ſanguinem in venam pulmonalem. Quæ pulmonū dilatatio cum non fiat in fętu, dilatati pulmones non poſſunt recipere eundem: propter eà tota ſanguinis maſſa tranſit partim ex vena cava per ovale foramen in venam pulmonalem, & ita in ſiniſtrum cordis ventriculum; partim verò ex dextro cordis ventriculo ex arteria pulmonali per canaliculum arterioſum in arteriam magnam, ita ut ſanguis non ambos cordis ventriculos permeet ſimul in fœtus circulatione, ſed alterutrum. vid. HIGMHORUS *in Diſquiſ. Anatom.* & SCHWMMERDAM *de Reſpirat.* Facit huc experimentum anatomicum, v. g. ſi in pulmones è corpore exſecto flaccidos per venam arterioſam injiciatur liquor, tunc nihil trajicitur; ſimul ac verò pulmones inflari continuetur, promptè per eandem venam injectus fertur liquor. Ut ergò trajiciatur ſanguis, dilatandi ſunt pulmones. Verùm dilatatio iſta fit ita, quod ſcilicet repleantur pulmones, quia dilatentur; non verò dilatentur, quia repleant: i. e. aer irruens pulmones dilatat ac diſtendit non verò pulmones diſtenti aerem hauriunt: ita ut dilatatione pulmonum & amplientur vaſa, quæ recipiunt ſanguinem, & amplientur veſiculæ ſimul, donec aer irrumpens eaſdem diſtendat.

Dilatatio pulmonum immediatè ſequitur motum Thoracis; de quo MOEBIUS *in Fundament. pag.* 101. item HIGMORUS *c. l.*: ubi & pulmonum motus aut thoracis eſt animalis, dependens à muſculis, primariò à diaphragmate, ſecundariò à reliquis muſculis thoracis, nempè triangulari ſubclavio & intercoſtalibus. Hunc thoracis motū ejuſque dilatationem ſequitur aeris ambientis propulſio, propulſi per os nares in pulmones irruptio, & ita horum dilatatio: nam cum nullibi ſit vacuum, ſed omnia plena, neceſſariò ubique datur motus circularis. Conferatur hic SCHWAMMERDAM *c. l.* CHARLETON *in Exer.* 8.

& in

& in ſpecie in LAMSWERDE *contra Schvvammerdamium Reſpirationis* nempè *Schvvammerdamianæ Exſpirat.*

Subſtantia pulmonum à Malpighio deprehenſa fuit veſiculoſa, quòd ſcilicet ea ſit contexta ex copioſiſſimis parvis veſiculis angularibus, ſimplici membrana conſtantibus, & ſibi invicem connexis, hinc inde etiam fibris motricibus pro earum vel dilatatione meliori, vel contractione dotatis; quod neceſſarium; aliàs non fieret ſanguinis circulus: quæ veſiculæ ab aere per aſperam arteriam irruente inflantur & dilatantur, à contracto verò thorace denuò compreſſæ aerem receptum iterum remittunt: vid. BARTHOLINUS *Tractatu de Pulmonum Subſtantia & Motu.* Non enim ſufficit, ut dilatetur ſemel, ſed novus inſpiretur aer neceſſe eſt: Hujus verò aeris portionem ipſum ſiniſtrum cordis ventriculum unà cum ſanguine ingredi in viventibus, credit SCHWAMMERDAM *citato Tract.* item BARTHOLINUS *Cent. 4. Epiſt. p. 488. contra Highmorum Tract. ſæpè citato.* Aeris iſta in pulmones dilatatos irruptio vocatur Inſpiratio.

Neceſſaria admodum eſt Reſpiratio, cùm hac deficiente omnia intereant animalia. Non tamen refrigerium cordis & ſanguinis, aut hujus à nitroſo aeris ſale condenſatio, aut ſimilis alia circumſtantia primarius ejus eſt finis, cùm talia in calore viventium naturaliter conſtituto, aut in ſenibus vel cachecticis tepeſcente, nullum locum inveniant: vid. MARCUS AURELIUS SEVERINUS *de Reſpiratione Piſcium*, & MALPIGHIUS *de Bombyce.*

Sed potius uſum vitæ noſtræ ſimpliciter neceſſarium aer inſpiratus ſanguini præſtat: id quod confirmat (1) pulmonis parenchyma veſiculoſum, quaſi officina aut ſanguificationis, aut ſanguinis renovationis. (2) Sanguis dum in pulmone eſt, ut de novo quaſi vivificetur intermedio temporis, dum ex dextro ventriculo cordis ad ſiniſtrum pergit, per intermedios pulmones priùs circulatur: & (3) ut terreſtria animalia pulmones habent, ita poſſident aquatilia bronchias, eorumdem vicarias: Quæ omnia neceſſarium, planè circa ſanguinem per vitæ curſum, Reſpirationis uſum innuunt.

Verus ergo Reſpirationis uſus eſſe videtur, quod nempè aer inſpiratus & ſanguini permiſtus neceſſarius ſit ad eam ſanguinis vitalem reſtaurationem, & ultimam ejus perfectionem, quam in præcordiis acquirit, & cujus gratia continuato motu per pulmones, tanquam inſtrumentum, fertur: nempe hinc Inſpirationis uſus eſt, ut attenuet, reſolvat, h. e. volatiliſet ſanguinem, ut ita hic & promptiùs ſpiritueſcat, ſimulque aptus reddatur pro omnimoda ſui, ſine ulla capitis mortui reſidentia, per poros difflatione: conf. ROCHAS *de Aquis Mineralibus cap. x. de Aquis ſulphureis*, & BOYLE *de vi aeris elaſtica.* Facit hoc aer ratione ſalis ſui univerſalis, diſſolventis texturam ſanguinis ſalino-ſulphuream, eamque diſſolutam ita rarefacientis, ut hinc promptè in ſpiritus volatiles vitales aereo-ſalinos abeat: ſimul etiam ratione diſſoluti & cum ſalibus volatilibus agitati ſulphuris inſignem iſtam in ſanguine excaleſcentiam excitat: vid. HOCK. *in Micrographia, ubi de Carbonibus*: adeò ut rectè aſſerat WILLISIUS, aerem inſpiratum ſanguinem primariò incendere. Conferatur hìc quod *ſuprà de ſpiritibus* dictum: vid. WILLISIUS *de Incenſione in Reſponſione ad Higmorum in Diſſert. de Accenſione Sanguinis*, NEEDHAM *de formato fœtu in cap. de Byolichn. contra Williſium.* Aer enim menſtrui vicem obtinet ad corpora ſulphurea comburenda, reſolvenda: vid. HELMONTIUS *Tr. Blas humanum.* Huic primariò Reſpirationis fini & alii ſecundarii accedunt, ut:

I. Promota ſanguinis circulatione per pulmones, hinc omnia ea, quæ rapidiorem ſanguinis reddunt circulum, etiam crebriorem & altiorem procurant Reſpirationem.
II. Fuliginum ex præcordiis ſub exſpiratione excluſio.
III. Fæcum alvinarum, ut & fœtus ex utero excretio.
IV. Excrementorum ex pulmonibus per tuſſim rejectio exſpirando.
V. Vocum prolatio beneficio laryngis, quæ inſtar fiſtulæ Muſicæ ſeu pneumaticæ per exſpirationem vocem format.

Duplici autem actu conſtat Reſpiratio: Inſpiratione & exſpiratione. Si pulmo ab aere irruente dilatatur ferè, & aer comprimit ſubſtantiam pulmonalem, fit Inſpiratio; Expiratio verò, quando iterum aerem elidunt.

CAPUT I.
DE
INSPIRATIONE LÆSA.

Aeris iſta in pulmones dilatatos ſuſceptio ſeu Inſpiratio læditur tribus modis:

I. Quando omninò ceſſat & aboletur, ſed plus minus deficit, ſeu ſuffocatur, uti fit in *Suffocatione dicta.*
II. Quando non eſt ſufficiens ordinaria hæc Inſpiratio, ac propterea fit ſolito ac debito frequentior & celerior, & ita quaſi *aucta* in *frequentiore Reſpiratione*: de quo vid. SYLVIUS *Prax. l. 1. c. 82. §. 12.*
III. Quando depravatur ſeu cum labore ac difficultate fit, ut in *Dyſpnœia.*

ARTICULUS I.
DE
SUFFOCATIONE.

Abolitæ Reſpirationis ſeu ſuffocationis plus minus imminentis cauſæ ſunt multiplices, ex triplici tamen hauriendæ fonte, quatenus Reſpiratio ſeu aeris admiſſio & reciprocatio tollitur: vel

I. Vitio viarum, aerem non tranſmittentium, ut palati, gulæ, laryngis: vel
II. Fit vitio pulmonum vitioſè conſtitutorum, & aerem extrinſecùs irrumpentem, non admittentium: vel
III. Fit vitio muſculorum & nervorum ad Reſpirationis negotium requiſitorum, thoracem & conſequenter pulmones & alias partes non legitimè dilatantium ac moventium, & ita aerem non ſufficienter impellentium; unde ob varietatem hujus motus varii hi defectus fiunt.

MEMBRUM I.
DE
SUFFOCATIONE A VIIS INTERCLUSIS,
In ſpecie de
STRANGULATIS, ET SUBMERSIS, ET INEPTE DEGLUTITIS.

Quod attinet primam cauſam, nempè vias clauſas, non admittunt hæ aerem, quando eas vel extrinſecùs aliquid anguſtat, vel intrinſecùs iiſdem adhæret.

Extrinſecùs ſeſe offert in ſpecie *Strangulatio*, qua à laqueo injecto anguſtantur fauces & bronchia, & conſtricta larynge intercluditur omnino aeri tranſitus; quod fit in ſuſpenſis: in quibus notandum, quod ſubitò ſi ſtringitur laqueus, & anguſtantur vaſa ſanguifera, in momento omnis ſenſus & motus pereat, in ſpecie ſenſus.

Ratione cauſæ externæ fit etiam *ſuffocatio* ſæpè *ob ſubmerſionem in aquam*, partim quatenus aqua replet fauces & laryngem, partim quatenus impeditur aeris admiſſio: Nam ii, qui intereunt in aquis, partim intereunt propterea, quia non poſſunt attrahere aerem; partim quoniam aqua frigida pulmones vel replet, vel ſanguinem præſentem coagulat, ut ſuffocati intereant.

Porrò ad anguſtationes viarum pertinent *tumores in & circa collum*, ſtrumæ internæ, inflammationes internarum partium ad fauces pertinentium; ſive ſit inflammatio, ſive tumor faucium, tonſillarum &c. ſive ſit inflammatio ac tumor muſculorum laryngis & gulæ in angina, ſive ſint alii abſceſſus & tumores, in vicinia laryngis geniti, qui omnes laryngis dilatationem impediunt, & anguſtationes deſperatas atque ſuffocationem inferre poſſunt.

Pertinent huc varia & multa ingeſta, quæ vel quacunque ratione in faucibus, ſive in capite œſophagi ratione nimiæ molis, ſive in larynge, hærentia occaſionem præbere poſſunt, quò minùs aperiri queat laryngis rimula ſive epiglottidis, unde neceſſariò ſequitur ſuffocatio: Tales ſunt boli grandiores, qui uti implent fauces, & obſtruunt bronchia, ſic neceſſariò inferunt ſuffocationem, ſi non occurritur talibus: dum v. g. BARTHOLINUS *Centur. 1. Hiſtor.*

Hiſtor. Anatom. 11. ex ſubitò deglutitæ linguæ bubulæ fruſto ſuffocationem ſubitam notavit: ſic FORESTUS *lib.* 15. *Obſervat.* 28. refert non nulla talia exempla ex comeſtione bolorum majorum ſuffocatorum; ut quidam ex fruſto carnis fumo induratæ in gula hærentis; quidam ex fruſtis pomorum non ritè maſticatis, ſuffocatus ferè fuerit; alius ex fruſto tabaci &c. Quæ internè hærentia, ratione irritationis ſenſibiliſſimæ difficilem Reſpirationem, aut pertinacem ab epiglottide clauſuram efficiunt, & ita ſuffocationem inferre poſſunt. Pertinet huc inepta Deglutitio rerum majuſcularum, vel epiglottide nimis elevata in aſperam arteriam irrumpentium, quale quid inter ridendum & loquendum deglutientibus interdum contingit, indeque unum vel alterum arteriæ aſperæ ramum obſtruentium, & ſuffocationem inferentium; hinc ſuffocatio à deglutito phaſeolo in aſperam arteriam illabente refertur in M. A. N. C. *Anno* 2. *Obſervat.* 153 *pag.* 240. Sic SCHENKIUS *lib.* 2 *Obſervat.* refert de matrona nobili, ſumptura pilulas, quarum unam in aſperam arteriam attraxit, & inde ferè ſuffocata fuit. Plura videb. *l. c.* & MARCELLI DONATI *Hiſtor. Medic. mirabil.* In genere quicquid laryngis & Epiglottidis motum debitum ac dilatationem impedire poteſt, ſuffocationem minatur; unde etiam pili Epiglottidi caſu involuit ſtrangulationem inferre poſſunt. Confer. FORESTUS *lib* 25. *Obſervat.* 28. vid. BARTOLINUS *Ciſtâ Med. pag.* 524. Sic ex uvæ acinis alii ſuffocati fuerunt: ſuffocationis ex pyro crudo improvidè deglutito mentionem facit RHODIVS *Obſervat. pag.* 92. Facit huc etiam polypus narium, ubi caro fungoſa excreſcit in intimis narium, qui interdum nimis excreſcens non tantum nares obſtruit, ſed interdum quædam crura in fauces protendit; unde non leve ſuffocationis periculum imminet: de *quo & ejus Cura ſuo loco* plura habebimus. Sic à ſtruma, internè circa jugulum abſcondita, ſuffocationem obſervat PLATERUS *lib.* 1. *Obſervat.* 172. Pertinet huc rarus caſus, dum ex prolapſu palati repentinam & periculoſam ſuffocationem imminere notat TULPIUS *l.* 1. *Obſerv.* 38.

Hæc eſt prima cauſa, quando vitio viarum fit ſuffocatio.

D I A G N O S I S.

Quoad *ſigna*: ſuffocatio ſi oriatur à viis intercluſis, res eſt facilis, & per ſe patet.

P R O G N O S I S.

Prognoſin ſub aquis ſuffocatorum omnium optimè explicat ALBINUS *in Tr. peculiari*: Nempe ſpes reſtitutionis deficit:

1. Si ſanguinem ex ore vel naſo emittunt.
2. Si os habent apertum inſtar moribundorum.

C U R A.

Quoad *Curam*: variat hæc pro Cauſarum antecedentium ratione.

Quando viæ ſunt affectæ, quæ non tranſmittunt, tunc impedimentum ex viis eſt auferendum: ſic v. g. ſuſpenſis laqueus ſolvendus, vena ſecanda, Frictiones artuum inſtituendæ, ſpirituoſa liquida infundenda, in loco calido ſeponendi. Conf. Methodus Revivificandi ludricò vel ſeriò ſuſpenſos in WEPFFERO, *Tract. Obſervationum de loco affecto in apoplexia pag.* 182., ubi elegans refert exemplum de ancilla, quæ per unum diem ſuſpenſa fuit Oxoniæ: item BARTOLINUS *Cent.* 2. *Epiſt.* 96. *p.* 717., HORSTIUS *lib.* 2. *Obſerv.* 9.

Sub aquis ſuffocati, ut ex orci faucibus revocentur & reſtituantur, docet HELMONTIUS *Tract. Demens Idea* §. 50. item BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hiſtor.* 68. Nempè elatis pedibus, inclinato corpore, concutiendi ſunt, ut hauſta aqua effluat maturè: vel reponantur ſupini inclinato capite percutiendo pedes, & ita revocando quantum poſſibile vitam. Hiſce encheireſibus addatur *methodus* BORELLI qui ſuffocatis talibus panis aſſati micas ſpiritu vini calidè imbutas admovet, eaſque ſæpiùs repetit; & hinc, ubi reviviſcere incipiunt ægri, pro alteratione corporis interna corrigenda, propinentur ſudorifera ſpirituoſa: vel imitemur FORESTUM *lib.* 15. *Obſerv.* 26., propinando calidè decoctum florum chamomillæ in cereviſia factum, evocando in lecto ſudorem; qui ipſe etiam *cit. loc.* puellam duorum annorum in aquam ſaponariorum delapſam ferè morituram leni vomitu curavit. Plura de Submerſis conf. M. A. N. C. *Ann.* 6. & 7. *Obſervat.* 20. *pag.* 30. *Obſrv.* 75. *pag.* 104. *Obſervat.* 76. *pag.* 108. *Obſervat.* 89. *p.* 129. *Obſerv.* 125. *pag.* 162. & *Obſerv.* 130. *pag.* 173.

Quando in faucibus hærent boli, iſtorum deſcenſus promovetur concuſſione in dorſo, ubi eſt via œſophagi, ac propinentur & lubricantia, ut oleum amygdalarum dulcium, quod aſſumatur in aqua appropriata, & mucilago ſeminis cydoniorum. FORESTVS *loco ſuprà citato* fruſtum carnis fumo induratæ in gula hærens lentà deglutitione Caſſiæ, cujus beneficio lubricatum fuit œſophagi iter, ad ventrem promovit: ſic ſuffocationem imminentem ex fruſtis pomorum non ritè comminutis per lambitionem oxymelis ſquillitici, inciſis ſic fruſtulis, & ſponte ad ſtomachum delabentibus.

Præ cæteris obſervatum eſt à FORESTO, quod ex potu Aquæ fortis fauces ferè occluſæ, exhibità mucilagine ſeminis cydoniorum lambendo deglutità, curatæ ſint: Vel in grandiori malo imitemur PLATERVM *Obſerv. pag.* 386., qui ex oſſiculo gulæ infixo, unde dolor & ardor & per conſenſum laryngis ſpiritus anguſtia, per Cataplaſma maturans & ſuppurans applicatum, factà ſuppuratione & cum pure oſſiculi excretionem procuravit. Si hoc non poteſt fieri, maturè res eſt extrahenda inſtrumento chirurgico, vel promovendus eſt vomitus artificialis, ſucceſſivè medicamentum lambendo, vel vomitus naturalis digitis. Si *res deglutita hæreat in larynge*, aut *bronchiis aſperæ arteriæ*, maturè excitanda eſt tuſſis, vel promovenda violenta ſternutatio, ut ſic iſta res ejiciatur ab irritatione, & provocetur vomitus, aut hujus conatu ejiciatur res per fauces.

M E M B R V M II.

D E

SVFFOCATIONE EX GAS VARIARVM R E R V M.

SEcunda ſuffocationis plus minus imminentis *Cauſa* eſt in pulmonibus infarctis, aut aerem irrumpentem ſufficientem non admittentibus: quò pertinet non tantùm varius mucus viſcidus pulmonum bronchia obſidens, ut in Aſthmate confirmato; item excreſcentiæ in pulmonibus natæ aeris introitum impedientes. In ſpecie tamen ſubitanea ſuffocatio interdum imminet vitio pulmonum, quando ſanguis quacunque ex ratione vitioſe ſtagnat, & ſerum impeditur in pulmonibus, eoſque nimis replet, & ita Reſpirationis negotium inſigniter impedit, ut anguſtiæ tales ſuffocantes conſequantur: ſic PANAROLLVS *Pent.* 1. *Obſervat.* 13. exemplum habet ſuffocationis ortæ ex nimia ſanguinis abundantia, & ita nimia venarum turgeſcentia à ſanguine copioſo ac turgido, à quo ſanguinis per pulmones motus fuit impeditus. Ad ſuffocationem propter pulmones evenientem etiam referri ſolent iſtæ frequentiſſimæ, quæ ex exhalationibus ſeu Gas Sylveſtri, ut rectiùs vocat HELMONTIVS, Muſti ac cereviſiarum, aliorumque liquorum fermentantium & efferveſcentium, ac parietum recentium à calce viva recenter incruſtatorum, animalibus imminent; Item quæ ex inſpirato fumo carbonum accenſorum, item ex Gas metallicis in metalli fodinis originem ducunt: Item quæ ex puteis & cryptis ſubterreneis, latrinis diutiùs occluſis, ex fornicibus lithantracum diutiùs occluſis &c. ſubindè exhalant: quò etiam faciunt hauſti odores, fumi minerales acidi volatiles, ut antimonii, ſulphuris incenſi, ſpiritus vitrioli, aquę fortis, & ſimiles fumi aut vapores, utpotè quæ omnia ſubitaneam plus minus ſuffocationem, vel ejùs ſaltem periculum inferunt: Exempla quamplurima obvia ſunt. De Gas ex efferveſcente muſto & fermentante cereviſia ſuffocante res mira eſt; In cellis enim vinariis, quando fermentat cereviſia recens, & efferveſcit muſtum, ſi quis ingrediatur cum faculis ardentiſſimis, ita illas extinguit, ut ne ſcintilla remaneat.

Queſtio jam eſt: *qua ratione talia Gas* vegetabilia vel mineralia, ſeu fumi exhalantes, *tam ſubitò animalia quæcunquè jugulent ac ardentiſſimas faces extinguant? an ſanguinem in præcordiis afficiendo, & ad ſui coagulationem &* conſequenter *ſtagnationem in pulmonibus diſponendo*, ita *ut ægri catarrho ſuffocativo ſanguineo intereant? an verò hi ipſi fumi & Gas* ſaltim *ſpiritus vitales & animales afficiant?* quos vel *inſtar candelæ extinguendo*, *Narcoſi & ſtu-*

pore

pore afficiendo ad regimen corporis ineptos reddant, unde ægri quaſi apoplectici intereant? Prius pro aris & focis prolixiùs defendit SCHNEIDERUS *l. 2. de Catharris c. 2. l. 2. Sect. 2.*; ubi confirmat ſuam hypotheſin, quod nos ipſi percipiamus, hauriendo tales fumos ſylveſtres, anguſtiam in thorace, & præcordiis, & ſubitò difficultatem Reſpirationis, quibus perceptis non turbetur ſtatim caput, ſed priùs pectus: ubi nonnihil ad ſe redeunt, plerumque vomitu exercentur, & mucoſa multa ſponte vel arte ex naribus & ventriculo rejiciuntur: & in ſpecie, quod ægros ita affectos poſt curationem nunc pleuritis, nunc peripneumonia, nunc raucedines, nunc febres, nunc tabes, aliaque ſimilia ſymptomata, utplurimum cum ſpuma circa os, & ſanguinis & pulmonum noxa nata, inſecuta ſint: utut etiam ſimul letharghus vel apoplexia invadat, aut ad ſe redeuntes delirent interdum, non tamen eſſe ſignum priùs affecti cerebri, quin potiùs ſpiritibus vitalibus, his fumis impprægnatis, ad cerebrum promotis ſupervenire tale ſymptoma, non verò proprium morbum conſtituere: cum quo conf. SCHENCKIUS *in Obſer.* quas habet ex PARÆO. Poſteriùs vero HELMONTIUS, aliique defendunt. Multi, quos inter & MARCELLUS DONATUS, volunt imprimis affectum eſſe cerebrum. Fundamentum erroris eſt in eo, quod putarunt veteres: Reſpiratione attrahi aerem in cerebrum per os cribriforme; Dicunt ergo, hos fumos per nares attrahi & promoveri per cerebrum, atque ita ſpiritibus animalibus lethargicos inferri affectus. Helmontii hypotheſin confirmant adjuncta ſymptomata, nempè à tali Gas inſpirato affecti caroticorum vel apoplecticorum inſtar ſe habent, & primò vertigine caduca ſeu tenebricoſa correpti concidunt; hinc inſtar demortuorum abſque pulſu, aut ſaltem vix ſenſibili, toti frigidi, quaſi ſyncope correpti, jacent; hinc & vomitus ſubindè in principio adeſt; excitatis verò nunc lethargus, nunc delirium reſtat, modò ex ſomno provocantur, evigilant quaſi ſomniantes.

Ex his duabus hypotheſibus poſterior magis probabilis videtur, utut ſuo modo cum priori conciliari debeat, cùm non improbabilis videatur ſententia, reverà ſuffocari ægros tales, & ex alteratione ſubitanea ſanguinis per pulmones circulandi, hinc ſpirituum vitalium inchoata extinctione, & continuati radii cum ſpiritibus animalibus interceptione, omnia iſta mala oriri videantur. Reverà ex una parte ſuffocationis ſubitaneæ, ex impedito ſanguinis tam fermentativo quàm circulatorio motu, videtur ſpecies; ex altera tamen parte affecti ſunt ſpiritus animales, & conſequenter ſyſtema nervoſum. Et reverà apoplexiam, & quidem poſitivam, prout HELMONTIUS eam in *Tr. de Lith.* diſtinguit, refert ſymptomatum concurſus, cùm apoplecticorum inſtar & jaceant, atque in vitam revocandi ſint ægri: Nempè, ſicut Gas tale in momento mirabiliter extinguit ignem quemcunque candelæ aut facis, ut ne ſcintilla ſupermaneat, deſtruendo activitatem ſpiritus ſeu ſalis nitro-aerei, à quo conſervatur ignis & flamma: (Gas metallicum extinguit lampades metalli foſſorum, ut ne veſtigia maneant: ſi foſſores hoc vident, avolant, ne pereant; dicendo: *Vapor inſurgit*:) ita ſimili ratione tale Gas inhibet alterationem ſanguinis ab aere inſpirato, beneficio illius ſalis inducendam, unde ſubitaneo fermentationis ſanguinis defectu univerſum ſpirituum tàm vitalium, quàm animalium, ſyſtema turbatur, & in fonte quaſi eclipſin patitur; ſimul tamen certò ſtupore afficitur, & narcoſi quaſi papaverina inquinatur. Spiritus generantur in nobis per fermentationem mediante aere cum accenſione, ut enaſcatur Gas ſalſum volatile luminoſum, quod vocant ſpiritus, qui à Gas extincti aut inquinati inferunt partim ſuffocationem, partim apoplexiam ſanguineam poſitivam: vid. SCHENCKIUS. Confirmat hoc & carus; tales enim planè carotici jacent vel apoplexia tacti. In ſpecie tale Gas inſpiratum graviter ventriculum affligit, & ejus occaſione vertigines, & ſimilia capitis ſymptomata inducit. Illuſtrant hæc ea, quæ in ſpecie habet MAYOW. *Tr. de Nitro, & ſpiritu nitri aereo cap. 7. & 8.* & BOYLE *in ſua machina*; parilem nempè aeris ad ignem & vitam animalium eſſe neceſſitatem; & uti aeris alteratio aut defectus ſubitò ignem extinguit, ita etiam vitam tollit: quod cùm fiat ob aeris vitium, reverà ob reſpirationem plus minus vitiatam tales ægros ſimul lædi apparet. Percipiunt tales ægri anguſtiam præcordiorum quaſi ſuffocatoriam mox in principio, non quaſi aer craſſus pulmones nimis repleat, aut ex craſſitie reſpirationi ineptus ſit; ſed mox videantur extingui ſpiritus animales, & ſuffocari taliter affecti; quoniam ex hoſtili præſentia aeris vitiati inſpirati pulmones & thorax ſe ſtringunt, ac minus pro admittendo aere ſe dilatare volunt: hinc mox ſub primo talis aeris inſpiratu pectoris anguſtia; vitiato poſtmodum ſanguinis fermentativo motu, ac ſuperveniente hinc ſpirituum vitalium ſubita eclipſi, adeòque ſyncope, etiam ſpirituum animalium deficientia in motu, indeque vertigo, ſenſus & motus abolitio oritur, propter interruptum ſumme neceſſarium radioſum ſpirituum nexum, pari ratione atque ſuſpenſis eo ipſo, quo conſtringuntur carotides, mox eadem ſymptomata ſuperveniunt, propter interceptam ſpirituum continuitatem. Interim tamen adhuc dubium reſtat: *quomodo hoc Gas inſpiratum ſanguinem in pulmonibus atque ſpiritus animales alteret?* Sanè Gas hunc motum fermentativum ſanguinis, inſtar motus ignei, mox extinguere, ſpiritus animales figere, manifeſtum eſt: ſed qua vi hoc præſtet? quæritur; nam ſanguinis coagulatio, quàm alii hic incuſant, minus ſatisfacit. Sanè Gas iſta omnia ſunt naturæ volatilis ſulphureæ, unde obtundunt & hebetant vim ſalis nitro-aerei, à quo ut conſervantur flammæ, ita conſervatur fermentatio & ſpirituaſcentia vitalis in præcordiis. Quod Gas tale ſit quodammodò de natura ſulphurea, patet ex carbonibus, quorum incenſorum ſulphur, minerali ſimillimum, beneficio lixivii & alcali fixi eliciendum, diſſolutum exhalans Gas hoc conſtituit. Ita Gas metallicum aut minerale, foſſores inquinans, præter odorem ſulphureum, quem ſpirat, arſenicalis ab omnibus dicitur eſſe naturæ, quod arſenicum crudum & Volatile metallorum ſulphur eſt.

Quod denique Gas ex cereviſia vel muſto, aliiſque liquoribus fermentantibus, exhalans, etiam ſit ſulphureæ volatilis naturæ, patet ex affectu inebriativo, ſoporoſo & carotico, quem infert ægris, quaſi ſpiritu vini uberiùs ſe ingurgitaſſent; qui ſpiritus Vini ſulphureæ naturæ eſt citra controverſiam. Ab hoc ſulphure volatili etiam vis narcotica Gas horum inſpiratorum deducenda videtur, ſiquidem & narcoſis opii in ejuſdem ſulphure volatili fundata eſt; ſicuti tales per Gas exhalans affecti, non ſecus ac affectus per opiata nimia inducti, per caſtoreum curantur. Hæc demonſtrant, quod ejuſmodi Gas polleat vi ſulphurea ſtupefactiva, unde partim apoplectici, partim ſuffocati intereunt tales ægri, & magis ſunt affecti ſpiritus animales.

C U R A.

Contra hæc mala, vel imminentia, vel etiam jam affligentia, nempè contra Gas aut tales fumos inſpiratos, fumum nempè carbonum, aerem cellarum aut puteorum, duo primatum obtinent, nempè acetum & caſtoreum. Notum enim eſt, quod acetum quibuſcunque narcoticis, ipſo etiam opio, ſit contrarium, eorumque correctivum; non ſecus atque caſtoreum, adeò, ut referat NARDIUS *in Noctibus Genial. Noct. 1. pag. 76.*, quod à fumo carbonum ſomnolentia ſolo calido vapore aceti naribus ſuſcepto, fuerit curata. Hinc acida admoveantur naribus, acetum ſcilicet roſaceum, rutaceum, aut ſimplex cum caſtoreo, aut aqua hirundinum cum caſtoreo: vel fiant Noduli ex nigella & ſemine majoranæ, quæ infunduntur aceto, & applicantur, naribus, iiſque fricantur tempora; aut infunditur in os unum alterumvè cochleare aceti: item imponatur epithema ex aceto ſcroto & teſtibus. *Acetum Vitrioli benedictum* ſecretum fuit D. LANGII ex vitriolo artificiosè calcinato, & cum aceto deſtillato extracto, quod expertum eſt in morbis ſoporoſis, lethargo, caro, cataphora, & ſimilibus catarrhoſis affectibus: imò etiam in affectibus ex fumo carbonum & Gas Sylveſtri ſuffocatis exſuſcitandis.

Talibus ergo ægris, præmiſſo in ſpecie vomitu, idque eò potentiori, quò magis caroticorum aut apoplecticorum inſtar jacent, infundatur acetum, & cum aceto quocunque parata remedia; idque cochleatim; vel etiam acetum caſtoreo miſtum, vel acetum infuſionis caſtorei dicto modo uſurpatur, quod in talibus ſuffocationibus à fumo carbonum & cereviſia efferveſcente eſt egregium. Non autem convenit in ſuffocatione à Gas minerali, ſed tantùm vegetabili. Scilicet, ubi hauſtum Gas ſylveſtre, & malum gravius, infunduntur Vomitoria liquida commodè cum ſpirituoſis, cum ſpiritu theriacali, ſimplici aut camphorato, aut Aqua apoplectica, aut eſſentia caſtorei, aut ſimilibus miſta; ut ſimul extinguatur Gas malignum & ejiciatur: nam mirum eſt, quantum excitentur ægri per vomitoria. Simul etiam ſternutatoria inſufflanda naribus. Item in aerem exportandi ſunt ægri, os diducendum, con-

tinuò ventus faciendus, facies crebrò aqua frigida adſpergatur; hinc acida & Caſtorina conducunt. Caſtoreum enim conveniens eſt in corrigenda cruditate & virulentia opii, in quo eſt tale ſulphure narcoticum, ut in ſulphure carbonum, & in effervеſcentium vegetabilium fumis & vaporibus; ſimiliter incidit ſanguinem congrumatum; copioſo enim ſale volatili eſt imprægnatum: v.g.

♃. *Aquæ Hyſſopi* ℥ ij.
Aceti Theriac. ʒß. vel ʒvj. ad ℥j.
Caſtor. ʒß. ad ʒ j.
M. D. S.
Potio ad caput ſublevandum.

Cochleatim aſſumatur, præmiſſo vel ſubſequente vomitu.

An larga Venæ ſectio conducat ad imitationem Panarolli? fere dubito; niſi forſan in plethoricis aut obeſioribus, in quibus natura tardior eſt ſanguinis motus, pro quo meliùs promovendo conducit ſeu locum invenit: vid. Panarollus citato loco. Plura de his videb. in SENNERTO *l. 1. Praxeos, ubi de caro p. 656.* item SCHENCKIO *ex Paræo p. 217. l. 2. Obſervat.*

MEMBRUM III.

DE SUFFOCATIONE CONVULSIVA.

TErtia denique cauſa ſuffocationis hæret in nervis & motu ſpirituum animalium, non moventibus muſculos, thoracis aut laryngis motui dicatos: Hinc etiam forti apoplexia tacti non tantùm inſtar ſtrangulatorum ſuffocati intereunt propter deficientem thoracis & pulmonum motum; ſed prætereà quoque in ſyncope & ſimilibus pathematis, deficiente ſanguinis & ſpirituum in pulmonibus motu. Tandem propter nervorum ceſſantem motum ex ſpirituum animalium defectu lethalis ſuffocatio ſupervenit, quando ex reſolutione nervorum paralytica ceſſat partium reſpirationi inſervientium motus; è contra ſuffocatio imminet ex ſpaſmo aut convulſione muſculorum & nervorum, reſpirationi inſervientium: ver. gr. dum mulieres hyſtericæ, aut viri hypochondriaci (perindè namque hoc eſt, uti *habebimus ſuo loco*) interdum ſuffocari videntur, in quibus nervi paris vagi ac intercoſtales ſpaſmo affecti, qui, uti omnia viſcera interna abdominis, ita in ſpecie muſculos thoracis ac laryngis conſtringunt; percipiunt enim tales ægri anguſtias faucium, quaſi laqueo ſtrangularentur, idquè ex convulſione ſeu ſpaſmo muſculorum, laryngem imprimis, & hinc diaphragma moventium, quibus convulſis larynx ſtringitur, & epiglottis clauditur; unde tales ægri plus minus ſuffocantur; quæ ſtrictura nihil aliud eſt, quàm convulſio muſculorum & partium nervoſarum.

Quod talis ſuffocatio imminens ſit ex nervis, rectè hoc derivat exindè WILLISIUS in ſuis ſcriptis, imprimis *in Anat. Corpor. cap. 10. & in Deſcription. Nervor. cap. 26.* ubi rectè quamplurima (non omnia) mulierum hyſtericarum ſymptomata à tali nervi intercoſtalis ſpaſmo & contractura deducit.

Nec ſolus WILLISIUS ſtatuit hanc convulſionem, ſed reperitur etiam in SOLENANDRO *Conſ. 24.* de difficili & periculoſiſſimo affectu in muſculis laryngis & aſpera arteria, ubi ſæpiùs imminebat ſuffocatio, idque, uti rectè decidit & differit, ex convulſione laryngis; uti ſimiliter ſingularem laryngis convulſionem, & inde natam ſuffocationem, habet BARTHOLINUS *Cent. 4. Epiſt. 77. p. 454.* In paroxyſmis epilepticis, item virorum hypochondriacis ſæpiùs imminet periculum ſuffocationis, quod ſubitò perit & redit; ſuntque hæc mala cognata admodum Aſthmati convulſivo, (*de quo inferiùs*) ſubitò ut dico accedit, & recedit, ſine omni materiæ ſenſibilis acceſſione & receſſione: nempè in talibus caſibus ſemper affecti ſunt nervi, iique vel laryngem vel diaphragma moventes. Pertinet huc, quando ex Venenis nonnullis aſſumptis, in ſpecie ex fungis, ob id dictis ſtrangulatoriis, quemadmodum proſtant exempla, ſubindè oritur ſuffocatio: Nam & hæc ſimiliter ex affectis Nervis, indeque laryngis, & diaphragmatis convulſione oriri probabile eſt. Facit huc etiam ſingularis *Obſervatio* PLATERI *in libr. 1. Obſerv. pag. 171.* de imminente ſuffocatione ex coitu, de ruſtico aliàs robuſto & ſano, qui, quoties cum muliere rem habuit, ſemper in ſuffocationem quaſi lethalem incidit: imò ipſe aliquando fuit in re hac domeſtica adeò ſedulus, ut in ipſo actu animam exſpiravit. Notum namque eſt, quod *Coitus* rectè appelletur *Epilepſia parva*, propter quaſi convulſionem quandam in tali actu, quo afficiuntur nervi; unde ex ſimili convulſivo affectu nervorum, thoracem moventium, talem ſuffocationem in coitu natam fuiſſe, probabile eſt.

Hæ ſunt ſuffocationes convulſivæ.

SIGNA.

Quoad *ſigna* ſunt petenda ex eo, quod ſimul alia coincidant ſymptomata, quæ mulierem vel hyſtericam vel marem hypochondriacum oſtendunt: item, quod hujuſmodi ſuffocationes paroxyſmatim repetant, nec continuò affligant, ex leviſſima cauſa redeant, & ſine materiæ cujuſdam ſenſilis excretione denuò ceſſent.

CURA.

Pro Cura talis ſuffocationis convulſivæ in Paroxyſmo eadem in genere conveniunt remedia, quæ in paſſionibus hyſtericis, aut affectibus epilepticis in uſu ſunt: quæ inter eminet Caſtoreum, eſſentia caſtorei, caſtorina & ſalia volatilia, in ſpecie liquor Corn. Cerv. ſuccinatus, ſpiritus ſalis ammoniaci ſimplex & aniſatus, ſal Volatile ſuccini, & etiam Oleum deſtillatum ſuccini; item ſalia volatilia cum camphora, & ipſis ſociata opiata: uti *impoſterum audietis cap. de Aſthmate Convulſivo*, & videbitis in WILLISIO *de Morb. Convulſ. p. 214.*

♃. *Aqu. Menth.* vel *pulegii vel alius appropr.* ℥iij.
Eſſ. caſtor. ʒ ij.
Opii ʒ ß.
Spiritus ſal. ammoniaci ʒ j.
M. D. S.
Potio ad reſpirationem.

Vel

♃. *Aquæ Menth.*
Flor. ſambuc. an. ℥jß.
Spiritus ſal. ammoniaci ʒ j ß.
Eſſent. opii cum alcal. par. ʒ ß.
Syr. cortic. aurant. ℥ iij.
M. S.
Potio ad reſpirationem.

Detur cochleatim.

♃. *Aquæ Menth.* ℥ iij.
Spiritus carminat. de trib. ʒ ij.
Lapill. Cancr. præp. ʒ ß. vel ℈ ij.
Laudan. hyſter. ℈ ß.
Syr. cort. aur. ℥ vj.
M. D. S.
Potio ad reſpirationem.

Sin *ex fungis* ſit malum, horum Alexipharmacum eſt oxymel ſquilliticum, vel ſolum vel cum theriaca propinandum, præmiſſo pro circumſtantiarum ratione vomitorio. Conf. de fungorum medela TIMÆUS *Von GuldenKlee in Caſ. p. 311.* item PANAROLLUS *Pentec. 3. Obſerv. 45.* aliique. Conveniunt etiam ſpirituoſa camphorata, ſpiritus theriacalis camphoratus, &c.

CAPUT II.

DE RESPIRATIONE DEPRAVATA.

LÆditur II. Reſpiratio, quando eadem depravatur, ita ut nimis crebra, difficilis, laborioſa, ac non rarò cum inſigni conatu & anxietate, ac in qua ſubinde imminere videtur ſuffocatio, perficitur, nempe in *Dyſpnœia*, cujus primus gradus dicitur aliàs *Anhelatio* ſimpliciter, & fit, ſi ægri frequentiùs & crebriùs reſpirant, qualis Reſpiratio eorum, qui diuturno curſu defatigati ſunt. Secundus gradus dicitur *Anhelitus aſthmaticus*, ſi frequenti ac ſummo cum labore reſpiratio ducitur, ut niſi fiat, ſuffocatio immineat; qui ubi adeò ingraveſcit, ut ægri non poſſunt ampliùs ſupini jacere, ſed coguntur ὀρθοὶ ſeu erecti reſpirare, ſublatis alis & admodum expanſo pectore, oritur tertius & deterrimus gradus, qui *Orthopnœa* vocatur; de quorum Orthopnœicorum erecta reſpiratione HELMONTIUS

TIUS *Tract. Tuſſis & Aſthma*, item *Catarrh. Deliram.* §. 45. *Lit. P.* Nam ſimul ac tales Orthopnœici incumbunt in dorſo, imminet ſuffocatio: ſimul ac verò recti reſpirant, levamen percipiunt. Omnia autem hæc in genere Aſthmatis nomine vocabo.

ARTICULUS I.
DE
ASTHMATE.

Hiſtoria Aſthmatis hæc eſt: ſcilicet adeſt in omni aſthmate reſpiratio frequens, eaqua laborioſa & difficilis, cum anxietate circa præcordia, ut anxioſi neſciant, ubi levamen poſſint percipere: adeſt ſæpè tuſſis, interdum crebra & moleſta; interdum non, interdum adeſt ſtertor, interdum ſine omni ſtertore Orthopnœia laborant.

PARS AFFECTA.

Subiectum & Pars affecta ſunt pulmones.

CAUSÆ.

Cum autem aſthma ſit multiplex, ideò *Cauſa proxima* omnis *Dyſpenœiæ*, & *Orthopnœiæ* eſt deficiens admiſſio & reciprocatio aeris, propter expanſionem & conſtrictionem veſicularum plus minus deficientem, quæ inſigniter impedita reſpirationem tollit, & hinc anxietatem & anguſtias, ut & ſuffocationis periculum infert; ſive pulmonum, ſive thoracis, ſive aliarum partium impedimento hoc ipſum eveniat. Notum namque eſt, quamdiù expanduntur & conſtringuntur debitè pulmones, tamdiu eſſe reſpirationem liberam; ſimul ac verò aliud impedimentum ſe offert, adeſſe difficultatem reſpirandi, anxietatem & ſimilia, nec legitimè ſanguinem circulari.

Veteres, multique ex modernis, unam ſaltem aſthmatis ſpeciem ſibi concipiunt, ab obſtructione & compreſſione bronchiorum dependentem; & ſi ſine manifeſto pulmonum infarctu Aſthma contingat, vaporibus & flatibus, ab aliis viſceribus adſcendentibus, hoc tribuunt, ſicut SYLVIUM quoque egiſſe, *ex Scriptis ejus* conſtat. Pro diverſa tamen cauſæ morboſæ natura, ejuſque diverſo ſitu, HELMONTIUS *Tr. Tuſſis & Aſthma* §. 18. Aſthma dividit in *humidum* & *ſiccum*, WILLISIUS *in Pathol. Cerebri* in *pneumonicum* & *convulſivum*; imò ex his duobus *mixtum* addit: vid. *Pharm. Rat. P. 2. h. 1. c. 12.* Melioris ergo doctrinæ gratia in genere ſecundùm citatos hos Autores, qui primi nobis in hoc puncto oculos aperierunt, dividam in *humidum* & *ſiccum*, ſeu, ut aliàs vocantur, in *Aſthma manifeſtum* & *occultum*. *Aſthma humidum* ſeu *manifeſtum* eſt iſtud quòd à materia quadam vitioſa fovetur, ut ab ejus præſentia, motu ac occaſione oriatur, ab ejus verò excretione, aut vomitu, aut quocunque modo facta remotione & promotione, idem ceſſat. Inde etiam tale aſthma humidum frequentius conjunctam habet tuſſim, ſimul ſtertorem, expectorationem conjunctam & ſcreatum, ſed tamen non ſemper. Dantur enim aſthmata humida, ubi nec tuſſis nec ſcreatus adeſt, ſed conqueruntur de difficili anhelitu interno, interdum certis quibuſdam paroxyſmis exaſperatur: Interim tamen, ſi imminet paroxyſmus, fit ſucceſſivè, & ægri percipiunt longè ante paroxyſmum ex coacervata materia peccante; dum ceſſat paroxyſmus, fit cum ſenſibilis materiæ peccantis remotione & excretione. *Aſthma* verò *occultum* ſeu *ſiccum* eſt, quod citra præſentiam talis materiæ, frequentiſſimè ex ſola convulſione partium, thoracis & pulmonum motui inſervientium, in ſpecie diaphragmatis, oritur, unde & ſine ſenſibilis materiæ excretione ceſſat.

Primum *Aſthma*, *manifeſtum* ſeu *humidum*, ratione foci & loci morboſi, eſt duplex: nempè oritur interdum *ex pulmonibus*, hinc *Aſthma pectorale*; interdum, aut quidem fere ſæpiùs, oritur ex ſtomacho & primis viis, eſtque *ſtomachale*. *Aſthma* humidum, quod fit ex *vitio pulmonum*, eſt multiplex: frequentior cauſa eſt mucus craſſus viſcidus, tenax & mucilaginoſus, quem alii vocant *pituitam viſcidam*, nunc ſalſus, nunc acidus, nunc inſipidus, ex deficiente naturali, & depravata præternaturali pulmonum nutritione natus, qui ipſe ſucceſſivè in proprio pulmonum parenchymate, maximè in bronchiis eorum, coacervatus, & hærens, non rarò impedit aeris ingreſſum & egreſſum, & ita vitiat pulmonum dilatationem & conſtrictionem; vel pus in vomica, abſceſſibus pulmonum, empyemate, phthiſi; vel ſerum copioſius inundans pulmones; vel ſanguis in motu per pulmones plus minus impeditus, vel ob abundantiam, vel ab acido coagulationem, vel ob nimiam turgeſcentiam & quaſi ebullitionem, vel ob vitium Cachecticùm. In ſtomacho & in primis viis eſt vitium, ſi muco crudo & inde natis flatibus obſideantur: item ſi ab hydrope abdomen nimis occupetur.

Siccum ſeu *Occultum Aſthma* fit vel ratione conformationis in gibboſis; item ob cruda tubercula, grandines, calculos, &c. bronchia obſidentes; ob deglutita pulmones obſtruentia; item propter deficientem pulmonum nutritionem, indeque horum corrugationem & exſiccationem, ſeu ratione convulſionis nervorum & muſculorum reſpirationi inſervientium, diaphragmatis laryngis, aliorumque, vel denique ratione fibrarum propriarum pulmonum nimis ſtrictarum ac contractarum, veſicularum dilatationem impedientium; idque coincidit cum *Caduco pulmonum* HELMONTII. Specialiùs paulò hæc explicanda veniunt: *Aſthma*, quod fit ex *vitio pulmonum*, & utplurimum intellgitur ſub Aſthmatis mentione, eſt vel *perepignenesin*, vel *per metaſtaſin*; *per ἐπιγένεσιν* vitio nutritionis propriæ depravatæ; per *μετάστασιν* vitio materiæ ex ſanguine, vel immediatè vel ex alio loco mediante ſanguine aut lympha ad pulmones depoſitæ.

Per *ἐπιγένεσιν* igitur fit Aſthma, quando vel vitio aeris aut vitio aliorum inſpiratorum, v. g. in metallifodinis foſſoribus, vel alia quacunque ratione, irritantur larynx & aſpera arteria, ita ut exinde harum partium lædatur digeſtio, & nutrimentum proximum degeneret in liquamen ſeroſum mucoſum, aliaque ratione corruptum. Præter inſpirata etiam lympha conſideranda eſt, quæ uti continuò humectat aſperam arteriam, ita, ſi ab aere inſpirato aut quacunque ratione lædatur, excorietur, aut alia via vitientur, in ſpecie, ſi acris, ſalſa, aut plus minus acida reddatur, acrimonia ſua erodendo pulmonum teneram ſubſtantiam, nutrimenti ejus depravationem, & ita ſuccorum crudorum ac mucilaginoſorum coacervationem infert. Nempè hoc eſt, quod PETRUS JOHANNES FABER *in Path.* tradit; ſcilicet excrementa in pulmone ab ejus alimentis ſequeſtrata & abundantia, eſſe cauſam grandinis, vel lapidis, tartarique coagulati, ſi indureſcant. Quòd ſi vero adhuc ſint liquida, oriri aſthmata, tuſſes & catarrhos ſuffocativos, ſi ſcilicet liquidum hoc excrementum in lentam, gypſeam & vitream mutetur viſciditatem, verum produci Aſthma: hinc frequens imprimis hoc eſt iis, qui in mineris metallicis ſunt occupati, aut qui mineralia, aquas fortes, antimonialia, & in ſpecie mercurialia, tractant, & in laboribus Chymicis verſantur; inſpiratum enim tale Gas ſeu fumus acrior & malignus cum aere, ita inquinat digeſtionem pulmonum, ut loco aſſimilationis alimenti proprii hoc ipſùm degeneret in varii generis excrementa: uti de hoc eleganter diſſerit HELMONTIUS *Tract. Tuſſis, & Aſthma* §. 44. Pertinet huc etiam quæcunque materia in, aut propè pulmones hærens, & liberum eorundem motum impediens, ut ſunt imprimis abſceſſus & Apoſtemata, vomice pulmonum, quæ ob pus genitum, vel pulmones corruptos, inferunt affectus aſthmaticos. In omni pulmonum vomica difficilis eſt anhelitus: Vid. POTERUS *l. 3. c. 17.* & RIVERIUS *C. Obſer. 82.* Sic namque DODONÆUS, ex quo etiã SCHENCKIUS & alii habent Autores, refert *in Obſer. 19.* exemplum Aſthmatici mortui, cujus in pulmonum inferiori ſede & baſi, qua ſepto tranſverſo incumbit, reperti ſunt abſceſſus duo inſignes, in utraque parte unus, à quibus inundati pulmones materia purulenta Aſthma lethale induxeruut: Vid. HILDANUS *C. Hiſt.* 39. Hinc etiam Phthiſici, item Empyematici, ut plurimum ſunt Aſthmatici & frequenter Orthopnœia intereunt propter pus, quod vel in empyemate in Cavo thoracis fluctuat, vel propter pus, quod unum alterumvè latus pulmonum inundat.

Per *μετάστασιν* fiunt *humida aſthmata* pneumonica variis ex cauſis: v. g. dum febres continuæ interdum ſolvuntur per decubitum in pulmones materiæ in ſanguine coctæ, cujus copioſa rejectione, præſertim mediante tuſſi, omnia poſtmodum levantur mala. Quin & ſerum in corpore copioſius quacunque cauſa occaſionali retentum, ut fluxiliorem facit ſanguinem, ita etiam aſthmata talia inferre ſolet: unde hinc inde Obſervationes proſtant, ex ſolitis ſeri evacuationibus ſuppreſſis obortorum Aſthmatum: vid.

RHODIUS *Centur. 2. Obſerv. 27.* de Orthopnœia ingenti; oborta ex ſero ſanguinis, quo pulmones & ejus circumjacentia loca repleta fuerunt: id quod patuit per ſolutionem, quoniam intra 24. horas fuit levata per excretionem 36. librarum urinæ. Nec ſerum tantum, ſed etiam ſanguis ipſe, non ſaltem quacunque occaſione in cavum pectoris effuſus, ſed quacunque ratione in ſuo motu impeditus, ac in vaſis pulmonum ſtagnans, aut tardiùs per eos circulatus, aut etiam impenſiùs ſubindè ebulliens aut turgeſens, Aſthma ac Orthopnœiam infert; ſicut gravior talis affectus dat Catarrhum ſuffocativum ex ſanguine: de quo infrà. Confer. WILLISIUS *Pharm. Rational. P. 2. pag. 239.* Hinc eſt, quod poſt curſum ſeu motum vehementiorem ſimus quodammodo quaſi naturaliter Aſthmatici, quoniam ſanguis per motum rapidum ac velocem per vaſa motus, vix tàm promptè circulari poteſt per pulmones ex dextro cordis ventriculo in ſiniſtrum, quin nonnihil ſubſiſtat, ac in pulmonibus hæreat; unde tale aſthma ſeu diſtenſio pulmonum nonnihil impedita, quia non ſufficienter & debitè poteſt circulari ſanguis. Unde videmus etiam, quod mulieribus, quibus ſuppreſſi ſunt menſes; item viris, quibus ſuppreſſus hæmorrhoidum fluxus, Aſthmata ſupervenire ſoleant; quia in talibus ſanguis copioſiùs retentus abundans hæret, & quodammodò circa pulmones ſtagnat, & non facilè poteſt circulari. Quod verò in ſanguinis menſtrui & hæmorrhoidalis ſuppreſſione ſæpiùs ſit impedita circulatio in pulmonibus, patet, quod talibus tàm frequens ſymptoma eſt ſputum cruentum ſeu ſanguinis. Cachectici porrò ad unum omnes ex leviſſimo corporis motu ſunt Aſthmatici plus minus; quatenus in his ſanguis crudus, ex cruditate ventriculi acida, & quaſi ſemichyloſus ex defectu digeſtionis primæ, diutiùs hæret in pulmonibus, tardiùſque in iiſdem movetur, propter tardiorem ab aere rarefactionem & alterationem propter glutinoſiorem paulò conſiſtentiam, ratione quorum nonniſi lento motu per pulmones circulari poteſt. Unde celeriùs moto ſanguine ſub corporis motu, faciliùs circa pulmones ſubſiſtit, ac Aſthma tale inducit.

Facit huc, quod ex terrore, in quo ſanguis admodum ad ſimilem ſui in præcordiis ſtagnationem diſponitur, Orthopnœia læthalis oborta fuerit; teſte FORESTO *C. 16. Obſervat. 10* In genere quicquid ſanguinis circulum circa præcordia vel per pulmones quocunque modo ſufflaminat, Aſthma infert; hinc quæcunque materia, aut in pulmonibus, aut in ſiniſtra cordis auricula coagulata, ſtagnans, dyſpnœiam lethalem infert: ita RIVERIUS *Centur. 1. Obſervat. 82.* tale exemplum habet ex dyſpnœia mortui, in quo poſt mortem reperta fuit materia viſcida coagulata in ſiniſtra cordis auricula, à qua impeditus ſanguinis motus dedit dyſpnœiam lethalem. Facit huc, quod potus ſubitanei frigidi poſt labores, aut corporis nimiam incaleſcentiam, aut etiam lotio corporis in aqua frigida ſub nimio æſtu, Aſthmata inferant; quia in talibus poſt nimium æſtum aut motum maſſa ſanguinea inſigniter attenuatur, diſſolvitur, & fluxilis redditur; ex ſubitò verò rei imprimis frigidæ, vel potu, vel intempeſtiva applicatione rei frigidæ ſanguis grumoſior factus in pulmonibus ſtagnare, & ita neceſſariò Aſthma inferre ſolet: de quo RULANDUS *in Theſ. pag. 112.* ubi refert dyſpnœiam jamjam ſuffocantem & ferè lethalem ex hauſtu copioſæ aquæ frigidiſſimæ, ob ingentem ſitim in intenſo canicularium æſtu excitatam, per vomitum aquæ benedictæ ſubitò reſtitutam. Simile exemplum Aſthmatis, excitati ex potu frigidæ, & balneo frigido, habet etiam GABELCHOVERUS *C. 2. Cur. 17. & 18.*

Tandem & hydrops pectoris aſthmata gravia inferre ſolet.

In genere quicquid in pulmonibus vel ſanguinis motum, vel reſpirationem graviùs impedit, Aſthma infert, quæ inter primatum obtinet mucus ex depravata pulmonum nutritione oriundus.

Ex modò dictis obiter duo obſervanda ſunt:

I. Sanguinem, lympham, ſerum, & materiam vitioſam quamvis in pulmonibus, quæ aſthma tale inferunt, non deſtillare ex capite, uti falsò putarunt majores noſtri; ſed omnem iſtam ſolummodo ex vaſis, vel ſanguifluis vel lymphaticis, eò inferri, ſive fiat immediatè, ſive mediatè, mediante nempè alimenti degeneratione, aut lymphæ alteratione.

II. Aſthmata hæc humida eò eſſe vel graviora, vel pertinaciora, quò magis materia peccans acrimonia ſua, aliave pulmonibus inimica impreſſione, hos aut aſperæ arteriæ ramos irritaverit, ac ita eorum fibras ad pertinaciores ſui conſtrictiones ſtimulaverit.

Cæterùm Aſthma tale humidum ſeu manifeſtum ſæpiùs hæret in ſtomacho & primis viis, quàm ipſis pulmonibus; ut plurimum enim talium ſtomachus, niſi manifeſtum ſit in pectore vitium, ex cruditate acida & viſcida, reperitur infarctus materia craſſa, plus minus viſcida ac mucilaginoſa, &c. flatibus generandis apta: (confer. LINDANUS, & GABELCHOVERUS *lib. 4. Obſervat. 4.*) quæ ubi quacunque ratione fuerit agitata, turgeſcere & quaſi inflari incipit, ſicque gravia & periculoſa admodum dat Aſthmata, per paroxyſmos ſubindè affligentia; unde etiam in tali aſthmate ægri conqueruntur de anguſtia præcordiorum ſub coſtis nothis; dicunt: *Non poſſe ſe expedire*: partim quia nimia diſtenſione ventriculi à talibus copioſis ſuccis & flatibus onerati, impedit liberum diaphragmatis motum deorſum verſus, quod tamen ad pulmonum dilatationem maximè eſt neceſſarium; undè etiam tales fiunt Aſthmatici imprimis poſt paſtum, dum etiam alimenta vitioſa fermentatione turgeſcendo diſtenſionem iſtam præcordiorum, indeque diaphragmatis motum impediunt; partim verò, quia diaphragma ipſum quodammodo ſimul in conſenſu trahitur ex irritatione ſtomachi, ut ejus convulſio tandem, & hinc perverſus ſub reſpiratione motus ſequatur; ita ut arbitrer plura eſſe Aſthmata humida, quæ radicantur in ſtomacho, quàm in pulmonibus. Id quod apprimè confirmat GABELCHOVERUS *Centur. 4. Curat. 20. & Annotatione*; quod ſcilicet ii, qui Aſthmati ſint obnoxii, ferè habeant ventriculum frigidum, imbecillem & flatulentum; quoniam in talibus ex vitiata digeſtione coacervantur mucilagines, & cruditates acidæ. Hoc ſanè veriſſimum eſt de omni aſthmate humido pituitoſo; tàm pulmonali quàm ſtomachali; in talibus aſthmaticis ex vitio primarum viarum ſæpiùs etiam adſunt flatus, qui inſigniter dyſpnœiam intendunt. Sic qui laborant cruditate acida ſtomachi, &, qui exindè originem ducunt, ſcorbutici & hypochondriaci, ſæpiùs poſt paſtum, præſertim veſpertinum, difficilimam patiuntur reſpirationem, idque ſaltem vitio digeſtionis primæ cruditatis acidæ, indeque natorum copioſiſſimorum flatuum, & reiicere ſolent tales ægri multa viſcida per os, quæ ipſa non tàm ex pectore, quàm ex ſtomacho, oriri ſolent. Confirmat hoc, quod vomitu præſente ejuſmodi Aſthmate laborantes levamen habeant. Refert RULANDUS *in Theſaur. Pract. pag. 109. 112. & 126.* ſe curaſſe aſthma per vomitum, dum rejectæ pituitæ lentæ cum bile permiſtæ ſunt aliquot libræ: Item SYLVATICUS *in Centur. 2. Conſ. 49.* obſervat aſthma ſingulis noctibus recurrens cum ſuffocationis periculo, à quo non priùs æger fuit immunis, quàm ſuccederet ſponte vomitus aſſumptorum & materiæ pituitoſæ. ſic TIMÆUS *in Epiſtol. pag. 122.* refert Aſthma contumaciſſimum & nullis cedens remediis, vehementi tandem provocato vomitu curatum: imò, ſcio aliquot Scorbuticos, qui, quando poſt paſtum vel hauſtulum vini hauriunt, brevi fiunt aſthmatici. Tale aſthma ex flatibus & hyphocondriacum dicitur à RIVERIO *Aſthma nothum*: eſtque mihi unum ex certiſſimis ſignis mali hypochondriaci, quando ægri à paſtu, aut interdum manè, dum reſupinati in lecto jacuerunt, conqueruntur de difficili reſpiratione propter impedimenta circa hypochondria; eſt enim ex ſtomacho & hypochondriis, partim flatibus, partim à materia viſcida in ſtomacho & vicinis regionibus hærentibus, diſtentis & oneratis. Hydropici denique confirmati tandem etiam fiunt Aſthmatici; partim propter liberum diaphragmatis motum impeditum; partim propter diſtentos muſculos abdominis, thoracis dilatationem & ſurſum verſus elevationem ſeu ſublationem impedientes; partim propter copioſius retentum ſerum, craſin ſanguinis vitians, & acrimonia ſua pulmones nonnihil vellicans; hinc enim & tuſſiculoſi tandem redduntur Hydropici.

Aſthmatici interdum patiuntur ſtertorem in faucibus & tuſſim, & hujus medio materiæ viſcidæ excretionem, qui ſtertor vulgò ſignum habetur infarctorum pulmonum: ſed obſervavi, quòd etiam in ſtomacho infarcto à tali muco talis ſtertor & tuſſis adfuerit, utut vulgò adſcribatur pulmonibus. Diſtinctio autem facienda eſt ſtertoris: Quidam eſt ex pectore, ſi vitium hæret in bronchiis pulmonum, vel ramo aſperæ arteriæ; tunc enim aer reciprocè materiam quatit & concutit, unde ſtertor ex profundo auditur: quidam eſt

ex faucibus; ſi ſcilicet circa membranam pituitariam poſteriorem mucus copioſus eſt in confinitate laryngis & epiglottidis, & quaſi oblinitur. Reverà ergo ſtertor iſte omnis oritur ex lympha viſcidiore, ex mebrana pituitaria poſteriore copioſiùs eructata, quæ in iſthmo faucium hærens, ſeu recipocro aeris motu circa caput laryngis agitata & commota; talem ſtertorem ſeu dyſpœciam ſuperficialem infert, ſimilem illi, qui in nocte à nobis dorſo incumbentibus auditur, *eſtque in gutture*, ubi percipitur ſonus.

Hæc eſt prima differentia Aſthmatis, ſcilicet manifeſti & humidi, cujus dixi materiam vitioſam imprimis, & utplurimum hærere in ſtomacho, rarò in pulmonibus, niſi ſit ex vitio ſanguinis non ritè circulati.

Alterum *Aſthma*, *ſiccum* nempè, ſeu *occultum* ab HELMONTIO dictum, eſt iſtud, quando citra ullum fomitem materialem, vel materiæ ſenſibilis cujuſdam acceſſionem aut receſſionem aut excretionem, paroxyſmus & ſubitò incipit, & etiam ſubitò ceſſat, non verò ſucceſſivè tale Aſthma mirabile, neque per expectorantia, neque per Vomitoria, neque per purgantia, ſolet levari, ſed licèt videatur corpus purificatum, pertinaciter tamen perſiſtit. Invadit nunc periodicè, nunc vagè, vel propter motum animi, ut terrorem, vel propter motum corporis, aſcendendo in altum: aliquandiu durat, & ceſſat ſine manifeſta cauſa, iterumque advenit leviſſima ex cauſa: ægri corripiuntur Aſthmate momentaneo, ſunt aliàs ſani, donec paroxyſmus veniat. Varia hujus Aſthmatis exempla admodum Curioſa vid. in HELMONTIO, *Tractat. Aſthma*, & *Tuſſis* §. 41.

CAUSÆ.

Differentia cauſalis horum Aſthmatum eſt varia: Nempè (1) vitio conformationis partium ad reſpirationem pertinentium; hinc enim omnes gibboſi ferè evadunt tandem Aſthmatici; aut etiam, qui aliàs malè conformatam ſpinam dorſi, quæ impedit exſpirationem pulmonum legitimam, obtinent: Quò etiam facit ſterni ac Coſtarum notharum vitioſa conformatio, orta ex ſterni cum coſtis ad inferiora reflexione; quale exemplum refert SCHENKIUS *in Obſervat. ubi de Reſpiratione ſeu difficultate Reſpirandi*: Item cruda tubercula aut grandines ſimileſque variæ excreſcentiæ in bronchiis pulmonum: Tumores ſcirrhoſi in pulmonibus: calculi itidem; vel intra bronchia pulmonum ſucceſſivè geniti hos ipſos obſtruentes, & ita liberum aeris commeatum impedientes, quale aſthma rarioris Obſervationis HELMONTIUS *l. a.* §. 43. vocat, & inter humidum & ſiccum ambiges pronunciat; vel etiam extra bronchia incumbentes eadem anguſtantes: aut alia concreta præternaturalia, ſive in parenchymate pulmonum, ſive in bronchiis pulmonum hæreant; talia enim Aſthmata, ferè continua & incurabilia inferre ſolent: vid. FORESTUS *lib.* 17. *Obſervat.* 10. item HELMONTIUS *Tract.* ſuprà citato *p.* 93. ubi exemplum habet aſthmatis lethalis ex calculis pumicoſis in pulmone & bronchiis repertis: ſic à ſcirrho pulmonum aſthma in M. A. N.C. *Ann.* 3. *Obſervat.* 262. *pag.* 474. SCHULZIUS: à calculis aſperam arteriam externè comprimentibus aſthma lethale notat KERKRINGIUS *Spicileg. Obſervat.* 72.: ſingulare etiam eſt exemplum TULPII *lib.* 2. *Obſervat. c.* 7. de Dyſpnœia admodum diuturna cum tuſſi, orta ex putamine nucis avellanæ, capiti aſperæ arteriæ inherente. Hinc (2) idque primariò, Aſthmata ſicca inferunt convulſiones nervorum aut muſculorum thoracis, motui & reſpirationi inſervientium, diaphragmatis in ſpecie, & laryngis aliorumque, vel per ſe, vel per conſenſum, ut ceſſet aut deficiat motus thoracis dilatatorius & conſtrictorius, quo ceſſante aſthma adeſt; Nervi enim irritati convulſivum motum in muſculis excitant, unde hi ipſi convulſi nunc exſpirationem ritè perficere nequeant, in ſpecie diaphragma, ubi tali convulſivo motu affectum fuerit: *Aſthmata* talia vocat HELMONTIUS *ſicca*, & *Caducum pulmonum*: WILLISIUS *in Pathol. Cerebri de Morbis Convulſ. cap.* 12. item *Pharm. Rat. P.* 2. *pag.* 240. vocat *Aſthmata convulſiva*; quia à convulſionibus partium reſpirationi inſervientium, à quacunque cauſa contingentibus, oriuntur: LINDANUS verò *in Coll. Manuſcr. ſuper. Hartmannum* Aſthma tale ſiccum omnium optimè appellat *Crampam* ſeu *Convulſionem diaphragmatis*. Nulli tamen horum latitudinem affectus debitè exhauriunt: in genere, antequam ad ſpecialiora tranſeam, dico, talia aſthmata eſſe aſthmata convulſiva. Ac apud Veteres altum eſt de his ſilentium quoad theoriam; utut, qui attentè Practicos legit, plurima hinc inde talium aſthmatum, tàm occultorum quàm manifeſtorum, reperiantur exempla apud eos. Attamen omnes ferè Veteres Practici, excepto HELMONTIO, & WILLISIO, ſuis præconceptis hypotheſibus occæcati unam ſaltem ſpeciem aſthmatis ſibi concipiunt, & aſthmata talia convulſiva ex muco pulmonum & infarctu aſperæ arteriæ: &, ſi ſine manifeſto pulmonum infarctu contingat, ex vaporibus & flatibus pulmonum, vel alia ratione derivare volunt; utut ipſi, interdum videntes difficultates, ultrò fateantur, quod ſufficienter ſe extricare non poſſint: legatur HELMONTIUS, qui plura habet exempla. Prætereà aſthmata talia ſunt in PISONE *Tract. de Morbis à Colluvie ſeroſa ortis pag.* 192. & 222., ubi talium aſthmatum originem ex hypotheſi per ſerum, fruſtraneo tamen conatu, explicare nititur: item PLATERUS *in l.* 1. *Obſervat. pag.* 161. & 172. cùm videret, quòd non poſſet conciliare tàm ſtupenda exempla cum infarctu pulmonum, dicit oriri ex catarrho, quod ſubitò ex capite in pulmones, & thoracis muſculos derivetur: item IOHANNES COLLE, *Medicus Italicus*, in *Tr. Coſmitor Medicæus pag.* 159. idem & ſimillimum Helmontianis refert exemplum, in quo tandem nolens volens fateri cogitur, oriri tale aſthma à pravo motu pulmonum & conſtrictione, ſeu à flatuum & fuliginum copia. Ipſe SYLVIUS talia aſthmata ex vaporibus, & halitibus, ex inteſtinis oriundis & pulmones replentibus derivat. Multa exempla talia recenſet SCHENKIUS *pag.* 234. & 237. *in Obſervat.* item MARCELLUS DONATUS *in l.* 4. *Hiſtor. Med. Mirab. lib.* 3. *cap.* 12. RIVERIUS *Cent.* 3. *Obſervat.* 85. FONSECA *l.* 1. *Conſ.* 11. item BENEDICTUS SYLVATICUS *Centur.* 2. *Conſil.* 60. Hic SYLVATICUS *c. l.* ſimile Helmontianis habet exemplum, ubi caſus eſt ſyncope epileptica, cui conjunctum eſt aſthma non ſine ſuffocationis periculo, aucta imprimis, ubi ſupinus jacebat æger, affligens propter vaporem quendam, quem ſentit ex ventre inferiore ad ſuperiora delatum, & ad fauces: Vid. quoque *Conſ.* 6. SYLVATICI *jam citati* de Palpitatione cordis cum ſyncope, ſimulque anguſtia & difficultate ſpirandi, ex vitio hypochondrii ſiniſtri.

Sanè ſæpiùs miror, cùm Veteres viderint, moveri thoracem per tot & tam inſignes muſculos, quare tantoperè & fruſtrà ſe macerarint in aſthmate hoc perſcrutando, nullumque reſpectum ad hos muſculos habuerint: Reverà enim frequens aſthmatis occulti cauſa hæret in muſculis convulſis, primariò quidem in diaphragmate, ſecundariò in muſculis reliquis; unde pro varietate muſculorum eſt varium. Creberrima hæc ſunt aſthmata, eorumque exempla imprimis in HELMONTIO, & hinc in WILLISIO *citato loco* poſſunt videri. In diaphragmate quidem convulſo rectè urget hæc LINDANUS, quod tales aſthmatici conquerantur omnes, ſe ſentire ingentes dolores & anguſtias circa coſtas nothas, & difficilem conſtrictionem inſtar zonæ circumligatæ in iſta regione, ubi diaphragma annexum eſt: id quod fit ex violenta diaphragmatis deorſum verſus concuſſione & convulſione, quod ita convulſum dat talem ſenſum conſtrictorium; unde poſtmodum & reliqui intercoſtales muſculi, ſive inſpirationi ſive exſpirationi inſerviunt, ſimili ſpaſmo correpti, gravius malum reddunt; utplurimum tamen convelluntur, qui inſpirationi videntur inſervire. Exemplum talis Aſthmatis convulſivi manifeſtum habet HOBOKEN *Tractatulo de Anat. ſecundinæ in Epiſtol. pag.* 214., ubi æger rectus ſanus fuit; ſi verò ſupinus, totus thorax cum impetu convulſus fuit ſurſum; ut reſpiratio inſigniter læderetur: convulſi fuerunt omnes muſculi, qui dederunt aſthma periculoſiſſimum.

Facit huc difficilis Reſpiratio in iis, qui patiuntur vertebrarum dorſi contorſionem, & quaſi cingulo circa coſtas nothas conſtricti, difficulter admodum reſpirant, propter nervos ex vertebris ſubluxatis prodeuntes, nonnihil compreſſos, & hinc ſenſiliùs irritatos. Item pertinet huc Aſthma convulſivum & occultum muliebre ſeu hyſtericum, quod in viris vocatur Aſthma hypochondriacum: nam in hyſtericis paroxyſmis præter varia ſymptomata alia, ſæpiùs inſignis eſt reſpirandi difficultas, ita ut ægræ omni momento ſuffocari videantur, quod tribuit HELMONTIUS actioni regiminis uteri, in viris ſplenis vitiis; cùm tamen ſimpliciter oriantur à convulſionibus, vel diaphragmatis, vel muſculorum thoracē moventium, vel muſculorum laryngis ob cōſenſum nervi eò tendentis, unde loqui non poſſunt. Partes hic affectæ reverà

ſunt muſculi reſpirationi, ac præſertim inſpirationi, inſervientes; ſive ſint diaphragma; ſive thoracis muſculi externi, aut intercoſtales; ſive muſculi laryngis & faucium. Exemplum tale, quod inſigniter huc facit, habet HORSTIUS *lib. 5. Obſervat. 32.* de muliere hyſterica, gravi aſthmate afflicta: Curavi Studioſum, Francum, tali aſthmate affectum, qui ſimul erat perfectus hypochondriacus: omni nocte ſub media nocte recurrebat, percipiebat in abdomine murmura; evigilando referebat, *conterqueri os ipſi in aſcenſu*: durabat per horas duas, donec ſucceſſivè evigilaret, tunc diſcutiebatur: conquerebatur quaſi torculari cruciaretur:) Per Vomitoria Martialia & volatilia, in ſpecie per ſpiritum carminativum continuatum curabatur.

Facit huc rara & notatu digna THONERI *Obſervat. lib. 2. Obſervat. 1. pag. 94.* nempè obſtinata illa conſtrictio laryngis & faucium (dum quaſi laqueo anguſtari illas partes ſentiunt) & Orthopnœia cum ſuffocationis periculo ob fauces ſummè conſtrictas, unà cum aliarum partium vagis convulſionibus, excitatis ex vermibus inteſtinorum, quibus excretis Orthopnœia & partium convulſiones ceſſabant. Quando ergo jam inferunt hi convulſionem aliarum partium, certum eſt, quod convulſio thoracis ſimiliter det Aſthma & Orthopnœiam. Vitium hic quærendum eſt in nervis, iiſque imprimis paris vagi & intercoſtalis. Afficiuntur autem hi nervi, vel in exortu in cerebro & cerebello circa radicem; vel in progreſſu circa varios eorum plexus; nunc ſuperiores circa pectus, nunc, idque frequentiùs, inferiores, nempè meſentericos; vel denique in ipſis muſculis, quibus inſeruntur: Confer. WILLISIUS *Pharm. Rational, P. 2. p. 241.* Utriuſque proſtant exempla: Ubi afficiuntur pleſus in abdomine, aut meſenterii, aut lienaris, aut ſimiles nervi, cum quibus conſpirant ſæpè rami paris vagi & nervi intercoſtalis, ibi antecedunt vel adſunt ſimul meſenterii & inteſtinorum convulſiones; quàm umbilici interiora verſus violenta contractio & totius abdominis conſtrictio, aliaque ejus ſymptomata ſequuntur, in ſpecie murmurationes, borborygmi, ſubinde quidam vermiculationis ſenſus uno alterove in abdominis loco: vel percipiuntur tenſiones hypochondriorum, & ſimilia pathemata alia, qualia mulieribus in paſſionibus hyſtericis & viris hypocondriacis ſolent eſſe frequentia: Exempla curioſa videb. in HELMONTIO: Ubi verò radix mali hæret in capite circa radicem nervorum, ibi ſine tali ſenſu in abdomine ferè gravior vertigo, alteratio in capite ante paroxyſmum, aut alia capitis pathemata, quæ motum inordinatum ſpirituum in cerebro innuunt, ſolent eſſe adjuncta. Quæ denique ex ipſis muſculis affectis fiunt, pro muſculorum varietate diverſa ſunt: puerum obſervavi 11. annorum, qui quamvis veſpera, præſertim à paſtu, tàm crebra ac violenta reſpirationis inordinatione afficiebatur, in quo malum ſaltem oriebatur ex diaphragmate affecto; idque, ut videbatur, per conſenſum ventriculi: nam vomitorio propinato ferè in totum ceſſavit malum.

In ſpecie, cùm hujuſmodi aſthmata convulſiva, quæ maximè ex nervis & muſculis affectis oriuntur, incognita ſint apud Practicos, notetur, quod multiplex admodum varietas in his obſervabilis ſit, idque tribus imprimis ex cauſis:

1. Propter texturam & tractum ſeu diſtributionem planè ſingularem nervi intercoſtalis & paris vagi, qui duo nervi cum ſubminiſtrent ſuos nervulos in thoracem & abdomen, præſunt movendis membris, ac partibus etiam colli, thoracis & abdominis, & ultra mirabilem ſui ſtructuram & diſtributionem, & pluribus plexibus hinc inde diverſimodè ſociantur, & hinc per conſenſum mutuum varios ac inſignes ſpaſmos ac motiones, etiam remotioribus in locis excitare valent: vid. WILLISIUS *in Anat. Cerebri*: quâ ratione nephriticos quoſdam difficiliore reſpiratione laborantes, hinc non rarò aſthmata convulſiva incurrere, quorum fomes latet in abdomine, ibidem afficiens nervos, ex quorum conſenſu thoracis pathemata, ut in hypochondriacis notum eſt. A nervo intercoſtali etiam ſurculi nervei derivantur ad pulmones, ideò ut formentur dictæ veſiculæ membraneæ, ita ut, prout dicti funiculi magis vel minus conſtringuntur vel laxantur, veſiculæ illæ fiant pro aere patentiores vel minus recipientes.
2. Cauſa ſecunda eſt varietas & multiplicitas muſculorum mirabilium duplici motui, dilatationis & conſtrictionis, tàm laryngis quàm thoracis, inſervientium, & tàm in anteriori quàm poſteriori thoracis parte ſituatorum, unà cum diaphragmate; qui omnes cùm variam ſtructuram & diſtinctum motum, & hunc vel dilatationi vel conſtrictioni thoracis inſervientem, obtineant, hinc ſuas peculiares habeant functiones, & ſuas miras alterationes; mirum non eſt, quin muſculis affectis diverſimodè, etiam functionum ſequantur læſiones, & tàm inſignis varietas circa aſthmata convulſiva obſervetur.
3. Tertia cauſa eſt duplicitas motus, univerſalis nempè & motus uniuſcujuſque muſculi in ſpecie. Duplex eſt motus thoracis; dilatatorius in inſpiratione, & conſtrictorius in exſpiratione, qui ſe habent nunc activè nunc paſſivè: His motibus dum varii muſculi diverſimodè inſerviunt, ſequitur, quòd hi duo motus variè lædi, & variis modis tàm in exſpiratione quàm inſpiratione vitiari poſſint. Facit huc periculoſum exemplum HOBOKEN. *ſuprà allegatum*.

Iſtud verò, quod in aſthmate convulſivo afficit nervos, tàm in eorum radice, quàm progreſſu, utplurimùm eſt Acidum vitioſum plus vel minus auſterum, nervis, uti notum eſt, inimiciſſimum: In ſpecie ſub forma lymphæ cujuſdam acidæ nervos; ſive in plexibus abdominis, ſive plexu lienari, ſive in alio loco, in abdomine coacervato; ſive in cerebro aut cerebri confiniis propè plexus Choroides, nervos vellicat & irritat, eoſque in ſpaſmos deducit (ſpaſmo correptus muſculus in ſimilem ſpaſmum & alium redigit:) Hinc ſcorbutici, hypochondriaci, mulieres hyſtericæ &c., non rarò tali affliguntur aſthmate: non ſecus ac ii, qui Inunctionibus Mercurialibus pro Cura luis Venereæ male ſunt tractati, aut ſub ipſa cura aeri incautiùs ſe expoſuerunt, his ſubindè nervorum impreſſionibus vitioſe Aſthmata convulſiva ſunt familiaria; Conf. HILDANUS.

Pertinent pariter huc arthritici confirmati: & in quibus vel rariùs vel difficiliùs Paroxyſmi podagrici ſuperveniunt, in talibus hujuſmodi Aſthmata ſolent ſupervenire: Exemplum referam: Vietor ſenex, ſæpiùs alias arthritide afflictus, cum paroxyſmi hujus requiem conceſſiſſent, ſenſim difficilis ſupervenit reſpiratio, quæ interdiù erat tolerabilis: Edebat moderatè, ſatis interdiù erat vegetus, ſed poſt cœnam cùm cubitum iviſſet, nunc imminente ſomno, nunc cùm unam alteramvè horam dormiviſſet, ex improviſo anxietates præcordiorum ſuffocatoriæ ſuperveniebant, unde niſi ſuffocari vellet, mox cogebatur è lecto aſſurgere, menſæque aſſidere erectus, ubi altam, anhelam & denſam agebat reſpirationem, idque per tres, quatuor pluresque horas, donec malo ſucceſſivè remittente, cum tantilla ſaltem materiæ viſcidæ rejectione, ipſe lectum repetere, & ſecurè poſtmodum dormire poſſet. Interrogabatur interdiù exactè, ubi percipiat impedimentum reſpirationis? Monſtrabat regionem, quæ circumſcribitur coſtis nothis, in ſpecie hypogaſtricam, quaſi ibidem fortiſſimè conſtringeretur: In ipſo paroxyſmo dicebat, ſe percipere *ſuſurrum* in abdomine, tandem ſubitò accidere ſonitum quemdam ſingularem in regione epigaſtrica; quo facto, malum breviter remittit, & lectum repetere poteſt. Tragœdia hæc omni nocte recurrebat, varia incaſſum fuerunt adhibita: optimum erat, ut poſt cœnam parcam, ingruente paroxyſmo, Theriacæ vel Mithridatii, quantum capit cultelli cuſpis, caperet, quod paroxyſmum vel ſufflaminabat, vel inſigniter levabat. Interim pro varietate tempeſtatis vel gravior vel lenior erat. Tandem cum poſt aliquot ſeptimanas Chiragra brachii & manus ſuperveniret, modò dicti paroxyſmi ceſſarunt.

Aſthmata hæc convulſiva ſeu ſicca ſæpiùs ſolent eſſe hæreditaria; non ſecus ac convulſiones epilepticæ graviores etiam ſubindè ſunt hæreditariæ; redeunt etiam quodammodo, ſequuntur tempeſtatum mutationes, & ephemeridum loco ægris interveniunt, atque nunc vagos, nunc ut plurimum periodicos inferunt paroxyſmos, certum tempus recurſus obſervantes: imprimis tempore veſpertino infeſtant, ut intermedio tempore ægri ſint maximè ſani, & etiam ceſſent ſine ſenſibili remotione materiæ. Verum interdum in fine aliquid, licet parum, muci emittunt, quæ non cauſa peccans eſt, ſed ex conatu reſpirationis circa laryngem & fauces aliquid colligitur, quod evacuatur. Ubi ceſſaverint aliquandiù; facilè per multiplices occaſiones externas, v. g. per iracundiam, mutationes tempeſtatum &c., recidivam incurrunt.

Tertio loco aſthma occultum oritur vitio pulmonis, aridi & flaccidi redditi inſtar membranæ corrugatæ & exſiccatæ, idque propter deficientem eorundem nutritionem, unde in talibus ſubjectis ex tali exſiccatione, ariditate, & concidentia pulmonum, neceſſariò oritur aſthma. Exempla talia non ſunt rara: præ cæteris vid. RHODIUS *Centur. 2. Obſervat. 21.* ubi habet aliquot exempla aſthmaticorum, ex tali ariditate & flacciditate pulmonum mortuorum: Sic Sylvius l. 1. Prax. Med. cap. 24. exemplum habet ſimile de quodam empyematico, in quo poſt mortem aperto in dextro latere repertum fuit empyema aquoſum, ex ſero & pure permiſtum, cujus lateris dextri pulmo totus areſactus, flaccidus, & tabe confectus repertus fuit, quod ipſum rectè adſcribit impeditæ nutritioni pulmonum: Vid. quoque *c. 22. p. 302.* Quò etiam diſponit crebrior nicotianæ fumus, immediatè afficiens pulmones, eoſque plus minus ad atrophiam diſponens, non verò caput immediatè alterans.

Huc etiam facit effectus, quem vocant Germ. *die BergK-Sucht*, qui eſt *aſthma*, oriundum *ex inſpiratis fumis mineralium*, lædentibus graviter pulmonum nutritionem: Metallarii enim, & qui aquas fortes, cinnabarin, & æruginem conficiunt, uno verbo qui continuò exhalationes arſenicales, vitriolicas, Mercuriales, alioſque metallicos vapores, & carbonum fumos per nares atque os attrahunt, rarò de integritate pulmonis atque reſpirationis ſibi gratulari queunt; ſi quidem obſervatum eſt in ſectionibus cadaverum ejuſmodi artificum pulmones adeò fuiſſe exſiccatos atque flaccidos, non ſecus ac ſi fumo indurati eſſent: vid. BARTOLINUS *Cent. 4. Epiſtol. 72.* Et quidem primariò aſthma oritur ex vitio fibrarum ipſarum pulmonum conſtrictarum, & pertinaciter convulſarum, atque ita debitam veſicularum expanſionem impedientium. Strictura iſta pulmonum ferè eſt ſenſibilis, quando nempe quis odores acido-ſulphureos, v.g. ſpiritum nitri aut ſulphuris accenſum, vel butyrum antimonii, aquam fortè recentem, ſpiritum ſalis ammoniaci generoſum ac ſimilia odoretenus haurit; mox enim halitus ſuſpenditur, fauces & thorax conſtringuntur, ac ſpiritus recipitur, anguſtia percipitur intra pectus, & denegata reſpiratio, in qua thorax per ſe ſalvus ob internum autem impedimentum ſe expandere nequit, ſed propter pulmonum fibras admodum ſenſiles, occaſione inſpirati objecti & odoris exotici quaſi conſtrictas, & inde difficilem redditam inſpirationem, à motu ceſſat. Pulmonum enim fibræ nerveæ, eæque propter obſcurum Pulmonum motum, non tàm ſenſiles, quàm motrices, & ſpeciatim conſtrictoriæ ſunt, propter quem finem & pulmo ſuis nervis inſtructus eſt. Fibræ dictæ, prout ſtringuntur nimis aut contrahuntur diverſimodè, præſertim ſi irritatæ convelluntur, veſiculas pulmonum membranaceas ſtringendo anguſtiores & pro aere ſuſcipiendo ineptiores reddunt, adeòque ſui ſtrictura aſthmaticum pathema inferunt; quo ſenſu ferè conciliari poteſt *Helmontii ſtrictura pororum membranæ pulmonis*, aut ſaltem doctrina, quam huic ſuperſtruit, hoc modo intelligibiliùs explicari poteſt. Hujus exemplum vidi nuper in ſtannario, qui conquerebatur de cingulo circa pulmones obturato, unde aerem non intromitti. Sed totum hoc dogma falſum eſt: hoc verum eſt, fieri, fibræ nerveæ, quæ cogunt veſiculas pulmonales, convelluntur, quibus ſtrictis non fit receptio aeris, & tunc ceſſat reſpiratio. Stannarius aliàs optimè ſanus erat, noctu circa horam 12. percipiebat difficilem anhelitum, feneſtras aperiebat, aſſidebat menſæ; ſi volebat ampliare thoracem, non poterat; durabat uſque ad horam quartam vel quintam. Nempe hoc eſt aſthma ſiccum, quod HELMONTIUS explicat ſeu inſinuat ſub nomine *Caduci pulmonum*, id eſt, in tali obſtrui & occludi poros pulmonum, per quos tranſire debebat aer, unde his occluſis, ſequitur Aſthma tale; utut ejus primaria hypoteſis, quod nempe pulmones ſint immobiles, & ſaltem cribri inſtar per quod trajiciatur aer, ſe habeant, falſiſſima ſit; hanc enim deſtruit & Anatome, & ſufficienter infringit BARTHOLINUS *Tract. de Struct. & Uſu Pulmonum.* Sicut & contra WILLISII hypotheſis non omnimodè amplectenda, qua pulmonibus proprios nervos, propriumque iiſdem motum attribuit; unde his convulſis, inquit, & ſurſum ad fauces quaſi protractis, ſequitur tale aſthma: vid. *ejus Pathol. Cerebri de morb. convulſivis.* Verùm & hæc ſententia contrariatur anatomiæ, cum parenchyma pulmonum ſit ineptiſſimum pro motu proprio. Dum ergo vult WILLISIUS oriri aſthma convulſivum à convulſione pulmonum, falſus itidem eſt, uti HELMONTIUS; cum ex falſis hypotheſibus non poſſit non ſequi falſa concluſio; niſi hoc de fibris veſiculas pulmonales colligentibus intelligere velimus. Videtur tamen ſe ipſum poſtmodum correxiſſe, dum *in Oper. Poſthum.* nempe *P. 2. Pharmac. Rational.* ubi de aſthmate, de tali pulmonum motu nil memorat, ſed ſaltem in nervis & muſculis convulſis acquieſcit.

Undecunque igitur irritentur, aut malè afficiantur dictæ fibræ pulmonum, ſive ſit acidum internum, ſive externum, eas irritans, corrugans & conſtringens ſive ſint ſpiritus metallici, ſive aer externus, inclementior aut impurior inſpiratus, tale aſthma exinde oriri poteſt.

Res ut pateat, conſideremus tria, quæ ad legitimum pulmonum motum, & hinc aeris reciprocationem faciunt:

1. Legitima partium mechanica conformatio.
2. Muſculorum inſtrumentaliter moventium, & nervorum, muſculorum motum mediante ſpirituum animalium influxu dirigentium conſtitutio.
3. Obſervandæ ſunt fibræ ipſæ nerveæ pulmonum, tàm membranæ undiquè pulmones cingentes, quàm aliæ ad ipſas veſicas pulmonales, pro iſtis ritè colligendis, hinc inde diſperſæ, quæ fibræ pro fibrarum natura motu ſaltem contractivo erunt inſtructæ, adeòque conſtringere ſaltè & coarctare veſiculas pulmonales, ſed nulla alia ratione movere potuerunt. Nempe de his fibris in Epiſtol. ad Amicum refert MALPIGHIUS: in pulmonibus unum obſervari non indigùum conſideratione: In ranis enim & lacertis exterius reticularis adeſt plexus ex carneis fibris, ita ut ſit mirus muſculus, comprimens ſingulas cellulas pulmonis, & in teſtudine, præcipuè interiùs, etiam hujuſmodi reticularis muſculus mirus obſervatur: Idem etiam plexus carneus circa pulmones in reliquis perfectis animalibus patet, ſi extremitates lobulorum turgidæ adhuc & molles perluſtrentur; tunc enim caro aliquantulum rubet & turget. Conferatur etiam, quoad has fibras, LAMSWERDE *Tr. de Reſpiratione & Schwammerdam. Exſpirat. pag. 35.* Ac ſanè ab his fibris *Caducus iſte Pulmonum Helmontii*, vel eorum ſpaſmus rectiùs, derivari videatur.

Secundùm tria hæc conſiderata etiam triplex jam explicati aſthmatis ſicci differentia oritur.

Tandem huc ſuo modo videtur pertinere Aſthma non rarum, quod inſequitur ſuppreſſam aut malè curatam ſcabiem, Vid. HILDANUS *Cent. 2. Hiſtor. 39.* ubi obſervavit aſthma lethale ex repulſa ſcabie, aut etiam, quando poſt ulcera intempeſtivè clauſa ſequitur aſthma: ſiquidem ex ſcabie retropulſa ordinariò difficultas reſpirationis, interdum perfecta ſuffocatio ſupervenire ſolet; ſic LINDANUS *in Colleg. ſuper Hartm.* ex Serpigine retropulſa aſthma periculoſum natum obſervavit; & ipſe etiam aſthma convulſivum ex podice ſcabioſo vidi. Malum videtur tunc eſſe complicatum, natum partim à fermento ſcabiei acri, pulmonum fibras vellicante, & ita ad fortiores contracturas ſtimulante; partim ex ſanguinis craſi hinc vitiata, in debito fermentationis motu ac textura depravata, ac quaſi cachectica reddita: v. g. ſanguine à ſero nimis fuſo & liquato à Mercurialibus, ſive in unguento ſive alio modo adhibitis, & tunc pulmones, tum copia tum acrimonia gravante, unde & aſthma pituitoſum ſimul ſupervenire ſolet. Hinc obſervandum: materiam rejectam per os in Aſthmaticis interdum eſſe cauſam mali, nempè in aſthmate humoroſo; interdum verò eſt effectus, nempè in aſthmate ſicco eorum, qui conſtitutionis ſunt ſucculentioris & humidioris, & quorum ſanguis & lympha, mollioris quaſi ac minus firmæ texturæ alterari faciliùs, & in variam formam mutari poteſt. In talibus enim ex crebriori pulmonum agitatione, & aeris per aſperam arteriam reciprocatione, ſubindè copioſior paulò lympha, per glandulas in aſperam arteriam effuſa, in mucum coit, in paroxyſmi convulſivi declinatione ejiciendum. Hinc ulteriùs in omni aſthmate, etiam humoroſo, ad motum thoracis, plus minus liberum vel impeditum, ſemper reſpiciendum: nam ratione ſpirituum ex irritationis cujuſdam circa pulmones ſenſu utplurimum in paroxyſmo aliquid convulſivi concurrit, unde & pro hujus ratione plus minus malum intenditur, ac tali ex cauſa opiata interdum leniunt tales paroxyſmos.

Notandum ulteriùs: quod difficilis iſta reſpiratio, quæ tam in tuſſi humida in ſtatu, quàm etiam in tuſſis ſiccæ principio adeſt, non ſit ſemper, aut ſaltem non ſolùm, à pulmonum infarctu aut catarrho, aut ſimili quodam vitio, ſed frequentiſſimè oriatur ex irritatione pulmonum, & hinc fibra-

fibrarum earum contractura, indeque impedita plus minus earum expanſione. Signum mihi erat, adeſſe talem irritationem, quoties æger vel loquens, vel validiùs inſpirans, tuſſire cogebatur: Nam in talibus caſibus, propter crebriorem aeris reciprocationem, irritati magis pulmones tuſſim concitabant magis, unde difficultatem reſpirationis magis ex ſimplici pulmonum irritatione, quàm materiæ peccantis coacervatione, ortam judicavi: Hinc tali in caſu ex opiatis, v.g. ex ſpiritu ſalis ammoniaci anniſato cum eſſentia opii miſto, ſemper levamen obſervavi; non ſaltem minorem tuſſis violentiam, ſed etiam liberiorem mox reſpirationem, vellicationis nempè ſufflaminato ſenſu. Hinc etiam ſenſus doloris compreſſivi, ſive gravativi in pectore, ſive profundo pulmonum, non ſemper à copia materiæ, ſed ſæpiùs à fibrarum pulmonalium in particulari quodam loco irritatarum conſtrictione, quàm compreſſivus ac gravativus talis dolor ſubinde inſequi ſolet.

Obſervandum denique eſt hoc: quando jam tales convulſiones, vel muſculorum vel fibrarum pulmonalium, dant aſthmata, quòd tunc utplurimùm ſimul & tardior ſanguinis circuitus per pulmones eſſe ſoleat, adeò ut ex impedito plus minus ejus motu non tantùm inſignis in præcordiis anxietas, & majus imminentis ſuffocationis periculum adſit; at præterea tali in caſu rubor malarum ac faciei, vaſorum in collo major intumeſcentia, aut ſenſilis etiam arteriarum pulſatio, adeſſe ſolet.

Aſthma eſt ratione cauſarum vel *humidum*, vel *ſiccum*: *Illud* ratione partis ab humore irritatæ vel *ſtomachale* vel *pectorale*: *Hoc* vel *vitio pulmonum*, vel *vitio nervorum*, vel *utroque* ſimul.

- *Aſthma* eſt vel *humidum* ſeu *manifeſtum*; cujus *cauſa materialis* eſt
  - *in pulmonibus*
    - *Mucus viſcidus*, ex deficiente & depravata pulmonum nutritione natus.
    - *Pus* in vomica, abſceſſibus, empyemate, phtiſi.
    - *Serum*, pulmones copioſiùs inundans.
    - *Sanguis* in motu impeditus per pulmones; vel ob abundantiam; vel ab Acido coagulationem; vel cachecticum vitium; vel ob nimiam turgeſcentiam, & quaſi ebullitionem.
  - *in ſtomacho & primis viis*, muco crudo & inde natis flatibus obſeſſis: item hydropicis.
- *Aſthma ſiccum* ſeu *Occultum*, fit vel ratione
  - *Vitioſæ conformationis*: in gibboſis, ob cruda tubercula, calculos grandineſque bronchia obſidentes, res deglutitæ illa obſtruentes.
  - *Convulſionis muſculorum reſpirationi inſervientium*, diaphragmatis, laryngis, aliorumque: ut in hypochondriacis & ſcorbuticis.
  - *Pulmonis* vel exſiccati vel corrugati; vel, ob fibras proprias nimis ſtrictas, contracti & anguſtati: Caducus Pulmonum.

DIAGNOSIS.

Quod attinet ſigna; Aſthma ipſum ſe manifeſtat ſponte. De cauſis tamen eſt inquirendum, quomodo dignoſcendæ ſint? ne oriatur error in Praxi. Neceſſe ergo eſt, ut attentus ſit Medicus ad cognoſcendas aſthmatum ſiccorum & humidorum differentias, quas ex plurium circumſtantiarum collectione ſaltem deſumere poteſt. In ſpecie Aſthmata, quæ ſunt ex vitio conformationis, item quæ oriuntur ex muco, aut materia pulmones inundante, ferè ſolent eſſe continua; aut licèt videantur interdum remittere, tamen leviſſima occaſione data graviter recrudeſcunt: Id quod etiam verum eſt, ſi vitium ſit ex pulmonum corrugatione & læſa nutritione. Reliqua aſthmata periodicè, nunc ſtatis nunc vagis periodis recurrere ſolent. Et quidem *Aſthma humidum* eſſe vel *vitio ſtomachi* vel *vitio pulmonum*, *cognoſci poteſt* ex cauſis antecedentibus, ex hypochondriacis ſymptomatis, & pectoralibus magis urgentibus: item ſi paroxyſmus adſit cum ſtertore, aut cum tuſſi, aut etiam cum copioſæ materiæ in aut poſt paroxyſmum rejectione; ita quidem, ut hoc ipſum fiat cum levamine ægri.

In aſthmate autem humido ſeu manifeſto, ſi mucus continetur craſſus in bronchiis pulmonum, reſpiratio eſt difficilis cum ſonitu ex profundo, eoque ſterrente, & tuſſi, ac pituitæ plus minus copioſæ excretione, quæ quò magis excernitur, eò magis affectus imminuitur: ſi verò materia peccans ſit in ſubſtantia pulmonum, vix talis adeſt ſonitus, nec niſi ſucceſſivè, idque non adeò copioſè, per tuſſim aliquid rejicitur. Sin tamen eſt vitium humorale in pulmonibus, aut in ventriculo, Aſthma ſolet eſſe continuum; quod ſemel etiam curatum, antequam denuò repetat, ſucceſſivi incrementi ſigna prodit.

Utut autem ſit continuum, ſubindè tamen exaſperatur, idque præſertim veſperi ac nocte, quo tempore omnes ægri aſthmate humoroſo affecti pejus habere ſolent; quod tamen omni aſthmati ferè commune eſt, ut veſpertino ac nocturno tempore acerbiùs affligat: item quod motu corporis ſemper exaſperetur; item quod pro aeris mutationibus melius vel pejus habere ſoleant ægri Signa Aſthmatis manifeſti quilibet poteſt facilè cognoſcere.

Quoad *Aſthmata* verò *ſicca*, convulſiva, & ſpeciatim *Caducum pulmonis*: ex eo ferè ſe produnt, quod ſint continua, ſed interdum planè intermittant, paroxyſmatim repetunt, ita quidem, ut ſubitò inchoent, hinc etiam ſubitò ceſſent, ſine ullo fomitis materialis, vel præſentis vel antecedentis, veſtigio, aut manifeſta rejectione; ex improviſo enim irruit in ægros, aliàs optimè reſpirantes, atque evaneſcit citra ſenſile reſpirationis nocumentum; utut debiles admodum, plus minus tamen, ægri eſſe ſoleant; ſaltem difficile eſt hariolari, ubi lateat fomes & fermentum ſeu ſpina, nervos hoſtili ſua præſentia irritans, & ad ſpaſmos provocans.

Porrò nullus humor, nullus ſtertor, aut nulla tuſſis, item nulla humoris excretio adeſt in talibus aſthmaticis, utut ſubinde ſonus coactus [*es pfeifft*] exaudiatur; quod ſi aliquid excernitur, aut ſcreatu rejicitur, hoc fit in fine, & parum eſt, duo vel tria ſputa, & non amplius; natum talis modi potius ſputum circa fauces ob ſummam ægri anxietatem, non autem quod ſit cauſa morboſa. Multum utplurimum inſpirant; ſed parum exſpirant, ſi ſint convulſi muſculi expirationi inſervientes: contrarium fit in aſthmate humido, in quo non ſufficienter poſſunt reſpirare.

Quoad *ſigna diſtinctiva*: ſi malum originem à capite ducat, adeſt vel antecedit vertigo, dolor capitis, ſenſus fluctuationis in capite & ſimilia capitis pathemata: ſi verò eſt in abdomine, adſunt rugitus, murmura, ubi ligatura circa coſtas prodeſt.

Quod ſi diaphragmatis muſculi, aut loca vicina ſint affecta primariò, ſemper accedit ingens dolor inſtar zonæ in iſta regione, ubi annectitur diaphragma coſtis nothis: Sin muſculi thoracem moventes afficiantur, conqueruntur ægri in paroxyſmo de ſenſu, quaſi univerſus thorax firmiter conſtringeretur ac comprimeretur: Si laryngis & faucium muſculi affecti ſint, ſuffocationis, quaſi laqueo injecto, ſenſum habent ægri. Si pulmo conſtrictus primariò ſit, inexplicabile quoddam impedimentum reſpirationis experiuntur ægri.

Ultimo affliguntur frequentiùs & atrociùs in aſthmate convulſivo ægri tempore veſpertino aut nocturno circa primas noctis horas, donec recedat, ſeu in ſomnum incidant, quo obrepente reliquam noctem & ſequentem diem ſine ulla difficili reſpiratione pertranſigunt, donec tandem, ſi malum aliquandiu latuerit, aut periodicè, aut erraticè, ſubitò, vel ex leviſſimo in ſex rebus non naturalibus errato, repetit paroxyſmus. Imprimis à cauſis quibuſcunque procatarcticis, v.g. à levi motu corporis, aut à levi excandeſcentia, aut ſimilibus, in momento ferè concitantur; & ſicuti ſubitò fiunt, ſubitò etiam deſinunt: quod tamen contrarium fit in aſthmate humido, quod ſucceſſivè fit, & etiam ſucceſſivè, removendo cauſam ſeu materiam, curatur.

Fomes aſthmatis convulſivi, ubi præciſè hæreat, ſymptomata, vel antecedentia vel adjuncta, aliarum partium, ferè commonſtrant. Plura videb. in SENNERTO & RIVERIO.

PRO-

PROGNOSIS.

Quod attinet Prognoſin: Aſthma omne tàm per ſe, quàm in progreſſu morbi ſuperveniens, ſemper eſt periculoſum & grave, maximè in morbis acutis, in ſpecie in malignis, in quibus unum ex funeſtiſſimis ſignis eſt.

Periculoſiora ſunt tamen occulta quàm manifeſta: item inveterata; ſive ſint humoroſa, nam hæc ferè inſignem pulmonum læſionem arguunt; ſive convulſiva, nam talia epilepticum in quodam nervorum plexu radicatum fomitem præſupponunt. Et quidem aſthmata occulta, in ſpecie convulſiva, & Caducus pulmonum, frequentiùs occurrunt in Praxi, quàm humida.

Aſthma inveteratum quodcunque raro perfectè curatur, quoniam vel leviſſimo diætæ errore, vel alio peccato, ſubindè recidivat.

In febre acuta ſuperveniens aſthma, ſive in curſu, ſive poſt morbum acutum ſequatur, ſemper eſt valdè periculoſum: unde etiam à RIVERIO *Prax. Med. l. 7. c. 1.* lethale dicitur, ſi aſthmati ſuperveniat Pleuritis ſeu Peripneumonia.

Aſthmaticis omnibus aliquandiu jam tum hoc morbo laborantibus ut plurimum cachexia, inſignes tumores pedum œdematoſi, & tandem inferioris corporis tumor quaſi hydropicus, ſupervenit, & ſic moriuntur.

Hæc de ſignis: Pergo ad

CURAM.

Imprimis autem conſiderandum eſt: an aſthma ſit morbus primarius & ſolitarius? vel ſecundarius & complicatus? hoc eſt, an ſuperveniat phthiſicis, empyicis, hypochondriacis, hyſtericis, ſcorbuticis, aut ſimilibus? Ille primariò in ſpecie curandus venit: ſi verò ſit affectus ſecundarius, præciſè non curatur, niſi in primario ſublato morbo, adeoque tunc ad morbum primarium reſpiciendum eſt, niſi interdum paroxyſmi graviùs urgeant; nam ſanato vel ſublato morbo primario, & hoc ſymptoma ceſſat.

Aſthmata ergo, quæ primariò conſtituunt morbos, curanda ſunt, & quidem in genere, quantum poſſibile, libera & ſufficiens Reſpiratio procuranda.

I. Impedimenta, aeri libero acceſſum & receſſum per pulmones denegantia removendo.

II. Reſpirationis organorum inordinati motus plus minus convulſivi compeſcendi.

Ratione prioris: aeris ambientis ventilatio, erecta ſeſſio, alvi ſubductio, venæ ſectio, potiones ſanguinem attenuantes, ejus motum circularem promoventes, viſcida, pulmones infarcientia, incidentes, ſpirituoſæ, blandè dulces, pulmones demulcentes, conveniunt: interdum etiam Vomitoria utiliter adminiſtrantur. Ratione poſterioris: antiſpaſmodica, anodyna volatilia, &c. ſunt optima.

In ſpecie Aſthma humidum, κατ᾽ ἐξοχὴν à viſcido muco genitum curatur:

I. Materiam peccantem viſcidam attenuando & diſſolvendo.

II. Tandem ita præparatam per convenientes vias, vel ſcreatu & tuſſi, vel vomitu, vel ſeceſſu ejiciendo: &

III. Id quod reſtat in ſpecie extra paroxyſmum, removendo, & novum proventum maturè impediendo: adeòque vel pulmonibus læſis & vulneratis, appropriatis pectoralibus, ſi aſthma humidum vitio pulmonum fuerit; vel ſtomachi digeſtio prima ſedulò rectificanda, ſi hujus errore nata fuerit.

Aſthma ſiccum ſimiliter *curatur* in paroxyſmo & extra paroxyſmum.

In paroxyſmo quidem (1) *Conformationis vitia* difficillimè curantur; excreſcentiæ tamen, tubercula, aut grandines beneficio ſpiritus ſulphuris per campanam ſucceſſivè abſumi poſſe, ſunt qui aſſerunt.

(2) *Aſthma convulſivum & nervorum & muſculorum vitio* curabitur, radicitus fomitem ejus corrigendo, reſpiciendo præſertim viſcus, in quo lateat. In ſpecie.

I. Paroxyſmus imminens ſuſpendendus per opiata vel

II. Idem præſens ſiſtendus per volatilia & caſtoreata, item mineralia antiepileptica & ſimilia, acidum, nervis inimicum corrigentia, nunc ſolitaria, nunc opiatis temperata.

III. Recurſus paroxyſmorum præcavendus veſicatoriis, vel brachiis, vel nuchæ, vel femoribus applicatis pro nervorum vel nidi varietate: etiam fonticuli interdum inurendi.

Ex propria *fibrarum pulmonalium ſtrictura natum aſthma* curatur:

I. Cauſam irritationis, quantum poſſibile eſt, corrigendo & removendo.

II. Opiatis ſenſum vellicationis ſiſtendo.

III. Appropriatis ſimul vulnerariis & balſamicis, pulmonibus ſuccurrendo.

Extra paroxyſmum verò curatur, primarium morbum curando, & paroxyſmi recidivam prævertendo:

Pro his ſcopis ritè obtinendis notandum:

I. In paroxyſmo aſthmatis humidi *Vomitoria* omnium eſſe optima, ita ut hæc vel mox in principio, paroxyſmo graviùs affligente, adhibenda ſint, etiam quando maximè videtur urgere ſuffocationis metus, quem interdum mirè ſedant; nihil enim æquè paroxyſmos aſthmaticos humidos curat, quàm vomitus: Hinc omnes cordati Practici ſemper in aſthmate Vomitoria uſurpant & ſubindè graviſſimorum paroxyſmorum, Vomitoriorum propinatorum uſu levatorum, obſervationes proſtant. Nec eſt, quod exinde metuatur ſuffocatio: inanis hic eſt metus; nunquam tale quid obſervatum; in humido nempe æqualiter evacuat materiam Vomitus, ſive in pectore ſive in ſtomacho hæreat. Notum namque eſt, quod in omni Vomitu ſimul fit inſignis conſtrictio pectoris, & quod per motum gulæ ſurſum ſimul moveatur aſpera arteria, & ita ſimul ex ventriculo & ex pectore fit evacuatio; unde pus phthiſicorum, quod in pulmonibus fluctuat, ſæpiùs optimè & feliciter per vomitoria evacuatur; & talia etiam id, quod bronchiis pulmonum fortiter impactum eſt, certò & feliciter deturbant: quin etiam expectorantibus remediis commodè remedia vomitoria, ſed in imminuta doſi, poſſunt permiſceri, ut ſaltem ſtimulent expectorationem, non autem vomitum inferant: vel præmiſſis reſolventibus & attenuantibus ſunt propinanda, & ita ſtomacho & primis viis occurrendum; id enim, quod in his hæret, vix meliùs ac per vomitoria evacuatur. Exempla per vomitoria, in paroxyſmo propinata, feliciter curatorum proſtant hinc inde in Authoribus: imprimis RULANDUS quamplurima habet *in Theſ. Med. pag.* 103. 109. 112. 116. 118. 120. & ſic porrò: *In Cent. 3. Curat. 96.* refert de Orthopnœja periculoſiſſima, curata ſubitò ſolo vomitu librarum viij. pituitæ lentæ & craſſæ cum bile permiſtæ: Et hæc etiam eſt Methodus POTERII, qui viribus adhuc ſtantibus in aſthmate propinat vomitorium, uti videbitis *in Centur. 2. Cur. 16. & 46.* item *Cent. 3. Cur. 22.* ubi etiam curavit aſthma periculoſiſſimum ex vitio menſium deficientium beneficio vomitus, in paroxyſmo propinati: Sic TIMÆUS *in Epiſt. p. 122.* aſthma refert periculoſiſſimum & contumaciſſimum, nullis cedens remediis, tandem provocato vehementi vomitu curatum: vid. etiam HOEFERUS *in Herc. Med. p. 118.* & HORSTIUS *in Problem. Decad. 4. qu. 5. pag. 90.* HARTMANNUS *Pr. Chymiatr. pag. 134.* RIVERIUS *l. 7. Prax. c. 1.* & PETRÆUS *Noſol. l. 1. Diſſ. 18.* Imo natura ipſa monſtrat interdum proficuum uſum vomitoriorum: ſic SILVATICUS *Cent. 3. Conſil. 49.* refert aſthma ſingulis noctibus recurrens cum ſuffocationis periculo, à quo non prius æger fuit immunis, niſi ſponte ſuccederet vomitus tàm aſſumptorum quàm materiæ pituitoſæ. In ſpecie in Aſthmate ſicco, ubi radix mali eſt in hypochondriis vel abdomine, aliis irritis vomitus convenit extra paroxyſmum, rariùs in paroxyſmo, præſertim ſi forſan metuenda pathemata hyſterica obſtiterint; tutiùs tamen extra quàm in paroxyſmo. Et ita quidem in paroxyſmo aſthmatico vomitoria ſunt optima, utpote quæ ſubindè à præſentaneo vitæ diſcrimine liberant: purgantia verò per inferiora in paroxyſmo non conveniunt, quin eum potiùs inſigniter exaſperant. Inter Vomitoria ad hunc ſcopum uſualia ſunt partim antimonialia, partim quæ ex nicotiana parantur: nam hæc ſunt appropriatiſſimum ad tale aſthma remedium, atque materiam viſcidam ex ſtomacho & ex pulmonibus evacuant: aqua nicotianæ ad ℥j. data, vel ſyrupus nicotianæ ſumptus ad cochlearia duo egregiè promovet Vomitum: nam duo ſunt ſyrupi ex nicotiana, vomitivus, & alterans: Imò ſolus fumus nicotianæ per tubulum attractus, & gutture hauſtus, potentem vomitum pro aſthmate curando movet. Deinde ſuccus expreſſus radicis ireos noſtratis ab ℥ß. vel ℥j. ad ℥ij., prout eſt validus vel minus validus, in hydromelite vino o propinatus, tam ex ventriculo quàm pulmonibus ortam Orthopnœjam deſperatam curavit, teſte PLATERO *Obſervat. l. 1. pag. 175.* movet vomitus violen-

violentos & ſeceſſus; qui ipſe ab eodem commendatur in Dyſpnœja, ab hydrope pectoris enata. Facit huc *Vomitorium* ſecretum FREITAGII *ad Aſthma & Empyema ex* HEURNIO, quod habet in *Aurora Medicorum c.* 20. deſcriptum: & *Vinum emeticum* HEURNII ex Elleboro albo, quod proſtat in SCHROEDERO *l.*4.*p.*239.

℞. *Hellebor. albi craſsè cont.* ℥ ß.
cui affundit
Vini Petroſim. vel *Hiſpan.* ℔ j.
Digeri exponendo Soli:
Hujus infuſi cochlear unum.

Valdè diſſolvit & movet vomitus, idque ſine inſigni difficultate; ſi verò ſemicochlear cum aliis laxantibus exhibeatur, præclarè alvum ſine vomitu educit: Miſturis, vel Linctibus aliquot guttæ hujus Infuſi additæ, empyematis expectorationem copioſè movent: Hinc præſtantiſſimum remedium ad Aſthma & empyema eſt hoc:

℞. *Paſſul. mundat.* ℥ jv.
Rad. liquirit. raſ. ℥ j.
Mell. deſpumat. ℥ iij.
Sacchari Candi ℥ v.
Vini Hiſpan. ℥ vj.

Bulliant, ut fiant inſtar *Conditi*: cui tantum admiſceatur *Acidi* ſeu *ſpiritus ſulphuris per campanam*, ut gratum acquirat ſaporem, hinc aliquot guttæ *Vini illius belleborati* inſtillentur.

Teneantur in ore maſticandæ paſſulæ, vel quoties eaſdem in os recepturus eſt, guttæ duæ tresvè inſtillentur de dicto infuſo, idque ſpeciatim in Aſthmate humido, ubi materiæ reſolutione & expectoratione opus eſt. Remedium hoc ceu ſecretum habendum vult FREITAGIUS.

His tamen vel commodè præmittenda vel adjungenda ſunt Expectorantia remedia, quę Acidum corrigere & viſciditates iſtas attenuare & reſolvere valent: qualia primaria ſunt ea, quæ ex gummi ammoniaco præparantur, ut Potiuncula Bruneri, item ſyrupus nicotianæ & ſimilia: e.g.

℞. *Salis ammoniaci* ℥ j.
Spec. diatr. piper. ℨ ß.
M. f. *pulvis*,
div. in 3. *partes æquales*. S.
Pulvis digeſtivus.

Vel ſi materia ſit nimis viſcida:

℞. *Aquæ pulmon. vitul. cum ſucco nicot.* ℥ j ß.
Syrup. de jujub. ℥ ß.
Nicot. per iterat. Infuſ. par. ℨ iij.
Spiritus ſulphuris gutt. xv.
M. S.
Potio confortativa ad pectus pro 2. *vicibus*.

Notandum II.

I. Pus, ſi aſthmatis cauſa, evacuandum vel per expectorantia, vel per paracenteſin thoracis.

II. Abſceſſus vel ulcus conſolidandum: de quo *infra, ubi de Phthiſi*.

Notandum III. In paroxyſmo aſthmatis cujuſcumque, ſpeciatim humidi, in quo ſanguis in motu ſuo ſimul per pulmones vel præcordia plus minus ſiſtitur.

I. Ad venæ ſectionem properandum, ut ſanguinis copia imminuatur, & ejus liberior motus nonnihil juvetur, adeoque ſic in ſpecie in aſthmate, vitio ſanguinis enato, locum obtinebit, minus in reliquis: Vel

II. Sanguis coagulatus diſſolvendus, de quo ubi de Caſu ab Alto: Vel

III. Vitium cachecticum emendandum, de quo, ubi de Cachexia: Vel

IV. Solitæ evacuationes revocandæ, v.g. menſes proritandi, aut ſi fieri nequeat, fonticuli in regione loci, conſuetæ excretionis vicini, inurendi.

V. Turgeſcentia quælibet, acidum effervesçens abſorbentibus, aut blandis diaphoreticis, aut copiam ſanguinis imminuentibus, corrigenda.

Notandum IV. In nullo paroxyſmo cujuſcunque aſthmatis purgantia conveniunt, imprimis propriè ſic dicta ſeu fortiora, quia eum potiùs exaſperant: quod obſervarunt unanimiter omnes Practici, quia agitant corpus & ſuccos contentos & ſymptomata morbi pejora faciunt; niſi forſan ad imitationem POTERII purgantibus opiata in paroxyſmo addere velimus: de quo vid. *Cent.*3.*c.*22. Nam opiata ſedant paroxyſmum & ſymptomata, quæ aliàs purgatione inducuntur, dum intereà pilulæ laudabiliter operantur: vid. Cap. citatum, ubi egregia & notatu digna habet. Facit huc monitum SCHOLZII *in Conſ.*92. *In aſthmaticis*, dicit, *diligenter caventur, ne dentur fortiora evacuantia, à quibus commoveatur & agitetur materia, ipſæque fluxiones augeantur: videmus enim homines alioquin ſanos poſt purgationem multum expuere, & emungere nares ſæpè ob motam materiam: quantò magis hoc illis accidere poſſit, quibus ſpontè, & quidem continuò, fluxiones ad pectus moventur.* Aliàs poſt ſedatum paroxyſmum ad præcavendam recidivam, & ſi quæ ſunt reliquæ morboſæ, ad eas exhauriendas conveniunt evacuantia quæcunque moderata, in ſpecie pilulæ, quibus ſemper gummi ammoniacum addendum venit: v.g. maſſa pilular. de ammoniaco *Quercetani*; item maſſa pilul. de hiera cum agarico, miſta cum gummi ammoniaco: e.g. FREITAGIUS has habet pilulas:

℞. *Maſſæ pilul. de agar.* ℈ j.
Gum. ammon. ℈ ß.
Troch. alband. gr. ij.
Extr. cinnam. (nil valet) gr. iii.

Cum *eſſentia croci* vel *enulæ* fiant *pilulæ*: quibus etiam gutta una vel altera olei *deſtillati aniſi* addi poteſt. Vel

℞. *Galban. cum aceto ſol.* ℨ ß.
Extr. troch. alband. gr. ix.
Diagryd. gr. iij.
cum oleo deſtillato carvi f. pilulæ pro tribus doſibus.
D. S.
Pilulæ reſolventes pro 3. *vicibus*.

Ubi *aſthma ex vitio ſtomachi*, conveniunt hæ pilulæ:

℞. *Maſſæ pilul. de agar.* aut *her. cum agar.* gr. viij. ad ℈ j.
Gum. ammon. aceto ſquill. ſol. gr. viij. ad ℈ ß.
Extr. troch alband. gr. j. ij. vel iij.
Cum ſpiritu *aniſi* vel aqua *aſthmatic. f. pilulæ*.
D. S.
Pilulæ purgantes pro una vice.

Pilulæ catholicæ Poterii ſimiliter ſunt expertæ contra aſthma. Nec negligendus eſt in tali caſu Mercurius dulcis, cum ſcammonio ſulphurato acuatus, quem RIVERIUS interdum ſub nomine *Calomelanos* uſurpat: vid. *Cent.*3. *Obſerv.* 28. & 31. Vel

℞. *Maſſæ pilul. de ammon. Quercetani* gr. xv.
Mercurii dulc. ℈ j.
Extr. troch. alband. gr. ij.
Olei deſtillat. aniſi gutt. ij.
Cum ſ. q. ſpiritus *aniſi f. pilulæ*.
D. S.
Pilulæ pectus reſolventes.
Vel

℞. *Paſſ. min. purg.* ℥ j.
Tartari vitriolat. Tach. ℨ j.
M. S.
Paſſulæ laxativæ pro duabus vicibus.

Item prodeſt aliàs Oxymel de nicotiana Quercetani purgans: vel poſſunt fieri *Vina Medicata ſquillitica* aromatica ſucceſſivè evacuantia; e.g.

℞. *Herb. Anthos*,
Menthæ,
Salviæ an. M. j.
Fol. ſen. ſine ſtip. ℨ vj. vel ℥ j.
Rad. armorac. rec. ℨ ij.
Ireos noſtr. recent. ℥ j ß. ad ℥ ij.
Florent.
Acori veri,
Angelic. an. ℥ j.
Radic. zedoar. vel *galang.* ℨ iij.
Cinnam. ℨ j.
Paſſul. min. ℨ vj. vel ℥ j.
Infund. in vini Menſ. ij.

Hauriatur cochleatim qu v. ſemel & bis, ut laxet.

Notandum V. Si aſthmatis cauſa eſt ſerum, hoc evacuandum per urinam vel ſudorem, vel veſicatorium confertim, vel per fonticulum pedetentim.

Not. VI. Sudorifera in Aſthmate convulſivo & ſicco, tàm in, quàm etiam extra paroxyſmum, non negligenda ſunt: nam iis rectè adhibitis, interdum aſthmata præcaventur, aut horum paroxyſmi ſæpè ſedari poſſunt, maximè ſi ex volatilibus ſint præparata. In Aſthmate humido etiam ſuum locum habent quodammodo: id quod confirmat SCHOLZIUS *ſuprà citato loco* inquiens: *Multum prodeſt ſudor, qui & fuligines & aquoſitates collectas diſcutit.* Provocari poteſt Decocto guajaci callidè aſſumpto: facit quoque ad expectorationem & pituitæ in pectore inciſionem. Scio quoſdam decocto ligni ſaſſafras uſos pro potu quotidiano in vigore hujus morbi, & alios id ſaltem loco vini in principio paſtus aſſumpſiſſe, & exinde eximiam opem ſenſiſſe.

Not.

Not. VII. Si vitium ſit ſtomacho, Vomitoria & carminantia aromatica, ac digeſtionis vitia, præſertim cruditatem acidam corrigentia, conveniunt, utpote cura methodica circa ſcorbuticum & malum hypochondriacum inſtituenda.

Not. VIII. Opiata multum conferunt, præſertim reſpectu paroxyſmi. Quando enim nimius ſpirituum impetus, & hinc inordinatæ pectoris motiones, item quorumcunque in corpore contentorum fluidorum nimius motus ad pectus urgent, optimè his omnibus Opiata ritè adminiſtrata, præſertim appropriatis permiſta, multum conferunt. In aſthmate quidem humido, quatenus materiæ peccantis motum & excretionem ſufflaminant, ſuſpecta videntur, cùm magis incraſſetur, & quaſi inſpiſſetur materia peccans: Ad nimiam verò paroxyſmi ferociam mitigandam, quia concitatiori ſpirituum impetu per accidens quaſi exacerbatur, optima ſunt. Tutiora autem ſunt in aſthmate ſicco, tàm ante paroxyſmum, eundem prævavendo, quàm in paroxyſmo, eundem minuendo. Conferatur WILLISIUS *in Pharm. Rational. Part.* 1 *pag.* 299. *Part.* 2. *pag.* 247. Talia ſunt eſſentia opii, Theriaca ac Mitridatium, ſyrupus diacodii Montani. Nempe in quovis paroxyſmo aſthmatis tàm humidi quàm ſicci, ſpirituum impetus, & hinc concitatior ſanguinis ac lymphæ motus ad partem probè attendendus; & ſi nimius, Opiatis nonnihil ſufflaminandus. Docuit hoc Veterum experientia Practica: hinc FONSECA *lib.* 1. *Conſ.* 85. inquit: *Arcularius in paroxyſmo aſthmatico & difficultate reſpirandi ſuffocativa damnat communem curationem, quæ fit avertendo materiam, quæ fluit; quia hic modus curandi agitat magis illam neſſe potiùs inhibendam fluxionem iis, quæ incraſſant, præſertim ſi fuerit tenuis. Quare exhibet ſyrupum de papavere dia Codium, & devenit ad opiata, quale eſt philonium Romanum ad* ℈j; *quam etiam Galenus videtur laudare curationem Catarrhi ſuffocantis; Deindè adhibet cucurbitas ad vertebras dorſi & ſuper ſcapulam; hac ratione* (inquit) *omnes evaſerunt. Illi verò, in quibus proceſſit evacuantibus, divertentibus, & materiam agitantibus perierunt; quæ certè verè prorſus proferuntur, ut mihi etiam experientia compertum eſt.* Quoad Philonium majus ſeu Romanum vid. ZWELFFERUS *Animadv. in Pharm. Aug. pag.* 61.

Notand. IX. Quod Aſthmata à cauſa particulari orta, ut à ſcabie retropulſa, ex ulceribus occultis, ex fumis metallicis & Mercurialibus, particularem requirant medendi methodum. *Aſthmata* ſi oriuntur *ex ſcabie retropulſa*, tunc omnis movendus eſt lapis, ut iterum appareat ſcabies in extima cute mediantibus ſudoriferis, in ſpecie volatilibus, & hinc appropriatis, nempe remediis ex helenio, ejus Extracto & eſſentia, fumaria, ejuſque eſſentia ſimplici vel & compoſita, extracto theriacali, Decocto helenii & fœniculi & ſimiliter: item antimonio diaphoretico, cum ſalibus fixis & volatilibus miſto, Maſſam ſanguineam purgãdo, ſcabiem denuò expellentibus; niſi enim fomes ſcabiei denuò ſub cute defigatur, omnis cura erit fruſtranea; in quem finem etiam veſicatoria, femoribus & brachiis applicata, optima ſunt. Quod ſi nullo modo poſſit reproduci ſcabies, in tali caſu imitandum eſt ZACUTI LUSITANI egregium inventum, qui talem ægrum cum alio ſcabioſo in eodem lecto collocat, ut ab hoc fermentum ſcabiei malignum & ulceroſum hauriat, & ita denuò ſcabies introducatur.

Notand. X. Si *à fumis metallicis*, in ſpecie Mercurialibus oriuntur *aſthmata*, tunc nil in horum cura perficitur cum ordinariis ad hunc effectum remediis, nec expugnatur; ſed potiùs appropriatis ex mineralibus & metallicis remediis ſiſtenda: hinc Mercurius dulcis, item Mercurialia fixa (quo fixiora eò meliora) Bezoardicum ſolare, turpethum Minerale, item cinnabaris antimonii, antimonium diaphoreticum ac ſimilia in uſu ſunt. Exempla talium aſthmatum ex fumis metallicis, imprimis Mercurialibus, curatorum, vid. in HORSTIO *l.* 7. *Obſ.* 25.

Notand. XI. Si *Dyſpnœa* oriatur *à ſubito frigidæ potu* vel frigore admiſſo, præſertim poſt æſtum, imprimis conducunt, quæ ſanguinem grumoſum ſolvere valent; in quò puncto ſuccum bellidis in vino propinavit D. MICHAELIS: vid. MINDERERUS *in ſua Medicina militari.* Acetaria ex bellide in æſtate laudat DEODATUS *in Panth. Hygiaſt. l.* 3. *cap.* 22.

Remedia ergo alia appropriata, quæ conveniunt in Aſthmate humido, eoque ex pulmonum aut ſtomachi vitio, aut mucilagine craſſa viſcida & flatulenta, utpote quæ ordinario ferè nomine aſthmatis intelliguntur, ſunt imprimis incidentia, attenuantia, expectorationem promoventia, &c. plus minus aromatica, ſtomacho & pulmonibus amica, v. g. helenium, quod eſt inſigne pectorale, marrubium album, & nigrum ſeu praſſium, hyſſopus & capilli Veneris, ros Solis, tuſſilago, ſcabioſa, pulegium, calamintha, acorus verus, carduus benedictus, ſatureja, crocus imprimis, item folia & flores roriſmarini, de quibus vid. experimentum BORELLI *in Cent.* 4. *obſ.* 46. qui flores vel ejus folia coquere jubet cum vino optimo & melle ad dimidiæ partis conſumptionem, & capere ante ſomnum, dicitque mirè conferre. Porrò conveniunt veronica, radix raphani, ari, zingiberis, zedoariæ, quæ ſola mirè levat dyſpnœjam comeſta, ſicut & aqua ſeu ſpiritus zedoariæ multum confert ad liberandum pectus à ſaburra, & liberiorem ſpiritum procurandum: item prodeſt radix vitis albæ ſeu bryoniæ, cujus ſuccus artificioſè prolectus, præter vim laxativam, ſingulares hic habet vires contra aſthmata; diſſolvit enim, quicquid grumoſum & coagulatũ eſt in corpore, & pectus liberat, quem videb. preparatum in HARTMANNI *Pr. Chymiatr. pag.* 95. His addatur helenium, optimum antiaſthmaticũ, quocunque modo uſurpetur, imprimis in pulveriſatum, & cum melle in Electuarii forma redactum, in aſthmate ſtomachali multum confert. Radix ari acris, vel vino infuſa, & pota, vel lentè in umbra ſiccata, ut retineatur ſal acerrimum, & pulveriſata pro expectoratione etiam egregia eſt, cum vino aſſumpta. In genere quò recentior eſt radix, & ex ea parata remedia, eo ſunt meliora, propter ſal acerrimum, quod aliàs, ſivetuſtior radix, avolat: e. g.

℞. *Pulv. radic. ari* ℈iv.
Ireos Flor.
Cinnab. antimonii an. ℈ij.
Flor. ſulphuris,
Benz. pulveriſ. an. ℈j.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis pro expectoratione.
Doſis ʒß.

Commendatur etiam à multis fæcula ari, ſed eſt fex nullius ponderis: Si radix hæc præparatur cum aceto, caſtratur. Omnes fæculæ, ireos, ari, bryoniæ, quæ aliàs vulgo in affectibus pectoris, in ſpecie in aſthmate, commendantur, ceu fæculentiæ omninò rejicendæ, quoniam omni uſu, omnique facultate omninò ſunt deſtitutæ; vid. ZWELFFERUS *in Animadverſ. ad Pharm. Auguſtanam.*

Ex his fiat *Vinum medicatum pectorale* tale:

℞. *Herb. hyſopi,*
Roriſmar.
Flor. papar. an. M. j.
Rad. ireos Flor. ℥ß.
Ariſtol. rotun.
Liquirit. an. ℥j.
Zedoar. ʒß.
Caricar. pingu n viij.
Semin. urticæ ʒ vj.
Aniſi,
Fœnicul. an ʒ iij.
Ex incis. & contuſ. fit *Nodulus pro Vini Menſ.* ij.
D. S.
Nodulus ad vinum pectorale.

Vel

℞. *Herb Marrub.* M. ij.
Com. abſinth. vel *hyſſopi,*
Roriſmar. vel *Veron.* an. M. j.
Rad. enul. ℥ ij.
Ireos Flor. ℥j.
Imperator. ʒiij. vel ℥ß. ad ʒvj.
Zedoar. ʒ iij. vel ℥ß.
Paſſul. min. ℥j. vel ℥ j ß.
Sem. aniſi,
Fœnicul. ℥ß. vel ʒ vj.
Hæc ipſa inciſa includantur *nodulo*, infundendo *vino:*
D. S.
Nodulus ad vinum pectorale.

De quo æger bis vel ter quotidie hauriat bonum hauſtum.

Vel coquantur in aqua addito *melle*, & ita fiat poſt colaturam *Hydromel pectorale.* S.
Hydromel pectorale.

Vel decoquantur in aqua vel *vino*, & cum ſ. q.
Saccbari fiat *ſyrupus pectoralis.* S.
Syrupus pectoralis.

Vel cum aqua, aceto, & melle pro oxymelite pectorali.
D. S.
Oxymel. pectorale.

Aut additur decoctioni oxymel. ſquillit. q. ſ. pro gratia ſaporis. S.

Potio

Potio pectoralis ad reſpirationem.

Vel

℞. *Herb. hyſſopi,*
Marrub. an. M. ij.
Rad. enul. ℥ ij.
Sem. fœnicul. ℥ ß.
Aniſ. ʒ ij.
Terræ fol. tartari ʒ iij.
Aquæ ſimpl. ℔ iij.
Mellis deſpum. ℔ ß.

Coqu. in vaſe clauſo: in fine deſpumetur, & addatur
Cinnam. ʒ iij.
Croci Orient. ʒ j.

Coletur pro *Hydromelite pectorali* reſolvente & incidente,

D. S.

Hydromel pectorale.

Convenit imprimis ſenibus, aſthmate humido laborantibus: addi poteſt pro lubitu ſyrupus nicotianæ. Junioribus propter metum febris, ſcorbuticis aut hypochondriacis propter fermentationem, cautè præſcribatur,

Vel

℞. *Herb. ſcabioſ.* M. ij.
Heder. terreſt. M. j.
Rad. enul. ℥ j ß.
Ireos Flor. ʒ vj.
Sem. aniſi,
Fœniculi an. ʒ iij.

Coqu. in ſ. q. aquæ *ſimplic.*
Colaturæ ℔ i ß. adde
Oxymell. ſquillit. q. ſ. pro gratia ſaporis.

M. D. S.

Potio pectoralis reſolvens.

TABERNÆMONTANUS *in Herbar.* Decoctum botryos commendat, quod cum oxymelite dari poteſt. *Oleum ſeu liquor ſacchari*, tàm *ſimplex*, quàm *compoſitus*, qualem habet RIVERIUS *Prax. l.7. c.1.* ſimiliter tanquam expertum commendatur in paroxyſmo: vid. etiam PETRÆUS *l.1. Diſſert. Harmon:* 18. §. 44. Sed in genere moneo, fugiendum eſſe abuſum ſacchari & ſaccharatorum melitorumve in omnibus morbis, ſpeciatim in affectibus pectoris: ſaccharum enim, propter facilem effervescentiam ac hinc flatulentiam, multos exaſperat morbos, quorum radices in primis viis latent; imprimis febres, poſt hinc ſcorbutum & malum hypochondriacum deterius reddit. Tandem utut phthiſicis, tuſſiculoſis & aſthmaticis familiariſſimè præſcribantur ſaccharata, in nimia tamen copia malum potiùs aggravant, quàm leniunt, viſcidiora reddendo excrementa, & putrilaginem & corruptelam pulmonum magis intendendo. Imprimis de nocumentis ſacchari in affectibus pectoris vid. GARENZIER *in Tract. de Tabe Anglica*, ubi dat exemplum tale: *ſi quis fruſta duo carnis recipiat, & unum ex his ſaccharo adſpergat, altero non conſperſo, & per noctem relinquat, manè inveniet unum putredine correptum, altero non ſaccharato adhuc ſine noxa exiſtente.*

Porro eſſentia croci in aſthmate multum commendatur, item eſſentia helenii & ligni ſaſſafras, item eſſentia radicis Ireos Florentinæ cum ſpiritu aniſi parata. Convenit etiam aqua ſeu ſuccus raphani recens expreſſus, qui cum ſaccharo eſt egregium incidens, reſolvens & expectorans. Modus eſt quando raphanus recens in taleolas inciſus, & ſaccharo adſperſus, inter duas patinas exprimitur, vel quando comminuitur Raphanus, & cum ſaccharo miſtus exprimitur. In omni tuſſi & aſthmate, reſpirationem lædentibus, hic ſuccus potentiſſimum eſt expectorans, omnem mucum ubique reſolvens, tam in pulmonibus quàm in ſtomacho. Convenit itidem acetum & oxymel, nunc ſimplex, nunc compoſitum & ſquilliticum, quod Veteres in frequenti uſu habuerunt: imprimis aqua cinnamomi cum oxymele ſcillitico miſta, eſt egregia in ſenibus; & hanc ipſam in paroxyſmo commendat RIVERIUS *Cent.3. Obſerv.8. & Obſ. 21.* ut & *Prax. Med. l.7. c.1.*

℞. *Aquæ cinnam.* ℥ ij.
Oxymell. ſquillit. ℥ j.

M. D. S.

Potiuncula reſpiratoria.

Propinetur cochleatim, præſertim in ſenibus: ac ſanè Oxymella talia præſtant ferè ſyrupis de hyſſopo, de helenio, de eryſimo Lobelli, de Marrubio, tuſſilagine, &c. D. SCHOENFELDER *Hiſt. & Cur. 44. pag. 174.* inquit: *Vidi, & præſens fui non infimæ notæ mulieri, paroxyſmo aſthmatico conflictatæ, de repente ſuaſi, ut ſumeret aceti rutæ, quod ſtatim ſupra januam cubiculi in promptu erat, cochl. ij. & ita quaſi miraculo quodam paroxyſmus ſedatus eſt.* Notæ ſunt aliàs Aquæ pectorales & aſthmaticæ ſpirituoſæ, quas inter frequentior eſt Aqua Aſthmatica Imperatoris Rudolphi, quæ eſt ſpiritus Vini aromaticus, ſyrupus de marrubio, de abſinthio Mynſichtii: & ſpeciatim aqua rectè deſtillata & ſyrupus nicotianæ ex multiplici infuſione paratus, atque ſic magis à vi vomitoria liberatus, eſt per quàm utilis: imprimis EPIPHANIUS FERDINANDUS *in Hiſtor. Med. Mirab. Hiſtor. 48. & 32.* hunc ſyrupum ceu divinum commendat remedium, ad mucum in aſthmate, & pus in Empyemate evacuandum: ſed neceſſe eſt, ut vis ejus emetica mediante diuturna digeſtione infringatur. Propterea FERDINANDUS ita præſcribit:

℞. *Fol. tabac.* ℥ j.

Bulliant in aquæ *dulc.* lib. ij. ad conſumptionem medietatis, addendo in fine
Malvæ,
Brancæ Urſ.
Violar. an. M. j.

Coletur, & cum *ſapa* miſc. & calidiuſculè detur pluries. Idem FERDINANDUS *in Ep. Conſ. 48.* ſequentem ſyrupum ceu ſingularem in aſthmate laudat:

℞. *Tabaci,*
Tuſſil. an. M. j.

Cum aqua coque ad tertias, & adde *ſacchari* q. ſ. pro *ſyrupo*, quem non ſatis poteſt laudare.

Et quidem ratione ſalis volatilis acerrimi oleum ejus eſt vomitorium, ſed ejus ſal volatile eſt egregium in affectu pectoris. Utraque ratione convenit nicotiana: nam dum adhuc inſtructa eſt virtute vomitoria, convenit in paroxyſmo pro vomitorio; poſtmodum ubi hæc eſt infracta, ejuſmodi tamen ſal volatile acre inſigniter expectorat; unde Petrus Johannes Faber inſigniter commendat aquam nicotianæ ad aſthma, præmiſſo purgante, ad ℥iv. cum aqua cinamomi, & gutt. iv. vel vj. aut x. ſpiritus nitri inſtillatis Eſſentia peti cum ſpiritu vini extracta, & melle excepta, egregium eſt expectorans.

Præ cæteris aſthma humidum vix melius habet remedium, tàm in, quàm extra paroxyſmum, quàm gummi ammoniacum in vino vel aceto vel alio liquore appropriato acidulo diſſolutum; nil namque æquè reſolvit, & expectorat mucilagines viſcoſas ac tartarum, uti vocant, pulmonum atque ſtomachi & primarum viarum, quàm gummi ammoniacum, quod ipſe felici uſu præſcribo. In aſthmate certè vix habetur par remedium: datur à ℈j. ad ʒß. vel ʒj. in aceto vel liquore appropriato acidulo diſſolutum; hinc baſis eſt commendatiſſimæ potiunculæ Brunneri ad Aſthma in ejus Conſiliis, Conſ. 34. cujus deſcriptio eſt hæc:

℞. *Gum. ammoniaci* ʒj. vel ʒiß. ad ʒij.
Vini Rhen. ℥ij.
Aquæ hyſſopi ℥iv.

Miſc.

Detur pro una doſi, ubi neceſſitas urget; vel pro duabus doſibus.

Hanc potiunculam multi Authores commendant, quos inter eſt etiam TIMÆUS *in Caſ. pag. 97.* & MICHAELIS, qui feliciter ea uſus eſt. Ingrata quidem eſt, ſed admodum in paroxyſmo aſthmatis humidi convenit; addi poteſt oxymel ſquilliticum: e. g.

℞. *Aquæ hyſſopi* ℥iij.
Gum. ammoniaci cum aceto ſol. ʒj.
Spiritus cochlear. ʒß.
Oxym. ſquillit. ʒvj.
Syr. de eryſ. Lobel. ʒiij.

M. S.

Potio ad reſpirationem.

Detur in Aſthmate ſcorbutico. Vel

℞. *Aquæ hyſſopi,*
Veron. an. ℥iß.
Cinnam. ℥j.
Eſſ. zedoar. ʒß.
Gum. ammoniac. cum aceto ſol. ʒj. vel ʒiß.
Oxymel. ſquillit. ℥j.

M. D. S.

ut ſuprà.

Hujus occaſione paratur etiam ſpiritus *aſthmaticus B. Domini* D. MICHAELIS in Aſthmate humido expertiſſimus: Vocatur etiam aliàs *ſpiritus viridis æris compoſitus*, vel *ſpiritus gummi ammoniaci compoſitus*; v. g.

℞. *Viridis æris* aut *Cryſt. viridis æris c. aceto par.* ℥iv.
Gum. ammoniaci ℥j.

Sulphuris

Sulphuris citr. ℥iß.

Mixta deſtillentur caute ex retorta in arena; aliàs enim rumpit vitra, aut tota maſſa in receptaculum proruit: prodit ſpiritus *acidus* admodum volatilis, & ſimul oleum *fœtidiſſimum* & penetrantiſſimum: ſpiritus ſeparetur ab oleo fœtido, & rectificetur per alembicum, cui *nodulus ex croco* impoſitus ſit.

Spiritus hic rite paratus mirabilis eſt ad incidendam, attenuandam, & diſſolvendam quamcumque maſſam viſcidam, in quocunque loco ſtabulantem, & tollendum aſthma; ſive per ſe in aqua aſthmatica Rudolphi, vel alio vehiculo oleoſo inflammabili conveniente; ſive etiam additis aliis, e.g. Elixyr proprietatis &c. uſurpetur. Oleum rectificatum inſervit pro malaxatione emplaſtrorum, pro tumoribus duris ſcirrhoſis, ac ſcrophulis viſcerum aut partium externarum.

Doſis ſpiritus eſt à guttul. xxx. ad xxxx. in vehiculo quodam vel aqua deſtillata; aut diluatur cum ſpiritu hyſſopi, eſſentia helenii, & fiat Mixtura cochleatim uſurpanda: e.g.

℞. *Aquæ hyſſopi*,
Flor. papav. err.
Aſthmat. an ℥iß.
Spiritus aſthmatic. ʒiß.
Oxymell. ſquillit. ℥j.
M. D. S.
ut ante.

De hoc in paroxyſmo, q.pl. capiatur; ſic enim convenit in diſſolvendo & attenuando muco.

Vel

℞. *Aquæ Flor. rapar.* ℥iij.
Aſthmat. ℥vj.
Spiritus aſthmat. ʒj.
Syr. de nicot. ℥iß.
M. S.
Succus reſpirativus pro aliquot vicibus.

Vel

℞. *Aq. hyſſopi* ℥ij.
Menthæ ℥j.
Aſthmat. Rud. ℥vj.
Spiritus viridis æris ʒj. vel ʒiß. ad ʒij.
Syr. nicot. ℥vj. vel *Oxymel. ſquillit.* ℥j.
M. S.
ut antea.

Vel

℞. *Aq. aſthmat. Rud.* ℥jv.
Spiritus aſthmat. Mich. ʒij. vel iij.
M. D. S.
Aqua aſthmatica cochleatim ſumenda.

Vel

℞. *Aquæ hyſſopi*,
Menthæ,
Cinnam. an ℥j.
Spiritus gumi ammon. cum viride æris. ʒj.
Syr. nicotian. ℥vj.
M. S.
Potio aſthmatica.

Vel

℞. *Aq. hyſſopi* ℥ij.
Aſthmat. Rud. ℥j.
Gum. ammoniaci cum aceto ſquillit. ſol. ʒj.
Spiritus aſthmatic. Mich. ʒiß.
Syr. de hyſſ. ℥vj. vel ℥j.
M. pro duabus vel tribus doſibus. S.
ut ante.

Vel

℞. *Aq. Flor. rapar.*
Aſthmat. Rud. an. ℥iß.
Spiritus gum. ammon. cum viridis æris ʒj.
Oxymell. ſquillit. vel *ſyr. nicot.* ℥i.
M. S.
ut ante.

Vel

℞. *Aq. Flor. rapar.*
Hyſſopi an. ℥iß.
Aſthmat. Rud. ad ℥iß.
Spiritus aſthmat. ʒij.
Oxymell. ſquill. ℥j.
M. D. S.
ut antea.
Hauriatur cochleatim.

Vel

℞. *Aq. Flor. rapar.* ℥iij.
Aq. Antiſp. Donck. ℥j.
Spiritus aſthmatic. Mich. ʒij.
Cochlear. ℥j.
Eſſent. croci,
Rad. enul. an ʒß.
Brod. rad. enul. ℥vj.
M. S.
ut antea.

Vel ℞. *Aq. hyſſopi* ℥ij.
Veron. cum Vino ℥ij.
Spirit. virid. æris vel *Aſthmat.* ʒj. ad ʒiß.
Syr. nicot. ℥iij.
M. S.
ut ſupra.

Uſurpetur cochleatim.

Hic ſpiritus *miſtus cum elixyr pectorali* D. D. MICHAELIS admodum commendatur ab eodem contra aſthma & ſimiles pectoris affectus. *Deſcriptio* iſtius *Elixyris* eſt hæc:

℞. *Herb. pulmon. Ital.*
Gnaphal. mont.
Marrub.
Hyſſopi,
Braſſicæ,
Rorellæ,
Veronicæ,
Scabioſæ,
Tuſſilag. an. M. j.
Flor. Enulæ,
Scabioſ. an p. iij.
Rad. Enulæ,
Tuſſilag.
Ariſtol. rotundæ,
Ireos Flor. an. ℥j.
Myrrhæ,
Maſtich. el.
Croci Orient.
Succi Liquirit. an. ℥j.
Cinnam.
Cardam. el. an. ʒß.
Benzoes opt. (egregium in affectibus pectoris.) ʒiß.
Styrac. ʒß.
Alypt. Moſchat. ʒij.
Sem. Naſturt.
Urticæ an. ʒiij.

Inciſa & contuſa irrorentur cum *ſpiritu ſulphuris*: infundantur in *ſpir. hyſſopi, helenii & rorellæ*: digerantur & extrahantur: In liquore filtrato diſſolvatur *Extractum pectorale*, & ſervetur pro uſu.

(*Extractum pectorale Michaelis* eſt ſuccus tuſſilaginis vel plantaginis inſpiſſatus.)

Hoc Elixyr cum dimidia parte ſpiritus aſthmatici permiſtum, & ad guttas 20. 30. vel 40. propinatum, eſt excellens remedium; e.g.

℞. *Elix. pectoral.* ʒij. vel iij.
Spiritus aſthmat. ʒij.
M. S.
Elixyr pectorale, & aſthmaticum.

Alii ſolummodo ſpiritum gummi ammoniaci cum ærugine deſtillatum miſcent cum ſpiritu aniſi vel zedoariæ, & ita ſimiliter egregium remedium habent contra aſthma. Quidam loco ſpiritus aſthmatici laudant etiam ſpiritum nitri dulcem; e.g.

℞. *Aq. Aſthmatic. Rud.* ℥iij.
Spiritus nitri dulc. ʒiij.
M. S.
Aqua aſthmatica cochleatim ſumenda.

Nonnulli recipiunt gummi ammoniacum, & miſcent cum aliis, aut faciunt exinde Loch, vel Electuarium, quale videb. in RIVERIO *Cent.* 3. *Obſ.* 21. e.g.

℞. *Gum. ammon. in vino ſol.* ʒj. vel ʒiß.
Oxymell. ſquillit.
Syr. rad. enulæ,
Marrub. an. ℥i.
M. S.
Succus aſthmaticus pro aliquot vicibus.

Cui etiam pro lubitu addi poteſt aqua *hyſſopi* ad ℥iij. vel iv. ad imitationem *Brunnemanni Mixturæ*: item ſpermatis ceti ʒß. vel ultra.

SCHOENFELDER *Curat. lib.* 1. *pag.* 130. ſequenti modo laudat:

℞ Gum.

℞. *Gum. ammoniaci aceto ſol.* ℈ij.
Extract. croci ℈j.
Syr. de praſſio,
Hyſſopi,
Oxymel. ſquillit. an. ℥ß.
Vini Rhenani ℥iiß.
Aquæ aſthmatic.
Aur. Langii an. ʒij.
Spir. Veron. ʒß.
Miſceantur.

Obſervetur tamen hic, ne nimius ſit uſus vel abuſus dulcium & ſaccharatorum, utut ordinariè uſurpentur vulgariter; admodum enim nocent pulmonibus & ſtomacho, & quodammodo ad Phthiſin diſponunt.

Dictum Elixyr pectorale etiam cum ſpiritu ſalis ammoniaci aniſato miſceri, & ad guttas 40. vel 50. propinari poteſt.

Vel

℞. *Aq. hyſſopi* ℥ij.
Veron. ℥j.
Spir. ſal. ammon. aniſ. ʒij. vel ʒj.
Syr. de hyſſopo ʒiij.
M. D. S.
Potio pectoralis.

Vel

℞. *Spiritus ſalis ammon. aniſ.* ℥ß.
D. S.
Spiritus aperitivus ad reſpirationem.

De quo capiat æger 30. vel 40. guttas ter in die: mane in vehiculo calido; à meridie bihorio ante paſtum in frigido; veſperi; poſt moderatam cœnam, ſub introitu lecti, iterum.

Vel

℞. *Spir. carmin. de trib.* ʒiij.
D. S.
Spiritus reſolvens.

Eodem modo uſurpatur. Vel

℞. *Tincturæ tartari* ℥ß.
Spiritus ſalis ammon. ʒij.
M. D. S.
Tinctura reſolvens.

Uſurpetur eodem modo.

Elixyr proprietatis Paracelſi & ipſum inſignis eſt efficaciæ in aſthmate, pro varietate præparationis à guttis xv. xx. ad xxx propinatum. De oleis ſeminum pectoralium, ut oleo deſtillato anniſi, ſalviæ, roriſmarini, in hauſtu vini propinandis, nihil dico, quoniam ſunt aliàs ſatis nota. Facit huc ſuo modo *Decoctum* iſtud *ad aſthma* expertum & utiliſſimum FRANCISCI JOELIS *l. 3. Prax. Sect. I. cap. 5. pag. 15.* cujus baſis eſt radix zedoariæ, quo ipſo in Aſthmate & Orthopnœia facilitatem reſpirationis ſæpiùs reſtituiſſe ſe aſſerit. Præſcriptio eſt hæc:

℞. *Rad. zedoar.* ℥ß.
Gum. ammon. ʒij.
Fl. ſulphuris ʒiij.
Croci ℈j.

Contuſa coq. in *Hydromel.* ℔j. (nam mediocris mellis uſus præferendus eſt uſui ſacchari) ad medias.
D. S.
Potio aſthmatica benè circumagitanda.

De quo patienti ſæpè in die cochlear j & ij. propinetur. Nam ſolâ radix zedoariæ mirè levat dyſpnœjam, ſi comedatur, eodem docente JOELE. Loco radicis zedoariæ alii laudant radicem zingiberis, ſi ſcilicet hujus ℥j. in ℔v. aquæ communis coquitur ad conſumptionem ℔j., & hinc aliquantulum ſacchari ac mellis addatur pro potu ordinario. Ab iſta Potione Joelis non abludit *Potio Brunneri*, qui eam tanquam Panacæam in paroxyſmo commendat, ubi aliàs ſedari nequeat Compoſitio eſt hæc

℞. *Rad. Fenic.*
Aſari,
Ireos Flor. an. ʒiij.
Glycyrrh. raſæ ℥j.

Coque in aqua *font.* ad conſumptionis tertiæ partis:
Colaturæ ℞. ℥viij. in qua diſſolve
Gum. ammon. ʒi.
Oxymel. ſquillit. ℥j.
Syr. de praſſ. ℥j. vel ℥ij.
Miſceantur.

Juxta dicta ſulphur, & in ſpecie ſpiritus ſulphuris acidus per campanam paratus, in aqua appropriata ad gratam aciditatem propinatus, admodum commendatur à Practicis ad alleviandum paroxyſmum aſthmatis humidi: Miſcetur cum aqua florum raparum, cum aqua ſcabioſæ, hyſſopi, ſyrupo helenii ad gratum ſaporem, & propinatur tàm in, quàm extra paroxyſmum: addatur, ſi placet, ſyrupus de nicotiana: cujus mixturæ cochlearia aliquot ſubinde hauſta inſigniter attenuant, abſtergunt, & tuſſim expuitione promovent. Vid. de hoc THONERUS, nec non HORATIUS AUGENIUS, item BRUNNERUS *in Conſ.* 34., ubi hic neſcit ferè, quomodo ſufficienter commendare debeat hoc ſtagma acidum ſulphuris in aqua appropriata: *ſe vidiſſe*, inquit, *ad decem horas paroxyſmo aſthmatico periculoſiſſimo affectum, cui propinatum ol. ſulph. in aqu. hyſſopi miraculi inſtar contulerit opem.* Imò ab omnibus Authoribus commendatur, tàm ad malum præcavendum à recidiva, quàm paroxyſmum imminuendum: ſicut aliàs extra paroxyſmum crebrior florum ſulphuris uſus, uti & potus ſulphuratus pulmonibus optimè confert. Variæ poſſunt fieri miſturæ huius olei ſulphuris, imprimis ad imitationem miſturæ Brunneri:

℞. *Aq. Rad. enulæ*,
Flor. rapar.
Scabioſ. an. ℥j.
Spir. rad. angel.
zedoar. an. drachm. ij.
Syrup. nicot. drachm. vj.
Spiritus ſulphuris q. ſ.
M. D. S.
Potio pectoralis.

Vel

℞. *Aq. Flor. rapar.* ℥iv.
Cinnam. cum vino ℥ß.
Syr. nicot. ℥j.
Spir. ſulph. q. ſ. pro ſubtili acore.
D. S.
Potio aſthmatica.

Vel

℞. *Aq. fœnicul.*
Hyſſop.
Flor. rapar. an. ℥j.
Spir. zedoar. drachm. vj.
Sulphuris q. ſ.
M. ad gratum ſaporem: S.
ut ſupra.

Commendo aquam florum raparum: nam de hac BRUNNERUS *c. l.* dicit: quod *hæc aqua cum croco & pauco moſcho mixta miraculosè aſthmaticis reſtituat reſpirationem.*

Vel

℞. *Aq. Hyſſopi*,
Nicot.
Veron. an. ℥j.
Spir. zedoar. drachm. vij.
Syr. rad. helen.
de Hyſſop. an. ℥ß.
Spiritus ſulph. per camp. q. ſ. pro grato ſapore.
D. S.
ut antea.

Nec inelegans eſt *Mixtura Lindani.*

℞. *Rad. Ireos Flor.*
Liquirit.
Tuſſilagin.
Flor. Violar. an. ℥j.
Rad. Imperat. ℥ß.
Helen. ℥ij.
Sem. Fœnic.
Aniſi an. unc. ß.

Omnibus craſſiuſculè conciſis affunde
Aceti acerr. ℔. j.

Macera & digere per triduum: Colat. adde
Sacch. ℔ ij.
Spir. ſulphuris rectif. unc. ij.
Vini Malvatic. ℔iß.
M. & ſerva diligenter.
Doſis manè & veſperi cochl. ij.

Facit etiam hoc *potus vitriolatus Helmontii*, ſulphure accenſo & ſuffitu probè impregnatus, qui optimus eſt pro potu ordinario aſthmaticorum, & tuſſientium & ſimilium: vid. *Tumulus Peſtis*, & *Tr. Tuſſis & aſthma in fine*; & conf. CNOEFFELII elegantiſſimus *liber de Cura Febr. epidem. malign. pag.* 96., qui cum ſpiritu ſulphuris etiam gummi ammon. miſcet, quod addi poteſt, niſi ſapor moleſtus fuerit: e. g.

℞. *Aq. Flor. rapar.* unc. jß.
Hyſſop.

Aq. Veron.

Aqu. Veron. an. ʒ vj. vel ℥ j.
Spir. zedoar. ℥ ß. vel ʒ v j.
Gum. ammon. cum aceto ſol. ʒ j.
Spir. ſulphuris acid. legit. parat.
(ſic diſſolvetur melius gumm. ammon.) ʒ j. vel q. ſ. ad acorem gratum.

Miſceantur.

His languidis tandem accedamus ad vomitoria. Denique crocus, uti & ſperma ceti in paroxyſmo propter vim reſolvendi egregiè conducit, imprimis in aſthmate ſenum, & ceu mirabile laudatur à TIMÆO *Von GuldenKlee*, ad levandum ſubitò paroxyſmum aſthmaticum, etiam atrociſſimum, ſi ſcilicet à ʒß. ad ʒj., vel ſolitariè vel cum ana lapillorum cancrorum in aqua hyſſopi cum ejuſmodi ſyrupi parum, aut in hauſtu cereviſiæ calidæ propinetur; diſſolvitur enim ſic ſperma ceti inſtar butyri, & facilè ac ſine nauſea aſſumitur: e. g.

℞. *Sperm. ceti* ℈ ij.
Croc. Or. ℈ j.
M. pro *duab. doſ.* S.
Pulvis aſthmaticus.

Aliàs etiam poteſt propinari in aqua hyſſopi, cui ſaporis gratia additur ſyrup. de nicotiana.

Vel

℞. *Aq. Cinnam.* ℥ ij.
Sperm. ceti ʒ ij.
Oxymel. ſquillit. ℥ j.
M. D. S.
Potio aſthmatica reſolvens.

Singulare enim & expertum eſt remedium: Experimenta videb. in TIMÆI *Von GuldenKlee Caſ. l. 2. Conſ. 10. p. 97.* item *in l. 2. Epiſt. 11. pag. 92. & 116.* ubi ſcribit: *illum nunquam fefelliſſe ſpermatis ceti uſum in aſthmate, etiam in paroxyſmo; adeò ut feliciorem ſucceſſum ex ſpermate ceti propinato, quàm ex Potiuncula Brunneri, obſervaverit.* BIERLINGIUS *Adverſ. Curioſ. C. 1. pag. 14.* ſequenti modo præſcribit:

℞. *Syr. de hyſſop.*
Capill. Veneris an. ℥ß.
Sperm. ceti ʒ j.
M. D. S.
Succus ſæpiùs cochleatim ſumendus.

Tandem terebinthina cruda per ſe à multis commendatum eſt remedium in aſthmate. Uſurpandi modus eſt varius. Optimus eſt, ſi diſſolvatur in vitello ovi, & aſſumatur; aut affuſa aqua appropriata fiat liquor lacteus, ſeu emulſio, quæ in paroxyſmo aſthmatico, item in aliis pectoris affectibus eſt egregia. Nam ſic poteſt optimè aſſumi terebinthina, quæ aliàs eſt admodum nauſeoſa. Doſis eſt ʒ ß. ad ʒ j. quocunque modo uſurpata. Balſamum etiam ſulphuris quodcunque etiam ſolum commune terebinthinatum, & in ſpecie cum oleo aniſi præparatum, quod magis appropriatum eſt, uti quibuſvis ferè pectoris affectibus, ita in ſpecie aſthmati extra paroxyſmum quocunque modo uſurpatum, ad reliquias removendas, & in primis pulmones reſtaurandos, egregiè confert, de quo gutt. 6. vel 8. ad gutt 20. in vitello ovi vel hauſtu cereviſiæ calidæ, tanquam experimentum commendat LINDANUS *in Colleg. ſuper Hartmanni Praxin*. Quod ſi nimius calor metuatur, ob id ſuadet SCHOLZIUS, ut ex Balſamo ſulphuris cum gummi ammoniaco fiant pilulæ, quibus aſſumptis hauſtus appropriatus deſuper ingurgitandus, ut eò promptiùs operetur. Flores etiam extra paroxyſmum pro pulmonum conſervatione, atque, ſi læſi fuerint, reſtitutione uſurpantur. Nempe

℞. *Flor. ſulphuris,*
Sacchar. an. q. v.
M. pro *pulvere:* S.
Pulvis pectoralis.

Hiſce addantur denique mille pedes ſeu aſelli. Vix ſcio, an meliùs magiſque conducens remedium ſit contra Aſthma; hi ipſi namque à Veteribus practicis mirabiliter laudantur in aſthmate humido, quin tamen etiam juxta Williſium convenienter in aſthmate ſicco ſeu convulſivo adhiberi poſſint, nullum dubium eſt. Certè multa mirabilia latent in his animalculis, quæ paucis nota: ex cognitione tamen materiæ Medicæ præſuppono, vim ſingularem habere anodynam, & potenter diureticam, penetrativam, abſterſivam: contra ſuffuſiones internè maximè commendantur, contra ulcera ac fiſtulas materiarum & contra arthritidem vagam ſcorbuticam: & quidem ſale volatili nitroſo admodum penetrante, eoque egregiè inciſivo, & inſigniter diuretico, adeò, ut fomiti quorumve aſthmatum eradicando videantur convenientiſſimi. LINDANUS ſanè *in Colleg. Manuſcr. ſuper Hartmannum* in ſolis his animalculis perfectam aſthmatis curam conſiſtere aſſerit. Uſurpantur vel in ſubſtantia ad ℈ j. vel exſiccati aut præparati vel pulveriſati miſcentur cum melle addendo parum gummi ammoniaci, ex quibus cum ſyrupo nicotianæ fit linctus ſeu potiùs Electuarium ſpiſſum, ita ſæpiùs aſſumendum. Optimus præparandi modus videtur, ut hi ipſi aſelli conquaſſati & panno lineo incluſi macerentur ſeu infundantur in vino aut Decocto pectorali, quod Vinum aut Decoctum infuſionis expreſſum & filtratum ſingulariſſimum ad quæcunque aſthmata, etiam in calculo veſicæ, & affectibus fiſtuloſis Chronicis, eſt remedium, de quo bibitur quotidie bis hauſtulus unus.

Vel

℞. *Vini infuſ. Millep.* ℥ viij.
Extr. rad. helen. ʒ ij.
Croci ʒ ß.
Syrup. de hyſſopo.
Marrub. an. ʒ ij.
M. D. S.
Potio aſthmatica pro aliquot vicibus.

Conferatur BARTHOLINUS *Actor. Haffnienſ. Volum. 1. c. 92.* Alii in aſthmate, tàm adultorum, quàm puerorum, millepedes cum croco & cinamomo infundunt vino, quod expreſſum, & cum pauco ſacchari, vel ſyrupo de hyſſopo, aut marrubii edulcoratum, propinant ægris, certiſſimo, ut dicunt, experimento: vid. PETRÆUS, & SCHENCKIUS *in Obſervat.*

Quidam tale vinum macerationis millepedum in diæta loco vini conſueti aſthmaticis propinant.

Quod attinet *modum colligendi aſellos*, in cella cereviſiaria ponatur patella cum juſculo carnis calido, tunc aſelli copioſè, allecti odore & ſapore juſculi, capi poſſunt.

Sin flatulentiæ ſtomachi malum exaſparent, quod fit in hyſtericis & hypochondriacis, ſpiritus carminativus eſt egregius. Tentandum etiam aliquando, quid *ſalivatio Mercurialis* in aſthmate humido contumaciore præſtitura ſit? Occaſionem ſuggerit THIERMAYER *Conſ. 51. pag. 146.* qui refert aſthma per ptyaliſmum ſeu ſalivationem ex pilulis cum Mercurio dulci curatum: Sicuti *idem c. l. l. 2. pag. 55.* refert, quendam aſthmaticum ex pediluvio cereviſiæ calidæ illicò factum artheticum, & ab aſthmate liberatum: quod ipſum confirmat pediluviorum uſum in aſthmate, quam quidam commendant: videatur HOEFERUS *Herc. Med. pag. 119.* Hæc in genere de aſthmate humido, ſeu eo, quod imprimis ex mucilagine viſcida pulmonum & ſtomachi oritur.

Denique quoad Aſthmata occulta, tam ex convulſione muſculorum & nervorum, quam ex ſtrictura ipſorum pulmonum, in his cura nonnihil eſt varianda, cujus medendi rationem jam ſupra habuimus.

Quoad materiam Medicam: In his aſthmatibus occultis & convulſivis inſtar cynoſuræ probè obſervandum eſt effatum Helmontii: quod nempè id, quod epilepticum adultum ſanat, ſanet etiam tale aſthmaticum: unde remedia antiepileptica, item antihyſterica, tàm fixa, quàm in ſpecie volatilia, ſalina oleoſa, caſtorina, hic ſunt convenientiſſima, ut rectè obſervavit WILLISIUS *in Pharm. Ration. P. 2. pag. 246.* obſervando ſimul, quod tales aſthmatici ut plurimum ſint hypochondriaci, ubi dictis ſubinde etiam de laudano opiato aliquid addendum, utpotè quod in talibus convulſivis affectibus præcavendis & refrænandis nulli adeò cedit remedio. Et quantum opiata proſint in Aſthmate, videb. in WILLISIO *loco allegato pag. 299.* Obſervavi in aſthmate tali occulto, ex podagra retropulſa oriundo, omni veſpera repente, quod theriaca imminente paroxyſmo aſſumpta, eundem præcaverit, ita ut poſt ejus uſum iſta nocte non reverſus fuerit.

Conveniunt ergo præmiſſo vomitorio ad paroxyſmum mitigandum aut præcavendum ſalia volatilia, in ſpecie ſal ſuccini, cornu cervi, crami & ſanguinis humani, ac horum & tartari ſpiritus convenit, & liquor cornu cervi ſuccinatus, ſpiritus carminativus de tribus, tinctura ſulphuris, eſſentia catarrhalis, caſtoreum, eſſentia ejus cum ſpiritu ſalis ammoniaci parata, & omnia ex eo parata remedia, (obiter moneo: dicitur communiter caſtoreum convenire, ubi peccant flatus, quoniam illos diſſipat: ſed aliud quid ſubeſt: Caſtorei ſal oleoſum abſumit quodcunque acidum nervis inimicum: nec eſt caſtoris teſticulus, ſed liquor intra teſticulos & penem collectus.) Ex aſellis etiam & lumbricis, in quibus eſt ſal polychreſtum, parata medicamenta, ſpiritus lumbricorum per putrefactionem paratus, cinnabarina, & ſimilia ſulphura metallica

ſtica merito à WILLISIO in hoc caſu commendari videntur. Cum his, uti dixi, miſcenda ſubindè opiata: Hinc D. BOYLE *in Utilitate Philoſophiæ Experimental. P. 2. pag. 92. & pag. 121.* item *pag. 377.* refert exemplum talis aſthmatis convulſivi, & Orthopnœiæ inveteratæ & ferè diſperatæ, per uſum ſanguinis humani, cum *laudano opiato Helmontii* cum ſucco cydoniorum facto, curatæ: item pag. 270. aſthma convulſivum refert per ſalia volatilia curatum.

Ex dictis ſequentibus concinnari poſſunt formulæ: e. g.

℞. *Pulv. epil. manh.* ℈ j. vel *antimonial.* gr. iij.
Cinnab. antimonii gr. ij.
Sal. volat. ſuccin. gr. iij.
Laudan. opiat. gr. j.
M. f. *pulvis*; S.
Pulvis pectoralis ſedans.

Vel

℞. *Tincturæ tartari compoſ.*
Spir. carmin. an. ʒ iij.
Eſſ. opii ʒ j.
M. D. S.
Mixtura aſthmatica cochleatim ſumenda.

Doſis 40. guttulæ. Vel

℞. *Tincturæ ſulph.* vel *eſſ. catarrahal.*
Liq. cor. cer. ſuccin. vel *ſpir. ſal. amm. aniſ.* an. ʒ iij.
Eſſ. opii ʒ j.
M. D. S.
Eſſentia pectoralis.

Vel

℞. *Aq. Hyſſopi* vel *ſcabioſ.* ℥ ij.
Aſthmat. ℥ ß. vel ℥ j.
Spir. ſal. ammon. ʒ j.
Syr. de hyſſopo ʒ ij. vel ʒ iij.
M. D. S.
Potio aſthmatica.

Vel

℞. *Aqu. Hyſſopi* ℥ ij.
Veron. ſpirituoſ. ℥ j.
Spir. ſal. ammon. ſimpl. vel *aniſ.* ʒ j.
Syrup de hyſſop. ʒ iij.
M. D. S.
Potio aſthmatica.

Vel

℞. *Olei amygd. dulc. rec. expr.* ℥ ß. ad drachm. vj.
Sperm. ceti drachm. ß.
Croci gr. vj.
M. D. S.
Oleum aſthmaticum & pectorale.

His remediis utiliter interdum interponitur, interdum præmittitur vomitus, præſertim ubi fomes mali hæret in abdomine, ut ſupra monitum fuit; niſi hyſterica pathemata obſtaculo ſint, in quibus cautè provocetur. *Interdum* dico; *non ſemper*: vid. D. BOYLE *l. a. pag. 270.* ubi refert exemplum talis aſthmatis convulſivi per vomitum curati; utut ipſe non definiat, quod tale fuerit, tamen circumſtantiæ ſatis apertè monſtrant. Huc pertinent olea deſtillata Pectoralia & nervina, ut olea deſtillata aniſi, ſalviæ, roriſmarini, ſuccini, terebinthinæ, &c. quæ aſthma convulſivum tollunt. Curavi aliquando tale aſthma ſiccum vitio pulmonum eorumque contractura enatum, aliis quàmpluribus irritis, recipiendo:

Olei deſtillat. ſuccini gutt. viij.
Aniſi,
Terebinth. an. gutt. jv.
Sacchar. albiſſ. ℥ jß.
Miſcebantur pro *duabus doſibus.*

Harum una capiebatur manè, altera à meridie, unde mirabile levamen ſequenti nocte percepit. Hinc poſtmodum:

℞. *Olei deſtillat. ſuccin.* ℈ ij. ad ʒ j.
Aniſi,
Terebinth. an. ʒ ß.
Miſc.

Doſis erant viij. vel x. ad xij. guttas, manè in vehiculo calido, & interdum etiam à meridie in hauſtu quocunque frigido, capiendas, laxando intermedio tempore ſubinde alvum per paſſulas minores laxativas; unde paroxyſmus nocturnus fuit mitiſſimus: altera die emanſit, & patiens ſine expectoratione convaluit, ac poſtmodum ſatis commodè ſe habuit. Cum his parata ſalia volatilia oleoſa erunt optima.

Externè huc faciunt etiam linimenta externa anodyna & emollientia, pectoralia aliàs dicta, loco quorum ſufficit ſolum oleum amygdalarum dulcium: vel ad imitationem WEDELII.

℞. *Ungu. potab. v.* drachm. iij.
Croci pulveriſ. ℈ ß.
Ol. deſtillat. aniſ.
Fœnicul. an. gutt. xv.
M. f. *linimentum*; S.
Unguentum pectorale leniens.

Vid. WEDELIUS *de Med. Compoſitione pag. 180.*

Veſicatoria quoque ſcapulis aut brachiis applicata ſubinde multum opis præſtant, tàm irritatione moleſta ſpirituum influentium morbum divertendo, quàm ſeri acrioris, præſertim ſcorbutici, talis aſthmatis crebriorem fomitem derivando aut avertendo.

Mulier ferè 50. annorum, cui tamen adhuc fluebant menſes, laborabat tertiana intermittente ordinaria, ſed die vacuo ſemper torquebatur aſthmate convulſivo graviſſimo, veſperi poſt horam 7. ex improviſo ſuperveniente, & ad 4. uſque matutinam perſeverante; dies verò paroxyſmi febrilis erat vacuus abſque tali aſthmate, quod ſaltem die à febre vacuo veſperi affligebat. Et quidem primò nulla tuſſis aderat, aut ſaltem levis & inanis præcedebat: ſecundò ſcreatus ſeu materiæ excretio nulla; aliquando quidem ante paroxyſmum die illo, quò veſperi rediturus erat, viſcida quædam mucoſa exſcreabat, ſed maximè nec ante nec poſt eum: tertiò finiebatur paroxyſmus ſucceſſivè ſine ſenſibili materiæ evacuatione, inchoabat ſubitò ſine ulla cauſa antecedente: ſymptomata erant reſpiratio difficilis, imò ingruens hinc cordis palpitatio, anxietates præcordiorum graviſſimæ, motus convulſivi in brachiis & ſcapulis, extremorum frigus, ſudor varius, præſertim frigidus, in paroxyſmo affligebat; finito paroxyſmo laſſitudo omnium membrorum, calor corporis, pulſus celer & frequens aliquamdiu ſupererant. Ex quibus facilè erat concludere, paroxyſmos hos reverà eſſe de aſthmate ſicco ſeu convulſivo. Finita & curata febre, periodum ſuam tertianam obſervabat paroxyſmus aſthmaticus. Tentata varia, imprimis volatilia, liquor cornu cervi ſuccinatus, ſpiritus carminativus, eſſentia caſtorei, ſpiritus lumbricorum terreſtrium, ſperma ceti cum croco, emplaſtrum ex tacamahaca & galbano pro præcordiis: ſed incaſſum omnia. Malum non erat hyſtericum, aut ex abdomine vel hypochondriis: in his locis quieta omnia, caput ſine labe, ſaltem pectus univerſum conſtringi, fauceſque occludi videbantur, ut nonniſi cum ſonitu ſpiritum ducere poſſit. Præceſſerat gravis cephalalgia, hanc exceperat febris, quæ cùm per octiduum duraſſet, aſſociavit ſe hoc aſthma. Suſpicabar acre miaſma, cephalalgiam quod induxerat, utcunque ſub motu febrili reſolutum ad nervos intercoſtales derivatum, unumque vel alterum hujus nervulum aut ſaltem plexum occupaſſe, unde iſtæ lachrymæ; urinæ craſſæ cum copioſo ſedimento quaſi farinaceo & ſalibus ſcorbuticis admodum copioſis, unde & ſcorbutus deliteſcebat. Supervenit dolor & tumor hæmorrhoidum fauſto omine, propterea applicationem hirudinum urgebam, à quibus certum levamen ſperabam: ſed obſtinatè renuit; unde pro horum levamine

℞. *Mucil. ſem. cydon. cum ſperm. ranar. extr.* ℥ j.
Spiritus Vini probè camphor. ʒ ij.
Sacchar. ſaturn. ʒ j.
Miſc.

Quo linteum benè humectatum applicabatur crebriùs.

Aliis ergo irritis, ordinata ſunt duo veſicatoria ampla, utrinque propè carpos applicata die vacuo; die verò paroxyſmi bihorio ante hunc

℞. *Far. lycopod.* ʒ ß.
Pulv. epil. antimonial. gr. iß. ad gr. ij.
Miſc.

Quorum uſu per triduum omni veſperi continuato evanuit paroxyſmus penitus, ita ut exactè convaluerit.

Scopus erat veſicatoriis doloris ratione divertere motum ſpirituum, an forſan de acri ſcorbutico ſimul evacuari quid poſſit? non adeò attendebatur, dum iſte pulvis internè præternaturalem ſpirituum impetum ſopiendo paroxyſmos levaret, ipſa natura ſub ſtatu ita pacato quod ſupererat corrigente, & ita etiam factum fuit.

Habuimus jam aſthmata humida & aſthmata convulſiva, ſeu talia, quæ impediunt motum pulmonum, ſive convellatur thorax exſpirando, ſive convellatur inſpirando. Pergo ad alia Inſpirationis læſæ vitia, quæ inter non ultimum eſt Singultus.

ARTI-

ARTICULUS II.

De

SINGULTU.

Singultus eſt *Reſpiratio* ſeu potiùs *Inſpiratio violenta & interrupta* cum impetu ac cum ſono ingrato, & dependet à ſubitanea ac vehementi diaphragmatis deorſum verſus contractione, & revera convulſione. Percipimus enim omnes, quod ſingultiendo cum impetu inſpiremus, & quod tunc ſimul regio ventriculi antrorſum verſus moveatur, ſicuti hoc aliàs fieri ſolet in omni ordinaria Inſpiratione. Dum ergo diaphragma violenter & cum impetu deorſum verſus contrahitur, ventriculus & abdomen neceſſariò antrorſum verſus propelluntur; & ita cum ſubitanea inſpiratione ſingultus efficitur. Veteribus aliàs ſingultus ſtatuitur affectus ſtomachi irritati: ſed parum conſideratè: Nam & ipſe HIPPOCRATES, & GALENUS *in Comment. ſuper Aphoriſm. 3. ſect. 7.* apertè ſtatuit, talem ſtomacho eſſe ſingultum, qualem nervis convulſionem. Imò hinc inde Authores Practici apertè comparant ſingultum convulſioni: ſed cujus partis? nempe iſtius partis, quæ inſpirationi primariò inſervit, & talis pars eſt imprimis diaphragma, quod ſcilicet convulſum violenter & cum impetu deorſum tractum, ſingultum infert: adeòque primus, qui hanc ſententiam quod ſingultus ſit affectus diaphragmatis, defendit, eſt PLATERUS: à partibus etiam ſtat SYLVIUS: Conf. idem defendens MAYOWJUS *de Reſpirat. pag. 292.* Nec deſunt argumenta, quæ hoc ipſum perſuadent, quod ſingultus primariò oriatur à convulſione ſeu contractione fibrarum diaphragmatis verſus inferiora, modò conſideremus, quænam circa ſingultum ſint obſervabilia?

I. Quod confirmat, eſt, quod nos omni tempore voluntariò poſſimus ſingultire. Hoc apertè innuit, non ſtomachi eſſe actionem, in quo nullus eſt motus voluntarius; ſed neceſſariò affici partem, quæ voluntatis nonnihil ſubjacet imperio. Et quidem cùm faciamus ſingultum inſpirando, innuit talem affici muſculum, qui pro voluntatis imperio reſpirationem ſeu actionem miſtam poteſt nonnihil mutare. Jam nullus talis eſt muſculus in toto reſpirationis negotio, quàm diaphragma, quod reſpirationi primariò inſervit, & nervis ex cerebro & cerebello conſtat: unde, ſi diaphragma convulſum, fit ſingultus: pro hujus enim varia alteratione pro voluntatis imperio poſſumus etiam reſpirationem variis modis mutare. Primariò ergo in ſingultu eſt diaphragma.

II. In omni ſingultu percipitur motus vehemens abdominis circa regionem epigaſtricam extrorſum verſus; quod non poteſt concipi alio modo fieri, niſi quod diaphragma ex convexitate nimia aliquantiſper (non in totum) planius redditum omnia abdominis contenta deorſum aut extrorſum premat, & in ſpecie ventriculum ipſi proximè annexum. Nam cùm hoc fiat ſaltem inſpirando, & in omni Inſpiratione diaphragma moveatur deorſum, patet, diaphragma ſaltem in ſingultu eſſe affectum.

III. Nullus poteſt ſingultus fieri, niſi inſpirando, id eſt, aerem attrahendo, & ita diaphragma deorſum verſus movendo.

IV. Sæpiùs curatur ſingultus ſola inſpiratione continuata, & quàm longiſſimè inhibita Exſpiratione. Jam ergo ſi eſſet motus expultorius ſtomachi in ſingultu, Inſpiratione potiùs aggravaretur malum, quàm curaretur: Ratio, quia in inſpirando diaphragma comprimit ſtomachum, unde potiùs irritaretur ad ſingultum, quàm quod exindè malum levaretur: imò ex conſtrictione fibrarum ſequeretur vomitus.

V. Notum eſt, joco interdum, imò ſæpiſſimè, curari ſingultum. Id quod innuit, non aliquid naturalis, ſed potiùs voluntarii, & ſecundùm rationis ductum alterabilis partis, primariò in ſingultu affectæ; quæ in inſpiratione non eſt alia, quàm diaphragma.

VI. Ad hæc ſternutatio ſuperveniens ſingultui hunc ſolvit, i. e. curat; teſte HIPPOCRATE *Sectione 7. Aphoriſm. 13. Miſcellan. Academ Nat. Curioſ. Ann. 3. Obſervat. 138. pag. 216.* & WEDELIO *de Medicamentorum Facultatibus pag. 212.* Ratio, quia forti ſternutatione, adeòque ſub forti iſta exſpiratione, concuſſum diaphragma ex ſe diſpellit, non minus quàm ex ſtomachi orificio, quod iſtud anteà irritabat. Sternutatio enim reverà eſt motus diaphragmatis, & oppoſitus motui diaphragmatis in ſingultu; dum enim ſingultimus inſpirando, ſternutamus exſpirando, hinc diaphragma vellitur, & ſic ſingultus contrario motu per ſternutationem tollitur.

VII. Nimii animi motus, v. g. Riſus, Terror, Ira, & ſimilia pathemata, curant ſingultum: idque ratione ſpirituum animalium, qui à fortiori objecto commoti & alterati minus vacant ſingultui; variato enim motu eorum, qui influunt in partes mobiles, variat etiam partium motus. Exempla talium ab animi moribus; e. g. terrore felis, muris, &c. curatorum habet *Valeriola Obſerv. 4. lib 2 pag. 123.* utut aliàs etiam non ſint rara: Sic ſi quis attentiùs perſonæ, quam amavit, & à qua redamatus fuerit, recordetur, ſingultum tolli, experimentum in vulgus notum eſt, ob eandem ſpirituum animalium revocationem, à diaphragmate nimirum ad cerebrum: Alii immiſſo cereviſiæ cultro, ejuſque hauſtum uno Inſpirationis actu deglutiunt. Nonnulli filo conſtringunt arctiſſimè minimum digitum &c.

VIII. Ad hæc abſque ſtomacho affecto hepatis inflammatio ſæpè dat ſingultum exitioſum: quia hepar inflammatum parte ſua convexa immediatè contingit diaphragma; parte verò concava ſtomachum. Unde tunc continuus hujus diaphragmatis motus moleſtiam creat, ratione cujus irritatur continuò ac ſtimulatur, ut convellendo ſingultiat. Hinc

IX. Obſervatur etiam non rarò ſingultus in morbis convulſivis, v. g. in paſſionibus hyſtericis.

Singultus formalis, ut dixi, conſiſtit in contractione violenta & convulſiva diaphragmatis inſpiratoria.

CAUSÆ.

Cauſa hujus violentæ diaphragmatis convulſionis eſt omne id, quicquid ad violentam, non tamen durantem, ſed interruptam ſubinde & reciprocam contractionem, diaphragma irritare & vellicando ſtimulare valet. Hoc ipſum, quod ita irritare valet diaphragma, ut fibris conſtrictis fiat convulſio, interdum, & quidem ſæpiùs, hæret in ſtomacho, orificio nempe ejus ſuperiore, quod diaphragma perforat, ipſique in tranſitu firmiter ſatis connectitur; unde vulgò falsò putatur ſingultum ſtomachi eſſe affectum. Pertinent ergo huc imprimis alimenta, aut medicamenta nimis acria aſſumpta, vel alia quæcunque: Sic quidam loco balſami ſulphuris aſſumens oleum vitrioli, exindè in gravem & periculoſum incidit ſingultum, quatenus orificium ventriculi & diaphragma fuerunt læſa, de quo refert BARBETTE *in ſua Praxi lib. 4. cap. 2. pag. 136.* Sic ſolus panis quantitate nimia comeſtus & illicò devoratus, ſingultum concitare dicit FERDINANDUS *in Hiſtor. Medic. Conſ. 43.* Item in febribus continuis ardentibus poſt intemperatum & intempeſtivum Juleporum acidorum & emulſionum refrigerantium uſum, non rarò ſingultus ſequitur, ſaltem vini potu curandus; uti hoc habet SCHENCKIUS *l. 3. Obſerv.* Alia itidem ventriculum intenſiùs alterantia, in ſpecie refrigerantia, ſingultum inferunt: ſic enim TIMÆUS *Von GuldenKlee in Caſ. lib. 3. Caſ. 5. pag. 115.* refert ſingultum gravem & contumacem ex potu copioſo aquæ frigidæ & nitri, quatenus ſtomachum affecit: ſic ſingultum obſtinatum per bimeſtre ex nimio aquæ frigidæ hauſtu poſt æſtum obſervavit RIVERIUS *Morbor. Infrequent. Obſ. 1.* Hæ enim & ſimiles cauſæ, ſtomachi orificium ſuperius cum impetu vellicando & ſtimulando, ſimul etiam diaphragma facillimè irritant, quod irritatum nititur excutere rem moleſtam, adeòque convellitur ſub inſpiratione, & ita ſingultum inferunt.

Sed præter occaſiones tales externas & ex internis ſingultus ſupervenit ſtomacho affecto, ſive per eſſentiam afficiatur, ſive per conſenſum: Per conſenſum *v. gr.* in vulneribus capitis, in nephritide, in imminente ileo, in hernia graviori, quibus ſæpiùs, utut infauſto omine, ſingultus ſupervenit. Per eſſentiam afficitur ſtomachus, dum ab acriori quodam plus minus viſcido ſucco, intra rugas propè orificium ſuperius hærente, originem ducit, cujus expellendi nixum ſingultus inſequitur. In ſpecie in febribus ardentibus aut malignis interdum ſingultus ſupervenire ſolet, idque ferè utplurimum ex ſtomacho, ex cauſa maligna graviter affecto.

Ratio, quod ex affecto orificio ſuperiori, ſuperveniat ſingultus ſeu diaphragmatis convulſio, eſt conſenſus ſtomachi cum diaphragmate, quia ſtomachi os ſuperius facilè tranſit, non per circulum nerveum diaphragmatis, ut fert communis opinio, ſed per hujus muſculum poſteriorem, ibique idem firmiter ſatis annectitur. Conferatur nova ac accurata *diaphragmatis Anatome* CASPARIS BARTHOLINI, cujus epitomen videb. in BARTHOLINI

Act. Medic. Haffnienſ. volum. 4. pag. 14. Unde ſi aliquid pertinaciùs vellicat orificium ſtomachi, facillimè ſimul vellicatur diaphragma, ejuſque fibræ muſculares nerveæ, & exindè ſequitur ſingultus.

Præterea plures aliæ etiam cauſæ, quocunque modo diaphragma afficientes, ſive in hoc ipſo ſive in pectore hæreant, ad ſingultum diſponere poſſunt: ut v. g. hepatis inflammatio in parte gibboſa, ubi immediatè contingit diaphragma, ſingultum infert, uti jam ſuperiùs dixi. Quò etiam pertinent conformationis vitia, luxatio nempe coſtarum inferior, dum coſtarum interiora ad ventriculum verſus detorſio, ut iis adhæreat diaphragma, cauſa fuit ſingultus trimeſtris, quarum repoſitio ejuſdem curatio exiſtit, teſte SCHENCKIO *in lib. 3. Obſervationum*: item continuum ſingultum ex compreſſione undecimæ thoracis vertebræ obſervavit RHODIUS *Centur. 2. Obſervat. 61.* Infantibus & junioribus magis voracibus frequentes ſingultus contumaces, idque imprimis ex pituita viſcida acida, pertinaciùs ſtomachi orificium obſidente, unde etiam non rarò chronicus & admodum diuturnus talis eſſe ſolet ſingultus. Ex arthritide non ampliùs artus afficiente ſingultum deſperatum obſervavit VELSCHIUS *Hecatoſt. 2. pag. 20.* Purgationes effrænes ſubindè ſingultus malo omine ſequuntur, ut notat HIPPOCRATES *S. 7. aphor. 41.*, ſiquidem non rarum eſt, convulſiones acriores inſequi Purgationes. Tandem febribus ſæpè continuis, aut in ſtatu periculoſo, aut in quibus jam convulſiones imminent, ſupervenit; partim ex peſſimè affecto ſtomacho; partim ex ſpaſmis jam imminentibus ceu ultimo naturæ conatu. Denique ipſis morbis convulſivis, vel univerſalibus vel particularibus, per conſenſum diaphragmatis ſimul afficientibus ſubinde ſupervenit ſingultus: hinc etiam paſſionibus hyſtericis ſubindè ſingultum ſupervenire obſervavi.

Hæc de natura ſingultus.

Rara item ſingultus qui vult exempla, qualia non pauca proſtant, adeat MARCELLUM DONATUM *in lib. 4. Hiſt. Med. Mirabili c. 5.* item SCHENCKIUM *lib. 3. Obſ. Bartholin. Cent. 2. Hiſt. Anatom. 4.* de ſingultu quatuor annorum continuo; item *Cent. 3. Epiſt. 61.* de muliere adeò graviter ſingultiente, ut per biennium à Dæmone obſeſſa crederetur; quibus addantur BARTHOLINI *Acta Medica Haffnienſia vol. 2. Obſ. 38. & vol. 1. Obſ. 73.*, in quibus refertur ſingultus periodicus annuatim in vertigine recurrens, & toto die affligens, ſomno ceſſans, nec niſi larga venæ ſectione in brachio curabilis.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna diagnoſtica*: ſingultus per ſe patet & cognitu facillimus eſt; vel infantibus quoque notus: ſaltem curioſus ſit Medicus in perſcrutandis cauſis remotis ſeu fomite morboſo, an hæreat cauſa irritans in ſtomacho? an in alio quodam loco, ut ejus diverſitate curam tum temporis variare queat.

PROGNOSIS.

In *Prognoſi* obſervandum, quod Singultus ex cauſa externa, vel manifeſta, vel vitio aſſumptorum, vel vitio excretorum, ſit affectus levis, minus periculoſus.

Singultus autem quicumque ſuperveniens Vomitui, aut Purgationi nimiæ, diarrhœæ aut dyſenteriæ, ſæpiùs & utplurimum periculoſus eſt; quia imminentes convulſiones epilepticas, in talibus morbis utplurimum lethales, innuit.

Superveniens etiam ſingultus inflammationi hepatis vel alius viſceris malum pronunciat, ut hoc habet noſter HIPPOCRATES *ſect. 5. Aphor. 58. & ſect. 7. Aph. 18.* Exemplum hujus, quod ſingultum ex inflammatione hepatis lethalem eſſe confirmat, refert AMATUS LUSITANUS, *Centur. 5. Curat. 30.* Vid. *Diſput.* D. REINESII *de Inflammat.*

Pertinaci alvi ſuppreſſioni aut etiam morbo Iliaco, aut etiam repentinæ & contumaciori herniæ, aut etiam in aliis inteſtinorum periculoſioribus doloribus, ſuperveniens ſingultus admodum periculoſus eſſe ſolet; innuit enim imminentem vomitum ſtercoris lethalem.

Singultus in omni continua febre & morbo acuto periculoſus eſt, niſi fiat inſtante criſi per vomitum; hinc PLATERUS *l. 1. Obſ. pag. 203.* rectè aſſerit, ſingultum febribus ardentibus mox in principio aut circa ſtatum ſupervenientem & perſeverantem, plerumque eſſe mortis prænuntium; quod tamen non æquè univerſaliter verum eſt, contrario apparente in HORSTIO *l. 1. Obſ. 25.*

Diſtinguatur ergo ſingultus: nam qui in principio morborum acutorum ſupervenit, minus eſt periculoſus; qui autem in ſtatu cum aliis gravioribus ſymptomatis fit, periculoſus & ſæpè lethalis eſt. Singultus enim in principio morborum acutorum oritur ex turgeſcentia in primis viis, unde vomitu ſuperveniente ceſſat ſingultus.

Singultus ſæpè diuturnum malum eſt, ægrotumque ſubindè per plures dies, menſes, annos &c. affligit, interdum penitus incurabilis obſervatur, in quo caſu occultum quoddam conformationis vitium, os ventriculi, aut diaphragma, aut nervos afficiens, ferè ſubeſſe ſolet.

CURA.

Quoad Curam: in hac duo ſint conſideranda:

I. Cauſa proxima & occaſionalis, quæ irritat diaphragma ad convulſionem, eſt removenda; &

II. Materia remota ipſe irritationis ſenſus diaphragmaticus eſt tollendus, ut conſequenter ejuſmodi contractura convulſiva remittat.

Ea, quæ vulgaria anicularum ſunt remedia, compreſſionem thoracis reſpirationem omiſſam, &c. omitto. Dico potiùs: ad ſingultum compeſcendum ratione indicationis poſterioris inſigniter commendari opium, & quælibet opiata ac theriacalia, ſenſum irritationis tollendo, atque hinc natum impetuoſum ſpirituum, ad diaphragma motum, ſimiliter impediendo, & ſic diaphragmatis ſpaſmum ſupprimendo. Nam opii & opiatorum uſum felicem omnes omninò deprædicant, inter quæ euporiſton frequens eſt Theriaca, Mithridatium, Philonium Veterum, & laudanum opiatum, vel ſimplex vel hyſtericum, quod adjuncto caſtoreo compoſitum eſt: Sic HORSTIUS *ſuprà cit. loco l. 1. Obſ. 25.* Singultum pertinacem admodum, febri continuæ circa finem ſupervenientem, curavit recipiendo

Conſervæ roſar. ℥j.
Theriacæ Androm. ℥ß.
Laud. opiati gr. ij. vel iij.
& miſcendo.

Hinc GALENUS ſimiliter commendat opiata; ſed eadem miſcere jubet cum appropriatis, & quidem rectè, nempe cum caſtoreo, galanga, zingibere, caryophyllis, maſtiche & ſimilibus; Hinc etiam ad ſingultum, item vomitum & ſimilia, talem ferè Bolum expertum commendat TIMÆUS *Von GuldenKlee*;

℞. *Theriac. Androm.* ℈ij.
Ligni aloes ℈ß.
Ol. deſtillat. mac. gutt. ij.
Laud. opiat. gr. j.
Miſc.

Loco ligni aloes alia appropriata poſſunt addi, in ſpecie caſtoreum, ſemen aniſi, &c. Hinc aliquando ad imitationem Timæi felici cum ſucceſſu talem præſcripſi;

℞. *Theriac. Androm.* ℥ß.
Laud. opiati gr. j. ad ij.
Ol. deſtillat. aniſ. gutt. ij. vel iij. vel *ſem. aniſ.* ℈ß.
macis gutt. j. vel ij.
Cum *ſucco cydoniorum* fiat *Bolus*, S.
Electuarium contra ſingultus pro una vice.

Talibus enim opiatis, uti rectè dicit GALENUS, ſemper admiſcenda ſimul erunt appropriata ſingultui dicata remedia: qualia ſunt in ſpecie cinnamomum, aqua galangæ & maſtichina, caſtoreum, quod uti in morbis convulſivis eſt optimum, ita & hic à Galeno & Veteribus inſigniter commendatur; ſive interiùs aſſumatur, ſive ſolummodò naribus admoveatur. Semen aniſi, ex eoque parata eſſentia, ſpiritus & oleum; item ſpiritus ſalis ammoniaci aniſatus, & ſimilia quocunque modo aſſumpta ad ſingultum ſunt commendatiſſima, quæ etiam externè ſcrobiculo cordis applicari & illini poſſunt. Zingiber ſimiliter ad ſingultum commendatur, ſi ſcilicet pulveretenus, vel in India conditum aſſumatur: ſic enim tanquam Euporiſton non ultimum, inſigniter ſingultum ſiſtere dicitur.

JOEL in omni ſingultu ceu præſentiſſimum commendat cornu cervi uſti ℥j. quocunque modo uſurpati. FORESTUS aliàs habet Julapum, quo ipſo aliquoties feliciter uſus eſt contra ſingultum. Compoſitio ejus eſt hæc;

℞. *Hord. mund.* M. j.
Sem. aniſi,
Anethi,

Sem. Carvi,

Sem. Carvi,
Fœniculi,
Quatuor frigid. maj.
Papav. albi an. ℨj.
Portulacæ,
Lactucæ an ℨß.
Flor. cordial. p.j.
Liquiritiæ raſæ ʒiij.

Coque in ſufficiente quantit. aquæ *comm.* (meliùs in *cerviſia* aut *vino*) pro ℔j.

Decoctum coletur, & aromatiſetur cum
Spec. diatrag. frig.
Dia-rrhod. Abb.
Diatr. ſantal. an. ℈j.
Addendo
Syrup. Violar.
Acetoſ. citri,
Roſar. an. ℥j.
M. D. S.
Julapium

Ubi verò pertinacius fuerit malum in corpore robuſto, ut quando ad aliquot ſeptimanas, interdum menſes, perſiſtit hærere in ſtomacho, & quidem imprimis, ubi non ſufficiunt & conferunt opiata; ante omnia præmittatur purgatio, & quidem vomitus ex antimonialibus, ut hujus medio eradicetur fomes morboſus ex ventriculo, præſertim quando talis contumacior ſingultus ex pituita, ut vocant, vitrea, ſuperiori ſtomachi orificio firmiter impacta, oriatur: hac enim vomitorio ſublata ſponte ceſſat malum: quibus verò infeſta ſunt vomitoria, & opus eſt, ut fiat per inferiora purgatio, danda ſunt imprimis aloetica, ut pilulæ ex aloe, ſucceſſive mucum tollentes, vel ſolæ, vel cum grano laudani opiati miſtæ: aut ſi malum fortiùs hæret, purgantibus miſceatur Mercurius dulcis, idque ad imitationem RIVERII *Cent.* 3. *Obſerv.*42. ubi curavit ſingultum moleſtum, ſæpiùs quotidiè per annum recurrentem, per *calomelanos Turqueti*, i. e. *Mercurii dulcis* g. xvj. & *diagryd.* gr. viij. miſta invicem, ſicut RHODIUS *Cent.*2. *Obſerv.*60. ſingultum ſeptem dierum cum hiera, cum oxymelle data, excretis ℥xij. pituitæ ſanatum refert.

Peracta purgatione vel vomitu, dum languet ſtomachus, ad conſuetudinem ſingultus penitus tollendam propinentur remedia ex zedoaria, corticibus aurantiorum, Chamomilla Romana, &c. B. D. LANGIUS curavit ſingultum decem dierum ex humoribus craſſis, tunicis ventriculi impactis, beneficio ſalis vitrioli ad ℈ij. in Vino malvatico dati, quo maxima pituitæ vitreæ copia excluſa, ſingultu planè ceſſante. Pro corroboratione dedit bis:

℞. *Ebor. uſti* ʒß. vel ʒj. aut *ebor. ſine igne* ʒß.
Olei deſtillati cinnam., *mac.*, vel *aniſi*, vel *caryoph.* gutt. v.
M. pro *pulvere*.

Propinetur in aqua menthę ſpirituoſa, & ita denuò roborabitur ſtomachus.

Vel ad imitationem Sylvii danda eſt talis miſtura:

℞. *Aqu. Menthæ* ℥j. vel ℥jß.
Vitæ Matthiol. ʒß. vel *ſpir. theriac. ſimpl.* aut *Camphorat.* ʒiij.
Conf. alKerm. ʒj.
Laudani opiati gr. ij.
Syr. Menthæ ʒvi. vel ℥j.
M. D. S.
Potio confortativa.

Pertinet huc etiam miſtura ſæpiùs ad ſingultum experta cydoniata cum extracto zedoariæ & laudano opiato in M. A. N. C. anno 6. *Obſ.*149. *pag.*210. Nempe

℞. *Vini cidon.*
Tincturæ roſar. an ℥j.
Extract. zedoar. gr. xv.
Laud. opiati gr. ij.
Ol. deſtill. cort. aurant. gutt. iv.
Syr. Cydonior. ʒß.
M. D. S.
Potio ſtomachum confortans.
Detur cochleatim.

Vel
℞. *Aqu. Menthæ* ℥ij.
Spir. theriac. campb. ʒiij.
Aniſ. ʒj.
Laud. opiati gr. ij.
Syr. cinnam. ℥j.
M. D. S.
Potio confortativa contra ſingultus.

Quibus miſturis, ubi ſemel flatus & eructationes ſtomachi adſunt, qui interdum in ſingultu reperiuntur, & ſtomachum inſigniter diſtendunt, commodè ſpiritus nitri, vel ſimplicis gutt. vj. vel viij. vel potius ſpiritus nitri dulcis, aut etiam ſpiritus nitri theriacalis à ʒß. ad ʒj. addi poteſt; aut ſi adjuncta ſint pathemata hyſterica, loco confectionis AlKermes, extractum caſtorei admiſceri poteſt.

Externè in quocunque ſingultu in ſpecie expertum eſt *Cataplaſma Minſichtii ad ſingultum*, compoſitum ex fermento acri, pulvere menthæ & aliis aromaticis, malaxatum cum oleo caſtorei, impoſitum regioni ſtomachali; vix enim datur efficacius inter externa contrà ſingultum remedium, quo multi feliciter & cum ſummo ſucceſſu utuntur: vid. *Deſcriptio in* MYNSICHTII *Armament. Sect.*38. Simile eſt *Cataplaſma Schmuckii*, quod tanquam certum & probatum ad ſingultum commendat: *Compoſitionem* habet *in Theſ. Med.* 2. *Secret.* 18. & eſt hæc:

℞. *Bacc. lauri*,
Roſ. rub. ſyl.
Menthæ an. M. j.

Pulveriſata ſubige cum *fermenti acerrimi* quantitate ovi, impone patinę, affunde *acetum fervens*, & calidiſſimè cum linteo triangulari impone regioni ſtomachi & præcordiorum, ſi exſiccetur, denuò cum aceto irroretur & applicetur.

Deinde convenit etiam externè contra ſingultum emplaſtrum de galbano crocatum *Minſichtii*, cujus *deſcriptionem* videbitis *in Armam. Chym. ſect.*37. *pag.* 311. item ol. deſtillat. aniſi gutt. aliquot umbilico aut ſcrobiculo cordis illitæ, in uſu eſſe ſolent. Panis etiam calidus linteo obvolutus, ventriculo applicatus, efficax eſt remedium ad ſingultum compeſcendum: efficacius ſi vino malvatico vel alio generoſo irroratus fuerit, & ita applicetur regioni ſtomachali. Quidam cum ſpongia aut pano calido applicant ventriculo fotum humidum, factum ex aceto calido valdè acri, cocto cum caſtoreo, pipere, & ſinapi.

Hæc *in genere*.

Pro varietate autem cauſarum ad ſingultum diſponentium etiam modò dictis generalibus ſpecialia quædam admiſcenda ſunt, v. g. ſi *ſingultus* oriatur *à cruditate ſtomachi*, aut à vitiata digeſtione, tunc, præter vomitum, pilulæ aloeticæ cum laudano opiato miſtæ conveniunt, uti ſunt pilulæ roſaceæ; item pilulæ maro-coſtinæ, Maſtichinæ, item zingiberina, eſſentia zedoariæ, elixyr proprietatis cum ſpiritu aniſi miſtum, elixyr proprietatis cum ſpiritu ſalis ammoniaci; item eſſentia abſintii, eſſentia & ſpiritus maſtichis, eſſentia meliſſæ & pulegii, &c. nobiles quoque ſunt.

Singultus & irritatio ſi fiat *ab humoribus acribus corroſivis ac æruginoſis*, plus minus efferveſcentibus, tunc ſupra dictis appropriatis in ſpecie addantur abſorbentia: qualia cryſtallus præparata, ebur uſtum, vel cornu cervi uſtum; item lapilli cancrorum, qui abſorbent omnes corroſivos humores: item terra ſolaris, ſigillata, Bolus Armena: item lapilli percarum & carpionum, pulvis abſorbens Wedelii, cum opiatis miſta; in ſpecie pelliculæ internæ ſtomachi gallinacei exſiccatæ & pulveriſatæ, & in aqua, ſucco & ſyrupo portulacæ uſurpatæ. Singultum ſupradictum ex aſſumpto acriori, e. g. ol. vitrioli hauſto excitatum, BARBETTE curavit hac Mixtura *in Praxi* præſcripta:

℞. *Succi ſempervivi major. depur.* ℥j.
Aqu. roſarum,
Plantagin. an. ℥ij.
Vitelli ovi Num. 1.
Syr. de portul. ℥j.
Laud. opiati gr. ij.
Miſcendo, & cochleatim uſurpando.

Huic miſturæ putaſſem ſimul debuiſſe addi, aut lapillos cancrorum, aut cornu cervi uſtum, aut terram ſigillatam, aut ſimilia, acidum promptè abſorbentia. Ad hujus ergo imitationem

℞. *Aqu. endiv.*
Plantag. an. ℥ij.
Succi ſemper viv. maj. depur. ℥j.
Cornu cervi uſti præpar. ʒj.
Lapill. cancr. præpar. ℈j.
Terræ ſigill. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ij. vel iij.
Syr. portulac. ℥j.
M. D. S.
Potio contra ſingultum.

Si *ſuſpicio* adſit *veneni aſſumpti*, vel *malignitatis in ſingultu*, v.g. in febre maligna, modò dictis appropriatis & alexipharmacis ex terra ſigillata addatur aqua cordis cervi, cordialis *Herculis Saxoniæ*, aqua cinnamomi cum vino, & cydoniata, ſyrupus corticum citri, pulvis analepticus *Mindereri*, laudanum opiatum vel extractum theriacale, & ſimilia malignitati appropriata; ad imitationem RIVERII *Centuria 4. Obſerv. 78.* qui continuum ſingultum in febre maligna compeſcuit per emulſionem ex ſeminibus quatuor frigidis majoribus cum lapidis prunellæ ʒj. laudani opiati gr. ij. Sanè nitrum antimoniatum ad ʒj. eſt convenientiſſimum.

Ubi *ſingultus* eſt *conjunctus morbis convulſivis aut hyſtericis*, his ipſis per ſalia volatilia, caſtoreum, & opium curatis, ſimul ſingultus evaneſcere ſolet.

Si *ſingultus* eſt *ſymptoma* affectus cujuſdam gravioris, ut *inflammationis hepatis*, *febris acutæ*, &c. ſponte equidem, morbo primario curato, ſingultus ſponte ceſſat; quia tamen partim moleſtum, partim mali ominis eſt ſymptoma, propterea ſimul ſudorifera, & blanda opiata cum affectui primario appropriatis, ut iiſdem & ſingultus & affectus primarius ſimul curentur, jungenda erunt.

Si *Singultus* ſit *à nimia refrigeratione ſtomachi*, in ſpecie, ſi poſt nimium æſtum ex hauſtu copioſo frigido oritur ſingultus, qualem ſingultum mirè obſtinatum per bimeſtre durantem obſervavit RIVERIUS *in Obſerv. Morborum Infrequentium*, uti vocat, *Obſerv. 1.*, optimum conſilium eſt, ut ad imitationem ejus inſtituatur Balneum aquæ dulcis, in quo plantæ nervinæ incoctæ ſunt, cui inſideat æger: quo conſilio RIVERIUS ægrum ex nimio frigidæ hauſtu ſingultientem aliis omnibus ferè irritis, curavit.

Hæc de Convulſione diaphragmatis inſpiratoria ſeu ſingultu ſufficiant: ſequitur

ARTICULUS III.
DE
INCUBO ſeu EPHIALTE.

INter affectus præternaturales inſpirationem lædentes pertinet etiam *Incubus* ſeu *Ephialtes*, qui & ipſe reverà eſt nihil aliud, quàm pectoris affectus, impedita nempe ac difficilis reſpiratio, in ſpecie ſufflaminata Inſpiratio, dormientibus imprimis ac dorſo incumbentibus, cum inſomnio quodam ponderis præcordia prementis ac ſuffocationis imminentis obveniens, cujus occaſione vigiles, quia talia delirant ſomniantes, varia ſubinde ſibi de perſona aut re certa, aut etiam de perſona inviſa, ſuperincumbente narrare ſolent Ephialte affecti.

Eſt nempe complicatus affectus abdominis Incubus, quem ipſi ægri ritè explicare nequeunt: proptereà conſtituitur à quibuſdam ſedes in ſtomacho, ab aliis in pectore, ab aliis in capite: ſymptomata ferè tali ordine ſe mutuò inſequuntur;

I. Læditur reſpiratio, maximè inſpiratio: Hanc
II. Inſequitur ſenſus, aut ſaltim metus imminentis ſtrangulationis.
III. Eſt depravata loquela, dum loqui neſciunt incubo affecti, ſed gementes, queruli &c. fiunt, aut ſonum ſaltem inconditum, rectiùs boatum, aut ſaltem ſonum gravem proferunt; undè & vocati parùm aut nihil reſpondent, & ferè immobiles jacent.
IV. Adeſt inſignis anxietas præcordiorum; &
V. Denique inſomnium ſupervenit rei aut Objecti alicujus, nunc certi nunc incerti, thoracem prementis, & quaſi conſtringentis: Quibus
VI. Accidunt maculæ rubeæ, lividæ, cœruleſcentes, artus imprimis pingentes, & manè poſtmodum apparentes.
VII. Expergefactis, dum omnia cœtera evaneſcunt ſymptomata, corporis tremor, & non rarò diaphragmatis vibratio celerrima & violenta ſupereſt, unà cum totius corporis laſſitudine, *als Wenn ſie geprugelt Waren*.

CAUSÆ.

Quoad Cauſam & fiendi modum incubi: quæ vulgò proferunt, omnibus nota ſunt; ſcilicet incuſant obſtructionem meatuum cerebri ac principii ſpinalis medullæ, à vaporibus craſſis ex abdomine eò exhalantibus; unde impedito ſpirituum animalium influxu iſta ſymptomata ſuperveniant, obque hanc rationem Incubus ad affectus capitis ordinariò refertur: vid. SENNERTUS *l. 1. Prax. P. 2. cap. 29. ubi de Incubo*. Hic tamen in *Paralipom. pag. 113.* hanc ſententiam mutavit; & Incubum eſſe affectum reſpirationis leſæ cum inſomnio gravi aſſeruit; ſicut jam ſuo tempore FERNELIUS & PLATERUS inſulſiſſimam hanc Veterum opinionem rejecerunt, dicendo, morbum hunc primariò ad affectus thoracis & reſpirationis læſæ, ſecundariò ad affectus capitis pertinere. Nempe hi ipſi cauſam proximam ſtatuerunt humorem craſſum melancholicum vel pituitoſum circa præcordia hærentem, quo humore quacunque ex cauſa commoto aut turgeſcente diaphragma & pulmones comprimantur; unde exhalantibus vaporibus vox opprimatur, & deniq; iiſdem cerebrum petentibus ſpiritus animales conturbentur & miſceantur, unde ſomnium tale ſequatur: cum quibus etiam coincidit PETRI JOANNIS FABRI ſententia in *Pathol. cap. 7.* Sed adſcenſus iſte vaporum ex primis viis ad caput uſque, & quicquid illis ſuperſtruitur, ruinoſo utitur fundamento, & facilis eſt ſolutionis.

Audiantur modernorum quidam, in ſpecie SCHNEIDERUS *in libro* ſpecialiſſimo *de Catarrh: cap. de Catarrho nar. pag. 246.* item *in Diſſ. de Epilepſia*, & per conſequens etiam de Incubo, ubi rectè Incubum ad convulſionis ſpecies refert, in ſpecie talem, in quo thoracis muſculi hominis, ſomnium capientis, ita afficiatur, ut reſpiret exinde laborioſus.

Res ut pateat paulò clariùs, ordine procedendum: ſcilicet *Cauſa* Incubi *proxima* eſt omne id, quod liberum thoracis, & in ſpecie reciprocum diaphragmatis motum inferiora verſus in ſomno impedire poteſt: hoc namque ita primariò quoad reſpirationis negotium impedito, ſecundariò etiam reliqui muſculi inſpirationi inſervientes in motu impediuntur; cùm notum ſit, quod diaphragma ſit primarium inſtrumentum reſpirationis. Quicquid ergo primariò libero diaphragmatis motu, ſecundariò reliquorum muſculorum, inferre poteſt impedimentum, eſt cauſa Incubi.

Iſtud, quo thoracis, ac ſpeciatim reciprocus diaphragmatis motus impeditur, hoc facit; vel quatenus eſt Cauſa externa & objectum quoddam, diaphragma opprimens, & ejuſmodi motui deorſum verſus reluctans, & oritur exinde Incubus accidentalis & quaſi levior; vel læditur diaphragmatis motus vitio nervorum ejuſmodi, & muſculorum thoracis motui inſervientium; id quod fit in Incubo habituali, utpote graviori, & qui firmiores egit radices, & ex quadam diſpoſitione interna radicata plus minus, vel ſæpiùs vel difficilius ægrum afficit.

Incubus accidentalis fit, quando liber diaphragmatis motus ſaltem impeditur, propter impedimenta in primis viis ac abdomine, motui ejus deorſum reſiſtentia. Hæc inter imprimis eſt ſtomachus; qui vel copioſioribus alimentis infarctus; vel materia viſcida aut mucilaginoſa inquinatus; aut flatuum copia, de quibus ſuperiùs, ubi de inflatione ſtomachi; aut potu nimio & cruditatibus diſtentus, dorſo incumbentibus diaphragma magis ſurſum repellit, & ejuſdem inferiora verſùs motum impedit, ut non inſpiratio fieri poſſit, unde etiam reliqui muſculi ceſſant. Propterea HILDESHEIM *in Spicil. de Affect. capitis ſpicileg. 4. pag. 434.* inquit: *Qui ſcire cupit quid ſit Incubus? is ante ſomnium comedat caſtaneas, & ſuperbibat vinum fœculentum.* Hinc rarò Incubo afficiuntur, qui laudabili utuntur diæta, aut qui ſobriam amant cœnam: è contrà pueris ob ἀδδηφαγίαν, ſeu nimiam & immoderatam ciborum ingurgitationem familiaris eſſe ſolet; unde etiam ſæpiùs ex crapula, ebrietate, & nimia voracitate in cœna Incubus affligit: ſed talia ſaltem inducunt Incubum accidentalem, leviorem, & facilè diſcuſſibilem. Nam ſi dormiatur in latere, & elevetur caput, poſſumus præcavere talem Incubum: quò magis enim ſupini jacemus, eò minus comprimit ventriculus diaphragma, & contra.

In habituali verò ac continuo Incubo, quatenus habet cauſam quandam in corpore latentem, ad nervos imprimis reſpiciendum venit, eos nempe, qui reſpirationi inſerviunt, & imprimis diaphragmatis motui, ob quorum vitium actus reſpiratorius prohibetur: adeòque ad nervos paris octavi, unde & intercoſtales progrediuntur, & qui ex cerebello primas radices habent, hic imprimis reſpiciendum, ut rectè aſſerit WILLISIUS *in Anat. Brutorum P. 2. ubi de Incubo*; & notabili Obſervatione fundamentum habitualis Incubi in parte capitis

capitis poſtica circa cerebellum confirmat LOWERUS *Tract. de corde pag.* 157. de quodam nobili. Adeò, ut reſpectu cauſæ revera nervorum affectus ſit Incubus habitualis, iſque vel paralyticus, vel convulſivus, i. e. qui vel ex denegato plus minus ſpirituum animalium influxu, propter impedimentum quaſi obſtructionis, & inde hinc muſculorum reſolutione, vel ex impetuoſo nimis ſpirituum per dictos nervos propter irritationem quandam influxu, & hinc muſculorum ſpaſmo, oriatur. Prius Veteres, & adhuc ſuo modo WILLISIUS *loco allegato*, ubi cerebellum affectum eſſe putat, ut Ephialtes quaſi lethargus ſit cerebelli; item LOWERUS *loco allegato* aſſerunt: Poſterius verò affirmant moderni: vid. SCHNEIDERUS *loco allegato*: Et ob id à quibuſdam, in ſpecie Arabibus, Incubus Epilepſia nocturna; item Epilepſia parva propter convulſiones muſculorum thoracis, quæ ſimiliter fiunt in omni inſultu epileptico, vocari ſolet; unde in epilepticis reſpirationis eſt difficultas, & ſpuma apparet circa os: quo nomine vocatur à RODERICO à CASTRO *Tract. de Epilep. cap. ult.*, quia Incubus confirmatus in epilepſiam degenerare tandem ſolet. TIMÆUS *Von GuldenKlee* ſanè *in Caſibus lib.* 1. *Caſ.* 17. refert Incubum, cujus Hiſtoria, prout deſcribitur, ferè perſuadet, ad mala quaſi paralytica eundem eſſe referendum; nihilominus in epilepſiam tandem lethalem deſiit. E contrà RHODIUS *Cent.* 1. *Obſervat.* 54. refert exempla Incubi Vigilantibus obvenientis, qui in apoplexiam terminari obſervatus fuit; ſicut ex hiſtoria infrà narranda patebit exemplum Incubi ad epilepticos morbos referendi. Forſan utrumque, utut in variis caſibus, nempe tam paralyticum, quàm convulſivum, in Incubo locum habet: ſicuti non rarum eſt, Paralyſin cum ſpaſmis, & contrà, ſubinde permutari; ita quidem ut cauſa Incubi, acidum nempe peccans, lymphæ medio ad cerebellum delatum, nunc irritando nervos reſpirationi inſervientes, ac cordis motui dicatos, affectus ſpaſmodicos; nunc ſpirituum motum nonnihil ſufflaminando leviores affectus paralyticos inducat: hinc etiam cura ejus ſpecialis ferè remediis antiepilepticis perficitur. Reverà ergo Incubo infeſtante laborant nervi diaphragmatis, & hinc reliqui muſculi thoracis motui inſervientes, qui convulſi impediunt motum diaphragmatis dilatatorium, unde neceſſariò reſpirationis difficultas ſupervenit.

Verùm cùm idem nervus ex intercoſtali profectus, muſculos thoracis movens, etiam ex eodem trunco ſurculis procedens laryngem movere ſoleat, hinc eſt, quod conſequenter à nervi intercoſtalis irritatione muſculis convulſis ſimul etiam convellatur larynx, qui exinde ſenſum ſtrangulationis, & poſtmodum etiam loquelæ impedimentum, aut ſaltem ſonum inconditum, qualem epileptici alias etiam edere ſolent, ſubinde gemebundum, efficit; & cum etiam ſimul ſub reſpirationis defectu imminuta plus minus evadat ſanguinis circulatio, ob id ab eodem infarcti pulmones anxietatem inſignem præcordiorum inducunt: ſicut dum evigilant tales ægri, cor inſigniter palpitat, quod teſtatur motum convulſivum: & cum hæc omnia fiant imprimis in ſomno, facilè ejus occaſione anima rationalis, talium rerum neſcia, concipit ſomnium quaſi ponderis, neſcio cujus, incumbentis. Notum enim eſt, quod ii, in quorum veſiculis ſeminalibus genitura turget, indeque genitalia nonnihil titillat & vellicat, ordinariò accidunt ſomnia Venerea, quaſi rem habeant cum hac vel illa pulchra fœmina eum voluptuoſa genituræ excretione. Uti ergo turgeſcentia & eruptio genituræ dat ſomnia Venerea; ſimili ratione motus diaphragmatis & hinc thoracis impeditus dat ſomnia, & imaginationes compreſſionis & conſtrictionis thoracis à re ſuperimpoſita. Somnium tale vagum applicatur interdum certo cuidam ſubjecto, unde tali affectu laborantes certum ſibi objectum imaginantur: quando enim conqueruntur; *jacere ſuper pectore*; tunc eſt determinatum, & fit imprimis occaſione ſanguinis ſtagnantis in præcordiis: ſic nimis premi imaginantur à vetula ingrata, quale exemplum habet SCHENCKIUS *pag.* 129. *& ſeqq. lib.* 1. *Obſerv.* de ſacrifico, qui putavit, ſe comprimi à vetula, quam vidit & contrectavit. Hac ratione FORESTUS Incubo affectus putabat, pectus ſuum comprimi à cane nigro, unde reſpirare non potuit, utut fœmina videret eſſe ſomnium fallax; uti de ſe refert *lib.* 10. *Obſerv.* 51. Simile ferè exemplum habet ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Prax. Admir. pag.* 42., quod mediante Antimonio per ſuperiora & inferiora curatum fuit. Hinc rectè dicit VINCENTIUS ALSARIUS à CRUCE, idque ex authoritate GALENI, quod Ephialtes ſit quędam quaſi in ſomnio epilepſia, cùm eadem, utut leviora, perpetiantur in incubo, dum quieſcunt, quæ patiuntur comitiali morbo correpti, cum vigilant: utrobique ſcilicet ægre reſpirant, & vox incondita profertur. Vitium imprimis eſt in nervis, in ſpecie in nervo intercoſtali, ſive in ejuſdem radice aut exortu in cerebro & cerebello, ſive in uno alterovè ejus plexu, antequam ſcilicet ſurculos thoracem moventes hinc inde diſtribuit, laceſſito in ſpecie à lympha plus minus acri acida, ſubtili tamen, unde reſpirationis ſymptomata, hic cætera conſequentia. Exemplum Incubi ex nervo in exortu affecto allegavi *ſupra ex Loovvero de Corde*.

Affligit Incubus in ſpecie dormientes: nihilominus non mirandum, ſi in ipſis etiam vigilantibus oriatur; nil enim impedit, quò minus & in his diaphragma & reliqui muſculi, etiam interdiu convellantur: refert enim RHODIUS *l.c.* item SMETIUS *in Miſc. Med. de Incubo pag.* 547. Obſervationes Incuborum vigilantibus obvenientium. Adeòque formaliter ad affectus nervinos partium reſpirationi inſervientium, nunc paralyticos, nunc convulſivos, referendus Incubus; Materialiter ſeu ſubjectivè magis ſubjectum conſtitutionis Melancholicę, ut vocant, affligere ſolet. Hypochondriacis & Scorbuticis imprimis familiaris eſt Incubus, & quidem ſpeciatim inclinantibus ad Melancholiam hypochondriacam, ſicuti aliàs affectus varii convulſivi frequentes ſunt hypochondriacis; unde etiam iiſdem facilè talis pectoris poteſt obvenire convulſiva conſtrictio. Imò ex hypochondriacis talibus ad ſcorbutum declinantibus derivandæ videntur maculæ, quæ eorum cutim pingunt, hæ ipſæ enim ut ſcorbuticis familiares ſunt, ita etiam exinde, dum declinante Incubi paroxyſmo aliquis mador interdum prorumpit, illæ maculæ, Germ. *das Alp* kneipen, originem habebunt.

Prætereà vermes abdominis in pueris inferunt Incubum, ſicut hi ipſi hoſtes ad horrendas etiam epilepſias, aut convulſiones, eoſdem admodum diſponunt: vid. SENERTUS *l.* 1. *Prax. P.* 2. *cap.* 29. *pag.* 179. Rarum eſt, Romæ obſervatum fuiſſe Incubum epidemicum, quod ex Cœlio Aureliano refert SENNERTUS *l.a.* Sicuti mirabilis eſt affectus, quem recenſet FORESTUS *l.* 10. *Obſ.* 52. medius inter incubum & epilepſiam, tertio quoque die rediens, & ita periodum tertianam obſervans, nodulo ex ſemine nigro pœoniæ cereviſiæ immiſſo curatus.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna diagnoſtica*: patent ex relatione ægri. Poſſunt etiam hauriri ex concumbente cum ægro. Taliter enim affecti, imprimis noctu profundo ſomno oppreſſi, ſolent fieri anxii & queruli, gementes, raucum & inconditum ſonum aut boatum proferentes, jacent immobiles, ita ut neque manum neque pedes moveant, parum aut nihil vocati reſpondent, & cum impetu & expergefacti de nimia anxietate cordis & laſſitudine conqueruntur, & varia de rebus præcordia prementibus referunt.

PROGNOSIS.

Quod attinet *Prognoſin*: Incubus Accidentalis ex ſe & cauſa externa nil habet in receſſu: Habitualis verò ſubinde prodromus eſt epilepſiæ, imprimis in junioribus; ſicuti in ſenioribus minatur apoplexiam & melancholiam.

Quod ſi Incubo nocturno jungatur ſubinde vertigo diurna, prognoſis eſt eò certior, & malum periculoſum.

Si Incubus, dicit SENNERTUS, *accidit partim dormienti, partim vigilanti, deterior eſt; quia epilepſiæ propinquior: & rurſum deterior, ſi poſt excitationem ſudor frigidus, tremor cordis, ſpaſmus, aut ſyncope ſequatur.*

CURA.

Quoad *Curam* in ephialte, ſi eſt *accidentalis*,

I. Evacuandus eſt ſtomachus & primę viæ.
II. Ordinetur benè dięta; & ſpeciatim lautior cœna & ſubitaneus poſt paſtum decubitus vitetur.
III. Propinanda medicamenta volatilia oleoſa plus minus antiepileptica ſeu convulſionibus appropriata.

Habitualis ſeu *confirmatus Incubus* ad modum mali hypocondriaci, Melancholiæ hypochondriacæ, aliorumvè morborum Chronicorum, curari debet: nempe per digeſtiva, præſertim martialia, hinc per Evacuantia, quibus ſubjungantur volatilia ac antiepileptica.

Inter *Evacuantia* primatum obtinent Vomitoria antimonialia.

nialia. Modus adhibendi omnibus eſt notus. Si inferiùs amare ſolum us, utut vomitus ſit optimus, fiat hoc mediante extracto Hellebori nigri, & Mercurio dulcificato in forma pilulari, quæ in epileptico inſulu ſunt expertæ: e.g.

℞. *Extr. helleb. nigri,*
Mercur. dulc. an. gr. xv.
Scamon. ſulphurati gr. ij. vel iij.
Extr. trachiſc. alband. gr. j.
Cum *oleo deſtillato ſuccini* f. pilulæ.
Adſperg. ſuccino præparato:
D. S.
Pilulæ lephacicæ & ſtomachales.

Aliàs inſuſa etiam ſennata ſunt in uſu; item maſs. pilul. Officinalium de Lapide Lazuli commendatur à quibuſdam; ZACUTUS LUSITANUS *lib. 7. Med. Princ. Hiſtor. in Obſerv cap. 8.* commendat Aloen, ut optimum in ephialte confirmata remedium; quæ paſſulis majoribus, quibus exemptæ ſint acini, indatur ciceris parvi magnitudine: quarum paſſularum nonnullæ cum ℈j. dictæ aloes ſemper duabus horis ante paſtum aſſumptæ, certò dicuntur curare Incubum ac Vertiginem, modò aliquandiu continuetur, donec Ephialtes planè eradicetur. Loco hujus remedii etiam pilulæ aloephanginæ juxtà ZACUTUM LUSITANUM ſimili ratione ad 5. vel 6. uſurpari poſſunt: præſervant non tantum ebrietatem, ſed etiam aſſumptæ ante cœnam digeſtionem juvant ſine metu inſignioris laxationis. Quod ſi fortiùs laxare debeant, grano uno alterove magiſterii ſcammonii acuari poſſunt. Loco harum pilularum ſubſtitui poſſunt pilulæ ſine Cura *Cyriaci Weberi*, quarum deſcriptionem videbitis *in Pharmacop. Auguſtana Claſſ. 6.*

Præmiſſa Purgatione Sudorifera volatilia pro univerſo corpore abſtergendo & ſanguine ventilando ſunt maximè proficua. Inter appropriata hic convenientia præ cæteris palmam refert Pœonia mas, cujus radix, folia, ſemen, & flores ſunt frequenti in uſu; ſive radix debito tempore collecta infundatur potui; ſive ejus pulvis ſive grana ſeminis Num. 15. uſurpentur; ſive ex his paretur emulſio; ſive ex floribus fiat tinctura, & aliquandiu continuatim uſurpentur. Huic adjunguntur nonnulla alia in Epilepſia uſitata, ut flores ſtœchados, lavendulæ, anthos, &c. à quibuſdam Smaragdus præparata tanquam ſingulare ſpecificum contra ſomnia turbulenta, Pavores nocturnos, & contra Incubum & in infantibus & adultis inſigniter commendatur. Alii cubitum ituri præſervationis gratia ab Incubo Theriacam cum aqua Pœoniæ aſſumunt; vi enim opiata convulſivos ſpaſmos ſiſtit: loco cujus etiam Eleoſaccharum roriſmarini, ſuccini, ſalviæ, lavendulæ, cinamomi, aniſi & ſimilium ſub introitu lecti, præcedente cœna parca, aſſumpta commendari ſolent.

Aniſum enim appropiatum in Incubo remedium eſt; ſemẽ ſcilicet ejus paulò largiùs ſub introitu lecti prægreſſa parca cœna aſſumptum, cùm etiam oleum ejus præſtet egregiè in curandis ſomniis truculentis & turbulentis ſub introitu lecti ad aliquot guttas cum aliis permiſtum & aſſumptum, unde etiam inſomnia turbulenta & pavores nocturnos puerorum idem oleum potenter ſiſtere ſolet: item ſpiritus carminativus de tribus, vel ſpiritus ammoniaci aniſatus, à gut. xxx. vel xxxx. veſperi poſt moderatam cœnam ſub introitu lecti: Vel

℞. *Tincturæ tartari* ʒß.
Spiritus ſalis ammoniaci ʒij.
M. S.
Tinctura reſolvens.

Uſurpetur eodem modo. Vel olei deſtilati aniſi, aut Balſami ſulphuris aniſati, gutt. 6. vel 8. ſub introitu lecti capiantur, & æger jubeatur minus dorſo incumbere: unde pavidis aniſata ſunt convenientiſſima.

Quod ſi forſan in paroxyſmo Medicus vocaretur, ita ut medio noctis quaſi orthopnœicus ſpiraret æger, Vomitorium præſcribatur. Sed ſi hoc jam aliquot dies nocteſque ante præſcriptum, ſit aut ſuſpicio ſit magis flatulenta, quàm præciſè humoroſa peccare, præſcribatur Clyſma, ſimulque Mixtura volatilis aromatica; e.g.

℞. *Herb. Abſint.*
Hyſſopi an. M. j.
Flor. chamomill. M. ij.
Bacc. laur. ℥j.
Salis tartari ʒij.
Coqu. in ſ. q. *aqu. ſimpl.*
Colaturæ ℥ x. adde
Elect. de hiera cum agar. ℥j.
Olei deſtillati terebinth. ʒj.
M. pro *Clyſmate.* S.

Clyſter abſtergens. Vel

℞. *Aqu. Hyſſopi* ℥ij.
Menthæ ℥j.
Cinam. ℥ß.
Spiritus ſalis ammoniaci ʒiß. vel ʒij.
Syr. nicot. ℥j.
M. D. S.
Potio pro capite & ſtomacho.

Capiatur cochleatim. Vel

℞. *Aqu. Hyſſopi* ℥iij.
Menthæ ℥j.
Cinam. ʒvi.
Spir. aſthmat. ʒj.
Oxymel. ſquillit. ℥ß.
M. S.
Potio reſolvens pro capite & pectore.

Quomodo infantes tractandi, videb. in WILLISIO *de Anima Brutor. pag. 248.*

Coronidis loco Hiſtoriam Incubi magis ad epilepticos, quàm ad paralyticos affectus referendi, ſubjungam. Puella 18. annorum cachectica, & cui nondum Menſes fluxerunt, indeque nonnihil aſthmatica ex narrationibus crebrioribus ſervæ ſeu famulæ, primùm imaginationem Incubi concipit, cùm ab illa ſæpiùs audiviſſet ſe quavis nocte Incubo corripi, & iſtud mali ab alio concitari. Jam utut hæc ipſa dimiſſa fuerit, illa tamen mox ab hujus diſceſſu Incubo corripi cœpit, nempe omni nocte præciſè hora 2. incipit quiritare, hinc mox ſenſu & motu privata jacet, donec ſucceſſivè ad ſe redeat, quo tempore ſudore madet; & hinc inde in corpore maculas magnas rubeas, præſertim in femoris parte carnoſa obſervat. Hæ quavis nocte eodem præciſè tempore redeunt. Ego ſuſpicabar Incubum eſſe revera convulſivum in ſubiecto hypochondriaco cachectico: Dedi tartar. emetic. gr. iiii. qui parum operabatur, & hinc quovis manè de pulvere cachectico ſeu croco martis aperitivo largam doſin, prohibendo acida. Succeſſus fuit, ut poſt aliquos dies nocteſque Incubus tardius affligeret, hora tertia, hinc quarta, tandem quinta matutina, tandem per biduum penitus deficeret, quo tranſacto hora quinta matutina malum redit, ſed abſque maculis. Propino vomitorium liquidum, cujus uſu cùm copioſa mucoſa rejeciſſet, non rediit Incubus. Suaſi ut Elixyr Proprietatis impoſterum continuaret, certus, modò primæ viæ à cruditatibus acido pituitoſis eſſent liberæ, & hinc menſes comparerent, eam pancraticè valituram.

Hæc de Incubo. Cumque hæc ſufficiant de Vitiis Inſpirationis læſæ, pergo ad

CAPUT III.

DE

VITIIS EXSPIRATIONIS LÆSÆ.

Vitia interdum, quæ exſpirationem lædunt, ſunt imprimis

I. Sternutatio, quando exſpiratio fit cum impetu & inſigni labore.

II. Tuſſis, quando Exſpiratio fit interruptim & cum ſonitu.

Quò etiam faciunt

III. Vocis vitia, quando aer erumpens non legitimam, ſed vitiatam vocem profert: nam ſolummodo exſpirando, dum aer tranſit laryngem, fit vox, nullo modo inſpirando.

Pergo igitur ad

ARTICULUM I.

DE

STERNUTATIONE.

Sternutatio eſt vitium ſingulare in aeris exſpiratione contingens, & quidem nihil aliud, quàm motus convulſivus muſculorum pectoris exſpirationi inſervientium, & ita reverà eſt affectus pectoris, in quo motu convulſivo, poſt aliquam Inſpirationis inchoatæ ſuſpenſionem, ſubitò & magna, ſed mox iterum ceſſãte vi per nares & os aer una vice exploditur, unde ſonus raucus excitatur. Omnium conſenſu duo conjuncta ſunt in ſternutatione, nempe ſenſus quidam certæ

cujuſdam

cujuſdam moleſtiæ in naribus, conjunctus cum violenta thoracis compreſſione.

PARS AFFECTA.

Pars proximè *affecta*, ſeu id, quod ſternutationem dat, ſunt muſculi thoracis; cujus conſtrictioni & exſpirationi dicati ſpeciatim diaphragma, & muſculi intercoſtales interni, & abdominis. Diaphragma duplici conſtat motu, dicatum exſpirationi & inſpirationi; quod convulſivi quid patitur.

Forma ſternutationis conſiſtit in motu convulſivo muſculorum exſpirationi dicatorum, & diaphragmatis: id quod patet in ſpecie, dum voluntariò artificioſam ciemus ſternutationem, quod neceſſum eſt fieri à muſculis voluntatis imperio ſubjectis.

Jam verò cùm & inſpiratio & expiratio ſint motus miſti, uti præſuppono ex Phiſiologicis, ob id eandem motum dormientes citra voluntatem obimus, & vigilantes variè determinamus; Et ipſo contactu percipimus ſemper ſimul in ſternutatione non ſolùm cùm impetu conſtringi thoracem; ſed etiam diaphragma moveri ſurſum, ſimulque ſubitò abdomen comprimi ab ejus muſculis, & hinc à contentorum ſurſum motu diaphragma intra thoracem cogi, indeque poſtmodum regionem illius inſtar cinguli, ubi connectitur coſtis nothis diaphragma, dolere; Unde & in partu difficili, aut ſecundinarum retentione, proficua eſt ſternutatio, dum à moſculorum abdominis ſubitanea conſtrictione exploduntur contenta; ſicuti à contrario in herniis inteſtinalibus eadem nocet.

Parti affectæ etiam adnumerandæ nares, quatenus eæ, & ſpecialiter earum membranæ interiores, ſunt ſenſiles, & faciliùs irritatæ ſternutationem faciunt.

Cauſa occaſionalis hujus convulſionis eſt in ſpecie quicquid valet irritare membranam narium internam ſuperiorem: Nulla enim unquam fit ſternutatio coacta, in qua non membrana iſta ſenſilis, nares internas ſuccingens, vellicetur, & quaſi in criſpationes cieatur: quo facto, demum pectus conſequenter per conſenſum irritatur, & ita convellitur. Quàm ſenſilis ſit hæc membrana, ſentimus, quando e. g. tenues pili, qui ſubtiles & acuti, naribus intruduntur, unde acuta titillatio in naribus percipitur; quæ membrana narium inſigniter movet varios nervos, & totum ſyſtema. Experimur in iis affectibus mirabilia, qui per odorem excitantur; ſiquidem ex odore interdum ſyncopen patiuntur; vellicatur enim ab objecto acri connexus, qua ratione irritationem hanc nervorum ſequuntur convulſivi ſpaſmi thoracis.

Fundamentum hujus conſenſus eſt quędam perplexus connexio ſurculorum quorundam nervorum paris tertii, & quarti ad nares productorum, cum pari nervorum vago & intercoſtali, thoracem moventium: nervulis ergo iſtis ad nares dimiſſis, occaſione membranæ vellicatæ ſpaſmo fortiori, adeòque ſecundùm eorum ductum irritatis, & ita ſpaſmo correptis, ſimili ſpaſmo convelluntur nervi thoracem moventes; & exinde diaphragma aliquandiu propter inſpirationem protractiorem deprimitur, ſed mox cum impetu & forti motu ſurſum propellitur: vid. SYLVIUS *in Anat. Cerebri*: ſicuti & cæteri muſculi inſpirationi inſervientes magis tenduntur, ſed mox ſuperveniente contrario ſpaſmo nervorum & muſculorum exſpirationi inſervientium, ſternutatio ſuperuenit; adeo ut rectè BARTHOLINUS *ſternutationem levem Epilepſiam* nuncupet in *Act. Med. Haffnienſ. Vol.* 2. *pag.* 49. Certè quo ſenſibilior eſt iſta narium membrana ſuperior, eò propter faciliorem irritationem promptiùs ſternutamus: hinc Itali ex crebriori pulveris ſternutatorii abuſu, & hinc membranæ crebriùs irritatæ, ſed à copioſiori lympha affluente minus ſenſilis factæ culpa, minus ſternutare ſolent, cùm nos Germani ex tantillo eorum pulveris odore crebriùs ſternutare ſoleamus. Quatenus ergo nervi narium membranæ ſenſorii in cujuſdam plexibus junguntur cum plexu intercoſtali, eatenus fit conſenſus. Mirabilis conſenſus eſt faucium, oris, & narium cum nervis intercoſtalibus: ſimilis ferè eſt ratio, ubi videmus, quod ex titillatione circa diaphragma oriatur motus in facie, qui vocatur Riſus, hincque titillati involuntariè ridemus. Interim ultra præviam talem irritationem interdum & convulſivi quid eſſe, & etiam per conſenſum aliarum partium per conſenſum vellicando thoracem excitari poſſe ſternutationem; vid. curioſa hiſtoria illuſtrata in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſerv.* 138. *pag.* 247. ubi referuntur in ancilla ſternutationes 300. in uno paroxyſmo, eoque ſingulis 24. horis periodicè repetente. In his, ubi ſunt crebriores & vehementiores ſternutationes invitæ, ad nervos convulſos reſpiciendum. Plura de ſternutatione ejuſque natura conf. MARTINUS SCHOCKIUS; item SCHNEIDERUS *Tr. de Oſſe Cribriformi*, & in ſpecie *de catarrhis*, ubi de Catarrho narium, quem vocat ſternutationem; item WILLISIUS *in Pathol. Cerebri*. Certum ergo eſt, nullam fieri ſternutationem, niſi irritetur membrana narium.

Irritatio iſta membranę narium intimæ variis fit modis internè & externè: *Externè* nunc ſunt odores fortes: ſic poſt odorem majoranæ, roſarum, Baſilici, nonnulli ſternutant, acidum in fumo etiam ſternutationem excitat; nunc plueres in aere volitantes inſpirati; nunc ſunt medicamenta paulò acriora naribus inſufflata, ut naſturtium. Faciendà autem eſt differentia pro ratione membranæ narium plus minus ſenſilis, vel non, & ejus texturæ plus minus delicatæ, vel non, vel ab objecto externo aliàs movetur: hinc odor roſarum huic ſternutationem excitat, aliis non. Quò pertinent omnia ſternutatoria artificialia, à quibus, vellicata membrana narium & irritata, ſternutatio promovetur: qualia ſunt, quæ fiunt ex majorana, liliis convalium, radice ellebori albi, euphorbio, foliis nicotianæ, caſtoreo, eſula præparata; & præ cæteris omnibus, quæ fiunt ex vitriolo ad albedinem calcinato. *Internè* lympha membranas narium aliàs naturaliter humectans paulò acrior imprimis ſi fuerit: hinc coryzam frequentes ſternutationes præcedunt, quia lympha ſalſo-acidior vellicat membranam narium. Pręcedens hæc ſternutatio ſignum eſt læſionis & excoriationis membranæ internæ narium à tali vitioſa lympha.

Patet ex his, in omni ſternutatione cerebrum eſſe inſons, non verò concuti, ut vulgò dicunt. Concutitur ſanè caput, ſed ſine cerebri concuſſione. Patet etiam, quod ea, quæ ſternutatione eliciuntur foras, primariò ſint ex faucibus, & naribus ſecundariò ex pectore, aſpera arteria, & pulmonum bronchiis, ex naribus & faucibus quidem, quando ibidem ſitæ membranæ pituitariæ à SCHNEIDERO *de Catarrhis* primitus deſcriptæ, continuò talem plorant lympham, quæ oritur ex glandulis poſt dictas membranas conſitis: vid. STENO *de Glandulis ſecundariis*, & alii. Quæ lympha, ubi fuerit copioſior, aut etiam ſpiſſior, quod fit ab aere inſpirato, cum impetu per laryngem erumpens obſtacula iſta moleſto & humores ibidem hærentes removet & ejicit. Quod ſi quid hæret in bronchiis aſperæ arteriæ, aut larynge, illud ſimul ſternutatione expellitur. Hinc in morbis pulmonum, Pleuritide, peripneumonia, ſternutatio mala eſt, Authore HIPPOCRATE: ad pituitam verò in bronchiis pulmonum contentam potenter expellendam, quæ tuſſi rejici non poterat, ſternutamentum conferre, docet GALENUS: videatur RIVERIUS, ubi *de Sternutatione*. Unde etiam remedia ſternutatoria, quæ ex narium confiniis hos humores ſeroſos, plus minus viſcidos propriè emulgent, nihil ex capite emungunt, nec cerebrum purgant, ſed tantum ex membranis narium, pręſertim pituitaria ſuperiore, ſubſtratiſque glandulis hauriunt: ſimili ratione atque Apophlegmatiſmi nihil omninò ex capite, ſed immediatè ex glandulis palatinis ſublingualibus & maxillaribus; mediatè verò ex maſſa ſanguinea, emulgent & hauriunt. Interdum mucus firmiter impactus in ſtomacho, etiam ſternutationem excitavit.

Fit interdum, ut coitus etiam ſternutationem promoveat vid. BARTHOLINUS *Centuria* 5. *Hiſtoria* 19., ubi refert, ſe obſervaſſe in quibuſdam copioſam ſternutationem poſt coitum celebratum. Quò etiam pertinet AMATUS LUSITANUS; qui dicit, quod quidam, qui à Venere aliquandiu, abſtinuerit adſpecta pulchra muliere, fortiter ſternutarit; cujus ſternutationis optimum medicamentum ſit coitus: Vid. *Cent.* 5. *Obſ. Cur.* 4. *in Scholio*: Item inſpectio Solis ſternutationem citare, vid. MAYOW *Tr. de ſale nitro &c.*

Patet ex dictis etiam ſternutationem eſſe motum quendam ſingulti contrarium: nam in ſingultu cum impetu inſpiramus, ſeu diaphragma convellitur deorſum; ſicut in ſternutatione cum impetu exſpiramus, & diaphragma convellitur ſurſum. Porrò in ſingultu fit ſonus clarus & ingratus propter apertum laryngem; in ſternutatione fit ſonus raucus & ſtridulus propter occluſum nonnihil laryngem & propter impedimentum narium.

DIAGNOSIS.

Signa diagnoſtica per ſe patent.

PROGNOSIS.

Quod attinet *ſigna prognoſtica*; ſternutatio à cauſa externa, niſi crebrior ſit, non mala eſt.

Copioſior, frequentior, violentior, ſine cauſa manifeſta crebrò repetens, eſt mala, & interdum lethalis, utut leve videatur malum; graves enim nervoſi ſyſtematis affectus epilepticos, aut convulſivos, aut in ætate grandæva apoplecticos & paralyticos, portendit; conf. HORTIUS *in Obſervat.* pag. 290. ubi habet ſternutationem admodum dubiam in puella, & dicit, quod ſternutatio nimis frequens & vehemens ſemper ferè innuat ſubſequentem mortem: quod confirmat HILDANUS *Cent.* 4. *Obſ.* 12. de ſternutatione lethali in puerpera obſervata, quæ cum aliquoties ſternutaſſet, exſpiravit.

Interdum ex ſuppreſſa ſternutatione per artem oborta eſt epileſia.

Ulteriùs ſternutatio nociva eſt oculis, ſic enim ex ſternutatione nimia cæcitatem nonnunquam obortam refert HILDANUS *Centuria* 1. *Obſervat.* 24. uti etiam ROLFINCIUS *in Diſſert. Anatom. pag.* 1254. Ob id cauti ſimus in oculorum affectibus cum ſternutatoriis, ne cœcos reddamus eos, quibus debemus viſum conſervare. Potiùs ergo Errhina in oculorum affectibus & epilepſia conveniunt in quibus etiam ſunt optima; minus ſternutatoria: Conf. BARTOLINI *Act. Medic. Haffnienſ. Vol.* 2. *pag.* 243. 251. *&* 303.

Poſtmodum per accidens ſternutatio in muliebribus per accidens aliquid habet in receſſu: nempè promovet menſes, partum difficilem, molam, fortiter totum abdomen commovendo, & fortiter univerſum ferè nervorum ſyſtema concutiendo; quando enim ita concutitur abdomen, inſigniter ſanguis circa uterum ſtagnans promovetur & commovetur: Vel facta tali concuſſione motus & vibratus uterus, ſponte ejaculat fœtum. De menſibus vid. HILDANUS *Cen.* 3. *Obſ.* 51. De partu verò, uti etiam de ſtrangulatu uteri, audiendus eſt HIPPOCRATES *Sect.* 5. *Aphor.* 35. Vid. M.A.N.C *Ann.* 3. *Obſervat.* 138.

In nimium autem fluentibus menſibus & in gravidis periculoſa eſt fortis ſternutatio.

Denique ſternutatio poſt uſurpata ſternutatoria fortia non ſuccedens, malum ſignum eſt, ſpeciatim ſi hoc fiat in apoplexia aut epileſia, & ſimilibus affectibus; ſignum enim eſt, totam vim animalem eſſe proſtratam.

CURA.

Quod attinet *Curam*; hæc conſiſtit in eo, ut narium vellicatio, & hinc ortus impetuoſus ſpirituum motus, & ſic nata thoracis convulſio, tollantur. Removenda ergo in Sternutatione eſt.

I. Cauſa membranam narium vellicans; & hinc

II. Senſus irritationis obtundendus.

Unde odor opii aliorumque narcoticorum, vel laudanum opiatum ipſum aſſumptum, eſt optimum ad ſternutationes nimias. Exemplum habet ZACUTUS LUSITANUS de ſternutatione continua, per uſum laudani opiati curata. Primùm frequens odor ſufficit opii; ubi verò hoc nihil proficitur, interius adhibetur laudanum opiatum: item oleum roſaceum cum opio imprægnatum interioribus naribus illinendum. Ocymũ commendat AMATUS LUSITANUS, ut & ejus ſuccum. Cæterum notum eſt, quod ſit planta ſuavis & optimi odoris, ut probabilius ſit illam provocare ſternutationem, & ob id potiùs abſtinendum eſt ab oxymo in ſternutatione. Tandem ſemen fœniculi & aniſi aceto infuſa naribus pro odoratu admoveantur. Lac tepidum, vel cum aqua ſuaveolente temperatum, etiam pro naribus abluendis ſeu eluendis injectum, eſt optimum; præſertim ſi ſtimulatio ab occaſione externa, inſpirato ſcilicet acriori ſternutatorio, fuerit excitata: vid. HORSTIUS *l.* 5. *Obſerv.* 51. item FORESTUS, item BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſ. Vol.* 2. *pag.* 166. Loco lactis tepidi cremor lactis & mucillago ſeminis cydoniorum vel pſyllii cum aqua nymphææ extracta, naribus injecta conducit.

Plura de Sternutatione nimia videb. in AMATO LUSITANO *Cent.* 4. *Cur.* 4. HORSTIO *in Obſ. loco cit.*, & in ſpecie M.A.N.C. *ſupra allegata.*

ARTICULUS II.

DE VITIIS VOCIS.

AD Exſpirationis vitia & vocum præternaturalia pertinent errata, cùm vix propriè formetur ſub aere exſpirato. Vocum vitia dico, non loquelæ; aliud enim eſt vox, aliud loquela. Vox nempe nihil aliud eſt, niſi ſonus, qui fit ab aere, aſperam arteriam tranſeunte; huic poſtmodum accedit in lingua & faucibus articulatio, & eſt ſermo vel loquela. Hac vice de Vitiis Vocis.

Vocum vitia ſunt, quando vel deficit vox in Aphonia; vel vitiatur in ſpecie in raucedine.

MEMBRUM I.

DE APHONIA.

DEficit Vox vel vitio thoracis, vel vitio laryngis: Thoracis vitio deficit, quando aer non convenienter exſpiratur, uti fit in Apoplexia graviore, ubi muſculi thoracis ſoluti, aut tali thoraci convulſione, ubi inſpiratio & expiratio impeditur, ut ſubindè fit e.g. in affectibus hyſtericis & aliis convulſionibus, tum muſculi non movent thoracem, nec aerem emittunt: Vitio laryngis, non modificantis aerem ſub eliſione, vel propter ejus rimulam, vel propter muſculorum ac nervorum moventium cauſam. Rimulæ adeſt vitium, quando à tumoribus vicinis impeditur plus minus ejuſdem apertio: item quando epiglottis facta eſt oſſea: vel quando ab aſſumptis adſtringentibus anguſtatur penitus & conſtringitur rimula laryngis, unde vox deficit aut planè non editur; de quo vid. BARBETTE *Anatom. Pract. lib.* 1. *c.* 4. ubi de Cartilaginibus. Vox deficiens muſculorum & nervorum vitio in ſpecie dicitur *Aphonia*, quæ nil aliud eſt, quàm obmuteſcentia ex vitio laryngis; ſi enim vitio linguę fiat, dicitur *loquela omiſſa*, & linguæ tunc motus deficit, aut alia ejus vitia ſuis ſignis ſe exhibent, quæ in aphonia ſecus ſe habent, in qua nullum linguæ vitium, præſertim quoad motum, obſervari ſolet. Aphonia dicitur alias *Anaphthia*, quæ HIPPOCRATI ſunt diſtincta, à modernis verò confunduntur; *Aphoni* enim HIPPOCRATI idem ac *apoplectici*, cùm *Aphonias* nomine intelligat illos, qui ne motum quidem nullum proereticum ſeu voluntarium retinent; *Anaphthos* verò eos, quibus vitio laryngis vox ceſſat aut deficit; vid. GORRÆUS *in Definit. Medic. pag.* 51 *&* *pag.* 57.

CAUSA.

Aphonia iſta, prout communiter accipitur, fit ex vitio nervorum & muſculorum, quando hi nunc paralyſi ſeu reſolutione, nunc ſpaſmo laborant. Quoad vitium paralyticum: Aphonia fit frequentiſſimè à paralyſi muſculorum laryngis, ita ut totus larynx ſit apertus, & ita deficiente aeris in larynge ſtrictura, nullus poſſit formari ſonus; ſive larynx vitio proprio, ſive vitio nervorum recurrentium ad eum diſtributorum accidat. Nam in canibus diſſectis, vellicatis illis nervis, Aphonia in promptu eſt; ſic videmus non rarò aphonos fieri, qui magna raucedine laborant; Id quod fit probabiliter à nimia humiditate & conſequenter reſolutione muſculorum laryngis, ut flaccidi & impotentes fiant ad motum. Manifeſtum hujus rei exemplum eſt, quod refert TULPIUS *l.* 1. *Obſerv. cap.* 39. *pag.* 78. Hinc etiam tardior loquela ob abundans phlegma, qui anno 12. demum loqui cœpit, teſte AMATO LUSITANO *Centur.* 6. *Curat.* 5. Pertinet huc etiam crapula, ſubindè aphoniam inferens paralyticam; Vid. HOECHSTEDTERUS *Decad.* 3. *Caſ.* 9. Quò etiam facit Aphonia ex caſu ab alto, & inde contracto vitio nervorum paralytico: POTERIUS *C.* 2. *cap.* 11. & jam olim notata obſervatio GALENI, quæ vid. in SENNERTO *lib.* 2. *Prax. pag.* 254. Sic ex terrore nervorum vitio facta aphona, pro apopletica reſtituta, vid. in BARTOLINI *Act. Medic. Haffnienſ. Vol.* 1. *Obſerv.* 101. *pag.* 193. Curioſa etiam eſt Aphonia paralytica, ex globulo plumbeo per vomitum moto, indeque recurrentes nervos premente, de quo vid. DEODATUS *in Valetud. pag.* 97. Ut taceam nervos recurren-

tes

tes quovis infortunio abſciſſos, vel reſectos: conferatur SENNERTVS *lib. 2. Prax. Part. 3. cap. 14. pag. 355.* Tempore hyemali obſervavi aliam aphoniam in virgine, quæ cubans noctu in hypocauſto, ac ſuaviter dormiens, ob extinctam lampadem ex oleo non adeò puro conſtructam, & hujus fumo tetro ſucceſſivè inſpirato, altero manè ſurgens, cætera ſaniſſima, Aphona erat. Videbatur ſubeſſe vitium quaſi paralyticum laryngis ejuſque muſculorum, ex iſto fumo inſpirato læſorum, quo hiante, non potuit formare vocem. Curabatur per Electuarium ex ſcordio pulveriſato, cum melle excepto, crebriùs aſſumpto & deglutito. Atque hæ aphoniæ ad conſtitutionem nervorum & muſculorum paralyticam pertinent, ſi in paroxyſmo apoplectico accedant, & hoc ceſſante, etiam aliquamdiu affligant, ſive ſine eo, aliis functionibus omnibus ſalvis, ægros ſubinde prehendant.

Quoad alterum aphoniæ fiendi modum, hunc ex contrario vitio, v.g. convulſione muſculorum & nervorum laryngis, fieri inſinuavi; tum enim conſtricta timula ſimiliter nullam poteſt edere Vocem.

Obſervatur crebrò talis in graviori paroxyſmo hyſterico, in quo aphonæ jacent ægræ, pariter ac Epileptici; convulſionibus enim ſæpiùs aphoniæ ſuperveniunt. Speciatim videatur hic Epileptica aphona per venæ ſectionem curata, in HOECHSTEDTERO *Decad. 4. Caſ. 1.* & conf. Caſus parallelus, nempè *Caſ. 2. & 4.* Item ex vermibus in ventriculo & inteſtinis ſubindè Obmuteſcentia obſervatur, teſte FORESTO *l. 21. Obſervat. 28. in Scholio, & l. 14. Obſervat. 33. in Schol.* Noti nempè varii ſpaſmodici affectus ſunt, occaſione vermium obvenientes. Pertinere etiam huc videtur curioſa obſervatio in BARTHOLINI *Actis Med. Haffnienſ. Volum. 1. Obſervat. 86. pag. 170.* Nam ex conſtrictionis ſenſu in loco affecto ſpaſmum nervi recurrentis adfuiſſe probabiliter concludi poteſt. Forſan & huc pertinet Aphonia iſta mirabilis M. A. N. C. *Ann. 3. Obſervat. 121. pag. 139.* ſpontè ſua ex improviſo affligens, ſpontè ſua denuo ceſſans ac recidivans: nempè vix paralyticum, ſed potiùs convulſivum quid ſubeſſe videtur. Forſan etiam huc pertinet aphonia, ſuborta ex retenta gonorrhœa virulenta, Fonticulis in inguine apertis curata, apud ZACUTUM LUSITANUM *lib. 1. Prax. Admir. Obſervat. 97.* nempè acre virus Venereum facilè nervos recurrentes vel muſculos laryngis irritando, ex ſpaſmo aphoniam inferre potuit. Res dubia quidem eſt: an aphonia in febribus interdum ſuperveniens paralyticum potiùs an convulſivum vitium ſit? Interim tamen, quantum colligere valeo, ad convulſiva vitia potiùs referrem: Nam & quæ in variolis non rarò obſervantur aphoniæ, (vid. HILDANVS *Centur. 6. Obſervat. 14.*) ex convulſione potiùs eſſe videntur, cùm convulſiva pathemata non rarò in illis obſerventur; dum ſcilicet acre Variolarum venenum nervos recurrentes irritando, ad ſpaſmos illos cogit: ſicut tuſſim, raucedinem, ac his affinia aſperæ arteriæ ac laryngis mala eadem inferunt. Sed præter Paralyſin ac convulſionem etiam ſubitanea ſpirituum perturbatio ad aphoniam diſponere valet: ſicuti videmus, quoſdam nimio terrore perculſos planè quaſi obmuteſcere. Pertinet huc mirabile exemplum *ἀφωνίας* ex viſis cancris in M. A. N. C. *Ann. 2. Obſervat. 145. pag. 229. & Anno 3. Obſervat. 187. pag. 348.* Præ quo longè curioſior eſt ſubitanea iſta aphonia cum perfecta in toto corpore *ἀναισθησίᾳ*, omnibus cæteris, tàm vitalibus quàm animalibus functionibus ſalvis, in M. A. N. C. *Ann. 3. Obſervat. 251. pag. 454.* quæ omnia tamen beneficio venarum raninarum ſectionis breviter evanuerunt.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*, apoplexiæ juncta aphonia, difficiliùs curatur, ac interdum diuturna eſſe ſolet.

Quæ cum ſingultu fiunt Aphoniæ, peſſimæ ſunt, *Autore* HIPPOCRATE.

Balbi profluvio alvi maximè corripiuntur, teſte HIPPOCRATE *Sect. 6. Aph. 32.* & hoc ipſo ferè ſanantur.

Aphoniæ per ſe & ſolitariæ, modò ritè tractentur ægri, ſucceſſivè curabiles ſunt; quæ verò fiunt ſub curſu febrium malignarum, peſſimæ notæ ſignum ſolent eſſe.

CURA.

In *Cura* ad primarium morbum, cujus ſymptoma eſt Aphonia, aut ſaltem ad ejus cauſam antecedentem, reſpiciendum, ut his remotis facilior prædicti ſymptomatis fit Curatio. Pro quo curando, ad laryngem & ejus muſculos ac nervos recurrentes imprimis reſpiciendum, tàm eorundem paralyſin undecunque natam, ſæpiùs ex nimia humectatione, quàm ſpaſmum ex nimia irritatione linguæ removendo: *internè* per volatilia aromatica & nervina, aliàs Cephalica dicta, e.g. ſpiritum ſalis ammoniaci cum eſſentia caſtorei & oleo ſuccini miſtum & deſtillatum, liquorem Corn. Cerv. ſuccinatum &c., ſubindè ſudorem ſimul provocando, & etiam ptyaliſmum maſticatoriis promovendo. Imò in contumaciori malo, præſertim paralytico, diæta ſudorifera ex lignorum Decoctis inſtituenda venit. Hinc *externè* ſacculi ex Nervinis aromaticis, ſpiritu vini irroratis, exteriùs collo applicandi; vel ſpiritus apoplectici cum ſpiritu lumbricorum vel formicarum eodem in loco calidè cum linteis multiplicatis applicandi, aut olea decocta nervina ſpinæ, ſuccini, lavendulæ, rutæ, juniperi, cum Theriaca permiſta, aut cum balſamo Peruviano ſubacta, ibidem frequentiùs illinenda, aut etiam eſſentia caſtorei, vel ſolitaria, vel iſtis ſociata, ſedulò admovenda; oleum imprimis ſpicæ linguæ illitum in loquela amiſſa egregiè convenit; internè etiam cum ſpiritu Vini. Vel

℞. *Herb. ſalv.*
Anthos an. M. j.
Sem. erucæ,
Sinapi an. ʒj.
Coq. in ſ. q. *Aqu. ſimpl.* in vaſe clauſo:
Colaturæ ℔j. adde
Spirit. Ceraſor. nigr. ʒ vj.
Sal ammoniaci ʒj.
Mellis anthoſ. ʒj.

Miſc. pro *Gargariſmate* in aphonia, laryngis affectu poſt paroxyſmum apoplecticum. S.
Gargariſma.

Internè ſpiritus Vini, cui flores lavendulæ infuſi, cochleatim propinandus. Pro quorum omnium meliori ſucceſſu, ubi circumſtantiæ aliæ permiſerint, & venæſectio ſub lingua interdum inſtitui poteſt. Vid. M. A. N. C. *Anno 3. Obſerv. 251.* & WEDELIVS *Diſput. de Venæ Sectione cap. 1. pag. 7.*

MEMBRUM II.
DE
RAVCEDINE.

EX minoribus cauſis fit vox nonnihil imminuta ſeu depravata, quando nempè diverſimodè & non naturali modo ſonat vox, quod fit variis modis. Præſuppono nempè hic notitiam ac conſtitutionem fiſtulæ pneumaticæ, ejuſque capitis laryngis, ut & muſculorum laryngis ceu vocem formantis, h. e. Vocales, qui ſunt ſonus ex larynge ſimpliciter emiſſus, & oris certa amplitudine, majore vel minore, abſque nova alliſione variatus; ſicut, dum partes oris, ſpeciatim lingua, vocem varia alliſione & inflexione modificant, Conſonantes fiunt, & conſequenter propriè ſic dicta loquela ſeu Vox articulata efformatur. Jam ergo uti notum eſt, quod per fiſtulam pneumaticam in longitudine & latitudine, humiditate & ſiccitate, &c. aliis qualitatibus & circumſtantiis prout variat, varius formetur etiam ſonus, nunc gravis, nunc ſuavis, nunc clarus, nunc ſtridulus, nunc raucus; ita ſimili ratione cum noſtra fiſtula pneumatica ſeu aſpera arteria & larynge comparatum eſt, ſimilibus ex cauſis vocem variante; dum nunc eſt ampla, nunc anguſta, nunc eſt ſicca, nunc humida, nunc alio modo vitiata, varias etiam ac varias voces per exſpirationem profert: Speciatim quando eſt ſicca & arida, profert vocem claram, ac ſonum, quem ſpeciatim in febribus acutis ardentibus vocamus clangoſum; ubi verò larynx & aſpera arteria eſt nimis humida, tunc fit vox rauca: fit eadem ſimul obſcura & quaſi interrupta, quando non tantùm humida, ſed etiam mucilagine craſſa inviſcata eſt aſpera arteria. Cum ergo aliæ Vocis depravationes vix cadant ſub Medici curam, imprimis agam de Raucedine.

Redditur Vox rauca, quando aer exſpiratur per aſperam arteriam & laryngem nimis humidas ac nimis madefactas, unde ſæpè in diuturna loquela vox rauceſcit: quia quò plus loquimur, uti copioſior lympha emulgetur ſaliva in os; ita propter motum laryngis copioſior lympha emulgetur iſta occaſione in laryngen, unde hæc uberior effuſa tandem rau-

raucedinem infert. An aliquid inter potandum in aſperam arteriam ingrediatur? negatur, Vid. SCHNEIDERUS.

PARS AFFECTA.

Pars affecta in Raucedine eſt aſpera arteria, ejuſque larynx; larynx enim primariò format vocem,

CAUSÆ

Cauſa Raucedinis *proxima* interna eſt in ſpecie nimia effuſio lymphæ tenuis & moderatè glutinoſe, quæ per aſperam arteriam tranſudat, eamque cum larynge aliàs naturaliter humectat & imbuit, ac partim ut ab aere inſpirato, vel inclementiore, vel variis effluviis permiſto, defendat, partim ut, ubique eandem planam reddendo, voci formandæ aptiorem reddat, & oritur hæc ipſa ex glandulis juxta annulos laryngis ſitis: de quibus præter BARTHOLINUM *in Epiſtol.* vid. SCHRADERUS *in Obſervat. pag.* 199. Quibus addatur membrana glandulosa interius cingens aſperam arteriam: de quo WILLISIUS *in Pharmac. Rational. Part.*2. *pag.*11. Quod ſi lympha hæc majori copia eò ſuffundatur, & nimis humectet aſperam arteriam, & laryngem, hoc modo omnis raucedo oritur, uti in aliis inſtrumentis pneumaticis fiſtulæ humectatæ dant raucum ſonum.

Obſervanda eſt *Differentia* Raucedinis, vel recentis vel inveteratæ: Illa à lympha ſimpliciter tenui, nunc mitiori, nunc acriori, nimis ſaltem humectante: Hæc à craſſiore, mucoſa, tegmine aquoſo obducente interiùs bronchum naſcitur.

Cauſa remota excitans, habet convenientiam cum tuſſi: nempe eſt irritatio laryngis, cujus occaſione copioſior lymphæ contingit effuſio; ſive fiat irroratio à cauſa externa, ſive interna.

Quoad externam, raucedo ſubindè ſolet oriri occaſione aeris inclementioris inſpirati, fumi ſulphuris accenſi, & ſpirituum acidorum inſpiratorum, aut effluviorum acrium aeri permiſtorum; unde etiam ſubindè tuſſim nunc præcedere, nunc comitari ſolet Raucedo. His & ſuo modo diuturnior ſermo aut loquela, vel vociferatio intenſior, aut cachinnus diuturnior & vehementior addi poſſunt: quia quò plus loquimur, eò copioſior emulgetur ſaliva per vaſa ſalivalia & per glandulas, ratione motus linguæ; parili ratione per motum laryngis aſperæ arteriæ copioſior lympha provocatur, quæ dat raucedinem: Item facit huc potus nimius maximè acidulatus. Potus vini raucos quoſdam facit, quatenus ſucceſſivè fauces irritat, etiam conſequenter ad laryngem effunditur lympha, unde raucedo.

Internè ad raucedinem diſponit ſeu irritat laryngem affectus catarrhalis, lympha acrior, ſalſior, aut acidior, quacunque occaſione vel vitiata, vel ad aſperam arteriam delata; quæ titillando & irritando uberiorem lymphæ effuſionem, & ita raucedinem concitat. Talis autem raucedo vulgò catarrho tribuitur, & propriè *Bronchus* dicitur, qui nullatenus à capite deſtillare putandus eſt, quoad vulgatam opinionem, ſed ex propriis laryngis & aſperæ arteriæ glandulis effunditur, & frequentiſſimè à cauſis externis provocatur. Interdum tamen etiam ex vitio externo oritur. Facit hùc excoriatio partium aſperæ arteriæ internarum ex lympha ſimili acri: id quod in lue Venerea obtinet, quæ ſæpius gravem & diuturnam raucedinem infert. Multum confert conſtitutio narium & faucium ad raucedinem: coryzantes etiam emittunt vocem raucedine præditam nonnihil: ſicut ſcorbutici ob acrius ſerum facilè rauceſcunt. Tuſſis crebrior, præſertim in qua acrior plus minùs materia eiicitur, irritando laryngem, & hinc copioſioris lymphæ inſtillationem provocando, ad raucedinem diſponit; hinc phthiſici, item empyematici, non rarò rauceſcere ſolent. Omnes hæ cauſæ moderatæ, aut quæ facilè corrigibiles ſunt, levem inferunt raucedinem.

Quod ſi verò gravior & contumacior Raucedo fuerit, ita, ut vel copioſior lympha continuò effuſa tandem ſpiſſeſcat, uti fieri poteſt tempore hyberno, vel alio modo vitietur, & in mucum degeneret; vel occaſione irritationis laryngis & uberioris lymphæ effuſionis tandem ſucceſſivè læſa aſpera arteria & larynx ſimul ſuum nutrimentum proprium, ſub aſſimilatione alienatum, profundant, iſtudque in cavum aſperæ arteriæ deponant, malum gravius longè & periculoſiùs redditur, & hinc ſubindè mucoſa ſpiſſa oris expectoratione ægri reddere ſolent: hinc apud Practicos prior raucedo à ſero tenui & acri, poſterior verò à materia pituitoſa, oriri dicitur. Unde & imprimis in inveterata tali raucedine, aut in diuturniori malo, ad pulmones vel maximè reſpiciendum erit, cùm talis occultam vomicam pulmonum hinc inſequitur, ut rectè obſervatum fuit *in* BARTHOLINI *Act. Med. Haffnienſ. Vol.*2. *pag.*295.

Reliqua Vocis vitia, ut ſunt vox tremula, intercepta &c. videantur in SENNERTO *lib.*2. *Prax. cap. de Vitiis Vocum.*

PROGNOSIS.

In *Prognoſi*: Raucedo à cauſis externis nihil mali innuit; Inveterata verò, aut quæ à cauſis internis læſionem inſignem aſperæ arteriæ conjunctam habet, in ſpecie in ſenioribus, aut quæ per annum & diutiùs continuatur, vix ſanatur; recidivat enim levi, & tuſſim chronicam aut periculum phthiſeos infert; ſicut & bronchi & coryzæ in valdè ſenibus coctionem non admittunt: vid. HIPPOCRATES *Sect.* 2. *aph.*40.

Phthiſi autem raucedo conjuncta eandem exaſperare ſolet; quæ enim ob ſuppurationem phthiſeos & peripnevmoniam fit, ferè ſub mortem futuram fieri ſolet.

CURA.

In *Cura* attendendum ante omnia, ut cauſa remota, irritans aſperam arteriam & hinc propinqua, removeatur; ſic ſponte ceſſat: unde, quoad proximam, obſervandum imprimis, an raucedo ab externa vellicante fauces vel interna cauſa inducatur? deinde, an lympha humectans mitior? an verò acrior fuerit? id quod juncta tuſſis oſtendit: Item an recens vel inveterata ſit? hoc eſt, an ſimpliciter à lympha tenui acri & copioſiore nimis, humectante aſperam arteriam? an verò ſimul à muco craſſiore & viſcidiore, ex degeneratione alimenti oriundo, & laryngem incruſtante oriatur: id quod partim ex ſenſu majoris vel minoris titillationis, partim ex excretis per os, quæ ſcreatu vel tuſſi reiiciuntur, manifeſtum eſt.

Recens igitur *Raucedo* à cauſa externa enata, ac remota per opiata, lenientia, temperantia, irritationem & hinc lymphæ effuſionem ſiſtendo: à cauſa verò interna, à lympha copioſa, per ſudorifera catarrhalia ex ſale volatili ſuccini, quælibet corporis contenta atque etiam lympham mundificantia, & ordinarium motum ejus promoventia; & hinc per temperantia & opiata, acrimoniam lymphæ irritantem demulcentia tollitur, quæ maturè maritentur ſudoriferis; ſic enim magis tutum eſt; præmiſſis, ſi opus fuerit, purgantibus talibus, quæ ſub ſeri forma evacuare ſolent, qualia in ſpecie ſunt gummi guttæ, radix ja lappæ, cortex radicis eſulæ, elaterium, ebulus & ſambucus, de quibus *infrà*, *ubi de vitiis glandularum*: Nec multum hic refert, licet inter purgantia nullus habeatur delectus, quia promiſcuè omnia evacuant. Inveterata verò raucedo per Incidentia, & hinc Expectorantia, optimè levatur. Raucedo ſi ſit à lympha tenui & à cauſa externa, fauces vellicante, parum vel nihil per os excernitur: ſi verò ſit inveterata, ubi mucus copioſus incruſtat laryngen, materia craſſa viſcida plus minus copioſè per ſcreatum & tuſſim expectoratur: pro quo ſcopo iuterdum vomitus etiam neceſſarius eſt. Quod ſi altiores in corpore radices habeat malum, v.g. luem Veneream, ſcorbutum, vomicam pulmonum &c., ad hæc primaria cura dirigenda, ſimul tamen ſymptomati, ſcil. raucedini, ſuccurrendum.

In Raucedine ergo recenti à lympha nimis acri, tenui & copioſa, conveniunt temperantia, incraſſantia aliàs dicta, quæ acrimoniam lymphæ leniunt, & fauces plus minus lubricant: item opiata & ſimilia, præſertim papaverina: unde ſyrupus de papavere, diacodion Montani cum baculo liquiritiæ uſurpatus, eſſentia opii, theriaca, &c. conveniunt. Inter temperantia convenit admodum glycyrrhiza ejuſque ſyrupus, & alia medicamenta ex ea, ſyrupus violarum, de jujubis, quem Rulandus & Dodonæus valdè commendant; oleum ſacchari, tàm ſimplex quàm cōpoſitum; mucilago radicis altheæ cū ſaccharo, juſcula avenacea cum paſſulis: ſic diacodii Montani, item ſcabioſæ ſyrupus, vel miſti, vel cum rob paſſularum ſubacti, cum baculo liquiritiæ aſſumpti, omnibus Loch incraſſantibus & expectorantibus præſtant. Vel

℞. *Syr. papav. alb.* ℥ vj.
Violar.
Glycyrrhiz.
De jujub. (qui eſt optimus in tenui lympha) an. ℥ß.
Rob. moror. ℥iij.
M. D. S.

Suc-

Succus contra raucedinem.

Capiatur ſucceſſivè lambendo cum *glycyrrhiza*; egregium enim eſt. Vel

♃. *Syr. diacod. Mont.* ʒ vj.
Mell. vel rob. paſſul. ℥ ij.
Extr. liquirit. ʒ j.

Diluantur cum pauco *Aquæ ſcabioſæ*.
M. D. S.

Succus ad collum.

Balſamum ſulphuris aniſatum aut therebinthinatum, vel ſolum vel cum ſaccharo in formam pulveris ſubactum, eſt quoque expertum in lympha copioſiore, etiam viſcidiore; cumque hoc raucedinem, quæ ad aliquot annos duraverat, curavit RIVERIUS; item flores ſulphuris in ovo ſorbili aſſumpti ſunt egregii, temperando lympham catarrhalem & præſervando partes pneumonicas ab eroſione vel excoriatione. BORELLUS *Cent. 4. Obſerv. 27.* conclamatum hauſtu fumi florum ſulphuris, cum ſalviæ foliis per os excepti, reſtituit: parem experientiam ſequenti *Obſervat. 29.* habet. Si quid aliud, ſperma ceti expertum eſt ad raucedinem, à ℈ j. ad ʒ ß. vel ʒ j aliquot vicibus aſſumtum. Quidam raucedine contumaciſſima aliquando afflictus aliis irritis per ʒ ij. ſpermatis ceti, una vice aſſumpti in vehiculo calido, tandem fuit liberatus: vid. *Diſſert. de ſperm. ceti Cap. 2. §. 11.* Item rapæ earumque Decocta cum ſaccharo ſimplici vel candiſato meritò commendantur à TIMÆO *in Conſil. lib. 2. Conſ. 12. p. 200.*, per quàm egregium eſt temperativum, ac quælibet ex rapis dulcibus, ſive recentibus ſive ſiccis, parata remedia: Paſſulæ itidem elegantes ſunt ad raucedinem, tam majores quàm in ſpecie minores; unde rob paſſularum eſt egregium: item decoctum paſſularum cum aniſo non contemnendum eſt in raucedine incipiente remedium; cum quibus paſſulis eryſimum decoctum erit medicamentum preferendum ſyrupo de eryſimo Lobelii: quò etiam ſpectat decoctum SIMONIS PAULI *in Quadrip. Botan. pag. 44.* IOEL confirmat, myrrham in ore detentam raucedinem tollere. Vel

♃. *Succ. liquirit.* ʒ ij.
Myrrhæ ʒ j.
Tragac. ℈ j.
Sacch. penid. vel Canar. ℥ ij.

Cum *Aqu. roſar.* f. *Morſuli* in ore tenendi, & ſucceſſivè deglutiendi: S.

Morſuli ad os & collum.

Vel fiant *Rotulæ*:

♃. *Spec. diaireos ſimpl.* ʒ i ß.
Tragac. ʒ j.
Flor. ſulphur. ℈ ij.
Extr. Croci gr. vj.

Cum ſ. q. *ſacch. in Emulſ. papav. ſol.* F. *Rotulæ*, ſucceſſivè deglutiendæ: S.

Rotulæ ad os & collum.

In *Raucedine* verò *inveterata*, aut ubi jam mucus viſcidus vel lympha craſſa peccat, tunc incidentia, reſolventia & expectorantia primatum obtinent. Præ cæteris convenit ſyrupus de eryſimo *Lobelii* expertus in raucedine, aliàs κατ' ἐξοχὴν *ſyrupus contra raucedinem* appellatus, mediante quo raucedinem deſperatam in ſe curaſſe aſſerit LINDANUS & SCHULZIUS *in* M.A.N.C. *Ann. 3. Obſerv. 153. pag. 275.* ubi ſimul Deſcriptionem ejus ubique aliàs obviam, adjungit: vid. in ſpecie SENNERTUS *l. 2. Prax. P. 3. cap. 3. pag. 360.* Compoſitio hæc eſt incondita farrago ingredientium variorum; baſis eſt eryſimon cum ſemine, quod guſtu prodit ſuum ſal volatile: tota planta imprægnata eſt ſale volatili acri penetrante antiſcorbutico, ſeu ſimili illi, quod reperimus in plantis antiſcorbuticis, ratione cujus egregiè incidit & diſſolvit mucum in raucedine inveterata. Syrupi hujus loco conveniunt paſſulæ minores, aut earundem pulpa, cum ſemine eryſimi contuſo probè ſubacta, quæ dabunt remedium ſufficiens ad raucedinem curandam, & reliquia ingredientia ſine periculo poſſunt omitti: cui placet multa congerere, is abundet ſuo ſenſu. *Electuarium* quoque ex *melle, ſcordio & foliis ſalviæ*; item *radice helenii*, pulveriſatis & ad conſiſtentiam Electuarii ſpiſſioris ſubactis, itidem ſit commendatum; quod ſub doſi caſtaneæ magnitudinis aliquoties in die aſſumptum mucum diſſolvit, & expectorationem promovet. Syrupus de praſſio ſeu de marrubio, uti & oxymel ſquilliticum, etiam eſt egregium: Vel

♃. *Aqu. Hyſſopi*,
Scabioſ. aa ℥ j.
Aſthmat. ʒ vj.
Oxym. ſquillit. ℥ ß.
Syr. de eryſ. Lobel. ℥ j.
Ol. deſtill. aniſi gutt. vj.

M. f. *Potio*. S.

Succus reſolvens contra raucedinem.

Egregium etiam eſt Balſamum ſulphuris, vel therebinthinatum, vel aniſatum, vel juniperinum, ad aliquot guttas in vehiculo calido, vel ſuprà dicto modo uſurpatus, niſi Raucedo ad aliquot annos duraverit: curat ſimul excoriationem, aut incipientem plus minus exulcerationem partium pneumonicarum. Item radix ari, acris imprimis commendatur ab HORSTIO, propinando nempe pulverem radicis ejus cum ana ſacchari ſimplicis vel candiſati cum vitello ovi permiſtum, vel cum ſyrupo violarum aut papaverino aut alio in Electuarium redactum; virtute enim inciſiva optimè confert ad Raucedinem inveteratam, uti etiam pulvis pectoralis *Ludovici*, & ſpiritus ſalis ammoniaci aniſatus, &c. Braſſica denique ſeu Caulis (unde & loch de caulibus) & in ſpecie ejus ſuccus, admodum ad raucedinem diuturnam laudatur; vel ſolus ſuccus nonnihil inſpiſſatus, & cum melle miſtus, admodum ad raucedinem extollitur: de cujus virtutibus contra raucedinem vid. in ſpecie CODRONCHIUS *Tr. de Vitijs Vocis & Reſpirationis*: Nam ſi quis alius, hic ſanè pertractavit vitiorum horum naturam, & commendat ſuccum braſſicæ cum melle miſtum ad raucedinem & vocem interceptam. RIOLANUS commendat cubebas, quæ ſenſim ſunt deglutiendæ, aut cum aqua vel decocto mellis propinandæ: & credo, quod propter acrimoniam aromaticam non ſint inconvenientes in raucedine curanda.

Contra *Raucedinem* ſubitò ex *fumo tabaci inſpirato* enatam, præmiſſo nonnihil violarum ſyrupo, ipſe ferè aphonus curatus fuit:

♃. *Aquæ ſcabioſæ* ℥ iij.
Aſthmat. ʒ vj.
Spir. ſal. ammoniaci. aniſ. ʒ i ß.
Syr. de hyſſopo
Eryſ. Lobel. an. ʒ vj.

M. f. *Potio*: S.

Potio contra raucedinem.

Capiebat cochleatim.

Præ cæteris CODRONCHIUS *loco allegato* duo habet remedia ipſi frequenti uſu in Raucedine experta, & quæ etiam D. MICHAELIS tanquàm probata ſæpiùs commendavit: recenſentur à SENNERTO *l. c. pag. 359. & 361.* & GABELCHOVERO *C. 2. cur. 74.* Primum eſt Decoctum, quod imprimis in uſu ſit Concionatoribus, tam ad præcavendam quàm curandam raucedinem: item commendat illis, qui multùm clamant, ita, ut congeratur quaſi tenſiva & phlegmatoſa diſpoſitio, & exinde fiant rauci; capiendo ℥ vj. ante ſomnum, & totidem in diluculo, vel etiam neceſſitate cogente interdiù noctuque paulatim ſorbendo, & ubi peccat lympha copioſior, tenuior, aut ſalſior effuſa; adeòque in Raucedine recenti imprimis conveniens eſt. Hujus deſcriptio eſt ſequens:

♃. *Hord. opt. non excort.*
Paſſul. min. an. ℥ j.
Liquirit. mundat. & inciſ. ʒ ij. (in fine decocti addatur)
Caricar. pingu. No. vj.
Herb. capill. Vener.
Hyſſopi an. M. ß.
Sem. braſſic. ʒ ij.
Pinear. recent. ℥ ß.

F. omnium *Decoctio in aqua fontana*.
Colaturam ♃. & pro ejus quolibet ℔ adde
Mell. deſpumat. ℥ j.
Sacch. cand. ℥ ß.
Miſc. & uſurpetur.

Hujus uſu vox ferè amiſſa una nocte reſtituta fuit. Uno homine: potio hæc temperat mirè & demulcet acrimoniam lymphæ, ac irritationem aſperæ arteriæ. Loco verò ſacchari candi poteſt addi Syrupus de eryſimo Lobellii vel jujub. vel de hiſpidula, quoniam aliàs ad raucedinem commendatur.

Poſterius remedium eſt Electuarium ſeu Lambile, & convenit in *Raucedine inveterata*, in qua conjuncta eſt pituita craſſa ac tenax, pertinaciter partibus vocalibus adhærens, & in quo caſu fortiùs extergentia adhibenda erunt: ver. gr.

♃. *Succ. braſſic. depur.* ℥ ij.

Sac-

Sacchar. penid. ℥j.
Oxymel. vel *ſquill.* parum.
M. f. *Electuarium molle* ſeu *Lambile*. S.
Succus ſpiſſus contra raucedinem.

Loco ſacchari penid. potiùs addi poteſt ſyrupus de Eryſimo, aut alii ſuprà dicti, vel etiam ℈j. ad ʒß. radicis ari pulveriſatæ, vel recentis, quocunque modo haberi poteſt; in quibus caſibus hanc etiam Mixturam ſæpiùs experientia confirmavit:

℞ *Aqu. Hyſſopi* ℥iß.
Aſthmat. Rud. ℥j.
Syr. de Eryſ. L. ℥iij.
M. D. S.
Succus contra raucedinem.

Venæ ſectio vitanda; diuturnam enim & incurabilem ferè Raucedinem reddit: vid. M.A.N.C. *Ann. 9. Obſ. 571.*

ARTICULUS III.

DE

TUSSI.

JUxta Raucedinem etiam ſub exſpiratione contingit affectus frequens admodum & ſatis communis, qui vocatur *Tuſſis*. Opus quidem naturæ, h. e. inſolentia actionis, excitata propter materiam morbificam, i. e. actio extraordinaria, quæ non fit, niſi adſit materia naturam irritans, adeòque eſt bonum ſignum malæ cauſæ. Eſt autem Tuſſis motus convulſivus exſpiratorius thoracis, in quo non una, ſed pluribus ſimul ac interruptis vicibus, fit aëris interdum & contentorum in aſpera arteria viciniſque locis per os expulſio, cum violenta admodum corporis concuſſione. Omnis nempe tuſſis fit, dum muſculi thoracem ſtringentes & aërem ſic expellentes non blando ac naturali modo ſubſident, ſed potiùs violenter ſimul & confeſtim, utut interruptis vicibus, contrahuntur, & quodammodò convelluntur, ita ut rectè à quibuſdam tuſſis referatur ad motus convulſivos exſpiratorios thoracis, non autem ad veras convulſiones. Adeſt aliàs complicata actio in tuſſi, ex ſtrictura nempe aliquali laryngis ob irritationem, & ex forti & vehementi aëris ex thorace eliſione propter vehementem hujus contractionem: Uterumque occurrit in tuſſi; exinde enim exſurgit ille ſonitus, qui in tuſſi percipitur: ſi larynx non ſtringitur, utut thorax ſit exhauſtus & vehementer exſpiremus, non tuſſimus; ſed ſi ſtringitur, ſonitus ac vera tuſſis adeſt. Notum eſt aliàs, quod tuſſis nunc fit voluntaria, nunc verò coacta. Cùm enim tuſſis fiat per muſculos, imprimis diaphragma, qui muſculi thoracis certo modo obediunt voluntati, hinc fit ut pro voluntatis imperio variè expirationem alterare, & ſic etiam tuſſim provocare queamus; quatenus ſcilicet inſpiratio & exſpiratio eſt actio media ſeu miſta, partim animalis, partim naturalis, & eatenus certo modo à nobis determinari ſolet. Non rarò tamen nolentibus admodum contumaces fiunt tuſſes, quæ ſunt præternaturales & conſiderationi Medicæ ſubſunt.

CAUSÆ.

Cauſa proxima eſt irritatio aſperæ arteriæ, ejuſque ramorum, ſive fiat per eſſentiam ſive per conſenſum, à ſpirituum impetu in motum convulſivum acto. Afficiuntur igitur hi à quavis irritatione, quæ liberam reſpirationem impediat, in quocunque etiam ſit reſpirationis organo, in pulmonibus, faucibus, diaphragmate, ventriculo, hepate inflammato, &c. frequentiſſimè tamen occaſione irritationis aſperæ arteriæ, vel ſine tali occaſione prævia ex ſolis ſpaſmis & motibus convulſivis, tàm ex primario affectu, quàm ex conſenſu cum aliis partibus nerveis, in tuſſi nempe convulſiva: ſic enim quærunt Anatomici, unde ſit, quod auriculæ membrana interiore ſtylo vexata oriatur tuſſis inanis? ac rectè dicunt, fieri per conſenſum propter irritationem, & hinc aliqualem ſpaſmum plexus nervi auditorii cum nervis intercoſtalibus, præſertim iſtis ad aſperam arteriam derivatis, & ſic fit tuſſis inanis, vellicata auricula interna. Sed hæc eſt Tuſſis naturalis. Sic etiam obſervantur ſubinde Tuſſes convulſivæ præternaturales, ſeu quæ interdum, ſine vitio partium pneumonicarum poſt epilepſiam aliaſque convulſiones, per ſimplicem nervorum & muſculorum thoracem moventium & contrahentium ſpaſmum ſunt obſervabiles. Exemplum talis tuſſis convulſivæ de virgine epileſia afflicta, ex tali nervorum circa principium in cerebro irritatione, videbitis in WILLISII *Patholog. Cerebri*, ſeu *de Morbis Convulſivis*, ubi de Tuſſi Convulſiva: quamvis & hi ſpaſmi modò ex partibus reſpirationi inſervientibus primariò affectis, modo per conſenſum cum aliis partibus nerveis contingant, ratione cujus tales tuſſes convulſivæ cum aliarum partium convulſionibus conjunctæ, hypochondriacis & hyſtericis frequentes ſunt, in genere iis, qui vitiis nervoſi generis ex acido præternaturali, imprimis lympha acida, obnoxii ſunt: potiſſimùm infantes nimis tuſſiendo interdum quoad partes reſpirationi inſervientes ita convelluntur, ut reſpiratio quaſi interrumpatur, ſuſpendatur, aut pervertatur, quod vulgò apud nos vocant: *Sie bleiben auſſen*: vid. WILLISIUS *Pharmac. Rational. P. 2. Sect. 1. cap. 6. p. 61.*: ſicut & HILDANUS *C. 2. Obſ. 66.* mentionem facit tuſſis ægrum interficientis, quæ fortè fuit convulſio vehemens diaphragmatis. Tales tuſſes convulſivæ non ſecus atque alii morbi convulſivi, epilepticis affines, non ſolùm ſunt chronicæ, ſed etiam periodicæ.

Sed omiſſis his merè convulſivis, illam in ſpecie conſideremus tuſſim, quæ cauſam materialem, reſpirationis organa afficientem agnoſcit, præſertim eam, quæ ex prævia irritatione aſperæ arteriæ originem ducit, adeòque tam laryngis quàm bronchiorum cum appendicibus veſicalibus ſeu lobularibus, ut vocat WILLISIUS *loco allegato p. 8.*, affectionem ſequitur, ſeu, ut Helmontius loquitur, tuſſis oritur ſenſu noxii, infeſtantis laryngem à ſui principio uſque ad pulmonum profunditatem, ſive mediatè ſive immediatè eadem afficiantur; ad quem poſteriorem modum & ventriculus acri lympha vellicatus, & diaphragma malè affectum, ſpectant vel concurrunt. Facit huc exemplum BARTHOLINI *C. 6. Hiſtor. Anat. 97.* de tuſſi per annum inveterata in vacca, in qua poſt mortem ſalvis pulmonibus inventum fuit jaculum diaphragmati infixum, à quo continuò irritatum diaphragma non potuit non talem tuſſim inveteratam & continuam inferre; ſicut & hepar inflammatum ſiccam tuſſim comitem habet. Huc faciunt & tuſſes à vermibus in aſpera arteria, quarum exempla habet ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Prax. admir. Obſervat. 36.* & BENIVENIUS *Obſervat. cap. 65.* Infantes interdum gravi tuſſi laborant, ubi accuſatur ſtomachus: ſed non videtur, potiùs vermes ſtomachum vellicant, ut rectè dicit SENNERTUS *l. 2. Prax. cap. de Tuſſi*, & FORESTUS *l. 16. Obſervat. 2. in Schol.*, quo vellicato ſequitur talis tuſſis inanis cum motibus convulſivis & epilepſia, & ſic potiùs videtur ex genere tuſſis, per conſenſum & motum convulſivum ex nervis excitatæ.

Pars verò affecta à cauſa occaſionali materiali eſt

I. Larynx & aſpera arteria admodum ſenſibilis, vellicata & laceſſita, in ſpecie quoad tunicam internam, eandem inveſtientem; pulmo enim eſt inſenſibilis: Vel

II. Eſt œſophagus & ſtomachus, quorum ille nempe œſophagus, aſperæ arteriæ; hic verò, ſtomachus, diaphragmati eſt continuus & connexus: Vel

III. Denique ſunt ipſi muſculi moti, aut nervi eos moventes.

Cauſa remota irritans & tuſſim provocans, eſt quicquid muſculos aut nervos exſpirationi dicatos irritare aut vellicare poteſt, ſive hoc fiat mediatè ſive immediatè: iſta enim vellicatione fibræ tam muſculorum quàm nervorum criſpatæ velocem ac rapidum ſpirituum motum ac influxum excitant, de quo *plura, ubi de Convulſionibus*: unde neceſſariò contracti muſculi thoracem contrahunt, & prout irritatio eſt interrupta, etiam interruptus ſeu ſuffultorius thoracis eſt motus.

Fit iſta irritatio, ut dixi, nunc per eſſentiam, nunc per conſenſum: Per eſſentiam, quando vitium, quod tuſſim concitat, aut eſt in ipſis nervis, aut eſt in muſculis: Per conſenſum verò, quando alia quædam pars, cui nervi intercoſtales, thoracem ſtringentes, conſentiunt, afficitur; & ſic mediante altero vellicantur nervi, unde tuſſis: e. g. ſi ſcalpitur auris & tuſſis talis per conſenſum fit ratione nervorum, eſtque ſemper tuſſis ſicca.

DIFFERENTIÆ.

Jam verò conſiderandæ imprimis *Differentiæ*, dum tuſſis 1. ratione modi eſt vel *ſicca* vel *humida*. *Tuſſis humida* eſt,

eſt, quando concuſſionis iſtius ope, & aeris eliſi violentia, humores, ut ſanguis, pus, mucus ſeu pituita, lympha, & ſimiles liquores per os excernuntur, ex quocunque loco proveniant talia: *Sicca* verò *tuſſis* eſt, quoties magno ac diuturno conatu parum aut nihil excernitur, ſed irrito tuſſiendi conatu corpus univerſum fatigatur; qua tuſſi inani ſeu ſicca continuata non rarò graviores, tam corporis, quàm ſpeciatim hypochondriorum aliarumque partium dolores contundentes & plus minus lacerantes oriuntur. Imò hac ipſa tuſſi inani herniæ, tam inteſtinales, quàm etiam ſcroti ſeu teſtium tumores, excitantur: ſicut non rarò conatu iſto aliquando urina, aut etiam alvi fæces, involuntariò protruduntur: qualem tuſſim graviorem ac vehementiorem, *Tuſſim ferinam* ſecundùm HIPPOCRATEM appellare ſolent.

II. Cauſæ irritantis ratione oritur Tuſſis vel à cauſa externa, vel à cauſa interna; Utraque tuſſim, tàm ſiccam, quàm humidam, & quidem pro foci materiæ occaſionalis ratione vel pectoralem vel ſtomachalem excitare poſſunt.

Cauſa externa ſunt vel inſpirata vel aſſumta. *Inſpirata* ſunt aer inclementior, præſertim hybernus, fumi minerales acriores, fumus v. g. nitri vel ſulphuris incenſi, & eorum effluvia. Hæc & ſimilia pertinacem & intenſiſſimam tuſſim inferunt; quatenus particulæ acidæ ac corroſivæ inſigniter aculeatæ nunc ſimpliciter aſperam arteriam, nunc ſimul membranam pituitariam, inferiorem propè fauces ſitam, afficiunt & irritant, quibus irritatis oritur tuſſis, quam aliquandiù continuatam & pectoris anguſtia & quaſi compreſſivus ac gravativus circa pulmones ſenſus cum aliquali reſpirationis difficultate inſequi ſolent: quæ omnia ſymptomata non materiæ collectionem, ſed irritationem bronchiorum & pulmonum, inſequuntur: ex horum enim aliquali contractura & gravativus ille ſenſus, & hinc reſpirationis aliquale impedimentum ſequuntur, *de quo ſupra, ubi de aſthmate*. Ratio: quoniam nervi ad caput laryngis & ipſa aſperæ arteriæ bronchia delati, oriuntur ex eo nervi intercoſtalis ſurculo, à quo ipſe thorax ſtringitur & contrahitur: Surculo ergo iſto ad aſperam arteriam protracto, & irritatione in ſpaſmodicas protractiones acto, hæ continuantur ad muſculum iſtum, qui thoracem ſtringit, & ſic thoracis conſtrictio & tuſſis.

Pertinet huc *Tuſſis metallifoſſorum*, qui ex Gas acido inſpirato in tales tuſſes incidunt. Pertinet huc tuſſis epidemica communiter graſſans in plurimos, ſive benigna fuerit, ut fit communiter tempore hyberno inclementiori; ſive maligna, quæ nempè conjuncta eſt cum febre catarrhali maligna; Germ. *Mit Fluſſ Fiebern*, ex ſingulari aeris inquinamento à pluribus contracta. Non deſunt exempla: imprimis apud Solenandrum; ex quo etiam allegat SCHENCKIUS *l. 2. Obſervat. de Tuſſi*, habetur exemplum tuſſis admodum ferinæ, Romæ epidemicè graſſantis.

Aſſumta ſunt quæcunq; vel per errorem in aſperam arteriam delata; hinc vel minutiſſima gutta potus, vel mica panis, aut ſimile quid, ex irritatione concitat tuſſim pertinacem ex modo dicta ratione: vel mediante œſophago & ſtomachi orificio ſuperiori aſperam arteriam afficientia: Notum nempè eſt, quod aſpera arteria, ubi deficiunt annuli tracheæ, & contingit œſophagum, fiat membranoſa, unde reverà & facillimè ceu œſophago contigua irritatur, & ita per conſenſum dat tuſſim. Nec deſunt exempla: ſic e. g. quando inſueti bibimus vini ſpiritum acriorem ac aliud ſpirituoſum acrius, vel quando aſſumimus admodum acria maximè acida, tunc eo tempore, quò tranſeunt hæc œſophagum, utut clauſa ſit larynx, nihilominus tamen vellicando aſperam arteriam, œſophagi canali contiguam, tuſſim, nunc leniorem nunc aſperiorem, efficiunt.

Inſpirata vel aſſumta hæc, quatenus inferunt tuſſim, primò dant tuſſim ſiccam ſimpliciter ex irritatione laryngis enatam, in ſpecie ſi hyeme aer inclementior, irritantur ſimul nares, ſternutamus aliquandiu: Tuſſis verò hæc aliquandiu continuata conſequenter ex læſione partis ita irritatæ tandem fit humida, ac materiæ primò ſeroſæ, tandem mucoſæ, expectoratio ſequitur, quę interdum eſt copioſa, ut tuſſis chronica oriatur. Communis hìc fert fabula, deſtillare talem materiam ex capite in laryngem, quod falſum eſt; non enim ſaltem in larynge & bronchiis pulmonum, ſed in ipſo etiam pulmone ſucceſſivè colligitur, hinc evacuatur. Nempè primò uberior lympha ex irritatione tranſudat in dicta loca, quæ pedetentim condenſatur in mucum plus minus craſſum & viſcidum. Quod ſi gravior ex irritatione dictorum ſit læſio, & phlegmonodes plus minus ſit diſpoſitio vel etiam aliqualis excoriatio, ipſum nutrimentum dictarum proximum, maximè aſperæ arteriæ & partium circa fauces conſitarum, in debita aſſimilatione impeditum unà tranſudat, & ſucceſſivè alteratum ſub muci pituitoſi forma evacuatur; quod in naribus dat coryzam, in faucibus tuſſim humidam. Hinc ordinariò duo tempora in tali tuſſi diſtinguere ſolent: Quandiu enim eſt ſicca, tuſſim à catarrho tenui eſſe aſſerunt, materiam adhuc crudam evacutioni ineptam, hinc remedia concoquentia ſeu incraſſantia dicta, reverà anodyna & temperantia uſurpant: Deinde dum eſt humida, & mucus excerni incipit, materiam coctam aſſerunt, adeòque Incidentia pro facilitanda expectoratione uſurpant; hinc ſemper tales tuſſes ab inſpiratis ſuperveniunt. Mucus ergo iſte varius, nunc inſipidus, nunc acris ſalſus, nunc ſubacidus, non eſt cauſa morbifica, ut vulgò putantur, ſed potiùs eſt productus effectus, qui oritur ex vitioſa aſſimilatione alimenti aſperæ arteriæ, qua ipſa aſſimilatio nutrimenti vitiantur, quando aſpera arteria à vitio externo plus minus læditur. Mucus hic ſi hæret in bronchiis pulmonum, ſcreamus mucoſa viſcida copioſa, genita ob leſionem hujus partis, inductam ab aere inclementiore; unde talis ſucceſſivè de novo gignitur, & interdum tuſſim chronicam admodum gravem infert; dicunt: *Catarrhum ipſis cecidiſſe ſuper pectus*: ſed omnis ex pulmdoibus generatur & naſcitur; Sic ex acidis fumis metallicis inſpiratis talis tuſſis oritur; falſum enim eſt in tali tuſſi à cauſa externa recremēta talia mucoſa ex ſanguine deponi à natura in pulmones ceu excrementa præternaturalia non ſūt ſanè ex Maſſa ſanguinea, ſed fiunt in aſpera arteria; quod proprio exēplo didici. Aliquādo eram ſaniſſimus; & parabam clyſſum ex antimonio, nitro, & ſulphure per retortam, ſed ex intenſiori igne rumpebatur retorta, unde ingredientia ſulphurea copioſum fumum acidum eructabant, ex cujus inſpiratione incidi æſtivo tempore ſuaviſſimo in coryzam & tuſsim per quatuor ſeptimanas pertinaciter durantem, in qua copioſè admodum mucilaginoſa per nares emungebam, & tuſſi per os reijciebam; quæ non deſtillabant ex capite, cùm nulla pateat via; nec erant in maſſa ſanguinea, nec in corpore, ſed fiebant in ſummitate narium & in aſpera arteria, ex acido iſto inſpirato has partes lædente: unde primò copioſior lympha alluebat, poſtmodum ſuperveniente diſpoſitione phlegmonode & aliquali excoriatione dictarum partium, earum alimentum proximum in talem mucum copioſum degenerabat, donec irritatione ceſſante, indeque lymphæ copioſiore affluxu deſinente, & per vulneraria reſtitutis partibus læſis, alimento non amplius degenerante, omnia illa ſymptomata ceſſarent. Hoc nempè eſt, quod ſuis cuſtodibus tribuit HELMONTIUS *Tr. Cuſtos Errans*: qui dictis partibus præſidens, eas ab externorum inſpiratorum iniuriis defendunt, quibus læſis & hinc errantibus, privata illorum locorum digeſtio vitiantur, & ros nutritivus in talem lympham ſeu liquamen, ac mucum craſſum & viſcidum per vertitur; quod ipſum incruſtans ac vellicans aſperam arteriam tempore hyberno, dat iſtas contumaces tuſſes. Quæ omnia facilè ex dictis conciliari poſſunt, per Cuſtodem dictarum partium ſpiritum inſitum & hinc influentem intelligendo. Ex tali cauſa externa genitæ tuſſes nunc ſunt propriæ, nunc verò ſparſæ ſeu epidemicæ, prout quodcunque grave aeris vitium inſpiratione plures læſerit.

Cauſæ internæ, quæ tuſſim inferunt, et iam nunc humidam nunc ſiccam excitant. Et quidem tuſſim humidam quod attinet; illa dependet à cauſa interna ſemper à materia nonnihil viſcida, plus minus acri & ſalſa, quæ ſubſiſtit vel in aſpera arteria & pectore, vel in œſophago & ſtomacho. Illam vocabimus tuſſim pectoralem; Hanc ſtomachalem.

Humida Tuſſis pectoralis oritur variis ex cauſis.

1. Eſt mucus viſcidus ex degeneratione alimenti proximi, vel pulmonum vel laryngis, natus, ſive lædatur alimenti harum partium aſſimilatio occaſione cauſæ externæ, ſive internæ. Quò pertinet abſceſſus & ulcera pulmonum, phthiſis, vel quando à ſanguine, ejuſque ſero acriori eroſo pulmonum parenchymate, aut quando à lympha acriori excitatur larynx aut aſpera arteria, adeòque dictis in locis poſtmodum nutrimenti proximi aſſimilatio impeditur; quia nutrimentum tale pro læſionis varia ratione etiam in varium mucum, ſordes, purulentias, &c. degenerat, & ita irritando pulmones & aſperam arteriam Tuſſim humidam infert, in qua copioſè talia præternaturalia excrementa eliciuntur. Pertinet huc Tuſſis humida; (quæ morbos acutos & fe-

& febres ardentes inſequitur,) quæ fit, quando, nullibi apparente criſi, recrementa febrilla maſſæ ſanguineæ cocta in pulmonibus hinc inde defiguntur, & ; ſive in ſtatu ſive declinatione morbi, ex maſſa ſanguinea depurata deponuntur, hæc etiam humidam tuſſim cum copioſa materiæ rejectione conſtituunt, cui phthiſis ſupervenit, niſi maturè curetur. Facit huc etiam ſanguis in caſu ab alto in pulmonibus collectus, & alii affectus, qui pulmones inundando irritant aſperam arteriam, & tuſſim humidam à cauſa interna inferunt: item inflammatio pulmonum & pleuſæ, in quorum principio tuſſis ſicca, in incremento ex lympha & ſanguine mixtis, & mutua temperatura tertium mucoſum conſtituentibus, etiam Tuſſis humida obſervari ſolet; quin & in ſuppurata pleuritide & peripneumonia purulenta, non ſecus ac in pulmonum exulceratione: item tuſſis in empyemate pulmonum obſervabilis, in qua copioſa purulenta has partes irritat, & tuſſi rejicitur. Hinc falſum, eſt, mucum iſtum à materia, quæ ſubinde tuſſi humida rejicitur, deſtillare ex capite in pulmonum bronchia; cum aliam longè, eamque variam, ſortiatur originem.

Obſervandum etiam, falſam eſſe hypotheſin vulgarem, quod ea, quæ in tuſſi humida tuſſiendo aut ſcreando per os ejiciuntur, omnia ſint ex pulmonibus. Falſiſſimum hoc eſt, quod omnia ſint ex pulmonibus, niſi adſit difficilis reſpiratio; cùm talia per bronchia tranſeant, & ſic anhelitum liberum impediant; ſed ea, quæ maxima cum difficultate & cum anhelitu juncta, ſunt ex pulmonibus; quædam verò ex membrana pituitaria poſteriore; vix enim copioſa & mucoſa ex pulmonibus poſſunt rejici citra difficultatem Reſpirationis. Omnia, quæ ſcreamus, ſunt ex faucibus imis, quia ex membrana pituitaria poſteriore frequenter mucoſa ejiciuntur; quæ ſtabulantur in ſtomacho, ſucceſſivè per orificium ſuperiùs ſudant in œſophagum, ubi ſurſum ſcreantur, donec tuſſi per os ejiciantur. Multi ſunt, qui manè evigilantes multa copioſa ejiciunt, nunc cum, nunc ſine tuſſi: pectus eſt innocens: ſed ſunt ex ſtomacho reliquiæ ex alimentis non ritè coctis, & ſub forma materiæ pituitoſæ forti ſcreatu ejiciuntur; quod ſignum primarium eſt morbi hypochondriaci. Falſa eſt hypotheſis, quod ſtertor præſens audiatur ex imo pectore: Interdum ſtertor ex pulmonum bronchiis plus minus infarctis, atque ſic audiatur ex imo pectore, cum difficili reſpiratione junctus: Ex faucibus eſt, ſi membrana pituitaria poſterior copioſam eructat lympham, vel viſcidam vel mucoſam.

Præter talia mucoſa, aut etiam aquoſa, quæ ſunt ordinaria rejecta, etiam varia extraordinaria nonnulla rejiciuntur: Sic vermes cruciformes inſtar erucarum per tuſſim rejectos vidit ZACUTUS LUSITANUS *lib.2. Prax. Admirand. Obſervat.96.* item BENIVENTUS *Obſervat. cap.97.* Deinde lapides non rarò ſunt obſervati tuſſiendo excreti, qualia exempla imprimis ſunt in BORELLO *C.1. Obſervat.67.* & ZACUTO LUSITANO *lib.1. Prax. Admir. Obſerv. 95. & 96. de Calculo magno, tuſſi projecto.* Imò in ulcere pulmonum ejuſdem abſceſſus, in tabe pulmonum fruſtula, integri venarum rami ac ſurculi, frequenter obſervati fuerunt rejecti: Sic TULPIUS *lib.2. Obſervat. cap.12.* habet ſurculum venæ arterioſæ expectoratum; item *cap.13.* obſervavit venam ex pulmonibus rejectam: Sic integros pulmonum lobos cum ſuffocationis metu tuſſi rejectos obſervat TULPIUS *lib.1. cap.14.* uti etiam BENIVENIUS *in Obſervat. cap.88.* Mirum eſt, quod, interdum obſervatæ fuerint turundæ, in ulceribus & vulneribus thoracis uſurpatæ, tuſſi tandem per os ejectæ; Unde moderni Chirurgi turundis aligant filum: Nam tales turundas tuſſi rejectas habet idem TULPIUS *l.1. cap.15.* item HILDANUS *C.1. obſerv.46.* item *cap.6. Obſer. 22.*

Ex ſtomacho & œſophago affecto oritur *Tuſſis humida*, dum copioſa mucoſa lympha ex membrana pituitaria, quacunque occaſione in ſtomachum ſucceſſivè deſcendens, indeque œſophagum & orificium ſuperius irritans, & hinc mediatè aſperam arteriam afficiens, ſimulque in ſtomacho coacervata primam digeſtionem turbans, indeque cruditatibus acidis occaſionem præbens, gravem tuſſim chronicam infert: quales tuſſes non tantummodò ſenibus ſunt familiares, ſed etiam junioribus. Sanè frequentiſſima eſt tuſſis ex ſtomacho irritato, utut parum attendatur à Practicis; nempe quando vitium hæret circa orificium ſuperius, quod connectitur diaphragmati; nam ſic ſæpè tuſſes oriuntur adeò contumaces & pertinaces, ut dum ſemel ingruit, conatus tuſſiendo primò quidem inanis, tamen non remittat ante vomitum aut rejectionem mucilaginis viſcidæ. Humidæ autem tuſſes ex ſtomacho oriuntur interdum, ſed rariùs ex prægreſſo errato diætæ, aut digeſtionis undecunque facto impedimento, & congeſto hinc muco ſalſo, orificium vellicante, & mediatè ac per conſenſum tuſſim provocante, cùm materiæ viſcidiæ excretionem ex profundo, & ipſis ægris hoc fatentibus, ſtomachi regione elevata: Sic LOTICHIUS *Obſervat. 244.* de periodicis annuis tuſſibus ex debilitate ventriculi refert. Plures ſanè in Praxi Tuſſes humidæ vitio ſtomachi enatæ obſervari ſolent, quàm vitio pectoris; & quidem dum orificium ſuperius graviùs vellicatur, ſimul diaphragma exinde afficitur & ad tuſſiendum ſtimulatur; vel dum ſimul œſophagus vellicatus contiguam ſibi aſperam arteriam per conſenſum afficit, ac in tuſſim proritat. Tuſſis talis humida ſtomachalis rarò eſt per protopathiam, ſed ferè ſemper per deuteropathiam. Oritur nempe ſæpiſſimè ex vitio vel leſione membranæ pituitariæ poſterioris ſive ab aere externo inſpirato malè afficiatur, qua occaſione ferè coryzam conjunctam ſequi ſolet, ſive interdum lymphæ acrioris per membranam hanc tranſcolatæ, eandem irritantis & plus minus excoriantis, vitio accidat: talibus enim occaſionibus per hanc membranam copioſè lympha ſpiſſior, & junctim ſimul nutrimentum ejuſdem proximum pedetentim per œſophagum in ſtomachum deſtillat, unde irritatur hujus orificium ſuperius, indeque turbatur digeſtio prima, & hinc primitus tuſſis ſicca, hinc gravior cum copioſæ materiæ viſcidæ rejectione, imò non rarò ſuperveniente vomitu, nunc pituitæ nunc alimentorum ingeſtorum. Et quando in tuſſi tali, tam incipiente, quàm confirmata, ægri vellicationem quandam circa faucium loca ſuperiora, ubi nempe eſt pituitaria membrana poſterior, perſentiunt, hinc ægri tales materiam talem ex capite defluere exiſtimant: Dicunt: *ſe ſentire cum ſuper pulmonem cadit*: monſtrant locum ſterni, percipiunt titillationem in faucibus: deſcenſu per œſophagum deſcendit in ſtomachum, & conatum vomendi facit ſub tuſſi: Sed hæc oriuntur ex copioſa lympha viſcida membranę pituitarię poſterioris delatam ad ſtomachum, quæ hanc tuſſim infert.

Tuſſis eſt vel
- ratione modi & excretorum nunc humida nunc ſicca,
- ratione cauſæ aut à cauſa
  - externa inſpirata &c., datque tuſſim utplurimum pectoralem, primò ſiccam, poſtmodum inveteratam humidam.
  - interna, dat vel
    - humidam
      - pectoralem.
      - ſtomachalem.
    - ſiccam.

DIAGNOSIS.

Tuſſis humida per ſe patet ex copioſa materiæ rejectione.

Probè autem diſtinguendum venit: an tuſſis humida ſit ex pectore? an ex ſtomacho? an nervis? Diſtinctionis ſigna ſunt hæc:

1. Irritationis ſeu titillationis locus, ubi nempe ægri ſtimulum ad tuſſim cogentem primò percipiunt, an in larynge aut aſpera arteria? vel pectore? vel inferiùs circa regionem ſcorbiculi cordis; Nam poſterior locus Tuſſim ſtomachalem, priores pectoralem innuunt. Jubeatur æger profundiùs reſpirare; ſic enim mox tuſſire incipiet, ſi vitium eſt in pulmonibus; ſecus ſi in ſtomacho.

2. Reſpiratio læſa, quæ in tuſſi humida pulmonum vitio eſt difficilis. Impoſſibile eſt, ut tuſſis humida ſit vitio pulmonum, niſi lædatur reſpiratio, & non reddatur difficilis. Tuſſis autem omnis humida, ſi eſt ſine læſa reſpiratione, non eſt ex pulmonibus, ſed faucibus: interim tamen etiam in tuſſi ſtomachali ſolet eſſe laborioſa, ſed ita, ut ægri tunc regionem ſtomachi monſtrent.

3. Sonitus in tuſſiendo locum affectum monſtrat: tot nempe ſunt modi in ſonitu tuſſis, quot ſunt loca, in quibus materia latet; ſicut etiam variat pro materiæ excernendæ natu-

natura. Quòd ſi ſonitus non adeò ſuperficialis, ſed eſt quaſi ex loco profundo, & ex imo pectore; it. quando ægri percipiunt gravamen in præcordiis, tuſſis utplurimum eſt in ſtomacho, & tunc ſimul conqueruntur ægri de dolore antrorſum, imò percipiunt ante tuſſim ibidem vellicationem quandam, & ita tuſſis ex profundiori loco hauſta etiam indicat affectum ſtomachum. Ubi verò ſonus eſt quaſi ſuperficialis, monſtrat affectam aſperam arteriam: item interdum quicunque ex cavo thoracis procedit, & quem brevi poſt ſequitur excretio, tunc ſæpiùs malum hæret in ipſis pulmonibus & bronchiis.

Sonus ex profundo quaſi raucus, *es rochelt*, pulmones affectos dicit, qualis in empyematicos cadit: eſt ſymptomatica, quatenus vel exſiccat pulmones, vel quatenus ſimul empyema in pulmonibus movet.

4. Tuſſis ſtomachalis pertinaciter affligit, ut ſubindè, præſertim in infantibus, vomitus, nunc materiæ pituitoſæ, nunc alimentorum ingeſtorum superveniant, ſecus ac in tuſſi pectorali fieri ſolet.

5. Oſtendunt hoc antecedentia: ſi nempè præceſſerint cauſæ lædentes pulmones aut aſperam arteriam; vel ſi præceſſerint cauſæ, quæ ſtomachum lædere poſſunt, ex iiſdem de loco affecto concludi poteſt.

6. Adjuncta quoque ſymptomata conſideranda ſunt. Nam ubi adeſt apepſia, appetitus proſtratus, ſenſus ſtomachi gravativus, intenſior tuſſis, vitium eſt in ſtomacho: Ægri ipſi digito intento monſtrant locum affectum ſub ſcrobiculo cordis, in regione ſtomachi propè ejus orificium ſiniſtrum, ſe ſentire inquietes coacervatam & ſenſibiliter moleſtantem ſcreatu rejectum materiam ex ſtomacho per gulam ſenſim ſenſimque attolli; non eſt improbabile; imprimis cum ex ſucco raphani hauſto paulo poſt copioſiſſimè rejiciantur mucoſa.

Ubi verò exacerbetur, utut continuò affligere ſoleat noctu; aut ubi ſimul conjuncta eſt febricula quaſi nocturna; aut alia pathemata catarrhalia, ratione lymphæ nimis aſperæ per illam membranam pituitariam excretæ; aut ubi adjuncta ſigna phthiſica, oſtendunt tuſſim pectoralem.

De Tuſſi ex ſtomacho orta nullus Practicorum aliquid habet, præter LINDANUM *in Meletematibus Med. pag.* 351. ac præterea *ſuper Hartmanni Praxin Chymiatricam* expreſsè dicit: *Mihi eſt compertum pluribus Obſervationibus, plerumque tuſſim eſſe ex ventriculo: ubi autem materia latitet, & unde procedat, Ex ſono dicere poſſum, qui variatur pro materiæ & loci conditionibus. Si materia eſt tenuis, acutus eſt ſonus: ſi ſpiſſa & tenuis, & in ventriculo deliteſcit, furibunda tuſſis eſt, in qua vix aliquid egeritur, licet cum ſummo conatu tuſſiant. Certum eſt, quod dixi, pleraſque tuſſes pertinaces fieri ex ventriculo, dum materia vellicans eſt in rugis ejuſdem circa orificium ſuperius.* Hanc LINDANI ſententiam illuſtri ac notabili exemplo confirmatam videb. in M. A. N. C. *Ann. 6. Obſ. 6 pag 16.*

Cauſæ internę etiam interdum tuſſim ſiccam inferunt; idque ibidem, quatenus afficiunt vel aſperam arteriam & bronchia pulmonum; vel quatenus afficiunt ſtomachum & œſophagum: utut talis tuſſis ſicca interna inveterata ſubindè degeneret in humidam, ſicut *ſuprà, ubi de cauſa externa*, monitum fuit: Et illas tuſſes ſiccas communiter Practici deducunt à materia nimis tenui, acri, ſeroſa, &c. *Tuſſim* verò *ſuprà tractatam humidam* oriri dicunt à craſſa.

Tuſſis pectoralis ſicca ex affecta aſpera arteria & larynge oritur, imprimis à vitio lymphę, naturaliter oblinentis dicta loca: Hęc enim ex vitio catarrhali ſi fuerit pręternaturaliter acrior, ſalſo-acidior, ſive prævia externa occaſione ſive proprio naturę motu lympha ita alterata, inſignem tuſſim inferre ſolet, quatenus per glandulas circa fauces, item circa laryngem & cartilagines aſperę arterię ſitas, ad interiorem hujus tunicam effuſa, continuò vellicat laryngem, aſperam arteriam in ſe admodum ſenſilem, & pulmones nimis vellicat, & ad tuſſim talem, ſæpiùs contumacem, ſucceſſivè humidam, provocat; glandulę enim hę, ut ſuperiùs monui, pro humectatione membranę continuò tranſudant lympham pro faciliori formatione vocis.

Tuſſis talis, quę in ſpecie *Catarrhalis* dicitur, potiſſimùm affligit tempore veſpertino & nocturno uſque ad mediam noctem, i. e. ſolet vexare ęgros tempore nocturno à 7. & 8. uſque ad 12. horas, tempore diurno quaſi ſilet: imò concurrit ſępè febricula quędam lenta plus minus intenſa, in qua ęgri interdiu ſatis commodè ſe habent; à meridie autem & apparente veſpera vagis horripilationibus vexantur, quas ingruente nocte inſequitur ęſtus totius corporis, non tamen adeò intenſus, ſed plus minus moderatus, præſertim capitis, & hinc reliqui corporis, donec revertente aurora febricula denuò ceſſet. Hinc etiam non rarò accidit, ut etiam ſub æſtu illo febrili artuum lancinationes & dolores vagi unà affligant, ex lymphæ acido ſapore, partes nerveas vellicante, oriundi. Hiſce indiciis præſentibus certum eſt, ſubeſſe vitium lymphæ, vel acidæ vel ſalſæ, uti ſuo loco habebimus: Nam febris adjuncta, veſpertino tempore moderatè & epidemicè affligens, interdum ad febres catarrhales lymphaticas lentas vitio lymphæ natas, pertinet.

Tuſſis talis catarrhalis originem ducit ex lympha vel ſalſidiore, quæ uti in Maſſa ſanguinea febrim talem plus minus lentam excitat, & ſub cute puſtulas; ita laryngem & aſperam arteriam irritando, tuſſim ſiccam infert. Non rarum tamen eſt, tuſſim talem ſiccam nocturnam etiam ſine febre affligere, pariter ex catarrhali vitio lymphæ oriundam. Itidèm catarrhis depluentibus à capite tribuunt Autores eam; ſed poſt HELMONTIUM *Tract. Catarrhor. deliramenta*, imprimis SCHNEIDERUS *de Catarrhis* caliginem excuſſit: Hic enim in eo eſt totus, ut dicat: excrementa tuſſiendo rejecta in tuſſi tali catarrhis tributa, tam ſicca, quàm, quæ ſucceſſivè ſupervenit, humida, tranſudare ex ſanguine per *tunicas*, quas vocat *pituitarias*, ceu colatoria. Verùm rectiùs STENO obſervavit, quod poſt has *tunicas*, communiter *pituitarias Schneideri* ac alias ſimiles, per quas ſeroſæ materiæ fit tranſcolatio, ſitæ ſint copioſæ glandulæ, quarum orificia hient in illas tunicas pituitarias, & ita lympham in illas cavitates effundant: adeòque, dum dicit SCHNEIDERUS, in coryza tranſudare mucum per *tunicam* ſeu membranam pituitariam ſuperiorem, internè nares ſuccingentem; in tuſſi verò tranſudare mucoſa rejectanea per membranam ſeu tunicam, aſperam arteriam inveſtientem &c., potiùs cum STENONE dicendum: ſub his tunicis latitare glandulas, ſuam lympham per illas exonerantes. Hæc obiter.

Quando ergo illa lympha eſt præternaturaliter acrior, ſalſior, acidior, alloveè ſimili plus minus corroſivo ſapore imprægnata, non poteſt non fieri tuſſis, quia vellicatur aſpera arteria. Salſa fit lympha ex concurſu acidi & urinoſi, uti ex *Pathologicis* patet.

Ad has Tuſſes ex lymphę vitio genitas pertinet etiam Tuſſis, quæ pręcedit variolas & morbillos, itidem ſicca & admodum moleſta; nec non ea, ſi variolæ pulmonem & aſperam arteriam obſident, cujus exemplum habet LOTICHIUS *in Obſervat. pag.* 143.; item quę infantibus ex malè curata tcabie, aut ex tinea capitis, aut achoribus quovis modo repulſis, naſcitur. Hę ritè tractatę curari poſſunt, ut non fiant humidę; ſin minus, tuſſis etiam humida ſupervenit, ex ſupradictis rationibus: imò & phthiſis variolis ſucceſſivè ſecuta obſervata fuit. Facit etiam huc phthiſicorum incipientium & ſcorbuticorum tuſſis ſicca, eaque admodum laborioſa; & quę vulgò à deſtillatione capitis oriri dicitur, etiam ab hac originem ducit; quando nempe ex lympha acriore, maximè acida ſudante per glandulas, conſitas circa laryngem & annulos aſperę arteriæ, inundantur pulmones: procedente tempore ex dictis cauſis tuſſis fit humida diu & noctu cum difficili anhelitu; & dum pulmones excoriantur, ac procedente ulteriùs malo exulceratur aſpera arteria aut pulmo, phthiſis perfecta pulmonalis eam inſequi ſolet, dum primò ex nutrimento vitiato mucus, ulteriùs ex procedente corroſione materia purulenta, tandem in perfecta exulceratione pus genuinum, tuſſiendo expectoratur.

Radix mali, unde talis lympha vitioſa generatur, tuſſim talem catarrhalem, præſertim nocturnam inferens, eſt in ventriculo; errata nempè digeſtionis ejus, & hinc deficiens in inteſtinis ejuſdem perfectio; quibus in locis chylus vitioſus ſalſus aut acido ſalſus genitus ſui tabem mediante lympha variis partibus, ac ſpeciatim, quavis occaſione eò derivetur, pulmonibus affricat. Ratio, quare tuſſes tales veſpertino ac nocturno tempore magis exaſperentur, adhuc intricata eſt. Univerſale aliàs eſt, quod morbi à feri ac lymphæ vitiis oriundi his temporibus magis exacerbari ſoleant, ad quod ipſum non parum videtur facere prohibita plus minus tranſpiratio inſenſibilis, veſperi ex remittente tepore diurno minus copioſè procedens. Obſervata etiam fuit tuſſis ſicca vitio pulmonum, quando nunc calculi, nunc exceſcentię aliaque in bronchiis pulmonum tuſſim inferunt. Refert SCHENCKIUS *in l. a. Obſervat.* tuſſim ſiccam admodum diuturnam ex irritatione continua capitis laryngis, propter calculos in tonſillis genitos, qui irritando dederunt tuſſim.

Quod

Quod ſi verò cauſæ ſtomachi & œſophagi internæ inferant tuſſim ſiccam, vocari utplurimum ſolet *tuſſis ferina*, in qua graviſſimè, etiam continuò & interruptis vicibus, tuſſiunt; ſi incipiunt tuſſire, vix remittere ſciunt. Oritur ex materia ſalſa acri, præſertim tenui & ſubtili, rarò craſſa, pertinaciùs ſtomachi orificium ſuperius vellicante iſtudque rodente: nihil hìc excernitur: interdum etiam tantoperè urget, ut pertinaci tuſſi & concuſſione ſtomachi vomitus ſequatur: & facilè partem affectam præter dicta ſonus profundus, locum irritationis in tuſſi, & ſuprà allegata declarant. In ſpecie infantum tuſſis quæcunque, ſi non à cauſa externa, ſemper fundamentum in ſtomacho habet, ſive humida ſive ſicca; poſt vomitum ceſſat, reſpiratio eſt libera, nihil ejicitur materiæ: ergo eſt cauſa in ſtomacho. Accedit & hoc, quod ſentiant circa præcordia & circa ſtomachum gravativum quid, & ſic tuſſis non poteſt eſſe in pulmonibus. Imò habeo jam tale exemplum: Eſt hìc juvenis, qui aliquando benè inebriatus domum rediens noctu non benè tectus dormivit, & in tantam ventriculi incidit læſionem, ut percipiat compreſſionem ſtomachi, cum tuſſi acerba, in qua tuſſi præſentiſcit vellicationem in ſcrobiculo cordis: unde quando eiicit talia mucoſa, ſunt ex ſtomacho ex vitiata digeſtione: malè, inquit, gulam eſſe quaſi infarctam muco; nam dum ita concutitur ſtomachus, irritatur diaphragma, & materia mucoſa ſenſim ſenſimque ſurſum verſus vergit, ut gula quaſi infarcta videatur. Quò etiam pertinet in SCHENCKII *Obſervat. pag. 237. Tuſſis nova infantum*, Lutetiis graſſans, *Quinta* dicta, in qua etiam ventriculus affectus fuit.

Pertinent huc iſtæ tuſſes, quæ non rarò in principio paroxyſmorum febrium intermittentium una alterave hora paroxyſmum antecedunt, & fiunt ſimpliciter ex irritatione orificii ſtomachi ſuperioris, nata ex motu inchoato fermenti febrilis & motu humorum, ſucci pancreatici & bilioſi, circa inteſtinum duodenum à dicto fermento febrili agitatorum; unde tuſſis per ventriculi conſenſum, cum diaphragmate circa paroxyſmorum principium contingere ſolet: & quidem tales ordinariò ferè ſunt hypochondriaci, ſeu in quibus abundat acidum in ſtomacho. Tales enim tuſſes ſunt, quas quidam contrahunt, dum in lectis aeri liberiori ſe exponunt circa regionem ſtomachalem, exinde facilè fit, ut pertinax tuſſis ſtomachalis superveniat.

Senes ſæpiùs quoque tuſſi laborant, eaque pectorali, ſi vitium eſt ex aere externo inſpiſſato; ſi verò citra talem externam læſionem ſenes tuſſiendo excernant copioſa viſcida, & ſimul conquerantur de dolore plus minus compreſſivo in ſcrobiculo cordis, ordinariò vitium ſtamachi ſubeſſe ſolet, natum ac ſubſtentatum ex defectu digeſtionis, præcipuè in ſenibus.

De *arthriticorum tuſſi* res etiam intricata videtur: obſervavi aliquoties arthritidi obnoxios; ſi hæc aliquandiù inducias dederit, quod tales facili occaſione tuſſim, eamque humidam, incurrant cum ſenſu moleſto circa ſcrobiculum cordis, ac difficili plus minus inſpiratione, quæ ſymptomata ſuperveniente podagra leviter & quaſi ſponte evaneſcunt. Revera ſtomachalis videtur tuſſis, cùm ſaber podagræ reverà in ſtomacho cudatur.

Interdum variæ tuſſium differentiæ ſubinde complicantur, ita, ut in diſpoſitis tuſſi humidæ facilè ſuperveniat tuſſis convulſiva. Sic in fœmina gravida, aliàs epilepticis pathematis obnoxia, gravem tuſſim ſtomachalem patiente, obſervavi, quòd aliquando per plures dies tuſſi huic humidæ, propter viſciditatem materiæ laborioſæ, validiſſima convulſio pectoris ſupervenerit, ceu genuinum aſthma convulſivum, ita ut ægra ſubindè ſuffocanda videretur, quòd adſtantes non ſtolidè pro Catarrho ſuffocativo habebant. Sic pariter tuſſis humida, tam ſtomachalis quàm pectoralis, ferè complicari ac ſimul affligere poſſunt.

PROGNOSIS.

Prognoſis facilis eſt. Fundamentum ejus ex varietate cauſarum efficientium, ſubjectorum patientium, & utriuſque adjunctarum circſtantiarum deſumi ſolet.

Tuſſis frequens nimis & diuturna non rarò ad hæmoptyſin diſponit.

Tuſſis ferina, tàm in infantibus, quàm etiam adultis, maribus herniam, in prægnantibus abortum cauſat.

Tuſſis ſicca nocturna in ſubjecto, quod debiles habet pulmones, minatur phthiſin, quatenus ex continua pulmonum concuſſione, & lymphæ acrioris in eorum parenchyma tranſlatione, tandem eroſionem, & ita ulcus pulmonum & hinc phthiſin, quam ex catarrhis oriri putant, infert.

Capiti debilitato admodum nociva eſt tuſſis; uti etiam iis, quibus affecti ſunt oculi.

Tuſſes ſenum diuturnæ non maturantur, dicit HIPPOCRATES *Sect. 2. Aphor. 40.* adeòque difficillimè curantur.

Tuſſis hydropi ſuperveniens, malum eſt, vid. HIPPOCRATES *Sect. 6. Aphor. 35.*

Tuſſis à cauſa externa nihil habet in receſſu, & ſine periculo eſt; quæ verò à cauſa interna, ſive ſit pectoralis ſive ſtomachalis, phthiſin minatur, aut eandem incipientem oſtendit.

Scorbuticis frequentiores tuſſes ſunt ſuſpectæ, ne ex partibus ſeroſis phthiſim contrahant.

Interdum febribus ardentibus, imprimis curatis & in declinatione non ritè purgatis aut judicatis, ſupervenit tuſſis humida ex metaſtaſi materiæ morbificæ concoctæ: inquè tali caſu, ſi rectè procedat expectoratio, bona eſt; ſin minus, & non in tempore ſuccurrimus ægro, periculum imminet phthiſeos aut periculoſi aſthmatis.

Tuſſis omnis humida inferens læſionem pulmonum, periculoſa eſt ob phthiſeos metum.

Tuſſis graviter affligens phthiſicos, ubi ſubitò ceſſat, ſignum periculoſum eſt.

Tuſſis ſtomachalis humida cruditates, atrophiam, tabem, &c. minatur ex vitio chyli, corrumpentis plus minus lympham; tandem etiam pectoralem infert: quo etiam ſuo modo de Tuſſi ſicca ſtomachali verum deprehenditur.

CURA.

In *Cura* attendendum ante omnia, an Tuſſis morbus ſit primarius? an verò ſecundarius, qualis v.g. Phthiſicorum, pleuriticorum, &c. Nam hæc primario morbo ſublato vel ſpontè ceſſat aut ſedatur. Interim attendatur naturæ motus in tali caſu, ut promoveatur, ſi ſit parcus, in phthiſicis v.g. & purulentis; vel inhibeatur, ſi ſint nimii, ut in Tuſſi ferina crebriùs inani; & ita ſaltem temperetur.

In hac verò Cura Tuſſis cujuſcunque

1. Ante omnia removenda eſt Cauſa irritans ſeu ad Tuſſim ſtimulans; &
2. Siſtenda eſt vellicatio aut irritatio.

Qui duo ſcopi utut pro varietate cauſarum varient, utplurimum tamen ad removendam cauſam melius remedium non eſt, quàm vomitus, qui in quavis Tuſſi eſt proficuus, in contumaciore verò; præſertim ſtomachali, eſt neceſſarius, ſine quo tuſſis chronica tutò non poteſt curari; qui ut i convenit in Tuſſi recenti, ita ſine eo tuſſim inveteratam curare admodum difficile eſt. Quæ verò pro ſecundo ſcopo vellicationem ſiſtunt, ſunt imprimis, uti notum eſt, opiata, in ſpecie appropriatis miſta.

Aliàs materia Medica in tuſſi tribus ferè generalibus capitibus abſolvitur, nempe *Incraſſantibus*, *Incidentibus*, & *Balſamico Vulnerariis*.

Incraſſantia ſunt opiata ac temperata dulcia, quæ tuſſim à materia tenui & ſeroſa, & inde ortum irritationis ſenſum, ſiſtunt, acre vellicans mitigant, & ita materiam vellicantem ad conſiſtentiam moderatam pro meliore expectoratione diſponunt; unde ab effectu *Incraſſantia* dicuntur.

Incidentia ſunt, quæ in tuſſi humida mucum glutinoſum pro meliori expectoratione diſponunt, & attenuant, ac mobiliorem reddunt.

Balſamico-Vulneraria, quæ noxiam excoriationem bronchiorum aut pulmonum aut ſtomachi emendant, ut ulteriores progreſſus maturè inhibeantur. Sed cum hæc methodus ſit confuſa, & non æquè accommodabilis, meliorem & diſtinctiorem tradam.

Opiata in omni tuſſi convenire, certum eſt. In horum tamen uſu obſervetur.

1. Quod non conveniant, ubi peccat materia viſcida quia opiata figunt peccantem materiam, hujuſque reſolutionem & excretionem ſiſtunt, & conſequenter eandem quaſi tenacem, tuſſimque quaſi contumacem reddunt: neque etiam ſemper conveniunt in tuſſi humida, ſive in ſtomacho ſive in pulmonibus fomes ſit: ſiſtunt quidem hæc opiata tuſſes, ſed tantum palliative, & recidivant, quamdiù fomes ſupereſt, niſi præmiſſis probè univerſalibus; tunc enim

enim commodè uſurpari poſſunt cum aliis ad removendam uberioris materiæ generationem. Unde ſpeciatim in tuſſi recenti, in tuſſi ſicca, eaque imprimis nocturna, item in tuſſi à lympha acri ſalſa vel acida conducunt, adeòque tunc imprimis conveniunt, quando Practici dicunt, tuſſim oriri ex materia tenui ſeroſa, quæ incraſſanda, & ita ejus excretio facilitanda ſit: pro quo ſcopo ſemper uſurparunt pilulas de cynogloſſa; quas ingreditur opium & hyoſcyamus, ſed ingredientia hæc ſunt nimis cruda.

His itaque præmiſſis, *Tuſſis pectoralis ſicca à cauſa externa inducta*, qualis tuſſis tempore hyberno *ex aere inclementiore*, vel *ſub laboribus Chymicis* accedit, optimè tollitur per opiata maturè adhibita, ſive ſit laudanum opiatum, ſive ſit theriaca, ſive ſyrupus papaveris: e.g.

℞. *Conſ. tuſſilag.* ʒß.
Laud. opiati gr. ij.
M. pro Bolo: S.
Saccharum veſpertinum pro una vice.

Capiatur biborio ante cœnam.

Imprimis ſi quis læſus *à frigore hyberno*, ut immineat *coryza*, maturè poteſt curari ſic:

℞. *Theriac.* ʒj.
Ol. deſtillat. aniſ.
Succin. an. gutt. ij.
M. D. S.
Theriaca catarrhalis pro una vice.

Capiatur ſub forma boli cum ſudore:
omnia iſta pathemata una faſce dimetiuntur:

Conveniunt etiam pilulæ de ſtyrace *Sylvii*. Item in *tuſſi orta à vitio aeris externi hyberni* uſurpetur Decoctum radicis zedoariæ in vino, vel Decoctum radicis helenii cum paſſulis in vino Malvatico calidè hauſtum, & ſudor expectetur; ſic tuſſis evaneſcet & facilè curatur. Alii non ineptè faciunt, dum *juniperi baccarum* M. iij. coquunt in *cereviſia* ad conſumptionem tertiæ partis, & Decoctum calidè hauriunt, expectato ſudore: ſic talis tuſſis ceſſat; vid. RIVERIUS *in Praxi*: Item tinctura baccarum juniperi MYNSICHTI, *in Armament. Chym. Sect. 2* deſcripta, convenit. Præſertim autem optimè vel ſemovent vim cauſæ externæ, in ſpecie aeris inclementioris vel hyemalis inſultum, balſama odorifera ex oleis deſtillatis, v.g. apoplectica, vel aniſatum vel ſuccinatum, largiter naribus illita: item olea deſtillata aniſi, macis, ſuffitus ſuccini, gummi animæ, &c. Nam talis larga illitio alterat aërem introeuntem, ut non fauces vel aſperam arteriam lædat. Certiſſima hæc eſt præſervatio: hoc modo me præſervo ab omni tuſſi & coryza; ſed maturè hoc fiat. Ubi metuenda coryza, imitemur HELMONTIUM *Tract. de Aſthmate & Tuſſi*, paremus Sternutatorium ex *ſaccharo & pulvere hellebori nigri* ana, addendo aliquot guttas *olei deſtillati caryophyllorum*. Talis loco ſternutatorii tempore veſpertino ſuffletur in nares; ſic tollitur omnis noxa. Juiubas in Vini ſpiritu maceratas commendat HARTMANNUS ad præſervandam tuſſim in *Praxi Chymiatr.*

Quodſi *à mineralibus* eorumque *fumis ſub laboribus Chymicis inſpiratis* oriatur noxa tuſſim inferens, optimum eſt panis largiter butyro illitus, ante laborem aſſumptus; ſic acrimonia inſpirata obtunditur, & tuſſis ac ſimilia præcaventur; ſicuti etiam poſt alterationem jam nonnihil inductam theriaca, & ejus medio provocatus ſudor, promptè eam tollunt: ſin inducta læſio ab his, non curatur meliùs, quàm per vulneraria & quidem pectoralia, ſi decoquantur in cereviſia.

Not. II. Quodſi eadem *tuſſis à cauſa externa* nata, dum jam fuerit *inveterata*, ut jam eiiciantur copioſa mucoſa, adeòque reddita humida, curatur ut reliquæ tuſſes humidæ, præmiſſo nempe laxativo, in ſpecie vomitorio, conveniunt opiata eam ſiſtentia; hinc ſubjungenda, ſi ſit tuſſis pectoralis; vulneraria & appropriata pectoralia, noxam inductam demum corrigentia, & inde nutrimenti aut ſanguinis in ea factam degenerationem ſiſtentia. Vel ſi *tuſſis* fuerit *ſtomachalis*, noxa curatur aromaticis ſtomachicis: v.g. ſi quis hyeme contraxit tuſſim, eamque neglexit, fit humida & reiiciuntur viſcida in magna copia; dicunt, *acrem catarrhum ipſis ſuper cor cecidiſſe*: ſed falſum eſt; non eſt cauſa morbi, ſed productum morboſum: falſum itidem eſt, quod expectemus expectorationem; ſed ſi inveterata humida ſit, quatenus læſio occaſionem præbet, ut nutrimentum vitietur, vomitus optimus eſt, ſive ſit ſicca ſive humida, ſicut tuſſis chronica tutò non poteſt ſine vomitu curari. Veſperi propinanda ſunt opiata, ut caveatur generatio: ſi ſiſtitur, tunc denuò læſio à tuſſi antecedente inducta appropriatis curanda. Si in pulmonibus pars eſt affecta, ad eluendam noxam, ne malum recidivet, vulneraria pectoralia ſunt uſurpanda; ubi excellit in ſpecie hedera terreſtris, cherefolium, veronica, ſcabioſa, helenium, ejuſque radix, tuſſilago, lignum ſaſſafras & ſimilia. Hæc decoquantur in aqua, vel cereviſia, in qua melius, & Decoctum calidè bibatur bis vel ter quotidie; ſic læſio ſiſtitur, conſolidatur, & alia mala ſupervenientia præcaventur. Si *tuſſis eſt inveterata ſtomachalis*, ubi ob læſionem membranæ pituitariæ poſterioris in ſtomacho mucus copioſus collectus, poſt vomitoria appropriata ſtomachica uſurpanda, ut mentha, Elixyr menthæ, proprietatis, pectorale, compoſitum zedoariæ, &c.

Not. III. *Tuſſis humida pectoralis*, quatenus conſtituit morbum, curatur materiæ craſſæ vel cauſæ irritantis evacuatione, adeòque per incidentia, attenuantia, reſolventia, atque expectorantia dicta, interpoſitis præſertim vomitorio, vel moderatò purgante; (nam rariùs proſunt hic purgantia,) & tandem per pectoralia & vulneraria, læſionem in bronchiis & pulmonibus obortam tollentia, & ulteriorem progreſſum aut recidivam faciliorem præcaventia.

Conducunt ergo hic pro ſcopo incidendi & expectorandi ſuccus raphani recens cum ſaccharo candi, arum ejuſque radix: item ſpiritus aſthmaticus, gummata, in ſpecie ammoniacum, & ex eo parata remedia liquida, & in genere omnia ea, quæ *ſuprà in Aſthmate humido*, item *Raucedine inveterata*, fuerunt laudata: item marrubium album, ejuſque decoctum, helenium, hedera terreſtris in tuſſi à putrilagine pulmonum, hyſſopus, zingiber, &c. SCHROEDERUS laudat egregiè Decoctum calami aromatici. Porro crocus, radix ireos Florentinæ, tuſſilaginis, zedoariæ, veronica, ſcabioſa, mentha, roſmarinus, & modò dictorum flores, nicotiana ejuſque ſyrupus, & oxymel nicotianæ in tuſſi ex limpha craſſa; atque ex melle, ſcordii & helenii pulvere paratum Electuarium: it. acetum ſcylliticum, oxymel ſimplex, & oxymel ſquilliticum compoſitum, cui incoctum marrubium, botrys, ejuſque ſuccus & ſyrupus, ſyrupus de eryſimo Lobellii, aliàs dictus *ſyrupus ad raucedinem*, elixyr pectorale Michaelis vel Wedelii cum ſpiritu gummi ammoniaci, vel ſalis ammoniaci aniſato, qui potenter incidunt: nam aniſum eſt ſingulare pectorale, ubi eſt incidenda materia craſſa. Conveniunt etiam vegetabilium dictorum conſervæ, & ſic porro. Vulgò commendatur aqua pulmonum vituli cum plantis pectoralibus deſtillata: ſed quo jure? neſcio; quia vituli pulmones parvi facio.

Pro expectorando ergo muco, quocunque in loco ille hæreat:

℞. *Aqu. hyſſopi* ℥iij.
Aſthmat. Rud. ʒvi.
Gum. ammon. cum aceto ſol. ʒj.
Syr. nicot. ʒvj. vel ℥j.
M. S.
Potio pectoralis contra tuſſim.

Eſt Mixtura egregiè expectorans. Vel

℞. *Aqu. hyſſopi*,
Tuſſilag. an. ℥ij.
Aſthmat. ʒß.
Gum. ammon. cum aceto ſol. ʒij.
Oxymell. ſquillit. ℥j.
Syr. nicot.
de eryſim. Lobel. an. ʒiij.
Hyſſopo
Tuſſilag. an. ʒvj.
Spir. nitri dulc. q.ſ.
M. D. S.
Potio contra tuſſim.

Vel

℞. *Aqu. hyſſopi*,
Scabioſ.
Oxymel. ſquillit. an. ℥j.
Syr. enul.
Nicot. an. ℥ß.
M. S.
Succus expectorans pro aliquot vicibus.

Vel

℞. *Aqu. Fœnic.*
Hyſſop. an. ℥ij.
Aſthmat. ʒvj. vel ℥j.
Oxymel. ſquillit. ℥j.
Syr. nicot. ʒvj.

M. D. S.
Potio contra tuſſim.
♃. *Aquæ hyſſopi* ℥ij.
Veron. ℥j.
Aſthmat. ℥ß.
Oxymell. ſquillit. ℥j. ad ℥iß.
Spir. nicot. ʒvj.
M. D. S.
Potio reſolvens contra tuſſim.
♃. *Aqu. hyſſopi* ℥ij.
Veron. ℥j.
Aſthmat. ℥ß.
Spir. ſal. ammon. ʒj.
Syr. nicot. ℥j.
M. D. S.
ut ſuprà.
♃. *Aqu. hyſſopi* ℥ij.
Veron. cum vino ℥j.
Spir. viridis æris, vel aſthmat. ʒj. ad ʒiß.
Syr. nicot. ʒiij. ad ʒvj.
M. D. S.
ut antea.
Uſurpentur cochleatim.

Pro ſcopo vulnerario pectorali convenit ſulphur, ejuſque flores: item balſama ſulphuris, quæ ſunt nobiliſſima, ſive ſit terebinthinatum, ſive, quod melius, aniſatum, aut juniperatum, aut ſuccinatum. Talis aliquot guttæ, vj. viij. x. ad xij. & xv. ſemel vel bis in die in vehiculo calido vel ovi vitello, optimè conveniunt ad eluendam noxam pulmonum: aut cum balſamo ſulphuris fiat eleoſaccharum: item Benzoe, antihecticum Poterii, antimonium diaphoreticum, & Vulneraria pectoralia ſupra laudata. Proſtant etiam hinc inde pulveres pectorales, & pulvis contra phthiſin, qui conveniunt in tuſſi ex vitiis lymphæ: v. g. *Pulvis pectoralis D. Michaelis*:

♃. *Rad. ari præp.* ℥iv.
Ireos Flor. ℥ij.
Mag. benzoes ℥iß.
Flor. ſulph. ℥j.
Antihect. Pot. ℥ij.
Sacchar. ℥ivß.
M. f. *Pulvis*:
De quo *doſis* à ʒß. ad ℈ij.
Vel
♃. *Rad. Ireos Flor.*
Flor. ſulph. an. ʒj.
Antimonii diaph. ʒß.
Laud. opiat. gr. ix.
Oleos ſacchar. fœnic. q. ſ.
M. pro *pulvere*. S.
Pulvis pectoralis.
Vel
♃. *Pulveris pectoral. Mich.* vel *Ludov.* ℈j.
Antihect. Pot. vel *Antimonii diaphor.* ℈ß.
Laud. opiat. gr. j.
Oleos ſacchar. aniſati q. ſ.
M. F. *pulvis*: S.
ut antea.
♃. *Lap. cancr. præpar.*
Flor. ſulph. an. ℈j.
Laud. opiati gr. j.
Ol. deſtillat. aniſ. gutt. j.
M. f. *pulvis* S.
Pulvis pectoralis contra tuſſim.
♃. *Raſ. ligni ſaſſafr.* ℥j.
Maceretur in
Aqu. fontan. Menſ. ij.
Adde
Herb. heder. terr. vel *Veron.*
Pulmonar.
Scabioſ. an. M. j. vel ij.
Paſſul. min. conquaſſ. ℥ß. vel ℥j.
Sem. aniſi,
Fœniculi an. ℥ß.
Coq. invicem ad tertias, in fine Decocti addendo
Rad. liquirit. raſ. ʒij. vel ʒiij.
Colatura D. S.
Decoctum pectorale.
Vel
♃. *Herb. heder. terr.*
Veron. an. M. j.
Hyſſopi,
Herb. Marrub.
Pulmonar.
Tuſſilag. an. M. ß.
Flor. enulæ,
Scabioſ. an. P. ij.
Rad. enul.
Ireos Flor.
Sem. cartham. cont. an. ʒvj.
Rad. mechoacan. albiſſ.
Paſſul. min. an. ℥j.
Inciſa & contuſ. D. S.
Species pectorales.

Ex his in *aqua* decoctis poteſt fieri *Decoctum pectorale*: vel poſſunt coqui cum *hydromele*, & per manicam Hippocratis aliquoties colari, & uſurpari bis vel ter in die, pro urgentia affectus, mane hauſtus calidus, & à meridie bihorio ante cœnam, & ſub introitu lecti: S.
Decoctum pectorale.
♃. *Herb. rec. veron.*
Heder. terr.
Scabioſ. an. M. j.
Cherefol. M. iß.
Raſ. lign. ſaſſafr. ℥j.
Coqu. in ſ. q. *aqu. ſimpl.* addendo in fine decoctionis
Paſſul. min. conquaſſ. ℥ij.
Raſ. rad. liquirit. ℥j.
Ebulliant iterum leniter; hinc, dum fervent adhuc, ſuſpende in nodulo *cinnam. elect.* ʒiij.
Colaturæ ℔. iß. D. S.
Decoctum pectorale.

Vir juvenis tuſſi humida pectorali graviſſima laborabat, ipſo ægro aliàs ſcorbutico exiſtente, contracta ex inclementia aeris externa, morbus jam aliquandiu duraverat cum tuſſi crebra, materiæ viſcidæ copioſæ rejectione, ita, ut jam in ſtatu eſſet, æger penitus decumbebat, aderat ſimul pulſus febrilis, ſudor continuus, reſpiratio nonnihil difficilis, dolores ſpinæ dorſi ingentes, urina pauciſſima, recurrentes interdum lipothymiæ, præſertim ſi exſcreatio nonnihil ceſſaret, phlogoſes vagæ, & ſubindè recurrentes anxietates, dolores lancinantes in artubus poſt tuſſim, &c. Mala hæc omnia ex lymphæ conſtitutione præternaturali oriebantur, quæ vitioſo ſapore ſcorbutico acido infecta omnia iſta ſymptomata, præſertim irritando aſperam arteriam & pulmones, tuſſim; ex pancreate verò effuſa & effervescendo in primis viis cum cæteris contentis phlogoſes, anxietates &c. inducebat. Vocatus die Solis pro tuſſi, ceu maximo urgente, præſcribo expectorationis gratia:
♃. *Aqu. Fœnicul.*
Hyſſop. an. ℥iß.
Aſthmat.
Syr. nicot. an. ʒvj.
Oxymell. ſquillit. ℥j.
Miſc.
Capiebat cochleatim.

Pro cæteris ſymptomatis vagis, ex radice ſcorbuti natis, tollendis præſcripſi:
♃. *Spir. carm. de tribus* ℥ß.
Doſis 40. gutt. quotieſcunque libuerit, aut ſymptomata urgeant. Uſum hujus ſpiritus multum laudavit; potione verò iſta multa expectoravit.

Die Lunæ pro expectoratione continuanda ſuccum raphani recenter expreſſum, cum ſaccharo temperatum, crebriùs hauriendum juſſi, & ſumptum iſtum continuare.

Die Martis, cùm mucus ceu productum morboſum maximam partem eſſet evacuatus, & non niſi difficillima pauci muci fieret rejectio, tuſſis verò continuaret, eaque ob inanem conatum doloroſa præcordiis, ad læſionem irritantem tollendam præſcripſi;
♃. *Aqu. Fœnicul.* ʒiij.
Aſthmat. ʒvj.
Syr. diacod. Mont. ℥iß.
Miſc.

Crebriùs accepit, præſertim quando tuſſis laborioſior urgebat, hinc benè dormivit, multumque laudavit remedium hocce.

Die Mercurii interdiu ſpiritum carminativum, veſperi verò & noctu, quantum ſupererat de Potiuncula, capere juſſi.

Die Jovis, cùm multum tuſſiret, parum rejiceret, nox gravis fuiſſet, pro lymphæ correctela, & irritationis partium ſpiritualium lenitione:

♃. Spir.

℞. *Spir. ſal. ammon. aniſ.* ℥iij.
Eſſent. opii ʒj.
Miſc.

Aſſumebat ter de die doſi 40. guttas, manè, circa veſperam, & tempore ingruentis ſomni: primitus quidem acrior ſpiritus fauces lædere viſus fuit, poſtmodum verò uſu continuato admodum profuit, tuſſim inſtantem inanem mox reprimendo, humidam verò in expectorando promovendo, & hanc minimè laborioſam reddendo; unde aliquandiu continuato hoc ſpiritu convaluit. Sed cum præmaturè frigori externo denuò ſe expoſuiſſet, adeòque recidivam periculoſam pateretur, optimè contulit ſequens Potio:

℞. *Aqu. ſcabioſ.* ℥iij.
Aſthmat. ʒvj.
Lap. cancr. præpar. ℈ij.
Extr. ſulph. ℈j.
Syr. diacod. Mont. ℥iß.
Miſc.

Quæ potio mutatis mutandis egregiè, præſertim veſperi & noctu, profuit, eumque reſtituit.

Tuſſis humida ſtomachalis, ex humida viſcida materia orta, curatur, præmiſſo attenuante & vomitorio, aromaticis nonnihil temperatis ſtomachalibus, reliquias materiæ peccantis incidentibus, attenuantibus & reſolventibus, & ſtomachi tonum reſtaurantibus. Pro purgationis ſcopo Vomitoria antimonialia equidem nota ſunt, quæ nunc per ſe evacuationis ſcopo uſurpantur, nunc ſupra dictis potionibus in minuta doſi adduntur, pro promovenda expectoratione. Sanctè teſtor, quod ex uſu vomitoriorum ne minimum noxæ obſervaverim. Pro ſcopo purgandi per inferiora convenit maſs. pilul. de hiera cum agarico, vel extractum ejus, addito gummi ammoniaco in aceto ſoluto, quod reſolvit mucum, ut eò melius poſſit evacuari, actuatum cum extracto trochiſcorum Alhandal: e. g.

℞. *Maſſ. pilul. de hiera cum agar.* gr. xij. ad xv.
Gum. ammon. aceto ſol. ℈ß.
Extr. troch. Alband. gr. j. vel ij.
Ol. deſtillat. aniſi gutt. ij.
Cum *Eſſent. gum. ammon.* F. pilulæ: S.
Pilulæ purgantes pro pectore & ſtomacho.

Similibus pilulis ferinam tuſſim à pinguibus vaporibus, in muliere aliquando curavi. Vel

℞. *Maſſ. pilul. de ammoniaco Querc.* gr. xv.
Hier. cum agar. gr. viij.
Extr. agar. gr. v.
Balſ. ſulph. aniſ. gutt. ij.

Cum *Eſſent. gum. ammon.* f. *pilulæ*, uſurpandæ imprimis in tuſſi ex materia craſſa & viſcida, poſt febres acutas non rarò obvenientes. S.
Pilulæ pectorales & ſtomachales.

Quin etiam his ipſis Mercurius dulcis commodè poteſt addi, quem uſurpat RIVERIUS cum diagrydio: vid. *Cent. 3. Obſerv. 31.*

Vulgò pro ſcopo purgationis uſurpant agaricum in infuſo ad ʒß. cum oxymelite, ſed ignavum eſt ſimplex. Potius extract. ejus cum aliis. Quidam ſemen carthami ab ʒß. ad ʒvj. infundunt; utut etiam ex hoc ſemine à ʒiß. ad ʒij. elegans Emulſio purgans fieri poſſit.

Opiata ac ſimilia in tuſſi humida, ubi expectoratione opus, non conveniunt; excretionem enim impediunt & hinc materiam evacuandam craſſiorem ac viſcidiorem reddunt. In fine tamen, ubi maximam partem evacuata eſt mucilago, & crebrior tuſſis inanis ſæpiùs repetens, antequam aliquid ejiciatur, ſupereſt, in talibus ad veſtigia læſionis irritantis delenda commodè cum aliis papaverina uſurpari poſſunt, ut nempe his nimia irritatio ac crebrior fruſtranea tuſſis ſuſpendatur; interea verò materia expectoranda præparetur, ut minori labore excernatur: v. g.

℞. *Aqu. ſcabioſ.* ℥iij.
Aſthmat. ʒvj.
Flor. ſulph. ℈j. ad ʒß.
Syr. diacod. Mont. ℥j.
M. S.
Potio contra tuſſim.

Pro incidenda materia viſcida & craſſa, præter ea, quæ *ſuprà de Aſthmate* ex ſtomacho oriundo dicta ſunt, imprimis conducit hæc Potio admodum experta:

℞. *Aqu. byſſop.*
Tuſſilag. an. ℥ij.
Aſthmat. ſpirituoſ. ʒß.
Oxymel. ſquillit. ℥ß. vel ʒvj.
Syr. de byſſop.
Nicot. an. ʒvj.
M. D. S.
Mixtura contra tuſſim pro aliquot vicibus.

Addi etiam poteſt pro meliori inciſione & faciliori rejectione ſpiritus nitri dulc. aut ſalis dulcis q. pl. pro grata aciditate. Hæc mixtura ſubinde cochleatim ſumpta expectorat egregiè. Vel

℞. *Aqu. Hyſſop.*
Tuſſilag. an. ℥ij.
Aſthmatic. ʒß.
Gum. ammon. cum acet. ſquillit. ſol. ʒij.
Oxymel. ſquillit. ℥j.
Syr. nicotian.
Tuſſilag.
De Hyſſop.
Eryſ. Lobel. an. ʒiij.
Spir. nitri vel *ſal. dulc.* q. ſ.
M. S.
Succus contra tuſſim pro aliquot vicibus.

℞. *Aqu. byſſopi,*
Menthæ an. ℥j. vel ℥iß.
Aſthmat. ʒiij. vel ʒvj.
Cinnam.
Oxymel. ſquillit. an. ℥ß. vel ℥j.
Gum. ammon. cum acet. ſquill. ſol. ʒij.
Spir. aſthmat. vel *ſalis dulc.* q. ſ. pro grato ſapore.
M. S. ut ante.

Elixyr pectorale *D. Michaelis* cum ſpiritu aſthmatico mixtum, uti in aſthmate, ita in tuſſi à ſtomacho, notum eſt, quod ſit egregium: e. g.

℞. *Elix. pector. Mich.* vel *Propr.* ʒß.
Spir. gum. ammon. ʒij. M. S.
Elixyr pectorale contra tuſſim: 40. *guttæ.*
Item

℞. *Rad. ari acerr. non præp.* ʒij.
Spec. dia Ireos ʒj.
Extr. rad. helenii vel *zedoar.* ℈ß. ad ʒß.
Cum *ſacch. in aqu. fœnic.* vel *menth.* vel *ſcabioſ. ſol.* q. ſ. fiant *Rotulæ*, adſpergendæ cum *ol. deſtillat. fœnic.* S.
Rotulæ contra tuſſim.
Vel

℞. *Rad. ari non præpar.* ʒiß.
Gum. ammon. in acet. ſol.
Maſtich. elect. an. ℈j.
Tartari vitriolat. ʒß.
Cum ſ. q. *ſacch. in aqu. menth. ſol.* F. *Rotulæ.*
D. S.
Rotulæ pectorales contra tuſſim.

Adnumerandum hìc mulierum euporiſton, quod eſt:

℞. *Succi raphan. expreſſ.* qu. pl.
adde
Sacchari Candi parum.

Mirabiliter reſolvit in pectore & ſtomacho, atque expectorat.

Pro altero ſcopo, ſtomacho nempe appropriata ſunt Elixyr ſtomachale, Elixyr proprietatis, quod cum & ſine acido in vino enulato uſurpatum, egregiè commendatur. Elixyr quidem cum acido in principio videtur exaſperare tuſſim: verùm, modò contineatur ad tempus, neminem ſpe ſua fruſtrabit. Egregiè etiam à STOECHERO commendatur decoctum zedoariæ cum vino paratum, elixyr menthæ acidulatum cum ſpir. ſulphur. tinctura tartari acris, vel ſola vel cum ſpir. ſalis amm. ſimplici aut aniſato, Malvat. juniperinum, eſſentia & extractum helenii, quod eſt pectorale & ſtomachale; item eſſentia croci, & chocolata, compoſitum iſtud exoticum ex fructibus Cacao, miſta cum ſaccharo, aut etiam cocta cum vino ſaccharato & aſſumpta, optimè convenit in tuſſi quacunque, ſive mucilago hæreat in ſtomacho, ſive hæreat in pectore; nam egregium eſt ſtomachicum & pectorale. Quò etiam pertinet balſamus Peruvianus, guttatim ad 6. vel 8. guttas uſurpamus: quin etiam premiſſis premittendis in tali tuſſi aliquando liquorem terræ fol. tartari, item tincturam vitrioli martis ZWELFFERI pro debita rugarum ejus expanſione proficua obſervavi. Convenit etiam præmiſſis præmittendis, tàm in tuſſi pectorali quàm ſtomachali humida, uti etiam ſuo modo ſicca, Electuarium, quod fit ex

℞. *Herb. ſcord.* M. ij.
Salv. M. j.
Flor. ſulph. ʒiij.

Hæc omnia ſubtiliſſimè pulveriſata, vel ſola, vel addito laudano opiato, cum ſyrup. diacod. excepta, ſubinde deglutiuntur ad ſiſtendas tales tuſſes.

D. S.

Electuarium pectorale.

Not. IV. Quod ſi ſit *tuſſis ſicca nocturna pectoralis*, adeòque *catarrhalis*, ſive à lymphæ vitio orta, quæ vel ſalſa, nunc per glandulas ad aſperam arteriam in larynge & bronchiis exſudat, vel acida, quæ ſæpè, ſi inveterata, conjuncta cum febre catarrhali: Talis curatur & præſervatur, nunc præmiſſo, nunc omiſſo vomitorio, per volatilia ſudorifera, opiatis miſta, veſperi imprimis aſſumenda, interdum ſudorem imperando, quæ lymphæ vitium catarrhale corrigunt, blandè diſcutiunt, & vellicantis irritationem ſiſtunt: v. g. ſpiritus ſalis ammon. ſimplex vel aniſatus, liquor cornu cervi ſuccinatus, à gutt. 40. ad 50., & alia, quæ lymphæ vitium corrigunt & tale ſiſtunt: quibus adjungenda eſſentia opii vel alia opiata & papaverina, quæ mitè talem tuſſim ſedant, & præſertim conducunt, ſi febris catarrhalis juncta fuerit: Unde & Veteres Philoniis contra talem tuſſim, item ſyrupis diacodion, uſi fuerunt. Nobis verò opiata imprimis ſunt in uſu, eaque permiſta imprimis talibus, quæ acrimoniam lymphæ ſalſam aut acidam temperare, corrigere, ac mitigare poſſunt: v. g.

℞. *Spir. ſalis ammon. aniſ.* ʒiß. ad ʒij.
Eſſent. opii ʒß.
M. S.

Spiritus pectoralis: 40. vel 50. gutſulæ pro una vice.

Sumatur bihorio ante cœnam, &, ſi opus, ante introitum lecti.

Vel iſtis præmiſſis appropriata pectoralia, imprimis balſamica oleoſa ſulphurea, lympham corrigentia & noxam partis eluentia, uſurpentur, quæ etiam interdum ſola ſufficiunt; v.g. flores ſulphuris, qui jam à Celſo contra tuſſim pectoralem à lympha acri ſunt commendatum remedium, ut eorum ℈j. quovis mane in ovo ſorbili accipiatur. conf. THESAURUS RULANDI *p. 109.* ſtorax liquidus, benzoe, & flores benzoes in ovo ſorbili, ſperma ceti, oleum deſtillatum aniſi, fœniculi cum ſaccharo, balſamum ſulphuris aniſatum, tinctura ſulphuris, quam habet WILLISIUS *in Pharm. Ration. P. 2. p. 123.* E. g.

℞. *Tinctur. ſulph.* ʒij.
Eſſent. opii ʒß.
M. D. S.

Eſſentia pectoralis.

Dentur pro doſi 40. vel 50. guttæ, bihorſo ante cœnam, &, ſi opus, ante introitum lecti uſurpandæ.

℞. *Spir. ſal. ammon. ſuccin.*
Tinctur. ſulph. an. ʒj.
Eſſent. opii ʒß.
M. D. S.

Eſſentia pectoralis contra tuſſim.

Dentur 30. vel 40. guttæ pro doſi.

℞. *Aqu. ſcabioſ.* ℥ij.
Fol. papav. errat. ℥iß.
Tinctur. ſulph. Williſ. ʒiß.
Syr. diacod. Mont. ℥iß.
M. D. S.

Succus contra tuſſim.

℞. *Aqu. ſcabioſ.* ℥ij.
Menth. ℥j.
Spir. ſalis ammon. aniſ. ʒiij.
Syr. nicot. ℥j.
M. S.

Mixtura pectoralis.

Conveniunt item ſuccinata omnia, myrrhata, & reliqua, quæ vulgò incraſſantia ſeu propriè tenuem & acrem lympham temperantia appellantur, v.g. lac, violæ, glycyrrhiza, jujubæ, paſſulæ, radix Ireos Florentinæ, helenii, horumque Decoctum, herba veronicæ, ſcabioſæ, item vulneraria pectoralia, ut veronica, hedera terreſtris, &c. ſyrupus de jujubis, roſarum, ſcabioſæ, loch paſſularum, Decoctum raparum, quod eſt egregium, & ex hoc Decocto paratus ſyrupus, qui egregius eſt in tuſſi inveterata. Hordeata etiam ſunt in uſu, ubi eſt lympha acida & ſalſa, quam temperant: hinc BORELLUS *Centur. 4. Obſerv. 89.* refert de Tuſſi, macie & agrypnia, hordeatorum uſu curatis: item caricæ cum ſpiritu vini compaſtæ, ſpecies diaireos uſitatæ, pulveres pectorales varii, ſemen papaveris, ſyrupus papaveris, amygdalæ dulces, & pilulæ de cynogloſſa; loco quarum moderni uſurpant laudanum opiatum, mixtum imprimis cum ſpermate ceti, item cum ſuccino; vel, quæ meliores, pilulæ de ſtyrace & ad tuſſim *Schrœderi*, quarum Deſcriptiones videbitis in ejus *Pharm. lib. 2. cap. 73. Num. 6. & 7. pag. 252.* Admodum elegantes ſunt pilulæ de ſtorace *Sylvii* in tuſſi ſicca nocturna citra febrim, ad temperandam lympham ſalſam & acidam optimè, quas rectè dicit, poſſe ſubſtitui pilulis de cynogloſſa. Compoſitio eſt ſuccincta & deſcripta in *Praxi lib. 1. cap. 20. pag. 284.*

℞. *Styr. calam.*
Succ. liquirit. ſolut. & inſpiſſ. ſeu *extracti liquirit.*
Olibani,
Mirrhæ,
Opii Thebaic. corr. ſeu *laud. opiat.* an. ʒß.
Croc. orient. ℈j.
Cum ſ. q. *Syr. papav. alb.* F. *maſſ. pilul.*

Obſervetur hìc de ſucco glycyrrhizæ, quod ſæpiùs ſoleat adulterari, idque variis quiſquiliis ac pulveribus pro ponderis augmento: unde dum propinandus ſuccus glycyrrhizæ pro temperanda lympha acida vel ſalſa, multum aggravat malum: nam reperitur in ʒß. ſucci glycyrrhizæ una alteravè drachma quiſquiliarum. Ubi ergo volumus eſſe cauti, præſcribimus ſuccum glycyrrhizæ Hiſpanicæ; cujus defectu

℞. *Succ. glycyrrh. in aqua hyſſopi* ſolutus, qui filtretur & inſpiſſetur. Dùm enim ſolutum filtratur, quiſquiliæ remanent, & ſic habemus ſuccum purum & gratum. Verùm in inſpiſſatione exactus obſervetur ignis gradus; ubi enim vel leviter excedit fit ſuccus amaricans & empyreuma contrahit, quod etiam eſt nocivum.

Vel

℞. *Extr. ſulph. pulveris* gr. xij.
Croci gr. ij.
Myrr. elect. gr. iv.
Laud. opiat. gr. j.
Cum *eſſent. ſuccin.* F. *pilulæ*. S.

Pilulæ veſpertinæ contra tuſſim.

Vel

℞. *Succin. præpar.* ℈ß.
Myrrh. elect.
Sal. vol. ſuccin. an. g. v.
Extr. croci gr. ij. vel iv.
Laud. opiat. gr. j. vel ij.
Ol. deſtillat. ſuccin. gutt. ij.
Cum *eſſent. opii vel lign. ſaſſafr. vel ſuccin.* f. *Pilulæ*, bihorio ante cœnam ſumendæ.

D. S. ut ſuprà.

Quod ſi pilulæ ſint moleſtæ, loco earum habet Rotulas has SYLVIUS *loco citato*; nam & ipſum ſaccharum in tali tuſſi convenit:

℞. *Sem. hyoſcyami alb.*
Papav. alb. an. ʒß.
Thuris,
Myrrh. rub. an. ℈j.
Croc. opt. ℈ß.
Succ. liquirit. inſpiſſ. ʒj.
Sacch. alth. facti cum mucilag. Alth. ℥ß.
Gum. tragac. in aqua roſ. diſſol. ʒj.
M. f. *Rotulæ exiguæ*.

Harum unam ſubinde in ore detineant ægri, ac ſenſim deglutiant: quod ſi aliquid de laudano opiato admiſceatur, eſſet eo melius.

Vel

℞. *Spec. diar. ſimpl.*
Trag. fr. ʒj.
Flor. ſulph. ℈ij.
Extr. croci gr. vj.
Cum ſ. q. *Sacch. in Emulſ. ſemin. papav. albi ſolut.* f. *Rotulæ*
adſpergendæ aliquot guttulis *olei deſtillat. aniſi*.

D. S.

Rotulæ pectorales contra tuſſim.

℞. *Spec. diair. uſit.* ʒiß.
Flor. ſulph. ʒij.
Laud. opiat. gr. iv. vel v.
Cum *ſacch. in aqua ſcabioſ. ſolut.* F. *Rotulæ*.

D. S.

Rotulæ contra tuſſim.

Quæ crebriùs ſumendæ.

℞. *Flor. ſulph.* ʒj.
Benzoes,
Succin. præpar. an. ʒß.
Thuris,
Gumm. Arab. an. ℈j.
Extr. croc. ℈ß.

Laud.

Laud. opiat. gr. iij.
Cum *ſacch. in aqu. fœnic. fol.* ℥iij. F. *Rotulæ*,
Adſpergendæ cum *ol. deſtillat. aniſ.* S:
Rotulæ catarrhales:
℞. *Flor. ſulph.* p. iij. vel iv.
Spec. diair. p. j.
Cum ſ. q. *ſacchar.* f. *Rotulæ*.
D. S.
Rotulæ pectorales contra tuſſim.
℞. *Spec. diair. ſimpl.* ℥iij.
Bol. Armen. præp. ʒj.
Succ. liquirit. depur. ʒß.
Cum ℥iij. vel ℥iv. *ſacchar. in aqu. flor. papav. errat. ſolut.* F. *Rotulæ*. D. S.
Ut ante.
℞. *Spec. diair. ſimpl.*
Tragac. an. ℈ij.
Flor. ſulph. ʒß.
Extract. liquirit. ℈j.
Laud. opiat. gr. v.
Cum ſ. q. *ſacch. in aqu. ſcabioſ. ſolut.* F. *Rotulæ*: vel cum *mucilag. trag.* F. *Trochiſci*:
D. S.
Trochiſci contra Tuſſim.
℞. *Extract. liquirit.* ʒj.
Pulv. rad. Ireos Flor. ʒiß.
Sacch. albiſs. ℥iß.
Cum ſ. q. *mucilag. tragac. in aq. veron. ſol.* formentur *Trochiſci*: S.
ut antea.
℞. *Conſ. flor. enul.*
Hyſſop. an. ℥iij.
Spec. diaireos ſimpl. ℥iß.
Antihect. Poter.
Flor. ſulph. an. ʒj.
Benzoes ℈ij.
Cum ſ. q. *ſacch. in aqu. hyſſop. ſol.* F. *Morſuli*: S.
Morſuli pectorales.
℞. *Conſerv. flor. anthos*,
Beton.
Calend. an. ℥iij.
Succini præpar. ʒij.
Myrrh. elect. ℈ij.
Benzoes,
Thuris an. ℈j.
Cum *ſacch. in aqu. ſerpill. ſol.* F. *Morſuli*, irrorandi cum *ol. deſtill. ſuccini*: S.
ut antea.
Vel fiat pulvis temperans ſeu incraſſans:
℞. *Rad. Ireos Flor.* ʒij.
Flor. ſulph. ʒj.
Ol. deſtill. aniſ. ℈j. ad ʒß.
Fœnicul. gutt. xij. ad xv.
Sacch. opt. ℥iij.
M. D. S.
Pulvis pectoralis.
Doſis ʒj., detur bis in die, & convenit, ſi læſio eſt in pectore.
Vel
℞. *Spec. diaireos uſit.* ʒj.
Flor. ſulph. ʒß.
Laud. opiat. gr. iij.
M. f. pul. pro *tribus doſibus*: D. S.
Pulvis pectoralis pro tribus doſibus.
℞. *Flor. ſulph.* ℈j.
Pulv. anod. Lud. gr. iv.
M. D. S.
Pulvis veſpere ſumendus pro catarrhis.
Vel
℞. *Pulv. pectoral. Lud.* gr. xxv. ad ʒß.
Laud. opiat. gr. j.
M. f. pul. pro *una doſi*.
D. S.
ut antea.
Ad tuſſim difficilem noctu tantum per quatuor vel quinque horas affligentem, cum febre catarrhali & coryza, præmiſſis univerſalibus ad temperandum ſerum acre.
℞. *Sperm. ceti* gr. xxiv. vel ʒß.
Laud. opiat. gr. iij.
M. & divid. in 2. *part. equal.*
Una pars hora pomeridiana quinta, altera pars hora decima veſpertina ſumebatur, & optimè profuit.

℞. *Sperm. ceti* ʒj.
Succin. præpar. ℈j. vel ʒß.
Myrrh. elect. gr. viij. ad ℈ß.
Laud. opiat. gr. iv.
M. F. *pulvis*.
Dividatur in 3. *vel* 4. *part. æqual.*
D. S.
Pulvis pectoralis.
Capiantur manè & veſperi bihorio ante vel poſt cœnam.
Vel
℞. *Sperm. ceti* ℈ij.
Flor. benz. ℈j.
Myrrhæ,
Sal. volat. ſuccin. (eſt egregium in omnibus vitiis lymphæ, quoniam blandè temperat & eam movet) an. ℈ß.
Laud. opiat. gr. iv.
Miſc. f. pulvis.
Divide in 3. *vel* 4. *part. æqual.*
D. S.
Pulvis veſpertinus.
Capiat æger unam partem iturus cubitum,
Vel
℞. *Sperm. cet.* ʒj.
Flor. benz. ℈ß.
Laud. opiat. Lang. gr. iij.
Ol. deſtil. ſuccin. gutt. ij.
Miſc. pro *tribus doſibus*.
D. S.
Pulvis catarrhalis.
Aſſumantur veſperi ante cœnam.
℞. *Flor. ſulph.* ℈j.
Benz. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. pulvis ca piendus bihorio ante cœnam:
D. S.
Pulvis veſpertinus.
℞. *Lapill. cancr. præpar.* ʒj.
Succin. præpar. ℈ij.
Antihect. Pot. ʒß.
Cinnab. antimonii ℈j.
Laud. ferment. gr. iv.
M. f. *pulvis*.
Dividatur in 4. *part. æqual.*
D. S.
Pulvis contra tuſſim & catarrhum.
℞. *Spec. diaireos ſimpl.*
Flor. ſulph. an. ʒj.
Antihect. Pot. ℈ij.
M. f. pulv. ubi materia tenuis ſalſa uſurpandus.
D. S.
Pulvis pectoralis & catarrhalis pro aliquot vicibus.
℞. *Conſerv. roſar. rub.* ℥ij.
Antihect. Pot. ʒiß.
Flor. ſulph.
Spec. diaireos an. ℈ij.
Cum *ſyr. diacod.* f. *Electuarium*.
D. S.
Electuarium pectorale catarrhum temperans.
Faciunt huc oleoſacchara, maximè ex oleo ſuccini, quæ in talibus ſunt nobiliſſima. Syrupus diacodion Montani, & ſyrupus ſcabioſæ, vel miſti, vel cum rob paſſularum ſubacti, cum baculo liquiritiæ aſſumpti, & ita pedetentim deglutiti, etiam hic egregium ſunt remedium, omnibus loch incraſſantibus & expectorantibus præferendi.
Hæc conveniunt ad temperandam lympham ſalſam. Verùm cùm adjuncta imprimis ſoleat eſſe febris catarrhalis, ab eadem lymphæ acrimonia nata, ad hanc ſimul reſpiciendum eſt. In Tuſſi ergo ſicca cum febre catharrhali:
℞. *Aqu. ſcabioſ.* ℥iij. vel iv.
Aſthmat. ʒß.
Liq. corn. cerv. ſuccin. vel *ſpir. ſal ammoniaci aniſ.* ʒj. ad ʒiß.
Syr. diacod. Mont. vel *papav. alb.* ʒvj. ad ʒx.
M. D. S.
Potio contra tuſſim & Catarrhum.
Capiatur imminente paroxyſmo, & poſt mediam noctem expectando blandum ſudorem.
Vel
℞. *Aqu. ſcabioſ.*
Serpill. an. ℥iß.

Spir. ſalis ammon. aniſ. ℥iß.
Liqu. cornu cervi ſuccin. ℨj.
Syr. papav. ſimpl. ℥j.
M. pro *tribus doſibus* in tuſſi ſicca catarrhali.
D. S.
Potio pectoralis pro duabus vicibus.

Aliàs ad temperandam lympham ſalſam & acidam præprimis opiata ac papaverina & dicta ex ſpermate ceti & ſuccino conveniunt, imprimis gummata mucilaginoſa; qualia ſunt tragacanthum, item gummi Arabicum: radices etiam ſubdulces, imprimis glycyrrhizæ, altheæ, helenii, & ſimiles; e.g.

℞. *Spec. diatrag.* ℨiß.
Pulv. rad. alth.
Suc. Liquirit. an. ℨj.
Laud. opiat. gr. vj.
M. F. *pulvis*, S.
Temperans pulvis pectoralis.
Vel
℞. *Aqu. loch. ſani* & *experti* ℥ij.
Loch. ſani & *experti* ℥iß.
Spec. diatr. ſimpl. ℨiß.
Succin. præpar. ℨj.
Syr. diacod. Mont.
De jujub. an. ℥j.
M. D. S.
Leniens ſuccus pectoralis.
Item
℞. *Aqu. fœnic.* vel *ſcabioſ.* ℥ij.
Aſthmati ℨvj.
Syr. diacod. ℥ß.
M. D. S.
Leniens potio pectoralis.
Vel
℞. *Aqu. flor. papav. err.* ℥j.
Syr. papav. ſimpl.
De jujub. an. ℥ß.
M. pro *duabus doſibus*: S.
Leniens ſuccus pectoralis pro duabus doſibus.

Veſperi unam bihorio ante cœnam, & alteram ſub introitum lecti ſumendo.

In fine
℞. *Maſſ. pilul. de ſucc. Crat.* gr. xvj.
Extr. agar. gr. viij.
Troch. alhand.
Scamm. ſulphurat. an. gr. ij.
Cum eſſent. ligni ſaſſafr. F. *pilulæ.*
D. S.
Pilulæ catarrhales & *pectorales.*

Not. V. Quod in *Tuſſi ſicca chronica*, affligente pectus, & à lymphæ vitio oriunda, adeoque phthiſin plus minus minitante, dicta ſulphurea balſamica, noxam eluentia, non ſufficiant, & tuſſis fiat continua, & poſtea incipiat ejici mucoſa materia ex ulcere pulmonum. In tali caſu pro lymphæ correctela optima ſunt decocta lignorum ſudorifera, matutino tempore uſurpanda. Talia præſervativa matutina ſunt Decoctum guajaci, imprimis ligni ſaſſafras; egregium enim eſt in affecta lympha catarrhali, vel Decoctum hujus aut radicis chinæ cum paſſulis: mediantibus quibus & corrigitur lympha & per ſudores evacuato latice morboſo, eoſque ſubinde repetitos & aliquandiu continuatos, optime curantur hæ ipſæ: vid. quæ *ſuperius dixi de ſiti*. Hæc quantum valeant, vid. LOTICHIUS *Obſ. l. 3. c. 110. Obſ. 1. p. 233.* & PISO *de Colluv. ſer. p. 184.* Veſperi beneficio opiatorū ſiſtatur violentia tuſſis.

Externè. ℞. *Capit. allii* Num. 3.
Cum ſ. q. *pingued. porcin.* contundantur in formam *unguenti*.
D. S.
Unguentum pectorale.

Hoc veſperi ante lecti ingreſſum propè ignem plantæ pedum illinantur, quod per tres dies continuandum.

Vel ſumatur ſaltem pinguedo lucii piſcis.

Not. VI. Si ſit *Tuſſis ſicca ferina ſtomachalis*, eaque inveterata, curatur præmiſſo vomitorio, maturè tamen inſtituto, partim per opiata, partim per temperata, acre, orificium ejus vellicans, corrigentia; qualia ſunt flores ſulphuris, paſſulæ, & omnia ex paſſulis, Decoctum raparum, liquiritiæ & ejus ſuccus, Decoctum helenii unà cum paſſulis Corinthiacis cum Vino Hiſpanico vel Malvatico paratum: & poſtmodum ſaccharum album addatur pro lubitu, & coquatur ad conſiſtentiam aliqualem ſyrupi.

Doſis manè & veſperi detur cochl. j.

Hoc remedium adultorum tuſſim præmiſſo vomitorio mirè ſedat: in infantibus abſque vomitu à Lindano laudatur. Interdum etiam de ſyrupo diacodii vel pro ratione circumſtantiarum eſſentia opii cuilibet doſi aliquantulum addi poteſt. Egregium eſt remedium ad talem tuſſim ferinam, vitio ſtomachi ortam. Vel

℞. *Tincturæ tartari compoſ.* ℨij.
Spir. ſal. ammon. aniſ. vel *alius vol. oleoſi aromat.* ℨj.
Eſſent. opii ℨß.
M. D. S.
Elixyr pectorale contra tuſſim.

Doſis 40. gutt. manè, à meridie, & ſub introitum lecti, in quocunque vehiculo, expectando ſudorem.

Addatur his Decoctum raparum, quod certò eſt egregium remedium, ſit rapum ſit recens vel exſiccatum, & in tuſſi ſicca omni, vel catarrhali vel pectorali vel ſtomachali, nobile, quod ego aliis irritis vidi optimum.

Pertinet huc euporiſton, ſcilicet paſſulæ aut ficus cum ſpiritu vini combuſti veſperi in tuſſi ferina ſicca ex ſtomachi vitio cum tuſſi, ſuperveniente aſperitate faucium, phlogoſi, vel raucedine cum tuſſi catarrhali & cronica.

Porrò convenit glycyrrhiza, ejuſque ſuccus, imprimis Hiſpanicæ; necnon Electuarium hælenii cum melle, ac cætera *ſuprà in tuſſi ſicca* laudata. Sic facit huc euporiſton AMATI LUSITANI *Cent. 6. Curat. 90.* recipiendo.

Sulphuris crudi, aut *flor. ſulph.* (perinde enim eſt) ℨß.
Flor. benz. ℈j.

Quæ in tenuiſſimum pulverem redacta propinantur doſi ℈j. in ovo ſorbili manè, & veſperi, & ſub introitum lecti, aliquandiuque continuatur. Videatur etiam RULANDUS *loco citato*, qui viro annorum 40. tuſſi vehementiſſima & aſthmate afflicto pulverem hunc præſcripſit. Benzoe ſanè rectè vocatur balſamus pectoris, & in morbis aliis pectus affligentibus reverà eſt egregium remedium; unde eſſentia benzoes cum eſſentia croci atque eſſentia ſuccini miſta, in tuſſi ex pectore affecto orta erit egregia. Vel

℞. *Pulpæ paſſul. min.* ℥iß.
Flor. ſulph. ℨiß.
Cum ſ. q. *ſyr. papav. ſimpl.* F. *Electuarium.*
D. S.
Electuarium pectorale.

Capiatur pro lubitu ad compeſcendam tuſſim ferinam.

Loco florum ſulphuris communium quidam commendant *flores ſulphuris ſaccharatos*. Modus præparandi eſt, ut ſumantur

Flor. ſulphuris comm. part. ij.
Sacchari part. j.
Capitis mortui vitrioli ad pondus omnium.

Sublimantur hæc invicem in flores ſulphuris ſaccharatos: ſed communibus multò deteriores & nullius uſus ſunt.

Quidam omnes tuſſes curavit per pomum excavatum melle roſaceo impletum, ſuprà prunas poſitum, & ita ſub noctem devoratum. Sed tuſſis hæc ferina, modò præmiſſus fuerit vomitus, utplurimum ſponte evaneſcere ſolet, tantillis temperatis poſtea aſſumtis.

In genere Tuſſis humida ferè ut aſthma humidum curatur: Tuſſis autem ſicca ſimili ferè ratione atque affectus catarrhales levatur.

Supereſt *Tuſſis* nervorum ſeu *convulſiva*, quæ curatur ut aliæ convulſiones epilepticæ, & imprimis præmiſſis univerſalibus per ſalia volatilia & ſuccinata; quæ inter liquor cornu cervi ſuccinatus eſt egregius; unde etiam Dn. Boyle in Philoſ. Experimentali in tuſſi quacunque etiam inveterata, ſola ſolet commendare ſalia volatilia, v. g. ſpiritum & ſal urinæ, item ſpiritum cornu cervi, aut ſal cornu cervi, tanquam ſingulariſſima & expertiſſima.

Not. VII. Cum fauces ſint ſubinde læſæ, & lympha acriori plus minus excoriatæ, rubentes & quodammodo inflammatæ, ob id acrimoniam blandè temperantia & incraſſantia dicta, item dulcia plus minus fauces lubricantia & lenientia, conveniunt. Hoc occaſionem dedit errori, quaſi talia in aſperam arteriam penetrarent, & ita expectorationem promoverent, quod falſum; ne guttula enim tranſit in ſtatu naturali. Sunt autem talia, paſſulata, ſuccus glycyrrhizæ, ſyrupus violarum, roſarum, de jujubis, tuſſilaginis, ſcabioſæ, liquiritiæ, item ſyr. diacodii Montani cum ſyrupo ſcabioſæ miſtus, & cum baculo liquiritiæ guſtatus, ſubinde lambendo deglutitus: Olea ſacchari, Linctus, Rotulæ ſupradictæ, & ſimilia ex *remediis ſuprà recenſitis* parata;

℞. *Syr. diacod. Mont.* ℨvj.
Mell. paſſul. ℨij.
Extract. liquirit. ℨj.

Diluan-

Diluantur cum pauca *aqua ſcabioſ.* in conſiſtentiam *Loch.*

D. S.

Succus pectoralis contra tuſſim.

Vel interdum glycyrrhiza recens continuò maceratur; ſic enim oblinuntur fauces & lubricantur.

Pertinet huc *liquor ſeu oleum ſacchari*, ex ſaccharo & ſpiritu Vini, uti habet HARTMANNUS.

℞. *Spir. bacc. juniper.* vel hujus loco *Vini ſpiritus vulgaris*,
Olei deſtillat. bacc. juniper. an. ℥iv,
Sacch. alb. ℥ii.
Miſceantur.

Incendatur ſpiritus, & remanet ſaccharum, quod vocatur oleum ſacchari: cui adde parum extracti croci & uſurpetur ſucceſſivè lambendo.

Convenit maximè ſi tuſſis affligit ex ſqualore aeris ſicci vel ſqualidi, & inde orta raucedine. Quidam laudant, ſi modò cohobetur ſpiritus vini, ſed non magna eſt differentia. RIVERIUS facit oleum ſacchari compoſitum; dùm ſpiritum vini impraegnat appropriatis pectoralibus. Hoc oleum ſacchari, ut obiter moneo, eſt quoque egregium vulnerarium, ſi extrinſecùs inſtilletur & applicetur. Loco hujus olei ſacchari ſunt, qui recipiunt ovum ad duritiem coctum, & exempto vitello albumen induratum ſaccharo replent, ita nonnihil perforant & in cellam ſuſpendunt, & ita fit oleum ſacchari, quod arbitror non eſſe inconveniens. RHUMELIUS *in Herm. pag.* 137. Saccharum Canarium laudat.

Poteſt etiam externè aliquid plantis pedum addi, ſcilicet ante lectum lucii piſcis pinguedo, vini ſpiritus, ſpiritus menthae, & ſimiles.

Fit interdum, ut cum tuſſi conjuncta ſit haemoptyſis ſeu ſputum ſanguinis: in tali caſu FORESTUS commendat Syrupum myrtillorum *l.* 16. *Obſ.* 20. *in Scholio*, imprimis ſi cum Decocto paſſularum, cum ſpica aromatiſato, aſſumatur.

ARTICULUS IV.

DE
CATARRHO SUFFOCATIVO

AFfectus ex hactenus dictis, nempe ex Aſthmate, praeſertim ſicco, Tuſſi, & Raucedine complicatus, diverſimodè tamen, ita ut nunc hoc, nunc illud ſymptoma obſervari videatur, iſque vel ſubitò irruens, vel ex improviſo exaſperatus, nunc continuus, nunc remittens, & vel periodicè, vel incertis intervallis repetens, & quidem ſuffocationis periculum plus minus inferens, cum ſtertore, materiae vel paucae vel nullius rejectione, *Catarrhus Suffocativus* Germ. *ein Stockfluſſ*, vulgò dicitur, adeò ut vulgus in genere quamcunq; reſpirationem ſubitò difficiliorem redditam & ſuffocationem minitantem, in ſpecie ſi cum tuſſi conjuncta fuerit, nomine Catarrhi ſuffocativi appellare ſoleat; dicunt: *cecidit ipſi Catarrhus Suffocativus*. Hinc fit, ut Aſthmata occulta interdum recurrentia, item Aſthmata humoroſa, imprimis veſperi graviter affligentia, ſub hunc cenſum veniant & confundantur; item Tuſſes ferinae, in ſpecie nocturnae, graviùs affligentes, imprimis cum excretione copioſiore facta conjunctae, huc à quibuſdam trahantur. Catarrhus tunc dicitur à praeconcepta opinione, quaſi ſubitò ex cerebro praeſertim fluat humor ſeroſus plus minus pituitoſus, qui bronchia & pulmones replens ſuffocationis periculum intendat. Sed paucis rem explicat LINDANUS *in Colleg. manuſcr. ſuper* „ *Hartmann. Prax. Chymiatr.* dicendo: *Maxima de nihilo* „ *naſcitur hiſtoria, nil obſcurius hac de Catarrho ſuffocativo* „ *doctrina. Nam ipſa Anatome eam oſtendit falſiſſimam, &* „ *quomodo materia vel pituitoſa vel ſeroſa, à capite potiùs in* „ *pulmonem, per rimam aſperae arteriae, & epiglottidem ob-* „ *ſtantem, tranſibit, quàm per oeſophagum,* &c. Alii igitur verè cautiores per venas à capite deferri tales humores, hinc deponi in pulmones, replere hos & aſperam arteriam, & ſuffocationem ita inferre putant. Sed ridiculas has de Catarrhis ſuffocativis hypotheſes non ſolùm diſcutit & refutat HELMONTIUS *Tract. Catarrhi Deliramenta*, ſed in ſpecie hanc paradoxam de Catarrho ſuffocativo doctrinam exactè quoque reiicit VINCENTIUS BARONIUS *Tr. de Pleuropneumonia*; & videri poteſt SCHNEIDERUS *de Catarrh. l.* 5. *cap.* 4. *pag* 276. & 296., qui primus exactiùs paulò de Catarrho ſuffocativo agere annìſus eſt.

Ut ſuprà ergò monui, complicatus affectus eſt, qui vulgò ſuffocativi catarrhi nomine venit, circa quem moneo, varios Authores & Scriptores eſſe, & ingentem illorum confuſionem. Aliqui enim ſunt, qui confundunt triplices affectus, diſtinctos tamen toto coelo, qui catarrhi ſuffocativi nomine veniunt apud Authores. Unde in vulgi judicio & praeconceptis hypotheſibus, per ignorantes Medicos confirmatis, hic non inhaerendum; Propterea triplicem catarrhi ſuffocativi putatitii, aſthmati convulſivo contradiſtincti, differentiam facio, prout in Praxi obſervare eam mihi contigit.

I. Differentia prima eſt Catarrhus ſuffocativus ex pulmonibus affectis, ex hoſtili acido inſpirato, vel intus genito, illis profundiùs ſe inſinuante, irritatis, hinc proprias fibras fortiùs ſe ſtringentibus; unde Suffocationis imminet neceſſitas, non priùs ceſſans, donec lymphae uberioris irrigatione irritans illud praeternaturale, & ex eorum mutuo coalitu concretum mucoſum factum, ablutum & abſterſum fuerit, cujus expectoratione morbus ſolvitur. Remanet tamen ſubinde veſtigium in illis fibris, ita ut levi occaſione renovatum ſpaſmum & ſpirituum occluſionem minentur.

Mulier quaedam hoc Catarrho ſuffocativo laborabat: principium mali erat *frequens alaudarum aſſatio*, quarum ſub aſſatione, & cum butyro irroratione, & undique pinguedinis in carbones deſtillatione, & hinc fumorum elevatione factum fuit, ut ipſa primò tuſſim aliqualem, ſed ſiccam & profundam ſeu ex imo pectoris experta fuerit, quam aliquando ex improviſo arctior pectoris & faucium anguſtatio, & poſt aliquos dies perfecta Orthopnoeia ſecuta fuit, in quo ſtatu continuò ultra octiduum videbatur ſuffocanda, ita ut leni aurę commotione aut januae apertione mox ſuffocatio imminere videretur, donec ſucceſſiva expectoratione materiam glutinoſam ac perquàm viſcidam eiicere, tali rejectione ſucceſſivè liberiùs reſpirare, & ſic tandem ad ſanitatem redire coepit. Manſit tamen veſtigium in pulmonibus impreſſum, ita, ut facilè à quavis cauſa anguſtiam pectoris ſentiret.

Circa hujus affectus aetiologiam obſervandum:

I. Cauſam remotam eſſe acidum viſcidum ex butyro, & alaudarum pinguedine incenſa, exhalans, cum aere inſpiratum, aſperae arteriae cannis & hinc pulmonibus undique inhaerens.

II. Hoc irritavit inimica ſua praeſentia, idque tam acrimonia, quàm adhaeſione glutinoſa, tanquam fuligo camini, undique in pulmonum ductibus adhaerens ad bronchia & pulmones, unde primò tuſſis, eaque ſicca, hinc ex irritatione illa lymphae uberior affluxus, ab utriſque gravior irritatio, unde ſuperveniens continua fibrarum nervearum in pulmonibus ſtrictura & coarctatio convulſiva.

III. Duravit hoc tamdiu, donec tàm lymphae, quàm nutrimenti proprii affluxu fuligo illa abſterſa, reſoluta, & ex utriſque ſucceſſivè concretum novum, ob moram & exactam miſtionem ſeu ſubactionem, ſpiſſum, candidum, glutinoſum, &c. genitum fuerit.

IV. Hujus medio fuligo ſublata, irritatio ſedata, contractura pulmonum hinc remiſſior reddita fuit; unde liberaliori paulò aeris acceſſu & receſſu materia iſta ſub paroxyſmo genita, cum fuligine involuta, commota, protruſa, & ſic per bronchia ſurſum ejecta fuit.

V. Manſit tamen veſtigium ex pulmonum nutritione propria ſeu privata, plus minus laeſa, adeòque contracta, hinc pulmonum debilitate & fibrarum tali conſtitutione, quae facilè in ſpaſmos agi poſſit; unde vel leviori occaſione externa pulmo irritari, fibrae contrahi, & hinc affectus priſtini memoria revocari ſolet.

Pertinere huc videtur *Infantum* quorundam plus minus robuſtorum *Catarrhus ſuffocativus*, cum epilepſiae metu junctus; dum v.g. ſimpliciter creberrima thoracis ſyſtole & diaſtole cum levi vel nulla tuſſi, continuò ſuffocari videntur; idque ipſum etiam evenit ſubinde ita, ut tali ſpaſmodica affectione pulmones conſtringi & thorax coarctari ita videatur, ut & reſpiratio libera impediatur, & ſanguinis per pulmones circulus impediatur: hinc facies eorum rubicunda eſſe ſolet, & praecedere talem affectum per aliquot dies vel raucedo levis vel tuſſicula: Conf. de tali infantum ſuffocatorio affectu HILDANUS *Centuria* 3. *Obſerv.* 10.

Obſervat. 10. item SCHENCKIUS *in Obſervat. pag.* 149.

CURA.

Ut itaque talem affectum in adultis Opiata & Attemperantia, vulgò *Incraſſantia* dicta, optimè levant, etiam paroxyſmos; ita & talibus infantibus thoracica, tem ſperma ceti, &c. in vehiculo calido propinata, obſervantur proficua: cùm è contrà aſthmata humida, item tuſſes humorales, præſertim ex ſtomacho in infantibus non raræ, imprimis per nicotianam, item per blanda emetica, curari debeant.

II. & III. *Differentia Catarrhi ſuffocativi reverà eſt Catarrhus ſuffocativus vitio laryngis;*

Laryngis nempe affectus ad bronchum pertinens; quando ſubitò reſpiratio difficilis redditur cum adjuncta ſenſili laryngis irritatione, *titillat mordet*, indeque ſuperveniente tuſſi, eaque ſatis violenta, cum exſcreatu in principio pauco, in progreſſu & in fine copioſo, ſemper tamen cum levamine. Quæ in principio paroxyſmi eiiciuntur, ferè ſunt tenuia, pauca, & ſeroſa, quæ in progreſſu paroxyſmi fiunt craſſa, viſcida & copioſa, quę dicuntur cocta: auditur interdum ſtertor & ſonitus interdum raucedo adeſt, aut præcedit, aut ſequitur, veſperi & noctu plerumque affligit; dum enim dorſo incumbunt patientes, exaſperatur: præcedit interdum dolor capitis & partium colli vicinarum, ſemper juncta eſt titillatio laryngis, &c.

Ex dictis elicitur: Catarrhum hunc ſuffocativum, propriè loquendo, eſſe affectionem laryngis, in quo hæc & caput aſperæ arteriæ, in ſpecie epiglottis, afficitur primariò; hujus enim & Epiglottidis & laryngis irritatio; & hanc ſemper inſequens pertinacior ſtrictura ſeu clauſura, omne id præſtat, quod aliàs Catarrhus ſuffocativus dicitur; ita, ut catarrhi ſuffocativi Formale in arcta & ſtricta clauſura laryngis, ob irritationem hujus, conſiſtat. Jam verò, ſive in ipſa larynge hæreat malum, & ſic erit affectus ſimillimus broncho cum raucedine, ſive ſuprà aut extra laryngem, ſaltim in ambitu aut ſuperficie epiglottidi incumbat cauſa peccans, eritque tunc Catarrhus ſuffocativus, qui pertinet ad Catarrhum membranæ pituitariæ poſterioris *Schneideri*. Declarabo ulterius: nempe notum eſt, ſi tantum aquæ aut cereviſiæ guttula aut mica ſaltim panis ſub inſpirationem laryngem ingreditur, quod hanc admodum ſenſilem irritando mox faciat ejus convulſionem ſeu pertinacem ab epiglottide occluſionem & ſuffocationem. Quanta enim reſpirationis difficultas, tuſſis, ſcreatuſque violentia, niſi impetuoſior tuſſis mox inſequens illata denuò eliminet? & quo diutius fit iſta irritatio, eò plus pituitæ, poſtmodum excernitur. Hæc ſymptomata, quæ ſuperveniunt, exactiſſimè delineant catarrhum ſuffocativum vitio laryngis. Nam tunc talis micula panis laryngem irritat cum ſenſilitate, irritata convellitur, unde ex ſtrictura difficilis reſpiratio & ſuffocatio, tandem ſupervenit ſcreatus, qui non eſt exactè in larynge, nec eſt cauſa iſtarum anguſtiarum in larynge, ſed mica: interim tamen eſt productum quaſi morboſum; fit nempe de novo ex irritata larynge, ex lympha ulterius affluente ad locum affectum; Unde ex quacunque cauſa interna, ſi ſimilis fiat in faucibus irritatio, tunc ſimilis ſubitò imminebit tuſſis, ſtrictura vel ſuffocatio, & ſimilia pathemata.

CAUSÆ.

Cauſa ergo irritans, quæ infert hujuſmodi ſubitaneum pathema, eſt reſpectu laryngis vel interna vel externa. Interna utplurimum eſt affectus ſeri vel lymphæ acrioris, nunc ſalſioris, nunc in ſpecie acidioris, ad bronchum delatæ, & tunc titillatio adeſt ob acrimoniam lymphæ acidioris ad laryngis interiora latæ, quæ defertur ob læſionem à cauſa externa, ab inclementia aeris introducta, tuncq; pars læſa plorat copioſam lympham, nunc ſalſam, nunc acidam; eſtq; ſic Catarrhus ſuffocativus nihil aliud, quàm quaſi Raucedo ſubitanea; hinc irritatur larynx, ſtringitur epiglottis, unde metus ſuffocationis ſubitaneus. Proinde autem talis raucedo fit interdum, ſingulis noctibus repetens; quale exemplum appoſitè huc facit, quod habet RIVERIUS *Cent.* 3. *Obſervat.* 15. Hæc nempe cauſa reſpectu laryngis externa, tale Catarrhum ſuffocativum inferens, eſt imprimis lympha viſcidior, glutinoſior & copioſior cujuſcunque ſaporis, ex membrana pituitaria poſteriore & inferiore ad fauces copioſiùs delata, & ſubitò inviſcans quaſi laryngem, & epiglottidis liberum motum impediens; unde mox ſuffocatio imminens, tuſſis, & copioſus materiæ viſcidæ ſcreatus cum ſenſu læſionis in faucibus: eſtque affectus reverà catarrhalis, nempe vitio membranæ pituitariæ poſterioris, quem deſcribit SCHNEIDERUS *lib.* 5. *de Catarrh. cap.* 2. *Sect.* 2., & ejuſdem eſt naturæ cum aſthmate humido, cum tuſſi chronica, imprimis ſtomachali. Exaſperatur hic affectus ſubinde veſperi & noctu, & frequenter per ſe ſubitò ex prægreſſa cauſa externa, imprimis ab aere inclementiore aut maligno, aut variis effluviis ſpirituum acidorum mineralium impregnato, facta alteratione, vel ex tuſſi diuturna & chronica oritur, uti patet in exemplo HILDANI *Cent.* 6. *Obſ.* 8. ubi habetur talis Catarrhus ſuffocativus. Subolevit hoc PLATERUS, unde Catarrhum ſuffocativum anguſtiam intra fauces ait, & catarrhum non ad pulmones, ſed ad fauces delabi animadvertit, *lib.* 1. *Obſ.* 185.

Eſt ergo Catarrhus hic ſuffocativus propriè dictus affectus, cognatus tuſſi færine & raucedini graviori, indeque complicatus ex pluribus ſymptomatibus.

CURA.

Catarrhus ſuffocativus à cauſa externa curatur eodem modo ac raucedo recens ſeu tuſſis nocturna ſicca, *v. g.* per vomitoria, & poſt per opiata ac ſimilia alia temperata, Incraſſantia dicta, i. e. lympham acrem, in ſpecie acidam, temperantia; vel ſi minus in principio conveniunt Vomitoria, præmiſſo clyſmate, per ſudorifera blanda, lymphæ motum & materiam corrigentia, hinc per opiata irritationem faucium tollentia & ſiſtentia. Incraſſantia ſunt paſſulæ, glycyrrhiza, tragacantha, gummi Arabicum, thus, jujubæ, ſyrupus de jujubis, violarum, papaveris, ſcabioſæ, liquiritiæ, &c.

℞. *Aqu. ſcabioſ.* ℥ iij. (vel *Aqu. ſcabioſ. menth.* an. ℥ i. ß.)
Aſthmat. Rudolph. (eſt vini ſpiritus compoſit. aromat.) ʒ iij. vel ʒ. iv.
Syr. papav. ſimp. ʒ iij.
Violar. ℥ß. ad ʒ vj.
M. & cochleatim capiatur.

D. S.

Potio ad reſpirationem cochleatim ſumenda.

℞. *Aqu. ſcabioſ.* ℥ iij.
Aſthmat. ʒ vj.
Spirt. ſalis ammoniaci aniſat. ʒ j.
Syr. papav alb. ʒ j. vel hujus loco *diacod. Mont.* ʒ j ß.

D. S.

Ut ante.

℞. *Aqu. Menth.*
Scabioſ.
Serpill. an ℥ j.
Aſthmat ʒ vj.
Spir. ſalis ammoniaci aniſ. ʒ ij.
Flor. ſulphuris ʒß.
Syr. diacod. Mont. ℥ j.

M. D. S.

Potio Catarrhalis ad reſpirationem.

℞. *Eſſent. catarrhal.* ʒ iij. vel ʒ ij.
Spir. ſalis ammoniaci aniſ. ʒ j.

M. S.

Eſſentia catarrhalis ad reſpirationem.

Si aſperior fuerit Miſtura propter ſpiritum ſalis ammoniaci, omitti poteſt.

Exempli loco ſit puer 10. annorum, conſtitutione ferè aſthmatica, facies naturali erat tumidior, dormiebat aperto ore & cum ſtertore, obnoxius ſubinde erat aliquali tonſillarum tumori. Hic vel ex ſimplici aeris frigidi nudo capite ſuſceptione, vel ex refrigeratione extremorum poſt corporis motum & exercitium, proximè inſequente aut certè altera in Catarrhum ſuffocativum dictum incidebat, ita, ut ſuffocandus omninò videretur, facies intumeſcebat, ex rubro cæruleſcebat, tuſſis crebra, ſed inanis, & ſub qua nil, præterquam tenuis & pauca lympha evacuaretur. Interrogabatur: *quomodò ipſi eſſet* in paroxyſmo? dicebat ſemper: *titillare ipſum in falſa gula*; nempe erat affectus laryngis, ex lympha acri vellicante natus, occaſione cauſarum in motu debito impedita. Cum evanuiſſet paroxyſmus, febris aliquot dierum lenta ſupererat, tuſſis frequens & pedetentim copioſi muci, craſſi & viſcidi, per aliquot immediatè inſequentes dies excretio, & ſic morbi ſolutio. Redibat tamen ſæpiùs paroxyſmus, idque ſpeciatim hyberno vel verno tempore, rariùs æſtate. In paroxyſmo adſtantes inungebant verticem balſamo ſuccini, bronchia fortioribus ligaturis conſtringebant. Præſcribebam Mixturam ſequentem, ut irritationis ſenſum & hinc laryngis contracturam ſic lenirem: nempe,

℞. *Aqu.*

♃. *Aqu. ſcabioſ.* ℥ ij.
Aſthmat. ℥ß.
Syr. diacod. Mont. ʒvj ad ℥j.
M. D. S.
Potio pro reſpiratione.

Item

♃. *Aqu. ſchabioſ.* ℥ iij.
Spiritus ſalis ammoniaci aniſ. ʒjß.
Syr. papav. alb. ʒ vj.
M. f. *Potio* cocleatim ſumenda.

Externè in regione laryngis, ubi patiens titillationis & conſtrictionis ſenſum percipiebat, cum linteis calidis applicari & ſæpiùs reiterari juſſi:

♃. *Aqu. Articul. ad extra* ℥ ij.
Spir. ceraſor. nig.
Lil. convall. an. ʒj.
Eſſent. opii. ʒß. ad ℈ij.
Miſta applicabatur:

Hiſce brevior reddebatur paroxyſmus. Finito verò paroxyſmo præſcripſi:

♃. *Aq. ſcabioſ.*
Serpill. an. ℥jß.
Aſthmat. ʒ vj.
Flor. ſulph. ℈ ij. vel ʒß.
Syr. Aſthmat.
Scabioſ.
Violar.
Papav. vel *de jujub.* an. ʒ vj. *ad* ℥j.
Miſcendo.

Potio, probè agitando, crebriùs hauſta crebriorem tuſſim & materiæ copioſioris rectionem prævenit, quatenus irritationis in larynge ſenſum & fluxionis cauſam removit, & acrimoniam lymphæ temperando, læſionem laryngis & hinc muci excretionem inhibuit.

Tandem ob crebriorem nimis recidivam in ſubjecto phlegmatico, ſeroſo chylo abundante, inurebatur brachio ſiniſtro fonticulus, unde nec crebri adeò nec adeò graves poſtmodum redierant paroxyſmi. Circa annum decimum quartum denuò claudere cœpit fonticulum, cum ſpes eſſet, ex alteratione corporis, & notabili habitus ejus immutatione, etiam hunc affectum immutatum iri.

Si malum eſt à *cauſa externa*, curatur ut Aſthma humoroſum, vel Tuſſis chronica; imprimis ſtomachalis, nempe per vomitum, & deinde per attenuantia, & mucum viſcidum incidentia, & conſequenter inſignem ſcreatum & rejectionem cauſantia, vulgò *Expectorantia* dicta, v. g. ſuccum raphani recentem, ſyrupum & aquam nicotianæ, quæ nobiliſſima, ſpiritum aſthmaticum, oxymel ſquilliticum, radicem ari, gummi ammoniacum in aceto ſolutum & cum aqua eryſimi propinatum, aquam aſthmaticam Rudolphi, ſpiritum aſthmaticum Domini D. Michaelis ex viride æris & gummi ammoniaco, & ſimilia.

♃. *Aqu. Hyſſopi,*
Menthæ,
Nicotianæ an. ℥j.
Aſthmat. ʒ vj.
Oxymel. ſquillit. ʒß.
Spir. Nicotianæ ʒ vj. ad ℥j.
M. f *Potio*. S.
Potio reſolvens pro reſpiratione.

Capiatur cochleatim.

Vel

♃. *Aqu. hyſſopi,*
Scabioſ. an. ℥jß.
Aſthmat. ʒ vj.
Gumm. ammon. in acet. ſol. ʒj.
Syr. ſcabioſ. ℥j.
M. D. S.
Potio reſolvens pro reſpiratione.

Ex dictis patet: Opiata & his cognata anodyna, & hinc Attemperantia, aliàs *Incraſſantia*, in paroxyſmo & ſiſtendo & præcavendo primatum obtinere, etiam ex vulgata aliqua hypotheſi: Cùm enim non, niſi ex humoribus, motu & hinc loco peccantibus, oriri ſoleant pathemata talia, humores verò locali motu nullo ferantur in corpore, niſi beneficio ſpirituum animalium, mediantibus fibris illos moventium; à ſpiritibus autem præternaturaliter moveri non ſoleant, niſi hi promoveatur ab objecto moleſto vel preternaturali, hoc eſt, niſi pars quædam ſenſilis irritetur; manifeſtum evadit, quod ea, quæ irritationis ſenſum tollunt, & ſpirituum impetum opiunt, etiam præternaturales humorum motus refrænare, & partium inchoatos ſpaſmos curare valeant: in quo Punctò primatum ducunt anodyna, ut clarum eſt. Quid ergo clyſteres proſunt, in talibus Catarrhis ſoffocativis ſuppoſititiis uſitatiſſimi, iique acriores? Res clara eſt, quod nil valeant, per accidens ſaltem, primas vias evacuando, & ſanguinis & abdominis viſcera in motum concitando, & utroque modo pectoris anguſtiam nonnihil ſublevando, ſaltem ex indirecto prodeſſe. Quid venæ ſectio? ad quam, tanquam ad ſacram anchoram mox confugiunt! Per ſe nihil prodeſt, niſi in graviori paroxyſmo, & pulmonum reciproco motu plus minus impedito; metus ſit ne gravior circa pulmones ſanguinis ſtagnatio ſuperveniat, pro liberiori ſanguinis circulo conciliando hæc interdum inſtituenda veniat.

Ulteriùs capiti, nuchæ & vertici balſama, emplaſtra, cataplaſmata, ſuſpenſoria dicta, ex maſtiche, ſuccino, tacamahaca, caranna, elemi & ſimilibus aliis imponuntur: item ex fermento, ex ovis ad duritiem coctis, ac ſimilibus, pro ſuſpendendo catarrho defluente: Sed conatu ſanè immani & ridiculo vexantur ægri ſine fructu, cum in capite non ſit mali radix. Item Veſicatoria cervici, ſcapulæ & ſimilibus locis pro ſcopo diverſorio applicantur malè itidem, niſi interdum per accidens, ubi aſthmatis convulſivi quidpiam adeſt; in quo caſu veſicatoria brachiis applicari poſſunt.

His IV. loco affectus peculiaris annumerandus venit, & qui modernis, antiquatam iſtam de ſeri catarrhalis ex capite defluxu ſententiam recipientibus, Catarrhi ſuffocativi nomine venit eſtque ille Catarrhus ſuffocativus vitio ſanguinis, de quo eruditè tractat VINCENTIUS BARONIUS *loco allegato*; & SCHNEIDERUS *l. 5. de Catarrhis c. 4. ubi de Catarrho ſuffocativo*, qui omnes, & cum iis LINDANUS, rectè dicunt: Catarrhum ſubitò ſuffocantem, aut ſuffocationem minitantem, nil aliud eſſe, quàm ſanguinis quacunq; ex ratione in pulmonibus ſtagnationem, ſeu quod oriatur ex impedito ſanguinis in pulmonibus circulo; dum nempe ſanguis copioſiùs ex dextro cordis ventriculo in pulmones effuſus non promoveatur ulteriùs, ſed in pulmonibus ſtagnet; quæ ſanguinis ſtagnatio non tantùm eſt origo hujus affectus, ſed peripneumoniæ pariter ac pleuritidis; unde etiam quidam *ſanguinis ςάσιν* appellant.

Sanguinis hæc *ςάσις* accidit tã in Syncope Cardiaca, Veteribus dicto affectu, quàm in ſyncope ordinaria graviori, in qua tamen deficit movens ſpiritus. Plerumque ergo qui hanc ſyncopen cardiacam ignorant, ad Catarrhum imaginarium ſuffocativum delabuntur. De hac ſyncope cardiaca, Veteribus ſic dicta, optimè in lectione illorum verſatus CASPARUS HOFFMANNUS nonnulla refert in *Inſtitut. Medic. lib. 3. cap 50.*, eſſe eam, cùm, cerebro nihil paſſo, ſanguis ad cor tam vehementer ad fluit, ut omni ſpiritui via ad cerebrum intercludatur. Hinc infert, non omnes, qui ſubitò moriuntur, apoplexia mori, & ſæpè cauſam fruſtrà ab anatomicis quæri in capite, cum ſit in thorace! ita, ut hic Catarrhus ſuffocativus & ſyncope cardiaca ſint unum idemque, oriantur ex ſanguinis impedito motu circa cor in pulmones. Hinc ex his fundamentis SCHNEIDERUS *l. c. pag. 297.* definit Catarrhum ſuffocativum, quod ſit ille Catarrhus, in quo ſanguinis plerumque copioſus, tum de venæ cavæ trunco aſcendente, tum maximè de ejuſdem venæ cavæ trunco deſcendente in cor, & hinc in pulmones confertim & celeriter fluit, nec non & interdum in muſculos thoracis. Quemadmodum enim in apoplexia imminente ſanguis arteriarum, nempe carotidum, in cerebro; ita in imminente Catarrho ſuffocativo ſanguis venarum in pulmonibus, tam ſupernè, quàm infernè cum impetu ac violentia movetur, ac ibidem ſubſiſtit. Conf. WEPFERUS *Tract. de loco affecto in Apoplexia pag. 163. & 202.* item SCHENCKIUS *in Obſerv. pag. 278.* ubi prolixiùs diſſeritur de Syncope cardiaca, in qua concreto in venis ſanguine ægri ſubitò moriuntur. Similes nempè, quoad externam faciem, affectus ſunt Apoplexia & Catarrhus ſuffocativus, ita ut hi affectus ſubitò confundantur, aut etiam ſimul in ægris adſint. Nam ut in Catarrho ſuffocativo fit ſanguinis ſtagnatio in pulmonibus; ita in iis ſimiliter, qui Apoplexia moriuntur, tandem ſimilis ſanguinis in pulmonibus ſupervenit ſtagnatio. Hinc in Apoplexia mortuis vaſa pulmonum diſtenta & rupta interdum, ex ſanguinis impedito motu, in præcordiis reperiuntur, referente hoc non tantummodo FRACASSATO *in Epiſt. de Cerebro ad Malpighium*; ſed etiam CORNELIUS CONSENTINUS *in Progymnaſm.* inquit: quod ii, qui moriuntur Apoplexia, eodem modo intereant atque ſtrangulati; quod admodum appoſitè dicitur. Nam in ſtrangulatis laqueo injecto collo ſubitò perit ſenſus & motus, ex impedito ſangui-

ſanguinis in carotides motu, & ſuccedente reſpirationis abolitione. Ne autem confundamur, meritò adhuc urgeo ingentem hanc confuſionem, quando quidam Catarrhum ſuffocativum à ſanguinis ſtagnatione in pulmonibus, & Catarrhum ſuffocativum vitio laringis diſtinctos inter ſe affectus, confundunt, quod facit SCHNEIDERUS *l. c.*, ubi promiſcuè allegat Authores, & promiſcuum facit Chaos.

Eſt itaque Catarrhus talis affectus ad Peripneumonias ſuo modo accedens. Hujus exemplum videtur repræſentare mulier illa Catarrho ſuffocante interempta, quam refert PLATERUS *l. 1. pag.* 187. Cæterùm fit interdum, ut etiam in paroxyſmo Catarrhi ſuffocativi cum tuſſi, copioſæ *materiæ viſcidæ*, imò non rarò *ſpumoſæ*, per os excretio contingat: Nam huc trahendus iſte inter Authores maximè hinc inde ventilatus *Aphoriſmus* HIPPOCRATIS 43. *ſect.* 2. Dicit enim hic: *Ex iis, qui ſtrangulantur & ſubmerguntur, nec tamen ſunt mortui, non redeunt ad vitam, quibus ſpuma circa os apparet.* Hic valdè digladiantur Authores, quid intelligatur per ſtrangulationem? Optima eſt ſententia eorum, quos inter eſt LINDANUS, qui dicunt: intelligi per hanc Catarrhum ſuffocativum; nam, uti dixi, in eodem apparet ſpuma, & non rarò eiicitur mucus & materia viſcida.

Ἀσσαγχόμενοι nempe eſt Anginę ſpecies, *Cynanche* dicta ab ulcere in interioribus laryngis, fauces occludente; unde *Anginoſis ſpuma circa os apparens malum deſperatum eſt*: ſicut & CHRISTOPHORUS à VEGA *l. 3. de Art. Med. c.* 8. refert, duos viros ſentinas & puteos cœnoſos expurgantes, prę fœtore ſtrangulatos ſpumam ex ore emiſiſſe.

Mucus hic & materia viſcida rejecta primò dedit occaſionem impoſturæ ſcholarum, quod nempe talis mucus ac materia ſpumeſcens, per laryngem in pulmonem decidens, ſit cauſa morbi, quod tamen falſiſſimum; cum potiùs ſit productum morboſum, quàm cauſa affectus. Verùm oſtendam originem illius ex duplici fonte: ſpuma illa copioſa, quæ taliter affectorum aut mortuorum ore effluit, omnis eſt ex pulmonibus, facta per agitationem ab aere inſpirato; ſi enim acidus liquor in canis venam iniiciatur, ejuſmodi ſpumæ vel eadem ſymptomata ſequuntur, atq; in ejuſmodi ſuffocativis Catarrhis. Quod teſtatur exemplum canis, cui olim per chirurgiam infuſoriam ℥ i. olei ſeu ſpiritus ſulphuris per campanam in aquam diluti fuit in venam cruralem infuſa, unde canis poſt hujus injectionem per ſemihorulam & ſucceſſivè admodum anxiè reſpirabat, ſenſimque difficilius, ita, ut tali Catarrho ſuffocativo tandem moreretur antequam ſuffocaretur, & etiam poſt mortem copioſiſſima ſpuma ex ore & naribus effluxit; imò facta apertione thoracis totum pulmonum parenchyma, omnia vaſa aſperæ arteriæ, totus ejus truncus, fauces, nares & guttur erant infarcta hac ſpuma quaſi viſcida: bullæ extractæ & aſſervatæ in tabula tandem abierunt in liquorem rubicundum ſeroſum, loturæ carnium ſimilem. Facta ulteriori inquiſitione, pulmones erant repleti ſanguine nigricante & craſſiuſculo, ita, ut hic canis exactiſſimè manifeſtarit Tragœdiam Catarrhi ſuffocativi, cujus rei habeo teſtes: Nam ab acido ſulphuris coagulatus ſanguis ſubſiſtit, unde ab aere violentius inſpirato crebriori ſui reſpiratione & ſanguinis hic facta concuſſione, mutatus fuit in ſpumam, quæ replevit has partes. vid. *Diſp. mea de Chirurg. Infuſor.*

Spuma ergo in iis, qui laborant Catarrho ſuffocativo, & quæ tandem ſupervenit Apoplexia graviore affectis, etiam ex pulmonibus eſſe videtur; Mucus verò & materia viſcida non ſub forma Catarrhi à capite refluit, ſed eſt ex larynge. Fit nempe ſpuma ex ſanguine in pulmonum vaſis ſtagnante, ab aere reciproco motu impetuoſius hauſto, crebriori reſpiratione non nihil rarefacto & attenuato, & ita in ſpumam reſoluto; ſicut cereviſia agitata in ſpumam abit: qua ipſa ſpuma repleta aſpera arteria malum potiùs exaſperat, quam levat: Ubi tale ſignum apparet, rectè ſignum lethale cenſetur, & rarò, ſi ſpuma illa adſit in Malis peracutis, evadunt; hinc rectè dicit HIPPOCRATES *in Aphor. allegato*: *Quibus ſtrangulatis ſpuma circa os apparet, ii intereunt.*

Quod attinet mucum, qui in tali caſu eiicitur, illum dixi ex larynge, & revera nil aliud eſt, quàm lympha paulo viſcidior, ex larynge tunc uberius emulcta, & in tantis anguſtiis mediante crebriori reſpiratione cum aere elevata. Nam larynx & aſpera arteria interius membrana obductæ, ordinariò humectantur à glandulis, poſteriùs circa cartilagines copioſè hærentibus, quæ ordinariò tranſudant lympham tenuem, plus minùs acrem, plus minùs viſcidam, in aſperam arteriam, pro ejus & laryngis humectatione ad meliorem vocis formationem. Hinc quando in febribus ardentibus abſumpta eſt iſta lympha, vox fit rauca.

Stagnante ergo ſanguine in pulmonibus & impedito nonnihil circa aſperam arteriam, ex anxietate ægri copioſior lympha craſſa & viſcida eructatur in arteriam aſperam, ejuſque loca vicina, etiam per membranam pituitariam inferiorem emittitur, quæ eſt materia ipſius muci ſub hoc affectu rejecti, & vulgò habetur pro pituita ex capite depluente.

Inter cauſas remotas, quæ tali ſtagnationi & coagulationi, aut uberiori influxui in præcordiis ſeu pulmonibus, hinc Catarrho ſuffocativo, occaſionem ſuggerunt, à SCHNEIDERO *l. c.* allegantur variæ; præſertim aeris obſervandum vitium, ratione cujus & epidemicum ac malignum hunc Catarrhum interdum eſſe, pluribus deducit. Nec ultima eſt, quod poſt nimium exercitium aut motum concalefacto inſigniter corpore, adeòque ſanguine attenuato, ſubitò ingurgitatur hauſtus aquæ frigidæ, à qua repentinam incurrunt ſuffocationem: proptereà quoniam in exercitio & motu ſanguis attenuatus & rarefactus rapidè ac celeriter circulatur & æſtuat; à ſubito verò aquæ frigidæ potu ingurgitato ſanguis ſubitò ad ſui coagulationem diſponitur, hincque ſtagnando in pulmonibus & præcordiis facilè ſuffocationis periculum infert. Id quod patet, quia à tali cauſa non rarò fiunt pleuritides, unde ſuffocationis periculum. Exemplum tale curioſum habuit aliquando Dn. D. MICHAELIS in Coquo, qui cum diutiùs ac vehementiùs circa focum & ignem incaluiſſet coquendo, à foco abſcendens ſubitò copioſam & frigidiſſimam cereviſiam hauſit, unde tantam ſpirituum anguſtiam, & in præſentaneum ſuffocationis periculum incidit ex coagulo ſanguinis: Curavit tamen hunc coquum beneficio ſucci florum bellidis rubræ recenter expreſſi. Notum enim eſt, quod ſuccus iſte ſingularem vim habeat vulnerariam, ac imprimis ſanguinem grumoſum & ab acido coagulatum diſſolvendi; unde etiam hic ſuccus ſanguinem ex potu frigidæ ſemicoagulatum, congrumatum, denuò reſolvendo, ſuffocationis periculum removit: Conf. *Medicina Militaris* MINDERERI, in qua videbitis acetarium ex bellide, & ad hujus imitationem inſtituit Curam hanc D. MICHAELIS; ſicut flores bellidis aliàs nobiles ſunt in pleuritide.

Faciunt huc varia exempla ſuffocationum talium ſimiliter ortarum ab obſtructione vaſorum in pulmonibus, & impedito ſanguinis motu per eos: quale imprimis eſt illud, quod habet MAUROCORDATUS *Tract. de Motu & Uſu pulmonum cap.* 40. *pag.* 88. ob calculum in arteria venoſa enatum: ſic polypus cordis ſeu excreſcentia carnoſa in ſiniſtro ventriculo cordis nata, quatenus ſanguinis motum per pulmones inhibet, ſuffocationem infert, de qua BARTHOLINUS *Centur.* 2. *Epiſt.* 86. *pag.* 683. RIVERIUS *Centur.* 1. *Obſervat* 82. WILLISIUS *contra Highmorum pag.* 15. & MALPIGHIUS *de polypo Cordis.* Quo etiam facit cartilago venæ pulmonalis truncum occludens, qualem MAYOWIUS *de Pulſu Cordis* vidit.

Sed propinquiores cauſæ talis Catarrhi ſuffocativi ſunt quadruplices:

I. Sanguis nimis abundans & turgeſcens, qui propter rarefactionem & uberiorem in pulmonibus majus ſpatium occupat, adeòque tardiùs circulatur, tandem verè ſtagnat.

II. Eſt ſanguis paulò viſcidior ſeu pituitoſus, hoc eſt, chylo crudiori impraegnatus, ad motum tardior; adeòque ſtagnationi aptior: quo pertinet obſervatio RIVERII *Centur.* 1. *Obſervat.* 82. de ſuffocatione ex materia viſcida pituitoſa, in dextra cordis auricula reperta. Conferatur obſervatio parallela in MAYOWII *Tract. de Motu muſculorum pag.* 99.

III. Obſtructio vaſorum in pulmonibus à calculis, &c.

IV. Eſt interdum ſanguis ab acido vitioſo aut aere nimis frigido poſt æſtum ſubitò inſpirato, aut denique quacunque alia ratione coagulatus & inſpiſſatus; qui uti peripneumoniam & pleuritidem infert, ita, ſi quoque ſanguis coagulatur, talem ſuffocationem infert.

Rectè namque dicit *Lindanus in Coll. in Pr. Chymiatr. Hartmanni*: *Nihil quicquam poteſt eſſe abſurdius, quàm fingere*

gere tam repentinam deductionem viſcidæ ac pituitoſæ materiæ ex capite in aſperam arteriam citra tuſſim, ut exindè ſuffocationem imminentem; quin potius per patulas vias in gulam ejus contingat excretio. Ergo vult, dictam ſuffocationem non eſſe à Catarrho, ſed eſſe à ſtagnatione ſanguinis. Quò pertinet Terror ſubitaneus, ex tali ſanguinis ſtaſi ſubitaneam ſuffocationem inferens. Pulſus hinc eſt deficiens, interdum parvus, celer & frequens.

DIAGNOSIS.

Catarrhus hic ſuffocativus in ſpecie cognoſcitur ex dolore pectoris gravativo, difficultate reſpirationis, voce ferè intercepta, periculo ſuffocationis, anxietate ægri, interdum tuſſi, non ſemper, & ſaltem, quando ſimul vaſa laryngis lympham uberius effundunt, pulſu tardiore & rariore ex tarda circulatione ſanguinis, & quodammodo formicante ſeu vermiculante: hinc qui catarrho tali ſuffocativo oppreſſus eſt, ægerrimè ſpirat, & anima cum ſpiritu fertur. Nonnunquam membrana pituitaria Schneidero dicta, quæ obducit ſubjecta corpora glanduloſa, plures humores rejicit, quos ſcreatu & ſternutatione rejicere ſolemus.

Coincidunt ferè hæc ipſa cum apoplexiæ ſignis, niſi quod in hac ſuffocatione ægri ægerrimè ſpirent; in apoplexia verò debiliori, abolitis tantùm actionibus animalibus cæteris, nihilominus plus minus reſpirant, arteriæ pulſant, utut pulſus ſit durus, nec ea ſpirandi difficultate vexantur; in Apoplexia forti verò vix vitæ ullum manifeſtum adeſt indicium, neque deficientis aut exindè malè habentis reſpirationis adſunt ſigna; ſicut & pulſus ſubindè frequens & vegetus percipi ſolet; in ſyncope verò communi pulſus eſt ferè nullus.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*; res eſt clara, periculo eſſe pleniſſimum hunc affectum; ſtrangulatio enim cum ſpuma maximè eſt infeſta, uti dicit HIPPOCRATES, In morbis autem acutis omninò jugulat: propterea maturanda eſt Cura.

CURA.

Totùs ſcopus in curando Catarrho ſuffocativo ſeu ſyncope cardiaca eſt, ut promoveatur ſanguis ſtagnans per pulmones: id quod fit vel imminuendo ejusquantitatem, vel reſolvendo remediis internis ejuſdem coagulationem, & denique blando ſudore eundem attenuando, & fluidiorem perficiendo, ſicque liberiorem ipſi motum promovendo. Adeòque ex remediis primò ſe offert venæ ſectio, in Catarrho ſuffocativo utplurimum neceſſaria, in brachio quantocyus inſtituta, & pro conditione ſubjecti ſatis larga: Nam occaſio eſt præceps, & nil citiùs ac potentiùs ſanguinis circularem motum immutare, eundemque accelerare, & ſtagnationem impedire poteſt, quàm hæc ipſa. Hinc etiam Cucurbitulæ cum ſcarificatione hinc inde affigendæ. Obiter moneo hìc, quod vulgò Clyſteres infundi, ſternutatoria & Gargariſmata, item Bechica, Linctus adhiberi, Frictiones brachiorum & pedum, ligaturæ fortes &c. inſtitui, atque Emplaſtra & Cataplaſmata capiti, quoniam à pituita ex capite deſcendente ortum duxiſſe credunt, applicari ſolent; ſed hæc certè, ut rectè dicit LINDANUS, ſunt luſus ſciolarum mulierum, anilia inventa ac inania omnia, à Medico rationali non imitanda; quia ſæpè feliciter tunc moriuntur ægri: ſubindè tamen ante aut poſt venæ ſectionem Clyſma acrius pro eluenda alvo injectum, non eſt inconveniens. Vomitoria, quæ hìc à quibuſdam inſigniter laudantur, pariter ſunt inepta; ipſeque dubitans RIVERIUS inquit: *In vehementi Catarrho vix confert Vomitorium:* Et FREITAGIUS *in Aurora Medicorum* dicit: *In Catarrho graviori eſſe periculoſa vomitoria.* Adſunt quidem exempla feliciter propinatorum Vomitoriorum; verùm hìc ſubeſſe dicam impoſturam: Nam copioſa materia viſcida infert impoſturam, ut habeantur talibus anguſtiis afflicti pro Catarrho ſuffocativo laborantibus; quin potius conveniunt ſaltim in Catarrho ſuffocativo ex vitio lymphæ, de quo ſupra, aut in Aſthmate fortiori, facto ex ſtomacho, aut ubi ſuſpicio ſimul eſt, mucilaginem viſcidam ſubeſſe in ſtomacho, aut etiam hærere in pulmonibus, idque fovere malum, aut cauſæ remotæ inſtar eſſe; quali in caſu propinatum vomitorium in forma liquida optimum & divinum eſt remedium. Jam verò cùm Aſthma ſtomachale pro tali ſuffocatione habeatur, hinc factum eſt, quod dicantur conferre vomitoria in Catarrho ſuffocativo: In ſanguinis verò errato nihil juvat, quin potiùs adminiſtrata venæ ſectione ſanguis ſtagnans vel citò diſſolvendus & attenuandus, vel blanda diaphoreſi in rapidiorem circulum cogendus. Interna remedia ſunt aquæ Aſthmaticæ ac pectorales dictæ ſpirituoſæ, imprimis temperatis & anodynis miſtæ mitioribus. Præ cæteris optimè hìc convenit ſperma Ceti, doſi à ʒß. ad ʒj. in aqua hyſſopi cum pauca aqua Aſthmatica Rudolphi, vel cereviſia calida aut alio vehiculo calidè propinatum, quod in deplorato Catarrho ſuffocativo pro ſanguine congrumato denuò reſolvendo fluxilemque reddendo eſt nobile, & ab omnibus Medicis laudatum remedium, ad quod tanquam ad ſacram anchoram confugiunt: vid. SCHENCKIUS, RANCHINUS, & SCHMUCK *Th. 2. ſecret. Med.* 13. Mirabilia enim facit, cum probè tectus ſit æger: Etiam in Catarrho ſuffocativo infantum exquiſitiſſimum remedium D. PETRI à CASTRO dicitur, ad piſi magnitudinem, vel anniculo ad ℈ß. in lacte materno diſſolutum, propinatum; unde etiam eſt ſingulare Vulnerarium, ubi eſt ſanguis coagulatus. Paucis nota eſt origo hujus ſpermatis ceti. Reverà autem eſt ex capite balænarum, non verò ipſum cerebrum, ſed materia pinguis in capite balenæ contenta, quæ exindè deſumpta per ſaccum ſetaceum trajicitur ob nimiam pinguedinem: materia reſtitans, per lixivium forte, ex calce viva cineribuſque clavellatis paratum, depuratur. Formula poteſt præſcribi talis:

♃. *Aqu. hyſſop.* ℥j.
Sperm. ceti ʒß. ad ℈ij.
Syr. de hiſſop. ʒß. ad ʒvj.
M. D. S.
Diſſolvens potio pro reſpiratione pro una vice.

Potio hæc propinetur pro una doſi, quæ admodum diſſolvit ſanguinem congrumatum.

Probè etiam convenit Mixtura ex lapillis cancrorum cum aceto deſtillato parata, expectando ſudorem, quæ promovet liberum ſanguinis circulum: item ſalia volatilia ſanguinem reſolventia & per ſudorem blandum ventilantia, v. g. antimonium diaphoreticum cum ſale volatili cornu cervi, ſale volatili ſuccini; vel ſpiritus cornu cervi eſſentiſatus; item liquor cornu cervi ſuccinatus à gutt. xx. ad xxx., qui eſt egregium ſudoriferum, & in hoc caſu admodum proficuum; Unde conducunt etiam remedia & Miſturæ à SYLVIO præſcriptæ *l. 1. Ideæ Prax. cap. 20. §. 24. pag. 280. ſeqq.* ubi de motu ſanguinis per pulmones impedito. Quibus addantur cherefolium, ſcabioſa, bellis minor, veronica & ſimilia: item omnia ferè vulneraria ſunt egregia in hoc Catarrho ſuffocativo, propterea, quoniam inſtar alcalicorum ſolent abſorbere acidum coagulans ſanguinem; ac omnia remedia, quæ aliàs in caſu ab alto uſurpari ſolent, promovendo ſimul, quantum poſſibile, ſudorem; quin &, ubi mucilago viſcida hæret in ſtomacho, aut tuſſis & materiæ per laryngen tranſudantis ſuperveniat rejectio declinante paroxyſmo. Commodè etiam Expectorantia uſurpari poſſunt, inter quæ Raphanus, & ex hoc expreſſus ſuccus cum pauco ſaccharo, vel alia inde medicamenta parata, egregiè conveniunt in hoc caſu. Multa ſanè latent arcana ſub hac plantula, utpotè cujus ſal volatile eſt vulnerarium omnibus aliis præferendum. In ipſa quoque ſuffocatione eſt commendata.

Datur ſyrupus ab ʒß. ad ℥j. ſed legitimè ſit præparatus, aliàs vomitus movet, In MELICHII *Diſpenſatorio pag.* 168. laudatur ſemen naſturtii. Radix ari, & ſuccus ejus, ſale volatili acri prægnans, inſigniter convenit. Vel acetum in quo macerata fuit, commendat Helmontius contra caſum ab alto in congrumato ſanguine reſolvendo. Hinc ſimili ratione conveniet in Catarrho ſuffocativo, quoniam ſtagnantem ſanguinem in præcordiis diſſolvit. In vulgari uſu ſunt oxymel ſquilliticum, item acetum ſquilliticum, quæ tamen minus potentia: gummi ammoniacum itidem valde convenit, ſi diſſolvatur in pauco aceti, & propinetur in aqua hyſſopi: Unde ſpiritus gummi ammoniaci cum ærugine paratus etiam cæteris paribus eſt egregius. Miſtura hunc in uſum poteſt fieri talis:

♃. *Aqu. hyſſopi,*
Scabioſ. an. ℥j.
Succi ari ʒß. vel *acet. infuſ. rad. ari* ʒvj.
Spir. gumm. ammon. cum viride æris ʒij.
Syrupi nicot. ℥j.
M. F. *Potio*, ſubindè cochleatim uſurpanda.
D. S.
Potio reſolvens.

ZECHIUS etiam in ſuis *Conſult.* & MERCURIALIS commendat in Catarrho ſuffocativo gummi ammoniacum, ſi propinetur cum oxymelle ſimplici, idque felici, uti dicunt, cum ſucceſſu. Nota eſt etiam Potio Brunneri ex gummi ammon. ad ℥j. in aqua hyſſopi & vino Rhenano. His etiam aqua aſthmatica Rudolphi, quæ ex ſpirituoſa, & in officinis proſtat, permiſceri poteſt. Hiſce remediis commodè etiam adduntur ex Croco parata medicamenta: Nam crocus eſt egregius in Catarrho ſuffocativo; & FREITAGIUS in *Aurora Medic.* inquit, quod Orthopnœis infallibile remedium ſit. Et certè, uti crocus eſt anima pulmonum, ita ſanguinem fluxilem ac tenuem facit: ut taceam vires inſigniter refectivas in Croco, &c.

SECTIO XV.

DE

CHYLI IN SANGUINEM TRANSMUTATIONE, SANGUINISQUE FERMENTATIONE LÆSA.

QUod attinet chyli cum ſanguine confuſi decentem aſſimilationem: ex ſuprà dictis notum eſt, quod deferatur chylus in receptaculum commune, ut ex hoc in ductum thoracicum confuſus cum ſanguine in venis axillaribus ſenſim ſenſimque ſubigatur, & tandem ſucceſſivè alteretur, ac vitali ſpiritu imprægnatus in ſanguinem mutetur; quæ actio, ſpeciatim ſanguificatio, in pulmonibus inchoatur, & tandem per continuum motum, tàm progreſſivum, quàm localem, & agitationem cum maſſa ſanguinea abſolvitur. In hoc enim ſanguificationis negotio cor, ipſique annexa vaſa, ſe habent purè paſſivè, & locum ſaltem his liquoribus pro motu & tranſitu meliori concedunt; adeò, ut cor ſaltem antliæ munere in machina hac hydraulica fungatur. Sanguificatio ſiquidem non eſt actio organica, ſed ſaltim ſimilaris purè; adeòque, propriè loquendo, nullum corporis viſcus organorum ſanguificationis nomen merebitur; ſed cor ſaltem vas erit aut officina, in qua talis inſignior mutatio ſucceſſivè peragi ſolet: uti CHARLETON *in Oeconomia Animal. pag.* 51. & ſpeciatim GLYSSONIUS *in Anatome Hepatis* habet.

Eſt enim reverà *Cor* nil aliud, quàm muſculus compoſitus, ita quidem, ut ſiniſter ventriculus propriè cor appellandus ſit, cujus appendix eſt ſaltem dexter ventriculus, propter pulmones ſolummodò fabricatus, & inſtar menſuræ, quæ in certa quantitate ſanguinem vehit, ut per pulmones fiat melior & commodior ſanguinis propulſio, pro ſubeunda maximè neceſſaria ad vitam ab aere alteratione, antequam ſiniſtrum cordis ſubeat ventriculum. De Structura & Fabrica cordis vid. elegans LOWERI *Tractatus de Corde*, *Schneiderus de Catarrhis*, & ECCLESIASTES cap. ult. verſ. 6. *Antequam rumpatur faſciculus argenteus, & recurrat vita aurea & conteratur hydria ſuper fontem, & confringatur rota ſuper ciſternam,* &c. SACHS à LOEWENHEIM vocavit circulum ſanguinis *Oceanum Microcoſmicum*; quia teſte ECCLESIASTE cap. 1. verſ. 7. *uti omnes torrentes eunt ad mare, & mare non eſt repletum, ad locum, unde torrentes proficiſcuntur, illuc ipſi revertuntur.* Ita etiam ſanguis in corpore noſtro.

Chyli in ſanguinem tranſmutatio, & ſanguinis ſpiritualſcentia, vix aliter præterquam per fermentationis motum, mediante quo Chylus perfectè ſubigitur, & in naturam ſanguinis mutatur, fieri videtur, ut dixi *in Inſtitutionibus*, de quo conſer. KERGERUS *Tract. de Fermentatione*, item DEUSINGIUS *Tract. de Nutrimenti animalium Generatione Cap. de Sanguificatione*. Saltim dubium eſt, à quo fermentatio hæc ſanguinis fermentativa chyli primariò dependeat: an nempe oriatur à fermento quodam ſpirituoſo ſalino-volatili, in ſiniſtro cordis ventriculo radicaliter ſtabulante, chylum ſanguini aſſimilante, & ſanguinem in ſpiritum volatiliſante? id quod aſſerit BACKIUS *Tr. de Corde*, HELMONTIUS hinc inde in ſuis *Scriptis*, in ſpecie *Spiritus vitalis*, *Blas humanum*, *Sextuplex digeſtio*: quò etiam facit ſententia CHARLETONIS, item GLYSSONII *locis ſuprà citatis*: An verò ſanguis ipſe, prout in ſe principiis fermentativus, in ſpecie ſalinis & oleoſis volatilibus turget, & chylum permiſtum tranſmutare, & ſucceſſivè ſibi aſſimilare valeat? ſicut hoc aſſerunt NEEDAM *de Formato Fœtu, cap. de Biolychnio*, LOWERUS *de Corde*, item ſuo modo SYLVIUS *in Diſſertat. de Sanguificatione*, ubi ex bile aſcendente ex hepate, & lympha acida deſcendente cum ſanguine ex vena axillari, talem ex utriuſque concurſu effervescentiam oriri vult, à qua chyli in ſanguinem tranſmutatio, & ſanguinis vitalis calefactio primariò dependeat.

Pro deciſione conſideranda prima ſanguinis generatio, quæ abſolvitur à ſpiritu genitali maris cum ſpiritu genitali fœminæ in ovo junctis: qui uti totum ovum fœcundat, & in eodem generationem, & fermentationem partium quarumcunque abſolvit per motum; ita ab hoc ipſo ſpiritu, calore incubantis gallinæ adjuto, etiam ſanguinem primò produci impoſſibile non eſt: ita, ut hic ſpiritus, dum movet particulas minimas liquoris in puncto ſaliente, eaſdem ſucceſſivo motu ita alterat, ut ex propriæ texturæ materialis aptitudine, ſponte quaſi in talem liquorem rubicundum abeant, qui poſtmodum novæ materiæ diſpoſitæ appulſu, & repetito per cor aut ejus rudimentum tranſitu, ab iſto ſpiritu vitali, ex dicta materia continuò ſe multiplicante, ulteriùs augmentetur; adeò, ut ſanguis ipſe, vitali ſpiritu & principiis fermentativis ſalinis impregnatus, chylum in ſanguinem mutet, qui in pulmonibus ab aere inſpirato attenuatur & volatiliſatur, unde inſigniter ſpiritualſcit, & propter ſalino-ſulphuream mixturam incaleſcit ſanguis, & vitali quaſi calore incenditur. Ob id enim toties per cor tranſit omnis ſanguis, ut

1. Languidus & effœtus, ſpiritibuſque depauperatus, in pulmonibus beneficio aeris inſpirati denuò exſuſcitetur.
2. Ob id chylus tàm longo tramite ex inteſtinis per ductum thoracicum ad claviculas uſque aſcendit, ſanguini permiſcendus, ut eò propiore via ad cor & pulmones deferatur.

Promovetur inſigniter hæc ſanguinis fermentatio, & conſequenter chyli aſſimilatio ab aere in pulmones inſpirato, cujus medio & attenuatur & volatiliſatur, & propter ſulphureo-ſalinam miſturam incaleſcit, ac quaſi vitali calore accenditur. Chylus autem ſanguini permiſtus confuſus in ſubclaviis attenuatur, ſolvitur & ſubigitur, cumque eo ad cordis dextrum ventriculum defertur, ex quo in pulmones erumpit; ubi tota maſſa ſanguinea, tàm ex ſanguine, quàm chylo permiſto conſtans, per hos tracta, ex inſpirato aere penetralia ejus ſubeunte, & mixti texturam ſalino-ſulphuream diſſolvente, inſignem & maximè ſubitaneam alterationem ſubit, dum inſigniter rareſcit, indeque intenſiorem acquirit calorem, & ad volatiliſationem ulteriorem inſignem aptitudinem, ſimulque propter ſalia ipſius diſſoluta & rarefacta in impetuoſam abit fermentationem, ſub qua particulæ maſſam ſanguineam componentes, imprimis acidæ & urinoſæ, in ſe invicem agere, mutuiſque concurſibus ſe ſubigere, & exindè cum particulis ſulphureis unà permiſtis incaleſcere, & propter ſalium volatilium cum ſulphureis texturam rubeſcere incipiunt; ſpiritus enim & ſalia volatilia alcalia, ſi cum ſpiritibus ſulphureis digerantur, tincturam ſuppeditant rubicundiſſimam, vid. DAVIDIS *Von der BeeKé Meditat. & experimenta circa Rerum Naturalium Principia.* Quæ ipſæ ſanguinis in pulmonibus inchoatæ alterationes contineantur, donec ad ſiniſtrum cordis ventriculum defertur, exque eo per arteriam magnam in univerſum corpus, quamdiu nempe ab aere ſuſcepta alteratio perſiſtit in eodem: Chyloſæ verò portiones unà permiſtæ ſub iſto fermentationis motu & ſimili motu unà ſubactæ & permiſtæ, pedetentim ita alterantur, ut tandem ſanguini exactè aſſimilentur, promovente non leviter faciliorem aſſimilationem chyli cum ſanguine, bile chylo in Inteſtinis permiſta, ratione cujus ſulphuris & faciliorem cum ſanguine unionem, & faciliorem in tincturam rubeam exal-

ratio-

tationem acquirit; pari modo, ac ſalia volatilia cum oleis deſtillatis dant colorem rubrum. Dum hæc ita fiunt in ſanguine, partes ejus tenuiores ac ſubtiliores ſalino-volatiles oleoſæ, ceu Quinta quædam Eſſentia, à craſſioribus liberatæ compedibus ſe extricant, magiſque adjumento aeris volatiliſantur & attenuantur, ac ita in veros ſpiritus animales & vitales perficiuntur; adeò, ut iſta inſpiratio aeris ſit cauſa, ſine qua non poteſt fieri ſanguificatio, ejuſque ſpirituaſcentia.

Cæterum chylus unico per pulmones & cor tranſitu in ſanguinem abire nequit, ob brevem, quam ibi nectit, moram: hinc evenit, quod ſi cani ſaginato poſt 4. vel 5. à paſtu horis ſanguis detrahatur, hic refrigeratus chyli lacteſcentis ingentem copiam coagulo cruoris ſupernatantem exhibeat; ſi verò jejunum animal, aut plures horas impaſtum ſimili modo tractetur, nihil chyli in cruore apparebit, ſed ſerum nudum aquoſum, quod tamen coagulatum, dare ſolet gelatinam lacteam, nunc copioſam, nunc minùs copioſam, prout plus vel minus chyli in partium nutritione & ſanguinis aſſimilatione fuerit abſumptum: vid. LOWERUS *Tract. de Corde pag. 222. & 229.* item *in Vindiciis Williſianis pag. 44.*: id quod etiam facit ſpiritus nitri dicto ſero inſtillatus. Pertinet huc gelatina illa albicans, quæ venæſectione emiſſo ſanguini humano non rarò ſupernatat, & vulgò *pituita* vocari ſolet, reverà tamen chylus eſt nondum perfectè aſſimilatus; Unde etiam proſtant tot Obſervationes ſanguinis albi inſtar lactis ex vena ſecta emiſſi etiam in ſanis hominibus, ob chylum ſcilicet nondum ritè aſſimilatum: vid. RHODIUS *Cent 1. Obſ. 36.* item *Cent. 3. Obſ. 32.* BORELLUS *Cent. 1. Obſ. 75.* SCHNEIDERUS *lib. 3. de Catarrhis pag. 101.* &c. Obſervavit etiam Dn. D. FRISIUS, ſanguinem venæſectione emiſſum per 3. 4. vel 5. vel 6. dies nonnunquam coagulatum, in homine perquàm ſano, nempè muliere. Pro vario ergo uſu & habitudine ſex rerum nonnaturalium, prout hæ ipſæ ſanguinis fermentationem vel intenſiorem vel remiſſiorem reddunt, ita etiam chyli ſanguini aſſimilatio nunc celerior, nunc tardior erit. Lympha evaporata relinquit gelatinam chyloſam. Maſſa ergo ſanguinea per vaſa rupta tàm chylo conſtat, quàm ſanguine propriè ſic dicto, adeòque ex chylo in ſe homogeneo & univoco univoca fermentationis actione nil aliud, quàm univocus etiam ſanguificationis generabitur liquor. Falſum ergo eſt, ex quatuor humoribus omninò inter ſe differentibus, quatuor Elementis, & quatuor Qualitatibus primis, quatuorque temperamentis analogicis conſtare ſanguinem: Nam & differentes iſtæ partes, in quas ſeparatur maſſa ſanguinea venæſectione emiſſa, poſt ſui coagulationem, non actu inſunt ſanguini, ſed partim ab alteratione per aerem inducta ſiunt, (ſal nitroſum aereum ſulphur ſanguinis forſan præcipitat,) partim à ſanguinis emiſſi corruptione & incipiente putredine: conf. LOWERUS *Tract. de Corde pag. 155.* item HELMONTIUS *Tractatu Scholarum Humoriſtarum Decept. Cap. 1. §. 46. & 47.* item FRACASSATUS *in Epiſtolis de Cerebro pag. 377. & 378.* Vanæ ergo ſunt omnes ſpeciales ex ſanguine emiſso, prædictiones & judicia; Optimam autem utilitatem Tonſoribus & Medicis afferunt: vid. BRUNONIS *Notæ ſuper Jeſſenii judicium de ſanguine venæſectione emiſſo.* Sanguis enim in ſe licèt homogeneus, & per totum ſimilis, in unoquoque tamen homine peculiarem & ſingularem ſuam habet craſin, ex radicali ejus conſtitutione, & ſub generationis primordiis miſtione oriundam, à qua omnis temperamentorum, ut vocant, diverſitas & idioſyncraſiæ quamplùrimæ dependent; quæ ſanguinis conſtitutio, & inde orta attributa in colore & conſiſtentia unicuique propria, cùm à nemine cognoſci poſſit, ſanè nec de ſanguine venæſectione emiſſo, an multum, vel parum à ſtatu naturali declinet, judicari poteſt; imprimis, cum brevi poſt ob corruptionem & putredinis notam extravaſatus ei, qui in vaſis adhuc fluctuat, omninò fiat diſſimilis.

Chylus legitimè ac naturaliter conſtitutus totus abire in ſanguinem aptus natus eſt in ſanis: quod ſi verò hoc non contingat, ſed vel proprio vel ſanguinis vitio depravetur, partes ejus excrementitiæ per fermentationem ſeparantur à partibus reliquis, & quaſi præcipitantur, ſeroque imbibitæ & ab eo abſorptæ partim per poros cutis, parum verò per urinarias vias ſecernuntur, quæ in ſanorum urinis claris & optimè aliàs coloratis circa fundum ſubſidere ſolent. Præſuppoſito, fermentari continuò maſsam ſanguineam, iſtaque fermentatione chylum ſucceſſivè & repetitis multis circuitibus ſanguificari; ſanguificatio hæc, & ipſa etiam maſsæ ſanguineæ fermentatio, duobus imprimis læditur modis: nempe vel vitio chyli, vel denique vitio ipſius ſanguinis. Vitio chyli læditur, quando ineptus eſt, ut exindè fiat ſanguis per aſſimilationem fermentativam: vitio verò ſanguinis inepti, quatenus ſibi laudabiliter non aſſimilat chylum.

Primaria, & ferè ordinaria cauſa quærenda eſt in chylo: hinc enim cacochylia eſt cacochymiæ mater. Chylus enim, ut ex eo fermentando fiat laudabilis ſanguis, debet eſſe ſalino-volatilis ſubdulcis, & conſiſtentiæ tenuioris lactis, ſeu potiùs ſeri lactis tenuioris, ſimulque ſulphure bilis rubineo ſufficienter, licèt inſenſibiliter propter admiſtum acidum, quod omnia reddit pallida, tinctus, ut hoc ipſo ſulphure faciliùs uniatur ſanguini, & promptiùs incaleſcat: debet etiam chylus legitimus à ſcoriis fæculentis in inteſtinis eſſe ſeparatus: conf. SYLVII *Praxis P. 1. cap. 18. & 19.*

His tribus ergo in ſpecie fontibus chylus peccat, & ab iſtis Cacochylia dependet: nempe

1. Dum non ſufficienter digeritur & attenuatur, nec debitè volatiliſatur in ſtomacho.
2. Quando non ritè tingitur à bile, ejuſque ſulphure oleoſo.
3. Quando non ritè ſecernitur à ſcoriis beneficio ſuccorum, fellei & pancreatici. Hinc præter alia peccata in ſtomacho frequentiſſimum ſimulque graviſſimum vitium chyli eſt, quando non ritè digerendo volatiliſatur, ſed eſt nimis fixus & viſcidus, &, quod eo pejus, abit in cruditatem acidam; unde origo quamplurimorum morborum chronicorum ex ſtomacho. Nam tali chylo vitiatur maſſa ſanguinea inſigniter, imminuitur ejus fermentatio, & ſpirituaſcentia; deindè tali ſucco infarciuntur partes ſolidæ potius, quàm reverà nutriuntur.

Porrò cum inſigniter varient & bilis & ſuccus pancreaticus in ſua craſi, facilè patet, variam etiam chyli in inteſtinis à fæcibus eſſe ſecretionem; nunc laudabiliorem, nunc pejorem; unde nunc vitioſus, nunc laudabilis maſſæ ſanguineæ chylus tranſmittitur: de *quibus ſuprà.*

Hæ ſunt cauſæ, quæ lædunt maſſam ſanguineam vitio chyli.

Maſſæ ſanguineæ vitio læditur ſanguificatio, quando ipſa maſſa ſanguinea deficit à naturali ac debita craſi ſeminali, unicuique individuo propria ac peculiari. Nam certum eſt, unumquemque hominem ſingularem ac ſibi peculiarem obtinere maſſam ſanguineam; quæ proprietas & ſingularis fraſis ex particularum ſeu principiorum naturalium componentium varietate & craſi reſultat: Unde tàm multæ ſyncraſiæ, idioſyncraſiæ & proprietates emanant. Dependet hæc craſis maſſæ ſanguineæ formaliter, uti dixi, à particularum ſeu principiorum naturalium maſſam ſanguineam componentium ad ſe invicem habitudine: radicaliter verò & effectivè dependet à parentibus, à quibus ſub conceptione & prima corporis fermentatione, ratione ſpiritus genitalis, in fœtum tranſplantatur. Uti enim diſpoſitio morboſa & craſis vitioſa communicatur à parentibus, ita ſimili ratione craſeos naturalis fundamentum etiam ex ſemine ejuſque ſpiritu vitali petendum.

Hæc inter principia materialia, quæ componunt ſanguinem, & ejus conſtituunt craſin, eminent particulæ ſalinæ, urinoſum, & acidum volatile, intercedente ſulphure ſeu oleo temperato invicem miſtæ, à quibus continuò & nunquam interrupto, ſimul tamen blando fermentationis motu, ſanguificationis fermentum, indeque ejus in ſpiritus tranſmutatio & chyli aſſimilatio dependet. Denique hoc pacto, beneficio fermentationis nempe, ſiquid eſt heterogeneum in tota maſſa ſanguinea, excluditur & ſeparatur, ut per convenientia cribra tranſcolatum ex corpore evacuetur. Vitiata ergo ſanguinis craſi, & ſalium debita alterata proportione, vitiatur etiam & depravatur naturalis ac vitalis ſanguinis fermentatio &c. vitiatur chyli aſſimilatio, ac denique vitioſi ſucci maſſam ſanguineam inquinant. Fermentatio hæc læditur ac vitiatur multis modis, in genere nunc

1. Cum quodam exceſſu, vel periculoſa quadam efferveſcentia; id quod deprehenditur in pulſu magno, celeri & frequenter, cum inſigni utplurimum corporis incaleſcentia & ardore, ut imprimis in morbis acutis aut febribus ardentibus, pleuritide & ſimilibus obvium eſt: nunc
2. Vitiatur fermentatio maſſæ ſanguineæ, cum quodam defectu, unde pulſus parvi, rari & tardi percipiuntur, corpori debitus deficit calor, totum corpus eſt torpidum & ſegne, & inſignis ſpirituum percipitur defectus; id quod in chronicis morbis, cachexiis, & ſimilibus apparet: nunc
3. Variis modis depravatur fermentatio, quare pulſus tantùm

tùm non in his mutatur, ut fit in ſcorbuto, malo hypochondriaco inveterato, paroxyſmis febrium intermittentium, paſſionum hyſtericarum & ſimilium; in quibus multiplices pulſuum inæqualitates percipiuntur.

Pro varietate ergò iſtarum in fermentatione maſſæ ſanguineæ differentiarum quamplurimæ ſenſiles corporis mutationes oriri ſolent: unde corpus nunc calet, nunc friget, nunc pallet, nunc rubet; alvus nunc eſt clauſa, nunc laxa; & ſimilia ſymptomata, quæ hypochondriacos & ſcorbuticos in horas fatigant.

DIAGNOSIS.

Signa, quibus ſuo modo proximè cognoſcitur fermentatio ſanguinis læſa, ſunt pulſus & urina: Ille ſtatum ſanguinis fermentantis, & exindè intra arterias ebullientis oſtendit; de quo vid. SYLVIUS *lib. 1. Praxeos cap. 26.* Hæc verò ſtatum ſanguinis ex dicta fermentatione reſultantis declarat. Fallit tamen utrumque interdum. Nam, ut taceam de febribus malignis, pulſus ſubindè mutatur ratione ſpirituum animalium cor moventium; hinc enim in animi affectibus inſignis eſt pulſus mutatio, quatenus immediatè hærent in ſpiritibus animalibus: Simus ergo cauti, nè neglectis talibus fallamur. Urina verò fallit, quia duplex eſt: nempe urina potus, & ſanguinis. Jam urina ſanguinis licèt monſtret ſigna clara ſanguinis, tamen ob admiſtam urinam potus minus alteratur; item propter admiſta varia, ex læſione partium urinariarum enata.

CAUSÆ.

Cauſæ itaque, à quibus vitiatur hæc ſanguinis fermentatio, ſunt omnia ea, quæ efficiunt, ut ſalia iſta, acidum & urinoſum, debitam non obſervent armoniam vel proportionem, nec cum reliquis particulis texturam. Quomodo verò, & quibus modis ſal volatile urinoſum ſeu bilioſum, acidum ſeu melancholicum, in corporis animalis ſuccis, & hinc in ſanguine alterentur & vitientur, ſuprà dictum eſt, ubi fundamenta generalia tradidi: item patent hinc inde in *lib. 1. Praxeor* SYLVII.

Inter cauſas verò, quæ ſalia afficiendo ſanguinis craſin lædunt, eminent varia contagia; quæ ceu tot præternaturalia fermenta maſſam ſanguineam inquinant, & imprimis omnia extrinſecùs hauriuntur, ſive immediatè cum aere inſpirentur, ſive mediante certo fomite corpori admoveantur. Miaſmata enim fermentando maſſam ſanguineam turbant, in eaque hoc modo ſe multiplicant; unde poſtmodum malorum contagia corpus affligunt, & ſe ulteriùs propagant. Si quid aliud, ſanè contagia ex corpore morboſo aut aere hauſta, maſſæ ſanguineæ ſtatum inſigniter turbant. Quibus & viſcerum, ſanguinis depurationi aut perfectioni inſervientium, labes ac neglecta officia accedunt. Ab omnibus his maſſæ ſanguineæ textura ac craſis plus minus præternaturalis redditur, quia atteruntur ſalia, quæ exindè novos quaſi ſapores adſciſcunt, & ita fermentationem turbant.

Quoad *Cauſas remotas*: Fermentatio ſanguinis vitiatur, ſi præceſſerint hæmorrhagiæ: unde non ritè peragi poteſt. Ex labefactatis etiam viſceribus poteſt vitiari ſanguis, quando illa ſe legitimè non habent, obſtructiones ibi & ſchirrhi, aliaque mala adſunt; unde conſequenter defectus fermentationis oriuntur.

Sanguine ergo his modis ita vitiato, aut vitioſis fermentis inquinato, adeòque ſalium debita proportione corrupta, non tantum chylus perversè aſſimilatur; ſed propterea quoque totum corpus ac quælibet ejus partes exindè plus minùs inquinantur: qualis namque ſanguis, talis etiam eſt totius corporis habitus vel ſtatus; qui ſanguis tunc modò eſt calidior, modò frigidior. Exindè enim omnia ea fiunt, quæ de temperamento partium vitali earumque intemperie vulgò dici ſolent, ut illorum ratione hic ad hunc vel iſtum morbum inclinet: v. g. dum quidam ratione temperamenti ad morbos melancholicos, chronicos; alius ratione temperamenti cholerici ad affectus acutos febriles diſpoſitus dicitur. De his temperamentis, quæ originem ex elementis deducunt, nihil dico: Nam temperaturæ & intemperiei fundamenta ſufficienter ſunt deſtructa; Quaternio nempe elementorum & caloris nativi monarchia. Quaternionem exploſit BOYLE *in Tract. de Qualitatum Origine*; & Calidi nativi Monarchiam HELMONTIUS, qui evincit, quod ſcilicet calor non effectivè, ſed diſpoſitivè tantùm cooperetur. Nam, quod propriè Temperamentum ſit vitale, optimè explicat MARCUS MARCI *P. 2. Philoſ. vet. Reſt. Sect. 4. pag. 138.* dum inquit: *Per Temperamentum non intelligi primas Qualitates, non horum ſymmetriam: Verum conſtitutionem cujuſque radicalem, ex qua velut effectus procedant dictæ Qualitates, cujus radicalis conſtitutionis potiſſima vis eſt in ſanguine, qui eſt proximum ſubjectum animæ, ac primum vivens, cujus gratia corpus univerſum videtur factum, vitamque ex eo participare: Humidum verò radicale aut ſanguis eſt, ut vult* HARVÆUS; *aut certè in eo radicatur, & corpus ſanguine deſtitutum confeſtim friget, nihilque in eo manet de Temperamento.* Hactenus MARCUS MARCI.

Hæc ita ſe habere patet ex legibus circulationis ſanguinis, & æquali etiam ſanguinis diſtributione in partes proportionaliter facta, quæ omnia ex ſanguinis craſi, & hinc dependente motu fermentativo, & inde oriundis proprietatibus variis, tàm ſanguinis, quam corporis, proximè deducenda ſunt: quàm diu enim debita manet ſanguinis craſis, & hic debita fermentatione incaleſcit, non poteſt non totum corpus, ejuſque partes omnes æqualem & proportionatam habere temperaturam. Unde patet falſam eſſe iſtam *inæqualem temperiem calidam hepatis & ſtomachi frigidam*, qua uti nihil potuiſſet fingi inſulſius, ita tamen in Practicorum & Conſultationum libris nihil occurrit frequentiùs: quin tamen in tali utplurimum, ſi non ſemper, vitium eſt in ſtomacho. Sanè, dum ſanguis nimiùm incaleſcit, v. gr. ex motu, vel febre, &c. omnes partes intenſiùs calent; dum is natura, vel ſenio, vel morbo, tepidior exiſtit, ſimilem temperiem vitalem, nempe influam, quælibet partes experiuntur. Tanquam paradocon caliditatem ſanguinis nimiam, acutis præſertim in morbis notabilem, conſideremus, quæ quidem ex aucto motu fermentativo omninò derivanda venit, ſed primariò ob acidum volatile, intenſiùs cum alcali oleoſo ebulliens, adeòque à bile naturaliter ſeu ſubjectivè, ab acido formaliter ſeu effectivè: dum verò minus fermenteſcit & eſt intemperies frigida, id fit ex abundantia acidi; idque eo magis, ubi chylus viſcidus maſſam ſanguineam imprægnat. Propterea & aromata, & ſimilia calefacientia, ſalia volatilia oleoſa, ſpir. vin., olea deſtillata, &c. calorem corporis accendunt non, niſi ratione volatilis acidi, communicabilis contentis corporis noſtri; iiſque aſſimilabilis; è contra Acida mineralia calorem temperant & imminuunt, ac per conſequens refrigerant; id quod figendo acido ſuo intenſiore, nobis non communicabili, motum humorum & acidum volatile ſubjugando, præſtant, unde ceſſante debito fermentativo motu, caloris remiſſio obſervatur. Sed eo ipſo, quo nobis non aſſimilabilia, aut contentis communicabilia exiſtunt, remedii, imò ſub inconcinna doſi veneni, naturam aſſumunt, & hinc alterata in corpore noſtro plus minus, per vias urinarias eliminantur. Hinc in quibus acidum fixius quaſi, adeoque conſtitutivis noſtris præternaturale, exſuperat, ut in Hypochondriacis, melancholicis, menſibus deficientibus, præſertim cum concurſu pituitæ viſcidæ, & defectu bilis acrioris, frigidiores obſervantur: adeòque volatile acidum ſpirituoſum, contentis noſtris commiſcibile, & quod horum fermentativum motum promovere poteſt, quò plus activum exiſtit; eò intenſiùs calere corpus obſervatur; è contrà acidum fixius, quod ſubigit & figit illud ſal volatile acidum, & ita contentorum fermentativum motum plus minus inhibet, frigoris & imminuti in ſanguine caloris Author exſtitit. Certè omnis rerum calor ſpontaneus ubique ſequitur motum inteſtinum particularum minimarum formaliter, acidi verò agentis in terreum plùs minus alcalinum effectivè: in ipſo igne adurendi vis ab acido reverà oritur: Calcis vivæ incaleſcentia ab acidi activitate dependet.

Hinc in omnibus morbis intemperiei calidæ mirè commendantur Acida volatilia, qualia ſunt: ſuccus citri, ribium & berberum, acetoſæ, acetoſellæ, & rubi Idæi; ſpiritus ſalis, nitri, vitrioli; hepaticum rubeum, & ſimilia acida; propterea quoniam acida præ cæteris corrigendo ſal volatile oleoſum, ſimulque maſſam ſanguineam blandè condenſando, effervescentiam nimiam inhibent: è contrà in intemperie frigida, ubi ſanguis minùs fermentatur, commendantur aromatum ſalia volatilia oleoſa; uti ſunt omnia aromata, ſpiritus ardentes volatiles, extracta vegetabilium amaricantium, & quæ ſunt ſimilia alia.

CURA.

Quoad curam, qua maſſa ſanguinea, ejuſque craſis læſa, & conſequenter ejus fermentatio mutata, propter ſalia à natu-

naturali conſtitutione degenerantia, corrigatur aut emendetur, ea fit per remedia virtute ſalina operantia; in quo negotio imprimis obſervetur ſapor ſpecificus craſin ſanguinis plus minus vitians, ut proximè per ſpecificum remedium curari queat. His de remediis *suprà in generalibus*, ubi de dyſcraſia ſanguinis corrigenda egi, dictum eſt; & in ſpecie conferri poteſt SYLVIUS *lib.1. Praxeos cap.18. 19. 25. & 26.*, qui meretur de hac materia ut legatur, modò corrigatur fundamentalis ejuſdem hypotheſis dubia, aut veriùs manifeſto falſa, de motu bilis in ſanguine ſurſum ad cor, & hujus alcalinæ cum occurrente lympha acidula efferveſcentia deleatur, & ſaltim illorum mutatorum aut alteratorum operationes chylo & ſanguini plus minus immutatis applicentur, tunc egregium uſum pro facilitanda Praxi habere poſſunt.

CAPUT I.
DE
FEBRIBUS IN GENERE.

Ad vitia ſanguificationis læſæ, ceu effectus ejuſdem, pertinent ſuo modo febres quæcunque, quarum doctrina maximè neceſſaria, & tantum non fundamentalis; cùm nullus detur morbus ferè, qui non ſit conjunctus cum febre, adeo, ut in proverbium abierit: *Vis ſine febre mori?* Dicitur autem Febris à Februo, quod à Ferveo deducitur, vid. SENNERTUS *de febribus c.2.* German. dicitur *das Fieber.* Quò communior autem morbus, frequentiorque eſt febris, eò intricatiorem eſſe ejus Theoriam, & conſequenter empiricam in plurimis eſſe Praxin, confirmat ſcriptorum Medicorum diſſenſus; ita, ut ne binos quidem exactè ſibi conſentientes in hoc puncto inveniatis, ut propterea ab alio in iiſdem erudiri potiùs, quàm ſententiam meam proferre, aut alios informare vellem. In qua tamen doctrina pertractanda me ita geram, ut propter amplitudinem materię non teram tempus refutatione illorum, quæ Authores hinc inde dicunt; ſed ea, qua fieri poterit, brevitate, ſepoſito omnium partium ſtudio, quæ noſtra ſunt, h. e. Practica, imprimis conſiderabimus, pro Theoria hypotheſin eligendo talem, quæ mihi videtur probabilis, & Praxi faciliùs accommodari poteſt, adeòque præ cæteris Medico utilis exiſtit. Quod ſi tamen quis alius memet ipſo accuratiùs rem tetigit quoad Theoriam & Praxin, ut SYLVII veſtigiis inſiſtatis, hortor. Ego reliquis ferè omnibus antepono vobiſque commendo eum, qui certè ſolus & facilè & accuratè tractat Febrium doctrinam, & quæ dicit in Theoria, ſunt talia, quibus Praxis facillima & quaſi manualis & ocularis poteſt ſuperſtrui, utut in omnibus mihi non ſufficiat: Videatur *ejus Praxis*, legique poteſt GRAFFIUS *de ſucco pancreatico*, ubi quædam habet ex hypotheſibus Sylvianis de Febribus; item *privatum Collegium* SYLVII *excuſum cum Tra. Hoffmanni de uſu lienis* &c., quod quidem non vult pro ſuo cognoſcere. Et verum eſt, nimis confuſè tractantur omnia in illo; interim tamen plurima continet SYLVIO digna.

Definitur autem febris, quod ſit actio fermentationis maſſæ ſanguineæ depravata, in qua totius maſſæ ſanguineæ craſis depravatur; unde toti corpori multa eveniunt incommoda. Dependet autem à fermento quodam naturalibus planè incongruo: Vid. KERGERUS *de Fermentatione S. 3. cap.3. pag.332.*

Loco Generis poſita eſt actio depravata fermentationis maſſę ſanguineę, quo ſenſu febris non referenda inter ſymptomata: cui verò hoc genus diſplicuerit, ille definiat Febrim per morbum intemperiei. Nam quatenùs fermenta à naturalibus aliena ſubintrant in ſanguinem, neceſſum eſt, ut hæc ipſa maſſa ſanguinea etiam degeneret in alienam à naturali temperiem. Hinc pro diverſitate fermenti febrilis varia etiam eſt maſſæ ſanguineæ dyſcraſia; Quare in immenſum prolapſi ſunt errorem Veteres, indifferenter definientes febrem per intemperiem calidam. Nam, utut verum ſit, in multis febribus deprehendi calorem quendam exceſſivum, attamen experientia conſtat, ſæpiùs contingere & febrim abſque notabili calore, ut *infrà patebit.*

Inter omnia *concomitantia ſymptomata* immediatè, nullum magis univerſale exiſtit, quàm *pulſus notabilis mutatio.* Et ſpeciatim febrium præſentia ex nullo meliùs poteſt cognoſci, quàm ex pulſu nimis frequenti præternaturali; febrim enim exactè monſtrat, Dico autem, pulſum debere eſſe præternaturalem *frequentem*, nunc magis, nunc minus, magis ſcilicet in paroxyſmis intermittentis: habemus ſiquidem & pulſum nonnunquam frequentem in junioribus; ſicut & præter hunc, nonnunquam frequentem poſt uſum vini generoſioris, itemque poſt motum corporis & nimia exercitia obſervamus. Ubi verò citrà manifeſtam cauſam pulſus eſt nimis *frequens*, à cauſa interna præternaturali ortus, rectè ſignum febrium pathognomonicum quarumcunque ſtatuitur, cui poſtmodum adjuncta ſymptomata varia certam Febrium ſpeciem determinant. Hæc eſt ſententia SYLVII, quam, licèt fruſtrà, reiicere conatur DEUSINGIUS, juratus *Sylvii* hoſtis, in *Tract. Diſquiſitio Anti-Sylviana de Signo febrium pathognomonico*, ubi manibus pedibuſque vult refellere doctrinam SYLVII, ſed fruſtrà laborat. Conferantur huc præter Praxin SYLVII *binæ* ejus *Diſſertationes de Febribus.* Attamen in febribus malignis non video, quomodo negantem hanc ſententiam Sylvianam SYLVIUS poſſit nominare hoſpitem in praxi; ſiquidem id ipſum quotidiè experimur, ſignum pathognomonicum eſſe, quod uni ſoli convenit morbo, quo poſito, ponitur morbus. Accedit utplurimum *celeritas*, unde celerem pulſum ceu inſeparabile cujuſvis febris ſignum, & quod nunquam abeſſe poteſt, ſtatuit PIENS *de Febribus P. 1. C. 2. pag. 12.* Communiter ſtatuunt Authores, *calorem præternaturaliter auctum eſſe eſſentiam febrium*, earumque, *ſignum proprium*, definientes eandem per calorem in corde accenſum, & hinc in totum corpus per arterias diffuſum. Verùm rectè hoc negat SYLVIUS, cum dicit: Calorem nimium nullo modo eſſe de formali ratione febris, quia nec ſoli, nec omni, nec ſemper febri conveniat.

Quatuor primaria in omnibus febribus obſervabilia ſunt *ſymptomata:*

1. Mutatus pulſus.
2. Frigus, horror & rigor.
3. Calor ſeu æſtus plùs minùs intenſus.
4. Urina mutata, tàm ſecundùm liquorem, quàm ſecundùm contenta.

Quod attinet frigus & æſtum: hæc non conſtituunt eſſentiam febris, ſed ejus ſaltem ſunt producta, ſeu conſequentia ſymptomata; ita, ut nunc conjunctim, nunc ſeparatim, unum ſolitariè dominetur. Originem ducunt à duplice ſale activo, acido nempe & urinoſo, quæ fermentando & efferveſcendo intenſiùs æſtum inducunt, majorem vel minorem, prout oleoſa magis ſeu pinguis & volatilis maſſa ſanguinea extiterit: e. g. ſpiritus vitrioli, ſi cum oleo terebinthinæ deſtillato miſcetur, efferveſcentia fit intenſiſſima cum ardore ſummo, propter ſal volatile in oleo terebinthinæ concurrens cum acido vitrioli, uti expoſui ſupra, ubi de Soda.

Æſtus ergò omnis occaſionaliter fit ab acido, ſanguinis craſin immutante, & inde fermentativum ejus motum, hinc ſpirituum alterationem, & majorem incaleſcentiam & fervorem inducente; Cum ipſi ſpiritus, forſan certi volatilis ac ſubtilis acoris ratione, caloris ſenſum in animalibus undiq; diffundant, quod tamen ulteriori conſiderationi relinquo. Et quidem eæ febres, in quibus ſanguis ſimul alteratur & ad motum inſigniorem fermentativum præternaturalem diſponitur, intenſiore æſtu comitatæ eſſe ſolent; remiſſiore, quæ primariò ex ſpirituum alteratione accidunt.

Peccare autem in intenſiore corporis ęſtu, adeoque in febribus, primariò acidum, probatur partim, partim illuſtratur ſequentibus.

1. In vulneribus & ulceribus, & hinc dependentibus febribus ſymptomaticis, vinum & quælibet acida nocent; quia inflammationem in vulnere & æſtum febrilem in corpore intendunt. Quæ omnia præſervantur & curantur internè per lapillos cancrorum & ſimilia, & per externa Saturnina, acidum imbibentia. Eſt enim Saturnus Chirurgorum Patronus, vulnerum & ulcerum pathemata ab acido enata curans; non ſecùs ac caput mortuum vitrioli vulnerum corruptionem tollit, ut loquitur HELMONTIUS, acidum imbibendo & corrigendo.
2. Pleuritides, Anginæ, & quælibet inflammationes internæ, tàm in principio, quàm in progreſſu, ad ſuppurationem tendunt, febrim continuam acutam junctam habent h. e. æſtum continuum intenſum. Jam verò morbi hi extra controverſiam ab acido originem ducunt; hinc per acidum abſorbentia remedia promptiſſimè curantur, v. g. dentem apri, maxillam lucii piſcis, ſalia volatilia quælibet, ſtercus equinum, &c.
3. Eryſipelaceæ aliæque ſponte ſua, & à cauſa interna

enatæ

enatæ inflammationes cum æſtu & ardoris manifeſto ſenſu, & non rarò gravi juncta febre cum externo ardoris & ruboris perquàm ſenſili indicio, ab acido originem ducunt, hinc præter interna modò dicta, ſimilia externè conducunt, acidum iſtud abſorbentia, v. g. creta, ceruſſa, antimonium, & epithemata Saturnina, lac virginis &c. ablato per hæc in eryſipelate acido, juncta febris pariter evaneſcit.

4. Intermittentes febres ex acida viſcida ſtomachi cruditate originem obtinent: hinc alcalia etiam, tàm fixa, quàm volatilia, ut ſal abſinthii & ſpiritus ſalis ammoniaci, quàm Teſtacea, ut oſtracoderma, & ſpecificum febrile Crollii & Strobelbergeri, quæ illas curant, & paroxyſmi fermentum acidum tollunt: in Quartanis ſpeciatim Martialia & Saturnina, intenſiùs acidùm abſorbendo, conveniunt.

5. Febres catarrhales dictæ à lymphæ acrimonia originem ducunt, quæ quò acidior fuerit, eò intenſiorem cephalalgiam, ferinam magis tuſſim, lancinationes artuum graviores, & ſpeciatim intenſiores æſtuationes veſpertinas & nocturnas & febriles infert: Unde & volatilibus, ſpiritu ſalis ammoniaci, imprimis aniſato, liquore cornu cervi ſuccinato, optimè curantur, acidam lympham corrigendo, item Opiatis vitiatum lymphæ motum ſuſpendendo.

6. Variolæ, non ſecus ac morbilli, intenſiſſimum æſtum junctum habere ſolent, qui erumpentibus iſtis ceſſare conſuevit. Acidum autem in variolis peccare, præter ſymptomata ab acidi acrimonia & eroſione nata, v. gr. ſuppuratio cutis, in foveas eroſio, interdum oſſium caries, pulmonum exulceratio; cura per abſorbentia, per invertentia, ſalia volatilia, Tincturam Antimonii, &c. abunde confirmat.

7. Arthritis quælibet, præſertim vaga, & hinc etiam fixa, niſi hæc nimis inveterata fuerit, cum febrilibus ſymptomatis plùs minùs ingruit, & præter æſtum, in vaga ſubinde admodum intenſum, pulſum celerem & frequentem excitat; ſcilicet Acidum, uti in Arthritide dolores excitat, ita & æſtum & ardorem infert febrilem; unde & acido devicto, dolores evaneſcunt, & ardores extinguuntur. Confer. TACHENIUS *Hippocrate Chym. Edit. 2. pag* 417.

8. Febres iſtæ, quæ ex retropulſa vel ſcabie adultorum, vel achoribus infantum oriuntur continuæ & ſubindè admodum periculoſæ ſunt, in infantibus etiam utplurimum cum diarrhœa junctæ, ab acido ſalſo plùs minùs viſcido originem habent, adeòque ſuperiora confirmant.

9. Febris lenta quaſi hectica, ex ulcere partis cujuſdam internæ, ſpeciatim pulmonis, nata, & à ſanie purulenta originem habens, id confirmat. In ſanie autem purulenta acre imprimis conſiderandum, & hoc urinoſum, ſed acido-ſalſum; hinc læſa ſanguinis craſi vitiatur ejus fermentatio & æſtuatio.

10. Infantes ferè tormina patiuntur ex acido lactis vitiato, cujus teſtes ſunt excreta viridia, item ſemigrumoſa: hæc ſi diutiùs durent, ſequitur æſtus febrilis totius corporis; interdum ſatis contumaces quoque itidem occaſione acidi excitatæ ſuperveniunt convulſiones: ſed deſtructo acido in primis viis per abſorbentia & volatilia, omnia iſta ceſſant.

11. Urinæ videntur id illuſtrare. Hæ in febribus intenſiùs tinctæ & perquàm rubræ obſervantur, & quò intenſior vexat æſtus ægros, eò magis flammeum & rutilantem contrahunt colorem, niſi turbentur. Declinante febre, ac deferveſcente æſtu, naturali citrino colore denuò apparent. Intenſiorem hunc colorem ab acido eſſe, mechanica Chymica docet, cum ab acidis inſtillatis, ſpiritu vitrioli, nitri, ſulphuris, ſalis, etiam aceto, urinæ intenſiùs rubeſcant, quæ ab alcali, oleo tartari per deliquium, lixivio cinerum clavellatorum, &c. aut nonnihil palleſcunt, aut ſaltem nullam in calore mutationem patiuntur. Scorbuticorum urinæ ſubindè intenſiſſimè tinctæ ſunt abſque febrili æſtu, ab acido ſaltim luxuriante, urinam ita alterante.

12. Symptomata, quæ à vini abuſu, v. g. Rhenani, accidunt, ex acido tartareo volatili imprimis originem ducunt: v. g. orexis, æſtus corporis, cephalalgia, pulſus febrilis, &c. ſimilia ferè ſymptomata febrium: hinc ſpiritus ſalis ammoniaci, vel pulveres præcipitantes, os ſepiæ, vel lac ipſum iſta compeſcit.

13. Æſtuationes vagæ & phlogoſes, quæ hypochondriacos ſæpiùs affligunt, ex efferveſcentia in primis viis, ab acido primariò excitata, originem ducunt: Hinc Præcipitantibus dictis, coralliis, ebore, alcalibus fixis, &c. ferè cicurantur, & correcto acido emendantur.

14. Similia obſervare poſſumus in ſoda ſeu ardore ſtomachi; æſtus ille ardorque unde, niſi ab acido? hinc acido hoc Præcipitantibus correcto, ſoda etiam evaneſcit.

15. Conſiderationem etiam meretur, quod TACHENIUS *in Hippocrate Chym. cap.* 18. remedia Vegetabilia calida, acido prædominante; frigida verò alcali ſuperante dari aſſerit. Sanè calida omnia, reſinoſam ſubſtantiam obtinent, eamque acrem, in qua vis calefactoria reſidet, adeòque oleoſa ſubſtantia ab acido concentrato gaudet. Hinc reſinoſa vel liquefacta in oleo, vel deſtillatione reſoluta in ſpiritum ardentem, intensè calefaciunt. Porrò oleum deſtillatum cornu cervi aut terebinthinæ, in forma propria aſſumpta, calidiſſima ſunt; per digeſtionem verò cum alcali fixo in ſal volatile mutantur, quod macrum (purum) nec oleoſum, nulla caloris veſtigia exhibet, calido i. e. pingui acido in ſale fixo remanente. Sanè ſæpiùs obſervavi in febribus intermittentibus æſtum & ardorem ex uſu ſpiritus ſalis ammoniaci ſimplicis, ante paroxyſmum exhibiti, multum remiſiſſe.

16. Illuſtrat negotium nonnihil, quod ardoris iſte ſenſus, qui poſt combuſtionem ab ignitis ſubjectis remanet, ſit ab acidi ſpiculis, in parte læſa relictis. Unde per Saturnina, per alcali animalium, ſperma ranarum, urinam humanam, ſpiritum ſalis ammoniaci, &c. promtum levamen & refrigerium.

17. Videtur ergò æſtus oriri occaſionaliter ex acido præternaturali, volatili tamen, ſeu tali, quod ſanguini commiſcibile nonnihil naturalem ejus fermentationem turbare, & cum particulis alcalinis & oleoſis præternaturalem quaſi efferveſcentiam conſtituere poſſit. Sub qua & ipſi ſpiritus geniti acriores quaſi, hincque calidiores & fervidiores exiſtunt, à quibus cum ſanguine per univerſum corpus ex præcordiis calor diffunditur.

18. Equidem plures *ex bile ardoris rationem*, tàm naturalis, quàm præternaturalis febrilis, derivare amant. Sed (1) an bile oriatur ardor iſte? dubium eſt. (2) Poſito, ex bile eum oriri; quæritur, qua ratione fiat? an magis ab ejus oleo, in receſſu acido volatili impregnato, an verò ab alcali (ſiquidem id extra artis opem bilis formaliter poſſidet) ejus origo ſit? Unde (3) in febribus intermittentibus, quæ quaſi tot continuæ ſunt, quot paroxyſmos habent, amara, reſinoſa, bili magis analoga, & hinc alcalia volatilia tàm proficua ſunt.

Obſervetur autem hic *caloris duplex* in Febribus *differentia:*

1. Eſt vel humidus vel ſiccus.
2. Eſt vel mitis vel acris.

Humidus ſeu *vaporoſus* aliàs dictus ſemper melior eſt ſicco. Oritur à juncta copioſa tranſpiratione, quæ ferè præſupponit cutem mollem, & cujus fibræ minus ſunt tenſæ, & oſtendit talem febrilem in ſanguine commotionem, qua copiosè ſecedant, & mediante ſero emittantur particulæ heterrogeneæ ſeparatæ ſeu coctæ.

Contrarium fit in *ſicco calore*, quo cutis arida & quaſi ſqualida deprehenditur, ac inordinatam particularum in ſanguine fermentationem, & inſignem confuſionem ſpirituum, præſertim animalium, præternaturali impetu fibras plus minus ſtringente, innuit. *Mitis calor*, vel acris ſeu mordax, craſin ſanguinis & ſpirituum ſequitur, qui minùs acrioribus particulis ſalinis, præſertim acidis efferveſcentibus turgidus, mitiorem; ſin copioſioribus aut acrioribus iiſdem ſit imprægnatus; acrem, ad tactum mordacem, tanquam ſi igneæ particulæ tactui ſe inſinuarent, calorem repræſentat.

Frigus, horror & rigor, non niſi gradualiter differunt. Frigus quod attinet: non rarum eſt, quod febricitantes conquerantur de frigore, & multò magis de horrore, utut ab alio calidi obſerventur, aut licet extremæ manus partes, pedes & naſus, frigus actuale contrahant, item palleſcant, ac ungues liveſcant, corpus tamen ipſum calidum plùs minùs obſervatur: nempè membranoſarum ſaltem partium pathemata hæc tria ſunt, quæ ab acido febrili vellicata motus convulſivos patiuntur. Unde pro horum graduali differentia, ſi leviores ſunt, & vix tali appellatione digni, in quibus

ſaltem

ſaltem fit cutis anſerina, frigoris ſenſu interdum imponunt ægro; ſi graviores ſint, ita, ut ſenſibili convulſione quatiantur membra, & per conſenſum ſimul nonnihil afficiantur muſculi, *Rigor* exiſtit, medio modo ſi ſe habeat, *horror* dicitur. Sanè interdum tàm gravis eſt rigoris inſultus, & tanta convulſiva membrorum extremorum & totius corporis conquaſſatio, ut epilepticis ſimiles concutiantur. Frigus hoc oritur ab acido, dum acidum, quamdiù ſuo modo præponderat, coagulando ſanguinem, & ejus motum quodammodo ſiſtendo, & quidem primariò vellicando partes nerveas membranoſas corporis noſtri, in ſpecie circa præcordia, horum ſpaſmos & convulſivam vibrationem inducit, quæ ſub forma frigoris, item horroris percipitur, ut in Quartanis.

Afficiuntur autem ſub hoc rigore qualeſcunque ſenſiles membranæ, non panniculus ſaltem carnoſus, quæ plurimorum eſt opinio, ſed etiam aliæ quævis membranæ, tàm abdominis quàm viſcerum interiorum, ventriculi nempe, inteſtinorum, meſenterii &c. & aliæ quævis. Cùm enim ſentiendi vi polleant exquiſita, ſi ab acri, in ſpecie ab acido, irritentur, rigores fiunt. Nam, quod obiter inſinuo, omnes membranæ conſpirant & conſenſum fovent, quatenus oriuntur ex membranis cerebri, unde & omnes cùm cerebri membranis conſentiunt; ſi nempe una illarum convulſivi quid patiatur, totum nervoſum genus in conſenſum trahitur: de quo membranarum conſenſu vid. *Anonymus in Tractatu Anatomiæ Cerebri Willisianæ annexo*. Hinc in colicis doloribus rigores frequenter accidunt. Abſceſſus itidem quilibet interni, dum rumpuntur, & ita membranas, quæ eas ambiunt, perfodiunt, Rigores superveniunt. De hoc vid. pluribus tractans PIENS *Tractat. de Febribus Part. 1. cap. 7. pag. 254. & ſequen.* Sanè rigores & horrores, qui intermittentium inchoant paroxyſmos, non niſi ex præcordiis ſeu partibus membranoſis in primis viis affectis excitantur, ut rectè docet FERNELIUS *Pathol. lib. 4. cap. 10. pag. 248.* quod etiam de iis aſſerendum, qui in principio febrium continuarum contingunt. Illi verò, qui in continuarum febrium curſu, tàm benignarum, quàm malignarum, accidunt, & præſertim circa ſtatum morbi affligunt, ex irritatis & hinc quaſſatis partibus membraneis externis, interdum & ſubcutaneis, ferè contingunt, & in febribus benignis ſudoris, præſertim critici, prænuncii ſunt; in malignis verò excretionis intercutaneæ, purpuræ, puſtularum & ſimilium ſunt indices.

Ex dictis patet attendendam eſſe naturam, & efficaciam ſalium, eorumque mutuum conſenſum fermentativum, & efferveſcentiam, cum ex hac ſalium activitate & mutua actione, utut inſtrumentaliter, tota febrium Theoria & Praxis deducenda ſit: Conf. nobilem POTERII *Encheireſin. lib. 1. de Febr. cap. 23. pag. 29.*, ubi ſalia allegat in maſſa ſanguinea reperibilia, quæ confuſa inſignem efferveſcentiam concipiunt.

Non ergò eſt de eſſentia Febrium Calor, ſed *tantummodo ſymptoma conſequens* ut plurimum febrium: ſicuti hoc urget HELMONTIUS §. 4. *cap. 1. Tractat. de Febribus*; Ubi producit caſtrenſes Febres, quæ citra ſitim, & manifeſtum calorem accidere, i.e. quæ ab initio, ad finem vitæ quoque, abſque *calore ſuam peragere tragœdiam*: ſicut & in principio continuarum febrium & paroxyſmorum intermittentium horror & frigus invadat ægros, nullo præſente calore. (2) Nec convenit ſoli febri calor, cùm aliàs etiam multis in affectibus intendatur calor, utut non ſemper adſit febris: quin & dantur febres malignæ, in quibus nil minùs quàm calor eſt moleſtus, cum pulſu ut plurimum frequenti & debili, parvo & tardo; quæ tamen ſunt omnium peſſimæ & lethales: contra notum eſt in febribus intermittentibus, calorem & frigus promiſcuè apparere ſolere. (3) Nec omni convenit febri calor; quia dantur etiam febres planè frigidæ, quæ frigore & rigore plùs minùs moleſtæ ſunt abſque æſtuatione ſuperveniente. Paradoxon hoc videbitur multis; exempla tamen aliquot videb. in Sylvii Diſquiſit. 9. de Febribus §. 13. pag. 167., quod nempè obſervati ſint ægri, & ſuo & adſtantium conſenſu febricitantes, utut ipſis nihil unquam caloris, neque ante neque poſt paroxyſmum, acceſſerit, fruſtrà ſe opponente DEUSINGIO *in Diſquiſit. Anti-Sylvianis §. 52.* Conf. de tali febre frigida BARTHOLINUS *Centur. 3. Epiſt.* 293. 296. 302. KERGERUS *de Fermentatione Sect. 3. pag. 229.* & HELMONTIUS *loco jam citato*. Nec rarum eſt, febres intermittentes diuturnas ſolo frigore, & aliquali rigore ſtatis temporibus invadere, ſine eo, ut nullum vel leviſſimum veſtigium æſtus superveniat. Quinimò in lectione veterum ſubindè etiam exempla proſtant obſervatarum febrium frigidarum, non tantum in HIPPOCRATE, ſed etiam AVICENNA, qui AVICENNAS affirmat, dari febres frigidas abſque calore; loca AVICENNÆ & HIPPOCRATIS allegata proſtant in ROLFINCIO *de Methodo curandi & recognoſcendi Febres in genere cap. 13. pag. 636. 757.* Et ipſe etiam GALENUS jam ſuo tempore obſervavit horrores & rigores febriles abſque ullo ſubſequente calore, uti videbitis allegatum *in Obſervationibus* SCHENCKII *lib. 6. Obſerv. de Febribus pag. 636. & 757.* in ſpecie, aliiſque Practicis; quinimò ſimilia exempla in Praxi quotidiè occurrunt. Exemplum febris talis frigidæ & mihi aliquando contigit obſervare menſe Aprili hujus Anni in viro ſcorbutico, quales ſunt utplurimum noſtri febricitantes, quod exemplum pro meliore fide huc lubet adducere.

Erat hic Artifex, qui laborabat perfecta tertiana, ſeu recurrebat febris tertia quoque die, anticipando ſemper duabus horis cum nullo ſubſequente calore. Quoad conſtitutionem ſubjecti, patiens erat inſignis ſcorbuticus; paroxyſmus ingruebat maximo cum rigore, & graviſſimo horrore, ultra horam integram durabat, poſtmodum, cùm deberet ſuccedere calor, nullus omninò apparebat, quin loco caloris atrociſſimi dolores totum corpus omneſque artus cruciabant, in ſpecie regionem dorſi lumbarem, in & circa centrum meſenterii, & femora. Cùm his doloribus ſenſim ſolvebatur paroxyſmus citra omnem calorem & ardorem; circa cujus finem ſubindè materia viridiſſima, teterrimi tamen & amaricantis ſaporis vomitu eiiciebatur. Urina erat inſigniter turbida, pallida & craſſa, cum copioſo ſedimento, ſimulque arenulis, ſeu potiùs ſalibus ſcorbuticis, matulæ affixis. Paroxyſmi obſervabant ordinarium typum. Vocatus ego, cùm jam ab uxore purgatus eſſet, curavi eundem attemperando acidum (de rationibus plura, ubi de intermittente Tertiana) v. g.

℞. *Tartari vitriolati* gr. xv.
Lapill. canc. gr. xij.
M. f. *pulvis.*

Propinabatur ante paroxiſmum, qui tunc erat quartus.

Poſt hoc remedium & frigus & dolores inſigniter remiſerunt, & quidem blando ſudore ſubſequente, abſque tamen inſigni incaleſcentia corporis; potiùs erat ſudor ſubfrigidus: Poſt paroxyſmum & ſudorem vomitus ordinarius ſequebatur. Die intermiſſionis propter radicem ſcorbuticam præſcriptum eſt:

℞. *Spir. ſal. ammon.* ʒij.
Cochlear. ʒj.
Miſc.

Hujus miſturæ recipiebat 30. 40. vel 50. guttas bis in die intermiſſionis, manè & veſperi, ſemper bihorium ante paſtum, & die ſequenti paroxyſmi tantundem bihorium ante paroxyſmum, in liquore tepido. Paroxyſmus ſubſequens idem habebat frigus ingens abſque calore; ſed dolores inſigniter remittebant. Die ergò intermiſſionis continuavit dictum ſpiritum: tertio paroxyſmo ad quem vocatus, præſcripſi:

℞. *Salis abſinth.* ℈j.
Lap. cancr. præp. ℈ß.
M. S.
Mixtum ſal febrile.

Aſſumebat per bihorium ante paroxyſmum, & ſic paroxyſmus non amplius rediit.

Die intermiſſionis continuavit denuò miſturam ſpiritus ſali ammoniaci, & cùm adhuc ſemel pro meliore ſanitatis confirmatione ſalis abſinthii cum lapillis cancrorum tempore paroxyſmi ſumpſiſſet, ulteriùs non apparuit febris, ſicque æger convaluit. Certum ergò eſt dari febres frigidas; utut hoc multis videatur paradoxon. Et verè etiam ſimiles febres abſque calore infeſtas videbitis in ZACUTO LUSITANO *lib. 4. Medicor. Princ. Hiſtor.* 1. & etiam *lib. 3. Prax. Hiſtor. Obſervat.* 121. Pulſus autem mutatus ſequitur naturaliter, quando vel ſpiritum animalem cor moventem, vel auctam ſanguinis in præcordiis turgeſcentiam & fermentationem, occaſione cujus cor nonnihil irritatum ſpirituum provocat motum, hinc ſæpiùs vel frequentiùs ſe con-

trahit, & ita pulſum frequentiorem facit; hinc etiam ex fermentatione præternaturali ſanguinis irritatum cor dat pulſum frequentiorem, qui innuit febrem. Ex irritatione igitur frequentia & celeritas; ex impetu ſpirituum vehementia, ex ſanguine irritante plùs minùs turgeſcente magnitudo; de quibus infrà ſuo loco. Vehemens pulſus ſemper bonus æſtimandus, quia robur ſpirituum moventium oſtendit, licet etiam nonnunquam ex irritatione ſanguinis & ſpirituum fiat, conantium expellere quod noxium eſt, ut initio dolorum, & in conflictu critico, ut loquitur POTERIUS *lib.1. cap.47. de Febribus.*

Oritur ergò, ſeu potiùs conſiſtit febris formaliter in fermentatione ſanguinis præternaturali, eaque inſigniter depravata, ſeu, ut alii loquuntur, diſproportionata, ſubindè ſimul inſigniter aucta, adeoque interdum ejus quaſi effervescentia, cujus occaſione & alterantur ſpiritus, & rarefacti magis impetuoſiores & intenſiùs incaleſcentes redduntur; inducta à fermento peregrino, nunc ſanguinem, nunc ſpiritus, nunc utrumque immediatè afficiente, quò depuretur maſſa ſanguinea, aut ſeparetur, quod ipſe hoſtile & præternaturale exiſtit. Id quod confirmant omnia circa febres obſervabilia, in ſpecie pulſus, æſtus, diarrhϾ in iis frequentes, non niſi per auctum maſſæ ſanguineæ motum explicabilia. Uti enim ſanguis naturali fermentatione volatiliſatur in ſpiritus, & reſtauratur aſſimilando chylum, & depuratur per fermentationem, ſcorias excrementitias per urinas ablegando; ita, ubi vitiosè fermentatur, ibi præter naturam ebullit ac effervescit, ut inde motus inſignis arteriarum obſervetur, & crebro pulſu præſens eſt febris.

Omnis igitur febris eſt motus naturæ, ſeu, ut aliàs dicunt, quædam ejus lucta, quæ ſpirituum plùs minùs alteratorum ope id, quod hoſtile ſeu inimicum œconomiæ animali exiſtit, eliminare ſatagit.

Pro hujus fermentationis præternaturalis varia ratione variæ febrium differentiæ, variaque iis adjuncta ſymptomata reverà oriuntur. Quod conſiſtat febris in tali ſanguinis præternaturali fermentatione, conferatur præter SYLVIUM WILLISIUS *de Febribus*, item KERGERUS *Tractat. de Fermentatione ſectione 3 cap.3. pag. 238.*, item CÆSAR MAGATUS *in conſiderationibus Medicis Quæſtione 1. pag.27.*, item ZIEGLERUS *Tractatu de Fermentatione*, & SCHOCKIO *in ſuo Tractatu de Fermentatione cap.25.*, qui negat quidem febrem eſſe fermentationem, ſed effervescentiam. Verùm vos non terreat SCHOCKIUS, potiùs criticum agens quàm Medicum, adeoque contendit magis ſatisfacere Philoſophis, quàm Medicis. Sed hæc obiter.

Quod autem febris eſſentia reverà conſiſtat in tali præternaturali ſanguinis fermentatione, multa confirmant quotidie circa Febres obſervabilia. Et quidem

1. Ex abuſu fructuum recentium horæorum facilè oriuntur febres propter inſignem horum fermenteſcibilitatem, & intermittentes ſimplices fiunt duplicatæ; hinc etiam nonnunquam diarrhœas & dyſenterias inducunt: imò liberatus aliquis à febribus, ſi fructibus horæis, aut eorum embammatis ex eorum ſuccis paratis, aut potulentis facilè fermenteſcibilibus, nimis delectetur, facilè pati ſolet recidivas; unde & ſcorbutici ex eſu prunorum, vel ſuccis crudis expreſſis ſimplicium antiſcorbuticorum naſturtii, aut cochleariæ utentes, propter horum fermentationem febres intermittentes incurrunt.
2. Hinc eſt, quod prohibita tranſpiratio introducat febres, quia poris clauſis vitioſa ſalia coercentur, ut nequeant exhalare. Nam id, quod aliàs tranſpirat, ubi ſupprimitur, neceſſariò regurgitat in maſſam ſanguineam, quæ exindè ad turgeſcentiam uſque infarcta talem fermentationem & effervescentiam concipit, tandem in febrem ardentem erumpit. Nam hoc certum eſt ex SANCTORIO, quod uno die naturali ſeu 24. horarum ſpatio plus expiremus inſenſibiliter, quàm 15. dierum ſpatio per alvum deponamus, aut per urinas reddamus.
3. Plures febres oriuntur ex contagiis extrinſecùs inſpiratis. Nemo verò naturam contagiorum meliùs poterit explicare, quàm is, qui naturam fermenti & fermentationis in contagiis concipit. Dum enim enim iſtæ febres, quæ fovent contagium multiplicativum, ſuam vim obtinent beneficio fermentationis, facilè apparet, quod febres productæ in ſimili fermentatione conſiſtant. Vid. KERGERUS, qui ſatis eſt elegans, utut Theoria adhuc ſit manca. Nam in fermentatione reſpiciendum ad ſalia, urinoſum ſeu acidum & alcali, ſine quibus non ſatis poteſt explicari.
4. Veterum putredo, quam tanquam cauſam febrilem in febribus hinc putridis dictis adducunt (vid. SENNERTUS *cap.2. de Febribus*) non poteſt concipi, niſi cum WILLISIO, SYLVIO, cœteriſque innumeris recentioribus per fermentationem maſſæ ſanguineæ explicetur.

Facilè nobiſcum poteſt conciliari POTERIUS, qui præ reliquis Veteribus *lib.1. de Febribus cap.23.* febrium eſſentiam ſatis concinnè expoſuit, ubi aſſerit, *eſſe in maſſa ſanguinea ſubacidam ſpeciem ſalis cujuſdam cum dulcedine quadam; & aliam tandem amaram: quæ ſubſtantiæ ambæ actu ſint frigidæ, & tactu nihil quicquam caloris percipi ſinant. At ubi in tertio vaſe permiſcentur, tantus caloris & ferworis excitatur gradus, ut vas nullo modo manibus contineri poſſit. Sed, quod majus adhuc eſt, ex utroque rumorem & fragorem exoriri tantum, ut nihil magis, quàm bellum, cogitari poſſit. In hoc conflictu vapor quidam teter ab utroque ſpirat, non ſine graveolentia quadam &c.* Quatenus igitur per putredinem ſubintelligitur motus quidam inteſtinus fermentativus, dependens à reactione ſalium diverſorum ſeu contrariorum; facilè poterimus conſentire cum Veteribus: quatenus verò per putredinem ſubintelligitur motus quaſi planè deſtructivus, in quo partes contrariæ in tantum concitantur, ut corporis priſtini ſtructura penitus invertatur, uti loco exempli in ſcenam HELMONTIUS producit gangrænam, eatenus ſecedimus à Veteribus. Rectè de ea aſſerit HELMONTIUS §.32. *cap.2. de Febribus*: omne putridum eſſe mortuum; cruorem autem atrum, lividum, viridem, non teſtari ſui corruptionem ſeu putredinem, ſed ſolius effervescentiæ aut turbulentiæ fermentalis ſigna præbere: quandiu enim corporis partes viventes ſunt, putredo propriè dicta locum nullum habere poteſt. Hinc v.g. SENNERTUS *l.a.* utut ſtatuat & explicet adhuc febres putridas per putredinem; tamen in earum explicatione hinc inde Fermentationis, Ebullitionis, & Effervescentiæ vocabulo utitur, quæ cum putredine confundit: imò, ubi graviores controverſiæ dirimendæ ſunt, ſemper ad effervescentiam, turgeſcentiam & ebullitionem confugit, ut hic quaſi per tranſenam viderit, quod jam dictum eſt. Conf. etiam PIENS *de Febribus pag. 236. Par.1.* Rem exponit ſimili maximè accommodato ſeu adæquato prælaudatus HELMONTIUS, deſumpto de vino turbato, dum vitis floret; non enim corrumpitur ideò, quippe ſublato turbine, reclareſcit ſponte: vid. §.28. *cap. cit.*

Urinas quod attinet; tinctura harum intenſior ab acido prædominante, & hinc cæteras particulas magis concentrante, originem ducere ſuprà inſinuatum fuit, ubi de Ardoribus: & ab hoc acido plùs minùs exaltato aut enervato & ſaturato etiam coctionis & cruditatis materiæ morbificæ in ſanguine ratio, ac in urina ſigna dependent; de quibus *infrà, ubi de ſignis.*

PARS AFFECTA.

Subjectum febris primarium, ſeu Pars affecta omnis febris, non ſunt vaſa majora & minora, non cor, non aliud quoddam viſcus, ſed omnes febres ſunt in maſſa ſanguinea & ſpiritibus influis, qui vitioſa maſſæ ſanguineæ tam fermentatione, & nunc majori vel minori ebullitione, quàm circulatione alterati, omnia illa pathemata inferunt, quibus Febricitantes corripiuntur: vid. HELMONTIUS §.19. *cap.1. de Febribus*, qui etiam §. 18. hoc illuſtrat exemplo ſuo, deſumpto à ſpina querna digito infixa. *Sanguinem affectum*, præter alterationem pulſus ſuprà notatam, & ſudor, ſine quo nulla febris perfectè judicata ſeu curata dici poteſt, & coctio ac cruditas materiæ in ſanguine contentæ, perque urinam manifeſtatæ, & icterus febribus facilè ſuperveniens, & alteratio inſignis ſanguinis, quæ poſt abſolutas febres obſervatur, eò major, quò diuturnior febris extiterit, dum indolem acidam exindè acquirere rectè dicitur a MAJOW *Tract. de corde pag.159.* confirmat; unde etiam ex urina & pulſibus tàm elegantia in febribus benignis habemus ſigna, diagnoſtica & prognoſtica, quatenus ſcilicet hæc immediatè ſanguinis fermentationem, & inde peculiarem ejus ſtatum oſtendunt, quod fieri non poteſt, niſi

niſi in febribus ſimul maſſa ſanguinea affecta fuerit. *Spiritus* verò *influos* ſimul laborare, confirmat opii uſus, qui ſpirituum ſedando impetum, intermittentium paroxyſmos nunc penitus ſiſtit, nunc ſaltem poſtponere notabiliter, & minùs hinc affligere facit. Tandem, quod pariter in continuis obtinet, quorum ferociam & mitigare, interdum penitus extinguere notatum: vid. BARTHOLINUS *Cent.* 1. *Hiſt.* 84. Utut autem palliativum ſaltem ſit remedium ſubindè, eo ipſo tamen, quo inſigniter febres mitigari ac mutari ejuſdem uſu, ſpiritus ſaltem alterando & effervescendo obſervatur, & ſpiritus ſimul affici in febribus manifeſtum evadit. Ad hæc, qui gravibus, etiam ſaniſſimi, corripiuntur undecunque natis doloribus, aut diutiùs perſeverantibus, febrilia exactè patiuntur ſymptomata, qualia in continuis mitioribus contingere ſolent doloris occaſione, in motum nimium adactis & inde alteratis in ſuis proprietatibus ſpiritibus influis, à quibus ſolis tunc febris dependet. Nec obſtat, ephemeram aut ſynocham ſine putredine vocari tales febres; eo ipſo enim, quo ephemeras tales unius ſeu plurium dierum à ſpiritibus affectis, & undecunque alteratis, unicè dependere concedimus, ſpiritus in febribus aliis quoque multò magis affici, negari non poteſt: *Id quod magis confirmant maligniores*; ſpiritus magis quàm ſanguinem alterantes, quæ tunc etiam, ubi urinæ ſanorum ſimiles exiſtunt, nec adeò inſignis, pro ratione ſcilicet peſſimè habentis ægri, à ſtatu naturali in pulſu mutatio obſervatur, adeòque ſanguis minus alteratus notatur, tamen ægros facillimè trucidare ſolent, ſpirituum magis affectorum cauſa. *Imaginatio* tandem, quantum in concilianda febre valeat, cùm meticuloſitate aut horrore ægri, ſanus ſibi facilè ſimilem febrem contrahit, aut dùm ludicris & ridiculis amuletis intermittentes ſubindè fugantur, ex ſola imaginatione ſpiritus ſaltem afficiente, per ſe notiſſimum eſt.

Ex dictis hactenus patet, nec calorem nec frigus eſſe de eſſentia febrium, aut rationem earundem formalem conſtituere; ſed ſaltem eſſe ſymptomata febri ſupervenientia, non ſecus ac ſitis ac cephalalgia eaſdem comitari ſolet. Idem autem eſt calor in ſtatu ſanitatis temperatus, qui in febribus nimis corpus calefacit; idem efficiens; idem fiendi modus; idem ſubjectum recipiens, ſaltem in gradu majore omnia. Patet etiam: *non cor*, aliamve partem quandam ſolidam eſſe ſubjectum febrium primarium, nec vaſa, aut majora aut minora, ſed ſanguis & ſpiritus. Non ego nego interim, dum maſſam ſanguineam & ſpiritus pro ſubjecto habeo, quin alia quædam pars ſeu quoddam viſcus poſſit eſſe focus febrilis, in quo hæreat ac lateat cauſa febrilis; ſic enim certum eſt, focum febrium omnium intermittentium, imprimis quartanæ ubi naſcitur fermentum febrile, eſſe ſtomachum: ſic viſcera exulcerata fomitem continent febrium hecticarum: ſic quoque in febribus ſymptomaticis ulcerum & vulnerum, utut immediatè afficiant ſanguinem, focum tamen habent in parte ulcerata vel vulnerata.

Non confundatur tamen focus morboſus cum receptaculo producti morboſi; ſic enim chronicis febribus ſubindè ſuperveniunt tumores, v. g. Quartanis diuturnis lienis tumor ſupervenire ſolet. Interim univerſalis eſt morbus febris, cùm ſanguinis & ſpirituum ratione totum corpus affligat neceſſariò, adeòque ratione partium ſolidarum ita denominatur, quas tamen nunc æqualiter nunc inæqualiter affligit. Hoc fit ratione circumſtantiarum accidentalium, prout fermentum febrile, aut corporis humores ſub febrili motu plùs minùs alterati, aut etiam producta humorum morboſa, &c. aptiora ſunt, ut unam, vel alteram partem magis vel minus afficiant. Ipſæ etiam partes ſolidæ, vel connato vel acquiſito ex vitio, quò imprimis partium robur inæquale pertinet, magis vel minus diſpoſitæ ſunt ad ſuſcipiendam ex cauſis prædictis alterationem ſeu immutationem; pro talium enim circumſtantiarum ratione accidentales iſtæ febrium differentiæ, continuarum quidem in Pemphigodem, Eſſeroden, Eloden, intermittentium verò in tuſſiculoſam, deliram, aſthmaticam, &c. oriuntur. Forſan etiam & huc referenda venit & febris illa continua, in qua lateris ſiniſtri totius æſtus, & dextri frigus; vid. BARTHOLINI *Acta Med. Haffniens Vol.* 2. *pag.* 137. item febris iſta brachii dextri particularis quotidiana in M.A.N.C. *Ann.* 3. *Obſ.* 205. *pag.* 381.

DIFFERENTIA.

Quoad *Differentias febrium* reales:

I. Febris, ratione conſiderationis cauſæ, & inde acquiſiti moris, eſt vel *benigna vel maligna*: *Maligna* febris eſt, quæ patientem invadit cum ſumma virium proſtratione neque adeò eſt diuturna, utplurimum etiam definit cum excretione aliqua notabili: *Benigna* contrario ſe habet modo. Febris eſt vel *contagioſa*, vel *non contagioſa*; quæ per ſe patent.

II. Febris ratione temporis vel durationis, & modi afflictionis, eſt vel *continua*, quæ ſine intermiſſione & continuo curſu pergere ſolet; vel *intermittens*, quæ certa habet intervalla, in quibus patientibus quies conceditur.

Febris continua ratione generationis eſt vel *primaria*, vel *ſecundaria*; Hæc vel *comitata*, vel *ſymptomatica*. *Primaria* eſt vel *continens*, *ſynocha* dicta, quæ, nullo ſtato excandeſcentiæ ordine, ab initio ad finem ſine ulla remiſſione perſeverat; vel *continua* plùs minùs periodica, *Synochus* dicta, quæ nunquam quidem intermittit, attamen certo tempore excandeſcentiam habet ſenſibilem: Eadem continua, ratione curſus ſeu motus febrilis, eſt vel *Acuta* vel *Lenta*.

Febris *Intermittens* ſubdividitur in

1. *Quotidianam*.
2. *Tertianam*.
3. *Quartanam*, tanquam ſpecies frequentiſſimas.

Quotidiana eſt, cujus acceſſio qualibet die redire ſolet. Tertiana eſt, quæ tertio die redit; de qua notetur cautela WILLISII *cap.* 4. *de Febribus*, quod aliquando hujus paroxyſmi ſint diuturniores, ad 24. ferè horas protracti, ſimulque acceſſiones ſuas præoccupantes, unde apyrexiæ ſpatium ſæpè nychthemeri unius eſt. Quartana eſt, quæ extenditur in quartum diem, ſeu in qua apyrexia eſt bidua.

Prætereà etiam obſervatæ ſunt aliæ ſpecies febrium intermittentium rariores; ſic v.g. obſervavit *Quintanas* TULPIUS *l.* 3. *cap.* 52. ſic HIPPOCRATES *l.* 1. *Sect.* 3. *Text.* 11. meminit *Quintanæ, Septanæ, Nonanæ*, &c. *Octanam* in quodam ſene obſervavit FRANCISCUS VALESIUS *cap. Controverſ. Medicor. & Philol.* Plures videbitis raras & vix credendas febrium ſpecies in SCHENCKIO *lib.* 6.

Deinceps ulteriùs *febris intermittens* juxta BARBETTUM & alios eſt vel *ſimplex* vel *duplex*: *Tertiana ſimplex* eſt, quæ ſingulis diebus ternis ſaltem redit: *Tertiana duplex* eſt, quarum una primo die incipit & tertio redit; altera verò ſecundo incipit, & quarto redit. Tanta tamen varietas in unaquaque febrium claſſe ſubindè obſervabilis eſt, ut certis eam claſſibus includere impoſſibile ſit.

Quæſtio eſt: quid ſit cenſendum de febrium Diviſionibus Veterum, qui eas diviſerunt in Synochum ſimplicem & putridam; quarum illa credita eſt ſaltem inhabitare ſpiritibus; hæc verò ipſis humoribus. Ideò brevibus ex præmiſſis Synochum ſimplicem ſeu febrim hærentem in ſolis ſpiritibus, planè non dari, facilè probari & evinci poteſt. Nam motum aliquem in ſanguine puro (excipio febres malignas & contagioſas, in quibus ſanguine exiſtente puro ſpiritus animales à miaſmate maligno afficiuntur & alterantur) excitatum à motu aliquo nimio, non dico dignum nomine morbi, uti præmonitum. Jam verò ſi per ſynochum ſimplicem Veteres non intellexerunt motus tales, profectò non video, quid habuerint, quod febrem vocitarent non-putridam. Nam, uti ſuperiùs demonſtratum eſt de cauſis, reliquæ febres omnes dependent à certo aliquo fermento: ubi itaque fermentum fermentans, ibi etiam neceſſariò fermentatio, quæ concurrit cum Veterum putredine.

Febris omnis in motu ſpirituum influorum præternaturali, & hinc contentorum pariter commotione nimia (tâm locali, quàm inteſtino ſeu fermentativo) conſiſtens diſtinguitur,

- **I. Ratione**
  - Spirituum: in malignam, hinc & contagioſam, quales ſunt petechiales, peſtilentiales, &c.
  - Humorum: & vulgò putridæ, it. primariæ, vel humorales dicuntur; ſuntque
    - Continuæ
      - Sanguineæ
      - Lymphaticæ
      - utraque vel
        - Solitaria
          - Simplex, ut Continens.
          - Periodica
            - Continuæ Tertianæ.
            - Catarrhales veſpertinæ.
            - Lẽtæ quotidianæ ferè, etiã veſpertinæ.
        - Comitata,
    - Intermittentes vel
      - Periodicæ
        - Legitima: ut Tertiana, Quartana, Quintana, rarò Quotidiana reverà talis.
        - Notha.
      - Erraticæ: quales in ſcorbuticis ferè obſervantur,
    - A partibus ſolidis dependentes: dicuntur aliàs Febres inde natæ ſymptomaticæ item ſecundariæ.

- **II. Ratione Numeri affligit Febris, vel**
  - Simplex, ut Tertiana, Quartana &c.
  - Compoſita ex pluribus; iiſque vel
    - Intermittẽtibus compoſita ejuſdẽ ſpeciei: vid. Sennert. de Febr. p. 318. v. g. intermittentes duplicatæ, & triplicatæ; eæque vel
      - Separatæ vid. Sennert. pag. 330.
      - Implicitæ: vid. Sennert. pag. 317. 319.
    - Diverſarum ſpecierum; v. g.
      - Intermittente cum Continua, v. g. Continuæ periodicæ, in ſpecie Tertianæ, vid. Sylvius l. 1. Prax. c. 31. pag. 147. item Semitertianæ quædam ex Continua lenta, & Tertiana intermittente; item Intermittentes diuturnæ, interdum Hecticam aſſociantes,
      - Continua cum Maligna & contrà: v. g. in Cauſo maligno, vel in Maligna quadam, per accidens maſſam ſanguineam aut lympham in cacochymia turbante plus minus, & ita, ut vulgò dicunt, putredinem cum malignitate conjunctam habente.
      - Humorali & Symptomatica: v. gr. in Phthiſi cum Tertiana vel Quartana juncta; item in Hectica, ex abſceſſu partis internæ cum ſimilibus juncta; item in Semitertianis quibuſdam ex inflammatione, aut abſceſſu cujuſdam viſceris natis: vid. Spigelius, & ex hoc Sennertus pag. 323.
      - Comitata cum Intermittente: v. g. Tertiana continua cum Eryſipelate partis cujuſdam internæ vel externæ: item Tertiana Intermittens, cui Continua cum inflammatione particulari ſupervenit: vid. Sennertus pag. 322. v. g. Continua cum Eryſipelate cruris ſcorbutico, cui Tertiana vel Quartana ſociatur, ſive præcedat, ſive ſequatur,

III. Ratio-

III. Ratione motus ſeu curſus morbi, & hunc inſequentis durationis Febres ſunt vel

- Acutæ: v.g. Malignæ; Continuæ ſanguineæ omnes tam ardentes ſeu ſolitariæ, quàm comitatæ cum inflammatione partis ſenſilioris: item Symptomaticæ tales; Tertianæ intermittentes legitimæ; Lymphaticæ quædam: ſed rariùs ſunt hæ adeò acutæ.
- Lentæ: Hectica quælibet, tàm primaria ſeu per ſe incipiens, quàm ſecundaria ſeu ſymptomatica: item quælibet aliæ(præter ſupra inſinuatas)Symptomaticæ, Lymphaticæ catarrhales, Tertianæ nothæ, Quotidianæ continuæ, quæ ferè ſunt Lymphaticæ; Quartanæ quælibet, Intermittentes erraticæ. Plures huc pertinent, quæ à quibuſdam malè ad Hecticas referuntur, ſi in ſtrictiori ſenſu hoc nomen accipere velimus. Quò pertinent iſtæ, quæ in cachecticis, item virginibus chloroſi laborantibus obſervantur: vid. Sennertus de Febribus pag. 149. & 207.

IV. Ratione permutationis, Febris

1. Maligna tandem fit Benigna: & contrà Benignæ facilè degenerant in Malignas; primariò quidem Continuæ, rariùs Intermittentes.
2. Continua fit Intermittens & contrà: ut Cauſus, Tertiana; & contrà.
3. Continua ſolitaria fit comitata, & contrà: ſi Ardenti ſynocho ſupervenit inflammatio hepatis; aut ſi pleuritis evaneſcat, ſuperſtite ſolâ febre.
4. Continua fit Symptomatica, tàm benigna, quàm maligna: v.g. ſi per metaſtaſin materiæ ſuperveniant tumores; & hinc abſceſſus & ulcera.
5. Comitata fit Symptomatica: v g. eſſentialis cum pleuritide, hac non benè curata, ex relicta ſpina ſæpè fit recidivans ſymptomatica: item eadem febris ob inflammationem ſuppurantem, item ob inſequens empyema, fit Symptomatica.
6. Intermittens unius ſpeciei in aliam degenerat: v.g. Tertianæ in Quartanas, & contrà.
7. Simplex fit compoſita, & contrà; Tertiana intermittens ſimplex fit multiplex; Continua ardens fit periodica Tertiana continua; quælibet humoralis malè tractata fit Symptomatica in phthiſi.
8. Acuta fit lenta; v.g. Continua fixioribus malè curata fit Lenta.

V. Ratione Ideæ morbi Febris eſt vel

- Analoga ſeu conveniens, ratione mutationis, motus, ſymptomatum & proprietatum, ſibi ipſi: v.g. Tertiana Intermittens rigore, ardore, ſudore, &c. paroxyſmum abſolvit &c. Tales ferè ſunt omnes legitimæ: item ſimplices, item compoſitæ ejuſdem ſpeciei, ſed ſeparatæ: item compoſitæ plurium ſpecierum per ſe conſideratæ, niſi aliud quid adveniat.
- Anomala: v.g. dum ſudor paroxyſmum Intermittentis præcedit, vel dum affligunt Intermittentes ſine rigore, aut quædam ſine æſtu, &c. tales verò ſunt nothæ; item compoſitæ diverſarum ſpecierum; item ejuſdem ſpeciei, ſed implicitæ.

VI. Ratione modi affligendi Febris eſt morbus vel

- Proprius ſeu ſingularis, ſeu ſporadicus, dum hunc vel iſtum febris quædam affligit; eaque plùs minùs diverſa.
- Communis ſeu univerſalis, ſeu Epidemicus: v.g. Tertianæ æſtivæ ſeu vernales; Quartanæ Autumnales, Catarrhales hybernæ, Variolæ, Petechiales.

VII. Ratione effectus vel

- Immediati, qui eſt vel
  - Maſſæ ſanguineæ depuratio per heterogenei ſecretionem; v.g. Variolæ, Petechiæ: vid. Sydenham Method. Med. pag. 15. & 17.
  - Maſſæ ſanguineę alteratio in aliam & quaſi novam texturam, ſeu in novam diatheſin immutatio; v. g. in vernantibus, peregrinantibus.
- Mediati, qui eſt vel
  - Mors, hinc Febris lethalis ex depravata maſſę ſanguineę & ſpirituum craſi.
  - Salus in febre ſalubri; & quidem vel
    - Perfecta: cocta & excreta materia, & ſub hujus tegmine fermento febrili, ſicque reſtituta maſſæ ſanguineæ & ſpirituum craſi naturali.
    - Imperfecta: vel fixato præpoſterè fermento febrili, unde recidiva; vel criſi imperfecta ſoluto morbo; vel febri in alium morbum abeunte: v.g. in Intermittentibus & Continuis fixa morbum palliant, unde recidiva, vel Acutam in Lentam plùs minùs Hecticam abire faciunt; item Variolæ non ritè excretæ Phthiſin interdum poſt ſe relinquunt; item Febris in Icterum tranſit, nunc ſymptomaticum, nunc criticum.

CAUSÆ.

Cum ergo Febris conſiſtat in læſa ſanguinis fermentatione, & omnis fermentatio dependeat à motu ſpirituum ordinato, & duplici ſale, acido & urinoſo, facilè patet, quod cauſæ febrium in genere erunt omnia ea, quæ dictam ſalium harmoniam & proportionem lædere, craſin maſſæ ſanguineæ naturalem pervertere, & talem dyſcraſiam ſeu talem heterogeneitatem & diſproportionatam texturam particularum componentium plurium aut pauciorum inducere poſſunt, ut exindè ſalium activitate vitiata fermentatio præternaturalis excitetur; Unde & mediante tali effervescentia maſſa ſanguinea coquitur, & particulæ ſalinæ vitioſæ tanquam feculentiæ excernuntur. Hæc ipſa in genere, qualiacunque fuerint, *Fermentum febrile*, naturalibus planè incongruum, in definitione appellare placuit; cujus occaſione nempè ſanguis præternaturalem fermentationem concipit, & ſpiritus ſimul inſigniter alterantur. Immediatè tale fermentum ſanguinem, & hoc mediante ſpiritus afficit; ſeu è contrà immediatè ſpiritus, & his mediantibus ſanguinem inquinat.

Tale fermentum eſt, v. g. quod ex inſenſili tranſpiratione prohibita & retenta febrim ſubindè accendit. Tale fermentum eſt, quod ex ulcere quodam interno, v. g. phthiſi pulmonum, febrim inducit. Tale fermentum eſt, quod in eryſipelate aut pleuritide febrim acutam infert: Tale fermentum eſt, quo ſcabies retropulſa febrim periculoſam ſubindè excitat: Tale eſt lympha acidior, febrim catarrhalem inducens: Tale fermentum eſt, quod ex fructuum horæorum abuſu ſubindè febre nos mulctat: Tale fermentum eſt, quod contagii ſub tegmine nos inquinat: Tale fermentum eſt, quod ex uſu rei horridæ ac facilè alterabilis in primis viis, ſæpiùs febrem intermittentem excitat.

Fermentum tale nunc extrinſecus nobis communicatur per Aſſumptorum aut Inſpiratorum varietatem; quò & contagia pertinent; nunc intus generatur. Vix tamen febrilem alterationem inducent talia, niſi volatilis plus minùs naturæ & ſpiritibus & ſanguini commiſcibilia fuerint; ſine hac enim conditione variam quidem immutationem, & tamen fermentativam turgeſcentiam febrilem in ſanguine concitare non valebunt. Nam axioma infallibile Philoſophorum eſt: *Nihil movetur à ſe ipſo*. Hinc quidam Veterum accuſarunt, præter putredinem, cauſam aliquam febrium; *motum, contactum rei calidæ, pororum cutis conſtrictionem*, &c. *Admiſſione rei calidæ* nihil aliud accuſaverunt, niſi fermentum aliquod. Nam poſito, motu quodam concitari febrim, profectò hoc nunquam obſervabitur, niſi in corpore, cujus fermenta jamjam ſunt inquinata particulis naturali fermento incongruis, quæ à motu nimio ad agendum excitantur; ſicut flabello excitatur ſcintilla ſub cineribus latitans: aliàs namque omnes operarii v. g. Meſſores, Trituratores, Pugiles, &c. ob motum nimium prolaberentur in febrim, cùm tamen conſtet experientia, horum fermentationem nimiam in maſſa ſanguinea mox remittere, corpore ad quietem compoſito. Deinceps rerum calidarum contactus itidem non excitabit abſque fermento febrim. Nam uti conſtat ex Phyſiologia, calor non eſt nudum aliquod Accidentale, ſed omninò conſtat ex effluviis calidis. Quatenus itaque effluvia iſta fermentis noſtris ſunt incongrua, quis non animadvertit, adeſſe hic fermentum aliquod? ſi verò ſunt congrua, iſti motus non concitabunt febrim aliquam, ſed ſaltem nimiam aliquam ſanguinis fermentationem, quæ in corpore puro ceſſat, ceſſante effluviorum calidorum influxu. Ad hæc itaque concludo; febrim nunquam oriri abſque certo quodam fermento, fermentis noſtris incongruo.

Conſtrictionem pororum corporis quod attinet; nunquam hæc obſervatur, niſi corpore jamjam præternaturaliter conſtituto. Nam corpore ritè diſpoſito, ſemper ejus pori ſunt patuli, ut per hos continuò evacuentur partes certæ, non excrementitiæ, ſed reverà maſſæ ſanguineæ effluvia laudabilia; Itaque ſi talia effluvia ex corpore diſcedere nequeunt, neceſſum eſt, adeſſe jamjam aliquem maſſæ ſanguineæ præternaturalem ſtatum.

In ſpecie, quoad intus genitum fomitem febrilem; ſpeciatim ad primas vias reſpectus habendus, quarum errata fermento quidem digeſtivo acido volatili ex ventriculo imprægnata, & interiùs ſanguini commiſcibilia, defectu tamen debitæ digeſtionis & perfectionis in primis viis, qua in ſalſum volatile abire debebant, non adeo homogeneè aſſimilabilia exiſtunt, quin inordinatam fermentationem citiùs vel tardius inducant. Imprimis eſcæ duriores & digeſtu difficiliores in ſtomacho diutiùs retentæ primum hic locum obtinent, quippe degenerant in liquamen aliquod viſcidum, nunc apertè acidum, nunc aciditatem aliquam viſciditate ſua celans.

Notum hoc imprimis eſt ex febribus intermittentibus tertianis &c., fomitem ſimpliciter in primis viis habentibus; continuarum verò, præſertim benignarum plurium, par omninò eſt ratio, ſi erratum primarum viarum ſanguinem ſeu lympham inquinet; & eatenus fermenti inſtar continuam fermentationem in ſanguine efficiat. Siquidem intermittentis febris paroxyſmus quilibet integram quandam benignam, per criſin ſudoris finientem, febrim continuam repræſentat. Unde non rarum eſt, ex intermittente tertiana continuam fieri; & contrà, ardentem continuam in intermittentem terminari; & complicari hæc duo denuò, ut in continuis periodicis obvium eſt. De humoribus certis in corpore extravaſatis, & hinc fermentantibus, res eſt comperta penes eum, cui perſpectum, febres traumaticas originem ſuam tanquam à fermento febrili nanciſci ex humoribus extravaſatis & putreſcentibus in ulceribus & vulneribus, & quocunque ſanguine extravaſato.

Fermentum hoc in benignis videtur eſſe *acidæ plùs minùs naturæ* (ut ex iis, quæ ſuprà de æſtu corporis, rigore, &c. dicta ſunt, & infrà de urina dicentur, probabiliter concludi poteſt:) Imò etiam in malignis, ſed in his acrius, volatilius & penetrabilius, ratione quarum proprietatum & ſpiritibus tàm promptè communicabile exiſtit, adeòque ad veneni naturam, quæ in intemperatura inſigni ſimpliciter conſiſtere videtur, propiùs accedit. Non autem ſemper humorum peccantium copia aut moles, ſeu, ut vocant, ſaburra hanc fermentationis læſionem inferunt, ſed ſufficiunt interdum miaſmata quædam fermentativa, vel inſpirata, vel aliàs in corpore relicta.

Imprimis aer vernus fermenti febrilis inducit naturam, quippe qui turget effluviis valdopere fermentativis plantarum tenellarum recentium. Porrò æſtivus aer itidem fermenti febrilis ſchema ſuſcipit, quatenus effluvia copioſa alcalica eum replent. Autumnalis demùm, & hybernus non raro quoque febrilis fermenti perſonam agit, quatenùs effluvia in ſeſe continent ſalſo-acida.

Cæterùm effluvia animalium putreſcentium, v. g. cadaverum humanorum piſciumque, adeò ſunt efficacia fermenta febrilia, ut ſeſe patefaciant ſæpiſſimè ſiniſtro multorum mortalium exemplo.

Ejuſmodi effluvia, ſi ex corpore febrili diſcedunt, & in corpus ſanum ſuſcipiuntur, veniunt nomine contagii, Græcis μιάσματος: neq; etiam videtur improbabile, poſſe ex aſtris continuò deſcendere effluvia, quæ pro diverſitate aſpectuum, aſtrorum, &c. planè fiunt incongrua fermentis humanis, quo facto, ut plurimum progignuntur febres peſtilentiales: Quæ effluvia forſitan intelligit HIPPOCRATES per ſuum τὸ θεῖον.

Fermenta hæc cùm ſint activa, & undique per contenta corporis diffuſiva, odorum ad inſtar facilè admodùm totam maſſam ſanguineam, motum ſalium æquale pervertendo, in fermentationem præternaturalem excitare valent, vel ſpiritus influos, eorum texturam vitiando inficere poſſunt; quod non tantum in contagiis ſuſceptis, ſed etiam intermittentibus diuturnioribus, manifeſtum eſt. Talia enim fermenta, v. g. contagia, ſunt ſpirituoſa in malignis, quæ vel ſpiritibus, vel ſanguini, ſe inſinuantia, nunc citiùs nunc tardiùs potentiam ſuam alterativam exercendo, febri occaſionem ſuggerunt: Adeòque minimùm ſubindè eſt, quod peccat in febribus ceu materialis cauſa, quod tamen fermentationis medio multiplicabile exiſtit; unde intermittentium inſignis diuturnitas, continuarum verò malignarum copia contagiorum ſpirituoſorum. Rem exemplo quaſi ſimili nonnihil declarabo: In febre continua aut paroxyſmis intermittentium maſſa ſanguinea eſt ſimilis vino, aut generoſo muſto fermenteſcibili, quod fermentando ſe ipſum depurat & perficit. Nam vinum, utut variis conſtet particulis ſalinis, imprimis tamen ex ſale ejus alcalino ſeu urinoſo & acido fit fermentatio, in qua fermentatione inſignis turgeſcentia percipitur, qua mediante ſeparantur & ad fundum ſucceſſivè præcipitantur partes diſproportionatæ non benè miſcibiles ſub fecum nomine, vel per ſuperius vaſis orificium eructantur, quo facto ex recuperata debita particularum textura vinum quietum, laudabile ac perfectum exiſtit.

exiſtit. In turgeſcentia febrili ſimile quid obſervamus occurrere: Nam & ibi particulæ heterogeneæ in maſſa ſanguinea coacervatæ mediante tali effervеſcentia ſeu fermentatione ſeparantur, & quaſi præcipitatæ ſero involvuntur, cujus medio nunc per urinas ſub forma ſedimenti evacuantur, nunc ſub forma ſudoris emittuntur, nunc ſæpiùs certo tempore mediante naturæ motu critico per alium locum evacuantur: adeò, ut vinum harum naturam exactè exprimat: hinc v. g. fit, quod non rarò febri ſuperveniat icterus, quando nempe fermentum febrile & vitioſa ſalia per modum efflorеſcentiæ defiguntur intra cutim. Interim tamen obſervandum, quod hæ ipſæ fæculentiæ, fermentatione critica ſeparatæ, non ſolùm ſint recrementa corporis morboſa, ſed etiam partes ipſius maſſe ſanguineæ nutritivæ ſub tumultu iſto fermentativo alteratæ mutatæ, ſimul præcipitatæ, & à reliquis ſeparatæ, quæ ita vel per ſudorem, vel per urinam & alias vias foras emittuntur: non ſecùs enim ac ſudore artificiali per motum, exercitiorum &c., non ſerum purum aut recrementoſis ſaltem particulis commiſtum, eſt, quod emittitur, ſed etiam ex ipſa maſſa ſanguinea copioſæ particulæ utiles, fermentationis auctæ motu attritæ, hinc in ſalſum mutatæ, & ita reliquis minus ſociabiles factæ, unà excluduntur; Ita etiam in ſudore intermittentium maſſa ſanguinea ſub paroxyſmo in tantum ſeu plùs minùs colliquata propriæ ſubſtantiæ unà jacturam facit. In intermittentibus quot ſunt paroxyſmi, tot ſunt febres quaſi particulares, in quibus poſt frigus vel horrorem turgeſcentia fermentativa & effervеſcentia maſſæ ſanguineæ, in qua materiæ coctio peragitur, accidit, quibus peractis ſequitur, in fine eorum quaſi quadam criſi facilè copioſus ſudor & urinæ fluxus.

Quamdiù ergò ſanguinis craſis unicuique homini propria, dependens fundamentaliter ab acido & alcali, formaliter & proximè in ſpiritu vitali, proportionata eſt, tamdiu fermentatur blandè & ſpirituaſcit maſſa ſanguinea; ſimul ac verò læditur eadem, imprimis ſi congerantur particulæ ſalinæ facilè fermenteſcibiles, & non ritè cum integra maſſa miſcibiles, ceu tot fermenta particularia fiunt fomes pro febre, & fortiùs, ubi fermentare incipiunt, febrem inducunt.

Cauſæ remotæ in febribus variæ ac multiplices ex rerum non naturalium vario uſu & abuſu ſunt derivandæ. Proclives in febrim vulgò dicuntur calidi & humidi; quod rectè rejicit POTERIUS *lib. 1. de Febribus cap. 15.*, quin potiùs dicit, omnia corpora æqualiter ferè diſpoſita ad febres eſſe, imprimis ea, quorum pori ſunt obſtructi, & qui crapulæ ſunt dediti: per hanc enim læditur ſanguis & ſpirituum craſis, & oritur diſcraſia, per poros obſtructos coacervantur ſalia excrementia, ad turgeſcentiam febrilem ſuſcitandam in maſſa ſanguinea jam ante diſpoſita.

Multum autem hìc præſtant, imprimis in malignis contagioſis, animi pathemata, ex quorum ſenſu imprimis metus & pavor hìc magni ſunt ponderis. Interim tamen nunquam ego credo, ex hiſce ſolis poſſe oriri febrim, niſi iamjam quædam fermenta ignava circumſtent corpus, quæ à talibus commotionibus animi, ſpiritus animales alterando, ad operandum irritantur: E. g. Eſto febris maligna contagioſa, quæ ortum ducit ex fermento ex aere, & in aere oberrante, ita, ut varias perſonas hoc fermentum afficiat, fruſtrà tamen, ob legitimam ſpirituum animalium, maſſæ ſanguineæ & fermentorum craſin: Si itaque ex perſonis his quædam pavore percellatur, notum eſt, ſpiritus animales alterari & proſterni, totamque maſſam ſanguineam immutari ob motum cordis, immutatum: in hoc ipſo fermentum contagioſum certò certiùs vires ſuas exeret. Quapropter hìc facio ſeceſſum ab HELMONTIO, Peſtis cauſam proximè accuſante Archei pavorem. Conſtat tamen ex pavore poſſe oriri variolas, morbillos, petechias, morbum Hungaricum, ſudorem Anglicum, peſtem ipſam &c. Quæro itaque, quidnam hìc determinet Archeum pavore perculſum, niſi accedat fracedo quædam determinata, ſeu fermentum quoddam contagioſum per aerem volitans, certaque ſubjecta, & in his ſpiritus animales & maſſam ſanguineam ob materiam prædiſpoſitam inventam ac ſuſcitatam afficiens & alterans.

DIAGNOSIS.

Quoad *ſigna in genere diagnoſtica*: ſuperiùs dixi, quod ſit pulſus frequens; calor verò, quin in febribus interdum adeſt, tantummodò ſymptoma ſuperveniens, non verò neceſſariò ipſis ſemper conjunctus, utut utplurimum non minùs quàm ſitis affligat ordinariò Febricitantes: Adeſt cephalalgia, item interdum adeſt adjuncta ſyncope, & alia ſymptomata varia: Appetitus nunquam eſt naturalis; aut enim eſt nimius, ut hoc ſæpiùs obſervari licet in principio quartanarum; aut planè eſt depravatus, uti hoc experiri licet in mulieribus; aut etiam eſt planè proſtratus, v. g. in ardentibus & malignis nonnullis.

PROGNOSIS.

Prognoſis febrium in genere ex pulſu & urina deſumitur.

Pulſus quidem in omni febre eſt frequens, nunc magis, nunc minus: minùs ſcilicet frequens in paroxyſmo febris intermittentis innuit cœteris paribus vires adhuc validas, & cor inſigniter irritatum: Oritur autem à cordis vehementiore irritatione, propter ſanguinis nimiam & depravatam turgeſcentiam, unde cor crebrò diſtrahitur, arteriaque diſtenditur: Sin ſimul eſt parvus, peſſimum ſignum eſt, & formicans dicitur.

Vehemens pariter ſpirituum influentium vigorem inſequens nunquam rejici debet, adeò ut magnus & vehemens pulſus ſemper animoſum reddat Medicum, in quocunque febricitans ſtatu fuerit, utut varia urgeant ſymptomata, ſive benignæ, ſive malignæ ſint febres: & quò vehementior, major & æqualior eſt pulſus, eò melior, & ſignum laudabilis & æqualibus ſanguinis fermentatiuæ turgeſcentiæ & ſpirituaſcentiæ; quò minor, eò periculoſior, in ſpecie in intermittentibus & malignis, ubi eſt peſſimum ſignum: magnus enim pulſus æquabilem ſanguinis turgeſcentiam, & qui optimè occupatus ſit in excernendis fæculentiis, denotat; & viceverſa pulſus parvus deficientem ſanguinis turgeſcentiam & omnia infauſta portendit, quia inſignem virium labefactationem junctam habere ſolet.

Durus interdum obſervatur in febribus, ſed nunquàm fauſto omine, quin ſemper tenſionem ſpaſmodicam membranarum in quodam loco plùs minus læſarum aut infeſtatarum, & hinc in dilatatione arteriarum renitentiam aut fibrarum aliqualem ſpaſmum ſequitur; unde in febribus cum inflammatione partium membranoſarum junctis, e. g. in pleuritide, &c. ordinariò obſervatur.

Deinde etiam in febribus quibuſdam, præſertim malignis, in quibus ſpiritus animales & genus nervoſum magis afficiuntur, in quibus etiam citra ſenſibilem, de qua conqueri poſſent ægri, moleſtiam, pulſus durus plùs minùs obſervatur, peſſimo ut plurimum omine, cùm deliria, convulſiones, & mortem inſequi obſervaverim.

Semper bonus eſt pulſus mollis, generis nervoſi minùs mutatum habitum ac ſpirituum animalium debitum motum oſtendens, & ferè cum madore aut levi ſudore junctus eſſe ſolet, & tali ex pulſu ſæpiùs fauſta expectari poſſunt in febre; Unde & *pulſus undoſus* dictus, ex magno, vehementi & molli compoſitus, ordinarius ſudoris imminentis prodromus ſolet eſſe in febribus, cùm in pulſu duro vel nullum, vel qui abſque euphoria quaſi per vim naturæ prodit, ſudorem obſervaverim; ſcilicet & fibras cutaneas in tali caſu tendi, poroſque contrà contractiores hinc eſſe arbitror, niſi pulſus talis inſigniorem partis cujuſdam inflammationem ſequatur; tunc ſudores enim proficui, & utplurimum pulſuum mutationes inferentes, eliciuntur.

Quoad Urinam: hanc ideo ſub curſu febrium inſpicere debemus, ut habeamus ſigna coctionis & cruditatis: ubi enim exhibuerint ſuo tempore ſigna coctionis laudabiliora, imprimis in febribus continuis, fauſtum eſt ſignum; ſi verò, non, periculoſum.

Signa coctionis ſunt, quando urinæ claræ redduntur turbidæ, craſſæ, & continent vel eneorema, vel ſedimentum: quæ ipſa quò ſunt copioſiora, eò ſunt meliora.

Urina, quandiu eſt cruda tamdiu morbus eſt ſuſpectus, quoniam adhuc in æquilibrio ad mortem vel ſalutem hæret æger.

Per cruditatem verò intelligitur talis maſſa ſanguinea, ejuſque humorum ſtatus, quo ſanguini permiſti & uniti naturalem ejus fermentationem vitalem turbant, & in effervеſcentias febriles eam concitant: id quod imprimis particularum ſalinarum à debita craſi deficientium exiſtit culpa. Coctio verò eſt eorundem ſeparatione, & à reliquis particu-

particulis per fermentativum motum quaſi præcipitatio, ut recrementa & heterogenea ſalia, ceu effœta, inſtar cujuſdam capitis mortui à ſero imbuta & diluta per certa viſcerum cribra & quaſi filtra ſecerni, & hinc per naturæ conſuetas vias evacuari poſſint: adeòque particulæ tales fermentando à reliqua materia inſtar fæcum ſeparatæ, & cùm urina excreta in fundo ſubſident, coctionis ſigna perfecta ſuppeditare dicuntur. Hinc ſcilicet in febrium acutarum principio urinæ ſunt claræ, pellucidæ, tenues, plùs minus tinctæ, & abſque ſedimento excernuntur, quæ procedente morbo in incremento fiunt turbidæ, craſſæ, & in ſtatu omnino copioſo ſedimento, ceu fæcibus fundum matulæ petentibus, ſaturatæ; unde hæ coctæ, illæ verò crudæ, appellantur. Crudæ ſunt, quando nil ſecernitur, & in ſanguine adhuc omnia permiſta: Coctæ, quando jam facta ſeparatio. Quod ſi enim mediante fermentativo motu fiat ſucceſſivè extruſio & ſeparatio iſtarum quaſi fæculentiarum, urinæ craſſiores magis contentis ſaturatæ, & quæ ſponte turbatæ prodeunt, adeoque inchoatam coctionem oſtendunt. Quod ſi turbidæ maneant, adhuc ingentem motum & inordinatam fermentationem & confuſionem in maſſa ſanguinea innuunt; ſin verò turbidæ clareſcere, & ad fundum contenta dimittere incipiant, ſignum progreſſus ulterioris in coctione oſtendunt, ut in muſto fermentante: Vid. KERGERUS *de Fermentatione*. Exemplum cruditatis quaſi ſimile ſit, muſti filtratio per chartam emporeticam; Nam, quamdiu in fermentante liquore omnia ſunt confuſa, ſi tranſcoletur per filtrum quodcunque, maſſa turbida tranſit; fermentatione verò abſoluta fæces ſeparantur ad fundum, & liquor clarus tranſit, fæces reſtitant. Idem fit in cruditate & coctione ſanguinis: Quamdiu in cruditatis ſtatu omnia ſunt confuſa, urinæ excernuntur tenues, rubeæ, claræ ac perſpicuæ; quando verò in ſtatu coctionis recrementa præternaturalia à ſuccis præternaturalibus ſunt ſeparata & præcipitata, vocatur Coctio, ſeu quod materia morbifica ſit cocta, ac urinæ apparent turbidæ, craſſæ, frequentes cum copioſo ſedimento. Conſentit SENNERTUS *lib. de Febribus pag.* 215. ubi *de Coctione & Cruditate*: cum quo conf. SYLVIUS *lib.* 1. *Prax. cap.* 55. §. 16. Hinc applicandi hic ſunt *Aphoriſmi* HIPPOCRATIS, nempe *Aphoriſmus* 21. 22. 23. *&* 25. *Sect.* 1., ubi legitimam evacuandi per quaſcunque vias rationem docet, & in ſpecie cocta, non verò cruda evacuanda monet. Nam dum omnia ſunt confuſa & cruda, nihil poteſt evacuari cum euphoria, ſed potius totum corpus ſaltem turbatur: Id quod fit v. g. in principio & incremento febrium: Unde purgantia, ſudorifera & Diuretica nunquam in principio aut incremento, antequam coctionis ſigna in urina appareant, ſunt adhibenda; quod obſervetur in omnibus febribus continuis & intermittentibus benignis. Quando verò omnia ſunt cocta, & à ſe invicem ſeparata, commodè tunc educi poſſunt: id quod fit in fine incrementi & ſtatu morborum, cùm natura hoc agit, quæ nunquam inſtituit evacuationem criticam, niſi omnis cocta ſit materia; ſicut & in febribus intermittentibus nunquam ſpontè erumpit ſudor atque urina, niſi in fine paroxyſmi, dum priùs materia morbifica in paroxyſmo eſt cocta, & elicitur per ſudorem vel urinam.

Probè ergò coctionis & cruditatis ratio in cura febrium benignarum obſervanda eſt, pro legitima inſtituenda evacuatione. In malignis febribus alia eſt ratio; in his enim coctio & cruditas locum non obtinet, quia mox præcipitantibus & appropriatis alexipharmacis ſudorifera in principio adjungenda ſunt: ſicut natura mox in principio malignarum ſecunda vel tertia die petechias, puſtulas, bubones, carbunculos &c. expellere ſolet.

Ab iſto negotio cruditatis & coctionis univerſa criſium in continuis dependet ratio, quæ in præcipitatione quarumcumque fæcum, ſubitanea ex maſſa ſanguinea excluſione, & vel extra corpus, nunc cum ſudore, nunc cum urina, nunc cum ſanguinis ipſius excretione, vel in quendam corporis locum congeſtione, in tumorem ac abſceſſum, conſiſtit; ipſis ſeparatis fæculentiis priùs circa excluſionis locum, ex facta ibidem aut in vicinia irritatione, varia ſymptomata occaſionaliter concitantibus: dum v. g. ſudores criticos rigores repetiti; hæmorrhagias criticas agrypniæ; deliria, narium pruritus, oculorum ſplendores, cephalalgiæ, obauditiones, &c. præcedere ſolent: Nam ſecundùm HIPPOCRATEM, nox, quæ antecedit criſin, gravis. Hinc ſemper obſervavi, quandiu in febribus, præſertim continuis, urinæ ſunt crudæ; tamdiu res ægri in ſtatu exiſtunt ambiguo: Quando verò adſunt ſigna coctionis, ſemper quælibet fauſta poſſumus ominari; ita, ut non meminerim, vel legiſſe me, vel obſervaſſe, cum coctionis ſignis quenquam interiiſſe. E contrà, quæ coctæ jam plùs minùs apparebant urinæ, ſi recrudeſcant denuò, ſemper periculum portendunt; ſi nempe ſedimentum, quod primis diebus ſubſiderat, deficit, ut ſi urinæ craſſæ intenſiùs tinctæ palleſcere, & tenuiores excerni incipiant: id quod nunc per cauſas externas, vini generoſi potum, iracundiam, paſtum paulò copioſiorem, præſertim carnium vel ſimilium; nunc per cauſas internas ex deficiente naturæ motu & dominio cauſæ morbificæ evenit. Curabam puerperam purpura affectam, procedebant omnia mediocriter, die nona urina craſſa intensè tincta turbari, & ſedimentum deponere incipiebat; Intereà etiam purpura utcunque erumpebat, coctionis ſigna augmentabantur, ipſa ægra commodè ſe habente: Sed die 15. cùm nox prægreſſa fuiſſet inquieta, mane urina excernebatur pallida, tenuis, vix citrina, ex improviſo delirium, convulſiones, & circa meridiem mors. Quod hic ſubitò factum, hoc interdum ſucceſſivè, & ferè aliquot dierum ſpatio evenire ſolet. Propterea rectè POTERIUS *de Febribus cap.* 42. *coctionem veram continuam & univerſalem eſſe debere*, aſſerit; *vera quidem, quia non rarò falluntur Medici, opinantes, veram eſſe coctionem in urinis ex crudo humore in fundo earum ſubſidente, quaſi verum ſit ſedimentum; continua etiam debet eſſe coctio, ut fida ſit. Fit enim aliquando, cùm non ex toto humor à natura ſuperatur, ut manè appareat cocta, veſperi autem deliteſcat coctio. Debet etiam eſſe univerſalis & totius maſſæ morbificæ coctio. Fruſtra namque in parte quadam coctio ſuſcipitur, morbo in reliquo corpore crudo exiſtente.* Hæc POTERIUS.

Opus hoc coctionis ſolius eſt naturæ, & hanc inſequens criſis, quam arte adjuvare non poſſumus; ſaltem impedimenta naturam gravantia removere valemus. Motus hic naturæ circa coctionis negotium in eo conſiſtit, ut acidum fermentativum morboſum, unde febris oritur, corrigatur & temperetur, adeòque in ſalſum, aliarum particularum additione mutatum, ex maſſa ſanguinea extrudatur: id quod mediante fermentationis motu accidit. Cruditas enim, & arctior omnium particularum in ſanguine unio, & hinc procedens acrior efferveſcentia febrilis, ab acido dependet, quo dominante intenſior fermentatio, nulla ſecretio fit. Dum verò per mutuam colliſionem quaſi acidam febrile fermentum ſucceſſivè ab alcalibus arreptis ſaturari, in ſalſum mutari, & ſic ex compedibus ſanguinis ſolvi, i. e. liberari, incipit; etiam aliæ particulæ heterogeneæ, nec ſanguini debitè aſſimilabiles, ab acido tamen vitioſo unà colligatæ & quaſi concentratæ ſimul ex ſanguine extrudi, & hinc ex ejus liquore fermentationis medio (qua partes unibiles ritè coeunt, non unibiles ſecernuntur) præcipitari ſolent, coctio & copioſiorum cum urina contentorum excretio accidit. Conferatur SYLVIUS *l. a.* §. 14. *ſequen.* Hinc etiam in febribus malignis, ſi urinæ ſanorum ſimilliMe excernuntur, ſignum periculoſum eſt: ſc. ſpiritus influos imprimis eſſe affectos, & ipſam maſſam ſanguineam à fermento maligno citrà inſigniorem fermentationis ejus turbationem corrumpi, & in textura ſua vitiari ſignificans; unde & cum minore ardore tales febres conjunctæ eſſe ſolent, ſumma virium potiùs proſtratio & nervoſi generis ſymptomata magis urgent: ſin tamen in his etiam maligniori-bus coctitionis verè ſigna ſe exhibere inchoant, bene ſperare Medicum jubent, & ſi ſalubres ſunt tales, in fine coctione materiæ morbificæ, ejuſque ſignis in urina, terminari aſſolent.

Febribus ſæpiùs ſupervenit icterus, qui vulgò juxta *Hippocratem Sect.* 1. *Aphor.* 62. ante ſeptimum diem ſtatuitur periculoſus; quod tamen non eſt univerſale: ſicut hoc non ſolùm SENNERTUS annotat *Inſtit. lib.* 3. *Part.* 3. *c.* 7. *pag.* 740. ſed etiam ex HORSTIO *lib.* 1. *Obſ.* 23. patet, ubi icterus ſalutaris quarta die in continua obvenit; & BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hiſt.* 4 icterum ſalutarem in quartana ante ſeptimum ſupervenientem notat.

Ex ſe icterus eſt motus naturæ, per deſpumationem nempe maſſæ ſanguineæ genitus; fermentando enim maſſa ſanguinea deſpumatas ſordes figit intra cutem, & colorem dat ictericium.

Hic ſuperveniens tertia, quarta vel ſeptima die eſt fauſtus; prima verò aut ſecunda, vel ſexta aut octava die ſuperveniens, utut ex ſe non ſit pravus, minus eſt tutus; quia eſt icterus ſymptomaticus, quo frequenter moriuntur ægri, cum prior ſit criticus. Ergo præter ſigna coctionis plùs minùs jam prægreſſa optimè negotium hoc decidit CASTRO

ſuprà

ſuprà citatus lib.3. cap.20. pag.220. & ſequen. Nempe etiam die quarta icteritiam cum rigore eſſe bonum ſignum, quia critica ſit: item icteritiam ſine rigore ante ſeptimum accedentem, utut ſymptomaticam, ſi ſequatur evacuatio aliqua, per alvum v.g. urinam, ægrum liberare, quæ pluribus *e.l.* videantur.

Inter lethalia ſigna, quæ certò mortem prænunciant, nullum obſervavit IOHANNES STEPHANUS *in Oper. Medic. Miſcel. pag.*449. quod pluris ſit momenti, & plus polleat, frequenti & inſolenti manuum admotione ad nares ſine ulla materiæ effluxione; ubi enim ægri febricitantes identidem manus motitant ad nares, quaſi ſordes exempturi, aut nares emuncturi, ſi nihil talis fiat, perniciosiſſimum eſt ſignum.

CURA.

Methodum medendi quod ſpectat, in cura generali attendendum, an febris ſit benigna? an verò maligna?

1. In febribus benignis vel ſemper uſurpanda præcipitantia dicta, vel ſpecifica, quæ fermentum febrile acidum volatile, ſpecifici tamen ſaporis, corrigere, alterare, & enervare ſeu quaſi figere, & hinc in ſaporem & texturam minùs activam mutare, indeque fermentationem febrilem compeſcere, & ſordes efferveſcentes, ac craſin maſſæ ſanguineæ vitiantes ſeparare, & quaſi ad fundum præcipitare valent.
2. Materia vitioſa peccans, fermenti talis vel vehiculum aut fomes (mediante quo v.g. ex primis viis, fluidis corporis contentis, ſpeciatim ſanguini, permiſcetur, ut in intermittentibus aut continuis benignis) ab iis, præſertim à ſanguine, ſeparetur.
3. Utrumque, qua data porta, imprimis per peripheriam cutis, eliminetur.

Opus hoc eſt vel ſolius naturæ, *vel* ſolius artis, *vel* utriuſque ſimul. *Solius naturæ* opus eſt hæc cura, dum coctione materiæ morbificæ, & hinc facta criſi, expedit. Unde in Veterum methodo medendi Medici agebant Spectatores naturæ, obſervando coctionis ſigna & tempora, & hinc expectando criſin, quibus ritè ſe habentibus, morbus judicabatur, & ſalvabatur æger. *Solius artis opus eſt*, quando remediis ſpecificis antifebrilibus fermentum febrile enervatur & corrigitur; id quod ſupereſt, ſponte ſua & abſque morboſo conatu curante natura. Talia ſunt v.g. Specifica febrilia intermittentium, ut *Febrifugum Riverii*, aut *Specificum febrile Kergeri*, in quartana Specificum Febrile ſeu China Chinæ (nempe recipiendo *China Chinæ* ℥ß. *ſalis ammoniaci* ℈j.) aut *Helmontii* Diaphoreticum *Paracelſi*, quarumvis febrium rhizotomos.

Artis & naturæ opere ſimul curantur in methodo hactenus communiter recepta, qua naturæ, fermentationis ſanguinis febrilis medio, laudabiliter agenti & coquenti, *auxiliatrices opes ferimus*, impedimenta illius, ſordes & fomites primarum viarum removendo. Hinc aut Temperantia, aut Abſorbentia, aut Diaphoretica, vulgò Præcipitantia dicta, aut appropriata alia, utramque faciunt paginam in febribus; ſunt enim talia, quæ in genere fermentationes, aut vitioſè efferveſcentes humores ſui miſcela compeſcunt, mitigant, & plùs minùs enervant, dyſcraſiam ſanguinis corrigunt; adeòque nunc acidum deſtruendo, nunc alcali corrigendo, motum omnem fermentativum ſupprimunt; ſicque vitioſarum & heterogenearum partium excluſionem, & à reliquis ſeparationem promovent, utcunque ejus effectus explicentur, & hinc nata gravia ſymptomata, motum & impetum naturæ plus minùs frangentia, mitigant. In quem finem in genere venæſectionis, Purgantium, Opiatorum, & dictæ uſus obſervandus venit. Præcipitationis vox ex Chymicis eſt deſumpta: Nam ſicut præcipitando ſeparantur contenta in liquore quodam, ita propter analogiam Præcipitationis vocabulo utuntur Medici, quando præcipitantibus, aut rectiùs abſorbentibus, efferveſcentiam maſſæ ſanguineæ compeſcunt, & heterogeneas partes ſeparant & præcipitant; quod aliàs etiam vocant coquere. Hæc ſunt, quæ in febribus intermittentibus, ſimul atque continuis, præmittuntur, inſtar digeſtivorum cum aliis ante paroxyſmum. Digerunt enim ſeu corrigunt & temperant ſalia in primis viis & in ſalſum mutant, habentque vim alterandi maſſam ſanguineam, corrigendi ejus craſin, & præcipitandi excrementa quæcunque maſſam ſanguineam turbantia in febribus. Præcipitantia hæc ſunt vel ſalia urinoſa, vel metallica fixa, antimonialia, nunc ſecreta, nunc vulgaria. Antequam aliquid inchoamus in febribus, talia præmittenda:

Digeſtivum febrile ad imitationem ſpecifici febrilis *Kergeri:*

℞ *Crem. tartari* ℈ij.
Corall. rub. præp. ℈j.
M. F. *Pulvis*
Div. in 2. *partes*, S.
Pulvis febrilis alterant.

℞ *Arcan. dupl.* ʒß.
Antimon. diaphor. ℈j.
Salis abſinthii gr.vj.
M. f. *Pulvis pro* 2. *doſibus*: S.
Pulvis febrilis reſolvens.

Auxiliatrices has opes ferimus naturæ rectè agenti, h. e. quæ fermentationis medio coctionem ritè molitur pro futura excretione. *Sed quid agendum Medico, cum vitioſè agit natura?* h.e. cùm cruda adhuc materia excretiones ſymptomaticas in principio aut incremento inſtituit eadem irritata, ſive turgeat plùs minùs materia peccans, ut aliàs dicitur, ſive non? Coacta ſanè agit natura, unde & ſubindè debilitant ægrum tales excretiones, & abſque euphoria fiunt; quas tamen, ubi ſupprimerentur arte, periculum eſt, ne impetu contentorum intra corpus coercito, fiat irruptio in partem aliquam nobilem, adeòque exitialem vitæ calamitatem inferat: v. g. pono febrim continuam inſignem, ſed benigniorem (utut malignarum reverà eadem ſit ratio, in quibus tamen magis ad malignitatem, præſertim, ſi ſpiritus potiſſimum occupet reſpiciatur) cui, crudis adhuc exiſtentibus urinis, die tertia, quarta & quinta ſupervenit diarrhœa, aut hæmorrhagia narium crebriùs repetens; Excretio hæc reverà eſt ſymptomatica, debilitatur æger, franguntur vires, periculum eſt, ægrum vix ſuperaturum morbum, aut ad ſtatum cum iſta excretione perduraturum; Quod ſi ſupprimatur hæc ipſa, ex diarrhœa impedita febris intenſior, ſitis, cephalalgia, delilia &c. metuenda erunt: Si hæmorrhagia narium ſiſtatur, eadem, ac præſertim deliria & convulſiones. Quid igitur agendum in talibus caſibus? Variè decertant hic Practici, an promovendus, an ſiſtendus ſit talis naturæ motus? Omnium optimè mihi videtur negotium deciſiſſe STEPHANUS RODERICUS CASTRENSIS *Tract. Quæ ex Quibus lib.2. cap.*10. *pag.*119. Deciſionis nucleum paucis comprehendam. Inquit: *Omnis evacuatio ſymptomatis ratione facta, in tempore peccat. Si enim debito fieret tempore, h. e. in die decretorio, non amplius ſymptomatica, ſed critica diceretur. Nihilominus peccat vel in ſolo tempore, vel ſimul cum temporis vitio habet vitium qualitatis, aut quantitatis, aut utriuſque. Si qualitate & quantitate ſimul ſit vitioſa, omninò damnanda eſt. Si quantitate tantùm, quantitas vel excedit, & tunc eſt inhibenda, vel deficit, & tunc an ſupplenda? certant artis proceres, & adhuc ſub judice lis eſt. Si qualitate peccaverit, decreto* HIPPOCRATIS *Sect.2. Aphor.2. damnabitur. Nam cum non purgantur talia, qualia purgari oportet (quod idem eſt, ac ſi diceret, quæ peccant in qualitate) nec conferre, nec leviter tolerari. Profectò ſi non conferunt, non ſunt proficua; ſi non tolerantur, non fiunt cum virium tolerantia. Si tandem ſolius temporis peccatum ſit, non autem omninò qualitatis, neque valdè magnum quantitatis, tunc poſſe aliquid judicare, tàm certum eſt, quàm quid certiſſimum. De deficiente ergo ex quanto excretione, ſub judice lis eſt*, HIPPOCRATIS *Conſilio Sect.2. Aphor.29. cum morbi inchoant, ſi quid movendum videtur, move. Ubi* GALENUS *eſſe melius ait, in principiis evacuare, quò minorem jam factam materiam faciliùs natura poſſit concoquere. Si igitur evacuatio confert in principio ad futuram coctionem, ſanè iſthæc evacuatio ante coctionem fit. Si autem fieri poteſt cum utilitate ab arte, aut quò majorem agitationem patitur corpus, multò meliùs fiet à natura, à cujus operibus minor contingit agitatio.* Hactenus CASTRENSIS.

Hinc & excretiones ſymptomaticas interdum morbum ſolvere, obſervatum refertur in BARTHOLINI *Sect. Med. Haffnienſ. Vol.*4. *pag.*104. Intereà *Medicus*, ſive ſiſtendas, ſive promovendas obſervaverit hujuſmodi evacuationes, *ſemper acre peccans Temperantibus & Invertentibus enervare, ſedulus inſiſtat*. Siquidem tàm materiæ morbificæ turgeſcentia, quàm excretiones ſymptomaticæ, ſemper ſequuntur nimiam materiæ occaſionalis, ſeu fermenti ejuſque ventriculi, acrimoniam, tàm benignam, quàm malignam. Sive enim ex aucta efferveſcentia, ſive ex irritatione partium ſenſilium, & hinc nato motu contentorum vitiato, ſive ex utroque oriri dicamus turgeſcentiam, aut excretionem ſympto-

ſymptomaticam, ſanè utique principale peccans erit acrimonia nimia.

In ſpecie ſuperiùs inſinuata *auxilia generalia* quod attinet: ex fonte chirurgico imprimis ſe offert venæſectio, de cujus uſu quęritur. Ex ſuprà jactis fundamentis per ſe patet, inſignem circa venæſectionem intercedere abuſum, in omni febre eam inſtituere; cum per ſe ferè nil in febre curanda conferat venæſectio, utcumque ejus effectus explicentur. In intermittentibus nullius uſus eſt; Præcipitantibus enim ſolis & Evacuantibus curantur: imò ſi in his ſecetur vena, procuratur, ut fiant magis chronicæ: & ſi mille mihi curandæ eſſent, nunquam venæſectionem inſtituerem. In continuis verò cautè & cum diſtinctione procedendum, quia in ardentibus ſæpiùs ſubeſt malignitas. Jam verò *in malignis ſecare venam ſubindè eſt ægrum jugulare*. In ardentibus verò propriè dictis, iiſque benignis, non incongruum eſt venæſectionem adminiſtrare, utut non ſemper neceſſariam eſſe obſervaverim; ſi enim in febre benigna maturè inſtituatur vomitus, negligi poteſt venæſectio: Verùm cum in continuis ardentibus ſubindè lateat malignitas, propterea in adminiſtranda venæſectione cautiſſimus ſit Medicus; adeò, ut, ubi ſecanda vena, in primo principio adminiſtret; tertia enim vel quarta demùm die eam inſtituere non rarò periculoſum eſt; & quò malignior febris, eò minus locum habet. Convenit ergò per accidens ſaltem venæſectio interdum in febribus ardentibus continuis benignis, in ſubjecto juvenili, & qui laudabili chymo ac generoſo victu, præſertim in potu, utuntur, aut ſubjecto aliàs vomitum abhorrente; aut in quo conſuetæ quædam ſanguinis evacuationes artificiales ſunt ſuppreſſæ, tempore verno & æſtivo, in ſubjecto plethorico, tàm vero, quàm apparente, aut in quibus nimia efferveſcentia aut ebullitio ſanguinis, indeque orta ſpirituum excandeſcentia intenſiùs obſervatur, vel ſi fortè aliæ circumſtantiæ eam ſuaſerint, in primo tantùm, ut dixi, principio. In quibus verò ſubjectis efferveſcentia & ebullitio maſsæ ſanguineæ mitior eſt, in his venæſectionis nunquam ſuaſor ero. Nam rectè dixit ZACUTUS LUSITANUS, venæſectionem intempeſtivam, cauſam, mortis eſſe in febribus ardentibus, *lib. 3. Prax. admir. Obſervat. 57.* Et neſcio ſanè, cui uſui ſit venæſectio? Dicunt quidem, ut ventiletur maſſa ſanguinea, & ſupprimatur calor: ſed parum refrigerationis ſperandum, & merum eſt effugium, cui contrariatur Praxis. Nam, ubi eſt inſigniter calidus ſanguis & in vaſis coarctatur, vix ebullitio poteſt habere ſpatium ſufficiens, tunc ſanè, quando aperimus venam, potiùs ebullitionem augemus, quia majus acquirit ſpatium pro ebullitione. Cauti ergo ſimus in venæſectione in Febribus continuis. Conf. hic HELMONTIUS *de Febribus*, ubi de venæſectione, hinc CNOEFFELIUS *in Meth. Meden. Febr. epidem.*

Ex fonte Pharmaceutico in genere ſe offerunt Evacuantia, ſive ſint vomitoria, ſive Purgantia in ſpecie ſic dicta, ſive ſudorifera, ſive diuretica, & hinc ſymptomatum urgentium ſedativa opiata. Equidem & horum omnium uſus ſpontè patet.

Evacuantia quidem *purgantia* nulla ſanè per ſe febribus conducunt, niſi in declinatione, adeòque correcto fermento febrili & cocta materia, ac ſedata ebullitione: Fruſtra enim aliàs propinantur, turbabunt magis maſſam ſanguineam, irritabunt partes ſolidas, & quicquid evacuabunt, abſque euphoria erit, cùm non evacuetur tunc temporis, quod evacuandum eſſet, nulla facta utilis ab inutili ſegregatione. Confirmat hoc experientia, quæ oſtendit, poſt repetitas etiam Purgationes eodem tenore pergere, interdum gravius affligere intermittentes. Continuæ verò magis exaſperantur iiſdem: id quod manifeſtò oſtendit, non attingere Purgantia radicem morboſam, ſed Medicos, & ægros deludere. Quod ſi aliquando à purgante remedio ceſſet febris, hoc uti rarum, ita ſummè accidentarium erit, ſub liquaminibus iſtis, quæ conficiunt & evacuant Purgantia, una forſan exhauſto fermento febrili, aut ab acrioribus amaricantibus ſolutivis, v.g. ſcammonio aut colocynthide vi alterante correcto eodem, vi ſolutiva propriè nil operę conferent. Sanè in omni evacuatione in febribus inſtar cynoſuræ *aphoriſmus* obſervandus HIPPOCRATIS: *Cocta medicari oportet, non cruda*. Per hoc medicari intelligit quamcunque evacuationem, ſive ſit per urinam, ſive ſit per ſudorem, ſive per alvum. Hinc ſi in principio præſcribenda propriè Purgantia, vomitus ſaltem tunc convenit. Natura hoc monſtrat, quæ nunquam, ubi ſui juris eſt, Inſtituit evacuationem, adeòque nec criſin, niſi cocta ſit materia. Imitemur ergò naturam tanquam miniſtri, & nunquam evacuationem inſtituamus, antequam perfectè cocta ſit materia morbifica. Interim blanda primas vias abſtergentia, & hinc præſertim diaphoretica, quovis ferè febris ſtatu & tempore, niſi forſan criſis quædam inſtans aliud moneat, optimè adhibentur; vera tamen & propriè dicta purgatio non convenit, præterquam in ſtatu aut declinatione.

Primas vias evacuantia, in quibus ferè ſtabulatur fomes morboſus, ſunt *vel Vomitoria, vel per inferiora laxantia*. Illa ex omnibus evacuandi generibus tantùm non in omni febre locum inveniunt, imprimis in principio, ſanè iiſdem vomitoriis interdum etiam mox in principio radix morboſa quaſi una falce demetitur, id quod reſtitat febrile, faciliùs dehinc curatur. Intermittentes febres ſine eo difficulter curantur. In continuis acutis, & lentis, ibi in principio hìc etiam in progreſſu, ſunt optima: imò non rarum eſt, quod malignæ exindè, ſed primo inſulto adhibitis, multum leventur: vid. SYDENHAM *in Tract. de Febribus*. Ergo, qui apti ſunt ad vomendum, nec in quibus aliquid obſtat: item, quibus vel hypochondria ſuſpenſa, aut rugitus in iiſdem eſt, aut nauſea, vel ructibus tetris amaricantibus; item cephalalgia vel aliquali vertigine vexantur, in febrium principio optimè, imò ſæpiùs neceſſariò, vomitu evacuantur.

Quæ verò *per inferiora laxant* alvum in febribus, ſunt *vel inġecta Clyſmata, vel aſſumpta Pharmaca. Clyſmata* familiariſſima in febribus locum habent, & imprimis pro levando æſtu, & aliarum, præſertim capitis, per conſenſum ut plurimum partium ſymptomatis, & hinc abdominis pathematis propriis mitigandis conducunt. *Binæ* ſaltem *conditiones obſerventur* eorum uſum prohibentes.

1. Quando natura aliorſum vergere, & evacuationem, præſertim criticam, vel huic ſaltim analogam, per alias vias inſtituere tentat: unde v.g. in paroxyſmo in intermittentibus, natura criticum quaſi ſudorem tunc moliente, præpoſterè iniiciuntur.
2. Quando excretio cutanea in febribus malignis, vel expectanda eſt, vel imminet, vel jam adeſt, & facta fuit. Hinc in variolis, morbillis, purpura, petechiis, &c. minùs conducunt, nec, niſi ſumma neceſſitate urgente ad eadem, eademque ſaltem leniſſima, & tamen cautè, fiat acceſſus: potiùs quantum poſſibile, dictis in affectibus vitentur.

Per os aſſumenda ſunt *blanda laxantia*, præſertim ſalibus digeſtivis ſociata & acuata, & ultra primas vias haud penetrantia, ex Tamarindis, Rhabarbaro, Infuſo ſennato &c. & hæc ſpeciatim in principio locum inveniunt.

Sudoriferorum uſum ipſa nobis natura monſtrat, Cùm enim in febrium fine natura ſua ſponte copioſos ſudores movere ſoleat, ita, ut nulla febris perfectè citra recidivæ metum curari, aut judicata dici poſſit, niſi ſudor in declinatione provocatus fuerit, ob id, apparentibus coctionis ſignis, ſudorifera ſunt optima: ſicuti in toto earum decurſu præcipitantia ſunt utiliſſima, quæ cùm liberam & copioſam tranſpirationem promoveant, æqualia non ſolùm effectu ſunt ſudoriferis, ſed propter operandi modum illis etiam præferenda: dum ſine, inſigni virium jactura ſucceſſivè & citra vel contentorum graviorem agitationem, vel continentium partium moleſtam irritationem operantur, ac heterogeneas fermentativas particulas in maſſa ſanguinea hærentes diſcutiunt & excludunt. Nempe, ut ſuprà inſinuatum, minùs periculosè illi decumbunt, quibus in febribus cutis humida aut madida percipitur, quàm quibus arida aut ſicca eſt. Cæterùm in ſudoriferis obſervetur, quod non ſemel, ſed quoties opus eſt, propinentur: Nam prima ſudatione tantummodò movetur maſſa ſanguinea potiùs, quàm ut integrè evacuetur. Iteratis ergo ſubindè ſudoriferis, inſtituenda eſt denuò maſſæ ſanguineæ perfecta purificatio. Certè vulgus indoctum non rarò imminentes, aut jam increſcentes febres, etiam continuas, repetito ſudoriferorum, eoque promiſcuo uſu non rarò curat. Semper tamen obſervandus criticus naturæ motus, ne impediatur; peracta criſi ſudor iteratus tutiſſimus eſt, quo omnis metus recidivæ tollitur. Eligenda autem temperata, non acria, nec aromatica, aut reſinoſa, ſed vel fixa abſorbentia,

commu-

communiter *Præcipitantia* dicta, vel volatilia non oleoſa, aut non calida. In malignis verò in principio, & toto morbi curſu utramque faciunt paginam alexipharmaca & ſudorifera, malignitati in ſpecie reſiſtentia, ſequendo nempe naturæ ductum, quæ ferè quarta quintavè die erumpere facit petechias ſeu puſtulas, nunc bubones, nunc abſceſſus, &c. Hæc ipſa tamen, prout plùs vel minus ſimul effervescentia febrilis urget, etiam abſorbentibus appropriatis, in ſpecie ſulphuribus mineralium fixis, ſocianda ſunt; in principio quidem temperatioribus, in incremento, & ſtatu fortioribus: ſiquidem in malignis nullæ cruditatis aut coctionis haberi poteſt ratio, utpote quæ in talibus locum non obtinet, utut in declinatione earundem ſubindè aliquid materiæ coctæ ſimile, in urinis ægrotum occurrere ſoleat. Quod ſi minus ad ſudandum corpus diſpoſitum fuerit, tutiſſimum eſt ſudoriferis addere Opiata; quæ, uti alias quaſcunque excretiones ſiſtunt, ita promptiſſimè ſudorem promovent, & naturam ad faciliorem per ſudorem evacuationem diſponunt. Sed de hactenus dictis remediis vid. HOLLTEROFF *Tract. de Error. Medicor. capit.* 11.

Opiata quod attinet; per ſe non conveniunt; per accidens interdum ad mitiganda atrociora ſymptomata, imprimis ſubindè urgentia, uſurpantur; aliàs naturæ motum impediendo febres quidem interdum ſiſtunt, ſed aut graviori cum recidivâ, aut chronici alicujus morbi ſupervenientis metu. Unde, quando adhibentur, *ſaltim in incremento fiat*, *non in ſtatu*, *nè* motus critici plùs minùs impediantur: non in principio, *ne* naturæ conatus inchoatus ſufflaminetur; & hoc in continuis. In intermittentibus verò, præmiſſis præmittendis, vel ante paroxyſmum ad inhibendam febrim, vel in paroxyſmo ad ſopienda graviora ſymptomata: utrinque non, niſi appropriatis vel abſorbentibus, vel diaphoreticis permiſta.

Denique ex *fonte diætetico* petita præſidia quod attinet *ſitis* intenſior ordinarium ſymptoma febrium eſt, & oriri dicitur à calore; quod tamen irridet HELMONTIUS, idque jure aperto; quin potiùs à defectu ſalivæ, & à ſale alcalico lixiviali faucibus in paroxyſmo adhærente; hinc in febribus ſcorbuticis, tàm intermitentibus, quàm continuis, ſitis eſt intenſa, aut tali ſiti admodùm torquentur ægri. Ratio, quia ſal ſalſum ſcorbuticum vellicando fauces illam excitat. Hinc etiam, uti rectè dicit HELMONTIUS, *aliquot guttæ ſpiritus ſeu ſtagmatis ſulphuris acidi* plus levant ſitim, quàm integra menſura aquæ frigidæ ſimpliciter hauſtæ, aut potus cujuſdam. Non ergo ad calorem, ſed ad ſal ſalſum vel lixivioſum erit reſpiciendum.

Saccharata quæcunque in omnibus febribus inſigniter nocent, cùm ſaccharum & mel, condita, ſyrupiſata, aliaque dulcia, ſint admodum fermentativa, adeòque fermentationem præternaturalem inducant, & ita malum exacerbent. Conf. imprimis de ſacchari & dulcium noxa in Febribus HEINRICUS ab HEER *Obſ. oppido rar.* 5. item PANAROLLUS *Pentecoſte* 2. *Obſervat.* 12., ubi ſimiliter dulcium & ſyrupiſatorum uſum in febribus perſtringit.

Vinum vulgò peſſimo conſilio interdicitur Febricitantibus, quod tamen optimum eſt; Nam in intermittentibus hauſtus vini aciduli, ſpeciatim Rhenani vel Necarini, non nocet; ſive die intermiſſionis aſſumatur; ſive etiam in rigore paroxyſmi, dum vires nimis proſtratæ apparent, propinetur; quia hoc reficitur æger: ſicut & in febribus continuis malignis, & in ipſa peſte, generoſi vini hauſtus remedii locum obtinet, quippe quod malignitatem coercet, ſtomachum languentem mirè recreat, & pro conſervandis & reſtaurandis viribus ſummè labefactatis eſt egregium: id quod etiam ſuo modo in febribus continuis verum eſt, ſed moderatè. Quoad febres verò continuas benigniores, in cauſo tertiana continua, hæmitriteo, &c. vino abſtinere tutius eſt, niſi adſit vomitus, ſumma virium proſtratio, & ſyncope. HIPPOCRATES in omni febre vinum porrigit; naturæ enim noſtræ vinum eſt amiciſſimum, & vires inſigniter reſtaurat, prætereaque acidum ejus ſtomacho in omni febre laboranti perquàm gratum, non rarò etiam urinæ fluxum promovet ſalubriter, habito tamen delectu; conveniunt enim imprimis vina acidula, defæcata tamen, alba, debilia & aquoſa, ut loquitur POTERIUS *de Febribus P.* 2. *cap.* 26., non pro potu ordinario, ſed pro appetitu ægri, & ratione virium. Nil magis ſitim in febribus tollit, quàm acida. Vina autem dulcia & pinguia, qualia Hiſpanicum & Malvaticum, minùs locum obtinent: nempe vis fermentativa vini, ejuſque acidum ardentibus in febribus nonnihil ſuſpecta ſunt, niſi in caſu, quo medicamenti vires ſubit. Unicus vini debilis hauſtus plus ſitim ſiſtere ſolet, quàm dimidia *cerevifiæ* menſura. Equidem vulgò dicunt, vinum calorem inferre, & ſic febrem augere, ratione ſpiritus ſulphurei volatilis. Verùm abſurdam hanc eſſe ſententiam, ex ſuperioribus patet, cum potiùs tam ſpiritus volatilis, cujus in hauſtu integro vini vix ℈j. vel ʒß. continentur, quàm ejus acidum, ſtomacho & viribus dejectis ſit amiciſſimum. Sanè, quibus nocet vinum in febribus, mox ab ejus uſu nocumenta percipiunt; nempe mox phlogoſin & æſtuationis incrementum, non ob ſpiritum ejus inflammabilem, ſed ob acidum. Talibus igitur interdicendum vinum, vel mox ſuperingeſtis abſorbentibus vis ejus refringenda.

Quoad potus alios: cerevifia, aut potus aliàs conſuetus alius, non rejiciendi ſunt, niſi amaror ſit moleſtus, aut æger eos horreat. Omnes utplurimum febricitantes, in ſpecie in continuis, recuſant cerevifiam; quia tunc deficit appetitus, & in ſtomacho digeſtio prima plùs minùs: Ob id cerevifia talis aſſumpta in ſtomacho mox corrumpitur & cadaveriſatur, ac nidorem ſtomacho moleſtum contrahit, indeque moleſtiam ipſi excitat, unde mox nauſea ejus & abhorrentia ſequitur; hinc ſimplex, tenuis & aquoſus potus, facilè tranſiens, ventriculo amicus, nec eum lædens, eſt optimus. Appetunt propterea ſubindè Febriculantes conventum, vel alios ſimplices aquoſos potus, item ejus fratrem Germanum, *Kauterling*, qui ipſi non denegandi ſunt; ſaltim, quoniam facilè flatus in ſtomacho hypochondriacorum generant, & ſtomachi tonum lædunt, proptereà, ut corrigantur nonnihil, & ſtomacho reddantur magis grata, blandè acida inſtillanda erunt, ſuccus citri nempè, cydoniorum, aut alius ſimilis; item Tinctura florum bellidis, cyani, roſarum, violarum, cum acido phlegmate vitrioli paratæ; ſpiritus minerales, cùm ſimplices & dulcificati, cùm compoſiti, clyſſi; quatenus hi ſalia acria lixivialia & nidoroſa acria, quaſi alcaliſata, in ſtomacho corrigunt, præcipitant, & in aliud eſſe tranſmutant, nec non ſub copioſiore potu ſtomachum ejuſque robur conſervant; e. g.

♃. *Flor. roſar. rubr.* M. ij.

Infunde in *aquam ſpiritu ſulphuris blandè acidulatam*; ſtent in loco calido, donec tinctura emergat: Hæc percolata ſumatur, addendo

Syrupum acetoſ. citri vel *berberum*,
vel *rubi Idæi*,
& F. quaſi *Julepus*.
S.
Julepus confortativus.

Vid. *Mynſichtii Decoctum citri*.

Vel

♃. *Pomor. citror.* no. iij.
In taleolas diſſecta conſpergantur *ſacch. albo*:
Coq. in ſ. q. *aqu. ſimpl.*
Colaturæ ℔iß. adde
Succi citri rec. ℥ iij.
Flor. roſar.
Papav. errat. an. M. j.
Spiritus ſalis dulcis parum.
Stent in loco tepido in Infuſione ad extractionem tincturæ:

Colatura
D. S.
Julepus citrius confortativus.

Sic quoque aqua in formam Julepi aciduli preparari poteſt. Item nitrum antimoniatum diſſolvatur in potu, niſi ventriculi tonus debilis, nauſea, &c. inhibeant.

In intermitentibus potus tales aciduli non priùs, quàm poſt frigus aut horrorem, affligente æſtu, non tamen una vice, poſſunt admitti: potiùs tunc primum potum calidum plùs minùs medicatum aſſumant, cætera moderatè frigida largiùs ſuperbibant, ut largior promoveatur ſudor. PANAROLLUS & LANGIUS *in ſuis Epiſtolis* perſtringunt eos Medicos, qui ſitientibus ægris omnem ſubtrahunt potum in continuis febribus; cùm tamen in his largiùs ſit præbendus, modò fiat cum regimine: nempe dum in continuis continuò ſitiunt, crebriùs quidem, ſed quacunque vice parcius, nec nimis frigidus porrigendus potus, iſque ſuprà dicto modo acidulatus, nè noceat, & minus laxet ſtomachum. Imo *in febribus*

conti-

continuis malignis optimè inſervit pro potu ordinario miſtura ex *aquæ fontanæ* ſeu *coventi* ſeu *Keuterlingii* part. ij. *vini* part. j. vel ſaltem dimidia, quarta, quinta, & ſexta: quibus ad menſ. iß. commiſtis addatur *pomum citrium in taleolas diſſectum*, & eſt potus ſuaviſſimus & convenientiſſimus. Cui pro lubitu addatur *Gelatinæ cornu cervi* ℥j. ad ℥ij. ſic appropriatum magis redditur. Aliàs quoque *ſerum lactis* benè depuratum & ſucco citri vel aceto nonnihil acidulatum; in febribus continuis benignis, item in intermittentibus ſcorbuticis & hypochondriacis, potus eſt optimus, niſi largior alvus inhibeat. Sed depuratum eſſe debet ſerum; ne pars caſeoſa remanens exaſperet malum. Cum pomo citrio in taleolas inciſo purificatur, & convenit etiam in morbis malignis continuis, laxat alvum, & temperat ſal ſcorbuticum, & hypochondriacum peccans.

Vel in forma Julepi:

℞. *Seri lactis* ℔ij.
Succi citri rec. ℥iij.
Flor. bellid.
Papav. errat. an. ℥iß.
Ebulliant vaſe clauſo, donec tingantur:
Colaturæ adde parum *ſacchari*:
M. D. S.
Julepus aperitivus.

In ſpecie ſpiritus ſulphuris cum ſ. q. aquæ communis propinetur, qui præter alia commodè, & copioſum ſudorem movere ſolet. Vid. RIVERIUS *Centur. 1. Obſervat 19.* PIENS *de Febribus Par. 2. pag. 21.*

Quoad victum: ordinariò parum in febribus continuis appetunt ægri; ob id Febricitantes nunquã ad alimenta nimis cogendi ſunt, ac nil, quod ipſi nauſeant, porrigendum, ſed tenuis diæta eſt optima: Semper ruminandum illud HIPPOCRATIS: *Corpora impura* (qualia primariò ſunt Febricitantium) *quò plus nutriveris, eò magis læſeris*: quia alimenta quæcunque in febribus, quæ citra appetitum & cum nauſea aſſumuntur, non digeruntur; ſed in ſtomacho calido & languido potiùs putreſiunt, & ſordes febriles augent. Laudatiſſimus eſt HIPPOCRATIS *Aphoriſmus 65. Sect. 7. Si quis cibum febricitanti dederit, ut ſano robur, ſic laboranti morbus fit*: Unde in febribus præſertim continuis, tenuis victus eſt optimus; & quò magis acuta eſt febris, eò tenuior ac ſtrictior convenit diæta. Unde, licet ad plures dies ægri jejuni jaceant, perinde erit, nec unquam vidi febricitantem fame pereuntem, ſed potius, ſi quid ingeritur, febris exaſperatur; ſuperveniunt enim cardialgiæ & alia ſymptomata. Nam in alimentis appetitus præſcribit rationem, quantum, & quale, & tempus: Unde conſultius eſt ad cibum non cogere, vel perſuadere ægros; nec voluit HELMONTIUS ſuos ægros à morbis obeſos aſſurgere. In ſpecie *carnium eſus* ut averſatur in febricitantibus, ita nocet jis: item *piſces viſcidiores*, imprimis in febribus intermittentibus, ſtudiosè vitandi. *Fructus* quoque *horæi*, exque jis parata fermenteſcibilia, nociva ſunt: *nam omnia, quæ augere aut inducere poſſunt fermentationem præternaturalem in febribus, nocent*. Summatim: Diæta febricitantium ſit tenuis, parca, neque plus ægris obtrudatur, quam ipſi appetunt: fruſtulum panis vino intinctum, juſcula, leves pulticulæ, & ad ſummum ova ſorbilia in febre quacunque, tàm continua benigna, quàm maligna abundè ſufficiunt. Juſcula interdum avenacea, & pultes ex pane cereviſia, magis conducunt. In intermittentibus verò ingruente paroxyſmo ſtomachus ſit vacuus; quicquid enim in ſtomacho deprehenditur ſub paroxyſmo, corrumpitur, ac proin attendamus, ut ægri diu ante paroxyſmum cibentur, ſi fortè appetant cibum.

Quies corporis, tam externa in vigilantibus, quàm interna in dormientibus, eſt optima: ſanè, quò quietiores ſunt ægri (niſi hoc ex omnimoda virium proſtratione fiat) & minus anxii, eò melius eſt ſignum, & eò mitior eſt febris, ac benignior ejus conditio: è contrà ſi anxii ſunt ægri, jactabundi, membra inordinatè agitantes, ſuſpirioſi, &c. eò pejus.

Somnus ſemper bonum ſignum eſt; nempe naturalis; præternaturalis autem comatoſus, qui malignis interdum ſupervenit, malus & curandus. Aliàs nunquam arcendus ſomnus ab ægris eſt; ſibi enim in ſomno relicta natura, nec perturbati ſpiritus, optimè ſuo funguntur munere, & coctionem materiæ eò citiùs abſolvunt; unde & arte in incremento morbi, moderatè tamen, provocari poteſt. Ut taceam, uberiorem ferè eſſe inſenſibilem tranſpirationem, ac interdum ſenſibilis ſudatio ſub ſub quiete ſomni eſſe ſolet.

Et hæc de Febribus in genere ſufficiant.

CAPUT II.

DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS.

HActenus in genere locutus ſum de Febribus, dictumque fuit febres conſiſtere in turgeſcentia ac fermentatione ſanguinis præternaturali vitiosè aucta & depravata. Jam obſervandum, quod hæc fermentatio febrilis aut continua ſit, & ſine intermiſſione fatiget ægros, donec depurata maſſa ſanguinea aut per criſin naturæ beneficio præcipitata & ſegregata heterogenea excludat; aut adjumento, debita evacuatione artificiali inſtituta, imprimis per ſudorem eadem expellat; aut iſta efferveſcentia febrilis eſt interrupta, ſuis interſtitiis diſtincta, quibus elapſis novus inſultus, & quaſi nova quædam fermentatio redit: ita, ut in genere febris omnis aut ſit continua, aut intermittens. Hac vice de *Febribus intermittentibus*. In ſpecie, quod attinet *Febres intermittentes*: ſunt, quæ per intervalla nunc breviora, nunc longiora, diverſis redeunt paroxyſmis, tempore intercalari ab omni febre penitus vacuo. Unde, dum febris in genere eſt motus ſpirituum præternaturalis, & ſanguinis fermentatio nimia & depravata, ſeu agitatio ejuſdem inordinata, ut plurimum cum calore & ſiti, aliiſque prætereà variis ſymptomatis moleſtia, quibus œconomia animalis variè perturbatur; hinc febris intermittens erit interpolata, ac quaſi interrupta talis febrilis fermentatio. Referenda itaque erit febris inter ſymptomata actionis depravatæ ſpirituum & maſſæ ſanguineæ; qui verò malunt morbum definire per morbum intemperiei, hi poſſunt reſpectu qualitatum noſtrarum ſecundarum nunc intemperiem calidam, nunc frigidam; vel ſecundùm qualitates noſtras primas, intemperiem acrem, vel ſalſam, vel amaram, accuſare; Unde pro ſingulorum paroxyſmorum acceſſione ac interſtitio diverſo febres hæ diverſæ quoque ſortiuntur nomina, ut Quotidiana, Tertiana, Quartana, &c. Nam ſi quotidie novus redit paroxyſmus præcedenti in proportione reſpondens, (hæc enim eſt cautela in cura quotidianarum,) dicitur quotidiana; ſi verò hoc contingat tantùm alternis diebus, & una dies ſit vacua, dicitur Tertiana; ſin poſt duos demum intermiſſionis dies revertantur paroxyſmi, vocatur Quartana &c.; ſicut præter Quotidianas, Tertianas & Quartanas etiam dantur Quintanæ, Octanæ, Nonanæ. Mihi ſanè contigit videre febrem octanam ſingulis diebus Veneris circa veſperam redeuntem, quam, premiſſo vomitorio, ſpiritu ſalis ammoniaci breviter profligavi. Exempla talium febrium quintanarum, octanarum & plurium aliarum, videb. in SCHENCKIO *lib. 6. Obſerv. de Febribus*. Quinimò dantur etiam Febres menſtruæ ſingulis menſibus tantummodò redeuntes; quale exemplum in juvene obſervatum annotavit SCHENCKIUS *citato loco*. Idem exemplum obſervavit LINDANUS in muliere, quæ toties, quoties menſtruam patiebatur purgationem, ordinariò per triduum febricitabat. Imò dantur etiam febres anniverſariæ, ſeu ſingulis annis certo tempore redeuntes: Imò Febris, quæ die natalis quotannis affligebat, & tandem etiam extinguebat, fuit obſervanda: vid. SCHENCKIUS *c. l.*

Febres hæ nunc ſunt ſimplices, nunc ex pluribus intermittentibus ſunt compoſitæ, quando nempe non uno & ſimplici paroxyſmo, ſed duplici aut triplici vice periodus febrilis abſolvitur: Tales ſunt, v. g. quotidianæ duplices, tripliceſvè, quoties eodem die duo treſvè proportione varia ſucceſſivè ſibi reſpondentes producuntur paroxyſmi: Dantur Tertianæ duplices, triplices, item quadruplices ex tot Tertianis compoſitæ; ſive in tertiana duplici eodem die bini, ſive alternis diebus ſinguli revertantur paroxyſmi; ſicut in tertiana triplici una die bini, altera unus tantum obſervatur paroxyſmus. Id quod etiam de Quartanis ſimiliter obtinet: Contingit enim, ut æger uno die ſit immunis à febre, & diebus ſequentibus patiatur paroxyſmos ſingulos, atque tunc eſt Quartana

duplex;

duplex. Quin & contingit, ut quotidiè novus recurrat paroxyſmus, hoc tamen ordine, ut primus in proportione durationis, afflictionis, ſymptomatum, &c. reſpondeat quarto, quartus ſeptimo, ſecundus quinto, quintus octavo, tertius reſpondeat ſexto, ſextus nono; & ſic conſequenter; & tales ſunt Quartanæ triplices. De his vid. SYLVIUS *l. 1. Prax. cap. 27. §. 13. & ſequ.* & SENNERTUS *Paralipomen. pag. 175.*

Ex his omnibus de febribus intermittentibus quotidianis dubium eſt, imprimis, an dentur? hoc eſt, an detur talis febris intermittens, quæ quotidiè ſimili typo recurrat, ita ut ſecundus paroxyſmus primo, tertius ſecundo, quartus tertio, &c. exactè ſint ſimiles; ſive in incremento accreſcant; ſive in ſtatu ſimiliter conſiſtant; in declinatione ſimiliter decreſcent. Paroxyſmi horum utplurimum ſunt horarum octo; intermiſſio 16. imò ſunt, qui affirmant, ſubindè ad horas 24. extendi paroxyſmum, ita ut continuæ ſimilis appareat. Multi affirmant, multi negant: Qui affirmant, GALENUM producunt: Qui negant, producunt experientiam. Cum enim in ſchola Galenicorum præter ſanguinem tres ſtatuantur humores à bile derivarunt Tertianam, à melancholia Quartanam, hinc neceſſariò à quarto humore, pituita, voluerunt febrim quotidianam produci. Qui negant, uti dictum, producunt experientiam; quod rariſſimè obſervatæ ſint tales febres. Quare etiam à BARBETTE omnis Quotidiana creditur Tertiana duplicata. Sed verior eſt ſententia affirmativa, utut certum ſit, raro obſervari Quotidianas intermittentes; vid. tamen RHODIUS *Centur. 1. Obſervat. 1. & 5.* ubi exemplum habet de febre quotidiana intermittente 4 annorum. Sic GABELCHOVERUS *Cent. 6. pag. 137.* obſervavit febrim diuturnam ſingulis diebus hora certa invadentem. Verùm decipiuntur interdum Medici, (ſicut fateor, quod ipſe ita fuerim deceptus,) ut, quando febris quotidiè recurrit, putent eſſe Quotidianam; quæ tamen ſæpiùs eſt tertiana duplex, utut in principio ſingulis diebus eodem tempore & eadem proportione recurrant paroxyſmi: eventus docuit, fuiſſe tertianas duplices; cùm vel tertiana priùs ſimplex fuerit: vel interdum tales finiuntur ita, ut uno die paroxyſmi ceſſent, alternis poſtmodum diebus redeuntes, quod clarum exemplum, fuiſſe tertianam duplicem; vel fit tandem, ut unus paroxyſmus ſubindè ſoleat poſtponere, altero ſtatum tempus obſervante, quæ ſimiliter teſtantur, fuiſſe perfectam tertianam duplicatam; aut denique, quando fit, ut paroxyſmi ſe mutuò inſequentes non habeant eandem ad ſe invicem proportionem, ratione nempè temporis invaſionis, aut ratione durationis, aut ratione comitum ſymptomatum; in talibus caſibus ubi non reſpondet ſecundus primo, tertius ſecundo, & ſic porrò; ſed paroxyſmus in tali caſu tertius reſpondet primo, quartus ſecundo, quintus tertio, & ſic porrò, ſimiliter eſt febris duplicata tertiana, utut quotidiè invadens. Interim cauti ſimus in determinandis quotidianis; non enim arbitror, ſimpliciter negandas eſſe, cùm nulla appareat contrarietatis ratio; quin potiùs, ſicut tertianæ in quartanas, ita & hæ in tertianas facilè mutari poſſunt. Sed negotium totum pendet à controverſia, unde ordinata iſta febrium ſit periodus? quæ quamdiu latet in obſcuro, etiam præſens de quotidianis controverſia ferè in ſuſpenſo manet.

Sed præter has febres certa periodo affligentes, obſervantur etiam febres intermittentes, quæ nullam periodum obſervant, ſed planè incerto tempore redeunt & affligunt; quæ ob id *inordinatę vel* vagæ, item *erraticæ* communiter, HIPPOCRATI *Planetæ*, dicuntur, & verè ex ſcorbuto originem ducunt.

Erraticæ ſunt, quæ quidem aliquam periodum habent, ſed ita, ut videantur non habere: ſic v. g. hodie invadit hora duodecima, perendiè ſexta matutina, rurſus perendiè veſperi octava, rurſus perendie hora decima, &c. *Vagæ* ſunt, quæ planè nullam periodum obſervant, neque tempus accedendi vel recedendi habent, quin aliquando per noctes dieſque aliquot in ſeptimana remittit, & tunc redit, tum fit mox tertiana, mox quartana &c., utut communiter hæ duæ promiſcuè uſurpentur.

Hiſtoria febrium intermittentium, quomodo affligant, & ſucceſſivo ſymptomatum ordine paroxyſmo abſolvant, optimè enarrat SYLVIUS *l. 1. cap. 30. §. 13. ad 26.* In genere tamen triplici primario ſymptomate, eoque inſigni, ordinariò, præcedente ſcilicet *frigore ac horrore vel rigore*, unde Germani dicunt, *das Kalte*, & ſubſequente calore plùs minùs intenſo totius corporis, indeque emanante ſudore largo, moleſtæ ſunt hæ febres.

Hæc tria verè primaria conſtituunt ſymptomata paroxyſmorum, quæ ferè ſemper aut ut plurimum in intermittentium paroxyſmo percipi ſolent, utut pro circumſtantiarum varietate nunc unum, nunc alterum ſymptoma, vel abundare vel deficere ſoleat, & ſecundaria quaſi ſymptomata ſuperveniant. Percipiunt nempe ægri ante paroxyſmos febrium intermittentium (ut totum earum deſcribam periodum) *Oſcitationem & pandiculationem*, quin & *laſſitudo artuum* univerſalis ſubindè eſt moleſta, hinc non raro inſequi ſolet in lecto *inquietudo corporis*. His moleſtiis ſubvenit plerumque corporis quædam lenis refrigeratio; quæ refrigeratio, quod benè notandum, ſævior aut ſaltem perceptibilior eſt in regione lumbari, ita, ut in dorſo ſurſum & deorſum repere videatur: ungueſque ingruente paroxyſmo fiunt lividi aut cœrulei; frigus in abdomine ſentitur, hinc magis magiſque totum corpus, & in ſpecie extrema digitorum, manuum, naſus, mentum refrigerantur; conqueruntur ægri circa regionem lumbarem de ſenſu lacerationis. Frigori junctus eſt nunc levis horror, nunc gravis rigor concutiens & quatiens membra, ut Patientes epilepſia affligi videantur: durante frigore dolores ſubindè nunc rodentes, nunc lancinantes, nunc dolores vagi artus affligunt, nunc alia tormina & murmura inflant abdomen, donec tandem remittant, nunc immediatè, quod bonum, nunc, quod pejus eſt, ſucceſſivè & certo intervallo & incipiente frigore. *Pulſus*, uti eſt *frequentior*, ita fit inſigniter *minor*, fit etiam *debilior*, interdum tàm debilis & exiguus propter fermentationem ſanguinis imminutam, ut vix digitis percipi queat. In hoc frigore, aut remittente jam frigore, ſubindè *anxietates circa præcordia* ſolent affligere ægros, unde tunc ſenſim ſenſimque frigus mutatur in calorem, cum quo calore intenditur *ſitis*, quæ rariùs, aut ſaltem non adeò vehementer, urget in frigore. Cum calore *pulſus* fit continuò *frequentior*, ſenſim fit major aut robuſtior; *Vbi enim in corporis incaleſcentia pulſus eſt parvus, ſignum ferè eſſe ſolet febris malignæ, ſummæque virium proſtrationis*; ideòque non parvum imminet periculum. Calori aucto accedit *linguæ ariditas*, *reſpiratio aucta*, nonnunquam *capitis dolor*, ac æſtus temporum & colli pulſatilis, *vigiliæ*, non raro quoque in paroxyſmo graviore *delirium*. Hinc remittente iterum nonnihil calore ſudor emanare ſolet nunc copioſior, nunc parcior, cum quo paroxyſmus evaneſcit, ita, ut hoc ceſſante nihil amplius morboſi in ægro reſtare videatur, aut ſaltem urinæ ſequitur copioſa excretio, inſequente tunc ferè ſomno vario, nunc magis, nunc minus quieto, ſomniis variis moleſto ac turbato. Notandum tamen, in tertianis magis affligere æſtum, in quartanis frigus & rigorem, in tertianis maiorem ſitim, in quartanis maiorem artuum laſſitudinem, quæ in & poſt paroxyſmum ſolet affligere. Hic eſt quidem modus ordinarius, quo ſolet inuadere febris; nihilominus tamen obſervatur ſubindè anomalia ſeu degeneratio in paroxyſmis à conſueto hoc ordine: ſic enim ratione ſymptomatum dantur febres *ſimpliciter algidæ* vel frigidæ, ſeu tales, quæ affligunt cum frigore aut horrore, quem autem nullus aut omninò levis inſequitur calor, uti in febribus frigidis κατ᾽ ἐξοχὴν apparere ſolet, de quibus ſuprà. E contrà etiam dantur febres intermittentes *ſimpliciter calentes* ſeu ardentes; idque in ſpecie Tertianæ, vix quartanæ, quæ citrà frigus aut horrorem ullum, mox à calore & ardore gravi inchoant, qui calor etiam interdum poſt paroxyſmum ſubindè durat, aut ſaltem lentè admodum ac pedetentim remittit. Rarum interim eſt, inverti horum in paroxyſmo ordinem, ita, ut calor præcedat, ſequatur frigus, &c. vid. PRIMEROSIUS *de Febribus l. 2. cap. 4. pag. 98.* Unde pro hujuſmodi ſymptomatum variationis ratione in paroxyſmo plures accidentales intermittentium differentiæ emergunt, dum dicuntur febres *vomitoriæ*, quas ferè ſemper, imprimis in tertianarum principio, corripiunt vomitus, rarius dejectiones ordinariæ. *Siticuloſæ*, quando ſitis nimis ac extraordinariè urget, idque tam in frigore, quàm calore, quod in ſcorbuticis ſubindè ſolet evenire. *Famelicæ*, quibus conjuncta fames gravior, & tantum non inexplebilis, idque ſæpiùs inchoante paroxyſmo, aut ſaltem eodem continuato; Febres *Cardiacæ*, quæ cum moleſta cardialgia conjunctæ ſunt: *Torminoſæ* ſeu colicæ, quando in principio paroxyſmorum, aut ſaltem in ſtatu, ſubindè tormina ac dolores abdominis ſunt moleſta. *Anxioſæ*, quæ imprimis cum inſigni anxietate, præcordiorum anguſtia, & hypocondriorum tenſione ſunt moleſtæ, quæ ſymptomata emiſſi flatus vel ructus alle-

alleviant nonnihil, quales febres anxioſæ iis, qui malo hypochondriaco ſunt obnoxii, ſolent utplurimum contingere: *Tuſſiculoſæ* (qualem ipſe vidi) quæ inchoante paroxyſmo cum gravi tuſſi ſolent eſſe moleſtæ; inanis hic eſt tuſſis, & in qua parum, aut omninò nihil, etiam rejicitur: Item *Deliræ*, quando nempe in paroxyſmo, imprimis in declinatione ſubinde delirium adeſt & recurrit; In declinatione dico: rarum enim eſt, ut in principio morbi adſit delirium: Vid. MARCELLUS DONATUS *Hiſt. Med. Mirabil. lib.* 3. *cap.* 14., qui obſervat *delirium melancholicum* in muliere *quartana* laborante, quod delirium melancholicum ſingulis paroxyſmis mox in principio rediit, remittente verò paroxyſmo & ipſum remiſit, & intermiſit: & hinc inde etiam plures tales, aut etiam aliæ in Practicis occurunt, in ſpecie prolixiùs in SYLVII *Praxi c. l. §.* 7. *& ſequen.* Quibus addantur *febres hyſtericæ*, i. e. quæ in paroxyſmo conjunctæ ſunt cum pathematis hyſtericis, imprimis cum ſuffocatione hypochondriaca, quale exemplum videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſervat.* 193. *pag.* 295.: & *Tertiana ſoporoſa in* M. A. N. C. *Anno* 4. *&* 5. *Append pag.* 45.

Obſervandum hic eſt, diverſimodè febres degenerari, & in ſe invicem quaſi transmutari: V. g. frequenter obſervavi febres intermittentes ordinario modo affligentes, quæ poſt aliquot paroxyſmos abſque frigore & rigore prævio, ſolo calore ægris fuerunt moleſtæ: e contrà occurrerunt tertianæ intermittentes, quæ in principio fuerunt ſimpliciter ardentes ſeu calidæ, ſed poſt aliquot paroxyſmos reverà in typum ſuum ordinarium frigoris & caloris tràſmutatæ ſunt: ſicut frequenter occurrit, ut intermittentes chronicæ mutent formam, & declinantes ſolo horrore aut rigore crucient ægros, abſque æſtuationis ſuperventu.

Utut autem febres intermittentes continuæ benignæ frequentiſſimæ ſint, obſervantur tamen intermittentes malignæ ſeu periculoſæ ita dictæ, quod inſtar febrium malignarum continuarum cum pulſu parvo ac debili, inſigni virium proſtratione, ſumma cordis anxietate, inquietudine, in principio paroxyſmi affligunt, interdum exanthematum vel petechiarum eruptione & ſimilibus funeſtis ſymptomatibus, ſæpiùs ſunt lethales. *Dubium* quidem hic quibuſdam occurrit: *An dentur febres intermittentes malignæ?* Siquidem has ipſas vix ac ne vix quidem natura ſuſtinere poſſe videtur, quin turbas excitet continuas, vimque inferat corpori, non, niſi ægrè, ferendam. Sanè, ſi graſſantibus febribus malignis etiam in intermittentibus omnia eadem ſymptomata obſervantur, quæ in aliis tunc temporis frequentioribus continuis & continentibus occurrunt, ac præterea in cujuſcūque intermittentis paroxyſmo increſcente calore pulſus non eſt magnus, ſed eſt parvus & debilis, celer & frequens, ſignum ferè ſolet eſſe intermittentis malignæ, imprimis ſi reliquæ modò allegatæ unà conſpirent. Reverà non negandum videtur, cùm obſervationes malignitatis in intermittentibus febribus indices non rarò in Practicis occurrant, utut ab his mutato nomine *Pernicioſæ* vocentur: Conf. JULIUS CÆSAR CLAUDINUS *Reſp.* 2. SENNERTUS *de Febribus lib.* 2. *cap.* 16. *pag.* 488. ubi *de Tertianis*. MENGATIUS *de Febribus malignis pag.* 20. Sic exempla talium tertianarum & aliarum intermittentium malignarum, præter GALENI teſtimonium, *Epiſt.* 7. *Tom.* 81. videbitis in EPIHANIO FERDINANDO *Hiſt.* 85. de febre tertiana primò miti, quæ poſtmodum omnino maligna & peſtilentialis facta fuit: quin & tales tertianæ malignæ videndæ ſunt in RHODIO *Centur.* 1. *Obſerv.* 9. *&* 10., in qua convaleſcenti maculæ lividæ proruperunt: ſic maculas petechiales in febre tertiana obſervavit MARCELLUS DONATUS *lib.* 3. *Hiſt. Med. Mirab cap.* 14. Quin & Tertianas duplices primò & contagioſas epidemicas, deindè etiam ſimplices, ſudoriferis imprimis curatas, videbitis in SALMUTH *Cent.* 3. *Obſerv.* 31. Item Tertianam duplicatam malignam curatam in RIVERIO *Cent.* 3. *Obſerv.* 78. *Cent.* 4. *Obſerv.* 2. *&* 15. Item aliam ſimilem malignam Bezoardicis mineralibus curatam idem habet RIVERIUS *Cent.* 4. *Obſerv.* 36. & *Obſerv. a Pachequo comm.* 4. *pag.* 260. Nec ſolùm Tertianæ, ſed & Quartanæ malignæ obſervatæ fuerunt; vid. in MARCELLO DONATO *cit. loc.* Item *li.* 7. *cap.* 6.; item Quartanam malignam habet HORSTIUS *l.* 1. *Obſerv.* 12. & 15. Addatur his FEHERIUS *Tractat. de Scorb. Cur. pag.* 72., ubi intermittentem petechialem malignam recenſet: imò de Peſte Londinenſi teſtatur HODGES, ejus febrem nonnunquam per paroxyſmos, quamvis utplurimum vagos, afflixiſſe.

Hæc in genere de Febribus intermittentibus, earumque variis ſymptomatis.

CAUSÆ.

Hæ Febres omnes intermittentes cujuſcunque ſint typi, & quibuſcunque ſtipatæ ſint ſymptomatis, *ejuſdem* tamen omnes *ſunt naturæ, & eſſentiæ in radice*; cognoſcunt enim eandem omnino cauſam, focum, & fiendi modum, ſive ſint octanæ ſive ſint ſimplices, ſive duplices; diverſificantur ſaltem pro ſubjectorum, & hinc certarum quarundam circumſtantiarum ratione, ſecundùm rerum naturalium, nonnaturalium, & præter-naturalium varietatem, à quibus etiam cauſis poſtmodum tanta diverſitas ſymptomatum in his emergit febribus: Unde etiam earundem medendi ratio in omnibus eſt una eademque in methodo medendi generali; ſaltem accidentalis ſymptomatum differentia nonnihil obſervetur.

Patet hoc ex eo, quia ſunt invicem permutabiles, qualis permutatio non deprehenditur, niſi inter habentia ſymbolum, ſeu quæ invicem ſymbolizantur h. e. quæ eſſentia conveniunt: Sic non rarum eſt, febrem primò ſimplicem fieri duplicem, febrem quotidianam fieri tertianam: Quartanæ quoque in tertianam ſubita mutatio, & viciſſim tertianæ in quartanam, iiſdem utrobique permanentibus ſymptomatis, urgere videtur, utramque ab eodem humore generari, ut loquitur PIENS *Par.* 2. *de Febribus pag.* 96. *&* 234. Nempe præſuppoſito ſpirituum motu & impetu, ceu univerſali efficiente motuum, tàm animalium, quàm præternaturalium morboſorum, adeòque febrium cauſa proxima materialis ſeu occaſionalis inveſtiganda, quæ ratione radicalis originis & foci ventriculum & primas vias, ratione verò alterationis primariæ & inheſionis maſſam ſanguineam ſpeciatim afficit.

Arbitror ergo *Cauſam hanc proximam* eſſe fermentum præternaturale in ventriculo genitum, quod ſubindè maſſam ſanguineam alterando ratione motus fermentativi immutati, & partes nerveas primarum viarum vellicando, ratione acrimoniæ hoſtilis, occaſionem & præternaturali ſpirituum motui, & hinc cæteris omnibus ſymptomatis, quorum complexus paroxyſmum conſtituit, ſuggerit. *Fermentum hoc*, ceu admodum activum, *ſalinæ erit proſapiæ, ejuſque acidæ*; Conſpirant enim in hoc & ſupervenientia ſymptomata, & una eademque intermittentium cura. *Originem ejus*, tanquam cauſam omnium febrium intermittentium remotam, fabricari puto in ſtomacho & primis viis, ex vitiata nempe ventriculi digeſtione immutata, vel depravata; ſive in fermento digeſtivo, ſive in alimento aſſumpto, hæreat vitium. Occaſione enim digeſtionis læſæ ex accido fermentativo naturali facilè præternaturale fermentum emergere, ſeque in alimentorum reliquiis, ſtomachi rugis inviſcatis, inſerere, & ita fomitem febrium intermittentium pro pluribus paroxyſmis recurrentibus ſuggerere poteſt: uti hoc patet ex appetitu præternaturali, qui in his Tertianis nonnunquam etiam abolitus, imprimis verò circa paroxyſmum imminentem: Notum namque eſt, nonnullos anteà ſanos ex uſu rei averſatæ, vel ipſis aliàs horridæ, incidiſſe brevi poſt in febrem; ſicuti è contrà ex uſu rei appetitæ intenſiùs ac ſummè, utut apparenter etiam noxiæ, diuturnis correpti febribus optimè nonnulli ſanentur: Confirmat hoc, quod vel levis error in diæta & curatione commiſſus, aut febres recidivare faciat, aut eaſdem adhuc durantes inſigniter exacerbare aut etiam duplicare ſoleat. Nec rarum etiam eſt, quoſdam ſecurare in his febribus ſola pertinaci ac ſtatuta inedia, è contrà alii curantur exceſſivo potu, ſequente vomitu, ſive ſequente largiore & profuſiore ſudore, quod Germani exprimunt: *Siebaben das Fieber außgehungert oder verſoffen*. Exempla paſſim ſunt obvia; Quædam ſaltem enarrabo. Novi hic mulierem, quæ ultra tres menſes conflictata fuerat cum tertiana, ſub longo medicamentorum abuſu: Ipſa denique correpta appetitu halecis, illum, Medico licèt non connivente avidè devoravit, & exinde præter ſpem & opinionem febre curata fuit. Novi hic aliam mulierem, quæ naturaliter averſabatur caſeum: huic cùm clam, & ipſi neſcienti tantillum caſei cum aliis cibis fuiſſet obtatum, ipſa brevi poſt nauſea correpta, & vomitu motu mox ſubſequente febre tertiana 17. hebdomadas afflicta, à qua nec ipſa potuit curari, niſi quod aliquando intensè ſimiliter appeteret halecem, quo commeſto ipſa ſimiliter ſana evaſit. Facit huc exemplum WIERI *in Obſervat.* de quodam, qui, 21. halecibus ſemitoſtis eſitatis, liberatus à quartana evaſit. Sic

novi

novi hic virum, qui eſu anguillæ, quam naturaliter abhorret, & nonnihil invitus comederat, in febrem tertianam, ultra quadrantem anni durantem, incidit. Utplurimum in mutatione victus peccatum febres producit.

Remanet ergò cauſam omnium febrium intermittentium oriri in ſtomacho ex vitio digeſtionis primæ, ejusque certa cruditate acida: hinc rarum eſt, quod tales febres ſint epidemicæ vitio aeris, vel vitio alimentorum contractæ, qualia exempla videbitis in SALMUTHI *l. 4.* RIEDLINO *Obſervat. 23. & 24.* WILLISIO *Tractatu de Febribus cap. 3. pag. 127. cap. 14. pag. 244. cap. 17.* & de quartana epidemica *cap. 6.* item in BARTHOLINO *Cent. 2. Hiſt. Anat. 56.*

Non ergò putandum eſt, ex diſtinctis viſceribus affectis, ut falsò quidam dicunt, diſtinctas etiam exurgere febres, dum tertianas ex vitio hepatis & bile, quartanas ex vitio lienis ac ſucco melancholico, quotidianas ſolùm ex ſtomachi vitio oriri volunt. Dicis: ac obſervatur labes talium viſcerum, ita, ut in quartanis ſcirrhi, in Tertianis icterus flavus concipiatur? Reſpondeo: In principio harum febrium hæc viſcera utplurimum eſſe ſalva & ſana, utut diuturnis redditis his febribus, aut pertinaciter reſiſtentibus iiſdem, ſubinde viſcerum talium tumores aut ſcirrhi, præſertim in quartana, nempe per figentia nimis ſeu paroxyſmum cohibentia, ſuperveniant; adeòque non ex cauſa radicali, ſed potiùs hos tumores & viſcerum labefactationes ſub diuturno febriũ curſu, tanquam producta morboſa ex læſa maſſæ ſanguineæ craſi ſuperveniſſe certum eſt. Interim concedo facilè, infarctus tales quorumcumque viſcerum, item alia corporis vitia, v. g. ſuppreſſa menſtrua, & aggravare aliundè natas febres, & obſtinatiores reddere, aut crebriori ac faciliori recidivæ occaſionem ſubminiſtrare, propter cachexiam ferè habitualem & dyſcraſiam in maſſa ſanguinea regnantem, & etiam ſanos ad eaſdem diſponere poſſe, uti ſunt quamplurima exempla quartanarum, poſt ſuppreſſionem menſium ortarum; ita tamen, ut ipſe fomes febrilis, & talium morborum Author, fabricetur in ſtomacho, nempe in hujus digeſtione prima, ceu totius corporis fundamentali, inſigniter turbata; uti notum eſt in menſibus ſuppreſſis infeſtare nauſeam, vomitum, picam & ſimilia ſtomachi vitia. Quod ſi ergò in ſtomacho vitiosè digeritur chylus, aut licet non digeratur vitiosè, ſi tamen vitio ſuccorum, pancreatici & bilioſi, non rectè ſeparetur à fecibus alvinis, & ſic poſtmodum infundatur ſanguini, non poterit ritè nec convenienter eidem aſſimilari.

Ex hoc fonte ergò uti plurimi alii exurgunt morbi, ita, ubi maſſa ſanguinea per ſe exiſtit facilè fermentativa aut promptiùs efferveſcibilis, v. g. in juvenibus bilioſis, ebrioſis, &c. aut à quacunque data occaſione, aut crapulæ, aut iræ, aut ſuppreſſæ inſenſilis tranſpirationis, ad fermentationem præternaturalem diſponatur, aut denique ſi ipſe chylus non ritè ſubactus per ſe fuerit nonnihil fermentativus, v. g. ex fructibus horæis, ex potu non ritè defæcato, ex dulcibus &c., tùm facilè maſſa ſanguinea his heterogeneis nec ritè aſſimilatis particulis, in quibus ad primarias facultates ſalinas ſemper reſpiciendum, turgida, data tali occaſione in fermentationem vitioſam erumpit, ſicque febrilem paroxyſmum concipit.

Quod uti patet, obſervandum, vitium iſtud concoctionis conſiſtere imprimis in chylo non ritè ſalſo volatili ac temperato, ſed potiùs acido ac viſcido nonnihil, plùs minus, prout diverſimodè variatur digeſtio. Unde diverſimodè poſtmodum variat febris, accedente alia atque alia in omnibus ſubjectis ſanguinis craſi. Saturata jam, & interdum ad turgeſcentiam uſque impleta, maſſa ſanguinea tali materia vitioſa malè aſſimilata, tunc pars iſtius materiæ vitioſæ in ſanguine congeſtæ naturalem ejus fermentationem data occaſione turbat; Unde cum ſit acida ac viſcida, particulas maſſæ ſanguineæ ſalinas volatiles ac oleoſas quodammodò obruit, ſanguinem ad aliqualem coagulationem diſponit aut inſpiſſat, & ita notabiliter ſanguini fermentationem imminuit. Unde ingruente paroxyſmo pulſus fit minor, fit etiam debilis præter debilem fermentationem ſanguinis, interdum vix obſervatur, utut cor depravata ſanguinis fermentatione irritatum frequenter ſe contrahat, ſicque pulſum frequentiorem edat. Turbata ita ſanguinis fermentatione, tunc ſalia ejus fermentativa non ritè invicem agunt, nec partes ejus oleoſæ ex motu fermentativo debitum calorem concipiunt, calor ſenſim deficit corpori, & frigus ſuccedit, quia & turgeſcente ſanguine, & hinc confuſis ac perturbatis ſpiritibus animalibus & vitalibus, laſſitudo inſignis prehendit artus. Dum verò materia peccans ſeu fermentum febrile deliteſcens, ex errore primæ digeſtionis genitum, exſerere ſe incipit, plùs minùs vellicat partes nerveas & membranaceas ratione aciditatis hoſtilis, hinc eorum ſpaſmi, frigus, horror, & rigor, modò major, modò minor, ſuccedunt. In rigore enim primariò vellicatur panniculus carnoſus, & ferè univerſum membranarum corporis, in ſpecie abdominis, ſyſtema, unde & frigus intenſum, imprimis in abdomine & lumbis percipitur. Sunt nempe membranæ quæcunque totius corporis continuatæ & conjunctæ membranis cerebrum involventibus, adeòque facilè pars una alteram per conſenſum, & ſpaſmis afficere poteſt: vid. D. KROHN *in parvo Tractatu de Motu Muſculorum in fine Tractatus Willisii de Nervis, & infrà, ubi de Cephalalgia.* Unde oritur muſculorum motus, v. g. muſculorum labia moventium, & ſic ſtridor dentium, muſculorum dorſum elevantium, unde iſta elevatio in lectis Germanis: *Sie friebren, daſſ ihnen die Zähne klappern, und daſſ ſie immer in oder unter dem Bette in die hohe ſpringen.* Hinc & in horrore & rigore, qui reverà nihil aliud ſunt, niſi membranarum convulſivi motus, (nam quod in muſculis eſt motus convulſivus, id in membranis eſt rigor,) dum ita ſpaſmo concutiuntur partes membraneæ, unde lancinationes ac alii dolores lumbares meſenterici, ſicut & in extimis partibus lancinationes artuum vagæ oriuntur, etiam ſtomachus & inteſtina, & his connexa vaſa cholodocha & pancreatica vellicantur, ut ob id contenta ſua quocunque modo conſtituta convulſivo motu copioſiùs egerant, ex quorum plùs minùs naturaliter conſtitutorum concurſu oriunda efferveſcentia non tantum varia abdominis ſymptomata contingunt, ſed hæc ipſa efferveſcendo & regurgitando in ſtomachum, eundem in principio & incremento ſtimulant ad crebras & violentas iſtas vomitiones.

Ubi tamen non eſt putandum, materiam rejectam, nunc albicantem, nunc viridiſcentem, latuiſſe in ſtomacho & fomitem eſſe morboſum; Nequaquam: ſunt potius hæc ipſa ſuccus pancreaticus & bilioſus invicem commiſti.

Fermentum interim hoc febrile ſanguini permiſtum ſimul activitate ſua naturalem ejus motum fermentativum pervertere, hinc ſpirituum vitalium debitam emerſionem & volatiliſationem aliquantiſper ſufflaminare, nec non debitam incaleſcentiam ejuſdem primitus impedire poteſt: (inſtar vini denuò ebullitionem molientis, turbari tunc videtur maſſa ſanguinea; hinc enim in ſtatu *pulſus parui* minuſque vehementes eſſe ſolent:) donec ipſo fermento cum ſale volatili oleoſo ſanguinis ad præternaturalem efferveſcentiam concitato oriatur per totum corpus incaleſcentia iſta inſignis, cum ſanguinis turgeſcentia, æſtu & ardore, pulſu magno, frequentiore, vehementiore & celeriore, donec materia fermentativa vitioſa omninò ſubacta, & inſtar fecum in vino præcipitata quaſi, & à reliquarum partium conſortio liberata ſeroque copioſo per calorem attenuato imbibita, copioſo urinæ fluxu, aut, quod frequentiùs, effuſo ſudore quaſi critico excernatur, & ita maſſa ſanguinea æqualiter ac naturaliter denuò fermentante, Febris omninò remittat ac intermittat, id que tamdiu, donec ſimilibus recrementis fermenteſcibilibus in maſſa ſanguinea adhuc herentibus denuò ex parte maturatis & turgeſcentiam concipientibus, novus redeat paroxyſmus. Hinc etiam in *paroxyſmo collecta urina* ſanorum eſt ſimilis, vigente adhuc fermentationis motu, quæ poſt paroxyſmum collecta craſſa, turbida ac copioſo ſedimento onuſta, ſolet excerni. Qualis tragœdia tamdiu durat, donec maſſa ſanguinea omninò depurata ac quaſi defæcata exiſtat.

Ex dictis noto: ex acido & ſale volatili urinoſo, in ſanguine quaſi efferveſcente, totam paroxyſmorum hiſtoriam eſſe explicandam; ita quidem, ut *frigus, horror, & rigor,* ipſaque febris, primariò dependeat ab acido vellicante membraneas abdominis particulas, ſpeciatim ſtomachum & inteſtina tenuia, quæ convulſivo impetu quatiuntur, & in conſenſum rapiunt cæteras membraneas partes. Simile quid obſervamus in aſſumptione rerum ventriculo inimicarum, v. g. medicamentorum amaricantium &c., quibus hauſtis afficiendo Archeum & hinc genus nervoſum, rigorem experimur ſimillimum horrori febrili; unde Germani: *Er erſchuttert ſich darvor.* Acidum autem in intermittentibus vellicans teſtatur talium febrium cura; (1) per *alcalia vel abſorbentia*, fixa aut volatilia, uti ſunt ſal abſinthii alcaliſatum, ſal tartari, nunc ſolum, nunc cum oleo baccarum juniperi deſtillato aſſumptum. (2) Quod rigor & frigus potentiſſimè ſedentur per *olea deſtillata*, in ſpecie caryophyllorum,

lorum, tàm intus aſſumpta, quàm extrà præcordiis illita; penetrando enim ſuo ſale volatili oleoſo deſtruunt acidum, vellicans partes membranoſas ventriculi & inteſtinorum, & mirabiliter rigores ſopiunt: ſicuti & aliis in uſu eſt hoc oleum penetrantiſſimum, ut ſpinam dorſi febricitantium cum eo inunguendam jubeant, quod etiam non culpandum erit. (3.) *Opiata*, ſenſilitatem partium, & inde dependentes convulſivos motus ſopientia, eoſdem rigores placant.

Calor paroxyſmorum verò & *æſtus* in febribus ordinariò ferè urgens, quod ſint ab acido fermento in maſſa ſanguinea, per vitioſam & inordinatam fermentationem cum ejus ſale volatili oleoſo, ita quidem, ut acidum minus prædominetur, teſtantur; quod acida, imprimis *nitrata*, ut *nitrum atimoniatum*, *nitrum vitriolatam*, l. e. *arcanum duplicatum*, *ſpiritus nitri ducis*, &c. optimè æſtuationes compeſcant; figendo & coercendo tàm acidum volatile, quàm ſal volatile oleoſum acre, indeque natam effervescentiam intenſiorem, & ita nimios tumultus compeſcendo.

Obſervandum ulteriùs: quod vitiata ſanguinea maſſa ex vitio digeſtionis primæ neceſſariò etiam vitientur primarii poſt maſſam ſanguineam ſucci, bilioſus & pancreaticus; quibus in paroxyſmo uberiùs in inteſtina effuſis, adeòque plùs minùs in inteſtinis; effervescentibus, & ex mutua miſcela texturam ac ſaporem plùs minùs præternaturalem acquirentibus, quàm plurima abdominis oriuntur ſymptomata, v. g. *anxietates præcordiorum*, *vomitus tuſſis aſthmatica*, *ſitis clamoſa*, *ſcorbutica*, *hypochondriaca & hyſterica ſymptomata*, *tormina*, *rugitus & borborygmi inteſtinorum*, itemque *inflationes*. Et propterea in cura paroxyſmorum, horum ſuccorum ſimul maxima habenda eſt ratio, cum ab iiſdem inſigniter paroxyſmi circa eorum principia exaſperari & aggravari ſoleant; quæ, qualia ſint? & qua ratione partim à ſucco pancreatico, partim à bile, horumque vitiata miſcela, oriantur? optimè explicaſſe videtur SYLVIUS *in Praxi citato loco cap.* 30.; utut effervescentia vix ſufficiat, cum plurima ſint problemata maximè neceſſaria, quæ ex illa non poſſunt reſolvi.

Certum interim eſt, ab iis vitiatis, ac in principio paroxyſmi in inteſtina effuſis, atque vehementem invicem turgeſcentiam inducentibus, non tantummodò aggravari paroxyſmum, ſed multa etiam abdominis ſymptomata induci; qualia jam ordine recenſebo. Nempe ab utriſque acrioribus vomitus crebriùs repetentes originem ducunt: à ſucco pancreatico acidiore, & bile minus oleoſa, intenditur *frigus abdominis & circa lumbos* in latere dextro, ubi inteſtini duodeni inſiguntur ductus; ab utrorumque acriorum intenſiori effervescentia *æſtus ac ardor in abdomine* moleſtus naſcitur, ut ægri tales ſubindè dicant, & monſtrent locum ſub hypochondrio dextro: *es brenne ſie im Leibe*. Ex iiſdem fontibus non rarò *flatus hypochondriorum*; item ex flatibus ſubſiſtentibus intumeſcentiæ, inquietudines, & præcordiorum anxietates; & imprimis, ſi ſimul afficiatur ſtomachus & inflетur; diſtentis plùs minùs hypochondriis difficiles reſpirationes ac inſignes anguſtiæ; item dolores ſub coſtis nothis, &c. naſcuntur: quibus ſymptomatis medetur Clyſma aut ante paroxyſmum, aut in principio paroxyſmi applicatum. Quod febribus intermittentibus malè curatis ſoleant ſupervenire tormina abdominis, audietis proximè, ubi agemus de variis abdominis doloribus. Acidum in corpore abundans Famelicas inducit febres. Cætera ſymptomata, ut *cephalalgia*, *agrypnia*, *deliria*, *reſpiratio difficilis*, *ſitis*, &c. ex ſanguine æſtuante, ſpiritibuſque animalibus intenſiùs calefactis, indeque fortiùs agitatis & perturbatis originem ducunt. Ariditas linguę ob conſumptionem lymphæ ſalivalis linguam humectantis. Quod ſi adſit ſaliva, eaque ſimul ſalſa nimis, inſigniter intenditur ſitis.

Obſervanda etiam hic eſt *differentia febrium intermittentium*, v. g. *Tertianarum in nothas & legitimas*. *Legitima ſeu exquiſita* ex pura & ſincera bile fieri vulgò dicitur, in qua rigor eſt inſignis, corpus veluti pungens, ſitis & æſtus magnus, vomitus bilioſi &c., acceſſio longiſſima eſt 12. horarum, ſeptem circuitibus ad ſummum judicatur: primus eſt debilis, ſecundus fortior, &c. quartus fortiſſimus; poſteà paulatim remittit. *Tertiana* verò *notha* dicitur, quæ ex bile cum pituita, ſeu, ut ego interpretor, ex materia acida viſcida permiſta oritur, acceſſiones ad 16. vel 18. horas extenduntur, rarò 14. circuitibus ſolvitur, ſępiùs ad aliquot ſeptimanas excurrit, calor in ea minus pungens eſt. Vid. POTERIUS *de Febribus lib.* 1. *cap.* 27. Uno nomine: *tota ratio differentiæ conſiſtit* ſimiliter partim *in conſtitutione maſſæ ſanguineæ*, partim *fermento febrili plùs minùs libero aut impedito*. Liberum, enim nec impeditum, adeòque acrius, potentiùs quidem agit, & graviora infert ſymptomata, ſed citiùs ſaturatum & enervatum febri finem imponit. Impeditum verò vel propter fomitem, aut vehiculum, cui inhæret, viſcidius atque tenacius, adeòque, ut vulgò vocant, pituitoſum, vel in ſubjecto, cujus maſſa ſanguinea aliique ejus humores temperatiores, chyloſiores, adeòque viſcidiores exiſtunt, minùs ſe exercere poteſt, adeòque mitiora quidem ſymptomata, ſed diuturniores paroxyſmos, febreſq; etiam magis chronicas ſolet inducere.

Quicquid ſit de *differentia febrium in nothas & legitimas*, ſaltem ex diverſitate paroxyſmorum modò enarrata colligere poſſumus, quod, quò acrius eſt, & volatilius, adeòque activius fermentum febrile, eò acutiorem, h. e. breviorem, ſive gravioribus ſymptomatis ſtipatam, inducere febrem: è contrà quò inertius eſt & minùs activum fermentum tale; id quod in ſpecie evenit, quando pro fomite, in quo nidulatur, habet humorem viſcidum & glutinoſum; eò minus acutam, ſed diuturniorem, & mitioribus comitatam ſymptomatibus fore febrim. Ex quo etiam quotidianarum prætertianarum & quartanarum præſertim diuturnitas æſtimanda; ìtaut, quò diuturnior ſit febris, eò viſcoſum magis ac glutinoſum fomitem fermenti in primis viis exiſtere, putandum eſt; *indeque in acutioribus magis abſorbentia, vulgò Præcipitantia dicta; in diuturnis verò ſeu cronicis Incidentia & Abſtergentia magis conveniunt*.

Quæritur autem ulteriùs: quare febris intermittens abſoluto uno paroxyſmo non ceſſet? Hanc Quæſtionem ut ſolvamus, attendendum eſt

1. Ad ipſum recurſum.
2. Ad ipſum ſtatutum recurſus tempus.

Recurſum quod attinet, præſuppono fomitem morboſum primario vitio digeſtionis primæ radicari in ſtomacho; ſecundariò in maſſa ſanguinea; ita, ut primo paroxyſmo non totus ejiciatur & ſubigatur, quin potiùs reliquias habere inſtar fermenti ſe multiplicantis. Fermentum dum dixi, hoc ipſo non magnam materiæ molem inſinuo, ſed interdum minimum quoddam miaſma, activum tamen & penetrans, indeque efficaciter alterans; Unde etiam SENNERTUS *de Febribus* non ineptè aſſerit, quoddam miaſma fermentativum hærere in maſſa ſanguinea, quod revocet paroxyſmos febriles, & quod à POTERIO dicitur ſeminarium febrile; utut non ſit talis focus, nempe materia viſcida, in corpore ſeu maſſa ſanguinea. Nempe fomes in ſtomacho fermentativus deliteſcit, in maſſa ſanguinea verò poſt paroxyſmos inquinamenta quædam, licet minima, ſupereſſe videntur; unde fermento iſto in fomite tantillum ſaltem odorem ſpirante, reliquis his commotis parxyſmi recrudeſcunt. Verùm quare tàm ſtatutis horis, & tàm præciſo tempore, recurrat paroxyſmus, adeò, ut in certitudine ipſa horologia ſuperet, nec interdum dimidium horulæ quadrantem anticipet, hoc eſt quod à nemine huc uſque convenienter explicatum fuit; ſicut; & aliarum omnium periodorum rationes ſunt obſcuriſſimæ. Nam nullus morbus fuit, qui non obſervatus fuerit periodice affligens: ſic v. g. cephalalgiæ periodicæ obſervatæ ſunt.

Interim tamen cauſa hujus periodi adhuc ſub tenebris inſcitię eſt ſepulta; & licet ego ultrà 30. diverſas Authorum opiniones collegerim, nulla tamen eſt ſufficiens; quotquot enim evolui, tot quoque video refutandos: quædam ſunt ridiculæ, nonnullæ ex toto abſurdæ; ac proin hoc dubium nos etiam in medio relinquimus. Interim puto, cauſam hujus periodi febriũ adeò certæ & ſtatutę in interno Archeo, per certam ideam modificato, conſiſtere. Hinc præſertim in febribus diuturnis, non ſemper videtur adeſſe talis materia morbifica peccans, utut in principio interdum accidentariò ſimul adfuerit, uti jam etiam CELSUS monuit, cui natura tunc ex conſuetudine videtur febrim continuare: videturque hoc confirmari experientia ex eo, quod tales febres diuturnæ ſint ſubindè leviſſimæ, imprimis Quartanæ, ita, ut paroxyſmus admodùm tolerabilis ultrà horam unam alteramvè non duret, & ſit maximè tolerabilis, ægro intereà optimè habente, cùm interim tales febres non ad annum, non ad biennium, ſed ad quinquennium & decennium, imò ad 30. annos duraverint. Exemplum tertianæ per 30. annos durantis recenſet SPIGELIUS *de Febre ſemitertiana lib.* 4. *cap.* 13. & BALDUINUS *Ronſeus Epiſt.* 13. *pag. m.* 50. item WIERUS *in ſuis Obſervationibus* aliquot exempla Quartanarum ultra 30. annos durantium; ſimiliter

ſimiliter mentionem facit febris 3. menſium RIVERIUS *Centur.* 3. *Obſerv.* 49. & ſic porrò. Quis ergò ex fomite adeò copioſo tantam febrium diuturnitatem velit derivare? quin potiùs credendum, aut conſuetudinem aut miaſma reſiduum diuturniorum febrium inducere paroxyſmos. Unde etiam ſubindè tales febres citra notabilem materiæ peccantis excretionem, v. grat. per terrorem, aut ſimilem ſubitaneam alterationem, & motus corporis vel animi curari ſolent: Sic ex terrore ſubitaneo quartana aliquot annorum & ferè incurabilis fuit curata, ut refert BOYLE *in Philoſ. Exper. pag.* 219. Vid. etiam VALERIOLA *lib.* 2. *Obſerv. pag.* 123. ubi refert Quartanam contumaciſſimam, multiſque remediis etiam non curabilem, quæ ſubita ira & excandeſcentia ægri fuit curata; item SCHENCKIUS *in Obſervat.* de ſene quartana afflicto, qui ſub aqua demerſus fuit curatus. Hinc eſt, quod opiata tales febres tutò & certò curant, cùm conſuetudinem talem naturalem turbent: & quomodo quæſò ſubindè curarentur tales febres per amuleta ridicula, aut acria rubificantia, extrinſecùs admota? Sic refert SALMUTH *Pent.* 3. *Obſervat.* 81. *pag.* 364. de Tertianis diuturnis curatis per amuletum, factum ex charta linteo incluſa, cui fuit inſcriptum:

Ein Fuchſpeltz und ein Marder-Hut
Sind beyde vor das Kalte gut. Id eſt:
Pellicium Vulpinum & pileus ex Martis pellibus, contra frigus optima ſunt remedia.

Item TIMÆUS *von GuldenKlee in Caſ.* 20. *lib.* 8. de Quartana cum ſchedula curata: *Fett Fleiſch giebt gute ſuppen:* id eſt: *Caro craſſa dat bona juſcula.* In his ſolum alterata imaginatione cura fuit peracta, & nulla fuit materiæ morbificæ ſeu fomitis facta excretio ſenſilis.

Imprimis tamen obſervetur in regione noſtra, ut habeatur ratio ſemper mali hypochondriaci vel ſcorbuti, quippe his ut plurimum ſe jungunt febres. Et uti *ſcorbutus* eſt Protheus, ac omnibus ferè ſe aſſociat morbis; ita etiam non rarò Febribus intermittentibus, ſicuti interdum continuis ſe jungit, eaſque inſigniter exaſperat. Periodi Paroxyſmorum in talibus interdum ſunt vagæ, modò anticipantes, modò poſtponentes: Nam, ubi adeſt febris erratica intermittens, ibi ſemper debet eſſe ſuſpicio latentis ſcorbuti; adeò, ut dubitem, an febris ſit erratica, quæ non ſit à ſcorbuto, & fomitem habeat in ſtomacho. Interim fit interdum, ut etiam in abſceſſibus partium occultis, v. g. meſenterii, ſubindè rigores quidam cum ſubſequente phlogoſi plùs minùs intenſa accidant, & ſchema tertianæ, & quidem erraticæ, exhibeant: id quod evenit, dum membranoſæ ſubſtantiæ ab acri acido vellicantur, unde & in ruptura abſceſſuum partium internarum talis rigor vel horror ſubindè ſupervenit: hoc ipſum tamen rarò fit, cùm contrà ſcorbuticæ & hypochondriacæ intermittentes ſæpiſſimè occurrere ſoleant. Scorbuti etiam præſentiam in febribus intermittentibus, ut & continuis, arguunt anxietates præcordiorum, dolores lancinantes artuum, aut etiam dolores vagi abdominis aut convulſivi, ante aut in paroxyſmo, aut in frigore aut in calore affligentes; quibus tamen utplurimum in principio aut in incremento paroxyſmi vomitus materiæ nunc flavæ, nunc viridis ſuperveniunt; uti etiam maculæ quædam in paroxyſmi ſtatu & fine ſe exhibere ſolent; quæ quidem rariſſimè petechiales ſunt; frequenter tamen maculæ iſtæ, nunc lividæ, nunc rubidæ, nunc majores nunc minores, nunc cum ſudore efflореſcentes, poſt ſudorem verò denuò evaneſcentes. Arenulæ etiam quaſi rubræ, facilè tamen friabiles, in fundo matulæ hærentes, & undique parientibus ejuſdem ſe affigentes, infallibile quoque complicati ſcorbuti ſunt ſignum: Nam ſunt ſalia concreta vitioſa acido-ſalſa, cryſtalliſata; ſunt friabiles, non duræ, ut calculoſorum. Quod ſi verò deſint hæ arenulæ, ſæpiùs in ſuperficiæ urinæ talium febre ſcorbutica affectorum cruſta pinguis adeſt, aut hæret in iis ſedimentum craſſum copioſum, & quaſi furfuraceum, ſubrubicundo ſanguineo quaſi atque incarnato colore non nihil tinctum: in tali caſu ſæpiùs etiam, imò ferè ſemper, ſubeſt ſcorbutus, ut alia ſigna taceam. Contumaciſſimæ ſunt autem præ cæteris tales febres ſcorbuticæ, & quæ vix curari poſſunt, niſi ſublato fomite ſcorbutico; aliàs enim vel ſepties recidivant.

Febres chronicæ, ſi modò cum frigore affligunt, modò cum horrore, abſceſſus meſenterii, &c. latet.

Febres periodicæ nunc ſtata redeunt hora, interdum etiam nunc citius, nunc tardiùs redeunt: & dicuntur anticipare, ita, ut ſi hodie paroxyſmus febrilis tertianæ intermittentis patientem invadit hora pomeridiana tertia, tertiò die invadit circa meridiem hora duodecima præterpropter; quod autem utplurimùm accidit in principio febrium. Vel dicuntur poſtponere, ita, ut hodiernus paroxyſmus eveniens circa horam tertiam pomeridianam, redeat circa ſeptimam pomeridianam diei tertii, idque utplurimùm in morbi declinatione.

Anticipatio talis vel Poſtpoſitio tres ferè habet cauſas.

1. Robur ſpirituum validius vel debilius.
2. Fermentum febrile magis vel minus activum in volatilitate & acrimonia.
3. Fomitem ſeu vehiculum materiale magis vel minus viſcidum, magis vel minus copioſum, &c.

Ex his recurſus varietas deducenda, atque pro cauſarum modò ratione dictarum etiam prognoſis anticipationis aut poſtpoſitionis inſtituitur.

Præ cæteris typum mirabilem habet MARCELLUS DONATUS *lib.* 3. *Hiſtor. Medic. Mirab. cap.* 14. de quadam febre, quæ prima vice diei hora prima ſecundà vice hora ſecunda, tertia vice hora tertia, & ſic ſucceſſivè uſque ad primam horam noctis: deindè ordine retrogrado à prima hora noctis ad vigeſimamquartam diei, hinc à 24. ad vigeſimamtertiam, vigeſimamſecundam & uſque ad primam horam diei (nam MARCELLUS DONATUS fuit Italus, unde ad horologium Italorum hos paroxyſmos obſervavit) uſque dum penitus extincta fuit.

Unum adhuc quæritur; *unde fiat, ut febres inter ſe invicem tranſmutentur*, jam ſimplices, jam compoſitæ? Fit enim, ut tertiana in quartanam, quartana in quotidianam, Tertiana duplex in quartanam, & ſic porrò, degenerare obſervetur. Cœterum hoc confirmatur, quod febres intermittentes non differant eſſentialiter & modo fiendi; ſed ſaltem quibuſdam circumſtantiis, & nunc impedientibus, nunc promoventibus activitatem fomitis morboſi; quæ omnes probè conſiderandæ ſunt Medico.

Quod autem attinet *Febrium multiplicationem*, *quando ſimplex fit duplicata, triplicata, quadruplicata*, &c. (nam RHODIUS *Centur.* 1. *Obſervat.* 15. habet Quartanam duplicatam, quotidiè ter invadentem) *oriuntur hæ ipſæ ex duplici fonte:*

1. Ex errore curæ.
2. Ex errore diætæ.

I. Ex errore Curæ:

1. Quando Medicus vel adſtantes propinant præpoſterè, & nimis intempeſtivè, aut nondum præmiſſo vomitu, ſpecifica febrifuga, imprimis figentia; tunc enim optimè multiplicantur febres: Sic ex ſpecifico febrili *Strobelbergeri*, & *Crollii*, quæ aliàs ſuas merentur laudes, intempeſtivè adhibitis multiplicantur febres certò, ita, ut ſimplex fiat duplex.
2. Inconſideratus Opiatorum uſus (de legitimo *infra*) ante paroxyſmum, non rarò etiam febres multiplicat: utut enim hæc tantùm non omnes febres intermittentes curent, tamen, ſi non præmittantur præmittenda, ſimplices redduntur duplicatæ, vel ad minimum diuturniores.
3. Acriorum, præſertim aromaticorum reſolventium item purgantium acriorum ac vehementiorum, præſertim vegetabilium, uſus antè coctionis ſigna, quæ ipſa movent quidem cauſam materialem, ſed non promovent reſolvendo, exſuſcitant, ſed non enervant fermentum febrile: Talia facillimè, præſertim in quartanis, multiplicant febres. *Veriſſimum enim eſt; Quartanam in principio blandè eſſe tractandam, ne ſimplex in duplicem, aut triplicem, aut etiam continuam lentam mutetur.*

Ac tandem.

4. Quando ægri volunt, ut ſubitò quacunque ratione abigantur febres, tunc loco ſimplicis ſæpè duplex aut triplex emergit. Modi ſunt varii: in hoc tamen omnes conveniunt, quod certo modo figant & ſiſtant activitatem fermenti febrilis; unde concludendum erit, fermentum febrile quaſi dividi & ſucceſſivè inferre nunc duplicem, nunc triplicem paroxyſmum.

II. *Errore diætæ exaſperantur vel multiplicantur febres*, quando *ægri*, v. g. imminente paroxyſmo, non habent ſtomachum vacuum, vel antè abſolutum perfectè paroxyſmum præmaturè aut nimis avidè, imprimis carnes, comedunt; vel quando intermiſſionis die copioſiora alimenta aſſumunt, cùm per victus intemperantiam morbo ſemper nova materia ſuppeditetur, uti eruditiſſimè diſſerit RONSSETUS *l. a. Impura enim corpora*, juxta HIPPOCRA-

POCRATEM, *quò magis nutriveris, eò magis læſeris*: vel ſudorem fluentem ſupprimunt; vel in aut ante paroxyſmum lacticinia bibunt; vel fructus horæos, aut alia ſimilia facilè fermenteſcibilia quocunque morbi tempore aſſumunt: hæc enim ſunt peſſimæ notæ, & corruptione ſui facilè fovent febres, eaſdemque magis chronicas reddunt; item ex uſu nimio piſcium interdum multiplicantur febres, & quæ ſunt hujuſmodi cauſæ aliæ.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna diagnoſtica*; primariò haurienda ſunt ex paroxyſmis. Si enim paroxyſmus primus invadit cum horrore & algore aliquomodo, cui ſuccedit ſitis, & æſtus ingens totius corporis; hic verò paroxyſmus tertio die repetat, certiſſimum adeſſe tertianam.

Si ceſſante paroxyſmo patiens iterum ſurgit, conſuetaque peragit munera, tertiana eſt exquiſita; ſin verò ceſſante paroxyſmo patiens nihilominus conqueratur de appetitu proſtrato, cephalalgia, laſſitudine, agrypnia, vel ſomno ſaltem turbulento, adeſt tertiana notha, vel quotidiana cum remiſſione.

Paroxyſmi ſi ſingulis diebus redeant certis horis, attamen iiſdem, v. g. die primo hora 10. & tertio iterum decima; ſecundo verò die hora quarta & quarto itidem quarta hora, certiſſimum tertianam duplicatam eſſe.

Signa paroxyſmi imminentis ſunt: ſubitanea laſſitudo, oſcitatio, totius faciei & labiorum pallor, ungujum pallor cum ſubſequente livore, nonnunquam etiam abdominis dolores, ructus nonnunquam.

Pulſus paroxyſmi tempore eſt frequens, in juvenibus magnus, creber, fortis, urina eſt craſſa aut viſcida, in tertiana exquiſita ad rubedinem inclinans.

Reliqua ex iis, quæ dicta ſunt, per ſe patent, imprimis quoad ſcorbutum.

PROGNOSIS.

In *Prognoſi* primariò attendenda eſt natura febris, ſecundariò ratio urinæ.

Quoad naturam febris: quæcunque intermittens *maligna & peſtilens* eſt peſſimæ notæ & periculoſa; quamvis enim evidentes habeant intermiſſiones, ægrotantes tamen non rarò è medio tollunt, ut dicit RIVERIUS *in Praxi de Febribus*.

Benignæ ſunt abſque periculo, minuſque periculoſæ quartanæ, quàm tertianæ, utut contumaciores & diuturniores exiſtant; cum è contrà tertiana intermittens ſit gravior & brevior: *Quæ*, ut rectè dicit HIPPOCRATES *ſect. 4. aphor. 59.* *ſi legitima fuerit, ſeptem* ad ſummum circuitibus finitur, modò æger fuerit obſequens, nec hic, nec Medicus, errorem committant.

Tertiana, quò magis eſt notha, quò magis mitis & lenta, eò eſt diuturnior, curatu difficilior ac periculoſior. *Legitima* 7. circuitibus finitur. *Nothæ* verò ut ſunt frequentiores, ſic magis periculoſiores, & curatu difficiliores, quæ ſubindè ultra 14. periodos extenduntur; quando verò nec illo tempore curantur, concludendum eſt, errorem vel ab ægro, vel à Medico commiſſum fuiſſe.

Utut autem benignæ periculoſæ non ſint, ſi tamen vel ab ægro vel à Medico error committatur, in lethales morbos degenerare poſſunt, ut rectè dicit WILLISIUS *de Febribus cap. 4. pag. 139.* Facilè enim ſunt curabiles, quæcunque eæ fuerint, etiam quartanæ, modò tempeſtivè aggrediantur, & viſcera interna ſint ſalva.

His præſuppoſitis: ſi febri in principio non occurratur, utplurimum evadit chronica; quo verò diuturnior eſt, eò magis ad cachexiam diſponit.

Speciatim tamen tempus durationis ex urinis aliquo modo cognoſci poteſt; in quibus cruditatis ac coctionis obſervatio utut non adeò neceſſaria ſit, ac in continuis acutis, tamen propter evacuationem, & hinc ſpecificorum legitimum uſum imprimis obſervanda.

Omnis enim urina in principio ſolet eſſe tenuis: quò magis ſucceſſivè craſſeſcit, eò tutior aut etiam brevior innuitur morbus.

Imò dicunt: ſi in principio urina ſit cruda, paulò verò poſt nubeculam albam habeat ſeu eneorema, bonum eſſe; quarto enim paroxyſmo terminari febrim: ſin verò urina ſit pauca, rubicunda, ſine nebula ſeu eneorema, vel non perfecta coctionis ſigna ſe offerant, quod tunc ad ſeptimum uſque paroxyſmum extendatur febris, aut præter febris longitudinem invita ſolutio, cum metu nempe recidivæ; vel febris in alium morbum diuturnum degeneratio metuenda ſit.

Obſervantur hæc in urinis aliquandiu poſt paroxyſmos collectis: nam omnes, quæ in paroxyſmo excernuntur, crudæ eſſe ſolent; in paroxyſmo enim mediante fermentatione fit coctio, quæ eo finito ceu facta in urinis ſe exhibet.

Si in tertianæ ſecunda acceſſione omnia fuerint fortiora; in tertia verò remittant, quarta acceſſione febris penitùs ceſſabit; ſin verò in quarto paroxyſmo omnia ſint graviora, adeoque morbus ſit in ſtatu, & in quinto ſymptomata remittant, ſeptimo morbus finietur.

Febris tertiana, quamdiu anticipat, tamdiu eſt in incremento; poſtquam verò poſtponit, adeſt ejus declinatio.

Quando copioſi ſudores manant poſt paroxyſmos, interdum in urina vix ſedimentum apparet, & res eſt ubique ſine ſuſpicione: contrà, ſi contrà.

Convulſiones in paroxyſmo febrili non ſunt ita metuendæ, uti in continuis & malignis.

Febribus intermittentibus quibuſcunque ſupervenientes viſcerum quorumvis ſcirrhi, vel tumores his cognati (quod fit in febribus diuturnis malè curatis) malum innuunt, & ferè hydropem, aut icterum lethalem tandem ſuperventurum innuunt, aut chronico quaſi cathectico vitio ſucceſſivè enervantur.

Intermittentes in genere quò magis in typo ſunt conſtantes & minùs variant, eò diuturniores ſolent eſſe; contrà, ſi variant & anticipant, celerioris exiſtunt ſolutionis.

Vomitus in intermittentibus benignis, ſive in principio ſit, ſive in ſtatu, optimum ſignum eſt; innuit enim valorem naturæ.

Quoad *Quotidianas*: cum longæ ſint, & à fomite pertinaci foveantur, interdum non vacant periculo. Nam, cum ventriculus ferè inſigniter afficiatur in hac febre, & ipſe ſanguis crudus, ac ferè aquoſus conſtitutus ſit, facilè, qui ea detinentur, in cachexiam, hydropem, ac alios periculoſos affectus, item in carum ac lethargum, dilabuntur.

Quotidiana diurna nocturna eſt periculoſior, cùm tempus medium deficiat.

Diuturna eſt febris quotidiana, & durat dies nocteſque 40., nonnunquam ad aliquot menſes; quò citiùs tamen ſigna coctionis ſe exhibent, & paroxyſmi breviores ſunt, ac in principio eorum vomitus adſit, brevior ac ſalubris promittitur eventus.

Si vires & appetitus in Quotidianis valdè deiiciuntur, acceſſiones ſunt longæ cum nullo ſudore, parva ſalutis ſpes ſupereſt.

Solvuntur Quotidianæ frequenter Vomitibus & dejectionibus viſcidis ſeu pituitoſis, tum per dolores articulorum, metaſtaſi ad articulos facta.

Si æger in quotidiana quotidiè ſomnolentior evadat, ac gravitatem quandam circa caput ſentiat, earum ſeu lethargum affuturum notat: Vid. FORESTUS *lib. 3. Obſerv. 21.* ubi plura de hoc argumento.

Quartana quidem omnium eſt tutiſſima propter longa intervalla; ex accidente tamen, quando multiplicatur, vel quando ob errorem ægri, aut irritationem medicamenti exaſperatur, degenerando in alios morbos periculoſa eſſe ſolet.

Quartana *Senibus* plerumque eſt lethalis, iis præſertim, qui ſexageſimum annum tranſgreſſi ſunt.

Quartana longiſſima eſt omnium febrium, & ſæpè ad aliquot annos extenditur. MASSARIAS vidit Romæ matronam, quæ 22. annos ea laboravit. Utplurimum tamen ultra annum non exporrigitur.

Quartana ſi eſt conſtans in typo, vel ad interitum, vel ad graviora tendit ſymptomata; ſin verò fuerit inconſtans, ad ſalutem vergit, & ſubindè motu veluti critico evacuatur.

Quartanæ ſi fuerint inveteratæ, Medicorum ſcandala fiunt, & rarò, niſi circa anni mutationes, nempe circà ſolſtitia & æquinoctia, ſolvuntur; his enim anni temporibus ſubindè curantur, tàm ſponte, quàm etiam arte. Primus terminus eſt proximum ſolſtitium ſeu initium quarti menſis; quo ſi non ſolvatur, extenditur ad proximum æquinoctium ſeu ſeptimum menſem: imprimis Quartana autumnalis extendi ſolet uſque ad æquinoctium vernum, quo præſente, ut plurimum ceſſat ſponte.

Quartanæ æſtivæ ſunt breviores autumnalibus: hæ verò ſunt admodùm longæ, imprimis ſi ad hyemem vergant.

Mulieres etiam Quartana diuturna correptæ, dum gravidæ fiunt, ſponte ferè liberantur.

Diuturnior talis quartana, ſi ægri non exactum obſervent regimen, præſertim quoad potum, aut ſi conjunctus ſit, aut ſuperveniat pertinacior cujuſdam viſceris affectus, ægrotos in *hydropem*, *aut contumacem ſcorbutum* conjicit; ſicca corpora ad hecticam & tabem deducit.

In omni intermittente, ſi intermiſſionis die conſtet appetitus, bonum eſt; ſi proſtratus, malum: ſicut & *dejectus* in Quartana *appetitus* malum eſt ſignum, & rarò tales evadere aſſerit HOFFERUS *in Hercule Med. pag.* 293.

De Urinis Quartanariorum refert JOEL, quod extra paroxyſmum ſint aqueæ, ac tenues & pallidæ: ſed die paroxyſmi magis ad obſcuram flavedinem vergant, & ante ſolutionem febris utplurimum turbidę & nigræ excernantur.

Nigræ ergò urinæ in Quartanis cum euphoria ægri ſalutare ſunt ſignum, imprimis ſub curſu morbi; innuunt enim coctionem vitioſorum humorum, utut in aliis morbis ſit periculoſum: ſin verò huic adjuncta ſit virium proſtratio, lethale eſt; labeſcit enim jam natura.

Modus eventus intermittentium eſt, quod vel tranſmutentur in febrim continuam, vel malè curatæ abeant in febrim continuam acutam vel hecticam: interdum, ſed rariùs, ad mortem deducunt; vel perfectè ſucceſſivè curantur, nunc per inediam, nunc per ſudores, quæ ſolutio omnium tutiſſima, aut urinas copioſas; Quò etiam ſuo modo pertinent puſtulæ & ulcuſcula, ſubindè in malignis in labiis & naribus, & aliò erumpentia; de quibus vid. WILLISIUS; utut non ſolvant febrim, fauſto tamen utplurimùm omine erumpunt; innuunt enim fermentum eliminari in paroxyſmo febrili per recolligentem ſe naturam. Nam & SALMUTH refert *lib.* 2. *Obſervat.* 2. tertianas intermittentes per inflammationem labiorum criticam aliquoties finitas; ſeu artificialiter, dum legitimis evacuationibus, aut ſudoris eductione curantur. Sicut etiam icteri die critico, paroxyſmo quarto vel ſeptimo, & cum euphoria ægri ſupervenientes varii, vel nigri, vel flavi, interdum tertianam & quartanam ſolvunt. *Aphoriſmus* HIPPOCRATIS 64. *Sect.* 4. eſt verus; vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hiſt.* 4. qui obſervat icterum in quartana ſalutarem ante 7. ſupervenientem. Sin verò mox in principio appareat, conjunctaque graviora ſymptomata habeat, malum prognoſticat, ſcilicet naturæ ſubverſionem.

CURA.

Supereſt nobis *Methodus medendi cum Materia Medica* & ſimilibus, quæ pertinent ad curam febrium intermittentium. In hac ergò eò imprimis reſpiciendum eſt:

1. Ut fomes materiæ morboſæ in ſtomacho & primis viis reſolvatur & removeatur Incidentibus, Abſtergentibus, Evacuantibus &c.
2. Ut fermentum febrile, & inde nati paroxyſmi febriles, debitis appropriatis, aliàs dictis ſpecificis, enerventur & tollantur; fermentationem inordinatam febrilem corrigendo, & præcipitando, hinc per convenientes vias, quò ipſa vergit natura, in ſpecie tamen per ſudorem, evacuetur. Et
3. Ut ſymptomata varia, ſæpè in curſu urgentia, maturè removeantur aut mitigentur, in ſpecie rigor, calor, & ſitis. Et
4. Denique dyſcraſia ſanguinis reliquorumque corporis fluidorum, ac atoniæ viſcerum ſub curſu morbi ſupervenientes, alterantibus debitis corrigendæ & reſtituendæ.

Dictis ſcopis ſatisfaciendis conducunt optimè medicamenta ſalina; tàm artificialia lixivialia, nunc acria ſeu pura, nunc temperata ſeu compoſita ſalſa, ex acido & alcali conſtantia; quàm ſalia naturalia, in medicamentis febrifugis inſigniter amaris ac acribus, ſale volatili nunc acriori, nunc oleoſo turgentibus, latentia. Uno nomine; ſufficiunt febribus intermittentibus curandis alcalia, & quæ ad horum naturam propiùs accedunt; talia nempe, quæ acidum deſtruere & viſcidum incidere valent, ſive volatilia ſive fixa. Nempe præmiſſis quibuſdam digeſtivis ſalinis, v.g. tartaro vitriolato, aut ſale hypochondriaco, inſtituatur ante paroxyſmum vomitus, iſque interdum repetendus, quippe ſine quo Quartanam curare impoſſibile eſt; Aut ſi hoc minùs conſultum fuerit, die paroxyſmum inſequentem proximo antecedente fiat Purgatio. Præmiſſis talibus univerſalibus vel per ſuperiora, vel, ubi opus fuerit, per inferiora purgantibus, uſurpentur diaphoretica, tàm vulgaria, quàm appropriata ſpecifica febrilia, ante paroxyſmum; diebus intermiſſionis eadem digeſtiva & prima vias abſtergentia, & poſtmodum appropriata alterantia aromatica, vulgò *Aperientia* dicta, v.g. Eſſentia abſinthii, Elixyr febrile, Elixyr proprietatis, ſpiritus carminativus de tribus, &c.

Pro talibus ergò ſcopis legitimè obtinendis obſerventur quædam cautelæ, quæ inſtar cynoſuræ ſint. Ante omnia I. obſervetur, ut *maturetur Cura*. Intermittentes enim omnes incipientes facilè curantur, ut ultra 3. vel 4. paroxyſmos non durent; ſi invaleſcunt, ſunt contumaces. Quò autem diutiùs duraverint, eò contumaciores ordinariò fieri ſolent, & eò magis ægrum, ejuſque humores ac viſcera lædunt, & cachexiam aliaque mala poſt ſe relinquunt. Maturetur autem cura ſecundùm dictam methodum, motum naturæ promovendo, non autem eundem impediendo.

Obſerv. II. *Venæ-ſectio* eſt inutilis apud nos ad curandas febres intermittentes: Nam febres tales ferè diuturnæ magis fiunt, ac certè paroxyſmus venæſectionem inſequens utplurimum gravior eſſe ſolet, & diuturnior reliquis antecedentibus: Et cui uſui inſtitueretur eadem? Sanè quò plus urget æſtus, eò celerior promovetur naturæ opus in ſudore, remittit ſic æſtus, ægerque percipiet levamen. Interim prout curſus variant, contingere poteſt, ut aliquando per accidens neceſſaria videatur venæſectio: ſiquidem *Ballonius lib.* 2. *Epidem. & Ephemer. Conſtit. æſtiv. anno* 1579. *pag.* 269. & ex illo BONETTUS *in Pharo Medicorum pag.* 196. Tertianam ob intermiſſam venæſectionem lethalem ſupervenientę ſponte nimia excretione obſervavit. Salvatellæ ſectio à quibuſdam ad quartanam commendatur, incerta tamen ex ratione; interim tamen BALLONIUS *cit. l. p.* 194. Quartanas diuturnas per ſalvatellæ ſectionem curatas obſervavit.

Obſerv. III. Vomitus ac vomitoria in omnibus febribus intermittentibus inſigniter ſunt proficua, ſpeciatim in Quartana, in quâ præ cæteris auxiliantur; Unde etiam in gravioribus repeti poſſunt. Certum namque eſt, quod radix curandarum intermittentium, imprimis quartanæ, conſiſtat in vomitu, ut dicit FREITAGIUS *in Aurora Medicorum*. Propinanda ſunt hæc ipſa, vel una alterave, aut tribus horis ante paroxyſmum, ut cum natura oppugnent febrim, quò ſic ante paroxyſmum negotio ſuo fungantur. Quod ſi verò vires ægri, hinc febris & vomitus labori non videantur ſufficientes, die paroxyſmum proximè antecedente propinentur. Monet enim hoc natura ipſa, quæ ſæpiſſimè ingruente paroxyſmo per vomitum ſe exonerat. In primo febrium principio præprimis conveniunt, nec nocent interdum in progreſſu, vel ipſa etiam declinatione; ſic enim chronicas ac contumaces febres repetita exhauriunt. Indicantur in ſpecie, quando ægri conqueruntur de ſaporibus, aut amaris aut nauſeabundis in ore, præſertim dum manè evigilant; Nam tales ſapores oriuntur ex ſtomacho, & ſæpè contumaces reddunt febres: Aut quando inquiunt, ſe perſentiſcere quaſdam anguſtias aut moleſtias in præcordiis, & monſtrant regionem epigaſtrico-hypochondriacam, jectigationes, cardialgias, ructus, &c.; aut quando nauſeæ vel vertigines, tàm in quàm extra paroxyſmum ægros vexant, &c. Interdum in principio paroxyſmi moventur humores vitioſi in primis viis ad os ventriculi; & refert PRIMEROSIUS *de Febribus lib.* 3. *cap.* 2. *pag.* 195. *Vidimus convulſiones & cardialgias ſingulis paroxyſmis enatas ex bile æruginoſa, quæ ejuſmodi bilis vomitu ſedabantur*: In his & ſimilibus cauſis vomitoria in ſpecie ſunt neceſſaria. Quod ſi febris contumacior quodammodo affligat, repetitum vomitorium propinatum in ſtatu eſt valdè proficuum: Hinc rectè Rulandus aquam ſuam terræ ſanctæ, quæ maximè eſt antimonialis, tanquam catholicum commendat febrifugum, quo febres nullis pharmacis cedentes eradicatæ fuerunt. Nec quenquam deterreat, quod ægri ſponte ſua in tertianis ſubindè vomant; Nam talis vomitus ſubindè eſt ſymptomaticus, acrimoniam ſuccorum in primis viis commotorum & efferveſcentium inſequens, adeoque verè eſt ſymptomaticus, ac rarò ſufficiens: in quo caſu, ſi cætera reſpondeant, etiam vomitorio, ſed blando, ſufficiens vomitus promovendus. *Imprimis utilis eſt vomitus in quotidiana*, ita, ut vix ſit febris, in qua ſit utilior, & quidem ſi neceſſarium videatur, per intervalla inſtituendus. Cautione tamen opus eſt, ne ventriculus aliàs debilitatus adhuc plus debilitetur. Peracta vomitione, confortante aliquo, vino generoſo, aqua cinnamomi cum vino aut cydoniata, aut ſimili extra vel intra uſurpato, ſtomachus roborandus,

aut tumultus ab Emetico excitatus ſedandus per opiata blanda, electuarium diaſcordii, Theriacam. v.g.

♃. *Aqu. rubi Idæi* ℥j.
Cinnam. ſpirituoſ. ʒj.
Conf. alcherm. ʒß.
Laud. opiat. gr.j.
Syrupi papav. ſimpl. ʒij. vel ʒiij.

M. D. S.

Potio confortativa.

Vomitoria deſumuntur ex triplici Regno, Vegetabili, Animali, & Minerali.

Inter vomitoria Vegetabilia primò excellit *aſarum*, quod nulli cedit, & ceu ſingulare Febrifugum antiquartium commendatur à STROBELBERGERO *Tractat. de Febrium Cura*. Uſus ejus eſt, ut propinetur radix pulveriſata mediocriter (minutiſſime enim ſudorem tantum movet) à ʒß. ad ʒj., aut ℈iv, præſcribatur cum pauco pipere, aut gr. viij. vel x. ſalis ammoniaci, in hauſtu vini calidi, aut aqua vel decocto centaurii min. aut cardui benedicti hora una aut altera ante paroxyſmum: benè ſe tegat æger in lecto; ſic enim & vomitus, & poſt hunc largus ſudor ſimul ſequitur. Et certum eſt, omnes Authores commendant aſarina vomitoria contra Quartanam.

Alio modo præparatur aſarum, & quidem, ut fiat vomitorium admodum blandum ex foliis aſari: aſſumunt *folia* ejus *viridia & ſucculenta* bene craſſa, aut madore nocturno & diurno purgata, No. viij. x. ad xij. ad ſummum: hæc folia convoluta ſcindunt ad modum tabaci in longa ſegmenta (non minime, quia tunc vehementius dant vomitorium;) infundunt per noctem in *aquæ cardui benedicti* ℥iv., ponendo in locum tepidum. Manè colatur infuſum per linteum rarum, & datur vel per ſe, vel cum ℥ß. *Oxymellis ſimplicis*, ſi ſine ulla moleſtia vomitum movet.

Si vomitorium hoc debet eſſe potentius, tunc

♃. *Aſari folia recentia* No. ix.

Conteruntur cum piſtillo ligneo in mortario marmoreo, affunditur ſtillatim

Oxymel ſimplex ab ℥ß. ad ℥j.

Idque terendo tamdiu, donec folia in liquidum & potabilem ſuccum fuerint contrita: tunc addatur

Aqu. card. bened. ab ℥ij. ad ℥iv.

Miſceatur, & fiat hauſtus ſatis potens ad vomendum, in quibuſcunque intermittentibus, in ſpecie in quartanis.

D. S.

Potio vomitoria pro una vice.

Vel folia recentia trita cum vino exprimantur, & ſuccus propinetur, qui validè vomitum ciet.

De aſaro obiter noto; quod hac ratione præparatum ſit vomitorium; Decoctum verò in aqua ſimplici omnem amittat vim vomitoriam, & potiùs fiat appropriatum remedium diureticum, febres quartanas ſolvens.

Poſt aſarum eſt aqua nicotianæ, quæ ab ʒß. ad ʒj. propinata ciet vomitus, uti videri poteſt in HARTMANNI *Praxi Chym. cap.* 238. *de Febre Tertiana*.

Denique radix vincetoxici & ipſa commendatur tanquam vomitorium in principio intermittentium: ut

♃. *Rad. vincetox.* ʒj.
Coq. in ſ. q. *aquæ & vini*:

Colaturæ ℥iß. vel ℥iiß. detur uſui: excitat vomitum blandum, & poſtmodum etiam diaphoreſin:

D. S.

ut ſuprà.

Verùm omnibus quibuſcunque vomitoriis præferuntur meritò vomitoria antimonialia ritè parata. In infuſo calix vomitorius Rulandi; vel infundatur *crocus metallorum* ad gr. viij. in *Vinum Rhenanum* aut *abſinthite* ab ℥ß. ad ℥j. vel ℥iß. prout tamen mitior vel etiam fortior eſt crocus metallorum plus minùs; (nam variant præparationes;) Vinum probè filtratum poteſt ſumi: e.g.

♃. *Mercurii vitæ* gr v. ad vj.
Infund. in *vino Rhenano* vel *abſinthite* q.ſ.
Stent in loco tepido per noctem, mane
♃. Filtraturæ ℥j. ad ʒx. vel ℥iß.

D. S.

Vinum emeticum.

Item Tartarus emeticus *Mynſichti* & *Ludovici* poteſt dari in ſubſtantia; & quidem *Mynſichti* à g.ij. ad gr. iij.; *Ludovici* verò à gr. iv. v. ad vj.; e.g.

♃. *Tart. emet. Mynſ.* gr. ij. vel iij.
Salis ammon. ſimpl. aut *depurati* gr. xij. ad xv.
vel *lap. canc. præp.* vel *ſacchar.* gr. vj. ad ℈ß.

M. S.

Pulvis emeticus.

Detur in vehiculo calido.

Vel in forma pilularum;

♃. *Maſſ. pilul. de tribus Ruffi* gr. xv.
Tartari emet. Mynſ. gr. ij. vel iij.
Scammon. ſulphurat. gr. j.
Cum *eſſent. cent. min. f. pilulæ*: S.

Pilulæ vomitoriæ pro una vice.

Oxyſaccharum vomitorium, ſeu ſyrupus vomitivus à ʒiij. ad ʒvj. poteſt propinari in aqua appropriata, vel vehiculo appropriato ante paroxyſmum: e.g.

♃. *Aqu. card. bened. vel cen. min. vel menthæ vel ſumar.* ʒij. vel ℥ß.
Syr. emet. Angeli Salæ ʒiij.
aut Syr. rubi idei emet. ℥iß.
Nicotianæ ʒj. ad ʒij.

M. D. S.

Succus emeticus.

Capiatur pro doſi.

Multi commendant ſal vitrioli vomitivum à ℈i. ad ʒß. ſed ego horreo; quia remanet aliquid ſubinde, quod in totum deſtruit ventriculum. Optima ergo ſunt vomitoria antimonialia.

Fortiſſima vomitoria ſunt ramenta unguium humanorum quæ infunduntur vino: Colatura ſumitur, & violentiſſimos vomitus movet, adeò, ut non niſi militibus & ruſticis propinari queat propter nimiam violentiam. Fuit *ſecretum caſtrenſe* KNOEFFELII.

Obſervat. III. *Purgantia* paulò *efficaciora* ſeu *fortiora*, præſertim *vegetabilia*, in principio intermittentium febrium eſſe nociva; turbant enim maſſam ſanguineam, & dum cruda adhuc eſt urina, nil noxii expurgant, ſed vires debilitant, & febrim efferatiorem reddunt. In progreſſu quidem nonnihil eliciunt, ſed ſimul colliquefaciunt corpus; ideò ſunt nociva: Imò febris intermittens in continuam per ineptam purgationem degenerare poteſt; Adeò in genere potenter Purgantia, præſertim acriora vegetabilia, in febribus intermittentibus ſunt vitanda: Confer. SEPTALIUS *in Animadverſion. lib.* 5. *pag.* 104. Imò in ſtatu etiam, ubi copioſa ſedimenta onerant urinas, ſi violentior purgatio fuerit inſtituta, inſigniter debilitant ægros, & paroxyſmos inſequentes aut graviores, aut certè febres diuturniores reddunt. Poſſunt hæ febres curari ſine ulla purgatione per inferiora (certis conditionibus), cum quidem vomitus in principio ex primis viis, aut ſudor poſt paroxyſmos, aut in declinatione univerſali erumpens ſufficienter, quicquid heterogeneum eſt, ex ſanguine expurgant. Quod ſi in principio aut in progreſſu morbi, ubi contumacior videtur febris, inſtituenda videtur purgatio, idque vel, ſi vomitoria locum non habeant, vel ob vomitionem impeditam, vel ob ſuſpicionem excrementorum in ſtomacho aut inteſtinis ſtabulantium, ſit ea lenis, ultra 3. vel 4. aut 6. ſedes non proritans: id quod in omnibus, *præſertim in quartanis*, obſervandum eſt.

Genuina Purgantia ex Antimonialibus aut Mercurialibus deſumenda ſunt. Nam hæc dum evacuant, ſimul corrigunt fomitem & fermentum febrile, adeòque appropriatiſſima ſunt, quorum defectu mitiora vegetabilia, in ſpecie *ſennata & Rhabarbarina* ſubſtitui poſſunt. Imprimis ab initio leviter tractandæ ſunt *Quartanæ*, nullumque forte medicamentum in earum principio adhibendum; quia hæc ex ſimplici non rarò duplicem & triplicem faciunt quartanam. Imò obſervatæ fuerunt Quartanæ, quæ ab adhibitis remediis diuturniores & contumaciores redditæ fuerunt, iis, qui abſque medicamentis relicti fuerunt, citiùs reconvaleſcentibus. Vid. BALLONIUS *in Pharo Med. Bonetti pag.* 198.

Optime uſum purgantium in *Quartanis* determinat BALLONIUS *citato loco pag.* 196. Nempe levioribus in initio utendum. Cocta quando eſt materia, ac jam aliqua ex parte mitificari cœpit, locus valentioribus eſto; quoniam humores tenaces, craſſi, viſcoſique leniorem vim effugiunt &c.; qui prolixiùs hoc negotium explicat. *Propinantur* conveniontiſſimè tertio vel quarto paroxyſmo abſoluto, idque intermiſſionis die in tertianis, in quartanis verò die ante paroxyſmum; vel etiam purgans propinetur ipſo paroxyſmi die, ſed ita, ut effectum ſuum ante paroxyſmi invaſionem compleat: de quo vid. notabilis locus in DECKERS *Comment. in Barbette Praxin p.* 106. Imò in contuma-

contumaciore febre etiam appropriatis ſalinis incidentibus & abſtergentibus remediis permiſta Purgantia ante paroxyſmum propinari poſſunt, in ſpecie *ſcammonium*, quod tunc ferè alterantis ſimul vicem obtinet, ſpeciatim in quartanis ante paroxyſmum ſimul cum aliis propinanda Purgantia: vid. BALLONIUS *citato loco pag.* 149. HOEFERUS *in Herc. Med. pag.* 291. Hic enim in recidivis, appropriatis abſorbentibus & abſtergentibus ſcammonium additum felici cum ſucceſſu uſurpavit. *Purgantia talia ſint, ut dixi, mediocria: Fortia aut acriora nocent;* ſufficiunt blanda mitiora primas vias à ſordibus inde latitantibus evacuantia. Conveniunt igitur quæcunque purgantium formulæ, ſpeciatim tamen digeſtivi ſalini pulveres, aut infuſa ſtimulo cathartico acuata.

Sufficit vel ſolus tartarus vitriolatus, grano uno vel altero Purgantis cujuſdam acuatus. Dabo exempla: ſit pulvis purgans mihi aliàs in frequenti uſu:

℞. *Tartari vitriolati* gr. xij. ad xv.
Scammon. ſulph. gr. iij.
Troch. alb. gr. ij.
Ol. deſtill. aniſi gutt. ij. vel *ol. caryoph.* gtt. ii.
M. F. *pulvis*, qui 5. vel 6. Sedes blandè movet: S.
Pulv. purgans pro una vice.

Vel

℞. *Crem. tartari*, vel *tartari vitriol.*
Pulv. jalapp. an. ℈ß.
Mag. ſcamm. gr. vj.
M. F. *pulvis*. S.
ut ante.

Vel

℞. *Crem. tart.* ℈j. vel gr. xxiv.
Pulv. jalapp. gr. vij. ad ℈ß.
Ol. deſtillat. caryophyll. gutt. j. M. S.
Pulvis aperitivus.

℞. *Pulv. hepat. rubr.*
Tart. vitriolat. an. gr. viij.
Scamm. Sulphurat. gr. v.
M. f. Pulvis. S.
ut ante.

℞. *Crem. tart.* ʒß.
Pulv. jalapp. ℈ß.
Extract. troch. alband. gr. j.
Ol. deſtillati aniſi gutt. ij.
M. F. *Pulvis*: S.
ut ante.

℞. *Crem. tart.* ʒß.
Arcan. dupl. gr. xv.
Pulv. jalapp. gutt. vj.
M. F. *Pulvis*: S.
ut ante.

℞. *Rad.* jalapp. ℈ß. ad gr. xv.
Nitri puriſſ. gr. vj.
M. F. *Pulvis*. S.
Pulvis purgans.

℞. Pulvis *jalapp.* gr. xv.
Scamm. ſulphurat. gr. iij.
Nitri puriſs. gr. iv.
Sal. tartari gr. ij.
M. F. *Pulvis*
ut ante.

Quoad infuſa: ex omnibus optimum eſt blandum infuſum ſennæ cum ſale tartari, acidum vitioſum corrigente, quod non tantùm RIVERIUS *lib.* 1. *Obſerv.* 39. 40. *lib.* 2. *Obſerv.* 66. *lib.* 3. *Obſerv.* 32. & *Cent.* 4. *Obſerv.* 84., ſed & alii quamplurimi Authores, in ſpecie in Quartana, commendant; vel ſolitarium, vel cum helleboro nigro, aut ejuſdem Extracto in Quartanis, aut cum rhabarbaro in tertianis ſociato: e. gr.

℞. *Fol. ſenn. ſine ſtip.* ʒiij. vel ℥ß.
Sem. aniſ. contuſ. ʒj.
Sal. tartari ℈j. ad ʒß.
Infund. in ſ. q. *aqu. card. bened.*
Stent in loco tepido per noctem: manè
℞. *Colaturæ* ℥iij. adde
Aqu. cinnam.
Syrup. de pom. Reg. Sabor. ʒß.
M. S.
Potio laxativa.

Quæ potio 4. vel 5. vicibus purgat, eſt coloris elegantiſſimi, & ſaporis minimè nauſeabundi.

In Tertianis additur *Rhabarbari* ʒj. & imminuitur doſis ſennæ.

Vel

℞. *Fol. Senn. ſine ſtip.* ʒj.
Rad. helleb. nig. crud. ʒij.
Polypod. ʒiij.
Sal. tartari ʒß.
Ebulliant leviter in *ſero lactis per ſubſident. depur.*
Colaturæ ℥iv. adde
Tincturæ tartari ℈j.
Syrup. fumar. compoſ. ℥ß.
M. S.
ut ante.

℞. *Fol. ſenn. ſine ſtip.* ʒiij.
Crem. tartari ʒß.
Infund. per noctem in ſ. q. *aqu. card. bened.*
Stent in loco calido: manè facta blanda ebullitione, coletur. *Colaturæ* ℥iij. adde
Syrup. de cychor. cum rhabarb. ℥ß.
M. D. S.
Potio purgans pro una vice.

℞. *Fol. ſenn. ſine ſtip.* ℥ß.
Sal. tartari ʒiß.
Infund. in ſ. q. *aqu. comm.*
Stent in loco calido per noctem: mane
℞. *Colatur* ℔ß.
D. S.
Potio aperitiva.

℞. *Fol. ſenn. ſine ſtip.* ℥j.
Helleb. nigri crud.
Zingib. an. ʒij.
Sal. tartari acerr. ℥ß.
Inciſ. & contuſ. indantur *nodulo*, infundantur in
Aquæ ferventis menſ. j.
Et vaſe clauso reponantur, ut blandè frigeſcant: poſtmodum infuſum in cella aſſervetur.

De hoc ſemper duobus horis ante paroxiſmum, nec non diebus intercalaribus, bonus hauſtus calidè aſſumatur, imprimis in Quartana.

℞. *Com. abſinth.* M. ß.
Flor. centaur. min. p. ij.
Rhabarb. el. ʒij.
Rad. elleb. nigr. ʒj.
Cinnamom.
Sal. tartari an. ℈j.
Infundantur in *aqu. fumariæ*:
Stent in loco calido per noctem:
manè ℞. *Colatur.* ℥iij.
adde
Syrup. roſar. ſolut. ʒiij.
M. pro una *doſi*: S.
Potio purgans pro una vice.

Vel extractum hellebori junctum cum Extr. Martiali, in forma Potionis præſcribi poteſt:

℞. *Aqu. card. bened.* ℥j. vel ℥ij.
Extract. helleb. nigr. ℈j.
Extr. Mart. aper. ℈ß.
Troch. alb. gr. ij. vel iij.
Syr. de pomis ʒvj.
M. f. *Potio*. S.
Potio purgans in Quartana.

℞. *Aqu. card. bened.* vel *menth.* ʒvj. vel ℥j.
Cinnam. ʒß.
Gumm. ammon. cum acet. ſolut. gr. xvj. ad ℈j.
Tart. vitriol. gr. ij. vel ℈ß.
Scamm. ſulph. gr. iij.
Extract troch. alb. gr. ß vel gr. j.
Syrup. roſar. vel *de pom. ſolut.* ʒij.
M. S.
Potio emolliens laxativa.

Quod ſi pilulæ placeant, uſurpetur extractum Catholicum Andernaci à gr. xv. ad ℈j.; item in eadem doſi Extractum panchymagogum Crollii; item Extractum helleb. nigri, & acuatum cum aliquot granis ſcammonii ſulphurati. Aliàs etiam pilulæ tartareæ Quercetani, item pilulæ de ammoniaco Quercetani, & ſimilia alia nota convenirent: e. g.

℞. *Maſſ. pilul. de Amm. Quercetani* vel *tartarear. eiuſdem* gr. xv. ad ℈j.
Extract. abſinth. gr. vj.

Scammon. ſulphurat. vel extract. troch. alb. gr. ij.
M. F. Pilulæ. S.
Pilulæ febriles purgativæ.

℞. Maſs. pilul. de ammon. Quercetani gr. xv.
Extract. card. bened.
Abſinth. an. gr. iv.
Nitri antimoniati gr. vj.
Scamm. roſati gr. j.
Cum ſ.q. eſſentiæ martis f. Pilulæ. S.
ut ante.

℞. Extract. panchym. Crollii gr. xv.
Martis cum ſucc. pom. gr. xij.
Tartari vitriolati gr. vj.
Scamm. ſulphurat. gr. iij.
Cum ſ.q. eſſentiæ martis f. Pilulæ. S.
ut ante.

Omnium optimum purgans, præſertim in febribus chronicis, eſt mercurius dulcis: e.g.

℞. Maſſ. pilul. de tribus Ruffi,
Merc. dulc. an. gr. xv.
Scamm. ſulphurat. gr. iij.
Extract. troch. alb. gr. j.
M. f. Pilulæ. S.
ut ante.

Vel in forma Boli:

℞. Conſerv. roſar. ʒß.
Merc. dulc. ℈j.
Scamm. ſulphurat. gr. vj.
M. f. Bolus. S.
Saccharum purgans.

℞. Merc. dulc. gr. xv.
Tartari vitriolat. ℈ß.
Scamm. ſulphurat. gr. iij.
Cum conſerv. roſar. f. Bolus. S.
ut ante.

Egregius hic eſt Mercurius dulcis, quia viſcida, pituitoſa, cruditates chyloſas, & inde lymphæ vitia imprimis evacuat; ſcammonium verò acrioribus, & uti vocant, bilioſis, expurgando in primis viis conducit. Pertinet huc præſertim contra quartanas contumaces Merc. dulcis cum Merc. vitæ miſtus ad imitationem HARTMANNI Praxi Chym. lib. 1. cap. 4. §. 1. Vid. CARDILUCCIUS Officin. Sanit. pag. 25. Sicut & Butyrum Antimonii in ſubſtantia ſumptum etiam eſt conveniens purgans in febribus: (adeſt enim aliquid de Mercurio vitæ.) Nam quidam propinavit gutt. ij. butyri antimonii in hauſtu vini, & quidem Quartanario, & citra ullum incommodum alvum ſolvit: rurſus ſumpſit gutt. v. in vino, & purgatus eſt, & ſudavit, febriſque ſoluta fuit:

Pertinet huc ſpecificum empiricum pro febribus intermittentibus, præſertim in Tertianis, vel ſimplicibus vel compoſitis:

℞. Mechoacan. alb. ʒij.
Grana piper. albi no. xxj.
Lap. cancr. præp. ℈j.
M. f. Pulvis.
Div. in 3. part. æqu. D. S.
Pulvis febrilis aperitivus.

Propinandus in hauſtu vini calidi, imminente paroxyſmo, expectando ſemper ſudorem largum; plures febres diuturnæ hoc ipſo curatæ fuerunt.

Pertinet huic Pulvis Comitis de Warwvich, præſertim additione Martis correctus, ante paroxyſmum uſurpatus, optimè conferens: ad cujus imitationem

℞. Crem. tartari gr. xv. ad ℈j.
Scamm. ſulphurat. gr. iij. ad ℈ß.
Antimon. diaphor. gr. vj.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis pro una vice.

℞. Antimon. diaphor. ʒß.
Mag. ſcamm. gr. xxiv.
Crem. tartari gr. ix.
M. f. Pulvis.
Div. in 3. part. æqu. S.
Pulvis febrilis laxativus.

℞. Crem. tartari ʒj.
Antimon. diaphor. ℈j.
Scamm. præp. gr. vj.
M. F. Pulvis.
Div. in 2. part. S.
Pulvis febrilis.

℞. Pulv. Cornach. ℈j.
Troch. alband. gr. j.
Ol. deſtillat. macis gutt. ij.
M. F. Pulvis. S.
Pulvis laxativus.

℞. Pulv. jalapp. gr. xij. ad xv.
Antim. diaph. non edulcor. gr. vj. vij. ad viij.
M. F. Pulvis. S.
Pulvis febrilis aperitivus.

℞. Corall. rub. præp. vel lapill. cancr. præp.
Salis abſinth. vel Arcan. dupl. Mynſ.
an. ℈ß. gr. xij. xiij. ad xv.
Scamm. ſulphur. vel præp. Brendel.
gr. ij. vel iij. ad iv.
M. F. Pulvis. S.
Pulvis febrilis laxativus.

II. Detur ante paroxyſmum.

℞. Salis ammon. gr. xv. ad ℈j.
Pulv. jalapp. ℈ß. ad gr. xv.
M. F. Pulvis. S.
Pulvis aperitivus.

℞. Arcan. dupl. ℈ß.
Antimon. diaph. gr. v.
Corall. rub. præp. gr. iij.
Pulv. jalapp. gr. vj.
Scamm. ſulph. gr. ij.
M. S.
Pulvis laxativus.

℞. Arcan. dupl. gr. xv.
Antim. diaph. ℈ß.
Scamm. ſulph. gr. iv.
M. S.
Pulvis aperitivus.

Egregiè conferunt, præſertim ſi mox in recidiva capiantur. Item

℞. Paſſul. min. laxat. ʒv.
Tartar. vitriolat. gr. vj.
M. S.
Paſſulæ laxativæ.

Obſerv. IV. Clyſteres ad alleviandam paroxyſmorum atrociam, ubi copioſi flatus aut borborygmi, aut ardores abdominis, aut dolores in centro meſenterii circa vertebras lumbares, aut anguſtiæ in præcordiis, quæ ſudorem ſæpè impediunt, ſunt inſigniter proficui; item in ventriculi ſymptomatibus ante vel in paroxyſmo, v.g. vomitu nimio, anxietatibus, item gravibus aliis ſymptomatibus, ex acrioribus & mordacibus æruginoſis ſuccis ad ventriculum delatis, difficulter vomentibus, h.e. orificio ſtomachi ſuperiori robuſto inſtructis; id quod eò magis obſervetur, ubi alvus aliàs eſt obſtructa, aut excreta indurata ſunt, uti iſtud ſubindè evenit in hypochondriacis & ſimilibus. Fiunt ſaltem ex leniter abſtergentibus aut carminantibus cum ſale tartari acuatis. In ſcorbuto vel febre ſcorbutica, ubi dolores abdominis convulſivi aut lumborum graviores adſunt, ex lacte iidem ſalubriter fiunt, vel ſolo, vel ſolvatur in eo ſaccharum aut mel, adjecto vitello ovi; mirè ſymptomata tollunt: ſicuti & in hypochondriacis & hyſtericis, ubi urgent varia ſymptomata, clyſmata talia ex & cum terebinthina maturè injecta multum conferunt. Dabo exemplum clyſteris carminantis ac blandè abſtergentis.

℞. Spec. carmin.
Emollient. an. M. j.
Salis cin. clavellat. ʒij. ad ʒiij.
Scor. reg. antimon. ʒj.
Coq. in ſ. q. aqu. ſimpl.
Colaturæ ʒviij.
adde
Elect. bacc. laur. ʒj.
Ol. deſtillat. tereb. ℈j.
M. pro Clyſtere. S.
Clyſter.

℞. Spec. carmin. vel emollient. M. ij.
Nitri tartar. ʒj. vel ʒij.
Coque in ſ. q. aqu. ſimpl.
Colaturæ ʒix. adde
Elect. de bacc. laur. ʒi.
Ol. deſtillat. ſuccin. ℈ß.
Vitelli ovi no. j.
M. f. Enema.
D. S.
ut ſuprà.

℞. Flor.

♃. *Flor. chamom.* M.ij.
Baccar. junip. ℥j.
Sem. aniſ. ℥ß.
Coqu. in an. *aquæ & urinæ humanæ*.
Colaturæ ℥viij.
Adde
Elect. lenitivi ℥j.
Ol. deſtill. baccar. junip. vel *terebinth.* ℥j.
M. F. Enema : S.
Clyſter contra flatus.

♃. *Herb. chamom. Rom.* M.j.
Fol. lauri,
Flor. ſambuci an. M.ß.
Rad. angel.
Leviſt.
Sem. aniſi an. ʒvj.
Coqu. in ſ. q. *aqu. ſimpl.*
Colaturæ ℥ix. adde
El. de bacc. lauri,
Lenitivi an. ʒvj.
Nitri antimon. ℈j.
Ol. deſtill. angel.
Bacc. lauri,
Rutæ (multa namque faciunt in flatibus hæc) an. gutt. iv.
Vitell. ov. No j.
M. pro *Clyſmate*.
D. S. *ut ſuprà.*

♃. *Fol. lauri,*
Flor. ſambuci an. M.ß.
Flor. cham. M.j.
Rad. leviſt. ʒvj.
Sem. fœnu græci vel *lini* ℥ß.
Coqu in ſ. q. *urinæ humanæ & aqu. ſimpl.* anp. æq.
Colaturæ ℥ix. adde
Elect. hier. cum agar. ʒvj.
de bacc. lauri ℥iij.
Ol. deſtill. angelicæ,
Carvi,
Rutæ an. gutt. iv.
M. pro *Clyſmate* : S.
Clyſter. contra flatus

♃. *Herb. abſinth.*
Card. bened. vel *cent. min.* vel *veron.* vel *rutæ* &c. an. M. j.
Rad. enulæ ℥j.
Leviſt. ʒvj.
Bacc. junip. ℥j.
Sal. tartari ℥j.
Coqu. in ſ. q. *Aqu. ſimpl.* aut *ſeri lactis*.
Colaturæ ℥viij. adde
Elect. hier. cum agar. ℥j.
Mell. roſat. ʒvj.
Nitri, vel *ſalis ammon.* vel *ſalis gemm.* ʒiß.
M. pro *Enemate* : S.
Clyſter febrilis abſtergens.

♃. *Flor. cham.* M.ij.
Herb. menthæ M.j.
Baccar. junip. ℥j.
Coqu. in ſ. qu. *aqu. ſimpl. & urin. hum.* an. part. æq.
Colatura calidè applicetur.

In *ſcorbuto* fiat Clyſter ex lacte :
♃. *Lact. caprill.* vel *vaccini* ℥ix. ad ℔j.
Adde
Mell. roſat.
Rutac. an. ℥j. ad ℥i.ß.
Vitell. ovi No. ij.
M. F. *Clyſter*, &
applicetur pro *duabus vicibus* : S.
Clyſter pro 2. vicibus.

Semper hora una vel altera ante paroxyſmum Clyſteres iniiciendi ſunt, & ſic operantur cum euphoria ægri.

Obſerv. V. Rariſſimè aut ferè nunquam, niſi interdum per accidens, febres intermittentes ſolis univerſalibus, ut purgantibus, vomitoriis, venæſectioni, aut ſimilibus cedunt; quin his adminiſtratis, alia inſuper *alterantia appropriata* ſeu *ſpecifica*, aliàs *Febrifuga* dicta, requirantur, quæ fermentum febrile corrigunt, malam craſin maſſæ ſanguineę emendant, & inquinamenta à paroxyſmo relicta reſolvunt, eaque per diaphoreſin blandè excludunt, aliàs in pejus ruit malum. Experientia teſtatur, *Diaphoretica* in intermittentibus plus præſtare, quàm purgantia, vel quæcunque alia, moſtrante hoc natura in fine paroxyſmi beneficio ſudoris finientis tragœdiam : eaque ſunt partim communia, præſertim ſalina, tàm fixa, quàm volatilia, nempe quorum vis in deſtructione fermenti febrilis acidi, ejuſque per ſudorem excluſione ferè conſiſtit; uti eſt v. g. *China Chinæ* contra tertianas, item *Miſtura Crollii* contra tertianas, &c. quæ vulgò dicuntur præcipitare, figere, effervescentiam ſiſtere, &c.

Eligenda autem ſunt Diaphoretica pro varietate ſymptomatum in paroxyſmis diſtincta : in ſpecie aromatica nimis acria, etiam theriacalia, vitanda ſunt, ubi intenſior æſtus affligit ægros, utpote in quo caſu fixa magis conducunt : vid. BECHERUS *Phyſ. ſubterr. lib. 1. pag.* 393.

Ac ſanè febris intermittens tutò curata poteſt dici nulla, niſi per ſudorem ſucceſſiuè finierit.

Obſer. VI. Quicunque autem febres intermittentes rectè curare velit, eum cavere oportet, ne corpore non priùs purgato, per quæcunque loca id fiat, à *diaphoreticis* & *ſpecificis* initium faciat, maximè in principio; quin potiùs præmiſſis univerſalibus tantummodò hæc exhibeantur; quia aliàs ſpecifica intempeſtiuè adhibita, qualia ſunt *Strobelbergeri*, *Timæi*, *Mynſichtii*, aliaque Terrea, febres reddunt compoſitas. Vomitorio ſemel præmiſſo tutò poſſunt ea dein dari.

Obſer. VII. In omnibus intermittentibus febribus, aliiſque periodicis morbis, *æger ante paroxyſmum* & in eo *neque cibum neque potum aſſumat*; ſed neceſſe eſt, ut ſtomacus ſit vacuus. Quicquid enim paroxyſmus in ſtomacho invenit, hoc omne digeſtionis primæ in paroxyſmo penitus deficientis errato in ſcorias febriles, novo fomiti inſervientes corrumpit. Alvus tamen utiliſſimè exoneratur ante paroxyſmum, vel per ſe, vel ſpeciatim injecto, ſi opus eſt, Enemate, uti ante monui.

Obſerv. VIII. Medicamenta febrifuga ſemper, non præſente, ſed inſtante febre & ita ante paroxyſmum *exhibeantur*, una vel duabus vel tribus horis ante eum; vel in vehiculo calido; vel, ſi non placet, in hauſtu vini abſinthitis; vel alio medicato, promovendus dein ſudor (ſi enim is non ſequitur in fine paroxyſmi, accedunt cephalalgiæ;) idque repetatur ſæpiùs in duobus, tribus vel quatuor paroxyſmis, licèt non ampliùs redierit paroxyſmus ſuo tempore, ut ſic junctus viribus cum natura operentur. Ingruente autem ſudore in fine paroxyſmi, non nimis ſtragulis contegatur æger, ne animi deliquia incurrat, aut vires nimiùm exhauriantur.

Obſerv. IX. *In Tertianis pernitioſis ſeu malignis* miſceantur ſemper alexipharmaca : qualia ſunt antimonialia fixa, item Bezoardicum Minerale, maximè Martiale & Joviale: quia magnum periculum ſubeſt. Interim tamen, cum febris maligna ſimulare poſſit tertianam, cautus ſit Medicus, præſertim cùm lingua ſit aſpera & nigra, omniumque virium nimia & ſubitanea proſtratio: (ex lingua multa petuntur ſigna, imprimis in continuis & malignis.) Forſan huc reſpexit IOHANNES TOLL *in Praxi SchencKiana* pag. 290. dicens: *Cum paroxyſmus tertianæ eſt cum malis accidentibus & debilitate cordis, ita, ut putetur à materia venenata eſſe, dentur infirmo in paroxyſmo ſeminis citri aliquot grana, & videbitis effectum mirabilem* &c. Nempe *Emulſio ſeminis citri* additis appropriatis alexipharmacis & abſorbentibus, non foret inutilis.

Obſerv. X. *Spiritus ſalis ammoniaci* volatilis (modus parandi eſt omnibus notus) univerſale eſt febrifugum, & repitito uſu præprimis rarò fallit in Quartanis, aliiſque intermittentibus, ſiuè æſtus adſit, ſiuè frigus; unde ſpiritus hic in genere ſpiritus antiquartius vocatur. Loco ejus enim ipſum ſal ammoniacum depuratum, ſeu ejus flores, vel loco ejus ſal catholicum, convenienter præmiſſis univerſalibus, ſeu uno alteroue paroxyſmo jam delapſo, ℈j. vel ʒß. ad ſummum (eſt enim acerrimum) propinantur. Verum obiter noto, non facilè, niſi pro ſubitaneo uſu eſſe præſcribendum ſal ammoniacum conjunctum cum ſalibus lixivialibus fixis: Ratio, quia aliàs ex ſale ammoniaco avolat omne ſal volatile, relicto ſale fixo acido, quod ſe jungit cum lixiviali, & fit ſal tertium ſalſum. Ipſas febres ſcorbuticas etiam ſpiritus ſalis ammoniaci mitigat, in quibus cum ana vel dimidio ſpiritus cochleariæ optimè permiſcetur. Uſurpari poteſt tàm ante paroxyſmum, ſi ritè paratus fuerit, à ʒß. ad ʒj. prout acrior vel debilior fuerit, quàm etiam die intermiſſionis ad gutt. xx. xxx. vel xxxx. bis in die in aqua quadam appropriata. Loco hujus Galenici in ſimplici febre intermittente & ſcorbutica ſuccos aut decocta

abſinthii, cardui bened., centaurii minoris, & ſimilium plantarum febrifugarum amaricantium, ſale volatili oleoſo acri præditarum, ad imitationem RULANDI uſurpari ſolente loco quorum ſpiritus ſalis ammoniaci longè melior eſt. Pro hoc ſcopo

℞. *Spir. ſalis ammon.* ʒij.
D. S.
Spiritus febrilis reſolvens.
Dentur 30. vel 40. guttæ, vel pro 2. doſibus,
℞. *Spir. ſalis ammon.* ʒj.
Eſſ. opii gutt. xv.
M. pro *una doſi* ante paroxyſmum.
D. S.
Eſſentia febrilis pro una vice.
℞. *Spir. ſalis ammon. ſimpl.* ʒiij.
Liqu. cornu cervi ſuccin. ʒj.
M. S.
Spiritus reſolvens.
Repetatur aliquoties.
Vel
℞. *Aquæ card. bened.* vel *fumar.* ℥j. ad ℥iß.
Spir. ſalis ammon. ʒß. ad ʒj.
Laudani opiati gr. iß. vel ij. vel *eſſ. opii* gutt. viij.
Syrupi card. bened. ʒij. vel ℥ß.
M. pro *doſi*, S.
Potio febrilis pro una doſi.
Vel
℞. *Aqu. card. bened.* ℥j.
Carmin. ʒß.
Spir. ſalis ammon. ʒß. ad ʒj.
Ol. deſtillat. caryophyll. gutt. ij.
Syr. card. bened. ℥ß.
M. F. *Potio* aſſumenda ante paroxyſmum.
D. S. ut antea.
Mirè convenit, in ſpecie ii cum affectibus abdominis hypochondriacis gravior ſit paroxyſmus.
Vel
℞. *Aquæ card. bened.* vel *menthæ* ℥j.
Spir. ſalis ammon. ʒß.
Lapill. cancr. præp. vel *corall. rubr. præp.* vel *antimon. diaphor.* ℈ß. ad ℈j. ʒj.
Ol. deſtillat. caryophyll. vel *ſucc.* gutt. ij.
Syrup. card. bened. vel *cortic. aurant.* ʒij.
M. S.
Potio febrilis pro una vice.
Addi etiam poteſt *Laudani opiati* gr. j., ſi frigus urget.

Pro varietate circumſtantiarum in febre ſcorbutica permiſceatur cum ſpiritu cochleariæ, repetatur, ſi opus; feliciter enim operatur.

Vel
℞. *Aqu. card. bened.* vel *cent. min.* vel *menth.* ℥j. vel ℥ij.
Cinam. ʒij.
Spir. ſalis ammon. ʒj.
Antimon. diaphor. gr. xvj.
Syrup. card. bened. vel *de beton.* ʒij,
M. D. S.
ut ſuprà.
℞. *Salis ammon. ſimpl.* vel *depur.* gr. xv. ad ℈j.
Corall. rubr. præp. vel *lapill. canc. præp.* vel, quod melius, *antimon. diaphoret.* vel *antihect. Poterii* ℈ß. gr. xij. ad gr. xv,
M. D. S.
Pulvis febrilis,
Detur ante paroxyſmum, addendo unam vel alteram guttam *olei cujuſdam deſtillati*, v. g. *caryophyllorum*, &c.
℞. *Salis ammon.* ℈j.
Antimon. diaphor. ℈ß.
M. f. *Pulvis.*
Dentur 3. *doſes.* S.
ut ante.
℞. *Aquæ antiſcorbut.*
Cardui bened. an. ℥iß.
Spir. cochlear. vel *ſal. ammon.* an. ʒj.
Lapill. canc. præp.
Specif. Febrill. Strobelbergeri an. ℈j.
Laud. opiati gr. ij.
Syrupi ſcelotyrb. Foreſti ℥j.
M. S.
Miſtura pro aliquot vicibus in febri ſcorbutica,

In forma pulveris:
℞. *Salis ammon.* ℈iv. vel ʒiß. ad ʒij.
Div. in 4. part. æq. S.
Sal febrile pro 4. vicibus.
Vel
℞. *Salis ammon.* gr. xv.
Lapill. canc. præp. ℈ß.
Laud. opiati gr. j.
M. S.
Sal Febrile.
Detur ante paroxyſmum.

Vel præſcribatur ſal ammoniacum cum ſale abſinthii vel aliis fixis, cum abſorbentibus acidum; illudque in hypochondriacis temperant.

Obſ. X. Præter ſpiritum ſalis ammoniaci ſalia fixa ſeu cineritia vegetabilium, cardui bened., fumariæ, centaurii minoris, abſinthii, artemiſiæ, imperatoriæ, adeòque quælibet alcalia omnes febres intermittentes, imprimis Quartanas & febres ſcorbuticas tollunt vi ſudorifera, ſi ſolitariè à ℈ß. ad ℈j. imò ad ʒß. ante paroxyſmum dentur; imò horum ℈j. adjunctum vel antimonium diaphoreticum, antihecticum Poterii, aut flores antimonii diaphoretici, aut flores ſulphuris, quos HOFFMANNUS pro Tertiana perfectè curanda *in clave pag.* 370. commendat, bis vel ter ante paroxyſmum in aqua cent. min. vel vino cum ſudoris eruptione propinando: item lapilli cancr. præparati, qui & ipſi turgent ſale volatili temperato, aut corallia, mater perlarum, aliaque concreta terrea, & quidem dimidiata ad illa doſi, pro circumſtantiarum tamen varietate varianda, rarò fallunt. Nempe fit interdum, ut nimis citò propinatus ſpiritus ſalis ammoniaci, aut ubi adhuc nimium adeſt frigus, minùs proſit, & tunc in ſubſidium vocanda ſalia fixa, & ante paroxyſmum propinanda, continuato ſpiritu iſto intermiſſionis tempore. Nam ubi magis urget frigus & rigor, quàm æſtus, ſalia hæc fixa lixivialia ſunt convenientiora, ſimulque fortiter ſudores movent, nec facilè febrium duplicaturam admittunt: ſed ubi excedit æſtus, ſpiritus ſalis ammoniaci convenientior, quod per ſubitaneum ſudorem æſtum mitigat; item tartarus vitriolatus, Potio Crolliana, & ſimilia. Hinc in febribus frigidis fixa utramque abſolvunt paginam, & BARBETTE *in ſua Praxi* ſalia fixa incinerata incura tertianæ & aliarum febrium intermittentium longè præfert uſui chinæ chinæ, tanquam tutiora & promptiora ſine recidivæ metu: Item volatilia ſalia animalium, ſpiritus urinæ, aut hujus loco ſpiritus ſalis ammoniaci, ſal volatile cornu cervi aut viperarum, quæ in Quartana à ℈ß. ad gr. xij. propinari, vel commodè aliis permiſceri poſſunt. Præſcribendi modus eſt hic:

℞. *Corall. rub. præp.*
Salis abſinth. ℈ß. vel gr. xv.
Laud. opiat. ℈ß. ad gr. j.
Ol. deſtillat. caryopb. vel *bacc. junip.* gutt. ij.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis febrilis.
Detur ante paroxyſmum.
℞. *Salis abſinth.* vel *card. bened.* ℈j.
Corall. rub. præp. vel *lap. canc. præp.* vel *antimonii diaphor.* ℈ß. gr. xij. ad gr. xv.
Laud. opiati gr. j. vel ij.
M. f. *Pulvis.* S.
ut ante.
Hora una vel altera ante paroxyſmum in vehiculo calido aſſumantur, expectando poſt paroxyſmum ſudorem.
Vel
℞. *Salis abſinth.* ℈j.
Volat. cornu cervi gr. v.
Laud. opiati gr. ij.
M. S.
Sal febrile pro una vice.
℞. *Salis abſinth.* gr. xv.
Volat. cornu cervi gr. iij.
Corall. rubr. præp. ℈ß.
Ol. deſtillat. caryopb. gutt. ij.
M. f. *Pulvis* ante paroxyſmum aſſumendus. S.
Pulvis febrilis pro una vice.
Item contra Quartanam:
℞. *Salis abſinthii* ℈ij.
Lapill. cancr. præp. ʒß.
Antimonii diaphor. ℈ß.
M. pro 3. *doſibus*.
D. S.

Pulvis

Pulvis febrilis pro 3. vicibus.

Vel

℞. *Salis abſinth.* ʒj.
Lapill. cancr. præp. ʒß.
M. pro 4. *doſibus*.
D. S.
Pulvis febrilis.

℞. *Corall. rub. præp.*
Salis abſinth. an. gr. xv. ad ℈j.
Sol. fulmin. gr. vj.
M. f. *Pulvis*. S.
ut ante.

Detur ante paroxyſmum.

De auro fulminante vid. HOEFERUS *in Herc. Med. p.* 292.

℞. *Cornu cervi ſine igne* ℈ij.
Salis card. bened.
Cent. min. an. gr. viij.
M. f. *Pulvis*,
Div. in 2. *partes*. S.
Pulvis ſudoriferus pro 2. *vicibus.*

℞. *Salis abſinth.* gr. xv.
Antimonii diaph. ℈ß.
Corall. rubr. præp. gr. xij.
Ol. deſtillati ſaſſafras gutt. ij.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis febrilis.

℞. *Antimonii diaphor.*
Salis abſinth.
Card. bened. an. ℈j.
Ol. deſtill. macis gutt. ij.
M. f. *Pulvis* pro 2. *doſibus*. S.
Pulvis febrilis pro 2. *vicibus.*

℞. *Lapill. cancr. præp.* ℈j. ad ʒß.
Antimon. diaphor.
Salis abſinth. an. ℈ß.
M. D. S.
Pulvis febrilis.

℞. *Salis abſint.* ℈j.
Volat. cornu cervi gr. v.
Lapill. cancr. præp. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. *Pulvis*. S.
ut ante.

Detur ante paroxyſmum.

HELMONTIUS commendat ad vim febrilem ſalia ex plantis cephalicis, majoranæ, ſalviæ, roriſmarini, &c. ſed non fixa, verùm volatilia, *in Tractat. de Febribus* §. 4. ſed non omnibus licet adire Corinthum, ut poſſint habere ſalia vegetabilium volatilia in forma ſicca; intermiſta ſub forma olei poſſunt adhiberi.

In forma Potionis,

℞. *Aquæ card. bened.* ℥j.
Salis abſinth. ℈j.
Cent. min. ℈ß.
Julepi roſar. ʒiij.
M. pro *doſi*. S.
Potio febrilis pro una vice.

℞. *Aquæ cent. min.* ℥j. vel ℥iß. ad ℥ij.
Salis abſinth. vel card. bened. gr. xv. vel ℈j.
Lapill. cancr. præp. ℈ß. vel gr. xv.
Syrup. card. bened. ʒß.
M. F. *Potio* ante paroxyſmum aſſumenda. S.
ut ante.

Quod ſi urgeat rigor, guttæ ij. *olei deſtillati caryophyllorum* vel *baccarum juniperi* addantur.

Item ante Paroxyſmum convenit hæc *Potio Sylvii* cochleatim aſſumenda;

℞. *Aquæ petroſel.* ℥ij.
Fœniculi ℥j.
Spir. theriac. ʒiß.
Sal. volat. ſuccin. ℈j.
Syrup. card. bened. ʒj.
M. S.
Potio febrilis cochleatim ſumenda.

℞. *Aquæ card. bened.* ℥ij.
Theriac. ſ. ʒij.
Salis abſinth. ʒß.
Spir. ſalis ammon. ℈j.
Syrup. papav. errat. ʒiij.
M. D. S.
Potio febrilis pro aliquot vicibus.

Obſ. XI. Quod attinet *ſalia ſalſa fixa* ſeu duplicata, quæ conſtant ex alcali & acido, ut *tartarus vitriolatus*, *arcanum duplicatum Mynſichtii*, *ſal hypochondriacum digeſtivum*, *nitrum antimoniatum*, item *tartarus nitr. Bartholetti*, quem vocat ſuum *alexipyreton univerſale*, ſeu ſal tartari imbibitum cum ſpiritu nitri; nam & hæc ſalia fixa lixivialia vegetabilium cum ſpiritu ſalis aut nitri coagulata in ſalia ſalſa cryſtalliſata, mirè in omnibus intermittentibus conveniunt, imprimis in principio morbi tanquam digeſtiva & abſorbentia ante univerſalia valdè utiliter uſurpantur: Imò iis continuatis feliciſſimè ſæpe febres profligantur. Diebus enim intermiſſionis pro abſtergendis primis viis, & removendo paulatim, ſi quis ſubſit, fomite febrili, multum valent bis quotidie à gr. xv. ad ℈j. & ʒß. in appropriato vehiculo uſurpata; ideò die intermiſſionis ante vomitoria danda ſunt, maximè ſal hypochondriacum digeſtivum, quod Digeſtivum Quartaniarum vocat SYLVIUS:

℞. *Salis hypochondr.* ℈ß.
Abſinth. gr. v.
M. S.
Sal ſive pulvis emolliens.

℞. *Salis ammon. depur.* ʒj.
Nitri antimoniati ℈j.
M. div. in 2. *part. æqu.* S.
Sal digeſtivum pro 2. *vicibus*,

Manè in vehiculo calido & veſperi in frigido capiendo; uti ante paroxyſmum commodè etiam propinari poſſunt;

℞. *Arcan. dupl.* ℈ß. gr. xv. ad ℈j.
Lapill. cancr. præp. vel *antim. diaph.* ℈ß.
M. F. *Pulvis*; S.
Pulvis pro una doſi.

Detur ante paroxyſmum, & etiam repetatur die intermiſſionis bis; egregiè prodeſt, copioſam præcipitat materiam.

℞. *Arcan. dupl.* ℈ij.
Antim. diaphor.
Lapill. cancr. præp. an. gr. xiv.
M. f. *Pulvis*,
Div. in 2. *part. æqu.* S.
Pulvis alterativus.

℞. *Arcan. dupl.* gr. xv.
Lapill. cancr. præp. gr. xij.
Ol. deſtill. bacc. junip. gutt. ij.
M. D. S.
Pulvis febrilis alterativus.

℞. *Arcan. dupl.* gr. xv.
Salis abſinth.
Corall. rubr. præp. an. ℈ß.
Laud. opiat. gr. j.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis febrilis.

℞. *Arc. dupl. Mynſ.* ʒß. vel ℈ij.
Salis abſinth.
Lapill. cancr. præp. an. ℈j. vel ʒß.
M. f. *Pulvis*.
Div. in 2. vel 3. *part. æqu.* S.
Sal febrile pro 2. *vel* 3. *vicibus.*

Detur doſis ante paroxyſmum & die intermiſſionis loco digeſtivi. Conveniens eſt in febribus intermittentibus ſcorbuticis, item, ubi nimis urget febris.

℞. *Lapill. cancr. præp.*
Arcan. dupl.
Salis abſinth. an. ʒß.
Salis volat. ſuccini gr. xij.
Laud. opiati gr. iij.
M. f. *Pulvis*,
Div. in 3. part. æqu. pro tot doſibus; S.
Pulvis febrilis pro 3. *vicibus.*

Semper doſin unam horam ante paroxyſmum aſſumendo.

℞. *Eboris ſine igne*
Arcani dupl. an. gr. xij.
Auri fulm. gr. vj.
M. S.
Pulvis febrilis.

℞. *Crem. tartari* ʒj.
Tartari vitriolati ʒß.
Spiritus ſulph. gutt. iij. vel iv.
M. f. *Pulvis*.
Div. in 2. part. æqu. S.
Pulvis alterativus.

Perti-

Pertinet huc *potio ſpecifica febrifuga Crollii*, quam RIVERIUS toties ante paroxyſmum uſurpavit cum felici ſucceſſu. Formula eſt hæc:

♃. *Aqu. cichor.* ℥j. ij. vel iij.
Spir. ſulph. vel *vitrioli* gutt. xv. ad ℈j.
Salis abſinth. ʒß.
M. S.
Potiuncula.

Propinetur duabus horis ante paroxyſmum; hæc ipſa ſæpiùs curavit quamplurimas febres, imprimis tertianas, felici cum ſucceſſu. In imbecillibus ſubjectis imminui poteſt doſis ingredientium. RIVERIUS creberrimam ejus fecit experientiam, ut videre eſt in *Obſerv. ejus Cent. 1. Obſerv. 20. & 26.* item *Cent. 4. Obſerv. 2. 12. 15. 25.* & *Praxi lib. 17. cap. 3.* LUDOVICI *in Pharmacia* Mixturam hanc extemporaneam loco nitri vitriolati commendat, & ſanè non contemnenda eſt. Commodè etiam lapilli cancrorum, antimonium diaphoreticum & ſimilia addi poſſunt.

Obſerv. XII. Salia nitroſa, & cum nitro parata omnia medicamenta, optimè ſiſtere ardores nimios cum pauco vel nullo rigore, in paroxyſmo, aut etiam ante eum adminiſtrata; imò ſpirit. nitri dulcis in declinatione paroxyſmi, aut finito jam paroxyſmo, ſenſibiliter febres mitigat. Præter hunc, nitrum antimoniatum, nitrum vitriolatum ſeu arcanum duplicatum aut Panacæa Holſteinenſium, perinde eſt, præ cæteris in ſcorbuto convenit, adeoque febres ſcorbuticas optimè tollit; hinc in febribus intermittentibus cum nimio æſtu:

♃. *Nitri antimoniati* gr. xv.
Salis ammon. gr. vj.
M. f. *Pulvis* ante paroxyſmum propinandus.
D. S.
Sal febrile pro una vice.

♃. *Nitri antimoniati* ℈j.
Arcan. dupl. Mynſ. ℈ß. vel an. gutt. xv.
M. D. S.
ut ante.
Detur ante paroxyſmum.

Item
♃. *Nitri antimoniati* ℈ß.
Arcan. dupl. ℈j. vel ʒß.
Antibect. Poterii gr. ix. vel xij.
M. pro 3. doſibus. S.
Pulvis febrilis refrigerans.
Dentur ante paroxyſmum.

♃. *Nitri antimonii* ℈ij.
Cornu cervi ſine igne ℈j.
Antimonii diaphor. gr. viij. M.
Div. in 2. par. æqu. S.
Pulvis febrilis pro 2. doſibus.

♃. *Arcan. duplicat.* gr. ij. ad xv.
Ebor. ſine igne ℈ß.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis febrilis refrigerans.

Propinetur duabus horis ante paroxyſmum, aliquot diebus repetendus, præſertim, ſi urgent diebus intercalaribus phlogoſes.

♃. *Arcan. dupl.* ℈j.
Salis volat. ſuccin. gr. iv. ad ℈ß.
M. pro doſi ante paroxyſmum. S.
Sal febrile refrigerans.

♃. *Nitri antimon.* ʒß.
Antimon. diaphor. ℈ß.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis febrilis refrigerans.
Capiendus ante paroxyſmum.

♃. *Arcan. dupl.* ʒß. ad ℈ij.
Corall. rub. præp. vel *antimon. diaph.* ℈j. ad ʒß.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis reſolutivus.

Obſerv. XIII. Acida, an qua talia febribus intermittentibus conveniant? dubito. Sanè ex iis commodum adeò ſingulare haurire vix potui; nec niſi interdum, dum nimis urget æſtus, pro hoc nonnihil compeſcendo, mediante fixatione humorum efferveſcentium convenire ſolent: v. g. ſi in febre intermittente rigori intenſior ſuperveniat æſtus, vel cum clamoſa ſiti junctus, vel cum difficili ſudoris eruptione, vel quando ipſa febris intermittens tota eſt ardens, vel quando febris intermittens plùs minùs ardens in continuas degenerare velit; optima ſunt, declinante non nihil paroxyſmo, aut ſaltem non ante ejus ſtatum; tunc ſub ardore paroxyſmi, & indè nata gravi anxietate, ſequens mixtura confert:

♃. *Aqu. card. bened.* ℥ij.
Menth. ℥j.
Antimon. diaph. ʒß. M.
Laud. opiat. gr. j. vel ij.
Syr. card. bened. ʒvj.
Spir. nitri dulcis q. ſ. pro grato ſapore.
M. D. S.
Potio refrigerans & confortans.

Uſurpetur cochleatim in ipſo paroxyſmo.

Vel
♃. *Aqu. rubi Idei* ℥iij. vel *hujus aqu. & card. bened.* ℥iß.
Succi rubi Idæi ʒiij. ad ʒvj.
Antimon. diaph. ʒß. ad ʒj.
Syr. acetoſ. citr. vel *rub. idæi* ʒß. vel ℥j.
Spir. nitr. dulc. q. ſ. pro grato ſapore.
M. D. S.
ut ante.

Hauriatur ſubindè cochleatim: mirabiliter ardorem compeſcit, ſitim minuit, ſudorem provocat, &c.

Vel
♃. *Aqu. flor. papav. err.* ℥iv.
Antimon. diaph. ℈ij. vel ʒj.
Syr. flor. papav. errat. ʒß.
Spir. nitri dulc. q. ſ. pro grato ſapore.
M. S.
ut ante.

♃. *Aqu. card. bened.* ℥ij.
Fumar. ℥j.
Succin. præp. vel *antimon. diaph.* ʒj.
Syr. card. bened. ℥j.
Spir. nitri dulc. q. ſ.
M. D. S.
ut ante.

Detur in paroxyſmo & ante eundem, ſi æſtus minùs urget ſucceſſum felicem in eo obſervavi.

Præter Acida itidem conveniunt in paroxyſmo Miſturæ ex lapillis cancr. cum aceto: e. g.

♃. *Aqu. card. bened.*
Cichor. an. ℥iß.
Aceti vini ʒvj.
Spir. theriacal. ſimpl. ʒiij. ad iv.
Lapill. cancr. pulveriſ. ʒß.
Syrup. de 5. radic. ℥j.
M. S.
Potiuncula.
Capiant cochleatim.

♃. *Aqu. acetoſ.*
Fumar.
Menth. an. ℥j.
Aceti rubi idæi vel ſambucin. ʒvj.
Spir. theriacal. ſimpl. ʒiß. ad ʒij.
Lapill. cancr. præp. ℈ij. ad ʒj.
Syr. cort. aurant. ʒiij.
M. f. *Potio* cochleatim uſurpanda.
D. S.
Potio refrigerans & confortans.

Eſt quoque proficua, quando *anguſtiæ & anxietates præcordiorum, item flatulentiæ* & hypochondriaca abdominis ſymptomata nimis urgent.

Item
♃. *Aqu. acetoſ.*
Rub. Idæi an. ℥iß.
Cinnam. ʒiij.
Aceti rubi Idæi ʒvj.
Lapill. cancr. præp. ʒß.
Antimon. diaph. ℈j.
Syr. violar. ʒß.
M. D. S.
Reſolvens potio febrilis.

♃. *Aqu. card. bened.*
Endiv.
Semperviv. an. ℥j.
Aceti deſtill. ʒvj.
Spir. nitri dulc. ℈j.
Lapill. cancr. præp. ʒß.
Antimon. diaph. gr. xv.
Syrup. acetoſ. citri ʒvj.
M. D. S.

ut ante.

℞. *Aqu. cherefol.* ℥iv.
Aceti vini ʒvj.
Corall. rub. præp.
Lapill. cancr. præp. an. ʒj.
Laud. opiati gr. ij.
Syrup. heder. terreſtr. ℥ß.
M. S.
Reſolvens mixtura febrilis.

℞. *Aqu. heder. terreſtr.* ℥iv.
Aceti vini ℥ß.
Lapill. cancr. præp. ʒj.
Antimon. diaph. ℈j.
Syrup. diacod. ℥j.
M. S.
Mixtura reſolvens.

℞. *Aqu. cherefol.* ℥ij.
Menth. ʒj.
Cinnam.
Aceti vini an. ʒiij.
Lapill. cancr. præp. ʒj.
Syrup. fœniculi ʒiij.
M. D. S.
Reſolvens potio febrilis.

Obſerv. XIV. *Opium*, & ex hoc legitima fermentatione paratum laudanum, *atque omnia opiata*, illegitimo uſu omnes febres intermittentes pertinaces reddit, & è contrà legitimo uſu citò tollit, mitigatque continuas: (in opio enim multa latent:) Certiſſimè eſt proficuum, ſiſtit enim ſenſim vellicationes & motum tremulum. Sed in rigore neceſſe eſt, uſurpetur præmiſſis univerſalibus, digeſtivis & evacuativis, ut ſic primæ viæ à ſordibus liberentur, idque *imprimis duobus in caſibus*.

1. Quando paroxyſmi ex conſuetudine potiùs, quàm ex fomite morboſo pertinaciùs redeunt.
2. Quando graviora quædam, aut etiam moleſtiora ſymptomata, durante paroxyſmo affligunt ægros: frigus inſigniter mitigat & rigores.

Nunquam autem opiata *ſolùm*, ſed ſemper cum febrifugis uſitatis quæcunque forma admiſceantur, quorum formulas paſſim dedi. Aliàs metus eſt, ne citò nimis & ſolitariè uſurpata ſimplices febres reddant duplicatas aut triplicatas, aut ſopiendo febrim, graviorem recidivam poſtmodum inferant: Id quod etiam faciunt fixa terrea, v. g. ſpecifica ex cochleis marinis, aut matre perlarum calcinatis, quæ etiam nimis aut intempeſtivè propinata Febres duplicant. E g.

℞. *Arcan. dupl. Mynſichti* ℈j.
Salis abſinth. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis febrilis.

Detur ante paroxyſmum in vino abſinthite.

℞. *Elixyr febril.* ʒij.
Eſſent. opii ʒß.
M. S.
Elixyr febrile 40. uſque ad 50. guttas.

℞. *Tinct. tartari, Compoſ.* ʒiß.
Eſſent. opii ʒß.
M. S.
Tinctura: 40. uſque ad 50. guttas.

Obſervat. XV. *Cephalalgiæ* rarò poſt paroxyſmum aut intermiſſionis die ſunt moleſtæ, niſi ſuppreſſus in paroxyſmo ſudor eaſdem inducat: fit tamen in febribus nonnullis, imprimis ſcorbuticis, ut in primis paroxyſmis nullus omninò ſudor promanet, ſed declinante jam febre hic vel ſponte poſtmodum erumpat; ita, ut nocte dieque tales ægri interdum cum ſalute ſudoribus quaſi diffluant. Ergò pro cephalalgia tali vel ſudor patienter expectandus, vel blando epithemate camphorato calido dictus dolor mitigandus.

Obſervat. XVI. *Veſicatoria* vel nuchis, vel carpis manuum applicata, febres diuturnas optimè exhauriunt, ſpeciatim rigor ex eorum uſu ceſſare ſolet; interdum penitus ceſſat febris. Applicantur die intermiſſionis, ut ita eorum operatio præveniat paroxyſmo. Nam & *Strobelbergeri Emplaſtrum febrifugum* vim nonnihil cauſticam, certè intensè rubificantem, obtinet. Sic quoque POTERIUS *lib. 2. de Febribus cap. 23. pag. 109.* refert, quod in *Quartana diuturna* Veſicatoria carpo admota interdum ſint proficua. Quod etiam facit ſuo modo *ſalivatio Mercurialis*, *Quartanarios* ſubindè radicitùs curans, utut hoc reverà videatur remedium ipſo morbo gravius: Conferr. BALLONIUS *in Bonetti Pharo Med. pag. 626. & 653.* item PIENS *de Febribus Part. 2. pag. 273.* Notabile eſt, aliàs eos, qui aliquandiu intermittentibus laborarunt, promptiſſimè ſalivare, etiam ex aliquot granis mercurii dulcis propinatis. Hinc *ad præcavendam* talem *ſalivationem* purgatio promovenda, vel fortis ſudor repetitus imperandus.

Obſervat. XVII. *Intermittentes diuturnæ*, præſertim Tertianæ duplicatæ, item continuæ paulò diuturniores, ita videntur alterare ſanguinem & indè derivatam lympham, ut craſſior, viſcidior, & glutinoſior eorum evadat textura; unde convaleſcentes tales adhuc *febriculas lentas* ſubindè experiuntur, aut ſaltem *appetitus* aliquandiu infauſto omine *non debitè redit*. Febriculæ tali optimè (præmiſſo interdum *Vomitorio*, mucum primarum viarum eliminante) per *ſal. ammon.* occurrere poſſumus: e. g. dedi ejuſmodi pulverem ante paroxyſmum in diurnis febribus, ubi metus adeſt hecticæ, ſummè proficuum inveni, & hecticam avertit.

Vel

℞. *Arcan. dupl.* gr. xij. ad gr. xv.
Ebor. ſine igne ℈ß.
M. S.
Pulvis febrilis.

Detur duabus horis ante paroxyſmum.

Anorexiæ verò per abſinthii vel centaurii minoris continuatum qualemcunque aliquandiu uſum tolluntur.

Obſervat. XVIII. *Diuturnæ* febres, item quæ per copioſa Abſorbentia, aut calcinata terrea diutiùs uſurpata, curatæ fuerunt, vix ſine inſigni viſcerum labe, aut multiplicibus hinc reſtitantibus ſymptomatis, ſolent evaneſcere; unde & colicæ & hydropes, aut pedum ſaltem tumores, aut cachexiæ ſubindè hos inſequuntur. Talibus malis & præcavendis & curandis optimè inſervit abſinthium in Decocto, eſſentia, ſucco, extracto, &c. frequentiùs uſurpatum, aliaque congrua amara. Sanè *crurum tumor œdematoſus* ordinariò chronicis intermittentibus ſupervenit, præſertim, ſi copioſiùs biberint ægri, & parùm ſudaverint, vel ſi copioſiùs poſt curam febris citò ſe ingurgitent: ſed parum in receſſu habet hic tumor; internè etiam multiplici *abſinthii* uſu, externè verò *chelidonii* majoris recentis plantis pedum admotione facilè abigitur.

Obſervat. XIX. Dum jam *febris remittit* univerſaliter, aut etiam alio tempore intermiſſionis die, vel etiam poſt febres chronicas, maximè proſunt alterantia ex Febrifugis Vegetabilibus, ut præcaveatur vel curetur cachexia ſub curſu morbi enata: ut *eſſentia abſinthii tartariſata*, vel ex abſinthio, centaurio minori, radice enulæ, aut cum ſpiritu tartariſato *compoſita*, *cardui benedicti*, *centaurii minoris*, *liquor terræ foliatæ tartari*, *Tinctura tartari*, *Tinctura antimonii*, *ſpiritus cochleariæ*, *Elixyr ſtomachale*, *Elixyr febrile Mynſichtii*, vel D. D. *Michaelis*, *Elixyr proprietatis cum & ſine acido*, item paratum *cum ſpiritu ſalis ammoniaci*, *Elixyr cachecticum*, *Tinctura tartari compoſita*, *Spiritus ſalis ammoniaci*, *Carminativus*, ſimiliaque alterantia, quæ acidum infringunt & bilem acuunt, maſſæ ſanguineæ craſin emendant & ſtomachum corrigunt, propinentur: idque bis in die, mane jejuno ſtomacho, & veſperi, ad 20. 30. vel 40. & 50. & 60. guttulas in liquore appropriato: v. g.

℞. *Eſſentiæ abſinth.* vel *cent. min.* vel *card. bened.* vel *gentianæ*, vel *myrrhæ*, vel *Tartari ſimpl.* aut *compoſ.* vel *Elixyr febril.* vel *propr. ſine acido* ℥ß.
Spiritus ſalis ammoniaci ʒiß. vel ʒij.
M. S.
Mixtura febrilis.

℞. *Eſſent. abſint.*
Card. bened.
Centaur. min. an. ʒj.
Spir. vitriol. ʒij.
M. S.
Mixtura febrilis.

Doſis 30. vel 40. gutt. Detur bis die intermiſſionis.

℞. *Elixyr febrilis D. Mich.*
Propr. an. ʒiß.
M. S.
Mixtura febrilis & ſtomachica: 40. guttæ.

℞. *Tincturæ tartari acr.* ʒij. vel ʒiij.
Elixyr propr. ſine acido ʒij.
M. S.
Reſolvens Tinctura febrilis: 40. ad 50. guttas.

℞. *Elix.*

♃. *Elix. febrilis Mich.* Ʒij.
Eſſent. fumar. comp. Ʒj.

M. S.

Eſſentia febrilis: 40. *gutt.*

♃. *Tinctur. tartar. acerr.* Ʒiij.
Quint. eſſent. abſinth. Ʒj.

M. S. *Eſſentia febrilis.*

Vel

♃. *Tincturæ tartari acerr.* Ʒij.
Spir. Carm. Ʒj.

M. S.

Reſolvens Tinctura febrilis.

Obſervat. XX. Uti in intermittentibus febribus ante paroxyſmum & in eo ſtomachus ſit vacuus, ita tempore acceſſionis abſtinendum eſt ab omni cibo & potu; ſi enim æger bibit potum frigidum, magis urgebit horror & rigor. In ipſo tamen æſtu, calore urgente, aut paroxyſmo jam nonnihil declinante, & maximè, quando ſudoris eruptio inſtat, potus paulò largior, non tamen nimis frigidus, ſed calidus, concedendus venit, iſque quò calidior, eò liberalior; promovet enim ſic egregiè ſudorem, & promptiùs cedit febris. Interim pro *potu* ſingulariter convenit *vinum & cereviſia abſinthiaca in omni febre intermittente*. Quod ſi metus ſcorbuti, vinum cochleariæ, vel etiam vinum quoddam ex alterantibus Aromaticis medicatum cum eſſentia abſinthii, ſpiritu cochleariæ & ſimilibus die intermiſſionis, vel declinante paroxyſmo uſurpandum. In *Quartanis* tamen *parciſſimè bibendum eſt*; nihil magis enim febres has contumaces reddit, quàm nimius potus in paroxyſmo, idque ratione lienis facilè noxam contrahentis. CRATO planè in paroxyſmo quartanario potum interdixit, quod maximè curationi conferre aſſerit. Certè crebrior, præſertim cereviſiæ, potus diuturniores reddit has febres, in paroxyſmo febris ingurgitatus, mucum in primis viis, & hinc fermentum febrile in fomite augens; adeòque conſultum eſt, à potu ut abſtineant, quamdiu poſſibile eſt, aut ſaltem non priùs bibant, quàm æſtus invaluerit: & quidem bibant potum calidum, & ſi meliùs rebus ſuis conſulere volunt, huic primo potui, aut ſaltem ſequenti, uni alterivè minus calido inſtillent ſpiritum ſalis ammoniaci ſimplicem ad gutt. 40 ut hujus uſu magis corrigatur noxa à potu illata, ac ſimul largior promoveatur ſudor; in fine tamen paroxyſmorum non interdicendus eſt potus.

Potus ordinarius *ſit* vel aqua; vel cereviſia tenuis, vel ſecundaria cum vino abſinthite medicata; aut ſaltem cum ſimplici vino ita correcta, vel, quod his præferendum, *ſerum lactis* probè depuratum, præſertim in ſcorbuticis, cui etiam commodè de ſucco citri aliquantulum inſtillari poteſt; aut loco horum Decoctum tamarindorum cum paſſulis egregiè convenit. Julepia refrigerantia locum non habent, ubi calor proportionatus eſt conſtitutioni ægri, vel qualitati materiæ coquendæ &c., multò minus, ubi minor eſt. In tali ergo caſu ſatius eſt, ſi ſitis adſit, concedere potum aliàs conſuetum: ſic qui vino adſuetus, nec in totum interdicendum, quia conſuetudini aliquid dandum; & magnum peccatum foret, ab uno extremo ad aliud prolabi. Quod ſi ſitis nimis urgeat, ſimulque æſtus gravior oriatur, commodè potui nitrum vel ſimplex depuratum vel antimoniatum addi poteſt, ſupra quod nil melius deſiderari poteſt, ita, ut aliquot drachmas quotidiè ebibere ſit licitum. Si accidat, ut, dato nitro urina cum tanto ardore non mittatur, vel æger liberaliùs mingat, bono ſit animo. In intermittentibus purè ardentibus monendi ſunt ægri, ne nimium potum ingurgitent, aut quoties lubet. Præſtat quidem potum liberiorem concedere, modò dein expectent, uſque dum ſentiant, omnem ex ventriculo abjiſſe: ſi verò ægri ſint inobedientes in hoc paſſu, optimum eſt, ut potum calidum bibant: *ſi enim calidum biberent cum nitro diſſoluto, calor magis refrænabitur & temperatur; à potu autem frigido magis incaleſcimus, quod videmus, cum ex ambulatione æſtuamus & frigidum bibimus*: verba ſunt LINDANI *ſuper Hartmannum*. Et imprimis convenit tunc potus imprægnatus cum ſpiritu nitri dulcis, aut inſtar Julepii propinetur tunc infuſum ex floribus cum ſpiritu ſulphuris acidulatum: e. g.

♃. *Flor. papav. errat.*
Roſar. an. M.ß.

Infund. in ſ. q. vel ℔iß. *aqu. comm.* aut *flor. papav. errat.* aut *ſeri lactis depurati*: acidulatur leniter cum *ſpiritu ſulph. per campanam*: ſtent in loco calido ad Extract. Tincturæ: Colat. adde

Syrup. de jujub. ℥ij.
Violar. ℥j.

M. pro *Julepo*: S.

Julepus confortans.

Vel

♃. *Conſerv. acetoſell.*
Flor. roſ.
Tunicæ an. ℥j.

Affund. ſ. q. *decoct. rad. ſcorzoner. cum cornu cervi*, vel *aqu. appropr.*, diſſolv. in mortario cum piſtillo, vel indantur cucurbitæ clauſæ ad unam vel alteram ebullitionem: Coletur vel filtretur tepidè.

D. S.

ut ante.

Vel

♃. *Conſerv. flor. roſ.*
Tunicæ,
Viol. an. ℥ß. ad ℥j.
Succi ribium Ʒiv. ad ℥j.

Affund. ſ. q. *aquæ ſimplicis* vel *deſtillatæ cujuſvis*, diſſolvantur in mortario lapideo cum piſtillo, clauſoque vaſe leniter ebulliant,

Colaturæ ℔iß. adde
Tinct. flor. bellid. q. ſ. pro grato ſapore.

M. D. S.

Julepus refrigerans.

Vel

Ad imitationem HOFFMANNI *in Clave pag.* 400.

♃. *Radic. acetoſ.*
Tamarind. an. ℥j.
Coqu. in ſ. q. *aquæ fontanæ*:
Colaturæ ℔iv. infundantur (M.iij.
Flor. roſ. rubr. cum ſpiritu nitri dulci irrorat.
Stent in loco tepido: *Tincturæ colatæ* adde
Syr. ribium,
Rubi Idæi an. ℥iij.

D. S.

Julepus confortans.

♃. *Aqu. acetoſ.*
Cichor.
Endiv. an. ℔ß.
Succ. cydon. ℥iß. ad ℥iij.
Tinctur. flor. bellid. Ʒiij.
Syr. violar. q. ſ.

M. S.

ut ante.

♃. *Aquæ fontanæ* ℔j.
Tinct. flor. bellid. Ʒij.
Syrup. ribium,
Rubi idæi an. ℥ij.
Spir. nitri q. ſ.

M. D. S.

ut ante.

♃. *Aquæ fontanæ* ℔ß.
Cinnam. Ʒß.
Succ. citr. rec. ℥iß.
Spir. nitri parum q. ſ. pro grato ſapore.

Obſervat. XXI. In declinatione paroxyſmorum, ſi ſpontè ſudet æger, cooperietur leniter; alioquin, niſi beneficio naturæ non erumpat ſudor, *ante paroxyſmum quartum non provocetur*, idque in tertianis: poſtmodum apparentibus coctionis ſignis in fine paroxyſmi cieatur, & calidis linteis fricando abſtergatur, ut eò meliùs fluat. In Quartanis antè coctionis ſigna nec poſſunt, nec arte proliciendi ſunt. Quod ſi antè talia ſigna ſuadent Quartanarii, equidem non ſupprimendus eſt, aliàs graves dolores oſtocopos inferre ſolet; de quo vid. BALLONIUS *in Bonetti Pharo Medico pag.* 199. Et ſanè quælibet ſpecifica mediante ſudore febrem profligare ſolent.

Obſervat. XXII. *Frigora* febrium quæcunque, earumque *rigores, horrores & tremores*, omnium optimè compeſcunt *aromatica*, præſertim ſub olei vel extracti forma uſurpata: v. g. mirabiliter frigus & rigorem curant oleum deſtillatum caryophyllorum, cinnam., macis, baccarum juniperi, menthæ, &c. externè regioni præcordii vel ſtomachi applicata: Specialiſſimè autem oleum deſtillatum caryophyllorum & cinnamomi ad guttas 5, vel 6. acutiſſimè penetrant, & ſunt ferè nonnihil cauſtica; undè addita reliquis ſpeciebus internè mira faciunt: imò intus aſſumpta cum appropriatis, quàm etiam externè ingruente paroxyſmo regioni ſtomachali, ſpinæ dorſi, & plantis pedum probè inuncta, applicato præcordiis latere probè calefacto: vid. SYLVII *Praxis lib.* 1. *cap.* 30. §. 143. Oleum petræ

quoque

quoque prodeſt contra rigorem febrilem, cujus guttæ aliquot ante paroxyſmum propinandæ. Qui uſum ejus internum nauſeant, externè regioni ſtomachali illinant. Dicta olea ſequenti modo præſcribi poſſunt:

♃. *Balſami Peruv.* vel *olei deſtillati bacc. junip.* ʒj.
Ol. deſtillat. caryoph.
Mac.
Succin. an. ℈ß.
M. D. S.
Balſamum febrile calefaciens ſtomachum.
Inungatur dicto modo.

♃. *Olei expreſſi nuc. moſc.* ʒj.
Deſtillat. bacc. junip. ℈j.
Caryoph.
Macis an. ℈ß.
M. pro balſamo, præcordiis d. m. inungendo.
S. *ut ante.*

♃. *Olei expr. nuc. moſch.* ʒj.
Deſtillat. caryoph.
Macis vel *cinnam.* an. gutt. xv.
M. D. S.
ut ante.

♃. *Olei expreſſ. nuc. moſch.* ʒiß.
Deſtillat. bacc. junip. ʒj.
Succini ℈j.
M. S.
ut ante.

♃. *Olei deſtillat. bacc. junip.*
Ror. mar. an. ℈j.
Caryoph. ℈ß.
M. D. S.
Oleum febrile calefaciens.

Inungatur dicto modo: qualis inunctio etiam interdum regioni lumborum, aut plantis pedum applicari poteſt: imò ſolus later calefactus plantis pedum applicatus rigores etiam ſolet imminuere.

Internè hæc ipſa ſymptomata *optimè corrigunt ſalia fixa*, *extracta aromatica amara*, *extractum* centaurii minoris, gentianæ cum aliquot guttis olei piperis, *olea deſtillata acria*, & *quælibet opiata*: hinc *mixtura ex theriaca cum ſpecifico Strobelbergeri* egregia, præſertim in caſibus, quando intermittentes omnem calorem deponunt, & ſolo frigore moleſtæ ſunt, ſeu cum algore fiunt.

Item

♃. *Salis abſinthii* ℈j.
Matr. perlar. præp. vel *teſt. oſtr. præp.* ℈ß.
Piperis albi pulveriſ. gr. vj. vel gr. vij.
M. pro *una doſi*, hora una aut duabus ante paroxyſmum aſſumenda.
D. S.
Pulvis febrilis calefaciens.

Sic etiam in febribus *intermittentibus chronicis*, in quibus ordinariò magis rigor urgere ſolet, vulgus *granorum piperis* viij. xij xv. ad xx. in groſſa fruſtula conciſa in hauſtu cochlearis aquæ vitæ ſimplicis vel aniſatæ aſſumit aliquot horis ante paroxyſmum, fauſto cum ſucceſſu; imò continuato eorum uſu, Quartanam quoque curant: ſi autem tardius, aut paroxyſmo jam inſtante aſſumantur, æſtus graviſſimè intenditur. Non igitur adhibenda ſunt, ubi ſolus vel major æſtus urget; potiùs verò ſi algor adeſt. Juvenem novi 17. annorum, qui 70. grana leviter contuſa pro una doſi ante paroxyſmum aſſumpſit, & febris emanſit; utut poſt aliquot noctes dieſque ex hauſtu cereviſiæ ſecundariæ frigidæ redierit, piperis tamen uſu continuato ſe iterum curavit; e. g.

♃. *Salis ammon.* ℈j.
Piper. albi gr. viij.
M. F. *Pulvis*: S.
Pulvis febrilis calefaciens.

♃. *Salis ammon.* ℈j.
Piperis albi groſsè pulv. gr. xxvj.
M. pro pulvere.
Div. in 2. *part.* S.
Pulvis febrilis reſolvens.

♃. *Salis ammon.* gr. xv.
Caryoph.
Piper. albi an. gr. v.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis febrilis calefaciens.

♃. *Matr. perlar. præp.* vel *teſt. oſtr. præp.* ℈ß.
Salis abſinth. gr. xv. ad ℈j.
Ol. deſtillat. caryoph. gutt. ij.
M. f. *Pulvis*. S.
ut ante.

♃. *Salis abſinth.* ʒß.
Corall. rub. præp.
Teſt. conchar. præp. an ℈ß.
Ol. deſtill. bacc. junip. gtt. iv.
M. f. *Pulvis* pro 2. *doſibus*.
D. S.
ut ante.

♃. *Salis abſinth.* gr. xv. vel ℈j.
Lapill. cancr. præp. vel *antimon. diaph.* ℈ß.
Laud. opiat. gr. j.
Ol. deſtillat. caryoph. gtt. ij.
M. f. *Pulvis*. S.
ut ante.

Capiatur ante paroxyſmum, inungendo ſimul dictis oleis præcordia.

♃. *Arcan. dupl.* ℈iv.
Ebor. ſine igne, vel *lap. cancr. præp.* ℈ij.
Pip. longi gr. xxiv.
M. f. *Pulvis*.
Div. in 4. *par. æqual.* S.
Pulvis febrilis.

Uſurpentur duabus vel tribus horis ante paroxyſmum.

♃. *Tartari vitriolat. cryſtall.* ʒj.
Lapill. cancr. præpar. ʒß.
Piper. longi gr. xviij.
M. f. *Pulvis* pro 3. *doſibus*.
S. *Pulvis febrilis calefaciens & reſolvens.*

♃. *Specif. febril. Crollii* ʒj.
Salis abſinth.
Cent. min. an. ℈ß.
Ol. deſtillat. caryoph. gtt. iij.
M. pro 2. *doſibus*: S.
Pulvis febrilis.

♃. *Aquæ card. bened.* ℥j.
Extract. gent. cum ſpir. vini facti ʒj.
Salis abſint. ℈j. vel *ſpir. ſalis ammon.* ʒß.
M. f. potio. S.
Potio febrilis pro una vice.

♃. *Aquæ card. benedicti* ℥j. ad ℥iß.
Cinnam. ʒj. ad ʒiß.
Extract. gent. ʒß. vel ℈ij.
Sal. vol. ammon. gr. xv. vel *ſpir. ſal. ammon.* ʒß.
Syr. card. bened. ʒiß. ad ʒiij.
M. F. *Potio*.
D. S.
ut ante.

Propinentur bihorio ante paroxyſmum, moderatè tegendo corpus: frigore magis urgente, ut in Quartanis, Extracti doſis augeri, item cum extracto theriacali acui poteſt; magis verò urente æſtu, ut in tertianis ordinariis, ſpiritu ſalis ammoniaci aucti doſi permiſceatur.

♃. *Extract. abſinth.* gr. xv. ad ℈j.
Salis abſinth. gr. vj. vel ℈ß.
Ol. deſtill. caryoph. gtt. ij.
M. f. *Pilulæ*. S.
Pilulæ febriles pro una vice.

Capiatur ante paroxyſmum in rigore, ubi paucus æſtus ſequitur: egregiè calefaciunt.

♃. *Extract. abſint.*
Card. bened. vel *gentianæ*,
Cent. min.
Rad. imperat.
Theriac. an. gr. v.
Ol. deſtillat. caryoph. gtt. iij.
M. f. *Pilulæ*. S.
Pilulæ febriles.

Capiendæ imminente paroxyſmo, una alterave hora ante eundem.

Vel

♃. *Extract. abſinth.*
Card. bened.
Cent. min.
Theriac. (*ratione opii*)
an. gr. v. ad gr. vj.
Ol. deſtillat. caryoph. (ubi adeſt horror, aliàs omittitur) gutt. iij.
F. *Pilulæ*.
S. *ut ante.*

Aſſuman-

Aſſumantur in aqua appropriata ante paroxyſmum: nil enim magis rigorem febrilem imminuit, quàm oleum deſtillatum caryophyllorum.

℞. *Extract.* ſeu *ſucci inſpiſs. cent. min.* gr. xv.
Sal. card. bened. vel alius *ſalis* ℈ß.
F. *Pilulæ*: S.
ut ante.

℞. *Extract. cent. min.*
Gentian.
Zedoar. an. gr. vj. vel viij.
M. f. *Pilulæ*.

Quibus etiam addi poteſt *laud. opiati* gr. j.
D. S.
ut ante.

℞. *Extract. abſinth.*
Gentian. an. gr. viij.
Theriacal. gr. v.
Salis cent. min. ℈ß.
Olei deſtill. bacc. junip. vel *ror. mar.* gtt. ij.
M. f. *Pilulæ*: S.
ut ante.

℞. *Extract. abſinth.*
Card. bened.
Cent. min. an. gr. vj.
Myrrh. elect. gr. ij.
Laud. opiat. gr. j.
M. f. *Pilulæ*: S.
ut ante.

Commodè etiam hiſce febrilibus Extractis *trochiſcorum albandal* gr. ij. ad gr. iij., tàm pro alterandi, quàm pro laxandi ſcopo addi poſſunt; utut ſub debita diaphoreſi levior laxatio accidere ſoleat.

Obſervat. XXIII. *Ad* febres *intermittentes ardentes* præmiſſis præmittendis nil melius eſt, quàm *ſal ammon. cum &c.* vel *ſolitarium doſi* ℈j. ad ʒß. ante paroxyſmum uſurpatum;

Vel

℞. *Salis ammon.* ℈j. ad ʒß.
Antibect. Poterii ℈ß. ad gr. xij.
M. f. *Pulvis* uſurpandus ante paroxyſmum: S.
Pulvis refrigerans.

℞. *Salis ammon.* ℈j.
Corall. rub. præp.
Antibect. Poterii an. gr. vij.
M. S.
Pulvis mitigans.

Certè nil magis *æſtum* febrium intermittentium *mitigat*, quàm ſal ammoniacum, aut ejus ſpiritus urinoſus, & hinc etiam arcanum duplicatum. Aliàs aliquot febres ordinario modo affligentes profligavi:

℞. *Salis ammon.* ℈j. ad ʒß.
Corall. rub. præp. vel *lap. cancr. præp.* ℈ß. ad
Olei deſtillat. bacc. junip. (gr. xv.
Mac. an. gtt. j.
M. f. *Pulvis* ante paroxyſmum propinandus: S.
Pulvis febrilis.

Obſervat. XXIV. Poſt rigorem ſubindè ſuperveniente jam æſtu, ægri conqueruntur de *inſigni virium proſtratione*, tum *reſpiratione anhela*, *celeri*, *frequenti & parva*, & *graviſſimo æſtu interno*, utut quoad contactum externum minùs æſtuare ſoleant. Talibus in æſtu paroxyſmi vel ſpiritus ſalis ammon. quocunque modo propinatus, vel *miſtura* cum aceto & lapillis cancrorum *ſuprà inſinuata*, bono cum ſucceſſu propinatur.

Obſervat. XXV. In paroxyſmis febrium intermittentium ſubindè graves *cardialgiæ*, *ſtomachi roſiones*, *præcordiorum anguſtiæ*, *ſuffocatio imminens*, *fames nimia*, ſimiliaque nimis moleſta ſymptomata, *inquietudinem*, *anxietatem*, & inſignem corporis *jectigationem* inferentia, adſunt; idque imprimis in hypochondriacis, hyſtericis & ſcorbuticis. Curantur beneficio ſpiritus ſalis ammoniaci vel ſimplicis vel oleoſi facti; vel externè per Linimenta, vel emplaſtra ex tacamahaca, vel ſola, vel cum ladano *Cratonis* miſta, cum oleo quodam deſtillato ſubacta, nempe aniſi, vel ſuccini, vel menthæ, vel Balſamo Peruviano, regioni ſtomachi applicata: feliciter enim compeſcunt, præmittendo ſimul vel vomitorium pro circumſtantiatum ratione, vel applicando clyſmata.

Obſervat. XXVI. Notatu dignus eſt BALLONII locus in *Bonetti Pharo Medicorum pag.* 213. *Puellæ febre Tertiana jam menſem laboranti, ante paroxyſmos dextri hypochondrii & cruris dolores, calore extenſo quieſcebant: quid hoc rei? niſi purgationibus anteveritas, hoc minatur abſceſſum.*

Obſervat. XXVII. In cura Quartanarum, uti & quorumcunque morborum chronicorum, Medicus *tangat hypochondria*, an adſit tumor aut durities, ſcirrhus cujuſdam abdominis viſceris, hepatis, lienis, aut etiam meſenterii? in ſpecie inveterata ſi fuerit. In tali caſu ordinariò ſcabies ſupervenit. *Quærat etiam*, an adſit ſcorbutus? an multi adſint flatus? ut certus fiat de malo hypochondriaco: & intermiſſionis die his tumoribus maturè occurratur; niſi enim curantur, vix ſolent febres curari, vel recidivant: Item an viſcera reliqua, imprimis pulmones, ſint ſalva? Facto hoc, tunc demum inſtituat prognoſin & curam.

Obſervat. XXVIII. In Quartana contumaci locum habent acidulæ, ſed ventriculus & viſcera ſint robuſta, ſeu in legitimo tono conſtituta; aliàs enim nimis debilitantur ægri, quod in omnibus acidulis obſervandum. Quod ſi nimis debiles ſint patientes, conveniunt potiùs remedia Martialia arte præparata, aut etiam acidulæ artificiales; de quibus videb. GABELCHOVERUM *Centur.* 6. *Curat.* 8. ſicuti etiam in hypochondriacis, ſcorbuticis, ſpleneticis, hyſtericis &c. febre intermittente laborantibus, Martialia ante paroxyſmum ſunt uſitatiſſima: e. g.

℞. *Eſſent. abſinth.* ʒiß.
Solut. martis cum ſucc. pom. ʒj.
M. S.
Tinctura aperiens: 50. *guttæ.*

Obſervavi ego quartanam chronicam limatura martis cruda præparata ante paroxyſmum ſumpta ſola fuiſſe curatam. Mulier juvencula ſterilis, hypochondriaca, & ſplenetica, ratione hæreditatis maternæ quartanaria, cum inſigni dolore ſplenis in hypochondrio ſiniſtro, quoties frigus urgeret, etiam urgebat dolor; & quò intenſius frigus, eò intenſior dolor, & contra. Præmiſſo vomitu juſſi capere die intermiſſionis Tincturam tartari ſimplicem cum elixyr propriet. ſine acido à gutt. 50. bis in die; Nam alia amara febrifuga quælibet fugiebat. Interdum etiam intermiſſionis die, qui paroxyſmi diem præcedebat, capiebat pulverem, ex ſalis ammon. gr. xv. pulv. jalappæ ℈ß. Miſc. Sed hactenus omnia ſine levamine. Præcedente morbo neceſſe erat, ut toto die paroxyſmi, circa quartam ſaltem promeridianam repetentis, jejuna maneret: aliàs vomitus, præcordiorum anxietates, graviores dolores & rigores patiebatur. Hinc ad imitationem *Obſervationum* quarundam RIVERII, ipſa hypochondriaca & durioris alvi exiſtente:

℞. *Fol. ſenn. ſine ſtip.* ʒvj.
Salis tartari ʒij.
Infunde in ſ. q. *aqu. comm.*
Stent in loco tepido per noctem: Mane
℞. *Colaturæ* ℔j.
adde
Quint. eſſent. cinnam. ʒj.
M. D. S.
Potio laxativa pro una vice.

Capiebat omni mane hauſtulum, unde aliquoties viſcoſa evacuabat, idque ſaltem intermiſſionis diebus; etenim die paroxyſmi propter ſupra enarrata ſymptomata nihil tentare poteram; Sed cum ſplenis vitia, ſcirrhum, ſimiliaque mala metuerem, ob id ordinabam:

℞. *Solut. martis cum ſucc. pom.* ʒß.

Capiebat omni mane gutt. 30.; quod cum etiam die paroxyſmi faceret, commodè admodum cum pauco ſplenis dolore habuit; ſed continuato licet remedii uſu idem levamen continuare noluit, propterea

℞. *Liqu. martis ſolar.* ʒß.

Dabantur 20. guttæ omni mane; benè contulit, alvum apertam ſervavit, interpoſuit ſubindè hauſtum ſuperioris Infuſi ſennati: ſed febris conſtans permanſit, quinimò ex cauſis aliis ſupervenientibus ſimplex Quartana facta fuit triplex. Undè cum leniter tractanda eſſet, ipſa à medicamentis abhorrente, dedi die, quo primarius urgebat paroxyſmus:

℞. *Salis ammon.* ℈ß.
Pulv. epilept. antimonial. gr. ij.
Miſc. pro pulvere.

Cepit manè, vomuit aliquoties, & per alvum egeſſit.

℞. *Corall. rubr. præp.* ℈j.
Pulv. epilep. antimonial. gr. ij.
M. pro pulvere.

Cepit

Cepit veſperi bihorio ante paroxyſmum, quem vix perſenſit. Sequenti die hunc pulverem iterum bis cepit, & nunquam vomitus ſecutus fuit, potiùs ſomnolenta admodum evaſit. Tertio die pro tertio paroxyſmo eoſdem pulveres, ſed dimidiata tantùm doſi, accepit; unde paroxyſmi omnes tres evanuerunt, qui etiam per ſex ſucceſſivè dies penitus non redierunt, ipſa integra omni nocte profundè dormiente, ſed ſimul laſſitudinem inſignem membrorum omnium percipiente: propterea res mihi ſuſpecta viſa fuit vi anodyna antimoniali non extirpante, ſed palliante febrim, quod etiam eventus docuit. Nam ex improviſo ſtata die ſtataque hora primarius paroxyſmus cum vomitu, tuſſi & aſthmate convulſivo, ac repetentibus ſubindè epilepticis convulſionibus rediit, quem etiam ordine cæteri inſecuti fuerunt: Hinc

℞. *Ol. tartari per deliquium* ℥j.

Capiebat 40. guttas mane & veſperi, trihorio ante paroxyſmum.

Item.

℞. *Fol. ſenn ſine ſtip.* ℥ß.
Rad. helleb. nigr. non præp. ℨiß.
Eſulæ non præp. ℨß.
Salis tartari ℨij.

Infund. in *aqua comm.*, ſtent in loco tepido per noctem, mane

℞. Colaturæ ℔iß.

De hac bibebat manè bonum hauſtum, veſperi verò oleum tartari, & ita alternis vicibus continuando paroxyſmi brevi poſt evanuerunt, ſaltem primariò illo adhuc nonnihil affligente: pro quo profligando

℞. *Extracti gent.* ℈j.
Corall. rubr. ℈ß.
Cum ſ. q. *Ol. deſtillat caryoph.* f. Pilulæ:

Quas cepit in vehiculo rob ſambuci tribus horis ante paroxyſmum, qui non rediit; continuavit ſic adhuc 2. vicibus, die intermiſſionis ol. tartari per deliquium bis aliquandiu aſſumendo, & ita convaluit.

In hoc caſu obſervandum:

1. Conſenſus ſplenis cum febre, dolore iſto ſub frigore urgente, reverà ſplenetico exiſtente, ſimpliciter convulſivo.
2. Martialia non ſolùm ſplenis vitiis conducere, ſed etiam impetum paroxyſmorum febrilium notabiliter retundere.
3. Anodyna quælibet pro radicali febrium cura nihil conferre, ſaltem ſpirituum impetum & motum naturæ cohibendo, morbum palliare, qui poſtmodùm eò intenſiori impetu reſurgunt; unde etiam cum epilepticis convulſionibus redibant paroxyſmi.
4. Laſſitudinem poſt ceſſantes febres intermittentes ſuperſtitem vel recidivam, vel cachexiam, interdum etiam anaſarcam, minari.
5. Chinachinam non propinavi; in ſplenetica enim hac maximoperè nocuiſſet, figendo acidum febrile, concentrando etiam pariter acidum in ſplene peccans; adeòque viſceris hujus ſcirrhum, & hinc continuam ægritudinem induxiſſet.

Obſervat. XXIX. In febribus chronicis ac diuturnis intermittentibus, ac in ſpecie in Quartanis, diſcuſſo licèt morbo, diu paroxyſmi typum ægri probè obſervent, & præſertim ordinaria diæta & abſtinentia recidivam declinent; vid. BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſ. Vol.1. pag.* 191. Nam interdum etiam poſt aliquot ſeptimanas recidivant & quidem graviori paroxyſmo. Non mox ergò deſiſtamus à febrifugis, quæ optima ſunt præmiſſis univerſalibus, ut ſpir. ſalis ammoniaci, ſal volat. cornu cervi, ſal volatile viperarum, & ſuccini.

Hæ & ſimiles cautelæ, ſi benè obſerventur, nunquam errorem aliquem obſervabitis in cura, ſed ſatis eam reddent facilem atque ſecuram. Quod ſi verò illegitimè & vitiosè curantur, atque paroxyſmi impediuntur, ſeu febris ſupprimitur, id quod fit, quando fixis aut ſimilibus obtunditur fermentum febrile, & in ſuo fomite quaſi concentratur, ſanguinis fermentatio febrilis impeditur, & debita ejuſdem turgeſcentia ſufflaminatur; unde quidem paroxyſmi ceſſant, & multa prava inſequi ſolent ſymptomata. Sanè nil eſt, quod nocentius poſſit contingere ægro, quàm iſta paroxyſmorum inhibitio, quatenus materia iſta vitioſa cum fermento concentrato mediante ſanguine cumulata, circulata & in turgeſcentia fermentativa impedita, hinc inde tandem affixa hæret & gravia infert ſymptomata, viſcera reddit languida, imprimis infarcit lienem & hepar, colicas paſſiones infert atroces, tumores pedum œdematoſos, aſthmata & tuſſes, cachexiam, & ſubindè hydropem, laſſitudines artuum, icteros difficulter curabiles, cephalalgias diuturnas, febres continuas lentas tanquam hecticas, & ſimilia ſymptomata. Exempla nonnulla imprimis videb. in GABELCHOVERO *Centur.1. Curat.43.*, item *Centur.6.Curat.109.110.111.112.* & ſequent., item M. A. N. C. *Ann.3. Obſ.89. pag.149.*, ubi Tertiana per amuletum curata in gravem paſſionem colicam & hinc Iliacam degeneravit.

Facta eſt ſæpiùs mentio *Febrium ſcorbuticarum* intermittentium, quæ vix ullis cedunt remediis, & ſunt contumaciſſimæ, nec aliquid in illis præſtari poteſt, unde ſæpiùs ſubindè recidivant febres. Retulit D. MICHAELIS, quendam quinquies recidivam paſſum fuiſſe ob ſcorbutum febri junctum, quo curato febris planè ceſſarit. Talibus in febribus neceſſe eſt, ut Medicus aliis cum remediis febrilibus crebriùs ſpecifica *antiſcorbutica* propinet, tàm die intermiſſionis, quàm ante paroxyſmum permiſta cum ſpecificis; ſi enim hoc non fiet, incaſſum laborabit. Eminet in his caſibus imprimis ſpir. cochleariæ cum ſpiritu ſalis ammoniaci, vel ſimilia. Inter hæc præſtantiſſimum remedium eſt arcanum duplicatum Mynſichtii ad ℈j. vel ſolum, vel cum lapillis præparatcancrorum ℨß., ante paroxyſmum; vel repetitum ſubindè die intermiſſionis, & egregiè confert; & ſimilia aliis ſociata: item ſpiritus cochleariæ cum ſpiritu ſalis ammoniaci ante paroxyſmum propinetur hoc modo:

℞. *Aqu. antiſcorbut. Dorncrellii* vel *Quercetani* ℥j. ad ℥iß.
Spir. ſalis ammon. ℨß. (plùs minùs, prout fortis vel debilis eſt)
Spir. cochleariæ ℈j. (in officinis admodum debilis: aliàs ritè præparati vix gutt. x. poſſunt propinari)
Laud. opiati gr. j. vel ij.
Syrup. ſcelotyrb. Foreſti ℨij.
M. D. S.
Potio febrilis ſcorbutica pro una vice.

Præmiſſis univerſalibus ante Paroxyſmum propinetur, valdè prodeſt.

Vel cum ſpiritu ſalis ammoniaci eleganter permiſcetur arcanum duplicatum Mynſichtii in forma liquida: v. g.

℞. *Aqu. card. bened.*
Flor. ſambuci an. ℥ij.
Spir. cochlear. ℨij.
Salis ammon. ℨj.
Arcan. dupl. Mynſichti ℈j.
Corall. rub. præp. gr. xv.
Syrup. ſcelotyrb. Foreſti ℥j.
M. S.
Mixtura febrilis ſcorbutica, benè circumagitanda.

℞. *Aqu. menthæ*,
Scorbut. Dorncrellii an. ℥j.
Spir. cochlear. ℨj.
Arcan. dupl. ℨß. vel ℈ij.
Mag. corall. cum ſucco citri ℈j.
Syrup. ſcelotyrb. ℥iß. vel ℥j.
M. pro 2. doſibus ante paroxyſmum.
D. S.
ut ante.

Convenit item Miſtura hæc, quam in Tertiana ſcorbutica continua probatam habeo:

℞. *Aqu. febrifug.*
Antiſcorbut. an. ℥j. vel ℥iß.
Spir. cochlear.
Salis ammon. an. ℨj.
Nitri vitriolati Mynſichtii,
Lapill. cancr. præp. vel *antim. diaph. martial.* (an. ℈j. ad ℨß.
Laud. opiati gr. iij.
Syrupi ſcelotyrb. Foreſti ℨvj. vel ℥j.
M. f. *Potio*, pro aliquot doſibus: S.
Mixtura febrilis.

Capiatur in febre intermittente ſcorbutica continua, ut infringatur malitia ſcorbuti & febris.

Vel

℞. *Aqu. febrif.*
Antiſcorbut. an. ℥iß.
Spir. cochlear.
Salis ammon. an. ℨj.
Ocul. cancr. præp.

Specil. febril. Strobelbergeri an. ℈j.
Laud. opiat. gr. ij.
Syrupi ſcelotyrb. Foreſti ℥j.
M. S.
Mixtura pro aliquot vicibus.

Item in febribus Scorbuticis abſque frigore invadente, cum ſummo ardore, extremorum lancinatione, cum anguſtiis præcordiorum & anxietatibus cum flatibus conjunctis, cum fructu præſcripſi hanc potiunculam ſubindè hauriendam, ubi ad omnia reſpicitur ſymptomata:

♃. *Aqu. menthæ,*
Fœniculi,
Fumar.
Carminat. an. ℥j.
Spir. Cochlear,
Theriac. ſ. an. ʒj.
Nitri dulc. gtt. xij.
Lapill. cancr. præp. ʒß.
Laud. opiat. gr. iß.
Syrup. cortic. aurant. ʒvj.
M. D. S.
Potio febrilis ſcorbutica.

Detur cochleatim in ipſo paroxyſmo: valdè prodeſt.

In Tertiana ſcorbutica gravidæ nono menſe, cujus paroxyſmi cum graviore virium proſtratione invadebant ſine ullo frigore, cum calore, & etiam ſine ſudore terminabantur;

♃. *Aqu. febrifug.* ℥ij.
Aceti ſambucini,
Mixt. ſimpl. an. ʒij.
Spir. cochlear. ℈j.
Lap. cancr. præp. ʒß.
Antimonii diaph. gr. xv.
Succ. cydon.
Syrup. acetoſ. citri an. ʒiij.
M. pro aliquot doſibus.

Superiore hyeme in Quartana ſcorbutica atrociſſima, cum tuſſi, & hinc metu phthiſeos hæc Potio admodum profuit in paroxyſmo aſſumpta, præmiſſo ſemper ante paroxyſmum clyſtere ex lacte;

♃. *Aqu. menthæ,*
Card. bened.
Chærefol. an. ℥j.
Spir. cochlear. ʒij.
Salis ammon. ʒj.
Lapill. cancr. præp.
Arcan. dupl. an. ʒß.
Antihect. Poterii ℈j.
Sacchar. Saturni gr. vj.
Syrup. de ſucco gran. acid. ℥j.
M. f. *Potio.*
D. S.
Mixtura ſingularis.

Quæ ſubindè hauriebatur pro aliquot doſibus: continuabatur ſimul ſpiritus antiquartius: Tandem ſequentia profuerunt:

♃. *Salis abſinth.* ʒj.
Ocul. cancr. præp. ʒß.
M.
Div. in 4. partes.

Capiebat ſingulis diebus binas doſes.

♃. *Aqu. borrag.*
Meliſs.
Antiſcorb. an. ℥j.
Mixt. ſimpl. ʒiij.
Syrup. rub. Idæi ℥j.
M. D. S.
Mixtura febrilis ſcorbutica.

Cochleatim aſſumatur die intermiſſionis.

Vel

♃. *Elixyr febril. Mynſichti,*
Spir. cochlear. an. ʒij.
M. D. S.
Elixyr febrile ſcorbuticum.

Capiantur gutt. xl. bis in die intermiſſionis.

Vel

♃. *Elixyr febril. vel propriet.*
Spir. cochlear. an. ʒj.
M. D. S.
Mixtura febrilis ſcorbutica guttatim inſumenda.

Doſis à guttis 20. ad 30. valdè prodeſt diebus intermiſſionis.

♃. *Liq. terræ fol. tartari* ʒij.
Spir. cochlear. ʒß.
M. S.
Eſſentia febrilis ſcorbutica, ad 20. guttas.

♃. *Spir. Salis ammon.* ʒij. vel ʒiij.
Cochlear. ʒj.
M. S.
Spiritus febrilis reſolvens: 30. *gutt. pro una doſi.*

Aliàs etiam antihecticum Poterii (de quo *plura, ubi de Hectica*) cum magiſterio coralliorum cum ſucco citri (reliqua magiſteria ſunt nullius pretii) an. ℈ß. & arcani duplic. Mynſichtii ℈ß. ad ʒß. & pro una vel duabus doſibus ante paroxyſmum uſurpata, in febribus ſcorbuticis ſunt egregia.

Vel

♃. *Arcan. dupl.* ℈j.
Salis abſinth.
Lap. cancr. præp. an. ℈ß.
M. f. pulvis: S.
Pulvis febrilis ſcorbuticus.

Propinatur in Tertiana ſcorbutica, ubi æſtus intenſior: aliquoties repetatur, donec febris ceſſet.

Vel

♃. *Arcan. dupl. Mynſichtii,*
Mag. corall. cum ſucc. citri an. ℈j.
Sal. volat. cornu cervi vel viperar. gr. vj.
M. f. *Pulvis.*
D. S.
Pulvis febrilis ſcorbuticus.

Capiatur in vehiculo ſequenti:

♃. *Aqu. febrif. uſit.*
Antiſcorb. Dorncrellii an. ℥iß.
Spir. cochlear.
Salis ammon. an. ʒj.
Laud. opiat. gr. j.
Syr. Scelotyrb. Foreſti ℥ß.
M. S.
Aqua ad pulverem.

In hoc ipſo tanquam in vehiculo, capiatur iſte Pulvis, atque durante paroxyſmo, aut ſaltem poſt rigorem ſubindè de eodem capiatur.

Serum lactis, in ſpecie caprilli, eſt potus imprimis conveniens, dum talium febrium admodum urget æſtus & ſitis, vel ſolum, vel imprimis cum citro acidulatum; nam & hic in ſcorbuto eſt egregius: Vel & affundatur Herbæ cochleariæ & naſturtii cum pomo citrio in taleolas inciſo, & exprimatur pro potu in paroxyſmo:

Vel

♃. *Herb. fumar.* M. ij.
Macera per noctem in *ſero lactis caprilli* q. ſ.
Colaturæ addatur
Succ. pomor. Borſd. ℥iv.
Sacch. parum.
M. S.
Potio alterativa.
Hauriatur extra paroxyſmum.

Decoctum etiam Tamarindorum ad dictas febres ſub forma julapii uſurpatum eſt egregium, ſimul alvum obſtructam, quæ ſæpiſſimè in ſcorbuto ſolet obſervari, blandè laxat, prætereàque craſin maſſæ ſanguineæ vitioſam temperat: v. gr.

♃. *Tamarind.* ℥iß.
Coqu. in ſ. q. *ſeri lactis:*
Colaturæ adde
Tincturæ flor. bellid. ʒij.
Syrupi roſati ſoluti vel violar. q. ſ. pro gratia ſaporis.
M. D. pro *Julapio febrili* laxativo, durante æſtu.
D. S.
Julepus aperiens.

Vid. MORELLUS *de Mater. Medic. pag.* 33.

♃. *Decocti paſſul. min. in ſero lact. depur.* ℔iß.
adde
Succ. cochlear. per reſid. depur. ℥iij.
Citr. rec. ℥j.
M. f. *Julepus:* S.
Julepus febrilis ſcorbuticus.

Vel

♃. *Seri lactis depur.* ℔j.

Decocti

Decocti tamarind. ℔ß.
Succ. citr. rec. ʒj. vel ℥j. ad ℥iß.
Syr. ex toto citro ℥iij. vel q.ſ.
M. f. *Julepus* S.
Julepus refrigerans & laxativus.

♃. *Decoct. ſcordii cum Cornu Cervi* ℔ß.
Tamarind. ℥iii.
Tincturæ flor. bellid. ʒiij.
Spiritus Vitrioli Philoſ. q.ſ.
M. D. S.
ut ante.

NB. Potus lactis in febribus ſcorbuticis valdè convenit, ſi aliquantulum ſacchari vel ſpiritus ſalis ammon. addatur: quotidiè aſſumitur, manè dimidia menſura, *ein Noſel*, v.g. ſi paroxyſmus eſt à meridie; ſi ceſſat ante cœnam, in cœna comedenda eſt *Friſche Milch.*

Ægyptii referente PROSPERO ALPINO *lib.* 10 *de Medic. Ægypt. cap.* 15. potum quendam ex fermento & Aqu. roſarum parant, pro febrium, in ſpecie Tertianæ, Cura.

Alii, ut Sileſii, Poloni, & quidam populi vicini, ex Branca urſina & fermento potum conficiunt, & *Bartſch* appellant: Quod ſanè potus genus non incommodum in febribus ferventioribus videtur: Decoctum faciunt ex herba Sina, ut decoctum colorem flavum retineat, non puniceum: Decocto fermentum addunt, & in loco tepido aliquot dies fermentari permittunt: Vid. KERGERUS *de Fermentatione Sect.* 3. *Cap.* 1. *pag.* 182.

Ex ſuprà dictis patet: quod in Cura febrium intermittentium, mox in principio, præmiſſo uno vel altero digeſtivo, Vomitoria ante paroxyſmum, aut die intermiſſionis blanda laxativa propinanda: poſteà intermiſſionis diebus alterantia volatilia, vel Martialia, pro ratione urgentium ſymptomatum; paroxyſmi verò tempore remedia fermentativi acidi deſtructiva &, uti vocant, Præcipitantia, primatum obtineant: Unde remedia alcalinæ proſapiæ, tàm volatilia quàm fixa, & his cognata Acida quocunque modo deſtruentia, ex omnibus tribus regnis ad Curam febrium intermittentium adhiberi poſſunt: Hinc ratione Alcali volatilis plus minus, aut oleoſi, conveniunt Veterum ſimplicia *Febrifuga Vegetabilia*, v.gr. *quævis Amaricantia*, plus minus Aromatica, qualia in ſpecie ſunt Abſinthium, carduus benedictus, centaurium minus, chamomilla, tertianaria (hujus enim Decocto tàm intermiſſionis die, quàm ante paroxyſmum propinato, Tertiana fuit curata: Vid. TABERNÆMONTANUS) Ulmaria, cujus decoctum, item aqua deſtill. inſigniter commendantur in tertianis diuturnis; taraxacon ſeu dens leonis, qui eſt egregium; fumaria, quæ etiam convenit in febribus ſcorbuticis, & hinc Quartanariis; naſturtium, cujus ſuccus cum vini albi ℥ij. adhibitus, Quartanam certò curat, modò in lecto paroxyſmum inſtantem expectet æger, ſudorem moveat, & purget. Convenit etiam radix plantaginis, taraxaci, chelidonii majoris, gentianæ, zedoariæ, quæ revera præmiſſis præmittendis optima ſunt.

Uſus horum eſt nunc in ſubſtantia ſub forma pulveris, nunc in decocto amariſſimo, nunc in ſucco recens expreſſo, nunc in extracto, nunc, iſque optimus, in ſale fixo. In ſubſtantia flores centaurii min. ad ʒj. pulveriſati adhibiti inſigniter commendantur ad curandas febres, qua ratione THONERUS curavit tertianam duplicem admodum refractariam, præmiſſis univerſalibus, per pulverem herbæ centaurii minoris ad ʒj. in hauſtu vini per 3. dies propinando; ſudorem enim movet. Pertinet huc & pulvis cardui bened. &c. Decoquendi modum dicta Vegetabilia febrifuga oſtendit imprimis RULANDUS *Theſaur. Pract.* quæ decocta mediante vehementi ſudore quaſvis febres intermittentes tollunt, modò, ut ſæpiùs monui, præmiſſa fuerint univerſalia: v.gr.

♃. *Flor. cent. min.* M.iß.
Rad. aſari M.ſ.
(nam aſarum in Aqu. coctum omnem vim vomitoriam amittit)
Coqu. in ſ.q. *Aqu. ſimpl.*

Hujus decocti calentis virgo quotidie in lecto benè tecta hauſit ℔ß. & diu multumque ſudavit, quo ad certum tempus continuato, à diuturna chronicaque febre curata fuit:

Porro

♃. *Herb. card. bened.* M.j. vel ij.
Rad. aſar. M.j. vel ℥j.

Infund. per noctem in lib. iv. *Aquæ*, poſt decoqu. lento igne ad tertias.

Hujus Decocti æger omni manè iejunus in lecto arctè coopertus bibat unc. iij. vel iv. calidè: accipiat ſemper 6. horis ante paroxyſmum, & multùm ſudet, donec febris repetito hujus uſu omninò evanuerit.

Et certè hujuſmodi Decocta ex pauciſſimis Ingredientibus præferenda longè Decoctis magiſtralibus, quæ ex mille ſpeciebus combinatis ſunt compoſita: hinc vel ſola herba centaurii min. optimum eſt ad intermittentes remedium, ſi ante paroxyſmum adhibeatur. Helmontius tardarum febrium medicamentum optimum vocat aſarum in Aqu. decoctum: movet urinam.

Aliàs etiam Chamæmelon, ejus Decoctum, item aqua decocta ex ejuſdem ſucco ad aliquot uncias adhibita, à multis inſigniter commendatur antè paroxyſmum.

In ſucco uſurpantur v.gr.

♃. *Succ. expreſſ. abſinth. rec.* ʒj. ad ℥ii. vel ℥iij.

Accipitur in hauſtu *vini abſinthitis* aliquot horis ante paroxyſmum: fiet hoc aliquoties, & evaneſcit febris.

In Extractis uſurpantur dicta Vegetabilia febrifuga ſub forma pilularum; cùm enim ſint inſigniter amara, ut tollatur amarities, cum ſpiritu vini paratur Extractum. Talia Extracta ſunt cardui bened. centaurii minoris, theriacale, & quæ ſunt alia, ex quibus formantur pilulæ, quorum formulæ ex ſuprà dictis patent. Capiantur imminente paroxyſmo una alterave hora ante eundem. Uſurpentur etiam hæc Extracta in forma liquida: nam eſſentiæ & extracta differunt tantùm ratione conſiſtentiæ, recipiendo nempe eſſentiam abſinthii, centaurii minoris, cardui benedicti, myrrhæ, & ſimiles, crebriùs, tàm die intermiſſionis, quam ad ʒj. uſque ad ʒij. ante paroxyſmum, in vehiculo appropriato. Modum parandi præſuppono ex ANGELO SALA. Ad iſtas Eſſentias ex Vegetabilium febrifugis paratas pertinet etiam *Elixyr febrile Dn. Doctoris Michaelis*, cujus hæc eſt deſcriptio:

♃. *Summit. cent. min.*
Abſinth. ana M.iii.
Herb. auric. muris,
Fol. aſari ana M.ii.
Herb. pentaphyll.
Marrubii,
Rutæ,
Cardui bened.
Scordii ana M.i.
Summit. hyperic. ℥ß.
Rad. chelidon. maj.
Tarax.
Angelicæ,
Zedoar.
Gentianæ,
Imperatoriæ,
Dictamini albi,
Morſus diaboli,
Felicis,
Ariſtoloch. rot. ana ℥j.
Caryoph. ℥j.
Pip. longi ʒvi.
Zingib. ℥ß.

Extrahantur cum *Spiritu abſinthii card. bened. & cent. min.* & addatur *Extractum febrile.*

Doſis eſt à guttis 40. ad 50. die intermiſſionis ad alterandam uitioſam maſſæ ſanguineæ craſin.

Loco talium Vegetabilium longè utilior eſt ſpiritus ſalis Amm., cui non cedunt ſalia fixa ex iſtis febrifugis parata. Pertinet etiam ad hæc Vegetabilia China China ſeu *Cortex Peruvianus Antiquartius*, ſeu *Jeſuitarum*: Vid. Dn. AMMANI *Diſput.* Eſt cortex aromaticus, ſaporis acerrimi ferè inſtar cinnam. & defertur ex Provinciis Peruvianis: Vocatur à quibuſdam *Gentiana Indicia.* Genuinum uſurpandi modum vid. in BARTHOLINI *Cent. v. Hiſtor. Anatom.* 50. item in SYDENHAM *de morbis acutis & Epidem. p.* 98. *Sect.* 1. *c.* 5. D. MONGINO *Tr. de Cura febrium per Chinam Chinæ.* Datur a ʒj. ad ʒij. probè pulveriſata in hauſti vini calidi, v.g.

♃. *China Chinæ* ʒj. ad ʒii.
Pulveriſetur minutiſſimè infund. in
Vini Rhenan. vel *Hiſp.* ℥ii. vel vi.

Stent in infuſione per noctem; manè probè miſta hauriantur ante paroxyſmum. Curat frequenter *Quartanas*, & hinc etiam *Tertianas Chronicas* aut duplicatas etiam nothas.

Vel

℞. *Pulv. China Chinæ* ℥vj. ad ℥j.
Rad. gentian. ℥ij.
Flor. cent. min. pug. iv.
Piper. long. ℥j.
Salis tartari ℥ß.
M. f. *Pulvis*: S.
Species in vino.

℞. *Cort. chin. chinæ* ℥vj.
Guajaci ℥j. ad ℥iij.
Comar. cent. min. m. j.
Cinnam. ℥ij.
Caryoph.
Lap. cancr. an. ℥j.
Sal. tartari ℥iij.
M. f. pulvis, includendus nodulo.
S. *Nodulus ad vinum febrile*:

Infund. *in vino Rhenano*, vel *abſinthite* Menſ. iß. *Doſis* bonus hauſtus unà cum pulvere. Rarò fallunt, ſigna coctionis ubi preceſſerunt.

Vel

℞. *China Chinæ ſubtiliſſ.* ℥vj.
Rad. gentian.
Limat. Martis puriſſ. an. ℥iij.
Caryoph. ℥iß.
M. f. *pulvis*: S.
Pulvis alterativus pro una menſura vini.

Bibatur poſt paroxyſmum, & diebus intermittentibus bis, manè calidè & à meridie frigidè.

Alii, imprimis Medici Angli, famoſum ſuum Febrifugum hoc modo componunt.

℞. *Vini rubr. opt.* ℔ij.
China Chinæ in pollin. redact. ℥ij.

Stent in loco tepido per tres dies & noctes, dein liquoris decantati dentur. ℥iv. præterpropter ante paroxyſmum horis 4. vel in declinatione ejus. Hæc doſis continuatur per 4, 5. vel 6. dies quotidiè, uſque dum febris remiſerit.

Quo ſcopo obtento Lenitivum exhibeatur.

Vel

℞. *Pulvis chinæ chinæ ſubtiliſſ.* ℈j.
Lap. cancr. præp. ℈j.
Cardam.
Cubeb. an. gr. iij.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis febrilis.

Inſidum tamen eſt remedium, ut reliqua omnia ſæpiùs eſſe ſolent; unde neceſſe eſt, ut ritè præmiſſa ſint univerſalia, & aliquoties uſurpandum veniat hoc remedium; itemque *fugata febre ejus uſu*, *corpus adhuc* ſemel vel his *leniter purgandum ſit*, *aliàs* poſt unam alteramvè ſeptimanam *certè recidivant febres*. Loco hujus, cum ſit exoticum, arbitror, non ineptè ſubſtitui poſse gentianam recentem amariſſimam noſtratem; & ejus ſuccum condenſatum, cum vino ad ℥j. hora una ante paroxyſmum aſsumptum, febres intermittentes quaſcunque feliciter curare. Unde etiam ejus pulvis ad ℥ij. vel tres eandem cum chin. china efficaciam habere arbitror; utut certum ſit, china chinam eſse egregium medicamentum, tàm in Quartanis, quàm in Tertianis diuturnis.

Vel

℞. *Pulv. gentian. ſubtiliſs.*
Card. bened. an. ℥j.
M. S.
Pulvis febrilis.

Ad hæc Vegetabilia Febrifuga pertinet meritò etiam myrrha, quæ ipſa ante paroxyſmum propinatur in ſpecie in febre quartana à multis & ſolet inſigniter commendari. Et credo quod etiam in febribus ſcorbuticis futurum ſit non contemnendum ſimplex. Propinatur ante paroxyſmum à ℈j. ad ℥ß. vel ſolum, vel etiam ſecundùm veterum methodum cum caſtoreo, idque non ineleganter. Utrumque, Caſtoreum & Myrrha, permiſcetur ad ℈j. & propinatur in hauſtu vini ante paroxyſmum.

Alii

℞. *Myrrhæ*,
Caſtor.
Opoponac.
Extract. gent.
Abſinth. an. ℈j.

Cum *mithridat.* & *ſucco abſinthii* q. ſ. f. *pilulæ* num. xxvij. de quibus horis duabus ante paroxyſmum æger ſeptem vel decem deglutiat, & hinc ſudorem expectet.

Aliàs etiam notum eſt, in quibuſcumque febribus intermittentibus ante paroxyſmum commodè poſſe propinari Miſturam ſimplicem vel Tincturam Bezoardicam ad gtt. 20. 40. ad 50, pro ratione circumſtantiarum in aqua cardui bened. vel vino abſinthite, præmiſſis univerſalibus; curat enim iſtas per ſudorem.

Pertinet huc ulteriùs antimonium diaphoreticum, in ſpecie antimonium diaphoreticum martiale, quæ etiam ante paroxyſmum uſurpata febres fugant. Pertinet etiam huc *Pulvis febrilis perlatus Timæi*: Deſcriptio, quæ proſtat in *ejus Medicamentis*, eſt hæc:

℞. *Antimonii diaph.* ℥ß.
Margar. præp. ℈iv.
Ocul. cancr. præp.
Cornu cervi uſt. præp. an. ℥j.
M. f. *Pulvis*.

Propinetur in aqua appropriata cum aliquot guttis miſturæ ſimplicis.

Item pertinent huc quoque nonnulla fixa terrea & imprimis calcinata, vi præcipitativa inſigni prædita, *Febrifuga ſpecifica κατ' ἐξοχὴν* dicta, qualia ſunt v. g. ſpecificum febrile *Crollii* ex teſtis oblongis concarum calcinatis, quale etiam eſt ſpecificum febrile *Mynſichtii*. Has teſtas præparandi modum habet ROLFINCIUS *in Chym.* Item ſpecificum febrile *Strobelbergeri*, paratum ex matre perlarum calcinata. *Doſis* harum eſt à ℥ß. ad ℥j. vel ℈iv. hora una vel altera ante paroxyſmum in hauſtu vini vel aqua deſtillata, bis ac ter reiteranda, donec ceſſet Febris. Uſurpandi modus eſt:

℞. *Aqu. cent. min.* vel *tarax.* ℥j. vel ℥iß.
Cinnam. ℥ij. vel ℥iij.
Specif. febril. Strobelberg. ℥j.
Antimonii diaph. gr. xv.
Syrup. de card. bened. ℥ij. vel *ſacch.* parum.
D. S.
Potio febrilis benè circumagitanda pro una doſi.

Loco talium etiam cornu cervi uſtum & ſimilia terrea ac alia marina calcinata commodè ſubſtitui poſſunt.

Pertinet huc ſpiritus ſalis coagulatus, ſpiritus vitrioli coagulatus, compoſitum etiam ſal antifebrile *Mynſichtii*, & alumen, à non paucis tanquam ſingulare febrifugum febrium intermittentium laudatum, in ſpecie *Magiſterium aluminis* SCHROEDERI *in Pharm. pag.* 324. de quo conf. etiam HOFFMANNUS *in Clave pag.* 349. *Doſis* ℥ß. ad ℥j. bis vel ter ante paroxyſmum propinatum eas profligat. Novi hoc remedio empirico diuturnas in Medici opprobrium febres fuiſſe curatas:

℞. *Nuc. moſch.*
Nitri depur.
Alum. an. ℥j.
Miſc. f. pulvis.
Divid. in tres par. æqu.

Tribus ſucceſſivè paroxyſmis, dum ingruunt, aſſumatur, expectando ſudorem & febris ſolvitur.

Sic tartarum aluminoſum tinctum videbitis in ROLFINCII *Chymia*. Alii aluminis benè depurati, vel aluminis tincti *Mynſichtii*, quod videb. in MYNSICHTII *Armam. pag.* 29. aliquot grana miſcent cum aliis febrifugis, & ita propinant. Alii ad uſum febrilem ita præparant:

℞. *Alum. crud.* ℔ j.

& probè calcinant in vaſe, ut moris eſt; fruſtula calcinata & adhuc candentia immittunt in acetum deſtillatum, quod filtrant per chartam bibulam, & hinc humiditatem maxima ex parte, ſi non omnem, per alembicum abſtrahunt: Reſiduum in loco frigido in cryſtallos concreſcit, quæ à ℈j. ad ℈ij. in aqua cardui bened. horis 2. ante paroxyſmum propinatæ, ſunt ſatis proficuæ. Hæ ipſæ cryſtalli dum concreſcunt, poſſunt tingi, ſi addatur ſuccus baccarum ſambuci, qui eas tingit colore rubineo.

Facit huc & ſal. antimonii & ſacchar. Saturni, in Tertianis & Quartanis non inelegans euporiſton:

℞. *Corall. rub. præp.* vel *lapill. cancr. præp.* ℥ß. ad ℈j.
Sacch. Saturni ℈ß. gr. xij. ad xv.
Laud. opiat. gr. j.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis febrilis.

Propinandus ante paroxyſmum in Quartana contumaci in Decocto cardui bened. Sicuti continuo pulveris lapillorum cancrorum uſu, ad 14. dies in Decocto cardui bened. propina-

propinatorum, contumax aliquot menſium Quartana aliquando curata fuit.

Sal antimonii commendatur in Antidoto Antipyreto non ſolutivo à POTERIO *in append. pag.*596. quod ſal definit *l.*2. *Pharm. ſpagyr. cap.*12. *de antimonio*: abſcondit inibi genuinum modum Autor, ego verò ſuſpicor hunc:

℞. *Antimonii diaphor.* (verba Autoris ſunt *ſtibium in ſudorem reſolvere*) affundatur acetum deſtillatum cum ſpiritu nitri in tantum acuatum juxta mentem ZWELFERI *pag.*380. *Mant. ſpagyr.* (*ſolutum in pulverem dulcem reducere*:) facta diutina digeſtione in loco calido temperato antimonium diaphoreticum filtretur, filtratumque evaporet, quo facto reperies ſal aliquod, vel ſaccharum, vel vitriolum, ſicut alia vitriola parantur ex ſaturno cum aceto deſtillato, & marte cum ſulphuris ſpiritu.

Si lubet parare ſalem ſubtiliorem & præſtantiorem, ſolvatur ſaccharum illud in ſpiritu vini, iterumque fiat evaporatio.

Hoc ſal antimonii, ſi cum flor. antimonii diaph. conjungitur, nullum mihi eſt dubium, quin ex eo ſit ſperandum medicamentum inſigne antipyreticum; ſiquidem conſtat ex alcali nitri, antimonii floribus diaphoreticis, & alcali etiam ſalſo antimonii; que dare etiam omninò laudandus eſt præſertim *Antidotus Poterii.* Simile quid ſperandum etiam eſt de Auro fulminante, quippe quod in ſeſe continet calcem ſolarem alcalinam & Tartarum nitratum; nam utut reverà oleum tartari cum ſpir. nitri vel Aqu. regia concreſcat in verum nitrum, attamen mihi videntur in hoc nitro Salia contraria non ita penitùs concreta, quare talis tartarus nitratus adhuc pollet virtute aliqua acidum abſorbendi.

Verùm obſervandum eſt, quod hujuſmodi fixa optimè quidem curent, ſed revera potiùs ſupprimant febres intermittentes; adeòque periculoſa ſint, niſi cautè, præmiſſis univerſalibus ac primas vias probè abſtergentibus, adminiſtrentur, quia aliàs febres duplicant & triplicant, & ſubindè eas nonnihil contumaces reddunt: Et ſi hoc non faciunt; tamen figendo fermentum febrile, & hinc impediendo turgeſcentiam febrilem, vel palliativè curant, vel ſtyptica vi condenſando nonnihil maſſam ſanguineam; ſæpiùs in viſceribus ſcirrhos ac tumores relinquunt. Adhæc non ſemper tuta ſunt, quia his ſpecificis ſeu terreis ſemel curatæ febres ſubindè ſolent recidivare. Certè aliquoties obſervavi, ab horum uſu ſi febres curatæ fuerint, vel diu languidos fuiſſe ægros, vel tumoribus abdominis hinc facilè fuiſſe obnoxios: appetitum inſigniter proſternunt, & hærent in ſtomacho pertinaciter, digeſtionemque ejus labefactant, ut ex febribus intermittentibus ægri fiant hectici. Unde rariſſimè, & non niſi cautè, uſurpanda ſunt Specifica febrilia; & ſi uſurpanda ſunt, pro dictis incommodis præcavendis propinentur non calcinata, ſed ſaltem vel ſimplici tritura, vel prævia cum aceto ſecundùm MYNSICHTIUM *in Armam. pag.*97., aut cum lixivio forti ſecundùm ROLFINCIUM *l. a.* Extractione: priùs *neceſſe eſt, ut lima quàm optimè ſint mundata*; nec ſola, ſed cum aliis ſudoriferis, hoc modo:

℞. *Aqu. card. bened.* ℥ij.
Specif. febril. Strobelberg. ʒß.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. vj.
Laud. opiat. gr. j.
M. S.
Potiuncula antifebrilis.

Vel

℞. *Aqu. card. bened.* ℥iß.
Specif. febril. Strobelbergeri ſcrup. j.
(vel *huius*, & *lapill. canc. præp.* an. gr. xv.)
Spirit. ſalis ammonac. ʒß.
Eſſent. op. gutt. x.
Syrup. card. bened. ʒij.
M. S.
Potiuncula antifebrilis.

Vel

℞. *Specif. febril.* ʒß.
Salis abſinth. ſcrup. j.
M. f. *Pulvis* pro 1. doſi.
D. S.
Pulvis febrifugus.

Duabus vel tribus horis antè paroxyſmum aſſumatur.

Addi poſſunt olei deſtill. caryoph. gutt. iij.

In *Tertiana hyſterica* præmiſſis præmittendis cum ſucceſſu præſcripſi:

℞. *Corn. Cerv. uſti præp.* ʒß.
Salis abſinth. ſcrup. j.
Corall. rub. præp. gr. xij.
Extract. caſtor. gr. v.
Laud. opiat. gr. ii.
M. f. *Pulvis.*
Div. in 2. part. æqu.

Capiebantur ante paroxyſmum aliquoties repetendo: Item

℞. *Teſtar. conch. præp.* ʒß.
Antimonii diaph.
Salis abſinth. an. ſcrup. ß. vel gr. xv.
Laud. opiat. gr. ij.
M. pro 2. doſibus.
D. S.

Pulveres præcipitantes antifebriles & uterini.

Capiantur ante paroxyſmum.

℞. *Cor. Cerv. uſti præp.* gr. xv. ad ſcrup. j.
Lapill. canc. præp. gr. iv. ad vij.
Salis abſinth. gr. iv.
M. S.
Pulvis præcipitans.

Poſt febrim profligatam dandum eſt blandum laxans die illo, quo aliàs paroxyſmus redire ſolet; v. g. ex maſſa pil. de Ammoniaco, addito Extracto abſinthii cum debito ſtimulo: Nempe.

℞. *Maſſa pilul. de Amm. Quercetani* gr. xij.
Extract. abſinth gr. vj. vel xv.
Troch. alb. gr. ij.
F. *Pilulæ*: S.
Pilulæ laxativæ.

Vel ſi recidiva forſan ſupervenerit, hanc præmiſſis præmittendis levat Sal amm. vel ſolum vel cum corallis præparatis, aut Antihectico Poterii miſtum, ante paroxyſmum uſurpatum.

Potiùs ergo ſalia vegetabilium fixa calcinata, quæ ſunt reſolubilia, & ex ipſis præparata remedia, quæ etiam, uti anteà monui, à BARBETTE præferuntur China Chinæ, ceu tutiora loco horum aut calcinatorum commendo. Interim inter fixa calcinata ex marinis parata ſingularia ſunt; ſunt enim inſtar calcis vivæ, affuſa aqua effervescunt, & ſic conſequenter alcali fixum occultum gerunt. Calcinatæ partes animalium terreæ, ut Cornu Cervi uſtum, pulvis bufonum calcinatorum &c. omni ſale ſunt ſpoliatæ, unde præ his calcinata marina tutiora ſunt. Denique ſulphur minerale etiam inter Febrifuga inſigniter laudatur; & certum eſt, quod ſulphur in febribus intermittentibus non ſit contemnendum remedium, doſis ʒß. ad ʒj.; idque aliquoties ante paroxyſmum reiteretur; quaſcunque enim intermittentes contumaces feliciter curare dicitur; Et credo, quod verum ſit. Hinc etiam pluvis pyrius febrifugum eſt militum, quo utuntur in caſtris ad fugandas febres intermittentes non inepto conſilio à doſi ʒß. vel ʒj. ad ʒij. in aceto vel vino acidulo ante paroxyſmum; ratione enim ſulphuris, nitri, & alcali carbonum, eſt egregius. Facit huc *Pulvis febrifugus* egregius *D. Salzmanni*, cujus baſis eſt in Sulphure. Deſcriptio ſequitur.

℞. *Nitri fixi* ʒß.
Flor. ſulphuris ʒiij.
Salis amm. ʒj.
Santali rub. pulv. ʒvj.
Sacch. albiſſ. ʒij.
M. f. *Pulvis.*

Propinetur à ʒj. ad ʒiß. antè paroxyſmum.

Santalum & ſaccharum poſſunt ſine noxa omitti, & tunc doſis diminuatur.

In peſte & febribus intermittentibus vitriolum Cyprium à RODERICO FONSECA *in Conſult. Medicis Tom.* 1. commendatur, & PETRUS BORELLUS *Cent.* 4. *Obſ.* 77. in Febribus præſcribit: *Vitrioli Cyprini* fruſtum in ℔. iv. *Aquæ* infundere docet per horæ quadrantem, & propinandas ſuadet hujus Aquæ ℥vj. manè per 6. dies, duabus horis ante cibum.

Obſerv. denique XXX. Cum febres diuturnæ, imprimis Quartanæ, uti etiam febres aliæ intermittentes, rarò ſoleant eſſe tales, i. e. diuturnæ, quin tandem accedat iſtis vel tumor, vel ſcirrhus viſcerum, in ſpecie ſcirrhus lienis, vel etiam meſenterii, tanquam productum morboſum, vel diſpoſitio quaſi mali hypochondriaci; ideò tunc in omnibus medicamentis ſimul ad ſplenem reſpiciendum erit,

erit, ut feliciùs eradicetur morbus. In tali caſu non omittenda *Martialia*, vel etiam aliæ plantæ ſpleneticæ *cum Febrifugis miſtæ*, pro curandis talibus diuturnis intermittentibus; idque imprimis die intermiſſionis, aut ante paroxyſmum. Conveniunt ergò extractum Martis cum ſucco pomorum, vel ex eo parata eſſentia Martis liquida, miſta cum ſpiritu cochleariæ, item Tinctura vitrioli Martis Zvvelferi, item *Sal Martis compoſitum Canerdingii*.

℞. *Vitrioli Martis*,
Terræ fol. tartari an. part. æqu.

Sub miſtura & tritura liqueſcit, exſiccetur blando igne, & nobile eſt.

Vel uſurpatur *Mars tartariſatus*, qui ſic paratur;

℞. *Crem. Tartari* part. ij.
Limat. Martis part. j.

Minutiſſimè tere in mortario marmoreo, hinc adde aquam ferventem, blandè exſiccetur, aqua fervida irrora tàm diu, donec fiat, Marte abſumpto à cremore Tartari, pulvis ſubtiliſſimus.

Item crocus Jovis aperitivus cum ſalibus, vel Limatura Martis crudè præparata ante paroxyſmum ſumpta, antimonium diaphoreticum Martiale, & præſertim, ubi *icterus* ſupervenire velit. Nam Quartanæ in ſpecie vix ſine Martis ope debellari poſſunt.

De opio ſuprà monitum fuit, quod etiam ad Febrifuga remedia ſuo modo pertineat; unde & Theriaca, maximas ſanè virtutes continens ab opio, ad Febrifuga referri ſolet. Facit huc antiquiſſima GALENI Febres curandi methodus, qui ſuos Quartanarios curavit, primùm propinando vomitorium, deinde die ſequenti dedit ſuccum abſinthii bibendum, denique duabus horis ante paroxyſmum dedit Theriacam, & ſic Quartanarios omnes curavit GALENUS. Plura de hac methodo vid. apud ZACUTUM LUSITANUM *l. 4. Medic. Princ. Hiſt.* 33. Verùm cum cautela hac faciendum eſſe rectè monent Practici, ne intempeſtivè ante coctionem data febrim multiplicet. Conf. BALLONIUS *Pharo Med. pag.* 200. HORSTIUS *Probl. pag.* 15. *Decad* 1. *Qu.* 9. Nam modò ritè procedatur, *ſuccus abſinthii ad* ℥ij. *cum theriacæ* ʒj. in hauſtu vini tribus horis antè paroxyſmum, certò liberat à quibuſvis febribus intermittentibus. Theriaca ad ʒj. aut ʒij. in febribus tertianis intermittentibus chronicis ante paroxyſmum in hauſtu vini abſinthitis, expectando ſudorem, experta eſt; vid. RIVERIUS *in Obſ.* Ego ſubinde in febribus chronicis cum ſucceſſu præſcripſi cum Febrifugo Strobelbergeri ita:

℞. *Theriac. Andromach.* ℈ij. ad ʒj.
Specif. Febril. Strobelbergeri ℈j. ad ʒß.
Salis card. bened. ℈ß.
Olei deſtill. caryoph. (aderat enim horror) gutt. ij. vel iij.
Cum ſ. q. *ſyrupi ſcelotyrbici Foreſti*, *de artemiſia*, vel *de abſinth.*
F. *Bolus.*

Propinabatur hora una vel altera ante paroxyſmum, præmiſſis præmittendis, & egregiè contulit.

Sic & Theriacæ ʒj. ante paroxyſmum hauſta cum moderato hauſtu aceti multum prodeſt, quando nimius æſtus ejus uſum videtur reſpuere, & mediante ſudore febrem profligabit.

Sed hæc fuerunt Febrifuga partialia.

Dicenda hic quædam ſunt de *Febrifugis Catholicis*, qualia reverà legitima ſub medendi methodo plura dantur; adeò ut ſalia fixa & ſal ammoniacum non immeritò huc revocari queant: ſicuti ſub perverſo uſu & inconcinna methodo etiam optima ſpecifica fallunt. KERGERUS *Tract. de Fermentat. Sect.* 3. *de Febrib. pag.* 250. commendat ſuum *Febrifugum præcipitans*, quo feliciſſimè utitur in quibusvis febribus intermittentibus; præparationem autem reticet. Relatum eſt ab Amico, eſſe nihil aliud, quàm *Cremoris tartari* partes iv. & *coralliorum rubrorum præparatorum* partes iij., quæ exactiſſimè miſcentur, & pulvis doſi ʒß. uſque ad ʒj. aut ℈iv. tàm die intermiſſionis, quàm ante paroxyſmum, uſurpatur. Pertinet huc *Mercurius fixus diaphoreticus Helmontii*, ſed cujus præparationem in Arcanis ſibi reſervavit. Eſt autem reverà mercurius præcipitatus fixatus, tinctus cum *ſulphure Veneris fixo*, parato beneficio liquoris alcaheſt; quod extrahit ſulphur Veneris, ut Mercur. ejuſdem decurrat; Vid. de hoc STARCKEY *in Microtechn. Anglica*. Item D. MOEBII *Sal Antifebrile* huc pertinet: Nempe

℞. *Nitri el. part.* iij.
Vitrioli el. part. j.

Fundantur in crucibulo; fuſum ſolvatur, filtretur, & iterum coaguletur.

Si autem Vitrioli Hungarici recipiantur partes iij. & nitri pars j. expulſo priùs per retortam Gas ſylveſtri nocivo, reſiduum ſolvatur, filtretur, iterum cryſtalliſetur, evadet ſal ejus emetico-diaphoreticum. Vid. HOFFMANNI *Clav. Pharm. Schrœderi pag* 356. *ſub Vitriolo*.

Item pertinet huc *Antiquartium febrifugum Riverii*, etiam quaſvis alias febres curans, cujus plures hinc indè circumferuntur deſcriptiones. Plures parare iſtud volunt *ex auro, vitro antimonii, & Mercurio vivo*; quæ invicem via ſicca præcipitantur in Aurum quoddam vitæ ſeu Mercurium præcipitatum ſolarem: *Sed dubito* ferè de hac deſcriptione; nam Mercuriale quidem, ſed benignius, remedium eſſe exiſtimo. Etſi rectè operandi ratio in ejuſdem operationibus obſervatur, facilè quis ſuſpicari poteſt, *ex baſi Mercurii dulcis* procedere, cui *ſulphur antimonii & aurum fulminans*, interdum de *ſcammonio* nonnihil, tanquam quartus athleta, additur; hinc etiam vomitum ſimul, ſeceſſum etiam, atque ſudorem movere ſolet. Sed iſta ſupra dicta particularia etiam ſufficiunt.

Hæc ſunt interna, quæ ſubindè uſurpantur in febribus intermittentibus.

Juxta hæc ſubindè etiam non incongruè *quædam Externa*, tam pro febribus curandis, quàm pro æſtu nimio, aliiſque ſymptomatis in paroxyſmo mitigandis, adhibentur. Inter Medicamenta externa, quæ æſtum nimium plantis pedum applicata compeſcunt, excellit Epithema ex aceto roſaceo, cum ſucco ſedi majoris & nitro, ana q. ſ. miſtis, & ita applicatis; quale æſtum febrilem inſigniter reſtinguit, & imprimis convenit, quando urgent pathemata capitis. Convenit etiam fermentum cum aceto & ſale plantis pedum adhibitum. Item potentilla ſeu argentina, & flammula recenter contuſa, carpis manuum & plantis pedum applicata, ad leniendum calorem & æſtum febrium intermittentium laudatur. Epithema quoque fit ex *aceto* & *ſucco ſedi majoris*, an. q. ſ., addito *nitri* tantillo; quod plantis pedum applicatum admodum laudatur ad temperandum æſtum. Illa autem, quæ febres curant, ſunt varia: Emplaſtra, Cataplaſmata, unguenta, &c. Vel pulſui applicanda, vel amuletorum forma ſuſpendenda. Priora vim habent cauſticam, rodentem, & cutim rubefacientem, atque puſtulas excitantem, ut ibi beneficio irritationis & veſicularum fermentum febrile foràs eliminetur, ad imitationem naturæ per puſtulas labiorum & alibi ſe levantis.

Aliàs ex allio, cepa, ruta, ranunculo ardente, plantagine vulgari & aquatica, ſabina, croco, maſtiche, terebinthina, camphora, pulvere pyrio, araneis & earum telis, & oleo harum & ſcorpionum, & ſimilibus formantur cataplaſmata, carpis manuum pro febribus curandis applicata. In ſpecie:

℞. *Allium contuſum*: adde
Cepas contuſas.
Croci parum.

Mixta cum *aceto*, & in formam cataplaſmatis ſubacta inſtar magni thaleri, ingruente paroxyſmo, carpis manuum applicentur, ubi vaſa venoſa & arterioſa magna; & ita per paroxyſmum relinquatur, repetendo, donec febris ceſſet.

His alii etiam *piper longum* addunt, & non contemnendum remedium eſt.

Quidam recipiunt ſonchum tritum, ſambucum & plantaginem, hæcque cum aceto ſubacta carpis alligant. Iberis planta pedum plantis ſuppoſita febres tollit, juxta BORELLUM *Cent.* 1. *Obſ.* 13. Aliud febrifugum amuletum videb. ibid. *Obſerv.* 32. Radix plantaginis appenſa commendatur etiam contra febres; hinc LOTICHIUS *in Obſerv.* hanc radicem commendat, ut applicetur à ſuis ægris. Præ cæteris in fuligine furni non inelegans eſt remedium, ſi ſcilicet hæc & ſalvia contuſa recens ana miſcentur invicem cum albumine ovi, & applicantur carpis manuum vel plantis pedum, & ægregiè æſtum compeſcunt. Alii fuliginem ſplendentem, ut WILLISIUS *de Febribus*, cum allio, cepis, & albumine ovi miſcent, aceti nonnihil affundunt, & ita carpis manuum applicant; vel cum Theriaca ſubigitur & terebinthina, & applicatur pulſibus.

Angli habent Cataplaſma febrile ex ſale, lupulo recenti, & paſſulis majoribus. Hoc carpis manuum applicatum in febribus intermittentibus inſigniter prodeſt. Facit huc

Empla-

Emplaſtrum ad Tertianas imprimis uſurpandum, quod ſit ex

Mell. ℥ij.
Maſtich.
Terebinth. an. ℥ß.
(Terebinthina egregia eſt externè)

Coquatur mel ad debitam conſiſtentiam, & cum reliquis f. l. a. *Emplaſtrum*: extenditur ſuper alutam, & adſpergitur nonnihil furfurum, ne nimis adhæreſcat, & imponitur regioni ventriculi, quando febricitans iturus eſt cubitum, ac, quamdiu placet, relinquitur.

Pertinet huc *Emplaſtrum febrile D. Michaelis* externè applicandum, quod eſt egregium:

℞. *Fulig. furni ſplend:* Spiegel-Rus (egregia habet ſalia) ℥iß.
Terebinth. ℨvj.
Tel. aranear. ℨj. vel *bar. & aranear. maj.* an. ℨß.
Camphor. ℈ij.
Olei aranear. vel *ſcorpion.* q. ſ.
M. f. *Emplaſtrum*.

Carpis manuum utrinque magnitudine thaleri applicatur, geſtaturque aliquandiu, donec febris evaneſcat: Hoc ipſo notatum ab Authore, quod hoc ipſo quendam ſenem ferè octogenarium quartana laborantem ſine alio remedio curaverit.

Rectè additur camphora: nam hæc ad ℨj. vel ℨij. ſacculo lineo incluſa, & in ſcrobiculo cordis appenſa, continuò geſtata, donec exhalaverit tota, feliciſſimè Febricitantes tertianarios reſtituit. D. Schroeckius frequenti in uſu habuit in Tertianis & Quartanis.

Præ aliis uſitatum eſt oleum aranearum, & omnia alia ex araneis parata; nam & vivæ araneæ majores cellulariæ inſtar amuletorum ſuſpenſæ commendantur: mirabile enim in ſe habent ſal nitroſum inſigniter diureticum; quæ araneæ, & etiam ex iis paratum oleum, baſis ſunt decantati *Emplaſtri Strobelbergeri contra Quartanas*, quod deſcribitur in SCHROEDERI *Pharm. lib. 2. cap. 72. ubi de Emplaſtris*: ſed deſcriptio eſt manca. Genuinam admodum prolixam, niſi habenda eſſet ratio temporis, communicarem. Carpis illud applicatum nonnihil veſicat, quod eſt ſignum legitimæ operationis, utut ſucceſſivè evaneſcant. Loco hujus ſuccedaneum non inconveniens eſt ſequens, ad Quartanas etiam malignas, expertum Emplaſtrum:

℞. *Terebinth. Venetæ* ℥j.
Cui liquefactæ in aheno cupreo injiciantur
Aranear. viv. magnar. (Araneæ Cellariæ magnæ) No. xij. xx. vel xxx.

Agitentur probè cum ſpatula lignea, donec araneæ ferè non ampliùs appareant: add. poſtea
Pulv. carn. bufon. exſicc.
Rubetar. exſicc. an. ℥ß. ad ℥iß.
Tartari crudi ℨj.
Sabinæ ℨij. vel ℨvj.
Olei ſcorpion. vel *ſimpl.* vel *Matthioli* q. ſ. ad juſtam conſiſtentiam Emplaſtri.

Agitentur probè omnia cum ſpatula lignea, donec f. *Emplaſtrum*.

Vid. *Theſaur. Pharm.* HOFFMANNI *pag. 65. No. 2.* Hoc, ut dixi, egregium eſt maximè in Febre Quartana & malignis propter bufones & rubetas.

Præterea in Quartanis aliiſque febribus diuturnis ſubindè conſultum eſt, ſi ſuſpicio ſit de tumoribus viſcerum aut ſplene affecto, emplaſtra quædam ſplenis regioni applicare. In talibus caſibus convenit emplaſtrum de cicuta, miſtum cum gummi ammoniaco; imprimis emplaſtrum ex Nicotiana; nam Nicotiana aliàs per ſe ad ſplenis ſcirrhos & tumores externè eſt egregia. In hunc finem Extractum ejus vel ſuccus inſpiſſatus, & ſimilia, cum gummi ammoniaci in aceto ſoluti ana permiſceatur, & fiat Emplaſtrum:

℞. *Emplaſtri de Nicot. uſit.* part. ij.
Gummi ammon. in acet. ſol.
Tacamah: an. part. j.

Mixta malaxentur cum ſ. q. *olei Philoſophorum*: extendantur ſuper alutam, & dentur abſque ſindone: S.

Emplaſtrum reſolvens.

Item Emplaſtrum carminativum Sylvii hìc optimo cum ſucceſſu applicatur, uti etiam Emplaſtrum de ranis cum Mercurio, quod ibi egregium eſt. Helmontius mentionem facit Emplaſtri, quo ad ſplenis regionem applicato, plurimos Quartanarios ſe curaſſe aſſerit: Compoſitio & præparatio non adeò conſtat: Quidam volunt, hanc eſſe; Ego verò non credo:

℞. *Tabaci* q. v.
Minutiſſimè inciſo affunde *vini* q. ſ.

Coqu. per mediam horam in vaſe clauſo, poſtmodum coletur & fortiter exprimatur: Colaturæ expreſſæ add.
Succi inſpiſs. vel *Extract. Nicot.*
Mell. commun.
Ceræ,
Olei nicot. vel *olivar.* q. ſ. ad conſiſtentiam Emplaſtri.

Applicetur tepidè regioni lienis cum oleo capparum contra Quartanam. Vid. HOFFMANNI *Theſaur. Pharmac. pag. 66. No. 12.*

Ubi ſimul adeſt dolor:

℞. *Extract. Nicot. per decoct. dicto modo par.* ℥iij.
Opii per diſſolut. cum vino in Extracti conſiſt. redacti ℨj.
Ceræ ℔ß.
Cum *terebinthinæ & olei Nicotianæ* an. q. ſ.
f. *Emplaſtrum*.

Facit huc etiam *Cataplaſma Mynſichtii febrile* non inelegans, quod vid. in *Armam. Chym. Sect. 38.*

Supereſt nunc *cura perverſa*.

Curationes perverſæ vocantur, quando febres malè curantur, & præſertim intempeſtivè ſupprimuntur, vel arte, vel remediis, illicò eorum impetum ſiſtentibus. Hæ curæ ſunt infidæ: licèt enim febris ceſſet, tamen iterum recidivant, & graviora mala, graves ſcilicet *abdominis dolores convulſivos*, contumaces admodum, quales etiam pareſin inducere valent, inferunt, quæ nullis cedunt remediis, & ad ileon inclinant; ſuperveniunt laſſitudines corporis, cephalalgiæ horrendæ, & interdum aſthmata periculoſa: idque evenit, ſi nimis maturè febris ſupprimitur, ſi mox in principio dantur ſpecifica fixa, quæ aut multiplicant, aut ſupprimunt febres, ſed poſteà poſt ſuppreſſionem dicta mala atrociſſima excitant.

In tali ſtatu, Laxantia & Emollientia evacuantia, hinc anodyna ſaltem conveniunt. Laborabat mulier quædam tertiana maximè frigida, cui tandem ſuaſi, ut continuato olei deſtillati juniperi uſu internè & externè, febrim tolleret, quod etiam evenit: ſed ſupervenit tandem gravis dolor abdominis convulſivus, ſimulque præſertim hypogaſtrium lancinans, & inſigniter gravativus, unà cum retractione umbilici interiora verſus, & pertinaciſſima alvi adſtrictione. Purgantia parum operabantur, idque fruſtrà. Mirabile etiam eſt, quod ex cura magnetica præpoſterè adhibita, non præmiſſis præmittendis, dicta mala ſupervenire ſoleant: vid. M. A. N. C. *ann. 3. Obſerv 89. pag. 155.* ſpiritus ſalis ammoniaci maxima ex parte ea abigit, ſed repetito uſu. Cùm autem frequentiſſimè obveniant colicæ convulſivæ, ut dicant: *jacet mihi aliquid in ventre & me comprimit, ne me flectere valeam*; alvus pertinaciter clauſa eſt, quæ nec clyſmatibus, nec fortioribus Purgantibus movetur, tormina intereà crudeliter perdurant, & morbus Iliacus periculoſus exindè fit. Ipſe obſervavi non reſerari alvum, niſi per Decoctum paſſularum blandiſſimè alvum laxantium. Hinc præmiſſo vel omiſſo Decocto paſſularum ad mitiganda ſymptomata mulieri præſcripſi:

℞. *Aqu. menth.* ℥iiß.
Spir. ſalit ammon. ℨß.
Laud. hyſter. gr. v. vel *opiat.* gr. ij. vel iij.
Syrup. cort. aurant. ℨiij. vel vj.
M. pro una vice.

Cujus uſu ſedato nonnihil dolore, ordinata fuit Potio laxativa paſſulata. Cum ſupereſſet adhuc dolor in abdominis regione hypogaſtrica dextra, & tumor durus inſtar parvi farciminis ibidem tactui ſeſe offerret, Mixturam anteà præſcriptam reiterandam, & ſequens Emplaſtrum applicandum juſſi:

℞. *Gumm. ammon. in acet. ſolut.*
Emplaſtr. matric. de galb. uſit. an. q. ſ.

Malax. cum ſ. q. *Unguenti de althæa compoſ.* f. l. a. *Emplaſtrum* inducendum ſuper alutam, irrorandum cum *oleo Philoſophorum*.

Applicabatur externè dictæ regioni, ut fortiter adhæſerit, & ita curata fuit.

Ubi jam omnia fuerint ſedata, ut tuta magis perſiſtat cura, in uſu abſinthii & remediorum abſinthiacorum adhuc aliquandiu pergendum erit, utpotè quæ affectibus, febribus ſupervenientibus, imprimis malè curatis, optimè conducunt.

Nobilis quartana duplicata affectus alio in loco ab alio Medico aliquoties acceperat pulverem china-chinæ: cujus uſu ſemper quidem evanuit febris, ſed etiam rediit, idque aliquoties. In hoc pro cura præmiſi,

℞. *Mercur. dulc.* ℈j.
Scamm ſulphurat. gr. iv.
Miſc.

Benè profuit. Hinc pulveris iſtius Mercurialis (quem deſcribit HOFFMANNUS *in Clave Schrœderiana* ſub nomine *Antiquartii Riveriani pag 275.*) ℈j. ad ʒj. ordinavi. Sed hic parum evacuavit, mitigata tamen fuit febris. Aſt, quia pulvis non evacuaverat, poſt quatriduum ſalivatio ſupervenit, ferè per octiduum durans, ſub qua nihilominus febris contumaciter perſtitit. Hinc poſt repetita vomitoria,

℞. *Elixyr. febril. D. Michaelis,*
Eſſent. abſinth.
Opii an. ʒß.
Miſcebantur pro doſi una, ante paroxyſmum aſſumenda.

Aliquoties hoc accepit; unde remittentes ſucceſſivè paroxyſmi evanuerunt, Sed ipſe admodum debilis reddi cœpit, & manifeſtò quaſi tabeſcere, tandem etiam paroxyſmi febriles redierunt: Hinc intermiſſionis die creberrimè & copiosè eſſentiam abſinthii, centaurii minoris & Elixyr febrile miſta uſurpavit, ut tonum viſcerum & eucraſiam bilis conſervarem: Hypochondrio ſiniſtro applicavi emplaſtrum de Nicotiana cum gummi ammoniaco; quia ibidem & prope ſpinam maximè frigus cæteraque urgebant ſymptomata: Diebus verò paroxyſmorum,

℞. *Lap. cancr. præp.* ʒj.
Sacch. Saturni gr. xviij.
M. pro 2. *doſibus*.

Accipiendo unam mane, alteram verò à meridie, duabus vel tribus ante paroxyſmum horis; quorum uſu per aliquot dies & noctes continuato febris evanuit.

Sed alvi contumacia & excreta admodum dura ſupervenerunt, & ſubindè dolores compreſſivi ſub umbilico afflixere, unde colicam humoroſo-convulſivam ex acido viſcido per ſaccharum Saturni, ejuſque texturam aluminoſam fixato & condenſato, contraxit: paſſulis quidem laxativis ad ℥v. propinatis alvi beneficium conſervavi; nihilominus colica cum cardialgia complicata, utraque lancinans, conſtrictiva & graviter compreſſiva ſupervenit; hinc urgente graviter malo ordinavi?

℞. *Eſſent. caſtor.* ʒij,
pro duabus doſibus,

Item

℞. *Flor. chamom.* m. iij,
Sem. aniſ. ʒvj.
Pulp. colocynth. ʒj.
Coqu. in ſ. q. *ſeri lactis*:
℞. *Colatur.* ℔ j.
adde
Terebinth. in vitello ovi ſolutæ ʒvſ.
Mell. roſat. ℥iß.
M. pro *clyſmate* pro duobus vicibus applicando.

Sequenti die paſſulas laxativas aſſumpſit: Extra

℞. *Empl. matrical. de Galb.* part. ij.
Tacamah.
Balſ. Peruv. an. part. j.
M. f. *Emplaſtrum* abdomini inſternendum, quo etiam ſymptomata levata fuerunt.

Senſit nihilominus adhuc colicam periodicam, per aliquot dies paroxyſmi conſueto tempore recurrentem, ſed levem, dicto emplaſtro & uſu eſſentiæ caſtorei ac abſinthii tandem evaneſcentem.

Ex hoc caſu obſervandum;

1. Salivationem Mercurialem, niſi fuerit inſignis, & quæ diu ac copiosè evacuando univerſum corpus evacuet, non curare Quartanas, quod tamen obſervarunt PIENS *de Febrib. lib. 2. pag.* 173. item ex BELLONII *Pharo Medicor. pag.* 200. 616. & 653.
2. Si immaturè concentretur & figatur fermentum febrile, præter alia multiplicia ſymptomata, ſpeciatim colicas convulſivas graves induci, acido fixato partes ſenſiles ſaltem fortiter irritante, dum ex texturæ mutatione fluidas fermentare nequit.
3. Idem ferè eſſe peccans materiale in colicis indè natis cum fermento febrili, prout ex eo patet, quod periodum febrilem obſervent colicæ aliquandiu, utut leviter affligentes.

Vir ætatis conſiſtentis laborabat febre intermittente tertiana ſcorbutica, cujus paroxyſmos cùm bina vice ſuſtinuiſſet, die intermiſſionis, ſcilicet die 2. Junii, ordino pulverem laxativum ex nitro vitriolato, quod crebriùs quidem, ſed ſine levamine purgavit; nam inſequente die 3. Junii eadem paroxyſmi vehementia, & dum paroxyſmus urgeret, graviſſimi dolores crurum, eum corripiebant à genu uſque ad poplitem, ſpeciatim in regione tibiarum, ut ex illis miſerè lamentaretur: ſed evaneſcente paroxyſmo & dolores hi penitùs intermittebant, ita, ut intermiſſionis die nihil de iis perciperet: id quod manifeſtum eſt ſignum deliteſcentis acrimoniæ ſcorbuticæ, quæ ſub paroxyſmo commota iſtas turbas excitare ſolet. Poſt aliquot paroxyſmos die 7. Junii ordino ſpiritum ſalis ammon. die intermiſſionis capiendum: Cum verò ſemper ante paroxyſmum per tres vel quatuor horas graviſſimas anxietates præcordiorum ſentiret, die 8. Junii ante paroxyſmum ordino vomitorium blandum, cujus uſu & omnes anxietates remiſerunt, & paroxyſmus non rediit iſta nocte: ſed die ſequenti 9. oculus ſiniſter inflammatus cum intenſo dolore conſpicitur.

Die 10. Junii nocte hora 2. redit paroxyſmus cum frigore & æſtu inſigni ſtipatus, dolor crurum mediocris vel nullus, oculus dexter verò etiam altero mane admodum inflammatus & acerbè dolens deprehenditur. Vocato ergo chirurgo, veſicas prope nucham utrinque excitandas jubeo, quibus copiosè plorantibus die 12. Junii nocte, cum expectaretur paroxyſmus, nullus rediit, ſaltem appetente mane æſtus per aliquot horas mediocris, hinc & ſudor; ſed nullus rigor vel horror, nullus crurum dolor, mediantibus ſcilicet veſicantibus his ita evaneſcentibus. Die 14. à meridie hora quarta graviſſimi dolores oculorum redeunt, ſed poſt mediam noctem ceſſant, ſuperveniente mane levi paroxyſmo, ſuperiori ſimili. Die 16. hora 5. veſpertina denuò oculi acerbè dolent uſque poſt mediam noctem, ſed poſt hanc appetente manè levis, ut ſuprà, redit paroxyſmus. Die 18. Junii, ut præcaverentur dolores oculorum ante paroxyſmum urgentes, juſſi, acciperent ſemen ſinapi, hocque contunderent, & cum ſpir. vini irrorando in forma pulticulæ carpis utriſque pro revulſione applicarent: hujus uſu factum, ut nulli dolores percepti fuerint, & nocte ſequente circa auroram paroxyſmus exilis denuò rediret. Sed cùm ſinapiſmo iſto oculorum affectus ante paroxyſmum ceſſarent, factum fuit, ut hinc poſt paroxyſmum iidem redirent: ob id ſemper manè & veſperi ſinapiſmos applicandos juſſi, quorum uſu non ampliùs redierunt oculorum pathemata; internis verò fixis pedetentim febris evanuit.

In hoc caſu notabile eſt:

1. Doloris tibiarum ſcorbutici extinctio ſuperveniente oculorum inflammatione.
2. Huic ipſi præter conſtitutionem internam ſpiritus ſalis ammon. præbuit, oculis debilioribus noxius, non ſecus ac volatilia antiſcorbutica oculos hebetant.
3. Veſicatoriorum uſus reverà efficax pro rigore febrium intermittentium compeſcendo.
4. Naturæ motus & impetus in oculos, ceu partem aliàs debiliorem, tàm ante, quàm poſt paroxyſmos, ſed per ſinapi uſum in carpo, avertendo deluſus.
5. Quàm ſalubre remedium ſit vomitorium, ſi præcordiorum anxietates pluribus horis ante paroxyſmum urgeant, pro his ſedandis.

Hæc de Febribus Intermittentibus.

CAPUT III.
DE FEBRIBUS CONTINUIS.
ARTICULUS I.
DE FEBRIBUS EPHEMERIS.

POſt Febres Intermittentes tractandæ veniunt Febres continuæ, i.e. quæ à primo ſuo invaſionis momento uſque ad ultimum durationis finem continuò perdurant. Febris hujuſmodi continua quoties blanda fuerit, & una die tantùm durat, ſecundùm durationis ſuæ rationem dicitur *Ephemera, ſeu unius diei* naturalis *Febris, Latinis Febris diaria*; Quemadmodum ſi eadem per duas, tres, quatuor, quinque

quinque vel ſex dies ita duraverit, & aliquo critico naturæ motu finitur, *Diaria* ſeu *Ephemera plurium dierum*: item uſitato vocabulo *ſynochus non putris*, dici ſolet.

CAUSÆ.

Cauſa in genere harum Febrium Ephemerarum eſt perverſus uſus 6. rerum non-naturalium, quarum occaſione excitatur ſanguinis fermentatio naturalis intenſiùs aucta, & plùs minùs turbata, adeòque non-naturalis, ut corpus eò uſque incaleſcat. Unde præter functiones leviter læſas Pulſus frequentior ſolito ac major excitatur. Omnes ergo res non-naturales, quæ ſanguinis fermentationem augere, & effervescentiam excitare poſſunt, ſunt febris diariæ Cauſæ. Sponte tandem evaneſcit, & blando ſudore ac madore prorumpente finire ſolet: pro quo ſcopo etiam blandum ſudoriferum propinatum, Mixtura ſimplex, vel Tinctura bezoardica, ſemel vel bis uſurpata, interdùm curationem abſolvit. Interim eſt febris nullius momenti, & vel rarò aut nunquam ſub Praxin Medicam cadit; pro uberiore tamen ejus Explicatione conſulatur SYLVIUS *lib.* 1. *Praxeos cap.* 28. propter res ſex non-naturales benè explicatas, PIENS *de Febribus P.* 2. *cap.* 2. *pag.* 15. WILLISIUS *de Febribus*.

Facilè tamen in corpore impuro, ſed cujus ſanguis à debita craſi plùs minùs declinat, & heterogenearum particularum miſcela ad fermentationem præternaturalem diſpoſitus, in putridam vulgò ſic dictam, ſeu fermentativam præternaturalem, degenerare poſſunt. Quando ergò eſt metus degenerationis febris ephemeræ in aliam, ſequentia adhiberi poſſunt:

℞. *Decoct. cornu cervi cum rad. ſcorz.* ℔j.
Succ. citri,
Cydon. an. ℥ß.
Tinct. flor. aquileg.
Bellid. an. ʒiß.
Syr. rubi Idæi ℥ij.
Spir. vitriol. q. ſ. pro ſapore.
M. D. S.
Julepus alterans.

℞. *Decoct. cornu cervi* ℔j.
Succ. citri rec. ℥iij.
Cydon.
Syrup. acetoſ. citri,
Rubi Idæi an. ℥ß.
Spir. ſalis dulc. q. ſ. pro *Julepo*.
D. S.
Julepus alterans.

Vel loco Julepii fiat *Decoctum alterans & laxans*:

℞. *Flor. bellid.*
Papav. errat.
Roſar. an. M. ß.
Tamarind. rec. ℥iß.

Coqu. in ℔. iij. vel ℔. iv. *aquæ comm.* vel *ſeri lactis depur.*
cum ſpiritu vitrioli acidulati:
Decocto ferventi adde
Conſerv. Papav. errat.
Roſar. rub. rec.
Violar. an. ʒvj. vel ℥j.
Stent in loco tepido per horas aliquot; Colatura
S.
Potio aperitiva & alterans pro aliquot vicibus.

De quo bibat æger pro lubitu, vel quotidie bis manè, & bihorio ante cœnam.

Item

℞. *Rad. ſcorz.* ℥iß.
Raſ. cornu cervi ℥j.
Ligni ſaſaffr. ℥ß.

Coqu. in ſ. q. *aquæ*, circa finem addendo
Cortic. aurant ʒiß.
Colatura edulcoretur cum *ſaccharo*,
D. S.
Hauſtus alterans.

In ardore corporis cum inflatione abdominis præſcripſi cuidam:

℞. *Aqu. fœniculi* ℥iß.
Carminat. ʒvj.
Spir. nitri dulc. ʒiij.
Syrup. cort. aurant. ℥ß.
M. S.

Potiuncula alterans contra inflationem.

Item

℞. *Aqu. acetoſ.*
Scorzoneræ an. ℥iß.
Succ. citri ℥j.
Spir. nitri dulc. ʒiij.
Tinct. flor. bellid. ʒiß.
Syrup. rub. Idæi ℥ß.
M. S.
Potiuncula alterans, cochleatim ſumenda.

ARTICULUS II.

DE

FEBRIBUS ACUTIS PRIMARIIS.

Quoad ſuprà factam diviſionem, conſiderabo primò febres *continuas acutas*, poſtmodum *lentas*. Quod attinet *Febres continuas*, quæ ſuum curſum cum impetu continuant à principio uſque ad finem, ſunt vel primariæ, vel ſecundariæ ſeu ſymptomaticæ dictæ. *Primariæ* ſunt, quæ per ſe morbum conſtituunt. *Secundariæ* ſuperveniunt alii morbo, à quo complicantur, quales v. g. febres ſunt, quæ continuæ ſunt in Pleuriticis, Peripneumonia, Eryſipelate, & ſimilibus partium inflammationibus; item quales ſuperveniunt vulneribus aut ulceribus graviſſimis partium, imprimis internarum, qua ratione phthiſis ex ulceratione cujuſdam viſceris nata ordinariò ſecum febrem comitem habere ſolet.

Primariæ continuæ melioris doctrinæ ergò dividuntur ſecundùm SYLVII doctrinam & manuductionem in *acutas* vel *non-acutas* ſeu *lentas*. *Acutæ* ſunt, quæ cum graviſſimis ſymptomatibus brevi & admodum periculosè invadunt: *Lentæ* ſunt, quæ lentè & ſucceſſivè moderatis ſymptomatis ægros affligunt. Illius exemplum eſt v. g. Cauſus; Hujus exemplum ſit v. g. Hectica. Utræque in ſpecie ſunt vel *ſimplices*, aliàs *Continentes* ſeu *Continuæ κατ' ἐξοχὴν* ſic dictæ, utut hoc vocabulum Medicinæ parentibus, in ſpecie HIPPOCRATI, fuerit incognitum; vel *Compoſitæ*, aliàs *Continuæ Periodicæ* ſeu *ſynochæ*. Illæ ſunt, quæ eodem tenore, eodem impetu, ſine variatione, ſine ulla exacerbatione aut remiſſione à ſuo principio uſque ad ultimam & integram ſui ceſſationem perdurant. Continuæ verò in ſpecie ſeu periodicæ ſunt, quæ continuò quidem in ſuo curſu ad finem uſque perſeverant, nihilominus tamen certo tempore, nunc tertio die, nunc, quod rariùs, quotidie, aut quarto die, ſubindè exacerbationes quaſdam & paroxyſmos exacerbatos patiuntur, poſt quas remiſſio quidem, non autem totalis intermiſſio febris obſervatur. Talis continua periodica eſt inter Febres acutas continua Tertiana; inter Lentas verò Febris Catarrhalis omni veſpera ferè ſuas exacerbationes habens. Reverà hæ nihil aliud ſunt, niſi febres compoſitæ, ex febre nempe intermittente ſuas periodos obſervante, & febre continente, æquali curſu continuò promota.

Durant hæ febres vel *aſcendendo*, ita ut æger prima die lenem calorem præternaturalem ſentiat, poſtmodum de die in diem augetur; vel ſecundò *deſcendendo*, ita ut primo die maxima caloris & febris ſymptomata ægrum invadant, quæ poſteà ſenſim ſenſimque remittunt, donec in naturalem ſtatum perveniat, & ſic continentes ſunt, quæ eodem modo durant.

Acutæ febres ſunt vel *ſolitariæ* vel *comitatæ*: *Illæ*, quæ ſolæ & ſimpliciter ægrum affligunt; *Comitatæ* verò ſunt, quæ cum alio affectu, in ſpecie cum inflammatione cujuſdam partis, conjunctæ ſunt: quale v. g. ſunt Febres Pleuriticorum, Febres in angina correptis; ſive Febres tales varient ratione inflammationis, ſive inflammatio veniat ratione Febris.

Utræque etiam hæ ipſæ ſunt vel *benignæ*, vel ſæpiùs etiam *malignæ*, eæque admodum periculoſæ: *Benignæ* ſunt, quæ ultra ſui naturam nulla graviora conjuncta habent ſymptomata; Malignæ verò ſunt, quando vires ægri ſubitò & præter talis febris naturam proſternuntur, & ſymptomata occurrunt, quàm in tali affectu fieri ſolet, graviora & inſolentiora. Malignæ dicuntur ratione hominum mali moris, qui externè ſe præbent amicè, internè verò ſemper de malo cogitant. Indicant has febres proſtratio

virium ſine cauſa manifeſta, rariſſimè ſunt intermittentes: ſæpiùs complicantur continuæ cum malignis, ita, ut propterea etiam non rarò confundantur: imò ſepiùs accidit, ut febris reverà maligna primis diebus formam cauſi aut febris benignæ præ ſe ferat, ac ſua malignitate lateat. Proindè cautiſſimus in earundem diagnoſi, & prognoſi. De his jam non dico; quia ſuo loco dabitur occaſio. Hac vice conſiderandæ ſunt febres *continuæ acutæ primariæ ſolitariæ, benignæ* uno nomine: conſiderabimus in ſpecie;

FEBRES ARDENTES,
Die hitzigen Fieber.

Uti in omnibus febribus, ita in ſpecie in continuis acutis, ratio habenda eſt duorum ſalium, urinoſi & acidi, in maſſa ſanguinea & ſuccis reliquis, motu mutuo concurrentium, & plùs minùs fermentantium aut effervescentium. Hujus effervescentiæ occaſionem nunc ſuggerit acidum, ut in febribus comitatis ſeu cum inflammatione conjunctis, e.g. pleuritide, item in febribus catarrhalibus; nunc occaſionem ſuggerit ſal volatile oleoſum & alcali peccans, quod cum acido effervescendo calorem per corpus diſtribuit, uti fit in continuis primariis, ardentibus dictis.

CAUSÆ.

Scilicet *Cauſa proxima* Febrium continuatum non periodicarum eſt nihil aliud, quam talis maſſæ ſanguineæ dyſcraſia, qua hæc ſale volatili acri, ſæpiùs oleoſo ſimul, (eoque præternaturaliter vitiato ſeu corrupto, & conſequenter ſanguinis nativam craſin turbante,) quod ab aliis vocatur bilis præternaturalis, adeò eſt turgida, ut vel levi accedente occaſione talem ebullitionem febrilem præternaturalem, inſtar vini generoſi immaniùs ebullientis, tandem concipiat, dum ſal volatile acrius aut oleoſius uberiùs luxurians vitioſè cum acido concurrit, & plùs minùs intensè fermentat; unde inſigniter incaleſcentes partes oleoſæ (nam calor conſiſtit in motu) tam efferatum ardorem & æſtum in totum corpus diſtribuunt. Unde ex ſale volatili abundante calor acris & inſigniter auctus obſervatur, idque eò magis quò magis oleoſum fuerit ſal volatile maſsæ ſanguineæ. Pulſus eſt admodum celer, frequens, & quò magis oleoſa, adeòque occultè acida eſt maſſa ſanguinea, eò erit major, quatenus acrior propterea excitatur effervescentia. Urinæ ſimul ſunt craſſiuſculæ & plùs minus turbidæ, prout longiùs vel propiùs abſunt à ſtatu tales febres: Et quò magis oleoſum fuerit ſal peccans, eò ſimul magis tinctæ: quamdiù verò æqualiter effervescunt acidum naturale cum ſale volatili oleoſo peccante, tamdiu urinæ crudæ ſeu tenues & intensè tinctæ exiſtunt: quando verò ſucceſſiuè præcipitatur ſal volatile oleoſum peccans ſeu bilis ab acido, urinæ craſſiores turbidæ, & quæ pedetentim ſedimentum deponunt, excerni ſolent; unde coctionis ſigna talia rectè dici ſolent.

Quando maſſa ſanguinea à fermento planè diſſolvitur, ita, ut nulla coctionis appareant ſigna, mors præſto eſt. Kergerus urinas fermentatas rectè dicit turbidas Febricitantium. Nam, quæ fermeteſcunt, acriùs ex conturbatione & exagitatione perſpicuitatem amittunt; vid. KERGERUS *pag. 277. de Fermentat.*

Cauſa remota craſin maſsæ ſanguineæ ita alterans, ut occaſione levi data hujus orgaſmus febrilis, & ſpirituum influorum fervor & impetus oriatur, adeoque fermenti præternaturalis vices occupans, hæret imprimis ſecundùm fundamenta ſuprà in genere poſita, & quantum hactenus ex Juvantibus & Nocentibus judicare potui, in ſtomacho & primis viis. Nempe eſt *vitium chyli*; vel *ſub digeſtione plùs minùs corrupti*, vel *in duodeno à bile effuſa minus perfecti, ſed vitiosè alterati*, ut ſub liquaminis fermentativi nidoroſi plùs minus amaricantis acris, & plùs minùs oleoſi forma ſucceſſiuè maſsæ ſanguineæ infundatur, eaſque vices fermentationis, & circulationis leges ſubit, donec ibidem uberiùs & copioſiùs congeſtum, vel quacunque occaſione externa excitatum, tandem ordinariam ſanguinis fermentationem & ſpiritualcentiam naturalem turbat, indeque quaſi congeſtum effervescentię febrili præternaturali occaſio exiſtat, mediante qua heterogenea iſta materia ſanguini ſuffuſa, ipſique inimica ſecernatur, & hinc excernatur, ut in morbo nempe ſalubri; vel maſſa ſanguinea ita corrupta & inquinata deficiat in effectu ſecretorio, ut tandem penitus imminutata ejus textura & fermentatio vitalis & ſpiritualcentia, & ipſa vita, ceu illorum effectus, deficiat. Adeòque depuratur maſſa ſanguinea in febre continente ſalubri; penitus pervertitur eadem in lethali, quaſi ſcilicet generoſum muſtum fermentando ſe depurat, & ſecum ſecretione, tanquam quadam coctione, in vinum generoſum abit: quod undecunque læſa fermentatione iſta in vappam aut ſitum aut potum ingratum, aliiſvè modis vitiatum tranſit. Quod ſimile intelligibiliùs ſaltem reddendæ, non autem explicandæ harum febrium naturæ, inſerviat: nempe hoc ipſum chyli vitium eſt quaſi (mutatis nempe mutandis) ſtercus liquidum ſeu ſcoria, ex tenuibus inteſtinis præternaturaliter tranſmiſſa in maſſam ſanguineam, ibidem irritando archeum febrim inferens, uti vult HELMONTIUS *Tract. de Febribus cap. 2.* Sed hoc ſtercus, licet dicat HELMONTIUS non eſſe naturale, ſed præternaturale, ex chylo corrupto & nidoroſo, à bile corrupta in inteſtinis vitiosè facto. Confirmat hactenus dicta *analogia iſta, quæ inter febrem intermittentem & continuam talem intercedit*, dum non ſaltem de facili complicantur, aut invicem permutantur, ut infrà patebit; ſed quod unicus eſt in intermittente paroxyſmus, hoc in continua eſt integri morbi curſus. Nempe acidum primarum viarum fermentativum, ſed ſub digeſtione aberrans, chyli non ritè tranſmutati & conſequenter nec debitè perfecti medio in maſſam ſanguineam delatum, præternaturalis fermentationis eſt occaſio; quod aliàs naturali modo chylum perficiens, hunc ſanguini permiſcibilem, & continuatæ fermentationis adjumento perfectè aſſimilabilem reddit: adeò nempe ſecundùm VERULAMIUM *in Hiſt. Vitæ & Mortis pag. 136.* ſtomachi robur fundamentum eſt ad reliquas coctiones, & omnes ſuccorum in corpore fermentationes ſunt ſaltem continuationes fermentationis in ſtomacho inchoatæ, ut loquitur SYMSON *Zymologia pag. 50.* &c.

Ex dictis hactenus vis & operandi ratio cauſarum remotarum promptè elicitur, cùm tales febres continuæ ardentes imprimis ſoleant occupare corpora Juvenilia, in quibus notum, quod bilis ſit copioſa, ſeu maſſa ſanguinea imprægnata copioſo ſale volatili oleoſo, idque magis tempore vernali & æſtivo, aereque ſqualido, quod incaleſcens corpus agitat maſſam ſanguineam, ejuſque fermentationem intendit; item corpora euſarca & euchyma, & quorum maſſa ſanguinea ob particularum fermenteſcibilium copiam & volatilem acrimoniam intenſiùs fermentari ſolet; eos itidem, qui utuntur victu lauto, & potu generoſo, ſpiritu vini, & vino generoſo; item qui vitam agunt ſedentariam aut otioſam, aut ſomno nimis ſunt dediti & ſimiles: ſæpè etenim multum huc facit corporis habitùs plethoricus, ſanguine exiſtente plùs minùs oleoſo. Quibus ſubindè accedunt cauſæ externæ, quæ talem diſpoſitionem movent, ut res procatarcticæ in actum ſecundum prorumpant: quas inter eſt primariò tranſpiratio corporis inſenſibilis prohibita; effluviis enim iſtis tranſpirabilibus ſuppreſſis maſſa ſanguinea turgeſcit: iracundiæ fervor, acrium & volatilium abuſus; hinc immerſio ſubitanea in aquam frigidam poſt æſtum corpora diſpoſita in febres ardentes coniicit, quatenus ſcilicet obſtruuntur pori, quod obſervavit HILDANUS *Centur. 1. Obſervat. 95.* (niſi ſynochus plurium dierum ſeu non putrida hinc oriatur) & VALERIOLA *lib. 2. Obſervat. 6.*, qui habet exemplum febris ſynochæ periculoſiſſimæ ex pororum cutis obſtructione: item ex nimio uſu aquæ theriacalis in animi deliquiis infuſæ; febris ardens obſervata fuit à *Salmuth. Centur. 1. Obſervat. 51.*, ſicuti idem *Salmuth. Centur. 1. Hiſt. 31.* obſervat Febrem ardentem ex theriacæ nimia quantitate exhibita, &c. Sed res eſt clara; quò magis enim diſpoſitum eſt ſubjectum, eò faciliùs oriuntur febres ardentes.

Hiſce *Continentibus*, plùs minùs acutis & ſimplicibus, *complicari ſolent* Febres *intermittentes*, *adeoque*

FEBRES CONTINUÆ COMPOSITÆ

Rectè SYLVIO dicuntur, compoſitæ ex continua acuta & intermittente periodica; ita quidem, ut ſub febris continuæ curſu ſubindè affligens, & periodicè recurrens febris intermittens, exacerbationem periodicam plùs minùs intenſam febris continuæ inferre ſoleat. *Continuæ hæ periodicæ utplurimum ſunt Tertianæ*, eæque frequentiores, in quibus nempe ſine intermiſſione febris pergit, utut ſubindè exacerbetur, & ab iſta exacerbatione denuò remittat. *Continuæ* verò *quotidianæ* rariùs ſunt acutæ, quin ferè ſub

cenſum

cenſum continuarum, ſed reverà febrium lentarum aut lymphaticarum veniunt. Febri huic in exacerbatione nonnunquam animi deliquium vel ſyncope ſolet imminere, ob quam cauſam tales febres aliàs *ſyncopales* nuncupantur. *Omnium* autem *rariſſima eſt, continua quartana*, de qua, an obſervata fuerit, multi adhuc dubitant, ſicut & JOEL *in Praxi*, (cui Veterano Practico jam ſeptuagenario, & tamen in Pomerania, ubi ex acido fixo viſcido, ſeu Veterum melancholia nati morbi, indeque hypochondriacum malum ac ſcorbutus frequentiores ſunt, & ex quo humore Quartanam derivant, viventi nunquam apparuit) eam aut nullam aut rariſſimam eſſe judicet. Quin &, ſi aliquando occurrant, ad lentarum naturam eas proximè accedere, aſſerit PIENS *de febribus Part. 2. pag. 98.*, aut cum continua lenta complicatæ erunt. *Notabile* talis complicationis exemplum ſuggerit LINDANUS *ſuper Hartmannum*, dum dicit: *Vidi ego in hac urbe* (nempe Amſtelodami) *tres Quartanas cum hectica ex animi mœrore contractas: Primus paroxyſmus erat vehemens, ſecundus lenior, tertius leniſſimus, quartus, qui reſpondebat primo, iterum vehemens, &c. His Quartanis remittentibus remanebat febris continua ſeu hectica ex mœrore orta. Principio non putavi dari quartanam continuam: ſed poſtmodum deprehendi: effeci, ut omnes Quartanæ ceſſarent, ſed remanebat hectica. Ego ſanè continuas periodicas* (quotidianas & quartanas) *paucas æſtimo, niſi Tertianas, quæ ſunt frequentiores.*

Continua in his febribus continuis periodicis eſt febrilis fermentatio, ejuſque effectus pulſus mutatus, & caloris intenſio, & certa ſua periodo ſaltem exacerbationem, cujus indicium ſymptomata præbent, patiuntur; ita tamen, ut in his exacerbationibus ferè nunquam, aut rariſſimè horroris ſenſus percipiatur ob intenſiorem caloris ſenſum, & motum, totum corpus occupantem, quin ſaltem ex caloris & ardoris augmento exacerbatio funeſta ſolet obſervari. Confer. SYLVIUS *lib. 3. cap. 31. Ex intermittente igitur & continente componuntur continuæ periodicæ*, ſpeciatim *Tertianæ acutæ*.

Cauſa complicationis hujus febrium intermittentium & continuarum eſt, quod in maſſa ſanguinea ad febrem continentem diſpoſita ex ſale volatili oleoſo copioſo ob errorem diætæ & ſtomachi erratum, ulterius vitioſi ſucci congeruntur, qui intermittentes periodicas inferunt; cum & anteà, maſſa ſanguinea ex ſale volatili oleoſo uberius effervescente, jam febrium continuam patiatur.

Huc pertinent febres ſcorbuticæ periodicæ vagæ, curę difficilioris.

Complicantur autem *tribus modis*:

1. Dum febris intermittens in continuam ardentem degenerat, & ita poſtmodum invicem perdurant, dum, præter fomitem febris intermittentis ejuſque fermentum acidum, recrementa nidoroſa maſſam ſanguineam errore digeſtionis primæ inquinant, unde hujus occaſione continua ſimul excitatur, ſed periodica.
2. Continens in intermittentem abit, correcta plùs minùs maſſa ſanguinea, & ſucceſſivè ſuccreſcente fomite præternaturali intermittentis in primis viis, in ſpecie ſi minus diætæ ſub cura febris continuæ operam dent ægri.
3. Dum ſimul tales binæ febres inchoant & pergunt, idque modo ſuprà dicto, ſive ſimplices fuerint, ſive compoſitæ ſeu multiplicatæ. Notabilis eſt explicatio, quàm refert *Panarollus Pent. 2. Obſerv. 33. pag. 99.*, nempe Tertianam continuam duplicem cum Quartana lethalem.

Jam verò nobiliora quædam his acutis in febribus, tàm continentibus, quàm continuis periodicis, occurunt ſymptomata, pro quorum varietate ſubindè variant, unde varia ſortiuntur nomina ſeu appellationes. Sic quædam harum febrium, ubi fuerit gravior καῦσος, κατ' ἐξοχὴν ſeu

FEBRIS ARDENS.

Appellatur, cujus duo *ſunt* quaſi *pathognomonica ſymptomata: Æſtus nempe & ardor intenſus & ſitis ferè intolerabilis*; Hinc frequentiſſimè continua tertiana periodica cauſi nomen obtinere ſolet: vid. SYLVIUS *lib. 1. Praxeos cap. 29. §. 24.* & *cap. 31. §. 5.* Quibus primariis ſymptomatis ſubindè accedit & linguæ ariditas, labiorum fiſſuræ, capitis dolores, delirium, & ſimilia alia ſymptomata; HORSTIUS verò *in Problem. Dec. 1. Quæſt. 4. pag. 5.* Veterum Cauſum hodiernam febrem Hungaricam eſſe aſſerit. Urina in talibus febribus eſt intenſiſſimè tincta, rubicundiſſima, in incremento craſſa, turbida, opaca, cum enæoremate, in ſtatu copioſiſſima ſedimenta ſunt in fundo matulæ, quæ ardorem ſignificant; ſi urina priùs denſa, craſſa, aut opaca, & ſubitò intensè tenuis; portendit deliria, jectigationes, anxietates &c.

CAUSÆ.

Eaſdem penitus *cauſas* agnoſcit Cauſus, ſed intenſiores, & concitatiorem fermentationem excitantes, ac febres continuæ acutæ aliæ: Unde *ex volatili acriori acido*, cum ſale volatili oleoſo *intenſiorem ſanguinis effervescentiam excitante, intenſiſſimus ille æſtus* oritur; cum notum ſit, nil magis effervescendo & fermentando incaleſcere, quàm ſalia volatilia oleoſa: ſic ſpiritus vitrioli miſtus cum oleo ſeu ſpiritu terebinthinæ, ſalino-volatili oleoſo, inſigniter effervescendo incaleſcere ſolet. Hinc, dum ſub iſta effervescentia inſigniter turgeſcit, &, ut ſic dicam, ebullit maſſa ſanguinea, non poteſt non pulſus fieri maximus, & neceſſariò frequentior, & prout ſpiritus animales ſunt conſtituti, imprimis in principio, ſimul robuſtus. Ardor talis, dum alcaliſatur quaſi cauſa febrilis, ut loquitur HELMONTIUS *Tract. Pylorus Rector §. 26.*, *ſitim adeo intenſam* & cruciantem excitat: h. e. depravatum in febre fermentum ſtomachale, dum non aptum eſt ad conſuetam digeſtionem, in excrementum nidoroſum faceſſere ſinit, quicquid in ſtomacho fuerit, quod à calore partis, & ſpeciatim ab intenſo æſtu febrili magis alteratum, & quaſi colliquatum in texturam alcaliſatam oleoſa, ut quaſi empyreuma contrahat, tunicis ventriculi tenacius impactum, febrilem ſitim infert, non ſolùm irritando & vellicando certo modo membranam ſtomachi & œſophagi, & per conſenſum ipſius quoque linguę; ſed prętereà maſſæ ſanguineæ infuſum ſimul alterat lympham ſalivalem, fauces humectantem, eamque ſubinde ſale volatili oleoſo imprægnat, ratione cujus taliter œgrotantibus ſubinde guſtus amarus in lingua obvenire ſolet; unde intolerabilis ferè ſitis, & quæ amaricantibus, v. g. cereviſia lupulata, ex dictis cauſis intenditur, nec niſi acidis, præſertim mineralibus, corrigibilis eſt.

Alia differentia eſt in *Febre*,

LIPYRIA

Dicta, in qua interiora uruntur, exteriora verò frigent: *de qua diſceptantes* admodùm quoad ortum & fiendi modum *Authorum ſunt ſententiæ. Quamplurimi ad ſecundarias*, adeòque vel Comitatas vel ſymptomaticas *febres referunt*. Inſtar omnium ſit LINDANUS, qui *ſuper Hartmannum inquit: Febris lypiria eſt febris ardens, orta ex inflammatione viſceris interioris valdè ſenſilis, de qua loquitur Aphor. 47. Sect. 4.* HIPPOCRATES, & *Aphor. 72. Sect. 7. de quibus notandum, (1) Febres has non eſſe intermittentes, (2) in talibus algorem eſſe externorum, & ardorem internorum. Ubi per partes externas non vulgò dictæ, manus, pedes, naſus, lobi aurium, &c. intelligendi ſunt, ſed univerſi corporis habitus. Algor autem non eſt tactu Medici aut adſtantium judicandus, ſed ægri judicio, qui ſe algere dicit, & tegi jubet. Tepent enim membra, nec eſt ea vis, quæ in aliis febribus ardentibus adeſſe ſolet. Hæc Febris brevi terminum abſolvit, plerumque intra triduum, quatriduum, & vix unus evadit, niſi ſtatim ab initio huic mala præveniamus; lien hepar, viſcera alia &c. ſi quæ acceduntur, non tantum periculi importat, quàm ſi partibus membranoſis inflammationes accidunt, ut ventriculo, ileo utero, veſicæ &c. Solent enim conqueri de ſummo æſtu partis affectæ; linguæ cruſta nigra, magna corporis adeſt agitatio, ſitis inextinguibilis, delirium, pervigiliæ &c.* Hæc LINDANUS.

Notanter dicit LINDANUS, *partis ſenſibilis valdè ſequi Lypiriam*. Pars enim non valdè ſenſilis, v. g. meſenterium inflammatum, febrim quidem etiam continuam, ſed lentam ferè plùs minùs inferre ſolet. Conf. SENNERTUS *lib. 2. de Febribus cap. 16. pag. 206.* Sanè Practicæ experientiæ cum primis conſentiens eſt hæc ſententia. Sunt & nonnulli, qui etiam primariam febrim ſubinde Lipyriam eſſe contendunt, quos inter non tantùm eſt SYLVIUS *lib. 1. Prax. cap. 29. §. 31. & 32.* PRIMEROSIUS *lib. 3. de Febribus c. 8. p. 264.*; ſed etiam ex nimis liberali uſu fructuū faginorū (Ger. *der BuchecKer*) eandem enatam, adeòque apparenter primariam obſervatam à BORRICHIO in BARTHOLINI *Act. Med. Haffnienſ. Vol. 2. pag. 106.*

pag. 160. Primaria talis, cùm rariſſima ſit, adeòque adhuc nonnihil dubia, & quoad fiendi rationem adhuc intricata, ſaltim frigoris ratione ad genus nervoſum membranoſum undecunque irritatum; æſtuationis verò reſpectu ad ſanguinem in præternaturalem fermentationem concitatum, hincque alteratos inſigniter ſpiritus, idque ex ſuprà dictis probabiliſſimè à ſui generis acido, reſpiciendum erit.

Porrò ſunt

FEBRES CONTINUÆ cum PRUNELLA.

Dum in febribus continuis, imprimis in Cauſo, ſitiunt ægri, ſæpè lingua & fauces areſcunt, earumque concurrit ardor ac rubor obſcurus. Unde tunc temporis ſimul lingua quoque non tàm arida exiſtit, ſed præterea etiam cruſta nunc albicante, nunc nigricante obducta, calore nigricante puniceo apparet tincta, *Kuchbraun* uti vocant, qui faucium ac linguæ affectus vulgò vocatur prunella; Germanis *die Braune*, & omninò diſtinguenda ab angina, utut vulgò confundantur. Hæc febris cum prunella vocatur *Febris Hungarica*, & non rarò ſolet eſſe epidemica: De quibus *Sylvius lib. 1. Prax. c. 29. §. 26. & 33.* Imò dubitant nonnulli, an detur Cauſus, cui non utplurimùm conjuncta ſit malignitas? Ipſa ſaliva infecta cauſa maxima videtur febrium iſtarum, quas vocant vulgò *die Braune*, ſeu febrium vitioſo faucium calore conjunctarum: dum ſcilicet iſta alterata, & imprimis mox glutinoſa reddita in febribus, mucilaginis inſtar agglutinatur faucibus & linguæ, quæ mucilago pedetentim ab æſtu febrili calcinata quaſi aut exſiccata, indeque iſtis partibus teneris perquam moleſta & hoſtilis, has irritat & areſcere facit, ita ut mox phlogoſin ſeu inflammatoriam quaſi diſpoſitionem acquirant, unde rubedo, ardor, dolor, nunc plùs minùs ſpiſſi proventus, tandemque fiſſuræ faucium & linguæ.

FEBRES COLLIQUATIVÆ

Dictæ etiam huc pertinent, dum ſcilicet febribus his continuis accedit ſubindè colliquatio corporis, quæ noſtris in provinciis ſunt frequentiſſimæ; propterea colliquativæ ſeu colliquefactivæ dicuntur; ſcilicet tales, in quibus corpus brevi tempore inſigniter conſumitur & emaciatur, *mann ſie bald verfallen*, dum ros nutritivus chyloſus, tàm in maſſa ſanguinea, quàm in ſolidis partibus, diſſolvitur & ipſa pinguedo quaſi obtunditur & colliqueſcit. Accidit hoc, idque crebriùs, per alvum, & tunc vocatur *Diarrhœa colliquefactiva*, quam certo reſpectu poſſumus referre ad SYLVII *Febres Cacatorias*; in qua copioſa, ut plurimum admodum fœtida (qui *fœtor* oleoſæ ſubſtantiæ, adeòque & pinguedinis peſſimam colliquationem notat, cum nihil æquè fœtere ſoleat, ac oleoſa ſeu pinguia corrupta, & ad putredinem vergentia) excernuntur: ſæpiùs per ſudores, qui vocatur *ſudor Colliquativus*, qui copioſus minùs calidus, interdum plùs minùs glutinoſus excernitur; item per urinam in *urinæ fluxu colliquativo*, in quo urina copioſa cum ſupernatante propriè dicta pinguedine effunditur: nunc etiam ſæpiùs in certas corporis cavitates humores colliquativi effluunt; quo ſenſu ſemper oritur Hydrops quidam, qui frequentiſſimus eſt in abdomine & pedibus, cum ſuperiorum partium maraſmo: nunc verò ſolo ardore febrili, ſine ulla excretione ſe obſtendere ſolet; idque tardiùs, dum nempe abſumitur ros nutritivus; neceſſariò corpus emaciatur. De hac videatur ſequens Febris Hectica.

Febres hæ colliquativæ ſunt omnium peſſimæ & malignis proximæ; quibus tandem in periculo ſtatu convulſiones ſuperveniunt vel deliria, & ſic intereunt ægri.

Definiri autem poteſt hæc febris, quod ſit ſymptoma fermentationis maſſæ ſanguineæ auctæ, dependens à nimia acrimonia fermenti febrilis, unde oritur notabilis humorum laudabilium profluxus, omniumque partium pinguium reſolutio.

De genere non opus eſt, ut multa diſſeram.

PARS AFFECTA.

Pars affecta ſunt partes totius corporis chyloſæ ac pingues: nam reverà impoſſibile eſt, ut os, vel cartilago, vel membrana, vel fibræ in corpore corrumpantur, niſi hoc fiat per putrefactionem aliquam, v.g. in carie & pure; hinc etiam omnes fibras in ſingulis angulorum ſeriebus reperire licet in cadavere ad extremum maciato: imò, ſi fibræ quædam annihilarentur, quæro quomodò poſſibile ſit, ut patientes tales tabidi ſceletoformes poſſint exercere omnes muſculos? cum conſtet, puncta vel compreſſa una alterave fibra muſculi, aliàs vegeti ſatis, aboleri totam actionem muſculi. Interim tamen facilè largior, quatenus ſucci pingues aptas reddunt fibras quaſcunque motui expeditiori, eatenus deſtructo ſucco pingui percipere corpora varia incommoda.

CAUSÆ.

Cauſa colliquationis talis *partim* in ſubjecto patiente ſeu ſucco nutritio chyloſo rorido, & inde nata pinguedine, *partim* in efficiente etiam, conſiſtit. *In patiente* quidem, ſi ſuccus iſte texturæ rarioris, ſubtilioris, minùſque ab acido concentratæ exiſtit, hinc faciliùs reſolubilis & attenuabilis denuò eſſe ſolet: v. g. carni aprugnæ ſub aſſatione nil omninò, aut planè minimum eſt, quod defluit; ſuis verò domeſticæ carni plurimum, eò magis, quò plus adipe vel carne abundat, ut loquitur GORRÆUS *in definit. Medicinæ pag. 319.*

Texturam autem iſtam plùs minùs reſolubilem à certo contexente acido dependere, illuſtrat experimentum iſtud, quo olea per ſpiritum nitri acidum in pinguedinis conſiſtentiam coagulare poſſumus, dum alcalia è contrà & ſaccharum butyri coactionem debitam penitus inhibeant.

Cauſa efficiens attenuans, & menſtrui inſtar diſſolvens, & hinc ſeroſo vehiculo unibile reddens, non eſt tantummodò caloris motus, utut hic pro liqueſcenda denuò pinguedine multum valeat, ſed *acrimonia ſeptica ſeu quaſi cauſtica fermenti febrilis* peccantis, penetrans, diſſolvens, & nutritivum ſuccum ac pinguedinem partium ſolidarum, cujus coagulatio ab acido occulto fieri aſſolet, liquefaciens, ſimili ferè ratione atque acres quaſi cauſticæ particulæ purgantium, aut ſudoriferorum reſinoſorum acrium &c. diſſolvere & liquefacere aſſolent chiloſas & roridas nutritivas particulas; *quæ acrimonia, ad quam acrium claſſem*, an acidorum volatiliſſimorum, an alcalium, an ſalſorum, *referenda ſit*, in medio hoc loco relinquo.

Huc etiam facit nimia ſucci biliosi acrimonia, quæ longiore tramite in inteſtinorum cavitatem influens, chylum acrem reddit; quare in maſſam ſanguineam translata, eandem cum nutritivo ſucco reſolvit & colliquefacit, quæ nimiùm fermentando, & in ſua textura fatiſcendo, per glandulas inteſtinales, pancreas, & vaſa biliaria excernuntur: unde frequentiſſimum Febris colliquativæ ſymptoma, *diarrhœa* oritur; ſicut & ipſe bis in talibus cadaveribus fellis veſiculam planè exinanitam, & ad inſtar folii florum papaveris tenuem obſervavi.

Si verò nulla oritur humorum extravaſatio, oritur demum ſudor, qui tamen ut plurimum concomitatur & diarrhœam & hydropem; qua propter, ubi ſudor diarrhœam & hydropem non levat, res eſt maximè deſperata.

Cauſæ remotiores Febris colliquativæ poſſunt eſſe variæ. Imprimis autem ex rebus non-naturalibus, multum hìc valet aeris conſtitutio epidemica. Quoad potum: mirum in modum promovet febrim colliquativam largior & frequentior potus ſpiritus vini, qui depravando fermentum ventriculi, adauget per oleoſitatem ſuam, ſale volatili copioſo turgidam, ſal volatile oleoſum bilis, eamque reddit acrem: quare utplurimum ejus potatores ſtrenui tandem mortem oppetunt ex febre colliquativa. Idem cenſendum eſt de fumo tabaci nimiùm frequenti & copioſo. Ex hauſtu nimio aquæ frigidæ, corpore priùs nimiùm commoto, febrium colliquativam ſibi aliquando contraxit Juvenis 18. annorum. Quoad alimenta: facilè poſſunt ad febrem colliquativam diſponi, nimium quantum, appetentes aromata.

Ex rebus præternaturalibus eſt ſcorbutus, qui rarò patientem occidit abſque colliquatione, imprimis ſi patiens erit ætate profectior. Febris aliquando colliquativa ex cancro mammarum cum diarrhœa obſervata eſt.

Colliquativa enim hæc Febris, ubi cum ſenſibili excretione eſt conjuncta, facilè ſe manifeſtat, & ſuam cauſam prodit. Verum, ubi ſine tali ſenſibili excretione ſubitò corpus quaſi fataſcit & colliqueſcit, ſignum eſt maſſæ ſanguineæ admodum acris, ineptæ ad nutriendum; unde pinguedo & ros nutritivus partium ſolidarum colliquefactus,

nunc

nunc ſenſibiliter mediante ſero, nunc inſenſibiliter halituum forma foras ſucceſſivè excernitur.

Diſtinguenda autem ſunt hic, lenta emaciatio, in febribus ab eo, quod nos dicimus, *collapſus*, in ſpecie *faciei*. *Illud* autem à colliquatione, & hinc ſubſequente emaciatione oritur: *Hoc* verò à ſpirituum influorum defectu aut ſaltem deficiente vi elaſtica, & fibras & ſtamina partium in debito tono, & hinc interſtitia poroſa in debita dilatatione pro fluidorum quorumvis faciliore tranſmiſſione, detinente oritur. Hac igitur vi ceſſante, vel ob ſpirituum abſolutam paucitatem, vel eorundem vitia, tam conſtitutionem vel denegatum plùs minùs eorum influxum, partes molles, præſertim faciei, collabi, naſus acuminari, tempora excavari, oculorum orbitæ profundiores apparere incipiunt, ut in ſubitanea ſyncope correptis, aut facie Hippocratica deformibus, manifeſtum eſt.

Ut itaque colliquatio ſubitanea neque bonum ſignum eſſe ſolet, peſſimum tamen ſemper indicium eſt iſta ſubſidentia partium mollium ſubitanea, quæ nunc mox in principio morborum, nunc in eorum progreſſu, interdum horulæ ſpatio contingere obſervatur, ſpirituum influorum affectum gravem omninò innuens. Glutinoſus ſudor eſt peſſimus, in ſpecie in febribus malignis: ab acido enim fit aſſimilatio alimenti, hoc ſi deſtruatur ab acri volatili, veniunt indè ſudores colliquativi, quatenus non poteſt aſſimilari alimentum, hinc & in talibus febribus decidunt pili ob illorum denegatum nutrimentum; vid. GERMANNUS *de Miraculis Mortuorum*, ubi habet de pilis, quod ſunt quaſi Vegetabile.

Porrò febribus continuis & continentibus hiſce ſæpiùs ſupervenit *delirium*, idque non leve, quale in intermittentibus ſcorbuticis interdum obſervabile eſt; ſed grave, & ad furorem ſubindè ægros diſponens; idque nunc citiùs, nunc tardiùs ſuperveniens, & adſtantes inſigniter turbans. Hæ

FEBRES ARDENTES DELIRÆ,

Uti vocant, vulgò *Morbus capitis*, non rarò ſunt epidemicæ; antecedere ſolent vigiliæ pertinaces, ſubindè cephalalgiæ crudeles; ſequuntur verò continuata hæc ſymptomata, tandem convulſiones epilepticæ.

Fit hoc, quando partim ex fermento febrili, utplurimum tamen maligno, ſpeciatim ipſis ſpiritibus animalibus, & hinc generi nervoſo, circa interiores capitis partes inimico, partim iſtorum textura vitiatur, adeòque motus debitus pervertitur, & genus nervoſum continuò vellicatur (undè intenſior circa frontem, quàm alias corporis partes, æſtus percipitur) partim ex calefacto per ſanguinem fortiter effervefcentem cerebro, ſpiritibuſque animalibus fervidioribus redditis, hi ipſi in cerebro & cerebello inordinatè moventur & agitantur; hinc enim occaſione tàm perverſi, quàm continuati & inordinati motus, inquietudo, inſignes capitis dolores, vigiliæ pertinaces, hinc gravia deliria, & tandem convulſiones ſuperveniunt, quæ interimunt ægros.

Apud Veteres ſcriptores Practicos & horum interpretes, plures adhuc febrium acutarum differentiæ annotantur; v. g

FEBRIS PEMPHYGODES.

Latinè *Ampulloſa* dicta, in qua tàm facies & os, quàm caput & aliæ partes corporis, bullis & bullulis hinc indè protuberantibus interſtinctæ obſervantur; cujus notabile exemplum videb. in M. A. N. C. *ann.* 8. *Obſervat.* 56. *pag.* 93. & ZACUTO LUSITANO *Prax. Admir. Obſervat.* 15. Qualis tamen bullularum elevatio & intumeſcentia potius fermenti maligni cujuſdam critico quaſi naturæ motu, cum ſuo vehiculo ad inſtar variolarum excluſi, effectus eſſe videtur.

FEBRIS TYPHODES, item ELODES, item HYDRODES.

Latinis *Sudorifica* dicta eſt, in quibus ſtatim primo die ægri copioſè ſudant; ſudore ipſo parùm aut nihil alleviante (quæ an eædem fuerint cum ſudore Anglico, ut aſſerit LANGIUS *Epiſt.* 19. *lib.* 1. dubitare licet) ſive colliquativus, ſive non fuerit talis ſudor: illius nempe colliquativi Theoria ex ſuprà dictis; hujus verò aliquo modo mutuanda ex SYLVIO *lib.* 1. *Praxeos cap.* 30. §. 40. & 114. item *cap.* 58. intelligi poteſt.

FEBRIS ASSODES dicta, ſeu ANXIOSA.

Quando ægri anxietates cordis patiuntur, in qua ob anxietates ægri, decubitum eundem non ferentes, figuram jacendi ſæpiùs variant, adeoque in lecto ſe jactitant.

CAUSA.

Inter omnes anxietatis *Cauſas* frequentiſſima eſt *oris ventriculi affectus*, quando nempe vel ob malignum quoddam fermentum, vel à pravis, utut paucis, humoribus, ejus tunicis immerſis, mordetur ſeu irritatur, vel iiſdem in inteſtinis, in ſpecie in tenuibus, ſtagnantibus, qui ad ſtomachum delati, ſub nomine bilis porraceæ tetra ſymptomata faciunt: Hinc vomitoria in principio harum Febrium inſtituta ſunt optima. Præter hanc tamen vel καῦμα intenſiùs, *vel* orgaſmus materiæ ejuſdem, *vel* malignitas inſignior, *vel* imbecillitas in cauſa eſſe ſolet: de quibus in ſpecie vid. STEPHANUS RODERICUS CASTRENSIS *lib.* 1. *cap.* 21. *Tractat. Quæ ex Quibus.*

FEBRIS LYNGODES, πυρετὸς φριγγώδης *ſeu* SINGULTUOSA.

Talis eſt febris, in qua ſingultus cum febre permanet, vel cum febre per totum morbum ſimul exacerbatur. Exemplum vid. in M. A. N. C. *ann.* 4. *Obſervat.* 48. *pag.* 43. Ut plurimùm eſt ex ventriculo, ſive per eſſentiam, ſive per conſenſum affecto.

Curatur carminativis, caſtorinis, cinnabarinis, & opiatis. Sic HORSTIUS *lib.* 1. *de Febrib. Obſerv.* 25. Laud. opiati gr. iij. cum pauxillo Theriacæ & conſervæ roſarum cum ſucceſſu exhibuit: item applicavit cucurbitam ſcarificatam ſuper os ventriculi.

FEBRIS PHRICODES, πυρετὸς φρικώδης ſeu HORRIFICA.

Cui in toto morbi curſu crebri horrores & rigores ſuperveniunt, quales non ſolùm in ſuppurationibus partium internarum, ſed etiam febribus compoſitis interdum ſupervenire ſolent: de quibus omnibus, ne actum agam, vid. STEPHANUS RODERICUS à CASTRO *citato loco*, *nempe Quæ ex Quibus lib.* 1. *cap.* 18. 19. 20. &c. Conferatur etiam ZACUTUS LUSITANUS, qui & earum Hiſtoriam & Obſervationes pertractat in *Medicorum Principum Hiſtor.* & *Praxi Admiranda*. Plura ſymptomata, eorumque diductionem, hiſtoriam etiam harum febrium exactiorem, videb. in SYLVIO *lib.* 1. *Prax. cap.* 29. item *cap.* 31., ubi prolixè hiſtoriam morbi indicat. Hoc notandum in SYLVII lectione: quod ſimul una vice tractet Febres bilioſas & lymphaticas; nos verò ſeorſim illa tractamus. Inter febres compoſitas plùs minùs acutas primariam ſui conſiderationem meretur

FEBRIS SEMITERTIANA, ſeu HEMITRITÆUS.

De qua tamen variantes ſunt Authorum ſententiæ, cujus diſcrepantiæ, præter generalem febrium theoriam admodum intricatam, hæc ferè eſt origo, vel nimia Veterum veneratio, & in iiſdem defendendi ſtudium, vel non ritè obſervata multiplex tàm compoſitionis febrium mutuæ, quàm complicationis earum cum aliis affectibus varietas. *Vulgatiſſima de ſemitertiana fert ſententia*: eſſe eam compoſitam ex duabus febribus, Tertiana & Quotidiana, quarum una ſit continua periodica, altera verò intermittens, in qua ipſa, quoniam ſub quovis paroxyſmi inſultu horror plùs minus perceptibilis fit, ob id & *horrificam* ſeu *phricodem hanc febrem vocaſſe Veteres aſſerunt*. Talis ſemitertianæ typum ex intermittente quotidiana cum tertiana exhibet REGIUS *in ſuis Diſſertationibus*. Vir quidam

dam robuſtus incidit matutino tempore in horrorem totiùs corporis; quem inſecutus eſt calor multus, pulſus celer & creber perpetuò durans: ſub veſperam ipſum eadem die invaſit refrigeratio totius corporis, poſt quam ſequebatur pulſus iuſto frequentior & celebrior: Sequenti die calore illo perpetuo & pulſu celeri ac crebro durante, leve frigus ſenſit, calorque deindè increvit, & pulſus increbuit: Tertio die rurſus manè exhorruit; & dein incalavit, & veſperi, remittente frigore, rurſus increvit calor: quarto verò die leviter ſub veſperam rurſus perpeſſo frigore incaluit, & pulſus increbuit.

Semitertiana verò compoſita ex Tertiana intermittente & quotidiana continua vid. in TIMÆO *lib.* 18. *Caſ.* 21. & 22. *pag.* 367. *& ſequen.* Conferatur etiam HORSTIUS *lib.* 1. *Obſerv.* 14. item RIVERIUS *in Obſerv. de Morbis Infrequentibus Obſerv.* 23. Sic Hemitritæus ex continua quotidiana & quadruplici Tertiana vid. in RIVERIO *Centur* 4. *Obſerv.* 23. Sic Hemitritæum ex continua minùs acuta & duplici Tertiana cum ſingultu vehementi & tumore in ſiniſtro hypochondrio, obſervavit PLATERUS *lib.* 2. *Obſerv.* 1. *p.* 312. SENNERTUS hiſce duobus modis & alium Semitertianæ typum addit, nempe illam, quæ ex intermittente; præſertim Tertiana, vel ſimplici vel multiplici, conjuncta cum Febre ſymptomatica continua, inflammationem partis cujuſdam internæ inſequente oritur, perſuaſus ad hoc ipſum, ſpeciatim per Obſervationes SPIGELII *in Tract. de Semitertiana*: v. g. refert SPIGELIUS ſe in juvene quodam Belga ex dyſenteria in febrim tertianam lapſo & mortuoſo per Anatomiam ejus inſpectione facta, inteſtina tenuia inflammata, ileum verò ſphacelo corruptum, ubi adhæret colo & cœco, inveniſſe. Confer. de hoc pluribus SENNERTUS *lib.* 2. *de Febribus cap.* 21. *pag.* 323.

Obſervandum ulteriùs hìc occurit: *non rarò febrem malignam eſſe; quæ Semitertianæ typum referat*; *vel* quia intermittenti Tertianæ quocunque modo complicatur; *vel* quia ipſa maligna vago nonnihil exacerbationis morſu Semitertianæ talis typum repræſentat: Ob id FORESTUS *lib.* 5. *Obſervat.* 14. *&* 16. Semitertianas has ſuboriri aſſecit, graſſantibus febribus malignis & peſtilentibus. Nec refragatur SPIGELIUS *citato loco*, qui tempore peſtis hanc febrim frequentiſſimam eſſe aſſerit: unde & SCHENCKIUS *lib.* 5. *Obſervationum* Hemitritæum peſtilentem pluribus deſcribit, Quò facit & Hemitritæus malignus Bezoardicis curatus; vid. RIVERIUS *Centur.* 4. *Obſerv.* 56.

PIENS *de Febribus lib.* 2. *pag.* 283. complicationem iſtam minùs admittit, ſed ſemitertianam nil aliud eſſe aſſerit, quàm febrim continuam horrificam ſeu phricodem cum multis rigoribus ingruentem, vel plures intermittentes ſibi invicem ſuccedentes, & quaſi ſubintrantes: id quod ſubindè evenire omninò poſſe, probabiliter arbitror.

Obſervandum & hoc: uti male curatæ quacunque ex cauſa febres intermittentes in continuas lentas facilè degenerant, ita & tali lentæ ipſa intermittens complicata Hemitritæi faciem referre potuit: Sic enim Tertianam intermittentem exquiſitam mutatam in Semitertianam refert FORESTUS *lib.* 5. *Obſerv.* 13. *&* 16., & febrem lentam tandem mutatam in Hemetritæum, iterum FORESTUS *Obeſru.* 14. *lib* 5. refert.

Sanè omnes modò enumeratæ & obſervatæ complicationes & aliæ plures, ut facilè fieri poſſunt, ita & Hemitritæi in genere ſic dicti typum omninò plùs minùs variare, neceſſe eſt. Nempe *ſignum pathognomonicum Hemitritæi ferè eſſe ſolet*, quando febris continuò quidem affligit, ſed cum ſuccedentibus rigoribus crebrioribus aut horroribus; ubi rigores cum inſequente intenſiore æſtu *Tertianæ*, horror verò, aut ſaltem perfrigeratio, cum mitiore incaleſcentia, *Quotidianæ* febris intermittentis typum conſtituere dicitur. Jam ex ſuperioribus patet: fermentum acidum, aliudvè quodvis acre, membranoſum genus vellicans, horroris & rigoris, item maſſam ſanguineam inquinans, æſtuationis occaſionem ſuggerere. Quibus perpenſis, de facili multiplicis typi, & complicationis lentarum acutarum intermittentium primariarum, ſecundariarum, malignarum &c. in ſubjecto patiente ratione criſeos partium contentarum, & conſtitutionis partium ſolidarum plùs minùs variantium, & modi, & hinc differentiæ pateſcunt; adeò, ut uni cuidam certæ complicationis generi minùs nos præcisè applicare debeamus. V. g. Semitertianam cum variolis obſervavit SPIGELIUS *de Semitertian. lib.* 2. *cap.* 16. Nullus dubito, reccurrentes apparenter cum horroribus aut rigoribus paroxyſmos ab acri variolarum fermento, partes membraneas vellicante, & in ſanguine æſtuante, accidiſſe, & ita in ſubjecto patiente ratione ſpecialis contentorum idioſyncraſiæ quaſi typum quendam repræſentaſſe. Pariter FORESTUS *lib.* 5. *Obſervat.* 22. febris horridæ mentionem facit, cui acceſſit eryſipelas. Horrores hi non à ſpeciali febris typo, ſed ab acido eryſipelatis, vellicante ſubindè membranaceas partes, ortum habuerunt.

Pro meliore δοκιμασία compoſitionis talium febrium, imprimis notabilis eſt locus SENNERTI *de Febribus lib.* 2. *cap.* 21. *pag.* 320., dum dicit: *Imprimis compoſitas arguit reditus rigoris, horroris aut frigoris poſt ejus quietem. Quod ſi planè continuæ & ſimplices videantur febres, attendendum, an poſt rigorem ſudor ſubſequatur? Nam ſi in febre, quæ continua videtur, rigor fiat, & ſudor non ſubſequatur, aut fortè poſt plures rigores unus ſudor, ſignum eſt febrem illam non eſſe ſimplicem, ſed compoſitam. Nam in ſynocha rigor non apparet, niſi criſis tempore, quam ſudor ſequitur. Deindè etiam Pulſus febris compoſitæ indicium exhibet: Nam quamvis febres quædam continuæ videantur; ſi tamen ſæpiùs fiat pulſus contractio, illa novi paroxyſmi, motuſque materiæ novi indicium eſt.*

DIAGNOSIS FEBRIUM ACUTARUM.

Signa febrium continuarum acutarum *diagnoſtica* ſunt facilia: Nam in genere calor intenſus admodum, & ſitis inſigniter aucta ſeu ferè intolerabilis, ſunt ſignum quaſi pathognomonicum febris ardentis ſeu Cauſi; ſive ſit febris ardens ex genere continentium; ſive ex genere Tertianarum continuarum periodicarum, perindè eſt. Inchoant *hæ febres* primitus poſt præcedaneam aliquot dierum laſſitudinem, & aliqualem capitis perturbationem, cum frigore & rigore plùs minùs intenſo, quod frigus in principio harum febrium dependere videtur ex eo, quod ingruente febrili effer veſcentia, dum turgeſcere incipit ſal ejus volatile oleoſum, hoc adhuc ab acido concurrente nonnihil impeditur, (nam in omni fermentatione acidum & alcali præſuppono,) quin & quodammodò adhuc ſubigitur, aut ſaltim in æquali proportione detinetur, antequam efferveſcentiam febrilem concipere poſſit: ſub qua lucta dum turbatur maſſa ſanguinea, calor ordinarius nonnihil deficit, & ab acido in partibus nerveis horroris aut rigoris ſenſus infertur: qui tamen non diu durat, quin ſuperato tandem acido à ſale volatili oleoſo, hora una vel altera immediatè inſequitur incaleſcentia ac æſtus ingens totius corporis; iſque continuus, eodem die perſiſtens, vel ſimiliter accreſcens, vel ſimiliter decreſcens uſque ad finem ſtatus, ſitis, cephalalgia, & reliqua ex ordine ſymptomata.

Pulſus præterea ſemper deprehenditur frequens, celer; & in benignis magnus, qui ſemper bonus; innuit enim æqualem concurſum ſalium in corpore, & conſequenter laudabilem ſanguinis ſtatum. Si verò malignitas ſubeſt, eſt celer & frequens, interdum inæqualis: in omni febre continua peſſimus eſt celer & frequens pulſus. Nam paradoxum eſt, ſtatuere pulſum magnum in febre maligna; & paradoxon etiam, ſtatuere in febre benigna parvum. Similis ferè celer & frequens eſt pulſui, quem omnes in nobis ipſis percipimus, dum ab inſigni exercitio, aut vehemente motu nimis, concurrente iraſcibili animi pathemate, v. g. ex fuga, ex imminente malo &c., corpus incaluit. Vehemens eſt plùs minùs, pro virium cordis, à quibus dependet motus, vario robore; & calor quò eſt intenſior, magnamque ſequitur ebullitionem, eò celeriùs & frequentiùs vibratur arteria.

Calor eſt intenſus admodum in his febribus, & vocatur, *vaporoſus*, i. e. quando manu tangimus ægrum ſub intenſo æſtu, quaſi ſubtilis mador percipi videtur. Et quidem, ubi maſſa ſanguinea videtur magis temperata, & minus acris ſalina, calor eſt blandior; ubi verò eadem eſt magis ſalina, ſolet percipi ſimul acrior nonnihil, & quodammodò ſimul morſicans. Urina in incremento febrium intensè eſt craſſa, rubra, & ſucceſſiuè turbida, opaca, cum eneoremate in principio ſine ſedimento, cruda, aut ſaltem leviter cocta: in ſtatu verò copioſa admodum, & varia ſedimenta in fundum matulæ ſecedunt, quæ coctionis ſigna exhibent, & ardorem ſignificant; unde etiam de coctione & cruditate materiæ morbificæ, & conſequenter de ſalute &

morte, prognoſis inſtituitur. Probè igitur attendendæ ſunt urinæ mutationes pro meliore prognoſi.

Obſervandum tamen, quod, quò magis ſudant ægri, eò minor ſedimenti copia exinde ſoleat in urina provenire; ſicut etiam eorum urinæ, qui ſunt conſtitutionis bilioſioris, ut vocant, aut qui laborant ſcorbuto, aut qui inclinant ad phthiſim, etiam levi febricula intensè rubeſcunt, ob acriora & acidiora plus minus ſalia maſſam ſanguineam talium ingredientia; contrà verò, quorum maſſa ſanguinea eſt magis temperata ſeu diluta, aut copioſa lympha, aut ſucco dulci nutritio chyloſo, eorum urinæ minus intensè, cæteris paribus, tingi ſolent, & craſſiores, illorum verò tenuiores, obſervantur: hinc & pariter in illis naturaliter celeriores & frequentiores, in his rariores & tardiores pulſus obſervari ſolent. Semper igitur idioſyncraſia ſubjecti ſimul conſideranda.

Si urina in ſtatu eſt tenuis, peſſimum ſignum eſt.

Si urina priùs denſa; craſſa aut opaca, & ſubitò intensè tenuis, portendit deliria, jectigationes, anxietates, & ut plurimum mortem.

Sitis affligit intenſa, *ſaliva* pauca, eaque glutinoſa obſervatur, tuſſes & inſignes *cephalalgiæ*, quas comitantur *agrypniæ*, ut plurimum juncta eſſe ſolent.

Si verò febris continua periodica fuerit, ſecundum typum exacerbationis eâdem ſe ipſam prodit, an ſit Tertiana, Quotidiana, an Quartana? imò obſervatæ etiam fuerunt Tertianæ continuæ duplicatæ: Vid. POTERIUS *C. 1. Cur. 43. de duplici* nempe *Tertiana, concitata à fulgure palatium incendente*, &c. quin & PANAROLLUS *l. a.* obſervat Tertianam duplicatam continuam cum Quintana lethali complicatam.

Pergit tali curſu hæc febris, donec *ſolvatur*: id quod fit vel ſubitanea criſi, vel ſucceſſiva λύσει. Illa non, niſi in his febribus, accidere ſolet, idque frequentiùs in calidioribus climatibus, & generoſiore victu potuque utentibus, & quidem vel die 7 vel 14. 20 vel 21. &c. Rariùs apud nos, in ſpecie cùm Alterantibus, abſorbentibus & Diaphoreticis criſin ſubindè perveniamus: ſemper tamen & neceſſariò motus naturæ probè attendatur, ne eundem impediamus. Λύσει verò pedetentim ſolvitur, dum cocta materia, v. g. per ſucceſſivam urinæ excretionem, vel per ſudores nocturnos crebriùs repetentes, ſucceſſivè excluditur. Quò etiam facit, quod eædem, præſertim plus minùs acutæ, ſolvuntur per copioſam expectorationem, excretionem & exſcreationem cum mediocri tuſſi; ſicut præſertim in petechialibus copioſa ex faucibus excretio, & quaſi ptyaliſmus morbum ſolvit; interdum ſucceſſivè abſceſſus quodam in loco ſupervenit; &c. Nempe & λύσις hæc his in febribus ſucceſſivam coctionem materiæ morbificæ inſequens, criſeos cùm ſit vicaria, tamen excretione vel translatione materiæ coctæ fiat, neceſſe eſt, niſi in lentam, aut hecticæ ſimilem acuta hæc febris degeneret, aut ex materiæ coctæ, ſed non debitè, h. e. non ſufficienter in ſalſum mutatæ, nec fixatæ renovato fermentationis impetu recidiva ſequatur.

In Febre colliquativa totum corpus languet, notabiles adſunt evacuationes, ſive per ſudorem, ſive per urinam, ſive per alvum, ſive in certa cavitate collectio.

Urina eſt ruffa & gravis; præcipitata verò monſtrat copioſiſſimum ſedimentum, in ſuperficie autem utplurimùm pinguedinem aliquam habemus.

PROGNOSIS.

Febris vel continens, vel continua Tertiana periodica, ceu acutæ, ſunt ambigui exitus: per ſe quidem minus periculoſæ ſunt, ſed potius per ſe ſalutares, de facili tamen periculum ſupervenit.

Eæ ſunt periculoſæ, quæ mox in principio, uti dicunt, extremos habent labores (eſt formula loquendi HIPPOCRATI uſitata) hoc eſt, quæ nimis ſunt acutæ, & ubi ſymptomata atrociora confertim, maximè circa regionem ſtomachi, confertim ac mox in principio ingruunt, & ad finem pergunt, quod univerſale eſt in omnibus febribus ardentibus.

Subita etiam alleviatio in morbis acutioribus eſt peſſima ac lethalis: ſic Medici non rarò decipiuntur, neſcientes, quid ſit extremus naturæ conatus? Vid. LANGIUS *in M. C. pag. 143.*

Quò mitiora pathemata ſunt circa primas vias & regionem ſtomachalem, eò mitior & ſalubrior eſt febris; ubi autem urget nauſea, adeſt anxietas præcordiorum, cardialgia, & diarrhœa, imprimis ubi adeſt colliquefactio corporis, affectum plus minus periculoſum innuunt; nam illæ proximè accedunt ad febres malignas: Unde quævis malignæ acutæ periculoſæ cenſendæ ſunt.

Probè autem attendendum, an in principio talis febris adſit diarrhœa colliquativa? an verò ſymptomatica?

Deinde cum febribus continuis ardentibus quibuſcunque ſæpius complicatur malignitas, reddens tales febres admodum periculoſas.

In febribus ardentibus benignis vomitus eſt optimum ſignum, ſive in principio ſit, ſive in ſtatu; innuit enim valorem naturæ.

Ulteriùs fluxus alvi in principio magnus, vires diſſolvens, aut ex materia inſigniter corrupta indeque admodum fœtens, periculoſus eſt, & interdum mortem minatur; eſt enim colliquativus & ſimpliciter ſymptomaticus: ſi verò ſine inſigni virium labe contingit, & æger aliquod levamen percipit, non adeò eſt periculoſus.

Sudor autem colliquativus, ita ut in habitu corporis ægri poſt ſudorem reperiatur ſabulum, vel nonnunquam etiam in lecto ſabulum ruffum, aliquoties obſervata eſt curatio talium febrium.

Urina, quatenus ſubminiſtrat ſigna coctionis & cruditatis, quò citiùs exhibet ſigna coctionis, tutus eſt affectus.

Urina alba, aut pallida, & admodum cruda, in omnibus febribus ardentibus admodum periculoſa eſt, & plerumque mortem portendit.

Urina alba, tenuis & clara, in febre continua ardente cum delirio, lethale eſt ſignum, propter imminentes convulſiones.

Quantò *urina rubicundior* eſt in initio, tantò citiùs terminatur, cum ſignis bonis ad bonum, cum malis ad malum.

Iſtæ febres continuæ ardentes, quæ nullius evidentis cauſæ vi, ſed in corporis & animi quiete præter expectationem excitantur, graviores multò ſunt & periculoſiores, quam quæ prægreſſam habent cauſam evidentem, v. g. motum corporis, æſtum ſolis, &c.

Quæ lethales futuræ ſunt, *vires* in dies magis proſternunt citra ullam criticam evacuationem; aut ſi quidem excernitur die minimè decretorio, naturæ fatiſcentis ſignum exhibet.

In omni febre ardente ſemper adſpicienda eſt lingua, an ſit humida; an verò aſpera & arida, aut nigra, aut fiſſa, livida & mucoſa, vel alio modo vitioſè conſtituta? adeoque Prunella immineat: quò magis enim lingua à ſtatu naturali ad dictas qualitates præternaturales declinat, eò gravior æſtus internus, eòque periculoſior innuitur febris; quò autem humidior & rubicundior naturaliter eſt lingua, eò melior ſpes affulget in omni febre ardente.

Quoad tempus eventus; Febris ardens acuta circa ſeptimum interdum, interdum circa decimum quartum finitur apud nos, quin & ad 20. extendi ſolet; ſæpè, ubi ſunt magis acutæ, intra diem quartum ſolvitur: quæ in aliis regionibus ordinariò ſeptimo terminantur, rariùs ad decimum quartum extenduntur. Unde in effatis HIPPOCRATIS & Practicorum obſervatis, regionum ac aliarum circumſtantiarum probè habenda eſt ratio. Quando urina in principio morbi rubicundior, craſſior, & magis vel minus turbida ſe exhibet, tantò citiùs terminantur hæ febres: unde ſi quarta die ſigna coctionis evidentia apparent, terminantur ferè die ſeptimo; ſi verò conſpiciantur talia ſigna ſeptimo die, terminantur undecimò vel decimo quarto; Nam in acutis imprimis obſervanda eſt criſis. Facies turgida & ſubtumida morbi longitudinem pronunciat, & ſecundùm ſigna coctionis ſubindè citiùs vel tardiùs finitur.

Hæ Febres acutæ continuæ vel à natura curantur, vel arte, & terminantur perfectè vel ad ſanitatem, aut mortem, vel imperfectè. Prior curatio, & quidem *perfecta*, fit, quando aut per criſin ſubitaneam, aut λύσιν ſucceſſivam convaleſcunt ægri, de quo ſuprà; ſin minus, invaleſcente quotidie febre, agrypniæ, deliria, convulſiones, &c. ſuperveniunt, hinc mors ultimam ducit lineam. Fit autem criſis, quando natura ſecernit ab utilibus inutilia, & præparat ad excretionem. Verſatur enim criſis in terminis cruditatis & coctionis; ſiquidem nulla criſis ſalutaris, niſi peracta coctione, ſperanda eſt. Natura noxia illa inquinamenta, ſive ſeparata, ſive ſeparanda, fermenti rationem habentia, per varia loca expellit: Hinc ulcuſculis circa labia & nares erumpentibus febres deſinunt; quia ad naſum plures venæ & arteriæ viſum effugientes abeunt:

& quia

& quia labia peculiari ſui generis ſaro & ſpongioſo parenchymate conſtant, & vel ſola epidermide, vel haud denſa cute inveſtita, per quæ fermentum febrile facilè expelli poteſt. KERGERUS *de Fermentatione pag.* 239. plura habet, unde omnia remittunt Accidentia, & nihil reſtat præter aliqualem virium debilitatem: Interdum per criſin fermentum febrile ad ambitum corporis protruditur, & febre deſinente ſcabies excitatur, quæ propterea etiam, ſi ad interiora recurrat, recidivam parit.

Si verò *imperfecta* fuerit, obſervatum eſt, ut docet FERNELIUS *lib. de Febribus cap.* 10., Tertianam diuturnam atque Quartanam in atrocem cruciatum colico immaniorem deſinere, qui nonnunquam & in articulorum dolores, & in paralyſin faceſſat. Atque hic dolor tamen conſueto acceſſionis tempore ferè exacuatur, priſtinumque circuitum retinet.

Obſervavit & BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hiſtor. Anat.* 50. *pag.* 100. dolores ventriculi & nauſeam poſt febrem per vices ſolitis paroxyſmi diebus, ſolitaque febris hora, multò amplius febrili calore infeſtare, quos abſtergentibus Medicinis, juſculis citratis & acetoſis paræparavit. Fit hoc, quando abuſu nimio Præcipitantium ſeu Abſorbentium fixorum ſupprimitur impetus fermentativus humorum & ſpirituum febrilis, unde natura fermentum febrile non ex toto corpore evacuare valet, ſed fixato in tantum acido morboſo, imperfecta criſi ad inteſtina vel ventriculum tranſponit, vid. *ſupra pag.* 146 & recidiva ut plurimum periculoſior denuò inſurgit, & febris acuta in lentam, hecticæ ſimilem mutatur:

Dum per criſin finitur, in noſtro climate quidem rariùs, in locis autem calidioribus, Gallia & Italia, ordinariò per hæmorrhagiam narium criticam, rariùs per ſanguinis evacuationem per alia loca, ſolvitur: interdum etiam ſudore critico, interdum alvi fluxu critico, interdum urinæ excretione, terminari ſolent. Exemplum ſudoris critici poſt febrem talem ardentem notatu dignum habet HILDANUS *C.* 6. *Obſervat.* 77. de quodam viro robuſto cum ardentiſſima & continua febre conflictante, qui ſeptimo die in ſudorem adeò flavum incidit, ac ſi croco tinctus eſſet, & quidem copioſiſſimum, ut contorta ſubucula aqua ubertim extillaret, & linteamina omnia croceo colore inficeret. Exemplum verò criſeos per hæmorrhagiam ſingulare habet ZACUTUS LUSITANUS *Lib.* 1. *Prax. Admir. Obſervat.* 86. de Febre ardente ingenti per ſanguinis copioſum fluxum ex venula gingivæ inferioris curatam, & criticè ſolutam.

Hæmorrhagia utplurimùm fit per nares; hic autem facta fuit per radices dentium: non ſecus atque *lib.* 3. *Prax. Admir. Obſerv.* 110. obſervat hæmorrhagiam criticam per porum juxta radicem pollicis pedis dextri, in interna parte ſponté apertum, Quin & idem ZACUTUS LUSITANUS criſin Febris ardentis per ſputum ſanguinis obſervat. *l.* 8. *Pra. Hiſt. cap.* 6. *Obſerv.* 4.

Curioſum eſt, quod refert PLATERUS *l.* 1. *cap.* 86., dum delirans in febre ardente uxorem per vim comprimit, moxque extinguitur; Uxor vero mox quoque eodem modo correpta à febre quidem ſanata eſt, mens tamen nunquam ſyrè conſtitit.

Aphoriſmus HIPPOCRATIS 62. *Sect.* 4. non ſemper eſt verus: Vid. HORSTIUS *lib.* 1. *Obſerv.* 20., ubi Icterus ſalutaris quarta die in continua febre obvenit.

Hemorrhagiam narium ſubindè præcedere ſolet tinnitus aurium; in ſanguinis nempe turgeſcentia febrili ex motu vehementiore arteriolarum, & ſanguine in locis vicinis ſtagnante, & aurem interiorem movente.

Signa locorum, per quæ contingit criſis, videbitis in *Inſtitutionibus*: interim verum eſt Effatum HELMONTII *de Tempore No.* 53. *pag.* 509., Medicum debere negligere criſin, quia prævenire ſcilicet melius ſit. Veriſſimum hoc eſt, qui poteſt prævenire univerſalioribus & ſublimioribus remediis, faciat, mox in principio vim cauſæ occaſionalis ſeu fermenti morboſi evacuando, & naturæ turbatæ impetum ſiſtendo. Verùm cùm hoc non in omnibus licitum ſit, & generoſum remedium negotium hoc præſupponat, potiùs Medicus ſit naturæ miniſter, & expectet criſin, quàm ut naturam præpoſterè turbet, legitimis remediis illi ſuccurrendo.

CURA.

In *Cura harum Febrium acutarum* & continuarum periodicarum, ſi unquam aliàs, Medicus ſit naturæ miniſter: cùm enim depuretur maſſa ſanguinea in iiſdem, adeoque fiat ſanguinis febrilis turgeſcentia, ob materiæ cujuſdam heterogeneæ, ipſiuſque naturæ averſantis ſecretionem, ut ejus coctio & hinc criſes teſtantur, manifeſtum evadit, Indicationes genuinas & veras in eo verſari, ut ſanguinis preternaturalis fermentatio intra modum nature propoſitum conſervetur, ea nimirum ratione, ut nec hinc plùs equo gliſcat ſeu intendatur, unde periculoſa ſymptomata inſequi ſolent, nec illinc nimiùm torpeat ſeu deficiat, qua ratione materie coctio & excretio impediretur, ac facilè lenta chronica febris dubii eventus ſuperveniret, ut rectè loquitur SYDENHAM *Tract. Methodus curandi Febres Sect.* 1. *cap.* 4. *p.* 18.

Cura igitur Febrium talium cùm à ſola fiat natura, hoc ſaltem *Medici eſt officium, ut illiùs conatum debitè moderetur & adjuvet*. Ante omnia ergo

1. Maturè removendus fomes ex primis viis, qui conſiſtit in ſcoriis, & chylo vitiato & à bile preternaturali corrupto genitis.
2. Corrigenda eſt dyſcraſia maſſæ ſanguineæ, unde oritur febrilis orgaſmus, temperando & alterando ſal volatile acre urinoſum plus minùs oleoſum, vulgò bilem, h. e. fermentum febrile, ejuſque acrimoniam plus minùs, indeque natam efferveſcentiam compeſcendo.
3. Cicurata cauſa peccante, hec ipſa ſimul per convenientes vias, quò vergit natura, evacuanda, inter quas excellit blandus ſudor. Nam in omni febre, blanda diaphoretica primariò obtinent locum, niſi criſis hoc negotium prevertat, ſeu niſi naturalis excretio preveniat artificialem.
4. Symptomata in curſu morbi magis magiſque urgentia mitiganda.

Primum preſtat Veneſectio, & Evacuatio: *Secundum* verò Nitrata: *Tertium* Antimonialia fixa, animalium partes dure, &c.: *Quartum* in genere Anodyna, in ſpecie moderatè acida, aliavè appropriata. Hic notetur probè LUDOVICI accuratiſſima Methodus medendi, nempe in principio, premiſſo vel omiſſo Vomitu, mox volatile aliquod, v. g. Tincturam Bezoardicam, Mixturam ſimplicem, ſpiritum cornu cervi, &c. pro circumſtantiarum ratione cum Opiatis exhibendo: in ſtatu fixiora Terrea alcalina: in declinatione Cancrina, Corallina, &c. Hac nempe methodo *nec criſin negligit Medicus*, nec otioſè eam expectat. Hanc verò otioſè expectant non ſolùm Veteres, quod premiſſa veneſectione aque frigide largiore hauſtu ſaltem curare ſolebant egros, motum nature criticum obſervando; ſed etiam Moderni plures Itali, & Galli preſertim, qui poſt veneſectionem & clyſmata ſola tenuiſſima dieta & largiore ptiſane exhibitione ſanare ſuos in acutis ſatagunt ſub ſpe criſeos: Vid. LANGII *Miſcell. Curioſ. pag.* 6.

Pro his ſcopis ritè obtinendis obſervetur:

I. Cautiſſimum eſſe debere Medicum, ne pro Cauſo, aut alia febre continua ſimplici, curet preſentem malignam. Fit enim, ut ſepius febris maligna in primis diebus formam cauſi tantùm pre ſe ferat, & ſua malignitate latitet. Preter vires autem proſtratas pulſus debilis malignam indicat, & frequentiſſimè ſunt complicatæ. Unde tutius eſt, adhibere mox in principio ſimul appropriata alexipharmaca malignitati reſiſtentia. Nam dubitant nonnulli, *an detur cauſus verus ſine adjuncta malignitate?* Si itaque certò conſtet, malignitatis metum adeſſe nullum, tunc denuò ad ordinariam ac conſuetam methodum tutò acceſſus fieri poteſt. Quamdiu verò, levis licet, ſuperſit malignitatis ſuſpicio, Alexipharmacis aut Bezoardicis dictis ſimul inſiſtendum erit, quæ uti ſunt neceſſaria in omnibus febribus, ita in continuis laudanda.

II. Dum ſimul propinantur Alexipharmaca aut Bezoardica, ſub horum uſu minimè æger in principio ad ſudorem cogendus erit, niſi facilè & quaſi ſponte ſequatur. Addenda ſimul ſunt Præcipitantia, & dyſcraſiam ſanguinis pedetentim emendantia ſeu corrigentia, talia tamen, quæ corpus ad bandam diaphoreſin ſucceſſivè diſponant, antequam perfectus & copioſus proliciatur ſudor. *Diaphoreſis* enim, ut in omni febre, ita in ſpecie

in

in continuis conſervanda; ſic enim calor & æſtus mitior, & cephalalgiæ, vigiliæ, aliaque ſymptomata minus defatigare ſolent ægros; quia ſudor tunc temporis ſine ſucceſſu eſt, & potiùs vires proſternuntur, dum nempe omnia adhuc ſunt cruda, nec quicquam ſeparatum, niſi manifeſta adſint ſigna malignitatis aut contagii. Inutiliter ergo ſudor elicitur. Ideòque potiùs tinctura Bezoardica, aut mixtura ſimplex, ſeu ſpecificum Paracelſi in peracutis harum febrium euporiſton ordinarium eſt, quatenus diſponit corpus ad aliqualem madorem. Compoſitum eſt ex ſudoriferis blandis, ſimul præcipitantibus miſtis.

Obſerv. III. In febribus ardentibus, ſeu continuis imprimis *potus* concedendus eſt liberalior; imprimis, quò major eſt ſitis, & intenſior ardor, eò magis indulgendum genio; Rectè enim culpant PANAROLLUS, LINDANUS & LANGIUS *in Epiſtolis Medicis* eos, qui ægris febrientibus omni ferè potu interdicunt. Obſervetur hoc ſaltem: melius eſſe, ut frequentiùs & parciùs bibant, quàm ut una vice multum ingurgitent. Prius enim ſucceſſivè alterat, ſimulque madorem continuum conſervat: poſterius verò tonum ſtomachi nimis labefactat. Proſtant ſanè exempla non pauca pulmonum & reliquorum viſcerum omnino aridorum & ex ſuccorum ex ardore febris ardentis, ob denegatum potum: Vid. PANAROLLUS *in Obſerv. Pentec. 4. Obſervat. 8. Idem* alio loco habet *Obſervationem* febre ardente mortui, in quo cor tanquam ſemitoſtum apparuit. Ergo ſi urget ſitis, liberalior potus concedendus eſt ægris, taliſque quem appetunt, & quidem ſimplex unuſque, non modò hic, modò iſte; modò non nimia quantitate, nec frigidus ob ſtomachum ingurgitetur, ſed potiùs tepidus; frigida enim nimis nociva. Interdum enim poſt nimium potum tumor pedum ſupervenire ſolet.

In ſelectu potionis habenda eſt ratio effervescentiæ febrilis plùs minùs temperandæ & ſedandæ, & hinc ſymptomatum, ſpeciatim circa primas vias urgentium, præſertim alvi plùs minùs clauſæ vel apertæ. Hinc ſerum lactis benè depuratum, & ſucco citri ad aliqualem gratiam acidulatum, potus reverà medicamentoſus exiſtit, modò diarrhœa abſit, ſed potiùs intenſior ſitis urgeat: Conferatur PIENS *de Febribus Part. 2. pag.* 166. item SEPTALIUS *in Animadverſ. §.11. pag.* 98. Tandem & conſuetudinis ratio ſimul habenda eſt. Aliàs *Aqua fontanæ* vel *cerevilia ſecundaria benè pura* cum dimidia *vini tenuioris*, aut quinta vel ſexta parte *vini Rhenani* miſta, addendo menſuræ uni *ſucci citri* No. j. *ſucci cydoniorum* vel *ribium* q. ſ. ad gratiam ſaporis, & *Gelatinæ cornu cervi* ſuper igne diſſol. ℥ij., & acutè febrientibus gratiſſimum potum ſuggerit. *Acida* enim, imprimis his in febribus, in Potu conveniunt; tàm *mineralia*, in æſtu nempe nimio ac cum *Cauſo*, quam *vegetabilia*, in æſtu nempe moderatiori: Unde RIVERIUS *Centur. Obſervat.* 19. *Aquæ ſimplici* ℔j. addit *ſpir. ſulphuris* gutt. xx. pro potu ordinario. *Decoctio hordei* ſub nomine *ptiſanæ* plures utuntur; quod minùs approbo, cùm cruditates ſtomachi flatulentas, ejuſque atoniam inferat.

Obſerv. IV. In principio & curſu febrium ardentium, ubi alvus obſtructa eſt, vel non ſatis libera, conveniunt imprimis *Clyſmata*, aut, loco horum, tamarindorum decocta aut infuſa: Verùm illa ſaltim lenientia ac blanda, & quæ alvum tantummodò laxant, ſcorias recrementoſas ex inteſtinis maturè eliminant, eamque continuò fluidam ſervant; idque præſertim duobus in caſibus:

1. Si urgent ſymptomata præcordiorum & abdominis: item ſi orgaſmus humorum ad caput ferri quodammodò videtur.
2. Si nimia æſtuatio & ebullitio ſit ſanguinis, tunc commodiſſimè applicantur Enemata. Confer. SYDHENHAM *Sect. 1. cap. 4. p. 27. & 29.* Quibus & addatur principium morbi præceps, in quo antè venæſectionem clyſmate alvus eluenda venit: e. g.

℞. *Flor. cham.* m. ij.
Herb. card. bened.
Violar. an. m. j.
Rad. gentian.
Enulæ an. ℥ vj.
Coqu. in ſ. q. *aquæ*,
Colatur. ℥ viij. adde
Elect. lenitiv. ℥ j.
Nitri antimoniati ℨ j.
M. f. *Enema alterans & emolliens*:
D. S.
Enema laxativum.

Vel
℞. *Herb. chamom. cum. flor.*
Card. bened.
Salv.
Rutæ an. m. j.
Rad. enulæ,
Leviſt. an. ℨ vj.
Bacc. junip. ℥j.
Sal. tartari ℨiß.
Coq. in ſ. q. *aqu.*: *colat* ℥. viij. *add.*
Elect. hieræ cum agar. ℨvj.
Mell. roſat. ℥j.
Liq. cornu cervi ſuccin. ℨß.
M. f. *Clyſma revellens*.
D. S.
Enema revellens.

Alvus verò, ubi ſatisfecerit quotidiè officio ſuo, nullo modo irritanda venit.

Obſerv. V. *Vomitoria* non adeò neceſſaria ſunt, atque in febribus intermittentibus, nihilominus tamen ubi in principio & in incremento morbi nauſea urget, aut inanis vomendi conatus adeſt, ſaporvè amaricans, aut ſimiles ructus adſint, ut vel ex bilis regurgitatione in ſtomachum, aut recrementorum nidoroſorum in eodem collectione, lipothymiæ aut cardialgiæ immineant, vel anxietates præcordiorum inſignes exindè accedant, conveniens ſanè eſt, vomitorio in principio aut incremento hæc impedimenta removere, niſi vel diarrhœam, vel graviſſima ſymptomata in curſu morbi experiri velimus: exempli gratia, in febris initio, propinato vomitorio, mitigantur horrenda illa ſymptomata, quæ ex humorum in ventriculo locíſque vicinis illuvie ortum ducunt; imò verò & fortaſſis in ipſis quoque incunabulis opprimitur morbus, qui aliàs cum ægri periculo increſcet & chronicus fiet, & ſic ſimul remedia poſtmodum uſurpanda eò meliùs operari poſſunt. Obſervavi ipſe ſæpiùs, quod ex uſu vomitoriorum ægri non adeò gravibus ſymptomatibus conflictati fuerunt. Quod ſi ſerò accerſitus jam incrementum morbi adſit, nihilominus cætera ubi reſponderint, ac ſpeciatim ſi vires à morbo nondum attritæ fuerint, etiam in incremento vomitorium propinari poteſt. Confer. hìc accuratus & elegans SYDENHAM *in Methodo curandi febres pag. 3. & 23. ſequen.* Idque eò magis, ſi certè conſtet, febrim eſſe vel benignam; tunc ſanè, ſi iſta Indicantia ſuprà indicata adfuerint, vel eam eſſe malignam ſed ex contagio extrinſecùs hauſto ſtomachum infeſtante, non timidus, nec timidus hìc ſit Medicus; in talibus enim vomitu præmiſſo, ſanè omnia ſymptomata toto morbi decurſu ſunt mitiora. Obſervandæ tamen ſunt *vires* plùs minùs robuſtæ, item vomitoria non ſunt nimis valida, ſed blandiora & in doſi minori, ne corpus nimiùm commoveamus: in talibus enim ægris facilè multum & vehementer ſolent evacuare, fluidioribus & mobilioribus corporis exiſtentibus contentis; ſecus ac in intermittentibus, in quibus, præſertim contumacioribus, validiora ſubindè uſurpanda veniunt Vomitoria. Obſervatum tamen etiam fuit, quod in ægris, quos aliàs Vomitoria non moverunt, illi in febribus talibus impetuoſiſſimè ſunt purgati. E. g.

℞. *Croc. metall. abſinth.* gr. viij.
Infund. per noctem in *Vini Rhenani* q. ſ.
mane filtretur, & pro doſi ℥j. addantur
Syrup. cinam. ℨ j.
M. D. S.
Vinum emeticum pro una vice.

℞. *Oxyſacch. emet. Angeli Salæ* ℨ iij. vel ℥ß.
Aqu. menthæ ℥ß.
M. S.
Potiuncula emetica pro una vice.

℞. *Tartari emet. Mynſichtii* gutt. ij.
Scamm. ſulphur. gr. j.
Sacch. alb. gr. vj.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis emeticus pro una vice.

Vir vegetus & ſanus, *Barbitonſor.*, tenerioris licet conſtitutionis, in convivio veſpertino genio plus debito indulſerat, Baccho in ſpecie litando; unde poſt noctem inquietam manè vomitu copioſo & aliquot ſeceſſibus ſe exonerabat. Die abhinc tertia iracundia graviſſimâ affligebatur, unde aliquot diebus interjectis languorem & laſſitudinem artuum inſolitam percipiebat cum aliquali ſiti, donec aliquando ſub medio noctis poſt mediocrem horrorem gravi æſtu

æſtu cum cephalalgia intenſa corriperetur; jungebantur vires proſtratæ, ſatis clamoſæ, inquietudines cum pulſu frequenti, celeri, magno, molli & vehementi. Urina intenſè tincta emiſſa ſucceſſivè per totum turbida, craſſa, & copioſis contentis ubique ſaturata conſpiciebatur. Circa meridiem vocatus Febrem continuam ardentem benignam judicabam, ideò præſcripſi:

℞. *Aqu. rub. Idæi,*
Acetoſæ an. ℥ iß.
Antimonii diaph. ℈ j.
Syrup. papav. ℥ j.
Spir. nitri dulc. q. ſ.
Miſc.

De qua Mixtura capiebat cochleatim pro lubitu.

Si in principio primo vocatus fuiſſem, ſine deliberatione mox vomitorium dediſſem. Verum, quia æger hic tenerioris conſtitutionis ſub diebus ante invaſionem morbi vomitum nonnaturalem paſſus fuerat, hærebam, nè ex vomitorio propinato aut hypercatharſes ſequerentur, cum ſine violentia non operentur, aut ægrum, ſi eum vomitorio tentare vellem, viribus jam dum ſatis attritis lipothymia corriperet, imprimis, cùm urina jam turbida apparuerit, adeòque morbus non in principio, ſed in incremento ſit, quæ ſanè diſſuadent Vomitoriorum uſum. Poſtquam autem ita ægro die ſolis propinandam juſſeram Mixturam jam dictam, veſperi ejuſdem diei rediens ægrum in priſtino ſtatu offendebam ſed magis anxium, cum fluctuationis ſenſu circa præcordia, conquerentem ſimul, quoties de Mixtura ſumebat, ſe ſentire æſtuationem inſignem totius corporis, præſertim capitis. Deliberabam ergo, an vomitorium conveniret? cum hujus uſum urgerent inſtituendum:

1. Ægri anxietas & inquietudo, quæ præcordia affecta indicabant, adeòque, ſi vomitus omitteretur, metus ſit, ne ſymptomata dicta exaſperentur.
2. Fluctuationis ſenſus, quem æger percipiebat in præcordiis; quod ſignum eſt, ut practici loqui amant, alicujus humorum inſtare.
3. Exæſtuatio circa præcordia, quam æger, quoties de Mixtura præſcripta caperet, pati dicebat, quæ indicium eſt, ſpiritum nitri dulcem cum contentis primarum viarum effervescere.

Hæc ergò Permittentia & diſſuadentia vomitum dum occurrebant, mecum deliberabam, an vomitorium conveniret? Tandem neglectis diſſuadentibus lene Vomitorium præſcripſi ex tartari emetici gr. ij. unde æger vomitiones crebras incidebat cum copioſiſſimis alvi dejectionibus, reverà cholericis pathematis, ſuperveniente ſumma virium proſtratione, extremorum refrigeratione, & ſudore circa frontem ſyncoptico. His ita perſeverantibus; cum æger non poſſet ſurgere præ languore, tantillum vini exhibere, quietumque ſimul in lecto manere eundem, ut extrema incaleſcerent, unò naribus admovere vinum juſſi, ut hujus odore reficeretur. De hinc præſcripſi:

℞. *Aquæ menthæ,*
Rubi Idæi an. ℥ iß.
Cinnam. ʒ vj.
Spir. theriacal. camphor. ʒ iij.
Succ. cydon. ℥ j.
Eſſent. ambræ ℈ ß.
Miſc.

Hæc miſtura ſucceſſivè ab ægro aſſumpta vomitus & ſeceſſus ſedavit, eumque quietum reddidit.

Externè ſimul ſtomachum inungi curabam Theriaca, vel ſola, vel in vino diſſoluta. Poſt mediam verò noctem præſcripſi:

℞. *Ebor. ſine igne,*
Antimonii diaph. an. ℈ j.
Bezoard. ſolar. gr. xv.
Laud. opiat. gr. iij.
M. f. *Pulvis pro 3. doſibus.*

Primam doſin poſt mediam noctem cepit, ſecundam mane, & tertiam veſperi. Ita atrociora ſymptomata ex voto evanuerunt.

Obſervat. VI. *Purgantia*, quà talia, imprimis propriè dicta, ſeu quæ abuſivè Eradicativa vocant, utplurimum nociva ſunt in febribus continuis ardentibus, nec niſi in declinatione morbi conveniunt, coctâ ſcilicet priùs materia, & ſedata maxima ex parte ebullitione febrili.

Sed tunc ferè eſt ſuperflua & inanis, cùm materia cocta per urinas & ſudores eliminari ſoleat. Quod ſi non fiat, aliqualis & repetita blandior purgatio, & quæ ſtimulando ſaltem motum naturæ provocat, locum habet. In principio harum febrium eſt fruſtranea; movent quidem ſeu turbant nimiùm corporis contenta, ſed non ritè promovent nociva, crudis adhuc omnibus exiſtentibus, ac vires nimium proſternunt: In progreſſu verò morbi eſt ferè nociva, aut ſaltem inutilis dictis ex cauſis: *Si quid tamen movendum videatur, in principio ſecundùm* HIPPOCRATEM *movendum.*

Obſervanda tamen hîc eſt Animadverſio SEPTALII *lib. 5. §. 4. pag. 98. Uti in continua tertiana reſpectu ſui, aut materiæ illam facientis, nunquam ab initio ante coctionem medicamento purgante evacuandum eſt; ita, cum quandoque bilis acris ad ventriculum transfundatur & mordens, graviſſima inferens pericula, & ſæpè mortem, potiſſimùm, ſi æger ad vomendum natura ineptus fuerit: Illa ut præveniamus reſpectu ſymptomatis, cum ſyrupo roſato ſolutivo & ſero lactis, vel ſolo, vel cui tamarindi incocti, purgare licebit,* &c. Ut enim in curſu morbi purgantia omnia ſunt ommittenda, toto tamen morbi decurſu eò ſubindè ſimul reſpiciendum eſt, ut alvus blandè ſervetur aperta, & quidem imprimis, ubi æſtus & cephalalgiæ urgent, quæ ſub alvo clauſa magis intendi ſolent: idque eò tutiùs fieri ſolet, quando nulla adeſt ſuſpicio malignitatis. Nam in febribus malignis, imprimis cum excretione cutanea, variolis, morbillis &c. junctis, cautiſſimi ſimus in alvo aperienda. Intempeſtiva enim purgatio ante materiæ coctionem inſtituta, magna incommoda vehit; *vel* enim finem ſuum non aſſequuntur Purgantia, nihilque aut parum vitioſorum humorum educunt, atque ita ſaltem eos agitant, turbant, confundunt (reverà fermentant,) unde ex materia mota & non evacuata in primis viis hærente, tormina, animi deliquia, vertigines, & alia ſymptomata oriri ſolent; *vel* ſi medicamentum fortius fuerit, corpus liquefacit, vires debilitat, ut natura poſteà faciliùs ſuccumbat, morbum vel planè non, vel non niſi longiore tempore vincat. Neque Purgantia neque vomitoria febrilem fermentationem tollunt.

Pro ſcopo igitur alvum apertam ſervandi convenit imprimis ſerum lactis, aut ſimplex, aut cui juxta SEPTALIUM *l. a.* Tamarindorum ℥ j. vel ℥ iß. infuſa fuerit. Quod ſi verò in principio harum febrium blandè purgare aut primas vias abſtergere animus ſit, tunc vel ſolitario, vel cum paſſulis, v. g.

℞. *Crem. tartari,*
Pulv. Rhabarb. an. ℈ j.
Scamm. præp. gr. j.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis laxativus.

Capiatur in vehiculo manè.

Vel

℞. *Pulp. tamarind.* ʒ ij.
Pulv. rhabarb. ℈ j.
Scamm. præp. gr. ij. vel iij.
M. f. *Bolus*: S.
Electuarium laxativum pro una vice.

Vel

℞. *Tartari vitriolati* gr. vij. ad xv.
Scamm. ſulphurati vel roſati gr. ij. vel iij. (ad vj.
M. S.
Pulvis aperiens.

Item Infuſum blandum ex foliis ſennæ cum rhabarbaro in principio harum febrium, ubi non nimis celeriter moventur, tutò concedi poteſt; e. g.

℞. *Rhabarb. opt.* ʒ iß.
Fol. ſen. ſine ſtip. ʒ j.
Infund. in *ſero lactis per noctem*;
manè blandè ebulliat: *Colaturæ* adde
Syrup. roſat. ſolut. ℥ ij.
M. D. S.
Potio laxativa pro una vice.

Obſervat. VII. Injecto vel omiſſo clyſtere, convenit interdum in primo principio Venæſectio: dico *in principio*, eoque primo, quando nempe ea neceſſaria videtur (non enim ſemper neceſſarium eſt;) idque *ſaltem*, ubi urget aut metuendus eſt æſtus in robuſtis, nimiaque turgeſcentia contentorum corporis, ut in corpore juvenili,

juvenili, plethoricis, generoſiori victu utentibus, aut in aſſuetis, aut quibus ſuppreſſa eſt ſolennis quædam evacuatio: in talibus commodè vena incidi poteſt: Conf. SYDENHAM *Section. 1. capit. 4. pagin. 19.* Nam ſi eſt febris, quæ venæſectionem poſtulat, ea ſanè eſt febris acuta continua: propterea quando in his obſervatur pulſus major, aut potiùs maximus, unde periculum eſt, ne ex nimia ſanguinis rarefactione vaſa diſtenta ac repleta liberiorem ſanguinis impediant motum, venæſectio mox in principio primo inſtituenda erit, præmiſſo vel neglecto, uti dixi, clyſtere, quocunque diei tempore. Nempè rectè hic loquitur LINDANUS: *Venæſectio eam ob cauſam inſtituitur, ne calor immodicè exardeſcat. Ut igitur frænetur ille æſtus, & circuitus ſanguinis liberior fiat, opus eſt Venæſectione, manè, ſive veſperi. Multis equidem religio eſt, alio tempore mittere ſanguinem, quàm matutino: Verùm occaſio eſt præceps, & quandoque graviter peccant, qui hoc obſervant: accidit enim ſæpe, ut ſanguis mittatur, cùm in furore maximo eſt Febris,* cùm tamen venæſectio fieri non debeat, niſi meliore tempore morbi, & remiſſiore calore febrili. Nam, ut rectè CELSUS monet *libr. 2. cap. 10. In ipſo furore ſanguis non eſt mittendus, & qui hoc mittit, idem facit, ac ſi jugularet hominem. Qui itaquè matutinum præcisè obſervant tempus, ſæpè in hunc errorem incidunt. Ergo dies non oportet numerare, ſed in principio primo aut tempore huic proximo, ſanguis mittendus, modò hoc obſervetur, ut in remiſſiore fiat febris tempore. Si verò jam tertia aut quarta dies fuerit, ex quo æger decubuit, aut ægrotaverit, periculoſum eſt, ſecare venam, idque eò magis, ſi ſuſpicio malignitatis ſubſit, utpote in quibus etiam in primo principio venæſectio adminiſtrari non poteſt, niſi ſumma urgente neceſſitate.*

Premiſſa venæſectione Vomitoria inſtituuntur. Quæritur: qualis prior ſit? an venæſectio? an purgatio per ſuperiora? Præmittitur venæſectio, ut exinanitis vaſis ſub conatu vomendi præcaveatur hæmorrhagia; ſi hoc non poteſt fieri, ſufficiunt vomitoria. Quantitas ſanguinis mittendi ſecundùm conditionem ſubjecti ac impetum febris determinanda venit. Interdum in incremento, aut etiam in ſtatu febrium continuarum benignarum, urgente prunella & linguæ ac faucium affectibus, ſubindè conſultum eſt, ut venæ raninæ ſub lingua ſecentur, quæ ſi largiter fluant, & ſanguis exſiliat quaſi, fauſtum ſolet eſſe ſignum; ſin verò ſaltim ſtillet, aut pedetentim effluat, ominoſum. Aliàs ubi hæ & ſuprà dictæ circumſtantiæ non adſunt, tutò intermitti poteſt, cum febres ardentes continuæ etiam ſine venæſectione optimè curari poſſint. Ipſe GALENUS monet, *cavendum, ne dum febrem jugulare conamur, ægrum ſimul jugulemus, quod tribus Medicis eveniſſe* ſcribit *libro de Curandi ratione per venæſectionem cap. 12., quibus non opinantibus, pro animi deliquio, mors obrepit.* Et cur laticem illum pretioſiſſimum ſtudiò exantlemus, qui à febre heu nimium! depaſcitur, ut planè per febrem abſumptum fuiſſe in venis per obſervationem conſtet: Refert JOHANNES ARGENTERIUS *in Galenum lib. de Febribus ad Glaucon. cap.*, in cujuſdam febre extincti cadavere ne guttam quidem ſanguinis in venis fuiſſe repertam: ANDREAS SPIGELIUS *de Semitertiana lib. 1. cap. 15.* in quodam febre extincto venas majores circa hepar ſanguine vacuas repertas fuiſſe; & *ibidem cap. 16.* venam cavam & arteriam magnam ſic vacuam fuiſſe ſanguine, ut non opus fuerit filo venam cavam & portæ truncum, dum exenteraretur, intercipere. Prætereà ex Obſervationibus conſtat, quod crebræ ſanguinis miſſiones homines febribus aptiores reddant: Vid. WILLISIUS *de Febribus cap. 9. pagin. 175.* item *cap. 11. pag. 197.* Id ipſum autem obſervare debuiſſet WILLISIUS, ut ipſe in Febribus venæſectionem non adhibuiſſet. Teſtantur ſiquidem ipſius Obſervationes & Curationes febrium, parùm congruè fermentationi ſuperſtructæ, poſt venæſectionem ſemper ægros deterius habuiſſe, etſi in initio aliquid contuliſſe videretur. Itaque ego cum ejuſmodi lanionibus & ſanguiſugis non facio, qui vitæ theſaurum tàm inutiliter abliguriunt, cùm præſertim in his ſeptentrionalibus oris homines tàm frequentem atque largam venæſectionem non ferant, & alia præſentiora jucundiora atque tutiora remedia in promptu ſint. In principio ſaltem vel venam ſecare, aut etiam Laxativo primas vias ſtimulare, conceſſum eſſe dixi; *minùs verò in progreſſu* morbi; id quod erudito diſcurſu pluribus deducit BALLONIUS *in Bonetti Phar. Medicorum pag. 172.*, ubi oſtendit: ob vehementiam morbi, & ſymptomata in ejus progreſſu ad remedia, venæſectionem & purgationem, non ſtatim properandum eſſe. Rectè: Alterantia enim & blanda Diaphoretica ſaltem conducunt, & quæ ſymptomata urgentia mitigant.

Obſervat. VIII. *Diaphoreſis* uti in omni febre, ita in ſpecie in continuis conſervanda libera; ſic enim calor & æſtus mitior, cephalalgia aliaque ſymptomata minùs gravia eſſe ſolent. *Minus tamen ad ſudorem cogendi ſunt ægri, præſertim in principio aut in incremento:* quia tunc temporis, cùm adhuc omnia ſunt cruda, ſine ſucceſſu & euphoria debilitantur. Conveniunt autem imprimis Diaphoretica ſalina, ſal cardui benedicti, abſinthii &c., item terrea, terra ſigillata, corallia præparata, antimonium diaphoreticum, Bezoardicum Minerale, Cornu Cervi ſine igne, pulvis diaphoreticus Ludovici. Sic KERGERUS *de Fermentatione Sect. 3. cap. 3. pag. 351.* ſemper Diaphoreticis ſolet nectere Præcipitantia, quæ fermentum febrile corrigunt. Minus conveniunt volatilia ſubtilia ſulphurea & aromatica vel reſinoſa, quia hæc καῦμα nimis incendere ſolent.

Quod de Venæſectionis præſidio dictum, idem etiam de cucurbitulis & hæmorrhoidibus intelligendum: vid. KERGERUS *l. a. pag. 241.*

Obſervat. IX. *Victus* in febribus ardentibus ſit tenuis, interdum paucus aut nullus: & cum appetitus ferè ſemper ſit proſtratus, minùs ad victum cogendi ſunt ægri, licet tribus vel 4. diebus nihil comederint. Inter alias rationes, ob quas febres continuæ fiunt chronicæ, vel ob quas hæ recidivant, aut quod curatæ tandem in intermittentes tertianas degenerant, eſt etiam hæc cauſa, quando ægri nimis cibantur, vel in curſu, vel in declinatione: nam alimenta aſſumpta defectu fermenti digeſtivi à calore febrili in ſtomacho putreſcunt potiùs, nec debitè digeruntur, & ita malum exaſperant: imprimis alimenta magis nutritiva aggravant, ac lædunt ſtomachum. Melius ergò eſt, ut per aliquot dies jejunent ægri; facilè enim hoc ipſum ferunt: hinc etiam rectè notat WILLISIUS *Tractatu de Febribus*, quod ſæpiùs ex liberiore victu in reconvaleſcentibus à talibus febribus recidiva inducatur; ſcil. ex carnium & alimentorum euchymorum uberiore ingeſtione ægri in febrem relabuntur. Cùm enim viſcera ſint debilia, & alimenta niſi tenuja, non facilè digerantur; cùmque ſanguinis craſis ſit imbecillior, ut ſuccum nutritium aſſimiles, ſi alterutri quid improportionatum offeratur, iterum naturæ œconomia pervertitur, & omnia peſſum eunt; quicquid enim non rectè digeritur, in ſcorias faceſſit febriles. Quare à carnibus convaleſcentes diu abſtineant, eaſque demum comedant, quando urina fuerit ſanorum ſimillima. Optimus eſt ergo hac in parte HELMONTIUS, qui *in Tractatu de Victus Ratione* egregiè decidit hanc controverſiam, & inquit: *Malo ægros meos ſanos, quàm obeſos reddere.*

Obſervat. X *Opium*, Opiata & Papaverina, uti polychreſta in multis morbis ſunt; ita in febribus ardentibus continuis ſunt optima, & nunquam omittenda: ſed urgentibus ſymptomatibus ſedulò & quidem cautè danda. Obſervetur tamen in eorum exhibitione tempus legitimum, & uſus legitimus. Tempus eſt, ut propinentur Opiata non in principio, quando tantummodò incipit morbus; multò minùs in ſtatu, quando imminet quædam criſis aut morbi ſolutio; utrobique enim naturæ ſic impediretur motus; ſed propinentur Opiata in incremento morbi, quia non tantummodo calor febrilis ipſe inſigniter demulcetur, quælibet ſymptomata redduntur mitiora, ſed etiam calorem febrilem ipſum inſigniter demulcent ſomnum inducendo, deliria & convulſiones præcavent, & hinc diaphoreſin promovendo optima ſunt. Nam turgeſcentes humores placant & ſopiunt, & hinc, ut coctio cauſæ morboſæ meliùs promoveatur, per accidens juvant, & ſpiritus blandè figendo abſumptionem & diſſipationem eorum nonnihil præcavent. Hinc rectè dicit LINDANUS: *Si orgaſmus adſit humorum, ac humor peccans turgeat ſeu immaniùs efferveſcat, tunc ſyrupus papaverinus optimè convenit ad ℥j. cum aliis exhibitus; nobiliſſimus enim & blandus eſt, convenitque in ſpecie in febre, imprimis ardente, ſi cum tantillo nitri miſtus fuerit. In febribus ſanè ardentibus motus furibundus optimè ſedatur laudano opiato cum tantillo nitri; ſed non debemus eo abuti, ſed recto tempore adhibere, nempe ſi ſpiritus animalis furibundus ſit. Deinde in exhibendis opiatis non debemus expectare, donec ſpiritus planè abſum-*

abſumpti ſint, & vires conſequenter nimis proſtratæ; ſed in tempore uſurpanda, dum vires adhuc conſtant. Conf. WILLISIUS *de Febribus cap.10. pag.127.* In rebus nempè deſperatis ad Opiata non eſt refugiendum: v. g. imitari poſſumus POTERIUM & LINDANUM, qui aliquot cauſo laborantes cum dolore ventriculi curarunt hac mixtura;

℞. *Aqu. acetoſ. vel ſcabioſæ* ℥vj.
Succi limon. ℥ß.
Spec. dia-Marg. fr. ʒj.
Syrup. papav. nigr. unc.j.
M. f. *Potio.*

Quæ ipſis elegantiſſimos præſtitit effectus: Vid. POTERIUS *Cent.2. cap.50*

Vel imitemur SYDENHAM, ad tumultum ab Emetico concitatum ſopiendum ſub noctem vel hora ſomni blandum anodynum propinantem: e.g.

℞. *Aqu. Papav. errat.* unc.ij.
Mirab.
Syrup. de mecon. an. ʒij.
Papav. alb. unc.ß.
M. f. *Hauſtus;*

ut habet *cit. loc. pag.25.*

Propinanda autem ſemper opiata cum debitis appropriatis miſta, tàm in benignis quàm malignis, aut appropriatis alterantibus, aut appropriatis alexipharmacis, prout neceſſitas requiſiverit, ſic feliciter operantur; nunquam verò ſolitaria.

Obſervat. XI. Veſicatoria, quando & quomodò *in febribus his acutis* applicanda, dum caput & genus nervoſum nimis affliguntur? *infra, ubi de febribus malignis,* exponetur.

Remedia ergo, quæ in his febribus continuis Ardentibus conveniunt, præter Vomitoria & Laxativa jam dicta, primariò ſunt alterantia, eaque *vel ipſum affectum* ejuſque *cauſam* occaſionalem materialem reſpiciunt, *vel ſymptomata primaria. Illa* ſunt nitrum & quæcunque nitrata remedia, imprimis nitrum antimoniatum, & nitrum vitriolatum ſeu arcanum duplicatum Mynſichtij; item cum nitro fixato mineralium ſulphura, in ſpecie antimonialia, v.g. antimonium diaphoreticum, tàm ſimplex quàm compoſitum, aut *Martiale Ludovici*, aut *Joviale Poterii*, ſeu *hujus Antihecticum*, Bezoardicum minerale ſimplex, hinc Joviale, Martiale, & cinnabaris antimonii. Sulphura mineralium per ſe ſunt egregia in talibus febribus, multò magis metallica per nitrum fixata; nitrata enim, & cum eo parata remedia fixa, figunt ſal iſtud volatile acre peccans, indeque natum orgaſmum, & ſimiliter temperant omnem acrimoniam lixivialem; & ubi ſal hoc oleoſius fuerit, oleoſitatem ejus coercent, ſimulque blandè per urinam, & hinc per ſudorem evacuant. Hinc *abſorbentia Animalia*, hiſque cognata *Terrea*, v.g. cornu cervi ſine igne; hujuſque gelatina cujuſvis acris temperativa, ebur ſine igne, maxilla lucii piſcis, unicornu verum crudum & ſine igne; lapilli cancrorum, corallia præparata, authorum cum ſucco citri magiſteria, unicornu foſſile, terra ſigillata, &c. Hæc ſemper cum diaphoreticis & alexipharmacis nectere ſuadet pro fermenti febrilis præcipitatione KERGERUS *Tract. de fermentatione pag.251. ſect.3. cap.3.* Quin & ſalia volatilia animalium illis ipſis commiſceri & moderata doſi ſubinde addi poſſunt; hinc enim ſal volatile cornu cervi, & liquor cornu cervi ſuccinatus, ſubindè cum aliis fructuosè uſurpantur. Hiſce ex *Vegetabilibus Refrigerantia, & Hepatica* vulgò dicta itidem accenſenda, v.g. cichorium, taraxacum, lactuca, & omnia *intibacea*, plantago, acetoſa, acetoſella, portulaca fumaria, flores roſarum, acaciæ, borraginis, bugloſſæ, &c. Ex quibus & ſimilibus parata *Decocta* reperiuntur promiſcuè in Practicorum Veterum & recentiorum ſcriptis, e.g. PLATERO, & SYLVII *Praxil. 1. cap.29.* item PIENS *de Febribus par.2. c.2. & 3.* &c. Quò etiam pertinent remedia blandè pinguia, ſeu temperata oleoſa vegetabilia, ut ſemina *frigida majora* dicta, exque his paratæ *Emulſiones*, quæ oleoſa ſua vi ſal iſtud nimis acre blandè temperant, & corrigunt, adeòque efferveſcentiam acriorem plus minus ſiſtunt.

Remedia, quæ ſymptomata magis reſpiciunt, ſunt imprimis omnia blanda *acida, æſtum, ſitim, oris ſqualorem, virium diminutionem* &c. mitigantia. Talia vel *ex vegetabili regno* ſumuntur, adeòque *mitiora*; vel *ex minerali*, adeòque *acriora* exiſtunt; *Illa* in æſtu minùs urgente; *Hæc* ubi intenſior æſtus, nec ſubjecto patientis aliiſque circumſtantiis proportionatus adeſt, magis locum habent. *Illa* enim faciliùs in ſalſum temperatum diureticum in nobis alterantur; *hæc è contra* fixioris naturæ, & quaſi firmioris texturæ, minùs alterabilia ſunt, quæ ceu acida potentiora bilem & ejus acidum volatile acre præcipitant & corrigunt, adeòque humores nimis efferveſcentes figunt, & inde natas æſtuationes aliaque pathemata mitigant.

Inter acida *mineralia* præferuntur ſpeciatim *ſpiritus mineralium* acidi, tàm ſimplices, primariò ſulphuris, hinc vitrioli, ſalis, nitri, præ cæteris & cum dictis ſpiritibus, aut ſpiritu vitrioli volatili parata miſtura ſimplex ſeu Tinctura Bezoardica: quàm compoſiti, *clyſſi* aliàs appellati, per retortam ex ſulphure, nitro & antimonio & ſimilibus parati; ſic fiunt ſpiritus acidi volatiles admodum egregii; & Tincturæ vegetabilium cum phlegmate vitrioli, ſpiritu proprio acidulato, Tinctura bellidis, roſar., violar., cyani, aquilegiæ &c. Uſurpentur talia acida mineralium in Julepis, ut & Miſturis alterantibus. Tincturæ inſtillantur potui ordinario ad 50. vel 60. guttas pro dimidia menſura.

Cæterùm ſpiritibus iſtis acidis puris præferuntur meritò ſpiritus hi ipſi mediante *ſpiritu Vini dulcificati*, quia magis ſunt temperati, & ita œconomiæ noſtræ animali magis affines. Nam hæc ſuprema lex ſit Praxeos, quam etiam SYLVIUS urget, ut ſemper *temperatis* inſiſtamus, duplici ex ratione;

1. Quia omnes corporis noſtri ſucci naturaliter ſunt temperati.
2. Quia remedia intemperata, & nimis graduata nimiam ac ſubitaneam inferunt naturæ mutationem, quæ nunquam eſt bona.

Propterea ego præfero ſpiritus dulcificatos ſeu temperatos ipſis ſpiritibus crudis acidis; ſic enim minus alterant corpus, & minores dant turbas: & certum eſt, quod potentius æſtum febrilem temperent, quàm ſi crudi propinentur. Hinc ſpiritus ſalis dulcis, item ſpiritus nitri dulcis, præſtant uſu interno, cum aliis miſti, his ipſis ſpiritibus crudis.

Ex omnibus illis ſpiritum ſulphuris, hinc ſpiritum nitri dulcem, eligerem; Spiritus vitrioli propter ramenta metallica non ſemper eſt tutus. Ex *vegetabili regno* conveniunt fructus, imprimis ſucculenti, ſapore acido & auſtero ſe manifeſtantes, v.g. citrus, qui primatum obtinet & malignitati reſiſtit, ejuſque ſuccus expreſſus; item ſuccus ribium, berberum & cydoniorum, imprimis in fluxibus alvi nimiis, rubi Idæi, granatorum & ſimiles alii. Addatur etiam acetoſa & acetoſella, quarum ſuccum expreſſum ſuaviſſimum præfero ſyrupis cum ſaccharo paratis, quia ſunt fermentiſcibiles. Pro cæteris commendabiles ſunt hi ipſi per ſpontaneam reſidentiam, poſt ſulphurationem ſecundùm HELMONTIUM depurati, & in loco frigido aſſervati. Tamarindi quoque hìc optimè conveniunt, quia ſapore acidulo ſimul alterant, & æſtum leniunt, quatenus ſal volatile oleoſum deſtruunt, & prætereà alvum obſtructam blandiſſimè laxant; hinc etiam ZACUTUS LUSITANUS in febribus ſyncopalibus ſeu cum lipothymiis conjunctis inſigniter commendat tamarindos in aqua ſimplici decoctos, cùm tales febres ſyncopales egregiè leniant. Præter hæc etiam ſuccus ſempervivi majoris, item ex portulaca & plantagine parata remedia commendantur.

Ex his variæ fiunt formulæ; præter uſum enim Tincturæ Bezoardicæ ſeu Mixturæ ſimplicis in principio morbi, ubi ſubeſt metus malignitatis, à guttis 30. vel 40. vel etiam 50. ad ʒj. propinatæ pro conſtitutione ægri, ubi adhuc ſubeſt metus malignitatis, conveniunt *Julepi* aut Miſturæ acidulæ: v.g.

℞. *Decocti corn. Cervi ſimpl.* vel *cum rad. ſcorz.* (habita ratione circumſtantiarum) ℔j.
Succ. citri rec. unc.ij.
Syrup. flor. nymph.
Papav. alb. (eſt egregius in his febribus) an. ℥vj.
Spiritus nitri dulc. vel *ſpiritus ſalis dulcis* q. ſ. pro grato ſapore.
M. f. *Julepus.* D. S.
Julepus refrigerans & alterans.

Hauriatur de hoc pro lubitu

℞. *Decoct. corn. cervi* ℔j. vel ℔jß.
Succi cydon. unc.iij.
Syrup. papav. alb. unc.j.
Rub. idæi unc. ß.
Spiritus nitri dulc. parum.
M. D. S.
Julepus refrigerans & confortans.

℞. De-

℞. Decoct. Corn. Cer. cum rad. ſcorz. ℔j.
Tinct. flor. roſar.
Violar. an. ℥j.
Syr. acetoſ.
Flor. nymph. an. ℥j. ad ℥jß.
Spir. ſulphuris parum.
M. D. S.
Julepus refrigerans.

℞. Decoct. Corn. Cervi cum rad. ſcorz. ℔j.
Succi berb.
Ribium an. ℥jß.
Tinct. flor. roſar.
Violar. an. ℥j.
Syrupi acetoſ. citri ℥jß.
Spir. ſulph. vel vitrioli q.ſ. pro grata aciditate.
M. D. S.
Julepus refrigerans & corroborans.

℞. Decoct. corn. cervi ℔j.
Alterant. uſ. ℥iv.
(vel hujus loco gelatinæ Cor. Cervi. ℥j. ad ℥ij.)
Syrup. Ceraſ. nigror.
Ribium an. ℥jß.
Spir. Vitrioli q.ſ. pro grato ſapore.
M. D. S.
Julepus alterans & confortans.

℞. Decocti cornu cervi cum rad. ſcorz. ℔j.
Citri Mynſichtii ℥iv.
Syrupi ceraſor. nigror.
Rubi Idæi an. ℥j.
Spir. nitri dulc. q.ſ.
M. D. S.
Julepus refrigerans & corroborans.

℞. Decocti Cornu Cerv. ℔j.
Tincturæ flor. bellid. ʒij.
Syrupi rubi Idæi ℥j.
M. D. S.
Julepus confortans.

Decoctum hordei alii præſcribunt: ſed minus probo: quia eſt potus crudus, qui utplurimùm ſubinde excitat inflationes ſtomachi: ideò præfero huic vel aquam ſimplicem, vel Decoctum radicis ſcorzoneræ; Talia enim minus ſunt cruda, & convenientiora.

℞. Aquæ font. q. pl.
Vini parum
Succi cydonior. q. ſ. pro grato acore:
M. D. S.
Hauſtus corroborans.
Vel
℞. Aquæ font. ℔j.
Syrup. papav. alb. ʒvj. ad ℥j.
Rubi Idæi ℥jß.
Spir. nitri dulc. vel Tincturæ violar. ʒj. ad ʒij.
M. D. S. vel q.ſ.
Julepus refrigerans & corroborans.
Vel
℞. Aquæ Font. ℔j
Succi ceraſor. compoſ. Ludovici vel alius ſucci appropr. ℥iij. ad ℥iv.
Syrupi rubi Idæi q.ſ.
M. S.
Julepus refrigerans & confortans.

℞. Aqu. font. ℔j.
Syrup. flor. papav. errat. vel Violar. vel ſacch. albi q.ſ.
Spir. vitrioli ʒj. ad ʒij.
M. D. S.
Julepus refrigerans.

℞. Aqu. acetoſ.
Scabioſ. vel taraxaci,
Flor. papav. errat.
Succi berb.
Cydon. an. ℥j.
Tincturæ flor. bellid. ʒiij.
Syrupi acet. citr. ℥j.
M. S.
Mixtura refrigerans & corroborans pro aliquot vicibus.

℞. Aqu. borrag.
Bugloſſ.
Rubi Idæi an. unc. j.
Cinnam. ʒiij.
Succi citri rec. ʒvj. ad ℥j.
Confect. alcherm. ʒjß.
Syrupi rub. Idæi ℥ß.
M. S.
Mixtura confortativa pro aliquot vicibus poſt ſudorem.

Vel in forma Electuarii:
℞. Conſ. acetoſell.
Pulpæ citri an. ℥jß.
Flor. tunic. ℥j.
Rob ribium ʒvj.
Conf. alchermes ʒij.
Cum ſ. q. Syr. acetoſ. citri vel Rubi idæi f. Electuarium.
D. S.
Electuarium confortativum.

Convenit etiam Decoctum berbæ & radicis acetoſæ elegantis coloris & ſaporis grati, cui additur vel ſuccus acetoſæ expreſſus & aſſervatus, vel ſuccus ribium ſulphuratus, & ſyrupus rubi idæi vel violar. q. ſ. pro gratia & ſapore ægri. Exempla dedi ſuprà, ubi de ſiti.

Extemporaneæ etiam Tincturæ fieri poſſunt inſtar Juleporum ſaporis elegantiſſimi, quæ egregiè proſunt, ut plurimum ſudore blando, ſine moleſtia tamen, ægro convenientes.

℞. Flor. bellid.
Roſar.
Tunic. an. m. ß.
Infun. in aqu. commun. acidulata ſpiritu ſulphuris per camp. ſtent in loco tepido ad extractionem tincturæ:
Colaturæ menſ. jß. adde
Syrup. roſar. vel rubi idæi, vel viol. q.ſ.
M. pro Julepo egregio. S.
Julepus refrigerans.

℞. Flor. aquilegiæ, vel cyani, vel papav. errat. vel roſar. vel violar. (quoſcunque volueris: nam omnes flores cærulæi affuſo ſpiritu acido dant Tincturam rubicundam) ℥ß.
Spiritus ſulphur. per campan. vel vitrioli q.ſ. pro grato acore.
Infund. in ℔j ß. ad ℔. ij. Decocti corn. cervi, vel radicis ſcorzoneræ, vel Roris vitrioli ſulphurei acidi in vaſe vitreo bene clauſo:
Stet ad aliquot horas, donec eliciatur Tinctura elegans, cui tranſcolatæ adde
Aquæ roſar. ℥ij.
Cinnam. ʒj.
Syrup. rubi Idæi vel violar. vel jujubin. ℥ij. vel iij.
M. S.
Julepus refrigerans.
Uſurpetur pro potu ordinario.
Vel
℞. Flor. bellid.
Papav. errat.
Roſar. an. p. ij.
Irrorati cum ſ. q. ſpiritus ſulphuris vel vitrioli infund. in Decocti cornu cervi, vel loco hujus in aquæ flor. papav. errat. ſcabioſæ, taraxaci, &c. ℔jß.
Stent in loco calido, donec extracta Tinctura, cui filtratæ adde
Syrup. rubi Idæi
De jujub. an. ℥jß.
M. S. Julepus refrigerans.

℞. Flor. papav. errat. m. j
Violar. m. ß.
Irrorati cum ſ.q. ſpiritus ſulphuris vel vitrioli, inf. in aquæ flor. papav. ℔jß.
Stent in loco calido per horas aliquot:
Colaturæ adde
Syrupi flor. papav. errat.
Rubi idæi an. ℥ij.
M. D. S.
Julepus refrigerans.

Loco ſpiritus ſulphuris & vitrioli ſucci vegetabiles acidi aſſervari poſſunt.
Vel
℞. Pom. citri in taleol. inciſ. No. ij. vel iij.
Macerentur in aquæ fervidæ ℔jß.
adde
Flor. papav. errat. m. j.

Ebulliant leniter: *Colat.* adde
Elæoſacch. citri ʒj.
Syrupi ex toto citro ℥j. ad ℥iß.
M. pro *Iulebo*.

Vel etiam ipſæ tincturæ, v.g. flor. bellidis, roſar., papav. errat., aut etiam ſpiritus acidi dulcificati, inſtillantur potui ordinario, ſive ſit cereviſia, quam tamen propter amarorem reſpuunt, ſive ſit cereviſia tenuis, *Kovent* vel *Kauterling*, quæ ipſis ſunt gratiores: v.g.

♃. *Tincturæ flor. bellid.* ʒij.
Aquileg.
Violar. an. ʒj.
M. S.
Tinctura refrigerans: 50. vel 60. guttæ in libram unam potus ordinarii.

Et ipſi ſpiritus dulcificati præſcribuntur hoc modo:

♃. *Spirit. nitri* vel *Salis dulcis* ʒß.
S. *Spiritus pro potu ordinario 50. vel 60. guttæ in libram unam.*
Vel
♃. *Spirit. Sal. dulc.* ʒiß.
Tincturæ flor. aquileg.
Bellid.
Violar. an. ʒj.
M. D. S.
Tinctura refrigerans pro potu ordinario: 60. usque 80. guttas in libram unam.

Interdum loco Juleporum propinatur Decoctum tamarindorum, vel ſolum in aqua communi, vel, quod blandius abſtergit, in ſero lactis: v.g.

♃. *Tamarind.* vel *pulpæ eorundem* ℥j. ij. ad iij.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ comm.* vel *ſeri lactis depur.*
Colaturæ ℥viij. ℔j. ad ℔jß. vel ℔. ij. adde
Succ. citri ʒvj. vel ℥j.
Tincturæ flor. bellid. ʒij. vel ʒiij.
Syrupi acetoſ. citri vel *rubi Idæi* ℥jß. vel q. ſ.
M. S.
Julepus alterans, & laxans.

Capiatur pro lubitu.

Vel
♃. *Decoct. tamarind. cum paſſ.* ℔ß. vel ℥ix. ad ℔j.
Syrupi acetoſ. citri vel *rubi Idæi* ℥j.
Spirit. nitri dulc. parum.
M. S.
Julepus aperiens & alterans.

♃. *Decocti tamarindorum cum paſſ.* ℔j.
Syrupi granat. acid.
Ribium an. ℥jß.
Spirit. nitri dulc. q. ſ.
M. D. S.
Julepus alterans & laxans.

Facit huc elegans Tinctura roſarum Zwelferi, quam parat cum ſero lactis acidulato cum pulpa tamarindorum, quæ blandè laxat; vel Infuſum florum cum tamarindis ſuprà in febre ephemera præſcriptum.

Ipſum certè ſerum lactis eſt potus admodum conveniens in Febribus, imprimis, ſi melioris depurationis gratia acidulетur cum ſucco citri vel Tinctura ſimiliter appropriata; inſigniter enim compeſcit æſtum, & alvum blandè ſervat apertam, ratione ſalis nitroſi volatilis, quod in ſe continet.

Vel
♃. *Seri lactis* ℔ij.
Succ. citri rec. ʒiij.
Fl. bellid.
Papav. errat. an. M. jß.

Ebulliant vaſe clauſo, donec ſerum lactis tingatur.
Colaturæ adde
Sacchari parum, aut loco florum tingentium aliquot uncias *ſyruporum florum papaveris erratici & rubi Idæi.*
D. S.
Julepus alterans & aperiens.

♃. *Flor. papav. errat.*
Roſar. an. M. ß.
Infund. in *ſeri lactis depur. cum ſpiritu ſulphuris leniter acidul.* ℔jß.
Stent in loco calido ad Tincturæ extractionem;
Colaturæ adde
Syrupi de jujubis ℥j.
Violar. ℥j.
M. pro Julepo.
S. *Julepus alterans.*

Iuxta dicta in his febribus optimè conveniunt ulterius fixa nitrata, vel cum nitro fixata mineralia, & metallica, efferveſcentiam maſſæ ſanguineæ optimè compeſcentia, & ſal volatile bilioſum peccans corrigentia, & figentia, imperando plus minus ſudorem, prout minor vel major urget malignitas, aut etiam prout intenſior vel remiſſior erit efferveſcentia febrilis. Uſitatiſſimum eſt v.g. nitrum præparatum, ſeu beneficio lixivii acris depuratum, quæ præparatio optima eſt; vel nitrum antimoniatum. Prodeſt ergò arcanum duplicatum Mynſichtii vel nitrum vitriolatum, & ſpiritus nitri dulcis. Nil magis æſtum febrilem compeſcere poteſt, quàm nitrum ipſum ſolum depuratum: *ſuperat hanc laudem*, inquit POTERIUS, *& nihil magis deſiderat.* Sumitur in Decocto ſcorzonéræ, & ita ſub forma potus ordinarii propinatur. Loco nitri ſolummodo depurati uſitatum aliàs eſt nitrum cum ſulphure communi fixatum, ſeu ſal prunellæ dictum, quod nihil valet: optimum eſt antimoniatum, i. e. nitrum compoſitum fixatum cum ſulphure antimonii, id quod fit in præparatione antimonii diaphoretici vel antihectici Poterii. Nam in tali nitro præparato adeſt adhuc ſubtiliſſima pars ſulphuris antimonii, adeò ut ratione hujus ſimul corpus ad blandam diaphoreſin diſponat, & ſimul ſal corrigat vitioſum. Propinatur ad ʒj. in aqua quadam deſtillata, vel decocto quodam, vel potu ordinario, & aſſumitur ejus ʒß. ſpatio 24. horarum. Verùm ſub forma pulveris propinatur cum Antihectico Poterii, & multi uſus eſt, cum quo ego aliquoties feliciſſimo cum ſucceſſu præſcripſi, modò abſit laxior alvi conſtitutio. Pertinet huc Antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale, tàm ſimplicia, quàm compoſita, cum nitro fixata, maximè antimonium diaphoreticum Martiale, antihecticum Poterii ritè præparatum, coloris albi (cœruleum enim nil valet) & Bezoardicum Joviale, ſi per ſe deſtilletur cum Mercurio ſublimato butyrum Joviale, quod figitur cum ſpiritu nitri (vid. SCHROEDERUS, & ZWELFERUS) eſt egregium, & loco antihectici poteſt ſubſtitui; Bezoardicum Saturninum, Cornu Cervi ſine igne, & omnia ſuprà laudata abſorbentia animalia terrea, quæ abſorbendo nonnihil, & ad diaphoreſin diſponendo corpus, auctam efferveſcentiam corrigunt: e.g.

♃. *Aqu. rubi Idæi* ℥ij.
Rad. ſcorzon.
Succ. cydon. rec. an. ℥j.
Bezoard. Jovial. ℈j.
Syrupi papav. albi, vel *rubi Idæi* ℥j.
Spiritus nitri dulc. q. ſ.
M. D. S.
Mixtura alterans, cochleatim ſumenda.

Capiatur cochleatim pro lubitu, ut & febrem temperet, & ſimul corpus ad blandum ſudorem diſponat.

♃. *Aqu. rubi Idæi* ℥jß.
Taraxac. ℥j.
Antimonii diaphor. ʒß. ad ʒj.
Syrupi ribium vel *rubi Idæi* ʒvj. ad ℥j.
Spiritus Nitri dulc. ʒj. ad ʒjß. vel q. ſ.
Miſce. S.
Mixtura alterans.

Vel ad imitationem POTERII *Cent. 2. c. 49.*

♃. *Aqu. acetoſ.* ℔ ß.
Antimonii diaphor. ʒß.
Succi citri.
Syrupi papav. nigri an. ℥j.
M. pro *potiuncula*, aliquot vicibus aſſumenda: S.
Potiuncula præcipitans, cochleatim ſumenda.

♃. *Aqu. Taraxaci* ℥iv.
Tincturæ flor. bellid. ʒiß. ʒiij.
Corn. Cervi ſine igne ʒß.
Antihect. Poterii ℈j.
Syrupi flor. papav. errat. vel *ſimpl.* ℥j.
M. D. S.
Mixtura alterans.

♃. *Aqu. rubi Idæi* ℥ij.
Spirit. theriac. camphor. ʒiij.
Antimonii diaphor. ʒß.
Bezoard. Jovial. ℈ß.
Syrupi papav. ſimpl. vel *rubi Idæi* ℥j.
Spir. nitri dulc. q. ſ.

M. f. Po-

M. f. *Potio pro una vel duabus doſibus* haurienda, & repetitis vicibus, pro lubitu tamen.
D. S.
Mixtura alterans.

Æger ſe diſponat ad aliqualem madorem, ut compeſcatur æſtus, & facilè ſiſtentur febres.

♃. *Aqu. flor. acac.*
Sambuci,
Taraxac. an. ℥j.
Gelatinæ cornu Cervi ℥j. *ad* ℥iß.
Cornu Cervi ſine ign. ℈j.
Antibect. Poterii,
Antimonii diaphoret. an. gr. xij.
Syrupi papav. ſimpl. ʒvj.
M. D. S.
Mixtura alterans, & corroborans.

♃. *Aqu. ſcorzoneræ,*
Taraxac. an. ℥iß.
Mixt. ſimpl. ʒj.
Elect. diaſcord. Fracaſtorii ʒiß.
Corn. Cerv. ſine ign. ʒß.
Antibect. Poterii ℈ij.
Syrupi ex toto citro ʒiij. vel ℥ß.
M. D. S.
Mixtura alterans, cochleatim ſumenda.

♃. *Aqu. ſcorzoneræ,*
Flor. ſambuci an. ℥ij.
Antimon. diaphor. ℈ij.
Bezoard. mineral. ℈j.
Syrupi papav. alb. ℥j.
Spir. nitri dulc. q. ſ.
M. pro 3. *doſibus* vel *cochleatim.* S.
Mixtura ſudorifera pro aliquot vicibus.

♃. *Aqu. fumar.* vel *Flor. ſambuci* ℥iij.
Corn. Cerv. ſine igne ℈ij.
Bezoard. min. ℈j. ad ʒß.
Extracti theriacal. gr. vj.
Syrupi cort. aurant. ʒiij.
M. pro 3. *doſibus.*
M. D. S.
Mixtura ſudorifera pro aliquot vicibus.

In forma ſicca nitrata præſcribi poſſunt:

♃. *Nitri antimon.* vel *Nitri depur.* ℈j. ʒß. ad ℈ij.
Antibect. Poterii, vel *Antimonii diaph. ſimpl.* vel *Martial.* ℈j. ad ʒß.
Laudani opiati gr. j. vel ij.
M. S.
Pulvis corroborans & refrigerans veſpertinus.

Detur pro 2. *doſibus* in vehiculo conveniente, imprimis tempore veſpertino. Vel

♃. *Nitri antimoniati* ℈j.
Cornu Cervi ſine igne,
Antibect. Poterii vel *antimonii diaph.* an. ℈ß.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis refrigerans, & confortans.

Cui in ſuſpicione malignitatis, aut imminente delirio *camphoræ* gr. ij. addi poſſunt. Vel

♃. *Corn. Cervi ſine igne* ʒß.
Nitri antimoniati ℈j.
Antimonii diaphor. ℈ß. vel gr. xij.
Camphor. gr. ij. vel gr. iv.
M. f. *Pulvis.*
Div. in 2. *partes æqu.*
D. S.
Pulvis refrigerans, & corroborans.

Tempore veſpertino loco camphoræ præſcribo *Laudani opiati* gr. ij. vel iij. ad iv. Detur in vehiculo conveniente, aut quocunque. Blandè movet ſudorem, & egregiè compeſcit æſtum.

♃. *Nitri depur.* gr. xvj.
Antibect. Poterii ℈ß.
Sacch. Saturni gr. v.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis refrigerans.

♃. *Nitri depur.* gr. xv.
Antibect. Poterii,
Antimonii diaphor. an. gr. v.
Camph.
Laud. opiati an. gr. j.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis refrigerans, & corroborans veſpertinus.

♃. *Arcani dupl.* gr. xvj.
Antimonii diaphor. ℈ß.
M. pro doſi. S.
Pulvis refrigerans, & confortans.

Pulvis hic ita compoſitus interdum nonnihil laxare ſolet.
Vel

♃. *Arcani dupl.* gr. xij.
Lapil. Cancr. præp.
Ebor. ſine igne an. ℈ß.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis refrigerans & confortans.

♃. *C. C. ſine igne*, vel *pulv. Bezoar. Ludov.* (gr. xv.)
Bezoar. Jov. vel *mineral* ℈ß.
Camph. gr. j. vel ij.
M. f. *Pulvis:* S.
Pulvis diaphoreticus alterans.

♃. *Ebor. ſine igne,*
Antibect. Poterii an. ℈ß. ad gr. xv.
M. D. S.
Pulvis præcipitans.

♃. *Terræ ſigillatæ,*
Bezoard. mineral. an. gr. xv.
Camphor. gr. ij.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis Bezoardicus ſudoriferus.

♃. *Unicorn. foſſil.*
Ebor. ſine igne,
Cinnab. antimon. an. gr. viij.
M. D. S.
Pulvis alterans.

♃. *Unicorn. foſſ.*
Corn. Cerv. ſine igne an. gr. xij.
Bezoard. mineral. ℈ß.
M. D. S.
Pulvis ſudoriferus alterans.

♃. *Pulv. Bezoard.* ℈j.
Antimonii diaph. vel *Bezoard. min.* vel *cinn. antimonii* ℈ß. vel gr. xij.
Camphor. gr. ij. vel iij.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis Bezoardicus diaphoreticus.

♃. *Corn. Cerv. ſine igne* gr. xij. xv. ad ℈j.
Antimonii diaphor. ℈ß. ad gr. xij.
Sal. volat. Corn. Cer. gr. iv. vel v. vel vj.
M. D. S.
Pulvis Bezoardicus ſudoriferus.

♃. *Cornu Cerv. ſine igne* gr. xv. vel ℈j.
Antimonii diaphor. vel *Bezoard. min.* ℈ß.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. iv. vel v. vel vj.
Camphor. gr. ij. vel *laud. opiat.* gr. j.
M. f. *Pulvis.* S.
Pulvis diaphoreticus.

♃. *Antimonii diaphor. Martial.* ℈ij.
Bezoard. miner. gr. xv.
Laud. opiati ferm. gr. ij.
M. f. *Pulvis.*
Div. in 2. *part. æqu.* S.
Pulvis ſudoriferus.

Quorum unus capiatur tempore veſpertino, alter poſt mediam noctem.

Nitrum etiam depuratum, aut nitrum antimoniatum pulveriſatum diſſolvatur in potu ordinario, ita, ut juxta LINDANUM ejus ʒß. hoc modo intra diem naturalem commodè propinari poſſit. Pertinet huc *ſudoriferum maximum Fabri*, quod nobile eſt remedium, item *Jupiter diaphoreticus Beguini*, cinnabaris antimonii, & *dulcedo aluminis ſaccharata*, ſeu alumen fixum, à quo nempe phlegma toties cohobatur, donec non ampliùs exſurgat, ſed omnia fixa maneant: uti habetur arcanum ad omnes febres, etiam hecticas, ita ſimiliter egregium eſt figens in febribus continuis ardentibus: Vid. POTERIUS *in l. 2. Pharmacop. Spagyr. cap. 2.* Clariorem verò & meliorem deſcriptionem habet antiquus Chymicus DARIOTII *in Theſauro ſuo Chymico cap. 24. pag. 245.*

Juxta dicta, ubi ipſum ſal bilioſum peccaverit ſimul *nimia acrimonia*, conveniunt ſubindè Emulſiones, paratæ ex ſeminibus temperatis oleoſis cum remediis fixis, quæ blandè temperant & obtundunt acrimoniam iſtius ſalis peccantis: fiunt ordinariò ex ſeminibus 4. frigidis, aut majoribus, aut minoribus; item ex hordeo ad crepaturam cocto, ex amygdalis dulcibus: v. g.

♃. *Sem. 4. frigid. maj.* ʒvj.
Papav. albi,
Amygd. dulc. ana ʒij.
Cum ſ. q. *Aquæ roſar.* f. *Emulſio*:
cui adde
Eſſ. opii ʒß.
M. S.
Emulſio temperans.

♃. *Sem. papav. alb.* ʒij.
4. frig. maj. ana ʒj.
Cum ſ. q. *Aqu. galeg.* vel *nymphææ*, vel *rubi Idæi* & *Aqu. ſempervivi maj.* (pro qualibet ʒj. ſeminum unc. j. liquoris aſſumitur, uti notum eſt) fiat *Emulſio*: cui pro circumſtantiarum ratione adde
Nitri antimoniati ſcrup. j. vel ʒß.
Antibect. Poterii vel *Antimonii diaph.* vel *Bezoard. min.* ʒß. vel ʒij.
(vel *Antimonii diaph.* & *Antib. Poterii* ana gr. xv. ℈j. ad ʒß.) edulcoretur parùm cum *rotul. Manus Chriſti perlat.*
D. S.
Emulſio refrigerans & confortans pro aliquot vicibus.
Vel
♃. *Sem. papav. alb.* ʒij.
4. Frig. maj. ana ʒiß.
Cum ſ. q. *Aquæ flor. papav. errat.* f. *Emulſio*;
adde
Ebor. ſine igne ℈ij.
Antimonii diaphor. ℈j.
Sacchari parum.
M. D. S.
Emulſio refrigerans & confortans.
Capiatur ſubindè cochleatim pro 1. 2. vel 3. doſibus.

♃. *Amygd. dulc.* ʒij.
Sem. papav. alb. ʒj. vel ʒij.
4. frigid. maj. ana ʒj.
Cum *Aqu. acetoſ.* vel *endiv.* f. *Emulſio*:
adde
Antimonii diaphor.
Bezoard. miner. ana ℈j. ad ʒß.
M. D. S.
Ut antea.
Edulcoretur parum
Cochleatim uſurpetur.

Non tamen crebriùs aut copioſiùs preſcribantur hæ Emulſiones, quia ſtomachum nonnihil peſſundant, ejuſdem tonum lædunt, appetitum deſtruunt, & ita crebriore uſu nocivæ evadunt.

Hæc quoad Interna ſufficiant.

Externè pro ſymptomatum aliquali mitigatione, imprimis pro compeſcendo æſtu febrili, & ad præcavenda deliria, ac vigilias, dolores, coma vigil, *plantis pedum*, & *volis manuum* applicandum eſt cataplaſma ex fermento piſtorio, cum aceto & ſale imprægnato; vel, quod melius eſt, Cataplaſma D. MICHAELIS:

♃. *Fol. rutæ rec.* m. vel iij.
Radic. raph. inciſ. No. ij vel iij.
Salis m. j.
Fermenti acerrim. m. vel unc. ij.
Aceti vini vel *rutac.* q. ſ.
M. pro *Cataplaſmate* vel *Pulmento*, plantis pedum nudis, vel volis manuum ita applicando, & ſi exſiccatum fuerit, repetendo.

Imò ſolæ *radices raphani* in taleolas inciſæ, ſtomacho pedibuſque, ſale & aceto probè priùs mundatis, applicatæ, inſigniter conveniunt: quidam etiam occipiti, applicant. *Raphanus* enim irritando ſucceſſivè quaſi attrahendo derivare videtur. Pauperiores ſaltem recipiunt *limum recentem*, hunc *aceto* probè permixtum, nudis pedum plantis applicant. Succus cancrorum fluviatilium ex cancris vivis contuſis recens fortiter expreſſus, inſtar cataplaſmatis plantis pedum, & volis manuum applicatur, ſubindè renovando, egregiè conducit ad temperandum æſtum; imò inſtar epithematis fronti circumligatus ſeu applicatus egregiè convenit ad cephalalgiam tollendam, & inde imminentes vigilias contumaces, item ad præcavendum delirium. In cancris enim fluviatilibus multa latent, tàm in febribus ardentibus, quàm etiam in uſu chirurgico.

Sæpiùs dictum fuit, quod etiam dentur *Febres deliræ*, propter delirium præſens ita dictæ: in tali *delirio*, ut & *agrypnia* & *cephalalgia*, præter *blanda anodyna* aut *opiata*, cum aliis *appropriatis* cautè & circumſpectè uſurpata, *venarum raninarum* apertio ſubindè proficua exiſtit: ac ſanè in *morbo* dicto *Hungarico* ſeu *febre caſtrenſi*, earum ſectio, & ratione junctæ *prunellæ*, & ratione *capitis pathematum*, ſummè proficua exiſtit. Quarum loco & tali in ſymptomate imminente, aut graviùs urgente, cætera ſi reſpondeant, *venæ frontis* ſectio à quibuſdam inſtitui ſolet. Forſan, ubi ſub *agrypniis* aut *cephalalgiis*, item *frontis æſtuationibus*, periculum *delirii* immineat, *hirudinum* ponè aures *applicatio* non inutilis foret. Aliàs in *febribus ardentibus* etiam perículoſiſſimis obauditio, ſed non in principio, ſuperveniens bonum ſignum eſſe ſolet: propterea, quia ex decubitu aliquali fermenti febrilis, ſeu, ut aliàs loquuntur, materiæ peccantis ad glandulas parotides cæteræ partes alleviantur. Præter dicta iſtis in capitis pathematis epithemata non rarò fructuosè, ſed calidè, aut ſaltem tepidè fronti applicantur. Obſervandum autem, quod ejuſmodi epithemata tempora ſimul tegere debeant, ita, ut ultra arterias ibidem pulſantes pergant. V. g.

♃. *Aquæ anethi* vel *roſar.* vel *flor. ſambuc.* vel *verben.* ℥ij.
Apoplect. ℥ß.
Philonii Rom. vel *Requ. Nicolai* vel *Theriac.* ʒj.
M. D. S.
Epithema externum.

♃. *Aquæ flor. ſambuci*
Verbenæ ana ℥iß.
Spir. theriacal. camphor. ʒiß.
Philon. Roman. ʒij.
M. D. S.
Epithema reſolvens circa caput.

♃. *Aquæ chamom.*
Flor. ſambuci ana ℥j.
Apoplect. vel *cephal. ad extrà* ʒiij.
M. D. S.
Epithema externum.
Applicetur cum linteis multiplicibus tepidè fronti & temporibus.

Sed à nimio camphoræ uſu in agrypnia abſtinendum, quæ aliàs ſingulare eſt in deliriis Vel hujus loco ſequens Emulſio, quam aliquoties felici cum ſucceſſu præſcripſi, applicari poteſt.

♃. *Sem. papav. albi* ʒij. vel iij.
Hyoſc. ʒß.
Aqu. ſperm. ranar. ℥iij.
Sempervivi,
Solani,
Hypnoticæ. liſit. ana ℥j.
F. l. a. *Emulſio*;
adde
Camphoræ gr. vi vel vij.
M. D. S.
Emulſio externa circa caput.

♃. *Nucl. perſic.* ʒij. vel iij.
Sem. papav. alb. ʒij.
Aqu. ſperm. ran. ℥iij.
Semperviv.
Solani ana ℥iß.
F. l. a. *Emulſio*:
adde
Camphor. gr. vij. vel ℈ß.
M. pro *Epithemate.* S.
Epithema circa caput.

♃. *Sem. papav. albi* ℥j.
Aquæ menthæ,
Verbenæ ana ℥iß.
F. l. a. *Emulſio*:
adde
Camphoræ gr. ix. vel xii.
M. S.
Epithema refrigerans.

♃. *Sem. papav. albi* ʒiij.
Aquæ ſperm. ranar. ℥iij.
F. *Emulſio*:
adde
Croci ℈ß.
Camph. gr. vij.
M. pro *Epithemate.*
Cui ſubindè etiam *ſuccus cancr. fluv.* addi poteſt.
D. S.
ut antea.

Dictæ Emulſiones aut Mixturæ ſolæ in forma epithema-

tis applicantur fronti: vel miſcetur his ipſis ana *ſucci cancrorum fluviatilium recentis expreſſi*, & ita ſubinde fronti applicentur, ſæpeque renovetur, & egregie delirium ſiſtunt: e.g.

℞. *Aqu. beton.*
Fl. papav. errat.
Sambuci an. unc. j.
Succi cancr. fluviat. rec. expreſſ. ℥iij.
Spirit. vini camph. ℥iij.
M. D. S.
Epithema circa caput.

Vel ſolam etiam aquam roſarum tanquam eximiam commendat PIENS *Tract. de Febribus*. Item

℞. *Unguenti alabaſtr.* vel *popul.*
Somnif. uſitat. ℥iß.
Ol. expreſſ. nuc. moſch. ℥ß.
Camph. gr. vj.
M. D. S.
Unguentum ad quietem.

℞. *Unguenti alabaſtr.* ℥iij.
Ol. expreſſ. nuc. moſch. ℥j.
Philon. Romani vel *theriac.* ℥ß.
M. S.
Unguentum refrigerans cephalicum.

Quin & ſi impetuoſior raptus quaſi ad caput metuatur, in ſpecie ubi excretio quæcunque, imprimis cutanea, ſuppreſſa, dicta capitis ſymptomata inferunt, *Veſicatoria* femoribus vel brachiis applicata, & Enemata acriora, conducere arbitror.

PRUNELLÆ CURA.

Prunellam quod attinet, quæ non raro adeſt in his febribus in nimio corporis ardore, ſeu cum linguæ rubedine, ardore & ſcabritiæ, hanc optime præcavent & mitigant mucilago ſeminis pſyllii vel cydoniorum, cum Aqua ſempervivi majoris extracta, ſubinde linguæ applicata, aut in faucibus detenta: Conf. *ſupra* ea, quæ *de ſiti nimia* dixi, & M. A. N. C. *Ann. 8. Obſervat. 76. pag. 123.*

Vel

℞. *Sem. cydon.*
Malvæ,
Pſyllij. an. ℥ij.
Cum ſ. q. *Aquæ ſperm. ranar.* ſ. *Mucilago* ad ℔ ß. cui adde
Salis ammoniaci ℥j.
Aqu. ſempervivi. compoſ. ℥ij.
Succi cancr. fluviat. unc. j.
M. D. S.
Mucilago refrigerans.

De qua, quantum ſufficit, in ore ſubinde detineatur.

℞. *Mucilag. ſem. cydon.* cum *Aqu. rub. Idæi extr.* ℥iß.
Syrupi portulac. ℥vj.
Nitri parum.
M. D. S.
Ut ante.

Detineatur in ore.

℞. *Aqu. ſempervivi. maj.* unc. ij. vel unc. iij.
Mucilag. ſem. cydon. cum *ſperm. ran. extr.* ℥j.
Nitri depur. ℥j.
M. D. S.
Ut antè.

Convenit etiam ſpeciatim, niſi aliquid obſtet, matura venarum raninarum ſub lingua ſectio, idque tunc imprimis, quando tumores obſervantur, & metus eſt ſupervenientis & inſtantis anginæ: ſicuti etiam in nimia faucium inflammatione oris lotiones cum nitro, tàm cum quàm ſine gargariſatione, convenienter uſurpari poſſunt, factæ ex plantagine, lactuca, ſolano, liguſtro, portulaca, prunella & ſimilibus, additis poſt decoctionem ſuccis mororum, berberum, citri, &c. aut ſimilibus: quorum formula ſequens præſcripta eſt à SYLVIO *l. 1. Prax. cap. 29. §. 86.*

℞. *Fol. prunell.*
Salicis,
Fragor. an. m. j.
Hord. integr.
Coqu. in ſ. q. *aquæ puræ:*
Colaturæ ℔j.
adde
Syrupi dia-mori unc. j.
Lap. prunell. (vel potius *nitri antim.*) ℥ß.
M. f. *Gargariſma.*

Vel

Herb. prunell.
Salviæ,
Scabioſ. an. m. j.
Flor. roſ. rubr. m ß.
Cort. nuc. iugland. ℥j.
Coqu. in *aqua ſimpl.*
Colaturæ ℥viij. adde
Succi ſempervivi mai. ℥ij.
Rob. moror. ℥iß.
M. D. S.
Gargariſma refrigerans.

℞. *Herb. prunell.* m. ij.
Salv. m. j.
Albi Græci ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ:*
Colaturæ ℔j. adde
Spir. vin.
Rob. moror. an unc. ß
Mell. roſat. ℥vj
M. pro *Gargariſmate:* S.
Gargariſma reſolvens.

Item

℞. *Herb. prunell.* m. ij.
Salv. m. ß.
Flor. malv. arbor. rub. m. j.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* vel *cereviſ. ſecundariæ.*
Colaturæ adde
Mellis parum,
Nitri qu. pl.
M. pro *Gargariſmate:* S.
Gargariſma.

Aliis palmam præripere dicitur, ſi

℞. *Semperviv. mai. contuſ.* q. ſ.
Succi ejuſdem ℔j.
Salis ammoniaci ℥ß.
Diſſolvantur, & ita invicem deſtillentur.

Qua ipſa aqua fauces eluantur, & humectentur. Cujus in defectu.

℞. *Aquæ ſempervivi mai.* unc. viij.
Succi ejuſd. unc. iv.
Salis ammoniaci ℥j.
M. D. S.
Gargariſma.

Et dicto modo adhibeatur.

Item *ſuccus cancrorum fluviatilium contuſorum expreſſus* perquàm egregius in hujuſmodi *faucium affectibus* eſt nempe

℞. *Canc. fluv.* No. vj.
In mortario cum pauco *aceto rubi Idæi* contuſi leniter exprimantur:
adde
Succi ſedi mai. unc. iij.
Rob. nucum unc. j.
Nitri antimoniati ℥j.
M. D. S.
Gargariſma refrigerans.

Et hoc ipſo liquore fricanda lingua. Vel

℞. *Aquæ ſemperv. mai* ℔iß.
Succi cancr. fluv. rec. ℥iv.
Salis ammoniaci depur. ℥iß.
M. D. S.
Ut antè.

Colluitur hoc crebrius os, aut gargariſatur, aut tepidè in ore detinetur. Vel

℞. *Aquæ cancr. fluv.* ℥iij.
Sperm. ran. ℥j.
Semper v. mai. ℥j.
Phlegm. vitriol. viridi ℥iß. vel ℥ij.
Syrupi viol. ℥j.
Roſar. rubr. ℥ß.
Nitri cum alcali depur. ℥iß. ad ℥ij.
M. D. S.
ut antea.

Notetur: nitri vel ſalis amm. ſimplicis loco eſſe quoq; poteſt ſal ammoniacale, quod vid. in *Collegio Chym.* & *Ludoviciano.*

Alioquin obſervavi in morbis malignis, dum fauces ſunt ſiccæ & aridæ, ſine cruſtæ pituitoſæ præſentia, optimum fuiſſe remedium ℔iß. *aquæ communis mell. comm. cochl.* j. vel ij. *Spiritus vini Rhenani rectificati* ℥j. vel ℥ß. Miſta uſurpentur pro *oris collutione.*

Si poſt tales oris collutiones in graviore malo mox lingua denuò areſcit, tùm nil melius eſt:

℞. *Fruſtrum lardi non saliti*, vel ſi ſalitum fuerit, in aqua ſpermatis ranarum macerati: hujus fruſtulum unum imponatur linguæ, & ita aliquandiu detineatur, emollitur exinde lingua, & interdum cruſta quaſi coriacea ſeparatur.

Loco *fruſtuli lardi* contra talem *linguæ ſcabritiem* alia pinguia, v.g. *butyrum non ſalitum*, itidem commodè uſurpari poſſunt. Vel

℞. *Rapas*: conſcinde, inde vaſi ligneo, impone grave pondus: liquorem expreſſum inſtar ſyrupi coque.

FEBRIUM CONTINUARUM PERIODICARUM CURA.

Hæc ipſa remedia & methodus promiſcuè tàm in *febribus continentibus*, quàm *continuis periodicis*, uſurpari poſſunt, niſi quod in his ad *exacerbationum viciſſitudinem* magis reſpiciendum ſit, adeoque tempore ingruentis paroxyſmi modò dictis, imprimis antimonialibus fixis, ſimul ratione complicatæ febris intermittentis *præmiſſis præmittendis* ſubinde adjungenda ſunt *abſorbentia* illa & *alterantia*, ſupra laudata, in ſpecie *Corallia*, *lapilli cancrorum*, *antihecticum Poterii*, ſal cardui benedicti: item nitrum vitriolatum Mynſichtii, quod ſolum ante paroxyſmum in periodicis eſt egregium. Imprimis conducunt Miſturæ ex ſubcontrariis paratæ, i. e. ex acidis & terreis, quorum formulæ extant ſuprà, conſervando corpus in diaphoreſi blanda, alvumque liberam retinendo, aliaque pro ſymptomatum varietate debitè præſtando.

SEMITERTIANARUM CURA.

Eadem ferè de *Semitertianis* aliiſque ſimilibus *compoſitis & complicatis* variè *febribus* dicenda veniunt. Sunt autem *omnes periculoſæ ſemitertianæ*, & nunc magis nunc minus *acutæ*, pro varietate nempe complicationis & compoſitionis variæ: unde & cura ſpecialis pro harum varietate varianda; attendendo; an *benigna* magis, an *maligna* fuerit eadem? an *ſimpliciter febris compoſita* ſit? an verò *cum inflammatione partis cujuſdam* vel nobilioris vel ignobilioris, ſenſilioris vel minùs ſenſilis juncta? quò nobilior aut ſenſilior pars inflammata fuerit, eò gravis magis & periculoſus erit affectus, & cui altiore ope ſuccurrendum. *Lenta* itidem, ſi *intermittenti* juncta fuerit, pro ratione originis *lentæ & Prognoſi & Cura* non nihil modificanda; adeoque ea, quæ de *febribus intermittentibus* & *continuis* jam dicta, ea & *ſemitertianis*, prout ad unam vel alteram talium priùs accedant, accommodanda erunt.

In genere rigorem & horrorem tollent abſorbentia, alcalia &c. *æſtum* vero eadem diaphoreſi & alvi libertate juncta. Si ſtata periodo recurrant paroxyſmi, *ante exacerbationem* poſſunt remedia propinari.

Vomitoria in pleriſque ſunt optima; ſicut, ſi *cum inflammatione* juncta, *diaphoretica & ſudorifera*; cum *lentis* verò *ſalia abſtergentia*, & *incidentia*, *ut ſal ammoniacum*, *arcanum duplicatum*, &c.

Vir juvenis febre intermittente lenta typo Tertianæ duplicatæ affligebatur, quæ tamen revera hemitritæi quædam videbatur ſpecies: ex læſa diæta, ipſo hypochondriaco exiſtente. Paroxyſmi omnes affligebant ſaltem cum æſtu, ſine ullo horroris veſtigio, lentè & pedetentim incipiebant cum cephalalgia, hypochondriorum tenſione, & dolore abdominis gravativo; æſtus erat quoad externum tactum moderatus, pulſus non adeò inſigniter frequens, ſed interiora eò magis urebantur, cereviſiam horrebat, lingua in paroxyſmo arida & ſqualida. Biduo ferè jam ægrotaverat; Die ergo Martis:

℞. *Corall. rub. præp.*
Arcan. dupl. an. ℈j.
M. pro 2. *doſibus*.

Veſperi appetente nocte erat paroxyſmus. Die Mercurii ordinabatur pulvis blandè laxativus ex Tartaro vitriolato: veſperi denuò capiebat unum ex iſtis pulveribus: hoc die paroxyſmus quaſi erat duplex, ante & à meridie, Die Jovis:

℞. *Arcan. dupl.*
Nitri antimoniati,
Antihect. Poterii an. ℈j.
M. pro 2. *doſibus*.

Veſperi erat paroxyſmus unus. Die Veneris:

℞. *Spirit. nitri dulc.* ℥ij.

Apparebant paroxyſmi bini, manè unus, alter veſperi; iique ſatis intenſi, terminabantur omnes ſine ſudore. Die Saturni:

℞. *Lap. canc. præp.* ℨß.
Salis abſinth. ℈j.
Antimonii diaphor. ℈ß.
M. pro 2. *doſibus*.

Paroxyſmus erat duplex, a meridie, & hinc veſperi. Die ſolis vomitorium propinabatur, quod copioſa & mucilaginoſa evacuavit: hac die nullum paroxyſmi veſtigium apparebat, noctu levis quidam inſultus, cùm veſperi priùs accepiſſet ſequentem pulverem:

℞. *Salis ammoniaci* ℈j.
Antihect. Poterii ℈ß.
Miſc.

Die Lunæ, cùm metuerem hac die paroxyſmum:

℞. *Aquæ card. bened.* ℥iij.
Salis ammoniaci ℈j.
Salis cent. min. ℈ß.
Antihect. Poterij gr. xv.
Syrup. cort. aurant. ℥ß.
Miſc.

Capiebat ſubindè cochleatim, quia & lentus, & ferè vagus erat morbi motus.

Redibat paroxyſmus circa meridiem ingens, ægro admodum anxioſo exiſtente, & de graviſſimo æſtu conquerente.

Poſt aliquot horas vocatus reperio æſtum in partibus externis admodum moderatum, neque etiam pulſum reſpondentem febri adeò anxioſæ, ac de ea conquerebatur æger, ipſo nunquam adhuc graviùs, & cum tanto ardore, ac tanta cephalalgia laboraſſe affirmante: propterea

℞. *Spirit. ſal. ammoniac.* ℥ij.
Doſis gutt. 40. mox, & appetente nocte.

Primo hujus uſu intra mediam horam internus æſtus tepeſcere, anxietates ceſſare, quin ad exteriora verſo æſtu, & ſudore facilè erumpente, paroxyſmi ceſſatio, nocte inſecuta quieta. Continuavit integra ſeptimana hunc ſpiritum, & levia ſaltem veſtigia paroxyſmorum circa horam ſecundam pomeridianam patiebatur, quæ uſu ſpiritus ſalis ammoniaci inſequente ſudore intra horam evaneſcerent. Sed cum hæc quotidie evenirent, urina verò copioſum ſedimentum haberet, alvus verò clauſa; ob id die ſolis

℞. *Paſſul. laxat.* ℥ß.
Tart. vitriolat. ℈ß.
Pulv. cachect. Hartmanni gr. v.
Miſc.

Capiebat, & hoc die nullus paroxyſmus apparebat.

Quoad *differentias febrium continuarum* ſuprà recenſitas:

CURA CAUSI

Nil ſingulare requirit, ſaltem, quod *nitrata* tam *ſitis* quàm *æſtus* ratione imprimis conveniant, ſi in forma ſicca in potu diſſoluta uſurpentur, ſive *ſpiritus nitri ſimplex*, aut potiùs *dulcificatus* ad guttas 50. in menſura ſemis potionis aſſumatur v. g.

℞. *Nitri antimoniati*, ℥ij.

Diſſolvatur in menſura vel cereviſiæ vel potus ordinarii, ita ut ℥ß. liceat dare die naturali, niſi liberior alvus obſtiterit.

Quod ſi accidat, ut dato nitro non cum tanto ardore mittatur urina, & liberaliùs accidat mejere, bono animo eſto, dicit LINDANUS. Spiritus *nitri* uſurpatur in *Julepis*, item in *Potionibus*, quarum *formulas ſupra* dedi.

Vel præſcribatur Decoctum quorundam alterans:

℞. *Rad. ſcorzoner.* ℥j.
Liquirit. ℥ß.
Fol. acetoſ. m.j.
Flor. violar.
Roſar. rubr.
Borrag. an. p.ij.
Hordei m.j. vel ij.
Raſ. Cor. Cerv. ℥j. ad ℥iß.
Paſſul. min. ℥j.
Coqu. in ſ.q. *Aquæ ſimpl.*
Colaturæ ℔.v. adde
Spirit. nitr. vel *vitrioli* q. ſ. ad aliqualem ſaporis gratiam.
M. D. S.
Potio refrigerans, & alterans.

De hoc æger ſubinde capiat in cauſo, imprimis cum phrenitide juncta.

In

In hoc paſſu bonum etiam eſt remedium *laudanum opiatum*, ſi tempeſtivè & prudenter exhibeatur, omnem caloris vim refrænabit.

CURA FEBRIS LIPYRIÆ

Vt plurimum periculoſæ admodum propter *inflammationes eriſipelaceas*, partes internas occupantes, inſtituitur per *diaphoretica*, tàm *abſorbentia* quàm *volatilia alcalia penetrantia & diſcutientia*; quam medendi rationem *infrà*, ubi *de inflammationibus*, in ſpecie ubi *de Pleuritide*, habebimus.

Malignarum febrium curam infrà tractabimus.

Quoad

CURAM FEBRIUM COLLIQUATIVARUM.

In his ad *acre colliquefaciens* imprimis reſpiciendum, ut hoc corrigatur: Si enim hoc neglecto excretiones ſaltem, quæ tantùm ſunt producta morboſa, reſpicere, haſque ſupprimere velimus, retentis iisdem mille malis mulctabitur æger. Ad acre autem illud temperandum, vix aliquid convenientius eſſe videtur, quàm *abſorbentia*, v. g. antimonium diaphoreticum Martiale, terra ſigillata, unicornu foſſile, &c. Quæ eò videbuntur efficaciora, ſi ſociatione blandorum *acidorum*, ut ſucci ribium, berberum, ceraſorum, citri, cydoniorum, &c. aliqualem quaſi auſteritatem contraxerint: Hinc enim SYLVIUS ſpiritum ſalis dulcem *c.* 29. §. 92. laudat. Unde & in excretione nimia *adſtringentia*, v. g. Tinctura hæmatitis, &c. manè & veſperi ad gutt. 16., vel liquor ſtypticus ad gutt. 20. adhiberi poſſunt. Forſan & camphora, quodvis *acre temperans*, hic locum habebit. Inter *Compoſita* Electuarium diaſcordii Fracaſtorii, juncto ſucco citro propinatum, præ aliis conducibile videtur.

CAPUT IV.
DE
FEBRIBUS ACUTIS SYMPTOMATICIS.

SUfficiant hæc de *Febribus Ardentibus*, ſeu *continuis acutis*, iiſque *benignis*. Pergo ad *Febres acutas ſecundarias*, hoc eſt, quæ non propriam ſubſiſtentiam habent, ſed à graviori alicujus partis affectu originem trahunt. Dicuntur aliàs etiam *Symptomaticæ*, per quandam ſimilitudinem, quia

1. Ut ſymptoma morbum ſequitur, ita & febres tales alium morbum.
2. Sicut remoto morbo removetur ſymptoma, ita & hæc febris.

Sunt equidem, qui *febres has in comitatas*, & *ſymptomaticas* ſtrictiùs dictas, dividunt, ut SENNERTUS *de Febribus*: *illo nomine* eas indigitans, quæ *inflammationibus partium* junguntur; hoc cæteras.

Sed non opus eſt ſcrupulum in talibus facere. Sunt autem hæ ipſæ *ſecundariæ* nunc *acutæ*, idque crebriùs, nunc *lentæ*, pro *affectuum* quos ſequuntur, & *partium affectarum conditionibus*: dum *illi* vel graviores vel leviores ſunt; *hæ* verò, nempe *partes affectæ*, *vel* ſenſiliores, *vel* minus ſenſiles; *item vel* nobiliores, ſeu quæ magis cum ſanguine & ſpiritibus commercium habent, *vel* ignobiliores.

Has ergo inter ſymptomaticas ſe offerunt illæ, quæ *vulnera quædam inſigniora ſequuntur*, (*Febres vulnerariæ*,) *ab acido in vulnere oborto*, *doloris*, *inflammationis*, & hinc etiam *febris* autore.

Præterea, quæ extrinſecùs vulneri conducibilia ſunt, internè egregia *Miſtura eſt in Caſibus Chirurgicis polychreſta*: v. g.

♃. *Aquæ hyſſopi* ℥ ij.
Fœnic. ℥ j.
Spirit. theriac. ʒ iij.
Acet. vini vel *ſimpl.* vel *deſtill.* ʒ iij. ad ʒß.
Lap. canc. fluv. ʒ j.
Syrup. card. bened. ʒ iij.
M. D. S.
Potio vulneraria diſſolvens.

Vel in forma ſicca:

♃. *Lap. canc. præp.* ℈ j.
Extract. theriac. gr. ij.
M. D. S.
Pulvis diſſolvens.

Quibus etiam pro partium affectarum ratione, vel ſymptomatum variorum ſyndrome, ſimul alia *appropriata* addi poſſunt.

II. *Febres, quæ adſunt inflammationibus* gravioribus *occaſione acidi* vitioſi ſanguinem coagulatis, & ad ſtagnationem, indeque ortam *inflammationem* diſponentis, ex vitioſa cum ſale volatili effervescentia in ſanguine utplurimùm cauſantur. *Febres hæ nunc* ſunt *acutæ*, v. g. in *pleuritide*, *inflammatione hepatis*, *anguina*, *eryſipelate*; nunc *Lentæ*, ut in *inflammatione prope fundum meſenterii*, &c. *Curantur* hæ febres ſimul & eadem ratione, qua *inflammationes ipſæ*, *per Attenuantia*, *Acidum abſorbentia volatilia alcalia*, *Diaphoretica* &c. *de quibus infra ſuo loco*, nempe, ubi *de inflammationibus*. Hac ratione etiam lactuca, endivia, ſerum lactis, ſempervivum, & alia refrigerantia dicta, alcali volatili blando conſtantia, quæ phlogoſes & incaleſcentias, ab effervescentia acidi ortas, corrigunt, & ita per accidens refrigerant.

III. Quæ *ſanguinem* intra corporis cavitates, aut in ipſis ſolidis partibus, *effuſum* & *coagulatum inſequi ſolent*, & *ex acore*, *putredinem corruptelam antecedente*, *oriuntur*. Conducunt *ſanguinem congrumatum reſolventia*, & *putredini reſiſtentia*, qualia præter *miſturam ſuprà laudatam* ſunt Bellis minor, ſcabioſa, flores hyperici, chærefolium, papaver rhœas, antimonium diaphoreticum, non negligendo ſimul *potiones vulnerarias*.

IV. Pertinent huc *Febres* iſtæ quæ in principio *paroxyſmorum Arthriticorum* uſque ad ſtatum ferè obſervantur: de quibus vid. SYLVIUS *l.* 1. *Prax. cap.* 30. §. 36. 110. & 161.

Sed *de Febribus ſymptomaticis* videbitis in ſpecie plutibus agentem SENNERTUM *l.* 2. *de Febribus cap.* 16. *p.* 202. *ſeqq.*

CAPUT V.
DE
FEBRIBUS LENTIS.

JUxta febres continuas acutasillioſas obſervantur etiam febres *continuæ minus acutæ*, plùs minùs *lentæ*, ita dictæ, quod continuò quidem affligant ægros, ſed tardiore motu ſua abſolvant tempora, hinc magis diuturnæ, minuſque urgentibus ſtipatæ ſint ſymptomatis, nec ardore adeò intenſo ſeu vehementi moleſtæ, plus tamen minùs acri mordaci: idque nunc magis, nunc minus tales; prout variat ægri conſtitutio. *Illæ* magis propriè ita dictæ, Germanis *eine ſchmochende Hitze*, & à comite frequentiore, nempe contabeſcentia corporis, Germ. *Febris contabeſcens*, *ein ſchvvind*, *ſuchtig Darr-fieber*, vocantur: Hæ verò *minùs lentæ*, & nonnihil ad *acutarum* naturam accedentes, graviora ferè ſymptomata juncta habent, adeòque breviùs tempora ſua, abſque tamen critico motu, ſucceſſiva ſaltem ſolutione percurrunt, quales *continuæ quotidianæ* in ſpecie dictæ. Sunt enim *lentæ omnes benignæ*; *malignæ* autem *acutæ* eſſe ſolent, utut petechiales præ cæteris lentæ eſſe videantur. De febribus his apud Practicos pauca proſtant. Interim à lympha imprimis continuò ſanguini infuſa oriri cum SYLVIO arbitror, quæ vitiata effervescentiam maſſæ ſanguineæ præternaturalem infert, unde & à SYLVIO *cap.* 29. Lymphaticæ dicuntur: quas inter eminet imprimis Hectica febris, ex multis cauſis producta, de qua *inferiùs*.

Jam ex Phyſiologicis præſuppono: lympham, unde communiſſimè derivantur hæ febres, omnem eſſe duplicis naturæ; vel glandularum conglobatarum, quæ continuò maſſæ ſanguineæ per venam axillarem iterum infunditur; vel glandularum conglomeratarum, quæ ductui thoracico, & conſequenter ſanguini additur.

ARTICULUS I.
DE
FEBRIBUS LYMPHATICIS GLANDULARUM CONGLOBATARUM,
In ſpecie
DE
FEBRIBUS CATARRHALIBUS.

Præ cæteris conſiderabiles ſunt *Febres Catarrhales*, Germ. *Fluſſ-Fieber*, quæ in principio & incremento catarrhorum, v. g. *coryzæ*, *tuſſis raucedinis*, &c. ſubinde moleſtæ ſunt, dum *lympha* glandularum, primariò quidem conglomeratarum, ſecundariò etiam conglobatarum, circa caput & pectus conſitarum, quacunque ex cauſa (*de quo*, ubi *de Catarrhis*) *acrior* & *acidior* ac *ſalſior*, ac quaſi *muriatica*, aliove modo vitioſa reddita, copioſiùs circa dicta loca effunditur; occaſionem crebriùs ſuggerente *ambientis aeris inclementia* aut *alio objecto externo* dictas partes irritante.

Talem *catarrhalem lymphæ motum* comitatur *febris ex alteratione ſanguinis à lympha & irritatione ſpirituum influorum* cum *ardore*, *rodente* magis quàm magno moleſta, accedentibus ſimul hinc inde laſſitudine, & lancinationibus corporis variis. Laſſitudo itidem contundens & plùs minùs lancinans ex lympha derivanda venit, cùm lancinationes hæ in artubus non raræ ſint, & ſequantur ferè ſemper lymphæ vitiatæ in artubus activitatem, & hinc indè ſtagnationem; ac ſanè *lymphæ conſtitutio ac motus plùs minùs naturalis*, præſertim glandularum plus minùs conglobatarum, probè obſervandus venit pluribus *in febribus tàm* in *intermittentibus*, *quàm in continuis*, cùm diverſa ſymptomata, *lancinationes* in ſpecie *artuum* ſub paroxyſmis ſubindè urgentes, haud aliundè quàm à *lymphæ vitio* oriri videantur, & tùnc ſimul ſubindè ſubeſſe obſervatur ſcorbutus, & indè lymphæ præternaturalis alteratio.

Hæc ipſa lympha glandularum conglobatarum, ubi in glandulis colli ac cerebri acrior, id eſt, tàm ſalſior, quàm in ſpecie acidior, facta fuerit, ibidemque effundatur; tunc ſubindè capitis dolorem gravativum cum ſubſequente coryza, raucedine, tuſſi (quæ omnes ſunt vitia lymphæ à tali cauſa) ſimileſque affectus infert, ſimulque imprimis inducit febres Catarrhales dictas, calore non tam vehementi & intenſo, quàm mordicante & acri comitatas.

Videbitis *de Febre ſcorbutica*, ubi *de ſcorbuto* agitur.

CAUSÆ.

Certum enim eſt, quod omnes febres catarrhales, tàm cum quàm ſine coryza aut tuſſi, ſemper ſint ex lympha nimis acida. Febres hæ Catarrhales interdiu ſunt mitiſſimæ, circa veſperam autem ordinariò exacerbari ſolent; unde etiam tales febres ſunt Febris continua periodica quotidiana Veterum, quam ipſam etiam FERNELIUS jam ſuo tempore ſub lentæ febris nomine deſcripſit.

In his febribus lymphaticis lentis ac catarrhalibus, cum *capitis perturbatione & dolore gravativo* ſeu *grauedine*, ſubindè *levis horror* & facilè tranſiens, ſed crebriùs repetens, moleſtus eſt, (*talibus eſt ac ſi frigida perfundantur*,) iſque imprimis interdiu ſubindè repetit. *Pulſus* eſt *continuò frequens* & *celer*, vehementia & magnitudine *moderatus ſub exacerbatione* in dictis conditionibus *acutus*. *Urinæ* excernuntur *intenſiùs tinctæ* ac rubentes, ſed quæ uno alterove die elapſo mox *craſſeſcunt*, hinc *conturbantur* & flaveſcunt, videnturque *copioſum* admodum deponere *ſedimentum*. Laſſitudo gravis ac lancinans ſubindè occupat artus. His ſubindè conjunctus eſt *calor*, ſive *ardor rodens* ſive *acris*, circa veſperam ingraveſcens, ad mediam uſque noctem ferè durans, interdum ſatis intenſus, interdum paulò remiſſior: Poſt mediam noctem autem ſucceſſivè denuò remittit, manéque ægri ſunt debiles durat tamen continuò lentus ſed obſcurus calor, qui omni veſpera intendi, & inſigniter ſubindè exacerbari ſolet. Lympha enim acidior vitioſè in maſſa ſanguinea efferveſcit, unde caloris intenſio, non tamen ſemper adeò inſignis, & quidem circa veſperam, quoniam tunc conniventibus nonnihil poris corporis, uberior lymphæ laticiſque ſeroſi impeditur tranſpiratio, hac nempe circa veſperam ex aeris ob ſolem occidentem alteratione inducta, & copia ejus & acrimonia augetur, aut textura ſeu conſtitutio ejus plus minùs vitiatur, unde etiam febris tunc exacerbatio levis uſque ad mediam noctem ſentitur. Durant iſta ſymptomata ſub *coryza* & *tuſſi gravioribus* uſque ad ſtatum morbi, dum nempe *lympha* temperari & craſſeſcere incipit, ſeu, ut vocant, *materia catarrhalis* cocta fieri, & ſpiſſior mucus emungi, & glutinoſioris pituitæ expectoratio incipit; acrimonia enim lymphæ ſi correcta eſt, ceſſat etiam febris.

Quoad *Cauſas remotas febrium lentarum*, in ſpecie catarrhalium: Illæ ſunt, quæ ad affectus catarrhales diſponunt. Interdum, ſed rariùs, *febres hæ catarrhales*, ac ipſi catarrhi, interdum ſunt lentæ *epidemicæ* ſeu communes, & in vulgus graſſantes, *ab aeris communi impreſſione* natæ; *nunc*, idque frequentiùs, *benignæ*; nunc, & quidem rariùs, *malignæ*, & tunc *ſubindè acutæ*: quæ malignæ, uti per contagium ſuum lympham & corporis humores in ſpecie aficiunt, ita hoc conſequenter facilè anſam dat fermentationi ſanguinis præternaturali, & ſic ſe propagare, & inſigniter exacerbari videntur, ſc. pertinere huc videtur *morbus* ille *epidemicus*, cujus mentionem facit RIVERIUS *de Morbis Infrequ. Obſerv.* 9.

DIAGNOSIS.

Diagnoſis febrium dictarum ex hactenus dictis ſymptomatis patet: cum quibus conf. SYLVIUS.

PROGNOSIS.

Quoad PROGNOSIN: Febres hæ non multum in receſſu habent, uti febres continuæ acutæ ſeu bilioſæ dictæ; facilè curantur aut evaneſcunt, utut inſigniter moleſtæ, interdum & vehementes ſint.

Febres tamen catarrhales epidemicæ, & in ſpecie malignæ, ſubindè non ſunt ſine periculo. Equidem extenduntur nonnunquam ad 14. dies noctesque; rarò tamen ſalutariter, ſed convulſionibus ſupervenientibus ægri moriuntur: contra ſi non fuerint malignæ nec epidemicæ, leves ſunt & facilè curantur.

CURA.

Quod attinet *methodum medendi*: Febris iſta, quæ à lympha glandularum conglobatarum vitiata acri & acida oritur, adeoque Febres lent*æ catarrhales*, hæ in multis cum cura catarrhorum vulgarium conveniunt. In ſpecie eò dirigenda eſt, ut lymphæ hujus corrigatur vitium, eaque per blanda ſudorifera ac diaphoretica imminuatur; idque eò magis, ſi epidemicæ ac contagioſæ: nam febres catarrhales epidemicæ non carent malignitate, uti ex debilitate virium, ex facili contagio, ex vigiliis, interdum levibus deliriis ſupervenientibus apparet. Ut ordine procedamus, curantur per ea, quæ

1. *Irritationem* partium ſolidarum affectarum, indeque natum *ſpirituum impetum* ac copioſiorem *lymphæ* effuſionem ſiſtunt.
2. *Lymphæ* præternaturalem acrimoniam temperant. Et
3. Quæ lympham temperatam per convenientes vias evacuant.

Pro priori ſcopo conveniunt imprimis Opiata; pro ſecundo autem *ſalia volatilia alcalia* aut *Marina abſorbentia* & *temperantia*, & quæ vulgò *incraſſantia* dicta, ut etiam appropriata contra catarrhos remedia, v. g. lignum ſaſſafras, ejus Decoctum, & ex eodem parata remedia, eſſentia catarrhalis cum ſpiritu ſerpilli, ſuccinum præparatum, oleum deſtillatum, & omnia ſuccinata, flores ſulphuris, antihecticum Poterii, aliaque antimonialia fixa. Myrrha ſimiliter eſt elegans remedium; ejus enim aliquot grana ſapore ſuo balſamico acorem lymphæ nimium temperant. Camphora quoque hic imprimis eſt uſitata, quæ & blanda diaphoreſi vitia lymphæ imminuit; & ſimilia. Præ cæteris tamen ſal volat. cornu cervi, ſal volat. ſuccini, & ex his paratus liquor cornu cervi ſuccinatus, item ſpiritus & ſal volat. ſanguinis humani, ſalis amm. aniſatus, niſi æſtus ſit nimius, & ſimilia Opiatis miſta: v. g.

℞. *Aquæ ſalv.* vel *ſcabioſ.*
Serpilli an. ℥j.
Spirit. ſalis amm. aniſ. vel *ſuccin.* ʒj.
Syrup. diacod. Montani vel *pap. albi* ℥j. (vel loco hujus *laudi opiati* gr. ij.)
M. D. S.
Potio catarrhalis pro aliquot vicibus.

Ca-

Capiatur cochleatim ante exacerbationem veſpertinam, & in hac ipſa, & excitetur blandus ſudor.

℞. *Aquæ fœnic.*
Fl. papav. errat. ana ℥iß.
Liqu. cornu Cervi ſuccin. ℥iß.
Eſſ. opii,
Maxill. lucii piſc. ana ʒß.
Syrupi fl. papav. erat. ℥ß. vel ʒvj.
M. D. S.
Potio catarrhalis, cochleatim ſumenda.

Capiatur ſingulis horis cochl. j. expectando ſudorem veſperi & noctu, imminente tàm ingruente paroxyſmo.

℞. *Aquæ ſerpilli* ℥j.
Liqu. Cornu Cervi ſuccin. ʒj. vel loco hujus,
Spirit. Corn. Cervi eſſent. ʒß.
Laud. opiat. gr. ij.
Syrupi papav. albi ʒij, vel ʒiij.
M. pro *una vice*. S.
Potio ſudorifera pro una vice.

Loco hujus Mixturæ:

℞. *Liqu. Cornu Cervi ſuccin.* vel *ſpir. ſalis ammon. aniſ.* vel *eſſ. ſuccin.* ʒij.
Eſſent. opii ʒß.
M. S.
Eſſentia catarrhalis.

Doſis gutt. 30. 40. ad 50. aliquot horis ante exacerbationem, & iterum ingruente nocte.

Vel

℞. *Theriac. Andromachi* ʒj.
Sal. volat. Cornu Cervi gr. vj.
Succin. gr. iij. vel iv.
M. f. *Bolus*. S.
Electuarium ſudoriferum pro una vice.

℞. *Succin. præp.* ℈ß.
Myrrh. elect. gr. v.
Sal. volat. ſuccini gr. iv.
Extracti croci gr. ij.
Laud. opiati gr. j.
Olei deſtillati ſuccini gtt. j.
M. f. *Pulvis*. S.
Pulvis catarrhalis pro una vice.

Si fuerit *lympha nimis ſalſa*, ea, quæ edulcorant, ſunt uſurpanda; v. g. ex glycyrrhiza, ficubus, jujubis, hordeo, &c. item Emulſiones papaverinæ, opiata, & cum opio paratæ pilulæ de ſtyrace, aliaque, quæ in tuſſi catarrhali allegata ſunt.

Si loquelæ difficultas & raucedo urgeat.

℞. *Aqu. menthæ* ℥j.
Cinnam. ʒß.
Spirit. ſal. Ammoniaci aniſ. ʒj.
Laud. opiati gr. iij.
Syrupi de paſſul. vel *de liquirit.* ʒvj.
M. D. S.
Potio catarrhalis ad collum.

Capiatur cochleatim.

Urgente *tuſſi ſicca* adhuc in principio, pro lymphæ acrimonia temperanda, faucium & aſperæ arteriæ doloroſa irritatione ſiſtenda, & materia incraſſanda;

℞. *Aqu. ſcabioſ.* ℥ij.
Aſthmat. ʒvj.
Syrupi diacod. vel *papav. alb.* ℥ß.
M. D. S.
Potio catarrhalis.

Capiatur cochlear j. tempore veſpertino, cum Opiatis. Vel

℞. *Aqu. ſcabioſæ* ℥iij.
Aſthmat. ʒvj.
Spirit. ſalis amm. aniſ. ʒj.
Syrupi papav. alb.
Violar. ana ʒß. vel ʒvj.
M. D. S.
ut ante.

℞. *Aqu. ſerpilli,*
Card. ben. ana ℥j.
Spirit. theriacal. camphor.
Eſſ. lign. ſaſſafr. ana ʒij.
Liqu. Cornu Cervi ſuccin. ʒj.
Syrupi papav. albi ℥ß.
M. D. S.
ut ante.

Pro faucium, pharyngis & laryngis levi excoriatione conveniunt Loch paſſularum, ſyrupus diacordion Montani, violarum &c. cum baculo liquiritiæ.

Hæc Cura cum Decocto ligni ſaſſafras tamdiù continuetur, donec perfectè ſiſtatur febris.

Sufflaminata ſic febre, & impetu ſpirituum ac lymphæ ſedato, ſi opus fuerit, blanda laxatio inſtitui poteſt, v. g. ex Maſſ. Pilul. de ammon. Quercetani, aut Maſſ. Pilul. de ſuccino Cratonis, acuatis cum Mercurio dulci.

Vel

℞. *Maſſ. Pilul. de ſuccin. Cratonis* ℈j.
Sal. volat. ſuccini gr. vj.
Reſ. jalap. gr. iij.
Extracti trochiſc. alband. gr. j.
Olei deſtillati ſuccini gutt. ij.
Cum eſſent. ligni ſaſſafras. f. *pilulæ.*
D. S.
Pilulæ catarrhales & cephalicæ.

Quibus factis, reliquiæ jam *incraſſatæ Expectorantibus, Incidentibus* ac ſimilibus ſunt *evacuandæ*: e. g.

℞. *Aquæ hyſſopi* ℥ij.
Aſthmat. ʒß.
Spirit. Vitrioli, vel *aſthmat.* vel, quod melius,
Gummi Ammoniaci depur. ʒj.
Syrupi Nicot. ʒß. vel ʒvj.
Emet. Angeli Salæ (ut fauces & præcordia melius ſtimulentur) ʒj.
M. D. S.
Potio pectus & catarrhos reſolvens.

Loco hujus mixturæ ſuccus raphani expreſſus, cum pauco ſaccharo temperatus, egregiè incidit mucum.

Lympha correcta evacuatur, aut univerſaliter per Diaphoretica & Diuretica; aut particulariter per nares & os, atque hoc ſaltem in ſtatu, ceſſante febre, & cocta materia. Ubi ergo diureſis magis intenditur:

℞. *Liqu. Terræ fol. Tartari* ʒß.
Doſis 40. vel 50. guttulæ bis in die.

Hactenus dicta ut pateant, exemplis declarabo.

Ante aliquot annos graſſabatur hic Catarrhus epidemicus tempore vernali circa Feſtum Pentecoſtes, iſque malignus & inſigniter contagioſus, ita, ut vix eſſet domus, in qua non aliquot ægrotarent: ſymptomata erant tuſſis admodum gravis cum copioſo ſputo, coryza contumaciſſima, cephalalgia, dolores dorſi & artuum, mox ingens virium proſtratio citra manifeſtam cauſam: quibuſdam ſuperveniebat hæmorrhagia narium; quibuſdam diarrhœa ſeroſa. Cura, quæ tunc temporis inſtituebatur, optimè fiebat per ſudorifera. E. g. mox in principio vocatus præſcripſi:

℞. *Aqu. fl. ſambuci*
Card. bened. ana ʒvj. ad ℥j.
Spirit. Cornu Cervi rectif. & ſale volat. probè acuat. ʒß.
Salis volat. ſuccini gr. xij.
Laud. opiati gr. j. vel ij.
Syrupi fl. papav. errat. ʒß.
Miſta pro *Potione ſudorifera* pro 1. *doſi*.

Capiebat æger, & expectabat ſudorem, qui ſemper cum levamine fluebat.

Item

℞. *Aqu. menthæ* ℥j.
Spirit. ſalis amm. aniſ. (quibuſdam *liqu. Cornu Cervi ſuccin.*) ʒj.
Laud. opiati ferment. gr. iß.
Syrupi card. bened. ʒß.
Miſcebantur pro *hauſtu*.

Hæ ipſæ potiones repetebantur, expectando deſuper ſudorem.

Interdum conveniebat ſequens pulvis:

℞. *Succini catarrhalis* gr. xv.
Specif. cephal. ℈ß.
Bez. ſolaris gr. iv.
Miſcebantur pro *doſi*.

Pro compeſcenda tuſſi, incidenda materia craſſa, & adjuvanda excretione, præſcribebam potum ex gummi ammoniaco cum aceto ſcyllitico ſoluto, oxymelle ſcyllitico, & ſyrupis appropriatis incidentibus & expectorantibus, cum aquis pectoralibus, & ſpiritu ſalis dulci; quales *ſuprà*, ubi *de Tuſſi*, dedi. Pro *coryza* & *capitis affectibus* optimè conveniebat Inunctio verticis cum oleo ſuccini, aut applicabatur *emplaſtrum* cephalicum ex *emplaſtri de betonica* & *emplaſtri de bregmate* ana partibus æqualibus, cum *oleo ſuccini* malaxatum.

Quibuſdam *affectus catarrhalis*, in ſpecie *artus* cum dolo-

dolore lancinante, vago aut *quem patiebatur in artubus*, affligebat; id quod præſertim ſenibus erat familiare: tunc ſufficiebant ſudorifera opiatis miſta. Pro reliquiis ergò morbi expellendis, pro artuum debilitate & eorundem dolore, conveniebat hæc Mixtura, quæ ut plurimum morbum curabat, præmiſſis modò dictis. Mixtura erat hæc,

♃. *Aqu. lil. convall.*
Serpilli ana ℥ i ß.
Eſſent. ligni ſaſſafr. ʒ iij.
Spirit. cornu cervi rectif. ʒ j.
Cornu Cervi uſti præp. ʒ ß.
Sal. volat. Cornu Cervi ℈ j.
Succini ℈ ß.
Laud. opiati gr. iij.
Syrupi beton. ʒ vj. ad ℥ j.

Miſcebatur pro *Potione*.

Capiebat æger duo cochlearia pro lubitu omni hora, blandum expectando ſudorem. Vel

♃. *Aqu. menthæ*
Cord. Cervi,
Antiſcorbut. ana ℥. ij.
Aſthmat. Rudolphi (eſt ſpirit. comp.) ℥ j.
Eſſ. ligni ſaſſafr.
Spirit. lumbric. terreſtr. per putref. (propter dolores vagos) ana ʒ ij.
Specif. cephal. ʒ j.
Sal. volat. ſuccini ʒ ß.
Syrupi fl. tunicæ ℥ i. ß.

Miſcebantur pro aliquot doſibus in formam Potionis: de qua capiebat quater in die 3. vel 4. cochlearia.

Anno 1669. & 1675. cùm graſſaretur hìc media æſtate *febris catarrhalis epidemica*, non tamen maligna, ex lymphæ vitio oborta, cum vagis *artuum & dorſi doloribus*, *tuſſi gravi*, *cephalalgiis*, *diarrhœis*, *hæmorrhagia narium*, *coryza* imprimis, & ſimilibus lymphaticis affectibus, cum calore lento circa veſperam exacerbato, utile fuit ante omnia præmittere hanc Miſturam, expectando *ſudorem* blandum:

♃. *Aqu. card. bened.* vel *ſerpilli*,
Fl. ſambuci ana ʒ vi. vel ℥ i.
Spirit. Cornu Cervi eſſentif. i. e. cum ſale volat. propr. acuat. ʒ ß.
Salis volat. ſuccini ℈ ß. vel gr. xii. ad xv. (vel *liqu. Cornu Cervi ſuccinati* loco ſpirit. Cornu Cervi, & ſalis ſuccini, ʒ ß.)
Laud. opiati gr. j. ad ij.
Syrup. fl. papav. errat. ℥ ß.
M. f. *Potio* pro *una doſi*,
D. S.
Potio ſudorifera pro una vice.

Hæc ſubindè repetita profligavit malum, corrigendo lympham, & correctam per ſudorem evacuando.

Vel hujus loco:

♃. *Aqu. fl. acaciæ* ℥ j.
Liqu. Cornu Cervi ſuccin. ʒ ß. ad ʒ j.
Syrupi diacod. Montani ʒ vi. ad ℥ j.
M. D. S.
Capiatur pro una doſi ſudorifera.

Item profuit hìc *Pulvis*:

♃. *Succini præp.* gr. ij.
Specif. cephal. gr. viij.
Bezoard. ſolar. gr. iv.
Laud. opiati gr. ij.
M. D. S.
Pulvis ad quietem.

Vel ♃. *Succini præp.* ʒ ß.
Specif. cephal. ℥ ß. vel ℥ j.
Laud. op. gr. ij. vel iij.
M. pro 2. *doſibus* manè & veſperi aſſumendis. S.
Pulvis veſpertinus.

Pro Tuſſi duo tempora conſideranda erant:
1. Scilicet dum ea adhuc ſicca erat.
2. Quando humida evaſerat.

Ubi ratione prioris, ſeu in principio & incremento morbi talia adhibebantur, quæ lymphæ acrimoniam temperant, &, ut vocant vulgò, materiam tenuem incraſſant, irritationemque ſiſtunt: in progreſſu verò & ſtatu, *tuſſi* nempe *humida*, in qua copioſa viſcida reiiciebantur, conducebat *Potio*, incidens, viſcidum mucum attenuans, illumque *expectorans*, ex aqua aſthmatica, oxymelle ſquillitico; &c. qualia *jam & ſuperiùs de tuſſi pectorali* dixi.

Ubi verò morbo aucto ſpiſſior mucus nares obſeſſerat, tunc fuit optimum olei deſtillatum aniſi naribus illitum, quod quidem mordicat, egregia tamen cum euphoria mucum reſolvit. Loco cujus etiam crebrior ſalium & ſpirituum urinoſorum odoratus, e. g. ſpiritus ſalis ammoniaci ſimplicis & aniſati, ſalis volat. urinæ, Cornu Cervi, tempore præprimis veſpertino repetitus, mucum reſolvendo à Coryza liberavit. Quibus non ſufficientibus ultimum præſidium exiſtit:

♃. *Pulv. helleb. nigri*,
Sacch. alb. ana part. æqu.

Cum aliquot guttulis *olei deſtillati caryophyllorum*, miſc. quem pulverem naribus iniiciebant.

Cùm autem ſub *coryza dolor capitis* invaleſceret, optimum fuit oleum deſtillatum ſuccini vertici illitum, vel quibus id nimis acre videbatur, ejus loco itidem Balſamum Peruvianum illitum ſatisfaciebat: item emplaſtrum ex *cerati pro bregmate uſitati*, & *emplaſtri de betonica* ana, malaxatis cum *oleo ſuccini*, vertici imponebatur.

Cùm etiam ſuſpicio eſſet, ex tuſſi ferina præcordiis ſucceſſivè læſionem fuiſſe inductam, tunc pro auferenda noxa illata, in declinatione morbi præſcripſi Balſamum ſulphuris terebinthinatum vel aniſatum, vel utrumque ſimul, de quo quotidie manè in vehiculo calido guttas x. vel xii. recipiendas juſſi; ſic enim ejuſdem balſami vi læſio partium curata eſt.

Pro *artuum affectibus*, *eorumque debilitate* curandis, imprimis ubi *dolores* ſeu *lancinationes artuum* aderant,

♃. *Aqu. fœniculi*,
Menthæ,
Papav. errat. ana ℥ j.
Aſthmat. Rudolphi ʒ iij. ad ʒ vj.
Spirit. lumbric. terreſtr. per putref. ʒ. j. ß.
Specif. cephal. ʒ ß.
Syrup. fl. tunicæ ℥ ß. vel ʒ vj.

M. pro *aliquot doſibus*, aliquoties in die capiendis.

Eterna ſimul adhibenda habebitis *infrà*, ubi *de cura dolorum*.

Nobilis quidam juvenis laborabat difficili reſpiratione cum tuſſi graviſſima, & frequentiſsima, reiiciebat copioſiſſima viſcidiſsima, flaveſcentia &c. ſubindè cruore permiſta accedebat febris intenſa, cum ſummo æſtu, omni veſpera circa horam quintam vel ſextam recurrens, uſque poſt 10. noctis durans, quo tempore ſucceſsivè remittebat: inchoabant hæ exacerbationes ſucceſsivè ſine ullo frigoris aut horroris veſtigio, & quamdiu affligebant, continuis ſudoribus diffluebat. Symptomata hæc omnia intra bidui ſpatium contraxerat, erat ſcorbuticus, indeque copioſa ſalia ſcorbutica maculæ parietibus adhærebant: tuſſis erat revera pectoralis ex pulmonibus oriunda; quando tantillum non exactè calidum biberet, mox tuſsiebat, ſi pectus parum denudaret, tuſsis itidem urgebat, quò largiùs ſudabat, eò minus ſordium expectorabat: Febris erat catarrhalis eſſentialis occaſione acidi ſcorbutici nata, cujus beneficio deſpumata quaſi maſſa ſanguinea ſordes heterogeneas intrà pulmones deponebat: Nempe quadrat huc aſſertum *Plateri lib. 2. Obſervationum pag. 273. Catarrhus & tuſſis vehementiſſima in declinatione febrium evenire ſolet, præſertim verſus hyemem in corporibus cacochymicis, in quibus non licuit propter febrem acutam ſufficienter purgare*. Occaſio externa erant exercitia varia corporis, quotidie cum ſummo conatu peracta, ſudore, qui tali occaſione largiſsimus ſtillabat, nunc repreſſo nunc retropulſo. Metuebam phthiſin pulmonalem in ſubjecto nonnihil macilento, aliàs cholerico ſcorbutico, propter acidum volatile acerrimum pulmonibus inimiciſsimum.

Pro Cura.

♃. *Arcan. dupl.* ℈ ß.
Maxill. lucis piſc.
Antimonii diaphor. ana gr. vj.
M. f. *Pulvis*.

Item

♃. *Spir. ſalis amm. aniſ.* ʒ ij.
Tincturæ Tartari compoſ. ʒ j.
Miſc.

Capiebat 40. gutt. bis in die.

Item pro æſtu veſpertino:

♃. *Maxill. lucii piſc.*
Arcan. dupl. ana gr. xv.
Miſc.

Sed

Sed cùm nihilominus omnia exaſperarentur:

℞. *Aqu. flor. papav. rhœad.* ℥iij.
Spirit. ſalis amm. aniſ. ʒj.
Maxill. lucii piſc. ʒß.
Fl. ſulphuris gr. xv.
Syrupi violar. ʒvj.
Miſc. pro Potione.

Capiebat cochleatim, ſed cum pauco ſucceſſu, febre veſpertina cum dictis ſymptomatis quotidiè exacerbata. Hinc

℞. *Aqu. papav. errat.*
Hyſſopi ana ℥iß.
Maxill. lucii piſc ℈ij.
Antibect. Poterii ℈j.
Sal. vol. maxill. luc. piſc. gr. ix.
Eſſent. opii ʒß.
Syrupi violar. ʒß.
Miſc.

Potiones has à meridie appetente veſpera, adeòque antè paroxyſmum, ut & unà in paroxyſmo, ſucceſſivè capiebat, manè Elixyr proprietatis ſine acido fere recipiendo. Aſſumpſit etiam hanc poſteriorem mixturam, ſed nimis conſertim: undè cùm debilis eſſet, & aliquot noctes propter tuſſis violentiam penitùs non dormiviſſet, in talem ſomnolentiam delapſus eſt, cum tanta virium enervatione, ut vix loqui poſſet: propterea hujus loco antecedens iſta Mixtura repetita & uſurpata fuit, utut morbo in eadem ferè atrocia pergente. Quò ergo febris veſpertinum impetum infringerem;

℞. *Aqu. flor. papav. errat.* ℥ij.
Acac. ℥j.
Maxill. lucii piſc.
Corall. rub. præp.
Antibect. Poterii ana gr. xv.
Syrupi violar. ʒß.
Miſc.

Sed eodem modo nihilominùs ferociebat febris, tuſſi tamen & ſcreatu paulatim remittentibus.

Unde

℞. *Amygd. dulc. ambr.* ʒiij.
Sem. melon. ʒß.
Cum ſ. q. *aqu. flor. papav. errat.* f. *Emulſio*;
adde
Maxill. lucii piſc. ʒß.
Antibect. Poterii ℈j.
Miſc.
Edulcorabatur pauco *ſaccharo*.

Egregiè profuit, unde & eadem veſpera repetita, & ſequentibus diebus continuata fuit, ut temperativa & acris acidoſalſi mitigativa, hujus remedii ope omni æſtu febrili penitùs evaneſcente; nempe, uti in febribus acutis, ardentibus, ac ſimilibus malè ejuſmodi Emulſiones uſurpantur, cùm vel nihil proſint, vel oleoſitate ſua temperante, & particulas volatiles acriores efferveſcentes quaſi inviſcante, ex acutis lentas facere queant; ita, ubi acrimonia ſalſa, acidoſalſa, muriatica, præſertim lymphatico in ſubjecto peccat, & hinc partem ſolidam rodendo plùs minùs afficiat, optimè proſunt tales Emulſiones. Subjugato ſic maximam partem morbo pro purificando ſanguine, alteranda lympha acriori, & in ſpecie reſtituendis pulmonibus plùs minùs læſis, adeòque pro præcavenda phthiſi, ad imitationem WILLISII,

℞. *Raſur. ſantali rub.* ℥j.
Lign. ſaſſafr. ℥ß.
Macera per 12. horas in *Aquæ comm.* ℔ vij.
Coqu. ad conſumpt. ℔iß. hinc adde
Herb. heder. terreſtr.
Com. hyperic. flor.
Herb. veron. ana M. ij.
Rad. liquirit. ʒß.
Sem. fœnic. ʒvj.
Paſſul. min. conquaſſ. ℥iij.
Coqu. ad rem[illegible]nt. ℔ iv.
Colatura D. S.
Potio ſanguinem mundificans.

De hoc omni mane plenum hauſtum calidè bibit; item ſub introitu lecti pariter; dum intereà veſperi hora quarta vel quinta ob febrilia veſtigia caperet

℞. *Aqu. fl. papav. errat.* ℥iij.
Aſthmat. ℥iß.
Maxill. lucii piſc. ℈j.
Antibect. Poterii ℈ß.
Syrupi papav. alb. ℥iij.
Miſc.

Item

℞. *Maxillar. lucii piſc.* gr. xv.
Antibect. Poterii ℈ß.
Miſc.

Quibus & ſimilibus pulveribus à meridie, adhuc per aliquot ſeptimanas continuatis, ſimul cùm iſto decocto eadem ratione crebriùs repetito, perfectè denuò convaluit.

Et hæ ſunt Febres lentæ catarrhales ex lympha acida conglobatarum glandularum, affectum catarrhalem conjunctum habentes.

ARTICULUS II.

DE

FEBRIBUS LYMPHATICIS GLANDULARUM CONGLOMERATARUM.

PRæter hactenus dictas obſervantur quoque Febres *lymphaticæ vitio lymphæ glandularum conglomeratarum*, quæ in certam cavitatem ſuum effundunt ſuccum; inter quas eminent parotides & pancreas, quæ ſimilem ferè lympham in os & inteſtina, conſequenter quoque in maſſam ſanguineam evomunt. Peccat hæc ipſa lympha, imprimis quando eſt plùs minus viſcida, ac ſæpiùs ſalſior & acrior, aliove ſimili modo vitiata; tunc enim ſaliva viſcida ac ſalſior blandam quidem continuam febrim, lentam tamen, calore non ita forti moleſtam, infert.

Febres hæ *lentæ* nunc ſunt *primariæ*, nunc *ſecundariæ*: Illæ, quæ per ſe incipiunt, & nullum alium morbum ſequuntur; *Hæ* verò, quæ ex alio fiunt morbo, ſive ab alio, tanquam à ſua cauſa, immediatè dependent; v. gr. vulgò corruptionem partis cujuſdam internæ ſequuntur; ſive ab alio morbo malè tractato per illius degenerationem fiant, adeòque tunc tanquam *primariæ* per ſe ſubſiſtant: quales ſunt, quæ *continuas acutas*, item *intermittentes* malè curatas ſequuntur, ſuntque *omnes febres lentæ* ferè *periodicæ*; h. e. quæ ſuis plùs minùs periodis certis exacerbari ſolent: idque *vel* (frequentiùs quidem) veſpertino tempore, ſicque *quotidianæ* typum repræſentant, *vel* ab omni pactu, tuncque ad *hecticas* febres revocantur. De his ſingulatim.

MEMBRUM I.

DE

FEBRIBUS LENTIS PRIMARIIS.

QUoad Febres *lentas primarias*: *Horrore* levi, ſed diuturno ferè, ægros apprehendunt, inſequente quidem *calore* continuo, ſed non adeò intenſo ſeu vehementi, prout in acutis; utut ſubindè in extremis mordaci plùs minùs acri, interdiù tolerabili ſeu mediocri, ſed qui veſperi intenditur, & uſque poſt medium noctis graviter urit, & abſque ſenſibili quaſi excretione ſolvitur. *Appetitus* eſt proſtratus, alimentorum aſſumptorum inſequitur dolor gravativus ſtomachi, hujus & inteſtinorum inflatio ac diſtenſio, adeſt ſimul interdum quidam torpor ac ſomnolentia. Febres hæ circa veſperam, interdum poſt cœnam demum, exaſperantur cum pulſu frequentiore, non tamen adeò magno, propter lympham ſanguinis fermentationem depravantem, per noctem ferè durant ad meridiem ſequentis diei, & tunc ſolent ceſſare; interdiù tamen mitiùs affligunt. Salivæ huic hoc modo vitiatæ ſi junctus fuerit ſuccus pancreaticus viſcidus aut ſalſus, aut alio modo vitioſus factus, ſimul adeſſe ſolet anxietas circa præcordia, interdum tormina obſcura, & lancinationes ventris. *Pulſus* eſt continuò celer, frequens, magnitudine & vehementia moderatus, ad parvitatem tamen & debilitatem declinans. *Sitis* in his febribus interdum ſatis urget, & in ſpecie ubi ſaliva peccat, *os* eſt glutinoſum; quia fauces & lingua lenta materia ſubinde ſunt obducta. *Urinæ* ſunt craſſæ, intenſiùs tinctæ, quæ facilè turbantur, & ſubinde multum craſſamenti ſeponunt. Adeſt ſimul *laſſitudo* totius quaſi contundens, cum *lancinationibus artuum* ſubinde juncta; interdum etiam *cephalalgia* tenſiva & gravativa moleſta eſſe ſolet.

ſe ſolet. Omnia hæc ſymptomata ſunt intenſiora, ubi acrimonia ſalina, aut vitioſo ſapore ſimpliciter ſaliva & ſuccus pancreaticus peccant; ſin verò viſciditas ſimul præternaturalis adfuerit, mitiora quidem, ſed diuturna magis, erunt eadem.

Pluribus ad *acutarum* naturam accedere hujuſmodi febres *lentas*, non ſolùm ex hactenus facta relatione patet; ſed in ſpecie, quod *acutæ continuæ*, & etiam *intermittentes*, in *lentas*, tàm has quàm aliàs, facillimè degenerent; quin & in *becticas* tranſeant. Nempè *acutæ illæ* ex concitatiore fermentationis febrilis impetu occaſione acrioris & volatilioris acidi in ſanguine acriore (cæteris hinc inde derivatis humoribus, & ipſis acrioribus exiſtentibus) originem ducunt: *lentæ* è contrà ex remiſſiore illo impetu ab acido minùs acri, aut in ſubjecto ſeu vehiculo viſcidiore ac glutinoſiore hærente, ipſis corporis humoribus cæteris temperatioribus plùs minùs ac glutinoſioribus, vel naturaliter vel præternaturaliter, exiſtentibus.

Obſervandum enim eſt probè axioma; chronicos contumaces, diuturnos, ac *lentos morbos* ex *viſcida*, *glutinoſa*, *tenaci materia*, vel tanquam proxima occaſionali cauſa, vel tanquam fomite dependere; *acutos* verò, & cum corporis perturbatione junctos, ab *acriore cauſa occaſionali materiali* originem ducere.

C A U S Æ.

Origo ergo *lentarum harum febrium primariarum* eſt imprimis *in ſtomacho*, vel ex *vitio & defectu digeſtionis primæ*, dum ex hebetato aut alterato plùs minùs fermento ſtomachali (undecunque id vitii ortum fuerit) & bile quoque mitiori minuſque acri chylus minùs volatilis, ſed viſcidus, vitioſo tamen, aut acido aut ſalſo acri ſapore inquinatus, maſſæ ſanguineæ inſtillatur; quo ipſo ſucceſſivè fomes febrilis talis congeritur, cujus occaſione tandem fermentatio & commotio ſanguinis febrilis ſupervenit, (unde à ſanguine pituitoſo, ſeu à pituita acida, oriri continuas quotidianas aſſeruere Veteres,) ſalubriter ceſſans, dum illo fermentationis motu depurat ſe maſſa ſanguinea, & quicquid heterogenei permixtum fuerit, coxerit & præcipitaverit; ut cum urina vel ſucceſſivis ſudoribus eliminari queat. Cùm verò chylus talis juxta ſanguinem etiam lympham totiùs corporis vitiare & inſigniter alterare ſoleat, utpote in qua lympha naturaliter gelatina lactea ſeu chyloſa deprehendi ſolet &c. ſanè talis plùs minùs alteratio, ac debitis uſibus exſequendis hinc neceſſaria ineptitudo lymphæ, fovere tales febres, & ita caloris nonnihil auctioris, pulſus ex irritatione cordis frequentioris, propter ſanguinem verò pituitoſum, hinc imminutam & depravatam ejus fermentationem parvi & debilis, ac reliquorum in eadem ſymptomatum originem eſſe, probabile admodum videtur, ſive per ſe & primariò oriantur, ſive alios demum affectus conſequantur: adeòque revocanda huc veniunt ea, quæ *de Febribus lymphaticis* diſſerit eruditè SYLVIUS *lib. 1. cap. 29.* Sanè *exacerbatio Veſpertina*, & *calor* circa id tempus ibidem gravior, *ex lymphæ alteratione* illa primariò oriri videtur, cùm quilibet à lympha orti affectus circa veſperam & appetente nocte ferè magis intendi ſoleant, ut in febribus catarrhalibus, ſimpliciter ex lymphæ vitio natis, manifeſtum eſt, cujus exacerbationis ratio intricata huc revocanda, quam *ſupra de Febribus catarrhalibus* dedi.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognoſin*: Febres hæ lymphaticæ ex vitio glandularum conglomeratarum, in ſpecie ſalivæ & ſucci pancreatici pendentes, ſeu febris continua quotidiana, quò magis vel minùs lentæ fuerint, eò diuturniores vel minùs diuturniores eſſe ſolent difficiles tamen ferè curatu, nec ſemper omni periculo vacant.

Quò pejora etiam habent ſymptomata, eò periculoſiores eſſe ſolent.

Paroxyſmi veſpertini ſi ſint *longi*, cum interdùm ad 16. horas extendantur, *vires* ſint *debiles* & *appetitus proſtratus*, ingens periculum ſubeſt.

Salubris *hæc febris*, niſi cautè & probè tractetur, nunc in *cachexiam*, ſi nempè *acuta* magis nonnihil fuerit; nunc in *becticam*, cum qua magnam affinitatem habet, ſi *lenta* magis extiterit, terminari ſolet.

C U R A.

In *Cura Febrium lentarum vitio lymphæ glandularum conglomeratarum*, in ſpecie *ſalivæ* & *ſucci pancreatici*, quando hi nimis ſalſi aut viſcidi exiſtunt:

1. Rectificetur quaſi *ſtomachus*, ejuſque *digeſtio* reſtituatur.
2. *Viſciditas*, ac *acrimonia ſalſa* lymphæ corrigenda.
3. *Lympha correcta*, ac *cruditas pituitoſa* blandè *evacuanda*.
4. *Symptomata* mitiganda.

Pro his ſcopis conſequendis:

I. Tam in principio, quàm in incremento hujus febris *mitius Vomitorium* optimè locum invenit, imprimis ſi anxietates præcordiorum adſint, & vires ſimul conſtent; aut Evacuantia per alvum mitiora: E. g.

℞. *Tartari emet.* Mynſ. gr. ij. vel iij.
Salis ammoniaci depur. gr. viij.
M. f. Pulvis S.
Pulvis emeticus pro una vice.

Per inferiora:

℞. *Maſſ. Pilul. de tribus Ruffi* gr. xv.
Aur. fulm. gr. iij.
Scammon. præp.
Troch. alband. ana gr. j.
Cum *Tinct. Tartari compoſ.* f. Pilulæ: S.
Pilulæ purgantes.

II. *Diuretica*, quia ſimul ſunt *Alterantia*, optimo cum ſucceſſu applicari poſſunt. Nempè, ut loquuntur *Practici*, præmiſſis præmittendis, fundunt atque attenuant ſanguinem, & ita reſtaurant plùs minùs naturalem ejus fermentationem, ſimulque craſſa crudaque excrementa, ſi quæ circa primas vias aut aliis in locis reſtiterint, diſſolvendo abſtergunt, & remotioni aptiora reddunt.

Remedia itaque quæ corrigunt, reſolvendo & attenuando viſcida, & temperant ſalſa, ſunt imprimis ſpir. ſalis dulcis, valdè egregius in tali caſu, etiam in hectica; ſpir. nitri dulcis; item ſalis ammon. nitrum antimoniatum, ſalis Tartari eſſentiale, arcanum duplicatum Mynſichtii, tartarus vitriolatus Tachenii, terra foliata tartari, ejuſque liquor ad 40. vel 50. guttas bis in die ſemper bihorio ante paſtum aſſumptus, tinctura tartari acerrima & compoſita, eſſentia myrrhæ tartariſata, ſpir. carminativus de tribus, & ſpiritus ſalis amm. aniſatus; cum quibus antihecticum Poterii commodè miſceri poteſt. Hinc præmiſſo vel blando vomitorio vel laxativo;

℞. *Sal. amm. puri vel depur.* ℈j. ad ʒß.
Antihect. Poterii ℈ß. vel gr. xv. aut xvj. ad ℈j.
M. f. *Pulvis pro una aut duplici doſi.* S.
Reſolvens pulvis ſtomachalis.

Quarum una manè, altera veſperi propinetur, præſertim ante exacerbationem,

℞. *Salis amm. depur.* ℈j.
Galang.
Zingib. ana gr. viij.
M. f. *pulvis*:
Div. in 2. partes æquales: S.
ut ante.

℞. *Arcan. dupl.* ʒß. ad ℈ij.
Antimonii diaph. ℈j.
M. f. *pulvis*
Div. in 2. part. æqu. S.
Reſolvens pulvis febrilis.

Una doſis ſumatur ante prandium, altera à meridie hora 4.

Sic quoque *nitri antimoniati* & *ſalis amm.* ana conducunt etiam inſigniter.

Item hæc Mixtura egregiè profuit:

℞. *Aquæ menth.* vel *card. bened.*
Fœnic. vel *hyſſopi* ana ℥iß.
Spirit. theriacal. ſimpl. vel *compoſ.* ʒiß. ad ʒiij.
Salis dulc. ℈j. ʒß. vel ʒj.
Antihect. Poterii ℈j.
Syrupi de hyſſopo ʒß. ʒvj. ad ℥j.
M. pro 2. *doſibus*
aut ſubinde cochleatim hauritur pro lubitu.
D. S.
Potio febrilis & ſtomachalis reſolvens.

Pro

Pro muco viſcido, fauces & linguam incruſtante, reſolvendo & excernendo convenit cereviſia ſecundaria cum tantillo mellis roſati; vel aqua, acetum & nitrum depuratum; vel infuſum florum malvæ arboreæ in aqua communi, acidulato cum pauco ſpir. ſulphuris vel ſalis, addito modico ſyrupi appropriati, &c.

Ut res clarior fiat, exemplum Quotidianæ continuæ minùs lentæ, ſed ad *acutas* nonnihil accedentis, narrabo.

Virgo annorum 18. & cui difficulter fluere ſolebant menſes, negotiis domeſticis adſueta, nec adeò ordinata utens diæta, conqueritur de *artuum laſſitudine ſpontanea* quaſi *contundente*, cum *cephalalgia intenſa*, & ſiti pedetentim aucta. His ita aliquot dies conſiſtentibus, corripitur aliquando à meridiè *horrore mediocri* per aliquot horas, quem inſequitur nox gravis cum æſtu mediocriter *intenſo*, *cephalalgia graviſſima*, *anguſtiis præcordiorum gravativis*, *ſine ſomno*: manè meliùs habet, cephalalgia tolerabilis, calor præternaturalis quidem, ſed moderatus, ut & reliqua ſymptomata; ſed à meridie, appetente veſpera omnia ſenſim exacerbantur. Nox inſequitur iiſdem ſymptomatis, ac antecedens gravis contingit; ſequenti tamen manè omnia demùm remiſſa & mediocria, continuò tamen eadem urgent ſymptomata, quæ ſaltem veſpertino & nocturno tempore exacerbantur. A meridie vocatus præter hactenùs enumerata offendi ægram viribus adhuc conſtantem, de *cephalalgia & laſſitudine* ſ præſertim *artuum*, conquerentem; *calor* deprehendebatur *mediocris*, naturali tamen longè intenſior, iſque *continuus*, non adeò acris vel mordax, qui veſperi ſaltem intendebatur, & per noctis medium graviùs urgebat: *Pulſus erat celer, frequens*, magnitudine & vehementia *moderatus*, *ad parvitatem* declinans; *appetitus nullus*; *ſitis intenſa*; potum cereviſiæ conſuetæ horrebat, aquam appetebat: *urina erat turbida, craſſa, intenſius nonnihil tincta*, *fauces & lingua* ſaliva viſcida moleſtatæ. Præmiſſa *venæſectione*, partim, ut adſtantium poſtulatis ſatis fieret, partim, quia menſes non bene fluxerant, per aliquot dies noctesque varia tentabam; dedi ei mixturas alexipharmacas ex antimonio diaphoretico & ſpiritu nitri dulci, imperando ſudorem: ſed fruſtra omnia. Tandem interim cum morbus in eodem ſtatu maneret, & tutus eſſem à latente malignitate, *cruditatum pituitoſarum* in primis viis delitéſcentium ſuſpicione commotus, præſcripſi vomitorium ſequens:

℞. *Aqu. menthæ* ℥ß.
Syrupi emet. Salæ ʒiij.
Miſc.

Cepit manè, ſed ſine vomitu; aliquot ſeceſſus admodum torminoſos habuit, ſed cum tanto levamine, ut paroxyſmus mitis fuerit, ac cephalalgia & æſtus penitus evanuerint, nec redierint. Hinc præbui lympham corrigentia, abſtergendo primò primas vias, & reſolvendo earum cruditates acidas:

℞. *Salis ammoniaci* ℈ij. vel j.
Dedi pro 2. doſibus manè & veſperi.
Porrò
℞. *Salis amm.* ℈j.
Arcan. dupl. ℈ß.
Miſcebantur pro una doſi, ante conſuetum exacerbationis tempus aſſumenda.
Item
℞. *Salis amm. depur.*
Arcan. dupl. ana ℈j. ad ʒß.
M. pro 2. doſibus.

Quibus ipſis cùm eſſet motus febrilis ſedatus, in fine morbi pro lympha adhuc meliùs corrigenda:

℞. *Spirit. ſalis amm.* ʒß.
Doſis 30. gutt. bis in die, qui continuato uſu curam abſolvit.

MEMBRUM II.

DE

FEBRE EPIALA.

Ad has *lentas febres* pertinet & iſta, quam veteres GALENI ſectatores *Epialam* vocarunt, *in qua ægri ſimul calent & frigent*, vel, ut alii, *in qua interiora algent, & exteriora frigent*. Hanc cum *Quotidianis* coincidere, & ex *cruditate pituitoſa primarum viarum* oriri putat BALLONIUS *in Bonetti Phar. Med. pag.* 203. Sed meritò fictitiam his modis definitam Epialam Galenicorum aſſerit LINDANUS, qui hoc nomine nihil aliud, quàm *febrim* mollem ſeu continuam, homotonon, cum calore leni humido ac molli, intelligit: Id quod & appellationis ratio inſinuat, de quo vid. PIENS *de Febribus Part.* 2. *pag.* 91. Quod ſi unquam talis obſervetur febris, in qua calor & febris coincidant, placet præ aliis PLATERI aſſertio: *Epialam* non conſtituere febris peculiarem ſpeciem, ſed eſſe ſymptoma vel intermittentium copulatarum, cùm horror alterius febris ſupervenit calori alterius, antequàm diſſolvatur, quod *per ſubintrantiam* vocant; vel intermittentium cum continuis junctarum, cùm calori continuo miſceatur horror intermittentium; vid. PIENS *c. l.* Simile quid interdum apud puerperas, alioſve ægros *purpura* affectos, videre eſt apud nos, in quibus ante purpuræ eruptionem urgente licet æſtu, tamen ſi tantillam partem quandam extra lectum proferant, mox horroris ſenſum in corporis peripheria, interdum in ipſis quoque lecti integumentis percipiunt, dum ſcilicet acriores particulæ ſalinæ ſub corporis communibus involucris deliteſcentes, & jam jam excernendæ, vellicatione ſua talem horroris ſenſum circa panniculum carnoſum inferunt.

PROGNOSIS.

Epiala lenis eſt *abſque periculo*, ſed *diuturna* aut periculoſa; quia facilè in *hecticam* tranſire poteſt.

CURA.

Epialæ ſpecialis *cura* ex ejuſdem origine aut generatione facilè haberi poteſt.

MEMBRUM III.

DE

FEBRIBUS SYNCOPALIBUS.

Ad Febres lentas referuntur etiam à quibuſdam *Febres ſyncopales*, *in quibus ægri animi deliquio frequenter corripiuntur*. Symptoma tamen hoc non *continuis* plùs minùs *lentis* adeò proprium eſt, quin & *malignis* non rarò ſuperveniat; imò in intermittentium paroxyſmis ſubindè obſervetur; Unde etiam ad *intermittentium differentiam* hanc referre viſum fuit SYLVIO *l.* 1. *Prax. cap.* 30. §. 104. De cætero quibuſcunque etiam febribus ſyncopes tales ſupervenientes videntur hæ eſſe *ſtomachicæ*, atque vel occaſione muci vitioſi, ſuperius ventriculi orificium obſidentis, & vitioſo ſapore illud crebriùs irritantis; *vel* ex aliquali humore plùs minùs æruginoſo in ventriculo contento, originem ducere; de quibus *inferiùs plura*, ubi *de Lipothymiis*.

PROGNOSIS.

Febris ſyncopalis, qua talis, non eſt abſque periculo: conſiderandæ tamen & cœteræ circumſtantiæ.

CURA.

In febri ſyncopali curanda adhibenda eſt ratio cauſæ: Hinc *unicornu verum* maximè à FORESTO *lib.* 3. *Obſerv.* 19. *Schol.* prodeſſe dicitur, *cum vino* in paroxyſmi principio tempore ſyncopes propinatum. Nempe, ubi acres aut æruginoſi ſucci ventriculum lancinarint. Sic ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 3. *Praxeos Obſervat.* 22. *Febrem* refert *ſyncopalem minutam ſeu mollem*, obſtinatam, cùm nulla proficerent medicamenta, per aquam *cum tamarindis decoctam*, aliquandiù continuatam, refert curatam; nempè, ubi nidoroſi acres ſucci ſimiliaque contenta in ventriculo hæſerint. Alias notâ ſunt *ſpirituoſa volatilia*, vel *alcalia*, vel *ſulphurea*, ſeu *inflammabilia*, ad *ſyncopes* curam, ubi nempè *viſcidum* plùs minùs *flatulentum* in cauſa fuerit. Non inconcinnum tamen eſt hic monitum BALLONII *in Pharm. Med. pag.* 211. §. 85. *Lipothymia interdum præcedit febrim; Medici territi iſto ſymptomate ad cardiaca properant*,

rant, cùm potiùs ad purgans medicamentum ſtatim ſit deveniendum.

MEMBRUM IV.

DE

FEBRIBUS LENTIS SECUNDARIIS & SYMPTOMATICIS.

SUprà dictum fuit: juxta *lentas primarias* etiam *ſecundarias* dari, ex aliis morbis quocunque errato non ritè tractatis enatas, & tunc tanquam primarias ſolitariè exiſtentes. Non rarò tales in Praxi occurrunt, & frequentiùs *febres* vel *continuas acutas*, vel *intermittentes* inſequuntur, quando nempè *Præcipitantium*, ut vocant, ſeu *abſorbentium* abuſu nimio *oder Wann ſie bald vertrieben werden* acidum morboſum fermentum præmaturè figitur ac quaſi retunditur, & hinc ceſſante ſanguinis ebullitione febrili heterogeneæ copioſæ particulæ, aliàs præcipitandæ ſeu concoquendæ, retinentur in ejus maſſa: quibus ipſis & obtunduntur particulæ ejus ſalinæ activæ fermentativæ, & inertes quodammodo evadunt, & lympha ſimul, ſpeciatim glandularum conglomeratarum, v. g. ſalivalium & pancreatis, vitiatur, & glutinoſior, ſubindeque ſalſior evadit. Quibus occaſionibus *febres continuæ lentæ* oriuntur cum *calore mediocri*, ægro interdum *vix adeò ſenſili* niſi, ubi ſuas *exacerbationes* habent; eæque ut plurimum *veſpertinæ*, in quibus ſubindè *intenſior & mordax ſatis* percipitur. *Pulſus eſt continuò celer, frequens, mollis*, magnitudine ac vehementia *moderatus, ad parvitatem* declinans, *vires proſtratæ, appetitus nullus, os glutinoſum*, ex quo copioſa viſcida ſubindè rejiciuntur; *moleſtia præcordiorum gravativa, fluxus alvi* ſubindè *materiæ liquidæ* quaſi *pituitoſæ*, nunc cum nunc ſine *lancinationibus inteſtinorum moleſtis*: *Urinæ craſſæ copioſum craſſum albidum* ſeponentes *ſedimentum*, excernuntur, &c. & ſanè plura in his obſervantur ſymptomata, quæ eruditè SYLVIUS ſub *febre lymphatica ſalivali & pancreatica* explicat *lib. 1. Prax. cap. 29. §. 13. & 14.* Superveniunt quoque tales *febres lentæ* ſuprà dictis febribus, ſi poſt has curatas ægri avidiùs alimenta ingerant; quo medio ut non rarò recidivam ſibi conciliant, ita, ubi depauperata magis fuerit maſſa ſanguinea, *ex copioſiore, & crudiore chylo non ritè aſſimilabili*; *lenta* ſaltem *febris* gignitur. Nec ſolis febribus, ſed etiam aliis affectibus, ex acido viſcido plùs minùs natis in quibus vel intempeſtivè movetur camarina, & hinc in maſſam ſanguineam & lympham derivatur, vel non debitè evacuatur, de facili *lentæ* tales, quaſi *becticæ*, plùs minùs ſuperveniunt *febres*: pro quarum tamen omnium cura *acidoſalſi peccantis correctio temperando, viſcidi attenuatio incidendo*, & ejuſdem *excretio* per *vomitum, alvum, urinam*, vel *ſudorem ciendo* indicatur, prout hoc ipſum exemplis clariùs patebit.

I. Juvenis 16. annorum præter propter laboravit *febre tertiana, intermittente ordinaria*, qua ferè ſublata, cùm jam largiter comediſſet, ſubitò *concidit appetitus*, omnia *aſſumpta*, etiam potulenta, *alieno ſapore* videbantur inquinata, & ipſe *gravamen* quoddam, *anguſtias & preſſiones circa præcordia* ſentiebat. Propinato ergò *vomitorio*, rejectaque copioſiſſima materiæ ſaburra, omnia iſta ſymptomata cum ipſa febri evaneſcebant. Sed brevi poſt cùm ſtrenuè ederet, denuò eadem in præcordiis patiebatur ſymptomata, repetito vomitu eadem reiiciebat excreta, eaque in magna copia; ſed inſequebatur *calor inſignis* veſperi & noctu, uſque ad meridiem alterius diei graviter affligens; cum *virium imbecillitate, capitis dolore gravativo, propenſione in ſomnum, appetitu dejecto, ſaliva craſſa & viſcida*, os & fauces ſubindè *agglutinante & infarciente*, circa meridiem calor remittebat, ſed poſt cœnam recurrebat, dicto modo affligebat, donec à meridiè remitteret. His benè penſitatis, *febrem quotidianam lentam* & quaſi *lymphaticam* à SYLVIO appellatam, eſſe ſuſpicatus ſum; eamque non tam ex lympha pancreatica, cùm nulla abdominis adeſſent ſymptomata, & æger quotidiè naturaliter alvum exoneraret, quàm ex *lympha* reliquarum *glandularum*, in ſpecie ſalivalium, quæ craſſa & viſcida, & acida præternaturàliter cum ſit, unde & ſaliva ſimili vitio affecta, talia ſymptomata tàm oris, quàm ſtomachi inducat.

Propterea

♃. *Antibect. Poterii* ℈ß.
Nitri antimoniati gr. viij.
Miſc.

Præparabatur in duplo, ſumendo manè & veſperi doſin unam.

♃. *Aqu. menthæ,*
Portulacæ ana ℥iß.
Aceti deſtillati ʒvj.
Lap. Cancr. præp. ʒß.
Antibect. Poter. ℈ß.
Spiritus ſalis dulc. gtt. xv.
Syrupi hyſſopi ℥ß.
Miſc.

Hauriatur cochleatim, aliquantulum profuit. Hinc

♃. *Aqu. menthæ,*
Fœnic. ana ℥iß.
Spirit. theriac. ſimpl. ʒiß. ad ʒiij.
Oxymell. ſcyllit. ʒvj.
Spirit. ſalis dulc. gtt. xv.
Syrupi de hyſſopo ʒiij. vel ℥ß.
Miſc.

Capiatur cochleatim.

Poſt aliquot cochlearia hauſta æger potionem dulcem nauſeans de novo copioſa, craſſa, viſcida & mucilaginoſa evomit. Ut ergò cruditates viſcidæ meliùs attenuarentur, ſaliva ac lympha reliqua leniebatur, & ſtomachus corrigebatur:

♃. *Salis amm. depur.* gr. xv. ad ℈j.
Dabatur in duplo;
& optimè profuit.

♃. *Salis amm. depur.* ℈j. vel ʒß.
Antibect. Poter. gr. xij. ad xvj.
Miſc.
Diviſi in 2. part. æquales.

Continuato etiam ſic ſale ammoniac., æger tandem convaluit.

II. Similis *lenta* erat *febris*, quæ ſequebatur poſt *Tertianam legitimam*, per pulveres fixos ſeu præcipitantes obrutam vel quaſi curatam: ſed ſuperveniens ſucceſſivè *calor mediocris*, *lentus* tamen, *continuus pulſus celer, frequens, mollis*, magnitudine *moderatus, appetitus ferè nullus*, cereviſiam vix tolerabat, leviter ſaltem ſorbebat, *viſcida copioſa* ore rejiciebat, *urina* copioſo ſedimento imprægnata, ſubindè *admodum debilis* erat: uno nomine, omnia diſpoſita erant ad *becticam*. Uſurpabatur ſal ammoniacum cum ana *lapillorum Cancrorum*, vel *Antibectici Poterii*: *item Arcanum duplicatum*. Sed etiam his irritis, ob viſcida per os copioſè rejecta *Vomitorium* in dimidiata ſaltem doſi datum, hinc copioſa & viſcido-ſeroſa rejecta malum ferè totum levarunt: quod ſuperfuit, matutinus uſus *Elixyris proprietatis*, & veſpertinus *ſpiritus ſalis ammoniaci* ſuſtulerunt.

III. Similis erat *febris lenta ex acido viſcido*, ſanguinem & lympham inquinante, quæ affligebat Nobilem quendam. Hic poſt curatos morbillos curationem negligit; unde poſt aliquot ſeptimanas corripitur *inſigni laſſitudine, & omnium membrorum corpore*: accedit ſemper à meridie mox *calor præternaturalis*, ita ut circa veſperam non mediocriter æſtuaret, uſque poſt noctem mediam: manè commodè ſatis habebat, *febre* tamen *lenta continua* ſuperſtite *dormit* nonnihil *inquietè, os ferè ſiccum* ſemper & *glutinoſum* eſt, *copioſus mucus* à meridiè *fauces* opplet, ſpontè ſubindè veſperi ad *vomitum* inclinat, quo tempore etiam admodum *anxius eſt*; *alvus obſtructa, pulſus celer, frequens, parvus, vehemens, caput dolet & perturbatum eſt*: *urina turbida cum copioſis ſedimentis*. Aliis fruſtra tentatis ordino *Vomitorium*, quod cum euphoria operabatur: poſtmodum ſpiritum ſalis ammoniaci, & tandem poſt hujus continuatum uſum elixyr proprietatis curæ finem impoſuit. Nempè *acidum morbillorum* ſub cura temperatum & vehiculo ſeroſo abſorptum, non excretum, ſanguinem, chylum, lympham, &c. inquinavit, à quorum *acido-ſalſa viſciditate talis febris* ſupervenerat.

IV. Par ferè ratio videbatur eſſe cum alio, *contagio Venereo* inquinato, ac in utroque inguine *bubonibus & exulcerationibus parvis circa Glandem* correpto. Hic præmiſſis *Purgationibus Mercurialibus* potare cœpit *Decocta lignorum* cum *antimonio & Mercurio depurato*: ſed cùm aliquot dies hæc continuaſſet, incidit in *febrim lymphaticam*,

cum

cum totius corporis laſſitudine, *æſtu præternaturali*, ſed certis temporibus, præſertim *veſperi*, ſaltim *exacerbante* graviſſimè, & poſt mediam noctem uſque graſſante, ante meridiem redibat, & à meridie ſolvebatur veſperi recurrens, &c. ut adeoque intra 24. horas binos quoque paroxyſmos ſuſtineret æger. *Pulſus* continuò erat, *frequens*, *celer*, ferè *parvus*, *os glutinoſum*, reiiciebat *copioſa viſcida*, *anxius* nonnihil erat, & *febris hæc lenta ex contagio Venereo* acido ſpecifico in materia viſcida ſanguinem & lympham inquinante, per iſta Decocta commoto, non ſufficienter priùs euacuato corpore, originem ducere videbatur. Paucis præmiſſis propino *vomitorium*, à cujus uſu reiiciebantur copioſa viſcida cum inſigni euphoria: Hinc

℞. *Salis ammoniaci* ℈ij.

Propinabatur pro duabus doſibus, ſemper hora una ante paroxyſmum.

Item

℞. *Salis amm.* ʒß.
Arcan. dupl. ℈j.
Miſc. pro 2. doſibus.

Reſpectu verò æſtus ordinabam;

℞. *Salis ammoniaci* ʒß.
Nitri antimoniati ℈ij.
M. pro 2. doſibus.

Hiſce aliquoties repetitis *æſtus & ſymptomata cætera* remiſerunt.

Tandem, cùm adhuc conquereretur de ore glutinoſo & anxietatibus præcordiorum, iteravi vomitorium, & hinc præſcripſi:

℞. *Sp. ſalis ammoniaci* ʒiij.

Propinabatur doſi gutt. 40. bis in die; copioſam, turbidam ac craſſam *Urinam* cum euphoria movit.

Sed omnibus ſymptomatis evaneſcentibus, cum *appetitus* adhuc eſſet proſtratus, & noctes inquietæ reſtitarent, præſcripſi Decoctum ſequens:

℞. *Rad. Chinæ in taleol. inciſ.* ℥iß.
Raſur. ligni ſaſſafr. ℥j.
Rad. liquirit. ʒvj.
Sant. rubri ʒiij.

Infund. in *Aqu. comm.* ℔.jv.
Stent in Balneo Mariæ per noctem: mane addatur
Paſſul. min. ℥iij.

Coquantur lento igne ad remanent. ℔.iv.

De qua colatura data manè & à meridie bonum hauſtum cepit, ſemper guttas 40. *tincturæ antimonii* addendo, & ita quoad affectum hunc convaluit, redeunte appetitu & viribus integris.

V. Similis *febris lenta* eſt iſta, quæ affligit quoſdam *poſt ſcabiem malè curatam*, ut obſervavi in quodam Studioſo. *Symptomata* erant: *proſtratio virium*, *fauces & os ſiccum*, *ſaliua glutinoſa*, *liquidæ alui dejectiones*, *calor continuus præternaturalis* vel moderatus, *pulſus celer*, *frequens*, *vehemens*, *parvus*; *urina* cum *copioſo lateritio ſedimento*, *appetitus proſtratus*, *ſitis intenſa*, *affectus quaſi hecticus*. Varia & multa fruſtrà tentabam; tandem optimè contulerunt pilulæ ex extracto hellebori nigri cum Mercurio dulci, & hinc crebrior uſus eſſentiæ viperarum, & tandem ſpiritus carminativus de tribus.

VI. Pertinet etiam ad hujuſmodi *lentas etiam Febris Virginea*, *chloroſi* ſeu *Cachexiæ Virgineæ* juncta, *Hecticæ* interdum quodammodo ſimilis, ex *cruditatibus* utplurimum *primarum viarum viſcidis*, hinc *bilis inertia*, *cum menſium ſuppreſſione* enata.

VII. *Dum pus fit*, major *calor* & *dolor*, quàm facto pure, adeſt, ut dicit HIPPOCRATES: Adeoque in quovis *Apoſtemate* dum ſuppuratur, *febris lenta* juncta eſſe ſolet; interdum etiam *Acuta*: v.g. *ex lacte coagulato*, dum *Apoſtema* fit; vel dum *Apoſtema* fit *in auribus* &c. *febris* juncta eſſe ſolet, tamdiu durans, donec facta ſit perfecta ſuppuratio. Unde hujus *promouenda maturatio*, & *remediis* ſanguinem congrumatum reſolventibus, *Acidum abſorbentibus*, & *diaphoreſi & diureſi ſanguinem depurantibus*, inſiſtendum: v.g.

℞. *Aquæ cherofol.*
Scabioſ. ana ℥iß.
Eſſ. myrrhæ tartaris. ʒiij.
Aceti vini vel *ſimpl.* vel *deſtill.* ʒiij. vel ℥ß.
Lapill. cancr. præp. ℈j.
Flor. ſulphuris ʒß.
Syr. ſcabioſ. ʒiij.
M. D. S.

Potio febrim maturans: capiatur cochleatim.

VIII. *Ulcera inſigniora* externarum, aut quælibet internarum partium inſequi ſolent *Febres ſymptomaticæ lentæ*, ferè *hecticæ*, adeoque *diuturnæ*, & ad *tabem ac mortem* tandem deducentes, *à ſanguinis infectione*, *à pure ſalſo-acri viſcido*, ut notiſſimum eſt, *in ulcere pulmonum phthiſico*. Nec curari hæ poſſunt, niſi removeatur partis corruptela, & mundificetur & conſolidetur ulcus: id quod, *Abſorbentia ſuprà laudata*, *potiones vulnerariæ* alcali divites ex lapillis cancrorum, hedera terreſtri, chereſolio, bujula, pulmonaria, veronica, ſcabioſa, ut & *lignorum decocta* item *ſulphurea balſamica*, flores ſulphuris, antimonium diaphoreticum, Antihecticum Poterii, myrrha, balſamus ſulphuris, ſaccharum Saturni, tinctura antiphthiſica, Balſamus Peruvianus, terebinthina, præſtabunt: de quibus *infrà*, ubi *de Phthiſi*. Ac ſanè quamplures *lentæ*, *diuturnæ*, *ac tabificæ febres*, ex *occulta*, nec à priori benè cognoſcibili *corruptione* aut *putredine*, ac *latente ulcere ſeu abſceſſu* partis cujuſdam internæ, meſenterii, pancreatis, renis, hepatis, veſicæ, uteri, &c. originem habere ſolent, & difficilè curabiles, ac ſæpiùs lethales ægris exiſtunt: Vid. SCHENCKIUS *l.* 3. *Obſ.* BARTHOLINUS *C.* 2. *Hiſtor.* 19. & *C.* 4. *Hiſt.* 18. Hinc in M.A.N.C. *Ann.* 4. *Append. pag.* 50. *febres lentæ perpetuæ abſceſſuum latentium comites* eſſe dicuntur.

Pertinent & huc *fiſtulæ diuturnæ*, quæ etiam *hecticæ ſimilem febrim* inducunt.

IX. Quò etiam facit *fœtus mortuus*; aut *ſecundina*, vel integra, vel parte ſui *retenta*, hinc putreſcens, & in ſaniem plus minus purulentam abiens, tàm ſanguinem inficiens, quàm per contactum ſimul uterum inquinans: haud *curabiles*, niſi *illis remotis*, ac *putredine*, ne latiùs ſerpat, ſuprà dictis remediis *maturè prohibita*, ac *parte læſa conſolidata*.

X. Rari ſunt *inſignores* aut *diuturniores dolores quarumvis partium*, quin *febrem ſymptomaticam* comitem tandem adſciſcant, *continuo pulſu*, *celeri*, *frequenti*, *in principio vehementi*, *in progreſſu debili ac paruo*, interdum, dum membranoſæ partes magis afficiuntur, *duro*, *calore lento ſeu miti*, *non adeò magno*; ſive *Acidum vel acre dolorificum* maſſam ſanguineam ſimul alteret, & præternaturalem fermentativum motum inducat; ſive ſimpliciter *ex ſpirituum animalium concitatiore impetu*; hinc *vigiliis*, *inedia*, &c. commoto ſanguine intenſiùs, *febris quaſi ſynocha ſimplex plurium dierum* concitetur: ſic v.g. colicas contumaciores, aurium dolorem, odontalgiam graviorem, &c. tandem febricula talis ſequitur; quæ tamen conſumpto ſaltem dolore etiam evaneſcit, & fere blanda ſudatiuncula terminatur.

MEMBRUM. V.

DE

FEBRIBUS HECTICIS.

AD Febres lentas etiam ſuo modo pertinet *Febris Hectica*, quæ cum iis magnam habet convenientiam, & frequentiſſimè eſſe ſolet *ſymptomatica*, aut ſaltem, aliarum febrium reſpectu, quæ in illam terminantur; *ſecundaria* adeò ut negent quidam dari *Hecticam primariam*, ac per ſe incipientem: Vid. PIENS *P.* 2. *de Febrib. p.* 49. Quod tamen ita univerſaliter vix concedendum videtur; *quin & ex perverſo uſu rerum non-naturalium*, v.g *triſtitia* aut *mœrore* diutiùs protractis, *excernendis præternaturaliter retentis*, *vitioſis aſſumptis*, aut ſaltem *malè digeſtis*, *Hecticam* oboriri poſſe, Practici obſervarunt.

Eſt aliàs *Hectica lenta admodum febris*, & interdum ægro vix ſenſibilis. Nam *calor ejus* eſt admodum *levis*, & quaſi *occultus*, qui etiam primo attactu vix eſt perceptibilis; unde etiam rarò de calore conqueruntur ægri, utut, ſi diutiùs contineatur manus, *calor* morſicans & rodens ſe manifeſtet, *poſt aſſumpta* tamen *alimenta duabus vel tribus* demum *horis* ſe prodit calor, iſque nonnihil acrior, & *vehementior*. Deinde *corpus* ſucceſſiuè & inſenſibiliter *emaciatur*, & tunc, ſi ulteriùs progreditur, conſumptio ſeu *Hectica Maraſmodes* vocari ſolet, à Græco nomine ἕξις vel habitus; partim, quia Veteres crediderunt, utut falsò, hanc febrim inhærere ipſi corporis habitui; partim, quia hæ febres ad habitum, ſeu ſummum gradum pervenerunt, ut aut planè nunquam, aut rariſſimè, curam Medici admittant. Denique *pulſus equidem* eſt *vehementior ſolito*, ac

frequentior, *parvus* tamen & *debilis*, ſimul & celer, & inæqualis, cum ſucceſſiva & clandeſtina *virium proſtratione*. Et hæc ſunt tria quaſi *ſigna pathognomonica*, & primaria ſymptomata, quibus præſentibus *Hectica* primaria conjicitur & ponitur: Nempe

1. *Calor* ipſi ægro *occultus*, vix ſenſibilis, ab omni paſtu poſt aliquot horas *auctus*.
2. Adeſt *abſumptio* & extenuatio *corporis* ſucceſſiva ſeu maraſmus:&
3. *Pulſus celer*, *parvus*, *frequens*, *debilis*, & ſubindè *durus*.

Hæc tria ubi obſervantur, audacter pronunciandum eſt, aut adeſſe, aut imminere hecticam.

De *Febre colliquativa ſupra dixi*, quæ ſummus gradus eſt Febris hecticæ.

Symptoma, quod maximè vexat ægros, præter virium debilitatem, eſt *maraſmus* ſeu conſumptio, & *marcor* ſucci nutritii partium ſolidarum, cujus ratione *Hectica* perfecta *in tres gradus* vulgò ſolet ſubdividi.

Primus hecticæ febris *gradus* eſt, dum ipſa ſaltem rorida, mucilaginoſa & nutritiva partium ſubſtantia, quæ in nutrimentum partium proximum abire debet, ſucceſſivè abſumitur, & quaſi diſpergitur.

Secundus gradus eſt, quando hæc ipſa ſubſtantia rorida jam in pinguedinem, aut etiam in ſuccum nutritivum partium ſolidarum mutata, & reliquis partibus non nihil aſſimilata, pedetentim liquefacta, quaſi denuò conſumitur.

Tertius gradus eſt, cùm abſumpto omninò iſto rorero ſcido, ipſis nonnihil aſſimilato, ipſa ſtamina partium fibroſa ſeu ipſæ fibræ areſcunt tandem & exſiccantur, & hinc ſiccitatem ac ariditatem ſenſibus manifeſtam contrahunt, ægrique tandem ſceleta repræſentant pelle induta.

De his videantur Practici, in ſpecie SENNERTUS & RIVERIUS.

Modus generationis hujus febris eſt duplex: nunc enim eſt *primaria*, & *per ſe* incipit; nunc eſt *ſecundaria*, & *inſtar ſymptomatis* ſupervenientis alios morbos tandem inſequitur, & ita *Hectica ſymptomatica* ſeu *complicata* dicitur. Iſta Febris *hectica*, quæ *per ſe* incipit, eſt, quæ ſucceſſivè oritur vitio *rerum 6. nonnaturalium*, ver. gr. à nimio corporis exercitio, labore continuato; quandoque, & quidem primariò ferè, ex triſtitia & mœrore animi immoderatis; quandoque à vigiliis & curis multum protractis; ſubindè ab inedia diuturniore; interdum ab evacuationibus corporis inſignioribus; non rarò ab illegitimo ac perverſo thermarum ac balneorum uſu; ſæpiſſimè ab alimentis pravi & parvi ſucci non ritè in ſtomacho digeſtis, & corruptis.

Hæc eſt cauſa primaria, & vix ſine alimentorum corruptione oritur Hectica: quæ verò aliis ſupervenit morbis *inſtar ſymptomatis*, ac cum iis complicatur, eſt, quando obſervatur ſupervenire *febribus continuis*, aut *intermittentibus* contumacioribus ac vehementioribus, in ſpecie perverſo modo curatis. Sic namque inter alia HORSTIUS *l.1. Obſ.* 34. obſervat *Hecticam lethalem*, obortam *ex febre intermittente*, per Specifica ineptè & empiricè curata. Supervenit etiam *Hectica* ſæpiſſimè viſcerum plerorumq; ſpecialiſſimè *pulmonum*, *inflammationi*, uti his inflammationibus in abſceſſus & ulcera degenerantibus, cum quibus partium internarum *ulceribus*, ſicut interdum etiam cum partium externarum abſceſſibus gravioribus ordinariò jungitur *Hectica*:qua ratione Phthiſici ſemper ſunt Hectici: Sic LINDANUS *ſuper Hartmannum* obſervavit. *Hecticam contumaciſſimam ex abſceſſu meſenterii* pronatam; item *ex utero*, qui in carcinoma inciderat; item Hecticam *ex ulcere renum*: item obſervavit hecticam in fœmina, ortam *ex multitudine fonticulorum* corpori inuſtorum, qui omnem humiditatem ac rorem nutritium abſumpſerant, quæ tamen curata fuit clauſis & ſanatis iſtis fonticulis; quod obſervetur contrà fonticulos. Quin & *lui venereæ* ſubindè *febris lenta*, *hecticæ* plùs minùs *ſimilis*, ſociari ſolet, aut ſub *febre*, quæ *hecticam* ſimulat, latet *morbus Gallicus*: vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib 2. Prax. admir. Obſerv.* 119. item FONSECA *lib.1. Conſult.* 40. *pag.*264.

PARS AFFECTA.

Vulgò dicitur: *Hecticam in habitu corporis* fundatam eſſe & radicaliter conſiſtere; undè definitur calor præternaturalis in partibus ſolidis ac continentibus incenſus & reſidens, qui tamen non eſt: quin potiùs inſtar febrium aliarum radicatur in *maſſa ſanguinea* ejuſque fermentatione, unà cum *lympha vitiatis*. Prout enim ſe habent hi duo liquores, in ſpecie ſanguis, ita ſe habet univerſum corpus: unde etiam particularia ulcera inſigniora tibiarum, renum, & quatenùs inquinant maſſam ſanguineam circa loca ulceroſa circulatam, inferunt hecticam: Vid. PIENS *de Febribus Part.* 2. *pag.*46. & 51. Unde etiam calor Hecticorum, lentus imprimis, circa loca arteriarum manifeſtior ac magis perceptibilis ſentitur.

Has inter cauſas, quas modò numeravi, remotas iſta *Hectica* quæ *per ſe* incipit, adeoque perverſum uſum rerum nonnaturalium ſequitur, ſemper eſt proximè & originaliter *ex vitio ſtomachi ac alimentorum*; nempe quando ſtomachi fermentum loco nativi ſaporis acquirit ſaporem ſalſum, acremvè, & ad digeſtionem plus minus ineptum; hinc enim itidem alimenta in ſuccum viſcidum, ſalſum, acrem fatiſcunt.

CAUSÆ.

Cauſa proxima hujus febris in maſſa ſanguinea eſt *dyſcraſia ſanguinis* nimis *acido-ſalſa & acris*, cum *nimia ejus viſcoſitate ſeu glutinoſitate* conjuncta; quatenus nempe in hoc lympha glandularum conglobatarum redditur acris & ſalſa: unde ſimul & *lymphæ* facilis *viſcoſitas* & glutinoſitas, idque ſenſibiliter in glandulis conglomeratis, adeſſe ſolet. Hinc in Hecticis omnibus *ſaliva* non tantùm *pauca* cum ariditate linguæ & faucium, ſed & *viſcida* nonnihil, ſimulque plùs minùs *glutinoſa* percipitur (qualis ſaliva, talis utplurimum eſt ſuccus pancreaticus) ſimulque ſentiunt ſtomachi pathemata propter lympham vitioſam deglutitam. Ab iſta ergò acrimonia ſalina non blanda & æquabilis fit fermentatio ſanguinis, ſed potiùs depravata inſigniter, ſimulque quodammodò imminuta, ac conſequenter calor acris, lentus, ac quaſi obſcurus excitatur; Confer. WILLISIUS *de Febribus*: Unde & *ſpirituum* in corpore *defectus*, nec non languor totius corporis, & ſucceſſiva *virium debilitas* superveniunt, cùm *particulæ ſalinæ urinoſæ & acidæ* (inſtrumenta naturæ generalia) non debitè invicem inteſtino motu concurrant, ſed potiùs paucæ & inertes factæ in tertium ſalſum coaluerint partim, partim adhuc liberæ ab iſta ſalſedine impediantur, quò minùs debitè fermentent, quin potiùs ex *vitioſa fermentatione* maſſæ ſanguineæ *calorem* nonnihil *auctum* quidem, non tamen intenſum adeò, ſed tantum *acrem* & quaſi aſperum inducant. Hæc ipſa omnia augentur adhuc inſigniter *à viſciditate ſalſa lymphæ*, ſæpiùs à nimia laticis abſumptione orta (de qua poſtmodum) undè magis vitioſa & plùs minùs oppreſſa *ſanguinis fermentatio pulſum parvum*, *celerem*, frequentem, & ex virium defectu debilem efficit. *Sanguinis* hinc *ſalſus* ſimulque *viſcidus* ineptus eſt, ut nutriat partes; quin potiùs aſperitate ſua rorem nutritium vitiat, eumque acri ac lento calore ſucceſſivè colliquat; inde corpus neceſſariò tandem abſumitur.

Poſt paſtum ergo dum novus Chylus & fluidior, facileque digeſtibilis alimentorum pars per ordinarias vias ſanguini infunditur, dilutus nonnihil ſanguinis fluxus redditur, & ob reſoluta magis ſalia (canon enim eſt Chymicorum: ſalia non agunt, niſi reſoluta) etiam attenuata ipſius maſſæ, ſimulque alterata ſupplementa, fermentationem nonnihil acriorem inducit; unde aliquot horas poſt paſtum *calor auctus* cum *pulſu frequentiore*, & *nonnihil majore* percipitur, effloreſcente ſimul nonnunquam *colore faciei* plùs minùs *rubicundo*. At non diu durat, quin ſucceſſivè iterum deficiat, & poſtea præternaturalis quidam ſupermanet. Sed cùm hoc ipſum *chyloſum excrementitium ſupplementum* minus commodè aſſimiletur ſanguini, multò minus aptum eſt ut aſſimiletur partibus ſolidis; propterea ſubindè *tempore nocturno* ſub ſpecie *ſudoris* copioſi denuò per poros cutis confertim emanat, unde *ſudores nocturni* in *hectica confirmata* ſunt ſatis frequentes. Propter iſtam verò *lymphæ ſalivalis viſciditatem*, ſimul imminuitur & omninò proſternitur *appetitus*, ſuperveniente nonnunquam *alimentorum iſtorum faſtidio*. In *vitiis* enim *ſtomachi* ſemper habenda eſt ratio *ſalivæ*, utpote quę multum valet: Nam ex hujus ratione non rarò impeditur & labefactatur plus minus aſſumptorum fermentatio, ac tandem ipſa ſanguificatio, unde neceſſariò maſsæ ſanguineę ſalia fermentativa magis magiſq; obtunduntur, ac fiunt inertiora, ac Hectica ſic lentè ac ſucceſſivè fit gravior, & tandem incurabi-

rabilis; aut quandò ex nimia acrimonia lymphæ & maſſæ ſanguineæ idem Chylus novus pervertitur, hinc non poteſt nutrire corpus, ſed ineptus fit aſſimilationi, ut ita indè exareſcant & marceſcant partes corporeæ.

Hæc, quæ dicta ſunt de *Cauſa proxima*, confirmantur per omnia ea, quæ tanquam *cauſæ remotiſſimæ febrim hecticam* inducunt: hæ enim omnes huc collimant, ut aut *viſciditatem* ſanguini, & in ſpecie lymphæ inducant, aut in ſanguine & lympha *acrimoniam acido ſalſam* generent. In ſpecie, quandò à *nimio corporis motu* ac *defatigatione* oritur hectica, tunc non tantummodò abſumuntur ſpiritus animales, ſed quoque pars ſanguinis aquoſa vehiculum reliquarum partium ſubindè diſpergitur, ac ros nutritius ſimul attenuatus exhalat. Undè neceſſariò lympha & maſſa ſanguinea viſcidiores & unitis ſalibus acriores ſeu ſalſiores fiūt. Quoties *ira* infert hecticam, toties ſale volatili maſſæ ſanguineæ oleoſo ſeu bile, ut vocant, acrimoniam excedentem nacto, fortius afficit acidum, & uniendo cum eodem acrimoniam ſalinam inſignem generat: Quoties *triſtitia* aut *mœrores* diuturni Hecticam inferunt, toties acidum immoderatum cum urinoſo conjunctum in ſalſum iners degenerat: Quoties à *vigiliis & curis* protractis oritur, toties ſpiritibus animalibus inſigniter abſumptis, ac tenuibus maſſæ ſanguineæ partibus exhauſtis, reliqua maſſa ſpiſſior ac neceſſariò acrior evadit. Denique *inediam diuturniorem* inſequitur Hectica, quoties defectu alimentorum temperatorum acidum & urinoſum intimiore unione concurrendo tertium ſalſum acre generant: id quod fit eò magis, quoties alimenta pravi ſucci aut minus nutritiva Hecticam inferunt; undè ſubindè fit, ut picæ ſuperveniat hectica vitio malæ diætæ: Conf. SYLVIUS *lib. 1. Prax. c. 32. §. 8. ſequ.* Certum interim eſt, quod aſſerit LINDANUS, *hecticam propriè ſic dictam, & quæ non aliis ſupervenit morbis, utplurimùm vitio alimentorum, horumque in ſtomacho vitiata digeſtione oriri: aſſerit enim ſe vidiſſe plures Hecticos ex ſtomachi vitio, tum ex vitio aliarum partium; & omnes iſtas Hecticas, quæ oriuntur cum dolore ventriculi, aut quibus talis dolor ſuperveniat, oriri ex ſtomachi cruditate vitioſa, quæ ſit talis, ut neque ſit acida neque nidoroſa, ſed potiùs ſit talis alimentorum corruptela, qua alimenta in craſſiorem chylum ac viſcidiorem ſalſum acrem degenerant: Unde tales Hectici conqueruntur ſubindè de ſapore cinereo ſeu ſapore ſingulari, & non explicabili in ore, imprimis tempore matutino. Unde utplurimùm in hectica ſit reſpiciendum ad ſtomachum, quò corrigatur ejus cruditas: Imò reliquæ etiam cauſæ nonnaturales vix ſufficiunt inferre hecticam, niſi ſimul ſtomachus ita afficiatur, ut hujus vitio alimentorum deficiat digeſtio.*

Porro continuis febribus ſuperveniens hectica fit, quando per curſum morbi, aut copioſo ſudore exhauſtus & omnis latex aquoſus, & cum eo ros nutritivus partium: aut, quando in deflagratione, ut ſic dicam, febrili maſſa ſanguinea fuit perverſa in dyſcraſiam acrem nimiſque ſalſam: quò etiam pertinet perverſus curandi modus per medicamenta nimis acria. Id quod eò magis fit in febribus intermittentibus propter nimios ſudores, qui ordinariò in fine paroxyſmi ſequuntur: ſi tales febres cum talibus ſudoribus ſint contumaciores ac chronicæ, & propinentur ſubindè ante paroxyſmum medicamenta ſalina acriora fixa, aut terrea calcinata, tunc facilè fieri poteſt, ut tandem intermittentes degenerent in periculoſas & difficiliores hecticas: hæc enim partim augendo maſſæ ſanguineæ acrimoniam, & abſumendo laticem aquoſum eam diluentem, unde fit viſcidior, partim deſtruendo fermentum ſtomachi, adeoque inhibendo omnem digeſtionem, anſam hecticæ dant. Ipſe obſervavi Febricitantes, ſi in curſu morbi crebriùs uſurparunt terrea, ſæpiùs evaſiſſe Hecticos. Quoties denique viſcerum primariorum, v. g. renum, imprimis pulmonum inflammationi, in apoſtema aut ulcus aut empyema degeneranti, ſupervenit hectica, tunc à pure lympham & maſſam ſanguineam inficiente ſalſo acri (cùm omne pus ſit ſalſum per efferveſcentiam ex acido & urinoſo) & glutinoſo maſſa ſanguinea fit acrior, ſalſior & viſcidior, unde conſequenter fermentatio ejus naturalis impeditur: quæ vitia reliquis humoribus communicata hecticam magis confirmatam reddunt. Uno verbo: in quibuſvis exulcerationibus internis & externis profundis, v. g. in cancro mammarum exulcerato, oriuntur tales febres.

DIAGNOSIS.

Quod ergò attinet *ſigna diagnoſtica*: tria *pathognomonica ſigna* fuerunt ſuprà enarrata, omnia, ſoli, & ſemper hecticæ convenientia: nempe calor lentus poſt paſtum exacerbatus; pulſus frequentior, celerior, minor & debilior; ac denique conſumptio corporis; cui tandem ſudor nocturnus cum capillorum defluvio ſupervenit: quibus ſi accedant circumſtantiæ præcedentes ad eam diſponentes, e. g. ructus cineroſi, quandò ſcilicet ventriculi fermentum ita eſt depravatum, ut ructus ejuſmodi odorem ſpirantes perſentiſcantur, confirmatur eò magis conjectura artificialis Medici: In toto corpore adeſt laſſitudo, frequens etiam lipothymia; patientes conqueruntur de æſtu interno, ſequitur atrophia, ſomnus horis matutinis eſt rarus.

Hectica incipiens difficillimè cognoſcitur, facillimè curatur: Confirmata autem hectica facillimè cognoſcitur, difficillimè curatur.

Urinæ Hecticorum in principio ſanorum ſunt ſimiles; quod etiam obſervatur in febribus lymphaticis, à ſaliva & ſucco pancreatico nimis viſcidis, & hinc urinæ ſanis ſimillimæ obſervantur. Sin verò, quod ſæpiùs fit, inſigne concurrat ſtomachi vitium, tunc *urina alba*, *pallida*, craſſa & turbida ſubinde excernitur; ceſſante poſtmodum appetitu & deficiente digeſtione urinæ *tenues*, perſpicuæ, intensè tinctæ, &c. excerni ſolent; *hectica* poſtmodum ad *maraſmum* progrediente, *urina* progredi ſolet copioſa intensè tincta, ſed in ſuperficie cum cruſta ſeu pelle quaſi *oleaginoſa*, id eſt, pinguedo aranearum telis ſimilis, ipſi ſupernatat: qualis urinæ facies tamen etiam in duobus caſibus obſervare licet, quam agyrtæ ſtolidi ac Parmacopolæ inſpicientes, arbitrantur pinguedinem internam reſolutam. Cruſta enim hæc non confundenda eſt cum *urina oleaginoſa*, reverà tali, quæ in *febribus* acutis *ardentibus*, item in febribus *intermittentibus*, nimio *calore* conjunctis, interdum excernitur; quoniam liquefacta corporis pinguedine parum ejus cum urina excernitur; unde tales ægri ſubitò emaciantur; neque cum urina oleaginoſa apparenter tali, qualis in *hypochondriacis* & *ſcorbuticis* confirmatis ſubindè apparere ſolet, quæ tamen non pinguedo, ſed ſunt potiùs ſalia vitiosè concreta, pelliculæ inſtar urinæ ſupernatantia.

Ut *diſtinguantur* hæc, obſervetur: quod, ubi eſt *vera pinguedo*, quæ urinæ ſupernatat, ſemper ſit *uniformis*, & ad latus aſpecta *nullum colorem*, nullum *ſplendorem*, &c. acquirat: in *ſcorbuticis* verò & *hypochondriacis* hujuſmodi pinguedinis quaſi cruſta innatans, ad latus matulæ adſpecta, varios calores, inſtar *caudæ pavonis* mentitur, vel inſtar *iridis* elegantiſſimè coloratæ apparet. Prius, ubi nulla eſt alteratio, eſt vera pinguedo: poſterius ſunt ſalia vitiosè concreta. Non rarò, imprimis autem ubi in corpore internæ exulcerationes, urinæ eſt additum ſabulum copioſiſſimum.

Excrementa alvi in hecticis ſunt diverſa: Faces quandoque ſunt duræ, imò ſæpiùs in principio & incremento hecticæ interdum difficulter egeruntur; poſtmodum verò fiunt ad modum liquidæ, & redduntur copiosè, dum nempe ſtomachus omnino labefactatus nec ritè continet, nec debitè concoquit aſſumpta: In *ultimo hecticæ gradu fluxus alvi* ferè eſt *continuus*, quæ omnium peſſima eſt, & *ſudores colliquativi* ſingulis noctibus ubertim prorumpunt, *capilli* etiam pedetentim defluunt, unde magis magiſque corpus emaciatur, ut iſto alvi fluxu utplurimum hectici intereant.

PROGNOSIS.

Quod attinet *ſigna prognoſtica*: in principio *hectica* facilè curatur; quæ verò magis eſt *chronica*, quò propiùs accedit *tabi*, eò difficiliùs curatur; i. e. quò propinquior eſt primo gradui, eò faciliùs; quò propinquior tertio, eò difficiliùs curatur: *tertius gradus* planè incurabilis eſt.

Deinde Hectica per ſe morbum conſtituens, & ex perverſo ſex rerum nonnaturalium uſu genita, faciliùs curatur, quàm quæ à labe viſceris interni orta eſt; ſin verò ſuper venerint exulcerationes internæ, periculo eſt pleniſſima.

Hectica febri *putridæ*, uti vocant ſeu, *intermittenti*, aut *continuæ*, vel *alii* morbo chronico conjuncta, aut

iſtas curatas immediatè inſequens, curatu eſt difficillima, & plerumque lethalis, ægris contabeſcentibus.

Hectica in *junioribus*, viſceribus validis, cæteris paribus, faciliùs, in *adultis* tardiùs & difficiliùs in *ſenibus*, quocunque ſe habeant modo, ferè nunquam curatur.

Si adſit *facies Hippocratica*, quam vocant, res ferè eſt deſperata; Vid. GARMANNUS *de Miraculis Mortuorum*, ut & *Diſputatio* D. LANGII *de Facie Hippocratica*; Ad hæc ſi accedat *lienteria* ac *alvi fluxus*, aut pili decidant, aut *pedes inflentur*, mors eſt præ foribus.

Quoad *tempus eventus*; notum eſt, quod *morbus* per ſe *admodùm chronicus ac contumax* ſit hectica, tardus ac difficilis, lentus, & qui ſubindè diutiùs ſolet cruciare ægros, cujus longitudo ac difficultas ætate & corporis conſtitutione eſt metienda.

C U R A.

In *cura* eò primùm reſpiciendum eſt: num *hectica* dependeat *à partis alicujus morbo*; adeoque ſit *ſymptomatica*? tum enim cura ad iſtum morbum; à quo ſubindè dependet hectica, eſt dirigenda: Deindè conſiderandum: an hectica ſit *ſimplex* ſeu morbus *primarius*? an verò ſecundarius, ſeu *complicata cum quadam febre putrida*? & in hoc caſu tollenda priùs *putrida*, & hinc removenda *hectica*.

Sin verò in ſe ſit morbus primarius, attendendum eſt, ut

1. *Acrimonia ſanguinis & lymphæ accido-ſalina* temperetur ac corrigatur.
2. Ut *humorum* reliquorum, in ſpecie lymphæ, aciditas & *viſciditas* emendetur.
3. *Stomachi digeſtio* reſtauretur.

Hæc ut commodiùs fiant:

Obſerv. I. In *hectica ſimplici* ſeu *ſine febri putrida*, quam vocant, ſeu *fermentativa* complicata, nec *evacuationes*, nec *venæſectiones*, nec purgationes ſunt inſtituendæ; hæc enim ſemper vires debilitant, & nutrimentum corporis plùs minùs deprædantur. Sed potiùs mediis diæteticis ac pharmaceuticis corpus reficiendum.

Obſerv. II. Si tamen *prima regio corporis*, nempe ſtomachus & inteſtina, excrementis referta ſit, propter *cruditates* à debili ventriculo productas, tutò *Purgatio* una alterave lenis *abſterſoria* in principio inſtitui poteſt. In Hecticis copioſiſſimè Purgantia evacuant, ſed plerumque in perniciem ægrorum; deficit enim fermentum acidum ſtomachi.

Obſerv. III. Imò ſi *vitio ſtomachi*, (id quod ſæpiùs, ut dixi, fit,) oritur *Hectica*, convenit ante omnia vomitorium blandum inſtituere, ſi vires adhuc ſunt validæ. Audiendum hìc eſt LINDANI conſilium, dum inquit: *In curatione hecticæ ſtatim ad partis affectæ cognitionem incumbere oportet, qua cognita, ego faciliùs hecticam quàm quartanam curabo; oriuntur enim plerumque ex vitio ſtomachi; Sic,* inquit, *curavi uno vomitorio, & hinc cum Elixyr proprietatis hecticam intra 4. dies.* Sicuti elixyr proprietatis in hectica ex ſtomacho ſingulariter commendat idem LINDANUS.

Obſerv. IV. Inter *ſymptomata*, quæ huic ſuperveniunt morbo, præcipuum eſt & quaſi funeſtum *alvi fluxus*, ægros facilè ad interitum producens; *colliquativus* enim eſt. Refrænandus ergò erit, utpote periculoſus, maturè & debitè remediis ex cydoniis, roſis rubris ſiccis, lacte chalybeato, unicornu foſſili & ſimilibus: uti etiam ſudoris uberior effluxus; quos ſudores optimè compeſcunt opiata in parva & probè ſubducta doſi, veſpertino tempore uſurpata.

Obſerv. V. Dulcia, uti *ſaccharata*, & maximè *mellita*, vitanda ſunt: Talia enim ſunt viſcida & glutinoſa, obtundunt ſuccos corporis; ſtomacho nocent, & iſtos viſcidiores & glutinoſiores, hinc inæqualem fermentationem, & ita hecticam deteriorem reddere ſolent.

Si ergò *hectica* fuerit ſymptomatica, ad *primarium morbum* reſpiciendum eſſe dixi; conſiderando ante omnia ſimul ſtomachum; Quod ſi ſuperveniat *febri intermittenti*, vel *continuæ acutæ*, malè curatis, hectica, ibi præmiſſo aut omiſſo *vomitu* blando utiliſſimum eſt ſal ammoniacum cum antihectico Poterii miſtum, ſecundùm *formulas*, quas ſuprà dedi *ſub Febre lymphatica ex vitio lymphæ glandularum conglomeratarum*, ſucci nempe pancreatici & ſalivæ; propinatum; quod eſt egregium remedium, curans hecticam præſentem, & præſervans ab ulteriore progreſſu: Vel

℞. *Salis armoniaci depur.*
Antihect. Poterii gr. xv.
M. D. S.
Pulvis reſolvens.

Si *abſceſſum*, aut *ulcus*, aut *ſimile vitium* partium internarum inſequitur hectica, iſto rectè curato per vulneraria, per remedia ſulphurea & antimonialia fixa, item per balſamum ſulphuris & ſimilia, facilè hectica curari poteſt, utpote ſpontè interdum evaneſcens, ut *ſuprà de Febribus ſymptomaticis* inſinuatum fuit.

Balſamus tamen *ſulphuris* præparandus eſt non cum oleis deſtillatis, v.g. oleo terebinthinæ, baccarum juniperi, &c. hæc namque olea nimis ſunt acria, & febrim &c. quæ adaugent; ſed potiùs elaboratur cum oleis expreſſis v.g. oleo amygdalarum dulcium recens expreſſo, pinearum, inſigniter ſunt nutritiva. Huic balſamo jungi poterunt aliquot partes oleorum deſtillatorum temperatorum, ex quibus laudo oleum deſtillatum aniſi, & hoc modo forſan paratur etiam *Balſamus vitæ* Archiatri Hallenſis KEILINGII. Notetur ſaltem, ut pro majore tinctura balſamica extrahenda ignis digeſtionis adaugeatur. Porrò conveniunt etiam pinguedines animalium, quo ſenſu axungia canina multum præſtat; cui tamen præferenda eſt humana: item butyrum Majale, &c. Ex reſinis multum hic præſtat ipſa terebinthina, ſi ſolvatur in vitello ovi; uti & Decocta plantarum temperatarum, quæ vulgò vocantur herbæ pulmonariæ, v. g. tuſſilago, plantago, pulmonaria, galiopſis, aliàs ſcrophularia, &c. vid. SCHROEDERUS *Pharmac. Medico-Chym. lib* 4. *pag.* 154.

Curato ergo primario morbo, unde hectica dependet, & rectificato ſtomacho, ipſa Hectica curanda venit. Id quod etiam tentandum eſt, ſi ipſa per ſe morbum conſtituerit, idque imprimis per *remedia Pharmaceutica*, & præcipuè *Diætetica*. *Fons Chirurgicus* nihil hic ſuggerit, nec venæſectio, neque fonticuli, neque ſcarificationes, nec aliud quid conducunt. *Ex Pharmacia* conveniunt temperata, quæ *ſalſum temperant*, *viſcidum attenuant*, & blandè corporis partes ſolidas humectant. Hæc inter eminet ros Majalis quocunque modo propinatus. Sunt qui ex eodem ſpiritum & ſal eſſentiale parare volunt, idque in hectica valdè prodeſſe aſſerunt: commodè in ſpiritu roris Majalis aut ipſo rore infundi poſſunt flores violarum, borraginis, bugloſſæ, & exindè parata tinctura ſub forma Juleporum largiter uſurpari. Hujus vicarius eſt *ros vitrioli volatilis*, iſtud nempe *phlegma volatile* roridum, occultè ſulphureum, quod in deſtillatione ſpiritus vitrioli priùs erumpit, uti & ſine aciditate ſenſibili progreditur; Hoc inſipidum licèt ferè, ſulphure tamen volatili vitrioli ſingularum virium eſt imprægnatum. Hoc *phlegma vitrioli roridum* ſubindè rectificatum, aliquoties à capite mortuo cohobatum, intercedentibus quibuſdam digeſtionibus fit *remedium ad hecticam egregium*, in ſpecie ſi oriatur ab exulcerationibus partium internarum; Confer. MARCUS MARCI à GROENLAND *in Philoſ. Veter. Reſtituta Part.* 5. ſub *Sect.* 9. ubi *de Lapillo Buttleri & Driff. Helmontii.* Commendant alii & iſtam aquam, quæ rorellæ ſeu herbæ roris ſolis innatare ſolet, utpote quam quidam *ſpiritum mundi concentratum* appellant, & phthiſicis commendant. Res eſt mira; ſub ardentiſſimo ſolis æſtu guttula continua inhæret huic rorellæ; unde etiam hæc & ejus aqua in phthiſi commendatur, quam puto non eſſe nocivam.

Vulgò commendatur aqua ex carne porcellorum, oſtreis, cancris fluviatilibus, & ſimilibus; laudet eaſdem qui vult, ego ſanè minimi facio. Subindè conveniunt herbæ, quæ ſucco pingui ſunt plenæ, v. g. althea, ſymphytum majus, plantago, cichorium, endivia, lactuca, portulaca, nymphæa, borrago & bluglosſa, radices altheæ, ſymphyti, cichorii, &c. exque his parata remedia; nuclei pinearum, piſtaciæ, ſebeſten, amygdalæ dulces, ſemina pinguia 4. frigida majora, ſemen papaveris albi & ſimilia mucilaginoſa, & Electuariorum forma, non tamen nimis copioſè uſurpata; unde & cereviſiæ primariò triticeæ, hinc & hordaceæ, ſunt nutritivæ; In ſpecie paſſulæ Corinthiacæ ſunt perquàm egregiæ: nempe ut aliàs dicunt, non datur meliùs *hepaticum* ac melius *nutriens*, quàm rob ſeu pulpa paſſularum, blanda & perquàm temperata, cujus reſpectu vulgò calidæ & humidæ dicun-

dicuntur. Et putarem ego in his perfectam curam hecticæ conſiſtere; ſingulariter enim nutriunt, & temperant omnia acria, maximè ſalſa; unde etiam à RIVERIO tàm *in Praxi*, quàm *in Obſervat. Cent. 4. Obſerv. 43.* non ſecùs atque aliis Autoribus multùm extolluntur ad curam phthiſeos & hecticæ. Sic etiam JOEL *in Praxi* mirè commendat paſſulas ad corpus pinguefaciendum & incraſſandum; ſicut etiam aliàs in dyſcraſia ſanguinis temperanda ac corrigenda, & ſanguine quaſi renovando, perquàm ſunt egregiæ: humidæ dicuntur; hinc Decoctum paſſularum cum raſura ligni ſaſſafras, & radice chinæ, helenii, &c. Hecticis perquàm eſt proficuum. Fit etiam ex paſſulis vinum per fermentationem admodùm elegans, inſtar vini Malvatici ſeu Petri Simonis, addendo parum ſacchari: quod ſi præparatum fuerit cum ſucco pomorum Borſdorſſianorum, quod obiter moneo, in malo hypochondriaco eſt egregium, forſan etiam in hectica. De lapillis cancrorum, & de perlis res nota eſt, quod reverà in ſe contineant Hecticorum ſolamina: ſed obſervetur, hoc verum eſſe eo ſenſu, quo notanter dicit HELMONTIUS, quod perlæ & lapilli cancrorum (nam de his idem ſentio) ſi reſolvantur in primum ſuum rorem lacteum, unde concreverunt, tunc ſufficiant pro cura hecticæ & phthiſeos abſoluta. Verùm talem liquorem primogeneum obtinere, non omnibus æquè conceſſum eſt: nam prout communiter perlæ & lapilli cancrorum tractari ſolent cum menſtruis corroſivis in Magiſteria, ſeu corpora ſalina ſeu ſalſiformia, & hinc in liquores, & ita magis magiſque deſtruuntur, nihil conducunt ad curam hecticæ, utut liquor perlarum per deliquium, item coralliorum per deliquium, conveniant ad temperandum iſtum æſtum; non tamen ſunt perfecta cura Veterum. Interim, qui habere poſſunt liquorem primogeneum horum, eos concedo habere perfectam hecticæ & phthiſeos curam. Aliàs *Mixturæ ex aceto deſtillato cum lapidibus cancrorum vel cum perlis* utiles obſervantur in Hecticis. Juxta hæc terra foliata Tartari, ejuſque liquor ritè præparatus, nobilis eſt pro Hecticis; item Antihecticum Poterii, ita nominatum ab uſu contra hecticam, à ℈ß ad ℈j. Præparandi modus eſt facilis, ſed encheiriſis, qua ſulphur Joviale aufertur, non omnibus nota. Communiter proſtat colore cœruleo, qui tamen olet impoſturam: Nam color cœruleus eſt adhuc de Sulphure Iovis inflammabili, ratione cujus interdum movet vomitus. In præparatione ergo ejus detis operam, ut ſeparetis hoc Sulphur ſequenti modo:

℞. *Iovis optimè purif.* part. v.
Reguli Antimonii part. iv.

Fundantur in regulum compoſitum, qui cum triplo nitri fundatur & figatur, ita, ut dum ſtant liquefacta, agitetur cum ligno, ut per eruptionem flammæ ſuperfluum Jovis Sulphur exhalet: quo facto, ſolvatur miſtura, & hinc pulvis candidus fundum petens eſt genuinum *antihecticum Poterii*, & nobile remedium. Hoc etiam intelligendum eſt de *Sudorifero magno Fabri*, item Bezoardico Joviali, quæ debent eſſe alba, & tamen in officinis ſunt cœrulea. Sanè Antihecticum Poterii ab Autore à ℈ß à ℈j. cum conſerva roſarum ad hecticæ curam feliciter uſurpatum fuit. In horum defectu vel antimonium diaphoreticum ritè fixatum, vel Bezoardicum minerale, aliaque ſulphura fixa; item lapilli cancrorum, lapides percarum, ebur ſine igne, corallia præparata, mater perlarum, ſimiliaque acrimoniam temperantia cum appropriatis miſta optimè conducunt, continuando uſum in hecticis, imprimis quos æſtus pauld intenſior affligere ſolet: quibus ſubindè aut ſal ammoniacum depuratum, aut arcanum duplicatum, Magiſterium ſaturni Mynſichtii, item ſpecies dia-Saturni Mynſichtii, commodè addi & unà diſtribui poſſunt. Poſt hæc etiam eſt ſaccharum ſaturni, quod eſt egregium in hectica remedium, in ſpecie ſi ex ulcere interno oriatur, vel per ſe, vel quando ex hoc cum vitriolo Martis paratur tinctura antiphthiſica, quæ convenit in Hecticis. Doſis gutt. xx. xxv. ad xxx. De alumine & ejus dulcedine ſaccharata locutus fui *ſupra*, ubi *de Febribus intermittentibus*, quæ ab omnibus Practicis commendatur ad Hecticam: Allegavi POTERIUM & DARIOTTI: conſuli etiam poteſt FABER *l. 4. Panch. c. 38.* Sunt qui ſpiritui vini adiungunt ſpiritum aluminis, unde fit ſpiritus aluminis dulcis, quo ipſo Chymicus quidam in Polonia familiariſſimè in hectica utebatur. FABER commendat arcanum ſanguinis humani vel cervini ad ℈ß. Hoc revocat in mentem, quod habeat BOYLE *in Philoſ. Experim. p. 331.* qui ſpiritum ſanguinis humani (ex ſale volatili diſſoluto) & oleum ſanguinis humani diverſis in locis inſigniter ad hecticam commendat. In hectica incipiente ex mœrore animi & animi pathematis tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi egregiè contulit; bis in die 30. ad 40. guttulas.

Formulæ ſint tales:

℞. *Amygd. dulc.* vel *nucl. pinear. rec.* ℥ß.
Sem. 4. frig. maj. ana ʒj.
Cum ſ.q. *Aquæ borrag.* vel *nymph.* f.l.a. *Emulſio*: cui adde
Lapill. cancr. præp. ʒß.
Antihect. Poter.
Magiſt. corall. cum ſucco citri an. ℈j.
Edulcoretur parùm cum *Julepo roſar.* vel *manus Chriſti perlatæ*:

M. D. S.

Emulſio confortativa ſæpius per diem ſumenda.

℞. *Conſ. roſ. rub. antiqu.*
Flor. borrag.
Tunicæ ana ℥j.
Rad. cichorii conditi
Amygd. dulc. excort. ana ℥ß.
Nucleor. pinear.
Cortic. citri condit. ana ʒij.
Antihect. Poterii ʒj.
Matr. perlar. præp.
Corall. rub. præp. ana ʒß.
Cum ſ.q. *ſyr. flor. tunic.* & *rad. ſymph.* ana f. *Electuarium*:

D. S.

Electuarium ſingulare contra Hecticam, de quo ſumantur tres cultelli cuſpides per diem.

℞. *Antihect. Poterii,*
Specif. cephal.
Mag. corall. cum ſucco citri ana ℈ß.
Sacch. Saturni gr. vj.
M. f. *Pulvis*:
Div. in 2. partes. S.
Pulvis confortans contra hecticam.

Prodeſt ubi Hectica imminet poſt febrem ardentem.

℞. *Balſam. ſulphuris amygdal.* ʒij.

D. S.

Singularis Balſamus, de quo ſumantur 40. guttæ per diem in calido juſculo.

℞. *Cancr. fluviat. viv.* N. jv.
Aquæ roſar.
Borrag.
Flor. papav. err.
Cinnam. borrag. ana ℥ij.
Contund. in mortario marmoreo, exprime, & adde
Syrupi flor. pap. err.
Tunicæ ana ʒvj.

M. S.

Singularis potio, ſingulis duabus horis ſumenda.

Externa:

℞. *Ungu. refrig. Gal.* ℥j.
Axung. hum. ʒvj.
Sacch. ſaturni ℈j.
M. f. *Unguentum*. D. S.
Unguentum externum ad ſpinam dorſi.

℞. *Unguenti reſumpt. uſit.* ℥j.
Carn. cancr. fluviat. viv. optimè contuſ. ʒvj.
Axung. human. ʒß.
M. S. *ut ſuprà.*

Sed ultra Pharmaciam, uti dixi, maximam partem pro *cura Hecticæ* conſtituit *diæta*, præmiſſis neceſſariò præmittendis, primas vias ſcilicet abſtergentibus & mundificantibus, alimenta ſucculenta & probè nutrientia ſubminiſtrans, quæ inter excellunt lac & quævis lacticinia atque Emulſiones. Convenientiſſimum eſt lac muliebre, imprimis ſi ex ipſis uberibus nutricis ſanæ ſugetur, ne ab aere alteretur. Exemplum habet FORESTUS *l. 5. Obſerv.* 10. de juvene phthiſi deſperata laborante, qui ſibi conduxit nutricem, & lac ex illius uberibus ſuxit; ex quo non tantùm reſtitutus fuit, ſed etiam gravidam fecit eandem (nam lac muliebre ſtimulat ad venerem) ne novum illi lac deficeret. Aliàs lac aſini præ cæteris in hecticæ cura ſalubre eſt, cùm ſit ex animali longævo; in noſtro climate lac bubulum ex beſtia ſana, & ſanis paſcuis gaudente, commodè Hecticis ordinatur & præſcribitur; ſive ipſum lac uſurpetur, quæ communis eſt ſententia; ſive in ſpecie ſumatur lac ebutyratum, à PIENS *de Febribus P. 2. p. 61.* laudatum. Interdum etiam ſerum lactis ſubſtitui poteſt: vid.

BARBATUS *de ſanguine & ſcrop.* 110. Uſurpetur autem maturè, nec nimis tardè, ſed neceſſe eſt vires adhuc nonnihil conſtent, & etiam ſtomachus adhuc digerendo nonnihil valeat; his enim deficientibus non multum proderit. Lac caprillum etiam eſt egregium, quod à quibuſdam non ſine fructu uſurpatur.

In uſu vero *lacticiniorum* obſervetur:

1. Nè hecticæ adjuncta ſit alia febris putrida dicta; *item*, nè adſit capitis dolor: *item*, ne ventriculus ſcateat excrementis & ſordibus acribus, ex digeſtionis vitio natis: item abſit hypochondriorum tenſio.
2. Ut nihil ferè aut bibatur, aut comedatur aliud.
3. Ut pauco addito ſaccharo lactis coagulatio impediatur: ob id etiam ſub uſu lactis acida quævis fugienda ſunt.
4. Ut aſſumatur lac jejunè & calidum, adeoque vel immediatè ex ipſis mammis ſugatur, vel recentiſſimè mulctum adhuc calidum hauriatur, ne alteretur ab aere, lac; facillimæ enim eſt alterationis,

Primarium etiam lac alimentum ſub tali lactea cura conſtituat, cæteris non, niſi levioribus & facilè digeſtibilibus, iiſque paucis, aſſumptis. Ante omnia verò exploret Medicus, an æger lactis uſum ferre queat? Medicum docet JOEL *in Praxi*, ubi *de Hectica*: *Nempe ventriculo priùs leni purga-*
„ *tione evacuato, exhibeantur ægro initio* ℥iij. *vel iv. lactis,*
„ *videlicet ſi probè concoquat, & nil moleſtiarum ex eo ſentiat,*
„ *nec poſt aſſumptum ejus gravitas in ventriculo ſentiatur, aut*
„ *ſingultus excitetur, aut nauſea vomituſque ſequatur, nec*
„ *calor in corpore, nec pulſus intendatur, tunc poteſt integra*
„ *libra manè & veſperi propinari; poſt aſſumptum autem lac*
„ *nec violentiùs ſe commovebit, nec dormiet æger.* Uſum le-
„ gitimum diætæ lacteæ communicavi *in Colleg. Schrœderjano Part.* 2. Confer. SENNERTUS *de Febribus* N. 3. *c.* 3. *p.* 351. JOEL *in Praxi Tom.* 5. *pag.* 37. & M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obſervat.* 141. *Alimenta* reliqua ſint omnia *temperata* & boni ſucci, unde *pultes*, v. g. ex oryza, item juſcula avenacea temperata, & hordeacea in ſtatu hectico conducunt; de quibus BORELLUS *Cent.* 4. *Obſerv.* 89. qui multos hecticos tantum non deſperatos uſu hordeatorum frequenti reſtitutos eſſe affirmat; item Choccolata, Amygdalata, nuclei pinearum, piſtaciarum, ſemina 4. frigida majora, &c. carnes pullorum porcinorum, vitulorum juniorum, caponum, gallinarum & anatum, imprimis ranis & cochleis nutritorum; ſunt enim, qui inſigniter commendant ranas, earumque coxas, quæ ranarum coxæ frequentiùs eſitantur in Italia. Etiam teſtudines laudantur ad curam hecticæ, imprimis quidem, quando priùs nutritæ fuerint ſaccharo & farina, & poſtmodùm coquantur in brodio gallinarum non admodùm ſalito; ſcilicet volunt, ut teſtudines ſeu limaces montani per aliquot dies noctesque in jejunio ſerventur, poſteà ſaccharo & farina fiat nutritio duabus vel tribus diebus; poſtmodùm cum aqua & pauco ſale coquantur, poſtremò vero jure optimo galli aut anatis præparentur; hac enim ratione præparatæ optimè in hectica conducere dicuntur. Confirmat hoc AMATUS LUSITANUS *Cent.* 2. *Curat.* 53., qui curavit quendam per *pullorum gallinaceorum teſtudinibus nemoralibus* ſaginatorum eſum, & potum *lactis aſinini*.

Cancri recentes fluviatiles ſolent eſſe admodum uſitati, imprimis quorum caro eſt inſignis: certè cancri fluviatiles, rore alcalino nutritivo turgidi, modò à ſtomacho digerantur, quocunque modo uſurpari, imprimis ſi ex contuſis ſuccus eliciatur, conveniunt; ſubactus cum Decocto aut ſucco amygdalarum nobile ſunt alimentum medicamentoſum: vel *cancrorum ſuccus expreſſus cum butyro recenti Majali non ſalito miſtus* dat *Butyrum antihecticum* quod compoſitum matres familias vocant *die Krebs-Butter*, id eſt; *Butyrum cancrorum*, egregium reſtaurativum conſumptorum: Conf. SACHISIUS *in Gammalor.* Sunt, qui commendant etiam oſtreas in hectica, quæ ſimili ratione benè conducunt, ſi eas feret ſtomachus: Sic LINDANUS *ſuper Hartmannum* notabile habet exemplum hecticæ, oſtrearum uſu curatæ; dicit namque fuiſſe Amſtelodami virginem 20. annorum, quæ *ex ulcere pulmonum in hecticam* inciderat, & jam deſperata ſalute per aliquot annos decubuerat; huic ægræ obvenerat voluptas comedendi *oſtreas*; unde cùm ipſi gratificatum fuerit 12. præparatis oſtreis, his avidiùs conſumptis totidem iterum conceſſæ fuerint; poſtero die cum ægra ſenſerit, quod ex harum uſu ſe habeat meliùs, plures fuerint oblatæ, & intra breve tempus magnam earum quantitatem comederit, ac ita brevi in totum ab hectica liberata fuerit, nupſerit, & 8. liberos pepererit. Nempe in talibus habeatur ratio ſtomachi, ejuſque quoad appetitum dictamen, & quoad digeſtionem operatio.

LANGIUS *in ſuis Miſcellaneis* commendat anguillam, ut comedatur ab Hecticis, nec hoc videtur abſonum: Vid. *ejus Miſcellan. pag.* 41., ubi videbitis ejuſdem opinionem. Sed præſtat ſub lactis uſu carnium eſum intermittere, ne lacti ad corruptionem detur occaſio, quin Lacticinia ſola pro cura uſurpentur.

Quod ſi fluxus alvi adſit, imprimis craſſa alimenta conducunt, ut de oryza, pultes farinacei, lac chalybeatum propinetur.

Hæc ſufficiant de Febribus continuis, ad quas pertinent etiam primariò Febres malignæ.

CAPUT VI.

DE

FEBRIBUS MALIGNIS.

FEbrium in benignas & malignas communis eſt diviſio, cujus *ſuprà*, ubi *de Febribus in genere* actum fuit, mentionem fecimus (hæc enim non, niſi gradualiter differunt.)

Quod ergò attinet *Febres malignas*, ſeu virus *malignum*, & hujus ſummum gradum, ſcilicet *peſtilentiale*, ita dicuntur propter ſimilitudinem ab hominibus malignis, qui ſub ſpecie recti decipiunt. Nam apparenter ſunt tales morbi ordinarii, quoad externa ſigna aut externam formam apparent boni, in ſe autem reverà ſunt peſſimi, & graviſſima ſymptomata inferunt. Sunt autem hæc ipſa materialiter nihil aliud, quàm nomina, quæ ſortiuntur hi morbi per metaphoram, & in ſenſu Medico ſignificant certam cauſæ morbificæ occaſionalis ſeu materialis, & indè ortorum affectuum ſtatum & conditionem, ſecundùm quam febres ab ordinaria ſui natura & nocendi conſuetudine, reſpectu nempe corporis univerſi patientis, violentiùs agunt & pejores fiunt, ut quaſi veneni naturam acquirant, & conſequenter ſummùm periculum & mortis metum inferunt, quæ pejor conditio cauſæ morboſæ per vocabulum malignum ſolet exprimi. Hac ergò ratione non tantùm *febres*, tàm *intermittentes* quàm *continuæ* acutæ, ſunt *malignæ & benignæ*, ſed etiam malignitas & benignitas communis eſt affectio *omnium morborum*, ut interdum ſint *benigni*, interdum *maligni*; ſic dantur *anginæ malignæ*, *pleuritides*, *dyſenteriæ*, *choleræ*, *diarrhœæ*, *benignæ & malignæ*, & ſic conſequenter etiam in aliis morbis quidam ſunt maligni; quidam benigni; In ſpecie tamen in febribus attendenda venit malignitas.

Interim morbi maligni non iidem ſunt cum contagioſis; dantur enim febres contagioſæ, quæ non ſunt malignæ, ut ſcabies contagioſa ſine malignitate, item coryza, & vice verſa malignæ ſine contagio.

Ex his prædictis deſcribitur Febris maligna. Jam ergò uti alius affectus quivis, ita in ſpecie illa *febris* nomen *malignæ* acquirit, quoties ſubitò ac inexpectatò vires ægri proſternuntur, aut *ſymptomata* occurrunt *majora* ſeu longè *graviora ac inſolentiora*, ac aliàs in affectu ſimili, aut ex cauſa ordinario modo conſtituta oriri poſſunt. Ex quibus ſequitur fundamentum *diagnoſticon febrium malignarum*, tales ſcilicet morbos maximè eſſe *periculoſos*, aut ſpeciatim febres acutas malignas, adeoque ſubinde brevi *ad mortem* terminari, vel repentina ſympomatum truculentia, vel ſubitanea virium ſine cauſa manifeſta proſtratione, qua ratione idem ferè cum venenoſo erunt. Sic verbi gratia febris talis ex vitio digeſtionis primæ ſubnato fermento febrili eſt *tertiana* intermittens, ſi more aliàs ſolito omnia procedant, eſt benigna; ſi autem in hac tanquam in *ardente* ſubindè immineant vel crebra *animi deliquia*, convulſiones, deliria, vel *ægros anxios admodùm* cum *pulſu parvo* in vigore paroxyſmi exiſtere videmus, aliaque ſymptomata in tertianis graviùs longè, quàm conditio morbi requirit, & planè inſolentia affligunt, tunc latet anguis in herba; ſignificat enim *fermentum febrile* ejuſque *fomitem depravatum &*

corrup-

corruptum, ſubeſt *malignitas*, diciturque Tertiana maligna: Item in Tertiana ardente, ſi nulla adſit ſitis, utut naturaliter eſſe debeat, ſuſpecta eſt res, & malignitas ſubeſſe dicitur. Si in continuis adeſt ſitis clamoſa cum crudis fecibus, rubra & ſqualida lingua, præſumptio eſt febris malignæ: Item ſi homo adhuc in neutralitatis ſtatu eſt conſtitutus, ſeu apparenter ſanus, aut quoque febre apparenter miti correptus, ſecunda aut tertia die conqueritur de maxima & *ſubitanea virium proſtratione* citra cauſam manifeſtam, hoc ſubindè ſolet innuere & prædicere morbum malignum.

Vires autem primariò proſterni ſolitæ ſunt imprimis vitales, ſucceſſivè etiam animales dictæ, utut pro affectuum varia ratione nunc hæ, nunc iſtæ magis, nunc utræque ſimul affligi ſoleant. Differentia tamen, ut in principio malignas cognoſcamus, non adeò eſt cognita: latent ſubindè febres malignæ in principio, & levioris morbi ſpeciem repræſentant, exercitatioreſque interdum fallunt, unde etiam malignæ & mali moris dicuntur; quantum tamen viribus & vitæ inſidientur: Si enim tertia vel quarta die ſe prodit malignitas, hoc nimiùm fit tardè, & occaſio medicinam parandi præterlapſa eſt. Undè ſimus cauti in febre maligna maturè cognoſcenda, ne in perniciem abeant ſymptomata, quæ in febribus malignis affligunt.

Cognoſcuntur imprimis ex pulſu, vel mox in principio nimis *debili*, vel ſubitò nimis debilitato & *parvo*, qui vires animales & vitales proſtratas denotat; Quando acidum eſt forte, pulſus magnus; quando verò acidum depreſſum eſt, & regnare incipit, fit pulſus parvus. Pulſus magnus fit à ſanguine omnes arterias dilatante, & hoc eſt à nimia turgeſcentia & fermentatione, quæ fermentatio ex majori concurſu ſalium.

Inter *ſymptomata* illa, vel *majora* vel *inſolentiora*, quæ ordinariò in *malignis* affligunt, ſunt multiplicia, adeò, ut nullum ferè ſit ſymptoma extraordinarium, quod non ſubindè in una alteravè maligna febre obſervatum fuerit: v. g. *hydrophobias* in *febribus malignis* obſervavit SALMUTH *Centur. 2. Hiſtor. 70.* item SANCHEZ *in Obſ. Medicis*. Interdum malignitas eſt tanta, ut partes nunc internas nunc externas *ſphacelo ac gangræna* correptas obſervare liceat: Confer. HILDANUS *l. 3. Obſ. 93. & 95.* item SALMUTH *Cent. 1. Hiſtor. 7.*

Sed quæ *frequentiùs* ac *ordinariò magis* in febribus malignis obſervavi *ſymptomata*, ſunt: 1. *Subitanea virium ſine cauſa manifeſta, eaque ferè omnimoda proſtratio*, quæ ſuſpecta eſt Medico; ita ut etiam longè major in his febribus eſſe ſoleat, quàm in aliis, & nunc in principio febris, nunc ſubinde tribus ac 4. diebus ante decubitum, ac imprimis in brachiis ac cruribus, percipiatur talis virium ſucceſſivè defectus: *appetitus* mox in totum *proſternitur*, cui interdum *nauſea* & *faſtidium ciborum* ſuccedit; & quamdiu aliquid juſculi, vel tantillum alimenti *ſine nauſea*, aut *inſigni* adſtantium *perſuaſione* ægri aſſumunt, ſemper *bonum* eſt *ſignum*, imprimis, ſi adhuc ſaporem percipiunt genuinum, & non dicunt: *ſapit inſtar ligni fracidi*: quod etiam valet ſi potum ordinarium, v. g. cereviſiam lupulatam, ferre valeant, nec illam averſentur. *Calor* non eam habet *acrimoniam*, quàm aliæ *febres benignæ fermentativæ* ſeu *putridæ*, ſi nempe ejuſdem generis benignas & malignas conferamus. *Symptomata* tamen ſunt *graviora*: rarò *foris* adeò *intenſus*, atque in febribus continuis uſitatis ſeu benignis, ſentitur *calor*, potiùs *interiora* uruntur, exterioribus moderatè calidis: Interdum ægri dicunt, *urit in corpore*, & monſtrant *regionem ſtomachi* ſeu præcordialem. Certè quando ægri conqueruntur de nimio *calore interno*, & tanto cauſo partium internarum, utut externè parum aut *mediocriter* ſaltem *caleant*, pravum *malignitatis*, & ut plurimùm viſcerum inflammatorum, tandemque ſphacelatorum ſignum eſſe ſolet, ut è cadaverum ſectionibus notum eſt. Undè facilè patet: quare febres malignæ ſine exanthematibus nonnunquam pejores ſint, ac eæ, in quibus talia copioſiſſimè erumpunt?

Sitis citra æſtus rationem intenſiſſima eſt, cum ardore faucium, lingua arida, ſcabra, &c. tandem nempe urget in febribus malignis ſitis, ut communium febrium conditionem longè ſuperet; & cùm *æſtus* in malignis non ſoleat eſſe tantus, quantus in ardentibus, imò interdum adeò mitis, ut ægri de eo non conquerantur, nihilominus tamen graviſſimè urgeat *ſitis* cum viribus proſtratis, ſignum eſt, ſubeſſe *malignitatem*. Ægri qui inſigniter calent, & tamen de nulla ſiti conqueruntur, ſimiliter malignitatem adeſſe monſtrant. Hoc an ſit periculoſum? vid. in LANGII *Miſcell. Cur. p. 38. item in Epiſtolis*. Quod ſi *potus* reſtinguendæ ſitis gratia porrectus non ſolùm nihil proſit, verùm etiam ſimul *fluctuationem* & *anxietatem* pariat, & *lingua* vix abluta, *ſcabra* & *arida* denuò reddatur, ſuſpiciendum eſt de *latente malignitate*.

Somnus brevì poſt deficit, & graves *agrypniæ* ægrum affligunt, eæque nunc ſunt *anxioſæ*, nunc *abſque anxietate*. *Hæ* ex affecto *nervoſo genere* & *ſpiritibus animalibus*: *Illæ* ex *ſtomacho* & *præcordio* malè habentibus originem ducunt: quibus deliria & convulſiones infallibiliter ſupervenire ſolent: interdum etiam citiùs, quàm febris fert conditio, deliria adeſſe ſolent, quæ ſemper innuunt malignitatem, & ſic adrepit tandem mors. Rarum eſt, quod ſomnolenti obſerventur ægri: quod ſi corripiantur ſomnolentia, eſt coma vigil. *Pulſus* in talibus febribus, imprimis initio, ſæpiùs *naturali pulſui* eſt *ſimillimus*, aut non multùm ab eo diſcrepare videtur: poſtmodùm tamen ſubitò *debilitatur*, fitque *parvus*, celer, *debilis & frequens*; ſubindè, imprimis in ſtatu talium febrium, pulſus eſt *inæqualis*: interdum mox ab initio pulſus formicanti eſt ſimilis, i. e. minimus & frequentiſſimus: durus etiam ſubindè in febribus malignis eſt pulſus. In genere, uti in febribus continuis, quæ plùs minùs ſimulant *ardentem benignam*, pulſus eſt *parvus*, celer & *debilis*, certò colligendum eſt, *malignitatem* ſubeſſe, adeò ut, quandiu non nihil *magnus* exiſtit, vel quantocyus *ex parvo* nonnihil major evadit, ſemper *bonum* eſſe ſoleat. Præterea ægri ſunt *inquieti* ſine manifeſta cauſa & *anxii*, & interdum *jactigatio inſignis* & major longè, quàm ratio febris infert, adeſſe ſolet. *Inquietudo* illa *anxioſa* non ſemper toto fit corpore, ſed nunc *brachium* unum vel alterum *movent*, nunc *pedem agitant*, aut *extra lectum* exſerunt, nunc *integumenta* hinc inde trahunt, neſcii, quare hoc faciant. In febribus benignis frequentiſſimè etiam ſunt *anxii* & inquieti ægri, ut plurimùm mox *in principio* morbi citra cauſam legitimam, frequentiùs in *incremento* & *ſtatu*. Sedem habent in *ſtomacho*, & ibidem angunt ægros, atque tunc conqueri ſolent, *ſe ſentire tantam cordis anguſtiam*: Interrogati, *ubinam eſſet ipſis illa anguſtia?* monſtrant ſcrobiculum cordis, *reſpiratione libera* tamen, & *non impedita* exiſtente: ſed tunc vitium hæret in recrementis variis, nunc pituitoſis, nunc, idque frequentiùs, nidoroſis aut bilioſis, ſtomachi orificium ſuperius afficientibus: & ſi ſimul a contagio fuit malum, nauſeant ægri, & ſæpiùs vomitum patiuntur.

Interdum quicquid *medicamentorum* porrectum fuerit, denuò *evomunt*, & cæteroquin contentorum nihil. Subindè conqueruntur in iſtis anxietatibus: *modò vomere poſſem*, dicunt. Hinc ſæpiùs obſervavi, quibuſcunque *vomitorium* in *primo* malignarum *inſultu* dedi, hi omnes *morbi curſum*, ſive ſalutaris ſive lethalis fuerit, *quieti* & *tranquilli*, ſumma etiam proſtratione virium exiſtente, tranſegerunt, *in ſpecie ſi contagium hauſtum* fuerit, adeò, ut hoc in caſu unum ex primariis videatur auxiliis *vomitus* maturè provocatus. *Anxietates* iſtæ etſi per *ſudores* leventur, tamen *ſudoribus ceſſantibus* redeunt. Nempe hoc in caſu non ſemper copioſa *materia peccans* aut *ſordium ſaburra* adeſt, quæ ſtomachum afficiat; ſed *effluvia* illa fermenti febrilis *maligni*, quæ dum *ſudoris* medio diſſlantur, primæ viæ ac præcordia liberiora ſunt; ſed illo ſuppreſſo, eadem interiora verſus ruunt, & anxietates inferunt; non ſecus ſcil. ac *diarrhœa* ex ſuppreſſa *diaphoreſi* interdum oritur, & contrà hac aucta illa ceſſare ſolet. *Alvus* utplurimùm pertinaciter *conſtipatur*: id quod ferè melius eſt, præſertim quando excretio cutanea expectanda, quàm ſi frequentiùs ſit *fluida*, quod interdum fieri ſolet, & tunc *excreta liquida inſtar fæcum* ſunt conſpicua, utplurimùm *peſſimè olentia*, eſtque uno nomine ſuper *fluxus* talis *colliquativus*. *Urinæ* utplurimùm ſanorum urinis ſimillimæ, ita, ut hæc in *febre maligna*, quà tali, nullas patiatur alterationes, quin ægri interdum intereunt febre maligna correpti cum *urinis optimis* & ſanorum ſimillimis. vid. SCHENCKIUS *l. 2. Obſ. p. 278.* idque tùm temporis, imprimis quando primaria febris ardentis concurrant ſymptomata. Unde *tales urinæ* præſentibus aliis pravis ſignis, *certum malignitatis indicium* præbent. Quod ſi verò mutatæ appareant, id non tàm ratione febris ut malignæ, quàm ex medicamentis aut alimentis, aut ipſo ſtatu maſſæ ſanguineæ ante morbum, id evenit. Interdum urinæ in

ſtatu turbidæ ſiunt; *ſed ſunt tenues* & *crudæ*, indeque vel paucô vel nullo *ſedimento*; ſimul etiam *color* talium *dilutior* eſt, qui tamen nil boni denotat. Unde malignis in febribus coctionis & cruditatis ratio ex urinarum inſpectione habetur tanta, quanta in benignis. Interdum, RIVERIO teſte, urina in ſtatu concocta apparet, licet ad interitum ruant ægri. Interim tamen, etiamſi peſſimè habuerint ægri, modò tamen in ſumma virium proſtratione *urinæ* excernuntur *craſſæ*, ac fiunt *turbidæ*, & *ſedimentum* plus minus *copioſum*, vel *candidum*, vel *lateritium* ſimileve, ſed *æquale*, depoſuerint, tamen ſemper *bonum ſignum* eſt, & neminem cum tali urina intereuntem obſervavi. Quin & *ſudores* anteà impoſſibiles, aut ſimiles huic *excretiones cutaneæ*, ſponte prodire ſolent. E contra in *febre maligna*, etiam melioribus ſignis præſentibus, *urina* tamen *cruda* & *perſpicua*, licet *craſſa* & *intenſè tincta* exiſtente, & ita perdurante, tamen nihilominus intereunt ægri; utut etiam in tali *clara urina* aliquid quaſi *ſedimenti flaveſcentis* ſeorſim natare videatur; hoc enim chyli portiuncula eſt, ex aſſumptis cum urina ſecreta. Excreta hæc veſicæ & alvi inſigniter fœtentia, aut gravi fœtore inprægnata, malignitatem peſtilentialem interdum denotant. Facies taliter ægrotantium ſolet interdum eſſe terrea, & à ſtatu naturali multùm mutata, livida interdum aut plumbea. Cerebri & partium nervoſarum morbidæ ſeu malæ affectiones ſubitò inductæ, neque legitimam inter ſe proportionem obtinentes, malignitatem denotant.

Capitis dolor intenſus, in ſpecie in capitis ſummitate, affligit. Dum ſudant ægri, ſudoris odor, imprimis in progreſſu, eſt quaſi dulcis, qualem odorem ſpirant cadavera vel carnes animalium, dum putreſcere incipiunt, uti frequenter obſervavi. Sanè notum eſt, naturalem ſudorem habere ſaporem ſalſum plùs minùs urinoſum. Ego obſervavi in muliere tertiana duplicata cum arthritide vaga laborante, quod acidiſſimum ſudorem ſudavit. Dubito autem, an unquam apud ægrum febre maligna periculosè correptum acidus ſudor obſervatus ſit? Ulteriùs non raro adeſt *difficilis Reſpiratio*, idque ſpeciatim in iis malignis, in quibus excretio cutanea vel imminet, vel conjuncta eſt: hac enim vel impedita, vel ſuppreſſa, reſpirationis ſupervenit difficultas, *cum inquitur, reſtitare ipſis in collo, neque velle deſcendere*. Quæ ferè ad mortem appropinquantibus ſupervenire ſolent; unde ab adjunctis ſymptomatibus variis varias tunc ſortiuntur appellationes febres malignæ, ut nunc febres petechiales, à petechiis ſeu maculis hinc indè ſe manifeſtantibus & corporis cutem tingentibus; ac, ubi hinc inde erumperent tubercula minora rubicunda, morbilli; nunc à puſtulis ſeu tuberculis majoribus ſuppurantibus, ac cruſtam fœtidam relinquentibus variolæ; nunc ab excretione cutis miliari, quando, prout grana ſunt vel rubra vel alba, Purpura rubra & alba, Germ. der rothe und Weiſſe Frieſel appellari ſolent; quæ alba puerperis ſolet eſſe moleſta & lethalis. Maculæ variæ ſuperficiales in toto corpore, ac præſertim in lumbis, dorſo ac pectore apparentes; vel etiam bubones aut tubercula, ſimul ac carbunculi erumpentes, malignitatem maximè denotant ad naturam febrium peſtilentialium accedentem. Et hæc eſt differentia in petechiis & aliis malignis, quod priùs afficiatur pectus, lumbi, ac dorſum; contrarium fit in variolis, quæ priùs caput occupant. Variant ſubinde *hæc ſymptomata in febribus malignis*, ut nunc plura, nunc pauciora adſint; ſed *ſæpè latent* tales febres, ut non, niſi tardè, Medicus eas valeat internoſcere. Sed *ſuſpicio earum* oritur, ſi in ſpecie hæc ſeptem adſint nempe

1. Subitanea, *virum proſtratio*, citra manifeſtam cauſam.
2. *Appetitus* penitùs *dejectus* citra cauſam ordinariam & manifeſtam, licèt omnes *functiones* ſint naturales.
3. *Vigiliæ* pertinaces mox à principio morbi, etiam citra quamcumque cauſam ægrum vexant.
4. Quod *urinæ tales ſanorum* ſimiles ſint.
5. *Pulſus* plus *minus debilis*.
6. *Cum quæruntur, reſtitare ipſis in collo, neque velle deſcendere*.
7. Quod *citra calorem ſitis* admodum ſit aut *intenſa*, cum *ariditate linguæ & faucium*, aut interdum planè nulla.

Talia utplurimum febrem malignam gravem innuunt, idque eò magis, quò anxii magis & inquieti ſine cauſa manifeſta ægri extiterint.

Quia etiam *critica ſymptomata* nonnunquam *malignitatis ſigna* mentiuntur, eadem diſtinguere docet POTERIUS *l. 2. de Febribus cap. 18.* nempe *omnia ſymptomata gravia,*
„ *quæ apparent ante ſigna coctionis, morbi maligni rationa*
„ *ſunt; quæ autem poſt coctionem, dependent à conflictu na-*
„ *turæ & morbi, nilque maligni habent, præter ſpeciem &*
„ *apparentiam.*

Quoad afficiendi modum: febres hæ malignæ nunc, utut rariùs, privatæ ſunt, unum alterumve hominem ob cauſam ſingularem internam ſaltem invadentes, nunc, idque crebriùs, epidemicè graſſantur in plures, cauſamque communem habent aërem, vel alimenta vitiata.

Porro febres malignæ ſunt vel non contagioſæ, quæ adſtantibus aliis nullam noxam inferunt. Frequentiſſimè autem ſimul ſunt contagioſæ, alioſque inquinare ſolent. Rarum eſt, febrim propriè dictam malignam, ſi gradus ſit excellentior, non eſſe contagioſam. Hinc obſervanda venit *febrium malignarum differentia* à LINDANO *ſuper Hartmannum* inſinuata:

1. *Febris maligna ſimpliciter*, v.g. quando καῦσος, aut *Tertiana continua*, vel *intermittens*, ſua natura benigna, ex degeneratione cauſæ occaſionalis ſeu fermenti febrilis, ex parte acrioris & ſubtilioris, peſſima inferentis ſymptomata, facta eſt *maligna*.
2. *Maligna contagioſa*, v.g. *petechialis*, *febris caſtrenſis*, vel *Morbus Hungaricus*, quò utplurimùm etiam pertinent jam dictæ *epidemicæ malignæ*.
3. *Febres peſtilentes*: quarum ſummus gradus eſt
4. *Peſtis ipſa*, Rex morborum.

Quoad malignas contagioſas: Fundamentum harum conſiſtit in tali *fermento maligno ſpirituoſo*; (h.e. quod ob *acrimoniam malignam* ſummè *activum*, adeoque ſui mediante inteſtino quaſi fermentativo motu apta in materia *multiplicabile* exiſtit; ob *volatilem* verò & *ſpirituoſam naturam ſpiritibus noſtris* imprimis *communicabile*, & hinc abſque activitatis impedimento in diſtans quoque *diffuſibile* & *ſummè penetrabile* eſt;) quod *auræ* ſeu *odoris* inſtar, adeoque in minimo mode *contentis noſtris*, præſertim *ſpiritibus noſtris* ſociatum *aſſimilationis modo ſe multiplicans*) *effluviorum ſpirituoſorum* medio diſſeminatum *ſpiritibus* ſibi *ſymbolizantibus* ſe ſociat, ſicque etiam *ſanum* inficit, hujus maſſam ſanguineam fermentando, aut potiùs ad putredinem diſponendo. Ut enim tantillus fermenti odor ſæpè integram cellam cereviſiæ & vini poteſt turbare; ita ſimili ratione vel tantillum contagioſi miaſmatis fermentativa poteſtate ſæpiùs afficere poteſt multos homines Nempe *contagium* hoc ex ægri corpore exſpiratum non ſolitariè, ſed, cum ſubſtantia ſpiritus influi unà exhalantis ſociatum, videtur ſe imprimis aſſociare *mumiæ noſtræ ſpirituali vitali*, unde hoc appropriatum eſt ad corpora humana; & hinc v.g. in *peſte humana* ſaltim homines, non verò alia animalia, inficiuntur. Propter hanc mumiam contagioſam fit morbus contagioſus in *conſanguineos*, quatenus inter eos eſt convenientia ſpiritus vitalis, ceu radicis mumialis; undè faciliùs ab ægris conſanguinei, quàm alii homines, affici ſolent.

Contagium duplici modo *afficit*, nunc per *contactum* corporalem, nunc *in diſtans*: Per *contactum corporalem* fit vel immediatè per ipſum *contactum* corporis ſani vel ægri, vel mediatè, mediante certo *fomite*, v.g. mediantibus veſtibus, alimentis & ſimilibus. *In diſtans* ſeu *virtualiter* mediante *aere* per inſpirationem ſe multiplicare ſolet. *Contagium* hoc virtuale, quod *cum aere* hauritur, & ſe nobis inſinuat, ſæpiſſimè febres malignas ac peſtilentiales conſtituit: hoc, præter *ſanguinem aut* ipſos *ſpiritus* per pulmones circulatos, in ſpecie *orificium ſtomachi ſuperius* graviùs affligere ſolet. Quod immediatè afficiatur *ſtomachus*, etiam patet ex eo, quod tales infecti, ubi aliàs nullam alterationem ſenſerint, conquerantur tamen mox de quadam *moleſtia in orificio ventriculi ſuperiore*, quam moleſtiam ſepiùs ſequitur *nauſea*, quæ nauſea ſi ſuperveniat, *bonum* eſt *ſignum*; innuit enim ſtomachum inſurgentem, contra malignitatem nec ſtatim fuiſſe nimis alteratum ſi modò maſſa ſanguinea à nullo miaſmate alterata ſit. Et rectè dicit LINDANUS, in conſtitutione epidemica hoc obſervandum eſſe, neminem ſponte & ſine cauſa manifeſta nauſeare (niſi forſan hoc ſit ex ingluvie) niſi qui miaſma contagioſum ſuſceperit, à quo ventriculus irritatus nauſeat; unde etiam ſubitò præſente tali nauſea

pro-

provocandus eſt vomitus, ut ſuccuratur naturæ nauſeanti. Multi ſtatuunt partem affectam in febribus malignis eſſe ſtomachum, quod facit HELMONTIUS qui dicit, febres malignas conſiſtere in convexo ſtomacho, alii, dum obſervarunt eſcharam & gangrænam in ſtomacho, ſtatuunt, ſolitariè ſtomachum eſſe affectum. Modus, quo contagia ſtomachum afficiant, non adeò eſt clarus; Probabile eſt, afficere contagium *ſtomachum*, quatenus *aer* hauſtus contagio plus minùs inquinatus & impregnatus *ſalivam* inquinat, quæ ita imprægnata ſubindè per gulam deſcendens, *ſtomachum* afficit, & contagium ibi deponit; hinc optimum præſervativum habetur ſalivæ exſpuitio, quamdiu nobis cum perſonis infectis vel loco ſuſpecto res eſt: Vid. M. A. N. C. *Ann.* 9. *Obſ.* 170. Non enim poſſum conſentire Helmontio, qui dicit, cribrari aerem per pulmones, & ex iis tranſire per diaphragma, & hinc ad ſtomachi ambitum pertingere; ſunt ſiquidem viæ nimis dubiæ; id quod videtur confirmari per opinionem BARTHOLINI, qui aſſerit, quod *in febribus malignis* affectus locus primarius ſemper ſit *ſtomachus*, ex eo, quod in quibuſdam, febribus malignis ardentibus demortuis, in ventriculo vel *inflammatio*, vel *eſchara*, vel *ſphacelus*, vel ſimiles affectus obſervati fuerunt; utut præter ventriculum inteſtina aliaque viſcera interna reperiantur interdum ſimiliter ſphacelata, poſtquàm ægri in curſu morbi de nulla moleſtia conqueſti fuerunt, quàm de cauſo interno: vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hiſt.* 68. & 80. uti etiam in *Cent.* 3. *Epiſt.* 42. item HELMONTIUS *Tumulo Peſtis pag.* 843. & PANAROLLUS *Pent.* 4. *Obſ.* 3. Sicut enim aliàs ventriculi orificium valdè ſenſile eſt, ita etiam à contagio, ſyſtema nervoſum afficiente, illa ventriculi moleſtia oriri poteſt, quatenus miaſma malignum intra corpus inſpiratum ſpiritus & ſyſtema nervoſum ſemper aggreditur; adeoque nil obſtabit, quin allegatæ ventriculi eroſiones interdum etiam pro producto morboſo habeantur, ſimili modo, ac carbunculi & bubones in partibus externis conſpicui.

Quoad *febres epidemicas*, malignis privatis, & quæ ex particulari contentorum corporis, præſertim in primis viis, *dyſcraſia*, & hinc *maligna volatili acrimonia* oriuntur, oppoſitas: hæ vel *vitio atmoſphæræ*, vel *vitio victus* generari, & his mediantibus in plures graſſari ſolent: Quod ſi *contagii* ſimul accedat *violentia*, eò latiùs diffundere ſe ſolent. *Atmoſphæram* quidem multiplicia *effluvia* inquinant, vel ipſa *nobis* in ſe *hoſtilia* & *maligna*, vel mutuo *halitu & aſſociatione* nobis contraria facta, vel (quò inclinat HODGES *Tract. de Peſte Londinenſi p.* 39.) *ſpiritus nitro-aereus* alterativus, & quaſi corruptivus, quò minùs uſui vitali nobis ampliùs inſervire queat.

CAUSÆ.

Cæterùm quæſtio hic eſt in ſpecie: quæ ſit cauſa proxima febrium malignarum? ſeu in quonam conſiſtat ratio formalis venenoſitatis, malignitatis aut virulentiæ? (nam hæc tria ſunt ſynonyma) tàm *morborum malignarum* in genere, quàm in ſpecie *malignarum febrium*?

De hac controverſia in ſpecie 4. primariæ proſtrant *opiniones*.

I. Opinio docet: conſiſtere *malignitatem* in febribus malignis in *ſingulari* quadam putredine ac *corruptione humorum*, qua humores intenſiore *putredine* quaſi afficiantur, & ita totum corpus putridum quaſi reddatur. Verùm eo ipſo, dum non explicatur, in quo conſiſtat talis putredo ſeu corruptio? aut quid per eandem intelligant? ſententia hæc neminem ſapientiorem reddit.

II. Opinio eſt WILLISII *Tr. de Febrib. cap.* 12. & aliorum quorundam *modernorum*, qui volunt in *febribus malignis* ſanguinem diſponi ad *coagulationem* præternaturalem, ita ut hinc inde *ſemi-grumoſus* hæreat, ſicque circulum naturalem turbet; undè etiam tàm tetra ſuperveniant ſymptomata: quam WILLISSI ſententiam apprehendit D. JOHANNES DANIEL MAJOR *in Tract. de Chirurg. infuſoria*, & huic chirurgiam ſuam infuſoriam ſuperſtruit. Confer. etiam RIOLANUS *Encheir. Anat. l.* 2. *ca.* 27. qui in febribus ardentibus malignis aliquoties vidit ſanguinem concretum intra venas inſtar medullæ ſambucinæ; quod etiam obſervatum à FERNELIO *l.* 6. *Phyſiol. cap.* 7. & SIMON PAULI *in Parechaſi de Febribus Malignis* §. 8. Verùm, quod rarò aut non ſemper adſit talis ſanguinis coagulatio, non ſolùm per experientiam refutari aſſerit SYLVIUS, qui ſe obſervaſſe affirmat, ſanguinem venæſectione aut per nares evacuatum vix concreſcere aut coagulari, quin potiùs nimis fluidum, liquidum ac tenuem, apparere, à qua ſanguinis fluiditate potiùs, quàm coagulatione, febres malignas deducendas eſſe aſſerit; ſed etiam non ineptè rejecit CAROLUS *la* FONT, *Medic. Doctor in Academ. Avenionenſi in Gallia, Tr. de veneni Peſtilentialis natura & cura Diſſ.* 1. *cap.* 15., qui potiùs *venenum corroſivum de natura arſenici cauſam peſtis*, hinc &, mutatis mutandis, *Febrium malignarum* ſtatuit.

III. Propterea ipſe SYLVIUS *in Praxi*, ubi de *Febribus malignis*, item *de Peſte*, *malignitatis cujuſcunque* naturam & cauſam materialem in *acrimonia nimia*, nunc *lixiva* ſeu *urinoſa*, nunc *acida*, conſiſtere aſſerit: vid. *Tr. de Lue Venerea* §. 130.; in ſpecie autem in *febribus malignis* peccare acrimoniam *ſalis volatilis alcali nimis acris*, acidum noſtri corporis deſtruentis, atque ſanguinem & lympham diſſolventis, & nimis fluidum reddentis, atque ejus conſiſtentiam naturalem deſtruentis; adeò, ut ex deperdita conſiſtentia, ejus turgeſcentia & rarefactio in corde impediatur, quin & ſpirituum animalium generatio imminuatur; undè ſtillicidia ſanguinis, hæmorrhagiæ, eſſe ſigna ſanguinis nimis fluidi à ſale volatili acri diſſolvente: Confer. etiam SIMON PAULI *l. c.* qui ſal acre in ſanguine radicatum & fundatum ſtatuit Febrium malignarum proximam cauſam: Confirmant ex eo, quod acida curent & præſervent à malignis, & quod ſulphurea in febribus malignis proſint.

IV. Opinio eſt eorum modernorum, qui *malignitatem* febrium conſiſtere volunt *in verminatione*, ſeu, uti vocant, *putredine & corruptione animata*, cujus ſententiæ Patronus eſt imprimis KIRCHERUS *Tract. Scrutinium Peſtis*, aliàs elegantiſſimo. Conſentit eidem LANGIUS *in Præfatione* hujus ſcripti & *Diſſertatione de Morbillis*, uti & AUGUSTUS HAUPTMANNUS *Tract. de viva mortis imagine*, item in *Epiſtola de hac materia ad Petrum Johannem Fabrum* ſcripta, & *Tract. de Thermis WolKenſteinenſibus*. Volunt nempe hi, in omnibus febribus malignis & ulceribus gangrænoſis talem adeſſe putredinem ſanguinis, ut exinde copioſiſſimi & minutiſſimi generentur vermiculi, qui ubique ſcaturientes & corpus lancinantes tàm varia inducant ſymptomata, neceſſe eſt. Nec deeſt experientia: in variolis ſanè minutiſſimos vermiculos refert BORELLUS in ſuis *Obſervationibus per microſcopium factis*. Sic PETRUS à CASTRO *in Peſte* Neapolitana bubones vermiculis ſcatentes, & Emplaſtra bubonibus applicata vermiculis innumerabilibus referta fuiſſe obſervavit. Sanè KIRCHERUS non ſolùm *in Scrutin. Peſtis*, ſed etiam in *Arte Magna Lucis & Umbræ l.* 110. *Part.* 2. *Pragmat.* 2. innumeros vermiculos minutiſſimos in quavis febre putreſcente, in plantis putridis, aceto, lacte, cadaveribus, lignis, fructibus, nec non in ſanguine Febrientium, in cerebro hominis, aliiſque ejus partibus ex putredine ortos per microſcopium obſervavit: vid. etiam *Mundus ſubterr.* KIRCHERI *libr. de veneno pag.* 107. Quin imò & HAUPTMANNUS per microſcopium in ſphacelo ex lue *Venerea* oborto obſervavit quamplurimos vermes ad inſtar limacum, *Germ. Wie SchnecKen*, ſed minutiſſimos, qui carnem, non ſecus ac vermes caſeum, morſicantes erodiſſent ac conſumpſiſſent, & unicus ejuſmodi vermiculus chartæ impoſitus brevi ſpatio 50. alios extra corpus rejecerit. In peſte ſæviſſima, quæ totam Luſitaniam depopulatam reddidit, principio morbi omnibus vermium nigrorum rotundorum copiam per nares manaſſe, obſervavit ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 4. *Medic. Princ. Hiſt.* 46. *Quæſt.* 42. ZAPFFIUS *in Diſſertat. de Morbo Hung.* inquit: *Ipſe in nupera diſſenteria laborantibus per*
„ *microſcopium aliquoties obſervavi innumeros vermiculos,*
„ *albos & rubros, acaros magnitudine æquantes, cum roſtu-*
„ *lis hamatis.* Item *in puerpera hujus loci ſiniſtræ mam-*
„ *mæ, quæ laborabat ulcere, multa remedia ſed incaſſum,*

fue-

„ *fuerunt adhibita, tandem in ſuſpicionem vermiculorum ex „ lacte putreſcente incidit, remorem craſſiuſculum effluentem per microſcopium examinans, tunc aderant innumeri „ vermiculi minimi, quales in caſeo apparent, poſteà adhibito bufonum pulvere cum pauxillo oleo arſenici, vermiculis „ enecatis ulcus brevi fuit conſolidatum.* Sic habitum corporis verminoſum cum variolis & puſtulis vidit RHODIUS *Cent. 3. Obſerv. 64.* Confer. etiam M.A.N.C. *Ann. 1. Obſ. 50. pag. 147. & append. ad hunc annum, ann. 2. annex. pag. 23. ann. 6. & 7. Obſ. 188. & ann. 9. & 10. Obſ. 130. pag. 305.* Probabile ergò admodùm videtur, *ſanguinem*, præſertim *malignè febricitantium*, admodùm *verminoſum* exiſtere. Sed hanc opinionem, & hinc malignitatem derivatam, optimè ventilat MARCUS MARCI *in ſuo Tr. Philoſ. Veterum Reſtit. Part. 4. Sect. 8.*, dum dicit: „ *Autores oriri putant ex vermibus, cùm igitur corruptio non „ adſit, unde putredo & vermes? qui non niſi putredine præcedente generari poſſunt?* Idem eſt, ac ſi dicat, *vermes* non niſi *præcedente putredine ſeu corruptione ſanguinis & humorum* poſſe generari, adeoque potiùs effectus eſſe corruptionis malignæ, quàm ejuſdem formalem rationem, ut reverà æger poſſit corripi febre maligna & etiam mori, antequam tales variant.

Ex his *hypotheſibus* certi quid determinare in tanta rerum obſcuritate, difficile eſt. Ut tamen id, quod magis mihi probabile videtur, dicam, arbitror: febres *malignas* conſiſtere in *acrimonia intenſiſſima* & ſimul *volatili*; ſive *acerrimum fermentum & ſpirituoſum*, adeoque *intimè penetrans*, & tàm *fluidorum corporis texturam* inſigniter immutans, quàm *ſolidarum ſenſibilitatem* ſingulariter irritans, eſſe *cauſam formalem malignitatis*; vel, ut SYDENHAM loquitur *Obſervat. de morbis acutis Sect. 5. cap. 5.*, *malignitatem* in epidemicis morbis *in particulis calidiſſimis & ſpirituoſiſſimis* conſiſtere, ita, ut *malignitas ad venenorum* naturam, quarum vis in acrimonia ſumma, ſub minima mole inſigniter activa, conſiſtit, accedere videatur. SYLVIUS equidem cum modernis quibuſdam in febribus malignis putredinem ſanguinis inchoatam, inductam ab *acrimonia lixivioſa* ſeu *alcalina*, deſtruente ſulphur ſanguinis vitale, intelligit, unde & ejus conſiſtentia & fermentatio vitalis & ſpirituaſcentia debita deficiat, adeoque ejus putredo, & hanc mors neceſſariò inſequatur.

Atque hæc, quibus hanc ſententiam probabilem reddere conatur, ſunt varia:

(1) Quod vita ſit radicata & fundamentaliter conſiſtat in ſolo ſanguine, adeoque febres malignæ afficiant primariò ſanguinem.

(2) Quod radix hæc vitalis, in ſolo ſanguine ſuppoſita, conſiſtat in craſi ejus ſeminali, in qua vita vel ſana vel ægra, vel longa vel brevis, fundamentaliter deducitur; unde craſis hæc ſeminalis in malignis plùs minus deſtruatur & pervertatur.

(3) Quod craſeos hujus formalis ratio in acido pingui, ſeu ſulphure & alcali volatili, certa proportione in maſſa ſanguinea unitis, conſiſtat, à quibus & textura ſeu miſtio, & fermentatio, & ſpirituaſcentia ejus dependeat; unde in malignis vel acidum ſulphureum, vel alcali, vel utrumque afficiatur, & depravetur à malignitate.

(4) Sulphur ſanguinis, quod acidum occultum gerit, agentis, alcali verò patientis rationem habeat; undè magis in ſubſtantia ſanguinis ſulphurea affecta malignitatem conſiſtere. Sulphur enim in ſanguine aliàs vocatur id, quod veteres calidum innatum vocarunt.

(5) Afficiatur & alteretur proximè ſulphur tale ſanguinis vitale ab acri ac volatili quodam alcali, quod & ſubſtantiam ejus diſſolvat, & acidum enervet, & pingue imbibat; undè in malignis acre volatile alcali peccare veroſimillimum eſſe.

(6) Rationem vero iſtam, quâ alcali diſſolvat ſulphur acidum concretorum, & quam ordinariò ſequatur miſti ſolutio, eſſe putredinem. Conſiſtit nempe hæc in tali minimorum actione mutua, ſecundùm quam alcali prædominatur acido, & diſſolvit intimiùs pingue, unde miſti deſtructio, & fœtor, aliaque ſubſequantur effecta. Putredo enim eſt ab alcali, fermentatio verò ab acido.

Adeoque (7) concludunt, malignitatem febrium conſiſtere in putredine ſanguinis, inchoata ab alcali acri volatili, deſtruente ejus ſulphur acidum vitale, indeque delente ejus texturam fermentativam & ſpirituaſcentiam.

Cùm vero (8) naturaliter aer inſpiratus ſale univerſali vitali turgeat, quo conſervetur iſtud acidum in ſanguine, ob id hoc ſale univerſali enervato, aut alterato, aut inquinato, diſponantur tàm facile corpora ad morbos malignos, vel immediatè inſpiratione hi ipſi propagentur.

Sed cùm *alcalia* potiùs paſſivè ſeſe habeant, quàm activè, & ubique *acidorum* ductum ſequi ſoleant; *nervoſarum* etiam *partium ſymptomata*, v. g. *deliria*, *vigiliæ*, &c. in plurimis perquàm frequentia, potiùs *ab acido acri*, quàm *urinoſo*, videantur oriri; & *conſtitutio partium vitalis* quarumvis, tam *ſolidarum* quàm *fluidarum*, ſeu Veterum *calidum nativum*, quæ *in malignis* in ſpecie oppugnantur; in *acido volatili* (quatenus TACKENII hactenus probabiliſſimis, dum meliora monſtrata noncum ſunt, hypotheſibus inſiſtere placet) potiſſimùm fundata ſit, quæ non, niſi à *ſymbolizante*, ſed *vitioſo*, & illud quaſi *ſubjugante*, vitiari poteſt *acido*: remedia quoque in febribus malignis, imò ipſa peſte uſitatiora, ut *ſalia volatilia*, *camphora*, ſummum alexipharmacum, myrrha, & alia reſinoſa, quatenus acidum acre pinguedine balſamica temperant & corrigunt; *animalium* partes duræ, ut *cornu cervi*, *ebur*, *unicornu*; item *terræ* medicatæ *pingues*, ſulphure metallico plùs minùs impregnatæ, hinc plùs minùs *temperando abſorbentes*, ut *terræ ſigillatæ*, *bolus Armena*, quæ habent ſulphura metallica fixa, ut cinnabaris, *Antimonium diaphoreticum*, *Bezoardicum minerale*, Joviale, & omnia Bezoardica, remedia *ſolaria*, *diaphoretica*, &c. quæ ſpeciatim *acidum volatile temperant & corrigunt*, ac plus minùs *figunt*, deſtruunt & abſorbent, iſtudque fixatum, & quaſi cicuratum, mediante ſudore, unà cum parte cruoris alterata, foras amandant: probabile reddunt, *Acidum acerrimum volatile ſeu ſpirituoſum* potiùs *malignum* iſtud in *febribus* conſtituere, quàm *urinoſum* ſeu *lixivioſum*: Nam, uti rectè dicit SYLVIUS, in antimonio ſulphur eſſe quoddam ſingulare ac mirabile, à quo mirè temperetur quodcunque acre, & imprimis figatur quodcunque ſalſius vel acrius. Unde etiam cauſus, aliæque fixiores *continuæ febres*, tàm vicinæ ſunt *malignis*, ut hæ ſubindè ſub illarum regimine lateant, & illę quoque promptiſſimè in has degenerent, quatenus facilè *fermentum febrium* harum *benignum* ſeu *mitius*, *acrius & volatilius* reddi, indeque *malignitatem veram* contrahere poteſt. Ut taceam *variolas*, *Pleuritides* ac ſimiles manifeſto *ex acido* natas *febres*, ſæpè *malignas* ſimul exiſtere. Sed ſi ritè hæc conſideremus, *malignitas* hactenùs explicata non niſi iſtas *febres* attingit, quæ *ex contentis* corporis *humoribus*, *maligno* tali *fermento* inquinatis, oriuntur, quæ *mitiores* ſaltem eſſe videntur; cùm *graviores* ex *infectis*, & *maligno afflatu* quaſi *vitiatis ſpiritibus*, primariò oriri videantur, qui *infecti* exinde notabiliter *immutati*, & plus minùs *ſyderati*, ſeu ex parte *mortificati*, contenta corporis, in ſpecie ſanguinem, peſſimè vitiantes *malignarum febrium*, & in ſpecie *peſtilentialium*, ipſiuſque *peſtis*, fundamentum exiſtunt.

Nempe afficiuntur in *febribus malignis* primariò quidem ſpiritus & *contenta corporis*, utut ſecundariò etiam *acres malignæ particulæ* generis nervoſi partes quaſdam, v. g. ventriculum, plùs minùs affligere ſoleant.

Prout autem *particularum fermentativarum* non eſt *differentia* in proprietatibus & activitate, ita etiam *malignitas* quibuſdam in febribus magis *humores*, præſertim *ſanguinem*, inquinat, in aliis verò *ſpiritibus* maximè infeſta eſt, quorum prævio inquinamento & maſſam ſanguinem plus minùs afficit. Ut hoc pateat, obſervandum, quod *ſymptomata* illa inter *graviora & inſolentiora* primatum ducat *nimia* & ſubitanea *virium proſtratio*, tàm ex ægri *narratione*, quàm ex ægri *pulſu* cognoſcenda. Cùm verò omnis *vis corporis*, *viriumque robur in ſpiritibus* ſitum ſit, non poterit in malignioribus febribus tantus *virium collapſus* tàm repentinus eſſe, niſi *malignitas* ſeu *venenum* primò *ſpiritus* occupet, hoſque immediatè deſtruat, & his mediantibus *contenta cætera fluida*, ſpeciatim *ſanguinem*, inquinet, ejuſque fermentationem, & ſpirituaſcentiam lædat: id quod ulteriùs cætera *concurrentia ſymptomata* febrium malignarum confirmant: *Pulſus* nempe frequens, celer, *parvus*, uti in febribus petechialibus obſervari ſolet, corpore adhuc ad ſudorem diſpoſito, qui deficientem turgeſcentiam & fermentationem ſanguinis de-

fectu

fectu ſpirituum moventium, qui non ſufficienter vibrantur in corde, & nimiam ejus confuſionem, & in fermentatione inordinationem oſtendit, unde potiùs per cor fluit, quàm ex eodem turgeſcendo ebullit. Urinæ in malignioribus, aut peſſimo ægri ſtatu naturalibus ſimiles ſubindè; item agrypnia ac delirium, convulſiones, cum omnimodo ferè ſudoris defectu, in talibus febribus citò ac frequenter affligentia, contagium efficaciſſimè & latiſſimè in diſtans non raro ſe diffundens, quod ſaltem *ſubtiliſſimis ac ſpirituoſis particulis* competere poteſt, adeſſe teſtantur: Confer. hic in ſpecie VELTHUSIUS *de Uſu Lienis pag.* 134. *& ſeq.* Ac ſanè plures *contagioſiores*, & ſpeciatim *peſtilentes*, ipſaque *peſtis* in ſpecie, *ſpiritibus* inimicæ ſunt.

Sunt autem *ſpiritus*, virium fundamentum, *duplices*; vel *vitales*, vel *animales*; qui tamen mutuo nexu & functionum circulo mutuas opes ſibi conferunt, & ad conſervationem ſui ac totius corporis intimè conſpirant. Probè itaque attendendum: utrum in maligniore febri magis *ſpiritus vitales* cum maſſa ſanguinea à malignitate inficiantur? an verò *ſpiritus animales & genus nervoſum* magis afficiantur?

Spiritus vitales, & hinc *maſſam ſanguineam*, primariò affectam eſſe, perſuadent:

1. *Æſtus* intenſus cum *pulſu* celeri, frequenti, & parvo.
2. *Sitis* clamoſa, *fauces* aridæ, *lingua* ſcabra, nigra & fiſſa.
3. *Calor* moderatus cum *pulſu* celeri, frequenti, & inæquali, mox ſub *ingreſſu morbi* apparentes.
4. *Anxietates* & inquietudines, propter bilem porraceam vel æruginoſam, quæ in ſtomacho deliteſcens maximas moleſtias infert.
5. *Colliquatio*, ſpeciatim fluxus alvi colliquativus, ad inſtar Purgantium malignorum ex ſimili acido volatili acerrimo originem ducit. Hoc opprimit ſpiritus vitales, & cum bile commiſtum maſſam ſanguineam attenuat, & plùs minùs colliquefacere ſolet.
6. *Sudor* ſubdulcis & nauſeoſi odoris, qui putredinis inchoatæ eſt comes, ſimilis odori cadaverum ex inchoata ſanguinis corruptione, ab acido volatili acri orta.
7. *Sanguis* nimis *fluidus*, tenuis & admodùm dilutus, difficiliùs aut planè non congrumeſcens, qualem SYLVIUS obſervavit: ſicuti & SIMON PAULI, qui etiam ex acrimonia volatili derivat Febres malignas, in *Parechaſi de Febribus malignis*, libro elegantiſſimo, *pag.* 14. *&* 21. ſanguinem florentiſſimi coloris vena ſecta emiſſum, peſſimum morbi maligni ſignum aſſerit; Simile etiam fatetur BRUNO *in Jeſſen. pag.* 89. Veteres dixerunt: ſi ſanguis vena ſecta non concreſcit, malum eſt; innuit enim defectum fibrarum ex putredine. Sufficit, veteres ſtatuiſſe talem defectum eſſe ſignum inchoatæ putredinis in ſanguine. Obſervatum ſæpiùs fuit in febribus malignis, quod partes ſolidæ diſpoſitæ fuerint ad putrefactionem, teſte Hildano *Centur.* 3. *Obſerv.* 93 *&* 95. PANAROLLUS *Pentec.* 8. *Obſerv.* 48. HORSTIUS *Decur.* 5.

Huc etiam 8. pertinet *ſtillicidium ſanguinis* per nares, per uterum, &c. in febribus malignis interdum obſervatum: vid. HOECHSTEDTERUS *Decad.* 1. *Caſ.* 3.

Spiritus verò *animales* ac *genus nervoſum* primariò magis affectum oſtendunt:

1. *Ardor capitis* circa frontem continuus, & longè intenſior, quàm in reliquo corpore.
2. *Pulſus durus* citra partis cujuſdam membranoſæ in quadam corporis regione notabilem affectum, ſimul *frequens*, *celer*, &c. Tales *pulſus cum duritie* ſemper *ſuſpecti* eſſe ſolent.
3. Si cum *pulſu laudabili*, h. e. magno, vehementi, æquali, frequenti, *æſtu* plùs minùs *intenſo*, tamen *ſumma virium proſtratio*, aut *ſtupor*, aut *facultatum animalium defectus* ſe exerat.
4. Si *urina* parum à ſtatu naturali receſſerit, aut *tenuior*, quàm morbi ægrique conditio requirat, fuerit, adeoque pertinaciter *cruda* extiterit.
5. *Agrypniæ pertinaces* ſine cauſa manifeſta.
6. Appetitus proſtratus, nauſea & vomitus; hinc & ventriculus ſubindè eſchara, tanquam veſicatorio aut cauſtico affectus, deprehenditur: vid. BARTHOLINUS *l. a.*

Forſan & 7. huc pertinet, ſi *arida*, *ſcabra*, vel plùs minùs *ſqualida cutis* ægri fuerit abſque *vaporoſo calore*, vel *blandi madoris* veſtigio.

Talium, adeoque malignarum febrium *malignitatis*, qua *ſpiritus* afflando quaſi adeò peſſundant, *ratio* à priori hactenus *imperſcrutabilis* extitit, ipſa ſpirituum natura & exiſtendi ratione nondum exactè explorata. Sanè *contagia* magis *activa* ſeu *ſpirituoſiora & potentiora* in *ſpiritus* imprimis agere, præter modo dictas rationes perſuadet *imaginatio*, quæ non, niſi *ſpirituum miniſterio*, peragitur, & tamen efficaciſſimè *contagiorum receptionem* promovet.

Ex hactenùs dictis lucem fœneratur: unde *æſtus & febrilis ſanguinis ebullitio* utplurimum *remiſſior in febre maligna* obſervari, & vix unquam ad gradum *ardentium* aſſurgere ſoleat, peſſimo licet ægri ſtatu: Unde notatu digniſſimum eſt aſſertum SYDENHAMI *de Methodo Medend. pag.* 43. quamvis *malignitatem*, quæ ſanguinem adoritur, *ſine inſigniore febrili ebullitione periculoſiorem longè* eſſe: aut enim *ſpirituum* magis affectorum & quaſi *ſyderatorum*, quàm *turbatorum humorum*, eſt indicium; aut ſaltem in *humoribus*, præſertim *ſanguine*, à fermentativis malignis miaſmatis *confuſionem*, & in *textura & motu inteſtino* eorum *inordinationem* indicat, & ita incaleſcentia quidem, ſed internè ſaltem gliſcens, non verò ad exteriora pergens, accidit; unde natura quaſi oppreſſa non potens eſt ſymptomata illa magis regularia exercere, quæ morbo competunt: Conf. etiam ejus (SYDENHAMI) *Obſervat. de morbis acutis Sect.* 5. *cap.* 5. *pag.* 362. Sanè in iſtis *malignis*, quæ cum *excretione cutanea* contingunt, verb. grat. *petechialibus*, *variolis*, *purpura*, &c. tantum abeſt, ut *æſtus & ſanguinis ebullitio* gravioris morbi ſit indicium, ut potiùs, modo non nimius fuerit, promoveat inſigniter & ſeparationem & excretionem producti illius morboſi ſub cute defixi; cùm hi è contra periculoſiùs ſe habere ſoleant, in quibus deficit magis calor & æſtuatio corporis febrilis; unde & parciùs & tardiùs excretio talis cutanea procedere ſolet. Equidem in *malignis febribus*, quæ ex *interna contentorum degeneratione* oriuntur, item in *variolis*, *morbillis*, &c. maſſa ſanguinea magis affici, & hinc etiam *febrili acuta* ſanguinis efferveſcentia agitari ſolet; ſed in *acutioribus peſtilentialibus*, *peſte* ipſa, *ſpiritus influos* imprimis affici & quaſi mortificari, aut necroſi affici videntur.

Cauſa ergò proxima febrium malignarum videtur eſſe acidum volatile acre ſeu ſpirituoſum aut malignum, ſpiritus corporis noſtri vitales & animales enervans, & plùs minùs deſtruens.

Cauſæ malignitatis remotæ, præter contagium corporale, ſunt admodùm variæ: nunc externæ, nunc internæ, prout nunc epidemicè, nunc non epidemicè graſſantur. Externæ ſunt, quæ forinſecùs accedunt, vel inſpirata, vel aſſumpta: Hæc ſunt corrupta putrida inquinata, tàm vegetabilia, quàm animalia ægrotantia: Inſpirata ſunt aer, iſque vel contagio putrefactivo ab alio ægro inquinatus; vel effluviis aliis malignis undecunque exalantibus eſt infectus, uti fit in conſtitutione epidemica plùs minùs peſtilentiali; vel aer ab anni diverſa tempeſtate, imprimis auſtrina, i. e. calida & humida, ita alteratus, aut ſale ejus univerſali balſamico omnium rerum conſervativo plùs minùs hebetato aut enervato corpora noſtra ita diſponantur, ut facilè & quaſi ſpontè in putredines inclinent, & tales ſemper ſunt epidemicæ; vel denique aer nimis quietus, aut in loco minùs apto concluſus, qui ſubindè inſigne vitium contrahit, ut talem aerem inſpirantes poſtmodùm quaſi veneno afflentur. Singulare exemplum aeris maligni habet RULANDUS *Tract. de Febre Hungar. cap.* 8. *pag.* 231. *de febre maligna* ex *attractione auræ*, ex *ventilatione frumenti*, per aliquot annos quieti, oborta: Sic ex *fœtore paludum & rerum injectarum putreſcentium febrim malignam peſtilentialem* paucos ante annos Lugduni Batavorum notat HELVETIUS *in Diribitorio pag.* 65. Et ſanè frequentiſſimam *febrium peſtilentialium* originem rerum talium corruptarum fracedines eſſe, jam diu obſervatum eſt; confer. DUHAMEL *de affection. corporum pag.* 438. ubi, quomodo tales fracedines febres peſtilentiales inducant? tractat. Undè & poſt magnas hominum ſtrages, & corporum putreſcentium aut minùs debitè ſepultorum *putredinales exhalationes*, & in diuturnis obſidionibus aut caſtris non mutatis, ex varia colluvie putro-

treſcente exhalantes *fracidi odores*, febres epidemicas malignas; quaſi peſtilentiales ſuſcitant febres. Ut nihil hic dicam de *antris ſubterraneis*, anteà diu clauſis, apertis, de *terræ motibus*, &c. crebriùs *febres malignas* comites trahentibus. Quoad *victus errata*: nil notius eſt, quàm *famem ſequi peſtem*: Item eſus alimentorum nonnihil putridorum, præſertim carnium abſque *ſalis condimento*, ſubindè etiam ſolet eſſe cauſa, ut oriantur febres malignæ. Sic BORELLUS *Cent. 2. Obſervat. 32.* febrem malignam epidemicam ex eſu *carnium* beſtiarum *ægrotantium* obortam notat. Item potus *aquarum putridarum*, aut uſus *fructuum boræorum corruptorum*, *aut maligna aura* afflatorum, fœcundæ matres *morborum*, ſpeciatim *febrium malignarum epidemicarum*, eſſe ſolent: Sic EPIPHANIUS FERDINANDUS *Hiſt. Med. 11.* notat febrem malignam lethalem ex eſu fungorum: vid. SCHENCKIUS *in Obſ.* Item febrim malignam petechialem ex eſu cicutæ cum oleribus recentibus ſubortam notat SIMON PAULI in ſua elegantiſſima *παρεκβάσει ſeu Digreſſione de Febribus malignis pag. 3.* Et quæ ſunt ſimiles aliæ cauſæ remotæ, quæ malignæ cenſentur: de quibus vid. KIRCHERUS *in Scrutinio Peſtis*.

Interna cauſa remota multis videtur dubia, an & quomodo ſtante humana vita poſſit aliquid putridi & maligni & quaſi veneni in corpore gigni? quod tamen non, niſi ex natura veneni non ritè intellecta, originem duxit. Sed qui conſiderat varias & ſubindè inconceptibiles *alterationes humorum* in corpore noſtro ſecundùm *res nonnaturales*, præſertim varia aſſumpta; & *præternaturales*, in ſpecie in primis viis, ubi naturaliter fæces ſegregatæ putredinem, & indè certum fœtorem contrahunt, & *multiplices miſcelas*, & per *medicamenta* quoque factas eorum *mutationes*, & exinde *mirabiles texturas* ac hinc *proprietates novas*, ac planè *ſingulares ſapores* ortos; itemque qui perpendit, quod in vivente corpore gangrænæ, ſphacelique fiant, is non dubitabit etiam, quin tàm in ſanguine, quàm in ſolidis partibus putredo, adeoque ut ardentes graviores, ita & *malignæ* mitiores, in corpore, in ſpecie ex primis viis, ſuſcitari poſſint: Nam & irati hominis morſus venenoſus non abſque ratione quibuſdam putatur. Sic verb. grat. *ſuccus pancreaticus & felleus* naturaliter conſtituti tertium *temperatum ſuccum* conſtituunt, quorum *alteratio*, præſertim pancreatico acriori aut acidiore exiſtente, *bilis æruginoſa* dicta, plus minus *hoſtilis*, prout *acrior* ſeu *mitior* eadem fuerit, & ob peſſima ſymptomata, quæ interdum inferre ſolet, plùs minùs *maligna* oritur. Probat hoc ipſum quoque convenientia febris ardentis acutioris cum febre maligna: Nam intenſior ardens, item quæ ab iracundia excitantur febres acutæ, eæque ex bile vel nimis oleoſa natæ, acido volatili conſtante, proximè ſubindè accedunt ad malignas; aut ſaltem iiſdem ac ſimilibus ſublevantur remediis. Unde qui vitæ tenacioris, qui abundant acido, ut melancholici, ſcabioſi, &c. aut non adeò periculosè corripi ſolent malignis febribus, propter acidum potentius, acidum volatile acre figens. Sed tales ſaltem ſunt *privatæ*. Nam quæ *ab extra* communicatur *malignitas*, aut à *contagio*, aut *epidemica quadam aeris & alimentorum alteratione*, nobis inſinuatur, adeoque in plures ſimul & epidemicè obſervatur graſſari, plus in receſſu habere videtur;

Cavenda autem in genere ſedulò contagii ſeu *fermenti maligni*, ceu *cauſæ* febris malignæ, confuſio cum *alterationibus ſanguinis aliorumve humorum notabilioribus*, in malignis febribus obviis, ceu productis morboſis, utplurimùm *ſpirituum influorum*, prævia alteratione & affectione à contagio ſeu fermento maligno inductis: hinc enim nec *ſanguinis coagulatio* à WILLISIO aſſerta, nec ejuſdem *nimia diſſolutio*, quam SYLVIUS urget, ad *rationem* malignitatis formalem explicandam inſerviunt; dum hæ alterationes *producta morboſa mediata*, non ſecùs ac *bubones & carbunculi*, putandæ ſunt; v. gr. in ægro *variolis* aut *morbillis* correpto, & per totum corpus iiſdem incruſtato, non putandum eſt, extitiſse in corpore tales ſordes, quæ febrim induxerint, & poſtmodùm ſub cute depoſitæ *variolarum* puſtulas & ſaniem conſtituant; ſiquidem ſaniſſimus ſubindè ex improviſo iiſdem copioſiſſimis obducitur, ſed à *fermento* ſeu miaſmate *maligno*, interdum ſub forma *odoris contagioſi* hauſto, *ſpiritus inquinante*, & horum medio *humores afficiente*, generantur iſta in corpore, donec unà cum multiplicato *fermento contagioſo*, ſed iſtorum humorum, licet alteratorum, medio temperato & correcto, ſecernantur, & circa glandulas intercutaneas defigantur. Qui igitur novit leve fermentum moderare, ſubigere citò, & dum adhuc in herba deliteſcit, is etiam feliciter uberiorem exanthematum proventum poteſt præcavere. Par ratio *petechiarum*, *purpuræ*, *bubonum & anthracum* eſse videtur; ſunt horum *colores rubri*, *lividi*, *nigri*, non quidem à maligno fermento plùs minùs cauſtico ſeu urinoſo præcisè, ſed à majore vel minore *mortificatione & necroſi humorum* vel *partium ſolidarum*, ob *ſpirituum extinctionem*, cujuſcunque etiam naturæ miaſma malignum fuerit.

DIAGNOSIS.

Quando aliquis incipit laborare febre maligna horror levis ac tardus præcedit, quem calor mox ſubſequitur, qui in maligna, qua tali, ſæpiùs eſt parvus vel nullus, adeò, ut de eo vix conqueri ſoleant ægri: ſubitò verò *virium* ingruit *proſtratio inopinata*: interdum oriuntur deliria, jectigationes ac inquietudines corporis; maculæ ſubindè ac veſiculæ coloris & magnitudinis variæ in corpore efflorеſcunt: Imò nulla ſunt *ſymptomata* febribus ſolennia, quæ non in hac vel in illa febre maligna obſerventur; adeò, ut etiam *hydrophobia* in *febre maligna* obſervata fuerit: Exemplum refert SALMUTH *Cent. 2. Hiſtor. 52.* quin & SANQUEZ *in Obſervat. Medicis* ſimiliter referet exemplum hydophobiæ in febre maligna obſervatæ. Subinde malignitas eſt tanta, ut partes nunc internas nunc externas *ſphacelo ac gangræna* correptas obſervare liceat: id quod interdum in variolis malignis contingere ſolet (dico in malignis; non enim ſemper & omnes variolæ ſunt malignæ;) SALMUTH poſt variolas non rectè expulſas obſervavit gangrænam *Pentec. 1. Obſerv. 70.*

Non autem una eademque malignitatis in quibuſvis morbis malignis vel venenoſis eſt ratio ac conditio; tàm ſubjecti patientis, quàm ſymptomatum hinc enatorum varietate; ſed ſpecialis ratio in ſingulis morborum malignorum cauſis diſtincta eſt. Alia enim eſt dyſenteriæ malignæ, alia febrium petechialium, alia febrium malignarum ſine petechiis, alia morbillorum aut variolarum, alia peſtis, aliæ purpuræ puerperarum, alia in catarrhis epidemicis, alia morſus canis rabidi, alia luis Venereæ, alia ſcabiei ferinæ, alia in ſcorbuto ad gradum malignitatis devecto; adeò, ut de τῷ maligno ferri vix poſſit judicium, quin ſingulare quid ſubeſse videatur. Sanè etiam non levis inter ipſam malignitatem eſt differentia, dum febres malignæ quædam ſunt *acutiores*, ob id peſtilentiales dictæ, quarta vel ſeptima die ad ſummum interimentes; quædam contrà *minùs acutæ*, ut quæ ad decimum quartum, interdum etiam vigeſimum, extenduntur: cujus differentiæ ratio partim eſt in cauſæ agentis majore vel minore activitate, vel in ſubjecti patientis apta vel inepta ſuſceptibilitate; prout enim utrumque magis vel minus diſpoſitum, eò acutior quoque & malignior exiſtit febris. Hinc ob earum rationem fit, ut febres malignæ tales nunc mulieres, nunc viros, nunc pauperes, nunc divites, nunc juvenes, nunc adultos, nunc infantes, &c. ſolùm affligant.

Ratione ſymptomatum adjunctorum, in ſpecie in excretis, magna eſt febrium malignarum varietas, dum quædam cum certis & inſignibus cutis efflorеſcentiis, quædam ſine iis, vel paucis admodùm, quædam aliis ſymptomatis ſtipata eſt.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: audita febre maligna paveſcit Medicus, contremiſcunt ægri; ſiquidem omnes febres malignæ per ſe ſunt moleſtæ, & ſæpiùs *peſſimi* ominis & *periculoſæ*: & quò *periculoſiora* cum *virium imbecillitate* concurrunt *ſymptomata*, eò *majus* portendunt *periculum*. In genere tamen unanimis Practicorum eſt conſenſus, prognoſin malignarum eſse incertam, & cautum atque prudentem in prognoſi requirere Medicum; cùm mox & inopinatò nunc ad vitam, nunc ad mortem terminentur: Nempè veriſſimum eſt, quod dicit HIPPOCRATES: *In acutis ſunt incertæ prædictiones vitæ & mortis*: Undè & GALENUS malignas febres *ſtatuta ad judicandum* non habere *tempora*, aſſerit; plurimi enim ſubitò cum *periculoſiſſimis* evadunt *ſignis*; alii ſubitò cum *ſalutaribus* è medio auferuntur.

Pulſus, quò magis magnus & *æqualis* eſt, & *conſuetum* eundemque *tenorem* ſervat, eò eſt melior.

Inordinatus verò, *inæqualis*, debilis, ſeu quaſi *retractus*, periculoſus eſt, in ſpecie in principio morbi; quò *major* etiam eſt *pulſus*, eò melius; *quò minor*, eò deterius.

Si celer & parvus ſimul, aut formicans contigerit, admodùm pravum omen eſt, ex quo vix emergunt ægri: Nihilominùs tamen Pulſus parvi non ſunt tàm mali ominis in febribus malignis, quàm in benignis.

Sic etiam pulſus intermittens aut deficiens in febre ardente benigna ordinariò eſt periculoſiſſimus: Interdum tamen in malignis, cæteris paribus, non adeò malum, ſicut dicit RIVERIUS, qui obſervavit in juvene pulſum intermittentem quidem per multos dies, morbo tamen tandem deſinente. Nec pulſus parvus, rarus, ac debilis, ſed etiam ſimilis ſano cum aliis pravis ſignis portendit malignum morbum.

Ulteriùs malignæ febres habent utplurimùm *agrypnias* & *deliria* comites.

Delirium ſi à *ſomno*, vel ſpontaneo, vel per medicamenta excitato, compeſcatur, non eſt metuendum, imprimis conjunctum ſimul *copioſo ſudore*: *poſt ſomnum* autem *perſeverans* delirium, admodum *periculoſum* eſt; innuit enim convulſiones, aut mortem ægri.

Varii colores ante oculos apparentes, ac objecta peregrino colore veſtita, convulſiones, deliria, &c. innuunt. Viſitavi ægrum maligna febre correptum, licèt aliàs benè ſe haberet; dicebat: me indutum eſſe pallio & veſte cœrulea; imò omnis niger color cœruleus illi videbatur: Signum hoc aderat manè, à meridie ſubſequebantur delirium & convulſiones; & tandem interibat.

Surditas ſeu potius *obauditio* in morborum acutorum *principio periculoſiſſima*; In *ſtatu* autem apparens *ſalutem* portendit, præcipuè in malignis. Et multos obſervavimus, dicit RIVERIUS, quibus in his febribus in ſtatu ſupervenit ſurditas, aliis licèt periculoſis cum ſymptomatibus, omnes tamen evaſerunt: Nam interdum delirium ſolvitur, interdum criſeos per hæmorrhagiam narium futuræ eſt indicium. *Quare* autem ſurditas in ſtatu ſalutaris ſit? nondum determinatum eſt; forſan ad parotides glandulas *decubitum* quaſi quendam *criticum*, & ſucceſſivam hinc *diſcuſſionem materiæ peccantis* innuit: ſiquidem & *parotidum tumores* in febribus malignis & purpuratis *lethales* in *augmento* & *ſtatu* morbi; ſi verò tantillum *declinante morbo* apparent, *ſalutares*.

Urinæ in febribus malignis *ſanorum* ſunt *ſimillimæ*, vel etiam *perturbatæ* & *craſſæ*, tales *permanentes* malæ. Multi, *coctionis ſignis* in urina apparentibus, ſed denuò recrudeſcentibus, ſublati ſunt è medio. *Urina* tamen *cocta*, laudabile habens *enæorema*, per aliquot dies *continuans*, & in *ſedimentum* ſenſim abiens, *ſalutem certam* perpetuò pollicetur.

Rarum eſt, quod *cruda urina* metaſtaſin *materiæ peccantis* ſeu *producti morboſi* in morbis malignis *felici eventu* inſinuet: Vid. BARTHOLINI *Acta Medica Haffnienſ. Volum.* 4. *p.* 156.

Quò magis à ſtatu naturali declinat, in ſpecie ſi fœtet, eò majus periculum ſubeſt: item urina pinguis & oleaginoſa, nigra aut liveſcens, cum ſedimento vel liveſcente vel nigro, niſi hoc ſit ex medicamentorum uſu, certum exitium portendit.

Narium ſtillicidium ſemper *malum ſignum* eſt, præſertim ſi cum *agrypnia* ſine manifeſta cauſa; *ardore capitis*, aut *continuo* magis aut *intenſo* nimis, ſit conjuncta; præſertim ſi præ reliquis corporis partibus *facies* exceſſivo rubore tingatur, *rarò* tales evadunt: nempe *ſpina peculiaris* (fermentum malignum) *capiti* quodam in loco aut *ejus membranoſis partibus* infixa eſt, cujus occaſione hæc *ſymptomata* excitantur. Hinc *Veſicatoria* brachio aut cruribus admota, item *raninarum* ſectio, aut *hirudinum* pone aures applicatio, ſubindè *neceſſaria* eſt.

Alvi fluxus quocunque tempore febribus malignis ſupervenientes peſſimi ſunt; & quò magis fœtent excrementa, & fluxus ſit colliquativus, eò major malignitas, & gravius periculum adeſt: in ſpecie, ſi in febre maligna poſt excretionem cutaneam obveniat diarrhœa, ſummum periculum eſt, cùm retrocedat malignitas, & maſſæ ſanguineæ fermentatio penitùs conturbetur; hinc eadem ſemper ferè lethalis exiſtit. Hinc quoque ſanguinis dejectiones quæcunque in febribus malignis, ſive ægri mingant ſive dejiciant cruenta, ſemper ſunt admodùm periculoſæ; imò omnes lethales eas eſſe, pronunciat HOECHSTEDTERUS *Dec.* 1. *Caſ.* 2.

Graveolentiam ſeri ac cruoris, licet raram, certam mortem denotare, obſervavit SCHENCKIUS *in Obſerv. pag.* 418. *ex* FORESTO; utut aliquomodo contrarium exemplum habeat PAULI *l. a. cap.* 1. *p.* 13.

Si in *vola manus* ægri percipiunt *tenſiones*, *titillationes*, & ſubſultus tendinum: item ſi circa *carpum*, dum *pulſum* tentat Medicus, *tendines*, etiam quietis digitis, moveri aut ſubſultare videntur, ſignum ſunt, certò imminere *convulſiones*.

Muſcarum venatio, aut *floccorum* collectio in *malignis* ferè ſemper *letalis*. Rariſſimè tales evadunt, utut non ſemper deſperandum: quale exemplum vid. in M.A.N.C. *Ann.* 3. *Obſ.* 269. *p.* 484.

Tempus euentus quod attinet: *acuti* ſunt *morbi febres malignæ*, quæ tamen in noſtro climate *à ſeptimo* uſque ad decimum quartum ferè ſuos terminos habent. Quoad *modum euentus*: ferè *modo* quaſi *critico* judicantur, nempe *per ſudores*: Quò pertinent *excretiones cutaneæ* puſtularum petechialium, &c. nunc *per metaſtaſin producti* nempe *morboſi*, à fermento quidem maligno geniti, ipſum tamen fermentum cicuratum & correctum in ſe continentis, *ad loca glanduloſa* tranſmiſſi, unde *bubones*, *anthraces*, &c. originem habent.

Interdum bubones circa genitalia apparent, quibus die undecima erumpentibus omnia ſymptomata levantur, & febris evaneſcit; fit enim hæc tumoris eruptio per metaſtaſin ſeu translationem.

Hæc de Prognoſi febrium malignarum: Pergo ad

CURAM.

Quæ eſt duplex: *præſeruatoria* & *curatoria*.

Præſervationem in febribus malignis & epidemicis optimè præſtant acida blanda, ut acetum in ſpecie acetum deſtillatum, Bezoardica & alexipharmaca infuſione ſimplicium alexipharmacorum, radicis angelicæ, &c. parata: quibus ſi addatur camphora, meliùs ſuccedit: item citrus ejuſque ſuccus; item hauſtus largior vini: de quibus quotidiè manè ante egreſſum è domo hauſtulus ſumptus egregiè præſervat, in ſpecie ſi cum tantillo camphoræ fuerit junctus: item eſſentia citri, zedoariæ, &c.; hinc, quando Medici ægros, in febribus malignis viſitant, in ore zedoariam geſtent.

Præmiſſo ergò interdum vomitorio, detur Tinctura bezoardica; & hinc

℞. *Conſerv. pulpæ citri* ℥j.
Elect. diaſcord. Fracaſt. ℥ß.
Theriac. Androm. ʒij.
Flor. Sulphuris ʒjß.
Antimonij diaphor. ʒj.
Coſti Arab. veri ʒß.
Spiritus roſar. ʒj.
Sirup. rubi idæi q. ſ.
M. f. *Electuarium. S.*
Electuarium præſeruans.

℞. *Conſerv. Flor. anthos*,
Pulpæ citri,
Scordii ana ℥ij.
Theriacæ ℥jß.
Antimonii diaphoret. ʒiij.
Terræ ſigillat.
Cornu Cervi ſine igne ana ʒij.
Bozoard. mineral. ʒjß.
Camph. ʒß.
Cum ſ.q. *Syrupi rubi idei* f. *Electuarium*, irrorandum cum *oleo peſtilentiali Heniſii*.
D. S.
Electuarium peſtilentiale præſervans.
Vel:

℞. *Aquæ cardui bened.*
Flor. ſambuci ana ℥jß.
Cinnam. ʒß.
Aceti vini ʒvj.
Elect. diaſcord. Fracaſt. vel *Theriac. Andr.* ʒij.
Antimonii diaphor. ℈j.
Bezoard. mineral. ℈ß.
Syrupi card. bened.
Rubi idæi ana ʒß.
M. D. S.
Mixtura præſervans, *cochleatim ſumenda*.
Item

℞. *Con-*

♃. *Conſervæ pulp. citri* ℥j.
Theriac. ʒiij.
Terræ ſigillat.
Cornu Cervi ſine igne,
Antimonii diphor. ana ʒij.

Cum ſ. q. *ſacchari in aqua ſcordii ſolut.* f. *Morſuli*, irrorandi tempore uſus aliquot guttulis olei peſtilentialis Heiniſii. S.

Morſuli preſervantes.

In metu febris ardentis malignæ ex nimia ira, hinc forti motione & potu:

♃. *Ebor. ſine igne* gr. xv.
Specif. cephal. ℈ß.
Camph. gr. ij.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis præſervans,

Veſperi ſumatur.

Cura febrium continuarum malignarum, qua talis

1. Per medicamenta talia inſtituenda, eſt, quæ per convenientes vias, ſpeciatim *ſudorem*, quem natura monſtrat; nunc blandum, nunc copioſum, febris malignæ cauſam & fomitem morbi, ſeu *malignitatem* aut venenoſitatem, ſive ſit ſal acre putrefactivum, ſive miaſma aliud, mature & quantocyùs expellant & corrigant, Bezoardica aut *alexipharmaca* aliàs vocata, circa quæ conſulenda imprimis experientia; pro diverſitate enim febrium malignarum diverſa etiam remedia alexipharmaca plus minus utilia obſervata fuerunt:
2. Sunt talia, quæ *ſpiritus* & *humores* corroborant, nè tam facile à fermento maligno alterari, ſed hoc potiùs ſubigere queant.
3. *Symptomata*, tàm ratione violentiæ *malignæ*, quàm ratione febris continuæ plùs minùs ardentis, *urgentia* mitiganda.

Nam quoad Primam Indicationem: modò vel *acre acidum volatile malignum* in humoribus *correctum*, vel *odor* aut *fracedo venenoſa* in ſpiritibus ſuſcepta, *alterata & extincta* fuerit, quod ſupereſt, facilè ab hoſte liberata *natura ſupplet*, dum ſpontaneo ductu in malignis per excretiones cutaneas, *bubonum*, *anthracum*, *puſtularum*, *macularum*, &c. venenum, correctum priùs, & vehiculo ſeroſi humoris involutum, optimè excludit.

Quoad *Secundam Indicationem*: modò *ſpiritus & humores* in ſua naturali *craſi & conſtitutione* conſervetur, ſive præterea per *remedia* ipſis *ſociabilia*, fermento autem maligno *hoſtilia*, tanquam *quodam balſamo* condiantur, quo *ſymbolizatio* aut *convenientia* eorum cum aliorum hominum *ſanguine & ſpiritibus* hoc modo plùs minus immutetur, & ita tàm facilis *fermenti maligni*, præſertim *epidemici* aut *contagioſi*, *ſuſceptio* impediatur, aut *ſuſcepti* licèt, *confermentatio* cum iiſdem, mutuaque eorum *alteratio* ita præcaveatur (*in quo optima conſiſtit preſervatio*) quin potiùs ita diſpoſiti *ſpiritus & humores vincere illud* queant, h. e. *corrigere & temperare*, & hinc *excludere*, in quo *curationis* verſatur *cardo*; res omnis de facili impedietur; Nempe, ut rectè PARACELSUS *Tom. 3. Operum Fragmento de Peſte* hoc verùm regimen præſervativum aſſerit: *die virtutem attractivam ſtillen, daſſ nicohſt ein laſſi gehen*; hoc eſt, ut interpretor, ita *alterare corpus ejuſque contenta*, ut inepta fiant ad *veneni* aut *contagii* ſuſceptionem. Conferatur idem PARACELSUS *de Peſte lib. 2. cap. 3.*

Hiſce modis nempe vel *fermentum malignum* corrigendo, vel *balſamica vi mumiam noſtram ſpiritualem* condiendo operari videntur remedia *alexipharmaca*, eaquè pro ſui varietate nunc ſaltim *alterutro*, nunc ſimul *utroque modo*. Rem *exemplis quibuſdam* illuſtrabo. Præ cæteris decantata ſunt *ſulphurea*, v.g. *ex minerali Regno ſulphur commune*, cujus uſu HIPPOCRATES ipſe peſtem iſtam famoſam Græciæ abegit, & *ſuffitus ejus* pro *aeris* emendatione & pro *potus* medicatione perquàm laudatum exiſtit, non ſecùs ac *ejusdem in ſubſtantia uſus*. Sane *ſuffitus* ſeu *odor ſulphuris* uti quaſvis *corruptiones & alterationes*, ipſamque, HELMONTIO teſte, *ſanguinis putredinalem alterationem* præcavet; ita ſimul *odores & fracedines malignas*, *contagioſas*, *peſtilentes*, ignis inſtar tollit & extinguit. Concreta *antimonialia ſulphurea*, debito & appropriato venenoſo ſeu maligno halitu per *ignis & nitri* vim exhauſta, in *febribus malignis* ſaturantur quaſi denuò, dum *abſorbent* ſimilem *malignum & venenoſum halitum* ſeu *fermentum febris malignæ* Autorem. *Terræ pingues* temperando & abſorbendo *fermentum malignum acre*, & illud ita corrigendo ſe exſerunt. *Camphoræ* penetrantiſſima *ſubſtantia* & *odor* efficaciſſimus, uti *balſami* inſtar condit corpus noſtrum, etiam mortuum, & *acre ſpirituoſum* quodvis temperat; ita ſimul *odorem malignum* & *peſtilentem* ſui miſcela alterat & enervat. *Aceta quælibet*, aut horum loco *ſucci vegetabilium acidi*, præſertim *citri*; item *clyſſi minerales ſulphurei*, penetrando & permiſcendo ſe undique, certo modo *alterant contenta corporis*, & *firmiorem* ſuo modo *texturam iis conciliant*, quo modo tàm *præſervationi* inſerviunt, idque eò magis, ſi *alexipharmacis aromaticis* infuſis *balſamicam vim* majorem acquiſiverint, quàm pro *vehiculo* plurium remediorum, præſertim *aromaticorum calidorum*, optimè conducunt: quò etiam *vina generoſa acidula* pertinent. *Animalium* partes duræ, cornu cervi uſtum, ungula alcis, lapis bezoar, calculus humanus, &c. *abſorbent* non ſaltem acidum, partibus animalium *hoſtile malignum & acre*, ſed ſimul & potiſſimùm ſalia eorundem *volatilia & Spiritus*, *craſi ſanguinis* conſervandæ, & per *diaphoreſin* ac *diureſin* depurandæ, & ita ſuſcepto *maligno evacuando*, ſimul conducunt; unde KERGERUS *Tract. de Ferment. Sect. 3. c. 3. pag.* 250. Præcipitantia alexipharmacis nectere conſuevit. *Alexipharmaca* cætera *aromatica*, *amaricantia*, &c., v. g. *Zedoaria*, baccæ hederæ, juniperi, lauri, radix angelicæ, gentianæ, myrrha, crocus, &c. exque his & ſimilibus concinnatas *compoſitiones theriacales*, per *opium* imprimis animatas, &c. quod attinet: præter *uſum ſudoriferum* modò laudatum, dum *æſtum corporis* ſui uſu, mediante ſui conſtitutione reſinoſa & *oleoſa intendunt*, hoc ipſo *ſanguinis balſamicam vim*, & *ſpirituum vigorem ac robur* conſervare, *impetum* verò eorum undecunque *intenſiorem factum* ſocietate *opii* debitè refrenare, ac contra *malignum virus* ita defendere; oſtendunt, *acido* præſertim *cum vehiculo* uſurpata. Sed hæc in genere *de alexipharmacis* delibaſſe ſufficiat.

Alexipharmaca hæc, ut ſuprà dictis Indicationibus ritè applicetur, obſerventur ſequentes cautelæ.

I. *Vomitoria in* primo *principio* febrium *malignarum*, idque eò magis, quò magis ſunt malignæ; & quidem tunc temporis, quandò *à cauſa epidemica externa*, adeoque *à contagio extrinſecus hauſto*, ſtomachum imprimis inquinante & inficiente, oriuntur, præ cæteris omnibus maximè conducunt, ut peccante ſaburra evacuata, & contagio ſublato, ſtomachus non affligatur à morbo, & multa ſymptomata maturè præcaveantur; ſicut eadem etiam in peſtilentiali conſtitutione ordinari ſolent. Urgent enim *anxietas præcordiorum* inſignis dolor ſtomachi, *nauſea*, conatus vomendi, & ſimilia circa *præcordia* moleſta *ſymptomata*, quę ſtomachum & primas vias à ſuſcepto contagio affecta innuunt. Pariter conveniunt eadem *vomitoria*, ſi *ex privato contentorum vitio* febris maligna orta fuerit. Imprimis in febre maligna, de morbo Hungarico ſeu de morbo caſtrenſi participante, in principio provocatus Vomitus ſæpiſſimè eſt ſalutaris: vid. *Rulandus Tract. de Morbo Hungarico*. Sed tempus obſervetur, ut maturè fiat, nempe in *principio*, antequam quamcunque excretionem aliam, imprimis per cutim, moliatur natura; elapſo enim primo principio ſimul occaſio eſt elapſa.

Ex vomitoriis præ reliquis præferuntur *antimonialia*, in minori tamen doſi propinanda, ne corpus nimiùm moveamus: v. g.

♃. *Vitri antimonii hyacint.* gr. vj.
Infund. per noctem in loco calido in
Vini Rhen. q. ſ.
Manè filtretur; ♃. ℥ß. adde
Aquæ cinnam. ʒjß.
M. S. *Potio emetica pro una vice.*

II. *Sudorifera* primatum obtinent in cura malignarum, utpote quæ optimè malignitatem expellunt: interdum tamen & hic debitis determinantur regulis, ne quid nimis. Quò major eſt *malignitas*, eò frequentiùs & copioſiùs provocandus eſt *ſudor*, adeò, ut ſit in febribus malignis *peſtilentialibus*, i. e. in ſummo malignitatis gradu, aut etiam in aliis *malignioribus*, ad minimum ter in 24. horis ſint propinanda medicamenta *ſudorifera alexipharmaca*, teſte experientia Practicorum; ſemper tamen habito *virium reſpectu*, ne hæ ipſæ nimis exſolvantur: Nempe etiam linteis vel aliis ſuperimpoſitis æger nimiùm eſt contegendus, quoniam experientia docuit, ægros interdum nimio ſudore exſpiraſſe; *nimia* enim & profuſa *ſudoris effuſio* ſubindè *minùs*

tuta,

tuta, ſerum aquoſum nimis exhauriendo ſanguinem incraſſat, & ejus motum debitum inhibet. Unde, ubi cum mitiore malignitate conjuncta eſt febris ardens, potentioribus ſudoriferis locus non eſt, ſed potiùs in principio abſorbentibus ac mitioribus ſudoriferis, in progreſſu fortioribus, inſiſtendum. Conſiderandum autem ſimul in *ſudoriferorum* uſu; an corpus ſit perſpirabile; & an ad ſudorem diſpoſitum? an verò non? Si *illud*, tutiùs & potentiora propinari poſſunt ſudorifera: ſi *hoc*, cautiùs & mitiora, ne turbetur magis maſſa ſanguinea, interpoſitis ubique blandis acidis.

Sed *ſudorifera* inter non levis *delectus* eſt habendus. Tutiſſima omnium ſunt *ſalia volatilia*, hinc *volatilia aromatica*. Sed hæc ipſa ſaltem *in principio morbi & incremento* conveniunt, *in ſtatu fixiora* tutiùs uſurpantur: id quod præſertim in *volatilibus ſulphureis* ac remediis *theriacalibus* obſervandum, ubi non, niſi *in principio & incremento morbi* adhibeantur, ac ubi minùs urget *æſtus*; periculum aliàs eſt, nè *in ſtatu* novas turbas, in maſſa ſanguinea intenſiorem æſtum & ebullitionem, indeque varia capitis ſymptomata inferant. Videatur hic elegans locus LUDOVICI *in Pharmacia p.* 237.; cum quibus conferantur *loca parallela p.* 243. 261. 280. 284. 328., &c. Nempe *volatilia* inter *ſudorifera*, ubi *febris* paulò *intenſior* fuerit, *macra* convenientiùs locum habent; ubi verò hæc *febris remiſſior* fuerit, *oleoſa* ſeu *aromatica* adhiberi poſſunt. Et ſicuti hæc *aromatica propter æſtuationes* nimias *& phlogoſes* circumſpectè uſurpanda; ita *ſalia volatilia* propter nimiam ſanguinis fuſionem; & nimiam facilè ſupervenientem hæmorrhagiam moderatè uſurpanda: Videantur BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſ. Vol.* 4. *p.* 166. Nocumentis omnibus medentur interpoſita ſubinde *analeptica blandè acida*, nempe *ex ſuccis Vegetabilium*, in ſpecie *citro* ac *cydoniis*; item *ex clyſſis mineralibus ſulphureis*; aut denique *Miſtura* cum pauco *ſpiritu nitri dulci*, & in ſpecie *compoſitiones theriacales* cum *vehiculo acido* propinatæ & meliùs ac tutiùs operantur. De *theriaces* genuino uſu vid. SEPTALIUS *in Animadverſ. lib.* 5. §. 53. *p* 130. Poſt *ſudorifera* ſalia *volatilia* in *principio & augmento* aliquoties repetita, *fixoria ex animalibus* aut *antimonialia* uſurpanda & continuanda erunt.

III. Poſt omnem ſudorem provocatum, ut & in ipſo fluente jam ſudore, ne ægri nimis debilitentur, *blandis acidis* viribus deperditis proſpiciatur, cùm maſſa ſanguinea nimis ſic, uti & à miaſmate maligno acri, diſſolvatur, ſub *Juleporum* & *Miſturarum* moderatè acidularum, imprimis cum & ex citro aliiſque paratarum forma uſurpatis, quæ malignitati reſiſtunt, ac corpus blandè ad diaphoreſin diſponunt: qualia ſunt ſuccus citri, cydoniorum, acetum, ac ſpiritus nitri dulcis, qui præ reliquis acidis in malignis convenientiùs palmam aufert: hæc enim in declinatione ſudoris & poſt ſudorem porrecta & continuata, ſanguini debitam conſiſtentiam reſtituunt, ac ægros debilitatos egregiè refocillant. Quin & in ipſa ſudoris tortura *acida ſpirituoſis* miſta, naribus ſubinde applicanda, quæ ægros debiles nonnihil animant: *ſic vinum generoſum, acetum theriacale cum aqua carbunculi* temperatum, *aqua apoplectica* acida vel ſpirituoſa, *cum ſucco citri* aut *aceto* diluta, & ſimilia naribus ſubindè ab adſtantibus admovenda ſunt, quæ etiam ſub ipſo ſudore cochlearis doſi poſſunt propinari; hinc *aceti theriacalis* ac ſimilis parum propinetur: unde & veteres acida, ceu putredini aut malignitati reſiſtentia, frequenter his in febribus laudarunt, & ideò acetum & ſpiritum vitrioli allegant, utut ſpiritui huic meritò præferendus ſit ſpiritus nitri dulcis: E. g.

♃. *Decoct. citri Mynſichtii* ℔ j.
Syrupi rubi Idæi q. ſ. pro grato ſapore.
Spiritus nitri dulc. parum.
M. D. S.
Julapium confortativum bezoardicum. Vel

♃. *Decocti Cornu Cervi* vel *citri Mynſ.* ℔ j.
Succi citri, vel *ribium*,
Granator. acid. ana ℥ j. ad ℥ iß.
Elect. diaſcord. Fracaſt. ʒ ij.
Syrupi rubi Idæi ℥ ij.
Spirit. nitri dulc. parum.
M. D. S. *Ut antè.*

♃. *Aquæ galeg.*
Scorzoner.
Cordial. Hercul. Saxon. ana ℥ j.
Succi citri,
Cydonior. ana ʒ vj.
Spiritus theriacal. campb. ʒ iij.
Tincturæ flor. aquileg.
Pæon. an. ʒ iß.
Syrupi acetoſ. citri ℥ ß.
Spiritus nitri dulc. q. ſ.
M. D. S.
Mixtura confortativa bezoardica.

Et ejuſmodi *Miſtura acidulata* cum *electuario diaſcordii* præſertim locum invenit, quando per *ſalia volatilia* paulò profuſior ſudor fuerit prolectus.

Vel:

♃. *Aquæ borrag.*
Bugloſſ.
Rub. Idæi. ana ℥ j.
Cinnam. ʒ iij.
Succi citri ʒ vj. ad ℥ j.
Confect. alcherm. ʒ iß.
Coral. rub. præp.
Lapill. cancr. præp. ana ʒ ß.
Syrupi cinnam. vel *alius* ʒ vj.
M. S.
Miſtura confortans poſt ſudorem.

Item Mixtura SYLVII *in Praxi l.* 1. *c.* 9. §. 20. *cap.* 13. §. 53. & *cap.* 17. §. 13. *cap.* 30. §. 135.

In forma *Electuarii*:

♃. *Conſer. acetoſell.* vel *rad. ſcorzon.*
Pulpæ citri ana ℥ j.
Rob. ribium ʒ vj.
Confect. alcherm. ʒ iß.
Cum *ſyrup. acetoſ. cit.* vel *rubi Idæi* q. ſ. f. *Electuarium.*
D. S.
Electuarium refrigerans & confortans.

IV. De *opio* & *opiatis* expertum eſt HORSTII judicium *in Judicio de Chirur. infuſoria*, *p.* 83. Ea nempe, uti revera ſunt remedia polychreſta, ita etiam in *malignis febribus* quibuſcunque utramque faciunt paginam: rectè ſiquidem adminiſtrata, & alexipharmacis miſta, ſudorem promovent, imprimis ubi propter nimiam inquietudinem aut anxietatem ægri prohibentur a ſudore. Ut ergò talia præcaveamus, exhibeamus opiata cum *ſudoriferis*, ut ſic meliùs proliciatur ſudor, & magis quieti reddantur ægri: & quidem in incremento ſolùm, dum *ad ſtatum* properant, non in ſtatu ipſo, vel ubi deficiunt vires, conveniunt. Unde & *opium* tàm inſigniter extollit, & quibuſvis compoſitionibus alexipharmacis addendum ſuadet LUDOVICI *in Pharmac.* ſua *Modern. pag.* 276.; ſicuti etiam VERULAMIUS *in Hiſt. Vitæ & Mortis p.* 96. §. 21. *Opiatorum* eximium uſum in *febribus malignis* prædicat. Nempe excretionem egregiè promovet opium; ſpiritus quoque, nè tàm citò reſolvantur, quaſi coercet, & graviora in malignis ſymptomata mitigat; vigilias ac deliria præcavet; ac impetuoſos humorum interdum effervescentium motus impedit & compeſcit, in ſpecie horrendum ac metuendum ſæpiùs ſanguinis per nares profluvium ſiſtit. Præter alia exempla huc facientia videndus TIMÆUS à *GuldenKee in Conſ. lib.* 8. *Caſ.* 25. *p.* 377; ubi maligna febris ardens cum ſanguinis ex naribus profluvio, tandem aliis irritis laudano opiato curata; quod notabile eſt: Tale exemplum etiam habetur in HORSTIO *in Obſ. l.* 1. *pag.* 18. de milite, febre ardente maligna & morbo Hungarico pertinaci afflicto, aliis irritis laudano opiato curato. *Poſt ſudores* etiam cum *Julepis* vel *Mixturis* opiata propinata conducunt, ut quaſi roboretur magis & quietior fiat æger; & magnum eſt commodum, ſi inducatur ſomnus, modò recto tempore opiata adhibeantur: hinc & theriaca, mithridatium, &, quod in febribus malignis his præfertur, Electuarium diaſcordii Fracaſtorii, ab Autoribus, tàm veteribus quàm Modernis, adhuc ſuam meretur laudem. Theriaca ſola quidem abſque acido adjuncto propinata in principio febrium malignarum, in ſpecie cum fervore exceſſivo, ſeu effervescentia nimia junctarum, nonnihil eſt ſuſpecta, quoniam theriaca per ſe ſola nimiam ſanguinis turgeſcentiam, & per conſequens nimium æſtum, excitare ſolet. Optimum ergò eſt, ut tales compoſitiones opiatæ & theriacales aromaticæ, e. g. theriaca, mitridatium, &c. à ʒ j. ad ʒ ij. propinentur cum *vehiculo acido*, v. g. cum aceto vini, vel cum aceti rutacei, vel cum aceti bezoardici aliuſve ſimilis cochleari uno vel altero; ſic enim longè meliùs ac poten-

tiùs

tiùs ſudorem movebunt, & minùs debilitantur ægri: propter quam cauſam, nempe æſtum, theriaces & mithridatii loco elect. diaſcordii, ceu temperatum magis, adhibetur in ſpecie in alvi aliiſque excretionibus præternaturalibus. Moderni vel laudanum opiatum, vel eſſentiam opii, aut hujus loco eſſentiam theriacalem uſurpant. Obſervandum tamen, nè opiata adhibeantur tempore criſeos; nam criticas motiones impediunt.

V. Camphorata ſunt alexipharmaca & ſudorifera optima, quæ præter vim veneni correctivam ſimul aliqualem vim ſpirituum fixativam obtinent; unde imprimis in inquietudinibus, vigiliis & metu delirii conveniunt; hinc & vigilias & deliria ipſa compeſcunt. Sed cautè ob volatilitatem nimiam uſurpentur, cùm non omnia ſubjecta ejus uſum ferre poſſint; præſertim quorum caput debile eſt, literati v. g.; ac imprimis mulieres delicatæ, quæ fortiora odorifera olfacere nequeunt, mirè adhorrent camphoram, & in paſſionem hyſtericam ex ejus uſu incidunt, utut hæc in aliis ſiſtat paroxyſmum hyſtericum. In mulieribus ergò his, ſyſtema nervoſum ſenſilius habentibus, cautè procedendum: ſicut & in iis, qui literati ſunt, & quorum ſpiritus animales ſunt facilè mobiles & diſſipabiles, his enim camphora generoſum nimis remedium videtur, nimis ferit cerebrum, & nimis ſpiritus animales exagitat. Aliàs in propriè dictis febribus malignis, præſertim contagioſis, ubi ſubjecta eandem ferre queunt, inter alexipharmaca nunquam intermittenda camphora.

VI. Obſervetur, quod *febrium malignarum* non ſemper nec in omnibus ſit una eademque ratio; attendendum igitur ſemper ad appropriata malignæ febri ſpecialia remedia: prout enim hæ diverſis ſe produnt ſymptomatis, & nunc *continuæ*, nunc *intermittentes* videntur, atque peculiari *malignitatis* gradu differunt; ita etiam earum cauſas in ipſa radice nonnihil diverſas eſſe probabile eſt; adeoq; eaſdem curandi non planè eadem eſt methodus, ſed pro varietate dictarum circumſtantiarum ſubindè alexipharmaca varianda & ſpecificanda ſunt. Sic illa *maligna febris*, quæ *à contagio* oritur, magis requirit *alexipharmaca* & *potentiora ſudorifera*; quæ verò à *cauſa interna*, *humorum* nempe initus genita *maligna conſtitutione*, magis *temperantia*, *abſorbendo alterantia*, & ſucceſſiva diaphoreſi *reſolventia*. Sic attendendum quoque, an *maſſa ſanguinea*, an verò *ſpirituum animalium* ac *nervorum ſyſtema* magis affligantur? poſteriore enim in caſu *volatiliora*; *ſubtiliora ac penetrantiora opiatis* miſta magis conducunt; priori verò non, niſi *volatiliora* aut *fixa*, *acidis blandis* ſubindè temperata, conducunt. Item propter *ſpecialem* febrium malignarum *differentiam* ſemper obſervandum, ut in ſpecie *huic malignitati* ſimul *appropriata* per experientiam cognita opponantur *remedia*: v. g. in *variolis*, morbillis & *purpura* myrrha aut caſtoreum; in *petechiis* ſemina expulſiva; in *dyſenteria epidemica* hepata viperarum & ſimilia.

VII. Obſervetur: nunc maſſam ſanguineam magis, nunc ſpirituum animalium & nervorum ſyſtemá magis affligi: ibi excretiones cutaneas ut plurimum; item per alia loca expulſiones, contingunt, hic verò vigiliarum, deliriorum, convulſionum & ſimilium ſymptomatum, cum pulſu ut plurimùm apparenter bono, eſt impetus.

VIII. Obſervetur: ad illud præſertim *quod magis urget*, eſſe reſpiciendum. Nempe interdum *febris* eſt purè aut, *ſimpliciter maligna*, interdum verò eſt *complicata* plùs minùs *cum febre* continua *ardente*: utut verum ſit, raram eſſe febrim ardentem, cui non ſubſit modò major, modò minor malignitas. In tali ergo caſu complicati quaſi ſunt morbi. Propterea attendendum ſimul ſedulò eſt ad *ſanguinis motum fermentativum*, *ejuſque ebullitionem febrilem*, & indè dependentem *æſtum*, *cephalalgiam* pulſatoriam, ac alia ſymptomata *febribus ardentibus* communia, ut pro varietate circumſtantiarum poſſimus variare medicamenta; Quò magis enim æſtus urget, eò minùs ſudoriferis *alexipharmacis volatilibus oleoſis* utendum, eſt ne deliria concitentur; quò minùs verò, eò tutiùs iſta, præſertim *in principio & augmento* uſurpanda, id eſt, ut vulgò Practici dicunt: attendendum eſſe, an major *putredo febrilis* ſeu ebullitio in ſanguine, an verò major *malignitas* urgeat? ad illud enim, quod magis urget, dirigenda præſertim eſt curatio, adeoque interdùm magis ad malignitatem reſpiciendum. In genere tamen ſemper, quantum fieri poteſt, utrique proſpiciendum: Sanè ſemper in turgeſcentia febrili intenſiore *magis* uſurpantur *abſorbentia* & ebullitionem corrigentia, aut *ſalia volatilia* alexipharmacis juncta, interponendo ſimul blanda acida; malignitati per generoſiora remedia volatilia, & æſtuationem corporis nonnihil intendentia *theriacalia*, & ſimilia *alexipharmaca*; utrique per moderata acida, aut ſulphurea metallica fixa, verb. grat. antimonialia, eſt ſuccurrendum: nam hæc & in febribus ardentibus & in malignis ſobriè uſurpata conveniunt, quatenùs ebullitionem & orgaſmum febrilem ſiſtunt, & vi ſudorifera malignitati reſiſtunt: id quod in genere in omnibus febribus malignis obſervandum eſt.

IX. In cura febrium malignarum diligenter Medicus inſpiciat *oculos*, *linguam*, & conſideret *manus* ægrorum. *Oculos* quidem, ut de futuro *delirio* & convulſionibus ſequentibus poſſit judicare; quando enim oculi ſunt *fulgidi*, rutilantes & quaſi *ignei*, aut quando *adſpectus* ægrorum eſt ferox, delirium plùs minùs furioſum certò imminet. *Linguam* verò conſideret ac *fauces*, ut internum cauſum ſeu ardorem in præcordiis, indeque ortam prunellam, vel linguæ & faucium excoriationem & exulcerationem, & alia ſimilia ſymptomata in morbo Hungarico frequentia, cognoſcat; lingua enim ſi fuerit mollis, humida, rubra, & fauces non affligat ſitis, tunc Medicus ſit ſecurus; ſecus, ſi lingua nigra, fauceſque cum lingua arida & fiſſa cum adjuncta ſiti appareant, tunc periculum adeſt, & imminet prunella. *Manus* denique ſeu carpos conſideret, an ſint metuendæ *convulſiones*? ubi enim percipit Medicus, tangendo pulſum, quaſi tractionem quandam, aut ſubſultationes tendinum in carpis, licèt manus quieta ſit, certus ſit Medicus imminere convulſiones: Infallibile eſt hoc ſignum.

Obſerv. X. nihil eſſe exitialius, & hominem *febre maligna* correptum, præſertim ſi intenſior fuerit malignitas, certiùs ac citiùs ad interitum trahit, quàm quæcunque, in ſpecie ingens & *ſuperflua*, *purgatio* per alvum, uti crebra experientia ſufficienter comprobat. Uti enim non, niſi funeſto omine, *laxa* in talibus obſervatur *alvus*, & *diarrhϾ ſymptomaticæ* aut *colliquativæ* pernitioſæ admodum ſunt in febribus; ita quælibet etiam artificialiter inſtituta *Purgatio*, idque in ſpecie, ubi à *contagio* natum eſt malum; item, ubi ſuſpicio eſt, *cutaneam* affuturam *excretionem*; item ubi minus urget *efferveſcentia febris* ac *æſtus*, quàm *malignitas*. Caveant ergò Medici, ne omnibus in his caſibus morbi tempore propinentur Purgantia in morbi curſu.

Quod ſi in *primis viis obſtructis aperiendis* aliquid moliendum neceſſarium ſit, *blanda clyſmata*, eaque *temperata*, adhibeantur: Et hæc ipſa etiam, ubi *excretio cutanea* ſe offert, non niſi cautiſſimè applicanda. *Declinante* autem *morbo*, aut *devicta pernicie*, poſt 14. dies, &c. blanda Laxantia non incommodè conveniunt. Siquidem externè, pro *primis viis abſtergendis*, in febribus malignis neceſſarium videatur, hoc vel *ſerum lactis*, præſertim cum *ſucco citri* nonnihil acidulatum, vel *decoctum tamarindorum Julepis* in debita quantitate additum, vel nitrum *antimoniatum* in potu diſſolutum optimè complebit: Rectè hic dicit BALLONIUS *Pharo Med. pagin.* 175. *In malignis potiùs alterandum per alexipharmaca, quàm per Purgantia evacuandum.* Id quod obſervandum contra *Gallorum & Italorum* Praxin.

XI. *Venæſectio* in febribus malignis, quâ talibus, nullum omninò locum invenit, adeò, ut quò magis febris ſit maligna, eò magis noceat venæſectio, idque eò magis, quò tardiùs inſtituitur. Quid enim prodeſt, ſanguinem & ſpiritum detrahendo fores apertiores *maligno fermento* pandere? Cum enim in malignis natura ſæpè per ſudorem ſe ſoleat exonerare, certè venam ſecando impediemus hunc naturæ motum, & ad perniciem detrudemus ægros. In ſpecie in febribus cum excretione cutanea, macularum vel puſtularum, conjunctis, venæſectio inſtituta eſt lethalis, quia impedit motum naturæ quaſi criticum per cutim factum, qui minimè turbandus eſt. Equidem Practici vulgares aliud ſuadent: dico tamen eam in quacumque febre maligna adminiſtratam plus nocere quàm prodeſſe, præſertim niſi in primo morbi inſultu inſtituatur; cùm ficta illa refrigeratio ex ſanguinis detractione noceat: è contra æſtuatio talium ægrorum, modò non ſit exceſſivè nimia, excretiones tales promoveat. Cauti proinde hac in parte ſimus, & caveamus à miſſione ſanguinis, præſertim ſi à contagio febris maligna fuerit nata; ubi peſſima eſt; hac ratione enim porta contagio aperitur, ut integram maſſam ſanguineam afficiat, & vires magis labefactet; Sanè multorum annorum Practicus, B. D. MICHAELIS, memini in febri-

febribus malignis venam ſecuit, plurimis funeſtorum experimentis cautior factus.

Sunt equidem, qui in plethoricis petechiarum, morbillorum & variolarum eruptionem venæſectione mature promoveri aſſerunt: ſed hoc non, niſi raro evenit. Ubi tamen minor eſt *malignitas*, adjuncta verò febris ardens intenſior in *ſubjecto* plethorico ac *juvenili*, & in primo ætatis flore conſtituto, vel aliàs ſanguinis miſſioni adſueto, in talibus caſibus interdum, ſed *mox à* primo *principio*, venæſectio, cautè tamen & in parca quantitate, inſtitui poteſt. Conferantur hic ſimul iſtæ circumſtantiæ, quas inſinuat WILLISIUS *Pharmac. Rat. p.* 389.

Objiciat quis: largas nonnunquam in principio petechiarum & variolarum malignarum accidere narium hæmorrhagias, quæ vel morbum poſtmodum leviorem reddunt, & impetum variolarum ſiſtunt. Verùm interdum eſt: conſideretur tamen, an hæmorrhagia talis ſit critica? an verò Symptomatica? ſi hoc, quod teſtantur ſymptomata capitis concomitantia, & nullum levamen morbi percipiat æger, hac in parte naturam ſequi non licet: ſin verò critica fuerit, & cum euphoria ægri fiat, probabile quidem videtur, ut in ſanguinis orgaſmo imitemur naturam, & ſic venæſectionem adminiſtrandam jubere poſſumus. Verùm nec dum hoc licet facere, cùm naturam non aſſequi poſſimus; ubi enim natura inſtituit hæmorrhagiam, ſe ipſam levat; & ſi adeſt ſtillicidium narium ſanguinolentum in febribus malignis, peſſimum habetur ſignum & funeſtiſſimum: unde neque tunc motum naturæ perverſè agentis affectare conceditur. Ego nulli Autor ero, ut venam ſecet: & quidem in ſpecie contra venæſectionem & purgationem in febribus malignis acriter dimicantes videbitis TIMÆUM *von GuldenKlee in Reſp. p.* 104. *& p.* 126. item BRUNNERUM *in Conſiliis de Febre Hungarica*, & RULANDUM *de Morbo Hungarico ſeu Caſtrenſi*, & ſimiles alios Autores, qui pertinaciter rejiciunt & venæſectionem & Purgationem: vid. in ſpecie in HORSTIO *Juniore l. 1. Obſerv. in Append.* qui tamen non, niſi à cautiſſimo, immitandi ſunt.

XII. Cantharidum & veſicantium uſus in ſtatu febrium malignarum eſt etiam uſitatus & commendatus, carpis & femoribus applicata: vid. HOEFERUS *in Herc. Med. p.* 228. qui horum utilitatem inſigniter commendat; & imprimis in Italia & Gallia uſurpantur. Uſus verò legitimus & applicandi ratio conſiſtit in eo, quod veſicatoria imprimis conveniant *in* incremento vel *principio ſtatus*, *dum*, vel graviora, imprimis capitis & animalis facultatis, imminent aut urgent ſymptomata, ut capitis dolores exceſſivi, convulſiones, gravius & ferox delirium, quod vel præcavent, vel certò levant; vel naturam aliquam excretionem moliri ex erumpentibus hinc inde, ſed imperfecte, *maculis*, à doloris ſenſu in quadam parte ſuſpicio erupturi abſceſſus eſt; *vel* quando facta jam excretio quacunque ex cauſa denuò retroceſſerit, tum imitemur Italos, ſubitò veſicatoria applicantes, & ita opus naturæ, nempe excretionem, promoventes. Locum etiam habent iis in febribus malignis tunc, quando extrema frigent, interiora verò uruntur: *item* quando veternus aut alii ſoporoſi urgent affectus, adeoque, ubi ſuſpicio eſt, ne vel fermentum malignum magis ſpiritus animales, & genus nervoſum afficiat, vel quacunque ex cauſa raptus ſanguinis aliorumque contentorum ad caput, uti loquuntur Practici, fiat: vid M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſ.* 214. In talibus caſibus optime *cruribus* ſupra vel infra genua, vel *brachiis* prope carpos, aut prope axillas, tandem etiam circa *nucham* applicantur: ſed hoc vix, niſi in *affectibus ſoporoſis*, aut ubi jam aliis in partibus applicata fuerint. Sanè *talibus in caſibus*, tàm in *benignis* quàm in *malignis* febribus, conducunt, iique eo magis in his, quorum *parcior ſudor* aut *diaphoreſis* in iiſdem non raro obſervatur. Arbitror, quod in *miaſmate maligno evocando*, mediante ſpirituum ad locum dolentem concitato impetu, ſingulare quid obtineant: ſic enim & *bubonibus* aliiſvè *tumoribus*, ut meliùs erumpant, optimo conſilio applicantur: Quin & veſicatoria talia, aut his paratæ fontanellæ, expertum eſſe peſtis præſervativum, habebimus ſuo loco: Hinc & *febres intermittentes* ſui applicatione tollunt. Apud nos non ſunt in frequenti uſu Veſicatoria: in regionibus tamen calidioribus multùm applicantur.

Remedia inter veſicantia optima ſunt vel Emplaſtrum veſicatorium in Pharm. Auguſtana, vel Emplaſtrum iſtud veſicatorium Schrœderi. Interim noterur, ſi per veſicatoria puſtulæ excitari nequeant, deſperatum malum eſſe. Cæterùm audiatur STEPHANI correctio, qui malè putat agere Medicos ſtatim ad veſicatoria properantes, cùm ea tunc adhibenda demùm ſint, quando quidem excretio ſit critica, ſed impedita, ita, ut his ipſis juvetur natura.

XIII. Quoad *diætam* in *febribus malignis* obſervandam: *tenuis* hæc ſit neceſſe eſt; & cùm ſæpiùs ſummè faſtidiant alimentorum odorem, nullo modo ad eundem cogendi ſunt, quin juſcula aut ſimilia abundè, licèt in parva quoque doſi, ſufficiant. *Potus* ſit vel cereviſia ſecundaria, vel etiam aqua ſimpliciter, quæ leviter ebullierit, cum parte tertia vel dimidia vini temperata. & infuſo *pomo citri* cum cortice, in taleolas inciſo, vel *ſucco expreſſo* medicata, quin etiam *gelatina Cornu Cervi* recens parata, & ſuper carbones liquefacta, largiter cum potu iſto, aut cereviſiæ, aut alii ordinario, partim ſcopo *analeptico*, partim ſcopo *alexipharmaco* ſudorifero, admiſceri poteſt: e. g.

℞. *Aquæ font.* ℔iß. vel ℔ij.
Vini Rhenan. ℥ix.

Miſtis his addatur
Pomum citrium nonnihil diſſect. &
nonnihil expreſſ. N. j.
Gelat. Cornu Cervi ſuper ignem diſſol. ℥ij.
M. D. S.

Julepus citrius confortans ſingularis.

Hinc etiam *decoctum citri Mynſichtii*, addita ℥j. vel ℥ij. *gelatina Cornu Cervi*, ad ℔j. convenientiſſimus in malignis eſt potus loco julepi. *Vinum generoſum acidum* non nocet in malignis, quin moderato uſu remedii confortantis vices ſubeat: Conf. RIVERII *Praxis*, & BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hiſt.* 7. Convenit etiam pro potu ſerum lactis acidulatum cum ſucco citri. Nec inconveniens eſt *fumo ſulphuris* medicari potum quemvis ordinarium, cùm tale ſulphuris gas ad extinguendam malignitatem, & condiendos balſamica vi humores, mirè conducat; cujus loco etiam *clyſſi antimoniales ſulphurei*, vel ſpiritus nitri dulcis, vel roris maralis 50. ad 60. guttas in menſura dimidia cereviſiæ, vel cujalis ordinarii potus utiliſſimè inſtillari poſſunt: qualem potum ſulphurandi, & *clyſſos* hos proficuos præparandi modum, videbitis in CNOEFFELII M. M. *febres malignas epidemicas ſeu peſtilentiales pag.* 96. Aliàs & nitrum antimoniatum à ʒj. ad ʒij. in menſ. j. potus ordinarii diſſolutum egregiè convenit, niſi vel alvi liberior fluxus, vel ſtomachi nauſeabundi imbecillitas obſtiterit.

Quoad alexipharmaca & ſudorifera, quæ in malignis febribus imprimis conveniunt, eadem ſunt in triplici differentia: nunc enim conveniunt ſimpliciter alexipharmaca, nunc alterantia, qualia acida; nunc in ſpecie ſimul ſudorifera, eaque nunc volatilia, nunc fixa: quorum illa magis in principio, hæc magis in incremento & ſtatu conducunt.

Inter *Sudorifera* autem habeamus rationem & ſelectum, ut ſcilicet in principio volatilia, ubi magis malignitas urget, & fixa in progreſſu, aut ubi febris ardens jungitur, adhibeamus. De horum, imprimis volatilium Bezoardicorum, legitimo uſu vid. imprimis LUDOVICI *in Pharm. p.* 237. item 243. 261. 284. item in *Tr. de Sale volatili tartari Præfat. Editionis* ſecundæ. De acidorum uſu notetur, quod ea in toto curſu febrium malignarum, partim cum julapiis, partim cum ſudoriferis, conveniant.

Volatilia ſunt vel *macra* ſeu *ſalina*, ferè frigida, vel *aromatica* ſeu *oleoſa*, ferè *amara calida*. *Macra* illa ſunt ſpiritus & ſalia volatilia urinoſa ex animalibus deſumpta, ſpiritus ſalis ammon., ſpiritus & ſal volatile Cornu Cervi, viperarum, tartari, urinæ, liquor cornu cervi ſuccinatus, ſpiritus & ſal volatile ſuccini, &c. item acetum, ſuccus citri, clyſſi ſulphurei, qui tamen magis in potu uſitati; &c. *Oleoſa volatilia* ſunt camphora, quæ omnium optima: omnia aromatica, ſudorifera, ut zedoaria, centaurium minus, &c. rob baccarum juniperi & ſambuci; item olea deſtillata, ut ſuccini, citri, camphoræ, exque his concinnatum *oleum peſtilentiale Heiniſii*, oleum deſtillatum Corn. Cerv., tartari &c. Eſſentiæ, Infuſa, & Spiritus theriacales camphorati vel crocati: vid ZWELFERI *Mantiſſa Herm. pag.* 430. Eſſentia theriacalis anodyna, Elixyr alliatum, peſtilentiale Crollii, proprietatis, eſſentia zedoariæ, ſcordii, abſinthii, cardui bened., croci, baccarum juniperi; cinnamomi, myrrhæ, ſuccini, viperarum, caſtorei, tormentillæ, gentianæ, rutæ, vincetoxici, meliſsæ, &c. Aceta bezoardica, zedoariæ, tinctura bezoardica, tanquam optima alexipharmaca. Fixa ſunt vel mineralia, vel animalia: Mineralia, ut ſulphura metallica cum nitro fixata, in ſpecie antim. diaphoret., auri diaphoreticum, cinnabaris nativa, antimon.,

quæ nobiliſſima, & à POTERIO *Sudoriferi peſtilentialis* nomine venit; & Bezoardica mineralia quælibet, tàm ſimplicia, quàm cum aliis compoſita; in ſpecie Bezoardicum Joviale RIVERIUS in febribus malignis commendat; & hinc Bezoardicum ſolare; terræ minerales ſigillatæ, unicornu foſſile, terra ſolaris, corallia, flores ſulphuris, item nitrum & nitrata; animalia ſuggerunt partes duras oſſeas, tàm temperatas quàm uſtas, ut Corn. Cerv. vel ebur cum vel ſine igne, Cornu Cervi ſolare, unicornu verum præparatum, lapides animalium bezoardici, pulveres viperini, & Bezoardica animalia.

Temperata, & mediæ quaſi naturæ, ſunt gelatina Cornu Cervi, & *ſemina* iſta *expulſiva* dicta, quæ in omni caſu, ſpeciatim in febribus malignis, in quibus natura expulſionem ad cutim moliri incipit, polychreſta ſunt in forma Emulſionis, ad promovendam dictam excretionem cutaneam, qualia cardui benedicti, napi, aquilegiæ, naſturtii, citri &c., quibus addi poteſt myrrha. Hinc in petechiis, variolis & morbillis, purpura, & ſimilibus excretionibus promovendis, mirabilis eſt Emulſio ex ſeminibus expulſivis: vid. ZWELFERUS *in Pharm. Regia pag.* 209. ubi egregium habet liquorem alexipharmacum; ad cujus imitationem ſoleo præſcribere:

℞. *Flaved. cort. citri* ʒ.ij.
Sem. aquileg.
Card. bened.
Napi an. ß. ℈ij. ad ʒj. vel ʒjß.
Citri,
Amygdal. dulc. an. ʒj.
Myrrh. elect. (quæ nobilis ob vim balſamicam) à ℈j. ad ʒß.

Cum ſ.q. *Aqu. ſcord.* & *ſcorzon.* vel *ſcabioſæ* & *flor. ſambuci* f. *Emulſio* ad ℥iv. vel v. parùm edulcoranda, & ſubindè haurienda.

Huic etiam interdum Corn. Cerv. ſine igne ʒj. & de Antimonio diaph. vel de Bezoardico minerali ℈j. vel ʒß. & nonnulla alia addenda veniunt. Servat corpus in blando madore, ut ita promoveatur excretio. Sæpè hic mador loco ſudoris ſufficit, ſi ſcilicet aliàs debilitatur æger, vel non adeo urget malignitas, nec debent ad copioſiores ſudores cogi. Myrrha cum ſeminibus & amygdalis in emulſionis formam redacta lacteſcit; ſaporis tamen ratione ad ſtrictè dictas Emulſiones non pertinet.

Ex modò dictis ſexcenta alia concinnantur *compoſita*: ver. gr. pulvis Bezoardicus SENNERTI vel D. MICHAELIS, rubeus Pannonicus, imprimis conveniens, ubi *fluxus alvi* ſimul adeſt; pulvis Saxonicus, ſpecies de hyacintho &c., quorum largiſſimam ſegetem videbitis apud omnes *Scriptores*. Pertinent huc compoſitiones theriacales aromaticæ, ut theriaca, & mithridatium, Electuarium de ovo, Orvietanum, *Kegleri* camphoratum, confectio de hyacintho &c., & præ his temperatum magis Electuarium diaſcordii *Fracaſtorii* ad ʒj. vel ʒij. propinatum, &, quod magis laudandum, à SYLVIO correctum: quæ ipſa propter æſtuationis incrementum, quod inferunt, convenientiſſimè cum *vehiculo acido*, in ſpecie *aceto*, vel ſimplici vel theriacali, aut ſucco citri miſcentur, & ita in aqua ſcabioſæ, calendulæ, cardui benedicti, & ſimilibus propinantur. Eſt enim theriaca miſtura ſalina oleoſa volatilis anodyna & ſudorifera, quæ & ſpirituum influentium impetum ſopit, & ſudorem potenter movet. Jam verò, ſi loco theriacæ reciperetur ſpiritus Corn. Cerv. eſſentificatus à ʒß. ad ℈.ii. vel ʒi. & imprægnaretur gr. j. vel altero laudani opiati, vel eſſentiæ opii guttis x., remedium habebitur ejuſdem valoris, ac compoſitio illa theriacalis. Subindè conſultum eſt, ut fixa volatilibus nonnihil acuentur ad promovendam ſudoris excretionem.

Ex Regno ergò vegetabili conveniunt radix galangæ, ſcorzoneræ, zedoariæ, gentianæ, allii, ariſtolochiæ rotundæ, angelicæ, ſucciſæ, chelidonii majoris, Valerianæ, enulæ (hujus radicis Decoctum cum floribus calendulæ commendatur mirè ad expellendas petechias) vincetoxici, biſtortæ, olſnicii, leviſtii, ulmariæ, petaſitidis, pimpinellæ, pentaphylli, contrayervæ, anthoræ; folia dictamni Cretici, galegæ, cardui benedicti, acetoſæ, ſcabioſæ, ſcordii noſtratis & Cretici (quod ferè omnibus præfertur in curatione malignarum) uvæ inverſæ ſeu herbæ Paridis, rutæ, galegæ; ſummitates abſinthii, centaurii minoris, cardui benedicti, ſcabioſæ, acetoſæ, & ſimilia; flores quatuor cordiales, quibus meritò additur flos calendulæ, hyperici, ſalviæ, betonicæ, aquilegiæ, crocus &c.; ſemen acetoſæ, cochleariæ, angelicæ, meliſſæ, aquilegiæ, napi, citri; cortices citri & aurantiorum; baccæ juniperi, uvæ inverſæ &c. Omnibus palmam præripit in regno Vegetabili camphora cautè uſurpata, mirabile concretum, quod & alcalicis ſubjectis & acidis ſe ſociat; alexipharmacum omnibus ſuperius, & verum balſamum, tàm in præſervatione quàm curatione febrium malignarum. Propterea omnibus ſudoriferis & alexipharmacis ad reſiſtendum malignitati, quoties fieri poteſt, ſemper addenda, totam maſſam ſanguineam ſuo balſamo tingit, potenter ſudorem movet, ac vel in præcavendis vel mitigandis deliriis, agrypniis, & convulſionibus, ſomnoque introducendo, vix par habet remedium.

Ex his ergò varia fiunt remedia, præter aquas deſtillatas iſtorum ſimplicium, v. g. meliſſæ &c., imprimis infuſione horum ſimplicium aceta fiunt bezoardica, de quibus poſtmodum, ubi de peſte: v. g. radix angelicæ, ſcordium &c. aceto infunduntur. Exemplum *aceti bezoardici* ſit TIMÆI *Von GuldenKlee in Conſil. l. 8. caſ. ult.*

Citrus totus eſt *alexipharmacus*, unde cortices, ſuccus, & ex eo parata remedia quæcunque, imò acidulæ ex citro paratæ, nunquam omittendæ. Pertinet huc ſyrupus acetoſitatis citri, item ſyrupus de citro compoſitus, Decoctum citri Mynſichtii &c., quæ in morbis malignis convenientiſſima ſunt: ob id cum quibuſvis ferè remediis, tàm abſorbentibus quàm alexipharmacis, in febribus malignis ſubindè aliquid de citro propinandum, aut etiam poſt illa exhibendum eſt.

De ſambuco res nota eſt, quod ejuſdem flores, ſpiritus florum ſambuci, item rob ex baccis & rob juniperinum, ſint egregia ſudorifera pro pauperibus, imprimis ſi cum Corn. Cerv. ſine igne propinentur; ſic enim potenter ſudores movent. Lignum ſaſſafras, Decoctum ejus ut & Decoctum florum ſambuci, pro corpore Juleporum etiam egregii uſus eſt in febribus malignis; uti etiam Decoctum Corn. Cervi cum radice ſcorzoneræ, & quæ ſunt ſimilia.

Ex Regno Animali offert ſe imprimis Cervus, qui ſimiliter totus eſt alexipharmacus & antipeſtiferus, imprimis cornu ejus, & ex hoc parata gelatina, hinc ſanguis ac cor primatum obtinent, & ex his præparata in frequenti ſunt uſu; unde aut Corn. Cerv. ſine igne, aut, quod melius eſt, ſpiritus Corn. Cerv., ſal volatile Cornu Cervi, ſal volatile & ſpiritus ſanguinis atque cordis cervi, &c. præ cæteris ſunt in uſu; hinc etiam liquor Cornu Cervi ſuccinatus potentiſſimum eſt alexipharmacum & ſudoriferum in febribus malignis, ſpeciatim ubi mox in principio aut incremento affectus nervini, convulſiones aut epilepſia imminent: Sal volatile Cornu Cervi rectè ſublimatum à gr. v. ad xij. vel xv. uſque ad ℈j. propinatur; ſpiritus Cornu Cer. à ʒß. ad ʒj. liquor Cornu Cerv. ſuccinatus ad gutt. 20. vel 30; eſt enim ſatis potens. Poſt Cervum eſt vipera, cujus ſal volatile, item pulveres viperini ritè parati, ſub nomine Bezoardici animalis ſunt optimi. De lapide Bezoar ex damnarum genere deſumpto, tàm Orientali quàm Occidentali, res nota eſt, quam decantatus ſit in peſte & febribus malignis ob inſignem vim ſudoriferam; de quo obſervetur, quod habet ZACUTUS LUSITANUS & HILDANUS, quod non adeò in parva doſi ad aliquot grana tantùm, ſed ad minimum ad ℈j. vel ʒß. ſit propinandus; utut in virtute alexipharmaca & ſudorifera ipſi nihil cedat calculus humanus, bezoardicus & ſudoriferus, qui eadem doſi exhibitus longè melior eſt. De cætero propter familiariſſimam lapidis Bezoardici ſophiſticationem, ejus uſus unicuique ſuſpectus eſſe debet, adeò, ut in ℥i. vix. ʒj. genuini lateat. Quid? quod hic apud nos copioſior, quàm apud Indos inveniatur, quibus tamen genuinus rarus eſt: vid. BAUHINUS *de Lapide Bezoar.* ZWELFFERUS *in Animadv. ad Pharmac. Auguſtanam p. 65.* etiam de ejus ſophiſticatione ſcribit. Bezoar factitit, videb. in *append. ad Ann. 6. & 7. M. A. N. C. p. 28.*

Ex Regno *Minerali* in febribus malignis reliquis palmam præripiunt antimonialia ſulphurea, eaque reddita fixa; quoniam antimonii ſulphur, de natura ſolari nonnihil participans, malignitatem ſalis volatilis peccantis figit, & fixatam mediante ſudore educit: hinc antimonium diaphoreticum, aliàs notum, eſt ſingulare & uſitatum remedium; omnia quoque, quæ baſin antimonii agnoſcunt. Unde etiam antimonio diaphoret. nobiliora, Bezoardica mineralia, tam ſimplex à gr. vi. ad xii. quàm ſolare & lunare, aliaque compoſita, in eadem doſi ſunt optima. Bezoardicum Joviale eſt

uſitatum POTERIO cum camphora, ſi propinetur in aqua appropriata in febribus malignis. Sed neſcio, an non hiſce cum nitro fixatis præferendum ſit potiùs ſulphur antimonii fixum: hinc cinnabaris antimonii, utut ea non planè fixa ſit, tamen ob ſulphur ſuum, in ſpecie ubi convulſivi impetus ſimul urgent vel imminent, à gr. vj. ad ℈ß. vel xv., vel aliud genuinum antimonii ſulphur, ritè cum ſale ammoniaco ſublimando paratum, ſub nomine Tincturæ antimonii ſiccæ, vel ſulphur antimonii fixum ex ſcoriis reguli antimonii occulto artificio præcipitatum, in ſiſtenda malignitate & epilepſia utramque faciunt paginam; ac reliqua antimonialia ſulphura fixa, utpote ad panaceas maximè accedentia: vid. BASILIUS VALENTINUS *in Curru Triumph. antimonii*. Facit etiam huc ſulphur commune ſeu minerale, quod pro pauperibus in locum antimonialis ſulphuris ſuo modo ſubſtitui poteſt, cùm magnam inter ſe habeant cognationem, idque vel crudè, vel cum camphora aſſumptum: unde etiam conclavia ægrotantium ſulphure ac pulvere pyxio ſuffumiganda ſunt: induſium etiam & veſtimenta in graviore malignitate hoc ipſo fumo imprægnanda. Potum etiam ſulphurare jubet in cura Febrium malignarum CNOEFELIUS *l.c.* Pertinent huc etiam terræ alexipharmacæ minerales, Bolus Armena, terra ſigillata & ſimilia, quatenus hæ ipſæ de ſulphure minerali plus minùs participant. Succinum & ejus ſal volatile eſt ſingulariſſimum, ubi genus nervoſum à malignitate eſt affectum. Spiritus mineralium aciduli commodiſſimè propinantur cum Julepis: eminet præ cæteris ſpiritus nitri, nunc ſolus, nunc, quod melius eſt, cum ſpiritu vini dulcificatus, & hinc ſpiritus ſalis, & ſpiritus ſulphuris, qui eſt egregiùs. De Tinctura bezoardica ſeu miſtura ſimplici, cujus baſin cum ſalſo volatili conſtituit camphora, & de ſpiritu theriacali camphorato, res nota eſt, quod egregiè proſint, à ʒß. ad ʒj. propinata. Spiritus fuliginis urinoſus à ʒß. ad ʒj. quibuſdam in ſecreto habetur in morbis malignis.

Ex his variæ & mille Formulæ, in *febribus malignis* magis uſitatæ, præſcribi poſſunt, v.g. in *principio & incremento* præmiſſis præmittendis.

℞. *Tinctur. bezoard. ritè paratæ* ʒj.
D. S.
Tinctura bezoardica pro una vice.

Sumatur in quocunque vehiculo, ſtomacho vacuo, expectando ſudorem.

℞. *Mixt. ſimpl.* ʒj.
Liq. Corn. Cer. ſuccin. ʒß.
M. pro 2. doſibus. S.
Mixtura bezoardica pro duabus vicibus.

Item in forma Potionis:

℞. *Aquæ rutæ,*
Rad. ſcorzon. an. ℥j.
Mixtur. ſimpl. ritè paratæ ʒj.
Spiritus fulig. rectif. ʒß.
Syrup. ſcordii ℥ß.
M. pro 2. doſibus. S.
Potio ſudorifera pro duabus vicibus.

℞. *Aqu. card. bened.*
Fl. ſambuci an. ℥ß.
Liqu. Cor. Cerv. ſuccin. ʒj. vel loco hujus *ſalis volat. viper.* ℈j.
Syrupi card. bened. ℥ß.
M. pro doſi, expectando blandum ſudorem. S.
Potio ſudorifera pro una vice.

℞. *Aqu. card. bened.*
Scordii an. ℥j.
Liqu. Cor. Cer. ſuccin. ʒj.
Pulv. diaphoret. Ludovic.
Antimonii diaph. an. ℈j.
Syrupi ſcabioſ. ℥ß.
M. D. S.
Potio ſudorifera Bezoardica, pro 2. vicibus, benè circumagitanda.

℞. *Aqu. rubi Idæi,*
Scordii an. ℥iß.
Antimonii diaph. ʒß.
Cinnab. Antimonii gr. xv.
Sal. volat. Cor. Cer. gr. xij.
Campb. gr. ij. vel iij. aut *laud. op.* gr. j. vel ij.
Syrupi card. ben. ℥j.
M. pro 2. doſibus.
D. S. *ut anted.*

℞. *Aqu. flor. ſambuci* ℥ij. vel ℥iij.
Cor. Cer. ſine igne ʒß.
Cinnab. Antimonii gr. xv.
Sal. volat. Cor. Cer. gr. ix. vel ℈ß.
Syrupi fœnic. ℥iij.
M. pro 3. doſibus. S.
Potio ſudorifera bezoardica pro tribus doſibus.

℞. *Aqu. ſcorz.* ℥j.
Cinnam. ʒj.
Cinnab. Antimonii gr. xii.
Antimonii diaphor.
Sal. volat. Cor. Cer.
ſuccini an. gr. v.
Laud. opiati gr. iß.
Campbor. gr. i.
M. S.
Potio ſudorifera bezoardicæ pro una doſi.

℞. *Aqu. flor. ſambuci,*
Scordii an. ℥iß.
Cor. Cer. ſine igne,
Antimonii diaphor. an. ℈j. ad ʒß.
Sal. volat. Cor. Cer. gr. xv.
ſuccini gr. vj.
Syrup. card. ben. ℥i.
M. D. S.
Potio ſudorifera bezoardica pro tribus vicibus.

Capiatur pro 3. doſibus expectando ſudorem, cui, ubi graviùs urgent ſymptomata, commodè *laud. opiat.* gr. iß. vel *eſſent. anodynæ* ℈ß. poteſt addi.

Ubi delirium imminet:

℞. *Aqu. cord. Herc. Sax.* ℥i.
Cinnam. ʒß.
Spiritus theriac. camphor. ʒii.
Cor. Cer. eſſentif. vel loco hujus potiùs *ſal. vol. Cor. Cer.* ℈j.
Sal. volat. ſuccini ℈ß.
Syr. fl. tunic. ℥ß.
M. S.
Potio bezoardica.

Hauriatur cochleatim.

℞. *Aqu. ſcord.* ℥iij.
Spir. theriac. vel *ſimpl.* vel *moderatè campb.* ʒ iij.
Cor. Cer. ſine igne ℈ii.
Sal. volat. Cor. Cer. vel *viperarum* gr. xv.
Confect. alchermes ʒiß.
M. f. Potio.
D. S.
Potio confortativa.

Cochleatim capiatur.

Item:

℞. *Aqu. Card. bened.*
Galeg.
Fl. ſamb. an. ℥vi.
Spir. theriac. campb. ʒiß.
Sal. volat. viper. ℈j.
Elect. diaſcord. Fracaſt. ʒ. ij.
Syrupi card. ben. ℥. vj.
M. pro 2. doſibus. S.
Mixtura bezoardica pro 2. doſibus, benè circumagitanda.

℞. *Aqu. Galegæ,*
Scord.
Cord. Herc. Sax. frig. an. ℥j.
Spir. Theriac. campb. ʒiij.
Tinctur. flor. aquil.
Pœon.
El. diaſcord. Frac. an. ʒ. iß.
Syr. acetoſ. citri ℥ß.
M. D. S.
Potio ſudorifera pro aliquot doſibus.

Item

℞. *Aqu. Fl. acac.*
Samb. an. ℥ii.
Gelat. Cor. Cer. rec. ℥i.
Spir. Theriac. campb. ʒij.
Cor. Cer. ſine igne ʒj.
Bezoard. ſolar. ℈j. ad ʒß.
Extracti theriac. gr. vi.
Laud. ferm. gr. ii.
Syrup. fœnic. vel *ſcord.* ℥vi.
M. D. S.

M. D. S.
Potio Bezoardica, cochleatim ſumenda.

Quando præſcribimus Theriacam, acetum dixi eſſe addendum;

℞. *Aqu. ſcord.*
Rad. ſcorzon.
Aceti vini an. ℥j.
Theriac. Androm. ʒij. (ubi æſtus urget, *el. diaſcord. Frac.*)
Antimonii diaphor. ℈ij.
Camphor. gr. vj.
Syr. rubi Idæi ℥j.
M. pro 2. aut 3. doſibus: S.
Potio Bezoardica pro aliquot doſibus.

℞. *Aqu. card. bened.*
Fl. ſamb. an. ℥iß.
Aceti vini ℥j.
Theriac. Androm. (vel ubi æſtus nimis urget, *el. diaſc. Frac.*) ʒij.
Antimonii diaphor. ℈ij.
Syr. acetoſ. citri ʒvj.
M. D. S. *Vt anted.*

℞. *Aqu. fumar.* vel *Flor. ſamb.* ℥ij. vel ℥iij.
Aceti rutac. vel *ſcord.* vel *theriac.* vel *vini* ʒvj.
Theriac. Androm. ʒj. ad ʒij.
Antimonii diaphor. ʒß. ad ℈ij.
Campb. gr. iv.
M. pro 2. doſibus: S.
Potio Bezoardica ſudorifera pro 2. doſibus.

℞. *Aqu. card. ben.*
Scordii an. ℥iß.
Succ. citri rec. ʒvj.
Theriac. Androm ʒiß.
Bezoard. min. ʒß.
Laud. op. gr. jß.
Syrupi menthæ ℥j.
Spiritus nitri dulc. q. ſ.
M. pro 2. doſibus.
D. S. ut anted.

Repetenda ſunt talia aliquoties.

℞. *Aqu. Fl. ſambuc.*
Scabioſ. an. ℥iß.
Aceti rutac. ʒvj.
Theriac. Andr. ʒij.
Antimonii diaphor. ℈j. ad ʒß.
Bezoard. min. gr. xv.
Syr. rubi Idæi ʒvj.
M. pro 3. doſibus: S.
Potio Bezoardica ſudorifera pro tribus doſibus.

℞. *Aqu. card. bened.*
Flor. ſambuci an. ℥iß.
Liq. Cor. Cer. ſuccin. ʒij.
Antimonii diaph. Martial. ℈ij.
Cinnab. antim. ℈j.
Syr. papav. ſimpl. ℥iij.
M. D. S.
Mixtura ſudorifera bezoardica, cochleatim ſumenda.

℞. *Aqu. flor. ſamb.* ℥iij.
Aceti fl. ſamb. ʒß. ad ʒvj.
Theriac. Andr. ʒij.
Antimonii diaphor. ʒß. ad ℈ij.
Syr. card. ben. ʒij.
M. pro 2. doſibus, pro eliciendo ſudore.
D. S.
Mixtura bezoardica pro duabus doſibus.

℞. *Aqu. card. bened.*
Scabioſ. an. ℥j. vel ℥iß.
Cinnam. ʒvi.
Aceti bezoard. vel *rutac.* aut *ſambuc.* vel *vini acerr.* ʒvj. ad ℥j.
Theriac. Andr. drach. jß. ad ʒij.
Antimonii diaphor. drach. ß. ad drach. j.
M. D. S
Mixtura bezoardica pro aliquot doſibus.

Addi poſſunt etiam gr. iij. præterpropter *camphoræ*: capiat æger hauriendo cochleatim ſubinde, ita, ut corpus in blando maneat madore, vel ubi major urget malignitas, capiatur pro tribus vicibus, expectando ſemper ſudorem. Vel

℞. *Theriac. Androm.* drach. j.
Antimonii diaphor. gr. xv.
Salis abſinthii ℈ß.
M. pro una vel duabus doſibus:
D. S.
Electuarium bezoardicum.

Capiatur in duobus cochlearibus aceti vini.

Effervеſcit quidem, ſed optimè ſudorem promovet, maximè in principio febrium malignarum, ubi obſervavi egregium uſum, ac præcipuè in petechialibus.

Vel ſi *Theriaca* minus conveniat;

℞. *Conſ. ex toto citro,*
Roſ. rub. vitriolat. an. ℥iß.
Rob. juniperi ʒß.
Elect. diaſcord Frac. ʒij.
Campb. ℈j.
Cum ſ. q. *Syr. ex toto citro* f. Electuarium pro aliquot doſibus: S.
Electuarium bezoardicum.

℞. *Aqu. rad. ſcorz.* unc ij.
Tenell. Cor. Cer. unc. j.
Aceti deſtill. vel *ſimpl.* drachm. vj.
Succ. citri rec. drach. jß.
El. diaſcord. Frac. drachm. ij.
Syr. rubi Idæi unc. j.
M. f. Potio pro tribus doſibus: S.
Potio ſudorifera.

℞. *Aqu. card. ben.*
Rad. ſcorz. an. unc. ij.
Cinnam. borrag. drachm. vj.
Succi citri rec. unc. j.
Elect. diaſcord. Frac. drachm. ij.
Syr. rubi Idæi unc. ß.
M. D. S.
Potio bezoardica ſudorifera, cochleatim capienda.

℞. *Aqu. ſcabioſæ* ℥iß.
Succi citri rec. ʒvj.
Elect. diaſcord. Frac. ʒij.
Antimonii diaphor. ʒß.
Campb. gr. iv.
Syr. card. bened. ℥ß.
M. pro 2. doſibus: S.
Mixtura bezoardica pro duabus doſibus.

℞. *Aqu. rubi Idæi,*
Scord.
Cordial. Herc. Saxon.
Aceti rubi Idæi an. ℥j.
El. diaſcord. Frac. ʒij.
Antimonii diaphor. ℈j.
Bezoard. min. gr. xii.
Syr. rubi Idæi ℥j.
M. pro tribus doſibus: S.
Mixtura bezoardica pro tribus doſibus.

℞. *Aqu. Flor. ſamb.* ℥j.
Aceti Flor. ſamb. an. ℥ß.
El. diaſcord. Frac. ʒj.
Antimonii diaphor. ℈j.
Campb. gr. j. vel ij. vel iij.
Syr. acetoſ. citri ℥ß.
M. D. S.
Mixtura bezoardica.

Capiatur pro una doſi, expectando probè ſudorem.

In progreſſu morbi, & ubi *volatilia*, in ſpecie *ſulphurea*, cautiùs uſurpanda veniunt;

℞. *Aqu. fumar.* ℥iij.
Corn. Cerv. ſine igne ℈ij.
Bez. min. ℈j. ad ʒß.
Extr. theriac. gr. vj.
Syr. cort. aurant ℥iij.
M. pro 3. doſibus: S.
Potio bezoardica.

℞. *Aqu. ſcord.*
Rad. ſcorz. an. ℥iß.

Cor-

Cornu Cervi ſine igne ℈ij.
Antimonii diaph. ℈j.
Bezoard. min. ℈ß.
Syr. acetoſ. citri ℥j.
M. pro 2. aut 3. doſibus, prout magis vel minùs urgeat malignitas.
♃. *Aqu. rubi idæi*,
Ex ſucc. ceraſ. nigr. ana ℥iß.
Cornu alcis ſine igne ℈ij.
Antimonii diaph. ℈j.
Syr. rubi Idæi ʒvj.
Spirit. nitri dulc. q. ſ.
M. S.
Potio alterans ſudorifera.
Uſurpatur pro 2. doſibus, expectando ſub moderatis tegumentis ſudorem blandum.
Commodè hujuſmodi Miſturis etiam *myrrha* poteſt addi,
In ſtatu cum delirio:
♃. *Aqu. ulmar.*
Cordial. Herc. Sax. frig.
Carbunc. ana ℥j.
Cinnam. (ratione virium) ʒvj.
Bezoard. min.
Cinnab. antimonii ana gr. xv.
Nitri antimoniati ℈j.
Campb. gr. iij.
M. f. Potio pro aliquot doſibus: S.
Potio refrigerans & confortans.
In *ſuprà citato loco*, & *Tract. Cnœfelii* inſigniter commendatur *Mixtura de tribus ex tribus*. Compoſitio eſt hæc.
♃. *Mixt. de trib.* i. e. *Mixt. ſimpl.* ʒvj.
Spirit. de trib. ʒij.
Fl. ſulphuris ℈j.
Aqu. fumar. vel alius alexiter. ℥ij.
Syr. acetoſ. citri ℥j.
M. f. Potiuncula pro una doſi.
(Satis eſt potens; ita tamen præſcribit CNOEFELIUS: ſubjecta forſan habuit fortiora.)
Mixtura de tribus, uti notum eſt, eſt Mixt. ſimplex. *Spiritus de tribus* ſic componitur:
♃. *Antimonii* quintupla *nitri* parte in pulverem album fixati, & edulcorati: vel hujus loco *reg. antimonii pulveriſ.*
Sulphuris crudi pulveriſat. ana ℥ij.
Nitri purif. ℥iv.
Deſtilletur per retortam more ſolito, & f. *Spirit. de tribus*, ſcilicet *Clyſſus*.
♃. *Corn. cerv. ſine igne* ʒß.
Antimonii diaphor. ℈j.
Cinnab. antimonii gr. xv.
Bezoard. ſolar. ℈ß.
M. pro 2. doſibus.
D. S.
Pulvis bezoardicus pro 2. doſibus.
Capiantur in ſequenti vehiculo:
♃. *Aqu. card. Herc. Saxon. frig.* ℥iß.
Spir. ther. campb. ʒiij.
Syr. rubi Idæi ʒvj.
M. D. S.
Potio ad pulverem.
♃. *Antimonii diaphor.* ℈j.
Cinnab. antimonii ℈ß.
Campb. gr. v.
M. f. Pulvis *in graviore malignitate*: S.
Pulvis ſudoriferus bezoardicus.
♃. *Pulv. diaphor. Ludov.* ℈j.
Antimonii diaph. vel *bezoard. min.* vel *cinnab. antimonii* ℈ß. vel gr. xij.
Laud. opiat. gr. j. vel *campb.* gr. ij. vel iij.
M. f. Pulvis: S.
Ut antea.
♃. *Ebor. ſine igne* ℈j.
Antibect. Poterii ℈ß.
Bezoard. lunar. gr. iv.
Campb. gr. iij.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.*
♃. *Pulv. Bez. Sennerti* ℈j.
Myrrb. elect. gr. vj.
Campb. gr. ij.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.*
♃. *Corn. Cerv. ſine igne* ℈j.
Salis card. bened. gr. xij.
Antimonii diaph. vel *cinn. antimonii* an. ℈ß.
M. div. in 2. part. æqu.
D. S.
ut anteà.
♃. *Nitri antimoniati* ʒß.
Bezoard. min. ℈j.
Campb. gr. iij.
M. f. Pulvis ad imitat. Riverii.
D. S.
ut anteà.
♃. *Pulv. rub. Pannon.* gr. xv.
Nitri antimoniati gr. xij.
Aur. diaph. Poterii gr. v.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.*
♃. *Corn. Cerv. ſine igne*, aut, quod, meliùs, *Corn. Cerv. ſolar.* (Cor. Cerv. inciditur in taleolas, & fit ſtratum ſuper ſtratum cum foliis auri) ℈j.
Antimonii diaphor.
Cinnab. antimonii ana ℈ß.
Sal. volat. Corn. Cerv.
Succin. ana gr. ij.
M. f. Pulvis.
Div. in 2. part. æquales:
D. S.
ut anteà.
Quod ſi *convulſiones* imminere velint:
♃. *Pulv. bez. Mich.* vel *epilept. diaph. Schrœd.* ℈j.
Cinnab. antimonii gr. xv.
Sal. volat. Corn. Cerv. ℈ß.
M. pro 2. doſibus pro eliciendo ſudore:
D. S. ut *anteà.*
Mihi in febribus malignis cum delirio aut imminentibus convulſionibus familiaris eſt ſequens pulvis, qui admodùm conducit. Præſciptio eſt hæc:
♃. *Antimonii diaphor.*
Cinnab. antimonii ana ℈ß.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. iv. vel v.
Succini gr. ij. ad v.
Campb. gr. ij.
M. D. S.
Ut ſuprà.
Potentiſſimè ſudorem movet, ac ſimul malignitati potenter reſiſtit. Hauriatur in ſequenti vehiculo:
♃. *Aqu. flor. ſambuci*,
Scabioſ. ana ℥j.
Spirit. theriac. campb.
Syr. card. bened.
Fl. papav. errat. ana ℥ß.
M. D. S.
Potio ad pulverem.
Quando ægri ſunt inquieti, & anxietates habent nimias, cuilibet doſi *laudani opiati* gr. j. vel ij. addi poſſunt, & operationem potenter promovet: vitandum tamen tempore criſeos. Vel
♃. *Pulv. bezoard. Mich.* ℈j.
Cinnab. antimonii gr. vj.
Campb. gr. j.
M. D. S.
Pulvis ſudoriferus bezoardicus.
Propinetur in dicto vehiculo.
♃. *Antimonii diaphor.* ℈j.
Cinnab. antimonii gr. xv.
Sal. volat. Corn. Cerv.
Viperar. ana gr. iij.
Succini gr. ij.
Campb. gr. iij.
M. f. Pulvis, ter in 24. horis repetendus.
D. S. ut *anteà.*
♃. *Antimonii diaph.*
Cinnab. antimonii ana ℈ß.
Sal. volat. corn. cerv.
Viperar. ana gr. iv.
Campb. gr. iij.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.*
♃. *Cinnab. antimonii* gr. xv.

Salis volat. cranii hum. gr. iv,
Succini gr. iij.
Camph. gr. ij. vel iij.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.*

℞. *Cinnab. antimonii* ℈ß.
Antimonii diaphor.
Sal. volat. Cornu Cervi ana gr. v.
Camph. gr. ij.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.*

℞. *Cinnab. antimonii* gr. xv.
Sal. volat. Cornu Cervi,
Viperar. ana gr. iv.
Camph. gr. iij. vel iv.
M. D. S. ut *anteà.*

℞. *Cornu Cervi ſine igne* ℈j.
Sal. volat. Cornu Cervi gr. vj.
M. S. ut *anteà.*

Vel præſcribatur *Pulvis ex tribus ſalibus Roſancreuzeri* ex omnibus tribus regnis, quem commendat in ſua *Aſtronomia:*

℞. *Bezoard. mineral.* gr. vj.
Sal. volat. Cornu Cervi gr. iv.
Card. bened. ℈ß.
M. pro doſi: S.

℞. *Cornu Cervi ſine igne, vel unicorn. veri præp.*
Antimonii diaph.
Cinnab. antimonii ana gr. vj. vel viij.
Myrrh. gr. iij.
Sal. volat. Cornu Cervi vel *viperar.* gr. viij.
M. f. Pulvis pro 1. doſi: S.
Bezoardicus pulvis ſudoriferus.

℞. *Ebor. ſine igne* ſeu *Pulv. diaph. Lud.* gr. xv.
Antimonii diaphor. ℈ß.
Sal. volat. Cornu Cervi gr. v.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.*

Capiatur in ſequenti vehiculo:

℞. *Aqu. flor. ſamb.*
Scabioſ. ana ℥j.
Syrupi papav. ſimpl. ʒvj.
Card. bened. ʒiij.
M. D. S.
Potio ad pulverem.

℞. *Cornu cervi ſine igne* ℈j.
Bez. Orient. vel *Bezoard. min.* ℈ß.
Sal. volat. Cornu Cervi gr. iv. vel v.
Camph. gr. j. vel ij. vel *laud. opiat.* gr. j.
M. D. S.
Bezoardicus pulvis confortativus.

℞. *Antimonii diaph.* gr. xv.
Sal. volat. viper. gr. vj.
Camph. gr. iij.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.*

℞. *Pulv. diaph. Lud.* ℈j. ad ʒß.
Sal. volat. Cornu cervi gr. vj. ad ℈ß.
Camph. gr. j.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.*

Cum patiens ſentit calorem internum, neque ob capitis dolorem dormire poteſt.

℞. *Ebor. ſine igne,*
Cinnab. antimonii ana ℈ß.
Sal. volat. Cornu Cervi gr. v.
Camph. gr. j.
M. f. Pulvis.
D. S.
ut *anteà.*

℞. *Corn. cerv. ſine igne* ʒj.
Bezoard. min. ℈ij.
Terræ ſigillat.
Unic. foſſil. ana gr. xv.
Laud. opiati ferm. gr. iv.
M. f. Pulvis pro 4. doſibus: S.
Bezoardicus pulvis confortans.

℞. *Pulv. bezoard. Mich.* gr. xv,
Bezoard. min. ℈ß.
Laud. opiati. gr. j.
M. f. Pulvis: S.
Ut anteà.

℞. *Corn. cerv. ſine igne* ℈j.
Antimonii diaphor. ℈ß.
Bezoard. min. gr. vj.
M. pro doſi, *præſente periculo.*
D. S.
ut anteà.

℞. *Bezoard. animal.* ℈j.
Solar. ℈ß.
Laud. opiati gr. j.
M. f. Pulvis.
D. S.
ut anteà.

℞. *Conſerv. pulp. citri* ℥iß.
Elect. diaſcord. Fracaſt. ʒiij.
Antimonii diaphor. ʒj.
Cum ſ. q. *ſucci citri* f. Electuarium: S.
Electuarium Bezoardicum confortativum pro aliquot doſibus.

De hoc crebriùs æger capiat pro lubitu in vel extra ſudorem, ut in continuo corpus ſervetur madore.

Chirurgus quidam ex prægreſſa ira, & contagio in noſocomio contracto, febre maligniſſima afficiebatur: mox extremi labores, h. e. æſtus intenſus, cephalalgia graviſſima, inquietudo anxioſa, pulſus inæqualis, vires proſtratæ, &c. intra paucas horas ægrum prehendebant. Ipſe ſponte ſua poſt mediam noctem venam ſecat, manè vocatus propter ſpirituum urgentiam in morbo peracuto præſcripſi:

℞. *Aqu. ſcord.*
Cordial. Herc. Sax.
Rubi Idæi ana ℥j.
Corn. cerv. ſine igne ʒß.
Cinn. antimonii ℈j.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. xv.
Succin. gr. viij.
Laud. opiati per ferm. gr. ij.
Syr. flor. tunic. ʒvj.
M. pro 2. doſibus.

Accepit, benè ſudavit, & longè meliùs habuit. Nempè in morbo adeò acuto cum tàm ſubitanea ſymptomatum invaſione blandè anodynis nimius impetus ſpirituum nonnihil refrænandus, nè diſſipati haud ſufficiant pro ſtatu morbi, quin & quietior æger nonnihil redditus faciliùs ſudare queat. In Incremento ergo morbi tutò, circumſpectè tamen, uſurpari debent. Veſperi præſcripſi:

℞. *Pulv. bezoard. Senn.*
Unic. veri præp. ana ℈j.
Bezoard. ſolar.
Jovial. ana gr. vj.
M. pro 2. doſibus.

Quarum unam appetente nocte, alteram circa auroram capiebat, hauriendo ſimul ſubindè pro lubitu de ſequenti Mixtura:

℞. *Aqu. ſcord.*
Fl. ſamb.
Rubi Idæi ʒvj.
Aceti rubi Idæi. ana ℥j.
Elect. diaſc. Frac. ʒij.
Syrupi acetoſ. citri ℥ß.
Miſc. pro Potione.

Sudavit, dormivit, commodè habuit, & ita brevi talibus continuatis convaluit.

Juxtà cum dictis remediis alexipharmacis propter ſitim, etiam interdum propter æſtum, item propter debilitatem ægrorum in & poſt ſudorem, ſubindè ſcilicet pro ſcopo alexipharmaco & alterativo, Julepi blandè aciduli confortativi commodè propinantur, inter quæ eminet citrus, ſuccus citri, & omnia cum citro parata, & ſpiritus nitri dulcis. Ordinetur ergo *Decoctum citri Mynſichtii ſuprà inſinuatum* pro Julepo, aut *Julebus ex decocto citri cum radice ſcorzoneræ*, quem habet FEHR *de ſcorzonera pag.* 61.

℞. *Pom. citri rec.* N. ij.
Incid. cum corticibus in taleolas tenues:
adde
Sacc. albiſſ. ℥iij.
Rad ſcorzon. ʒij. vel ʒiij.
Aqu. font. ℔ vj.
Coqu. ad tertias, & colentur.

Vel *Julepus ex Decocto citri*, cum quo *Tinctura roſarum* elicienda, ad imitationem TILEMANNI *de Mat. Med. pag.* 9.

℞. *Pom. citria* N. ij.

In

In taleolas diſſecta conſpergantur cum
Sacchara albo:
Coqu. in ſ. q. aquæ ad Menſ. ß.
Colatura frigida detur ſola.
Vel etiam cum ea, & *ſucco citri Tinctura roſarum* extrahatur, & cum *ſyrupo de toto citro*, omiſſo ſaccharo, edulcoretur,
♃. *Decoct. Corn. Cerv. cum rad. ſcorz.* ℔j.
Tinct. fl. aquileg.
Pœon. ana ℥j.
Syr. acetoſ. citri ℥iß.
Rubi Idæi (qui admodùm commendatur à GESNERO) ʒvj.
Spir. nitri q. ſ. ad gratum ſaporem,
& propinetur pro potu: S.
Julepus refrigerativus & confortativus.
♃. *Decoct. Corn. Cerv. cum rad. ſcorz.* ℥viij.
Succi citri,
Cydon.
Tincturæ fl. papav. errat.
Pœon. ana ℥j.
Syr. papav. ſimpl. ℥iß.
Fl. tunic. ʒvj.
Spirit. nitri dulc. parum.
M. f. Julepus in malignis cum agrypniis & deliriis:
D. S.
ut ſuprà.
♃. *Decocti citri Mynſ.* ℔iß.
Succi granat. acid. ℥iß.
Ribium ℥iß. ad ℥iij.
Syr. rubi Idæi q. ſ. pro grato ſapore.
M. f. Julepus: S.
Julepus citrius refrigerans & confortans.
Vel
♃. *Decocti Corn. cerv. cum rad. ſcorz.*
Citri Mynſ. ana ℔ß.
Aqu. cinnam. ℥j.
Tincturæ flor. roſar.
Tunic. ana ℥iß.
Syr. ribium ℥ij.
Clyſſi antimonii ſulphurati q. ſ.
M. S. ut *ſuprà.*
♃. *Decocti citri* ℔j.
Syr. rub. Idæi q. ſ. pro grato ſapore.
M. S. ut *ſuprà.*
♃. *Decocti citri Mynſ.* ℔iß.
Gelat. Corn. cerv. rec. ℥iß.
Syr. ceraſor.
Rubi Idæi ana ℥j.
Succi citri q. ſ. pro grato ſapore.
M. f. Julepus,
D. S. ut *ſuprà.*
Propinatur in ſpecie, ubi volatilibus ſudor fuerit provocatus.
♃. *Decocti rad. ſcorzon. cum Corn. Cerv.* ℔j.
Gelat. corn. cerv. rec. ℥j. ad ℥iß.
Succi rubi Idæi ℥ij.
Citri ℥j.
Syr. acetoſ. citri q. ſ.
M. D. S.
Julepus refrigerans & confortans.
♃. *Decoct. rad. ſcorz. cum ligno ſaſſafr.* ℔j.
Gelat. corn. cerv.
Syr. papav. albi (optimè præſcribitur in æſtu.)
Rubi Idæi ana ℥j.
Spirit. nitri dulc. q. ſ.
M. pro Julepo.
D. S. ut *ſuprà.*
Uſurpatur ſubindè intermedio inter ſudandum tempore, etiam in ſudore.
♃. *Raſ. ligni ſaſſafr.* ʒß. ad ʒvj.
Coqu in ſ. q. aquæ, ℔iß.
adde
Succi citri rec. ℥iß. ad ℥ij.
Syr. ex toto citro ℥iß.
Spir. nitri dulc. q. ſ.
M. S. ut *ſuprà.*
Vel
♃. *Decoct. rad. ſcorz. cum corn. cerv.* ℔j.
Gelat. corn. cerv. ℥j. ad ℥iß.
Succi rubi Idæi ℥ij.
Citri ℥j.
Syr. acetoſ. citri q. ſ. pro grato ſapore.
M. S. ut *ſuprà.*
♃. *Decocti corn. cerv.* ℔j.
Succi granat. ℥j. vel ℥iß.
Ribium ʒvj. vel ℥j.
Elect. diaſcord. Frac. ʒiß. vel ʒij.
Syr. rubi Idæi ℥j. ad ℥ij.
Spir. nitri dulc. parum.
M. D. S.
Julepus bezoardicus benè circumagitandus,
♃. *Aqu. fontan.* ℔j.
in qua diſſolv.
Gelat. corn. cerv. rec. ℥iß. ad ℥ij.
Syr. rubi Idæi ℥j. vel ℥ij.
Pap. alb. ℥j.
Spir. nitri dulc. ʒj. vel q. ſ. pro gratia ſaporis.
M. D. S.
Julepus refrigerativus.
Egregiè etiam convenit Infuſum ex floribus, cum ſpiritu ſulphuris ſub forma Julepi propinatum.
Quibus placet, etiam *Decoctum tamarindorum* uſurpare poſſunt, quando nempè alvus nonnihil liberanda venit; v. g.
♃. *Decocti tamarind. cum paſſul.* ℔j.
Syr. acetoſ. citri,
Rubi Idæi ana ℥j.
Spir. nitri dulc. parum,
M. D. S.
Julepus aperitivus.
Item
♃. *Aqu. menthæ,*
Rubi Idæi ana ℥iß.
Succ. cydon. vel rub. Idæi ℥j.
Tincturæ fl. bellid. ʒß.
Corn. cerv. ſine igne ℈ij.
Antimonii diaphor. ℈j.
Syr. rubi Idæi ℥j.
M. D. S.
Mixtura refrigerans & confortans, benè circumagitanda.
♃. *Aqu. acetoſ.*
Rubi Idæi ana ℥iij.
Gelat. corn. cerv.
Succ. rubi Idæi ana ℥j.
Citri ʒß.
Syr. ex toto citro ℥iß.
M. S.
ut anteà.
♃. *Aqu. acetoſ.* ℔ß.
Succ. berber.
Ribium ana ℥j.
Gelat. corn. cerv.
Syr. acetoſ. citri ana ℥iß.
M. S. ut *ſuprà.*
Pro viribus refocillandis:
♃. *Aqu. rubi Idæi* ℥ij.
Cordial. Herc. Sax. frigid. ℥j.
Succi citri rec. ʒvj.
Conf. alcherm. ℈j.
Syrupi acetoſ. citri vel rubi Idæi ℥j.
M. S. ut *ſuprà.*
Inter externa ad promovendum ſudorem non inconſultum eſt, ut eo tempore, quo in febribus malignis & peſtilentialibus internè propinantur remedia ſudorifera alexipharmaca, ſimul imponatur panis parvus recens & calens ex furno extractus, qui ablata cruſta inferiore paululum excavetur (*eine Grube einer wvelſche Nuſs groſs*) & in cavitatem theriaca imponatur, hinc vinum generoſum infundatur, & ita calidè umbilico imponatur; fit enim exindè, ut pani, dum æger ſudat, venenum malignum ſe inſinuet: adeòque interdum, ubi umbilico adhæſerit, colore cæruleo imprægnatus repertus fuit, utpote quod dicunt certum malignitatis ſignum. Panis remotus ſepeliendus, ne aliàs homini vel bruto nocere poſſit.
Quod ſi funeſtum illud ſymptoma, *Hæmorrhagia*, nempè *narium*, urgeat in febribus malignis, quod interdum evenit, Epithemata fronti applicata conveniunt. Sed inter alia remedia confert bufo exſiccatus in umbra, contuſus, & ſub axillis applicatus: quod ipſum remedium imprimis variolis prodeſt.
Diarrhœa ſi urgeat, pulvis Pannonicus ruber à ℈j. ad ℈ij. item Theriacalia & opiata cum ſudoriferis fixioribus uſurpata ſunt convenientia.

℞. *Corn. cerv. uſti præp.* ℈j.
Boli Arm. vel *unic. foſſ.* ʒß.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis adſtringens & confortans.

℞. *Terræ ſigillatæ,*
Corn. cerv. ſine igne an. gr. xij. ad xv.
Sal. volat. corn. cerv. gr. vj.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *anteà.*

℞. *Aqu. fl. ſamb.* ℥iij.
Spir. theriac. ſimpl. vel *camph.* ʒiij.
Corn. cerv. ſine igne ℈ij. vel *uſti præp.* ʒß.
Terræ ſigillat. vel *unic. foſſil.* ℈j.
Syr. acetoſ. citri ℥ß.
M. D. S.
Potio bezoardica adſtringens: capiatur cochleatim.

℞. *Aqu. ſcordii* ℥ij.
Spirit. theriac. camph. ʒij.
Corn. cerv. ſine igne ʒß.
Bezoard. min. ℈j.
Syrupi papav. albi ℥ß. vel ʒvj.
M. pro 2. doſibus: S.
Mixtura adſtringens pro 2. doſibus.

Quando ſtomachi ſymptomata, vomitus, cardialgia, &c. urgent:

℞. *Tacamah.* part. iij.
Balſ. Peruv. part. j.
Blando igne liquefacta malax. cum ſ. q. *Theriacæ*, extendatur ſuper alutam in forma ſcuti ſtomachalis:
D. S.
Emplaſtrum ſtomachale.

Ad præcavendas *cephalalgias & deliria*, Epithemata capiti applicari poſſunt:

℞. *Aqu. verben.* ℥iij.
Spirit. vini camphor. ℥j.
Opii gr. v.
M. f. Epithema.
D. S.
Epithema circa caput.

Cum linteis multiplicatis tepidè applicetur.

Quando fauces ſunt ſiccæ & aridæ, ſine cruſtæ pituitoſæ præſentia, optimum obſervavi remedium:

℞. *Aqu. comm.* ℔iß.
Spirit. vini rectif. ℥j. vel ℥iß.
Mell. cochl. j. vel ij.
Mixta uſurpentur pro oris collutione.
D. S.
Gargariſma refrigerans.

Hæc de Febribus *malignis in genere.*

CAPUT VII.

DE

MORBO CASTRENSI.

Variare febres malignas in ſpecie pro adjunctorum ſymptomatum imprimis varietate, *ſuprà dictum fuit.* Sic ubi in febre maligna obſervatur intenſiſſimus capitis dolor, unà cum affectibus ventriculi anxioſis, in ſpecie cardialgia horrenda, vocatur *Morbus Hungaricus ſeu Febris Caſtrenſis*; cùm imprimis in caſtris inter milites ex ſqualore caſtrorum oriri ſoleat. Eſt maligna admodùm & contagioſa præ cæteris malignis febribus, triga ſymptomatum acerbiùs affligentium ſtipata; nempè

1. *Gravi cardialgia & anxietate*; hinc
2. *Intolerabili cephalalgia*, agrypnia, indeque *graviſſimis deliriis*; ac denique
3. *Graviore prunella*:

Quibus & *dolor ſive laſſitudo artuum & oſtocopos*, & ſubindè *alvi fluor* ſe ſolent ſociare. Germ. *die Haupt KrancKheit, die Ungariſche KrancKheit, die Hirntobende Sucht*, appellari ſolet, in ſpecie & ſecundùm experientiam dicta. De hoc morbo tractavit MARTINUS RULANDUS, aliique plures.

CURA.

Si ergò febris maligna fuerit morbus Hungaricus, præmiſſo vomitu ſuprà dictis remediis curari debet, ſudorem ſubindè imperando. In ſpecie *Vomitoria* in morbi principio ſunt admodùm neceſſaria: hinc etiam *venarum raninarum ſectio*, reſpectu nempè *prunellæ*, loco quarum *venam frontis* quidam ſecare amant, reſpectu habito ad *cephalalgiam & deliria.*

Remedia inter pro *Julepo* commodè inſervit *Decoctum Corn. Cerv. cum ſucco citri*; pro Diaphoreticis ſpiritus theriacalis camphoratus, liquor cornu cervi ſuccinatus, electuarium diaſcordii Fracaſtorii, cinnabaris nativa & antimonii, pulvis Pannonicus rubeus à ʒß. ad ℈ij. imprimis hic Pulvis *Wittichii* laudari ſolet, ſudorem fœtidum pellens:

℞. *Fl. ſulphuris* ℈j.
Succini albi,
Cornu Cervi ſine igne ana ℈ß.
Terræ ſigillat. ʒß. vel ℈ij.
M. f. Pulvis.

Propinetur cum aqua card. bened. vel cum vino abſinthite, præprimis, ſi cum rigore invaſerit affectus.

Quibus & nitrum antimoniatum, præſertim in potu, ſubinde addi poteſt.

Ungari ſequenti utuntur Euporiſto:

℞. Allii bulbum, quem ſpiritu vini imbibunt & contundunt, & hac pulticula corpora ægrorum fortiter fricando inungunt, ac deinde linteaminibus benè cooperiendo ad ſudorem componuntur: quo peracto ſtatim levamen acquirunt.

Contra *Prunellam*, quæ imprimis urget morbo Hungarico affectos:

℞. *Sempervív. maj.* qu. v.
Contund. ac pro ſingula ℔j. adde
Salis Ammoniaci ʒß.

Reponantur loco humido ſubterraneo, donec ſal liquefactus ſit, hinc liquor expreſſus & filtratus, vel idem priùs per alembicum deſtillatus pro eluendis faucibus & collo adhibentur:

Vel

℞. *Aqu. ſemperviv. maj.* ℔j.
Succi ejuſdem ℥ij.
Salis ammoniaci ʒſ.
M. pro gargariſmate.

CAPUT VIII.

DE

FEBRIBUS PETECHIALIBUS.

Quando in Febre maligna hinc indè ſe manifeſtant maculæ corporis cutim tingentes, propriè *Petechiæ & Febris Petechialis* dicta, Germanis *das FlecKfieber*, præ aliis frequens; alias etiam *Febris pulicaris*, *Febris lenticularis*, *pedicularis*, item *puncticularis*, vocatur.

Obſervetur tamen primariò, quod ſæpiùs quidem *in morbis malignis* erumpant maculæ, quæ conſtituunt *febrem petechialem*, non tamen præcisè ſunt ſigna pathognomonica febris malignæ; Multi enim ſunt morbi, in quibus apparent maculæ ſymptomaticæ, utut non præcisè ſint morbi maligni. Sic interdum *in febribus tertianis* ſub fine paroxyſmorum ſubindè *maculis* coloratur corpus ante ſudorem, quæ poſt ſudorem evaneſcunt, utut non adſit febris maligna. Ita etiam *in ſcorbuto*, leviore licèt, ſubindè *rubicundis maculis* tingitur cutis, utut ægri nihil de malignitate conquerantur. Habent hoc ſingulare imprimis *febres ſcorbuticæ*, ut *maculæ* pulicum morſibus ſimiles, interdum etiam graviores, in partibus erumpant, abſque tamen malignitatis nota. κατ᾽ ἐξοχὴν tamen maculæ iſtæ maximè apparent in febribus malignis, petechialibus ideò dictis, quales interim febres cum maculis comitatæ copioſiſſimis, præ aliis malignis, cæteris paribus, magis videntur lentæ, minùſque acutæ, periculoſæ tamen eſſe ſolent, ægrique ad tertiam uſque criſin ſeu ad 20. diem jacent, & neſciunt, utrum convaleſcaat? an verò pereant?

Symptomata harum febrium, præter reliqua cæteris malignis communia, ſunt inſignis laſſitudo totius corporis, dolor ejus contundens & lancinans univerſalis. Dicunt ægri: *languere ipſis omnia membra, & eſſe ipſis, ac ſi fuſtigati eſſent. Vires* ſimul mox inſigniter *proſtratæ*, *febre* nihilominùs *miti* adhuc exiſtente: Nam *calor* non adeò *vehemens* eſt in toto corpore, minùſque mordax, quàm *in ardente* etiam *mitiore*: ferè tamen *veſpertino tempore* intendi obſervatur; imò interdum *in principio* tàm *mitis* eſt, ut æger vix ſe ægrotare ſentiat. Hinc ſupervenit intenſiſſimus

mus & continuus dorſi ac capitis dolor gravativus, ut neſciant, ubi ſint? agrypniæ, anxietates, & *jectigationes* ægrorum; *in principio* facilè, in progreſſu difficulter, in ſtatu planè non *ſudant*, vel ſponte vel medicamentorum ope: interdu interdum quietiores, noctu anxioſi magis redduntur, & graviùs affligi ſolent. Inde, præter ea, quæ *ſuprà de cauſa Febrium malignarum* dixi, lympha ſimul ab acido volatili acri peccante inſigniùs inquinari, colligo & exiſtimo: hinc enim eſt exacerbatio veſpertina & nocturna, ſicut & difficultas ſudoris inde derivanda veniunt. Subindè *alvi fluxus* variorum *ſpumoſorum*, utpote *fœtidiſſimorum*, *excretorum* ſupervenit, quæ omnia & aliis *malignis* ſunt *communia*: ſaltim quod *maculæ* raro *quarto*, ſæpius circa *ſeptimum*, erumpere ſoleant, præſertim *circa pectus & ſcapulas*; hinc & *abdomen*, & *crura*; tandem etiam *brachia* iiſdem tinguntur; *facies* ordinariò *libera* eſſe ſolet. *Maculæ hæ* non ſolùm *externas*, ſed etiam *internas partes* affligere ſolent, teſte CASTRO de PESTE *pag.76*. Interdum non *maculæ* ſolùm, ſed etiam *vibices* in his febribus apparent: vid. MAJOR *Differt. de chirurg. Infuſ. p. 260*. *Deliria* quoque & *Convulſiones* frequentiſſimè *in ſtatu* ſuperveniunt, quo tempore etiam *in morbo ſalubri*, & multò magis *in declinatione*, quaſi *ptyaliſmus* quidam, h. e. copioſæ ſalivæ, mucoſæ, eaque continua ex ore & faucibus, cum euphoria ægri exſcreatio. *Continua* ferè eſſe ſolet hæc *febris*; hinc rarum eſt, *intermittentem* eandem fuiſſe obſervatam à FEHR *de Scorzon. pag.72.*

Confundi interdum ſolent *pulicum morſus* cum petechiis. Ut ergò iſti commodè *diſtinguantur* in petechiis, *notandum*: quod *pulicum morſus ſeu maculæ* in centro ſuo habeant *punctum ruberrimum*, morſus veſtigium, quod deficit in *petechiis*. Præterea *pulicum morſus* appoſita farina *lupinorum*, cum *aceto* aut *oxymelite* ſubacta ſubitò evaneſcunt; maculis verò malignis ſeu petechiis applicata, nequaquam Autore ZACUTO LUSITANO *lib.3. Prax. Admir. Obſerv.14.* *Maculæ hæ* in morbo ſalubri effloreſcentes *intensè rubent* inſtar pulicum morſuum, hinc pedetentim *palleſcunt*, *flaveſcunt*, ſicque evaneſcunt; & quò *magis rubicundæ* ſunt, eò *melioris* ſunt *notæ*; è contrà, quæ *ex rubore liveſcunt*, ſeu, ut aliàs loquuntur, *plumbei coloris* ſunt, vel quæ *nigreſcunt*, à Belgis *Peper Korns* dictæ, hæ ipſæ omnium *peſſimæ* ſunt; & quò magis tales, eò deterioris ſunt conditionis, quia hæ extinctionis ſeu deſtructionis, ſpiritus inſiti notitiam ingerunt. Nempe ſicut acida corroſiva partes mortificando, vegeto adhuc ſpiritu, colorem primò rubrum, hinc ſpiritu deficienter album efficiunt, penitus verò extincto ſpiritu & putreſcente parte nigrum colorem inferunt; ita quò major eſt virulentia malignitatis, indeque ſuperficiei cutis major vel minor mortificatio, eò etiam color magis vel minùs lividus aut nigricans eſſe ſolet. Mortificatio enim hæc in extinctione ſeu deſtructione ſpiritus inſiti conſiſtit, quo vegeto rubent partes cutaneæ affectæ, deficiente eodem, ad nigredinem vergunt, ut in *gangræna ac ſphacelo* notum eſt: Unde & *petechiæ* veluti *inuſtæ eſcharam* ſimul inducentes obſervatæ fuerunt: vid. M. A. N. C. *Ann.6. Obſerv. III. pag.148.*

C A U S Æ.

Petechiales hæ febres ferè primitùs ex *corruptela interna contentorum* oriuntur, adeoque, tàm *maſſam ſanguineam* alioſque *humores*, quàm *ſpiritus*, virulentia ſua afficiunt: ſanguis nempe corruptus, & à fermento acido volatili acri putredine inquinatus, & ob id à reliquo ſanguine ſeparatus, ſeroque imbibitus hujus vehiculo (dum exſpirationi omnimodè ineptus eſt) ſub cuticula circa glandulas miliares defigitur, & ibidem hærendo maculas infert. Contagioſæ tamen admodum ſunt, ipſo tamen contagio minùs ſpirituoſo, minùſque activo exiſtente, ut latere aliquandiu queat, antequam ſe exſerat, Interdum epidemicè graſſari obſervantur: Vid. FEHER *l.a.*

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*. *Febris petechialis*, quò magis blanditur, eò magis nocet ſæpè cum omnia pacata apparent, mors imminet; ſæpè morti vicini præter expectationem evadunt. Aliàs *periculoſus valdè* eſt morbus, quo plures moriuntur, quàm evadunt, annotante HORATIO AUGENIO *T. 1. l.5.* & SENNERTO *de Febribus pag.537*.

Maculæ purpureæ quò plures, quò majores, & quò benigniores, item ſic criticè erumpant, naturæ victoriam præſagiunt; contrà verò, ſi contrario ſe habent modo.

Quod ſi fiat, ut retrocedant, ingens periculum imminere ſolet.

Quò magis *latæ*, *copioſæ*, & benè coloratæ, nempe rubicundæ ſeu ſanguineæ ſunt maculæ, eò eſt meliùs ſignum: virides enim & flave maculæ ſunt deteriores; *cœruleæ*, *lividæ*, & nigræ ſunt omnium peſſimæ, cum *virium debilitate* magnum *periculum* portendunt, *malignitatis mortificantis* indices; colore autem cicerum minus ſunt periculoſæ. *Maculæ paucæ*, febre magis ingraveſcente, & urina cruda exiſtente, *ferè* ſunt *lethales*. *Maculæ*, quæ ſubitò *diſparent* aut *recurrunt*, periculoſiſſimæ.

Criticè dixi erumpere debere maculas & puſtulas: Nam, quæ ante ſigna aliqualis coctionis erumpunt, aut quæ inordinatè paucæ, neque bene coloratæ prodeunt, eæ periculoſæ ſunt; motum enim naturæ coactum innuunt, ſæpiùſque recurrunt. Quò magis cum *macularum* eruptione *coctionis ſigna* apparent, *eò melius*. Erumpere ergò debent copioſè & benè coloratæ, die 4. vel 7. vel 10. 11. 12. &c. præcedentibus aliqualibus coctionis ſignis.

Hæmorrhagia parca ſuſpecta: *larga* in incremento, die critico, aut indicatorio, erumpens, *bona*; poſt *maculas* verò jam *effloreſcentes ſuſpecta*.

Excrementa alvi *nigra & fœtida*, ſunt *periculoſa*.

Quoad *tempus eventus*: minus quàm aliæ malignæ *acutæ* eſſe ſolent, ſed *lente* quaſi ſua tempora percurrunt, ita, ut *in ſtatu 6. 8.* & plures dies eodem tenore perſiſtant ægri, antequam vel in melius, vel in deterius fiat mutatio: Vid. D. BURSER, Phyſicus olim Annebergenſis, *de Febre petechiali*.

Quoad *modum eventus*: Qui morbum non negligunt, & ſtatim ſub initium utuntur remediis commodis, facilè interdum liberantur, nonnunquam 11. 12. aut 14. *die*; qui verò curationem differunt, & aerem liberiorem non devitant, *diutiùs decumbunt*, ſæpiùs *ſuccumbunt*. Interim tamen, ſi omnia ritè procedant, nec vires adeò ſint proſtratæ, ferè *intra 14. dies* acutorum more ceſſant.

Solvitur equidem interdum per *criticam hæmorrhagiam narium*, vel *ſudationem*, vel *urinam*, quod tamen rarò apud nos contingit; quin ſucceſſive apud nos per *diaphoreſin auctam* evaneſcere ſoleat. Interdum etiam *metaſtaſi producti morboſi* ſeu *materiæ coctæ* in quendam locum finitur: ſic per *apoſtema in teſtibus* febrem pethechialem terminari aliquoties obſervavit ROLFINCIUS.

Recurſus ſeu retroceſſio macularum & puſtularum fit ita: Miaſma malignum volatile curſu morbi figitur & quaſi præcipitatur, & intra cutim ac cuticulam deponitur: ſed ex ſanguinis efferveſcentia ferociore, dum nondum ſit perfectè fixum, fit, ut retrocedat, & præſentaneam mortem interdum inſinuat, ad quod multum ſimul contribuit ambientis aeris frigus.

C U R A.

Quoad *curam* febrium petechialium: nihil ſingulare obtinet, ſed *eædem Indicationes* atque *ſuprà circa febres malignas in genere* inſinuatæ fuerunt, etiam hìc ſpeciatim obſervari aut applicari debent vel poſſunt: Saltim obſerventur hæ cautelæ:

I. *Vomitoria* in *petechialibus* præ aliis malignis maximè *proficua eſſe*; cùm mox à priori principio *graves anxietates* ſoleant prehendere ægros, quas curare, earum incrementum præcavere, & ita longè quietiores reddere poſſumus ægros, propinato maturè *vomitorio*. *Purgatio*, niſi in primo ferè principio, *nocet*, experientia teſte; quod aliàs ad *diarrhœam* de facili proclives ſint petechiis laborantes, quæ maximè eſt lethalis. Quin & apparentibus jam petechiis, aut maculis, à quocunque ſtimulo abſtinendum, & ne quidem ad clyſmata aut ſuppoſitoria facilè eſt accedendum, nè impediatur naturæ motus.

II. *Venæſectio* nullius uſus eſt, cùm *febris* ipſa minoris ſit conditionis, magiſque urgeat *malignitas*, utut MENIATIUS *de Febr. Mal.* eam tanquam remedium, naturam oneris aliqua parte levans, commendet: *Et. lethalem* etiam docet eſſe FORESTUS *in Schol. Obſervat. 36. l.7.* *Nocivam* verò oſtendunt BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſ. Volum. 2. pag. 290.*

III. *Sudorifera* ergò primatum ducunt, ſpeciatim *in principio & incremento*, dum adhuc ſudare poſſunt ac

ſolent

ſolent ægri ; unde ſub iſto tempore *volatilia*, in ſpecie *Theriacalia*, tutiſſimè adhibentur : in *progreſſu verò morbi ac ſtatu fixioribus* ſaltem indulgendum, devicta jam prioribus malignitatis atrocia, jamque, quod reliquum eſt, natura operante. Quod ſi gravior ſit malignitas, ad minimum ter in 24. horis porrigenda ſunt remedia. Obſervanda tamen hic *Cautela* 8. quàm *ſupra in cura febrium malignarum in genere* inſinuavi, ut pro varietate circumſtantiarum poſſimus variare medicamenta, propinando nunc abſorbentia ; nunc ſudorifera volatilia ; nunc ſola, nunc miſta invicem cum acidis. *Sudor* autem non excitetur nimius, quin virium ſemper habeatur ratio, propter quem reſpectum nec linteis nimis vel ſtragulis opprimendus eſt æger, ſed tolerabiliter ſaltem contegendus.

IV. Obſervandum: an petechiarum eruptio ſit morbus? an productum morboſum? an excretio ſymptomatica? an verò critica? quod petechiis intempeſtivè, h. e. *ſymptomaticè* potiùs quàm criticè erumpentibus, non inſiſtendum ſit nimiopere ſudoriferis, ſed potiùs effervescentiam nimiam ſiſtentibus, adjunctis ſimul alexipharmacis, utendum. Hinc enim rectè JOHANNES STEPHANI *in Operibus Medicis Decad.* 9. *Conſ.* 6. inquit: *Minùs ſunt tolerandi ii, qui quamcunque cutis efflorescentiam petechiarum nomine dignantur, etiam ſi aut febris ſit intermittens, aut in ſe mitiſſima.* Petechiæ enim genuinæ ſunt ſymptomata febris peſtilentialis, conjunctæ cum fervore ſanguinis. Hæ ergò, dum criticæ ſunt, nempe, quando die 4. vel ſeptima largiter erumpunt, id quod fit cum ægri aliquo levamine, promoveri debent blandis ſudoriferis, quæ inter nihil melius eſt Emulſione iſta ex ſeminibus ſuprà nominatis expellentibus propinata. Ubi verò petechiæ in principio vel in cremento quidem erumpunt, ſed ſparſim, & ſpontè evaneſcunt, itemque debilitetur æger, tunc excretio erit ſymptomatica ; ubi neglectis ſudoriferis validis potiùs cum temperatis acidis alexipharmacis fervor ſanguinis refrænari debet, neque priùs excretionem promoveamus, niſi facta ſufficiente præcipitatione ſanguinis, ſudoriferis debitis earum proventus promovendus.

V. Apparentibus jam *petechiis*, abſtinendum non ſolùm eſt à *fortiter Laxantibus*, ſed etiam *Clyſmata* cautè, nec niſi *blanda*, atque non, niſi *neceſſitate urgente*, injicienda. *Maculis* autem jam apparentibus ſuperveniens fortè alvi fluxus, hinc cautè eſt tractandus, & non adeo ſubitò, nec ſimpliciter ſupprimendus, niſi aut *copia* exceſſerit, aut maculas retrocedere faciat, aut ſenſibiliter ægrum debilitet: Eſt enim interdum quodammodò naturæ motus evacuationem materiæ ſenſibilis molientis, & ob id non in cautè ſupprimendus ; idque præſertim, ſi *affectus* non tàm ex *contagio*, quàm *interno ſpontaneo vitio contentorum* ac corruptela originem duxerit, ita tamen regatur, ut *macularum expulſio*, quantum poſſibile, promoveatur, non verò ab iſto *alvi fluore* cohibeatur. Verùm, licèt non ſiſtatur talis alvus fluens, ſedulò tamen inſiſtendum & ſudoriferis & alexipharmacis, quo ita magis derivemus naturæ motum ad exteriora, ac ita ſpontè ceſſet fluor iſte. Contrà cùm tales alvi fluxus alio tempore venientes ſint ſymptomatici, & ſubindè lethales, propterea cum alexipharmacis miſcenda ſimul interdum adſtringentia blanda, ut ita ſucceſſivè fluor in hoc caſu periculoſus ſufflaminetur, ac omne malum præcaveatur.

VI. Si ulla eſt *febris*, in qua *Veſicatoria* conveniunt, eſt imprimis *petechialis*, ſpeciatim quando retroceſſerint *maculæ*: raròenim aut nunquam denuò apparere ſolent, ſed vel ſupervenientibus *nervoſi generis ſymptomatibus*, nempè *deliriis & convulſionibus*, ægri intereunt, vel ſucceſſivè per *auctam diaphoreſin* ſaltem morbus ſolvitur. Ut ergò ancipiti tali in caſu ægrum levemus; item ſi aliàs *graviora nervoſi generis ſymptomata* immineant, ut ordinariò *in ſtatu* harum febrium aſſolet fieri, conſultiſſimum eſt, maturè applicare *Veſicatoria* in pedibus ac brachiis, prout plùs minùs urgent ſymptomata: Vid. SANCTORIUS *in Meth. vitandorum errorum p.* 841. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſ.* 214. *p.* 315.

VII. Quoad *diætam* in æquali calore naturali conſervandi ſunt ægri, *vinum* imprimis moderato uſu conducibile eſt his ægris: Sic enim HENRICUS *ab* HEER *Obſ.* 5. refert, mulierem in *febre petechiali* pro deſperata habitam, *vini uſu* reſtitutam. Confer. etiam BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hiſt.* 7. FEHR *de ſcorzon. p.* 173. Potui ordinario inſtillatur tinctura florum aquilegiæ, quæ præ cæteris convenit ad expellendas petechias.

Quoad *remedia ipſa*: nil ſingulare, quod non *ſuprà de Febribus malignis in genere* dictum fuerit, monendum occurrit. Saltem *in principio* magis *ſudoriferis*, præſertim *volatilibus*, *in ſtatu* verò *fixioribus*, *blandè temperantibus & abſorbentibus*, magis utendum. Hinc *in principio*, ut Cornu Cervi ſolare, Bezoardicum Joviale, cinnab. antimonii vel nativa, utendum. Hinc in principio:

♃. *Corn. Cerv. ſine igne*,
Antimonii diaph. ana ℈j.
Sal. volat. cornu cervi gr. xij.
M. f. Pulvis pro 2. doſibus.
D. S.
Pulvis ſudoriferus.

♃. *Antimonii diaphor.*
Cinnab. antimonii ana ℈ß.
Sal. vol. viperar.
Corn. cerv. ana gr. iv.
Campb. gr. iij.
M. D. S.
Ut antè.

♃. *Pulv. diaphor. Ludov.* vel *Corn. cerv. ſine igne*,
Antimonii diaph. vel *bezoard. ſolar.* an. ℈ß.
Sal. volat. Corn. cerv. gr. v. vel vj.
M. S. *ut anteà.*

♃. *Aqu. cord. Herc. Sax.* ℥iß.
Mixt. ſimpl. ʒij.
Spirit. Corn. Cerv. eſſent. ℈j.
Syr. ex toto citro ʒij.
M. D. S.
Potio ſudorifera pro una vice.

Item aliquoties *in principio & incremento* proficuam expertus ſum hanc *Potionem*:

♃. *Aq. fl. ſamb.* vel *menthæ* ℥ij. vel iij.
Aceti acerr. vel *ſimpl.* vel *deſtill.* aut *fl. ſambuc.* ℥ß. ʒvj. ad ℥j.
Theriac. ſeu *mithridat.* ʒj. vel ʒij. ad ʒiij.
Antimonii diaphor. ʒß. vel ℈ij. ad ʒj.
Myrrh. gr. vj.
Syr. card. bened. vel *rubi Idæi*, vel *aceto*ſ. *citri* ʒij. ad ʒvj. vel ℥j.
M. pro 2. vel 3. doſibus cum ſudore.
Vel

♃. *Aqu. fl. ſamb.*
Ceraſ. nigr. ℥iß.
Theriac. ʒj. ad ʒij.
Corn. Cerv. ſine igne ʒß.
Specif. cephal.
Antimonii diaphor. ana ℈j.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. xij.
Syr. ex toto citro ʒvj.
M. f. Potio. S.
Mixtura ſudorifera pro aliquot vicibus,
Detur cochleatim.

♃. *Aqu. menth.*
Galeg. an. ℥iß.
Antim. diaph. ℈j.
Bezoard. min. ℈ß.
Sal. volat. Cor. Cer. gr. xv.
Succini gr. viij.
Campb. gr. iij.
Syr. cortic. aurant. ℥ß.
M. S. *ut anteà.*

♃. *Aqu. ſcorzon.*
Scord. ana ℥iß.
Aqu. cord. Herc Sax. frig.
Cinnam. ana ℥ß.
Specif. cephal. ℈j.
Bezoard. min. gr. v.
Sal. volat. Corn. cervi ℈j.
Succini ℈ß.
Campb. gr. ij.
Syrupi rubi Idæi ʒvj.
M. S. ut *ſuprà.*

♃. *Aqu. menthæ*,
Scorzon.
Hirund. cum caſtor. ana ℥j.
Spirit. cochlear. ʒß.
Antimonii diaphor. gr. xxv.
Specif. cephal. ℈j.
Sal. vol. corn. cerv.
Succini ana gr. viij.

Laud.

Laud. op. gr. j.
Syrup. cortic. aurant. parum.

Aliquando ſeptem in una domo petechialibus febribus corripiebantur, in ſpecie duæ ancillæ, his præſcripſi præmiſſo *vomitorio*

℞. *Theriac.* ℥j.
Antimonii diaphor. ʒß.
Salis abſinth. ℈j.

Cum ſ. q. *ſyrupi acetoſ. citr.* f. Bolus pro 2. doſibus.

Quarum unaquæque capiebatur in cochleari vini, unde *copioſus* emanavit *ſudor*. Una illarum actu patiebatur menſes, quæ ſine nocumento hunc *bolum* accepit. Hoc præmiſſo poſtmodùm creberrimo uſu ſequentis *Electuarii*, die nocteque illud capiendo, ac ſæpiùs repetendo, ac *ſudorem* ſubindè expectando, convaluerunt:

℞. *Conſ. pulpæ citri* ℥j. ad ℥iß.
Elect. diaſcord. Frac. ʒß.
Antimonii diaphor. ʒiß.

Cum ſ. q. *ſucci citri* f. Electuarium, addendo interdum *camphoram*.

Poſtmodùm verò *in & prope ſtatum* convenienter uſurpari poteſt *Emulſio*, *ſupra de Febribus malignis in genere*, ex ſeminibus expellentibus *præſcripta*:

Item

℞. *Aqu. fl. ſamb.* ℥ij.
Ceraſ. nigr. ℥j.
Spirit. vini camphor. ʒiij.
Corn. cerv. ſine igne ℈ij.
Bezoard. min. ℈j.
Sal. volat. ſuccini gr. ix.
Syr. fl. tunicæ ʒß. ad ʒvj.
M. D. S.
Mixtura ſudorifera.

Capiebatur pro 3. doſibus, vel cochleatim.

Item

℞. *Aqu. ſcabioſ.*
Menthæ ana ℥iß.
Gelat. Corn. Cerv. rec. ℥j.
Antimonii diaphor. gr. xv.
Syr. card. bened. ʒß.
M. pro 3. doſibus. S.
Mixtura ſudorifera pro 3. doſibus.

Item loco *Julepi nocturni* uſurpetur, quæ *ſuprà de Febribus malignis in genere* cum electuario diaſcordii ordinavi: Vel

℞. *Decocti rad. ſcorz. cum Corn. Cerv.* ℔j.
Succi citri rec. ℥j.
Elect. diaſc. Frac. ʒij.
Antimonii diaphor. ʒj.
Bezoard. min. ʒß.
Syr. card. bened. ℥iß.
M. D. S.
Mixtura confortans, cochleatim ſumenda.

Capiatur pro lubitu.

Item cùm plures ſimul ægrotent, pro remedio ſæpiùs capiendo:

℞. *Decocti ligni ſaſſafr.* ℔iß.
Succi citri ℥iij.
Antimonii diaphor. ʒiß.
Bezoard. min. ʒß.
Syr. fl. tunic. ℥iß.
M. S.
Potio confortans, circumagitanda.

Capiatur ſæpiùs pro lubitu.

℞. *Raſ. ligni ſaſſafr.* ℥iß.
Rad. ſcorz. ʒvj.

Coqu. in ſ. q. *aqu. ſimpl.* vaſe clauſo. Colat. ℔iß.
adde
Vini Rhenani. ℥vj.
Gelat. Corn. Cerv. ℥ij.
Syr. rubi Idæi ℥iß.
M. pro Potione.
D. S.
Potio expellens.

In ſtatu, dum ſumma urget *virium proſtratio*, uſurpari poſſunt Potiones analepticæ, *ſuprà de Febribus malignis in genere* præſcriptæ, vel ſequens:

℞. *Aqu. ſcabioſ.* ℥iß.
Cord. Herc. Sax. ʒvj.
Cinnam. ʒiij.
Conſ. alcherm. ʒj.
Bezoard. ſolar. ℈j.
Syr. rubi Idæi ʒß.
M. D. S.
Potio confortans, cochleatim ſumenda.

Capiatur pro lubitu.

Juvenis 18. annorum, aliàs ſanæ ac robuſtæ conſtitutionis, corripitur die Mercurii veſperi levi horrore, poſt quem incaleſcit mediocriter, nox inſequens mediocris, manè die Jovis caput intensè circa frontem dolet, ſitit graviter, fauces & lingua ſicca, dolor gravativus præcordia occupat, calor totius præternaturalis mediocris, laſſitudo omnium artuum: capit ſuo nutu pilulas cephalicas, ſed à meridie præterea Medicum adit, qui ordinat pro ſequenti manè ʒß. ſyrupi emetici in vehiculo appropriato; & licet pilulæ à meridie ſemel vomitu, ter ſeceſſu evacuaſſent, jubet nihilominus die Veneris capere Vomitorium, quod ſepties ſuprà copioſa mucoſa, & octies infra evacuavit; unde pro nocte ſequente:

℞. *Aqu. ſcord.* ℥j.
Aceti ſambuc. ʒß.
Theriac. ʒj.
Antimonii diaph. ℈j.
Miſta ſumebat pro 2. doſibus.

Sequitur nox gravis, manè ſymptomata eadem, appetitus nullus, ſitis clamoſa, cephalalgia intenſa, fauces aridæ, lingua aſpera & nonnihil nigricans, calor totiùs acris ſeu mordax, non tamen adeò intenſus, cutis arida & ſqualida, laſſitudo omnium artuum, vires proſtratæ, pulſus celer, frequens, debilis, ferè inæqualis, horret cereviſiam; hinc præſcripſi:

℞. *Corn. cerv. ſine igne* ʒß.
Bezoard. miner. ℈j.
Olei camph. gutt. v.
Succini,
Citri ana gutt. j.

Miſcebantur pro duabùs doſibus, manè & veſperi aſſumendis.

Nox inſequens erat inquieta cum inſequente delirio: die ſolis ſymptomata eadem, robur faciei inſignis, pulſus celer, frequens, parvus, inæqualis. Ordinavi ergo

℞. *Liqu. Corn. Cerv. ſuccin.* ʒiß. ad ij.
Pro 2. doſibus.

A prima doſi oriebatur æſtus intenſior, hæmorrhagia larga, quam rubor faciei præmonſtraverat, petechiæ in manibus erumpebant, ſymptomata cætera erant eadem. Potus erat cereviſia ſecundaria cum vino.

Pro faucibus, unà cum iis, quæ Chirurgus uſurpabat, præſcripſi:

℞. *Mucilag. ſem. cydon. cum aqu. ſperm. ran. extr.* ℥j.
Nitri antimoniati ʒj.
Rob. dianuc. ʒß
Miſc.

Subindè fauces hoc ipſo illinebat, & blandè gargariſando exſpuebat.

A meridie alteram ſpiritus doſin ſumpſit, copioſioribus hinc erumpentibus petechiis, ſymptomata eadem continuabant.

Veſperi ordinabam:

℞. *Aqu. fl. papav. errat.* ℥ij.
Samb. ℥j.
Ebor. ſine igne,
Bezoard. miner.
Sal. volat. Corn. Cerv. ana gr. xv.
Syr. diaſcord. ʒij.
Miſc.

Aſſumebat iſta nocte ſucceſſivè.

Die Lunæ:

℞. *Pulv. bezoard. D. Mich.* gr. xvi.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. viij.
Olei peſtilent. Heiniſii gutt. vi.

Miſcebantur; dabantur tres doſes, quarum unam manè, à meridie, & circa mediam noctem aſſumebat. Hac ipſa die hæmorrhagia recurrebat, nox erat inquieta, delira, & ſymptomata cætera eadem.

Die Martis:

℞. *Liqu. Corn. Cerv.* ʒß. pro 2. doſibus.

Veſperi verò ingruente nocte:

℞. *Pulv. bezoard. D. Mich.* gr. xv.
Cinnab. antimonii ℈ß.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. vj.
Miſc.

Nox

Nox fuit peſſima, ſummè delira, inquieta, incipientibus manè convulſionibus.

Die Mercurii, morbi ſeptima:

℞. *Cornu Cervi ſine igne* ℈ſ.
Bezoard. min. ℈ſ.
Pulv. epilept. antimonial. gr. j.
Miſc.

Capiebat manè à meridie hora iij. capiebat gutt. 50. de liquore cornu cervi ſuccinato: hac die ſeceſſus 4. copioſi; de cætero urina hactenùs ſemper cruda ſanorum ſimillima. Appetente nocte

℞. *Pulv. bezoard.* gr. xij.
Cinnab. antimonii ℈ſ.
Sal. volat. Cornu Cervi gr. v. Miſc.

Poſt mediam noctem iterum ſumpſit guttas 50. liquoris cornu cervi ſuccinati: nox erat tolerabilis ratione delirii, ſed convulſiones ingraveſcebant.

Die Jovis pulveres & ſpiritus iidem: veſperi ob nimias faciei & manuum convulſiones graves Veſicatorium utrique brachio prope carpum in parte extima applicari juſſi. Interne

℞. *Aquæ pæon.* ℥ij.
Spiritus vini camph. ʒj. ad ʒij.
Matr. perlar. præp. ℈ij.
Bezoard. ſolar. ℈j.
Syr. flor. tunic. ʒij.
Miſcebantur pro 2. doſibus.

Una ante, altera poſt mediam noctem uſurpabatur. Nox erat quietior cum ſomno, licèt interrupto, convulſiones manè longè mitiores, qui effectus veſicatoriis debebatur.

Die Veneris propter virium debilitatem ordinavi:

℞. *Aquæ pæon.* ℥iij.
Spiritus vini camphorat. ʒiſ.
Cornu Cervi ſine igne,
Matr. perlar. præp.
Antimon. diaphor. ana ℈j.
Conf. alcherm. ʒiſ.
Miſc. pro Potione.

Reiterabatur etiam veſperi pro nocte, æger meliùs habebat, convulſiones erant mitiores veſicatoriis largè fluentibus, nox tamen erat inquietior.

Die Saturni:

℞. *Spiritus Cornu Cervi ſuccin.*
Tincturæ corall. cum ſpiritu Cornu Cervi an. ʒj.
Miſc.

Bis hac die guttæ 50. capiebantur; veſperi potio antecedens repetebatur: nox erat bona, convulſiones & cætera ſymptomata ceſſabant, urina turbida reddebatur, & ſedimentum ſeponebat: hinc die ſolis liquor Cornu Cervi ſuccinatus à 40. ad 50. guttas ter intra 24. horas continuabatur; quo porro itidem continuato ſic convaluit.

Ubi petechiæ cum hæmorrhagia, dyſenteria, aut diarrhœa conjunctæ, D. Michaelis uſus eſt ſolutione terræ ſolaris. Convenit quoque terra ſigillata: Diarrhœa quidem ob metum graviorum ſymptomatum non ſtatim ſiſtenda, ſed Theriacalibus fomiti morboſo obviam eundem, ſic ſponte ceſſavit: v. g.

℞. *Antimonii diaphor.* ſcrup. ij.
Terræ ſigillat. ſcrup. j.
Extract. theriacal. ʒvj.
Miſc. pro pulvere:
Div. in 2. part. S.
Pulvis adſtringens confortativus.

Capiantur cum vehiculo calido, expectando blandum ſudorem: Vel

℞. *Aquæ menth.* ℥iij.
Aceti deſtillati ℥j.
Elect. diaſcord. Frac. ʒiſ.
Syr. cydon. ℥j.
Spiritus nitri dulc. gut. xv.
Miſc. pro Potione. S.
Mixtura adſtringens ſudorifera & confortans, cochleatim ſumenda.

Externè pro *hæmorrhagia narium* ſiſtenda, optimè appenduntur, aut ſub axillis alligantur bufones. Virgo adulta febre petechiali graviter correpta, cùm jam efflorescerent copioſæ petechiæ, gravi & pertinaci corripitur hæmorrhagia; pro qua ſiſtenda juſſi capere duos *bufones vivos*, eoſque contuſos & conquaſſatos ſub axillis utrumque alliget cum linteolo; quo facto, ſubitò omnis hæmorrhagia ſedata fuit, & virgo per continuatum Electuarii ex conſerva citri cum theriaca uſum convaluit. Sed brevi poſt, cùm nimis ſtrenuè ediſſet, graviſſimæ anxietates præcordiorum, & æſtus intenſiſſimus recurrunt; jubeo, ut vomeret cum ſyrupo emetico, & dictum Electuarium continuaret: quo facto perfectè convaluit.

In adjuncta *dyſenteria*, aut alia *diarrhœa* theriaca cum vino generoſo fervidè ſtomacho & hypochondriis ſæpiùs applicari poteſt.

Sæpe in febribus petechialibus *ſtomachi* urgent *ſymptomata*, ad quæ conveniens remedium eſt, laterem leviter coctum ignire, & aceto vini optimo ac aqua menthæ eundem extinguere, & hinc linteo involutum ad dorſum, aut etiam antè è regione ventriculi applicare; ſin exaruerint, ſecunda vice ignitus, & ſolo aceto vini adſperſus applicetur.

Commodè etiam ſcutum ſtomachale poteſt præſcribi:

℞. *Cerat. de Lad. ſtomach.*
Theriac. Androm. q. ſ.
Malaxata inducantur ſuper alutam.

Vel

℞. *Tacamach.* part. ij.
Cerati ſtomach. p. j.

Liquefacta etiam ſubigantur largiter cum *Theriaca Andromachi* q. ſ. & applicetur.

D. S.

Emplaſtrum ſtomachale.

Sunt, qui *Epithemata fronti, præcordiis*, &c. applicare ſolent: ſed malè. Quia enim de facili refrigerantur, clauſuræ pororum occaſionem ſuggerunt, & ita *petechiarum* eruptionem impediunt; aut eas faciliùs retrocedere faciunt. Tutiùs balſama oleoſa uſurpantur, v. g. oleum aranearum compoſitum Mindereri, ſcorpionum, &c.

℞. *Olei ſcorp. compoſ. Matth.* ʒj.
Deſtillat. meliſſæ,
Rutæ,
Citri an. ℈ſ.

M. pro *linimento* ſcrobiculo cordis & pulſui applicando.
Vel idem cum *oleo nucis moſchatæ expreſſo* miſc. in formam *Balſami*: S.

Balſamus externus.

Veteres in uſu habuerunt *litum externum*, quando *petechiales* maculæ, aut ſimiles *excretiones cutaneæ*, nolunt convenienter prodire: Inſtituerunt *frictiones* ſeu *inunctionem externam cum nitro*, quæ à multis Authoribus inſigniter commendatur, Unguentum fit tale:

℞. *Olei amygd. amar.* ℥ij.
Vini Rhenan. ℥vj.
Aquæ cham. ℥ſ.
Nitri ʒij.

Bulliant ad conſumptionem aquæ, & f. Colatura.

D. S.

Unguentum externum.

Linimentum hoc *toti corpori* affricetur, in ſpecie *dorſo* ad evaporandam materiam malignam è corpore, in *febribus malignis & petechialibus*, præſertim, quando non bene procedere vult *ſudor*: facta enim corporis inunctione, & propinatis hinc ſudoriferis, ſufficienter admodum ſudorem promovere ſolet.

Paulò aliter præſcribit hanc inunctionem BRUNERUS *in Conſil.* 42. ſequenti modo.

℞. *Olei Chamom.*
Amygd. amar. ana ℥ſ.
Nitri pulveriſ. ʒiij.
Aquæ chamom. ℥j.
M. & coquantur.

Hinc inde videbitis apud Practicos hujus Linimenti ad evaporandas petechias in morbis malignis veſtigia, cui ſubſtitui poteſt oleum ſcorpionum ſimplex; Vel

℞. *Olei chamom.*
Rutæ,
Scorp. ana ℥ſ.
Nitri ʒiij.
Miſc. f. Linimentum.
D. S.
ut ſuprà.

CAPUT IX.

DE

FEBRE PURPURATA.

AD malignas hujuſmodi febres pertinet etiam *noſtra febris Purpurata*, Germ. *der Frieſel.*, dicta, qui aliàs morbus & febris miliaris dicitur in M. A. N. C. *Ann. 3. Obſerv. 281. pag. 397.* à puſtularum exiliſſimarum, milium magnitudine æquantium, efflorescentia; item *Morbilli ignei* quibuſdam vocatur. Vid. M. A. N. C. *Ann. 6. Obſerv. 420.* quo loco etiam *Obſer. 145. pag. 205. Purpuræ epidemicæ malignæ* infantum fit mentio.

Febris hæc eſt vel benigna, ſeu ſcorbutica, vel maligna, febri continuæ malignæ juncta: Quoſvis quidem adoritur, mares, & fœminas, infantes & adultos, frequentiùs tamen apud nos puerperas, quibus & malignior magis & funeſtior in ſpecie exiſtit, forſan menſium retentorum occaſione; & infantes recens natos. Eſtque vel *rubra*, quæ forſan illud morbi genus eſt, quod Rubeolam, Germ. *Rotheln* dicunt; vel *alba*, inſtar hydatidum ſplendeſcentium, unde vocatur Germanis *der rhote und Weiſe Frieſel*. Interdum etiam extra puerperium febris maligna purpurata accidit. Propter ſymptomatum vehementiam, morbi brevitatem & periculum, commodè inter febres acutas refertur, utut purpura rubra in Plethoricis & ſcorbuticis, nec non aliis morbis cum multo ſudore, & quovis alio tempore ſine omni febre & ſymptomatis, excepto pruritu moleſto, frequentiùs obſervetur.

Incipit autem febris hæc ſub ſpecie ſynochæ; utplurimùm cum rigore, quem mox inſequitur incaleſcentia totius corporis, anxietas præcordiorum, inquietudo ſumma, oculorum rubor, interdum cum dolore capitis, ſemper cum agrypnia, & leviſſimo circa caput, pectus atque dorſum, ſudore, Urina utplurimùm in principio ſanorum eſt ſimilis, aut parum admodum à ſtatu naturali recedit: in puerperis verò lochia notabiliter ſatis imminuuntur, aut planè ceſſant. Temporis progreſſu & ſub morbi incremento ad ſextum uſque diem ægri circa præcordia, ſcapulas, cervicem, denique totum corporis habitum, de ardore cum lancinationibus, acuum puncturis ſimilibus, interdum pruriginoſis, conqueri ſolent, cutiſque ſimul aſperior redditur cum aliquali rubore. In ſtatu verò morbi omnia ſymptomata cum febre exacerbantur, urina eſt cruda, & quidem vel tincta & pellucida manet, vel cum ſedimento multo turbatur, & aſperitas illa in efflorescentias miliares attollitur, nunc copioſiores, nunc pauciores, quæ levi accedente aura & levi denudatione in lecto evaneſcunt, cum anxietatibus, difficili reſpiratione, ſumma virium proſtratione, frequentiùs cum delirio, convulſionibus epilepticis, & catarrho ſuffocativo. Solvitur tandem morbus hic rarò per diarrhœam, interdum inſenſibiliter ferè & per madorem, in puerperis ſæpè per lochia, ubi exanthemata hæc ſenſim ſenſimque evaneſcunt, & cuticula cum pruritu quodam in ſquamas ſeu furfures abit.

CAUSÆ.

Originem debet hæc febris ſali volatili acri, maſſam ſanguineam turbanti, quod tamen ſubactum, & acido ſui generis maligno ſaturatum, in forma ſalis tertii ſero involuti infra cuticulam ſub poris apponitur; hoc enim, ubi ſecretum & devictum fuerit, atque ad loca intercutanea propulſum, horum ardor, pruritus inſignis, hinc cuticulæ excoriatio & deſquamatio, &c. excitatur. Naſci videtur purpura ſimul ex radice ſcorbutica: nam ſcorbutus, uti talem affectum purpuræ benignum ſine febre interdum infert, ita ſi tales plùs minus ſcorbutici maligna corripiantur febre, tandem in purpuræ efflorescentiam abeunt; Unde & antiſcorbutica quædam, & remediis volatilibus & myrrhatis, aliiſque alexipharmacis miſta, præ cæteris conveniunt.

PROGNOSIS.

Subindè acutus, non rarò præceps, eſt affectus, qui dum maximè videtur blandiri, etiam ex leviſſimo horrore ſubitò jugulat: eaſdem enim cum febribus malignis circumſtantias obſervat; ita tamen, ut excretio hæc cutanea non ſit critica, ſed ſymptomatica, & pro morbo ſeu febre ſolvenda ſola vix ſufficiat, dum nunc ſub purpura copioſiore, nunc parciore, ægri intereunt. In ſpecie periculoſior eſt purpura alba, & quæ in puerperis cum lochiorum ſuppreſſione & diarrhœa ſymptomatica contingit.

CURA.

In *Cura* purpuræ ac febrium purpuratarum, præter generalia iſta, quæ *ſuprà de febribus malignis in genere* dicta fuerunt, obſervandum in ſpecie.

I. Quod, licèt alvus ad aliquot dies noctesque pertinaciter adſtricta ſit, non ſolùm fortiter laxantia, ſed & clyſmata leniſſima ſint periculoſiſſima, nec niſi blanda, atque non, niſi neceſſitate urgente, injicienda. Irritata enim alvo tranſpiratio ceſſat, efflorescentiæ cutis evaneſcunt, & dein mors ſequitur: Quod ſi alvi fluxus ſymptomaticus & ſubindè lethalis superveniat, cùm alexipharmacis ſimul miſcenda adſtringentia blanda, ut ita ſucceſſivè fluor in hoc caſu periculoſus ſufflaminetur, & omninò malum præcaveatur.

II. Si purpura eſt alba, cautè eſt tractanda, neque extra lectum, dum ſterni fortè debet, promovenda eſt ægra; ſi enim ſe extra lectum conferat, vel à leviſſima ſaltem aura frigida afletur, retrocedit purpura. Unde jubeo, ut ægræ continuò contectæ maneant, utut lectus intra 3. vel 4. dies noctesque ſterni nequeat, cùm ſic retroceſſerit purpura, utplurimùm moriantur. In purpura verò rubra, cùm ea ſit mitior, magis poſſumus connivere.

In principio ergo morbi conveniunt abſorbentia, ſeri ebullitionem compeſcentia, imprimis pulveres bezoardici; quibus myrrha cum aliis fixis antimonialibus addenda: in ſpecie convenit rob ſambuci cum Cornu Cervi ſine igne. In ſtatu verò, ubi jam apparere incipit purpura, convenit emulſio iſta ſeminum expulſivorum, quam dedi *ſuprà ubi de febribus malignis in genere*; item liquor Cornu Cervi ſuccinatus, caſtoreata, Tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis Cervi, & antiſcorbutica, eſſentia myrrhæ &c., quæ ſunt egregia: v. g. in principio morbi;

℞. *Corn. Cervi ſine igne*,
Antimonii diaphor. an. gr. xv.
Salis card. bened. ℈ß.
Myrrhæ gr. vj.
M. f. Pulvis.
Div. in 2. part. æqu. S.
Pulvis expellens.

℞. *Specif. cephal.* ʒß.
Bezoard. min. ℈j.
M. D. S.
Ut anteà.

℞. *Aqu. Galeg.*
Flor. ſamb. an. ℥iß.
Pulv. diaph. Ludov. ℈ij.
Antimonii diaphor. ſeu *antib. Poterii* ʒß.
Syr. card. bened. ℥ß.
M. D. S.
Mixtura expellens, cochleatim ſumenda.

℞. *Aqu. card. bened.*
Fumar. an. ℥iß.
Corn. cervi ſine igne ℈ij.
Antim. diaph. ʒß.
Cinnab. antimon. gr. xv.
Syr. ex toto citro ʒvj.
M. S.
ut anted.

℞. *Aqu. fumar.*
Scabioſ. an. ℥iß.
Eſſ. caſtor. ʒj.
Unic. veri præp.
Antibect. Pot. vel *Antimonii diaph.* an. ʒß.
Sal. vol. corn. cerv. gr. xv.
Syr. artemiſ. ʒvj.
M. S.
ut ſuprà.

Item, quando diarrhœa conjuncta, addatur terra ſigillata.

Vel

℞. *Aqu. card. bened.*
Fl. ſamb. an. ℥iß.

Spiritus

Spiritus theriac. ſimpl. ℥iij.
Cornu cervi uſti præp.
Antimonii diaphor. an. ʒj.
Terræ ſigill. vel Boli Armi præp. gr. xij.
Syr. flor. tunic. ℥iij.
M. D. S.
Expellens & adſtringens potio confortativa.

Reflexio quoque ſæpè ad ſcorbutum facienda eſt, unde in tali purpura ſequentem Miſturam præſcribo;

℞. *Aquæ ſcabioſ.*
Scordii an. ℥iß.
Spiritus cochl. ʒj.
Antimonii diaph.
Mag. corall. cum ſucco citri à ʒß. ad ʒj.
Syr. cord. bened. ʒvj.
M. D. S.
Potio ſcorbutica expellens.

Tempore excretionis:

℞. *Mixt. ſimpl.* vel *Tincturæ bezoard. camphorat.* vel *eſſent. myrrhæ tartariſ.* ℥iij.
Spiritus cochlear. ʒj.
M. D. S.
Mixtura ſudorifera. 50. vel 60. *guttæ.*

Liquor cornu cervi ſuccinatus egregius pariter eſt in hoc affectu: ex. gr.

℞. *Liqu. cornu cervi ſuccin.* ℥iij.
Spiritus cochlear. ʒiij.
M. D. S.
Mixtura expellens.
Doſ. 30. ad 50. guttas.

CAPUT X.

DE

VARIOLIS ET MORBILLIS.

VAriolæ & morbilli ſingulare quid obtinent præ febribus malignis: nam ex ſe ſunt ſaltem *ſymptomata febris continuæ*, ſeu *ſynochi* ſui generis; nunc *benignæ*, nunc, & quidem ſæpiùs, *malignæ*. Obſervatæ ſcilicet ſunt abſque ulla malignitate, aut etiam quæ adfuerunt ſine inſigni effervescentia febrili in infantibus, dum hi potiſſimas functiones ritè exercent, per domum ac plateas decurrunt, &c.: qualia exempla obſervat SCHENCKIUS *lib. 6. Obſerva.. de febribus malign. & de variolis.* Interdum quoque adeò mites ſunt variolæ, ut licet cum febre ardente junctæ fuerint, paucos tamen interficiant, ut potiùs quaſi ſponte natura convaleſcant. In hoc puncto SYDENHAM *de variolis benignis* eſt prolixus, ut oſtendat, variolas & morbillos eſſe febres benignas. Opinio equidem vulgaris fert, omnes homines neceſſariò variolis corripi, ſed ita, ut qui iiſdem ſemel affectus fuerit, vix eaſdem denuò patiatur: ex qua præconcepta opinione hypotheſis Arabum, in ſpecie AVICENNÆ & RHASIS, nata eſt, ſcilicet variolas nobis in utero materno ingenerari, ex relicto inquinamento ſanguinis menſtrui, à fœtu in utero attracti; quæ hypotheſis multos hactenus habuit Patronos: Sed antecedens eſt falſum, conſequens irrationale. Nam quoad prius: multi homines moriuntur, qui nunquam variolis & morbillis laborarunt; ſicutè contrà ſunt exempla; utut rara, qui ſcilicet aliquoties iiſdem afflicti fuerunt: Vid. BORELLUS *Centur. 3. Obſerv.* 10. de muliere, quæ ſepties variolas paſſa fuit & tandem anno ſuę ætatis ſeu vitę 118. his ipſis variolis tandem mortua fuit. Quod autem poſterius ſit contra rationem, patet ex eo, quod fœtus in utero non ſanguine menſtruo, ſed potiùs nutrimento lacteo vel chyloſo ſuſtententur: deinde (2.) quod non omnes mulieres ſint adeò morboſæ, ut neceſſariò exinde pro variolis fomitem contrahant infantes: (3.) ſi ſanguinis maternus corruptus eſſet cauſa certa variolarum, fieret, quod aut lochiis ſuppreſſis, aut etiam menſibus, & ſic neceſſariò corruptis, ſemper generentur in puerperis variolæ. Labilis ergò eſt hæc opinio, utut non ſit negandum, natos eſſe fœtus morbillis & variolis affectos in utero materno, qualia obſervat exempla SCHENCKIUS *lib. 6. Obſervat.* & BARTHOLINUS *Centur. 2. Epiſt. pag.* 682. HILDANUS *Centur. 4. Obſervat. 55. & 56.* & PLATERUS *Pr. Tom. 3. pag.* 250. de muliere gravida variolis affecta, quæ fœtum ſimiliter affectum variolis in lucem edidit. Hoc tamen certum eſt, plurimos homines, in ſpecie infantes, iis corripi. Sed radicem obtinent reverà in ſanguine fundatam; ſuntque nihil aliud, quàm *ſanguinis depuratio & quaſi deſpumatio*, mediante *fermentatione febrili*, quo ſanguis ſe depurat à remanentiis lacteis matris aut nutricis vitiatis, & plus minùs *ab acido* coagulatis, ſanguinem inquinantibus. Unde talia *inquinamenta* fermentando ſeparata unà cum *ſanguine* tunc ſimul infecto præcipitantur per fermentationis modum, & intra cutim ac cuticulam cum ſanguine hinc indè depoſita, acrimonia ſua parvulas *inflammationes* inferunt, & tandem ſuppurantur.

Obſervandum autem, (1.) quod non differant *variolæ & morbilli*, quàm *ſecundum magis & minùs*: (2.) peccent imprimis *particulæ fermentativæ*, lactis acore *corruptæ*, à qua *acrimonia acida* (3.) dolores lancinantes dorſi, ubi nempe partes membranaceæ & nerveæ locum habent, quæ in principio vellicantur; convulſiones partium nervoſarum, & paroxyſmi epileptici, urinæ cruentæ ex eroſione viſcerum, aut etiam, quod ſæpiùs contingit, ulcera, phthiſes ſeu exulceratio pulmonum, oſſium caries & ſpina ventoſa, notante id HILDANO & aliis, de acido acri peccante, varias dante turbas haſce, teſtantur: ſicut hepar & alia viſcera etiam interdum puſtulis corripiuntur, etiam variolis, unde phthiſis. Conſ: *de acido acri* primariò in variolis peccante SYLVIUS *de Morb. Infant. cap. 9.* (4.) *Acidum* iſtud ex lactis inquinamento ortum, uti effervoſcit imprimis cum *ſanguine*, unde febris acuta continua ardenti ſimilis oritur, donec præcipitetur, ut ambo abeant in ſalſum tertium; ita excitatam ſimul *lympham* inquinat ſingulariter, cujus ratione in principio variolarum utplurimum tuſſes fiere, unà cum faucium aſperitate, & earum plùs minùs raucedine adſunt, & oculi lachrymantes, &c. vexant: de quo *lympham* imprimis affectam eſſe, videbis in M. A. N. C. *Ann. 4. pag.* 302. *Acidum* illud ita ex ſanguine *ſeeretum*, ideo in *puſtulas* congeſtum *intercutaneas*, ſanguinem in parvis, quas acrimonia ſua excitat, inflammatiunculis in pus acido-ſalſum mutat per *præcipitationem ſulphuris ſanguinis ab acido*. Item illud *acre* excoriat cutim, *pruritum* infert, carnem exedit, & inde ex fibris ejus profundè eroſis cicatriculas efficit, donec tandem cuticula eroſa à dicta acrimonia ſquamarum forma decidat. Confirmantur ex iis, quæ curant variolas, nempe caſtoreo, myrrha, aſa fœtida, ſale cornu cervi, &c. acidum enim hæc deſtruunt, & lac corruptum corrigunt. Hinc (5.) in variolis & morbillis, ut meliùs curſus & motus illarum obſervetur, obſervanda ſunt duo tempora: nempe tempus *ebullitionis* ſeu *effervescentiæ* febrilis, aut maſſæ ſanguineæ *deſpumationis*; & tempus *depurationis* ſeu *expulſionis*. Tempus *ebullitionis* febrilis eſt, dum febris urget, & hoc tempus abſolvitur primo quaternario, id eſt primis quatuor diebus, quod rarò extenditur ad ſeptimum diem: depurationis verò, dum puſtulæ erumpunt, & ſucceſſivè ad maturitatem pergunt, abſolvitur ſequenti ſeptenario, nempe à die tertio vel quarto ad undecimum, rarò à ſeptimo ad 14. diem terminatur; ita ut circa diem decimum tertium curatio abſoluta ſit. Nempe hæc utplurimùm fiunt ita, utut ſuppuratio non fiat ſine motus recrudeſcentia nova, ſeu febre ſecundaria ac ſuppuratoria, cùm dolore atque ardore per totum habitum moleſtiſſimo, ſymptomatiſque aliis, pro diverſitate partium, quas ulcuſcula hæc plus minùs obſident. Interim pro circumſtantiarum varietate ſubindè variolæ non præciſè tertia aut quarta die, ſed etiam ſeptima vel octava, vel etiam vigeſima die erumpentes obſervatæ. Hinc variolæ etiam deſperatæ poſt diem decimum ſeptimum demùm ſuppuratæ notantur in M. A. N. C. *Ann. 3. pag.* 380.

(6.) *Acre* illud *acidum*, nunc *volatilius* & *acrius* exiſtens, *malignitatem* interdum adjunctam habet, ita, ut dum acre malignum maſſæ ſanguineæ conſiſtentiam deſtruit, & ſpiritus inquinat, tali occaſione & fermentum lacteum latitans præternaturaliter ſimul excitetur, quod ſuo impetu fermentativo variolas infert, ſed ſæpiùs impeditur propter ſpiritus nimis inquinatos, ut heterogeneum à maſſa ſanguinea

nea turbata ſeparari & erumpere nequeat ſubindè expulſum: Et ſic conjunguntur febribus malignis variolæ, quæ ſunt *variolæ malignæ*. Malignitas hæc patet ex eo, quod interdum ſint admodùm lethales, & dum graſſantur, communiter interimunt infantes; item, quod obſervatum fuit, ſæpiùs peſtem præceſſiſſe variolas, aut variolas ſecutas peſtem, quæ tunc temporis non fuerunt ſine malignitate.

Cauti ergò ſimus in variolis dijudicandis, an benignæ, an malignæ ſint? ne has invicem confundamus.

Multiplices autem *ſolent eſſe variolæ & morbilli*, prout videre eſt in SENNERTO *de febribus*, *ubi de variolis*: hinc & SCHENCHIUS *lib.6. Obſervat.* præter variolas & morbillos *tertium puſtularum genus cryſtallinum* refert. In pueris etiam obſervantur variolæ exiliores, ſeu tubercula parva, pellucida, plùs minùs alba, variolis æmula, ſparſim tamen, & ferè ſine febre, aut tantùm cum ephemera erumpentia, quæ ut plurimum ſine multa ſanie citiſſimè exſiccantur & ſanantur: Ger. vocant *SpitzbocKen*, *WindbocKen*, *Schafsblat tern*, *und SteinbocKen*. Parùm, niſi mole majore, à veris differunt, & intra triduum ad ſummum excitantur; utut earum unam vel alteram aliquando ſuppurare, cutim erodere, & cicatrices inducere, experientia teſtetur. Affligunt nunc *ſolitariè*, nunc *ſociatæ petechiis* prodeunt, aut hæ poſt variolas ſequuntur: Vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſ.* 203. *pag.*378.

Afficiuntur autem in *variolis & morbillis* non ſolùm *partes externæ*, ſed & *internis* eædem copioſiùs inſidere ſolent: vid. PARÆUS *l. de variolis cap.*2. item SCHENCKIUS aliique: ac in ſpecie *pulmonibus* non leve periculum ab iis imminet, ut rectè obſervavit BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Epiſt.* 38. ac KERKRINGIUS *Spicil. Obſ.* 62. refert puerum, pulmonibus variolis repletis ſubitò ſuffocatum. Unde qui *variolis aut morbillis* intereunt ægri, vel *ſuffocati* intereunt, vel *ex convulſionibus epilepticis* moriuntur, vel *fluxu dyſenterico* interimuntur.

CAUSÆ.

Quoad *cauſam occaſionalem*: probabiliſſimum videtur, firmiùs & altiùs radicatum principium quærendum eſſe, præſertim cùm non videatur eorum ſententia probabilis, qui dicunt, quod oriantur ex repetito coitu poſt factam jam conceptionem, cùm poſt conceptionem uterus firmiſſimè claudatur, nec quicquàm ampliùs embryoni ab extra communicari queat. Ac proindè ſuſpicor, fundamentum variolarum & morbillorum conſiſtere in lacte, quod haurit fœtus nunc in utero, nunc extra uterum; ita, ut lactis vitioſi inquinati, aut vitioſè coagulati recrementa acido-viſcida ſint quaſi radix, ut per mutuam efferveſcentiam febrilem oriantur variolæ & morbilli. Occaſionem in hanc deſcendendi ſententiam dedit analogia achorum & favorum, Germ. *des Anſprungs*, & tineæ capitis, Germ. *des außgeſchlagenen Kopffs*, & ipſarum ex lactis vitio ferè naſcentium, cum excretione cutanea variolarum; ſcilicet utraque notoriè primariò infantum faciem affligunt, deinde & caput & reliquum corpus, quando nempè iidem vitioſo lacte nutriuntur, eoque vel in ipſo infantis ventriculo inquinato, vel in nutricis corpore in acidum vitioſum tranſmutato; ex hoc enim poſtmodùm oriuntur achores, puſtulæ ſcilicet in facie, imò rubicundæ, cumque pruritu conjunctæ, quæ conſequenter abeunt in deſquamationem cutaneam, ac diſparentes utplurimùm relinquunt tineas capitis & oculorum affectus. Ut proindè tàm achores ſeu favi, quàm tineæ ex acido lactis peccante originem ducant: ac ipſas quoque variolas & morbillos ab acido lactis, quod talem efferveſcentiam febrilem excitat, dependere teſtentur ſymptomata adjuncta. Summatim, arbitror, radicem, propter quam infantes tàm facilè variolis ſunt obnoxii, quærendam eſſe in inquinamento lactis materni vel nutricis, quod ſucceſſivè congeſtum in infantis ſanguine, ac aliquando per ſimile contagium excitatum, efferveſcentiam in maſſa ſanguinea concitet, quæ conſequenter ſe purificans inquinamenta iſta ſub forma efflorеſcentiarum deponit, quod probatur per ſymptomata ſæpiùs allegata. Propter hanc in ſanguine fundatam originem *conſanguinei* in ſpecie mutuò afficiuntur, uti D. Doct. MICHAELIS plura retulit exempla, quod fratres duo longè diſſiti, quorum unus erat in Italia, alter in Germania, uno eodemque tempore *variolis* laborarint, quorum nemo alterius novit conditionem ſeu morbum; adeò, ut per longa etiam intervalla deprehendatur hæc inter conſanguineos conſpiratio. Sic ſcio exemplum hìc Lipſiæ gemellorum adultorum, fratris & ſororis: frater cum degeret Wittebergæ ſtudiorum gratia, *ſoror* autem *gemella* cùm hìc ex improviſo incurreret variolas, ecce! frater hujus Germanus eodem tempore iiſdem Wittebergæ, utut nemo ibidem locorum aliquid de morbillis ſciverit, etiam corripiebatur. Similiter novi tres *Nobiles*, quorum duo adulti ante paucos annos *Gieſſæ* ſtudiorum gratia morabantur, tertius cum ſororculis *domi* degebat. Sed cùm hic tertius cum ſororculis hic domi apud matrem laboraret *variolis*, iſti duo *Gieſſæ* ſimul iiſdem, & quidem eodem tempore correpti moriebantur, utut tunc temporis nil aliàs ibidem de *variolis* innotuiſſet. Imò *gravida* ſana enititur *puerum variolis* correptum, cùm anteà *filio ex variolis* ægrotanti ſedulò aſſediſſet, referente hoc MORISONIO *de morbis mulierum pag.* 66. Aliàs non rarum eſt, *mulieres gravidas variolis* correptas, & *fœtum* ſimiliter iiſdem afflictum fuiſſe: Vid. BARTHOLINUS *Cent.*2. *Epiſt. pag.*681.

Seminarium autem illud *fermentativum* in ſanguine deliteſcens non, niſi accedente *cauſa externa*, ſpeciatim *certa aëris alteratione*, in actum ducitur; unde ſæpè *epidemicæ* exiſtunt. Ad cauſas externas ſpectat etiam terror ex conſpectu ejuſmodi morbidorum, & contagium, ita quidem, ut ne cadavera varioloſorum ejuſmodi effluviis activis deſtitui PANAROLLUS *Pentec.* 1. *Obſ.* 18. perhibeat. Non tamen putandum, præextitiſſe in corpore ſano tot & tantas ſordes, quæ poſtmodùm in ambitum corporis copioſiſſimè ſæpè protruduntur, ſed *fermentum acidum*, fermentando ſe multiplicans, *ex naturalibus* nutritivis *corporis contentis* eas generat: Unde quò magis quis eſt *cacochymicus*, ſeu cujus *ſanguis alterabilis magis* exiſtit, eò *copioſioribus iiſdem* afficitur: Unde nec *ſcabioſi* ab iiſdem ſunt immunes, uti obſervavit FEHR *de Scorzonera pag.* 77. item HENRICUS *ab Heer Obſervat.* 6.

Inutiliter dubitatur: an Veteribus Græcis eædem etiam fuerint cognitæ? Nam ſunt, qui per Græcorum *Ecthymata* variolas, per *exanthemata* morbillos intelligunt. Vid. PARÆUS *de variolis cap.* 1. Sed res præciſè determinari nequit, cum ἐξανθήματα, & ἐκθύματα Græcis vox generalis & univerſalis ſit, quamvis in cute efflоreſcentiam denotans: Vid. CASTRO *Quæ ex quibus*, *lib.* 3 *cap* 14. 15. 16. *pag.* 187. 197. & 201. Sanè, utut eſſentia variolæ aut morbilli convenire videantur, *differunt* tamen hæ ipſæ pro *ætatum*, *nationum*, aliarumque *rerum nonnaturalium varietate* diverſimodè. Sic enim *morbilli* in Italia & Hiſpania periculoſiores, quàm *variolæ*, quæ in Germania: Vid. THIERMAYER *Conſil. lib.*1. *pag.*88. Sic *morbillos* in Gallia ſemper *cum febre*, *variolas* verò *ſine febre* eſſe obſervatur: cùm è contrà in Germania ſemper febres acutas comitentur, eæque ferè graviores variolas. Sic variolas in Indias primitùs Hiſpanos intuliſſe refert SCHOOCKIUS *de Ferm. pag.* 468. & *ſequ.* item RIVERII *Praxis*, *ubi de variolis*. In Iſlandia vigeſimo quovis anno *periodicæ* obſervantur *variolæ*, teſte BARTHOLINO *Cent.* 3. *Epiſt. pag.* 390. Frequentes variolæ ſolent eſſe in Japonia: Vid. *Acta ſocietatis Regiæ Volum.* 1. *pa.* 825. Eædem variolæ in Æthiopibus diſtinctæ ſunt à variolis Europæis: Vid. BARTHOLINI *Acta Med. Haffn. Volum.*2, *pag.*235. Undè & mirabilis earum ab Æthiopibus cura vid. in M. A. N. C. *Ann.* 8. *Obſerv.* 68. *pag.* 116. Sic morbilli Amboinenſes planè peculiares obſervati à SAAR *in ſervitiis militaribus Indiæ Orientalis pag.* 30. Nec minùs curioſum eſt, quod D. Michaelis aliquando curavit mulierem in una corporis medietate variolis, in altera verò morbillis affectam, quam natura ita mirabiliter in duas quaſi partes diviſerat: Cura tamen fuit eadem. *Adultos* graviùs laborare, & difficiliùs ferre *variolas ac morbillos*, quàm *pueros*, per experientiam innotuit. Denſior nempe adultorum cutis, & firmior ejus textura, neque deſpumationi materiæ adeò apta eſt, & ſub ſuppuratione ſenſibiliùs longè dolere ſolet. Maligniores etiam *variolæ* frequenter *verminoſæ* obſervatæ fuerunt: Conf. M. A. N. C *Ann.*3.*Obſerv.*20.*p.*44. ubi etiam vermiculi poſt variolas cum urina rejecti allegantur: ſicut & *ſudorem verminoſum* in variolis videbitis in M. A. N. C. *Ann.*6.*Obſerv.* 3. *pag.* 8. item *vermes* in variolis obſervarunt RHODIUS *Cent.* 3. *Obſerv.* 64. & BARTHOLINUS *Cent.*5. *Hiſt.*20.

DIA-

DIAGNOSIS.

Variolarum imminentium hiſtoria ita ſe habet: *Prægreſſo horrore* plùs minùs *inſenſili* inſequitur æſtus intenſus, gravitas totius corporis, dorſi, præſertim *lumborum dolor* lancinans, & quaſi pulſatio in ſpina, cum qua ſubinde conjungitur inſignis dolor capitis gravativus, oculi tumidi & ſubrubentes, dolor eorum tenſivus, aut quaſi involuntaria lachrymatio, ex aciditate ſcilicet lymphæ occulta oculos vellicante. Quod ſi adſit tuſſis ſicca ſimul, ſeu potiùs nimius tuſſiendi conatus, cum pulſu celeri, frequenti, vehementi, duro, plùs minùs magno, vel parvo, prout mos febris eſt, atque reliquis ſignis, res eò magis confirmatur; *Reſpiratio* nonnihil impedita, aut plùs minùs læſa, cum voce interdum rauca, & faucium aſperitate, ſimiliter adeſſe ſolet. *Urina* ſanorum non eſt diſſimilis; natura nempè ad ambitum corporis ſerum imprimis propellente. Ubi ergò adſunt ſymptomata febris ardentis, cum urina parum aut nihil à ſtatu naturali immutata, variolas portendunt, uti HORSTIUS rectè obſervavit in *Obſerv. pag.* 346. præprimis in juniori ſtatu ſeu ætate. Interdum tamen *turbida* eſt, quod magnam contentorum ebullitionem & agitationem ſignificat: interdùm *alba* cum *ſedimento furfuraceo* apparere ſolet. Ægri ſunt inquieti & agrypni; terrores, inſomnia parva, deliria, aut leviculi epileptici inſultus antecedere ſolent eruptionem variolarum: Interdum etiam in primo morbi inſultu vomitus, nunc verò ſaltem *inanis vomendi conatus*, *hæmorrhagia narium* ſubindè admodùm copioſa, occaſione nempè ſanguinis nimiùm ebullientis & ferventis adeſſe ſolet, quæ *in principio morbi* levioris ſpem reddit, *in ſtatu* verò morbum longiorem, vel funeſti eventus innuit. *Diarrhœa* ſubindè ægros corripit, interdum *diabete*, & *mictus cruentus* ægros fatigant.

Hæc ipſa omnia eò magis confirmant, quando epidemicè graſſantur variolæ, quod bene etiam debet obſervare Medicus. Præ cæteris tamen tria primaria ſigna variolarum ſunt: Dolor in dorſo & lumbis, oculorum involuntaria illachrymatio, & dolor tenſivus in oculis.

Hæc & ſimilia *ſymptomata* ægros vexant plùs minùs, donec tertia & quarta die *maculæ rubræ* apparere incipiant: quibus ritè & copioſè prodeuntibus, ferè mitigari ſolent omnia prædicta ſymptomata. Ipſæ variolæ per ſe patent ex puſtulis & maculis, nempe foras prorumpentibus. *Maculæ* iſtæ nunc ſimpliciter tales ſunt, ita manent, ac ſenſim poſt aliquot dies evaneſcunt, ac *morbilli* appellantur; nunc ſucceſſivè in *puſtulas rubras* elevantur, quæ albeſcunt pedetentim in centro, cum circulo *ambiente purpureo*, *livido*, &c ibique in medio ſui in *pus* abeunt, hinc in *cruſtas* & *ſquamas*, tandem decidunt, atque hæ *variolæ* dicuntur.

Maculæ tales potiſſimùm ac primitùs *in facie ac manibus* apparent, hinc & reliquis in partibus, quæ *tumidæ* omninò fiunt, ac quaſi tumore inflammatorio & œdematoſo miſto affliguntur, præſertim caput ſub ſuppuratione iſta non rarum eſt, quod *ulcera gravia* variis in locis relinquant, ipſaque omnia carie afficiantur; in ſpecie *malè* aut non ritè *expulſæ variolæ*, indeque per *metaſtaſin* ad internam quandam partem delatæ, ſucceſſivè mille mala, pro partium affectarum varietate, inferunt; adeò, ut non arbitrer, eſſe vel reperiri morbum, qui tot mala poſt ſe queat trahere, atque *variolæ* & *morbilli* non benè judicati: quorum Catalogum vid. in FEHR *de Scorzonera*, item SCHENCKIO *in Obſervat. l.* 6.

PROGNOSIS.

Signa variolarum & morbillorum *prognoſtica* quod attinet: Si ſint benignæ variolæ, nihil refert.

Meliùs eſt variolas & morbillos *citò* quàm *tardè*, *confertim* quàm *ſucceſſivè* erumpere; *materiæ* enim obedientiam; & *naturæ* robur oſtendit.

Poſt eruptas variolas & morbillos febres & ſymptomata remittere debent: ſin minùs, res periculoſa eſt; aut enim *inſufficientem expulſionem*, aut *defectum virium* oſtendit.

Porrò in variolis obſervatum eſt, quod ii, quorum parentes *morbo Gallico* laborarunt, antequam eoſdem genuerunt, variolis tandem correpti graviùs fuerint afflicti, uti obſervat HORSTIUS *in Obſerv. pag.* 308.

Maculæ purpureæ, an in variolis *mortis prænunciæ?* obſervat SYDENHAM *de morbis acutis pag.* 180. & *de Variol. Confluent. pag.* 17. LIPSIUS *pag.* 9. HOCHSTEDTERUS *Dec.* 1. *Caſ.* 9. & RIVERIUS *Prax. l.* 17. *Sect.* 3. *cap.* 2.

Stillicidium ſanguinis ex naribus eſt *ominoſum*, præſertim *in principio*: ſed ſi in principio variolarum ſanguis largiùs è naribus effluxerit, & ſpontè ceſſaverit, variolæ & morbilli pauciores erumpere ſolent, ægerque faciliùs liberatur; ſi non, pejus ſignum eſt. Novi exemplum familiæ cujuſdam, cujus individua graſſantibus variolis omnia patiebantur ſymptomata ebullitionis; ſuperveniente verò hæmorrhagia ab eruptione, omnibus temporibus poſthac liberabantur.

Variolæ *meliores* ſunt rubræ, & *citò albeſcentes* cum *circulo rubro*, magnæ, plures, molles & eminentes, acuminatæ, rotundæ, disjunctæ, & ſine continuitate propinquæ; quæque *loca externa* & *ignobiliora* occupant, facilè maturantur, & decidunt: Nam in SCHENCKII *Obſerv.* refertur, variolas etiam omnia viſcera interna obſediſſe.

Porrò variolæ acuminatæ ſunt ſalutares; *duræ* verò, *depreſſæ* (utut in facie & in variolis confluentibus ſine noxa contingat,) ſunt lethales; & in ſpecie foveam in medio monſtrantes, & nonnihil ſunt nigricantes: Si rubræ, & tamen in medio habent foramina, peſſimum eſt, & ſignum, quod intereant.

Variolæ vel ipſæ *diſcolores*, vel ad *livorem* declinantes, aut ſaltim quæ habent *circulum lividum* aut *violaceum*, aut *nigricantem*, & quæ ſunt *duræ*, & *verrucis* ſimiles, *depreſſæ*, &c. admodùm ſunt *periculoſæ*, præſertim ſi in earum medio maculæ nigreſcentes appareant.

Si variolis maculæ petechiales inſpergantur, admodùm periculoſum eſt.

Variolæ cum petechiis nigris lethales: Vid. M. A. N.C. *Ann.* 6. *Obſ.* 53.

Lividæ, cœruleæ, & nigricantes maculæ poſt variolas periculoſæ, imò ferè lethales ſunt: Vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſerv.* 203.

Variolæ *duplices*, aut *tardiùs erumpentes*, & *maturantes*, admodùm periculoſæ ſunt.

Non terrere debet Medicum, *epilepticas* adeſſe *convulſiones* ante horum exanthematum eruptionem; expulſis enim his puſtulis ſubitò & ſponte evaneſcunt, nec ampliùs redeunt: ſed ſi continuent ſymptomata, in ſpecie motus convulſivi poſt expulſionem, aut redeant, admodùm periculoſum eſt, ſæpiùs lethale; deficientem enim expulſionem hoc innuit; Nam ſemper poſt eruptionem allevari æger, ac ejùs ſymptomata remittere debent, ſin minùs, periculoſum eſt.

Si ante eruptionem fuerit febris acuta, intenſa, & variolæ erumpunt copioſiores, bonum; ſin verò febris intenſa, & tamen parcè erumpunt, peſſimum eſt, quia viſcera interna variolis inquinantur, obſervantibus SCHENCKIO & HORSTIO *Filio in Obſervat. Anatomicis*; qui ipſe pulmones & omnia viſcera ferè interna poſt mortem variolis repleta reperit. Habeatur ergò proportio variolarum excretarum, & febris adjunctæ.

Poſt eruptionem jam factam *alvi fluxus*, aut hæmorrhagia ſuperveniens, malum eſt indicium: Aut enim retrocedere puſtulas faciunt; aut inquinamenti humorum inſignis ab iſtis puſtulis inducti indicium ſunt. Rarum igitur eſt, quod hunc cum ægroti levamine obſervavit WILLISIUS *de febribus pag.* 261.

Hæmorrhagia ergò *ſalutaris* ſi debet eſſe, contingat

1. *In principio aut incremento.*
2. Sit *ſufficiens*, *aut moderatè copioſa.*
3. *Continua*, una vel altera vice non interrupta; &
4. Per *anaſtomoſin* fiat.

Urina ſanguinea ſeu *mictus cruentus* in variolis & morbillis ſignum ferè eſt lethaliſſimum; uti etiam ſi ſanguis purus & ſincerus ſuprà & infrà excernatur, nunquam evadunt morti, notantibus FORESTO *lib.* 6. *Obſervat.* 45. SCHENCKIO *lib.* 2. *Obſervat. pag.* 761. SYDENHAM *de variol. confluent. pagin.* 13. & *Obſervationibus morb. acutorum pag.* 182. & 212. item RIVERIUS *Prax. lib.* 17. *Sect.* 3. *cap.* 2. & *Centur.* 1. *Obſervatione* 71. SALMUTH *Cent.* 2. *Obſervat.* 70. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſerv.* 76. Unde etiam HOCHSTEDTERUS *Dec.* 1. *Caſ.* 7. 8. & 9. non tantùm urinas cruentas ſeu ſanguinem

per urinam, ſed omnes omninò ſanguinis tàm per ſuperiora quàm per inferiora dejectiones; lethales aſſerit. Frequenter obſervavi, quod ſemper fuerit lethale ſignum. Rarum igitur eſt, *mictionem cruentam* ſalutarem *in variolis* obſervatam eſſe, cùm *ſanguinis per gingivas excretio* ſuppreſſa eſſet: Vid. SCHENCKIUS *lib.6. Obſeruationum*.

Interim hæmorrhagia ex naribus & gingivis ſimul lethalis vid. in HILDANO *Cent.6. Obſerv.77.* Sicuti etiam rarum eſt, quod *variola cum dyſenteria* fuerint curatæ à RIVERIO *Cent.1. Obſeruat.71.*

Res deſperata, ſi manuum cutim aſſiduus mador, ſiccis tamen brachiis, occupet; niſi fortè tales madidas manus naturaliter ſoleat habere æger.

Si in variolis & morbillis adeſt tenſio & rugitus ventris, cùm anxietate & agitatione ægrorum huc atque illuc, intra paucos dies *obeunt*, præſertim ſi adjunctus ſit *dolor*, qui innuit inflammationem inteſtinorum: Videatur RIVERIUS *in Obſeru. communicatis*; *&* HOCHSTEDTERUS *Obſeruationum Anatomicarum pag.22.*

Variolæ ſalutares ut plurimùm die quarto erumpunt.

Si variolæ appareant, comitante ſolummodò *levi febre*, ex *pulſu* aut *urina*, aut etiam *calore externo* vix notabili, tùm vel materia expellenda *pauca* eſt, *benigna*, & natura *robore* pollet; vel *ſuſpecta res* eſt, præſertim ſi *magnus ſit dorſi dolor*, & *inſplita virium oppreſſio* advertatur, latitante *febre admodum maligna*, & quarto ſubinde die *lethali*.

Quoad *tempus eventus*: pertinent hi morbi ad *febres acutas*; nam utplurimùm intra decimum quartum diem totus curſus abſolvitur.

Qui ex *variolis* pereunt, vel ex angina moriuntur, vel ſuffocantur propter *faucium* vel *pulmonum* oppletionem, vel alvi profluvio, præſertim dyſenteria, vel denique convulſionibus intereunt. Hinc JOHANNES STEPHANUS
„ *Commentario in Auicennam: Nil obſeruatione dignius eſt,*
„ *quàm anbelitus & vox in patientibus variolas: Ubi enim*
„ *promptè rectèque agitur reſpiratio, vox facilè ſequitur, neque*
„ *rauceſcit, admodùm ſalutare ſignum eſt: Atque ubi difficul-*
„ *ter trahitur ſpiritus, alterutrum ſignificari; nempe aut vires*
„ *concidiſſe, aut certo in ſepto tranſuerſo adeſſe phlegmonem.*
„ *Similiter quando variolis impliciti, vehementer ſitiunt, in-*
„ *tuſque continenter anguntur, promptèque refrigeſcunt bullæ,*
„ *detumeſcuntque, & morbilli variolæque glauco liuore palle-*
„ *ſcunt, tunc ægri capulo propinquant; hoc enim caloris natiui*
„ *extincti argumentum eſt.*

Maximè infectæ ſunt oculis variolæ, in quibus lippitudinem, ophthalmiam, ſuffuſionem ſubindè & cæcitatem inducunt.

Tandem hæ variolæ licèt non ſtatim jugulent ægros, interdum tamen, quia vel malè curatæ, vel quia partem quandam nobiliorem graviùs læſerint, *diuturna & lethalia* inducunt mala, in internis præſertim corporis partibus; maximè exulcerationes earum, ſpeciatim pulmonum phthiſin, interdum dyſenteriam, mictum cruentum, item hydropem: Vid. LIPSIUS *pag.11.* & FEHR *de Scorzonera pag.83.* Interdum ulcera mala partium externarum, cariem oſſis, &c. Nec paralyſes, tremores, ac ſimiles artuum imbecillitates, poſt variolas ac morbillos non adeò infrequentes ſunt: vid. LIPSIUS *l.a.* & BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſ. Vol.1. Obſ.88.* Unde poſt curam attenti ſimus, ne aliquid materiæ morboſæ remaneat.

C U R A.

Quoad variolarum & morbillorum curationem: in hac

1. *Fermentum acre acidum* temperandum.
2. Correctum per *diaphoreſin*, natura monſtrante viam, eiiciendum.
3. *Symptomata urgentia* mitiganda.

Pro his ſcopis ritè obtinendis obſervetur

I. *Tempus ebullitionis* & *tempus excretionis* ſeu *expulſionis* probè diſcernendum eſſe, de quo ſupra; His enim temporibus ritè diſtinctis magna pars curæ innititur. Nam nec *ebullitio* nimis evehenda, nec nimis ſupprimenda: Conferatur SYDENHAM M.M. *febres contin. pag.97.* Nec *expulſio* variolarum & morbillorum nimis provocanda, teſte eodem in *Obſeru. de morbis acutis pag.177. & 193.* item *de variolis confluent. pag.24. 25. & 27.* Sed in principio, ubi variolarum & morbillorum elementa, i. e. puſtulæ & maculæ nondum apparent, haud protinus ad expellentia dilabendum, ſed *naturæ conatus* ita expectandus. Quamdiu ergo efferveſcit maſſa ſanguinea, & tempus ebullitionis adeſt, abſorbentibus debitis & figentibus eſt inſiſtendum, quæ non tantummodò *primordia morbifici fermenti*, indeque ortum nimium ſanguinis orgaſmum *compeſcere ac mitigare*, ſed etiam, quæ *corruptioni ſanguinis*, à *malignis miaſmatis* perficiendæ, *obſtaculum ponere* poſſunt. Quod ſi ſubjectum pituitoſum, aut prægreſſa quadam evacuatione debilitatum fuerit, alexipharmacis generoſioribus ebullitio deſpumatoria intendatur: vid. SYDENHAM *de febribus contin. p.104.* Ubi verò jam erumpunt ſeu jam erumpere incipiunt variolæ & morbilli, tunc Medicus convenientibus alexipharmacis & ſudoriferis ſubindè repetitis, & in ſpecie emulſione ſeminum præfata, earum proventus promoveatur, continuando eadem, donec bona fide morbilli & variolæ exareſcant & decidant, *ſymptomatiſque urgentibus* pro re nata proſpiciat; imprimis faucibus, oculis, & naribus, ne lædantur. Magna tamen hic cautione opus eſt, ne, dum exiguis conſulimus, magnum *naturæ opus* turbemus: Etenim toto hoc tempore una & continuata eſt criſis, quare nihil temerè tunc audendum erit.

II. Semper poſt *ſanatas variolas* & morbillos corpus *purgandum* eſt, *ſanguiſque purificandus* (quod tutò etiam in ipſo variolarum vigore fieri poteſt, cùm ſanguinem purificantia putredini reſiſtant) ne eorum hinc indè hærentes *reliquiæ acido-ſalſæ* aut febres intermittentes, aut alia mala inferant: *plerumque enim malum poſt ſe odorem relinquere ſolent*. Pro minera ergò morbi mortificata, ne reviviſcat, auferenda, poſt duas vel tres ſeptimanas à primo morbi inſultu purgetur patiens ſedulò: pro quo ſcopo *Mercurius dulcis* præ cæteris excellit. Sed an *in principio* purgandum? quæritur. Equidem variolis & morbillis, quà talibus, nihil conferunt *purgationes*; quatenus tamen *corpus cacochymicum* eſt, & *primæ viæ* ſordibus obſeſſæ, ne ſupervenientia exinde varia ſymptomata naturæ motum turbent, *blandiſſimum* primas vias *abſtergens*, cautè tamen, & ſaltem *in primo* variolarum *principio*, ubi minus urget malignitas, ingens verò ſanguinis efferveſcentia eſt conjuncta, propinetur, nè occaſio detur periculo iſti, quod ex alvi fluxu in variolis imminet: adeòque tamarindorum decoctum, aut *blandum laxans paſſulatum*, ſubindè uſurpandum conducit ad imitationem HORSTII *Obſeruat. Anatom. 27.*; vel Mercurius dulcis parca doſi propinetur, tanquam appropriatum contra variolas remedium, qui aut impedit omnimodam earum invaſionem, aut facit ut facillimè & citò erumpant, parciſſimeque proveniant: Vid. hac de re M.A.N.C. *Ann.9. Obſeru.9. & 56. pag.13. & 56.* Ac proindè vel ante vel poſt variolas purgandi ſunt ægri cum Mercurio dulci; cui pro ſtimulò addi poteſt gr.j. *ſcammonii ſulphurati*: nunc in forma *pulueris* è cochleari ligneo, nunc cum conſerva roſarum in forma *boli*, nunc in forma *pilularum* cum Maſſa Pil. de tribus.

Sed in progreſſu morbi, præprimis in variolis & morbillis malignis, item ubi puſtulæ plùs minùs eruperint, licet alvus ad 6. vel 8. imò 10. vel 12. dies adſtricta fuerit, à quolibet tantillum alvum ſtimulante, etiam leviſſimo clyſmate aut ſuppoſitorio, ſtudioſè abſtinendum, nec, niſi ſumma urgente neceſſitate, alterutrum eorum uſurpandum: Vid. RIVERII *Praxis l.17. pag.187.* & *Miſcell. Langii App. de Morbillis §.97. & ſeqq. pag.139.* Si irritatur alvus, fit cum periculo vitæ, licet jam omnia fuerint in ſalvo, quod etiam à D. MICHAELES & LANGIO obſervatum fuit; utpote, quod anteà erat expulſum, facilè retrocedit, ad conſequenter anxietates lethales ſuperveniunt. Nam ſubindè in variolis in apparente jam morbi declinatione ſupervenit alvi fluxus non abſque periculo, quod etiam interdum dyſenteriam infert. Non ergò, niſi in morbi principio, Mercurius dulcis adhibendus, aut, ſi opus ſit, clyſmate alvus eluenda venit.

III. Puſtulis jam apparentibus ſuperveniens fortè alvi fluxus hic cautè tractandus, & non adeò ſubitò, nec ſimpliciter ſupprimendus eſt: idque præſertim, ſi affectus non tàm ex adjuncta febre maligna, quàm interno contentorum ſpontaneo vitio ac corruptela originem duxerit; ita tamen regatur, ut variolarum & morbillorum expulſio, quantum poſſibile, promoveatur, non verò ab iſto alvi fluore cohibeatur. Verùm licèt non ſiſtatur talis alvus fluens, ſedulo tamen inſiſtendum erit ſudoriferis & alexipharmacis, quò ita derivemus magis naturæ motum ad exteriora, ac ita ſpontè ceſſet fluor iſte. Contrà verò, cùm tales alvi fluxus alio tempore venientes ſint ſym-

ptomatici, & ſubindè lethales, propterea cum alexipharmacis expellentibus miſcenda ſimul interdum adſtringentia blanda, ut ita ſucceſſive fluor in hoc caſu periculoſus ſufflaminetur, & omne malum præcaveatur.

IV. In variolis & morbillis *ſanguis mittendus* haud venit in noſtro climate; nil enim prodeſt, ſed naturæ motum turbando multum nocere valet. Interim tamen in principio in adultis plethoricis aut habitioribus, ac phrenitide ſuperveniente, vena aperta haud adeò nocere ſolet, præſertim cùm ſubinde inſtituenda veniat in caſu, quo de variolis nondum eſt ſuſpicio, ſed in primo fiat principio. Dum enim jam apparere incipiunt puſtulæ, periculoſiſſimum, modò non lethale, exiſtimo venam aperire; hinc vix imitandus GRASSIUS *in* M.A.N.C. *Ann. 3. Obſ. 58.*, qui ſparſim jam tùm erumpentibus variolis venæ ſectionem cum levamine ægri adminiſtravit: Vid. RIVERII *Praxis l. 17. pag. 696.* & SYDENHAM *de febribus Sect. 4. pag. 101. de morbis acutis pag. 187. 196. 199. & 207.* Hoc tamen non obſtat, quin in aliis regionibus, aliis in caſibus, ſubindè ante aut etiam poſt puſtularum eruptionem vena ſalubriter ſecta fuerit; exemplo tamen apud nos non imitando: Videatur BALLONII *Pharos Medicorum p. 179. & 185.* HORSTIUS *in operibus Medicis in Obſeruat. pag. 39. l. 1. Obſervationum*, item *Filius* HORSTII *in Obſervationibus Anatom. pag. 23. & 24.* & SEPTALIUS *in Animadverſ. pag. 101.*

V. *Opiata* in variolis & morbillis perquàm proficua ſunt, debitis cum cautelis adhibita, quæ vid. in M.A.N.C. *Ann. 8. Obſerv. 68. pag. 115.*, cùm pro mitigandis urgentioribus ſymptomatis, & promovenda excretione cutanea, pro ſiſtendo alvi fluxu, & præcavendis nervoſi generis ſymptomatis, multum conferant, in ſpecie veſperi exhibita. Adhæc ab eorum uſu in faciei & manuum intumeſcentia, quam inſignem in hoc morbo natura habet, evacuatio rectiùs procedit, dictuſque tumor eorum ope ad debitum naturæ terminum protrahitur, ut loquitur SYDENHAM *Obſerv. pag. 203.* Hinc puer in variolis per 5. dies ex abuſu ſyrupi papaveris innocuè dormit: Vid. M.A.N.C. *l. a. pag. 114.* Unde infantibus granum j. vel alterum theriacæ, adultis laudani opiati conciſam doſin, commodè propinare poſſumus.

VI. Sanati cura peracta interrogandi ſunt ægri poſtmodùm; an ſint rauci, difficulter reſpirantes, aut ulceroſi? aut an in quibuſdam partibus internis, vel certis locis, in pectore, aut abdomine, aut cavitatum harum viſceribus, præſertim in pulmonibus, ſymptomata quædam ſentiant adhuc? & tunc maturè dentur parti affectæ appropriata remedia, ne aeris fermentatione reliquiæ variolarum in uno aliove loco graves turbas excitent. Sæpiùs enim poſt variolas non ſufficienter expulſas vel excretas facilè ægri in phthiſin incidunt aut pleuritidem, aut diuturnum periculoſiſſimumque alvi fluxum.

VII. Externa in variolis ad tollendas maculas & delendas cicatrices ſunt nulla, aut cautiſſime applicanda; ante maturationem enim nihil juvant, imò potiùs peſſundant ægrum, & tetra interdum inferunt ſymptomata: Vid. FORESTUS *lib. 6. Obſerv. 45.*, ubi refert, quod ex variolis in facie butyro, in ſartagine ad nigredinem frixo, illita, facta ſit cruſta admodum horrida, quæ totam exulceravit faciem, ita, ut æger unum perderet oculum, & niſi in tempore occurriſſent, etiam alterum amiſiſſet: item BORELLUS *C. 1. Obſerv. 64.* obſervat mortem ex cataplaſmate repellente faciei admoto, ad tollendas notas variolarum. Cauti ergò maximè ſimus in talibus applicandis. Potiùs ſi volumus extrinſecùs aliquid facere, armillæ ex ſuccino manibus & pedibus applicentur; ab his enim egregiè promovetur in dictis locis ignobilioribus variolarum excretio: Vid. BECKERUS *de Cultriuoro Pruſſiaco pag. 48.* Cùm ante biennium variolæ hìc eſſent epidemiales, virgunculæ cuidam in principio morbi ante earundem eruptionem brachialia ex ſuccino parata carpo impoſita fuerunt; cumque à ſiniſtra manu deciderent ſæpè, dextræ verò ſemper admota manerent, variolarum immenſa copia ibidem loci prorupit, ita, ut non ſine moleſtiâ ardorem illarum ferre coacta fuerit. Cum his conferantur ea, quæ quoad *ſuccinum* habet HELMONTIUS *in Tumulo Peſtis pag. 881.*

VIII. In variolis & morbillis *aer ſtudioſiſſimè cavendus*, quin potiùs in loco tepido ſeu moderatè calido ægri aſſervandi, & debitis ſtragulis cuſtodiendi ſunt. Ne tamen quid nimis in hoc puncto! Paſſim in hoc erratur, dum ægri in locis nimis calidis cuſtodiuntur, atque copioſis ſtragulis tantum non ſuffocantur, id quod ſubinde admodùm eſt nocivum. Ut hoc regimen fiat ritè, tempore ebullitionis obſervetur æſtus in ægro febrilis: qui ſi excedat, nullo modo per integumenta, aliiſve modis eſt intendendus; è contra ſi eſt debilior, aut ſaltem videatur minor, quàm qui ſufficiat ſecernendæ & expellendæ materiæ variolarum & morbillorum, in mediocri calore ſuſtentandi ſunt ægri. Quæ regulæ in quibuſvis febribus, excretione cutanea junctis, probè obſervandæ. Conf. FORESTUS *lib. 6. Obſerv. 44.* JOHANN DANIEL HORSTIUS *Obſeruat. Anatom. 9. pag. 25.* SYDENHAM *paſſim in ejuſdem methodo curandi febres, itemque in Obſeruat. circa morbos acutos, & de Variolis Confluent. pag. 19. 20.* &c.

IX. *Diæta* tenuis convenit imprimis his ægris, præſertim ebullitionis tempore, ne impediatur naturæ motus. *Lentium Decoctum* earumque eſus à SENNERTO, RIVERIO, aliiſque Practicis in his affectibus laudatur: ſed ſine fundamento, cùm legumina ejuſmodi flatulenta diætæ tenuiori variolarum non ſint congrua; nec Decoctum, alvum laxando ſecretionem turbans. *Vinum* nocet his ægris; ebullitionem enim intendit, cephalalgiam ac deliria excitat, hæmorrhagiaſque periculoſas movet: Vid. FORESTUS *lib. 6. Obſerv. 46.* & FEHR *de Scorzonera pag. 87.* & SYDENHAM *l. a. pag. 192. & 198.* Gelatina cornu cervi diſſolvitur in cerevíſia tenui cum Tinctura aquilegiæ, quæ præ cæteris convenit ad expellendas variolas; vel Nodulus ex ſemine aquilegiæ & napi contuſo infundatur cereviſiæ tenui, inſtillaturque deſuper liquor coralliorum pro infantibus. De potu in variolis ordinariè obſervetur, cùm ægri ut plurimùm ſint ſiticuloſi, quod pro infantibus in ſpecie ſemper infundendum ſit pomum ſtercoris equini adhuc calidum, quod ſordidum quidem, ſed verè egregium eſt remedium: Nam per uſum hujus infuſi calidi promovetur ſudor, & præſervatur collum, ne variolæ inquinent fauces, & concilietur angina.

Quoad *Remedia* duobus ſcopis prioribus ſatisfacientia: eadem ſunt vel generalia, *abſorbentia & volatilia*, vel *ſpecifica magis*, variolis & morbillis imprimis convenientia. *Abſorbentia & volatilia* ſimul & acre acidum temperant; & per diaphoreſin auctam illud eiici faciunt. Sed *illa fixiora* magis temperant, *volatilia* magis ſudorem & urinam movent. *Illa* potiùs conducunt, ubi circa primas vias urgent ſymptomata; *hæc*, ubi acrius & volatilius peccaverit acidum, adeòque graviora, præſertim nervoſi generis ſymptomata inferat, ut inquietudines, convulſiones, &c. *Illa* magis tempore ebullitionis; *hæc* excretionis conducunt, dum difficilem aut tardam eruptionem admodum promovent: *Illa* magis conveniunt, ubi primarum viarum urgent ſymptomata; hæc, ubi pectoris, aut pulmonum metuuntur à variolis mala. Remedia *fixiora* ſunt unicornu foſſile, antimonium diaphoreticum, cinnabaris antimonii & nativa, corallia; item cornu cervi cum & ſine igne, unicornu verum, quod tempore ebullitionis in variolis ante eruptionem inſignem efficaciam obtinet; item ſemina expulſiva iſta, ſpeciatim variolis & morbillis dicata: ſic namque non tantummodò ex ſemine napi, cardui benedicti, naſturtii, & aquilegiæ fit emulſio egregia ad curandas variolas; ſed etiam ipſa ſemina pulveriſata ſufficiunt. Pertinet huc *pulvis contra variolas Timæi*, cujus hæc eſt deſcriptio;

℞. *Sem. aquileg.*
Naſturt. an. ℥ij.
Card. ben.
Napi an. ℥j.
Rad. ſcorzon.
Dictamni albi an. ℥iß.
Terræ ſigillatæ,
Corn. Cerv. ſine igne an. ℥ij.
M. f. Pulvis.

Ex his ſeminibus CRATO, trium Imperatorum archiater, facit emulſionem, quam inſigniter commendat in cura variolarum. Et certum eſt, quod in variolis & morbillis magnum uſum habeant hæ emulſiones: Vid. ZWELFERUS *in Pharm. Reg. pag. 209.*, ubi egregium habet liquorem alexipharmacum, cujus præſcribendi modum *ſuprà de febribus malignis in genere* innui.

Volatilia autem ſunt quælibet ſalia volatilia, ſpeciatim ſpiritus, & ſal volatile Cornu Cervi viperarum, ſanguinis humani, & in infantum variolis ob epilepſiam nun-

nunquam ſatis laudatus liquor cornu cervi ſuccinatus. His ipſis pro urgentium ſymptomatum ratione &opiata, ut *ſuprà monitum*, quolibet morbi tempore poſſunt ſociari.

Semper autem ante variolarum eruptionem cæteris remediis nonnihil de cinnabari antimonii, vel ſimili antiepileptico addendum eſt, propter metum convulſionum aut epilepſiæ, quæ ante variolarum eruptionem ſubindè imminent; ſicuti in pueris ſupervenientes convulſiones & epilepſias liquor cornu cervi ſuccinatus optimè ſiſtit, imprimis ſi jam jam prominere variolæ incipiant.

Præter *ſuprà* autem *in febribus malignis* laudata alexipharmaca obſervandum, ut in variolarum & morbillorum curatione acida cautè uſurpentur; ſicut è contrà *ſpecialia* magis remedia ſunt myrrha, caſtoreum, tinctura tartari benè acris; item ſtercora animalium, crocus, ficus, milium; & inter externa ſuccinum; ac ſpecialiſſimè myrrha, & poſt hanc caſtoreum, omnibus aliis remedis in curatione variolarum & aliorum morborum malignorum præponenda: quippe eſſentiæ horum cum ſpiritu vini tartariſato præparatæ, tàm præſervacionis quàm curationis gratia in iiſdem ſunt proficuæ; ſicuti id propria experientia obſervavi. Myrrha enim optimum eſt præſervativum, & curativum variolarum, balſamica vi alterationem harum à fermento maligno inhibens, adeòque, nè copiosè, nimis affligant, præſervans; Unde ad præcautionem variolarum nonnullis optimo uſu commendata eſt pulticula myrrhata: Vid. VELSCHII *Mictomim. Centur.* 1. *No.* 29. *annexa Ann.* 4. M. A. N. C. Sic quoque D. LANGIUS habebat *eſſentiam ſalutis* ex myrrha cum Tinctura tartari extractam, & *eſſentiam anonymam* ex caſtoreo & aſa fœtida cum Tinctura tartari ſeu ſpiritu vini tartariſato paratam, quæ in præſervandis & curandis his affectibus, uti & paſſione hyſterica & colica, plura præſtitit; ſicut & ipſe eſſentiam hanc tàm præſervare ab incurſione variolarum, adeò ut nullatenus iiſdem corripiantur, quàm etiam correptos minùs graviter laborare, experientia probavi. ZWELFERUS etiam habet ex caſtoreo eſſentiam contra morbillos. De Croco refert LIPSIUS *de Variolis*, eum mirabilem eſſe in expulſione variolarum & morbillorum, dolorem ſedando & venenoſitati reſiſtendo. His accedunt antimonialia diaphoretica, itemque remedia ex cornu cervi parata, quæ tempore ebullitionis in variolis ante eruptionem inſignem efficaciam obtinent: quibus pro adultis admiſceantur cinnabarina antimonialia, ac pro infantibus liquor cornu cervi ſuccinatus ob epilepſiam. Itaque ante eruptionem in principio variolarum tales formulæ præſcribi poſſunt:

℞. *Antimonii diaph.* ℈j.
Myrrh. el. gr. v.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis ſanguinem purificans.

Detur aliquoties in vehiculo quocunque.

℞. *Pulv. diaphor. Ludov.* ℈j.
Si opiata adjungenda, adde
Laud. opiat. gr. j.
infanti
Theriac. gr. ij. vel plura.
M. S.
Ut antea.

℞. *Corn. Cer. ſine igne,*
Antimonii diaph. an. gr. xv.
Mirrh. ℈ß.
M. pro 2. doſibus:
D. S.
Ut antea.

Quando variolis mox erumpentibus ægri de horrore aut rigore conqueruntur, optimè conveniunt ſalia fixa; ſi enim acrimonia ſalina vellicat panniculum carnoſum, hoc ſignum eruptionis eſt: e. g.

℞. *Corn. Cer. ſine igne* ℈ij.
Unic. foſſ. ℈j.
Salis card. bened. gr. xv.
Myrrh. el. gr. xij.
M. f. Pulvis pro 2. doſibus:
D. S.
Pulvis expellens.

Porrò in progreſſu variolarum, & tempore excretionis, *ſalia volatilia* uſurpari poſſunt; hinc, ubi variolarum difficilis eruptio imminet, tunc

℞. *Ebor. ſine igne* ℈ß.
Myrrh. el.
Antimonii diaph. an. gr. vj.
Salis card. ben. gr. vij.
M. D. S.
Ut antea.

℞. *Corn. Cerv. ſine igne* ℈j.
(vel *hujus & cinnab. annimonii* an. ℈ß.)
Caſtor. gr. iij.
Myrrh. gr. ij.
Sal. volat. viper. gr. iv. vel v.
N. f. Pulvis: S.
Ut antea.

Qui licèt linguam nareſque offendat, tamen egregius eſt in difficili cura variolarum.

℞. *Corn. Cerv. ſine igne,*
Antimonii diaphor. an. gr. vij.
Sal. volat. viperar. gr. ij.
M. f. Pulvis.
D. S.
Ut antea.

Quem cum ſucceſſu ordinavi puero 11. annorum.

℞. *Unic. foſſil.*
Corn. Cerv. ſine igne an. ℈j.
Sal. volat. Corn. Cerv. ℈ß.
M. pro 2. doſibus: S.
Ut antea.

℞. *Unicorn. veri præp.* ʒß.
Cinnab. antimonii gr. xij. vel xv.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. vj.
M. pro 2. doſibus:
D. S.
Ut antea.

Facit huc pulvis, quemadmodum laudat JOEL *in Praxi*:

℞. *Corn. Cerv. ſine igne* gr. xv.
Bezoard. ſolar. ℈ß.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. v.
Laud. opiati gr. ß.
M. pro 1. doſi: S.
Pulvis expellens.

Item in majore malignitate cum fluxu alvi, vel ubi inquieti ſunt ægri:

℞. *Corn. Cerv. ſine igne* ʒß.
Bezoard. min. ℈j.
Camph. gr. ij.
M. pro 2. doſibus:
D. S.
Ut antea.

℞. *Corn. cer. ſine igne,* vel *pulv. diaph. Lud.* ʒß.
Bezoard. min.
Specif. cephal. gr. xv.
M. pro 3. doſibus: S.
Ut antea.

℞. *Aqu. ſcabioſ.* ℥iß.
Eſſent. myrrh. ʒj.
Corn. Cerv. ſine igne ℈j.
Bezoard. min. ℈ß.
Laud. ferm. gr. ß. vel gr. j.
Syr. card. bened. ʒiij.
M. D. S.
Potio expellens, bene circumagitanda.

℞. *Aqu. ſcabioſ.*
Rad. ſcorz. an. ℥iß.
Corn. Cerv. ſine igne ℈j.
Antimonii diaphor. ʒß.
Sal. volat. viper. gr. xv.
Syr. flor. cælend. ℥j.
M. pro 3. doſibus: S.
Ut antea.

℞. *Aqu. card. bened.*
Fl. ſamb. an. ℥j.
Pulv. Bezoard. Sennert. gr. xv.
Myrrh. elect.
Cinnab. antimonii an. gr. vj.
Sal. volat. Corn. Cerv.
Viperar. an. gr. iij.
Syr. card. bened. ʒij.
M. D. S.
Potio expellens, cochleatim ſumenda.

℞. *Aqu. menth.*
Fl. ſamb. an. ℥iß.
Gelat. Corn. Cerv. ʒvj.
Terræ ſigill. (in ſpecie, ubi alvi fluxus adeſt, qui non rarus.)

Antimonii diaph. an. ℈j.
Myrrh. gr. v. vel vj.
Syr. card. bened. q. ſ.
M. D. S.
Potio adſtringens & expellens.

♃. *Aqu. ſcord* ℥ij.
Spiritus theriac. ʒij.
Corn. Cer. ſine igne ʒß.
Bezoard. min. ℈j.
Camph. gr. iv.
Syr. papav. albi ℥ß.
M. pro 2. doſibus. S.
Potio expellens & confortans.

In ſpecie emulſiones ex ſeminibus expulſivis confectæ, quas antea commendavi, & quas Crato adeò laudat, prodeſunt. Cratonis emulſio ad petechiales febres, variolas & morbillos eſt hæc:

♃. *Sem. card. bened.* ʒiß.
Napi ʒj.
Citri ʒß.
Aqu. card. ben. ℥iiiß.
M. f. l. a. emulſio,
cui adde
Syr. acetoſ. citri q. ſ.

Egregia eſt hæc emulſio. Item

♃. *Sem. aquileg.* ʒß.
Naſturt. ʒij.
Card. bened. ʒj.
Cum *aqua quadam appropriata* f. emulſio:
D. S.
Emulſio expellens.

Vel ſecundùm methodum modernorum præſcribitur hoc modo:

♃. *Sem. aquileg.*
Napi an. ʒiij.
Aqu. ulmari. ℥vj.
F. emulſio: adde
Corn. Cer. ſine igne,
Antimonii diaph. an. ʒß.
Edulcoretur cum *rotul. manus Chriſti perlatis.*
M. D. S.
Emulſio expellens confortativa.

His, quando ægri ſunt inquieti & jectigant, commodè ſemen papaveris albi cum eſſentia caſtorei addi poteſt; illud enim ſudorem etiam ſimul prolicit, quem papaver non cohibet. In tali ergò caſu

♃. *Sem. card. bened.* ʒij.
Napi,
Aquileg. an. ʒj.
Papav. albi ʒij. vel ʒiij.
Cum ſ. q. *aqu. card. bened.* f. emulſio;
cui adde
Eſſent. caſtor. ʒj. }
Myrrh. ʒß. } fiunt lacteæ.
Antimonii diaphor. ℈j.
Unic. foſſ. gr. xv.
Edulcoretur parum, f. emulſio ſudorifera.
D. S.
Emulſio ſudorifera.

In ſpecie excretionem variolarum & morbillorum promovens. Vel

♃. *Sem. napi*
Aquileg. an. ʒj.
Papav. albi ʒß. vel ℈ij.
Cum ſ. q. *Aqu. fœnic. & ſcabioſ.* f. emulſio:
adde
Corn. Cerv. ſine igne,
Ebor. ſine igne
Pul. Marchion. an. ℈ß. ad gr. xv.
Bez. min. gr. vj.
M. & edulcora cum *Rot. manus Chriſti perl.*
D. S.
Emulſio expellens.

♃. *Sem. aquilegi* ʒiij.
Napi,
Card. bened.
Papav. albi an. ʒj.
Cum *Aqu. fl. aquileg.*
Card. bened.
Napi an. q. ſ.
F. emulſio ad ℥vj.
adde
Aqu. cinnam. cum vino ℥iß.
Corn. Cer. ſine igne ʒj.
Bez. min. ℈ij.
Unic. foſſ. ℈j.
M. edulc. cum ſ. q. *ſacchari.*
D. S.
ut antea.

Vel ad imitationem ZWELFERI cum myrrha:

♃. *Flaved. cort. citri* ʒij.
Sem. citri ʒj.
Card. benedict.
Aquileg.
Myrr. elect. an. ʒß.
Amygd. dulc. ʒj.
Contunde in mortario cum ſ. q. *Aqu. ſcorzoneræ* in emulſionem leniter edulcorandam.
D. S.
Emulſio expellens & confortans.

Circa ſtatum, & dum remittunt ſymptomata, & copioſæ jam puſtulæ efflorescunt;

♃. *Tincturæ antimonii tartariſ.*
Eſſent. myrrh. an. q. v.
D. S.
Eſſentia ſanguinem purificans, guttatim capienda.

Detur bis vel ter in die pro circumſtantia ægri.

♃. *Tincturæ tartari acerr.*
Eſſent. myrrh. an. ʒij.
M. S.
ut antea.

Dentur adulto 50. vel 60. guttæ ter in die, infanti 20. vel 30.

♃. *Tincturæ tartari acerr.* ʒij.
Eſſent. myrrh. cum *ſpiritu ſal. ammon. par.* ʒj.
M. S. *ut ſuprà.*

Doſis adulto 40. vel 50. guttæ, infanti 3. 4. & 5. annorum gutt. 20. vel 25. quater in die, pro ratione circumſtantiarum.

Imprimis ad expellendas variolas nobile eſt *ſtercus equinum* in nodulo potui ordinario infuſum, expreſſum, & ita propinatum; aut etiam in cerevisia calida *ſuccus expreſſus* exhibitus *ſcopis omnibus* in cura variolarum & morbillorum *ſatisfacit*, & in ſpecie ab *angina ac pleuritide*, ac cognatis in variolis periculoſis malis præſervat. Aliàs etiam ad variolas *ſtercus ovillum*, tanquam infallibile Anglorum deprædicatur remedium, quod ſtercori equino quoad efficaciam non cedit: (vid. DIGBY *Recept. P. 1. pag. 69.*) dum recipiunt ſtercoris ovilli q. plac. pro ſubitu, quod ſubigunt cum hauſtu vini, terendo mutuò, & hinc per linteum transcolanda ita propinant ægro ad curam variolarum; ſicut ad *morbillos* ſingulare experimentum eſt *ſtercus caprinum* ita præparatum, aut in potu datum, mirabiliter ſimul expellit. *Decoctum ficuum*, milii, fœniculi & ſimilia ſunt admodum appropriata in variolis, ubi jam incipiunt nonnihil erumpere, imprimis decoctum ficuum ad expellendas has puſtulas multùm laudatur, & rectè quidem: ficus enim temperant quamcunque acrimoniam, de quibus notatu digna eſt obſervatio FORESTI, „ qui *lib. 6.* refert, *quod in variolis & morbillis epidemicè graſ-* „ *ſantibus; ut vix puer aliquis in urbe ab illis immunis eſſet,* „ *omnes inſigniter, qui decocto ficuum in cerevisia utebantur, fa-* „ *cilè fuerint curati, quoniam facillimè prodierunt variolæ.* Hinc etiam decoctum ficuum *Mynſichtii* contra variolas in uſu eſt, quod etiam laudat MICHAELIS *in Collegio Jonſtoniano.* Videtur etiam faucibus & pulmonibus conducere, qui ſæpiùs unà laborant. Verùm in hoc decocto obſervetur, ne nimis fiat dulce & craſſum, quoniam ficus laxant alvum, id quod fieri non debet: Commodè ergò ficubus milium additur ad imitationem SALÆ *in append. mirotechn. p. 825.*, cùm decoctum milii per ſe vulgare quidem, ſed admodum egregium remedium ſit in his affectibus, & aliquantiſper alvum conſtipet.

Quod ſi ergò partim ebullitio ſanguinis ſedata, partim excretio procurata fuerit, optimum erit, ut *ſuppuratio* promoveatur, externè autem nihil adhibeatur, quicquid etiam aniculæ contrà ſuadeant. Pro ſuppuratione hac promovenda, ac ne lædantur præſertim partes internæ, optimè conveniunt lapilli cancrorum cum myrrha crebriùs uſurpati: v. g.

♃. *Lapill. cancr. præp.* ʒj.
Myrrh. gr. xv.
M. f. Pulvis pro 3. doſibus.
D. S.
Pulvis temperans.

♃. La-

℞. *Lapill. Cancr. præp.* ʒß.
Corn. Cerv. ſine igne ℈j.
Myrrh. gr. xv.
Salis cardui bened. gr. v.
M. pro tribus doſibus.
D. S. *ut anteà.*

Sic egregiè ſuppuratio promovetur, ſine inſigni foveatum veſtigio.

Studioſus quidam juvenis robuſtus, εὔσαρκος, ſanguineus, &c. à meridie inſigni horrore corporis corripitur, quem excipit æſtus, nox inquieta; mane inſignis ardor totius; facies rubet, oculi fulgent, ſitis intenditur, eſt anxius, vomit ſubinde.

Die Jovis ergò à meridie vocatus mox venæſectionem inſtituo, hinc pro 2. doſibus potionem theriacalem ex aceto ſambucino præſcribo; primam vomitu mox reiicit, alteram retinet: ſed mane inſequente æſtus, anxietates, materiæ viſcidæ vomitus, ſitis clamoſa, &c. intenduntur.

Die Veneris.

℞. *Nitri antimonati* ℈ij.
Bezoard. min. ſcrup. j.
Camph. gr. iv.
Miſta aſſumpſit pro 2. doſibus.

Primam vomitu reiicit comite muco; alteram à meridie retinuit: ſed ſymptomata intendebantur; bibit cereviſiam ſecundariam: Veſperi

℞. *Corn. Cerv. ſine igne* ʒj.
Bezoard. min. ℈j.
Sal. volat. Corn. Cerv. ℈ß.
Laud. opiati ferm. gr. iß.
Miſcebantur pro 2. doſibus.

Ordinabatur ſimul Julepus ex Infuſione roſarum ad imitationem SYLVII, *ubi de Siti*: largiter ſudavit, nox erat bona, mane meliùs habuit.

Die Saturni

℞. *Corn. Cerv. ſine igne* ʒß.
Bezoard. min. gr. xvj.
Sal. volat. Corn. Cerv. ℈ß.
Miſcebantur pro 2. doſibus.

Mucus copioſus obſidebat fauces, pro quo eluendo & Chirurgus gargariſando, & æger cereviſia ſecundaria calida fauces eluendo, operam adhibebant: Veſperi

℞. *Corn. Cerv. ſine igne* ℈j.
Bezoard. min. ℈ß.
Laud. opiati gr. j.
Miſcebantur.

Sudabat largiter, nox erat bona.

Die Solis, adeòque morbi quarta die, apparentibus ſubminutis puſtulis hinc inde,

℞. *Corn. Cerv. ſine igne* ℈ß.
Bezoard. min.
Terræ ſigill.
Myrrh. el. an. gr. vj.
Miſc.

Veſperi

℞. *Corn. Cerv. ſine igne* gr. xv.
Bezoard. ſolar. gr. ix.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. v.
Laud. op. gr. ß.
Miſc.

Ægro continuò ſudante copioſiùs, ubi erumpebant variolæ.

Die Lunæ eſſentiæ myrrhæ guttas 40. bis cepit; ſub introitu lecti vero

℞. *Corn. Cerv. ſine igne* ℈ß.
Antimonii diaphor.
Myrrh. an. gr. viij.
Sal. volat. Corn. Cerv. gr. v.
Laud ferm. gr. ß.
Miſc.

Quos pulveres ſemper ob noctes quietas & copioſas ſudationes cum euphoria capiebat.

Die Martis eſſentia myrrhæ continuabatur tempore ſomni:

℞. *Aquæ ſcabioſ.* ʒj.
Eſſent. myrrh. ʒß.
Corn. Cerv. ſine igne ℈j.
Bezoard. min. ℈ß.
Laud. opiati ferm. gr. ß.
Syr. card. bened. ʒij.
M. pro doſi.

Die Mercurii eadem propinabantur.

Die Jovis, morbi nempe octavo, pro ſuppuratione promovenda, & levando ejus dolore:

℞. *Lap. cancr. præp.* ʒß.
Corn. Cerv. ſine igne ℈j.
Myrrh. gr. xv.
Salis card. bened. gr. ix.
M. pro 3. doſibus.

Veſperi

℞. *Aqu. ſcabioſ.* ʒvj.
Lapill. cancr. præp. ℈j.
Myrrh. gr. vj.
Salis card. ben. gr. iij.
Laud. opiati gr. ß.
Syr. ſcabioſ. ʒiß. vel ʒij.
Miſc.

Quibus ita continuatis convaluit, in fine pilulis ex Extracto panchymagogo cum Mercurio dulci adhuc propinatis.

Jam ad ſiſtenda *ſymptomata*, quæ affligunt vel *ante eruptionem*, vel *poſt eruptionem*. Ante eruptionem ſunt

I. *Anxietates præcordiorum & ieſtigationes*, ad quas, quando vel vomitus ſpontaneus præceſſit, vel per medicamenta nauſeoſa provocatus fuit, omnium optimè confert liquor cornu cervi ſuccinatus, infantibus præſertim ſingulariter conveniens; quin etiam Extractum theriacale aut laudanum opiatum in parva doſi conveniunt.

II. *Vomitus* in principio urgens non ſtatim ſupprimendus: aſt ſi nimius fuerit, theriaca, Extractum theriacale, theriaca cœleſtis, ſyrupus papaveris, gr. j. vel gr. iß. laudani opiati, unà cum *abſorbentibus* optimè curant. His non ſufficientibus, accedendum ad liquorem Cornu Cervi ſuccinatum, qui præſertim infantibus optimus eſt, & eoſdem quietos reddit, in potu ordinario aſſumptus.

III. *Diarrhœa* in incremento & ſtatu ſuperveniens utplurimùm funeſta eſt, niſi in infantibus ſucculentis, præſertim ſi in ſtatu occaſione vel potus nimii vel frigidiuſculi oriatur, & imprimis, ſi murmurationes abdominis conjunctæ fuerint, & excrementa ſpumoſa. Hæc Diarrhœa aut alius *alvi fluxus* per terram ſigillatam curatur, ſi nempe hujus pulvis largiter cereviſiæ iniiciatur, & ſub quolibet hauſtu probè invicem agitentur, & ita aſſumantur; ſic brevi ſedatur diarrhœa, & variolæ progerminant: *item* Electuarium diaſcordii Fracaſtorii, cornu cervi uſtum, unicornu foſſile, Theriacalia, &c conveniunt. Vid. SYDENHAM *de morbis acutis pag.* 195. 203. & 205. nec non BONETTUS *Mercur. Compital. pag.* 682. §. 69.

Aliquando puellæ decenni variolis inſigniter afflictæ, & in qua ſine ſuppuratione incipiebant periculosè evaneſcere, cùm ſuccedente alvi fluore, ſimulque pedes ejus uſque ad genua cum dolore liveſcebant: hinc in adeò periculoſo articulo conſtitutæ præſcribebam ſequentes pulveres:

℞. *Antimonii diaphor.* ʒß.
Caſtor.
Myrrh. an. gr. viij.
Camph. gr. ij.
M. f. Pulvis pro 2. doſibus.

Quo pulvere cùm aliquoties fuiſſet uſa, & alvus ſuppreſſa, & variolæ etiam expulſæ fuerunt.

Item

℞. *Antimonii diaph.*
Corn. Cerv. ſine igne an. gr. xv.
Caſtor.
Myrrhæ an. gr. v.
M. f. Pulvis pro 2. doſibus.

Puero 13. annorum tribus diebus gravi corporis æſtu, vomitu continuo, & incipiente *diarrhœa* afflicto, in ſuſpicione variolarum, cùm in vicinis locis obſervarentur, præſcripſi:

℞. *Extracti ther.* gr. v.
Laud. opiati ferm. gr. iß.
M. f. Pilulæ no. xii. pro 2 doſibus.

A prima doſi omnis vomitus & anguſtia ceſſarunt: Hinc

℞. *Pulv. bezoard. compoſ.*
Specif. cephal. an. ℈j.
M. pro 2. doſibus.

Hinc copioſiſſimè eruperunt variolæ. *Potui* infundebatur ſtercus equinum, ejuſque ſuccus permiſcebatur.

Puero aliquot annorum ex variolis gravi difficultate reſpirationis laboranti, & ſimul diarrhœa correpto in ſtatu morbi:

℞. *Aquæ ſcabioſ.* ℥ij.
Terræ ſigill. ʒß.
Syr. è ſucco ſcabioſ. ʒvj.
Miſceb. pro Potione.
Capiebatur pro lubitu.

Sin autem diarrhœa, quod interdum fit, à lumbricis oriatur, lethalis obſervatur: Vid. RIVERIUS *in Praxi l.17. pag. 502* quamvis nec hoc forſan perpetuæ veritatis eſſe, ex prognoſi colligi queat. In morbillis interdum alvi fluxus ad aliquot ſeptimanas excurrit, non ſine ægrorum diſcrimine, pro quo compeſcendo dicta theriacalia & abſorbentia conveniunt. SYDENHAM quidem in hoc caſu venæſectionem commendat, quæ tamen vix locum habet, neque in incremento, neque in ſtatu, propter rationes ſuprà dictas, neque in declinatione, propter ſanguinem jam depauperatum.

IV. *Vigiliæ, deliria,* imprimis *convulſiones epilepticæ*, quæ infantes mox primo in morbi principio aut incremento cum abdominis duritie affligunt, optimè curantur vel pulvere epileptico antimoniali, vel liquore cornu cervi ſuccinato, cinnabari antimonii; & ſi neceſſarium videatur, in morbi principio *clyſmata* levia iniiciantur; ſimul externè, ſi dolor abdominis tenſivus adfuerit, Linimentum ex olei deſtillati ſuccini ℈j. ſpicæ gutt. v. excipiendum cum corpore pro Balſamo, regioni umbilici & ſcrobiculo cordis inungatur, idque aliquoties; ſic enim epilepſia evaneſcere ſolet.

V. *Hæmorrhagia narium moderata* aliquandiu ſinenda: præſtat ut plus fluat ſanguis, quàm minùs. Videatur HORSTIUS *Obſeru. Anatom pag.95.*

Quod *ſi non ſufficienter* procedat, potiùs promovenda venit, vellicando nares, aut cum ſeta porcina, aut per radicem crocodili: (vid LIPSIUS *pag. 41.*) aut crebriùs & fortiùs eaſdem emungendo, aut aliis modis hæmorrhagiam narium provocando: quod cum feciſſem, ſanguis bene fluxit, & febris deſiit, & brevi ſanata eſt, dicit FORESTUS *lib. 6. Obſeruat. 48.* Quod ſi exceſſerit modum, optimè hæmorrhagiam narium curant *bufones* appenſi, aut ſub axillis alligati: vid. WILLISIUS *de febribus pag.266.* Id quod & in aliis malignis obtinet. Aliàs cùm in variolis *nimiæ hæmorrhagiæ* ex ebullitionis ſanguinis nimio impetu oriantur, eaſdem etiam *opiata* cum *abſorbentibus* ſeu præcipitantibus dictis compeſcunt: conſ. WILLISIUS *Pharm. Rat. P.2. Sect. 3. cap 2. & 217.* vitando tunc volatilia.

VI. *Tuſſis.* Tuſſim ſiccam ſubindè moleſtam & pectoris affectus *in principio* optimè ſiſtunt Temperantia acrimoniam lymphæ, & Lenientia, vulgò Incraſſantia; *in ſtatu* vero Incidentia & Expectorantia. *Ibi* ſyrupus de jujubis, violarum, papaveris, diacodium *Montani*, pulpa paſſularum in aquæ ſcabioſæ, tuſſilaginis, &c. hic verò ſyrupus Nicotianæ, de eryſimo, cum aqua menthæ, hyſſopi, &c. *In omni tempore remedia ex ſcabioſa* præſertim, vel ſola, vel cum ſpiritu ſalis ammoniaci aniſato, qui in affectibus pectoris optimus eſt, miſta, ſpecioſè præſervant & curant partes reſpirationi dicatas. Curavi ſuperiore anno adoleſcentem 16. vel 18. annorum, qui ſub primo morbi inſultu laborabat catarrho epidemico cum pleuritide notha, per miſturam ex ſpiritu ſalis ammoniaci aniſato & laudano opiato conſtantem; ſic quarto die erupere variolæ.

Vel

℞. *Aquæ hyſſopi,*
Tuſſilag. an ℥ß.
Syrup. de jujub.
Violar,
Nicotianæ an. ʒvj.
M. D. S.
Potio contra tuſſim.

Variolantes ſi moriuntur, ſuffocati utplurimùm intereunt, quare ſemper reſpirationis modum conſideremus: quò celerior & minor, eò pejus: quò magis ſtertunt, eò pejus.

VII. *Virium proſtratio.* Si in ſtatu ob ſymptomatum ſyndromen vires fuerint proſtratæ, optimè convenit tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi ſæpiùs propinata; item vini Rhenani hauſtulus, vel panis ſimilaginei, vino intinctus & ita propinatus, optimum eſt analepticum, ſpeciatim, quando vires proſternuntur à nimio ſudore, & ægri inde imbecilliores fiant.

VIII. Supervenit interdum *Aphonia*, quæ duplex: vel non poſſunt formare ſonum, quod fit vitio laryngis & nervorum ejuſdem: vel licet edant ſonum, tamen loquelam formare nequeunt, quod fit vitio linguæ & ejuſdem nervorum. Primus caſus reperitur in HILDANO *Cent.6. Obſ. 14.* ſed eſt rarus. Secundus caſus curatur per interna volatilia antiparalytica; imprimis eſſentia caſtorei linguæ in parte prima circa frænum crebrò affricetur: Vid. HORSTIUS *Obſeru. lib.1. Obſeru.29.*

Poſt eruptionem ſymptomata ſunt:

I. *Retroceſſus*, quibus deliria ac convulſiones ſuperveniunt, & vocatur communiter raptus materiæ excernendæ ad caput; rectiùs autem diceretur Raptus materiæ ad ſyſtema nervoſum. In hoc caſu nil melius eſt, quàm *veſicatoria* pedibus applicata: Vid. BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſ. Vol.2. pag.200* Sicut aliàs, ubi in variolis graviora erumpunt ſymptomata, nec ritè eædem erumpunt, non abſque fructu veſicatoria applicantur. Vid. FEHR *de Scorzonera pag. 88.* item BARTHOLINUS *l.a. Vol.3. pag. 72.* Epilepſias & deliria ex earum retrogreſſione oriundas præcavent, interdum & curant. Internè optimè convenire dicitur hoc remedium, quando particula panni rubri Anglici, Germ. *roth ſcharlachtuch*, in cinerem ſeu craſſamentum nigrum comburitur, & aliquoties in vino ægro propinatur. Experimentum hoc ab amico fide digno habeo Aliquando cùm receſſiſſent morbilli, & varia excitaſſent ſymptomata

℞. *Antimonii diaphor.* ℈j.
Cinnab. antimonii ℈ß.
Sal.vol.Corn. Cerv. gr. xij.
Camph. gr.ij.
M.f.Pulvis pro 2. doſibus. S.
Pulvis expellens.

II. *Cicatrices & foveæ*, quæ oriuntur ab eroſione, ab acido acri ſalſo. *Ergo temperandum illud, ut pus miteſcat*, cum lapillis cancrorum, & myrrha: quo facto, fovearum & cicatricum nullus metus. Unde

1. Maturantia & temperantia conveniunt,
2. Nævos & maculas tollentia.
3. Cicatrices & foveas, ſi quæ ſunt, implentia.

Pro primo ſcopo, ut temperetur & mitigetur pus, oleum amygdalarum dulcium, vel oleum nucum recens & ſine igne expreſſum cum penna calidè illinatur, quando jam maturaverint, & in medio oculi quaſi albicantes apparuerint, hoc ſæpiuſculè fiat in die. Vel, *cum morbilli incipiunt ſe oſtendere, ſumitur craſſities de renibus porci, in qua liquefacta intinguntur panniculi, quibus facies tergenda eſt 6. 7. vel 8. vicibus in die, uſquedum morbilli ſiccantur, & nulla macula remanebit.* Fruſtulum item lardi impoſitum, ac ſæpiùs renovatum, eſt egregium. Præſtantior eſt pinguedo lardi incenſi ſuper flores lactis deſtillans: Vid. CNOFFELIUS *in M.A.N.C. Ann.6. Append. pag.192.* utut SYDENHAM *de morbis acutis pag.706.* pinguia ideo reiiciat, quòd furfures cumulent, ac cicatrices potiùs augeant. *Pulvis ad Variolas* MYNSICHTII vid. in *Armam. pag. 134.* Decoctum malvæ aut ficuum cum goſſypio aut linteolo tepidè ſæpiùs applicandum commendat MERCURIALIS *de morbis puerorum lib.1. cap 3.* Unum ex optimis eſt *ſpiritus vini aromaticus cum ſalibus volatilibus* leviter acuatus, & ſubindè calidè variolis applicatus: Vid. SYLVIUS *de morbis infantum cap.9.* Vel obſervetur elegans illa methodus M.A.N.C. *Ann.4. pag.50.*, ut ſub eruptione variolarum ſpiritus vini myrrhatus calidè per 2. dies repetitis vicibus illinatur. Hinc ſaccharum Saturni aqua roſarum mixtum, calidè penna faciei applicetur: hujus loco etiam emplaſtrum de ſpermate ranarum cum ſaccharo Saturni imponi poteſt: Vid. HOFFMANNI *Clavis pag. 249.* Sed cautè talia fiant, ne repulſioni variolarum, ſuperveniat mors; qualia exempla ſuprà ex BORELLO & FORESTO allegavi. Sunt, qui acu aurea vel argentea puſtulas ad maturitatem perductas ſeu dealbatas perforant, nè materia purulenta cutim ſubjacentem erodat: ſed ſuper hoc legi meretur Conſilium MERCURIALIS *l.a.*, qui moleſtam æquè ac ſupervacaneam hanc operationem credit; potiſſimum cùm nonnulli ſub ſanie laudabilem carnem ſuccreſcere ajant.

Ne autem facies tot variolis obſideatur, Viennæ dorſo ſeu ſcapulis imponunt *veſicatoria*: Vid. THIERMAYERUS *lib.1. Conſiliorum pag.106.* Alii pro hoc vaporem ex decocto herbarum emollientium pedibus ſuſcipiunt; vid. M.A.N.C. *Ann.6. Obſervat. 186. pag. 247.*; aut lacti calido pedes immergunt, variolas ad extremita-

mitates has derivando & revellendo, Autore *Sylvio loco ſuprà cit.* §. 76. Facit huc, quod refert FORESTUS *lib.* „ *6 obſervat.* 42. *In pruritu manuum & plantarum pedum, dum* „ *erumpunt puſtulæ, ponantur dicta membra aſſiduo in aqua calida, & multum confert: pruritus & punctiones ceſſant, meliùſque morbilli erumpunt.* Quæ remedia quidem tuta ſatis videntur: ſed habeatur tunc pedum ratio, nè à copia variolarum dolores diuturni aliave gravia mala iiſdem concilientur: Conferatur HILDANUS *Cent.* 3. *Obſerv.* 99.

Secundò *nævos tollunt* imprimis ſperma ranarum, hinc aqua florum fabarum cum pauco oleo tartari per deliquium temperata; item aqua omnium florum, cui miſceatur Coſmeticum *Clavii* cum pauca tutia, &c.

Vel

℞. *Aqu. calcis viv.* ℔ij.
Pulv. ſulph. citrini ℥j.
Coqu. invicem: *Colaturæ* addo
Aqu. roſar. ℥j.
M. D. S.
Aqua mundificans.

Facit huc etiam cataplaſma ſequens:

℞. *Farin. fabar.*
Lupinor. an. ℥ij.

M. cum *urina bovis* ad conſiſtentiam cataplaſmatis, quo ipſo veſperi tota inungatur facies.

D. S.
Epithema mundificans.

Relinquatur ita per noctem, manè tunc cum aqua florum fabarum abluatur, & videbitis egregium effectum.

Tertiò *cicatrices* denique, ſi nihilominùs quædam ſuperſint, pro his mediante nutritione debitè implendis inſervit axungia aſciæ piſcis cum oleo ligni Rhodii mixta & illita (vid. WEDELIUS *de Medicam. Compoſ. pag.* 186.) & pinguedo anguillæ, unguentum de ceruſſa camphoratum, oleum ovorum, &c. An verò cicatrices relictæ adeò facilè deleri poſſint, meritò dubitatur.

III. *Ptyaliſmus*, rarum equidem hoc poſt variolas apud nos eſt ſymptoma; obſervatum tamen ſæpiùs à SYDENHAM. Hic igitur variolis malè tractatis, interdum auſpicatò ſuperveniens, ut ſit tractandus, videb. *in citato Autore de methodo medendi febres pag.* 108. *item in ejus Obſervat. pag.* 174. & 201. Ceſſans ptyaliſmus promovetur per cerviſiam tenuem, decoctum hordei, aut alium liquorem fermenteſcentem, nec ad ſudorem cogentem. Ubi propter ſalivæ viſciditatem ſuffocatio metuenda, conveniunt gargariſmata ex cereviſia ſecundaria, aut decoctum hordei cum melle roſarum.

Quoad IV. *indicationem, læſionis partium* adhuc habenda eſt ratio, quas inter ſæpiùs ac periculoſiùs affligi ſolent imprimis *oculi*, & quidem duplici modo:

1. Quando variolæ oculi bulbum occupant, non tantùm cæcitas, ſed & interdum albugo, ulcera oculorum, & pannus relinquitur.
2. Palpebras obſident, quibus ſuppurantibus oculus non poſſit aperiri.

Ad præſervandos oculos in variolis commendatur Sapphirus & Smaragdus, ut & ſuccinum, ſi nimirum circulus circa oculos ducatur. Optimum eſt collyrium ex Infuſo vitri antimonii in aqua plantaginis, roſarum, cyani, & calcatrippæ; vel dictis aquis addatur parum tutiæ, & nonnihil ſacchari Saturni: nam & ſi hæc inſtillantur oculis, præſervantur à variolis.

Si jàm incipiunt prominere vel in oculo, vel eos affligunt, quod ex rubore & pruritu patet, fruſtum crudum *carnis recentis*, ſive bovinæ ſive *vitulinæ*, ſi magnitudine & craſſitie thaleri tepidè applicetur, ut hoc ipſum ſalſam infeſtantem oculos humiditatem abſorbeat; hinc, ubi ferè ad quadrantem horæ adhæſerit, removeatur, novumque denuò applicetur, & ſic conſequenter aliquandiu continuando, valdè convenit in præſervandis & curandis oculis à variolis.

Aut mulier quædam ſana allium maſticet, & halitum oris oculis inflet, manè jejuno ſtomacho crebriùs repetat; vel accipiatur crocus, infundatur aquæ fœniculi, & infuſum hoc (non tamen ſit acre) inſtilletur:

Vel

℞. *Herb. rutæ rec.*

Ex qua contuſa exprimatur ſuccus, filtretur, & cum *aqua quadam ophthalmica* miſtus inſtilletur.

D. S.
Aqua opthalmica.

Succus cherefolii cum *aqua fœniculi* inſtillatus variolas oculorum curat: Videatur Sylvius l. a. §. 83. Item

℞. *Aqua plantag.*
Solan.
Roſar. an. ℥j.
In quibus ebulliant
Sem. ſumach. ℨj.
Plantag. ℨß.

Ex colatura fiat collyrium, ſæpè oculis inſtillandum, idque in principio, ut defendantur oculi à puſtulis, in quo obtinendo tale me nunquam fefellit, dicit RENEALMUS *in Obſervat.*

Aliquando cum jamjam humor ad partem appulerat, admiſcui, detractis aqua ſolani & ſemine ſumach, mucilag. ſem. altheæ in aqua fœniculi extractæ ℨjß. Quibuſdam minori in copia, pro ratione morbi: Confer. HORSTIUS *lib.* 6. *Obſervat. Append. pag.* 301. Loco ſeminis ſumach malicorium recipi poteſt: v. g.

℞. *Cort. granat.* ℨiij.
Infund. in ſ. q. *aquæ roſar.* & *plantag.*
ſtent in Infuſo in loco calido, poſteà filtretur, & adde
Margarit. præp. gr. ix.
Croci orient. gr. iij.
M. S.
Mixtura ad oculos.

Egregium quoque eſt hoc:

℞. *Vitrioli de Cypro:*
Diſſolve tantillum in
Aquæ euphraſ. q. ſ.
adde
Tutiæ quantum ferunt oculi ſine dolore.
D. S.
Collyrium.

Inſtillatur guttatim oculis, & præſervat egregiè à variolis.

℞. *Aqu. euphraſ.*
Plantag. an. ℥j.
Tutiæ præp. ℈ß.
Camph. gr. v.
Croci gr. ij.

Miſta aut inſtillentur, aut applicentur oculo, ne variolæ poſſint oculo nocere.

Item

℞. *Aqu. plantag.* ℥j.
Euphraſ.
Roſar. an. ℥ß.
Smaragdi præp. gr. xij.
Margar. præp. gr. vj.
Campb. gr. iij.
Croci gr. iv.
M. D. S.
Collyrium externum.

Vid. TIMÆUS *Von GuldenKlee in Epiſt. pag.* 318. Aut pro collyrio extemporaneo

℞. *Aqu. plantag.*
Sperm. ran. an. q. ſ.

In quibus parum *ſacchari Saturni* miſceatur, & ita oculis inſtilletur pro præſervatione.

Loco hujus ſacchari Saturni etiam *tutia præparata* cum pauco *vitriolo albi* adhiberi poteſt.

Quod ſi nihilominùs palpebræ progreſſu morbi ſint obſeſſæ & intumeſcant, ita, ut nequeant aperiri, vel etiam glutinoſis ſordibus inviſcentur, blando decocto ſemin. lini, fœnu græci, cydoniorum, malvæ; aut fotu, vel ex floribus meliloti, vel ex malva & ſemine cydoniorum in aqua comm. decoctis, aperiantur, cum linteo calidè oculis applicando, idque tamdiu, donec inviſcatio & tumor ceſſent. Malè à quibuſdam uſurpatur lac, utpote quod facilè acorem contrahit.

Nebulæ poſtmodùm in oculis apparentes *pulvere ſacchari Candi in oculos inflato* curantur: Hoc enim ſaccharum non ſolùm præſervat oculos, ſed & nebulas detergit, ſi cum aqua roſacea adhibeatur. Sin his omnibus non obſtantibus variolæ tamen oculos occuparint, ita ut iſtis curatis vel lippitudo, vel ophthalmia, vel nebulæ aut ſuffoſiones, vel viſus hebetudo, aut ſimiles viſus obſcurationes, poſt variolas ſuperſint, proficua eſt aqua ophthalmica Rulandi, vel aqua ophthalmica ex croco metallorum: ſed ſimul nuchæ applicetur veſicatorium. His non ſufficientibus, hoc clauſo bina veſicatoria pone aures applicentur, quæ impedimenta removent, ut meliùs oculi curari poſſint per reliqua remedia: e.g.

℞. *Empl. veſicat.* part. j.
Citr. ana vel partem dimid.
M. D. S.
Emplaſtrum veſicatorium.

Hoc inductum ſuper linteum nuchæ applicetur,
Quò verò diutiùs ſervetur apertum:

℞. *Empl. de ſperm. ranar.* part. v. vel vj.
Veſicator. part. j.
M. D. S.
Emplaſtrum aperiens.

Pertinet huc, quod refert LIPSIUS *de Variolis: In antiquo libro reperi hoc experimentum: Puer quidam poſt variolas per totum annum nihil videbat, oculi ipſi quidem erant illæſi, ſed ſpurpitie obducti. Sumebat tandem unus radicem Gentianam, ſecabat illam in partes minutas, coquebat poſtea eandem in vino, & aqua æqualiter mixto, & idem inſpergebat poſt in oculus per tres vel quatuor dies tempore matutino, quod quidem mordebat, oculus autem curabatur.* Item *Oleum hepatum muſtelarum:* (aalraupen) *cujus ſi una, vel duæ guttæ oculis inſperguntur, uſquedum pelles abeunt, eſt egregium remedium.* Pinguedinis viperarum gutta una vel altera oculis inſtillata, vel ſi minùs recens aut mucida, palpebris ſaltem illita, oculorum vitia curat. Conferatur quoad pterygion poſt variolas curatas FORESTUS *lib.6. Obſerv.55.*

Nares defendendæ ſunt, ne intercipiatur reſpiratio, nec fiant ulcera & ozæna, quæ difficilis curationis. Optimum eſt odor aceti roſacei, vel ſolitarii, vel camphora impregnati; ſic præſervantur nares à variolis: Vel

℞. *Flor. roſar. rubr.* p. iij.
Camph. gr. viij.

F. Nodulus crebriùs naribus admovendus, vel ſolitariè vel aceto roſaceo intinctus:
D. S.
Nodulus ad naſum.

Quòd ſi in variolis *cruſtæ* ſubindè *circa nares* concreſcant, ita ut per eas ſpiritus trahi nequeat, *butyrum recens non ſalitum, vel cum aqua roſarum ſæpiùs lotum*, blandè inungendum eſt, quouſque cruſtæ decidant.

Aures. Ubi in variolis *auditus læſus* fuerit, imprimis veſicatoria ponè aures applicanda; hinc eſſentia cardui benedicti, aut caſtorei, cum bombace crebriùs auri immittatur: Vel fiat *ſuffitus ex caſtoreo, myrrha, colocynthide, ſemine fœniculi, & pauco croco in vino coctis*, ac per tritorium auribus immittatur.

Funeſtæ imprimis ſunt variolæ *faucibus*, in quibus ſuffocatoria pathemata, atque adeò agrypniam quaſi inducunt. Ad præſervandas hac fauces ab angina optimum eſt pro collutione oris & faucium ſtercus equinum, cereviſiæ ſecundariæ vel potui ordinario infunditur, & ſæpiùs uſurpatur; item gargariſma ex ſucco cancrorum fluviatilium, cum aqua ſempervivi majoris, omittendo vel addendo ſal prunellæ; ſic fauces & lingua præſervantur: item gargariſma ex aquis appropriatis cum rob nucum & nitro depurato vel antimoniato: e.g.

℞. *Aquæ prunell.* ℥iij.
Rob diamor.
Nuci an. ℥ij.
Syrup. granat.
De ſucc. ſcabioſ. an. ℥ß.
M. S.
Succus ad fauces.
Vel
℞. *Aqu. prunell.*
Scabioſ. an. ℥ij.
Mucilag. ſem. cydon.
Fœnugr. an. ℥j.
M. S.
Gargariſma ad fauces.

Convenit quoque decoctum vel Tinctura florum papaveris erratici cum ſucco cancrorum fluviat: Vid. SACHSII *Gammarol.*

Quod ſi nihilominùs fauces & lingua obſideantur, idque cum magno dolore & calore, imitemur FORESTUM *lib.7. Obſerv.17.* qui jubet, ut continuò cum *lacte caprino, & aqua plantaginis ſimul miſtis*, tepidè ſe gargarizent ægri; aut ſi gargariſatio moleſta ſit, ſaltim aliquandiu in ore detineantur, hinc exſpuuntur, quod miraculi inſtar prodeſſe ait, & oris & gutturis præſtantiſſimum remedium, cùm ſigna exanthematum ſe produnt. Item *Gargariſma ex Decocto hordei, paſſulis minoribus*, & ſimilibus temperantibus adhibeatur, idque ad faciliorem maturationem; puſtulis verò ſe jam aperientibus, huic Decocto *mel roſaceum cum paxillo aluminis* admiſceatur ad meliorem purificationem, ne ulcera ſordida remaneant. Quod ſi nihilominùs fauces & nares exulceratæ fuerint:

℞. *Herb. veron.* vel *ſalv.*
Hord. an. Mß. vel Mj.
Paſſul. min. Mß.
Coqu. in ſ.q. *Aquæ plantag.* ad ℥viij. vel ℔j.
Colaturæ adde
Mell. roſac ℥j. ad ℥iß.
Alum. ʒß. ad ʒj.
M. S.
Gargariſma.

Quod ſi *lingua* exulcerata fuerit, ſiquidem hæc non rarò tota putreſcit, eroditur, & exſpuitur (vid. SCHENCKIUS *lib.1. Obſervat.* BARTHOLINUS *Cent.2. Hiſt.22.* M.A.N.C. *Ann.1. Obſ.35. in ſchol. p.119.* & ROLANDUS *Aglossoſtomograph. ann.x. ann.3.* M.A.N.C *pag.448.*) hæc eſt difficilis curatu. Contrà talem tamen linguæ exulcerationem egregium eſt & expertum Linimentum HORSTII, quod habet *in Obſervat. ſuis lib.6. Append. de Morbillis & Variol. pag.310.*, cujus deſcriptio eſt hæc:

℞. *Fl. malv. arbor.* ℥ß.
Balauſt. ʒij.
Myrrh. el. ʒj.
Alum. ʒß.

Excipiantur hæc omnia cum ſ. q. *mellis deſpum* f. Electuarium molle:
Quo ſæpiùs illinantur partes vel locus exulceratus.

Si hoc non ſufficit, accipe mel roſatum, tantillo ſpiritu ſalis acidulatum; ſic ſæpè eluantur ulcera oris, quæ egregiè mundificantur & conſolidantur.

Quod *ſi variolæ labia obducant*, adeòque ingentem dolorem inducant, *mucilagine ſeminis cydoniorum* eadem inungantur & curentur.

Quod ſi *dyſenteria* vel corripiat vel ſubſequatur variolas, internè electuarium diaſcordii Fracaſtorii, Cornu Cervi uſtum, terra ſigillata, tormentilla, &c. conveniunt. Externè, ſi ferat morbi conditio, *clyſter* ex lacte cum radice ſymphyti uſurpari poteſt. Adhiberi etiam poſſunt remedia *Riveriana*, quæ in *C.1. Obſ.71.* & *Cent.2. Obſ. 2.* legi poſſunt.

In *mictu cruento* remedia ex *plantagine* ſunt optima. Sanguinem poſt variolas per digitos pedum tranſudaſſe, videbitis in M.A.N.C. *ann.3. Obſerv 27.* & vermiculos per urinam excretos *ibid. Obſerv. 28.* leni purgatione ablatos: Pollutionem nocturnam *ann.9. Obſ 15.*

Paralyſes, nunc particulares nunc univerſales, non rarò inſequuntur variolas: Vid. VELSCHIUS *Mictomim. no.30. Cent.1. annex. ann.4. & 5.* M.A.N.C. quam curandi rationem videbitis in *jam dicto anno Obſerv 9. pag.13.* Item quoad *loquelam poſt variolas amiſſam*, vid. HILDANUS *C.6. obſ.14.* & M.A.N.C. *ann.2. obſ.201.* *Ulcera* varialarum partium ſubindè peſſimi moris, tineas capitis, &c. poſt ſe relinquunt variolæ, adeò ut SALMUTH *Cent. 2. Obſ. 50.* ulcera mammarum maligna admodùm orta notet ex paucis latentibus variolis corruptis. Ulcera talia cautè, & non adeò vulgari modo tractanda ſunt: Conf. FEHR *de Scorzonera pag.88.* In gravioribus autem malis in ſubjecto robuſtiore, ſi alio modo curari nequeat, per ſalivationem cura erit optima, cùm non ſecùs atque in lue Venerea in variolis pathemata partium nervoſarum ſoleant eſſe communia; quibus Mercurius dulcis egregiè prodeſt.

GANGRÆNA non rarò variolas uno alterove loco inſequitur; quæ pars quomodo tractanda? & ægra à corpore ſeparanda ſit? exemplo gangrænæ genarum à variolis ortæ docetur in M.A.N.C. *ann.4. & 5. obſ. 60. p.50.* & *ann.2. obſ.2. pag.2.* Facit huc curioſa obſervatio THIERMAIERI *Conſ. l.1. pag.106.* *ſcrotum* nempe in variolis ſphacelatum per *Mercurium præcipitatum rubrum*, cum unguento roſato digeſtivo mixtum, ſeparatum, & reſarcitum.

Denique *articulorum tumores & ulcera* poſt variolas ut curanda ſint? videb. in M.A.N.C. *ann.6. & 7. obſerv. 100. pag.139.*

Variolæ nothæ curantur ut veræ, niſi quod blanda diaphoretica uſurpentur; ſicut & ægri poſt peractam ſanationem blandis laxativis evacuandi ſunt.

CA-

CAPUT XI.

DE

FEBRE SCARLATINA.

FEbris hæc ſcarlatina à SYDENHAM *Obſervat. de morbis acutis* §. 2. *cap.* 2. ita dicta; quam INGRASSIAS *de tumoribus* à Neapolitanis Roſſaniam, ſeu Roſsaliam vocat; ad morbillos vulgò refertur; ſicut & cum variolis nomis hoc commune habet, quod ferè infántes tantùm invadat, & quidem cum febre plus minus acuta: poſt duos vel tres dies noctesque primò circa collum, ſcapulas, & pectus, hinc faciem atque totum corpus rubor quidam, cum aliquali, ſed vix notabili, intumeſcentia, nunc ſub macularum diſperſarum, nunc expanſu continui forma, eryſipelati ſimilis obſervatur, qui tumor poſt 2. vel 3. dies ſenſim ſubſidet, & in maculas ſaltem latiores abit, donèc & hæ circa diem ſeptimum planè evaneſcant, & cuticula in ſquamas ſecedat.

CAUSÆ.

Febris hæc juxta SYDENHAM non tantùm æſtatis, ſed & quovis alio tempore ſe exerit, cujus cauſa peculiaris lymphæ ebullitio videtur, unde cum ſymptomatis catarrhalibus, ver. gr. tuſſi, & aeris catarrhalis epidemica conſtitutione, frequentiùs oritur. Levem hanc SYDENHAM *l. a.* SENNERTUS verò *Tract. de variolis & morbillis* gravem, & ſæpiùs lethalem pronunciat; ſicuti etiam experientia docet, eam gravibus utplurimum, utut rarò lethalibus, conjunctam eſſe ſymptomatis. Sub declinatione hoc ſingulare habet, quod facies & crura utplurimùm tumores œdematoſos contrahant; imò crura ſimul obſcurè ſatis rubeſcunt, qui tumor interdum ad octiduum, interdum diutiùs perſeverat: interdum abdomen & hypochondria ſimili modo affliguntur, cum præcordiorum anguſtia, tuſſi & reſpiratione difficili, ægrique tandem, ut SENNERTUS annotavit, moriuntur.

CURA.

Quoad curam: febris hæc tractatur, ut febres purpuratæ, variolæ, & morbilli, blandis tamen diaphoreticis: in fine morbi lympha viſcidior blandè evacuetur, & ſimul primis viis, & maſſæ ſanguineæ dyſcraſiæ occurramus per abſinthiaca & antiſcorbutica.

CAPUT XII.

DE

PESTE ET FEBRIBUS PESTILENTIALIBUS.

SUpereſt adhuc ſummus febrium malignarum gradus, peſtis & febres peſtilentiales. Peſtis conſideratio & Theologica & Medica eſſe poteſt. Theologi eandem flagellum DEI dicunt; Medici ejus naturam, quantum poſſibile eſt, & indagant, & per medicamenta malignitati ejus ſuccurrere ſatagunt. Eſt autem & vocatur peſtis, quando in morbis ſuprema adeſt malignitas, quæ, quoniam quibuslibet ferè morbis conjungi, adeòque varia ſymptomata inferre poteſt, quibuſdam non peculiarem morbum conſtituere, ſed tantùm conditionem morbi peſſimam deſignare creditur. Unde peſtilens febris dicitur maligna vehementior, proinde ac alii quoque morbi peſtilentes vocantur, qui, præterquam quòd valdè acuti ſint, malignitate etiam ſua adjuncta terribiles ſunt. Conjungitur enim peſtis cum omnibus aliis morbis particularibus quidem, populariter tamen graſſantibus, quibus multi interficiuntur; unde etiam diverſo tempore diverſæ peſtes obſervatæ ſunt. Sic enim ab ÆGINETA prodita eſt *colica peſtilens*; *Peripneumoniæ peſtilentialis* meminit FRACASSATUS; *Peſtis pleuritica* eſt deſcripta à JOHANNE WIERO *in Obſervationibus*; ſic *anginæ peſtilentiales*, *Phrenitides* peſtilentiales, *dyſenteriæ* peſtilentiales, *hepatitides peſtilentiales*, &c. non ſunt raræ; MERCURIALIS meminit cujuſdam peſtis, quæ *pedes*, *tibias*, *& oſſa* ita *infeſtabat*, ut intra triduum peſte correpti plerumque interirent; *Georgio Agricolæ* nota fuit peſtis, qua homines velut ſtupefacti ac ſiderati, omnibus membris tamen non mutilabantur; ſic ab eodem obſervata alia, quæ totum ferè corpus in putredinem vermiculoſam reſolvebat; nec ignota fuit olim peſtis illa ſuperioris ſeculi, & quod excurrit, *ſudoris Anglici* nomine appellata. Sed, utut febres peſtilentiales variis ſe aſſociare aliis affectibus poſſint, peſtis tamen bubonaria *propriè* ſic dicta peculiare morbi genus conſtituere videtur; h. e. iſta, in quibus nunc bubones, nunc parotides, nunc carbunculi, ſubindè etiam petechiæ, erumpere ſolent. Omnes ergò hi affectus diſtincti, præter ſuam ordinariam, ut ſic dicam, naturam ſeu coſtitutionem, ſummam habuerunt conjunctam malignitatem. Unde ſive eos appellare velimus morbos cum malignitate ſumma conjunctos, ſive dicere velimus eos eſſe peſtes, tales morbos imitantes, perindè eſt; cùm in peſte & ſit cauſa, quæ tales morbos producere, & præterea ſingulari malignitate præſentaneum vitæ periculum inferre poteſt: In poſteriori conſiſtit peſtilentialitas; Unde morbus, cui hæc conjungitur, peſtis poſtmodum vocatur.

De peſte verò multi ſcripſerunt, præ cæteris tamen merentur legi, quoad Theoriam quidem KIRCHERUS *de ſcrutinio peſtis*, & HELMONTIUS *in tumulo peſtis*, qui ſunt optimi, quoad ſcrutinium Theoreticum, & evolvunt naturam peſtis, quantum poſſibile. Quoad Praxin verò ordinariam feliciùs imitandam, arridet BARBETTE *de Peſte*; parvus equidem eſt libellus, ſed elegans; item DIEMERBROECIUS *Tract. de peſte*; quibus & ſocietur SYLVIUS *de peſte*: utpote qui præſentes peſti interfuerunt: BARBETTE interfuit duabus peſtibus Amſtelodami, & DIEMERBROECIUS etiam.

Peſtis ergò nomine nihil aliud intelligitur, quàm morbus maximè contagioſus & epidemicus, qui ortum ducit ex miaſmate venenato, ab aere primùm ſuſcepto, & ita per contagium ulteriùs propagato, quod occultè & latenter homines plures aggreſſum, eos in ſummum vitæ periculum conjicit, & ferè bubones, carbunculos, nonnunquam & petechias, comites ſecum trahit.

Miaſma iſtud contagioſum *ſummè* eſt *ſubtile*, admodùm activum, & quaquaverſum diffuſum, virulentiam ſuam exſerit, adeòque quaſi multiplicabile eſt; unde ob ſummam ſui ſubtilitatem à quibuſdam dicitur *ſpiritus peſtilentialis*, ab aliis *aura venenata*, HELMONTIO vocatur *Gas fracidum* in aere, quo innuit & ejus ſubtilitatem, ſubſtantiam & naturam. GAS vocans, innuit materiam ſubtiliſſimam, ſpiritum incoercibilem, adeòque ſpiritui vitali facilè ſociabilem: Fracidum vocans, originem deſignare vult, quod ex putrilagine, & odore ſpirituali fracido oriatur. GAS hoc tanquam ſpiritus ſubtilis quaſi incorporalis, adeòque nullo ſenſu, quomodo ſerpit, propriè cognoſcibilis, ſimilis ferè eſt cœco iſti odori, quo mediante canes heros ſuos agnoſcunt. Illuſtrat verè hoc curioſum *obſervatum* BORELLI *Cent.* 1. *Obſerv.* 74. de quodam Eremita, qui miaſma peſtilentiale latitans ſolo odore, uti retulit, cognoſcere potuit, percepit odorem fætidum calceorum uſtorum, ſimilem *Summè contagioſum* eſt miaſma, quod miris modis inficere ac ſe multiplicare poteſt, cum non tantùm immediatum contactum corporalem, ſed per intermedia quæcunque, per veſtes, per nummos, per literas hinc inde tranſmiſſas, &c. propagatum, & in alias regiones tranſlatum fuerit, adeòque juxta DIEMERBROECIUM *l.* 1. *c.* 7. *Annotat.* 1. & annotante SENNERTO, peſtis primò, & antequam epidemica evadit, adeò furtim & clandeſtinè irruit, ut ſenſu internoſci nequeat.

CAUSÆ.

Natura hujus *miaſmatis peſtilentialis* contagioſi, cùm hactenùs à nemine cognita, aut exactè & ſcientificè explicata ſit, propterea etiam controverſiam hanc in medio relinquo. Illuſtrarunt negotium hoc, qui naturæ arſenicalis eſſe aſſerunt, imprimis KIRCHERUS *l. a.*, qui egregiè ventilat hanc controverſiam, eam tamen ſuæ putredini animatæ applicat: Hinc imprimis legendus HELMONTIUS, SYLVIUS, & PAULI *de febribus malignis*, qui præcipuè de peſte ſtatuunt, quod ex contagio ſalinæ volatilis ſubſtantiæ oriatur; undè cochlearia aceti aliaque acida, quotidie manè porrecta in peſte Lugdunenſi mirè profuiſſe, SYLVIUS expertus teſtatur. HELMONTIUS in eo præ cæteris eſt ſollicitus: quomodò ſubindè animi affectus, ima-

imaginatio, terror ac pavor, ad peſtis propagationem conferant, ut iidem afficiant corpora antea ſana? Nam inter cauſas, quæ corpus diſponunt ad peſtis fomitem promptiùs ſuſcipiendum, vix una eſt potentior imaginatione, & hinc natis animi affectibus, terrore, metu, pavore, & ſimilibus. Exempla miranda animi affectuum proſtant hinc inde, in ſpecie vid. DEUSINGIUS *Diſſert. de Peſte*, item GABELCHOVERUS *Centur. 5. Obſervat. 67.* ſpeciatim HOCHSTEDTERUS *Decad. 7. Caſ. 21.* ubi curioſa exempla habet.

Poſt iſtos tamen animi affectus imprimis etiam aer inquinatus multùm in propaganda populariter peſte confert; ſal enim ejus vitale hebetatum aut inquinatum à veneno peſtilentiali videtur, unde aeris medio venenum tale peſtilens, quod ceu fumus inſtar gas exſuſcitati ex fermenteſcibilibus ſubjectis, aut gas ex puteis profundis inſpiratum, mox partim ſpiritus vitales afficit, partim etiam cruorem plùs minùs inquinat; hinc illius ratione virium omnimoda proſtratio & vitæ periculum; hujus verò bubones & carbunculi: unde ſpiritus animales & vitales ab animi pathematis, maximè à terrore vel metu ac pavore, percuſſi & plùs minùs ſuppreſſi, eò faciliùs contagium ſuſcipiunt.

Cauſæ remotæ, ſeu quæ miaſma iſtud venenoſum poſſunt producere, ſunt variæ ac diſtinctiſſimæ. Præ cæteris *terræ motus* conſiderandi ſunt, utpote quos paſſim graviſſimæ peſtes inſecutæ ſunt, quorum cauſa non ineptè rejici videtur in effluvia mineralia arſenicalia, ſulphurea cruda & immatura, & Mercurialia ex cryptis exhalantia, ac ſimilia quorum halitu toties jugulantur metalli foſſores, quæ aerem inquinando promptiſſimè peſtem induxerunt; item cadavera animalium ſine ſepultura jacentia, putreſcendo miaſmata maligna expirantia ad peſtem diſponunt. Pertinet huc *fames*, quam ſæpiùs ſequitur peſtis; item *hominum ſtrages in bellis*, quorum cadavera non ſepulta, & putredine reſoluta aerem corrumpunt, & peſtem inferunt. In ſpecie mumialis conſpiratio & conſermentatio hìc obſervanda eſt, ratione cujus inter conſanguineos ſeu eos, qui habent ſymbolum ſeu convenientiam, cæteris paribus faciliùs & potentiùs propagatur; unde ſæpè integras familias devaſtat peſtis, utut alios homines cum his frequenter converſantes non attingat; ſicuti & quædam magis homines, quædam magis bruta afficit: Vid. DIEMERBROECIUS *l. a. Annotat. 6.* ubi annotavit filios in Hollandiæ civitatem, in qua tunc nulla peſtis, tranſmiſſos, patre ac fratre pereuntibus, at matre lethaliter decumbente, quamvis eluctante, ibi pariter ex eodem morbo decubuiſſe.

Fundamentum conſiſtere videtur in archeo ſeu ſpiritu vitali inſito, cui cùm miaſma peſtilentiale inſpiratum arctiùs ſe junxerit, eatenùs diſſeminatur & determinatur, ut facilè alium hinc ſymbolizantem, i. e. ſibi ſimilem archeum inficere & inquinare poſſit: Contingit enim, ut peſtis ſaltem determinata affligat bruta, boves, &c.; nam bruta diverſa diverſos habent ſpiritus. Rariſſimum eſt, quod peſtis humana bruta affligat; quod obſervandum ſedulò; quia in hoc ratio præſervationis conſiſtit.

Plures aliæ *aeris alterationes* undecunque natæ ad peſtes quoque plùs minùs diſponunt; hinc enim morbi maligni populariter graſſantes nunc acerbiùs affligunt, nunc denuò remittunt; pro aeris ſcil. alteratione varia; unde & tales morbi maligni graviùs graſſantes, imprimis variolæ, febres petechiales, dyſenteriæ epidemicæ, &c. interdum prodromi ſolent eſſe admodùm frequentes inſecuturæ peſtis. De veneficiis peſtem inducentibus non opus eſt, ut multa dicam, cùm exempla paſſim proſtent apud Autores: Confer. GARMANNUS *de Mirac. Mortuor. pag. 40.* & HERCULES SAXONIA *Tract. de Plica Polon. c. 11.*

Quoad *affligendi modum*: peſtis, uti ſuperiùs monui, eſt admodùm varia; non ſemper enim una peſtis, ſed diverſæ ſunt: In genere nunc eſt cum febre complicata, nunc, utut rariùs, ſine febre affligit. Sunt equidem multi, qui exiſtimant, peſtem non eſſe abſque febre: Verùm contrariatur experientia, Vid. DIEMERBROECIUS *lib. 1. cap. 12. Annot. 2.* HODGES *de Peſte Londin. pagin. 57.* SORBAIT *de Peſte Viennenſi Quæſt. 12.* & imprimis BARBETTE *l. a.*, qui, cùm duabus peſtibus interfuiſſet Amſtelodami, refert, ſe multos obſervaſſe, quibus citra febrem ſub axillis aut propè inguina bubones eruperint, quod ſatis teſtatur, illos peſte correptos & affectos fuiſſe: quos ipſos etiam tumores abſque febre in peſte longè difficiliores eſſe curatu, quàm reliquos, obſervavit. Imò in genere *peſtis abſque febre periculoſior eſt iſta, quæ fit cum febre*; febris enim eſt motus naturæ irritatæ. Dum ergò mox proſternitur ſpirituum exercitus, ut ſiderati quaſi intereant, & hinc primarium naturæ robur deficiat, abſque febre, periculoſiſſimè tamen decumbent ægri. Sæpè licet adſit febris, tamen eſt lenta, utut de interno cauſo conquerantur.

Pro varietate ergò peſtis etiam ſymptomata, quæ ægros affligunt, ſunt varia & in qualibet peſte ferè variant. Frequentiùs levis horror corripit peſte infectos; hunc inſequitur æſtus ſeu ardor intenſus: Hic æſtus interdum eſt admodùm inſignis, cum ſiti tamen parva vel nulla conjunctus; è contrà ſitis interdum eſt admodùm ingens, &, uti vocant, clamoſa, utut ardor quoad externa ſit exilis: Utplurimùm, ſive parvus ſive magnus ſit ardor corporis, lingua percipitur arida ſeu ſicca, urina exiſtente ſanorum ſimillima. Interdum inclinant ad ſomnum; ſæpiùs tamen caput inſigniter dolet, & tunc oculi inſigniter rubent, fulgidi ſunt & ignei, atque taliter ægri nullo modo ſomnum capere poſſunt. Adſunt interdum anxietates cordis, cum pulſu parvo ac debili; à primo attactu pulſus magnus apparet, nihilominùs tamen, ubi vehementiùs paulò applicantur digiti, mox ſuam parvitatem prodit. Vires imprimis in principio ſubitò ex toto proſternuntur. Supervenit interdum alvi fluxus, qui nullo ferè remedio ſiſti poteſt; quidam ſæpiùs vomunt, quidam verò tantummodò ad vomitum inclinant. Multi habent tumores propè axillas, propè aures, & propè inguina, aut in locis, ubi adſunt glandulæ, aut majores, aut frequentiores: quibuſdam erumpunt puſtulæ rubeæ ſeu albæ; quibuſdam anthraces ſeu carbunculi, maximè in digitis, naribus, oculis, labiis: quibuſdam petechiæ, eæque nigræ, quæ ſunt omnium peſſimæ, & frequentiſſimè necant. Plura videantur in BARBETTO, SYLVIO, & DIEMERBROECIO.

DIAGNOSIS.

Signa, quæ futuram peſtem innuunt, hæc inter vel maximè conſideranda ſunt inſecta, ubi ſcil. varia ac multa inſecta aliàs inſueta, aut admodùm copioſa, obſervamus in aere. Nam ex his inſectis aut portendi, aut etiam inferri peſtem, multi exiſtimant Autores. Exempla ſunt nota ex KIRCHERO præ cæteris, præter hunc ex RIVERII *Obſervat. 10. morborum infrequentium*, item HILDANO *Centur. 4. Obſervat. 23.* Item obſervatum fuit ſæpiſſimè, vel bufones crebriores, aut etiam inſecta inconſueta aut inſolita, aut admodùm frequentia, ita prædixiſſe peſtem, ut ſæpiùs inſecuta fuerit: an ut cauſa? an verò ut ſignum? non diſputo. Hæc & reliqua ſigna prognoſtica *peſtis imminentis* à KIRCHERO *l. a.* aſſignata, ex. gr. quæ dicuntur de capra, de pane mundo, de aqua Vitrioli cruſtam contrahente, &c. omnia ſunt vana, & ſaltem ſimpliciter conjecturæ ſuperficiales; propterea non ampliùs attingo.

Signa verò *præſentis peſtis* etiam non æquè ſunt facilia: Nam antequam peſtis graſſatur, vix ejus ſignum pathognomonicum haberi poteſt. Plerumque tamen in omnibus peſtium generibus cum ſignis quibuſdam febium ardentium ſeu continuarum acutiorum ac periculoſiorum concurrere ſolent bubones, carbunculi, & macularum varietates, uti etiam interdum ulcera maligna.

Quod ſi verò jam in loco quodam familiariter graſſari incipiat peſtis, non difficulter cognoſci poteſt ex eo:

1. Quod multos invadat, ac pleroſque ſubitò jugulet, in ſpecie cum bubonibus & anthracibus. Vel
2. Quod virium ſubitanea adſit proſtratio, & ſymptomata facultatis vitalis inſigniter læſæ ſine manifeſta cauſa: Pulſus ſubindè in principio appareant magni ac celeres; ſed mox ſint parvi, languidi, frequentes, intermittentes, inæquales; in progreſſu conjungatur febris, calor extrinſecus appareat moderatus, intùs verò ſit inſigniter ardens.

Ipſum ægrum peſte correptum innuit *nauſea ſine manifeſta cauſa*, id quod contagii ſuſcepti indicium eſt; punctiones in locis bubonum, vel in fonticulis: *item* prægreſſus terror: item capitis dolor ſine manifeſta cauſa, vel ſimilis corporis præternaturalis alteratio ſubitanea: ægri interdum halitum fœtidum exſpirant, vel ſudant, aut etiam totum corpus malè olet; vel etiam dicunt, in cibo & potu putridum eſſe odorem, quaſi fracidum, dicunt: *Putet*: ægris varii colores ſubindè ante oculos verſari videntur, qui vel deliria, vel certè epilepſiam innuunt; tunica enim retina convellitur, qui ſpaſmus mox continuatur ad

reliquum

reliquum ſyſtema. Ego obſervavi in aliis febribus malignis, ſi ægri non poſſunt diſcernere colores, imminere convulſiones. Obſervavi quendam febre maligna petechiali laborantem, qui dicebat: me indutum eſſe cærulea veſte; prædicebam de epilepſia lethali, quæ ſubſecuta eſt in meridie. Et denique ſi graſſante peſte æger ſentiat in locis bubonum, ver. gr. ſub axillis, circa parotides, aut circa inguina, *puncticulam* ſeu puncturam, *plures vel pauciores*, vel etiam unicam, inſtar aciculæ candentis, tunc ſolet eſſe infallibile peſtis ſignum, tùm temporis, ubi aliàs eadem graſſatur; & LINDANUS dicit: nunquam eum fefelliſſe, ſi nempe alia conſpiraverint, qui tamen tribus peſtibus interfuit. Quando igitur tale quid in bubonibus fit, ſtatim oportet evocare, quia punctio illa eſt conatus naturæ, volentis huc deponere venenum. Quæ ipſa confirmantur ulterius, ſi præceſſerit metus vel terror, & conjungitur capitis dolor inſignior, vel ſimilis præternaturalis ſubitanea corporis alteratio.

Chronologiam peſtium inſignium à diluvio ad noſtra uſque tempora videbitis in PIENS *de Febribus Par.* 2. *pag.*189.

PROGNOSIS.

Quoad ſigna prognoſtica: in *prognoſi* cautus ſit Medicus, utut minùs poſſit in peſte errare, quàm in febribus malignis, ex eo, quoniam ſæpiſſimè peſte infecti moriuntur. Peſtis enim omnis acutiſſima, & periculoſiſſima eſt: interim ſua eſt inter illas differentia. Quædam enim magis, quædam minùs acuta eſt: eſt peſtis, quæ intra 24. horas, quædam intra 2. vel 3. aut 7. dies noctesque jugulat; intra quartum ſummum eſt periculum.

Sanè ſi ullius morbi, certè peſtis incerta eſt prognoſis, ita, ut JOHANNES MORELLUS *de Febrib. peſtil. cap.* 5. „ in hæc verba erumpat: *Fit, ut in peſte nos fallat ſenſus,* „ *fallat ratio, fallant Hippocratis Aphoriſmi;* & *, ut ipſe* „ *puto, in his falleretur Hippocrates; quatenus nec mutatio-* „ *nes criticæ, diebus criticis incidentes, nec urina* & *pulſus* „ *laudabilis aliquid certi promittunt, ſed potiùs fallaces ſunt.* Vid. DIEMERBROCIUS *l.a. capit.*15. §.5. & *Annotat.*1. SENNERTUS *de Febribus pagin.*419. HODGES *de Peſte Londinenſi pag.*162. & THOMSONIUS *Experim. Admir. pag.*20. Saltim obſervandum, quod ſcabies tempore peſtis ſit ſalutaris; item lue Venerea correpti, aut qui laborant affectibus melancholicis, minus ſolent affligi, vel afflicti minùs ſolent periclitari, vel planè non peſte affligi, uti rectè hoc obſervat FORESTUS *lib.*6. *Obſervat.* 24. In talibus enim peccat acidum. Peſtem tamen libenter ſeſe lui Venereæ aſſociare aſſerit HODGES *de Peſte Londinenſi*.

Porrò ii, qui ob peſtis horrendum metum, vel poſt exercitationem nimis vehementem, peſte corripiuntur, in vitæ periculum adducuntur, licet maximè ſedulò curentur, uti obſervavit GABELCHOVERUS *Centur.*5. *Curat.*71.

Tumores, bubones, & carbunculi, ſi citò & confertim erumpant cum ſymptomatum levamine, ſalutarem promittunt eventum.

Bubonaria peſtis quocunque in loco erumpat, eſt omnium mitiſſima & ſecuriſſima, & tutior iſta, quæ cum *anthracibus* conjuncta.

Peſſimæ omnium ac lethales dicuntur peſtes petechiales, quæ petechiis corpus inquinant, cujus maculæ in ſtigmata facilè abeunt, ac ferè ſemper ſymptomaticæ exiſtunt; Vid. HODGES *pagin.*143. DIEMERBROCIUS *lib.*1. *cap.*15. *Annot.* 33. & THOMSONIUS *Experim. Admir. pag.*21.

Puſtulæ ſeu veſiculæ peſtilentiales piſum majus, aut fabam minorem ad ſummum æquantes exſurgunt cum dolore lancinante & exquiſito, humore intùs ſeroſo utplurimum citrino, imò livido, & ad ſuppurationem inepto, modò plures, modò pauciores: aliàs prodeunt ſine ullis ferè ſymptomatis, aut certè levioribus, omniumque mitiſſimam fovent peſtem, vel quæ venenum mox ſecedere patiatur, vel quæ craſin firmiorem offendat; quibus fœmellam totam ſcatentem vidit HODGES *pag.*120. quamvis idem *pag.*121. & BARBETTE *pag.*33. eaſdem aliquando in carbunculos degenerare annotaverit.

Stigmata, Germ. *Die Peffer Korner*, id eſt, *grana piperina*, certiſſima mortis ſigna obſervantur, ſuntque nihil aliud, quàm minutiſſimæ ac diſcretæ ſiderationes, quarum radices intrinſecæ latiores quaſi in pyramides aſſurgunt, & habitum mortificant: imò etſi non rarò ſine ullis ac gravioribus ſymptomatis compareant, nihilominùs enecant, prout exempla ab HODGES *pag.*144. & 145. allegata docent, niſi ſuperficiaria admodùm, & quibus aliquid ſenſibilitatis remanſit.

Vibices diverſi coloris nunc ſolitarii apparent, nunc carbunculis adjuncti ſunt; utrique tamen peſſimi moris obſervantur, imprimis, ſi ſine febris incremento albeſcant.

Carbunculi, quamvis indigitatis vibicibus minoris periculi ſint, bubonibus tamen utplurimum pejores obſervantur; quatenus non tàm gangræna videatur in fieri, quàm in ſphacelum degenerans.

Præterea ſicut bubones plures & boni coloris paucioribus ſunt magis ſalubriores; ita carbunculi, quò plures, eò res eſt periculoſior.

Si per *ſudores* largiores materia diſcutitur, bonum ſignum ſi verò frigidus ſit ſudor, aut etiam extrema frigida, in ſpecie pares, eſt malum.

Tumores deliteſcentes & imperfectè erumpentes, ſeu, uti vocantur, ad interiora recedentes, ſummum vitæ periculum portendunt.

Eminentibus bubonibus ſeu exanthematibus ſuperveniens *ſingultus*, malum eſt periculoſum.

Anthraces qui erumpunt in digitis, utut videantur tutiores; propter nervos tamen ac multos concurrentes tendines periculoſiores ſunt, quàm in aliis partibus carnoſis.

Si ſuper *bubonem* erumpat *anthrax* ſeu *carbunculus*, lethale eſt ſignum, præſertim in locis tendinoſis.

Si bubones & anthraces ante febrem erumpant, minus eſt periculum, quàm ſi poſt febrim denuò appareant.

Tumores aliquantiſper *inflammati*, unà cum circulo rubicundo inflammatorio, cæteris paribus non ſunt adeò inſigniter periculoſi; ubi verò eos circumdat *circulus* plumbeus ſeu *lividus*, gangræna peſſima imminet, & ſæpè ægri ante biduum intereunt.

Cantharides vel veſicatoria applicata ſuper bubones, ſi excitant amplam veſicam, bonum eſt; ſin verò non excitant veſicas, audacter pronunciandum, ægrum difficulter convaliturum. Infallibile hoc eſt in omnibus morbis.

Si poſt applicatum veſicatorium & apertum, vel etiam poſt cauterium actuale, intra 12. vel etiam ad ſummum 24. horas anthracis augmentum ſeu ejus progreſſus ad vicina non poteſt cohiberi, æger interit. Id quod etiam fit, quando *poſt cauterium*, ſive potentiale ſive actuale, applicatum *locus aridus* & ſiccus permanet; ſicut in moribundis fontanellæ non effluunt.

Si eſchara excitata ſit candida, infallibile ſignum mortis eſt; ſicut & quibus fontanellæ in prima morbi invaſione exareſcunt: Vid. DIEMERBROCIUS *l.a.* §.27. & *lib.*4. *Hiſt.* 51. Sin verò applicato cauterio erumpant puſtulæ vel veſiculæ, quò majores, eò melius; & ſi poſtmodum conveniens & laudabilis materia in illis generatur, æger erit extra periculum.

Anthrax aut carbunculus *cum vibice*, communiter flavo vel rubeo, eſt admodùm periculoſus: quod ſi verò vibex albeſcat, cæruleſcat, aut liveſcat, citra febris decrementum, pauca ſpes ſalutis ſupereſt.

Si bubones in collo aut propè aures inducant *dolores gutturis*, & deglutitio citra inſignem internam inflammationem impediatur, tunc patiens vix ultra 12. vel 15. horas ſupervivet.

Febris inſignis citra anxietatem cordis minus periculoſa eſt, quàm cordis anxietates citra inſignem febrim.

Quò arida magis & ſicca eſt lingua, eò magis imminet periculum: Vid. BARBETTE *de Peſte pag.*9.

Mox inſignis in principio virium proſtratio, crebra animi deliquia, cordis palpitationes, & præcordiorum anxietates compreſſivæ, lethalia utplurimùm ſunt ſymptomata.

Delirium in peſte cum oculis igneis & lingua arida, ſqualida, pravum eſt ſignum.

Pulſus in principio inæqualis valdè & intermittens, ſemper ferè lethalis eſt.

Sopores in principio ac ſtatu ſemper lethales ſunt: Vid. DODONÆI *Prax. lib* 1. *capit.* 18. DIEMERBROCIUS *l.a. Annotat.*6. & HODGES *pagin.* 163. Et rariſſimum eſt, ut tunc cum ſurditate parotides ſalutares prodeant.

Sin-

Singultus, utpote qui utplurimùm à carbunculo ventriculi ac diaphragmatis videtur ortus, lethalis: Vid. DIEMERBROGIUS *cap.* 13. *§.* 5. *&* 6. *cap.* 15. *Annot.* 15.

Vomitus pertinax, ſeu qui per tempeſtivum & legitimum alexipharmacorum uſum ſedari non poteſt, utpote qui ſimiliter carbunculum ventriculi pro cauſa agnoſcit, lethalis eſt.

Suppreſſio alvi rarò ſine omni ſalutis ſpe ſolet eſſe, è contrà diarrhæa, præprimis in principio, ſummum minatur periculum: vid. DIEMERBROCIUS *libr.* 1. *capit.* 15. *Annotat.* 16. *&* 17. & HODGES *pag.* 157. imprimis, ſi excrementa varia, nigra, viridia, & inſigniter fœtida rejiciuntur.

Urina craſſa, turbulenta, ac enormiter fœtida; item pinguis, nigricans, aut hypoſtaſin lividam deponens, non ſine periculo eſt: Vid. SENNERTUS *pag.* 419. DIEMERBROCIUS *l. a.* §. 21. *&* 23. ac HODGES *pag.* 162.

Sternutationes crebriores mortis ſunt prodromi, ſecùs ac RIVERIUS *de Febribus Peſtilent.* aſſerit. Vid. DIEMERBROCIUS *l. a. Annot.* 9.

Motus artuum ac *linguæ tremuli* ac *convulſivi*, nec non *vigiliæ*; item *raucedo* & dolor gutturis ſine tumore, aphthis, ſimilive cauſa evidente, certiſſimum mortis imminentis ſignum obſervantur: Vid. DIEMERBROCIUS *l. a. Annotat.* 10. Nec non *anhelitus fœtor* enormior. Vid. *Fracaſtorius de morbis Contag. lib.* 2. & DIEMERBROCIUS *l. a. Annot.* 12. Similiter, ſi æger omnia ſibi fœtere dixerit: Vid. SENNERTUS *de Febribus pag.* 420.

Si propinatis ſudoriferis ægri parùm vel nihil ſudant; ſi ſudores mox in principio morbi ſine euphoria promaneant; ſi juſto fervidiores, aut frigidiores, aut fœtoris cadaveroſi ſint, facillimè interire poſſunt; utut ſudores aliquantùm graveolentes, interdum ſalutares ſint: Vid. HODGES *pagin.* 158.

Hæmorrhagiæ ſemper ab omnibus Medicis tempore peſtis ſtatuuntur periculoſæ, imprimis per veſicam & ſputum: Vid. DIEMERBROCIUS §. 24. *&* 25. & BARBETTE *l. a.*, utut hic narium hæmorrhagiam ac menſium fluxum, utplurimùm etiam mictum cruentum, ſalutares annotarit.

Gravidis, puerperis, vel abortientibus, ſi peſte corripiantur, multum periculi imminet, & plerumque pereunt. Sed, qui per nares habent legitimam hæmorrhagiam, aut quibus ſupervenit menſium fluxus, ii ſubindè convaleſcunt: quibus verò ſupervenit mictus vel alvi fluxus cruentus, ſubitò intereunt.

Interdum fit, ut *anthraces* oriantur *in oculis*, *in naribus*, *ſtomacho* & inteſtinis, idque citra ſpem vel minimæ convaleſcentiæ.

Anthraces etiam oriuntur in *veſica urinaria*, & tunc ægri cum ſummis torminibus intereunt.

Quidam tanquam certum hoc habent experimentum prognoſticum in peſte: ſcilicet *proiiciunt lac mulieris*, lactantis muſculum, *in urinam peſte infecti*; unde, ſi cadat in fundum, ante ſextum vel ſeptimum diem ægros interire; ſi verò non cadit, dicunt, eundem ſupervivere. Sit fides penes experientiam.

CURA.

Quoad *curam* in peſte, duo ſunt obſervanda:

1. Ut curetur corpus ab inſultu.
2. Ut curetur jam peſte infectus homo.

Præſervativum propriè dictum & optimum eſt fuga, eaque cauta, cita, longa, & tarda; Fuge citò, Recede longè, tardè Redi. Sed hæc præſervatio non ſemper eſt licita, interdum contra conſcientiam & rationem, & ſic proditur propria inſcitia. Unde inter Medicos & Politicos diſputari ſolet, an domus infectæ occludendæ, ac homines infecti ſequeſtrandi? Multi negant ex ſequentibus rationibus:

1. Quod ægri à ſocietate liberiori præſcripti maximè conſternantur.
2. Sani cum infectis orci faucibus exponantur: Et
3. Quod vicini arceantur, à quibus tamen nihilominùs infecti conſilium & ſolatium expectare poſſunt.

Verùm, ſicut pars corrupta amputari ſolet ac debet, ne pars ſincera trahatur; ita non melior eſt præſervatio, quàm tempeſtiva ſanorum ab infectis ſecluſio, cùm aliàs infectorum malitia & fraudulentia vix coerceri poſſit.

Tempeſtivè ergò, & maximè principio, ædium infectarum ſeparatio hæc & excluſio prudenti cum regimine inſtituenda erit; aliàs, ſi contagium hoc propter moras ſe jamdum latiùs explicuerit, occluſio hæc reſpectu tanti periculi impar eſſet remedium, nec ærarium publicum ſufficeret pro tanta ſegregatorum & occluſorum multitudine ſuſtentanda. Simul tamen contagio infectis & incluſis de alimentis, medicamentis, aliiſque neceſſariis proſpiciendum eſt, ne fame potiùs quàm peſte pereant: nec ſani cum ægris ſecludendi, ſed firmiores & ſani extra urbem ædificio, ab omni contagio libero, ad certum tempus excipiantur, antequam ipſis in publicum prodire concedatur; ſemovendo interim pariter illicò eos, qui contagio forſan afficiuntur.

Præterea cùm peſtis afflictio in duobus conſiſtat, nempe in cauſa agente, i. e. in malignitate ubique graſſante, ſecundò in ſubjecto patiente ſeu corpore humano, malignitatis inſultus ſuſtinente; propterea genuina præſervatio conſiſtit in duobus:

1. In cauſæ malignæ averruncatione & vitatione.
2. In ſubjecti patientis ad reſiſtendum malignitati roboratione, ſeu impeditione, ne contagium malignum ſuſcipiat, h. e. ut loquitur HELMONTIUS *de Xenechtho*, h. e. amuleto; quod debet tollere appropriationem & adaptationem mumialem, externa quam nulla fit contagii ſuſceptio; vel ſpiritum noſtrum vitalem roborant, ne per metum aut terrorem afficiatur, & in contagio mumialem diſpoſitionem delent, hinc maſſam ſanguineam alterant, & certo quaſi balſamo condiunt, ſic ſymbolizatio mumialis hoc ipſo imminuitur.

Scilicet non adeò promiſcuè in quoſvis graſſatur peſtis, quin certas familias, certum ſexum, certam ætatem, certos homines, &c. ſaltim affligat graviùs: Conf. BOYLE *ſuſpic. de aeris qualit. pag.* 34. item VELTHUSIUS *de Liene pag.* 171.

Pro quibus ſcopis notandum eſt: quòd jejuni faciliùs à peſte, uti etiam à morbis malignis afficiantur; quod etiam in metalli foſſoribus obſervatur; item qui in Antimonio, vel Mercurio occupati ſunt. Ideoque jejuni non ſimus; ſed ſemper, antequam exeamus domo, ſumamus aliquot buccellas panis cum butyro & ruta, & aſſumamus hauſtum vini abſinthitis bonum vel alium medicatum, vel, quod melius eſt, præcipiunt quidam hauſtum vini Rhenani aut alius generoſi camphora imprægnati, i. e. ſumatur camphoræ quantitas piſi, eaque leviter accenſa immitatur hauſtui vini, ut ſupernatando ſucceſſivè comburatur; ſin extinguatur, denuò accendatur, pergendo, donec tota conſumpta ſit; hoc enim modo vinum redditur camphoratum, quod, antequam exeamus, hauriamus. Eſt enim vinum veneno peſtifero contrarium; adeòque ſingulare peſtis præſervativum, partim ratione acidi generoſi, noſtro corpori amiciſſimi, partim quod animoſos & minùs pavidos & meticuloſos reddat, adeòque graves animi affectus & curas ad peſtem diſponentes pellat, ſi nempe ingurgitetur ad aliquam mentis hilaritatem: Vid. WILLISIUS *de Febribus*, *ubi de Peſte*. Semper autem addatur camphora, quia hæc in peſte eſt optima. Vinum Hiſpanicum magnis encomiis extollit HODGES *de Peſte Londin. pagin.* 228. 233. 243. & DIEMERBROCIUS *l.* 2. *cap.* 6. *Annotat.* 14. Poteſt etiam fieri vinum medicatum infuſione vegetabilium aromaticorum alexipharmacorum, *nunquam omittendo myrrham & camphoram*, & tale vinum medicatum hauritur ſingulis mane, antequam exeamus. Sic peſtis & febrium malignarum præſervativum optimum eſt ſalivæ expuitio, quamdiù nimirum nobis in loco affecto, vel cum perſonis ac rebus aliis ſuſpectis, res eſt: Vid. M. A. N. C. *Ann.* 9. *&* 10. *Obſerv.* 170.

Purgantia ad præſervationem nil valent; ſed ſi adhibenda, ſint rara, parca & cauta, ne ſæpiùs vires debilitentur, & maſſa ſanguinea ab ipſis exinde vitietur. Ergò illa propriè ſic dicta fugiamus, & mitiſſima demus. Ubi opus eſt laxatione, præſcribendus eſt hauſtulus BARBETTE *Tract. de Peſte pag.* 603., cujus hæc eſt formula:

℞. *Rhabarb. elect.* ℨ i ß.
Fol. ſenn. ſine ſtip. ℨ ij.
Crem. Tartari ℨ ß. vel ℨ j.

Rad.

Rad. ſcorzon. ʒß.
Sem. aniſi ʒß.

Infunde per *noctem* in *Aqu. card. ben.* manè coqu. ad diſſolut. *Tartari*:

Colaturæ ℥iij.
adde
Syrup. de cichor. cum rhab. ʒvj.
Spiritus ſalis parum.
Confect. alcherm. ℈j.
M. f. Hauſtulus.

Potus ſpirituoſi ſimplices tales, ut *BrandWein*, ut & in ſpecie Aquæ vitæ theriacales, Aqua theriacalis aromatica, Aquæ apoplecticæ, & ipſæ compoſitiones theriacales ſolæ, ut Theriaca, vel Mithridatium, non adeò ſunt convenientes in peſtis præſervatione, quia ad phlogoſin diſponunt; Unde ſi talibus ſubjectis ſupervenerit peſtis, ardentibus admodùm corripiuntur febribus, & in his pertinacia admodùm inducunt deliria. Aut ergò parum ſunt uſurpanda talia, aut intermiſtis acidis temperanda, monente SYLVIO.

Fonticuli corpori inuſti ſunt unum ex optimis præſervativis, quos omnes Autores, pariter & experientia, comprobant: Vid. præ cæteris PRIMEROSIUS *lib. 4. de febribus cap. 10.* HILDANUS *Centur. 4. Obſervat. 23.* RIVERIUS *in Obſervat. communicatis*, HORSTIUS *in Obſervat. pag. 359. & 360.* BARTHOLINUS *in Actis Med. Haffnienſ. Volum. 4. pag. 152.* aliique. Confirmat hoc ipſum etiam LINDANUS, qui optimo conſilio dicit: *Nil me-*
,, *lius eſſe ad præcavendam peſtem, quàm fonticulos: Avun-*
,, *culus meus*, dicit, *vixit in Marocco Affricæ, ubi ſuo tempo-*
,, *re, ſpatio 5. ſeptimanarum, 85000 hominum fuerunt à peſte*
,, *interempti. ipſe ſe præſervavit, & ſuaſit Judæo Medico, ut*
,, *inureret fonticulos, unde omnes ii, quibus excitati fuerunt*
,, *fonticuli, manſerunt liberi ac immunes. Ipſe expertus ſum*,
,, pergit LINDANUS, *fonticulorum inſignem uſum, & ii,*
,, *qui inſcii ad infectos, aut locum infectum accedunt, ſtatim*
,, *puncturas, & quaſi morſicationes in fonticulis perſentiunt,*
,, *quo ipſo percipiunt, locum eſſe peſte affectum.* Idque etiam confirmat HODGES *de Peſte pag. 241.* Unde rarum eſt, quod interdum fallat, ſicut contrarium habet HOCSTEDTERUS *Dec. 7. Caſ. 2. pagin. 2.* & *Caſ. 31.*, qui obſervavit nonnullos, quibus fonticuli inuſti, & tamen in peſte demortui ſunt: de quo vid. etiam HORATIUS AUGENIUS *lib. 5. Præſervat. peſtilent. cap. 35.* FRIDERICUS *Von der Meye de Peſte Bredana*, & THOMSONIUS *in Epilogiſmo.*

Præſervatio ipſa in ſpecie inſtituitur vel per medicationem aeris, vel per medicationem corporis. *Aerem medicare ſolemus* per ſuffitus, ut nempe fracedo iſta aeris inquinata corrigatur & tollatur, ubi ſuaveolentia, ut Moſchus, Zibethum, &c. minùs conveniunt: Vid. DIEMERBROCIUS *lib. 2. cap. 2. Annot 9.* Quin potiùs ſulphurea, nitroſa, & omnia acida pro aere medicando ſunt aptiſſima, quæ iſti putredini reſiſtunt; unde etiam talia miaſmata exhalantia ſolent deſtruere. Sic *ſulphur accenſum* inſigniter aerem corrigit; ſi adjungatur nitrum, eſt eò melius: hinc *pulvis pyrius*, qui conſtat ex nitro & ſulphure, accenſus eſt unum ex optimis remediis pro corrigendo aere, in ædificium inflatus. Unde etiam optimo conſilio commendantur crebriores tormentorum bellicorum, pulvere pyrio probè infarcitorum, exploſiones ſuper civitates, *abſque globulis*. His tamen, nempe ſulphuri & nitro, & alia ſubjecta ſulphurea addi poſſunt, ſuccinum, benzoe, baccæ juniperi, thus, pyx, myrrha, camphora, ac galbanum, & ſimilia ſulphurea. Pix, ut notum eſt, fuit ſecretum HIPPOCRATIS pro aere corrigendo. Confer. hìc KIRCHERUS *in Scrutin. de Peſte pag. 362.* & HELMONTIUS *in Tumulo peſtis*, ex gr.

℞. *Antimonii pulveriſ.* ℔ij.
Nitri ℔j.
M. f. Pulvis groſſus. S.
Pulvis fumigatorius ad ſuffitum in domibus faciendum.

℞. *Nitri* ℥viij.
Sulphuris ℥ij.
Myrrh.
Succini an. ℥j.
M. f. Pulvis groſſus.
D. S ut *anteà*.

℞. *Sulphuris* ℔j.
Olibani ℔ß.
Myrrh. ℥ij.
M. f. Pulvis groſſus:

Cujus ℞. p. j.
Bacc. junip. part. ij.
Succini part. ß.
M. D. S.
ut ſuprà.

Præterea etiam vitriolum, alumen, nitrum, ſulphur, & in ſpecie horum ſpiritus ſuperfuſi lateribus ignitis, inſigniter aerem corrigunt: item acetum tam ſimplex, quàm roſaceum, & rutaceum, vel acetum vitriolaceum *Angeli Salæ* affundatur lateri ignito, ut fumus exinde exſurgens corrigat aerem, purificet veſtimenta, & domus peſte infectas: Vid. VALLESIUS *de Epid. c. 19.* Vel aceto rutaceo addatur vitrioli q. ſ. & hoc ipſo dicto modo ſuffitus inſtituatur. Vel viride æs maceratur in aceto, quo lateribus candefactis manè, meridiè & veſperi affuſſo, aer corrigatur. In quibus omnibus tamen *camphora* ſubinde addenda venit. *Trochiſci* efficaces, ſed paulò ſuaviores, pro fumo poſſunt parari ita:

℞. *Nitri* ℔j.
Sulphuris ℥ iij.
Benzoes,
Styracis ſimul liquati an. q. ſ.
Ut formentur trochiſci, ſub uſu carbonibus ardentibus injiciendi: S.
Trochiſci.

Fœtores & odores graviores atque ingrati, nempe hircorum, quos GRULINGIUS *de Peſte p. 24.* commendat cloacarum, ſtercorum, jumentorum, & porcorum exhalationes ſeu facedo à CARDILUCIO *de Peſte pag. 65.* & *Append. cap. 5.* magni æſtimatæ; cornu quoque imprimis hircini & ungularum equinarum, ſuffitus, hincque ſuffimentum de cornu hircino *Mynſichtii* moderatè, & non niſi ſub perſonarum ſelectu admittantur, cùm præter vim miaſmata peſtilentialia enervandi, ſpiritus animales ſimul figant & obfuſcant: Vid. DIEMERBROCIUS *de Peſte l. 2. cap. 5.* Non inepti ſunt, qui lac calefactum in conclavi ſuſpecto reponi jubent; hinc enim fieri, ut infectio omnis lacti ſe inſinuet, ita, ut cruſta viridiuſcula lacti ſupernatare appareat: Vid. KIRCHERUS.

Medicatio corporis in præſervando fit per remedia vel externa, vel interna. *Interna* ſunt imprimis *acida*, & hinc *ſulphurea*. Unde SYLVIUS à poſteriore concludit, cauſam peſtis & reliquorum morborum acutorum eſſe ſal acre; quod obiter moneo.

Acida volatilia ab omnibus Autoribus commendantur in præſervando corpore à peſte: unde præter vinum acidum, commendantur inter fructus, aciduli imprimis, citrus, berberes, ribes, & ſimiles; item cydonia, & aurantia, exque his parata varia. Reliquis verò præfertur *acetum*, in ſpecie aceta theriacalia ex ſimplicibus alexiparmacis, præſertim diaphoreticis, e.g. Zedoaria, radice contrayervæ, cinnamomo, Zingibere, radice petaſitidis, ſcorzoneræ, ſerpentariæ, floribus calendulæ, roſarum, &c. infuſa, quæ, ſive cum ſive ſine theriaca parata fuerunt, egregium ſunt præſervativum. De talibus manè cochlear unum vel alterum, jejuno ſtomacho vel poſt juſculum aſſumatur, præſervationis gratia. Talia ſunt acetum bezoardicum KIRCHERI *de Peſte pagin. 176.* TIMÆI *in Caſ. 32. l. 8. pagin. 393.* & aqua prophylactica Belgarum, quam SYLVIUS & BARBETTE in Peſte Amſtelodamenſi feliciſſimè uſurparunt.

Sanè *acetum* ſolum, in quo ſoluta camphora, vel rob juniperi, vel infuſa myrrha, vel ſola, vel *baccis juniperi*, *myrrha*, *Zedoaria*, *carduo benedicto*, & paucis aliis ſelectis adhibitis, inſtar mille aliorum compoſitionum ſufficiunt pro præſervatione, quibus ſemper tempore uſus ſ. q. camphoræ vel ſpiritus Vini camphorati addenda eſt. Vel

℞. *Acet.* infuſ. Theriacæ: huicque poſt filtrationem addatur camphora. Vel

℞. *Baccar. junip.* vel *heder. arbor.* part. iv.
Myrrh. part. j.

Infund. in *aceto*: hinc filtretur & imprægnetur cum camphora.

Hoc erit præſervativum & alexipharmacum nobile, omnibus compoſitis Theriacalibus præferendum.

Vel Theriaca q. v. aſſumatur in vehiculo aceti, addita myrrha & camphora, pro præſervatione.

Et ſanè compoſitiones theriacales nunquam uſurpandæ ſunt, niſi in vehiculo acido, aut aceto. De virtute aceti alexipharmaca & præſervatoria, præter SYLVIUM *Tract. de Peſte*, vid. BARTHOLINUS *Centur. 4. Hiſtor. Anat. 13.*

Poſt acida ſunt *ſulphurea*, tàm mineralia quàm vegetabilia,

lia, balſamica vi corpus defendentia. Hæc inter eminet ſulphur commune, quod eſt τὸ Θεῖον, quò curavit HIPPOCRATES peſtem: vid. HELMONTIUS; ſulphuriſque flores legitimè ſublimati. Cum pulvere ſulphuris ſi miſcere quis myrrham & camphoram velit, erit pulvis eò convenientior in peſte: vid. in KIRCHERO *ſulphur bezoardicum* egregium, præſcriptum in peſte: hinc ſulphur, & omnia ex eo parata ab HIPPOCRATE; HELMONTIO & KIRCHERO & aliis omnibus laudantur in præſervatione. Quibus etiam annumerandum venit ſuccinum pulveriſatum, vel ſolum, vel cum aliis in vehiculo acido miſtis; & aſſumptum; ſingulare enim peſtis eſt præſervativum, interno & externo uſu: nam quanta ſuccini ſeptem planetatiis pulſibus, nimirum utriſque temporibus, carpis, malleolis, & ſiniſtræ mammæ affici, & ejus olei ſit vis amuletica contra peſtem, docet HELMOMTIVS *in Tract. Magnetica Vulner. Curat.* §. 37. & *in Tumulo Peſtis*. Certè ſulphur, ſuccinum, myrrha, & camphorata reliquis fere præcellunt. Conf. SORBAIT *de Peſte Quæſt.* 24. Nam camphora omnibus alexipharmacis in peſte palmam præripit; de quo plura inferiùs: undè & Elixyr propr. cum ſpiritu ſulphuris plus ſolito acidulatum egregiè convenire ſolent; vel fiant compoſita præſervativa:

♃. *Flor. Sulphuris* ʒ iij.
Myrrh. el. ʒ ij.
Aloes ʒ j.
Croci ʒß. vel ℈ ij.
Camph. ℈ i. ad ʒß.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis præſervans.

De quo omni manè aſſumatur ʒß. in aceto ſimplici, vel rutaceo, pro præſervatione.

Ex hoc varia fieri poſſunt remedia. Cum addito ſaccharo q. ſ. f. *Bolus præſervativus.* Cum ſucco & conſerva pulpæ citri largiter f. *Electuarium præſervativum*, cujus doſis ʒj., vel *quantum cultelli cuſpis capit*, vel quantitas caſtaneæ: Cum addito aceto uſus tempore ſemper agitando poteſt fieri acetum præſervativum.

Tinctura bezoardica ſeu Miſtura ſimplex, ratione ſpiritus vitrioli in debita doſi aſſumpta, etiam præſervationis loco uſurpari poteſt. Hiſce etiam opium addendum venit, quod ſpiritus figendo, & animi pathemata nonnihil coercendo, inter præſervantia non ultimum meretur locum; hinc & theriaca, mithridatium, electuarium de ovo, vel, quod his præfertur in præſervatione, electuarium diaſcordii Fracaſtorii, & ſimiles opio divites compoſitiones in vehiculo acido, in ſpecie aceto medicato, vel aceto vini ſimplici aſſumantur.

Parantur quoque morſuli præſervativi: e. g.

♃. *Conſerv. pulpæ citri* ℥ j. vel ℥iß.
Theriac. Androm. ʒ ij. vel ʒ iij.
Terræ ſigill.
Corn. Cerv. ſine igne,
Antimonii diaphor. an. ʒ ij.

Cum ſ. q. *ſacchari in aqu. ſcord.* ſolut. f. Morſuli, irrorandi tempore uſus cum aliquot guttis *Oleo deſtil. peſtilent. Heiniſii.*

D. S.
Morſuli præſervativi.

♃. *Corn. Cerv. ſine igne*,
Terræ ſigill. an. ʒiß.
Bezoard. anim. ʒ j.
Sacch. Saturni ℈ ij.
Flor. ſulphuris ʒ iij.
Elect. diaſcord. Fracaſt. ʒ vj.
Campb. ʒß.

Cum ſ. q. *ſacchari in aqu. angel.* ſol. f. Morſuli, irrorandi cum *oleo peſtil. Heiniſii.*

D. S *ut anted.*

Quò etiam pertinent Electuaria & Morſuli præſervativi *ſuprà, ubi de febribus malignis*, præſcripti.

Denique ſaccharum Saturni à gr. iv. v. vel vj. vel viij. ad ℈ß. etiam ſingulare à morbo ſaturnino ſeu peſte & febribus malignis habetur præſervativum & curativum, crebrò uſurpatum, quo aliquot mille perſonæ Auguſtæ Vindelicorum in peſte præſervatæ dicuntur. Si additur camphora, magis tutum erit. Cautè tamen uſurpanda, ne nimio ejus uſu propter volatilitatem malum acceleremus.

Pauca hæc ſufficiant ad præſervationem internè.

Quod attinet externam corporis medicationem; fit per linteum aut ſpongiam, aceto vel ſimplici, vel theriacali, aut ſpiritu Vini camphorato imprægnatam, naribus ſubindè admovendam, omnibus pomambris, balſamis, oleis, linimentis, reliquiſque ſuaveolentibus præferendam; vel ad imitationem ZWELFFERI *Pharm. Reg. pag.* 137. fiat pyxis tornatilis perforata, cui indatur ſpongia, aceto bezoardico madida, & admoveatur naribus, quibus *camphora & myrrha addi* poſſunt pro lubitu. In ore maſticetur radix Zingiberis vel Zedoariæ, quæ præfertur reliquis in præſervatione à peſte, aceto nonnihil imprægnata; item metalla tractantibus & effodientibus multùm commendatur. RULANDUS *Tr. de morbo Ungarico* experimentum fecit in febre Hungarica præſervanda. Quò facit, quod SCHENKIUS *in Obſerv. l. 6. pag.* 793. ex FALLOPIO refert: nebulones, qui inſervierunt peſte correptis, non præſervaſſe corpora ſua, niſi Zingiberis & Zedoariæ eſu, ea ore maſticando: Maſticarunt manè Zingiberem, poſteà ebiberunt hauſtulum vini generoſi, & tota die habuerunt Zedoariam manducando. Commendantur præ cæteris etiam radices angelicæ, helenii, imperatoriæ, cortices citri in aceto macerati, cujus aut radicis alius maceratæ ſemper fruſtulum in ore detineatur, & ſubindè maſticetur. Acetum camphoratum ſæpè in ore detineatur, & ſubindè maſticetur continuò myrrha & maſtix: uti etiam *trochiſci* ſublinguales cum tragacantha in aceto ſoluta, *ex myrrha & camphora* fieri poſſunt, qui in ore continuò volvantur; vel myrrha in aceto ſoluta incruſtetur cum ſaccharo, & cum mucilagine tragacanthi fiant trochiſci; vel ſaccharum teratur cum corticibus citri vel aurantiorum tenuiſſimè inciſis, ſic illud ſub tritura imbibit oleum;

♃. Cujus *ſacch.* ℥j. ad ℥ij.
adde
Myrrh. ʒj.
Campb. ℈j.
Cum *mucilag. tragac.* f. Paſtilli:
irrorandi cum
Ol. deſtill. ſucc. gutt. x.
Cort. citri gutt. vij.
Angel.
Zedoar. an. gutt. vj.
D. S.
Paſtilli præſervativi.

Quod ipſum omnibus Electuariis oleoſis ſaccharatis præfero, radici Zedoariæ, corticibus citri, ac quoque coſto aromatico vero, licèt hæc aliàs inſignem uſum habeant, quod ſcilicet maſticata debeant præſervare ab infectione.

Quod ſi quis prætereà tempora, carpos, &c, præter alia, præcordia oleo aut *balſamo* illinire velit, is balſamum apoplecticum paulò copioſiùs cum camphora imprægnet; vel oleum deſtillatum baccarum juniperi ſocietur probè cum camphora. Vel

♃. *Ol. deſtill. bacc. junip.* ʒij.
Angel.
Cort. citri,
Rutæ,
Succini an. ʒj.
Campb. ℈j. ad gr. xxiv.
M. D. S.
Balſamus præſervans contra peſtem.

Et dicto modo uſurpetur.

Sunt qui appenſis ſeu *amuletis*, quæ Idiotiſmo Paracelſico Xenechtha vocantur, multùm tribuunt, imprimis globulis ex arſenico metallico cum alumine ovi & gummi tragacanthi confectis, & ſimilibus. Sed cauti ſimus in his, ne periculoſa adhibeantur; arſenicalia enim cruda non tantùm eſcharam in cute, & internè graviſſima inducunt ſymptomata. Præ cæteris egregius eſt *magnes arſenicalis Angeli Salæ*, egregium amuletum, in quo arſenicum fixùm & potenter correctum eſt. Faciendum ergò tale amuletum:

♃. *Magnet. arſenic.* ʒ j. vel ʒ ij. ad ʒ iij.
Benz. cum *ſpiritu Vini ſolut.* & ad debitam conſiſt. evaporat. q. ſ.

F. Rotulæ majuſculæ, quæ ſindone rubra incluſæ circa regionem cordis appendantur.

Item Mercurius vivus probè depuratus, & cum fumo Saturni calcinatus, qui in placentulas ſeu trochiſcos formatus ʒ ii. pondere in ſacculo amuleti inſtar appendatur: Confer. HOEFERUS *Herc. Med. pagin.* 104. Fumus Jovis hoc etiam præſtat: vid. POTERIUS *in Pharmac.* Nota etiam eſt vis bufonum, & quantum hi valeant in curanda & præſervanda peſte; ſive ad HELMONTII methodum *de Tum. Peſt. pagin.* 76. formentur trochiſci ex ipſis bubonibus, pedibus poſterioribus ſuſpenſis, eorumque

vermi-

vermiculis rejectis, cum cera & tragacantha, pro amuletis appendendi. Cum HELMONTIO conf. ZWELFERUS *in Pharm. Regia*, ubi hoc confirmat, quod ille habet. Alii ex oſſibus bufonum vel etiam bufonibus integris, ichthyocolla exceptis, ad collum geſtandum, amuletum parant; veneni attractivum & præſervativum. Alii bufones integros contuſos coquunt in aceto roſaceo & rutaceo, materiam cum mucilagine tragacanthi redigunt in trochiſcos, qui collo appenduntur: vel ipſemet bufo ſimpliciter tempore Junii & Julii per caput transfoſſus vel ſuſpenſus, & ita arefactus, pro amuleto cordis regioni appendatur.

Cæterùm notandum hic, rarò bubones cantarellos vomere, niſi illi fuerint vel grandiores vel ſeniores: interim verum eſt, quod HELMONTIUS refert. Si enim per anatomen bufonem examinamus, reperimus in ſtomacho, & imprimis in inteſtino colo, revera tales muſcas ſeu cantarellos, quales ipſe deſcribit, & hi in ventriculo ſunt integri, in colo verò attriti, & ab his derivanda eſt vis diuretica in ſale bufonum: ſive autem evomant cantarellos, ſive non, contuſi vel ſolitariè, vel cum cera & tragacantha formati in troſchiſcos, & ita de collo ſuſpenſi, erunt amuletum optimum.

Verùm à quodam experto Medico mihi narratum fuit, quoad bufonum applicationem faciendam diſtinctionem peſtis: Si ſit peſtis, quæ oritur ex gas terreſtri ſeu ſylveſtri, ex terræ mineris exhalantibus, in tali peſte convenire amuleta ex bufonibus; quoniam bufo tanquam alimentum attrahat tale gas ſylveſtre: ubi verò ſit peſtis ex vitio ſiderum influxu, aut ex perverſo aere citra gas ſylveſtre aut terreſtre, optimum remedium eſſe in araneis, utpotè quæ vitia aeris attrahant: In peſte ergò terrea amuleta bufonum, in aerea amuleta aranearum, convenire.

Hæc de præſervatione peſtis pauca, ſed ſufficientia, Pergo ad

C U R A M.

Ipſius peſtis *curationis cardo* in eo conſiſtit, ut miaſma venenoſum ab extra in maſſam ſanguineam & ſpirituum conſortium receptum, potenti ſudorifero foras excludatur. Methodum hanc medendi ſuggerit ipſa natura, quæ curatura peſtem deponit venenum, & per hoc corruptam materiam, ob veneni tamen atrociam ſimul corrumpentem, in bubones & carbunculos, nec non maculas; idque quaſi criticè, & ita peſtem curat, quia venenum extra corpus, eliminat. Totius ergo curæ cardo conſiſtit, in legitimo ſudoriferorum uſu & applicationes; adeòque ſi peſte afflicti curandi, invocato Divino Numine, mox in principio *ad ſudorifera alexipharmaca* eſt confugiendum, quibus ob ſummam penetrantiam ſemper & ubique addenda eſt camphora.

Cæterùm in omni cura peſtis legitimè inſtituenda obſerventur cautelæ ſequentes.

I. Alexipharmaca repetenda eſſe ſingulis 8. horis, ita ut 24. horarum ſpatio æger ad minimum bis vel ter ſudet: Vid. BARBETTE *pag.* 18. ROLFINCIUS *Met.* §. 485. & SYDENHAM *de morbis acutis pag.* 153. Neque enim putandum quod ubi ſemel vel bis ſudet æger, periculum jam ſit evitatum; nam vel minima veneni particula inſtar fermenti mirandas & ſtupendas exſerit vires. Totum ergò, quantum quantum eſt, eliminandum: nec metuenda nimia virium proſtratio, cùm verè melius habeant, dum ſudant ægri. Et quamvis bubo & anthrax egregiè eruperint cum ægri levamine, aut pethechiæ copioſæ effloruerint, ſudorifera tamen ſedulò ſunt continuanda, ut eò tutiùs malignitas profligetur, ne fiat recidiva. Cæterùm in ſudore proliciendo texturæ ægri raræ vel denſæ, virium infirmarum vel validarum, malignitatis vel majoris vel minoris, ſemper habenda eſt ratio, ne, dum venenum eliminatur, vires penitùs deficiantur nec nimis contegatur æger, ne ſuffocetur: ad unam alteramvè horam ſudor prolicitus ſufficit pro conſtitutione ſcilicet ægri: dein concedatur ei quies, donec horæ 8. circiter effluxerint: quo facto iterum propinetur ſudoriferum, & peracto ſudore dentur analeptica cum acidis ſpirituoſis miſta, quę & malignitati reſiſtunt, & ſanguini nimis diluto debitam conſiſtentiam conciliant; nam acida condenſant ſanguinem. Si bubo jam dum compareat, aut matureſcat, non ad adeò frequentes, nec adeò copioſos ſudores æger urgeatur, ne materia maligna exterminata reſorbeatur, vireſque fruſtrà diſſipentur; cùm illi, quibus bubones ſine notabili ſymptomate prorumpant, ſine ullo quoque non rarò Medici regimine reconvaleſcant. In carbunculis autem & reliquis metaſtaſibus ſudor potentiùs urgeatur, utpotè in quibus ſecretio minùs perfecta videtur; hinc per ſudorifera magis juvetur. Sudorifera tandem, ſi vomitu rejiciantur, toties eadem vel alia reaſſumantur, donec retineantur.

II. Obſervandum, æger ſudans à *ſomno* debet arceri, quia ſomnus impedit convenientem veneni maligni per ſudorem expulſionem. Quod ſi ſomno nimis infeſtetur æger, ſubindè ſpongiola vel linteum aceto vini, vel aceto roſaceo ſeu rutaceo imbutum naribus admovendum, aut acetum ejuſmodi camphoratum, ut & caſtoreum cum aceto; talium enim odore arcetur ſomnus.

III. *Dum ſudat æger*, ſudor verò nolit ſufficienter prodire, promovebitur hac encheireſi.

℞. *Panis parvus* è furno *calens*.

Dethrahatur huic cruſta inferior, excavetur circa medietatem aliquantulum, cavitas *theriacæ* in *ſpiritu Vini camphorato* diſſolutæ ʒ ij. repleatur; ac ita panis fervidus ſtomacho vel umbilico imponatur.

Venenum enim à pane, ut vocant, attrahitur; quod alii faciunt, ſi æger peſte correptus adhorreat à remediis: Vid. PASCHALIUS & MORELLUS.

Vel ad imitationem Keglori.

℞. *Panis ſecalinus* adhuc recens *calidus*, in cruſta inferiori fiat foramen magnitudine imperialis, infundatur *ſpiritus Vini camphoratus*, & ita dictus panis imponatur abdomini, ut foramen reſpondeat umbilico.

Sic æger incipiet intenſè ſudare, & per eum malignitatis extractio optimè procurabitur, venenum verò pani ſe inſinuabit; propterea defodiendus eſt. Aliàs de pane calido, quod is ex aere attrahat venenum, vid. KIRCHERUS *Tract. de Peſte*.

IV. Quod ſi in peſte *agrypnia*, vel etiam *delirium* ex hac immineat, aut etiam ſi adſit nimia inquietudo, & ſimilia ſymptomata ſudorem impedientia, in talibus caſibus ſubindè neceſſarium videtur, ut ſudoriferis de laudano opiato aliquid addatur, præſertim in principio, ut ſymptomata aſſiligentia coerceantur, & ſimul poſt abſterſum ſudorem blandus ac requiſitus ſomnus ſequatur. Quando æger ſufficienter ſudaverit, abſtergendus eſt linteis ſiccis benè mundatis & calefactis, quæ ſi priùs ſint probè ſuſſita cum pulvere pyrio, vel ſulphure, ſuccino, thure, & myrrha, eò magis proficua eſt abſterſio, & convenientior. Abſterſo ſudore mutanda etiam ſtragula, ne, dum ſudore expulſa malignitas, denuò verſus corpus properet. DIEMERBROCIUS quidem *Tract. de Peſte cap.* 4. §. 5. & 6 BARBETTE *pag.* 18. hoc prohibent, præcipue induſiorum permutationem. Verùm per ſe non nocent, ſed quatenus frigida poros occludendo inſenſibilem tranſpirationem impediunt. Unde etiam SYDENHAM *pag.* 155. abſterſionem diſſuadet, & induſium ſponte exſiccari permittere jubet, ſine dubio, ut æger aerem frigidiorem, & miaſmata peſtifera exhalantia, evitet.

V. Peſtis, ut & febres peſtilentiales, ſubindè conjunctæ eſſe ſolent cum ardore intenſo vel *febre ardente*. Hæc ergò ſi adſit, & inſignis ebullitio totam maſſam ſanguineam conturbet, in tali caſu minùs commodè Theriaca aut Mithridatium, & ſimilia Theriacalia; quæ & ipſa fermentare ſolent, concedi poſſunt, quæ niſi cum aceto vel acidis temperentur, acrimonia aromatica febrem intendunt: vid. HILDANUS *Centur.* 6. *Obſervat.* 29. & SYDENHAM *de Morbis acutis pagin.* 132. Loco horum ergò potiùs *fixa antimonialia* & ſalina lixivialia & ſimilia uſurpentur, ſicut & electuarum Diaſcordii Fracaſtorii tutiùs tunc uſurpantur: aliàs enim periculum eſt, ne, dum veneno reſiſtimus, febrim nimis intendamus, adeòque tandem ægrum interimamus. Sin verò cum peſte vel febris mitior aut omninò nulla adſit, convenientiùs iſta theriacalia aromatica denuò uſurpari poſſunt, ut ſopiata quaſi fermentatio denuò reſtauretur, & debita ſanguini & corpori æſtuatio reſtituatur, hujuſque medio expulſio promoveatur.

VI. *Acida* in peſte non ſecus ac in malignis *nunquam omittenda*, quin eadem temperata & ſudoriferis addenda, & in ſudoris declinatione & poſt ſudorem tempore quietis propinanda, cùm hæc ipſa ægrum poſt ſudorem debilitatum reficiant, & prætereà, experientia teſte, ſimul malignitati aliquomodo reſiſtant. His ipſis tamen acidis, ad æſtum compeſcendum propinatis, ſemper ſimul aliquid de

ſudoriferis permiſcendum, ut corpus, ſi non in perpetuo ſudore, ſaltem in perpetua blanda conſervetur diaphoreſi.

VII. Quibuſdam in locis, ægris peſte affectis, non ſecùs ac in febribus malignis, interdum fauſto cum ſucceſſu applicantur *veſicatoria* ex cantharidibus præparanda; quæ veſicæ tali caſu ad evacuationem malignitatis præferuntur fonticulis, cùm hi potiùs in præſervatione, iſta etiam curativè magis conducant, & potentiùs eliciant ipſis fonticulis. Conveniunt etiam, ubi natura bubonem aut anthracem, imperfectè licèt, extrudere molitur, ad promovendum naturæ motum. Admoveri poſſunt partibus variis, vertebris colli, verſus humerum & carpum, cruribus & ſuris internis; quinimò & bubonibus ſubindè applicantur cum fructu. Talia enim veſicatoria, aut cujuſcunque generis calefacientia, liquores reddunt magis fluxiles, naturæ ſegnitiem exſtimulant, & unà cum ſeroſa colluvie & noxiis humoribus, per ulcera miaſmata peſtilentialia educunt; ut à partibus nobilioribus revulſionem, & à vicinis derivationem taceam. Sed ut celeriter operentur, acerrima ſint hæc ipſa. Sequens maſſa in ultima peſte Londinenſi fuit experta:

♃. *Pic. naual.* ℥v.
Galban. ℥j.
Ceræ. ℥jß.

Quibus ſimul liquatis, & ab igne ſemotis, adde

Pulu. canthariḍ. præp. ℥j.
Ferm. acerr.
Sem. ammeos an. ʒiij.
Euphorb. ʒj.

Cum *Aceti ſcyllitici* q. ſ. incorporentur, aſſiduè agitando, quouſque cogatur in emplaſtri maſſam.

Pars autem ab tuborem priùs fouenda, quò vis emplaſtri ſe potentiùs exſerat. *Excitata ulcera aperto diu relinquantur*, emplaſtro de meliloto, pulvere cantharidum inſperſo, locum iterùm atque iterùm ſauciando. Inflammationibus dolorificis opportunè ſuccurrendum foliis braſſicæ, ulceribus ſuperimpoſitis. Exiſtimo tamen in peſte, morbiſque malignis hujuſmodi epiſpaſticis ſemper de magnete arſenicali aliquantulum addendum eſſe. Veſicatoria, hæc, ſi impoſita eſcharam vel in loco ſano vel in bubone excitent, bonum erit ſignum; ſi non, peſſimum. Utut autem multum proſint hæc ipſa, *non tamen indiſcriminatim omnibus admoueantur*. Propterea, ubi in peſte urget urinæ ardor ejuſque incontinentia, ſphincteris veſicæ inflammatio vel ulceratio, ſi mulier ſit gravida, vel ſi inſtent menſes, aut motus naturæ ad vias urinarias inclinet, abſtinendum eſt à cantharidibus, ne iiſdem mictus cruentus, aliàs in peſte lethalis, excitetur; nec applicanda in nimia virium proſtratione.

VIII. Satiùs eſt in peſte planè omittere venæſectionem, quam eadem vires labefactare, quarum conſervandarum maxima eſt neceſſitas: cujus exempla videbitis apud VERZASCHAM *Obſeruat. Med. pag.* 58. Præterea nullum indicans venæſectionis adeſt; è contra quò plus eruptionem impedit, eò plura incommoda venæſectionem ſequuntur, quæ omnia prohibent, eamque interdicunt, idque eò magis, ubi peſtis cum alvi fluore prorumpit, aut etiam, ubi bubones vel carbunculi, vel exanthemata petechialia ſe manifeſtent. Vid. HODGES *de Peſte pag.* 157. & 168. PIENS *de Febribus pag.* 179. Undè cautè legendus, nec facilè apud nos imitandus SEPTALIUS *in Animadverſ. pag.* 112, dum quibuſdam caſibus, apparentibus jam bubonibus & anthracibus, venæſectionem inſtituit; ut taceam, paradoxum videri venæſectionis neceſſitatem, quam in peſte perſuadere conatur SYDENHAM *Obſeru. pag.* 39.

IX. Obſervandum: In principio morbi, ubi natura maligna ſeu miaſma venenoſum adhuc eſt in primis viis, vel ſub primo peſtis inſultu, quæ noſcuntur per nauſeam, vomitum, vel conatum vomendi, tunc in principio primo commodiſſimè adhibentur *vomitoria*, appropriatis alexipharmacis ſimul miſta: talia enim ſub primo peſtis contagio, dum contagium per aërem fuerit hauſtum, mirè conveniunt: & conſentiunt hac in parte Practici in unum omnes, vomitorium adminiſtratum levare peſtem. *Certè Purgatio nulli,*
„ *vomitio pluribus ſalutaris*, dicit LINDANUS: & ubi jam mox in principio incipiunt apparere bubones vel anthraces, neceſſitas verò vomitorium ſuadeat, tunc, ne naturæ conatus per tales tumores expellentis venenum impediatur, & tamen utrique ſcopo ſatis fiat, conſultius eſt buboni & anthraci maturativum, attractivum dictum, remedium applicare, dum propinatur vomitorium, ut horum medio venenum foras derivetur, & vomitorium præſtet ſuum officium. Alias enim, ſi imminuatur tumor, ſubinde ſcirrhi inſtar indureſcit, ita ut ad aliquot menſes poſtmodum durities iſta remaneat. Vomitoria ergo in principio peſtis conveniunt cum regimine. Purgatio verò nullo tempore ſalutaris eſt, ſed ſemper nociva in peſte, imò nec clyſmata ſemper præſcribi tutò poterunt.

X. *Si vomitus* adeò vexet ægros, *ut remedia retinere nequeant*, mox *ſub primo inſultu* imitandus venit HODGES *de Peſte pag.* 196. & SYDENHAM *Obſervat. pag.* 152. Nempe tunc ſolo tegumentorum pondere & cuſtodia (niſi quod linteaminis pars ſubindè ad colligendos halitus vultui ſuperinducatur) item applicato pane calefacto, aliiſque ſimilibus modis, ſudor provocandus: *nam*, ut dicit SYDENHAM, *cum materiæ morbificæ radii verſus ambi-*
„ *tum corporis ſe exporrigant, illico alvi profluvium & vomi-*
„ *tiones iiſdem introrſum reflexis, ac in ventriculum & inteſti-*
„ *na decumbentibus, provenientes ultro ſedantur, adeò, ut*
„ *quantumcunque ſtomachi ſubverſio præceſſerit, aſſumpta de-*
„ *inceps medicamenta probè retineantur, ac ad ſudores ex voto*
„ *proliciendos conducant.*

Quoad *remedia* pro ſcopo ſudorifero & alexipharmaco uſurpanda: obſervandum eſt univerſale alexipharmacum pro quacunque peſte vix dari, niſi quis *camphoram* & *bufones* hìc ſubſtituere velit, quæ tamen non videntur ſufficere. Deprehenſum enim fuit diverſis temporibus, pro diverſitate nempe conſtitutionis peſtilentialis, diverſa etiam remedia peculiares obtinuiſſe vires. Quod ſi ergò ſpecialia in peſte tali ac appropriata remedia non ſint inventa, generalibus iſtis in febribus malignis uſitatis, & alio tempore probatis, utendum erit, quibus in ſymptomatum cura ſubindè ſymptomati appropriata ſunt addenda; hoc ſaltim obſervando, quod illorum generoſiora præprimis, eaque in majori doſi, propinari debeant.

Vehicula talium remediorum utplurimùm ſunt Aquæ deſtillatæ, aceto tàm ſimplici, quàm rubi idæi, ſambucino, rutaceo, florum tunicæ, ſcordii, aut compoſitis theriacalibus imprægnatæ.

Præter ea ergò, quæ de febribus malignis recenſentur; item quæ ad præſervationem ſuprà laudabantur, ex regno vegetabili ſupereminet ſuprà laudata camphora, quæ & cum ea parata remedia, certè in peſte curanda ab omnibus Practicis extolluntur, ſive in ſubſtantia aſſumatur, ſive in oleum redacta propinetur. Unde nobile & expertiſſimum eſt in peſte oleum peſtilentiale Heiniſii, Medici Veronenſis in Italia, qui mira præſtitit cum hoc in peſte Veronenſi, ut & ipſi poſt mortem Veronæ ſtatua fuerit erecta. Compoſitum eſt ex ana olei deſtillati ſuccini, olei corticum citri, & olei camphoræ: quæ olea invicem benè juncta conſtituunt hoc mirabile remedium; idque pro præſervatione à guttis 5. ad 6., pro curatione à guttis 6. 12. ad 15., pro circumſtantiarum varietate, expectando deſuper ſudorem exhibeatur. Equidem oleum camphoræ genuinum plurimos latet; præparatio tamen facilis eſt, modò addatur certa quædam terra mineralis. Hinc
„ MINDERERUS *de Peſte* inquit: *Meo judicio camphora*
„ *plus virium in peſte obtinet, quam vel pretioſa quælibet me-*
„ *dicamenta bezoardica*; Vid. *Anatom. camphoræ* D. MOEBII c. 13. *pag.* 50. Interim, ubi complicati ſunt morbi maligni cum febre intenſiore, aut ſymptomatis capitis, deliriis, agrypniis, &c. oleoſa iſta minus ſunt tuta. Sunt, qui

♃. *Campb.* ℥j.
Album. ov. ℥vj.

Lento igne per retortam liquorem deſtillant in oleo, quod cum ſpiritu Vini aliquandiù circulant & cohobant pro alexipharmaco peſtilentiali.

Imò vel ſolus ſpiritus Vini *camphoratus*, ſeu in quo ſoluta fuit camphora, aut *ſpiritus theriacalis camphoratus*, egregii ſunt uſus in curanda peſte; hinc etiam mixtura ſimplex & Tinctura bezoardica ritè parata, propter additam camphoram in ſpiritu theriacali ſolutam, non contemnenda venit. A nonnullis hæc duo remedia, ab UNZERO *de Peſte* deſcripta, inſigniter extolluntur, quorum baſis eſt camphora; Primum eſt potio, alterum Electuarium. Potionis deſcriptio eſt hæc:

♃. *Aquæ vitæ* ſeu *Spiritus theriac.* ʒvj. ad ℥j.
Croci ad quantit. ciceris,
Camphor. ʒß. (doſis exceſſiva)
Miſc.

Detur totum infecto adulto, juniori dimidium, ſuperbibendo parum Aquæ cardui benedict., ac proliciatur ſudor.

Electuarium, quod etiam à DEUSINGIO commendatur, fit hoc modo:

♃. *Theriac. Androm.* ℈ij. ad ʒj.

Flor.

Flor. ſulphuris ℈j.
Camph. gr. xv. (doſis exceſſiva)
Miſc.

Detur totum infecto, expectando ſudorem; iſque crebriùs reiteretur.

Facit hoc elegans Electuarium, quod ipſum B.D. MICHAELIS tàm præſervativè, quàm curativè, in febribus malignis & peſtilentialibus cum ſucceſſu frequenter uſurpavit, cujus compoſitio eſt ſequens:

♃. *Spec. alexiter.* ℥iß.
Pulv. Saxon. ʒß.
Theriac. opt.
Mithridat.
Elect. diaſcord. Frac. vel *de ovo* an. ℥j.
Flor. ſulphuris ʒß. ad drach. vj.
Campbor. drach. iiiß.
Olei peſtilent. Crolli drach. iß.
Succini,
Citri an. ℈j. ad ℈ij.
Syr. de ſucco ſcord. q. ſ.
M. D. S.
Singulare electuarium contra peſtem.

Doſis ad præſervationem eſt à drac. ß. ad curationem drach. iß. vel drach. ij. Hoc ipſo multi milites à D. MICHAELIS conſervati fuerunt.

Deinde ſemen ſeu baccæ nigræ hederæ arboreæ, jam ab antiquiſſimis Autoribus commendatæ, ab HELMONTIO etiam & multis aliis tanquam proficuum in peſte remedium expertæ ſunt, ad drach. j. in aqua cardui benedicti vel vino, expectando ſudorem; & repetendo eaſdem: Vid. KIRCHERUS *in Scrutinio Peſtis*, & PALMARIUS *in Tract. de Morbis contagioſis pag.* 453. Imprimis in peſte Hyberniæ Medicus quidam frequentiſſimo in uſu habuit has baccas, quibus ſæpiùs in die repetitis quamplurimos liberavit. HODGES cum *aceti* part. ij. & *vini* part. j. propinat. Baccæ juniperi etiam in peſte ſunt commendatiſſimæ, unde & earum rob ſeu ſuccus inſpiſſatus ab Italis, baccis his carentibus, *Theriaca Germanorum* optimo jure vocari ſolet, quod, ſicuti & ex ſambucino elicitum rob, cum aceto aſſumptum eſt nobile; tàm in potionibus ſolet diſſolvi, quàm etiam in forma Electuarii propinari. Unde quidam commendant ſequens Electuarium ROSENCREUZERI *in Aſtrologia Inferiorum* ex hoc rob, ceu baſi, paratum, tamquam in peſte præſervativum & curativum remedium:

♃. *Rob. iunip.* ℥iij.
Elect. diaſcord. Frac. vel *elect. de ovo.*
Mithridat. an. ℥iß.
Theriac. ʒ iij. ʒß. vel ʒ vj.
Flor. ſulphur. opt. ℥iß. vel ℥iij.
Myrrhæ ʒ iij.
Thuris albiſſ. ʒ vj.
Campb. ʒ ij.
Croci ʒß.
Succi citri ʒß. vel ſ. q.
pro miſcendo Electuario.

In præſervatione drach. ß. ſeu quantum capit cultelli cuſpis; in cura vero ℈iv. vel ʒiß. propinentur in
Aquæ card. bened.
Acetoſ. an. ℥j.
Theriacal. unc. ß.
invicem miſtarum. Hauriantur una vice.

Rob juniperi dicto vix cedit Rob baccarum ſambuci rectè paratum & uſurpatum. Huc facit theriaca ſeu Electuarium tàm curativum quàm præſervativum LUDOVICI, quod dedi in *Colleg.* Pharmaceut. in Ludovici à drach. j. ad ij. propinandum, ut & Electuarium camphoratum Kegleri. Allium ſimiliter & ſuam meretur laudem, dum communiter *Theriaca Ruſticorum* appellatur, cùm certum ſit; contuſa capita allii cum aceto vel vino aſſumpta ſudorem potenter movere, & malignitatem per ſudorem expellere. Remedium ergò nauſeabundum, ſed: uti dixi, inſigniter proficuum.

Inter animalia imprimis eminet cervus & ciconia, utpote quæ tota ſunt alexipharmaca. Unde antidotus Paracelſi ex anguibus, cujus baſis eſt ſanguis ciconiæ, adeò eſt commendata in peſte, utpote quæ veſcitur ranis & ſimilibus animalibus, peſti curandæ dicatis. Non minus ergò ciconia inter volatilia, quàm cervus, inter quadrupedia eſt, alexipharmaca. Ex his parata omnia, in ſpecie volatilia ſalia, pro ſcopo ſudorifero ſunt nobiliſſima. Spiritus corn. cerv. ritè paratus ac ſale volatili proprio probè acuatus, ad drach. j. exhibitus, egregius eſt in curanda peſte. Crebra experientia in peſte Londinenſi confirmatus refert HODGES *de Peſte pag.* 184. *Iuvenem ſumma ſpirandi difficultas tenebat, arteriæ vibratio ceſſare videbatur, omnia demum ultimum ſpiritum languentis in labiis ſupremis enunciabant: Exhibui ſpiritus corn. cerv. drach. j. cum unc. iij. aquæ ſcordii compoſitæ, morbo pertinaciter hærente. Poſt triduum iteravi Potionem, & admota etiam erant veſicatoria: ſemi hora vix elapſa calor viguit, æger ab orco revocatus fuit. Tandem cùm exitus in facili erat ulcerum, in ſuris à veſicantibus excitatorum, decoloratione, nec non ſenſus abolitione, ſphacelationem imminentem minitante, partibus affectis profundè inciſis & ſcarificatis, hauſto etiam bis de die remedio memorato, res iterum in integro.* Verùm omnibus præfertur vipera, & remedia ex vipera, quæ inter eminet ſal volatile à gr. x ij. ad ℈j. ſpinæ viperinæ præparatæ exſiccatæ, oleo ſuccini irroratæ, ac denique camphoræ q. ſ. permiſtæ, ſunt egregiæ à ℈j. ad ℈ij. in peſte: ſpiritus tamen & ſal volatile, in quibus tota conſiſtit energia, reliquis præfertur: Hinc *alexipharmacum Crollii* ex anguibus paratum egregium eſt. Poſt viperas egregii ſunt *bufones*, qui externè ceu Xenechthon appenſi, à peſte præſervant. An verò pulveriſati internè aſſumi queant? quæritur. Hoc quidem verum eſt; ſal eorum volatile & ſpiritum egregium eſſe remedium, inſigne diaphoreticum, & probatiſſimum diureticum; quod etiam confirmat PETRUS JOHANNES FABER. An verò ii ſpecificam vim antipeſtilentialem habeant? dubito. Interim exemplis poteſt confirmari, multos eoſdem internè ſine periculo, exceptis inteſtinis, ſumpſiſſe, alioſque ſal volatile & ſpiritum uſurpaſſe, ut adeò conſulenda ſit experientia. Alii recipiunt bufones vivos, quos in ſpiritu vini ſubmergunt, & ita ſuffocant, & tunc acquirunt ſpiritum vini alexipharmacum: bufones ita maceratos per retortam deſtillant pro ſpiritu, ſale volatili & oleo, qui ſpiritus cum ſale volatili rectificatus mirè laudatur ad peſtem. Quibus tædioſi ſunt hi labores, recipiunt bufones ab interioribus purgatos, exſiccant eos, & cum hepate proprio ſimiliter exſiccato miſtos pulveriſant, & ita à ʒß. ad ʒ j. propinat pro remedio antiloimico; qui pulvis in peſte penultima Londinenſi propinatus multùm profuiſſe refertur.

Huc facit quoque lapis microcoſmicus, qui à ℈ j. ad ʒ j. in aqua card. bened. in peſte Londinenſi, ubi in die 10000. mortui ſunt, expertus fuit: *Stercus humanum* etiam eſt egregium alexiharmacum. Refert POPPIUS, & confirmatur à LANGIO *in Comment. manuſcripto*, quod ſtercus proprium cum urina propria diſſolutum & hauſtum, per alvum, per vomitum, & ſudorem peſtem curet de quo conf. etiam RIVERIUS *in Obſerv.* 38. *communicat* à SAMUELE FOMIO. Hinc inde etiam in ZACUTO LUSITANO non pauca proſtant exempla virtutis alexipharmacæ ſtercoris humani contra morſum viperarum, & ſimilia vulnera à beſtiis venenatis inflicta. In India Orientali in inſula Celebes, ubi admodùm intoxicantur ſagittæ, quæ tàm venenatæ, ut vel leviſſimum vulnuſculum ſit lethale, Batavi bellum ibi gerentes non habent promptius remedium alexipharmacum, quam ſtercus proproprium vulneri applicatum, quod extinguit veneni vim. Mercator Norimbergenſis, nomine SAAR, qui per 7. annos caſtra ſecutus, *in lib. Oſſt Indiſchen Kriegs-Dienſten* refert, quod in India ſit animalculum adeò venenoſum, ut ejus minutiſſima læſio præſentiſſimum eſſet venenum, niſi applicaretur ſtercus proprium. Et certum eſt, quod *ſtercus humanum* buboni peſtilentiali applicatum omne venenum eliciat, idque potentiùs quàm quodlibet cataplaſma aut emplaſtrum à Chirurgo applicatum. Non mirum ergò eſt, ſi & ſtercus humanum intrinſecùs aſſumptum, ſit adeò potens in curanda peſte.

Ex regno denique minerali vix potentius remedium habetur ſulphure, tàm minerali, quàm, quod excellentius eſt, antimoniali, ſi nempe hoc ſit legitimè fixatum; ſive communi modo per nitrum figatur in antimonio diaphoretico, & omnibus Bezoardicis mineralibus, tàm ſimplicibus, quàm cum Marte & Saturno compoſitis, ſeu, quod melius eſt, ipſum ſulphur genuinum fixum ſublimiori ratione ex antimonio eliciatur in cinnabari antimonii, aut in tinctura antimonii ſicca, beneficio aquile albæ ſeu ſalis ammoniaci elevanda; unde cinnabarim nativam POTERIUS *ſpecificum antipeſtilentiale* vocat. Om-

Omnia hæc antimonialia & ſulphura antimonii totam abſolvunt paginam in cura peſtis; & certè in ſulphure perfecta cura peſtis videtur latere. Sulphur nempe aut ejus flores à ʒß. ad ʒj. in vehiculo acido propinati, ſunt expertiſſimum in peſte remedium, & ab accuratioribus Autoribus, HIPPOCRATE & PARACELSO, extolluntur hîc: Conferatur KIRCHERUS & HELMONTIUS, ubi demonſtratur, & HIPPOCRATIS remedium antipeſtilentiale ſulphur fuiſſe. Cæterùm, quantum ſulphur in receſſu habeat ratione pinguedinis & ſpiritus embryonati acidi, ex materia Medica conſtat; unde non mirum eſt, quod tàm præſtans ſit. In ſulphure nempe eſt pinguedo quædam mineralis, quæ nupſit arctè ſpiritui acido primigenio, ſeu, uti alii vocant, ſali Hermetico. Id quod non tantùm probat reſolutio ſpagyrica, quæ in ſtagma acidum & ſingularem pinguedinem reſolvitur; ſed etiam ex compoſitione ſulphuris artificialis, dum ex ſpiritu vitrioli & oleo terebinthinæ ſublimari poteſt ſulphur elegantiſſimum. Ratione pinguedinis balſamicæ corrigit ſal acre peſtilentiale; ratione verò aciditatis maſſam ſanguineam nimis diſſolutam temperat, & quodammodò coagulat: ut taceam, quæ habet HELMONTIUS *Tract. de arbore vitæ circa finem*. Hinc etiam *vinum Hippocratis ad peſtem curandam* nihil aliud fuit, quàm vinum commune, miſtum cum ſulph. depuratô & ſale decrepitato, in vaſe pice obturato aſſervatum; unde etiam *potus* quicunq; *in peſte* ſunt *ſulphurandi* ad arcendum venenum peſtilentiale, ſicut dixi in morbis malignis: vid. POLEMANNUS, & CNOFELIUS *de Epidem. febribus*, ubi potum habet ſulphure impregnatum, quem in ultima peſte Londinenſi probatum repererunt. Modus hic eſt: Recipiebat fila ſulphurea: hæc incendebat, fumum capiebat in lagenam, & huic infundebat potum, & agitando probè propinabat ægris. Aer etiam ſulphure eſt medicandus.

Sulphuri quoq; quodammodo cognatum ſuccinum eſt, unde aut hoc aut præparatum, aut oleum, aut ſal aliis miſtum, in peſte ſunt egregia remedia.

De Theriacalibus compoſitionibus aliiſque ſimilibus Pharmaceuticis nihil dico, quoniam hinc inde circa febres malignas fuerunt monita, & omnibus ſunt nota. Præferendum tamen reliquis omnibus electuarium diaſcordii Fracaſtorii, vel correctum à SYLVIO, propinatum à ℈j. ad ʒiß. vel ʒij. in aqua appropriata, cum aceto bezoardico miſta. Noti etiam ſunt pulveres in officina proſtantes bezoardici compoſiti: pulvis Saxonicus ad ʒß. propinandus; pulvis Pannonicus rubeus ad ʒj., imprimis ubi ſunt alvi fluxus; conſtat enim ex adſtringentibus; pulvis Cæſareus, & ſimiliter alii.

Formulæ & compoſitiones ex his poſſunt fieri variæ: verb. grat.

♃. *Flor. ſulphuris* ʒß.
Cinnab. antimon. gr. xv.
Camph. gr. vj.
M. f. Pulvis:
D. S.
Bezoardicus Pulvis ſudoriferus,

Sumatur pro doſi ad eliciendum ſudorem.

♃. *Unic. veri* vel *antim. diaphor.*
Flor. ſulphuris an. ʒß.
Salis volat. viperar. ℈j.
Camph. gr. viij. ad ℈ß. gr. xij. vel xv.
M. f. Pulvis:
Div. in 2. vel 3. partes æqu.
D. S.
Pulvis ſudoriferus,

♃. *Flor. ſulphur.* ℈j.
Salis abſinth. ℈ß.
(vel *Salis volat. corn. cerv.* gr. xij.)
Olei peſtilent. Heiniſ. gutt. vj.
M. f. Pulvis, S.
ut antè.
Item
♃. *Cinnab. antimon.* gr. xv.
Succini præp. ℈ß.
Sal. volat. corn. ceru. gr. v.
Succini,
Camphor. an. gr. iij.
M. f. Pulvis.
D. S.
ut ſuprà.

♃. *Aquæ card. bened.* ℥iß.
Aceti vini acerr. ʒvj.
Elect. diaſcord. Frac. ʒiß.
Camph. gr. vj.
Syrup. acetoſ. citri ℥ß.
M. D. S.
Potio ſudorifera pro una doſi, bene circumagitanda.
Vel
♃. *Aquæ card. bened.* ℥j.
Elect. diaſcord. Frac. ʒj. vel ℈iv.
Salis abſinth. vel *card. bened.* gr. xv.
Camph. gr. viij.
Aceti vini ℥ß.
Syrupi de citro q. ſ.
M. D. S. *ut antè*.

♃. *Aquæ card. bened.* ℥iß. vel ℥ij.
Aceti theriacal. vel *vini*, vel *ſucci citri*, aut *acetoſæ* ʒvj. vel ℥j.
Elect. diaſcord. Fracaſt. ʒiß. vel ℈ij.
Camph. gr. v. ad ℈ß.
Syr. acetoſ. citri ʒiij. ℥ß. ʒvj. vel ℥j.
M. pro una vel 2. doſibus: S.
Potio ſudorifera, bene circumagitanda:

Pertinet huc Potio BARBETTE *pag.* 23. qua in peſte ſeviſſima Amſtelodami ſæpiſſimè uſus fuit:

♃. *Aquæ card. bened.*
Prophylact. an. ℥j.
Elect. diaſc. Frac. ℈iv.
Salis prunell. ℈j.
Abſinth. ℈ß.
Syr. berber. ℥j.
M. pro Hauſtu: S.
Potio ſudorifera.
Item hæc Potio:

♃. *Aquæ fumar.* q. ſ.
Prophylact. noſtrat. ℥j.
Antimon. diaphor. ℈j.
Salis ſcordii,
Rutæ an. ℈ß.
Julepi roſac. ℥j.
M. pro doſi,
D. S. *ut antè*,
Item
♃. *Aquæ card. bened.* vel *rutæ*, *angel.* vel *enulæ*, vel *bacc. junip.* vel *tenell. corn. ceru.* ℥j. ad unc. iß.
Liqu. corn. ceru. ſuccin. ʒß. vel ʒj. ad ʒiß.
Camph. gr. v.
Syr. de ſcordio vel *rubo Idæo* ℥ß.
M. pro Hauſtu: S.
Ut antè.

♃. *Theriac. Androm.* ʒj.
Salis abſinth. ʒß.
M. in Hauſtulo vini aciduli:
D. S. *Electuarium ſudoriferum pro una vice*,

♃. *Elect. diaſcord. Frac.* ʒiß.
Antimon. diaph. ℈j.
Cum *ſaccharo* f. Bolus:
D. S. *Ut anteà*.

Conferatur BARBETTE *de Peſte pag.* 16. Item Bolus alexiterius WILLISII *in Pharm. p.* 529. Item

♃. *Theriac. Androm.* ʒj.
Bezoard. min. ʒß.
Camph. gr. vj.
Aceti bezoard. q. ſ.
M. f. Bolus pro una vice, expectando ſudorem.
D. S.
ut anteà.

In genere moneo; in defectu medicamentorum antimonialium ſulphur commune, aut ejus flores, commodè poſſe ſubſtitui.

♃. *Tincturæ bezoard.* vel *Mixt. ſimp.* ʒj.
Spiritus corn. ceru. ℈j.
M. pro una doſi;
D. S.
Mixtura ſudorifera pro una doſi.

Loco Tincturæ bezoardicæ quibuſdam ſecretus habetur *ſpiritus peſtilentialis ſeu antiloimicus*:

♃. *Viridis æris bene calefacti* ℔j.
Irrora cum
Aceti deſtillati ℥iij.
Deſtilla per retortam in arena igne intenſiore;
Jam
♃. *Spiritus tartari rectif.* part. iij.

Viri-

Viridis æris modò præp. part. ʒß

Miſtis his adde ſingulis unciis camphoræ ℈ß. ponantur vitro benè obturato in digeſtionem, donec camphora uniatur liquori.

Si cum aliqua particula opii digeratur, & filtretur, dat *Elixyr antiloimicum* egregium.

Pertinet huc etiam Elixyr peſtilentiale Crollii.

SYMPTOMATA.

CÆterùm frequentiſſima *ſymptomata* peſtis ſunt

BUBO ET ANTHRAX.

Horum ergò medula convenientiſſimè hìc tractatur.

In *Bubone* curando tria præ cæteris attendenda ſunt ſedulò: Nempe externè ſunt applicanda

1. Attractiva, ſeu quæ venenum eliciunt.
2. Maturativa, quæ tumorem ad ſuppurationem perducunt; Et tandem
3. Mundificativa & conſolidativa, quæ ulcus uniunt.

Utut enim ſunt, qui diſcuſſioni bubonum operam dare volunt, minùs tamen conſultum hoc arbitror, niſi ſimul copioſus ſudor provocetur: ſiquidem & bubones ſponte recurrentes, veſicatoriis extrinſecùs admotis, ſudoriferis verò internè propinatis, erunt denuò proliciendi. Equidem ſunt, qui ſuadent etiam bubones crudos mox ſcalpello eſſe incidendos & aperiendos, quod tamen minùs commodum videtur, quin potiùs aliqualis ſaltim materiæ coctio & maturatio expectanda, plùs minùs perfecta, pro circumſtantiarum ratione: quamdiu ſcilicet apparent rubicundi, non aperiendi: quod ſi verò bubo ſit vel lividus, vel niger, ita ut gangrænam minetur, tunc nulla expectata maturatione protinùs etiam crudus ſcalpello eſt aperiendus.

Ea verò, quæ applicantur pro attrahendo veneno, & maturando ſimul plùs minus tumore, ſunt varia. Quidam recipiunt *cepas* ſub cineribus *coctas*, eaſque contuſas, & cum *ſinapi albo* pulveriſato miſtas, applicant bubonibus, ceu potens attractivum. Loco ſinapi etiam, ubi præſertim dolor intenſiùs urget, *Theriaca* & fuligo furni dicto modo cum cepis vel ſucco ceparum inſtar attractivi remedii per aliquot dies applicetur bubonibus pro eductione veneni, & maturatione abſceſſus. FORESTUS *lib.6. Obſ.19.* refert, fuiſſe experimentum cujuſdam Chirurgi:

℞. *Cepam cavam*, immitte *Theriacam*, & applica. *Bufones* certo tempore capti & exſiccati, in vino aut aqua tepida macerati, uſque dum probè molleſcant, buboni calidè impoſiti dolorem ſiſtunt, & ardori reſiſtunt, & potenter malignitatem temperant; vel pulvis bufonum cum emplaſtro permiſceatur, & ita applicetur buboni peſtilentiali. Faciunt huc omnia Emplaſtra cum & ex bufone parata, quæ in principio, cùm bubo apparere incipit, optimè conducunt. Tale Emplaſtrum expertum vid. in Hildani *Cent.6. Obſeru.30.* Vel ſolus *puluis bufonis exſiccati cum aqua ſcorzoneræ*, ac cum aqua rutæ caprariæ in forma cataplaſmatis imponitur, & inſigniter conducit. Egregium remedium eſt ſtercus proprium adhibitum. Pertinet huc *Emplaſtrum attractivum magneticum Cnœfelii*, bubonibus aut tumoribus malignis in peſte applicandum:

℞. *Succini opt. pulveriſ.* ʒß.
Bufon. ſiccat. & pulveriſ. ʒj.

Miſtis in cucurbita tantum ſpiritus vini ſuperfundatur, ut ſupereminеat digitum tranſverſum, in leni balnei calore ſenſim exhalet ſpiritus ad conſiſtentiam magmatis, ter affuſo ſemper novo ſpiritu: tandem magma relictum cum emplaſtro de meliloto in debitam conſiſtentiam redigatur & applicetur.

Quod vid. in *Methodo medendi febres epidemicas malign. pag.60. 61. &c.* item *pag.104.* elegans eſt emplaſtrum, & quod plus in receſſu habet, quod ſcilicet nimiam hæmorrhagiam in morbis malignis interdum euenientem, ſub alis applicatum, ſiſtit; nam bufo exſiccatus ſub axillis geſtatus quamcunque hæmorrhagiam ſiſtit. Methodus CNOEFELII curandi bubones eſt hæc: mox applicat buboni emplaſtrum attractivum magneticum, & propinat Bezoardica. Sin loco euphorias ſperatæ, vigiliæ, deliria, vomitus, &c. ſucceſſerint, tunc eligit centrum aliquod in extracto abſceſſu, & in illo cutim ſpecifico ruptorio, facta priùs eſchara, aperit. Ubi, inquit, ſedula obſervatione hoc impetrari, quotieſcunque ruptorium eſchara non inſecuta, toties morbum fuiſſe deſperatum: ubi verò produxit eſcharam, vigilias, deliria, aphonias, & ſimilia ſymptomata, ſubitò ceſſaſſe.

Cæterùm reliquis ferè emplaſtris magneticum arſenicale Angeli Salæ præfertur, ex magnete arſenicali paratum, in quo magnete arſenicali plurima ſingularia latent arcana abſcondita. Legitimus uſus hujus emplaſtri in eo conſiſtit, ut, quod rarius, nudum per ſe applicetur. Dum ergò erumpere incipit bubo, applicandum *veſicatorium*, & promovenda eruptio; poſt ſeptimam vel octavam horam facta veſica ſeu eſchara aut puſtula eſt aperienda: Hinc admovendum eſt *Emplaſtrum magneticum* iſtud arſenicale, quod omnibus palmam præfert. Compoſitio eſt hæc:

℞. *Antimonii crudi*,
Sulphuris flavi,
Arſen. alb. an. ℥ij.

Subtiliſſimè pulveriſata ſepeliantur in phiola in arena, & ſubminiſtretur ignis, donec benè invicem colliqueſcant, & colorem rubeum ſeu obſcurum inducant (ſic enim egregiè corrigitur arſenicum): vaſe refrigerato exime maſſam, quæ *magnes arſenicalis* vocatur. Jam

℞. *Gum. ſerapin.*
Ammon.
Galbani,
Magnet. arſen. an. ℥iij.
Terebinth. Laric.
Ceræ an. ℥ß.
Olei deſtill. ſuccin. ℥ij.
Terræ vitriol. dulc. ℥j.

Miſceantur ita: Gummata diſſolvantur in aceto, & per pannum lineum trajecta iterum inſpiſſentur: deinde ſeorſim colliquata cera & terebinthina extra ignem miſceatur ad conſiſtentiam debitam unguenti: hinc ſuperaddantur gummata & magnes arſenicalis, cum terra vitrioli dulci, & oleo ſuccini, & ſic paratum eſt emplaſtrum ad extrahenda omnis generis venena efficaciſſimum: Vid. *Scripta Chymica* ANGELI SALÆ, *Praxis Chymiatr.* HARTMANNI, & in ſpecie BARBETTE *deſcriptione Peſtis, ubi de Bubonibus.*

Loco hujus Emplaſtri Magnetici arſenicalis, B. D. MICHAELIS noſter in Peſte pro curandis *Bubonibus & Carbunculis* peſtilentialibus ante annos 50. ſequens *Emplaſtrum magneticum* uſurpavit: Nempe

℞. *Empl. diachyl.* cum *gumm.* ℥iv.
Pulv. fol. uvæ inverſ. ſeu *Parid.* ℥j.
Magnet. arſenic. ℥ß.

Cum *Oleo ſcorpionum & aran. Mindereri* f. Emplaſtrum, quod, uti dicit, eſt expertiſſimum in hoc caſu.

Hæc ipſa Emplaſtra magnetica, bubonibus admota in pueris, item in cute tenuiore & textura rariore, optimè ſufficiunt, & malignitatem extrahunt, ut eadem ſub forma cruſtæ & eſcharæ, in qua reſidet malignitas, ſuper bubonem hæreat: hac apparente, auferatur vel ſponte, vel blando emolliente, ac ſi ſubſederit, Maturativis ac conſolidantibus ei ſuccurratur: ſi non, de novo adaptetur. De Emplaſtro magnetico Angeli Salæ refert BARBETTE, quod, ſi applicetur cuti duriori ac ſpiſſæ, aut buboni duriori, & profundiùs latenti, aut non ſatis prominenti, adeòque difficulter tractabili, nullam faciat cruſtam, & nihilominùs tamen malignitatem potenter extrahat; ita ut intra 4. vel quinque dies tumor diſpareat. Sed quoniam hoc non ſemper fiat adeò citò, proptereà tutiùs illi agunt, qui ſuaſu HODGES & DIEMERBROCII priùs veſicatorium parti bubonis inferiori, vel ipſi buboni juxta KEGLERUM & BARBETTE applicant, quòd promoveat & aditum faciat, ita, ut facta eſchara & ſciſſa, poſtmodùm emplaſtrum magneticum eò meliùs queat operari: qualia veſicatoria pro bubonibus aperiendis videb. in *Append. pag. 32.* & HORSTII *Obſervationibus pagina 356.* Convenit quoque ſequens:

℞. *Ferm. acerr.* ℥ß.
Cantharid. ʒiß.
Sem. ſinapi,
Staphiſagr.
Rad. pyrethri,
Euphorb. an. ʒß.
Aceti vini fortiſſ. q.ſ.

M. f. Paſta veſicatoria: S.

Emplaſtrum veſicatorium.

Veſica poſt 7. 8. vel 10. horas facta aperienda, eiſque vel primis horis folium braſſicæ rubræ aut betæ, butyro veteri aut oleo raparum inunctum, poſtmodùm emplaſtrum & cataplaſma attrahens atque emolliens applicandum: e.g.

℞. *Empl. diachyl. cum gumm.*
Compoſ. an. ℔ß.
Unguenti baſil. ℥jv.
Sym. ſinap. cond. ℥iij.

Miſta ſub forma Emplaſtri imponantur veſicæ apertæ; hoc enim maturat promptè, & ſuppurat tumorem.

Longè autem melius eſt dictum emplaſtrum magneticum, ſuper quod cataplaſma emolliens applicandum, donec malignitas ſufficienter extracta, & cruſta remota fuerit.

In hac cruſta, quam emplaſtrum excitat, hæret imprimis venenum, & ob id inſigniter denſa ac ſpiſſa eſt; unde etiam longè faciliùs removetur prægreſſa neceſſaria ſcarificatione. Ungitur locus ungueuto baſiliconis cum theriaca miſto, quod ſuper cruſtam admovetur: nam hoc eam decidere facit. Quod ſi cruſta prima facta tumor non ſufficienter imminutus appareat, denuò eſt applicandum emplaſtrum magneticum, & nova cruſta eſt elicienda, donec ſufficienter diſparuerit bubo. Quod ſi fiat, ut bubo aut nimis altè promineat, aut rectè ſuper tendine conſiſtat, tunc veſicatorium eſt nimis debile; cauterium verò actuale eſt periculoſum propter tendinem. In tali caſu admovendum eſt ruptorium ſeu cauterium potentiale, quod fit ex calcis vivæ ʒ.j. & ſaponis Hiſpanici q.ſ. quæ miſta dant emplaſtrum, quod applicatum, foraminulum exedit:

Alii præmiſſo vel omiſſo veſicatorio:

℞. *Herb. Parid.* Mij. vel iij.
Rad. lil. alb.
Alth. an. ℥ij.
Ficuum pingu. no.ij. vel iij.

Coqu. cum ſ.q *Aquæ* & olei *lil.alb.* ad conſiſtent. cataplaſmatis: Pulpæ trajectæ adde

Theriac. Androm. ℥ii.
Bufon. pulveriſ. ℥iß.
Fulig. ſplendent. ℥j.
Sapon. Venet. ʒiij. ad ʒvj.
Olei ranar. ʒij.

M. f. Cataplaſma.

D. S.

Cataplaſma extrahens,

℞. *Herb. Parid.*
Flor. chamom.
Malvæ,
Meliloti an. Mj.
Rad. alth.
Lil. alb.
Sem. fœnugr.
Lini an. ℥j.
AlKeKengi ʒiij.

Coqu. in ſ. q. *Aquæ ſimpl.* ad putrilaginem ad conſiſtentiam cataplaſmatis: cui adde

Olei bufon.
Scorpion. an. ʒiij.

M. D. S.

Epithema externè applicandum.

℞. *Fol. Nicot.* M.j.
Herb. Parid. M.ij.
Rad. angel. ℥j.

Coqu. in ſ. q. *Aquæ ſimpl.* Pulpæ trajectæ adde

Cepar. ſub. ciner. coct. ℥ij.
Fulig. ſplend. ℥j.
Theriac. ℥iß.

M. f. Cataplaſma:

D. S. ut *antè.*

Herbæ Paridis folia vel ſola, vel cum fuligine in formam cataplaſmatis impaſtata, ſuppurare & maturare bubones dicuntur: vid. SCHROEDERUS *lib.* 4. *pag.* 119. Item Decoctum herbæ Paridis. *Alii fermentum* recipiunt, ex quo cum *ſcrophularia*, additis & *baccis herbæ Paridis*, *Cataplaſma* faciunt, & ita imponunt ad maturandos bubones & extrahendum venenum. Item radix ſymphyti majoris ſub prunis cocta, & cum Mithridatio ac butyro in modum cataplaſmatis impoſita, bubonem coquit, maturat, & aperit. Alias etiam cataplaſma ex ſcabioſa contuſa cum fermento acri & ſapone Veneto applicatum, tumorem maturat: Vel fiat Emplaſtrum, ſeu Cataplaſma ex foliis ſambuci contuſis, cum pulvere ſinapi contuſo ſubactis, quod applicatum maturat & promptè rupit abſceſſum ſeu bubonem. Emplaſtrum diachylon cum gummis, cum æquali parte Theriacæ Venetæ videb. in HORSTIO *pag.* 354. *Obſeru.* 356. Emplaſtrum de bufonibus Hildani, quod *Diemerbrocius lib.* 3. *cap.* 12. §. 17. deſcribit. Quibus, ſi dolor valdè urgeat, cataplaſma, quale BARBETTE *pag.* 32. deſcribit, ſubſtitui poteſt:

℞. *Folior. ſcord.*
Rutæ,
Cicutar. an. Mj.
Flor. chamom.
Anethi, an. p.j.
Summit. abſinth. p.ij.
Micæ panis ſimil. ℥ij.

Coqu. ex *lacte vaccino* ad conſiſtent. cataplaſm.

adde

Croci opt. ʒß.
Vitell. ovi. no.ij.
Theriac. ʒiij.

M. f. Cataplaſma.

Hiſce remediis *nonnihil mitigatus bubo aperiendus venit*; quia periculum eſt, ſi perfecta ſuppuratio expectetur, & ſpontè tumor rumpat, ne propter dolorem ac ardorem, ſubinde atroces, ſpiritus diſſipentur, vires proſternantur, ac ſanies peſtilens retrorſum regurgitet; unde *vel* ſcalpello aperiendus eſt, *vel* cauterio potentiali applicato exitus materiæ patefaciendus. Vitanda autem ſunt veſicatoria, quando bubones ad ſuppurationem vergunt, & talium loco ſequens *emplaſtrum* ab HODGES expertum applicari poteſt:

℞. *Empl. oxycroc.* ℥iij.
Galbani colat.
Gum caranı. an. ℥j.
Picis naval. ℥ij.

Liquatis ſimul cum *oleo chamom.* vel *lil. alb.* f. Maſſa pro Emplaſtro, quod plus millies Chirurgicæ manus vicem ſupplevit.

Apertio tamen bubonum artificialis auſpicacior ipſi habetur. Aperto bubone, vel ſponte vel ſcalpello, uſurpantur mundificantia, & hinc conſolidantia. In mundificatione maximè eminet infuſum ex radice ariſtolochiæ rotundæ, ſcordio, myrrha, aloe & croco, cum ſpiritu vini tartariſato factum; vel Balſamus Peruvianus, *Balſamus ſulphuris aniſatus* vel *terebinthinatus* miſtus cum *unguento baſilico & Theriaca*, & cum lana carpta immittantur in ulcus apertum, imponendo deſuper emplaſtrum de minio, emplaſtrum album coctum, emplaſtrum diapompholygos cum oleo Nicotianæ, donec ita mundificetur, & ſucceſſivè conſolidetur ulcus, obſervando, ne conſolidatio adeò citò promoveatur. Sed ulcus, quamdiu poſſibile, apertum ſervetur, ut ita omnis fomes & gas peſtiferum commodè eliciatur, ac removeatur: poſtmodùm cum emplaſtro dia ſulphuris Rulandi conſolidetur.

De cætero *probè attendendum*, ne acetum buboni applicetur, teſte HILDANO *in ſuis Obſeru.* Sic pariter nec *Opiata* propter dolorem, nec *Saturnina* propter ardorem, applicanda veniunt, ne venenum peſtilentiale interiora repetere cogatur, vel talium abuſu ſphacelus parti introducatur. Quod ſi *bubones œdematoſi aut rebelles* fuerint, quomodo tractari debeant, vid. in HORSTIO *Obſeru. pag.* 350. & 351. Nec Mercurius unguentis aut emplaſtris contra bubones addendus eſt, ut rectè monet BARBETTE. Exinde enim mortem obſervavit SCHENCKIUS *in* ſuis *Obſerv.*

Quoad curationem bubonum, imitari licet Barbette: caveamus nobis ſaltem, ne mox, uti ipſe, ad veſicatoria properemus, cùm hæc non adhibenda ſint, niſi bubo vel fuerit profundus, vel cutis dura, vel tumor durus. Interim poſt veſicatoria, Theriacalia in uſum vocanda jubet HELMONTIUS.

Internè danda ſunt diaphoretica, imprimis ſulphura antimonialia, ut in *cura peſtis generalis* jam monui. Poſt ſudorem Julepi moderatè aciduli, propinandi eum in finem, ut malignum fermentum acre his ipſis corrigatur, & emendetur, ſimul tamen corpus, quantum fieri poteſt, in diaphoreſi blanda conſervetur & retineatur.

II. PA-

II. PAROTIDES.

Parotides eodem modo tractandæ ſunt ac bubones.

III. CARBUNCULI.

Quoad *carbunculos & anthraces*: cognoſcuntur facilè, ſi cum colore purpureo & puniceo emergant, & circumcirca circulus rubicundus, quaſi inflammationis, qui melior; aut lividus & ater, qui deterior, ſe repræſentat. *Carbunculus* talis facilè ſerpit, & gangrænæ inſtar vicinas partes inficit, donec tandem pars mortificata excidat. Interdum ſaltem *puſtula* quædam plùs minùs *alba* apparet, materiam quaſi coctam continens, quæ aperta aut compreſſa non tantummodò, ſed etiam dura & ſicca, ac profunda in partibus ſubcutaneis carnoſis radiata apparet. Interdum *puſtulæ plures* quaſi hydatides emergunt, ſub quibus durities inflammatoria apparet. Bubonis & carbunculi ſeu anthracis differentia vid. in SENNERTO *de peſte*.

Carbunculus talis quicunque nihil aliud eſt, quàm incipiens partis mortificatio. Unde in *Cura*

1. Mortificationis vicinas partes inficientis progreſſus inhibendus.
2. Subſtantia mortificata ſeparanda.
3. Ulcus relictum mundificandum & conſolidandum.

Notandum autem in genere: quod, dùm in carbunculo ardor ſummus eſt, abſtinendum ſit in Topicis ab oleis & pinguibus, quia quandoque ſphaceliſmi periculum inducunt, ac proindè anthracibus non ſecus ac bubonibus applicandus eſt buſo exſiccatus, aut in vino maceratus. Quidam expiſcaturi, *utrum lethalis uel curabilis ſit carbunculus?* emplaſtrum ex molli galbano imponunt: Quod ſi tenaciſſimè anthraci adhæreat, ita, ut non, niſi cum cruſta avelli queat, ſalutis ſpem eſſe aſſerunt; ſin verò non adhæreat, incurabilem plerumque atque lethalem eſſe. Item Emplaſtrum ex Theriaca Andromachi imponi ſuadent carbunculis: Quod ſi theriaca citò areſcat & aduratur, ipſa verò carbunculi conſtitutio nihil immutetur à theriaca, lethale eſſe ſignum portendunt. Verùm hoc in poſteriori ſimus cauti (quoad galbanum res eſt ſine periculo:) quoniam obſervatum fuit in peſte Mantuana, quæ anno 1529. ſuperiori ſeculo graſſata fuit, quod Theriaca carbunculo impoſita attulerit mortem; ſalutem verò, ubi bubonibus fuit applicata: uti refert RHODIUS *in Analectis p.129*.

Pro primo igitur ſcopo ſapphiro in cute ducatur tamdiu circulus circa carbunculum, donec locus fiat lividus. Præcavet enim non tantummodò, ut ulterius non ſerpat carbunculus, ſed paulò poſt aperitur & excidit, & præterea etiam vis veneni tota extinguitur: uti hoc non tantùm affirmat HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr. ubi de Peſte*, & HELMONTIUS *Tractatu de Magnet. Vulnerum Curatione*; ſed vid. etiam MARCUS MARCI *in Philoſ. Veter. Reſtitutu Sect. 5. cap. de Magnetiſmo Sapphiri*. (Obiter noto, quod Sapphirus ſepultus ſub terra novas & fortiores acquirat vires.) Hinc apex carbunculi illinatur ſeu tingatur *butyro antimonii* quantitate nummi: tunc, ubi eſchara apparuerit, applicetur *ruptorium ex oleo lini & chamomillæ cum croco* HARTMANNI; *ubi de Peſte* § 25., vel loco talium *butyro antimonii* extremitates anthracum attingantur; ſive circumducatur circulus: hoc enim ob acidum, concentratum non ſolùm progreſſum ulterioris mortificationis inhibet, & in gangræna partem mortuam à viva ſecernit; ſed etiam totum carbunculum excidere facit. Talibus factis, vel mitiori in malo ſine his, applicandum eſt emplaſtrum magneticum arſenicale Angeli Salæ, utpote quo non datur melius, & facit, ut ſubitò exeat carbunculus, vel ad ſuppurandum & aperiendum carbunculum emplaſtrum de fuligine, cujus deſcriptionem videb. in HORSTIO *Obſeru. pag. 349. & 356.* Alii non ineptè mox applicant cauterium actuale, utpote in parte plùs minùs mortificata minùs doloroſum, quod tanquam omnium efficaciſſimum à BARBETTE & HODGES prædicatur, ubi ſimul applicandi rationem *poſterior pa. 215.* tradidit. Hoc facto, eſcharam ruptorio, vel in corpore tenello, ſolo emplaſtro magnetico arſenicali, ſucceſſivè ſeparant. Pinguia & oleoſa, antequam eſcharæ ſecretionem moliatur natura, maximè vitanda. His factis, ubi promptè exciderit carbunculus, & factum ſit foramen, pergatur cum emplaſtro magnetico arſenicali.

Ut ſuppuretur eò meliùs cruſta, SENNERTUS, DIEMERBROCIUS, BARBETTE & HODGES cataplaſmata attrahentia atque emollientia deſcribunt ex allio, ſcordio, uva inverſa, althæa, farina lentium, fimo columbino, ſapone nigro, melle, &c. ſi dolor valdè urgeat, emplaſtrum de cynogloſſa, aut de pomis granatorum laudatur. Poſtmodum etiam herbæ Paridis baccæ vel uvæ ad maturandum carbunculum, & ad mitigandum dolorem laudantur. Sunt, qui inſigniter commendant cataplaſma Barbette ſuprà deſcriptum. Ubi ſubſtantia ſuppurata probè educta fuerit, *unguentum baſilicum cum emplaſtro tetrapharmaco & theriaca* uſurpandum (vitanda veſicatoria;) *balſamo verò ſulphuris* terebinthinato aut *aniſato*, item oleo tartari fœtido, ulcus probè eſt mundificandum & abſtergendum, atque conveniente emplaſtro conſolidandum. Ad abſolvendam conſolidationem, ne remaneat ulcus ſordidum, inſigniter laudatur cataplaſma ex radice ſymphyti majoris, contuſa intra duos lapides, & repetitim applicetur; hoc enim intra paucos dies carbunculum conſolidare & curare perhibent. De ulteriori carbunculi curatione vid. DIEMERBROCIUS & BARBETTE.

IV. ÆSTUS.

Ea, *quæ æſtum* in genere *mitigant*, ſunt in ſpecie nitrata; v. g. pro uſu *interno nitrum antimoniatum* in potu ordinario diſſolutum, ℥.j. ad menſ. ß.; aut etiam

℞. *Nitri antimoniati* ℈ij.
Antimon. diaph. ℈j.
M. pro 2. doſibus.
D. S.
Pulvis refrigerans & confortans.

Item *arcanum duplicatum*, *Spiritus nitri dulcis*, &c. conveniunt.

Externè diſſolvatur *nitrum in ſucco ſempervivi majoris*, & *aceto roſacео*, quibus intingantur lintea, & applicentur pulſibus, item fronti & temporibus. *Sed obſervandum*: non ſemper opus eſſe refrænare calorem, niſi ubi modum nimis exceſſerit: Deinde in febribus cum excretione cutanea conjunctis calor haud facilè ſufflaminandus venit, ne motus excretorius impediatur.

V. CEPHALALGIÆ, VIGILIÆ, ET DELIRIA.

In *cephalalgia* notandum: ſæpiùs *dolorem capitis* febrium continuarum, imprimis benignarum, *eſſe* ſaltim per *conſenſum ſtomachi*, vel *primarum viarum*, ſaltem in principio. Cujus ratio exinde deſumitur, quod *vomitorio in principio morbi* dato, ut præcaventur omnia ferè præcordiorum ſymptomata, ita ſpeciatim cephalalgia, quàm intenſa etiam anteà fuerit, remittat: Quin &, quod *clyſmata* injecta in febrium cephalalgiis ſubindè eandem notabiliter levent. *Sunt tamen & febres*, præſertim *malignæ*, quæ genus nervoſum, adeòque & *caput*, *primariò affligunt*: hinc æſtu corporis utcunque moderato caput, præſertim circa frontem, intensè ardet, agrypniæ adſunt plus minus, interdum planè non dolet. *Febres hæ ſunt peſſimæ notæ*, quibus correpti rarò evadunt, nempe ſpina maligna capiti & nervoſo generi infixa eſt, unde illa ſymptomata. Quoad vigilias: hæ pertinaces in febribus, vel hypochondria ac præcordia malè affecta ſequuntur; & tunc inquieti & plùs minus jactabundi ſolent eſſe ægri: vel capitis ſeu cerebri malè habentis ſunt pediſſequæ; & tunc intenſior incaleſcentia circa frontem, oculi fulgidi, capitis plus minus perturbatio; item ſubindè dolor per eſſentiam adeſſe ſolet, ægri minùs inquieti ſunt. Hæc ipſa ſymptomata diutiùs ſi durent, & graviùs affligant, delirium poſt ſe trahunt, cujus comes ſunt convulſiones.

Dolor igitur capitis ſi in principio eſt, adeòque non portendit judicationem vel criſin, curandus venit. Sin verò febris ſit admodùm intenſa, adſuntque ſalutis ſigna, ſupervenit verò capitis dolor, cùm ipſa prope judicationem venerit, nil oportet tentare, quia interdum talis cephalalgia ſolet eſſe ſignum decretorium, vomitum vel hæmorrhagiam præſagiens. Par ratio eſt quoad *vigilias*, in quibus criſeos tempore, vel præſentis, vel inſtantis, anodyna aut plùs minùs ſomnifera minùs tutò applicari

cari poſſunt. Internè verò mala hæc in genere curat *papaver*, & quælibet ex eo parata opiata. Externè verò in febribus in uſu eſt unguentum alabaſtrinum, cum oleo papaveris expreſſo, temporibus ſubindè illitum; item *emulſio ex nucleis perſicorum*, v.g. ʒiij. *& ſem. papau. albi* ʒj. cum *aqua florum ſambuci aut ve) benæ aut ſolani parata*, ac fronti tepidè applicata; nunc cum, nunc ſine camphora: Camphorata enim ſemper non conveniunt.

Pariter & *cataplaſmata ex foliis rutæ, radice raphani & ſale communi, cum fermento* ſuſceptis, & plantis pedum applicata. Denique *nitrum in aqua appropriata quauis diſſolutum*, cum linteis multiplicatis fronti ac temporibus applicatum convenit. *Obſeruandum tamen* hic: dolorem in parte capitis anteriore à febre oriri; in parte verò poſteriori à proprio capitis affectu: Confer. PRIMEROSIUS *de Febribus pag.* 321. Deinde quoad *Epithemata humida*: hæc minùs conveniunt, quando nempe corpus eſt in continuo madore. Talia enim dum frigida applicantur, ſtricturam pororum capitis, adeòque & per conſenſum univerſæ cutis diaphoreſeos impedimentum, inferunt.

Hæc ipſa verò & vigiliis medentur. Præterea tamen & medulla crurum vituli recens, temporibus crebriùs illita, veſpertino tempore, ſomni beneficium adfert. Emulſiones ex ſeminibus 4. frigidis majoribus, papav. errat. &c. ut interno uſu, temperando ſanguinis æſtum, & acrimoniam fermenti febrilis, vigilias ſubindè compeſcunt, ita & externè epithematis forma applicatæ non inutiles ſunt. Internè

℞. *Eſſent. caſtor.* ʒ.ij.
Opii ʒß.
M. S.
Eſſentia ad quietem inducens.

℞. *Aquæ flor. papav. errat.* ℥ij.
Corn. ceru. ſine igne,
Antimon. diaph. an. ℈j.
Laud. op. gr. j. vel ij. vel *eſſ. opii* gtt. xij. ad xv.
Syr. corall. ʒ vj.
M. pro 1. vel 2. doſibus.
D. S.
Potio ad quietem.

BARBETTE *de Peſte* ſcribit: *Opio*, licet ſudoriferum ſit, iſto peſtis tempore ſe valdè parum fuiſſe uſum; quod ſomnus primis duabus vel tribus diebus non adeo conferat. Quando verò patientes 6. vel 7. diebus continuò inſequentibus nullum ſomnum capere poſſunt, & virium defectus indè ſequitur, hac ratione, quod ſequitur, præſcriptum & aſſumptum egregiè contulit;

℞. *Aquæ prophylact. Barb.* ℥iß.
Borrag. ℥j.
Cinnam. ʒiij.
Conf. de hyacintho ʒj.
Sacch. perlat. ʒiij.
Laud. op. gr. iij.
Miſc.

Exhibuit cochleatim ſingulo horæ quadrante, donec ſomnus redeat, hinc æger ſomnum benè naturalem, & in ſomno ipſo dolorem ſat tolerabilem, capiet. Idem tamen *Autor temerarium opii uſum diſſuadet*, nec impuro ventriculo ægriſque nimis debilibus dandum eſſe monet; quod plus nocumenti quàm emolumenti in his ab eo ſit expectandum. E contrà neminem meticuloſum nimis eſſe jubet; ne ejus uſum ſe ignorare prodeat. Priùs verò quàm ad laudanum opiatum deveniat, *capitis dolorem* ſequenti more ſedare ſtudet BARBETTE: Hederam terreſtrem contuſam capiti, plantis pedum, ut & volis manuum hoc vel ſimile admovere jubet:

℞. *Fol. rutæ* M. jß.
Fermenti acris ℥ij.
Fimi columb. ℥j.
Salis comm. ʒß.
Aceti ſambuc. q.ſ.
M. f. Cataplaſma, plantis pedum & volis manuum applicandum.

℞. *Boli Arm.*
Terræ ſigill.
Cretæ albæ an. ʒß.
Aceti calendul. q.ſ.
Miſc.
Uſurpavit eod. modo.

VI. SOMNUS NIMIUS.

Interdum *profundior ſomnus* ægros febricitantes quaſi ſtupidos reddit; quo in caſu vitanda Theriaca, mithridatium, & electuarium diaſcordii, ac ſimilia, cùm hæc ipſa opium contineant; potiùs ſomno nimio reſiſtunt acetum rutaceum, ſambucinum, &c. mixtura ſimplex, caſtoreum & caſtoreata: e.g.

℞. *Eſſent. card. bened.*
Caſtor. an. ʒiß.
M. S.
Eſſentia ſudorifera 40. ad 50. gutt. in aceto rutaceo.

℞. *Liqu. corn. cerv. ſuccin.* ʒiß.
Eſſent. card. bened.
Caſtor. an. ʒj.
M. S.
Miſtura ſudorifera 50. *guttæ in vino Rhenano ter in die.*

℞. *Decoct. corn. ceru. cum rad. ſcorz.* ℔ß.
Aquæ prophylat. Sylu. ℥x.
Mixt. ſimpl. ʒiij.
Eſſent. caſtor. ʒij.
Corn. ceru. ſine igne ʒiß.
Antimon. diaphor.
Flor. ſulphuris an. ʒß.
Bezoard. Jouial. ℈j.
M. S.
Bezoardica Potio confortatiua: ſingulis horis 2. ad 3. cochlearia.

Externè veſicatoria cervici, item carpis aut malleolis applicata, ſunt optima. Conf. HORSTIUS *in Obſeru. pag.* 383. *in Praxi p.* 26. Naribus applicatur acetum rutaceum, ſambucinum, vel etiam ſuccus rutæ aceto miſtus; item caſtoreum aceto intinctum, &c.

Vel

℞. *Thuris,*
Bacc. lauri,
Piper. nigr. an. ʒß.
Subigantur probè cum *albumine ouor.* imponatur fronti q. ſ. & ſomnolentiam arcebit.
D. S.
Externum epithema.

VII. NARIUM HÆMORRHAGIA.

Hæmorrhagia narium varia eſt, pro varietate febrium. Circa hanc notandum eſt; an hæmorrhagia ſit critica? an verò ſymptomatica? Critica intempeſtivè ſuppreſſa quæ mala intulerit? & quomodo ipſa correcta ſit? videb. apud HEINRICUM *ab* HEER *in Obſ. pag.* 70. Hæmorrhagia talis febrium *ſiſtitur*, *vel* ſanguinis fluxum prohibendo, *vel* locum apertum occludendo: *illud* priùs, *hoc* poſteriùs. *Illud* imprimis revellentia aut derivantia, aut internè Refrigerantia præſtant. Quod ſi ſedata fuerit hæmorrhagia, placet conſilium SYDENHAMI *in Methodo medendi febres. pag.* 61. laxationem alvi eſſe inſtituendam, ſi nempe alia non impediant. Inter *interna excellit laudanum opiat. & omnia papauerina* etiam, & præſertim in malignis, præmiſſis præmittendis: vid. TIMÆUS *in Caſ. pag.* 387. HORSTIUS *Obſeru. lib.* 1. *Obſ.* 27. Hinc & aqua papaveris erratici cum ſyrupo de portulaca & papavere; hinc & ſucci aciduli, cydoniorum, ribium, ſyrupus portulacæ, aut plantag. ac deniq; terræ ſigillatæ, lapis hæmatites, corallia, Bezoardicum Martiale, aut antimonium diaphoreticum Martiale, &c. Inter *externa* autem imprimis confert acetum, ſi hoc ipſo abluantur manus ac pedes: vel epithemata ex aceto collo applicentur, vel *creta cum aceto* in forma cataplaſmatis temporibus ac fronti; aut ex argilla & bolo communi cum aceto ſubactis, in forma cataplaſmatis fronti ac nuchæ applicentur. *Bufo uel viuus* ſub alis applicatus, *vel exſiccatus* ſimili ratione ſub axillis detentus, vel pugno compreſſus, ut probè incaleſcat, potenter hæmorrhagias ſiſtit. Denique nitrum ad ʒ.iß. in aqua frigida diſſolutum ac propinatum hæmorrhagias ſiſtit: Conf. RIVERIUS *Cent.* 1. *Obſ* 48. Quò facit *Julepus Primeroſii*, quo ſæpe uſus fuit ad compeſcendam hæmorrhagiam, aliis irritis:

℞. *Aquæ ſymphyt.*
Plantag. an. ℥iv.
Syr. de roſ. ſicc.
Plantag.
Cydon. an. ℥iß.

Ace-

Aceti vini albi ʒiij.
Nitri antimoniati aut *depurati* ʒj.
Spiritus vitrioli gutt. x.
Miſc.

BARBETTE *Obſ. Hiſtor.* 2. in quadam, peſte, & inſuper hæmorragia dies 5. vel 6. laborante, ad ſanguinem incraſſandum, & ſic cohibendum, ordinavit ſequens, de quo ſæpiùs cochlearia duò haurire juſſit:

℞. *Aquæ roſar.*
Plantag. an. ℥iv.
Cinnam. ʒvj.
Sangu. dracon.
Corall. rub. præp. an. ℈j.
Confect. de hyacinth. ʒj.
Spiritus ſalis gutt. viij.
Syr. berber. ℥iß.
Miſc.

Ex hujus uſu hæmorrhagia fuit ſedata, ſanitas & mens redierunt.

VIII. SITIS.

Sitis, moleſtum perquam ſymptoma, ſedatur convenientiſſimè per *nitrata*, & per *acidula*. *Nitrata* inter excellit *nitrum antimoniatum* in quovis potu diſſolutum: quò etiam facit ſerum lactis depuratum, imprimis ſucco citri acidulatum. *Acidula inter*, tàm vegetabilia quàm mineralia, *excellit julepus* ex *Aqua communi*, acidulata cum *ſpiritu ſalis & ſyrupo citri*, additur gelatina cornu cervi ſudorem ſimul movens: Vid. RIVERIUS *Cent.* 1. *Obſerv.* 19. *Cent.* 4. *Obſerv.* 83. PIENS *de febribus Part.* 2. *cap.* 29. Ex vegetabilibus acidis vulgò notis, tamarindorum pulpa aut Decoctum conveniens eſt, ubi alvus ſimul aperienda venit; item Julepi citrati blandè acidi, &c.

℞. *Decocti citri cum corn. cerv. & rad. ſcorz.* ℔j.
Syr. ribium,
Berb. an. ℥iß.
Succi citri q. ſ.
M. f. Julepus. S.
Julepus refrigerans confortativus pro ſiti.

Huic & ſimilibus Gelatina corn. cerv. addi poteſt.

IX. CARDIALGIA ET VOMITUS.

Sal abſinthii valdè prodeſt in vomitu & nauſea febrium: Confer. RIVERIUS *Cent.* 1. *Obſerv.* 47.: item conſerva menthæ, Extractum tormentillæ, &c. ſunt egregium.
Vel

℞. *Conſ. menth. vitriolat.*
Pulp. citri an. ℥iß.
Condit. cort. citri,
Elect. diaſcord. Frac. an. ʒvj.
Conſ. aloherm. ʒij.
Salis abſinth. ʒj.
Cum *ſucco cydon.* vel *citri* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium ſtomachicum ad quantitatem caſtaneæ pro una doſi.

Præſcribi poteſt in nauſea, faſtidio cibi, & ſingultu.
Item

℞. *Mixt. ſimpl.* ʒij.
Spiritus nitri dulc. campb. ℈ij.
M. S.
Spiritus ſtomachalis.

De quo ſæpiùs guttæ 20, 30. ad 40. in vino ſunt exhibendæ.

Conferantur etiam remedia BARBETTE *uſitata in Deſcript. Peſtis* in vomitu febrium peſtilentialium: Nempe

℞. *Aquæ menth.*
Prophyl. Barb. an. ℥iß.
Cinnam. ʒß.
Conf. de hyacinth. ʒj.
Salis corall. ℈j.
Syr. myrtin. ℥ß.
M. f. Potio.

De qua omni dimidia hora cochleari recipere jubet pro ordinario potu: ex cujus uſu vomitus plerumque ſedatur, ſi non ex carbunculis ſtomachi & inteſtinorum oriatur: ſimulque regio ventriculi ter vel quater quotidiè oleo ſequenti inungatur:

℞. *Olei nuciſt. expreſſ.* ʒiß.

Olei Mac. deſtillat. ʒß.
Abſinth. ʒj.
Miſc.

Intereà parcus potus conceditur; ſedato verò vomitu mox ſudoriferum exhibeatur. Egregium quoque eſt Emplaſtrum de caranna, aut quod BARBETTE *in Prax. lib.* 4. *cap.* 2. commendat; item ex tacamahaca & Balſamo Peruviano cum theriaca malaxata; vel ſacculus ſtomachalis interpaſſatus ex mentha criſpa, abſinthio, rore marino, & roſis rubris; vel ex fermento cum baccis juniperi, caryophyllis, nuce moſchata, mace, & aceto roſaceo cataplaſma paratum calidè applicandum.

Præſentanei ferè effectus eſt Epithema illud ex Spiritu vini rectificato, Aqua apoplectica, theriaca & camphora, quod vid. in *Colleg. Formul. Claſſ.* 3. §. 7.

X. DIARRHOEA, ET TORMINA ABDOMINIS.

Alvi fluxus, uti & *Tormina abdominis*, curat in ſpecie electuarium diaſcordii Fracaſtorii à ʒj. ad ʒij. propinatum; verb. grat.

℞. *Aquæ plantag.* ℥j.
Aceti ſambuc. ʒij.
Elect. diaſcord. Frac. ʒj.
Extr. torment. gr. ij.
Syr. plantag. ʒij.
M. pro 1. doſi. S.
Potio adſtringens pro una doſi.
Vel

℞. *Aquæ plantag.* ℥ij. vel iij.
Cinnam. ʒiij.
Elect. diaſc. Frac. ʒij.
Cornu cervi ſine igne ℈ij.
Antimon. diaphor. gr. xv.
Spiritus ſalis dulc. ʒj
Syr. portulac. ʒiij.
M. D. S.
Adſtringens Potio confortativa cochleatim.
Capiatur pro lubitu.

℞. *Eſſent. menth.* ʒij.
Quint. eſſentiæ cinn. ʒj.
Eſſent. opii ʒß.
M. D. S.
Eſſentia adſtringens.

Propinatur in vino doſi guttular. 50.

℞. *Corn. cerv. uſti præp.*
Extr. tormentill. ana ℈j.
Antimon. diaph. gr. xv.
Campb. gr. vj.
Miſc. pro pulvere:
Div. in 2. part. æqu.
D. S.
Adſtringens pulvis ſudoriferus.

Item Eſſentia theriacalis ad gutt. 30. vel 40.; item Extractum theriacale ad gr. iij. vel iv., aliaque ſimilia: *Anodyna* autem & *opiata* ſunt optima, quibus adduntur & *abſorbentia*, nempe cornu cervi uſtum, bolus Armena, terra ſigillata, cryſtallus præparata, cum conſerva roſarum antiqua propinata. Cydoniata denique quælibet ſunt uſitatiſſima.

XI. SUDORES NIMII.

Rariùs equidem ſudores nimis vexant ſub febrium motu, quia moderati ſunt exoptati: interdum tamen poſt febres continuas, aut graviores, aut paulò diuturniores, crebri ſudores nocturni ægros vexare ſolent, atrophiam minantes, ex deficiente nutrimenti chyloſi aſſimilatione, ob ſanguinem depauperatum nati. Hos ipſos & *emulſiones temperantes*, vel *abſorbentia coralliata*, interdum *Martialia*, *cum aromaticis ſubjunctis amaris*, v. gr. abſintio, curant: Conf. etiam SYDENHAM *in Obſ. pag.* 335. De cetero corpore adhuc pleno in febribus non eliciendi vi, quia facilè translatio fieri poteſt ad caput, ut rectè monet BALLONIUS *Tharos Med. p.* 215.

XII. URINÆ SUPPRESSIO.

Quoad *urinarios affectus*: *ſuppreſſio hujus* interdum ſupervenit, quæ *interdum* criſeos per ſudores imminentis indicium

eſt,

eſt, præſertim ſi prægreſſo ſudore ſuperveniat. Conferatur Heinricus ab Heer *Obſervat. p.62. Interdum* in ſtatu ſine criſeos indiciis ſupprimitur, vel in delirantibus, vel alio modo affectis. In talibus regio pubis illinenda venit ſequenti Linimento:

℞. *Unguent. de alth.* ℥ß.
Olei ſcorpion. ſimpl. ʒj.
M. D. S.
Unguentum apperiens.
Applicetur crebriùs.
Veſicatoria vitentur.

XIII. SYNCOPE, CORDIS PALPITATIO, ET ANXIETATES.

Ad *ſyncopen, palpitationem cordis, & anxietatem*, à ſanguinis nimia ebullitione, aut ſymptomatis ſpaſmodicis, aut etiam ſanguine coagulato oriundam, præter externa, ſpiritus animales torpidos excitantia, convenit aliquid confectionis alchermes, qui ferre poſſunt, caſtoreum & caſtoreata, ſpiritus carminativus de tribus, liquor cornu cervi ſuccinatus, ſpiritus ſalis ammoniaci ſuccinatus, &c. Quando verò ex ventriculi cruditatibus originem trahunt, ante omnia conveniunt abſorbentia, vel ſola, vel cum volatilibus ſociata: e. g.

℞. *Aquæ theriac.* ℥ij.
Tincturæ bezoard. ʒß.
Spiritus ſalis ammoniaci theriac. ℈j.
Pulv. viperin. ſeu *bezoard. anim.* ʒj.
Syr. cort. citri ʒij.
M. D. S.
Potio confortans, cochleatim capienda.

℞. *Corall. rub. præp.* vel *ebor. ſine igne* ʒj.
Cinnab. antimonii ʒß.
Sal. volat. cornu cervi gr. xvj.
Succin. gr. viij.
Campb. gr. jx.
M. pro pulvere:
Div. in 3. part. æqu. S.
Pulvis confortans.

Inter externa pro temporibus & facie irrorandis:

℞. *Aquæ hirund. cum caſtor.* ℥j.
Carbunc.
Spiritus meliſſ. vel *citri* vel *roſac.*
Viridis æris ana ʒij.
M. D. S.
Aqua externa ad illinendum.

℞. *Herb. ſerpill.*
Major.
Flor. lavend.
Caſtor. ʒj.
F. Nodulus vel ſacculi pro pulſibus, aceto roſaceo vel aqua hirund. cum caſtoreo, vel Mixtura præſcripta irrorandi.

XIV. PRUNELLA.

Ad *Prunellam* ſeu *Anginam*, & incipientem *oris nigredinem Gargariſmus* ex prunella, ſalvia, ſcordio, cum roſis rubris miſſis, &c., aquæ hordei decoctis paratus, addito nitro, ſale ammoniaco, unà cum ſyrupo papaveris rhœdos, & diamoron confert; e. g.

℞. *Herb. ſcord.*
Prunell. ana M. j.
Veron.
Fl. ſcabioſ.
Malvæ arbor.
Roſar. rub. ana M ß.
Inciſ. dentur ad chartam: S.
Species mixtæ ad gargariſma.

Simul quoque externè collo ſacculus integro croco, floribus ſambuci, & ſpiritu ſalis ammoniaci irroratus, & interpaſſatus ita ſiccus calidè applicetur.

XV. TREMOR MEMBRORUM ET TENSIONES.

Ad *Tremorem & membrorum tenſionem veſicatoria* ſuprà allegata pulſibus manuum & ſupra genua in parte interiore, imò contra nimias anxietates præcordiorum, etiam ſub axillis, & ſupra umbilicum cautè applicari, veſicæ inde ortæ maturè aperiri queunt.

XVI. MACULÆ.

Ad *maculas* non rarò diebus criticis, quarto, ſeptimo, vel nono, in corpore hinc inde, præſertim dorſo, brachiis & cruribus, ceu morſu pulicum, quandoque ut vibices longiores provenientes, *ſudorifera* ſuprà nominata continuentur: inter quæ myrrhata & caſtoreata excellunt cum ſalibus volatilibus; hinc Electuarium ſequens:

℞. *Elect. diaſcord. Frac.* ℥ß.
Corn. cerv. ſine igne
Salis card. bened. an. ʒj.
Myrrh. elect. ʒß.
Cum ſ. q. *Syr. rubi Idæi* f. Electuarium: D. S.
Electuarium ad venenum expellendum pro 6. vicibus.
Capiatur in vino calido.

Item pulvis ſequens:

℞. *Corn. cerv. ſine igne* ʒij.
Antimonii diaphor.
Salis card. bened. ana ʒß.
M. f. Pulvis:
Div. in 6. part. æqu.
D. S.
Pulvis venenum expellens.

℞. *Pulv. diaph. Ludov.* ʒiß.
Antimonii diaph. ʒj.
Campb. ʒß.
M. pro pulvere:
Div. in 6. part. æqu.
D. S. ut antè.

℞. *Corn. cer. ſine igne* ʒiß.
Salis card. bened. ʒß.
Campb. gr. xv.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis expellens.

Caveatur ſedulò frigus, & fricetur quotidiè corpus ſacculo, ſale calido vel ſale petræ repleto, & præterea de Decocto ſequenti ſæpè bibendum:

℞. *Raſ. corn. cerv.*
Rad. ſcorz. an. ℥iß.
Flaved. cort. citri ʒiij.
Sem. acetoſ.
Aniſ. an. ʒj.
Miſc. & contuſ. coqu. in ſ. q. Aquæ:
Colatura edulcoretur inſtar Julepi.
D. S.
Potio confortativa & expellens.

Vel mediante hac f. Emulſio ex ſeminibus expellentibus cum myrrha ad imitationem ZWELFERI *in Phar. Reg. pag.209.* Vel

℞. *Flav. cort. citri* ʒij.
Sem. galeg. rec.
Aquileg.
Card. bened. an. ʒiß.
Myrrh. elect. ʒß.
Cum Decocto jam præſcripto f. Emulſio: adde
Corn. cerv. ſine igne ℈ij.
Antimonii diaph. ℈j.
Edulcoretur parum:
D. S.
Expellens emulſio confortativa.

Sed etiam *cucurbitæ ſiccæ* paſſim in dorſo, brachiis & cruribus calidè affigendæ, & ſæpiùs detrahendæ, vel dictis ſacculis, ſale vel nitro refertis, & lixivio calido humectatis, corpus calidè benè fricandum, ut eò meliùs cutis aperiatur, & maculæ excernantur, nec retrocedant.

SE-

SECTIO XVI.

DE

SANGUINIS EX CORDE IN PARTES MOTU, ADEOQUE CORDIS, HINC ET ARTERIARUM, PULSU LÆSO.

UT pateat connexio cum prioribus, ſuperiùs habuimus in genere de ſanguificatione læſa, & inde natis febribus, & fit, quando ſanguis non rectè fermentatur, & in præcordiis ab aere inſpirato non rectè reſolvitur, unde tunc ſimul fit vitioſa chyli aſſimilatio: Quæ vitia ſanguificationis ex læſa particularum, maſſam ejus componentium, craſi oriri diximus, ſive hæc craſis vitietur vitio chyli, ſive vitio maſſæ ſanguineæ, aut hæreditario aut adſcititio. Verùm inter utroſque intercedit alteratio ab aere inſpirato & expirato: hujus ergo vitia inſerenda fuere.

Jam ergò in præcordiis ſanguis ab aere alteratus & perfectior factus, non ibidem hæret & ſubſiſtit, aliàs præſentiſſimum immineret mortis periculum; ſed ulteriùs ex corde movetur per arterias in univerſum corpus, & hinc per venas undique revehitur ad cor: qui motus cùm fiat per circulum, proptereà dicitur circularis, cujus centrum eſt cor; peripheriam conſtituunt externæ corporis partes; lineas ex centro ad peripheriam conſtituunt venæ & arteriæ, hinc etiam ubique arteriis venæ, & venis arteriæ reſpondere ſolent, excepto cerebri cortice & hepate. Ratione modi conſiſtit hic motus ſanguinis in pulſu, dum ex corde in arterias, & hinc in venas, impellitur. Duplici conſtat motu hic pulſus cordis & arteriarum:

1. Eſt verus & propriè dictus motus, qui eſt contractio ſeu ſyſtole.
2. Eſt impropriè dictus motus, qui eſt dilatatio ſeu diaſtole.

Illo agunt hæ partes, dum ſe contrahunt, & ita contentum ſanguinem ulteriùs propellunt: in hoc verò reverà patiuntur, dum à turgeſcentia ſanguinis dilatantur ac diſtenduntur. Conf. de hac ſanguinis circulatione WALÆUS *in Epiſtolis de Chyli & Sanguinis motu*, item *Carleton in Oeconomia animali Exerc. 6.* item HARVÆUS *de motu ſanguinis*; item CONRINGIUS *de Generatione & Motu ſanguinis* PAULUS SARPA, Religioſus Venetus. BARTHOLINUS *in Epiſt. C. 1. Epiſt. 26.* Vid. etiam HIGHMORUS *Diſquiſ. Anatom. de arteriis cerebri.*

Cor à ſanguine ex auriculis ad ejus ventriculos, imprimis dextrum, illapſo & turgeſcente, expanditur, qua expanſione fibræ, cordis parenchyma conſtituentes, extenſæ irritantur, h. e. nimio diſtenſionis & læſionis ſenſu afficiuntur, inde copioſè per nervos irruunt ſpiritus animales, qui has fibras movent & contrahunt, qua contractione conus cordis ad ejus baſin movetur, motu quaſi turbinis contorto, unde parenchymate craſſeſcente anguſtantur ventriculi, & ita exinde ſanguis impetuoſè in arterias evibratur, donec expulſione iſta facta ſpirituum impetus ceſſat, unde cor ceu flaccidum denuò ſubſidet, & illabentem ſanguinem ex auriculis recipit. Eſt enim cor reverà muſculus, & muſculorum in modum movetur, ut jam olim ſtatuit HIPPOCRATES, & noviter confirmavit STENO *in Obſerv. Glandulis & Muſculis*, item HIGHMORUS *in Diſquiſ. Corp. Anatomica*, item LOWERUS *Tract. de Corde*.

Pulſus iſte continuatur in arteriis, quæ etiam habent ſyſtolem & diaſtolen, cordi tamen contrariam. Cor enim, dum inſtar muſculi ſe ſecundùm fibras ſuas contrahit, cum impetu ſanguinem rareſcentem exprimit in arterias, quarum tunica craſſa & nervea ab impellente iſto ſanguine violenter dilatatur, ſimulque, qui in ea eſt, ſanguis ulteriùs pellitur. Ubi verò cor denuò repletur & diſtenditur, dilatatæ arteriæ fibris ſuis nerveis circularibus denuò ſe contrahunt, & ſanguinem eos dilatantem in venas propellunt, donec novo ſanguinis impulſu denuò per univerſum corpus dilatentur. Dependet ergò arteriarum motus dilatatorius à ſolo cordis impulſu, & hinc facta ſanguinis eruptione; id quod modernorum ſanguinis transfuſio ulteriùs confirmat. Motus verò conſtrictorius dependet ab ipſis arteriarum fibris nerveis, Deſcriptionem Anatomicam arteriarum videbitis in WILLISII *Pharmaceutica Rationali pag. 282.* Conferatur etiam quoad arteriarum motum PLEMPIUS *in Fundamentis Med. pag. 130. & 173.*

Non pulſant autem venæ:

1. Quia ſanguis non tanto impetu irruit.
2. Quia tunicæ molles, & facilè cedunt.
3. Quia movetur à vaſis minoribus ad majora.
4. Quia ſanguis non eſt adeò tenuis, ſubtilis, & æſtuans, ut in arteriis.

Vena cava tamen circa inſertionem ſuam prope cor ut plurimùm etiam pulſare ſolet, obſervante hoc WALÆO *in Epiſt. l. c.*, idque ob fibras nervoſas, quas obtinet.

Motus hic, qui vocatur, uti dixi, pulſus, imprimis conſideratur à Medico eum in finem, ut cognoſcatur, qualis ſit ſanguinis fermentatio in corde? ſicut ſecundò exploratur urina à Medico, ut cognoſcatur ſanguinis ſtatus ex turgeſcentia illa reſultans, & pro fermentationis varietate ſubindè varians.

In hoc pulſu tria ſunt conſideranda:

1. Sanguis, qui movetur.
2. Efficiens, quod movet: Et
3. Inſtrumenta ſeu Canales, per quos movetur.

Pro ratione horum trium emergunt ſimplices & generales pulſuum differentiæ: Et quidem

1. Ratione mobilis, ſeu ſanguinis motus pulſus eſt vel magnus, vel parvus: Magnus, quando arteria ſanguine turgeſcente diſtenditur: Parvus, quando minùs eadem diſtenditur. Ad hunc pulſum refertur etiam plenus, & vacuus.
2. Ratione partis moventis, pulſus eſt vel vehemens vel debilis: A corde enim vehementer ſe contrahente, & ſanguinem ita vibrante, pulſus fit validus vel robuſtus; ſi contrà, fit parvus.
3. Ratione ejuſdem inſtrumenti, nempe arteriæ, pulſus eſt vel mollis, vel durus. Mollis ab arteria cedente tactui. Durus ab eadem arida, & tactui quaſi renitente.
4. Ratione temporis inter plures pulſationes obſervabilis, eſt pulſus frequens, & rarus: Frequens eſt, quando ſanguis celeriter movetur, & ebullit in corde, ſicque totum cor diſtendit: Rarus eſt ab immutata ſanguinis fermentatione ac rareſcentia.
5. Ratione temporis inter plures pulſationes obſervabilis, pulſus eſt vel celer, vel tardior: Celerior à fortiore irritatione; irritatum enim cor cum impetu ac violentia evibrat ſanguinem, unde ſubitò ac celeriter irritantur arteriæ: Contrà minùs irritato corde etiam minùs irritantur arteriæ, & ſic fit pulſus tardior.

De his vid. præter MOEBIUM, SYLVIUS *Diſſertat. Med. 3. de ſanguificatione & ſanguinis motu*, item *in Praxi lib. 1. cap. 26.* Non enim alius eſt, qui magis præcipuè, ſimulque accuratè negotium hoc tractavit. Et ex his ſimplicibus pulſuum differentiis omnes reliquæ, quæcunque pulſuum differentiæ compoſitæ, æqualitates & inæqualitates, dependent, & facillimè cognoſcuntur.

Locus, ubi percontatur pulſum Medicus, eſt (1) carpus manus, (2.) eſt interſtitium inter pollicem & indicem in parte molli, (3.) ſunt tempora, quando v. g. in prægnantibus corpus non debet detegi, (4.) locus circa tales pedum, *beydenen Knocheln*.

Unus idemque ſanguis eſt, qui per arterias & venas circulatur, accidentales tantummodò habet quaſdam differentias. (1.) Arterioſus ſanguis eſt ſeroſior venoſo, propter urinam, lympham, & inſenſibilem tranſpirationem,

nem, quæ ſerum ſanguinis arterioſi imminuunt. (2.) Ex uberiori ſero, & propter ſpiritus copioſos, arterioſus ſanguis longè eſt tenuior, ſubtilior & calidior; venoſus verò eſt craſſior & torpidior. (3.) Arterioſus eſt rubicundior & fluidior, venoſus eſt obſcurior & nigrior, cujus cauſa eſt in aere inſpirato, quo in pulmonibus attenuatus ſanguis arterioſus fluidior apparet venoſo: Conf. LOVVERUS *in Vindicat. Pyrotol. Williſianæ pag.* 50. & *Tract. de Corde pag.* 174.

Finis circulationis, ſeu continuati ſanguinis per pulmones & cor motus, eſt ut *ſanguis novo vitali vigore in pulmonibus & corde imprægnetur*, qui anteà longo per corpus motu erat infractus. Conſiſtit autem hic ipſe novus vigor in renovata ſanguinis fermentatione, indeque nova caloris exſuſcitatione, & ſpirituum vitalium regeneratione.

Uſus ſanguinis eſt, ut ſit materia, unde nutriatur & augeatur noſtrum corpus. Sed cùm ſanguis liquor ſit in ſe homogeneus, qui ſolus corpus noſtrum nutrire non poſſe, propter diverſitatem partium nutriendarum, concluſum fuit; unde Angli ſuccum quemdam albicantem roridum ex nervis allatum pro nutriendis partibus ſpermaticis commenti ſunt; v. g. GLYSSONIUS *in Anat. hepatis cap.* 45 CHARLETON *in Oecon. Anim. Exerc. de Sang. uſu & ſucco nervorum nutritio*, & ENTIUS *in Apologia pro circulatione ſanguinis contra Pariſanum*: ſed hanc opinionem refutarunt & ſufficienter rejecerunt BARTHOLINUS *Spicileg.* 1. *c.* 3. item STENO *de Glandulis oris* §. 32. nec non DEUSINGIUS *in Exerc. de Sanguinis uſu*, & *commento ſucci nutritii per nervos influentis*. BARBATUS verò præter ſanguinem etiam ſero partes nutriri ait in *Diſſer. de ſanguine & ejus ſero*; cui BILSIUS rorem ſuum ſubſtituit, eumque nervoſas partes nutrire vel ſaltem ad nutritionem diſponere ſtatuit.

Ut, quod probabilius videtur, diſſeramus, conſiderandus venit ſanguinis ſtatus, quem ex chylo infuſo continuò reſarciri notum eſt; non autem chylum, ſanguini in vena axillari ſiniſtra permiſtum, unico per cor tranſitu in ſanguinem abire, ſed ſenſim ſenſimque, ſuprà oſtenſum fuit. Probabile ergò videtur: ſanguinem (dum conſideratur pro maſſa iſta, quæ per arterias & venas circulatur) ad omnes corporis partes diſtribui, ut eas per ſpiritum vitalem vitali in vigore conſervet, ſimul tamen etiam eas nutriat & augeat, ſed pro diverſitate partium diverſimodè: partes nempe ſpermaticas dictas parte ſui chyloſa nondum in ſanguinem tranſmutata; parte verò ſanguinea perfecta partes ſanguineas: *cui ſententiæ adſtipulantem videb.* BARTHOLINUM *Cent.* 2. *Epiſt.* 65. *item Cent.* 3. *Epiſt.* 38. SCHNEIDERUM *de Catarrhis lib.* 2. *pag.* 85. item *lib.* 3. *p.* 95. & BOYLEUM *Diſſert. de uſu lactis*. *Quò ſpectat etiam gelantina ſeri lactea, de qua* BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Epiſt.* 33. *item* BARBATUS *de ſanguine & ejus ſero*. Facit etiam huc coagulatio ſeri à ſpiritu nitri in craſſamentum quaſi caſeoſum, quod nihil aliud, quàm chylus, ſub ſeri tegmine occultatus, tàm pro nutrimento partium nervearum & his cognatarum, quàm pro aliis uſibus per univerſum corpus diſtributus. Imò quicquid contra ſanguinis aſperitatem pro ſucci nervei benignitate in puncto nutritionis Angli tantopere urgent, quamdiu intra materiæ nutritivæ limites ſubſiſtunt, optimè chylo, ſanguini non dum aſſimilato, diuturno tamen cum eodem circulo certo modo alterato, applicari poteſt. Quæ ipſa non parùm illuſtrat experimentum, quo anſerum probè saginatorum ſanguinem, ubi refrixerit, albiſſimo lacte ſupernatante cooperiri conſtat; ſecus ac in iiſdem non æquè ſaginatis fieri obſervatur: Vid. BORRICHII *Herm. Ægyp. & Sapient. pag.* 262.

Rationes, quæ hoc nutrimentum duplex perſuadere videntur, præter experimenta, quæ chyli in ſero copioſam præſentiam innuunt, & ſuprà allegata fuerunt, ſunt:

I. Statuta eſt ſententia ab omnibus: Quibus conſtamus, iis etiam nutrimur & augemur. Jam verò partes nutriendæ & augendæ ſunt duplices: ſpermaticæ, & ſanguineæ: Illæ ex rorido, albumini ovorum ſimili, liquore in ovo uterino immediatè generantur, quibus ceu ſtaminibus poſtmodùm per ſanguinis adhæſionem ſanguinea parenchymata agglutinantur: Vid. HARVÆUS *de Generatione animalium*, item CLAUDIUS *de la Couruee Tractat. de Nutritione Fœtus in utero Part.* 2. *capit.* 6. & 8. Duplex ergò alimentum requiritur illis aſſimilandum: chyloſum nempe, pro ſpermaticis ſeu nerveis; ſanguis verò pro ſanguineis.

II. Quò craſſiores ſunt homines & pinguiores, item quò magis nutriuntur & augentur, eò videtur ſanguinis fermentatio debilior, eòque chyli in ſanguinem tranſmutatio tardior, indeque alimenti chyloſi major abundantia. Hinc phlegmatici, h. e. quorum ſanguis chyloſior exiſtit, & ſanguinei, h. e. quorum ſanguis magis temperatus & dulcis eſt, uti ut plurimùm ſunt proceri, ita etiam craſſi: Illi tamen magis, quàm hi. Cholerici verò, h. e. quorum ſanguis acrior & ſalſior exiſtit, melancholici item, h. e. quorum ſanguis macrior, & reſpectivè acidior eſt, ſunt macri, & interdum parvi; in illis enim lenta & blanda eſt ſanguinis fermentatio; in his verò eadem eſt citata: Unde ibi uberior chyli abundantia propter tardam aſſimilationem; hic verò nutrimenti chyloſi paucitas, ob citam ejus in ſanguinem converſionem. Ex eodem etiam fundamento infantes & juniores citiùs augentur, quàm ſeniores; quia in recens natis pluribus in locis lacteus liquor reperiri ſolet.

III. In vulneribus partium nervoſarum deſtillat aqua quædam limpida, ſinovia dicta, poſt cujus nimium fluxum exareſcunt membra: illa ergo aqua videtur eſſe nutrimentum proximum illarum partium, licèt ob alterationem in vulnere corruptum. Sic in oſſium fracturis adnaſcitur callus, ſimilis oſſium ſubſtantiæ, qui oritur ex nutrimento oſſis, in motu ſuo impedito, hinc coacervato & coagulato; qui callus tamen nullo modo ſanguini, aut partibus ſanguineis ſimilis exiſtere ſolet.

IV. Impoſſibilis eſt explicatio, quomodo ſanguis iſte rubicundus, ex chylo candido genitus, poſſit denuò in liquorem lacteum ſeu albicantem pro nutriendis partibus ſpermaticis converti.

V. Per diuretica, hinc per ſudorifera, non ſecus ac per exercitia craſſi valdè emaciantur. De diureticis vid. HELMONTIUS *Tract. Latex Humor neglectus* §. 44. & *Tr. Jus divum virat.* §. 59. item SCHENCKIUS *l.* 3. *Obſerv. de Diabete pag.* 456. *Item maſticatione foliorum Tabaci per copioſam ſaliuationem ingens corporis craſſities curata refertur* à BORELLO *Cent.* 2. *Obſ.* 11., quod vix alia ratione, quàm per crebriorem ptyaliſmum contigiſſe videtur; quò & BORELLUS *l. a.* inclinat, cum foliis lauri, quod multas aquas educant: Tartari uſus crebrior corpora emaciat, nam urinam provocat: ratio hujus effectus alia dari nequit, quàm quod ſeparatum ſerum per urinam, & cum eo pars nutrimenti chyloſi liquefacta & reſoluta evacuetur.

Vitiatur cordis motus ſeu pulſus, & hinc conſequenter ſanguinis diſtributio, variis modis:

1. Quando eadem augetur, ſimulque depravatur in palpitatione & tremore cordis.
2. Quando eadem plus minùs imminuitur aut deficit ferè in ſyncope, & virium proſtratione, in quibus pulſus aut eſt mollis vel tardus, debilis & parvus.
3. Quando eadem eſt nimis frequens & celer, nempe in febribus.

CAPUT I.

DE

CORDIS PALPITATIONE, & HUIC COGNATO TREMORE.

Palpitatio cordis eſt, quando *cor impetuosè admodum & vehementer ſubſultat & pulſat*. Eſt enim reverà *cordis palpitatio* motus ejuſdem nimis inordinatus & convulſivus, coactus & vehemens, quò forti ſyſtole ſe contrahit, utut nunc vehementior, nunc mitior, nunc major, nunc minor, nunc verò mediocris. *Palpitatio* hæc cordis ſeu motus nimius vix ſufficienter ex arteriarum pulſu cognoſci poteſt: ſæpiùs enim neceſſe eſt, regioni ſterni circa latus ſiniſtrum, ubi cordis pulſus optimus, admovere manum pro ritè percipienda cordis palpitatione, pulſu ipſo in arteriis ſubindè vix aut leviter mutato, utut leviori in malo celerior aut frequentior ſoleat obſervari. Non verò opus eſt ſemper, cùm interdum ſit adeò vehemens, ut ſolo auditu poſſit percipi, vel viſu cognoſci, adeò ut proſtent exempla cordis palpitationum, in quibus ſonitus

ad

ad diſtantiam percipi potuerit: qualia videbitis exempla in TULPIO, qui convulſivam cordis palpitationem in platea diſſita audivit; & BARTHOLINO *Hiſt. Anatom.* 18. *Cent.*1.; ſicut EPIPHANIUS FERDINANDUS *Hiſt.* 79. culcitras ſuperſtratas amoviſſe obſervavit: vel etiam coſtæ diſtractæ; & ferè diffractæ fuerunt: Vid. SCHENCKIUS *lib.* 2. *Obſervat.* HORSTIUS *lib.* 3. *Obſ.* 17. HOECHSTEDTERUS *Decad* 9. *pag.*361. MAYOW *de Motu muſculorum pag.*96. Et PISO *de colluvie ſeroſa p.*166. notat palpitationem cordis, in qua indumenta quaſi flabello mota inæqualem cordis motum æmulabantur, & thorax & ſternum ab illo motu à ſede naturali dejecta mediocriter extuberabant. Ex quo affectu patet, eſſe convulſionem muſculi cordis in tali palpitatione.

Contrarium quodammodò cordis palpitationi eſt vitium.

TREMOR CORDIS.

Motus ſcil. ejus quodammodò deficiens, vibrans & tremulus, imminutam ac vitioſam cordis conſtrictionem inſequens, in qua fibræ muſculorum cordis celerrimè & quaſi ſemicontractè ſyſtoles & diaſtoles & vices obeunt. Confunduntur communiter hic cordis tremor & palpitatio, & vix reperietis quendam Practicum, qui hæc non confusè tractet, cùm tamen toto cœlo differant: *Palpitatio* enim eſt immoderata & vehemens cordis concuſſio, impetuoſiſſima, ſyſtole ac diaſtole moleſta, in qua cor violenter concutitur & quatitur, & dicitur hic motus rectè ab HIPPOCRATE, à quo jam ſuo tempore cor habitum fuit pro muſculo, *cordis convulſio*: id quod uberiùs confirmat LOWERUS *Tract. de Corde pag.*132., ſicut modum, quo fit cordis palpitatio, optimè deſcripſit MAYOW *de Motu muſculorum pag* 95. *Tremor cordis* verò dicitur, cùm minores ſunt pulſus & crebriores, & quaſi tremuli, pulſui languido & crebro ſimiles. Oritur equidem à muſculi cordis irritatione. Verùm in hoc eſt differentia, quod cor agitatum palpitet, quando vires adhuc ſunt robuſtæ & conſtantes; dum verò ſunt imbecilles ac proſtratæ, cor irritatum tremulo motu vibratur, adeò ut tremor cordis pertineat ſuo modo ad ſymptomata virium inbecillium, & etiam quodammodò ad lipothymias. In palpitatione cordis fibrarum vehementia; in tremore verò crebritas earum imprimis obſervantur, ut rectiſſime hæc diſtinguit WILLISIUS *Phar. Rat. P.* 1 *pag.* 260

Illuſtrari poteſt per experimentum Anatomicum, ſi nempe ex cane vivo cor extrahatur, quod acicula punctum convellatur aliquoties; ſi verò ejus pulſus penitùs langueſcat, tunc, ſi denuò attingatur, tremorem exhibebit, & motum vibratorium. Quidni ergò palpitatio & tremor ſimilis in corpore vegeto adhuc excitari poterit?

PARS AFFECTA.

Pars affecta in Palpitatione & Tremore primariò *eſt cor*, quippe cujus ſubſtantia muſculoſa præternaturali motu in convulſionibus & motibus convulſivis movetur. Cor enim eſſe muſculum, & ex muſculis compoſitum, videb. in LOWERO *l. c.* & STENONE *de Glandulis & muſc.* item in *ſpecimine muſculorum Geometrico*. Jam verò, cùm omnis motus convulſivus in machina corporis noſtri præſupponat ſenſationem nimiam, cujus occaſione ſequatur ſpirituum influentium impetus, proindè facilè patet, proximam *cauſam palpitationis conſiſtere in tali ſenſatione moleſta aucta*; uno nomine: *in irritatione*. Sicut verò ſenſationem nimiam limitat vis cordis movens in ſpiritibus conſiſtens: ita ſi cordis vis motiva ſit nimis valida, oritur ejus palpitatio; ſi debilior, fit tremor, aut cordis motus vibratorius, inæqualis & varius.

CAUSÆ.

Cauſa convulſionis cordis in ejus palpitatione, & motus ejus convulſivi tremuli in ejus tremore, eſt omne id, quod quacunque ratione aut muſculos cordis, aut nervos ad cor derivatos, irritare & vellicare, adeòque ex impetu ſpirituum ad convulſionem ſtimulare poteſt.

Cauſæ tales irritantes inveſtigandæ *ſunt vel in* ipſo *organo* moto: nempe in corde ipſo, *vel in motus medio*, i. e. in nervis cordis motui inſervientibus. Ratione *cordis cauſa irritans* eſt reſpectu ejus parenchymatis, *vel* extra cor in ejus ambitu, eaque frequentior, *vel* intra cor & vetriculos ejus.

Inter cauſas extra cor ſubindè obſervata fuit aqua *pericardii* nimis *abundans*, quæ aqua nil aliud eſt, quàm lympha eò per certa vaſa lymphatica derivata, ex glandulis thoracis ſe eò effundens; ſicut etiam MARCHETTE obſervavit, ductum ex inferiore corpore ad pericardium lympham deducere: qua lympha abundante fit hydrops pericardii, cujus occaſione pericardium diſtenditur, cor irritatur, & palpitatio moleſta ac diuturna cordis oritur: Vid. AMATUS LUSITANUS *Centur.* 3. *Curat.* 43. item *Piſo Tr. citato pag.* 186, qui etiam refert, quod in iis, qui palpitatione cordis laborant; poſt mortem inventum fuit pericardium copioſo ſero diſtentum quod GALENUS jam obſervavit *lib.* 5. *de locis affectis*, ubi dicit quod aqua abundans in involucro cordis ſit cauſa palpitationis cordis, quæ ſit una ex graviſſimis, contumax, & rarò ferè curabilis, propterea, quod neque diſſolvi neque diſcuti poſſit. Quod enim attinet RIOLANI conſilium *in Anat.* ſua *lib.* 3. *cap* 4. ubi ſuadet: tali in caſu eſſe perforandum ſternum eo in loco, ubi capſula pericardii ei adnaſcitur, & ſic aquam contentam extrahendam; magis theoreticum, quàm Practicum eſt. Sed dubium videtur quoad hanc cauſam, an non acrior lympha potiùs impediat motum cordis? imò lymphæ hujus copia non tàm cauſa, quàm affectus palpitationem cordis in ſequens, ſeu productum morboſum ſit? Vid. LOWERUS *Tract. de Corde pag.* 104., ubi à glandulis baſi cordis adnatis eam derivat; ſiquidem in homine vivente paucior, quàm in mortuo, hujus reperiatur quantitas, de quo vid. SCHNEIDERUS *lib.* 2. *de Catarrhis pag* 93.: ſicut in iis, qui morte violenta, & imprimis cum ſanguinis profuſione perierunt; vix guttula ejus; è contrà in hecticis & phthiſicis, nec non ſuffocatis, major ejus quantitas reperiatur.

Tubercula itidem & excreſcentiæ verrucales, cordi vel pericardio adnatæ, etiam ſunt cauſa palpitationis cordis admodùm vehementis. *Exempla* horum poſt mortem in diſſectis repertorum, *videbitis in* SCHENCKIO *lib.* 2. *Obſervat.* de Sacerdote, circa cujus cordis baſin excreſcentia carnea reperta fuit; item in alio, de quo vid. BONETTUS *ſepulcreto pag.* 651. nec non ZACUTUS LUSITANUS *lib.*8. *Medic. Princip. Hiſt. cap.* 8. *Obſ.* 3. ubi ex excreſcentia carnea inter arteriam magnam palpitatio cordis inſignis orta fuit. *Sic ex trunco arteriæ magnæ prope cor oſſeo palpitationem cordis* gravem *obſervavit* WILLISIUS *in Pharm. Rat. pag.* 264. Ob venæ pulmonalis cartilaginem adnatam & ferè obſtructam, palpitationem cordis notat MAYOW *de Muſculorum Motu pag.* 97.

Præter Tubercula *vermes* etiam, & quidem in ſpecie dictus vermis cordis, *der Derſſwurn* tàm in pericardio ipſo, quàm in pericardio contenti, aut eidem adhærentes, inter alia ſymptomata periculoſas ſubindè dant palpitationes. Affectus rarus habetur vermis pericardii, & paucis, & ferè nulli, cognitus. Ego tamen puto, quod non ſit rarus talis vermis, ſed admodum frequens. *Symptomata taliter ægrotantium*, & *Medicamenta contra eum videbitis* in GABELCHOVERO *Cent.*3. *Curat.*1. Præ cæteris ægri *patiuntur* palpitationem cordis ſubindè recurrentem ſine manifeſta cauſa, inſignes roſiones & vellicationes, punċturas & dolores, præſertim roſiones & vellicationes in interiore pectoris loco, ubi ſitum eſt cor, ex improviſo interdum lypothymiæ imminent, interdum etiam epilepticæ convulſiones ſupervenire obſervantur, facies pallet, ægri inquieti ſunt, pulſus intermittens & intercurrens eſt, & ſimilia adſunt ſymptomata: Vid. FORESTUS *lib.* 21. *Obſ.* 26. *in Schol.* PARÆUS *lib.* 1. *Cent.* 3. SCHENCKIUS *lib.*2. *Obſerv.* 194. Medicamenta, quibus hic vermis interimitur, ſunt imprimis Mercurialia, & hinc ſuccus alli, raphani ruſticani, & naſturtii, aut quoque eorum infuſa: de quibus vid. *Praxis Chymiatr.* HARTMANNI, qui eum curat per ſal dictamni & tanaceti; item per Mercurium vivum, hujus inſuſum: nec non GABELCHOVERUS *l. c.*, ubi habet exempla vermis pericardii per hæc medicamenta necati. Curioſa eſt hiſtoria, quam habet PETRUS à CASTRO, Medicus Veronenſis, *in ſuis Manuſcriptis Practicis*: *Mihi*, „ inquit, *contingit*, *dirum morbi genus in Cantabria obſer-* „ *vaſſe*, *ſub epidemica conſtitutione*, *in qua poſt ingentem* „ *ægrotantium ſtragem*, *qui omnes convulſi cum frequen-* „ *tiſſima & ferè continua cordis palpitatione moriebantur*, „ *diſſectis quibuſdam cadaveribus invenimus in ſingulis vermem*, „ *magnitudine ferè minimum digitum æquantem*, *capſulæ cor-* „ *dis*

„ dis affixum. Non valuerunt, inquit, præſtantiſſima alexi„ pharmaca vermem occidere, non Bezoar Orientalis, nec Theriaca, nec confectio alchermes, nec ſcorzonera aut alia, itemque nec allium, à quo tamen magis, quàm ab aliis omnibus angebatur, & lædi videbatur. Solus ſuccus ſcabioſæ mox vermem occidit; unde hac experientia obſervata ſcabioſa impoſterum uti juſſimus languentes, tàm in juſculis ex cocta, quàm in decoctis & ſyrupis & ex ea fabricatis. Tandem nulla auxilia ægrotantibus apponebantur abſque hoc ſpecifico alexipharmaco, & certè mirum fuit, ab eo tempore nec ullum ægrotantium periiſſe. Itaque non cordialibus hic affectus curari potuit, ſed ſucco allii, ſcabioſæ, & aqua ſcabioſæ, in qua agitatus fuit per aliquot horas Mercurius crudus: item mercurius dul. ad gr. ix. exhibitus cum bolo ex conſerva florum ſcabioſæ magnopere profuit.

Hæc CASTRO propria experientia nobis reliquit. Vid. etiam hujus PETRI à CASTRO Tract. de Peſte Neapolit. Rom. pag. 137. & 138., ubi etiam vermis ejuſdem mentionem facit.

Cataplaſma externum contra vermem pericardii expertum vid. in LOWERO Tract. de Corde pag. 107. ex foliis cinaræ, tanaceti, & abſinthii vulgaris, aceto vini incoctis, & cum pauco mithridatio mixtis, regioni cordis admotum.

Cauſæ internæ reſpectu cordis palpitationem inferentes ſunt variæ. Rariores ſunt ipſi *affectus cordis*, ut *abſceſſus in corde*, aut ſimile quid; ſed potiùs omnia, ea, quæ ſanguinis localem motum quacunque ratione per cor impedire valent, unde circa radices vaſorum & cordis baſin aggeſtus, ad crebriores & validiores contractiones, adeòque palpitationem concitat, internæ cauſæ rationem obtinent: *Cujus ſanguinis in circulo ſuo plùs minùs impediti non leve argumentum eſt*, quod pulſus in carpo minùs cordis motui reſpondeat, ſed languidus & diminutus ſubindè percipiatur, quaſi ſanguine non ſufficienter diſtendente arterias. *Has inter cauſas ſunt tàm* ipſe ſanguis non ritè ſe habens, quàm etiam alia ſanguinis ritè conſtituti motum impedientia. *Sanguinem* quod attinet: ipſe vitioſus *minùs turgeſcibilis & fermenteſcibilis*, indeque ad ſtagnationem pronus, ad palpitationem diſponit. Uti enim à ſanguine rareſcente naturaliter expanſum cor irritatur ad ſui conſtrictionem; ita ubi præternaturalis eſt fermentatio, etiam per conſequens præternaturalis irritatio, ibi etiam præternaturalis & violenta erit contractio. Hinc in iis, qui ſanguinis menſtrui patiuntur ſuppreſſionem, frequentes ſunt palpitationes cordis, quas ex levi motu tunc contrahunt; non ſecus ac cachecticis confirmatis, Ictericis, ſpleneticis confirmatis, aliiſque affectibus chronicis non raræ ſunt: quod ex GLYSSONIO *Tractatu de Cordis Palpitatione*, & FORESTO *lib. 17. Obſerv. 1.* eſt notum. Præ cæteris tamen, Hypochondriacis, Hyſtericis, & Scorbuticis familiare eſt malum hoc, ita ut in Palpitatione cordis ſemper ſuſpicio ſit de affectu ſcorbutico: idq; duplici modo, vel ob ſanguinis intrinſecam conſtitutionem; vel propter nervos cor moventes convulſos. Ratione ſanguinis frequens eſt palpitatio cordis, triplici ex cauſa: vel ob anomalam ſanguinis in præcordiis turgeſcentiam; vel ob acidum vitioſum tunc in ſanguine peccans & cor vellicans; vel ob grumulos ſanguinis ex acido condenſatos in corde relictos, qui inter cordis valvulas hærentes illic deniq; impacti palpitationem inferunt non rarò. Dico tamen grumulos: ſi enim majores grumi & polypoſæ concreſcentiæ adeſſent, ſyncopes ac ſuffocationis metus inſtaret, cujus rei examen obſervatum eſt in M.A.N.C. *Ann. 2. Obſervat. 197. pag. 298.* Nec mirum eſt, quod tales grumuli in Hypochondriacis palpitationem cordis inferant; cùm & calculoſæ concretiones in corde exiſtentes, item polypi cordis, idem ſubindè inferant malum: de quibus vid. HORSTIUS *in Obſ.* & HOEFERUS *in Herc. Med. pag. 89.* GREMBS *Arbor. l. 2. c. 1. §. 8.* Quò etiam bilis illa retorrida in tophi nigri ſpeciem redacta facit, cujus FERNELIUS *Pathol. l. 5. Obſerv. 17.* meminit. In ſcorbuticis autem communiter graviſſima cordis palpitatione afflictis hoc mirabile, quod ſi ipſi quieti in lecto jaceant, nihil mali ſentiant; contrà verò ex leviſſimo motu graviſſimas incurrunt palpitationes cordis, lipotymiis ſæpè ſupervenientibus. Imò, quando hypochondriaci & ſcorbutici obnoxii ſunt ſpaſmis nervorum, imprimis rami intercoſtalis & paris vagi, fit exindè, ut in talibus confirmatis, quando v. g. lieni incumbunt, ſubinde contingat cordis palpitatio, propter ramum ſplenicum nerveum ſatis inſignem tunc ſpaſmo correptum; qui ſpaſmus plexui meſenterico nervorum communicatus, nervum paris vagi afficit; quod uti ad quæcunque viſcera interna, ita & copioſè ad ſplenem derivatur, à cujus ſurculis movetur cor, & ita affecto hoc nervo cor palpitat. Patet hoc ferè ex eo, quod in talibus Hypochondriacis & ſpleneticis ingruente cordis palpitatione percipiantur murmura & rugitus in abdomine, ex ſpaſmo meſenterii, & inteſtinorum inordinata contractione & agitatione.

Quid de *flatibus*? Communiter quidem putant: flatus aut exhalationes ex liene ad cor aſcendentes, aut metaſtaſin materiæ in tali caſu ſubeſſe, à quibus cordis palpitatio excitetur; quod tamen minùs veriſimile, aut rariſſimum videtur: & poſito, quod ſint, vix tamen continuam cordis palpitationem inferre poſſunt. Dubitant equidem nonnulli, an dentur flatus in vaſis majoribus ſanguifluis, & per conſequens arteriis? Verùm vix poſſunt negari in vaſis flatus ſub certis caſibus; proſtant namque exempla horum: ſic SYLVIUS in Belgio in quodam cadavere in Noſocomio reperit flatus, vix diviſa ſumma abdominis cute erumpentes; quin & arteriam aortam, præcipuè verò ſiniſtrum cordis ventriculum ita diſtendentes, ut ſiniſter ventriculus dextro longè capacior apparuerit, propter diſtenſionem à flatibus; cùm tamen aliàs ſit minor. An autem hi flatus ſemper aut ut plurimùm ſint cauſa palpitationis cordis? vix credo: ſed ſemper dubito, cùm ſtante eorum forma nativa cum impetu ad cor deferri non poſſint.

Si ſanguis in ſuo motu locali nonnihil impeditur, adeoque minùs commodè per cordis ventriculos circulatur, etiam cordis palpitationem dare poteſt. Hanc frequentiſſimam cauſam palpitationis cordis aſſerit *Williſius in Pharm. Rat. P. 1. pag. 263.*, ſanguinis nempe in cordis baſi remoram & aggeſtionem; Conf. M.A.N.C. *Ann. 2. Obſerv. 197. pag. 299.* Id quod confirmat etiam *Foreſtus l. 17. Obſ. 1.*, ubi palpitatio cordis obſervata in quodam, qui ſomnum meridianum capiendo tibias habebat nimis conſtrictas; laxatis verò tibiis ſine ulla palpitatione propter debitum ſanguinis motum dormiebat. SCHULZIUS *in Conſ. 103. & 104.* de iiſdem tibiis conſtrictis ſimile quid refert in his enim propter impeditum ſanguinis motum non potuit non fieri impeditus circulus in præcordiis, & hinc palpitatio cordis. Quò etiam excreſcentia carnea in cordis baſi inter arteriam magnam & aortam, ℥ vj. pendens, & alterum corculum repræſentans, pertinet: vid. SCHENKIUS *l. 2. Obſervat. pag. 214.*; item *polypi* graviores in corde, tubercula in cordis ventriculis: vid. BONETTI *Sepulchretum pag. 639. & 640.* aut etiam *calculi* ſeu lapilli in corde reperti, de quibus ſuprà. Sic SCHOLZIUS *in Conſil. 103.* refert inventum lapillum quendam nigricantem in eo, qui tali morbo ſæpiùs fuit correptus; ſic HORSTIUS habet exempla calculorum in corde repertorum, ex quibus vehemens ac diuturna oborta fuit palpitatio: & ex HORSTIO HOEFERUS *Herc. Med. pag. 89.* refert Palpitationem cordis lethalem, ex tribus lapillis in corde repertis.

Quoad *nervos* affectos: ſi iſti, qui ad cor derivantur, ejuſque aut viſcerum vicinorum motui inſerviunt, irritentur, ſimilem cordis convulſivum motum inferunt, ubicunque etiam cauſa occaſionalis latuerit. Unde præter ea, quæ ſuprà de Hypochondriaco ſplenetico dixi, contingit, quod *animi pathemata, præſertim ira & terror*, odores fortes in non aſſuetis, & ſimilia, quæ ſpiritus animales in motus perturbatos & irregulares ciere, ac nervos irritare atque concitare poſſunt, cordis palpitationem inferunt: imprimis mulieres hyſtericæ, ubi ceſſante paroxyſmo odore tantùm quodam ex improviſo afficiantur, mox in palpitationem exindè incidunt, ex ſolo odore: Id quod fit, affecto nervo & ſpiritibus cor moventibus. Item ſpiritus animales in motus inordinatos & convulſivos redacti palpitationem cordis excitant, dum Palpitatio alios affectus ſpaſmodicos ſæpiùs comitari ſolet; e. g. in ſubjecto illo ſimul epileptico, quod PLATERUS *Obſ. 226.* adducit; & à Venere juxta eundem PLATERUM *Pr. T. 1. p. 486.* In ſpecie ad hujuſmodi palpitationem ex nervorum ſpaſmodico affectu contractam *pertinet hoc malum*, dum in hypochondriacis & ſcorbuticis præſertim frequenter obſervatum, de quo ſuprà dixi. Non putandum eſt, vel flatus ex hypochondriis ad cor deferri, aut vapores ex ſplene ad cor adſcendere, & ita palpitationem inferre, utut ægri dicant, ſe ſentire præcedentem alterationem, dolorem pulſantem, aut ſimilia pathemata, ſub hypochon-

pochondrio ſiniſtro in lienis regione, unde concitetur cordis iſtud ſymptoma; nempe ſimiliter *in hujuſmodi ſubjectis eſt ſpaſmodica affectio*, ſimpliciter ex affinitate ac intima communicatione, quam nervi ſplenici cum cardiacis habent: de quo & aliis huc pertinentibus vid. *Anat. Nerv.* WILLISII. Sicut enim hujuſmodi ſubjectis ſpaſmodica pathemata aliarum partium per conſenſum viſcerum in hypochondriis non ſunt rara, ita etiam cordis ſuperveniens palpitatio ſimpliciter per conſenſum nervorum explicanda. Siquidem tales Hypochondriaci & Splenetici ante inſultum vel cum eo percipiunt murmura & rugitus in abdomine, præſertim circa ſiniſtrum hypochondrium; præter ſymptomata ſplenis modò allegata, quæ non præciſè oriuntur à flatibus, ſpontaneo impetu has turbas cientibus, ſed potiùs aut à partibus flatus continentibus, ſpaſmo vario affectis, adeoque palpitationes hæ nunc periodicè, nunc aliter in affectu ſcorbutico & hypochondriaco affligentes; vel in ſanguine, vel in nervis ſuum habent fomitem. Præterea dum afficiuntur paroxyſmo tales, videtur cor quaſi conſtringi; aut ambabus manibus comprimi. Concurrit etiam interdum ſenſus quaſi aſcendentis fumi ex hypochondrio ſiniſtro, quod ſpaſmi membranarum iſtius loci indicium, (vel comes) exiſtit; ut taceam vertigines ſubindè complicatas, anomalum & perturbatum ſpirituum animalium motum oſtendentes. Acido nempe vitioſo hypochondriacorum utcunque commoto, & nervos vel ſtomachi, vel lienis potiſſimùm irritante, & hinc ſpaſmos eorum ac partium appenſarum concitante, facilè & nervi cardiaci ſimiliter per conſenſum affici, & ita ad palpitationem cordis adigi poterunt. Uti etiam nervuli arterias cordi vicinas moventes, ſpaſmo affecti, & ita ſanguinis circulum turbantes, & mediante vaſorum arctiore ſtrictura impedientes, conſequenter ex ſanguine circa cordis baſin congeſto, hujus palpitationem inferre poſſunt. Sed de his omnibus omnium optimè & prolixiùs agentem vid. WILLISIUM *Pharm. Rat. P.1. pag. 168.* cui ſanè multum debemus, quod in nervorum eorumque affectuum theoria tantam lucem nobis accenderit. Ex metallicis fumis palpitationes convulſivas oriri obſervatur, quia utplurimùm ſunt arſenicales.

Tremoris cordis, in quo pulſus inæqualis & languidus, interdum quaſi vermicularis, percipitur, *Cauſa, vel in muſculo cordis, vel in nervis* inveſtiganda, cùm pariter convulſivi quid ſapiat. *Quod ipſos cordis muſculos attinet*: equidem in his aliquid vitioſum ſeu præternaturale contineri videtur; quod fibras motrices parenchymatis eorum continuò vellicare, & hinc ad contracturas irritare valet. Cùm verò neceſſariò diaſtole cordis à ſanguine influente ſuperveniat, hæc vix ſufficiens conceditur, quin ex dicta cauſa ſubitò contractio repetita ſuperveniat, & ita continuus, ſed interruptus, adeoque tremulus, ſic fiet motus. *Quoad nervos*: Scorbutici etiam ac Hypochondriaci, ex his ipſis affectis, & ab aliorum viſcerum nervis, per conſenſum in ſpaſmos coactis, leviores licet, tremores in corde pati obſervantur. Pauca aliàs de hoc cordis tremore proſtant apud Autores & Scriptores Medicos, cùm ordinariò cum palpitatione ejus confundatur, aut circa pulſuum vitia, vel lipothymias, ſubindè tremoribus ſupervenientes, tractari ſoleat; &c.

Abſolvimus theoriam palpitationis cordis; jam ad ea, quæ Praxin ſpectant, pergendum.

DIAGNOSIS.

Signa diagnoſtica ex obſervatione differentiarum & aliorum ſymptomatum ſyndrome ſeu contingentia ferè colligenda ſunt: Non ex pulſu in carpis manuum, vel aliis locis, ex quo parum certi, imprimis quoad cauſarum differentiam, imò planè nihil, cognoſci poteſt; quin potiùs requiritur imprimis applicatio manus ad ipſum cor. Facit huc TIMÆUS *in ſuis Epiſtolis Epiſt.23.pag.* 140. ubi obſervat palpitationem cordis mirabilem, inſignem & validam, in qua nullus in carpis pulſus obſervari potuit: ob id ſcilicet vel ægri relationi fidendum, vel ipſi cordis regioni manus admovenda, pro percipienda cordis varia palpitatione.

Quod attinet *ſigna cauſarum*: in his totius rei cardo vertitur pro meliori Praxi.

Signa aquæ pericardii abundantis, calculorum, polypi, vaſorum pulmonarium obſtructionis &c. ſunt pauca & admodùm fallacia, interdum ferè nulla. Pulſus non eſt adeò magnus, nec adeò vehemens aut concitatus, cùm cor in impedita capſula liberè moveri nequeat: affectus eſt contumax & pertinax: conjuncta ſimul eſt febricula, referens hecticæ ſpeciem; accedit & tabes corporis, & tandem quoque ſpirandi difficultas. Signa vermium in pericardio habuimus. Si verò malum, quod frequentiſſimè fit, oriatur ex affectione hypochondriaca, tunc non ſolet eſſe continuum: ante paroxyſmos verò vel cum iis percipiuntur murmura ſubindè & rugitus abdominis, in ſpecie juxta regionem ſiniſtri hypochondrii. Præterea, cùm tales paroxyſmo afficiuntur, cor quaſi conſtringi, & cum ambabus manibus comprimi videtur: concurrunt ſimul, & quidem nonnunquam, vertigines, aliaque abdominis capitiſque mala, ex anomalo motu ſpirituum animalium dependentia. Scorbuticis etiam malum hoc eſt admodum familiare, & ferè hoc habet peculiare, quod ſæpe ad leviſſimum corporis motum, ſi vel brachium vel manus tantummodo moveatur, paroxyſmus palpitationis invadat, & ſubindè pravas lipothymias conjunctas habeat. Exemplum Palpitationis cordis talis ſcorbuticæ mirandum vid. in HORSTII *Obſerv. l.17. Obſ. 35. p.* 380. & 389. quod eſt ſanè rariſſimum exemplum.

Tremor cordis verò, quod vitium ferè contrarium Palpitationi, utut confundatur communiter, cognoſcitur ex pulſu inæquali, debili ac languido: ſubindè etiam virium ingens proſtratio & imbecillitas juncta eſſe ſolet. Talem cordis tremorem, quem Autores perversè vocant Palpitationem cordis, lethalem, cum *inſigni inæqualitate pulſus*, ex terrore gravi ortum, *vid. in* RIVERIO *C.4. Obſerv.21.*

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Palpitatio cordis per ſe non eſt malum contemnendum; utplurimùm enim difficulter curatur.

Si palpitationi cordis ſuperveniat pulſus ſenſim remittens, aut etiam nonnunquam intermittens, cauti ſint adſtantes; imminet enim ſyncope.

Ulteriùs qui in juvenili aut declinante ætate ſani, ſine ulla manifeſta cauſa corripiuntur gravi cordis palpitatione, rarò ad ſenectutem perveniunt, ſed citiùs moriuntur. *Aphoriſmus eſt* GALENI, & per experientiam Practicorum comprobatus.

Palpitatio cordis ex malo hypochondriaco frequentior quidem eſt, ac ſæpius recidivans, levior autem & curatu eſt facilior reliquis ſpeciebus, præſertim per ἰδιοπάθειαν cordis aut partium vicinarum accidentalibus. Ea verò, quæ ex ſcorbuto ferè gravior, & propter lipothymias junctas periculoſior, nec curatur, niſi affectu ipſo ſublato.

Si palpitatio cordis continua vitio pericardii, aut vermium, aut arteriarum cordis oſſearum, aut polypi ejus, aut calculorum aut aliarum cauſarum non cognitarum contingat, incurabilis eſt, atque inſtar Hecticorum lentè ac ſucceſſivè ad mortem deducit homines.

Si tandem malignitatis & veneni ſuſpicio adeſt in palpitatione cordis, res eſt periculo pleniſſima, & rariùs ægri evadunt.

CURA.

Quod ergò attinet *Curam*: in genere ea ante omnia eò dirigenda, ut ſaltem cauſa peccans, ſeu id, quod muſculum irritat, aut ejus nervum moventem vellicat, maturè removeatur, quo ipſo ſponte ceſſabit dicta convulſio. Nam irritationem ipſam ſiſtere opiatis, non æquè nec ſemper tutum eſt; ſi enim ſiſtitur ſenſus irritationis, periculum eſt, ne totaliter ceſſet cordis motus ac pulſus: itemque cùm palpitatione cordis laborantes ſoleant inſignem virium imbecillitatem comitem habere, caveamus nobis ab opio, ne ſcilicet hujus uſu eas penitùs proſternamus, utut interdum, ubi gravior affligit paroxyſmus ejus in hypochondriacis & ſcorbuticis, opium appropriatis additum ad coercendum impetum non ſit inconveniens. Aſpicienda ergò hîc eſt origo mali; & ubi eſt à ſcorbuto, vel cachexia, vel malo hypochondriaco, vel affectu ſplenetico, aut hyſterico, vel venenis, verme pericardii, &c. ſemper appropriatis his ipſis varianda eſt cura. Unde mox patet, ut ſuprà dixi, palpitationem cordis ex aqua pericardii, excreſcentiis, & conformatione læſa eſſe incurabilem; & ſolam eam, quæ à cachexia, ſcorbuto, & malo hypochondriaco, ſimilibuſque affectibus provenit, venire ſub Praxin Medicam.

Quoad

Quoad *punctum venæſectionis* in palpitatione cordis, res eſt dubia: Nam expertiſſimi Practici eam cum cautela adminiſtrandam monent, ne vires proſternamus, & ni adſit ſumma plethora, planè omittendam: Habeatur tamen ratio cauſarum antecedentium cum uſu venæſectionis. In graviore enim cordis palpitatione à ſubitaneo & nimio terrore aut timore, aut ſuſpicione grumorum ſanguinis, aut à ſuppreſſione ſanguinis aliàs ſolenniter fluentis, contracta, aut ſi ex prægreſſa inſigniore corporis commotione ſupervenerit, aut in junioribus ſanguine fervido præditis eveniat palpitatio, aut aliæ circumſtantiæ occurrant, in quibus ſuſpicio adeſt ſanguinis circa cor aggeſti, vel impetuoſiùs circa vaſa moti, tunc ſubinde neceſſitate coactus Medicus venam aperire neceſſe habet, ut ſanguinis ſtagnationi ejuſque impedito motui, aut præſenti aut imminenti, afferatur aliqualis medela, ut depleto ſanguinis quanto facilior ejus circulus fiat, nec tam inſigniter aut copiosè, item in uno loco ſubſiſtere queat. Eò magis hæc convenit, ſive ſubjectum ſit plethoricum, ſive reverà tale ſive adparens; aliàs minùs tutam eam exiſtimo. Proſtant etiam exempla Practica quædam palpitationis cordis per venæſectionem in paroxyſmo levatæ in HORSTIO *lib. 3. Obſeru. 16.* item in FONTANI *Conſil. & Reſponſis pag. 66.* Ad miraculum eam ceſſaſſe obſervavit HOECHSTEDTERUS *in Obſervat.* Quin & hirudines applicatæ poſterioribus ani venis, vel etiam applicatæ ſupra cor, interdum ſedarunt paroxyſmum palpitationis cordis. Exemplum habet ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Medic. Princip. Hiſt. 39. Obſerv. 2.* de palpitatione cordis per hirudines ſupra cor admotas curata. Imò, quod mihi magis adhuc videtur paradoxon, ZACUTUS LUSITANUS obſervat palpitationem cordis validam, curatam per ſcarificatam cucubitulam ſupra cor admotam, *libr. 4. Prax. Admir. pag. 136.* Proinde in puncto venæſectionis experientia, & hinc circumſtantiarum varietas ubique probè eſt attendenda.

Cùm verò inter Palpitationes cordis curabiles frequentiſſima ſit iſta, quæ ex affectibus hypochondriacis, ſcorbuticis, & hinc oriundis pathematis convulſivis oritur, proptereà ſemper in palpitatione cordis hic reflexus eſt faciendus: & in talibus cordis palpitationibus, ratione peccantis acidi, tàm in primis viis quàm in maſſa ſanguinea fermentationem turbantis, in paroxyſmo trium remediorum genera, Martialia, hinc *Terrea* (quò inſpecie pertinent margaritæ, *corallia* præparata, magiſterium coralliorum cum ſucco citri paratum, item tincturæ eorum, & omnia coralliata, cinnabarina) ac tandem *ſalia volatilia*, utramq; faciunt paginam in quacunque palpitatione. Equidem genuinæ tincturæ coralliorum rariſſimæ ſunt: inter mille modos parandi optimus modus hic eſt, qui fit beneficio menſtrui ex rore Majali vel nive, ſale univerſali turgeſcentibus. His ſimul analeptica, & virium ac ſpirituum refocillativa jungenda ſunt, de quibus vid. WILLISIUS *Pharm. Rationali*; quòd quæ inter tamen Analeptica & ſpirituum confortativa, quæ ſemper ſunt volatilia & penetrantia, obſervandum eſt, quod quoad ſalia volatilia ſulphurea ſeu fortiter olentia non æquè omnibus ſubjectis talia convenire, ſed interdum, uti in mulieribus hyſtericis, ita in quibuſdam hypochondriacis, & doctioribus viris, qui ordinariò ſyſtema nervoſum delicatum & ſenſile obtinent, hoc fortiùs afficiendo paroxyſmum exaſperare; quod pariter in aliis affectibus convulſivis attendendum eſt. Talibus ergò loco ſalium volatilium oleoſorum, & ſpirituum aromaticorum potiùs ſalia volatilia macra, ut ſpiritus ſalis ammoniaci, non oleoſa, ſed temperata, & ſimpliciter penetrantia, ſine eo, ut fortiter nares afficiant, conducunt: verbi gratia eſſentia ambræ egregia eſt in lipothymiis & cordis palpitationibus, quæ tamen mulieri affectum hyſtericum exaſperabit, loco cujus ſimplex quoddam ſal volatile potiùs adhibendum erit: Cinnamomum & omnia ex eo parata egregia ſunt in paroxyſmo palpitationis cordis, non ſecùs ac inſi pothymiis; ſicut & oleum cinnamomi deſtillatum omnibus in palpitatione cordis præferendum monet, & mirè laudat LINDANUS. Nihilominùs tamen ab ejus uſu in quodam viro palpitationem *cordis excitatam fuiſſe refertur* in M. A. N. C. *Ann. 3. Obſerv. 134. pag. 244.*, quod dudum etiam notarat MOEBIUS *in Inſtitut.* Quod ſi verò à volatilium ſulphureorum & fortiter oleoſorum ac odoriferorum, aut à Martialium uſu ex improviſo inductus & exaſperatus jam fuerit paroxyſmus, acidula penetrantiora, ac ſpeciatim ſpiritus nitri dulcis, figendo & ſiſtendo humores commotos optimè eum compeſcit: vid. loc. jam alleg.

Cùm ergò cordis palpitatio ſit ſaltem ſymptoma aliis ſuperveniens affectibus, pro horum varia differentia etiam hujus ſymptomatis nonnihil varianda cura; quod autem in ſpecie attinet *Analeptica* in Palpitatione cordis, ſemper reliquis remediis addenda ſunt Meliſſa, planta, ſi quæ alia, balſamica, ejuſque eſſentia & ſpiritus per fermentationem paratus, quæ inſigniter reficit aut lipothymia, aut cordis palpitatione affectos: idque imprimis ſi hoc ſpiritu paretur eſſentia ambræ, de qua poſtmodùm plura. *Hujus primum Ens*, ut vocat PARACELSUS *Part. 2.*, mirè laudat FEBURE *in Chymia §. 2.* Vim habet aliqualem corpori inducendi rejuveneſcentiam, experientia facta in Anglia, ubi poſt primum ens meliſſæ, propinatum vetulæ, ipſi capilli cani deciderunt, menſes anteà naturaliter ſuppreſſi denuò fluxerunt, dentes & ungues regenerati, & rugæ ſeniles repletæ: Idem factum eſt in gallinis, quibus propinatum hoc primum Ens. Experimenta fecit, & mirè laudat in ſua *Chymia Part. 2.*, qui deſcripſit ibi proceſſum & experimenta de primo ente meliſſæ. Obiter hæc quoad rejuveneſcentiam. Item hæc ipſa meliſſa etiam vino irrorata, & externe regioni cordis vel ſola, vel cum foliis borraginis in ſacculo calido applicata, admodum conducere ſolet in ejus παλμῷ. Experimentum hoc primus fecit HELIDÆUS PADUANUS felici ſucceſſu: Conf. FORESTUS *lib. 17. Obſerv. 1.*, qui LÆLIUM *à* FONTE *in Conſ. 47. lib. 2.* imitatus eſt, & in thoracis vulneribus ex ſanguine concreto excitatas palpitationes cordis ingentes hoc modo curavit: ſecta vena applicavit meliſſam viridem & borraginem, aqua roſacea & tantillo aceti roſacei irroratas, quas ipſas cùm calidè cordi admoviſſet, ſubitò omnis palpitatio ceſſavit. Poſt meliſſam ſunt caryophylli & citrus, item ros marinus, quæ cordis palpitationibus laborantes egregiè reficiunt. Imò ferè omnia aromatica & nervina conveniunt, quæ inter eſt etiam radix zedoariæ in paſſione hyſterica: item radix enulæ campanæ eſt inſignis in hoc caſu, uti & ſemen anethi atque dauci. Crocus etiam & ejus eſſentia, quæ dicitur cordis lætitia, tàm externè, quàm internè commendari ſolet. Internè ejus eſſentia ſeu tinctura; externè, ſi fiat *Nodulus ex croco & camphora*, & in regione ſcrobiculi cordis ſuſpendatur; qui nodulus eſt etiam ſingularis, quod obiter moneo, in melancholia hypochondriaca. De ambra & moſcho res nota eſt, quod inſigniter reficiant cor, uti dicunt, id eſt, quod ſpiritus vitales & animales roborent: de qua tamen ambra notandum eſt, quod habeat vim inebriativam inſtar ſpiritus vini, adeòque tandem nonnihil ſtupefactivam: hinc nimio ejus uſu pro juvanda memoria quidam, imprimis ſenes, redditi ſunt inſipidi. In hac tamen cordis palpitatione vis hæc ambræ inebriativa minimè metuenda; nam, qui palpitatione cordis laborant, difficillimè inebriantur: res mira, interim tamen vera; unde eò tutiùs ambræ uſus conceditur. Facit ergò huc eſſentia ambræ & croci cum ſpiritu roſarum vel meliſſæ parata, ſpiritus roſarum ambratus, in quo per fermentationem vis inebriativa ambræ inſigniter corrigitur: Nam tanta vis eſt fermentationis, ut omnem ſtupefactivam vim, etiam ex opio, tollat. Paratur ſpiritus roſarum ambratus hoc modo: Quando roſæ fermentantur, additur ambra, ut eò meliùs diſſolvatur: Huic ſpiritui roſarum ambrato, unum alterumque granum vel guttula olei cinnamomi addita inſigniter conducit. De cinnamomo, ejuſque oleo, vid. ZWELFERUS, & LINDANUS. De Tinctur. ſolis cum oleo cinnamomi Mynſichtii, vel alia, res nota eſt. Quæ vulgò communiter de tinctura ſolari, item hujus extinctione in aqua Roſarum BURRHUS *de Oculis ad Bartholinum* refert, menſtruo potiùs quàm auro in acceptis referenda erunt. Conducunt etiam cortices aurantiorum, item citri; horum enim ſal volatile aromaticum in multis affectibus, in ſpecie in palpitatione cordis, multi eſt uſus. Notum eſt, quod multi inſigniter commendent aquas deſtillatas & alia medicamenta ex Corde, pulmonibus, hepate, & aliis animalium partibus; quæ tamen, meo quidem judicio, ſunt nullius pretii: ſi enim deſtillatur aqua ex corde, vel exprimitur ſuccus, vereor ſanè, ne potiùs natura horreat talia remedia, quàm iiſdem ſuaviter afficiatur. Aqua verò compoſita ritè deſtillata, ſpiritus etiam & ſal volatile cordis cervi, & imprimis tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi parata, egregia eſt, in ſpecie in palpitatione cordis hypochondriaca, & palpitatione cordis ſenili. Beato Dn. D. MICHÆLIS multi uſus fuit: nempe ſolutio coralliorum cum ſucco citri facta ad mellaginem blandè inſpiſſatur, & cùm ſpiritu cordis cervi extrahitur. Prætereà ſpiritus

ſpiritus

ritus & ſalia volatilia ex animalium partibus parata magni æſtimantur, non quod hæc ſingulare quid obtineant præ ſpiritu & ſale volatili ſanguinis, ſed quòd à Practicis ſoleat obſervari prærogativa; hinc ſpiritus & ſal volatile cor. Cerv. in ſpecie, item ſal volatile viperinum, erunt egregia. In baccis juniperi uti alia multa latitant, & ſuccedaneus eſt juniperus arbori cedro ad vitam longam, de quo vid. TACKIUS *in Chryſog.*, ita ex his parata tinctura ſeu eſſentia cum ſpiritu proprio, vel Malvaticum juniperinum ROLFINCII *in ſua Chymia*, & ſimilia ex baccis juniperi parata, multùm laudantur à FONSECA *l. 1. Conſ. 11.* Quinta Eſſentia ſeu Elixyr vitæ Matthioli notum eſt, inprimis ſale volatili viperarum acuatum. Nam ubi alia adhibentur in caſſum, ſalia volatilia non fallunt, imprimis ſi cum ſpiritu ſulphureo combinentur in corpus oleiforme. Camphora etiam non ſolùm internè ad aliquot grana remediis appropriatis permiſta, ſed etiam externè, nunc cum nunc ſine croco, in ſacculo appenſa, ſicuti in melancholia hypochondriaca ergregia eſt, ita & in cordis palpitatione. Hinc ſpiritus theriacalis camphoratus, non minùs quàm caſtoreum, utpote quod in omnibus morbis convulſivis eſt egregium, & à FERDINANDO *Hiſt.* 79. aliiſq; quàm plurimis in palpitatione cordis commendatur. Unde eſſentia caſtorei cum camphora ad palpitationem cordis inſigniter, uti & eſſentia caſtorei cum eſſentia croci & ambræ miſta, in paulò largiori doſi uſurpata conferunt. Nam caſtoreum jam à GALENI tempore in quavis palpitatione cordis in uſu fuit, & confirmatur ab EPIPHANIO FERDINANDO, ubi caſtoreum omnibus aliis prefert remediis in palpitatione cordis: unde caſtoreum, uti & camphora & crocus cum ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo vel cum ſpiritu carminativo ſoluta, & in eſſentiæ formam redacta, per conſenſum hypochondriorum palpitantibus conveniunt, in quibus corallia, ſalia volatilia, & Martialia ritè præparata, in paroxyſmo ſunt optima. Inſigniter etiam in palpitatione cordis hypochondriaca commendatur *ſyrupus de limatura chalybis Mercati*, cujus deſcriptionem vid. in HORSTIO *l. 3. Obſ. 6.*, & credo. Aliàs ſerum lactis in palpitatione cordis melancholica commendatur à RHODIO *l. 2. Obſ.* 40. Succinum etiam huc facit, quod in palpitationibus cordis non minùs, quàm lipothymia & ſyncope, affectibuſq; hyſtericis, magnarum eſt virium, imprimis ſal ejus volatile, & cum hoc paratus ſpiritus Cor. Cerv. ſuccinatus nobiliſſimus: imò oleum deſtillatum ſuccini ad gutt. iij. iv. vel v. in aqua florum nympheæ ſeu florum aurantiorum, vel alia aqua appropriata expertum fuit remedium FONSECÆ *Conſ.* 24. Huc etiam oleum peſtilentiale Heiniſii pertinet ex oleo ſuccini, citri, & camphora.

Ex hiſce formulæ fiunt variæ in palpitat. cordis;

℞. *Aquæ meliſſ.*
Cinam. cydon. an. ℥ij.
Quin. Eſſen. Matthiol. ʒ vj.
Spiritus theriac. cam. ℥ ß.
Corall. rub. præp.
Spiritus cord. cerv. an. ʒj.
Syr. flor. tunic. ʒ vj. ad ℥j.
M. D. S.
Potio confortans contra palpitationem cordis.

℞. *Aquæ meliſſ. cum vino.*
Fœnicul. an. ℥ ii.
Spiritus theriac. camph. ʒß.
Corall. rub. præp. ʒ j.
Syr. flor. tunic. ʒ vj.
M. D. S. ut ante.

℞. *Aquæ meliſſ.*
Cinnam. cydoniat. an. ℥ iij.
Spiritus theriac. camph. ʒß. ʒ vj. ad. ℥j.
Cornu Cerv. cum ſale volat. ʒj.
Corall. rub. præp. ℈ ij. ad ʒj.
Laud. opiat. gr. ii. vel iij.
Syr. flor. tunic. ʒß. ad ʒ vj.
M. D. S. *ut antè.*
Capiatur cochleatim. Vel

℞. *Aquæ cinnamom. cydon.*
Cordial. H. S. an. ℥j.
Fl. ſamb. ℥ ij.
Spiritus Cornu Cervi cum ſale volat. acuat. vel *carminat. de tribus* (qui ſpeciatim in hypochondriacis palpitationem cordis patientibus eſt egregius) ʒ j. ad ʒ ij.
Syr. fœnic. ʒß.
M. S. ut *ante.*

℞. *Aquæ cinnam. cydoniat.* ℥j.
Cordial. H. S. ℥ß. vel ℥j.
Eſſent. vel rob. bacc. junip. ʒiß. ʒij.
Croci ʒß.
Spiritus theriacal. camph. ʒj.
Olei deſtillat. cinnam. vel *ſuccini* pro mulieribus, gutt. iv.

(Perindè eſt; oleum tamen cinnamomi viris, ſuccini mulieribus convenit; non enim hæ ſemper poſſunt ferre cinnamomum.)

Agitentur & miſceantur.
D. S.
Potio contra cordis palpitationem.

Doſis cochlear j. vel ij. pro re nata. Syrupum ſtudio omitto. Vel

℞. *Aquæ meliſſ. cum vino* ℥ij.
Cordis cervi,
Cordial. H. S. an. ℥j.
Tincturæ corall. cum ſpiritu Cornu Cervi ʒij.
Salis volat. ſuccin. ℈j.
Syr. de canella ℥j.
M. D. S.
Ut antè.

℞. *Tincturæ corall. cum ſpiritus Cord. Cerv.* ʒij.
Eſſent. ambr. cum ſpiritu meliſſ. aut *roſ.* vel ſpirit. *roſar. ambrat.* ʒj.
M. S.
Eſſentia cordialis.

Dentur pro doſi gutt. XXX. ad XL. in hauſtulo vini vel aquæ cinnam. temperatæ, vel ſimili hauſtu appropriato.
Vel Pulvis hic:

℞. *Teſtar. concar. præp.* vel *corall. rub. præp.*
Cinnab. nat.
Antim. diaphor. ſimpl. vel *martial.* à gr. viij. ad ℈ß.
Olei deſtillat. caryoph. gutt. j.
M. f. Pulvis:

Cui etiam *ſalis volat. Cornu Cervi* gr. iij. pro lubitu addi poſſunt;
D. S.
Pulvis contra palpitationem cordis.

A conformatione læſa ſi ſit vitium, ferè incurabile malum erit, ac ſaltim per exactam diætam, & minimum animi & corporis motum, quantum poſſibile ſuſtentandi tales ægri.

Quod attinet externa, aquam carbunculi, ſpiritus, balſama & olea regioni cordis illinenda: interdum aliquid præſtant, ſed parum; ſaltem ſpiritus reficiendo graviora ſymptomata inhibent; unde quilibet poteſt abundare ſuo ſenſu: illinenda parvi æſtimo. Sin tamen vitium ſit ex hypochondriis cum rugitibus & borborygmis inteſtinorum, ſpeciatim ex affecto ſplene, aut ex paſſione hyſterica natum, tunc in his caſibus ad ſpaſmos coercendos ea remedia, quæ aliàs in hyſterica paſſione, ex aſa fœtida v. g. & ex galbano uſitata ſunt, nempe emplaſtrum matricale de galbano cum oleo ſuccini vel oleo ſpicæ malaxatum, vel abdomini, vel ſplenis regioni, & in ſpecie huic emplaſtrum de Nicotiana, pro varietate ſymptomatum commodè applicari poſſunt.

CAPUT II.

DE

PALPITATIONE ARTERIARUM PARTICULARI.

Verùm præter cordis palpitationem ſubindè etiam *particulares arteriarum palpitationes* moleſtæ ſunt ægris, ita ut modò in hac, modò in illa parte, cum impetuoſa vehementiá arteriæ pulſent. Splenica interdum, interdum temporum arteria pulſat: quò facit exemplum BARTHOLINI *Cent. 1. Hiſt.* 18. de Pulſu arteriarum carotidum, ut etiam ſtrepitus & ſonitus poſſit audiri: ſicut & alia vaſa pulſant particulariter.

CAUSÆ.

Tres imprimis cauſæ ſunt particularis talis pulſationis ſeu palpitationis ſenſus.

1. Inflammatio ejuſdem loci; exinde enim arteriæ tenduntur, & ex fibrarum aliquali contractura, dilatationi renituntur, unde ſemper dolor pulſatorius ſupervenit.

2. Eſt

2. Eſt impedimentum quoddam in ſanguinis circulo; hujus enim nonnihil in quadam parte ſufflaminato tranſitu, diſtenta nimis arteria, manifeſtum pulſationis ſenſum exhibent.

3. In ſpecie Hypochondriaci ex dicta cauſa pulſationem arteriarum percipiunt, nunc in toto corpore, nunc & regione hypochondriorum aut lumborum infra coſtas nothas proximè, ubi nempe arteria cœliaca, & in ſpecie inſignior ejus ramus ſplenicus ſitus eſt. In his arteriæ tunica per conſenſum ſplenis aut partium vicinarum ad ſpaſmum ſeu convulſivum motum diſponitur, unde rigidiores propter fibras ſenſibiliter pulſant, cujus occaſione ſanguinis motus in particulari quadam arteria impeditur, utut non penitùs tollatur; hinc enim eſt, quod paroxyſmum eundem hypochondriacum, aut melancholicum, aut vomitum cruentum ſplenicorum ſubinde palpitationes tales in iſtis locis præcedere ſoleant. Præter hæc taliter affecti ſanguinem ſpiſſum ac craſſum, & ob id difficulter mobilem habere ſolent: undè & varices in venis talium ægrorum obſervavit BARTHOLINUS *Cent. 6. Obſ. 24.* de Pulſatione per univerſum corpus cum varicibus copioſis.

CURA.

Verùm taliter affecti optimè per Martialia curantur, cùm utplurimùm ad malum hypochondriacum inclinare ſoleant, ſicut priores duo modi imprimis per ſudorifera.

CAPUT III.
DE
LIPOTHYMIA, SYNCOPE ET VIRIUM PROSTRATIONE.

Pulſui cordis & hinc arteriarum nimio aucto oppoſitum eſt vitium pulſus parvus, rarus, debilis, myurus vel vermiculans, idque frequenter in Imbecillitate ac Languore virium plus minus intenſo, hinc animi deliquiis: de quibus optimè tractat SYLVIUS *l. 1. Prax. cap. 34.* Languor hic aut imbecillitas partium, functionum, & virium, non ſolum à nativitate quibuſdam contingit, ſed etiam variis ex cauſis ſupervenit: Atque eſt vel ſucceſſivus, qui ipſis morbis ſupervenit, vel eos antecedit, vel etiam poſt eos curatos ſubindè ſupereſt; Non raræ enim ſunt virium imbecillitates, quæ poſt morbos diuturnos obſervantur accedere: Vel languor virium hic eſt ſubitaneus, cùm ex improviſo penitùs proſtratis viribus lipothymia ſeu lipopſychia, ſyncope aut aſphyxia, ægrum corripiunt. Cum hac virium Imbecillitate ſemper conjunctus eſt pulſus tardus & minor; item pulſus debilis ac juſto languidior, tunc præterea plerumque rarior quandoque, imò ſæpiùs per intervalla certa aut incerta intermittens, interdum ſecundùm arteriæ ductum magis magiſque deficiens, qui tunc vocatur Pulſus myurus; qui ubi fit minor, dicitur Pulſus formicans ſeu vermicularis. Concurrit ſimul ſenſuum tàm in quàm externorum torpor, & deficiens plus minus corporis motus obſervari ſolet, quòd in Languore ſucceſſivo ſaltem laſſitudinis ſpontaneæ nomine, Germanis *die mattigKeit*, appellari ſolet: in qua ægri conqueruntur de vigore corporis debito deficiente, ſunt tardi admodùm, membra ponderoſiora videntur, & ad quaslibet actiones torpent. Vires enim ſeu robur corporis propriè loquendo nihil aliud eſt, quàm intenſior ſanitatis gradus; quo actiones vitales potenter ſatis exercere poſſumus.

Differunt ſaltem gradualiter, non eſſentialiter, lipothymia, ſyncope & aſphyxia. In omni animi deliquio ſeu LIPOTHYMIA, præter pulſum minorem & debiliorem plùs minùs, prout lipothymia eſt magis minuſve periculoſa ſeu gravis, ſimul ſenſus, in & externi omninò obfuſcantur, & motus animalis, tàm voluntarius, quàm etiam quodammodò naturalis, non nihil deficit, adeò ut reſpiratio etiam aut nonnihil obſcura aut ferè nulla reddatur; quæ ſymptomata tamen omnia denuò evaneſcunt, & æger in antiquum ſtatum reſtituitur, nempe ſanum. Quoad SYNCOPEN: ita vocatur à συγκόπτω, concido, quod ægri concidant; eſt gravior ac ſingularis animi deliquii ſpecies, & ab Apoplexia parum differt. In hac enim atrociora hæc adſunt ſymptomata: ſubitò ac inopinatò ferè concidunt ægri, pulſus vix vel nullus obſervatur, ſenſus externi & interni abolentur, motus corporis eſt nullus, uti etiam nulla ferè reſpiratio: Interim adſunt anxietates præcordiorum, ſudor frigidus & glutinoſus per poros erumpit, parteſque corporis omnes frigent ac pallent: & in hoc differt Syncope à Lipothymia, in qua nequidem corporis univerſi frigus ſemper obſervatur, quamvis perpetuus ſit Syncopi: vid. SYLVIUS *l. 1. Prax. c. 345. §. 65.* Imò urinæ & alvi excrementa interdum ſpontè effluunt, ita ut mortuis tales ſyncopizantes, quàm vivis, exiſtant ſimiliores.

Syncopizantes vitam agunt mediam reſurgentem, non deſcendentem. Ejuſmodi vitam mediam reſurgentem vivunt etiam inſecta omnia per hyemem abſcondita, cochleæ, ranæ, hirudines, forſan & Leucomoriæ populi, de quibus *Liber Baro de* HERBERSTEIN *Rerum Meſcovv. Comm. pag. 82.* quod ſint homines ſyncope detenti, & quaſi mortui: vid. KERGERUS *de Ferm. Sect. 1. cap. 6. pag. 59.* Quomodo verò inſecta ad vitam iterum perveniant? vid. *pag. 56. l. a.*

Obſervatæ etiam interdum fuerunt ſyncopæ in morbis malignis, quæ ſine anxietate fuerunt, quando neglexerunt vomitoria, imprimis qui iis obnoxii fuerunt.

Omnia hæc ſunt adhuc graviora in ASPHYXIA, ita ut cum pulſu planè abolito & aliquandiu ad ſenſum ceſſante ægri tales inſtar mortuorum jaceant.

In omnibus his affectibus, tàm imbecillitate virium quàm etiam lipothymiæ ſpeciebus; obſervetur, mutationem inſignem, tàm imminentem quàm præſentem, cognoſci ex pulſu & reſpiratione, ita ut pulſus plus minùs deficiat in robore & magnitudine, nunc ſit parvus, debilis, nunc magnus, interdumque planè nullus; quo ceſſante, ceſſant motus thoracis & reſpiratio. Cæterùm *ſudor frigidus & glutinoſus*, in omnibus lipothymiæ ſpeciebus plùs minùs obſervabilis, non eſt ordinarius & ſeroſus ſudor ex ſanguine per poros cutis evaporans, ſed eſt nihil aliud, quàm ipſum nutrimentum partis roridum, & ſpermaticum, quod ſub ſyncope reſolutum ac diſſolutum ex partibus ſubcutaneis ſub forma glutinoſi ac frigidi ſudoris erumpere & effluere ſolet. Unde & hic ſudor ſingulares habet vires delendi verrucas excreſcentiaſque, item inflammationes hæmorrhoidum: de quibus videb. HELMONTIUS.

CAUSÆ.

Ut cauſas Pulſus minoris ac rarioris, adeoque virium Imbecillitatis ſcrutemur, ſuppono: corporis noſtri vim vitalem radicatam fundamentaliter eſſe in ſanguine; exſerere verò ſe formaliter per ſubtiliſſimam ſanguinis ſubſtantiam, ſeu partem ejus ſummè activam ac mobilem quam *ſpiritus* appellamus; qui in præcordiis aeris inſpirat adjumento volatiliſati inſtar radioſæ & luminoſæ texturæ per totum corpus diſtribuuntur; *nunc junctim* in ſanguine per vaſa arterioſa, qui vitalis dicitur; *nunc ſeorſim*, traiiciendo per cerebrum & nervos, qui Animalis appellatur, undè partium ſolidarum firma ſtructura & tonus dependet.

Veteres robur corporis aut vires à Calido innato, & cordis firmiore textura, dependere dixerunt. Sed cùm Calidum innatum, præter ſanguinem & hujus motum inteſtinum, nullum detur, adeoque hujus reſpectu HOFMANNUS Vires corporis in temperamento, tanquam anima, conſiſtere non ineptè dixerit, fons virium primarius potiùs in ipſa vita ſeu hujus principio & motu ſanguinis inteſtino quærendus eſt, à quibus corporis temperamentum & eſſe calidum, hinc vires ejus oriuntur; ita quidem, ſi fermentatio ſanguinis naturalis potentior fuerit, calor & vires ſimul intenduntur, eadem verò ſufflaminata tepor & imbecillitas ſimul obrepunt, viriumque diſſipatio, mortis prodromus ſeu principium eſt. Quod cordis conſtitutionem firmiorem attinet: nec hæc ad virium robur aliquid confert, quia in eo, tanquam in officina, ſpiritus & vires corporis juxta veterum hypotheſin non generantur, ſed ipſum potiùs cor activitatem ſuam à ſpiritibus animalibus & ſanguine recipit.

In ſanguine ergò *remotè & fundamentaliter*, *in ſpiritibus proximè* & quaſi *formaliter & effectivè debilitas virium* tàm ſucceſſiva quàm repentina, inveſtiganda erit. In ſanguine quidem, quatenus hic minùs aptus eſt, ut debita

debita fermentatione volatiliſari, ac in debitos ſpiritus exaltari poſſit: id quod fit, vel quatenus ſanguis abſumptus vel exhauſtus eſt, vel quatenus idem deficit in ſua acrimonia ſalina fermentativa, i.e. dum in ſanguine deficit acrimonia ſalium; in ſpecie inertia ſalis volatilis urinoſi & oleoſi, ſeu bilis, diſponit ſanguinem, quò minùs aptus ſit ad ſpirituaſcentiam ſuſcipiendam; è contra non raró vitioſé peccat acidum: idque in ſubjecto ſubinde plùs minùs viſcido radicatum: quorum cauſæ antecedentes ex primis viis à chyloſi vitiata, & ejus perfectione in duodeno à debili fermento bilis; unde cacochylia & cacochymia, de quibus *ſuprà Sect.* 13. actum eſt, inveſtigandæ erunt.

Spiritus verò repentinam inferunt virium proſtrationem vel lipothymiam, quatenus vel deficiunt in cordis motione vel conſtrictione, & regendæ corporis machinæ non ſufficiunt, vel quatenùs ſunt minùs mobiles, volatiles ac activi, ſicque quaſi obruti & compreſſi, vel quatenùs ſunt nimis mobiles, adeoque facilè diſſipabiles, ita ut textura eorum luminoſa interrupta intereant operationes vitales; adeoque omnis repentinæ virium debilitatis cauſa vel vitio ſpirituum vitalium in ſanguine, vel vitio ſpirituum animalium in ſyſtemate nervoſo contingat: Unde in omni Virium imbecillitate pulſus notabiliter alteratus, in magnitudine quidem & parvitate vitium ſanguinis & ſpiritus vitalis innuit; alteratus verò in robore majore vel minore, vitium ſpirituum animalium oſtendit.

Dependent tanquam quodam circulo hi ſpiritus eorumque functiones à ſe invicem, ita ut ſpiritibus vitalibus pesſum, euntibus ceu radice indè diffuſi evaneſcant, & ecclypſentur ſpiritus animales; ſicuti è contra his ſpiritibus evaneſcentibus, & cordis ac ſanguinis & ſpirituum vitalium motus itidem ceſſat. *Prius* vig: in ſuſpenſis manifeſtum eſt; ſi enim conſtringantur arteriæ carotides, ſubitò quoque ceſſat ſanguinis motus. *Poſterius* in apoplexia forti tactis, in quibus ceſſante radio ſpirituum animalium ſimul quoque vitales operationes evaneſcunt.

Succeſſivus ergò virium languor ex ſanguinis deficiente in præcordiis turgeſcentia oritur; unde etiam hujus reſpectu pulſus minores, rariores & tardiores; ſicut hinc dependentes ſpirituum animalium defectus, debiliores exiſtunt: idque frequentiſſimè ex præternaturali ſanguinis glutinoſitate aut viſciditate, unde partes ejuſdem ſalinæ activæ obrutæ minùs concurrere inter ſe ac fermentare poſſunt; videb. SYLVIUS *ed.* Quod ſi in hac ſanguinis glutinoſitate, uti non raró fit, peccet ſimul præternaturale Acidum, tàm in ſanguine quàm lympha, malum hoc evadit e[illegible]eterius, [illegible] hic magis magiſque inſpiſſetur, ac tantum non coagulet[illegible] maſſa ſanguinea, exindeque vitalis ejus fermentatio tantum non omninò aboleatur: *hinc* eſt, quod po[illegible]bos acutos curatos, ſi tantillum in diæta peccarint [illegible]i, ſpeciatim in alimentorum aſſumptione excedant, L[illegible]guores adhuc ſuperveniant: *hinc* poſt morbos chronicos non ritè curatos, in quibus ſpiritibus exhauſta maſſa ſanguinea ſpiſſior quaſi ac craſſa reddita fuit, Virium Languores ſæpiùs ſunt diuturni, quod nondum reſtitutus ſit completè ſanguinis motus vitalis: *hinc* & cachectici, hypochondriaci & ſcorbutici ſubindè ſunt adeò imbecilles ex vitiata & anomala ſanguinis fermentatione; propter vitioſum & rancidum acidum in maſſa ſanguinea tunc abundans, & maſſam ſanguineam inſpiſſans. Unde, quando horum ſanguis nimiùm ſpiſſeſcit, minus expanduntur ventriculi cordis, pulſuſq; ſic fiunt rariores, tardiores ac minores: quibus his poſitis neceſſariò etiam deficiunt ſpiritus vitales & animales, ex quorum defectu majore vel minore etiam reliquæ functiones, tam vitales quàm animales, plùs minùs ſolent imminui. Quare in virium imbecillitate ſenſus ſunt hebetes, imò vix ſufficientes aut motui voluntario, vel motui naturali, ſpeciatim legitimo cordis motui, unde pulſus eſt tenuis & ſimul tremulus ac languidus; aut ubi ſufficiant quodammodo ſpiritus movendo cordi, ubi tamen à gravioribus objectis in motu diſtrahuntur, vel perturbantur, vel figuntur, uti fit ab opiatis & narcoticis, tunc neceſſe ſequitur talis virium proſtratio & languor.

Hæc de virium Imbecillitate ſatis clara. Subitanei verò Languores ſeu Lipothymiæ, aut ſyncope, aut aſphyxiæ, radicatæ ſunt in ſpiritibus vitalibus, aut animalibus, nunc conjunctim, nunc ſeparatim, ita ut in ſuo circulo uno deficiente, alter labefactetur quoque. In vitalibus quidem, quando ſubitò deficiunt, ob ceſſantem in præcordiis quacunque de cauſa ſanguinis fermentationem vitalem. Hinc enim Evacuationes quævis nimiæ per quæcumque loca, ver. gr. ſanguinis, item genituræ, & ſimilium humorum abundantes effuſiones, cùm abſumantur ſpiritus vitales, ſequitur lipothymia & ſyncope; ſive ſanguis reddatur per nares, ſive per uterum, ſive hæmorrhoides, venæſectionem, aut alio modo: item nimia *aquarum hydropicarum evacuatio*, *puris* confertim facta ex thorace emiſſio, nimius ſudor &c. ſyncopen inducunt: uti etiam crebriores purgationes, balnea nimia aut diuturnior in his mora, ob diſſipationem ſpirituum animalium ſubindè ſyncopes inferunt: mutatio item ſubitanea ex aere fervido in nimis frigidum, aut etiam *ingurgitatio potus intensè frigidi poſt inſignem corporis incaleſcentiam*, nunc lypothymias inducunt. Exempla habet SCHENCKIUS *lib. 2. Obſeru.* 219. ex BENIVENIO *capit. 17.*, ubi obſervat animi deliquium ſeu lipothymiam ex frigidiſſimo vino hauſto ſub longum uſum ſub ardentiſſimo ſole: & talia exempla ſyncope correptorum ex nimio calore & frigore non ſunt rara.

De *venenis* res nota eſt, quod eadem, ſive extrinſecùs applicata per morſum ac puncturam animalium venenatorum, ſive intrinſecùs aſſumpta quæcunque, graves ac periculoſas dent lipothymias.

Pertinent huc *vitia* ipſius *cordis*, præſertim abſceſſus, & partium ei vicinarum, qui ſubitò rupti dant periculoſas ſyncopes: ſic præter TULPIUM *lib. 2. Obſeruat. cap. 16.* qui habet lipothymiam ex abſceſſu in ſiniſtra cordis auricula, SANGEZ, Medicus Hiſpanus, *in Obſervat. pag. 273.* refert notabilem obſervationem de Bibliopola longo tempore lipothymia ſæpè correpto, quo mortuo, maximum in corde apoſtema, mediam ejus partem occupans, inven-
„ tum fuit: *Alius Venetus*, refert *idem*, *in ſuo corde apoſte-*
„ *ma dimidii oui magnitudinis habuit, unde & hic ipſe quo-*
„ *que ſubindè ſyncope correptus fuit*. *Sanguinis* quoque habenda eſt ratio, qui aut nimis parcus poſt copioſas excretiones, aut pure vitiatus, aut ſubitò coagulatus, ver. gr. ex hauſtu frigidæ poſt æſtum, aut alia quavis ratione inſpiſſatus ac incraſſatus, & ob id fermentationi ac ſpirituaſcentiæ debitæ ineptus, aut in debito circulo impeditus, ver. gr. in ſyncope cardiaca, funeſtam & periculoſam lipothymiam & ſyncopen comitem ducit: vid. *infrà ſuo loco*, ubi de Apoplexia, ubi agetur de ſyncope cardiaca, quid ſit? Quod verò ſanguine ſpiſſeſcente & coagulato in corde ſubitò totum corpus corruat, fit, quod non tàm ſanguinis circulus neceſſarius ſit ad ſuſtinendum totum corpus, ſed imprimis, quod requiratur continuus radius ſpiritus vitalis ex corde cum ſanguine in totum corpus: hinc ſanguine in ſyncope ita in corde ſtagnante & non fermentante, adeòque deficiente plùs minùs ejus motu, tàm locali quàm inteſtino, intercipitur ſimul neceſſariò ſpirituum animalium & vitalium commercium, hinc neceſſariò omnes facultates, & ægri mortuorum inſtar corruunt. A vermibus ſyncopen notant ZACUTUS LUSITANUS *lib 2. Prax. Admir. Obſeru.* 40. BONETTUS *lib. 1. Med. Septent. S. 16. capit. 4.* SCHENCKIUS *lib. 3. Obſeru.* 218. PANAROLLUS *Pent. 4. Obſeruat.* 29.

Spiritus verò animales lipothymias inferunt, quandò ſubitò deficiunt ex eorum ataxia & confuſione, ab objectis externis inducta: unde omnes cauſæ remotæ ad ſyncopen diſponunt, afficiendo vel ſpiritus vitales, vel fermentationem ſanguinis impediendo, vel ſpiritus animales in ipſis ſenſoriis: ita quidem, ut in genere vel iidem oppreſſi & quaſi concentrati in ſua activitate impediantur, ceu fit in ſyncope ab externis orta, ver. gr. in ſubitaneo terrore; vel iidem diſſipati & ſubitò reſoluti euaneſcant quaſi, ac ita in operando deficiant, verb. grat. in nimio gaudio. Pertinet ergò huc, quod ab *odoribus* fortibus, gravibus, *ingratis* & ſimilibus, ægri in lypothymiam & ſyncopen incidunt: Sic refert AMATUS LUSITANUS *Centur. 2. Obſervat. Curat.* 36. de Monacho, qui ab odore, imò vel ſolo adſpectu roſæ in gravem lipothymiam incidit. Funeſtius exemplum eſt, quod habet HOEFFERUS *in Herc. Med. pag.* 311. de Puerpera, quæ noviter pepererat, & ex odore ſtrophioli, in quo involutæ fuerunt roſæ, ſubitò lipothymia lethali fuit correpta. Hinc eſt, quod fœminæ hyſtericæ ex odore zibethi, moſchi, cinnamomi, &c. cum paſſione hyſterica ſeu hypochondriaca ſimul in ſyncopen corruant. Nec ſolus odor, ſed ſępiùs etiam præſentia rei horridæ, infert lipothymiam ac ſyncopen.

Pertinet huc idioſyncraſia nativa, ſecundùm quam quidam certa animalia horrent, eorumque præſentiam ferre nequeunt: ſic qui non poſſunt perferre præſentiam felis aut cancrorum (quale ego novi exemplum) aut murium, aut canum, ſi, licet iis inſciis, in loco quodam talia animalia abſcondantur, ſubitò tamen illis defectiones animi cum ſudore frigido & anxietatibus ingruunt, ob intenſiùs affectos ſpiritus animales.

De animi affectibus, vel fortioribus vel magis ſubitaneis, in terrore ſubitaneo & gravi triſtitia, nuncio inſperato, iracundia nimia, &c. res nota eſt, utpote quæ immediatè ſyſtema nervoſum ac ſpiritus animales afficiendo, & inſigniter perturbando, inferunt ſyncopes & lipothymias: Ita de *gaudio ſubitaneo*, quod euanuerint quaſi ſpiritus animales, ſyncopem lethalem obortam, præter LIVIUM, LOTICHIUS *in Obſeru. Medicis*, & MARCELLUS DONATUS *in Hiſtor. Mirab.* habent: Ex *timore* obortam ſyncopen periculoſam, per venæſectionem curatam, refert FONTANUS *in Conſ. & Reſp. p.63.* Imò ſola fortior ac intenſior rei cujuſdam horrendæ *imaginatio & cogitatio* quoſdam ſyncopticos reddidit: Exemplum, quod imprimis huc facit, habet HILDANUS *Cent.1. Epiſt.34.* ubi refert de ſuo ſervo equo inſidente, cui cùm narraſſet calamitoſas ſtrages bellicas, ex ſola narratione in ſyncopen incidiſſe. *Nimius corporis motus, ac extrema defatigatio*, ſimiliter interdum in lipothymias inducit ægros; uti etiam *graviores dolores*, in iis præſertim, qui ſunt rarioris texturæ, adeoque ſpiritus rariores & faciliùs diſſipabiles habent.

Denique *epilepticis* paroxyſmis ſubinde ſuperveniens ſymptoma eſt ſyncope, uti etiam aliis *affectibus convulſivis* gravioribus: ſive convellantur ſaltem partes internæ, quæ dicitur à mulierculis *Epilepſia in corpore*; uti v.g. fit in paſſionibus hyſtericis, aut in doloribus nephriticis ſubindè gravioribus: ſive ſimul etiam externæ partes afficiantur, quæ ſpirituum animalium perturbatiſſimum innuunt motum. Plura de cauſis proximis & remotis languoris virium & ſyncopes videb. in SYLVII *Praxi cap.34*.

Imprimis ſui conſiderationem meretur ſyncope, quæ ex cauſa interna oritur, & ſpontè quaſi ſubindè ægros frequentiſſimè invadere videtur, de qua vid. GORRÆUS *in Defin. Med pag 157.* Hæc ordinariò ſolet habere cauſam affectionem orificii ventriculi ſuperioris, quo malè affecto, ab objecto ipſi inimico, ex conſenſu ejus cum univerſo ſyſtemate nervoſo lipothymiæ & ſyncopes ſupervenire ſolent. Manifeſtum hoc eſt non ſolùm in mulieribus hyſtericis, ſed & in viris, qui aliquid hypochondriaci patiuntur; his enim levi occaſione lipothymiæ ſuperveniunt, ſub quorum inſultu ordinariò dicunt: *Malum ſenſum appropinquare cordi*; Hinc vertigo tales corripit, & ita ſub forma ſuavis ſomni lipothymia corripiuntur; exſuſcitati dicunt: *Satis bene ipſis fuiſſe*. Pathemata hæc originem habere ſolent ſimpliciter ex ſtomacho & primis viis, imprimiſque ex ſenſibili orificio ſtomachi ſuperiore affecto, per cujus ſenſum omnia reliqua ſuperveniunt ſymptomata, & ſpiritus vitales deficiunt, ita ut frequentiſſimæ ſyncopes à cauſa interna oriundæ ex orificio hoc affecto contingere ſoleant, & tales ægri ferè ordinariò mutationem circa hypochondria præcedere, obſervare ſolent.

Ex *lacte coagulato* lipothymiam obſervavit HEINRICUS *ab* HEER *Obſeru.15.* Ex *eſu fungorum* ſyncopen notat ZACUTUS LUSITANUS *libro 5. Med. Princ. Hiſt.23.* AMATUS LUSITANUS *Centur.1. cur.39.* *Acres ſucci, præſertim æruginoſi*, orificium dictum graviùs infeſtantes, præter anxietates, crebras lipothymias, preſertim in ſubjectis tenerioris & rarioris texturæ, inferunt.

Tales ſyncoptici, jacentes in lecto admodùm debiles, dolores, morſicationes ac titillationes, aliaque pathemata, circa ſtomachi regionem percipiunt; item præter inexplicabiles iſtius loci mutationes ſeu moleſtias ſub imminente ſyncope ſentiunt vertiginem, caliginem oculorum, & tenebricoſitatem, undè ſic animo delinquunt; paroxyſmus tandem iterum evaneſcit, utut levi occaſione recurrat, & ægri vel leviter ſaltem in lecto ſe moventes, aut extra lectum promoti, incidant eandem. Uti frequens eſt hæc ſyncope ſtomachica, ita etiam *nunc* per eſſentiam ex contentis ſtomachi, *nunc* per conſenſum affectis partibus, aut nerveis abdominis, ſtomachum ſimul plùs minùs afficientibus, accidere ſolet. Imò vix lipothymia quenquam corripit, quin ſub eadem imminente alterationem quandam notabilem, vix etiam explicabilem, circa ſtomachi regionem percipiat, in quo ſtomachus vel mucoſo humore, vel aliis vitioſis ſuccis, per pylorum ad orificium ſuperius regurgitantibus, eidemque impactis laboret; atque tali in caſu lipothymia optimè vomitu curabitur, ita enim remota cauſa malum hoc mox ceſſabit; vel abſorbentibus terreis: quibus tamen adjungantur aromatica: vid. SYLVIUS *l.a.*

His omnibus ita conſideratis, facile eſt obſervare: *Cauſas ſyncopes proximas* eſſe *aut* ſpiritus vitales, ſubitò deficientes ob ceſſantem ſanguinis fermentationem ac circulum, *aut* ſpiritus animales ſubitò in motu naturali deficientes; unde quaſi abrupti, vel ad alias ataxias & convulſiones acti, movendo ſeu conſtringendo cordi minùs inſervire poſſunt, adeoque ſpirituum conſortio abrupto ſyncope ſupervenit. Hinc *cauſæ* modò dictæ *remotæ* omnes vel ſanguinem, vel ſpiritus vitales afficiunt, vel ceu objecta ſenſibilia ſpiritus animales in motu ſuo alterabunt; Ita ut hi ipſi ſpiritus

1. In motu debito, ſpeciatim cordis, aut deficiant, dum oppreſſi & quaſi concentrati in ſua activitate impediuntur, v.g. in ſubitaneo terrore; *vel diſſipati vel reſoluti evaneſcant*, ac in operando deſiſtant, & ſic cor quaſi paralyſi laboret: Vel
2. In ſuo motu quaſi *exorbitent*, & ex irritatione quadam, & inde natis ſpaſmis undecunque concitatis, *cor in continua ſyſtole* ſeu conſtrictione *detineant*, ita ut fit continuus quaſi cordis ſpaſmus & convulſio, à ſpiritibus animalibus inducta.

Sanè in morbis convulſivis, præſertim partium internarum, non rarò hæc ipſa eſt, unde in tali caſu ægri ad ſe redeuntes conqueruntur; *fuiſſe ipſis, ac ſi quis cor ipſis compreſſiſſet, vel pedibus calcaſſet*: Id quod innuit validam muſculi cordis contractionem. Sic *ſanguinem & ſpiritus vitales afficiunt* quælibet evacuationes, mutationes ſubitaneæ aeris, ſanguinis quæcunque inſignes aut in craſi, aut in motu locali alterationes. *Vitio verò ſpirituum animalium in motu deficientium* oritur ſyncope poſt odores graves, & objectis ex idioſyncraſia hoſtilibus; item quæ ſtomachi orificium afficiunt, ex cujus cum univerſo nervorum ſyſtemate conſenſu facilis ſpirituum animalium in motu abruptio fit. *Dolores* etiam ſpirituum animalium ratione ſyncopen inferunt. Neque etiam hìc negligendum, quod aſſerit PISO *Tract. de Colluvie ſeroſa pag. 166.* dicens; Quod *ſyncopes funeſtiſſimæ & momentaneæ cauſa* ſit *motûs cordis repentè abolitus ab interceptione ſeu obſtructione nervi cordis motorii, undecunque nervus iſte afficiatur, aut* (verba ſunt PISONIS) *ex ſubtili aquula, quam nos vocamus lympham, ex cerebro eò derepente defluente, ſpirituum motus intercipiatur.* Declaraturus hanc ſuam ſententiam obſervationes aliquot raras & curioſas ſubnectit, & dicit; eſſe *quandam cordis apoplexiam*. *Gaudium nimium* ſpiritus diſſipando, item *dolores diuturni*, pariter ex dicto fonte ſyncopen inferunt. Et ex his ſpiritibus animalibus, aut deficientibus, aut perturbatiſſimis fit ſyncope; ſive cauſa externè hæreat circa cor, aut in corpore cordis muſculo; ſive ſit in vaſis. Unde eſt quod ſpiritus animales dicuntur luminoſi, qui continuato lumine omnes corporis partes continuò illuſtrant, & ita ad ſuas functiones aptas reddunt: Vid. BARTHOLINUS *de Luce Animalium*, & HELMONTIUS. Hoc lumine intercepto fit ſyncope: & à *Paracelſiſtis* vocatur Syncope Ecclipſis Microcoſmi, quia nempè deficit lumen vitale, corpus irradians.

Certum eſt, ſemper obſervari in ſyncope vitium ſanguinis circa præcordia, & ſpirituum in motu & nervis: Vid. STENO *de Corde*.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa* ſyncopes & debilitatis virium: per ſe manifeſta ſunt ſatis. Cauſæ tantummodò probè diſtinguendæ. Meliùs autem has non poteſt quis percipere, niſi ex adſtantium relatione.

PRO-

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Diſtinctio facienda ſubitanei & ſucceſſivi virium languoris, ac quidem in iis, qui ſine cauſa manifeſta ſunt languidi, ac decrementum virium patiuntur, in morbos inclinant, in ſpecie ad ſcorbutica mala.

Reconvaleſcentes, præſertim à morbis gravibus acutis, diu adhuc languidi, *vel* recidivam, *vel* cachexiam, & tandem hydropem vel febres intermittentes, in ſpecie tertianam intermittentem incurrunt.

In morbi cujuſcunque principio præter manifeſtas cauſas mox ſumma virium proveniens proſtratio maligni morbi ſignum eſt, adeoque morbus talis Febris maligna appellari ſolet.

Syncope & Lipothymia quæcunque eſt periculoſa, plus minus tamen, prout magis vel minus aut eſt durabilis, aut deficit cordis motus: item prout cauſæ antecedentes graviores vel leviores fuerint. Unde quando ſyncopizantes poſt exhibitionem ſpirituoſarum aut aliarum rerum volatilium; item poſt irrorationem faucium cum liquoribus ſpirituoſis & fortiter odoratis & ſtimulantibus, aut faciei cum aqua frigida, non reſuſcitantur, nec poſt ptarmica etiam ad ſe redeunt, in talibus ſignum eſt graviſſimæ, & ob id periculoſiſſimæ ſyncopes.

Syncope ex affecto ſtomachi orificio ſiniſtro minus funeſta eſt.

Si adſunt anxietates præcordiorum & inquietudines, omnes ſunt ex ſtomacho.

Syncope, quæ eſt ex effuſione ſanguinis, genituræ, aut aliorum humorum quorumcumque, minùs periculoſa eſt ea, quæ oritur à cauſa interna, & non rarò abdita.

Quò magis affligitur maſſa ſanguinea, eò periculoſior eſt ſyncope: hinc poſt Purgationes, venæſectiones nimias, ut & hæmorrhoides, ſolet eſſe funeſta.

Tandem ſudor frigidus ſyncopizantibus ſuperveniens, quò magis glutinoſus & copioſior, eò gravior & periculoſior ſyncope eſt.

CURA.

Quoad CURAM: *In languore* virium *ſucceſſivo* ſeu paulatino omnia ea conveniunt, quæ vitalem ſanguinis fermentationem & ſpirituaſcentiam promovere, bilem plùs minùs peccantem acuere, & ita ſanguinis glutinoſitatem attenuare, ſimulque vim ſtomachi digeſtivam ſuo modo reſtaurare valent, id quod uno nomine faciunt volatilia & *aromatica*, diutiùs continuanda. Aromatica enim ſunt ſtomacho amica, acuunt bilem, & ſanguinem ad volatilem naturam & ſpirituaſcentiam promovent. Pertinet ergò huc ſpiritus vini & vina generoſa, imprimis Clareta ſeu Vina Hippocratica dicta, vel ex vegetabilibus aromatibus ordinentur talia vina medicamentoſa, quæ ſubindè hauſta vires ac ſenſus reparant, & ſimilia alia analeptica recentia. Dabo exemplum Noduli talis infundendi in vinum in languore virium pro iiſdem reſtaurandis.

℞. *Herb. roriſmar.*
Menth. criſp. ana M. j.
Salviæ,
Meliſſæ ana M.ß.
Rad. acori veri,
Enulæ,
Fœniculi ana ℥j.
Sem. 4. calid. min. ana ʒj.
Cinnam.
Cubebar.
Caryoph.
Macis ana ʒij.
Inciſa & contuſa includantur ſacculo:

D. S.

Nodulus ad vinum medicamentoſum.

Affundatur *Vinum*, de quo ſubindè hauriat æger jejunus, item omni paſtu, poculum unum. Quoniam vinum imbibit ſucceſſivè vires ſimplicium aromaticas, & vires ex morbo vel etiam ſenio proſtratas reſtaurat. Nam vinum tanquam lac ſenum vires ſucceſſivè reſtaurare valet.

Vel

℞. *Herb. rec. menth. vel meliſſ.* M. iij,
Roriſmar. M. j.
Rad. rec. acori veri ℥iß.
Angelicæ ʒvj.
Rad. Galang. ʒiij.
Sem. aniſi,
Fœniculi ana ℥ß.
Paſſul. min. ℥iv.

Inciſa & contuſa includantur Nodulo, qui infundatur in aliquot menſuris *vini Rhenani*:

D. S.
ut *ſuprà*.

Vel

℞. *Fol. roriſmar.*
Majoran.
Salviæ,
Calaminthæ mont.
Menth. criſpæ ana M.ß.
Rad. angel.
Galang.
Acori veri,
Enul. camp.
Fœnic. ana ℥ß.
Sem. 4. calid. maj. ana ʒij.
Cinnam.
Cubeb. ana ʒj.

Conciſ. & contuſ. includantur ſacculo, ac affundantur *vini ſ. q.*

D. S.
ut *ſuprà*.

Vid. SYLVIUS *l. 1. Prax. cap. 34. pag. 613. & ſequ.*

Quod ſi adſit malum ſcorbuticum vel hypochondriacum, volatilia acria, ut *cochlearia*, *naſturtium*, *armoracia*, *piperitis*, &c. commodè poſſunt addi; ac ut meliùs operentur, ſingulo hauſtui certa doſis ſpiritus cujuſdam volatilis, v. g. *Spiritus ſalis ammoniaci aniſati guttæ aliquot inſtillari poterunt.*

Item *Eſſentia & Elixyria ſtomachica*, *aquæ vitæ*, *apoplecticæ*, epilepticæ, &c. *ſalia volatilia oleoſa*, Elixyr proprietatis ſine acido, & ſexcenta talia, locum inveniunt, ter quotidie uſurpando, manè, à meridie, & ſub introitu lecti: quin imò non inconſultum videtur, etiam ſub ipſo paſtu talibus uti.

Quod verò attinet ſyncopen & lipothymiam ſubitaneam: in hujus paroxyſmo opera danda eſt, ut ægri quaſi revocentur in vitam. Extra paroxyſmum autem recidiva præcavenda.

In paroxyſmo ad revocandum ægrum ordinariò generoſiora paulò & ſpirituoſiora remedia, quò magis talia, eò meliora, quæ nempe penetrant, & volatili ſpirituoſitate ſpiritibus deficientibus facilè applicabilia ſunt, ſimulque ſenſuum organa fortiùs vellicando, ſpiritus animales aliqualiter reſuſcitant activoſque reddunt, & eorum in motu ataxias reſtituunt. Et quidem penetrantia ſalina volatilia, alcalina vel acida, primatum obtinent, habita tamen ſemper ratione cauſarum præcedentium: Illa, ubi ſpiritus quaſi obruti concentrantur, & à debitis expanſionibus impediuntur, ut ſpiritus ſalis ammoniaci, liquor Cornu Cervi ſuccinatus, &c. Hæc, ubi iidem facilè diſſipantur & exſolvuntur: hinc ex. gr. in lipothymia ex purgatione nimia, ſyncope ex in venæſectione, ex vomitu, balneo, æſtu nimio, corporis motu, &c. contracta, acida volatilia, ut hauſtus vini Rhenani, & acetum forte, liliorum convallium, calendulatum, &c. ori infuſa, aut naribus admota, ſunt admodum convenientia. Accedunt etiam his ſpirituoſa volatilia oleoſa, & ſalia volatilia oleoſa: quæ tamen cautè uſurpentur, quia non omnia ſubjecta promiſcuè talia ferre poſſunt. Non ergò indiſtinctim aquam carbunculi & balſama omnibus externè admoveamus, ſed iis tantùm ſubjectis, quæ hæc & ſimilia non abhorrent: Sic novi mulierem, quæ non roſam, virum, qui non baſilicon ferre potuit; ac proinde hæc ſubjecta horum uſu magis proſtrata, quàm refocillata fuiſſent: ſic alium novi virum, qui poſt aſſumptam ambram incidit in ſyncopen; ſicut in genere ſyſtema nervoſum ſenſilius habentia ſubjecta non poſſunt ſuaveolentia perferre. Tutiora his longè ſalina penetrantia, ſive illa urinoſa ſive acida fuerint, præſcribuntur. Attendendum tamen eſt, an ſyncope oriatur à ſpirituum animalium diſſipatione ob objectum fortiùs eos commovens, adeoque à radii luminoſi interceptione? an verò à ſpirituum animalium & vitalium oppreſſione & quaſi concentratione? Adeoque in genere tres claſſes remediorum in lipothymia analepticorum in Praxi vulgò ſunt.

I. *Spirituoſa ſulphurea ſeu oleoſa*, quò pertinent omnes *ſpiritus inflammabiles* aromatici per fermentationem parati, olea aromatica deſtillata, tàm ſimplicia, quàm aquæ apoplecticæ compoſitæ, plùs minùs ſuaviter olentia. Quoad hoc punctum tamen; *cautè*, ut jam dictum, nonnihil uſurpentur; cùm non ſolùm mulieres omnes talia ſpirituoſa oleoſa, fumoſa ineptè vulgò dicta, quòd caput repelere putentur, commodè perferre nequeant, ſed etiam mares plures, præſertim literati, aut lucubrationibus dediti, propter rariorem ac ſubtiliorem ſpirituum texturam fortiùs odorifera, ſive ſuaviter ſive malè illa oleant, non commodè ferant; cùm talia nimis ſpiritus vel ſanguinem afficiant, unde vel cephalalgiam vel capitis gravitatem quaſi ebrioſam inde contrahunt. Aliàs tàm internè quàm externè ſenſuum organis admodum conducunt.

II. *Spirituoſa alcalina*, ſpiritus volatiles acres urinoſi & omnia ſalia volatilia, eò præſtantiora, quò magis oleoſa priùs reddita fuerint.

III. *Acida volatilia acria*, in ſpecie acetum, quæ partim ſenſuum organa potenter afficiunt, partim ſpiritus diſſipabiles, ne nimis exſolvantur, præcavent.

In horum tamen omnium uſu ſedulò, ratio cauſarum antecedentium habenda eſt. Sic enim, ſyncope erit v. gr. ex veneno, appropriata alexipharmaca addenda erunt, in quo caſu itidem convenit vomitus, ubi venenum in primis viis adhuc latuerit. Ubi eſt ex paſſione hyſterica aut uterina, appropriata hyſterica, v. gr. Zedoaria, caſtoreata, omnia ſalia volatilia, ſpiritus cornu cervi ſuccinatus, ſpiritus meliſſæ, carminativus de tribus, ſalis ammoniaci ʒß. Quinta Eſſentia Matthioli, præſertim cum Caſtorinis, ſi ferre queat æger, cum aqua appropriata, ex. gr. artemiſiæ ℥j. propinentur, aut etiam opiatis additis malum præcaveatur: uti etiam tunc naribus admoveantur appropiata; ut plurimùm quidem naribus in ſyncope hyſterica fœtida ex caſtoreo & aſa fœtida, fumus ſulphuris, pennarum accenſarum, &c. Verùm in hoc ſimus cauti propterea, quia non omnes mulieres æquè perferre poſſunt graveolentia; ut plurimùm quidem ſed non ſemper, de quo ſuo loco, ubi de morbis mulierum; ſunt enim quædam, quæ à graveolentibus læduntur. Unde optimum eſt in hyſterica paſſione, ubi non ſcimus genium mulieris, an ſuaveolentia? an verò fœtida perferat? ſpiritum ſalis ammoniaci volatilem admovere naribus; Hinc enim ſuaveolentia & fœtida ferentibus conducit. Semper habenda cauſæ antecedentis ratio, atque in ſyncope non frigidiora & calidiora remedia anicularum more attendenda, ſed ea, quæ ſunt plùs minùs refectiva, adhibenda.

Imò in ſyncope vitio ſtomachi & vitio orificii ſiniſtri, aut etiam abdominis orta, vomitus interdum tutò poteſt provocari, ſi nempe adſint indicationes excrementorum evacuandorum; cùm & hunc motu ſpontaneo ortum conduxiſſe obſervaverim: Sic FORESTUS *lib. 17. obſ. 7.* refert ſyncopen ex utero ex defectu menſium afflicto ſimul ſtomacho, per vomitum curatam: FABER *Curat. 86.* refert ſyncopen deſperatam, per vomitum, cum aqua cinnamomi copioſa, curatam. Confert ergò vomitus maturè adhibitus in ſyncope ſtomachica, ac ubi fomes mali circa primas vias hæret, præſertim ubi nauſea & ſimilia ſymptomata urgent. In caſu, quo non tàm reſoluti quàm oppreſſi aut inordinatè agitati ſpiritus videntur, excitat quoque tales ægros vomendi conatus, ac quaſi in vitam revocat; & licet adſtantibus terribilis videatur, Medicus tamen hoc in caſu ſe nec timidum nec tumidum exhibeat: non illud, ne mora inconſiderata ægrum peſſundet; non hoc, ne ægrum ſpiritus evomere cogat. Ubi ergò ſignum certum eſt, vitium à ſtomacho, & vires non attritas, ſed validas adhuc eſſe, optimum erit, ut blandus & mediocris inſtituatur vomitus.

Hoc ipſo vomitionis actu, ne animo delinquant, odores penetrantes, imprimis vini generoſi, naribus admovendi. Quod ſi vomitus non æquè tutus videatur, clyſma paulò acrius injicere non vetabit; & propinentur Præcipitantia ita dicta, quæ figendo efferveſcentiam humorum ſiſtunt: quibus tamen adjungantur aromatica. Hinc corallia, Magiſterium coralliorum cum ſucco citri paratum, lapis bezoar in doſi generali ad ∋ß, ebur præparatum cum vel ſine igne, additis aliquot guttis olei cujuſdam deſtillati, vel ſuccini, vel aniſi, vel cinnamomi. His enim ſyncope imminens præcavetur, donec opportunè ſaburra vitioſa ex primis viis evacuari poſſit.

IV. Adduntur his *Opiata* mediocri doſi, in ſcopo nempe ultimo ſupra memorato, ſpirituum nempe aut diſſipabiliorum, aut in impetus convulſivos proniorum, impetum ſiſtentia: ſubindè enim fit, ut ex irrequieto nimis ſpirituum animalium motu, indeque ortis deliriis, aut agrypniis, aut etiam motibus convulſivis, ingens virium immineat proſtratio. In tali caſu ex opio ritè parata remedia ſunt divina auxilia, ſi appropriatis aliis remediis miſceatur.

Quæ ergò conveniunt in ſyncope, refectiva & analeptica dicta præ cæteris ſunt primariò vinum generoſum, cinnamomum, aqua & oleum deſtillatum ejus, ac omnia ex eo parata, in ſpecie ejus oleum (vid. HELMONTIUS *de Poteſt. Medic.*) aquæ ſpirituoſæ, v. gr. aquæ apoplecticæ quælibet, ſpiritus liliorum convallium per fermentationem paratus, ſpiritus theriacalis, tàm ſimplex quàm compoſitus, oleum deſtillatum caryophyllorum, item Balſama apoplectica & cordialia, item ſalia volatilia quæcunque, ſpiritus cordis cervi; *liquor* cornu cervi ſuccinatus, id eſt, ſpiritus Cornu Cervi eſſentificatus, & ſale volatili ſuccini debitâ proportione unitus, qui eſt elegantiſſimus. Nam ſuccinum, ſal volatile & oleum deſtillatum ſuccini, aliquot guttularum vel granorum pondere exhibitum, admodùm potenter roborat ſyncopticos, imprimis ſimul concurrentibus inſultibus epilepticis, aut inſultibus hyſtericis. Spiritus roſarum per ſe eſt egregium refectivum. Quod ſi verò fiat ſpiritus roſarum ambratus, id eſt, ſi fermentetur ambra cum roſis, fit exindè ſpiritus roſarum ambratus potentiſſimus & elegantiſſimus; nam fermentatione ambræ cum roſis ejus compages recluditur, ut poſtmodùm cum ſpiritu roſarum ſursùm rapta det ſpiritum elegantiſſimum. Ambra enim, & omnia ex eadem parata remedia, ſummi ſunt reſtaurativum ſpirituum animalium; undè non tantummodò uſurpantes in Venerem armat, ſed præterea quoque ſenibus decrepitis moderato uſu mirè conducit; unde confectio alchermes, quam ingreditur ambra, potenter reficit, imprimis ſi aliquot guttæ olei deſtillati cinnamomi addantur: item Eſſentia ambræ cum ſpiritu roſarum, aut, quod melius, cum ſpiritu meliſſæ parata, ad guttas viij. vel x. in aqua meliſſæ exhibita; cui tamen præfero ſpiritum roſarum ambratum. Quod ſi his ſal viperarum aut ſuccini probè depuratum addatur, vix relinquet Medicum & ægrum. In ſpecie RUDOLPHI II. Imperatoris conſtantiſſimum medicamentum cephalico-cardiacum, ipſi ab ELISABETHA, Angliæ Regina, communicatum fuit ex ambra moſcho, & zibetho; aff udit ſpiritum roſarum, vitrum ſigillavit hermeticè, quod æſtivo tempore in terra fodit.

Præterea quoque citrus, elixyr citri, vel ſpiritus citri acuatus ſale volatili Cornu Cervi, (quod ſemel pro ſemper noto) in aqua appropriata exhibita ſimiliter conveniunt: in ſpecie Quinta Eſſentia dictæ vegetabilium aromaticorum, Quintæ Eſſentiæ meliſſæ, angelicæ. Quibus notæ ſunt encheireſes Chymicæ parandi ex vino oleum ſeu Quintam eſſentiam vini, cujus minutiſſima gutta linguæ admota totum corpus quaſi fulmine penetrat, & eſt ſal volatile ſubtiliſſimum vini in oleiforme corpus concentratum, ii habebunt melius levamen in ſyncope. Eſſentia cordialis D. MICHAELIS ex vegetabilibus ſpiritualibus cum ſpiritu cordis cervi eſt egregia. Eſſentia croci, rectè PARACELSO dicta ſumma cordis lætitia, inſigniter laudatur. Paratur hæc eſſentia croci per aquam vitis, menſe Martio ex pampinis inciſis deſtillantem, vel etiam cum ſpiritu appropriato meliſſæ, aut roſarum parata eſt efficacior; Huic eſſentiæ, ſi gr. j. vel alterum ſalis volatilis addatur, fit medicina præſtantiſſima. Tinctura ſeu eſſentia caſtorei, ſpeciatim in ſyncope hyſterica & hypochondriaca, convenit. Tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi parata eſt elegans, imprimis poſt ſanguinis, aut alius utilis ſucci excretionem, unde etiam puerperis poſt partum exhibetur pro reparandis viribus. Tincturæ etiam ſolares, ex. gr. tinctura ſolis cum oleo cinnamomi, tàm MYNSICHTII *in Armamentario*, quàm etiam D. GANZLANDI, egregiæ ſunt. Verùm vires potiùs oleo cinnamomi tribuendæ, quàm auro: utut enim per ſalia inſigniter diſſolvatur aurum, non tamen totalis eſt ejus reclusio, ut ſulphur abſconditum fiat manifeſtum; faciliùs enim eſt aurum conſtruere, quàm deſtruere; Adeò ut menſtrua quidem in his ſint egregia, admiſtæ tamen atomi auri parùm operentur; qui verò poteſt parare veram auri tincturam, iſti concedam ſuum

gau-

gaudium. Aliquoties facta fuit mentio ſalium volatilium, nec immeritò: Hæc ipſa fiunt magis appropriata, ſi fiant oleoſa, & ſuavi aromate imprægnata, i. e. ſi artificioſe conjungantur cum oleis aromaticis deſtillatis, quod per ſe non poteſt fieri; beneficio tamen ſpiritus vini, quod de utroque, nempe ſale volatili & oleo, participat. Imprimis *ſpiritus ſalis ammoniaci* benè rectificatus, conjunctus cum ſpiritu vini rectificatiſſimo aromatico, & ſic *oleoſus* factus, dat talem miſturam; ſal volatile oleoſum admodùm elegans in ſyncope, aut virium ſubita proſtratione. Fuit Medicus, qui frigidos, & calore nativo jam quodammodò deſtitutos, hauſtulo Elixyris vitæ Matthioli, in quo grana aliquot ſalis volatilis viperarum diſſoluta fuerint, ſe recreaturum confidat: Vid. SACHSIUS *in Ampelographia pag.* 511.

In genere vehicula horum remediorum ſunt aqua meliſſæ cum vino, aqua pulegii, cinnamomi ſimplicis vel cydoniatæ, aqua vitæ ſive quinta eſſentia aut, ut alii vocant, Elixyr vitæ Matthioli, item aqua cordialis *Herc. Saxon.*, aqua carbunculi, aqua cordis cervi, aqua vitæ alba *Dreſdenſium*, quæ eſt optima, aqua cordialis calida *Mynſichtii*, in mulieribus aqua hirundinum cum caſtoreo, &c. quibus etiam camphora, ſpiritus theriacalis camphoratus, & ſimilia, pro meliori ſtimulo commodè addi poſſunt.

Quoad *acida*: ſpirituoſum ac genero ſum vinum, ſuccus citri, ſuccus aut ſyrupus rubi Idæi, conſerva pulpæ citri cum electuario diaſcordii, acetum ſimplex vel acetum bezoardicum, florum calendulæ, liliorum convallium, florum tunicæ, ſambuci, caryophyllatum, rutaceum, &c., in aceto infuſum caſtoreum, &c. uſurpari poſſunt. HOEFERUS externè commendat olfactum panis recentis, cujus odorem omnibus aquis perlatis longè præfert BECHERUS. Regioni cordis admovet HARTMANNUS ſacculos ex meliſſa, irroratos cum ſpiritu vini.

Quoad *opiata* denique: præter laudanum opiatum *Helmontii*, ex opio cum ſucco cydoniorum fermentando paratum, in parvâ doſi theriaca, Mithridatium, Extractum theriacale, aut his cognatæ compoſitiones, adminiſtrari poſſunt: v.g.

℞. *Quint. Eſſ. cinnam.* ʒj.
D. S.
Tinctura Cordialis 50. *guttæ pro* 1. *doſi.*

℞. *Tinct. corall. cum ſpirit. Corn. Cerv.* ʒij.
D. S.
Tinctura cordialis pro 3. *vicibus.*

℞. *Aqu. meliſſ. cum vino* ℥iß.
Apopl. ʒvj.
Cinnam. cum vino ʒiij.
Eſſent. ambr. vel confect. alcherm. ʒj.
M. D. S.
Potio cordialis cochleatim capienda.

℞. *Aqu. fragor.*
Rubi Idæi ana ℥iß.
Tincturæ ſolis ʒj.
Matr. perlar. præp. ʒß.
Confect. al-cherm. ʒij.
M. S.
Mixtura confortans pro aliquot vicibus.

℞. *Aqu. rubi Idæi* ℥iv.
Tinct. ſolis ʒiij. vel ℥ß.
M. S.
Mixtura cephalico Cardiaca:

℞. *Aqu. meliſſ. cum vin.* ℥iij.
Quint. eſſent. Matthioli ʒiij.
Confect. al-cherm. ʒj.
Syr. fl. tunicæ ʒvj.
Potio cordialis pro aliquot vicibus.
M. S.
Vel

℞. *Aqu. cordial. Herc. Sax.*
Cinnam. borrag.
Meliſſ. cum vino ana ℥j.
Spirit. theriac. ſimpl. ℥ß.
Elixyr. vel ſucc. citri ʒvj.
Eſſent. ambræ ℈j.
Syr. de cort. citri ℥ß.
M. D. S.
ut *ſupra.*
Vel

℞. *Aqu. rubi Idæi* ℥ij.
Aqu. Cordial. Herc. Saxon. ℥j.
Spirit. lil. convall. ʒiij.
Salis ammoniaci ʒj.
Syr. borrag. ℥ß.
M. D. S.
ut *ſuprà.*
Vel

℞. *Aqu. meliſſ.* vel *roſar.*
Fœnic. ana ℥iß.
Liqu. Cornu Cervi ſuccin. ʒj. ad ʒiß.
Syr. fœnic. ʒiij.
M. D. S.
ut *ſuprà.*
Vel

℞. *Aqu. rubi Idæi* ℥iij.
Aceti theriac. ʒiij. ad ℥ß.
Spirit. citri ʒj.
Syr. rubi Idæi ℥ß.
M. S. ut *ſuprà.*
Vel

℞. *Aqu. fl. ſamb.*
Borrag. ana ℥ij.
Succ. citri rec. ʒj.
Spirit. roſar. ʒij.
Syr. rubi Idæi ℥ß.
M. D. S. ut *ſuprà.*
Vel

℞. *Aqu. borrag.*
Bugloſſ.
Rubi Idæi ana ℥j.
Aqu. cinnam. ʒiij. vel ℥ß.
Succi citri rec. ʒiij. vel ℥j.
Conf. al-cherm. ʒiß. vel loco hujus *Tinct. corall.* ℈i. vel ʒß.
Corall. rubr. præp. vel *margarit. præp.* ʒß. ad ʒj.
Syrupi cinnam. vel alius ℥ß.
M. D. S. ut ſuprà.

Quoad *externa*, naribus, temporibus, pulſibus, labiis, & ſcrobiculo cordis affricanda: ſunt ferè ſimilia, *vel* ſpirituoſa, aqua carbunculi, liliorum convallium, balſamus apoplecticus, &c. oleum carbunculi, cinnamomi, citri, &c. Præ cæteris utile eſt oleum ſuccini, caryophyllorum & ſimilia. Item admoventur naribus ſpiritus ſalis ammoniaci, aut ſimilis acrior, acetum vini, acetum florum tunicæ, ac ſimilia naribus adhibentur. Succinum ſolum ſub forma ſuffitus, naribus excipiendi, adhibetur à RULANDO, qui dicit: ſe longa experientia in omni ætate & affectu repeririſſe lipothymicos refocillatos ex accenſo carabe, aut ex oleo carabino naribus illito, aut una alterave gutta cum aqua appropriata ori infuſa: Vid. *Theſaurus pag.* 177. de muliere mortua ferè & frigida, quam oleum ſuccini reſtituit: N.B. in ſuccino multa latent.

In *ſpecie* etiam ſyncope & lipothymia ex *Evacuationibus* quibuſvis, ſpeciatim nimiis Purgationibus, quæ ſunt frequentes, imprimis conveniunt. Acida quæcunque, in ſpecie ſuccus cydoniorum, theriaca in aqua cinnamomi uſurpata, item Extractum theriacale in aquâ cinnamomi, & Mixtura ex aqua menthæ, ſpiritu theriacali ſimplici vel camphorato, & confectione al-chermes; aut aqua cinnamomi, in qua theriaca & confectio al-chermes fuit ſoluta, conveniunt: nam hæc ſunt præſentanea. Spiritus vini rectificatus cum ambra & moſcho aromatiſatus commendatur imprimis a FABRO in ejus *Pathologia*: ſicut & hæc dicta optima erunt in & poſt nimium vomitum contracta lipothymia.

In ſyncope ex nimio ſudore, æſtu, labore, exercitationibus, iracundia, *gaudio nimio*, aut odoribus ingratis, conducunt acida, acetum, ſuccus citri, vinum, ſucci vegetabilium, aut julepi aciduli, Elixyr citri acidulatum.
Vel

℞. *Conf. acetoſell.*
Pulp. citri ana ℥j.
Fl. tunicæ ℥ß.
Rob. ribium ʒvj.
Confect. al-cherm. ʒiß.
Syr. acetoſ. citri, vel *rubi Idæi* q.ſ.
M. D. S.
Saccharum cordiale.

Imprimis contra alterationem ab ira, præmiſſo, ſi opus ſit, vomitorio, in ſpecie ſi poſt iracundiam alimentorum facta ſit aſſumptio, convenit Mixtura SYLVII *Prax. l.* 1. *cap.* 28. §. 22., item Mixtura *ſuprà c.* 3. Prolegom.

pom. Artic. 2. Memb. 2. pro acido temperando. In metu febris ardentis malignæ ex nimia ira, hinc forti motione, & potu, aliquando præſcripſi:

℞. *Ebor. ſine igne* gr. xv.
Specif. cephal. ℈ß.
Campb. gr. ij.
M. D. S.
Pulvis cephalico-cardiacus.

Veſperi accipiebat.

In *ſyncope febrium malignarum*, ex irrequieto nimis ſpirituum animalium motu, indeque ortis deliriis, aut agrypniis, aut etiam motibus convulſivis, camphora in pauca quantitate cum laudano opiato conjuncta, & aliis appropriatis addita, ſpiritus animales nonnihil figit, & ad debitum motum redigit; quò pertinet & ſyncope ex *fumo gas narcotico*, e. g. opii, *liquorum efferveſcentium*, *carbonum*, &c. orta, quo caſu acetum caſtoreo imprægnatum præprimis pollebit.

In *ſyncope ex terrore*, *nimiis hæmorrhagiis*, *triſtitia nimia*, &c. cinnamomum, ſpirituoſa oleoſa, ſpiritus vini, aqua vitæ, aqua carbunculi cum ſalibus volatilibus, ut ſpiritus Cornu Cerv. &c. acuata, in ſpecie ſalia volatilia oleoſa, conducunt. *Etiam* graviore in ſyncope *venam aperire*, & aliquali ſanguinis detractione liberum motum huic conciliare, non inconſultum eſt: *Nam non ſemper* ſyncopticis nocet ſanguinis detractio: id quod confirmat ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. Admir. Obſeru.* 135., ex *menſium* nempè *ſuppreſſione* ſyncope gravis *venæ ſaphænæ* ſectione curata: Conf. SYLVIUS *lib. 3. Prax. cap.* 3. §. 288. & *cap.* 10. §. 69. Contra *mœrorem*, *ſubitaneum terrorem*, &c. confert Mixtura SYLVII *Prax. lib. 1. cap.* 28. §. 24. Item

℞. *Aqu. fl. ſamb.*
Ceraſ. nigr. an. ℥iß.
Lil. convall. cum vino ℥j.
Ebor. ſine igne ʒß.
Sal. volat. Corn. Cerv. ℈ß.
Syr. card. bened. ʒvj.
M. D. S.
Potio cordialis pro aliquot vicibus.

Quod ſi ex *nimia ſanguinis excretione*, v. g. nimio menſium fluxu, ſyncope immineat, *Opiata* v. g. *acidis ſociata ſunt optima*, *additis corallijs præparatis*.

In *ſyncope cum Epilepſia*, *paſſione hyſterica*, &c. juncta, conveniunt imprimis *ſalia volatilia*, uti *jam dictum*.

In *ſyncope ub apoplexia* prodeſt ſpiritus cornu cervi.

Si *ſyncope ſit ex venæſectione*, ut in hæmo phobis, &c. acida proderunt; imponatur æger ſupinus pavimento, ac ſale communi affricentur ejus labia & lingua; vel granula quædam ori imponantur; & pro præcavenda eadem ante venæſectionem capiatur ovum ſorbile, vel hauſtus vini aromatici, vel juſculum, & hinc in dorſo cubantibus vena aperiatur. Loco ſalis communis aut aliorum remediorum, ſuadente HILDANO, urina humana vel bovina utiliter uſurpatur; ita enim reſtitui hoc in paſſu ægros expertus fuit; vel acetum applicetur naribus, & affricetur linguæ.

Iſta & ſimilia, interna pariter & externa, uſurpari poſſunt.

Ad *ſyncopen ſenum*, imprimis ad lipothymiam & virium imbecillitatem ex defectu ſpirituum ſenibus obviam, TIMÆUS habet egregiam miſturam ſub forma Opiatæ:

℞. *Rotul. manus Chriſti perlat.* (corpus) ℥iij.
Terantur in mortario marmoreo, affunde
Olei cinnam. gtt. xj.
Macis gtt. ix.
Caryoph. gtt. vj.
Nuch. moſch. gtt. x.
Eſſent. ambr. crocat. gtt. xxvij.
Vell. aur. Weidneri ℈ij.
Spir. roſar. gtt. xx.
Meliſſ.
Citri ana gtt. xj.
Conf. alcherm. ℥ij.
M. exactè.
Doſis quantitas avellanæ ſeu Juglandis.
Vel
℞. *Ambræ griſ.* vel *moſch.* gr. vii. vel viii.
ſolve in
Olei deſtillat. cinnam. gtt. xi.
Cardam. gtt. viii. ix. ad ℈ß.
Margar. præp. ℈ß.
Sacch candi albiſſ. ℥j. ad ℥ij.
M. f. pulvis.

Vid. HOFFMANNI *clavis*.

℞. *Conſerv. flor. anthos*,
Tunicæ,
Salviæ, an. ℥ß.
Confect. alcherm. ʒj.
Ambr. gryſ. gr. v.
Moſch. gr. iij.
Laud. opiati gr. ij.
Cum *ſyr. flor. tunicæ* f. Electuarium,
Irroretur cum aliquot guttis *olei deſtillati cinnamomi*, &c.
D. S.
Electuarium confortativum.

In laſſitudine pedum:

℞. *Fol. vitis*,
Salicis,
Nymph. an. Mij.
Cap. papav. cum ſem. no. viij.
Inciſ.
D. S.
Species ad balneum pedum.
Decoqu. in aqu. ſimplici.

SECTIO XVII.

DE NUTRITIONE.

JAm ut pateat connexio cum ſuperioribus, præſuppono: quod ſanguis in præcordiis perfectus & turgeſcens, ex ſiniſtro cordis ventriculo transferatur tandem per arteriæ aortæ ramos infinitos in totum corpus ad ſingulas partes, quo ipſo tùm illæ nutriuntur, nempe ſanguine in genere ſic dicto, tùm etiam ex eodem liquore humanæ œconomiæ conſervandæ aut utiles aut inutiles portiones ſeparantur, utpote ſunt urina, lympha, bilis, &c.

In genere ergò ſanguis diſtribuitur ad partes, ut eas nutriat, id eſt, ad particularum ſenſim ab ipſis ſecedentiùm aut pereuntium reparationem, ut & in juventute earundem ad majorem molem & magnitudinem excretionem.

Operationes autem machinæ corporeæ reſpiciunt conſervationem ejus vel in individuo, vel in ſpecie: Illæ vel reſpiciunt Eſſe vitale ſimpliciter, vel Eſſe animale: unde ad tria generalia capita omnes corporis operationes ſeu functiones rediguntur, nempè ad *vitales*, *animales*, & *genitales*. *Vitales actiones* eò ſunt directæ, ut corpus & conſervetur, & in ſuo vigore vitali corroboretur, omneſque partes ſolidæ pro obeundis promptiùs & meliùs actionibus organicis debitam magnitudinem aſſequantur.

Cùm enim principia corporis activa ſint in perpetuo motu, adeòque continuam patiantur partim alterationem, partim jacturam, neceſſe eſt, ut horum redintegratione vigor vitalis & reſtauretur, & quantum poſſibile exaltetur. Nam ſpiritus continuò ſub actionum exercitio ſubtilitate ſua evaneſcunt & diſſipantur, in quorum ſupplementum impenditur ſanguis; cujus maſſa præterea quoque in partibus ſolidis nunc in earum ſubſtantiam perfectè convertitur, nunc alterata nonnihil ſaltem tam naturaliter poſt accretionis annos, quàm præternaturaliter per exercitia, aut vehementiores corporis motus, totus inſenſibiliter per poros tranſmittitur: ut taceam partes hujus maſſæ effœtas, & per crebriores circulationes, ac in præcordiis ſuſceptas fermentationes, reſolutas, copioſè itidem exhalantes; ita ut pluribus unica die naturali per inſenſibilem tranſpirationem tantum evacuetur, quantum per alvum 15. dierum curſu; de quo Tranſpirationis quan-

quanto Vid. SANCTORIUS SANCTORII *de Statica Medicina*.

Perditio hæc nullo modo fit à ſolo calore, cùm hujus actio præſertim ſi viva flamma non fuerit accenſus, univerſim omnia humida miſta ſiccet in tophum aut carbonem, ut copioſam remanentiam relinquant; ſecùs atque in corpore noſtro evenire ſolet, cùm nullibi tale caput mortuum ſanguinis naturaliter obvium ſit; quin potiùs fermentorum in corpore & aeris inſpirati adjumento in tantum reſolvitur & volatiliſatur maſſa ſanguinea, & exinde ſeparandus nutritius ſuccus, ut vel ſponte, vel leni accedente calore, totus ſucceſſivè exhalet.

Ut ergò inſignes hi defectus reſarciantur, alimentorum aſſumendorum, & hinc elaborandi nutrimenti, imminet neceſſitas; quibus reſtaurentur partim partes abſumptæ nutrimenti appoſitione & aſſimilatione, in quo conſiſtit nutritio; partim augeantur membra omnia pro aptitudine ad functiones faciliore, perfectiore ejus agglutinatione, in quo conſiſtit augmentatio, ſeu accretio: ita ut nutritio & accretio ſaltem majoris & minoris ratione differant, quòd nempè nutritio ſit inchoata auctio, & auctio perfecta nutritio: quarum illa per totum vitæ curſum; hæc ſaltim ad certos annos, tàm ob partium augendarum pro majori extenſione ineptitudinem, quàm ob nutrimenti pro perfecta agglutinatione inhabilitatem, perdurare naturaliter ſolent.

Tribus verò actionibus, Appoſitione, Aſſimilatione, & Agglutinatione, abſolvitur Nutritio & Accretio: *Appoſitio* ſimplici mechanica, per poros partium tranſcolatione & quaſi filtratione, peragitur: *Aſſimilatio* autem, & per coagulationis modum firmior *Agglutinatio*, non ſine motu tranſmutationis fermentativo, ab occulto partium volatili acido, fieri videtur: quod ſpirituoſum ſub-acidum fermentum partium ſolidarum à ſpiritu animali dependere videtur; qui ad partes diſtributus, præter ſenſum & motum, ſimul earum nutrimentum roridum, & ſalinum volatile oleoſum ſpirituoſa & volatili ſua aciditate blandè coagulando & condenſando iiſdem aſſimilat & agglutinat.

Fiunt nempè ſuccorum alterationes iſtę, quæ dicuntur concoctiones, in corpore noſtro omninò per fermenta & fermentationes; ſicut ſeparationes unius ab altero per tranſcolationes & filtrationes mechanicas; eorum verò retentiones & variæ motiones per ſolas pulſiones, beneficio toni partium, in earum ſtructura & textura fibroſa fundati, ſine ulla attractione: videatur CHARLETON *in Oeconomia Animali Exercitatione* 7. §. 7. *& ſeq.* De Platonica circumpulſione CORNELIUS CONSENTINUS Videatur: Omnis enim motus in pulſu conſiſtit: In rerum natura non datur attractio, ſed omnia fiunt per pulſum.

Naturale hoc eſt nutritionis ſchema, dum maſſa ſanguinea exiſtens temperata, & plena partibus mucilaginoſis & roſcidis, i. e. chyloſis, corpus turgidulum, molle & ſucci plenum repræſentatur: quæ nutritio læditur & præternaturalis redditur tribus imprimis modis: & quidem.

1. *Alimenti nutrientis*, vel partis nutriendæ *vitio*. Nutrimenti vitio læditur, quando alimentum vel DEFICIT ob ſui aſperitatem, tàm naturalem quàm præternaturalem, uti in ſcorbuto, ubi aſſimilari nequit; tunc enim atrophia & tabes in promptu eſt.
2. Quando illud *Augetur*, adeoque partes ſolidæ nimis nutriuntur, ut *in Corpulentia nimia*, & in obeſitate.
3. Læditur Nutritio, quando DEPRAVATUR, vel vitio alimenti, partium nutritioni legitimæ inepti, quo nutritio non tantùm inæqualis, ſed & perverſo modo fit, unde habitûs exterioris univerſi varia mala, v. g. *cachexiæ*, *leucophlegmatiæ*, *anaſarca*, *aſcites*, *icteri*, *lues venerea*, *malum hypocondriacum*, *ſcorbutus*, & ſimiles alii affectus ſuperveniunt; vel vitio partis nutriendæ, quando nutritio ipſa vitiosè eſt inquinata, ut inde ſcabies, pruritus, maculæ faciei, gutta roſacea, vari, aliaque vitia cutanea dicta oriantur.

Conſideramus jam

CAPUT I.

DE NUTRITIONE PARTIUM LÆSA.

ARTICULUS I.

DE ATROPHIA, TABE, & MACIE.

Atrophia, Tabes, & Macies, ſunt deficiens Nutritio, non tantùm quando corpus non nutritur ampliùs, ſed prætereà plùs minùs hæc ipſa etiam deficit. Et quidem imminuitur nutritio manifeſtè ratione carnis muſculoſæ, & ratione pinguedinis, non item ratione cartilaginum, oſſium aut parenchymatum membranoſarum, ac fibroſarum partium. Hæc enim non abſumuntur, utut ſubindè plùs minùs exſiccentur & areſcant; adeòque habitus carnoſi & pinguedinis abſumptio in genere *Atrophiam*, Germ. *das Abnehmen*, conſtituit. Et quidem pinguedo ſola deficiens vocatur *Macies*; quando verò caro ſimul, ipſæ nempè partes roridæ muſculoſæ abſumuntur, nec reſtituuntur, *Tabes*, Ger. *die Schwindſucht*, appellari ſolet.

Atrophia iſta in genere nunc eſt *univerſalis*, eaque frequentior, quando totum corpus non nutritur, ſed ſucceſſivè contabeſcit; nunc eſt *particularis*, eaque rarior, quæ unum alterumve tantùm membrum ac viſcus internum plùs minùs occupat: ſic enim nunc pulmones flaccidi, nunc lien corrugatus & tabidus obſervatus eſt, pariter ſicut nunc manus altera, nunc pes in atrophiam incidit; quod ipſum vitium in ſpecie *Aridura*, German. *die Gliedſchwindung* dicitur.

CAUSÆ.

In genere *Cauſa Atrophiæ Univerſalis eſt in Efficiente, vel in Objecto. Efficiens ſunt ſpiritus animales* influi, qui cum ſpiritu inſito confermentati nutritionem efficiunt; undecunque verò deficientes atrophiam inferunt. *Objectum*, ſeu id, quod nutrit, ſunt alimenta, quorum vel defectus in maſſa ſanguinea, vel vitium, imprimis viſcoſitas ſeu corruptio, nutritioni inepta exiſtit.

Quoad ſpirituum animalium defectum, ſunt, quando vel non generantur in abundantia, vel geniti abſumuntur in motionibus corporis aut animi. *Non generantur*, ex ſanguinis variis vitiis, quæ ex vitiis cerebri aut in textura, ſeu, ut aliàs vocant, temperatura, aut conformatione læſa ſcaturiunt. *Abſumuntur* in iis, qui fortiùs aut crebriùs laborant; hinc rarò craſſi aut obeſi ſunt ruſtici; item qui crebriùs Veneri indulgent, unde ex parte Tabes dorſalis; item qui indulgent intentioribus meditationibus, hinc literati frequentiùs macilenti; non ſecus ac qui mœrore aut triſtitia diuturna ſunt affecti, ut quando virgo ob amaſii diſceſſum tabe perit, ex obſerv. PANAROLLI *Pent.* 6. *Obſerv.* 18.

Quoad nutrimenti vitium: deficit nutritio, & oritur atrophia:

1. *Quando non generatur alimentum* in ſtomacho, verbi gratia in inedia, vel coacta vel voluntaria, aut etiam, quando alimenta parùm nutrientia aut vitioſa aſſumuntur, uti fit in picantibus, carbones, cretam, &c. comedentibus.
2. Deficit nutritio, *quando chylus genitus* quidem *non* tamen *diſtribuitur* uſque ad ſanguinem; idque vel *vitio vaſorum lacteorum* in inteſtina hiantium obſtructorum, verbi gratia in paſſione cœliaca, quàm *ſuprà* habuimus; vel *vitio pylori* à tumore ſcirrhoſo obſtructi, ut annotarunt *Salmuth. Centur.* 1. *obſerv.* 20. & HOCHSTEDTERUS *Dec.* 5. *obſerv.* 3. 26. & 28.; vel *vitio glandularum* meſenterii obſtructarum, hinc inſigniter tumefactarum, ac tandem ſcirrhoſarum, & plùs minùs ſtrumoſarum (hæc enim ſe invicem ita inſequuntur) chylo tranſitum non concedentium; unde neceſſariò corpus emaciatur. Exempla hujus non ſunt pauca. Sic HILDANUS *Centur.* 1. *Obſerv.* 7. curavit puellam tabeſcentem appetitu minimè privatam, idque ex meſenterii vitio, tumoribus ſcirrhoſis & ſtrumoſis multùm referto: & HORSTIUS *libro* 2. *Obſerv.* 5. ſimiliter exemplum habet atrophiæ ex obructione glandularum me-

ſenterii vitio, tumoribus ſcirrhoſis & ſtrumoſis multùm reſerto: & HORSTIUS *libro* 2. *Obſerv.* 5. ſimiliter exemplum habet atrophiæ ex obſtructione glandularum meſenterii. Facit huc etiam, quod refert BONTIUS *de Medic. Indorum cap.* 12. ; quod nempe atrophia ſeu extabeſcentia Indis regionibus quoque familiaris & epidemica ſit quaſi, idque ex vitio meſenterii, nempè ejus abſceſſibus coruptis: Nec *tabes* adeò decantata in *Anglia* aliunde habet originem, quàm ex meſenterii glandulis ſcirrhoſis & ſtrumoſis: id quod anatome taliter affectorum confirmat, utut GARENZIER *in Tractatu de Tabe Anglica* aliam ſuggerat originem. Infantulis imprimis & junioribus ſatis frequens eſt atrophia ex hac cauſa, nempe vitio meſenterii: Vid SYLVIUS *libr.* 1. *Prax. capit.* 14. §. 56. HORSTIUS *lib.* 4. *Obſerv.* 24. HILDANUS *Centur.* 1. *Obſerv.* 70. *& Contur.* 2. *Obſerv.* 44 SENNERTUS *libr.* 3. *Prax. Part.* 5. *Sect.* 1. *cap.* 3 PANAROLLUS *Pentec.* 5. *Obſerv.* 19. & BARBETTE *in Prax. Part.* 3. *cap.* 3. ubi de Inteſtinorum doloribus, *item in Anat. Pract. Part.* 1. *cap.* 14. *pag.* 87. , in qua refert, frequenter infantes, rarò adultos, atrophia corripi cum ventriculo tumido & inflato, & doloribus compreſſivis, vitio meſenterii, denegantis chylo tranſitum ac debitam diſtributionem; ſicut etiam maciem à receptaculi lumbaris, & ductus thoracici anguſtia & compreſſione, teſtantur FERNELIUS *lib.* 5. *Pathol. cap.* 11. & BARTHOLINUS *de Lacteis thorac. cap.* 14. Quò etiam pertinent lumbrici chylum in inteſtinis conſumentes; item quando cum vel ſine ſanguine chylus extravaſatur aut conſumitur, uti verb. gr. in vulneribus ac ulceribus majoribus, lactatione nimia & diuturna, nec non mictione chyloſa, qualem DRAWIZIUS *Tract. de Scorbuto Sect.* 9. & TIMÆUS *Von Gulden Klee lib.* 3. *Conſil.* 43. annotarunt.

3. Deficit Nutritio, *quando chylus*, licet ſanguini permixtus, & plùs minùs aſſimilatus, *nimis tamen cum eo evacuatur*. Quò pertinet nimia quæcunque ſanguinis effuſio, ſive fiat per nares, ſive fiat per uterum, ſive, quod ſæpiùs fit, hæmorroides, ſive per nimias venæ ſectiones: Nam tales ſanguinis evacuationes & excretiones multum depauperant de rore nutritio, ut non poſſit non ſequi atrophia. Nec excludenda ſunt medicamenta purgantia & Sudorifera fortiora, cùm maſſam ſanguineam nimis ſolvant, evacuent, & ſic corpus emacient. Facit huc motus corporis nimius, per glandulas cutaneas ſub forma ſudoris rorem nutritium etiam exhauriens: item ob eandem cauſam æſtus nimius, qui liquefaciendo ſuccum nutritium, eundem ſucceſſivè deprædatur: item fluxus alvi nimis copioſi huc pertinent; vid. BORELLUS *Cent.* 2. *Obſerv.* 64. ubi refert de atrophia & macie poſt ſumptum pharmacum, indeque orta hypercatharſi, abortu, &c. item fluxus febrium colliquativi; item gonorrhœa virorum, tàm vera quàm notha; item fluor uterinus albus mulierum, aut copioſior aut diuturnior, mulieres tandem ad atrophiam ac maciem diſponit, uti exemplum habet GUARINUS *Conſ.* 105. Ulcera carioſa & fiſtuloſa in artubus, verbi gratia in genu, atrophiam inferunt, abſciſſione partis curandam: Vid. HORSTIUS *libr.* 9. *Obſerv.* 20. Nimia denique venus tabidos reddit mares, quia cum ſpiritibus mediante genitura ſuccum nutritium exhaurit: quale exemplum habet ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 3. *Prax. admir. obſerv.* 120. : quò etiam pertinet affectus novorum maritorum, qui vocatur TABES DORSALIS, vel alio modo *Hectica novorum maritorum*, quando hi ipſi nempè ad rem veneream nimis ſunt intenti, tandem ſuccum ſeu rorem nutritium nimis exhauriendo ſucceſſivè ad talem dorſi atrophiam deducuntur. In Tabe tali dorſali, quæ frequentiorem inſequitur Venerem, ſucceſſivè mariti dorſo extenuantur, proceſſus ſpinales prominent, & ſenſus vermiculationis cum aliquali titillatione ſubitò per dorſum medium decurrente percipitur. Exempla non ſunt rara, *videbitis apud* SOLENANDRUM *conſ.* 5. item *apud* TULPIUM *lib.* 3. *obſerv. cap.* 24. item, ZACUTUM LUSITANUM *lib.* 1. *Prax. admir. obſ.* 122. ; ſed in ſpecie de hac *Lumbagine* & Tabe dorſali vid. SENNERTUS *lib.* 2. *Prax. cap.* 15. *ubi de Tabe dorſali, & hinc* WILLISIUS *Parm. Rat. Part.* 2. *Sect.* 1. *cap.* 2. *pag.* 82. De hac Tabe dorſali ex Veneris abuſu orta ſingulare eſt, quod habet LEMNIUS *obſerv. pag.* 100. , quod hæc nempe Tabes dorſalis, licet ſemel curata, ſoleat tamen ſubinde per periodos ſeptenniorum recurrere, & maritos inſigniter affligere. *Duplex* HIPPOCRATI ejus *ſpecies* eſt; vel *à deſtillatione* in ſpinam, vel *à genitura*, aut huic analogi liquaminis copioſiore excretione; unde & gonorrhœam quamvis ferè inſequi ſolet.

Hæc fuit Atrophia, orta ex defectu nutritionis.

Altera cauſa erat atrophia orta ex vitio nutrimenti. Vitium nutrimenti atrophiam inferens eſt, quando hoc vitioſum eſt, minùs temperatum, ſed nimis aſperum, aut acre, aut ſalſum acidum & quaſi muriaticum, aut alio vitio peregrino inquinatum, hinc ineptum eſt, ut nutriat corpus: Id quod fit dupliciter.

1. Propter vitioſam nutrimenti *in ſtomacho* & primis viis *digeſtionem*.

2. Propter vitioſam nutrimenti geniti, vel per ſe boni in maſſa ſanguinea, tamen antea plus minùs vitiata, *corruptionem*.

Conſpirant hæ duæ cauſæ non rarò, ita, ut in tabe confirmata per circulum quendam ſe mutuò intendant, & ita malum eò gravius reddant: verb. gr. animi affectus diuturni corpus ſimiliter emaciantes, ut ſunt iracundia, terror, & in ſpecie triſtitia, potus frigidus poſt nimiam incaleſcentiam, eſus poſt iram, &c. Nam hæc pathemata partim ſanguinem turbant, partim ex improviſo obvenientiam & digeſtionem primam alterant & vitiant: ſic enim proſtant exempla hominum, his ex cauſis tabe correptorum. Stomachum quod attinet: in hoc, uti fundamentum legitimæ digeſtionis, ita & ſæpiſſimè cauſa tabis & atrophiæ hæret, quando ſcilicet alimenta ſub digeſtione corrumpuntur, eaque non in chylum ſub-dulcem nutritium, ſed in vitioſè ſalſum acrem ac muriaticum, ac plùs minùs viſcidum aut ſeroſum immutantur: quod vitium ſæpiſſimè aut ipſa vitioſa aſſumpta, verbi gratia in pica, inſequitur, aut ſæpiſſimè vitio lymphæ ſalivalis, ſtomachi digeſtionem turbantis, & fermentum ejus vitiantis, oboritur tabes: aut denique accidit ex ipſius fermenti, vel etiam ſuccorum in primis viis labe ſucceſſivè contracta, & tandem vix ampliùs emendabili; quatenùs ea, quæ naturaliter fluida, iſtud conſtituere debent, imprimis ſpiritus, ſanguis & lympha, in craſi ſua vitiata exiſtunt. Quod frequentiſſimè fiat tabes, etiamſi phthiſis, ex vitio ſtomachi malè digerentis, fideliſſimè *inculcat* LINDANUS *in Comment. ad Praxin Chymiatr. Hartmanni*, qui dicit: quod iſta tabes, quæ vulgò à *catarrho oriri* dicitur, aut *à deſtillationibus capitis* produci, ſit ſimpliciter ab *acrimonia & viſciditate ſanguinis & lymphæ* nata, propter errata digeſtionis primæ in ſtomacho, vel etiam ſuccorum in primis viis; quod vitium vocat cruditatem putridam, ad differentiam cruditatis acidæ & nidoroſæ: vid. BARBETTE; quando nempè per hanc alimenta corrumpuntur, & in chylum acido ſalſum ſeu muriaticum, ſimulque viſcidiorem, degenerant. Qualis phthiſeos radix ut maturè ſatis prænoſcatur, ſciendum: quod ægri tales, frequentiùs, etiam ſine omni cauſa externa, aut ſaltem cum leviſſima, de ſumma laſſitudine conquerantur, cum appetitu maximè dejecto; potiſſimùm carnium flacceſcant muſculi, ad tuſſim ſubindè ſtimulentur, conquerantur ſe habere ſalſum, aut muriaticum ſaporem in ore, & muriam non eſſe ſalſiorem: *quæ omnia à ventriculo oriri credo*, dicit LINDANUS, *ab ejus cruditate putrida, & ibi primam mali radicem eſſe*: Hæc putrida miſcentur cum chylo, & deferuntur in ſanguinem, quem inquinant & vitiant, hinc hærent in pulmonibus, quos acrimonia ſua ſalina ſtimulant ad crebriorem tuſſim; unde & in principio, cùm vellicetur à ſaliva ſalſa larynx, tuſſicula tenuis eſt, ex qua concuſſi pulmones ſenſim intumeſcunt, & phlogoſes contrahunt, donec vaſculum aliquod erodatur, & fiat ulcuſculum ſenſim ſenſimque creſcens, ac perfecta tandem ſuperveniat phtyhiſis. Vitio ergò tali ſtomachi inquinata maſſa ſanguinea fit nimis ſalſa, item lympha ſimiliter ſalſa progeneratur, unde tàm pravi ſapore percipiuntur in ore; poſtmodùm interrogati ægri, annon ſaporem alienum habeant? præter hanc acrimoniam ſalſam conqueri ſolent da ſapore cinereo, quod eſt ſignum jam incipientis corruptionis ſeu ulceris in pulmonibus; deindè conqueruntur de ſapore carnium & piſcium putridorum tertia vel quarta poſt paſtum hora, volæ manuum intensè calent, percipitur circa præcordia cum gravativo ſenſu calor quidam, ac pulſus ſemper celer, & frequentior fit, tuſſis exaſperatur, & reſpiratio fit difficilis, ac alba atque viſcida exſpuuntur. Tales ſi perſeverent, neceſſariò tabem & phthiſin pulmonalem contrahunt. Hæc ipſa derivantur vulgò à deſtillatione captis, ſeu catarrho; ſed malè: proximè dependent ab acrimonia ſanguinis, & lympæ quaſi muria-

riatica, pulmones & loca vicina afficiente, fomes verò morbi reverà exiſtit in ſtomacho, ejuſque vitiata digeſtione; abolita enim & imminuta chylificatione totum corpus alimento defraudatur, ut exindè tabes ac maraſmus metuendus ſit neceſſariò. Nec deſunt exempla alios apud Practicos talis ortæ tabis vel phthiſeos ex vitio ſtomachi: vid. imprimis SOLENANDER *Conſ.8. Sect.1.* & *Conſ.15. Sect.2.* ubi exemplum habet totius corporis extenuationis ex malè affecto ventriculo; BARTHOLINUS *Cent. 5. Hiſtor. 38.*; item in POTERIO non pauca exempla reperietis tabis & phthiſeos ex affecto ventriculo ſubnatæ, *Cent. 1. cap. 61. & 93. Cent 2. cap. 3. 70. 71.* & *78. Cent. 3. cap. 82.*, & BARBETTE *Prax. lib. 3 cap. 2.* & alia loca, in quibus ſtomachus accuſatur in phthiſi, depravans alimenta, & in acrimoniam ſalſam ac muriaticam transmutans. Et ſanè in Praxi quotidiana nulla tabes aut phthiſis, quàm hæc, frequentior & familiarior eſſe ſolet.

Vitio ſanguinis, cujus occaſione etiam neceſſariò vitiatur diſtributus chylus aliàs laudabilis, fit Atrophia ſeu Tabes, quando ſanguis quocunque modo à debita craſi deficit, in ſpecie ſalſus, aut acido-ſalſus acris, & plus minus muriaticus redditur, aut alio quocunque vitio inquinatur, adeoque ineptus eſt, ut nutriat: & hinc poſt febres, tam continuas ardentes, quàm intermittentes malè curatas, inſequuntur lentæ & hecticæ, Tabem inferentes, partim ex acrimonia acido-ſalſa, partim juncta viſciditate ſanguinis & lymphæ. Hinc Scorbutici ſæpiùs laborant tabe & atrophia, ex acrimonia ſalis ſcorbutici, nutrimentum corporis inquinantis: Id quod etiam in malo hypochondriaco confirmato familiare eſt, ut hi ipſi malo progrediente in atrophiam incidant, partim ob vitioſam digeſtionem primam, partim propter vitium ipſius ſanguinis. Pariter & menſes retenti, ut & lochia ſuppreſſa, vel hæmorrhoides retentæ, aut imprudenter ſanatæ, atrophiam ſubinde inducunt: (confer. etiam BARTHOLINUS *Cent. 2. Hiſtor. 35.*) & quæ ſunt aliæ cauſæ plures, maſſam ſanguineam diverſimode inquinantes, quæ nutritionem impedire valent.

Quoad *cauſas externas*: maciem quoque medicamenta acria immodicè & intempeſtivè uſurpata inferre ſatagunt, v. gr. ſalia lixivioſa & volatilia, & ammoniacum, nitrum, &c. quia acrimonia ſua maſſam ſanguineam nimis ſolvunt, particulaſque ſolutas, præcipuè ſeroſas, per diureſin & diaphoreſin evacuant, ſicque corpus extenuant. Aloe ſi inconſultò uſurpatur, ob reſinæ lentorem, mucique inteſtinalis viſcum facilè hinc immorans, tandem tabem infert: vid. PECHLINUS *de Purgantibus*. Pertinet huc imprimis, quando ſanguis craſſior & viſcidior fuerit, & in lympha digerenda & partibus impellenda deficiat, v. gr. propter febres diuturnas, hæmorrhagias nimias, aut ſanguinis evacuationes ſolenniores ſuppreſſas, ex. gr. hæmorrhoidum, à quarum fluxu ſuppreſſo, non ſecus ab eorum fluxu nimio, Tabem crebrò fieri HIPPOCRATES *lib. 7. Aphor.* 12. teſtatur. Imprimis tabes oriri ſolet, quando maſſa ſanguinea ad dyſcraſiam degenerat, vitio partis cujuſdam ſolidæ nobilioris, propter ſui malam conſtitutionem in functione ſolita deficientis, aut etiam abſceſſu aut ulcere affectæ. Tali in caſu non ſolum ipſum pus, ſed & viſcus ulceratum, non amplius ſufficiens debitæ functioni circa ſanguinis conſervationem, malum eò deterius reddit: quod etiam facit pus ex ulcere cujuſdam partis genitum, & cum maſſa ſanguinea permiſtum; quod ipſum pus ſanguinem vitiat, putredine inficit, eumque ſalſum, acrem, & glutinoſum reddit: unde talis ex viſceris cujuſdam vitio quovis inſigniore, ac ſpeciatim exulceratione, maſſaque ſanguinea infecta, nata Tabes in ſpecie Phthiſis appellari ſolet.

ARTICULUS II.
DE
PHTHISI.

PHthiſis ſignificat, utut aliàs vocabulum generalè ſit; omnem corporis conſumptionem, à quacunque cauſa, & in quacunque parte fiat; ſtrictiùs tamen jam uſitatè *Phthiſis dicitur omnis ea contabeſcentia*, quæ *corruptelam, ac ſpeciatim ulcerationem alicujus viſceris nobilioris, ſequitur*. Ita ſi quis contabeſcat ob purulentum hepar, purulentos renes, corruptos pulmones, & ſimilia viſcera corrupta, tunc phthiſi dicitur laborare: quæ dicitur à Græco φθύω ſeu φθίω, corrumpo, conſumo, perdo, vel φθίνω, corrumpo, quia ſcilicet in phthiſi totum corpus emaciatur. Hanc phthiſin PARACELSUS aliquando appellat Ariduram; Germani vocant *die Lungen- oder Schwindſucht*.

Interim licèt Phthiſis ex ulcere varia ſit; quoniam verò pulmo præ reliquis omnibus partibus internis maximè expoſitus eſt injuriis aeris externi, à quibus inſigniter lædi poteſt ac ſolet, ipſe etiam talem ſortitus eſt texturam, ut facillimè ex ſanguine ſuſcipere queat varia recrementa, à quibus facillimè alterabilis exiſtit: hinc etiam ex omnibus partibus frequentiſſimè pulmo vitiatur & exulceratur, & proptereà κατ' ἐξοχὴν Phthiſici dicuntur ii, qui ulcere pulmonum laborant, ſive ulcus, ſive induratio, ſive materia gypſea in hoc aut alio viſcere collecta fuerit: Vid. BARTHOLINUS *Hepat. Exautor. S. 6 pag.* 666. FERNELIUS *lib. 5. Pathol. cap.* 11. SEVERINUS *de Recond. Abſc. Nat. S. 2. cap.* 36. TIMÆUS *à GuldenKlee lib. 6. Epiſt.* 8. WHARTONUS *Adenogr. cap.* 11. & WEPFERUS *de Apoplexia pag.* 114. Cum Phthiſi hac ſemper ſimul conjungitur Febris *Hectica*, in quacunque parte ſit ulcus; qualis Hectica, & inde Tabes, conjungitur etiam interdum ulceribus partium externarum inſignioribus. Si pulmo ſuppuratus eſt, ſequitur ſordidum ulcus, quod magis magiſque inquinando ſanguinem, Tabem admodum exaſperat: quæ etiam valent in Phthiſi renali, jecorali, &c. Cum enim per viſcera continuò circuletur ſanguis, hinc facilè is labe quadam notatus, eandem viſceribus, in ſpecie pulmonibus, affricare poteſt; ſicut etiam ex ſuppurato meſenterio, vel abſceſſu meſenterii obſervata fuit Phthiſis ab HORSTIO *lib. 2. Obſerv. 5.*

Atro-

Atrophia omnis fit vel Nutrimenti

- defectu, ex
  - Inedia.
  - Alimentis pravis, in pica,
  - Diſtributione chyli impedita,
  - Chyli exhauſtione.
- vitio, ob
  - Stomachum malè digerentem. Huc pertinet omnis Tabes, quæ vulgò catarrhis adſcribitur, de qua WILLISIUS *Pharm. Rat. Part. 2. pag. 90.*
  - Sanguinem corruptum, chylum inquinantem, in dyſcraſiam ſalſam, acrem, & muriaticam degenerantem,
    1. Ex vitio digeſtionis primæ.
    2. Ex intermittentibus & continuis malè curatis, adeoque Hecticam inferentibus, &c.
    3. Ex ſcorbutica diatheſi ac hypochondriaca.
    4. Ex purulentia cujuſdam ulceris, ſanguinem inquinantis; hinc Phthiſis.

Phthiſis pulmonalis & vomica pulmonum, cum qua ſæpiùs confunditur, in eo ſaltem differunt, quod *vomica* ſit *ulcus pulmonum clauſum* ſeu *abſceſſus*; è contra *phthiſis* pulmonum *eſt ulcus ſordidum, ex abſceſſu jam aperto genitum*. Nam in vomica pulmonum ſeu eorum abſceſſu eſt pus purum, album, craſſum, laudabile, leve & æquale; quod ipſum interdum ſuis membranis incluſum citra excretionem in pulmonibus hæret. Verùm, ubi pus tale non expurgatur, degenerat variè à propria natura in varias ſordes ac ſanies acido-viſcidas, & tunc ſupervenit ulcus ſordidum, quod *confirmatam* dat *phthiſin*.

Probè autem hic obſervandum: quod inter phthiſes, uti frequentior eſt pulmonalis, frequentior eſſe ſolet ejuſdem *exulceratio*: Aſt præter hanc & aliæ cauſæ, viſcus pulmonum vitiantes, phthiſin inducere valent; adeoque non ſolùm exulcerationem pulmonum, ſed etiam quamvis eorum labem inſigniorem, ob uſum eorum ad ſanguinis eucraſiam & conſtitutionem vitalem ſummè neceſſariam, ad phthiſin diſponere certum eſt. Ut adeò rectè *phthiſis pulmonalis definiatur* in genere *Contabeſcentia* totius *corporis ex vitio pulmonum nata*, non ex ſola exulceratione, ut communiter fieri ſolet, conjuncta cum febre lenta, difficili reſpiratione & tuſſi. Sic & pulmonum corrugatio (de qua ſuprà) tabem poteſt inferre; non ſecus ac ſi aliquid peregrini in aſperam arteriam fuerit illapſum, & in bronchiis hæſerit, tunc eadem irritando ad tuſſim continuam, ſucceſſivè conſtitutionem & hinc functionem pulmonum ita lædere poteſt, ut tabes demum cum febre lenta inſtar phthiſeos superveniat; unde hæc phthiſis notha appellatur, quod extra pulmones exiſtat. Sic ex nucleo avellanæ in pulmonem illapſo tuſſim continuam cum emaciatione totius & imminente phthiſi videb. apud BARTHOLINUM *Centur. 1. obſerv. 11. & Cent. 2. Obſerv. 27. pag. 197.* Pariter ex nucleo pomi in aſperam arteriam illapſo phthiſin perfectam lethalem *videb. in* M. A. N. C. *Ann. 4. & 5. Obſerv. 24. pag. 26.* Plura exempla ad inſtituendas cautelas circa phthiſin obſervanda *videb. in* M. A. N. C. *Ann. 2. Obſ. 31. pag. 58.* & *Ann. 3. Obſerv. 111. p. 181.* SYLVII *Pr. l. 1. cap. 24.* & HOECHSTEDTERO, item MARCO AURELIO SEVERINO *Tr. de Abſceſſ. nothis pag. 269.* Sicut è contra pulmones exulcerati ſine phthiſi obſervati fuerunt. *vid.* KERKRINGIUS *in ſpicil. Anat. Obſ. 72.* item M. A. N. C. *Ann. 1. Obſ. 94. p. 223.* & BARTHOLINUS *C. 2. Hiſt. 14.*

Pars ergò *affecta* ſunt *pulmones*, ſive cum ſive ſine ulcere.

Frequentiores autem Cauſæ Remotæ hujus ulceris phthiſici, in ſpecie phthiſeos pulmonalis, ſunt variæ: nempe vel *internæ*, vel *externæ*. Ex internis ſæpiſſimè eſt nimia ſanguinis, & exinde nata lymphæ acrimonia ac ſalſedo muriatica; omnis enim phthiſis pulmonalis, quæ à catarrho ſeu deſtillatione vel defluxione ex capite vulgò oriri dicitur, à nullo alio eſt, niſi à ſanguinis & lymphæ, & horum ſuccorum acrimonia varia, præſertim acido-ſalſa; quæ uti lancinando aſperam arteriam tuſſim excitat, ita acrimonia ſua ſubſtantiam pulmonum erodit. Salſedo autem hæc ſæpiſſimè in digeſtione ventriculi vitiata originem ponit.

Acrimonia hæc probatur per guſtum: nam quotieſcunque laboramus ulcere in ore, toties maturo ulcere diſrupto, percipimus ſaporem æmulantem caſei antiqui; & hæc ipſa materia purulenta demum producit ſymptomata recitata in definitione.

Inter *cauſas* verò *externas remotas* fortuita plura non rarò ulcerationem pulmonum, & hinc phthiſin inducunt: verb. grat. vulnus thoracem & pulmones penetrans, hinc in ulcus degenerans, contuſio ſeu caſus ab alto, indeque ſanguis in quodam thoracis loco grumoſus, pulmones opplens, eoſdemque acrimonia ſua facilè erodens, ut fiant ulceroſi; luxationes vertebrarum, clamores fortiores, ſanguinis ſputum utplurimum, ſi non ſemper, & ſimiles affectus, &c. ſæpiùs ulcus pulmonum & phthiſin pediſſequam poſt ſe trahunt.

Ulterius phthiſis pulmonalis aliis morbis non rarò ſupervenit; ſicut id videmus poſt pleuritidem & peripneumoniam ſuppuratam ſeu malè curatam, & hæmoptyſin, quæ ſæpiùs phthiſin poſt ſe relinquunt. Peripneumonia enim ſeu inflammatio pulmonum, ſi non curetur, antequam ſanguis ſtagnans diſcutiatur, fit ex inflammatione ſuppuratio, & conſequenter in pulmonibus exulceratio. Quia verò omnis ſanguis per pulmones tranſire neceſſum habet; ſequitur, in exulceratis pulmonibus infici totam maſſam ſanguineam unà cum ſucco nutritio chyloſo. Hinc dicto modo infecta maſſa ſanguinea tanquam à fermento quopiam peregrino contrahit fermentationem præternaturalem, adeò ut ipſi commiſtus nutritius ſuccus corpori nutriendo evadat incommodus, quo facto neceſſum eſt, ut totum corpus tabefiat. Quia verò præterea omnis materia purulenta continet partes acres, ſequitur, hanc acrimoniam puris vellicare aſperæ arteriæ bronchia, ita ut his vellicatis, irritentur ad *tuſſim*. Cæterum quia pulmonum ſtructura pure aut conſumpta aut oppleta, fit inepta reſpirationi, unde accidit *difficilis reſpiratio*. Variolæ etiam & morbilli non rarò phthiſin in pulmonibus inferunt. Ulterius aer inclementior, vapores acidi & corroſivi mineralium, aquæ fortes, &c. hauſti ab operatoribus Chymicis vel metallicis, vapor calcis vivæ, &c. non rarò ad tabem ac phthiſin diſponunt; unde & aquæ fortis odor adeò virulentus ab HELMONTIO dicitur, ut ſæpiùs inſpiratus tabem & phthiſin pulmonalem inferat: unde gypſum & calcem præparantes plerumque phthiſici moriuntur, ut rectè obſervat LUSITANUS *Cen. 4. Obſ. 41.* Potus vini nimis acidi & tartarei crebrior ad phthiſin diſponit: hinc enim teſte HOEFERO *in Herc. Med. p. 112.* in Moraviæ & Auſtriacæ provinciis propter vina acido-tartarea crebriùs hauſta *phthiſis* quodammodo *endemica* exiſtit: Item aceti nimius uſus corrugationem pulmonum inducit, cum reſpiratione difficili & dolore punctorio circa aſperam arteriam. Faciunt huc acidulæ & omnia vitriolata quorum frequentior uſus eos qui debiliorum ſunt pulmonum, ad phthiſin diſponit. Fumus nicotianæ copioſiùs hauſtus ad phthiſin pulmonalem diſponit; potus frigidus poſt incaleſcentiam corporis pariter eandem infert: *vid.* M. A. N. C. *Ann. 6 & 7. Obſervat. 210. pag. 309.*

Denique hæreditarium malum eſt Phthiſis pulmonalis, quod à parentibus per traducem ſeminalem in fœtum tranſplantatur. Hiſtoriam notabilem narrat LINDANUS *in Hartman.* de cive EncKhuſæ habitante, nomine Augerio Paſſa, cujus uterque parens ex tabe & phthiſi fuit mortuus: poſt horum mortem prima filia incidit in phthiſin, quæ exinde tabida mortua eſt; hinc filia ſecunda natu ſimiliter contabe-

tabe-

tabeſcens moritur; poſt hanc tertia idem experitur fatum. Propterea Augerius Paſſa peregrinas viſitat regiones, ut ſemper eſſet in exercitio, ne id fatum experiretur, & peregrinatione continua & aeris mutatione malum evitavit. Contagioſa quoque admodum eſt exulceratio pulmonum phthiſica confirmata, ſi ſcilicet Phthiſicus anhelat ſanum, dum fermentum ulceris corruptivum, aut per halitum quoque corporis ex præcordiis exſpiratum, aut per ſputum & ſaniem expectoratum ſe propagat, & pulmonem aliàs ſani ſimiliter inficit, & ad abſceſſum vel ulcus diſponit. Hinc liberi cum parentibus, conſortes & conjuges cohabitantes, ſibi invicem facilè hoc malum communicant, potiſſimum ſi in his vel minima ad phthiſin diſpoſitio naturalis fuerit, aut diætæ erroribus vacent. Exempla contagii phthiſici *videbitis* in RIVERII *Praxi lib.17. cap.17. Centur.1. Obſerv. 35. & 99.* ſic etiam *Centur.4. Obſervat.92.* obſervat phthiſin propagatam per contagium in mulierem, quæ mammas viro phthiſico lactandas præbebat: quæ mulier ſubindè poſtmodum ſororem infecit quoque. Item BARTHOLINUS *Centur.1. Hiſtor.46. item* Sylvius de phthiſi §. 70. Nec non SCHENCKIUS *in Obſerv. pag. 256.* ex Baptiſta Montano refert, adeò contagioſa eſſe Phthiſicorum ſputa, ut Medicus ſubinde olfaciens eadem prunis injecta, exinde factus ſit Phthiſicus: Idem ex FRACASTORIO *lib. 2. de Morbis contag. cap.9.* refert, Phthiſicorum veſtes ab aliis geſtatas, poſt biennium etiam idem contagium propagaſſe in alios. Ac ſanè non mirabile hoc videri poteſt, ſi verum eſt quod refert PANAROLLUS *Penter.2. Obſerv.49.*, expectoratum ſputum ex confirmato ulcere pulmonum excretum adeò virulentum & malignum eſſe, ut muſcas iſtud guſtantes inſtar arſenici interimat: Interim tamen hoc contagium non eſt ita activum, ac febrium malignarum.

Phthiſis ſequitur ulcus: idque vel
- Partis externæ, in artubus inſignius, partim nutrimentum abſumentis, partim ſanguinem inquinantis.
- Partis primariò internæ, vel pulmonum, vel renum, vel meſenterii, vel hepatis.

Frequentior Phthiſeos ſpecies eſt ex pulmonibus. Cauſæ (Conf. WILLISIUS *Ph. Rat. Part. 2. pag.88.*) vel
- Externæ
  - Inſpirata,
  - Contagium.
  - Aſſumpta varia.
  - Vitriolacea.
  - } Hinc ſanguinis ſputum.
- Internæ
  - Sanguinis & lymphe acrimonia: vulgò à deſtillatione oriri dicitur, eſtque ex ſtomacho:
  - Inflammatio pleuritica, & peripneumonica,
  - Variolæ
  - Hæreditarium malum.
  - Conformatio: Vid. WILLISIUS *Pharm. Rat. Part. 2. cap.99.*

Hæc de natura & cauſis Tabis in genere, & phthiſeos in ſpecie. Pergo ad ſigna.

DIAGNOSIS.

Signa atrophiæ ſeu tabis jam factæ diagnoſtica ſunt facillima, & per ſe clara: ſed ſerò & difficulter poteſt curari, & per ſe clara; incipientis verò difficulter cognoſcibilis, & quæ facilè curatur. In tabe incipiente corpus ſenſim atque ſenſim emaciatur ac tabeſcit, hincque virium imbecillitas ſenſim ac ſenſim ſupervenit, donec in confirmata ſucceſſivè tabe, præter faciem dictam Hippocraticam, (cujus deſcriptio aliàs per ſe eſt nota) coſtæ in thorace protuberant: Cartilago enſiformis incurvata apparet, ſcapulæ alarum ac claviculæ arcuum inſtar prominent, dorſi ſpina ſe exerit, venter collapſus conſtrictuſque apparet; clunes pendulæ ſunt, vel omninò conſumptæ; crura, brachia, pedes, manuſque cum digitis arida ſpectantur, & circa articulos protuberantiæ attolli videntur; ungues curvantur, pili excidunt, cutiſque flaccida & corrugata exiſtit; venæ interim prominent undique conſpicuæ & lividæ, corpuſque univerſum tantum non tranſparens & pellucidum in quibuſdam obſervatur; uti hiſtoria hæc graphicè SYLVIO *lib. 1. Prax. cap. 37. in ſpecie 17.*

Præ cæteris diagnoſcendæ ſunt cauſæ phthiſeos ſeu Tabis, & (1.) quidem ex ſpirituum animalium vitio & alimenti defectu tabem inferri per ſe facilè patet, imprimis ex examine cauſarum antecedentium, & adjunctorum ſymptomatum ſyndrome; Exem. grat. ea tabes, quæ quodam glandularum meſenterii vitio, & conſequenter ex denegata chyli diſtributione accidit, abdomen inflatum ac tumidum cum dolore in ejus profundo obtuſo ac plus minus gravativo; itemque cum renitente hinc inde ſparſa duritie, circa umbilicum obſervabili, habere ſolet: Excreta liquida, aut chyloſa excernuntur, & ſenſim corpus emaciatur; quæ omnia innuunt, vitio chyli denegati oriri atrophiam. Sed (2.) longè magis negotium eſt cognoſcere labem ac ſubſequentem phthiſin, ex vitio nutrimenti, circa quam ad tres cauſarum fontes imprimis attendendum erit:

1. An tabes ſit ex vitio digeſtionis ſtomachi?
2. An ex vitio ſanguinis ad nutritionem inepti?
3. An ex corruptela ulceroſa cujuſdam partis internæ, in ſpecie pulmonum?

Equidem cauſæ externæ, vel affectus varii præcedentes, qui alterando ſanguinem, vel vitiando chylum, ad talem tabem diſponunt, ut & ſymptomata concomitantia & ſimilia, partim ab eorum ſignis ſpecialibus, partim ægri relatione, aut ex ejus vitæ genere patent.

Præ cæteris tamen inquirendum: an vitio ſtomachi oriatur tabes? Nam utut hæ cauſæ ſubinde ſe inſequantur, ita ut vitium ſtomachi, ſanguinis & lymphæ ſequatur acrimonia, & hanc tandem pulmonum ulcus; interdum tamen etiam ſeparatim exiſtere obſervantur.

Ex ſtomacho eſſe & dependere Tabem innuit: ſi præceſſerunt cauſæ ex rebus non-naturalibus, quæ ad digeſtionis primæ labefactationem diſpoſitæ fuerunt, v.gr. curæ nimiæ, iracundia nimia, &c. item ſi in principio inflationes ſtomachi, tumefactio abdominis, anguſtiæ præcordiorum, ructus cineroſi, quando ſcilicet ita depravatum eſt ventriculi fermentum, ut ejuſmodi odorem ſpirantes ructus percipiantur; & alia ſymptomata ſtomachi quoad appetitum aut quoad digeſtionem præceſſerint.

Alia, quæ immediatè ſanguinem afficiunt, hujus læſionis conjecturam faciunt, v. gr. quando ulcus in quodam loco ſanatum comitatur phthiſis pulmonalis: Sic ex ulcere pedis ſanato phthiſin lethalem obſervavit THIERMEYER *Conſil. lib 2. pag.85.* Nempe à fermento ulceris unà cum ſanie acri per iſtud evacuari ſolita retentis, cum ſanguine hinc inde circumraptis, & in pulmonem diſpoſitis, Malum originem cepit.

Facit huc ipſe habitus ægrorum plus minus ad phthiſin & atrophiam diſpoſitorum: nempe quotidiana conſtat experientia ſeu obſervatione, ſucculentos aut obeſos minus evadere phthiſicos, benè autem macilentos, à natura plus minus attenuatos. Horum nempe ſanguis minus temperatus, minus dulcis, & minus oleoſus exiſtit, adeoque minus nutrit; è contra acrior, aſperior, & ſalſior eſſe ſolet, facileque incaleſcens, unde tales minus benè nutriri obſervantur.

Phthiſis, quæ *à viſceris interni exulceratione* vel alio

vitio

vitio dependet, faciliùs, quàm ejus cauſæ, cognoſci poteſt, cum in horum vitiis nulla occurrant ſigna pathognomonica, aut plures plurium eorum anomaliæ concurrant; adeoque cauſa harum primaria & prima determinari non poſſit, imprimis ſi excreta affectum non manifeſtent: exemp. grat. quando phthiſicus conqueritur de dolore, tenſione, aliiſque abdominis ſymptomatis, colligi quidem poteſt, quod aliquod abdominis viſcus affectum ſit, incertum tamen adhuc manet, an inteſtina, an meſenterium, an pancreas &c. primariò affecta ſint? nec, licet pars affecta dignoſcatur, de morbi formalitate mox conſtat, an nempe ſcirrhus vel hydrops, vel ulcus, &c. ſubſit? Nec excreta morbum ejuſmodi occultum ſemper manifeſtant, dum exem. grat. pulmo, qui propter frequentiorem cruoris aut puris rejectionem ſuppuratus putabatur, integer; hepar verò maximè conſumptus deprehenſus fuit: vid. SCHNEIDERUS *de Catarrhis lib.4. cap.3. pag.103.* Interim tamen, ut probabilis conjectura de phthiſeos hujus cauſa nobis conſtet, pars affecta colligatur ex ſymptomatum ipſi adjunctorum præſentia, & loco affecto ſeu dolente, utut nec ſymptomata ejuſmodi ſemper generis, quæ nos ad partis affectæ cognitionem ducant, imprimis cum de hujus & illius viſceris uſu primario nihil certi adhuc nobis conſtet, dentur? An verò *hoc vel illud viſcus exulceratum ſit? concludere poſſumus ex puris rejectione*, qualis ſi non obſervetur, de ſcirrho vel alio ſimili vitio, exem. grat. hydrope, conjecturandum, utut nec omnium viſcerum exulceratio, propter ſitum profundiorem & viarum excretoriarum defectum, puris rejectione ſe prodat. Frequentiſſima phthiſis eſt pulmonalis, circa quam inquirendum, an à cauſa externa, verb. grat. Inſpiratis? an ab interna oriatur & ſi ab hac, an affectus ſecundarius ſit? Id eſt, ſi pleuritidem aut ſputum ſanguinis ſequatur, affectus antecedentis ratio imprimis habenda eſt: Si verò eſt affectus primarius, tunc iſta eſt phthiſis pulmonalis, quæ ab ulceratione ejus ex defluxu catarrhali, ut vocant, oritur. *Hujus malè ſic dictæ phthiſeos catarrhalis radix ſeu ortus eſt in ventriculo malè digerente, progreſſus in ſanguine* aut lympha exinde acido-ſalſis factis in pulmonibus, uno alterove ejus lobo, ejuſque veſiculis & cellulis plus minus eroſis. Unde in loco eroſo ulcus ſupervenit ſeu ſuboritur, cujus fermentum nutrimenti proximi corruptivum exiſtit, unde ſordium, ſanici & puris generatio, ac mediante tuſſi ſucceſſiva excretio, donec vel ab iſtis ſordibus ſuffocentur ægri, vel eroſis & abſumptis maximam partem pulmonibus ſanguis debita in craſi deficiens nunc mediante diarrhœa colliquativa, nunc mediantibus tumoribus pedum œdematoſis mortem inferat.

Hinc, ut maturè præcognoſcatur hujuſmodi phthiſis ex vitio ſtomachi oriunda, quippe quæ communiſſima eſt, & à veteribus catarrho à capite defluenti falsò adſcribitur, ejuſmodi hiſtoriam, ne fiat confuſio in lectione Pra-
,, cticorum, enarrare placet, & eſt talis: In tali tabe nem-
,, pe ægri ordinariò, nunc cum præcedente errato aliquo
,, in rebus non naturalibus, vel cura nimia, vel iracun-
,, dia, ab ingurgitatione potus, aut ſimili, vel etiam abſ-
,, que tali manifeſto errato, de virium labefactatione con-
,, queri incipiunt, cum appetitu plus minus dejecto, aut
,, ſaltem carnes abhorrente: hinc tempore matutino, dum
,, ex lecto ſe levant, de ſapore in ore peregrino conque-
,, runtur, qui tamen primò ſolet eſſe extraordinarius, nec
,, adeo ſenſilis, poſtmodum verò ſaporem ſalſum in ore
,, percipiunt, ſub quo ipſo magis magiſque proſternitur
,, appetitus, ſucceſſivè titillationes fauces affligunt, quas
,, ſubinde levis tuſſicula, ſed arida & ſicca, inſequitur,
,, ideoque negligitur, ſentiuntque flacceſcentiam ſubſtan-
,, tiæ carnoſæ in artubus: malo magis progreſſo conque-
,, runtur de ſapore putrido cinereo, aut de ſapore carnium
,, & piſcium putridorum, in tali caſu ſemper radix mali
,, in ſtomacho quærenda: tuſſis ſicca, ſed in qua tenuia
,, ſaltem aut aquoſa reiiciuntur, ſucceſſivè fit aſpera, im-
,, primis noctu, aut ſaltem poſt lecti introitum, quæ ſan-
,, guinis & lymphæ inquinamentum oſtendit; cui tuſſi
,, ſiccæ difficilior plus minus reſpiratio ſupervenit, unà
,, cum febricula lenta, ipſis ægris ferè inſenſibili, ſaltem
,, ab omni paſtu, præter anguſtias & gravationis ſenſum
,, circa præcordia, levem quendam calorem, ſpecialiter
,, in manibus, extraordinariò percipiunt. Interim tamen,
,, quocunque tempore tentetur pulſus, ſemper celer, fre-
,, quens, plus minus parvus, obſervari ſolet: incipiunt
,, exſpuere candida tenuia, quæ ſucceſſivè diu in copia
,, augentur. Procedente malo exaſperatur Hectica, dum
,, non tantum calor poſt paſtum augmentatur notabili-
,, ter, ſed etiam ſudores nocturni copioſi ſupervenire ſo-
,, lent, tuſſis augetur in die, ſupervenit excretio copioſæ
,, materiæ variæ, primitus viſcidæ albidæ, hinc ſucceſ-
,, ſivè viſcidæ flavæ, interdum viridis, hinc materiæ li-
,, vidæ, tetrum ſaporem exhibentis, tandem genuinum
,, pus, nunc cum nunc ſine veſtigio ſanguinis unà excre-
,, ti: quo in caſu jam exulceratio partis cujuſdam, im-
,, primis pulmonis, ſupervenit: quatit continuò pectus
,, hæc tuſſis, præſertim veſperi & manè, veſperi minus,
,, manè plus materiæ corruptæ eiicitur; hinc Hectica, diſ-
,, ficilis reſpiratio, corporiſque intabeſcentia magis magiſ-
que intenduntur, unà cum virium omnium ſucceſſiva labe-
factatione.

Obſervandum autem hic ulterius, quod tuſſis Phthiſicorum non ſtatim ſit pulmonalis, ſed ferè in principio ſit ſtomachalis, cui tandem acrioris lymphæ occaſione per glandulas aſperæ arteriæ aut pulmonum excretæ tuſſis pulmonalis ſupervenerit. Deindè attendendum eſt, non in quavis phthiſi aut exulceratione pulmonum tuſſim adeſſe, quin interdum citra inſigniorem tuſſim inſignis pulmonum eroſio aut exulceratio obſervata fuit: videb. KERKRINGIUS *in Spicileg. Obſervat. 72.*: tunc tantùm eſt tuſſis, quando exulceratione pulmonum facta à purulenta materia acri bronchia ſolent irritari, licèt Vomica pulmonum ſine tuſſi exiſtere queat, ſicut exemplis probat SCHNEIDERUS. Sic quoque rejectum pus frequentiùs quidem eſt ex pulmone, non tamen ſemper, etiamſi cum tuſſi fiat; quin etiam pus in ulceribus aliarum partium, pulmonibus ſalvis & illæſis, per ſputum expurgari poteſt. Exemplum aliquod habebitis in SCHNEIDERO *lib.4. de Catarrhis pag. 103.* de quodam pro Phthiſico habito, qui copioſum pus & ſanguinem tuſſiendo rejecit: aperto corpore poſt mortem pulmo omninò ſanus, hepar verò exulceratum & purulentum repertum fuit. Nec mirum hoc eſſe debet: uti enim pus ipſum, v. gr. pleuriticorum ſuppuratorum, interdum per alvum, interdum per urinam reiicitur: & uti pus ex ulcere brachii per urinam excretum obſervavit PARÆUS; ita ſimili ratione hepatis, renum, & aliarum partium ſuppurationes etiam excrementa purulenta mediante ſanguinis circulo in pulmonibus ſecernuntur, ut mediante ſputo ac tuſſi eiici poſſint. Sic puris ſputum menſtruum ſine phthiſi *videbitis in* M. A. N. C. *Ann. 1. Obſervat. 94. pag. 223. item* BARTHOLINO *Centur. 4. Hiſtor. 17. Rejectio puris & cruoris ſunt ſigna pathognomonica phthiſeos.* Aliàs non mox præſente febre, difficili reſpiratione, rejectione materiæ copioſæ viſcidæ, &c. pronunciandum, ægrum eſſe phthiſicum: Nam prædicta mala ſæpius etiam in depravata chyloſi, aliiſque affectibus ventriculi reperiuntur.

Si dubius ſit Medicus, utrum materia viſcida, an verò pus expuatur; jubent patientem exſpuere in aquam frigidam, quo facto, obſervant, an materia fundum petat? an verò aquæ innatet? Prius ſi accidat, patiens exſpuit pus: ſi poſterius, ſolùm materiam viſcidam reiicit; nam viſciditati materiæ pituitoſæ magna ineſt poroſitas, unde aer huic poroſitati irretitus in cauſa eſt, ne materia viſcida fundum petat. Quomodo ex urina cognoſcendum, an pus reiiciatur? vel materia viſcida, vel genitura? audiviſtis in *Collegio Inſtitut. ubi de urina.*

Porrò diſtinguenda eſt tuſſis in phthiſi incipiente. Sonitus, locus doloris, rejecta, &c. facilè hæc diſcernere docent; ac tunc demum ſimus de labe pulmonum certi, quando toti pulmonum lobi conſumpti, aut etiam eorum fruſtula ſucceſſivè eiiciuntur; ſicut interdum ſurculi venarum & arteriarum corroſi expectorari obſervantur. Sic namque ſurculum venæ arterioſæ expectoratum obſervavit TULPIUS *libr. 2. capit. 12.* & pulmo integrè ferè per pus rejectus obſervatus fuit à SALMUTH *Centur. 1. Obſervat. 14.* Omnibus his Tabidis, & Phthiſicis commune eſt, ut *copioſos ſudores nocturnos patiantur*, ita ut ſimul atque oculos claudant ægri, ſudore diffluant; ſicuti in malo confirmato defluvium capillorum ſupervenit: ſed tunc viribus exhauſtis ceſſante tuſſi, aut deficiente ejus expectoratione materiæ, ægri ſuffocantur, aut ſuperveniente diarrhœa colliquativa, ad quam maximè proni ſunt Phthiſici, pedumvè tumore œdematoſo, ægri jugulantur. Quod ſi ex viſceris cujuſdam præcedente inflamma-

matio-

matione vel abſceſſu, aut etiam pleuritidi ſuppuratæ, aut ſputo ſanguinis ſuperveniat phthiſis, in talibus minus ſtomachus eſt incuſandus, qui tunc potius inſons apparet, ſed ad primarium morbum eſt reſpiciendum. Quæ pars pulmonum afficiatur, an dextra? an ſiniſtra? præter ſenſum doloris nonnihil obſcurum cognoſcitur ex decubitu ægri; ſiquidem æger non poteſt decumbere in latere ſano, ſed in latere affecto, aliàs imminet ſuffocatio; cum contra ſi in latere ægro decumbat, talia ipſi non accidunt, uti rectè obſervat SALMUTH *Cent.* 1. *Obſerv.* 14. Urina eſt flammea, & præcipitatur in ſabulum rubicundum, & materiam pinguem urinæ innatantem.

Pro meliore dictorum intellectione Obſervat. 1. Omnis atrophia & frequentior ejus ſpecies phthiſis, vel ſunt affectus primarius, vel ſecundarius, vel comitatus, qui alium ſequitur partis affectum; Unde phthiſis pleuritidem, ſputum cruentum, atrophiam, febres chronicas, ſcorbutum, &c. inſequitur. Illa ſemper radicem habet in ſtomacho, & hinc dependente ſanguinis dyſcraſia, ſæpius ſcorbutica.

Obſervat. 2. Atrophia & Phthiſis primaria, quæ ſanguinem ſequitur vitiatum, fundamentum etiam habet in ſtomachi digeſtione prima, vel quatenus exinde ſanguinis dyſcraſiæ datur occaſio, vel quatenus ſanguinis alterati occaſione & ſtomachi digeſtio prima læditur, indeque malum confirmatur. Multum huc faciunt animi pathemata, curæ, terror. Tabem perfectam ſine ulcere cujuſdam partis inferentia; quatenus enim hæc ſanguinem afficere poſſunt, & digeſtionem primam turbare, eatenus ad phthiſin diſponunt.

Obſervat. 3. Apprimè notandum, quod pulmonum vitio frequens etiam Tabes oriri ſoleat, non ſolùm exulceratorum, ſed etiam nutritionis defectu contabeſcentium item ſi aliquid peregrini in aſperam arteriam illapſum ſit, quod irritando ad tuſſim continuam ſucceſſivè tabem notham inferre ſolet, quæ tandem remotione illius rei ceſſat, cujus exempla *ſuprà allegavi*.

Plura qui de Tabis & Phthiſeos natura deſiderat, adeat in ſpecie WILLISIUM *Pharm. Rat. Part.* 2. *Sect.* 1. *cap.* 5. & 6. *item* SYLVIUM *lib.* 4. *Prax. & Tract. de Phthiſi*, *denique* BENEDICTUM *in Theatro Tabidorum*.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: notum eſt, Tabem omnem ac phthiſin eſſe malum chronicum, & difficillimum curatu; imò confirmata, quia ſine inſigni viſcerum & humorum dyſcraſia, & læſione fieri nequit, ſæpe nullius eſt curationis, niſi ſublimiora negotia accedant.

Imprimis tres iſti gradus *Phthiſeos*, nempe *imminentis incipientis*, & *confirmatæ*, quas WILLISIUS *inſinuat c. l. pag.* 106., probè obſervandi ſunt.

Primus enim facilè, ſecundus difficiliùs, & tertius planè non curatur. Et quidem in gradu ſecundo Vulnerariis & laudabili diæta uti interdum curari, ita ulterior progreſſus interdum per plures annos retardari poteſt. Sed neceſſe eſt, cautiſſimè & rigoroſè ægri obſervent omnia; aliàs impoſſibile eſt, ipſis ſuccurrere.

Quò melior & ſanior eſt ſtomachi conſtitutio, eò uberior ſanitatis ſpes ſupereſt; unde tabes incipiens à ventriculi dyſpepſia, vermibus, &c. aliquid ſalutis promittit.

Tabes à cicatrice inteſtinali, ſcirrhis ac ulceribus viſcerum, ſcorbuto, fluore albo, gonorrhœa, hydrope & menſium ſuppreſſione, niſi promoveantur, difficulter aut nunquam curantur; Conf. HIPPOCRATES 2. *Prædict.* 13.

Qui ex pulmonum ulcere vult evadere, eum 6. Hippocratis ſigna habere decet, quæ videb. in SENNERTO *lib.* 7. *Pr. c.* 2. *de Phthiſi p.* 207. eaque prolixiùs explicat SYLVIUS, unà cum aliis, *Tract. de Phthiſi* §. 87. & *ſequent*.

Diarrhœa ſponte ſuperveniens phthiſi, aut tumor pedum œdematoſus, aut denique deficiens tuſſis, mortem in propinquo denunciant. *Tamdiu*, inquit GALENUS,
„ *Phthiſici vivunt, quamdiu extuſſire, & ſputa pulmonem*
„ *expurgare poſſunt; ubi verò ſputa intus manent, obſtruuntur*
„ *viæ & ſoffocantur.*

Si ſputum Phthiſicorum vel per ſe, vel carbonibus injectum graviter olet, & capilli defluunt, periculoſum eſt ſignum.

Phthiſis denique, quæ à tuberculis & indurata pulmonum compage, nunquam curatur.

CURA.

Quoad attinet Curam atrophiæ, tabis & phthiſeos: hæc conſiſtit in eo, ut

1. *Cauſa*, quæ vel alimentum exhaurit, vel primarius morbus, qui maſſam ſanguineam inficit, *removeatur*. Hæc cauſæ remotivo variat equidem pro earum varietate ſuprà recenſita. Sed in tabe, quæ frequentiùs curæ ſubiicitur, vel ſtomachus rectificandus, vel acrimonia ac lympha acido-ſalſa temperanda, vel denique viſceris læſio aut exulceratio plus minus perfecta, in ſpecie pulmonis, ſananda, aliavè ejus corruptela corrigenda.
2. *Symptomata graviora* interdum, præſertim in phthiſi, mitiganda, qualia ſunt, tuſſis ferina, præſertim nocturna, excreatio difficilis, inde reſpirationis difficultas; item febris lenta, ſudor nocturnus, vel diarrhœa.
3. Corpus nutriatur, id quod diæta laudabilis præſtat, quam ſtomachus appetit & facilè digerit; in ſpecie lactea, quæ & chylum ſubdulcem & ſubpinguem & probè divitem ſuggerit, ſimulque ſanguinem temperatum & quaſi chyloſum reddit.

Pro cura hac ritè inſtituenda:

Obſervat. I *quod vomitoria* in omni Tabe ac Atrophia, item in phthiſi tam primariò incipiente, quàm confirmata, idque ſecundariò, ſint optima, in ſpecie, *ubi malum eſt ex vitio ſtomachi*, & inde nata acrimonia maſſæ ſanguineæ ſalſo-muriatica: uti rectè hoc inculcat LINDANUS, quod ſcilicet Vomitoria ſint maximè neceſſaria, & ſe curaſſe ſæpiùs Tabidos per Vomitoria etiam repetita: Et quiſquis, inquit, feliciter vult curare tabem, quando jam non adeò vehemens, ubi tuſſis, non tamen ulcus, & quamvis incipiat quodammodò, & excretum ſit aliquid ſputi ſanguinolenti aut purulenti, tamen ſtatim accedatur ad Vomitoria: in quo ipſo eleganter conſentit HARTMANNUS *in Praxi Chymiat. cap.* 99. & *cap.* 185. Hoc ipſo enim radix mali evellitur, & quidem non tam in principio curæ, quàm & in ulcere pulmonum confirmato, ubi urget difficilis reſpiratio, aut eſt difficilis materiæ maturæ, utut per ſe fluidæ, excretio, ſi vires adhuc conſtent, tunc ſimiliter optimè convenit vomitorium: propter quam cauſam & BARTHOLETTUS *Tract. de difficili Reſpirat.* & etiam SYLVIUS *in Praxi*, inſigniter commendat Vomitoria in ulceribus pulmonum, etiam in empyemate: Et ſanè, uno vomitu plus emittitur è pectoris cavo, quàm 10. diebus tuſſi. Interim in tali caſu, ubi phthiſis eſt confirmata, habeatur ratio ſputi ſanguinis imminentis, quo præſente cauti ſimus in vomitoriorum uſu; contrà ſi non adſit, tutò illa propinemus, cum & ſemper ipſe in tali caſu curam à vomitorio propinato incipiam: & certum eſt, quod vomitorium potenter ac copioſè evacuet fomites ſanioſos ex pulmonibus, propter quam cauſam in empyemate etiam commodè Vomitoria uſurpari poſſunt. Curavi aliquando ancillam deſperatè phthiſicam ex ulcere pulmonum, cui inter alia remedia duo valida præſcripſi vomitoria, non tamen una vice; & vix credibile eſt, quàm variæ & copioſæ ſordes cum præſentiſſimo levamine rejectæ fuerunt, quæ promptiſſimè facilitabant Curam.

Obſ. II. Poſt Vomitoria, quantum poſſibile, cavendum eſt *à purgantibus* quibuſcunque: nam etiam lene purgans Phthiſicos & Tabidos maximè & copioſè evacuare ſolet cum inſigni virium noxa, ut ipſe obſervavi; ita ut quod aliàs in ſtatu naturali nil effectus præſtaret, in phthiſicis cum ſumma noxa per totum morbi curſum inemendabili aſſumptum fuerit, & tales ægri poſt purgationem ſemper pejus habent, ac veſperi crebrius tuſſiunt. Penitus ergò non ſunt purgandi, *nec vena eſt aperienda*, niſi quædam

dam ſanguinis evacuatio ſuppreſſa in cauſa ſit, ubi venæſectio conceditur, ſed poſt vomitum reliqua cura conſiſtit in *mitigatione acrimoniæ ſalinæ.* Et quidem, quàm noxia ſit purgatio, uti & venæſectio in phthiſi, videbitis apud BORELLUM *Cent.* 4. *Obſerv.* 15. & PROSPERO *Maritano in Hipp. Sect.* 4. *Aph.* 8. Saltim ergò, ſi aliquid tentandum, primæ viæ, & quidem leniſſimis purgantibus, in principio abſtergendæ ſunt: vid. hac in parte BARTHOLINUS *Cent.* 10. *Obſ.* 15. HIPPOCRATES *lib.* 2. *de Morbis Text.* 46. §. 27. & *Text.* 47. §. 13. cui ſcopo Rhabarbarum optimè inſervit. Vulgò etiam ſolent inurere *fonticulos* Phthiſicis, ſeducti à catarrho, quem ex capite in aſperam arteriam depluere exiſtimant: ſed nil proſunt, modò non noceant.

Obſervat. III. Dulcia, Saccharata, & Mellita crebriùs ſub forma Syruporum Linctuumvè uſurpata plus nocent tabidis ac phthiſicis, quàm proſunt; fermentativa enim ſunt Saccharata & putrefactiva, adeoque ſtomacho, ut & viſceri cuidam eroſo, ſpeciatim pulmonibus, inſigniter ſunt hoſtilia, digeſtionem primam turbant, ac imprimis quoſvis corporis ſuccos viſcidiores, ac activitate inertiores reddere ſolent: unde etiam ſyruporum aliorumque dulcium nonniſi moderatus uſus in Phthiſicis & Tabidis tolerandus, niſi in quantum ad lubricandas fauces interdum, ſed cautè, pro ſcopo expectorationis uſurpanda ſunt. Quantum noceat Mel & Saccharum, *vid.* GARENZIER *Tract. de Tabe Anglica*, & HELMONTIUS *Tract. de Diſpenſ. Modern.* §. 30. *pag.* 371. *Edit. in quarto*, ubi inquit: *Scholæ omnia Melle & ſaccharo larvant, & remediorum in ſe aliàs ſat debilium proprietates retundunt, quaſi omnium morborum unica medela & apex in dulci ſtaret. Saccharum enim è diametro fermento acido ſtomachi averſatur, ideoque digeſtiones facit difficiliores; ſaccharum enim lixivio calcis vivæ & argilla figulina clarificatur.*

Obſervat. IV. In Phthiſi Scorbutica, quæ facilè ſupervenit Scorbuticis, ſi quacunque occaſione ad tuſſim diſponantur, & lympha ſcorbuticorum admodùm acri exiſtente, præ cæteris optima erunt Lacticinia, quibus ſpiritus cochleariæ, vel balſamus ſulphuris aniſatus, vel eſſentia vulneraria, vel ſpiritus ſalis ammoniaci, & ſimilia inſtillari poſſunt; imprimis lac caprinum herbis antiſcorbuticis & vulnerariis priùs nutrita capra præ cæteris ad talem phthiſin ſcorbuticam confert; item Potiones vulnerariæ, quibus ſpiritus cochleariæ permiſcendus.

Obſervat. V. Tabes phthiſiſque perfecta ac confirmata rariſſimè poteſt curari: vita interim diutiſſimè poteſt conſervari per hæc tria;

1. Per *legitimum uſum lactis.*
2. Per *uſum Vulnerariorum.*
3. Per *mutationem aeris.*

In ſpecie ergo, quod attinet *diætam lacteam* pro nutriendis phthiſicis & tabidis: & certè legitimus lactis & quorum libet Lacticiniorum uſus in omni caſu multum valet, imprimis quando malum dependet ab acrimonia ſanguinis & lymphæ ſalſa muriatica, quippe ad quam lactis uſus nobiliſſimus eſt, ubi cætera ritè præmiſſa fuerint, & dyſcraſiæ contentorum maximam partem correctæ: è contrà parum proderit, quoties atrophia eſt à colluvie aut corruptela cujuſdam viſceris, aut quando eſt à vitio ſtomachi, niſi hæc impedimenta priùs removeantur, & ventriculi digeſtio plus minus reſtituatur; aliàs enim vix fieri poteſt, quin lac etiam corrumpatur in ventriculo, utpote quod facilè alterabile ſit ab aeris vel leniſſimo contactu, ac facillimè cujuſcunque rei odore, ut ſic dicam, inficiatur: adhuc facillimè coagulatur, quod lac coagulatum poſtmodum plus nocet, quàm prodeſt: Conf. HILDANUS *Cent.* 1. *Obſervat.* 92. & *de ichoribus & melicer. cap.* 22. & 24. In atrophia ergo iſta imprimis lac convenit, quæ eſt à nimia acrimonia humorum, conjuncta cum eorum caliditate vel quaſi acredine maſſæ ſanguineæ, ubi opus eſt, ut humectetur & temperetur, in hoc caſu multùm prodeſt. Nam, quantum hoc nutriat, videri poteſt in infantibus, qui ſolo lacte potenter nutriuntur. Sub ejus uſu ſemper aliquid ſacchari, vel conſervæ roſarum addatur, nè tàm facilè coagulari poſſit: vid. *ſuprà, ubi de Hectica.* Porrò in graviore malo, qui *lacte* utuntur, debent ter in die iſtud ſumere, manè ſcilicet, à meridie, & veſperi, & vix alium cibum guſtare, niſi paſſulas, aut cibum facilè digeſtibilem: idque per aliquot ſeptimanas, donec denuo corpus iterum proficiat: & ſumpto lacte, moderato exercitio corpus ſucceſſivè movendum eſt, ut faciliùs idem diſtribuatur; non enim longa in ſtomacho indiget digeſtione, cum potius lac ſit chylus anteà benè præparatus. Modum ejus utendi legitimum videb. *in Collegio Schrœd. Part.* 2. In iſta etiam Tabe, quæ ex exulceratione pulmonali oritur, lac itidem præprimis confert; nam abſtergit parte ſeroſa, nutrit corpus & temperat parte butyroſa. Convenit præ cæteris *lac muliebre*, quo ipſo multos ſe reſtitutos vidiſſe præſertim FORESTUS *in Obſervat.* & PLATERUS *Tract. Tom.* 3. *pag.* 499. & RIVERIUS *in Obſervat. Comm.*; idque ſi fieri poteſt, ex mammis nutricis ſanæ ab ægro exſuctum, ne ab aeris attactu alterari poſſit, & exinde in putrilaginem verminoſam abeat; ſicut & butyrum ex lacte muliebri confectum ceu ſummum arcanum in phthiſi habetur à BORELLO *Cent.* 3. *Obſervat.* 82. Poſt lac muliebre eſt bubulum & caprillum, in ſpecie in atrophia ſcorbutica, præſertim ſi capra priùs appropriatis Vegetabilibus, Vulnerariis imprimis & antiſcorbuticis, nutrita fuerit: item lac equinum cum pauco ſaccharo, quod laudatur ab HARTMANNO in Atrophia à Philtro. Sanè in Scorbutica phthiſi optima ſunt Lacticinia, quibus inſtillari poſſunt ſpiritus cochleariæ, aut ſalis ammoniaci, aliavè ſimilia. Veteribus in uſu fuit *Lac aſininum*, optimè ulcus detergens, quia ſeroſum: de quo ſuo *loco* dixi in *Collegio Schrœderiano Part.* 1. *Sect.* 3.

Juxta Lacticinia conveniunt etiam ova ſorbilia pro ſcopo nutritionis, eaque cum vino generoſo aſſumpta, quia inſigniter nutriunt & reficiunt; qualis hauſtus, additis aliquot granis ambræ, imprimis in tabe dorſali, ac in imbecillitate nimia à venere contracta, eſt optimum remedium: aliàs Vinum non uſurpatur. Pertinent huc etiam omnia reliqua chylum temperatum & dulcem ſubminiſtrantia, uti ſunt radix glycyrrhizæ & helenii (generalia hæc ſunt in omni tabe ac phthiſi) & omnia ex iis parata: item lactuca, betonica, ac tuſſilago, ſemina oleoſa temperata, ut amygdalæ dulces, nuclei pinei & piſtacei, ſemina quatuor frigida majora & minora, vel ex aut cum his variæ præparatæ Emulſiones: item ſemina nymphææ ac fœnugræci, chocolata, item mucilaginoſa, & reliqua farinacea, milium, hordeum, triticum, &c. Hæc enim omnia temperant oleoſitate ſua quamcunque vitioſam acrimoniam ſanguinis, lymphæ, & reliquorum ſuccorum corporis, & nutriunt; unde & cereviſiæ, primariò triticea & hordeacea, ſunt nutritivæ. Paſſulæ & paſſulata imprimis exiſtunt; laudabiles hæ enim ſunt, & ceu muſtum concentratum continent ſal & ſulphur connexum & temperatum: unde ſimiliter omnium optimè quamvis omniùm humorum aſperitatem & *acrimoniam ſalinam temperant*, indeque maſſæ ſanguineæ craſin talem largiuntur, qua aptior redditur nutritioni uberiori, & hujus reſpectu vulgò calidæ & humidæ dicuntur, quin & veteribus hepar corroborare. Unde quocunque modo adhibitæ conveniunt, verb. grat. Rob paſſularum, Decoctum paſſularum cum radice helenii, item cum radice cichorii & ſimilibus, in maraſmo ſeu contabeſcentia corporis optimè conveniunt. Sic refert LINDANUS, ſe curaſſe quendam domeſticum atrophia laborantem ſolo decocto ex radice helenii, cum paſſulis & glycyrrhiza, adjecta decima parte vini Hiſpanici: Nam & hoc nutrit egregiè. Conf. *Obſervat. Riverii.* Hinc JOEL *in Praxi* dixit, quod paſſulæ cum amygdalis pinguefaciant, & RIVERIUS *in Cent.* 4. *Obſervat.* 43. habet exempla pinguefactorum per uſum paſſularum. In officinis proſtat Electuarium reſumptivum, quod cum rob de paſſulis miſceri, & ita aſſumi poteſt. Pertinent & huc ſuo modo carnes oſtrearum; item cancrorum fluviatilium & ſimilium: ut & cum cancris fluviatilibus butyrum non ſalitum miſtum, dat *Butyrum antiphthiſicum*, multi uſus & commendationis in tabe. LINDANUS ſanè refert, Hecticam ex ulcere pulmonum copioſo oſtrearum eſu curatam. Aquæ ex ſanguinibus animalium, item ex carne teſtudinum & cochlearum, maximè laudantur; quæ tamen ego minimi facio.

Quod

Quod in ſpecie attinet cauſarum remotionem, lactis uſui præmittendam : convenit ratione ſtomachi imprimis vomitus. Hinc in tabe adhuc incipiente appropriata ſtomachicha, imprimis blanda ſubacida, conducunt, quæ ceu experta commendat BARBETTE *in ſua Praxi pag.* 107. & credo, intelligere illum Tabem ex ſtomacho: quæ ipſa tamen ſub moderata doſi blandiora etiam ſub curſu morbi, ut ita ſtomacho proſpiciamus, haud adeò inconcinna ſunt. Talia blanda ſubacida ſunt verb. grat. liquor terræ foliatæ tartari, ſeu ſal ejus eſſentiale reſolutum, tartarus tartariſatus, ſpiritus aperitivus *Penotti*, ſpiritus ſalis dulcis, Tinctura vitrioli Martis ZWelferi, nitrum antimoniatum, arcanum duplicatum, ſal ammoniacum, tartarus vitriolatus *Tachenianus*, Elixyr proprietatis cum & ſine acido, lapilli cancrorum cum aceto deſtillato juxta BARBETTE, & ſimilia:

℞. *Aquæ ſcabioſ.*
Card. bened. an. ℥ij.
Prophyl. ℥ß.
Laud. opiat. gr. j.
Syrup. papav. errat. q. ſ.
M. f. Mixtura, cochleatim ſingulis horis capienda,
D. S.
Reſolvens Mixtura ſtomachalis.

Quò etiam videtur facere *pulvis* CONERDINGII, Archiatri Brunſvicenſis, ad phthiſin ſingularis:

℞. *Salis ammoniaci puri,*
Nitri puri an. ℥ß.
Rad. liquirit.
Ireos Florent. an. ℥j.
M. f. Pulvis:

De quo omni mane & veſperi capiatur, quantum cuſpis cultelli capit,

Aliquoties obſervavi in Phthiſi ex ſtomacho incipiente cum tuſſi, macie, virium labeſcentia, anorexia, ſiti nimia, poſt vomitorii uſum egregiè liquorem terræ foliatæ tartari ſeu arcanum tartari doſi gutt. 40 vel 50. bis quotidie uſurpatum. In Tabe verò quacunque confirmata, in ſpecie ea, quæ jam in ulcus pulmonum tranſiit, tanquam diabolus fugienda ſunt acida, imprimis vitriolata, cùm hæc phthiſicis ſint admodum inimica, quia hæc aggrediuntur pulmones, quibus debilitatis phthiſis confirmata redditur; Vid. LANGIUS *Diſſertat. de Acidulis* §. 18. *Theſ.* 10. & *ſequ.* Sanè ipſe novi quoſdam ad phthiſin inclinantes, qui vel propter ſcorbutum, vel malum hypochondriacum, viſitarunt acidulas, & in ipſo earum potu, aut brevi poſt certè phthiſin confirmatam vel hydropem contraxerunt.

Ratione ſanguinis ac lymphæ, hujus acrimoniæ ſalſæ temperandæ præ cæteris conducunt remedia ex ſulphure, ſuccinum, myrrha, antimonium diaphoreticum, antihecticum Poterii, Papaver, Papaverina, & opiata; item tragacantha, amygdalæ, helenium, liquiritia, betonica, tuſſilago, paſſulæ, ſperma ceti, & ex his & ſimilibus parati compoſiti varii pulveres pectorales dicti, etiam pulvis Haly contra phthiſin, & ſpecies, ex. grat ſpecies dia Ireos, Dia-Tragacanthi, Conſervæ roſarum, & chocolata: quibus adjungantur Decocta talia ex lignis, quæ aliàs in lue venerea uſurpantur, aut, uti vocant, contra catarrhos deſtillantes laudantur, in ſpecie ex ligno ſaſſafras, ac radice chinæ, hinc ex ligno guajaci. Nam ex his lignis parata Decocta reſinoſam ſulphuream ſubſtantiam unà colliquatam obtinent, indeque temperant acre, reſolvunt hinc inde hærentes ſordes, imprimis in progreſſu phthiſeos ſeu tabis, ſpeciatim ubi jam dyſcraſia ſanguinis præceſſerit longiùs, aut pulmones aliudve viſcus jam eroſa & exulcerata ſint, conferunt; quibus optimè Helenium, glycyrrhiza, & omnia ex his parata ſocientur, & crebrius, idque abſque ſudore, talia lignorum remedia uſurpantur; quin & fumaria his ipſis miſta & ſepiùs uſitata dicitur conferre. Adeoque conveniunt hæc in phthiſi, quæ vulgò à catarrho ſeu deſtillationibus originem ducere aſſeritur, & adhibentur commodiſſimè præmiſſo vomitu. Præſcribendi modum & uſum videb. in LOTICHII *Obſer. pag.* 23.

Ratione viſceris læſi imprimis Vulneraria ſimplicia, in ſpecie Veronica, ſcabioſa, hedera terreſtris, cherefolium, &c. conferunt: item balſamica, ſulphura quæcunque, in ſpecie Antimonialia, fermentum ulcerum corruptivum, ſanguinem inquinans, emendantia, ſubſtantiam puris ejuſque proventum corrigentia, & ulcus conſolidantia; item Balſamus ſulphuris, Peruvianus, terebinthina, &c.

In ſpecie hæc ut illuſtrentur, pro tali ſcopo præmiſſis præmittendis univerſalibus, primas vias imprimis reſpicientibus, conveniunt v. gr. pulveres pectorales; e. g. pulvis pectoralis D. Michaelis;

℞. *Fæcul.* ſeu potius *rad. ari* ℥iv.
Rad. Ireos Florent. ℥ij. vel ℥iij.
Magiſter. ſeu *flor. benzoes* ℥iß.
Flor. ſulfuris ℥j.
Antib. Poter. ℥ij.
Sacch. ℥iiiß. aut qu. pl. pro ſapore:
M. f. Pulvis.

Qui mane, in ſpecie veſperi ante cœnam, & ſub introitum in lectum, aſſumptus doſi ℈j. ℥ß. ad ℥j. egregius, eſt acrimoniam ſanguinis ac lymphæ temperat, tuſſim nocturnam quodammodo cohibet. Ratione tamen fæculæ ari potius pulverem radicis ari præparatæ vel potius crudæ uſurparem: idque imprimis quando ſimul mucilago viſcida, aut plus minus purulenta, ex pectore reiicienda ſint. Vel loco hujus uſurpetur *Pulvis Lindani ad phthiſin ſeu atrophiam*, ſeu acrimoniam ſanguinis, admodùm commendatus:

℞. *Sem. papav. alb.* ℥ß.
Portulac.
Melon. an. ℨiiß.
Cydon.
Cucumer.
Bombac.
Pepon. non rancidi an. ℨiij.
Gum. Arab.
Tragacanth.
Amyli an. ℨij.
Cornu Cervi,
Ebor. ſine igne an. ℨiij.
Succ. hypociſt. (eſt ſuccus ex planta radicis ciſti fruticoſi: vid. SCHROEDERUS *Pharm. l.* 4. *p.* 196.)
Boli Arm an ℨj.
M. f. Pulvis.

Sumatur ter in die à ℨj. ad ℨij. cum Decocto rad. chinæ, quæ admirabilis eſt in curandis Phthiſicis, ſi rectè adhibeatur: ſed non debent alio potu, quàm hoc Decocto, uti; niſi enim Phthiſici ſemetipſos arctè adſtringant diætæ, non curabuntur, etiamſi optimas habeant medicinas. Manè & veſperi ſimul inſtituantur ſuffitus ex ſuccino & thure naribus hauriendos,

Item

℞. *Nucl. pin.* ℥ß.
Sem. papav. alb. ℨij.
Cum ſ. q. *Aquæ ſcabioſ.* & *Tuſſilag.* f. Emulſio,
adde
Ebor. ſine igne ℥ß.
Lapill. Cancr. præp.
Matr. perlar. præp. an. ℈j.
Edulcor. cum *rotul. manus Chriſti perlat.*
D. S.
Emulſio ad potum quotidianum.

Præ cæteris ſe offerunt mineralia: quæ inter ſulphur, tam commune, utpote quod aliàs balſamum eſt pulmonum, & ipſum appellari ſolet, quàm ſulphura antimonialia fixa, flores ſulphuris & remedia ejuſdem generis ſulphurea, ſunt optima in atrophia & tabe, ex acrimonia ſanguinis enata, quam, uti etiam lympham, optimè temperat pinguedo illa mineralis ſulphuris; ſicuti aliàs etiam in omnibus pulmonum vitiis ac pectoris affectibus inſigniter conducit. In ſulphure enim obſervandæ ſubſtantiæ duæ;

1. Eſt pars ejus pinguis & oleoſa,
2. Eſt pars ejus acida.

Ab oleoſa habet vim inflammabilem; per acidam obtinet ſpiritum acidum, qui in præparatione olei ſulphuris per campanam colligitur. Pars hæc acida potius nocet quàm prodeſt. Verùm ſeparare hæc duo, hoc opus hic labor eſt. Nihilominus tamen, qui artificiosè ſciunt ſublimare flores ſulphuris, acquirunt balſamum pingue abſque acido, ſed in pauca quantitate. Cum ergò tam difficilis ſit acquiſitio partis oleoſæ & pinguis ex ſulphure, propterea exaltatur eadem in balſamo ſulphuris, mediante ſolutione per olea deſtillata, quæ ipſa tanquam ſalia volatilia concentrata, contraria ſunt acidis: utpote hac ratione magis obtunditur ejuſdem acrimonia acida, è contrà promovetur magis ejuſdem vis temperans, & acre

& acre corrigens: unde Tinctura ſulphuris, extractum ſulphuris ſolidum, præprimis balſamum ſulphuris craſſum quod habet BOYLE *in Philoſ. Experiment. Part. 2. Sect. 1. pag. 166* item quod *pag. 386.* deſcribitur; item balſamus ſulphuris vulgaris, tam inſignis eſt commendationis, tam in phthiſi pulmonali incipiente, quàm in quacunque tabe alia, ex acrimonia imprimis ſanguinis, & hinc corruptione & exulceratione viſceris cujuſdam interni, v. gr. pulmonum aut aliarum quarumcunque partium. Præſertim puris acrimoniam non tantùm corrigit, ſed & nimium ejus proventum optimè coercet, detergit atque conſolidat. Olea, cum quibus præparatur hoc balſamum ſulphuris, ordinariè ſunt oleum deſtillat. terebinthinæ balſamicum, aut oleum aniſi, ceu ſingulariſſimum pectorale, aut oleum juniperi renibus exulceratis appropriatum, aut oleum ſuccini. Uſurpantur hæc balſama ſulphuris à gutt. vj. viij. & x. ad xij. in liquore appropriato, vel decocto chinæ aut ſaſſafras, aut etiam in decocto quodam vulnerario, vel Lignorum, aut ex his miſto Decocto pectorali, ubi ex pulmonum labe in ſpecie oritur atrophia. Miſceri etiam poſſunt hæc Balſama cum ſyrupo de liquiritia & ſimilibus, quæ egregiè temperant nonnihil ejus acorem. Verùm cum ignea vis ſit in hoc balſamo, ob id in iis, quibus manifeſtior & gravior eſt Hectica & nimia ſudatio, cautè aut planè non uſurpandus; cùm obſervatum fuerit, quoſdam ex nimio balſami ſulphuris uſu Hecticam lethalem contraxiſſe, uti audiviſtis ſupra in febris hecticæ cura: quem in finem præparetur cum oleo expreſſo quodam, & cum tantillo olei deſtillati aniſi acuetur: Hinc

℞. *Balſ. ſulphuris cum oleo amygd. dulc. par.* ℥ij.
D. S.
Temperans Balſamum pectorale.

Capiantur guttæ 40. manè & veſperi in juſculo avenaceo vel cereviſia calida.

Etiam cum tali balſamo ſulphuris optimo cum conſilio jungantur Medicamenta Saturnina (in ſpecie ſaccharum Saturni) quæ & ipſa effrænatum balſami ſulphuris ardorem refrænant. Nam in ipſo Saturno ſingulare quid latet contra febrim hecticam, & internas viſcerum exulcerationes & corruptelas; hinc vel ſaccharum Saturni, vel cryſtalli mineræ Saturni conjungantur cum balſamo ſulphuris, & ita aptiùs ac convenientiùs uſurpari poſſunt. In ſpecie autem *ſpecies dia-Saturni Mynſichtii* à quamplurimis contra tabem ſingulariter laudari ſolent; hinc & tinctura *antiphthiſica D. Michaelis* dicta, ex ſacchari Saturni part. j. & vitrioli Martis part. ij. invicem miſtis, cum ſpiritu vini rectificato parata, hoc in paſſu uſitata eſt; in ſpecie ubi adeſt corruptio viſcerum, ulcus pulmonum aut renum, aut ſimilis cujuſdam partis, ſanè multæ eſt laudis & efficaciæ, doſi 20. gutt. manè & veſperi, virtuteque ſua adſtrictoria robur ſimul & firmitudinem pulmonibus conciliat. Poſt hanc tinctura Lapid. hæmatitis à 15. guttis, & tinctura ſulphuris vitrioli (cujus deſcriptionem dabo *infrà*, quando *de hæmorrhagiis* tractabimus) ſi & ipſa præterpropter à guttis XV. XX. XXV. ad XXX. ſubindè uſurpetur, egregium erit remedium antiphthiſicum. Denique phlegma vitrioli roridum, quod nihil participat de ſpiritu acido corroſivo, quem ſuprà rejeci, cohobatum & digeſtum cum proprio capite mortuo aliquoties, experimentum eſt ſingulare ad phthiſes & corruptiones viſcerum internorum, uti hoc refert MARCUS MARCI *in Philoſ. Vet. Reſtit pag. 550. §. 1.* Fuit experimentum HELMONTII junioris in quadam Comitiſſa.

Cæterùm loco ſulphuris communis legitima remedia ſulphurea antimonialia præferenda ſunt; unde etiam antimonium diaphoreticum à quibuſdam inſigniter contra phthiſin laudatur, imprimis ſi quotidiè cum conſerva roſarum manè, & veſperi uſurpetur: Nam & hoc ipſum ad partium exulcerationes, item ad vomicas pulmonum, ad corrigendum & prohibendum pus, laudabiliter adminiſtrari ſolet. Quodſi ergò antimonium diaphoreticum ſolum eſt tàm egregium, multo magis conveniet, ſi combinetur cum ſulphure Jovis, in legitima præparatione antihectici Poterii, quod à gr. xij. ad ℈j. cum conſerva roſarum uſurpari poteſt, cujus continuato uſu aliquot Phthiſicos & Hecticos feliciter curavit POTERIUS, *uti videri poteſt in ejuſdem Cent. 3. Curat. 20.* In ſpecie Pulveres pectorales dicti, quorum baſis utplurimum ſunt flores ſulphuris, ac pro communi ſulphure etiam ejus balſamum, cum lapill. cancrorum, antimonio diaphoretico, Antihectico Poterii, & omnibus ex antimonio cum Jove & Marte fixato compoſitis, præſertim in phthiſi confirmata, ſunt egregii: v. gr.

℞. *Spec. dia-Ireos*,
Lapill. Cancr. præp. ℈ij.
Antihect. Poterii ℈ß.
Croci ℈ß.
M. f. *Pulvis*:
Div. in 6. part. æqu. S.
Temperans pulvis pectoralis.

℞. *Lapill. Cancr. præp.* ℈jß.
Flor. ſulphuris ℈ij.
Olei deſtillat. terebinth. gutt. viij.
Aniſi gut. iv.
Sacchari ℥ß.
M. f. Pulvis:
D. S.
Ut antè.

Item ſequens Pulvis ad acrimoniam maſſæ ſanguineæ temperandam, utut videatur ſimplex:

℞. *Lapill. Cancr. præp.*
Rad. ari crud. vel præp. an. ℈j.
Ireos Flor.
Sem. papav. alb. an. ℈ß.
Maſtich. ℈ij.
M. f. Pulvis:
D. S.
ut *ſupra*.

Aſſumantur quotidiè in Decocto hederæ terreſtris & chærefolii.

℞. *Rad. Ireos Florent.* ℈jß.
Lapill. Cancr. præp. ℈j.
Antib. Poterii ℈ß.
Croci ℈j.
M. f. Pulvis pro aliquot doſibus.
D. S.
ut *ſuprà*.
Vel cum ſacch. fiant Rotulæ: S.
Rotulæ pectorales.
Vel fiant Rotulæ:

℞. *Spec. dia-Ireos* ℥iij.
Bol. Armen. ℥j.
Succ. liquirit. Hiſp. ℥ß.
Sacch. ℥iij. vel iv. *in aqua papav. errat.* ſolut. F. Rotulæ.
D. S.
Rotulæ contra tuſſim.

In Phthiſi contra tuſſim ſiccam nocturnam, faucium aſperitatem, conceptam earum phlogoſin, &c. conducunt.

Item pertinent huc ſuo modo Rotulæ Cnœffelii contra phthiſin; item pulveres Cnœffelii ex ſulphure & aliis parati: quorum uſum videb. in *Cur. Cnœffeliana in* M. A. N. C. *ann. 6. append pag. 81.* Compoſitiones ſunt ſequentes:

℞. *Spec. dia-Ireos*,
Tragac. fr. an. ℥ij.
Antimonii diaphor. fixi ℥vj.
Flor. ſulph. ℥ß.
Sacch. albi in aquæ tuſſilag. q. ſ. diſſol.
Olei deſtillat. aniſi gut. xij.
F. Tabulæ ad ſcatulam mundam.
Doſis 6. 7. & 8.
Vel

℞. *Antimonii fixi diaph.* ℥iß.
Flor. ſulphuris ℥ß.
Spec. dia-Ireos,
Tragac. frig.
Succini albi præp. an. ℥j.
Extract. helen. ℥ß.
Balſ. ſulph. aniſ. ℥ß.
Sacch. in aquæ fœnicul. q. ſ. diſſol. ℥iv.
F. l. a. Rotulæ.
Plura videb. *l. a.*

Nec ſequentes *Cnœffelii Rotulæ* inelegantes ſunt:

℞. *Flor. ſulphuris ter ſublimator.* ℥iij.
Antimonii diaphor. ℥j.
Maſtich.
Succini albiſſ. an. ℥ij.
Croci orient. ℈j.
Spec. diatrag. frigid. ℥ß.
Sacch. albiſſ. ℥iv.
F. *Rotulæ*, irror. cum
Olei deſtillat. aniſi gut. vij.

Fiant

Fiant magnitudine ſolidi *vel ſimilis monetæ*. Pro una doſi No. viij. ſumantur, mane, & 4. horis ante prandium, ut & cubitum iturus: ſuperbibat Decocti alicujus pectoralis vel lignorum bonum hauſtum.

Exhiberi etiam poſſunt ſub forma pulveris:

Item

℞. *Spec. dia-Ireos*,
Rad. ari præp. an. ℈ iij.
Extract. ℈ j.
Croci gr. vij.
Flor. ſulphuris ℈ j.
Cum q. ſ. *ſacch.* f. *Rotulæ Cnœffelli*.

Vel

℞. *Rad. Ireos Flor.* ʒ i ß.
Flor. ſulphuris,
Antibect. Poterii an. ʒ j.
Benzoes ʒ ß.
Cum ſ. q. *ſacchari in aqua ſcabioſ. ſolut.* F. *Rotulæ*:
D. S.
Rotulæ pectorales.

Vel exhibentur ſub forma pulveris bis quotidie, mane & ante prandium, vel in Decocto hederæ terreſtris, vel in Decocto lignorum, radicis chinæ vel ſaſſafras, jubendo, ut æger cubitum iturus aſſumat hauſtum ejuſmodi Decocti pectoralis.

Item

℞. *Rad. liquirit.* ʒ ij.
Ari ʒ i ß.
Ireos Florent.
Symph. maj. an. ʒ j.
Gumm. ammoniaci in aceto ſol.
Benz. an. ℈ j.
Cum ſ. q. *ſacchari in aqua ſcabioſ.* ſol. f. Rotulæ.
D. S.
Temperantes rotulæ pectorales.

℞. *Balſ. ſulph. aniſat.*
Terebinth. ana ʒ j.
Excipiantur ſ. q. *Conſ. ſcabioſæ, & cum ſacch. in aqua fæniculi ſol. f.* Rotulæ vel Morſuli:
D. S.
Rotulæ pectorales.

Hiſce ſanguinis & lymphæ acrimoniam corrigentibus *pro ſcopo temperandi* tuſſim, præſertim diuturnam ſiſtendi, & hinc copioſum nimis puris proventum coercendi, etiam Papaverina & Opiata fuerunt annumerata, quæ ſunt optima ad temperandam acrimoniam ſalſam muriaticam. Hinc veteres *pilulas de cynogloſſa* uſurparunt, quæ tamen admodum ſunt crudæ, & cum pilulis de ſtyrace coincidunt: Moderni verò Pilulas de ſtyrace adhibent, quas videb. in SCHROEDERI *Pharm. lib. 2. pag. 252.*, *item* SYLVII Pilulæ de ſtyrace *in l. 1. Pr. cap. 20. §. 36.* qui Ambram omittit; ubi etiam ex ejuſmodi Ingredientibus Rotulas habet. Succinctæ ſunt Compoſitiones, & non contemnendæ in Tuſſi nocturna ſicca, & quando ex inclementiore aere tempore hyberno tuſſis excitatur, tunc in principio affectus propinentur, & erunt elegantes. Propinantur etiam in ſicca tuſſi Gravidis; temperant enim lympham ſalſam. Conveniunt quoque opiata optimè in principio Tabis & Atrophiæ, ubi nempe præmiſſus fuerit vomitus, uti etiam in ejus progreſſu mirabiliter *valent ſedare tuſſim nocturnam, uti & ſudores nocturnos* colliquativos. Largas opii, legitimè per fermentationem parati, doſes præ aliis ægris diu ſine nocumentis ferre poſſunt Phthiſici: *vid.* M. A. N. C. *Ann.* 4. & 5. *Obſerv.* 207. *pag.* 291. ejuſque uſu imprimis diu conſervari. Sic aliquando Phthiſico dedi ſequentia:

℞. *Conſerv. roſar.*
Heder. terr. ana ℥ j.
Flor. ſulphuris,
Antibect. Poterii,
Lap. cancr. fluviatil. præp. an. ʒ j.
Balſ. Peruv. ℈ ij.
Laud. opiat. gr. xvj.
Cum ſ. q. *ſyr. diacod. Montani*, vel *ſyr. dia-ſulphuris Williſ.*
f. Electuarium. S.
Electuarium pectorale.

Vel

℞. *Conſerv. heder. terreſtr.* vel *conſolid. maj.* vel *veron.* vel *agrimon.* vel *chæreſol.* vel *ſcord.* vel *ſcabioſ.* vel *coſtæ*, vel *flor. hyperici*, vel *ſummit. pini* ℥ j.
Lapill. cancr. præp.
Antibect. Poterii ana ʒ ß.
Succin. præp. ℈ ij.
Benzoes ℈ j.
Cum *ſyr. heder. terreſtr.* aut etiam *ſulphuris Williſ.* f. Electuarium:
Cui *Laud. opiati* aliquot grana addi poſſunt.
D. S. ut ante.

De priori Electuario æger intra octiduum ſemper aſſumpſit, capiendo bihorium ante cœnam bonam doſin; cujus uſu ſemper habent meliùs ægri, tuſſis remittit, melius dormiunt, manè faciliùs magiſque cocta exſpuunt. Sanè hæc Opiata quotidie, item eſſentia opii liquida, ſucceſſivè ultra tres menſes continuata, citra ullam ſenſilem noxam, certè irritationis ſenſum ſiſtendo, tuſſim, item humorum acrium in parte læſa decubitum, & hinc ulteriorem corruptelam & ulceroſum progreſſum ſic inhibent. Hoc etiam commodi habent opiata in Phthiſicis, ut veſpertino uſu ſudores nocturnos potenter cohibeant. Confer huc ea, quæ *ſuprà* circa tuſſim *de tuſſi ſicca nocturna catarrhali Sect. 14. Cap. 3. Art. 3.* monita fuere.

Obſervandum tamen eſt, quod in ſtatu, quando difficilior eſt anhelitus, aut etiam eo in caſu, quo multa materia viſcida expectoranda eſt, uti etiam eo in caſu, ubi purulentia reiicienda venit per os, quod in hoc paſſu cautiùs uſurpentur Opiata, aut penitus intermittantur, ne impediatur materiæ reiiciendæ motus, & ita difficilior reſpiratio, aut ſuffocationis inducatur metus.

Tandem ad hæc ipſa remedia *alterantia*, *craſin ſanguinis & lymphæ corrigentia*, in incipiente præſertim phthiſi pulmonali, pertinent *Decocta lignorum*, nempe radicis chinæ, ligni ſaſſafras, &c. quæ egregie huc faciunt; qualia aliàs in morbis chronicis lymphæ vitio, & inde natis malis ſeu affectibus catarrhalibus in uſu ſunt, quibus eò magis felici ſucceſſu utimur, ſi morbo ulterius procedente, ſimilia Vegetabilia vulneraria, fermentum ulcerationis inchoatæ corrigentia, ſimul addantur. Nam ſemper, quando Practici dicunt, eſſe phthiſin ſeu tabem pulmonalem à deſtillationibus capitis catarrhalibus, ſub intelligitur vitium pulmonum, ex acrimonia nimia lymphæ & ſanguinis primariò dependens. His ergò in caſibus dixi, quod Decoctum lignorum & radicum conveniat.

Præ cæteris hìc radix chinæ eminet. De horum Decoctorum uſu vid. GARANZIER *Tract. de Tabe Anglica*, ALPHONSUS FERREUS *lib. 2. de Ligno Sancto*, qui etiam hujuſmodi Decoctis Phthiſicos tantum non deſperatos denuò ſanitati fuiſſe reſtitutos refert. Confer. etiam RIVERIUS *in Praxi lib. 2. cap. 7. item Cent. 1. Obſervat. 35. & 99. & Obſervat. à Fomio Commun. 27.* item *Cen. 2. Obſervat. 61. & 78.*

Modum propinandi hujuſmodi Lignorum Decocta optimè docet ARCEUS *Tract. de Vuln. capitis & Febribus*, non ſecus ac ERASTUS *in Conſil. Scholzii No. 88.* dicit: ſe Phthi-
„ ſicos nonnullos planè deſperatos & incipientes plurimos
„ curaſſe, per hæc Decocta ſc. exhibita, præmiſſis univer-
„ ſalibus, per duos vel tres menſes, priùs purgato corpore,
„ ſi ægroti ſint cacochymici. In Decocto aliquando mace-
„ rare jubeo ſaniculam, pedem Leonis, ſæpè pyrolam,
„ Quinquefolium & Veronicam, &c. quæ ſimul ſubindè
„ uſurpantur. Expectorantia ſunt aut humida, aut ſicca,
„ ex ſpeciebus dia-Ireos ſimpl. floribus ſulphuris, ſaccharo
„ Candi &c. His conſentit HILDANUS, qui Tabidis propinat Decoctum Chinæ cum radice bugloſſæ, prunellæ, conſolidæ majoris, &c.

Præ cæteris tamen, præter radicem Chinæ, & Lignum Saſſafras eminet propter vim aromaticam, & quod in affectibus à lympha vitioſa ortis ſpecialiter convenit. Sed ſi ritè ſibi volunt conſulere tales ægri Phthiſici, alio potu non debent uti, quàm ejuſmodi Decocto. Huc *facit* etiam *Decoctum elegans ex ſaſſafras & Vulnerariis* POTERII *C. 2. Cur. 99.* Quibus tamen lignis & aliis uſum ſantalorum, ſpeciatim rubri & citrini, quidam ſubſtituunt: quorum Decocta eodem modo atque Decocta Guajaci parata & removere pulmonum eroſionem, & eandem factam tollere aſſerit *Fonſeca lib. 1. Conſ. 58.*, & conveniunt tàm in Tabe ex acrimonia ſanguinis & lymphæ ſimplici, quàm quæ jam cum ulcere pulmonum conjuncta eſt. Præſcribuntur ejuſmodi

Decocta, ut dixi, ſemper cum Vulnerariis, item cum helenio: modus eſt ſequens, v. g. ex radice Chinæ & Ligno ſaſſafras, quæ cæteris præfero:

℞. *Raſ. ligni ſaſſaf. benè odor.* ℥ij.
Rad. chinæ in taleol. inciſ. ℥j.

Macera in ſ. q. aquæ in Balneo Mariæ per dies noctemque, & ebulliant ad conſumptionem tertiæ partis.

Colaturæ adhuc calenti infund.

Paſſul. min. contuſ. ℥ij. vel iij.
adde
Syr. flor. papav. errat. vel *papav. ſimpl.* vel *de jujub.* q. ſ. pro grato ſapore.

D. S.

Potio contra phthiſin.

De hoc calidè ſemper manè, à meridie & circa veſperam cubitum iturus capiat hauſtum. Optimum eſt in phthiſi non admodum confirmata.

℞. *Rad. chinæ in taleol. inciſ.* ℥ij.
Flor. papav. errat.
Beton.
Scabioſ. an. M. ß.
Paſſul. maj. enucl.
Min. an. ℥j.

Cum ſ. q. *aquæ comm.* coqu. Colatura edulcoretur, addendo
Syr. papav. rœhad. parum.

D. S.

Potio pectoralis pro aliquot vicibus,

Vel

℞. *Raſur. ligni ſaſſafr.* ℥ij.
Flor. papav. errat.
Beton. an. pug. ij.

Macerentur per bihorium in *aqu. font.* hinc bulliant; Colatura edulcoretur cum
Syr. papav. errat.

D. S.

Singularis potio catarrhalis,

Aliquandò in Tuſſi pulmonali phthiſin minitante cum ſucceſſu præſcripſi:

℞. *Ligni ſaſſafr.* ℥j.
Maceretur in
Aqu. comm. menſ. ij.
adde
Herb. hederæ tereſtr.
Scabioſ.
Pulmon. maculoſ. an. M. ij.
Sem. aniſi,
Fœniculi an. ʒß.
Rad. liquirit. ʒiij.
Paſſul. min. conquaſſat. ℥j.

Coqu. ad tertias.

Colatura D. S.

Potio pectoralis contra tuſſim pro aliquot vicibus.

Edulcorationis gratia ſint ſyr. Conſolidæ maj, agrimoniæ, chærefolii, ſcordii, Nicotianæ, liquiritiæ, enulæ, &c.

Item cuidam perfectè phthiſico præſcripſi;

℞. *Lign. guajac.* ℥iij.
Cort. ejuſd.
Rad. chin. inciſ. an. ℥j.
Rad. enul.
Bardan. an. ℥ij.
Bacc. junip. ʒiij.
Herb. veron. M. ij.
Heder. terreſtr. M. j.

Inciſa macerentur in ℔ xij. *aqu. ſimpl.* per 24. horas: coqu. ad dimid. addendo in fine coctionis
Sem. aniſ.
Fœnic. an. ℥iß.
Rad. liquirit. ℥j.

Colatura detur.

Capiebat omni manè bonum hauſtum in lecto, expectando aliqualem ſudorem, addendo ſimul gutt. xij. *balſ. ſulphuris terebinth.* unicuique hauſtui: veſpertino verò tempore remedia cum opio uſurpabantur, ſed minus, cum Hectica æger affligebatur.

Vel

℞. *Raſ. lign. Sancti* ℥iij.
Cort. ejuſd. ℥j.

Infund. per 24. horas in ſ. q. *aquæ ſimpl.* manè coqu. in cucurbita cum alembico munita: Colaturæ ℔ ij.
adde
Herb. veron. M. ij.
Pyrol.
Quinque fol.
Sanic. an. M. j.
Paſſ. min. ℥iß.

Coqu. leniter: Colaturæ addatur
Aqu. ſuperiùs deſtillata

D. S.

Sanans potio pectoralis;

Melius fit, ſi cum ligno guajaco ſantalum decoquatur, vel etiam loco illius lignum ſaſſafras ſumatur; egregiè enim alterat lympham nimis acidam ſcorbuticam.

Simile Decoctum vid. *ſuprà*, ubi *de Tuſſi*.

℞. *Raſur. ligni juniper.* ℥iij.
Sancti ℥iß.

Macer. per 24. horas in ſ. q. *aquæ*; manè coqu. ad conſumpt. medietatis, in fine addendo
Paſſul. min. conquaſſat. ℥j.

De Colatura clarificata ter in die bibatur bonus hauſtus abſque ſudore. Huc pertinent etiam Decocta bina lignorum, cum his Vulnerariis in *Idea Formularum Claſſ.* 4. §. 17. Scilicet pro lymphæ vitiis corrigendis, ad ejuſdem nimiam effuſionem pulmones nimis irritantem, inhibendam non inepta ſunt hæc Ligna, præſertim cum Vulnerariis uſurpata, idque præſertim in phthiſi, non tam confirmata, quàm adhuc increſcente.

Parant quidam Eſſentias pectorales ex his Vegetabilibus, quò pertinet *Elyxir pectorale D. Michaelis*, Eſſentia helenii, quibus addenda eſſentia croci; qui vocatur à plurimis anima pulmonum. Sperma ceti à ℈ß. ad ʒß. in ovo ſorbili, omni manè aſſumptum, admodum convenit in temperanda acrimonia maſſæ ſanguineæ, & curanda phthiſi.

Cætera huc facientia, nempè ſpecies dia-Ireos, dia-Tragacanthi, pulvis Haly contra phthiſin, ceu ubi vis nota, in medio relinquo. Pertinet huc Electuarium illud expertum antiphthiſicum, quod M. A. N. C. *Ann.* 6. *Obſervat.* 95. *pag.* 134. habent. Pertinet & huc denique conſerva, ſeu, ut alii vocant, ſaccharum roſatum inveteratum, Germ. *der Roſen ZucKer*, à pluribus adeò decantatum: ac ſanè alcali nonnihil ſtypticum in floribus roſarum rubrarum eſt egregium, pluribus ſcopis, ad acrimoniam præſertim ſuccorum corrigendam, & viſcerum tonum conſervandum, inſerviens. Præ cæteris convenit ea, quæ exſtat in *Diſpenſ. Londinenſi*, & quæ in tabe ac phthiſi incipiente egregiè convenit. Sed ſaccharum junctum non æquè omnibus proficuum, & hujus ratione nociva quibuſdam obſervata fuit conſerva; vid. SYLVIUS ubi *de Phthiſi* §. 187. Aliàs à pluribus expertum, idque ſæpius feliciter, eſt remedium, de cujus efficacia vid FORESTUS *l.* 6. *Obſer.* 38. VALERIOLA *l.* 5. *Obſerv.* 5. & SYLVATICUS *Cent.* 2. *Conſ.* 40. Uſus eſt, ut conſerva antiquiſſima vel crebriùs pro lubitu uſurpetur, vel veſpertino præſertim tempore ad ℥j. cum ʒß. terræ ſigill. vel lap. hæmatit. hora j. ante cœnam uſurpetur. Peculiare quid etiam in *bolo Armena* latet, unde nec inconvenienter hæc permiſceri poſſunt cum floribus ſulphuris, terra ſigillata, antimonio diaphoretico, radice Ireos Florent. aliiſve ſimilibus pectoralibus, & cum conſerva roſarum Electuaria parari poſſunt. Naſturtium Indicum cum conſerva roſar. aſſumptum admodum commendatur, & dicitur fuiſſe *remedium Doct.* MOEBII Jenenſis. In uſu quoque ſunt conſerva Vegetabilium Vulnerariorum, v. g. hederæ terreſtris, quæ potenter expectorat: item herbæ coſtæ. Decoctum pulegii à quibuſdam tanquam expertum contra phthiſin commendatur, cui additur ſimul ſuccus hederæ terreſtris, & Infuſum naſturtii Indici. In ſpecie pulveris fungorum ſalicis in plenilunio menſe Maii collectorum ʒß. cum hac conſerva crebriùs uſurpata, tanquàm expertum arcanum à quibuſdam ſingulariter laudatur. Nempè ſpongiæ iſtæ viridiuſculæ in ſalice ſuperiùs interdum adnaſcentes exſiccantur in ſole, pulveriſantur, & ita cum conſerva majoranæ vel veronicæ ſub forma Electuarii contra Phthiſin uſurpantur; Vid. VELSCHIUS *Miſſomim. C.* 2. *Obſerv.* 60.

Quæ læſionem partis, præſertim ulceratæ, reſpiciunt, ſunt ea, quæ fermentum acidum partis plus minus ulceratæ corruptivum corrigere, & ita puris ulteriorem proventum inhibere valent, adeoque Detergentia & Mundificantia appellantur. Hinc uſurpentur ea, quæ naturæ opus in conſolidando loco læſo adjuvent, quantum poſſibile. Hæc inter excellunt Vulneraria dicta, quorum alcali pluribus uſibus in phthiſi curanda inſervit, ſi præmiſſis præmittendis uſurpentur, in ſpecie ſi ventriculi, ac primarum via-

viarum, & his in locis principalioris aſſumptorum alterationis, habeatur ratio. Hinc Decoctum bugulæ ſeu conſolidæ mediæ admodum commendat POTERIUS *in Pharmacop. Spagyrica* ad ulcera pulmonum curanda. Decoctum verò ſymphyti & prunellæ cum china & Guajaco laudat LINDANUS, aſſumendo in quolibet hauſtu doſin antimonii diaph., florum ſulphuris, antihectici Poterii, &c. De ulmariæ vi traumatica, ejuſque aquæ deſtillatæ in Phthiſi uſu, vid. VELSCHIUS *Mictomim. C.1. Obſ.60. annex. Ann.4.* M.A.N.G. Rorem ſolis, ac ejus guttulas non pauci ſpecificè commendant, cum hæc plantula rore limpidiſſimo referta ſit, illius etiam ſub ardentiſſimo ſolis ardore; unde etiam eam humectare & rorem nutritivum reſtituere putant. Hinc & ſcabioſa, hypericon, helenium, ſanicula, conſolida major & minor, prunella, Veronica, hedera terreſtris, piloſella, cherefolium, plantago, vinca pervinca, equiſetum, flores roſarum, & ſimilia, tam in Decoctis, quàm indè paratis pulveribus, aut cum ſaccharo & melle Electuariis, in uſu ſunt. In ſpecie, ubi acrimonia pulmones erodere incipit, 4. hæc vulneraria, ut ſcabioſa, veronica, hedera terreſtis, quæ elegantiſſima & expertiſſima plantula, & cherefolium, vel ſolitariè vel cum Decoctis lignorum uſurpata & crebriùs hauſta partim poſſunt diu conſervare, partim & reſtituere phthiſicos. Tria enim vel quatuor ſimplicia plus præſtant, quàm centum: quibus in ſcorbuticis, apud nos familiaribus, ſub finem Decoctionis infundendæ ſunt plantæ antiſcorbuticæ, quæ ſunt naſturtium, plantago aquatica, trifolium aquaticum, & ſimilia. In ſpecie ſi læſio pulmonum facta ſit à cauſa externa, ſola Decocta Vulneraria ſufficient, ſi ſcilicet omni hauſtui aliquid additur balſami ſulphuris, vel ſpermatis ceti ʒß. Exempli gratia ſequenti Decocto *Chirurgus* quidam *Stetinenſis* gravi phthiſi laborans per multos annos ſe ſuſtentavit:

♃. *Herb. alchimill.*
Pulmonar. macul.
Sanic.
Cent. min.
Veron.
Auric. mur.
Vincæ pervinc.
Flor. epat. ana Mj.
Coqu. in *cereviſia bene defæcata.*

De colatura bibit manè jejunè, item ante prandium, & ante cœnam cubitum iturus.

Vel

♃. *Herb. veron.*
Alchimill.
Heder. terreſtr. ana Mj.
Scabioſ.
Cherefol. ana Miiß. vel Mij.
Coqu. in ſ q. *cereviſ. defæcatæ*:

D. S.

Potio pectoralis.

De quo Decocto æger omni mane bonum hauſtum capiat, cujus hauſtibus addatur ſemper vel *Elixyr proprietat.* tam *ſimplex*, vel *antiſcorbut.* gtt. 30. vel 40., vel gtt. viij. de *balſamo ſulphuris*, vel *ſperm. ceti* ℈j. ad ʒß. Vel

♃. *Eſſ. Gum. ammoniaci* ʒiij.
Tincturæ ſulphuris ʒj.

M. D. S.

Eſſentia pectoralis.

Continuandæ ſunt hæ doſes aliquandiu, donec exactè immutetur dyſcraſia lymphæ.

Vel in phthiſi pulmonali nondum inveterata:

♃. *Herb. heder. terreſtris,*
Veron.
Pulmonar. macul.
Roris Solis,
Pyrolæ,
Alchimillæ ana Mj.
Rad. Helenii ℥ij.
Vincetox.
Ireos noſtrat. ana ℥ß.
Flor. ſcabioſ. Miß.
Farfar. Mß.
Croci integri ℈j.
Sem. utric.
Aniſi,
Fœniculi ana ʒiij.
Paſſ. min. ℥iß.
Jujub. ʒvj.
Ficuum pingu. No. vj.
Concil. & contuſ. dentur ad chartam:

D. S.

Species ad potionem pectoralem.

Vel

♃. *Herb. heder. terreſtris,*
Chærefol.
Veron. ana Mj.
Rad. enulæ ℥iß.
Ireos Florent. ℥j
Sem. aniſi ʒiij.
Fœnic. ʒij.
Ficuum No. iv.
Paſſul. min. ℥ß.
Rad. liquirit. ʒvj.

M. D. S.

ut anteà.

Poteſt ex his fieri *Infuſum*, vel *Decoctum*, ex Decocto cum ſaccharo *ſyrupus*, aut cum melle *Hydromel pectorale*, & ſimilia alia.

♃. *Herb. ſcabioſ.* Mij.
Heder. terreſtris Mj.
Rad. enul. ℥iß.
Ireos Florent. ʒvj.
Sem. aniſi,
Fœnic. ana ʒiij.
Coqu. in ſ.q. *Aquæ ſimpl. Colaturæ* ℔iß. edulcor. cum *ſyrupo* aliquo, e.g., *dia-ſulphuris Williſii*, *hederæ terreſtris*, *de ſymphyto*, qui admodum commendantur, aut ubi opus eſt expectoratione, cum *ſyr. veronicæ*, *Nicotianæ*, &c. q.ſ. pro gratia ſaporis.

D. S.

Potio pectoralis.

Apud nos pluribus in frequenti uſu eſt ſequens farrago, quæ feliciter pluribus ceſſit, magis tamen ad phthiſin pulmonalem inclinantibus, quàm perfectè phthiſicis: ſiquidem ob alcali herbarum vulnerariarum aliorumque ingredientium vis alterativa in corrigendis corporis contentis & confirmandis viſceribus non contemnendi uſus eſt:

♃. *Herb. pulmonar.*
Veron.
Fol. ſenn ſine ſtip. ana Mj.
Herb. ſalv. rec.
Hepat. nob.
Hyſſopi ana M. ß.
Flor. hepat. nob.
Rad. polypod.
Torment.
Liquirit. ana M. j.
Sem. aniſi,
Fœnic. ana M. ij.
Inciſ. & contuſ. coq. in ſ. q. *Aquæ fontan.* additis cochlearibus duobus *mellis*:

De Colat. ℔vj. vel viij. mane & veſperi bonus hauſtus aſſumitur.

Vel

♃. *Herb. pulmon.*
Hepat.
Scord.
Cent. min.
Fragar.
Hyſſopi,
Salviæ,
Tuſſilag.
Euphraſ.
Prunell. ana Mj.
Flor. cent. min.
Rad. liquirit.
Polypod. ana ℥ß.
Juiub.
Sebeſten. ana No. xv.
Paſſul. mai.
min.
Ficuum ana ℥iij.
Fol. ſenn. ſine ſtipit.
Sem. aniſi,
Fœnic. ana ℥iß.
Inciſ. & contuſ. coqu. in *aquæ menſ.* iv. vel v. in vaſe clauſo:

D. S.

Potiò pectoralis, de qua ſumatur calidè hauſtus manè & veſperi duabus horis ante cibum.

Faciunt huc *pulveres antiphthiſici*, imprimis *Pulvis antiphthiſicus D. Erbenii.*

♃. *Viſc. pyror.*
Salv. ana ℥j.
Pulmon. maſculoſ. vel *Conſolidæ med.*
Veron.
Flor. tuſſilag. ana ʒß.
Rad. enulæ ʒij.
Sacch. cand. albiſſ. ℥ij.
M. f. Pulvis. Doſis ʒj.

Pertinent huc *Electuaria* quorundam, imprimis tamen exſcreationi inſervientia, ex pulvere ſcordii, ſalviæ, rad. Helenii, &c. cum melle ad Electuarii conſiſtentiam redactis. Sed cum his vulnerariis modò recenſitis in ſpecie ſimul uſurpanda ſunt Balſamica, quantum hectica plus minus juncta eorum uſum ferre poteſt, adeoque minùs confirmatis, ſeu in Cura magis incipientibus, i.e. in præſervatione phthiſeos conducunt: qualia ſunt aloe, myrrha, balſamus ſulphuris terebinthinatus, & ſimilia; item antimonium diaphoreticum, vel antihecticum Poterii, &c. E.g.

♃. *Herb. ſalu.*
Scordii ana M.j.
Pulveriſatis adde
Myrrh.
Antimonii diaph. ana ʒij.

Cum ſ. q. *mellis*, vel *pulp. paſſul. rec.* f. Electuarium ſpiſſum, irrorandum cum *Balſamo ſulphuris* vel *terebinthinato*, vel *aniſato*. D. S.
Electuarium pectorale.

Vel Balſami Peruviani gutta j. aut plures cum ſaccharo aut floribus ſulphuris in pilulas redactæ, aut etiam guttatim ad gtt. viij. vel x. manè in juſculo, vel vehiculo calido, aut vitello ovi ſorbilis diſſolutum balſamum, & quotidie uſurpatum, multum laudatur in phthiſi & tabe, & ad quaſvis partium læſiones & exulcerationes: Vid. M.A.N.C. *Ann.* 3. *Obſ.* 77. Huc pertinet Balſamus Peruvianus Domini D. DOLÆI *in Encyclopædia Medica de Phthiſi* deſcriptus: Hinc & RIVERIUS multum commendat has pilulas contra Phthiſin cum balſamo Peruviano ita:

♃. *Maſſ. pilular. Ruffi* ʒj.
Antimonii diaph.
Gumm. Guaiaci ana ʒß.
Cum. ſ. q. *Balſami Peruviani* f. *Maſſa.*
Doſis ℈j. Capiatur per menſem integrum.

De *Terebinthina* res nota eſt, quantum vi balſamica in quibuſvis partium internarum exulcerationibus valeat, qua detergit & purificat; undè etiam *Balſamum Occidentale* ſeu *noſtras* vocatur. Optimè datur in ovo ſorbili jejuno ſtomacho, à ʒß. ad ſummum ʒj., vel ſola, vel addito modico florum ſulphuris, ut ſit convenientior in ulcere continuando aliquandiu; item permiſceri ſolet eadem cum melle violato, recipiendo

Terebinth. ʒß.
Mell. violat. ℥ij.
M. cum pauco *vitello oui*:

De quo capiat æger omni mane quantitatem caſtaneæ in juſculo calido.

Alii *Terebinthinæ* ʒß. cum *melle roſato* & *ſyrupo heder. terreſtris* vel *Nicotianæ* miſcent, & in forma Boli ſubinde aſſumendam ſuadent.

Sed nimis ingratus hic ejus eſt uſus; omnium optimè in vitello ovi diſſoluta capi poteſt: Vid. VELSCHIUS *Mictomim. l.a.*

His peractis demum ad lac accedendum, vid. LOTICHII *Obſeru p.* 239. & 253. RODERICUS *à Fonſeca l.a*, & MARCELLUS DONATUS *Hiſt. Med. Mirab. lib.* 3. *cap.* 10.

Quidam in phthiſi ſalia volatilia commendant, in ſpecie ſal volatile & ſpiritum ſanguinis humani rectificatum, quem in phthiſi hæreditaria & deſperata mira præſtitiſſe BOYLE teſtatur; ſicut *Monſ. le* FEBURE *in ſua Chymia P.* 1. commedat ſal volatile cornu cervi ejuſque ſpiritum, ſupra balſamum ſulphuris digeſta & tincta. Alii ſpiritum formicarum, alii Mercurium microcoſmicum, uti vocant, id eſt, ſpiritum & ſal volatile urinæ, contra phthiſin commendant: imprimis ſi moderatè acido in tertium ammoniacale mutetur, & ad guttas vj. vel viij. propinetur. Sed verum ut fatear, in Tabe confirmata & exulceratis viſceribus nullo modo convenit, niſi ſaltem in ea, quæ ex defectu diſtributionis chyli, ac poſt morbos chronicos; verùm in inveterata hæc non ſufficiunt, nec tamen nobiliora proſtant remedia.

Quoad *Symptomata* in phthiſi mitiganda: *Tuſſim* quod attinet, præſertim *ferinam*, hanc mitigant optimè ſupra laudata opiata, quæ ipſa etiam *ſudores nocturnos* colliquativos ſatis moleſtos cohibere ſolent, abſorbentibus appropriatis juncta: hinc aliquando Phthiſico perfecto ſeu confirmato præſcripſi ſequentes pilulas, quas etiam *Diſſert. de Opii virtute diaph. c.* 3. §. 8. atque in *Idea præſcrib. Formul. Caſſ.* 2. §. 3. inſerui:

♃. *Antihect. Poterii* gr. xv. ad ℈j.
Sacch. ſaturni ℈ß.
Extract. croci gr. iv. v. vel vj.
Laud. opiat. gr. ij. vel iv.
Cum ſ. q. *Balſam. Peruviani ſive de Capaybe*,

F. Pilulæ pro duabus doſibus: quarum una quæque veſperi duabus horis ante cœnam ſumebatur: ſub uſu earum æger ſemper hilarior reddebatur, ſudore nocturno & tuſſi iſta nocte ceſſante; N. B. *poſt inde non amplius ſudant.*

Item

♃. *Arcan. dupl.* ℈ij.
Lapill. cancr. præp.
Antihect. Poterii ana ʒß.
Laud. opiat. gr. iv. vel v. M.

Div. in 4. partes, ſingulis diebus duabus horis ante cœnam capiendas.

Tuſſim catarrhalem ſiccam, & à tenuitate aut acrimonia humorum, in ſpecie veſpertinam aut nocturnam plus minus ſiccam, mitigant Lenientia, aut ſi à materia tenaci & firmiùs impacta fuerit, Expectorantia. Quæ Lenientia illa, communiter incraſſantia dicta, ſint? *infrà*, ubi *de Pleuritide*, audietis: quibus & jungi poſſunt Papaverina & Opiata, v. g. pilulæ de ſtyrace ac cynogloſſa, utpote qualium uſu ſæpiùs ſatis diu conſervari poſſunt Phthiſici, earumque etiam doſin ſatis largam ſine damno ferunt: vid. M.A.N.C. *Ann.* 4. & 5. *Obſ.* 207. ita tamen, ut cum Expectorantibus alternent.

Vel pro uſu veſpertino:

♃. *Succin. præp.* ℈ß.
Myrrh. elect.
Sal. volat. ſuccin. ana gr. v.
Laud. opiat. gr. j. vel ij.

Cum *eſſ. myrrh.* vel *oleo deſtillato ſuccin.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ veſpertinæ contra tuſſim.

Vel

♃. *Eſſent. opii ferment.* ʒj.
M. D. S.
Eſſentia veſpertina, de qua 12. *guttæ ſumantur in aqua ſcabioſæ.*

Vel

♃. *Extr. ſulphuris pulveriſ.* gr. xij.
Myrrh. gr. v.
Extracti croci gr. iij.
Laud. opiati gr. j.
Cum *eſſent. Myrrh.* f. Pilulæ veſperi capiendæ. S.
Pilulæ veſpertinæ pro 1. *doſi.*

♃. *Aquæ ſerpill.* ℥ij.
Laud. opiati gr ij. vel iij.
Syr. veron. ʒj.
M. f. Potiuncula:
D. S.
Potio veſpertina pro una vice.

♃. *Aqua ſcabioſ.* ℥ij.
Syrup. ſcabioſ. vel *veron.* vel *roſ. ſol.* ℥j.
Diacod. Montani ℥iij.
M. S.
Succus veſpertinus pro aliquot vicibus.

Vel

♃. *Rad. Ireos Florent.*
Flor. ſulphuris ana ʒj.
Antimonii diaphor. ʒß.
Laud. opiati gr. ix.
Olei deſtillati fœnic. gtt. xij.
M. f. Pulvis pro aliquot doſibus.
D. S.
Pulvis veſpertinus pro aliquot doſibus.

Vel

♃. *Lapill. cancr. præp.*
Flor. ſulphuris ana ℈ß.
Laud. opiati gr. ix.
Olei deſtillat. fœnic. gtt. j.
M. f. Pulvis. S.

Pulvis

Pulvis veſpertinus pro una doſi.

℞. *Sperm. ceti* ʒj.
Flor. benz. ℈ß.
Olei deſtillat. ſuccini gtt. iij.
M. f. Pulvis pro 2. doſ.
D. S.
Pulvis veſpertinus.

Theriacam autem fugiant Patientes: nam utut opium in Theriaca fermentetur, attamen, quia Medicamenta acria copioſa ex ſeminibus & aromatibus habet admixta, cauſat ſudores nocturnos.

D. MICHAELIS ſequentes formulas commendavit:

℞. *Pulv. anodyn.* gr. xij.
Antibect. Poterii ℈ß.
M. D. S.
Pulvis veſpertinus pro 1. doſi.

℞. *Conſerv. beton.* ʒß.
Pulv. anod. ℈ß.
Cum *ſyr. de beton.* q. ſ. f. Bolus.
D. S.
Bolus veſpertinus pro 1. doſi.

℞. *Aqu. ſerpill.* ʒij.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. beton. ʒj.
M. f. Potiuncula.
D. S.
Potio veſpertina pro 1. doſi.

℞. *Aqu. pulm. vitul.* ℥ij.
Syr. diacod. Montan. ℥iij.
De beton. ʒj.
M. S.
Succus veſpertinus pro aliquot vicibus.

Quoad Symptomata in *ſcreatu*, equidem Nicotiana, & quævis ex ea parata, ſunt optima. HEURNIUS *in Praxi* ſolo ſyrupo ex ſucco ritè parato quoſdam Tabidos phthiſicos reſtitutos fuiſſe memoriæ prodidit. Certè ad ulcus pulmonum abſtergendum, & ſordes acrea plus minus viſcidas pectori inhærentes eliminandas, optima ſunt ex tabaco remedia, quæ præter vim expectorandi, vulnerariam quoque poſſident. Nam proxima via pulmonibus curandis eſt per aſperam arteriam; hinc tot fermè proſtant Electuaria antiphthiſica, quot ramuli arteriales & venales, qui tamen ſunt innumeri. Formulæ fiant tales:

℞. *Herb. botryos,*
Malvæ an. Mj.
Rad. liquirit. raſ. ʒj.
Alth.
Cichor. an. ℥ß.
Coq. in ſ. q. *aqu. Colat.* ℔iß. adde
Lab. de farfar.
Syr. de Nicotian. an. ℥ij. vel iij.
M. S.
Potio antiphthiſica, cochleatim capienda.

℞. *Conſerv. heder. terreſtr.*
Scabioſ. an. ℥iß.
Rad. cichor. cond. ʒvj.
Pinear. rec. ʒß.
Ebor. ſine igne ʒj.
Antibect. Poterii,
Flor. ſulphuris an. ʒß. vel ℈ij.
Cum ſ. q. *ſyr. Nicot.* f. Electuarium:
D. S.
Electuarium, de quo ad magnitudinem caſtaneæ ſumendum.

Plura videb. infra cap. 8. Sect. 18. ubi de Pleuritide & Peripneumonia.

Pariter *ſi ſputum multum ac fœtidum* fuerit, Mel & Myrrha ſcreatum promoventibus ſemper addenda erunt.

Si adjuncta *febris*, curatur per Abſorbentia, imprimis terrea: Sic ex Mineralibus eſt Antihecticum Poterii, antimonium diaphoreticum, cryſtallus præparata, & abſorbentia nota: e.g.

℞. *Radic. althææ,*
Cichor. an. ℥j.
Flor. malv.
Scabioſ. an. M. j.
Tamarind. ʒvj.
Sebeſten. No. viij.
Coqu. in ſ. q. *aquæ bord.*
Colaturæ adde
Lapill. Cancror. præp. ʒß.
Antimonii diaphor. ʒij.
Syr. violar. ſolut.
Flor. papav. errat. an. ℥iß.
M. D. S.
Refrigerans potio pulmonalis.

℞. *Lapill. Cancr. præp.*
Antibect. Poterii an. ʒß.
M. f. Pulvis:
Div. in 3. part. æqu. S.
Pulvis refrigerans pro 3. vicibus.

Diarrhœa colliquativa, ſi quæ ſupervenerit, utut ferè mali ſit ominis, abſorbentibus, terra ſigillata, cornu cervi uſto & ſimilibus inhibetur, vitando tunc, quantum poſſibile eſt, Mellita, facilè aliàs alvum moventia. De *ſuffitibus*, odoramentis & ſimilibus nil attinet dicere. Conferatur *ſuprà laudatus* BONETTUS.

Quoad diætam, ut ritè formetur, imprimis ventriculi, ejuſque virtutis digeſtivæ, & hinc dictaminis appetitus habenda eſt ratio. Hinc alimenta probè nutrientia, copioſum alcali, quodvis acre temperans, ſuggerentia, & quæ ſuccum minus alterabilem, ſed potius glutinoſum roridum, nec facilè exhalabilem ſuggerunt; hinc cancri, oſtreæ, &c. ſubindè utiles Phthiſicis obſervatæ fuerunt, ut ſuprà dixi. Præ cæteris Lac, & quælibet Lacticinia, ubi cætera ritè præmiſſa fuerint, & dyſcraſia contentorum maximam partem correcta, convenientiſſima ſunt, de quo pariter jam ſupra dixi.

Prætereà ad *diætam*, paſſularum earumque rob crebrior uſus, & ova ſorbilia, ſunt optima: à potu quoque copioſiore, quantum fieri poteſt, ægri abſtineant, ne ſerum copioſius generetur: vid. WILLISII *Pharm Rat. Part. 2. Sect. 1. cap. 6. pag.* 105. Ex vinis verò dulciora ſeligant, v. g. Malvaticum & Alacanthinum: vid. SYLVIUS *de Phthiſi* §. 222. Ipſe Potus ordinarius Phthiſicorum Hecticorum commodiſſimè conditus ſit fumo ſulphuris, ad imitationem HELMONTII; qui potus ſulphurati ad curam phthiſeos ſunt ſingulares: Imò & fumus ſulphuris cum aliis per os attractus ſingulare eſt experimentum cujuſdam Medici Hyberni, quo aliquot deſperatos Phthiſicos curavit, uti refert BOYLE *in Philoſ. experiment. pag.* 277.

Ratione aeris ſaluberrimus videtur Phthiſicis ſiccus & ſerenus, niſi planè emaciati & exſiccati fuerint: vid. SENNERTI *Praxis l. 2. Part. 2. c. 12. pag.* 215. & MAYERNE *de Arthritide pag.* 24. Aut ſi craſſus, exhalationibus tamen ſulphureis refertus, fuerit; quamvis non omnibus æquè phthiſicis idem aer proportionatus obſervetur: Vid. WILLISIUS *l. a. pag. 85. 86. &c.*

Sunt, qui etiam *Tranſplantationis medio* curare ſatagunt atrophias: Modus vid. in HARTMANNI *Praxi Chymiatr.* ubi *de Atrophia*. Nempe ovum in urina ægri coquitur, poſt nonnihil apertum in acervo formicarum ſepelitur; ſic atrophia laborantes curantur. Quod & non tantùm D. MICHAELIS aliquoties cum ſucceſſu expertus fuit; ſed prætereà quoque Medicus veteranus in Anglia atrophia correptus ſe ipſum curavit hoc modo, uti refert BOYLE *in ſua Philoſoph. Experiment.* Item cum unguento armario: vid. SCHMUCKIUS *in Curat. Magnet. pag.* 59. item PARACELSUS *de Rebus materialibus*. PLINIUS *l. 8. c. 32. dicit:* „*Si quis tuſſiculoſus in parvæ ranæ, arbores ſcandentis, os exſpuat, ipſamque dimittat, à tuſſi liberatur.* Simile eſt, quod de equi ſaliva SEXTUS MARCELLUS ſcribit: *Si equi ſalivam phthiſici biberint, aut qui malè tuſſiunt, ſani efficiuntur, equus autem moritur:* Vid. CASPAR à REYES *in Camp. Elyſ. Quæſt. 53. pag.* 666. Sed talia tranſeant.

Hæc ſunt, quæ dicta fuerunt, de Atrophia univerſali totius corporis. Supereſt adhuc

ARTICULUS III.
DE
ARIDURA PARTIUM.

Atrophia ſeu Tabes particularis cujuſdam partis ſeu membri determinati, quæ aliàs *Aridura Partium*, Ger. *das Gliederſchwinden* dicitur, ea eſt nunc internarum, nunc externarum. Internarum partium aridura, uti cognitu eſt impoſſibilis, ita ſub curam nunquam cadit, niſi ſuſpicio fortè ſit pulmonum aridorum; de quibus SYLVIUS *in Praxi cap.* 20.

CAUSÆ.

Externarum verò partium Aridura ſeu Atrophia particularis externa duplicem cauſam agnoſcit: nempe quod defectus ſit ſub nutritione, vel in ipſo nutrimento, quod deficit in parte, vel in errore ipſius partis nutriendæ, quæ nec recipit, nec agglutinat nutrimentum. Rariùs obſervatur in quadam parte à cauſa interna, ſed ut plurimum præcedentem quandam occaſionem ea ſequitur externam. Deficit nutrimentum, quando nempè tam ſanguis propriè dictus, quàm chylus, non affluit in partem nutriendam determinatam, propter quoddam impedimentum, propter vaſorum, arteriæ in ſpecie ad eam tendentis læſionem & compreſſionem, ex diſtenſione, luxatione, fractura, tumore duro, vinculis & ſimilibus impedimentis. Rariſſimè tamen ex hoc principio oriuntur *Atrophiæ particulares*, vel Ariduræ; Motus enim maſſæ ſanguineæ per arterias eſt vehemens, ejuſque inſignis per tenues porulos quoſvis & anguſtias penetratio, ut in vaſis capillaribus manifeſtum eſt.

Potiùs ergò fit Aridura vitio ipſius partis debilitatæ: nempe vitium ſubeſt vel partis non recipientis, vel non retinentis, vel non aſſimilantis, vel non agglutinantis nutrimentum: Id quod frequenter fit, ſi pori nimis anguſtantur, & fibræ exareſcunt, ita ut pars fiat inepta, ut nequeat alimentum, licet conveniens, aut recipere, aut retinere, aut commodè iſtud agglutinare. Debilitas hæc dependet à ſpirituum vitio, animali nempe influo, & hinc inſito, qui ceu agens ſe habent in nutritione, & alimenti appoſitione. Debilitatur autem ſpiritus inſitus in manifeſta partis & membri cum vulnere ac ulcere læſione; quando v. g. in vulneribus vaſa ad ea tendentia rumpuntur, nutrimentum partis copioſiùs effluit, aut per ulcera id copioſè in pus mutatur, & ita cum ſucco nutritio influo ſimul ſpiritus influus abſumitur, à quo ſpiritus inſiti conſervatio & vigor dependet, pars areſcit, ac difficulter poſtmodum reſtitui poteſt. Uſu hoc venit præſertim in articulorum profundis vulneribus, & hinc aliarum partium nervoſarum ſimilibus læſionibus, quibus copioſior ſynoviæ fluxus ſæpiùs ſupervenire ſolet; ita enim intercipitur nutrimentum, & ſub forma puris vel ſynoviæ excluditur. Nam ſynovia nihil eſt aliud, quam liquor chyloſus nutritius, in parte nutrienda occaſione vulneris, plus minus ad ulcus tendentis, degenerans in liquorem ſanioſum & aquoſum, ſub qua degeneratione acorem occultum contrahit, ut exindè vulnera iſta partium non ſolùm inſigniter contumacia, ac ſimul periculoſa fiant, ſed ſimul partes iſtæ læſæ, dum deſtituuntur convenienti nutrimento, neceſſariò areſcunt. Unde fibræ exſiccatæ & contractæ poros partis anguſtant, eoſque magis connivere ſeu quaſi ſubſidere faciunt; ipſo verò ſpiritu inſito plus minus labefactato, nutrimenti convenientis aſſimilationi impar redditur. Unde ſanato licet vulnere ſeu ulcere, nihilominus tamen pars difficilè & tardiſſimè denuò nutriri poteſt, quin potiùs ſæpius pertinax & contumax Aridura ſequitur. Quin & cùm debilitata dicto modo pars minùs robuſta ſit, atque alia ipſi reſpondens, (id quod *Robur inæquale* vocat HELMONTIUS) propterea faciliùs ac ſenſibilius ferè externorum objectorum impreſſiones recipit, unde tales ægri, reſtituti licet, tamen quaſvis aeris mutationes in loco antea læſo mox perſentiſcunt. Dein alterum vitium latet in ſpiritu animali, qui per nervos ad partes diſtributus agentis vicem ſuſtinet, ita, ut mediante hoc nutrimenti agglutinatio & aſſimilatio peragatur; unde & in hoc puncto ſpirituum animalium ratio habenda eſt. Si enim debilitantur in aliis partium nervoſarum læſionibus, ſine aperta licet continui ſolutione, his tamen debitus motus ſpiritus influi plùs minus inhiberi poteſt; hinc paralyſes apoplexiam ſequentes, convulſiones articulorum, & hinc compreſſiones & diſtorſiones nervorum ac tendinum, item horum ipſorum dislocationes, poſt luxationes & fracturas oſſium, &c. Vid. HILDANUS *Epiſt. 90. & de Ichor. ac Melicer. c. 24.* A quibus ipſis, externis licet, & apparenter parvi momenti læſionibus, propter ſpiritus animalis influi impeditum plus minus radioſum influxum pars in motu ſucceſſivè debilior, cum ſenſu quodam ſtuporis ac formicationis ſucceſſivè flaccidior, & plus minus tabida quaſi redditur, poſtmodumque atrophia particulari corripitur: uti & cicatrices in locis articulorum factæ ad eam diſponunt, quatenus per has partes nervoſæ & tendinoſæ non rectè coeunt, adeoque ſpiritus animalis intercipitur; undè à gangliis atrophiæ particulares obſervatæ fuerunt. vid. PLATERI *Praxis Tom. 3. pag. 208. & 221.* WURZII *Chirurgia Part. 2. Obſer. 79.* Quò faciunt caſus ab alto, contuſioneſque partium, imprimis circa articulos, & quæ ſunt aliæ cauſæ ſucceſſivè inferentes ariduram partium, ita, ut rarò vel nulla ſit atrophia particularis à cauſa interna. Pertinet huc denique defluxus catharralis, quando videlicet ſine ulla cauſa manifeſta, ſaltim ob lymphæ catharralis decubitum in quandam partem, ejuſque articulationem, & inde fibrarum ac tendinum paralyticam plus minus reſolutionem, cum ſenſu doloris obtuſo, præſertim veſpertino ac nocturno tempore ingraveſcente, pars ſucceſſivè ad atrophiam particularem diſponitur. Qua ratione non rarum eſt, in arthritide vaga ſcorbutica, aut etiam in aliis arthritidis ſpeciebus, partem, quæ ſæpius aut graviùs affligitur, debilitati ſucceſſivè, flacceſcere plus minus ac tabeſcere.

DIAGNOSIS.

Signa hujus ariduræ particularis per ſe patent: Cauſæ, cum ſemper aut utplurimum ſint externæ, ex relatione ægri expiſcandæ.

PROGNOSIS.

Omnes hæ Ariduræ *difficiles* ſunt *curatu*, idque eò magis, quò magis confirmatæ ac inveteratæ. Præ cæteris tamen optimè de hoc negotio ſcripſit FELIX WURZIUS *in Medicina Vulneraria Germanicè conſcripta, Tract. de ſymptomatis vulnerum cap. 19. & 23. p. 580.* Poſt hunc *vid.* AGRICOLA *in Chirurgia parva pag. 31.*

CURA.

Quoad *Curam:* hæc eò ſit directa, ut promoveat ſpirituum animalium, & hinc ſimul maſſæ ſanguineæ ad partem læſam influxum, quò reparetur ſufficiens nutritio, ſanguis quidem, & mediante eo nutrimentum advectum agglutinetur. In ſpecie habenda eſt ratio cauſæ occaſionalis, quæ introduxerat atrophiam: ſcilicet attendendum eſt, an cum ſolutione continui, & effluxu ſpirituoſi nutrimenti inducta fuerit aridura? an verò à ſola læſione, ſine continui ſolutione, ſive hæc à vi externa, aut paralytica paſſione facta fuerit, ſive ab interno lymphæ aridæ decubitum? Nam ſi *prius* obtinet, ſi v. g. ſucceſſivè ex vulnere ſubſecuta ſit atrophia particularis, remedia magis temperata, pinguia, adeoque, uti vocant, moderatè calefacientia, ſed probe humectantia, & humore roſcido oleoſo partem perfundentia, adhibenda hic ſunt; Sin poſterius verò, acriora, & partem læſam irritantia, ut vocant communiter, Calefacientia & facultatem attractricem ſimulantia, hic conducunt, ut ita ſenſibilius afficiendo ſenſum tractus, ſpirituum uberior radius, humorumque copioſior affluxus, ita in parte conſervetur, & inducta conniventia pororum cum blanda frictione reſtituatur; unde in atrophia poſt vulnerationes artuum membrum in ſanguinem bovis modò mactati immittitur. *Poſterius* verò ſi fuerit, ſi nempe ſine vulnere contigerit, cum Internis ſeu Sudoriferis Externa diſcutientia & Reſolventia conveniunt. Cæterùm catholicum ad quaſcumque particulares ariduras remedium *Arcanum aluminis*, quod ſpecialiter commendat FELIX WURZ *in Chirurgia citato loco*, uti etiam AGRICOLA *in ſua parva Chirurgia*, qui duo præ reliquis omnibus Thema hoc tractarunt. WURZIUS deſcribit hujus Arcani præparationem clarè quidem, interim ſelectus in alumine habendus, quod non vulgare illud rupeum, ſed plumeum ſumendum. Aliàs vocatur Germanicè *Das Federweis*, uti vocat WURZIUS aliquo in loco, quod ipſum amianthi ſpecies eſt. Hoc plumeum, minuſque pungens accipiatur, juxta illius deſcriptionem, & cum ana ſalis fuſi fundatur forti igne in crucibulo, ut refrigerata condenſentur in lapidem, cui affundatur poſtmodum aqua fontana, à qua reſolvitur ſal, alumen verò ad fundum ſubſiſtit. Hoc arcano feliciter omnes Ariduræ poſſunt curari, ſi nempe illud debita doſi miſceatur ſuo Linimento, vel unguento, & cum pinguedine humana, aut aliis appropriatis, vel oleo laurino, vel oleo ſpeciæ ſubigatur in forma Linimenti; vel deſtillatur oleum ex pinguedine humana vel urſina, quod fit, quando miſta cum cineribus vitis deſtillatur. Addantur hujus unc. iv., AGRICOLA docente, unc. iß. olei Philo-

ſopho-

ſophorum, & miſceatur hæc cum arcani iſtius aluminis ℥iij., illoque fricentur membra areſcentia. In ſpecie autem, ſi ab effluxu nutrimenti aut ſinoviæ poſt vulnera inſigniora ſit aridura, conveniunt fotus partis cum Decoctis emollientibus, malvæ, althææ, ſeminis lini, capitis & pedum vervecis, aut ex animalium partibus, v. g. ex capite, pedibus, pulmone & hepate ovis & agni, &c. donec ab oſſibus abſcedant caro & omnia, quæ adhærent, quæ ſeparata ulteriùs in aqua ipſa coquantur, & cum hoc Decocto membrum lavetur & foveatur. Poſtmodum fiat Litus ex pinguedine hominis, vulpis, caſtoris, equi, cauti ſylveſtris, urſi, canis, lupi & taxi, &c. Vel in ſpecie fiat unguentum ex.

Pingued. ardeæ,
Ranar. ana ℥ij.
Porcellor. ℥ij. vel ℥iij.

& facto Litu calido applicetur Emplaſtrum ex cera & pinguedine porcina: Conf. FELIX WURZIUS.

Item convenit ſuccus lumbricorum cum oleo amygdalarum dulcium miſtus, ſi membrum eodem fricetur. Quod *ſi verò ex paralyſi, contuſione, &c.* ſequatur aridura, remedia externè irritantia & vellicantia convenient, quæ nempe partem læſam variè vellicando, ſpirituum ſanguiniſque, & conſequenter nutrimenti affluxum promoveant. Hinc ordinariò laudantur frictiones cum urticis recentibus, quod euporiſton ſuccedit, ſi nempe aridum eſt citra leſionem manifeſtam à vulnere factam, ſed ex compreſſione ſaltetemndinum; ſicutipſe exempla hac ratione curatorum pedum aridura laborantium novi. Poſt frictiones partium deorſum verſus inſtitutas, arcanum aluminis *Wurzii* cum Linimentis & pinguedinibus appropriatis ſubactum uſurpetur, ut jamdictum. Modus autem frictionis eſt hic: ſcilicet membrum areſcens probè fricandum eſt, incipiendo à ſummo, & imo repetendo, donec illud, labore hoc diu continuato, incaleſcat, rubeſcat, & conſequenter vaſa turbida appareant. Quando autem membrum ita caleſactum rubicundum apparet illinatur illud Linimento dicto, panniſque calidis probè poſtmodum cuſtodiatur, hoc repetatur ſemel, bis vel ter in die, pro neceſſitate circumſtantiarum, donec deſinat Aridura. Quod ſi verò deficiat Arcanum hoc aluminis, Linimentum ex alumine plumoſo, pulvere ſabinæ, oleo laurino, juniperino, & ſimilibus dictis, prout à WITTIGIO ſequenti modo deſcribitur, uſurpetur: e.g.

♃. *Pingu. taxi* ℥ij.
Olei laurin. ℥iv.
Bacc. junip. ʒj.
Spicæ ʒj.
Ping. porcin. ℥iv.
His omnibus ad ignem probè caleſactis adde
Sem. urt. ʒj.
Pulv. ſabin. ℥ij.
Alum. plumoſ. ʒß.

Hæc miſta pro unguento applicari poſſunt in aridura partium, citra defectum ſinoviæ.

Quibuſdam tanquam ſecretum commendatur hæc aqua cum vino deſtillata ex ſemine urticæ radicæ armoratiæ, & ſimilibus, prout deſcribitur ab AGRICOLA *l. c.* *item à* SCHMUCKIO *Theſaur. Med. Secret.* 50. *ſeq.* modo:

♃. *Sem. urtic. Rom.* ℔j.
Rad. armorac. rec. cont. ℥iv. ad ℔ß.
Ari rec. ℥iv.
Piperis longi ℥iij.

Hęc omnia cum *vino albo* digeſta in Balneo Mariæ per 14. dies noctesque, agitando quotidiè maſſam, deſtillentur.

Aqua ſpirituoſa acris prodiens inſervit huic negotio, ſi eodem membra cum panno calido probè fricata ſæpiùs illinantur; præſertim in caſu, ubi Ariduræ membri ſenſus formicationis aut ſtuporis unà adſit.

Et hæc quidem conveniunt, ſi affluxus nutrimenti impeditur.

Præter quæ remedia, ſi non confirmata aridura, etiam ſufficiunt pro fricatione medicamenta ordinaria, nempe ex lumbricis terreſtribus paratus ſpiritus ac Litus aut ſuccus eorum cum oleo amygdalarum dulcium ſubactus: Quæ ipſa etiam locum habent, ſi *ex defluxu catarrhali doloroſo* aridura ſuperveniat. In quo caſu, prӕter ſudores internis concitatos, optimi ſunt ſpiritus formicarum & lumbricorum terreſtrium cum pauco ſpiritu vini, addito alcali fixo, per retortam deſtillati & rectificati; vel aquæ articulares cum pauco ſpiritu ſalis ammoniaci cum calce viva, aut cum oleo ſaponis imprægnatæ, ita applicentur aut uſurpentur, imprimis liquor lumbricorum terreſtrium per deliquium in clibano paratus, prout deſcribitur à MOELLENBROCCIO *de Varis pag.* 270., cùm uſu applicari poteſt. Item conveniunt oleum lumbricorum terreſtrium-oleum nardinum & coſtinum, & omnia olea nervina compoſita, cum oleis deſtillatis juniperi, lauri, ceræ, ſaponis, unguentis nervinis, e.g. Agrippæ, Nervino Auguſtanorum, &c. juncta Linimentis verò his ſemper præmittantur Balnea aut fomenta, donec membrum probè incaluerit, hinc, idem ad incaleſcentiam novam deorſum verſus fricetur, & emplaſtrum deniquæ appropriatum, v. g. emplaſtrum de galbano crocatum, oxycroceum, vel aliud nervinum quoddam applicetur, quotidiè repetendo, donec æger in membro vel ruborem, vel formicationis ſenſum percipiat; poſteà enim ad aquas vel ſpiritus articulares, ſimileſque penetrantiores, accedendum. Pro ſcopo hoc conveniunt etiam frictiones cum pannis aſperioribus, & cucurbitulæ vaſis majoribus admovendæ, imprimis illæ ſuctoriæ, quales, poſt HILDANUM C. I. *Obſervat.* 80., TULPIUS *lib.* 3. *Obſervat.* 49. commendat.

Hæc de Ariduris & Atrophiis Univerſalibus & particularibus, & ita etiam de Nutritione deficiente.

CAPUT II.
DE
NUTRITIONE AUCTA.

Quod auctam attinet Nutritionem: fit hæc vel univerſo in corpore ſecundùm carnem muſculoſam, & huic annexam pinguedinem, in *Corpulentia dicta nimia & Obeſitate*; vel particulatim, ſecundum partium nonnullarum & viſcerum parenchymata, qua ratione obſervatæ fuerunt nimiæ & ſtupendæ magnitudines hepatis, lienis, renum & ſimilium partium: de magnis Lienibus jam ſuo tempore locutus eſt HIPPOCRATES. De hac particulari auctione quorundam viſcerum ſufficienter actum fuit *in Phyſiologicis*.

ARTICULUS UNICUS.
DE
CORPULENTIA NIMIA.

Quod verò attinet univerſi corporis augmentum in Corpulentia nimia, ea eſt, quando habitus corporis muſculoſus inſigniter augmentatur; ſicuti quando pinguedo copioſè, & in ſpecie partes ſubcutaneas, infarcit & incruſtat, dicitur *Obeſitas nimia*. Quò pertinet habitus corporis vocatus ſucci plenus, i. e. talis ſtatus, ſi totum corpus copioſo ſucco nutritivo abundanter irrigatum, adeoque habitus mollis, humidus, tumeſactus, & ita uno nomine ſucci plenus, delicatus, & ad tactum ſuavis percipitur. Alio nomine vocatur *Corpus quadratum*, dum nempe omnes partes in omnes dimenſiones ita abundanter nutriuntur, ut exindè conveniens robur atque firma conſiſtentia corporis concilietur; Metaphora deſumpta ex matheſi, in qua corpora quadrata pro firmiſſimis habentur. Item facit huc *Veterum habitus athleticus* dictus, cujus apud Veteres, in ſpecie *Aphor.* HIPPOCRATIS *Sect.* I., ſubindè iniicitur mentio, quando nempe carnes muſculoſæ nimis augentur, & ita poſtmodùm tale robur conciliatur iiſdem, quale Veteres athletæ habuerunt, qui invicem congredientes exercitia athletica ſuſcipiebant. Huic habitui athletico, & ſucci pleno ſunt quaſi affines corpulentiæ nimiæ, ut adeò corpulentia nimia ſit, quando corporis totius, tam ventris quam artuum, peripheria in tantum convenienti nutrimento eſt aucta, ut actiones, imprimis motus; iſquæ vel thoracis reſpiratorius, unde corpulenti ſunt anthelatores; vel & motus artuum apprehenſivus, ſive totius corporis progreſſivus, aut impediantur, aut inſigniter vitientur. Cùm enim fiat motus per fibras muſculorum; hæ autem, dum omnia intercepta muſculorum ſpatiola ſucco nutritio in tantum ſunt repleta & infarcta, ut nullo modo in ſe ipſum cedere poſſit muſculus; hinc fibræ nimis diſtenſæ, & per conſequens

quens membrum ipſis annexum, non poſſunt contrahi, aut abbreviari. Aliàs non raró proſtant exempla corpulentorum ac obeſorum ſuffocatorum, de quibus vid. SCHENCHKIUS *lib.2.Obſ.* ſpeciatim SENNERTUS *Pr. l.5. Part.1. cap.4. p.21.* mulierem refert 36. annos natam 450 ℔ item virum ℔ 600, pendentes; & præterea p.23. Nobilem poſt febrem Malignam adeò obeſum redditum, ut vix loco ſuo ſe movere potuerit: Sic etiam TIMÆUS *in ſuis Caſibus l.6. Caſ.1.2. & 3. pag.262. ſeq.* notat mortem repentinam ex pleniore corporis habitu. Stupenda ſuperſunt obeſitatis nimiæ exempla, cùm inter alia referat PANAROLLUS *Pentec.4. Obſerv. 31.* de muliere adeò obeſa, ut pinguedo ad genua uſque laberetur, 30. circiter & amplius librarum: Sic ſtupendum abundantis pinguedinis exemplum in abdomine puellæ recenſet BARTHOLINUS *Cent.2. Epiſt.81.* Plura qui cupit videat MARCELLI DONATI *Hiſtoriam Med. lib.5. cap.2.* PLATERUM *lib.3. Obſ. p.584.* TULPIUM *lib.3. Obſ. cap.55.* uti etiam *Acerram Philolog. Cent.2. Hiſt.92.*

C A U S A.

Cauſa proxima Corpulentiæ & Obeſitatis nimiæ in ſanguine, eoque laudabili, copioſo, pingui, temperato; & quod parcè admodum abſumitur, ſeu per habitum corporis non diſpergitur, ſed in partes diſtribuitur, ibique quodammodò affigitur, conſiſtit. Hinc enim eſt, quod omnia ea, quæ ſanguinem temperant, pinguem ac minùs acrem reddunt, atque minus abſumunt; ea diſponunt ad corpulentiam. Ac ſicuti in ſanguine temperato ac dulci, minuſque ſalino, minùs aucta eſt fermentatio: ita fit, ut chylus non adeò ſubitò aſſimiletur, neque ex maſſa ſanguinea multùm adeò diſpergatur; quin potiùs ſanguis emergat magis nutritivus, adeoque magis lacteus, aut copioſo chylo turgidus copioſè nutrit partes. Nam uti è lacte primi conſtamus, & ut infantes ex lacte primum ac præſentaneum acquirimus augmentum: ita ſimili ratione ex lacte vel chylo etiam fit Corpulentia nimia; Nam quod nutriamur lacte, præſuppono cognitum ex Phyſiologicis. Cæterùm in chylo ſanguini permiſto, non ſecus ac in lacte, copioſæ ſunt partes butyroſæ ac pingues, quæ beneficio ſeri hinc inde diſtributæ, imprimis circa membranas, beneficio ſubtilis cujuſdam ſeu blandi ac temperati partium acidi; quo uti omnia pinguia & oleoſa ſunt inſigniter imprægnata, ita hoc ipſum occurrens alcali ſubtili & volatili in omnibus partibus obvio, & in omni partium nutrimento etiam præſente, tunc ſenſim ſe mutuo coagulant, unde copioſa pinguedo, homines infarciens.

Cauſæ Corpulentiæ *remotæ*, quæ ſanguinem dulcem & lacteum reddunt, ſicque ad Corpulentiam & oleoſitatem diſponunt, ſunt variæ; nempè præter res naturales, ut corporis motus deficiens, aut exercitium admodùm moderatum, vita curis anxiis vacua, ſomnus mediocris aut protractior, aliæ concurrunt materialiter, aliæ efficienter. Tanquam cauſas materiales ſe habent aſſumpta, quatenus ea ſunt naturæ temperatæ, i. e. medii ſaporis inter acidum & urinoſum; talia enim ſuggerunt copioſum chylum pinguem, & planè nutritivum. Hinc Paſſulæ, tàm majores quàm minores, dicuntur pinguefacere etiam tabidos, quod temperent quodcunque acre, & chylum ſimiliter temperatum ſanguini communicent; de quibus vid. RIVERIUS & JOEL. Faciunt huc olea, Lacticinia, & lacti ſimilia temperata, qualia ſunt amygdalæ dulces, ſem.4. frigida majora & minora, pineæ, piſtaciæ. Hæc enim blanda ſui oleoſitate uti temperant maſſam ſanguineam, ita copioſum ſubminiſtrant chylum, ratione cujus etiam Venerem ſtimulant, & ſic poſtmodum nutrimentum copioſius & temperatius exhibent. Unde etiam cereviſiæ triticeæ uberiùs nutriunt, quàm cereviſiæ hordeatæ; illæ enim triticeæ temperatæ copioſum ſuggerunt chylum; hæ verò hordeaceæ ſunt abſterſivæ, & prætereà lupulo diuretico conditæ; unde quatenus nonnihil urinam movent, & ipſæ corpus minùs nutriunt. Nam ſanè in obeſitate nimia, aut concilianda aut curanda, potus imprimis maxima habenda eſt ratio; potus enim eſt vehiculum nutrimenti; ut latice aquoſo chylus dilutus transferatur ad partes eas, ut nutriat.

Cæterùm, quod à talibus nutritio dependeat, monſtrat iſta gelatina in ſero ſanguinis corpulentorum ſupernatans. Notum ſiquidem eſt, quod gelatina in ſanguine venæſectione emiſſo apparens ſit chylus nondum ſanguini aſſimilatus, ſed copioſo ſero dilutus, ratione cujus BARBATUS ſtatuit, in ſero ſanguinis eſſe imprimis nutrimentum partium ſpermaticarum. Jam verò in ſanguine corpulentorum emiſſo gelatina iſta ſemper copioſior & uberior conſpicitur. Probatur, ſi ab hoc ſanguine decantato ſero inſtilletur ſpiritus nitri, ita enim ſerum inſtar caſei liquidioris ab acido coagulabitur; Unde in pinguibus & obeſis remedium infallibile eſt *abſtinentia à nimio potu*, uti rectè hoc confirmat PANAROLLUS *Pent.4. Obſ.18.* quod nulla res majori celeritate pinguedinem imminuat, quàm ſubtractio humidi. Undè etiam lactis uſus impinguat, quoniam eſt temperatum, & in ſe ipſo nutritivum. Panis etiam habenda eſt ratio, quatenus in eo, quoad digeſtionem primam, multum reſidet; hic enim non tantum per ſe admodum nutrit, ſed etiam in cremorem liqueſcens, propter acidum fermentativum in panificio ſuſceptum, & beneficio ſalivæ in maſticatione reſuſcitatum, inſtat fermenti appoſiti aliorum alimentorum digeſtionem, ut magis nutritiva evadant, inſigniter facilitat; unde etiam panis rectè Theriaca alimentorum audit; vid. HELMONTIUS *Tr. Victus Ratio.* Hinc eſt, quod refert CATTIERUS *in Obſervationibus, Obſervationibus Borelli annexis, Obſ.12. & 13.* ibi quidem quantùm panis doſis aucta ad corporis habitum laudabiliorem diſponat: hìc verò, quod quidam, diminuto panis anteà nimis copioſè aſſumpti uſu, in loco ejus ſubſtituta tantummodò carne, inſigniter tenuis redditus ſit. Unde etiam genituræ excretio maciat homines, quatenùs ſubtrahitur ſuccus chyloſus nutritivus;ècontrà caſtrati pingueſcunt, quoniam materia ſeminalis blanda, dulcis & oleoſa, retinetur in corpore, quæ & temperat maſſæ ſanguineæ acrimoniam, & ita eandem diſponit ad uberiorem nutritionem, ratione chyli aſſimilandi partibus.

Tanquam cauſæ efficientes ad Corpulentiam nimiam ſe habent digeſtiones, quæ hìc concurrunt; ſiquidem videmus alimenta non tam conſtitutivè ad nutritionem facere, quàm chylificationem: Ergò non nutrimentum, ut ſic, valet nos nutrire, niſi accedat chylificatio in ventriculo, & ſeparatio in duodeno. Ac proinde, ſicut in digeſtione primum fundamentum ſanitatis conſiſtit, ita & nutritionis univerſalis corporis, adeòque alimenta vulgaria optimè nutriunt, modò fiat laudabilis chyloſis. Ipſa verò Chyloſis fit à fermento ventriculi acido volatili, quo mediante alimenta liqueſcunt & diſponuntur, ut facilè poſſint coagulari ſub nutritione partium ſolidarum; ſicut ii, qui habent fermentum ſtomachi acre, raró ſolent pingueſcere ob defectum acidi volatilis, partim in prima, partim in ſecunda digeſtione. Rectè igitur HELMONTIUS exclamat: Digeſtionem primam eſſe fundamentum omnium reliquarum digeſtionum. Hæc enim, prout diverſimodè præparat chylum, etiam idem diverſimodè diſponitur pro nutritione corporis, aut uberiori, aut parciori. Unde eſt, quod in digeſtione prima & rudimenta obeſitatis, & prima principia atrophiæ, conſiſtant.

D I A G N O S I S.

Signis diagnoſticis non eſt opus, quia per ſe patent.

P R O G N O S I S.

Ratione Prognoſeos obſervandus HIPPOCRATIS *Aphoriſm. 44. Sect. 1.* Corpulenti brevioris, macilenti longioris vitæ ſunt; pinguedo enim extraordinaria junioribus ſubjectis non ſaltem periculoſa exiſtit, iiſque non raró mortem conciliat; ſive quatenus hac ratione ſanguinis motus, in quo vita conſiſtit, ob vaſorum anguſtiam & compreſſionem impeditur, & ſimul ſpiritibus materia detrahitur; ſive quatenùs partes ſolidæ juſto craſſiores & pinguedine copioſiore infarctæ, ſenſationes atque motus naturales minus commodè præſtant. Sterilitatem quoque inducit; ſive materiam commodam genituræ detrahendo: vid. HIPPOCRATES *Aphor. 46. S.5.* ſive meatus ſpermaticos comprimendo, prout ex TIMÆO *Von GuldenKlee lib.6. Caſ.2.* & BELTO *de Ortu & Natura Sangu. cap.2. Sect.5.* videre licet.

De cœtero propter Corpulentiam Medici auxilium raró imploratur; imò difficulter eadem ſanatur.

CURA.

Quoad *Curam* corpulentiæ nimiæ ſeu Obeſitatis: nitamur

1. Ut impediatur copioſus alimenti laudabilis proventus; quod ipſum fieri poteſt per inediam & moderatam diætam.
2. Ut nutrimentum jam genitum ante ſui aſſimilationem maturè removeatur; quod faciunt Diuretica & Sudorifera primariò, hinc Purgantia & Venæſectiones; quemadmodum ZACUTUS LUSITANUS *lib. 3. Prax. Admir. Obſervat.* 12. prodigioſam Obeſitatem ſcarificatione ac hirudinum ſuctu, ac BARTHOLINUS *Actor. Haffnienſ. Par.* 1. *Obſervat.* 74. per ſalivationem, curatam teſtatur. Unde ruſticos ob continuos labores, adeoque ſudores, rarò pingues ac obeſos videmus; ſicuti qui ex vita ſedentaria laborioſam ſubitò ineunt, ſucceſſivè emaciantur.
3. Ut nutrimentum partis jam aſſimilatum plus minus reſolvatur ac liqueſiat; & ut reſolutum, & ſero alluente imbibitum, evacuetur: ſerum enim, uti primò eſt vehiculum alimentorum, ita poſtmodum vehiculum eſt excernendorum.

Quoad Indicationem primam; Corpulenti & Obeſi temperent ſibi à cibis εὐχύμοις largiùs aſſumptis, & omnibus iis, quæ ad majorem corporis molem cauſam aliàs præbere poſſunt: Cœna ſit parca, ac ſomnus brevior. Econtrà proſunt cibi ſolidiores & pauciores, probè ſaliti; nec non olera, ratione ſalis nitroſi alvum & urinam moventia. Probè autem obſervandum, ne mox in principio, aut intempeſtivè nimis, corpori nimium, ſed ſingulis ſaltem diebus aliquid ſubtrahatur; cum vires aliàs debilitarentur.

Dubium equidem oriri poteſt: an nempè poſſibile ſit, ut Corpulentia jam facta nutrimentum ſemel aſſimilatum denuo reſolvatur, & foràs eliminetur, adeoque augmentato ita ceſſet? Sed reſpondeo affirmando. Videmus enim, quod febrium ardor corpora antea craſſa & obeſa ſoleat inſigniter emaciare: item quod ſcorbutus confirmatus corpus ſucci plenum breviter reddat emaciatum, unde atrophia ſcorbutica. Ad hæc viſcerum ulcera, dum Hecticam inferunt, ita maſſam ſanguineam inficiendo Phthiſicos & macros reddunt, uti idem fieri cernimus per diabetem & ſalivationem, itemque per nimias purgationes: ac in ſpecie lymphæ copioſioris ac urinæ fluxus inſignior emaciant, ſicut hoc confirmat HELMONTIUS *Tract. Ius Duum-Virat.* §. 59. & *Tract. Latex Humor Negl.* §. 44. ubi refert exempla inſigniter obeſorum per Potiones diureticas ſubitò emaciatorum. Talia exempla habet etiam SCHENCKIUS *in lib.* 3. *Obſ. pag.* 456. ubi de Diabete: Ibi enim refert, multos, diabete affectos per copioſum urinæ profluvium ſubitò fuiſſe extenuatos. Nec minùs efficax eſt copioſa ſalivæ excretio: notum enim eſt, quod lue Venerea laborantes, curati per inunctiones Mercuriales Gallis frequentes, ubi continuam ac copioſam excernunt ſalivam quod exindè admodum attenuentur: Conf. BORELLUS C. 2. *Obſ.* 11. ubi refert, quendam per crebriorem maſticationem fol. Nicotianæ extenuatum fuiſſe redditum: hæc enim cum ſit forte maſticatorium, & uberrimam ſalivam proliciat, hinc gelatina nutritiva neceſſariò ſimul expellitur: Id quod etiam cum foliis lauri indicat BORELLUS, quod multas aquas educant; ſi enim maſticentur, ſalivam eliciendo corpus emaciant. Hæc & ſimilia perſuadent, quod corpora pinguefacta poſt reſolutionem jam aſſimilati nutrimenti, à latice aquoſo partes ambiente imbibiti, & ſub forma urinæ aut ſalivæ copioſè & ubertim evacuati emacientur. Convenit ergò mercurius dulcis cum Extracto catholico aut panchymagogo Crollii, pilulis aloeticis aut aliis lenioribus purgantibus commixtus, quotidiè præmiſſis præmittendis propinando, donec ſalivatio largior ſubſequatur: qualem methodum videbitis in BARTHOLINI *Actis Haffnienſ. Tom.* 1. *Obſ.* 74. Quò etiam pertinet nicotianæ fumus, mane ac veſperi hauſtus.

De cætero inter remedia denuo emaciantia in ſpecie eminet acetum, & omnia ex eo, vini filio degeneri, parata; imprimis acetum ſcylliticum ceu certiſſimum experimentum hac in parte allegatur à CATTIERO *cit. loco*, qui ex STRADA refert exemplum viri militaris admodum obeſi, qui loco vini aceto continuò utens in potu, ita rurſus extenuatus fuit, ut 87. ℔ pondere decreverit. Id quod confirmat STEPHANUS *in Oper. Medic. Tract. Coſmetice*, ad obeſitatem tollendam nihil melius eſſe, quàm acetum ſcylliticum jejuno ſtomacho hauſtum. Hinc acetum rutaceum, aut etiam potus ordinarius ex aqua chalybeata aceto temperata, item acetum ſcylliticum, in quo abſinthium eſt maceratum, & omnia acida ſæpius uſurpata, proſunt. Hæc enim faciunt, ut alimenta ingeſta admodùm diſſolvantur & liqueſcant in ſeroſiorem & aſperiorem minuſque nutritivum chylum, qui porrò tàm ſub digeſtione in ſtomacho, quàm extra eum in duodeno attactu fellis, abit in ſal tertium plus minus volatile acre, ac fit inſigne abſterſivum, tàm ſordium nocivarum quàm etiam nutrimenti laudabilioris, & diureticum: unde nutrimentum chyloſum extenuatum & reſolutum tunc ſub urinæ forma ſolet emitti, adeoque habitus corpulentior ſucceſſivè imminuitur. Sic quoque acetum ſupra nitrum ac ſal aliquoties cohobatum, uti acrius & magis diureticum fit, ita corpus magis ad emaciationem diſponit, ſi aſſumatur. Poſt acida huc etiam ſpectant Purgantia; hæc enim ſemper aliquid de viribus deprædando corpus macidum reddunt: Hinc etiam CELSUS inquit: *Crebris purgationibus adſueſcere, eſt corpus non nutrire.* Nam Purgantia etiam nutritium ſuccum putrilagine afficiunt, & ſub forma ſtercorum exhauriunt. Verùm cùm Purgantia fortiora ceu venenata non ſemper tutò in uſum vocari poſſint, propterea aloetica abſtergentia mixta conducunt imprimis: Hinc FERNELIUS *Conſ.* 14. ad Obeſitatem exhibet pilulas ex Rha-Barbaro, aloe, & agarico paratas, quibus aliquandiu continuatis Corpulentia adempta eſt. Præ cæteris hoc in caſu pollet aloe ob amarorem, & hinc ob vim acidum abſtergendi; unde etiam GRUELINGIUS pilulas aloeticas & Francofurtenſes obeſis commendavit. Elixyr proprietatis ſæpiùs ſumptum, corpus nonnihil emaciat; uti etiam omnia amaricantia, myrrha v. g. pilulæ de tribus ſeu peſtilentiales, Maſſ. pilul. hieræ cum agarico, vel de aloe cum agarico, congrua ſunt remedia: ac Practici communiter & rectè dicunt, Elixyr proprietatis exſiccare corpus; quæ exſiccatio tamen conſiſtit in colliquefactione ſuccorum nutritivorum. Huc pertinent alia amaricantia, v. g. centaurum minus, naſturtium, mentha, abſinthium, & ejus eſſentia, eſſentia myrrhæ, gentianæ, & ſimilia: quæ omnia vulgò exſiccare dicuntur, cùm tamen reverà corporis nutrimentum attenuent & diſſolvant, ac ſero involvant, quod interdum excernitur ſub forma urinæ, interdum ſudoris. Ulteriùs Diuretica quæcunque fortiora per copioſum urinæ fluxum ſolent extenuare, copioſiùs uſurpata: quæ inter eminet radix aſparagi, radix fœniculi, petroſelini; item alliata ac Cepacea omnia; ſyrupi dicti de duabus, item de 5. radicibus, qui diuretici ſunt; Decoctum cicerum rubrorum, item cappares, olivæ, amygdalæ amaræ, & ſimilia condimenta diuretica. Ad hæc in ſpecie pertinet tartarus, remedium vino ipſo nobilius, cujus volatilis aciditas potenter abſtergit, ac vi attenuativa, ſimul interdum blandè urinam movet, & omnia ex eo parata: Hinc enim FORESTUS *lib.* 31. *Obſ.* 13. talem habet pulverem,

℞. *Tartari crudi* ℥ j.
Cinn. ʒ iij.
Zingib. ℈ j.
Sacch. ad pondus omnium.
M. f. Pulvis.

Pulverem hunc, dicit, crebriùs aſſumptum Aurifabrum extenuaſſe.

Sic etiam EPIPHANIUS FERDINANDUS Conſ. 82. ſpecificè commendat tartarum in pulverem redactum contra nimiam pinguedinem. Alii commendant pulverem compoſitum ex ana tartari & cymarum ſeu julorum coryli, qui crebriùs ante paſtum & hinc ſub introitu lecti aſſumatur, idque eò magis ſi ℈ j. vel ʒ ß. irroretur cum aceto deſtillato, idque continuò, donec corpus egregiè emacietur.

NB. Quæ dico de tartaro ſimplici, etiam intelligenda de ſale volatili, & nobilioribus præparatis, quod præſuppono.

Pertinet huc etiam tartarus vitriolatus, qui & ipſe ad emaciandum aptus: Sic quoque nitrum obeſitatem impedire vi ſua diuretica obſervatum fuit, ac in ſpecie nitrum crudum copioſiùs uſurpatum. Nitrum vitriolatum ſeu arcanum duplicatum Mynſichtii, ſpecificè etiam contra obeſitatem commendatur. Imò per aquas, nitrum, alumen, & martem continentes, pinguedinem nimiam in quodam ſolutam TIMÆUS a *GuldenKlee l.* 3. *Caſ.* 3. teſtatur. D. LANGIUS ceu ſingulare habuit arcanum ſpecies diaſpoliticon

liticon Galeni ex nitro & cumino, quod ſæpiùs uſurpatum per urinam corpus emaciat. Pertinet huc tartarus vitriolatus *Bartholetti* ex ſale Tartari, & ſpiritu nitri invicem miſtis paratus, egregium ſanè appropriatum contra nimiam Corpulentiam: item huc pertinet gummi juniperinum ſeu ſandaracha Arabum (Græcorum Sandaracha eſt arſenicum) hinc etiam elegantes ſunt pilulæ contra obeſitatem nimiam Mynſichtii, quæ baſin gummi dicti agnoſcunt, & multùm valent: Doſis ℈j. eſt, ſingulis manè jejuno ſtomacho.

Vel

℞. *Maſſ. pilular. de ſandar.* ʒij.
Sal. volat. viperar. ℈j.
Cum *Elixyr. propr.* f. Pilulæ inſtar piſi min.
D. S.
Pilulæ contra obeſitatem.

Doſis eſt ʒß.

℞. *Sandarac.* ʒij.
Myrrh. elect.
Raſ. lign. ſancti,
Extract. abſinth.
Aloes an. ℈j.
Spirit. vitrioli. coag. ʒß.
M. f. Pilul.

Doſis ʒß.

D. OSWALD eſt Autor, qui primus compoſuit has pilulas contra Obeſitatem, à quo habuit has Mynſichtius.

Semen fraxini ſeu linguæ avis ad ʒj. manè in hauſtu vini propinatum inſigniter commendatur ad euacuandam urinam, ratione cujus & hydropicos curat, & emaciat craſſos. Secretum D. ERBENII eſt *ſemen eſulæ* pulveriſatum, & omni mane, quantum cultelli cuſpide capitur, uſurpatum & continuatum; hoc enim dicitur expertum remedium. Nec omittenda terebinthina ratione virtutis diureticæ: refert FORESTUS *c. l.* de viro valdè craſſo, qui inſigniter extenuatus per pilulas ex terebinthina cum ſaccharo paratas, aſſumendo earum majuſcularum 5. & 7. per 2. horas ante prandium.

Denique per ſudorem etiam corpus emaciatur, ſive per interna eliciatur, ſive externè per exercitia. Atque hinc omnia Decocta lignorum, in ſpecie guajaci & ligni ſancti, exſiccare dicuntur, quatenùs ſudorem copioſiorem provocant. In ſpecie autem Sudorifera cum & ex ſalibus alcalibus parata, qualia ſunt ſalia vegetabilium tam fixa quàm volatilia, imprimis ſal abſinthii, cardui benedicti; item ſalia theriacalia, quæ corpus inſigniter macrum reddere dicuntur, expectando ſudorem, egregia ſunt. Aliis ſalia viperarum, item alia remedia viperina, ſunt commendata, quæ & ipſa corpus extenuare, & pinguedinem reſolvere dicunt. Item ſalivatio Mercurialis mirabiliter corpus emaciat, ita ut illud ſceleti formam repræſentet; Mercurius enim *acrimonia ſua* nutrimentum corporis diſſolvit.

Tandem ex fonte Chirurgico huc ſpectant crebriores veneſectiones & plures inuſti fonticuli: veneſectio enim cum ſanguine ſimul nutrimentum exhaurit, unde ſubtracto nutrimento emaciat: Ex fonticulis verò ſub forma puris nutrimentum partium reſolutum evacuatur, maſſa ſanguinea depravatur, & ita neceſſariò emaciatur.

Externè à MYNSICHTIO commendatur Decoctum nucum cupreſſi compoſitum, quod ſine dubio ratione virtutis adſtrictoriæ effluxum alimenti uberiorem reprimit.

De Evacuationibus adhuc notetur: has in obeſis parciores eſſe debere, quàm in Carnoſis ſeu muſculoſis, ne corpus jamdum torpidum magis enervetur.

Quidam febrem artificialem excitare jubent, de qua integrum *Tractatum* JOHANN-DANIEL MAJOR conſcripſit; ſicut & hoc ipſa ſæpe natura nobis monſtrat.

Hæc de Corpulentia nimia: Pergo ad *Vitium Nutritionis depravatæ*, quando nempe partes vitioſè ac depravatè nutriuntur.

CAPUT III.
DE
NUTRITIONE DEPRAVATA.

ARTICULUS I.
DE
CACHEXIA IN GENERE.

Qualitate ergò *peccans* corporis *Nutritio* in genere vocari ſolet *Cachexia*, ſi ob vitium nutrimenti perversè nutriuntur partes. Hactenus equidem à pluribus deſcripta per tumidam totius corporis mollitiem, & via quaſi ad hydropem ſeu ejus initium credita fuit: Aſt generaliori conceptu opus eſt, cùm ſine corporis intumeſcentia cachexia quoque contingere poſſit, ut mox dicetur. Eſt affectus iſte, in quo nativus & floridus cutis color, ac imprimis faciei nitor, perit, mutaturque in varium, in pallidum, lividum, luteum, vireſcentem, intensè rubicundum, &c., in diverſis corporis partibus exanthemata & puſtulæ emergunt, ac quoque partium conſiſtentia durior juxta ac aſperior cum ſquamarum decidentia interdum in molliorem mutatur: nonnunquam ſudor fœtidus exhalat, cutis unctuoſa obſervatur cum pruritu notabili, pilorum contingunt defluvia, dolores diverſi partes diverſas infeſtant, ita tamen, ut corpus nonnunquam ſimul intumeſcat. Cachexia talis eſt reverà fructus cacochymiæ; hæc verò eſt pediſſequa Cacochyliæ. Nempe dependet omnis Cachexia ab effuſione vitioſi & depravati nutrimenti, i. e. humoris viſcidi, loco nutrimenti hinc inde diſtributi in habitum corporis ac partes molles; Unde dum nutrimentum non ritè aſſimilatur, ob debitas proprietates deficientes emergit Cachexia, adeoque prout variant nutrimenti vitia, variat etiam Cachexia. Hinc humor iſte, qui ita habitui corporis affunditur, ſi eſt albus, dicitur *Cachexia* in ſpecie; ſi flavus, dicitur *Icterus*; ſi viridiuſculus ſeu luridus aut lividus, aut alio tetro colore tinctus, utplurimum *Icterus niger* audit.

Eſt itaque Cachexia ſeu malus habitus terminus ſatis generalis, ſpecies diverſas habens ſeu complectens: in genere quamcunque corporis & partium ſubcutanearum mutationem à ſtatu naturali in deteriorem innuit, ex vitiata quaſi nutritione dependentem; Unde tam variæ *Cachexiarum* ſunt *ſpecies*. Nam præter dictas datur etiam Cachexia ſcorbutica, & Cachexia hypochondriaca, item ſcabies, elephantiaſis, &c. in mulieribus ex uteri vel menſium vitio Febris alba dicitur. In ſpecie tamen uſus obtinuit, ut vitium iſtud tantum Cachexia appelletur, quando corpus à nativo colore in pallidum & lividum, plus minus viridem, & habitum ſubtumidum & flaccidum degenerat, & à ſanguificationis defectu in ſpecie dependet. Ut verbo me explicem: ſicut bilioſitas dat icterum, ita pituitoſitas dat Cachexiam in ſpecie ita dictam, utut omnes hos ſub generali Cachexiæ nomine legitimo jure comprehendamus, ejuſque talis eſt Hiſtoria.

Ægri ſucceſſivè palleſcunt ac colorem plus minus lividum contrahunt, poſtmodum facies nonnihil intumeſcit, & tandem quoque habitus corporis; hinc dicunt: *pingueſcit quidem, ſed non eſt pinguedo naturalis*. Præter cutis mutatum colorem juncta ſimul ſolet eſſe in pleriſq; diſpnœa, quæ præſertim magis urgetur, quoties corpus, imprimis adſcenſu in altum, tantillum & leviter movetur, quæ ad motum corporis concitatiorem augetur, quin tunc ſæpiùs cordis palpitatio, arteriarumque circa jugula temporaque inconſueta pulſatio, obſervatur: Accidit quoque univerſi corporis, præ cæteris crurum, laſſitudo ſpontanea & tenſio, animæ torpor: urget non rarò compreſſivus & anxioſus præcordiorum dolor, qui poſt alimenta aſſumpta intendi ſolet: Appetitus in principio conſtat, in progreſſu verò proſternitur, ac non rarò tales ægri ſitiunt: Adeſt ſæpe etiam febris lenta, ægro vix ſenſibilis, & quidem modò continua, modò intermittens, quotidiana ferè periodica:

Pulſus

Pulſus ſunt inaequales, parvi, frequentes & debiles. Urinæ ſæpiùs etiam ſunt crudæ, aqueæ ſeu pallidæ, tenues & ſaltem minus tinctæ; rarò, niſi in progreſſu morbi, prodeunt craſſæ & turbidæ cum copioſo ſedimento albo. Obſervata tamen fuit Cachexia cum urinis lacteis; uti hoc habet SYLVATICUS *C.* 1. *Conſ.* 29. Tandem malo ulterius procedente corporis habitus fit turgidus, tumidus, craſſus, & pallidus, foveamque poſt impreſſionem digiti oſtendit, adeoque tunc vocatur *Leucophlegmatia*; ſi verò evadit turgidus cum quodam ſplendore & livore, quaſi aquæ eſſent collectæ, vocatur *Anaſarca*, ſeu aqua intercus, tàm univerſalis, quàm ſubinde particularis crurum, & eſt hydropis ſpecies. Antequam Leucophlegmatia vel Anaſarca erumpat, fit, ut pedes ſaltem intumeſcant, ulteriuſque, morbo incrementum capiente, & abdomen intumeſcit, & ſic in perfectum aſciten abdominis; ſeu hydropem in ſpecie ſic dictum, degenerat. Vulgò tumorem hunc pedum œdematoſum & leucophlegmatiam per Morbum intemperiei humidæ explicant: ſed non ſunt morbus, ſed ſaltem producta morboſa Cachexiæ. Nullis ac nulli ætati parcit Cachexia, licèt fœminas ob vitam ſedentariam frequentiùs, & ob supervenientia menſtruationis vitia contumaciùs ac pejus afficiat: Quin & ſæpiùs comitem habet affectum ſcorbuticum aut hipochondriacum. In principio morbi ciborum digeſtiones impediuntur; manente appetitu; tandem etiam anorexia accedit, corpuſque ſummè imbecille redditur. Alvus ſepiùs eſt obſtructa. Plura huc facientia *videb. in ſpecie in* SYLVIO *lib.* 4. *Prax.* & *Tract. de Cachexia*.

PARS AFFECTA.

Pars affecta ſeu *Subjectum* Inhæſionis eſt habitus corporis, ſeu partes, ejus ſolidæ molliores, in ſpecie carnoſæ, in ejus ambitu extrinſecùs ſitæ, quæ primariò afficiuntur; *Subjectum* verò radicationis ſeu Pars affecta à cauſa, eſt maſſa ſanguinea cacochymica facta. Ex dictis *cachexiæ* in ſpecie ſic dictæ *cauſa* facilè patet.

CAUSÆ.

Cauſa nempe proxima Cachexiæ eſt nimia Cacochymia vel Cruditas maſſæ ſanguineæ, indeque dependens deficiens ac imminuta ejus fermentatio, unde chylus & ipſe plus minus vitioſus non ritè aſſimilatur, ſed tota maſſa eodem crudo repleta, cruda & vitioſè fermentans manet, particulæ ejus ſalinæ obruuntur, morbus magis magiſque confirmatur, unde tali crudo ſanguine, vel, ut vocant, pituitoſo per partes circulato, hæc chylo & ſanguine non ritè alteratis nec volatiliſatis infarciuntur potiùs, quàm debita appoſitione aut aliqua aſſimilatione nutriuntur, ita ut rectè proin dicat FORESTUS: corpus ita inflatum non aliter ſe habere, ac paſtam non ritè fermentatam, in qua digiti impreſſi veſtigium hæreat.

Cauſa Remota eſt multiplex: Obſervandum enim Cachexiam nunc eſſe *affectum primarium*, & qui per ſe incipit; nunc *ſecundarium*, alioſque inſequitur morbos, v. g. qui quaſvis ſanguinis nimias effuſiones, aut ejuſmodi conſuetas ſuppreſſas inſequitur: in ſpecie menſium ſuppreſſio, uti & nimius eorum fluxus, cachecticas reddunt mulieres: ſic Gonorrhœas diuturnas, aut fluores albos; item febres chronicas ordinariò inſequitur: Mola aut fœtus mortuus retentus etiam Cachexiam inferunt: *Videatur* FORESTUS *lib.* 19. *Obſerv.* 26 *in Schol.* HORSTIUS *lib.* 5. *Obſerv.* 21. Urinæ ſuppreſſio, hepatis ac lienis aliorumque viſcerum vitia, uti ſunt atoniæ, obſtructiones & tumores facilè ſcirrheſcentes, renum ulcera, &c. Cachexias inferunt.

Cauſa Remota Cachexiæ primariæ eſt deficiens chyloſis, dum nempe alimenta in ſtomacho nec ritè fermentando volatiliſantur, nec in ſubdulcem aut ſalſum volatilem abeunt liquorem, ſed in pituitam viſcidam ac acidam degenerant, adeoque vitioſum in primis viis acidum quaſi fixum, nec volatile, primùm fundamentum Cachexiæ ponit, quod fovet ulteriùs ſemper ſimul conjuncta bilis inertia, ſeu deficiens ejus acrimonia ſalina volatilis, quæ nec corrigit, nec perficit debitè chylum in duodeno nec ritè fœces ſeparat. Ac in Cachexia quidem ſemper peccat cruditas acida, (propterea quoque Martialia dicuntur Anticachectica;) qua alimenta non tranſmutantur in chylum volatilem, ſed viſcidum: Unde ex vitio digeſtionis primæ orta cruditas acida ad maſſam ſanguineam delata fermentationem ejus inhibet, hæmatoſin turbat, & ſucceſſivè Cachexiam inducit. Maſſæ ſanguineæ enim particulæ ſalinæ fermentativæ ſucco iſto crudo atque incongruo obrutæ debitam chyli alterationem & ſanguini aſſimilationem ritè perficere nequeunt; quin hic exinde crudus, plus minùs viſcidus, & quaſi occultè acidus remaneat; unde de facili ſtagnans ſanguis in præcordiis, dum levi corporis motu celeriùs moventur ad pulmones & cor, *dyſpnœam* & *anxietates* infert; Quin & maſſæ ſanguineæ debita fermentatione vitiata & imminuta imminuitur quoque in fœminis *menſtrua* ſanguinis *fermentatio*. Unde Cachexiæ incipienti, multò magis confirmatæ, ſupervenit etiam menſium ſuppreſſio, quæ ipſa malum poſtmodùm & gravius & contumacius reddit; enim menſes ſuppreſſi Cachexiam inferunt, ſed vitio cachectico ſupprimuntur. Porro ſi ſanguis crudo chylo inquinatus circulatur ad partes, tunc nutrimentum illud crudum appoſitum & congeſtum, neceſſariò *Leucophlegmatiam, ſummum Cachexiæ gradum*, poſt ſe relinquit, unde depravatur nutritio, adeoque habitus corporis tumidus inſigniter inflatur, & exinde ob fibrarum muſculoſarum & nervoſarum laxatum tonum flaccidus fit. Quod ſi ex retento qualicunque occaſione ſero aut lympha (cachectici enim non aut difficillimè ſudant, & parum quoque mingunt) feroſior quoque ſimul fuerit ſanguinis, neceſſariò oritur vitium, quod dicitur *Anaſarca*, ſeu habitus corporis copioſa aqua ſuffuſus; quæ eò erit major, ſi tali ſucco crudo aut obſtruantur glandulæ partium muſculoſarum, aut etiam vaſa lymphatica, ita ut lympha aut ſaltim ſeroſitates, non ritè ex partibus per vaſa lymphatica revehi queant, ſed debitus earum motus inhibeatur; unde ſub cute aquoſitates congeſtæ neceſſariò habitum tumidum inferunt, & vulgò pro tertia hydropis ſpecie, nempe totius corporis hydrope, habetur. Hinc BORELLUS *Cent.* 3. *Obſervat.* 66. obſervat corpus Cachecticum cryſtalli inſtar tranſlucens. Sive ergò copioſum ſerum in maſſa ſanguinea peccet, ſive motus, impeditus lymphæ in cauſa ſit, utroque modo generari poteſt Anaſarca; Quod ſi humorum iſtorum feroſorum plus minus Chyloſorum ſeu pituitoſorum ex proprio impetu decubitus fiat magis ad inferiora, unde crura, ſcrotum, ac tandem abdomen intumeſcant, erit ordinarius ſic dictus *hydrops*.

Confunduntur equidem ſubinde Leucophlegmatia & Anaſarca, ſed malè; differunt enim variis modis, & non, niſi ſubjecto, nempe habitu corporis inter ſe conveniunt. Nam in Leucophlegmatia eſt habitus corporis pituitoſus (i. e. crudus chyloſus;) Anaſarca verò eſt ab ichoroſo & crudo ſero, in habitum corporis depoſito, concurrente forſan plus minus vaſorum lymphaticorum ruptione. Diſtinguere autem facile eſt Leucophlegmatiam ab Anaſarca: in Leucophlegmatia nempe minus eſt ſplendoris ac nitoris, quàm eſt in Anaſarca, ſed habitus corporis pallet: in hac verò corpus plus juſto ſplendet ac nitet: Deinde veſtigia foveæ digito impreſſæ in Leucophlegmatia diu durant, tandem ſucceſſivè pereunt, quæ in Anaſarca facilè & breviſſimo tempore diſparent. Interim ſæpiùs evenit; ut Leucophlegmatiam ſequatur Anaſarca, ſi nempe impediatur ſeri & lymphæ tranſcolatio.

Vulgò ſtatuitur, Cachexiam & ſimiles affectus oriri ex hepate, nempe ex intemperie ejus frigida: quę ſententia cum ſuperſtructa ſit hypotheſi iſti, quod hepar ſanguificet mediante ſuo calore innato & ſpeciali, ſponte corruit: Quin potius WILLISIUS *in Pharmac. Rationali Part.* 2. *pag.* 384. & *ſequ.* materiam eſſe humorem feroſum, efficiens verò ſanguinem eſſe, aſſerit.

Cauſæ remotiſſimæ ſeu *occaſionales* ſeu procatarcticæ, ad Cachexiam, Leucophlegmatiam & Anaſarcam diſponentes, ſunt imprimis errata quædam in ſex rebus non naturalibus: quò pertinet vita deſidioſa & ſine motu peracta; ſicut contrà ſub motu corporis homines malis hiſce minimè ſoleant infeſtari, quin curari potiùs, notante PANAROLLO *Pent.* 1. *Obſervat.* 30. Item ira, mœror, triſtitia, & curæ protractæ, aut diutiùs continuatæ, non rarò inferunt cachexiam, quia non rectè volatiliſatur ſanguinis, & intumeſcunt viſcera. Huc pertinent errata in victu: ſic enim intemperatè viventes ſubindè cachectici evadunt. Somnus nimius

minus, & labor deficiens promptè ad cachexiam diſponit: & quæ ſunt aliæ cauſæ externæ. Quò facit imprimis Obſervatio PANAROLLI *c. l.* de muliere cachectica, multis obſtructis parenchymatibus, magis exercitio quàm alio quocunque remedio curata: Unde vi oppoſitorum exercitium & motus deficiens diſponunt ad cachexiam. Dum PANAROLLUS inquit, fuiſſe obſtructiones parenchymatum, loquitur ex hypotheſi, quod cachexia oriatur ex obſtructionibus viſcerum: de quibus alibi dixi, quod hæ ſint imaginariæ, aut ſi adſunt, ſperveniant, & potius ſint effectiva, quàm cauſa.

Quoad *Cachexiam ſecundariam*; naſcitur hæc talibus occaſionibus, quæ ſanguinem immediatè afficere, vel, idque frequentiùs, mediante læſione digeſtionis primæ eundem alterare poſſunt. Sic ea, quæ ſpiritus nimis exhauriendo aut diſſipando, & hinc fermentationem ſtomachi lædendo, ut hæmorrhagiæ nimiæ, gonorrhœæ, &c., vel fermentum digeſtivum alterando; ut menſes ſuppreſſi, & febres chronicæ & malè curatæ, mediatè ſanguinem alterant. In ſpecie tamen poſt nimiam ſanguinis effuſionem progerminare ſolet cachexia, & hæc quidem frequentiſſima eſt cauſa, atteſtantibus omnibus autoribus, cachexiæ, & hydropis aſcitis: vid. FORESTUS *lib. 19. Obſ. 25.* Nam depauperatur maſſa ſanguinea & ſpoliatur principiis ſalinis, unde cruda manet, ut exinde minus fermentari, aut chylus aſſimilari poſſit. Notum enim eſt, mulieres fieri cachecticas ex ſuppreſſione menſium. Quæritur autem: an menſium ſuppreſſio ſequatur, an inducat cachexiam? Reſpondeo: defectum menſium utplurimum præſupponere cachexiam: Dico tamen, utplurimum; non ſemper; Nam & fluentes menſes, ex terrore verò ſubitò ſuppreſſi, cachexiam inferunt, quod nempe ſanguis menſtruus inquinet maſſam ſanguineam, & turbet ejus fermentationem adeoque ſanguis effœtus redditur, utut cachexiam ſuperveniens menſium ſuppreſſio eandem exaſperet: Hinc Martialia tam in cachexia, quam in menſium defectu, utramque faciunt paginam. Immediatè afficit ſanguinem lues Venerea, ſemper cachexiam comitem adſciſcens, uti hoc refert SENNERTUS *lib. 3. Prax. pag. 704. cap. de Cachexia.* Urina ſuppreſſa, viſcera, abdominis præſertim, affecta, ſanguificationis aliàs perfectioni inſervientia, fœtus mortuus diu in utero retentus, aut ſecundinæ retentæ, vel & mola diutiùs geſtata, Cachexiam non rarò inferre ſolent. Sic cachexiam poſt fœtum mortuum obſervat HORSTIUS *Tom. 2. libr. 1. Obſerv. 20.*: item ex Mola Cachexiam obſervat FORESTUS *lib. 19. Obſ. 26.* Sanguinem enim inquinando debitam quoque ejus ſpirituaſcentiam impediunt.

DIAGNOSIS.

Signa Cachexiæ in ſpecie ſic dictæ ex ſuprà dictis facilè patent.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Cachexia, uti notum, ordinariò malum eſt admodum chronicum, & tardæ curationis: Imò, quò magis inveterata, & firmiùs radicata, eò difficiliùs curatu, & niſi ei maturè occurratur, ſæpiſſimè in anaſarcam, Leucophlegmatiam, & Hydropem aſciten degenerat.

Sin occurrat ſcirrhus viſceris cujuſdam, hepatis aut lienis confirmatus, vix cachexia curabitur; ſicut & illa, quæ ſequitur morbum acutum & febrem ardentem, aut intermittentem chronicam, malè à Medico, vel crebriori potu ab ægro tractatam, difficilis eſt admodum, imò nullius curationis: Item ſi cachexia ſuperveniat mulieribus, quibus jam ordine naturæ menſes deficiunt, iis difficulter, aut admodum lentè curabitur, eæque graviùs reliquis laborare ſolent.

CURA.

In *Cura* Cachexiæ eò attendatur:

1. Ut corrigatur ſtomachus, ac ejus digeſtio prima, & cruditas acida emendetur: quod ipſum poſt. Vomitoria imprimis præſtant Martialia.
2. Ut corrigatur cruditas, & inde certa dyſcraſia maſſæ ſanguineæ, unà cum inertia ac deficiente acrimonia bilis.

Unde in *Cachexia primaria*

1. Acidum vitioſum primarum viarum removendum per Abſorbentia, in ſpecie Martialia, partes animalium duras, Terrea, Alcalia, tum fixa tum volatilia.
2. Viſcidum incidendum & attenuandum per gummata, ſalia tàm ſalſa, quàm alcalia, item per ſimplicia ſtomachica aromatica, ac ſalina volatilia.
3. Bilis inertia acuenda aromaticis ſeu reſinoſis volatilibus urinoſis, præſertim amaris, quæ aliàs *Hepatica* dicuntur.
4. Cruditates primarum viarum & ſanguinis plus minus correctæ evacuandæ vomitu & ſeceſſu ex primis viis; ex maſſa ſanguinea verò per ſudorem & urinam.

In *ſecundaria* verò *Cachexia* morbus primarius curandus, aut læſiones ab illo inductæ ſeu relictæ eliminandæ, ſemper digeſtionis primæ negotium, quantum poſſibile, obſervando. Hos ſcopos ut feliciùs obtineamus in cachexia curanda, rectè obſervandum monet LINDANUS, quod cachectici, quò leniùs tractentur, tantò citiùs curentur: hinc fortioribus Purgantibus, ab initio ſtatim adhibitis, nos nil efficere, niſi ſint Vomitoria; ſed ut malum ſenſim crevit, ita ſucceſſivè ſaltem digeſtiva, aliaque leniora remedia propinanda eſſe, quæ craſſos & viſcidos humores incidunt & attenuant, acorem vitioſum corrigunt ac temperant, atque ita ſucceſſivè evacuationi aptiores reddunt. Undè imprimis in uſu ſunt Noduli ex aperientibus, ut vocant, i. e. Reſolventibus & Incidentibus, blandis Purgantibus miſtis, compoſiti: quibus ſubinde Martialia remedia ſunt interponenda. Et cùm Cachexia ſit initium hydropiſeos, commodè methodus & medicamenta, *quæ in principio hydropis conveniunt*, etiam in Cachexia adhiberi poſſunt; & contrà ea, quæ in Cachexia uſurpantur, validiora tamen & magis diuretica, in Leucophlegmatia & Anaſarca quoque proſunt. Item illa medicamenta huc pertinent, quæ *ſuprà Sect. 13. in Morborum chronicorum cura* recenſita ſunt, *ac in ſequ. de Ictero, Scorbuto, Scabie, Lue Venerea, &c.* occurrent. Illud ſaltem adhuc obſervandum: ut in Medicamentorum appropriatorum uſu, aliquandiu perſeveremus, ubi præprimis radicatum magis malum eſt, i. e. tamdiu illis inhærendum, quamdiu ab ipſo benè, aut ad minimum non pejus, ſe habeat æger, ac medicamentum abſque nauſea ſingulari hic admittat; quamprimùm verò hujus faſtidium ſubrepat, aut prodeſſe deſinat, gratum atque optimum licèt medicamentum, ſtatim de alia, aut alia certè illius formula Medico cogitandum: vid. SYLVIUS *Praxi App. Tract. 5.* In ſpecie tamen conveniens regimen *diæ*tæ ſecundùm ſex res non-naturales obſervandum, & præſertim motus ſuadendus: id quod confirmat PANAROLLUS *ſuprà c. l.* de muliere admodùm cachectica, exercitio plus quàm alio auxilio ſanata.

Principium autem Curæ à vomitu, interdum repetendo, faciendum eſt, & præter Aſarina propinata Conſerva gratiolæ ad ℥j. vel ℥ij. egregiè vomitus movet, & ſpecificè in Anaſarca commendatur; vel ſi coquatur in vino ad ℥ij. Gratiola, egregium etiam & blandum eſt Vomitorium, ſi propinetur Decoctum. Ante tamen Vomitoria conſultum erit, ut digeſtiva ſalina præmittantur, *Cruditates ſolventia*, & ad motum diſponentia; nunc cremor tartari, nunc liquor terræ foliatæ tartari: vid. ROLFINCIUS, ZWELFERUS: nunc cremor tartariſatus, & cum ſale tartari fixo vel alio conjunctus, quod vocant Digeſtivum tartari univerſale, Tinctura tartari ſimplex, quàm etiam tinctura tartari antimoniata, arcanum duplicatum, tartarus vitriolatus, ſal centaurii minoris, abſinthii, ſal ammoniacum, ſal digeſtivum, hypochondriacum, doſi à ℈j. ad ʒß. bis in die, manè, & meridiè aliquot diebus ante uſum Vomitorii aſſumantur: quibus pro acido abſorbendo Terrea adjungi poſſunt, e. g. Corallia, Lapides cancrorum, mater perlarum, Martialia, Bezoardicum Martiale, Terra ſigillata rubeſcens, antimonium diaphoreticum Martiale, Antihect. Poterii ex part. iv. reguli antimonii & part. v. Jovis, cum triplo nitri detonatis, Bezoardicum Joviale, & ſimilia fixa jovialia. Hinc

℞ *Salis digeſt. hypochondr.* ʒj. ad ℈iv,
Div. in 4. part. æqu. S.
Pulvis digeſtivus.

Vel hujus loco:

℞. *Tartari vitriolati Tachen.* ℈ ij.
Salis abſinth. ℈ j.
M. div. in 2. part. æqu. S.
Ut antè.

℞. *Salis ammoniaci* ℈ ij.
Div. in 2. part. æqu. S.
Ut ante.

℞. *Arcan. dupl. Mynſ.* gr. xv.
Salis abſinth. gr. vij.
M. S.
Pulvis digeſtivus pro 1. doſi.

℞. *Lapill. Cancr. præp.*
Salis digeſt. hypoch. an. ʒ ß.
M. div. in 2. part. æqu. S.
Sal digeſtivum.

℞. *Crem. tartari* drach. j.
Lapil. cancr. præpar. drach. j.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis digeſtivus.

Duobus diebus manè in vehiculo calido aſſumendus.

℞. *Tartari vitriolat. Tachen.* ℈ ij.
Salis abſinth.
Lapill. cancr. præp. an. ℈ j.
Olei deſtillat. terebinth. gtt. vj.
Miſc. f. Pulvis:
Div. in 3. part. æqu. S.
ut antè.

℞. *Corall. rub. præpar.*
Lapill. cancr. præp.
Arcan. dupl. an. gr. xvj.
Miſc. pro pulvere.
Div. in 2. part. æqu.
D. S. *ut ſuprà.*

℞. *Matr. perlar. præp.* ʒ j.
Tartari vitriolat.
Salis ammoniaci depur. an. ʒ ß.
M. f. Pulvis.
D. S. *ut ſuprà.*

Doſis quantum cultelli cuſpide capi poteſt, veſperi uſurpanda:

Manè verò

℞. *Tartari compoſ.* unc. ß.
D. S.
Tinctura aperiens.
Doſ. 40. gutt.

℞. *Tincturæ tartari acris*, vel *ex tartaro & nitro calcinatis*, vel *ex ſcoriis reg. antimon.* drac. iij.
Spiritus ſalis ammoniaci drach. j. ad drach. i ß.
M. S.
Aperiens Tinctura.
Doſi. 40. vel 50. gutt. bis vel ter in die in vehiculo calido:

Quibus præmiſſis una vel altera vice propinetur *Vomitorium*. Aut ſi hoc minùs conveniat, inſtituatur *purgatio* per alvum, inter quæ eſt radix eſulæ legitimè præparata, vel ejus extractum, quo ſæpiſſimè & frequentiſſimè uſus fuit RULANDUS *in Curat.* Abſtinendum tamen à fortioribus & frequentioribus, cùm magis noceant, quàm proſint: vid. HOFFMANNI M. M. *l. 1. c. 7. & l. 2. cap. 6.* Pilulæ ex Extractis panchymagogis cum Mercurio dulci ſunt admodùm utiles: v. g.

℞. *Extr. panchym. Croll.* gr. xij. ad xv.
Mercurii dulc. ritè par. gr. xij. vel xv. ad ℈ j.
Extr. troch. alb. gr. j. vel i ß. ad gr. ij. & iij.
Cum *Eſſen. abſinth.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ laxativæ pro 1. doſi.

℞. *Maſſ. pilular. de tribus Ruffi*, vel *de ammoniaco Querc.* gr. xv.
Mercurii dulc. ℈ ß. ad gr. xv.
Extract. trach. alb. gr. iß.
F. Pilul. min.
D. S. *ut ſuprà.*

℞. *Extr. panch. Croll.* gr. xv. vel *Maſſ. Pilul. de ammoniac. Querc.* ℈ j.
Mars cum ſucco pom. g. vj. vel vij. ad ℈ ß.
Troch. Alband.
Scamm. ſulphurat. an. gr. j. ad gr. i ß.
Cum eſſ. *Martis* f. *pilulæ*,
D. S.
Pilulæ laxativæ.

℞. *Mercurii dulc.* gr. xv.
Scamm. ſulphur. gr. iv.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis laxativus pro 1. doſi.
Detur in vehiculo calido:

Vel cum *extract. Martis*, utpote quod in Cachexia eſt egregium, f. Pilulæ: S.
Pilulæ laxativæ pro 1. doſi.

℞. *Pulv. jalapp.* gr. xv.
Croci Martis aperit. gr. viij.
Extr. troch. alb. gr. j.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis laxativus pro 1. doſi.

Aut etiam Potio *laxativa* cum gummi ammon. uſurpetur, aut Infuſum rhabarbari, quod *in ſequ. de Ictero* occurret. RIVERIUS in purganda Anaſarca utitur ſucco Ireos recenti per reſidentiam depurato ad ℥ iij. cum ℥ j ß. mannæ invicem permiſtis, ad ſeroſitates abundantes evacuandas.

His præmiſſis fit acceſſus ad Martialia: Hinc tot pulveres & Medicamenta anticachectica, ut vocant, proſtrant, qui baſin Martem agnoſcunt. Martialia hæc diverſimodè præparantur: Interim, quò ſimplicior præparatio, eò melior, & quò minus ab acidis ſaturatur Mars, eò efficacior erit: unde *pulvis cachecticus Quercetani* nullius eſt pretii, quoniam illius primarium Ingrediens eſt Crocus Martis ſaccharinus; cujus tamen nullus eſt uſus: Ratio, quia ſaturatus Mars acido ſulphuris, inſtar ſcoriarum tantùm in corpore jacet ſine effectu. In ſpecie tamen Martialia, prout nunc acida magis nunc acria peccant, diſponuntur: In ſubjectis enim non delicatis locum invenit ſufficientem limatura Martis, minutiſſimè trita & pulveriſata, præprimis ubi acidum fortius peccat. Parili ratione pulvis cachecticus *Hartmanni* uſurpari poteſt, & in ſpecie de pulveribus anticachecticis vid. HARTMANNUS *in Praxi Chym. p. 204. & 206.* E. g.

℞. *Limat. Martis part. j.*
Cinnam. pulveriſ. part. ij.
Sacch. ad pondus omnium.
f. Pulvis.
Qui doſi ʒ j. frequenter uſurpetur.
Vel

℞ *Antimon. diaph. Martial.*
Salis abſinth. an. ℈ ß.
Olei deſtillat. Ligni ſaſſafr. gtt. j.
M. pro doſi S.
Pulvis aperiens.

Ubi verò acidum non adeò exceſſivum, ac ſtomachus ſenſibilis, in his caſibus Martialia præparanda ſunt, aut imprimis vina Martialia conveniunt, obſervando conditionem ventriculi plus minus robuſti, & qui faciliùs aut difficiliùs talia ferre poſſit: v. g.

℞. *Limatur. Martis.* ℥ iijß.

Affundantur *vini* menſuræ tot, quot illius unciæ ſunt, ſtent in vicem per 40. dies noctesque, poſtmodùm de hoc uncias aliquot hauriat æger, cui ſi addantur aromata, majorem efficaciam acquiret.

Quò facit Claretum Martiale *Mynſichtii*, item Vinum Malvaticum Martiale HARTMANNI, quod habet in *Praxi Chymiatr. p. 204.* Loco vini Malvatici commodiùs aſſumitur Rhenanum, quod eſt acrius, & potentiùs rodit Martem; nec non Extractum Martis cum ſucco pomorum Borsdorffianorum, vel muſto vel Decocto Tamarindor. paratum, uti etiam Extractum Martis Mynſichtii (Tincturæ enim Martiales ſunt languidæ) deque tali Extracto, quantum cuſpis cultri capit, vel ad quantitatem caſtaneæ, in vino Martiali propinatur. Huc ſpectat Tinctura vitrioli Martis *Zuvelferi & Ludovici*, antimonium diaphoreticum Martiale: loco ſpiritus vini communis ſumitur ſpiritus baccarum juniperi, vel menthæ, cochleariæ, &c. Bezoardicum Martiale, quod etiam in Anaſarca, & incipiente hydrope eſt egregium. Pertinet huc etiam tartarus Martialis ex affuſione ſolutionis tartari ſuper limaturam Martis; ſic enim fiunt cryſtalli tartari Martiales:

℞. *Solut. Mart. cum ſucco pom.* ℥ ß.
(vel *in ſcorbuto part.* iij. *cum p.* j. *ſpirit. Cochl.*)
D. S.
Eſſentia aperiens.
Doſis 40. ad 50. gutt. cum leni motu.

Vel in ſubjecto paulo robuſtioris ſtomachi uſurpentur

tur acidulæ naturales & artificiales: vid. PLATERUS *Obſerv. l. 3. pag. 608. Prax. T. 3. pag. 114.*

Vel

℞. *Liqu. Martis ſolar.* ʒij. vel iij.

D. S.

Eſſentia acidularum.

De quo primo die gutt. vj. capiantur, ſecundo viij. tertiò xij. aſcendendo ad 15. 20. vel 30. guttulas, ad modum Acidularum in Morbis Chronicis:

℞. *Salis Martis compoſ.* ʒiij.

D. S.

Sal aperiens.

Doſis omni mane, quantum cuſpis cultelli capit.

℞. *Aquæ fumar.*
Geniſt. an. ℥iß.
Mag. ſeu Extr. Martis Mynſ. vel *cum ſucc. pom.* ℥iß. ad ℥ij.

M. D. S.

Potio aperiens cochleatim capienda.

Capiat quotidie bis cochl. j. vel ij.

℞. *Pulp. paſſul. per ſetac. traj.* ℥vj.
Extract. Mart. cum ſucco pom. ʒiij.
Rhab. elect. ʒiij. ad ℥ß.

Cum ſ. q. *ſyr. roſat. ſol.* vel *pomor.* f. Electuarium.

D. S.

Electuarium aperiens.

Capiatur quotidie manè doſis magnitudine caſtaneæ.

Martialia hæc aliquandiu continuentur, obſervando tamen interim:

1. Quod poſt uſum horum inſtituendus ſit aliquis motus.
2. Quod ſub uſu horum alvus ſemper aperta ſervanda ſit.

Quare conſultum eſt omni ſeptimana, ad minimum ſemel, blanda Laxativa interponere, ut ita, quod cicuratum eſt, ab illis evacuetur: e. gr. veſpertino tempore uſurpentur pilulæ *ſuprà de Chylificatione læſa* allegatæ, vel doſis *pilularum uſualium, v. g. Claſſianarum, aut F. F.* de ammoniaco & tartareæ Quercetani, aut quales deſcribit SYLVIUS *in Prax. cap. 7. §. 52. pag. 69.* &c. & ita interpolatis vicibus cum iſtis *Martialibus* adhibeantur, vel pilulæ *in Diſſert. de uſu & abuſu Præcipitant. cap. 3. §. 30.*

Item

℞. *Galban. cum aceto ſol.* ʒß.
Extract. troch. alhand. gr. ix.
Diagryd. gr. iij.

F. Pilulæ pro 3. doſibus.

D. S.

Martialibus his ad aliquot ſeptimanas continuatis, fiat progreſſus ad *alterantia volatilia*, plus minus *aromatica*, quæ vulgò vocantur *Hepatica*, i. e. quæ ſunt ſaporis amaricantis & acris plus minus, & omnia imprægnata ſunt ſale volatili urinoſo, nunc magis nunc minus temperato, blandè Laxantibus miſta, ut ita acuetur bilis, alteretur ſanguinis dyſcraſia, reſolvantur cruditates acidæ, & ſucci vitioſi ſenſim & per epicraſin ſimul evacuentur. Aromatica illa in genere ſunt omnia ſimplicia amara & acria, Hepatica aliàs à Veteribus dicta; Ut enim acida ſtomacho ſunt amica; ita Amara hepati grata, quatenus incidunt, & bilem corrigunt. Inter acria illa, Sale volatili plus turgida, eminent cichorium, radix nempè ejus, radix ari, helenii, centaurium minus, carduus benedictus, & maximè Abſinthium & agrimonia, cujus Decoctum inſigniter laudat POTERIUS; roſmarinus, hyſſopus, ſalvia, mentha, & ſimilia; item omnia antiſcorbutica, ut radix armoraciæ, naſturtium, cochlearia, &c. locum inveniunt in curanda cachexia & Anaſarca, quæ laudantur a BACONE *de* VERULAMIO *in Hiſt. Vitæ & Mortis*; flores geniſtæ, bellidis, centaurii minoris, hepaticæ nobilis: quibus porrò aromata omnia, quatenus ſunt ſtomachica, & imprægnata ſale volatili oleoſo, præ cæteris tamen cinnamomum, galanga, Zedoaria, caryophylli, Zingiber, &c. adduntur. Ex his confici poſſunt Noduli vino infundendi, nunc ſolis, nunc Laxantibus junctis, nunc ante, nunc poſt Martialia: v. g.

℞. *Herb. abſinth.*
Menth. an. M. j.
Rad. enul. ℥j.
Gentian. ℥ß.
Rhab. el. ʒvj.
Fol. ſenn. ſine ſtip. ℥j.
Rad. helleb. nigr. non præp. ʒvj.
Cort. eſul. præp. (ſic enim præſcribuntur) ʒiij.
Sal. tartari ℥ß.

Includantur Nodulo, qui indatur vini Menſuris aliquot.

De Infuſo bibat æger omni mane hauſtum, &, ſi placuerit, à meridie.

Vel

℞. *Herb. fumar.*
Abſinth.
Roriſmar. an. M. j.
Rad. enul.
Fœnicul. an. ʒvj.
Fol. ſenn. ſine ſtip. ℥j.
Rad. helleb. nigr. crud. ʒvj.
Rhab. el. ʒiij.
Sem. 4. calid. maj. an. ʒiß.
Bacc. junip. ℥ß.
Cort. aurant.
Citri an. ʒiij.
Galang.
Zingib. an. ʒj.
Sal. tartari (quod acuit menſtrua pro extrahendis Purgantibus) ʒij.

Inciſ. & contuſ.

D. S.

Nodulus laxativus in vinum.

℞. *Herb. abſint. rec.* M. ij.
Menth. rec. M. ij.
Roris mar.
Salviæ an. M. ß.
Rad. armorac. rec. ℥iß.
Ireos noſtrat. rec. ℥ij.
Cort. eſulæ præp. ʒvj.
Cinnam.
Galang.
Zedoar. an. ʒiij.
Sal. Tartari ʒij.

Inciſ. & contuſ. includantur Nodulo pro Vini Menſuris aliquot.

D. S.

ut *ſuprà.*

℞. *Herb. naſturt. rec.*
Cochl. rec.
Card. bened.
Abſinth. an. M. j.
Fol. ſenn. ſine ſtip.
Rad. enul.
Armor. rec. an. ℥j.
Helleb. nigr. non præp. ʒvj.
Cort. eſul. præp. ʒiij.
Bacc. junip. contuſ. ℥j.
Paſſul. min. ʒvj.
Sal. tartari ʒij. vel ʒiij.

Inciſ. & incluſ. Nodulo:

D. S.

Nodulus in vinum.

℞. *Herb. menth.*
Abſinth.
Com. centaur. min. an. M. j.
Rad. enul. ℥iß.
Fol. ſenn. ſine ſtip. ʒx.
Helleb. nigr. crudi ℥j.
Pulp. colocynth. ʒj.
Zedoar. ʒij.
Sem. aniſi ℥ß.
Sal. tartari ʒvj.

Inciſ. & contuſa includ. Nodulo,

D. S.

Nodulus in vinum, quo exhauſto alia menſura vini denuò ſuperinfundatur.

Convenit in Cachexia ſcorbutica jam ad hydropem inclinante.

Vel

℞. *Herb. abſinth.* M ij.
Cochlear. rec.
Naſturt. rec. an. M. j.
Rad. armorac. rec. ℥iß.
Enul. ʒvj.
Cort. eſul. præp. ʒiij.

Paſſul.

Paſſul. min. ℥ij.
Bacc. juniper. rec. ℥j.
Sal. tartari ʒij.
Inciſ. & contuſa includ. Nodulo.
D. S.
ut ſuprà.
Vel

℞. *Herb. roriſmar.*
Salviæ ana M. ß.
Abſinth.
Flor. centaur. min. ana M. j.
Geniſtæ vel *lupul.* p. iij.
Rhabarb. el. ℥iß.
Cinnam.
Galang.
Zingib. ana ʒij.
Limat. Martis rec. ℥iß.
Includantur Nodulo, vino infundendo, pro ſcopo alterativo.
D. S.
ut ſuprà.

Nam *Rhabarbarum* non tam propter uſum laxandi, quàm alterandi, acidum corrigendi, bilem in naturali ſtatu conſervandi, urinam movendi, & atoniam hepatis corrigendi, adhibetur; unde etiamnum anima hepatis quibuſdam dicitur. Sanè præmiſſis præmittendis in virginibus, in ſpecie cachecticis, egregium uſum obſervavi tàm Rob juniperi ſolius, quod Theriaca Germanorum dicitur, ſubinde uſurpati, quàm ex rob juniperi cum Rhabarb. pulveriſato facti Electuarii.

℞. *Rob. juniper.* ℥iij.
Pulv. rha-Barb. el. ʒiij.
Cinnam. el. ʒj.
M. f. Electuarium: S.
Electuarium aperiens.

De quo omni manè capiat bonum hauſtum.

Huc etiam pertinent Cereviſiæ & Vina anticachectica, quorum formulas videb. *in Colleg. Pharmac. Schrœderiano P. 2., Ludoviciano & Idea Formular.*, it. TIMÆO *van GuldenKlee. in Epiſt. pag.* 428.

Pertinet huc *Elxyr. anticachecticum D. Reineſii.* Compoſitio eſt Magiſtralis, quam nemo facilè imitabitur; nam 3. Ingredientia interdum plus præſtant: propter materiam tamen Medicam hìc apponere lubet:

℞. *Rad. armorac.* ℥iv.
Helleb. nig. ℥ij.
Gentianæ
Ari ana ℥iß.
Quinque Aperient. ana ʒvj.
Ireos Flor.
Aſari,
Epithymi,
Enulæ,
Cort. rad. cappar.
Sem. carthami. ana ℥j.
Ammeos,
Ebuli ana ℥ß.
Herb. card. bened. M. iij.
Cochlear.
Naſturt. aquat.
Flor. ſambuci,
Flo. aſari ana M. ij.
Salv.
Beton.
Hyſſop.
Roriſmar.
Chamædr.
Chamæp.
Abſinth.
Menth.
Cent. min. ana M. j.
Galang.
Cinnam.
Macis,
Caryoph. ana ℥ß.
Santal. alb.
Gran. paradiſ. ana ʒiß.
Piperis albi,
Croci ana ʒij.
Rob. iuniperi ℔j.
Vini Rhenan. ℔ xij.

Macerentur in Balneo Mariæ per octiduum, tum exprime & deſtilla ad ſiccitatem, cavendo Empyreuma, Aqua deſtillata reaffundatur fæcibus, & tinctura eliciatur: poſt calcinentur fæces, & cum aqua pluviali deſtillata extrahatur ſal, quod purificatum tincturæ admiſcendum.

In officinis proſtant ſpecies dia-curcumæ, & dia-galangæ: Hinc RONDELETIUS ceu expertiſſimum remedium in omni Cachexia habet has Pilulas:

℞. *Spec. dia-curc.* (eſt egregium in his affectibus cucurc.) ℈iv.
Rhab. el. ʒij.
Spec. diarrhod. Abbat.
Dia-galang. ana ℈j.
Cum ſ. q. *ſyr. de abſinth.* f. l. a. Pilulæ, ex ʒj.
No. 30.
Doſ. 20. vel 44.

Tandem *paſſulæ* mirè conveniunt in Cachexiis quibuſvis, & loco Rob juniperi uſurpari poſſunt, quæ vocantur optimum Hepaticum, id eſt, quæ egregiè conveniunt in temperanda ſanguinis dyſcraſia, quia ſanguinem laudabilem ac temperatum reddunt, bilem optimè in ſtatu naturali conſervant, & ſanguinis motum fermentativum nonnihil reſtituunt. Sunt enim quaſi muſtum concentratum. JOEL & RIVERIUS pinguefaciendi vim eis adſcribunt. SOLENANDER *Conſult. Sect.* 3. ſequens Electuarium parat:

℞. *Paſſul. Corinth.* ℔j.
Rhabarb. el. (hoc enim ſolum eſt inſons inter Purgantia) ℥ß.
Sacch. ℥iv.

Quæ miſcet invicem & ſervat. Uſurpatur interdum ante paſtum doſi cochl. j.

„ *Incredibile eſt*, inquit SOLENANDER, *quantum* „ *emolumenti afferant ad ſanitatem conſervandam, dum al-* „ *vum laxant, ventriculum & primas vias evacuant, & jecori conveniunt*, i. e. ſanguinis craſin emendant. Loco hujus poteſt præſcribi *Electuarium Augenii*, aut etiam *Electuarium ex paſſulis* HORSTII *in Obſervat. pag.* 201., aut quod in *Colleg. Pharmacent. P.* 2. Aut præſcribi poteſt Electuarium molle ſequens:

℞. *Pulp. paſſul. Corinth.* ℥vj.
Rha-Barb. el.
Crem. tartari ana ʒiij.
Sal. tartari ʒiß.
Cinnam. acerr. ʒj.
Cum ſ. q. *ſyr. de pomis* f. Electuarium molle.
D. S.
Electuarium aperiens.

De quo alternatim uſurpari poteſt.

Si quis velit addere Extractum Martis, remedium faciet eò magis conveniens, variando ſubinde doſin pro circumſtantiarum ratione. FINCKIUS *in Tract. Chymico* Decoctum parat cum tartaro vitriolato.

Sanè, quando in Cachexia bilis acuenda, & ſanguinis motus fermentativus nonnihil reſtaurandus eſt, Aromatica talia amara reſinoſa, & Rob hi aromatici, optimè conveniunt: Nempe hæc omnia effectum calefactionis poſt ſe relinquunt. Jam verò intemperies frigida in Cachecticis ſolet adeſſe. Decocta Lignorum alibi commendantur.

In fine adhibentur omnia ſalia volatilia, plus minus oleoſa, ſpiritus urinoſi volatiles, tàm *ſimplices* quàm *compoſiti*, ſpiritus tartari volatilis, ſpiritus carminativus, liquor Cornu Cervi ſuccinatus, lumbricorum urinoſus, urinæ, ſalis armoniaci ſimplex & oleoſus, tinctura nephritica Ammelungii, &c. Quibus pro circumſtantiarum ratione nunc Febrifuga, nunc antiſcorbutica, nunc Emmenagoga, permiſcenda, Elixyr proprietatis ſine acido, imprimis illud rubineum, quod paratur cum ſpiritu urinæ, vel ſalis armoniaci, hic enim inſigniter convenit; Elixyr Præcipitans, Cachecticum polychreſtum, vel ſolitarium, vel cum eſſentia abſinthii, agrimoniæ, roriſmarini, juniperi, tinctura tartari compoſita, &c. Donec ex aſſe reconvaleſcat æger. Hinc

℞. *Tincturæ tartari compoſ.* aut *Elyxir anticachect.* aut *Elix. propr. ſine acido* ℥j.
Eſſent. abſinth.
Cent. min. ana ʒij.
M. D. S.
Eſſentia aperiens.

Doſis 40. vel 50. gutt. bis vel ter in die, manè in vehiculo calido, hora quinta promeridiana, in cereviſia, & ſub introitu lecti.

Vel

Vel ℞. talia matutino tempore, à meridie verò recipiatur *ſpiritus ſalis ammoniaci*; vel hujus loco *ſpiritus carminativus de tribus*; vel *tinctura nephritica*, vel *liquor corn. cervi ſuccinatus*: de quibus à meridie & ſub introitu lecti capiantur gutt. 40.

℞. *Spiritus carminat. de tribus* ℥iij.
Salis ammoniaci ʒiß.
M. D. S.
Spiritus reſolvens.
Doſis 50. gutt.

Vel horum Loco:

℞. *Tincturæ nephrit.* ℥ß.
Liqu. corn. cerv. ſuccin. ʒij.
M. D. S.
Tinctura reſolvens & aperiens.
pro doſi ſint 50. gutt.

℞. *Tincturæ nephrit. Ammel.* ℥ß.
Spirit. lumbr. per putr. vel *urinæ per putr.* ʒij.
M. S.
Tinctura urinam pellens.

℞. *Tincturæ nephrit.* ʒiij.
Tartari ʒj.
M. D. S.
ut antè.
Doſis 40. vel 50. gutt.

℞. *Aquæ alKeKeng.*
Petroſel. an. ℥iß.
Malv. iuniper. ℥vj.
Tincturæ nephrit. ℥ß.
Spirit. lumbr. terreſtr. ʒij.
Syr. cinnam. ℥vj.
M D. S.
Potio nephritica, cochleatim capienda.

℞. *Arcan. dupl. Mynſ.* ʒj.
Salis geniſt. ʒß.
M. D. S.
Sal ſingulare pro 2. vel 3. doſibus.

Tandem Balſamum ſulphuris terebinthinatum vel juniperinum commodè aliquandiu continuandum venit. Item cum Aromaticis iſtis interdiu uſurpatis capiatur ſub introitu lecti *Elixyr menthæ, cochleariæ, &c.* parva doſis; aut hujus loco *ſpiritus baccarum juniperi, menthæ, ſalviæ, &c.*, & horum medio promoveatur digeſtio prima, acuatur bilis, & reſtauretur denuò ſanguis.

Pro meliore illuſtratione dictorum, obſervanda venit Ancilla cachectica, aliàs ſucci plena & formoſa, quæ jam ab aliquot menſibus ſcabie laborans deformis reddebatur, ab alia ancilla per contagium contracta. Scabies erat humida, puſtulæ latæ, ingentes, copioſum ſerum, præſertim in cruribus, fundentes, crura ſimul inſigni tumore œdematoſo ad genua uſque turgebant, manibus etiam tumidioribus exiſtentibus. Conquerebatur ſimul de ſapore dulci nauſeoſo, inſigni ſiti continua, cereviſiam ſecundariam bibebat, quia primaria non ſapiebat, benè appetebat, probeque comedebat, interdum dulcis & calidus halitus ex abdomine aſcendere videbatur, dicebat: *aſcendere ipſi inſtar fontis calidi*: in abdomine ſubindè varias agitationes percipiebat, quod exinde nunc parum tumebat, nunc denuò ſubſidebat, facies erat pallida & tumida, urina parcior mittebatur, quolibet manè vomitum jejuno ſtomacho patiebatur, menſes inordinatè fluebant, nunc intra 14. dies redibant, nunc ultra menſium tempus deficiebant, & benè dormiebat. In hac Cura ad vitium bilis reſpiciendum erat; & cùm ante acceſſum meum jam purgata eſſet, ante omnia operam dedi acidum corrigere, viſcidum reſolvere, & bilem acuere: hinc Amaricantia tribus his ſcopis ſatisfacientia credidi, unde beneficio abſinthii maximam partem eam reſtitui: Primò dedi Liquorem Martis ſolaris ad gutt. 20. quotidiè, donec ℥j. abſumpta fuiſſet; omni manè doſin uſurpando, quo ægra melius habuit, urina copioſiùs fluebat, & ſapor dulcis evaneſcebat. Externè ulcuſculis ſcabioſis imponere juſſi folia Lapathi acuti recentia contuſa, ita illa minus plorabant ſeri, nec tumores increſcebant, ſed puſtulæ ad ſanitatem properabant. Dein ſuaſi parandum Decoctum ex radice Lapathi, frondibus cynoſbati, & herba abſinthii, ana cum aqua ſimpl., quod omni manè calidè bibit, & expectavit ſudorem, ubi etiam urina fluxit: imò, ut penetrantius eſſet, quotidiè ſpiritum abſinthii urinoſum per putrefactionem paratum ad gutt. XXX. in dicto Decocto dedi.

His aliquot ſeptimanis continuatis meliùs habuit, ſed nondum rectè: unde dedi Vomitorium, ex quo miram ſaburram cum euphoria rejecit, poſteà dictum Decoctum continuavit. Cum verò iſtud nauſearet, juſſi ex Abſintio cum ſpiritu vini parare eſſentiam, de qua manè & veſperi cochl. j. aſſumpſit, ſimulque inſtillavit ſpiritus ſalis ammoniaci gutt. XXX., & ad aliquot ſeptimanas continuavit; abſinthium etiam cum pane butyrato aſſumpſit, & ſic convaluit.

Si ex officina curari debuiſſet, digeſtiva præmiſiſſem Martialia, v. g. Solutionem Martis cum ſucco pom. vel Tincturam vitrioli Martis ZWelferi; vel pulverem cachecticum Hartmanni; Poſt vomitorium dediſſem vel Purgans Mercuriale; tertiò volatilia aromatica amara propter inertiam bilis, ut vinum abſinthites, Vinum infuſum herbarum amaricantium, vel hepaticarum, item eſſentiam myrrhæ, lignorum, ſpiritum carminativum, quotidiè à ʒß. ad ʒj., aliquandiu continuando. Cum his propter ſcabiem procuraſſem ſudorem.

ARTICULUS II.

DE LEUCOPHLEGMATIA ET ANASARCA.

HÆc ipſa ſimiliter conveniunt in Cura Leucophlegmatiæ & Anaſarcæ, in quibus tamen ſubinde ad validiora, & in ſpecie in purganda Anaſarca ad ſuccum iridis noſtratis accedendum eſt, itemque ad Mercurium dulcem, qui in his expurgandis eſt optimus, ſi ſcilicet pilulæ de ammoniaco Quercetani, aut Extracto catholico immiſcentur.

Notatu digna eſt obſervatio RHODII *Centur.* 3. *Obſ.* 9. de Fæmina leucophegmatica ab injunctione mercurii vivi reconvaleſcente.

DIAGNOSIS.

Anaſarcæ ſigna ſpecialiora quod concernit, in hoc totum corpus molem præternaturalem acquirit, maximè pedes, qui primò intumeſcere incipiunt, ſimul totius habitus color pallidus, carnes molles ac flaccidæ exiſtunt, laborem minimum magna excipit laſſitudo, pulſus eſt parvus, urinæ tenues & aquoſæ ut plurimùm, ſecus ac in reliquis ſpeciebus hydropis, quatenus in hoc non tanta ſeri quantitas extravaſatur, imò ad poros partium hoc depoſitum, aliquantum adhuc, ut ut tardiùs, circulatur.

PROGNOSIS.

Anaſarca autem, ſi pectoris atque abdominis hydropi comparetur, minus periculoſa eſt; quia cauſa hujus continens à vaſis ſanguineis & lymphaticis, commodiùs abſorberi, ac à ſanguine affluente faciliùs digeri ac diſſolvi, vel etiam per excretoria eliminari poteſt, niſi phthiſis aut tympanites ſuperveniat. Imò multò tutior eſt particularis, & quæ crura tantùm occupat, modò aſcites ipſi non combinetur, quàm univerſalis.

Aliàs verò plus ſpei eſt, ſi Anaſarca aſcitem, quàm ſi aſcites Anaſarcam, ſuperinducat.

CURA.

Præter Purgantia ſuperiùs allegata, *Sudorifera & Diuretica* ſpecialiter laudantur pro habitu totius corporis promptè evacuando, & ſimul emendando. *Sudorifera* inter vulgaria eminet Decoctum Lignorum Sudoriferum, radicis Chinæ, Ligni ſaſſafras & guajaci: de quo conf. WILLISIUS *Pharm. Rat. Part. 2. pag. 366. & 375.* Sic LINDANUS refert, ſe curaſſe anaſarcam in muliere Decocto Ligni Guajaci, unà cum interpoſito condito ſeu Electuario ſtomachico, & fœcundam factam fuiſſe. Decoctum granorum juniperi vi diuretica eſt egregium. Decoctum radicis vincetoxici in vino paratum ſingulare remedium diureticum

ſimul & diaphoreticum in anaſarca eſſe, & mira præſtare aſſerunt, non ſecus ac Decoctum Helenii. Novi exemplum inſignis anaſarcæ mediante *Decocto fructuũ cynosbati cum axillis* curatæ. Aliis in uſu eſt, ut accipiant Lignum ſaſſafras, cui addunt lignum juniperi, vel baccas ejus, ut ita fiat remedium & diureticum & ſudoriferum, de quo vid. RIVERIUS *Cent. 4. Obſerv. 82. pag. 49.* qui ruſticum poſt febrem quartanam confirmata anaſarca laborantem, beneficio vini juniperi per diureſin curavit: Sicut etiam ſpiritum baccarum juniperi admodum commendat IOEL *in ſua Praxi*.

Pro *ſcopo diuretico lixivium ex cineribus abſinthii & geniſtæ* cum vino albo vel aqua appropriata, paratum, eſt egregium: Nam certè *vinum abſinthites*, aut vinum *enulatum*, ſeu Infuſiones radicis Helenii, optimè conveniunt pro potu in Cachexiis & anaſarca. Adeò nempe *Amara* poſt *Martialia* utramque in his affectibus faciunt paginam. Alia, ut eſſentia lignorum, ligni ſaſſafras, ſambuci, vel Eſſentia rob ſambuci, Tinctura coralliorum ſaſſafrata, Malvaticum juniperinum, Elixyr febrile Mynſichtii, ſpiritus theriacalis camphoratus, ſpiritus tartari volatilis, nota ſunt. Semen hyperici ad drachm. j. in vino hauſtum potens eſt diureticum. Species diacurcumæ cum Decocto cicerum rubrorum laudantur imprimis, ubi adſit ſimul vitium menſium ſuppreſſorum: Cæterùm hæc ipſa quoque conveniunt in cachexia virginum curanda, & in ſpecie Martialia. Si verò *cachexia ſit ex defectu menſium*, imitemur FORESTUM *lib. 19. Obſerv. 34.* qui *Anaſarcam ab obſtructione menſium* præmiſſis univerſalibus per ea, quæ urinas ducunt, & ſimul menſes cient, curavit, ut eſt aſarum ejuſque Decoctum, quod mirè prodeſt, præſertim ſi *cinnamomi* aliquid adjungamus, fortiter coquamus, & unà *herbam Sabinæ*, *baccas juniperi*, *radicem & rubiæ* tinctorum addamus. e. g. poteſt eſſe talis.

♃. *Rad. aſari* ℥iß.
Rub. tinctor. ℥ß. ad ℥ j.
Herb ſabin. M. j.
Bacc. junip. rec. ʒ vj. ad ℥ j.
Coqu. in ſ. *Aquæ ſimpl.* ſub finem addendo
Cinnam. acut. ʒ ij.
Cardam. ʒ j.
Colatura edulcoretur pro lubitu.
D. S.
Potio aperiens pro aliquot vicibus.

Inſuper ipſe virum potatorem Leucophlegmatia & anaſarca laborantem, cum ipſe medicamenta in parva doſi reſpueret, præſcribendo ſequens Decoctum per urinam operans, una cum aliis proficuum obſervavi, reſtitui:

♃. *Rad. rec. bryon.* ℥ j.
Aſari ℥ß.
Sal. Tart. ʒiij.
Infund. in ſ. q. *Aquæ ſimpl.*
Stent in loco tepido per noctem; mane adde
Rad. vincetox. ʒvj. ad ℥ j.
Comar. abſinth. M. j.
Flor. Bellid. M. ß.
Bacc. junip. ʒiij. ad ʒvj.
Sem. fœnic.
Aniſ. an. ʒ ij.
Inciſ. & contuſ. infund. & coquantur ſimul: Colaturæ ℥xv. ad ℔ jß. vel ℔ ij. adde
Spir. Sal. ammoniaci,
Tincturæ nephrit. an. ʒ ij. ad ʒiij.
Syr. de hyſſop. ℥ ij. vel ℥iij.
M. S.
ut anteà.

De hoc aſſumpſit æger quotidiè ter, mane, meridie, & ſub introitu lecti, bonum hauſtum, ita uberiori urinæ profluvio factus eſt ſanus.

D. S.
Potio contra tumorem.

Pertinet huc *Pulvis Henrici ab Heer* expertus ad Virginum pallidos colores, ſeu ad Cachexiam virginum cum menſibus ſuppreſſis, quem ceu millies expertum commendat in *Obſerv. oppido rar. Obſerv. 6.*

♃. *Rubiæ* ℥ j ß.
Sabinæ,
Muſcerd. an. ℈ j.
Croci ℈ ß.
Lumb. terr. præp. vel loco hujus *borracis Venet.* ʒ j.
Macis,
Fol. lauri an. drachm. ß.
Spec. arom. roſat. ℈ j.
Limat. chalyb. drachm. iij.
Rad. enulæ drachm. j.
Sacch. duplum omnium.
M. f. Pulvis.
Doſis ʒ j. in vino albo.

Lumbricorum Decoctum vel ſpiritus eorundem per fermentationem ſeu putrefactionem paratus eſt expertum Diureticum in Anaſarca, imprimis ſi ſit complicata cum Scorbuto, in quo Scorbuto Lumbrici ſunt admodum egregii.

Externa, ut *Veſicatoria*, *Eſcharotica*, acuum puncturas, &c. pro anaſarcæ cura videb. *in* WILLISII *Pharm. Ration. Part. 2. pag. 269. ſeq.* Prætereà in Anaſarca conveniunt folia bardanæ viridia, ſi leviter contuſa applicentur plantis pedum & juncturis: Nam mirum eſt, quantam fuliginem extrahant ex toto corpore, cùm ſenſibili ægrorum levamine, eamque admodum copiosè per poros pedum & ſurarum eliciunt. Oleum ſcorpionum inunctum per diureſin anaſarca laborantem ſanaſſe, vid. WILLISIUS *l. a. cap. 5.*

In principio ac declinatione *Balnea*, tàm humida quàm vaporoſa, conveniunt: Illius generis efficaciora ſunt Thermæ naturales ac artificiales, ſulphure ac ſale impregnatæ: Hujus verò vapor aquæ mineralis, in ſalem decoquendæ, prope furnos ſalariorum excipiendus. Spectant huc Laconica, vel ſicca cum ſpiritu Vini accenſo inſtituta, quæ non tantùm poros reſerant, ſed elaſticitatem quoque humorum excitando viſciditatem horum corrigunt, hinc duplici modo ad ſudorem diſponunt. Sed Balnea hæc vix, niſi in principio ac declinatione locum habent; cùm in ſtatu adhibita aſthma, apoplexiam, &c. inducere poſſunt, quatenus corpore nimis calefacto ſerum ex habitu ad vaſa, hincque ad præcordia & cerebrum, cogunt. Quidam corpus Anaſarca laborans immergendum ſuadent in arenam calidam, ut eò promptiùs abſumantur humiditates, quod etiam FERDINANDUS *Hiſt. 30. pag. 94.* tanquam ſuum experimentum refert.

ARTICULUS III.
DE
HYDROPE UNIVERSALI.

Cachexiam modò explicatam frequenter ſequitur *Hydrops*, non ſecus ac reliquas ejus ſpecies, ut *Cachexiam Ictericam*, *hypochondriacam*, *ſcorbuticam*, & *febrilem*; tandem inſequi ſolet. *Hydropis* nomine intelligitur aquarum ſeu humorum ſeroſorum extravaſatio atque præternaturalis collectio, quam neceſſariò tumor & diſtenſio partis, cum ejus tamen mollitie, & non rarò fluctuatione, comitantur. A partibus, quas immediatè magis occupat, varias appellationes, i. e. Hydrocephalus, aſcites, &c. ſortitur; Hydropis enim vox convenienter Latinis *aqua intercus* redditur. Jam verò hydrops vel totum corpus tumefacit, & dat Hydropem *univerſalem*; vel determinatam corporis partem, unde Hydrops *Particularis*. Ille eſt vel ſimpliciter talis & dicitur *Anaſarca*, & Leucophlegmatia, vel ſecundùm quid talis, & eſt illa aſcitis ſpecies, quæ ſucceſſivè poſt crura tumefacta totum abdomen & thoracem occupat. Hic pro partium varietate, quas affligit, varius eſt, unde ſpecialia ſortitur nomina: ſic quando aqua colligitur in capite, dicitur *Hydrocephalus*: quando in pectore, *Hydrops pectoralis*: ſi in pericardio præternaturaliter abundet lympha, eſt *Hydrops pericardii*: ſi in ſolo abdomine, dicitur *Hydrops aſcites*, ab utre, quia inſtar utris abdomen repletum & tumefactum eſt: in utero eſt *Hydrops uteri*: in *teſtibus eſt Hydrocele*: In partibus externis, uno alterove membro, *Tumores ſeroſi aut aquoſi* generali nomine appellantur: Imò in omenti burſa copioſæ aquæ incluſæ in inſignem tumorem abdomen attollunt, quale exemplum videb. *in* HORSTII *Obſerv.*: Item in peritonæi duplicatura concluſæ aquæ hydropis abdominis ſpeciem præbent; vid. MEEKREUS *Obſerv. Chirurgic.*

Ex his patet, Hydropem non eſſe propriè alium morbum, quàm ubi eſt aqua. Hinc *Tympanites* impropriè eſt hydrops, cùm flatuum tantummodò, non verò aquarum, in abdomine collectio ſit; Unde ſaltem propter ſimilitudinem tumoris cum aſcite ad hydropes refertur: Eodem modo curatur, ac *de Inflatione ſtomachi ſuprà dictum*, in ſpecie ſpiritu nitri

nitri dulci, & ſpiritu carminativo de tribus, qui inſigniter convenire ſolent.

Saltem *diviſio hydropis in univerſalem & particularem* notanda venit. *Univerſalis* eſt, qui vitio totius corporis oritur, & à pedibus incipiendo tandem abdomen ſucceſſivè occupat. Frequentiſſima hydropis ſpecies eſt iſta, quando pedes, ſcrotum & abdomen inſigniter intumeſcunt & turgeſcunt: quæ nec propriè *Anaſarca* eſt; cùm ſaltem partes inferiores occupet, utut WILLISIO *Anaſarca particularis*, minùs tamen appoſitè, dicatur; Neque tamen eſt *Aſcites* propriè dictus, quia præter particularem abdominis tumorem & univerſa crura ſubindè immenſum tument. Reverà igitur frequentiſſimus hic Hydrops eſt quaſi Anaſarca partium inferiorum, cùm origine, fiendi modo, ac medicationis ratione inter ſe conveniant; accidentaliter verò differant: de quo *infrà*. *Particularis* eſt, qui vitio determinatæ partis fit, & primò abdomen, dehinc ſcrotum, tandem pedes occupat, de quo particulari infrà pluribus.

Hydrops univerſalis utplurimum Cachexiam confirmatam inſequitur, ita tamen, ut nunc ſit *genuinus*, ubi ſimpliciter ſerum peccat: nunc *nothus*, ubi ſimul cùm ſero materia plus minus viſcida eſt, adeoque aſciten cum Anaſarca conſtituit.

CAUSÆ.

Cauſa hydropis non eſt hepar frigidum ob hæmatoſeos defectum; quæ Veterum fuit ſententia, cùm à Modernis hepar dejectum ſit ab imperio ſanguificationis, ipſique publicæ ductæ exequiæ. Deindè adverſantur huic ſententiæ omnes, qui per experientiam Anatomicam obſervarunt, ſæpiſſimè hepar inſons in Hydropicis, in ſpecie aſciticis, fuiſſe repertum; de quo vid. præter HELMONTIUM *Tract. Ignotus Hydrops* §. 10. SENNERTUS *lib. 3. Praxeos*, ubi *de aſcite*, qui jam ſuo tempore aſſertum hoc rejecit. Unde in pricipio hujus ſeculi SYLVIUS LANCEANUS, *Medicus Romanus*, peculiarem edidit libellum, cujus Titulus: *Hydropem non ſemper à Jecore fieri*; *excuſſum Romæ Ann.* 1603. Licet negari nequeat, bilis defectum ſimul concurrere. Non nego equidem, hepatis & lienis ſcirrhos fuiſſe ſubindè inventos in Hydrope demortuis, ſed hoc habent commune cum aliis viſceribus. Viſcerum enim quorum vis varia & multiplex obſervata in Hydropicis conſtitutio præternaturalis; ita ut hactenus nil certi de parte ſolida, primariò in Hydrope affecta, colligi queat. Imò fieri poteſt, ut ſine vitio alicujus viſceris Hydrops naſcatur, quando ab errore externo, aut potu frigido confertim ingeſto, aqua in abdomine colligitur: atque adeò non ſolius hepatis, ſed & aliorum viſcerum culpa, imò interdum viſceribus penitus illæſis, Hydropem generari conſtat. Ut taceam obſcuram eſſe generationem & fiendi rationem Hydropis, ſi ex hepate oriri ſupponatur.

Propiùs ergò ad *Cauſas remotas univerſales* accedamus: Eſt ergò Hydrops non ſecùs ac ſupra memorata Cachexia, nunc *Morbus primarius*, qui per ſe ex vitio rerum naturalium aut non naturalium ſucceſſivè naſcitur; nunc *ſecundarius*, qui ex vitio quodam morboſo præternaturaliter præcedente originem ducit. Nempe oritur Hydrops frequentiſſimè

I. *Ex febribus intermittentibus chronicis*, quibuſvis *malè tractatis*, ſpeciatim ex quartana diuturna; præſertim quando ægri in paroxyſmo nimis bibunt, frequenter Hydrops oritur. Adeò, ut frequentiſſimus diuturnarum, & malè tractatarum Quartanarum, pediſſequa ſit Hydrops, pro qua præſervanda diebus intermiſſionis *amara* ex vegetabilibus febrifrugis, præſertim *abſinthio*, ſedulò uſurpanda ſunt, pro conſervanda bilis & ſanguinis craſi, debitoque viſcerum tono; vid. M. A. N. C. *Ann. 3. Obſerv.* 322.

II. *Ex Aſthmate* (præſertim *orthopnœia*) non ſolùm humoroſo, ſed etiam convulſivo, cui, ſi diutiùs duret, ordinariò hic Hydrops ſupervenit: item ex aliis pectoris pathematibus hydrops obſervatur; ſiquidem aliquando empyema, phthiſin & ſanguinis ſputum hydropem hunc inſecutum obſervatum fuit.

III. *Ex renum vitio* frequentiſſimus eſt Hydrops. Vix credo, an poſſit aſcites univerſalis ſupervenire ſine renum præternaturali defectu, quin ex ſolis his affectis Hydropem, licet particularem, oriri, præter ea, quæ HELMONTIUS *Tract. Ignotus Hydrops* §. 16. & 20. habet, PLATERUS confirmat *in Obſervationibus*, ubi ex renibus exulceratis hydropem ortum allegat. Hinc renem, ceu adæquatum artificem omnis hydropis, aſſerit HELMONTIUS *l. a.*, vel ex eo imprimis, quod totus hydrops per urinæ fluxum ſolvatur, *l. c.* §. 3. Totum enim fundamentum, propter quod ſupervenit Cachexiæ hydrops, conſiſtit partim in renibus, partim in defectu virium vitalium, humores non amplius regere valentium. Semper renes in hydrope ſimul ſunt affecti, ita ut hydrops frequens renum vitium ſecum vehat. Sanè ex renibus obſtructis & debilitatis, aut ab iiſdem ulceratis, crebrior hydrops obſervatus; ſicut pariter nephritica pathemata, & renes exulcerati frequenter hunc affectum inferunt. Notorium enim eſt, quod in omni hydrope, tàm imminente quàm incipiente, urina pauca, parca, nec reſpondens potui aſſumpto, excernatur; quod obſervent tanquam prognoſticon Potatores, qui, neque mingentes neque ſudantes multum, certi ſint, ſe evaſuros hydropicos. Ut adeò concludendum ſit, in hydrope fermentum renum alterans ſecundùm naturam ſerum ſanguinis, vel deficere, vel impediri: & optimam Curam eſſe, quæ fit per Diuretica & lotium provocantia. Confirmatur hoc ex eo quòd ſerum, licet materialiter idem ſit cum urina, ſi in abdomine coacervatum extravaſetur, neque ſaporem, neque odorem, neque colorem, neque alias urinæ proprietates obtineat; quod ipſum innuit renum officium deficere, vel planè ceſſare in hydrope, nec eos tranſmittere ſerum. Mictus quoque ſanguinis diuturnus hydropem infert, teſte SCHENCKIO *in Obſervat.*

IV. *Ex vitio viſceris cujuſdam nobilioris*, aut uſus neceſſarii in abdomine, hepate, liene, meſenterii glandulis affectis, utero, &c. frequens hydrops obſervatus. RONDELETIUS *in Praxi l. 3. cap. 35. de ſcirrho hepatis* inquit: ſe ex frequenti corporum diſſectione obſervaſſe omnes hydropicos vel ſcirrhos, vel glandulas meſenterii induratas, habere, aut pancreas ſimiliter conſtitutum. Item ex ulcere menſenterii obſervatus fuit hydrops, quod confirmat RONDELETIUS *l. a. cap.* 36. Sic ex ulcere meſenterii quinquies hydropem obſervat TULPIUS *lib. 2. Obſervat.* 32. uti etiam HOECHSTEDTERUS *Dec. 6. Conſ.* 6. Sic lienem malè affectum, in ſpecie ſcirrhoſum factum, hydrops neceſſariò inſequitur: par eſt ratio de hepate ſcirrhoſo hydropem inferente; & ex vulnere hepatis, ſclopeto inflicto, ſuppurato hydropem, natum, videb. *in* M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. Obſ.* 106. *pag.* 145.

V. *Ex Ictero, & aliis* quibuſvis *Cachexiæ ſpeciebus confirmatis*, tandem naſcitur hydrops: in ſpecie ſcorbutum hydrops ſui generis inſequi ſolet, de quo vid. optimè diſſerentem EUGALENUM *Tr. de Scorbuto.*

VI. *Aſcites à ſanguine, vel præter-naturaliter excreto vel retento*, frequenter admodum oritur: Sic ſuppreſſæ hæmorrhoides aquæ intercutis metum injiciunt: ſic propter menſtrua conſueta ſuppreſſa hydrops non rarò ſupervenit; e. g. poſt quamvis hæmorrhagiam, aut nimiam, aut crebriùs repetentem, ſemper Cachexiæ & hydropis metus imminet, ſic poſt vomitum ſanguinis, poſt immodicum ſanguinis ſputum, hydropem inſecutum, &c. obſervatum fuit; vid. RIVERIUS *in Obſerv. Communicatis.*

VII. *Imo ex aliis nimiis excretionibus*, præſertim *per alvum* tam artificialibus (ſic enim Leucophlegmatiam & aſcitem à variis Catharticis malè adhibitis, crebrioribus aut fortioribus, notat POTERIUS *Cent. 2. cap.* 29.) & non-naturalibus, quàm præternaturalibus: ſic ex alvi profluvio diuturno obſervat FERDINANDUS *Hydropem*, *Hiſt.* 98.: item hydropem gravem ſuccedentem ptyaliſmo diuturno & pertinaci obſervavit THONERUS *in Obſerv.* Idem de Dyſenteria, ac ſimilibus excretionibus obſervatum, nec non de veneris abuſu.

VIII. *Crebrior & copioſior*, aut *intempeſtiva potus*, præſertim *frigidi*, poſt nimium æſtum, aut corporis exercitium, aut æſtum febrilem; *ingurgitatio* ſubitaneum interdum hydropem aſcitem infert: qualium exemplum, præter PISONEM *Tract. de Colluvie ſeroſa*, etiam refert SENNERTUS *l. 3. cap. de aſcite pag.* 711. Sic intemperantia ebrioſa ad hydropem diſponit; Ex hauſtu copioſo frigidæ poſt nimium æſtum hydrops poſt tertianam genitus in M. A. N. C. *Ann. 6. Obſ.* 85. *p.* 52. Potus nocturnus in ſpecie ad hydropem diſponit. vid. BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſia Volum. 2. pag.* 260. & 262. In paroxyſmo febrium, qui copioſiùs potant, præſertim frigida, facillimè hydropem incurrunt. Item ex copioſo frigidæ potu in æſtate hepatis ſcirrhus & hydrops vid. in FONSECA *lib. 2. Conſ.* 39. item RIVERIO *Cent. 2. Obſer.* 65. Alius frigidam quotidiè ante prandium bibens hydropicus factus, Authore

PA-

PANAROLLO *Pent.3.Obſerv.42.* idem confirmat HENRICUS *ab* HEER *Obſerv.* annotans quendam ex aſſidua ebrioſitate ictero & hydrope laboraſſe: acidulas indiſpoſitis hydropem accelerare poſſe, vid. in M.A.N.C. *Obſeru.*180. *Ann.*3. Quò facit ſpiritus Vini nimius abuſus, & ſimilium potuum aromaticorum aut generoſiorum ingurgitatio nimia, colliquationem nimirum inducendo, & lymphæ acrimoniam augendo. Spectant huc eſus fructuum pituitoſorum nimii, v. g. lactucæ, endiviæ, &c.

IX. Juxta has cauſas magis particulares obſervandum: *ſenſibilis urinæ excretionis, & ſenſibilis tranſpirationis defectum*, utplurimum, ſi non ſemper, adeſſe in hydropicis.

Urinam quod attinet; ſanè hæc non uniuſmodi excernitur in Hydropicis, quando utplurimùm craſſa, intenſè tincta; & perquàm lixivialis, pauca tamen excernitur, quæ in aliis è contrà, utut rariùs, pallida, tenuis, cruda & pauca, prodire ſolet. Sanè in omnibus parcior & longe minor copia, quàm aſſumptorum potulentorum fert ratio, excernitur, quæ in aliis è contrà, utut rarius. Et ferè primam occaſionem ſuggerunt Hydropi renes; imò frequenter ex ſolis renibus affectis, atque lotium non emittentibus hydrops ſupervenit. Hinc etiam eſt, quod optima & tutiſſima hydropiſeos cura in urinæ provocatione conſiſtat, qua denuò copioſiùs fluente ſubitò evadunt. Hinc eſt, quod id ſerum, quod aliàs ſub forma urinæ emittendum erat, in abdomine verò coacervatum & exhauſtum arte, nullas tamen proprietates urinæ, nec odore, nec ſapore, nec colore exhibeat, ceſſante nempe renum functione. SCHENCKIUS in cive Altenburgenſi decollato & publicè diſſecto renalem adipem maxima ex parte aqueam, defluere vidit, indeque hydropis initia viſceribus & teſtibus inducta obſervavit; & BARTHOLINUS omentum in Hydropicis computruiſſe vidit.

Quoad inſenſibilem tranſpirationem, hujus penuria colligitur ex eo, quod licet multum ſeri colligant Hydropici; nihilominus tamen difficulter ſudent: ideòque & citra madorem illorum corpus eſt, nec in balneis facilè ſudore madeſcunt; quod ipſum cum aliis Cachecticis commune habent, quod omnes difficulter ad ſudorem cogi poſſunt. Hinc ſi ſudor Hydropicis ſupervenerit, adeò, ut æger alleviari ſe ſenſerit, bonum. Forſan obſervationem hic meretur, quod SMETIUS *Miſcellan.lib.8.* aſſerit, illos præcipuè difficulter ſudare, quibus jecur & lien ætate morbove inaruerit, vel obſtructione magna aut ſcirrho obduruerit.

Præmiſſis hiſce, *Symptomata* neceſſe erit conſiderare, quæ præſentia ſui *hydropem* vel *præſentem* vel plus minus *imminentem*, deſignant. Incipiunt ferè pedes in inferioribus locis circa talos intumeſcere, tumore quidem œdematoſo plùs minùs ſeroſo, impreſſi digiti veſtigia aliquandiu retinente; qui noctu quidem imminuitur, ita ut matutino tempore multò exilior videatur; interdiù augetur, adeòque veſpertino tempore major longè apparet. Idem tumor paulatim aſcendens tranſit ad ventrem, quem ſucceſſivè occupat, utplurimùm in ſcrotum ſibi parat viam, & tunc ſimul quandoque intumeſcunt teſtes, præputium & colis, qui quandoq; penitus occultatur, quandoque quadruplo major & tranſlucidus fit. Dum æger de latere in latus convertitur, murmur & fluctuationem aquæ quaſi ſentit, quinimò moto corpore aqua ita movetur, ut impetus ejus conſpici poſſit, ut habet CELSUS. *Intumeſcit* autem abdomen plerumque ſenſim & vix animadvertentibus ægris, & interdum quaſi ſubitò & brevi temporis intervallo. Præterea nunc unum tantum latus tumor occupat, nunc utrumque, ita ut venter quandoque in duas partes diviſus videatur, nunc verò aliqualiter diſtenditur venter ab hypochondriis ad pubem uſque; erecto autem corpore ſenſus ponderis procumbentis in regione inguinum percipitur. Plerumque quidem venter etiam poſt mortem tumidus manet, rarò verò detumeſcit; quod tamen obſervavit BALLONIUS *l.2. Epid. Eph. pag.* 270. in duabus mulieribus, quarum utraque cùm hydropica foret, poſtquam extinctæ eſſent, ita reſedit venter, ac ſi nunquam intumuiſſet. Dum ſic inferiores corporis partes accreſcunt, ſuperiores decreſcunt & emaciantur, præcipuè jugulum, cervix & pectus, quibuſdam tamen & facies, præſertim matutino tempore à ſomno, intumeſcunt, interdum & ad extremum manus inflantur, colore in facie utplurimum ſubpallido plus minus ac livido. Multi *pruritu* admodum moleſto vexantur; quidam enim *ſcabie* ſicca laborant. *Abſceſſus* quoque & *maculæ* in cruribus quibuſdam erumpunt ſæpius tamen lethales. Plerumque *febris* comitari ſolet Hydropicos, eſtque *continua lenta*, circa veſperam manifeſtior.

Pulſus eſt parvus, crebrior, ſubdurus, cum quadam tenſione. *Sitis* imprimis ægros miſerè vexat, quæ indulgendo creſcit, *& quo plùs ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ*: ſimul etiam *cibi faſtidium* adeſt inſigne: quod ſi, quod rariſſimum tamen eſt, ſitiant parum, è contrà commodè plus minus appetant, melius omninò ſignum putandum eſt. Hinc magnam *anguſtiam circa præcordia* ſentiunt & ſpirandi difficultatem, maximè cùm loca alta ſcandunt vel decumbunt, eſtque unum ex præcipuis, de quo conqueruntur ægri, quæ etiam nondum apparente tumore incipit, hydropemque præſagit, eoque emergente incrementum ſumit, adeò, ut ſæpiùs à media nocte orthopnœicorum more erecti ſpiritum ducere cogantur. Hinc *dyſpnœiam* nocturnam prænunciam hydropis aſcitis eſſe aſſerit PLATERUS *in Obſervat.* & tùm plerumque etiam tuſſis ſicca, ſeu inanis ad tuſſiendum irritatio, eaque mali ominis, accedere ſolet. Conf. M.A.N.C. *Ann.*8. *Obſ.*27. Alvus nunc clauſa eſt, nunc quibuſdam, idque non abſque *εὐφορίᾳ*, ſubitò liberior eſſe ſolet. Quandoque & *Epilepſia aſciti* ſupervenit, & grave periculum plerumque minatur: interdum eadem in *apoplexiam lethalem* convertitur: Refert enim BALLONIUS *lib.*1. *Epid. Eph. pag.*27. piſcatorem quendam hydrope laborantem epilepticum factum, ſæpiùs convulſum, abſceſſu circa teſticulos & femora facto liberatum fuiſſe ab hydrope & epilepſia.

Obſervandum autem, ne obeſi nimis habeantur interdum pro Hydropicis, de quo vid. HOECHSTEDTERUS *Decad.*10. *pagin.*418. Probè quoque obſervandum eſt, ne confundantur Hydropicæ & Gravidæ. *Diſcernuntur* autem invicem

1. *Ex colore faciei vivido*, & bono habitu.
2. *Ex tumoris ſpecie*. *In gravidis* tumor abdominis ad præcordia ſurſum vergit, eſtque inæqualis: *In Hydropicis* autem inferior pars abdominis intumeſcit, materiæ detumeſcunt, & tumor undique æqualis, & quaſi œdematoſus; ut nil dicam de motu fœtus.
3. *Certum ſignum eſt fluctuatio*, nempe ad tactum ſentiunt fluctuationem in hydrope.
4. *Vivacitas & vigor oculorum* ſignificat geſtationem: ſed ubi Hydrops eſt, perit oculorum nitor, fiunt lividi, &c.
5. *Urinæ in gravidis* non ſunt ita conſtitutæ, ut ſuprà de Hydrope dictum.
6. *Hydrops* valdè membrum gravat, in geſtatione non item:
7. *Quo ſe vertant Hydropici, eò labitur aqua*; id quod non fit in geſtatione:
8. Sitis in hydrope juncta eſt, in geſtatione non.
9. *Denique ſub hydrope menſes* ſæpe fluunt, in geſtatione non, &c.

Porrò *aquæ* iſtæ ſeroſæ non ſemper unius generis obſervantur: Plerumque aqua eſt pallida & citrina, & urinam ferè refert, vocant Germ. *Aquam helvam*. Interdum lutea, interdum viridis, interdum flava in nigrum vergens, interdum loturæ carnium ſimiles, obſervatæ fuerunt aquæ: Exempla allegata videb. in SENNERTO *lib.*3. *Prax. ubi de Aſcite pagin.*917. Eaſdem exemptas, & leni igne tractatas, in gelatinam albam abire obſervavit BOYLE *in Philoſ. Experim. p.*83. ut & WILLISIUS *Pharm. Rat. P.*2. *p.*156. In Gelatinam viridem abiiſſe obſervavit SIMSON *in Hydrol. p.*370.

Acris quoque eſt humor ille, ſalſus ferè, aut acido-ſalſus, qui alii aquæ permiſtus ſpumam inſtar ſaponis excitat. Ita refert GABELCHOVERUS civem quendam Auguſtanum hydropicum alterius conſilio dolio (*ſubintellige aqua repleto*) inſidentem, aquæ ſalſæ ſe immerſiſſe quotidiè, & poſt 15. Lotionis diem ruptum eſſe umbilicum, & aquam omnem, quæ in ventre continebatur, effuſam in aquam Balnei, hanc verò inde ſpumoſam totam redditam fuiſſe, ut ſpeciem aquæ multo ſapone agitatæ referret. Unde etiam acrimoniæ illius ratione ſubindè interanea erodit & exulcerat. Sicuti & ſubindè *ulcera in externis partibus*, præſertim cruribus, excitat, difficulter curabilia; Unde & quod per alvum excernitur, non ſine morſu inteſtinorum, præſertim recti, evenit. *Speciatim* aceſcentiæ cujuſdam participem illam aquam eſſe collectam, non immeritò ſuſpicatur WILLISIUS *Pharm. Rational. Part.*2. *pag.* 164. *Et confirmatur ulterius* ex eo, quod ſudor Hydropici acidus lac coagulans obſervatus fuerit: vid. BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſ. Volum.*4. *p.*175.: & quod internè pariter, quàm in ſpecie externè diſcutientia tumori dicata, ad *alcalium* naturam accedant; verb. gr. *Aqua*

calcis vivæ, *Limaces ac cochleæ*, *lixivia ſtercorum duo* animalium &c.

Sanè ex acrimonia hac, præſertim occultè acida, *duo* explicanda veniunt *phænomena* ab Autoribus minùs animadverſa. I. *Quod intumeſcentia illa crurum*, ſcroti, & abdominis ſit quidem à contento liquore, ſed tamen fortis iſta tenſio & juncta quaſi inflatio non ab eo, qua tali, ſimpliciter proficiſci videatur, ſed arbitror potius vim fermentativam habere hunc ipſum liquorem, ſive ipſe in ſe fermentet, ſive cum contentis cæteris liquoribus, ſpeciatim nutritio ſucco ad partes iſtas diſtributo, motum turgeſcentiæ, proximum fermentationi, concipiat.

II. *Dum acre iſtud contentum acido-ſalſum* undique à partibus membranoſis, v. g. cute, peritonæo, &c. concluditur, vix fieri poterit, quin ab eodem *vellicentur & irritentur* plus minus *fibræ* illarum partium, qua occaſione illæ tendi, & quaſi ſpaſmo affectæ obrigeſcere plus minus incipiunt, quo ipſo occludi poros, & anguſtari quoſvis cæteros meatus contingit, adeò, ut non tantùm inſenſibilis tranſpiratio, & ſenſibilis tranſudatio eò magis impediatur, ſed & tenſis hoc modo fibris, & membranis renalibus, etiam uberior urinæ excretio eò magis ſiſtatur. Ad ſpaſmodicam hanc affectionem declarandam faciunt, quæ habet HELMONTIUS *pagin.* 411. 412. 413. Aliàs ſanè non video, quare *tam parum tranſpirent aut ſudent hydropici*, aut ſaltim guttarum forma non copioſiùs aliquid tranſmittant per cutim, niſi hæc priùs in puſtulas eroſa fuerit, aut alio modo fibris læſis tranſitus aquis patet. Adhæc *anguſtia* iſta *præcordiorum in hydropicis*, & impedimenta illa reſpiratoria, quæ non ſolùm circa pectus, ſed ferè maximam partem circa hypochondria ſentiunt, *quaſi cingulo* ibidem *conſtringerentur*, non à ſola videntur eſſe repletione abdominis, ex eo, quod gravidæ fœmellæ geſtantes, utut ventre maximè tumido, de ſimili non conquerantur pathemate; quin omnia & tactui cedentia in iiſdem ibidem deprehenduntur, cùm *hydropici* tendi circa iſta loca, & conſtringi ita ſoleant, ut ne digitus quidem infra coſtas nothas poſſit adigi.

His ita præmiſſis, *ad cauſam proximam* Collectionis nempe & extravaſationis illorum humorum eſt dilabendum, in aſcite nempe; quæ ad anaſarcam proximè accedit, ſive in *anaſarca* ſic dicta *particulari* WILLISII, in qua pedes, ſcrotum & abdomen ad pectus uſque & diaphragma intumeſcunt, & ab *aſcite* propriè ſic dicto, ſeu *particulari* abdominis hydrope, multùm differt (quæ differentia in hiſtoriarum & obſervationum monumentis probè attendatur.) *Præſuppono* autem hìc: humorem iſtum eſſe maximam partem ſerum; & quidem vel naturale, tàm alimentitium quam excrementitium; vel præternaturale. Naturale enim pro contentorum ſeu miſtorum ratione nunc chyloſum, nunc pituitoſum, nunc cruentum, nunc alio modo affectum, v. g. in Ictero & Scorbuto, deprehenditur.

Serum laudabile omnium frequentiſſimè peccat, & poſt hoc præter-naturale, quatenus utrumque (in aſcite particulari) vel per diſrupta vaſa lymphatica & lactea excernitur, vel ſanguinis per venas ac ſeri per vaſa lymphatica motu retrogrado impedito, per ſubſtantiam partium idem exſudat.

Vaſorum lymphaticorum ac lacteorum ruptura præter læſiones externas dependet vel à lymphæ acrimonia erodente, aut craſſitie diſtendente ac rumpente, vel ab illis, quæ vaſis dictis circumſtant aut adjacent; verb. gr. glandularum meſenterii intumeſcentia præter-naturali, atque harum ulceribus: (vid. TULPIUS *lib. 2. Obſervat.* 32.) & in fœmina quadam ante triennium in femore per puncturam vulnerato ſuſpicor, quæ conſolidato ulcere, totius pedis tumorum œdematoſum patiebatur, forſan à cicatrice, notabile aliquod vas lymphaticum ità comprimente, ut à ſtagnante lympha illud diſruptum fuerit: quò etiam ſpectat caſus in abdomen, aut ex motu corporis nimio aſcites, qualis PLATERUS *Prax. Tom. 3. pag.* 242. & BARTHOLINUS *Cen. 2. Obſerv.* 74. meminerunt.

Seri autem tranſcolationem per partium ſubſtantiam auctam facit,

1. Ejus abundantia; hinc ex ſuppreſſa urina potu copioſiore hydropem fieri, & potus abſtinentia ſanari; teſtatur experientia.
2. Seri fluiditas & aquoſitas nimia, qualem Mercurii vivi inunctione produci poſſe BONETTUS *Anat. Pract. lib. 3. Sect. 20. cap.* 18. perhibet.
3. Ejus motus retrogradus impeditus; vid. LOWERUS *de Cord. pag.* 118.

Huc ſpectat viſcerum ſubſtantia lacerata & eroſa.

Coacervatur hæc in corpore ad hydropem diſpoſito ob deficientem inſenſibilem tranſpirationem, & imminutam urinæ excretionem. *Generatur autem primitùs* (adeòque hujus hydropis cauſa proxima erit) ex inſigni & notabili vitio in hæmatoſi contingente, ac plus minus deficiente, ratione cujus aſſumpta in chylum mutata cum juncto vehiculo ſeroſo aſſimilari debitè maximam partem nequeunt, quin hic ipſe ſucceſſivè in ſanguine, continuato hujus circulo, alteratur magis magiſque attenuatus & reſolutus, tandem certis in locis decumbit, & extra vaſa cum vehiculo ſeroſo ſubſiſtens tumorem talem infert: quod pluribus explicatum videb. in WILLISII *Pharm. Rat. Part. 2. Sect. 2. cap.* 3. Hinc hæmorrhagias nimias hydrops frequentiùs excipit. Errorem quoque externum, v. g. inſuetum partium refrigerium, huic morbo occaſionem præbere, docet SCHENCKIUS *Obſer. lib. 3. p.* 434. Seri autem & ſanguinis craſis vitiatur ab errore externo, primam digeſtionem lædente, quod docet, præter appetitus proſtrationem præcedaneam, frigidæ potus immoderatus, præprimis autem ex febre exæſtuante corpore aſſumptus, item ſpiritus vini abuſus, tonum ventriculi deſtruens. Unde *remotæ cauſæ* omnes erunt eædem, quæ cachexiæ, cùm, ut ſuprà monitum, hæc frequentiſſimè in univerſalem, nunc particularem cum aſcite junctam, degeneret. Unde dum per ſe incipit hic hydrops, ferè vitium læſæ in primis viis digeſtionis ſubeſſe ſolet. Dum autem alios morbos inſequitur, pro horum læſione, corporis ejuſque partium ſolidarum, & ſanguinis alteratione multiplici, etiam multipliciter ad hydropem diſponent: de quibus *remotioribus cauſis* ſuperiùs pluribus actum. Unde pro cauſarum harum remotarum diverſitate ſubinde tanta diverſitas humorum in toto corpore hydropicorum nata fuit. *Extravaſatur verò idem ſerum* multiforme, non ex vitio vaſorum lacteorum & lymphaticorum, niſi ſaltem per accidens & ſecundariò; ſed revera ex vaſis arterioſis in hydrope univerſali oriri, omninò probabiliſſimum eſt. Nempe pro hujus notitia tria hic *ſupponenda* erunt:

1. *Sanguinis texturam & mixtionem* in hydropicis ita eſſe alteratam, ut minùs exactè cum coacervata uberiùs colluvie ſeroſa plus minus chyloſa miſcibilis ſit, adeòque ſeroſitates iſtas faciliùs ſeparari, & hinc inde extra ſe quaſi diffluere permittere; cùm aliàs ſerum à ſanguine faciliùs ſeparabile exiſtat, ut in ſanguine vena ſecta emiſſo manifeſtum evadit.
2. *Contentos corporis humores, in ſpecie* ſanguinem & ſerum, naturaliter non moveri proprio impetu, quia aliàs omnis motus fieret ad inferiora, nullus verò ad ſuperiora; ſed more mechanico à cordis impetu per vaſa pelli, adeoque ſe purè paſſivè habere, ac ſuperius & inferius neſcire; ſimul verò ac vis iſta vitalis ſeu animalis movens in corde plus minus debilitatur, proprio impetu gravitatis ac ponderis eoſdem ferri, ideoque deorſum ruere.
3. *Firmo ſtare talo experimenta iſta* LOWERI *de corde cap. 2. pag.* 123. 124. 125. *ſeq.*, quod ligata venæ cavæ propagine canis infra cor, brevi poſt tanquam aſcite artificiali laborare, ut animalis abdomen aqua repleatur; & ligatis jugularibus tumor aquoſus Hydrocephali ſupervenit: utrumque ſaltem ex impedito ſanguinis ex arteriis in venas circulo; ſicut & eadem allegat WILLISIUS *in Pharm. Rat. Volum. 2. pag.* 199.

Adeoque ex impedito plus minus ſanguinis arterioſi in venas tranſitu ſeparationem & extravaſationem ſeri facillimè contingere. Qua ratione etiam videntur oriri *hydropes ſubitanei* à cauſa externa ſine prægreſſo interno vitio, verb. gr. dum Hydropem aſcitem ſubitaneum ex geſtatione oneris gravioris notat BARTHOLINUS *Centur. 2. Hiſtor.* 74. vel dum è compreſſione circa os ſtomachi hydropem notat BORELLUS *Centur. 2. obſerv.* 24. Quod ſi ergò contingat, ut ſucceſſivè ex cachexia deficiant vires vitales motrices, fit, ut ceſſantis impellentis regimine dicti ſucci proprio impetu moveantur, & agentis vicem ſuſtineant. Hoc inculcat HELMONTIUS *Tract. de Terra*, licèt hujus ſententiæ veſtigia appareant in SANCTORII *Comment. ad Fen. Avicennæ*. Et certè, quamdiu vires valent ſanguinem movere & alios humores, neque Leucophlegmatia, neque anaſarca apparebit, quæ inflationes interdiù

appa-

apparentes nocturno tempore iterum evaneſcent.

His ita præmiſſis, dicendum videtur: In iis ægris, quibus quocunque ex vitio *hydrops* ſupervenit, v. gr. in *cachecticis confirmatis*, ex virium aliquali defectu, & maſſæ ſanguineæ ſeroſioris laborioſiori & difficiliori circulo, hanc ipſam proprio impetu ac mole magis deorſum ferri, ac hinc difficiliùs aſcendere, indeque impulſum in arterias factum in venis haud leviter imminui, ut difficilior ex illis in has, ob id plenïores, reſpectivè fiat tranſitus, ſub quo tranſitu juxta oſculorum extremitates ſanguis quidem ceu ſpiſſior, & qui impetum moventem à corde impreſſum & per arterias continuatum faciliùs, quàm fluidius ſerum ſuſcipit ac retinet, in venulas tandem ex arteriolis intruditur; ipſum verò fluidius ſerum, qua data porta ſuopte impetu fertur, à ſanguine ſecedit, & ad inferiora, præſertimque circa loca, ubi notabiliùs langueſcit à corde impreſſus impetus, congeritur, donec pedetentim magis magiſque coacervatus ſuperiora verſus tandem vergat. *Hinc enim magis veſperi quàm mane*, magis ſtantibus aut ſedentibus quàm jacentibus, tumor increſcere ſolet: ad quod ipſum & ſuprà inſinuata fibrarum ſtrictura non parum facere poterit. Hinc ratio reddi poteſt, unde fiat, quod morbis chronicis ægri convaleſcentes tumores pedum patiantur, qui tamen iterum evaneſcunt? item, quare inſueti ſtantes tumores pedum incurrant? item qua ratione ſubinde poſt dyſpnœjam & aſthma ſuperveniant tumores pedum œdematoſi? qui hecticis & phthiſcis infeſti, eoſdem ad mortem deducunt. Vivit hic aurifaber, qui ex Quartana contumaci per annum malè tractata, anaſarca partium inferiorum cum incipiente aſcite laborat, ex qua ipſa ſuo quoque tempore morietur: Hic quoties quavis ex cauſa, in ſpecie iracundia vel *eryſipelate*, vel *pleuritide notha*, quod ſæpius evenit, corripitur, (idque ſemper cum motu febrili, graviſſimo rigore, intenſiſſimo aliquot dierum æſtu, & hinc ſudore uberrimo ſuperveniente accidit,) toties mox primo hujus affectus die omnis tumor *hydropicus* evaneſcit, pedibus flaccidis & extenuatis apparentibus; dum verò febrilis impetus poſt aliquot dies remittit, pedetentim etiam decumbenti adhuc *crurum & ſcroti tumor* redit. Nempe febrili ſub impetu cum alteratione ſanguinis in ſpecie rapidior ejus circulus & validior impulſus, quo retruduntur in vaſa evacuatæ ſeroſitates, conſiderandus venit.

Idem extravaſandi modus obtinet in *anaſarca univerſali*, hac ſaltem cum differentia, quod in anaſarca virium contenta corporis moventium robur adhuc validum ſit, quod æqualiter ſurſum deorſum eadem qualitercunque conſtituta movet; In *anaſarca* autem *particulari* partium inferiorum cum aſcite complicata debilius, adeoque regendis iiſdem corporis contentis minus ſufficiens, hæc ex parte ſui motu ſpontaneo ferri permittit, quæ ob id deorſum magis ruunt, cùm aliàs undique æqualiter diſtribuenda forent. Sed dum ſub tranſvaſatione iſta ex capillaribus arteriolis in venoſam, ob pororum & meatuum anguſtiam, per quos trajectio fieri ſolet, difficilior ſuo modo, adeòque tardior fiat ſanguinis motus, hinc ſerum facilè à reliqua ſanguinis maſſa recedere, partium vicinarum poros ſubire, & ita undique plus minus ſtagnando, *anaſarcam univerſalem* inferre poteſt. Forſan & chylo ſeu pituitoſo iſto ſeri contento quædam venulæ capillares, ut & vaſa lymphatica obſtrui aut anguſtari plus minus poterunt: qua occaſione & difficilior ſanguinis circulus, & facilior copioſiorque ſeri ſeceſſus fieri poteſt.

Summatim hydrops fit ex cacochymia, quando hæc ex defectu chyloſeos, tamque vitio fermenti ventriculi, quàm perfectionis à bile fiendæ, inducitur; unde ulterius morbo ingraveſcente vires deficiunt, quibus deficientibus non ſunt pares regendis humoribus: Adeoque hi, quò remotior circulus à corde eſt, eò procliviores pondere ſuo inferiora petunt.

Atque hęc quoad *Theoriam* hydropis ordinariam ſufficiunt. Nam obſervatur quoque præterea *hydrops* magis *extraordinarius, à colliquatione natus*, dum non tam coacervari, quàm ex contentis aliis humoribus per colliquefactionem generari ſerum hydropicum obſervatum. Docet experientia in febribus acutis & hecticis, ut aliàs excretiones colliquativæ ſunt familiares, ita etiam his ſubitò aqua abdomen intumeſcere, ita ut præter chylum & ſanguinem ipſa etiam pinguedo colliquefacta in ſerum abire videatur, uti hoc ipſum in diabeticis quoque fieri ſolet. Hinc in hydropicis ſubinde obſervatur, aquam ſeri evacuatam arte per paracenteſin hodie æqualiter demum abdomen repleviſſe, de quo vid. HELMONTIUS *Tract. Ignotus hydrops* §. 14. Sed in hoc hydrope colliquationis primaria ratio eſt habenda, utpote cujus effectus ceu productum ſaltem eſt iſta hydropica intumeſcentia.

DIAGNOSIS.

Ratione *Diagnoſeos* in paucis ſaltem partibus hydrops adeò manifeſtus eſt, ut in tempore appareat: Deſcribitur equidem vulgò hydrops per Tumorem; ſed ille

1. Interdum tales partes occupat, quæ non facilè diſtendi poſſunt, v.g. cranium, thoracem, & quæ, utut diſtendantur, tumorem tamen nobis palpare, aut oculis cernere non concedunt, v.g. pulmones, uterus, &c. Nec

2. Partes ſenſibus magis obvias & extenſiles, abdomen v.g. hydrops non ſemper attollit, niſi ingraveſcente demùm malo. Tumor quidem ſi adeſt cum aliis ſignis, præſentiam hydropis augurari ſuadet; abſens verò non ſtatim eam negat. Nihilominus hydrops in genere dignoſcitur, ſi in ſubjectis, in quibus nulla de renum aut veſicæ vitiis eſt ſuſpicio, urina pauca admodum, i.e. potulentis aſſumtis non proportionata, ſimulque ſaturatiùs tincta reddatur, ideò quod parum admodum ſeri ad organa hæc ablegetur.

3. Si ſanguinis excretiones naturales diutiùs ſupprimantur.

4. Si hæmorrhagiæ præternaturales moderatè contingant; Ac

5. Tumor alicujus viſceris obſervetur: vid. PISO *de Morbis Seroſis Sect. 4. cap. 3.*

Sed *præſentem magis manifeſtant*

1. Tumor pedum œdematoſus, niſi morbus aut difficilior, aut diuturnior, vel error in diæta præceſſerit, licèt noctu evaneſcat: cujus rationem vid. in SYLVIO *Tract. de Hydrope* §. 31.

2. Si color faciei hactenus vividus abſque cauſa evidente in pallidum & luridum mutetur.

3. Si dyſpnœa ægrum ſimul, aut ſine aliorum morborum ſignis, utut ſine tumore, adhuc angat: quæ omnia à lympha viſcida, ejuſque circulatione turbata oriuntur: &

4. Si ſitis intenſa ſuperveniat, à ſeri extravaſatione præternaturali ortum ducens.

PROGNOSIS.

Prognoſin noſtri hydropis egregiè tradit HIPPOCRATES *lib. 2. Prædiction.*, quem locum CELSUS *lib. 2. cap.* 8. ita vertit: *Aqua inter cutem minimè terribilis eſt, quæ nullo antecedente morbo cœpit: dein quæ longo morbo ſupervenit. Utique ſi firma viſcera ſunt, ſi ſpiritus facilis, ſi nullus dolor, ſi ſine calore corpus eſt, æqualiterque in extremis partibus macrum eſt, ſi venter mollis, ſi nulla tuſſis, nulla ſitis, ſi lingua ne per ſomnum quidem areſcit, ſi cibi cupiditas eſt, ſi venter medicamentis movetur, ſi per ſe excernit mollia & figurata, ſi non extenuatur, ſi urina ex vini potatione, & non potiùs aliquibus medicamentis mutatur, corpus ſine laſſitudine eſt, & morbum facilè ſuſtinet; ſi quidem in quo hæc omnia ſunt, is ex toto tutus eſt: in quo plura ex his ſunt, is in bona ſpe eſt.*

In ſpecie tota *Prognoſeos* ratio conſiſtit ſaltim in accurata conſideratione *cauſæ remotæ* & conſtitutione viſcerum abdominis, horumque collatione, imprimis renum; ubi enim eſt uberior urinæ fluxus, ibi ſpes curationis ſupereſt.

Omnis hydrops periculoſus ſatis eſt, ejus contumacia naturæ vires, omnemque artis induſtriam eludere videtur: quam tamen curationis difficultatem moderatur atque intendit

1. Tempus durationis, quatenus hoc longius non ſolùm cauſæ pertinaciam, viriumque defectum, ſed viſcerum quoque indurationes atque corruptelas, quarum cauſa non rarò hydrops exiſtit, teſtatur; cùm minus inveteratus has conditiones probabiliter detrectet, adeoque plus ſpei concedat.

2. Cauſæ diverſa vis, utpotè quæ, quò magis mobilis atque ſanabilis, eò plus ſperare, quò potentior & firmior, deſperare jubet. Hinc qui à ſolidarum partium conformatione læſa, v.g. obſtructione, induratione ſeu ſcirrho viſceris cujuſdam inſignioris, aut hepatis, aut lienis, &c. difficulter admodum ac ferè nunquam curatur, aut curatus licet, facilè renaſcitur, qui recidivans ordinario lethalis eſt; quod obſervetur in paracenteſi judicioſè inſtituenda: è contra minùs periculoſus eſt, qui à fluidorum tantum diſpoſitione præternaturali, ver. gr. ſeri copia, aut craſſitie, dependet. Nihilominus, qui à craſi ſanguinis notabiliter depravata ac difficulter emendabili, ver. gr. ſcorbutica,

ca, dependet hydrops, pro periculoſo maximè habendus eſt; qui à vaſis lymphaticis majoribus aut pluribus ruptis evenit, difficilioris videtur curationis, cùm vaſa hæc lacerata non adeò facilè coaleſcere queant.

Qui à tranſcolatione ſeu diapedeſi aucta, modò hujus cauſa ſolubilis ſit, v. g. ob menſes ſuppreſſos, difficilè curatur.

Qui ſupervenit morbis chronicis & ætate graveſcentibus, rariùs curatur: qui autem junioribus, febribus acutis laborantibus, obvenit, non adeò eſt periculoſus, nec curatu difficilis, ſed præ reliquis faciliùs curari poteſt.

Aliàs ex febre, præprimis acuta, mali ominis eſt: vid. HIPPOCRATES *Prognoſtic. Text.* 8. §. 1., quod vel ſingularem ſanguinis dyſcraſiam, vel viſcerum labem, vel utrumque denotat. Quibus accedit, quod vires gravi ejuſmodi morbo à priore fractæ impares valdè ſint, quarum intuitu quemlibet alium morbum excipiens hydrops utplurimùm lethalis eſt: vid. HIPPOCRATES *lib.* 4. *de Morbis Text.* 34. §. 7. Quod ſi verò febris à potu frigido affatim hauſto ſuperveniat, interdum ſolvitur. Hydropem majus minuſvè periculoſum reddunt ſymptomata conjuncta ſupervenientia, horumque conditiones. Quippe HIPPOCRATES *Sect.* 6. *Aphoriſm.* 14. *de Judicat. Text.* 11. §. 20. *&* 25. *Coacar. Prænot. Sect.* 3. §. 285. 289., *&* 326. Hydropis equidem ſolutionem contingere ait, ſi aqua ad ventrem confluxerit, ſeu per alvum evacuetur; in principio verò citra cruditatem tamen, dum *Coacar. Prænot.* 585. allegata, hoc fieri debere aſſerit, fluxus alvi progreſſu morbis hydropicis contingentes maximè lethales obſervantur, ita quidem, ut juxta eundem HIPPOCRATEM *libr.* 4. *de Morb. Text.* 34. §. 10. ſentientes & loquentes illi moriantur.

Hydrops ex perverſo Purgantium abuſu, admodum periculoſus eſt.

Urina pauca, rubicunda & craſſa, malum admodum ſignum eſt: vid. HIPPOCRATES *Coac. Sect.* 3. §. 284. & WILLISIUS *Pharm. Ration. Sect.* 2. *cap.* 3. Urina enim, quò minus redditur, eò deterior eſt hydrops: ut proin rectè moneat CELSUS, tunc affulgere ſpem ejus, quando plus per urinam excernitur, quam potu fuerit aſſumptum.

Hydropicis *tuſſis vexans*, malum & deſperatum ſignum eſt, juxta HIPPOCRATEM *Sect.* 6. *Aphoriſm.* 35. *& Sect.* 7. *Aphoriſm.* 47. & M.A.N.C. *Annot.* 4. *&* 5. *Obſervat.* 148. *pagin.* 168., niſi ſcilicet hæc à catarrho, ſed ab acrimonia maſſæ ſanguineæ, quam hanc ex defectu ſeri contrahere, ſuperiùs dictum; aut à ſeri contingat.

Hydrops cum febre colliquativa conjunctus, cum copioſæ materiæ viſcidæ rejectione per aſperam arteriam, non ſemper habet comitem phthiſin, uti & hoc aliquando obſervatum.

Abſceſſus ac ulcera non facilè in Hydropicis ſanantur, ſæpè propter ſupervenientem ſphacelum lethalia evadunt, juxta HIPPOCRATIS *Sect.* 6. *Aphor.* 8. *& lib.* 7. *Epidem. Text.* 13. §. 7. 8. *&c.* Item *maculæ rubræ ac lividæ in cruribus* erumpentes gangrænam minantur, mortemque præ foribus eſſe innuunt.

Ulteriùs, quando in hydrope, ex cachexia aliiſque morbis diuturnis ſimilibus orto, apparent *dejectiones nigræ*, quæ non ſunt à Medicamentis Martialibus aſſumptis, lethale & deſperatum malum eſt.

Hydropicis *convulſiones* periculoſæ ſunt, annotante eodem HIPPOCRATE *Sect.* 3. *Coac. Prænot.* 287.

Tandem *recidiva* hydropicis interdum lethalis ab HIPPOCRATE *Sect.* 3. *Coac. Prænot.* 288. pronunciatur: vid. SCHENCKIUS *Obſeru. pag* 436. *&* SENNERTUS *Pr. lib.* 3. *pag.* 723.

CURA HYDROPIS.

Quoad *Curam*: in hac

1. *Humorum colluvies* ſeu aqua, nunc ſimplex, nunc cum chylo crudo ſeu pituita commiſta, *removenda*.
2. *Eorundem ſcaturigo ſiſtenda*.

Hoc principale, illud minùs principale. Quoniam verò collecta colluvies impedit potiorem intentionem; propterea quantum poſſibile & quàm citiſſimè removenda; metuendum enim, ne hujus retentione viſcera erodantur, indurentur, aut quocunque modo lædantur, adeoque horum corruptiones hydropem non tam pariant, quàm ſequantur. Poterit hoc fieri duplici ratione, imò combinari utraque, ſcilicet tam per potus abſtinentiam, quàm evacuantia.

Potus abſtinentia, quantum hydropem moderetur & curet, teſtatur DODONÆUS *Obſervat. pagin.* 116. *&* 117. PANAROLLUS *Pent.* 4. *Obſervat.* 38. HILDANUS *Centur.* 4. *Obſervat.* 41. HOLLERIUS *de morbis internis cap.* 39. RIVERIUS *Prax. lib.* 11. *cap.* 6. *ac Obſervat. commun. pagin.* 323. & WILLISIUS *Pharm. Ration. Part.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 5. *pag.* 297. Quibus minimè refragatur, quod SCHENCKIUS *Obſervat. pag.* 437. PANAROLLUS *Pent.* 2. *Obſervat.* 24. & DODONÆUS *l. a.* notarunt, *quoſdam nimio potu* ab hydrope *liberatos fuiſſe*. Per accidens quidem & non ſine ſuæ vitæ periculo hoc factum, quatenus per rupturam umbilici, diarrhœam, & hæmorrhoidum fluxum, ab uberiore aquæ hauſtu excitatum, præter omnem expectationem cauſa hydropis conjuncta eliminata fuit.

Sed manifeſtiùs hoc præſtant evacuationes, ſive Pharmacia ſive chirurgia adornandæ. Prioris generis ſunt evacuatio ſenſibilis *per alvum*, & hinc *per urinam*, vel; quod rarius eſt, inſenſibiliter per ſudorem. *Sudor* enim *vix proficuus eſt, niſi* in *anaſarca*; *hydrope autem aſcite plus nocet quàm prodeſt*, quia ſitim intendit, ac vires exhaurit. Ergò opera detur, ut primariò per alvum, hinc per urinam fiat evacuatio.

Poſterior indicatio obtinetur *in genere*, maſſæ ſanguineæ craſin, & inde vitiatam hæmatoſin emendando, & reſtituendo, ſtomachum roborando, digeſtionem primam corrigendo & promovendo; aliàs enim radicitus curare hydropicum impoſſibile eſt. Imò quantum bilis correcta hoc in caſu habeat in receſſu, vel hoc ſolum teſtatur, quod ſolo abſinthio hydrops quandoque fuerit curatus. *In ſpecie* pro antecedentium cauſarum varietate, quam ſecutus eſt hydrops, & relicta noxa, aliqualis ratio & varietas ſubinde obſervanda, ut & his ipſis maturè occurratur; niſi enim fomes eliminetur, hydrops non poterit curari. In hoc proinde puncto conſideretur: an hydrops icterum, an morbos chronicos ſecutus ſit? Si hoc, aut ex abuſu fortiorum medicamentorum purgantium obortus ſit hydrops, ut & his ipſis maturè occurratur, optima erunt Martialia adhibita. Adeòque omnia ea, quæ *ſupra de cachexia* monita fuerunt, hic repetenda.

Pro his ſcopis ritè obtinendis cautelæ *ſequentes* in curanda hydrope ſunt *obſervandæ*.

I. *Purgantia*, quæ aquam evacuant, in hoc hydrope quidem benè conveniunt, cùm experientia conſtet, eadem urinam ſeu copioſam aquam ex abdominis cavo eliminaſſe. Interim tamen notandum, quod uti purgatio crebra in omnibus morbis non eſt neceſſaria, ita & hic eſt admodum nociva, accuratioribus id teſtantibus Practicis. Nam dum Purgantia evacuant ſeroſitates, ſimul utiles ſuccos plus minus colliquant, vires ac viſcera debilitant, ac ita plus nocent quàm proſunt, quatenus ſerum ſanguinis ut cauſa mali antecedens per illa exagitatum atque fuſum, in loca affecta, unde non facilè remeabile eſt, uberiùs adigitur, ſicque cauſa continens evadit, hancque auget: vid. SYLVIUS *de hydr.* §. 154. RIVERIUS *Prax. l.* 11. *cap* 6. POTERIUS *Cent.* 3. *Obſerv.* 34. & WILLISIUS *l. a. Sect.* 2. *cap.* 3. *&* 5. Hinc rectè dicit LINDANUS: *Qui vult rectè curare hydropem, rarò debet purgare, dare tamen tunc debet ea, quæ certo & vehementer purgant ſed rarò, uti dixi; Intermedio verò, tempore appropriatis & aperientibus, ac maſſæ ſanguineæ vitia ex cruditatibus orta ac reliquorum humorum, corrigentibus, & in naturalem craſin reducentibus, debet inſiſtere.* Confer. hic ea, quæ habet BRUNO *in nobis ad Ieſſenii Judicium de ſanguine è vena ſecta emiſſo pagin.* 147., qui JESSENIUS fuit Medicus Bremenſis. Obſervandum etiam, ut Purgans exhibitum operationem ſuam ritè aſſequatur: quod ſi fiat, bonum; ſin minus, malum; cùm colliquando ſolùm contenta corporis, aſt non evacuando, malum augeat. In principio tamen, & ſi nimis debilis ſit æger, ideoque non par ſit validiori Purganti, *lenia* ſaltem primas *vias abſtergentia & per epicraſin* blandè *evacuantia* conveniunt, ut ita meliùs diſponantur primæ viæ ad ſubſecuturas fortiores Purgationes. Ulteriùs *commodiſſimè inſtituuntur Purgationes luna decreſcente*; creſcente enim luna & ipſum malum accreſcere, decreſcente verò eadem etiam malum decreſcere, experientia teſtatur: undè quo tempore habemus adjuvantem naturam, quando ſcilicet luna per aliquot dies decreſcere incepit, purgatio inſtituenda, idque imprimis

ante

ante novilunium, & quidem eò magis, quando luna exiſtit, ut vocant, in ſigno aqueo. Verùm hæc Purgatio tunc tantummodò convenit, quando in cavo abdominis fluctuat aqua; ſi enim hæc ipſa aut in omenti burſa concluſa, aut in peritonæi duplicatura, aut in veſiculis meſaraicis incluſa fuerit, omnis omninò Purgatio ſolet eſſe fruſtranea.

II. *Obſervetur*, VOMITORIA in hydrope *rariùs in uſum vocari*, niſi fortè in principio, dum adeſt cachexia confirmata; in hydrope autem confirmato rariùs conducunt, licèt certum ſit, quod interdum fructuoſus obſervatus fuerit eorundem uſus. Meminit enim CELSUS, *in ſuis ſcriptis*, METRODORI *Philoſophi*, qui fuit diſcipulus EPICURI, qui hydropicus cùm plurimum biberet, ſed mox plus evomeret, ſucceſſivè ſic convaluit; cujus exemplo, inquit CELSUS, Medici vomitum probant, & laudant in iis, qui facilè, & ſine moleſtia vomunt. Facit huc, quod refert FORESTUS *Obſeruat.32. lib.19. in Scholio*; ubi quidam hydropicus pro deſperato habitus adſcendit naviculam, & petiit mare, hinc provocato largo vomitu navigationibus primùm conſueto, & poſt vomitum exercitio creberrimo utens, ſic fuit curatus. Interdum ergo, ubi adeſt vomendi inclinatio, aut etiam ubi gravior dyſpnœia urget ægrum, commodè inſtitui poteſt vomitus; ſic enim ſubitò liberiùs reſpirare ſolent. *Sed neceſſe eſt, ut larga doſi propinentur vomitoria*, cùm in hydropicis, præſertim confirmatis, rariùs vomitum procreare ſoleant exhibita remedia. Sic enim *Mercurii vitæ* gr.ij. vel iij., quæ aliàs abundè ſufficiunt pro vomitorio, hydropicum non movebunt, idque aut ob ventriculi atoniam, aut ob remediorum à contentis ſeroſitatibus acido-ſalſis alterationem, & quaſi fixationem.

III. *Obſervetur*, *Diuretica in Hydropis Cura* omnium *eſſe optima*. Hæc nempe revera ſunt hydragoga ſeu aquas evacuantia, dùm naturæ ſit mos & conſuetudo per vias urinarias ſuperfluum ſerum naturaliter expurgare: unde præmiſſis neceſſariis univerſalibus, his imprimis inſiſtendum. Dico præmiſſis univerſalibus: Hoc enim omnes præcipiunt Practici, ut Diuretica non priùs exhibeantur, quàm univerſalia attenuantia, aperientia & laxantia fuerint præmiſſa, aliàs non tutò ad Diuretica acceditur; Intempeſtivo enim eorundem abuſu impeditur urinæ fluxus potiùs, quàm ut hic promoveatur & adjuvetur, quippè omnia ſpecifica anti-hydropica vi diuretica inſignia ſunt. Aliàs multis ſatisfaciunt ſcopis, præſertim quæ ſunt ex numero *volatilium*; ver. gr. quæ ex *urina*, *lumbricis*, *bufonibus*, &c. petuntur, quia ſalina virtute incidunt, penetrant, & vias abſtergunt, viſcera aperiunt, & ſcirrhos induratos reſolvunt, &c.

IV. Obſervetur, *Opiata ac ſimilia Narcotica*, qua talia ac per ſe, hydropicis exhibita utplurimum eſſe *necrotica & lethalia*; uti eorum noxam per experientiam confirmat MOELLENBROCIUS *de Arthritide vaga cap.14 pag. 254. & 255.* Id quod verum arbitror, cùm *opiata* in morbis chronicis, ac propemodum ad extrema deductis, ut fit in hydrope, quando vigiliæ accedunt, minus proſint, quàm in acutis, quin vires ulterius deiiciant, & viſcerum tonum ulterius labefactent, & laxent. Imò poſt chronicos aut acutos morbos, dum languent adhuc ægri, & quædam adhuc ſymptomata ſuperſunt, ſi iiſdem *Opio* ſuccurrere velimus, periculum eſt, ne hydropici exindè fiant, quod fieri obſervatum. Saltim per accidens vi ſua, ut vocant, anodyna ſpirituum impetum nonnihil refrænando, & fibrarum nervorumque renalium irritatorum ſpaſmum demulcendo, ſicque per meatus apertiores redditos ſudorum & urinarum fluxum promovendo, prodeſſe obſervata fuerunt. Confer. BARTHOLINUS *Cent.3. Epiſtol.46. & 49. pag. 192. & 201.*, ubi referuntur hydropes, in quibus poſt uſum laudani opiati copioſæ aquæ per alvum & urinas euacuatæ fuerunt; idque feliciſſimo cum ſucceſſu. Sed hæc exempla, uti eadem admiratur BARTHOLINUS ſcribens, & LANGELOTTUS reſpondens, ita ea minùs audacter imitanda: quia ſedula cura & non, niſi ſumma circumſpectione, adminiſtranda veniunt, cùm effectus hic ſit rariſſimus & accidentarius: Vid. BIERLINGIUS *Cent.1. Adverſ.5.pag. 16.* Quò pertinet mirabilis obſervatio WILLISII *Pharm. Ration. P.1.pag.302.*

Auxilia igitur, quæ *priori ſcopo* conveniunt, ſunt *evacuantia*, tam *interna* quàm *externa*: *Interna* ſunt *Purgantia*, *Diuretica*, & interdum quoque *Diaphoretica*: *Externa* ſunt *Paracenteſis*, *veſicatoria*, *eſcharotica*, &c.

Quoad *Purgantia*: plura hic & varia paſſim in uſu ſunt. Inter multiplicia appropriata, ſelectiora ſaltem proponere eſt animus: quæ inter eſt primò *gratiola*, cujus Infuſum ad ℥iij. aut etiam ſi ad ℥ij. decoquatur, vel etiam conſerva ad ℥ij. uſurpetur, eleganter ſolet evacuare aquas hydropicorum. Poſt gratiolam in uſu eſt *ſambucus*, ejuſque cognatus *ebulus*: & quidem in ſpecie horum *cortex medianus*, ex quo expreſſus *ſuccus* cum *oxymelle ſquillitico* propinatus inſigniter aquas evacuare ſolet: ſed ita, ut, *Autore* FORESTO *lib 19. Obſerv.37. in ſcholiis*, *ſi cortex* iſte ſurſum à ligno abradatur, vomitus concitet; ſin verò deorſum verſus per inferiora abradatur, etiam per inferiora purget: de quo experientia conſulenda. Aliàs folia ſambuci Decoctis addita, egregiè etiam ſolent aquas evacuare. Præ cæteris ſemper appropriatum & ſimul violentum Purgans eſt *radix ireos* noſtratis flore cæruleo. Purgat ſanè validè: ſed in ſapore ejuſdem acerrimo ſimul vim hydropicam alterativam ſpecificam latere exiſtimo; unde quaſi ſingulari proprietate uberrimè aquam hydropicorum educat. Uſurpari poteſt vel *radix recens* in taleolas inciſa, & ad ℥iij. *infuſa* in vino vel ſero lactis cum cinnamomo, ſicque fit potio vel infuſum catharticum hydropicorum: vel ex radice raſa exprimatur *ſuccus*, & per reſidentiam ſpontaneam ſine calore depuretur, qui abjecto ſedimento ſub doſi ad ℥ß. ℥vj. ad ℥j. propinatus, copioſè & violentè evacuat aquas. Dico per reſidentiam depuratum propinari debere ſuccum ireos rejecto ſedimento; nam ſi decoquatur, omnem ferè vim purgandi amittit. Ne verò acrimonia ſua fauces lædat ac noceat, cum *ſyrupi violarum* ana miſtus propinetur, ac ne ventriculum nimis labefactet, cum aqua *cinnamomi* parùm addita exhibetur; vel *radix recens* inciſa blandè ebulliat in juſculo carnis pulli vel gallinacei, de quo ægro, præſertim debiliori exiſtenti, tantum propinetur ſucceſſivè, donec ſufficiens ſubſequatur evacuatio. Quidam propinant ſucci hujus ℥ß. cum ℈j. pulveris ſoldanellæ marinæ, idque, uti dicunt, cum ſummo commodo; nam & ipſa ſoldanella, planta ex ſpeciebus convolvulorum in oris maritimis Galliæ creſcens, eſt decantata ad hydropicos purgandos: imprimis cum rhabarbaro convenientiſſimè jungitur. Doſis pro decocto eſt à Mj., in ſubſtantia datur pulvis à ʒß. ad ʒi. ad ſummum ʒiß. admiſto ℈i. pulveris rhabarbari, cum-quo, uti dixi, lubentiſſimè jungitur. Aliàs *flores acaciæ*, item *flores perſicorum* ex benignioribus ſunt Purgantibus in Hydrope uſitatis: In ſpecie flores acaciæ noſtratis vino infuſi, vel, quod melius, ad Mj. in ſero lactis decocti, blandiſſimè & copioſè tamen aquas evacuant. Quidam parant ſyrupum florum acaciæ, qui tamen pro uſu purgationis debent eſſe recentes, aliàs enim virtute purgante privantur. Syrupus etiam florum perſicorum ad ℥ij. propinatus ſuaviter evacuat hydropicorum aquas: quò etiam facit *ſyrupus de ſpina cervina* ad ℥j uſurpatus; item ſyrupus hydragogus Mynſichtii, qui ad ℥jß. præſcribi ſolet. Radix jalappæ, quæ eſt radix jaſmini Peruviani apud nos in hortis creſcentis, à ℈i. ad ʒß. propinatur commodiſſimè ad evacuationem aquarum hydropicarum; aut etiam ejus *reſina*; de qua vid. BORELLUS *Centur.2. Obſervat.23.* ad gr.xv. vel ℈j. cum vitello ovorum diſſoluta, & in forma *emulſionis* propinata; aut *eſſentia* ejuſdem *citrata* ad ʒß. vel ʒvj. Miſc. exhibeatur; vel etiam recipiatur hujus eſſentiæ cum ſpiritu Vini paratæ ʒiii. ad ʒß. vel ʒvj. miſceatur cum ſyr. roſar. ſolutivo; vel dicta reſina, in qua vis purgandi reſidet, cum ſtimulo leni colocynthidos commodè præſcribitur: e.gr.

℞. *Tartari vitriolati* gr.xii.
Reſin jalap. gr.viii.℈ß. ad gr.xii.
Troch. vel *Extract. troch. alb.* gr.i.vel ii.
Olei deſtill. macis gutt.ii.
Cinnam. gutt.i.
(Semper enim habenda eſt ratio ſtomachi in purgatione hydropicorum)
M. f. Pulvis:
D. S.
Pulvis laxativus.

℞. *Sem. melon.* ʒß. ad ʒi.
Reſ. jalap. gr.xv.
Cum *Aqu. menthæ & cinn.* f. emulſio:
D. S.
Emulſio laxativa.

℞. *Reſin. jalapp.*
Salis tartari an. gr.vii.
Syr. roſar. ſol. q.ſ.
D. D. S.
Succus laxativus.

℞. *Jalapp. pulveriſ.* gr. xv. ad ℈j.
Nitri depur. ℈ß.
Scamm. ſulphurat. gr. j. vel ij.
Ol. deſtill. aniſi vel *bacc. junip.* gutt. ij.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis laxativus pro una doſi.

℞. *Rad. jalapp.* gr. xvj.
Crem. Tartari gr. xij.
Extr. troch. alb. gr. j.
Ol. deſtill. cinnam. gutt. j.
M. f. Pulvis:
D. S. *ut antè.*

Gummi guttæ ſeu chitta chemu, his accenſetur, ac hujus Tinctura cum Tinctura Tartari paranda, aut Magiſterium, ſeu reſina, quæ etiam ſolet præſcribi cum ſalibus digeſtivis, potenter evacuat hydropicos. Doſis eſt in ſubſtantia ad gr. xvj. Mag. gr. xij., miſcentur cum ſalibus digeſtivis, ut faciliùs & ſecuriùs operetur. Eſt ſanè expertum remedium ad educendas aquas; ſed cautus ſit gummi guttæ uſus, tùm, quod incognita ſit ejus progenies, tùm, quod Autore LINDANO ſæpiùs ab illo exulcerentur pulmones: quin potiùs omnibus his palmam præripit *Elaterium* ſeu ſuccus inſpiſſatus cucumeris aſinini, quo vix datur tutius & præſtantius remedium: loco cujus & *eſſentia* ex radice exſiccata parata elegans eſt remedium purgans. Modum præparandi docet MORELLUS *in Append. de Materia Med.* ubi de Elaterio *pag.* 422. Item confici poteſt Extractum cum ſpiritu Vini tartariſato, quod frequentiſſimè & feliciter exhibuit B. D. MICHAELIS; Poteſt propinari à gr. xij. ad gr. xv. pro varietate præparationis, & ex eo parari poſſunt pilulæ unà cum aliis, imprimis Mercurio dulci, utpotè quod non ſecus atque omnia Mercurialia potenter aquas ſolet evacuare: e.g.

℞. *Extr. elater.* gr. xij. ad xv. vel ℈j.
Reſin. jalapp. pro ſtimul. gr. ij. ad v.
(vel ubi evacuandum ſerum craſſum & pituitoſius,
Troch. alband. gr. j. vel ij.)
Ol. deſtillat. bacc. junip. gutt. ij.
Cum ſ. q. *Eſſent. abſinth.* f. Pilulæ;
D. S.
Pilulæ purgantes.

℞. *Extract. elater.* gr. xv. ad ℈i.
Mercurii dulc. ritè par. gr. xv.
Extract. troch. alb. gr. i.
Ol. deſtill. bacc. junip. gutt. ii.
Cum *eſſent. abſinth.* f. Pilulæ:
D. S. *ut antè.*

Quæ aſſumptè largiter evacuare ſolent.

℞. *Extract. elater.*
Panchym. Crollii an. ℈ß.
Mercurii dulc. gr. ix.
Reſ. jalapp. gr. j.
Cum *eſſent. abſinth.* f. Pilulæ:
D. S. *ut ſuprà.*

„ Sanè LINDANUS dicit: *Elaterium per ſe eſſe nobiliſſimum remedium. Credo meum Parentem eodem centum hydropicos ſervaſſe: nempè præſcripſit aliquando ruſtico* gr. vii. *elaterii in Pilulis, qui eas Pharmacopœio perſolvens in præſentia ejus ſtatim deglutiit. Sed poſtmodum domum tendens, motu illo pilulæ cœperunt operari, detrahenſque caligas in via dejecit, & per ſuperiora aquam rejecit, ſicque ventrem ſuum tumidum amiſit.* Unde HELIDÆUS PADUANUS Decocto cucumeris aſinini curavit aliquando hydropicum. Denique *radix bryoniæ* tanquam purgans ſuo modo ab HELMONTIO commendatur in „ hydrope: ſed, ut dicit, *correcto primò ejus veneno corroſivo.* Certum enim eſt, purgantia eſſe maligna, unde egent correctione: ſed eſt res non æquè facilis. *Optimus purgantia corrigendi modus eſt* per *ſal tartari fixum*, vel *per fermentationem.* Infuſum ergò bryoniæ cum ſale tartari paratum, vel Decoctum, ad evacuandas aquas commendari ſolet. Ac ſanè *bryonia* hæc in hydrope curando tanquam evacuans & alterans ſingulariter convenit: In ſpecie in hydrope uteri ſingulare quid obtinere videtur. Doſis ℥ß. in infuſo, vel ſyrupo ad ℥ß.

Colocynthis denique & ipſa, ubi craſſiores & viſcidiores ſunt aquæ, commodiſſimè uſurpatur. Aliàs *ſpiritus vitæ aureus Rulandi*, ſeu Eſſentia trochiſcorum alhandal, eſt ordinarium purgans hydropicorum: ſic loco iſtius trochiſci iſti alhandal decoquendi ſunt in vino, ſcilicet ad ℈j. bulliant in ℥iii. vini, & ſic fit Decoctum uſitatiſſimum ad purgandos hydropicos, ubi non ſolùm aqua, ſed & humor œdematoſus in abdomine continetur. Experimentum eſt RULANDI, qui deſperatam hydropicam cum fœtu mortuo hoc modo curavit: nempe propinato hoc Decocto per ſuperiora & inferiora aquam rejecit, & fœtus expulſus eſt.

His *ex regno minerali* imprimis adnumeratur *luna*, è qua excellunt pilulæ lunares: nempe *cryſtalli* ex luna puriſſima cum *ſpiritu nitri* vel aqua forti paratæ, ſapore amariſſimæ, ſed mirabiliter aquas hydropicorum evacuantes. Dico ex puriſſima luna; ſi enim tantillum, quod facilè & ſæpè fit, veneris fuerit permiſtum, vomitus movet. Accuratiſſimam harum præparandi rationem cum omnibus encheireſibus optimè deſcripſit BOYLE *Tr. de utilit. Philoſ. Exper.* anglicè conſcripto *Obſerv.* 97. & WILLISIUS *l. a. Sect.* 2. *cap.* 3. *Cryſtallorum* talium gr. j. vel ij. ad iij. cum mica panis in *pilulas* redactarum aquam copioſam, ſine ullo tamen ſymptomate, evacuare ſolent; adeò ut his ipſis aliquot hydropici curati fuerint. Aliàs & *Mercurialia decantata* ſunt in cura hydropiſeos; unde imprimis *Mercurius dulcis* ex ſtimulo appropriato ſacuatus convenit, imprimis in hydrope ſcorbutico. Huc pertinet *Mercurius vitæ*, quem ſine vomitu in hydrope operari plures teſtantur, & BULTON *Medic. Mag. pag.* 77. cum oleo ſalis circulatum, tanquam ſpecificum in hydrope purgans, commendat; unde *Mercurius dulcis* miſtus *cum Mercurio vitæ* perquàm conveniens laxativum eſt. Hujus remedii & Mixturæ proportionem docet HARTMANNUS *in Praxi Chymiatrica pag.* 25. *Edit. Cardilucii in* 4. Siquidem ſub benè facta iſta miſcela, ſalia *Mercurii dulcis* figunt *Mercurium vitæ*, ut vim vomitoriam amittat, & evadat remedium maximam partem per inferiora purgans: Nempe

℞. *Mercurii dulc.* gr. xv.
Vitæ gr. xij.

Hæc trita invicem Catharticum dant non ignobile.

Præſcribitur tunc temporis imprimis cum conſerva florum Perſicorum ſub forma Boli: v. g.

℞. *Conſerv. flor. Perſic.* vel *gratiol.* ʒj.
Mercurii vitæ cum Merc. dulc. miſt. gr. xij. ad xv.
(ſi enim ſunt præter propter grana ij. vel iij. Mercurii vitæ correcti)
Extract. elater. vel *troch. alband.* gr. j. vel ij.
Cum ſ. q. *Syrupi flor. Perſic.* vel *de Spina cerv.* f. Bolus pro doſi j.

Nam Mercurialia fixa à Chymiatricis, in ſpecie ab HELMONTIO, multùm commendantur: (dico fixa.) Denique *ſegmenta unguium* humanorum vino infuſa, fortiter etiam purgant. HARTMANNUS præcipit, ut imprimantur umbilico Hydropicorum pro iiſdem purgandis: Quod an reſpondeat experientiæ? neſcio.

Cæterùm his Purgantibus ſemper interponenda ſunt *Stomachica & maſſam ſanguineam reſpicientia*, quæ vulgò vi aperiendi prædita dicuntur, & ferè ſunt omnia amara, acria, & quodammodò ſalina, quæ & ſanguinis craſin corrigunt, obſtructiones & infarctus reſerant, & imprimis urinam ſtimulant: inter quæ eminet *abſinthium*, quod quacunque ratione, vel in cereviſia, vel in Decocto, vel ſub Extracto aut eſſentia uſurpatum nobile eſt, nec uſquam omittendum.

Diureticorum autem, Hydropi appropriatorum, quamvis ingens farrago apud Scriptores obſervetur, non ſine ratione tamen à Practicis haud levioris momenti eorum alia præ aliis ſeliguntur ac laudantur, ver. gr. linaria, petroſelinum, daucus, geniſta, radix ruſci, bardanæ, lignum ſaſſafras, balſamus de capaybe, terebinthina, ſemen ſeſeleos, dauci, herba cherefolii, radix petroſelini, eryngii, ononidis, liquiritiæ, graminis, herba parietariæ. Inter alia excellunt in ſpecie poſt abſinthium ex aſaro, Helenio, & gentiana petita remedia. Marrubium, in ſpecie, ubi ab ictero ortus ſit hydrops, laudatur à FORESTO *lib.* 19. *Obſerv.* 10 *in Schol.* Icterum enim radicitus curat: Item chelidonium majus ejuſque radix ſpecificum dicitur HELMONTII in hydrope. Quicquid ſit, credo, quod chelidonium majus ſingulariter conveniat in hydrope, ſive ſuccus expreſſus, ſive vinum infuſum uſurpetur. Hiſce præ cæteris addatur *radix vincetoxici*, quæ vel per ſudorem, vel per urinam operando, à multis tanquam ſpecificum ad hydropem remedium laudatur, ſi ſc. ejuſdem Decoctum cum vino crebriùs & ſæpiùs uſurpetur; hoc enim ipſum, & per urinas & per ſudores, eleganter curat hydropem. Alii parant eſſentiam vel Extractum ejus, & hoc ipſum cum ſucceſſu propinant Hydropicis: hinc eſt Deſtillatum *Paracelſi* commendatiſſimum ad hy-

ad hydropem, cujus deſcriptio habetur in HARTMANNO *cap.* 107., ſine tamen ſpiritu vitrioli, ut vult HARTMANNUS, aſſumendum venit.

Compoſitio eſt ſequens:

℞. *Tartari rubri* ℔j.
Rad. hirundin. ſeu *vincetox.* ℔ß.
Colcothar. ℥viij.
Vin. ardent. q. ſ. pro incoporatione, ſeu mixtura.

Deſtillentur per alembicum, & probè rectificentur.

Hoc omni die bis vel ter doſi ʒß. ad ʒj. in vehiculo quodam appropriato vel vino Malvatico hauriatur. Pellit urinam, eamque fœtidam reddere facit. Continuandus eſt ejuſdem uſus per aliquot dies; nam primùm nihil, ſucceſſivè tamen egregiè operatur, & ceu certum remedium ſolet commendari, & credo, quod imprimis, ubi vitium eſt ex meſenterii glandulis ſtrumoſis, conveniat vincetoxicum, cùm in hoc ſingularis lateat vis contra ſtrumas.

Huc pertinet & radix *acori veri*, *caryophyllatæ*, *cucurmæ*, item *rubiæ tinctorum* & ſimiles, ac imprimis *capitula alliorum*, quæ ob ſal acre miranda præſtant in cura hydropis cum elegantiſſimum diureticum ſit allium. Præter enim exemplum BARTHOLINI *Cent.* 2. *Hiſt.* 74. Hydropici per Decoctum allii in lacte curati, facit huc, quod refert FORESTUS *lib.* 19. *obſ.* 37., ubi refert Hydropem, aliis in vanum adhibitis, ex continuata comeſtione allii, multum aquoſitatis per urinam reddendo, inſperatò fuiſſe curatam; ſicut & mulierem hydropicam deploratam aſſumptione ſucci viridis allii expreſſi cum jure vervecis vel galli, provocato largiore urinæ fluxu reſtitutam obſervatum eſſe: Hinc optimè Infuſa diuretica ingreditur, radix allii in vino infuſa, quia optimè convenit in hydrope. Porrò *cortices capparum* & *tamariſci*, item *cortices citri aut aurantiorum* aliis convenienter adduntur. *Eupatorium* admodum commendatur à LINDANO ad curam hydropis: uſurpatur ſemper tempore intermiſſionis à Purgantibus: item *anſerina*, flores *cyani*, & flores *calcatrippæ*; quorum Tincturæ ſolent laudari ab *Agricola* ad curam hydropis.

Hiſce præ cæteris addenda ſunt *juniperus*, tàm lignum, quàm ſpecialiter ejuſdem *baccæ* aromaticæ, & omnia *juniperina*, quæ multùm conducunt contra hydropem. Unde baccæ conducunt in vino, vel *rob* baccarum juniperi, quod ſimul egregium alterativum exiſtit; eſſentia & ſpiritus baccarum juniperi; hinc *Malvaticum juniperinum* ex ſpiritu baccarum & rob juniperi, miſtum cum Tinctura *nephritica*, in hydrope egregiè prodeſt: v. g.

℞. *Malvat. juniper.* ℥iv.
Tincturæ nephrit. aut hujus loco *ſpiritus carm. de trib.* ʒj.
M. D. S.
Malvaticum diureticum.

Pro doſi cochl. j. vel ij. pro lubitu.

Sanè *Decoctum ligni juniperi* longè magis appropriatum ſudoriferum exiſtimo, præſertim in anaſarca, quàm *Decoctum ligni guajaci & ſaſſafras*: Unde & *Decoctum baccarum juniperi* in vino generoſo experimentum eſt RULANDI, quo ipſo per ſudorem & urinam hydropem curavit. Conf. M. A. N. C. *Ann.* 9. *Obſ.* 18.; ubi Mj. abſinthii cum Mß. baccarum juniperi in ℔vj. cereviſiæ vel vini decocta, addito rha-Pontici pauxillo, mirè commendat VOLCAMERUS, & ut probatiſſimum extollit remedium, ſi viſcera adhuc ſalva ſint. Ulterius ad Diuretica pertinet herba *Kali* dicta, quæ quidem olim ſaltem in Ægypto procrevit, nunc verò apud nos reperitur, ſaporis admodum ſalſi inſtar muriæ, cùm in ſpecie prope Halam Saxonum, ubi lacus & fontes planè ſalſi ſunt, & in ſpecie Staſsfurthi, copioſè provenit. Scilicet accipitur herba Kali recens & contuſa, exprimitur, poſtmodùm addendo parum cinnamomi bis quotidie ad ʒß. uſurpatur in hauſtu cereviſiæ, vel vini calidi: ita elicit copioſam urinam beneficio ſui ſalis muriatici, & deſperatam hydropem curat, idque ſingulare quorundam experimentum dicitur: ſingulis ſeptimanis, tribus tamen diebus uſurpatur, aliàs nimis urinam pellit. Reliqua vulgaria aperientia, quæ omnia ſunt ſudorifera & diuretica ſimul, cùm ubique proſtent, tranſmitto. Interim hæc remedia variis ſub formis adhibentur, nunc ſicca, nunc liquida, v. g. *eſſentia abſinthii*, *vincetoxici*, & *roriſmarini*; quæ admodum laudatur à FERDINANDO, qui miraculoſam dicit ad curam hydropis. In ſpecie huc pertinet vinum chalybeatum pro potu ordinario, quod beneficio abſinthii, ruſci, cardui benedicti, &c. medicatum redditur, & ad quamcunque hydropem commendat HARTMANNUS *pag.* 229. Uſurpatur tempore, quo vacamus à purgatione. Præter hæc ſalia, *alcalia* ſunt, quæ pro uſu diuretico hydropicis propinantur, & quidem in hydrope anaſarca magis *fixa*, ubi reliquis Diureticis plus præſtare obſervantur: In ea verò, quæ ad aſcitem propiùs accedit, aut, ubi ex urina craſſa, parca, intenſè tincta, atque lixivioſa ſtrictam nimis ſanguinis craſin, adeoque ſerum in renibus haud decenter ſecerni ſuſpicari licet, hæc potiùs noxia exiſtunt, adeòque in ejuſmodi caſibus ſalia *volatilia*, aut nitroſa, conveniunt. *Fixa* inter, ſalia ſunt lixivialia, ſarmentorum vitium, juniperi, geniſtæ, ſtipitum fabarum, fimi columbini, ſal cardui fullonum, ſal tartari, abſinthii, item cardui benedicti, &c. & tartarus calcinatus. Hæc ipſa ſalia diluuntur in vino, aut aqua appropriata, quæ imbibunt ſal diureticum: lixivum filtratur, & ita ſub hujus forma propinantur ægris. Admodum commendantur ad evacuandas aquas, & propter fortem penetrationem: v. g.

℞. *Salis ſarment. vit.*
Fimi columb.
Juniperin. an. ʒj.
Solvantur in
Vini Rhenan. ℔ß.
D. S.
Lixivium diureticum.

De hoc ſubinde hauriatur:

Sed ratione ſaporis adduntur interdum quædam *Aromata*, ut firmetur meliùs tonus ſtomachi: Vel

℞. *Ciner. geniſt. a d albed. calc.* ℥iv.

Ponantur in vaſe vitreo ad digeſtionem cum ℔ij. *vini albi*, vel *aquæ appropr.* per aliquot horas. Colentur. Doſis ℥vj. ad ℥ viii. bis in die.

Pertinet huc etiam *ſal eſſentiale* tartari, item *flores ſalis ammoniaci*, vel lixivium diureticum Mynſichtii, itemque *lixivium ejus benedictum*, quæ ab ʒij. ad ʒiii. aliquoties ſucceſſivè propinata, egregia præſtant pro cura hydropis; vel quod fuit experimentum D. ELLENBERGERI.

℞. *Ciner. tamariſci*,
Juniperin.
Sarmentor. vitis,
Salicis,
Geniſt. an. Mj.
Rad. vincetox.
Valerian. an. ʒii.
Urticæ ʒß.
Angelicæ,
Enul.
Ireos noſtrat. an. ʒii.
Liquirit. ʒi.
Baccar. juniper. ʒß.
Rhabarb. elect. ʒß.
M. pro Nodulo:

Qui infundatur vino, vel ana aquæ & aceti vel vini, & de Colatura poſt infuſionem crebriùs bonus hauſtus bibatur.

Præ cæteris tamen in hoc puncto eminent *cineres ſarmentorum vitium*, ſi diſſoluti in aqua appropriata hauriantur. Modò laudatus Practicus *lixivio ex ſtipitum fabarum cineribus*, &c. vetulam curavit hydropicam, quæ poſtea 4. adhuc liberos peperit. Poſt dictos cineres in ſpecie ſal lixiviale *juniperi*, item ex arbore betulæ aut quoque tiliæ in vino Malvatico ſub forma lixivii eſt admodùm laudandum, ob vim diureticam per urinam hydropem potenter pellunt. Interim ex hiſce præferenda ſunt *ſalia volatilia diuretica*, in ſpecie *ſalia volatilia ex tartaro* & remediis tartareis elicita, ut ſpiritus tartari volatilis quicunque cum ſpiritu ſambuci miſtus, Tinctura tartari, ſpiritus carminativus de tribus ex nitro, tartaro, & ſpiritu vini, Tinctura nephritica, ſpiritus & flores ſalis ammoniaci ſimpl., ſpiritus ſalis ammoniaci ſuccinatus, & oleo deſtillato juniperi oleoſus, redditus, ſal ſuccini volatile, item *Elixyr proprietatis cum ſpiritu ſalis ammoniaci* paratum. ELLENBERGERI arcanum fuit *ſpiritus aperitivus Penoti*, qui aperit infarctus probè præparatus, *cum ſpiritu baccarum iuniperi* admiſtus, ad gutt. 40. vel 50. D. MICHAELIS commiſcebat eſſentiam ſuam hydropicam. Sic quoque ex regno animali conveniunt *urina humana*, ejus ſpiritus per putrefactionem, ejuſque *ſal volatile*. Nam ita per fermentationem, parata urina, dat ſpiritum admodum volatilem & acrem; qui benè rectificatus ceu ſummum arcanum commendatur multùm à POPPIO *in Theſauro Chymico*, dum hic nempe ſpiritum *volatilem urinæ*

urinæ cum ana ſpiritus vini *rectificati*, addito pauco *ambræ & moſchi*, digerit, poſtmodùm deſtillando probè unit, ſummumque dicit eſſe arcanum contra hydropem. Doſis ℈j. ad ʒß. mane & veſperi propinando. Sic juxta urinam humanam & pro pauperculis urinæ caprarum ac vituli deſtillatæ, & aliquoties uſurpatæ, non ſecus atque urina humana, egregiæ ſunt, & aquas hydropicorum promptè per urinas pellunt. Ac certè lotium humanum & ovinum aliquot diebus calidè potum vi diuretica ſunt euporiſton pauperum ad hydropem: id quod in pauperibus, & aliquot opilionibus, expertus eſt PETRÆUS *in Diſſertat. Harmonicis*, ubi notabilia habet; item hydropicos potu urinæ humanæ promptè fuiſſe reſtitutos. Pariter CROLLIUS excrementum anſerinum viridiuſculum ad ʒj. cum cochleari j. urinæ deſtillatæ, vel etiam pulvis ſcarabæorum unctuoſorum laudatur à GLAUBERO in *ejuſdem ſcriptis*, propinatum, & ſubinde uſurpatum admodum laudat ad hydropem curandum.

Imprimis *lumbrici & lumbricalia* ceu ſpecifica ſe offerunt: nempe vel *Decoctum lumbricorum* in vino propinatur, vel, quod melius eſt, ſi iidem putredine colliqueſcant, & ſpiritus volatilis urinoſus cum ſale volatili ex his deſtillatur, quod in hauſtu vini Malvatici, aut *Malvatico juniperino*, & quocunque vehiculo aſſumptus, egregius eſt in cura hydropis: Vel

℞. *Spir. lumbric. terreſtr. urinoſ.* ʒij.
Volat. urinæ ʒj. vel ʒij.
M. S.
Spiritus diureticus.

Doſis ʒß. vel gutt. 60. bis vel ter in die in hauſtu vini cum baccis juniperi medicati, vel Decocto rad. fœnic. & baccarum juniperi cum vino aſſumatur, eſt egregium remedium; ſuſcitat enim renes torpidos. Item, quod melius adhuc, paretur liquor ex lumbricis terreſtribus per del. in clibano ad imitationem CROLLII *in Baſilica Chym. Hartmannianæ Editionis pag.* 349. Nempe lumbrici vivi probè purificentur beneficio muſci terreſtris, includantur cucurbitæ vitreæ; hæc involvatur paſtæ farinaceæ, & ita in clibanum mittatur: ſic fit, ut lumbrici reſolvantur in liquorem limpidum, qui decantatus doſi cochl. j. bis in die exhibitus, egregius eſt ad hydropis curam. Quidam etiam propinant pulverem lumbricorum terreſtrium. Eadem de *aſellis* valent. De modo utendi vid. SENNERTUS, ubi de calculo veſicæ. Infundi etiam poſſunt millepedes cum Tinctura tartari, & Extractio, in hydrope ſcorbutico egregia, filtrari. Vel etiam pulvis ſcarabæorum unctuoſorum laudatur à GLAUBERO *in ejuſdem ſcriptis*. De cantharidibus vid. SENNERTUS *Prax. l. 3. pag.* 787. In ſpecie *bufones* præ cæteris ſingulare quid obtinent in hydropis cura, & quidem quando contingit vitio renum; ſiquidem ſicut primum caſu inventum hoc remedii genus, dum leviter calcinati & hydropico propinati eundem leviter per urinam curarunt; uti in SOLENANDRO, HILDANI *Epiſtolis*, & HORSTIO *in obſerv. pag.* 532. RIVERIO *Prax. l. 11. c. 6.* & WIERO *obſerv. pag.* 8. poteſt videri: ita poſtmodùm præmeditato conſilio & uberiori experientia comprobati in uſum vocati ſunt. Dicitur tamen fuiſſe ſecretum experimentum KYPERI: nempe

℞. *Bufones* q. v.

Exſicca in umbra, poſt abſcinde capita, & exime inteſtina, quod reliquum, redige in *pulverem ſubtiliſſimum*.

De hoc vel ſolo, vel cum *pulvere hepatis* proprii miſto, dentur gr. x. ad xv. uſque ad ℈j.; mirabiliter aquas hydropicorum educit per urinam, idque cum ſummo levamine. Poteſt dari pulvis hic 3. vel 4. vicibus, donec proveniat urinæ fluxus, ita tamen, ut 3. vel 4. dies poſt aſſumptiones ſemper interponantur, ne nimia fiat urinæ excretio; aliàs nimis debilitaretur æger. Unde autem bufones hac vi polleant, non eſt adeò obſcurum. Vis ſiquidem illa diuretica dependet ab alimentis, & in ſpecie quia iidem cantharellis (ſunt muſcæ inſtar cantharidum aut ſcarabæorum, quas avidiſſimè devorant in ſtomacho, & colo eorum reperiuntur) veſcuntur. Hi cantharelli turgent ſale volatili diuretico, à quibus hoc, tanquam hydropiſeos remedium, bufones accipiunt, unde & putrefacti ſpiritum & ſal volatile nitroſum ſuggerunt, ſimile ei, quod eſt in lumbricis: potentiſſimum eſt diureticum; ſicut pulvis bufonum calcinatorum eſt ſtrenuum diaphoreticum. Aliàs *bufones* vivi contuſi lumborum regioni applicati per copioſum urinæ profluvium hydropem ſolvere dicuntur. Differentia hæc inter *alcalia* hæc *diuretica fixa & volatilia* probè obſervanda, nec promiſcuè uſurpanda. Conf. WEDELIUS *in Pharm. pag.* 150. & WILLISIUS *in Pharm. Rat. P. 1. pag.* 316. & 367. Ulterius *lapis fulminaris* cum aqua quadam appropriata in alcohol tritus, erat ſpecificum ad Hydropem & Icterum B. D. MICHAELIS, quod ipſe habebat à TILEMANNO & D. HARTMANNO, qui his ipſis crebrò uſi fuerunt;

℞. *Lapidis fulminaris dicto modo præp.* p. iij.
Exuviar. ſerpent. ſpontè decident. pulveriſat. p. j.

Miſcebat hæc, & ita à ʒß. ad ʒj. familiariter pro hydrope & ictero curando exhibebat.

Nam obſervatum fuit, notante HELMONTIO, exuvias ſerpentum, inſtar cinguli renum regioni ſeu lumbis alligatas, diureſin excitaſſe.

Denique pertinent quoque huc *opercula teſtarum cochlearum*, quæ ob ſingularem vim urinoſam, qua turgent, ritè parata, ceu probatum contra hydropem remedium laudantur. Unde benè depuratorum & ſimpliciter pulveriſatorum mane & veſperi larga doſis in hauſtu vini vel liquore conveniente propinetur; pellunt enim per urinas: Vel, quod melius, alii cum *ſpiritu ſalis* reſolvunt hæc opercula pulveriſata, ita fit ſolutio urinoſa, quæ coagulatur; quo facto ponitur in locum frigidum, ut ita per deliquium fluat, eodem modo atque tinctura vel liquor nephriticus paratur, & ſic liquorem nephriticum egregium diureticum antihydropicum acquirunt: vid. M. A. N. C. *ann. 9. obſervat.* 79. Liquor iſte per deliquium paratus ad gutt. xx. xxv. & xxx. in quocunque vehiculo, ſi fieri poteſt, calido, aut & Decocto radicum fœniculi vel petroſelini ad curandos hydropicos eſt inſignis. Loco ſpiritûs ſalis in vino acidulo vel aceto ſolvantur, & idem erit. Huc facere videtur *Rumelii Diureticum* ex ſpiritu ſalis cum ſale volatili ſuccini coagulato.

Circa Diureticorum uſum adhuc notetur:

1. Ut corroborantibus ac moderatè adſtringentibus, e. g. Martialia &c., illa ſemper temperentur, aut ſaltim cum his frequentiùs commutentur; non quod talibus, ut veteres docuerunt, hepatis tonus confortandus ſit, ſed ut impediant, ne ſanguinis craſis ſeu textura fuſione nimia penitus diſſolvatur.
2. Ne, antequam primarum viarum evacuationes præceſſerint, & portio quædam ſeri intra vaſa & ſubſtantiam partium hærentis educta, nec antequam humores viſcidi attenuati, & acriores contemperati fuerint, exhibeantur, ne illorum mole aut viſciditate urinariæ viæ obruantur & infarciantur; acrimonia verò eædem erodantur.

Juxtà hæc *Diuretica* interdum etiam procedendum eſt ad DIAPHORETICA & SUDORIFERA; (interdum, non ſemper;) teſtatur enim experientia, quoſdam largo ſudore fuiſſe curatos, præmiſſis nempe præmittendis, in ſpecie diureticis, & quidem *conveniunt magis in hydrope* ad anaſarcam accedente, quàm in aſcite: vid. SYLVIUS: imò intempeſtivè exhibita nullum levamen, ſed loco hujus magnam ſæpè noxam ægrotanti adferunt. Horum enim poteſtas ultra tertiam corporis regionem non extenditur, ſed cauſam ſaltem antecedentem in ſecunda & tertia movent ſub hoc tamen periculo, ut Diaphoretica maſſam ſanguineam fundendo, ac ſerum præcipitando, hoc æquè ad interiora & cavitates, ac per habitus externi poros, deponant: Ut taceam, aquas in illis fluctuantes ab horum uſu magis exæſtuare, ſpirituumque ac humorum motum variis modis turbari. Hinc experientia manifeſtum eſt, ſudores ejuſmodi ſubjectis ſemper in deterius cedere, quatenus iis febres, dolores capitis, vertiginem, lipothymias, aliaque cerebri & cordis ſymptomata movent, abdomine verb. grat. interim non collabeſcente, ſed magis magiſque intumeſcente: vid. PLATERUS *Prax. Tom. 3. pag.* 286. Atque hoc non paradoxon videri poterit illis, qui ex Topicorum calidorum, v. g. ſacculorum & fotuum, ſaltem applicatione anguſtias majores, animi deliquia, ſimiliaque ſymptomata ex tempore ægris oboriri obſervant, mox rurſus, exſpirantia localibus illis remotis, ut experientia quotidiana docet.

Non nego quidem experientiam illam, quam nonnulli de curatis per ſudorifera hydropicis allegant, v. g. BARTHOLINI *in Actis Haffnienſ. Tom. 1. obſervat.* 85. nec illorum, qui ſudoribus ſpontè obortis & quaſi criticis hydropem non rarò ſolutum teſtantur, verb. grat. HOLLERII *Scholiographus de Morb. intern. cap.* 39. & BARTHOLINUS *Cent. 3. Hiſt.* 33. Diverſæ tamen in allegatis obſervationibus

bus

bus reſtant circumſtantiæ, quæ dubitandi anſam inſignem ſubminiſtrant. Scilicet

1. Concedi debet, in anaſarca & hydrope cavitatum tali, ubi ſeri extravaſati non adeò multum eſt, ſed major ejus portio intra glandularum ac viſcerum ſubſtantiam, & vaſa adhuc ſtagnat, ſudorifera maximè prodeſſe; cùm per ſudoris excretionem, vaſis in habitu exinanitis, ſerum, quod interiora infarcit, ad illa commodè devolvi valeat, pauco illo, qui forſan in cavitate fluctuat, vel per naturam, vel per medicamenta, diſſipabili; quale quid in hydrope illo veſicario, quem in aſciticis interdum SCHENCKIUS *ex* CORDÆO, & communicatione FICHHOLZII, ac SALMUTH *Cent.* 1. *Obſerv.* 38. *teſtantur*, *& ex* BARTHOLINO *Cent.* 3. *Epiſt.* 28. & *Cent.* 4. *Epiſt.* 58, ſuſpicari licet, pariter interdum contingere poſſe probabile fit, quatenus ſiculæ hæ cum fluvido intrinſeco vel immediatè, vel mediantibus parenchymatibus, communicant, eorumque contenta huic manifeſtiùs continua exiſtunt.

2. Longè alia ratio videtur ſudoris illius, qui hydropicis quibuſdam criticus accidit, & qui arte excitatur. In illo ſiquidem blandus lentus fit ſeri à ſanguine ſeceſſus, ut aqualiculi augmentum nullum veniat metuendum; In hoc verò non, niſi impetu & exeſtuatione aliqua ſecedere ac prodire jubetur illud.

Tandem ac 3. qui ab Autoribus nominatis allegatur ſudor aſciten ſolvens, extraordinariam pororum dilatationem ſupponit, dum *Scholiographus* HOLLEBRII inquit: Per deſtillantem quaſi aquam aliquando hydropem ſublatum fuiſſe; & BARTHOLINUS aquam per poros cutis in immenſum dilatatæ patullos ſtillaſſe perhibet.

Ex Sudoriferis atque Diureticis, quorum farrago ampliſſima deprehenditur, ſeligantur, quæ incidendi atque reſolvendi vi maximè pollent; qualia ſunt in ſpecie dicta *iuniperina* ſprà laudata, Decoctum lignorum, Decoctum millii, aliorumque vegetabilium aromaticorum, cum ſalinis præſertim volatilibus, ſale volatili urinæ, vel ſale volatili viperarum, & ſub forma liquida magis propinandis; modò ſudore violentia propulſo æger ad languorem non debilitetur, ſed is lentè, ac repetitis vicibus cieatur; cùm nihil ab aſſumptis Sudoriferis periculi ægris immineat, quamvis nullus ſudor promanet. Sed partitis vicibus exhibita humores viſcidos ſolvunt, poros obſtructos reſerant, ſicque ad ſudorem ſecuturum omnia blandè diſponunt. Occaſionem primam, ut aliàs, caſus ſuggeſſit. Refert nempe LANGIUS *ſuprà citatus, ut &* LIPSIUS *de Hidrope*, de ruſtico hydrope laborante, clibanum piſtorium adhuc calidum ingrediente, & mediante largo ſudore ita curato.

Forſan & SALIVATIO MERCURIALIS *interdum* cum fructu inſtitui poterit, quam commendat SYLVIUS *de hydrope* §. 155., in anaſarca ſcilicet & reliquarum hydropum ſpecierum initiis adornanda, præprimis cùm ſalivatio interdum ſpontanea aut cum euphoria in ejuſmodi caſibus contingat potiſſimùm in belgio inferiore; ita tamen cum talibus circumſtantiis adornetur, quales ex *Collegio Inſtitutionum &* SYLVIO ſupponimus. Conf. GREMBSIUS *Tr. Arbor Integra & Ruinoſa Hominis lib.* 2. *cap.* 1. §. 6. *Aliqui*, inquit, *in Curatione Hydropis utuntur Mercurialibus præmiſſo digeſtivo:*

„ ℞. *Magiſt. tartari vitriolat.* ʒiß.
„ *Fœnicul. bryon.* ʒj.
„ *Salis card. bened.*
„ *Geniſt.* an. ʒß.
„ *Mag. corall.* ℈ij.
„ *M. pro 8. partibus*;
„ *Poſteà porrigunt ſequentem bolum:*
„ ℞. *Mercur. dulc.* gr. xv.
„ *Gum. gamanſtr.* gr. v.
„ *Conſ. roſar.* ʒß.
„ *Cum ſyr. roſar. q. ſ. f. Bolus*,
„ *Deſin poſteà tribus granis augent*,
„ *uſque dum ſalivatio oris ſuperveniat.*

Hæc ſunt *interna* ſatisfacientia Indicationi primæ.

EXTERNORUM uſum ipſa docuit natura, quæ nunc per ſpontaneam in umbilico abdominis tumidi apertionem, nunc per veſicas in cruribus excitatas, nunc foramine in pollice pedis ſponte aperto, ſucceſſivè collectam colluviem evacuando hydropicos curavit. Quando ergò dictis modis urina & aqua hydropicorum evacuari nequeunt, ſubindè uſu venit, ut per varios modos chirurgicos expertos extrahatur aqua. Modi ſunt varii.

Quoad *umbilici apertionem*: non pauca proſtant exempla ita reſtitutorum, qualia exempla videbitis in SCHENCKIO, item AMATO LUSITANO *C.* 5. *Cur.* 37. Unde ſi tumidus promineat umbilicus, tutiſſimum eſt, ut in medio inſtituatur punctio; ibi enim eſt locus optimus: aut applicentur umbilico aperientia, ut promoveatur apertura; ſic enim jucundè & citra incommodum ſolet evacuari materia. Ad hujus imitationem inſtituta fuit primitus *paracenteſis*, h. e. abdominis artificialis apertio, quæ in majori copia & celeriùs aquas hydropicorum evacuat; & hujus vicaria *ſcarificatio*: quarum poſterior illis, quæ habitum corporis externum inundant; prior aqualiculis tantùm curandis inſervit; quamvis à MICHAELIO per hanc toti abdomini applicatam aſciticos quoque curatos HORSTIUS *Cent. Problem. Decad.* 7. *Queſt.* 8. §. 6. perhibeat. Inſtituitur nunc veterum methodo, pertundendo abdomen per lancettam, imponendo hinc cannulam; nunc, idque melius, recentiorum methodo per acum argenteam perforatam. Nec refert, ſive per ſcarificationem chirurgorum, ſive acu ſaltem communi, quem WILLISIUS *cap.* 5. commendat, aut ſtilo argenteo adornetur, modò præceps ac nimius aquarum profluxus præcaveatur: ſic enim, ſi illuvies hydropica non ſatis exhauritur, certè in hydrope etiam deplorato vita ægrorum aliquandiu prorogatur. Locus convenientiſſimus eſt umbilicus tumefactus, hinc à latere umbilici aliquot digitorum tranſverſorum latitudine, notando ſimul membranam peritonæi in hydrope valdè craſſeſcere: vid. BARBETTE *Chirurg. & Anatom. Pract. item Obſervationes, Cultro Anatomico* LYSERI *annex. pag.* 283. & HORNIUS *Microtechne pag.* 99. Emittenda autem venit aqua ſucceſſivè: nam ex ſubitanea ejuſdem extractione mors ſubinde ſequitur: vid. TIMÆUS *von GuldenKlee in Reſponſis pag.* 31. Unciæ verò vj vij. vel x. pro virium ægroti ratione evacuentur. Conferatur TULPIUS *l.* 3. *Obſervat.* 38. *item lib.* 4. *Obſervat.* 42. HILDANUS *Centur.* 1. *Obſervat.* 47. *Cent.* 2. *Obſervat.* 58. PANAROLLUS *Pentec.* 2. *Obſerv.* 17. & in genere quivis Chirurgi. Operatio hæc in ſe eſt tutiſſima, & quæ aliis remediis internis, preſertim alterantibus ritè adhibendis, optimè inſerviet, modò in tempore adhibeatur.

Verùm utut præſentiſſimum non rarò ſit remedium; quia tamen intempeſtivè atque incautè adhibita ſæpiùs quoque aut ægrum interimit, aut certè non curat, hinc multis Medicis ejus uſus maximè ſuſpectus eſt: ſumma igitur cautione hoc remedii genus tàm ſuaderi quàm adminiſtrari debet, ne proſtituamus hoc nobile remedium. Nam *in duobus imprimis fallit caſibus*:

1. *Quando ea nimis tardè adhibetur*: ſic enim fit, ut nimis profundè radicato malo, & priùs corruptis aut labefactatis plus minus à colluvie viſceribus internis, ob præterlapſam occaſionem malum non cedat. Et ſanè magis in aſcite, ſeu hydrope abdominis particulari, quàm univerſali & anaſarca locum habet; Non omni tempore hæc operatio prodeſt, ſed in principio atque incremento morbi duntaxat, cùm progreſſu temporis ſerum extravaſatum acrimoniam contrahat, ac interranea hactenus ſana corrumpat, vireſque ſimul deficiant. Ideoque hactenus recentitis remediis, haud brevi proficientibus, ad Paracenteſin feſtinandum.
2. *Quando cum hydrope ipſo coniunctus eſt ſcirrhus*, vel aliud vitium ſingulare viſceris cujuſdam nobilioris, nunc evacuatur quidem aqua; reſtitante tamen ſcaturigine palliativum ſaltem eſt remedium; ſic enim hydrops ſemel curatus recrudeſcit iterum. Paracenteſis igitur tunc potiùs adminiſtranda, quando ſuſpicio eſt viſcera adhuc eſſe valida; vaſa ſaltem lymphatica minora, non majora, lacerata; motus humorum facilè reſtitui poſſe; & à cauſa evidenti ſola, v. g potu immoderato, hydrops emergit; quando morbus non eſt adeò inveteratus; tandem quando hydrops particularis eſt.

His probè obſervatis, innoxia planè & ſalutaris evadet hæc operatio: vid. SYLVIUS *Prax. lib.* 1. *cap.* 17. *de Hydr.* §. [illegible]. & [illegible]. *ac de Affect. Epidem. Leidenſ.* §. 534.

Præterea juxta abdomen *& ſcroti nimis tumidi*, ad naturæ imitationem, interdum *fit apertio*, vel ferro, vel cauterio atque ſic optimè ſpongia admota ſucceſſivè evacuatur aqua: Quæ ipſa tamen apertio, ſi per naturam ipſam fiat, eſt optima; ſi per chirurgiam, nec maturè adminiſtretur, non ſemper eſt æquè tuta, quia interdum ſcrotum hinc gangrænoſum

noſum factum decidit, citra tamen periculum ægri. Probè igitur hic obſervandum, ne, quod facilè evenit, in loco aperturæ gangrænam concipiat. Labefactatur nempe partium membranoſarum continentium tonus & ſpiritus inſiti vigor à contenta colluvie; quæ magis per loca aperturæ jugiter deſtillans facilè morbificationem inferre poteſt. Hæc ipſa igitur ſedulò præcavenda, defendendo partem circa locum apertum, *non communibus ſaturninis ac ſimilibus remediis, defenſivis dictis*, ad inflammationem aliàs uſitatis, ſed *additis* in ſpecie *balſamicis*, *reſinoſis*, *amaris*, ad gangrænæ curam aliàs uſitatis: hinc *emplaſtro de minio Paracelſi* adaptatur *emplaſtrum dia-ſulphuris Rulandi* ceu Præſervativum gangrenam inhibens. Interim tamen, ſi gangræna ſcroti invaleſcat, ut penitus decidat, aquis ſucceſſivè evacuatis; poſt modùm carne quadam teſtes involvente, & inſtar pilæ eos continente, ſcroti defectus ſpontè naturæ reſarcitur: vid TIMÆUS *von GuldenKlee in Caſ. pag.* 269. Id quod pariter & in lue venerea poſt ſcroti ſphacelum obvenire obſervavi. Propter periculum hocce hydropicis raro perforatur ſcrotum.

Poſt ſcrotum *& crura ſubindè ſcarificari ſolent*, ob hanc rationem, ita excitatum fuiſſe effluxum aquarum, & ægros evaſiſſe ſanos: Nempè circa loca carnoſa, & circa ſuras inſtituendo ſcarificationem lenem, *ita ut inciſiones à ſe invicem aliquantiſper diſtent*, *Defenſiva* ſuprà & infrà admovendo. Promptè enim levi facta cutis leſione copioſum ſerum tranſudat, linteolo molli citra frictionem abſtergendum, vel appoſita ſpongia excipiendum, ac præterea loca vicina propter facilem gangrænæ metum defendenda; nempe fovendo ſubindè cum ſpiritu vini *ſimplici*, *aut theriacali*, *aut crocato*, & imponenda deſuper *emplaſtra balſamica defenſiva*. Quin & ne vulnuſcula gangrænam concipiant, ſpiritu vini *camphorato* ſubinde eluenda ſunt.

Præterea veſicæ ſpontaneæ ſubindè in cruribus ſe aperiunt, quibus diſruptis multa aqua evacuatur, unde iiſdem *folium braſſicæ* eſt applicandum, utpote quod multum ſeri extrahit. Obſervatum fuit, quod plantago aquatica contuſa, & pedibus nimis tumentibus applicata, veſiculas copioſas ſatis excitaverit, quæ poſtmodùm apertæ multum aquæ reddidere cum inſigni ægri levamine. Ad hujus imitationem quidam *veſicatoria* locis crurum carnoſis applicant, nempe vel prope ſuras, vel in parte carnoſa femorum, & humeris; His enim apertis copioſa colluvies evacuatur, & loca iſta carnoſa minùs facilè gangrænam concipiunt, quàm nervoſa. Aquam autem intercutem ſaltem, non intra cavitates collectam, niſi ex abdomine ſerum ad crura ruat, educunt, ut, præter RIVERIUM *Obſervat. à* JACOZ *commun* 21. WILLISIUS teſtatur; modò ſub tali cautela applicentur, ne, quia magnam ſæpè poſt ſe illuviem ex tota vicinia trahunt, ſpirituſque enervant, ac calorem partium extinguunt, ſphacelum inducant, prout inter alios SEPTALIUS *Animadverſ. Medicar. lib.* 7. §. 56. HILDANUS *Cent.* 1. *Obſerv.* 49. & SYDENHAM *de hydrope*, animadvertunt: qua de cauſa non tantùm artuum extremitatibus, quàm femoribus & humeris, ac in hydrocephalo, externè pone aures ac in nucha admoveantur. Quod ſi ſponte fiant, optimum eſt.

Cæterùm, quoniam confertim nimis per veſicatoria fit Evacuatio, & majus de gangræna imminet periculum, potius *Eſcharotica* ſeu *Cauteria*, vel *actualia* vel *potentialia*, circa loca carnoſa applicant, quæ veſicatoriis ideò anteponenda; quod in principio lentè magis operentur, & ratione eſcharæ contra gangrænam partes firmiùs muniant: vid. WILLISIUS *l. a.* His ipſis enim ſucceſſivè per parvum foramen cum minori gangrænæ metu fit evacuatio. Quibus tamen pariter ſerum ſaltem intercutaneum, minimè quod in cavitatibus fluctuat, educitur, niſi forſan paracenteſeos vicem in ventre gerant, aut ex cavitatibus ſerum ad habitum, v. g. pedes, ruat. Verùm non ſemper imitari poſſumus; nam in hydrope inveterato, & in quo pedes diu tumidi, ac partes corruptæ apparent, in qualibus caſibus periculoſiſſimum eſt cauteria applicare, quia frequentiſſimè inſequi ſolet gangræna, quæ repit ulteriùs, nec eidem reſiſti poteſt. Ideò non inſtituenda ſunt niſi in corpore robuſto & juvenibus, licet & hic cautela opus ſit. *Modum applicandi cauteria* unà cum defenſione crurum à gangræna; optimè refert WILLISIUS *Pharm. Ration. P.* 2. Nempè fotus aromaticus partem confortat debilem, cujus robur per balſamicam vim *picis Burgundicæ* conſervatur, ſicque gangrænæ metus optimè præcavetur. Quin *& punctura cum acubus* ob evacuandas aquas optimè inſtitui poſſunt: vid. WILLISIUS *l. c.* Nihil tamen refert, ſive per ſcarificationem chirurgorum, ſive acu ſaltem communi, quam WILLISIUS commendat, paracenteſis inſtituatur, modò aquarum profluxus, præceps ac nimius præcaveatur. Hiſce ſuccedit denique *profundior paululum unguium abſciſſio*, in ſpecie in digitis pedum, qui modus tutiſſimus eſt hac enim occaſione ſucceſſivè quaſi aqua tranſudans & deſtillans hydropicos deſerit, idque ſine periculo, potiùs cum emolumento: videatur SCHENCKIUS *in Obſervat.* & SENNERTUS *l.* 3. *Prax. P.* 8. *S.* 2. *c.* 7. Remediis chirurgicis quoque accenſentur *ligaturæ expulſivæ*, quales non ſaltem in tumoribus pedum œdematoſis interdum magnæ efficaciæ obſervantur, ſed RIVERIUS quoque à FOMIO *commun. obſervat.* 6. in hydrocephalo quoque recens nati infantis, ſine ullis alii remediis effectum ſingularem præſtitiſſe perhibet: ſine dubio quatenus in partibus compreſſis influxus ſeri ulterior inhibeatur, ut reliquum ejus vel à venis ac lymphaticis vaſis reſorbeatur, vel per emunctoria ſolennia eliminetur.

His modis *primæ Indicationi* ſatisfieri ſolet.

Hæc interim dum fiunt, poſtquam facta, antecedentis etiam cauſæ habenda eſt ratio. *Quoad ſecundam igitur Indicationem*: In uſu ſunt ALTERANTIA in genere ſic dicta, varianda ſubindè pro cauſarum remotarum differentiis. Quæ tamen ordinariò ferè locum habent, ſunt imprimis *Martialia & amara*, aliàs *Hepatica & aperientia*, calefacientia dicta, humorum viſciditatem corrigentia, incidentia atque corrigentia: quæ inter excellit *abſinthium*, adeò ut exiſtimem, *potiſſimam hydropis curandi vim ſitam eſſe in marte & abſinthio.* Juxta hęc ſunt & *veronica, ceterach., ſatureia, ſcolopendria, cortex fraxini, vincetoxicum, chelidonium maius, rhabarbarum, marrubium, rubia tinctorum, allium, hedera terreſtris, bellis minor, rob juniperi & ſambuci, tartarea* quævis, *lapis ceraunius* ſeu *fulminaris*: quæ omnia eò nobilioris ſunt effectus; quò ipſorum uſu, ſed additorum ratione, copioſior urinę fluxus ſupervenit. Hinc quælibet *Martialia aperitiva pulveres & extracta anticachectica*, præſertim cum tartaro præparata, aut ſociata, tartari martiales, croci martis aperitivi, eſſentię martis liquidæ, & ſimilia, ſunt convenientiſſima, iiſdem temporibus cum aliis alterantibus uſurpanda, quibus à purgantibus vacamus. *Martialia* magni ab omnibus in his caſibus æſtimantur, quatenus non ſaltem acrimoniam humorum temperant, ſed eoſdem quoque in fermentationes novas cient, prout WILLISIUS *de Morbis convulſivis cap.* 11. *& Phar. Ration. Part.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 5. docet: ſic vinum *martiale hydropicum Cnœffelii videb. in* M. A. N. C. *ann.* 6. *app. pag.* 107., ubi ſimul integra hydropis cura, tàm per interna, quàm per externa reperitur. Quò referenda quoque cura hydropis, quæ recenſetur in BARTHOLINI *Actis Haffnienſ. volum.* 5. *obſervat.* 119. *Abſinthium* nobiliſſimum eſt ſimplex in hydrope quocunque uſu; cereviſia, vinum, eſſentia, extractum abſinthii, &c. ſingulariter hydropicis conducunt. Solius abſinthii uſu plures hydropici curati obſervati fuerunt: vid. M.A.N.C. *ann.* 3. *Obſervat.* 322. *& ann.* 9 *&* 10. *obſervat.* 18. RHODIUS *Cent.* 3. *Obſervat.* 12. & FEHRIUS *de abſinthio pag.* 116. Unde quidam coagulant ſpiritum ſalis cum ſale abſinthii, & hoc tanquam ſal ſalſum tertium ceu expertum ad hydropem commendant, cùm potenter aperiat. BORELLUS *Cent.* 2. *Obſervat.* 53 Decoctum veronicæ laudat. *Vincetoxicum* à pluribus decantatum ſpecificum eſt, cujus *Decoctum* per ſudorem & urinam ſpecificè hydropicis confert: vid. M.A.N C. *ann.* 1. *obſervat.* 57. *Rhabarbarum* alterans quoque ſpecificum ad hydropem, ita ut exiſtimem, electuario facto ex rob *juniperi* cum *rhabarbaro* multum præſtari poſſe in hydrope; e. g.

♃. *Rob. juniperi* ℥iß.
Extract. Martis cum ſucco pom. ℥ß. vel ʒ vj.
Pulv. rhabarb. elect. ʒij. vel ʒ iij.
Cum *aqu. cinnam.*
F. electuarium.

Confirmat RIVERIUS *in Obſervat. commun.* dum refert, poſt vomitum ſanguinis ortum aſcitem per *infuſionem rhabarbari* pro potu ordinario curatum.

Chelidonium maius, item *marrubium* ſpecifica ſunt ad hydropem, præſertim ſi icterum inſequatur. *Allium* quoque vi alterativa & diuretica hydropicis multum confert, de quo *ſuprà, ubi de diureticis.*

De *hedera terreſtri* aliquot novi exempla: eſt hìc vir, maximè ad anaſarcam proclivis, & cujus crura jam aliquoties inſigniter tumefacta copioſum ſerum per aperta ulcuſcula emiſere; hic per *Decoctum hederæ terreſtis & abſinthii* in cereviſia ſecundaria quotidiè aliquoties calidè bibitum hactenus pancreaticè vixit; ſiquidem ſemper copioſum urinæ fluxum procuravit; ſicut ſimul quoque *abſinthii* familiaris ipſi erat uſus. Quoad *hederam* verò *terreſtrem*, notabile eſt ſequens exemplum: Mulier quædam deſperatè hydrope laborans, & à medicis relicta, uſu *ſucci radicis ireos in vino Malvatico* hauſti, & interno & externo uſu *herbæ hederæ terreſtris* convaluit: nempe aniculæ ſuaſu extrà *hederam terreſtrem* locis tumentibus impoſuit, unde notabiliter tumorem remittere obſervavit; quo ipſo animata & ipſam herbam in aqua vel cereviſia decoctam calidè & copioſè hauſit, & tali hujus uſu, cum *ſucco ireos* interdum repetito, convaluit. FERDINANDUS *eſſentiam roriſmarini* ſingulariter commendat. *Rob juniperi & ſambuci* vi alterativa bilis & ſanguinis, diaphoretica, ac diuretica multum valent in hydropicis, adeoque pro corpore Electuariorum aut aliarum formularum commodè inſervire poſſunt. *Ex tartaro tinctura tartari acris*, vel ſola, vel in ſcorbuto cum ſpiritu cochleariæ miſta, *terra foliata tartari*, *tinctura martis tartariſata Ludovici*, *tinctura vitrioli martis Zwelferi*, *ſpiritus tartari probè rectificatus*, ac ſimilia, *ſal tartari*, &c. polychreſta ſunt, & tanquam digeſtiva purgantibus præmittenda optimè conveniunt. Quoad *ceraunium* præparatum, vid. *ſuprà*, *ubi de diureticis*. Pariter hujus loci erit, quod MARCELLUS DONATUS *Hiſt. Mirab. lib. 4. cap. 21.* refert, quendam hydropicum aſſiduo labore ſine ullis aliis remediis fuiſſe curatum. Illud de digeſtivis ac incidentibus adhuc notetur, quod SYLVIUS ſæpiùs inculcat, ut, dum illa aſſumuntur, in lecto ſe contineat, & ad blandum ſudorem corpus diſponat æger; ſic enim faciliùs præſtant, quæ præſtare debent; quatenus hac ratione illorum motus ad partem affectam, æquè ac operatio in humorem peccantem, notabiliter promovetur.

Ex his variæ fieri poſſunt formulæ contra hydropem. In principio imprimis Nodulus cum ſale tartari convenit: verb. grat.

♃. *Rad. vincetox.* ℥iß. ad ℥ij.
Herb. chelidon. maj.
Marrub.
Abſinth. an. M.j.
Cortic. citri,
Aurant. an. ʒvj.
Sem. fraxini,
Cumini,
Aniſi,
Fœniculi an. ʒij. vel ʒiij.
Bacc. junip. contuſ. ℥iß.
Galang.
Caryophyll.
Gingib. an. ʒj.
Sal. tartari ʒvj. (vel *ſal. tart. abſinth. geniſt.* an. ʒj. ad ʒij.)

Inciſ. & contuſ. infund. vino, pro repetitis pro lubitu hauſtibus.

Idem facilè poteſt fieri purgans, addendo radicem Rhabarbari, hellebori nigri, eſulæ non præparatæ, &c.

Vir quidam hydropicus ſequenti Nodulo fuit curatus, quem mirè per urinam evacuare dicebat.

♃. *Rad. cichor.* ʒiij.
Gram. ʒij.
Gentian.
Helenii,
Cortic. rad. cappar. an. ʒj.
Ligni ſaſſafr. ℈ij.
Com. abſinth. vulg.
Pont.
Fol. card. bened.
Summ. centaur. min. an. p j.
Flav. cort. citri ʒij.
Ex inciſis f. Nodulus.

Cui affundatur dimidia menſura *vini Malvatici*, ſeu alius *Hiſpanici*, ſtent in loco tepido per diem & noctem: hinc bibatur mane hauſtulus unus, hora una ante uſum juſculi. Continuentur autem tales potiones neceſſe eſt aliquandiu.

Omni ſeptimana ſimul bis *clyſma emolliens & carminans* applicatum fuit, & ſimul *ſacculus ex aromaticis & carminantibus* in aqua vel vino coctis abdomini & ſcroto impoſitus fuit.

Item

♃. *Malvat. juniper.* ʒij. ad ʒß.
Spirit. aperit. Penoti ʒij.
M. D. S.
Eſſentia aperiens.

Doſis à guttis 40. ad 50.

Item

♃. *Spirit. carminat. de tribus* ʒß.
Salis ammoniaci ſimpl. ʒij.
M. D. S.
Spiritus aperiens.

Doſis ʒß. aliquoties in die, in vehiculo conveniente.

Item

♃. *Salis fimi col umb. vel ſarment. vitis* ʒj.
Pulv. bufon. ʒß. vel ℈ij.
Miſc. pro pulvere:
Div. in 2. part. æquales:
D. S.
Singularis pulvis contra hydropem.

Hæc tantùm pro formulis; Uſus & experientia plura docebit.

Item fiat *vinum chalybeatum* ad imitationem HARTMANNI, *ubi de cachexiis*, in quo coquitur *abſinthium*, *rubiæ tinctorum*, *carduus benedictus* &c., quod commodè pro potu ordinario uſurpari poteſt.

Seri acrimoniam, quam cauſam interdum eroſionis vaſorum eſſe *ſuperiùs* dixi, corrigunt diverſa diverſitati acrimoniæ reſiſtentia, præprimis tamen lentore notabili denotata, v. gr. tragacanthum, maſtix, radix cynogloſſæ, & oleaginoſa, ut ſemen violarum, & hyoſcyami, ac nucleorum emulſiones; item Terrea & Teſtacea, v. gr. lapilli cancrorum, mater perlarum; & Balſamica ſeu vulneraria. Quamvis negandum non ſit, ejuſmodi acrimoniam rariùs in principio ſubeſſe, ſed cum ſero demùm evacuato contrahi; aliàs in hydropicis frequentiores viſcerum eroſiones forent. Quod ſi verò vaſorum & viſcerum obſtructiones atque indurationes circulationem ſeri turbent, hinc hydropi occaſionem præbeant, harum medelæ incumbendum per illa, quæ diuretica, diaphoretica & attenuantia ſuperiùs dixi; quamvis parum admodum ſpei in poſteriore caſu ſubeſſe ex prognoſi conſtet.

Tandem etiam fibrarum cutanearum laxitatis & imbecillitatis cura habenda eſt, qualem & per eam hydropem frigus induxiſſe videtur apud BARTHOLINUM *Centur. 6. Hiſt. 17.*, adeoque ſæpè copioſioris ſeri affluxus cauſa exiſtit. Scopo huic ſatisfaciunt nervina ſpirituoſa, balneorum, pediluviorum, fotuum & lituum forma applicata: e. g. in cruribus œdematoſis optimè applicatur ſpiritus vini, ſpiritus vel aqua articularis, Balſamus Anglicus, aqua vitæ Saxonica, &c. item Emplaſtrum de Alcalibus TACHENII *in Morbor. Princip.* Adſtringentia, quæ RIVERIUS *obſervat. communic. 9. pag. 369.* MARCELLUS DONATUS *lib. 4. cap. 21.* aliique commendant, meritò reiicio, cùm ex pororum occluſione, & hinc tranſpiratione inſenſibili impedita, plura mala oriri, imò ipſe hydrops regenerari poſſit.

Denique ſi *eroſio atque ruptura vaſorum ſimiliumque organorum ſubſit*, conſolidantia ſeu vulneraria propinentur, quatenus agrimoniam, chærefolium, veronicam, verbenam, vincetoxicum, &c. hydropicis multum prodeſſe, experientia comprobat.

Et hæc eſt Cura hydropis ordinaria.

De extraordinariis ejus Curis, quando per continuam ſitim, vel per eſum halecis ſine omni potu, quale exemplum *in Paralipomen.* habet SENNERTUS *pag. 149.*, item quando æger hydropicus repit in furnum piſtorium, ita ut caput ſaltem promineat, nihil ampliùs moneo.

Porrò in hydrope duo ſymptomata maximè urgent, nempe *difficilis Reſpiratio & clamoſa ſitis*.

Quoad Reſpirationem difficilem, ſuprà ſub puncto anaſarcæ curandæ dixi convenire vomitum. Interim uſitatum quoque eſt ſperma ceti à ʒß. ad ʒj. in vehiculo fervido vel vino Malvatico uſurpatum, quod ipſum remedium efficax deprehendi.

Quoad verò *ſitim* clamoſam *urgentem*, quæ eſt unum è præmiſſis ſymptomatis hydropicis, cum nimia potus ingurgitatio

gitatio noceat; opera detur, ut fallatur, & palliativè ſiſtatur; quod fit per maſtichen, ſi nempe grana hujus in ore teneantur, & ſedulò maſticentur; ſic enim blandus ſapor ex iis prolectus ſitim compeſcit. Quò magis enim abſtemii ſunt à potu hydropici, eò faciliùs curantur. Siquidem plura proſtant exempla hydropicorum ſola potus abſtinentia curatorum: vid. HILDANUS *cap. 4. obſervat. 41.*, ubi refert, hydropicum, qui potus abſtinentia per 4. ſeptimanas curatus eſt. Quod ſi verò neceſſe ſit, ut bibat æger, imitemur RULANDUM, qui meliore inventione

℞. *Bacc. juniper. contuſ.* M. ij. vel iij.
Decoqu. in *ſeri lact.* ℔vj.

Et ita hoc Decoctum propinat pro Potu ad ſiſtendam hydropicorum ſitim, quod elegans eſt ob vim diureticam latentem: cui addit parum *de ſucco granatorum*.

Nitrum optimè purificatum continuò in ore retentum, ut liqueſcat, proficuum eſt hydropicis; aut etiam potui eorundem cuique additum ſitim temperat, urinam ciet, & optimè iiſdem confert. Sic quoque radix liquiritiæ maſticata cum paſſulis & ſimilibus in ore detineatur, aut aſſumatur, temperando acre ſalſum, ſitim excitans, hanc mitigat. *Vinum ſeu ſuccus granatorum*, aut julepus cum ſucco granatorum temperatus, non immeritò ab HARTMANNO commendatur; *vel ſpiritus ſalis dulcis* parva in doſi ſubindè propinatus ad ſitim egregius eſt, ſimulque diureticus; item ſpiritus ſalis coagulatus Rhumelii. Acetum aqua chalybeata dilutum, abluendo os uſurpatum, etiam ſitim fallit. Subindè etiam tinctura florum bellidis potui additur ad mitigandam ferociam ſitis.

Hæc fuerunt Interna.

Præter hæc Interna etiam *Clyſmata* multis uſibus hydropicis inſerviunt, præſertim, cùm pectoris ac capitis urgent ſymptomata, utpote ſerum è vaſis atque ſubſtantia inteſtinorum ac meſenterii ſine totius maſſæ ſanguineæ exagitatione prolicientes, ita ut illa depleta ſerum extravaſatum aliquantulum imbibant. Enematum ejuſmodi ingredientia ſunt hydragoga cum aromaticis mixta, v. g. herba gratiolæ, ſoldanellæ, betæ, flores geniſtæ, ſambuci, chamomillæ, centaurii minoris, radix ireos noſtratis, bryoniæ, cortices interiores ſambuci, frangulæ, ſemen carthami, cumini, carvi, &c. quæ majoris efficaciæ erunt, ſi in urina decoquantur: v. gr. pro clyſtere ſtimulante

℞. *Decoct. fl. chamom.* ℔ß.
Vrin. hum. ℥iij.
El. lenitiv. ʒvj.
Ol. deſtill. tereb. ℈j.
M. pro Clyſmate: S.
Clyſter abducens.

Ex acrioribus

℞. *Cortic. interior. frangulæ,*
Sambuci an. M. j.
Herb. abſinthii M. ij.
Rad. bryon. ℥j.
Ireos noſtrat. rec. ʒvj.
Baccar. junip.
Lauri an. ʒiij. vel ℥ß.
Sem. cumini vel *carvi,*
Fœniculi an. ʒij.
Coqu. in ſ. q. *urinæ puer.* vel *ſeri lact.*
℞. *Colaturæ* ℥viij. vel ℔j.
in qua diſſolve
Electuar. hieræ cum agar.
De bacc. lauri an. ℥ß.
Vitell. ovor. no. j. vel ij.
M. f. Clyſma pro 2. doſibus: S.
Clyſma abducens pro 2. doſibus.

℞. *Cortic. interior. frangul.*
Sambuc. an. M. j.
Rad. bryon. ℥j.
Ireos noſtrat. rec. ℥ß.
Bacc. lauri,
Juniper. an. ʒiij.
Coqu. in ſ. q. *aquæ comm.* addendo parum *urinæ pueri:*

℞. *Colat.* ℥ix.
adde
Mellis parum.
M. f. Clyſma: S.
Clyſter abducens.

Muria halecis cum paſſulis loco clyſteris injici poteſt. *Clyſmata* autem *ex urina* humana, in ſpecie *pueri*, perquàm ſunt egregia, idque in ſpecie, ubi flatus ſimul adfuerint, quos diſpellit urina. *Nam raro ſola aqua in hydrope peccat, ſed ferè ſimul ex uligine* iſta ſimul *flatus generantur*, exaſperantes malum: in quo caſu ſalutari cum ſucceſſu applicantur Clyſmata cum & ex urina pueri, in qua modiolum fermenti ac ſeminum carminativorum coctum cum melle; vid. VALERIOLA *l. 1. obſ. 2* M. A. N. C. *ann. 2. obſ. 219. in ſchol. p. 320.* & SENNERTUS *l. 3. Prax. cap. de hydrope* quorum ad imitationem

℞. *Sem. apii* vel *aniſi,*
Fœnic. an. ʒiij.
Fermenti comm. ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *Urinæ pueri:*
℞. *Colaturæ* adde
Mell. deſpum. ℥ß.
Ol. deſtillat. terebinth. ℈ß.
M. pro Clyſmate: S.
Clyſter flatus diſpellens & abducens.
℞. *Sem. fœniculi* vel *aniſi,*
Fermenti comm. an. ℥ß.
Coqu. in *aqua communi:*
℞. *Colaturæ* ℥v. adde
Urinæ pueri ℥v.
in quibus ſolve
Mellis deſpum. ℥j.
M. pro Clyſmate:
D. S.
ut antè.
℞. *Decocti carminat.* ℥vj.
Urinæ hum. ℥iij.
Fermenti ʒj.
Salis commun. ℈j.
Mellis roſati ℥j.
M. pro Clyſmate:
D. S.
ut ſuprà.

Non immeritò *terebinthina* hìc commendatur, cùm clyſteres ex mera urina pueri, in qua aliquid terebinthinæ, & nitri diſſolutum fuerit, admodùm laudentur à WILLISIO *l. 2. pag. 318. & 321.*, utpote qualis clyſter non ſaltem inteſtina ad deponendum ſerum vellicaret, ſed hujus etiam aliquam portionem virtute ſua diuretica ad renes moveret: ex. gr.

℞. *Urinæ human.* ℔j.
Terebinth. Venetæ cum *vitell. ovi ſolut.* ℥j.
ad ℥iß.
Nitri depur. ℥iß.
M. f. Enema, quotidie applicandum,
D. S.
ut ſuprà.

Præterea *externa* quoque abdomini aſciticorum, ut & ſcroto tumefacto, vel labiis vulvæ nimis tumentibus, & pedibus ipſis inflatis & tumidis, varia applicanda ſunt, ut nempè ſucceſſivè reſolvatur tumor illorum œdematoſus, & ipſe liquor contentus attenuatus partim inſenſibiliter, partim ſenſibiliter diſcuti queat, nunc per Fomenta, nunc Cataplaſmata, nunc ſacculos interpaſſatos in vino vel lixivio. In leviore malo *herba chelidonii majoris*, aut etiam *Geranti Robertiani*, contuſa, & plantis pedum applicantur. Singulare quid obtinet radix bardanæ, vel folia recentia contuſa plantis pedum alligata, conveniunt; ſingulari enim experimento potenter reſolvere, & multas ſeroſitates elicere dicuntur. *Petroſelinum recens* contuſum & ſcroto applicatum etiam conducere obſervatum. *Externa* hæc ſcroto, abdomini & pedibus applicanda, in genere ſunt in duplici differentia: nempe vel *aromatica attenuantia & diſcutientia*, vel *ſalina nitroſa diſſolventia*. Aromatica diſcutientia ſunt folia & flores ſambuci, folia ebuli, folia & ſemen chamomillæ, folia lauri, menthæ, origanum, abſinthium, radix & ſuccus cucumeris aſinini, radix bryoniæ, aſari, baccæ lauri, & juniperi, ſemina milii, carminativa calida minora, & ſimilia: in ſpecie chelidonium majus, quod ipſum in tumoribus pedum ædematoſis, ſupervenientibus morbis chronicis aut acutis, ac etiam ex errore diætæ, aut dyſcraſia bilis ſubor-

ſubortis, plantis pedum applicatum eoſdem ſolet reſolvere & inſigniter minuere. Nam *furfures*, & furfuribus decoctis parati ſacculi; unà cum pulvere cumini, ventri applicati, admodum commendantur à STOECKERO *in Praxi*. Omnium optima ſunt *ſtercora animalium* pro externa emplaſtratione, quæ ratione ſalis nitroſi miram vim obtinent diſcutiendi inſenſibiliter hydropicorum colluviem, in ſpecie ſtercus *caprillum*, hinc *columbinum* & bubulum. *Stercus humanum* quidem aliàs præferunt; ſed applicatum nimis ferit nares. Sanè ſtercus caprillum contuſum priùs, vel columbinum, bulliat cum aqua ſimplici vel calcis vivæ, probè ſubactum inſtar cataplaſmatis liquidi applicetur: item ſtercus bubulum ſubactum cum pulvere cumini cum ſucceſſu applicatur: fortius eſt ſtercus caprillum cum urina humana ſubactum, & cataplaſmatis inſtar abdomini inſtratum, aut pedibus aut ſcroto applicatum mirificè tumorem diſcutit: aut quoque ſtercus vaccinum aut equinum cum farina hordei miſtum, cui addatur acetum deſtillatum, invicem ſubacta ſub forma cataplaſmatis *præſertim ibi conveniet*, ubi *inflammatio*, quam diſcutit, imminet. Inter ſalina convenit ſacculus ex cineribus ac ſale toſto paratus; vid. SYLVIUS *de hydr.* §. 125. Cum urinis puerorum facta ex vegetabilibus cataplaſmata inſigniter commendantur. Præ reliquis eminet iſtud euporiſton, nempe *aqua calcis vivæ* ſeu aqua benedicta chirurgorum ſingulariter in tumoribus ſeroſis diſcutiendis, vel ſolitaria, vel imprægnata ſpiritu vini ſpongia vel linteo applicata crebriùs, & quidem calidè ſcroto vel toti abdomini inſternitur. Ac ſanè multum latet in hac aqua ob ſalia duplicia, quæ habet in receſſu. In ſpecie ſi immineat pedibus œdematoſis *gangræna*, quod ipſum ex maculis conſtat, hæc aqua erit convenientiſſima, tàm quod diſſolvat tumores, tàm quod à gangræna præſervet. Cum aqua hac ergò reliqua jam dicta in cataplaſmatis formam coqui, & ita imponi poſſunt: e. g. ex urina pueri;

♃. *Fol. ſambuci*,
Fl. ſambuci vel *chamom.* an. Mj. vel ij.
Sterc. caprill. contuſ. ℔j, vel ℔jß. ad ℔ij,
Sem. 4. *calid. maj.* an. ℥jß.
Rad. bryon. rec. ℥jß. ad ℥ij.
Coq. in ſ. q. *aquæ* vel *urinæ puerор.* ad conſiſten. cataplaſmatis: S.
Cataplaſma diſſolvens.

Applicetur abdomini vel ſcroto.

Cataplaſma expertum ex radice cucumeris aſinini cum pulvere cumini commendat & deſcribit RIVERIUS *C.* 1. *obſervat.* 70. & *Prax. lib.* 11. *cap.* 6. Spectat huc cataplaſma ex ramentis coriariorum recenter ex calce viva paratorum, quod RIVERIUS *de Morbis Infrequentibus Obſ.* 33. commendat; item cataplaſma ex ſtercore bovino, ſulphure, ſemine cumini & urina; aut ex raphano contuſis; vel quod RIVERIUS *Prax. lib.* 11. *cap.* 6. deſcribit, cujuſque efficaciam *cent.* 1. *obſervat.* 70. & *Cent.* 2. *obſervat.* 90. confirmat,

♃. *Stercor. bovin. ſicci* ℔j.
Sulphuris vivi,
Sem. cumini pulveriſ. an. ℥ij.
Vrinæ puer. q. ſ.
M. f. cataplaſma: S.
Vt ſuprà.

Præ cæteris ſingulare quid obtinent contra tumores ſcroti & pedum *cochleæ* recentes, *cum ſuis teſtis* contuſæ, & ventri hydropicorum ac ſcroto tumenti ad modum cataplaſmatis applicatæ: quæ ſi ſiccæ fuerint, aliæ rurſus imponendæ. Singulariter conveniunt tàm in abdominis quàm teſtium tumore; quod remedium ceu ſecretum & efficaciſſimum à CASTRO, THONERO, & aliis Autoribus æſtimatur hoc in caſu; nempe parant *cataplaſma ex cochleis cum teſtis contuſis*, adſperſo *pulvere ſtercoris caprilli* & ſeminis carvi; aut

♃. *Flor. chamom. ſimpl.* vel *Rom.* Mij.
Farin. fabar. ℥vj. ad ℥j.
Coch. cum *teſtis contuſ.* ℥iv. vel ℔ß.
Sterc. caprill. ℥ij, vel ℥iij.
Pulver. ſem. cumini vel *carvi* ℥j.
Coquantur in
Aquæ ſimplic.
Aceti an. part. æqual.
(vel *aquæ part.* jv. & *aceti part.* j. vel etiam in ſola *aqua*)
Pro cataplaſmate:
D. S.
ut *ſuprà*.

Et applicentur in exceſſivo tumore pedum, vel ſcroto tumente.

♃. *Cochl.* cum *ſuis teſtis contuſ.* ℔j.
Pulv. ſem. carvi ℥ij.
Sterc. caprilli ℥j.
M. pro Cataplaſmate: S.
Cataplaſma diſcutiens.

Quod tepidè imponendum eſt in reſolvendis tumoribus ſeroſis, in hydrope tàm univerſali quàm particulari. Et ſanè hujuſmodi cochleas, vel limaces cum teſtis contritas & applicatas abdomini, ceu ſecretum ſingulare commendat PETRUS à CASTRO, quo ipſe etiam uſus fuit in cura Hydrocephali.

Item

♃. *Bacc. juniperi* part. jv.
Lauri part. ij.

Pulveriſata, & melle excepta inſternantur abdomini; quo curatus fuit Hydropicus, qui ex nimio ſpiritus vini abuſu hydropem contraxerat: cujus loco Cataplaſma *ex foliis rutæ & abſinthii ana cum melle* ſubactis, abdomini applicari poteſt.

Quibus moleſta forent hæc Cataplaſmata, illi uſurpent inunctiones per olea aromatica, quæ ſimul etiam urinam movent; prout exemplum à WILLISIO *l. a. c.* 5. de inunctione olei ſcorpionum anaſarca laborantis, & per diureſin ſanati, teſtatur: qualia ſunt v. g. linimenta ex oleo laurino, ſambuci, anethi, ſcorpionum ſimplici & compoſito, in ſpecie bufonum, oleo deſtillato juniperi, carvi, roriſmarini, & ſimilibus: cum quibus unguentum Agrippæ, vel de Arthanita, vel Martiatum, vel Emplaſtrum de baccis lauri, hydropicum Auguſtan., vel diaphoreticum *Mynſichtii*, & ſimilia malaxentur, & ita locis tumidis inſternantur. Item unguenta ex ſulphure, & calce viva cum Vegetabilium acriũ Extractis mucilaginoſis: hinc v. g. Unguentum de calce viva *Auguſtan.* & unguentum, quod RIVERIUS *Cent.* 2. *Obſ.* 97. deſcribit, conveniunt;

♃. *Ol. de cappar.*
Tamariſc. an. ℥ij.
Succ. ebul.
Cucum. agreſt. an. ℥jß.
Bulliant ad ſuccorum conſumptionem,
Colaturæ adde
Sem. agn. caſti,
Petroſ.
Macis pulveriſ. ſubtiliſſimè an. ʒß.
Ol. nuciſt. ℥ß.
Ceræ q. ſ.
M. f. Linimentum.

Quo illinatur totus venter calidè in introitu lecti. Aliàs etiam locum invenit inunctio partium tumentium cum *ſpiritu* vini, vel ſimplici, vel *juniperino*, addendo parum de *oleo carvi*.

Alii *olea bufonum*, *ſcorpionum*, *juniperi*, *laurinum ana*, ſimiliter abdomini illinunt,

Vel

♃. *Unguent. de Arthanit.* ℥j.
Agrippæ,
Dialthææ an. ℥ß.
Ol. ſcorpion. ſ. ʒij.
Chamom.
Aneth. an. ℥ß.
M. f. Unguentum:
Crebrò tepidè abdomini illinendum: S.
Unguentum diſcutiens.

♃. *Unguent. de Arthanita* ℥j.
Agrippæ ℥ß.
Ol. ſcorpion. ſ. ℥ß.
Deſtillat. bufon. ʒiij.
M. invicem & illinantur abdomini.
D. S.
ut *antè*.

♃. *Unguent. de arthanita* ℥j.
Agripp.
Dialthææ an. ℥ß.
Ol. ſcorpion.
Chamom. vel *anethi*,
Amygd. dulc. an. ℥jß.
Succi raphani ℥ij.

M. f.

M. f. unguentum crebrius abdomini illinendum.

D. S.

ut ſuprà.

Balnea à quibuſdam commendantur: ſed vix niſi in Anaſarca, locum habent.

Quod ſi *gangræna aut ulcera pedum* vel *ſcroti* in Hydropicis adſint, Topica pro his ſelecta vid. in M. A. N. C. *Ann.* 6. & 7. *Append. p.* 110.

De *Curis magneticis* ad Hydropem uſitatis, nempe dum veſica ſuilla urina ægri impletur in fumo ſuſpendenda; vel dum ſanguis ægri putamini ovi includitur, &c. nil attinet dicere. Item, dum raſura unguium manuum ac pedum cum ſindone rubra cancro vivo in dorſo alligantur, & ita in aquam fluentem projiciuntur.

Hæc de Anaſarca, Cachexia, & hydrope.

Pergo ad alia vitia nutritionis læſæ; & quidem ad affectus cachecticos multa alia pathemata pertinet, adeò, ut etiam ſub cachexia *Icterus* ſeu *cachexia icterica* comprehendatur, corpus vel flaveſcit, vel nigreſcit, vel virideſcit, vel plumbeo fit colore.

Sit ergo

ARTICULUS IV.

DE

ICTERO FLAVO, NIGRO, & ALBO

Icterus ſeu *morbus arquatus*, *totius corporis cachexia*, partibus ſolidis flavedinem inducens, urinam obſcuriore rubedine tingens, utplurimùm cum cardialgia, dolore, hypochondriorum, præprimis dextri, torminibus ventris, alvi ſegnitie, interdum diarrhœa bilioſa ac laſſitudine membrorum, item lipothymia conjuncta, eſt multiplex, ejuſque tot ſunt ſpecies, quot colores in corpore efflorescentes obſervantur: nempe datur Icterus niger, plumbeus, viridis, qualem PETRUS FABER *Cur.* 28. & 71. recenſet. Licet autem varii ſunt quoad colorem, in radice tamen omnes conveniunt, & ſunt unus idemque morbus, ac ſaltem graduali cauſę morboſæ differentia à ſe invicem diſtinguũtur. Quando ægri colore flavo, in corporis peripheria efflorescente, tincti obſervantur, vocatur *Icterus flavus*: quod ſi flavedo iſta nunc ad viriditatem, nunc ad cœruleitatem, nunc obſcurum livorem inclinet, *Icterus niger* vocari ſolet.

Quoad *Hiſtoriam* affectus hujus: Icterus præſens quidem ſe facillimè manifeſtat, imminens verò difficulter à priori cognoſcitur. Aliàs omnes *Icterici*, præſertim *primarii*, *de dolore compreſſivo præcordiorum & ſtomachi*, interdum vix tolerabili, miſerè conqueruntur: vid. M. A. N. C. *Ann.* 4. & 5. *Obſ.* 99. *p.* 102. item *Ann.* 6. *p.* 302.: quas præcordiorum inenarrabiles anguſtias Icterus ferè comitari ſolet, licet cor planè ſit innocens: hinc ſupervenit faſtidium ac nauſea alimentorum; ſubindè cephalalgiæ admodum intenſæ vertigines & ſcotomiæ conjunguntur, ita ut ægro ſyncope & lipothymia imineat. Adeſt prætereà *laſſitudo* totiùs corporis & omnium membrorum, ſæpiùs dolores gravativi in regione lũbari, ſubindè difficiles admodùm reſpirationes anxietatibus iſtis præcordiorum junguntur, ita ut ſpiritus defectu vix verbum proferre queant: *Vrina* imprimis icterum flavum manifeſtat, non quod lutea appareat, ſed potiùs, ut vocat ZACUTUS LUSITANUS, *paſſea*, i. e. *craſſè tincta*, *rutilante colore obſcura*, *craſſa*, *opaca*, *magis magiſque rubicunda*, Germ. *tunckel und garſtig nicht gelbe*, cui linteum candidum immerſum flaviſſimo colore, tanquam ſi croco tinctum eſſet, impragnatum extrahitur, quod aliæ urinæ quæcunque, colore quamvis intenſiſſimè flavo, non faciunt, & vix in ullo alio morbo contingit, undè certi ſimus de Ictero; quod ſi ſubſederint, ſedimentum quaſi argillaceum ſeponunt: interdum ex viridi nigricantes obſervantur *urinæ*. Hinc ſucceſſivè habitus corporis mutatur, & primariò in oculorum albo ſolet vel flavedo vel nigredo apparere; cujus rei ratio nulla eſt, quàm quod album oculi ſit rete mirabile, ex variis minutiſſimis arteriolis intertextum, uti patet hoc in ophthalmia, ubi hæ ipſæ magis fiunt conſpicuę; per quę vaſa diſtributum contentum flavum, iſtud ſenſibilius magis tingit, cùm minùs ſit coloratum. Jam ergò cum tanta recrementa in maſſa ſanguinea contineantur, fit ut ſucceſſivè vitiatus color emergat, donec magis magiſque corpus tingatur, quæ Tinctura adeò intenſa obſervata fuit, ut linteamina ſudor prorumpens colore flavo infecerit. *Sapor* utplurimum, idque in confirmatis, non in omnibus, *amaricans etiam varius* in ore percipitur, ut plurimum eſt nonnihil amarus ex lympha corrupta, cui ferè ſemper *ſitis clamoſa* jungitur, unde & cereviſiam horrent ægri, alium appetentes potum. Imò Ictero cum febre conjuncto alvus nunc eſt fluida, nunc diarrhœa quaſi bilioſa eſt juncta; ſicut talem etiam obſervavi in puero, fęces tinctas excernente: nunc è contrà pertinaciter clauſa, & quæ nullis Purgantibus reſerari poteſt, excrementis prodeuntibus albicantibus; uti id obſervavi ipſe in muliere per octiduum alvum non deponente, tandem fęces albas & candicantes monſtrante: idque contingere ſolet, quando ductus fellei in inteſtinum hiantes undecunque ſunt obſtructi, & ſic quaſi fluxus cœliacus affligit. *Febris interdum juncta eſt*, interdùm penitùs abeſt, interdum adeſt ante icterum, cui quidem icterus ſupervenit; nunc criticè, prægreſſis ſignis coctionis diebus criticis obveniens, nunc ſymptomaticè ſine coctionis ſignis prorumpens; per ſe tamen icterus ſine febrili inſultu ſolet emergere. Nunc cum ictero ſimul advenit febricula levis, ortà ex fermentatione ſanguinis aucta, quà præcipitantur feces maſſæ ſanguineæ. In quibuſdam, non in omnibus, dolor in hypochondrio dextro obtuſus in profundo percipitur. Subindè facilè curatur, ſubindè autem eſt nimis contumax, aut ſemel curatus facillimè recidivans; quo in caſu ſæpiùs calculi in veſica fellea obſervati fuerunt, qui ipſi ſuo modo ſunt icteri crebriùs recidivantis, aliudque nullum habemus ſignum calculorum.

Icterus nunc eſt morbus *primarius*, nunc eſt morbus *ſecundarius*. Hinc, quando vel febris ſupervenit, idque tàm continuis, quàm intermittentibus chronicis, ſive ſit *criticus*, poſt prægreſſa coctionis in urina ſigna die judicatorio ſuperveniens, ſive ſit *ſymptomaticus*, vel quando à nonnullis venenis aſſumptis, & imprimis à morſu animalium venenatorum, icterus oritur. Exempla nonnulla curioſa refert MARCELLUS DONATUS *in Hiſt. Med. Mirabil. l.* 1. *c.* 7. & poſt morſum aranearum irritatarum icterum flavum obſervavit JOEL *in Praxi ubi de venenis p.* 126.: ex viperæ morſu ſuboriri ordinariò ferè icterum jam Veteres annotarunt; ſicut ZACUTUS LUSITANUS *l.* 5. *Medic. Princ. Hiſt.* 29. refert: Nec tantùm viperę, ſed & canis rabidi, morſu ortus fuit Icterus contumaciſſimus: Icterum lethalem à manducatione ſeminis ſtaphiſagriæ notat LOSSIUS *in Obſ. l.* 3. *Obſ.* 38. *p.* 259. Vel denique affectus convulſivos inteſtinorum, præſertim tenuium, ſequitur: ſic à partu laborioſo ſubindè obſervatur ſuperveniens Icterus: paſſioni hyſtericæ quoque ſæpiùs in muliere quadam ſupervenire vidi: Colicis torminibus ſubinde Icterus ſupervenit. Quò pertinet, quod refert BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hiſtor.* 62. Icterum provocatum per medicamentum ſudoriferum in Colica aſſumptum: ſic icterum vulnerato capiti ſupervenientem die 4. notat HOECHSTEDTERUS *Dec.* 8. *pag.* 198. Nempe ſicuti vulneribus capitis gravioribus tertia die aut etiam quarta vomitus bilioſus ſupervenire ſolet; ita & conſenſus iſtius ratione etiam Icterus, nempe ſecundarius.

Quoad *Icterum primarium*; *Cauſæ remotæ* ſunt variæ: Non ultimum locum obtinet *triſtitia*, quæ nunc inchoat, nunc fovet icterum, teſte HELMONTIO *Tract. Sextuplex Digeſt.* §. 56. Sic icterum curatum à triſti nuncio recidivantem referunt BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſ. Vol.* 3. *pag.* 82. *Iracundia* etiam non rarò icterum provocat; Nempe RIVERIUS *Cent.* 2. *Obſervat.* 9. icterum mirandum in gravida ex ira refert, in qua fęces alvi erant bilioſæ, & in lecto exiguam, extra illum intentam patiebatur flavedinem. Obſtructiones ductus choledochi ſubindè in Ictericis obſervatæ fuerunt. Ante aliquot annos hic vixit quidam, qui pertinaciſſima alvi obſtructione, cum colica intenſiſſima affligebatur, cui icterus & febris continua ſuperveniebant, ibique lethales: Ab obitu diſſectione facta adverterunt, fellis veſiculam grandem & confertiſſimam, infimumque porum viſcida pituita penitus obſtructum, adeò ut poſt abſciſſionem hujus ductus biliarii ne gutta quidem bilis proflueret, quia bilis ibi contenta craſſiſſima atque tenaciſſima erat. Ac ſanè in pluribus Ictericis vel bilis viſcida, amurcæ ſimilis, vel calculi plures vel pauciores, majores vel minores, in cyſti fuerunt inventi: vid. BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſ. Volum.* 3. *pag.* 59. & PANAROLLUS *Pent.* 1. *Obſerv.* 27. & *Obſervat.* 22. DEODATUS *in Valet. pag.* 250. refert Icterum lethalem cum pruriginoſa laſſitudine, & vagis hinc inde erumpentibus tuberculis: in cadavere tres lapilli in veſica fellea reperti

reperti fuerunt: Pariter ac TIMÆUS *von GuldenKlee in Caſ.* icteritiam poſt arthridem diuturnam, ſuperveniente hydrope lethalem, ex calculo magno in veſicula fellea notat. Ac ſanè ad Icterum proni ſunt calculoſi, ut Obſervationes Practicorum teſtantur; vid. le RHYNE *de Ict. Med. p.* 222. & M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſerv.* 189. *p.* 164. calculi enim ſuo modo ſunt origo icteri crebriùs recidivantis. Aliàs vulgò ſtatuunt icterum dependere ex folliculo fellis obſtructo, quod interdum quidem verum eſt, ſed non ſemper; quia etiam ſæpiſſimè & frequentiſſimè a calculis, in fundo folliculi fellis hærentibus, is procreatur. Nec tamen hoc univerſale eſt, quia ſæpiſſimè in ictericis folliculum felleum aut ductus biliarios apertos eſſe, non ſaltim docet debita tinctorum excrementorum excretio; ſed etiam ſæpiùs in ictero demortuis diſſectis ductus fellei aperti fuerunt, teſte HELMONTIO *l. c.* ſicuti in febricitantium ictero nulla hepatis aut ductuum biliariorum obſtructorum ſuſpicio adeſſe poteſt: ita ut meatus cyſticus ſatis per ſe ſit patulus, & per eundem bilis ingreſſus & egreſſus ab his non impediatur. Ex his ipſis icteris aliud quid quàm hepatis obſtructionem, aut pori choledochi infarctionem, ſubeſſe cuilibet facilè patet.

Porrò ex ulceribus quibuſdam inveteratis crurum occluſis icterum flavum natum obſervavit AMATUS LUSITANUS *Cent.* 2. *Curat.* 83., ubi certè aliud quid neceſſum ſubeſt, quàm ſolus defectus excretionis bilis; Item ex menſibus inſtantibus, ſed non prodeuntibus, id pathema notat BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hiſtor.* 62.; ſicuti HENRICUS *ab* HEER *Obſ.* 6. monialem ictericam ac cachecticam ex menſium ſuppreſſione obſervavit: Vid. WILLISII *Pharm. Rat. P.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 1. *p.* 240. Vulnus ſclopeti ventriculum penetrans icterum produxit; vid. BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hiſtor.* 85. Item à ſcorbuto ſine felleorum vaſorum anguſtiâ icterum obſervavit LOSSIUS *lib.* 3. *Obſ.* 39. Denique & hepar *induratum & inflammatum*, aut ſcirrho obductum, crebrò Icterus ſolet inſequi.

Dividitur aliàs Icterus in *flavum* (qui virideſcens interdum) & in *nigrum*, quem communiter vitio lienis fieri contendunt, & ab humore melancholico derivant; ſed hoc tantùm ex Veterum præconcepta opinione & hypotheſi de quatuor humoribus in maſſa ſanguinea contentis. Nam dixerunt: ſicut ſanguis corpori dat floridum colorem & ſuaviter rubicundum, pituita verò habitum cachecticum; ita neceſſariò bilis vitiata icterum flavum, & humor melancholicus iſte fictus vitiatus Icterum nigrum inducit: hinc ut præſuppoſitum falſum præter alias, quas dedit turbas, tanquam antecedens falſum & alia conſequentia falſa produxit. Nam quia bilis in folliculo felleo ex hepate ceu excrementum colligitur; è folliculo hoc obſtructo, aut ductibus felleis infarctis, ſaltem icteros flavos fieri voluerunt, quoniam nempe, uti dixi, bilem tanquam excrementum per hepar tranſcolandum, non ritè per vaſa cholodocha expurgari crediderunt. Et quia lien fuit ſtatutus burſa humoris melancholici, ob id neceſſariò in liene ſaltem icteri nigri fontem quæſiverunt, quod nempe hic ipſe non ſufficienter ſeparet ac expurget ſcorias ſic dictas Melancholicas, quin potiùs hæ ipſæ in maſſa ſanguinea congeſtæ ab ejus facultate expultrice, tamquam è matula furioſè ad habitum corporis deponantur & detrudantur. Hæc autem hypotheſis refellitur partim modernorum theoria, partim experientia: ac ex ſuprà annotatis manifeſtum eſt, icterum, in ſpecie flavum, ſæpiùs oriri citra impeditum bilis motum ad inteſtina, aut citra inſufficientem ſecretionem ex hepate, quod non tantummodò multi ſint icteri flavi, in quibus tamen alvus aperta, & fæces flavo ordinario colore tinctæ conſpiciuntur, ſicut etiam RIVERIUS *Cent.* 2. *Obſ.* 9. obſervavit; ſed etiam poſt febres, menſes ſuppreſſos, & ferarum morſus natus icterus flavus ſine obſtructione tali obſervatur. Nec à copia & abundantia bilis propter defectum excretionis oriri poteſt icterus; ſequeretur enim, eandem debere curari per medicamenta bilem præcipitantia & corrigentia, ut acida: contrarium tamen teſtatur Praxis, cùm potius ſalina volatila acria & inſigniter amara in cura icteri primatum obtineant; quæ potiùs bilem augmentant, & acriorem reddunt, quàm quod imminuant aut corrigant.

Tandem poſito, bilem regurgitare ex folliculo felleo in maſſam ſanguineam, quis unquam perſuadebit, eam corpus poſſe colorare colore adeò flavo, cùm ea in centro ſuo elegantiſſimum abſconditum habeat ruborem, cùm ejus oleum ſit rubicundiſſimum; quo ipſo ſimiliter tingit chylum, licet inſenſibiliter, in inteſtinis, ut exaltetur promptiùs in ſanguinem? Potius ergò bilis ſanguini permiſta ratione ſalis copioſi ejus rubeam tincturam exaltat, quàm quod flavedine conſpurcet: item tales Icteri, in quibus fæces alvinæ colore ordinariò à bile tinctæ, ſunt ut plurimùm (non ſemper) ii, qui ſuperveniunt ordinariò febribus: qui icterus ſuperveniens febribus eſt frequentiſſimus, & ſæpiſſimus in declinatione morbi: quin in continuis citra imaginariam hepatis & folliculi fellei noxam non rarò ſupervenit icterus, ſive ſymptomaticè, ſive criticè, in quibus nulla labes hepatis conſpicitur, & alvi excrementa ſunt flava. *Nigrum icterum* quod attinet: hunc non oriri ex obſtructo liene, patet inter alia ex eo, quod icterus flavus diuturnior ſemper in icterum nigrum degeneret; unde & *nigrum eſſentialiter non differre à flavo*, aſſerit WILLISIUS *de Urinis p.* 355. & humores bilioſos aut bili analogos icterum nigrum producere probabile ſit, quatenus ſc. ab acido præternaturali interdum in primis viis effuſo, frequentiùs in maſſa ſanguinea abundante, illorum flavedo in virorem, modò pallidiorem, modò obſcuriorem, nigredinis æmulum, mutatur, & mediante hoc color partium naturalis vitiatur. Bilioſos ſiquidem humores materiam quaſi primam huic producto morboſo ſuppeditare conſtat ex eo, quod PLATERUS *l.* 3. *Obſ.* 575. obſervarit icterum nigrum, in quo excrementa alvi minùs naturaliter tincta, ſed omnino alba apparuerunt, in quo tamen hepatis potiùs ac vaſorum choledochorum, quàm lienis vitium ſubeſſe videbatur, hinc *Pr. Tom.* 3. *pag.* 96. eundem à bile intra veſiculam coacervata deducat. Unde probabile ſit: icterum nigrum vitio hepatis generari, modò ſi bilioſæ moleculæ à ſanguine intra hepar non ſecernantur: ſive hoc fiat ipſius hepatis vitio, aut vaſorum anguſtia; ſicut in ictero nigro laborantibus hepar aliquando ſcirrhoſum VESALIUS *l.* 5. *c.* 15. & M. A. N. C. *ann.* 1. *Obſ.* 37. teſtantur: ſive vitio lienis, materiam bilis ad ſeceſſum non ritè diſponentis, utpote à cujus aberrationibus ſimiliter interdùm icterum nigrum contingere aſſerunt FORESTUS *l.* 19. *c.* 20. & ex *Obſ.* FABRICII *ab* AQUAPENDENTE, & BONNETO *Sepulchr. p.* 1007.: nunc vitio ventriculi laticem ejuſmodi fuſcum producentis, vid. WALÆUS *Prax. c.* 8.: nunc vitio bilis craſſioris & fuſcæ magis, intra vaſa biliaria congeſtæ, vid. PLATERUS *obſ. p.* 612. Acidos autem humores ejuſmodi colorem æruginoſum atq; porraceum bili inducere, multa Modernorum experimenta confirmant. Accedit, quod, fatente eodem PLATERO, nec in liene, nec in alia corporis parte, atratus ejuſmodi latex Melancholiæ Veterum æquiparandus obſervetur: Item quod THONERUS *obſ. l.* 3. *p.* 154. in ictero nigro laborante oris amarorem bilioſum teſtetur: Sic quoque: rectè notat LINDANUS, ſe in Friſia multos curaſſe, ob lactis uſum copioſum & caſei, ſcirrhos ac ſimiles tumores duros lienis habentes, in quibus tamen nunquam vel minimum Icteri nigri obſervaſſet veſtigium. Et certum eſt, in Hollandia tales ſcirrhi & tumores ſunt frequentiſſimi, non tamen icterus obſervatur niger, adeoque ut lien ſit inſons: quod Sylvius quoque confirmat, dum teſtatur, ſe multos diſſecaſſe etiam Ictericos, in quibus lien fuerit accuſatus & tamen hoc viſcus ſemper ſanum & vegetum inueniſſe. Interim tamen quoad bilem & uaſa fellea, & inde oriundum icterum, non adeò omnia ſunt plana. *Suprà notatum* fuit, icterum ſæpiùs obſervari, dum lapides folliculum felleum replent: Verum non ſemper ſequitur Icterus hos lapides. Memini enim ante plures annos diſſectam hic fuiſſe mulierem capite mulctatam, quæ in folliculo fellis copioſos lapides majores & minores collegerat, ſine tamen icteri veſtigio, nec unquam illum paſſa erat: Et eodem ferè tempore diſſecuimus corpus maſculinum, in quo principium erat anaſarcæ; erat enim ſubtumidum, & aperta ejus cuticula cum cultello copioſum ſerum effluebat, in cujus folliculo felleo ne gutta bilis inueniebatur, in quo tamen nullum icteri ueſtigium, qui maximè debuiſſet adeſſe, ſi uera eſſet communis hypotheſis; Sic canibus folliculum felleum poſſe exſcindi ſine uitæ aut ſanitatis incommodo, notum eſt: ſicuti per litteras nuperrimè mihi communicatum fuit ab Amico, in univerſitate Batauo Lugdunenſi quendam Medicinæ Candidarum ante 3. menſes cani totum exſecuiſſe folliculum felleum, & abdomen denuò conſuiſse, qui ipſe adhuc vivens omnes operationes perficiat ſine omni incommodo.

modo. Egregium experimentum, quod adhuc poteſt dare occaſionem meditandi ulteriùs de uſu folliculi fellis. Sed moneo, quod porus choledochus & reliqui fuerint adhuc ſalvi & integri. *Quo ſuppoſito, nihilominus cum Veteribus conciliare licebit recentiores*, ita ut *his bilioſos equidem humores in ictero nigro* concedamus, non *tamen, niſi ab acido, quod Veteres melancholiam vocabant; immutatos & præcipitatos, adeoque & lienem ſuo modo ad icterum nigrum producendum* interdum concurrere ſtatuentes: Confer. FERNELIUS *lib.* 19. *Obſervat.* 20. & 23.

Ex dictis patet;

1. Quod licèt Icteri ſint diverſæ *ſpecies* & colorum varietates, in radice tamen, cauſa & modo fiendi, omnes conveniant, *Omnes enim unus ſunt morbus, unam agnoſcunt cauſam, unam eandemque etiam obtinent methodum medendi*, uti rectè inquit FABER *in Pathol. pag.* 344. *paragraph.* 6. Quod confirmat SCHENCKIUS *lib.* 3. *Obſerv. pag.* 423. ; qui notat icterum ex obſtructione menſium, in quo ſucceſſivè quatuor colores fuerunt obſervati. Adeoque *icterus flavus* & *niger* non differunt ſpecie, ſicut nec *Icterus viridis*, quem cum graviſſimis ſymptomatibus notavit PETRUS JOHANNES FABER *in Curat.* 71. , nec colores plumbei, aliique plures varii, cùm ex uno fonte omnis oriatur, ac in genere omnes icteri ſpecies ex craſi ſanguinis inſigniter vitiata, ſeu ex ſcoriis ſulphureis crudioribus primarum viarum ſanguini commiſtis, poſtmodùm cutim tingentibus, dependeant,
2. Immediatè nempe ſequuntur vitiatam maſſam ſanguineam, eamque à fæculentiis alimentorum non ritè digeſtorum impuram redditam, propter confuſa heterogenea, nec ritè permiſcibilia, donec imbibita iſta recrementa partim per urinam excernantur; unde hæ ſiunt variè coloratæ, craſſæ & turbidæ, hinc depoſito ſedimento denuò apparent; partim verò, & quidem maxima ex parte; per vaſcula capillaria quaſi filtrata vel tranſcolata hinc inde, in ſpecie ad ſuperficiem partium ſolidarum externarum deponuntur, quæ pro coloris ſui varietate nunc flavedine, nunc viriditate, nunc lividitate, nunc negredine, tingunt. Vehiculum eorum eſt ſerum. Hoc autem non ſolùm in Ictericis poſt venam ſectam flaviſſimum conſpicitur, ſed prætereà quoque ex excitatis veſicis intensè croceus liquor elicitur, Quod ſi ita maſſa ſanguinea tandem ad debitum puritatis ſtatum redeat, ſanitas effloreſcit: ſin verò hæc ipſa tandem omninò in ſua craſi depravetur, mors neceſſariò ſequitur. In ſtatu quaſi neutro ſunt icterici, nunc ad convaleſcentiam, nunc ad decidentiam proni.
3. Quod dictæ impuritates neceſſariò maſſam ſanguineam afficientes non niſi ex primis viis deducendæ ſint; Licet
4. In extraordinario ictero, qui ſequitur animalium venenatorum morſum, maſſa ſanguinea à fermento putrefactivo inquinata tandem effloreſcat in icterum,
5. Quod icterus ordinariò originem ducat ex primis viis; & vel ex corruptione chyli in ventriculo in tale liquamen nidoroſum flavum; vel ex chyli corruptione, facta in duodeno à perverſa miſcela ſuccorum bilis & pancreatici vario modo corruptorum, non ritè chylum perficientium & elaborantium, ſed potiùs inſigniter vitiantium,

Ergò ea, quæ hæc præſtant, ſunt partim ſymptomata in ictero obſervabilia, quales ſunt anxietates, anguſtiæ præcordiorum & lipothymiæ, partim excreta per alvum plùs minùs mutata. Unde *colligitur, tres quaſi eſſe occaſiones*, quibus *mediantibus excitetur Icterus:*

1. Ex corruptione chyli in ſtomacho in liquamen nidoroſum.
2. Ejuſdem alteratio in duodeno à ſucco felleo & pancreatico; Et
3. Fermentum putrefactivum ſeu venenum, maſſam ſanguineam inquinans.

His ita præmiſſis, ad *Cauſam proximam* propiùs accedamus, quæ eſt ſerum nutritium flavedine præternaturali imbutum, adeoque corruptum: cujus corruptionis triplicem cauſam concipere licet, aliam nempe in ventriculo, aliam in vaſis biliariis, & aliam in maſſa ſanguinea.

Ut ergò jam propiùs ad ſcopum accedamus, notum eſt, ſecretionem fecum alvinarum in inteſtinis fieri per concurſum bilis & ſucci pancreatici, qui duo ſucci per modum præcipitationis ſeparant à nutritio chymo alvi excrementa, & ſimul certo modo alterant chylum ad futuram promptiorem ſanguificationem: vid. TAKIUS *de Chryſogonia*. Si ergò ritè fiat chyli digeſtio in ſtomacho, & ejus præcipitatio in duodeno, & conſequenter perfecta hæmatoſis, rubicundo florido ſanguine conſperſum corpus viget, dum utilis chymus ſuggeritur maſſæ ſanguineæ, per quem eadem in continuo flore conſervatur, cæteris tamen paribus; ſimul ac verò hæc ipſa ſecretio vitietur, neceſſariò chylus corripitur, qui maſſæ ſanguineæ permiſcetur, & inquinatur variis recrementis: quæ ipſæ particulæ excrementitiæ variis ſalibus impregnatæ minùs erunt unibiles cum toto liquore, unde neceſſariò ſanguinis miſtura ejuſque craſis vitiabitur, & in varias ac inſignes dyſcraſias eadem degenerabit pro varietate læſę ſeparationis fæcum à chylo, & hinc natorum variorum excrementorum ſanguini permiſtorum.

Jam verò uti liquor bilis ceu liquor balſamicus naturaliter in inteſtinis tingit chylum (utut inviſibiliter propter acidum pancreatis) ſulphure ſuo rubicundo, ut promptiùs ſanguificari poſſit, & juxta hanc tincturam ſanguinis ſimul chylum balſamico ſuo ſulphure tingit & præſervat, quò minùs corruptioni, verminationi & putredini ſubſit; & tertiò cum ſucco pancreatico eadem conjunctim chylum utilem ſeparat ab excrementis alvinis: ita neceſſe erit, ut his duobus ſuccis vitiatis, in ſpecie bile inſigniter depravata excrementa heterogenea & copioſa in maſſa ſanguinea colligantur, & dum à bile depravata vitioſè ſunt tincta, exinde etiam maſſa ſanguinea varios, nigrum, vel ex nigro virideſcentem vel flaveſcentem colorem acquirat, idque pro varietate concretionum, præcipitationum, ac ſeparationum: quæ ſero imbibitæ hinc ad extimam partium ſolidarum ſuperficiem deponuntur. Cæterùm ut à poſteriori incipiam, ſeparatio hæc recrementorum fit nunc cum nunc ſine efferveſcentia febrili, & hinc Icterus nunc per ſe morbum conſtituit; ſive ea jam ab extra ſanguini infundantur, ſive vitio digeſtionis primæ eidem communicentur. Utroque autem modo mediante ſero in extimam ſuperficiem partium ſolidarum deponuntur, tam externarum quàm internarum: cujus rei hiſtoriam videbitis in ZACUTO LUSITANO *Hiſtor.* 3. *Prax. Admir. Obſ.* 36. qui in Icterico mortuo non extimum ſaltem corporis habitum, ſed etiam interiora viſcera flava deprehendit; ſicut ſimiliter HILDANUS fœtum ab icteritia matre editum quoque ictericum vidit. Quod autem impuritates iſtæ magis ad cutem deponantur, ratio eſt, quia ibidem ſunt glandulæ miliares minimæ copioſæ, quæ imbibentes ſerum ſimul cum eo excrementa imbibunt.

Quoad Colorum in Ictero Varietatem, ut res fiat magis clara, duo tenenda ſunt,

1. Quando in genere omnis color dependeat ex textura particularum in ſuperficie concreti minutiſſimarum, quæ lumen immiſſum ſucceſſivè refringentes conſequenter varietatem colorum repræſentant; de qua hypotheſi vid. WILLISIUS *de Ferment. cap.* 11. ubi de coloribus per varia mixta excitatis; BOYLE *Tractatu de Coloribus*, *Grimaldi Tract. de Color.*; ubi apertiſſimis experimentis demonſtratur, quod nunc per varias præcipitationes, per ſalia, nunc acida nunc urinoſa, factas inſigniter ac in momento colores poſſint mutari, ſc. liquorum iſtorum, in quibus fiunt variæ præcipitationes. Unde
2. Sicut ratione connexionis & texturę particularum per varias præcipitationes & ſeparationes immutatur perfectio lucis; ita pro ut recrementa icterica diverſam habent naturam & texturam, eatenùs etiam diverſum colorem repræſentant.

Ubi magis præponderat vitium olei urinoſi bilis, ibi magis color flavus conſpicitur; ubi verò magis acidum peccat concentrans bilem, color ad lividitatem, viriditatem, & ad plumbeum quaſi, declinabit. Rem ita ſe habere, confirmant experimenta cum ſanguine emiſſo inſtituta, dum enim huic varii liquores infunduntur, emergit nunc color viridis, niger, aut intensè rubicundus: qualia experi-

experimenta videbitis in BARTHOLINO *Cent. 3. Epiſt. 97. pag. 421.* ubi ſanguini calido ex cane vivo emiſſo varii liquores ſalini fuere immiſſi pro liquorum ſalinorum varietate & ipſe ſanguis varios colores, varias conſiſtentias, & ſimiles proprietates acquiſivit.

In genere omnes liquores ſalini urinoſi eidem colorem intenſiorem tribuerunt, ver. grat. ſpiritus ſalis ammoniaci, & oleum tartari per deliquium, magis tamen hoc ceu alcali fixum, quàm ille ceu alcali volatile: Omnes è contrà liquores acidi obſcurum, tetrum, fæculentum, & ſimilem ipſi contribuerunt: Peſſimus omnium, qui factus per ſolutionem aluminis, cui ſanguis calidus fuit miſtus; ex tali enim niger, fæculentus, ac luridus apparuit.

Jam ergò ubi maſſa ſanguinea in corpore vivo tàm variis ſcoriis excrementitiis & ſalibus, ex vitiata in inteſtinis ſeparatione, eſt turgida, neceſſariò facta iſta ſeparatione & præcipitatione excrementorum varii & novi colores, quos anteà non habebant, exinde emergunt: eadem ratione atque ars imitatrix naturæ ex diverſa præcipitatione diverſis coloribus liquores tingere & pingere ſolet, dum anteà permiſta inconſpicua, jam præcipitata & aliquantiſper ſeparata reddit conſpicua, adeoque ex diverſa luminis refractione colorata.

His præmiſſis, in ſpecie tres occaſiones illas ad icterum diſponentes evolvemus: quarum *prima latet in ſtomacho*, nempè in hujus corruptione, aut ſi aſſumpta in liquamen flavum amaricans degenerant. Ventriculum interdum ſolùm cruditates felli æmulas loco chyli laudabilis producere inde conſtat, quod non tantùm ejuſmodi bilioſa ſub dyſcraſia ventriculi vomitu aliquando reiiciantur, ſed ſæpè mox à commiſſis diætæ erroribus icterus cum appetitu proſtrato & præcordiorum anguſtia obſervetur: ver. gr. à potu frigidi; item à deglutito Nicotianæ fumo; vid. BORELLUS *Cent. 4. Obſerv. 81.* & à Saturni devoratione; vid. FERNELIUS *de Cur. Luis Venereæ capit. 7.* & quadrat huc HORSTII *Obſerv. 36. l. 4.* recidivæ in icterum & febrem ab immodico pomorum, & caſtanearum èſu: item hujus loci videtur icterus, quem RIVERIUS *Centur. 2. Obſervat. 9.* præter rationem hepati accenſo attribuit, ita ut fel in Ictericis omnibus per manifeſtas æquè ac ignotas vias ex folliculo ſuo ad ventriculum deferri COITER *Obſervat. Anatom. Chirurg. pag. 222.* ſuſpicetur, maximam partem in hoc productum videatur: Jam verò in omnibus Ictericis, pauciſſimis caſibus exceptis, obſervatur urgere primariò ſymptomata ventriculi circa digeſtionem, & ægri circa illud negotium ordinariò vitium quoddam ſentiunt; imò, ſi *Juvantia* conſideramus, poſt Vomitoria præmiſſa, Martialia, & hinc amara, totam abſolvunt paginam: adeoque in omni ictero acidum auſterum in primis viis activè peccare obſervatur. Saltim dubium eſt, an hujus occaſione ſecundùm HELMONTII hypotheſin ex vitio digeſtionis primæ, indeque natis ſcoriis nidoroſis plus minùs flaveſcentibus, plus minùs amaricantibus, in maſſa ſanguinea diſtributis & in peripheriam corporis diffuſis, icterus oriatur? an verò præfatum vitioſum fermentum, acidum auſterum, bilem inquinàndo, & hinc ejuſdem ſecretionem debitam in hepate impediendo, icterum inferat? Sanè quod *ex digeſtionis primæ vitio*, & inde cruditate nidoroſa, generentur loco chyli amara recrementa, aut dulcia, flava, & ſic porro, docent vomitus flaveſcentes matutini poſt crapulam: qui non dependent à bile, cùm hæc non niſi in vehementiori vomitu reddatur; ſed ſunt reverà ex ſtomacho, tunc nempe per pylorum non rectè fuerunt tranſmiſſa, ſed retenta, adeoque corrupta. Confirmant quoque excreta copioſa flava ab infantibus reddita, quæ ipſa nil aliud ſunt, quàm lac in ſtomacho & hinc in inteſtinis corruptum; quæ ſimiliter non ſunt derivanda à bile, quia non ſunt amara, ſed quia à catellis appetuntur, ideò potiùs dulcia ſunt. Adhæc fructus horæi, cucumeres, &c. pinguia, piſces, &c. in ſtomacho nidore corrupti ſimiles ſordes ſuggerunt; unde chylus ejuſmodi in ſtomacho corruptus, nec ritè in duodeno perfectus, ſed vitioſè à bile & ſucco pancreatico alteratus, adeoque ad maſſam ſanguineam adductus, neceſſariò eam corrump t, & variis præcipitationibus & ſeparationibus demum iſtos colores & tincturas acquirit, & ſic Icterum conſtituit. Quid igitur obſtat, quò minus occaſione talis fermenti auſteri, dolores ſtomachi aut præcordiorum inferentis, vitietur digeſtio prima, & inde genitæ ſordes nidoroſæ in corpus diſtributæ, icterum inferant? Et ſic eſt intelligenda illa allegati HELMONTII ſententia, ubi icterum ex hac cauſa natum graphicè delineat: in hoc ſaltim ipſe hallucinatur, quod omnem icterum hoc modo gigni ſtatuat, quod tamen veritati minimè reſpondet. Exiſtimo ſanè, omnem icterum, qui ſupervenit febribus, non bilis aut folliculi fellei vitio, ſed diætæ, & digeſtionis primæ vitiatæ occaſione ſupervenire; Non ſecus ac iſtum, qui poſt venæſectionis abuſum crebriùs naſci obſervatur.

Juxta hunc tamen icterum, eumque frequentiſſimum, etiam *ſecundò* oritur Icterus à vario modo *corruptis ſuccis, felleo & pancreatico*, chylum non perficientibus, nec tingentibus, nec debitè à fæcibus alvinis in inteſtinis ſecernentibus, unde denique maſſa ſanguinea tota vitioſa redditur. Vaſorum enim biliariorum obſtructione, compreſſione, aut quavis obturatione, bilem naturalem, (cùm modò dictus icterus ex vitio bilis vitellinæ præternaturaliter in ſtomacho genitæ oriri, ex jam dictis patet) iſtam nempè, quæ in hepate ſecernenda, & per vaſa cholodocha excernenda venit, ad maſſam ſanguineam regurgitare, quotidiana docet experientia. Hæc vel *vitiata*, vel in debita *diſtributione impedita*, Icterum infert: Illa, cauſa frequentior graviorem dat icterum; Hæc, rarior, leviorem inducit. Bilem vitiatam quod attinet, occurrit ejus inertia, ſeu deficiens acrimonia bilis ſalina. Iners verò redditur vel à modo dicto vitioſo acido auſtero primarum viarum, quod imprimis bilis activitatem infringere, vitiare, texturam ejus immutare, ac plus minus inſpiſſare valet, cùm, ut ſupra monitum, in graviori ac pertinaciori ictero ſpiſſior ac tenacior bilis ſubinde inventa fuerit. *Acidum* hoc vitiabit bilem, aut dum in hepate eſt generanda aut ſecernenda, aut eandem in folliculo felleo jam ſecretam non ſolùm inficiet, hebetabit, incraſſabit, & ſimul ejus ſal volatile oleoſum in calculos degenerando coagulabit; ſed etiam oleum ejuſdem vitiabit, iſtudque ineptum reddet pro tinctura chylo legitimè communicanda: quibus occaſionibus nec debitè excerni poterit; quin facilè ex mutata conſiſtentia ductus cholodochos obſtruere, & ita tranſitum ſibi ipſi intercludere poterit: Hinc in quibus copioſi calculi in folliculo fellis reperti fuerunt, imprimis ictero obnoxii deprehenſi ſunt; de quo vid. PANAROLLUS *Pent. 5. Obſ. 22.* Et hoc à nemine negari poteſt; Nam ſic eidem inertia inuritur. Vel quoque quando bilis eſt nimis ſeroſa vel aquoſa, ac nimis pinguis, & in ſpecie nimis oleoſa, ita ut oleoſitas fixa obtundat ejus ſal volatile acre balſamicum, primæ digeſtionis correctivum. Ac hinc eſt, quod ex abuſu ſpiritus vini icterum obortum obſervavit SYLVIUS; ſicuti ex abuſu pingujum ſimile ego notavi. His ergò modis bile labefactata fit, ut eadem non ſufficiat perficiendo chylo, eundem à fæcibus ſeparando, & tingendo pro futura ſanguificatione; unde chylus non ritè ſeparatus vitio bilis, nec ritè ab eadem tinctus, neceſſariò inquinabit maſſam ſanguineam, ejuſque conſiſtentiæ inducet craſin vitiatam. Deficit quoque bilis, quando vel planè non generatur, vel non defertur ad inteſtina. Hoc declarant obſtructiones in ductu cholodocho repertæ; ſicuti & excrementa tunc temporis alba, glutinoſa, chyloſa & vitioſa, defectum bilis, non delatæ ad inteſtina, ſufficienter confirmant; quin imò in talibus ſæpiùs lumbrici generantur, propter defectum conditurae balſamicæ bilis; unde & in tali ictero dolores colici percipiuntur ob acidum tunc temporis abundans, ubi vulgò quidem dicunt, eſſe *colicam bilioſam, ſed malè*; potius enim eſt ex acido non temperato à bile: Et Anatome detexit, fuiſſe in talibus omnem tranſitum in inteſtinis præcluſum.

Cauſa verò, ob quam obſtruitur folliculus felleus, eſt, quando bilis debita acrimonia caret: quod ſi enim eadem eam debitam habeat, quaſcunque obſtructiones removet, ac ferè impoſſibile eſt, ſupervenire ductus cholodochi obſtructionem, quamdiu ipſa naturaliter conſtituta eſt. Unde denique ex ſola *diſtributione* bilis *læſa*, & inde genita cum ſanguine commiſtione, oritur icterus, quando calculi meatus obſtruunt, aut quando aliunde quavis ex cauſa ductus hepatici communes obſtruuntur; vel quando occaſione partium vicinarum, e. g. inteſtinorum tenujum ac ſpeciatim duodeni, convulſionum, vaſa biliaria in conſenſum trahentium, ac eorum motum periſtalticum invertentium, in ſpecie orificium ductus fellei conſtringentium & condenſantium, icterus oritur: cujus exempla in partu laborioſo, paſſione hyſterica, &c. *ſuprà* annotata fuerunt. Nempè

non rarum eſt, in ictero alvi excrementa hodiè pallida, cras denuò flavedine tincta conſpici, & ita ſubinde evacuari, non quod nunc obſtruatur, nunc denuò reſeretur ductus, ſed quod occaſione ſpaſmi inteſtinalis nunc conſtringatur idem, nunc denuò aperiatur, idque diverſimodè pro occaſionum varietate. Sic HOECHSTELUS *Dec. 8. Obſ. 3.* ac MARCELLUS DONATUS *Hiſtor. Mir. libr. 1.* vulneri capitis, BARTHOLINUS *Centur. 6. Hiſt. 85.* vulneri ventriculi ſclopeti globulo inflicto, & *Cent. 5. Hiſt. 62.* & RHODIUS *C. 3. Obſer. 19.* ac FORESTUS *lib. 19. capit. 17.* coliacæ ac iliacæ paſſioni icterum ſuperveniſſe teſtantur, & à vomitu nimio mihi obſervari, nec non à partu difficili, contigit. Atque hoc quidem vaſa biliaria arctata, tàm radicalia quàm diſtributoria, præſtant, quod bilem ſecretam aut non admittant, aut non emittant; utraque verò ratione ad maſſam ſanguineam illam remeare faciant, hinc inteſtinorum contentis tincturam naturalem ſubtrahant:

Ex dicto igitur *acido fermento vitioſo* primarum viarum, & bile, vel ex nidore præternaturali genita, vel bile hepatis naturali, eaque aut vitiata, aut ſaltim malè diſtributa, omnis Ictericorum varietas in *colore*, ac differentia in *ſymptomatibus* deducenda; nempè, prout ab acido præfato in textura diverſimodè mutabitur bilis, qualiſcunque etiam iſta colorum varietas emerget, cùm prævalente potentiâ bilis, vel quantitativè vel qualitativè, ſequatur *icterus flavus*; prævalente verò acido hoc, nunc ſimpliciter acido, nunc auſtero ſeu vitriolaceo primarum viarum (ſive ex ſtomacho ſecundùm HELMONTIUM, ſive ex pancreate ſecundùm SYLVIUM, derivare velimus) Icterus nunc viridis, nunc Plumbeus, nunc niger oritur; quatenus nempè vel oleum bilis concentrat, vel quatenus non tantum vitioſa efferveſcentia in inteſtinis ſcybalorum à chymo ſeparationem naturalem depravabit, ſed præterea quoque chylum non ritè à bile perfectum depravatione & præcipitatione in varium, obſcurum ac tetrum colorem tingit & tranſmutat; unde nunc plumbei, nunc virides colores emergunt. In horum ergò duorum ſuccorum vitiis inveſtigandæ ſunt omnes icteri cauſæ. Declarant hoc experimenta Anatomica, quibus diverſa acida bilis ſucco admiſta diverſum eidem colorem imprimunt; unde deduci poteſt; *quò magis icterus ad nigredinem tendit, eò magis acidum peccare*; cùm aliàs notum ſit, ab inſtillatis acidis bilem naturalem ad obſcuriorem colorem, in ſpecie viridem, diſponi. Sanè obſervavi aliquando in urina Icterici, cui *ſpiritum ſalis* inſtillaveram, ſedimentum viride exinde præcipitatum fuiſſe. Certè dum iſtas inſignes Ictericorum cardialgias conſideramus, bilis in folliculo notabilem alterationem, per acidum auſterum explicabilem, ut & *Juvantia*, *Martialia*, acidum corrigentia, quatenus ſcilicet hæc, primaria tanquam aliàs remedia contra icterum, acida vitioſa imbibunt & deſtruunt; *amara*, aut *volatilia*, bilis dyſcraſiam emendantia (nempè omnia amara hepati amica ſunt; ſicut acida ſtomacho) facilè ad acidum tanquam primarium agens deflectere poſſumus: *ut adeò inertia bilis*, & *imprimis ejus oleoſitas diſpoſitivè; acidum* verò *activè*, *concurrat* ad icteri geneſin: & quidem *prævalente bilis vitio* vel quantitativè vel qualitativè, ſequitur *icterus flavus; prævalente* verò *acido*, aut vitioſo *ſucco pancreatico*, imprimis *icterus niger*, ejuſque ſpecies oriri videntur; ac proinde pro inertia bilis roboranda ſalia volatilia acria, pro infringendo verò acido conducant Martialia. Curavi his diebus mulierem, quæ ſubindè tantùm non intolerabili cardialgia affligebatur, quam ordinariò ſequenti die totius corporis icterus inſequebatur, breviter denuo uno alterove die evaneſcens, ſed redeunte quavis occaſione iſta cardialgia, ſemper ſuperveniebat Icterus in paroxyſmo cardialgiæ; alvus liberè aliquoties fluebat, utut poſtmodùm clauſa eſſet, pulſus rarus, tardus, mollis, magnitudine moderatus, debilis, proſtratio virium ſumma, ſitis clamoſa. Diligenter à me interrogata, an amarorem perciperet in ore? ſemper negabat: ſed ſedula attentione obſervavit ſemper, quoties paroxyſmus cardialgiæ inſtaret, ſentire ſe ſaporem acrem acidulum ex ventriculo eructatum; Hoc ſanè quoties ſentiebat, toties die aut nocte ſequenti paroxyſmus cardialgiæ, & hinc Icterus, ſuperveniebat. Curavi eam *pulvere cachectico Hartmanni*, & hinc *abſorbentibus*, *alcalinis*, & animalium partibus duris. Exiſtimo, acidum iſtud auſterum irritaſſe ventriculum ac vicinas partes nerveas, quarum ſpaſmo tàm miſerabiles cardialgiæ cum reſpiratione difficili, & totius dorſi dolore, excitatæ fuerunt; ſub quo ſpaſmo & vaſa cholodocha cum folliculo felleo diverſimodè nunc conſtricta, nunc relaxata fuerunt; unde hujus occaſione alvi libertas in paroxyſmo, cùm aliàs ſat ſiccioris eſſet alvi natura, illius verò occaſione bilis impedita diſtributio, cum ſanguine permiſtio, in habitu corporis ſecretio, hinc *vagus* ille Icterus. Hactenus dicta confirmat *triſtitia* & *mœror*, item *iracundia*, ad icterum, ut ſuprà dictum, diſponentia: Nempè *triſtitia & mœrore omnes humores incraſſari*, *acidum fixum augeri*, & *ita effectus naturæ bilis contrarii*, *induci ſolent*. *Iracundia* omnes humores *tenuiores ac mobiliores*, *ac acido volatili acriores*, reddere ſolet.

Ad tertiam occaſionem, ſanguinem nempè, contribuunt venena; vel aſſumpta, vel inflicta ex morſu venenatorum animalium, verb. grat. viperarum; vel etiam fermenta peregrina, verb. grat. ulcerum occluſorum, cum aliis ſymptomatis icterum inducentia: quale quid, poſt GALENUM *de loc. aff. l. 5. cap. 7.* MARCELLUS DONATUS *Hiſtor. mirab. lib. 1. cap. 9.* & BARTHOLINUS *C. 2. Hiſt. 89.* annotarunt. Hæc enim ſuo fermento putrefactivo ſubitò immutant & corrumpunt maſſam ſanguineam, & præternaturalem ac ſingularem fermentationem ac præcipitationem inducunt; unde ex mutata ejuſdem particularum figura mutatur ejuſdem color, donec tandem talia recrementa diverſimodè tincta, à maſſa ſanguinea ſeparata, & hinc ſero imbibita, ad extimas partes delata, in glandulis cutis miliaribus deponantur, & ibidem alienum colorem inferant. Huc pertinent febres, tàm ſymptomaticè quàm criticè in icterum degenerantes; item icterus à ſeminis ſtaphiſagriæ maſticatione, obſervante LOSSIO *l. a.*, item à ſcorbuto ſine felleorum vaſorum anguſtia, de quo vid. idem LOSSIUS *l. 3. Obſervat. 83.* ac denique à menſium ſuppreſſione, vid. HENRICUS *ab* HEER *Obſervat. 6.* BARTHOLINUS *Cent. 5. Hiſtor. 62.* item WILLISIUS *Pharmac. Rational. P. 2. Sect. 2. cap. 1. pag. 240.*

Et hi ſunt tres fontes, qui inquinando maſſam ſanguineam icterum faciunt.

Imprægnata ita maſſa ſanguinea loco chyli vitioſis recrementis, hoc ipſo naturalis ejus fermentatio neceſſariò turbatur: Unde anxietas in præcordiis, dolor præcordiorum compreſſivus, lipothymiæ, virium dejectiones, & ſimilia ſymptomata in principio icteri, ſeu antequam erumpat icterus, ſunt frequentiſſima, donec ita excrementa à fermentatione ſanguinis naturali, aut efferveſcentia ejuſdem febrili ſeparata, & ſero involuta (præcipitata vocant Chymici) dum cum maſſa ſanguinea circulari motu rapiuntur per partes ſolidas, in horum porulis tanquam filtris & colatoriis hæreant, ibique loco ſucci nutritii ſubſiſtant, ac ſucceſſivè denſiùs agglutinata partes ſolidas colore adeò peregrino inficiant vario, prout varia excrementa varia præcipitatione in maſſa ſanguinea varias acquirunt colorationes, ſimul quoque excrementa iſta præcipitata & ſeparata, à ſero imbibita, per urinas excernuntur. Unde *in principio* morbi *urinæ ſunt claræ*, aut ſaltem ſimul *opacæ*, ingruente ſcilicet ſanguinis fermentatione, & excrementitiarum particularum ſeparatione. Tandem verò, ubi præcipitata & ſeparata fuerunt excrementa, *urinæ ſaturatæ*, & copioſo ſedimento onuſtæ, claræ evadunt ac naturales, aperto ſigno, fermentando ſeparari & ſegregari in maſſa ſanguinea excrementa, quæ aut per urinam excernuntur, aut in habitu corporis deſiguntur.

Hæc tragœdia luditur tamdiu, donec ſucci hi correcti, & correcta maſſa ſanguinea, hæc ad naturalem craſin redeat, & quiquid in habitu corporis, nunc per ſudorem, nunc per inſenſibilem tranſpirationem diſſipetur.

Modus ergò, quo fit icterus, eſt hic: In maſſa ſanguinea congeſta recrementa varia inſtar fæcum in muſto fermentante ſeparantur, & ſeparata ac præcipitata acquirunt tàm diſtinctos ac tetros colores, & dum ſero involuta hinc inde hærent in partibus ſolidis, aut cum urina excernuntur, neceſſariò tàm varium iiſdem partibus inferunt colorem.

Quæ omnia ut intelligantur, exactam præſupponunt notitiam præcipitationis, quæ obſervatur in confectione atramenti: quò etiam pertinet tota doctrina colorum, prout ſatis accuratè à BOYLE fuit tradita; aliàs non poſſunt intelligi.

PARS AFFECTA.

Pars affecta ratione declarationis ſunt tàm partes extimæ ſolidæ, ac imprimis corporis habitus, quàm etiam interna thoracis & abdominis viſcera: ſic enim ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 3. *Prax. Admir. Obſervat.* 136. & 156. refert ictero mortuum, qui omnia interna viſcera, imprimis hepar & inteſtina, colore flavo totaliter infecta habuit. Rarum autem eſt, quod oſſa etiam flaveſcentia fuerint reperta. *Pars verò affecta à cauſa proxima eſt maſſa ſanguinea* heterogeneis recrementis imprægnata; ſicut horum focus & fomes ſunt primæ viæ.

DIAGNOSIS.

Quoad *ſigna diagnoſtica*: icterus præſens facilè in genere cognoſcitur ex habitus & urinæ colore, qui imprimis in oculorum albo ſe manifeſtat; ſicut urinæ linteum vel charta albicans ſi intingatur, hæcque colore croceo inficiuntur; *quamvis urinam ictericorum non ſemper linteum tingere* RIVERIUS *Cent.* 2. *Obſerv.* 9. annotarit: aut ſi urina ſuccuſſa ſpumam flavam oſtendat, & ſedimentum ochreum poſt horas aliquot dimittat. *Cauſarum* verò *ſigna* dignoſcenda majoris difficultatis ſunt. Ventriculum nihilominùs affectum eſſe patet: ſi mala diæta ventriculum immediatè gravans mox præceſſerit, qualem v.g. ex HORSTIO *ſuprà* allegavi, ſi cardialgia adſit: ſi abſentibus bilis præternaturaliter efferveſcentis indiciis ructus, vomitus, ac fluxus alvi nidoroſi ac biliosi obſerventur, aut fæces colore naturali tinctæ ſint.

Sanguinem verò hujuſque texturam in ictero læſam monſtrat:

1. Cauſa evidens, ſi v.g. à morſu animalis venenati is contigerit; ſi febres, menſium ſuppreſſio, ſimileſque circumſtantiæ, quales ſuperiùs allegatæ, præceſſerint, aut adſint.
2. Ventriculus mediocriter, aut benè conſtitutus; Ac
3. Vaſorum biliariorum anguſtiæ, biliſque turgeſcentiæ extraordinariæ nullæ adſint notæ, ac internorum contenta naturaliter tincta ſint.

Vaſorum denique biliariorum, & hepatis anguſtias, aliaque vitia, monſtrant

1. Dolor circa hypochondrium dextrum moleſtus, nunc cum tenſione ac pondere, nunc cum lancinationibus obſcuris.
2. Fæces alvi ſemper albicantes, aut cineritii coloris, hincque difficillimè & nullo labore ſolvi poteſt alvus; Ac
3. Convulſiones viſcerum abdominis antecedentes, aut adhuc præſentes.
4. Bilis viſcidioris ſigna.
5. Calculorum per alvum interpolata excretio antecedens.

An *icterus* ſuperveniens ſit *criticus*? an *ſymptomaticus*? ſigna coctionis urinæ monſtrant. Si enim ſigna coctionis in urina apparent, Icterus eſt criticus; ſi citra coctionis ſigna perfecta ſuperveniet, eſt icterus ſymptomaticus.

Urinæ in principio ſunt tenues, nonnihil lacteæ; in progreſſu fiunt turbidæ, obſcuræ & craſſæ; in ſtatu copioſa deponunt ſedimenta, & colore naturali flavo plùs minùs tinctæ apparent. Et quando urina fit craſſa, turbida ac nigra, tunc ſignum eſt ſolutionis morbi, cum victoria naturæ: Sic namque huc facit exemplum SCHENCKII *lib.* 3. *Obſervat.* de poſt mictum cruentum ſeu ſanguinis aterrimi excretionem ſubitò curato ictero: Magis huc facit exemplum HOEFERI *in Herc. Med. pag.* 142. de Ictero nigro, in quo ex uſu lapidis Bezoar urina nigra & inſtar atramenti fuit excreta.

PROGNOSIS.

Prognoſis omnis nititur cauſarum antecedentium conſideratione. Eſt morbus, ſi quis alius, contumax, ſi illegitimè tractetur. Per ſe periculum quidem, non tamen lethalitatem, involvit, niſi ratione cauſarum, aut ſupervenientium interdum ſymptomatum.

Hinc Icterus, qui ſequitur vitium quodpiam viſceris cujuſdam, hepatis ac lienis, confirmatum, ſcirrhum, &c. ferè chronicus, immedicabilis & lethalis eſſe ſolet, & nunc immediatè, nunc mediatè, quippe cui ordinariò hydrops lethalis ſuperveniens, ægrum jugulat.

Icterus quò magis *flavus* exiſtit, eò facilior eſt curatu: quò verò magis niger, difficilior; cùm hic cauſam complicatam magis aut certè alteratam, ſcilicet humorum aciditatem ſatis pertinacem, foveat.

Icterus flavus, qui eſt à ventriculi cruditatibus facillimè, & ſæpè uno vomitorio, aut Purgante curatur.

In ſpecie niger Icterus Quartanis ſuperveniens ſolet eſſe contumacior: ſicut FORESTUS *libro* 19. *Obſervat.* 22. obſervat, Quartanæ per 12. annos duranti icterum nigrum contumacem & diuturnum ſuperveniſſe. Interim Aphoriſmus HIPPOCRATIS 62. *Sect.* 4. non ſemper eſt verus: vid. HORSTIUS *libro* 1. *Obſervat.* 20., ubi Icterus ſalutaris quarta die in continua febre obvenit: & BARTHOLINUS *Centur.* 3. *Hiſt.* 4. obſervat Icterum in Quartana ſalutarem, ante diem ſeptimum ſupervenientem.

Icterus à veneno externo productus periculo non vacat, ob ſymptomata maligna ipſi communicata.

Icterus à fermento ſanguinis intrinſeco vix, niſi dyſcraſia illa ablata, tollitur, v.g. ſcorbuto, menſium ſuppreſſione, &c.

Ex ictero flavo ſecuriſſimus eſt, qui in febre eſt *criticus*; *ſymptomaticus* verò, qui citiùs, quàm coctionis ſigna apparent, malus obſervatur, & non rarò periculum infert: vid. HIPPOCRATES *Epidem. Sect.* 2. *Text.* 120. & *ſuperiùs de Febr. in genere pag.* 405. & 406.

Poſt hunc facilioris eſt curationis & ſecurior, qui ex impedito bilis per meatum felleum motu, hujuſque obſtructione oritur, modò non nimis pertinax fuerit obſtructio.

Icterus ab anguſtia vaſorum felleorum, ſi fixiorem & pertinaciorem cauſam hujus anguſtiæ foveat, ver. gr. callum, calculum, &c. ſemper difficilioris curationis obſervatur, quàm qui morbilem magis, v.g. obſtruentem humorem, agnoſcit.

Icterus à ſcorbuto vix, niſi hoc curato, ſanatur; qui verò ex corruptela humorum, eſt incurabilis.

Calculi in folliculo felleo & inde natus icterus difficillimè, rarò ac nunquam, curantur; cùm non proſtent remedia, calculos alterantia, utut ſpiritus nitri dulcis aliquid præſtet: aut curati licet, crebriùs recidivant, & mortem inferunt.

Nec qui è menſium obſtructione, niſi hac ſublata, ſanatur.

Pariter Icterus, qui à lienis vitiis, non ſemper eandem habet prognoſin: nam qui ab ejus ſcirrho oritur, incurabilis eſt; qui verò à leviore lienis affectu, curari poteſt.

Aſt intuitu ſupervenientium, & concomitantium ſymptomatum, ictero ſæpiùs ſuccedit Hydrops lethalis: non ſaltem, quod ille hepati vel lieni ſcirrhum inducat; ſed quatenus chylus bile haud ſufficienter tinctus, hincque viſcidior, vaſorum lacteorum & lymphaticorum obſtructiones, hinc rupturas parat: & *rara ſatis eſt avis icterus cum hydrope curatus*, qualem PLATERUS *Obſerv. pag.* 598. annotavit.

CURA.

In Icteri *Cura* ante omnia in genere priùs cauſæ removendæ ſunt; Hinc fermentum acidum auſterum.

I. Fermentum acidum auſterum corrigendum, & ſi ex cauſis internis adfuerit vitium digeſtionis in ſtomacho ſeu cruditatis ventriculi, vel perfectionis chyli in inteſtinis, ideò iſtarum digeſtionum vitia ſunt corrigenda, & appropriatis emendanda.

II. *Bilis vitiata emendanda*, & in naturalem craſin reſtituenda; quæ verò emendari nequit, per urinas & ſudores evacuanda.

III. *Diſtributio ejus debita promovenda*.

IV. Correcta cauſa *ſeparatio* ſeu præcipitatio *particularum* excrementitiarum *ex maſſa ſanguinea* per appropriata ſpecifica *adjuvanda*, earumque ſecretarum, & in porulis partium continentium deſi-

xarum, per Sudorifera vel Diuretica excretio promovenda eſt.

Hinc ratione *primæ Indicationis* conveniunt *Abſorbentia*, præſertim *Martialia*; poſt ſtomachus per *Vomitorium* purgandus, & per *ſtomachica aromatica* roborandus erit.

Secundæ Indicationi ratione bilis & ſucci pancreatici vitioſorum ſatisfaciunt *Martialia*, acidum deſtruentia; hincque remedia *ſalina acria* & *amara* plùs minùs reſinoſa & *volatilia*, præſertim *appropriata*, bilem reſtituentia, propinanda ſunt: quibus pro laxanda alvo *Rhabarbarina*, *ſennata*, &c. pro diureſi *Lumbricalia*, &c. ſimul inſerviunt.

In *Tertia* præſtant *Incidentia*, *Aperientia*, & tonum hepatis conſervantia, *Hepatica* vulgò dicta, ſimul blandè adſtringentia, ut firmentur fibræ, earumque tonus. Quòd ſi *malum ſit à veneno*, tunc hoc aſſumptum Vomitorio reiicitur, ſi ore hauſtum adhuc in primis viis hæreat, ubi etiam Clyſmata proſunt; vel animalium morſu communicatum per appropriata alexipharmaca corrigatur, & quidem modò per fixa, modò per volatilia, v. g. antimonium diaphoreticum, & Bezoardicum minerale, ſal volatile Corn. Cerv., viperarum, rob. juniperi, Theriaca, &c.

℞. *Theriac.* ℈ ij.
Bezoard. miner. ℈ ß. ad gr. xv.
Sal. volat. Cern. Cenv. gr. v.
M. f. Bolus. S.
Bolus expellens pro una doſi.

Summatim in Ictero nigro primatum obtinent Martialia, *in flavo alcalina volatilia oleoſa*, alcali *bilis amarum* reſtituentia, utut utraque conjunctim ſæpiùs propinentur. In ſpecie verò pro *antecedentium cauſarum* varietate ſpecialis cura nonnihil varianda, de quibus hinc inde.

Pro his ſcopis obtinendis ſemper *vomitus* inſtituatur, cùm ferè impoſſibile ſit, ſine vomitu perfectè curare icterum: Ac in ſpecie, ſi in principio morbi urgeant ſymptomata ſtomachi, qualia ſunt anxietates præcordiorum, appetitus proſtratus, &c. in tali caſu nil melius eſt, quàm ut mox ab initio propinetur vomitorium, in ſpecie vitrum antimonii, vel crocus metallorum vino infuſus, cujus unc. j. ad unc. iß. filtratum propinandum:

Vel

℞. *Aloes hepat.*
Extract. cent. min. an. ℈. j.
Troch. alband. gr. vj.
Mercur. vitæ gr. ij.
F. Pilulæ pro 4. doſibus, ubi urgent vomendi conatus.

Quoad *venæſectionem*: ea planè non juvat in ictero, utpote quæ potiùs nocet, ac non raró malum exaſperat, quàm ut idem tollat:

Similiter *Purgationes* propriè dictæ in principio morbi adminiſtratæ ſunt admodum nocivæ, ac ut plurimùm majorem diſcolorationem in ſuperficie corporis inferunt, niſi ſint lenia, primarum viarum ſaltem abſterſiva, ut tartarus vitriolatus, acuatus cum ſtimulo Purgantis cujuſdam; vel quoque Gummi Ammoniacum, quod ſolutum, ac in mixtura adhibitum, appropriatum eſt ad icterum: aut ſi adſit tantummodò lenis obſtructio meatus fellei in inteſtinis, tunc talis obſtructio vel unica purgatione poteſt tolli. Locum enim Vomitoria & Purgantia habent in ictero à vaſorum biliariorum obſtructione, minimè ab eorum compreſſione, niſi hæc à talibus, quæ facilè catharticis removere licet, ver. gr. fæcibus alvi induratis, contingat, quatenùs per Purgantia æquè ac vomitoria magna pars bilis ad inteſtina & ventriculum emulgetur, ut PECHLINUS *de Purgantibus cap. 36.* aliique annotarunt; ac illud obſervatum KYPERI teſtatur, dum *Inſtitut. lib. 2. cap. 16.* viro cuidam ob frequentiùs ea propinata non tantam bilis copiam reſtitaſſe, quanta alvinis fæcibus tingendis ſufficeret, eumque hinc debilitatum poſt annum obiiſſe, refert. In hoc tamen caſu non ſemper à Purgantibus erit incipiendum, cùm ſæpè ſola aperientia, & Digeſtiva, ſtimulo purgantis acuata, item ſalia fixa & volatilia, hanc obſtructionem ſimulque icterum tollant. In progreſſu verò morbi Purgationes ſunt fruſtraneæ, niſi ſaltem in fine, appropriatis imprimis præmiſſis, conveniunt, quin potiùs in morbi ſtatu *diuretica* & *ſudorifera* ſunt optima.

Quoad *Alterantia* verò & *Specifica* antiicterica: inter ea primatum obtinet Mars, iſque crudus, ſeu limatura Martis crudè pulveriſata, quæ optima eſt in quocumque ictero, in ſpecie nigro; bis enim in die, manè & veſperi, ad ℈ j. radicem & fomitem morbi tollit; & cætera ex eo parata, vulgò aperientia dicta, verb. gr. Eſſentiæ Martis liquidæ, & croci Martis, pauco vel nullo acido parati, & omnia Martialia, de quibus hinc inde in ſuperioribus injecta mentio, tincturæ Martis tartariſatæ, item tartari Martiales, Extracta Martis cum ſucco pomorum Borsdorffianorum, eaque imprimis in ictero nigro & plumbeo, optima ſunt. Hinc etiam Hæmatites præparatus ſeu pulveriſatus ceu experimentum in ictero à quibuſdam laudatur, quatenus eſt hic totus Martialis, ſeu Martialis proſapiæ eſt. HEINRICUS *ab* HEER *in Obſervat. 6.* deſcribit *pulverem compoſitum ad pallidos virginum colores*, quem laudat in ictero menſium obſtructioni ſuperveniente, cujus baſin limatura Martis cruda, cum aliis Aromaticis miſta, conſtituit. Hinc *pulvis ſpecificus ad icterum* eſt nil aliud, quàm *limatura Martis* exactiſſimè pulveriſata, & ſub tritura cum *oleo deſtillato aromatico ligni ſaſſafras* irrorata, ne ſcilicet rubiginem contrahat; qui à ſcrup. j. ad drachm. ß. commodè & cum ſucceſſu, nunc ſolitarius, nunc *cum cryſtalli præparatæ dimidio* propinatur, ſcilicet ad imitationem *pulveris cachectici*, imprimis HARTMANNI *in Praxi Chymiatrica cap. 171. §. 5.* Item *antimonium diaphoreticum Martiale Ludovici* expertum, quod vid. *in ejus Pharmac. pag. 330.* & alia *Martialia*, &c. nam hoc vel ſolùm ritè adminiſtratum ſufficit ad curam icteri: Item Vina Martialia, vel quoque vinum, in quo ſæpiùs aurum extinctum, à POTERIO commendatum. Rationem dat BURRHUS *in Epiſtol. ad Bartholinum*, quoniam ſcilicet ramenta ſubtiliſſima auri communicantur iſtis liquoribus. Facit huc & experimentum GESNERI *lib. 3. Epiſt. pag. 105.* ac PLATERUS *cap. de Ictero* in Ictero quocunque tanquam experimentum commendat *infuſum chalybis cum carbonibus de quercu* in vino. In ſpecie ex menſium vitio ſi fuerit icterus, *Martialia* laudantur. *Acidulæ* huc pertinent, quæ deſperatos icteros interdum curant: conf. VVILLISIUS *Pharmac. Rational. Part. 2. pag.* 284. STOECKERUS *in Praxi*: cùm hæc ipſæ poſt icterum relictam humorum dyſcraſiam, & viſcerum atoniam, præſertim ſi diuturnior fuerit, optimè reſtituant.

Poſt Martialia fiat acceſſus ad *ſpecifica icterica*, inter quæ primatum obtinet in ictero flavo *chelidonium majus*, nobiliſſima planta, & optimum in ictero remedium, præſertim quando ex vitiato bilis motu, indeque fæcibus alvinis griſeis aut candicantibus exiſtentibus Icterus oritur; de cujus uſu vid. FORESTUS *lib. 19. Obſervat.* 21. & 40. Uſurpatur autem variis modis: vel ut ex planta recenti contuſa exprimatur *ſuccus*, qui, licèt nauſeoſus, in vino aut quocunque vehiculo miſtus, quotidè manè hauriatur; qua ratione ancillam ictericam multoſque ictericos nunc præmiſſo, nunc omiſſo vomitu, paucos intra dies curavi: vel quando nauſeabundus & ingratus eſt ſapor, fiat ſecundùm methodum à CASTRO præſcriptam infuſio radicis chelidonii majoris in vino, quod intenſo colore flavo tingitur, & bibitum notabile eſt remedium & infallibile, ut dicit CASTRO, in ictero experimentum. Item *Decoctum hujus chelidonii* in vino aut quocumque modo paratum, bis quotidiè uſurpatum, optimum eſt remedium contra icterum, & fallit raró in cura icteri, ſi maturè aſſumatur. Hinc JOEL *Decoctum chelidonii* majoris cum *granis juniperi* tanquam expertum meritò commendat & laudat: videatur VVILLISIUS *Pharmac. Ration. Part. 2. pag.* 280.

℞. *Rad. chelidon. maj.* M. ij.
Bacc. juniperi M. j.

Cum *vino* in mortario trita, & validiſſimè expreſſa propinetur.

Poſt *chelidonium majus*, *marrubium*, hujuſque Decoctum, eſſentia, & extractum, ſimiliter remedium expertum eſt; de quo vid. FORESTUS *l. 19. Obſ. 19.* & 40. in ſchodio, ubi curavit mulierem diuturno ictero laborantem, quæ aliis omnibus irritis ſolo uſu ſyrupi marrubbii curata fuit: quod & omnes Practici confirmant.

Huc ſpectat *centaurium minus*, quod internè quocunque modo ſumptum, ob amaritiem ad icterum egregium eſt: Ejus Decoctum euporiſton eſt Rulandi in cura icteri; imò ſunt, qui dicunt, quod centaurium minus recens contuſum in calceos immiſſum, ut nudis pedibus inter ambulandum ita teratur, curet icterum; fieri enim plantam omnino flavam, ob id quotidiè eſſe repetendam. Item *taraxacum*, item *flo-*

res chamomillæ, herba *grimoniæ*, *abrotanum*, *anſerina*, cujus ſuccus vel Decoctum hauriatur, appropriata ſunt icteri remedia: vid. RIVERIUS, FONSECA, & PETRÆUS *in Diſſert. Harmonica*. Huc pertinet *fumaria*, cujus ſolius ſucco RIVERIUS *C.3. Obſervat.73.* icterum & vomitum bilioſum curatum refert: ſalvia, de qua vid. PLATERUS *Prax. T.3. pag.141.* & *roſmarinus*, vid. FONSECA *l.a.* Hæc ſimplicia omnia, quibus & *cochlearia* addi poteſt, operantur, corrigendo bilis oleoſitatem, & ſal volatile ejus acuendo. De *ſucco capillorum Veneris* vid. VELSCHIUS *Mictom. C.13. Obſ.13.* Facit huc *fragaria*, quæ etiam eſt remedium expertum *Rulandi*; Decoctum nempè ejus aliquandiu continuatum, aut pro potu ordinario propinatum, quod ipſum ſufficiens eſt in cura icteri infantum: Nam quod etiam *infantes fiant Icterici*, obſervat PANAROLLUS *Pent.4. Obſeru.44.*, ubi refert de infante ex utero materno icterico. Magis adhuc convenit, ſi fragaria ſimul decoquatur *cum paſſulis*, & ita Decoctum hauriatur, teſte RULANDO *in Theſauro pag.168.* item FONSECA *l.2. Conſ.34.*, qui dicit, fuiſſe ſecretum cujuſdam religioſi, qui Ictericos curavit Decocto herbæ & radicis fragariæ quotidie hauſto; vid. etiam BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſ. Vol.1. Obſeru.120.* v.g.

℞. *Herb. fragar. cum toto* M.ij. vel iij.
Paſſul. min. ℥iij. vel jv.

Hæc coqu. in ſ.q. *aqu. font.* pro potu ordinario.

Fit potus gratus ſæpiùs uſurpandus, quem etiam HARTMANNUS commendat *in Praxi Chymiatrica*. Icterici enim, utut intensè ſitientes, malè ferunt cereviſiæ potum, partim propter amarorem, partim quod oneret ventriculum, cùm non benè digeratur, ſed in mucum degeneret. Hinc ſitientibus maximè ictericis, convenientiſſimus potus erit vel modò dictum *Decoctum*; vel ſi *fragariæ* amaror moleſtus ſit, ſolum *Decoctum paſſularum*. *Paſſulæ* ſanè multum in receſſu habent, unde non poſſum non laudare *Electuarium* DIGBÆI P.1. *Experiment.* ad quemvis icterum, paratam ex paſſulis minoribus & Rha Barbaro.

Conveniunt etiam *radices 5. aperientes*, cichorii, rubiæ tinctorum, urticæ, lignum ſaſſafras. Radix hirundinariæ ſeu vincetoxici, ejuſque eſſentia, appropriatum eſt antiictericum, & à SIMONE PAULI *Qu. Botan.pag.117.* extollitur, præſertim in progreſſu & declinatione morbi, ſi vinum decoctionis ejuſdem hauriatur, tàm per ſudorem quàm per urinam egregiè operans, & tincturam removens. Ex ℔j. radicis urticæ majoris & ℈j. croci Geſnerus cum vino albo extrahit tincturam, quam tanquam celebre antiictericum per 3. dies doſi ℥iij. aſſumendum commendat. Ulteriùs flores hyperici & calendulæ hoc in caſu etiam ſufficiunt, in ſpecie *croci flores* experimentum ſunt ad icterum. Flores hyperici commendat StocKerus in Praxi, ſi ſcilicet flores cum herba perforatæ, i.e. hyperici, coquantur in vino, vel aqua, & detur continuò bonus hauſtus manè: prætereàque herba & flores ponantur in calceos; remedium enim dicit eſſe expertum. De *floribus geniſtæ* res itidem certa eſt; id quod confirmat Obſervatio BORELLI *Cent.4. Obſeru.31.*, ubi icterus à fumo tabaci obortus curatus per *conſervam florum geniſtæ & calendulæ*. Nec *abſinthium*, optimum hepaticum, hic negligendum eſt; cujus virtutem in ictero cum aliis cachexiæ ſymptomatis annotavit SOLENANDER *Sect.5. Conſ.25.* Icteri diuturni curationem per Decoctum muſci pulmonarii quercini videb. in M.A.N.C. *Ann.3. Obſeru.290.* Pertinet huc *Decoctum* euporiſton *Camerarii* ad icterum, quod deſcribit FEHR *de abſinth. pag 29.*

℞. *Com. abſinth.*
Flor. roſar.
Prun. ſylv. an. par. viij.
Croci part.ß.

Decoque in *vino diuretico*, & exprime pro uſu. Aliàs *ſemen aquilegiæ* nobile eſt ſpecificum expulſivum in ictero, quod promovendo expellendove excrementa icterica, maſſam ſanguineam purgat, eſtque TIMÆI euporiſton, unde eſt baſis pulveris *Timæi* ad icterum experti, cujus Deſcriptio eſt hæc:

℞. *Sem. aquileg.* ʒvj.
Croci orient. ʒj.
Tartar. vitriolat. ℈j. vel ʒß.
M. f. Pulvis.
Div. in 7. part. æqu.

Sumantur ex vino Rhenano calido 7. diebus continuis; omni manè doſin propinando. Teſtari poſſum, quod aliquando ſartorem ictero flavo contumaciter laborantem, aliis irritis, præmiſſo Vomitorio, hoc pulvere reſtituerim: juxta cujus uſum imprimis *ſpiritus carminativus* de tribus præ aliis proficuus erat.

Vel convenienter poteſt fieri *Emulſio ex hoc ſemine*: exemp. gr.

℞. *Sem. aquileg.* ʒß. ad ʒvj.
Cum ſ. q. *aqu. flor. aquileg.* & *chelidon.* maj.
f. Emulſio
adde
Ebor. ſine igne, vel *raſur. eboris pulver.* ʒj. ad ʒiß.
F. Mixtura contra icterum.
Edulcoretur parum & uſurpetur pro lubitu.
D. S.
Emulſio ſanguinem purificans.

Benè confert hæc Emulſio; frequentiùs enim uſurpata blando ſudore expellit icterum, & tincturam optimè delet: inter alia puerperæ, mox à partu fœtus mortui ictericæ, cum ſucceſſu dedi. *Ebur* certè, ceu appropriatum abſorbens, ut & *corallia*, à multis ad icterum commendantur.

Juxta hanc emulſionem pariter quoque experta eſt *Emulſio Cnœffelii ex ſeminibus frigidis majoribus, &c.* quam videb. in M.A.N.C. *Ann.4. & 5. Obſeruat.49. pag.43. & 44.* SYLVIUS laudat ſemen cannabis in lacte ad crepaturam coctum in ictero; vel fiat ex hoc Emulſio cum aqua appropriata;

Vel

℞. *Sem. card. bened.*
Napi,
Aquilegiæ an. p. æqu.
Cum *aqua quadam appropriata* f. Emulſio.
D. S.
Ut antè.

Hiſce accenſenda venit *radix curcumæ*, reſtaurativum ſanguinis ſeu hepaticum, & antiictericum ſpecificum bonum; ſive ſolitaria, ſive cum Martialibus in forma ſicca, e. g. *antimonio diaphoretico Martiali* conjuncta, propinetur: verb. gr.

℞. *Limat. crud. Martis*, vel *pulv. cachect. Martial.*,
Vel antimonii diaph. Martial.
Rad. curcum. an.℈ß, ad gr.xv.
M. f. Pulvis pro doſi. S.
Pulvis antiictericus.

Vel

℞. *Rad. curcum.*
Antimonii diaph. vel *Bezoard miner.* an.gr.xv.
Sal. vol. cornu cervi vel *viperar.* vel *ſuccini* gr.vj.
M. f. Pulvis.
D. S.
ut antè.

℞. *Antimonii diaphor. Martial. Lud.*
Rad. curcum. an.℈j. ad ʒß.
Sal. volat. cornu cervi ℈ß.
M. pro 2. doſibus.
D. S.
Ut ſuprà.

In ſpecie, ſi à calculis in folliculo felleo fuerit icterus, radicem hanc ceu experimentum commendat HOFFMANNUS *in Clave Schrœderiana p. 365.* de quibus calculis exturbandis etiam vid. remedia ordinaria in M.A.N.C. *Ann. 4. & 4. Obſeruat. 99. p.103.*

Hæc ipſa ſpecifica ex regno quidem vegetabili optimè ſunt juncta *in Eſſentia contra Icterum* D. MICHAELIS, cujus Ingredientia ſunt hæc:

℞. *Herb. marrub.*
Eupator.
Abrot.
Anſer. an. M.j.
Rad. chelidon. maj. ℥ij.
Tarax.
Fragar.
Gramin.
Rha-Barb. Mon. an. ℥iij.
Curcum. (egregium remedium) ℥ß.
Flor. hyperici,
Calend.
Cichor.
Hepat. nobil.
Geniſt. an. p.iij.

Ex his cum *ſpiritu chelidon. maj.* f. Eſſentia.

Nec omittenda ſunt ex animalibus, quæ ſale volatili, nunc diuretico nunc ſudorifero, conſtant. Hinc *aſelli*, & *lumbrici terreſtres*, ſeu eorundem blandè in Balneo Mariæ exſiccatorum pulvis ad ʒj. ſæpiùs propinetur: vid. THONER, & LOTICHIUS. Nam hic pulvis bilem inſigniter acuit: aut more antiquorum ſubigendi cum ſero lactis vel cereviſia: vid. MAROLDUS *Pr. p.*171. vel infundendi, vel coquendi cum Vegetabilibus aperientibus ſic dictis, aut ſpecificis, vel menſes moventibus &c. aut per putrefactionem vel fermentationem *ſpiritus urinoſus* ex his paratus ad ʒß ſubindè exhibeatur, propter ſal volatile nitroſum abſtergens, incidens, & ſaporem icteri ſpecificum corrigens, urinamque ciens, ab omnibus Practicis laudatur. Quibus vix cedit *ſpiritus tartari* probè rectificatus urinoſus, *ſpiritus carminativus de tribus*, *ſpiritus urinæ humanæ*, ad modum ZVVELFERI *in Mant. Herm.* traditum paratus, *liquor cornu cervi ſuccinatus* ad guttas xxx. *Tincturæ tartari* acerrimæ gutt. xxx., aut loco ſpiritus urinæ *ſpiritus ſalis ammoniaci* efficacior erit; hinc pauperculi *urinæ potu* ab ictero ſe curare ſolent; vel quod in multis probatum euporiſton, utut fœtidum:

♃. *Succ. abſinth. vel chelidon. & marrub.* q. v.
Miſc. cum *urina ægri*.

De quo bibat bonum hauſtum, contineat ſe in lecto & ſuper, ſudorque ſæpiùs abſtergatur; hoc enim aliquoties repetito ſubindè reſtituitur.

Certè præmiſſis præmittendis (i. e. *vomitu* & *Martialibus*) poſt ſpecifica, *ſalia volatilia* ſunt optima icteri remedia. Unde propter hujuſmodi volatilem ſalinam nitroſo-ammonicalem texturam *ſtercora* quorundam animalium tantopere ad icteri curam tàm PARACELSUS, quàm alii Practici, commendant; qualia ſunt ſtercus caprillum, gallinaceum, columbinum, equinum, in ſpecie ſtercus virideſcens *anſerculorum juniorum*, imprimis chelidonio & anſerina nutritorum, ad ʒ. j. Nam propter ammoniacalem vim, & anſerinam, ceu ſpecificum in hoc morbo, qua veſci ſolent, illud ſtercus ſpecificum antiictericum fuit Bartholeti (vid. FONCESCA *l. a.* ac GRULINGIUS *Prax. lib.* 3. *pag.* 307.) recipitque ſtercus anſerinum & lumbricos terreſtres: Aut pulverem ictericum, quem LOTICHIUS *lib.* 4. *cap.* 2. *Obſervat.* 6. & 7. deſcribit quibus VVILEISIUS ſtercus ovillum ſubſtituit: item *ſtercus canis* oſſa rodentis; item *ſtercus album pullorum* exſiccatum & pulveriſatum: Abundant enim omnia ſtercora ſale volatili de natura ammonicali, quod ip um egregiè vitia bilis & ſucci pancreatici ſimul corrigit & emendat. Quò facit *Tragea ſtercoraria* QUERCETANI *in Pharm. pag.* 451. ex ſolis animalium ſtercoribus parata: vid. FINCHIUS *Chym. pag.* 145. Hæc omnia à ʒß. ad drach. j. propinantur, & ad icterum laudantur; ſicut & quidam commendant *ſuccum ſtercoris capræ* expreſſum cum lacte ceu egregium in ictero remedium. Pediculi tres, vel quatuor vivi deglutiti commendantur à quamplurimis, & experimento comprobavit ZACUTUS LUSITANUS *lib. ultimo Med. Princip. cap.* 2. Hiſce annumerandi veniunt *lapides* in fellibus animalium reperti, præſertim *lapis* ille *in felle bovis* repertus euporiſton non eſt contemnendum, utpote cum ſit nihil aliud, quàm bilis naturalis coagulata ab acido, cujus pulvis à drachm. ß. ad ſcrup. ij. imò ad drachm. j. mirè ad icteri curam laudatur; extra quem & *lapis ex felle porci* egregius eſt: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſervat.* 283. *pag.* 499. Loco quorum etiam capi ſolet *lapis Bezoar*, ſive *Orientalis*, ſive *Occidentalis*, ex cujus uſu urinas nigras inſtar atramenti redditas fuiſſe, obſervatum fuit in ictero nigro: vid. HOEFERUS *in Herc. Med. pag.* 140. *ſuprà allegato*: vel *calculus humanus*, tàm per urinam quàm per ſudorem, Icterum pellens eſt. Item ſpectat huc *lapis ceraunius* præparatus à ſcrup. j. ad drachm. ß. qui eſt ſpecificum ad icterum *D. Michaelis*, quo ipſo aliquoties curavit, qui quotannis hoc morbo afficiebantur: in cujus defectu lapis in folliculo fellis tauri repertus commodè ſubſtitui poteſt: ſic ipſe cuidam quotannis ictero laboranti exhibere ſoleo lapidem ceraunium præparatum. TILEMANNUS & AGRICOLA ex lapide ceraunio pulverem contra icterum præparant. HARTMANNUS & D. MICHAELIS cum exuviis ſerpentum aut viperarum ſpontè depoſitis miſcuerunt, & doſi ſcrup. j. propinarunt: vid. ſuprà, ubi de Hydrope Artic. 3. Ex quibus variæ fieri poſſunt formulæ: ver. grat.

♃. *Rad. rubiæ tinct.*
Chelidon. mai. an. ℥. j.
Herb. marrub.
Summit. abſint. an. M. j.
Sal. tartari ʒ. ij.
Includ. nodulo vino infundendo;
D. S.
Nodulus ſanguinem mundificans.

♃. *Extr. chelidon. mai. gumm.* ʒj.
Lap. Bezoar. occident.
Antimonii diaph. Martial. Lud. an. gr. xv.
M. f. Bolus S.
Bolus ſanguinem mundificans.

Diluatur in hauſtu vini, capiatur.

BIERLING ſequentem commendat pulverem:

♃. *Bezoard. miner.*
Iovial. ana ℈ß.
Matr. perlar. præp. gr. v.
Bez. Orient. gr. vj.
M. S.
Pulvis veſpertinus pro una doſi.

Item

♃. *Aqu. tarax.* ℥ j.
Extract. chelidon. mai. ʒß.
Sal. volat. Corn. Cer. gr. ix.
Syr. card. bened. ʒ j.
M. S.
Potio ſanguinem mundificans pro una doſi.

♃. *Croci Martis aperit.* ʒß.
Extr. Rhabarb.
Rad. curcum.
Fumar.
Abſinth.
Cent. min. ana ʒß.
Olei deſtillat. maior. gtt. vj.
F. Pilulæ No. 197.
D. S.
Pilulæ ſudoriferæ.

Doſis viij. ad xij. manè & veſperi.

Pro *turgeſcentia bilioſa* mitiganda opio locus concedi poteſt: potui ordinario inſtillandus ſpiritus ſalis dulcis, & ſpiritus nitri dulcis, item ſpiritus ſalis ammoniaci acidus vid. GRIMMIUS *Compendio Medico Chymic. lib.* 3. *cap.* 1. *Obſerv.* 26. & 27.

Cæterùm in fine interdum, non autem ſemper, blanda Laxantia adhiberi convenit pro evacuatione primarum viarum, inter quæ huic ſcopo inſervientia hactenus enarratis aut ſubjungenda, aut interdum etiam permiſcenda, ſemper ſint moderata & blanda. Præ cæteris commendantur *flores pruni ſylveſtris*, qui blandiſſimè & appropriatè laxant per alvum, ſi infundantur in potum ordinarium cum Nodulo, qui crebriùs bibatur; vel manipulus horum florum acaciæ infundatur in vinum, maceretur per diem & noctem in loco calido, quod vinum ita hauriatur: Dicitur KAUFFINGERI experimentum, laxat blandè, & ad craſin ſanguinis confert: vid. *Collegium in Schrœderum Par.* 1. *S.* 2. *Claſſ.* 1. Convenit hic etiam *infuſum foliorum ſennæ cum ſale tartari* in aqua ſpecifica; Nam ſal Tartari hic convenit duplici ex fonte:

1. Quoniam abſorbet acidum, & præcipitat materiam heterogeneam.
2. Quia adjuvat extractionem mucilaginis purgantis ex ſenna, & ſtimulat quoque, ne adhæreſcendo plicis inteſtinorum hypercatharſes inferat: ſemel enim pro ſemper moneo, non debere propinari infuſum ſennæ, niſi adjecto ſtimulo ſal. tartari.

Extractum autem foliorum ſennæ nil valet. In ſpecie laudem meretur *Rha barbarum*, & Rha-Barbarina, quod appropriatum eſt, utut vulgò bilem evacuet. Aſt hoc non ſolùm præſtat, ſed potiùs partim alterat, partim evacuat; ideò vim ſpecificam antiictericam habere dicitur, nec ſine cauſa à PARACELSO commendatur. Nempè *Rha-Barbarum electum pulveriſatum* optimè in ſubſtantia uſurpatur à drachm. ß. ad drachm. j. propinetur in jure vel vino calido manè jejuno ſtomacho, æger nonnihil contectus inſigniter ſudabit, & à meridie alvum laxam habebit:

Vel

♃. *Rha-Barb.* ʒß.
Tartari vitriolat. vel arcan. dupl. gr. xij.

M. f.

M. f. Pulvis. S.

Pulvis laxativus.

Uſurpetur dicto modo. Et ſanè pulvis hic *Rha-Barbari* in his caſibus præferendus eſt Extractis, utpotè quæ nullius ſunt pretii: Unde infuſum Rha-Barbari cum marrubio eſt egregium remedium ad curam icteri: Quò pertinet Eſſentia alexipharmaca laxativa Clauderi ex Rha-Barbaro, vel Elixyr cachecticum polychreſtum laxativum cum eſſentia abſinthii:

Vel

℞. *Paſſul. min.* aut *earund. pulp.* ℔ ß.
Rha-Barb. el. ʒ iij.
Tartari vitriolat. Tach. ʒ ij.
Cum ſ. q. *ſyr. de cichor. cum Rha-Barb.* f. Electuarium.
D. S.
Aperiens Electuarium ſanguinem mundificans.

Vel infunditur Rha-Barbarum in aqua ſpecifica cum foliis ſennæ, addito ſale tartari.

Vel

℞. *Fol. ſenn. ſine ſtip.* ʒ iiß.
Rha-Barb. el. ʒ j.
Rad. curcum. ʒß.
Sal. tartari ℈ j.
Infund. in *aqu. fumar.* per noctem
Colaturæ adde
Syrup. de cichor. cum rhabarb. ℥ j.
M. D. S.
Potio laxativa ſanguinem mundificans.

Vel

℞. *Summ. centaur. min.* p. ij.
Rha-barb. el. ʒ ij.
Sal. tartari ℈ j.
Infund. in ſ. q. *vini abſinthit.*, ſtent in loco calido per noctem.
Colaturæ adde
Syr. de cichor. cum Rha-barb. ʒ vj.
M. S.
Vinum abſinthit. purgans pro una doſi.

℞. *Rha-barb. el.* ʒ ij. vel iij.
Sal. tartari ℈ j. (vel *crem. tartari* ℈ j. ad ʒ j.)
Infuſ. in *aqu ſimpl.* vel *appropr.* ℥. iij.
Stent in loco calido;
(cum cremore tartari verò ebulliat ad tartari diſſolutionem.)
Colaturæ adde
Syr. de cichor. cum Rha-barb. ℥ j.
M. D. S.
Potio laxativa ſanguinem mundificans.

Sanè Rha-Barbarum ſub forma pulveris vel infuſi in his caſibus præferendum eſt Extractis: *In ictero nigro* autem *infuſum hellebori nigri* in ſero lactis confert, aut *pilulæ ex extracto hellebori nigri* cum Extracto Martis concinnatæ: quibus, quantum poſſibile fuerit, *gummi ammoniacum* ſociandum, quod optimum aperitivum, & muci viſcidi inciſivum. *Præcipitata Mercurialia* pro purgandis Ictericis ad curam icteri à quibuſdam commendantur: ſic Mercurius præcipitatus rubeus cum tartaro ad aliquot grana commendantur à FincKio: Mercurius præcipitatus luteus ad gr. v. vel viij. commendatur à SCHNEIDERO *in Pharmacopœa*: ſed tranſeant, cùm tutiora proſtent. Pertinet huc Decoctum LINDANI, quo quemvis icterum curat, præſertim, quod probè notandum, præmiſſo vomitorio; ut plurimùm enim in principio curationis vomitorium propinandum venit. Decoctum eſt tale:

℞. *Rad. cichor.* aut *tarax.* ℥ ij.
Chelidon. maj ʒ vj. ad ℥ j.
Herb. endiv. aut *cichor.* M. j. vel ij.
Fragar. M. j ß.
Marrub. M. ß.
Tartari alb. ℥ ß. ad ʒ vj.
Fol. ſenn. ʒ vj.
Coqu. in ſ. q. *aquæ*, aut *aquæ & vini* ana q. ſ. in vaſe clauſo: Decocti ℞. ℔ ij.

Detur pro uſu: addendo, ſi præſtantius deſideretur, ſingulo hauſtui *ſpiritus tartari rectif.* ℈ j. ad ʒß. ſumantur 3. diebus, & omni mane duo hauſtus, interpoſita hora, continuando, donec malum ſit curatum.

In hujus uſu attendendum, ne ſint ſeceſſus ultra tres vel duos in die: ſi contingat liberaliùs purgari prima die, aliis ſumatur tantò minus. Tali Decocto Amſtelodami curavi mercatorem ex ictero nigro: Tribus ſeptimanis nihilum quidem profeci, urinæ manebant crudæ & ſplendidæ; poſt dies paucos, apparente coctionis ſigno, aberat ſplendor, & turbidæ erant urinæ: Prædixi ergò illi ſolutionem morbi. Continuari igitur medicamentum, & non mutare opus eſt.

Convenit quoque *Apozema Sylvii cap.* 46. §. 68. *pag.* 452. & *Potio* ſequens BARBETTE, quam habet *in Exercit. Practicis.*

℞. *Rad. rubiæ tinct.* ℥ j.
Urticæ,
Curcum.
Chelid. maj. an. ℥ß.
Fol. marrub.
Cuſcut. an. M. j.
Flor. geniſt. p. ij.
Sem. cannab. ℥ß.
Aquileg.
Petroſelin. an. ʒ iij.
Coque in
Vini albi tenuior.
Aquæ puræ an. q. ſ.
Colaturæ ℔ i ß adde
Syr. de cichor. cum Rha-Barb.
Spina cervin. an. ℥ ij.
Spiritus ſalis ammoniaci vel *carminat. de tribus* ʒ iij. Miſc.

Vel

℞. *Herb. marrub.*
Cuſcut. an. M. ij.
Flor. geniſtæ,
Acaciæ,
Calend. vel *cartham.* an. M j.
Rad. *ſcorzon.*
Filicis,
Cichor. an. ℥ j.
Crem. tartari ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *aqua.*
Colaturæ adhuc ferventi infunde per noctem
Fol. ſenn. ſine ſtip. ʒ vj. vel *rha-barb. el.* ʒß. ad ʒ vj.
Colatura ad ℔ j. D. S.
Potio ſanguinem purificans.

Quoad *Icterum nigrum*, ſaltim notetur, ut in præſcribendis remediis ſemper acidum abſorbendi ſimul habeatur ratio; ſive hoc fiat illa eligendo, quæ utrique humori ſimul dicata, v. g. per Terrea, Urinoſa & Martialia; ſive hæc aliis & hactenus dictis commiſcendo; ſive modò hæc modò illa diverſis vicibus propinando.

Hæc fuerunt interna, de quibus adhuc in genere moneo: In medicamentis anti ictericis eſſe inſiſtendum ad tempus, quia eſt morbus chronicus & contumax: & quidem quamdiu urina mingitur tenuis & ſplendida, tamdiu illis inſiſtendum, donec ſigna coctionis appareant, & aut fiant craſſæ & turbidæ, & cum ſedimento repletæ; his enim apparentibus ſolutio imminet, & ſpes ſalutis eſt in propinquo.

Hiſce internis interdum *Externa* quoque remedia accedunt, quæ in icteri cura ſubinde plantis pedum applicari ſolent, qualia ſunt *centaurium minus*, *item radix chelidonii majoris*, & hypericonis, de quibus *ſuprà dictum*. Sic pro *delenda penitus tinctura ſeu colore* citrino, qui alias ſpontè evaneſcere ſolet dictis hactenus adhibitis, conveniunt *frictiones* ſeu balnea; nempe ad abigendum colorem mittantur colore peregrino infecti, ſani licet ſint ægri, in Balneum aquæ tepidæ, ut ita relaxentur cutis pori, fricetur corpus *cum ſacculis*, repletis *farina hordei & fabarum*, quibus aquæ calidæ immerſis fricandum corpus, ita enim vitioſus color quicunque, interdum pertinax, deponitur ac evaneſcit: vel fiat *balneum ex* reſolventibus, ver. gr. *ſcabioſa*, *ſaponaria*, *chelidonio*, *chamomilla*, *parietaria*, *origano*: de quo vulgò dicitur, quod colorem ictericum eò uſque evocet, ut aqua balnei indè tingatur; *beta*, *anetho*, marrubio, abrotano, radice lapathi, ſigillo Salomonis, ex lupinis, nitro, ſulphure, calce viva & ſimilibus, quibus corpus abluatur: v. g. uſurpetur Balneum ad cutem detergendam Mynſichtii,

Vel

℞. *Herb. ſaponar.*
Parietar. an. M. ij. vel iij.
Rad. bryon. ℔ ß.

Rad.

Rad. Sigilli Salom. ℥iv.
Pulv. piſor. nodullo incluſ. ℔ß.
Inciſa D. S.
Species ad blandum.

Balneis hujus Decoctionis aliquoties æger inſideat, novam ſemper aquam recipiendo; tunc piſorum pulvis nodulo laxiori incluſus ſit.

De *tinca piſce*, umbilico vel dextro hypochondrio imponenda, aut plantis pedum imponenda, aut plantis pedum ſupponenda, quæ exinde flaveſcere dicitur, & æger ſanari; ac de potu è poculo cereo flavo, rem in dubio, ceu incertam, relinquo.

Pertinent huc Externa ad icterum quemcunque mulierum gravidarum convenientia, quibus propter metum abortus non ſemper tutum eſt propinare interna, aut *imbecillioribus*: in talibus quovis ictero correptis expertum eſt Cataplaſma *Joelis*, quod habet:

℞. *Fol. marrub. virid.*
Rad. chelidon. maj.
Viſci quercin. an. M. iſ.

Hæc cum aceto vel vino ſubacta plantis pedum applicantur: vid. RONDELETIUS.

Aut ſi tutum videatur, poteſt ex his fieri Infuſum in vino, & propinari internè pro ſudoris prolectione. FORESTUS *l.* 19. *Obſ.* 21. gravidæ ictero laboranti, cùm jam inſtaret partus tempus, ſequens Claretum cum ſucceſſu propinavit:

℞. *Herb. marrub.*
Puleg.
Artemiſ.
Capill. veneris,
Verben. an. p. j.
Rad. calam. arom. ʒiſs.
Croci ℈j.
Cinnam. ʒß.
Sacch. q. ſ.

Cum *vino* f. Claretum, quod profuit, & cùm 5. vel 6. diebus aſſumpſiſſet, feliciter peperit, & ſimul tunc ab ictero liberata fuit.

Pertinent huc etiam curæ magneticæ, uti in aliis morbis chronicis, ita & in ſpecie in ictero proficuæ. V. g. urinam ægri miſcent cum farina hordei, exin formant placentas, quas in aquam piſcibus projiciunt, aut cani vel feli devorandas præbent; ſic icterus evaneſcet. Innuit hoc HELMONTIUS *pag.* 595. & in Anglia in duabus perſonis à ſe expertum refert hoc Dn. BOYLE *in Philoſ. Experimentali*. Dicunt, ſi æger quotidiè urticas vivas permingat, exinde areſcere urticas, ægrum verò ſucceſſivè curari: vid. KESLERUS *Proceſſ. Cent.* 5. *pag.* 84. Vel infundatur ægri urina ſupra acervum formicarum; vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſerv.* 89. *pag.* 146. Sic urina icterici ſuprà ſtercus equinum, dum calet, excreta curat icterum, annotante PLATERO & GRUELINGIO: vid. WILLISII *Pharm. Rat. Part.* 2. *pag.* 149. Vel permiſceatur urina cum cineribus fraxini, & in globulos redacta prope fornacem exſiccetur: Conf. WILLISIUS *l. c.* Vel, quod fuit expertum à CASTRO:

℞. *Ovum gallinæ*, ſuo luteo & albumine per mediocre foramen orbatum, ita ut ſola teſta remaneat integra, quæ impleatur *urina patientis*, & facta ſcrobicula in hypocauſto ſinatur ibi, donec lento calore exſiccetur urina; pari gradu & exſiccatur urina, & tollitur icteritia.

Poteſt fieri etiam citiùs in digeſtione cinerum. Si verò per incuriam contingat aduri teſtam, icteritia abit in nigram icteritiam immedicabilem.

Vel ſanguine ex mediana ægrotantis extracto, & ovi gallinacei teſtæ artificioſè incluſo, & ita ovo 14. dies gallinæ pro fotu ſuppoſito, poſtmodùm cum carne quadam miſto, & cani, vel ſui famelicæ expoſito, ut comendatur, Icterum & morbos ex vitioſo ſanguine oriundos transplantando averruncare ſatagunt: vid. BURGGRAVIUS *in Biolychnio*. Item ex urina ægri & lacte, & addito pane ſimilagineo, fiat juſculum, propinetur cani; qui ſi non moritur, nec homo morietur, ſed convaleſcet.

Sequitur

ARTICULUS V.
DE
LUE VENEREA.

LUes *Venerea* ita dicta, quod ex concubitu & uſu cum ſubjecto impuro frequentiſſimè & facillimè contrahatur; & eſt nihil aliud, quàm contagioſa totius corporis cachexia, cum inſignibus & crudelibus artuum & locorum quorumlibet nerveorum doloribus, pluribuſque ſymptomatis ſtipata, à corruptis, malignis, & quaſi virulentis humoribus dependens; ita quidem, ut priùs ſemper membrum afficiatur, per cujus contactum virus illud corpori primò & immediatè affricatur.

Innotuit hic morbus Europæis non niſi ante duo circiter ſecula, & quidem circa annum Chriſti 1493. Dubium ergò mox oritur: an Veteribus cognitus fuerit hic morbus, an non? Prius qui defendunt, non pauci ſunt, quos inter eſt LINDANUS, exactus Veterum ſcrutator, qui *ſuper Hartmannum* aſſerit, quod GUILIELMUS *de* PALAZETO, qui floruit Anno 1470. accuratè de hoc morbo ſcripſerit; item BERNHARDUS GORDONIUS, qui floruit An. 1305. & in *Lilio* ſuo *Medicinæ* de hoc ſcripſit; item VALESCUS *de* TARANTA Anno 1417.; imò quod & alii antiquiores citari poſſint perhibent, qui de hoc affectu ſcripſerunt, & de eo agunt, cùm de morbis pudendi ſcribunt. Alii è contrà Veteribus incognitum volunt, aſſerentes, eundem in India Occidentali endemium exiſtere, illumque milites Hiſpanos ex iſtis locis redeuntes Anno 1494. reportaſſe, & hinc in Italia ab iiſdem diſſeminatum, & in ſpecie in Caſtris Gallorum in Obſidione Neapolitana à ſcortis urbe excluſis longè lateque propagatum fuiſſe; undè ab Italis *Morbus Gallicus*, à Gallis *Morbus Neapolitanus*, ab aliis *Syphilis*, quo nomine apud Veteres veniat, ab aliis appellata fuit. Sed lis hæc eſt de lana caprina: vid. SENNERTUS *l.* 6. *Prax. Part.* 4. *c.* 1. *p.* 121. MANARDUS *Ep. l.* 2. *p.* 99. item MONARDUS *de Simplic. Med. Hiſtor pag.* 312. HELMONTIUS *de Peſte*, *Fracaſtorius Tract. Peregrina Lues nova*, &c. qui omnes diverſa de ejus origine tradunt.

Exactam ejus hiſtoriam enarrare ferè difficile eſt; nam,
„ ut inquit LINDANUS: *ſi Protheus eſt, Lues Venerea*
„ *eſt, & credo, non eſſe morbum, qui tàm difficiliùs ſit cognitu,*
„ *quàm Lues Venerea; nullus enim morbus eſt, cujus pallio tegi*
„ *non poſſit, adeò ut ex multis hoc morbo laborantibus vix duo*
„ *ſint, qui eodem modo afficiantur.*

Symptomata enim, quibus morbus hic ſe manifeſtat, non ſemper eadem ſunt: quibus tamen innoteſcere ſolet, aut primaria aut frequentiora hæc deprehenduntur:

1. *Effluxus humoris ſpermatici* virulenti ex pene in maribus, ex genitalibus in mulieribus, quem gonorrhœam virulentam ſeu veneream appellant, congreſſum cum perſona plus minus ſuſpecta paulò poſt, interdum tertia vel quarta die, interdum paulò tardiùs, inſequens. Cùm verò ſanies, quæ profluit, acris ſit, & in confiniis præputii, ubi glandi connectitur, ſubinde retineatur, acrimonia ſua irritante *inflammationem præputii tumorem* inſignem excitat, ita ut glans phymoſi quaſi affecta detegi non poſſit; dum interiùs ſanies iſta acrior facta glandem potentiùs arrodat: nunc verò præputium tumorem quaſi flatulentum contrahit, ita ut in immenſum intumeſcat, & quaſi transpareat, & glandem inferiùs ſtringat. Quod ſi intempeſtivè ſupprimatur, aut non ritè corrigatur hic fluxus, univerſum corpus Lues ipſa brevi poſt perfectè inquinabit.
2. *Bubones in inguinibus* ſaltem exorti, vel poſt Veneris uſum, vel etiam aliquo tempore poſt, duri, dolentes, præſertim noctu: qui ſi evaneſcant, aut ſaltem inciſione aperti ad ſuppurationem & mundificationem producantur, res in meliori erit ſtatu; interdum non ſuppurantur, ſed potiùs indurantur.
3. *Laſſitudo inſignis ulceroſa & torpor* gravis quælibet membra occupat, quaſi fuſtibus contuſa eſſent.
4. *Puſtulæ variæ* multiformes & ſcabræ, in corporis partibus ſe offerunt: in pene quidem puſtulæ parvæ præ-

præſertim in glande apparent, item circa coronam; quæ paulatim rumpuntur, & in ulcera alba degenerant, hinc ſucceſſivè fiunt profunda & calloſa, glandis ſubſtantiam ſucceſſivè exedentia & abſumentia. Si ex congreſſu impuro malum ſit, ferè in pene primitus, idque ut plurimùm cum gonorrhæa, apparent ulcera. Aliàs quoque puſtulæ hinc inde in corpore, præſertim tamen in fronte, facie, faucibus, & naribus, hinc cute capitis piloſa, erumpunt, nunc plus nunc minus protuberantes; item circa pubem & coxas, interdum densè labia vulvæ obſident, ſuntque ſquamoſæ, ſcabioſæ, inæquales, coloris rarò intensè rubri, ut plurimum lividi, aut ex livido flaveſcentes. Nunc aridæ ſunt & exſuccæ, & ſquamas ſaltem ſuggerunt, aliquando ſanies quædam acris exinde emanat, ipſis puſtulis hinc latiùs ſerpentibus, & ſe dilatantibus.

5. Procedente malo puſtulæ hæ tandem abeunt in *ulcera*, quæ etiam ſine illis non rarò accidunt, *ſordida & maligna*, nec pus, ſed ſaniem acrem, vicina loca exedentem, ſuggerentia, nunc materiam tenacem, lividam, viſcidam, &c. ſimul exudantia. Loca occupant imprimis glanduloſa, penem & pudenda muliebria, nares, labia, fauces, palatum & papillas. Sanè exulceratio ſpontanea & diuturna, nec facilè curabilis, aut curata licèt, ſubitò tamen denuò recidivans, in palato & faucibus ſine alia cauſa cognita eveniens & perdurans, unum ex primariis (ſi alia tamen ſimul reſpondeant) ex hujus luis indiciis ſubminiſtrat.

6. *Ulcera hæc oſſa frequenter* quoque adoriuntur, & carioſa eadem reddunt, in ſpecie oſſa palati, narium, & propter perpetuum pituitæ virulentæ affluxum, ac illorum ſpongioſitatem, & cranii maximè, quin & partes internæ in Venerea lue ulceribus obſeſſæ obſervatæ fuerunt.

7. *Dolores adſunt* atrociſſimi, & hi etiam primarium quoddam ſymptoma luis conſtituunt, dolor nempè nunc artuum ſimul, nunc ſimul etiam capitis, & quidem non articulorum, ſed ſaltem artuum mediorum, nempè mediorum humerorum, mediarum tibiarum, frontis, temporum, item ſterni dolores. Hi ſunt ſaltem nocturni, qui circa veſperam hora nona vel decima, aut etiam citiùs, incipiunt exacerbari, & inter tertiam & quartam matutinam ſolent diſcedere, totaque die aut nulli aut tolerabiles eſſe: Sunt *oſtocopi fixiſſimi*, ſubindè etiam ſimul *lancinantes*. Rarum eſt, quod ſubinde etiam circa articulos obſerventur iidem; ſicuti etiam rarò lumbos & os ſacrum occupant. Obſervavi tamen in fœmina morbo hoc inguinali, per ſudorem copioſum, quem frequenter deterſerat, infecta, quæ graves dolores nocturnos in dorſo & lumbis, & circa os ſacrum, patiebatur aliquandiu, antequam ipſa lues perfectè ſe manifeſtaret.

8. In dictis locis, medietatibus nempè oſſium, item in capite, fronte, &c. obſervantur quoque *tuberoſitates & tumores*, dicti *gummata, nodi, tophi, &c.* plani, minùs elati, ad medii ovi & ulteriùs magnitudinem excreſcentes, ſecundùm oſſis ſitum ferè formati, inſigniter nocturno tempore utplurimum dolentes, rarò indolentes. Hos ipſos ſub perioſtio oriri plures aſſerunt, unde ſi diuturniores ſint, non rarò oſſa ab iiſdem arroduntur, & carioſa evadunt.

9. *Calor in volis manuum & plantis pedum inſignis*, harumque *rhagades, fiſſuræ & excoriatio*, ſine manifeſta cauſa.

10. *Verrucæ*, tàm depreſſæ, quàm elatæ; item *ficus, condylomata & criſtæ* in partibus pudendis muliebribus, & utriuſque ſexus ano ſuccreſcunt.

11. In morbo inveterato *pili defluunt*, tàm in capite & barba, quàm ſuperciliis præſertim, cum puſtulis, ulceribus, aut ſcabie ſordida junctis; ſine alio morbo præcedaneo.

12. *Maculæ rubeſcentes, flaveſcentes*, aut *liveſcentes*, nonnunquam ſatis latæ, præſertim in pudendis, pectore ac dorſo, item in abdomine, ſubinde comparent, quas preſſas albicans veſtigium, mox ad priſtinum colorem rediens, exhibere PLATERUS *Prax. tom. 3. pag. 384.* teſtatur: vid. SYLVIUS *libr. 4. Prax. tract. 3. §. 18.*

13. Supervenit *inflammatio teſtium*; *raucedo*, atque *uvulæ laxatio & eroſio*.

14. *Tinnitus aurium*.

15. Inveterato denique malo pro majore vel minore partium ſolidarum affectione, fluidarumque alteratione ſurdi, cœci, tabidi, ſcabioſi &c. fiunt infecti.

Omnia hæc prolixè explicata videbitis in SENNERTO *l. 6. Prax. Part. 4.* SYLVIO *lib. 4. Praxeos tract. 3.* & BOTALLO *Tr. de Lue Venerea*: qui tres inſtar aliorum omnium ſufficiunt.

Atque hæc quidem ſymptomata non cuivis contingunt, nec omnibus hujus Luis gradibus, nec etiam, utut frequentiora, ſolitaria obſervantur; ſed alia inſuper his complicantur, imò non cuncta eandem vim diagnoſticam habent. Quatenus verb. gr. non omnis, ſed virulenta ſaltem Gonorrhœa luis Venereæ ſuſpicionem movet; pilorum decidentia ſine aliis ſignis & per ſe pariter nihil tale arguit; bubones Venerei ab illis, qui extra hanc luem geniti, haud differunt, ſicut contra communem ſententiam PLATERUS *l. a. pag. 387.* & SYLVIUS *l. a. §. 134.* per experientiam teſtantur; ac condylomata non tàm luem Veneream, quàm præpoſterum & frequentiorem veneris uſum, familiarem illis, qui hoc morbo laborant, ſequuntur: hincque hujus luis ſigna propria haud exiſtunt. Ita, ut *ſymptomata hujus morbi primaria maneant gonorrhœa virulenta, puſtulæ, ulcera, oſſium caries, tophi, & dolores* enormes, nulliſque anodynis cedentes: quibus PLATERUS *pag. 384. maculas* cutaneas quoque addit, quatenus ex his ſolis, ſi de nulla alia earum cauſa, præter coitum impurum, conſtet, Luem Veneream incipientem concludit.

CAUSÆ.

Afficiendi modus hujus Luis ſimpliciter *eſt per contagium*, iſque frequentiſſimus per congreſſum Venereum; non quidem frebuentiorem, ſed vel unicus levior actus ſufficit, ſicut hujus reſpectu rariſſimè aliis modis afficere ſolet. Pertinet huc etiam *hæreditarius character*, quo liberi à parentibus infici ſolent. Sic FORESTUS *lib. 32. Obſervat. 2.* refert Luem Veneream, qua maritus affecit uxorem, hæc infantem in utero, hic nutricem, hæc tres liberos proprios: Simile vidi in AMATO LUSITANO *Centur. 4. Cur. 49.* Item SCHENCKIUS *in Obſervat.* refert mulierem, quæ fœtum edidit Gallicis ulceribus ſcatentem, cùm conjux hoc morbo afficeretur, illa ſana. Reliqui ergò modi præter congreſſum, quibus contagium Venereum ſe propagat, ſunt varii. Omnes autem fomitem materialem minùs ſpirituoſum pro fundamento agnoſcunt, ut ſunt v. g. lectus communis: ſic enim HORSTIUS *lib. 7. Obſerv. 3.* refert Luem Veneream à communi lecto contractam, cum condylomatibus & ulceribus pudendi. Sed hoc ita abſolutè minùs probabile videtur, niſi lectus vel copioſis ſudoribus, vel ſanie ulcerum, ab inquinata fuerit infectus. Sudores certè multum valent. Exemplum novi ancillæ pudicæ, cuidam Venereo ad ſopiendos artuum dolores balneo formicarum ſubinde utenti, & hinc ſudores abſtergentis, quæ horum contactu & halituum inſpiratione infecta fuit. Sic poſt ſcarificationem in Balneo publico, inſtrumento non benè abſterſo, Luem Gallicam contractam novit idem HORSTIUS *lib. 7. Obſervat. 8.* Par ferè ratio, quando CORNARIUS *Obſervat. cap. 25.* notat morbum Gallicum ex cucurbitularum impoſitione, quæ infectæ erant, contractum. Sic *hypocauſtum* huc pertinet: HILDANUS refert *Cent. 5. Obſervat. 99.* de muliere ſana, aliquandiu in hypocauſto, in quo ægri Lue Venerea laborantes per litus Mercuriales ſanati fuerunt, adeoque vapore Mercuriali infecto degens, quæ graviſſimum morbum Venereum hinc contraxit. Pertinent huc *veſtimenta*, de quibus idem HILDANUS *Cent. 1. Curat. 100.* refert, Luem Veneream ex veſte hominis hac infecti factam. *Communia pocula* etiam hic accuſantur, ut quando BOTALLUS *de Lue Venerea pag. 472.* hiſtoriam infecti ex communi poculo cum veneno refert. Nempè tunc per pocula malum communi-

cari

cari arbitror, quando à ſanie ulcerum in palato aut faucibus vel potus vel poculum inficiantur; quod tunc contagioſum malum ſit. Per ſolum *oſculum* Luem Veneream à viro infecto puellæ communicatam refert FORESTUS *Obſervat.* 2. *Schol. lib.* 32. Sed tamen, modò oſculum tale non ſit malitiæ pallium, vix ejus medio contagium communicabitur; niſi ulcera faucium & oris inſigniora adfuerint, & hinc vel ſaliva, vel linguæ incruſtione, malum multiplicetur. Per *ophthalmiam* in diſtans contagioſum morbum Gallicum refert ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admir. lib* 7. *Obſervat.* 125.? de quo tamen reverà dubito, an ita fieri poſſit, Notabile eſt, quod diu admodùm ſeminarium morbi Gallici latere queat, cùm teſte SCHORERO *in Obſerv.* poſt 2. vel 3. annos demùm pulluleſcere queat. Par ratio eſt, quando AMATUS LUSITANUS *Centur.* 1. *Cur.* 49. & 50. refert, viros lue Gallica correptos ſanatos, poſt 7. item 15. annos, pueros eadem infectos ex ſanis mulieribus ſuſcipientes.

Afficiuntur autem partes inter ſolidas primariò *loca glanduloſa*, hinc *nervea*, nec niſi mediantibus iſtis affectis, & partes *ſanguineæ*. Ac ſanè potentiùs locis glanduloſis ſe virulentia venerea inſinuare, & hinc eorundem ulcerationes, corroſiones & tumores malignos penitus & contumaces, aut, niſi radicitùs curetur, facillimè recidivantes, efficere ſolet.

Quoad contenta liquida: inquinat primariò *chyloſum corporis rorem*, & hinc derivatos ſuccos, eorumque vehiculum, nempè *ſerum* purius ac *lympham*: Hinc genituram in gonorrhœa; oſſium nutrimentum in tophis, & carie glandularum quarumvis; lympham in bubonibus, & exulcerationibus faucium & narium, puſtulis cutaneis; membranarum rorem in doloribus nocturnis oſtocopis, &c. ordinariò inficit: In quibus omnibus acrimonia acida ſingulariter corroſiva, cum nutrimenti roridi chyloſi in viſcidiorem & glutinoſiorem conſiſtentiam alteratione, deprehenditur. Inquinantur autem imprimis contenta iſta, & horum medio partes ſolidæ, à contagio ratione acidi ſpecifici fermentativo, & contentorum ſui multiplicatione immutativo; ratione verò ſubjecti cum parvo ſeu exili viſcido & glutinoſo, nunc halitus, nunc ſaniei forma, vehiculo communicato: parili ferè ratione ac ſcabiei exile admodum fermentum nobis communicari, & tamen totum corporis habitum inquinare ſolet.

Ex quibus *cauſa efficiens materialis proxima* hujus morbi vel ſponte patet: nempe conſiſtit hæc in acido ſui generis peccante (cujus tamen natura ſpecifica à priori non adeò exactè determinabilis eſt) fermenti inſtar lente ſe multiplicante, & contenta corporis pedetentim deſtruente, functioneſque corporis, primò naturales, lædente: quæ ipſa latiùs explicata vid. in SYLVIO *lib.*4.*Tr.*3. *de Lue Venerea* §. 29. & 63.

DIAGNOSIS.

Ratione *Diagnoſeos*, quamvis morbum hunc adultiorem cognoſcere facillimum ſit, quamdiu tamen adhuc latet, & ſub cineribus ſaltem gliſcit, ejus dignotio difficilior eſt; præ primis cùm teſte POTERIO, non rarò ſub larva ſcorbuti & arthritidis latitet, ſed etiam ipſi ægri honoris atque dignitatis tuendæ gratia rem cum infectis ſe habuiſſe conſtanter negent, & à conſortio humano excluſionem metuant. Cautus ergò ſit Medicus in judicio, ne inſontem accuſet, neque reum abſolvat, nec ſe ipſum proſtituat.

Quod ſi verò tale quid ſe perpetraſſe fateantur, ſimulque de uno vel altero Lui Venereæ appropriato ſymptomate conquerantur, de morbi ſpecie ulteriùs dubitandum non eſt. Interim in priore, & abnegationis caſu, in mariti vel uxoris, ſi in conjugio vivat æger, conditionem & mores inquirendum, utpote ex quibus non leves interdum de infectione conjecturæ hauriuntur: aut porrò inveſtigandum, an cum morbi talis infecto in eodem lecto dormiverit? cum eodem ex uno vaſe biberit? infantem impurum lactarit? &c. Aliàs & ſi ex neutro horum aliquid certi de morbo hoc determinari valeat, ægri ſtatus præſens potiùs attendatur, qui quidem variat pro temporum diverſitate, aliuſque obſervatur in morbi principio, alius in augmento, alius in ſtatu ſeu morbo inveterato.

Quod ſi igitur ex congreſſu impuro malum hoc propullulet, paulò poſt eundem aut circa penem & vulvam æſtus quidam extraordinarius ſeu inflammatio exoritur, aut ardor urinæ, quem intra biduum aut triduum gonorrhœa excipit, obſervatur: Inflammationem dictam mox ſequuntur puſtulæ, hinc excoriatio atque exulceratio partium dictarum cancroſa; imò ſi inflammatio vehemens, vel neglecta fuerit, hæc in gangrænam degenerat, cryſtallinis veſiculis ſe manifeſtantem. Interdum nulla ſuccedit gonorrhœa, ſed virus per cutem potiùs ad inguina mox fertur, & bubones excitat, qui pro diverſo malignitatis gradu aut facilè curantur, aut temporis tractu in ulcera phagedæna degenerant: quo ipſo principii tempore calloſa quoque ſcroto atque perinæo contingunt ulcera. Quibus dictis phænomenis non comparentibus interdum ulcus cancroſum atque calloſum exile intra præputium & glandem, aut in orificio urethræ, conſpicitur, cui ulceri interdum calloſitas ſine ulcere ſubſtituitur. De cætero quamvis nulla de coitu nefando ſuſpicio ſit, modò bubones atque gonorrhœa complicentur, infallibile luis venereæ ſignum hoc exiſtunt; ita quidem, ut uno ceſſante, alterum invaleſcat: quibuſdam intumeſcunt teſtes: in ſexu verò ſequiore fluor albus valdè doloroſus, quique partes externas erodit, affligit. Sin verò *abſque congreſſu* hic *morbus* contrahatur, ſemper, ut ſuperiùs dictum, magis afficitur pars, quam virus ſeu miaſma venereum immediatè tangit: ver. gr. ſi ex lactatione infantis impuri, circa papillas & mammas puſtulæ, excoriationes, inflammationes, ulcera depaſcentia & calloſa; ſin ex veſtimentis, & concubatione, in cute puſtulæ atque effloreſcentiæ varii generis excitantur.

Sub incremento autem mali, quacunque occaſione contracti, quoniam ipſa maſſa ſanguinea tunc virulentia hac contaminatur, hinc nutritio totius depravatur, unde & ſanguinem *cœruleum* ſeu *ſubviridem* apparere, Practici teſtantur. Bubones etiam in illis, quibus ſine coitu tale quid contingit, protuberant, habitus totius maculis & puſtulis defœdatur, in impetiginem atque ſcabiem ulceroſam aut cruſtoſam abeuntibus; quæ tamen puſtulæ atque ulcera frequentiora ſunt modò his, modò illis membris, verb. gr. faciei & capiti, & quidem non rarò ſub eminentia notabili, brachiis, pedibus, pubi, pudendis, uvulæ, tonſillis, & muſculis laryngis, unà cum partibus carnoſis reliquis circumſtantibus deglutitioni dicatis, quæ ſunt eroſæ, inde deglutitio eſt difficillima: quare res deglutiendæ ad œſophagum translatæ rurſus per nares proruunt. Capilli decidunt: in volis ac pedum plantis rhagades & fiſſuræ, circa podicem & pudenda verrucæ nomine condylomatum propullulant, ac graviſſimi dolores capitis atque artuum obſervantur, frequenti ſeri pituitoſi & acris eructatione in faucibus, maximopere in palato, quod interdum cum naribus penitùs eroditur, ita ut in os aſſumpta per nares mox effluant. Præterea adeſt totius corporis laſſitudo, reſpirandi difficultas, & fœda ozæna. *Urinis* ſupernatat cruſta livida, plus minus cærulea. Ubi tandem *inveterata magis lues venerea*, ulcera patiuntur nares, harumque tubuli cartilaginei; item polypos: pariter tumores in pectore atque artubus congeruntur, in ulcera cancroſa, calloſa ac ſinuoſa degenerantes: Dolores oſtocopi, præprimis nocturni, & partium fixi magis fiunt, adſunt dolores continui in oſſibus naſi & oculorum, tophi & nodi in partibus emergunt, oſſa corrumpuntur, imprimis cranii, palati, &c. Refert FERNELIUS, quod in Lue Gallica oſſa valida fiant frangibilia, ut levi ex cauſa confringantur inſtar ligni aridi: Ratio eſt acidum, quod ita corrodit os, ut fiat friabile. Caro dictorum oſſium intumeſcit, & ex livore rubeſcit ad inſtar partium frigore læſarum. Superveniunt ſurditas, cæcitas, febris hectica, diarrhœa, tabes, &c., ut aliorum minus frequentium phænomenorum ac ſymptomatum taceam: v. gr. epilepſiæ à ſanie, ex carioſo cranio, ad cerebri membranas depluente, qualem VIDUS VIDIUS *l.*2. *Curat. membranatim cap.*18.; vermium ſuper eaſdem meninges decumbentium, quales FORESTUS *lib.* 32. *obſerv.* 23. *in ſchol.*, ipſius cerebri tandem per os rejecti; ſicut SCHENCKIUS *Obſervat. lib.*6. *pag.* 811.; cæcitatis, ſurditatis atque loquelæ perditæ, quam PLATERUS *lib.* 1. *Obſervat. pag.* 119. allegavit.

Interim & illud hoc in loco monendum, quod à WIESEMANNO *de Lue Venerea capite* 1. obſervatum, alle-

allegata hactenus ſymptomata ſæpiùs quorundam *phantaſiam* ita ſubiiſſe, ut poſtquam coitum nefarium perpetrarunt, mox ſibi perſuadeant, ſe lue venerea, à qua tamen immunes, laborare, i. e. ridiculè ſatis ſibi imaginantur, omnes dolores atque ſymptomata, de quibus unquam legerunt aut audiverunt ſe afficere, ita quidem, ut ſi Medici ejuſmodi ægrorum querelis non auſcultent, hoc ægrè ferant, atque ab his recedentes ad impoſtores abeant, uſquedum ſanitatem cum nummis perdiderint.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*, Lues Venerea *lentus* & *diuturnus morbus eſt*, qui tardè procedit, & difficulter admodum curatur; & quidem tàm ratione ipſius virulentiæ ac malignitatis, quàm ægrorum moroſitatis, præſertim ſi inveteratus & confirmatus morbus fuerit, ac præter genitalia plures partes glanduloſas & ipſa oſſa inquinaverit; ita quidem ut quamvis ejus ſymptomata interdum ceſſent, ut videatur omne malum eradicatum, quin tamen recurrant, impedire, adeoque virulentiam plenariè extinguere, ut plurimum magni laboris videatur.

Nihilominus morbum pertinaciorem aut leviorem reddit virulentiæ vehementia atque imbecillitas.

Faciliùs quoque in uno quàm in altero curatur: nam cujus contenta corporis magis temperata ſunt, minùs acria; & quorum corpus undique permeabilius, ac perſpirabilius eſt, faciliùs curantur, quàm qui contrà habent.

Curatu facilior obſervatur recens, quàm inveteratus morbus, utpote, qui tardè & difficulter curatur: unde PANAROLLUS *Pent.* 3. *Obſ.* 3. teſtatur, hujus curam ante ſextum menſem non adornatam, nullius efficaciæ eſſe.

Quod ſi ſemel ſanati iterum lue inficiantur, aut malum redeat, aut nunquam aut non ſine inſigni difficultate curari, præpter EPIPHANIUM FERDINANDUM moderni perhibent; quali fato quoque gaudent, quibus hæreditario jure malum hoc contingit.

Si incidat Lues Venerea in corpus calidum & ſiccum, in illud fermentum virulentum potentiùs agit, & difficiliùs longè curatur; & contra corpora humidiora faciliùs. Unde in corpore robuſto & ſano illa faciliùs curatur, quàm in tali, qui aliis morbis chronicis laborat, & vitioſis humoribus jam tum ſcatet; v. g. ſcorbuto.

Item corpora quò magis ſunt tranſpirabilia, eò feliciùs ſuccedit cura, præſertim per ſudationem; è contrà quorum corpus minùs perſpirat, meliùs per alvum aut ſalivationem curantur.

Qui curam Mercurialem ſine ſucceſſu paſſi, illi difficulter ſanantur, & qui poſt ſalivationem denuò inficiuntur, nunquam forſan, utpote quorum corporibus Mercurii uſus familiaris nimis redditus, hi verò diuturnitate morbi & evacuationibus multis jam tùm emaciati fuerunt.

Adjuncta ſymptomata etiam malum vel facilius vel difficilius curatu reddunt.

Quod ſi autem viſcera ſe malè habeant, ac æger hecticus extiterit, omnia deſperata ſunt.

Gummata pariter, denique tumores, quò magis inveterata ſunt, & quò magis jam oſſa carie affecerint, eò difficilius malum curatu erit; adeo ut, etiamſi curatus appareat morbus, ſi tamen caries in quodam oſſe remaneat, licèt occulta, nihilominùs tamen recidivat morbus: videatur HILDANUS *Cent.* 5. *Obſerv.* 95.

Bubones retrocedentes ordinariò ſequitur lues ipſa: quò verò faciliùs ſuppurantur & meliùs, eò præſtantior erit curandi ratio.

Oſſa naſi interiora eroſa, aut etiam ſi oſſa interiora capitis ſint inquinata, malum incurabile eſt; cùm cerebro & ejus membranis facilè communicetur.

Affectus catarrhales ſi in lue venerea ſuperveniant, mali ſunt; cùm faciliùs potiùs partis affectæ eroſionem ſecum ducant.

Quod ſi *lethale ſit* malum, tandem *febri quaſi hecticâ intereunt ægri*, aut tabes corporis ſequitur; aut exeſis partibus reſpiratione dicatis, ſuffocati intereunt.

Devictæ luis & curatæ indicia ſunt, ſi ſanguis venæſectione emiſſus ſit floridus, & elegantis conſiſtentiæ, cum pauco vel nullo ſero ſupernatante; quòd *aliàs ferè maculis lividis*, aut *colore quaſi cœruleſcente in ſuperficie conſpici ſolet*, prout nempè malum plus minus inveteratum fuerit.

CURA.

Quibus ſuppoſitis *cura eſt* vel *univerſalis*, *ipſius mali*, id eſt, quæ in maſſæ ſanguineæ purificatione conſiſtit, & indicationi præſervatoriæ ſatisfacit; vel *particularis*, ſeu quæ multiplicibus ejus ſymptomatis in ſpecie debetur, & indicationem curatoriam reſpicit.

In *cura univerſali acidum illud virulentum ſpecifici ſaporis corrigendum & extinguendum*, *viſcidum ejus* ſubjectum *diſſolvendum & attenuandum*, *utrumque* verò *extra corpus evacuandum*.

Obtinemus hos ſcopos duobus modis: vel *per ſudationem* mediantibus decoctis lignorum; vel *per ſalivationem* mediante Mercurio. Qualis horum magis conveniat? tàm ratio morbi minus vel magis inveterati, quàm corporis naturalis conſtitutio magis vel minùs rara, & contentis vel actioribus vel temperatis prædita, docebit. Nam luem confirmatam ſine ſalivatione Mercuriali radicitus evellere per quàm difficile eſt, cùm *Mercurius illius veneni genuinum ſit alexipharmacum*; ſicut *è contrà in corpore bilioſo & melancholico ſalivatio pericoloſior eſt*, cùm mala graviſſima ſubinde inducat; ſanguinei verò, & omnium optimè phlegmatici, ſalivatione curabiles ſunt, utut cum majore moleſtia, citiùs tamen & cum minore recrudeſcentiæ metu. Hinc pro corporum conſtitutione, & ratione climatum & victus, *facilius longè ſalivant Galli*, citiùſque curantur, *quàm nos Germani*. Noſtro in climate præſtat utplurimum utrumque modum conjungere: Decoctis nempè ſudoriferis liquare contenta, & permeabile ac tranſpirabile undique corpus reddere; hinc per Mercurium ſalivationem inſtituere; qua facta, demùm per Decocta illa ſudorifera repetita, quicquid per Mercurium relictum fuerit, expellere ſordes hinc inde adhuc reſiduas abſtergere, & contenta corporis in debitam ac naturalem craſin reſtituere: ver. gr. præmiſſo digeſtivo ex tartaro vitriolato, lapidibus cancrorum & ſale viperarum, & hinc uſurpatis pilulis purgantibus Mercurialibus unà alterave vice, paratur decoctum ex lignis, de quo æger quotidiè bis bibat manè hauſtum bonum calidè, expectando manè blandum madorem. Non nimis ſudent, ne tenuiori diſcuſſo ſero relinquantur viſciditates crudæ, difficulter per Mercurium mobiles, ſed ſufficit, ſi liquefiant ſaltem contenta corporis per decocta, cujus ſignum eſt mador blandus: altera vice bibatur veſperi ſub introitu lecti ſine madoris provocatione. Quibus præmiſſis per octiduum inſtituuntur inunctiones Mercuriales in externis, vel horum loco Mercuriale remedium intrò propinatur, hauriendo deſuper juſculum calidum. Quod ſi ab hujus uſu primis diebus ſequantur vomitus, ſemper cereviſia ſecundaria os eluatur, ne aliquid Mercuriale in faucibus hærendo ulcera oris pertinacia & periculoſa inferat. Continuatur remedium, nam ſucceſſivè ceſſant vomitus, donec ſuperveniat ſalivatio. Peracta ſufficiente ſalivatione, cùm æger nonnihil vires recuperavit, maturè repetendæ potiones ſudoriferæ lignorum, præmiſſa ſi opus fuerit, adhuc purgatione, aut ipſo decocto radix hellebori vel pulpa colocynthidis quaſi incoquatur, ut ita cum ſudoribus alvus ſimul aperta ſit. Continuatis his per 8. 10. vel 12. dies cura ferè abſoluta erit; ſed *hæc in malo inveterato*. *Minus inveteratum potius ſimpliciter decoctis ſudoriferis curetur*, quod, utut ſic paulò diuturnius, non tamen adeò periculoſum eſt, atque cura, quæ fit per Mercurium, in ſpecie apud nos, qui ſubindè ſcorbuto ſumus affecti, in quibus periculoſa eſt ſalivatio, quibus quocunque modo depuratus Mercurius nocivus eſt. De cetero ſunt ex recentioribus, qui quamvis ſalivatio notabilis non intendatur, ſalivantium nihilominùs uſu humores ad purgationem & diaphoreſin feliciorem diſponunt.

Quod ergò attinet *in ſpecie curam per ſudationem*: *ſudorifera* interdum mox primum locum inter evacuantia gerunt, frequentius tamen *non*, *niſi purgantibus* præmiſſis, adhibentur, & quidem talia præprimis, quæ ſpecificè huic virulentiæ reſiſtunt, ſimulque viſciditatem atque aciditatem humorum corrigunt, ſcilicet primatum obtinent inter remedia ſudorifera uſitatiora, in ſubjectis quidem frigidioribus *guajacum*, cui libenter jungo lignum juniperinum; in calidis verò ſarſaparilla eſt optima; quinimò utplurimùm utrumque ſociatur, augendo nunc hoc nunc illud pro circumſtantiarum ratione. Optimè guajacum, item ſarſaparillam propinandi, & horum medio curandi luem veneream, modum docet ARCÆUS *lib.* 4. *de Vuln. cap. pag.* „ 158.

„ 158. & 164., de quo dicit LINDANUS, *quod eodem „ modo feliciter curaverit, & pater ejuſmodi deſperatiſſimos „ reſtituerit. Sed notandum*, quod dixi, *in frigidis guaja„ cum, in calidis ſarſaparilla; aliàs nihil efficietis: ſi om„ nes obſervationes, quas ille habet, notaveritis, illa cura„ tio nunquam vos fallet.* Hactenus LINDANUS. His etiam adnumerantur radix chinæ, ſmilacis aſperæ, petaſitidis, ſaponariæ & radix bardanæ, de qua vid. RIVERIUS *obſervat. commun. pag.* 342. Cortex guajaci, ligni ſaſſafras, quercus, buxi, cupreſſi, & lentiſci, Imò FALLOPIUS ſolo ligno fagi quoſdam curatos teſtatur. Herba Perſicariæ juxta PARACELSUM, ſecundùm alios perforata, ſaponaria, ac nucum putamina, de quibus vid. BORELLUS *Cent.* 2. *Obſervat* 96. SIMON PAULI *Quadrip. Botan. p.* 363. & RIVERIUS *Cent.* 4. *Obſerv.* 29.

Ex quibus omnibus, utut varia in officinis proſtent præparata, diverſæ etiam queant concinnari formulæ pro curatione luis per ſudorem, frequentiora tamen & commodiora hactenùs obſervantur decocta, & quidem tàm *primaria* ſeu *potentiora* pro ſudore movendo, quam *ſecundaria* ſeu dilutiora, *alterandis humoribus inſervientia*, & pro Potu ordinario & toto curationis tractu ſumenda: quorum hæc utplurimùm ex remanentia priorum parantur. Sicut autem iiſdem medicamentis alterari ſimulque evacuari poſſunt humores peccantes: ita in principio ſine ſudoris excitatione quoque propinanda ſunt eorum decocta, *quatenus ad ſudorem nunquam cogendus eſt æger niſi poſtquam humores diſpoſiti, & ad eum præparati fuerunt*: Quod ſi negligatur, non rarò contingit, ut ſudorifero aſſumpto æger ſub ſtragulis fruſtrà, ad lipothymiam uſque, angatur.

Quare ſi ad ſudoris excitationem tranſeundum ſit,

1. Ex diæta præcedanea aliiſque ſignis humorum conditio eruatur.
2. Pro horum diverſitate ſudorifera, modò hæc modò illa, ſeligantur; Nec
3. Sudor valdè urgeatur, ſed æger mediocriter ſaltem tegatur, & obſervare jubeatur, an ad ſudorem ſenſim inclinet? tunc enim aut juſculo, aut tegumentorum plurium impoſitione, idem promoveatur: ſin ſecus, à ſudoriferorum ulteriore uſu humorum præparatio prius expectetur: vid. SYLVIUS *Tr. de Lue Venerea* §. 223. & 228.

Decoctis his ſudoriferis non incommodè additur antimonium crudum, quod BORELLUS *Cent.* 2. *Obſ.* 96. & RIVERIUS *Cent.* 4. *Obſerv.* 22. commendat; item ſpecifica parti affectæ, ac ſymptomatis maximè urgentibus appropriata.

Præterea liquor horum utplurimum equidem aquam conſtituit: in ſubjectis nihilominùs, quorum ventriculi vis digeſtiva vacillat, vini dimidium, plus aut minus ſub coctionis finem adiiciendum; aut hoc ſtatim, & in principio affundatur, diutiùs ſaltem cum eo ingredientia ſolidiora infundantur, aut in cucurbita alembico clauſa coquantur, liquorem prolectum decocto addendo. Pro corporibus emaciatis in lacte quidam cocturam inſtituunt: Verùm lignoſis ejuſmodi ſubſtantiis extrahendis ineptum eſt menſtruum, cujus loco tamen ſerum lactis magis aptum erit.

Formulæ ejuſmodi decoctorum ex ZWELFERO, *Idea præſcrib. Form. Cl.* 4. §. 15. & *Collegio Schrœderiano P.* 2, ubi de decoctis, patent: v. g.

℞. *Raſuræ ligni ſancti* ℥iij. ad ℥vj.
Cort. ejuſd. ℥ß. ad ℥ij.
Rad. ſarſæpar. ℥i. vel ℥iß. ad. ℥ij.
Chinæ, vel *raſ. ligni ſaſſafr.* ℥j.
Mercurii viv. per alcali depurand. & in petia ligand.
Antimonii groſsè contuſ. & in petia ligat. an. ℔ß. ad ℔j.
Infundantur in
Aqu. comm. M. vj. ad xij.

Macerentur per 24. ſive 48. horas in Balneo Mariæ, hinc coqu. ad remanentiam tertiæ partis.

Colatura
D. S.
Potio ſudorifera ſanguinem mundificans.
Doſis ℥iv. ad ℔ß.
Jam
℞. *Remanentiam decocti hujus:*
Infundatur denuò in
Aquæ commun. M. ix.

Macer. per 12. horas: decoqu. ad conſumptionem tertiæ partis, in fine addendo

Paſſul. min. conquaſſ. ℥iß.
Sem. coriandri cont. ʒvj. vel ℥iß.
Rad. liquirit.
Polypod. an ʒvj.
Cinnam. ʒiij.
Colatura D. pro Bocchetto. S.
Potio ordinaria.

Vel

℞. *Raſur. ligni juniper.* ℥vj.
Cortic. ligni guajac.
Rad. bard. in taleol. diſſ. an. ℥iij.
Chinæ,
Ligni ſaſſafr. an. ℥j.
Mercurii viv. in pet. lig.
Antimonii crudi in pet. lig. an. ℔j.
Macerentur in Balneo Mariæ in
Aqu. comm. Menſ. xij.
Ebulliant ad tertias.
Colatura
D. S.
Ut ſuprà.

De qua capiantur v. vel vj. calidè pro doſi.

℞. *Remanentiam decocti prioris:*
adde
Raſur. ligni ſaſſafr. ℥j.
Rad. liquirit. ʒvj.
Sem. coriandr. ℥iß.
Paſſ. min. ℥iß. ad ℥ij.
affundantur
Aquæ commun. Menſ. vj.
Decoqu. ad conſumpt. tertiæ partis: colentur per Manicam Hipp. fiat Boechetum.
D. S.
Ut ſuprà.

Item cum appropriatis:

℞. *Raſ. ligni guajac. cum cort.* ℥iv.
Saſſafr.
Rad. ſarſæpar. an. ℥iij.
Chinæ ℥ij.
Antimonii crud. in pet. lig. ℔j.
Infund. per noctem in
Aqu. comm. Menſ. xij.

Manè coqu. ad tertiæ partis conſumptionem, ſed finem addendo

Herb. ſaponar. cum toto M. ij.
Hyſſopi,
Veron. an. Mj.
Rad. liquirit. ℥j.
Paſſ. min. ʒvj.
Sem. fœnic. ʒvi.
Cinnam. ʒß.
Colatura detur pro uſu:
D. S.
Ut ſuprà.

Aut

℞. *Raſur. ligni juniper.* ℥vi.
Lentiſci,
Buxi,
Saſſafr. an. ℥ii.
Rad. petaſit. ℥iii.
Sarſap. ℥ii.
Macerentur per noctem in
Aqu. commun. Menſ. ix.

Coqu. manè ad tertiæ partis conſumptionem, ſub finem addendo

Vini Rhenani Menſ. iij.
Herb. veriſm.
Beton. an. M. j.
Cort. auran. rec. ℥ii.
Sem. coriandr. ℥i.
Colaturæ adde
Eſſent. lignor. ℥iii.
Syr. rad. enul. ℥xii.
M. S.
Potio ſudorifera ſanguinem mundificans.
℞. *Remanentiam decocti prior. & poſterior.*
adde
Paſſul. min. contuſ. ℥iß.
Sem. coriandr. ℥iß.

Coqu.

Coqu. cum
Aquæ ſimpl. Menſ. vj.
ad tertiæ partis conſumptionem: circa finem; addendo
Cinnam. ℥ß.
Colatura D. pro Potu ordinario: S.
Potio ad menſam.

Aſſumuntur remedia hæc (dum nempe iis ſolis curatio per ſudorem intenditur abſque ſalivationis adjumento) manè aliquot dies noctesque tantum, donec in curæ principio corpus adſueſcat paulatim remedio: quo facto etiam veſperi 2. vel 3. horis ante cœnam hauſtus repetitur, & ſemper pro virium, & conſtitutionis plus minùs ſucculentæ ægri ratione ſudor plus minùs largus expetatur. Ut verò ſalubriùs fluat ſudor, non ſtatim ab aſſumpto ſudorifero arte promoveatur, ſed poſt horam, intercedente, ſi fieri poteſt, ſomno. Sudor per horam plus minus protrahatur in principio, poſteà verò etiam ultra aſcendat. Sudandi modi ſunt varii; optimus autem pro eradicando morbo modus eſt, ut ſtuphas ſeu æſtuaria ingrediatur, quibus æger inſidere poteſt, intendendo & remittendo balnei calorem pro neceſſitatis ratione; paretur vel ſiccum cum ſpiritu vini accenſo in ſucculentioribus aut paulò habitioribus, vel humidum cum evaporatione aquæ calidæ ſcoriis metallicis candefactis vel ſilicibus ignitis ſuperaffuſæ, idque ferè in calidioribus, & ſiccioribus naturis. Quod ſi æger bis ſudare nequeat, ſaltem manè aſſumpto decocto illo ſudorem expectet, à meridie verò decoctum bibat abſque ſudoris ſuperventu, ut ſaltem alterando hoc ipſum proſit, corpuſque diſponat, quò inſequente manè eò meliùs provocari poſſit ſudor. Ubi ſudor aliquandiu profluxit in æſtuario, & æger haud ampliùs benè ferre queat, lecto calido immittatur; ibique ſudor ulteriùs ſponte fluere permittatur; hinc ſudor probè abſtergendus, & *aer frigidus, quantum poſſibile, vitandus*: mutanda autem ſæpiùs linteamina illa aliaque impregnata ſudore, ex lixivio acri probè eluenda, & aeri libero exponenda, antequam denuò adhibeantur, nè iiſdem denuò infectionem contrahat corpus; quod confirmat HILDANUS *Cent. 5. obſerv.* 95. Continuandæ autem ſudationes hæ, aut ſimplices aut duplices, tamdiu, donec morbi malignitas victa, venenumque correctum & excluſum fuerit; id quod omnium ſymptomatum, potiſſimum gonorrhϾ & condylomatum, remotio oſtendit, ultra quam tamen aliquandiu adhuc ſudatio continuanda venit, quo quælibet veſtigia, aut virulenti ſaltem odores in corpore forſan hinc inde hærentes, omnimodè & ſine recidivæ metu diſcuſſi fuerint; adeòque ſubinde à 4. ad 6. ſeptimanas cura hæc continuanda plus minus pro morbi vehementia, & ſudorum emanantium copia.

Quod ſi autem contingat, ſudorifera ſuperiùs enarrata ſimul *per urinam operari*, ægerque difficiliùs ſudet, ac urinam craſſam cum ſedimento multo & laudabili excernat, nullam ſibi hinc difficultatem fingat Medicus, cùm pleraque ſudorifera diureſin ſimul excitare palam ſit: Imò in hoc caſu intermixtis potentioribus diureticis ad urinarias vias virulentia venerea urgeatur, viſcidiori pituitæ, utpote cum lotio commodiùs excernendæ, involuta, donec ſucceſſu temporis ad habitum denuò humores vergere conſtet: vid. SYLVIUS *l. a.* §. 250. & 254.

Quoad uſum ſudoriferorum:

1. Hæc per biduum ad minimum bis de die propinentur ſine ſudore.
2. Sudorifera ſemper calida, aut cum calidis vehiculis, aſſumantur, ut ventriculo gratiora magiſque activa exiſtant, imò in imminente ſudore juſculum calidum exhiberi poteſt.
3. Eorum doſis moderetur pro mali gravitate & ſubjecti robore & textura diverſa, v.g. in pueris ℥iij. vix tranſcendat, in adultis ℔ß. attingat. Nec
4. Sudor mox valdè urgeatur, ſed æger mediocriter tantùm tegatur, uſque dum ad ſudorem inclinet, & tunc vel juſculo calido, vel ſtrangulis inpoſitis, vel laconico, adjuvetur.
5. Quolibet ad ſummum ſeptimo die, quo cura per ſudorem adminiſtratur, purgans ipſi interponatur hac ratione, uſque ad curæ terminum.

Victus ſit moderatus, potiùs ſiccus: v. g. in principio ex carnibus magis aſſatis quàm coctis; in progreſſu parcior inſtituatur victus, aut ſi à meridie carnoſis utatur, veſperi paſſulis aut ſimilibus loco cœnæ ſit contentus. Potus ſit decoctum ſecundarium.

Quoad curam ſalivatoriam: in uſu ſaltem eſt Mercurius, nunc vivus externè cum unguentis illitus, nunc præparatus pro uſu externo. Caſu primitus, ut plurima alia medicamenta, inventa fuit à chirurgis, quæ nunc ex inſtituto adminiſtratur in curatione luis venereæ, aliiſque chronicis morbis. Ex Arabum nempe monumentis didicere veteres, ad ulcera contumaciora maligna, ad gangrænam declinantia, commendatum fuiſſe Mercurium; adhibuere ergò illum cum emplaſtris & unguentis in ulceribus Gallicis, hinc ex accidente & caſu copioſa ſubſecuta eſt ſalivatio, & per hanc tàm ulceris, quàm ipſius primarii morbi, curatio: vid. JOHANNES CARPUS *Italus, Medicus Bononienſis*, qui primò hac luem veneream curandi methodo multa millia ſcutorum lucratus fuit. *Mercurius dulcis* quidem rariùs pro uſu ſalivatorio uſurpatur, ſed potiùs pro uſu ſalivativo, *utut continuatus diutiùs aut etiam crebrius ſublimatus*, ſicque fixior redditus, etiam ſalivationem ſatis fortem inferat. Et quidem non adeò inveteratum malum ſolo Mercurio dulci per purgationem ſæpiùs repetitam, interpoſitis ſubinde lignorum decoctis, curari poteſt, modò ferè, quem docet HARTMANNUS *Praxi ubi de Lue Venerea* §. 5.; ſicut RHODIUS *C.* 3. *Obſerv.* 84. Luem Veneream per Mercurium dulcem tantùm ſine decocto lignorum curatam refert. Notandum tamen, utut ab hujus uſu dolores remittant, ulceraque coaleſcant, mox tamen recurrunt, & nova excitantur, modò ſalivatio imminuatur, aut ceſſet. Qui verò Mercurio dulci pro ſcopo ſalivatorio uti volunt, imitari poſſunt modum, qui docetur in HORSTIO *l.* 7. *obſerv.* 12.

Vel

♃. *Mercurii dulc.* ℈j. ad ℥ß.
Conſ. roſar. vel *violar.* vel *conſ. al. oberm.* ℥ß.
M. D. S.
Saccharum ſanguinem mundificans & purgans.

Singulis 8. diebus continuis exhibeatur hora matutina, hauſtus priùs aut poſt aliquot cochlearibus cereviſiæ calidæ.

Frequentiſſimè autem internè uſurpatur *arcanum corallinum*, ſeu Mercurius præcipitatus rubeus, ſi Mercurius cum nitro præparatur; ſive fiat præcipitando, adeoque in via humida cum ſpiritu nitri, & quem Mercurium corallatum vocat SCHROEDERUS *in Pharm. ubi de Mercurio no.* 6.

Vel

♃. *Spiritum nitri*, ex nitro & alumine paratum:
& in hoc ſolve *Mercurium vivum benè purificatum*, & abſtrahendo ſpiritum denuò præcipitatus relinquatur, qui ſpiritu vini probè edulcorandus.

De hoc 4. ad 6. grana dentur una vice, repetitis tamen doſibus, donec præterpropter ℈j. pondere aſſumptus fuerit, plus minùs tamen, ac probè ſuccedet ſalivatio.

Melior eſt hæc Præparatio, quàm præcipitatus cum ſpiritu aut oleo vitrioli paratus, cum oleum vitrioli haud adeò ſeparabile exiſtat, metallicæ magis cùm ſit proſapiæ.

Sive fiat idem arcanum corallinum ſublimando, adeoque in via ſicca, cum nitro & vitriolo addito & præter Crollium deſcribitur in SCHROEDERI *Pharm. ubi de Sublimatis Mercurii no.* 8.

Propinantur hæc Arcana Corallina cum conſerva roſarum, aut pauco Mercurio, pilulari forma deglutienda. *Mercurius dulcis* verò, *ſi pro ſalivationis* magis quàm purgationis ſcopo propinetur, *cum vitello ovorum exhibeatur*; *quia ſic faciliùs longè ſalivationem movet*.

Quod ſi pro uſu externo Mercurius vivus addatur unguentis, ſumi ſolet ferè Mercurii vivi quadruplum aut triplum, aut dimidium, plus minus pro ætate & viribus ægri; item pro ratione morbi additur pinguedinibus & oleis convenientibus, ac invicem in ugenti formam rediguntur. Pinguedines inter primatum obtinet axungia porcina, loco cujus propter majorem vim anodynam etiam pinguedo humana recipi poteſt, quibus tertia vel quarta pars terebinthinæ additur. His, ceu primariis unguentorum Mercurialium ingredientibus, pro circumſtantiarum ratione aut Medici intentione oleum deſtillatum ſalviæ, terebinthinæ, guajaci, roriſmarini, ligni Rhodii, item ſpiritus vini additur; item à quibuſdam unguentum Martiatum: qualia in convenientibus adduntur, in frigidis præſertim naturis, & quando viſcidior veneni fomes eſt & qui loco vix moveri aut diſſolvi poteſt. Sufficiunt autem pro integra

gra curatione Mercurii ℥iv. vel v. Nam minus, quàm ℥j. ad jv. & magis quàm 6. ad 7. ℥ias vix licet aſſumere: pro circumſtantiarum tamen ratione, & celeriore vel tardiore, copioſiore vel parciore ſalivatione ſuperveniente, doſis limitari poteſt. Abſumantur autem de unguento pro ſingulo litu ℥ij. ad ℥iij, prout plus vel minus impragnatum fuerit. Formulam talis litus non inconcinnam videb. in SENNERTO *l. c. pag.* 202.

℞. *Mercurii vivi purif.* ℥vj.
Adip. ſuilli non ſoluti ℔j.

Extinguatur cum adipe ſuilla Mercurius, & exactè miſceatur in mortario lapideo: Jam adde
Medull. crur. bovis ℥ß.
Terebinth. ℥iij.
Olei deſtillat. terebinth. ℥j.
M. f. unguentum,
Vel

℞. *Mercurii vivi* ℥v.
Pingued. ſuill. non ſalitæ ℔j.

In mortario lapideo, piſtillo ligneo contundatur pinguedo, eique ſenſim miſceatur Mercurius, donec planè ſit abſorptus: adde
Maſtic. pulveriſ. ℥j.
Fol. ſalviæ,
Roriſmar. an. ℨij.
Pulp. pom. dulc. coct. & à cortice ac nucleis mund. no. ij.
M. per dimidiam horam in mortario ducendo.
D. S.
Unguentum reſolvens & purgans.

Vel componatur unguentum ad imitationem HILDANI *Cent. 5. Obſerv. 95.* Hujuſmodi unguento inungantur plantæ pedum ac volæ manuum, in malo ſcilicet recente; hinc quoque tali, carpi, genuum, cubitorum & humeri flexuræ, interdum etiam regiones inguinum (*Germ. das Gelencke:*) quod ſi gravius aut pertinacius malum ſit, aut ſalivatio non ritè ſuccedat, etiam integra hæc membra, lumbi, & tandem tota ſpina dorſi, ab oſſe ſacro ad cervicem aſcendendo, inungenda. Tutiùs tamen procedunt, qui artuum flexuras, inguina & alias ſufficienter fricant. Abdomen, pectus & caput non inungenda, aut rariſſimè, propter gravia & periculoſa nervoſi generis, quæ ordinariò ſuperveniunt, ſymptomata; ſaltem ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Prax. Admir. obſ.* 138. inunctionem capitis commendat, quando nempe hoc à cauſa morbifica magis gravetur, & omnia fruſtrà tentata fuerint, exemplumque refert feliciter inuncti capitis. Poſt quartam vel quintam inunctionem ferè ſequitur ſalivatio. Inunctio pro virium ratione nunc fit bis, manè & veſperi; tribus primis diebus aſſumpto priùs juſculo aut ovo ſorbili; ſi ſalivatio verò non procedat, addere etiam diem quartum licebit: Quod ſi procedat, unica inunctio die quarta ſufficit. Quod ſi ſalivatio legitimè & liberaliter procedat, inunctionem remittere oportet; ſi non verò ſufficiens, ſed aut planè non, aut potiùs ſputum, moveri videamus, poſt diem unum intermiſſum iterum unâ vel altera inunctione excitetur: Interdum inunctio ſaltem matutina ſufficiens eſt. Inſtituatur autem hæc in loco calido, aut propè fornacem: quavis inunctione peracta membra linteis obvolvantur, & æger ſub lecto, aſſumpto juſculo calido poſt bihorium, recubet probè tectus abſque ſudore, levi ſaltem madore, ut ita Mercurius ſe poris benè inſinuare queat; promovebitur enim ſic multùm ſalivatio. Et quidem ſi plura inungantur loca, ſufficit ſaltem unica inunctio quotidie: Quod ſi verò ſolæ plantæ, aut ſecundùm alios ſaltem tali & genua inungantur, bis quotidie tribus vel quatuor diebus inunctio continuanda venit.

Inunctiones hujuſmodi ferè ſalivationem excitant, utut in principio ſubinde etiam *diarrhœas torminoſas* inducant, imò interdum magis per alvum, quàm per os moveant: qualis diarrhœa non ſtatim aut violenter ſiſtenda, cùm ferè perinde ſit, an per glandulas ſalivales, an verò per glandulas pancreatis & inteſtinorum, Mercurius evacuando operationem exerat?

Salivatio ipſa nunc in principio, nunc in progreſſu, promoveri poteſt per trochiſcos ſublinguales, aut pilulas majores, factas ex gummi tragacanthæ in aqua roſarum ſoluta q. ſ. cum Mercurij dulc. ℈j.

℞. *Maſtich.* ℈j.
Mercurii dulc. ℈ß.
Gumm. ammoniaci cum aceto ſol. & inſp. q. ſ.

F. Trochiſci.

De quibus unum maſticet per horæ quadrantem & ultrà. Propter dentium tamen læſionem maſticatoria ex mercurio in praxi ſelectiore & tutiore magis exulent.

Alii alias compoſitiones unguentorum habent pro cujuſvis lubitu. *Suffituum cinnabarinorum* pro ſalivatione excitanda mentionem haud faciam, cùm eoſdem plura ſymptomata ſecuta fuerint, ut ferè in deſuetudinem abierint. Internè aliàs hoc modo penetrat, & efficaciter ſatis operatur Mercurius, cujus rei exemplum curioſum refertur: nempe præbuerat Pharmacopœus quidam viro robuſto & juveni pulverem hydrargyri præparati rubicundum, quò ternis ex ordine veſperis dextri teſticuli ſarcoma nuper ortum ſuffumigandum cenſuit, corpore toto nudo, lodice ſaltem tecto: poſt ſecundi pulveris fumum hauſtum ſaliva fluere cœpit, ſed pauca: largiſſima verò tertium excepit, ut aliquot pelves majuſculas unâ die impleverit, ſatiſque copioſè ita manarit. Uxor, quæ maritum lodicibus contexerat, vel per ſemeſtre ſpatium nullam ſitim ſenſit, tantam liquoris aquei copiam continuò in ore habuit. Lodices, quamvis ſpatio biennii quater quinquieſque ſapone fuerint elotæ, & in ſole ſiccatæ, nihilominus quoties lecto fuerunt inſtratæ, ſalivam utrique conjugi denuò moverunt, ut eas prorſus abjicere coacti fuerint.

Potioris ergò uſus ſunt inunctiones Mercuriales ultra dies tres vix continuandæ, ſemel aut bis in die, prout plus vel minus unguenti, aut plures vel pauciores artus ita tractantur, quarta præterpropter ſalivatio expectanda, qua imminente ceſſandum. Præmittatur autem evacuatio ventriculi aut primarum viarum vel per vomitus vel per ſeceſſus, ne excrementorum colluvies maligna anguſtias præcordiorum, ſuffocationes, aliaque ſymptomata excitet: vid. HILDANUS *C. 5. Obſ.* 92. & RIVERIUS *C. 1. Obſ.* 77. *Imminentis ſalivationis indicium eſt*, ſi alvus ſupprimatur, labia incipiant tumere, gingivæ vel tonſillæ, aliæque in maxillis glandulæ, intumeſcere ac dolere, odor gravis & fœtidus ex ore exſpirare incipiunt, quod tertio, quinto, vel ſexto ad ſummum die contingit: Quoties verò nil tale intra triduum eveniat, inunctionum uſu denuò pergendum, donec prædicta ſigna, eorumque monſtratus eventus ſalivatorius, ſuperveniat. Hinc mirandus potiùs MASSA, quàm imitandus, qui *l. 4. cap.* 20. quendam jamdùm fruſtrà inunctum per 37. dierum inunctionem (interpolatis quamvis vicibus) demùm à lue venerea liberavit; quorſum etiam PARÆUS ſpectat, quando *de lue venerea c.* 12. die uno aut altero interjecto decies, quinquies & ſepties perfrictos convaluiſſe perhibet, niſi quantùm quidem intervalla interjecta conceſſa, ſegniorem minuſque violentam reddiderunt ſalivationem. Audiendus potiùs ZACUTUS LUSITANUS *Pr. Adm. T. 2. Obſ.* 135., dum, ſi per aliquot dies nocteſque continuata inunctio, non ſalivationem, ſed anxietates, tantùm, lipothymias, &c. moveat, ab hac deſiſtendum, & cum ſudoriferis pergendum eſſe monet: quæ tamen ſymptomata neminem deterreant, modò ſalivatio ſequatur, aut cum aliis, quæ hujus imminentis quaſi indices & prodromi ſunt, combinetur. Continuanda ſalivatio pro morbi & conſtitutionis ægri ratione: 20. dies ordinariè ſufficiunt, interdum & ad quatuor ſeptimanas continuare licet: in ſpecie eò uſque procedat ſalivatio, donec poſt ſalivam fluidiorem & tenuiorem, qualis primis diebus fluere ſolet, ultimo viſcida, fœtida & glutinoſa per quàm materia ejiciatur, quæ muci ſpiſſioris forma fundum vaſis petat *glutinis inſtar*, aut parietibus ejus agglutinata hæreat; *vera enim eſt colluvies & ſedimentum craſſius.*

Sub ſalivationis curſu attendere oportet *ad exulcerationes oris*; propterea ut præcaveantur, convenit gargariſmus ex lacte tepido, raparum decocto aut eorum ſucco: ſi verò perfectæ exulcerationes fiant, fiat gargariſmus ex decocto guajaci, plantaginis, &c. cum pauco aluminis & melle roſato; quo ipſo etiam ſubinde exulcerationes cum penicillo tangantur. Si verò de albumine metus ſit, ne ſufflaminetur ſalivatio, ejus loco ſal commune addatur, quod potiùs fluxum promovebit.

Iſtis temperantibus & mundificantibus etiam hæmorrhagia oris præcaveri poteſt; fit enim interdum, ut ſalivatio, ſi proindè nimis excitetur, ex acrimonia ſuccorum & impetuoſiore eorum motu ingens hæmorrhagia oris excitetur.

Victu inter ſalivandum æger utatur parco & moderato:

rato: quò plus comedunt ægri dum ſalivant, eò tardiùs curantur, cùm non tàm ros nutritivus ſolidarum partium acido venereo infectus ſub ſalivæ forma tunc prodeat, quam potiùs alimenta aſſumpta & in chylum digeſta excernantur; utut, ſi paulo copioſior procedat ſalivatio, propter oris exulcerationem, dentium ſtuporem & vacillationem, gingivarum & linguæ eroſionem, præcordiorum anxias moleſtias, & nauſeam, parùm comedere queant ægri. Optima alimenta hìc ſunt juſcula ex pane bis cocto parata. Potus ſit decoctum lignorum non adeò forte, aut ſolitarium, quod melius, aut ſaltem eodem probè cereviſia diluatur. A vino penitus eſt abſtinendum; nam ſalivatio eo facilè ſiſtitur. Nil æquè hoſtile eſt ſalivantibus, quàm *frigus & acidum*: illud in aere ambiente & potu: hoc in aſſumptis. Utrumque mox ſalivationem imminuere, anguſtias præcordiorum inferre, & artuum muſculoſarumque partium varia pathemata moleſta inducere ſolet.

Accidit interdum contumax alvi obſtructio: nam ſi præter panem bis coctum in juſculis, aut ovum ſorbile, nihil aſſumitur, corpuſque priùs benè evacuatum eſt, & copioſa ſalivatio ſequitur, facilè præſumere licet, alvum iri conſtipatum; In hoc autem caſu alvus intacta relinquatur:

Quod ſi magis affatim & cum impetu præcipitari ad os materiam videmus, periculumque ſubeſſe aut faucium atque gingivarum inflammationis nimiæ, aut totalis eroſionis, aut ſuffocationis, inhibenda eſt ſalivatio, & medicamento aliquo ad inferiora per ſeceſſum erit ducenda, aut enemate injecto evacuanda, & os gargariſmate nocte dieque ſæpiùs abluendum; item veſicatoria blanda, aut ſimilia epiſpaſtica, variis in locis applicanda: in ſpecie omne hìc punctum complent Opiata internè exhibita. Aurum etiam ſingulari amicitia Mercurium ex corpore evacuat, & ita ſalivationem ſiſtit. Applicatur affricando externè, vel in ore detinetur, detentum albeſcit ex attracto Mercurio, iniicitur igni, depuratur, & iterum in os immittitur. Hac methodo quondam uſus in nimia ſalivatione ROLFINCIUS, applicavit & affricuit externè, in ore detinendo alios ſimiliter aureos, quibus ſe inſinuavit Mercurius; eaque ratione ſalivatio ſublata, adhibito partitis ſimul vicibus laudano opiato.

Quod ſi crebriùs licet factis inunctionibus, tamen non ſequatur ſalivatio; ſed ex Mercurio, partes internas afficiente, ſequantur plura tetra aut gravia ſymptomata, cùm reperiantur certæ quædam horum craſes, quæ Mercurii vim ſalivatoriam aut eludunt, aut non ſuſcipiunt; In tali caſu, dubiæ aleæ pleno, aut ſudoribus repetitis virulentia per Mercurium inunctum inducta, correcta unà cum Mercurio eiicienda ad imitationem ZACUTI LUSITANI *lib. 2 Prax. Admir. obſerv.* 135., cùm interdum ſalivationem ceſſantem ex humorum ineptitudine ſudor promoveat, id quod notabili obſervatione docet SCHRADERUS *pag.* 229.; aut per vomitorium ex Mercurio vitæ in largiore doſi ſymptomata præcordiorum removenda, intereà inunctionibus repetitis continuandum, ut ſalivationis defectus compenſetur frictionum crebritate, donec inſenſibili tranſpiratione virus pedetentim evaneſcat, ad imitationem notatu digniſſimi caſus HORSTII *lib.* 11. *obſerv.* 14. Quò etiam facit ſingularis RIVERII *Obſervatio* de horrendis ſymptomatis ſub incipiente ptyaliſmo ex inunctionibus Mercurialibus natis, aliis irritis, vomitorio curatis, *C.* 1. *Obſerv.* 77.

Obſervandum autem probè, quare non ſuccedat ſalivatio, ac unde iſta ſymptomata ſupervenientia? an contentorum viſcidorum immobilitate, & circa præcordia ſtagnatione? (nam per mercurialem ſalivationem ex peripheria & artubus ad centrum moventur contenta maligna; ſicuti è contrà per ſudores ex centro ad peripheriam eadem diſtribuuntur;) an verò ex virium ægri debilitate ſolivatio non procedat? Neceſſe enim eſt, ut ægri ſalivandi habeant adhuc vires utcunque firmas; nam ſalivando ordinariò debilitantur. Quod ſi nimis reddantur debiles, ceſſare, aut ſaltem admodum imminui ſolet fluxus, ſpirituum debilitate non ritè commotis ac circulatis humoribus; unde redeuntibus viribus ſubinde repetere aliquo modo, ſed imminutè, ſolet fluxus. Ægri tales inuncti, ſed in quibus ex virium defectu nimis citò ceſſat ſalivatio, ſin poſt laxatam alvum & aliquot dierum moram æquè debiles perſiſtant, fit hoc ex Mercurio intus adhuc deliteſcente, hinc progreſſus fit ad ſudorifera, ſucceſſivè tamen. Nam talium uſu redeunt vires, ægri ſaltem mox meliùs exinde habere obſervantur. Curioſum eſt, quod venereis talibus, quibus poſt ſalivationem peractam, ſed non ſufficienter, ob virium imbecillitatem, abſolutam, propinantur ſudorifera, ab horum uſu cùm omnia ſymptomata venerea anteà apparuerint quieta, denuò dolores artuum redire ſolent, acido viſcido à Mercurio ſoluto, & cum fluidis corporis denuò unito, ſed non excreto, ſudoriferorum vi ad extimos artus horumque loca nervea ſecreto; quæ non niſi repetitis ſudoriferis, applicando ſimul levem litum Mercurialem, vel imponendo ſimul emplaſtrum de ranis cum Mercurio, iiſque repetitis, curari poſſunt, niſi recollectis viribus denuò ſalivationem inſtituere velimus. Probè tamen hoc in caſu attendere oportet, an vires deficiant? quia ſunt reſolutæ ſeu exhauſtæ; nam de his hactenus dicta intelligenda: an verò ſint oppreſſæ ex malignitate per Mercurium commota? nam de his intelligendi ſunt caſus iſti ex HORSTIO, RIVERIO, &c. allegati.

Quod ſi ſymptomata quædam ex ſalivatione à Mercurii malignitate nervis inimiciſſima, aut non ſufficiente ejus expulſione, relicta fuerint, præter remedia ſolaria, tàm internè quàm externè adhibita, convenit in ſpecie decoctum guajaci, de quo vid. THIERMAYERURS *l.* 2. *Conſ. pag.* 149. ſicuti de remediis ſolaribus, tàm internè adhibitis, quàm externè litus forma applicatis, pro corrigenda Mercurii malignitate, conf. in ſpecie ZACUTUS LUSITANUS *in l.* 2. *Prax.*, *Admir. obſeru.* 134. item RIVERIUS *Cent.* 2. *obſ.* 91. & *Obſ.* 13. *commun.* à JACOTIO, ubi cephalalgia diuturna, poſt curatam per Mercurii litum luem veneream reſidua, ex Mercurii malignitate nata, per nummum aureum in ore detentum fuit curata; Aurum enim Mercurium allicit, & ita è corpore ſecum rapit. Commendatur etiam ab HOECHSTEDTERO *Decur.* 3. *pag.* 231. Decoctum helenii & fœniculi, expectando ſudorem.

Mercurius ſcorbuto eſt hoſtilis & inimicus, illis præſertim, qui ex ſcorbuto gingivarum & oris ulcerationibus ſunt obnoxii. Dubius propterea fui, an, quibus copioſa quaſi ſalia ſcorbutica urinas imprægnant, utut quoad cætera parum de ſcorbuto perceperint, tutò ſalivatio poſſit inſtitui, metuendo dentium, faucium & gingivarum pathemata? ſed talibus non nocuiſſe obſervavi: Imò fauces ancillæ, luis venereæ contagio inquinatæ, cum talibus urinis, amplo foramine, ex lue prope uvulam exulcerato, ſalivando meliùs habuit, & admotione unguenti Ægyptiaci cum melle roſato curatum fuit ulcus.

Quod *ſi gravida lue venerea infecta fuerit*, etiam hæc ipſa, modò alia reſpondeant, præſertim vires, ſalivatione tractari poteſt; cùm ſic ſimul & fœtus ſanetur, qui aliàs ſimiliter infectus prodiret. Exempla videb. in HILDANO *C.* 5. *Cur.* 97. & 98. item VIARDEL *in Obſeruationibus de Partu pag.* 93. item MORISON *de morbis mulierum*, item SANGEZ *in Obſeruat. pag.* 377., ubi refert mulierem lue venerea laborantem, fortiſſimis inunctionibus Mercurialibus uſam & curatam, paulò poſt puerum ſanum peperiſſe: Conf. BOTALLUS *de Lue Venerea*: Sicut etiam infantes per Mercurium, tàm foris illitum quàm intus propinatum, nunc ſaltem purgando, nunc ſalivando, à lue hac liberari poſſunt. Quoad uſum illinitionis, & hanc ſecutam ſalivationem, vid. BORELLUS *de Lue Venerea pag.* 546. Quoad uſum Mercurii internum, vid. HORSTIUS *lib.* 7. *obſeru.* 11., qui refert puellum ſex menſium toto corpore, & imprimis circa podicem, à lue venerea puſtuloſum, per repetitum uſum Mercurii dulcis ad ℈ß. & oleo deſtillato lignorum curatum: ſic FABER Luem Veneream in infantulo unius anni per repetitam Mercurii dulcis ſolaris exhibitionem curavit *Cur.* 39. item RIVERIUS *C.* 1. *Obſeru.* 95. & *Cen.* 2. *Obſeru.* 94. Luem Veneream in puero per Mercurium dulcem & Decoctum lignorum curavit. Suſpectum tamen in puſionibus litum meritò habet BALLONIUS: vid. BONETTI *Pharos pag.* 650.

Cæterùm antequam vel ſudatoria iſta, vel hæc ſalivatoria cura inſtituitur, priùs ſcrutentur viſcera lue venerea infectorum, an adhuc robuſta? an ſimul infecta? Nam ſi hæc jam fuerint ſuppurata, perperam inſtituitur, cùm mors magis acceleraretur. Probè etiam examinanda ſunt oſſa carie jamjam infecta; ſi enim hæc oſſa ſecundi paris maxillæ inferioris, vel oſſa inferiorem oculi canthum conſtituentia, item oſſa cranii, carioſa fuerint, à ſalivatione eſt abſtinendum, aut ægroto priùs indicandum, & in animum inducendum, utrum oculum amittere? an

verò Lue Venerea ulterius infectus eſſe mallet? Dictis enim oſſibus oculorum carioſis & ſeparatis, oculus ut plurimùm amittitur. Si oſſa cranii ſint carioſa, ſalivatione ſimplici negotium non ſuccedit, ſed pericranii apertura neceſſaria eſt, quo partes carioſæ aliæque feſtucæ ſeparatæ eximi poſſint: id quod ſine cruciatibus ſummis peragi non poteſt. Ulterius oſſa palati, ſeptum narium, imò ipſa etiam naſi oſſa, multoties pereunt; hæc enim jamjam arroſa in juncturis ſuis non facilè concreſcunt, nec ulcus ſanatur, priuſquam omnes particulæ arroſæ ſeparatæ & ſemotæ fuerint. Hinc nonnunquam poſt ſalivationem & curationem vox cum loquela, & facies etiam, dehoneſtatur: quorum omnium ægrotantes priùs benè ſunt monendi.

His itaque præmiſſis, priùs corpus ritè præparandum venit, & primæ viæ mundificandæ, tàm per ſuperiora, ſi circumſtantiæ permiſerint, quàm per inferiora; quia aliàs vel medicamentorum potentiam eludunt congeſtæ ibidem ſordes, vel commotæ ab iiſdem gravia præcordiorum & abdominis ſymptomata, in ſpecie anxietates, inferunt; quod in ſpecie fit à Mercurio, ſi univerſalia iſta aliquoties non fuerint præmiſſa.

Venæſectio, quam quidam præmittunt Chirurgi, *penitus eſt fruſtranea*; benè autem Digeſtiva & Præparantia, i. e. ſuccorum corporis vitalium dyſcraſiam corrigentia, ex tartaro vitriolato, terra foliata tartari, ſale abſinthii, lapidibus cancrorum, ſale volatili viperarum, Elixyr proprietatis ſine acido, Tinctura antimonii tartariſata, Tinctura tartari compoſita, Tinctura coralliorum ſaſſafrata, eſſentia fumariæ, &c. pro circumſtantiarum ratione præmitti, & hinc Purgatio una alterave inſtitui poteſt; aut certè purgantibus talia Digeſtiva admiſcenda, præcipuè ſi per epicraſin evacuare animus ſit, nunquam negligendo ſpecifica.

Quod ſi peracta ſit ſalivatio, præmiſſa per alvum purgatione blanda procedatur adhuc eo ordine, quem docet HARTMANNUS §. 38. V. g.

♃. *Ligni guajaci* ℔j.
Cort. ejuſd. ℥vj.
Infunde in
Aquæ comm. ℔vij.

Macerentur non tàm 24. quàm potiùs 48. horas, ut vult LINDANUS: Coqu. ad medietatem,

D. S.
Potio ſudorifera ſanguinem purificans,
Magmati relicto affunde denuo
Aquæ ſimpl. ℔xij. ad xv. vel xvj.
& aliquantum coque, circa finem addendo
Rad. liquirit. ℥iß.
Paſſul. min. cont. ℥iij.
Factæ colaturæ adhuc tepidæ adde
Cinnamom. acut. ℥iß.
F. Bocchetum: S.
Potio ordinaria.

Priori decocto utatur ad ℥iv. vel v. pro ſudore manè eliciendo; poſteriori verò pro potu ordinario: quo nimirum, ſi particulæ malignæ in maſſa ſanguinea nova concreſcerent, eæ mox eliminentur.

Probè etiam eſt notandum, quòd peracta ſalivatione omnis amictus, unà cum lectulis ægrotantium, ſit innovandus, ne miaſmata priſtina inſtar novi fermenti maligni maſſam ſanguineam ſubeant.

Pro ſcopo purgandi Mercurialia primatum obtinent, utpote quibus ritè præparatis nullum præſtantius in hoc morbo remedium exiſtit: vid. HORSTIUS *l. 2. obſerv. 5.* V. gr. Mercurius dulcis, qui reliquis facilè palmam præripit, annotante SYLVIO *de Lue Venerea* §. 257., arcanum corallinum, de quo pariter vid. SYLVIUS *l. a.* §. 283., Mercurius cum Venere præcipitatus, item Mercurius præcipitatus albus, quem RIVERIUS *Obſervat. Commun. pag.* 321. 337. & 346. commendat. His non immeritò addenda colocynthis, de qua vid. SYLVIUS §. 252. V. g.

♃. *Extract. catbol.* vel *panch. Croll.*
Maſſ. pilul. coch. min. an. gr. xij.
Mercurii dulc. gr. xv. ad ℈j.
Extracti troch. alb. vel *mag. jalapp.* g. j. vel ij. vel iij.
Olei deſtillat. lign. guaj. vel *terebinth.* gutt. ij.
Cum ſ. q. *Eſſent. lignorum*, vel *ligni ſancti*,
F. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ ſanguinem mundificantes pro una doſi.

♃. *Extract. panch. Crollii*, vel *helleb. nigri*,
Mercurii dulc. an. gr. xv.
Scamm. ſulphurati,
Extract. trochiſc. al-hand. an. gr. ij.
Cum *Eſſent. fumar.* F. pilulæ.
D. S.
ut antè.

♃. *Extract. catbol. Andern.*
Panchym. Crollii an. ℈ß.
Mercurii dulc. gr. xij. ad gr. xv.
Extract. troch. al-hand. gr. j. vel ij.
Olei deſtillat. guajac. gutt. ij.
Cum *Eſſent. ligni ſancti*, F. pilulæ,
D. S.
ut ſuprà.

♃. *Maſſ. pilular. de fumar.* ℈j.
Mercurii dulc. ℈ß.
Mag. jalapp. gr. v.
Olei deſtillat. terebinth. gutt. ij.
Cum *Eſſent. lignorum.* F. pilulæ,
D. S.
ut ſuprà.

♃. *Extract. panchym. Crollii* vel *catbol.*
Mercurii dulc. an. gr. xv.
Scamm. ſhlphurat. gr. vj.
Cum *Eſſent. lignor.* F. pilulæ: S.
Ut ſuprà.

♃. *Maſſ. pilular. coch. min.* ℈j.
Mag. jalapp. gr. v.
Turb. miner. gr. iv.
Olei deſtillat. guaj. gutt. j. vel ij.
Cum *Eſſent. ligni ſancti*, F. pilulæ,
D. S.
ut ſuprà.

♃. *Maſſ. pilular. coch. min.*
Dia-colocynth. an. gr. viij.
Turbith. miner. gr. ij.
Extract. troch. al-hand. gr. j.
Cum *Eſſent. fumar.* F. pilulæ,

♃. *Extract. panchym. Cr.* ℈ß.
Mercurii dulc. gr. xv.
Mag. gummi guttæ gr. iv.
Jalapp. gr. ij.
Cum *Eſſent. fumar.* F. pilulæ,
D. S.
Ut ſuprà.

♃. *Mercurii dulc.* gr. xv. ad ℈j.
Mag. jalapp. gr. iv. ad ℈ß.
Sacch. ℈ß.
M. f. pulvis: S.
Pulvis ſanguinem purificans pro una doſi.

♃. *Mercurii dulc.* ℈j.
Scamm. ſulphurat. ℈ß.
M. f. pulvis.
D. S.
ut antè.

♃. *Spec. dia-turb. cum rhabarb.* ℈j.
Scamm. ſulphurat. gr. vj.
Troch. al-hand. gr. j.
M. f. pulvis.
D. S.
ut antè.

♃. *Conſerv. fumar.* ℥iß.
Pulv. cathol. purg. ℈j.
Mercurii dulc. gr. xij.
Cum *Conſ. fum.* F. Bolus,
D. S.
Bolus purgans pro una doſi,

♃. *Pulp. paſſul.* ℥j. vel ℥ij.
Mercurii dulc. gr. xij. ad xv.
Scamm. ſulphurat. gr. iij. ad v.
M. S.
Electuarium purgans pro una vice,

♃. *Conſ. fumar.* ℥j.
Mag. jalapp,
Scamm. ſulphurat. an. gr. vj.
Turbith. miner. gr. iv.
M. f. Bolus:
D. S. *Ut antè.*

Obſervandum autem quoad Purgantia talia, quod ubi Lues Venerea adhuc eſt in fieri, & genitalia ſaltem occupet, ut in gonorrhœa, bubonibus, &c. quod tunc vel unica talis

taliſ præmiſſa purgatio ſufficiat: (vid. PLATERUS *Pr. Tom. 3. pag. 420.*) ne virus commotum ad loca interiora, occaſione irritationis in primis viis factæ, commoveatur; & in ſpecie buboni ſub purgatione tali Emplaſtrum, ut vocant, attrahens, ſeu ex gummatibus acrius vel ſiccans admovendum. Quod ſi lues ſit inveterata, & in externis præcipuè partibus hæreat, non temerè purgantibus fortioribus aut repetitis materia peccans intrò revocanda, ſed una alterave tantùm præmiſſa ad ipſam curam accedendum. Potius ergò in lue nondum adeò confirmata, & cujus inquinamenta adhuc maximam partem fluida corporis occupant, purgatio repetita & fortior, addito Mercurio inſtituenda. Sub ipſa ſalivatione, niſi ſit nimia, à purgatione penitus abſtinendum, nec ſub ſudationis curſu eadem adeò convenit; benè autem finita ſalivatione & ſudatione una alterave vice inſtitui poteſt, ſi neceſſarium videatur; ſicut ante ſalivationem vomitus proficuus eſt, à quo ſalivatio ſequitur faciliùs: Interdum tamen, ſi ſymptomata & indicationes promiſcua fuerint, qualibet quarta vel quinta die ſub ſudatione purgatio inſtitui, aut ipſo decocto ſudorifero purgans quoddam, præſertim colocynthis, incoqui poteſt, ut ubique, quorſum natura vergit, ſuccuramus. Si vel à morbo ipſo, vel à purgantium frequentiore uſu excitetur dolor, his unum vel alterum granum laudani opiati admiſcere conveniet. Si purgationes per Mercurialia inſtitutas & frequentiùs repetitas ſalivatio ſequatur, à catharſi ulteriore deſiſtendum, hæcque vel permittenda, ſi ſufficiens fuerit, vel juvanda, quod tamen primis quatuor diebus, utut ſalivatio compareat, non attendendum.

Quoad vomitoria: horum aſſumptionem indicant
1. Ventriculi cruditates, atque ſordes eliminandæ.
2. Excrementorum colluvies maligna à ſalivantibus magis aut ſimul ad ventriculum commota, atque in hoc moleſtias, aut anxietates excitans: qualem caſum RIVERIUS *Cent. 1. Obſerv. 77.* refert.

Præter dicta hactenus remedia commodè etiam alia uſurpantur; ut quando ſudoriferis decoctis vel ſalia volatilia & ſpiritus urinoſi, vel eſſentia lignorum, vel ſulphur auratum diaphoreticum ſecundùm HORSTIUM, vel ſpiritus theriacalis camphoratus, vel mixtura ſimplex, vel ipſa Theriaca, permiſcentur; vel hæc & ſimilia tempore meridiano & veſpertino à ſudoribus vacuo propinantur, aut etiam ante & poſt ſalivationem exhibeantur: quò etiam cinnabarina remedia, viperina, antimonium diaphoreticum, ceruſſa antimonii, extractum ligni ſancti cum ſale volatili miſtum, rob juniperi aut ſambuci, olea deſtillata lignorum, & ſimilia polychreſta, & ex his compoſita pertinent, v. gr. Electuarium *Maſſa*, quod pulvis ſubtiliſſimus ligni guajaci & ſyrupus de fumaria ingreditur. Aut

♃. *Raſur. ligni guajaci, ſive natural. ſive artific.* ʒj. vel ʒiv.
Sulphur. antimonii diaph. ℈j.
Sal. vol. corn. cerv. vel viperar. gr. xij.
M. pro 2. doſibus. S.
Pulvis ſudoriferus ſanguinem mundificans.

♃. *Ceruſſ. antimonial. vel antimonii diaph.* ʒj.
Cinnab. antimonii ʒß.
Sal volat. corn. cerv. vel viperar. gr. xv.
M. f. Pulvis.
Div. in 3. part. æqu.
D. S.
ut antè.

♃. *Mixt. ſimpl.* ʒij.
Spiritus ligni guajaci,
Saſſafr. an. ʒj.
M. D. S.
Mixtura ſudorifera.
Dolis 40. ad 60. guttas.

Aut

♃. *Eſſ. lignor.* ʒß.
Viperar. ʒii.
M. S.
ut antè.

Hiſce modis hactenus recenſitis methodica & ordinaria cura peragitur.

Quod ſi vel malum ſit levius, & ſpes ſit, idem facilè curari poſſe, vel æger tàm ſtrictæ curæ ſe ſubjicere nolit, ſequentia aliquoties plus minus proficua obſervata fuerunt.

♃. *Cort. ligni ſancti* ℔ß.
Rad. ſarſæparill. ℥iv.
Fol. ſenn. ſine ſtip. ℥iß. ad ℥iiß.
Rad. liquirit.
Helleb. nigri an. ℥j.
Pulp. colocynth. ʒj.
Inciſ. & contuſ. infunde in
Vini
Cereviſ. an. Menſ. iij. vel iv.

Coqu. in lagena ſtannea, vel in cucurbita probè clauſa in Balneo Mariæ per 4. 5. vel 6. horas.
Colaturæ adde
Mithridat. ʒij. vel iij.
D. S.
Potio alterativa aperiens.

De quo bibat æger bis in die 3. vel 4. ℥ias, manè & veſperi aliquot horas ante cœnam, viſcida mucaginoſa cum euphoria evacuat.

Cum hoc decocto purgante æger omni tertia, vel quarta die uſurpet hoc ſudoriferum:

♃. *Rad. ſarſæparill.* ℥vj.
Ligni ſancti ℔j.
Cort. ligni ſancti ℥iv.
Ligni ſaſſaffr.
Rad. chinæ,
Liquiſit. an. ℥ij.
Sem. aniſi ℥j.
Infundantur & coquant. in
Aquæ commun. Menſ. x.
ad remanentiam Menſ. vj.

Colatura detur pro potu ſudorifero, interpolatim, ut monui, cum illo laxativo uſurpando.
D. S.
Potio ſudorifera ſanguinem purgans.

Ex utriuſque decocti remanentia etiam decoctum ſecundarium fieri poteſt, quod uſurpatur unà cum illis.

In decocto ſudorifero, ſi placeat, cuilibet hauſtui pro excitando ſudore ſimul permiſceri poteſt:

♃. *Quint. eſſent. Matth.* ℥ß.
Spiritus theriac. ʒj.
Clyſſ. antimonii ʒß.
Spiritus ligni guajaci ʒij.
Miſceantur pro doſi: S.
Mixtura ſanguinem purificans.

Pergendum jam ad curam particularem ſymptomatum, in quibus ſe offert

I. GONORRHOEA GALLICA,

Aliàs Virulenta dicta, item Maligna, eſtque ſaltem illa, quæ ex coitu impuro cum fœmina lue Gallica infecta *contrahitur*, & quidem in tali, ubi malum illud ulcera in vagina uteri excitavit; tales enim fœminæ aptæ ſunt, ut per coitum virulentam gonorrhœam mari poſſint communicare. Ab alia cauſa nunquam oritur. Effluit in hoc ipſo cum acerbo dolore circa penis radicem, ubi ſunt proſtatæ glanduloſæ, primò ſeminalis aquoſus liquor, ex proſtatis nempe, qui hinc ſucceſſivè flaveſcit, tùm citrineſcit, & magis acreſcit, tandem virideſcit aut cœruleſcit, imò ſubinde purulentia permiſcetur, non rarò graviter fœtet. *Dolor talis eſt, ut nunquam urina ſine acerbo dolore mitti poſſit*: ſupervenit tunc tumor præputii & glandis; Nam liquor hic vellicando præputium primò pruritum infert, dum reliquias ponit intrà præputium, illud purulentum reddit; tandem *tumorem* infert, ut difficulter poſſit detrahi à glande, unde in conjunctione *ulcuſcula* fiunt. Talis gonorrhœa accidit iis, qui viſitant Galliam & Italiam: interdum adeò acris eſt, ut nunc proſtatas glanduloſas, nunc meatum urinarium corrodat & *exulceret*, ex quibus ulcuſculis ſuccreſcit poſtmodum caro præternaturalis inſtar cujuſdam verrucæ, quæ canalem urethræ tandem obſtruendo urinæ excretionem impedit, & vulgò *caruncula meatus urinarii* vel penis appellatur. Affligit hæc gonorrhœa continuò, Imprimis ſecundùm indolem luis venereæ veſpertino aut nocturno tempore cruciat, adeò ut eodem tempore acerbiſſimi dolores crucient penem, iique eò acerbiores, ſi forſan ſe extendat & erigat membrum. Si malum ulterius procedat, ſuperveniunt crudeles ardores nocturni lumborum, & quæ ſunt ſimilia ſymptomata gonorrhœæ virulentæ.

CAUSÆ.

Cauſa huius gonorrhœæ eſt ſimplex *contagium* fermentativum venereum per coitum ex muliere infecta, & quæ *ulcera* Gallica plus minus *in vaginam uteri* habet, hauſtum. Malum enim prolificum eſt hec ipſa gonorrhœa Gallica: adeò ut referat BALLONIUS *l.1. Conſ.9.* de quodam viro, qui ex coitu impuro gonorrhœam virulentam contraxit; unde poſtmodum non tantùm propriam uxorem inquinavit, ſed cùm eadem filium quoque generavit, mox à primo ortu eodem malo affectum.

PARS AFFECTA.

Subiectum hujus gonorrhœæ *ſunt* eædem *proſtatæ* glandulosæ (raro enim ulteriùs repit, ut etiam ipſos *teſtes* arripiat;) id quod confirmat experientia Anatomica: vid. BONETTUS. *Anat. Pr. l.3. S.31. Obſerv. 5.* SPIGENUS *de Humani corp. Fabr. l.8. cap.17.* BARTHOLINUS *Anat. Reform. l.1. cap.23. & l.2. Hiſtor. Anat. 36.*, ubi aliquot memorantur ex gonorrhœa tali demortui, in quibus *proſtatæ glandulosæ* fuerunt repertæ *exulceratæ* & *excoriatæ*: Unde etiam tali gonorrhœa infecti urinam emiſſuri acerbiſſimum dolorem in radice penis, ubi iſtæ proſtatæ ſitæ ſunt, imprimis percipere ſolent: id quod ſignum nunc tumefactæ, nunc excoriatæ vel exulceratæ proſtatæ glandulosæ, eſſe ſolet. Nam dum in coitu intenſiùs incaleſcunt partes genitales, tunc ulcuſcula Gallica vaginæ uterinæ exhalant & exſpirant *Miaſmata* fermentativa *acria*, quæ poſt excretum ſemen virile ſe inſinuant in urethram penis, ibique ſe affigunt, & per meatus ex modò excreta genitura adhuc patulos in proſtatas glandulosas ſe inſinuant, & fermentatione corruptiva inquinant ibidem lympham ſeu liquorem elaborandum & ſecernendum, eumque in acrimoniam acidam corroſivam malignam, qualis in lue gallica prædominatur, corrumpunt. Unde poſtmodum exinde talis ſuccus acris acidus corruptivus profluens non tantùm in ſimilia ulcera corrodit has proſtatas, ſed etiam meatum urinarium & præputium excoriat, unde ſaniei fœtidæ & ulceroſæ aut ichoroſæ continuus profluxus, atque quidem doloroſus, & tàm dira & atrocia ac dolorifica ſymptomata oriuntur; qui fluxus Gonorrhœæ Virulentæ ſeu Gallicæ nomine venire ſolet, *fluxus Ludovicianus* vocatus aliàs. Promotum ulteriùs & altiùs ſerpens contagium, ita ut per vaſa deferentia teſtes ingrediatur, horum tumorem & dolorificam inflammationem infert.

DIAGNOSIS.

Diagnoſis hujus gonorrhœæ ex primò dicta hiſtoria eſt clara.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin* obſervandum, quod gonorrhœa hæc in principio leve malum ſit; quò citiùs ipſi occurritur, eò faciliùs curatur.

In ſenibus ut plurimùm ad mortem terminatur.

Niſi brevi iſti occurratur, *in progreſſu* excoriat glandulas & quandoque abſumit.

Interdum non ritè curata, ſed ſaltem oppreſſa, ulteriùs ſerpit, & *teſtes inquinat*, in quibus tumores, & ſubindè bubones infert.

Tandem in perfectam luem veneream terminari ſolet, fermento maligno ſucceſſivè partes vicinas, & *cum ſanguine univerſum corpus* tandem inficiente, & ita perfectum Gallicum morbum inferente. Et hic eſt modus communiſſimus, quo lues venerea contrahitur.

Optimè notandum eſt, *frequentiùs ſupervenire bubones glandularum in inguinibus*, quod *malum eſt*; ſi enim hoc fiat, certum eſt, univerſum corpus correptum eſſe; malum etiam ſignum eſt, ſi ſpontè iterum diſpareant.

CURA.

Quod attinet *Curam*: in hac fermentum illud Gallicum virulentum appropriatis, partim Mercurialibus, partim acidum corrigentibus, deſtruendum, & qua data porta, ſpeciatim per ſudores & vias urinarias, ex corpore & maſſa ſanguinea evacuandum, remediis aliis addendo ſemen violarum, lapides cancrorum, radices & ligna ſuperiùs nominata, utpote, præter vim ſpecificam atque ſudoriferam, diureticam pariter habentia. Hinc partes læſæ balſamicis abſtergantur & conſolidentur.

Alia autem inſtituitur cura, ſi fluxus hic principium morbi exiſtat, nec ab ipſa adhuc infecta ſit maſſa ſanguinea; alia, ſi eadem ſimul contaminata, & lues venerea univerſalis magis jam tùm juncta fuerit. Quippe in priori caſu ante omnia pro ulcere proſtatarum & veſicularum ſeminalium mundificando, humor acris contemperetur & corrigatur per emulſiones in gonorrhœa aliàs conſuetas, præprimis ex ſemine cannabis paratas; os ſepiæ, ſuccinum, terebinthinam, hujus oleum, & balſamum Indicum. Si verò reliquis luis venereæ ſymptomatis gonorrhœa superveniat, aut hujus virulentia maſſa ſanguinea jam tùm notabiliter inquinata fuerit, univerſali cura opus erit.

Quod ſi cui lubeat ſe præſervare ab hac gonorrhœa, quem nempe venus vexat, interim tamen non certus eſſe poteſt, an cum infecta coeat? is præſervationis loco mox ante aut poſt coitum aſſumat ſpiritus ſeu olei terebinthinæ guttas vj. vij. vel viij. in hauſtu vini generoſi: hujus enim ſal volatile oleoſum meatum urinarium abſtergit, ac corrigit contagium virulentum forſitan hauſtum.

Quod ſi verò quis jam affectus ſit hoc malo, & laboret gonorrhœa, ante omnia *purificetur corpus* per univerſalia purgantia, Mercurialibus ſociata: v.g. fiant *pilulæ* ex extracto hellebori nigri, aut ex extracto catholico Andernaci, aut *panchymagogo Crollii*, cum ana Mercurii dulcis. His pro ſtimulo addantur aliquot grana extracti trochiſcorum alhandal; colocynthidis enim efficacia mirè commendata eſt ab HELMONTIO in cura luis venereæ, prælata uſibus lignorum.

♃. *Extr. panch. Croll* vel *belleb. nigri*, vel *Maſſ. Pilul. cathol. Ludov.* gr. xij. ad xv.
Mercurii dulc. gr. xv.
Extract. troch. alband. gr. i. vel ij. ad iij.
Olei deſtillat. terebinth. vel *guaiaci* gutt. ij.
Cum *eſſent. guaiaci* F. pilulæ. S.
Pilulæ ſanguinem mundificantes.

♃. *Extract. panch. Crollii*, vel *belleb. nigri*,
Mercurii dulc. an. gr. xv.
Scamm. ſulphurat. gr. ij.
Extract. troch. al-band. gr. iß.
Cum *Eſſent. lign. ſaſſafras* F. pilulæ.
D. S. *ut antè*.

Convenit loco *Mercurii dulcis*, *Mercurius præcipitatus viridis* venereus cum *calce viva* paratus, qui hic eſt ſpecificus, cujus deſcriptio vid. in SCHROEDERI *Pharm. ubi de Mercurio*: Aſt uſus hujus Mercurii *præcipitati viridis* primitus quidem videtur augere malum, ſed bonum eſt ſignum; ſi enim continuatur, tandem id ceſſat: e.g.

♃. *Extract. panchym. Croll.* vel *cathol.* gr. xv.
Mercurii præcipitati virid. gr. v. vel vj.
Extract. troch. alband. gr. ij.
Cum *eſſent lign.* F. pilulæ. S.
ut antè.

Aut Pilulis de terebinthina, vel terebinthinæ coctæ miſceatur Mercurius dulcis: e.g.

♃. *Terebinth. opt.* ℥j.
Mercurii dulc.
Oſſis ſepiæ præp. an. ℥ß.
Cum *Oleo deſtillato ſuccini* pro 3. doſibus,
f. pilulæ irrorandæ.
D. S.
Pilulæ ſanguinem mundificantes pro 3. doſibus.

Non tantùm *laxant*, ſed & *gonorrhœam reſpiciunt*. Vel fiat Bolus ex terebinthina Cypria cum rhabarbaro ac Mercuriali remedio, vel dulci, vel alio. In ſubjectis fortioribus:

♃. *Turbith. miner. Crollii* gr. vj. vel viij.
Cum f. q. *conſerv. roſar.* vel *alio appropr.* f. Bolus.
D. S. *Bolus ſanguinem purificans.*

Vid. SYDENHAM *in Epiſt. Reſponſ. 2. de Lue Venerea p. 76.* Nam licet Mercurialia talia in principio videantur augere malum, iiſdem tamen audacter inſiſtendum; cùm non detur appropriatum magis remedium contra virulentiam Gallicam, quàm Mercurialia.

Evacuato ita *corpore* cum Mercurio *dulci*, ſive ſemel, ſive repetitis vicibus, præ ceteris conveniunt *balſamica appropriata*, dicta loca abſtergentia: inter quæ eminet *terebinthina*, oleum deſtillatum terebinthinæ, in ſpecie *balſamus ſulphuris tere-*

terebinthinatus ad guttas xij. vel xv. ad xx. bis quotidiè aſſumptus, aut *juniperinus*. Continuetur aliquandiu. His ipſis commodè ſubjugatur *aqua Querbetani contra gonorrhœã* virulentam, quam ſe centies expertum eſſe gloriatur: Videatur etiam SCULTETUS *in Armam. Chirurg. Obſerv.* 79., qui ipſe etiam jactitat hujus aquæ experientiam. Loco hujus aquæ *balſamus ſaturni terebinthinatus*, ex ſaccharo ſaturni & oleo terebinthinę blando igne paratus, vid. in ZWELFFERO *in Mantiſſa. Hermet. ubi de Saturno*; egregiè conducit, ubi ardor nimius circa renes & genitalia jungitur, vel ſolus, vel miſtus cum oleo juniperi, addita camphora; non abſumendo ſemen, ut vulgò putatur, ſed abſorbendo acidum vitioſum in hac gonorrhœa peccans: qua ratione etiam camphora conducit, non quod caſtret per nares, ut putant, ſed tanquam ſal volatile oleoſum detergit & corrigit acidum venereum.

Vel

℞. *Olei terebint.* ʒiij.
Camph. ℈j.
Sacch. Saturni ʒß.
M. D. S.

Balſamum ſanguinem mundificans.

Item tinctura antiphthiſica ardores renum poſt gonorrhœam optimè compeſcit:

Vel

℞. *Oſſ. ſep. præp.* ʒj.
Sacch. Saturni ʒß.
M. f. Pulvis pro tribus doſibus.
D. S.

Pulvis refrigerans & ſanguinem mundificans.

Juxta hæc convenit extractum tormentillæ cum Saturni ſaccharo, & oleo deſtillato terebinthinæ in formam pilularum redactum: v. g.

℞. *Extract. tormentill.* ℥j.
Sacch. Saturni ℥ß.
Camph. ʒij.
Cum ſ. q. *olei deſtillat. tereb.*
F. Pilulæ
D. S.

Pilulæ adſtringentes & ſanguinem purificantes.

Pilulæ ſingulare quid habent.

Item conveniunt pilulæ de terebinthina contra gonorrhœam ZWELFFERI *in Pharm. Reg. p.* 70.

Hiſce addatur *infuſum cantharidum* in vino, quod expertum eſt remedium cujuſdam Medici Belgæ; quatenus cantharides acerrimo ſale volatili abundant. Parandi modum vid. *in Collegio Pharm. in Schræd. P. 1. S. 3 p.* ... BARTHOLINUS *Cent. 5. Epiſt. 54. & 55. pag.* 343. & *Hiſt. Anat. Cent. 5. Obſerv.* 82. Decocta lignorum, eſſentias aut extracta lignorum, ceu per ſe nota, & ad luem veneream & ejus prodromum gonorrhœam, commendatiſſima ſicco pede prætereo. Tinctura coralliorum cum ſpiritu lignorum parata eſt egregia, ſed crebriùs uſurpanda. Reſina ligni guajaci expertiſſimum eſt remedium ad hanc gonorrhœam: item eſſentia ac *extractum guajaci* cum tinctura tartari vel ſpiritu vini tartariſato paratum, in aqua plantag. ſubinde propinatum ſummum etiam ſpecificum eſt in hoc caſu; nam in reſina hac perfecta conſiſtit cura gonorrhœæ malignæ. Aliàs etiam balſamus de Peru ad aliquot guttas aſſumptus, vel, qui omnium eſt præſtantiſſimus & longè excellentior *balſamo Peruviano*, *balſamus de Capaibe*, præter *uſum externum Chirurgicum*, ex fida Belgarum experientia ſpecificum eſt remedium in gonorrhea virulenta, uti etiam ſtranguria, à guttis ij. iij. ad v. vj. vel viij. in vitello ovi diſſolutus, vel cum ſaccharo in forma pulveris aſſumptus, & fuit experimentum LINDANI: aut ejuſdem cum ſpiritu vini tartariſato parata eſſentia in quavis gonorrhœa eſt proficua. Antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale & Martiale, & ſimilia laudantur. Item ſuccum limonum cum ſpiritu therebinthinæ & camphora ex BABRO jam propoſui; uti hujus experimentum videre eſt in SCULTETO *Obſerv.* 79. *Armam. Chirurg. cit. loc.* Singulare cujuſdam Medici experimentum eſt *aqua Mercurialis* vel *Hermetica*; qui recipit *Mercurium vivum*, coquit in *aqua ſimplici* per aliquot horas, decantat aquam, & remanet Mercurius in eodem planè pondere, quo fuerat ante ebullitionem; hinc aquam iſtam propinat aliquandiu manè & veſperi bonum hauſtum, & eſt egregium remedium, quo ſucceſſivè ſedatur gonorrhœa virulenta.

In BARTHOLINO refertur cura gonorrhœæ virulentæ per pulverem ſympatheticum; id quod eatenus verum eſt, quatenus eò proceſſit exulceratio proſtatarum, ut corroſis vaſis ſanguis quoque effluat. Unde talis ſanguis purulentus quoque effluens pulvere ſympathetico ſatis noto exceptus in diſtans curavit gonorrhœam.

Quod ſi fiat, ut ſæpiùs etiam fit, exulceratio in proſtatis glanduloſis, indeque dolor & ulcus in meato urinario, tunc conducunt *injectiones per ſiphonem* in penem, quæ fiunt ex ſucco plantaginis cum melle roſato, quæ diluuntur cum aquis appropriatis: Vel iniicitur liquor ex ſtercore gallinæ, quem HARTMANNUS *pag.* 264. in veſicæ ulcere commendat: Aut parentur injectiones ex *aqua calcis vivæ*; in qua ebulliant ſummitates hyperici, flores meliloti & verbaſci; *aloe*, *melle Mercurio dulci*, & ſimilibus: ſicut mihi in uſu ſunt ſequentes omnium optimæ:

℞. *Aquæ calc. vivæ* ℥iij. (vel *hujus* ℥ij.
& *plantag.* ℥j.
Aloes hepat. ʒß. vel *eſſent. aloes* ʒiij.
Mellis roſat. ℥ß. vel ʒvj.

M. pro Injectione in penem cum parva ſyringa aliquoties in die inſtituenda: S.

Injectio purificans.

Vel

℞. *Aquæ calc. vivæ* ℥iij. vel iv.
Aloes,
Myrrhæ an. ʒß.
Mellis ʒvj.
M. f. Injectio in penem cum ſiphone.
D. S.
ut antè.

In malo graviori etiam Injectionibus talibus pro renata ana *Mercurii dulcis* reſpectu *aloes* addi poteſt vid. *Idea Formularum Claſſ. 4. §. 27.* Vel *Decoctum Mercurii dulcis* edulcoretur cum *melle*, quod pro tali *Injectione* in uſu eſſe ſolet: vid. SCULTETUS *in Armam. Chirurg. obſerv.* 79. Vel mixtura *ejus Part. 2. Obſerv. 65.* ex ſucco plantaginis, melle roſato, aloe, &c.

℞. *Aquæ calc. vivæ* ℥iv.
Mercurii dulc. ʒß.
Sacch. Saturni ℈j.
M. S.

Aqua purificans.

Vel

℞. *Decoct. plantag. cum aqua calc. viv. par.* ℥iv.
Aquæ aloet. ʒiij. ad ℥ß.
Mercurii dulc. ℈ij.
Mellis roſat. ʒvj.
M. S.

Mixtura ad injectionem.

Aut ſi altiùs proceſſerit malum, Injectiones aloeticæ cum modico Mercurii ſublimati, aut etiam, ubi ferocius fuerit malum, cum Mercurio ſublimato, erunt inſtituendæ.

Quod ſi intra glandem & præputium ulcuſcula ſint, curantur ſequenti *linimento*:

℞. *Unguent. diapomph.* ʒiij. ad ℥ß.
Mercurii dulc. gr. xv. ad ℈j.
Aloes roſat. vel *hepat.* gr. xv.
Mell. roſat. q. ſ.

M. f. *Linimentum* pro ulcuſculis in glande, item intra glandem ex præputio illinendis:
D. S.

Unguentum mundificans.

Vel ſi *ulcus* fuerit *cancroſum*, Injectionibus jam dictis loco mellis roſati addatur unguenti Ægyptiaci q. ſ. pro diverſo virulentiæ gradu: ſin verò *cancer* extra meatum urinarium conſpiciatur, ut commodiùs applicare liceat medicamenta, ſolutione Mercurii ſublimati in aqua appropriata facta contingatur, aut linteola eadem imbuta probeque expreſſa ſuperimponantur.

Quod ſi *fiſſuræ* præputii adſint cum aliquali ejus tumore;

℞. *Unguenti diapomphol.* ʒiij.
Olei tartari. per deliq. ʒß. ad ʒj.
Miſceatur & illinatur: S.

Unguentum ſanans.

Binos ſtudioſos gonorrhœa virulenta cum doloroſiſſima mictione, ichore purulento profluente, ex parvis ulcuſculis in glande laborantes, curavi præmiſſis pilulis Mercurialibus purgantibus, cum ſ. q. olei deſtillati terebinthinæ paratis: juſſi quotidiè bis 12. ad 15. guttas balſami ſulphuris

ris terebinthinati capere; nam hujus uſu abſtergitur & corrigitur fermentum malignum, & cum urina evacuatur, ac impeditur ſimul, quò minus cæteras corporis partes poſſit inficere. Item loco balſami ſulphuris terebinthinati alio in caſu contumaciori balſamus de capaibe ad guttas v. bis in die uſurpatus profuit. Interdum mixta præſcripſi ita:

℞. *Balſ. ſulphuris terebinth.* ℥ ij.
De capaibe ℥ j.
Miſc.
Doſis gtt. xij. vel xv. bis in die.

Alius Studioſus ex coitu impuro gonorrhœa affectus, hac ſuppreſſa ſupervenit teſticuli dextri tumor admodum dolens; quo evaneſcente, cum exercitiis, & ſpeciatim equitationi, indulgeret, recruduit tumor cum gravi dolore contundente, ſurſum ad lumbos aſcendente, & teſtis affectus alterius magnitudinem bis æquabat. Ordinata purgatione Mercuriali, pro *tumore diſcutiendo* ſequens præſcripſi cataplaſma:

℞. *Far. fabar.* ℥ iij.
Sem. cumin. pulv. ℥ iß.
Coqu. in ſ. q. *poſcæ* ad conſiſtent. Cataplaſmatis; addendo ſimul
Lithargyr. pulveriſ. ℥ j.
Miſc.

Hoc calidè ſubindè poſca irrigando applicuit ſcroto tumenti & rubenti in latere affecto, quo continuato primò dolor mitigatus, & hinc tumor nonnihil imminutus fuit.

Internè uſurpavit balſamum ſulphuris terebinthinatum ad guttas xij. bis in die.

Externè poſtmodùm

℞. *Balſ. ſulphuris Rul. ad extrâ* ℥ iij.
Olei deſtillat. cumin. ℥ j.
Unguenti dialth. ℥ ß.
Miſc.

Quo aliquoties in die partem affectam illinebat, & maximam partem evanuerunt ſymptomata.

Sed cùm reſoluto tumore *durities teſtis* adhuc pertinaciter reſtaret, ordinavi ſequens emplaſtrum:

℞. *Gum. ammoniaci in aceto ſol.*
Empl. de cicuta an. q. ſ.
Malax cum q. ſ. *olei deſtill. tartari*, vel *lign. guajaci*.
Induc ſuper *alutam*, applic. loco affecto, omni biduo vel triduo novum applicando.

Et ſic hujus beneficio, quicquid ſupervenit, penitus diſcutiebatur. Mox in principio applicaſſem, ſed metu inflammationis abſtinui. Dubius eram, an etiam emplaſtrum de ranis cum Mercurio iſtis tumoribus commodè applicari poſſet, quod aliàs in tumoribus & bubonibus incipientibus optimum eſt, malaxatum cum oleo deſtillato ſuccini; ſed metuebam vim genitalem à Mercurio labefactatam iri.

Quod ſi præputium inſigniter *tumore ferè inflammatorio* cum *phimoſi* afficiatur, convenit phlegma vitrioli inſipidum ferè cum linteis multiplicatis applicare; vel aqua calcis vivæ cum ſaccharo Saturni quovis modo applicari poteſt. Quod ſi *inſignis dolor ardens* adſit, camphora in oleo amygdalarum dulcium ſoluta egregia eſt.

Quod ſi *Tumor præputii flatulentus plus minus ſeroſus* adſit cum παραφιμώσει:

℞. *Aquæ calc. viv.* ℔ j.
in qua ebulliant
Flor. chamomill.
Sambuci an. M. j.
Fol. hyoſcyam. M ß.
Sem. aniſi,
Fœnic. an. ℥ ij.
Bacc. lauri ℥ ß. ad ℥ vj.
Coletur, cum qua fomentetur pars affecta: S.
Fomentum reſolvens.

Quod ſi ſuſpicio ſit, longiùs progreſſum fuiſſe, & jam maſſam ſanguineam nonnihil contraxiſſe inquinamenti, inſtituatur cura aliqualis ſudorifera per decocta lignorum, omni matutino tempore ad aliquot uncias aſſumenda, expectando ſudorem, idque ad aliquot dies noctesque continuando: quorum loco etiam in leviori malo eſſentia lignorum, tinctura corallIorum cum ſpiritu lignorum, &c. aliquandiu uſurpari poſſunt:

Vel

℞. *Herb. agrimon.*
Fumar. an. M. j.
Raſ. lign. ſanct.
Saſſafr.
Rad. ſarſæpar. an. ℥ vj.
Sem. coriandr. ℥ ß.
Inciſ. & contuſ. infund. in *aqua ſimpl.* per diem & noctem: manè coqu. ad tertiam, circa finem addendo
Herb. cochlear. M. j.
Paſſul. min. contuſ. ℥ j.
Colatur ℔ iij. addatur
Syr. ſcelotyrb. Foreſt. q. ſ.
M. D. S.
Potio ſanguinem purificans.
Vel
℞. *Aquæ card. bened.*
Fumar. an. unc. iß.
Eſſent. ligni guajaci ℥ j.
Theriac. ℥ ß.
Camph. gr. vj.
Syr. ſcelotyrb. Foreſt. ℥ vj.
M. D. S.
Mixtura ſanguinem mundificans, cochleatim ſumenda.

Præter dictam Gonorrhœam virorum malignam ſeu virulentam eſt adhuc

II. FLUOR MULIEBRIS GALLICUS,

A contagio maligno Gallico oriundus, & exulcerationem cujuſdam partis internæ, aut in vagina, aut in orificio uteri, aut proſtatis glanduloſis; quin etiam exulcerationem ipſorum teſtium muliebrium inſequens: Nam teſtium muliebrium ſubſtantiam in tali gonorrhœa exulceratam PANAROLLUS *in ſuis Obſervat. Pentec.* 1. *obſerv.* 14. in muliere, quæ ex Gonorrhœa Gallica cum gravibus doloribus mortua fuerat, obſervavit. Talia *ulcera* plorant acrem *ſaniem* plus minùs purulentam ac lividam, cum inſigni dolore ac moleſtia. Hæc ipſa Gonorrhœa maligna minùs fundenda eſt cum hac Gonorrhœa ſeu fluore albo, de quo *infra lib.* 4. *Sect.* 1. *cap.* 4. dicetur.

DIAGNOSIS.

Patet hic affectus ex ægræ relatione, cui inſuper in graviore malo jungitur fœdus faciei color, urina turbida, ciborum faſtidium, laſſitudo, dyſpnœa, tumor oculorum & pedum, dolor lumborum, tabes, vaginæ uterinæ prolapſus, lipothymiæ, & ſi humor excretus acrior & putrilaginoſus exiſtat, genitalia eroduntur & exulcerantur: vid. GRÆFIUS *de Organ. Mulier. cap.* 9. & BLASIUS *lib.* 5. *Obſervat. Med.* 3. & 5. Tandem febris plus minus lenta accedit: vid. HIPPOCRATES *lib.* 5. *Aphor.* 56.

PROGNOSIS.

Fluori albo Gallico ſi convulſio & animi deliquium accedat, malum eſt.

CURA.

Gonorrhœa mulierum Gallica originem & modum fiendi eundem habet cum *Gonorrhœa maligna virorum*; cum earundem ſit una eademque ratio, & quoad cauſas, & quoad curam: nempe dependet ſimpliciter à coitu cum mare lue venerea correpto; unde etiam eadem ratione atque Gonorrhœa virorum Gallica, aut ipſe morbus venereus, curanda venit: nempe internè per remedia Mercurialia, pilulas Mercuriales, per decocta & eſſentias lignorum, per balſamica terebinthinata, oleum ſuccini, cum oſſe ſepiæ, & antimonio diaphoretico, &c. *Inveterata* verò curari nequit, niſi per modum curandi luem *veneream*, tàm per *ſudorifera*, quàm per *ſalivationem* Mercurialem.

Externè conducunt injectiones ex lignis cum aqua calcis vivæ paratæ, addito *aloe*, *melle*, *Mercurio dulci*: item decoctum Mercurii dulcis cum melle edulcoratum; vid. SCULTETUS *Armam. Chirug. Par.* 2. *Obſerv.* 65. & liquor ex ſtercore gallinæ, quem HARTMANNUS

Pr.

Pr. pag. 264. commendat: item unguenta Mercurialia ex ſuperioribus nota, turundis illita, intrudantur in vaginam uterinam, ut mundificetur ulcus jam factum.

III. BUBONES.

Bubones ſunt glandularum axillarium & inguinalium tumores, ex lympha intra dictas glandulas ſtagnante nati; quatenus nempe vaſa cubitalia & cruralia glandulas has tranſeunt, & in his ex ſanguine ſerum ſegregatur; quod ſucco crudo viſcido turgidum, & à fermento venereo maligno corruptum, receptioni in vaſa lymphatica planè ineptum redditur, unde ſtagnando tumorem producit: idque laudabili naturæ conatu; nam ſic præſervatur reliquum corpus à lue venerea, ut non ampliùs ſe exerat. Fermentum hoc & contagium, cujus ſolo contactu Lues Venerea contrahitur, in materia purulenta conſiſtit, quatenus nempe aura ejus fœtida vel ipſum pus alii in eodem lecto decumbenti communicatur. Ipſum tamen pus è bubone extractum eandem malignitatem non habet, ac ipſa aura aut ſudor illinc prolectus, cùm per illam concoctionem aut ſuppurationem miaſma venereum malignum nimis ſubactum ſit. Unde de his dicit CARDILUCIUS *in Officin. Sanitat. pag.* 856. *Apparent verò crebriùs in ſanguineis, alioquin rarò vel nunquam niſi graviſſima Lue Venerea obnoxiis, occulante ſcilicet eleganti habitu corporis hoſtem inquilinum, eumque ad inguina protrudente.*

Hinc quia bubonibus ſponte ſua evaneſcentibus lymphæ & ſanguinis refluentium vitio tota maſſa ſanguinea, & hinc totum corpus inquinatur, maturè eorum ſuppurationi & hinc apertioni pro elicienda virulentia opera danda: Conf. M. A. N. C. *ann.* 8. *obſer.* 78. Propterea, incautiorum Medicorum more, purgationibus vehementioribus aut repetitis nec venæſectione, nec ſudoriferis inſiſtendum, & lympha hæc maligna intra corpus trahenda; quod hoc modo facillimè fieri, & arthritidi vagæ ſcorbuticæ ac phthiſi occaſionem dare poteſt: utut ſi bubo evanuerit ſua ſponte, & ita metus ſubſit, ne univerſum corpus hinc inquinetur, ſudorifera fortiora hinc neceſſaria ſint, quorum ope aliquandò rediiſſe bubonem jam penitus extinctum obſervavi. Applicanda ergò ſunt emplaſtra ex gummatibus & aromatibus nonnihil acriora, & ſimul irritantia, ſeu, ut vulgò vocant, attrahentia, niſi cancri, vel aliud ſymptoma ſubſit, pro horum ſuppuratione juvanda: v. g. imponatur emplaſtrum de ranis Vigonus cum Mercurio, malaxatum cum oleo deſtillato ligni guajaci.

Vel

℞. *Empl. dia-chyl. magn.* ſeu *cum gumm.* ℥iß.

Malaxetur cum *oleo tartari fœt.* (quod CARDILUCIUS *l. c.* tanquam diſcutiens præſtantiſſimum commendat) aut *ligni guajaci*; aut *philoſophor.*

D. S.

Emplaſtrum emolliens.

Vel

℞. *Pic. Burgund.* ℥ ij.
Sapon. commun.
Balſ. hyperic. ana ℥ j.
Gum. amm.
Sagap. cum aceto ſolut. an. ℥ß.
Rad. pyrethr.
Sem. erucæ an. ʒ iij.
Ceræ q. ſ.

M. f. Emplaſtrum, malax. cum oleo tartari fœt.

Quibus etiam magnes arſenicalis addi poteſt, de quo vid. SALA *in Anat. Vitr. Tract.* 2. *pag.* 385. & 386. nec non BARBETTE *Tr. de Peſte pag.* 247 Item Emplaſtrum deſcriptum à SENNERTO, *ubi de Lue Venerea, pag.* 214. vel emplaſtrum Magneticum *Angeli Salæ* ſecundùm deſcriptionem HOFMANNI. His ipſis, modò protuberare magis incipiat bubo, nonnihil emollire ſufficit; non opus enim eſt perfectam, quæ rarò, aut nunquam fit, expectare ſuppurationem, ſed tunc aperiatur maturè apertione larga, & tractetur ad modum reliquorum bubonum.

Quod ſi verò ſimul cancri aliaque ſymptomata concurrant, à ſuppurantibus abſtinendum, purgantibus potiùs materia peccans evacuanda erit.

Si in bubonibus his ſimplicibus non procedat alteratio ſuppuratoria dictis remediis, aut pus benè coctum profundè nimis lateat, aperiatur lanceola profundiùs intruſa, aut applicetur cauterium potentiale, ne ad interiora pergere queat venenum. Factum indè foramen diu apertum teneatur, ut ſaltem fonticuli inſtar eſſe queat. Sanè ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Prax. Admir. obſerv.* 131. fontanellis in inguine ſponte apertis quendam à ſævo morbo Gallico immunem evaſiſſe aſſerit.

Aperto tumore vel ſponte vel ſcalpello, ſuppuratio & mundificatio inſtituenda balſamo hyperici, mixto cum oleo deſtillato ligni guajaci, vel tartari, vel unguento de apio, cui additum ſit parum de Mercurio præcipitato, vel arcano corallino, ſuperimponatur emplaſtrum dia-chylon, malaxatum cum oleo tartari rectificato, exteriùs, vel applicetur emplaſtrum Magneticum, quod ulcus apertum, coire non patitur, donec ſatis emundatum fuerit. Conf. BARBETTE *in Chirurgia*, DIEMERBROCK *in Tract. de Peſte*, & NICOLAUS *de* BLEGNY *Tract. de Lue Venerea Gallicè conſcripto*. CARDILUCIUS *l. c.* bufonem aceto madefactum & buboni impoſitum, quo intumeſcente alium applicandum, aut emplaſtrum de cicuta, cum oleo philoſophor. vel ſaponis malaxata, commendat; tandem ſcalpello aperiendum, & ſaniem cum pure & cruore exprimenda, poſtea emplaſtrum opoteldoch applicandum, quod nunquam coaleſcere ſinat ulcus, priuſquam omnia fundamentaliter ſanata fuerint. Quod ſi nihilominus ſuppuratio aut mundificatio tardè ac difficulter, aut planè non, quod ſæpiùs accidit, ſuccedat, eadem emplaſtra continuanda; quin & cucurbitæ applicandæ, ut viſcidiſſimum hoc ſerum, in glandulis hiſce quaſi congelatum, ſenſim ſenſimque tandem reſolvatur. Internè uſurpantur primò lignorum decocta, poſteà purgantia, in fine ſal & ſpiritus viperarum, quæ curam bubonum abſolvunt. Quibus etiam irritis infectionis univerſi ſanguinis periculum ſubeſt, adeoque cura generalis inſtituenda venit.

IV. PUSTULÆ & TUBERCULA.

Puſtulæ & Tubercula, præter Luis Venereæ curam univerſalem, foveantur & abluantur ſubinde decocto lignorum, & oleo tartari illinantur: ſed cùm hæc rarò ſufficiant, optimus eſt mercurius præcipitatus & dulcis, ſimpliciter cum butyro non ſalito miſtus & illitus, loco cujus etiam unguentum de Nicotiana, diapompholygos, item de Helenio, vel aliud appropriatum capiatur; aut unguentum pomatum, ſubactum cum pauco arcano corallino, præſtans eſt: Vel oleo vitrioli, ſulphuris, butyro antimonii, aut liquore mercurii ſaccharato tangantur puſtulæ & tubercula quotidiè, donec corroſæ decidant; in quem finem etiam miſtura compoſita ex aluminis rochæ & mercurii ſublimati ana ʒ j. in aqua plantag. aut roſar. aut alius appropriatæ ℔ j. ſolutis, quam cum linteolis admovendam deſcribit SENNERTUS *de Lue Venerea pag.* 216 adhiberi poteſt. Meliùs eſt ſequenti modo:

℞. *Aquæ plantag.* ℥ vj.
Mercurii ſublimati ℈ iv.
Alum. ℥ß.
Diſſoluta invicem

D. S.

Aqua purificans.

Liquore hoc cum penna intincta tangantur verrucæ, ſic emarcitæ pedetentim decidunt. SYLVIUS *Tract. de Lue Venerea* §. 349. laudat ſpiritus & ſalia, cupri tinctura imprægnata, quo puſtulas fœdas & planè malignas, reliquis fruſtrà tentatis, præter ſpem ſuſtuliſſe teſtatur. Hæc ipſa quoque in puſtulis penis, ani, faciei, &c. proficua ſunt. Spectat huc quoque lac virginis, cujus ſingulis unciis mercurii ſublimati ℈ j. addendus; item liquor HARTMANNI, ac oleum viridis æris *in Pr. Chym. pag.* 322. & 333. deſcripta.

In ſpecie in puſtulis faciei:

℞. *Sperm. ranar.* ℔ v.
Mercurii ſublimati ℥ j.

Digeratur in vitro benè clauſo, & ita cautè hoc ipſo tanguntur puſtulæ.

D. S.

Mixtura mundificans.

Nec inconcinna eſt miſtura FORESTI *lib.* 32. *obſervat.* 6.

℞. *Al-*

℞. *Album Ovi* no. j.
Agita, donec ſpumeſcat: adde
Mercurii ſublimati,
Camph. ana gr. jv.
M. f. unguentum;
quo illinantur puſtulæ.

V. CONDYLOMATA.

Ad *condylomata* ani mercurius ſublimatus in aqua plantaginis aut perſicariæ ſolutus cum pauco aluminis convenit. Imò ſi condylomata fuerint majora, quæ non niſi longo temporis tractu per ejuſmodi cauſtica tolli queunt, ligaturis potiùs; ſi radices anguſtiores habeant, aut ferro ſecante extirpentur: poſtquam verò hæmorrhagia ſopita reliquiæ Mercurio ſublimato abſumantur, & ulcera Mercurio ſublimato, aut arcano corallino detergantur ac mundificentur.

VI. VERRUCÆ.

Verrucæ Gallicæ ſi in extremitate oleo vitrioli tangantur, exſiccantur & decidunt: loco cujus etiam aqua fortis, aut ſolutio mercurii in aqua forti facta, ſ. q. aquæ ſimpl. diluta, adhiberi poteſt: item pulvis ſabinæ inſperſus eas abſumit: vid. WEDELIUS *de medic. Facul. pag.* 62.

VII. ULCERA.

Quoad *ulcera* quarumvis partium, in horum cura ſemper primò ad cacoetheam ſeu malignitatem veneream raſpiciendum, qua non extincta perfectè nec mundificari, nec conſilidari poſſunt, aut conſolidata licet, ſemper recrudeſcunt: imò à relicto occulto eorum, non perfectè mundatorum, ſed præmaturè conſolidatorum fermento, Lues curata licet, denuò in univerſum corpus propagari poteſt: id quod notabili exemplo docet HILDANUS cum occulta oſſis carie venerea *Cent.* 5. *Hiſtor.* 95. Pro qua malignitate expugnanda primatum obtinet mercurius, tam ſublimatus quàm præcipitatus, & hic vel corroſivus, vel in ſpecie dulcis, qui ſemper mundificantibus addi debet. Abluenda igitur ſunt ulcera decoctis lignorum, hinc applicandum unguentum ex melle & vitello ovi cum Mercurio ſublimato HARTMANNI *in Prax. Chym.* §. 28. vel unguentum de ceruſſa malaxetur cum oleo Nicotianæ, & impragnata cum Mercurio dulci uſurpetur: vel unguenta cum Mercurio ſublimato, quæ deſcribit SENNERTUS *l. a. pag.* 211. Itali cum bono ſucceſſu in quibuſvis venereis ulceribus utuntur hoc unguento:

℞. *Olei commun.* ℔ iv.
Ceruſſ. ℔j.
Minii cribrat. ℔ß.
Coqu. lento aque ad unguenti mollioris conſiſtentiam: poſt addunt
Mercurii ſublimati opt. vel *Mercurii præcipitati* ſeu *Turbith. Miner.* ℔ß.
Ceræ albæ ℔j.
Miſcent pro Unguento.

Vel unguentum Baſilicum cum ſufficienti quantitate Mercurii dulcis miſceatur & applicetur, quod ulcera venerea maligna etiam quaſi cancroſa curabit. Vid. DIGBY *Recept. P.* 2. *p.* 12. Vnguentum Ægyptiacum itidem ſubinde applicari poteſt, ſed vitentur loca oſſibus nudata; hæc enim nigrore illud inficere aſſerit HARTMANNUS *l. a.* §. 28. Huc pertinet aqua *divina Fernelii*:

℞. *Aquę plantag.* ℥ vj.
Mercurii ſublimat. gr. xij.
Miſc.

Quod ſi mundificata fuerint hæc ulcera, h. e. ubi pus laudabile ſuggerant, & labia undique rubra & naturaliter tincta, & pro natura partis ulceratæ conſtituta fuerint, Sarcoticis incarnanda & conglutinanda ſunt: pro quo ſcopo vel Emplaſtrum HARTMANNI *l. a.* §. 29. 30. & 31. vel Emplaſtrum de lithargyrio, aut Emplaſtrum Norimbergenſe ZWELFERI, cum dimidio Emplaſtri diaſulphuris RULANDI miſceri & applicari poſſunt.

In ſpecie *ulcera penis* ſi fuerint externa, abluuntur cum decocto ſcabioſæ, marrubii, ſaponariæ, ligni guajaci, plantaginis, &c. in quibus aliquantum ſacchari Saturni & mercurii dulcis poteſt diſſolvi; aut *decocti calcis vivæ* ℔j. cum ʒj. *mercurii dulcis* exhibeatur externè. Si ſordida fuerint, unguentum Ægyptiacum, aut unguentum ex mercurio ſublimato SENNERTI *l. a. pag.* 212., aut linimentum ex pulvere ſabinæ, croco metallorum, & butyro recenti HORSTII *l.* 4. *obſ.* 54. *pag.* 257. adhiberi poteſt. Pro conſolidatione verò decoctum lignorum cum ſaccharo saturni cum linteis applicatum convenit. Si verò ſint ulcera interna intra glandem quidem & præputium tumefactum & conſtrictum, injectio ex iiſdem fiat, & hinc cum filamentis carpitis, unguento debito imbutis, cum ſtilo loco affecto auxilium applicandum.

Si *ulcera* ſint *in ipſo membro*, aut *glandis molliorem ſubſtantiam occupant*, aut meatum urinarium affligunt, utroque in loco difficilis perquàm ſunt conſolidationis: ſed in ſpecie ex poſteriore periculum eſt, ne ſuccreſcat caruncula, quę meatum oppleat. Injectiones cum prædictis ſimiles fiant, aut candela cerea, unguento ſuprà citato illinenda, meatui immittenda eſt. Si enim poſtmodùm ex meatu extrahatur candela, facilè lues, ubi ſit in membro exulceratio, ex puris in candela veſtigio, obſervari poterit.

Quod ſi in utero, nempe *in vagina ejus ſint ulcera* talia, injiciantur decocta lignorum, aut aqua calcis vivæ cum plantis vulnerariis ebullita & injecta, in quibus parum aluminis ſolutum ſit; hinc cum digito aut peſſo immittantur unguenta aut emplaſtra appropriata, linteo, inducta, & ita relinquantur: v. g. præter illa, quæ ſupra in genere allegata fuerunt.

℞. *Unguenti albi camphor.* ℥ß.
Mercur. dulc. ʒj.
M. D. S.
Unguentum purificans.

Oris ulcera præ aliis curatu difficilia ſunt, quia ex continuo ſalivæ affluxu copioſas ſordes generant, & loca glanduloſa afficiunt, in quibus etiam ordinariò ulcera ſunt graviora. Curantur per gargariſationem ex decocto ſarſæparillæ, corticis guajaci, foliorum plantaginis, ſcabioſæ, roſarum rubrarum, veronicæ, &c. cum melle roſato & pauco aluminis: v. g.

℞. *Herb. plantag.*
Prunell.
Scabioſ. an. M. j.
Flor. roſar. rub. p. ij.
Rad. ſarſæp. ℥j.
Ligni guajaci,
Santali rubri ana ʒvj.
Sem. ſumach. ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ hordei*:
Colaturæ ℔iiß. adde
Syr. de roſ. ſiccis,
Dia-mor. ana ℥iß. vel ℥ij.
M. D. S.
Gargariſma purificans.

Hoc decoctum, ſi ulcus ponè palatum, aut in ſuperiore ejus parte exiſtat, per nares injiciatur; ita tamen, ut æger pro tuſſi & vomitu vitando os aqua repletum teneat.

Imprimis, ſi ulcera ſordidiora, convenit illis viride æris; unde v. g. unguentum Ægyptiacum cum melle roſato applicatum confert; vel hoc HORSTII *lib.* 2. *obſ.* 4.

℞. *Mell. roſat.* ℥ij.
Rob. diamor.
Nuc. an. ℥j.
Unguent. Ægypt. ʒiij.
Miſceantur.

Vel aquæ virides ſic dictæ, quales ex. gr. deſcribit HARTMANNUS *l. a. cap.* 52. §. 4. & 5., cum penicillo ſubindè applicatæ conferunt: item mel roſatum cum ſpiritu vitrioli acidulatum applicari poteſt: videatur RIVERIUS *Cent.* 1. *Obſerv.* 95.: Aut ſolutione mercurii ſublimati & aluminis, aut ſolutione illa ſolari, quam SENNERTUS commendat, contingantur:

Aut
℞. *Salis ammoniaci*,
Spiritus vitrioli an. ℥ß.
Aquę Regię ℥iß.
Miſceantur.

Quo ipſo ulcus venereum ingens in palato juxta uvulam contactum, ſucceſſivè curatum fuit.

Quidam butyrum antimonii cum goſſypio ulceri applicant.

Caven-

Cavendum tamen, ne cauſticorum horum aliquid deglutiatur.

Narium ulcera per ſimilia curantur, ſub forma pulverum aut Injectionum; quæ tamen, quia mucum exſiccatum, aut ſimul cruſtam junctam habent, in principio emollientibus ſunt tractanda; e. g.

℞. *Hord. mund.* M. j.
Rad. alth. ℥vj. vel ℥j.
Liquirit. ℥ß.
Sem. cydon. ʒij.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ ſimpl.*
Colaturæ ℔j. adde
Olei amygd. ʒiß.
M. pro Injectione.
D. S.
Injectio emolliens.

Hinc cruſta remota iniiciatur ſequens:

℞. *Rad. ſarſap.* ℥iß.
Infund. per noctem in *aqua plantag.* vel *aqua ferrar.*, mane coquatur; in fine coctionis adde
Herb. agrimon.
Salviæ,
Plantag. ana M. j.
Flor. roſar. rubr.
Balauſt. ana p. ij.
Colaturæ ℔j. adde
Alum. crud. ʒiß.
M. S.
Aqua mundificans iniicienda.
Aut
℞. *Succ. beton.*
Scroph. maj.
Pimpinell.
Plantag. ana ℥iv.
Mell. roſat. ℥iv.
Coqu. ad conſiſtent. Linimenti, cui adde
Aquæ calcis vivæ part. iv.
Miſc. & iniiciatur.

Omnia hæc ulcera hactenus enarrata ſponte conſaneſcunt, ſicuti alia quælibet ſymptomata venerea ſub litu Mercuriali per ſalivationem: Nec metuenda hæc ipſa in oris ulceribus; nam & hujus ope ea ipſa citiùs ſanantur; Conf. ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Prax. Admir. Obſerv.* 78.

VIII. FISSURÆ MANUUM ac PEDUM.

Fiſſuræ ſeu Rhagades manuum ac pedum abluantur decocto calcis vivæ, cum Mercurio dulci impregnato, præprimis ſi ſimul aliquid ligni guajaci, ejuſque corticis, radicis chinæ, ſarſæparillæ, herba ſcabioſæ, &c. decoquantur. Si calloſitas aliqua ſimul ſubſit, emollientia, v. g. radix althææ, malvæ, cucumeris agreſtis, &c. addantur. Poſt quorum uſum applicetur iiſdem unguentum enulatum cum mercurii ſublimati pauco; vel butyrum, pinguedo porcina, anſerina, gallinacea, &c. cum oleo tartari per deliq. aut arcano corallino, aut cremore calcis vivæ, &c. prodeſt; vel denique unguentum diapompholygos cum pauco mercurii præcipitati, item unguentum Renovativum WEDELII; vid. *Tract. de Comp. Medicam. pag.* 187.

Vel
℞. *Unguent. enulat.* ℥iß.
Mercurii dul. ʒj.
Olei tartari per deliq. ʒij.
M. D. S.
Unguentum purificans.

IX. CARIES OSSIUM.

Caries oſſium difficillima eſt curatu, cujus ratio ex SYLVIO *de Lue Venerea* §. 364. petatur, ſine cujus tamen remotione impoſſibile eſt vel curare luem, vel conſolidare ulcera ſine recidivæ continuo ſuperventu. In *cura* hujus, quidquid oſſis carioſum ac corruptum fuerit, maturè removendum, niſi vicinam quoque partem ſucceſſivè infici velimus: Ergò oſſi carioſo nudato applicandum oleum deſtillatum ligni guajaci cum oleo deſtillato caryophyllorum, vel inſpergatur tutia præparata, pulvis ceruſſæ, lithargyrii, radicis ireos Florentinæ, pulvis euphorbii, &c. quibus potentiora obſervantur ſalia fixa & volatilia, item aqua divina Fernelii; ſed omnium optimum eſt vel ferramento debito radere cariem oſſis, ſi levior fuerit, eamque ita removere; vel ſi profundior fuerit, ferramento ignito aut hinc inde perforare, aut totum os carioſum probè urere, & hinc ſpiritum vini largiter irrorare, ut ita promoveatur ſeparatio mortui ſeu carioſi à vivo. Quod ſi hoc modo fieri nequeat, malum ceu immedicabile exiſtimandum, & quod ægrum, vel ad mortem uſque comitabitur.

Quia verò, inter reliqua, *palati oſſa frequenter carie eroduntur*, neceſſarium erit, aut locum lamina argentea, vel ex auro confecta, tegere, aut ulcus paſta quadam, quæ in laminas redigi, ac parti affectæ recenter applicari debet, conſolidare: v. g.

℞. *Maſtich.* ℥j.
Olibani,
Sandarac.
Sangu. Dracon.
Myrrh. el.
Raſ. ligni guaj.
Succini,
Rad. ireos Florent.
Cornu Cervi uſti præp. ana ʒj.

Ex ſubtiliſſimè pulveriſatis, cum ſ. q. *mucilag. tragacanthæ* in mortario calido f. Paſta in lamellas redigenda, & ad formam ulceris extendenda.

Huic, ſi caries nondum planè extincta, appropriata admiſceri poſſunt: v. g.

℞. *Paſtæ jam præſcr.* ℥j.
Pulv. rad. ariſtol. rot. ʒj.
Gentianæ rubræ,
Euphorb. ana ʒß.
Caryoph. ℈j.

Cum pauco *terebinthinæ* miſc. pro uſu jam dicto.

Sin verò ulcus planè non occludere liceat, lamina, ex luna vel ſole confecta, & ſpongiolis inſtructa, illud obturetur.

X. DOLORES.

Dolorum cura primaria conſiſtit in ipſius luis remotione univerſali; Interim pro his in ſpecie internè ſarſæparillæ decoctum laudari ſolet; papaverinis veſpertino tempore ante dolorum recrudeſcentiam non omiſſis. Externè optima ſunt primò quidem Fomenta ex ligno guajaci, juniperi & hujus baccis, radice ſarſæparillæ, foliis pulegii, ſalviæ, roriſmarini cum perſicaria; hinc Inunctiones cum oleo ſcorpionum, viperarum, præſertim lumbricorum, & ranarum viridium cum pinguedine humana: hinc Theriaca, vel ſola, vel cum addito oleo guajacino, prodeſt *ad dolores tibiarum*, uſitata AMATO LUSITANO *C.* 5. *Curat.* 72. Aut recipiatur ſpiritus vini ſeu ſpiritus *lumbricorum*, in quo aliquid *croci* & *opii* diſſolutum, & cum linteis applicetur.

Item
℞. *Pingued. hum.* ℥iß.
Olei ſcorpion. ʒj.
Petræ albi,
Spicæ ana ʒiß. vel ʒij.
Deſtillat. ligni guajac. ʒj.
Roriſmar.
Salv. ana ʒß.
Opii cum vino ſol. ʒj.
M. D. S.
Unguentum leniens.

Sed rarum eſt, quod his remediis cedat dolor, niſi cura univerſalis perfecta jam præceſſerit, & ſaltem veſtigia quædam læſionis à malignitate venerea relicta adhuc eoſdem foveant in partibus, quæ his & ſimilibus removeri poſſunt. Non enim novum eſt, quod perfectè curata lue, & omnibus ferè remotis ſymptomatis, nihilominus tamen quædam adhuc eorum ſuperſint, pro quibus tamen removendi non ſtatim nova cura repetenda: Conferatur RIVERIUS *Obſerv.* 16. *communicata à* POMARET. Speciatim ergò unguenta & emplaſtra Mercurialia appropriata pro his doloribus ſunt remedia: hinc cerotum de ranis Vigonis cum Mercurio convenit, imprimis ad cephalalgiam; item nervinum cum illo Vigonis miſtum: e. g.

℞. Empl.

℞. *Empl. de ranis cum quadruplo mercurii* ℥iß.
Olei expreſſ. nuc. moſch.
Opii cum acet. ſol. ana ʒß.
Succi Nicot. inſpiſſ.
Cinnab. vulg. ana ℥j.
Croci ʒvj.
Cum ſ. q. *terebinthinæ* miſc. in emplaſtrum.
D. S.
Emplaſtrum leniens.

℞. *Emplaſtr. de ranis cum mercurio* ℥j.
Polychreſti Ludov. ʒiij.
Malax. cum q. ſ. *olei deſtillat. ligni ſancti.*
D. S.
Emplaſtrum reſolvens.
Vel
℞. *Unguent. aur. officin.* ℥iß.
Extracti vel *ſucci inſpiſſ. Nicotian.* ℥j.
Mercurii ſublimati ʒiij.
f. Mixtura.
Applicetur parti dolenti.

Quod ſi dolor evanuerit, ſed aliqualis tumor ſuperſit, recipiatur Butyrum inſulſum, liqueſcat cum vino, & blandè ebulliat ad vini abſumptionem; in hoc madeſcant lintea, & imponantur, diſcutiet brevi tumorem.

Emplaſtro huic, ſi in capite uſurpandum ſit, addendum venit Balſamum Peruvianum.

XI. GUMMATA ſeu TOPHI.

Gummata & Tophi, qui ſunt tumores duri, tactui renitentes, in oſſium medio enati, & iis immediatè incumbentes, duplicis obſervantur gradus: vel *recentiores* ſunt, oſſa ſuperficietenus afficientes, adeoque tractabiliores; vel *inveterati*, adeoque magis coagulati, & parti, cui inſident, incamerati ſuntque vel *indolentes*, vel ſubinde miſerè *dolentes*, qui dolor ſecundùm membranarum, perioſtiorum nempe, ductum ſubinde longiùs diffunditur, ac totam partem occupat, noctu imprimis moleſtiſſimus ferè intolerabilis oſtocopus, *ac ſi malleo oſſa contundantur*; unde tandem partes molles ſubjacentes & oſſa ſubjecta eroduntur & carioſa redduntur.

Ex acido maligno venereo originem ducunt, quod aggreditur partes nerveas, in ſpecie oſſa, in quibus ſe firmiùs implantat, eorum alimentum corrumpit, quod corruptum acore inquinatur, ſucceſſivè in medio oſſium coacervatur, & porrò coagulando in iſta gummata induratur, donec acidum vicina loca erodendo ulcera peſſima excitet.

Recentes, aut ſaltem minùs inveterati, ſi fuerint, adeoque nondum oſſa & partes molles infecerint, proſunt ſudorifera ex lignis, aliaque lui venereæ appropriata, in graviori ſalivatio Mercurialis; quibus etiam ſemper viperina & antimonialia fixa remedia ſunt intermiſcenda.

Præter interna, gummatibus emollientibus & reſolventibus potentioribus, ſpeciatim tamen Mercurialibus additis, curandi veniunt: emplaſtrum diachylon ſimplex, item cum gummatibus, & emplaſtrum diaphoreticum Mynſichtii, in ſpecie oleo deſtillato ligni guajaci malaxata; quod oleum cariem conſervat & curat: quibus tamen ſemper Mercurius cum terebinthina ſubacta miſtus fuerit, tanquam ſpecificum alexipharmacum: item ſæpiùs allegatum emplaſtrum Vigonis dè ranis cum mercurii duplicata, triplicata vel quadruplicata hujus doſi, ex PLATERI *Obſervationibus pag. 728.*, cum oleo guajaci malaxatum; vel emplaſtrum SENNERTI *de Lue Venerea pag. 215.* aut poterit Mercurius præcipitatus cum axungia ſaltem porcina & cera in cerotum redigi: quibus addere convenit gummata aromatica emollientia & reſolventia communiter dicta. Quidam ceu cerotum ſummè probatum ad tophos venereos diſſolvendos commendant:

℞. *Gum. ammoniaci cum aceto deſtillat. acerr. ſol.* ℔j.
Pulv. rad. bryon.
Ariſt. ana ℥ij.
Turpethi min. ℥iß.
Ceræ albæ ℥ij.
Butyri rec. q. ſ.
Fiat Cerotum.

Interdum in ſumma dolorum vehementia Theriaca admiſceri poteſt.

Alii ſequenti feliciter utuntur:

℞. *Emplaſtr. diachylon cum gumm.*
Olei olivar. ana ℥iv.
Ceræ novæ ℥j.
Piperis nigri ʒß.
Salis comm. ʒij.
Canthari d. ʒj.
Sem. ſinapi ℈j.
Mell. inſp. ℈ij.
Pulveriſanda pulveriſentur, hinc liquefacta *cera* cum *emplaſtro diachylon* in oleo, & ubi medium refrixerint, reliqua extractè incorporentur.

Uſus tempore tumori applicetur ſindon ſubtiliſſimus, ſupra quem cerotum applicetur, benè ligetur, quorum quotidie bis mutetur ſindon, qui ſemper erit humidus, & ita pauco tempore extrahetur tumor ſine cutis vel carnis læſione.

Adhiberi etiam poteſt unguentum HARTMANNI ex *ungu. aur. officin.* part. iij cum mercurii ſublimati part. j. in *Praxi Chymiatrica* §. 21. & WIESEMANNI *de Lue Venerea pag. 20.*, utpote quod per aliquot dies noctesque linteo inductum, ac parti affectæ, quam priùs vino rubro lavare decet, applicatum, tophos tollit. Quod ſi autem tumores ac dolores ab uſu hujus medicaminis ceſſarint, pars affecta butyro non ſalito, & in vino rubro loto aliquandiu foveatur pro reliquiis abſumendis: vel fiat emplaſtrum cum mercurio vivo & opio, ad imitationem BARBETTE *Anat. Pract. P. 1. cap. 3.* vel miſcendum eſt oleum terebinthinæ cum oleo deſtillato guajaci, cui addendum eſt opii q. ſ. pro doloribus nonnihil leniendis, unà cum Mercurio vivo, & inſtar linimenti illinendum gummatibus doloroſis. Optimè enim convenit in tumoribus ſanguineis opium, dolorem ſiſtit, & ſimul reſolvit. Vel recipiatur *emplaſtrum de hyoſcyamo Ludovici*, miſceatur cum *mercurio*, *pinguedine* ſubacto. Item emplaſtrum, quod Patavii in uſu eſt, cujus deſcriptionem videb. in *Collegio Pharmaceut. in Ludovici Pharmaciam*. Lamina quoque ſaturni cum mercurio illita applicetur, ſi ſcilicet adhuc ſunt in principio; vel etiam Mercurius à Saturni fumo coagulatus extendatur in bracteam, & ita applicetur; qualis mercurius ſaturninus præter tophos etiam ad ulcera cancroſa aliaque ſimilia adhiberi poteſt.

℞. *Saturni* ℔j.
Diſſolve in cratero, & liquefactum ab igne remove, & ſubitò *palum ferreum* in medium ſaturni immitte, donec incipiat concreſcere ſaturnus. Hinc in ferri veſtigium immitte
Mercurii vivi ℥j.
Unde congelaſcere videbis. Congelatum cultello ſepara, & ex oleo communi ad ignem coque, donec oleum conflagrarit, idque ter repete, & mercurius reddetur malleo ſequax. Duc in laminas, plagæ vel topho imponendas.
Ad ℥j mercurii requiritur ℔j. olei.

Forſan quoque hic non inutile erit emplaſtrum Saturninum *Cloſſæi*, quod deſcribit SCHROEDERUS *in Pharm. lib. 2. cap. 53. ubi de emplaſtris no. 22. pag. 198.*, & emplaſtrum ad tophos & gummata venerea *Cloſſæi no. 19. pag. 201.*, in quo, loco cinnabaris Mercurius vivus admiſcendus.

Si his non cedant *Exoſtoſes*, hæ veſicatorio admoto tractari, & iſtud aliquoties repeti poterit, ad imitationem RIVERII *Centur. 4. Obſervat. 22. & 29.* Sed in caſu poſteriore, ſi inveterati magis ſint tophi iſti, & viſcidiore ex coagulo concentrati, adeoque ipſa oſſa profundiùs, plus minus tamen, infecerint, neceſſe eſt, aperiatur tumor, tùm per cauſtica potentialia, tum actualia immiſericorditer premendo ignem, ut loquitur ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Prax. Admir. obſerv. 130.* Aperti quovis modo diu aperti ſervandi ſunt, ut ichori maligno & exitus fiat, & os ſubjectum pateſiat, quò huic in tempore mederi queamus: Conf. BOTALLUS *de Lue Venerea cap. 15.* item FALLOPIUS *de Lue Venerea pag. 95.* Sed ſumma habenda eſt ratio muſculorum atque tendinum in cruribus, ne hi lædantur. Quod ſi verò hiſce modis tractari nequeant, ſed, præmiſſa licet cura univerſali, etiam ſalivatoria, obſtinatè perſiſtant, præſertim doloroſi,

Fonti-

Fonticuli in regione iis ſuperiori excitandi ſunt; his enim liberè fluentibus hoc habetur commodi; quòd dolor mitior nonnihil fiat, & ipſi nodi ſenſim tractabiliores fiant, ita ut poſt aliquod tempus vel emplaſtro diachylωr ſimplici plus minus cedant & evaneſcant.

Internè, præter generalem curam, radix ſarſaparillæ in ſpecie laudatur ejuſque decoctum pro abſumendis hujuſmodi tophis.

XII. ATROPHIA.

Tabes & Atrophia Lui Venereæ ſuperveniens præter univerſalem curam, aut ſi hæc locum minus habeat, levatur imprimis decocto radicis chinæ cum paſſulis, vel decocto ſarſæparillæ à SEPTALIO incautioribus Medicis adeò laudato, & quod etiam laudatur à SENNERTO *lib. 6. Præf. ubi de Lue Venerea pag.* 218.

XIII. SCABIES, SERPIGINES, LICHENES.

Scabies, Serpigines & Lichenes Gallici removentur cum axungia porcina, cum oleo tartari per deliqu. in unguenti conſiſtentiam redacta. Quod ſi debilius fuerit, oleum vitrioli addatur.

Vel

℞. *Aquæ perſicar.* aut *plantag.* ℔iß.
in quibus ſolve
Mercurii ſublimati ℥iij. ad ℥ß.
D. S.
Aqua mundificans.

Hoc ipſo liquore ſubinde blandè cum pluma illinantur dicta mala. Valet etiam ad mariſcas; item *condylomata in locis obſcœnis*.

XIV. AURIUM TINNITUS.

Aurium Tinnitus Symptoma pertinaciſſimum eſt; ejus tamen remedia obſervanda ſequentia:

℞. *Ligni ſaſſafr.*
Flor. lavend. ana ℥j.
Cort. lign. ſanct.
Caſtor. ana ℥ß.
Caryophyll. ℈j.
Spiritus vini, vel *tincturæ tartari* ℥iij. vel ℥ij.
Digere per dies aliquot, & eſſentia filtrata tepidè cum bombace indatur:
D. S.
Eſſentia ad aures.

Eundem in finem SEPTALIUS commendat urinam aſini, in qua per noctem aliquid ligni guajaci, caſtorii, & menthaſtri infuſum.

XV. CEPHALALGIA.

Dolor tandem capitis iiſdem mitigari ſolet, quæ ſuperiùs de doloribus artuum dicta; potiſſimùm tamen laudatur emplaſtrum de ranis cum Mercurio Vigonis; aut quod PLATERUS *Obſervat. pag.* 723. deſcribit, potiſſimùm ſi aliquid caſtorii & opii ipſis addatur, vel laudanum opiatum ſimul cum aliis appropriatis internè propinetur. Hinc in caſibus pertinacioribus trepanationem adhibere convenit, ut exemplo comprobat AMATUS LUSITANUS *C.* 1. *Curat.* 4. & FORESTUS *lib.* 32. *obſerv.* 23. *in Schol.*, ſi ſcilicet virulentiam veneream maximam partem extinctam eſſe ex aliorum ſymptomatum ceſſatione conſtet.

Hæc igitur de Lue Venerea, ejuſque ſymptomatibus curandis ſufficiant.

Cæterum jam ſupra dictum, quòd detur etiam *Cachexia ſcorbutica & hypochondriaca*, unde non inconveniens eſſe duxi, ut huic Cachexiarum tractationi etiam affectus hos duos complicatiſſimos annectamus, & inſimul ſymptomatum horum curationem abſolvamus. Pergo propterea ad

ARTICULUM VI.

DE MALO HYPOCHONDRIACO,

& ejus ſummo gradu

SCORBUTO.

Malum hypochondriacum utut ſit Cachexia communiſſima in noſtris Regionibus propter multorum diverſorum ac diverſimodè complicatorum ſymptomatum ſyndromen, proprio tamen nomine caret, adeoque *mali hypochondriaci* nomine innuitur affectus, ratione multorum ſymptomatum diverſimodè complicatus, ex cruditate acida plus minus viſcida in primis viis natus, cujus ſuperior & quaſi eminentior gradus vocari ſolet *Scorbutus*. Quoniam verò ſymptomata frequentiſſima, quibus hoc malum vexare ſolet ægros, in ſpecie partim circa regionem hypochondriorum utramque & in regione hypochondriaca imprimis percipiuntur, partim quod cauſa in hypochondriis videatur ſtabulari, propterea in ſpecie iſto nomine appellatur: ab aliis *malum flatulentum*; ſicut Chymicis cauſam morbificam nonnihil reſpicientibus ſimul *tartarus hypochondriorum* vocari ſolet. Germanis utplurimum *lienis gravamen* dicitur, interdum etiam *oppilatio fibrarum*, utut ſæpiſſimè lien innotius deprehendatur; vaſorum verò meſaraicorum obſtructio cauſa ſaltem palliativa ſit. Perfectior gradus, ut dixi, & conſequens affectus hypochondriaci, ſcorbuti nomine venit, appellatione; originaliter Germanica inferioris Saxoniæ; quæ tamen in forum Medicum tranſlata, & ita retenta fuit & ob id imprimis hæc vox ſcorbuti eſt recepta, quia adhuc multi admodum Autores inter ſe degladiantur, an morbus hic etiam veteribus fuerit cognitus? *Ratio dubitandi eſt*, quod videatur novus morbus, ſicut & malum hypochondriacum. Nihilominus tamen multi eum ab HIPPOCRATE *lib. de affect. intern.* ſub nomine *lienis magni* exactè deſcriptum eſſe aſſerunt; Alii ſtomachacem & ſcelotyrbem PLINII eum exiſtimant, qui affectus PLINII ætate in exercitu Imperatoris Germaniæ plurimum graſſatus fuerit. Sed lis hæc eſt admodum inanis, cùm parum referat, an veteribus fuerit cognitus ſcorbutus, an ſecus? Arbitror tamen, eundem omninò iiſdem fuiſſe admodum cognitum, utut non adeo clarè, quin locis ſeptentrionalibus quaſi proprius videatur, nec adeò atrocibus ſtipatus fuerit ſymptomatibus. Nam ſicut creſcentibus delictis creſcunt pœnæ; ſic etiam creſcentibus luxuriæ & diætæ erroribus, quid mirum, atrociore furore etiam nos aggredi morbos, veteribus non adeo graves, ita ut nec eorum deſcriptiones tanquam nonnihil mitiores exactè cum noſtris conveniant. HIPPOCRATES clima ſubtilius habuit, propterea ſcorbutum non tam exactè cognovit.

PARS AFFECTA,

MALI HYPOCHONDRIACI.

Malum ergò hypochondriacum & ejus non degener filius ſcorbutus, cum ex varia iſta ſymptomatum complicatione, ut dixi ſuprà, adeoque mirabilis & variabilis ſit affectus, ita ut tantùm non omnes actiones diverſimodè pro ſubjectorum varietate lædantur; propterea factum eſt, ut tot diverſæ ſententiæ & litigationes de Loco & Cauſa in malo hypochondriaco primariò affecto, ſeu de radicali foco ipſius morbi, exortæ fuerint. Hinc alii nullam determinatam partem in malo hypochondriaco affici, ſed *vagum* eſſe, exiſtimant; quod tamen non eſt; alii vaſa meſaraica obſtructa primarium eſſe focum; alii intemperiem ſiccam & calidam *ſtomachi* alii intemperiem inteſtinorum calidam & ſiccam: alii lienem vitiatum, ejuſque aut intemperiem aut obſtructionem eſſe:

nidum

nidum hypochondriaci mali, & hinc dependentis ſcorbuti, aſſerunt. Præ cæteris phantaſiæ mire indulgent, ii qui ſpatium iſtud vacuum inter ſtomachum & diaphragma, hepar & ſplenem, pituita refertum pro ſede primaria mali hypochondriaci aut ſaltim pro nido, ubi tot ſtabulantur flatulentiæ, exiſtimant. Hos inter fuit imprimis HENRICUS LEVINUS FISCHERUS, qui edidit peculiarem *Tractatum de Loco & Foco mali hypochondriaci*. Nam permotus *Aphoriſmo* HIPPOCRATIS 54. *S.* 7. ſtatuit foveam ſeu *cavitatem* iſtam juxta ſtomachum ſub diaphragmate inter ſtomachum & inter lienem eſſe focum, quæ cavitas multis adimpleatur ſubinde fœditatibus, ſive promanent ab hepate ſive à liene, ſive ab alio abdominis viſcere. Unde etiam in iſto loco imprimis ſymptomata à flatulentiis orta, item rugitus & murmura ac ſimilia ſoleant percipi. Hinc etiam ex ejuſdem hypotheſi aſſerta veram mali hypochondriaci curam in diureticorum legitimo uſu conſiſtere ait. Verùm conſideratis vel obiter variis mali hypochondriaci ſymptomatibus, ſponte ſua hæc opinio vacillare & corruere videtur. Quomodo enim tam pertinaciter iſtæ ſordes in eodem cavo hærere, totum corpus afficere, & diverſimodè excruciare valeant? vid. etiam SENNERTUS *lib.* 3. *Prax. de malo hypoch. pag.* 518. & 520. qui etiam huc inclinat. Sed miror in re adeo clara tam varios eſſe authores! Ratio, quod tam in varias ſententias delapſi ſint, videtur, quod non obſervent *differentiam* inter *partem affectam* ratione cauſæ radicalis, & *partem affectam* ratione ſymptomatum! Nam qui unquam *malum hypochondriacum*, vel *incipiens* vel *confirmatum*, examinaverit, ejuſdem nexum ſymptomatum conſideraverit; aut qui aliquando curationi cujuſdam hypochondriaci præfuerit, tantum non manu palpare poteſt; radicem morbi veram & unicam hærere ſemper in ſtomacho, & quidem in vitio ejuſdem fermenti, non ritè ſcilicet digerentis alimenta; Unde, ex læſa digeſtione & inde nata cruditate acido pituitoſa & Chylus, & Maſſa Sanguinea, & lympha, & ſpeciatim bilis, & conſequenter reliqui etiam corporis machinam regentes humores, cum ſpiritibus vitiantur plus minus & depravantur, & ſic demum totum illud, quod malum hypochondriacum vocamus, oritur. Quam ipſam de foco hujus mali ſententiam primariò defendit acriter GALENUS *lib.* 3. *de loc. affect. capit.* 7. ex DIOCLE, HOECHSTEDTERUS in tota *Decade* 5. *obſervationum* in ſpecie *obſervat.* 1. & 2. & SYLVIUS *libr.* 4. *Prax. Append. Tractat.* 7. Id quod etiam *Highmorus in Tractat. de malo hypochondriaco & Paſſione hyſterica* ſimiliter ſtatuit, quod etiam primariò afficiatur ſtomachus, utut aliis principiis ſuam opinionem ſuperſtruat; Uti etiam LINDANUS *ſuper Hartmanum*, qui diſertis verbis dicit: „*Primariò peccat ventriculi cruditas acida, à qua originem ſuam habet* „*malum hypochondriacum, & huic ſuperveniens melancholia* „*hypochondriaca, quæ paſſiones nunquam oriuntur, quin præ-* „*ceſſerit prius talis ſtomachi cruditas.* Id quod ſimiliter de ſcorbuto verum eſt, qui tamen præter radicem iſtam primariò ſuam noxam in ſanguine & ſpecialiter in lympha vitiata explicat. Ranceſcit nempe quaſi acidum in corpore, uti in vino; unde ſæpe vermiculi in maculis ſcorbuticis, uti vult LANGIUS & HAUPTMANNUS, reperiuntur.

Sed hæc ut pateant clariùs, ſaltem conſideremus *ſymptomata*, quorum nunc plurium, nunc pauciorum ſyndrome malum hoc conſtituit. Symptomata hæc utut varient & ferè infinita ſint, & quibus ceu ſignis ejuſdem præſentia dignoſcitur, ſunt ſequentia. In omnibus hypochondriacis primariò male ſe habet ſtomachus, *Apepſia* ſubinde laborant, utut frequentiùs in morbi progreſſu, non ſemper, avide tales ægri appetant & comendant, interdum nimia & *canina* quaſi *appetentia* laborent: Tales aliquot horis poſt comeſtionem ſubinde dolores ſtomachi compreſſivos graviſſimos convulſivos percipiunt. Hypochondriaci ergo & nimio acido laborantes ſemper inſtante & adhuc urgente appetitu prandium debent finire: Germani dicunt: *Wennes am beſten ſchmec Ket, ſollmau aufhorem &c. Apetunt acida*, quæ tamen aſſumta inſigniter eos lædunt: ſtomachi, tam vacui quàm repleti, frequentes inflationes adſunt: tam ſub jejunio, quàm præſertim ab omni paſtu frequenter *eructare* ſolent. *Ructus*, qui erumpunt, dum ſunt jejuni, ſunt *acidi*; dum verò ſaturati, nunc ſunt acidi, qui meliores, nunc *inſipidi*, qui deteriores: Hinc abdomen ſæpe poſt aſſumta alimenta inflatur & ab his flatibus præter vagam intumeſcentiam abdominis, murmura, borborygmi & variæ agitationes frequentiſſimè ſentiuntur in eodem, & in omnibus his copioſiſſimus nec unquam deficiens *flatuum* adeſt proventus, quorum activitas in ſpecie hypochondria, præſertim ſiniſtrum, affligit; ibi enim facile compreſſione manus ſubſultuum ſenſus & *fluctuationes* crebriùs recurrentes, & *murmurationes* percipiuntur, ex flatibus in colo, ibidem locorum partim anguſtato, partim incurvato concluſis; ubi ex ſitu coli ſimul dolorificæ lancinationes, diſtenſiones & punctiones admodum moleſtæ, lieni equidem vulgò, ſed falsò adſcriptæ, perſæpe ſentiuntur, quibuſdam & *fluctuationes* in cavo abdominis, in meſenterio & ſimilibus locis ſe conjungunt. Accedit utplurimum *alvi* pertinax obſtructio, ita ut inter centum hypochondriacos vix duobus aut tribus alvus quotidie reſpondeat; quin intra quatriduum aut triduum aut biduum demum, aut ſtimulo quodam irritata alvus; aut ſponte, interdum ſuum officium facit, in quo ipſo tandem dura, pauca, eaque interrupta, *globulorum forma*, nigra ſubinde & non abſque inſigni conatu, interdum etiam non abſque dolore, excernuntur. Et quidem hypochondriaci in hoc malo *fortioribus purgantibus* parum aut nihil evacuare ſolent, cum è contra blandiora *laxantia*, *emollientia*, *paſſulata*, *prunata*, & ſimilia tales ſolent ſatis copioſè, reſpectivè tamen, evacuare; ſi verò fortiùs purgentur, ſemper læduntur! Sin forſan talibus ægris *vomitus* contingat, qui non ſunt rari, vel ſponte vel arte, reiiciuntur ut plurimum aut aquoſa, aut ſæpiſſime plus minus viſcida *pituitoſa*, ſed ſemper plus minus *acida*; ita ut etiam dentibus ſubinde ſtuporem inferant & vaſa orichalcea in æruginem corrodant, niſi interdum ſub fortiore conatu aliquid de bile ex folliculo felleo ſe admiſceat, ut excreta porracea & æruginoſa compareant, & aliqualem amarorem guſtui repræſentent. Interdum etiam *cardialgiæ* & *ventriculi* adſunt *dolores* quidam, qui frequentiſſimè ad regionem ſpinæ dorſi uſque ſe extendunt juxta ſitum gulæ, ubi nempe eſt orificium ſtomachi ſiniſtrum, & ignaris ſubinde pro nephriticis doloribus imponunt: Et ſæpius hi ipſi poſt cibos ingeſtos ſe exerunt, idque pertinaciter ſubinde, ut etiam vix niſi poſt ingeſtorum vomitum remittant; interdum enim conqueruntur: *premi circa præcordia*, malum ſcilicet hoc ſemper eſſe ex ſtomacho. Obſervavi quoſdam ægros in hoc affectu de dolore compreſſivo in loco colli anteriori conquerentes, qui revera ex ſtomacho ratione gulæ, & hujus ſpaſmo & conſtrictione circa laryngem, originem duxit. *Phlogoſes* & *æſtuationes* hypochondriorum; hinc rubor malarum & faciei, item calores vagi, modò remittentes modò accedentes, è primariis nempe ſignis præſertim dimidia à paſtu hora, vel etiam dum adhuc aſſident menſæ, ſunt frequentes; hinc malæ inſigniter rubent, qualis rubor interdum etiam ex unico vini hauſtu ſimilive minus congruo aſſumpto, ſupervenit; quod eſt ſignum ex primis viis originem eſſe mali hypochondriaci. *Dolores abdominis lancinantes cum contorſionis ſenſu*, ſeu colici & iliaci ſunt frequentiſſimi, iique ſæpius acerbiſſimi, in quibus interdum abdomen contrahi & umbilicus interiora verſus velut revelli ſolet; ut plurimum quidem ſunt convulſivi, & oriuntur à ſpaſmis inteſtinorum: præter hos ſubinde etiam *iliacos & colicos convulſivos dolores* patiuntur, interdum dolores terebrantes, nunc in ſiniſtro, nunc, quod rariùs, in dextro latere, qui ſunt ſæpius à pituita, ut vocant, vitrea, vel à muco acido viſcido in cellulis coli ſub hypochondrio ſiniſtro, ubi incurvatur, & dextro, ubi etiam angulum facit; unde hi dolores ſubinde nunc *vomitum*, nunc *dolores iliacos convulſivos*, per conſenſum faciunt. *Anxietates mentiſque perturbationes* citra manifeſtam cauſam; *palpitationes cordis* graves, frequenter & ſubinde per paroxyſmos, hypochondriacos affligunt: Non ſecus ac difficiles reſpirationes imprimis à paſtu, quarum ſubinde obſervatur differentia triplex.

1. *Cum rejectione viſcidorum*, & eſt aſthma ſtomachale humidum, quod nunc obſervatur in hypochondriacis, nunc etiam in ſcorbuticis, *ab omni cœna*, dum conqueruntur de difficili anhelitu, ubi vitium eſt in ſtomacho à digeſtione vitiata: quando autem ægri tales *matutino tempore* patiuntur *halitum* nonnihil *difficilem*, ita tamen ut ſimul *expuant copioſa viſcida*, mucoſa, tenacia, fit hoc ex vitio digeſtionis primæ & remanentiis crudis à cœna veſpertina: & frequentiſſimè quidem.

2. *Tenſione hypochondriorum*, quæ imprimis difficulter reſpi-

reſpirant; partim propter impeditum diaphragmatis deorſum verſus motum, partim propter tenſionem in regione hypochondriorum, quæ thoracis debita circa coſtas nothas impeditur dilatatio. Hinc quando volunt reſpirare, impedimentum & *dolorem* inſignem gravativum & *tenſivum* percipiunt in abdomine & circa hypochondria, quæ ipſis quaſi cingulo abdomen circa hypochondria cinctum videtur: idque imprimis nocturno tempore, quatenus ſupini jacentes dormiunt, & hinc ita evigilant, eſtque à ſpaſmo membranarum in dictis locis. Interrogati enim, ubi ſit hoc impedimentum, quod reſpirationem impediat, dicunt: *Se coarctari*; monſtrantes regionem diaphragmatis.

3. Cum reſpiratione depravata decumbunt ex *aſthmate ſicco convulſivo*, quod vitio diaphragmatis aut muſculorum thoracis convulſivo ſubinde eveniet. Talem enim difficultatem reſpirationis imprimis infert diaphragmatis impedita contractio & dorſum verſus explicatio; Nam ſic per conſequens etiam thoracis dilatatio impeditur. Talia aſthmata convulſiva patiuntur hypochondriaci confirmati, imprimis ii, qui patiuntur *ſymptomata mulieribus hyſtericis communia*, ſed rarò hoc fit.

Porrò in confirmatis hypochondriacis interdum *tumores viſcerum* abdominis, imprimis lienis *duri* & *ſcirrhoſi*, non ſunt rari, qui confirmato huic malo imprimis ſuperveniunt, ſicuti etiam hepatis infarctus ejuſque pertinaces ſcirrhi & tumores interdum ſuperveniunt: ſuntque tamen revera potius productum morboſum, utut falsò à quibuſdam pro cauſa & radice morbi habeantur. Nam & malum hypochondriacum & ſcorbutus inſonte omnino liene aliiſque hypochondriorum viſceribus, obſervata fuerunt, teſte HORSTIO *lib. 9. obſerv. 4. pag.* 442. quicquid etiam in contrarium dicat VELTHUSIUS *Tract. de Liene*. Percipiunt præterea tales ægri non rarò *moleſtas pulſationes* in hypochondriis, uti etiam in regione dorſi, imprimis circa lumbos & regionem lumborum ſuperiorem, è regione pancreatis, (*gegen uber*) ubi ſunt diſperſi rami arteriæ cæliacæ; quin etiam tales pulſationes percipiuntur interdum etiam in aliis corporis partibus, ubi aliàs nullus naturaliter ſentitur pulſus, & ferè duritiem arteriæ ex ſtrictura fibrarum convulſiva inſequitur. Malo ulterius procedente *vertigines graves* frequentiſſimè ſuperveniunt: *omnes ferè hypochondriaci præſertim jejunô ſtomacho ſunt vertiginoſi*, quod ſignum rarò fallit; uti *infrà lib. 2. cap. 1. Sect. 3. patebit*; quæ ipſæ vertigines ſaltem aſſumptis, v. g. panis buccella, brevi poſt denuò ſiſtuntur.

Cephalalgiæ ſubinde affligunt in ſpecie *tenſivæ*, & hinc *capitis obnubilationes*, imprimis à paſtu, & tandem ingenii torpor & memoriæ lapſus, uti audietis *lib. 2. Sect. 3. cap. 4. Artic.* 1. ubi de memoria; ut hypochondriaci confirmati interdum neceſſe habeant, valedicere ſtudiis; tandem interdum *memoria planè deficere incipit*. A paſtu ſolent *eſſe quaſi ebrii*, & facilè terrefiunt hypochondriaci; ſubinde *anxietates frequentes*, *gravior cordis palpitatio*, *triſtitiæ & mœrores* circa manifeſtam cauſam, atque ſic tandem *ipſa melancholia*, à foco *hypochondriaca* ſpecialiter dicta, ſuperveniunt, quam *inſomnia varia* & turbulenta & terrifica aut præcedunt, aut etiam comitantur: videat. TIMÆUS *Von GuldenKlee Caſu 16. lib. 1. pag.* 34., uti generoſus Nobilis ultra biennium mente anxius, triſtis & meticuloſus ſine cauſa fuit, cordis percepit anguſtias, ſæpè mortem inſtare putavit, ac perinde lachrymabundus opem petiit, capitis dolore, vertigine, aurium tinnitu & vigiliis afflictus fuit, &c.

Pulſus ſunt varii & interdum admodum inæquales, ſubinde intermittere videntur & in paroxyſmo mali confirmati ferè omni momento mutantur. Nam ubi confirmatum fuerit hoc malum hypochondriacum utut ſymptomata ſtomachi & hypochondriorum, ſeu potius inteſtinorum, nunquam omnino remittant, tamen ſubinde per paroxyſmos affligunt, & ſuas exacerbationes habent, rariùs certas, frequenter vagas, ac ipſæ palpitationes & anxietates cordis & capitis, & ſenſuum ſymptomata, item dyſpnœa, atrociter interdum affligunt: quin etiam interdum viri in graviori paroxyſmo ea patiuntur pathemata, quæ evenire ſolent mulieribus hyſtericis: adeo *ut revera Paſſio hyſterica mulierum ſit certa quædam ſpecies Mali hypochondriaci*; & ipſi ægri dicunt, ſe percipere aſcendere fumos ex abdomine ad cor & caput, (de quibus *infrà lib. 2. cap. 2. Sect. 3. ubi de Epilepſia*,) item ex liene ſubinde aſcendentes, & poſtmodum ita tales paroxyſmos inferente, quo ipſo vulgi hypotheſin de fumorum ex dictis locis adſcenſu non parum confirmant.

Urina Hypochondriacorum eſt varia: extra paroxyſmum ferè ſanorum eſt ſimillima; dum paroxyſmus gravior urget, interdum effluit cruda & tenuis, interdum etiam turbida, *pallida*, plus minus *aquea* & craſſa; ſedimentum habet ſubinde farinæ laterum analogum, ſpeciatim ubi jam Malum in Scorbutum degenerat; interdum *cruſta ſalina* eidem urinæ ſupernatat, aut corpuſcula ſalina lateribus vaſis adhæreſcunt; ſed ad fundum præcipitantur; interdum corpus puriforme, moto vaſe in liquorem lacteum diſſiliens, obſervatur, qualem deſcribit DRAWIZIUS *de Scorb. pag.* 376. & TIMÆUS *Von GuldenKlee lib. 3. Caſ. Med.* 48. & PLATERUS *lib. 3. Obſerv. pag.* 784., interdum in talibus deprehenditur, poſt nimias nempe vigilias, intensè tincta. Quod ſi urinæ anteà claræ & tenues uſu medicamentorum fiunt craſſæ & turbidæ & ſubnigricantes cum copioſo ſedimento, bonum ſignum eſt rectæ operationis medicamentorum.

Ex ſymptomatibus his multiformes ægrorum quærelæ emergunt. Omnia tamen hæc, quorum complicatio malum hypochondriacum conſtituit, rarò in uno ſubjecto omnia exiſtunt; quædam enim in hoc, quædam in alio ſubjecto ſe manifeſtant: Sufficiat nihilominus pro malo hoc determinando, ſi ſtomachi non ritè digerentis adſint ſigna, cum torminibus & flatibus abdominis, alvo adſtricta, & hinc capitis perturbationibus: quibus tanquam primariis, ſi alia quædam ex recenſitis accedunt, eò faciliùs malum determinatur, hujuſque præſentia certior redditur. Exempla, quæ pro idea hujuſmodi ægrorum ſufficiant, vid. in HORSTIO *lib. 4. obſervat.* 27. *& ſeqq.* item HOECHSTEDTERO *Decad. ſuprà citata*.

CAUSÆ MALI HYPOCHONDRIACI.

Cauſa proxima horum malorum complicatorum eſt *ſtomachi cruditas acida* ſeu *acidum ventriculi vitioſum*, plus minus auſterum, in ſubjecto plus minus viſcido ex ſtomachi vitiata digeſtione enatum, à quo pro varietate ſubjectorum omnia reliqua ſymptomata facillimè deduci poſſunt, modò ea, quæ alio tempore & alia occaſione de ſimilibus affectibus dicta fuerunt, ruminentur: adeoque *ſubjectum* ſeu pars affecta in malo hypochondriaco (à cauſa quidem) ſeu radicationis eſt ventriculus, ejuſque vitiata digeſtio prima; à morbo verò, ſeu inhæſionis, ſunt ſanguis & bilis: ſed non excludendi ſunt ſpiritus influi, præſertim in malo confirmato & inveterato, & qui ad Scorbuti naturam quaſi accedit, unde etiam hæreditarium exiſtit.

His tanquam productum morboſum ſuperveniunt ipſarum partium corporis continentium ſeu ſolidarum multiplices alterationes: & quidem quoad has partes ſolidas, magis affecta ſunt in malo hypochondriaco viſcera abdominis, quorum conſenſu ſubinde & alia afficiuntur; unde palpitationes cordis, cephalalgiæ, vertigines, melancholiæ hypochondriacæ, &c. Scilicet jus digeſtionis primæ in ventriculo eſt univerſale in totum corpus, adeoque tam in theoria quàm praxi morborum maximam ſemper ſui poſtulat conſiderationem, uti non minùs in Praxi legitima ſemper quoque ad eam reſpiciendum eſt; ſiquidem, ut ſæpiùs jam dictum, omnes ſuccorum in corpore fermentationes ſunt ſaltem continuationes fermentationis in ventriculo inchoatæ. Hujus ergo actio, nempe digeſtio læſa, vitio ſucci ejuſdem fermentativi nimis acidi nec ritè volatilis, ratione cujus avidiùs appetit quàm concoquit, eſt primaria cauſa totius mali hypochondriaci.

Ex chylo acido in primis viis *depravatur ſanguinis craſis*, hinc deficit & vitiatur ejus ſpiritualſcentia ſeu pneumatoſis; hinc hebeſcit bilis, *aceſcit* ſerum & *lympha*, irritaturque genus nervoſum ac partes ſolidæ in abdomine, malè nutritur univerſum corpus.

Ex his quaſi quinque punctis, nempe

1. Cruditate acida in primis viis,

2. Sanguinis craſi depravata,
3. Πνευματώσει deficiente,
4. Lymphæ aciditate & acrimonia, &
5. Bile inerte

omnes lineæ deducendę ſunt, quę depingunt *malum hypochondriacum*, cujus centrum ſit *ſtomachus*.

Cauſa ergo efficiens Mali Hypochondriaci eſt vitium acidi ſpirituoſi fermentativi, vitioſè acidi, nec debitę volatilis ac ſpirituoſi; ratione cujus avidiùs appetit quàm digerit ventriculus: quo ipſo fermento aſſumpta quidem promptè plus minus diſſolvuntur, ſed eadem diſſoluta minus fermentantur ac volatiliſantur; unde in paſtam acidam aut acido-auſteram plus minus viſcidam flatulentam degenerant, quæ aliàs in chylum ſalſum volatilem tranſmutari debuiſſent; unde copioſiſſimi *flatus* præternaturali fermentativa turgeſcentia erumpunt, (vid. *ſuprà cap. 2. Sect. 5. ubi de Inflatione ſtomachi*;) hinc *Ructus* acidi & ſtomachi Inflationes, & ex materia viſcida acida ejuſdem graves dolores, aut vomitus materiæ viſcidæ inſigniter acidæ; delapſa tandem hæc maſſa cruda ex ſtomacho, & occurrens bili in inteſtinis vitioſè effervescit, unde copia flatuum. Nam, ut alibi oſtenſum, flatus fiunt ab acido, vitioſè in materia viſcida effervescente. Et ſpeciatim, ſi paulò volatilior ac ſpirituoſior fuerit bilis, incaleſcentiæ ſeu ſubitaneæ phlogoſes ex hypochondrio dextro ſubitò in totum corpus ſe diſpergunt, (ad imitationem quaſi olei vitrioli vel ſpiritus nitri, vini ſpiritui rectificato commiſti) quod vulgò quidem, ſed falsò, hepati calido adſcribitur. Unde etiam fuit imaginaria iſta ventriculi frigida & hepatis calida in affectu hypochondriaco quibuſdam accuſata antipraxia, cùm tamen potiùs præſens flatuum proventus continuus, & hinc multiplex inteſtinorum nata irritatio, continua murmura, & nunquam intermittentes borborygmi abdominis ſemper ex materia acida viſcida oriantur. Cùm verò fæces tales ſecretæ ſint plus minus viſcidæ in cellulis inteſtinorum, coli imprimis, hæ pertinaciùs hærent, quorum acore præternaturali pertinaces dolores, lancinationes & terebrationes, pituitæ vitreæ vulgò adſcriptæ, generantur. Hinc eſt, quòd ſubinde conquerantur ægri, ſe ſentire nonnunquam infarctus in abdomine, & monſtrando locum iſtius infarctus ſitum coli ſub ſtomacho exactè delineant, (ubi ſcilicet colon cum ventriculo, ſiniſtrorſum verſus porrigitur;) *Quando ſtomachum monſtrant dicentes: valdè premit, omnia ſunt plena; tum ſtomachus laborat materia: ſed cum ſub ſtomacho premitum ſentiunt, ac ſi lapide quodam graventur*, colon eſt affectum. Hæc ipſa materia viſcida, ſimulque occultè acida, auſtera in cellulis coli contenta & quaſi condenſata alvum contumacem & difficillimæ ſolutionis reddit.

Hypochondriacorum excreta ſunt pauca & indurata, quia coagulantur ab *acido plus minus* auſtero; ſicut enim bilis, tanquam alcali volatile, fluidas reddit fæces; ita acidum eaſdem coagulat; quare, quia firmiores redduntur in cellulis, diutiùs retinentur, & *ſegnitiem alvi* inferunt. Hinc quando ventriculus & vicinæ partes membranaceæ, quæ chylo nutriri ſolent, acido auſtero ſucco irritantur, tunc ſpaſmis contrahuntur, fibræque earum ſtringuntur, ſicque tenſionis & quaſi infarctus ſenſus circa hypochondria, præſertim ſub inſpiratione, percipi ſolet. Quin & aliquorum viſcerum nervi ac membranæ nunc in radice, nunc in ſuo progreſſu, præſertim meſenterii, eodem ſapore malè affectæ ſpaſmos & convulſivos motus patiuntur, per conſenſum alias cordis partes afficientes: hinc varii hypochondriorum & abdominis *dolores*, iliaci, lancinantes, & *tenſivi* ægris inducuntur; ſicut & palpitatio cordis non rarò in hypochondriacis non tam ſanguinis tranſvaſati, quàm nervorum moventium vitio, ut plurimum naſci videtur. Et *tenſiones capitis circa tempora* ſunt nihil aliud, quàm ſpaſmi membranarum in dictis locis ab acido præternatuli irritatarum.

Crudior talis chylus per inteſtina tranſcolatus, & Maſſæ Sanguineæ inſtillatus, & hujus craſin, acore ſuo vitioſo & præternaturali in ſubjecto nonnihil viſcido hærente inquinando, ipſam Maſſam Sanguineam plus minus craſſam & ſpiſſam & difficulter fermenteſcibilem minuſque ſpirituaſcibilem reddit; Unde anxietates, *cordis palpitationes* & ſimilia cordis pathemata derivantur à grumoſo ſanguine plus minus coagulato, circa auriculas in ventriculis cordis hærente; unde ſanguis & ſpiſſus & craſſus obſervari ſolet; Conf. SYLVIUS *Prax. lib. 1. cap. 35.* Sin verò ſub colatura ſanguinis per viſcera, in ſpecie per hepar & lien, de tali crudiore chylo ſanguini infuſo nonnihil in eorum porulis hæreat, irritatis fibris illorum contractura meatuum, hinc ſubſiſtentis materiæ firmior retentio, tandem à vitioſo ſuo acido coagulatio, ſicque *tumores* & *infarctus* viſcerum ſuperveniunt, & ita his denique *ſcirrhi* pedetentim enaſcuntur. Minus dum ſpirituaſcit ſanguis jam depravatus, etiam ſpiritus minùs volatiles minuſque ſubtiles, nec ſatis lucidos, minuſque naturaliter temperatos, ſed aſperiores &, ut ſic dicam, ad acetoſum ſaporem declinantes, producet, qui facilè in motus anomalos, *unordentlich*, & exorbitantes prorumpent; adeoque ſtomacho affecto vertigines, item cephalalgias, &c. inferunt, donec ex dictis, *triſtitia*, *mœror*, *anxietas*, cogitationes fixæ, & tandem melancholiæ ſymptomata ſuperveniant.

Cauſa proxima ergo eſt acidum exceſſivum, minus ſpirituoſum, quod pro ratione aciditatis infert omnia iſta ſymptomata.

Diſponunt ad hoc malum ex *Cauſis remotis* præter ea, quæ *ſuprà de Apepſia* dicta ſunt, ſpeciatim tres.

1. *Errata in victu.*
2. *Deficiens motus* corporis; & tandem
3. *Vitæ genus ſtudiis & curis* nimis *occupatum*.

Quæ omnia diſponunt ægros ad cruditates in primis viis.

Quoad *Diætæ Errata*: hæc vitioſum pedetentim chylum ſuppeditant. Nam alimenta aut nimis acida, aut fumo indurata, aut ſale condita, aut difficulter digeſtibilia, & ſale volatili deſtituta, &c. multùm hìc conferunt: *Sale condita*, imbiberunt non parum de ſpiritu acido ſalis; *fumo indurata* de ſpiritu acido, fuliginis multum continent. Facit huc *potus* facilè *aceſcens* non ritè defæcatus, vel qui ad aceſcentiam inclinat, iſque non adeo diureticus, vel in acetum vergens, ad malum hypochondriacum diſponit.

Motus, qui aliàs inſtar ſtimuli & chyloſin & hæmatoſin adjuvat (nempe motus naturalis) & diſtributiones ſuccorum promovet, dum deficit, has omninò impedit, ad cruditatem colligendam non parum confert, & excrementorum ſeparationes, tàm per urinam, quàm in ſpecie per ſudores, minùs promovet.

Curæ denique & *Studia*, nocturna præſertim, ſpiritus animales abſumunt, & vires ita exhauriunt, indeque digeſtionem primam defectuoſam, & Maſſam Sanguineam minus ſpirituoſam minuſque volatilem reddunt; unde inquinatus ita ſanguis, & conſequenter etiam lympha ipſa, tam glandularum conglobatarum, quàm etiam conglomeratarum, v. g. pancreatis, acrior & acidior reddita, ſucceſſivè ſymptomata ſtomachi, abdominis & inteſtinorum, & tandem hoc malum infert. Hinc *lucubrationes nocturnæ* ſtatim poſt cœnam notoriè ad malum hypochondriacum diſponunt.

Inquinatus itaque ſanguis, ipſaque lympha, & conſequenter reliqua corporis contenta, ipſique adeò affecti ſpiritus, tandem corporis habitum ſucceſſivè ita immutant, ut exinde malum naſcens ad gradum ſublimiorem exaſperatum & deductum, *Scorbutus* appelletur; qui tamen haud adeò frequens, quàm vulgò haberi ſolet, ut optimè monet SYDENHAM *in Obſervat. de Morb. acut. pag. 411.* quin morbis vel minus cognitis, vel nondum ſufficienter confirmatis, pallium eſſe ſoleat. De cætero rectè quidam dicunt, quòd malum hypochondriacum exaltatum, & quaſi malignius redditum, conſtituat Scorbutum, utut præterea & alias cauſas antecedentes agnoſcat. Hunc multi, in ſpecie PETRÆUS *in Diſſertat. Harmonicis*, non ineptè inter *ſpecies Cachexiarum* referunt, dum ſcilicet à vitiato ſanguine aut atrophia, aut cacotrophia, deprata nempe nutritio, tandem neceſſariò ſequitur: quin tandem exaltatum, & ſucceſſivè quaſi volatiliſatum nonnihil iſtud vitioſum acidum hypochondriacum in Maſſa Sanguinea & lympha, indeque penetrativum & fermentativum factum, tandem miaſmata fermentativa & contagioſa de ſe ſpargit. Adeò ut Scorbutus confirmatus per oſcula, per halitum, item per pocula communia aliaque media, uno nomine per *contagium*, *ſe multiplicet*, inque contagioſo fomite præ cæteris efficaciſſima eſt *ſaliva* in Scorbuticis admodum inquinata: qualia contagia, aut cum aere inſpirata, aut cum ſaliva hauſta, fermentationem, & hinc chylo-

ſin & hæmatoſin, tandem inquinant, ac ita ſe ſubinde multiplicant, quin etiam Scorbuti fomes, ubi confirmatas egerit radices, ſeminali medio à parentibus in liberos traducitur.

Eſt igitur hic *peculiaris humorum dyſcraſia, ſeu Cachexia*, ſymptomata adeò varia excitans, ut ſi aliquod horum infrequens cuidam obveniat, quod ad certum aliquod morbi genus referri nequit, ſtatim Scorbuticum pronunciet: Hincque deſcriptione anguſtiore comprehendi vix poteſt; utut frequentiſſimum noſtris etiam regionibus hoc Malum exiſtat.

Symptomata Scorbutica præterea, quæ modò de Malo hypochondriaco fuerunt explicata, ex eo imprimis oriuntur, quod (1) *fermentum ſcorbuticum imprimis glandulas quaſcunque afficere*, harumque *lympham inquinare & inficere ſoleat*; quodque (2) iſtud ipſum, prout contradiſtinguitur Malo hypochondriaco, in ſpecie nervis inſigniter infeſtum & hoſtile eſſe ſoleat; unde etiam Scorbuticos tam varia nervoſi generis pathemata ſolent affligere, & quidem graviora & frequentiora, quàm Hypochondriacos.

Res ut pateat, quod inquinet glandulas, & aciditas ejus ſit infeſta nervis, ſpecialiora Scorbuti ſymptomata conſideranda ſunt: Nempè percipitur laſſitudo totius corporis ſpontanea, & ad motum nunc major nunc minor impotentia, ſenſus gravitatis in cruribus, ut & aliorum membrorum debilitas, & dolor obtuſus; patiens inclinat ad ſomnolentiam, niſi adſit febris ſcorbutica; appetitus utplurimum eſt auctus, aut planè deſtructus, conjunctus cum nauſea: ſemper ferè adeſſe ſolent gingivarum laxationes (nam omnia Mali hypochondriaci ſymptomata ſunt etiam in Scorbuto) unà cum vaga ſeu varia earundem nunc *excreſcentia* & *intumeſcentia*, nunc exeſione & *exulceratione*, item cum inſequente dentium vacillatione ac eroſione, atque oris fœtore, & fricatæ *gingivæ* nunc *ſanguinem ſtillant*, eumque intensè ſalſum, nunc *liquamen* quoddam *ſeroſum*; in talibus *ſaliva* frequenter admodum eſt *ſalſa*, interdum, imprimis matutino tempore, manifeſtè *acida* deprehendi ſolet, ut in juvene ſcorbutico obſervavi. Præterea frequentes ſunt in Scorbuto *phlogoſes* vel *ſudores* etiam nocturni, in quibus *ſudor ſpargit ſub acidum* odorem, imprimis in habitu corporis, in cruribus, in brachiis; malo procedente variæ erumpunt *maculæ*, nunc majores, magnitudine interdum thaleri (uti ipſe vidi) nunc minores, *pulicum morſibus ſimiles*, quales videntur in purpura, Germ. *das Frieſel*, interdum manus ſuperant; imò ſæpè totos in artus, præprimis tibias, ita diffunduntur, ut quaſi una ſit macula livida, cum elephantiaſis aut ſphaceli metu: vid. EUGALENUS *de Scorbut. pag.* 7. Diverſi ſunt coloris, nunc rubicundæ, nunc flaveſcentes, nunc atropurpureæ, lividæ, &c. Cum quibus alternant frequenter exanthemata in artubus, eaque varia, modò lævia, protuberantia, aſpera & ſquamoſa. *Scorbutici* ſubinde patiuntur *corporis pruritum*, ſed dum incipiunt ſe leviter ſcalpere, locus intumeſcendo totus inſigniter rubet, ſed breviori tempore evaneſcit; in alio loco iterum *pruritum* & talem *intumeſcentiam* infert, denuò tamen ceſſat: Rarum eſt, quod tumores ſint conſtantes, & ſi ſunt conſtantes, utplurimum occupant glandulas artuum, quæ forma *ſcrophularum* ſolent tumeſcere. Sæpe *pruritus* hic, ſi ſcalpatur, dat *ulcuſcula graviora*, & in varia ulcera degenerantia, quæ plorant ſerum adeò acre, ut quandocunque calceamenta ægri fuerint exinde eroſa; & quidem talia ulcera ſunt difficulter ſanabilia, quia facilè degenerant in *gangrenam*.

Urinæ Scorbuticorum admodum ſunt variæ, intensè ſubinde tinctæ & flammeæ, abſque febre tamen & ictero, & rutilant inſtar ſpiritus nitri, etſi nulla febris adſint indicia, cum ſedimento copioſo & craſſo, ſubinde lateritio, ita tamen, ut exteriùs inſpectus matulæ fundus ſubcruentum ferè carneum quid repræſentet. *Urina hæc flammea eſt* nihil aliud, quàm latex urinarius nimis ſalibus contentis ſaturatus, inſtar acerrimi lixivii. Interdum tales urinæ flammeæ ſubinde immutantur, & fiunt naturaliter ſine tali ſedimento tinctæ, ſed ita, ut *copioſæ arenulæ rubræ* facilè friabiles, quæ ſunt ſalia cryſtalliſata à vaſis lateribus, incruſtent matulæ fundum & latera, & hæ arenulæ ſunt unum ex certiſſimis ſignis Scorbuti. Præterea interdum flammeæ tali urinæ *cruſta* quaſi *pinguis* ſeu quædam *pinguedo inſtar pelliculæ* ſupernatat, quæ pellicula ad latus adſpecta ſolet eſſe admodum variegata, & *pavonis caudam* aut eleganter coloratam iridem repræſentat. Eſt autem nil aliud, quàm ſalia coagulata, & ſignum ſcorbuti infallibile. Sic in Chymicis ſi aliquid evaporetur uſque ad pelliculam, ea apparet variegata, ut plurimum autem in urinali reperitur, urina effuſa, color quidam cœruleus, qui vix ac ne vix quidem prima vice abſtergi poteſt. Et ſi forſan contingat tenuem, limpidam & planè aqueam nonnunquam excerni urinam, hoc fit, vel à recrementis aqueis hactenus in corpore congeſtis & retentis; nunc verò cum impetu excretis, propter particularum ſalinarum deficientem aut nullam ſecretionem: unde etiam hæ urinæ ſæpè malorum ſymptomatum prodromi exiſtunt.

Reſpirationis inſignes *læſiones* valdopere ſcorbuticos affligunt, eæque non humorales, ſed ferè convulſivæ, cum graviſſimis anxietatibus & pectoris anguſtiis junctæ. In ſpecie *dolorum* variorum torturis crudelis eſt Scorbutus crurum & ſurarum, nunc vagis, nunc fixis, præ cæteris ventriculi, dorſi, lumborum, pectoris atque abdominis; qui abdominis dolores ſcorbutici ſunt omnium crudeliſſimi, & ſubinde in dorſo & regione lumbari incipiunt (tuncque nephritidem notham conſtituunt) & cum graviſſimo contorſionis ſenſu hinc inde in abdomine oberrant: & ita anteriora verſus, ad regionem umbilicalem & dictas partes convellendo, contorquentur, ut nephriticis interdum doloribus ſimillimi ſint, abſente licet omni calculo; *unde putant* ægri, *ſe laborare Nephritide, ſed malè: Potius Nephritis notha vocanda eſt, quæ* interdum *umbilicum interiora verſus retrahit*. Verum quidem eſt, quod abdomen intumeſcat & ſi intumeſcat, etiam indureſcat, non à flatibus, ſed à ſpaſmo, & tenſione membranarum. Dolores hi nunc ſolitariè affligunt, nunc in variis corporis partibus tubercula varia non raro erumpunt, quæ ſubitò increſcunt, aſt ſubitò etiam denuò diſparent; nunc copioſa parva *tubercula, rubra, plus minus pruriginoſa*, hinc inde protuberant, quæ denuò de facili evaneſcunt. Et in quocunque ægro tam vaga & varia obſervantur ſymptomata, ſcorbutus latet; unde etiam ſcorbuticorum febres erraticæ exiſtere ſubinde ſolent: Certiſſimè ſcorbutus ſubeſt, ubi *modò hoc, modò illud ſymptoma ſupervenit*. Præter dictos dolores, qui conſtituunt Nephritidem notham, ſæpiùs dolores nunc fixi præſertim nocturni, nunc *vagi* & vagabundi, artus excruciant, dum acerbo dolore nunc crus, nunc brachium, nunc alia pars mutatis vicibus affligitur; nulla tamen aut leviter ſenſibili in parte inducta alteratione, quod ſymptoma in ſpecie *Arthritis vaga ſcorbutica* ſeu *varia*, Germ. *die reiſſende Gicht*, appellari ſolet. *Dolores* hi *artuum* ſunt vel *leviores* vel graviores: ſubinde *ſenſus Vermiculationis* ſeu formicationis in extremitatibus artuum percipitur, ſimilis ferè ſenſui iſti, quando dicunt: *Sentire ſe motum in artubus, ac ſi formicæ in illis circumcurſitent; vel membra ipſis torpore premi*: & eſt ſpecies tactus depravati; unde affectum hunc quidam vocant *Morbum Scorbuticum*. Sæpiùs membra ſtupida plus minùs fiunt paralytica aut ſaltem doloroſa, idque imprimis poſt Colicas ſeu poſt tormina & dolores abdominis, quibus *Pareſis* ſupervenire ſolet, in qua motus perit ſenſu integro aut ſaltem doloroſo. Interdum motus adeſt, & ſenſus deficit, ut ſi quid in manu teneant, illud non ſentiant. Interdum in tali paralyſi *contracta* membra fiunt *rigida*, contracta, & tamen non immobilia. Loco paralyſeos è contrà frequentes admodum *convulſiones, motuſque convulſivi* ſcorbuticos inſigniter vexant, ſive internas occupent regiones, ſive externos agitent artus. Sanè ſæpiſſimè epilepſia & ſimiliter convulſivi morbi, quin & hyſterica paſſio ex fomite ſcorbuto originem ſuam aut ſaltem malitiam obtinent & morboſam virtutem. Præter vagos ſuprà dictos dolores ſcorbutus etiam interdum infert *fixos*, tàm in artubus lacerantes & lancinantes, præſertim *nocturnos*, quàm *cephalæas* immanes atque habituales contumaces, tàm vagas quàm periodicas, quæ ſunt frequentiſſimum & urgens maximè ſcorbuticorum ſymptoma, item *Odontalgias* ferè intolerabiles. Interdum ſtomachum pertinaciter affligunt, unde *vomitus* admodum contumaces oriuntur, non niſi antiſcorbuticis curandi: Interdum occupant *extremitates artuum*, qui ſunt graviſſimi: hi *interdiu* ſilent, *noctu* verò affligunt, & ſic magnam habent convenientiam cum dolo-

dolore in Lue Venerea occurrente; unde etiam quidam dicunt, nullum affectum magis eſſe affinem Lui Venereæ præter ſcorbutum. Præter dicta, crura ſubinde *intumeſcunt* conſtanti tumore, haud quidem œdematoſo; ſed duro plus minus rubicundo, nunc cum nunc ſine doloribus nocturnis; interdum exulcerantur, ita, ut elephantiaſin Arabum repræſentent. Quin etiam Tumores duri, Gallicos nodos æmulantes, tàm in locis glanduloſis, quàm etiam in locis muſculoſis, præſertim cruribus, protuberant doloris expertes, dum quieſcunt ægri, dum verò ambulant, aut dum crura pendentia habent, inſigniter dolere ſolent.

Interdum quoque *cruentas dejectiones* plus minus dolorificas falsò à quibuſdam dyſenteriæ, ab aliis hæmorrhoidibus apertis tributas, inducunt; aut ſi non ſponte ſua accedant, facillimè ſaltem purgantibus acrioribus provocantur. Nam ægri tales, quando emittunt cruenta, non ſunt dyſenterici; fit enim ſine torminibus; non ſunt hæmorrhoides, quia poſt ſtercora produnt: ſed eſt *hæmorrhagia inteſtinorum*; unde interdum leves *Purgationes Scorbuticis diarrhœam cruentam, interdum atrocia ſymptomata dyſenterica* inferunt, præſertim ſi pilulari forma propinantur purgantia. *Signa tamen, quibus* hujuſmodi cruentæ dejectiones ſcorbuticorum *diſcernantur à dyſenteria* & fluxu hæmorrhoidali, deſcripta videbitis in HORSTIO *libr. 7. Obſervat. 25. pag. 393. & 394.*, ubi egregia eſt obſervatio.

Nec ſolùm per alvum, ſed etiam per alia loca, pertinaces *hæmorrhagias*, e. g. *narium, ſputum cruentum, &c.* inducit ſcorbutus; ſanguis interdum cœruleus vel ſubviridis apparet: interdum infert *eryſipelata* in artubus cautiſſimè tractanda; nam facillimè gangræneſcunt, aut ſaltem in ulcera admodum cacoethea degenerant; ſicuti gangrænam artuum, præſertim circa pedum digitos, ſponte ſua exque cauſa interna oriundam, infert ſemper lethalem: qua de re vid. imprimis SENNERTUS *lib. 5. Prax. P. 2. cap. 19. circa finem.*

Tandem à malo confirmato frequenter *atrophia* utplurimum corpus tabeſcit, aut ſuperveniente phthiſi emaciantur. *Catarrhis* quoque & *catarrhoſis* affectibus, iiſque frequentiſſimè circa caput, collum, fauces & regiones glandulis magis obſitas; item *excoriationibus* & *exulcerationibus* non ita facile curabilibus obnoxii ſunt ſcorbutici.

Pulſus eſt admodum varius, inæqualis, ſubindè parvus & debilis, interdum formicans, ac ſubinde planè intermittens, cum animi deliquiis frequentioribus: adeo, ut qui ſcorbuti naturam ignorant, facilè à tali pulſu terreantur; utut ſit mos ſcorbuti, ut interdum pulſus tetros vegeto adhuc corpore ſoleat inducere.

Præterea ſubindè obſervantur *ſudores* copioſi, imprimis *nocturni* admodum *colliquantes*, quibus nonnunquam accedit *nauſea* & *alvi fluxus*: de quibus & aliis minus frequentibus ſymptomatibus vid. WILLISIUS *de Scorb. cap. 3.*

Quoad *Cauſam proximam*: ſymptomata hæc multiplicia ut plurimum plus minus convulſiva & ſimilia ſcorbutica, ex acido ſpecifico ſapore aut odore fermentativo ſcorbutico, ſpiritus & hinc contenta corporis inquinante, peculiariter nervis & fibris motricibus infeſto, interdum plus minus ſalſedine juncto, deduci optimè poſſunt; conjungendo utplurimum utrumque, tam acidi ſpecifici activitatem, quàm ex fibrarum ſenſilium ac motricium irritatione affectum plus minus ſpaſmodicum. *Peccare enim in Scorbuto acidum* patet:

1. *Ex conſequentibus*, quia remedia *Martialia* & *volatilia* conveniunt.

2. *Ex antecedentibus* ſymptomatibus, exulceratione, & ſimilibus variis glandularum tumoribus.

Nempe acidum iſtud Maſſam Sanguineam & hinc etiam lympham inquinans, bilem verò peſſundans, hæmorrhagias, deficientem nutritionem, partium exulcerationem, & vitiatam fermentationem, pulſus diverſimodè inæquales, &c. infert, dum lympha acris & corroſiva in variis locis nervoſis multiplices torturas doloroſas, contentorum varios motus, eorumque nunc ſtagnationem, unde tumores, nunc excretiones &c. excitat. Oris exulcerationes, gingivarum ac dentium plus minus corroſiones, ſtomacace dictas, contumaces catarrhorum acrium paſſiones, vagos partium dolores & lancinationes, &c. infert. In meſenterii glandulis coacervata, & vitioſo acore ſuo membranas & nervos irritans, iſtud in ſpaſmos convellendo, atrociſſimos abdominis cruciatus infert: item motus convulſivos, pathemata hyſterica, epileptica, etiam pareſes, paralyſes, & ſimilia ſymptomata. Hinc quò largior copia lymphæ talis acris, eò etiam frequentiores ſunt convulſiones in corpore. Ut taceam nonnullos de ſalivæ & oris ſalſedine valdè conqueri. Quando verò in tali lymphæ acrimonia eſt vis deſtruendi partes animalis duras, uno verbo, oſſa, accidit, ut oſſeis partibus multa creet mala: ſic ver. grat. dentibus ſummè eſt exitioſa, quippe quos ſenſim atque ſenſim reſolvit, atque deſtruit horum carnem vicinam, nempe gingivas; unde vulgus partem affectam credit ſolas gingivas. Item artuum juncturis inimica eſt hæc lympha, quare in illis collecta producit arthritidem, dum nimirum membranas, oſſa cingentes, acrimonia ſua pungit. Item in quibuſdam ſcorbuticis ſerum adeò corroſivum fuiſſe obſervatum, ut ex naribus eorum profluens linteamina intincta eroſerit: aliis ſerum inter dormiendum per os ſtillans in gena in verum ſal coagulatum fuit. Quæ *aſſerui de lympha nimis acri, ea tribuit* WILLISIUS *ſucco ſuo nervoſo acri*: qui proinde facilè poteſt corrigi, & in lectionibus Autoris hujus obſervandum. Quo ſuppoſito, ſal non tam fixum ſive alcalicum, quale non niſi fortiſſima calcinatione fit, neque acidum, utpote quod ſincerum ſiderationes ac coagulationes mox lethales introduceret, cùm ſanguis ſcorbuticorum fluidior juſtò obſervetur; *ſed acido-ſalſum potiùs exiſtere puto*: ita tamen, ut in ſalſo hoc ſale modò urinoſum, modò acidum, prævaleat, quamvis illius portio notabilis humorum maſſæ ſemper naturalis & connata, hoc verò toto genere ipſi præternaturale obſervetur. Atque ab eodem acido, à compari alcali in ſalſum plus minus commutato, turgida & imprægnata urina intenſiùs rutilat abſque cruſta & ſedimento ſalino; quin & interdum coloris dilutioris conſpicitur, quando ſalia hæc cryſtalliſata ſub arenularum forma in fundo ſubinde ſubſident, aut in ſuperficie in cremorem ſeu cruſtam illam ſalinam concreſcunt. Illud quidem ab acido parciore minuſque potente, ſale urinoſo magis ſaturato, ita ut ratione hujus ſaturationis uberiores ſulphureas ſanguinis particulas commodiùs imbibere, hincque urinam rubicundiorem & lixivioſam magis reddere poſſit; cùm è contrà, quò plus acidi, minuſque alcalici volatilis, acidior ſeri ſcorbutici portio ſibi relicta urinæ in-ac ſuper-natet, quod urinoſo ejus uberiùs atque intimiùs junctum, hujus vim agendi in ſulphuream portionem ſufflaminet, hinc tincturam minus rubicundam urinæ concedat.

Maculæ denique, quæ hinc inde corpus tingunt, è primariis ſignis ſunt partis ſanguinis corruptæ & quaſi gangrænatæ, ut ſic dicam, quæ à reliqua maſſa ſeparatæ per ſanguinis circulum hinc inde defiguntur ſub cute, donec ita ſucceſſivè inſenſibiliter exhalent; unde earum eruptio bonum eſt ſignum, depurantis ſcilicet Maſſæ Sanguineæ. Cætera ſymptomata ex ſuprà & aliàs dictis facilè explicari poterunt. In ſpecie tamen conſulendi adhuc veniunt Autores, qui ex profeſſo de Scorbuto ſcripſerunt, verb. grat. SENNERTUS tam *in Praxi*, quàm peculiari *de Scorbuto Tract.*, SALOMON ALBERTUS, HORSTIUS *in Obſervat. & Tract. de Scorbuto*, WILLISIUS *in Specim. Patholog. Cerebri*, ubi *de morbis convulſivis & Scorbuto*, DRAVVIZ *de Scorbuto*, & recentiſſimè MOELLENBROC *de Arthrit. vag. Scorb.* Protheus interim etiam eſt ſcorbutus, dum ordinariò pathemata ex aliis morbis quibuſcunque ſeſe aſſociant, omneſque iſtos graviores aut deteriores aut certè contumaciores ſimul reddunt, adeò ut tales morbi præter hoc, quod circa ſymptomata multum varient, vix citra recidivæ metum ſint curabiles, niſi ſimul appropriatis ſcorbuticis infringantur. Imprimis febres periculoſis ſtipatæ ſymptomatibus ex ſocietate ſcorbuti naſcuntur, ſicut intermittentes ex ſcorbuto ferè erraticæ fiunt.

Si conſideramus *remotas Cauſas* ad ſcorbutum diſponentes, eæ ſunt variæ; imprimis Res nonnaturales, inter quas

1. Locorum ratio ac regionum, quarum quædam *terræ aquarum* & *alimentorum* cauſa magis præ aliis ad hoc malum diſpoſitæ ſunt. *Aeris* præſertim ſummopere hic habenda eſt ratio, cum ab eodem craſis tam

tam ſanguinis quàm ſpirituum multum dependeat. Ratione hujus enim Hypochondriaci ſaltem *ſeptentrionales*, & maris Balthici imprimis accolæ, tandem evadunt Scorbutici, ita ut morbus endemius in inferiori Saxonia, Belgio, & Anglia, reliquorumque locorum maritimorum, ſit Scorbutus; cum è contrà *Orientales* & *Meridionales*, Gallia, & imprimis Hiſpania, parum aut planè nihil nominetenus de Scorbuto ſciunt. Hoc autem inquinamentum aeris eſt aura marina noſtras ſalſa admodum, & cùm noſter aer aquilonaris perflet loca paludoſa & lacuſtria, effluvia iſta putrida ſecum affert. Hinc ex aere hoc à nobis inſpirato iſtud acidum in nobis exacerbatur, maſſa ſanguinea, ſaliva, & conſequenter fermentum ſtomachi vitiantur, & tandem ſcorbuticam corruptelam inducunt; unde locis quibuſdam Scorbutus magis familiaris & endemius redditur: vid. RONSÆUS *Epiſt. ad Hadrianum Junium*, & HORSTIUS *de Scorbuto*. Sic ratione talis aeris & mali victus omnes navigantes, quò diutiùs in libero Oceano ordinariè conflictantur ſcorbuto, dum aer marinus effluviis acido ſalſis ex mari elevatis inquinatus, reſpirando attrahitur, & præ aliis Belgæ & Angli fiunt Scorbutici, dum navigant. Conf. WILLISIUS *de Scorbut. cap.* 2. Quin & qui jam conflictantur cum Malo hypochondriaco, ſi peregrinantur in loca puro aere prædita, ſolent ſponte ab iſtis Malis purgari. Iſte ergò aer noſtras effluviis ſalinis acidis eſt præditus, & ſecundùm Hartmannum ſulphure temperato deſtitutus eſt, hinc malum hypochondriacum exaſperat, iſtud acrius reddit, & ſic in Scorbutum degenerare facit; atque vel hoc quidem ratione craſſitiei, ventilationi ſanguinis hujuſque effluvtorum heterogeneorum ſecretioni minus congruæ, vel ſalia atque ſulphura anomala corpori inſpirando.

2. In ſpecie *Victus ratio* ad ſcorbutum maximè diſponit, cum multorum locorum in ſe ſalubrium incolas ſcorbutus enormiter affligat, contrà maritimus quibuſdam locis planè incognitus ſit: quatenus hi victu ſalubriore vitium ab aere contractum ſenſim emendant; illæ verò vel ſolo victu inconveniente leviſſimum aeris influxum juvant. Qualem præprimis ſuggerunt cibi nimium acidi & viſcidi, ſale conditi, ac fumo indurati, caro porcina, piſces maritimi, lacuſtres, & teſtacei, item cereviſiæ nimiùm viſcidæ & non ritè fermentatæ, aquæ corruptæ, vinum & vini ſpiritus copioſiùs hauſta.

3. *Otium* excrementorum cunctorum ſecretiones atque excretiones ſufflaminans: Hinc fœminæ, aut ſtudiis vacantes ſcorbuto magis obnoxii obſervantur, quàm viri, ruſtici atque operarii.

4. *Contagium* abſentibus reliquis cauſis Scorbutum producens, ita quidem, ut annotante DRAWIZIO *de Scorb. pag.* 100. converſatio cum Scorbuticis frequentior cauſa videatur, quare apud nos malum hoc adeò commune ſit, ſiquidem per ſalivam, adeòque per communia pocula, item per ſudores, alios inficere ſolent.

5. *Diſpoſitio hæreditaria*.

6. *Viſcerum* primæ & ſecundæ digeſtionis *dyſcraſia*: Quibus

7. Accedunt alii morbi chronici, febres diuturnæ, imprimis quartanæ, & omnium maximè Malum hypochondriacum, quod, ut ſupra dictum, inveteratum & magis confirmatum, aut degenerat in ſcorbutum, aut comitem certè hunc ſibi aſſociat.

Quibus præmiſſis vel ſponte patet: maſſam ſanguineam & ſpiritus influos eſſe ſubjectum ſcorbuti; hos quidem inhæſionis; illam radicationis; adeò ut mutuò circulo malum magis magiſque confirment. In ſpecie ſpiritus influi à ſua craſi degeneres in acrem ſpecificam diatheſin deflectunt: deinde ſerum ac lympha ſpecialiter hoc ipſo ſapore imprægnata deprehenduntur, ſanguine ob texturam ſalino-volatili oleoſam non nihil obtundente eundem: quod manifeſtiùs in illis humoribus percipitur, propter quas cauſas affectus ſcorbutici partes inter ſolidas, præcipuè in partibus nerveis, ſe exerunt, & hinc in glanduloſis locis: unde atrophiæ, ſpaſmi, convulſiones, paralyſes, ſtupores, dolores varii ac multiplices, ipſaque adeo arthritis; item dolores vagi & fixi, ulcera oris, catarrhalia pathemata, &c. frequenter adeſſe ſolent.

Cauſa ergò *proxima* erit *ſapor* ſeu *odor* (vocet quis ut lubet, modò minimum fermentativum in hujuſmodi morbis, licet chronicis, ubique conſideretur, quod in contagio & hæreditaria multiplicatione manifeſtum eſt) *ſpecificus acidus*, ſpiritus influos & maſſam ſanguineam imprimis inquinans: ſpecificum ſaporem voco, utpote à priori à nemine dignè explicatum; de acidi verò natura eſſe, ſymptomata confirmant. Dum verò ſpiritus inquinat, fermentum digeſtivum ventriculi, ejuſque protopepticum acidum ſimul, idque ferè primariò, alterabit; unde primò digeſtionis ex errato continuatus morbi ſemel inchoati progreſſus vel ſponte ſua pateſcit.

Diſtinctio ſcorbuti in eum, qui eſt ſanguinis ranciditate ſulphurea, qui à ſale fixo, & à quibuſdam *ſcorbutus calidus* dicitur; & qui ab acido, & hinc *frigidus* ſalutatur, quam habet CHARLETON *Tract. de Scorbuto* aut duplex iſta ſanguinis diatheſis ſcorbutica, vel ſulphureo-ſalina ſeu calida, vel ſalino-ſulphurea ſeu frigida, quam habet WILLIS, *non videtur eſſentialis*, ſed ex eo ſaltem nata, quod pro varietate conſtitutionis nativæ ægrorum ſeu craſeos ſanguinis partium ſolidarum, ac ſeminalis diverſitate, fermentum ſeu odor ſcorbuticus ſymptomata plus minus diverſa inferat. Eum in finem tamen differentiæ tales ſaltem obſervandæ ſunt, ut remediorum ſelectus eò concinnior fieri & methodus medendi exactior inſtitui queat, quatenus in priori remedia magis temperata & venæ ſectio, neutiquam acriora & volatilia oleoſa conveniunt; in poſteriore verò remedia magis activa & ſale volatili oleoſo abundantia, item Martialia, quę acidum uberiùs temperant ac deſtruunt, commendari ſolent.

His itaque prælibatis pergo ad *Signa*.

DIAGNOSIS
MALI HYPOCHONDRIACI
ET
SCORBUTI.

Signa tam Mali hypochondriaci, quàm ſcorbuti, ex ſuperiùs recenſitis ſymptomatibus per ſe ſunt clara & manifeſta; nam illa apertè declarant, qualis ſit materiæ? Magis tamen ſpecialiter, ubi ſtomachi non ritè digerentis adſunt pathemata, cum ſymptomatis circa abdomen, cum torminibus & flatibus inteſtinorum, alvi obſtructione, & hinc corporis perturbatione, aliiſque ſymptomatis, nullum dubium eſt, adeſſe tum Malum hypochondriacum. Nam hæc ſigna primaria ſunt mali hypochondriaci, quæ ferè ſemper adeſſe ſolent in hoc affectu, & his ipſis etiam vel ſponte ſe manifeſtare. Quod ſi his tanquam primariis alia etiam ſuprà enumerata ſuperveniant ſymptomata, diagnoſis Mali hypochondriaci eò eſt certior.

Signa Scorbuti autem *diagnoſtica* ſunt vel externa quædam, vel interna, ſympomata nempe corpori inhærentia. *Illa* ſunt parentes Scorbutici, converſatio cum ſcorbuticis intimior, commoratio in locis maritimis ac paludoſis, febres diuturnæ, vel alii morbi chronici, ab Antiſcorbuticorum uſu levamen, ac ſi quis abſque alterius morbi certis indiciis ſepius valetudinarium agat. Hæc verò ſeu *interna* majoris ponderis ſunt, & jam ſunt recenſita; quamvis eorum alia frequentiora, alia rariora obſerventur; rariſſimè autem cuncta in uno ſubjecto concurrunt. *Scorbutus* enim, *niſi inveteratus* ſit, *eſt difficulter cognoſcibilis*: interim tamen cum ſcorbutus ſit protheus, & ſe quibuſdam morbis aſſociet, ſemper pejora ſymptomata atque in morbo ſimplici.

Ut igitur cognoſcatur latens Scorbutus, *conſideret Medicus urinam*, quæ eſt vel nimis flammea, vel etiam cum arenulis iſtis ruffis imprægnata, vel & cauda pavonis eſt inſtrata.

Præter *urinam attendat Medicus ſymptomata doloroſa*; ſi patiuntur dolores partium ultra naturam talis morbi, ſi in alio morbo ſuperveniat *dolor lancinans* in lumbis, niſi adſit nephritis, ſignum eſt adeſſe ſcorbutum: quibus ſi nervoſi generis pathemata ſuperveniant, de ſcorbuti præſentia vix amplius dubitandum erit. *Confirmatur*, ſi æger conqueratur de doloribus gingivarum & dentium, ſi hinc inde *maculæ* excreſcant, quæ quò majores ſunt, imprimis in cruribus, eò magis malum manifeſtum eſt.

Præter maculas *pruritum* Scorbutus interdum ſolet inferre, *pruriginoſam* quoque *purpuram*, quæ certum ſignum eſt Scorbuti latentis.

Porrò jejuno ſtomacho, frequens eſt ptyaliſmus.

Signa Scorbuti primaria, & quibus tantum non infallibiliter cognoſci poteſt Scorbutus, recenſet ſequentia LINDANUS; nempe (1) *Ardorem & titillationem in gingivis* „ *cum ſubſequente cruentatione, adeo ut ſi parum fricentur,* „ *cruententur; ubi ſanguis aquoſus & ſalſus effluere ſolet, qui* „ *poſtea fit fœtidus.* (2) *Sub concavo oculorum apparet color* „ *purpureus, qui eſt quaſi ſemi-lunaris*, inquit LINDANUS. Et hoc unum ſignum ſi adeſt, ſatis arguit tunc adeſſe Scorbutum: cui ſi accedat cruentatio gingivarum, res eſt fere infallibilis. (3) *Maculæ inſtar morſiuncularum pulicum,* „ *præſertim in femoribus & inferioribus tibiarum partibus,* „ *ſubindè apparent.* (4) *Signum admodùm ſingulare & mul-* „ *tum conducens ad cognitionem Scorbuti eſt vacillatio ge-* „ *nuum, ita ut eorum robur corpus fulciens pereat, & ægri qua-* „ *ſi ſint lapſuri.* (5) *Adeſt intenſus & inſignis fœtor oris, iſ-* „ *que præſertim jejuno ventriculo.* (6) *Sentiunt crebro phlo-* „ *goſin & exæſtuationem per totum corpus.* Hæc ceu ſigna primaria recenſet LINDANUS pro cognitione Scorbuti. His addo ego (7) arenulas rubras & facilè friabiles, ſi nempe hæ ipſæ fundo & lateribus matulæ adhærere videantur.

Hæc quoad Diagnoſin. Sequitur

PROGNOSIS
MALI HYPOCHONDRIACI
ET
SCORBUTI.

Hi duo affectus recentes adhuc, & nervoſo generi aliiſque partibus ſolidioribus nondum impreſſi, idoneis medicamentis & accurationi victus ratione poſſunt facilè curari.

Malum hypochondriacum incipiens ſolus motus corporis curat, ritè inſtitutus.

Verùm quò magis inveteratum fuit Malum, & niſi ſimul exacta & cauta obſervetur diæta, hinc firmiores egerit radices; in ſpecie in negotio digeſtionis primæ æconomiam ſyſtematis nervoſi turbaverit, gingivas ac dentes eroſerit, viſcera notabiliter contaminarit, maculas & exanthemata projecerit, impoſſibile eſt, ægrum perfectè curari; ſed palliativè tantùm iiſdem occurrimus; præprimis cùm maxima medicinæ opera urgentibus ſymptomatis tollendis, neglecta cauſa continente, non rarò impendantur. Accedit & hoc, quod ejuſmodi chronici affectus continuatum etiam remediorum poſtulant uſum, ne denuo ſemel mitigati recrudeſcant ulterius; donec perfectè eradicentur; in quo ipſo tamen maximè inobedientes ſunt ægri remediorum tædium percipientes; ſubitò enim, ubi paulò meliùs ſe ſentiunt, ab ipſis utplurimum deſiſtunt.

Scorbutus enim eſt lerna malorum atque morborum; haud enim facilè reperitur morbus, qui non poſſit originem trahere ex Scorbuto.

In primis autem producit obſtructiones varias ob viſciditatem ſanguinis, omnis generis convulſiones, verb. grat. colicas, hyſtericas, hypochondriacas; artuum omnis generis dolores, verb. grat. odontalgiam, dolores arthriticos, cephalalgiam, lippitudines, &c. Adeoque vel ſingulis annis vel longiore aut breviore intervallo Scorbutus excitat tumultus, nunc his nunc aliis ſtipatus, ſymptomatibus, ſæpèque ad plures annos protrahitur, donec tandem aut perpetuo languore ægri contabeſcant, aut hydropici aut phtiſici evadant, aut ſphacelo hujus vel illius membri corripiantur. *Scorbutus* enim *inveteratus* interdum in Cachexiam univerſalem, interdum etiam in hydropem, terminatur; ſæpiſſimè verò in atrophiam & tabem tranſit, lentaque morte hominem jugulat.

Periculoſa contingit Scorbuticis dyſpnœa, utpote ex qua ægri non rarò pereunt; non quidem in ſe, ſed ſi non ſtatim commodis ſolvatur remediis: vid. BARBETTE *Prax. pag.* 145. Maximè obſervatu dignum eſt prognoſticon SENNERTI, quod habet *lib. 3. Prax. cap. de Scorbuto pag.* „ 604. *Reſpirationis*, inquit *difficultas & pectoris anguſtia* „ *periculoſum malum eſt, ob quam, ſi Medicus & adſtantes* „ *ſuum officium non faciant, ſæpè ægri ſyncope præter expecta-* „ *tionem intereunt; ſin verò fortior natura morbum diutiùs* „ *tolerare poſſit, plerumque in hydropem ægri incidunt, præ-* „ *cipuè ii, qui purgantibus fortioribus ſubinde uti ſo-* „ *lent.*

Quibus alvus pertinax, morbus hic gravior evadit.

Porrò hæmorrhoidum & menſium fluxus aut ſimilis quędam ſolennis *hæmorrhagia periodica*, uti hæc mala inſigniter leniunt, ita earum ſuppreſſiò aut naturalis emanſio non parum iſta aggravat: vid. ſuprà, ubi de hæmorrhoidibus *pag.* 233.

Pulſus in Hypochondriacis eſt variformis, quandoque intermittit; *in Scorbuticis* verò, imprimis in ſcorbuto ut ſic, eſt admodum varius, ſubindè parvus, languidus & inæqualis eſt, ut æger omni momento, quoad pulſum, videatur exſpiraturus; ſed longè minus periculoſus eſt, quàm in aliis morbis eſſe ſolet. & ſi non alia ſymptomata adſint, non terreatur Medicus. Pulſus deficiens ſubinde deprehenditur, quando propter acidum ſanguis ad grumeſcentiam plus minus diſponitur, ut hinc inde grumi ſanguinis colligantur, qui motum arteriarum impediunt; malum ſignum eſt.

Urina in Malo hypochondriaco hactenus tenuis & clara, ſi vel ſponte vel ab uſu medicamentorum craſſior evadat, melior eſt, cùm illa craſſos humores in corpore detineri arguat. Nigræ quoque urinæ ſine febre poſt uſum remediorum antiſcorbuticorum ſæpè hunc morbum ſolvunt; indicant enim excrementorum præcipitationem ex maſſa ſanguinea.

De cœtero Hypochondriaci non rarò hydropici & hectici, interdum melancholici & maniaci, evadunt.

Maculæ ſcorbuticæ, æquè ac in febribus petechialibus, quò magis rubent, & quò ſunt grandiores, ſunt eò meliores & ſine periculo; tamen quò magis ad cœruleum & lividum atque atrum colorem tendunt, non ſecus ac febrium malignarum petechiæ, eò ſunt pejores, qui ægri rariùs evadunt & in aperta ſi abeant ulcera, difficulter ſanantur: ſemper tamen bonum ſigum eſt, cæteris paribus, maculæ rubræ.

In omni ſcorbuto levant nocturni ſudores ſymptomata, niſi ſint nimiùm frequentes, apprimè verò ſudores cum efflorеſcentia maculari.

Porrò obſervanda etiam eſt mira & *continua ſymptomatum* ſcorbuticorum inter ſe metamorphoſis. Nam dolores vagi tranſeunt in pertinacem cephalalgiam, nunc in pareſin, nunc colicam convulſivam: Colica ſubinde mutatur in paralyſin & pareſin; & contra; Item convulſiones ſcorbuticæ ſubinde etiam in paralyſin nonnunquam terminantur, aut etiam in cataphoram: Nunc tranſeunt in tumorem modò evaneſcentem, modò denuò emergentem; nunc tranſeunt in Aſthma convulſivum, ſubinde & epilepſiam.

Quando Scorbutici atrociſſimis doloribus artuum laborant, ſubitò lethargo correpti in alium ſtatum mutantur.

Difficilioris curationis obſervatur ſcorbutus calidus dictus, quàm frigidus, cùm in illo particulæ ſalino-ſulphureæ ſanguinis maſſæ intimiùs junctæ videantur, in hoc verò laxè magis ipſi adhæreſcant.

Sorbutus morbis diuturnioribus ſuperveniens, aut Valetudinarios ex quacunque cauſa invadens, ægriùs curatur, utpote in quibus & ſanguis & viſcera jam tum vitiata.

Cujus etiam ferè generis eſt Scorbutus mala Victus ratione, & imprimis potus generoſioris frequenti uſu contractus: cum è contra, qui per *contagium, aeris inſalubritatem*, aut *vitam ſedentarium* excitatur, minorem curandi difficultatem foveat.

Sic difficulter compeſcitur Scorbutus *hæreditarius*, aut qui lacte materno aut nutricis fuerit inſtillatus.

Quò fixior eſt ſcorbutus, eò difficiliùs curatur; ſi vagus meliùs curatur.

Præ cæteris *gingivarum habenda eſt ratio*, quarum cruentationi & exulcerationi interdum *gangræna* ſupervenit, interdum

terdum etiam livor & putredo palatum occupat & corrumpit: vid. SENNERTUS; id quod quibuſdam anſam dedit, ut putarint eſſe luem Veneream, cùm tamen tantùm fuerit ſcorbutus: Aliàs certum eſt, nullum morbum magis cognatum eſſe Lui Venereæ, quàm ſcorbutum, cùm *etiam dolores in ſcorbuto æquè nocturno tempore magis affligant, ſicuti fit in Lue Venerea.*

Humorum per ſuperiora atque inferiora rejectio parum levaminis ſcorbuticis creat, ſed hi potiùs doloribus & cruciatibus ventris diuturnioribus conficiuntur; vid. EUGALENUS *de Scorb. pag.* 98. Imprimis ſcorbutus cum diarrhœa eſt periculoſiſſimus.

Hoc tamen circa prognoſin ſcorbuti adhuc notetur, illam cautè eſſe applicandam, cum plurimi pro deſperatis habiti reconvaleſcant. E contrà etſi ſymptomata mitiora videantur, ſi abdominis viſcera indurata, pulmones corrumpi incipiant, vix ſucceſſus laudabilis promitti poterit; vid. WILLISIUS *de Scorb. cap.* 6.

Sed de his & ſimilibus ad Scorbutum & Malum hypochondriacum attinentibus vid. Autores ſupra citati, in ſpecie REUSNERUS *de Scorb.* MOELLENBROCCIUS, qui quidem ſcripſit *de Varis ſeu Arthritide Vaga ſcorbutica*, ſed tamen etiam multa habet, quæ ad ſcorbuti naturam declarandam optimè faciunt, tàm quoad Theoriam, quàm quoad Praxin; & HORSTIUS *in Tr.* parvo, ſed accurato, *de Scorbuto.*

CURA.

Quod attinet *Curam Mali hypochondriaci & ſcorbuti*: in hac ad Mali ſcaturiginem, nempe ſtomachum, præſertim eſt reſpiciendum. Propterea

1. Acidum viſcidum peccans & vitioſæ cruditates, tam primarum viarum, quàm in Maſſa ſanguinea & ſuccis corporis, corrigantur; idque vel cum *generalibus* acidum temperantibus, vel *ſpecificis*, in ſpecie Antiſcorbuticis, acidum ſcorbuticum emendantibus.
2. *Correctum acidum* peccans, & ita in ſeroſam materiam transmutatum, *evacuandum*, imprimis per vomitum, urinam, & ſudores.
3. *Stomachi* ſemper *exacta habenda eſt ratio*, ejuſque fermentativus liquor volatilibus temperandus, & volatiliſandus, & digeſtio naturalis, quantum poſſibile, promovenda, & in naturalem ſtatum reſtituenda.
4. Lacticiniis *ſanguinis craſis* in Scorbuto corrupta, ſeu cacochymia, *emendanda* & quaſi renovanda; unde in Scorbuto imprimis habenda eſt ratio ſpecifici ſaporis ſcorbutici. Ac
5. Si quæ ſubſint evacuationum ſolennium ſuppreſſiones, tollantur.

Corrigentia acidum ſunt vel generalia, nempe Metallica abſorbentia, martialia, ſaturnina, terrea & quæ de ſalium fixorum alcalium ſunt natura, omne acidum deſtruentium; item Vegetabilia acria & aromatica, animalium partes duræ, Marina, & ex omnibus his parata multa remedia artificialia. Vel ſunt ſpecialia, ut ſalia volatilia acria & oleoſa antiſcorbutica ex Vegetabilibus, tam nativa, quàm arte facta, & animali regno ab appropriatis deſumpta, nempe lumbricis, &c. craſin maſſæ ſanguineæ ſenſim alterantia, & ita nunc per ſudorem, nunc per urinam heterogenea excludentia. Hæc vulgò Hepatica, item Splenetica, & Stomachica appellari ſolent, quibus commodè elegantiores Tincturæ antimoniales aut ſolares ſociandæ ſunt. In quibus ſcopis ſimul obſervanda ſemper ſymptomata varia, ut additis convenientibus remediis & horum ferocia mitigetur. Cumque ex ſuperioribus conſtet, *Cauſam ſcorbuti proximam in duplici ſalſedine* præternaturali conſiſtere, utraque etiam ſui emendationem poſtulabit, & quidem tam in primis viis, ſi in culpa fuerint, quàm in Maſſa Sanguinea. Ratione primarum viarum, quia in his vel occaſione aſſumptorum, vel dyſcraſiæ propriæ, cruditates, tanquam ſcorbuti prima rudimenta, cumulantur, illorum ſelectum pars diætetica, hujus emendationem Pharmaceutica docebit. Scilicet: alimenta euchyma atque eupepta ſimpliciora, & facultate incidendi atque reſolvendi pollentia, aſſumantur: craſſa, viſcida, ſale condita, fumo indurata, legumina verò, fructus immaturi, piſces ſuperiùs inter Cauſas relati, & alimentorum farrago, evitentur: ſaccharum & ſaccharata ratione ſalis acris & corroſivi à plurimis in tantum vituperantur, ut ex Recentioribus ſint, qui eorum abuſum ſcorbuto hujus ſeculi adeò frequenti, hujuſque augmento multum contribuere autumant; vid. HORSTIUS *libr. 7. Obſervat.* 34. MOELLENBROCC. *de Varis cap* 8. & WILLISIUS *de Scorbuto pag.* 303. Potus ſit vinum generoſum & ventriculo gratum, cerevisia probè defæcata, item *lac*, ſalſedinem ſcorbuti quidem eluens atque temperans, ventriculo tamen cruditatibus referto non adeò facilè exhibendum: Cui etiam ſubſtitui poteſt ſerum lactis primas vias magis laxans, ac per urinam evacuans, adeoque ruſticus, Friſiis ac Batavis hujus quotidiani uſus, commodum à ſcorbuto vernaculo exiſtit præſervativum. Quibus præter aquam nihil potulenti conceſſum, aut hanc cum vino temperant, ſeliguntque fontanam pellucidam minuſque limoſam, aut chalybeatam bibant, cui tamen acidulæ meritò præferuntur; vid. HORSTIUS *l. a. p.* 380.

Aſt pro Chylificatione depravata, remediis pharmaceuticis corrigenda, pro meliori Curæ directione obſervandum:

I. Venæ ſectionem quamcunque in his affectibus per ſe nullius eſſe uſus, neque in Malo hypochondriaco, neque in Scorbuto; utut ſint, qui in adjuncto ſplenis affectu ſalvatellæ ſectionem mirè laudent in manu ſiniſtra; & certum eſt, quod multi inſignes Practici, aliquot obſervationibus inducti, hujus ſalvatellæ ſectionem in manibus commendent: ſed tamen re ipſa conſtat, quod hæc ipſa vena præ aliis venis nullam habeat prærogativam in brachio, unde hujus ſectio ridicula eſt, de qua vid. in ſpecie MARCUS AURELIUS SEVERINUS *in Caſtigata pſeudophlebotome*. Unde mirari ſubit, quomodo ſecutæ ſint ſubinde tàm proſperæ curationes poſt hujus ſectionem; nam per ſe nunquam hoc factum fuit. Interim tamen, utut per ſe non conveniant; tamen interdum indirectè & ſaltem per accidens, v. g. *in dolorem crurum* ſcorbutico fixo incipiente, venæ ſectio brachii interdum egregiè confert: ſic etiam *in Cephalalgia ſcorbutica* incipiente, aut ſæpiùs recurrente, & ſimilibus in principio venæ ſectio in brachio confert, per accidens autem: non ſecus ac etiam *Fonticuli* per ſe nihil conferunt, à poſteriori tamen in affectibus ſcorbuticis catarrhalibus crebriùs affligentibus, per accidens ſunt proficui, cruribus inuſti.

II. *Diurectica* imprimis & hinc *Sudorifera* blanda ſunt optima & naturaliſſima Mali hypochondriaci & ſcorbuti evacuantia; Certum eſt, ſi in Malo hypochondriaco largiter fluit urina, maximum eſſe levamen: Sint autem in principio blandiora, ne ex primis viis ad vaſa rapiant ſaburram morbificam. Inter Diuretica conducunt præſertim remedia ſalina, de alcalium proſapia, non terrea, nec acida, ſed alcalia vel fixa vel volatilia nitroſa ex inſectis; ſpeciatim arcanum duplicatum Mynſ. per quàm egregium eſt, ſpiritus tartari volatilis, ſpiritus lumbricorum terreſtrium, &c. ſal ſtipitum fabarum, tinctura tartari ſ[illegible]ritè parata, vel ſale tartari vel ex ſcoriis antimonii, vel ſola vel cum dimidio ſpiritus ſalis ammoniaci miſta. V. g.

℞. *Arcan. dupl. Mynſ.* ʒj.
Sal. centaur. min.
Geniſtæ an. ℈ß.
M. pro tribus vel 4 doſibus.
D. S.
Pulvis diureticus.

℞. *Lapill. cancr. præp.* ℈j.
Terræ fol. tartari ℈ß.
M. D. S.
ut antè.
Vel
℞. *Tincturæ tartari* (*ſed probæ fortis ſit*) ʒiij.
Spirit. ſal. ammoniac. ʒj.
M. D. S.
Tinctura diuretica.
Doſis 30. guttulæ.
℞. *Tinctur. Nephrit. Sulzberg.* ʒj.
Detur pro duabus doſibus.
S. *ut antè.*
Vel
℞. *Tinct. Nephrit. Sulzb.* ʒiij.
Spirit. carminat. de tribus ʒij.
M. D. S. *ut ſuprà.*

℞. *Spi-*

℞. *Spiritus tartari volat.* ʒj.
Cochlear. ʒß.
Sal. volat. ſuccini gr. vj.
M. pro duabus doſ. S.
Mixtura diuretica pro duabus doſibus

Sudorifera dixi debere eſſe blandiora, cum ſubinde ſcorbutici plus debito ſudoribus diffluant: ſunt vulgaria & uſitata cum Antiſcorbuticis mixta. DRAWIZIUS *de Scorbuto pagin.* 159. commendat ſpiritum ſequentem;

℞. *Spir. tart. opt.* ℔j.
Cochlear. ℥iv.
Miſtis irrorentur
Vitrioli ad rubedinem mediocri igne exſicc.
℔ij.

Diger. in Balneo Mariæ per aliquot dies, dein per retortam deſtilletur ſpiritus, in fine igne fortiſſimo, donec ſpiritu vitrioli tranſeat; Cujus miſturæ ʒß. vel ʒj. pro doſi ſudorifera ſufficit, & conducere aſſerit.

Conveniunt optimè, quando in Scorbuto partes nerveæ externæ graviter affliguntur, obſervando tamen conſtitutionem ægri habitus plus minus rarioris, item magis vel minus ſudoribus colliquativis affectorum; pro horum enim conſideratione vel copioſiora aut rariora, vel fortiora aut blandiora, uſurpanda ſunt ſudorifera: v. g.

℞. *Bezoard. Martial.* gr. xv. ad ℈j.
Sal. card. ben. ℈ß.
M. D. S.
Pulvis ſcorbuticus ſudoriferus.

℞. *Antimonii diaphor.* gr. xv. ad ℈j.
Cinnab. antim. gr. xij.
Ol. deſtillat. cochlear. gutt. j.
M. f. Pulvis.
D. S.
ut anted.

℞. *Corn. Cervi ſine igne,*
Cinnab. antimonii an. ℈ß.
Sal. volat. viperar. gr. vj.
Mag. cochlear. gr. v.
M. D. S.
ut ſuprà

Uſurpetur in ſequenti vehiculo:

℞. *Aqu. fumar.*
Flor. ſamb. an. ℥ß.
Spir. cochlear. ʒj.
Syr. card. ben. ℥ß.
M. D. S.
Aqua ad pulverem.

℞. *Conſerv. cochlear.* ʒj.
Bezoard. Martial. ℈j.
Salis abſinth. ℈ß.
M. f. Bolus: S.
Bolus ſcorbuticus pro una doſi.

℞. *Spir. fulig.* ʒß.
Cochlear. ℈j.
M. D. S.
Mixtura Scorbutica pro una vice.

℞. *Tincturæ bezoard.*
Spir. cochleariæ an. ʒij.
M. D. S.
Spiritus ſcorbuticus 30. guttæ pro una doſi.

℞. *Aqu. Fumar.* ℥j.
Eſſ. lign. compoſ. cum *antiſcorbutic. extract.* ʒj.
Antimonii diaphor. Martial. gr. xv.
Syr. de fumar. ʒiij.
M. S.
Potio Scorbutica pro una doſi.

℞. *Aqu. fumar.*
Carmin. Dorner. an. ℥j.
Spirit. cochlear.
Eſſent. pini an. ʒj.
Tinctur. Antimonii tartariſ. (vel *Spirit. viperar.*) ℈ß.
Syr. card. ben. ℥ß.
M. D. S.
Potio ſudorifera veſperi ſumenda.

Poteſt etiam loco fumariæ aquæ adhiberi *aquæ ſcordii, cardui benedict.* &c.

℞. *Aqu. antiſcorbut. Dorner.* ℥iß.
Mixt. ſimpl. ℈ij.
Spirit. ſal. ammoniaci ſaſſafr. ʒß.
Rob juniper. ʒj.
Syrup. fumar. ʒij. vel ʒiij.
M. pro duabus doſ. S.
Potio ſudorifera pro duabus doſibus.

III. Baſis curandi mali hypochondriaci eſt *Vomitus*, præmiſſis digeſtivis, & ſi alvus conſtipata, enemate appropriato provocanda, eaque interdum poſt menſem repetenda, quæ, ut & primariò vomitus, ſaburram primarum viarum exterminat, & firmum fundamentum parat pro proſpera futura curatione: vid. HARTMANNUS *in Prax. Chymiat. c.* 84. §. 1. Sine vomitu enim præmiſſo reliqua remedia parum vel nihil operantur. Unde dicunt, optimum eſſe, ſi hypochondriaci literati omni ſpatio menſtruo ad ebrietatem bibant *& vomant*. Si ventriculus cruditatibus refertus eſt, nauſeam & vomendi conatum patitur, vomitus optimus eſt, imprimis abſente dolore abdominis. Obſervandum tamen (1) ut ventriculi habeatur ratio, isque debilis fortioribus Vomitoriis non nimis enervetur. (2) Ut præſcribantur in majori doſi, cum interdum dupla, imò tripla requiratur, & quidem potiùs in forma ſicca, quàm liquida. In Scorbuto, qua tali, rarò convenit Vomitus, niſi forſan primæ viæ ſaltem mundificandæ: nam periculum eſt, ne Vomitoriorum vi acriores ſcorbuticorum ſucci commoti varia ac deinde periculoſa ſymptomata primarum viarum inferant, cùm ipſi Scorbutici ſubinde à vomitionibus enormibus aut ſaltem inanibus, utut praviſſimis vomendi conatibus, miſerè vexentur.

IV. *Purgantia fortiora* & propriè dicta quæcunque ſemper & maximè *nocent*, aut ſaltem non proſunt *hypochondriacis*, & deteriorem reddunt *Scorbutum*, imprimis *ſi adeſt dolor ſtomachi*, quin & inteſtinorum atque abdominis gravia inferunt ſymptomata, diſponuntque ad dyſenterias, ad tormina, & diarrhœas, &c. Confer. SENNERTUS *lib. 3. Prax. ubi de Scorbuto pag.* 608. TIMÆUS *Epiſtol. pag.* 235. MOELLENBROCCIUS *de Varis pagin.* 90. *Specialius ſi dolores in Scorbuto* urgeant vel abdominis vel artuum, ſedulò caveamus à Purgantibus propriè dictis, quia *augent malum*. Ad hæc *in hypochondriacis* Purgantia ſubinde parum aut nihil operantur propter tormina, ſemper lædunt, ſaltem pareſes aut contracturæ hinc excitantur; Laxantia è contrà optimè proſunt, & interdum cum euphoria largiter evacuant. *In Mulieribus* hypochondriacis vel *hyſtericis ex levi uſu purgantium facilè dyſenteria ſequitur.*

V. In malo hypochondriaco ſemper ſedulò habenda eſt ratio mucaginis viſcidæ aut pituitæ vitreæ, ceu familiaris fomitis ſaporis hypochondriaci, à quo ferè diuturnitas ipſius mali ac ſymptomatum in primis viis pertinacia dependet. Simus ergo ſemper in ejus Cura ſolliciti, viſcidum pituitoſum ut incidatur & attenuetur, hinc blandè & ſucceſſivè potiùs quàm confertim per primas vias evacuatur. In quem finem gummata, & ex his paratæ Potiones ac Pilulæ acuendæ cum extracto trochiſcorum alhandal, repetitis vicibus aſſumendæ, ſunt optimæ, quarum formulas infra ſuo loco: id quod pariter in quibuſvis ferè morbis chronicis ac cachecticis obſervandum.

VI. Inter præcipua Curationis in his duobus affectibus, & imprimis *in malo hypochondriaco* hoc obſervandum eſt, *ut alvus ſemper ſervetur aperta*; niſi enim fluida eſt, ſolent inſigniter exaſperari ſymptomata, capitis perturbationes, & ſymptomata melancholica: *ſi in ſcorbuto non eſt aperta*, dolores artuum & abdominis exaſperantur. Ideò æger ſubinde habere debet aliquot medicamenta familiaria, quibus crebrò utatur, modò hoc, modò illo. Ne autem unius ſuperveniat faſtidium, aut ne natura uni aſſueſcendo ſine alteratione id accipiat.

VII. Notabile eſt, quod monet HARTMANNUS *Prax. Chymiatr. cap.* 136. §. 6. ubi dicit: *Nota verò ſubinde uſu evenire, ut ab exhibitione aperientium & ſimilium, ſolutis jam viſcerum obſtructionibus, ita alvus proritetur, ut quaſi dyſenteria ſubſequi videatur, tunc providendum erit Corroborantibus appropriatis, in ſpecie Elixyr proprietatis, Tinctura Coralliorum, & ſimilibus viſcerum tonum conſervantibus.*

VIII. Alterantia, vulgò aperientia dicta, non ſemper fortia aut ſicciora, v. gr. abſorbentia vel Martialia, æquè incon-

inconducunt; ſed interdum leniora & quaſi humectantia, præſtantiora obſervantur. Huc facit, quod dicit *Wedelius Tr. de Medic. Facultat. pag. 50. Obſervavi ſæpius,*
„ *contumaces Hypochondriacos cum fortioribus & ſicciori-*
„ *bus aperientibus fruſtrà & diu fuiſſent vexati, optimè ha-*
„ *buiſſe ab humectantibus hujuſmodi, unde & Galenica medi-*
„ *camenta cum Chymicis hic commodè miſcentur,* & *in Infu-*
„ *ſo commodè dantur, in decoctis etiam ob eandem rationem.*
Item ut ſummatim hæc repetamus: Aquea & liquida magis diluunt & temperant, terrea magis abſorbent, ſalina magis per urinam pellunt, alcalia magis incidunt, acria magis attenuant & reſolvunt, dulcia magis abſtergunt, amara ſimul magis roborant. Pertinet huc quoque notabilis cautela TACKENII de uſu Martialium: *In iis, in qui-*
„ *bus viſcera tumida & infarcta jam ad ſcirrhoſam naturam*
„ *degenerant, minus proficua.* Vid. *Clav. Med. Hipoc.*
„ *pag. 181. & 192.*

IX. Compertum eſt, quod in Malo hypochondriaco etiam medicamentorum antiſcorbuticorum aliorumque volatilium optimus ſit uſus, imò vix ſine alterantibus ſcorbuticis curari poſſit, quod aliis remediis non cedit. Quod ſi malum altiùs provectum ſit, Antiſcorbutica vel ſola conveniunt, non ſolum in ſcorbuto propriè ſic dicto; ſed etiam in malo hypochondriaco paulò moleſtiore. Præ cæteris ſpiritus carminativus in hypochondriorum affectibus mirabilis exiſtit.

X. Quod ſpecificorum antiſcorbuticorum magna ſit varietas, utut propriè ſic dicta Antiſcorbutica omnia de ſale volatili acri participent; Nunc enim ſunt *acriora*, nunc *temperata*, nunc *aromatica ſulphurea*. Obſervanda ergò eſt conſtitutio ægri; quidam enim non poſſunt ferre *volatilia* acria, ut *ſpiritum cochleariæ*. Ob id attendant Medici ad conſtitutionem ægri, ſemper delectum quendam inter *remedia antiſcorbutica* habendo, cautèque obſervent, quæ & qualia imprimis uni alterive ſubjecto magis ſint familiaria: Nam Antiſcorbutica acria & *volatilia* ſubinde magnam Scorbuticis inferunt noxam ſiniſtrè uſurpata; ſive in bilioſis ſubjectis; ſive etiam in ſubjectis, in quibus alcali nonnihil volatilius & acrius peccat. In talibus enim effervescentias acres, & phlogoſes, ſymptomata multiplicia & vaga non rarò excitari ſolent. Quo in caſu antiſcorbutica acria non conveniunt, ſed fixa præmittenda, aut temperatis aliis vulgò Refrigerantibus appellatis, v. g. cichorio, endivia, acetoſa, acetoſella, item acidis blandi, ſucco citri, ribium, aut berberum, ſpiritu ſalis dulci & ſimilibus temperanda & emendanda. Quò etiam ſerum lactis pertinet, ceu optimum Antiſcorbuticorum nimis acrium correctivum.

Selectum Antiſcorbuticorum quod ſpectat, vid. HELVETIUS *Tr. Vit. Aur. pag. 50.*, dum in ſcorbuto cum maculis cæruleis diſcoloribuſque *cochleariam*; cum maculis vero rubris *acetoſam*; cum tumoribus artuum quaſi hydropicis *fumariam*; cum atrophia *beccabungam* imprimis commendat. Par ratio eſt in hypochondriacis, quippè ubi phlogoſes adſunt, non adhibenda oleoſa aromatica, quibus potius exacerbantur, ſed potius volatilia macra, ſeu ſalia volatilia macra ſeu ſalia volatilia, non oleoſa, uti eſt ſpiritus ſalis ammoniaci, carminat. de tribus, &c. Adeòque in ſubjectis, ubi alcali volatile acre, & hinc dependentes phlogoſes adſunt, priùs fixa *Martialia* acidum abſorbentia propinanda ſunt, vel volatilium acrium loco ſubſtituantur.

XI. Acetum nocet tàm hypochondriacis quàm ſcorbuticis; ſucci tamen vegetabilium acidi non nocent, niſi in quantum fermentationes præternaturales excitare queant. Nempe magna eſt differentia inter aciditatem ſuccorum fructuum, v. g. pomorum aut pyrorum, ab aceto ex iſtis ſuccis per fermentationem parato. Quò etiam faciunt ſuccus citri, aurantiorum, &c. hypochondriacis ac ſcorbuticis non adeo hoſtiles; qui licet acidi, tamen in talem, quæ ſpiritibus ſociabilis eſt, aciditatem terminantur, adeoque minus nociva exiſtunt.

XII Quod hujuſmodi Antiſcorbutica appropriata ſeu volatilia acria non ſunt uſurpanda mox in principio Curæ, ſed conſultum eſt fixa, primarum viarum acidum temperantia & abſtergentia, Martialia ſcilicet, vel ſalia alcalia præmittere horum uſui, aut etiam eadem ipſa ſubinde interponere, ut cicuratis iſtis ſucci peccantes minus exaſperari per volatilia, minuſque effervescere queant: (notabilis eſt cautela.) Hiſce præmiſſis tandem appropriata volatilia ſubjungi poſſunt. Quæ ipſa quoque ſi effervescentias aut phlogoſes excitare obſerventur, lacte vel ſero lactis aut additis acidulis ſuccis, ut ſupra monui, temperanda.

XIII. *Lac* & omnia *lacticinia* in Scorbuto, præmiſſis univerſalibus & vitioſum acidum corrigentibus, quamdiu ſtomachus adhuc digerendo aliquid valet, ſunt optima. Singulare enim quid obtinet *lac* in corrigenda craſi ſanguinis à ſcorbuto vitiata, omne vitioſum acidum temperat, ſalſedinem acrem emendat, partes ſolidas imprimis nerveas nutritio rore humectat, unde in ſcorbuticis, qui nimiùm ſudant, & ad taben inclinant, præmiſſis univerſalibus, *lacticinia* nobiliſſima ſunt remedia, & atrophiæ ac phthiſeos metum tollent, imprimis ſi legitimo modo cum Antiſcorbuticis appropriatis miſceantur. In ſpecie commodè propinatur in lacte ſpiritus ſalis ammoniaci miſtus cum ana ſpiritus cochleariæ, de quo capiatur omni mane & veſperi ſemper bonus hauſtus. In hypochondriacis autem cum faciliùs coaguletur, cruditates & obſtructiones metuendæ ſunt. Appropriatum verò iis magis erit ſerum, utpote potentior e virtute abſterſoria pollens, præprimis ſi ipſi vegetabilia appropriata, Hepatica & Splenetica dicta, infundantur aut incoquantur, vel hoc cum illorum ſuccis & eſſentiis temperetur ac ventriculus illud ferat.

XIV. *In Cura Scorbuti monent Practici, ut à Mercurialibus quibuſcunque omninò abſtineamus*, aut ſaltem cautè eadem uſurpemus; quia metus eſt, ne *Mercurius, ad ſalivationem diſponens, peſſima* ac periculoſiſſima *ſymptomata faucium & oris inferat: item Dolores nocturnos in artubus ſolent exaſperare Mercurialia*, & etiam *graves phlogoſes, æſtuationes, & anguſtias excitare* in tali corpore. Interdum ubi humores acidi ſunt in corpore, Mercurius præcipitatur, uti cum aqua forti fieri ſolet. Antimonialia adeoque ſcorbuticis ſunt optima. In Malo verò hypochondriaco Mercurius dulcis commodè admodum uſurpari poteſt, miſcendo cum cæteris laxantibus, quia fomitem materiæ viſcidæ optimè incidit & abſtergit.

His ita præmiſſis, pergo ad materiam Medicam. Quod attinet ergo rem Medicam *in Cura Mali hypochondriaci* & Scorbuti proficuam: imprimis DIGESTIVA dicta & præparantia, Sordes viſcidas atque acres primarum viarum incidentia & detergentia, ſimulque vi diuretica materiam ægri ad liberiorem urinę excretionem diſponentia, præmittenda ſunt & ſubinde repetenda; aliàs enim levioribus evacuantibus cruditates hæ non cedunt, potentioribus verò cum magis torminibus eiiciuntur. Talia ſunt ex vegetabilibus illa Aromatica, mitiora, quæ digeſtiva, incidentia & aperientia communiter dicuntur; v. g. herba ſcolopendrii, ceterach. centaur. min., *hyſſopi marrubii*, roris marini, radix gentianæ, polypodii, cichorii, chinæ, petroſelini, liquiritiæ, lign. ſaſſafras, myrrha &c., illorumque ſalia fixa per incinerationem parata.

Ex mineralibus conveniunt terrea, marina & metallica; quæ tamen non tam in viſcidum, quàm in acidum videntur operari, unde etiam Abſorbentia vocantur, v.g. creta, Mars & hujus vitriolum, aliaque Martialia & Antimonialia. Ex marinis ſuccinum præparatum, corallia præparata, margaritæ præparatæ. Ex lapidibus poſſunt hic adhiberi varii generis medicamenta uſualia, cryſtallus præparata, &c. Saltem notetur hic, non eſſe adhibendos lapillos, participantes de Marte: nam hi lapides conſtant ex multis partibus terreſtribus, & paucis Martialibus, v. g. lapis hæmatites, magnes, &c.; hinc abſorbent quidem acidum, interim tamen ob copiam partium terreſtrium nimis adſtringunt. Jam verò notum eſt, acidum exceſſivum ventriculi in Scorbuto & Malo hypochondriaco coagulare excrementa, ut inde frequens ſit Malum hypochondriacis & ſcorbuticis alvi obſtructio; & revera, non alio modo accidit obſtructio alvi, quàm quatenus acidum exceſſivum, concurrens cum partibus excrementitiis terreſtribus, degenerat in corpus ſtypticum.

Ex animalibus conveniunt lapilli cancrorum, lapilli percarum, carpionum, caſtoreum, illarumque volatilia.

Ex compoſitis verò magis tartarus vitriolatus, tartarus nitratus, ſal digeſtivum hypochondriacum, i. e. caput mortuum ſpiritus ſalis ammoniaci, terra foliata tartari, tartarus tartariſatus, liquor terræ foliatæ tartari, ſeu ſal eſſentiale ZWELFFERI, quod vid. *in Apol. contra Tach. p. 73.*, & hoc ipſum eſt, quod commendat inter pulverem ſuum purgantem MOLLENBROCK *Tract. de Varis ſub tit. Tartarus peculiari modo præparatus.* Ante ZWELFFERUM, hoc LOCATELLI deſcripſit. Ex ſale tartari conſtat, aceti acido ad ſaturationem uſque imprægnato: ita imprægnatum ſal ſolvitur in ſpiritu Vini, ſolutio abſtrahitur, donec remaneat corpus laminatum ſibi invicem ſuperjacens, hinc

hinc terræ foliatæ nomen accedit. Hoc ſal nihil aliud eſt, quàm tartarus regeneratus. Nam ſi hoc ſal eſſentiale per retortam deſtillatur, phlegma & oleum acquiritur, quæ nihil differunt à productis tartari communis adeoque ſal hoc eſt tartarus quidã regeneratus. Sal hoc facilè liqueſcit, qui liquor polychreſti uſus eſt in malo hypochondriaco & affectibus ſcorbuticis. Porrò conveniunt Extractum Martis, Tinctura vitrioli Martis Zvvelfferi & Ludovici, liquor terræ Mart. ſolaris, ſal Martis compoſitum, tinctura tartari acris, antimonii ex ſcoriis reguli antimonii, tinctura antimonii ſicca, pulveres Martiales, crocus Martis aperitivus, limatura crudè pulveriſata, tartarus calybeatus, Antihecticum Poterii, antimonium diaphoreticum ex regulo antimoniali, Bezoar. Martiale, minerale; ex ſulphure flores ejus, Elixyr proprietatis ſine acido & cum dicto ſale eſſentiali paratum, & ſimilia. Præ cæteris omnibus *arcanum duplicatum Mynſichti*, quod in ſpecie deſtinatum eſt Scorbuto à MYNSICHTIO, SCHROEDERO, & LANGELOTTO. Hæc ſedulò ad unam vel duas ſeptimanas præmittantur; Capiantur quotidie bis, bona doſi, v. g *ſalis digeſtivi* hypochondriaci quotidie bis ℈j. ad ʒß., *Liquoris terræ foliat.* Tartar. j. gutt. 30. 40. vel 50. mane jejuno ſtomacho in vehiculo calido, à meridie in frigidò. Aliàs quidem acida quoque in viſciditate primarum viarum corrigenda magni uſus ſunt; quia tamen acor quidam utplurimum in malo hypochondriaco combinatur, cautos nos eſſe decet in talium propinatione. Igitur non imitandus SENNERTUS *C. 2. Epiſt. 30. & 35.*, ubi ſpiritum vitrioli Martis & Elixyr proprietatis ratione ſpiritus ſulphuris commendat. Salia dicta eſſentialia, de quibus vid. CHYMIA *Rolfincii*, etiam non perperam adhibentur; nam utut reverà juxta ZWELFFERUM *in Append.* ſaltem ſint tartari, attamen non ſunt contemnendi. Porrò ex tartaro recentiores pollicentur nonnulli, v.g. LANGELOTTUS, *ſal volatile amaricans*, quod etiam æſtimatur magnarum virium; veriſſimum eſt, ſpiritum tartari urinoſum, de quo vid. *ſupplementum 2.* BECHERI, ſuam mereri laudem. Ex urina, excreta in loco publico, v.g. in cauponis, elaboratur per blandam calcinationem & elixiviationem ſal multarum virium, id quod Dreſdæ à nonnullis commendatur, tanquam inſigne antiartheticum ſeu antipodagricum.

Formulas digeſtivorum varias huc facientes videbitis *ſupra in Prolegom. Artic. 2. capit. 3.*, item *Sect. 3. ubi de Cura morborum chronicorum*, & in *Cura Cachexiæ Artic. 1. Cap. 3. Sectionis hujus*, item *in Colleg. Inſtitut. Artic. 2. Membr. 3. Cap. 2. Sect. 1. p. 276.*

Vel pro corrigendo Acido hypochondriaco.

℞. *Aqu. cichor.*
Fumar. an. ℥iß.
Solut. Mart. cum *ſucco pom.* ʒiij.
Syr. de 5. rad. ℥j.
M. F. Miſtura:
D. S.
Mixtura corrigens.

Capiantur manè & veſperi duo vel tria cochlearia.

℞. *Aqu. fœnicul.* vel *Fumar.*
Menth. an. ℥iß.
Sol. Martis cum *ſucco pom.* ℥ß.
Mag. corall. cum ſucco citri ʒß. ad ʒj.
Syr. cort. auran. vel *fœnic.* ℥ß. ad ʒvj.
M. S. *ut anteà.*

℞. *Tinctur. antim. tartariſat.* ʒij.
D. S.
Tinctura reſolvens; *40. gutt. pro una doſi.*

℞. *Tinct. tar. acerr.* ʒß.
S. *ut anteà.*
Doſis 40 gutt.

℞. *Tinct. tar. acerr.*
Ex ſcoriis reg. antimonii an. ʒiß.
Spirit. ſal. ammoniaci ʒj.
M. S. *ut ſuprà.*
Doſ. 40. gutt.

℞. *Arcan. tart.* ʒij.
D. S.
Eſſent. digeſtiva: *40. guttæ pro una doſi.*

℞. *Elix. propr. antiſcorb.* ʒß.
D. S.
Elixyr aperiens; *40. gutt.*

℞. *Tinct. Martis. aperit.* ʒij.
Spir. cochlear. ʒj.
Sal. ammoniaci ʒß.
M. D. S.
Tinctura aperiens; *50. gutt.*

℞. *Limat. mart. crud. pulveriſat.*
Tartari chalybeat. an. ʒj.
Vitriolati ʒß.
Mag. corall. cum ſucco citri ʒj.
M. f. Pulvis pro 5. doſibus.
D. S.
Pulvis digerens mane in juſculo.

℞. *Sal. mart. cum ſucco pom.* ʒvj.
Spir. cochlear. ʒiß. ad ʒiij.
M. S.
Eſſentia aperiens 30. ad 40. gutt.

℞. *Tinct. Vitrioli Mart. Zvuelff.*
Eſſ. fumar. compoſ. an. ʒij.
M. S. *ut anteà.*

℞. *Arcan. dupl.* ʒj.
Oc. Cancr. præpar. ℈ij.
M. f. Pulv.
Div. in 4. part. æqual.
D. S.
Pulvis aperiens.

℞. *Arcan. dupl.* M.
Corall. rub. præp.
Antihect. Pot. an. ʒß.
M. f. Pulv.
Div. in 4. part. æqual.
D. S.
Pulvis digeſtivus manè in juſculo acido.

℞. *Limat. Mart. pulveriſat.* ʒß.
Ol. deſtill. ſaſſafr. gutt. ij.
M. f. Pulv. S.
Pulvis digeſtivus.

℞. *Pulv. cachect. Martial.* ℈ß.
Terræ tartariſat. ℈ij.
Div. in 4. part. æqual.
D. S.
ut antè.

℞. *Corall. rub. præpar.*
Ebor. ſine igne an. ʒß.
Vitrioli Mart. ad alb. calc.
M. f. Pulv.
Div. in 2. part. æqu.
D. S. *ut anteà.*

℞. *Croc. Mart. aperitiv.* ʒß.
Arcan. dupl. ℈j.
Sal. abſinth. ℈ß.
M. f. Pulvis pro 3. doſ.
D. S.
ut anteà.

℞. *Croc. Mart.* ʒß.
Corall. rub. præp.
Salis fumar. gr. v. vel vj.
M. f. Pulvis pro 2. doſ.
D. S.
ut anteà.

℞. *Croc. Mart. aperit.*
Cryſtall. tartari,
Pulv. rad. ari an. ʒß.
Mag. cochlear. ℈j.
M. S.
Pulvis digeſtivus pro 3. doſibus, mane in juſculo calido.

His ſubjunguntur, & intermiſcentur evacuantia blanda.

Præmiſſis his digeſtivis uſurpentur *Vomitoria* primas vias potenter emungentia, eaque reiteranda: inter quæ eminent infuſa antimonialia, vel tartarus emet. Mynſ., qui in Malo hypochondriaco optimè conducit, à gr. iv. vel miſtus cum antiſcorbuticis, vel ubi viſcidum incidendum, cum ſalinis, v.g. ſale ammoniaco depurato, &c. His ſimul ſemper appropriata Scorbutica vel antihypochondriaca miſceantur: v. g. ſi fiat infuſio croci metallorum in vino, tunc filtraturæ addendus ſpiritus cochleariæ, aut alius compoſitus, aut ſimplex antiſcorbuticus, ut magis approprietur Vomitorium: v.g.

℞. *Aqu. antiſcorb. Dorncr.* ℥iij.
Spirit. cochlear ʒß.
Tart. emet. Mynſ. gr. iij. vel iv.
Extr. Mart. ℈ß.
M. S.
Potio emetica pro una doſi.

Quomodo fiant infuſa talia, ex ſuperioribus notum eſt. Poſt hæc vel loco horum uſurpentur blandè evacuantia per alvum,

alvum, & quidem in Scorbuto ſic dicto calidiore, in frigidiore verò per paulò potentiora: utraque tamen non ſæpius reiteranda, cùm frequentiora malum exaſperent; vid. EUGALENUS *de Scorb.* 233. 243. & 248. & SALOMON ALBERTUS *de Scorb.* §. 254. Inter hæc conveniunt pilulæ non tam præciſè evacuantes, quam ſaltem laxantes, primas vias abſtergentes, aliàs uſuales dictæ, uſurpari ſolent. Quoad pilulas purgantes, Maſs. Pilul. de gummi ammoniaco Querc.; Maſs. Pilul. tartarear. *Querc.* & *Bontii*, item pilulæ de fumar. & aperientes *Tilemanni* cum Mercurio dulci, &c. uſurpantur; item Extract. catholicum cum Gummi ammoniaco, bdellio, galbano & ſimilibus in pilulas redactum, & cum trochiſcis alhandal acuatum; quales formulas SYLVIUS *Pr. lib.* 1. *cap.* 2. §. 34., *cap.* 7. §. 52, *cap.* 14. §. 30. *cap.* 30. §. 138., & *cap.* 34. §. 102., *cap.* 35 §. 16. deſcribit, & commodè hypochondriacis propinari poſſunt. Gummi enim ammoniacum laxat & promptè abſtergit quaſcunque ſordes in primis viis ſtabulantes. Facit huc Maſs. Pilul. antiſcorbuticarum *Timæi*, quarum hæc eſt compoſitio:

♃. *Maſs. Pilul. melanag. Querc.* ℥iß.
Extract. fol. ſenn. ℥ß.
Reſin. jalap. ʒj. gr. vj.
Tart. vitriolat. gr. xiij.
Sal. volat. ſuccin. ℈j.
Sem. naſturt.
Cochlear.
Sinapi, an. ℥ß.
M. & cum *Aqu. antiſcorbutica F. Maſs. Pil.*

Quarum doſis eſt à ℈j. ad ʒß. Vid. MOELLENBROCK.

Saltem hic notetur: ſubinde pilulis talibus eſſe adjungenda medicamenta aut Martialia, aut antimonialia, aut Mercurialia, ne alvum poſt purgationem relinquant adſtrictam. Præ cæteris pilulæ uſuales ſunt communiter quidem aloeticæ, ex Extracto aloes gummoſo, qua ratione pilulæ roſaceę *Francofurtenſes & Glaſſianæ*, ſingulis 8. vel 14. diebus veſperi ſemel uſurpatæ hypochondriacis ſanè perquàm proficuæ ſunt: Item pilulæ aloeticæ ad imitationem LUDOVICI *in Pharmacia*, item *in Tr. de Volatilis* ſal tartari: Francofurtenſes præprimis cum tartaro vitriolato, ſimilive ſalino ſtimulo addito, acuatæ. Ipſa aliàs *aloe* in ſe hypochondriacis aut ſcorbuticis plus nocet, quàm prodeſt, propter virtutem adſtrictivam, quam altero die poſt ſe relinquunt ordinariò ratione partis reſinoſæ, utut primo die laxent: Iis enim reſinæ purgantium & extracta reſinoſa minus commodè propinantur, niſi forſan habitioribus & ſucculentioribus. Propterea ſi aloen volumus uſurpare, uſurpemus ſubſtantiam gummoſam, quæ poteſt ſeparari, terendo aut extrahendo aqua ſimplici, menſtruo aqueo, quæ ſubſtantia gummoſa poteſt redigi in formam *pilularum*, & tales *pilulæ* doſi granorum ij. vel iij. blandè laxant alvum, & in tali caſu hypochondriacis confirmatis omnibus tribus vel quatuor ſeptimanis in uſu ſunt, egregia cum euphoria. Omnes hæ vel per ſe uſurpari, vel cum aliis appropriatis ſpecificari, & cum tantillo reſinæ ſcammonii aut jalappæ, vel extracto trochiſcorum alhandal acuari poſſunt; quarum formulæ variæ ex *Idea Formul. cl.* 2. §. 1. & 2., *Colleg. Pharmaceut. in Schrœd. P.* 2. *Claſſ.* 2. *Diſſert. de Præcipitant. Uſu & Abuſu c.* 3. §. 30. *ſupra de Chylificatione læſa Sect.* 5. *cap.* 1. & *de Cura Morborum Chronicorum Sect.* 13. petendæ. Et ſanè ab hujuſmodi pilulis uſualibus primas ſaltem vias abſtergentibus longè plus commodi ſentiunt hypochondriaci, quàm à fortioribus etiam propinatis purgantibus. Vel

♃. *Maſs. Pilul. de Ammon. Querc.* gr. xv.
Gumm. ammon. aceto ſol. ℈ß.
Scammon. ſulphurat. gr. ij.
Troch. alband. gr. j.
Cum *Eſſent. Mart.* f. pilulæ.
D. S.
Pilulæ laxativæ pro una doſi.

♃. *Maſs. pilul. Cathol.* gr. xij.
Gum. ammon. aceto ſol. ℈ß. ad gr. xij.
M. f. Pil.
D. S. *ut anteà.*

♃. *Maſs. pil. de Hier. cum agar.* gr. xij. vel xv.
Gumm. ammon. aceto ſol. ℈ß.
Scamm. ſulphurat. gr. ij.
Extr. troch. alband. gr. j. vel ij.
Cum *Eſſ. Mart.* vel *abſinth.* f. pill.
D. S. *ut ſuprà.*

♃. *Maſſ. pilul. de Ammon. Querc.* gr. xv. ad ℈j.
Extr. Martis cum ſucco pom. ℈ß.
Scammon. ſulphurat.
Extr. troch. alband. ana gr. j.
Cum *ſol. Mart. cum ſucco pom.* f. Pilulæ.
D. S.
ut *ſuprà.*

♃. *Extr. hellebor. nigr.* gr. xv.
Gumm. Ammon. aceto ſol. ℈ß.
Scammon. roſat.
Extr. troch. alband. ana gr. ij.
Cum *Eſſ. fumar.* f. Pilulæ. S.
ut ſuprà.

♃. *Maſſ. Pilul. tartarear. Querc.* vel *Senn. de Ammon. Qu.* ana ℈j.
Reſin. jalap. ℈ß.
Diagryd. gr. vj.
Ol. deſtillat. cort. aur.
Macis ana gutt. iv.
M. f. Pilulæ. S.
Pilulæ pro aliquot vicibus.

♃. *Aloes gummoſ.*
Gumm. ammon. aceto ſol. ana ʒß.
Arcan. duplicat. ℈ij.
Extract. troch. alb. ʒß.
Cum *Tinct. Mart. cum ſucc. pom.* F. Pil.
D. S.
Ut antea.
Doſis XXIV.

♃. *Maſſ. Pil. de Amm. Querc.* ℈j.
Mercur. dulc. gr. xv.
Extract. troch. alband. gr. j.
Ol. deſtill. aniſ. gutt. ij.
M. f. Pil. S.
Pilulæ pro una doſi.

♃. *Maſſ. Pilul. de Ammon. Querc.* gr. xv.
Tartari vitriolat. gr. vj.
Scamm. ſulphurat. gr. j.
Cum *Ol. deſtillat. aniſ.* F. Pilulæ.
D. S. *ut anteà.*

♃. *Maſſ. Pil. de Ammon. Qu.* gr. xv.
Extr. caſtor. gr. vj.
Troch. alb. gr. ij.
Cum *Eſſ. caſtor.* f. Pilulæ.
D. S. *ut anteà.*

Conveniunt in Malo hypochondriaco flatulento.
Vel

♃. *Galban. aceto ſol.* ʒß.
Extr. caſtor. ℈ß. ad gr. xij.
Troch. alb. gr. ix.
Diagryd. gr. vj.
Cum *Ol. deſtill. Carv.* f. pil. pro tribus doſibus.
D. S.
Pilulæ laxativæ reſolventes pro 3. *doſibus.*

♃. *Maſs. Pilul. de tribus Ruffi* gr. xij.
Mercur. dulc. ℈ß.
Extr. troch. alb. gr. ij.
Cum *Eſſent. Mart. fiant pilulæ.*
D. S.
Pilulæ purgantes.

♃. *Maſſ. Pilul. de Ammon.* gr. xij.
Mercur. dulc. ℈ß.
Extract. belleb. nigr. gr. v.
Troch. alb. gr. j.
Cum *Eſſ. Mart. cum ſucco pomor.* f. Pilulæ.
D. S.
ut antè.

♃. *Gumm. ammon.* in *aceto ſol.* aut *Maſſ. Pilul. de ammon.* gr. xv. ad ℈j.
Merc. dulc. ℈ß.
Reſin. ſcamm. gr. iij.
Cum *Eſſ. caſt.* aut *Elix. propr.* f. Pil.
D. S. *ut anteà.*

♃. *Maſſ. Pil. Tartarear.* vel *de fumar.* gr. xij.
Mercur. dulc. ℈ß.
Maſtich. gr. ij.
Extract. troch. alb. gr. j.
Cum *Eſſ. fumar.* vel *Elix. propr. antiſcorb.* f. l. a. Pil. n. 19.
D. S.
Pilulæ purgantes manè ſumendæ.

♃. *Maſſ. Pil. de Ammon. Querc.* ℈j.
Mercurii dulc. gr. xv.

Extr.

Extr. troch. alhand. gr. ij.
Ol. deſtill. carvi gutt. ij.
Cum *Eſſent. Gummi ammon.* f. Pilulæ.
D. S. *ut ante.*

℞. *Extr. cathol.* vel *panch. Croll.* ℈ij.
Galb. cum aceto ſol. ℈j.
Mercur. dulc. ʒß.
Extr. troch. alb. gr. xij.
M. f. pil. pro 5. vel 6. doſibus: S.
Pilulæ aperientes pro aliquot vicibus.

℞. *Galb.* vel *Gummi Amm. cum aceto ſol.* ʒj.
Vitrioli Martis gr. xv.
Scammon. præp. Brendel. gr. xij.
Mag. jalapp. gr. vj.
M. f. Pil. min.
D. S. *ut ſuprà.*
Dentur 12. uſque 15. pro doſi.

℞. *Maſſ. Pilul. de trib. Ruff.* vel *Gum. Ammoniaci in aceto ſol.*
Extr. Helleb. nigr. ana ℈ß.
Vitrioli Mart. ad albed. calc. gr. v.
Scammon. præpar.
Extr. troch. alband. an. gr. j.
Cum *Eſſ. Gum. ammoniaci* vel *fumar. compoſ.* f. Pilulæ:
D. S.
Pilulæ aperientes pro una doſi.

℞. *Maſſ. Pilul. de Amm. Querc.* vel *Gumm. ammon. cum aceto ſolut. depur.* ℈j.
Vitrioli Mart. ad albed. calc. gr. v.
Trochiſc. alb. gr. iß.
Scamm. præp. gr. j.
Ol. deſtill. fœnic. gutt. ij.
Cum *Eſſ. Gummi Ammon.* f. Pilulæ quovis menſe capiendæ.
D. S.
ut ante.

℞. *Extr. panchym. Croll.* gr. xij.
Mercurii dulc. ℈ß.
Scammon. roſat. gr. iij.
Cum *Eſſent. Gummi ammon.* f. Pilulæ.
D. S. *ut ante.*

℞. *Maſſ. Pilul. de amm.* vel *Tartarear. Qu.* gr. xv.
Mag. jalapp. gr. ij.
Extract. troch. alb. gr. j.
Cum *Tinctur. tart.* f. Pilulæ.
D. S. *ut ſuprà.*

Item evacuantia appropriata miſta alterantibus ſunt optima, ut blandè & ſucceſſivè per continuatum uſum evacuentur & alterentur viſcoſitates acidæ, quod faciunt imprimis *Noduli* vino infuſi, qui ut in omnibus morbis cronicis, ita in ſpecie in Malo hypochondriaco, & hinc Scorbuto, ſunt optimi. Et quidem Ingredientia laxativa ſunt imprimis omnia ſennata, tam infuſum herbæ, quàm pulveres ſennati compoſiti, quorum tot ſunt deſcriptiones, quot capita. Poſt ſennata ſunt helleborata ex helleboro nigro deſumpta remedia; ſive extractum ejus; ſive eſſentia radicis hellebori nigri, quæ extra ſcopum laxativum commodè aliis alterantibus in his malis addenda venit; ſive alia ex eodem remedia. Denique bis ſtimuli loco aliquid de colocynthide ejuſque extracto poteſt addi, quod non eſt inconveniens remedium: quod ſi fortior jam ſtimulus his addendus ſit, radix eſulæ præparata recipiatur. Exempla nodulorum in Malo hypochondriaco, Scorbuto, & ſimilibus morbis chronicis, videb. *ſuprà Sect.* 13. & *in Cachexiæ Cura* 1. *cap.* 3. *hujus Sectionis*; Vel præſcribatur Nodulus antiſcorbuticus ex recentibus Ingredientibus talis:

℞. *Herb. rec. cochlear.*
Naſturt.
Roris mar. an. M. j.
Rad. armorac. rec. (Germ. *Meer. rettich.*) ʒiß.
Fol. ſen. ſine ſtip. ℥j.
Rhabarb. elect. ℥ß.
Helleb. nig. crud. ʒiij.
Bacc. junip. ʒvj.
Cinnamom.
Galang. an. ʒiß.
Sal. tartar. ʒiij.
Inciſa & contuſa includantur Nodulo: S.
Nodulus aperiens.
Infundatur *Vino ſimplici* vel *Abſinthiti*,

Vel

℞. *Herb. abſinth.*
Roriſmar.
Centaur. min. an. M. j.
Flor. anth.
Geniſt. an. M. ß.
Fol. ſen. ſine ſtip. ʒvj.
Rhabarb. opt. ʒij.
Helleb. nigr. ʒiij.
Sem. erucæ contuſ. ʒj.
Cinnam. ʒij.
Caryoph. ʒj.
Sal. tart. ʒiij.
Inciſ. & contuſ. includantur Nodulo.
D. S.
ut ante.

℞. *Herb. abſinth.*
Agrimon.
Centaur. min. an. M. j.
Flor. anthos,
Geniſt. an. p. iij.
Rad. enul. rec.
Polypod.
Armorac. rec. an. ʒvj.
Cort. fraxini,
Tamariſc. an. ℥ß.
Fol. Senn. ſine ſtip. ʒvj. ad ℥j.
Helleb. nig. crud.
Rhabarb. elect.
Agar. albiſſ. ana ℥ß.
Zedoar.
Zingib.
Cinnam. ana ʒj. ad ʒiß.
Paſſul. min. (hæ enim tanquam blandiſſimè temperatæ, his nodulis adduntur) ʒiß.
Sal. tart. (eſt quaſi ſtimulus menſtruus ad reſolvenda iſta ſimplicia) ʒiij. ad ℥ß. (aut loco hujus *Crem. tart.* ʒvj.; ſed *ſal tart.* eſt melius)
Inciſ. & contuſ.
D. S.
Species ad nodulum laxativum in vino.
Includantur *Nodulo*, infundantur in *Vino*, quod omni mane & veſperi capiatur, ut relaxetur alvus.

℞. *Com. abſinth.*
Summ. cent. min.
Herb. rec. cocbl. ana M. ß. ad M. j.
Rad. armorac. rec. ʒj.
Gentian. ℥ß.
Tarax. ʒij.
Fol. ſenn. ſine ſtip. ʒvj. ad ℥j.
Rad. Helleb. nigr. crud. ℥ß.
Eſul. non præp.
Sem. aniſ. ana ʒiß.
Fœnic. ʒiij.
Cinnamom.
Caryoph.
Zingib. an. ʒj.
Sal. tart. ʒiij.
Inciſ. & contuſ. includ. *Nodulo*:
D. S.
Nodulus laxativus in vino.

℞. *Herb. perſicar. rec.* M. ij.
Abſinth.
Roriſmar. ana M. j.
Fol. ſen. ſine ſtip. ℥j.
Rhabarb. el. ℥ß.
Helleb. nigr. ʒiij.
Sem. eruc. ʒj.
Cinnam. ʒij.
Caryophyll. ʒj.
Sal. tartari ʒiij.
Inciſ. & contuſ. includantur *Nodulo*.
D. S.
ut ante.

℞. *Herb. rec. fumar.* M. j.
Cochlear.
Beccabung. ana M. ß.
Rad. polypod. querc.
Cort. aurant. ana ʒiij.
Fol. ſenn. ſine ſtip.

Rha-

Rhabarb. opt. ana ℥ß.
Helleb. nigr. crud. ʒvj.
Galang. ʒij.
Sem. aniſ.
Fœnicul. ana ʒiß.
Sal. tartari ʒiij.
Inciſ. & contuſ. includ. Nodulo.
D. S. ut ſuprà.

℞. *Herb. rec. fumar.* m.j.
Abſinth.
Meliſſ.
Summ. cent. min.
Flor. geniſt. ana m.ß.
Rad. enul. ʒx.
Polypod.
Helleb. nigr. crud. ana ℥j.
Eſulæ ʒiij.
Fol. ſenn. ſine ſtipit. ℥j.
Zedoar. ʒij.
Caryoph. ʒß.
Inciſa & contuſ. f. Nodulus.
D. S. ut ſuprà.

Facit huc etiam infuſum ſeu ſimilis nodulus contra Malum hypochondriacum CNNEFFELIO aliàs uſitatus, qui fit ex ſequentibus:

℞. *Herb. abſinth.* m.iij.
Centaur. min. m.ij.
Rad. belleb. nigr. (nam hæc fuit ipſius Arcanum purgatorium ſingulare, ubique ab ipſo commendatum) ℥iij.
Polypod. Querc. ℥iß.
Cort. fraxini,
Tartari albiſſ. ana ℥ß.
Limat. Martis ʒiij.
Inciſa & contuſa conſpergantur
Spiritu ſalis dulc. gutt. ix.
Includantur Nodulo, qui Infundatur in
Vini Canth. iß.
& more uſitato adhibeatur.

Hiſce in ſubjectis ſiccioribus commodè paſſularum minorum ℥iß. addi poteſt. Rhabarbarum ipſum ad curam mali hypochondriaci tanquam optimum, præſertim paulò ſucculentioribus, à quibuſdam laudatur, alterando ſimul & evacuando: vid. RHODIUS *Cent. 2. obſerv.* 100. qui ad obſtructionem inveteratam commendat Decoctum vel Infuſum Rhabarbari. Spectat huc etiam ſyrupus de Spina Cervina ſeu domeſticus, it. Syrupus florum acaciæ & de carthamo, qui ſunt blandi & maximè conducunt: Aut cremor tartari cum tantillo radicis jalappæ acuatus; e.g.

℞. *Crem. tartari vel tartari vitriolati,*
Pulv. jalapp. ana gr. xv.
Olei deſtillat. mac. gutt. ij.
M. f. pulvis: S.
Pulvis laxativus.

Vel

℞. *Tartari vitriolat.* vel *arcan. dupl.* gr. xvj. vel ℈j.
Scamm. ſulphurat. gr. ij.
Troch. alband. gr. ij.
M. f. pulvis S.
ut antè.

℞. *Pulv. diaſenn. Mont.* gr. xvj.
Crem. tartari ℈ß.
Scammon. ſulphurat. gr. iv. vel v.
M. f. pulvis:
D. S. ut ſuprà.

℞. *Crocis Martis aperit.* ℈j.
Scammon. ſulphurat.
Sal. tartari ana gr. v.
M. f. pulvis:
D. S.
ut *ſuprà*.

℞. *Fol. ſenn. ſine ſtipit.* ʒiij.
Rad. hellebor. nigr. crud. ʒj.
Zingib.
Sal. tartari ana ℈j.
Infund. in ſ. q. *aquæ calid.* per noctem;
Colaturæ manè addantur
Aquæ cinnam. ʒiß.
Extract. troch. alh. gr. j.
M. D. S.
Potio laxativa pro una doſi.

℞. *Fol. ſenn. ſine ſtipit.* ʒij. vel iij.
Rad. polypod. ʒiii. vel ℥ß.
Fibr. belleb. nigr. ℈ii. ad ʒj.
Zingib. ℈ß.
Sal. tartari ℈j. ad ʒß.
Infund. per noctem in *aqua ſimpl.* vel *fumar.* vel *ſero lactis*: mane coquatur leniter: colaturæ ℥iij. adde
Spiritus cochlear. ℈j.
Syrup. fumar. vel *roſat. ſolut.* vel *de pom.* ʒij. ad ℥ß.
M. pro doſi.
D. S.
ut *ſuprà*.

Vel

℞. *Strob. pini tenell.* m.j.
Tamarind. ℥iß.
Rad. belleb. nigr. ʒiii.
Coq. in ſ. q. *cereviſ. ſecund.* in vaſe clauſo & igne leniſſimo.
Colaturæ ℥v. adde
Aquæ antiſcorbut. Dorncr. ℥ij.
Cryſtall. tartari ℥ß.
Succ. cochl. rec. expr. ℥j.
Syrup. ſcelotyrb. Foreſt. ʒij.
M. S.
Potio purgans pro 3. vicibus: capiatur mane per 3. dies conſecutivos.

Verùm ut alvus obſtructa aut ſaltem contumacior quotidiè laxa ſervetur, etiam remedia quædam domeſtica ſedulò in uſum vocanda ſunt: quæ inter primatum obtinent *paſſulæ*, quæ admodum conveniunt in Malo hypochondriaco, Scorbuto etiam, & nihil nocent; cùm alia *dulcia*, ut ſaccharata *& mellita* hypochondriacis & ſcorbuticis propter facillimam aceſcentiam & propter contentorum ex efferveſcentia concitata turbationem, tetra inferant ſymptomata, & affectus recrudeſcere faciant. *Paſſulæ* autem, quatenus ſunt temperatæ, potius quamcunque acrimoniam in corpore temperant, emolliunt & nutriunt, & blanda ac naturali fermentatione (ſunt enim inſtar muſti concentrati) vitioſam ſanguinis fermentationem reſtituunt & renovant, conducunt imprimis viris, mulieribus non ſemper. *Poma* etiam *Borsdorffiana* aliaque dulcia ſeu cruda bene matura comeſta, ſeu eorum ſuccus uſurpatus, medicamentum ſunt laxativum, & admodum temperativum in Malo Hypochondriaco. Hinc ſucco depurato commodè alia remedia alterantia & laxativa infundi, & ita propinari poſſunt, qui potus admodum conducit in Malo hypochondriaco. Quò etiam faciunt pilulæ domeſticæ ſeu uſuales jam dictæ, omnibus 8. vel 14. diebus ſemel capiendæ; Item Terebinthina manè deglutita, ad quantitatem nucis parvæ, quam HORSTIUS *l. 4. Obſ.* 28. ſingulariter commendat.

Conveniunt ergò hic paſſulæ laxativæ, item pruna laxativa, quæ in officinis ſolent proſtrare; quorum vis laxativa eſt imprimis à ſenna, paſſularum nempe vel prunorum in Senna coctione vel maceratione: Item decoctum paſſularum laxativum cum & ſine tamarindis; nam & ipſi tamarindi utiliſſimi ſunt Hypochondriacis ac magis Scorbuticis, illis præſertim, in quibus phlogoſes & æſtuationes vagæ ſubinde obſervantur. Formulas dabo *infra l. 2. Sect. Membr. 2. Articuli 3. capitis 4.* ubi *de Melancholia*, & *in Colleg. Pharmaceut. in Ludovici Tit. 3. pag....*

Vel

℞. *Paſſul. min.* ℥iß. vel ℥ii.
Probè conquaſſ. coq. in ſ. q. *aquæ ſimpl.*
Colat. adhuc ferventi infunde
Fol. Sen. ſine ſtipit. ʒiij.
Flor. violar. P. ij. ad iij.
Crem. Tartari ʒj.
Stent aliquandiu in loco calido, poſtmodum coletur & aſſervetur pro uſu.
D. S.
Potio laxativa.

Capiant Hypochondriaci hauſtulum vitri unius (Germ. *ein Wein glaſgen voll*) & inſervit etiam pro vehiculo reliquorum remediorum, blandè ſervat alvum apertam, Item

℞. *Paſſul. min. conquaſſ.* ℥iij.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.*
Colaturæ ferventis ℔ij. infunde
Fol. Senn. ſine ſtipit. ℥ß.
Rad. belleb. nigr. non præpar.
Cort. aurant. ana ʒij.

Galang.
Zingib. ana ʒj.
Crem. tartari ʒij.
Stent in loco tepido per noctem vaſe clauſo,
Colaturæ adde
Spiritus cochlear. ʒß.
M. S. ut *ſuprà*,
Vel fiat electuarium hoc modo:
℞. *Pulv. paſſul. min.* ℥ij. vel iij.
Arcan. dupl. Mynſ. ʒj.
Sal. amm. depur. (ratione ſtomachi:)
Spec. dia trion-piper. ana ʒß. vel ℈ij.
Syr. de pom. Reg. Sab. q.ſ.
M. f. Elect. pro aliquot (9. vel 12.) doſibus uſurpandum, quod ſufficienter alvum apertam ſervat.

Si verò aluus nimis contumax ſit, aliquot granis *trochiſcorum albandal* vel *horum Extracti* facilè poteſt acui. Melius autem eſt in forma liquida propinare. Pertinet huc ſyrup. de ſpina cervina domeſticus; item Vinum infuſionis florum acaciæ; qui pro hoc ſcopo ſunt per quàm proficui & blandiſſimè alvum ſervant apertam; vid. *Collegium Pharm. in Ludovici*. Ut taceam cremorem tartari à ℈j. ad ʒß. cum aliquot granis jalappæ acuatum, in juſculo fervido aſſumptum, egregium.

Præter dicta *Clyſteres* quoque in Malo hypochondriaco & Scorbuto magnæ ſunt efficaciæ pro alvo aperta ſervanda, præſertim in paroxyſmo, quando æſtuatio corporis, phlogoſes &c. urgent, in abdominis affectibus minuendis, palpitatione cordis, anxietate Melancholica, dolore abdominis Scorbutico; & quidem ſaltem emollientes & blandè abſtergentes ſufficiunt; vel, quod melius eſt, ex urina pueri, qui conveniunt in Malo hypochondriaco cum copioſis flatibus juncto: Si contumacius ſit malum, conveniunt Clyſmata cum lixivio diluta, additis aliquot unciis mellis depurati. Talia Clyſmata mirè conveniunt inteſtina abſtergendo, in ſpecie ſi craſſiori muco ſunt obſeſſa; vid. *ſupra ſect. 11. ubi de Colica*. In doloribus abdominis conveniunt Clyſmata ex ſero lactis, aut ex lacte; vel ſimplici, cùi parum *ſacchari* ſit additum; vel cui incoquantur plantæ quædam *carminativæ*.

Modus præſcribendi notus eſt ex Morello. In ſpecie, ſi urgeant dolores nephritici nothi, conveniunt *Clyſmata ex lacte* cum terebinthina, qualia *videb. ſuprà, Sect. 9. cap. 3. Artic. 1. ubi de Dyſenteria*; faciunt urinam benè olentem inſtar violarum, & multum commodi afferunt. Quin etiam Clyſteres nocturni ſeu qui veſperi iniiciuntur ſub introitu lecti, & per totam noctem retinentur, admodum commendantur in *Obſ.* HORSTII, & ferè ex lacte præparantur, in Scorbuto ſummè proficui: Imo ſunt, qui alternis diebus illorum injectionem commendant, v. gr. RIVERIUS *l. 12. Pr. cap. 5.* ex gr.

℞. *Lact. bubul.* ℥ix.
Elect. lenitiv. ℥i.
De bacc. laur. ʒß.
Vitell. ovi j.
M. f. Clyſma ſub introitu lecti iniiciendum: S.
Clyſter. leniens.

℞. *Flor. ſambuc.* m ii.
Fol. hoſcyam. m. i.
Coqu. in ſ. q. *lactis bubul.* vel *caprill.*
Colat. unc. x. adde
Vitell. ovor. ij.
M. f. Clyſma in doloribus Scorbuticis,
D. S. ut ante.

℞. *Herb. chamomill. cum flor.* m. iv.
Rad. gentian.
Bacc. juniper.
Lauri ana ʒß.
Sal. tartari vel *ciner. clau.* ʒiij.
Coqu. in ſ. q. aquæ:
Colatur ℥viij. adde
Elect. lenitiv. ℥j.
Olei colocynth. ʒii.
M. f. Enema, D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Spec. carminat.*
Flor. chamomill. ana m. i.
Rad. leviſt ʒvj.
Bacc. juniper. ʒj.
Coqu. in ſ. q. *urinæ pueri*:
Colat. ℥viij. adde
Elect. Hier. cum agar. ℥j.
Mell. anthoſat. ʒvj.
Miſc. pro enemate.
D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Lact. bubul.* ℔j.
Terebinth. cum vitell. ovi ſol. ℥ß.
Mell. roſat. ʒvj.
M. pro Clyſmate.
D. S. ut *ſupra*.

Præmiſſis his univerſalibus, aut primis viis ritè mundificatis, fiat acceſſus ad *Martialia*, *ſalia fixa*, aliaque ſimilia, acidum peccans in primis viis emendantia; quibus vel ſubjunguntur vel ſimul cum iis ſubminiſtrantur Alterantia, acria quidem, amara, aromatica, quodammodò diuretica in Malo hypochondriaco; nempe conveniunt hic in genere omnia vulgò dicta Aperientia & Hepatica amara, & hinc ſtomachica aromatica, & virtute in ſpecie diuretica inſignita. Vel horum loco volatilia ſpirituoſa, ſpiritus ac ſalia Volatilia uſurpantur, pro varietate nempe conſtitutionis ſubjectorum. Nam iſta phlegmaticis, ſanguineis, frigidis, &c. & in quibus bilis ſtimulo indiget, conveniunt: hæc verò urinoſa volatilia Cholericis, junioribus, Melancholicis, & iis, qui crebriùs æſtuationes patiuntur; magis conferunt Martialia: Hæc inter eminent nunc Mars crudus, nunc *præparata* varia plus minus cruda, prout plus minùs acidum infringendum venit. Hinc in uſu ſunt omnes croci Martis aperitivi, qui, quò ſunt ſimpliciori & acido minus concentrato parati, eò ſunt meliores. Croci Martis cum ſalibus, item limatura Martis ſubtiliſſimè trita. Facit huc etiam terra Martis præparata, quæ inferri fodinis reperitur, laudata inſigniter à ZACUTO. Huc faciunt omnes pulveres cachectici, quorum baſis ſolet eſſe Mars, adjectis tamen etiam aliis; pulvis cachect. Hartmanni ſimplex cum cinnamomo, vitriolum Martis ad pulveris conſiſtentiam calcinatum, *liquor Martis ſolaris*, *ſal Martis compoſitum*: e. gr.

℞. *Conſ. fumar.* ℥iß.
Conſ. alcherm. ʒiß.
Martis crudi pulveriſat. ʒiij.
Mag. corall. cum ſucco cit. ʒj.
Cum ſ. q. *ſyr. pom.* vel *flor. papau. errat.* vel alius appropriati
F. Electuarium,
D. S.
Electuarium aperiens pro aliquot vicibus.

℞. *Pul. paſſul. min.* ℥i.
Lim. Martis pulveriſat. ℈i.
Olei deſtillat. cinnam. gutt. j.
M. pro doſi, S.
Electuarium aperiens pro una vice.

℞. *Conſerv. fumar.* ℥ij.
Cochlear. unc. iß.
Vitrioli Martis ʒii. vel *Extr. Martis cum ſucco pom.* ʒß.
Corall. rub. præpr.
Ebor. ſine igne,
Lap. cancr. præpar. ana ʒi. ad ʒiß.
Cum ſ. q. *ſyr. pom.* f. Electuarium,
D. S.
Electuarium aperiens pro aliquot vicibus.

De quo capiatur omni manè doſi 2. caſtanearum magnitudinis, ſubjungendo veſperi Elix. vel Eſſentiam quandam appropriatam.

℞. *Tincturæ Martis tartariſat* ʒiii.
Spiritus cochlear. eſſent. ʒi.
M. D. S.
Aperiens tinctura chalybeata.
Doſis 40. ad 50. gutt. bis in die.
Vel in robuſtioribus:
℞. *Liq. Martis ſolaris* ʒiii.
D. S.
Aperiens eſſentia chalibeata.

De qua primo die capiat gutt. vj. ſecundo viii. tertio xii, aſcendendo ſic ad xv. xx. & xxv. uſque ad modum Acidularum naturalium in morbis Chronicis.

Ratione Martis ipſæ *acidulæ naturales*, quæ originem ducunt ex vena Martiali, ſoluta ab acido ſulphuris, in his morbis præmiſſis præmittendis, ſunt adeo egregiæ, in quibus præponderat acidum fortè: de qua virtute & efficacia vid. HELMONT. *Parad.* & TACHENIUS *in Hip. Chym.* SYLVATICUS *C. 1. Conſ. 63. & C. 3. Conſ. 36* ac RIVERIUS *Pr. l. 12. cap. 5.* Uſum videbitis in LANGIO *de Uſu Therm. Carol. & Acidularum Egranarum*. Loco quarum liquor Martis ſolaris, tanquam acidulæ concentratæ, commodè ſub-

de ſubſtitui poteſt. Aliis autem acidulis artificialibus vulgò dictis quales Clyſſus antimonii,&c.nihil tribuo. Si quidem adeò, certum eſt, quàm quod certiſſimum, acidulas naturales, uti præmonitum eſt, operari reſpectu partium ſibi junctarum Martialium, quæ deſunt dictis acidulis artificialibus. In refrænandis autem æſtibus febrilibus, etiam malignis, laudes ſuas his ultro decerno, præprimis clyſſo antimonii. Ex talibus acidulis elaborant tincturam ſuam florum bellidis noſter D. HORNIUS. Quorum ſtomachus eſt nimis ſenſilis, iis loco acidularum naturalium ſufficit *tinctura vitrioli Martis Zuvelff.*, ſolutio Martis cum ſucco pomorum Boſdorffianorum item *extractum* Martis cum ſucco *Tamarind.* vel ſucco pom. Borſd. extractum. Hoc extractum ſucco pom. Borſd. extrahitur cum ſpiritu cochleariæ antiſcorbutico compoſito in eſſentiam ſeu tincturam Martialem, & eſt egregia tinctura antihypochondriaca: videb. DRAWIZIUS. Vel ſolutio Martis cum ſucco pomor. miſcenda cum ſpiritu cochleariæ. Doſis 40. vel 50. gutt. bis vel ter in die.

Martialia hæc aliquandiu continuentur, & poſt eorum uſum blandus inſtituatur motus, alvuſque ſervetur aperta.

Huc quoque facit antimonium diaphoreticum Martiale, Bezoard. min. Martiale, & in genere quivis pulveres, electuaria, eſſentiæ, ac tincturæ Martiales anticachecticæ, &c. Et denique laudatur lapis Bezoar tanquam expertum in Malo hypochondriaco, ex eo, quoniam quodcunque acidum promptè abſorbet.

Obſervandum autem, ne ſemper Martialia propinentur in ſiccioribus ſubjectis, utpote in quibus blandiora & liquida non rarò majorum virium obſervantur. In ſpecie verò ubi viſcerum infarctus ad ſcirrhum inclinans, ſubinde Martialia non conveniunt, ſed malum potius intendunt; vid. *Diſſ. de præcipitantium uſu & Abuſu c.3. §. 18.* & TACHENIUS *Clav. Hippocr. pag. 181. & 192.* In uſu medicamentorum Martialium, in ſpecie acidularum etiam ſtomachi habenda eſt ratio, unde externè Emplaſtrum de ladano Cratonis, item Emplaſtrum de tacamahaca, malaxatum cum oleo chamomillæ, in forma ſcuti Stomachalis applicantur. Item corium cervinum cum oleo deſtillato chamomillæ & menthæ illitum commodè adhibetur. Vel

℞. *Olei expreſſ. Nuciſt.* ℥ß.
Deſtillat. bacc. junip. ℈ij.
Cumin. ℈j.
Maris ℈j.
M. D. S.
Balſamum ſtomachale.

Alterantia hypochondriaca, quæ Veteres conſueverunt uſurpare præmiſſis Martialibus, imprimis ſunt Vegetabilia amara plus minus aromatica, Hepatica & Splenetica dicta, it. Stomachica, v.g. herba abſint. (optimum in Hypochondriacis ſucculentis,) agrimonia, cent. minus, rad. armoraciæ, aronis, filicis, polypodii, helenii, &c. Præ ceteris fumaria, cent. minus, baccæ junip. & omnia ex his parata, ut infuſa, Decocta, quæ tamen in deſuetudinem abierunt, & Vina Medicata. Magni etiam à nonnullis æſtimantur *Cappares*, de quibus audiendus eſt SENNERTUS *Pr. l.3. P. 1. S. 1. c. 7.*, qui difficilis non ſaltem coctionis, ſed ratione aceti quoque quo communiter condiuntur, eas ſuſpectas pronunciat, ideoque cum paſſularum Corinthiacarum tertia parte, ſaccharo, & tantillo tantum aceti eas præparare jubet. Inſigniter autem ex his Vegetabilibus quæcunque fixa lixivialia per calcinationem parata in Malo hypochondriaco conveniunt, quia ſunt ſimul diuretica, ut ſal abſinthii, cichorii, centaurii minoris, ſal Stomachale Mynſichti: item ſal iſtud compoſitum, quod remanet in deſtillatione ſpiritus ſalis ammon., hoc enim ſal eſt egregium diuretium, & vulgò vocatur ſal digeſtivum hypochondriacum; & ſimilia, &c. Faciunt huc etiam Vegetabilium eſſentiæ; nempe fumariæ ſimplex & compoſita, & omnia ex fumaria compoſita remedia, quæ egregia in malo hypochondriaco: Eſſentia ſplenis bovis, eſſ. abſinthii ad imitationem DRAWIZII parata, aliaque ſimilia; item *eſſentia aperitiva D. Michaelis*, cujus propter materiæ medicæ cognitionem hæc eſt compoſitio:

℞. *Herb. agrimon.*
Scolopendr.
Cuſcutæ ana M. iij.
Meliſſæ,
Ceterach,
Cichor.
Tarax.
Herb. Marrub.
Capill. Veneris ana M. ij.
Rad. Rhabarb. Monach.
Filicis,
Cichor.
Tarax.
Gramin. ana ℥ij.
Curcum. ℥j.
Flor. cichor.
Bellid. min.
Tamariſc.
Hepat. nob.
Geniſt. ana p. iij.
Cort. cappar.
Tamariſci,
Fraxini ana ℥ij.
Sem. aſparag.
Frax. ana ℥ß.
Aniſ,
Fœnicul. ana ℥ij.
Gum. laccæ ℥j.

M. & fiat cum ſpiritu vini *ſimpl.* vel appropriato Eſſentia Aperitiva.

Elixyr proprietatis commune, vel paratum ſine acido, vel paratum cum ſpiritu ſal. ammoniaci vinoſo, vel miſtum cum ſpiritu ſal. ammon., aut etiam cum ſpiritu cochleariæ, vel ſolum ſufficere dicit LINDANUS in Malo hypochondriaco, it. in ſcorbuto in ſubjectis paulò habitioribus: Sic etiam Elixyr ſtomachale D. Michaelis miſtum cum dimidia parte ſpiritus cochleariæ, mirè conducit Hypochondriacis. Quin etiam omnia remedia tartarea ſalina, aliaque volatilia uberiùs penetrantia, nunc per ſudorem, nunc per urinam evacuantia, præ cæteris ſunt egregia. Hæc inter eminet ſal volatile & ſpiritus *tartari*, iſque ritè paratus & *volatilis*: item tartarus vitriolatus, tartarus chalybeatus: Item ſuprà laudatum *arcanum duplicatum Mynſichti*, quod uſu diuretico omnibus palmam præripit in Malo hypochondriaco & Scorbuto præſertim frequens ſcorbuticis, quando crebriores phlogoſes ægros fatigant; In talibus caſibus eſt nobiliſſimum; unde etiam in febribus intermittentibus & ſcorbuticis remedium eſt ſine pari. Tinctura tartari acris ad 40. gutt., miſta cum ſpiritu ſal. ammoniaci, item tinctura tartari antimoniata, quæ & ipſa eſt egregia. Miſtura ſimplex, quæ pari modo conveniens eſt remedium in Malo hypochondriaco, non minus quàm in Scorbuto. Pertinet huc imprimis *ſpiritus carminativus de tribus*, ex tartaro, nitro & ſpiritu vini, qui vel ſolus vel miſtus cum ana ſpiritus ſal. ammon. potens eſt remedium ad malum hypochondriacum. *Doſis* ſunt gutt. XX, XXX. ad L. uſque; melius non habebitis remedium in paroxyſmo Mali hypochondriaci, quod nunquam me deſervit, & Hypochondriacos mirabiliter levat. Nam ſpiritus ſal. ammon. per ſe egregius eſt ad curam Mali hypoch., iſque non tam ſimplex, ſed & compoſitus oleoſus, ſi Mixturæ calcis vivæ & ſal. ammoniaci addatur ſpiritus vini infuſione *aromatum* imprægnatus, & hinc forti igne per retortam deſtilletur, prodit ſic ſpiritus vim aromaticam referens, qui eſt optimus doſi gutt. XXX. vel XL. in Malo hypochondriaco. Quò etiam pertinet tinctura nephritica Amelungi, & ſexcenta alia, à gutt. XX. XXX. ad XL. Ut hæc *volatilia* eò magis reddantur *diuretica*, conſultum eſt, ut imitemur ZWELFERUM, qui miſcet ſpiritum *ſal. ammoniaci* cum ana *liquor. terræ fol. tartari*, ſic eſt forte diureticum, & tanquam quoddam ſecretum à quibuſdam habetur in Cura Mali hypochondriaci. Aut etiam hic ipſe ſpiritus ſal. ammoniaci miſcetur cum ſpiritibus antiſcorbuticis, cum ſpiritu cochleariæ aut cum ſpiritu antiſcorbutico compoſito, & ſingulariter confert in Cura Mali hypochondriaci. Ex dictis Formulæ fiunt variæ.

℞. *Eſſ. abſinth.* vel *Eſſ. abſinth. tartariſat.* ℥ij.
Spiritus cochlear. ℥j.
M. D. S.
Eſſentia aperiens.
Doſis 40. gutt. bis in die.

℞. *Eſſ. gum. ammon.* ℥ß.
Spiritus ſal. ammoniaci ſaſſafr. ℥ij.
M. S.
ut antè.
Doſis 50. gutt.

℞. *Elix. prop. ſine acido*, vel *tincturæ tart. comp.* vel *Eſſ. abſinth.* ℥iij.
Spiritus ſal. ammoniaci ℥iß.
M. S.

M. S.
Elixyr aperiens.
Doſis 40. gutt. ter in die.
♃. *Elix. Propr. ſine acid.* ℥ß.
Spiritus ſal ammon. caryoph. vel *alius oleoſ.* ʒij.
Cochlear. ʒiß.
M. S. ut *ſuprà.*
♃. *Tincturæ vitrioli Martis Zuvelff.*
Eſſ. fumar. compoſ. ℥ß.
M. D. S.
Eſſentia aperiens.
Dentur 50. vel 60. gutt. bis in die,
♃. *Elix. cachect. alterat.* ʒvj.
Spiritus cochlear. ʒij.
M. D. S.
Elixyr aperiens.
♃. *Elix. prop. ſine acido* ℥ß.
Eſſ. fumar. comp. ʒij.
Spiritus cochlear. eſſent. ʒj.
M. D. S. ut *ſuprà.*
Dentur 50. vel 60. guttulæ.
♃. *Elix. cachect. alterat.* ʒvj.
Spiritus cochlear. ʒij.
M. D. S. ut ſuprà.
♃. *Spiritus carminat.*
Salis ammoniaci,
Cochlear. ana ʒj.
M. D. pro 4. doſibus: S.
Spiritus aperiens.
♃. *Arcan. tartari* ʒij.
Spiritus ſal. ammoniaci ʒj. ʒiß. ad ʒij.
M. D. S.
Mixtura aperiens.
Doſis 20. 30. 40. ad 50. guttulas.
♃. *Aquæ fumar.*
Flor. Acac. an. ℥iij.
Eſſ. aperit. comp. ℥ß.
Spiritus cochlear. ʒj.
Syr. de rad. 5. vel *fœnic.* vel *alius* parum,
D. S.
Mixtura aperiens: capiatur cochleatim.
♃. *Aquæ fumar.* ℥ij.
Borrag.
Bugloſſ. an. ℥j.
Spiritus carm. de trib. ʒij.
Corall. rubr. præp. ʒj.
Syr. papav. err. ℥ß.
M. S. ut antè.
Capiantur cochleatim in paroxyſmo hypochondriaco.

Ratione ſalium horum & ipſum nitrum depuratum (non fixum) aut antimoniatum, non incongruum eſt remedium in Cura Mali hypochondriaci, præſertim ubi flatus urgent, aut phlogoſes crebriores affligunt. Et hinc etiam ſpecies *diaſpoliticon Galeni* ex nitro & cumini ſemine in Malo hypochondriaco cum cruditate ſtomachi non contemnendum eſt remedium, *imo valde commendabile*, cujus uſu deſperatos Hypochondriacos ad extremam ferè maciem deductos aliquando feliciter curavi, inquit BARTHOLETUS *de Dyſpnœia l. 5. c. 4. p. 431.* Compoſitionem vid. in ZWELFFERO pag. 179. Et certum eſt, quod quidam etiam famoſus Medicus D. JAHN aſſerit; quod nulla ſit compoſitio in tota Pharmacopœa uſitata, quæ magis conveniat in Malo hypochondriaco & ventriculi affectibus, quàm iſtud, utpote quo quamplurimi Hypochondriaci reſtituti ſunt; ubi non proſtat, poteſt ex tempore deſcribi ita:

♃. *Nitri depur.*
Spec. diacumin. ana ℥ß.
Olei deſtillat. cumin. gutt. iij.
M. f. Pulvis.
Div. in 3. part. æquales.
D. S.
Pulvis reſolvens & aperiens.
♃. *Spec. dia-Cumin.* ʒj.
Nitri depur. ℈j.
Olei deſtill. cumin. gutt. iij.
M. f. pulvis.
Div. in 3. part. æqual. D. S. ut ante.

His ac ſimilibus accedente motu ferè curari ſolet Malum hypochondriacum.

Ab externis nonnulli incraſſationem & condenſationem humorum aut partium laxitatem metuunt, v. gr. SANCTORIUS *Meth. l. 2. cap. 8.* & SOLENANDER *S. 1. Conſ. 10.* Aſt urgente dolore hypochondriaco, anodyna & diſcutientia temperativa haud omittenda, v. g. Unguentum Agrippæ, aut Martiatum cum oleo de capparibus vel camomillæ, unguentum & emplaſtrum de cicuta, nicotiana, carminativum Sylvii.

Sed præter dicta in Malo hypochondriaco & Scorbuto, tam incipiente quàm confirmato, adhuc alia ſunt in uſu, nempe SPECIFICA alterantia antiſcorbutica, quæ iſtis præmiſſis *ſpecificum* & morbum ſcorbuticum emendare & tollere poſſunt. Hæc imprimis poſt *Martialia* uſurpanda, ſunt in *duplici differentia*; nempe vel ſunt talia, quæ

1. *Reſpiciunt ſaltem Dyſcraſiam ſanguinis* & inde oriundorum ſuccorum ab acido ſcorbutico factam, & ſunt volatilia plus minus acria; vel
2. *Reſpiciunt noxam ſyſtemati nervoſo* & partibus continentibus ſimul *illatam*, & ſunt temperata balſamica ſeu oleoſa ſulphurea, nempe ex pino, junipero, & horum ſuccedanea ex lignis & corticibus.

Pro utroque ſcopo convenit lac & quælibet lacticinia.

Antiſcorbutica ergo ſpecifica volatilia ſunt ferè ſeqq. *Cochlearia naſturtia* quæcunque, imprimis aquaticum, chelidonium majus & minus, flammula Iovis, quam mirè laudat HILDANUS, ſedum vermiculare, de cujus egregiis in Scorbuto viribus vid. M. A. N. C. *Ann. 6 & 7. obſ. 22.* Barbarea, perſicaria acris piperitis, cujus aqua ex cucurbita deſtillata mirabilem obtinet acrimoniam; nummularia; radix raphani ruſticani, armoraciæ, ari, chelidonii maj., ſemina ſinapi, naſturtii, erucæ, cochleariæ, aquilegiæ. Hæc ferè ſunt primaria *acria volatilia ſcorbutica*, inter quæ tamen excellit *cochlearia*, hinc *flammula Iovis*, & tandem *trifol. aquaticum* ſeu fibrinum, de quo vid. in ſpecie SIMON PAULI *in Quadr. Botan.* it. *Acta Med. Haffn. Vol. 3. p. 123.* Conf. etiam M. A. N. C. An. 4. & 5. *Obſ. 123. p. 123.* Ac ſanè trifolium hoc in tumoribus pedum ſcorbuticis, & ubi metus eſt hydropici ſcorbutici, multum trifolio tribuit Pauli, cui ceu artifici experto in regione, ubi Scorbutus eſt endemius, meritò credendum. Quibus ipſis acrioribus volatilibus, quæ non ſemper omnibus ſubjectis, in ſpecie junioribus aut acido volatili præditis, conveniunt, pro mutua temperatura commodè vel acetoſa & acetoſella, beccabunga, chelidonium minus, vel Citrus, vel ſuccus citri, aurantiorum, & acetoſellæ addi poſſunt, juxta obſervationem Norvvegicam *in Act. Haff.* BARTHOLINI *Volum. 2.* Mala enim citria, it. mala aurantia acida, mirè conducunt in præſervando & curando Scorbuto imprimis navigantium.

Poſteriora quod attinet: ſunt in ſpecie ſummitates & cortices abietis ſeu pinaſtri; imo tota *abies alba* quæ propter egregiam virtutem vocatur Arbor *Antiſcorbutica*, in ſpecie ſunt coni ſeu *ſtrobuli* teneriores in uſu, loco quorum ſubſtitui poſſunt ligna, & aliàs nota *remedia ex lignis* parata, ſpeciatim ex *ligno* juniperi, *ſaſſafras*, guajaco, & *rad. chinæ*, ſarſæparillæ, cortice Winterano; Nam hic ſingulares habet virtutes antiſcorbuticas. Item ſcordium, abſinthium, ceterach, chamedrys, chamæpytis, fumaria, betonica, thee, radix heleni, gentianæ, 5. aperientes, chelidonii maj. ſcorzon., tarax., angelicæ, petaſitidis, leviſt. Zedoariæ, galangæ, &c. Cortices fraxini, tamariſci, aurant., & citri, &c. ſunt admodum convenientes in Scorbuto: Sunt ſimiliter convenientes fructus chamæmori Norvvegici, de quibus præ aliis vid. SENNERTUS *Tr. de Scorbuto*, quorum Electuarium ex Norvvegia Daniæ cum magna quantitate fertur. It. Cacao, de quo vid. WILLISIUS *de Scorbuto p. 260.* Porrò flores geniſtæ, aquilegiæ, hyperici, ſambuci, & croci huc pertinent; item ſem. aniſi, aquileg., fœniculi, &c. Baccæ juniperi, ſunt admodum egregiæ: nam multa latent in junipero pro his uſibus. Ac denique ex Regno animali lumbrici, ſtercus anſerum Menſe Majo collectum, & ad ʒ.i. in vino hauſtum, vi enim nitroſa ſulphurea bilem mirè corrigit. Uſus horum Antiſcorbuticorum eſt nunc crudorum, nunc præparatorum. Cruda imprimis uſurpantur in Infuſo; Nam plurima decoctionem non ferunt citra virium jacturam, propter ſal volatile, niſi leviſſimam ebullitionem, & quidem in vaſe probe clauſo, nunc duplici; Vel antiſcorbutica cum talibus inter coquendum ſunt miſcenda, qui illorum particulis volatilibus ligandis ac retinendis apta, v. gr. folia cochleariæ aut naſturtii cum acetoſella, quorum decoctum cum lacte caprillo SENNERTUS ac IOEL adeò commendant; Quod tamen ab Antiſcorbutica poſterioris generis, ſeu minùs propriè ſic dicta, haud extendendum, utpote quorum decocta potentis ſatis virtutis obſervantur.

Sin-

Singularem enim habent texturam, videntur abundare ſale volatili, ſimul tamen acido in receſſu ſatis penetranti, quod demonſtrant ructus acidi. Menſtruum infuſionis eſt vel Vinum, vel lac, aut ſerum lactis: Quibus cum hoc ſelectu utendum; nempe quibus vinum fuerit acrius, aut qui vinum ob acorem ferre nequeunt, & in quibus ſal acrius & magis efferatum dominatur & phlogoſes excitat, it. tempore æſtivo, it. in calidis & bilioſis corporibus, commodè vel ſerum lactis vel ipſum etiam lac præſertim in ſubjectis macilentis magis & ad atrophiam plus minus declinantibus, & in ipſo infundi & aliquandiu continuari poſſunt. Hinc enim rancidus acor corrigitur & nova fermentatio ſanguinis reconciliari poteſt; ex. gr. ſi ab uſu ſucci naſturtii aquatici cum ſero lactis maculæ prorumpant, dicitur bonum ſignum eſſe, quia iterum fermentationis habetur ſignum. E contra propinantur in vino in ſubjectis contrariis, tempore hyemali, in conſtitutionibus frigidis & magis ſucculentis. Modum propinandi & adminiſtrandi hujuſmodi remedia cruda pro cura Scorbuti, optimè docet HORSTIUS *l. 4. Obſ. 40.* item *l. 7. ubi de Scorbuto*, it. TIMÆUS *von Gulden-Klee in Epiſt. 28 l. 3. p. 425.* Reus ut pateat, e. gr.

♃. *Herb. rec. cochlear.*
Fumar.
Naſturt. ana M j.
Rad. armorac. unc. iß. vel iij.
Enul. rec. unc. j.
Paſſul. min. (pro temperatura) ʒ vj.
Inciſa & contuſa includantur *Nodulo*, quibus infundatur vel Vinum, vel ſerum lactis depuratum, vel lac ipſum.
D. S.
Singulare vinum ſive lac antiſcorbuticum.

De hoc infuſo ægri omni manè jejuni, & ante prandium vel à meridie, bibant bonum hauſtum cum levi expreſſione; ita tamen ut primò minorem doſin accipiant, ſucceſſivè eandem augendo, & ſic continuando aliquandiu. Vel

♃. *Herb. recent. cochlear.* M ij.
Rad. rec. armorac.
Enulæ
Bacc. junip. ana unc. i.
Paſſul. min. un. iß.
Inciſ. & contuſ. Infund. *vino.*
D. S. *ut ſuprà.*

Quod ſi metuatur aciditas hypochondriacis & ſcorbuticis nociva, ſemper ſingulo hauſtui addantur, vel poſt unumquemque hauſtum, *lapilli Cancr. præparati*, à ℈j. ad ʒß. aut quantum cultelli cuſpis capit, hi enim omne vini acidum abſorbent, & in ſalſum diureticum abſterſivum egregiè ita tranſmutantur, qua ratione etiam arcanum duplicatum Mynſichti eſt optimum Antiſcorbuticum, quin & diureticũ.

♃. *Herb. cochlear. rec.*
Naſturt. aquat. rec. ana M. j.
Rad. enul. unc. iß.
Acori noſtr. ℥ j.
Raſ. lign. ſaſſafr.
Lim. Martis an. ℥ ij.
Cort. aurant.
Citri,
Galang. ana ʒ ij.
Inciſa & contuſa includantur Nodulo:
D. S.
Nodulus contra ſcorbutum vino imponendus.
Item
♃. *Summit. pini,*
Flor. geniſt. ana M iß.
Coqu. in ſ. q. aquæ.
Colaturæ libr. ij. infund. per dies
Fol. cochlear. rec. M. j.
Mane coletur.
D. S. ut ante.
♃. *Summ. abſint.*
Herb. rec cochlear. ana M. ij.
Naſturt. aquat.
Chelidon. min.
Flor. frax. purp. ana M. j.
Rad. armorac. rec. ℥ iij.
Lign. ſaſſafr. ℥ j. vel ℥ iß.
Cort. Winteran. ʒ iij. ad ℥ ß.
F. Nodulus pro *Vini* Menſ. ij. vel iij.
D. S. ut ſuprà.
♃. *Rad. armorac. rec.* ℥ iß.
Summit. fœnic. virid.
Herb. rec. cochl. M. ß. ad M. iß.
Fumar. M. j.
Abſinth.
Cherefol. ana M. ß.
Pom. citri inciſ. No. j. vel ij.
Paſſul. min. contuſ. ℥ iß.
Inciſ. & contuſ. includ. Nodulo. D. S.
Nodulus ad vinum antiſcorbuticum.

Nodulis his, ſi deſiderentur purgantes, addi poſſunt
Fol. Senn. ſine ſtipit. ℥ j.
Rad. helleb. nigr. crud. ʒ vj.
Rhabarb. el. ʒ iij.
Sal. tartari ʒ iij.
additis Aromaticis. S.
Nodulus ad vinum laxativum antiſcorbuticum.
♃. *Herb. perſicar.*
Naſturt. aquat. ana M. iß.
Acetoſell. M. ij.
Salv. M. j.
Raſ. ligni ſaſſafr. ℥ j.
Coq. in ſ. q. *Seri lact.* vaſe clauſo:
Colatura D. S.
Potio antiſcorbutica.
♃. *Decoct. Tamarind. cum ſero lact. par. &* adhuc ferv. libr. ij.
Cui infunde
Herb. naſturt. aquat.
Beccabung. ana M. j. vel M. iß.
Stent in vaſe clauſo in loco tepido per noctem:
Colaturæ adde
Syr. Byzant.
Scelotyrb. For. ana ℥ j.
M. D. S. ut antè.
♃. *Fol. rec. cochl.*
Naſturt. rec. ana M. j.
Rad. rec. armor. ℥ iß.
Paſſul. min. ℥ ij.
Limat. Martis ℥ iß.
Conciſ. includ. Nodulo: D. S.
Nodulus ad vinum antiſcorbuticum.

Capiatur quotidie ter hauſtus, manè poſt aſſumptum juſculum, à meridie, & à cœna. Vel ſimplicia dicta acria antiſcorbutica contunduntur & conquaſſantur, affunditur ſerum lactis vel Vinum, exprimitur *ſuccus*, qui blando calore depurandus, colandus, & pro uſu quotidiano in vitris parvis ſulphuratis (*diu non durant*) aſſervandus, & quando neceſſe eſt, aliquando Unciæ aliquot in *ſero lactis* vel *vino* propinentur.

♃. *Succ. cochlear. rec. expreſſ.* ℥ j.
Vini Rhenan. ℥ ij.
Spiritus cochlear. ʒß.
Rotul. manus Chriſti perlat. ʒ iij. M. S.
Potio ſtomachalis antiſcorbutica, alterno die capienda.

Commodè autem *naſturtium aquaticum* vel *cochlearia* cum *acetoſellæ contuſæ* ana vel dimidio ſociatur, & cum lacte caprino, ſi febris abſit, vel cum ſero lactis, ſi febris, phlogoſes & æſtuatio vaga adſit, propinatur, & aliquandiu continuatur: vid. SENNERTUS *l. 3. Prax. ubi de Scorbuto p. 616.* item BARTHOLINI *Acta Med. Haffn.* Vel ad imitationem HORSTII:

♃. *Succ. cochlear.*
Naſturt.
Fumar. vel *piperit.* ana ℥. iij.
Cichorii,
Acetoſell. ana ℥ iß. ad ℥ ij.
Seri lact. depur. in ſpecie *caprill.* ℔ iij.

Seponantur nonnihil, ut depurentur per reſidentiam, hinc coletur & ſervetur pro uſu.
D. S.
Serum antiſcorbuticum.
Doſis pro una vice ſint ℥ iv. vel v.

Capiantur manè nunc cum nunc abſque ſudore: poteſt etiam repeti hauſtulus à meridie: poteſt etiam cuilibet hauſtui inſtillari Eſſ. Martis cum ſucco pomorum.

♃. *Seri lact.* ℔ ij.
Succ. citri rec. ℥ ij. ad ℥ iij.
Ebulliant cum *album. ovi*, clarif. & pauco *Sacch.* edulc.
D. S. ut ſuprà.

Vel, quod melius, loco ſucci citri recipiantur *ſucci pom. Borſdorff.* ℥ iv. ad vj. imprimis ubi obſtructa alvus adeſt. Vel

℞. *Herb. flammul. Jovis,*
Fumar.
Naſturt. ana M.ii.
Infund. per noct. in vitro clauſo: mane exprimatur & coletur, D. S.
Serum præparatum contra ſcorbutum.
Doſ. unc.iij. ad unc. iv. ſemel vel bis in die.

Continuatur potus talis præmiſſis præmittendis ſubinde per aliquot ſeptimanas, nunc, præſertim matutino tempore, cum blando ſudore, nunc, præſertim à meridie, abſque ſudore.

℞. *Fol. rec. cochlear.* M. j.
Inciſ. & contuſ. affund. per diem noctem in
Aquæ ſcorb. Dorner. unc.ij.
Vini Rhenan. unc.j.
Mane exprim. adde
Eſſ. Martis liquid. ʒ j.
Spiritus cochlear. ℈ß.
Maſtich. ℈ j.
Edulc. cum ſ.q. *rot. man. Chr. perl.* M.D.S.
Singularis potio purgans, de qua capiatur cochlear ſingulo manè.

Plura videbitis in *Colleg. Pharm. in Schrœderum P. 2. & HORSTIO p 384-392. & 442.* Tales *ſucci* puri etiam poſſunt *affundi limaturæ Martis* recenti, ſtent aliquamdiu; ſic dicti ſucci redditi Martiales ſimili modo uſurpari poſſunt. Vel loco talium ex Marte paretur *extractum*, quando ſuccus Martialis inſpiſſatur, & tunc extrahatur tinctura *Martis ſcorbutica*: vid. HOSTIUS, SENNERTUS, & EUGALENUS.

Huc pertinet Decoctum herbæ Thee pro Cura Scorbuti, à modernis, præcipuè Belgis, admodum commendatum: cui tamen quidem præferunt Decoctum granorum Coffee in Anglia admodum uſitatum; item Syrupus ſcelotyrb. Foreſti, ſyrupus eſſentiſc. cochlear. & fumariæ, Syrupus ſcelotyrb. Mynſichtii. Verùm ſyrupi ob *rationes ſuprà dictas* nihil valent, niſi forſan ad imitationem ZWELFFERI parati ſint, quem modum in *Animadv. in Pharm. Auguſtan. ad ſyrupum ſcelotyrbicum Foreſti* exponit. Ut taceam, quævis dulcia ſcorbutico eſſe infeſta, ut ſuperiùs de ſaccharatis & mellitis monitum fuit. Dicti ſucci tamen delicatis vel, qui proni ad efferveſcentias, minus conveniunt. In forma pulveris D. MICHAELIS multùm laudat contra ſcorbutum ſequentem:

℞. *Aloes,*
Myrrhæ,
Succin. præp. ana ʒiß.
Croci ʒj.
Sem. cochlear.
Naſturt.
Sinapi ana ℈ij. ʒj. ad ℈iv.
M. f. *pulvis* Doſis ʒ j.

℞. *Pulv. cachect. Martial.* ʒ ij.
Rad. ari crud.
Arcan. dupl. Mynſ. ana ʒ j.
Olei deſtillat. cochlear. vel *ligni ſaſſafr.* gut. viij.
M. f. pulvis: S.
Pulvis ſingularis pro aliquot vicibus, capiantur duo cultelli cuſpides pro doſi.

Ex hactenus dictis ſimplicibus varia ſunt præparata, *aquæ deſtillatæ*, tam ſimplices quàm compoſitæ, *ſpiritus, Eſſentiæ*, &c. Spiritus parantur vel per *ſimplicem cohobationem*, & ab iſtis ſimplicibus vel per *fermentationem* ipſorum ſimplicium (*es fleugt, aber viel vueg*) vel ſimul per utrumque modum, ſi nempe ſpiritus fermentando paratus affundatur ſpeciebus recentibus, & ita ab iiſdem cohobetur; obſervando, quod Antiſcorbuticorum ſpiritus volatiles in rectificatione attendendi ſint, ut mox prima vice ſpiritus à Phlegmate ſeorſim blando igne provocetur; quia intimiùs commiſtum phlegma vix ſeparabile alias exiſtit, & quò ſæpiùs rectificantur, eò magis ferè enerventur. Hac namque ratione elaboratur ſpiritus odore & ſapore plantam referens. Mediante hoc ſpiritu præparantur etiam eſſentiæ ex foliis recentibus: vid. SIMON PAULI *Quadrip. Botan.* Spiritus iſti affunduntur extractis variis, unde eſſentiæ compoſitæ, verb gr. Eſſ. Martis antiſcorbutica, tincturæ Corall antiſcorbuticæ, &c. Mars cum ſucco pomorum extrahitur, cui inſpiſſato ad extracti formam redacto ſpiritus cochleariæ antiſcorbuticus affunditur, ſic fit egregia eſſentia Martis antiſcorbutica. Spiritus cochleariæ omnibus notus eſt, cum quo interdum commodè ſpiritus lumbricorum terreſtrium permiſcetur. Ad fermentata hæc pertinent etiam Cereviſiæ medicatæ per fermentationem, qualis eſt v. gr. Cereviſia antiſcorbutica TIMÆI *p.428. in Epiſt.* cujus ingredientia ſunt hæc:

℞. *Herb. cochlear. rec.* M. ij.
Fumar. M j.
Cort. frax. ʒ vj.
Bacc. junip. unc.j.
Com. abſinth. M iß.
Rad. cichor. unc.iß.
Enulæ unc.ß.
Cort. inter. abiet. M. j.

Inciſ. & conquaſſata indantur ſacculo linteo ſeu ex linteo parato, immitte ſacculum in dimidium doliolum cereviſiæ recenter paratæ, & nondum fermentatæ, ſed potiùs ſimul fermentare permittantur: de quo tempore vernali, etiam autumnali, per menſem & ultra bibitur; ſic enim optimè conducit ad Curam Scorbuti.

Aliam formulam dedi *ſuprà Sect. 17. Cap. 3. Artic. 2. ubi de Cachex. & in Idea Formul. Claſſ. 4. §. 7.* In uſu eſt *quibuſdam ſpiritus antiſcorbuticus* B. D. MICHAELIS compoſitus ex his ſimplicibus commiſtis per cohobationem; nempe

℞. *Herb. cochlear.*
Naſturt.
Piperit.
Raphan. ruſt.
Rad. aron. ana q.v.

Omnibus his recentibus leviter contuſis & conciſis affundatur *ſpiritus baccarum ſambuci* vel *juniperi per fermentationem paratus*, ad eminentiam aliquot digitorum; digerantur per aliquot dies in vaſe clauſo, & hinc deſtillando in Balneo Mariæ, cohobando eundem ſpiritum crebriùs à novis ſpeciebus, ut eò magis acuetur ſale ſimplicium ſcorbuticorum volatili, & rectificando ſpiritus hujuſmodi: ſi acriores ſunt ac penetrantiores, & calorem augeant, temperantur optimè cum addito pauco ſpiritus aperitivi Penoti vel ſpiritus ſalis dulcis, egregiè quoque in ſcorbuto, & à BARBETTE *in ſua Praxi* laudati.

Spiritibus tamen talibus, tam ſimplicibus quam compoſitis, convenienter eſſentiæ ex *Extractis antiſcorbuticis*, item ex extracto Martis, parari poſſunt, ſicut & eſſ. ſtrobilorum pini antiſcorbutica, & Elix. proprietatis antiſcorbuticum, acuendo tamen ſpiritum antiſcorb. cum ſpiritu aperitivo Penoti. Nam revera ingredientia Elixyr proprietatis in ſcorbuto ſunt optima, balſamica vi reſiſtunt contentorum corruptioni, & multa ſymptomata partium ſolidarum præcavent, ac in ſpecie humidioribus aut ſeroſioribus ſubjectis conducunt. Item ex antimonio cum ſalibus per incinerationem paratis paratur tinctura quædam egregia in depuranda Maſſa Sanguinea. Præſtat tamen juxta MOELLENBROCCIUM parare hanc cum ſpiritu quodam antiſcorbutico, cum quo etiam tinctura Coralliorum antiſcorbutica commodè parari poteſt. Tinctura hæc convenit, quando corpus eſt tinctum maculis, puſtulis & ſimilibus affectibus, ubi opus eſt expulſione; in tali caſu eſt miræ efficaciæ. Eſſentia abſinthii, eſſ. cochlear, ſimileſque eſſentiæ Scorbuticis conveniunt, ſed parandi modus eſt obſervandus: Nempe iſtorum antiſcorbuticorum ſuccus per reſidentiam fæcum optimè depuratus ad extracti conſiſtentiam eſt inſpiſſandus. Succi hi inſpiſſati vel Extracta, v. gr. abſinthii, helenii, gentianæ, ſummitatum abietis, rob ſambuci &c. cum ſpiritu cochleariæ, raphani ruſticani, vel cum alio antiſcorbutico, ſimplici aut compoſito, in tincturas & eſſentias ſimplices ac compoſitas admodum efficaces, in quibus integra craſis antiſcorbutica eſt recondita, redigi poſſunt. Hujuſmodi verò ſpiritus & eſſentiæ cum fructu uſurpantur doſi gut. 20. 30. vel à ʒß. ad drach. j. in vehiculo convenienti, vel aliis medicamentis admiſcentur.

Per fermentationem dubitant multi, an ex Scorbuticis debeant parari ſpiritus? quia ſub fermentationis negotio maxima pars ſalis volatilis ſolet evaneſcere, quod teſtatur odor, qui tunc exhalat. Certum eſt, pati aliquam jacturam, non tamen omnem; qui per fermentationē cautè parati *ſpiritus antiſcorbutici* adhuc ſunt ſatis penetrantes; Ut ergo omnibus ſatis fiat, procedendum eſt ita: Paretur *ſpiritus per fermentationem* ex antiſcorbuticis quibuſdam; hunc affunde *ſpeciebus recentibus* & aliquoties cohobetur, & tandem rectificetur. Cæterum in his ipſis Antiſcorbuticis Moderni, imprimis Belgæ, commendant flammulam Jovis, uti vocant, vel Clematidem ſurgentem erectam, ex eaque parata remedia; hæc ſaporis eſt acerrimi, nihilominus tamen ceu ſingulare & expertum remedium, & ſufficiens laudatur à LINDANO, qui

Recipit *flammulam* vel *ranunculum acrem*, q. ſ. quam cum *vino rubeo* contundit in mortario ligneo, infundit ad tempus, digerit, & poſtmodum blando igne deſtillat ſpiritum, quem aſſervat tanquam egregium remedium ad Curam ſcorbuti.

Poteſt etiam deſtillari cum aliis Antiſcorbuticis, & ita habetur *phlegma ſpirituoſum* antiſcorbuticum pro vehiculo aliorum remediorum.

Hiſce addantur olea deſtillata ex dictis remediis penetrantiſſima, in ſpecie ex *cochlearia*, quando jam incipit reſerari ejus craſis in ſemine, tunc oleum ex deſtillatione per veſicam prodit penetrantiſſimum, & in largiori copia, quàm alias ſine ſemine; quod cum ſaccharo in formam *oleo ſacchari* antiſcorbutici redactum eſt egregium. Modum talis elæoſacchari dedi in *Colleg. Phar. in Schrœderum P. 2.* DRAWIZIUS vocat magiſterium cochleariæ, ZWELFERUS verò eſſentiam ſiccam. Hiſce volatilibus nativis non incommodè adduntur remedia *volatilia* magis artificialia, ſpiritus nempe urinoſi & ſalia volatilia ex animalibus ſupra laudata, v. g. ſpiritus & ſal volatile ſalis ammoniaci, tartari, &c. cum ſpiritu antiſcorbutico compoſito miſti, vel cum ſpiritu cochleariæ ſaltem ſociati, &c. Congruum eſt, ut paretur *ſpiritus ſalis ammoniaci compoſitus*, ita ut mixturæ pro ejus præparatione infundatur *ſpiritus cochleariæ*, vel *ſpiritus antiſcorbuticus* quidam *compoſitus*. Interim ſpiritus & ſal volatile *lumbricorum terreſtrium* per putrefactionem hiſce volatilibus annumerandum venit, tam propter vim diureticam, quàm quod affectibus ſcorbuticis doloroſis conveniat; imprimis egregius eſt in ſymptomatibus ſenſus & motus Scorbuticorum corrigendis. Quidam etiam *Elixyr Propr.* cum ſpiritu ſalis ammoniaci, *Eſſentiam myrrhæ cum* tinctura tartari, vel cum *ſpiritu ſalis ammoniaci* vinoſo cum calce viva parato, &c. ad Scorbutum commendant. De ſpiritu ſalis ammoniaci vid. BARBETTE *in ſua Praxi*, qui dicit, quod ſolus ſufficiat pro ſcorbuto; ubi elegans obſervatio paralyſeos ſcorbuticæ ingentis, ſolo Decocto rad. armoraciæ in ſero lactis curatæ: Coquit ℥ iii. in ſero lact. & colaturæ propinat unc. ß. Huc etiam pertinet tinctura nephritica Ammelungi, & *Eſſentia contra arthritidem vagam D. Michaelis*, quæ extrahitur cum ſpiritu lumbricorum, cornu cervi, & antiſcorbutico compoſito: Sic quidam ſuccum citri inſpiſſatum cum ſpiritu cochleariæ extrahunt pro Eſſentia antiſcorbutica temperata.

Ex dictis etiam ſubinde Mixturæ variæ præſcribuntur in Cura Scorbuti, quando Decocta aut infuſa ſunt nauſeoſa, Formulę pro uſu extemporaneo contra ſymptomata urgentia ſunt v. gr.

♃. *Aquæ antiſcorb. Dornc.* vel *Mynſ.* unc. iv.
Solut. Mart. cum ſucco pom. unc. ß.
Spiritus cochlear. drach. ii.
Syr. de fumar. vel *ſcelot. For.* unc. i. M. D. S.
Mixtura antiſcorbutica cochleatim capienda.

♃. *Aquæ cochlear.*
Fumar ana unc. i ß.
Spiritus cochlear. drach. ii.
Sal. amm. ſimpl. vel *ſaſſafr.* ℨ i ß. ad ℨ ii.
Syr. ſcelotyrb. For. ℨ vi. ad unc. i ß. M. D. S.
Mixtura antiſcorbutica ſanguinem mundificans. Vel

♃. *Aquæ flor. ſamb.*
Antiſcorb. Dornc. ana unc. i ß. vel unc. ii.
Spiritus cochlear. ℨ ii.
Lumb. terreſtr. per putr. ℨ i.
Arcan. duplic. Mynſ. drach. ß.
Syr. ſcelotyrb. For. vel *fumar.* drach vi. ad unc. i.
M. S. ut *antè*.

Item ſub forma eſſentiarum:

♃. *Elix. Prop. antiſcorb.* drach. vi.
Spiritus aperitiv. Pen. drach. ii. M. D. S.
Elixyr antiſcorbuticum.

♃. *Elix. propr. antiſc.* drach. ii.
Eſſ. pini,
Citri cum ſpiritu cochlear. par. an. ℨ i. M. D. S.
Mixtura antiſcorbutica; 20. *ad* 30. *guttas*.

Pro doſi bis vel ter in die.

♃. *Eſſ. fumar. comp.* unc. ß.
Pini drach. ii.
Spiritus cochlear. vel *antiſcorb. comp.* ℨ i. M. D. S.
Eſſentia antiſcorbutica; 50. *guttæ pro doſi.*

♃. *Elix. propr. ſine acido*, vel *tincturæ tartari compoſ.* unc. ß.
Spiritus carminat. de tribus, vel *tincturæ nephrit. Ammel.* drach. iii.
Spir. Cochlear. drach. ii.
M. D. S. ut *antè*. Vel

♃. *Tinctura tartari* compoſ. unc. ß.
Spiritus antiſcorb. ℨ ii.
M. S. ut *ſuprà*.
Doſis 50. gutt. bis in die.

♃. *Eſſ. myrrh. tartariſ.* unc. ß.
Spiritus ſal. amm. ſaſſafr. vel *cochlear.* drach. ii.
M. S. ut ſuprà.

♃. *Spiritus carmin. de tribus* drach. iii.
Eſſ. abſinth. ſcorb.
Cent. min. ana drach. ii.
M. S. ut *ſupra*.

♃. *Solut. Martis cum ſucco pom.* vel *antiſcorb.*
Eſſ. fumar. ana drach. iii.
M. D. S. ut *ſuprà*.

♃. *Tincturæ vitrioli Martis Zwelff.* vel *ſol. Martis cum ſucco pom.* drach. iii.
Spiritus cochlear. drach. i. vel drach. i ß.
M. S. ut *ſuprà*.

♃. *Spiritus carminat. de tribus*, vel *tinctura nephritic. Ammelun.*
Sal. amm. cochlear. ana drach. iii. M. D. S.
Spiritus antiſcorbuticus.

Doſis 40. vel 50. gutt. manè & meridie, & ſub introitum lecti.

♃. *Eſſ. cochlear.* vel alius *antiſcorb. comp.* unc. ß.
Fumar. drach. ii. M. S.
Eſſentia antiſcorbutica.

♃. *Eſſ. aperit. comp.*
Tincturæ antimonii exſcor. an. drach. iii.
Spir. Cochlear. ℨ ii. M. D. S.
Eſſentia ſanguinem mundificans.

Pro doſi dentur 40. vel 50. guttæ in die.

Quod attinet *Antiſcorbutica reſino-balſamica*, non tantummodò Acidum acre ſcorbuticum temperantia, ſed etiam noxam ſyſtemati nervoſo inductam, & inde natos varios dolores emendanti: eminet hìc imprimis lignum ſaſſafras, radix chinæ, cujus Decoctum ad imitationem TIMÆI *von GuldenKlee* videb. *Sect. 1. c. 1.* Præ cæteris omnibus *abies alba* picea & pinaſter, in ſpecie *ſtrobuli* pinaſtri Menſe Martio Collecti; (tunc enim tactu ſunt pingues & reſinoſi, vid. SIMON PAULI *in Quadrip. Botan.*) item ſurculi ſeu germina vel *ſtrobuli* etiam adhuc reſinoſi uſurpantur, vel *crudi* vel *præparati*: *Crudi* recipiuntur *vel recentes* vel exſiccati, & iiſdem verb. grat. ad eorum ℥. i ß. vel ℥ ii. infunditur *Cerevisiæ* vel *Coventi* Menſ. i ß. coqu. aperto leniter vaſe, & ebulliant ad tertiæ partis conſumptionem plus minus; in fine dum omnia fervent, infund. *paſſul. min. contuſ.* q. ſ. pro edulcoratione; ubi refrixerit coletur. De Colatura omni manè imprimis hauſtus bonus calidè capiatur, ac ſudor blandus expectetur, repetatur in die ſemel vel bis, mirabile! quantum doloribus vagis, pareſi, contracturæ: ac ſimilibus affectibus ſcorbuticis, partes nerveas & membra externa magis affligentibus, præmiſſis præmittendis, conveniat, & præſertim in Decocto, minus in eſſentia. Aut

♃. *Summit. pinaſtr.* ℥ ii.
Rad. chin. in taleol. inciſ. ℥ i.
Affunde his
Aqu. Cereviſ. ana ℔ ii.
Coq. blando igne ad medietatem. D. S.
Potio Sanguinem mundificans.

Colatura bibitur quotidie bis manè calidè, blandum expectando ſudorem; item veſperi ſub introitum lecti. Reſiduum denuò coqui poteſt paulo diutiùs, & dicto modo continuari. Egregiè proſunt in Arthritide vaga, pareſi, doloribus partium ſcorbuticis: Vid. MOELLENBROCC. *ubi de Varis.* Interdum quoque *baccæ juniperi recentes*, ratura ligni ſaſſafras, aliaque ſimilibus decoctis addi poſſunt.

Extractum granorum juniperi reſolutum cum ſpiritu cochleariæ eſt egregia Medicina in Cura Scorbuti. Loco horum etiam cortex abietis minutim raſus ſimili modo, diutiùs tamen coqui & uſupari poteſt. Hujuſmòdi Decocta ſpirant odorem *terebinthinatum*, unde forſan *nec terebinthinæ* uſus eſt incongruus in Scorbuto. *Summitates abietis* conciſę, & vel in aqua, vel in cereviſia, vel etiam ſimili vehiculo decoctæ & uſurpatæ, in doloroſis affectibus egregiè conducunt. Vel

♃. *Cymar. abiet.*
Bacc. juniper. rec. ana q. v.
Contuſis adde

Rad.

Rad. chinæ inciſ. minutim alterutrius dimidium.

Affunde *Aquam* vel *cereviſ.*, coq; ad tertiæ partis conſumtionem: D.S. ut ſuprà: Colatura debito modo uſurpetur.

Qui gratiam ſaporis deſiderant, ſub finem decoctionis, dum omnia fervent, optimè *paſſulas minores conquaſſatas* pro lubitu addere poſſunt: Vid. *Colleg. Formular. p.......*

Neque mihi eſt dubium, quin aliæ arbores plures ſimile quid præſtare valeant.

Quod attinet *præparata*: eſt aqua cimarum abietis, ſpiritus & *Eſſ. Strobil. Pini* vel *abietis*, quæ mirabilia ſunt in dictis ſymptomatibus ſcorbuticis.

℞. Nempe *Strob. pini*, iiſque contuſis copioſam *aquam* affunde, inſtituitur fermentatio, addendo parum de *fæcibus cereviſiæ*, deſtilletur, & prodit ſpiritus admodum ſuavis; qui pro uſu aſſervetur. Hinc recipiuntur ſimiliter *pini* ſeu *abietis Strobili tenelli*, iique coquuntur tamdiu in ſ. q. *aquæ ſimpl.* donec eorum ſapor & omnis eorum vis aquam impregnet; Decoctum fortiter expreſſum inſpiſſetur ad conſiſtentiam Rob, quod vel cum *ſpiritu proprio*, vel cum ſpiritu *cochleariæ*, vel cum ſpiritu *compoſito antiſcorbutico* extractum, dat *Eſſ. pini* potentiſſimam in ſcorbuto, in ſpecie in paralyticis & etiam catarrhoſis ſcorbuticis affectibus: doſis gutt. 30. 40. vel 50. vel ſolitaria vel cum aliis miſta; e.gr.

℞. *Eſſent. cochlear.* vel *Scorbut. comp.* ℥ß.
Pini ʒ ii. M. D. S.
Eſſentia ſanguinem mundificans.
Doſis 40. vel 50. guttulæ.

Verùm in hiſce *remediis de pino* obſervandum eſt: primò quod eadem non conveniant omnibus, quia nonnihil appetitum lædunt; ſecundò quod junioribus & calidioribus ſubjectis propter oleoſitatem *volatilem* non nimis diu propinanda ſit, aliàs affectus externos varios, varos, puſtulas in facie, eryſipelata & febres ardentes inferre ſolent. Loco horum poſſunt ſubſtitui *lignorum Decocta* & *eſſentiæ*, unà cum *ſpecificis antiſcorbuticis* permixta, expectando ſudorem; Imprimis *quando pathemata catarrhalia Scorbuticos affligunt*, ſunt optima temperata, additis ſimul ſpecificis antiſcorbuticis.

Ex lumbricis parata remedia quæcunq; mirè conveniunt in cura Scorbuti; Unde eorum ſpiritus & cum eo parata eſſentia contra arthritidem vagam (de qua cras) magnæ eſt laudis in Cura Scorbuti. De Martialibus, Tinctura vitrioli Martis Zvvelf. & ſimilibus, quæ ſunt antiſcorbutica, item de Saturninis nihil dico: Nam ex ſupra dictis ſatis clarum eſt, quod etiam conveniant in Scorbuto. It. de tinctura Martis cum Eſſ. pini vel ſpiritu cochleariæ: Quò etiam pertinet Eſſentia Martis DRAWIZII, & exinde parata Tinctura elegans antiſcorbutica cum ſucco pomorum, vel acetoſæ, vel cochleariæ, vel naſturtii; vid. *Tract. de Scorbuto p. 334.*

Dum dixi, *lac* & omnia *lacticinia* eſſe optima in Cura Scorbuti, unde cum dictis vel poſt hæc, in ſpecie poſt univerſalia & primas vias purgantia & Martialia, uſurpentur lacticinia, in ſpecie verò *lac* caprillum ejuſque *ſerum* pro remediorum antiſcorbuticorum vehiculo modo ſuprà inſinuato; qua ratione etiam FORESTUS *l. 26. Obſerv. II.* uſu lactis dulcis, cum cochlearia & beccabunga decocti, multos, qui non febricitant, Scorbuticos curavit. *Serum* uſurpatur in Scorbuticis febricitantibus, vel qui borborygmis in hypochondriis ſunt obnoxii, ut & phlogoſibus vagis, ut ſuprà jam dictum. In reliquis verò melius eſt, ſi uſurpetur diæta lactea; eaque vel ſtricta iſta contra arthritidem uſitata; vel laxa, in qua nempe cum lactis vehiculo remedia antiſcorbutica propinantur, ut quando v. gr. quotidie ſemel omnī mane, interdum & bis, veſperi ſtomacho vacuo ante cœnam larga doſis lactis calidè hauritur, (Germ. ein Noſſel voll,) cum tantillo *Sacchari*, vel ſingulis hauſtibus ſpiritus ſal. ammoniaci & *cochleariæ* ana miſtorum gutt. 20. 30. 40. ad 50. uſque inſtillantur; continuetur aliquandiu, ſucceſſivè *aſcendendo*, & tunc etiam *deſcendendo*, modò ventriculus æquè ferre queat: multum in receſſu habet lactis uſus ad curam Scorbuti: Macilentioribus verò, & ubi ſapor Scorbuticus acrior exiſtit, convenit diæta lactea. Novi mulierem paralyſi ſcorbutica cum arthritide vaga dimidio ferè anno laborantem, hiſce curatam, v. gr.

℞. *Lactis caprul.* Menſ. ß. (: id eſt, ein Noſſel:) & ipſi adde
Herb. fumar. rec. inciſ. M. ß. ad M. i.

Hæc ipſa bulliant invicem aliquandiu tecto vaſe, trajiciantur poſtmodum per linteum, & vel pro ſimplici vel duabus doſibus *lac* ita paratum ita hauriatur, addendo parum Sacchari; quod ſemper obſervetur, ne tam promptè coaguletur; ſimulque ſingulo hauſtui inſtillando gutt. xii. xv. vel xx. *ſpiritus cochleariæ*, & ita quotidiè mane uſurpetur, qualibet quarta die blandum infuſum laxativum interponendo.

Lac ita paratum ſcorbuticis eſt admodum proficuum, in ſpecie ubi laborat genus nervoſum & adſunt dolores artuum, & imprimis, quando multum ſudant: quin & ſucci ſimplicium antiſcorbuticorum expreſſi & depurati vehiculo lacteo optimè uſurpantur. Vel

℞. *Rad. chinæ minutiſſ. inciſ.* ℥ iii.
Bulliant in
Seri lactis caprill. ℔ iii.
Colaturæ ferventi infunde
Herb. rec. cochlear.
Fumar.
Naſturt.
Trifol. aquat. ana M. i.
Rad. rec. armorac. ℥ iv.
Enul. ℥ ii.
Sem. erucæ contuſ. ʒ vi.

Stent in digeſtione vaſe clauſo per noctem: manè detur colatura. S. *Lac antiſcorbuticum.*

Eligitur ex omni lacte imprimis caprillum & ejus ſerum, quod eſt optimum & convenientiſſimum, ſpeciatim ſi capra appropriatis antiſcorbuticis fuerit nutrita. Et hoc vehiculum lactis imprimis tempore verno & æſtivo convenit; tempore verò autumnali frequentiùs cum vino propinantur alia remedia, ſive ſub forma Infuſi, ſive decocti, ſive alia ſub ratione. Sub *diæta lactea* cavendum eſt ab omni vino & acido, potu hauſtoque *lacte* inſtituatur aliquoties *ambulatio*, ut proliciatur urina. Novi juvenculas ex ſcorbuto ejuſque ſeroſa acrimonia ſteriles, ab uſu lactis bubuli aliquandiu manè hauſti fœcundas redditas eſſe. Novi quæ fluore albo, ex radice ſcorbuti nato laborarunt, liquamine affluente acri erodente partes vicinas, præmiſſis Martialibus ex uſu lactis commodiùs habuiſſe.

Hæc fere cardinalia ordinariò *ita ſunt obſervanda in ſcorbuti Cura.*

Locuti ſumus heri de Praxi ſcorbuti & Mali hypochondriaci; ſed præ cæteris in Scorbuto urgent ſymptomata, eaq; multiplicia, quæ adhuc paucis conſideranda reſtant, & quibus mitigandis etiam proſpiciat Medicus, reſpiciendo Scorbutum uno oculo, altero verò ad *ſymptomata affligentia.* Et iſta congeries ſymptomatum, quæ adeò longè ſe per ſcorbutum diffundit, etiam Hypochondriacos infeſtat. Hæc ſymptomata utut ſint varia, in genere tamen hoc habent commune, ut in eorum medela ſemper habeatur reſpectus ad acidum ſpecificum corruptum primariò peccans, & ſecundariò hujuſmodi remediis ſemper ſimul addenda appropriata ſymptomati & parti affectæ convenientia: v.gr. quando adeſt *diarrhœa ſcorbutica*, tunc primariò uſurpenter talia, quæ vim acidi ſcorbutici infringunt, & addantur ſimul, quæ diarrhœam ſiſtere valeant; hinc quæ ſtomachum roborant, & inteſtinorum tonum reſtaurant. Hoc certum eſt, niſi ſemper ad Scorbutum reſpiciatur, & appropriata antiſcorbutica morbo addantur, quod vel ſymptomata non ceſſent, vel eadem deteriora fiant, vel diverſimodè in alia ſymptomata mutentur: Qua ratione Colicæ malè curatæ ſuperveniunt paralyſes, hinc convulſiones.

Symptomata talia inter, ut ordine progrediar primo loco maximè conſpicua ſunt

DENTIUM & GINGIVARUM PATHEMATA.

Nempe *triplicia mala* vexant Scorbuticos *circa gingivas & dentes.*

1. *Gingivarum laxitas & mollities*, hinc dentium in ſuis alveolis laxis *Vacillatio*, quin interdum digitis vacillantes poſſunt extrahi.
2. Earum *Intumeſcentia*, *Cruentatio* & *Exulceratio*, cum qua ſæpè & Dentium *Caries* complicatur.
3. Gingivarum *Gangræna* & *putrefactio* ſerpens.

Omnium horum pathematum *Origo eſt ſaliva*, ſale acri ſcorbutico impregnata & inquinata, gingivarum texturam fibroſam laxans, deſtruens, & dentes rodens, unde gingivarum *mollities*; hinc ex ſale acri *excoriatio*, tandemque *putrefactio carioſa.*

Pro his gingivarum affectibus curandis conveniunt:

(1.) Collutiones oris.
(2.) Tincturæ gingivis affricandæ.
(3.) Pulveres; Vel
(4.) Linimenta cum antiſcorbuticis juncta.

Quoad *Collutionem oris*: in his, ſi quid aliud, eminet *ſalvia*, quæ eſt ſpecificum appropriatum, *ros marinus*, *flores*

flores liguſtri, *aquilegiæ*, hyſſopus, quercus cum ſpeficis antiſcorbuticis, ut cochlearia, naſturtio, vermiculari, nicotiana & ſimilibus decocta, & collutionis inſtar in ore uſurpata. His ſimul adſtringentia, radix biſtortæ, ariſtolochiæ, tormentillæ, ireos Florentinæ, *Balauſtiorum*, roſæ, & ſimilia addi poſſunt; Item malva arboreſcens rubea. Nam *pulvis florum malvæ arboreſcentis rubeæ* eſt ſecretum HORSTII in his gingivarum affectibus, & quidem cum alumine permiſtus. Sicuti etiam *lacca, myrrha, alumen*, item phlegma aluminis, *ſpiritus ſalis*, &c. utramque faciunt paginam in gingivarum ſcorbuticis affectibus; item ſuccus cochleariç vel aliorum antiſcorbuticorum; item ſuccus ſalviæ & cochleariæ, quæ duo reliquis palmam præripiunt, pro collutione & abſterſione gingivarum imprimis ſunt commendata. Decoquuntur ſalvia & cochlearia, item naſturtium, vel in aqua, aut, quod melius eſt, *in lacte* aut ejus ſero, aut in vino; ſi vinum eſt acrius, interdum etiam ipſius loco Coventum ſumatur, & Decocto dicto ſeu gargariſmate gargariſetur os, & purificentur & abluantur gingivæ. Item decoctum lignorum liguſtri, & ſummitatum pini in aqua, addito pauco alumine in dentium morbis præ cæteris eſt in uſu: Imò ſi exulcerantur gingivæ, hoc Decoctum pini eaſdem conſolidat: Item *Decoctum ſummitatum pini* & naſturtii in vino abluendis gingivis mirabiliter prodeſſe dicitur, gargariſmatis forma ſubinde uſurpatum: Item Decoctum vel florum liguſtri in aqua, addito pauco aluminis, tanquam expertum gargariſma commendatur à MINDERERO *in Medicina Militari p. 376.* Item gargariſmus de tormentilla Mynſ. & Decoctum ad Gingivas roborandas POTERII *Thram. p. 12.*, vel ſequens Dentiluvium antiſcorbuticum:

℞. *Herb. ſalv. opt.* Miiß. vel iij.
Naſturt. vel *cochlear.* M. j. vel horum an. M. ß.
Flor. malv. hortenſ. M. i. ad ij.
Rad. polypod. ℥ß. vel ʒvj.
F. Decoctio in ℔j. ad ij. *aquæ font.*
Colaturæ adde
Mellis roſat. ℥iß.
Alum. uſti ʒj.
Nitri depur. ʒiij.
Terræ ſigillat.
Lacc. Florent. ana ʒj.
M. pro dentiluvio ſeu gargariſmate oris. D. S.
Gargariſma antiſcorbuticum. Item
℞. *Herb. ſalv.*
Cochlear. ana m. iij.
Coqu. in ſ. q. *ſeri lactis:*
Colat. ℔ij. adde
Succh. cochlear. ℥ij.
Syr. flor. aquileg. ℥iv.
M. f. Gargariſma.
D. S. ut *ſuprà*.

Retineatur aliquandiu in ore, ut ſuam operationem meliùs exerceat.

℞. *Herb. ſalv.*
Saturejæ,
Roris marin.
Naſturt. an. m. j.
Rad. ireos Flor. ℥ß.
Polyd. ℥j.
Coqu. in ſ. q. *ſeri lactis* in fine addendo Herb. *cochlear.* m. ij. Cola & edulcora cum melle roſaceo, pro gargariſmate in gingivarum intumeſcentia.
D. S. ut ſuprà.

℞. *Herb. aquileg. cum flor.*
Summit. rubi idæi ana m. iß.
Herb. cochlear. m. ij.
Rad. biſtort. ʒj.
Cort. granat. ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *ferrarior.*
Colatur. ℔ iß. vel ij. adde
Syr. de roſis ſicc. ℥iß.
Alum. crud. ʒj.
M. pro Gargariſmate in gingivarum cruentatione.
D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Herb. cent. min.*
Scord.
Plantag.
Sabin. ana m. j.
Flor. roſar. m. iß.
Rad. Ariſtol. rot. ℥j.
Maſtich. ℥ß.
Coq. in ſ. q. *vini auſteri*:
Colaturæ ℔iß. adde
Unguent. Ægypt. ℥iß.
Alum. crud. ʒiß.
M. pro Gargariſmate in gingivarum putredine.
D. S. ut ſuprà.

Præ cæteris optimum eſt *ſal mirabile Glauberi* in ſ. q. aquæ cabungæ ſolutum. Quibuſdam placet pro gingivis ſcorbuticis hæc Miſtura:

℞. *Aquæ plantag.*
Prunell.
Roſar. ana ℥iv.
Tinctur. roſar.
Spiritus cochlear. ana ʒij.
Salis,
Vitrioli ana ℈j.
M. D. S. ut ſuprà.
Qua Miſtura fricentur Gingivæ. Vel

℞. *Aquæ ſalviæ*,
Plantag.
Roriſ. mar. ana ℥j.
Spiritus cochlear. ʒiij.
Syr. flor. aquileg. ʒvj.
Spir. ſalis dulc. q. ſ. pro ſubtili acore.
M. D. S.
Dentiluvium.

Plures formulas vid. in *Id. Form. Claſſ. 3. §. 2.*

Vel etiam fiunt Gargariſmata ex tempore ex aqua cochleariæ, naſturtii beccabungæ, ſedi minoris, addendo iiſdem rob dia-Mori, ſyrupum florum aquilegiæ, ſyrupum nicotianæ cum melle roſato, aut etiam cum melle rutaceo, aut ſimilibus.

Poſt collutionem oris tincturæ dentibus ſunt adfricandæ, quas inter eminet præ cæteris *Tinctura Laccæ Mynſ.* ritè parata, ſingulariſſima in ſcorbuticis dentium aut gingivarum affectibus, in laxitate, mollitie, exulceratione, & gingivarum gangræna: In his iſta tinctura mirabilia facit, & infallibile eſt medicamentum probè gingivis cum linteo applicata, vel ſola, vel mixta cum dimidio tincturæ florum aquilegiæ; e. gr.

℞. *Tincturæ Laccæ Mynſ.* ʒij.
Flor. aquileg.
Spiritus cochlear. ana ʒj. M. D. S.
Tinctura dentium.

Poteſt tamen meliorari; ſi *laccæ* addatur *myrrha*, aut ſi loco phlegmatis aluminis phlegma vitrioli, in quo aliquid aluminis ſolutum, pro illa conficienda adhibeatur: vel hujus defectu ex tempore poteſt præſcribi (quando non poteſt haberi) miſtura, quæ eſt ſimilis tincturæ laccæ. Nempe

℞. *Lap. medicament. Croll.* q. ſ. vel ʒj.
Aquæ ſedi minor.
Cochlear. an. q. ſ.
Poſt ſolutionem leni & blanda digeſtione filtrentur:
Colaturæ infunde
Gum. laccæ ʒiß. ad ʒij.
Myrrhæ ʒj.
Alum. uſti ℈ij. ad ʒj.
Flor. aquileg. p. iij.
Stent in digeſtione, donec tingantur, tunc filtrentur:

Et hæc præſcriptio idem valet atque tinctura laccæ; qua imbuatur linteum & affricetur gingivis & dentibus ſcorbuto correptis. Vidi aliquoties adhibitum.

Facit etiam huc ſequens ſingulare in Scorbuto oris: Nempe aqua calida affunditur *calci vivæ* & coquitur, poſt maſſæ ſubſidentiam filtretur lixivium & abſtrahatur ad remanentiam ſalis, quod parum eſt.

℞. *Hujus ſalis ſeu crem. calcis vivæ* ʒiij.
Gum. laccæ, ʒj. ad ʒij.
Vitrioli de Cypro gr. vj.
Aquæ roris mar.
Salviæ, ana ℥iß.
Miſta invicem ſolve calore leni, & hoc ipſo ablue Scorbutum oris & dentes ſcorbuticos. D. S.
Tinctura pro dentibus ſcorbuticis.

Poſt tincturas ſunt *pulveres* pro dentibus, qui ſunt varii: Hos tamen non ingrediantur *lapides* vel *tartarea*; gingivas enim lædunt. Præ cæteris elegans eſt pulvis pro dentibus & gingivis ſcorbuticis BARTHOLINI *Cent. 6. Hiſt. 54.* cujus deſcriptio hæc eſt:

℞. *Fol. aquileg.*
Cort. rad. cappar.
Sem. cochlear. ana ℥ß.

Rad.

Rad. ireos,
Alum. uſti ana ℥iij.
Maxill. lucii piſc.
Corall. alb.
Cornu Cervi uſt. ana ℥ij.

Pulveriſentur ſubtiliſſimè & irrorentur parum cum oleo *caryophyllorum deſtillato*. Imbuatur hic pulvis ulterius *ſpiritu cochlear.*, ut ita meliùs approprietur, adſervetur cautè, & affricetur ſæpiùs dentibus.

Vel excipi poteſt *unguento aquilegiæ*, vel ſaltem *melle*.

Vel

℞. *Pulv. rad. biſtort.* ℥iij.
Roſar. rubr.
Balauſt. ana ℥j.
Alum uſti ℈ij.

Hæc miſceantur & irrorentur aliquot guttis *olei deſtillati caryoph.*

M. pro pulvere dentifriceo, & ita uſurpetur.

D. S.

Pulvis dentifricius.

℞. *Salis toſti*,
Ciner. nicotian. ana ℥j.
Fol. aquileg.
Salviæ,
Nuc. Moſchat. ana ℥j.

M. f. pulvis pro Gingivarum Intumeſcentia.

D. S.
ut antè.

℞. *Sangu. Dracon.*
Alum uſti ana ℥iß.
Summ. hypericu,
Fol. ſalv.
Rad. ireos Flor. ana ℥j.
M. f. pulvis: adde
Olei deſtillat. cochleariæ gutt. vj.

M. f. pulvis pro gingivarum cruentatione.

D. S.
ut antè.

℞. *Rad. biſtort.*
Tormentill.
Cort. granator. ana ℥j.
Hæmatit.
Thuris,
Alum uſti,
Sal. ammoniaci ana ℥ß.

M. f. pulvis in gingivar. putredine.

D. S. *ut antè.*

Denique *linimenta* conveniunt imprimis in graviori gingivarum exulceratione & fœtore ſcorbutico. Conveniunt etiam in ulceribus oris & faucium ſcorbuticis; ex. gr. ſit inſtar omnium ſequens:

℞. *Alum. crud.* ℥iß.
Fol. ſalv. ℥iij.
Rad. ireos Flor. ℥iß.
Myrrh. ℥ß.

Omnia probè pulveriſata excipe cum ſ. q. *Mellis*, & f. Linimentum dentibus ſubinde affricandum.

D. S.
Linimentum pro dentibus.

℞. *Fol. roris mar.*
Salviæ,
Flor. aquileg.
Nuc. moſch. ana ℥ij.
Myrrh. el.
Maſtich. elect. ana ℥iß.
Alum. crud. ℥ij.

Cum *mell. roſac.* vel *ungu. de aquileg.*

F. linimentum in gingivarum intumeſcentia.

D. S. *ut ſuprà.*

Aluminoſa Linimenta enim convenientiſſimè adhibentur cum aliis remediis in gingivarum ſcorbuticis affectibus. *Borellus Cent. 2. Obſ. 65.* recipit *alum.* parum in *Oleo ſulphuris* ℥j. *Conſerv roſar.* ℥vj., deterſo dentium tartaro, ope ſcalpelli lignei admovet, & intra 14. dies, ſi hæc ſæpe fiunt, dentes firmari, dealbari, & carnem gingivarum produci ſcribit.

Item

℞. *Unguent. de aquileg.* ℥j.
Flor. roſar. rub.
Rad. ireos Flor. ana ℥j.
Alum. uſt. ℈ij.
Myrrh. ℥ß.

M. in Gingivarum flacceſcentia.

D. S. ut *ſuprà.*

℞. *Pumic. uſti* ℥ß.
Corall. rub. præpar. ℥ij.
Gum. laccæ ℥j.
Mirrh. cum aceto ſol. ℈ij.
Caryophyll.
Macis ana ℈ß.

Cum *ſyr. cochlear.* f. Linimentum.

D. S. ut *ſuprà.*

Aliud videb. in *Id. Form. Cl. 5. §. 4.* Vel aliis irritis mel roſatum aliquot guttis ſpiritus ſalis ad aliqualem acrimoniam imprægnatum dat Linimentum egregium ad conſummatam gingivarum exulcerationem, excoriationem & cruentationem ſcorbuticam, & ad ſummum corruptionis gradum. Convenit etiam in ulceribus oris & faucium ſcorbuticis. Dico cum aliquot guttis ſpiritus ſalis: Nam quidam etiam miſcent cum ſpiritu vitrioli; ſpiritus verò vitrioli reddit dentes nigros. Ratio hæc eſt: In omni ſpiritu vitrioli ſemper eſt liquamen metallicum, quod in ignis tortura ſpiritus ſecum rapit per retortam: Probo, quod ſpiritus vitrioli licet clariſſimus, ſi ad tempus ſteterit, fit obſcurus & turbidus, quia ſe ipſum præcipitat metallum. Quod ſi jam dentibus affricetur ſpiritus vitrioli vel aliis corporis partibus, pars metallica præcipitatur ab effluviis ſalinis volatilibus, & ita præcipitata pars metallica nigredinem poſt ſe relinquit. Ergo commodiùs ſpiritus ſalis uſurpatur. Ad hos gingivarum affectus appropriata eſt Conſerva florum aquilegiæ. Nam conſerva hæc irrorata cum ſpiritu cochleariæ, tanquam quoddam linimentum gingivis illinitur, benè fricando, commendatur contra hoc malum. Elegans denique Linimentum in ſcorbuto dentium videbitis in SENNERTO *l. 3. Prax. ubi de Scorbuto oris p. 633.* Compoſitio ejus eſt hæc;

℞. *Pulv. fol. aquileg.*
Menthæ criſpæ,
Salv.
Nuc. moſchat.
Myrrhæ ana ℥ij.
Alum. uſti ℥ß.
Mellis virgin. ℥iiiß. vel q. ſ.
M. f. Linimentum
D. S. ut *ſuprà.*

Si ulcera maligna aut etiam gangræna occupent gingivas aut fauces, iiſque minus videatur ſufficere tinctura laccæ, tunc in peſſimo ſtatu *aquæ virides* HARTM. *Pr. Chym. c. 52. §. 4. & 5.* vel *Plateri* applicari poſſunt, quæ in exulcerationibus ſcorbuticis oris ſunt nobiliſſimæ. Baſis harum eſt viride æs cum aceto. Aſſumitur quoque colcothar, ceruſſa, alumen, & vid. SCHROEDERUS *Pharm. l. 2.* Præ cæteris PLATERUS *in Praxi* aquas famoſas reddidit. Item conveniunt aquæ Mercuriales (ex Mercurio dulci) cautè tamen uſurpandæ. Aut etiam, *ubi magis urget malum*, accedendum eſt ad *unguentum Ægyptiacum* melle dilutum, & locis exulceratis cum penicillo admotum; vel unguentum de aquilegia cum ſucco ſalviæ & pauco ſpiritus ſalis miſtum illinatur. Denique curatione magnetico-ſympathetica poteſt fieri curatio Scorbuti dentium: Si planta ſenecionis effodiatur illæſa radice, Planta hæc & radix laventur, & cum radice fricentur dentes & gingivæ, ut ſanguinem emittant: radicem ita ſanguine adſperſam iterum in terram ſuffodiunt, obſervant ut probè creſcat; quantum enim planta creſcit, in tantum decreſcit Malum ſcorbuticum in gingivis.

II. DENTIUM DOLOR SCORBUTICUS.

Juxta vacillationem dentium & gingivarum, affectus frequens in Scorbuto eſt *Dolor dentium Scorbuticus*, iiſque contumaciſſimus, gingivas exulcerans, & etiam ſubitò dentes erodens. Conveniunt in tali ſcorbutico dentium dolore radix biſtortæ & filicis, folia & flores ſalviæ, folia & flores roris marini, folia rutæ, plantaginis & hyoſcyami in aqua vel vino decocta, vel addatur parum aceti, addendo ſimul colaturæ adhuc calidæ ſuccum cochleariæ vel beccabungæ, & ita pro collutione oris uſurpetur. Sedum minus ſeu vermiculare admodum prodeſt, quod quidam colligere volunt, ex ſignatura dentis & gingivarum in foliis: imprimis ſuccus ſedi vermicularis expreſſus egregium eſt remedium in ſtomacace, & in dolore dentium ſcorbutico. Decoctum foliorum pini cum ſpiritu cochleariæ acuatum pro gargariſ-

mate

mate etiam egregiè confert. Quod ſi dolor ſimul malas torqueat, tempora & reliquas vicinas partes afficiat, commodè dictis locis illinitus *ſpiritus cochleariæ ſecundarius* ſeu *phlegmaticus* cum *ſpiritu lumbricorum terreſtrium* ana.

III. ORIS ET FAUCIUM ULCERA SCORBUTICA.

Non rarò etiam *Oris ulcera*, non minus quàm in lue venerea, infeſtant fauces, palatum parteſque vicinas. Contra hæc præter Linimenta jam dicta, ad unguentum Ægyptiacum, cum melle vel lacte vel vini ſpiritu dilutum, & locis exulceratis cum penicillo admotum, accedendum. Singulare & egregium hic eſt gargariſma RULANDI, qui

℞. *Aquæ commun.*
Hydromel. ana ℔j.
His addit
Alumin. ℥ß. ad ℥j.

Ebullire permittit, & hoc Decocto mane à meridie poſt paſtum vel veſperi colluatur os, & ita ſanantur ulcera oris. Vel

℞. *Aquæ naſturt. aquat.*
Plantag. ana ℥iß.
Nicotian. ℥j.
Spiritus ſalis ℈j.
Ung. Ægypt. ʒiij.
Mell. roſat. vel *rutac.* ℥j.
Syr. flor. aquileg. ℥ß.
M. D. S.
Mixtura os mundificans.

Summitates pini his adjectæ erunt quoque proficuæ, quia hæ virtute balſamica inſtar terebinthinæ ad hæc ulcera ſananda multum conferunt. Nec aqua viridis Plateri negligenda, quæ abſque periculo uſurpatur.

IV. MACULÆ CUTANEÆ SCORBUTICÆ.

Dixi, quod *in ſuperficie artuum & partium externarum* MACULÆ ſcorbuticæ ſubinde erumpant coloris varii, & quod earum eruptio ſit proficua ex eo, quia ſint ſemper bonum ſignum malæ cauſæ foras erumpentis. Opera ergò danda eſt, ut conſerventur in ſuperficie corporis, & promoveantur, expellendo eas per cochleariam & fumariam. Quia autem lympham acidiorem tamquam cauſam agnoſcunt, ad has maculas expellendas internè conveniunt omnia, quæ acidum abſorbendo ac edulcorando ſanguinem purificant. Præmiſſa igitur Purgatione leni Mercuriali præſcribantur Antiſcorbutica, ſale volatili acriori turgida, ut Maſſa Sanguinea purificetur ac floridior reddatur, quæ inter eſt Eſſentia fumariæ ſimplex, & imprimis compoſita, Eſſentia helenii, perſicariæ cum ſpiritu cochleariæ permiſta, tinctura florum aquilegiæ expellens hic etiam convenit, non minus quàm emulſio ſeminis aquilegiæ: *tinctura corallorum antiſcorbutica* reliquis præfertur; egregiè enim promovet excluſionem, *valdeque conducit*; quæ etiam in Purpura puerperarum, de Malignitate ſcorbuti plus minus participante, egregiè confert. Curavi aliquando puerperam purpura ſcorbutica afflictam. Signa erant, quod purpura rubicunda ſe exhibebat, & erumpebant puſtulæ copioſiſſimæ aquoſæ. Hanc, inquam, curavi tinctura coralliorum antiſcorbutica, quæ expulit puſtulas & purpuram copioſam: Adeoque & hic erit egregia. Aliàs nota eſt differentia macularum ſcorbuticarum. In maculis rubris, internis remediis addendus venit ſuccus acetoſæ, ipſa acetoſa, acetoſella, & ſuccus citri: In cœruleis & lividis *cochlearia*, & ex hac parata medicamenta, optimè conveniunt; item tinctura coralliorum antiſcorbutica, quæ dictas maculas potenter expellit. Hiſce interponantur Diaphoretica terrea, acidum temperantia & abſorbentia, Cornu Cervi ſine igne, corallia rubra præparata, Cinnabaris antimonii, antimonium diaphoreticum ſimplex & Martiale, Bezoardicum Joviale, Antihecticum Poterii, myrrha, flores ſulphuris, &c. e. g.

℞. *Cornu Cervi ſine igne* ℥iß.
Corall. rub. præp. ℥j.
Antimonii diaphor.
Flor. ſulphuris,
Cinnab. antimonii, ana ʒß.
Myrrh. el. ℈ij.
M. f. pulvis: S.
Pulvis expellens pro aliquot vicibus.
De hoc quotidiè bis vel ter à ℈j. ad ʒß.

Quod ſi expulſæ ſint maculæ, ſponte evaneſcunt; ſin verò pertinaces reſiſtant, nec evaneſcere velint, utut nihil mali in receſſu habeant, quibuſdam tamen cutis nitori ſtudentibus ſunt moleſtæ, & etiam interdum majores ad excoriationem diſponunt partes; ſubinde neceſſe eſt, ut *removeantur*: quod fit optimè per linimentum, paratum ex pulvere ſinapi cum aceto in *linimenti* liquidi formam redacto: hoc enim in balneo vellecto poſt ſudorem illitæ maculæ ſubitò diſparent, quod etiam conducit in *Maculis hepaticis*. Quod ſi acrius fuerit, ad modum TIMÆI *von GuldenKlee* convenit Linimentum ſequens:

℞. *Pulv. ſem. ſinapi ſubtiliſſ.* ℥iß. ad ℥ij.
Olei amygd. amar. rec. ʒß. ad ʒvj.
Succi citri rec. q. ſ.

M. F. Linimentum, contra maculas ſcorbuticas, (etiam vulgò dictas *maculas hepaticas*) egregium, quo poſt ſudorem maculæ fricatæ ter vel quater de die evaneſcunt.

Plura externa *ſequenti Artic.* 7. ubi *de affectibus cutaneis*: Vid. hic *Horſtius in obſ. p.* 401. TIMÆUS *von GuldenKlee in epiſt. p.* 219. DECKERS *Comment. in Praxin Barbette*, ubi medicamenta nonnulla externa extant. His quoque aſſociari poteſt infallibile hoc; e. g.

℞. *Rad. irid. Flor.*
Helleb. albi ana q. ſ.

Pulveriſata miſce cum *melle virgineo* vel *oleo amygdal. amar.* in Unguentum.

B. D. D. MICHAELIS arcaniſſimum remedium in uſu erat ſequens:

℞. *Flor. ſulphuris* p. ij.
Campb. p. j.
Arenæ ad pondus omnium.

Sublimabat, & cum *Aqua ſcrophulariæ* inungebat.

V. PRURITUS CUM PURPURA.

Non rarum eſt, quod Scorbutici in ambitu corporis patiuntur pruritum rodentem cum eruptione quaſi purpuræ in loco calido, quæ in frigido denuo diſparet, *idem hæret inter cutem & carnem, mordetque inſtar urticarum*. Pro excretione intercutanea promovenda nihil melius eſt decocto ſummit. pini, expectando ſudorem, qui multum expellit. Externè canis linctura manuum ac pedum laudatur in M. A. N. C. *Ann.*4. *&* 5. *Obſ.* 51., quæ ad maculas cutaneas confert.

VI. CRURUM DOLORES SCORBUTICI.

Pro cæteris notum eſt, quod *doloribus* frequentiſſimis, iiſque variis, ſtipatus ſit ſcorbutus, qui dolores nunc ſunt *fixi*, nunc *vagi*. Dolores fixi ſæpiſſimè abdomen, ſæpe etiam crura infeſtant. Ad *Dolores crurum*, qui magis ſentiuntur tempore veſpertino & nocturno, ſudorifera appropriata ſunt optima, præmiſſa ſubinde in principio venæ ſectione brachii & pedis oppoſiti, aut etiam cruris ægri, ſi nempe maturè inſtituatur, avertendo quaſi aut derivando Contentorum motum; potius tamen in brachio, quod bene notandum; ſicuti etiam omnia ea conveniunt, quæ poſtmodum circa arthritidem vagam explicabuntur. Speciatim præ cæteris internè conducunt ſpiritus tartari volatilis ſeu carminativus, ſpiritus theriacalis camphoratus, &c. cum ſpiritu cochlear. aut naſturtii, ſpiritu baccarum ebuli aut ſambuci, aut ſpiritu antiſcorbutico miſtus. Eſſentia ſaſſafras miſta cum ſpiritu cochleariæ aut antiſcorbutico quocumque ad ʒj. aſſumatur, addendo ſubinde Eſſentiam opii aut grana aliquot laudani opiati, ad compeſcendam doloris ferociam: e. g.

℞. *Eſſ. ligni ſaſſafr.* vel *ſuccini ſaſſafr.* ʒij.
Spiritus antiſcorb. ʒj.
Eſſ. opii tartariſat. ʒß. ad ʒj.
M. D. S.
Eſſentia antiſcorbutica.

Convenit item Decoctum ligni ſaſſafras aut ſummit. pini cum radice chinæ: e. g.

℞. *Raſ. ligni ſaſſafr.* ℥iij.
Cort. ligni ſanct. ℥j.
Rad. chinæ elect.
Sarſæparil. ana ℥ß.

Stent in infuſion. cum *aquæ ſimpl.* ℔iij.
Manè coqu. vaſe clauſo, ſuo alembico munito,
Colaturæ ferventi infunde
Herb. ſcord. M. iij.
Rad. liquirit. ℥j.
Polypod. ʒvj.
Stent per diem & noctem, mane coletur, Colaturæ addatur liquor per alembicum prolectus, D. S.
Potio antiſcorbutica.

Exter-

Externè conveniunt fomenta, tam humida quàm ſicca. Humida parentur ex decocto althææ, abrotani, fumariæ, beccabungæ, pulegii, hyſſopi, cochleariæ, ſalviæ, ſabinæ, naſturtii, floribus chamomillæ, ſambuci, & baccis juniperi; v. gr.

℞. *Herb. ſalviæ,*
Flor. chamomill.
Samb. ana M. ß. ad M. j.
Herb. naſturt. aquat. M. j. ad iß.

Coq. in ſ. q. *lactis* vel *ſeri lactis*, vel aqua comm. pro fotu calido cum linteis multiplicatis applicando. D. S.

Fomentum leniens.

Aut etiam coq. in forma cataplaſmatis & ita applicetur, D. S.

Cataplaſma leniens.

Item flores ſambuci, quibus adduntur aliquot folia hyoſcyami, in lacte cocti commendantur admodum ad ſcorbuticum crurum dolorem.

Aut fiat Cataplaſma ad imitationem D. MICHAELIS:

℞. *Rob junip.* ℥j.
Succ. inſpiſſ. flor. chamom.
Sambuc.
Naſturt. aquatic. ana ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *lactis coagul.*
F. l. a. Cataplaſma.
D. S. *ut ante.*

Sed quoniam non æquè omnia ſubjecta ejuſmodi fotus humidos ferunt, fotus ſiccus fieri poteſt, v. g. ſacculus, qui calefactus imponatur.

℞. *Milii* M. iij.
Salis commun. M. j.
Furfur. tritic. M. ij.
Summit. abſinth.
Flor. chamom. ana M. j.

Includantur ſacculo, quo dolor brachii graviſſimus refertur curatus, in M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. obſ. 94. pag. 133.* Milii quantitas ad ℔ß. & ℔j. augeri poteſt, uti etiam quantitas ſalis ad ℥vj.

Horum loco ſpiritus poſſunt commodè illiniri calidè; qua ratione ſpiritus baccarum juniperi camphoratus TIMÆI *Von GuldenKlee* externè illitus etiam eſt elegans contra hos dolores: vid. ejus *Epiſt. p. 368.* Spiritus ſalis ammoniaci cum calce viva, vel, qui omnium optimus, ſpiritus lumbricorum terreſtrium, (ſunt appropriati) cum duplo, triplo vel quadruplo aquæ articul. ad extra miſtus, & ita crebriùs illitus, eſt optimus, cavendo, ne acriora ſint ingredientia. Galbanetum Paracelſi cum ſpiritu tartari miſtum & circulatum, hinc leniter affrictum, externè dolores crurum fixos ſedat. Facit huc pediluvium Mynſ. contra dolores crurum. Imprimis ſingulare quid obtinet Lixivium Coriariorum, cum dimidio urinæ humanæ miſtum, in forma humoris vaporoſi: (*Balneum vaporoſum: crura operiuntur, nè vapor abeat:*) Eſt ſingularis efficaciæ; vid. M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. Obſ. 22. 9.* Tandem *Vinacea & Inſeſſus vinaceorum* calidorum, ut probe incaleſcat membrum doloroſum, ſingulare quid obtinent in corrigendis doloribus artuum: Quando ſcilicet fermentatione ſpontanea probè incaleſcunt (ſi non ſpontè incaleſcunt, aſpergatur calx viva) pars affecta immerſa probe ſudet, qua abſterſa pro ægerin lectum calidum ſe conferat, donec ſponte ceſſet ſudor, & ſi opus eſt, ulterius ſudet, & ſic mirificè hi dolores ſiſtuntur; mirabile levamen eſt. Ultimò horum loco balneum *ex formicis*, earumque cubile, itidem hìc eſt egregium. Denique aliis irritis Thermarum aquæ, aut balnea ex luto thermarum, aut thermæ artificiales ex ſulphure & calce viva parata, pro lotione dolentium membrorum ſunt convenientiſſimæ: Sed probe notandum, præmiſſis præmittendis, Veſicatoria in aut prope locum magis dolentem applicata ſubinde multum conferre in hujuſmodi fixioribus & contumacioribus torturis.

VII. COLICA SCORBUTICA,

&

NEPHRITIS NOTHA.

Inter alia *ſymptomata ſcorbutica* eminet quoque VENTRIS DOLOR, COLICA & ILIACA PASSIO, qui ſunt affectus acerbiſſimi, interdum adeo atroces, ut duos exinde rupturam peritonæi paſſos EUGALENUS *pag. 86.* perhibeat. Variè affligit ægros, ut plurimum conqueruntur, circa vertebras dorſi ſe pati *dolores lancinantes & lacerantes*, unde totum abdomen cruciatur, & ſpaſmodicis convulſionibus ad dorſum uſque, ubi imprimis meſenterium annectitur, ſe manifeſtant: ſubinde umbilicus ad interiora verſus retrahitur, & ægri jacent incurvati, interdum totum *abdomen tumet*, & licet ventris exſpirent flatus, tamen levamen non ſentiunt.

Facit huc NEPHRITIS NOTHA, in qua omnia fere Nephritidis adſunt ſymptomata, etiam urinæ ardor atque ſuppreſſio, cum dolore lumborum circa renes in regione hypochondriaca ac perinæo exquiſitiſſimo, nullo licet præſente calculo. Frequenter enim decipiuntur ægri, æque ac Medici, ut putent, ſe laborare *Nephritide*, ſed malè; Et utut *urina ſupprimatur*, non tamen ſtatim adeſt *Calculus*. Complicati quidem interdum ſunt *dolores nephritici & abdominis*, interdum ſeorſim affligunt. Conqueruntur de anguſtiis cordis: imò ſubindè eadem ſymptomata, quæ mulieres hyſtericæ: & utut ceſſent dolores nephritici & abdominis, tempore tamen extra paroxyſmum conqueruntur de doloribus lancinantibus & lacerantibus circa regionem lumborum, donec variæ cauſæ externæ evigilantes Parotidem inferant.

Dolor hic ſimpliciter oritur ex ſpaſmis ſeu *motibus convulſivis inteſtinorum*, *meſenterii*, & *partium nervoſarum annexarum*, ab acri ſcorbutico ſale vellicatarum, in quibus imprimis regio lumbaris mirè lacerari & affligi ſolet, quorum fundamentum hæret in plexu meſenterico nerveo & ibi conſiſtis glandulis, quæ plexibus nerveis meſenterii vicinæ ſunt, ubi varios dolores inferunt, & ſimili curſu abdomen occupant.

De hac *Nephritide Notha* nemo meliùs, quàm DRAWIZIUS ſcripſit: notabilis eſt locus.

Quoad *Curam* horum dolorum, in paroxyſmo 2. *Indicationes obſervandæ* ſunt.

1. *Inteſtina leviter abſtergenda* blandis injectis & aſſumptis.
2. *Convulſivi impetus & ſpaſmi* in inteſtinis & membranis abdominis, tam generalibus quàm ſpecialibus ſcorbuticis, imprimis volatilibus oleoſis, & opiatis & temperatis compeſcendi ſunt, internis & externis.

Extra paroxyſmum *Scorbuti Cura primariò* attendenda; & in ſpecie poſt *martialia* remedia, & ex *pino* ſunt optima; idque ceſſante paroxyſmo, aut extra eum.

Quoad primum ſcopum: quovis morbi ſtatu à purgantibus fortioribus planè abſtinendum & cavendum, quia maximè nocent ſymptomata ſpaſmodica exaſperant, & dolores exacerbant, ac non rarò hinc fæcum per os rejectio contingit.

Cum verò alvus ſubinde pertinaciter ſit clauſa, uſurpentur ſaltem blandè *abſtergentia* inteſtina; inter quæ eminent paſſulæ & omnia paſſulata, *ſerum lactis*, imprimis caprini, aut lac caprinum cum ſaccharo & ſpiritu ſalis ammoniaci miſtum, ad demulcendam acrimoniam ſalis ſcorbutici, iſtas convulſiones ſpaſmodicas in abdomine excitantis. Oleum amygdal. dulcium recens, aut olivarum, in quo roſæ pallidæ fuerint infuſæ, ad ℥ij. vel iij. vel ſolum, vel in juſculo gallinaceo, jure piſorum, *decocto rad. althææ* aut *parietariæ* hauſtum, aut ſperma ceti cum iis aſſumtum, egregiè temperant acrimoniam ſalium, blandè alvum leniunt, & inteſtina abſtergunt. Quoad paſſulata in alvo nimis obſtructa, vid. Timæus à *GuldenKlee* in *Epiſt. pag. 236.*

Vel

℞. *Tamarind.* ℥iß.
Coqu. in ſ. q. *ſeri lactis* ad Menſ. j.

Si verò dolores hi adhuc in principio fuerint, leviter tantùm affligant, & alvus nondum conſtipata, ſtatim purgantibus materia vitioſa educi debet, illam primò attemperando per abſorbentia & temperantia, ut oleum amygdal., ſperma ceti, lapillos cancr. ſolut. martis cum ſucco pomorum, &c. Singularis verò eſt encheiriſis, quam RIVERIUS *Prax. l. 10. c. 1.* commendat, ſcilicet ut purgantibus Opiata commiſceantur, quibus mediantibus primò ſomnus inducitur, hincque alvo ſoluta paroxyſmus ſedatur.

Quoad *Alterantia*; variant hæc pro diverſitate acrimoniæ peccantis, quæ modò abſorbentia minuſque acria, modò ſulphurea *oleoſa* aromatica & *ſalia volatilia* admittit. Si enim humores, ac æſtuantes magis fuerint, convenient alterantia abſorbentia terrea & marina, v. g. lapides cancrorum, mater perlarum, maxillæ lucii piſcis, corallia rubra, margaritæ, martialia, unicornu ſine igne, ebur ſine igne, &c. item ſerum lactis tepidum, aut in quo radix chinæ cum an. flor. borrag. & part. ij. flor. tunicæ decoctum, cujus uſum pro obtundendo ſale acri acido ſingularem frequentiùs obſervavi:

vi. Vid. DRAWIZIUS *l.a. pag.* 224. Aut loco hujus emulſiones ſem.4. frigid. majorum cum ſemine papav. albi & ebore ſine igne: Aut his ſubſtituendum ſaccharum Saturni, & ex hoc parata Tinctura antiphthiſica, quæ omnes rodentes & æſtuantes humores ſingulariter temperant, obſervatis tamen illis circumſtantiis, quas DRAWIZIUS *l.a. pag.* 126. indigitat. Sin tartarus areniformis ſimul in urina compareat, fruſtraneus eſt lenientium uſus, niſi per diuretica moderatiſſima & abſtergentia ille priùs tollatur, ſcilicet per terebinth., ſyr. de althæa Fern. Emulſ. ſem.4. majorum & papav. albi, violarum; ac lapillos Cancr. &c. Præterea ad convulſivos impetus ſiſtendos conveniunt ſalia volatilia oleoſa cum opiatis mixta, quorum formulas videbitis *ſuprà Sect.* 11. *de Colica*. In ſpecie remedia ex caſtoreo, cochlearia, & cort. aurantiorum, aliiſque carminantibus ſunt optima, nempè ſyrupus, aqua, &c. corticis aurantior. Præ cæteris verò Eſſ. cort. aurant. miſta cum Eſſ. caſtorei & ſpiritu cochleariæ eſt elegans. Spiritus ſalis ammoniaci miſtus cum ſpiritu cochleariæ, item cum ſpiritu aniſi, & benè circulatus ac unitus, etiam convenit. Spiritus nitri cum ſpiritu cochleariæ unitus & dulcificatus dat ſpiritum nitri dulcem cochleariatum contra dolores ventris ſcorbuticos. Imò ſi *diutiùs duret paroxyſmus*, Martialia ſunt uſurpanda. Denique *ſpiritus carminativus de tribus* cum ſpiritu cochleariæ miſtus, etiam cum vehiculo antiſcorbutico appropriato aſſumtus, eſt nobiliſſimus in abdominis doloribus. Loco ſpiritus carminativi poteſt etiam ſumi ſpiritus *tartari volatilis* miſtus cum ſpiritu cochleariæ vel cum ſpiritu *lumbricorum* terreſtrium, qui in *ſero lactis* aſſumti ſunt optimi; ſpiritus enim lumbricorum terreſtrium, & cum hoc parata Eſſ. contra Arthritidem vagam, ſunt egregia in doloribus ventriculi, abdominis, aliiſque ſcorbuticis. Item Elixyr proprietatis antiſcorbuticum non incommodè uſurpatur. Quibus ſubindè, præmiſſis præmittendis, laudanum opiatum, laudanum hyſtericum, aut Eſſentia opii, conſultò addi poſſunt: v.g.

℞. *Aqu. Carminat. Dorncr.*
Antiſcorbut. ana ℥ij.
Spirit. choclear.
Carmin. de tribus ana ʒj.
Eſſ. opii ʒß.
Syr. cort. aurant. ʒvj. ad ℥j.
M. D. S.
Mixtura antiſcorbutica contra dolores abdominis.

Præ cæteris *externè* Clyſteres cum cataplaſmatibus, fomentis, ac linimentis antiſpaſmodicis magno emolumento ſunt; unde clyſteres lactei, tam ſimplices quàm terebinthinati, ſunt perquàm proficui. Fomenta ex lacte cum anodynis & ſcorbuticis, cum anodynis v.g. florib. chamomillæ, ſambuci, ſummit. abſinthii, anethi, althæa, Mercuriali, parietaria, rad. helenii, baccis lauri, foliis hyoſcyami, &c. ſunt egregia. Hæc enim & ſimilia miſta pro clyſteribus lacteis coquantur, & vel ventri applicantur, vel Decoctum ſub forma clyſteris addito oleo violarum, roſarum, ac vitellis ovorum iniiciatur. Vel fiant *Clyſmata ex lacte*, vel ſolo vel medicato, cum appropriatis quibuſdam addito ſaccharo; imprimis *lac*, in quo diſſoluta *terebinthina* cum *vitello ovi* eſt egregium in abdominis doloribus, idque imprimis, ſi diu retineatur. Vel fiant *clyſmata ex ſero lactis*, quibus additur caſtorii ana ʒß. vel ℈ij. ad ʒj. cum *ſyrupi papav. albi* ℥j. ad ℥ij. vel cum Requie Nicolai ad ʒij.; Sic enim fit clyſma appropriatum, & admodum dolores leniens: Aut iniiciantur clyſmata carminativa anodyna & terebinthina *ſuprà Sect.* 11. *ubi de Colica*, *item infrà Sect.* 20. *cap.* 2. *Membr.* 2. *ubi de Nephrit. doloribus* præſcripta: Vel

℞. *Herb. & flor. chamomill.* Mij.
Althææ Mj.
Sal. tart. vel *cin. clav.* ʒj.
Coqu. in ſ. q. *lactis*.
Colaturæ ℥viij. adde
Mell. Mercurial. vel *roſat.* ℥j.
M. pro Enemate:
D. S.
Clyſter. leniens.

℞. *Herb. alth.*
Aneth.
Mercurial. ana M.j.
Cin. clavellat. ʒj.
Coqu. in ſ.q. *lactis*.
Colaturæ adde
Ol. violar.
Liliór. alb. ana ℥ß.
Vitell. ovi No.j.
M. f. Clyſma:
D. S. *ut ſuprà*.

℞. *Summit. abſinth.* Mj.
Herb. cochlear.
Hyoſcyam.
Flor. chamomill.
Sambuc. ana Mß.
Rad. angelic. ʒj.
Bacc. laur.
Juniper. ana ʒvj.
Coq. in ſ. q. *ſeri lactis*:
Colaturæ ℥viij. adde
Ol. lilior. alb.
Cochlear. ana ℥ß.
Vitell. ovi. No.j.
Elect. de bacc. lauri ℥j.
M. pro Enemate.
D. S. *ut ſuprà*.

℞. *Lact. bubul.* vel *Decocti flor. chamom. cum lacte & ſale tart.* ℥viij. ix. ad x.
Terebinth. cum vitello ovi ʒiij. vel ℥ß.
Theriac. Androm. (propter opium) ʒj. vel ʒij.
Sacch. ʒij. vel ʒiij.
Mel. roſat. ℥j.
M. f. Enema.
Vid. *Colleg. Inſtitut. p.* 317.

Sin clyſteres nil præſtent aut planè retineantur, ab ulteriori eorum uſu deſiſtendum, & ſolis fomentationibus aut balneis negotium tractandum, folia hyoſcyami his addendo: vid. DRAWIZIUS *pag.* 315. Per reiterata quippè atque retenta enemata inteſtina magis inflantur, hincque dolor augetur. Quod ſi verò ſpaſmi inteſtinorum ab uſu clyſterum aliquantum remittant, illis inſiſtendum, & purgantibus potentioribus iidem acuendi ſunt. Jungitur ulterius oleum lumbricorum terreſtrium, oleum cochleariæ, oleum chamomillæ, &c. quæ ipſa oleoſea etiam externè in dolore hypochondriorum circumſcripto (*ſub coſtis brevioribus*:) optimè conveniunt & conducunt; quibus in nephritide notha oleo ſcorpionum, unguentum de liquiritia, althææ, &c. addendum. Reliquis præfertur, *Galbanetum Paracelſi* ſeu *oleum deſtillatum* ex *Galbano & terebinthina* externè regioni umbilicali largiter calidè illitum eſt efficaciſſimum, imponendo deſuper laterem calefactum; vel emplaſtrum de Galbano uſitatum ſeu matricale, malaxatum cum oleo deſtillato ſuccini, Philoſophorum, oleo tartari, *caſtorei*, chamomillæ, vel cum *balſamo Peruviano*, eſt optimum. Nam eadem externa, quæ in paſſione hyſterica uſurpari poſſunt, conveniunt etiam in doloribus hiſce abdominis; imprimis in huiuſmodi doloribus, ubi cum *Nephritide notha* ſeu doloribus dorſi lumbaribus, circa os ſacrum conjunctis & quaſi iſchiadicis, optimum eſt *emplaſtrum* diaſulphuris *Poterii*, quod aliàs præmiſſis præmittendis internis nobile eſt remedium ad Iſchiadem: vid. *infr. l.*2. *Sect.*3. *Cap.*3. *Artic.*3. *ubi de Paralyſi*: *Valdè conducit* in caſibus ſcorbuticis ex obſervatione propria, lumbis applicatum, *ſed glutinis inſtar adhæret*. Compoſitio eſt talis: v.g.

℞. *Pic. naval.* ʒij.
Flor. ſulphuris,
Terebinth. ana ʒij.
Succini,
Maſtich. ana ʒj.

Liquefacta miſceantur pro Cerato, in forma quadrata applicando loco dolenti, geſtetur aliquandiu, & in dictis affectibus eſt egregium; elevat interdum puſtulas, ſed nihil nocet.

DRAWIZIUS ejuſmodi emplaſtra planè reiicit. Nonnulli tamen eo modo ſuadent, ut modò applicentur, modò iterum removeantur. Ubi deficiunt talia, Fotus humidi & *cataplaſmata* adhibeantur, qualia parantur ex *baccis iuniperi*, *floribus ſambuci*, *naſturtii*, *hyoſcyami* & ſimilibus: qualia vid. *ſupr. Sect.* 11. *ubi de Colica*: v.g.

℞. *Flor. chamomill.*
Sambuc. ana Mj.
Fol. hyoſcyam. M.ij.
Rad. helen. ℥ij.
Bacc. lauri ℥j.
Inciſa & contuſa D. S.
Species ad fotum.

Coquantur in lacte, & dictis modis uſurpetur.

Præ ceteris tamen convenit fotus toti abdomini inſternendus ex fol. hyoſcyami in lacte coctis, de quo vid. DRAWIZIUS *Tr. de Scorbuto p.* 315. Aliis irritis Inſeſſus in decocto emol-

emollientium & carminantium fiat, commendatus à TIMÆO *Von GuldenKlee in Epiſt. pag.* 236. Lacti incoquendi, imprimis cancri fluviatiles, tam pro uſu Fotus, quàm pro uſu injectionis.

Extra paroxyſmum radicalis Cura Scorbuti poſtmodum eſt attendenda, ubi præter *Martialia & antiſcorbutica*, imprimis *remedia ex pino* conferunt. *Decoctum ſtrobilorum pini* aut *baccarum juniperi*, ſudore aliquoties repetito, cum *emplaſtro de pice* ſola ſufficiunt pro curandis his abdominis doloribus, ne recidivent. Horum defectu *lacticinia* cum ſcorbuticis uſurpanda ſunt, præmiſſis *Martialibus* extra paroxyſmum: Nam dolores ſolent præcavere aut imminentes ſiſtere. De Nephritide notha vid. *DralWizius de Scorbuto*, M.A N.C. *Ann.* 3. *Obſeru.* 44. *p.* 73. ubi ſpiritus ſalis ammoniaci & lumbr. terreſtrium, item Eſſentia nephritica è ligno nephritico, cum ſpiritu ſalis ammoniaci & fragorum extracta, commendatur, propinanda in aqua petroſelini, in qua cryſtallus candefacta extincta.

Vetula 82. annorum laborabat gravi dolore abdominis ſcorbutico revera convulſivo, unà cum vagis artuum lancinationibus: huic pro leniendo paroxyſmo præſcripſi:

♃. *Aqu. lil. convall.*
Flor. til.
Menthæ ana ℥j.
Mag. corall. cum ſucc. citri ʒj.
Spirit. ſal. ammoniaci ʒß.
Cochlear. ʒj.
Laud. opiat. ferm. gr.v.
Syr. cort. aur. ʒvj.

M. f. potio aliquot vicibus haurienda; cui ſociatum clyſma blandè emolliens & laxans.

Veſperi verò ordinabam:

♃. *Mag. corall. cum ſucc. citr.* ℈ß.
Caſtor. gr.iv.
Laud. opiat. ferm. gr.ij.

Cum eſſ. caſtor. f. pilulæ, quæ egregiè contulerunt.

Sedato paroxyſmo pro evacuanda vetula præſcripſi:

♃. *Gumm. ammon. in aceto ſolut. depur.* ℈ß.
Mercur. dulc. gr.vj.
Extr. troch. alhand.
Laud. ferment. ana gr.j.

M. f. Pil. quæ itidem egregiè contulerunt.

VIII. ARTHRITIS VAGA SCORBUTICA.

Juxta dolores hos etiam familiare eſt ſcorbuti ſymptoma, Dolores nempè vagi arthritici, ſeu ARTHRITIS VAGA, qui imprimis ſunt moleſti Scorbuticis. In locis ubi Scorbutus eſt familiaris, ſic ſolet appellari; Ubi verò rarus eſt, ibi apud Practicos ſubinde ſub nomine *Dolorum artuum à Rheumatiſmis ſeu defluxionibus* natorum, qui ordinariè ſunt ſcorbutici, proveniunt. Veteres dicunt Rheumatiſmum *Reiſſen in Gliedern, Gicht*. Revera ergò cum arthritide vera convenit, accidentibus ſaltem variat. Differt ſc. hæc Arthritis vaga ab arthritide vulgari *propriè ſi dicta*, ſeu Podagra: Nam utut non rarò etiam Scorbutus podagræ, ſeu Arthritidi vulgari ſe aſſociet, ita, ut etiam artheticis, ſeu podagricis antiſcorbutica remedia non ſint incongrua, & cum ſucceſſu applicentur; nihilominus, tamen Arthritis vaga Scorbuticis magis propria eſt; Deinde & in hoc differunt, quod *Arthritis vera* ſit conſtans, ſeu in parte, quam ſemel occupavit, ſucceſſiuè ſua tempora abſolvat; *Arthritis* verò *vaga*, quatenus ſcorbutica, inconſtans eſt, & fixam ſedem non habet, & ſimul muſculoſas partes atrociùs infeſtare ſolet, modò in hanc modò in illam partem irruens, jam in pedes, jam in brachia, in ſpecie ſi forſan per externa frigida admota repellatur, ex improviſo evaneſcit, modo redit: Interdum fulminis inſtar articulum locaque vicina occupat, interdum citò diſparet. *Curioſum* eſt, quod fricatione panni calidi dolores mox remittant, ſed mox in alio loco ſe manifeſtent. In Arthritide vera ſucceſſiuè oriri ſolent nodi ſeu tophi, Germ. *Knotenund Beulen*, difficulter curabiles; in vaga verò non, & utut etiam tumores interdum obſerventur (nam fuerunt obſervati inſtar ovi Gallinacei) nihilominus tamen faciliùs diſcutiuntur & diſparent, cùm tumores tales non ſint propter materiam contentam, ſed propter contracturas ſpaſmodicas, nunc conſtantes ſunt, nunc inconſtantes, modò evaneſcunt, modò denuò comparent. *Dolores* hi nunc ſunt *ſimpliciter lacerantes*, nunc *profundi*, *oſtocopi*, ſubinde *nocturno* tempore per modum febriculæ plus minus lentæ *affligentes*, utut ſint maximè *fixi* & quandoque *vagi*. Terminatur *Arthritis* vaga nunc per *ſudores & urinam*, nunc eam excipit excretio cutanea inſtar *purpuræ*, & tota ſuperficies corporis fit aſpera; loco cujus interdum *excreſcentiæ parvæ*, item *puſtulæ* ſuperveniunt, quæ ſubinde excreſcunt. Notabile eſt, quod ſi Arthritidem vagam excipiat talis *Purpura*, quod ægri tantum *pruritum* percipiant, ut etiam fricando cuticulam detrahant; Talis *purpura* eſt cum rubore corporis totius inſtar eryſipelatis. Non rarum eſt, imprimis in noſtro climate, quod *Arthritis vaga ſit complicata cum Scorbuto*, unde dolores, & ſymptomata graviora eſſe ſolent. *Arthritis vaga* hæc, præter dolores in articulis, ſimul ſolet affligere, in ſpecie dum recrudeſcit paroxiſmus, cum *graviſſimis anxietatibus præcordiorum*, quod fit in principio paroxyſmorum: Adeſt ſitis clamoſa, ſudores, totius membri movendi imbecillitas, dolores lancinantes, magis pungentes.

Fundamentum hujus pathematis eſt ſal ſcorbuticum vellicans fibras nerveas motrices, carnem, & imprimis perioſtium, minus tamen affligens partes tendinoſas in articulis. *Notetur autem hic error ingens* MOELLENBROCCII, ſal hoc ſcorbuticum aſſerentis aliquod volatile, exinde quod ſubitò è parte & in aliam tranſmigret: Nam revera ſymptomata hæc non oriuntur à ſale, è parte in longè diſſitam volitante, cum conſtet, ſalia omnia in corpore eſſe fluida, & moveri ſecundùm motum humorum ordinarium; ſed ex conſenſu nervorum, cui omne id eſt attribuendum, quod HELMONTIUS per Morbos poteſtativos explicat, quando v.g. affecto ventriculo cerebrum & aliæ partes afficiuntur.

Pro *Cura* ergo obſervandum, ut in paroxyſmo

1. *Impetus ſpirituum* & humorum, occaſione *ſalis ſcorbutici* excitatus, *refrænetur*.
2. *Volatilibus appropriatis*, nunc urinoſis, nunc oleoſis amaricantibus, ſuccurrendum, vel per urinam, vel per ſudorem, iſtud *evacuando*.
3. Paroxyſmo declinante remediis ex pino ſudoriferis radici morbi ſuccurrendum; &
4. Extra paroxyſmum præter diætam convenientem, lacticiniis præſertim mali recidiva præcavenda.

Quoad 1 *peſſimè faciunt*, qui *in principio paroxyſmi uſurpant volatilia*; fruſtranea enim ſunt: potius ergò in principio & incremento Venæ ſectio, nunc revulſoria reſpectu partis affectæ, nunc averſoria, ſubinde cum fructu ſingulari inſtituitur, ſi ægri conditio ferat; non tamen cum tanto exceſſu, ut facit *Sydhenam in Obſeru. pag.* 409. nec in latere aut membro affecto, ſed in oppoſito, ne circumſtantia hac neglecta illud eveniat malum, quod HORSTIUS *l.* 8. *Obſeru.* 16. in Matrona quadam obſervavit. Præſertim convenit, quando ſuſpicio eſt ſanguinis vel ſuppreſſi, vel evacuati, & in ſpecie quando menſes ſuppreſſi ſunt. Loco Venæ ſectionis cucurbitulæ ſcarificatæ optimæ ſunt: ſicut etiam Vomitus in genere in principio hujus mali egregiè convenit. Hinc præmiſſo clyſmate, præſertim, ſi anxietates præcordiorum urgent, uſurpanda ſunt fixa & impetum ſalis ſcorbutici peccantis refrænantia, qualia ſunt alcalia, marina & teſtacea. Eminet hic *arcanum duplicatum Mynſichti*, cum quo ſimul uſurpetur *Antimonium diaphoreticum* ſimplex & Martiale, vel *cinnabaris antimonii*, item lapilli cancrorum, maxillæ lucii piſcis, oſſa humana ſine igne, dens equi marini, &c. cum opiatis: interdum *Bezoard.* minerale Solare, *urinale*, &c. item aurum fulminans. Interdum adduntur *ſalia fixa alcalia*, quæ nunc ſpontaneo ſudore, nunc per urinam levant ægros, ita ut & ſymptomata remittant, & dolores poſtmodum ſint mitiores. V.g. in motu materiæ nimis exceſſivo & plus minus perturbato, cujus indicia ſunt febris intenſior, pulſus inordinatior, præcordiorum ſymptomata graviora, &c. præſcribatur diaphoreticum opiatum:

♃. *Arcan. dupl. Mynſ.* ℈ß. vel gr.xv. ad ℈j.
Antimon. diaphor. ℈ß.
Laud. opiat. gr.j.
M. f. Pulvis.
Dentur 2. doſes. S.
Pulvis arthriticus antiſcorbuticus.

♃. *Arcan. dupl.* ℈j.
Antimon. diaphor. Martial.
Cinnab. antimonii ana ℈ß.
Laud. hyſt. gr.vj.
M. pro duabus doſibus.
D. S. *ut anteà.*

Vel

♃. *Antimon. diaphor. Martial.* ℈ij.
Cinnab. antim. ℈j.
Laud. opiat. gr.ij.
M. pro duabus doſ.
D. S. *ut ſuprà.*

♃. *Cin-*

♃. *Cinnab. antimonii* ℈j.
Auri diaph. Poter. gr. xij.
Laud. opiat. gr. ij.
M. pro duabus doſibus.
D. S. *ut ſuprà.*

♃. *Antim. diaph. ſimpl.* vel *Martial.* vel *Bez. Mart.*
Cinnab. antimonii,
Arcan. duplic. ana gr. xv.
M. pro doſi expectando ſudorem.
D. S. *ut ſuprà.*

♃. *Lapid. Cancr. præp.* ℈j.
Cinnab. nativ. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *ſuprà.*

♃. *Aqu. fumar.*
Flor. ſamb. ana ℥iß.
Spirit. ſal. ammoniaci ʒj.
Arcan. duplic. ʒß.
Antimonii diaph. ℈j.
Cinnab. Antimonii ℈ß.
Syr. ſcelotyrb. ʒvj.
M. D. S.
Potio antiſcorbutica pro aliquot doſibus.

Subinde & blando laxativo primę vię abſtergendę veniſit. In motu naturæ deficiente potius aromatica diaphoretica opiatis plus minus ſocciata, ut Eſſentia lignorum, theriacalis, theriaca cum oſteocolla, &c.

Poſtmodum fiat acceſſus ad *volatilia*, eaque *generalia* cum *Scorbuticis* mixta, imprimis tamē fiat acceſſus ad appropriata volatilia, quæ inter ex tartaro lumbrici antecellunt; lumbrici enim terreſtres unà cum aliis, ſunt ſpecificum optimum, quod par ſibi non habet remedium in hac Arthritide vaga. Nam ſi lumbricus vivus applicetur loco dolenti, in quo eſt Arthritis vaga, hic ipſe ſtatim exilit, mirè circumgyratur, & tandem moritur, idque cum dolorum levamine, qua contorſione & expiratione arthritis vaga ſcorbutica manifeſtatur; unde hæc impoſitio novorum lumbricorum tandiu continuanda, donec lumbrici non amplius, aut ſaltem non tam citò, moriantur, ſic dolores egregiè ſiſtuntur: videatur WIERUS *in Obſerv.* item HORSTIUS, FORESTUS, TIMÆUS *Von GuldenKlee*, MOELLENBROCK *de Varis* & alii, qui hoc unanimi conſenſu affirmant, ejuſque phenomeni rationem WILLISIUS *de Scorb. c.9.* exponit. Omnia ergo remedia ex lūbricis parata, externè pariter & internè, erunt optima. Internè uſurpantur *crudi*, vel depurati & pulveriſati: Sic Decoctum lumbricorum terreſtrium cum plantis appropriatis antiſcorbuticis in vino laudatur à Lotichio: Vel, quod melius eſt, lumbrici terreſtres contuſi *infundantur vino* vel *lacti* aut ejus ſerò, quod infuſum colatum hauritur quotidie bis aut ter pro vario ægrorum ſtatu, & eſt remedium ſingulare & egregium contra arthritidem vagam. *In vino* propinantur, dum æger vinum ferre poteſt, & ſi abſit febris; *ſi verò adſit febris* ſeu phlogoſes, in *lacte*. Pulvis aſellorum eſt probatus. Pulvis ſcarabæorum unctuoſorum ſimiliter commendatur contra arthritidem vagam. Sed quia talia Decocta & infuſa quandoque ægri horrent priùs præparantur lumbrici. Lumbrici enim terreſtres putrefacti reſolvuntur in liquorem, qui deſtillatus & rectificatus dat ſpiritum penetrantiſſimum egregium & qui mira facit in Arthritide vaga, doſi ad ʒß. in *ſero lactis*, vel ipſo *lacte*. Cum hoc & ana ſpiritus Cor. Cer. ſale volatili acuati fit *Eſſentia contra Arthritidem vagam D. Michaelis*, ſi nempe affundantur iſti ſpiritus ſpeciebus artheticis appropriatis, & nervinis exſiccatis, digerantur & filtrentur; & ita dant *Eſſentiam* egregiam contra Arthritidem vagam, quam nunc ſolam ad ʒj. nunc cum *Eſſ. pini* optimè exhibuit: ſed aliquandiu continuanda, expectando ſudorem. Convenit etiam *liquor piſtorius lumbricorum*, in vaſe maſſæ panis incluſo paratus, qui datur ad ℥ß. Quibus carminat. de tribus aliaquæ *tartarea volatilia* addenda ſunt: Vel

♃. *Liquor. terræ fol. tartari.*
Spirit. ſal. ammoniaci, vel *lumbr. terreſt.* an. ʒij.
M. D. S.
Eſſentia arthritica antiſcorbutica.
Doſis 40. vel 50. gutt.

Aut

♃. *Aqu. Serpill.*
Conar. abiet. vel *pini ſtrob.*
Aqu. Cochlear. ana ℥j.
Eſſ. catarrhal. ʒiij.
Spirit. lumbr. terreſtr. per putr. ʒj.
Sal. volat. Corn. Cerv. ℈j.
Succini ℈ß.
Lapill. Cancr. præp. ʒß.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. rad. helen. ℥j.
M. D. S.
Potio in arthritide vaga.

Capiatur cochleatim, expectando ſudorem.

Facit huc Mixtura Timei *Von GuldenKlee* contra arthritidem vagam, ſcorbuticam, quæ non eſt incongrua. Compoſitio verò eſt hæc:

♃. *Rad. vincetox.*
Enulæ,
Ariſtol. rotund.
Zedoar.
Caryophyllat.
Pœoniæ, ana ʒij.
Summit. ſalviæ,
Betonicæ,
Serpilli,
Abrotani,
Rutæ,
Chamædr.
Chamæp. ana ʒj.
Flor. anthos. ʒiß.
Spec. dia-Moſchi dulc.
Di-Anthos,
Lætit. Galen. an. ʒj.
Sem. citri ℈iv.
Theriac. Androm. ℥ß.
Fæcul. ari ℈iv.

Pulveriſatis affunde *vini ſpiritum* vel *vinum Malvaticum* tantum, ut emineant 4. digiti, bene clauſo vaſe, ſtent in digeſtione per aliquod tempus: Poſtea abſtrahe ſpiritum ad conſiſtentiam mellis; Reaffunde *ſpiritus vini modo abſtract.* ℥vj. adde
Spirit. cochlear. ℥ij.
Spirit. naſturt. aquat. ℥j.
Rubi Idæi ℥ß.
Eſſ. lumbr. terreſtr. ʒvj.

Digerantur per tres dies noctesque, filtrentur & ſerventur pro uſu.

Doſis hujus miſturæ ſeu Elixyris eſt à ʒß. ad ʒj.

Videbitis hanc etiam in MOLLENBROCCIO, qui ex TIMÆO *Von GuldenKlee* exſcripſit.

Hiſce etiam declinante paroxyſmo uſurpatis conveniunt poſtmodum remedia, quæ malum ex ipſis artubus, quantum poſſibile, eradicant, & talia ſunt *ex pino* cum antiſcorbuticis mixta, eſſentia pini miſta cum eſſentia lumbricorum terreſtrium, aut cum Eſſentia contra arthritidem vagam, fit egregium remedium: e. g.

♃. *Eſſ. contra arthr. vag. Mynſ.*
Pini ana ʒiij.
M. D. S.
Eſſentia contra arthritidem vagam.

Loco horum tamen non inconſultò *baccæ juniperi*, aut ex iis parata remedia propinentur, imprimis ex *recentibus*; nam & harum vis balſamica in arthritide vaga eſt egregia; unde *rob baccarum iuniperi* expectando ſudorem, aut Decoctum baccarum juniperi, radix helenii laudatur à MOLLENBROCCIO *Tr. de Arthrit. vaga.* In ſpecie *Decoctum centaurii minoris* & *abſinthii* in ſero lactis eſt admodum proficuum: (conf. M.A.N.C. *Ann. 8. Obſerv. 84. p.* 120.) præſertim cum *antiſcorbuticis* mixtum, expectando ſudorem, eſt elegans. *Abſinthium* imprimis & omnia ex abſinthio remedia, à Galeno laudantur in arthritide vaga: item ſuccus corticis citri & corticis aurantiorum. Præterea card. benedictus, chamædrys, chamepytis & ſabina, rad. armorac.; ariſtol. rotundæ, caryophyllatæ, veronica, & rad. amaræ dulcis cum antiſcorbuticis miſta, convenientia dant remedia. Neceſſe eſt ſubinde, ut etiam præſcribantur noduli vino infundendi ex antiſcorbuticis. *Aqua Analthina* compoſita (deſcriptionem videbitis in SCHROEDERI *Pharmac. ubi de aquis*) eſt magnæ commendationis contra arthritidem vagam. Denique mixtura ſimplex cum ſpiritu cochleariæ permiſta, ſpiritus ſalis ammoniaci cum ſpiritu antiſcorbutico, ſpiritus carminativus & ſimilia ſunt egregia. Decoctum ſtrobilorum pini Curam ferè abſolvit; ſicut etiam Decoctum radicis chinæ & ſaſſafras inſigniter conducit: Vel

♃. *Camar. reſinoſ. pinaſtr.* vel *abiet.* ℥iij.
Rad. chinæ in tal. inciſ. ℥iß.
(vel in ſubjectis feroſioribus & humidioribus *raſ. ſaſſafras* ℥j. ad ℥iß.
Bacc. iuniperi ℥j.
Inciſ. & contuſ.
Coqu. in ſ. q. *Aqu. commun.*
Colaturæ ℔iv. vel vi. S.
Potio in arthritide vaga.

De hoc Decocto capiantur ℥iv. mane in lecto expectando ſudorem, & veſperi ſub introitu lecti citra ſudorem. Pro ſapore ingrato corrigendo *paſſulæ minores conquaſſatæ* addi poſſunt.

Febris ſi non urgeat, lac caprinum, in quo cochlearia & naſturtium bullierint, repetito uſu eſt optimum: vid. TIMÆI *Von GuldenKlee Epiſt. p.* 365. Nempe ut aliàs in quibusvis morbis, ita in ſpecie in ſcorbuto, ejuſque arthritide vaga benè obſervandus materiæ motus. Quod ſi enim facilè ſudent ægri, & corpus eorum benè madeat. Diaphoreticis volatilibus vel oleoſis vel amaricantibus inſiſtendum: ſin minus, temperantibus potius, lacti nempe eiuſque ſero; inſiſtendum: quibus nunc lumbricalia, nunc antiſcorbutica, ſocianda veniunt. Quoad diætam lacteam extra paroxyſmum: hæc equidem admodum proficua eſt, ſed neceſſe eſt ut ſemper exactum regimen rerum nonnaturalium obſervetur, ne in acutum morbum æger dilabatur: Conf. M.A.N.C. *Append. ad Ann.* 1. *p.* 35. & *Ann.* 2. *Obſervat.* 258. *pag* 384. *ſeq.*

Quod attinet *Externa* contra arthritidem vagam: in more quibuſdam eſt, ut applicent partibus dolore vago correptis *Linimenta oleoſa ex oleo lumbr.* terreſtrium, *chamomillæ*, ranarum, bufonum, *pinguedine anſerina*, *anatis*; item ex *ſevo hircino* &c. ſed malè: Scorbutus enim & affectus doloroſi ſcorbutici (quod etiam valet in paralyſi & contractura ſcorbutica) non ferunt talia, quæ poros oblinunt, ſed potius quæ conſervant inſenſibilem tranſpirationem ſalvam. *Omiſſis* ergo his *pinguibus* uſurpentur penetrantia & volatilia. Convenit ergò fotus ſiccus ſeu halitus aut *ſuffitus* ex Decocto lumbricorum terreſtrium & *formicarum* calidè toto membro exceptus, fortiter membra exteriora verſus fricando: v. g. ſi in brachio ad manum verſus fortiter ſudet membrum, ſub quo ſudore mirè ſiſtitur dolor, in ſpecie ſi linteis calidis abſtergatur ſudor. Radix raphani comminuta & cum lacte cocta inſtar cataplaſmatis utiliter apponitur loco dolenti, non ſecus ac radix bryoniæ, quæ & ipſæ contuſæ recentes non ſine ſucceſſu applicantur. Vel fiunt fotus vel cataplaſmata ex floribus chamomillę cum radice ſymphyti majoris, & cum radice bryonię, decoquuntur in lacte, & ita applicantur loco dolenti. Item Aquæ articulares ad extra (de quibus *infra l.* 2. *Sect.* 3. *c.* 3. *Artic.* 3. ubi de paralyſi:) vel *ſpiritus baccarum iuniperi*, miſta cum eſſentia caſtorei, & pauco *ſpiritu ſalis ammoniaci* cum *calce viva* deſtillatis vel ſolitariè poſt blandum ſudorem, blanda manu tepidè illinantur: *ſpiritus lumbric.* terreſtr. putrefactorum, item *ſpiritus formicarum* cum *calce viva* deſtillatarum, affuſa aqua vel ſpiritus Vini, aut putrefactarum, item ſpiritus Vini lumbricatus, tam ſimplex, quàm compoſitus ſeu ab herbis artheticis abſtractus, omnia ſunt convenientia. Aut liquor in clibano paratus, qui multum lenit dolores arthritidis vagæ. *Si ardor & rubor in parte* dolente, & quaſi *Eryſipelas*, excitetur in dictis *ſpiritibus* ſolvatur *camphora*, quæ ardoris ſenſum ſolet ſiſtere, Vel fiat Mixtura; v. g.

♃. *Spiritus formicar. cum calc. viv. vel per putref.*
Lumbric. terreſtr.
Urinæ phlegmat. (*ne quid nimis*) ana ℥j.
Spirit. bacc. iunip. camphorat. vel ceraſ. nigr. camph. ℥iß.
M. S.
Spiritus externus contra dolores Scorbuticos.

Qui tepidè externè loco dolenti inungatur.

Non inconveniens eſt compoſitio DRAWIZII externè uſurpanda contra arthritidem vagam:

♃. *Flor. lil. convall.* M. ij.
Roriſmar.
Caſtor.
Sem. cochlear. ana ʒvj.
Erucæ ℥ß.

Hæc omnia infundit in ſpiritus Vini *optimè rectificat.* ℥viij. digerendo per triduum; hinc exprimit fortiter & addit *ſpirit. lumbric. terreſtr.* ℥iiß.
Camph. ℥iß.
M. Exactè pro externa illitione.

Balſamus etiam antipodagricus Rulandi factus ex ſapone Veneto in ſpirit. Vini ſoluto, addita pauca camphora acuatus cum ſpiritu lumbricor. terreſtr. commodè etiam interdum applicari poteſt; ad cujus imitationem parata eſt Tinctura *balſamica* DECKERS *in Comm. ad Prax. Barbettæ p.* 150., quæ videtur non inconcinna contra affectus quoſcunque doloroſos ſcorbuticos. Tandem cataplaſmata ex floribus chamomillę, verbaſci, foliis hyoſciami, lumbricis terreſtribus & farina hordei in lacte coctis externè applicata, vagos dolore ſiſtunt. Hiſce addendum cataplaſma ſordidum quidem; ſed optimum, nempe *ſtercus vacinum recens* ſubactum cum *lumbricis* terreſtribus contuſis, & inſtar cataplaſmatis appoſitum locis dolentibus, repetitum, commendatur, & mirè dolorem ſiſtit. Cautè tamen applicentur ejuſmodi *cataplaſmata*; nam utut *calida* poros recludant, tamen ſi frigeſcant, & quia humida ſunt, admodum ſtringunt poros. Semper ergò calidè applicentur. Vel

♃. *Emplaſtr. diaphor. Mynſ.* ʒvj.
Tacamabac. ℥ß.
Blando igne liquata, malax. cum *Ol. Tart. fœt.*

Inducatur ſuper linteum, & applicetur articulis.

Quæ omnia tamen, quia ſine evacuantibus, univerſalibus inſufficientia ſunt, ita ratione catharſeos notetur, per leniora eam eſſe inchoãdam, ac ſi dolores exin non ſedentur, ſed potiùs exacerbentur, ab eadem planè deſiſtendum. Dentur igitur Laxativa blanda, nempè pilulę Francoſ. & Glaſſianę ſingulis menſibus, quæ ſpecificari poſſunt aut cum extracto hellebori nigri, aut, ſi ſucci ſint viſcidiores, cum gummi ammoniaco: vid. LUDOVICI *de ſale tart. volatili*: Vel

♃. *Tartari vitriolati* gr. xij. ad xv.
Scammon. ſulphurat. gr. ij.
Troch. alhand. gr. j.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis laxativus.

In contumaciori alvi obſtructione, & quando ſymptomata præcordiorum urgent, applicetur Clyſma:

♃. *Decoct. carminat. cum urina hum. par.* ℥ix.
adde
Elect. de bacc. lauri, vel *de hiera cum agar.* ℥j.
Olei deſtillat. chamomill. ℈ß.
Vitelli ovi no. j.
M. f. Enema. S.
Clyſter aperiens.

Mulier quædam floridæ ætatis de laſſitudine omnium artuum nonnihil lancinante conquerebatur, quam aliquot abhinc diebus tumor cruris dextri inſequebatur circa talum, it. circa genu, dolens & inſigniter lacerans, concolor tamen partibus vicinis motum crurum inhibens: Calor totius præternaturalis ſimul aderat, moderatus tamen &, ut vocant, vaporoſus; unà cum ardore corporis continuo, pulſuque magno, celeri, frequenti, molli quaſi unduoſo: urinę erant craſſę, turbidæ, cum ſedimento lateritio, ſequenti die anxietates ſuperveniebant, tormina & tumultus abdominis, reſpirationis difficultates: eadem veſpera ad alterum crus ſimili modo ſimilibus in locis cruciari incipiebat; Nox erat inquieta manè peſſimè habebat, in brachio ſiniſtro vagè ſeu variis in locis torqueri incipiebat, manus tumida admodùm erat, digiti inflatis immobiles ſine alia ſenſibili alteratione. Ægra anxia erat, animo ſubinde deficiebat, caput admodum dolebat, ipſa ſudore calido madebat, nullo modo ſe movere valebat, quia quolibet, tantillo licet motu, dolores exaſperabantur: Appetitus erat nullus, alvus clauſa, & ſitis intenſa. Ego ad eandem vocatus, cum eſſet euſarca, ſucci plena, guloſa, temperamenti ſanguineo ſeroſi, venæſectionem in brachio inſtitui, cui aliàs adſueta erat, idque cum levamine: qua præmiſſa, propter ſymptomata præcordiorum præſcripſi Clyſma emolliens cum ſale tartari cum levamine, Sequenti die iterum ordinabam;

♃. *Arcan. dupl. Mynſ.*
Antimonii diaphor. ana ℈j.
Laud. ferment. gr. ij.

M. Pro duabus doſibus: hinc ſudor copioſus erumpebat.

Antea ſaltem crura dolore & tumore affecta erant, jam etiam brachia dolere & tumere incepere, Continuavi hunc pulverem in Decocto ſtrob. pini cum paſſulis parato, Poſt verò inſignes paſſiones hyſtericæ ſuperveniebant; hinc Clyſma ordinavi:

♃. *Spec. Decocti carminat.* M. iij.
Salis Tartari ℥j.
Coq. in *aqu. comm.*

Colaturæ ℥ ix. adde
Elect. de bacc. lauri ℥ j.
Ol. deſtillat. ſuccini cum vitello ovi ſol. ℈ j.
Miſc. pro Clyſmate.

Internè omni bihorio accepit gutt. 30. liq. Corn. Cer. ſuccinati: quorum uſu paſſio hyſterica evanuit. Hinc pulveres modò laudatos uſurpari juſſi; ſed ne nauſeam excitaret, Decoctum ſtrobilorum pini omiſi, & ſaltem in potu ordinario, cui ſpiritus cochlear, inſtillatus, uſurpare juſſi. Item mutavi hos pulveres, v.g.

♃. *Antimonii diaphor.*
Arcan. duplicat. ana ℈ j.
Cinnab. Antimonii gr. xv.

Miſta capiebat pro 2. doſibus, expectando ſudorem.

Pro anxietate præcordiorum & lipothymia uſurpavit ſpiritum carminativum ad ʒ iß. miſtum cum ʒß. ſpiritus cochlear., gutt. xxx. bis, vel ter in die, & ſtatim levamen circa præcordia percepit.

Externè locis tumentibus imponebat lumbricos vivos, donec moriebantur, cum levamine ſenſibili. In fine morbi uſurpavit crebrò ſpiritum ſalis ammoniaci & ſic convaluit. Superiori anno hoc ipſum malum recurrit, hinc poſt venæ ſectionem, præmiſſa blanda laxatione, ſpiritum ſalis ammoniaci ad gutt. 40. uſurpabat, quia aberat febris. Externè juſſi uſurpare ſpiritum ſalis ammoniaci cum calce viva paratum, miſtum cum aqua articulari; ſed nihil conducebat, potius malum augebat: Unde.

♃. *Tacamahac. pulveriſat.* ℥ß.
Empl. diaph. Mynſ. ℥ j.
F. Emplaſtrum; quod cum ſ. q.
Ol. deſtillati Tartari malaxatum inducebat

ſuper *linteum*, applicabat articulis circa genu, manus, &c. quod dolorem leniebat.

Extra Paroxyſmum indicationes hæ obſerventur:
1. Acidum in primis viis hærens evacuetur; &
2. Maſſa Sanguinea inquinata corrigatur.

Pro indicatione prima ex fonte Pharmaceutico, præmiſſo priùs aliquandiù lapill. Cancr. uſu, vel ſale tartari eſſentificato, omni veſpera guttatim ſumendo, Vomitus inſtituatur.

♃. *Aqu. menth.* ℥ß.
Cinnam. ʒ ij.
Syr. emet. ℥ß. ad ʒ vj.
M. D. S.
Potio vomitoria pro una doſi.

Ad ſecundam indicationem itidem ex fonte Pharmaceutico tam diaphoretica quàm diuretica proficua ſunt: e.g.

♃. *Antimonii diaphor.* ℈ j.
Sal. volat. ſuccin. ℈ ß.
Oleoſacch. cochlear. gr vj.
M. f. pulvis: S.
Pulvis ſudoriferus:

♃. *Aq. fumar.* ℥ j.
Cinnamomi
Aceti ſambuc. ana ʒ ij.
Theriac. ʒ j.
Salis abſinth. ℈ j.
Syr. ſcelotyrb. Fern. ʒ ij.
M. D. S.
Potio ſudorifera pro una vice.

Ex fonte diætetico, vitatis vitandis, pro temperanda ſanguinis acrimonia proſunt lacticinia cum ſuccis antiſcorbuticis expreſſis, omni manè jejuno ſtomacho & veſperi bihorio ante paſtum haurienda.

IX. CEPHALALGIA SCORBUTICA.

Porrò præter dolores artuum vagos ſubinde in Scorbuticis caput dolere ſolet. Pro *Cephalalgia ſcorbutica* ſudoriferorum vis eſt maxima, in ſpecie laudatur ſal volatile ſuccini, ſpiritus vitrioli volatilis cephalicus cum ſpiritu liliorum convallium paratus, & cum ſpiritu tartari & cochleariæ mixtus: Item Cinnab. Antimonii, ſuccinum catarrhale, ambra; quibus interdum in contumaciori malo addenda opiata. Conveniunt etiam *pilulæ ex ladano*, quas HARTMANNUS *Prax. p.* 48. deſcribit: Vel

♃. *Elix. propr. antiſcorb.*
Eſſ. abſinth.
Liq. Corn. Cerv. ſuccin. ana ʒ ij.

Poſt hæc lactis uſus proficuus eſt in dolore capitis ſcorbutico, in alio verò noxius.

Externè zedoaria & baccæ juniperi cum aqua vel Decocto verbenæ, florum ſambuci ac betonicæ admoveri poterunt.

X. PARALYSIS SCORBUTICA.

Scorbuticis etiam ſubinde evadunt membra ſtupida plus minus paralytica, quæ *Paralyſis ſcorbutica* ſeu *potius Pareſis* non adeò confeſtim, ut aliàs in Paraplegia fieri ſolet, ſed potius ſenſim invadit, & pereunte ſucceſſivè motu, *ſenſus* ut plurimum ſuperſtes eſt, cui interdum conjunctus eſt *ſenſus formicationis* cujuſdam, *ac ſi formicæ intus currerent*, qui ſenſus ſæpiùs præcedit Paralyſin ſcorbuticam, ſubinde etiam eam comitatur; interdum ſenſus eſt *lancinans*, & eſt quaſi dolor compoſitus ex *lancinante & oſtocopo*; in paralyſi hac, aliquandiu affligente, membra nonnunquam rigida & quaſi contracta fiunt. Hæc *paralyſis ſcorbutica* eſt grave Malum, quod difficulter curatur, imprimis ſi inveterata ſit, in ſpecie *formicationis ſenſus*, quo præſente vigil ſit Medicus, ut poſſit præcavere paralyſin.

In Cura talis *paralyſeos* conveniens eſt, ut præmiſſis præmittendis, in ſpecie *vomitoriis*, niſi metus doloris abdominis ſubſit, eam incipiamus. Si enim *æger* per ſe *inclinet in dolores abdominis* ſcorbuticos, à *Vomitoriis* caveamus; dolores enim ab his exacerbantur: *ſi verò abdomen eſt ſanum*, tutò poſſunt propinari vomitoria, imminente vel præſente paralyſi ſcorbutica. Purgantia quoque frequentiora ac vehementiora, utpote materiam peccantem ad genus nervoſum magis moventia, affectus hi paralytici haudferunt, ſed mitiora ſaltem concedunt, præprimis ubi pareſis & dolores abdominis adſunt; & quidem à clyſteribus emollientibus ac purgantibus lenioribus ſimilibuſque, de quibus *ſuperiùs ubi de Colica ſcorbutica* erat ſermo, inchoandum. Venæ ſectio pariter in his ſymptomatibus parca admodum, imò nulla ſit, niſi plethora exceſſiva aliud ſuadeat. *Præmiſſis* ergò evacuantibus, vel *omiſſis*, præmiſſis etiam reliquis remediis antiſcorbuticis, nempe *Martialibus*, in leviori malo *lac* vel ejus *ſerum*, appropriatis *antiſcorbuticis* medicatum, confert: In graviori verò Malo juxtà vel unà cum *lacte* pinus, juniperus cum *aromaticis nervinis*, cum *rore marino* conveniunt. Imprimis pinus ſeu abies alba, & ex hac parata remedia, ſunt appropriata ad paralyſin ſcorbuticam, *per ſudores* evacuantia & curantia. Hinc Eſſentia pini crebriùs uſurpanda, quæ miſceri poteſt cum ana Eſſ. catarrhalis, & propinari à gutt. 40. vel 50. bis vel ter in die: item Decocta ex pino, nempe ex ſtrobilis ſeu ſummitatibus, quæ ſanè ſemper intelligende, & hinc Decoctum ligni juniperi, & omnia juniperina, Eſſentia juniperi, ſpiritus baccar. junip. & ſimilia commendare ſoleo; loco quorum etiam Decocta reliqua lignorum, imprimis ſaſſafras & rad. chinæ, cum fructu uſurpantur, quin & antiſcorbutica cum lacte propinata ſunt egregia: qua ratione paralyſin ſcorbuticam contractam, per rad. armoraciæ Decoctum in ſero lactis, curavit BARBETTE *in praxi*. Quibus ſi accedat ſpiritus carminativus, item ſpiritus *Tartari volatilis*, vel *ſimplex* vel *compoſitus*, cum ſpiritu cochleariæ vel ſpiritu antiſcorbutico erunt magis appropriata. Nam ad paralyſin ſcorbuticam imprimis valent *tartarea volatilia* internè uſurpanda, imprimis quando ſcorbutica recrementa nervis atque membranis jam cum impacta ſunt, quæ tolluntur, ſi ſingulis quaternis diebus ſudor per dictam mixturam aliudve diaphoreticum moveatur. Spectat huc decoctum abſinthii ab EUGALENO *p.* 199. laudatum, aut hujus eſſentia, roriſmarini & caſtorei mixta eſt convenientiſſima: Item Electuarium *Eugaleni*, quod *eodem loco* deſcribit.

Heri dixi ex BARBETTE, quod curaverit paralyſin ſcorbuticam conſumtam per rad. armoraciæ decoctum in ſero lactis & ſæpius hauſtum; hinc nervina, v g. ſpiritus liliorum convall., ſpiritus ſalis ammoniaci ſimplex, ſuccinatus, ſerpillatus, lavendulatus, eſſent. lignorum ſuccini, ſimpl. & ſaſſafr., ambræ, ac oleum & ſal volatile ſuccini aliaque juxta EUGALENUM potentiora Antiſcorbuticis mixta propinentur. Juxta quæ ulteriùs ſpecificum cephalicum, aurum fulminans miſtum cum cinnabari antimonii, aut aurum diaph. Poterii, & oſſa microcoſmi, in rob juniperi vel alio vehiculo antiſcorbutico pro ſcopo ſudorifero, repetito tamen uſu, ſunt inſigniter proficua.

Inter ea, quæ *externè* conveniunt ad paralyſin ſcorbuticam, ferè ſunt ea, quæ externè circa arthritidem vagam fuerunt laudata; præſertim radic. ſymphyti majoris & bryoniæ contuſæ, coctæ & impoſitæ, ſunt proficuæ, præſertim ſi tumor durus partis reſolutæ adſit. Item pro externa fricatione membrorum paralyticorum ſpiritus baccarum juniperi, lumbricorum terreſtrium, eſſentia caſto-

caſtorei, &c. ſunt optima. Quando ita fricatæ ſunt partes, aſpergitur commodè ſpiritus tartari: hic enim adperſus inſinuat ſe ſenſim & paralyſin ſolvit. Juxta hæc imprimis *vinacea* & inſeſſus ex iis parati, imprimis in paralyſi crurum ſcorbutica ſunt nobiliſſima; nempe Vinaceis collectis & ſibi invicem impoſitis, donec incipiant incaleſcere, immergatur æger uſque ad regionem iliacam. Hujuſmodi *vinaceorum balnea ſicca* aliquoties repetita ſudorem largum partibus inferunt, & paralyſin ſcorbuticam ſolvunt. Si non ſufficienter incaluerint, adſpergatur calx viva Balſamum Galbani terebinthinat.; ſeu *galbanetum Paracelſi*, de quo vid. SENNERTUS, SCHROEDERUS, & HARTMANNUS, etiam in paralyſi ſcorbutica præ reliquis eſt nobile, quod illinendum eſt tepidè à radice membri ad poſteriora verſus. Vel

℞. *Liqu. lumbr. terr.* ℥j.
Ol. cochlear. (vid. *Hild.*) ℥ß.
Deſtillat. ſalviæ,
Roris mar. an. gutt. ix.
M. D. S.
Oleum externum ad unctionem.

Quod ſi tumor, ut dixi, cum rigore membri adſit, convenit Cataplaſma SENNERTI *lib. 3. Prax. de Scorbuto pag. 639.*

℞. *Pulv. flor. chamom.*
Com. abſinth. an. ℥iij.
Rad. bryoniæ,
Conſolid. maj. an. ℥ß.
Farin. fabar. ℥j.
Medullæ panis alb. ex lacte coct. ℔ j.
F. Cataplaſma applicandum Tumori,
D. S.
Cataplaſma externum.

Quibus admodum commendatur fotus ſiccus ſeu halitus ex pinguedine anſerina, ſi ſc. pinguedine ſuper carbones benè calefacta aliquoties inde ſuffumigetur quaſi & foveatur membrum; eſt enim penetrans, & in paralyſi ſcorbutica apud Weſtphalos uſitatum remedium. Aliis in uſu eſt illinire membrum paralyticum oleo lumbricor. terreſtr. & cochleariæ, addendo aliquot guttas olei deſtillati ſalviæ, majoranæ, ſerpilli, roris marini, balſami Peruviani, & ſuccini, vel ol. lini deſtillat. Alii uſurpant pinguedinem taxi, vulpis, gallinæ, ciconiæ, caſtoris, ſerpentum; emplaſtrum oxycroceum aut nervinum Vigonis; it. quod DRAWIZIUS *de Scorbuto p. 176.* deſcrib.; quæ tamen oblinendo poros minus conveniunt in Scorbuticis, pori enim quantum poſſibile aperti ſerventur; vid. *Prognoſ. de Pareſi*. HARTMANNUS aliis irritis ad thermas ablegat. Verùm potentiores non conveniunt, ſed moderatæ ſaltem, v. g. Embſenſes & Toplicenſes; neque fervidæ nimis adhibeantur ob eandem rationem.

XI. CONVULSIONES SCORBUTICÆ.

Subinde etiam *convelluntur* & tandem *contrahuntur* membra & univerſum corpus, ac rigida evadunt, dum corrugantur fibræ muſculorum & tendinoſæ à ſale ſcorbutico, quæ convulſiones comitantur ferè paralyſin ſcorbuticam; tam miræ ſunt interdum & ſtupendæ, ut ægri ab adſtantibus ignaris pro obſeſſis à dæmone habeantur; qualia vid. exempla in *Pathol. Cerebri* WILLISII, qui in his morbis convulſivis non eſt inelegans.

Curantur optimè hujuſmodi contracturæ & convulſiones ſcorbuticæ per Vomitoria, quæ magnarum virium obſervantur; quorum loco etiam purgantium uſus repetitus convenit, v.g. Electuarium Marburgenſium; ab HORSTIO *Cent. Probl. Decad. 10. Quæſt. 7.* deſcriptum. Accedunt his antiſcorbutica anticonvulſivis ſeu genus nervoſum & cerebrum confortantibus miſta, in lacte imprimis uſurpanda: Sic enim Epilepſia talis hypochondriaca cum lacte, in quo *ſapo Venetus* diſſolutus fuit, curata obſervatur. Obſervatio proſtat in M. A. N. C. *Ann. 1. Obſ. 85.* BARBETTE *Praxi*. Cura hæc nihil ferè peculiare habet à ſupradictis *remediis contra Arthritidem vagam & paralyſin ſcorbuticam*. *Lac* præ reliquis hic in uſu eſt, cui adduntur remedia ex *caſtoreo*: Item cinnab. antimonii, ſpecif. cephalicum, cum ſale volatili ſuccini & camphora, in vehiculo decocti helenii cum baccis juniperi commodè propinatur: v. g. contra Epilepſiam ſcorbuticam propinavi aliquando cum ſucceſſu hunc pulverem;

℞. *Cinnab. antimonii* gr. xv.
Sal. vol. ſuccini ℈ß.
Laud. opiat. gr. j.
M. f. Pulvis S.
Pulvis antiſcorbuticus.

Cujus vehiculum erat aqua antiſcorbutica Dornerellii, cum ſpiritu lumbric. terreſtr. & cochleariæ probe imprægnata: Vel

℞. *Aqu. antiſcorb. Dorne.*
Epilept. Langii an. ℥ij.
Spirit. cochlear. ʒ j.
Corn. Cerv. ʒß.
Arcan. duplicat. Mynſ. ℈ ij.
Cinnab. antimon. ℈ j.
Syrup. cochlear. eſſent. ℥ j.
M. S.
Potio antiſcorbutica pro aliquot vicibus.

Mixturam hanc in Epilepſia ſcorbutica aliquando egregio cum ſucceſſu præſcripſi. Item convenit Mixtura ex ſpiritu tartari probè rectificato & volatiliſato, vel carminativo, cum ſpiritu cochleariæ & ſpiritu theriacali camph. caſtoreo affuſis & invicem in eſſentiam redactis; vel ſpiritus ſalis ammoniaci cum ſpiritu cochleariæ; aut ſalis ammoniaci cum calce viva & ſpiritu *cochleariæ* deſtillat. affunditur caſtoreo pro eſſentia, contra contracturas ſcorbuticas egregia: Item Eſſent. pini cum ſpiritu cranii humani miſta, addito ſpiritu cochleariæ etiam convenit in Contracturis & Convulſionibus ſcorbuticis: Eſſent. ligni ſaſſafras miſta cum eſſentia fumariæ aut pini, addito ſpiritu cochleariæ aut naſturtii aquatici commendatur etiam contra Contracturas & cõvulſiones. In genere uſurpantur, quæ ad convulſiones adhibentur, miſta cum Scorbuticis, & interdum cum opiatis. Quibus ad nutum non operantibus, diaphoretica ſubſtituantur, & inter hæc decocta lignorum ac radicis chinæ, item fœniculi. Sedum vermiculare quid obtineat contra rigiditatem & contracturam membrorum Scorbuticam, vid. M. A. N. C. *Ann. 6. & Obſ. 23. p. 50.* internè uſurpatum.

Externè uſurpantur aquæ articulares ad extra, miſtæ cum eſſentia caſtorei, cum aqua hirundinum cum caſtoreo, it. aquâ apoplect. cum caſtoreo: Item ſpiritus vini infuſ. cephalicorum, lil. conval., primulæ veris, lavendulæ, ſalviæ & ſimilium, unà cum caſtoreo imprægnatus, externè affricatus; Item remedia lumbricalia & alia ſuperiùs jam allegata. Sunt qui recipiunt calcem vivam, eique affundunt oleum lini, deſtillantque oleum penetrantiſſimum, quod ad contracturas ſcorbuticas & Paralyſin ſcorbuticam commendant; *Oleum enim lini per ſe deſtillatum fit adeo penetrans*, ut forſan nullum oleum ei par ſit. Aliàs oleum cochleariæ, oleum lumbr. terreſtr., oleum rutaceum cum oleo laurino, angelicæ & cumini, etiam externè commodè uſurpantur, ac unctio fida VALERIOLÆ, quam *l. 5. Obſ. 9.* deſcribit. Balnea etiam in contracturis ſcorbuticis, it. in doloribus ſcorbuticis, imprimis abdominis, ſunt egregia. Tale balneum contra contracturas ſcorbuticas eſt hoc:

℞. *Herb. gentian. cum rad.* ℔ß.
Gran. junip. cum ramis,
Herb. rutæ mont. an. ℔ j.
Agrimon. M. j.

Hæc omnia in nodulo collecta coquuntur pro balneo.
D. S.

Hoc balneum tepidum quotidie per 8. horas repetatur, idque tamdiu, donec 40. horæ balneando fuerint conſumtæ: Sic enim Contracturas & convulſiones ſcorbuticas ceſſare dicunt, Obſervetur tamen, quod renovandæ ſint ſpecies, & non debeat mingi in balneo.

XII. DYSPNOEA & ASTHMA SCORBUTICUM.

RESPIRATIO DIFFICILIS & INSULTUS ASTHMATICI in Scorbuto affligentes ſæpe extra methodum generalem appropriata urgent, & quidem modò incidentia plus minus aromatica, modò ſpaſmodica, prout nimirum hujus ſymptomatis cauſa variat: e. g. crocum, cujus extractum BARTHOLINUS *Act. Haffnienſ. P. 1. cap. 92.* commendat, ſpiritum cornu cervi, fuliginis, liq. cornu cervi ſuccinatum, caſtoreata, ſpiritum & flor. ſalis ammoniaci, benzoes, rad. ariſtolochiæ rotundæ cum Decoctis antiſcorbuticis: vid. SIMON PAULI *Quadr. Botan. pag. 22.* e. g.

℞. *Aqu. flor. papav.* ℥iv.
Antiſcorb. Dorner. ℥ij.
Spirit. cochlear. ʒ ij.
Aſthmat.
Eſſ. enulæ,
Croci an. ʒ j.

Syr.

Syr. rad. enul. ℥ iß.
M. S.
Succus ad reſpirationem pro aliquot vicibus: doſis 2. cochlearia:

In aſthmate verò merè convulſivo vitio ſcorbuti WILLIS *de Scorb. p.* 330. *&* 331. laudano opiato nullum præſtantius remedium ſuſpicatur; cui laudanum hyſtericum aliis appropriatis junctum, ſubſtitui poteſt. Accedũt his clyſteres acriores cum diaphoreticis ac diureticis, e. g. aſellis, lumbricis: vid. *ſupra Sect.* 14. *cap.* 2. *Artic.* 1. ubi de Aſthmate convulſivo: & ſi à ſanguine circa præcordia ſtagnante hic affectus oriatur, venæ ſectio inſtituatur.

XIII. VOMITUS SCORBUTICI.

Præterea affligit etiam ſcorbuticos VOMITUS CONTUMAX, ſæpiùs *pertinax nauſea* cum continuo vomendi conatu & cardialgia, ex irritatione ſtomachi ab acrimonia ſalis ſcorbutici. Quo in caſu, præter Vomitoria blanda, quibus purgantia per inferiora, blanda tamen, interdum ſubſtitui poſſunt, conducunt imprimis acrimoniam ſalis ſcorbutici temperantia & præcipitantia; quæ inter eminet lac, lapilli cancrorum, ebur, corallia præparata, cornu Cervi uſtum, & ſimilia. Ulterius tinctura tartari, elixyr proprietatis ſine acido, ſpiritus ſalis ammoniaci, arcanum duplicatum Mynſichtii, flores ſalis ammoniaci & ſimilia, interjùs cum aquis antiſcorbuticis aſſumta, imo cum opiatis interdum miſcenda, laudantur: item ſpiritus nitri dulcis, aut præſcribatur ſequens Mixtura:

♃. *Aqu. menth.* ℥ j. ad ℥ jß.
Cinnamom. ℥ j.
Spirit. cochlear. ʒ ij.
Nitri dulc. ʒ j.
Syr. cydonior. ℥ ß.
M. D. S.
Potio ſtomachalis antiſcorbutica.

Conducit in Vomitu ſcorbutico.

XIV. DIARRHOEA SCORBUTICA.

Quodſi adſit *Diarrhœa*, forſan & *Dyſenteria ſcorbutica*, adſtringentia non ſtatim adhibenda, utpote quæ lipothymias & maximas præcordiorum anguſtias excitant: ſed loco horum potiùs medicamenta quælibet ex abſinthio, roſis & maſtiche imprimis conducunt; Ut v. g. Eſſentia abſinthii cum Eſſ. lignorum & ſpiritu cochleariæ, item ſpiritus cocleariæ miſtus cum ſpiritu maſtiches, Decoctum lignorum aut ligni guajaci cum antiſcorbuticis & abſinthio parata: Cum quo ſimul propinetur ſpiritus maſtichis, qui provocando ſudorem diarrhœam etiam ſopit; item liquor martis ſolaris, aut loco hujus à WILLISIO commendatæ acidulæ.

Quibus præmitti & ſingulis octiduis reiterari debet evacuatio cum Rhabarbaro, additis aromaticis ſtomachicis. In Dyſenteria ejuſmodi ſatis diuturna atque enormi WILLISIUS pilulas ex rhabarbaro & vulnerariis ſingularis efficaciæ commendavit; In quo caſu Clyſteres ex vulnerariis parati magnum quoque levamen præbent.

XV. HÆMORRHAGIÆ SCORBUTICÆ.

HÆMORRHAGIÆ Scorbuticis frequenter & per diverſa corporis loca contingentes, ſin immodicæ, mox adſtringentium & ſanguinem temperantium & incraſſantium uſum poſtulant: Quod optimè præſtant martialia, & quidem illa, quæ magis ſalina & terrea, minùs ſulphurea ſunt, v. g. antimon. diaphoret. martiale, vitriolum martis, liquor martis ſolaris, & tinctura antiphthiſica D. Michaelis, &c.

XVI. ATROPHIA SCORBUTICA.

ATROPHIA SCORBUTICA, ſicut modò chylum depravatum, modò Maſſam Sanguineam nimis acrem & corruptam, modò ſpirituum animalium defectum aut craſin eorum vitiatam, pro cauſa agnoſcit; ita remedia huic ſymptomati appropriata variant. Quippe ſi primarum viarum culpa alimenta non ritè digerantur, digeſtiva, vomitoria blanda, ſtomachica aromatica, &c. conveniunt. Aut ſi chylus laudabilis, vel propter vaſa lactea obſtructa, vel propter meſenterii & lumbarium glandularum tumores ſcirrhoſos, non ritè diſtribuatur, ita ut fluxus cœliacus ſupervenat, reſolventibus præprimis volatilibus ac acidulis opus eſt. Quando verò Maraſmus è ſanguinis craſi contingit, lac & lacticinia, ſimiliaque, quæ copioſum chylum ſuggerunt, ſunt exhibenda. Imò totum negotium in alimentorum ſucculentorum & eupeptorum uſu conſiſtere videtur, quæ antiſcorbuticis temperanda, v. g. ſi lac caprillum cum naſturtio aut cochlearia *modo ſupra deſcripto* decoquatur, aut ſpiritus cochleariæ illi inſtilletur; item carnis vitulinæ, limacum & oſtrearum juſcula cum ſero lactis & antiſcorbuticis præparentur. In genere equidem & in atrophia ſcorbutica omni, à quacunque cauſa primarum viarum dependeat, diæta lactea vulgò comendatur; ſed malè; cum ſtomachus malè conſtitutus exinde lædatur, magiſque debilitetur, & lac corrumpatur, ſpiritibus verò animalibus, horum anomaliis corrigendis minus conducat. Diæta ergo lactea in uſum non vocanda, niſi ſtomachus à ſordibus & cruditatibus liberatus, & digeſtio ejus laudabilis ſit. In fine paſtus æger ſemper cochleare unum paſſularum probè contuſarum comedat, ſuperbibendo bonum hauſtum cereviſiæ.

Item
♃. *Elix. propriet. ſine acido* ʒ iij.
Spirit. ſal. ammoniac. ſimpl. ʒ ß.
M. D. S.
Elixyr antiſcorbuticum.

De hoc omni manè dentur 40. ad 50. guttulas in vehiculo tepido: à meridie verò bihorio ante cœnam propinentur *tincturæ antiphthiſicæ*, ex ſaccharo ſaturni & vitriolo martis paratæ, 40. guttulæ; continuando ad tempus aliquod. Quod ſi verò ſpirituum animalium craſi vitiata nutritio in ſcorbuticis lædatur, iis per nervina volatilia; tam externa quàm interna, ſuccurrendum.

XVII. FEBRES SCORBUTICÆ.

Quotieſcunque accidit, ut Maſſa Sanguinea ſcorbutica amittat viſciditatem ſuam, degeneretque per omnes partes in liquorem acrem corroſivum, toties adeſt in corpore FEBRIS SCORBUTICA, quo ſenſu omnino accedit Maſſæ Sanguineæ fermentatio nimia, dum ſcil. partes contrariæ improportionatæ impetuosè in ſe invicem agunt. Hæc febris in noſtris provinciis profectò eſt frequentiſſima, adeo ut hinc nonnulli ſibi perſuadeant, Hecticam Febrim penitus eſſe amiſſam in Pathologia moderna, in ejuſque locum ſurrogatam eſſe febrim ſcorbuticam.

Signa diagnoſtica hujus febris ſunt omnia ea, quæ per ſe ſcorbutum ſignificant: palmarium interim notetur ſignum, quod in febre hac adſint notabilia circa appetitum vitia: v. g. adeſt nimius, ut plùrimum autem cum vomitu, aut depravatus, ita ut ad omnis generis ſalſa appetitus feratur: item in febre hac utplurimum adſunt obſtructiones alvi contumaces, in habitu corporis videntur maculæ lividæ, demumque ſudor odorem ſpargit ſubacidum, reperiturque in lecto mane copioſum rubrum ſabulum, prætereaque adeſt totius corporis macies.

Signa prognoſtica ſunt. Omnis febris ſcorbutica eſt tandem periculoſa, imprimis autem ea, quæ comitatur exulcerationes. Hæ namque utplurimum degenerant in gangrænam, & ſubſequentem ſphacelum.

Febres Scorbuticæ curantur ut aliæ, in quibus cujuſcunque generis antiſcorbutica reliquis medicamentis ſemper commiſcenda, obſervata tamen ſanguinis & reliquorum ſuccorum vitalium craſi, id eſt, ut reſpectu hujus nunc acriora, nunc temperatiora adhibeantur. Scorbuto autem ut tali, præprimis ingraveſcenti, propria eſt febris erratica cum ſudoribus nocturnis; in quo caſu præter victum aut cœnam ſaltem parciorem, præmiſſis univerſalibus, martialia ac ſalia fixa atque volatilia, quæ cruditates chyli corrigunt, cum antiſcorbuticis mixta notabilem uſum præſtant, utpote ſine quibus omnis labor erit fruſtraneus: v. g. conducunt flores & ſpiritus ſalis ammoniaci ſimplex aut ſaſſafratus, cochleariatus, &c. Arcanum duplicatum eſt unum ex optimis eorum remediis, cum abſorbentibus imprimis ſociatum, quarum formularum jam *ſupra Sect.* 15. *cap.* 2. *de Febribus intermittentibus* mentio facta: Vel

♃. *Elix. propr. antiſc.*
Eſſ. abſinth. tartariſat. an. ʒ iß.
M. D. S.
Elixyr febrile antiſcorbuticum.
Doſis 30. ad 40. guttas.

♃. *Spir. ſal. ammon. ſimpl.* ʒ ij.
Cochlear. ʒ j.
M. S.
Spiritus febrilis antiſcorbuticus.

Vel

Vel ♃. *Spir. carminat. de tribus* ʒ iij.
Sal. ammoniaci cochleariat. ſine calc. viu. par. ʒ jß.
M. S. ut *ſuprà*.

♃. *Arcan. duplicat.* ʒ ß.
Corall. rub. præp.
Specif. ſtomach. Poterii ana ℈ ß.
M. f. Pulvis.
Div. in 2. part. æqu. S.
Pulvis febrilis antiſcorbuticus,

♃. *Flor. Sal. ammoniaci* gr. xv. ad ℈ j.
Antimonii diaph. Martial. ℈ ß.
M. f. Pulvis.
Dentur 4. doſes.
D. S. *ut ante*,

♃. *Sal. centaur. min.*
Arcan. dupl.
Corall. rub. præp. ana ℈ ß.
Sal. vol. ſuccini gr. v.
M. f. Pulvis;
cui addi poteſt
Laud. opiat. gr. j. vel ij.
D. S. *ut ſuprà*.

♃. *Flor. Sal. ammon.* gr. xv.
Lapill. Cancr. præp. ℈ ß.
Ol. deſtill. caryoph. gutt. ij.
M. f. Pulvis; S.
ut ante.

♃. *Aqu. antiſcorbut. Dorncr.* ℥ j.
Spirit. ſal. ammoniaci ʒ j.
Laud. opiat. gr. ij.
M. D. S.
Potio febrilis antiſcorbutica pro una vice,

♃. *Aqu. centaur. min.*
Antiſcorb. Dorncr. ana ℥ j.
Spirit. cochlear.
Sal. ammoniaci ana ʒ j.
Arcan. dupl.
Mag. coral. cum ſucc. citr. ana ʒ ß.
Syr. ſcelotyrb. For. ʒ vj. ad ℥ j.
M. pro aliquot doſibus: S.
Potio febrilis antiſcorbutica,

♃. *Aqu. centaur. min.*
Card. ben.
Antiſcorb. Dorne. ana ℥ j.
Mixt. ſimpl. ʒ iij.
Syr. ſcelotyrb. For. ʒ vj.
M. F. Potio pro aliquot doſibus.
D. S. *ut ante*.

♃. *Aqu. menth.*
Antiſcorb. Dorncr. ana ℥ i ß.
Spirit. cochlear. ʒ j.
Arcan. dupl. Mynſ. ʒ ß.
Syr. ſcelotyrb. ℥ ß.
M. D. S.
Potio febrilis antiſcorbutica pro una doſi.

♃. *Aqu. card. bened.*
Cent. min. ana ℥ jß.
Acet. ʒ vj.
Mixt. ſimpl. ʒ ij.
Spirit. cochlear. ʒ j.
Lapill. Cancr. præp. ℈ ij.
Antimonii diaphor. ℈ j.
Syr. ſcelotyrb. For. ʒ vj.
M. D. S.
Potio febrilis antiſcorbutica pro aliquot doſibus.

Urgente ſiti convenit Julepus in *Idea Formular. Cl. 3. §. 4.* Item TIMÆI *in Epiſt.* 237. Vel

♃. *Seri lact. cum ſucco citri acidul.* ℔ j.
Decoct. Tamarind. ℔ ß.
Tinct. flor. bellid. ʒ vj.
Syr. ex toto citri ℥ ij.
Spirit. Vitrioli philoſoph. q. ſ.
M. D. S.
Julepus febrilis antiſcorbuticus contra ſitim.

Serum enim lactis per ſuccum citri acidulatum valdè prodeſt; nec inutilis eſt, præmiſſis abſorbentibus blandèque laxantibus, potus lactis extra paroxyſmum febrium ſcorbuticarum, ſi aliquantulum ſpiritus ſalis ammoniaci addatur & ſtomachus ejuſque digeſtio bene ſe habeat; vix enim dici poteſt, quantum in hoc affectu præſtet.

XVIII. HYDROPS SCORBUTICUS.

HYDROPS SCORBUTICUS, ſi diuturnior & habitualis, ſcorbutus autem gravior fuerit, curari vix poteſt: Qui verò non inveteratus & à cauſa ſaltem evidente, v. g. quando à vehementiore purgatione Maſſa ſanguinea ſcorbutica nimis exagitata fuerit, interdum curatur. Vitanda autem ſunt purgantia fortiora atque frequentiora, humores ſcorbuticos, ut jam innui, agitantia, & ad hydropem diſponentia, & uſurpentur blandiora primas vias tantum evacuantia, e. g. mercurius dulcis cum ſtimulo appropriato acuatus, aut clyſteres acriores, hinc reſolventia cum diureticis blandis & antiſcorbuticis mixta, utpotè quibus ſolis ſine multis evacuationibus hanc hydropis ſpeciem curatam EUGALENUS *p.* 244. perhibet. Conducunt ergo millepedes vino infuſi, ſpiritus ſalis ammoniaci ſimpl & compoſitus, cochleariatus, juniperiatus, Elix. juniperinum, Tinctura Tartari cum ſpiritu cochleariæ, item infunduntur millepedes conquaſſ. cum Tinctura tartari, & extractio filtretur.

XIX. ERYSIPELAS SCORBUTICUM.

Fit ſubinde ut ſcorbuticos invadant ERYSIPELATA, leviſſimaque occaſione quæ recidivant, eaque admodum periculoſa, quia facilè in gangrænas aut in ulcera maligna cacoethea abeunt. Conveniunt ergo internè ſudorifera ex antim. diaph., bezoard. minerali aut Ioviali, cum terra ſigillata & Corn. Cerv. atque cum ſpiritu flor. ſambuci in miſturam antiſcorbuticam uſurpanda, & omnia remedia ex ſambuco appropriatis miſta: Sic eſſentia rob ſambuci cum ſpiritu cochleariæ miſta; quæ eſſentia fit, quando ſpiritus ſambuci ſuper rob affunditur: item eſſentia rob ſambuci cum eſſ. perſicariæ aut Eſſentia fumariæ uſurpata; item Decoctum flor. ſambuci in lacte bibitum.

Externè pulveres, in ſpecie MYNSICHTII, ad eryſipelata conveniunt: item epithema ad eryſipel. ZWELFFERI *in Pharm. pag.* 91., quod polychreſtum eſt ad exulcerat. humid. in metu gangrænæ: e. g.

♃. *Litharg.* ℔ ß.
Flor. ſamb. M. ij.
Olibani,
Myrrhæ,
Maſtich. ana ℥ ß.
Aqu. calc. viu. ℔ iv.
Aceti deſtill. ℔ j ß.

Coqu. ſimul, uſque dum lithargyr. fuerit ſolutum, in fine addendo *Camph.* ℥ ß.
Colatura D. pro uſu: S.
Epithema diſcutiens.

Obſervetur tamen in horum applicatione cautela in *Diſſ. de Præcipitantium uſu & abuſu c.* 3. §. 2. allegata. In ſolo etiam *vino* coqui poſſunt.

XX. SITIS.

Sitis, quæ ſubinde graviter affligit ſcorbuticos, præſertim matutino tempore, optimè Decocto radicis Chinæ, aut liquiritiæ ad imitationem TIMÆI *Von GuldenKlee lib.* 3. *Epiſt.* 29. *p.* 237.

XXI. ULCERA SCORBUTICA.

ULCERA *vero Scorbuticorum* ſive per ſe, ſive poſt Eryſipelata effloruerint, periculoſa ſunt: quòd ſi verò fiat ut partes ulceratæ non ſentiant, nec doleant, periculum eſt, ne immineat gangræna. Contra hæc ulcera ergò convenit optimè aqu. calc. viv. pro eluendis his ipſis, & applicetur deſuper unguentum nicotianæ cum ſaccharo Saturni; item unguentum diaphoreticum cum ſucco inſpiſſato beccabungæ miſtum, & malaxatum cum oleo nicotianæ. HORSTIUS commendat unguentum de appio, ulcerum horum mundificativum, cujus hæc eſt compoſitio;

♃. *Succ. apii*,
Mellis ſophyll.
Cochlear. ana ℥ ß.
Chelidon. mai. ʒ iij. ad ʒ vj.
Mell rutac. q. ſ.

Coqu. ad juſtam conſiſtentiam, adjecto *thure*, *aloe*, *myrrha* ac ſimilibus q. ſ. pro conſiſtentia Unguenti.

Hoc etiam Decoctum in lue Venerea pro iſtorum ulcerum

rum abluitione eſt egregium remedium. Quin & decoctum calcis vivæ pro eadem intentione commodè uſurpatur.

Quod ſi ulcera ſint pejora, ibi ſuccedaneum ſunt Decoctum ſedi minoris, cui additur aliquantulum de ſpiritu vitrioli (aliquot gutt.) ſic enim partes exulceratæ mundificabuntur.

Cum verò non ſemper Scorbutici ferre poſſint unguenta aut emplaſtra, præſertim pinguia; tunc partes exulceratæ pulveribus inſperſis curandæ ſunt. Nempe pulvis ex ſacch. Saturni, lacte lunæ, olibano, myrrha, croco martis præcipitato, & ſimilibus. Internè fomitem horum ulcerum ſubtrahunt eſſ. lignorum, Eſſ. fumariæ, traumatica, item tinctura coralliorum antiſcorbutica & ſimilia, ſanguinem mundificantia.

XXII. TUMORES.

TUMORES *duri*, qui crura ſubinde affligunt, reſolvantur per Cataplaſma ex rad. conſolidæ maj.; quæ hic eſt ſpecifica: Cui etiam addi poſſunt radix bryoniæ, abſinthii, chelidonii majoris, farina fabarum & lupin., ex quibus in lacte coctis fiat Cataplaſma imponendum; v. g.

♃. *Flor. chamomill.* M. ij.
Rad. ſymphyti maj. ℥iv.
Bryon. ℥ij.
Medullæ pan. albi No. j.
Coqu. in ſ. q. lactis ad conſiſt. Cataplaſmatis.

Vel etiam Cataplaſma ex beccabunga & geranio Robertiano locum habet: vid. WEDELIUS *de Compoſ. Medic. pag.* 63. Vel

♃. *Empl. diaph. Mynſ.* ℥j.
Succ. inſpiſſat. rad. ſymph.
Beccabung. an. ʒj.
Malax. cum *oleo deſtillat. chamom.* f. emplaſtrum.
D. S.
Emplaſtrum diſcutiens.

Quod ſi dolor adſit, *tacamahacæ* dimidium ad emplaſtrum diaphoreticum addi poteſt.

Abſolvimus jam Nutritionem læſam totius corporis vitio alimenti nutrientis: Reſtant vitia cutanea, in quibus pariter alimentum nutritium à vitioſo acido ſubcutaneo depravatur, ut ex præternaturali ſua acredine, in ſpecie acido-ſalſa, pruritum, puſtulas & maculas excitet: Unde & medicamenta coſmetica, cutaneis morbis dicata, talia eſſe ſolent, quæ acidum iſtud aut abſorbendo aut præcipitando corrigere valent, v. gr. ſperma ranarum, ſal & oleum tartari per deliq. ſulphur, Saturnina, &c.

ARTICULUS VII.
DE
AFFECTIBUS CUTANEIS.

MEMBRUM I.
DE
SCABIE.

Affectuum cutaneorum, in ſpecie Scabiei, *origo* eſt ſimpliciter à vitioſa nutritione depravata partium ipſarum ſubcutanearum. *Cauſa peccans* eſt fermentum acidum in glandulis intercutaneis hærens, nunc ſimpliciter tale, nunc acidum acre ſeu acido-ſalſum; hinc enim pruritus, ſquamulæ, & puſtulæ rubræ, interdum pus & ſanies: videatur BECKIUS *in Meditat. de Princ. Rerum Natur.* & WILLIS *Pharm. Rat. P.* 2. *pag.* 476. Adeoque formalitas ſcabiei conſiſtit in Nutritione depravata, quatenus illam utplurimum corporis contabeſcentia, interdum pedum tumores, comitantur. Vitiatur autem nutritio partium ſubcutanearum privata ab acido præternaturali fermentum digeſtivum impediente, & alimentum partis proximum corrumpente. Acidum iſtud præternaturale fermentativum oritur vel ex tranſpiratione inſenſibili nonnihil impedita, indeque retentis effluviis acido-ſalſis, aliiſque ſimilibus; idque ſubinde ex immunditie ægri, aut quando e.g. pueri, ſervi, ancillæ, Pharmacopœorum aut Aromatariorum aliorumque famuli, corpora ſua nunc frigori intenſiſſimo exponunt, nunc à frigore recedentes fornacis calori vehementiori ſeſe objiciunt, unde à ſubitaneis his & ſæpius repetitis mutationibus non rarò ſcabioſi fiunt: vel ex ipſo vitio nutrimenti allati, ſanguinis nempe & chyli, ſalſioris aut acrioris, fermenta preternaturalia ſub cute hinc inde generantur, unde oritur fermentatio: vel denique frequenter ex contagio fermentativo, e.g. chirothecæ ſcabioſæ, extrinſecùs hauſto, ſpiritum inſitum cutis alterante, quod fermentando ſe multiplicans partium intercutanearum nutrimentum lædit, & in ſaniem ſeu ichorem acido ſalſum convertit; ſimili modo ac cruſta lactea infantum ſubinde floreſcit ex vitio lactis nutricis.

Ex his patet, non ſemper in ſcabie totam Maſſam Sanguineam affectam eſſe, ſed frequentiùs nutrimentum intercutaneum ſeu ſerum nutritium in habitu corporis: unde, quicquid Practici de Viſcerum intemperie & ſanguinis impuritate in omni ſcabie docent, locum non ſemper habet; cum à ſolo ſæpe ſcabioſi contactu vel hujus veſtimentorum uſu, &c. ſcabiem contrahamus, ubi præter cutim aliæ partes ſimul non afficiuntur, quæ tamen ſi tota Maſſa Sanguinea ſemper inquinata eſſet, viſcera interna etiam inquinaret: accedit & hoc, quod ſcabies ſæpe per ſola medicamenta externa curetur. Utut negari non poſſit, etiam interdum ex mala diæta & cauſis internis, v. g. ſcorbuto, lue venerea, &c. ſcabiem excitari, aut contagium, quo ſerum nutritium in habitu corporis ſemel affectum, totam Maſſam Sanguineam ſucceſſivè inficere poteſt, unde phthiſis, cachexia, & alia ſimilia mala excitantur. Dividitur vulgò Scabies in humidam & ſiccam; quæ tamen *differentia* non eſt eſſentialis, ſed tantùm *accidentaria*; cum pro diverſitate corporum plus minus ſeroſorum & ſicciorum puſtulæ ſcabioſæ nunc humidiores, nunc ſicciores & magis cruſtoſæ, ſint. Illæ enim à nutrimento partium ſubcutanearum magis ſeroſo & magis temperato, adeòque facile corruptibili; Hæ vero à nutrimento minus ſeroſo, ſed magis balſamico aut ſale volatili oleoſo magis imprægnato, oriuntur.

DIAGNOSIS.

Signa diagnoſtica per ſe patent: Scabies humida & ſicca facilè quoque à ſe invicem dignoſci poſſunt, dum illa apparet ſub forma ulcuſculorum cutaneorum; hæc verò ſolùm ſaniem exſiccatam & incruſtatam repræſentat.

PROGNOSIS.

Prognoſin quod attinet: Scabies propter deformitatem & pruritum magis moleſtum malum, quàm periculoſum, cùm hac affecti pluribus morbis ferè immunes ſint, v. g. à variolis, epilepſia, &c. imo ipſa peſte, notante FORESTO *l.* 6. *Obſ.* 24. *in Schol.*

Scabies recens facilè curatur; inveterata verò Medicis multum faceſſit negotii; interdum in impetiginem ac lepram degenerare, & viſcera interna inquinare ſolet.

In ſenibus contumax magis eſt, quàm in juvenibus, quibus ſæpè inſanabilis: vid. FONSECA *Tom.* 2. *Conſ.* 18.

Scabies humida meliùs curatur, quàm ſicca; imò vix curari debet: vid. GABELCHOVERUS *C.* 6. *Obſ.* 75. Malè curata multorum morborum chronicorum, infarctorum & inflammatorum cauſa exiſtit; unde frequens poſt malam curationem phthiſis.

CURA.

Curantur cutanea Vitia tàm per purgantia, quàm ſudorifera. Externè verò conveniunt, quæ vi abſorbendi aut deſtruendi acidum pollent. Conveniunt ergo internè inter purgantia helleborina, Extractum helleb. nigri & panchym. Crollii, pulveres purgantes cum tantillo antimonii diaphoretici ad imitationem *Comitis de* WARWICK, quibus ſemper mercurius dulcis addendus erit; adeoque optimè pilulæ mercuriales conveniunt; item Calomelanos Turqueti, i. e. mercurius dulcis cum ſcam. ſulphurato; it. mercurius vitæ per inferiora purgans, de quo vid. HARTMANNUS *in Praxi Chym. c.* 4. §. 1. In robuſtioribus turbith minerale, mercurius præcipitat. viridis. E. g.

♃. *Maſſ. pilul. de amm. Querc.*, vel *extr. hellebori nigri*, vel *panchym. Crolli.* gr. xv.
Merc. dulc. gr. xij ad xv.
Extr. troch. alband. gr. j. ad ij. (vel loco hujus *Scam. ſulphurat.* gr. j.)
Cum *Eſſ. lignor.* vel *tinct. tartar. antim.* vel *fumariæ*, f. pilulæ:
D. S.
Pilulæ ſanguinem purificantes.

♃. *Maſſ.*

℞. *Maſſ. Pilul. de tribus Ruffi* gr. xv.
Merc. dulc. ℈j.
Scammon. ſulphurat. gr. v.
Cum *Eſſ. lignor.* f. pilulæ.
D. S. ut ante.

℞. *Conf. fumar.* vel *ſcabioſ.* ʒj.
Merc. dulc. gr. xv. ad ℈j.
Scammon. ſulphurat. gr. j.
M. f. Bolus.
D. S.
Bolus laxativus ſanguinem mundificans.

℞. *Turbith. miner.* gr. v. vel vj.
Cum *theriac.* f. Bolus in robuſtioribus.
D. S.
Electuarium pro una doſi.

℞. *Merc. dulc.* ℈j.
Scam. præp. gr. iv. ad v.
M. f. Pulvis S.
Pulvis purgans.

℞. *Merc. dulc.* gr. ix. vel xij.
Scammon. ſulphurat. gr. j.
Sacchar. gr. v.
M. f. pulvis pro puero 7. & 9. annorum.
D. S. *ut antè.*

Vel fiat Nodulus pro purificando ſanguine in genere, ſimul & alterativus & laxativus, quibus plantæ amaricantes, ſcorbuticæ & ſanguinem purificantes addendæ erunt, v. g. radix enulæ, polypodii, fœniculi, hellebori nigri, Rhabarbari, Armoraciæ, &c. fumaria, carduus benedictus, veronica, ſcordium, abſinthium, flores acaciæ, bellidis, &c.

℞. *Herb. rec. abſinth.*
Cochlear.
Fumar. an. M. j.
Flor. bellid.
Cichor.
Cent. min. an. p. ij.
Fol. ſenn. ſine ſtip.
Rad. rec. armorac.
Fœnic.
Enulæ an. ʒvj.
Helleb. nigri crud. ʒß.
Rhabarb. el. ʒiij.
Galang.
Zedoar.
Cinnamom. an. ʒj.
Paſſ. min. ℥j.
Sem. aniſ.
Fœnic.
Naſturt. ana ʒij.
Sal. tartar. ʒiij.
Inciſa & contuſ. includ. Nodulo: S.
Nodulus ſanguinem mundificans.

℞. *Herb. fumar.*
Scabioſ.
Veron. an. M. j.
Fol. ſenn. ſiſt.
Rad. Rhabarb. Monach. an. ℥j.
Enulæ,
Bryon.
Polypod.
Helleb. nigri crud. vel *Rhabarb. el.* an. ℥ß.
Paſſul. min. cont. ℥j.
Cinnam. acut. vel *cort. Winteran.* ʒiij.
Sem. fœnic. ʒvj.
Sal. tartar. ʒij. vel ʒiij.
Inciſa & contuſa includantur Nodulo:
D. S.
ut antè.

Affundantur Menſuræ ij. *Vini Rhen.*, de quo poſt ſufficientem digeſtionem omni mane aut alternis diebus, capiatur cyathus unus, plus minus, prout operabitur à meridie, vel diebus intercalaribus manè & veſperi uſurpentur *pulveres abſorbentes & temperantes*, vel *eſſentiæ purificantes*, de quibus *infra*.

℞. *Herb. fumar.* M. ij.
Scabioſ. M. j.
Fol. ſenn. ſine ſtip.
Rad. lapathiac. an. ℥j.
Enul.
Polypod.
Helleb. nigri crudi an. ℥ß.
Crem. tartari ʒj.
Sal. tartari ℈j.
Coqu. in ſ. q. *aquæ fontan.* in vaſe leniter clauſo: Colaturæ ℔ iß. adde
Syr. violar. ſolut. ℥j.
Fumar. compoſ. ℥ß.
M. D. S.
Potio ſanguinem purificans.

Vel tempore vernali:
℞. *Flor. acac. rec.* M. j.
Ser. lact. bubul. vel *caprill.* Menſ. ß.
Coq. leniter in vaſe clauſo.
De colatura bibatur manè dimidia pars, per dies 7. ad 14. continuando, & ſingulo manè ex florib. recentibus coquendo.

De uſu ſeri lactis in ſcabie vid. AMATUS LUSITANUS *Cent. 2. Cur. 74.*, & lactis caprilli PLATERUS *pag. 542. & 543. l. 2. Obſerv.*

Inter Sudorifera conveniunt ligna, cortices etiam, in ſpecie ligni ſancti, eorum nempe decocta, eſſentiæ, & ſpiritus, uti etiam partes animalium duræ philoſophicè calcinatæ, e. g. Cornu Cervi ſine igne, ebur ſine igne &c., ſalia fixa & ſalia volatilia quæcunque, in ſpecie verò ſal volatile viperarum, & omnia ex viperis parata remedia: quibus ex regno minerali additur ſulphur antimonii, cinnabaris antimonii, antimonium diaphoreticum, aliaque fixa antimonialia; nunc ſociata cum aliis, nunc per ſe cum Rob baccarum ſambuci: item tincturæ antimoniales; vid. M. A. N. C. *Ann. 6. Obſ. 217.*

In contumacioribus malis præſertim viperina, aliaque quæ ſanguinem purificant, conducunt; & aliis irritis ſalivatio mercurialis inſtituenda; ſicuti in peſſimo rerum ſtatu, adeoque in ipſis leproſis, tandem ad arſenicum fixum confugiendum erit.

Quoad ſudoriferorum formulas:

℞. *Aquæ fumar.* ʒiß.
Antimonii diaphor. ℈j.
Sal. volat. viperar. gr. vj.
Syr. de ſucco ſcabioſ. ʒvj.
M. pro hauſtulo ſudorifero: S.
Potio ſudorifera pro 1. doſi.

℞. *Aquæ flor. ſamb.* ʒj.
Spirit. theriac. camph. ʒß.
Antimonii diaph. gr. xv.
Sal. volatil. viper. ℈ß.
Syr. cort. aurant. ʒß.
M. S.
ut antè.

℞. *Aquæ flor. ſamb.* ʒj.
Pulv. viperin. ʒß. ad ℈ij.
Salis vol. viper. gr. vj.
Syr. fumar. ʒij.
M. S. ut *antè.*

℞. *Antimonii diaph.*
Sal. abſinth. an. ℈ß.
Volat. Corn. Cerv. gr. v. vel vj.
M. pro pulvere ſudorifero: S.
Pulvis ſudoriferus pro 1. doſi.

℞. *Corn. Cerv. ſine igne* ℈j.
Antimonii diaph. ℈ß.
Sal. vol. viperin. gr. vj.
Laud. ferment. gr. j.
M. S.
Pulvis ſudoriferus expellens.

℞. *Antimonii diaphor.*
Corn. Cerv. ſine igne an. ℈ß.
Myrrh. gr. iij.
Sal. volatil. viper. gr. iv.
M. S. ut *ante.*

℞. *Antimonii diaphor.*
Corn. Cerv. ſine igne an. ℈ß.
Myrrh. gr. iv.
Salis abſinth. gr. vj.
M. S. ut *antè.*

℞. *Corn. Cerv. ſine igne,*
Flor. ſulphuris an. ʒß.
Salis card. ben. gr. xij.
M. S.
Pulvis ſanguinem mundificans.

℞. *Extr. balſ. ſulphuris* p. iij.
Antimonii diaph. p. j.
Corn. Cerv. ſine igne p. ß.

M. ſ.

M. f. Pulvis.
D. S. *ut ante.*

De quo omni manè, quantum cuſpis cultelli capit ſumatur veſperi verò duabus horis ante cœnam Elixyr proprietatis ſine acido, vel Elixyr cachecticum. Vel

℞. *Salis antimonii diaph.* ʒij.
Pulv. jam præſcript. ℈ij.
M. pro 4. doſibus: S.
Ut antè.

℞. *Rob. Samb.* vel *Theriac.* ʒj.
Pulv. ſerpent. calcin. vel *non calcin.* ℈j.
Sal. ammon. ℈ß.
Cum ſ. q. *Syr. cort. aur.* f. Bolus.
D. S.
Bolus ſanguinem purgans pro 1. doſi.

℞. *Conſerv. fumar.* ʒj.
Pulvis viperin. ℈ß. ad ℈ij.
Cum *ſyr. roſar. ſol.* f. Bolus.
D. S.
Bolus ſanguinem mundificans.
Item

℞. *Tinct. antimon. ex ſcor. par.* (propter alcali commendatur) ʒß.
D. S.
Tinctura ſanguinem purificans.

Dentur pro doſi 20. 30. ad 40. gutt. bis vel ter in die.

℞. *Eſſ. viperar.* ʒß.
D. S.
Eſſentia ſanguinem mundificans.

Dentur 20. 30. ad 40. gutt.
Item

℞. *Tinct. corall.* cum *ſpir. lignor.* vel *ſaſſafr.* ʒvj.
D. S.
Tinctura corallorum ſanguinem purificans.

Doſis 40. vel 50. gutt. bis in die, mane jejuno ſtomacho in vehiculo calido.

℞. *Ol. deſtillat. terebinth.* ʒij.
D. S.
Oleum ſanguinem mundificans.
Doſ. gutt. vj. mane.

Vel ſumatur Balſ. ſulphuris terebinth. gutt. viij. ad xv.
Vel

℞. *Balſ. ſulphuris terebinth.* ʒj.
Succinat. ʒj.
M. D. S.
Balſamum ſanguinem purificans.
Doſis x. ad xv. guttulas mane.

Externè conveniunt remedia ex Saturno, Mercurio, ſulphure, ſale tartari, calce viva, ſaccharum Saturni, ceruſſa, minium, Coſmeticum Clavii ex Biſmutho paratum ſeu magiſterium Marcaſitæ, (vid. SCHROEDERUS *in Pharmac.* & BEGUINUS *in Tyrocin. chymico*) *lap. calaminaris*, ſperma ranarum, Decoctum coſmeticum Mynſichtii, in *Armament. Chym. pag.* 377. Mercurius dulcis, mercurius præcipitatus cum ſpiritu nitri ſeu, ut vocatur ab HARTMANNO, Arcanum corallinum, liquor Mercurii ſaccharatus Mynſichtii l. a. p. 443., eſſentia benzoes, Oleum nicotianæ, unguentum de liquiritia, de nicotiana, unguentum album camphoratum, de lithargyrio, unguentum enulatum, unguentum diaſaturni Zwelfferi enulatum, unguentum ex tutia, dia-pompholygos, emplaſtrum de Ranis cum Mercurio &c., quæ mirificè acidum temperant, abſorbent, & mitigant.

In uſu tamen ſulphuris & mercurii, nec non unguentorum ſaturninorum obſervandum, ut *pori corporis probè aperti maneant, ne fermentum externo illitu repulſum totam maſſam ſanguineam inficiat*, pro quo *ſcopo ſulphuri ſemper ſal tartari vel aliud alcali adjungendum*: E. g. ſit ſequens ungu. ad ſcabiem mihi perquam familiare:

℞. *Ungu. enulat.* vel *pomphol.* vel *album* vel *deliquirit.*
Camphor. ʒvj. ad ʒj.
(vel *ungu. enul.* & *alb. camph.* an. part. æqu.)
Flor. ſulphuris ʒij. vel ʒiij.
Sal. tartari ʒj. vel ʒiß. (vel *ol. tartar.* per deliq. ʒij.)
Cum ſ. q. *Ol. hyperic.* vel *nicot.* f. Linimentum:
D. S.
Unguentum mundificans.

Addi huic pro lubitu & gratia odoris poſſunt.
Balſ. Peruv. ℈ß.
Ol. ligni rhod. gutt. vj.

Hoc ipſo illinantur ſaltem juncturæ brachiorum & pedum, v. g. articulatio tali, genuum, carpi, & interſtitia digitorum, veſperi ſub introitum lecti, & corpus bene tectum conſervetur: manè manus poſſunt ablui urina propria calida, relicto in pedibus linimento, reiteretur hoc ipſum tamdiu donec malum evaneſcat. Poſtmodum ubi evanuerit ſcabies, ut veſtigia rubra deleantur, abluantur mane & veſperi cum aqua calcis vivæ. Vel

℞. *Ungu. de liquirit.* vel
Dia-Saturni Zwelf. ʒvj.
Ol. laurin. ʒiij.
Pulv. bacc. laur.
Flor. ſulphuris vel *ſulphuris comm. pulv.* an. ʒij.
Sal. tartar. ʒj.
Cum ſ. q. *Ol. hyperic.* f. Linimentum.
D. S. *ut ſuprà.*

Ubi contumacius fuerit malum, ad mercurialia fiat acceſſus.

℞. *Ungu. nicotian.* vel *pomat.* ʒß. ad ʒvj.
Flor. ſulphuris ʒij.
Mercurii dulc. ʒj.
Cum *ol. nicotian.* vel *jaſmini* f. Linimentum.
D. S. *ut ſuprà.*

℞. *Ungu. albi camph.* vel *enulat.* vel *diapomph.* ʒj. ad ʒiß.
Mercur. dulc. ʒij. vel iij.
(vel *arcan. corall.* ℈ß. ad ʒß.)
Cum *Ol. Nicot.* f. Linimentum circa articulos manuum ac pedum inungendum.
D. S. *ut ſuprà.*

Hæc ipſa præter ſcabiem etiam in pruritu partium, in ſerpigine, Germ. *in den SchWinden*, item in lichenibus & ſimilibus cutaneis corporis affectibus, commodiſſimè uſurpari poſſunt. Augetur vel imminuitur ſal tartari quandoque propter nimiam acredinem. Item

℞. *Unguent. roſat.* ʒiij.
Mercur. præcipit. ʒiij.
M. pro Linimento.
S. *ut ſuprà.*

Quod etiam externè in gravioribus malis uſurpari poteſt

℞. *Ol. tartari per deliqu.* ʒij.
Amygdal. dulc. q. ſ.
M. pro Linimento externo.
D. S.
Ut ſuprà.

Facit etiam huc Decoctum calcis vivæ polychreſton in cutaneis affectibus pro partium affectarum ablutione.

℞. *Aqu. calcis vivæ* ℔ij.
Sulphuris comm. pulver. ʒij.
Ebulliant invicem aliquandiu:
Colaturæ adde
Aquæ roſar. ʒiv.
M. D. S.
Aqua mundificans.

Hac aqua eluantur membra ſcabioſa, item genuum & cubiti articulationes: permittantur ſponte ſiccari, & evaneſcet ſcabies & maculæ atque puſtulæ ab hac relictæ; & convenit hæc Lotio etiam, ſi *partes Scabiæ affectæ tumore œdematoſo tumeant*. Præſertim aqua ſubſequens eſt egregiæ virtutis; ſcilic.

℞. *Decoct. calcis vivæ* ℔j. ad ℔iß.
Mercurii dulc. ʒj. vel ʒij. ad ʒiij.
Spiritus theriac. camphor. ʒj.

M. pro lotione partium externarum in ſcabie ferina, quam ſola repetita lotio curat.
D. S.
ut ſuprà.

Odoris gratia *aqua roſarum*, interdum etiam *ſacchari Saturni* ʒiß. vel ʒij. addi poſſunt: loco cujus etiam

℞. *Merc. vivi puriſ.* qu. v. g. ʒiv.
Ebulliant in ℔iv. *aquæ ſimpl.* aliquandiu:
Colaturæ ℔j. vel iß. S. ut ſuprà.

Qua ſola partes abluendo, præſertim manus, ſcabies evaneſcit.

Qui verò potentius volunt, addunt *Mercur. dulc.* ʒj. vel ʒiß. ad ʒij. & ita calidè utuntur.

Secretum in omni ſcabie eſt aqua deſtillata ſtercoris humani, lavetur locus, expertiſſimum eſt; Item *laventur manus lixivio coriariorum calido*: felici cum ſucceſſu vidi uſurpatam in ſcabie ferina puellæ, internè adhibendo ſimul Eſſent. viperarum. Denique ungu. auratum, elegans in Alopecia leproſa, quod videb. in M. A. N. C. *Ann.* 6. *Append. p.* 179., non inelegans erit.

Sunt

Sunt qui in remediis externis contra ſcabiem, item in aliis ſimilibus pro uſu coſmetico externè non rarò *adhibent Mercurium ſublimatum*, ſed peſſimo cum conſilio: nam præter alia mala incautiùs adhibitus dolorem inflammatorium, puſtulas, & veſicas ingentes, acrimonia ſua corroſiva, acida excitat; vid. M. A. N. C. *Ann.8. Obſ.77.* in quo caſu optimus eſt fotus lactis tepidi; ceſſantibus poſtmodum doloribus, convenientiſſimum eſt adhibere aquam calcis vivæ. Aliquando Studioſus ex liquore mercurio impraegnato contra ſcabiem ex affrictione ejus dolorem & tumorem brachii & manus à cubito ad digitos uſque incurrit cum crudeliſſimo dolore; unde præſcripſi:

℞. *Aquæ calcis vivæ* ℔j.
Spiritus vini ℥j.
Ceruſ. ʒiij.
M. D. S.
Cataplaſma leniens.

Applicabatur calidè & optimè contulit.

In caſibus pertinacioribus etiam *cingulum mercuriale* concedendum, de quo vid. BARTHOLINUS *C.3. Hiſt.79.*; cui FONSECA *L.2. Conſ.18.* ſuffitum cinabarinum addit, probè tamen priùs purgato & contra frigus præmunito vel ſub ſudore detento corpore: effectus enim ex mercurialium abuſu ſatis deploratos experientia teſtatur, quos etiam ab aliis externis intempeſtivè applicatis contigiſſe Medicorum obſervationes cum quotidiana experientia teſtantur: exemplum ab ungu. ex arſenico videbitis in AMATO LUSITANO *Cent.2. Cur.33.* & ab ungu. ex litharg. in ZACUTO LUSITANO *l.1. Praxeos.*

Notandum quoque, quod *in Scabie critica* nulla remedia externa applicanda, ſed ſolummodo remediis internis diaphoreticis inſiſtendum eſſe. *In Scabie* autem forſan *retropulſa*, & inde natis gravibus ſymptomatibus, optimè conveniunt viperina, eſt. viperarum, ſal ejus ad ℈j. cum ℥j. Syr. fumariæ.

Tandem etiam in uſu ſunt *Balnea* pro delenda ſcabie, quæ etiam in Scabie critica concedi poſſunt, ex chamomilla, malva, meliloto, hyperico, nicotiana, ſcabioſa, fumaria, perſicaria, lapatho acuto, enula, ſaponaria, parietaria & ſimilibus appropriatis: e.g.

℞. *Herb. lapathiac.* M. iv.
Nicot.
Scabioſ. an. M. ij.
Rad. lapathi ac. ℥iij.
Enulæ ℥ij.
Bryon. ℥j.
Sulphuris crud. ℥vj.
Calcis vivæ ℔ij.
Inciſa & contuſa
D. S.
Species *ad Balneum.*

Coqu. in ſ. q. aquæ moderato igne pro Balneo.

Priùs ſudet æger cum Cornu Cervi ſine igne in rob Sambuci, vel cum Eſſentia lignorum, dein inſideat huic, corpus fricando & à ſordibus repurgando; poſt cum linimento appropriato illinendo. Item:

℞. *Herb fumar.*
Nicotian.
Perſicar.
Scabioſ. an. M. ij.
Rad. enulæ,
Lap. acuti an. ℥ij.
Bryon. ℥j.
Pulv. ſulphuris ℔j.
Nitri,
Calcis vivæ an. ℔ß.
Conciſa & Contuſa S. ut ſuprà.

Coqu. in aqua dulc. cum ana lixivii acuata, moderato igne benè agitando, F. Balneum.

Vid. HORSTIUS *pag. 325. & 327.*

Item

℞. *Herb. lapathi ac.* M. iv.
Parietar.
Saponar. an. M. ij.
Rad. lapathi ℥vj.
Bryon. ℥iij.
Sulphuris vivi ℥ij.
Calcis vivæ rec. ℔ij.
M. D. S.
Species ad Balneum.

Coquantur in aqua *ſimpl.* addendo parum *lixivii.*

MEMBRUM II.
DE
PRURITU.

PRURITUS eſt Scabiei ſymptoma individuum, & futuræ ſignum certiſſimum.

CAUSÆ.

Cauſa pruritum excitans eſt ſerum acido-ſalſum, cujus acrimonia à cauſa Scabiei in hoc differt, quod illa tenujor & ſubtilior ſit, atque per minima magis inter cuticulam & cutim ſe inſinuet. Oritur tamen etiam interdum à cauſa externa, ab urticarum & formicarum contactu, culicum & pediculorum, nec non ſironum morſu, item à ligatura ſtrictiore in fracturis & luxationibus.

DIAGNOSIS.

Diagnoſi opus non habet, cùm malum hoc ſomnum & alia negotia maximè impediat.

PROGNOSIS.

In Prognoſi nihil peculiare occurrit, niſi quod pruritu diutiùs vexati ſcabie tandem afficiantur.

In decrepitis incurabilis eſt: vid. VALESCUS *de* TARANTA *in Chirurg.*

CURA.

In cura ſi malum ſit à cauſa interna, & quidem totum corpus affligat, conveniunt acrimoniam temperantia. Ante omnia verò purgetur corpus mercurio dulci: e. g.

℞. *Conſ. roſar.* ʒj.
Mercur. dulc. gr. xv.
Reſ. jalapp. gr. vj.
Scamm. ſulpurat. gr. j. vel ij.
Cum *ſyr. fumar.* f. Bolus: S.
Bolus ſanguinem mundificans.

Non minus etiam conducunt Noduli purgantes, & omnia purgantia jam *Membro præced. in ſcabie* laudata.

Purgatio ſic corpore in Plethoricis V. S. inſtitui poteſt: poſt ſudorifera temperata etiam acrimoniam ſalſam abſorbentia, *in ſcabie pariter jam laudata*, imprimis ex Antimonio diaphoretico Martiali, Cornu Cervi ſine igne, cinnabari antimonii, &c. præſcribenda. Ubi verò pars tantum una vel altera pruritu moleſtatur, unà cum ſudoriferis jam dictis conveniunt omnia *externa in ſcabie laudata.* Vel fiat *Linimentum Rondeletii:*

℞. *Rad. lapath. ac.*
Helen. an. ℥j.
Decoqu. in *aceto* ad mollitiem:
per Setaceum trajectis adde
Ol. irin. ℥iij.
Sal. comm. ℥j.
Myrrhæ ʒiij.
Lithargyr. ℥iß.
Ceræ parum
F. l. a. Linimentum.

In malo pertinaciori dictis aliquid mercurii dulcis addi poteſt; imprimis ſi malum oriatur à ſironibus, in quo caſu ſimul Decoct. colocynthidis applicari ſolet.

Si à ligaturis diuturnioribus aut ſtrictioribus, pars tantum lavetur cum aqua tepida: ſi à formicis vel urticis, præter frictionem cum gleba terræ recenti, convenit lac tepidum, Decoctum malvæ, aqua ſperm. ranarum, vel unguentum diapompholygos, de Tutia, &c. quibus Sacch. Saturni addendum.

Poſt ſcabiem & Pruritum ſequitur Lepra.

MEM-

MEMBRUM III.

DE LEPRA.

LEPRAM olim abominabilem affectum fuiſſe, tam ex Sac. Script. quàm aliis autoribus conſtat. Noſtro autem ſeculo cùm Scorbutus & lues Venerea ubique ferè ſe inſinuent, Lepra ipſa eſt rariſſima, cùm vel ſub nomine luis Venereæ; vel ipſius ſcorbuti lateat. Imprimis *convenit cum ſcorbuto confirmato*, utpote quem, malum contagioſum, ab Acido quodammodo corrupto & corrodente ortum, ex *Artic.6. & inde ortis ſymptomatis* patet. Aliàs etiam Pſora dicitur, & *Elephantiaſis Græcorum*. Ab *Elephantiaſi Arabum* in hoc *differt*, quod *hæc* particularis tantum, & ſenes vino liberaliùs indulgentes plerumque invadens, affectus quidam ſit, pedum nempe tumor rubicundus, lividus ſeu nigricans, cùm ulceribus varicoſis, è quibus ſerum acre limpidum effluit; interdum etiam ſolæ cruſtæ furfuraceæ totos pedes occupant; Illa verò univerſalis. Vocatur *Elephantiaſis*, quia hac ipſa affectis tumida cutis, rugoſa & aſpera, Elephantum inſtar, apparet. Aliàs etiam vocatur *Satyriaſmus*; vel quia nares & labia tumida, aures tabidæ, genæ rubentes, & in fronte excreſcentiæ quædam inſtar cornuum hinc inde protuberant, quali facie Satyri pinguntur; vel quod leproſi in principio morbi maximè libidinoſi dicantur. Item *Leonthiaſis* dicitur; vel quod Leproſi vultum terribilem & frontem rugoſam leonum inſtar acquirant; vel quod eorum anhelitus & excrementa leonem hujuſque excrementa oleant. Nihil eſt aliud, quàm ſummus & contumaciſſimus Scabiei Scorbuticæ gradus; unde Scabies & Lepra ab ÆGINETA conjunctim tractantur; in Lepra tamen longè major & habitualis ſucci nutritii corruptio eſt, quàm in Scabie, adeò ut, quando in hac cutis inſtar furfuris ſeparatur & decidit, hæc in Lepra ſquamarum piſcium inſtar decidat, quatenus in hac non tantum cutis, ſed etiam ſubjacentes partes carnoſæ exulcerantur: unde & ſcabies ferina & inveterata in Lepram degenerare ſolet.

CAUSÆ.

Cauſa Lepræ cum Scabiei cauſa communis eſt, longè tamen gravior: ſalſedo nempè ſeri muriatica & corroſiva, in ſpecie acido-ſalſa. Veteres bilem atram, ſingulatiter malignitate prædictam accuſant; ratione cujus quidam Lepram Cancrum univerſalem non ineptè dicunt, quatenus eadem ferè cauſa cum cancro particulari concipi poteſt, nempe ſalſo acidum quoddam corroſivum, & partibus ſolidis maxime infeſtum: unde acidum abſorbentia Lepram mitigant acidorum, contrà abuſus eam fovet & auget.

DIAGNOSIS.

Circa Lepræ *Diagnoſin* Medicus ſit cautus & prudens, ne ſigno uni ac ſoli credat, ſed judicium dirigat ad ſigna plura, tam propria, quàm communia; adeoque ſecundùm illa quidem judicet; ſecundùm hæc verò maximam partem. Colliguntur autem ſigna hæc vel ab antecedentibus, vel conjunctis. Quoad *Antecedentia*: Medicus imprimis inveſtiget ex ægri parentibus, conſanguineis & agnatis, an horum aliquis lepra, vel cachexia congeneri enormiore laborarit? cùm contagium hoc interdum ad tertiam & quartam uſque generationem propagari ſoleat: deinde attendatur vitæ genus, an æger, aut parentum aut conſanguineorum quidam cum leproſis degerit? quo victu & quali diæta utatur? an quartana, mania, aliiſque ſimilibus morbis olim laborarit? an hemorrhoides, menſes vel alia ſolennis quædam evacuatio, ipſi aliquandiu ſuppreſſa fuerit, aut adhuc ſupprimatur? Ex quibus conjecturæ artificiales formari poſſunt, ægrum ad Lepram eſſe diſpoſitum, adeo ut, licet jam nondum leproſus, lepra tamen metuenda ſit.

Quod *ſigna concomitantia* attinet; hæc ſunt vel interna, vel externa. *Interna* ſunt in principio ructus crebriores & moleſti, cruditas acida vel nidoroſa, alvus obſtructa: quibus progreſſu temporis ſuperveniunt oris & faucium ſiccitas, ſitis intenſa, ſudor graveolens & fœtidus, urina ſubjugalis, cui ſi juxta LEVINUM LEMNIUM calx ſaturni injiciatur, hæc fundum ejus non petat, ſed ſupernatet; ſunt libidinoſi: ſanguis venæ ſectione eductus ſolet eſſe fœtidus,

craſſus, viſcoſus & unctuoſus, aduſtus, nigreſcens aut lividus, fæculentus, & pingui quaſi cruſta obductus, qui digitis aut manu agitatus arenæ inſtar ſtridet & tactu aſper apparet; per pannum verò colatus arenulas, granula & nodos quaſi poſt ſe relinquit; à granis aliquot ſalis ſuperinjectis mox diſſolvitur, ab aqua verò non adeò facilè diluitur, ſed potiùs cum hac inſtar gelatinæ congelatur: vid. MARCELLUS DONATUS *Hiſtor. Mirab. l.1.c.4.* Pulſus præterea frequens eſt & debilis, reſpiratio difficilis, & fœtida, ut in phthiſi, dyſpnœa & aſthmate; vox clangoſa & rauca, & interdum ægri per nares quaſi videntur loqui. Accedit his in malo confirmato ſegnities & laſſitudo totius corporis, facilis infrigidatio, abolitus tactus, remanente tamen motu; vid. PARÆUS *l.19.c.7.* ut ut ægri interdum pruritum formicarum repentium adinſtar percipiant: ſomnus eſt gravis cum inſomniis turbulentis & incubo, ac ſi cor eorum claudatur ac comprimatur; imò tandem puſillanimitas quædam ſupervenire ſolet.

Inter *ſigna externa* apparet cutis; nunc ad colorem lividum & nigrum vergens, nunc flaveſcens & ex rubro nigricans; vid. VALERIOLA *l.6. Enarrat.5.* Aeri expoſita mox corrugatur, exaſperatur & infrigeſcit; tota apparet unctuoſa, ut aqua ipſi inſperſa vix hereat; ſenſim craſſeſcit, rugoſa & aſperior redditur; furfure nunc purpureo, nunc albicante, ac ſi calce incruſtata eſſet, imprimis in facie adſperſa videtur, multiſque nodoſitatibus, tuberculis mobilibus & indolentibus, potiſſimum pone aures, circa frontem, mentum & artus, defœdatur, & morphæa, impetigine & ſcabie ſicca pertinaci, aliiſque puſtulis afficitur; vid. HILDANUS *Epiſt 24.* Unde etiam continuus, & continuæ exinde ortæ vigiliæ, pruritus, ac ſi acubus pungantur, aut urtica percuſſi eſſent, aut vermibus roderentur, Leproſos maximè urget; & dum partes cutaneas unguibus ſcalpunt, pauciſſima ſaltem aut nulla materia, neque ſeroſa, neque purulenta, promanat, parteſque cutaneæ eroſæ mox exſiccantur, nec cruſta quadam obducuntur. Cum his ſimul obſervatur capillorum defluvium, ſuperciliorum, piliſque veris interdum parvi, lanuginis inſtar, ſuccedunt, frons eſt rugoſa & tuberoſa, aures tenſæ, earumq; pinnæ tumidæ; vid. HILDANUS *l.a.* ſupercilia ſunt elevata & calloſa, & pilis aut deſtituuntur, aut ſi evellantur, aliquid cutis & carnis in radice hæret: Oculi juxta GUIDONEM *de* CAULIACO fiunt rotundi, rubicundi, ſcintillantes & lachrymantes, qui venas tumidas & intra angulos tubercula grandinoſa, aut juxta Hildanum l.a. in angulo majore pelliculam acquirunt. Narium extrema dilatantur, ſuperior pars conſtringitur & coarctatur, in medio cartilaginis corroſio apparet, unà cum ozænis, fœtore, polypo, reſpiratione per nares interceptione, & copioſa ſternutatione; nec non palati atque uvulæ eroſione: Labia cum facie pallent, craſſa, dura, nigricantia, livida, & fiſſa comparent; in ore & faucibus hinc inde obſervantur tubercula flaveſcentia & ſublivida; lingua tumet, nigreſcit & finditur, cujus venæ inflantur & varicoſæ evadunt cum tuberculis grandinoſis & durioribus albis, viridibus vel lividis: ſicuti etiam gingivæ præter modum pallent, tument & rubent, aſperæ & corroſæ apparent: ſaliva maximè eſt viſcida & quaſi bilioſa: Mammæ ſunt duræ & tument cum venis varicoſis: artus non ſolùm marceſcunt, ſed etiam in pedum plantis & digitorum interſtitiis, nec non in manibus propè cubitum, aliiſque artuum locis, fiſſuræ & ulcera calloſa, prætumida, & ad leviſſimum contactum cruenta, ut plurimum tamen indolentia, deprehenduntur: manuum muſculi, maximè pollicis & indicis, conſumpti ſunt ipſique manuum ac pedum digiti frigus & dormitationem, & quaſi quandam ſenſus privationem patiuntur; articuli horum ſunt nodoſi & diſtorti, ungues verò lividi, nigri, incurvi & fiſſi.

PROGNOSIS.

Lepra inveterata incurabilis eſt: de incipiente verò, à mala diæta aut contagio orta, per diætam accuratiorem & remediorum generoſorum diuturniorem uſum aliqua ſpes adhuc affulget; ſicuti Lepræ incipientis ſanatæ exempla videbitis apud *Aretæum l.4. de ſign. & cauſ. morb cap.12.* GALENUM *Iſagog. c.12.* & HORSTIUM *7 Obſ.18. & 21.* utut forſan rariora ſint. Conf. LAURENTIUS *de Lepra 18.* & PALMARIUS *de Lepra c.4.*

Sanguis in lepra fœtidus & nigreſcens: item ſerpigo & impetigo in manuum ac pedum digitis, cum pilis parvis aſcendentibus, malum ſignum ſunt.

C U R A.

In CURA ſanguis purificetur, tàm per evacuantia, quàm ſudorifera, & alterantia ſcorbutica.

Quoad *purgantia*; propinentur primò mitiora, hinc potentiora & generoſiora, qualia ſuprà de Lue Venerea & ſcabie fuerunt propoſita.

Purgantibus ſuccedunt ſudorifera, quæ inter primum locum tenent Viperæ, quas commendat ARETÆUS *l. a.* & GALENUS *l.11. de ſimpl. Med. Facult. cap.1.* quarum quidem virtutem in dubium vocant ERASTUS 4. *Diſp. contro Paracelſ.* ZACUTUS LUSITANUS *l.1. de Med. Princ. Hiſt.5.* & PALMARIUS *de Elephant. cap.9.* Commendantur autem Theriaca benedicta viperina, pulvis, Eſſ. & ſal volatile viperarum, ſal volatile cornu Cervi, ſpiritus ſalis ammoniaci, ſal volatile & Quinta Eſſentia ſanguinis humani, tinctura Antimonii, coralliorum, antimonium diaphoreticum Martiale; ſulphur antimonii auratum. Ubi remedia aliàs uſitata & vulgaria non valent, tandem ad arſenicum fixum confugiendum eſt, quo mediante *Doctor* RHEFELD leproſum quendam reſtituit, præmiſſis digeſtivis & laxativis per alvum: Nempe dedit ſequentia;

♃. *Matr. perlar, calc.* ℈ij.
Salis fumar. ℈j.
M. f. pulvis.
divid. in 2. part. æqual. S.
Pulvis incidens,

♃. *Mercurii vitæ* gr.iv.
cum *Theriaca* fecit Bolum. S.
Saccharum purgans.

Quibus præmiſſis ad arſenicum fecit acceſſum,

♃. *Recrement. uvar.* qu.v.

Redigantur calcinando in cineres, è quibus more ſolito f. lixivium, ad dimidium porrò incoquendum;

♃. Hujus *lixiv.* Menſ.iv.
Arſenic. albiſſ. ℔i.

Coqu. in olla per horam unam aut alteram, ſemper lignea ſpatula movendo, donec ferè ſit conſumtum lixivium; ſic fiet maſſa ſpongioſa: tunc novum affundatur lixivium, & coctio repetatur; ſic mox arſenicum, erit reſolutum, quæ ſolutio decantetur in aliud vas purum, in quo pro præcipitatione addatur ſequens;

♃. *Ceruſſ.* ℔ij.
Acet. deſtill. q. ſ. ad ſolutionem, quæ filtretur.

Hac ſolutione tantùm præcipitetur; quantum poſſibile, edulcoretur, & exſiccetur.

Exhibuit doſes 8. per tot dies, incipiendo à gr.iij. ſingula aurora gr.j. augendo; & ad ℈ß. aſſumendo. Poteſt ſumi in Theriaca in forma Boli, vel cum antimonio diaphoretico, & pauco ſacchari in juſculo vel cereviſia calida, bono ſemper ſequente ſudore.

Poſt balnea & ſcarificationes ſimul aliquoties adhibitas ſquamæ deciderunt, & ita æger ſanitati fuit reſtitutus. *Alterantia* denique ſunt vel interna vel externa. Inter interna eminent ea, quæ *Membro 1. de Scabie* dixi, & omnia Abſorbentia, uti ſunt corallia, conchylia, lapilli cancrorum, antimonium diaphoreticum ſimplex & compoſitum, aliique hujuſmodi pulveres: quibus & plantæ hepaticæ & ſpleneticæ adiungi poſſunt, e.g. fumaria, eupatorion, chelidonium, de quo vid. HAFFENREFFERUS *de Affectibus cutis p.* 128. Scorzonera ſeu Viperaria, quæ à ZACUTO LUSITANO laudatur: tinctura tartari ſimplex & antimoniata. De carne aſini pulli comeſta vid. BARTHOLINUS *Cent. 6. Hiſt.* 31. utut carnis hujus eſum AMATUS LUSITANUS *C.2. Cur.* 34. inter cauſas Lepræ externas referat: milvi caput combuſtum laudatur in SENNERTO *Pr. cap. 5. p.* 177. ſanguis leporis, & cinis leporis item fel & ſanguis accipitris; vid. HAFENREFFERUS *l.a. p.*130.

Externè proſunt Balnea in Scabie commendata, aut juxta RULANDUM *cap.4. p.*411. ex plantagine, piſis, & foliis quercus, & quod WECKERUS *in antidot. Special. l.2. pag.*604. deſcribit; Unguentum ex ſucco lapathi maioris Hafenrefferi, unguentum medicamentoſum Mynſichtii, & oleum ſulphuris *Rulandi*, de quo *l.a.* Quidam Thermas commendant, quibus tamen contradicit HAFENREFFERUS *l.a. p.*127. & ZACUTUS LUSITANUS *loco allegato*.

M E M B R U M IV.

D E

ELEPHANTIASI ARABUM.

ELEPHANTIASIS ARABUM ejuſque Cauſæ, item quomodo ab Elephantiaſi Græcorum ſeu Lepra differat? *Membro anteced.* 3. dixi. Effectus utplurimum eſt Criticus; ideò in Cura cavendum ab externis repellentibus, ne ſero acriore effluente intempeſtivè cohibito, & tranſpiratione inſenſibili impedita, per metaſtaſin eius Aſthmata, Catarrhus ſuffocativus, peripneumonia, hydrops pectoris, lethargus, ſimiliaque mala, quæ aliàs à Scabie retropulſa aut ulceribus crurum intempeſtivè occluſis oriri ſolent, excitentur.

C U R A.

In *Cura*, ſeri acrimonia temperetur, eiuſque colluvies per purgantia evacuetur, pro quo ſcopo confert Mercurius dulcis, jalappa, & omnia *ſuprà membro 1.* in Scabie laudata. Item

♃. *Herb. fumar.*
Scordii,
Nummular. rec. an. M.i.
Flor. hyper. Miß.
Rad. enul.
Caryophyllat. an. ʒvi.
Cort. ligni guaiaci ℥i.
Sem. aniſi.
Fœnic. an. ʒiii.
Inciſa & contuſa includantur Nodulo:
D. S.
Nodulus ſanguinem mundificans.

Affundantur *Vini Rhenani* Menſ.ii. de quo mane & à meridie bonus hauſtus capiatur.

Quod ſi nodulus hic laxare debeat, folia ſennæ, helleborus niger, & colocynthis addi poſſunt.

Externè conveniunt abſorbentia Saturnina, Martialia, & Venerea; unde applicari poteſt emplaſtrum griſeum ſeu de lapide calaminari, vel emplaſtrum de ſpermate ranarum camphoratum *Cnoffelii in Append.* M.A.N.C. *Anni 6. & 7. Tit.25. pag.186.* omniaque in *Diſſert. de Uſu & Abuſu præcipitant. cap.3. §.2.* allegata; item Emplaſtrum de Alcalib. *Tachenii in Morb. Princ. pag.117.* vel ad huius imitationem concinnatum *emplaſtrum mirabile Meibomii* ſequens:

♃. *Ol. Olivar.* ℔ii.
calefacto adde
Sapon. Venet. ℔ß.
Ceruſſæ albæ pulveriſat.
Minii cribr. an. ℔i.

Coquantur lento igne in emplaſtri conſiſtentiam, circa finem addendo

Camphor. ℥i.

Convenit quoque emplaſtrum Saturninum polychreſtum, quod videbitis in *Colleg. Formular. p.*...... item emplaſtrum nigrum Helmontii.

Pedes autem ſimul faſciis involvantur, incipiendo à talis uſque ad genua.

Quod ſi *inflammatio eryſipelacea iuncta*, quod non rarò accidit, à dictis emplaſtris abſtinendum, donec inflammatio hæc debitis remediis, *de quibus ſuo loco*, diſcuſſa fuerit.

M E M B R U M V.

D E

SERPIGINE & LYCHENE.

AFfectus hi maximè ſibi ſunt cognati, & gradu tantum differunt. In *lychene* enim, Germ. *SchWinden, Flechten, Zittermahle*, cutis eſt aſpera cum puſtulis hinc inde erodentibus, cruſtis furfuraceis, & cum ſummo pruritu ad partes vicinas ſerpentibus; in *ſerpigine* verò, vulgò Ger. dicta *in verme, ſive verme dormiente*, aſperitati & puſtulis cutis dolor & ardor coniuncti ſunt, unde etiam CELSO *Ignis ſacer* vocatur, & ſerpendo pariter ſe extendit, hinc etiam vulgò ſcabies ſerpens dicitur. Puſtulæ hæ, ſi ſummitatem tantum cutis erodant, *Herpes miliaris*; ſi verò cutis tantum profundiora exedant, *Papula fera* ſeu *Herpes exedens*, item ἐσθιόμενος vocatur. BONTIUS quidem *de Med. Indor. Obſ.* 16.

Serpi-

Serpiginem cum Lychene confundit, dum ſerpiginem per pruritum definit. Verùm licet in Lychene nulla ſymptomata graviora conjuncta ſint, certum tamen eſt, quod in ſerpigine major acrimonia, adeoque major ſanguinis & ſeri dyſcraſia peccet.

C A U S A.

Cauſa Serpiginis & *Lychenis* eſt eadem ac de ſcabie dixi, *ſerum nempè acido-ſalſum* circa glandulas ſubcutaneas effuſum; utut hujus acrimonia ab ea, quæ in ſcabie peccat, ſpecificè differat, adeoque pro varia cutis textura nunc ſcabies, nunc ſerpigo & lychen oriatur.

P R O G N O S I S.

Serpigo & Lychen ſunt ſine periculo.
Lychen facilè curatur; difficulter autem Serpigo.
Imò ſi totum corpus ab hac defœdatur, lethalis eſſe ſolet, dum ſimili quoque ratione interiora & exteriora eroduntur.

C U R A.

In *Serpigine* & *Lychene* Maſſa ſanguinea purificanda & alteranda; unde etiam eadem methodo per purgantia, in ſpecie pilulas Mercuriales, & ſudorifera inſtituenda, ac ſupra *Membro* 1. in ſcabie dictum fuit; quibus etiam, in caſibus deſperatis ſalivatio adjungenda; quò etiam fonticuli pertinent.

Quoad alterantia, præter ſupradicta in ſcabie, in Serpigine conducunt Saturnina, in ſpecie ſaccharum Saturni, balſamus Saturni, tinctura antiphthiſ. D. Michaelis. Quoad Externa, ſunt hæc vel blandiora, vel magis potentiora. Inter blanda laudantur in Serpigine & Lychene aqua ſperm. ranarum, flor. omnium, calcis vivæ vel ſolitaria, vel cum ſaccharo Saturni miſta; oleum ovorum, nicotianæ, ceræ, radix lapathi acuti cum aceto in formam Linimenti ſubacta; Linimenta ex oleo tartari per deliquium, ceruſſa & camphora; vel linimentum butyriforme BORELLI *cap.* 4. *Obſervat.* 88. ex oleo tartari per deliq. cum oleo liliorum alborum, amygdalarum dulcium & aliquot granis camphoræ. Vel ſubigatur fortius lixivium cum oleo baccarum ſambuci expreſſo, donec lacteſcat, & applicetur; lixivialia enim Acidum in gladulis ſubcutaneis ſtagnans deſtruunt & invertunt. Unguentum album camphoratum, nicotianæ, à SCULTETO *Armament. Chirurg. Obſerv.* 89. laudatum; Ungu. nobile Mynſichti, dia-pompholygos, de Mercurio dulci, ſaccharum Saturni, tutia. Vel

℞. *Unguent. nicot.* vel *roſat.* ℥jß.
Mercurii dulc.
Olei tartari p.d. an ʒij.
Ceræ vel *ſapon.* ʒj.
M. D. S.
Unguentum purgans.

Aliàs quoque ſapo Venetus cum ſpiritu vini rectificato ſubactus inſtar lactis, ac cum linteis inde madefactis applicatus Lychenem tollit, quibus & amalgama Saturni admiſceri poteſt, ad quod imprimis pertinet mumia Saturnina cum unguento digeſtivo, à *Poterio P.* 3. *obſ.* 65. & 80. commendata, & in *Pharmac. Spagyr. Append.* deſcripta; item empl. ex Saturni ſaccharo, de ranis cum Mercurio, & omnia externa, *ſup. membro* 1. in ſcabie laudata. Inter potentiora ſunt arcanum corallinum; Mercurius ſublimatus albus, turpethum minerale, aqua divina Mercurii, liquor Mercurii ſaccharinus, & liquor Mercurii acetoſus Mynſ., hujus unguentum medicamentoſum, unguentum ſecretum Riverii ex unguenti roſac. ℥j. & Mercurii ſublimati ʒj. Vel

℞. *Aquæ calcis vivæ* ℔j.
Mercurii ſublimati ʒij.
M. D. S.
Aqua purgans.

Cui etiam ℈ß. vel gr. xv. *camphoræ* addi poſſunt.
Inſtar epithematis applicetur.
Vel applicentur Epithemata in *Colleg. Form. p....* laudata.

In *dolore ſerpiginis* enormiore leniendo convenit *Mixtura* RIVERII ex *pulp. pomor. putrid.* No. vj. cum ℥ij. *olei roſarum*, & pauco *lactis muliebris* vid. *Obſerv. pag.* 279 &c.

Notandum adhuc, quod Impetigo ſeu Lychen in ſenibus, nec non vino indulgentibus, criticè quaſi effloreſcat & integros artus, maximè pedes, occupet, quo in caſu ratione externorum eadem cautela obſervanda, quam heri in *Membro* 4. *de Elephantiaſi Arabum* audiviſti. Prodeſt in hoc caſu Epithema ſeu Fotus ille elegans contra eryſipelata in *Colleg. Formul. p.* 190. ex lithargyrio, myrrha & olibano cum vino & aceto laudatus. Aliàs cortex medianus ſambuci recens contuſus & calidè applicatus, egregiè etiam convenit.

M E M B R U M VI.
D E
P H L Y C T Æ N I S.

PHlyctænæ ſeu *Phlyctenes*, Germ. *die hitzige Blattern*, ſunt veſiculæ parvæ prurigînoſæ, & ferventes, ſero limpido repletæ, quæ intra digitos & circa carpos oriri ſolent.

C A U S Æ.

Cauſa proxima eſt ſerum plus minus acre ſub glandulas miliares ſeu ſubcutaneas.

Remota eſt frigidus, poſt ignis aut balnei calorem, ſubito admiſſum, aut quando aliquis ex loco æſtuoſo, aut poſt vehementiora corporis exercitia cum ſudore, aeri frigidiori ſe exponit.

P R O G N O S I S.

Puſtulæ hæ, uti celerrimè generantur, ita citò & intra biduum ad ſummum evaneſcunt: interdum tamen in ſcabiem & ſerpiginem degenerant, imprimis quando nimia ſeri acrimonia peccat, vel phlyctænæ ex inepta externorum applicatione retropulſæ fuerint.

C U R A.

In Cura conveniunt purgantia & ſudorifera. Quoad Purgantia:

℞. *Crem. tartar.* ℈ß. vel gr. xij.
Nitri antimoniat.
Antimonii diaphor. an. gr. vj.
Scamm. ſulphurat. gr. iv. vel v.
Olei deſtillat. fœnic. gutt. j.
M. f. pulvis. S.
Pulvis ſanguinem purgans.

℞. *Salis abſinth.* vel *nitr. antimoniat.*
Antimonii diaphor. an. gr. xij.
Pulv. jalapp. ℈ß.
Scamm. ſulphurat. gr. iij.
M. f. pulvis.
S ut *ante*.

Vel in forma pilularum:

℞. *Extr. cathol.* vel *panchym. Croll.*
Mercurii dulc. an. gr. xv.
Scamm. ſulphurat. gr. iij.
cum *eſſ. fumar.* f. pil. D. S.
Pilulæ ſanguinem purgantes.

Inter ſudorifera conveniunt, quæ ſeri acrimoniam ſimul temperant, v. g. cornu Cervi uſtum, & ſine igne præparatum, pulvis diaphoreticus Ludovici, antimonium diaphoreticum ſimplex & Martiale, Bezoardicum minerale, cinnabaris antimonii &c. cum Rob ſambuci, theriaca, &c. Vel

℞. *Aquæ fumar.* vel *ſcab.* ℥iij.
Antimonii diaphor. ℈ij. ad ʒj.
Bezoard. mineral. ℈j.
Syr. ex toto citro vel *rubi idæi* ℥j.
M. D. S.
Mixtura ſanguinem purgans pro aliquot vicibus.

Capiatur pro duabus vel tribus doſibus, vel cochleatim pro ſcopo temperandi. *Externè* conducunt in principio mucilaginoſa temperantia, v. g. mucil. ſem. cydoniorum, pſyllii, fœnugræci, lini, &c. cum aqua ſperm. ranarum extracta; progreſſu verò temporis aqua calcis vivæ, ung. de lithargyrio, diapompholygos, album camphoratum, Linimentum Saturninum Zwelfferi, vel per ſe, vel mixta cum amalgamate Saturni. Vel

℞. *Olei jaſmin.* vel *amygd. dulc.*
Aceti Saturn. (ex infuſ. *minii* vel *lithargyr.* cum *aceto parat.*)
an. part. æqual. vel q. ſ.
Miſta agitentur probè in conſiſtentiam Linimenti.
D. S.
Unguentum refrigerans.

Vel

℞. *Crem. lactis*,
Aceti Saturni an. part. æqu.
Miſc. probè pro Linimento.
D. S. ut ante.

MEMBRUM VII.
DE
SUDAMINIBUS.

SUdamina Græcis ἱδρῶα, à phlyctænis, uti & Epinyctidibus, Terminthis & Eſſeribus, parum differunt; minora ſunt, & milii granis ſimilia Germanis vocantur *Schweiß-Blätterlein*.

CAUSA.

Cauſa proxima eſt ſerum plus minus acre.
Cauſa remota eſt ſudor copioſior impeditus, aut intempeſtivè ſuppreſſus, qui ratione acrimoniæ plus minus intenſæ cutim exulcerat, & cum pruritu exaſperat.

CURA.

Internè conveniunt, poſt leniora purgantia, medicamenta diaphoretica, imprimis cervina & antimoniata, qualia ſunt Cornu Cervi ſine & cum igne, antimonium diaphoreticum, pulvis diaphoreticus Ludovici, &c. manè cum rob ſambuci, aliquoties repetendo.
Externè aliàs commendatur indusiorum mundatorum & calidorum frequentior mutatio, hinc partis cum lacte aut aqua calcis vivæ ablutio, addendo gr. unum vel alterum camphoræ; convenit etiam unguentum de lithargyrio.

MEMBRUM VIII.
DE
SIRONIBUS.

SIRONES, Germanis *Reitließen oder Sauren*, ſunt puſtulæ in volis manuum, atque pedum plantis æſtivo tempore emergentes, & cum inſigni pruritu moleſtantes, in quibus ſubtiliſſimum vermium, hoc nomine gaudentium, genus latet; de quibus & horum effigie, microſcopii ope obſervatis, videbitis in *Obſ. mea Actis erud. Lipſienſ. Anni* 1682. inſerta.

CURA.

Quoad Curam; ante omnia ſirones intus latentes acu effodiendi ſunt; hinc locus vino, in quo abſinthium, colocynthis, myrrha, allium, porrum, naſturtium & ſimilia vermes necantia, incocta, item halecum muria, abluatur; tandemque applicentur Linimenta mercurialia hactenus præſcripta, imprimis unguent. ex ſucco lapathi acuti, ſcabioſæ, abſinthii, tanaceti, & Mercurio vivo paratum, quod deſcribit SENNERTUS *Pr. l. 5. p.* 118. vel aliud ungu. ex aloe, ſulphure & oleo nicotianæ paratum, cui ſimiliter aliquid Mercurii vivi vel dulcis admiſceri poteſt.
Internè præter purgationem Mercurialem & Sudorifera, propinetur eſſentia myrrhæ, tartariſata, tinctura antimonii tartariſata, elixyr proprietatis cum & ſine acido, ſpiritus Cornu Cervi ſalis ammoniaci ſimplex & oleoſus, &c.

MEMBRUM IX.
DE
VARIS.

VAri, Germ. *die Finnen*, ſunt tumores duri & parvi, ex rubedine in ſummitate tandem albeſcentes, qui ut plurimum in facie & collo oriri ſolent, & aperti pus craſſum & tenax fundunt, magnitudine grana cannabis ut plurimum æquant, ſi non ſuperant, & tam adoleſcentes quàm virgines ad Venerem aptos præ cæteris moleſtant; unde frequentiùs non tàm à ſero excrementitio, quàm alimentitio, & fermento ſeu ſpiritu genitali præter naturam inquinato, dependere videntur.

PROGNOSIS.

Per ſe ſunt ſine periculo, adeoque Curam eorum CELSUS ineptiis adnumerat.
Nihilominus, ubi rubor intenſus conjunctus erit, difficilis ſatis eſt Curationis; & licet puſtulæ removeantur, rubedo tamen permanet; cui ſi inflammatio & raucedo conjungantur, lepræ imminentis ſignum eſt.

CURA.

In *Cura* ad ſerum nutritium inquinatum reſpiciendum, ejuſque acrimonia temperanda eſt. Talia inter, præter *hactenus in Scabie & reliquis cutis affectibus* dicta, conveniunt:

℞. *Pulp. paſſul. min.* ℥ij.
Lapill. Cancr. præp. vel *ebor. ſine igne* ℥iß. ad ℥iij.
Rhabarb. elect. ʒj. ad ʒij.
c. ſ. q. *ſyr. cichor.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium ſanguinem mundificans.

℞. *Conſerv. fumar.* ℥iij.
Ebor. ſine igne,
Lap. Cancr. præp.
Unicorn. foſſ. ʒij.
c. ſ. q. *ſyr. cichor.* cum *rhabarb.* f. Electuarium;
D. S.
ut ante.

Pro potu ordinario commendatur ſerum lactis. Inter externa, & quidem in principio, ſufficiunt diſcutientia, hinc emollientia, & tandem erodentia. Imprimis commendantur à Practicis aquæ lil. alborum, flor. fabarum, roſarum, ſigilli Salomonis, ſperm. ranarum, flor. omnium, oleum tartari camph deſtillatum, farina lupinorum, pulvis radic. Ireos Florent. Mercurius dulcis, ſaccharum Saturni, lac ſulphuris, flor. ſulphuris, Cataplaſma ex ſemine ſinapi & ſale communi cum albumine ovi; E. g.

℞. *Olei laurin. rec. expr.* ʒij.
Ungu. pomat. vel *roſat.* ʒj.
Mercurii dulc. ℈j.
Olei tartar. p. d. gutt. vj.
M. f. Linimentum S.
Unguentum mundificans.

℞. *Aquæ ſperm. ran.* ℥ij.
Flor. Sambuci.
Omnium an. ʒj.
Olei tartari p. d. ℥ß.
Flor. ſulphuris ʒij.
Camph. ℈j.
M. D. S.
Miſtura purgans.

℞. *Aquæ flor. omnium* ℥iij.
Fabar.
Lilior. alb.
Sigill. Salom.
Sperm. ranar. ana ℥ij.
Olei tartari p. d. ℥ß.
Mercurii dulciſ. (quidam præſcribunt Mercurium ſublimatum, ſed nimis acris eſt, unde continuatus faciem deformat; meliùs itaque dulcis ſubſtituitur) ʒj.
Borrac. Venet.
Ceruſſæ ana ℈ij.
Camphor. ℈ß.
Aquæ roſar. ℥ij.
M. S. ut ante,

Quo ipſo ſubinde abluatur facies.

℞. *Patellam ferream*, eamque novam;
Candefiat nonnihil prope ignem, huic ex ore inijciatur ſpiritus vini, & ſic facie excipiatur fætor; poſt eadem patella adſpergatur *myrrha*, & ſic fumus myrrhæ facie probè munita excipiatur; Poſt facies tegatur, & aliquot diebus fotus hic continuetur; ſic rugæ diſparent, ut ut ſic vetulæ mentiri queant juventutem.

Facit huc etiam lac Virginis dictum (eſt præcipitatum Saturni) quod præ aliis experimentum eſt ad Varos.

℞. *Aquæ comm.* Menſ. j.
cui in olla nova ferventi adde

Mercurii ſublimati ℥ß.
Alumin. ℥ij.
hinc vaſe probè clauſo coquatur per horam integram; dum refrixerit, adde
Campb. gr.xv.
& tecto vaſe leviter ebulliant, & ita ſponte refrigerari permittantur.

Liquor hic uſurpatur, illinendo ſucceſſivè partem unam poſt alteram varis affectam; abuſu enim hujus aquæ continuatæ Vari in puſtulas, Variolarum inſtar, efflorescunt, & ſucceſſivè ſquamatim decidunt cum inſigni dolore: quo facto hic liquor cum ana vel duplo aut etiam triplo *aquæ communis* temperandus, & ne amplius redeant, præſervativè uſurpandus. Nec inelegans eſt eſſentia benzoes camphorata, qua aquæ florum fabarum vel ſpermatis ranarum ad lacteſcentiam inſtillata facies ac mentum ſæpè lavari poteſt.

Denique Oleum vitr. cum melle roſato experimentum eſt *Timæi à GuldenKlee in Caſ. l.6. caſ.19. p.20.* contra varos.

MEMBRUM X.
DE
LENTIGINIBUS.

LENTIGINES, Germ. *Sommer-Sproſſen*, ſunt maculæ obſcurè flaveſcentes, magnitudine lentis, & ut plurimum totam faciem, collum, pectus, ac manus defœdantes.

PARS AFFECTA.

Pars affecta eſt cutis & cuticula; & quidem certa illius in facie ac manibus textura.

CAUSÆ.

Cauſa proxima eſt vel interna, vel externa, vel utraque ſimul. Cauſa *interna* eſt ſerum nutritium in valvularum lymphaticarum interſtitiis, intra cuticulam & cutim partium, calori ſolis expoſitarum, ſtagnans: Inter cauſas *externas* notiſſima eſt ſolis ardor, dictum ſerum in partibus cutaneis, imprimis faciei ac manuum poris, in gelatinam quaſi coagulans & exſiccans; unde æſtivo tempore ſuboriuntur, hyberno verò iterum evaneſcunt. Quod verò certa quędam cutis textura imò certa forſan ſeri nutritii textura, concurrat, probare videtur, quod ii quoque, qui radiis ſolaribus non adeò exponuntur, & imprimis capillis ruffis præditi, lentiginibus ut plurimum afficiantur.

PROGNOSIS.

Lentigines cuti pertinaciſſimè adhærent, nec facilè curantur, imprimis in iis, quibus jam per aliquod tempus effloreſcere conſueverunt.

CURA.

Præcaveri ſolent lotione faciei ac manuum cum album. ovor. conquaſſato, & aqua roſarum, vitando ſimul tempore verno radios ſolares: ſicuti etiam lentiginum cura per ſola externa inſtituitur, & quidem majori cum ſucceſſu, ſi à cauſa externa quàm interna, originem ducant. Nihilominus tamen præſtat etiam laxantia blanda, ſerum temperantia, exhibere ex flor. acaciæ, fol. ſennæ & tartareis; & hinc ſudorem provocare, poſt quem lentigines primo vere prodeuntes facie linteis abſterſa tolluntur. Prodeſt etiam Elix. proprietatis ſine acido.

Externa inter conveniunt aqua florum fabarum, flor. omnium, rad. ſigilli Salomonis, ſcrophulariæ, leucoii bulboſi, & ſatyrii maculoſi, acetum deſtillatum, aut ſuccus citri affrictus, Decoctum coſmeticum, & unguentum nobile Mynſichtii, pulvis rad. ireos Flor. & bryoniæ, Mercurius dulcis, mag. Saturni cum oleo tartari præcipitat. coſmeticum Clavii, & ceruſſa, antimonialia, camphora, lac virginis, tam Schrœderi, ZWELFFERI *in Append. Pharm. Aug. p.299.* & WILLISII *Pharm. Rat. P.2. pag.471.* deſcriptum, tam *ſuprà Membro 9. in Cura Varorum communicatum*, Oleum ovorum, ligni Heraclini, guajaci, betulæ, ceræ, ſaponis, Oleum tartari per deliquium, arcan. tartari, & ex corroſivis liquor Mercurii ſaccharatus Mynſichtii. B. D. MICHAELIS commendat ſequens Linimentum:

♃. *Olib.*
Ceruſſ.
Myrrh.
Sulphuris vivi an. ℥iß.
Campb. ℥j.
cum ſ.q. *pingu. gallinac.* f. Linimentum.

Plura qui deſiderat, videat JOHANNEM-BAPTISTAM PORTAM *in Mag. Naturali*.

Talia autem externa ſemper inungantur tempore nocturno, matutino verò aqua fontana rurſus abluantur. Ut plurimum verò cutis poſt tales inunctiones evadit ſemiſquamoſa vel furfurea, quæ particulæ demum commodiſſimè per axungiæ humanæ inunctionem ſeparantur.

MEMBRUM XI.
DE
EPHELIDIBUS.

EPHELIDES ſunt maculæ cutaneæ fuſcæ, & interdum aſperæ, mulieribus communes, quæ potiſſimùm frontem, interdum genas, imò collum & manus quoque deturpant, in longum & latum, & ſæpè ad palmæ magnitudinem ſe explicant, gravidas in ſpecie afficiunt, in quibus etiam per reliqua ingravidationis ſigna dignoſcuntur.

PARS AFFECTA.

Pars affecta ſunt partes cutaneæ in dictis partibus.

CAUSÆ.

Cauſa proxima eſt ſeri acrimonia, quæ tam in gravidis, quàm interdum virginibus & mulieribus non gravidis menſium ſuppreſſorum occaſione nec non menſtruationis tempore non rarò obſervari ſolet, unde ſerum non parum alteratur.

Cauſæ *remotæ* ſunt variæ: Ex rebus non naturalibus maximè facit craſſis maſsę ſanguineę acrior. Ad res non naturales pertinent aromata ſimiliaque acria oleoſa, & alimenta fermenteſcibilia, & colorandi vim habentia, v.g. rad carotæ, betæ rubræ, &c cereviſia & muſtum recens, fructus horæi & ſimilia menſtruationis tempore aſſumpta.

PROGNOSIS.

Mulieribus, quæ in matrimonio vivunt, nec dictos aut alios diætæ errores commiſerunt, conceptionis ſignum exiſtunt, & in his etiam rariſſimè curantur: imò ſi evaneſcunt, mox redeunt, & plerumque uſque ad & poſt partum durant: in aliis mulieribus & virginibus faciliùs cedunt, menſibus ſcilicet rite aut fluentibus, aut penitus ceſſantibus.

CURA.

Pro Cura Ephelidum remediis internis non opus eſt. Inter externa prodeſt frictio partium affectarum pomo diſſecto ſubacido, vel pomo citrio diſſecto. Alias laudatur Linimentum ex pulvere baccarum lauri decorticatarum cum melle, quo facies in balneo inungatur; item emulſio ſeminis cannabis, ſuccus radicis bugloſſæ, ſulphur vivum & flores ſulphuris.

MEMBRUM XII.
DE
MACULIS HEPATICIS.

MACULÆ HEPATICÆ ita dicuntur, vel quod hepatis colorem repræſentent, vel quod vitio hepatis obſtructi, nec ritè ſanguificantis, oriri vulgò credantur, ſuntque maculæ obſcurę flavi coloris; nunc majores ad palmę ferè latitudinem, nunc minores, quę interdum evaneſcunt, mox denuò emergunt, cum cutis aliquali aſperitate & ſquamis; occupant imprimis collum, pectus, atque dorſum, interdum manus, cum ſingulari pruritu.

CAUSA.

Cauſa harum nil aliud eſt, quàm ſerum nutritium, acidum, plus minus viſcidum, in valvularum lymphaticarum inter-

interſtitiis, occaſione frigoris aut aeris externi poſt exercitia vehementiora admiſſi, in gelatinam quaſi coagulatum; unde à lentiginibus vix aliter quàm gradu differunt. Taxat quidem PLATERUS SENNERTUM, quòd hic Cauſam harum internam, & Curam unam eamdemque cum lentiginibus ſtatuat: Sed ſine ratione cum Maculæ ſic dictæ hepaticæ eundem cum lentiginibus colorem habeant, illoſque, quibus lentigines familiares ſunt, pariter afficiant. Unde patet, quid ſentiendum de illis, qui ſanguinem feculentum & melancholicum, tanquam macularum hepaticarum cauſam, accuſant, quatenus etiam hæ ſubjecta illa, quorum Maſſa ſanguinea ſale volatili oleoſo ſeu bilioſo conſtat, afficiunt.

CURA.

In *cura* harum conveniunt abſorbentia blanda, & ſanguinem purificantia: undè præmiſſa pleniori purgatione Mercuriali præſcribantur vegetabilia amara Antiſcorbuticis juncta in forma Nodulorum, vel eſſentiarum; quorum formulæ ex hactenus dictis patent.

Externa ſunt vel blandiora, vel fortiora, ſeu rubefacientia. *Blandiora* ſunt Coſmetica hactenus recenſita, v.g. rad. bryoniæ, oxylapathi, Symphyti majoris, ſigilli Salomonis, lac virginis, Oleum tartari per deliquium cum Oleo amygdalarum dulcium in formam Linimenti redactum, cui etiam Olea ſuaveolentia, v. g. Oleum jaſmini, ligni Rhodii, &c. ad aliquot guttas addi poſſunt: Convenit etiam Linimentum ex oleo tartari per deliquium, ceruſſa & camphora: quibus omnibus mercurius dulcis addendus.

Inter *fortiora* eminet ſem. ſinapi viride cum aqua appropriata in formam pultis redactum, quo in balneo poſt ſudorem cutis fricetur, donec fervor & punctio quædam percipiatur, hincque cuticula mortificetur.

Ad maculas ergo hepaticas optimum eſt:

℞ *Sem. erucæ* ſeu *ſinapi* q.ſ.

Contunde in mortario, addendo acetum, ut fiat inſtar paſtæ, adde
Salis comm. ℥j.
Album. ovi no. j.
M. D. S.
Cataplaſma abſtergens & mundificans.

Et hoc ipſo in balneo cutis maculata probè fricetur, relinquatur aliquandiù, & abluatur poſtmodum cum aqua communi. Fiat hoc aliquoties, aut ſaltem ſingulis anni quadris: vid. etiam TIMÆUS *à Gulden-Klee in Epiſt. l. 6. Epiſt. 26. p.* 229.

Ad varos etiam uſurpari poteſt.

Pulvis quoque ſeminis ſinapi, cum ſapone & ſucco lapathi acuti miſceri, & ſimili modo adhiberi poteſt.

MEMBRUM XIII. DE GUTTA ROSACEA.

GUTTA ROSACEA, à figura facies cuprea, vulgò Germ. *der Kupffer-Handel*, eſt rubor faciei tuberoſus, puſtuloſus, guttis interdum ſanguineis ſimilis, qui naſum ſæpè & genas inæqualiter & valdè tingit, & potatoribus ſatis frequens eſt.

CAUSÆ.

Cauſa eſt utplurimum acidum volatile vinoſum per glandulas cutaneas ſecretum, & cutim erodens; undè patet, quòd non ſemper tota Maſſa ſanguinea hac dyſcraſia laboret, niſi acidum volatile per naturam exiſtat, ſed ſerum tantùm nutritium ſub faciei cute corrumpatur, cum ejuſmodi homines quoad reliqua ut plurimum maximè ſani ſint.

PROGNOSIS.

Malum curatu eſt difficile, præſertim ſi facies ſimul puſtuloſa & exulcerata fuerit, & tunc utplurimum ad mortem uſque comitari ſolet.

CURA.

Internè præmiſſo nodulo purgante & ſanguinem purificante, & in plethoricis venæſectione, conveniunt abſorbentia terrea & marina, e.g. os ſepiæ, lapilli Cancrorum, Antimonium diaphoreticum Martiale, tinctura coralliorum ſaſſafrata, tinctura Antimonii tartariſata, &c. diutiùs continuando.

Externè Guttam roſaceam optimè curant ſaturnina, quæ acidum iſtud promptè abſorbent, & vulgò propterea refrigerare dicuntur; propterea Saccharum ſaturni aut ceruſſa cum aqua appropriata miſta, addendo parum camphoræ, optimè hic convenit; vel ex Saturno cum aceto deſtillato ſoluto, & Oleo roſaceo, fit miſtura egregia in tali Gutta roſacea; item linimentum, ex ſaccharo ſaturnicum ſucco ſempervivi & plantaginis paratum, crebriùs illitum, in ſpecie præmiſſis in graviori malo ſanguiſugis faciei per vices applicandis (vid. TIMÆUS *libr 6. Caſu 20, p. 282.*) vel ſcarificationibus auricularum ab Hartmanno commendatis. Porrò ceu expertum admodum ſequens laudatur unguentum:

℞ *Piper.*
Zingiber. an. ʒj.
Sulphuris vivi ℥ß.
Ungu. pomat. q.ſ.
M. pro Linimento: S.
Unguentum ſingulare.

Vel ſaccharum Saturni crebriùs in cella in liquorem reſolutum cutim albam valdè reddit, ſi antea rubra puſtuloſa fuerit. His & aliis irritis tandem ad Mercurialia accedendum erit. Quò etiam pertinet Ol. tartari per deliq. in loco humido ſolutum; e.g.

℞. *Aquæ flor. fabar.*
Sigill Salom.
Sperm. ranar. an. ℥ij.
Ol. Tartari per deliq. ʒß.
Camph. cum ſpiritu vini ſolut. ℈j.
M. D. S.
Aqua mundificans ſingularis.

Occaſione affectuum cutaneorum Coſmetica quædam polychreſta ad cutim in faciei & aliis hactenus dictis cutaneis affectibus candidam, glabram & nitidam reddendam communicabo: Sit igitur,

MEMBRUM XIV. DE CUTIS NIGREDINE.

NIGREDO CUTIS, in ſpecie faciei & manuum, ab igne aut ſolis ardore contracta, tollitur cum aceto deſtillato; cui etiam ſimul ante deſtillationem flores fabarum, liliorum alborum, jaſmini, ceraſi, radix ſigilli Salomonis, Scrophulariæ infundi poſſunt. Melius & magis euporiſton eſt ſuccus citri, vel caro ejus ſucculenta, quæ affricando omnem cutis nigredinem tollit. Huc etiam camphora & Spiritus vini camphoratus pertinet; vel de eſſentia benzoes rubicunda inſtilletur aquæ communi, vel aquæ roſarum quantum velis, & fit liquor albicans lacteus, quo mane & veſperi abluantur facies & manus, permittendo ut ſponte ſicceſcant. Quidam cum emulſione, ex nucleis perſicorum & amygdalis amaris, cum aqua ſpermatis ranarum, florum omnium, florum fabarum, &c. parata, cutim aut faciem lavant. Glabram & nitidam cutim imprimis reddit magiſterium marcaſitæ, vel cum unguento roſato vel pomato, aut pulveris forma applicatum; undè v. g. ſequens laudatur pulvis:

℞. *Amygd. amar. exc.*
Nucl. perſic. exc.
Sem. papav. albi,
Rad. Ireos Flor.
Sigilli Salom. an. ʒj.
M.f.l.a. pulvis: adde
Amyli,
Far. fabar.
Mag. marcaſ. an. ʒj.
M. D. S.
Pulvis mundificans.

Huic, qui ferre poſſunt odorem, addi poſſunt
Moſchi,

Zibethi an gr. iv.
Vel
♃. *Sapon. Venet. raſi & exſicc.* ℔ß.
Nucl. perſic.
Sem. papav. albi an. ℥ij.
M. f. l. a. pulvis:
cui adde
Amyli puriſs. ℥iv.
Farin. fabar. vel *lupinor.*
Pulv. rad. Ireos Flor. an. ℥ij.
Probè miſtis adde pro lubitu
Moſchi opt.
Zibethi an. gr. viij.
D. S. *ut ſupra.*

Uſus eſt, ut tempore veſpertino ſub introitum lecti ℨj. vel ℨij. horum pulverum cum ſequentibus aquis ad pultis formam humectentur, & facies, collum ac manus, aut loca puſtuloſa, leniter eodem illinantur; altero mane cum linteo, præfata aqua humectato, denuo abluantur, & ita aliquandiu moderatè continuentur.

Aqua in hunc uſum fit:
♃. *Aquæ rad. ſcrophular.* ℥ij.
Flor. fabar.
Roſar. an. ℥iß.
Rad. lil. albor.
Sigill. Salom. an. ℥j.
M. D. S.
Aqua purgans ad pulverem.

Mixtura hæc cum pauxillo *olei tartari* per deliquium acui poterit.

Item:
♃. *Fecul. rad. bryon.*
Ari,
Sacch. Saturni,
Mercurii dulc. an. ℨß.
M. pro pulvere: S.
Pulvis purgans.

De hoc parum cum præfatis aquis humectetur; & dicto modo procedatur.

Delicatiores his non contenti, ad ipſum oleum talci provocant, quod tamen genuinum vix habetur, & quæ ſub olei talci nomine venduntur, nil aliud ſunt, quàm ſubtiliſſima talci calx in alcali quodam fixo obvelata, ad quod plerumque borrax, vel ſal tartari expetitur: vid. *Pharmaceut. Colleg. in Schrœderum pag.* 810. Non inutiliter ergò loco hujus Oleum tartari per deliquium, cum aquis dictis dilutum, adhiberi poteſt.

Interdum ſapones odorati coſmetici expetuntur à virginibus delicatis, quorum compoſitiones videbitis in Schrœdero, l. 2. p. 280. Vel
♃. *Sapon. Venet. raſi & exſicc.* ℔j.
Amygdal. amar. exc.
Nucl. perſic. exc. an. ℥ij.
M. f. l. a. pulvis:
adde
Pulv. rad. ireos Flor.
Aron. an. ℥j.
Sal. tartari ℨß.
Cum ſ. q. *eſſent. benzoes cum ſpiritu roſar. paratæ* f. l. a. Maſſa ſaponiformis;
addendo
Ambræ griſ.
Moſchi opt. ana *cum ſpir. roſar. ſol.* ℈ß.
Zibethi gr. v.
Olei ligni rhodii gutt. xv. ad xx.
Formentur Globuli ſaponiformes, leviter exſiccandi.

Tandem ſit adhuc fucus multis uſibus dicatus:
♃. *Mercurii ſublimati* ℥j.
bulliat in
Aquæ commun. ℔j.
quouſque ſentiatur aliqua acrimonia in lingua, hinc adde
Ceruſſ. ℥iij.

Bulliant parum: Mixtura clarificetur cum *albumine ovi*, coletur, & uſui ſervetur.

Sub uſu agitetur crebrò.

MEMBRUM XV.
DE
PORRIGINE.

PORRIGO Capitis Affectus ſatis fœdus eſt, ſcorbuticis, lue Venerea affectis, & leproſis familiare.

CAUSA.

Cauſa eſt Acidum plus minus ſalſum, à ſero tamen viſcido & corrupto temperatum; quod in partibus capitis intercutaneis ſtagnans poros cutis obſtruit, conglutinat, & ſic inſenſibilem tranſpirationem impedit: unde propter Acidi hujus cum ſero viſcido combinationem non ulcuſcula humida, uti aliàs ab Acido acriori in ſero prædominante fieri ſolet, ſed cruſtæ denſiores, & densè, ſubindè compactæ, & ſucceſſivè lamellatim ſibi invicem ſuperſtratæ, eveniunt, quæ ſucceſſivè exſiccatæ furfurum inſtar decidunt.

CURA.

Internè conveniunt Purgationes Mercuriales, Noduli laxantes & ſanguinem purificantes, ſimiliaque remedia, quæ Scabiem & Serpiginem curant.

Externè uſurpantur Lotiones capitis, ſingulis ſeptimanis inſtituendæ: e. g.
♃. *Herb. abrotan.*
Betonic.
Malvæ.
Chelidon. major.
Saponar. an. M. j.
Rad. alth.
Lapathi acuti,
Bardan. an. ℥j.
Piſor. ℥iß.
Bacc. lauri.
Colocynth. an. ℨß.
Inciſa & contuſa coqu. in ſ. q. *lixivii.*
Colatura D. S.
Lixivium caput mundificans.

ARTICULUS VIII.
DE
CAPILLORUM VITIIS.

AD CAPILLORUM VITIA referuntur Calvities, Capillorum defluvium, Alopecia, Capillorum Tinea, & Plica Polonica. *Calvities* eſt, quando capilli in ſummo capite deciderint: *Capillorum defluvium* dicitur, quando hi undique copiosè decidunt. *Alopecia*, quando cutis nuda hinc inde conſpicitur. *Tinea pilorum* dicitur, quando hi fruſtillatim decidunt: *Plica Polonica* verò eſt, quando capilli in cyrrhos contorquuntur, ut nullo ferè modo explicari poſſint.

MEMBRUM I.
DE
CALVITIE.

CALVITIES in pluribus malum hæreditarium eſt, quæ in juventute incipiens nullo modo curatur, niſi capillis factitiis pallietur. Aliàs ad Calvitiem præcavendam MYNSICHTIUS *in Armament. Chym.* Tincturam ſuam proprietatis commendat.

Externè præſcribuntur Cucuphæ Aromaticæ, imprimis ſi Calvities à nutrimento vitioſo oriatur.

MEMBRUM II.

DE

CAPILLORUM DEFLUVIO,

CAPILLORUM DEFLUVIUM frequenter Morbis Acutis ſupervenit, ubi convenit Decoctum roriſmarini in Vino, vel *Unguentum* Bucretii, quo capilli flavi ſimul regenerantur,

℞. *Fol. Abrot. maris,*
Capill. Veneris an. M. j.
Favi mellis,
Ladani an. ℥j.
Myrtillor. ℥j.
Sem. fenugr.
Lini an. ℥iij.
Ol. Amigd. dulc.
Vini gener. an. ℥iij.

Facta infuſione per 24. horas, bulliant ad humiditatis conſumptionem, hinc fiat expreſſio fortis.

D. S.

Unguentum ad Capillos,

Hoc ipſo Luna creſcente illinitur caput, quod ſub decremento Lunæ ultimo blandè abluitur; hinc Vino rubro aut aliis auſteriuſculis irroratur, & hinc ulteriùs Linimentum continuatur.

Ad CANITIEM tollendam ſeu obvelandam convenit Luna in aqua forti ſoluta, & aqua ſimplici probe diluta & temperata; qua capilli frequenter pectinentur. Quidam pectine plumbeo canos frequenter fricare jubent, donec nigredinem nanciſcantur. LANGIUS lixivium betulæ, & BORELLUS *Cent. 2. Obſer. 2.* ſequens laudat;

℞. *Ciner. Clavell.* ℥ij.
Aquæ puræ ℔iv.

Bulliant ebullitione una tantum in vaſe æneo: in decoctione ab igne remota extingue

Calcis vivæ ℥iv.

Qua extincta adde

Saturni uſti,
Lithargyr. aur. an. ℥j.

Bulliant omnia ſimul bis vel ter.

MEMBRUM III.

DE

ALOPECIA.

IN ALOPECIA, præter purgationem Mercurialem, convenit Decoctum & eſſentia lignorum, eſſentia fumariæ, antimonium diaphoreticum, Martialia, & omnia ſanguinem purificantia, *ſupra Art. 7. Membr. 1. & 2. in Scabie & Pruritu* laudata.

Externè commendatur Unguentum medicamentoſum Mynſichtii, & unguentum nicotianæ, acuata cum Oleo Philoſophorum, ceræ, ſaponis, ligni juniperini, &c.

MEMBRUM IV.

DE

PILORUM TINEA.

IN CAPILLORUM TINEA, Germ. *in den Mulben*, prodeſt lixivium, in quo piſa, fabæ, ſemen lupinorum, abſinthium, centaurium minus, colocynthis, ſemen ſtaphiſagriæ, myrrha, &c. cocta; quo ſæpius caput lavandum; ſicut & capillorum extremitates forfice reſecandæ.

MEMBRUM V.

DE

PLICA POLONICA.

DE PLICA POLONICA, Affectu apud nos rariſſimo, videatur SENNERTUS *in Praxi l. 5. p. 3. ſect. 2. c. 9. ſeq.* DAPHISONIUS *in Commentar. ſuper Petri Severini Dani Ideam Medicinæ Paracelſi pag. 452.* & HERCULES SAXONIA.

Hæc de Vitiis Nutritionis læſæ. Pergo ad

SECTIONEM XVIII.

DE

SANGUINIS EX PARTIBUS REFLUXU VITIATO, ET EXINDE ORTA INFLAMMATIONE,

tàm in genere, quàm in ſpecie.

IN ſuperiori Capite dictum, quod ſanguis ex Corde diſtributus, in totum corpus & omnes ejus partes derivetur, ut in his partim nutritioni inſerviat, partim in quibuſdam certam fluidi ſeparationem patiatur ad œconomiæ animalis integritatem maximè neceſſarii. Jam verò ſanguis non perpetuò ibi hæret, ſed uti per arterias influxit, ita per partes cribratus, naturaliter derivatur ex arteriis in venas, per venas denuo refluit ad cor: qui motus vocatur circularis, propterea quoniam inſtar circuli ad id terminat punctum, à quo inchoavit. Jam verò, ſi arteriæ plus devehunt, quàm venæ revehere poſſunt, læditur etiam diſtributio ſeu *motus circularis* per partes & vaſa, unde plus minus vitiatur, idque vel

(1.) Quando ſanguis in *parte quadam* hæret, *ſtagnat*, & in viis ſuis ſubſiſtit:

(2.) *Quando extra partem effunditur* in ſingularem corporis quandam cavitatem:

(3.) Quando ſanguis planè extra corpus effunditur.

Sanguis ergo in ſuo motu impeditus & in quandam partem ſolidam depoſitus, ſtagnat & hæret in vaſis capillaribus venoſis, & partium ſpatioſis; vel in minori quanto, ita ut ſucceſſivè inſenſibiliter evaneſcere & diſcuti poſſit, id quod fit in *Contuſionibus*, & inde natis Suffuſionibus, v. gr. Caſu ab alto; vel hæret & congeritur in majori quanto ſanguis, unde uberiùs collectus ſanguis mox excandeſcit, ac moleſtum caloris ſenſum in parte quadam ſenſili producit, donec ſenſim corruptus in pus vel ſaniem abeat; Unde prior mutatio vocatur INFLAMMATIO ſeu φλεγμονή; poſterior verò ABSCESSUS ſeu APOSTEMA. Quando verò ſanguis in corporis cavitatem quandam, humoribus naturaliter vacuam effuſus, v. g. in pectus, vel cavum abdominis, ac ibidem collectus in pus mutatur, vocatur tunc EMPYEMA. Quod ſi ſanguis planè extra corpus effundatur, generaliter fluxus ſanguinis ſeu HÆMORRHAGIA vocatur; quod nomen licet in ſpecie tribuatur ſanguini ex naribus erumpenti, in genere tamen cuique ſanguinis extra Corpus fluxui attribui debet, & etiam ſolet.

CAPUT I.

DE

SANGUINIS IN PARTE QUADAM STAGNATIONE.

ARTICULUS I.

DE

INFLAMMATIONE IN GENERE.

REfluxus igitur ſanguinis quicunque impeditus ſucceſſive Inflammationem conſtituit, quia enim arteria-

rum motus & per has ſanguinis influxus eſt validus & impetuoſus, ac propter canales arteriarum quintuplò craſſiores ipſis venis ſit interruptus, & omninò perpetuus, neceſſariò fit, ut dum perpetuò influit, non tamen debitè poſſit refluere, ut exinde in parte hæreat, hinc coacervetur, & coacervatus det Tumores, qui vocantur Inflammationes.

CAUSÆ.

Cauſa materialis proxima omnis Inflammationis eſt ſanguis collectus & ſtagnans in parte quadam; ob impeditum ſuum ex arteriis in venas refluxum, ita, ut plus influat per arterias, quàm refluere valeat per venas. Stagnatio hoc in loco eſt nomen Metaphoricum, deſumptum ab aquis, quæ plus ad partem fluunt, quàm refluere poſſunt; nihilque aliud eſt, quàm ſi ſanguis influens non refluit, ſed coacervatur: Nempe ſi qualibet pulſatione ʒß. ſanguinis per arteriam influat, ſed ℈j. per venas ſaltem refluat, remanet ℈ß. qui ſtagnat, & dum continuatis pulſibus ſemper major majorque ſanguinis hæret copia, ſic neceſſariò oritur Inflammatio. Quod ſi verò in parte inflammata nihil omnino refluere queat, adeòque reciprocus ſpiritus influi fiat motus, à quo ſuſtentetur inſitus, neceſſariò ſupervenit tandem gangræna, dum ſanguis ſpiritu vitali influo privatus corrumpitur & putreſcit, indeque pars, ſuppreſſo ſpiritu inſito, emoritur.

Jam verò cum ſanguis, qui dat inflammationem, ſit materia rubra ſpirituoſa & calida, ergò calefaciet partes, & pars neceſſariò exinde rubet: quia verò plus influit ſanguinis, quàm refluit, dum ita ſtagnat & in parte hæret, neceſſariò pars intumeſcit, & cum à tumore diſtendantur partes fibroſæ, & hinc neceſſariò excitabitur dolor, & conſequenter Inflammatio. Hæc ergo quatuor modo dicta pathemata ſeu ſymptomata in omni Inflammatione obſervabilia ſunt; ſunt enim *Signa Inflammationis pathognomonica* à *CELSO* enarrata, nempe *Calor* ſeu Ardor, *Rubor*, & *Tumor Dolor*.

Cæterum DOLOR, qui adeſt, triplex in omni Inflammatione ſucceſſivè obſervatur:

(1.) *Tenſivus*,
(2.) *Pulſatorius*,
(3.) *Punctorius*.

Tenſivus propter partes fibroſas & membranoſas, à ſanguine congeſto & ſtagnante diſtentas & convulſas: *Pulſatilis* vel pulſativus, quia ſanguis influens repercuſſionem patitur, à cujus influxionis & repercuſſionis impetu fit pulſationis ſenſus, & quidem à fibrarum, membranas arteriarum, per quas ſanguinis motus debitus nonnihil impeditur, conſtituentium ſpaſmo aut convulſiva tenſione, hinc ad diaſtolen reſiſtentia, unde evenit ut pulſationes ſenſiles percipiantur. *Punctorius*, qualis adeſt in omni inflammatione, ubi membranæ ſunt affectæ; & licet hæ ipſæ nihil patiantur, tamen ſupervenit tandem dolor punctorius, dum ſuppuratur inflammatio, & in abſceſſum degenerat, ſuperveniens, ab acribus ſalinis acido ſalſis particulis, partes nerveas acicularum inſtar pungentibus.

Hæc omnibus manifeſta ſunt in parte externa viſibili: Dolor pulſatorius verò in parte interna, adeoque inviſibili, item interdum gravativus, ardor, & denique partis ordinaria functio læſa, Inflammationem comitantur. Hinc obſervetur, quod quia omnis Inflammatio eſt in parte quadam determinata tanquam in Subjecto, ſemper hiſce modò allegatis 4 Symptomatis, omni inflammationi communibus, ſubinde ſimul prodeunt aut accedunt peculiaria quædam ſymptomata, ex partis ſpecialis Inflammatione, non morbi ratione, nata: Sic enim v. g. Inflammationi faucium *in Angina* ſimul deglutitio læſa & difficilis; in *Pleuritide* difficilis reſpiratio, ratione partis affectæ ſuperveniunt. Et hæc ſymptomata propria ſuperveniunt inflammationibus, non qua talibus, ſed quatenus Inflammatio hanc vel illam partem affligit, adeòque hujus partis Inflammatio ſpeciale ſibi ſymptoma adjunctum habet. Modò dicta quatuor ſymptomata in Inflammatione partis externæ ſunt ſenſibilia, in interna verò non; unde cum ſenſu ardoris, doloris, &c. alia ſimul ſigna, v. g. febris ardens, conjungenda ſunt: Sic in inflammatione pedis res clara eſt, & quatuor illa ſymptomata percipi poſſunt: ſi verò pars aliqua interna eſt affecta, tunc alia concurrentia ſigna conferenda ſunt: Sic in viſceribus inflammatis ſemper ponderis gravantis ſenſus ſeu *gravativus*, obtuſus dolor, præter dicta ſimul accedit. Ponam exemplum: Quidam conqueritur de dolore gravativo in hypochondrio dextro unà cum inſigni ardore iſtius regionis, pars ad tactum tumet, inſigniter calet, & ad renitentiam quandam intumeſcit, interiùs dolor pulſatorius profundus, admodum moleſtus percipitur, tuſſicula adeſt inanis, difficilis nonnihil reſpiratio, febris continua acuta, &c. Hæc ſigna conjunctim arguunt adeſſe Inflammationem hepatis. Ergo hæc ſupervenientia poſteriora ſigna innuunt partem, quam inflammatio iſta obſideat.

CAUSA EFFICIENS, quare ſanguis ſtagnet ſeu Inflammationum, eſt vel *externa* ſeu remota, vel *interna* ſeu proxima. CAUSÆ EXTERNÆ SEU REMOTÆ ſunt variæ, quæ vaſa anguſtando occaſionem præbent, ut impediatur ſanguinis motus; qualia ſunt quæcunque, quæ vel partes & vaſa arctè comprimunt, vel eadem anguſtant, vel quæ adſtringunt, v. g. fortiores ligaturæ, & vincula injecta, luxationes, fracturæ, vulnera, ulcera, contuſiones graviores, v.g. teſtium ex equitatione violenta, aut aliæ quæcunque res extraneæ violentæ: Sic ſpinæ poſt oſſa fracta aut poſt cranium contuſum altiùs eminentes ſemper Inflammationes inferunt. Item repellentia ac adſtringentia nunc inferunt, nunc exacerbant inflammationes. Interdum ſola tranſpiratio à frigore intercepta inflammationem excitat. Sæpiſſimè fibrarum nervearum & tendinoſarum dolorificæ criſpationes, & contracturæ, & hinc natæ vaſorum capillarium arctæ conſtrictiones, Inflammationem inferunt; hinc enim eſt, quod quibuſcunque ferè doloribus, in ſpecie fibrarum nervearum læſionibus, frequenter ſuperveniant inflammationes, aliique tumores. Hæ ſiquidem irritatæ ſpaſmo convelluntur, quibus convulſis dura redditur pars, unde pori non tranſmittunt ſanguinem, ſed pars tumet & inflammatur: e.g. dolori *dentium ab acida, radicem* dentis nervam morſicante & vellicante, ſupervenit totius malæ, & capitis ipſius affectus inflammatorius, de quo vid. *infra l. 2. Sect. 2. cap. 3. Art. 2. ubi de Odontalg.* quia fibræ nervoſæ & muſculoſæ vicinæ ex dolore per conſenſum affectæ ſe criſpant, & levi quaſi ſpaſmo ſe contrahunt, qua criſpatura venæ capillares coarctatæ liberum ſanguini tranſitum denegant, unde poſtmodum tumor & *inflammatio* ſupervenit: Hinc & in arthritide & ſimili cauſa tumor inflammatorius, utplurimùm eryſipelaceus, ſupervenit; item in punctura veſpæ, aut intruſione ſpinæ. Talis tumor non eſt cauſa affectus, ſed potiùs effectus, ſeu productum ejus & conſequens doloris, & dependet ex criſpatione fibroſarum partium. Unde ridicula eſt ea Cura, quæ ad tumorem, tanquam affectum, dirigitur. Qui enim tales tumores ſimpliciter curant, ad poſterius Curam dirigunt; è contrà modò cauſa dolorifica removeatur, ipſeque dolor ſiſtatur, omnis tumor & præcavetur, & incipiens mox denuò curatur.

CAUSÆ INTERNÆ ſunt in ſanguine ipſo influente, nempe ſanguinis motus circularis æquabilis ineptitudo per quævis vaſa capillaria; vel eſt in parte recipiente vitium, nempe quodcunque illud, cujus occaſione viæ & partes anguſtatæ ineptæ fiant, ut ſanguinem debitè non tranſmittant.

Sanguis ad motum circularem ineptus eſt duplici modo;

1. Quando nimis eſt viſcidus & craſſus, ob ſeri defectum ejuſque nimiam abſumptionem, quod tamen rariùs evenit; aut propter chyli crudioris ac glutinoſioris ſeu pituitæ viſcidæ congeſtionem.
2. Quando idem ſanguis nonnihil congrumatus aut quaſi ſemicoagulatus in quodam loco ſiſtitur & coacervatur, hinc ita ſubſiſtit & inflammationem ita infert.

Diſpoſitio hæc ad grumeſcentiam ſanguinis oritur ab acido quodam vitioſo occulto, & nimis exceſſivè ſanguini permiſto: quippe per experientiam cognitum, hoc potenter coagulare ſanguinem; ita quidem, ut quò plus peccet acidum, eò magis ſanguis ad grumeſcentiam diſponatur; ſive lympha nimis acida, ſive res quædam externa, ſive aliud quid, ipſi acorem imprimat. Quod confirmatur non tantum per experientiam, dum ſanguis in liquorem acidum immittitur, ſed etiam ex infuſione liquoris acidi in venam canis. Hinc enim omnes inflammationes eryſipelaceæ ex grumeſcentia aliquali ſanguinis, facta ab acido occulto, inducente tales coagulationes, originem ducunt: Hinc v. g. à ſubitaneo frigore, poſt nimium corporis motum ac incaleſcentiam, partibus internis ſubitò communicato, ſubitò quoq; ſpiſſatur & condenſatur ſanguis calidus, nimis attenuatus ac reſolutus, unde internæ inflammationes, in ſpecie pleuritis & angina: hinc expoſitio corporis concalefacti aeri frigidiori, immerſio ejus in aquam frigidam, ſanguinem ad ſui coagu-

coagulationem, & hinc ad eadem mala diſponere ſolet; aut potus frigidus poſt nimia exercitia, in nimio æſtu ac corporis calore, copioſiùs ingeſtus, ſæpius dant Pleuritides aut Peripneumonias ex ſanguine in pręcordiis condenſato & nõnihil coagulato, circa pulmones ac pleuram ſubinde ſubſidente, ac inflammationes excitante: vid. SYLVIUS *de Inflammat.* Sed rarior ex recenſitis cauſis eſt Inflammatio: Nam vel univerſalis in toto corpore, aut una quadam parte, aut pluribus partibus ſimul, fieret ſanguinis ex cauſis iſtis ſtagnatio; aut danda foret ratio, quare præcipuè in hac, non verò in alia parte fieret talis ſtagnatio, adeoque ſic ad partem inflammatam ſimul reſpiciendum erit.

Hæc duo, *ſpiſſitudo* ſcilicet *ſanguinis*, & ejus *grumeſcentia* aliqualis, ferè ſunt *Cauſæ univerſales* Inflammationum ſpontanearum, ſeu ab internis cauſis ex ſanguinis vitio enatarum: Ubi obſervandum eſt, internas inflammationes omnes, v. g. pulmonum, ventriculi, &c. eſſe acutas, imò interdum peracutas, (nam pylori inflammatio vix ad quartum diem durat,) cùm omnes ſint de genere Eryſipelatum.

Probatur ſanguinis grumeſcentia, hinc quævis inflammatio, & quævis cætera ſymptomata aut ſupervenientes affectus, ab ejuſdem aceſcentia, ex eo

(1.) Quod in Pleuritide, ceu inflammatione, ſpontanea de cauſa enata, frequentiſſima, ſanguis vena ſecta extravaſatus dum fluit, ſemigrumoſus appareat; de quo vid. infrà. Id quod non tantum HELMONT. *Tract. Pleura Furens*, item WILLISIUS *de Febribus c.* 11. teſtatur, ſed præterea exempla ſuggerit GABELCHOVERUS *c.* 4. *Cur.* 70. & 79. ubi affirmat, ſe in ſanguine pleuriticorum ſecta vena educto grumos, Ger. *gantz Klummpfferich*, uti loquitur, vidiſſe, ex aliquali ſanguinis coagulatione & grumeſcentia.

(2.) Sanguinem craſſeſcere & congrumeſcere probatur ex Cura, quod nempè Inflammationes quælibet internæ, remotis cauſis externis, eas plus minus foventibus, omnium optimè internè per talia curentur, quæ ſanguinem grumoſum diſſolvere, attenuare, & fluidum reddere poſſunt, quia acidum vitioſum abſorbere & corrigere, & vi diaphoretica ſanguinem mobilem reddere, atque per ſudorem vel urinam eiicere valent. Hinc enim omnia ſalia volatilia, & in genere ea remedia, quæ in caſu ab alto ad ſanguinis grumos extravaſatos diſſolvendos commendantur, v. g. lapilli Cancrorum; dens apri, flores bellidis, papaveris rhœad. ſperma ceti internè & externè, & ſimilia.

(3.) Externæ inflammationes quævis, in ſpecie eryſipelaceæ, per talia externa, inflammationes diſcutientia & reſolventia, tolluntur; qualia ſunt quę acidum corrigunt, iſtudque abſorbent, verb. grat. per applicatam cretam, farinam triticeam, fabarum, pulv. florum Sambuci, chamomillæ, camphoram, myrrham, ſpiritum vini, aquam calcis vivæ, decoctum ſulphuris, lac virginis, ceruſſam, minium, ſperma ranarum & ſimilia applicata; & hæc omnia Inflammationes à cauſa interna, nempè ſanguine congrumato, ortas tollunt.

ALTERA CAUSA *interna*, nempè *vitium partis recipientis*, ſanguinem non debitè tranſmittentis, præter ſpaſmum fibrarum & inde vaſorum anguſtationem, de qua *ſupra dictum*, obſervandum eſt, quod ſubinde aptitudo quædam certa in quibuſdam partibus inſit talis, ut ex levi quacunque occaſione inflammentur. Videmus enim, quod ſemel in parte quadam facta inflammatio à cauſa interna, ſubinde in eadem parte recurrere ſoleat. *Prius* quod attinet, diſpoſitio iſta ſeu aptitudo prompta ad inflammationem in parte, conſiſtit imprimis in nimia partis ſenſibilitate, ideoque irritabilitate, dolore &c. hinc enim partes nerveæ faciliùs quàm ſanguineæ inflammantur, oculi faciliùs quàm genæ, & ſic porrò. *Quoad poſterius*; Quidam quotannis laborant Pleuritide, alii eryſipelate ſuræ, ita ut facilè recurrat Malum in eadem parte: Angina & Inflammationes tonſillarum ſemel factæ, ſi non benè curentur, facilè vel data externa ſaltim cauſa ſeu occaſione, recurrunt in eadem parte; Ubi vulgò dicunt Autores, remanere in parte ſemel inflammata certam diſpoſitionem, ſecundùm quàm Inflammatio ſemel affligens denuò renovetur. Quæritur in quonam hæc diſpoſitio conſiſtat? HELMONTIUS quidem rectè allegat, *ſubeſſe robur inæquale partium*, idque per ideas in archeo depictas exponit. Sed non ſatisfacit ſcrupulo; ſiquidem hic triplex revera ſubeſt ratio, cur pars ſæpius in eundem affectum incidat: nempe

1. *Debilitas ſpiritus inſiti.*
2. *Atonia partis ſemel inflammatæ.*
3. *Relicta ſpina ſeu fermentum acidum occultum.*

poſt inflammationem, quod facilè vel *internis* occaſionibus, v. g. iræ excandeſcentia; vel *externis* diætæ erroribus, commoveri, ſanguinem afficere, & ad ſtagnationem diſponere denuo poteſt.

Debilitatem ſpiritus inſiti & atoniam quod attinet: certum eſt, quod pars ſemel inflammata, ſive diſcuſſa, ſive, idque imprimis, ſuppurata fuerit inflammatio, neceſſariò debilitetur ac plus minus enervetur ſpiritus inſitus, ob denegatum liberius cum influo commercium; ſimul quoque partim eroduntur fibræ, partim diſtenduntur, ac alio modo læduntur. Fibræ autem hæ ſemel relaxatæ, diſtentæ ac laceratæ, non ampliùs in debitum tonum coeunt, & hinc pori partis transformantur, & pars debilis manet, ut vel levi data in Maſſa ſanguinea occaſione facile poſtmodum ſanguis in ſuo motu legitimo impediri poteſt, unde circa eandem partem ſanguis hæret & extravaſatur. Quod autem attinet fermentum poſt inflammationem reſiduum; certum eſt, ſi in parte curata tantillum odoris fermentativi remaneat, imprimis ſi abſceſſu ſuppuratus ſeu inflammatio ſuppurata non probè & exactè mundificetur, etiam poſt conſolidatum ulcus Inflammatio recurrit; tum enim odor fermentalis acidus reſiduus manet, qui partim partes ſenſiles irritando, ſi excitatus fuerit, fibrarum criſpationem efficit, partim ſuo quaſi odore & contagio ſanguinem præterfluentem ſimul diſponit ad faciliorem ſui coagulationem, adeoque ſubſiſtentiam & inflammationem: ità enim in ulceribus, ſi iiſdem nonnihil fermenti purulenti remaneat, videmus eadem recrudeſcere. Ex quibus patet, Cauſam inflammationis eſſe partim in parte ipſa.

Attendendum etiam, an ſub inflammationibus concurrat ſimul aliqualis plethora, ſive reverà talis, ſive ex conſuetudine? Nam tali ſub occaſione copioſior ſanguis ſtagnarè, & inflammationem inſigniter promovere ſolet. Hinc ii, qui aſsueti ſunt annuis phlebotomiis aut ſcarificationibus ſæpiùs repetendis, ſimul atque ſi hæc intermittuntur, facilè in inflammationes crebriùs recurrentes incidunt, ipſas tamen ferè præcavent ordinariis & adſuetis ſuis ſanguinis diminutionibus. Novi hìc mulierem non ignobilem, quæ niſi ſingulis menſibus aut poſt bimeſtre ſaltem ſpatium utatur ſcarificationibus, ordinariò tonſillarum, & faucium inflammationi eſt ſubjecta. Concurrit nempè hìc plethora ſecundum quid, ſeu à conſuetudine contracta, in qua ſanguis è ſuo naturali puncto deflectit; in motu ſuo impeditur, & ſic inflammationem inducit.

Et hæc ſunt *Eryſipelata & Pleuritides recurrentes in eodem loco.*

Obſervandum autem hìc eſt ulteriùs, internas Inflammationes quaſcunque, v. g. pulmonum, ventriculi, &c. omnes eſſe *Acutas*, interdum peracutas cum febre ardente continua, interdum typum tertianæ obſervante, conjunctas, & ſunt omnes de eryſipelatum genere; nam v. g. Pylori Inflammatio vix ad quartum diem durat.

Sanguis ergò extravaſatus plus minùs, ac in parte ſtagnans, non ibidem quietus hæret, ſed dum ejus ſpiritus volatilis evaneſcit, coagulatur & acorem contrahit, qui acor cum ſale volatili oleoſo adjuncto efferveſcētiam concipit, ſub qua ſanguis impensè incaleſcit, turgeſcit, ac in pus corrumpitur, quod ſuppurare dicũt: Ratio hujus eſt, quia ſanguis pręternaturaliter extravaſatus, ſuis partibus volatilibus balſamicis deſtitutus mox corrumpitur, aceſcere incipit (acor enim pręter naturam vitioſus corruptionis individuus comes ſemper eſt) & in grumos abit: Quæ vitioſa aciditas in ſanguine extravaſato oborta, uti ſpiſſat & coagulat primitus ſanguinem, ita poſtmodum cum ſale volatili oleoſo in ſanguine abundante, & ſucceſſivè magiſque emergente, Maſſam ſanguineam fermentando, imò interdum acriter efferveſcendo, calorem intenſum & tumoris ſucceſſivum augmentum efficit; ſub quo fermentativo motu ſucceſſivè ſanguis corrumpitur, ità ut tandem ſalia efferveſcentia mutuo concurſu ex ſanguine alterato & corrupto aliam ſubſtantiam, tertium ſalſum, nempè *Pus*, quod eſt craſſum, moderatè ſalſum, grumoſum & album, conſtituant: Nam omne pus eſt ſalſum, ſi eſt laudabile & naturale, quia natum ex concurſu acidi vitioſi, & urinoſi, ex quibus ſemper & neceſſariò ſub ſaleſcit; Eſt album, quia ab acido præcipitatur ſulphur ſanguinis, ſub efferveſcentiæ motu

tu ab alcali ſolutum; exinde enim emergit color lacteus. Illuſtrabo: v. g. ſi ſulphur aut pinguedo quæcunque ſolvatur ab alcali fixo vel volatili, emergit ſolutio rubra; huic autem ſi inſtillatur acidum, dat præcipitatum lacteum. Jam ſimiliter ſe habet Maſſa ſanguinea: ſi ſolvens plus minus dominantur, alcali, emergit rubedo, quæ præcipitata per acidum, colorem album exhibet, & ita efferveſcentia ceſſat, qua ceſſante, in ſal tertium, ſcilicet ſalſum, mutata ſunt ambo, & tunc perfecta eſt ſuppuratio, qua evacuata, cavitas remanet in parte, vocata apoſtema ſeu Abſceſſus. Conf. hic SYLVIUS *l. 1. Prax.* ubi *de Inflamm.* item BECKIUS *de Experim. circa Rer. natur. Princ. p.* 46. Craſſum eſt pus, quatenus ipſe ſanguis, ex quo ortum eſt, plus minus fuit craſſus.

ARDOR, qui in inflammatione per quam ſenſibilis, eſt ex acidi volatilis motu concitatiori; adeoque pro hjus plus minus acrioris cum alcali, etiam plus minus acriori, plus minus facta efferveſcentia majori cætera ſymptomata, *Ardor, Roſio, Punctio* &c, plus minus intendi quoque ſolent. Idem acor vitioſus, ſive ſanguinem purum coagulando ad inflammationem diſponat, ſivè inflammationi ex alia cauſa oborte ſuperveniat, efferveſcendo in tota Maſſa ſanguinea cum ejus ſale volatili cauſa eſt adjunctæ *febris continuæ ardentis ſymptomaticæ*, qualis in omni inflammatione interna adeſt; & eſt *tàm acuta*, ut in inflammationibus partium internarum à cauſa interna enatis, v. gr. in Pleuritide, Hepatitide, &c. *quàm lenta*, ſuperveniens nempè inflammationibus partium quarundam externarum à cauſa externa ſubortis, v. g. in inflammatione mammæ ex lactis grumis, &c.

Dividunt vulgò *inflammationes* in *legitimas* & *illegitimas. Illas*, quando ſanguis benè conſtitutus Inflammationes excitat; *Has* verò ſeu illegitimas in *bilioſas, pituitoſas, melancholicas*, &c. diſpeſcunt, non propter tales humores ſanguini permiſtos, ſed propter variam ſanguinis craſin, ac inde natam temperiem, de qua in *Phyſiol. de Temperam. cap. 2. p. 74. & 75.*

DIAGNOSIS.

SIGNA INFLAMMATIONUM *ſuprà* ſunt recenſita: nempè

1. Tumor renitens ad tactum.
2. Rubor.
3. Calor ſeu Ardor ægrum, ac attrectantis manum afficiens.
4. Dolor urens, tenſivus, pulſatilis, punctorius, & etiam gravativus, dum pars à ſanguine diſtenditur, & gravando diſtendit partes, quibus eſt annexa: & quibus denique ſemper accedit febris, ſive ſymptomatica ſive comitata, plus minus acuta, conjuncta cum inflammationibus à cauſa interna excitatis.

Satis per ſe patent hæc ſigna in parte viſibili, in invinſibili verò parte dolor pulſatorius ardor, febris, & denique partis ordinaria functio plus minùs læſa Inflammationem innuunt; quibus in ſpecie accedunt ſigna unicuique parti læſæ ſeu inflammatæ propria & ſpecialia, quæ nempè aliter ſe habent in faucibus, aliter in pleura, aliter in pulmonibus, aliter in ventriculo Inflammatis.

Signa particularum Inflammationum *inferiùs ſuo loco* habebimus.

PROGNOSIS.

Inflammatio vel ſua ſponte recurrit, vel non recurrit: *Iſtud*, quando ſanguis nondum perfectè extravaſatus aut congrumatus fuit, quin relaxatis fibris aut apertis poris idem ſtagnare incipiens denuo per venas regurgitat, ſivè purus fuerit, ſive ſordibus heterogeneis, in quandam partem depoſitis, & ita inflammationem occaſionaliter inferentibus permiſtus; id quòd probè notandum eſt in tumoribus partium criticis ſemper cum inflammatione junctis: *Dum non recurrit* Inflammatio, omnis in genere, vel diſcutitur, vel ſuppuratur, vel ſcirrheſcit, vel gangræneſcit.

Unde Inflammationis Prognoſis duo involvit. *Eventum* ipſum, & *morbi Tempora*. *Eventus* obſervatur bonus & malus: *Bonus* ſcilicet, ſi inflammatio ſeu materia peccans vel inſenſibiliter diſcutiatur & planè diſſolvatur) id quod fit imprimis ab operante & prædominante alcali; diſſolvente ſanguinem grumoſum) & ita, vel in alia vaſa remeet, vel inſenſibiliter tranſpiret; & eſt optimus & brevior finiendi modus, & inflammationi exiliori non adeò profundè & quæ à cauſa externa magis dependet frequens eſt; hinc eſt iſte, quando ſanguis ille extravaſatus non reſolutus ſuppuratur, & abit in abſceſſum, id quod fit ex aliquali motu fermentativo acidi & alcali, quæ ambo coeunt in ſalſum tertium: *Malus*; & quidem *toti* aliiſvè membris ſi evaneſcat quidem, & inſenſibiliter reſolvatur inflammatio, cum aliorum tamen ſymptomatum acceſſu atque incremento; *parti verò affectæ*, ſi in gangrænam aut ſcirrhum abeat. Nam ab acido nimis inſpiſſante abundante & prædominante ſanguis in tumorem penitus induratur ac in ſcirrhum abit, quod malum eſt propter tumorem contumaciſſimum & curatu difficilem; niſi enim ſcirrhi cautè & leniter tractentur humores tales efferveſcentiam concipiunt, & facilè in cancrum exulceratum degenerant, cùm cancer occultus & ſcirrhus dolens in paucis differant. Inflammatio verò iſta, quæ ex omnimodo ſanguinis, & ſpirituum in parte motu impedito, & ita ejus mortificatione ac deſtructione in Gangrænam abit, omnium periculoſiſſima & peſſima eſt, dum acido vitali ſpirituoſo deſtructo ſanguis & pars in putredinem dilabuntur.

Aliàs *eventus boni & mali ſigna* quoque petuntur.

1. A *Subiecto*, cujus intuitu Inflammatio in juvenibus, & bonæ conſtitutionis hominibus, in parte externa & carnoſa, minùs periculoſa ac in ſenioribus ac cachecticis, in viſceribus & membris nerveis, exiſtit.
2. A *Magnitudine*, cujus ratione major & ampla Inflammatio plus periculi, quàm minor, involvit.
3. A *Tempore & Loco*, quorum intuitu graviores, quæ anni tempore fervidiore & in regione calidiore, quàm quæ in aere & locis temperatis aut frigidioribus emergunt.

Tempora Inflammationis quod ſpectat; *principium* ejus dicitur, ubi tumor, dolor, atque extenſio adhuc exilior; quæ ſymptomata ſi augeantur, *Augmentum* morbi dicitur: quemadmodum *Status*, ſi cuncta fuerint vehementiſſima; & *Declinatio*, ſi ſymptomata remittant, ſive cum materiæ inſenſibili diſcutione ſive ſuppuratione hoc fiat. Quę tempora modò longiora modò breviora ſunt, adeò ut nonnullę Inflammationes citiùs, aliæ tardiùs terminentur, tam pro diverſitate materiæ, quàm partis affectæ. Nam quæ à ſanguine viſcidiore, atque craſſiore dependet Inflammatio; tardiùs; quę à tenuiore & fervidiore, citiùs; pariter, quæ in partibus carnoſis, faciliùs, quæ in tendinoſis, difficilius curatur, & lento magis motu progreditur.

CURA.

Poſitis his fundamentis facilis eſt acceſſus *ad* CURAM, pro qua in omni Inflammatione in genere obſervandum eſt, ut ſanguinis ſtagnatio tollatur & motus naturalis & circularis reſtituatur in integrum; id quod fit, vel impedimenta quævis externa, ſanguinis motum intrinſecùs inhibentia, *removendo*, vel internè ſanguinis grumeſcentiam craſſiorem & aceſcentiam *corrigendo*, ſive eadem fiens præcaveatur, ſivè eadem jam facta reſolvatur.

Adeoque quoad has

I. Sanguinis tenuitas & fluiditas conſervanda, & circulus ejus concitatior reddendus per SUDORIFERA, præſertim alcalinæ naturę, tam *fixa* quàm *volatilia*: *Illa* acidum, ſanguinem plus minùs coagulans, abſorbentia: *hæc* eundem poſitivè diſſolventia & attenuantia, expectato ſudore, optimè conducunt.

II. Fermentum vitioſum acidum in parte affecta corrigendum, aut quodvis aliud heterogeneum removendum, id quòd tàm *interna* quàm *externa* præſtant.

Interna ſunt *Abſorbentia fixa*, aut *penetrantia volatilia* cum ſudore adminiſtrata; adeoque ſudorifera, ac ſudorem procurando, Inflammationibus quibuſvis conducunt. Jam verò patet, quòd in inflammatione ab acido interno orta, tam præſervativè quàm curativè nil meliùs conferat, quàm ea remedia, quæ ſanguinem viſcidum & grumoſum attenuare ac reſolvere, aceſcentem corrigere, & ita eundem mobiliorem & fluidiorem denuò facere, naturalemque motu ipſi reſtituere poſſunt. Hinc ſudorifera, & omnia aliàs ad caſum ab alto commendata, optima erunt in curationibus omnium Inflammationum, tàm internarum quàm externarum, in ſpecie eryſipelacearum. Præ cæteris autem ea ſudorifera conducunt, quæ ſanguinem grumoſum ſpeciatim reſolvere valent; ſub omni enim ſudore acidum imminuitur, ſanguis tenuior ac fluidior redditur,

& ſic

& ſic in naturalem circulum rapidiùs magis concitatur; unde in omni ſudore pulſus eſt frequentior ac robuſtior, & percipitur, ut vocant, undoſus: Hinc facilè patet, quod hic ſudorifera præ cæteris conveniant.

Hæc inter autem ſudorifera, ſalia volatilia imprimis palmam obtinent, utpotè cùm omnia hęc egregiam potentiam habeant coagulata & conglutinata omnia in corpore humano diſſolvendi, eademque ad debitam fluiditatem deducendi, ſimulque ſudorem movendi. Hinc eſt, quod exhibito tempeſtivè in principio morbi unico ſudorifero, ex ſalibus volatiſibus aut ſimilibus parato, ſæpius Pleuritides abſque ulla venæſectione in Inflammationibus minoribus, & ſubjectis non adeò plethoricis citò, tutò & jucundè curatæ fuerint. Id quod ſimiliter de omnibus aliis inflammationibus intelligendum; horum nempè medio ſanguis diſcutitur partim, partim in naturales alveos deducitur. Ubi hoc, nempè inſenſibilis diſcuſſio, obtineri nequit per ſola ſudorifera, ſed Inflammatio perſiſtit, tunc ad ſecundum ſcopum accedendum; nempè externis diſcutientibus ſeu aromaticis carminantibus, ſale volatili temperato conſtantibus, applicatis diſſipanda eſt Inflammatio. Quod ſi verò nec hæc ſufficiant, tertius ſcopus in auxilium vocandus, & ſuppurantibus & maturantibus ſanguinis extravaſati ac coagulati in pus tranſmutatio maturè promovenda, & denique factus abſceſſus aperiendus, mundificandus & conſolidandus. Interim cum bini hi ſcopi ad Chirurgiam ſpectent, ideò eos infra tractabimus.

Inter remedia ergo interna, ad Inflammationes in genere proficua, nullo modo conveniunt purgantia; niſi (ceu jurati ſervi ſemper, ubi nempè neque morbus, neque ſymptoma urget, univerſalia præmittere velimus) interdum primas vias propter junctam ſæpius febrem ſimpliciter blandè evacuare velimus. Alvo tamen in curſu morbi adſtricta Clyſteres injiciantur ex *ſero lactis* cum ℥iß. vel ℥ij. *mellis*:

Vel

♃. *Flor. chamomill.* M. ij.
Coqu. in ſ. q. *ſeri. lactis*:
Colaturæ ℥viij. vel. ix. adde
Butyr. rec. cum *vitello ovi*
ſolut. ℥j.
Mellis ℥iß.
M. f. Enema: S.
Clyſter abluens.

Quin potiùs Sudorifera alcalia blanda, quæ ſanguinem congrumatum reſolvunt, ejuſque circulum reſtituunt, huc faciunt. Unde omnia illa, quæ aliàs in *ſpecie ad pleuritidem*, ceu frequentiſſimam internam Inflammationis ſpeciem, commendantur, & infrà declarabuntur, ſimiliter in omni Inflammatione in genere conveniunt; ob id in ſpecie utilia dixi ſalia volatilia, quæ inter ſunt: *ſpiritus tartari*, *ſpiritus ſalis ammoniaci*, *urinæ*, & ſal volatile cornu cervi, ſanguinis humani, oſſ. humanorum, & ſimilia. Item huc pertinent alia tali alcali occulto imprægnata concreta, acidum potenter abſorbentia, v. g. animalium partes duræ, ut *lapilli cancrorum*, *mandibulæ lucii piſcis*, *dens apri*, *cornu cervi* ſine igne præparatum, *ebur* ſine igne, *unicornu*, *lap. carpionum* &c. quibus adde ſulphur, & *ſulphurea mineralia*, & metallica fixata, præſertim *antimonialia*, quę acidum quodcunque in corpore deſtruunt & ſudorifera ſunt, quę inter primatum obtinet v. g. *antimonium diaphoreticum*, item *Bezoardicum minerale*, tam ſimplex quàm compoſitum, & ſimilia: Quin & modò dictis addenda Theriaca, ſpiritus theriacalis, tàm ſimplex quàm camphoratus, *liquor cornu cervi ſuccinatus*, in ſpecie ratione camphoræ *Mixtura ſimplex* & *tinctura Bezoardica* à ʒß. ad ʒj. in principio inflammationis propinanda, præſertim ſi oriatur iſta ex ſubitaneo corporis frigore quocunque poſt nimium ejus æſtum; tales enim Inflammationes citò, tutò, & potenter diſſipat. Faciunt quoque huc omnes *pulveres Bezoardici* vulgò dicti, *Sennerti & quicunque alii*, utpotè quorum ingredientia non tantum Acidum abſorbendo & temperando, ſed & ſudorem excitando, ſuo modo Inflammationes ſiſtere ſolent.

His omnibus ſimul adduntur *ſperma ceti*, ac cancrorum lapilli cum aceto aſſumpti, & omnia vegetabilia vulneraria, alcali plus minus occulto temperato prædita, ſanguinem congrumatum reſolventia, v. g. ea, quæ ex chæreſolio, bellide minore, flore ſambuci, mentha, ſcabioſa, papavere rhœados (quorum tincturæ in Julepis) fiunt remedia: uti etiam remedia ex ſambuco, quia hic eſt egregius in eryſipelate; ſuperiùs enim monui, omnes inflammationes internas ſemper eſſe de natura eryſipelatum, adeoque florum ſambuci ſpiritus, baccarum ſambuci eſſentia & rob, nec non ex variis plantis antiſcorbuticis aut ſimilibus acribus partibus petita remedia, qualia ſunt ex naſturtii ſpeciebus, cochlearia, ex eryſimo & ſimilibus parata conducunt. Prę cæteris *ſpiritus nitri dulcis*, in ſpecie cũ ſpiritu florum ſambuci per fermentationem paratus, ad ʒß. in aqua chereſolii cum ſyr. papav. rhœados propinatus, ceu appropriatum remedium ſudoriferum in Inflammationibus quibuſcunque internis, præſertim quando febris ardens acuta ſimul urgeat, imprimis in Angina & Pleuritide ſimilibuſque, admodum eſt commendatum remedium, imprimis tamen in Angina; quin & omnia *nitrata*, ratione febris conjunctæ conveniunt, in ſpecie tàm *nitrum* depuratum, quàm *nitrum antimoniatum*, à præparatione & edulcoratione antimonii diaphoretici, Antihectici Poterii relictum; in potu ordinario diſſolutum, idque plus minus copioſè, prout neceſſarium fuerit. Exempli gratia paucas formulas ſubminiſtrabo, quibus internæ quæcunque Inflammationes quarumcunque partium facilè ſiſti & tolli poſſunt: v. g.

♃. *Aquæ ſcabioſ.* vel *fumar.*
Flor. ſamb. an ℥iß.
Spiritus Theriacal. ſimpl. vel *camph.* ʒiij.
Dent. apri præp. ℈j. vel ʒj.
Sal. vol. cornu cervi gr. xv. ad ℈j.
Syr. ſcabioſ. vel *violar.* ʒvj. vel ℥j.
M. pro duabus vel tribus doſibus: S.
Mixtura diſſolvens pro aliquot vicibus.

Uſurpetur pro ſcopo ſudorifero in principio Inflammationum, habita ratione Venæ Sectionis.

Quibus etiam pro circumſtantiarum ratione *Opiata* addi poſſunt. Aut hujus loco.

♃. *Unicorn. veri præp.* vel *foſſil.*
Maxill. luc. piſc.
Cornu cervi ſine igne an. ℈j.
Sal. vol. Cornu Cervi gr. xv.
Laud. opiat. gr. ij. vel iij.
M. pro duabus vel tribus doſ. in hauſtulò vini capiendis, expectando ſudorem. S.
Pulvis diſſolvens.

Vel loco horum, ac in *Incremento* Inflammationum; ubi ardor & calor urget,

♃. *Aqu. Flor. ſambuc.*
Chæreſol.
Papav. errat. an. ℥j.
Aceti ſambuc. ʒiij. vel ʒß.
Maxill. luc. piſc. ℈ij.
Lapill. cancr. præp. ℈j. ad ʒß.
Syr. papav. errat. ℥j.
M. pro duabus vel tribus doſ. expectando ſudorem; S.
Mixtura refrigerans & diſſolvens pro aliquot vicibus.

♃. *Aquæ flor. ſambuc.*
Card. bened. an. ℥iß.
Aceti ſambuc. ʒvj.
Maxill. luc. piſc. ℈ij.
Lap. cancr. præp. ʒß.
Syr. papav. rhœad. vel *rubi Idæi* ʒvj.
M. pro duabus doſibus. S.
Mixtura refrigerans & diſſolvens pro duabus vicibus.

Notandum: conſulto his Mixturis additur acetum; licet enim illud cum lapillis cancrorum effervescat, non tamen penitus ſaturatur, ſed hoc ipſo lixivii naturam aſſumunt, & in ſaporem urinoſum mutantur, ut dicit HELMONTIUS, ac potentiùs vitioſa acida abſorbere, ſanguinemque grumoſum mediante ſudore diſſolvere valent; uti SYLVIUS teſtatur, ſe habere ex HELMONTIO; id quod probatur: ſi enim acetum marinis affunditur, hæc longè meliùs operantur, quàm ſi ſolitariè aſſumerentur.

Vel

♃. *Lap. cancr. præp.* ℈ij.
Ebor. ſine igne ℈j.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. pulvis pro duabus doſ. in hauſtu *Vini Rhenani* aſſumendis, vel in parvo cochleari *aceti*, expectando ſudorem. S.
Pulvis diſſolvens.

In *Progreſſu* vel *Statu* morbi, & imprimis quando nimis urget juncta febris acuta,

♃. *Aquæ flor. ſamb.*
Card. bened. an. ℥iß. ad ℥ij.
Antimonii diaphor. ʒj.
Syr. card. bened. aut *papav. errat.* vel *acetoſ. Citri* ℥j.

Spiri-

Spiritus nitri dulc. q. ſ. p. grato ſapore,
M. f. potio, S.
Potio confortativa refrigerans.

Capiatur ſubinde cochleatim, vel pro duabus doſibus, obſervando, ut quantum poſſibile, corpus in madore conſervetur; & inflammationes per ſudorem curat, & junctæ febri optime reſiſtit.

Sudoris defectu Opiata non negligenda ſunt, quæ figendo ſpirituum impetum, & hinc fibrarum nervearum ſolvendo ſtricturam, multum promovent ſudorem.

Loco potionum iſtarum, in Inflammationum incremento laudatarum, commodè etiam *Miſtura theriacalis ex theriaca & aceto, ſupra Sect.* 15. *ubi de febribus malignis*, inſinuata, uſurpari poteſt. Hiſce formulis jungantur binæ iſtæ Miſturæ, quas habet SYLVIUS *in ſua Praxi l.* 1. *c.* 40. §. 28. in Inflammationibus, quæ certè ſunt egregiæ, & quibus ſæpius Pleuritides, Peripneumonias, & ſimiles affectus & præſervavit & curavit.

℞. *Aquæ petroſel.*
Hyſſop.
Fœnicul. ana ℥j.
Theriacal. ſimpl. ℥ß.
Spiritus ſal. ammoniaci ʒß. (prout fortis vel debilis)
Laud. opiat. gr. iv. (ratione febris & inquietudinis)
Syr. papav. errat. ℥j.
Miſc.

Hæc ipſa Mixtura ſubindè cochleatim brevi tempore eſt haurienda, & æger benè contegendus, expectando blandum ſudorem.

Miſturam alteram videb. *l. a.* §. 43. quæ ſanguinem congrumatum reſolvit, & reſolutum partim diſſipat, partim in naturalem craſin reducit;

℞. *Aquæ hyſſopi*,
Fœnicul. an. ℥ij.
Aceti deſtillati ʒvj.
Spiritus vini rectif. vel *theriacal.* vel *cujuſvis aromatici* ℥ß.
Lap. Cancr. præp. ʒj.
Sperm. ceti,
Mumiæ ana ℈j.
Laud. opiat. gr. iv.
Syr. de quinque radic. ℥j. ad ℥iß.
Miſc. pro potione.

Hujus Miſturæ aſſumat ſæpius æger cochlear unum vel alterum; cujus ope non tantum impedietur ſanguinis effuſi concretio, ſed partes ipſius craſſiores incidentur, attenuabunturque paulatim; tenuiores autem unà cum ſudore aut inſenſibili tranſpiratione diſcutientur: qua ſola in tempore uſurpata periculoſas inflammationes curaſſe gloriatur SYLVIUS.

Et tales Miſturæ ex fixis cum acidis ſunt ipſi in frequentiſſimo & ſatis felici uſu: quin temperatis ejuſdem partibus acrioribus dolor lenietur, tandemque in totum tolletur, ipſaque adeò ſolvetur ac diſſolvetur obſtructio: quali ſola in principio atque diligenter uſurpata curatæ ſunt non ſemel incipientes pleuritides ac peripneumoniæ, aliarumque partium inflammationes ſatis graves, atque anxietatibus doloribuſve acutis moleſtæ.

Et hactenus dicta pro quibuslibet ſufficient Inflammationibus.

Fiunt etiam non rarò *Emulſiones*, internè contra Inflammationes ſub morbi ſtatu multùm proficuæ, *ex ſeminibus cardui bened. & Mariæ cum aqua papaveris erratici* paratæ, quibus adhuc adduntur appropriata, antimonium diaph. ſperma ceti, & ſimilia *ſupra dicta*; quæ etiam ad Inflammationes, ſpeciatim partium pectoris, ſunt admodum proficua. Quod ſi Inflammationes ſint eryſipelaceæ, impr. mis adhibendum ſimul Rob ſambuci, quibuſvis formulis additum; aut pro vehiculo pulverum uſurpandum, ceu appropriatiſſimum eryſipelatis remedium; præſertim quando motus naturæ excretorius deficit, nec debitè eryſipelas efflorefcere poteſt, tunc loco ſtimuli uſurpatum Rob optimum eſt. Plura *de eryſipelate* tradam *in Chirurgia Medica*. Porrò pro dictis ſcopis obſervandum, ſolenne ferè eſſe in omni Inflammatione ingruente aut præſente venæ ſectionem inſtituere; & rectè quidem; eamque ſubinde aliquoties repetere, idque *ſecundùm revulſionis, averſionis & diverſionis* leges & fundamenta alibi explicata. Nempè ubi cæteræ reſpondent circumſtantiæ, aut etiam morbi inflammatorii partium plus minùs venæ ſectionem urgent, adminiſtranda venæ ſectio *ventilatoria*, ſeu, ut vocant, pro ſcopo revulſionum & derivationum; (de veneſectione revulſoria & derivatoria dixi *ſuprà in Prolegom. cap.* 3. *Artic.* 1. videatur etiam HIGMORUS *diſquiſ. Anatom. Corp. Hum. p.* 150.) quòd revera ſuum locum adhuc obtinet, debitis ac ſelectis in locis inſtituta, abſque tamen nimio ejus ſecundùm alias nationes abuſu, in caſu quando nimis urgent Inflammatio, & morbus admodum acutus videtur, in tali caſu mox in principio vel ante, vel poſt ſudorem prolicitum, convenit ſanguinem mittere per venæ ſectionem, ut imminuto nonnihil ſanguinis quanto, faciliùs in loco ſtagnationis ſeu Inflammationis per vicinos ramos diſtribui, & ita incrementum nimium Inflammationis præcaveri poſſit; ita quidem, ut pro ſcopo revulſionis ſecetur in regione reſpectu cordis oppoſita, in principio ſcilicet Inflammationis; pro ſcopo verò averſionis ſecetur vena in regione reſpectu Inflammationis eadem, ſed loco paulò remotiore, in incremento nempè; pro ſcopo verò derivatorio ſecetur vena in loco inflammationis proximo, iſto nempè, per quem ordinariò ſanguis ſtagnans refluere deberet, in ſtatu nempè: utut non ſemper venæ ſectio neceſſaria ſit, niſi in inſigni Plethora, aut iis, qui conſuetudine ſe mancipārunt, ut ſtatuto tempore inanes inſtituant venæſectiones. Aliàs ingruente Inflammatione repetiti ſudores per remedia appropriata, ſanguinem congrumatum reſolventia, & diſcutientia, ſubinde quibuſvis ſanguinis detractionibus præferendi ſunt. In principio Inflammationum, tam internarum quàm externarum, ſuadent applicare remedia *repellentia*, quibus volunt ſanguinem ſtagnantem denuò repellere, vel urgere, ut retrocedat, id eſt, volunt ſanguinem movere à termino ad quem ad terminum à quo. *Repellentia* autem ſic dicta, partim impoſſibilia, partim ſæpè nociva eſſe, ex hactenus dictis patet: Nam ſtante ſanguinis circulo, impoſſibile eſt ſanguinem, qui per arteriam influit, per eandem ex loco ſtagnationis repellere: Nociva autem ſunt, quia Repellentia quæcunque, ordinariò ex refrigerantibus aut acidis, aut adſtringentibus, & ſimilibus compoſita, ſæpiſſimè Inflammationes reddunt deteriores, aut ad ſcirrhos vel etiam ad grangrænam diſponere ſolent: Id quòd imprimis in eryſipelatibus notum eſt, in quibus curandis cautiores ſunt mulierculæ, quàm Chirurgi, qui omnia humida prohibent, quorum timor ſanè eſt inanis; cùm ſpiritus vini, ſperma ranarum, & ſimilia tutò applicentur eryſipelati. Verùm, quoniam experientia eas docuit, quòd humida, quæ Chirurgi applicant, ſæpiùs deteriora reddunt eryſipelata, & omnes inflammationes; quia ſemper habent Adſtringentia, quæ ſanguinem antea ſtagnantem magis coagulant magiſque congrumant, & eryſipelata in ulcera deterrima tranſmutant, quæ ſunt frequentiſſima in Gallia propter talem Chirurgorum inertiam; quare cautiores mulieres omnia prohibent aquoſa ceu Repellentia, quæ ſive ſint ſicca ſive humida, ſemper tamen ex adſtringentibus, ut flor. balauſtiorum, corticibus capparum & ſimilibus, ſunt compoſita. Certè natura morbi contrarium vult: nam ubi ſtagnat ſanguis, ibi partis tumor; ubi partis tumor, ibi anguſtia vaſorum ſanguinis; ubi major anguſtia, ibi eadem non per Repellentia aut ſimilia eſt augenda, quin potiùs per diſcutientia aromatica, quantum fieri poteſt, eadem minuenda, ut materia concreta poſſit promoveri & removeri. His autem fruſtraneis, ſuppurantia & emollientia externè applicanda ſunt inflammationibus. Maximoperè ergo fugienda ſunt omnia Repellentia & ſimilia, quæ vulgò, utut perperam, Inflammationibus applicantur. *Intercipientia* quod attinet, ſeu ſic vulgò dicta Defenſiva, ſubinde ſunt tolerabilia; ſunt autem talia, quæ fermenti acidi vim aut progreſſum, abſorbendo iſtud aut corrigendo, emendare poſſunt. Sed de his alibi.

EXTERNA ſunt ea, quæ

1. Acidum abſorbent, ut ſaturnina, & alcalina.
2. Sanguinem vi aromatica alcalina diſſolvunt, & ita inflammationem diſcutiunt.
3. Quæ temperando mutuum ſalium effervefcentium concurſum, ſuppurationem adjuvant. Quo facto
4. Abſceſſus aperiendus, ulcus mundandum, hinc conſolidandum.

Mundificatio ſit exacta, ne tantillum fermenti in ulcere corruptivi reſiduum recidivas inferre poſſit. Sed de his externis *ſuo loco in Chirurgia Medica*.

AR-

ARTICULUS II.
DE
INFLAMMATIONE FAUCIUM.

QUod ſpeciales jam attinet Inflammationes, occupant hę vel partes *internas*, vel *externas*; omnes enim corporis partes, oſſibus exceptis, inflammari poſſunt, quippe his parum ſanguinis advehitur. Internas ordine pertractabimus, externas Chirurgiæ relinquendo. Inter Internas autem Inflammationes ſe offerunt primò, quando partes faucium internæ, ſæpè etiam cum externis, nempè pharynx cum ſummitate gulæ; Larynx cum aſpera arteria; fauces nec non tonſillæ in iſthmo faucium ſitæ; Uvula; interdum denique muſculi faucium & gulæ; muſculi laryngis motui dicati, & ſimiles partes vicinæ inflammantur. Inflammatio muſculorum colli, in ſpecie laryngis & gulæ, ordinariò nomine ANGINA appellari ſolet, quæ ita dicitur ab angendo, à Græco ἄγχω, ſtrangulo, ſuffoco. Ab Angina autem excipitur tonſillarum inflammatio, quæ ferè notha exiſtit, ac aliàs ſpeciali nomine caret. Angina Barbaris aliàs Squinantia, Germanicè *das Hals geſchWur* appellatur. Malè, Prunella, Germ. *die Braunè*, quibuſdam dicitur, cum linguæ ſaltem ardor, & ſymptoma ſit, & ſimul quodammodo faucium, in febribus ardentibus familiaris, de qua ſuprà ſuo loco actum. De faucium tamen omnibus ac partium huc pertinentium inflammationibus, cum habeant communem medendi rationem, conjunctim agere placet.

Quoad

ANGINAM

ergò; Fauces afficiuntur in hac ipſa, i. e. ea pars colli imprimis, quam conſtituit pharynx ſeu gulæ muſculoſæ expanſio, & larynx ſeu caput aſperæ arteriæ. Etſi enim utplurimum utraque pars, tàm pharynx quàm larynx, adeoque utriuſque partis muſculi, tàm interni quàm externi, utut nunc una pars magis, altera minùs inflammentur; tamen pro majori acribia theoretica Angina à GALENO & TRALLIANO in quatuor *ſpecies* ſeu differentias, *utut ſaltem ſpeculativas*, non autem Practicas, curioſo nimis, ut Galenus loquitur, verborum aucupio dividitur, nempè

1. In SYNANCHEN; quando interni faucium ſeu Pharyngis muſculi inflammantur.
2. In PARASYNANCHEN, quando externi faucium ſeu pharyngis muſculi affecti ſunt.
3. In CYNANCHEN, in qua internæ laryngis partes ſunt inflammatæ; &
4. In PARACYNANCHEN, quando exteriores laryngis & gutturis muſculi ſunt inflammati.

De quibus vid. SENNERTUS *l.2. Pr. P.1. cap.24. pag. 95. ubi de Angina.*

Circa quas obſervandum eſt, in Cynanche ſæpiùs ſimul pulmones plus minùs eſſe affectos, & non ſolùm internos laryngis muſculos, unde etiam tunc temporis tàm inſignes reſpirandi difficultates ſolent adeſſe, quales in Peripneumonia interdum contingunt, adeò, ut ægri canum more ore hiante reſpirent: vid. DECKERS *in Barbette Prax. p.47.*

FORMALITAS Anginæ conſiſtit in inflammatione, quæ nihil aliud, quàm ſanguinis motus retrogradus ex partibus impeditus ſeu ſtagnatio eſt, unde intumeſcentia laryngis atque pharyngis, reſpirationem atque deglutitionem notabiliter lædens, nullo aliàs in pulmonibus ac thorace exiſtente vitio.

CAUSÆ.

CAUSÆ EXTERNÆ crebriores, quæ in ſpecie Anginam inducunt, præter eas *generales*, quæ communes ſunt reliquis inflammationibus, ſunt res ineptæ deglutitæ, quæ in faucibus hærent, & vel nimia mole eas anguſtando, & ita vaſa comprimendo, vel pungendo, vel acrimonia nimiopere eas irritando, ad fibrarum contracturam, & ad ſucceſſivas inflammationes, hinc Anginam, diſponunt. Sic à *ſpina piſcis* in faucibus hærente, item *ex partibus vitri devoratis* & faucibus infixis, Inflammationes, & tandem abſceſſus faucium & gulæ notarunt SCHENCKIUS aliique Practici: Ex *potu* aquæ fortis aut ſimilium liquorum corroſivorum, inflammatas non rarò fauces & gulam eſſe, res per ſe eſt nota. Imprimis *Inſpirata*, ut Aer externus, immediato contactu hæc loca irritantia, & lædentia, multum conferunt. Ex ſimili, ſed ſingulari, inſpiratorum vitio, *epidemica* oriuntur hæc mala, ut plurimum *maligna*, cùm non ſaltem miaſma morboſum inſpiratum in ſui tranſitu fauces lædat, & acrimonia occulta tanquam tot infixis ſpiculis eas irritet, ſed forſan etiam ſanguinem certo modo alterando, hunc ad facilem ſui ſtagnationem, quin & inflammationem, & febrilem malignam fermentationem diſponat; hoc modo enim obſervatæ fuerunt Anginæ epidemicæ malignæ.

Ac in ſpecie ad *Tonſillarum Inflammationem & tumorem* diſponit *lympha nimis viſcida, glutinoſa & ſpiſſa*, eas infarciens ac tumidas reddens, ac naturalem ſanguinis motum ac tranſitum per & circa glandulas impediens, unde ſucceſſivè earum tumor. Quin & *lympha* per glandulas oris & vicinarum partium excreta *nimis ſalſa, acris* vel acida, ut in affectibus contingit catarrhalibus, excoriando aut rodendo dictas partes, nunc graviorem nunc leviorem inflammationem tonſillarum infert. Imprimis in hac tonſillarum inflammatione materia viſcida, craſſa ac mucoſa linguam, & fauces incruſtat, ac ſubinde tenacis pelliculæ inſtar eis adhæret, ac nihil aliud eſt, quàm lympha tonſillarum ac glandularum vicinarum vitiata ac impura reddita, & glutinoſa, à nutrimento dictarum partium chyloſo, ob earum læſionem non ritè aſſimilato, ita alterata. Porrò tonſillæ habent foramen amplum in ſummitate ſui, ſeu tonſillarum tunica craſſa foramine aperto gaudet, quod hiat in fauces, & lympham ſalivalem nonnihil glutinoſam in fauces & gulam emulget pro faciliori deglutitione. Quandò ergò tonſillæ hæ ſunt tumidæ & inflammatæ, foramina hæc inſigniter ſunt expanſa, & hiant, magiſque inde conſpicua fiunt; unde ab imperitis Chirurgis interdum pro ulceribus Tonſillarum in earum inflammatione habentur, obſervante hoc jam olim SCHENCKRIO *in l.2. Obſerv. ubi de Tonſillis.*

Præterea inter *cauſas externas* ad Tonſillarum inflammationes, item ad faucium inflammationes ſeu Anginas diſponentes, ſunt in ſpecie *ſubitaneum frigus inſpiratum*, aut potus nimis frigidus poſt nimiam ac intenſam corporis incaleſcentiam; his enim læſæ fauces & gula, atque ſanguis in iſtis ſpiſſior factus, ſtagnando, inflammationem inferunt.

Præter has cauſas externas dantur INTERNÆ, quæ ſępiſſimè ad Anginam diſponunt, uti ſunt conſuetæ ſanguinis evacuationes ſuppreſſæ, imprimis menſium *ac hæmorroidum ſuppreſſio*, idque ſpeciatim in talibus ſubjectis, quæ ante hac jam angina laboraverunt, & ad Anginam diſpoſita ſunt quando nempè jam iſtæ partes, quæ fauces formant, quavis occaſione prægreſſa debilitatæ ſunt, & ita robur inæquale; patiuntur, facilè exinde à ſanguine ſtagnante dende inflammari poſſunt: Unde etiam mulieres, quando non ritè fluunt menſes, aut aliæ ordinariæ evacuationes intermittuntur, ſubindè pleuritidi, item Anginę ſunt obnoxię: hinc quoque in tali caſu præſervationis gratia venę ſecti ones inſtituendæ ſunt; ſicuti curationis gratia venę ſectiones in pedibus imprimis, non verò brachiis: Et novi ipſe mulierem, quæ niſi ſingulo menſe ſcarificationes inſtituat, Anginam incurrat.

Pertinet huc *morbi alius in Anginam tranſitus*, qua ratione dyſenteria pravè curata, aut intempeſtivè ſuppreſſa, pręſertim dyſenteria epidemica, uti crebro pleuritidem, ita etiam anginam infert, qualia exempla non tantùm recenſet *la* MONIER *de Fluxu dyſenter. cap. 5.* ſed & HILDANUS *Tract. de Dyſenteria* obſervat.

Obſervantur interdum etiam *Anginæ epidemicæ*, ut dictum, conjunctæ ut plurimùm cum febre continua ardente, eaque in ſpecie maligna, in quibus ſanguis ita diſponitur, ut facilè ſtagnando det Inflammationes. Nam cùm miaſma morboſum inſpirando imprimis attrahatur, hoc in tranſitu ſe affigendo faucibus, & laryngis partibus, has ita afficit, ut imprimis iſtis in locis inflammatio iſta ſeu angina oriatur, qualis fuit iſta, quam tractat BARTHOLINUS *de Angina Epidem.* cujus quoque exempla habet WIERUS *in ſuis obſervat.* Et ſingulare itidem exemplum Anginæ admodum malignæ contagioſæ epidemicæ videbitis in *Panarollo Pentec. 5. Obſ. in* puero, ubi parum mordendo digitos obſtetricis mox in parte commorſa carbunculus excitatus, & obſtetrix ſimul Angina correpta fuerit.

Præter dicta *inunctio Mercurialis* pro curâ luis Venereæ ineptè inſtituta, Inflammationem tonſillarum & faucium ſubinde infert, eamque ſatis periculoſam; ſi nempè nimis copioſa fit ſalivatio, ſanguis circa dicta loca ſtagnat, ab acrimonia cauſtica Mercurii fauces vellicante, liquore lymphatico corroſivo eaſdem rodente, ſubinde graves faucium Inflamma-

flammationes; interdum ſuffocationes excitantur; quale exemplum obſervat SCHENKIUS *l. 6. Obſ.* Conf. TACHENIUS *Hipp. Chym. c. 25. p. 225.* & SYLVIUS *de lue Venerea.* Sanè luis Venereæ virus acre, ut ſpeciatim lympham glandularum conglomeratarum inficit ita & hujus ratione ſæpiſſimè excoriationes ac inflammationes faucium, ſubinde per quam contumaces, infert.

Vulgò etiam Anginæ *ex luxatione & compreſſione vertebrarum colli* fit mentio: verùm cui nota eſt ſtructura vertebrarum colli, videbit, quòd hæc ſententia ſit nata ex falſa hypotheſi, idque ob malè intellectum *Aphor. 35. Sect. 4.* „ HIPPOCRATIS: *Si à febre detento repente collum in „ torqueatur, ut vix deglutiri queat, nullo tamen tumore „ intus vel foris apparente lethale eſt.* Hic enim aphoriſmus ordinariò interpretatur de Angina ex luxatione vertebrarum colli, anſamque huic ſententiæ dedit GALENUS, quaſi luxatio vertebrarum in eodem loco intelligatur: Sed ſtructura & articulatio vertebrarum colli evincet, eas difficulter admodum luxationem pati, atque tunc paralyſin potiùs univerſalem, quàm Anginam, excitare. Nam in *dicto Aphoriſmo* nil aliud intelligitur, quàm convulſio colli, Emproſthotono ac epiſthotono ſimilis; Utroque enim in caſu ſuffocationis periculum imminet, cui ſi ſuperveniat Angina, ſeu tumor inflammatorius colli, lethale eſt. Quòd non poſſit fieri talis Angina ex luxatione vertebrarum colli & cervicis facilè patet, cùm impoſſibile ſit, ut luxentur: Nam ſi luxarentur, neceſſe eſt, ut ſumma vi id fieret, quò facto neceſſariò ſpinalis medulla contorqueretur, unde abolitio ſenſus & motus, mortiſque apropinquatio, & potiùs affectus apoplexiæ ſimilis quàm Angina ſequeretur. Sunt enim vertebrarum cervicis proceſſus ita invicem inarticulati, ut citra fracturam luxari nequeant; & ſi luxarentur, præſentaneam potiùs mortem, quàm Anginam, inferrent.

Aliàs dividi etiam ſolent Inflammationes tonſillarum, & faucium in *exactam* ſeu *genuinam*, & *non exactam* ſeu *notham*. *Iſta* autem, quæ rarior eſt, tonſillarum inflammatio, quando ſolus ſaltim ſanguis ſtagnans in dictis locis inflammationem infert, adeoque eſt, ut vulgò dicitur, vel *ſanguinea*, vel *bilioſa*; Acutum malum eſt, de quo hactenus dicta ferè intelligenda ſunt. *Hæc* eſt, quando ſanguis chyloſus, ſeu, uti vocant, lympha glutinoſa permiſtus, ſtagnando inflammationes infert, & vocatur *Inflammatio notha* ſeu *pituitoſa*; eſt tantum tumefactio ſeroſa inſtar partium plus minùs œdematoſa, & excitatur ferè occaſione lymphæ vitioſæ, glandulas dictarum partium malè afficientis, loca vicina rodentis, plus minùs excoriantis, & ita junctam phlogoſin inducentis. Quæ ipſa vitiata lympha, prout plus minùs circa dicta loca ſtagnat, etiam plus minus eaſdem tumidas reddit, & circulationem ſanguinis plus minùs impediendo aliqualem inflammationem, aut ejus diſpoſitionem junctam, habet. Et talis *notha Angina* frequentiùs occurrit cum tonſillarum Inflammatione: quarum tumor crebriùs occaſione vitiatæ lymphæ ſupervenit. Nunc febris expers eſt hæc *notha*, nunc *lentam ſaltim* junctam habet. Et de ejuſmodi *Angina notha* ſeu *alba* dicta, eaque ſatis periculoſa *vid.* M.A.N.C. *Ann. 6. Obſ. 152. p. 28.* Pertinere huc videtur rara *Anginæ* quaſi *membranoſæ* ſpecies, quæ vid. in SENNERTO Prax. l. 2 P. 1. cap. 24 & M.A.N.C. *n. 2. Obſervat. 14. p. 51.*

DIAGNOSIS.

Quoad DIAGNOSIN; præter ſigna *generalia* omnium Inflammationum, nempè Calorem, Dolorem, Tumorem, & interdum viſibilem Ruborem faucium, quæ facilè poſſunt conſpici, ſi os aperiatur (niſi in Cynanche, ubi vix tumor ullus apparet,) in ſpecie in *incipiente inflammatione faucium & tonſillarum* adeſt difficilis colli motus non abſque dolore; item difficultas quædam reſpirandi adeſt propter vias anguſtatas; idque imprimis ubi larynx eſt afflictus: difficilis etiam adeſt deglutitio, imprimis ubi pharynx, minus verò ubi larynx eſt inflammatus. Et denique dolor ardens percipitur in faucibus, præprimis, ſi Angina commune malum obſervetur, aut cauſarum quædam externarum præceſſerit.

In facta verò jam *Angina ſigna* ſunt (1.) Reſpiratio plus minus abolita, & non niſi cum ſumma difficultate, reiterata, ita ut etiam, in quibus graviùs afficitur larynx, iis etiam ſuffocationis metus ſubinde adſit, ſine pulmonum & thoracis affectibus.

(2.) Deglutitio etiam notabiliter eſt impedita, ità ut etiam liquor in ore detentus vix gulam intrare poſſit, aut ſi aſſumi debeat, propter ſummam tamen faucium anguſtiam & laryngis irritationem denuò ſurſum per nares regurgitet; quam ſpeciem adeſſe dicit in Hydrophobia JOSEPHUS ab AROMATARIIS, utut pauci ei adſentiantur.

(3.) Dolor circa guttur & fauces inſignis & admodum urgens, tam ardens & rodens, quàm pulſans aut etiam crebriùs pungens.

(4.) Febris quoque adeſt acuta & continua in Angina, quamvis interdum typum tertianæ continuæ aut tertianæ productæ; ſeu cujus paroxyſmi ultra 30. horas durant, habeat, prout vel exquiſita magis vel notha eſt Angina. In illa eſt acuta, cum pulſu in principio tenſivo & quaſi convulſivo, magno & undoſo, inſtar pulſus Peripneumonicorum, qui tamen in progreſſu, & in his, quos ſuffocatio vehementiùs urget, parvus, & rarus, tandem creber ac inæqualis, magis obſervatur, juxta GALENI delineationem; ſiquidem *pulſum* ita deſcribit: „ *Anginæ pulſus tenſione quadam præ„ peditus eſt & convulſio ſimilis, magnus & undoſus, ut „ pulſus Peripneumonicorum: quicunque vehementer ex illis „ ſuffocantur, habent parvum & rarum; ubi jam angunt, cre„ brum & inæqualem.* In hac tamen ſubinde febris lenta conjuncta ſolet eſſe.

(5.) Lingua rubet, ac inſigniter tumet; unde etiam ejuſdem motus plus minus impeditur, ac faucibus Anginæ præcluſis ſæpius ſimul è lingua filum viſcidum propendet, ſeu copioſo muco viſcido ac glutinoſo continuò obducitur, quod nihil aliud eſt, quàm lympha ex glandulis, ſpeciatim tonſillis affectis inſpiſſata ac inquinata, nempe mucida, ſalſa, amara & tenax; quæ ſucceſſivè linguam & fauces incruſtat; ſæpius etiam eſt arida aut fiſſa, interdum ſcabra.

Omnia hæc ſymptomata ſunt periculoſiora & graviora in Angina, utplurimum remiſſiora in tonſillarum Inflammatione: vid. RIVERIUS & SENERTUS. Interim, quæ pars magis laboret, an pharynx, an larynx? ex leſionibus reſpirationis, item deglutitionis, & ſitu doloris ac tumoris, perſcrutandum venit.

Tonſillarum quoque Inflammationibus occaſione lymphæ vitiatæ, ſpiſſioris ſcilicet & acidè acrioris, concitatis, febris continua, ſed magis lenta, eſt juncta, fauces quidem rubent, ſed magis inflammatæ ſunt, tonſillæ verò tumidæ inſigniter prominent.

PROGNOSIS.

Quoad PROGNOSIN; inflammationes hæ tribus modis finiuntur: aut enim evaneſcunt & retrocedunt ſubitò, aut diſcutiuntur, aut ſuppurantur, aut ægrum ſuffocando interimunt: Et ſi ſuppurantur, in ſpecie tonſillarum inflammationes, abeunt interdum ſucceſſivè in ulcera diuturna, & difficulter curabilia.

Quod ſi ex dictarum partium Inflammationibus mori contingat æger, ut plurimum ſuffocatus interit; & quidem duplici ratione: vel à tumore, vel pure ad pulmones depluo vid. FORESTUS *l. 15. Obſervat. 25.* de Angina in pus mutata, quod ad pulmones, & pectus ruens ferè ſuffocavit ægrum.

Quò magis faucium eſt anguſtia & ſpirandi difficultas, eò periculoſius malum, utplurimum enim intra quartam diem ſtrangulat; interdum verò, ſed rariùs contingit, per modum criſeos, ſudore, hæmorrhagia, aliove modo terminatur: refert exemplum FORESTUS *lib. 15. Obſerv. 14.* Cynanches veræ quarto die per fluxum menſium criticum curatæ; vid. HIPPOCRATES *Prognoſt. Text. 23. §. 3. 4. 5. Coac. Prænot. S. 3 §. 96. S. 4. aphor. 45.* Contra, quò magis ad extra tumor fertur, ut reſpiratio liberior fiat, v. g. in paraſynanche, ubi exteriores laryngis muſculi magis inflammantur, illi cum rubore, & tumore colli externo, & interdum ad pectus extenſo, ſi cum tumore magis interno, ſed exili: media ratione ſe habet Synanche, ubi interiores laryngis muſculi inflammati ad fauces & collum plus minus protuberant.

Quò verò fauces & cervix magis rubent, eò minus periculi; partes enim magis externas inflammari indicio eſt: vid. HIPPOCRATES *Prognoſtic. loco allegato* § 8. *Sect. 6. Aph. 37. & S. 7. aphor. 49.* Qui textus, licèt contradicere videatur Obſervationem ejuſdem HIPPOCRATIS, quam *Epid. lib. 5. text. 36.* allegat; decidi tamen poteſt, diſtinguendo inter ruborem partium externarum, qui fit per metaſtaſin; & illum qui fit per epigeneſin ſeu extenſionem: quorum hic lethalis, ille minus periculoſus exiſtit: vid. LAURENTIUS *Anat. lib. 5. Qu. 5. p. 148.*

Fit

Fit interdum ut Angina, tumore & rubore foris apparente per metaſtaſin cauſæ peccantis in principio ſubitò evaneſcat, ſed in pleuritidem mutetur, quæ converſio eſt admodum periculoſa, juxta *Coac. prænot. S. 3. Text. 101.* niſi ad locum minus periculoſum alium materia peccans converſa, aut criticè diſcuſſa fuerit; quod præprimis ex tolerantia ægri dignoſcitur: Nam inflammatio, quæ facilè & ſubitò evaneſcit, ad interiores faucium partes recurrendo, ſuffocationem infert; aut alio in loco inflammationes periculoſiores concitat: Sic AMATUS LUSITANUS *C. 5. Curat. 37.* periculoſum Anginæ in pleuritidem tranſitum obſervat: vid. HIPPOCRATES *7. Aphor. 11.* Nam vel ad cerebrum transfertur, unde cephalalgia, deliria, phrenitis; Vel ad pulmones, peripneumonia, pleuritis; vel ad cor, unde ſyncope; etiam ad alia loca, unde varia mala. Pertinet huc *Aphor.*
,, *10. Sect. 5.* HIPPOCRATIS: *Quibus ex Angina in pulmo-*
,, *nem mali fit converſio* i. e. qui peripneumonici fiunt, *intra*
,, *7. diem moriuntur; ſi verò hoc effugiant empyici evadunt.*
Aphoriſmum hunc optimè explicat LINDANUS, nempè ea Angina, quæ eſt in arteria aſpera circa laryngem, ſi ſuppuretur, ut magna ex parte fit, ſi contingat eam membranam, quæ ſuccingit aſperam arteriam, per materiæ ſuppuratæ turgeſcentiam & pravitatem rumpi, ut metaſtaſis materiæ fiat in pulmones, intereunt intra 7. diem; Inflammatur enim ab hoc materiæ decubitu pulmo, hinc peripneumonia; aut ſuppuratur pulmo, unde empyema: Conf. HIPPOCRATES *Prognoſt. Sect. 23. Text. 15.* & *Coac. Prænot. S. 3. Tex. 105.* & FORESTUS *l. 5. Obſ. 24.*

De cætero ex ſputo quoque citiùs tardiùſve prodeunte in Angina ſalutis & mortis ſigna petuntur: dum Anginoſi ſi non brevi cocta exſpuant, lethale, juxta *Coac. Prænot. Sect. 3. §. 141.* ut ſi nimis arida ſputa fuerint, §. 101. In Anginis ſine ſignis (nempe Coctionis in ſputo quaſi criticis) dolores in caput converſi lethale inquit HIPPOCRATES; Nam cum ſine criſi à materiæ translatione fiat, manente eadem faucium anguſtia, morbum non imminui, ſed augeri indicio eſt; vid. *Coac. Sect. 3. §. 112.* item ſi ad alias partes ſine ejuſmodi ſignis dolor extendatur, v. g. ad crura, hypochondria, juxta §. 113. & 114. & *lib. 5. Epidem. Text. 36. §. 12.*

Febris cum Angina conjuncta ſæpius eſt continens, ſeu eodem tenore continuò ægros affligens; interdum typum tertianæ continuæ repræſentat; interdum hemitriteos.

Iſta Angina, quæ à tertiana continua producta, ſeu cujus paroxyſmi 36. horas perdurant, ut plurimum ſolet eſſe lethalis, obſervate LINDANO *in Hartmannum*.

Quò minus oculis ſe ſiſtit tumor, tam in faucibus, quàm extra eos in collo, eò majus imminet periculum; quia interea laryngis & pharingis partes ſunt obſeſſæ: quo magis verò ab extra conſpicuus tumor, eò tutiùs. Obſervetur hoc contra perverſum uſum Adſtringentium & Repellentium, quibus in principio adhibitis tumor cogitur, ut interiores partes magis occupet. Certè interna talis inflammatio paucis eſt tuta, unde ex omnibus Anginæ ſpeciebus omnium graviſſima & periculoſiſſima eſt *Cynanche*, ubi muſculi laryngis ſunt inflammati; hinc *Paracynanche*, levior ad huc eſt *Synanche*; leviſſima omnium *Paraſynanche*.

Denique Anginoſis, ſicut ſtrangulatis & ſuffocatis *ſpuma circa os apparens* ſæpè lethale ſignum eſt, teſte HIPPOCRATE *S. 2. Aphor. 43.* idque imprimis, quando cum tali circa os ſpuma magna adſit reſpirationis anguſtia inſignis.

Tandem ſi in Angina venæ raninæ inciſæ nihil aut parum ſanguinis fundant, malum ſignum eſt; contra ſi benè fluant.

C U R A.

Conſideravimus Inflammationem faucium & colli, partiumque iſtarum, tam internarum, quàm externarum; Supereſt, ut nunc conſideremus CURAM, quæ triplici *innititur ſcopo*: ſcilicet

I. Ut heterogeneum, ſi quod eſt impactum, v. g. ſpina, tollatur.

II. Ut ſanguis ſtagnatio tollatur, ipſique motus naturalis reſtituatur.

III. Ut, ſi illud fieri nequit, per ſuppurationem id educatur.

Prior indicationi quomodo ſatisfaciendum, ex Chirurgicis peti debet; Nunc ratione ſecundæ obſervandum, illam perfici partim ſanguinis miſſione revulſoria ac derivatoria; partim diaphoreſi & attenuatione humoris impacti, per abſorbentia & ſudorifera. Vno verbo: Cura in omnibus eſt eadem, quo ad *remedia interna*, cùm reliquis Inflammationibus. Quoad *Externa* verò, ſpecialem merentur conſiderationem *Gargariſmata*, *Inunctiones*, *Cataplaſmata*, & ſimilia *reſolventia*, quæ in faucium, oris, tonſillarum, laryngis, pharyngis, uvulæ & ſimilium partium inflammationibus ſolent eſſe peculiaria.

Pro legitima ergo Cura Anginæ ac cognatarum Inflammationum faucium *obſervandum*:

I. INTERNE in Angina & reliquis faucium Inflammationibus etiam omnia ea conveniunt, quæ aliàs in omni Inflammatione, ſpeciatim *pleuritide*, in uſu eſſe ſolent, verbi gratia *Mixtura ſimplex*, *ſpiritus nitri dulcis*, *dens apri*, *antimonium diaph. ſalia volatilia*, &c. Sic VALERIOLA *Obſ. 12. l. 2.* refert, quod *raſura dentis apri* ad ʒj. *cum oleo amygd. dulc.* & ſaccharo cand. propinata ſit optimum remedium Anginæ, non minus quàm pleuritidis. In ſpecie quæcunque animalium *excrementa* ſeu *ſtercora* præ reliquis eminentiam habent, & in ſpecie à PARACELSO & HARTMANNO inſigniter commendantur interno & externo uſu in principio Anginarum; imprægnata enim hæc, & imprimis avium excrementa, ſunt ſale volatili nitroſo quaſi ammoniacali, quæ omnes Inflammationes, imprimis Anginas, diſcutiendo & reſolvendo ſiſtunt. Præ cæteris v. g. *ſtercus equinum*, in ſpecie *Admiſſarii*, ejuſque expreſſus ſuccus, vel hujus parum in potu ordinario maceratum & expreſſum ſi aſſumatur, expectato ſudore, egregiè convenit, & Anginam in prima herba detruncat; id quod etiam de albo græco ſeu *ſtercore canis* ad ʒj. ut & de ſtercoribus ovium & caprarum; ſimiliter affirmari debet: externè convenit nidus cum ſtercore hirundinum. Sanè hæc & ſimilia remedia cum debito ſudore, in Inflammationibus adminiſtrata, in ſpecie in paroxyſmo Anginarum, & quam diu ægri deglutire poſſunt, multum opus adferunt, quoniam febrim compeſcunt, ſanguinem reſolvunt, & ita inflammationem tollunt. Conveniunt ergo in omnibus à cauſa interna enatis in primis acidum infringentia, ſanguinem diſſolventia, & mediante blando ſudore partes abſtergentia, quę tempeſtivè adhibita ſæpiſſimè ſunt ſalutaria: e. g.

℞. *Aquæ prunell.* ℥iij.
Spiritus nitri dulc. ʒß.
Dent. apri pulveriſ. vel lapill. cancr. præp.
Antimonii diaphor. an. ℈ß.
Laud. opiati gr. ij.
Syr. ſempervivi ℥j. M. S.
Potio ſudorifera.

℞. *Antimonii diaph.* vel *Bezoard. min.*
Dent. apri, vel *ebor. ſine igne* vel *max. luc. piſc.*
Nitri antimoniat. an. ʒj.
Sacch. ʒij.
M. f. pulvis. D. S.
Pulvis refrigerans.

Vrgente febrili ſiti convenit Julepus è floribus papaveris, eorumque tinctura cum ſpiritu nitri dulci.

In horum uſu & quidem cum diaphoreſi, ſeu ſudore perſiſtendum, modò ægri illa deglutire poſſint; cùm canalis ac ſyringa, quam Riverius Pr. l. 6. c. 7. & c. 3. Obſ. 72. pro alimentis & medicamentis per gulam ad ventriculum impellendis, non ſemper applicari poſſit, nec cum effectu adhibeatur.

II. *In Tonſillarum ac quibuſvis partium oris, Anginis*, & in genere in omnibus Inflammationibus, ſemper ſimul lymphæ habenda eſt ratio, tam quæ nimis craſſa, interdum ſimul acida, aut alio modo vitiata, hinc inde partes ferè omnes oris internas denſè incruſtat, quàm adhuc circa glandulas & in vaſis lymphaticis hæret; cujus vitiis per medicamenta & interna *anticatarrhalia ſuccinata myrrhata*, item *volatilia*, & *abſorbentia*, ac ſimilia ſuccurrendum eſt; unde & liquor Cornu Cervi ſuccinatus expectando ſudorem in principio inflammatarum tonſillarum eſt nobilis.

Cum his III. Si ita viſū fuerit, mox ad Venę Sect. accedendum erit in corpore pleuritico, ſive ei præmittatur ſudor, ſive ei poſtponatur perinde eſt; Nam interdum utrumque in Angina benigna locum habet. Et quidem venæ *ſaphænæ* in pede propter revulſionem univerſalem, poſtmodum venæ *in brachio* alterutro vel utroque propter revulſionem particularem ſeu averſionem, & quidem in ſtatu venæ raninæ *ſub lingua* propter derivationem, inſtituenda eſt. Has inter Venę Sectiones interdum una alterave ſufficit, interdū omnes adminiſtrandæ ſunt; & quidem deficientibus menſibus vel iiſdem in fluxu ſuppreſſis, vel hæmorrhoidibus, vel iis inflammatis,

matis, cum Angina conjunctis, vel concurrente alio ſimili vitio, ſemper in pede ſecanda eſt vena, ſecus ac FORESTUS *l. a.* & SENNERTUS *Pr. l.2. P.1. c.4.* rem ſibi conceperunt. Cæterum Venæſectionibus ſolis non fidendum eſt, quoniam ſæpius ægri, quando videntur meliores, ſubitò non rarò ſuffocati intereunt; cujus rei exemplum notatu dignum videbitis in BARBETTE *Praxi l 2 cap.1. de Angina*, ubi poſt iteratas Venæ Sect. æger videbatur ſanatus; qui tamen ſubitò ſuffocatus eſt. Quin etiam præter remedia interna ipſa Venæ Sectio interdum aliquoties repetenda eſt, pro circumſtantiarum, ſubjecti, temporum anni, affectuum adjunctorum ratione: vid. *Foreſtus l.15. Obſ. 16. in Schol.* & SYDENHAM *de morbis acut. S.6. c.7.* ita ut, prout corpus eſt juvenile vel ſenile, prout plethora major vel minor, prout efferveſcentia febrilis impetuoſior vel remiſſior, prout incrementum morbi acutius remiſſiuſque, prout patiens ſanguinis detractionibus magis, vel minus adſvetus fuerit; eatenus Venæ Sectio nunc ſemel, nunc ſæpius adminiſtretur, idque eò magis, quò minus interna remedia ob faucium occluſionem exhiberi poterunt; cautiùs tamen in Angina maligna inſtituenda, & vix niſi in primo morbi principio.

Cæterum quidam cum Veteribus etiam *venarum jugularium ſectionem* ſuadent, quam commendatam ac illuſtratam *videbitis* in RIVERII *Praxi l.6 cap.7. pag.398.* ZACUTO LUSITANO *l.1. Prax. Admir. Obſ 95* BONETTO *Mercurio compital. p.15 § 5* BARTHOLINO *in eleganti Tr. de Angina puer. epidem.* Imo RIVERIUS modum eam adminiſtrandi prolixè tradit. Verùm ſubinde eſt periculoſa, & non niſi ab experto & erudito Chirurgo cautè peragenda venit; qui rariores apud nos ſunt, hinc meritò ab illa abſtinemus. Tutiores ſunt cucurbitulæ ſcarificatæ cervici, ſcapulis, & mento admovendæ: vid. ZACUTUS LUSITANUS *l.4. Obſ.94* Quod attinet Venæ Sectionem raninarum ſub lingua: hæc tantummodo in ſtatu morbi convenit, præmiſſis ſcilicet reliquis venæ ſectionibus, quando Inflammatio jam nullum amplius augmentum capit: Secatur tunc eum in finem, quia *ranina* ſunt iſta vaſa, per quæ naturaliter ſanguis refluere ſolet, qui in locis vicinis ſtagnando Inflammationem infert, uti etiam ita impeditur ſtagnatio, & revocatur in motum naturalem ſanguis ſectis venis raninis: & quidem ſi apertæ hæ ipſæ quocunque in caſu benè fluant cum impetu & quaſi ſaltu, bonum ſignum eſt; ſi verò parum vel nihil ſanguinis ſtillent, pro malo, imò lethali ſigno habetur: vid. M. A. N. C. *Ann.3. p 576.* Interdum ſola hæc venarum raninarum ſectio præcavet Anginam, ſi accedente Angina præſervationis gratia mox aperiantur; idque ſpeciatim eo in caſu, quo corpus non eſt nimis plethoricum, nec fervor ac efferveſcentia ſanguinis febrilis adeò intenſa eſt, ſed quando tantum oritur ex impedimento aliquo ſanguinem in ſuo refluxu impediente, ſi in tali caſu mox in principio ſecentur raninæ, prævenitur Malum: Aliàs nonniſi in perfectè Anginæ ſtatu utile erit illas ſecare. Huc etiam ſpectat, ſi hirudines venulis his applicentur, de quibus videatur ZACUTUS LUSITANUS *l.2. Pr. Hiſtor. cap.12.* Nec obſtabit, quo minus in caſu urgente, & ſuffocationis periculo imminente, etiam ſine alia evacuatione prævia venas has aperire liceat: vid. ZACUTUS LUSITANUS *l.a. pag. 287.* & ROLFINCIUS *l 3. Conſ.6.*

IV. Obſervandum, in Angina febrium malignarum ſymptomatica, ſeu quod ferè idem eſt ac *Angina epidemica*, nihil attendendum priùs, quàm *ut ſpecifica iſta* malignitas corrigatur, & appropriatis SUDORIFERIS, junctis *opiatis*, maturè diſcutiatur ac ejiciatur; quoniam curato morbo, ſymptomata fere ſponte ac facilè acquieſcunt. Et in tali caſu locum non habent, aut ſaltem non niſi cautiſſimè & in primo principio, antequam malignitas debacchari incipiat inſtituantur purgationes & Venæ Sectiones, ut rectè PETRÆUS, & DECKERS *l.a. p.49.* monent. Quin potiùs præmiſſo ferè Clyſmate, ſolis ſudoriferis & alexipharmacis ſtudioſè eſt inſiſtendum, quibus nempe ebullitio febrilis ſedetur, ac malignitas rejiciatur. *Ipſe verò Medicus caveat ſibi in tali Angina ab halitu taliter ægrotantium*, ne ipſe ſimiliter ab hac malignitate corripiatur, cùm ferè admodum contagioſa eſſe ſoleat.

V. In *Anginæ* Cura VOMITORIA à quamplurimis inſigniter commendantur, v.g. ab HARTMANNO *in ſua Pr. chymiatr. p.130.* & BARTHOLINO *de Angina pueror.* & quidem monente HARTMANNO in Angina incipiente & confirmata; item à RULANDO *in Empyr. obſ. l.2 p.* 95. qui ſæpiùs cum fructu uſus fuit iiſdem. Ultimò harum ſingulariſſimum uſum videre poteſtis in RIVERII *Praxi, l. 6. c. 7. & Cent. 2. Obſervat. 10. & 24. item in C. 4. Obſerv. 60.* & in aliis multis locis; qui aquam benedictam morbum non rarò intrà biduum diſſolvere perhibet. Verùm & laudem & vituperium merentur, & cautè admodum in horum legitimo uſu procedendum eſt. Legitima ergo obſervanda occaſio, ceu anima omnis Praxeos, in Vomitoriorum uſu: *Duo enim ſunt tempora*, in *quibus conveniunt* Vomitoria, nempè *principium*, aut *periculoſiſſimus ſtatus* morbi. Quoad *principium morbi*, ſubinde admodum proficua ſunt Vomitoria: Fit enim, interdum ſæpe, ut dicit LINDANUS, ut cauſa occaſionalis remota Anginæ ſint vitioſa excrementa in ſtomacho & in primis viis ſtabulantia, in ſpecie humor, quem vocant bilem æruginoſam, in qua, uti notum eſt, peccat acidum imprimis, dum illa bilis ſubtilia & morſicantia effluvia mittit ad œſophagum & fauces, ubi ipſorum ſtimulo fit inflammatio & angina. Quando ergò ægri teſtantur, ſe ſub primo principio morbi percipere vitioſos ſapores in lingua, æruginoſum, acrem, amareſcentem, plus minus nidoroſum cum ardore quodam, quaſi ſodæ in gula quandam titillationem, ſeu quaſi eroſionem, fluctuationes in ſtomacho, nauſeam, ac anxietates præcordiorum, id quod ſæpiſſimè fit in Angina; in tali caſu protinus & audacter opera danda eſt vomitoriis, in ſpecie antimonialibus, imprimis *aqua benedicta Rulandi* ſeu Infuſione antimoniali, ut ita præcaveantur futura ſymptomata, dum non tantùm quoſcunque vitioſos humores ex ventriculo tollit, ſed juxta vim emeticam etiam interdum ſudorem movet. Ita quando gravitas in hypochondriis ſentitur, vomitoria itidem conveniunt. Præterea *in Angina maligna & epidemicè* graſſante, & quæ per *contagium* afficit ægrum, de quibus videatur WIERUS *in obſervat.* non ſecus ac in peſte vel febribus malignis contagioſis, optimum videtur conſilium, mox in primo principio interdum ſuppeditare vomitorium, utpotè in quibus eorum uſus eſt maximè neceſſarius, modo maturè adminiſtretur. Cæterum poſt primum principium conveniunt etiam Vomitoria in *periculoſo morbi ſtatu*, nempè eo in caſu, quando ſcilicet jam facta eſt ſuppuratio, & ſymptomata maximè urgent, v.g. quando fauces abſceſſu ſunt præcluſæ, dum propter anguſtiam & ineptitudinem loci, aut profunditatem ſitus, abſceſſus ſuppuratus ſcalpello aperiri nequit, quin potius ex tumore immineat ſuffocatio; aut ſi ſpontè aperiatur, metus ſit, ne ruptus abſceſſus in pulmones irruat, & ſimiliter ægrum ſuffocet, aut in ſtomachum irrumpat, & eundem inſigniter vitiet. Tali ſub anxio ſtatu, ubi aliàs arcta ſunt auxilia, ut abſceſſus aperiatur vi, ne deſperatum relinquamus ægrum, ultimum quaſi refugium eſt vomitus, quo quaſi concutiatur abſceſſus jam maturatus, & ita ruptus, pus per ſuperiora effundat; quod RIVERIUS *C. 4.* & RULANDUS *Obſerv. all.* confirmant.

Periculoſum equidem eſt remedium, dum fauces occluſæ, provocare vomitum, propter ſuffocationis metum, quatenus TRINCAVELLIUS *l. 5. c. 7.* teſtatur, fœminam quandam ex aſſumpta caſſia ſecuto vomitu ſtrangulatam fuiſſe; *Interim tamen ſatis tutum eſt remedium, quod eſt unicum*, dicit CELSUS. Quod ſi medicamenta vomitoria non poſſint ſemper deglutiri, nihilominus tamen, ſi tantillum deglutire poſſunt ægri, ſufficiunt Infuſa antimonialia; ſin verò nil deglutire queant, vel pluma oleo illita ſubindè irritandæ fauces, vel liquor vomitorius iiſdem ſubinde inſtillandus, *aut Mercurius vitæ melle* exceptus faucibus illinendus. His enim modis ad vomitum provocatur ſtomachus, gula concutitur, & ita abſceſſus rumpitur.

VI. Purgantia, quemadmodum in quibuſvis Inflammationibus internis, ita in Angina quoque vix locum habent, niſi primas vias ſtatim in principio pharmaco blandiore, progreſſu temporis clyſteribus, evacuare mens ſit, quos quotidie repetere convenit.

VII. *In Tonſillarum Inflammationibus* ſæpiùs ſubindè *recurrentibus*, præſertim illa, quæ ex lymphæ vitio, v. g. ſcorbuto aliove ſimili habituali, crebriùs recidivat, præſertim ubi ætatis aut aliarum circumſtantiarum ratione à priori malum non benè curabile exiſtit, FONTICULUS brachio inuſtus convenientiſſimum eſt conſilium præſervativum. Sæpiùs enim evadit, ut qui ſemel in quadam parte inflammationem ſuppuratam fuerint paſſi, & forſan fermenti ulceroſi aliquid reſiduum manſerit, & facili occaſione ex irritatione undecunque facta, præſertim in corpore cacochymico, mox recidivet inflammatio, idque facilè in locis glanduloſis; Qui-

bus in caſibus pro Cura palliativa fonticulus videtur convenientiſſimus; potiſſimum cùm Angina ſingulis annis repetente, fonticulum ſub mento à natura excitatum præſervaſſe ZACUTUS LUSITANUS *l.* 1. *Prax. Admir. Obſ.* 96. teſtetur. Unde non inconveniens erit, ſtatim in Anginæ principio poſt primam ſanguinis miſſionem veſicatorium cervici apponere; vid. RIUERIUS. *Pr. l.* 6. *c.* 7.

VIII. Non confundendæ ſunt Inflammationes aliique faucium partiumq; vicinarum tumores, ſive à ſanguine, ſive ab aliis contentis excitentur, cum PRUNELLA, iſto nempè linguæ & faucium ſymptomate, quod in *febribus acutis*, *ac in ſpecie Caſtrenſibus ſeu Hungaricis*, familiare eſt. Utplurimum hoc evenire ſolet, ut omnes *de Angina* tractantes Practici remedia contra prunellam uſitata ad Anginam ſimul conſignent, facilè cum legentis confuſione. Et talia *prunellæ dicata* remedia ſunt in ſpecie *ex Cancris*, *ſempervivum majus* (annumerantur adſtringentibus vulgò, ſed qua ex ratione, non video) *prunella*, *mucilagines*, *ſal ammoniacum*, *nitrum*, *butyrum*, *lardum*, &c. quæ ipſa minus Anginis, niſi aliis temperata vel cautè applicata, convenire poſſunt. Quando talia laudat PARACELSUS, reſpicit ad Prunellam, ſymptoma illud febris ardentis & morbi Hungarici; adeoque non in Angina, ſed Prunella locum habent, qualia ſunt:

℞. *Aquæ ſemperv. maj.* ℔j.
Succ. ejuſd. mediocr. expr. ℥iij,
Sal. Ammon. ℥j.
M. F. Gargariſma:
D. S.
Diſſolvens gargariſma.

Vel

℞. *Cancr. fluviat.* No vj.
Herb. ſemperv. maj. M. iij,
Contundantur, ſuccus exprimatur;
D. S. ut antè.

Succus hic in prunella, febris ardentis ac morbi Hungarici comite, non verò in Angina, conveniet.

Item.

℞. *Aquæ ex ſucc. ſemperviv. maj.* ℔j.
Succ. Cancr. fluviat. ℥vj.
Sal. Ammon. ℥ij.
M. pro Gargariſmate.
D. S. ut *antè*.

IX. Externa remedia ipſis partibus inflammatis, faucibus, tonſillis, &c. applicabilia, uti ſunt *gargariſationes* oris, *litus*, *cataplaſmata*, *unguenta & emplaſtra*, & ſimilia, eò ſint directa, ut (1) quantum poſſibile, reſolvant & diſcutiant ſanguinem ſtagnantem, & inde natam inflammationem; & talia ſunt blanda incidentia, ſeu penetrantia volatilia, &c. Scopus hic contrarius eſt vulgari methodo, qui in principio Repellentia, Adſtringentia & Refrigerantia, quæ tamen peſſima ſunt, ſuadet. Quod ſi tamen hoc fieri nequeat, (2) ejus ſuppurationem ſeu maturationem adjuvent; uti ſunt temperata & emollientia: (3) Tandem maturatum abſceſſum aperiant, eadem aut acrioribus miſta; Item auxilia *Chirurgica*, aut denique *vomitoria*: (4) Apertum abſceſſum purificent & conſolident per Vulneraria & Adſtringentia; (5) Partem reſtitutam denuò firment, ac naturalem tonum ejus reſtituant, nempè per adſtringentia, ne harum atonia in cauſa ſit, ut ſæpius recidivent inflammationes. In principio quidem ratione vulgaris medendi methodi in gargariſmatibus Reſolventia ſola rarò uſurpantur, ſed adſtringentia, nunc ſola, nunc diſcutientibus addita, ut nempè internè partibus oris & faucium nonnihil adſtrictis nimium tumoris partium internarum incrementum præveniatur, ne deglutitio aboleri, aut ſuffocatio inferri poſſit: ſed quam præpoſterè hoc fiat, ex doctrina Repellentium manifeſtum; ac præterea periculum eſt, ne hujuſmodi Adſtringentibus ſuperiora ſaltim loca proximè ſtringantur, tumor autem & inflammatio partium inferiorum ſic intendatur, & ad interiora convertatur, hinc ſtrangulationis metus intendatur, ut rectè comprobant MARTIANUS *in Hippocr. lib.* 2. *de Morb. Sect.* 1. §. 24. HEURNIUS *in Praxi de Angina*, ac SYLVIUS *l.* 1. *Prax. cap.* 49. §. 58. *& ſeqq.* uti etiam DECKERS *in Comment. ſuper Prax. Barbette*, *p.* 57. ut taceam periculi, quod in Angina maligna ex ejuſmodi Repulſione metuendum. *Repellentia ideò damnanda*, quia repellere eſt impoſſibile, ac fiunt tumores, quatenus non refluit ſanguis; dum contrà adſtringentibus affluxum & refluxum impedimus, exaſperamus tumorem; unde cauti ſimus in lectione Practicorum quod hoc punctum, cùm planè inſulſus datur quàm plurimorum, in hoc paſſu, proceſſus. Potiùs ergo gargariſmata talia conveniunt in declinatione morbi, ut Adſtringentibus talibus partes per inflammationem læſæ & plus minus relaxatæ firmentur denuò, & in debitum tonum reſtituantur. Sola ergò in principio conveniunt Reſolventia, & hinc emollientia, tam gargariſmata, quàm cataplaſmata. Vitanda tamen ſunt nimis laxantia, & emollientia quoque, ne nimio horum uſu affluxui fores pandantur. Quoad gargariſmatum uſum obſervandum eſt, ea quodammodo ſuſpecta eſſe, quia partes inflammatas nimis commovent, quæ tamen potius quietem poſtulant, ne ex motu dolor, ex dolore tumor, adeoque inflammatio ſaltem doloris ratione ſic intendatur. Cum enim partes faucium doleant, difficulter & non ſine dolore ægri poſſunt gargariſare; nec gargariſmata ſiphonis vi, eaque magna, impelli debent; violentior enim ſyringatio partes inflammatas magis irritat. Sic in Anginoſis nihil moleſtius eſt, quàm gargariſare, cum propter luctam aeris cum aqua gargariſando in anguſtiis faucium labor, motus, dolor, &c. inflammationem potiùs augeant & exaſperent. Propterea *ſaltem* in *principio conveniunt gargariſmata*, in *progreſſu* autem & *ſtatu* morbi *quidam omnino prohibent ea*, quæ fiunt cum motu; & LINDANUS tales ſuos ægros nunquam gargariſare, quin potiùs tantummodò de gargariſmate unum alterumvè cochlear aut q. ſ. in ore tenere, ac ita ſenſim ad fauces depellere reſupinato corpore atque pauliſper ſine inſigni agitatione retinere, & ſic poſtmodum ex ore denuò effundere jubet, modò ſæpius repetatur. Nam quò frequentius, eò meliùs erit, ut ita horum operatio ſucceſſivè ſe exerat. vid. RIVERIUS *Pr. l. c.*

Pro his ſcopis inter REMEDIA, quæ aut gargariſando, aut illinendo, aut externè tanquam cataplaſmata applicando, ad Anginas ac cognatas Inflammationes uſurpantur, ſunt eadem ferè cum aliis ad inflammationem extrinſecùs admovenda, in ſpecie ea, *quæ*

1. Sanguinem ſtagnantem *reſolvunt*, & tumorem incipientem *diſcutiunt*, v. g. Aromata plus minus volatilia, item penetrantia & alterantia, ut horum medio ſanguis congrumatus diſſolvatur, attenuetur, & Inflammatio in principio ſiſtatur. Talia ſunt pro cataplaſmatibus, emplaſtris, gargariſmatibus, &c. herbæ & flores chamomillæ, ſambuci, mentha criſpa, ſalvia, veronica, thymus, origanum, pulegium, hyſſopus, ſcabioſa, morſus Diaboli, ſemen lini, fœnugræci, farina fabarum, ſemen anethi, cumini, ſinapi, rapæ, radix liquiritiæ, lignum hederæ, fungus ſambuci, radix tarax. crocus, camphora, item ſuccus Cancri fluv. ſempervivi maj. Decoctum hordei, raparum, aqua verbenæ, ſcabioſæ, hyſſopi, ſal ammoniacum, acetum (incidit & reſolvit) ſambucineum, Oxymel, nitrum crudum, vel depuratum vel cùm ſulphure fixatum, ſeu lapis prunellæ, qui aliàs ab omnibus inſigniter commendatur, ſpiritus vini, urinæ, ſalia volatilia &c. dactyli, paſſulæ majores & minores, jujubæ, cepæ, & omnia ex cepis.

Moderni, ſpeciatim WALÆUS M. M. *pag.* 66. & DECKERUS *ſuper Barbette Pr. p.* 52. *in ſpiritu vini*, item *ſal ammoniacum*, ac ſimilia *volatilia* gargariſmatibus addere jubent; ſicut etiam gargariſma ex ſucco ſempervivi majoris, in quo parum ſalis ammoniaci diſſolutum ſit, inſigniter confert: Alii ceu experimentum commendant aquam deſtillatam ex ſucco ſempervivi majoris, in qua ſal ammonicum diſſolutum Et ſanè exiſtimò, *ſpiritum vini* maximè conferre, ut & *ſalium volatilium* uſum tantum, quantum partes affectæ, aliàs admodum dolentes, perferre poſſunt; idque confirmat hoc ipſum etiam, quod in Inflammatione & tumore tonſillarum urina calida propria modò emiſſa, gargariſationis loco adhibita, optimè prodeſſe dicatur. Et LINDANUS refert, quod vulgus contra tonſillarum Inflammationem familiare habeat remedium, ut *caligas* glandulis apponere ſoleat, id eſt, internos calceolos ſive ſoleas tibialium; ſic reſolvunt tumorem: Ratio eſt, quia ſcatent ſudoribus, & vaporibus pedum, in quibus eſt vis digerendi & reſolvendi, propter *ſal volatile*, quod copioſè imbibunt. Ex quibus clarum fit, *volatilia* talia pro Inflammationum harum reſolutione eſſe optima. Commendant etiam ſtercus canum, item ſtercus proprium, ſtercus vaccinum, cujus aquam REISNERUS *Obſ.* 191. laudat. Spectat huc nidus hirundinum, & hujus cataplaſma, de quo vid. VALERIOLA *lib.* 2. *Obſ.* 10. & AMATUS LUSITANUS *C.* 3. *Curat.* 28. item MYNSICHT *in Arm. Chym.* & SENNERTUS *de Angina*; quatenus ſcilicet ratione excrementorum, ſale nitroſo turgidorum, vim reſolvendi habet. Ex præparatis ſunt oleum amygdalarum dulcium, unguent. dialthææ, emplaſtr. de meliloto, de mucilagin. ac defenſivum.

Hæc

Hæc ſunt reſolventia ſeu attenuantia.

2. Conveniunt ea, quæ *emolliunt*, ſeu tumorem, qui diſcuti nequit, ad abſceſſum & maturationem perducunt cum quibus ſemper aſperitatem faucium & dolorem ardentem ac rodentem mitigantia, ſocianda veniunt. Conveniunt igitur temperata quævis, v. g. althæa, malva, melilotus, chamomilla, violaria, caricæ pingues, radices liliorum alborum, altheę, paſſulæ, jujubę, mucilago dictorum ſeminum & radicum, flores malvę arborę, ſemen fœnu gręci, medulla panis triticei, Gummi ammoniacum, ungu. dialth. reſumptivum, emplaſtrum de meliloto, diachylon, Decoct. hordei, lac tepidum, oleum amygdalarum dulcium, oleum liliorum alborum chamomælinum, anethinum, violarum, irinum, ovorum, oleum decoctionis exuviarum ſerpentum, butyrum recens, vitella ovorum, pingu. caponis, gallinæ, humana, porcina, vel ubi fortius agendum, locum habent pinguedo anſerina, cepę imprimis ſub cineribus coctę, cataplaſma ex pane triticeo cum melle, cinis hirundinum, cochlearum combuſtarum, cancrorum fluviatilium, cinis noctuę, *nidus hirundinum cum ſtercore* eſt optimum pro omnibus & quaſi univerſale ad Anginam, tam reſolutioni, quàm ſuppurationi abſceſſus inſerviens, non ſecus ac alia *ſtercora*, in ſpecie canis ſive *album græcum*; item hirundinum, gallinarum, columbarum, equinum, &c. conveniunt; Illa ipſa enim, quia multum *ſalis ammoniaci* quaſi *nitroſi* continent, propterea plurimis ſcopis ſatisfaciunt: Item detineri poterit in ore medulla caſſiæ, ut ſenſim liquefiat: vid. RIVERIUS *l. a. p.* 184. RULANDUS cataplaſma ex fermento & melle & flor. chamomillę, aceto, & oleo; ex ſtercore canino & melle; ex ſtercore caprillo, aceto & melle; item ex abſinthio contuſo & pinguedine porcina eundem in finem commendat.

3. Aſceſſum jam factum & apertum mundificant & conſolidant ſimplicia vulneraria, eorumque Decocta, imprimis cum aqua ferrariorum, addito melle, alumine, &c.

4. Sublata Angina & conſolidato abſceſſu, aut diſcuſſo tumore, ſi neceſſarium fuerit, ad partes roborandas fiat Decoctum ex herba prunellę, plantag. & flor. roſarum in vino decoctis; quibus addendum rob dianucum, diamoron, rob caricar. ſuccus acacię, citri, granat. ſyr. de roſis ſiccis, myrtillor. cydonior. &c. q. ſ. pro gargariſmate blandè adſtringente. Adſtringunt etiam myrtilli, rhus ſive ſumach. gallę, flor. bellidis, balauſt. cortex granator. jugland. folia rubi & myrti, uvularię, plantag. alumen, aqua ſeu phlegma aluminis, phlegma vitrioli, aqua nucum jugland. deſtillata, aqua prunellę, plantag. aqua ferrariorum, ſolani, burſæ paſtor. aut alio convenienti vehiculo diluta; Item ſacch. Saturni, ceruſſa, &c.

Interim toto morbi decurſu potui ordinario ſemper nitrum probè depuratum aut antimoniatum addatur, ceu optimum febricitantium ac impensè ſitientium ęgrorum auxilium, ita ut ad ℔ij. *potus* miſceatur *nitri* ʒß.

Ex hiſce varię poſſunt fieri formulæ: ſic enim v. g. pro gargariſmate ſufficit vel ſolum Decoctum raparum, quod egregium eſt in principio harum Inflammationum, vel, quod melius, adde parum ſal. ammoniaci, aut ſi in principio ardor adſit, nitri parum: Item eminet hic in *principio* gargariſmus SCULTETI, ut & in *incremento*, reverà polychreſtus, quem videb. *in Armam. Chirurg. Obſerv.* 32. inhibet *nimium tumoris incrementum*, mucilaginem fauces oblinentem egregiè ſolvit & foras elicit, & denique abſceſſum rumpit. Feliciter etiam ſequens uſurpavit RIVERIUS *Cent.* 4. *Obſ.* 76. v.g.

♃. *Aquæ plantag.* ℔ß.
Aceti vini ℥iß. ad ℥ij.
Sacch. albi ℥ß. ad ℥iß.
Pulv. ſem. ſinapi ʒj.
M. pro Gargariſmo.

quo calidè gargariſetur os.

Convenit etiam in *principio & incremento* inflammationis *gargariſmus Hartmanni quaſi catholicus in Pr. Chymiatr. cap.* 85. §. 3 *pag.* 726. reſolvens & diſcutiens, quem commendat in omnibus ferè faucium affectibus. Deſcriptio autem ejus hęc eſt:

♃. *Flor. malu. hortens.* vel *arbor.* M.j.
Roſar. rubr.
Prunell. Veron.
Salv. ana Mß.
Rad. polypod. ʒij.
Coquantur in
Aquæ commun. ℔iv.
Aceti vini ℔ß.

ad caſum tranſverſi pollicis cum levi expreſſione.

Ubi viſcidior mucus, prę ſertim in tonſillis inflammatis, adfuerit, *ſem. ſinapi* vel *ſaponis Venet.* ʒj. ad ʒiij. ſimiliter decoqui poterit; ſicuti, ubi acrior videtur talis *gargariſmus*, cum leni expreſſione colaturę *ſacch.* ℥j. ad ℥iij. aut *mellis*, vel *ſimpl.* vel *roſac.* addi poteſt; eſt enim egregium in incipiente & augmentante Angina: Ad imitationem DECKERS *in Comment. ad Barbette Praxin* tale gargariſma in principio & incremento inflammationis prę ſcribi poterit; v.g.

♃. *Herb. hyſſop.*
Flor. ſambuc.
Chamomill.
Herb. melilot. ana M.j.
Sem. ſinapi ʒß. *ad* ʒj.
Paſſul. min. ʒß. vel ʒvj. ad ℥j.
Coquantur in ſ. q. *aquæ ſimpl.*
Colat. ℔j. ad ℔iß. adde
Spiritus vini ℥j. ad ℥iß.
(vel hujus loco *ſpiritus ſal. ammoniaci* ʒj. vel *ſal. ammoniaci crudi* ʒß.
M. pro Gargariſmate: S.
Gargariſma reſolvens.

Confer. quoad talia gargariſmata diſcutientia DECKERS *in Commentar. ad Barbette p.* 19. 52. 57.

Vel

♃. *Flor. ſambuci* Mij.
Herb. ſalv.
Hyſſopi ana Mj.
Albi græc. ʒß.
Coqu. in ſ. q. *aquæ* vel *cerevíſ. ſecundar.*
Colaturę ♃. ℔iß. adde
Spiritus theriacal. campb. ʒvj.
Sem. ſinap. ʒß.
Rob dia-Mor. (vel ſi minus adſtringere voluerimus *rob. dia-Nucum*) ʒvj.
M. pro Gargariſm.
D. S. ut *ſuprà*.

♃. *Flor. ſambuci* M.ij.
Chamom.
Herb. melilot. ana Mj.
Alb. Græc. ʒvj.
Sem. erucæ contuſ. ʒij.
Paſſul. minor. ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *Cerevíſ. ſecundar.*
Colatur. ℔iß. adde
Sal. ammoniaci ʒiß.
M. pro Gargariſmo.
D. S. ut *ſuprà*.

Item ſequens Gargariſmus reſolvens & diſcutiens, quem dedi in *Colleg. formul.* cap. 4. p.... & .... & *Id. formular. Claſſ.* 4. §. 26.

♃. *Rad. leviſt.* ʒvj.
Apii ʒij. vel ʒiij.
Flor. ſambuc. M.iß.
Fol. malvæ M.j.
Paſſul. maj. inciſ. ℥iß.
Coqu. in ſ. q. *aquæ comm.* vel *Decoct. bord.*
Colaturæ ℔iß. adde
Sal. ammoniaci depurat. ʒß. ad ʒj.
M. pro Gargariſm. S.
Gargariſma reſolvens.
Loco paſſularum maj. adde Colaturę
Mell. mercurial. ℥j.
Spiritus theriacal. ʒvj.
(aut in Angina maligna ac contagioſa *ſpiritus vini camphor.* ℥ß.)
Spiritus ſal. ammoniaci ʒß. ad ʒj.
M. S. ut *antè*.

Vel in decocto quodam diluto diſſolvatur q. ſ. *ſal. tartari*, & *ſal. ammoniaci*, ut ita ſui juris fiat ſal volatile, ac ita penetrare queat, addito pro temperanda Volatilium acrimonia aut *melle roſato*, aut *ſyrupo violarum*, aliovè ſimili temperante. Sanè loco gargariſmatis domeſtici optimè in his caſibus convenit Decoctum hordei vel avenę, in quo parum ſal. ammoniaci diſſolutum eſt; imò ſola urina humana calida aut calefacta loco gargariſmatis adhibita multa compoſita ſuperat.

Item:

♃. *Herb. morſ. diab.* M.iv.
Scabioſ.

Veronic. ana Mj,
Albi Græci ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* pro Gargariſmate.
D. S. ut *ſuprà*.

♃. *Aquæ morſ. diab.* ℥vj.
Beton.
Scabioſ. ana ℥iij.
Rob nucum,
Dia-mor. ana ℥iß.
Alb. græc. ℥ß.
M. pro Gargariſmate.
S. ut ſuprà.

Vid. *Colleg. Pharmaceut. in Schrœderum pag.* 669. Præter talia gargariſmata reſolventia, ulterius etiam Externa pro ſimilibus ſcopis in uſu eſſe ſolent; v. g. pro diſcutiendo & reſolvendo tumore convenit *Cataplaſma ſuprà laudatum ex abſinthio* rec. *contuſo cum pinguedine porcina*, quod RULANDO *p.* 101. in principio & incremento eſt egregium: Vel ſtercus caprillum cum aceto & melle; vid. RULANDUS *pag* 98. Inſuper appropriatiſſima Cataplaſmata, in principio & incremento morbi convenientia, parantur ex nido hirundinum & albo Græco; de *quibus infrà* ubi *de ſuppurantibus*. Pro ſcopo autem reſolvendi & diſcutiendi nidus hirundinum cum vino coquendus. In omni inflammatione ſpecificum eſt ſequens Oleum, tam in inflammationibus à frigore, quàm calore ortis:

♃. *Sulphuris citr. pulveriſ.*
Sal. tartari ana ʒj.

Probè mixtà liquefiant blandò igne in lebete; maſſæ frigefactæ & pulveriſatæ affundantur
Olei amygd. dulc. ℥iij.
Campb. ʒß.
ſtent in digeſtione per tres dies.
adde
Flor. hyperic. M. ß.
Iterum digere, & uſui ſerva.
Vel

♃. *Olei amygdal. dulc.* ℥j.
Spiritus ſal. ammoniaci q. ſ. pro conſiſtentia Linimenti,
M. D. S.
Unguentum diſſolvens.

Quod extrinſecùs locis tumentibus calidè crebrò illinendum.

Vel ex *terebinthina*, cum *ſale volatili urinæ aut ſale Ammoniaci malaxata*, & hinc cum *Unguento dialthææ*, *emplaſtro de meliloto* miſta. Vel

♃. *Empl. de melil.* q. ſ.
malaxetur cum *Oleo Philoſophor.*
vel *Ol. deſtillat. ſuccini* aut *ceræ*.
D. S.
Emplaſtrum reſolvens.

Externè enim applicatum incipientes inflammationes tonſillarum & faucium tollit & diſcutit. Vel

♃. *Ungu. dialth.* ℥ij.
Olei lil. alb.
Chamom. ana ℥ß.
Philoſ. vel *ſuccin.* ʒij.
M. pro Linimento externo. S.
Unguentum reſolvens.

Quod ſi verò nequeat diſcuti talis tumor, in progreſſu morbi pro maturando abſceſſu, ob dolorem & excoriationem faucium & phlogoſin, nil, quod tantillum acre ſit, ſed ſimpliciter dulcia temperata emollientia adhibeantur, ne dolores exacerbentur. Quo in caſu in incremento & ſtatu tale convenit gargariſma temperatum emolliens & ad ſuppurationem diſponens:

♃. *Rad. liquirit.* ℥ß.
Ebuli,
Ireos ana ℥ij.
Flor. chamom.
Roſar. rub.
Hyperic. an. P. ij.
Dactyl. no. iij.
Ficuum no. j.
Sem. fœnugræc. ʒij.
Albi Græci ʒiij.
Coqu. in *Decocto rapar.*
Colaturæ ℔iß. adde
Syr. capill. veneris,
Jujubin. ana ℥j.
M. pro Gargariſmate, S.

Gargariſma leniens.

Nam propter dolorem & fauces excoriatas in progreſſu morbi vel minima acria ſunt admodum doloroſa. In progreſſu ergo morbi talia dulcia ac blandè detergentia, & detergendo maturantia conveniunt:

♃. *Rat. alth.* ℥ij.
Liquirit. ℥j.
Herb. malv. M. j.
Chamom.
Melilot. ana Mß.
Fic. pingu. inciſ. no. ij.
Alb. Græc. ʒiij.

Coq. in ſ. q. *aquæ comm.* vel *Decocti rapar.* vel *Seri lactis*; vel ubi minor adeſt æſtus & nimius dolor, ipſo *lacte cum aqua miſto* vel *lacte ebutyrato*, pro Gargariſmate: (nam ſerum lactis & ipſum lac calidum in ore detentum potenter detergunt, dolores leniunt & abſceſſum maturant.)
D. S.
Gargariſma emolliens.

♃. *Herb. malvæ*
Melilot. ana M. j.
Rad. alth. ℥j.
Fic. pingu. no. vj.

Coqu. in ſ. q. *lactis*; aut ubi ardor & inflammatio intenſior, in *ſero lactis*. Colatura à ℔iß. ad ℔. iij. uſurpetur vel ita pude, vel addatur
Syr. violar. vel *mell. deſpum.* q. ſ.
M. pro Gargariſ. anodyno & maturante in ſtatu;
D. S. ut *ante*.

Cui, ſi materia ſuppuranda pituitoſior ac viſcidior fuerit, aliquid *ſapon. Ven.* unà incoqu. Vid. *Coll. Form. lat. pag.* ....;

Præter ea gargariſmata, etiam externè conveniunt emplaſtra, unguenta, & cataplaſmata. Inter unguenta uſitatum eſt unguentum dialthææ cum Oleo chamom. vel amygd. dulcium; inter emplaſtra, emplaſtr. de meliloto; inter *Cataplaſmata*, emollientia & ſuppurantia: v. g. ſequenti modo communiter ſolent ordinari:

♃. *Medull. panis tritic.* ℔ß.
Rad. alth.
Lili alb. ana ʒj.
Sem. lini ℥vj.
Fœnigræc. ℥ß.

Coqu. in *lacte dulc.* q. ſ. ad conſiſt. pultis; traiiciantur per ſetaceum; adde
Ol. amygd. dulc.
Lil. alb. ana ℥ß. vel ℥vj.
Butyr. rec. non ſalit. ℥iij. vel ℥ß.
Croci ʒß. ad ʒj.
Vitell. ovor. no. j. vel ij.
M. applic. pro Cataplaſm. omnibus horis repetendo; S.
Cataplaſma Emolliens ad collum.

Temperata enim hujuſmodi temperant acrimoniam ſalium in inflammatione ſuppurante efferveſcentium; & quò magis temperant acrimoniam, eò magis dolorem minuunt, & ſuppurationem promovent.

Vel

♃. *Fic. pingu.* no. vj.
Herb. malvæ,
Melilot. ana M. jß.
Coqu. in ſ. q. *lactis*:
Colaturæ ℔ij. adde
Mell. deſpumat. ℥ij.
M. ſ. Cataplaſma ſuppurans contra tumorem tonſillarum,
D. S. ut ſuprà.

♃. *Herb. malvæ* Miij.
Melilot. Mj.
Flor. chamom.
Samb. ana M. iß.
Ficuum ping. par. iij.

Coqu. in ſ. q. *lactis* ad putrilag. traiiciatur per ſetaceum.
Pulpæ trajectæ ℔j. adde
Pulv. ſem. lini,
Fœnu Græc. ana ℥j.
Olei lil. albor. ℥ij.
M. pro Cataplaſmate,
D. S. ut ſuprà.

Cata-

Cataplaſma ſuppurans & diſcutiens cum myrrha vid. in HORSTII *Obſ.* 125. & 126. Vel

♃. *Cepam* cavam, immitte *Theriacam*,
& impone

Ceterùm appropriata hìc magis ſunt ea, quæ fiunt ex nido hirundinum (quò plus ſtercoris habet, eò melius, quòd nitroſum & ammoniacale imprimis convenit in cura anginæ) ſubigitur & coquitur cum melle, axung. Porci, inſpergendo *alb. Græcum*, & ſic fit cataplaſma, ſimplex quidem, ſed admodum egregium in Cura anginæ. Vel

♃. *Nidi hirund. cum ſterc.* no.j.
Albi Græci Mj.

Hæc coquantur in vino, in principio morbi, ubi diſcutiendum; vel in incremento & ſtatu, ubi maturare & dolorem ſiſtere animus eſt, in *lacte*: traiiciatur per cribrum, & ſæpiùs applicetur inſtar Cataplaſmatis colli & faucium regioni, quod admodum egregiè convenit.

D. S.
Singulare cataplaſma ad collum.

Qui autem compoſita Cataplaſmata deſideraverit, præſcribat emplaſtrum ſeu *cataplaſma de nido hirund. Mynſicht. in theſaur. ſect. ultim. pag.* 524. Item *Pauli Lutheri, in* SENNERTI *ubi de Angina*; *item* BARBETTE & DECKERS *in Chirurg. ubi de Inflammatione*, in ſpecie *de Angina pag.* 55. & 58. Vel poteſt fieri tale Cataplaſma compoſitum,

♃. *Nid. hirund. cum ſterc.* num.j.
cui adde
Herb. malv.
Althææ ana Mj.
Flor. chamom.
Melilot.
Sambuc. ana Mij.
Farin. hord. ℥iij. (vel *huius & farin. Fabar.* ana ℥iß.)
Croci ʒj.
Olei roſar. ℥iiß.
Chamom. ℥ß.
M. coqu. in aqua vel lacte, & inſtar cataplaſmatis applicentur.
D. S. *ut ſuprà.*

♃. *Rad. alth.*
Lilior. alb. ana ℥ij.
Flor. chamomill.
Melilot.
Malvæ ana Mj.
Sem. fœn. Græci,
Lini,
Pſyllii ana ʒij.
Alth. ʒiij. ad ℥ß.
Nid. hirund. no.j.
Alb. Græci ℥j.
Fic. ping. no.iv. vel vj.

Inciſ. & contuſ. coqu. in *aqua ſimpl.* vel *lacte*, vel *ſero lactis*, ad conſiſtentiam pultis; Pulpæ trajectæ adde
Olei lilior. alb. ℥j. vel ℥ij.
Rutac. vel *chamomillæ* ʒvj. ad ℥j.
Pulv. noctuæ comb. ʒij.
Croci ʒj. vel ʒiß. ad ʒij.
Vitell. ovor. no ij. vel iij.
M. pro Cataplaſmate reſolvente & emolliente in inflammatione tonſillarum.
D. S.
Cataplaſma emolliens.
Omnibus 4. vel 5. horis repetatur.

His ipſis cataplaſmatibus *ceparum ſub ciner. coctarum* ℥ß. vel etiam *ſuccus ceparum* convenientiſſimè additur, imprimis in inflammationibus nothis, ubi non ſanguis purus, ſed magis pituitoſus ſeu chylo magis temperatus inflammationem excitaverit, cùm ſuccus ceparum potenter maturet ſimulque abſceſſum rumpat. Loco ſeminum, eorum farinæ pulti trajectæ addi poſſunt: e.g.

♃. *Nid. hirund. cum ſterc.* num.ij.
adde
Herb. malv.
Alth. ana M.j.
Flor. chamom.
Samb. ana M.ij.
Farin. hord. ℥ii. vel ℥iij.
Cep. ſub cin. coct. no.ij.

Coqu. ad conſiſt. Catapl. adde
Olei chamom. ℥iij.
M. S. ut *ſuprà*.

Applicetur externè Anginis & faucium inflammationibus.

♃. *Nid. hirund. cum ſterc.* num.j.
Cepar. ſub cin. coct. num.iij.;
Flor. ſambuc. M.ij. vel iij.
Coqu. in cereviſia vel lacte:
Pulpæ trajectæ add.
Albi Græci ℥ß.
Olei deſtillat. chamom. ʒß.
Cum ſ. q *Olei Chamom. coct.* vel *lilior. albor.*
F. Cataplaſma: D.S.
Cataplaſma emolliens.

♃. *Nid. hirund.* No.ij.
Alb. græci,
Rad. lilior. albor.
Alth. ana ℥j.
Fic. ping. No.iv.
Flor. chamomill.
Melilot.
Malvæ ana M.j.
Sem. fœn. Græci.
Lini,
Alth. ana ℥ß.
Cepar. ʒvj. (BARBETTE Prax. pag. 23.)

Coq. in *aqua prunell. & ſemperviv.* ad putrilag.: poſtea traiice per ſetac. adde
Pulv. noctuæ combuſt. ʒiß.
Ol. lil. albor. q.ſ.
M. pro conſiſtentia pultis S.
Puls externa ad collum.

Applicetur calidè: Experimentum eſt D. MICHAELIS. Loco cinerum noctuæ uſurpari poſſunt cineres hirundinum.

Vel

♃. *Rad. alth.*
Lil. alb. ana ℥j.
Cepar. ſuper ciner. coct. ʒvj.
Nidi hirund. No.j.
Ficuum.
Dactyl. ana no.iij.
Alb. Græc. ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *aquæ hordei*:
Colaturæ ℔j. adde
Farin. tritic.
Sem lini,
Fœn. Græci,
Rad. alth. ana ℥j.
Vitell. ovor. no.ij.
Croc. Orient. ʒij.
Olei chamom. ℥iiß.
M. pro Cataplaſmate.
D. S. ut *ſuprà*.

Præmittantur his Cataplaſmatibus externæ inunctiones ex ungu. dialtheæ, vel aliis emollientibus ſuprà dictis, & deſuper Cataplaſma applicetur pro meliori operatione, quod toties repetendum & reiterandum eſt, quoties ſiccetur; ſiccum enim nullius eſt uſus.

Suppurata his ipſis Inflammatione, pro meliori abſceſſus apertione fauces illinantur internè cum melle, vel ſolo, vel cui additum ſit q. ſ. albi Græci, quæ probè permiſta & ſubacta illinuntur cum pluma vel penicillo; hoc namque admodum maturat abſceſſum, & ſuppurationem promovet: Vel *mel* aut Syrupus de roſis ſiccis cum cineribus hirund. ſubactum, & abſceſſui illitum optimè ſolet maturare & aperire; aut etiam, ſi fieri poteſt propter dolorem, parum ſalis ammoniaci addendum eſt, & erit eo melius: item noctua combuſta cum melle mixta & illita promptè abſceſſum aperire aſſeritur. Quidam commendant tanquam ſpecificum ad Anginam filum purpureum, cum quo ſtrangulata fuit vipera, ſi collo circumdetur; de quo experientia conſulenda: Res mihi videtur admodum dubia. His ipſis ſi ſponte aperiatur abſceſſus, res ſalva eſt: verùm ſi hoc non fiat, coquatur Gargariſma ex ſinapi in hydromelite; e.g.

♃. *Hydromel.* ℔j.
Sem. ſinapi ʒj.

Hoc coctum in ore detineatur & gargariſetur donec abſceſſus apertus. A SENNERTO *in Praxi, ubi de Angina*, laudatur ad citò reſolvendum: in ſuffocationis diſcrimine admodum præſtans habetur.

Alii recipiunt ſpiritum vitrioli, cui pluma leviter intincta, hac ipſa attingunt abſceſſum, ut ita rumpatur.
Vel

℞. *Vini alb.* vel etiam *aquæ font.* ℔ij,
Olei vitrioli gutt. XXX.
M. D. S.
Gargariſma aperiens.

Hoc ſæpiùs gargariſetur ac eluatur iiſdem os, ac fauces; ſic enim citò ruptus fuit abſceſſus, & eſt Euporiſton RULANDI *in Theſauro ſuo.*

BARTHOLETUS ſeu ſecretum ad rumpendum abſceſſum commendat Cataplaſma externè applicandum, factum ex cremore radic. Ireos recentis, cum butyro & oleo violaceo, quod mirabili cum ſucceſſu abſceſſum rumpere aſſerit.

Aliis irritis ſcreatus, tuſſis, ac tandem vomitus provocandus eſt, quæ abſceſſum nonnihil aperiunt. Quibus etiam irritis, ſcalpello incurvato, ſi pateat abſceſſus, (*ſi aliquo modo videri poteſt,*) aperiendus & incidendus, ut à ſuffocatione liberetur æger.

Quod ſi ſuffocationis immineat periculum, aut modis hiſce nec tumor, nec abſceſſus, removeri aut aperiri queat, ne ſuffocetur æger, *Laryngotomia*, quam Germani pavidi abhorrent, adminiſtrari poteſt; auxilium tamen aliàs eſt ſatis tutum, & abſque ullo periculo conjunctum, de quo vide Chirurgi Practici, v. g. BARBETTE *in Pr.* &c. Aperto abſceſſu, *tertio* loco ulcus in faucibus mundandum & demum conſolidandum eſt; pro quo ſcopo inſervit Gargariſma ex aqua mulſa, in qua aliquoties ferrum, ignitum ſit extinctum ſi eadem eluantur fauces; vel

℞. *Decoct. hord.* ℔ij.
Mel. roſat. ℥iij. vel ℥iv.
M. D. S.
Gargariſma eluens.

Quod ſufficit: Item adhibeatur Decoctum plantag. cum rad. & foliis quercus vel meſpilorum, cui mel aut rob diamoron additum ſit, quæ purificant, & conſolidant; vid. RULANDUS *p.* 98. Vel mixtura TIMÆI *l.* 2. *Caſ.* 1. ſub linctus ſpecie uſurpanda; item Decoctum veronicæ cum melle; quibus in abſceſſibus contumacioribus, & quæ conſolidari nolunt, addatur parum ſpiritus vitrioli, quantum ſaltem ad blandam aciditatem neceſſarium eſt, partim melius purificat, partim conſolidat abſceſſum; utut probè obſervandum ſit, quod ſordida ac contumacia tonſillarum ulcera ordinariò ferè pro fundamento habere ſoleant luem Veneream. Vel

℞. *Herb. prunell,*
Veronic.
Salviæ,
Scabioſ. ana Mj.
Rad. liquirit. ℨiij. vel ℥ß.
Alum. crud. ℨj.
Mellis roſac. ℥ij.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* pro Gargariſmo.
Colatura D. S.
Gargariſma eluens.

℞. *Herb. prunell.*
Veronic.
Salv. ana M.ß.
Rad. polypod.
Liquirit. ana ℨij.
Alum. crud. ℨj.
Mellis roſat. ℥j.
Coq. in ſ. q. *aquæ ſimpl.*

Colatura utatur pro Gargariſmate purificante & conſolidante:

D. S. ut *ante.*

Quodſi ſi propter *latentem ſcorbutum ulcera* talia *faucium ſint contumaciora*, optimum eſt, ſi *mel roſaceum* impregnetur cum *ſpiritu ſalis benè rectificato q. ſ.* ad ſuavem aceſcentiam quo ipſo multa præſtari poſſunt in faucium & oris exulcerationibus.

Quod ſi ſordidiora ſint ulcera, ad viride æris recurrendum erit; nempe vel ad *aquam viridem* PLATERI, aut HARTMANNI, quam *videb. in ejus Pr. Chym. cap.* 52. *theſ.* 4. & 5. Quibus ipſis attingantur ulcera penicillo, & hinc vel *gargariſmus vel litus cum melle roſaceo* inſtituatur; vel horum loco recipiunt Chirurgi *unguentum Ægyptiacum*, ſubigunt *cum melle roſaceo*, ita, ut acrimonia ejus nonnihil temperetur; Hoc ipſo cum penicillo attingunt & mundificant ulcera, præſertim ſordida, aut jam ad gangrænam declinantia. *Conſolidat* poſtmodum talia ulcera *Decoctum veronicæ cum melle*, quod eò potentius eſt, ſi de *Alumine* aliquantulum ſimul addatur. Tandem & linimenta cum pauxillo aluminis pro conſolidando abſceſſu non ſunt incongrua; hinc ad imitationem TIMÆI *von GuldenKlee*, e.g.

℞. *Rad. ireos Flor.* ℨiij.
Myrrhæ el. ℨß.
Alum. uſti ℨß. ad ℈ij.
Mell. Roſati ℥iß. ad ℥ij
M. F. Linimentum ulcera mundificata conſolidans. S.
Unguentum conſolidans ad collum.

Conf. TIMÆUS *von GuldenKlee in Caſib. lib.* 2. *Caſ.* 1. *p.* 78. qui ſequens habet linimentum:

℞. *Rad. ireos Flor.*
Angelic.
Caryophyllat. ana ℨj.
Aluminis uſti ℈ij.
Mell. roſ. ℥ij.
Miſc. & loco abſceſſus illinatur.

Tandem ſi neceſſarium fuerit, ad roborandas partes læſas in fine morbi fiat Decoctum prunellæ, plantaginis & florum roſarum in vino decoctis; quibus addatur ſyrupus *dia-nucum* q. ſ. pro gargariſmate blandè adſtringente. Vel

℞. *Aquæ prunell,*
Plantag.
Betonic. ana ℥ij.
Rob nucum,
Dia-mor. ana ℥iß.
M. pro Gargariſmate adſtringente.
D. S.
Gargariſma adſtringens.

Quoad *Anginam notham* ſeu *pituitoſam*, aliàs albam, optimè hanc pertractat MINDERERUS *in Medic. milit. p.* 109. & *ſeqq.* In hac venæ ſectione haud opus eſt, niſi in plethoricis, ne affluxus major contingat. Convenient potiùs in principio ſudorifera, & poſt hæc purgantia leniora, cum externis reſolventibus. Nempe ubi lentor viſcidus obſidet linguam, prodeſt abſterſio faucium mediante linteolo cum aceto, & fiat poſtea gargariſatio cum *Decocto florum liguſtri*, ſalviæ, & origani, rad. pyrethri, ſem. ſinapi, *in aqua cum pauco aceto*, vel cum aqua florum liguſtri & plantaginis, addita myrrha, particula *ſalis ammoniaci*, item juxta DECKERS *Prax. Barbett. p.* 51. ſpiritu vini, & ſpiritu ſalis ammoniaci; ſin verò *aphthæ* adſint, loco *ſalis ammoniaci* addatur *alumen*; loco *aceti* etiam *ſuccus ſempervivi recens*, *acuatus cum ſale ammoniaco*, utilis eſt pro abſtergenda lingua. Quibus ſi tumor ſuppuretur, appropriata ſuperiùs recenſita ſubſtituuntur: vid. SENNERTUS *lib.* 2. *Part.* 2. *c.* 24. Purificato ore ſuccus ſempervivi recens inungi poteſt cum *rob nucum* vel *dia-mor.* ſubactus cum pauco *melle roſato.* Collo verò exteriùs admoveantur reſolventia, qualia ſunt ſalvia, hyſſopus, ſerpillum, flor. chamomillæ, radix leviſt. liquiritiæ, &c. Quod ſi verò ex inflammationis augmento & ſymptomatum circa veſperam exacerbatione in abſceſſum vergat, Reſolventibus dictis adjungantur emollientia, v. g. herba & flores meliloti, violarum, rad. altheæ, malvæ, ſem. lini, fœnugr. caricæ, lac tepidum, oleum lil. alb. chamom. empl. de meliloto, &c. Ruptus abſceſſus vel ſola aqua mulſa, vel gargariſmus ex Decocto florum roſar. plantag. veronicæ, rad. liquirit. & conſolidæ maj. cum melle ſimplici & roſato detergitur, & ad cicatricem uſque mundificatur.

Propter materiæ affinitatem conſideremus Aphthas.

MEMBRUM I.
DE
APHTHIS.

IN Infantibus APHTHÆ dicuntur Germanicè *die SchWammgen*, quæ nihil aliud ſunt, quàm *aliqualis excoriatio aut levis exulceratio omnium oris partium*, *ſubinde & œſophagi ac ventriculi*; id quod patet tunc in rejectis excrementis, cum quibus ſquamulæ rejiciuntur, ſeu leves quaſi cruſtulæ.

CAU-

CAUSÆ.

Aphthæ ſuccedunt ferè febribus ingentibus & æſtuoſis, ſuntque puſtulæ, quæ ſucceſſivè in ulcuſcula abeunt, & in febribus vehementioribus his excitantur ex acrioribus humoribus, & ferè iſtis febribus ſuperveniunt, quæ homines *crudi ventriculi*, ſeu qui ſunt *æruginoſis ſeu porraceis recrementis referti*, corripiunt. Hunc ſi Medicus evacuare in tempore neglexerit, aphthæ neceſſariò ſequuntur. Utut autem ventriculus purus ſit, nihilominus interdum aphthæ oriuntur, nempè à *ſaliva corrupta* à ſalſo & acri humore. Quæ à ventriculo initium capiunt, in imis faucibus obſervantur; Quæ verò ab ichore ſalivali corrupto, plerumque incruſtare ſolent linguam, quæ tunc fit arida, pallida, viſcoſa, & varia, prout peccant humores.

DIAGNOSIS.

Aphthas futuras in morbo cognoſcimus ex ſopore & ſingultu, qui toto morbi decurſu non dormiverunt, in ſoporem incidunt, & tunc aphthæ prodeunt: Singultus accidit, ſi ſunt ex ventriculo, & tunc plerumque ſunt deteriores.

PROGNOSIS.

Peſſimè autem ſunt, quæ ex ventriculo non purgato veniunt: Totum enim ductum per gulam uſque ad fauces obſidere ſolent.

Optimæ ſunt albæ, quæ plane *candidæ*, *fungoſæ*, *molles*, *quando inſtar floccorum videntur tumere*: Sed quando ſunt *glabræ*, viſcidæ, *ſubſidentes*, *compactæ*, *tales* ſignificant morbum periculoſum & diuturnum.

In infantibus diſcere poſſumus naturam aphtharum, quæ fiunt ex corruptione lactis; Non rarò namque corripitur infans Aphthis primis 7. diebus. Nihil autem melius, quàm lac ipſum præbere; inde enim abſterguntur, modicè humectantur & molliuntur.

Sunt & Aphthæ rubræ & molles, prioribus deteriores, *lividæ*, *virides*; Nigræ verò omnium peſſimæ.

Malum ſignum eſt, non facilè coqui, emolliri, humectari, & longo tempore ſiccas, aridas, compactas, planas æqualeſque manere; & quidem diutiùs durantes.

Longum morbum ſignificant aphthæ quæ intra triduum veniunt & abeunt: Has enim ſequuntur novæ, adeò, ut ſæpiùs ſuccedere ſoleant, & tantò futurus eſt longior morbus, quantò Medicus frequentiùs purgat. Nil enim pejus, quàm ſæpè purgare, eo tempore, quo Aphthæ adſunt, vel etiam proximè adfuerunt.

CURA.

CURATIO tota conſiſtit *in humectatione*, quæ emolliat & leniter calefaciat. Cum verò Aphthæ coctæ ſunt, abſtergere illas oportet vel ſpongiola alligata bacillo, vel linteaminibus; alterutrum intingi debet in *Decocto* aliquo *emolliente*, flor. ſalviæ in aqua ferrariorum decoctorum: Quando igitur lingua incipit exaſperari; id quod præcedit Aphthas:

℞. *Fol. ſedi mai.*

Detrahatur pellicula ab utraque folii parte, hinc in *aqua roſarum* imponantur ut humida ſerventur, poſtea imponantur linguæ ad humectationem.

Pari ratione adhiberi poſſunt *folia portulacæ, aut mucilago ſem. cydoniorum cum aqua portulacæ extracta*. *Cum autem jam adſunt Aphthæ*, optimum eſt *Decoctum raparum*, ex quo expreſſus ſuccus imponatur linguæ, humectat & abſtergit. Si parum *ſalis prunellæ* vel nitri addatur, ardorem ſimul reſtinguit. Vel oleum raparum, in quo ſaccharum quantum poteſt, diſſolutum ori illinatur; vid. M.A.N.C. *Ann.* 4. *Obſ.* 28. *p* 73. Aut

℞. *Herb. bellid. cum toto* M j.
Ficuum pingu. no. ij.
Coqu. in *aquæ communis* q.ſ.
Colaturæ adde
Salis prunell. parum.
M. D. S.
Aqua os purgans & refrigerans.

Quo humectentur fauces & lingua ſæpius.

In maxima autem veris *ſiccitate*:

℞. *Butyr. rec. inſulſ.*
Miſc. cum *ſaccharo cando rubro*, ut
f. inſtar *Boli*; S.
Unguentum os leniens.

Teneatur in ore, emollit & abſtergit.
Addi poteſt parum *ſalis prunellæ*.

Quod ſi ulterius progrediuntur Aphthæ, degenerant in ulcera oris ſucceſſivè depaſcentia; quæ ipſa *oris ulcera* etiam ex aliis cauſis nata frequentiùs ferè curantur *abſtergentibus*, quæ inter eſt Decoctum fol. liguſtri, vel aqua deſtillata ſub forma gargariſmatis, vel ſequens.

℞. *Herb. veron.* M. ij.
Coqu. in ſ.q. *aquæ ſimpl.*
Colaturæ adde
Mell. q.ſ.
M. D. S.
Aqua os purgans,
& adhibeatur.

Addi etiam poteſt herb. plantag. effectu eo meliori. *Decoctum ſatureiæ in vino* à quibuſdam laudatur, ſed ſuſpecta, quia acris eſt quaſi ignea, potius prædicta conducunt: item *phlegma vitrioli* cum *aqua prunellæ & plant.* miſtum, egregium & in ulceribus oris partiumque vicinarum: *Rob diamoron*, item *dia-nucum*, detergunt & purificant ulcera: Quibus in malo contumaciori parum *ſpiritus vitrioli* aut *ſalis rectificati* pro ſuavitate acida addi poſſunt, præſertim ſi ſcorbuticum ſubſit vitium. In hujuſmodi *ulceribus Gallicis* optimæ ſunt *aquæ virides Plateri* aut *Hartmanni de quibus ſupra dictum*. *Confer. &* HILDANUS *Centur.* 6. *Obſerv.* 18.

MEMBRUM II.
DE
UVULA EXULCERATA.

PAr ratio eſt UVULÆ EXULCERATÆ, undecunque etiam natæ, in qua etiam hæc ipſa remedia, in ſpecie *Gargariſmus* HARTMANNI *Pr. Chymiatr. pag.* 264. *polychreſtus* commodè uſurpari poteſt, qui in affectibus ori communibus & angina eſt præſtans.

Sicut de his & cognatis oris ejuſque partium malis videatur *citatus locus*.

MEMBRUM III.
DE
VUVLÆ PROLAPSU.

VVULÆ verò PROLAPSUM ſeu RELAXATIONEM optimè curare docet HILDANUS *cap.* 2. *Obſerv.* 21. ſicuti & inſtrumentum ſingulare pro uvula nimis tumente abſcindenda deſcribit BARTHOLINUS *Centur.* 2. *Hiſt.* 88. Portione abſciſſa, pro hæmorrhagia arcenda non nunquam ſufficit collutio vel pulvis adſtringens, inſtrumento certo applicandus.

Aliàs recentem uvulæ prolapſum curant;
Recipiendo *fermentic. ſpiritu cum vini humect.* ℥j.
Succini albi ʒj.
Maſtich. ℈ij.
Mixta vertici imponunt.

Item
Oleum ſuccini ſolum, vel unguent. *Horſtii* ex gummi elemi cum eodem malaxatum bregmati applicant; vid. WEDELIUS *de Compoſ. Med. pag.* 181. unà cum gargariſmate, & *Decocto florum liguſtri cum nitro & ſale prunellæ.*

Vel
℞. *Decoct. prunellæ* ℔j.
Sal. ammoniaci ʒj.
Alum. crud. ʒß.
M. f. Gargariſmus: S.
Singularis gargariſmus.

℞. *Herb. prunell.* M. ij.
Plantag. M. j.
Gall pulveriſat. ℥ß. ad ʒvj.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* vel *ferrarior.*
Colaturæ ℥xv. adde

Syr. de roſ. ſicc. ℥iß.
Alum. crudi vel uſti ℈j. ad ℥ß.

M. pro Gargariſmate in prolapſu, & faucium excoriatione:

D. S.
ut ante.

Item ſal *decrepitatum cum pauco pipere* applicari poteſt uvulæ ita prolapſæ. Locis *ſalis communis* optimum eſt ſal ammoniacum, ſubinde uvulæ applicatum; *Spiritum aluminis* commendant alii.

Quodſi ſimul

UVULÆ INFLAMMATIO adſit optimum eſt *Decoctum herbæ aut rad. taraxaci: Suffitus ſuccini* ore exceptus ſpecificum eſt RULANDI; Vel *ſemen cannabis* in poſca parum coctum & colatum, pro Gargariſmate adhibitum, eſt unum ex optimis remediis; Vel *rad. tormentillæ & uvulariæ herba anatica proportione* in cerevifia ſecundaria coctæ, & Colatura cum modico *mellis* edulcorata, adhibeatur pro Gargariſmate; Vel decoctum vincæ pervincæ cum vino paratum. Nempe uvula eſt parva glandula in imis faucibus à palato pendens, laxa quadam membrana tecta, in qua tanquam in ſacco pendet; Non enim hac tegitur, ſed præter hanc, propriam membranam ſuam obtinet. Deſtillat ex ipſa glandula tenuis ſalivalis humor ſui generis in membranam perforatam, & per hanc in palatum; quoties autem materia eſt viſcida, membrana oppletur, & impeditur influxus ſicque, fit laxitas & diſtenſio membranæ, modò dictis corrigenda. Quibus ſi dolor ex irritatione, aut diſpoſitio inflammatoria exinde accedat, *ſyr. dia-Codii Montani* parum modò dictis addi poteſt.

ARTICULUS III.
DE
INFLAMMATIONE STOMACHI, ejuſque ABSCESSU.

POſt fauces non rarò quoque INFLAMMATUR STOMACHUS; quæ inflammatio eſt *affectus periculoſus* &c. ſi quis alius, *peracutus.*

CAUSÆ.

Cauſas habet eaſdem, quas reliquæ Inflammationes in genere: In ſpecie interdum aſſumta acria aut vitioſa Inflammationem ventriculi inducunt: Sic etiam aciculæ deglutitæ ſubinde Inflammationem ventriculi periculoſiſſimam inferunt, de qua HILDANUS *Cent. 1. obſerv. 34.* ubi notat Inflammationem ventriculi cum febre ardente & horrendis ſymptomatibus conjunctam ex deglutita acicula, Inflammatur rariſſimè ventriculus integer, id quod eſt malum adeò furioſum, ut penitus ſit deſperatum; aut ſaltim unum alterumvè ejus orificium.

DIAGNOSIS.

Quoad Signa: Inflammatio ſtomachi facilè cognoſcitur imprimis, ubi cum febre ardente acuta conjunctus eſt ſimul aliqualis tumor in præcordiis, circa ventriculi regionem ſub coſtis nothis dolens inſigniter, cum gravi æſtu ejuſdem loci, ſiti inexplebili, corporis jactatione, & vigiliis.

Malum eſt, ut dixi, peracutum, ſuperveniunt ſubinde deliria, item convulſiones non rarò lethales, ſpeciatim ſi orificium unum alterumvè fuerit inflammatum; nauſeant ægri, & aſſumta ferè evomunt.

Non confundantur autem, ſed diſtinguantur Inflammatio ventriculi cum inflammatione lobi hepatis, vel muſculorum rectorum abdominis, ubi ventriculo incumbunt. Nam *in Ventriculi Inflammatione ardor & dolor magis in profundo ſunt; hepatis autem Inflammatio magis circumſcripta eſt*; muſculi verò recti externam abdominis in thoracis confiniis occupant regionem, ac dicta ſymptomata magis extrorſum vergunt.

Item Inflammatio ſtomachi rarò eſt ſenſibilis, nec poteſt contangi; Loborum verò hepatis muſculorumque abdominis nunc patent ſenſibus, nunc manu contrectari poſſunt.

Porrò in Ventriculi Inflammatione ſæviſſima & peracuta adſunt ſymptomata, ſecus ac in loborum hepatis & muſculorum abdominis inflammationibus; in his ſiquidem mitiora urgent ſymptomata.

PROGNOSIS.

Ventriculi Inflammatio *eſt malum peracutum*, ex quo pauci evadunt, tertio vel quarto die finiri ſolet, & ferè ſemper lethalis eſt, imprimis ubi in principio ſunt vires infractæ.

Interdum, ſed rarò, ad ſuppurationem tendit; Quo facto, melius eſt, ut abſceſſus aperiatur intra ventriculum, & per inferiora excernatur, quàm ſi extra ventriculum intra abdomen effundatur; quod malum; pus enim peritonæum aut inteſtina inficere, aliamvè quampiam partem, & mediante gangræna ægrum interficere ſolet.

CURA.

Quoad CURAM: hæc eodem modo ſe habet, atque *reliquarum Inflammationum in genere* Curationes. Ante omnia ſudoriferis tumorem diſcutientibus inſiſtendum eſt. In ſpecie tamen cautio in Venæ ſectione adhibenda eſt, quod monet FORESTUS *l. 10. Obſervat. 1.* ne plus, quàm opus ſit, ſanguinis evacuetur. Cùm enim gravia ſymptomata affectum hunc comitari ſoleant, ſyncope etiam, ob dolorem vehementem & virium ſummam imbecillitatem, propterea, ne vires nimis proſternantur, ſumma cautio hic adhibenda erit. PURGATIO verò in principio & progreſſu morbi non eſt adhibenda; irritando enim ventriculum, magis malum exaſperat, uti hoc confirmat exemplo quodam ab alio petito FORESTUS *l. 10. Obſervat. 31.* de puella, quæ cùm tertia die ab Inflammatione ventriculi ſumſiſſet purgans, quinta die interiit. Clyſmata tamen blanda & abſtergentia convenienter injici poſſunt: vid. FORESTUS *l. 19. Obſervat. 31.* Aliàs in Cura primatum obtinent ſudorifera.

REMEDIA igitur INTERNA in principio & incremento ſunt ex *papav. rhœad. & carduo benedicto*, imprimis ex nitro parata, ut in ſpecie nitro antimoniato; ſicuti ſolo nitro, tam *purificato* quàm *fixato*, *Decocto hordei* ſoluto & ſæpiùs propinato, curavit filiam ſuam Inflammatione pylori laborantem LINDANUS *ſuper Hartmannum*. Unde illud poſſumus præſcribere ita:

♃. *Decoct. hord.* ℔j.
Nitri depur. vel antimoniat. ℥ß.
M. D. S.
Potio refrigerans.

Præterea potui inſerviat *Infuſum* aut *Decoctum liquiritiæ raſæ in* aqua ſimpl. cùm ſucceſſu adhibitum in Ventriculi Inflammatione à RULANDO, *vid. ejus Theſaur. pag. 175.* Conveniet & hoc præſertim cum nitro depurato aut ſpiritu nitri dulci in parva quantitate imprægnatum, ſæpius hauſtum non incongruum eſt ad Inflammationes Ventriculi; ſicuti etiam *ſpiritus nitri dulcis* copioſè poteſt exhiberi. Porrò mixtura ſimplex, antimonium diaphoreticum, *antibecticum Poterii*, cum nitro depurato miſtum & propinatum convenienter uſurpari poſſunt. *Saccharum* etiam *Saturni*, item cryſtalli mineræ Saturni paratæ ex minera cum ſpiritu nitri, cum aceto deſtillato acuato, ſunt egregiæ;

Vel

♃. *Nitri depur. vel antimoniati* gr. xv. ad ℈j.
(melius eſt in hoc caſu depuratum & antimoniatum, quàm fixum.)
Antibect. Pot. ℈ß.
Sacch. Saturni gr. v.
M. f. pulvis pro doſi;
D. S.
Pulvis refrigerans.

Vel

♃. *Pulpæ tamar.* ℥ij.
Tartari vitriolat. Tach. gr. xv.
Bez. mineral. ℈ß.
Cum *ſyr. viol.* q. ſ. f. Bolus;
D. S.
Bolus refrigerans.

Quoad EXTERNA Inflammationi ventriculi convenientia; laudant quidam, imprimis DEODATUS *in Panth. Hygiaſtico*, ſuccum cancrorum fluviatilium, calidè cum unà cum aceto ſubactum, in principio applicantes; qui tamen minus convenit: quin potiùs proderunt cataplaſmata vel Unguenta ex plantis aromaticis in vino vel aqua

aqua decoctis parata, ut ita partim diſcutiatur, partim ad ſuppurationem blandè promoveatur. In principio fotus ex *chamom.* & *roſis rubris* imprimis convenit, in vino aut ſaltim aqua coctis, & crebriùs applicatis. Vel fiat fotus aut cataplaſma ex foliis caulium rubr. ſcabioſæ, dentis leonis, ficubus, uvis paſſis & ſimilibus, quæ in ſero lactis decoquantur, & ita externè applicentur. Aquam plantaginis & ſolani cum ſaccharo Saturni pro fotu inſigniter commendat PARACELSUS ad Curam inflammationis ſtomachi. Quod ſi ad ſuppurationem videatur vergere malum, fiat *fotus* vel cataplaſma:

♃. *Fol. branc. urſin.*
Rad. alth.
Roſ. rubr. an. M ß.
Quibus ad putrilaginem coctis, adde
Farin. hord.
Flor. chamom.
Sem. fœn. Græc. an. ℥ß.
cum *oleo roſar. & chamomill.* f. Cataplaſma.
D. S.
Cataplaſma emolliens.

Quo tempore, præter mox laudatam *ſcabioſam*, & internè, *paſſulæ cum ficubus malva*, & ſimilibus, in *ſero lactis* coctis, adhiberi poſſunt.

Tandem, ut citiùs maturetur abſceſſus, fiat cataplaſma ex ſtercore columbino & fermento, ad imitationem SENNERTI *l. 3. Prax. ubi de Inflamm ventriculi*, quod fortius eſt, & ad apertionem abſceſſus diſponit.

♃. *Sem. fænugr.* ℥iij.
Sterc. columbin. ℥ij.
Ferment.
Mell. an. ℥j.
Olei chamomill. ℥iß.

M. pro Cataplaſmate, quod applicetur ſtomachi regioni inflammatæ. Quoad abſceſſum: internè convenit *terebinthina* egregiè, qua nihil melius eſt, quocunque modo uſurpata; hæc enim cum *aqua abſinthii* mediante ovi vitello *ſoluta*, ſi bis tervè detur, reſolvit, maturat, mundificat & conſolidat abſceſſum, imprimis ſi cum aqua mulſa ſumatur; ſicuti etiam aqua, ſuccus, ſyrupus ſcabioſæ, & omnia ex herba hac parata, internè frequentiùs uſurpata, vel ſola vel cum melle miſta, ſimili modo conducunt & ſanant quoſcunque, præſertim ventriculi, abſceſſus, & diſponunt, ut is interiora versùs aperiatur. Quibus & ſpiritum tartari rectificatum nonnulli addendum ſuadent: e. g.

♃. *Aquæ ſcabiſ.* ℥ij.
Spiritus tartari rectif. vel *carm. de tribus* ℨj.
Syr. de ſucc. ſcab. ℥iß.
M. D. S.
Potio maturans.

Quod ſi aperto abſceſſu jam genitum ſit ulcus, uſurpetur *Decoctum hordei vel hyſſopi cum melle*, item *ſerum lactis* aut *lac chalybeatum*; mundificant & conſolidant: *Decoctum* quoque *rad. chinæ cum herba ſcabioſæ* paratum confert. Item *cornu cervi uſtum*, *terra ſigillata*, *bolus Armena*, &c. *Oleum ſeu balſamum maſtichi*, *cum oleo hyperici* expertum fuit in *Cultrivoro Pruſſiaco*; de quo vid. BECKERUS *p* 182. *de Cultrivoro Pruſſiaco*, ubi plura huc facientia reperiuntur.

Vel

♃. *Aquæ ſcabioſ.* ℥ij.
Menth. ℥j.
Cinnam. ſpirituoſæ,
Acet. deſtillatum an. ℥vj.
Lapill. cancr. præpar. ℨj.
Antimonii diaphor. ℈j.
Extr. flor. hyper. ℨß.
Syr. de ſymph. Fern. vel *ſcabioſ.* ℥j.
M. F. Potio: S.
Potio mundificans cochleatim ſumta,
Doſis cochlear. ij.
Extr. flor. hyper. liquid. ℨß.
Balſ. Peruv.
Sulphuris aniſ. an. ℈j.
M. D. S.
Balſamum os mundificans,
Doſis gutt. v.

Cæterum BARTHOLETUS *Tr. de Reſpirat.* ad aperiendum abſceſſum ventriculi ceu ſingulare hac in parte laudat lapidem Pavonium ſeu Malachiten, quem abſinthium redolere dicit, abſceſſum ruptum, in forma pulveris ad ℨj. aſſumtum, ſimul mundificantem & conſolidantem. Verùm cum nemo ſciat, qualis hic ſit lapis? miror, cur eum obtrudat.

Quod ſi ex acribus corroſivis aut ſimilibus aſſumptis arroſus aut exulceratus fuerit ventriculus, præmiſſo in principio vomitorio lacticinia, item *terra ſigillata*, ſunt convenientiſſima, item *tragacanthum* in aqua flor. roriſmar. ſolutum: vid. BARTHOLINUS *Cent. 6. Hiſt. 21.*

Vel

♃. *Mucilag. ſem. pſyll.*
Cydon.
Tragacanth. cum aquæ roſ. extr.
Syr. violar.
Roſat. ſolut. an. ℥j.
M.

Vid. BARBETTE *in Pr. p.* 134. & 136.

Alias rarum malum eſt Inflammatio ſtomachi; exempla tamen *videb. in* AMATO LUSITANO *Cent. 3. Curat.* 39. FORESTO *lib. 18. Obſervat.* 1. 30. 31. item ZACUTO LUSITANO *Med. Princ. lib. 2. Hiſtor.* 63.

ARTICULUS IV.

DE INFLAMMATIONE INTESTINORUM.

CAUSÆ.

JUxta ſtomachum etiam *inflammantur* ſubinde *Inteſtina*, quæ præter alias CAUSAS INTERNAS, omnibus reliquarum partium inflammationibus communes, interdum pertinacem & quaſi iliacam alvi obſtructionem, interdum herniam, interdum dyſenteriam immediatè ſuppreſſam, interdum quoque EXTERNAM læſionem, v. gr. violentam contuſionem, &c. præſupponunt. De ileo enim notum eſt, quod contumacem ſecum trahat inflammationem inteſtinorum; ſic de hernia quoque patet, quod inteſtina in loco hernioſo ad inflammationem perveniant. Inflamantur inteſtina, tam tenuia quàm craſſa, utut frequentiùs tenuia.

Ex *cauſis externis*, non tantùm à corporis incaleſcentia FORESTO *l. 21. obſ.* 18. ſed etiam abdominis refrigeratione inteſtinorum inflammatio obſervata fuit; qualem etiam obſervavit RHODIUS *C. 2. obſ.* 78. ab incurvata coſta ſpuria, colon pungenten.

DIAGNOSIS.

Quoad pathemata inflammationis inteſtinorum, quibus malum cognoſcitur, facilia; & quidem ſunt ea: quod in loco Inflammationis tumor quidam rotundus ac tactui renitens percipi ſoleat, quem Veteres in ſpecie CHORDAPSUM appellarunt, quia chordæ inſtar inteſtina convoluta ac indurata appareant; cui chordapſo confirmato, cùm ſæpiſſimè Iliaca paſſio ſuperveniat, hinc factum eſt, ut chordapſum & Iliaca paſſio pro ſynonymis habita fuerint, utut differentia intercedat ceu cauſa particularis, & chordapſi nomen traxerit ex traditione vulgari, qua inſtar chordarum inteſtina convolvi putantur.

Præterea in loco iſto intenſus ardor & vehemens dolor, in ſpecie pulſatorius, fixus, diſtendens, &c. percipitur. Gravis affectus eſt, habet cruciatus inſignes; ſed ſicut ſunt vehementiſſimi, ita breviſſimè durant. Alvus eſt occluſa, & podex non raro ſtrictiſſimè ſtringitur ſeu contrahitur, ut ne ſpecillum admittat; interdum interiora verſus retrahitur; quod quando fit, ſignum eſt certiſſimum, quod excrementa per os reiiciuntur, & tùnc vocatur Ileus. Hoc ſi eveniat clyſtere paulò ante immiſſo, ipſe clyſter per os redditur, quia inteſtina ſubinde ſuperiora verſus contorquentur. Febris adeſt acuta, lipyria, tepent extrema, uruntur interiora. Præterea urina interdum ſupprimitur, venter ferè inflatur, reſpiratio eſt difficilis, vires languent &c. Quod ſi tenuia inflammata ſint inteſtina, omnia ſymptomata graviora & periculoſiora eſſe ſolent, & ſitus doloris & caloris imprimis medium ventrem & regionem circa & infra umbilicum occupat, dolor & tormina ad ſuperiora magis vergunt, ſtomachi diſtenſio adeſt, ſpiritus anguſtia, nauſea & vomitus aſſidui, &c. Ubi verò afficiuntur inteſtina craſſa, omnia ſymptomata nonnihil ſunt remiſſiora, & ſitus peripheriæ inteſtinorum craſſo-

craſſorum, eorum affectum demonſtrat; dolor enim ad hypochondria magis pertingit, vomitus non ita continuò durat, ac lumborum adeſt gravitas.

PROGNOSIS.

Inflammatio inteſtinorum in genere *periculoſum* & peracutum *eſt malum*: quæ inteſtinum ileon occupat, periculoſiſſima eſt, breviſſimè durat, & non rarò intra biduum aut triduum curſum ſuum abſolvere ſolet, & facilè ac ſæpius in gangrænam & ſphacelum inteſtina inflammata terminantur; quæ inde patent, quod ſubitò ceſſet omnis dolor: Neque enim inflammationes internæ ſubitò ceſſare debent, ſed tractu temporis.

Omnis ergò ſubitanea ceſſatio doloris infallibile argumentum eſt extinctionis ſeu mortificationis partis: ſæpius etiam ſine Gangræna in ileum terminatur frequentiùs lethalem, unde perfecta Inflammatione inteſtinorum laborantes rarò evadunt ægri, ſed ſæpiſſimè intereunt.

Non rarò etiam in abſceſſum terminatur, cujus ruptura ad Inteſtinorum cavitatem tutior eſt, quàm ad cavitatem abdominis, dum per cavitatem inteſtinorum pus facilè evacuari poteſt, uti *ſupra Articul. anteced. de ventriculi inflammatione* dixi.

CURA.

In CURA tractentur leniter, ne irritentur crabrones, adeòque aut mortificatio aut ileus citiùs provocetur. Sanguis è *ſecta* in brachio *vena* revellendus, idque interdum etiam repetitis vicibus. Hinc ſi alvus aperta non ſit, CLYSTERES frequentes iniiciantur, iique tales, qui non requirunt longum tempus ad præparationem, quia morbus præceps, ſed ſit *εὐπόριστον*: verbi gr. ſolum *Decoctum hordei* cum *melle*, aut *ſaccharo rubro*, aut *nitri depurati* ʒj. ad ʒiij. Vel *clyſteres ex lacte* parati *cum ſaccharo violaceo*, vel *melle rutaceo*, vel *ex lacte* cum *ſucco plantaginis*, aut etiam ex lacte cum nitro depurato; Item *clyſter ex ſucco* aut *Decocto cancrorum fluviatilium*, qui tamen magis in inflammatione inteſtinorum craſſorum, minus in tenuium, prodeſt.

Vel ad imitationem BARBETTE *in Pr. l. 4. c. 7.*

℞. *Herb. ſemperviv.*
Tarax. an. M. j.
Tamarind. ℥j.
Sem. melon. ℥ß.
Tartari crud. ʒij.
coqu. in ſ. q. *Decocti hordei.*
Colat. ℥x. adde
Syr. roſat. ſolut. ℥j.
M. pro Clyſtere. S.
Clyſter leniens.

Hinc leniendi cauſa *externè* applicetur *cataplaſma* diſcutiens in lacte ejuſve ſero coctum. Præ cæteris commendatur hìc à LINDANO *omentum vervecinum*, animali vivo extractum, & ventri calidiſſimè impoſitum. Oportet igitur in eodem conclavi animal diſcindere, omentum extrahere, & leniter involutum immediatè abdomini imponere, pulvillis calidis ſuperimpoſitis. Si dolor non ceſſat, aliud omentum imponatur, imò tertium. Item paratum balſamum ex oleo ſaturni per deſtillationem, miſtum cum Oleo roſaceo, & externè inunctum, remedium eſt commendatum ab Hartmanno.

Quoad autem *interna*; ea ſunt, *quæ reliquis Inflammaitonibus*, in ſpecie pleuritidi *dicata*: ſpecialiter ergo conveniunt, præter diaphoretica & diſcutientia, nitrata, ſpiritus nitri dulcis, &c. qui certè egregius eſt. Oportet *internè* ſimul dare *anodyna*, v. g. *laudanum* opiatum, quibus ſi dolor ſucceſſivè remittat, & ſomnus ſuccedat, ſalva res eſt; ſi non, & delirium ſequitur, mors certa: Sin dolor ſubitò ceſſaverit, ex gangræna æger brevi moritur. Commodè etiam videtur præſcribi poſſe miſtura elegans BARBETTE, quam habet *in ſua Praxi cap. 7. lib 4. p. 231. ubi de ileo*; nempe

℞. *Aquæ prophylact.* ℥iß.
Roſar. ℥ß.
Card. bened. ℥iiiß.
Succi ſemperviv. maj. depur. ℥j.
Bezoard. mineral. ℈j.
Syr. de portulac. ʒxij.
Miſceantur.

Hauriatur cochleatim ſubinde benè tecto corpore. Aut loco hujus,

℞. *Aquæ card. ben.* ℥iij.
Aceti ſambuc. ℥ß.
Succ. ſemperviv. maj. depur. ℥j.
Rob. ſambuci ʒij.
Bezoard. mineral. ℈j. ad ʒß.
Syr. de portulac. ʒvj. ad ℥j.
M. F. Potio: S.
Potio diſſolvens, cochleatim ſumenda.

Item ſaccharum ſaturni, aut Oleum ſaturni per deliq. paratum, ſimiliter conveniunt internè.

ARTICULUS V.
DE
INFLAMMATIONE ANI.

CAUSÆ.

CÆterùm juxta inteſtina frequentiſſimè eorum extremitas ſeu *Recti exitus*, *Anus*, *etiam inflammatur*; idque à violentia CAUSÆ EXTERNÆ, contuſione nempè, aut vehementi concuſſione, ut ex equitatione nimia, quale exemplum obſervatur *in* FORESTO *lib. 23. Obſervat.* 13. item ex irritatione externa per acria facta, quando nempè abhibentur chartæ vitriolatæ aut piperatæ podici pro anitergo, quale exemplum habet PLATERUS; Vel ex INTERNA CAUSA, inter quas imprimis hæmorrhoides ſuppreſſæ, aut etiam cæcæ, inflammationem in inteſtino recto ſeu ano excitare ſolent.

DIAGNOSIS.

Signa autem Ani inflammati ſunt *neceſſariò* dolor ejus inſignis pulſatorius, qui propter arterias hæmorrhoidales & ſanguinis impeditum motum ſequitur, & tumor adeſt nunc magis nunc minus ſenſilis.

Dolor quoque ac ſenſus ardoris nunc in profundo ſeu parte interna, nunc in parte magis externa hæret, in qua palpari poteſt digito non immiſſo, ſed externè applicato, aut ano preſſo interdum tumor oculis inſpici poteſt.

Peculiariter quoque foramen ſeu prodex ipſe; circulus nempè ultimus inteſtini recti, introrſum verſus retractus percipitur, alvus difficulter redditur, accedit febris, &c.

PROGNOSIS.

Quoad eventum; Inflammatio hæc Ani ſæpè eſt periculoſa, & niſi maturè diſcutiatur, riteque tractetur, in gangrænam, in abſceſſum abit, & hic *in fiſtulam* difficillimæ curæ; quæ fiſtula interdum penetrat in veſicam, hinc crepitus & ſtercora ſubinde per veſicam emittuntur.

CURA.

Quoad CURAM ergò, mox in principio oportet revellere *ſecta vena* in brachio, & hinc ante aliorum applicationem opera danda eſt, ut protinus alvus ſolvatur & aperta ſervetur. Fit hoc quidem cum aliquali dolore & Inflammationis aggravatione; omnia tamen hæc ſymptomata graviora fiunt, ſi fæces retentæ aut induratæ poſtmodum excernuntur: Ob id ergo protinus *clyſter* leniens & emolliens ex lacte, ac etiam ex alio decocto emolliente in lacte paratus, vel ex decocto foliorum & florum verbaſci, parietariæ, & foliis meliloti iniiciendus, addatur ſaccharum. Quod ſi verò induratæ jam ſint fæces, ʒj. *ſalis gemmæ*, potenter diſſolventis eaſdem, addenda. Quod ſi unum clyſma alterumve injectum & rejectum non ſufficiat, aliud iniiciendum cum oleo rapiſtri, ſeu rapi ſylveſtris & lini miſtum; hoc enim eſt appropriatum, & ſic præcavetur abſceſſus: Suſpenſa autem quaſi manu & blandè clyſma applicandum, ne dolor & ardor augeantur. Formulas dedi *ſupra ſect. 9. cap. 1. artic. 2. ubi de paſſione iliaca.* Sin verò minus externa talia ſcopo ſuffecerint, aut clyſmata nequeant iniici ex metu majoris irritationis, convenientiſſimum erit, ut per blanda *paſſulata* aperiatur alvus & fluida ſervetur, uti audiviſtis *ſupra l. 4. & ſect. 17. cap. 3. Artic. 6. ubi de malo hypochondriaco.* Acria enim quæcunque, fortiùs inteſtina ſtimulantia,

tia, ac inter ea imprimis laxativa reſinoſa, fugienda, ne horum viſciditate malum reddatur pejus; hocq; probè obſervetur in fiſtulis ani, quæ per reſinoſa ſemper ſolent exaſperari; ac proin paſſulata lenientia ſufficiunt.

EXTERNE foveatur anus cum Decocto agrimoniæ & menthæ Saracenicæ ex aqua & aceto, vel horum loco *cum vino* coctarum, quod eſt appropriatum diſcuſſivum in Inflammatione ani; Vel decoquantur hæc ſimplicia in aqua calcis vivæ, quod decoctum ita medicatum nobiliſſimum eſt, in ſpecie ſi metus gangrænæ imminet; vel etiam aqua calcis vivæ, in qua ebullierit chamomilla, commodè adhibetur Folia etiam & *flores verbaſci in aqua* vel ſero lactis *cocta* pro fotu itidem egregiè conveniunt ad hujuſmodi calidos abſceſſus; quibus *folia ſolani & portulacæ*, aut etiam ſi dolor nimis urgeat, commodè parum *fol. hyoſcyami* ſimul addendum eſt, cautè tamen: *Mucilago ſeminis pſyllii* aut *cydoniorum cum aqua ſempervivi extracta*, addito *ſaccharo ſaturni*, & applicata, eſt utilis. Sin acrimonia orta acribus externis, nil melius eſt quàm lac, vel ſimplex vel cum linaria, chamomilla, ac floribus ſambuci decoctum, & in forma fotus vel cataplaſmatis calidè admotum: item *lac* cum albumine ovorum agitato miſtum, & ita pro fotu applicatum, convenit etiam in podicis ardore & Inflammatione, in ſpecie piperatorum & rerum adurentium contactu facta, teſte PLATERO *in Obſerv.*

Et hactenus dicta in incipiente Inflammatione poſſunt uſurpari.

INTERNE diaphoretica & ſudorifera blanda ſunt optima.

Quod ſi Inflammatio ani diſcuti nequit, & jam factus ſit abſceſſus, præter emollientia & reſolventia imprimis confert *balſ. ſulphuris* ad extra *Rulandi*, ex *ſulphure* cum *oleo papaveris* paratum, quod optimum eſt remedium, & deſcribitur ab HARTMANNO *in Prax. Chym.* ubi *de mamillar. affectibus*; hic enim & maturat & mundificat, & conſolidationem promovet, & præprimis imminentes fiſtulas præcavet:

Item

℞. *Lact. chalybeat.* ℔j.
Terebinth. cum vitell. ovi ſol. ℥vj.
Mell. roſati ℥j.
M. pro Enemate, pro exulceratione inteſtini recti:
D. S.
Clyſter ulcerationem mundificans.

Item præparetur *Unguentum Nicodemi*, ut vocatur, & deſcribitur in *Antid.* WECKERI, quod *balſ. ſulphuris* permiſtum optimum erit remedium pro curando hujuſmodi abſceſſu. Hoc ipſum tamen maturè faciendum eſt, quia aliàs in fiſtulam degenerat, quæ interdum in veſicam urinariam hiat.

Ad HÆMORRHOIDUM EXULCERATIONEM Linimentum ex auro fulminante, cum oleo amygdalarum dulcium paratum, ſingulare eſt Anglorum experimentum.

Sin abſceſſus in fiſtulam abierit, hæc facilè non curatur; optimum tamen remedium eſſe dicitur *oleum dulce mercurii*, quod vid. in AGRICOLÆ *Commen. in Poppium.*

INTERNE, ubi Inteſtinum rectum exulceratum, uſurpari poſſunt Potiones vulnerariæ; e.g.

℞. *Herb. heder. terr.* M.ij.
Plantag.
Sanic. an. M.ß.
Raſ. Cornu Cervi ℥iij.
Coqu. in ſ.q. *aquæ*;
Colat. ℥viij. adde
Syr. corallor.
De ſymph. Fernel. an. ℥j.
M. D. S.
Potio vulneraria conſolidans & mundificans,
Ter hauriatur in die cum gutt. 4. balſ. ſulphuris.

ARTICULUS VI.

DE

MESENTERII INFLAMMATIONE ALIISQUE AFFECTIBUS,

& inde orto

ABSCESSU.

PErgimus ad MESENTERII INFLAMMATIONEM, cujus tumores & inde nati abſceſſus ſanè ſæpiùs ſunt origo & fons *chronicorum* & latentium admodum *morborum*, & fomes mirabilium turbarum & complicatorum affectuum, qui latentes mirè vexant ægros, & Medicos inſigniter turbant; ſicut & variformes ſunt paſſiones, quæ ex affecto meſenterio originem ducunt. Affectus hi adeò latentes ſunt & occulti ex eo, quoniam difficillimè cognoſcuntur, cùm meſenterium *in profundo ſitum*; aliis quoque partibus hinc inde circumſeptum ſit, & propter ſenſum obtuſum minus clara ſint ejus pathemata, unde ſæpiſſimè & ægros & Medicos fallunt, ut rarò de his poſſimus eſſe certiores. Accedit prætereà & hoc, quod corpus meſenterii variis glandulis ſit infarctum, quæ ipſæ diverſimodè affectæ ſimiliter varia abdominis ſymptomata inferunt, tàm per ſe, quàm ratione lymphæ, adeoque evenit, ut tam intricati affectus oriantur. Item accedit *textura*, divaricatio & diſtributio *nervorum* per meſenterium ſparſorum varia & mirabilis, unde uno affecto aliæ etiam partes facilè per conſenſum ſimul afficiuntur, ut nequeamus ob id rectè diſtinguere proprios MESENTERII AFFECTUS ab aliis. Affectus ſeu morbi, qui vitio meſenterii oriuntur; tumores & abſceſſus; ſunt varii & vagi, interdum frequentiùs; idque in paulò obeſioribus, plus minus doloroſi; nunc circa dorſum & lumbos dolorem, nunc in abdomine, ac præſertim circa umbilicum, tormina inferentes, lenti tamen omnes & diuturni; ſubinde cum *febricula erratica* complicati, ac continuis aut ſaltim vagis æſtuationibus & intercurrentibus interdum horroribus levibus comitati; quæ ſymptomata propria ſunt ferè membranoſis partibus affectis. Corpus ſimul ut plurimum ſucceſſivè emaciatur, reſpiratio evadit difficilior, & ſubinde aliquid moleſti, quod ipſi ægri ſatis explicare nequeunt, in profundo abdominis circa & infra umbilicum & circa præcordia ſe perſentire affirmant. Venter nunc inflatur ac plus minus tumet, ut interdum ægri quaſi tympanitide laborare videantur; nonnunquam tenditur abdomen, nunc ad interiora dorſum verſus quaſi retrahitur; dolor autem & tumor lumborum aut abdominis ſubinde per intervalla recurrit, & ſæpè multis annis affligit; flatulentiæ plures inſimul ægros vexare ſolent. Frequentiſſimè tamen Meſenterii Inflammationes alii tumores inde nati & occulti abſceſſus ſequuntur; hinc etiam variis glandularum tumoribus duris (cirrhoſis & ſtrumoſis meſenterium afficitur, qui nunc ſuppurantur, nunc manent ſine ſuppuratione, ſicut & ſteatomata, atheromata, melicerides & ſimiles tumores intra duplicaturam meſenterii congeruntur. Infantibus, quibus affectum eſt meſenterium, non rarò atrophia & tumores quaſi tympanitici abdominis ſupervenire ſolent. *Febres ardentes* ceu metaſtaſi critica in abſceſſus meſenterii terminantur; quin & aliis febribus aut morbis complicatæ *Inflammationes*, & inde nati *abſceſſus meſenterii*, eos intricatos & moleſtos magis reddunt, unde non ineptè exinde SENNERTUS derivat febres ſemitertianas *l. 3. Prax. p. 445.*

CURANTUR tamen hæc pathemata meſenterii ferè ut alii chronici affectus, cachectici aut hypochondriaci, *internè* quidem per *ſalia ſalſa, tartarea, vitriolata, nitroſa, abſtergentia*, & hinc per *martialia* & *volatilia*, item *aromatica, amara, aperientia* aut *hepatica* vulgò dicta, interpoſitis blandis *purgantibus*, quem modum *ſuprà Sect. 3. & Sect. 17. Cap. 3. Artic. 1. de Cachexia* tetigi: Tractentur tamen cautè & ſine violentia; aliàs exaſperantur & deteriores evadunt ob nervos tunc irritatos. *Externè emplaſtrum ex gummatibus, de cicuta, de nicotiana, emplaſtrum Vigonis de ranis cum Mercurio, vel ex gummatibus & mercurio,* deſcri-

deſcriptum à BARBETTE *in Anat. Pract. p.* 557. Plura videb. *ſuprà Sect.* 3.

Multa prætereà *tumorum & abſceſſuum* occultorum in *meſenterio* hinc inde proſtant obſervata: v. g. *Callum inter venas* meſenterii natum lethalem; item *Calculos* in meſenterio, refert SCHENCKIUS *in Obſervat. l.* 5. *Hydropem à veſiculis* meſenterii recenſet TULPIUS *l.* 2. *Obſervat.* 34. Meſenterium *lapidoſum*, hinc atrophiam lethalem PANAROLLUS *Pent.* 5. *Obſ.* 19. *abſceſſum* meſſenterii, ubi *cum pure ſimul vermiculi* excreti, THONERUS *l.* 1. *Obſerv. p.* 173. Tumorem meſenterii durum circa medium pancreas per emollientia curatum videbitis à FORESTO *lib.* 21. *Obſerv.* 1.

Ex *ſcirrhoſo meſenterii tumore* hecticam incipientem, menſes albos, tormina TRINCAVELLIUS *l.* 3. *Conſil.* 22. *p.* 372. *Menſenterium ſcirrhoſum* in hyſterica in M. A. N. C. *Ann.* 4. *Obſ.* 32. *p.* 107. *Glandulas* meſenterii *induratas* & auctas, ventrem tumidum reddentes, apud PLATERUM *l.* 3. *Obſervat. p.* 464. Sed de his & ſimilibus meſenterii affectibus, tam veris quàm falſis, præ cœteris omnium optimè ſcripſerunt FERNELIUS *in Pathol. ſpeciali*, & poſt hunc MATTHÆUS MARTINI *de Morb. Meſenterii abſtruſioribus*, qui laudem meretur, & *hinc* SENNERTUS *l.* 3. *Prax. ubi de Meſenterii Morbis*. In his utut vera falſis, & bona ſint miſta malis, cùm licèt non theoriam plauſibilem, ſed pro temporis illius ratione mancam, ex ſanguinis circulatione, lymphæ & glandularum obſervatis aliiſque hodiernis experimentis emendandam, nec remedia bonæ notæ offerant; horum tamen *Hiſtoriæ* obſervatæ, *Diagnoſis*, *Prognoſis*, & *Praxis* ſatis commoda, pro ulteriori indagine uberiorum occaſionem ſubminiſtrant.

Speciatim jam *conſideranda eſt meſenterii Inflammatio*, & hanc ſubſequens *Abſceſſus*.

Satis autem frequentes ſunt meſenterii Inflammationes, quoniam copioſiſſima habet vaſa ſanguifera, ſimulque copioſiſſimis inſtructum eſt glandulis, unde facilè excitatur Inflammatio, utut ferè cum aliis morbis conjungatur, ac ſub aliis morbis ſe præſentare ſoleat, idque imprimis, dum illud ob varios caſus inflammationem pati queat; in ſpecie accedente inteſtinorum affectu: Vnde meſenterium nunc ſolum, idque rariùs, nunc unà cum inteſtinorum parte, inflammari ſolet. Si hoc, melius eſt pro Medico, qui ita faciliùs eam cognoſcere poteſt; pejus pro ægro magis patiente, quale exemplum habet CHIFFLETIUS *obſ.* 31. de Meſenterii & Inteſtinorum Inflammatione cum umbilici dolore conjuncta.

CAUSÆ.

Ex cauſis, quæ Inflammationem Meſenterii inducunt, præter eas generales Inflammationum reliquarum CAUSAS, *duæ* imprimis ſunt *ſpeciales* in *meſenterio*, nempè *dyſenteria & hernia*: *Dyſenteria* enim pravè curata, in ſpecie ſuppreſſa, ac adſtringentibus intempeſtivè tractata, ſæpiſſimè in Inflammationem Meſenterii periculoſam & lethalem degenerat; obſervante hoc HILDANO, LAMONIERE, & MATTHÆO MARTINI *c.* 1. *p.* 27. Quoad *Herniam* verò, dum in hac, ubi cum inteſtinis tenuibus meſenterium ſimul in ſcrotum deſcendit, non poteſt non meſenterium contractum aut vitioſè compreſſum ſanguinis circulum turbare & impedire, & ita Inflammationem incurrere. Præterea & *febres ardentes* per metaſtaſin quaſi criticam materiæ morbificæ in meſenterii abſceſſum terminantur, ut *ſuprà jam dictum*.

DIAGNOSIS.

Quod attinet SIGNA DIAGNOSTICA, Inflammatio hæc non ſecus ac reliqui ejus tumores & abſceſſus, difficulter COGNOSCUNTUR, quia latent in profundo, & ſæpius ſunt indolentes; aut dolentes licèt, pro uterinis, colicis aut nephriticis pathematis ſubinde habentur, cùm nauſea & vomitus ſubinde accedant. Nihilominus tamen in *Inflammatione Meſenterii* percipitur quaſi *pondus in abdomine*, ac imprimis in ejus profundo, quod in ſpecie ſenſibile fit, dum æger ſe in lecto volvit; *ardor* ſimul adeſt non rarò præcordiorum aut circa umbilicum; *dolor pulſatorius* in profundo abdominis, cum leni tamen ardore abſconditus; cum quo etiam ardore percipitur tenſionis quidam *ſenſus* ſub ventriculo & circa ejus regionem, & in abdomine, idque tamen citra vehementem, & quæ non niſi preſſu animadvertitur, duritiem; interdumque adſunt egeſtiones chyloſæ ac plus minus ſeroſæ, citra tamen ventriculi vitium præſens excitatæ. Ratio facilè patet. Dolor vehemens aut acris adeſt nullus, ſed tenſivus, obtuſus, plus minus pulſatorius urget. Adſunt *ſigna Inflammationis* reliquarum abdominis partium, quæ aliàs facilè confunduntur.

Obſervandum ergò, ne confundatur *Inflammatio umbilici* cum Inflammatione Meſenterii, ſed probe diſtinguenda eſt. Nam umbilicus in parte ſui interna non externa, circa muſculos rectos non rarò inflammatur & ſuppuratur; unde pus per eum evacuatur. Nempè in umbilici inflammatione circa regionem ejus in profundo dolor magis ſentitur, tumor apparet prominulus & propior, qui in meſenterio eſt remotior, ardor & febris ſunt magis intenſa, ægerque in abdomine majorem tenſionem perſentiſcit; Quando verò Inflammatio ad abſceſſum pervenit, percipit tunc horrorem, interdum rigorem, cum ſuperveniente inſigni æſtu.

Cauti etiam ſimus, ne Inflammationem inteſtinorum confundamus cum Inflammatione Meſenterii: Nam circa umbilicum tres vel quatuor ſunt digiti, ubi imprimis locus eſt menſenterii, in quo præ aliis tangi atque cognoſci poteſt ejus Inflammatio aut abſceſſus; Nam ſi ipſi non adeſt Inflammatio, non poteſt percipi tactu ſi ipſe umbilicus inflammatus, percipitur propior tumor, qui in meſenterio eſt remotior.

Febres diverſæ etiam in Meſenterii Inflammatione & Abſceſſu adjunguntur, pro diverſitate loci inflammati: Sin profundè Meſenterium inflammatum, utplurimum febres non ſunt *continuæ*, ſed *lentæ*, *languidæ*, abſque ſiti inſigniori aut gravioribus ſymptomatibus, & quæ interdum circa veſperam exacerbantur, oriuntur: Interdum nulla febris indicia adſunt; teſte RHODIO *c.* 2. *Obſerv.* 95. Sin verò circa exteriores ejus partes, ubi reliquis abdominis contentis viſceribus jungitur, Inflammatio meſenterii accidat, prælertim cum inteſtinis, tunc ſymptomata dicta omnia exiſtunt graviora, febres ardentes plus minus acutæ, non rarò ſemitertianæ conjunguntur, & graves dolores affligunt, innuente SENNERTO *cap. de Inflammat. Meſenterii lib. Prax.*

In genere, dum *ſuppuratio* fit, ut aliàs in quavis inflammatione, febris, dolor & ſymptomata reliqua fiunt graviora. Dum *Apoſtema ſuppuratum rumpi incipit aut rumpitur*, HORROR INSIGNIS, *interdum* RIGOR quatit ægrum, *cum ſuperveniente æſtu* non rarò inſigni, quem puris, præſertim per alvum, excretio ſucceſſivè comitatur: Confer. HORSTIUS *lib.* 14. *Obſ.* 25. & 26. item BARTHOLINUS *Centur.* 4. *Epiſt. pag.* 49. & *c.* 4. *Hiſtor.* 96.

PROGNOSIS.

Quoad PROGNOSIN; Inflammationes meſenterii aut reſolvuntur, aut frequentiſſimè ſuppurantur, & in abſceſſus abeunt, aut diutiùs durando, in ſcirrhos degenerant, qui non tam in meſenterio inflammato, quàm ejus glandulis obſervati ſatis ſunt.

In Obſtructionibus meſenterii ſupervenientes *cruentæ dejectiones* ſubinde ſalutares ſunt: vid. BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hiſt.* 41.

Suppurationes Meſenterii admodum ſunt lentæ, ac non niſi tardè ſuum abſolvunt curſum, unde etiam ægros vix in conſuetis functionibus impediunt. Diuturno hoc malo afflicti ſucceſſivè aut ad *tabem & hecticam*, aut tandem ad *cachexiam* deveniunt. Eructante pure, poſt abſceſſus ruptionem, alium in locum quàm in alvum, excretioni idoneum non reperiente, gravis affectus *colicæ* ſimilis non rarò obſervatur. Sin verò in abdominis cavum effundatur, tunc membra vicina vel inficit, ut gangrænam concipiant, vel acredine corrodit, & malorum quamplurimorum autor eſt.

Interdum abſceſſus ruptus optimè non tantùm per alvum, quod ſæpius, quàm, quod rarius, per urinam, rariſſimè per uterum expurgatur, inteſtina corrodit, & eadem ſiderata ſeu ſphacelata reddit: Exemplum ſuggerit TULPIUS *Obſerv.* 37. *l.* 2.

Vt autem *diſcernatur*, *nec confundatur*, *excretio purulenta* facta ex *meſenterio*, ab *excretione purulenta vitio exulcerationis inteſtinorum*, obſervetur hoc *ſignum diſtinctivum*, quod

quòd ſi *confertim* uno impetu, *& copioſè*, & ſine dolore, per alvum fluant purulenta, eaque plerumque permixta cum ſanguine plus minus, ex meſenterio eſſe: quod *ſi verò* purulenta *pauciora*, & *tardiùs* cum magnis torminibus ac præcedente febre acuta ſenſim ac ſucceſſivè effluant, ſignum eſt, *eſſe ab ulcere inteſtinorum*, ac horum cum meſenterii ſimul conjuncto.

Obſervationes ſingulares ac præ aliis curioſas Inflammationis Meſenterii, ejuſque abſceſſuum, cum graviſſimis ſymptomatibus, ſecuta tamen excretione copioſa purulenta, videbitis in BARTHOLINO *Cent.* 4. *Epiſt. p.* 490. item in *C.* 4. *Hiſt. p.* 96. ſicut etiam rarum eſt, quod refert RHODIUS *cap.* 2. *Obſ.* 95. de Abſceſſibus meſenterii interdum ſine febribus obſervatis, utut, uti dixi utplurimum adſit febris lenta; & TULPIUS *l.* 2. *obſ.* 37. ubi notabilem habet caſum, Inflammationem ſcilicet meſenterii ſuppurati, & ad ſphacelum diſpoſiti.

Porrò evenit interdum in Meſenterii abſceſſu, ut emittatur urina copioſa, eaque laudabilis cum ſedimento laudabili; quod ſi fiat ſine levamine ægri, quin potiùs cum incremento dolorum, malum eſt; innuit enim fluxum colliquefactivum, ægrum tabi ac hæticæ, brevique poſt morti traditurum.

C U R A.

CURA *ferè* cum reliquis *Inflammationibus* eſt eadem, mutatis ſaltem mutandis, ratione nempè partis affectæ, & conjunctorum ſymptomatum.

Notandum ſaltem, quod venæ ſectio nil proſit, nec ipſo morbo, nec ſanguinis effervefcentia febrili adeò acutis exiſtentibus. Præ cæteris tamen ſanguinis quibusvis evacuationibus *vaſorum hæmorrhoidalium apertio*, præſertim per *hirudines* applicatione facta, ſuo cum fructu *in meſenterii morbis* inſtitui ſolet, natura monſtrante viam & per dicta loca ſubinde felici cum ſucceſſu ſe ipſam exonerante.

PURGATIO quævis propriè ſic dicta ſeu vehemens ex ſe & per ſe potiùs eſt nociva, irritat crabrones, & abſque euphoria ægri evenit. *Clyſmata* verò emollientia, lenientia, abſtergentia & anodyna, pro circumſtantiarum ratione ſubinde injecta, imprimis quando jam per alvum purgatur abſceſſus, ſæpiùs ſunt utiliſſima.

De cætero tota Inflammationis meſenterii *Cura* conſiſtit in *reſolventibus* & *emollientibus*, ut rectè loquitur HARTMANNUS *in Pr. Chym.* illis quidem reſolventibus *internis*; his verò emollientibus *externis*. *Interna* ferè ſunt nota ex ſuperioribus, præter quæ in ſpecie *tartarea*, v. g. *tartarus vitriolatus*, *liquor terræ fol. tartari* ritè paratus, *tinctura tartari*, *ſpiritus tartari ſimplex*, aut *carminativus*, *tinctura vitrioli martis Zuvelfferi*; item alia blanda *Martialia eſſ. martis cum ſucco pomorum*, *tinctur. tartariſata Martialis Ludovici*, item *eſſentiæ amaræ* aperientes dictæ, ut *abſinthii*, *centaurii min. fumariæ*, *carduiben. chelidonii majoris*, gummi ammoniacum, &c. Quibus adjungenda ſunt, ſpeciatim ſi febris lenta adſit, diaphoretica; antimonialia; unde *antimonium diaph.* præſertim *martiale*, hinc etiam bezoardicum martiale, antihect. Pot., & ſimilia in morbi curſu ſunt præſtantiſſima & frequenter uſurpanda. *Externè* applicatum *emplaſtrum de cicuta* uſitatum, vel ſolum, vel cum *gummi ammoniaco* ſubactum, juxta curioſam HARTMANNI compoſitionem, eſt egregium in tali caſu; hac tamen ſimul obſervata *cautela*, ut, *ſi citra dolorem* emplaſtrum hoc emolliat, & inflammationem diſcutiat; res bene ſe habeat; *ſin verò dolorem* intendat & *exacerbet*, malum ſignum eſt; certùm enim eſt, factam jam eſſe inflammationem ac abſceſſum, adeòque emplaſtrum removendum erit, & ab eodem abſtinendum. Aliàs quoque præter conſueta *emplaſtra*, *cataplaſmata* & fomenta emollientia ex *betonica*, *ſolano*, *agrimonia*, *chamomilla*, *verbaſco*, *meliloto*, *liliis albis*, *abſinthio*, & ſimilibus in vino coquenda, & cum ſpongia vel aliis appropriatis applicanda, conducunt. Quod ſi cum Inflammatione & Abſceſſu Meſenterii febris lenta plus minus conjungatur, internè martialia & antimonialia reliquis ſuprà enarratis addantur remediis, præſertim *lap. cancr. antihect. Pot.* &c, *cum pauco ſale ammoniaco* ſocianda erunt.

His ipſis vel *reſolvitur* Inflammatio & abſceſſus, vel ut plurimum *ſuppuratur*, unde rupto abſceſſu ſequitur tandem puris utplurimum per inteſtina vel per urinam excretio, eaque in principio confertim, & poſtmodum ſucceſſivè, continuatur ad perfectam uſque abſceſſus expurgationem, Interdum remittit puris excretio, poſt aliquot dies tamen recurrens, idque crebriùs, mutatis ſic vicibus, quando nempè tanquam in vomica purulentia ſucceſſivè colligitur, donec in quanto ſufficienti collecta, excernatur. In hujusmodi ſuppurationibus & abſceſſibus meſenterii adhuc notabile eſt, quod refert MARCELLUS DONATUS *in Hiſtor. Med. Mir. lib.* 4. *Hiſt. c.* 7. ſupervenire ſæpe iis copioſum *urinæ profluvium*, ſed ſine alleviatione doloris ægri. Ob ſedimentum autem, quod in matulæ fundo reperitur, laudabile, nullam ſalutis ſpem concipere debet Medicus, cum iſtud colliquamentum potius quoddam corporis contabeſcentis exiſtat, non autem genuinum urinæ ſedimentum. Quod ſi ergo remediis hactenus dictis Inflammatio reſolvi nequeat, ſed degeneret in Abſceſſum, tunc *Abſceſſus* ita factus eſt expurgandus, *mundificandus* & *conſolidandus*. Et quidem dum apertus eſt, quod docet rigor & horror cum phlogoſi, alvus clyſmate acriore injecto ſtimulanda eſt, & diureticis pus promovendum, ut maturè id evacuetur. In mundificatione verò & conſolidatione Abſceſſus eadem omnia conveniunt, quæ aliàs in phthiſi, ab exulcerationibus partium internarum orta, ſunt proficua, & ſuperiùs *Sect.* 17. *Cap.* 1. *Artic.* 2. laudata; ſpeciatim *terebinthina* & omnia therebinthinata, hinc vulneraria vegetabilium reliqua, primatum obtinent, unde balſamum ſulphuris *terebinth. aut ſuccinatum*, ni intenſior febris obſtiterit; item *balſ. Peruvianum* in juſculo calido vel ovo ſorbili ad gut. viij. x. xij. &c. aſſumtum, pilulæ de tereb. item tereb. Cypria cum vitello ovi aſſumta, reliquis præferuntur meritò remediis à MARTINI laudatis; quibus ſubinde & blandiora *martialia*, præſertim in forma liquida, tinctura, extracta & eſſentiæ martiales quæcunque, v. g. Eſſentia Martis liquida, Extract. martis cum ſucco pomorum, item tinctura ſulphuris, vitrioli, & *tinctura antiphthiſica* addenda; quia abſceſſum & mundificant & conſolidant. Hinc *acidulis* cum fructu uſus fuit THONERUS *in ſuis Obſerv. p.* 173. *Potiones vulnerariæ* aliàs notæ ſunt, ſpeciatim tamen, in hoc caſu proficua ſunt agrimonia, hypericum, perſicaria, ceu appropriatum Abſceſſuum meſenterii remedium. *Decoctum ligni ſancti & ſaſſafras* in principio ruptionis abſceſſus inſigniter conveniunt; quibus addenda & radix glycyrrh., ſcorzoneræ, ficus, jujubæ & ſimilia quæ mundificant Abſceſſum & purulentias acres ſimul temperant & abſtergunt: item *Decoctum rad. Chinæ* cum *paſſulis*, & minoribus & majoribus, glycyrrhiza, rad. ſcorz. caryophyll. cinnamomo & ſimilibus in ſero lactis parandum; vel aqua etiam, utut priori modo melius ſit. *Formulas videb. in* MARTINIO. *Serum lactis* etiam eſt egregium abſterſivum & conſolidativum ulcerum internorum, ratione ſuæ nitroſitatis, id quod vel ſolum propinetur; vel *Decoctum cum rad. cichorii*, *liquiritiæ* &c. uſurpetur. *Rhabarbarum*, tàm pro ſcopo abſterſivo, quàm ſcopo adſtrictorio & quaſi vulnerario, non negligendum venit. Sed plura de his *videb.* in ſpecie in modò laudato MARTINIO.

Cæterùm tumores meſenterii duri, ſcirrhoſi, ſcrophuloſi vel ipſi ſuppurantur, & ſimili modo curantur, vel præmiſſis internis martialibus, ad ſalia volatilia & penetrantia accedendum. Externè verò uſurpanda empl. ex gummat., vel ſola, vel cum addito Mercurio vivo; uti & prodeſt emplaſtrum de ranis cum mercurio, à quo nullum periculum metuendum eſt.

ARTICULUS VII.

DE INFLAMMATIONE PANCREATIS.

QUæ hactenus de Meſenterio dicta fuerunt, etiam de PANCREATE ferè monenda ſunt; cujus *morbi* & *affectus* ut perquàm *occulti* ſunt, ita plurium difficilium & intricatorum morborum ſubinde origo ſunt. Ex pluribus pauca annotare ſufficiat.

Tumorem ſcirrhoſum Pancreatis cum affectione hypochondriaca, vel potiùs ſcorbuto, eleganter curatum videb. in RIVERIO *Cent.* 3. *obſ.* 85. RIOLANUS *Anthropogr. lib.* 2. *cap.* 16. in *Thuano* melancholico pancreas amplitudine ſua & pondere ipſum hepar æquans totum ſcirrhoſum, multis globulis ſpecie ovi columbini refertum refert: & CATTIERIUS *obſervat.* 10. pancreas inſolitè atque ſtupendæ magnitudinis allegat, ex quo renis

è ſuo

è ſuo loco naturali dimotio facta ſit cum hypochondrii dextri dolore graviſſimo, & dyſpnea gravi TULPIUS *item l.2. obſerv.* 32. cum ſteatomate meſenterii pendente ℔ 18. quod aquam inter cutem mentiebatur, pancreas pingue & ponderoſum refert. *Abſceſſum in pancreate* latentem perpetuas vigilias, lipothymias, aliaque graviſſima ſymptomata inducentem, refert SCHENCKIUS *l. 3. Obſervat. de Meſent. Pancreas ſuppuratum* lethale BARTHOLINUS *Centur. 2. Hiſtor.* 39. Pancreas *lapidoſum*, vomitum lethalem continuum cauſans, PANAROLUS *Pent.Obſer.* 44. Idem corruptum & *ſphacelatum* & vomitum continuum lethalem BARBETTE *in Praxi*. Puellam per 8. annos miſerè vexatam & hectica febre mortuam, in qua pancreas ſcirrhoſum & induratum, vid. apud PETRUM PAWIUM *Obſerv.* 14. Mortem repentinam ex pancreate ſphacelato vid. in M. A.N.C. *Ann. 1. Obſ. 99. p. 230.* & *Ann. 3. obſ.* 45. Ex *pancreatis excreſcentia* maraſmum in M A.N.C. *Ann. 8. Obſer. 31. p. 57.* Interdum pancreatis morbi ſuperveniente ſalutari fluxu cruento curantur, Autore BARTHOLINO *Cent. 6. Hiſt.* 41.

ARTICULUS VIII.

DE

OMENTI TUMORIBUS.

NEc omittendum hic penitus Omentum, quod nihil aliud eſt, quàm expanſio quædam membranacea, ex duplici conſtans membrana, in figuram orbicularem ad inſtar marſupii aucuparii explicata; pluribuſque vaſis ſanguiferis & copioſiori pinguedine intertexta, inteſtinis non ſaltem ſuperinſtrata, ſed anfractibus quoque ac circumvolutionibus eorundem immerſa, cujus reſpectu non abſurdè Epiploon ſeu innatans vocari ſolet. Altera enim & exterior ejus ala à fundo ventriculi & hujus communi tunica oritur, ſimul atque in hepatis atque lienis cavo committitur; Anterior autem & poſtica mox diaphragmate à principio meſenterii & colo ſub ventriculo collocato, hinc ultrò umbilicum deſcendit, rariùs ad inguina uſque expanditur, ita ut herniæ ſcrotales ex hujus dislocatione non adeò infrequenter contingere poſſint, ac communiter creditur & dicitur.

Vaſa Omento intertexta ſunt:

1. Arteria epiploica, & gaſtro-epiploica, dextra & ſiniſtra, ab hepatico & ſplenico cœliacę ramo emergentes.
2. Venæ ex duplici ejus ala, ampla radice protuberantes, quæ in quatuor pariter caudices, iiſdem cum arteriis nominibus inſignitæ, confluunt, ac demum in meſentericum & ſplenicum venæ portæ truncum ſe exonerant.

His

3. Accedunt nervi exiliſſimi à plexibus abdominis diverſi, potiſſimum primo & quinto emergentes & propullulantes.

Vaſis his communibus MALPIGHIUS *de Omento* peculiares adipoſos ductus addit, qui videri poteſt. À BARTHOLINO, HILDANO, aliiſque glandulæ quoque plures omento adſcribuntur: ſed harum potiſſimæ ſunt morboſæ aut protuberantiæ adipoſæ, præter binas ſaltem; quarum altera majuſcula non procul ab illius cum pyloro commiſſura deprehenditur: altera minor lieni adhæreſcit, utut hæc duplex, imò triplex nonnunquam, conſpiciatur.

Uſum omenti tandem quod ſpectat; hunc FALLOPIUS *in Obſ. Anatomicis* rectè obſcuriſſimum pronunciat, & nondum certus eſt, cùm ea, quæ circa eundem GALENUS, VESALIUS, & CORDÆUS ſcripſerunt, commentis ſimiliora videantur; imò, quæ hæc de hoc MALPIGHIUS profert, ſufficientia ſunt, uti ipſe fatetur.

In hoc, tanquam in burſa, humores, vel flatus collecti, item glandulæ ejus ſubinde ſcirrhoſæ aut ſteatomoſæ factæ, varia Pathemata inferunt: Conf. BARBETTE *in Anat. Pract.* ſicut & admirandos omenti tumores videbitis in MARCELLO DONATO *Hiſt. Med. l. 7. ab* HORSTIO *adiectos*; item in HORSTIO *decad. 6. Problem. Quæſt.* 10. HILDANO *Cen. 3. Obſ.* 62. Quibus SCHENCKIUS *in Obſerv. de Omento* addatur.

ARTICULUS IX.

DE

INFLAMMATIONIBUS PARTIUM THORACIS INTERNARUM,

In ſpecie de

INFLAMMATIONE PLEURÆ, PLEUROPNEUMONIA, PERIPNEUMONIA, PLEVRITIDE VERA, ET NOTHA.

OMnium frequentiſſimæ Inflammationes ſunt præ reliquis, quæ afficiunt partes internas ad thoracem pertinentes, & ferè ſemper fiunt ab aliquali ſanguinis in præcordiis grumeſcentia, & aceſcentia, ſuntque frequentiùs *eryſipelaceæ*, nunc magis humoroſæ ſeu ſanguineæ; quà ratione v. g. *pleuram inflammatam* decuplo craſſiorem, quàm naturaliter eſt, obſervavit RIOLANUS *in Anthropogr. lib. 3. cap. 5. p.* 358.

Frequentia autem harum inflammationum dependet ex eo primariò, quod thoracis interiora, nempè ſanguis in pulmonibus, aeris *alterationibus* vel maximè ſint expoſita, cujus occaſione & vitio alteratus ſanguis promptiſſimè loca thoracis lateralia, & alias ejus partes afficit, quia partium harum arteriæ proximæ ſunt cordi; undè vel ſimpliciter vel reſpectivè ſæpiùs inflammationes excitantur; & hi thoracis inflammatorii affectus VINCENTIO BARONIO *Trac. de Pleuropneum. in genere* PLEVROPNEVMONIA appellantur; quæ poſtmodum, prout modò hæc modò alia pars inflammatur, *in ſpecie* varias ſortiatur appellationes. *Inflammatio enim utriuſque pulmonum partis* dicitur PERIPNEUMONIA; *ſi altera* verò *pulmonum medietas* inflammetur, vocatur PLEVRITIS; quia in hac ſemper ferè ſimul iſtius partis membrana, *pleura*, eſt inflammata; ſicuti è contrà cum pleura ſemper quoque pulmo iſtius partis obſervatus fuit inflammatus.

Communis quidem inter Pleuritidem & Peripneumoniam hæc aſſeritur differentiâ, quod in illa Pleura, in hac Pulmones tantùm afficiantur; utræque tamen interdum combinantur, & invicem tranſmutantur. Sunt interim nonnulli, v. g. ZECCHIVS *Conſult. Med. Conſ. 26. in Append.* PLATERUS *lib. 2. Prax. p. 409. & l. 3. p.* 365. cujus rationes ampliùs deducit HOCHSTEDTERVS *decad. 6. Caſ. 4. p.* 92. & LÆLIVS *à Fonte Conſ.* 91., ubi refert; obſervatum ſemper fuiſſe in Pleuritide correptis, quod non ſolum pleura, ſed pulmonis medietas ſimul in iſto latere inflammata fuerit; muniti præprimis autoritate HIPPOCRATIS *de loc. in hom. Text.* 24. quibus quidem SENNERTVS & RIVERIUS reſpondent, vid. *ſuis locis*. Nihilominùs rarò forſan inflammatio pleuræ ſine pulmonum inflammatione exiſtit; Id quod pariter confirmant modernorum Anatomicorum Obſervationes in Pleuritidè demortuis; Conf. SENNERTVS *lib. 2. Prax. P. 2. c. 16. de Pleur. Quæſt.* 2.

Loco pleuræ interdum quoque cum pulmonibus inflammatur MEDIASTINVM, duplicatura nempè Pleurę ſub parte ſterni anteriore, quæ Inflammatio tamen peculiari nomine caret; quin & DIAPHRAGMA interdum inflammatur cum pulmonibus, cui ordinariò ſupervenire ſolet *delirium* leve, quod ſpeciali nomine Paraphroſinem & PARAPHRENITIDEN appellare ſolent Veteres, à *Phrene* quod diaphragma ſignificat.

Non autem ſolum lateraliter afficitur *Pleura*, ſed etiam interdum ſimul cum pleura & pulmone *membranæ humeri*, item membranæ *juguli*, & ſimiles vicinæ membranæ, afficiuntur, obſervante TVLPIO *l. 2. Obſ.* 1. cum pleura ita inflammata, impoſſibile videatur, quin & inflammatio *muſculis contiguis intercoſtalibus internis* communicetur. Siquidem interdum acidit, ut in vera pleuritide phlegmone verſus exteriores muſculos ob magnitudinem affectos ſimul tendat, & dolor etiam primo attactu percipiatur; quin curioſum eſt, quod obſervavit BARBETTE, interdum nempe diaphragma juxta proceſſum inferiorem ignaris repræſentaſſe ſpeciem nephritidis ſeu renum inflammatorum. Præ cæteris, quoad hiſtoriam Pleuropneumoniæ in genere & in ſpecie, conf. VINCENTIVS BARONIVS *Tract. de Pleuropneumon. lib. 1. capit. 1. & 3.*

& 3. cujus veſtigia terit SCHNEIDERUS *in Diſſert. de Pleuropneumonia*.

CAUSÆ.

CAUSA PROXIMA *Pleuropneumoniæ*, ſub quo nomine omnes inflammationes thoracis comprehendo, eſt ſanguinis coagulatio atque ſtagnatio, ab acido in eo peccante orta; cujus ratione hic ad facilem & ſucceſſivam ſui coagulationem & congrumeſcentiam diſponitur, & hinc vel in pulmone, vel in pulmone & pleura ſimul, aliiſve vicinis locis hærendo, acido ſimul membranaceas partes vellicando, & ad crebriores contracturas ſtimulando, hos affectus infert Conſ. HELMONTIUS *Tractat. Pleura Furens*, HOLTERHOFF. *de Error. Medicor. Part. 3. Sect. 2.* Hinc ſanguis, qui vena ſecta emittitur, ſubinde nunc ſemigrumoſus prodire obſervatur, teſte GABELCHOVERO *C. 4. Curat. 70. & 79.* nunc promptiſſimè coagulabilis exiſtit, ita, ut ferè exeundo congrumeſcat, teſte Helmontio cit. loco, ipſi verò extravaſato pellicula tenax ſubalbida viſcida ſupernatare ſolet, teſte WILLISIO *in Pharm. Rat. Part. 2 p. 178. & 198.* Relicta acidi hujus peccantis veſtigia in parte affecta, etiam curato abſceſſu, *recidivas* crebriores in eodem loco facere ſolent. Quod ſi ſanguis haud perfectè coagulatus minus firmiter intus fixus inhæreat, minorem quoque dolorem inferat, facile reſorberi, & hinc per *metaſtaſin Pleuropneumoniæ* ad diverſas partes *transferri* poteſt.

CAUSÆ REMOTÆ harum inflammationum in thorace obvenientium, ſunt variæ. Frequentior imprimis ſolet eſſe *frigus* externè hauſtum, poſt immoderatos calores aut corporis motus & incaleſcentias; ſanguinem enim coagulando, eum ad ſtagnationem diſponere poteſt: Et quidem eſt una ex frequentiſſimis cauſis, ſive aer inſpiratus, ſive potus ingurgitatus fuerit frigidus: Sic HORSTIUS *lib. 3. Obſervat. 10.* Pleuritidem obſervat ex hauſtu vini frigido poſt æſtum & corporis refrigerationem; RIVERIUS *Obſ. 14.* à DIONISIO POMARET *Communic.* ex *nimio curſu* & potu frigido Pleuritidem notat; Conferat. *Hildanus Cent. 4. Obſerv. 25* qui habet Peripneumoniam ex indeſeſſa *ſaltatione*, & hanc excipiente potu frigido: FORESTUS *lib. 16. Obſerv. 28.* obſervat juvenem, poſt exercitium, ex aquæ frigidæ potu in Pleuritidem incidentem HORNUNG *in Ciſta Med. pag. 276.* obſervat Peripneumoniam in Clerico concitatam ex eo, quod benè potatus ſæpè in templo cantaſſet; Vid. etiam M. A. N. C. *Ann. 2. Obſerv. 285. p. 384.*

Occaſionem Pleuritidis quoque præbent *potus ſpirituoſi* nimia ingurgitatio, motus *vehementior*, &c. Præterea *ordinariæ ſuppreſſæ ſanguinis evacuationes* non rarò dant Pleuritides, in ſpecie tamen *menſes ſuppreſſi*; pari enim ratione ac menſes ſuppreſſi dyſpnœjam procurant, ita & iidem Pleuritidem generare poterunt; quorum etiam occaſione acidum vitioſum interdum colligi ſolet: Sic DEODATUS *in Valetud. pag. 219.* obſervat ex menſium ante legitimum tempus emanſione hæmoptyſin cum pleuritide: Item pertinet huc *caſus* TIMÆI *à GuldenKlee, lib. 2. Caſ. 7.* quod etiam ſæpè uſu venit, ubi habet exemplum mulieris pleuriticæ ex *ſubitanea menſium ſuppreſſione* propter caſum in fluvium frigidum: Præterea *dyſenteria ſuppreſſa* aut adſtringentibus male curata non rarò dat Pleuritides, obſervantibus Autoribus omnibus, in ſpecie SENNERTO *in Praxi cap. de Pleurit.* item SCHNEIDERO *Tract. de Pleurop.* Unde etiam HELMONTIUS rectè aſſerit; quod benè obſervetur pro Praxi; Dyſenterias & Pleuritides non differre in radice, ſed tantum quoad locum affectum. Imprimis conſideranda aeris conſtitutio *epidemica*, & *malignitas*: Hujus ſiquidem ratione non rarò Pleuritides graſſantur ſubinde *epidemico more*, quo tempore Pleuritides tales ac Peripneumoniæ utplurimum ſunt malignæ, & contagioſæ plus minus; quod multorum Practicorum teſtantur obſervationes, v. g. FORESTI *lib. 16. Obſerv. 34.* WIERI *in Obſerv. ubi de Pleurit. maligna*, *Baronii de Pleuripneumonia in Præf. & c. 11.* item BARTHOLINI *pag. 69 lib. de Incendio Bibliothecæ*. Facit huc LÆLIUS à FONTE *Conſ. 31. & 83.* qui obſervavit Anginas, Pleuritides & Peripneumonias conjunctim, & ſimul vulgariter graſſantes, in quibus ſecta cadavera, quæ catervatim mortua fuerunt, pulmones ingentibus abſceſſibus correptos, ex quibus apertis pus copioſum & fœtida materia effluxit. Hinc patet, quod hi affectus differant non radice, ſed loco affecto; unde etiam eodem modo curantur, ac unus in alium ſæpius mutatur; de quo vid. RHODIUS *cap. 2. Obſervat. 11.* ubi habet exemplum ægri, qui ex angina in peripneumoniam, & ex peripneumonia in pleuritidem incidit; ita ut, hi tres ſint unus idemque morbus, unam eandemque habeant methodum medendi, & differant tantummodo loco affecto. *Febribus* quoque *continuis* non rarò ſupervenit Pleuritis, qualis etiam obſervata fuit poſt morbillos in M. A. N. C. *Ann. 4 Obſervat. 7. pag. 101.* adeoque tanquam ſymptomata aliquod iiſdem ſubinde ſe aſſociat, ut rectè SYDENHAM *in Obſervat. pag. 355.* *Pleuritidem* nunc *eſſentialem* ſeu primarium affectum, nunc *ſymptomaticum* febris, eſſe aſſerat. Similiter *ſcabies retropulſa*, uti *aſthma*, ſic & peripneumoniam & pleuritidem infert, obſervante hoc AMATO LUSITANO *Cap. 2. Cur. 62.* ubi ſcabies ſicca retropulſa pleuritidem intulit. Inſuper *periodica* ſubinde eſt peripneumonia & *pleuritis*, idque, uti rectè inſinuat HELMONT. tunc temporis, ubi non adeò fuit ritè curata, & fermentum remanet: & quidem *periodum habet* interdum *annuam*, teſte ZACUTO LUSITANO *lib. 3. Prax. Admir. Obſervat. 112.* vel aliis modis crebriùs recidivat, de quo vid. BORELLUS *C. 4. Obſervat. 83.* de viro ſeptem vicibus pleuritide detento, qui tandem hydrope periit. Tandem *cauſæ externæ*, caſus, ictus, indeque natæ contuſiones, aliaque pathemata ſimilia, quæ ſanguinis ordinarium motum per vaſa intercoſtalia plus minus remorantur, ad pleuritidem diſponunt. Sic ex *riſu* & *ſternutatione ſimultaneis* pleuritidem natam *videbitis* in BARTHOLINI *Act. Med. Haffn. Volum. 2. pag. 139.*

Hæ ferè ſunt cauſæ ordinariæ pleuritidis & peripneumoniæ.

Denique *Pleuritis notha* à *vermibus* inteſtinorum oriunda à QUERCETANO *in Pharm.* & BARTHOLETO *Tractat. de Reſpir. lib. 3. cap. 3.* obſervata fuit. Et hæ pleuritides ſe manifeſtant, quod præter pleuritidis ſigna ſimul adſint ſigna inteſtinorum affectorum: videatur AMATUS LUSITANUS *Cent. 1. Curat. 52.* item ZACUTUS LUSITANUS *lib. 8. Prax. admir. Hiſt. Obſeruat. 7. cap. 3.*

DIFFERENTIÆ.

Obſervandæ ſunt ob id DIFFERENTIÆ, quod nempe

I. Alia eſt vel *benigna*, vel *maligna*; interdum epidemica; de qua ſupra; quando nempè acidum pleuriticum ſingulariter corruptum acrimoniam perquam hoſtilem & venenoſam acquirit.

II. Alia eſt *primaria*, alia eſt, *ſecundaria*, ſeu quæ alios inſequitur morbos: v. g. quando ſcabies retropulſa pleuritidem infert; vid. AMATUS LUSITANUS *C. 2. Obſ. 62.* vel Pleuritis febribus continuis aut affectibus thoracis aliis ſupervenit.

III. Alia eſt ſimplex, alia cum peripneumonia aut cum alterutra reliquarum thoracis partium inflammatione, v. g. diaphragmatis, juncta.

IV. Quædam *eſt periodica*, *quæ ſæpè* recurrere ſolet, imprimis non ritè curata; vid. BORELLUS l. a. item ZACUTUS LUSITANUS l. a. ſicuti non inaudata eſt multoties recurrens in uno ſubjecto affectio; aliæ, & quidem utplurimum, non ſunt periodicæ.

V. Porrò (quæ omnium differentiarum ſolennis magis eſt) Pleuritis nunc eſt vel *vera*, de qua ſaltem hactenus locuti ſumus; nunc eſt *notha*, quæ alias extraordinarias agnoſcit cauſas: *Vera eſt* Inflammatio medietatis pulmonum & pleuræ illius lateris, juncta hinc cum febre acuta aliiſque ſymptomatibus ſuperius explicatis; *Notha* verò ſine febre, aut cum febre lenta admodum.

VI. Pleuritis tandem eſt vel *aſcendens* vel *deſcendens*, ratione loci, doloris, & extenſionis. Fundamentum hujus diviſionis conſiſtit in diſtributione vaſorum deſcendentium, & aſcendentium, per quæ ſanguinis recurſus impeditus Inflammationem infert. Hinc *Aſcendens* conſiſtit in duobus ſpatiis trium coſtarum ſuperiorum, quæ nempè ſunt intra ſecundam, & tertiam vertebras, à jugulo numerando: *Deſcendens* verò Pleuritis dicitur, quæ conſiſtit in reliquarum 5. coſtarum inferiorum 4. ſpatiis, i. e. intra tertiam & quartam, quartam & quintam, quin-

quintam & ſextam, ſextam & ſeptimam. *Aſcendens* dicitur, quia ſpatia illa intercoſtalia recipiunt vaſa ſua certa à truncis ſupra cor, ex vena nempè & arteria axillari: *Deſcendens* verò Pleuritis, quia ſpatia illa accipiunt vaſa à truncis infra cor, nempè ex inferiori trunco arteriæ magnæ. Hæc differentia ſcitu neceſſaria & probè obſervanda eſt, ob legitimam adminiſtrationem venæ ſectionis.

Pleuritis notha eſt varia, imprimis quintuplex.

(1.) *Iſta*, quæ à SENNERTO ita dicitur *l. 2. Prax. P. 2. cap. 16. ubi de Pleurit. p. 225. & 230.* quo loco intelligit *inflammationem muſculorum thoracis* externorum & internorum intercoſtalium, in qua febris eſt nulla aut non adeò acuta, ſed ſaltim lenta; tuſſis pariter non niſi rara & catarrhalis, ſine cruentorum expectatione, pulſus minus pungens, & qui externo contactu minus exaſperatur, adeoque cum vera pleuritide parum vel nil habet commercii, niſi cum vera graviori hæc ſimul juncta ſit.

(2.) *Eſt iſta*, quæ uſitato magis *Pleuritidis nothæ* nomine venit, eſtque *dolor* inſignis *punctorius* in uno alterove latere, *ſine febre ac ſiti*, aut ſaltem cum febre catarrhali ſimili, hinc cum pulſu quoque ferè laudabili, niſi in quantum doloris ratione immutatur & frequentior redditur; tuſſis adeſt aut nulla, aut ſi quæ eſt, non adeò frequens aut vehemens, ſaltem catarrhalis aut lymphæ vitio, unde & febris catarrhalis ſimilis tunc ferè jungitur. Cuncta autem hæc ſymptomata, utut vulgò à flatu oriri aſſerunt, oriuntur ex acido vitioſo vehiculo lymphæ aut ſeri ſtagnantis intra pleuram delato ſine hujus inflammatione; ſine pulmonum alteratione, & potiùs *dolor Pleuriticus*, quàm *Pleuritis* appellanda venit. Atque talis affectus in *Scorbuticis* aut affectibus generis nervoſi obnoxiis, non rarò obſervatur, cum appetitu non rarò laudabili, pulſu naturali, dolor tamen non adeò fixus eſt, ſed locum ſæpius mutat: vid. DRAWIZIUS *de Scorb. Tit. 7.* & WILLISIUS *l. a.* Item ſymptoma hoc eſt, variolarum & morbillorum eruptionem interdum antecedens, aut ſcabiem intempeſtivè curatam excipiens: vid. SENNERTUS *Prax. lib. 2. P. 3. cap. 6.* Item *Gallico morbo* affectis aliquando accidere ſolet: vid. SENNERTUS *loc. ſuprà alleg. pag. 256. Quæſt. II.* item WILLIS, *Pharmac. Ration. l. a. p. 199.*

(3.) *Ad hujuſmodi Pleuritidem*, malè ſic dictam notham, ſeu potiùs *dolorem pleuriticum*, etiam pertinet iſte dolor pectoris, qui à *flatibus* aut *vaporibus*, pleuram ac muſculos intercoſtales divellentibus ac diſtendentibus, ſubinde oriri dicitur. De quo vid. SENNERTUS *l. a. Part. 3. c. 6.* Nulla enim in hoc obſervatur febris, nec tuſſis; nihil etiam cruenti, licet tuſſis ſuperveniat, exſpuitur; dolor quoque vagus eſt minuſque perpetuus, ſed per intervalla recurrens, non tamen pulſans, nec pungitivus, niſi quando pars affecta manu comprimitur. Oritur ab humore ſeroſo acri ſine inflammatione ſingulari. Hæc cum Pleuritide notha primæ ſpeciei, quia utraque ſaltem externa eſt, præter febris acutæ defectum à vera facilè dignoſcitur; & hoc commune habet; ut ægri *in Pleuritide notha* ut plurimum in latus oppoſitum potiùs quàm in morboſum ſeu partem affectam decumbere queant; ſecus ac in Pleuritide vera, utpote in qua contrarium obſervatur: vid. AMATUS LUSITANUS *Cent. 3. Cur. 67. Annot. & Cent. 7. Cur. 62.* SENNERTUS *l. a. p. 2. c. 16. p. 232. &* WILLISIUS *Pharm. Rat. p. 2. Sect. 1. cap. 9.* In Pleuritide *vera* enim, cum æger decumbit in latus oppoſitum, pars inflammata pondere ſuo divellitur, majoremque patitur diſtenſionem; minus in Pleuritide *notha*. Spectat huc

(4.) Similis dolor pleuriticus à vermibus inteſtinorum, qui ab horum putreſcentium vapore fieri dicitur; de quo videatur QUERCETANUS *in Pharm.* obſervatam à ſe notham Pleuritidis ſpeciem, quæ in omnibus ſymptomatibus veram & legitimam æmuletur, ortam à malignis & acribus *vaporibus*, ab inferioribus ſurſum in pectoris regionem delatis, ex quorum virulentia & acrimonia pleuræ inflammatio, nec non venarum eroſio excitata fuit, unde ſanguinis exſpuitio, ſpirandi difficultas, febris, & alia ſymptomata; ubi purgatio cum *aqua benedicta Rulandi* inſtituta, ſanguinis detractioni & eccoprotici exhibitione longè lateque præferenda: Imprimis *vermes* & corruptionum incommoda tollere jubet, à quibus ſæpe numero hæc *ſpuria pleuritis* oritur; id, quod præſtarent antimonialia. Simile ferè exemplum recenſet BARTHOLETUS *de difficili reſpiratione lib. 3. cap. 3. pag. 348.* dum inquit, ſe curaſſe Pleuritidem in quadam virgine, cui omnia pleuritidis veræ ſeu legitimæ ſigna adfuere in principio, quam tamen poſt primos dies malignam ex pravo vermium halitu ſe manifeſtaſſe, & prorſus abſque ſanguinis miſſione fuiſſe curatam: vid. etiam *lib. 3. c. 11.* ubi ſimilia habet. De lumbricis quoque vid. AMATUS LUSITANUS *Cent. 1. Cura 52. &* ZACUTUS LUSITANUS *lib. 8. Prax. Hiſt. Obſ. 7. cap. 3.* Item Pleuritidem à verme RHODIUS *C. 2. Obſerv. 12.* SCHENCKIUS *l. 2. Obſervat. 92.* GESNERUS *l. 3 Epiſt. pag. 49.* BONETTUS *Med. Sept. pag. 374.* RIVERIUS *c. 1. Obſerv. 95.* & HOEGHSTEDTERUS *Decad. 7. p. 49.* notarunt. Atque hæ pleuritides nothæ ſe manifeſtant, quoniam præter ſigna pleuritidis communia adſunt ſimul quoque ſigna inteſtinorum affectorum, & quæ vermibus ſunt propria, maximè ſi ventriculi angorem ſecum habet conjunctum.

Pauciores differentias patitur Peripneumonia, quatenus I. vel primariò & ſine alterius morbi interventu generatur, vel aliis morbis, v. g. anginæ aut pleuritidi, ſuccedit: Quorum hoc iterum duplici modo fit; aut enim pleuritis in peripneumoniam commutatur, dum priore morbo ceſſante alter excitatur; aut morbo laterali pulmonia ſupervenit; i. e. illi manenti hæc combinatur. Hinc II. alia Peripneumonia eſt *ſimplex*, alia *pleuritidi juncta*. III. Alia *benigna* eſt, alia *maligna*, de qua vid. BARONIUS *l. a. cap. 7. 9. & 10.*

Circa diaphragmatis aut mediaſtini inflammationem peculiare nil occurrit Practico attendendum.

DIAGNOSIS.

DIAGNOSIS inflammationum partium thoracis, earumque *ſigna & ſymptomata* comitantia, quædam ſunt vel *communia* omnibus inflammationibus, quædam vel *propria* magis & *diſtinctiva*, pro partium affectarum ratione varia.

Signa *communia* Pleuritidis, Pleuropneumoniæ, Peripneumoniæ, diaphragmatis & mediaſtini inflammatorum, ſunt ſex. Nempè

1. *Adeſt in omni thoracis Inflammatione reſpiratio* plus minus *difficilis*, anheloſa adeoque, ſimul frequens nempè & parva, nec ſufficiens neceſſitati naturæ.
2. Deinde *adeſt febris continua acuta*, cum inſigni ardore utplurimum, & inſigni febrilium ſymptomatum ſyndrome conjuncta, interdum tertianæ typum obſervans.
3. *Pulſus* eſt admodum *frequens*, celer, magnitudine moderatus, qui ſaltim in progreſſu parvus fit, & in ſpecie *durus* ſimul, ob arteriarum tenſionem inſignem quaſi convulſivam, à membranis inflammatis affectæ pleuræ quaſi ſpaſmodicè conſentientem. Talis pulſus (interdum, quod ſæpius obſervavi, pulſus eſt intermittens, quo nunc quarta nunc ſeptima pulſatio deficit) eſt hic quem vocant aliàs *ferrinum* ſeu *ſerratum*, qui licèt aliàs à LINDANO *in Collegio ſuper Hartmannum* pro figmento habeatur, eum tamen ſano ſenſu explicatum Pleuritidi ferè proprium plurimi teſtantur Medici.
4. *Facies* in omnibus his pectoris inflammationibus *rubet* inſigniter, oculi turgent, genæ ſunt quaſi inflatæ & effloreſcunt, niſi declinaverit morbus

ad

ad mortem; tunc enim facies confidet. Et quidem mirandum eſt, ſi altera ſaltem pulmonum medietas ſeu pleura, e.g. lobus dexter fuerit inflammatus, rubor faciei ſeu malarum reſpondeat ſaltim lateraliter parti pulmonum affectæ, ita ut ſi dextra pars pulmonum ſit affecta & inflammata, etiam mala dextra rubeat, & contrà. Durat hic rubor genarum à principio ad finem uſque & tunc cætera allegata ſymptomata magis in uno, quàm altero latere, obſervantur.

5. *Tuſſis ſemper enormis*, frequens admodum & moleſta adeſt, in principio quidem ſicca, hinc progreſſu temporis ſenſim reiſcitur materia tenuis, aquoſa, nonnihil ſpumoſa, mox variè tincta; hinc ſputum totum fit cruentum, tandem verò albeſcit, craſſeſcit & ſpiſſeſcit, fitque mucilaginoſum & *tenax*; & tunc vocatur *ſputum coctum*.

6. In omnibus thoracis inflammationibus *caput dolet inſigniter*, & adſunt ſimul *agrypniæ*, *ſitiſque* intenſiſſima, & ſimilia febrilia ſymptomata fatigant ægros, interdum cum ſupervenienti delirio.

Hæc ſunt ſigna communia.

Quoad verò *ſigna & ſymptomata propria* magiſque *diſtinctiva horum affectuum* à ſe invicem, ea oriuntur ex ſpeciali partis affectæ habitudine, & ſunt:

(1.) Quod in Peripneumonia adſit major admodum reſpirandi difficultas cum ſumma pectoris anguſtia, anxietate atque inquietudine, ita quidem, ut ſuffocatio ægros magis urgeat, adeoque hi interdum nonniſi erecti cogantur ſpiritum ducere: Interdum nec bibere, nec loqui commodè poſſunt, ob *reſpirationis anguſtiam*, *qualem reſpirandi difficultatem* HIPPOCRATES *vocat ſublimem*.

(2.) Dolor in pectore gravativus, profundus admodum, ſpinam dorſi quaſi attingens, & obſcurus aut inter tuſſiendum ſaltem obſervabilis, quique tamen in thoracis etiam ambitu, ſi pleuritis ſcilicet fuerit juncta; quando verò membrana ſuccingens pulmones ſimul inflammata non fuerit, dolor ſemper remiſſior eſt.

(3.) In Peripneumonia primis diebus vomitiones magis familiares ſunt, ſecus ac evenit pleuriticis, obſervante PISONE *Tr. de Colluv. ſeroſa p.* 230.

(4.) *Febris* adeſt *continua*, utplurimum acuta, cum ſymptomatibus intenſioribus, utut febrem mollem, ſeu *Epialam* ſubinde ſe obſervaſſe referat LINDANUS.

Contra in Pleuritide ſemper conjunctus obſervatur dolor ambientis lateris ſeu pleuræ affectæ acutus, quando inſpiramus, aut punctorius auctus, & tunc imprimis moleſtus; cujus originem ab acido & fiendi modum per contracturam fibrarum pleuræ eleganter explicat HELMONTIUS *Tr. Furens Pleura*. Adeoque rarum eſt, quod refert LINDANUS, dolorem hujuſmodi punctorium non in omni eſſe pleuritide; utut & *pleuritis ſine punctorio lateris dolore* obſervata fuerit à ZACUTO LUSITANO *in Hiſt. Med. Princip.* qualem & ipſe TULPIUS obſervavit.

Notabile eſt, quod præterea addit BARBETTE *in Praxi*, quod nempe Pleura in regione dorſi, ubi adnaſcitur diaphragma, inflammata, interdum ab incautis habeatur *pro Nephritide*; licèt hoc fiat cum ſummo detrimento ægri.

In Inflammatione DIAPHRAGMATIS ſimul extrema coſtarum ſpuriarum circa finem ſterni imprimis dolent, & iſta ventris pars, ubi diaphragma eſt extenſum, dolorem percipit; dolor tamen exiguus eſt, inſpirationem ſaltem aliquo modo turbans, & ſaltem moleſtia quædam juxta ſternum inſpirando percipitur. Tuſſis magis ſicca in principio æquè ac progreſſu morbi exiſtit, & ſi humida, nec cum tam copioſis excretis, atque in pleuropneumonia, adeſſe ſolet. Et denique cinguli inſtar ſupra lumbos, ventrem dolor ambit, & hypochondria tendi ſeu conſtringi videntur. Facilè tales delirant ægri, quod delirium Paraphrenitidem appellant. Exemplum elegans *diaphragmatis inflammati*, *vid. in* PLATERO *Obſeru. l.* 1. *pag.* 158. Reſpiratio eſt inæqualis, modò parva, modò magna, modò frequens, modò rara: &c. ſolent etiam non nunquam accedere convulſiones, & palpitare interdum videtur diaphragma: vid. PLATERUS *l.a.p.* 170.

Denique *in Inflammatione* MEDIASTINI paria ferè modò dicta obſervantur, ut plurimum in anteriore pectoris regione incaleſcentia & dolor quidam non nihil gravativus in & ſub ſterno percipitur, citra tamen puncturam aut citra inſignem aliam moleſtiam, niſi ſub inſpirando. Tuſſis verò quoad omnia inſtar pleuriticorum ſe habet, nempe in principio ſicca, poſtmodum humida, in qua rubra & flava rejiciuntur, non tamen adeò copioſa obſervantur. Pulſus qualis pleuriticorum.

HEPAR *inflammatum* ſubinde paria ac Pleuritis habet ſymptomata; in eo tamen *diſtinguuntur*, quod *dolor* ſit *in latere dextro* & circa dextrum hypochondrium gravativus, non punctorius, ut doloroſa quædam plus minus tenſiva moleſtia ad jugulum uſque adſcendere videatur. Pulſus eſt undoſus, non durus; tuſſis ſicca, non adeo frequens; nec tanta reſpirandi difficultas.

Quod ſi progrediatur malum, ita ut Pleuritides & omnes Inflammationes hæ degenerent in ſuppurationem, tunc hanc fientem quidem monſtrat rigor, qui certum eſt indicium, & qui neceſſariò omnes internarum partium, præſertim membranacearum, ſuppurationes comitatur; nec non exacerbatio doloris, febris, vigiliarum, ac ſimilium ſymptomatum; *factam verò jam ſuppurationem* monſtrant dolor imminutus, febris remiſſior, reſpiratio liberior, & virtus vitalis non adeò debilis. Verùm licèt confecto pure & febris & dolor miteſcant, tamen inſtante diſruptionis tempore vehementiùs cum horrore ægri denuo febricitant, ac difficiliùs ferè quàm antea reſpirant.

PROGNOSIS.

PROGNOSIS affectus hos binos unà cum mediaſtini ac diaphragmatis inflammatione periculoſos admodum pronunciat; ita tamen, ut ex his *Pleuropneumoniæ* variis quaſi ſpeciebus, cæteris paribus, leviſſima omnium ſit *Pleuritis*, etiamſi interdum pulſum intermittentem habere videatur, qui in ea minus periculoſus eſt: *vid.* M.A.N.C. *Ann.* 2. *Obſ.* 237. *p.* 339.

Vehementior autem & periculoſior eſt *Peripneumonia*, utpote quod morbi genus juxta CELSUM plus periculi, quàm doloris habet.

Adhuc vehementior & periculoſior, cæteris paribus, eſt *diaphragmatis Inflammatio*, quæ acutiſſimus morbus eſt, atque ægrum citò in ſummum diſcrimen deducit, ſæpè jugulat, & ſicuti etiam *mediaſtini inflammatio* eſt periculoſior pleuritide.

Quod ſi abſque interitu ægri finiantur hæ *Pleuropneumoniæ* & his conjuncti affectus, curantur. Vel

(1.) Inſenſibili *diſcuſſione & reſolutione* ipſius inflammationis; id quod fit nunc criticè, nunc Medicè.

(2.) Quando ſucceſſivè per ſputi crebrioris rejectionem ſolvitur.

(3.) Quando Inflammatio ſucceſſivè ſuppuratur, ac in abſceſſum vel *empyema* abit, quam ſuppurationem fientem oſtendunt dolores, febris & vigiliarum exacerbatio.

(4.) Si per raram ac ſingularem materiæ morbificæ metaſtaſin terminantur: v.g. nunc per phrenitidem, nunc in ſingulares morbos articulares, nunc in abſceſſum in ſuras, nunc in ulcera tibiarum.

Si terminantur reſolutione vel per *ſudores*, vel *diarrhœas*, vel *urinæ* copioſum *fluxum*, vel *hæmorrhagias*, vel aliis modis, imprimis eſt obſervandus motus naturæ criticus, qui nullo modo impediendus, ſed, ſi poſſit, potiùs promovendus: Nam in diebus criticis natura ſibi relicta imprimis ſolennes tales inſtituit evacuationes: *vid.* AMATUS LUSITANUS *Centur.* 7. *Curat* 28. qui refert Pleuritidem ſævam ſine venæ ſectione die 14. per ſudorem criticum curatam: Porrò PISO *Tract. de Coluvie ſeroſa p.* 229. *in Edition. in quarto* obſervat Pleuritidem die 7. per ſudorem curatam: VALERIOLA *lib.* 4. *Obſeru.* 4. habet Hiſtoriam curioſam Pleuritidis gravis in gravida 8. menſium, quæ ſolius naturæ ope ſine venæ ſectione die 4. per ſudorem fuit curata: & *c.l.* aliam refert gravidam Pleuriticam, quæ variis licèt aliis adhibitis remediis, tandem die 7. 11. & 14. robore naturæ per copioſos ſudores fuit curata; item *lib.* 7. *Obſerv.* 6. ſimile ferè refert exemplum.

Quod attinet *hæmorrhagias*, v.g. narium, hæmorrhoidum, aut menſium fluxum, hæmorrhagiam ſeptimo die criticam in Pleuritide ſalutarem refert LOTICHIUS *lib.* 3. *cap.* 3. *Obſerv.* 3. item FORESTUS *l.* 16. *Obſerv.* 35. & *Obſerv.* 37. habet Pleuritidem per fluxum ſanguinis ex naribus die 14. curatam: ſicut Pleuritidem in Perip-

Peripneumoniam converſam per fluxum menſium die critico ſanatam *idem Obſeru.36. & 39.* refert: Pleuriticæ mulieris exemplum per ſanguinis mictum curatæ habet FERDINANDUS *Conſil.5.* & pleuritis magna in gravida poſt partum ob uteri exinanitionem curata in FERDINANDO *Hiſt.13.* obſervatur.

Sic interdum ſuperveniunt *diarrhϾ criticæ*, per quas *Pleuropneümoniæ* feliciter ſolvuntur: Ipſemet curavi ſuperiori anno mulierem, quæ ex Pleuritide fiebat ſuppurata, in qua tamen ulceris omnis purulentia per diarrhœam criticam feliciter expurgabatur: PANAROLLUS *Pent.1. Obſ.36.* obſervat ſenem ſeptuagenarium Pleuriticum, ſupervenente diarrhæa ſanatum: Sic diarrhæa ſalutaris Pleuritidi ſuperveniens obſervatur in AMATO LUSITANO *Cent.1. Cur.7.* ZACUTO LUSITANO *lib.1. Prax. Admirand. obſ.1051.* Deſperata Pleuritis per alvi fluxum curata in VALERIOLA *Obſeru.4 & 5. lib.1.* Nec obſtat *aphor.16. Sect.6.* „ HIPPOCRATIS; *Diarrhœam, quando ſuperveniat Pleuritidi vel Peripneumoniæ, periculoſam eſſe*; de quo imprimis *videatur* CASTRO, *Quæ ex quibus p.17.* ACTUARIUS *cap. 18. l.5.* & PLATERUS *Prax. Medic. Tom.2. p.14.* qui ideò in Pleuritide purgantia reiiciunt.

(1.) Cùm per alvum materia peccans minimè expurgari poſſit.

(2.) Cùm corpus accendant.

(3) Cùm diarrhœas, quæ aliàs facilè ſupervenire & nocere ſolent, promoveant.

Aſt non univerſalis hæc eſt regula; cum obſervationes infinitæ contrarium teſtentur; ejus tamen ſolutio non quærenda in certa temporis diverſitate, quaſi ſcilicet in principio, non in ſtatu aut declinatione, diarrhæa ſit periculoſa, cùm juxta AMATUM LUSITANUM & VALERIOLAM *l.a.* item ZACUTUM LUSITANUM *l.a. pag* 303. in ſtatu & declinatione potiùs ſalutares obſerventur diarrhϾ, ſi ſcilicet ſigna coctionis præceſſerint, Nec à magnitudine & parvitate morbi differentia petenda, quaſi diarrhœa mitiori Pleuritidi ſeu Peripneumoniæ ſuperveniens bona; vehementiori mala exiſtat; ejuſdem ſiquidem VALERIOLÆ *exempla allegata* aliud ſuadent, utpote in quibus morbus vehemens & deſperatus admodum fuit.

In principio autem pariter ac incremento morbi diarrhœa immoderata ſuperveniens, & quidem cum debilitate ægri, utplurimum eſt funeſta.

Dejectiones fœtentes ſunt bonæ; innuunt enim ruptum abſceſſum & evacuationem puris per inferiora.

Inflammatio diaphragmatis ſæpius eſt lethalis.

Porrò in Pleuropneumonia obſervandus eſt ſpecialiter „ *Aphoriſmus* HIPPOCRATIS 12. *Section. 1.* qui eſt: *In* „ *Pleuritide* (quod & valet in reliquis thoracis Inflam„ mationibus) *ſi ſtatim ſputum in Pleureſi in initio, intra ter*„ *tium diem ſcilicet, appareat cruentum, brevem morbum* „ *indicat; ſin verò ſeriùs, longum*: Nam Pleuritis, in qua „ nihil exſpuitur, eſt periculoſiſſima. Sic quoque *Apho*„ *riſm. 8. Section.5.* dicit: quod *Pleuritici intra quatuordecim* „ *dies non ſupernè per ſputum repurgati, empyici fiant*; *Qui* „ *verò ex Pleuritide empyici fiunt, ſi in 40. diebus repurgen*„ *tur, à die ruptio facta eſt, liberentur, alioquin in tabem ſeu* „ *phthiſin incidant*, uti habet *Aphor.15. Sect.5.* Nempe Pleuritis plerumque die decimoquarto terminatur, aut ſaltim 20. dum nempè ſuppuratur; & quidem ſi æger quarto die exſpuat ſputum album, læve ac æquale, idque tertio vel quarto tuſſiendo, in ſeptimo terminabitur. Si in ſeptimo tale ſputum primariò appareat, concurrentibus aliis ſignis bonis, morbus ultra 14. dies non extenditur.

Sputum autem nullum aut iterum ſuppreſſum, dolore & gravitate pectoris ſuperſtite, paucum, tenuæ, crudum, biliosum aut cruentum valde (utrumque ſcilicet ſincerum,) item glutinoſum valde, æruginoſum ac nigrum, malum; item ſi cum ſputo copioſiore dyſpnœa aut dolor non remittant.

Non tamen ſemper ſputi paucitas & ſuppreſſio malum ſignum exiſtit, cum ſæpiùs per alias vias natura materiam peccantem criticè deturbet, ſcilicet per hæmorrhagias, diarrhœas, per ſudorem: vid. VALERIOLA *C.4. Obſ.1.* RHODIUS *C.2. Obſ.14.* per urinam vid. SCHENCKIUS *Obſ.l.2.p.243. & 252.* item HORSTIUS *l.3. Obſeru. 10.* RHODIUS *l. a. Obſeru.* & BORELLUS *C 1. Obſeru.17. l.5.* ubi in pus converſa materia per urinam & alvum excreta fuit.

Paria quoque de *Peripneumonia* dicenda ſunt: Ea in genere eſt Malum acutum, frequentiſſimè periculoſum, non raro lethale.

In ſpecie ſputorum magis quàm urinæ in morbis his utplurimum habenda eſt ratio. Utut enim urinæ ſint optimæ & ſatis coctæ, ſi tamen ſputa ſunt mala, periculum portendunt & contrahunt; ac urinæ in principio laudabiles, ſanguinis recrementa cuncta in locum affectum depoſita eſſe, teſtantur: contra, etiamſi urinæ ſint malæ, ſputa verò bona ſeu cocta, melius; indicat enim, quod natura criticè expellat malum, & tales paulatim per ſolutionem hanc evaſuros eſſe. Nam in his morbis ex ſputis magis indicium quàm ex urinis ſumitùr: ſi quidem ſputi conditio ſigna propria coctionis hujus morbi ſuggerit, unde pro hujus conditione magna pars Prognoſeos inſtituenda eſt.

Nihilominus urina in principio craſſa comparens, ſi circa quartum non turbetur, ſed attenuetur, lethale eſt.

Peripneumoniam in Pleuritidem tranſmutari, bonum eſt; convertitur enim materia peccans ab interioribus ad exteriora, quamvis hoc rariùs contingat: Pleuritis autem Peripneumoniæ combinata hujus periculum intendit.

Pariter Peripneumonia Pleuritidi & Anginæ ſuperveniens vel per utriuſque immutationem contingens, mala, & intra ſeptem dies moriuntur; ſin hos effugiant, purulenti evadunt: vid. HIPPOCRATES *Sect.7. Aphor.11. & Sect.5. Aph.10.* niſi ſputum maturè ſatis coctum, copioſè & facile excernatur, cujus phænomeni rationem WILLIS *l.1. Phar. Ration. P.2. Sect.1. c.9.* explicat. Sicuti contrà quàm miræ ſubinde ſint Peripneumoniæ metaſtaſes plus quàm fauſtæ, vid. in WILLISIO *l.a.* 187.

Peripneumoniæ ſi non reſolvuntur, ſuppurantur: quæ ſuppuratio fit, ſi dolores exacerbantur, vigiliæ continuant; hoc enim ſignum eſt tendere eam ad ſuppurationem, juxta ipſius HIPPOCRATIS *Aphoriſmum* inquientis: Cum pus fit, malum majus eſt, facto autem pure omnia ſymptomata remittunt, & quieti redduntur, reſpiratio fit liberior, virtuſque vitalis emergit. Quando verò abſceſſus rumpere incipit, inſigniter rigor cum intenſiſſima exacerbatione febris præſto eſt, ut & difficilior reſpiratio.

Vomitus copioſus & bilioſus in principio Pleuritidis & Peripneumoniæ apparens, ſalutem pronunciat; in progreſſu verò admodum periculoſus eſt.

Pleuritici dolore levati, & tamen facie triſti oculiſque perturbatis, ſignum eſt materiæ ſeu pleureſeos metaſtaſeos in cerebrum, cauſque utplurimum lethalis eſt; indicat enim phrenitidem ſeu Inflammationem membranarum cerebri.

Porrò *Pleuritis* in principio leviter apparens, & uſque ad quintum diem ſic procedens, ſexto verò exacerbata, utplurimum eſt lethalis, interdum verò difficilis ſolutionis.

Item Pleuritici ſubindè delirant. *Delirium* hoc, quando fortem ſequitur Pleuritidem, res eſt non ſine periculo; ſin mitiorem ac leviorem pleuritidem cum triſti facie oculiſque perturbatis, tunc periculum ſubeſt utplurimum aut malignitatis latentis aut metaſtaſeos pleuritidis in caput.

Aliàs prognoſis Pleuritidis & Peripneumoniæ deſumitur etiam à ſymptomatum gravitate majore & minore, vel à viribus: Ratione illorum febris mox ſummè acuta, ſitis, agrypnia, delirium, convulſiones, hemiplegia, reſpiratio valdè anheloſa, orthopnœa, vomitus, tuſſis magna, & ſicca, dolor ingens cum ſudore circa caput & cervicem, aut univerſali frigido, periculum ſummum portendunt; & contrà ſymptomata pauciora ac mitiora: neque coryza ac ſternutatio in his morbis ſuſpicione carent, quatenus membranas cerebri in conſenſum trahi innuunt: Ratione harum, quatenus ſæpè ſub ſymptomatibus recenſitis ſatis horrendis, ſi pulſus adhuc fortis & ſpirituum vigor adſit, melior ægrotantium ſpes eſt, quàm ſi cum blandioribus ac paucioribus ſymptomatis pulſus debilis ac vires oppreſſæ fuerint; præprimis ſi illius parvitati frequentia & durities nimia accedat utpote cum quo nullum evaſiſſe GALENUS teſtatur.

In magnis tamen doloribus cum febre ardente junctis, ſi pulſus fuerit parvus, neminem terreat: conf. BARTHOLINUS *c.5. Hiſt.37.*

Poſt Pleuritidem & Peripneumoniam ſuppuratam & malè curatam, ſequitur phthiſis pulmonalis.

Qui ſemel Pleuritide fuerunt correpti, illi levi occaſione eam experiuntur.

Cætera ad Diagnoſin & *Prognoſin* pertinentia *videbitis in* SENNERTO *dicto loco, vel in ejus Epitomatore* RIVERIO qui eadem ſatis prolixè tractant.

CURA.

CURA.

Omnes huic cognati morbi ſimili modo tractantur, quorum Cura tribus gaudet indicationibus. Nempe

I. *Sanguis ſtagnans eſt reſolvendus*, & blandis ſudoriferis, tàm generalibus quàm ſpecificis, acidum corrigentibus, in naturalem ſuum circulum revocandus.

II. Hoc ſi fieri nequit, *exſcreatio*, & *copioſa ſputatio*, quantum poſſibile, *eſt promovenda*, in principio quidem temperantium ſeu incraſſantium moderatorum ope, in progreſſu verò per incidentia, miſcenda hæc variè, prout ſputi conditio & expectorationis ratio requiſiverit.

III. Sin & hæc ſint fruſtra, *ſuppuratio* inflammationis *expectanda, ac adiuvanda* per Pectoralia temperata, anodynis miſta, & pus confectum educendum.

Pro his ſcopis meliùs obtinendis obſervandum:

I. Sæpiſſimè in primo morbi inſultu eſſe inſtituendam VENÆ SECTIONEM, eamque aliquoties interdum eſſe *repetendam*, prout neceſſitas & conditio affectus requiſiverit. Interim tamen notandum, eam ſemper ſimpliciter neceſſariam non eſſe, quia potiùs tunc temporis appropriata remedia, ac in ſpecie diaphoretica diſſolventia, quæ ſanguinis grumos reſolvunt & ſudorem movent, citra Veneſectionem non raro malum tollunt: vid. HELMONTIUS *Tract. Pleura Furens*, qui eſt egregius, HOLTERHOFF *de Errorib. Med. c. 1. §. 2.* Quinimò hoc certum eſt, quodſi ſine ſudore per Veneſectionem Pleuritis curetur, nihiloſecius ad ſuppurationem tendat, quæ tamen per ſudorifera poſſet præcaveri. Ac ſane per ſe nullum locum obtinet Veneſectio, ſaltim ubi copioſior adeſt ſanguis, & nimis acutus ſeu præceps morbi ad ſtatum motus; in tali caſu per accidens interdum inſtituta, & repetita Venæſectio aliquale levamen affert: ſic LINDANUS neceſſitate coactus *mulieri gravidæ* intra 24. horas quinquies venam ſecavit, urgente nempe affectu. Propterea de tempore non multum deliberandum venit, ſive veſperi ſive manè ſive medio noctis fuerit; dum neceſſaria eſt (quod tamen in noſtro climate rariùs evenit) inſtituenda erit. Pluribus hanc *de venæſectionis in pleuritide uſu controverſiam* ventilatam: vid. HOECHSTETTERO *Decad. 7. pag. 107. &* M.A.N.C. *Ann. 8. & 10. Obſ. 190.*

Ubi ergo ſecanda eſt vena, obſervanda erit differentia Pleuritidis aſcendentis & deſcendentis. Nam eadem pro uſu *revulſionis* inſtituatur in pede, ſi eſt *Pleuritis aſcendens*; aut in brachio, ſi eſt Pleuritis deſcendens. *Averſionis* verò ſeu Revulſionis particularis ſanguinis gratia ſecetur in pede vena, & quod melius, oppoſiti lateris, ſi eſt *deſcendens*; in brachio verò pro averſione, ſi eſt *aſcendens*, &c. Quibus paucis prolixæ iſtæ controverſiæ de loco Veneſectionis, quas agitarunt veteres inſigni fervore, decidi poſſunt: Conf. WILLISIUS *Pharm. Ration. Part. 2. p. 204.* Præſtat autem ut venę ſectio fiat aliquot vicibus, nec longis intervallis, neque magna quantitate, ut loquitur rectè HILDANUS. *In Peripneumoniæ Cura* venæ ſectione nec revulſoria, nec averſoria, nec derivatoria locum habet: Quod igitur à corde recipit, ei denique iterum remittit. Interim ſæpiſſimè & ferè tutiſſimè Pleuritis benigna abſque venæ ſectione curari poteſt, per diaphoretica, volatilia præſertim & ſpecifica. Jam verò licèt in *Pleuritide benigna* venæ ſectio ſi non juvat, non noceat; *in maligna tamen vix locum inveniet*, ſed *ſemper erit nociva*, in qua nunquam ſine periculo vena aperitur; ergo ab illa abſtinendum. Refert BARTHOLETUS *l. c.* ſibi diuturna Praxi eſſe compertum, omnes fere, quibus in Pleuritide maligna vena tunditur, mori; è contra periculo defungi, qui ſine phlebotomia ſunt curati: Videatur etiam GESNERUS *l. 1. Epiſt. p. 19.* qui ſimiliter aſſerit, venę ſectionem eſſe inutilem in *maligna Epidemica*: *Videantur ejus obſervationes.* Quod ſanè in Pleuritide maligna verum arbitror, utut in Epidemica non adeò ſemper locum inveniat; DODONÆUS *enim Obſ. cap. 21. p. 38.* refert, in Pleuritide epidemica adminiſtratam venæ ſectionem ſalutarem; neglectam verò lethalem.

II. Obſervetur: in Pleuritide aut in Peripneumonia PURGATIONES *omnes eſſe fruſtraneas*, ſubinde nocivas; diſponunt enim ad Diarrhœas exitiales, in ſpecie, ubi ſputum copioſiùs rejectum retrocedit, adeòque caveamus nobis à purgantibus, ne motum naturæ impediamus. Purgatio ergò in Pleuritide non convenit, quia ſanguinem exagitat, & in partem affectam altiùs impingit, niſi ad *declinationem* Malum pervenerit. Et ſi interdum conveniat Purgatio, utplurimum tamen ante diem ſeptimum pernicioſa eſt: Videatur RIVERIUS *Cent. 1. Obſ. 98.* Imprimis verò procedente ſputo abſtinendum à purgatione, per experientiam confirmante hoc ZACUTO LUSITANO *l. 1. Prax. admir. Obſ. 107. & 116.* quiquid etiam in contrarium dicant quidam Practici, in ſpecie RULANDUS *in Theſauro practico p. 129.* ubi defendit acriter, quàm maximè ex uſu eſſe in principio Pleuritidis fortem purgationem, & exempla refert plerorumq; per vomitum & ſeceſſum ex *aqua benedicta* à ſe curatorum. Quidam cum RULANDO VOMITORIA valdè laudant: Verùm de vomitoriis vid. *Judicium datum ſuprà art. 1. in Angina.* Sanè per ſe nil valent in Pleuritide, potiùs nocent, adeoque ab his eſt abſtinendum, cùm humores ad pectus magis commoveant, per accidens verò, ubi fomes & vitioſa excrementa, in ſpecie acidum & æruginoſum in primis viis & inteſtinis ſtagnaverit: In tali caſu primo in principio (ad quod nihilominus Medicus raro vocatur) prodeſt vomitus; Deinde etiam in morbi declinatione, facta ſuppuratione, vel ad abſceſſum rumpendum, vel hoc rupto ad ulteriorem puris evacuationem vomitus aliquando conducere poteſt. Benè hic diſſerit LINDANUS, dum dicit; ſe *in Cura Peripneumoniæ non audere vomitorium dare*. Nec video, quod poſſit; niſi ſtatuatur ventriculus onuſtus æruginoſa cruditate, à qua ſanguis vitiatus impetum faciat in pulmonem; ſed in tali caſu non reſpicerem ad Peripneumoniam, ſed ejus radicem, nempè ventriculum malum. Ita nec in progreſſu vomitoria conveniunt; nil enim pulmonibus nocentius eſt: Si enim tempeſtivè purgentur, diarrhœa accidit, cum alvus per ſe mollis ſit; illa autem accedente ſputum non coquitur, nec pus maturatur, & pereunt ægri. Interim Clyſteres, ubi alvi obſtructio, magno cum fructu iniici poſſunt.

III. Obſervetur ex omnibus remediorum generibus, quæ huic morbo mirificè opitulantur, nil melius eſſe, quàm SUDORIFICA & DIAPHORETICA, in ſpecie anti-pleuriticis juncta. Ex omnibus enim auxiliis in Pleuritide primarium eſt ſudor, qui ex toto corpore, & imprimis circa thoracem, provocandus, & ſic citò & jucundè omnes thoracis Inflammationes curari poſſunt: Id quod omnes elegantiores Practici ferunt: vid. BARONIUS & SCHNEIDERUS *citatis locis*; item PETRUS JOHANNES FABER *Cur. 8. 10. & 20.* qui plurimos Pleuriticos curavit per ſudorem, cum *antimonio diaphoretico* propinato, præmiſſo *clyſtere*, interdum etiam *venę ſectione*, applicando *externè balſamum ſulphuris* cum *emplaſtro diaſulphuris Rulandi*. Confirmat hoc pariter HILDANUS *C. 1. Cur. 52.* item RENEALMUS *in Obſ. 32.* qui Pleuriticis aliquot ſecta vena *flores antimonii diaphoreticos* exhibuit, & ſtatim prodeunte ſudore omnes dolores punctorii abjerunt. De antimonii diaphoretici uſu vid. etiam M.A.N.C. *Ann. 3. Ob. 72.* Et ſanè ipſa natura vel viam monſtrat, toties per ſudores ſpontaneos pectoris curans ejuſmodi inflammationes. Imprimis in principio adhibeantur cum ſpecificis aliis volatilia, in ſtatu verò fixiora; vid. LUDOVICI *Ph. p. 237.* Singularis enim encheiriſis eſt Pleuritidi mederi mox in principio ſal. vol & opiata, æſtu quãtumvis maximo nihil obſtãte.

IV. *Malè* quidem *in principio* morbi, id eſt, quando natura ad ſputum nondum inclinat, *præſcribunt Practici* plures EXPECTORANTIA, ſeu talia, quę tuſſiendo materiæ expectorationem & ſputum promovent. Nam talia cùm tuſſim ſtimulent vel adjuvent, non ſolùm materiam crudam emittendam ſollicitant, quod tamen fruſtra fit; ſed & concuſſionem thoracis, pulmonum, ac pleuræ inferunt, quibus in principio dolor intenditur, & mala hæc exaſperantur, ut rectè obſervavit GABELCHOVERUS *C. 2. Cur. 93.* Ideò ſimus cauti, ne expectorantibus nimis maturè uſurpatis exaſperetur morbus, & intendatur Inflammatio; ac proin ſaltem in incremento ac ſtatu expectorantia diſſolventia uſurpemus.

„ Et hæc *inter remedia, quæ ſputi coctionem aut ſuppurationem*
„ *Inflammationis faciunt, malum*, dicit LINDANUS, *Deco-*
„ *cta pectoralia, quàm ſyrupos & ſaccharata. Nobiliſſimum pe-*
„ *ctorale habemus in liquiritia & in paſſulis. Saccharum malè*
„ *pectoralibus additur; nam conſtat, omnia dulcia, & mellita fa-*
„ *cilè acceſere in ventriculo, cui nil inimicius, quàm illud ſyl-*
„ *veſtre acidum. Præſcribantur autem radices & herbæ pecto-*
„ *rales, ſed omittantur ſemper iſta dulcia, nec credatis gaude-*
„ *re pectus; dulcibus gaudet equidem inſipidis, & quæ non habent*
„ *qualitatem excedentem, non dulcibus extremè, ut ſaccharum.*
„ *Liquiritia igitur convenit, quæ tamen in pauca quantitate ſu-*
„ *menda, cauendo ne uratur; tunc enim prava & acris fit.*

V. *Opiata* non negligenda ſunt in *Cura* harum inflammationum, ſed *uſurpentur* ſaltem *in principio & incremento*, ſaltim ad ſuffocandam nimiam morbi vim & ſiſtenda pathemata doloroſa, quæ ipſa quoque ad corrigendam materiæ expuendæ cruditatem, adeoque eandem coquendam ſeu incraſſandam multùm præſtare ſolent: vid. WEDELIUS

Opiol. p.111. & 112. In ſtatu verò & declinatione vitanda ſunt ne impediatur *expectoratio*, atque materia cocta nimis pertinaciter ſic inhæreat, id quod ſine *ſuffocationis* periculo vix fieri poteſt; qualem Obſervationem ZACUTUS LUSITANUS *l.1. Pr. admir. Obſ.115.* teſtatur. Solum *Papaver rhœas* ejuſque *flores* ceu optimum *ſpecificum* in toto morbi decurſu locum habet.

VI. Benè obſervandum eſt, ut omnia, *quæcunque ægri bibunt, calidè aſſumant.* Nil nocentius eſt in his affectibus, & quod magis exaſperare eoſdem ſolet, quàm *frigidus potus*, qui coctionem impedit, excretionem remoratur, tuſſim provocat, Inflammationem intendit; & lædendo pulmones reſpirationem difficiliorem facit, quæ omnia in *calido potu* contrario modo ſe habent. Eſt autem potus optimus *Decoctum hordei & liquiritiæ*, idque in toto morbi decurſu; item *Decoctum papaveris rhœados cum ſyrupo ſcabioſæ* aut *violarum* aut *capillorum Veneris*. In contagioſa ſeu maligna *Decoctum raſuræ cornu cervi crudi*, vel *cum vel ſine floribus papaveris*, aut etiam cum *ſarſaparilla*, optimum eſt potulentum. Potui ordinario addatur gelatina dentis apri, & tinctura florum papaveris erratici, cum ſero lactis parata, Julepis: hinc pro potu ordinario, imprimis ſi febris ardens conjuncta, inſerviunt Julepi, quos dedi in *Coll. Formular. pag.....*

Vel

℞. *Flor. papav. errat.* Mj.
Violar. M.ß.
Irror. c. ſ.q. *ſpiritus nitri dulcis.*
Infunde in ſ.q. *Decoct. priap.* vel *cornu cervi*;
Stent in loco calido horis aliquot.
Colat. ℔iß. adde
Syr. flor. papav. errat.
Violar.
Scabioſ. an. ℥j.
M. S.
Julepus refrigerans & diſſolvens.

Præmiſſa igitur vel omiſſa venæ ſectione progrediendum ſtatim eſt ad SPECIFICA PLEURITICA, ſanguinem ſtagnantem diſſolventia, ſudorem prolicientia, inflammationeſque eryſipelaceas ſiſtentia; circa quæ notandum: quod eadem ſint, quæ in *dyſenteria* & angina aliàs locum habent, uti rectè loquitur & experientia comprobavit HELMONTIUS: Deinde, quod omnia ea *ſpecifica*, quæ conveniunt in *Pleuritide*, etiam convenientiſſimè in aliis quibuſvis internarum partium Inflammationibus à cauſa interna enatis, ut faucium, ſtomachi, inteſtinorum &c. proſint, cùm omnes ejuſdem ſint naturæ ſæpiùs eryſipelaceæ. APPROPRIATA talia remedia in Pleuritide ex regno vegetabili ſunt papaver erraticum, flores acaciæ noſtratis, bellidis rubri, roſarum rubrarum, chamomillæ, carduus benedictus, carduus Mariæ, papaver album, taraxacum, ſcabioſa, pimpinella, ulmaria, hedera terreſtris, cherefolium, radix bardanæ, eryngii, ſemen cardui benedicti, Cardui Mariæ, papaveris albi, aquæ deſtillatæ iſtorum ſimplicium, in ſpecie *aqua florum acaciæ*, *aqua florum papav. rhœados*, & *aqua florum chamomillæ*, hyſſopi, & ſimiles; ſingulatim præ cæteris omnibus hæc tria, *papaver rhœas*, *carduus benedictus*, & *Mariæ*, quocunque modo uſurpata, nunc ſimplici, nunc repetita vice, expectando ſudorem, ſunt optima, exque his parata; ut aqua, ſyrupi, tinctura, pulvis florum, ſuccus & conſerva horum, ſunt convenientiſſima. Uſum hujus decantatum habet VALERIOLA *lib.5. Obſerv.5. & 10.* Item ex ſem. cardui ben. & Mariæ fiunt emulſiones cum aliis, quæ in cura pleuritidis ſunt elegantiſſimæ: v. g. præſcribantur emulſiones, quas dedi *in Colleg. Formular. pag.....* vel

℞. *Sem. card. ben.*
Mar. an. ʒij.
Papav. albi (ratione doloris) ʒj.
Cum ſ. q. *aquæ cherefol. card. bened.* & *flor. papav. errat.* f. Emulſio:
adde
Dent. apri præpar. vel *maxill. lucii piſc.* ʒj. aut *an.* ℈j. ad ʒß.
Antimonii diaphor. ℈j.
M. edulcoretur parum.
D. S.
Emulſio confortans contra pleuritidem.

Subinde hauriatur expectando ſudorem: mihi expertiſſima eſt in deſperatis caſibus. Vel

℞. *Sem. card. ben.*
Mariæ an. ʒiij.
Cum ſ. q. *aquæ cherefol.* vel *card. bened.*
F. Emulſio: adde
Lap. cancr. præp. vel *maxill. luc. piſc.* ʒj.
Antimonii diaph. ʒß.
Edulc. *cum ſyrup. papav. ſimpl.* D.S.
Emulſio leniens contra pleuritidem.

Item.

℞. *Aquæ Ulmar.* vel *cherefol.* ℥iii.
Bezoard. mineral. gr.xij. vel xvj.
Syr. flor. papav. errat. ℥iß. ad ℥ij.
M. D. S.
Potio contra pleuritidem.

Subſiſtimus adhuc in Materia medica, Pleuritidi curandæ dicata, & præter papaver rhœas, carduum benedictum & Mariæ, etiam prodeſt cherefolium, ejuſque aqua deſtillata, utpotè aliàs ſatis decantatum ad ſanguinis grumos quoſcunque reſolvendos. A multis laudatur radix bardanæ, ſuccus ſcabioſæ, & præ cæteris ſuccus taraxaci ſeu dentis Leonis, item ſuccus pimpinellæ ſeu ſanguiſorbæ. Quoad *ſuccum taraxaci*, cum hoc egregiam & expertam præſcribit *mixturam* BARBETTE *in ſua Praxi l.3. c.1.* Compoſitio hæc eſt:

℞. *Succ. tarax. depur.* ℥j.
Aquæ plantag.
Roſac. an. ℥ij.
Prophylact. ʒß.
Ocul. cancr. crud. cont. ʒß.
Syr. papav. errat. ℥iß.
Miſc. in phiala.

Loco aquæ prophylacticæ ſumi poteſt acetum deſtillatum. Hæc mixtura ſola mulierem periculoſa pleuritide laborantem liberavit, cochlearia aliquot hauriendo ſingulis horæ quadrantibus.

Ad hujus imitationem concinnior erit ſequens formula:

℞. *Aquæ Card. ben.*
Cherefol. an. ℥iß.
Theriacal. ʒvj.
Succ. tarax. depur. ℥j. ad ℥iß.
Lap. cancr. præp. ʒiß.
Syr. papav. errat. ℥iß. M. D. S.
Potio diſſolvens contra pleuritidem.

Mixturam ſumat æger quovis quadrante horæ, 2. cochlearia, operationem ejus mirabimini.

Poſt ſuccum taraxaci eſt imprimis decoctum eryngii.

Quod ad *radicem* verò *bardanæ*, CASTRO *Veronenſis* cum ſumma copia grumoſi ſanguinis, per ſputum intra biduum rejecti, abſque venæ ſectione curavit Pleuritidem: *primo externè* applicando & ſingulo bihorio renovando lintea duplicata cum *ſpermate ranarum* non deſtillato, ſed per ſe ſervato, applicando, & ita per biduum continuando; hoc enim eſt ſingulariſſimum remedium ad quaſcunque Inflammationes compeſcendas, ſi applicetur. *Secundò internè radice bardanæ ſeu lappæ majoris* vere collectæ creſcente Luna, autumno verò decreſcente luna.

Servantur radices, ac in umbroſo loco ſiccatæ & pulveriſatæ dantur doſi cochlearis j. in vitro generoſi vini; vel *Decoctum bardanæ* ritè paratum ceu appropriatum ſudoriferum Pleuropneumonicis convenit.

Pertinet huc ratione ſalis volatilis lignorum, fuligo furnorum, quæ eſt nobile ſpecificum pleuriticum D. HORSTII *Junioris*, dum *fuliginem* benè tritam lavat ſæpiùs cum *aqua florum ſambuci*, exſiccat, & ita pulveriſat: hujus pulveris ita præparati doſi ʒß. ad ʒj. in aceto *ſambuci* vel *infuſo papaveris rhœados*, vel aqua ſpecifica quadam, propinat expectando ſudorem; Sic Pleuritidem ſævam *pulvere fuliginis camini* ad ʒß. *in aqua cardui ben.* die ſeptimo curatam habet RIVERIUS *Centur. 2. Obſerv. 79.* Laudantur quoque *flores buxi*; de quibus vide RIVERIUS *Pr. l.7. cap.2. ſpiritus tartari*, fuliginis, &c.

Ulterius quoque *priapi ceti*, *cervi* & *tauri* ceu ſingularia remedia à quibuſdam ad Pleuritidem commendantur, quorum raſorum vel pulveriſatorum, præ reliquis tamen ceti, ad ʒj. in aqua ſpecifica aſſumitur; aut ex iis paratum *Decoctum*, ceu corpus juleporum, cum aliis permiſcetur & optimè propinatur. Hinc & BARTHOLETUS in Peripneumonia & Pleuritide maligna *raſuram priapi tauri* commendat; cui tamen revera ceti & cervinus præferendus, aut alia Alexipharmaca ordinari poſſunt.

Conveniunt ulteriùs partes animalium duræ, *ſale volatili* turgidæ, acidum ſanguinis imbibentes, præſertim in principio, & multò magis exinde parata *ſalia volatilia* & *ſpiritus urinoſi*, mediante ſudore fauſtiſſima remedia; qualia ſunt

lapilli

lapilli cancrorum, dens apri, caſtoris, maxillæ lucii piſcis, aut quælibet oſſa lucii piſcis, lap. carpionum, *percarum*, tali leporis, corallia rubra, hincq; alia genera *marina*, ut & cornu cervi & ebur. Ex quibus ſpeciatim *dens apri* & *oſſa lucii piſcis, lap. carp. & percarum*, uti cætera *marina*, primas tenent, utpotè quæ per ſe à ℈j. ad ʒß. vel ℈ij. præter propter in convenienti vehiculo inſigniter commendantur ad Pleuritidem. Commodè etiam propinantur in emulſionibus: & in ſpecie ſal volatile maxillarum lucii piſcis primatum ducit, tam in maligna, quàm benigna Pleuritide. Loco hujus ſalis volatilis tamen etiam ſalia volatilia alia ſubſtitui poſſunt, uti & pulveres antipleuritici compoſiti *Auguſtanorum*, *Mynſicbtii*, *Ludovici*, *Wedelii*, Trag. antipleuritica *Hartmanni in Praxi Chym.* Porrò in *ſanguine Hirci* legitimè præparato expertiſſimum remedium eſt contra pleuropneumoniam, ad ʒj. propinatum in aqua appropriata. Methodum parandi hunc legitimam beneficio abſciſſionis teſtium ex hirco, videb. deſcriptam apud HELMONT. *Tr. Sextuplex Dig.* §. 75. & hinc à ZWELFFERO: quo ſi ab ejus uſu non ſtatim ſequatur ſenſibile levamen, repetatur aliquoties, idque faciendum mox in principio, antequam facta ſit ſuppuratio; facta enim ſuppuratione fruſtra adhibetur remedium. De hoc ſanguine, ut & dente apri, vid. Tachenius Morb. Princ. p. 126. Pariles virtutes habet *ſanguis leporis* ritè collectus, ſi nempè lepus, à canibus in venatione captus, vivus ſtranguletur laqueo, ut ſanguis in unum confluat & grumeſcat, aperitur poſtmodum, & ſanguis in fumo ſiccatur. Doſis eſt à ʒß. ad ʒj. Vid. quæ dixi de *Dyſenteria Sect. 9. cap. 3. artic. 1.* Huc quoque pertinet Bezoar. German. ſeu Ægagropilæ. His adnumeranda *ſtercora animalium* ſudorifera & antipleuritica vi pollentia, quæ hìc non ſunt negligenda, quoniam mirè conveniunt in Cura Pleuropneumoniarum. Præ cæteris expertum eſt præſertim apud Anglos, *ſtercus equinum* maſculinum, ſi ſcilicet pila una ſtercoris hujus recens excreti hauſtui potus ordinarii infuſa, aut cum vino, vel aqua papaveris erratici macerata & ſubacta, probè exprimatur, & ſuccus iſte expreſſus propinetur mox in principio, & quò citiùs, eò meliùs, expectando ſudorem, & quoties opus fuerit repetendo. *Conferatur* WILLISIUS *Pharm. Ration. Part. 2. p. 181. & 209. du* HAMEL *de Affect. Corp. pag.* 310. & HELMONT. *de Febribus*. Huic non cedit *Album Græcum*, & *pulvis ſtercoris columbini*, à ʒß. ad ʒj. in liquore conveniente propinatus, quem pulverem ſecretum Magnatum ad curandam Pleuriſin PANAROLLUS *Pent. 4. Obſerv. 14.* affirmat: Aut maceretur hoc ſtercus cum *aqua papaveris rhœados*, & hinc facta expreſſione propinetur. Ab aliis admodum extollitur *ſtercus ovillum*, nempè recipiunt ſtercoris ovilli pilas, ſubigunt in mortario cum aqua papaveris erratici, vel cardui benedicti ſeu ſcabioſæ, & exhibent ſtatim in initio; quod facit LINDANUS, & vocat nobile medicamentum: Nam, „ dicit, *præſtat id ob ſal nitroſum volatile quaſi ammoniacale; Habent enim ſtercora copioſum ſal ammoniacum.* Porrò multum convenit quoque *ſperma ceti* à ʒß. ad ʒj. in vehiculo calido aſſumptum; Nam hoc ad ſanguinis grumos diſſolvendos conducere in profeſſo eſt; hinc etiam uſu *ſpermatis ceti cum caſtoreo miſti* curavit Pleuritidem ex ſuppreſſione menſium natam TIMÆUS *von Gulden Klee in Caſ.*, imprimis ſi ex terrore ſubitò menſes fluentes ſupprimantur, & ita Pleuritis oriatur.

Denique quoad *regnum minerale*: excellit imprimis *ſpiritus nitri dulcis*, ſeu potiùs *ſpiritus antipleuriticus*, imprimis ubi urget æſtus febrilis; magis tamen ſic convenit, dum nempe ſpiritus vini digeritur & cohobatur aliquoties à ſpecificis antipleuriticis poſtmodum hic ſpiritus ſubtiliori vegetabilium ſubſtantia imprægnatus, loco ſpiritus vini ſimplicis miſcetur cum parte dimidia ſpiritus nitri invicem, digeritur, & cohobando deſtillatur; egregium dat ſpiritum antipleuriticum, cujus doſis ʒj. ad ʒij. in aqua cardui benedicti, vel alia appropriata; expertum eſt remedium in Pleuropneumoniis, ſudorem movet, inflammationes ſolvit, & ſimul expectorationem promovet, febreſque ſiſtit, qui aliàs in omnibus Inflammationibus internis ſatis commendatus. Loco hujus paratur à quibuſdam non inconcinnè *tinctura bezoardica, recipiendo* loco *ſpiritus vitrioli ſpiritum nitri*, & ita ulteriùs lege artis procedendo: nobile eſt remedium ad ʒj. in *aqua appropriata*, has Inflammationes ſudore mediante levans.

His adnumeratur *Mixtura ſimplex*, *ſulphur*, ejuſque *flores*, qui optimè pariter conducunt, & non ultimum remedium dant in Pleuritide à ʒß. ad ʒj. vel ſolum vel cum aliis: conf. WEDELIUS *loco alleg.* Hinc quoque *pulvis pyrius* egregium remedium eſt contra pleuritidem, ad ʒj. repetiti vicibus propinatus, tàm nitri, quàm ſulphuris ratione. Pertinent huc quælibet *ſulphurea antimonialia fixa* ſudorifera, & hinc etiam *cinnabaris antimonii*, *antimonium diaphoreticum*, *bezoardicum minerale*, *Martiale*, *bezoardicum ſolare*, *antimonium ſolari irradiatione calcinatum*, ſub qua calcinatione & pondus augetur antimonii, & ſingulariſſimam vim alexipharmacam acquirit. Sub qua operatione multum eſt reconditum. Pertinent huc *pilulæ antipleuriticæ* BARTHOLETI, quibus nullum præſtantius remedium inveniri aſſerit *l. 9. de Dyſpn. c. 3. p. 451.* Compoſitio eſt hæc:

℞. *Extr. flor. papav. rhœad.*
Malv. arb. rubr.
Viſci querc. an. ℈iß.
Raſ. dentis apri,
Corn. rhinoc. an. ℈ij.
Maxill. lucii piſc. ℈iß.
Cort. intern. avell. ℈j.
Anod. mineralis, vel *nitri antimoniat.* ʒß.
Mag. corall. ℈iß.

Cum tinctura ſeu *ſucco denſato ſcabioſæ* f. Paſta.
Doſis ℈j. cum *aqua flor. papav. errat.*, vel etiam cum *Olei amygd. dulc.* ℥ij.

Quod ad FORMULAS huic ſcopo applicandas, præter Emulſiones & Mixturas ſupra dictas:

℞. *Aquæ chærefol.*
Card. ben. an. ℥iß.
Maxill. lucii piſc. vel *lap. cancr. præp.* vel
Antimonii diaph. ʒß.
Sal. vol. maxill. luc. piſc. gr. xvj.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr ſcabioſ. ℥iß.
M. D. S.
Mixtura diſcutiens cochleatim ſumpta.

℞. *Aquæ chærefol.* vel *papav. errat.*
Flor. ſambuc. an. ℥iß.
Maxill. luc. piſc. ʒj.
Sal. vol. earund. vel *cornu cervi* gr. xij. ad xv.
Laud. opiati gr. ij.
Syr. flor. papav. errat. vel *alius appropr* ʒiij. ad ʒj.
M. pro tribus doſibus, aut capiatur cochleatim ſemper benè agitando. D. S.
Mixtura diſſolvens.

℞. *Aquæ papau. errat.*
Scabioſ. an. ℥j.
Antimonii diaph. ℈j.
Sal. vol. maxill. luc. piſcis gr. xiij.
Laud. opiat. gr. iß.
Syr. papau. errat. ℥ß. M. D. S.
Mixtura diſcutiens pro una vice.

℞. *Aquæ flor. acac.*
Card. Mar.
Cherefol. an. ℥ß.
Pulu. antipleur. Aug. ℈j.
Antimonii diaphor. ℈ß.
Laud. opiat. ferment. gr. j. ad iß.
Syr. papau. errat. ʒiij.
M. D. S.
Ut antea.

℞. *Aquæ Card. Mar.*
Chærefol.
Papav. errat. an. ℥j.
Spiritus theriacal. camph. ʒiij.
Lapill. cancr. præpar. vel *dent. apri ſine igne*, vel *antimonii diaph.*
Maxill. luc. piſc. an. ʒß.
Sal. vol. maxill. luc. piſc. gr. xij. ad xv.
Laud. opiat. ferm. gr. iij.
Syr. papau. errat. aut *ſcabioſ.* ʒvj. ad ℥j.
M. D. S.
Ut antea.

℞. *Dent. apri præp.* ℈ij.
Sang. hircin. præp. ʒß.
Laud. opiat. Lang gr. ij. vel iij.
M. pro pulvere;
Divid. in tres part. æqual. S.
Pulvis diſſolvens.

℞. *Maxill. lucii piſc.* ℈j.
Sal. card. ben. ℈ß.
Vol. dent. apri gr. v.
Laud. opiat. gr. iß. M. f. pulvis: S. *ut antea.*

℞. *Sang. hirci pot.* ℈j.
Bezoard. mineral. ℈ß.
Laud. opiat. gr.j.
M. f. pulvis.
div. in 2. part. æqual. S.
Pulvis dolorem ſedans & diſſolvens.
℞. *Maxill. luc. piſc.* vel *pulv. antipleur.* ʒß.
Sal. vol. cornu Cervi vel *maxill. luc. piſc.* gr.vj.
Laud. opiat. gr.iß.
M. f. pulvis in principio & incremento; S.
Pulvis diſſolvens.
℞. *Arcan. duplicat.*
Succin. præp. vel *flor. ſulphuris* ana gr. xv.
M. f. pulvis in Pleuritide cum febre acuta,
D. S.
Pulvis refrigerans.
mox dolor & calor remittunt, & materia cocta ſine ulla difficultate commodè reiicitur.
Vel
℞. *Arcan. dupl.* ℈j.
Antimonii diaph. ℈ß.
M. D. S.
Pulvis calorem ſedans.
Vel
℞. *Arcan. dupl.* ʒß.
Maxill. luc. piſc.
Antimonii diaph. ana gr.xv.
M. Div. in 2. part. æqu. S.
Pulvis alterativus.
℞. *Mixt. ſimpl. ritè parat.* vel *tincturæ bezoard.* ʒj.
Spiritus cornu Cervi eſſent. ʒß.
Eſſ. opii tartariſat. ℈j.
M. pro duabus doſ. S.
Mixtura ſudorifera.
℞. *Spiritus theriac. camphor.* ʒiij.
Eſſ. croci ʒj.
M. D. S.
Eſſentia diſcutiens, & leniens: 50. uſque ad 60. guttæ pro 1. doſi.

Pro meliori confirmatione dictorum, notanda venit obſervatio in muliere plebeja 42. *annorum*, ad quam pleuritide graviſſima & jam deſperata laborantem die demum ſeptimo decubitus ſui vocabar: aderat tuſſis gravis, excretio viſcida, nonnihil ſanguinolenta, dolor in latere dextro, qui priùs fuerat in ſiniſtro, palpitatio cordis, ſudor frigidus in peripheria corporis, ſumma debilitas; pulſus quinta qualibet vice intermittens, omni momento ſuffocanda videbatur, ſitis clamoſa, vox rauca: Huic præſcripſi ſequentem Potionem;
℞. *Aquæ papaver. errat.*
Card. ben. an. ℥iß.
Maxill. luc. piſc. præp. ʒj.
Salis vol. maxill luc piſc. gr.xii. ad xv.
Laud. opiat. ferm. gr.ij.
Syr. ſcabioſæ ℥iß.
M. f. Potio.
Quæ exhibita fuit cochleatim, & exinde ſuperveniente copioſo ſudore mirabile levamen omnium ſymptomatum percepit; continuato etiam hujus miſturæ uſu, ſucceſſivè convaluit.

Iterim ut *expectorationem* materiæ viſcidæ, quæ cum tuſſi ſupererat, meliùs promoverem:
℞. *Aquæ ſcabioſ.*
Hyſſop. ana ℥iß.
Spiritus ſal. ammoniaci anis. ʒiß.
Syr. ſcabioſ.
Violar. ana ʒß.
M. D.
Cepit cochleatim.
Cum egregiè quidem & copioſè viſcida reiiceret, tamen de *anxietatibus* repetentibus, ut & *doloribus* intensè recrudeſcentibus, denuò conqueri cepit, cum *reſpirationis difficultate*; ob id miſſis expectorantibus ad ſudorifera interna acceſſum feci; Ergo conſcripſi;
℞. *Aquæ flor. papav. errat.* ℥iij.
Lapill. Cancr. præp. ʒj.
Sal. vol. maxill. luc. piſc. gr. xv.
Laud. opiati ferm. gr.iß.
Syr. ſcabioſ. ℥iß.
Miſc. f. potio.
Uſurpabatur repetitis vicibus cum copioſo ſudore & ſucceſſu.
Item
℞. *Aquæ flor. papav. err.*
Card. ben. ana ℥iß.
Lapill. Cancr. præp. ʒj.
Salis vol. max. luc. piſc. gr.xv.
Laud. opiat. gr.ij.
Syr. flor. papav. errat.
Scabioſ. ana ʒvj.
M. pro Potione.
Pro dolore punctorio leniendo externè ſimul ordinabam:
℞. *Ung. dialth.* ℥j.
Olei amygd. dulc. ʒß.
Deſtillat. cumin. ℈j.
Camph. gr.ix.
M. f. Linimentum.
Quod calidè illitum crebrò lateri dolenti optimè profuit.

His continuatis per Dei gratiam ſanata fuit. Sed cum adhuc ægra copioſa viſcida tuſſiendo reiiceret, pro reliquiarum harum evacuatione *ſuccus raphani* recens paratus *cum ſaccharo* per copioſam ſputi excretionem optimè contulit. Sed cum curata, nihilominus tamen adhuc tuſſim humidam, difficilem nonnihil reſpirationem & alia pateretur ſymptomata, adeoque metus ſubeſſet de phthiſi pulmonali imminente; ob id
℞. *Chærefol. rec.*
Heder. terreſt. rec. ana q.v.
Conciſa coq. in *cereviſia*.
Aſſumit manè & veſperi calidè bonum hauſtum, continuavit aliquandiu, benè profuit, & hoc phthiſin etiam impedivit.

Supervenerunt tamen adhuc *ſudores nocturni* continui pleno rivo emanantes, emaciantes & debilitantes inſigniter; Pro his tollendis præſcripſi,
℞. *Antihect. Pot.* gr.xv. ad ℈j.
Laud. opiat. ferm. gr.iß.
M. pro pulvere.
Aſſumſit omni veſpere vel ante cœnam, ſed moderatiſſimam, ſub introitum lecti, hunc pulverem: cum aliquoties ſumſiſſet, præſentaneam opem ſenſit, & penitus convaluit.

Sic *viro ætatis conſiſtentis* gravi pleuritide correpto, cujus pulſus cum ſemper poſt tres pulſationes intermitteret, præſcripſi octavo demum die vocatus ſequentem Potionem;
℞. *Aquæ flor. papav. errat.*
Scabioſ. ana ℥iß.
Antimonii diaphor. ʒß.
Syr. nicotian.
Scabioſ. ana ʒvj.
Spiritus nitri dulc. q.ſ. pro grato ſapore.
Miſc.
Potionem hanc bis uſurpavit, prima ſtatim vice ſenſibile levamen exinde percepit; ſed altera vice mirè recruduit morbus (*ſicut alias ſuperiores potiones cum ſalibus volatilibus magis proficuas obſervavi, quàm hanc cum ſpiritu nitri dulci, unde pleuriticis non niſi præmiſſis ſudoriferis volatilibus præſcribenda*) ut moribundus videretur omnibus, & ſemper quidem circa veſperam morbus recrudeſcebat, præcedente *gravi rigore*, inſequente vehementiſſimo calore, ſub quo & *delirus* & ſummè *imbecillis* evadebat, unde 10. die præter propter præſcripſi:
℞. *Sem. card. bened.* ʒiij.
cum aquæ papav. errat. & *ſcabioſ.* q.ſ.
F. Emulſio: adde
Maxill. luc. piſc. ℈ij.
Sal. vol. earund. gr. xij.
Miſcendo f. Potio, quæ edulcorabatur *ſaccharo*.
Aſſumpſit cochleatim, mirè profuit.

Reliquias expurgandas juſſi *ſucco raphani cum ſaccharo* pro expectoratione; ſed hujus continuo & nimio uſu *diarrhœam* & quaſi *lienteriam* incurrit: hinc
℞. *Spiritus nitri dulc.* ʒiii.
Uſurpabat pro doſi 30. ad 50. uſque gutt. bis in die, & benè contulit.

Sed propter *calorem* veſperi recurrentem, *ſudorem nocturnum* copioſum, & tuſſim continuam, ſequentes præſcripſi pulveres:
℞. *Antihect. Pot.*
Flor. ſulphuris ana ʒß.
Miſta pro duabus doſibus continuavit aliquoties.
Item
℞. *Aquæ papav. rhœad.* ℥iiß.
Antimonii diaphor. ʒj.
Syr. flor. papav. ʒß.
Spiritus nitri dulc. q.ſ. pro grato ſapore.
D.S.

D. S.

Potio confortans & refrigerans.

Melancholico cuidam Peripneumonia laboranti cum dolore gravativo pectoris, difficili reſpiratione & capitis atque oculorum dolore, præſcripſi ſequens in incremento morbi:

℞. *Conſerv. heder. terr.* ℥j.
Antimonii diaphor. ℈ß.
Sal. volat. ſuccin.
Balſ. Peruv. ana gr. v.
M. cum *ſyr. ſcabioſ.* & F. Bolus.

Cum citra manifeſtam cauſam aliquot noctes inſomnes duceret:

℞. *Conſ. flor. borrag.* ℨj.
Conf. AlKerm. gr. xv.
Sal. vol. ſuccin. gr. iv.
Laud. opiati gr. iß.
Cum ſyr. papaver. F. Bolus.

Ordinabatur etiam ſpiritus ſal. ammoniaci, cum ſpiritu carminativo miſtus.

Hiſce remediis ritè adhibitis & ſubinde reiteratis, ſi non ſuccedat per *inflammationis diſcuſſionem*, adeoque *diaphoreſin* & ſudores, legitima morbi ſolutio, *promovendum erit ſputum*, & *adjuvanda materiæ* intra pulmones parteſque vicinas congeſtæ alteratio ſeu *coctio*, & *hinc expectoratio*, utpote quæ tunc ordinariò naturaliter ſupervenire ſolet. *Hic conveniunt* aliàs nota, in principio quidem *temperantia* ſputi acrimoniam, illque *incraſſantia*; Poſtmodum verò, quando ſputum album, craſſum, & viſcidum emittitur, uſurpentur attenuantia, incidentia, & *expectorantia*.

Ad promovendam ſputationem proſunt potiùs *Decocta pectoralia*, quàm ſyrupi aut Linctus pectorales, quoniam minus perferunt tales ægri ſaccharata. Convenit ergò in principio *Decoctum hordei* cum radice glycyrrhizæ, helenii, ſcabioſa, cum *ſyrupo violarum*, de jujubis, de tuſſilag. papaveris, &c. Item Decoctum & rob paſſularum, Decoctum helenii, ſcabioſæ, violarum, polypodii, veronicæ, ſalviæ, tuſſilaginis & papaveris erratici, aliaque ſimilia temperata, ad materiæ, ut vocant, coctionem; egregiè enim temperant acres ſuccos, & expectorationem blandè promovent. Cum verò copioſius ſputum apparere incipit, uſurpandum venit *Decoctum hyſſopi* cum *melle roſaceo* ad promovendam meliorem excretionem materiæ. Ad coctionem quoque ſi quid aliud, imprimis facit *oleum ſeminis lini*, & hinc *oleum amygdal. dulcium*, ſed recenter expreſſa, tàm à veteribus quàm modernis Practicis, experientia duce, laudata. Nempe TACHENIUS alicubi ſpiritum vini camphoratum cum ana eſſentiæ croci, cum olei lini vel amygdalarum dulcium datum, rarò fallere aſſerit: Vel

℞. *Olei lini rec. expr.* ℥iij.
Syr. violar. ℥iß.
Aquæ hyſſop. ℥iv. vel vj.
Dentur ℥ij vel ℥iij. pro doſi, aliquoties in die: S.
Potio ſolvens cochleatim.

Vel ſaltem oleum lini recens ſine igne extractum, cum ſaccharo miſtum, & ita exhibitum egregiè confert:

Vel

℞. *Olei lini* ℥ij. vel ℥iij.
Miſcetur cum *ſyr. ſcabioſæ* vel *aqua card. ben.* aut *quocunque vehiculo.*

Quo ſuos Pleuriticos egregiè reſtituit GESNERUS *in Obſerv. & Epiſt.*

Sic PISO ceu expertum habet oleum lini ad ℥iv. cum pulvere dentis apri ad ℨj. miſtum, & ita propinatum, præſertim in principio: D. CAROLUS REIGERUS adhibuit oleum lini cum ſpeciebus dia-Ireos felici cum ſucceſſu: vid. M. A. N. C. *Ann.* 4. *Obſ.* 7. *p.* 11. Plura qui cupit de oleo lini, vid. GABELCHOVERUM *Cent.* 4 *Cur.* 68. Hujus loco oleum amygdalarum dulcium, ſed recens, ab ℥iß. ad iij. in principio morbi propinatum crebriùs, egregium eſt, emollit, dolorem lenit, expectorat, ſubducit alvum, &c. Confer. THONERUS & PLATERUS, quibus in uſu fuit. Pertinet huc *experimentum Quercetani* & *Bartholeti*, quod eſt *pomum excavatum*, & ℨj. *thuris repletum*, & ita ad ignem coquendum, hinc deglutiendum, aut cum ℥iij. aut iv. aquæ card. ben. propinandum; hoc enim multos reſtituiſſe refert RIVERIUS *Cent.* 1. *Obſevat.* 56. & *C.* 2. *Obſ.* 63. Quidam maſtichen addunt: Quidam indunt ℨß. thuris, & ſuperaddunt ſimul ℨß. florum ſulphuris, & ita coctum aſſumunt, & præſtantiſſimum remedium eſſe dicit FONSECA *l.* 2. *Conſ.* 85. Aliàs quoque, ubi ſputatio copioſior, proſunt ſpiritus ſalis ammoniaci ſimplex, aniſatus & ſuccinatus, tinctura ſulphuris. Conveniunt etiam flores aſæ dulcis, ſeu ipſa aſa dulcis probè pulveriſata, & permiſta cum ſyrupo ſeu conſerva violarum, ſyrupo de tuſſilagine, papaveris rhœados, & in ſpecie de jujubis, qui egregiè temperant acres humores ſeu ſuccos, & expectorationem blandè promovent: id quod ſatis notum eſt.

Quod ſi facta Coctione fortiùs *expectorandum* ſit, conveniunt incidentia & expectorantia in ſpecie ſic dicta, v. g. ſæpiùs dictis poſtmodum addendi ſunt ſyrupi de hyſſopo, de eryſimo, nicotianæ ritè præparatus, de quo vid. Epiphanius FERDINANDUS *Hiſt.* 32 & 45. mel roſatum, ſperma ceti, ſpiritus nitri dulcis, &c. Quibus omnibus tamen præfero *ſuccum raphani* recenter expreſſum, mirabiliter expectorantem. In ſpecie *ſpiritus nitri dulcis* moderata doſi dictis remediis additus multum ad expectorationem materiæ coctæ promovendam facit. Item *aqua mulſa* in difficili anacatharſi per ſputum, princeps eſt remedium, cui ſimul *ſpecifica varia* ac *pectoralia* incoqui poſſunt. Huc pertinent Potiones ſupra annotatæ: vel

℞. *Aquæ hyſſop.*
Scabioſ. an. ℥iß.
Spiritus ſal. ammoniaci aniſ. ℨj. ad ℨiß.
Maxill. luc. piſc. ℈ij.
Syr. diacod. ſeu *violar.* ℥j.
M. D. S.
Mixtura pectoralis, cochleatim ſumenda.

℞. *Herb. chærefol.*
Hyſſopi,
Scabioſ. ana M. j.
Rad. liquirit. ℥ß.
Enul.
Polypod. ana ℨvj.
Ficuum pingu. num. vj.
Coq. in ſ. q. aquæ
Colaturæ ℔ i ß. ad ℔ ij. adde
Eſſ. croci ℨij. ad ℨß.
Syr. nicot. ℥ij. vel ℥iij.
M. pro Potione maturante & expectorante.
S.
Potio expectorans.

Inter SYMPTOMATA *Pleuriticos vexantia* in toto morbi curſu, præ cæteris nil magis urget, quàm *dolor* ille *punctorius*, acutus, mirè excrucians ægros; Pro quo liniendo præter internum laudani opiati uſum, conveniunt externè varia anodyna & reſolventia. In principio, uti dixi, applicatur *ſperma ranarum* bono cum ſucceſſu; Item ſpiritus vini *camphoratus, aut crocatus* eſt egregius; CLAUDERUS *Tr. de Balſam. Corpor.* ſal. ammoniaci p. j. & ciner. clavellat. ad p. ij. in aqua ſimplici vel aquis deſtillatis ſolutorum in ſedandis & ſopiendis punctionibus pleuriticis admodum commendat; Vel illinatur linimentum ſuprà præſcriptum, vel *unguentum pleuritic. Mynſichtii in Armament. Medico-Chymic. p.* 485. calidè applicetur, item oleum antipleuriticum PETRI à CASTRO, quod deſcribitur in M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obſ.* 10. *p.* 29. Vel

℞. *Ung. di-alth.* ℥j.
Olei amyg. dulc. ℨß.
M. D. S.
Unguentum leniens.

Simplex eſt unguentum, ſed expertiſſimum RULANDO & ZACUTO LUSITANO, cujus effectum pariter obſervavi, ſi ſingulis bihoriis aut trihoriis ad ſummum, loco dolenti illinatur, ad imitationem RULANDI. Addere ſoleo interdum *olei deſtillati cumini* ℈j. & gr. ix. *camphoræ*, meliori cum effectu. Conveniunt oleum jaſminum, ſeminis lini, chamomillæ, hyperici, anethi, aranearum, liliorum alborum, papaveris, hyoſcyami, ſcorpionum, florum verbaſci, ſeptem florum Mynſ. ſevum hircinum, unguentum pectorale, *empl. de meliloto*, de mucilag. item ireatum, & de cumino, quod DECKERS *Pr. Barbett. pag.* 78. & 79. deſcribit; item *emplaſtrum de meliloto* cum oleo hyperici aut chamomillæ aut Philoſophorum malaxatum; oleum etiam camphoræ excellens eſt, ut & oleum chamomillæ deſtillatum, & oleum ceræ, *pinguedo muris montani* (cui poſſe ſubſtitui arbitror ſevum hircin.) eſt experimentum PARACELSI, qui tale medicamentum ordinat:

℞. *Pingu. mur. mont.*
Olei chamomill.
Roſar. ana ℨij.
Amygd. dulc. ℨj.
M. f. Linimentum.

Vel

℞. *Ping. mur. mont. vel apri* ℥j.
Olei amygd. dulc. ℥ß.
Deſtillat. chamom. ʒj.
M. D. S.
Unguentum leniens,

Vel

℞. *Pingu. mur. mont.* ℥ß.
Olei chamomill. ʒij.
Abſinth. ʒj.
Deſtillat. cumin. ʒß.
Croci ℈j.
Camphor. ℈ß.
M. F. Linimentum,
D. S. ut ſuprà.

Item convenit balſamus ſulphuris terebinthinatus, & Rulandi, ſuperimponendo emplaſtrum dia-ſulphuris Rulandi.

Dicta applicentur tepidè, & imponatur deſuper linteum craſſum, vel lapis calefactus, ut meliùs penetret remedium; Item

℞. *Ungu. dialth.* ʒvj.
Empl. filii Zach. ℥ß.
Olei ſept. flor. Mynſ. ʒiij.
Hyoſcyam. expr. ʒij.
Deſtillat. aneth. ʒj.
Camph. ℈ß.
M. pro Unguent. reſolvente;
D. S.
Unguentum reſolvens.

Calidè illinantur aliquoties, repetendo deſuper laterem calefactum.

℞. *Emplaſtr. de Melilot.*
Filii Zach. an. ℥j.
Cum ſ. q. *olei verbaſci* emplaſtrum reſolvens.
D. S.
Emplaſtrum reſolvens.

Succus caulium ſeu braſſicæ & ex eo paratum unguentum à multis ſimpliciter eſt expertum. Sic factum emplaſtrum ex ſucco caulium cum pulvere cumini inſigniter commendatum eſt à GABELCHOVERO *Cent.* 4. *Curat.* 68. Sic etiam ex pulvere caulium cum pulvere cumini, caryophyllorum, & melle, expertum emplaſtrum fit contra Pleuritidem BARTHOLETI. Quibuſdam ſingulare habetur *emplaſtrum* ſubſequens, præmiſſis præmittendis, applicatum:

℞. *Picis naval.* ʒiß.
Sulphuris trit. ℥ß.
Ceræ flav. ʒvj.
Terebinth. clar. ℥ß.
Olei chamom. q. ſ.
M. pro Emplaſtro.
D. S.
ut *ſuprà*.

Præmiſſa Venæ Sectione, ſi opus eſt, & ſudorifero, calidè applicetur.

Huc etiam pertinet ſtercus gallinarum cum oleo chamomillæ, quod certè admirandas præſtat virtutes. Fomenta quoque parari ſolent ex malva, althæa, flor. ſambuci, meliloti, chamomillæ, &c. quorum prolixam catervam apud Autores invenietis: e. g.

℞. *Herb. cherefol.*
Naſturt. hortenſ.
Fol. hyoſcyam.
Flor. ſambuc.
Melilot.
Chamomill. an. M. j.
Cepar. ſub ciner. aſſat. ʒiij.
Farinæ fabar.
Lupinor. an. ℥j.
Nid. hirund. no. j.
Coqu. in ſ. q. *lact. ebutyr.* ad conſiſtent. Cataplaſmatis:
adde
Camph. ʒj.
M. pro Cataplaſmate reſolvente ac maturante;
D. S.
Puls reſolvens & maturans.

Quod ſi nec per ſudorem, nec per ſputi expectorationem deſinant Pleuropneumeniæ, ſeu quæcunque inflammationes thoracis, neceſſe eſt, ut *ſucceſſivè ſuppurentur inflammationes*, & ita in perfectum *abſceſſum* abeant; circa quem

1. *Suppuratio* promovenda.
2. *Abſceſſus* perfecti ruptio adjuvanda.
3. Abſceſſu aperto partis ulceroſæ *mundificatio & conſolidatio*, ac ſimul puris excretio, inſtituenda.

SUPPURATIO hæc in Pleuritide frequentiùs contingit, in qua nunc ſaltem apoſtema colligitur *intra pleuram*, idque frequentiùs, nonnunquam ſimul ex parte *intra pulmones* iſtius lateris, idque rariùs: Nam hoc reverà ſputo ſolvitur, dum illud ſæpiùs ſuppuratur. Semper tamen in ſuppurationis hoc negotio ad utrumque reſpiciendum. *Pleuritis ſuppurata intra pleuram*, nunc rupto abſceſſu intra cavum thoracis fluit, nunc intra ſaccum ex dilatata pleura colligitur. Probè hoc obſervavit LINDANUS, qui dicit: *Autores „ ſemper crediderunt, ſuppuratione facta pus infundi in cavi- „ tatem thoracis atque empyema fieri: Verùm ſæpe tantum eſt „ collectio puris in parte antè affecta, quod vidi in filia D. Pi- „ ſonis, quæ in Pleuritidem incidit, quæ in ſuppurationem „ tranſiit. Locum Chirurgus candela exploratoria exploravit altè, ſed inde nihil potuimus colligere. Nam puella mortua cùm diſſecta fuerit invenimus membranam, ſuccingentem pleuram, dilatatam in immenſum ſaccum, in quo ſubſidebat omnis purulentia. Illud tamen magni Medici, hac de re conſulti, omnes eſſe putabant. Verùm hic fruſtrà fuit Paracenteſis facta, & miſerè obiit.* Ad maturationem autem abſceſſus promovendam optima remedia ſunt nicotiana, hedera terreſtris, cherefolium & ſcabioſa, quæ quatuor aliis ſuppurantibus omnibus præferantur; unde uſurpetur ſyrupus de nicotiana, de hedera terreſtri, de ſymphyto Fernelii, de hyſſopo.

Externè verò ad ſuppurandum abſceſſum, ejuſque apertionem, conveniet lac coctum cum malva arboreſcente, & ita ſub forma cataplaſmatis crebriùs impoſitum; mirè enim maturat & rumpit abſceſſum. Fotus etiam ſtercoris aſinini, non minus quàm ſtercoris caballini, in aqua appropriata vel vino diſſoluti, facta jam ſuppuratione maturat & rumpit apoſtemata: vel conveniet etiam *emplaſtrum filii Zach.* vel alia emplaſtra externè applicata: Vel apponuntur *cataplaſmata* ordinaria, ad maturationem & ruptionem abſceſſuum uſitata.

Ubi facta ſuppuratio, opera danda, ut ABSCESSUS RUMPATUR, & pus evacuetur. *Apertionem* abſceſſus factam *cognoſcimus* ex ſpuitione puris cum ichore plus minus cruento. Ut autem rumpatur ſeu aperiatur abſceſſus in tempore, optimum remedium eſt, ſi *vomitus* aut *ſternutatio* excitentur; & patiens alta voce clamando de latere in latus ſe volvat. Optimum eſſet, ut, quoties certi eſſemus de maturato abſceſſu, *ſaltem perforentur ſpatia intercoſtalia*, cùm hoc ſecurè fieri poſſit, modò locus, in quo abſceſſus continetur, certè & exactè cognoſci poſſit, qui nonnunquam rubore, tumore & dolore ad extra ſe manifeſtat. Neque enim in eo loco, quo in empyemate & pure, jam in thoracis cavitate collecto, ſectio fieri ſolet, apertio inſtituenda; ſed ex pondere, dolore & calore locus, in quo abſceſſus hæret, inveſtigandus, & intra duas coſtas leniter aperiendus, &c. ſed *cautè* omninò procedatur. Quæ apertio quoque in abſceſſu intra pleuram locum habet. *Sin pulmonum quodam lobo* ſimul ſuppuratio fiat, neceſſariò *empyema* expectandum venit. FERDINANDUS *in Hiſt. Med.* 32. & 45. *Decoctum tabaci* & illius poſt convenientem digeſtionem paratum ſyrupum, nec non tabaci *fumum*, ad rumpendam vomicam ſuppuratorum ſeum empyematicorum, & evacuandum pus non poteſt ſufficienter commendare. Et teſtor Deum, me anno elapſo non tantùm à morte revocaſſe mulierem, quæ jam erat per tres menſes pleuritica & ſuppurata cum febre hectica, quæ ab iſtius *Decocti*, nempe nicotianæ, aſſumptione per tres dies, & ad hujus fumo accepto, tribus vicibus plus ℔vj. puris albi, tribus diebus tuſſi evomuit, & nunc eſt ſana. *Decoctum* eſt hoc:

℞. *Fol. tabac.* ℥j.
Bulliant in *Aquæ dulcis* ℔ij, ad conſumptionem medietatis, addendo in fine
Fol. malvæ,
Branc. urſinæ,
Violar. an M. j.
Colentur, & cum *ſapa* miſc., & detur calidiuſculum pluries.

Fumus vero eſt:

℞. *Fol. tabaci*;
Reponantur in cineribus adhuc ignitis, & fumus per fiſtulam ſeu embolum aſſumatur.

Cum quibus & *terebinthinæ* uſum ſubinde adhibuit.

Facta ergò ruptione abſceſſus, & puris in thoracis cavum evacua-

evacuatione, ad evacuationem hujus vomitus; convenit. Ad ULCUS verò MUNDIFICANDUM & CONSOLIDANDUM, vel ſi aliæ partes anteà inflammatæ labem patiantur, præter remedia pus expectorantia eadem ferè medicamenta, imprimis ex *nicotiana*, *hedera terreſtri* & *chærefolio*, ſunt experta; quam hederam terreſtrem ejuſque ſuccum & ſyrupum LINDANUS præfert omnibus aliis remediis ad curandos abſceſſus ſuppuratos; egregiè enim *apoſtema mundificat*, & denuò conſolidat, ne æger in empyema deſperatum & phthiſin incidat. Nam & *hedera terreſtris*, Germ. *Gunderman*, & cherofolium ſunt vulneraria, & in læſione partium inflammatarum, poſt Peripneumoniam reſidua, & exinde imminente phthiſi, optimè conveniunt, Quibus ſpiritus ſeu oleum terebinthinæ, & cum eo paratus balſamus ſulphuris terebinthinatus & aniſatus, flores ejus & modicum terebinthinæ, in ſpecie in vitello ovi ſolutæ, & extractum ſulphuris ſiccum, item ſyrupus ſulphris Williſii, item balſamus Peruvianus & hujus tinctura commodè addi poſſunt. Sunt enim optimum ulceris pleuritici mundificativum & conſolidativum: vid. Colleg. LANGII *ſuprà Fabrum cap. de Peripneumonia*.

Huc referenda ſunt omnia ea, quæ *ſuprà Sect. 17. cap. 1. Artic. 2. de phthiſi pulmonali* ex eorum exulceratione monui, & etiam *infra cap. 2. de empyemate* monebuntur. Potus toto morbi curſu ſit Decoctum hordei & liquiritiæ, vel Decoctum papaveris rhœados cum ſyrupo capillorum Veneris. Convenit etiam potus ſulphuratus quicunque, ſecundum HELMONTII hypotheſin præparatus.

Et tantum de Pleuritide vera.

CURA PLEURITIDIS NOTHÆ.

Quoad PLEURITIDEM NOTHAM: *prima* iſta, quæ eſt *ab inflammatione* partium externarum, internis diaphoreticis, ad quaslibet inflammationes ſuprà laudatis, & externis *ſacculis* ac *fomentis diſcutientibus* levatur; niſi plethora aut ingens ſanguinis ſtagnatio ſanguinis miſſionem quoque urgeat.

Hiſce diebus occurrit *Juvenis* INFLAMMATIONE SUB AXILLIS inſigni correptus; facta poſt aliqualem ſuppurationem apertione ſupervenit altero abhinc die Inflammatio, quæ medium pectus occupabat, cum dolore ad tactum ſenſili, reſpiratione difficili, ita ut ferè erectus in lecto ſubſiſtere cogeretur. Erat *Pleuritis notha primi modi* ex SENNERTO, quæ facilè curata fuit per Potiunculam ex *lapillis cancrorum cum aceto deſtillato*, *ſupra Artic. 2. ubi de inflammatione in genere*, commendatam; quam bis uſurpavit cum blando ſudore.

Aliquando gravis *Pleuritis notha ſecundi modi* occurrebat in alio, cum dolore graviſſimo punctorio:

℞. *Aquæ ſcabioſ.*
Card. bened. ana ℥ i ß.
Spiritus ſal. ammoniaci ℥ i ß.
Eſſent. opii ʒ ß.
Corall. rub. præp. ʒ ß.
Syr. ſcabioſ. ʒ vj.
Miſc.
Capiebatur cochleatim.

Anno 1675. Catarrhus epidemius totam ferè Germaniam pervadebat, ſub quo quidam gravi dolore punctorio in alterutro ſaltem latere maximè affligebantur, occupante ſpatia coſtarum notharum & à regione ſpinæ dorſi lumbari ſurſum anteriora verſus ad ſternum uſque adſcendente. Reiiciebantur in taliter conſtitutis quibuſdam cruenta & viſcida glutinoſa, horrida, non tamen purulenta. Aderat ſimul in principio ardor intenſus cum pulſu crebro, celeri, magnitudine & vehementia moderato, qui tamen, uti & excretiones, doloribus ceſſantibus ceſſabant. In hac ratione lymphæ acris peccantis, tanquam cauſæ materialis, ſalina volatilia, ratione doloris verò, in quo Pleuritis notha cum vera certat, opiata adhibebantur, additis ſpecificis in pleuritide vera aliàs uſitatis, adeoque profuerunt ſpiritus ſalis ammoniaci, dens apri, liquor cornu cervi ſuccinatus, tinctura tartari cum ſpiritu ſalis ammoniaci aniſato, ſal volatile lucii piſcis, unde ordinabatur aliàs mixtura:

℞. *Aquæ card. bened.*
Flor. papav. errat. ana ℥ j ß.
Spiritus ſal. ammoniaci aniſ. ℥ i ß.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. cherefol. ℥ iij.
M. F. Potio.
Capiebatur cochleatim.

Cuidam, qui veſperi circa coſtas notas doloribus pungitivis cum intenſiſſima pectoris anguſtia, æſtu magno adjuncto, pulſo magno, præcedente frigore, affligebatur, præſcripſi:

℞. *Aquæ flor. ſamb.*
Scabioſ. ana ℥ i ß.
Lap. cancror. præp.
Dent. apri præp.
Antimonii diaphor. ana ℈ j.
Sal. vol. maxill. lucii piſc. (cujus loco etiam Aliud ſubſtitui poteſt) gr. xij.
Laud. opiat. ferm. gr. iij.
Syr. card. ben. ℥ ß.
M. pro potione.

Mixturam hanc aliquoties in die hauriebat, & ſudorem urgebat, unde altera manè magnam partem levabatur, reliquiis per ſudorem & expectorantia ſublatis.

Cæterùm urinæ in hac Pleuritide notha erant craſſæ, turbidæ, cum copioſo ſedimento, quod præcipitatum erat ſub efferveſcentia ex lympha & ſanguine. Pro hoc ſcopo, naturæ juvamen preſtando, premiſſo ſudorifero, diuretica adhibebantur, inter quæ prævalebat tinctura tartari, ratione alcali fixi: v. g.

℞. *Aquæ menthæ*,
Serpilli ana ℥ j ß.
Tincturæ tartari ʒ ij.
Spiritus ſal. ammoniaci ʒ ß.
Syrup. hed. terreſtr. ʒ vj.
M. f. Potio.

Capiebatur etiam hujus miſturæ loco tinctura tartari cum dimidio vel tertia parte ſpiritus ſalis ammoniaci, pro doſi 40. gutt. Arcanum quoque duplicatum Mynſichti die bis ad ℈ j. propinavi, preſertim ubi urinę laterıtię apparebant, pro quibus corrigendis proficuum erat. Inſuper cum his internis pro doloribus mitigandis applicabantur externa; ubi tamen litus & unguenta oleoſa, item emplaſtra mucilaginoſa nocebant, aut ſaltem nil juvabant, quia fortem pororum obſtructionem procurabant; quin potiùs Fotus calidi ſicci omnem ſpei paginam explebant, adeoque ægri ad fornacem ſedentes ſenſiſſe levamen dicebant, ubi præſertim blanda frictio cum pannis calidis accederet. Quod ſi verò dolor anteriora magis affligeret, ſacculi tunc avena impleti & calefacti loco dolenti, permutando ſubinde eoſdem, imponebantur, ubi avena quidem nil ſalutis promittere potuit, niſi quod calorem fovere apta fuerit. Tandem quoque egregium erat illud emplaſtrum, ex ſale volatili urinæ & terebinthina conſtans; ſcilicet

℞. *Sal vol. urinæ* ʒ iij.
Terebinth. ʒ j.

Hæc miſta in mortario rediguntur in conſiſtentiam ſpiſſiorem; quibus pro conſiſtentia emplaſtri acquirenda, addebatur nonnihil *empl. de meliloto*, hincque inducebatur ſuper *alutam*, & applicabatur abſque ſindone.

Reſtat unus adhuc ſcrupulus eximendus circa opii & opiatorum uſum hoc loco allegatum: Scilicet poſſet horum uſus eſſe ſuſpectus, cum impediat naturæ motum in lymphę vitioſæ expectoratione conſiſtentem: nam uti ille ſpirituum, ita quoque humorum motus ſiſtit. Obſervavi quippe in mulıere, cui liquorem cornu Cervi, ſuccinatum cum eſſentia opii præſcripſeram, conqueſtam fuiſſe ex hujus uſu, *eſſe ipſi vaporoſum quid circa pectus*. Sciendum tamen, opium ſcilicet non curare, ſed ſaltem ſymptomata palliare, ſimul autem atrociora ex doloribus continuis imminentia præcavere; hinc quò commodiorem agendi occaſionem accipiat Medicus, rectè uſurpari poterit; & quidem in principio & incremento ejus uſus ſemper convenit, quando nempè tuſſis ſicca & febricula veſperi affligere ſolet; in ſtatu verò opiata in uſum non ſunt vocanda, quia jam tum collecta eſt materia mucoſa.

Tertia *Pleuritis notha ab acido acri intra Pleuram* & muſculos intercoſtales ſolitariè collecto, per Diaphoretica, *ſalia volatilia*, *opiatis* mixta tollitur, in ſpecie ſpiritu *ſalis ammoniaci aniſato* cum dimidio *eſſentiæ opii* mixto, & propinato, expectando ſudorem, & patiens meliùs ſe habuit. Egregiè quoque conducit antimonium diaphoreticum cum maxilla lucii piſcis, dente apri, & opiatis propinatum: vid. M. A. N. C. Ann. 3. Obſ. 72.

In *Pleuritide notha*, quæ eſt *à ſecro ſcorbutico*, diaphoretica maximi uſus ſunt, quibus quamvis rariùs Venæ ſectio jungenda: vid. DRAUVIZIUS *de Scorbuto Tit. 7.* potiſſimùm cùm per hæmorrhagias criticas illa interdum ſolvatur, v. g. menſium fluxum, vid. RIVERIUS *c. 1. Obſ. 47.* Imò in ſcorbuto antiſcorbutica illis miſcenda. Valent hic etiam ſacculi

culi ex reſolventibus, aut unguentum, quod DRAWIZIUS *l.a.p.252.* deſcribit ſequens:

℞. *Succ. Naſturt. aquat.* ℥viij.
Abſinth. ℥v.
Butyr. rec. ℥vj.
Bulliant lento igne ad conſumptionem humiditatis: adde
Olei deſtillat. ſuccin. albi non rect. ʒß.
Chamom. ℈ij.
M. f. Linimentum.

Si *à flatibus hæc fuerit*, carminantia, diſcutientia, atque diaphoretica interna & externa conveniunt. Non rarò tamen venæ ſectione quoque opus eſſe teſtatur RIVERIUS *C. 3. Obſ. 63. & FORESTUS l. 16. Obſ. 42.*

Quod attinet PLEURITIDEM VERMINOSAM, ea medicamentis verminoſam progeniem enecantibus curatur. Præ cæteris convenit aqua mercurialis ſeu Hermetica, parata ex aqua cardui benedicti, in qua agitatus fuerit aut aliquantum ebullierit *mercurius vivus*; ubi ſubſederit mercurius, decantata aqua propinetur cochleatim: ita omnes *vermes* certò interficit & exturbat, quibus ejectis affectus ipſe ceſſat. Conf. RIVERIUS *C. 1. obſ. 75.* Sic quoque phlegma & ſpiritus vitrioli, item phlegma & ſpiritus ſulphuris in convenienti vehiculo uſurpatus, vermes egregiè abigit: v. g.

℞. *Aquæ violar.*
Card. bened.
Ferrar. an. ℥iij.
Syr. hyperic. ℥iß.
Spiritus vitrioli dulc. gutt. vj. vel x. vel q. ſ. pro modica aciditate.
M. D. S.
Potio contra vermes.

Hæc mixtura capiatur cochleatim: haud tamen negligantur Diaphoretica interna, ac reſolventia externa.

ARTICULUS X.

DE INFLAMMATIONE HEPATIS, & inde orto ABSCESSU.

ULteriùs inter reliqua viſcera HEPAR etiam interdum & ſatis periculosè INFLAMMATUR, quod ipſum inflammatum interdum abit & degenerat in *abſceſſus*, totum ejus parenchyma devaſtantes. Non enim tantum in SCHENCKIO leguntur exempla abſceſſuum in hepate poſt inflammationem, ubi totum parenchyma ſuppuratum fuit; ſed etiam imprimis FORESTUS egregium habet caſum *l. 19. Obſ. 10.* de hepatis apoſtemate, ſeu inflammatione in abſceſſu mutato, qui in ulcus malignum & depaſcens, tandemque in *gangrænam* lethalem abiit. Vocatur aliàs HEPATITIS.

CAUSÆ.

Rariores equidem ſunt tales inflammationes: & in ſpecie *quod cauſas* agnoſcunt eaſdem inflammationes hepatis, quas reliquarum partium Inflammationes; ſubindè tamen externa læſio, in ſpecie contuſio circa regionem hepatis & caſus ab alto in hypochondrium dextrum, diſponunt ad hujus inflammationem; Item præter has nonnunquam emplaſtra & unguenta nimis calida hepatis ac ſtomachi regioni, ubi lobus hepatis hunc attingit, admota hujus inflammationis cauſa ſunt; uti etiam cucurbitulæ hepatis regioni crebrò affixæ, non rarò hepatis inflammationem inferunt: Confer. HILDANUS *C. 7. Obſ. 46. & 47.*

DIAGNOSIS.

Quoad DIAGNOSIN: Hepar eſſe inflammatum ex ſymptomatis adjunctis cognoſcitur. Cautè autem conſiderentur omnia SYMPTOMATA, quæ ſunt admodum diverſa, dum Inflammationem hepatis comitantur; hinc circumſpectus requiritur Medicus, prout nempè inflammatio eſt vel in parte hepatis gibbea, vel convexa, vel prout eadem eſt in parte concava ſeu ſima. Nam ſi Inflammatio hepatis *eſt in* parte *gibbea*, magis urgere ferè ſolent *ſymptomata* Pleuriticis ſimillima, ſeu quæ aliàs obſervari ſolent in Pleuritide vera; ſi verò inflammata magis ſit pars ejus concava, urgent magis *ſymptomata* ſtomachi & inteſtinorum.

Non facilè Hepar *inflammatur*, aut ſi inflammatur, febris tamen & æſtus, ac cognata ſymptomata non adeo intenſa ſunt, quàm pro ratione partis eſſe deberent, quia nempe hepar parvam habet arteriolam. Jam verò in omnibus Inflammationibus à ſanguine arterioſo magis, quàm venoſo, intendi ſolent ſymptomata. *In genere* verò percipitur in omni hepatis Inflammatione dolor obſcurus & tenſivus ratione membranarum, ac gravativus ratione viſceris, iſque circa regionem hepatis in dextro hypochondrio & ejus profundo, qui *ſub ſuppuratione punctorius* plus minus evadere ſolet.

Equidem non rarò apparent dolores punctorii in hypochondrio dextro, qui tamen nunquam ſunt ex hepate inflammato, falsèque dicunt: *Hepar pungere, aut neſcio quid ibi eſſe corruptum*. Sed revera tunc vitium in colo hæret, ac vicinis partibus, quæ aptæ ſunt, ut dolorem talem repræſentent. Adeſt ſimul in Inflammatione hepatis mox *febris*, nunc quidem magis acuta, ubi major eſt Inflammatio, nunc verò minùs acuta, ſed ſæpius *lenta*, pro ratione circumſtantiarum in eo inflammato obſervabilium, prout nempè inflammatio vel intenſior, vel remiſſior, ac nunc profundas plus minus, nunc externas magis partes occupat: vid. FORESTUS *l. 19. c. 7. in ſchol.* Nam perpetuò Inflammationis magnitudinem vehementia febris analogicè comitatur.

Quod ſi *hepar inflammatum ſimul afficiat diaphragma*, cui per ligamentum latum firmiter eſt annexum, *dolor ad jugulum adſcendens* percipitur, quaſi *ad inferiora traheretur*, præſertim dum vehementiùs æger inſpirat, idque propter pondus hepatis inflammati diaphragmati mediante ligamento lato alligati: Ob id tuſſis *arida* ſeu *inanis* per intervalla affligit, & *difficultas reſpirationis* ægros cruciat, nec non *decubitus in latere affecto eſt difficilis*, non ſecus ac in *latere oppoſito*, unde ferè ſupini jacent ægri, *pulſus* eſt frequens, celer, inæqualis &c. Adeſt ſimul *ſitis intenſa*, *anorexia*, *lingua arida*, *calor mordax* totius corporis, &c. Et in ſpecie urgent hæc ſymptomata quaſi pleuritica, *ſi pars hepatis gibbea fuerit inflammata*: Sin verò *hepatis pars cava laboret*, præter ſuprà memorata ſymptomata generalia *urgent in ſpecie ſymptomata ſtomachi*, *ſingultuſque frequens* oboritur, & perpetuò ferè ſingultiunt ægri, *vomitus bilis ſubinde* ſupervenit, interdum & *diarrhœa adeſt*, item *nauſea*, *anorexia*, & ſimilia. *Si verò pars gibba afficitur*, *acris eſt dolor circa cordis foveam*, decubitus *in dextrum latus eſt difficilior*, dolor ex preſſura exacerbatur, *tumor manifeſtus* apparet, partes ad jugulum dextrum ſurſum trahi, & ſymptomata cætera partes thoracis apparenter affectas ſequi videntur.

Cum verò dicta ſymptomata ſæpiùs in pleuritide etiam adſint, ob id neceſſe eſt, ut accuratè diſtinguatur pleuritis vera ab Inflammatione hepatis, in ſpecie cùm ſymptomata hæc multos fefellerint, & non pauca exempla proſtent curatarum hepatis inflammationum pro pleuritide, aut ſaltem pleuritidi ſimilium. Exempla jam nota proſtant in Galeno, quæ videantur imprimis in VALERIOLA, HORSTIO, ZACUTO LUSITANO *lib. 2. Med. Princ. Hiſt.* 101. item conf. SCHENCKIUS *in Obſerv. l. 3.* PANAROLLUS *Pentec. 1. Obſ. 37.* & FORESTUS *l. 29. Obſ.* 12. Adeò ut referat AMATUS LUSITANUS, ſe obſervaſſe jecoris Inflammationem cum tuſſi & ſanguinis ſcreatu conjunctam, idque *Cent. 4. Obſ. 1.* In ſpecie, ſi *pleuritis* circa coſtas nothas dextri hypochondrii afflixerit, facillimè cum *Hepatitide* confundi poteſt. SIGNA ergo DISTINCTIVA ſunt imprimis dolor punctorius, qui in *pleuritide* eſt longe acutior acerbiorque; parvus verò vel nullus in *hepatis inflammatione*: Item inſpiratio in hepatis inflammatione eſt difficilis, exſpiratio verò facilis, cum utraque difficilis ſatis ſit *in pleuritide*. Ad hæc tuſſis longè & vehementior & frequentior, eaque humida in pleuritide, quæ in hepatis inflammatione eſt mitior, arida & ſicca: ac in ſpecie reiiciuntur in pleuritide copioſa; quæ contra pauca ſunt in Hepatitide: Pulſus *pleuriticorum* eſt durus, ac ut vocant ſerratus, qui in *Hepatitide* magis ad undoſum accedit. Denique pondus gravans & quaſi deorſum trahens thoracem percipitur in latere dextro, quando hepar eſt inflammatum, ubi etiam non rarò tumor aut reniſus quidam percipitur tactu, quando hepar in parte ſui convexa eſt inflammatum; quæ minus in *pleuritide* apparent.

In genere in pleuritide vera omnia ſunt acerbiora & vehementiora, in abſceſſu verò ſeu inflammatione hepatis omnia ſunt remiſſiora.

Fit in-

Fit interdum etiam, ut cum hepate inflammato *concurrant dolores ventris*, undè contingere ſolet, ut à quibuſdam hepatis Inflammatio habeatur pro Colica; Exempla inter alia habet HILDANUS *Cent. 7. obſ. 48*.

Diſtinguuntur verò facilè per adjuncta ſymptomata, per febrim, per tuſſim, per difficultatem reſpirandi, & ſimilia quæ in colica ferè abeſſe ſolent.

Non rarò linea ex rubro nigricans latiſſima cum veſiculis elatis in hypochondrio dextro, maximis ſtipata doloribus, hepatis Inflammationem patefacit: vid. M.A.N.C. Ann. 3. Obſ. 215.

Porrò MUSCULORUM ABDOMINIS *externorum* deſcendentium & aſcendentium INFLAMMATIONES circa hepatis inflammationem fallunt interdum Medicos, ut illas habeant pro inflammatione hepatis, idque imprimis, ſi profundè ſint inflammati. Exemplum elegans & curioſum talis fallaciæ habet VALERIOLA *l. 4. obſ. 5.* item BARTHOLINUS *C. 2. Epiſt. 45. p. 543.* ubi proſtat notabile exemplum ex contuſione ortorum inflammatorum muſculorum, loco hepatitidis curatorum.

Diſtinctio tamen horum affectuum eſt facilis, cum ut plurimum in inflammatione muſculorum abdominis percipiatur dolor pulſatilis, qui ferè eſt nullus aut ſaltem exiguus in inflammatione hepatis, propter parvam & unicam ejus arteriolam: Præterea pectoris ſymptomata abſunt in inflammatione muſculorum abdominis; quæ tamen adſunt in hepatis inflammatione: Tactus etiam circumſcriptum percipiens tumorem, eumque non adeò profundè nimis ſitum, ſed ſenſibiliter protuberantem, facilè judicat, an hepar an muſculi ſint inflammati? Si enim muſculi abdominis, imprimis externi, ſunt inflammati, tumor magis eſt circumſcriptus & tactu perceptibilis; qui tamen minùs cognoſcibilis eſt, ſi hepar in gibbea ſui parte fuerit inflammatum: Inſuper ſymptomata interna, puta febris, ſitis, & pathemata alia in hypochondrio, ſunt longè intenſiora in Inflammatione hepatis, quàm muſculorum abdominis.

Denique dum inflammatio muſculorum abdominis incipit ſuppurari, dolor eſt punctorius; contrà in hepatis inflammatione dolor ferè nullus perceptibilis eſt.

Interim tamen, quod rectè monet SENNERTUS, cavendum, ne fallamur, ſi tumor in medio ventre apparet, cùm quibuſdam etiam hepar ad medium ventris extendatur.

Sed quoad hæc conf. imprimis SENNERTUS *l. 2. Prax. ubi de Hepatis Inflammatione*, ejuſque *Epitomator*, RIVERIUS.

Pro majore dictorum illuſtratione placet exemplum notabile apoſtematis in jecore ex COITERO ejuſque *Obſervationibus Anatom. Chirurg. Miſcell.* ſubjungere, qui ita dicit p.
,, 120. *Civis quidam Norimbergenſis, natus annos 42. totus chole-*
,, *ricus, leni tuſſi correptus de moleſto quodam hypochondrii dex-*
,, *tri dolore, edendi appetitus amiſſione, totius corporis languo-*
,, *re, æſtu, affatim & plerumque poſt cibum, faciem, manuum*
,, *palmas pedumque plantas invadente, & oris ariditate conque-*
,, *ri cœpit. Vi morbi creſcente, decreſcentibus viribus, corpore*
,, *extenuato totius anni ſpatio poſt coactus fuit decumbere, tandem*
,, *& me accerſiri juſſit. Inveni inter cætera quandam erraticam*
,, *febrem atque tumorem tenſivumque in hepatis regione, ad me-*
,, *dium ventris & umbilicum uſque protenſum. Febris minimè*
,, *erat intenſa, & periodica, ſed hecticæ ſimilis, quæ incerto*
,, *tempore ſubinde per totum corpus diffundebat æſtum ſolito*
,, *majorem, qui interdum citiùs, interdum tardiùs remiſit, magis*
,, *potus quàm cibi deſiderio moleſtabatur, ut ferè ſemper homini-*
,, *bus, qui ſimilibus affectibus urgentur, uſu venire ſolet. Tumor*
,, *erat durus, cum magna tenſione & vehementi punctione, dolo-*
,, *reque ulceroſo conjunctus: quamvis nulli lateri incumbere po-*
,, *tuerit; tamen facilius dextro quàm ſiniſtro, ad quod aliquid*
,, *ponderoſi in corporis commotione prolabi ſenſit. Alvus erat dif-*
,, *ficilis, urina ſubflava, tenuis, cum pauco ſedimento, eoque*
,, *divulſo. Punctio, quæ ægro omnium moleſtiſſima erat, nullis*
,, *unctionibus, emplaſtris, &c. mitigari potuit. Tandem barbi-*
,, *tonſor quidam doloris mitigationem pollicitus eſt, & appoſuit*
,, *cataplaſma anodynum, emolliens & ſuppurans; inde tumor*
,, *crevit, efferebaturque magis ad umbilicum, & dilatabatur,*
,, *ita ut quidam ſuſpicati ſint, hunc morbum in hydropem termi-*
,, *naturum. Aliquot diebus poſt, in ilio dextro in conſpectu venit*
,, *tuber, quod barbitonſor exiſtimavit ab apoſtemate intra muſcu-*
,, *los abdominis generato prodiiſſe, quare apertionem ſuaſit. Ego*
,, *cum nec indicationem nec alia ſuppurationis ſigna manifeſta*
,, *iſthic deprehendere potuerim, conatui ejus reſtiti, æger verò*
,, *permiſit ſibi lapidem cauſticum apponi hic lapis cauſticus tri-*
,, *duo, maximo ægri dolore ac cruciatu, abdominis muſculos ad*
,, *peritonæum fere uſque perroſit; & antequàm abdomen pene-*
,, *traret, pus in folliculo collectum intus folliculum rupit, atque*
,, *per abdominis cavitatem inter peritonæum & inteſtina uſque*
,, *diſperſum eſt; tumor deſedit, & durities evanuit. Eodem die*
,, *aliquot deliquiis animi correptus æger moritur. Aperto corpore*
,, *invenimus vomicam ſimæ hepatis parti, cujus non parum pu-*
,, *truerat, connatam, eamque ſatis magnam & apertam; reli-*
,, *qua fuere ſana.*

P R O G N O S I S.

Quoad PROGOSIN: Aut diſcutitur hepatis inflammatio; aut ſucceſſivè ſuppurata, eadem abit in abſceſſum, ac malè curata in ſcirrhum degenerat. Si ſuppuratur, ruptus abſceſſus frequentiſſimè nunc per alvum, vid. SALMUTH *Centur. 1. obſ. 27.* & HERCULES SAXONIA *pag. 16.* nunc per urinam, *vid.* SALMUTH *l. a. obſ. 28.* expurgatur.

In ſpecie dicunt Practici; Si inflámmatum ſit hepar in parte gibba, expurgationem fieri imprimis per urinam; ſin in concava, magis per alvum; quoad ipſum, an verum ſit? videant.

Interdum etiam, ſed rariùs, pus hepatis copioſum per vomitum elicitur, quale exemplum videb. in SALMUTH, *Cent. 1. obſ. 27. & 28.* & FERNELIO *Pathol. lib. 6. cap. 4.*

Rariùs adhuc fit, ut ipſum purulentum excrementum hepatis ſuppurati per *ſputum & tuſſim*, more Pleuriticorum reiiciatur: Exempla tamen videbitis in SCHNEIDERO *lib. 4. de catarrh. pag. 103.* ERASTO *lib. 4. Diſp. de Febr. putr.* & FRIDERICO HOFFMANNO *M. M. pag. 313.*

Rariſſimum adhuc eſt, quod hepatis abſceſſus maturatus per *metaſtaſin materiæ transferatur in ſuras*; quale exemplum videbitis in SCHENCKIO *lib. 3. Obſervat. de hepate*, & IACOTII *Comm. ad Coac. Hipp. pag. 349. & 826.* nec non BAUHINO *de Obſervat. propriis.*

Aliàs periculoſum & acutum malum eſt Inflammatio hepatis, & quæ ſæpiùs ad mortem deducit ægros.

Ea Inflammatio, quæ in cavo hepatis contingit, periculoſior eſſe ſolet propter graviora ventriculi ſymptomata concurrentia, magis inappetentiam, nauſeam, vomitum bilioſum, & ſitim, ingentem affert; *quę* verò *in* parte *gibba*, mitior eſt, majorem tamen reſpirandi difficultatem, frequentiorem tuſſim & dolorem uſque ad dextræ partis jugulum infert.

Sic ſingultus admodum contumax, ſuperveniens hepatis phlegmoni ſeu inflammationi, lethale ferè eſt ſignum, ac malum portendit: conf. in ſpecie FORESTUS *lib. 19. obſ. 8.* HIPPOCRATES *ſect. 5. aphor. 58. & ſect. 7. aph. 17.*

In inflammatione hepatis, ſi ſub curſu morbi ex uſu nitri & nitratorum ſequatur copioſa urinæ excretio, res ſalva eſt, & optimum indicium.

Hepatis Inflammatio, ſi dies & noctes 21. excedat, & febris perduret, tumore non ſubſiſtente, in ſuppurationem fertur: Vid. HIPPOCRATES 4. *Aautor*: Exemplum *Ann. B. M. A. N. C. obſ. 24* quæ vomitu purulento, die 40. obtingente, curata.

Quibus Hepar aut Lien ſuppuratus eſt, iis plerumque *hæmorrhagia narium* ſupervenit primis ſeptem diebus, paucis undecimo, rariſſime decimo quarto, & confert illa hæmorrhagia, ſi è directo fiat.

Peſſima *ſigna Inflammationis* ſunt febris ardens, ſitis inexhauſta, lingua ſcabra, refrigeratio extremorum, dum interiora uruntur: Vomitus item niger & porraceus.

Morti proximis venter intumeſcit rupto abſceſſu, & frigidum ſudant circa collum & faciem, atque animo linquunt.

Cum hepatis inflammationem febris ardens & continua comitatur, malum eſt, & quia vehementer viſcus inflammatum ſignificatur.

C U R A.

Quod attinet ergo CURAM *Inflammationis hepatis*: eadem eſt cum omnibus reliquis partibus internis inflammatis, ſive pulmo, ſive fauces, ſive ventriculus, ſive renes inflammentur. Vnde omnia antipleuritica, præſertim camphoratis miſta, etiam hic in uſu erunt: ſaltim quoad ſputum variat cura; ſimul quoque ad *partem affectam*, cujus tonus facilè lædi poteſt, & qui amaris præſertim conſervatur,

ſemper reſpectus habendus eſt. Nam præmiſſa vel omiſſa VENÆ SECTIONE in brachio, & hinc in pede, blandaque laxatione cum pulvere Comitis de Warwich de tribus, imprimis DIAPHORETICA, v. g. *Mixtura ſimplex* ad ℥j. liquor cornu cervi ſuccinatus, ſalia volatilia, *ſpiritus nitri dulcis*, *antimonium diaphoreticum*, Sudoriferum magnum Fabri, *Bezoardicum Joviale*, ut & alia ex Jove, *dens apri*, *flores ſulphuris*, & ſimilia convenient: e. g.

℞. *Cornu Cervi ſine igne* gr. xv.
Antimonii diaphor. ℈ß.
Salis vol. cornu Cervi vel *Viperar.* gr. viij.
M. F. pulvis: S.
Pulvis hepaticus reſolvens.

In principio & incremento aſſumatur in aquis dictis hepaticis, *aqua agrimoniæ*, *cichorii*, *endiviæ*, *taraxaci*, &c.

Vel

℞. *Antimonii diaphor.* ℈ij.
Bezoard. Jovial. gr. xij.
Salis card. bened. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ij.
M. pro pulvere.
div. in 2. part. æqual.
D. S. ut ante.

PURGANTIBUS reliquis & VOMITORIIS omnibus prætermiſſis, nitrum antimoniatum, nitrum ſimpliciter depuratum, & quælibet nitrata, item *antihecticum Poterii*, interno uſu laudari aſſolent: item ſaturnina, v. g. ſaccharum Saturni, chryſtalli mineræ ſaturni cum ſpiritu nitri, & ſimilia, quæ plus in receſſu habent. ZACUTUS LUSITANUS *l.* 2. *Prax. Admir. obſ.* 39. *&* 40. ceu expertum commendat Caſſiam fiſtuloſam recenter conditam, item *colum*, *fructum* quendam peregrinum ex Guinea allatum. Quibus omnibus Amara quævis, Hepatica dicta, aſſociari poſſunt. Pro POTU ORDINARIO inſerviant Temperata, imprimis ſi Inflammatio pergere minetur ad abſceſſum: qualia ſunt *Iulapium ex Decocto radicis cichorii cum* floribus papaveris erratici, cum *nitro & ſaccharo*; ſed oportet dare calidum, & minimè confertim: vel detur *Decoctum hordei* & radicis *graminis cum radice cichorii*, paſſulis, & tantillo *liquiritiæ*, & *ſyrupo violaceo aut capillorum Veneris*. Circa finem tamen inflammationis addenda ſimul diuretica, radix apii, petroſelini, agrimoniæ, & ſimiles. Sub principio autem & incremento morbi operam demus, ut diſcutiatur Inflammatio, & præcaveatur Abſceſſus.

Cum his internis EXTERNE in Inflammatione hepatis circa principium conveniunt *Linimenta & Epithemata* penetrantia, diſcutientia, & ardorem compeſcentia, calidè tamen applicanda: e. g.

℞. *Ung. dialth.* ℥ß.
Ol. abſinth. ʒij.
Deſtill. anethi ℈j.
Campb. gr. ix.
M. D. S.
Unguentum hepaticum leniens & reſolvens.

Spiritus vini blandè *camphoratus*, cum aqua plantaginis vel roſarum dilutus, vel ſolitariè cum linteo multiplicato calidè applicatus, à KELSERO laudatur: Vel præſcribatur tale Epithema:

℞. *Aquæ hyoſcyam.*
Plantag.
Nymph. ana ℥j.
Nitri depurat. ʒß.
Campb. in ſpiritu vini ſolut. gr. xv.
M. f. *Epithema*,
applicandum crebriùs calidè
D. S.
Epithema hepaticum.

℞. *Aquæ flor. ſambuc.*
Chamomill.
Hyoſcyami,
Plantag. ana ℥j.
Spiritus vini campb. ℥iß.
Nitri depurat. ʒj.
F. *Epithema*.
pro inflammatione Hepatis applicandum;
S.
Epitema refrigerans.

Vel

℞. *Hyoſcyami*,
Nymph.
Lil. alb.
Plantag.
Roſar. rub. ana ℥iß.
Sacch. Saturni,
Campb. cum ſpiritu vini ſolut. ana ℈j.
Nitri depurat. ʒß.
M. S. *ut antea.*

Et hoc tepidè admoveatur regioni hepatis cum linteis multiplicatis.

℞. *Aquæ flor. ſambuc.*
Chamom. ana ℥ij.
Spiritus vini camphorat. ℥j.
M. S.
Epithema reſolvens.

Inſuper ex aliorum conſilio nitrum, cum aceto roſaceo, & ſucco ſempervivi majoris vel & Telephii (*fette Henne* Germanicè vocant) ſolutum, ſub forma Epithematis externè tepidè regioni hepatis admoveri poteſt: Vel imitemur FORESTUM *lib.* 19. *obſ.* 12. *&* 19. qui mirè commendat in Inflammatione hepatis, ad abſceſſum quoque tendente, diſcutientia hunc fotum.

℞. *Flor. Chomomill.*
Melilot.
Roſar. rub. ana p. j.
Sem. aniſi,
Fœnicul.
Lini ana ʒiß.
Santal. rubr. ʒj.
Coqu. in ſ. *aquæ ſimplicis*:
Colaturæ adde
Acet. vini. ℥j.
Aquæ endiv. ℥ß.
M. F. Epitema pro hepate: S.
Epithema hepaticum.

Tandem caſum & curam *ſingularem Inflammationis hepatis ex nimia ſalacitate venerea* videb. in JOEL. *in ſua Praxi lib.* 5. *ſect.* 4. *Artic.* 3. ubi de *Hepatis Inflammatione*, *pag.* 11. quo loco habet peculiare remedium, nempe Iecora galli „ nigri in aceto diſſoluta & propinata, dum dicit: *Ubi In-* „ *flammatio hepatis ex immoderata Venerea ſalacitate eſt* „ *oborta*, *niſi tempeſtivè curetur*, *ſubſequitur hepatis cor-* „ *ruptio & reſolutio*; *quare ſtatim poſt venæ ſectionem* „ (quæ an conveniat dubito?) *ſequens hauſtus eſt propinandus.*

℞. *Gallum nigrum viventem* per medium pectus diſſectum:
Iecurque ejus adhuc *calens* in *aceti roſacei* ℥iv. conjicit, & minutiſſimè conterit, ut tota ejus ſubſtantia in aceto reſolvatur: tandem colat & tepide ægro propinat.

Deinde ſequentis potionis quotidiè hauſtulum tepidum ſummo mane offert:

℞. *Rad. Liquirit.*
Cichor. ana ℥ß.
Rhabarb. ʒij.
Flor. Cent. min.
Hepat. ana M ß.
Cort. inter. ſamb. M. j.

Contuſa cum *aquæ* ℔iij. in Mariæ Balneo coquantur per 2. horas:

Cujus liquoris colati quotidie accipit ℥iv., in quibus diſſolvit
Sperm. Ceti ℈j.
F. Hauſtus.

Hæc eſt ejus Cura in Inflammatione hepatis à nimia ſalacitate.

Quodſi his adminiſtratis *Inflammatio* diſcuti nequeat, ſed nihilominus *ad ſuppurationem* tendere videatur, id quod docet dolor, febris, aliaque ſymptomata ingraveſcentia, rigores nullo ordine accedentes, quos caloris exacerbatio ſequitur; *confecto vero pure* omnia illa miteſcunt, vires tamen debiliores relinquuntur, pulſus frequens, languidus, & interdum animi deliquium; tunc internè temperantibus *ſuppuratio eſt promovenda*. Propterea fiant *cataplaſmata ex emollientibus* & blandè *diſcutientibus*, cum addito *croco* & *ſummitatibus abſinthii*, pro hepatis tono meliùs conſervando, in moderata licet quantitate. Pro uſu interno:

℞. *Rad. Chinæ in taleol. inciſ.* ℥iß.
Macerentur in Mariæ Balneo per noctem in *aqua ſimpl.*
mane adde

Rad.

Rad. liquirit. ℥j.
Coqu. ad medias: huic infunde
Paſſul. conquaſſat. ℥iij.
Poſt refrigerationem colaturæ
℔iß. adde
Syr. de ſcabioſ.
Violar. ana ℥iß. vel q. ſ.
M. D. S.
Potio hepatica.

Suppurato abſceſſu, ejus *apertio* eſt promovenda; id quod, præter artificialem apertionem, utplurimum ſpontè fieri, & diverſimodè nunc per *alvum*, nunc per *urinam*, nunc per *tuſſim*, nunc per *vomitum*, expurgari ſolet. Rarum quidem eſt, quod per *tuſſim* pus ex hepate fuerit excretum, de quo SCHNEIDERUS *l. a.* Verùm Inflammationem hepatis ſuppuratam, vomitu purulento ſolutam, *videb. in M. A. N. C. Ann. 5. Obſerv. 74. pag. 121.* Quod ſi ergò in parte cava fuerit Vomica, cum tuſſi, corporis qualicunque jactatione, aliiſque ſimilibus modis, ejuſdem ruptio eſt promovenda. Sin verò inflammatio ſit in parte hepatis gibba, ac exteriora verſus ſatis promineat tumor ſuppuratus, etiam extrinſecùs per apertionem quatuor muſculorum abdominis è jecoris regione, mediante ſcalpello, abſceſſus ſeu vomica perforari, vel cauſtico potentiali aperiri, & ita pus evacuari poteſt; vid. HERCULES SAXONIA *Prælect. Pract. lib. 2. pag. 159.* SENNERTUS *in Praxi*, BARTHOLINUS *Centur. 2. Epiſt. pag. 639.* HORSTIUS *in Problem. pag. 29.* item AMATUS LUSITANUS *Cent. 7. Cur. 76. & 77.* SCHENCKIUS *lib. 3. Obſ.* Rupto ſeu aperto abſceſſu optimè convenit oxymel, vel ſimplex vel diureticum; ac alia quoque Diuretica, & imprimis blandè alvum laxantia, quæ excretionem puris per urinas promovent: vid. SALMUTH *Cent. 1. Obſervat. 27. & 28.* *Quod ſi itaque ad inteſtina reiicitur pus*, idque imprimis, dum cavum hepatis ſuppuratum fuerit, mediantibus vaſis choledochis, *internè* attemperantibus acrimonia puris eſt mitiganda, ſimulque *hydromel* plus minus medicatum exhibendum; *Externè* verò blandis clyſteribus inteſtina abſtergenda, & excretio promovenda. *Quod ſi verò per renes evacuetur* purulenta materia mediante ſanguinis circulo, imprimis dum hepatis gibba pars inflammata ſit, ſupradictum *oxymel diureticum*, item *ſerum lactis* plus minus medicatum, *emulſionem ſeminis violarum*, item *decoctum radicis apii petroſelini*, *agrimoniæ*, *baccarum juniperi*, &c. *cum hydromelite* factum, præſertim ſi juncta febris mitior fuerit, propinare convenit. *Si* regurgitaneo ex inteſtinis *vomitu reiicitur* materia purulenta, promoveatur hic ipſe attemperantibus pinguibus, jure pinguidiuſculo, cerevіſia butyrata, oleo amygdalarum dulcium, &c. *Quod ſi* verò fiat, ut ab acrimonia puris in *facto abſceſſu erodatur hepatis membrana*, adeoque *pus in cavum abdominis excidat*, periculum eſt, ne contentæ corporis partes, præſertim membranoſæ, & ipſæ erodantur, atque ad ſphacelum plus minus diſponantur. In tali caſu Veteres *ad inciſionem abdominis acceſſerunt*, ne ſcilicet aliquid intentatum relinquerent; de quo intelligendus *Aph. 45. ſect. 7.* HIPPOCRATIS. Obſervatum tamen fuit, pus ita in cavum abdominis effuſum per alvum evacuatum fuiſſe, eroſa forſan in quodam loco inteſtinorum ſubſtantia, & ita excreto pure. Adeò ſemper in puris poſt ruptum abſceſſum evacuatione naturæ ductum Medicus ſequatur, & ducat, quò illa vergit. Sub tali puris evacuatione non tantum naturæ ductum Medicus ſequatur, ſed & ſimul ex abſceſſu relictum *ulcus mundificet & conſolidet*. Quo pertinent imprimis *Decocta vulneraria* cum lignis, item *decoctum radicis chinæ vel ſarſæparillæ*; iſta enim Decocta ſimul urinam promovent. Inter *vulneraria* iſta *Agrimonia*, & omnia ex hac parata, ſunt optima. *Serum lactis*, cui talia vulneraria incocta ſint, pro abſterſione & per urinas evacuatione eſt optimum: e. g.

℞. *Raſ. ligni Juniper.* ℥ij.
Saſſaf. ℥j.
Macerentur per noctem in ℔iv. *aquæ comm.* mane adde
Herb. Veronic.
Heder. terreſtr.
Alchimill. ana M. j.
C. C. raſpat. ℨvj.
Coqu. invicem ad caſum tertiæ partis, vel medietatis:
Colaturæ adde
Syr. de ſymphyt. Fernel.
de Hyſſopo ana q. ſ.
M. pro gratia saporis: S.
Potio hepatica ſanguinem mundificans.

Quibus ſubinde ſimul addenda venit *Terebinthina* cruda in vitello ovi ſoluta; hæc enim mundificat & conſolidat, & reliquias mali abſumit: Item *balſamum ſulphuris terebinthinatum*, vel ſolitariè, vel cum ſaccharo Saturni miſtum, eſt elegans. Verùm ex abſceſſu & ulcere hepatis, niſi ſuperficiale aut leve fuerit, rari ſunt, qui evadere ſolent, *omnibuſque Inflammationibus ſuppuratis malè curatis ſupervenit Phthiſis*. Applicari aliàs poſſunt ea, quæ in meſenterii abſceſſibus & ulceribus adhibet MARTINI *loco ſuprà citato*.

ARTICULUS XI.
DE
INFLAMMATIONE LIENIS.

POſt hepar interdum LIEN etiam INFLAMMATUR, utut rariſſimè contingere ſoleat, cùm pauca ejus proſtent obſervata, quorum exempla tamen videbitis in FORESTO *lib. 20. obſerv. 5. & 6.* atque LOSSIO *Cent. 6. obſerv. 45.*

CAUSÆ.

Cauſæ ſunt eædem cum reliquarum partium Inflammationibus.

DIAGNOSIS.

Quoad *ſigna & pathemata contaminantia*: ea ſunt Calor, *Fervor*, ac ferè *Tumor*, *& pondus gravans* nonnihil, ſeu *dolor* gravativus in profundo ſiniſtri hypochondrii. Cum verò ren ſiniſter ſit elatior dextro, & ibidem proximè adjaceat ſpleni, ita ut inflammatio renum facilè poſſit confundi cum inflammatione lienis, ob id cautè hæ ipſæ diſcernendæ ſunt. Diſtinctio imprimis petenda eſt ex dolore inſigniter pulſatorio, qui in liene eſt ſatis ſenſilis propter arterias quas ſplen obtinet, copioſiſſimas, adeò ut à quibuſdam dicatur, quod appoſita manu regioni lienis pulſatio ferè ſenſilis extrinſecùs percipi poſſit, de quo tamen meritò dubitatur; cum è contrà talis pulſatio pauca, vel nulla ſit in renum inflammatione. Symptomata quoque in renis inflammatione magis poſteriora affligunt; contrà eadem in ſplene inflammato anteriora nonnihil latera & ſuperiora occupant. Inſuper in renis inflammatione dolor eſt adeò ingens, *Febris* in lienis inflammatione adeſt continua, ſed non adeò intenſa; reſpiratio nonnihil difficilis, propter diaphragma lieni vicinum & per conſenſum affectum, ſimul adeſt.

PROGNOSIS.

Quoad PROGNOSIN, Lieni inflammato ſuperveniens hæmorrhagia narium, imprimis naris ſiniſtri, uti loquuntur Practici, aut fluxus alvi, aut hæmorrhoidalis, idque præſertim die critico, & præcedentibus coctionis ſignis, ſaluberrimum eſt; vid. FORESTUS *lib. 20. Obſ. 6. in ſcholio*: vel urinæ profluvium, & tunc ſolvitur lienis inflammatio, vel quia diſcutitur, vel quia aliò transfertur. Quo facit ſententia HIPPOCRATIS: *Inflammationem hepatis in lienem converti melius eſt, quàm ſi lienis ad hepar deferatur*; *vel ſuppuratur*; *vel ſcirrheſcit*.

CURA.

CURA eſt eadem quę reliquarum partium internarum inflammatarum, eademque remedia hic locum habent. Opera enim danda eſt, ut quantocyus diſcutiatur ac ſiſtatur inflammatio, ne male curata, quod aliàs facilè fit in ſcirrhum ejus contumaciſſimum degeneret. *Salvatellæ* ſectio, quam in *lienis affectibus* & præcipuè ejus *inflammatione*, commendant, fundamento caret. Præter alia, imprimis remedia *ſaturnina* primariò convenire dicuntur in liene inflammato, qualia ſunt *ſaturni ſaccharum*, cryſtalli mineræ Saturni, Saturnus diaphoreticus, ad imitationem Iovis diaphoretici paratus, ac ſimilia internè cum reliquis diaphoreticis in aqua appropriata propinata.

EXTERNE *Emplaſtrum de cicuta*, malaxatũ cum pauco oleo

oleo camphoræ applicari ſolet. Equidem ſuadent nonnulli, ut eidem addatur ſaccharum ſaturni: aſt meliùs Linimentis immiſcetur cum oleo roſaceo & vitello ovorum. *Toppius* applicat *Theriacam*, aut ejus loco *Rob Sambuci*, cui *ſaccharum ſaturni* permiſcuit, & ſub forma ſpiſſi *linimenti* regioni ſplenis illinit; id quod pariter in renum inflammatione quoque locum habet.

Quod ſi verò inflammatio hæc in ſcirrhum degeneret, conveniunt unguenta, linimenta & emplaſtra incidentia & reſolventia, qualia *ſupra Sect. 8. ubi de cura morborum chronicorum*, annotata ſunt: e. g.

℞. *Empl. de Melil.*
Gummi ſalis ammo. in acet. quocunque *ſubact.* an. ℥vj.
Liquefactis adde
Fulig. pulveriſ. ℥ß.
M. & malax. cum *oleo deſtillat. tartari*,
Inducatur ſuper alutam in forma uſitata,
D. S.
Emplaſtrum reſolvens.

ARTICULUS XII.

DE RENUM INFLAMMATIONE ET EXULCERATIONE.

CAUSÆ.

INFLAMMANTUR etiam RENES ex iiſdem *cauſis internis*, aliarum partium inflammationibus communibus, ſubinde acido vitioſo, ex primis viis eò delapſo.

Quoad EXTERNAS: in ſpecie occaſionaliter ſubinde excitatur ex nimia corporis ſuccuſſione, v. gr. equitatione, dum corpus equitatione ſuccuſſum, facilè dat renum inflammationem. Interdum etiam ſupervenit *calculo renum* inſigniori, qui aut nimis magnus diſtendendo ac comprimendo, aut minor, nimis doloroſus pungendo, atterendo, & ad ſpaſmos irritando, Inflammatio interdum ſupervenit; uti etiam ex nimio Veneris exercitio ſubinde renes ad inflammationem diſponuntur. Excitant hanc quoque non rarò læſiones externæ, ut lapſus, ictus & vulnus, in lumbis perpeſſa, item diureticorum medicamentorum abuſus. Quæ inflammatio renum in ſpecie NEPHRITIS, ſicuti inflammatio hepatis Hepatitis appellari ſolet.

DIAGNOSIS.

Signa renum inflammatorum *& ſymptomata concomitantia* ordinaria ſunt: *Mictio ardens*, dum urina exeundo plus minus fervere, & fervendo quaſi adurere partes percipitur, adeſtque etiam *ſtranguria* & mictio frequens, cum acerbo cruciatu, ita ut tales ægri crebriùs quidem, ſed & parciùs mingant: urina interdum ſupprimitur. Corporis flexio ferè eſt impoſſibilis, vel admodum graviter fieri poteſt, *dolet à retro*, & decubitus in dorſo exacerbat dolores. *Urinæ* ſunt paucæ & flammeæ; interdum etiam aquoſæ & claræ, ſed quæ ſemper ſine ullo impedimento in veſica exeunt. Dolor interdum eſt pulſans, ſi nempè iſta renum pars ſuperficialis inflammatur, in qua arteriæ ſunt magis inſertæ; obtuſus, ſi centralis aut media quaſi carnoſa renum ſubſtantia magis inflammata ſit. Calor & dolor lumbaris gravativus, lancinans & tenſivus, qui ob partium continuitatem & conſenſum non rarò ſurſum dorſum æquè & verſus coſtas nothas, ut ægri nec erigere ſe, nec commodè incedere poſſint, interdum deorſum ac ad inferiora, ſecundùm ureterum ductum, ad veſicam, item coxendicem & femora uſque extenditur. Combinatur huic febris vehemens, continua ac inordinata. Stupor cruris etiam è regione renis inflammati percipitur. Supervenit interdum per conſenſum vomitus bilioſus, iſque ſatis contumax. Interdum, licet rarò, obſervante hoc HIPPOCRATE, uno rene inflammato alter, licèt ſanus & non inflammatus, ceſſat agere officium urinam ſecernendi, ut ſæpius omnimoda fiat *Iſchuria* ſeu *urinæ ſuppreſſio*: cujus rei cauſa & ratio videtur eſſe, quod ren etiam ſanus ex conſenſu cum inflammato ratione ſuarum fibrarum aliquid convulſivi & quaſi ſpaſmodici patiatur, unde porulis conſtrictis urinæ ceſſet tranſitus, vel videtur cauſa eſſe, quod ſanguis nimis copioſus ac univerſum ſerum per emulgentes ad renem ſanum promotum, nimia ſua copia ſibi ipſi quodammodo viam præcludat, quo minùs ſuo tranſitu per renes ſeparari queat. Symptomatis his interdum alvi ſuppreſſio accedit, quod huic morbo peculiare FORESTUS *lib. 14. obſervat. 30.* ait, cum extremorum frigore.

Cæterùm, ut ritè DISTINGUATUR CALCULUS à NEPHRITIDE ſeu renum Inflammatione, nec confundantur, præter ſigna Inflammationis renum diagnoſtica, ulteriùs conſideranda ſunt *Signa diſtinctiva horum affectuum à ſe invicem*; Unde *obſervetur*,

1. Quod *nephritidi* perpetuò ſit juncta febris continua Synochus; *calculo* verò minimè aut admodum rarò adſit eadem.
2. Quòd *dolor in Inflammatione* ſit magis continuus, & pulſanti plus minus ſimilis; *in calculo* verò ſit magis interpolatus ſeu periodicus & gravativus.
3. Quod plerumque *renes inflammati* comitem habeant urinam ardentem, ejuſque ſtillicidium ſeu mictionis difficultatem; contra verò res ſe habet, ubi renes *calculo* ſunt obſeſſi, in quo affectu urina ſæpiùs admodum libera fluere ſolet, & non ſemper iſchuria ſe offert, ſed tunc demum, ubi calculus ipſis ureteribus firmiter fuerit impactus: vid. UNZERUS & CHARLETON *Tr. de Calculo*.

PROGNOSIS.

Inflammatio renum periculoſum eſt malum, & in non adeò robuſtis, imprimis macilentis, & viribus exhauſtis, frequentiùs lethale, præſertim ſi febris acuta cum delirio adſit.

Urina alba, tenuis, ac purulenta abſque febris ac cæterorum ſymptomatum remiſſione, & cum crurum ac femorum extenuatione, mortem portendit.

Hæmorrhoidum fluxus renum inflammationi ſuperveniens eſt ſalutaris.

Tandem, niſi Inflammatio renum diſcutiatur, ſed ſuppuretur, dat ulcera renum difficulter curabilia, & quæ interdum ad mictum cruentum diſponunt, vel in phthiſin renalem tranſeunt, de quibus inferiùs.

CURA.

Pro hujus CURA ex eodem fundamento, quo de inflammationibus in genere dictum, remedia ferè ſunt deſumenda, & quæ ſunt reliquarum inflammationum internarum. Cum omnibus inflammationibus quoad *Externa* ſecundùm curam Anginæ procedendum; quoad *Interna verò ſecundùm curam Pleuritidis*. Ante omnia ſanguinis ſtagnatio per Venæ ſectionem revulſoriam ac derivatoriam ſolvenda, poſt clyſteris emollientis injectionem inſtituenda. Pro *revulſione* fiat VENÆ SECTIO in brachio ſub principium morbi, & ſi plethora adſit; in progreſſu verò pro *averſione* in talo ſeu malleolo. vid. FORESTUS *lib. 24. obſ. 30 & 31.* & RIVERIUS *Cent. 2. obſ. 15.* Forſan optimo cum ſucceſſu *hæmorrhoides* per *hirudines* poſſent aperiri. Imò in iis, qui hæmorrhoidibus aſſueti, ac quibus tument, hæ omnino aperiri debent, cùm ſi natura eas moveat, valdè proficuum hoc obſervetur. Quo facto, vel pro circumſtantiarum varietate omiſſo, notandum, quod noceant PURGANTIA propriè dicta quæcunque, niſi pro ſpaſmis dolorificis ſiſtendis *clyſmata lactea* cum terebinthina in vitello ovi ſoluta interdum commodè iniici poſſunt; aut etiam quæ fiunt ex parietaria, malva, ſummitatibus anethi, floribus ſambuci, violarum, chamomillæ, ſemine lini: aut ex his parata Fomenta; item ex *lacte* ejuſve *ſero* cum *nitro* ſimplici vel *antimoniato*. Clyſteribus quoque ſecundùm RIVERIUM *Cent. 4. Obſervat. 7.* addi poteſt aqua benedicta Rulandi ad ℥ij. vel iij. Sin cruditates ventriculi combinentur, conveniunt Laxantia mitiora ex manna, tamarindo, ſyrupo roſarum ſolutivo, aut mercurio dulci, quem HARTMANNUS in affectibus nephriticis extollit. Nocent autem DIURETICA in principio, utpotè quæ nimis urinæ fluxum promovent, & inflammationem irritant; adeoque non niſi in declinatione morbi, ubi dolor remiſerit, & materia cocta deprehenditur, pro reliquarum abſterſione conducunt, & quidem temperatiora tantùm, & quæ ſimul vim anodynam ſanguinemque congrumatum ſolvendi habent; vid FORESTUS *l. a. obſ. 31.* v. gr. ex fructibus alkekengi, quæ ſimul vim anodynam & ſanguinem congrumatum diſſolvendi habent, althæa, liquiritia, terebinthina; item emulſiones ſeminum 4. frigidorum majorum, violarum, lapilli cancrorum &c., ſicut & nitrum & *nitrata* locum habent.

℞. Aquæ

℞. *Aquæ alKeKeng.*
Geniſtæ,
Hyperic. ana ℥j.
Acet. deſtill. ℥vj.
Spiritus ſal. dulc. ℥ß.
Tartari vitriolat. gr. xv.
Syr. Hed. terreſtr. ℥ß.
M. S.
Mixtura renes refrigerans, cocleatim ſumpta.

Doſis aliquot cochlearium.

In ipſo ergo morbo conveniunt Alterantia, quæ ſint nitrata quæcunque, ut nitrum cryſtalliſatum, præſertim nitrum cum antimonio fixatum, item *ſaccharum ſaturni*: quibus adnumerandæ emulſiones ſeminum quatuor frigidorum majorum cum ſemine papaveris, lactucæ, portulacæ, violariæ, junctis ſimul ſeminibus cardui benedicti, cardui Mariæ, &c. *ad Pleuritidem laudatis*, cum *aqua* equiſeti, florum *nymphææ*, *portulacæ*, *ſempervivi*, lactucæ; item *ſyrupo nymphææ portulacæ*, papaveris, & ſimilibus. Aliàs *ſuccus cancrorum fluviatilium ſeu aſtacorum* recens expreſſus, qui blandum alcali in receſſu habet, tam cum juſculo quàm *Decocto nymphææ*, *prunorum*, &c. exhibitus, tanquam ſingulare remedium meritò ab HARTMANNO *in praxi Chymiatrica* commendatur; & non abſurdum eſt, quia ad quaſvis inflammationes cancri internè mirè conveniunt, quorum alcali macrum inflammationes potenter reſolvere, & vi diuretica ſimul renibus ſpeciatim convenire videtur; non ſecus ac ipſi lapilli cancrorum acidum ſanguinis abſorbendo conveniunt: decoctum florum papaveris erratici & acetoſæ; item terrea, & abſorbentia, cum opiatis interdum miſcenda & propinanda ſunt.

Inter EXTERNA cum his internis ſedandæ & diſcutiendæ inflammationi regioni renum applicatur ſuccus nymphææ, ſempervivi majoris, ſuccus plantaginis ac portulacæ cum ſucco cancrorum fluviatilium expreſſo addendo iiſdem Camphoram; oleum item camphoræ illitum, eſt nobile; quibus etiam interdum parum de opio pro ſiſtendo dolore addi poteſt. In principio præ reliquis convenit camphora cum oleo amygdalarum dulcium, vel roſarum, vel violarum, vel ſeptem florum Mynſichti ſoluta, quod crebrius illitum ad inflammationem renum eſt egregium; *in camphora enim maximum eſt ſudatorium inflammationum*, dicit LINDANUS: vel dictis oleum hyoſcyami expreſſum, aut oleum papaveris expreſſum, pro illinitione externa convenit: item *ex ſucco* nymphææ, *ſempervivi majoris* & ſucco cancrorum fluviatilium, vel cum oleo roſarum, aut aliis *oleis*, vel cum *unguentis* mediante vitello ovi mutuò in mortario plumbeo mixtis fiat *litus*, externè egregius; cui urgentibus doloribus tantillum opii crudi addi poteſt: vel unguentum ex ſucco ſempervivi majoris & ſucco cancrorum fluviatilium cum *oleo roſaceo* ad humiditatis phlegmaticæ evaporationem ebullitis, hinc in mortario plumbeo diuturnæ agitatione, ut ramenta ſaturni ſe inſinuare poſſint, miſtis, fit unguentum refrigerans, quod applicatum conducit, quia abſorbet acidum inflammationem excitans. Huc ſpectat & unguentum renale Mynſichti. Denique unguentum ex alumine crudo pulveriſato, & cum albumine ovi miſto, frigidè applicatum laudatur à LANGIO *in Fabrum cap. de Renum Inflammatione.*

His verò irritis, dum reſolvi nequit Inflammatio, renum ſuppuratio expectanda, eaque debitis externis promovenda eſt; INTERNE per Temperata ex *Decocto hordei*, *glycyrrhizæ*, *malvæ*, *parietariæ*; EXTERNE verò *cataplaſmata ex emollientibus*, in lacte coctis, applicanda. Ulcere rupto, mictus fit purulentus. Exinde non rarum eſt

ULCUS RENUM.

CAUSÆ.

Vlceris renum frequentiſſima CAUSA eſt eorum abſceſſus & *inflammatio*, utut etiam *calculi* aſperiores, renes atterentes, ſucceſſivè eos ad ulcerationem diſponant. Sicut etiam quodvis *acre*, vehiculo ſeri per renes transcolatum, eoſdem erodere & hinc exulcerare poteſt; quò pertinet etiam pus aut *ſanies acris*, ex aliis locis ad renes fluens. Eoſdem *lues Venerea* quoque ſubinde exulcerat, teſte HORSTIO *lib.4 obſ.43.* ſicut & *gonorrhœam Veneream* inconſultò ſuppreſſam renum inſignis ardor, & hinc non rarò exulceratio, inſequi ſolet.

DIAGNOSIS.

Exulceratio renum præter dolorem in lumbis rodentem, plus minus ſimul gravantem, *urinæ purulentæ excretio* oſtendit. „Hinc *ſect.4. aphoriſm.75.* HIPPOCRATIS; *Si quis ſanguinem aut pus mejat, renum aut veſicæ exulceratio ſignificatur.* „Sic *aph.76. Quibus cum urina craſſa exiguæ carunculæ & veluti pilis exeunt, ii à renibus excernuntur*: quod etſi GALENUS *in Comm.* ſe vidiſſe neget, ab aliis tamen obſervatum eſt.

CAUSAS ANTECEDENTES antecedentia ferè oſtendunt. In ſpecie *ſi ulcus eſt ex Inflammatione*, multum puris apparet in lotio, & cum mingitur, apparet album, ſed cum ſteterit, deponitur pus: quod ſi benè eſt coctum, & urina ſanorum ſimilis, ſuppurationem ſubeſſe indicat.

Si verò eroſio eſt à calculo, mingitur urina alba inſtar lactis ebutyrati, ſtatim ſubſidet, & planè alius eſt conſiſtentiæ inſtar cinerum, quos etiam colore refert, & minore gravitate excernitur.

Præterea dolor morſicans & rodens in lumbis ſentitur, à ſero acri & nitroſo, quod in tranſitu irritat & rodit, unà cum caloris ſenſu.

PROGNOSIS.

Quoad PROGNOSIN: Ulcera renum ſunt difficulter ſanabilia, & ſatis periculoſa, ſæpiùs lethalia.

Quæ ſunt ab inflammatione ſuppurata, minus ſunt periculoſa, faciliora curatu: *quæ verò ſunt à calculo* in renibus, periculoſiora ſunt, & non rarò in totius renis conſumptionem degenerant.

Sic quæ ab eroſione ſunt ulcera, etiam periculoſiora iis, quæ ab Inflammatione.

Quò magis inveterata quoque fuerint, eò difficiliùs curabilia exiſtunt.

Alioquin ulcus *renum lumbos perforaſſe*, ibique *in fiſtulam degeneraſſe*, curioſo exemplo notavit *Willis de Urin pag 364.*

Dejectiones fœtentes ſunt bonæ; innuunt enim ruptum abſceſſum, & evacuationem puris per inferiora.

CURA.

Quoad CURAM: Mundificantia & hinc conſolidantia utramque faciunt paginam, ubi priùs univerſo corpori ejuſque contentis proſpectum fuerit, partim EVACUANDO, partim *temperando* hæc ipſa, ne occaſione horum magis exaſperetur ulcus: in quem finem VOMITUS à pluribus laudatur; *vid.* RIVERIUS *in praxi pag.* 146. HORATIUS AUGENIUS *lib.12. Epiſtol. pag.* 693. VALERIOLA *lib.6. obſervat. pag.* 453. Hinc *mercurius dulcis* pro mundificando renum & veſicæ ulcere cum terebinthina in forma pilularum uſurpatus, admodum laudatur ab HARTMANNO; *Pilulas* in ulceribus & vulneribus renum proficuas *videb. in* BARBETTE *Chirur. Part. 2. cap. 7. lib. 3. pag.* 336. & Pilulas *Quercetani*, quæ in Dyſuria occurrent. Lac terebinthinatum PLATERI *in Obſ. lib. 3. pag. 304. uſque ad* 850. ex terebinthina cum vitello ovi agitata benè, & in quovis liquore appropriato ſoluta: Vel

℞. *Reſin. abjet.* vel *laric.* ℥ß.
Vitell. ovi No. 1.
Mell. (quod abſtergit) ℥ß.
c. ſ. q. *Aquæ flor. Fabar.* f. Potio lactea.
D. S.
Lac renes purgans.

Hinc *ſerum lactis* vel *hydromel* copioſè potum, item *decoctum herbæ & radicis fragariæ*, ſed imprimis *hypericon*, proficuum eſt ad ulcera renum; unde ex ſemine hyperici Electuarium ad ulcera renum TIMÆUS *von Gulden Klee in Caſib. pag.* 422. & DOERINGIUS *in Tr. de Mitridat.* decoctum radicis petroſelini commendat; quò etiam pertinet decoctum chærefolii & decoctum cicerum rubrorum pro purificatione ulcerum, quod SEBIZIUS *in Tr. de Facult. Medicam.* laudat. Præmiſſis mundificantibus pro conſolidatione *Decoctum lignorum cum agrimonia hyperico, chærefolio*; Decoctum agrimoniæ cum hyperico in vino, quod POTERIUS etiam, uti & D. MICHAELIS *in Colleg. Ionſtoniano* ſingulariter commendant; & decoctum hederæ tereſtris cum Chærefolio in vino, vel chærefolii in vino vel cereviſia, &c. ſunt optima. Quò etiam pertinet *Electuarium Hartmanni ex conſerva roſarum* & malvæ *cum ſemine hyperici*: Vel

℞. *Herb.*

℞. *Herb. Agrimon,*
Flor. hyperic. ana M. j.
Lign. lentiſc. ℥iß.
Rad. Conſol. maj. ℥ß.
Sem. hyper. ʒiij.
Inciſa & contuſa dentur pro Decocto. S.
Species ad decoctum.

Pertinet huc *decoctum ad ulcera renum Quercetani*, vel illud, quod dedi in *Colleg. Formular. pag.* ... Vel

℞. *Rad. Chinæ* ℥j.
Liquirit. raſ. ℥ß.
It. Agrimon.
Cherefol.
Heder. terreſt. ana M. j.
Flor. Hyperic. M. ß.
Raſur. cornu Cervi ℥j.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.*
Colat. ℔ij. adde
Syr. de ſymphyt. Fernel. ℥iß.
Eſſent. vulner. Mich. ʒj.
M. D. S.
Potio renes ſanans, pro aliquot vicibus.

Terebinthina Cypria optimum eſt auxilium, detegit renes, & per inferiora derivat. Doſis à ʒij. ad ℥ß. In ſpecie convenit, *ſi ex abſceſſu* exulceratio fuerit orta: quod etiam præſtat balſamus de Capaibe à gtt. x. ad xv. Ut conſolidantia eò melius operari poſſint, inter hæc eminent remedia ex cancris fluviatilibus, ſive ſuccus, ſive eorum in plenilunio exſiccatorum pulvis,

℞. *Cancr. fluviat.*

Plenilunio ponantur in vaſe terreo non vitreato ad os furni, ut exſiccentur paulatim, ne cremantur: poſteà contundantur in mortario lapideo.

Renum & veſicæ ulcera egregiè curant; quibus dicta quædam Vulneraria appropriata, in ſpecie ex iis ſimplicibus, quæ *ſuo loco infra* ad mictum cruentum laudabuntur, ſuperaddenda ſunt.

Nullum efficacius autem remedium ad renes exulceratos dari, quàm *trochiſcos de AlKeKengi*, videb. in AUGENIO *lib. 12. Epiſt. pag. 695. Syrupum magiſtralem* in ulcere renum, expertum videb. in HILDANO *Cent 6. Obſ. 44.* Denique *acidularum* uſus non penitus contemnendus in ulcere renum de quibus vid. HILDANUS *citato loco*, item HEER *Obſ. 1.* Nempè mundificando optimè conveniunt, tum conſolidando. *Decocta vulneraria*, item *electuaria ex abſorbentibus* cum *bolo Armena, terra ſigillata*, lapillis cancrorum, *cornu Cervi uſto*, & ſimilibus, imprimis conducunt.

Obſervetur tandem, quod interdum renes magis in parte extima dorſum verſus, ſuppurentur, & apoſtema muſculos dorſi circa ſpinam ſimul cum tumore doloreve occupet: in quo caſu ab extra facta abſceſſus apertio eſt optima, ut extrinſecùs in lumbis eorum pus queat evocari; de quo vid. HORSTIUS *in Obſ. pag.* 260. *lib.* 4.

ARTICULUS XIII.
DE
INFLAMMATIONE VESICÆ URINARIÆ.

CAUSÆ.

INFLAMMATUR etiam veſica urinaria, ſed ex CAUSA INTERNA rariſſimè, niſi calculus huc referendus; vid. FORESTUS *l. 25. obſ. 27. in ſchol.* frequentiùs verò occaſione EXTERNA, ſcilicet in ſpecie à *contuſione*, aut *ictu* violento in regione pubis & perinæi accepto; vid. *Bonneti Sepulchret. pag.* 1232. & FORESTUS *Obſ.* 27. frequentiori equitatione. Denique ſupervenit eadem etiam interdum ſectioni calculi ineptæ, vel in operatione, vel poſt operationem, ſi nimirum hoc ſecto non rectè tractetur veſica, ejus corpus, quacunque etiam ex cauſa laceratur, aut alio modo læditur: ſicut & Inflammatio Veſicæ accelerari ſolet, ſi ægri poſt ſectionem frigida potent, tunc enim ſubinde ad ſummum die quarto, interdum citiùs, ſupervenit ejus Inflammatio, quæ tunc temporis aut in gangrenam lethalem, cui intra biduum mors ſupervenit, aut ſi malum eſt minus, in peſſimum ulcus fiſtuloſum degenerat. Hoc unicum periculum ex lithotomia imminet, aliàs ferè nullum; quod ſi præcaveatur, operatio eſt ſecuriſſima. Præterea Cantharides quoque tam externo quàm interno uſu inepto, acrimonia ſua rodendo, Veſicæ Inflammationi non nunquam occaſionem præbent, quod obſervatum ex veſicatorio ex cantaridibus extra appoſito, conf. *Miſc. A. N. C. Ann. 2. Obſ. 105. p. 178.*

DIAGNOSIS.

Ceterùm pathemata, quæ ordinariò Inflammationem Veſicæ, comitantur, ſunt *Tenſio, durities, Ardor, Tumor*, ac *Dolor* in regione pubis & veſicæ; & quidem admodum is eſt ſenſibilis, ac leviſſimo tactu exaſperatur; cui accedit urinæ in veſica ſuppreſſio ſeu urinam reddendi impotentia, & in ſpecie, ſi inflammata eſt Veſica in loco infimo propè collum: item ſupervenit propter connexionem cum ano *teneſmus*, interdum alvi ſuppreſſio; adeſt ſimul *febris* acuta, plus tamen aut minus, prout major vel minor fuerit Inflammatio, & vel partem membranoſam, vel ſimul circa collum carnoſam, affecerit: quibus interdum vigiliæ & deliria superveniunt; unde rarum eſt, quod obſervavit HILDANUS *Cent. 3. Obſ.* 68. abſceſſum veſicæ ex caſu ab alto, ſine febre & ſine dolore.

PROGNOSIS.

Utut rara ſit Veſicę inflammatio, quoniam minuta admodum & exilia vaſa habet; eadem tamen vera & perfecta juxta FORESTUM graviſſimus & periculoſiſſimus eſt morbus, quia ut plurimum lethalis, ex facili ſuperveniente gangræna; In partibus nempè nerveis faciliùs gangræna producitur, adeò ut ex omnibus veſicæ affectibus nullus ſit deterior Inflammatione; intereunt enim ægri quarto aut ad ſummum ſeptimo die; interdum, ſi ſymptomata mitiora, evadunt, ſed rariùs, cum metaſtaſi materiæ morbificæ circa hypogaſtrium & perinæum; per eryſipelas aut urinę fluxum copioſiorem; de quo SENNERTUS *Prax. lib. 4. Part. 8. ſect. 2. cap.* 4.

Inflammatio & abſceſſus, quæ fiunt circa collum Veſicæ, ubi ſunt fibræ muſculoſæ, interdum ſuppurantur, & in pus mutantur, ſucceditque exinde ulcus veſicæ, curatu difficillimum.

Mutatam verò jam eſſe Inflammationem in abſceſſum, innuit imprimis doloris, febris & ardoris, remiſſio, HIPPOCRATE aſſerente.

Facto poſtmodum abſceſſu, ſi ulcus rumpatur intra veſicam, pus cum urina effluit; ſi verò ad exteriora tendat in cavum abdominis aut perinæum, ſupervenit abſceſſus in inguinibus, ibique ſibi viam parat.

CURA.

Remedia eadem ferè conveniunt, quæ in pleuritide & inflammatione renum ſunt utilia: & in ſpecie, cùm urinę aut alvi ſuppreſſio malum ſæpiùs exaſperent, ob id, quantum poſſibile, removeantur. Hinc optimus eſt *clyſter. anodynus* ea ſolo lacte, aut ex lacte, in quo nitrum depuratum diſſolutum eſt, injectus, quibus etiam terebinthina addi poteſt: *Internè* à PURGANTIBUS & DIURETICIS omninò abſtinendum; ſaltim juxta ſudorifera *Decoctum hordei cum nitro depurato* aut antimoniato, cui interdum aliquid ſacchari ſaturni addi poteſt, eſt optimum. Aliàs proſunt emulſiones ſeminis portulacæ, lactucæ, papaveris albi, quatuor frigidorum majorum, & *inflammationi renum dicatæ emulſiones*, quibus ſemper nitrum aut ſaccharum ſaturni addendum; hoc enim & omnia ſaturnina internarum Inflammationum ſunt optima remedia. Spiritus nitri dulcis etiam hic non negligendus. Denique ſpiritus vitrioli Philoſophicus (qui reverà eſt ſpiritus ſalis rectificatus) dulcificatus interdum aſſumptus ad compeſcendam febrim conjunctam eſt optimus.

Externè quoque conveniunt imprimis Balnea ſeu *Inſeſſus*; item Fomenta humida ex aqua tepida cui incocta ſunt radix & folia malvę, althęę, parietarię, folia ſalicis, capita papaverina, & ſimiles herbæ diaphoreticæ ſeu carminantes, cum linteis multiplicatis, ſed blandè, appoſita. Hinc poſt in ſeſſum vel fotum blandiſſimè inungatur pecten cum *oleo* anethino, chamæmelino, papaveris albi, *roſarum aut nymphęæ*, & ſimilibus, in quibus aliquid camphoræ diſſolutum ſit, ut ibi diſcutiatur Inflammatio, vel etiam ſuccus cancrorum fluviatilium expreſſus cum oleo roſarum & nymphęæ in mortario plumbeo ductus, addendo ſaccharum Saturni,

turni, vel oleum ejus per deliquium; extrà applicari poteſt, & in aſperitate doloris additur ſimul oleum papaveris aut hyoſcyami expreſſum.

Denique cum interdum metus ſit ſupervenientis gangrænæ in Inflammatione veſicæ, hæc ut præcaveatur aut inhibeatur, imitemur conſilium RIVERII *in Praxi*, jubentis, ut admoveantur cataplaſmata roborantia ad gangrænam aliàs uſitata (de quibus *in Chirurgia*) v. g. ex radice ſcorzoneræ, *ex farina fabarum & lupinorum in vino decoctis*, addendo ſimul *aloen*, *myrrham*, & poſtmodum camphoram, aut *ſpiritum vini camphoratum*, pro meliori penetrantia.

Hiſce modis, ſi poſſibile, detur opera, ut *diſcutiatur inflammatio*; ſin minus, *ſuppuratio* & hinc abſceſſus & ulcus exſpectanda: *Illam* promovemus Emollientibus & Temperantibus, ſæpiùs hactenus recenſitis.

Quidam Veſicæ Inflammatæ liquores refrigerantes, inepto ſatis conſilio, injicere jubent, cùm tamen ſyringa non applicari, nec liquor injici, aut ſi injiciatur, commode rejici non poſſit: vid. HERCULES SAXONIA *loc. allegato*.

Quoad

ULCUS VESICÆ.

PRæter inflammationem ſuppuratam etiam calculi acutiores veſicam lædentes item *cantharides* interius propinatæ, interdum vel externè admotæ, item acria acida ſub vehiculo urinæ ad veſicam delata, veſicam nunc ad ſcabiem, nunc excoriationem & exulcerationem, diſponunt: vid. *Miſcell.* A. N. C. *Ann.* 8. *Obſ.* 88. *pag.* 148.

DIAGNOSIS.

Comitatur ulceratam veſicam urinæ purulentæ excretio, ita quidem, ut ſi veſica incipiat exulcerari, primò ſanguis exit; ſi ſit perfecta, pus; ſi magis adhuc, ſquamæ & ramenta, quæ Græcis ἐφελκίδες; *ſi gravis & conſummata eſt exulceratio*, gravis fœtor in urina eſt. Dolor adeſt gravis in pectine & pube: quoties ægri mingunt, urinæ difficultas accedit; ſæpè & teneſmus, & membri virilis erectio.

Ne autem confundatur exulceratio veſicæ cum meatus urinarii exulceratione, obſervandum: Si pus & ſanies præcedant urinam, aut ſtatim in primo exitu appareant, aut etiam ſine urina effluant, in pene vitium eſt: *ſi verò talia cum urina permiſta ſint*, in veſica malum eſt. Propterea ſi in pene vitium eſt, inter mejendum dolor percipitur: quod in veſicæ ulceribus non accidit, niſi juxta ejus collum ulcus conſiſtat.

PROGNOSIS.

Sunt autem omnia veſicæ ulcera difficillimè curabilia, ut plurimum incurabilia; periculoſiora quæ ex eroſione; graviſſima, quæ à magno calculo, quæ ſine extracto calculo curari nequeunt.

CURA.

In CURA præmiſſis *internis univerſalibus* conveniunt.

1. Acrimoniam humorum *temperantia* propter Urinam imprimis, exulcerationem ſubinde exaſperantem.
2. Ulcus ſine morſu *abſtergentia* ſeu mundificantia, ob fermentum ulceris acidum & hinc pus: vid. *Artic.* 12. *ubi de Renum exulceratorum Cura*.
3. *Conſolidantia*, ob reſolutionem partis exeſæ.
4. *Anodyna*, propter dolorem imprimis urgentem.

Talia tam *internè* quàm *externè* adhiberi ſolent. Et quidem *acre temperant lac*, *althæa*, *liquiritia*, *paſſulæ*, *violæ*, *violaria*, *ſemina quatuor frigida majora*: hinc *decoctum chamæpityos in lacte* mirè laudatur à quibuſdam crebriùs uſurpatum: ſic experta Potio THONERI, *in Obſ. pag* 176. quæ, ut ipſe ait, quaſi miraculoſum effectum præſtitit, & exulcerationem cum urina cruenta ſuſtulit:

℞. *Herb. Agrimon.*
Plantag.
Equiſet. ana M. ß.
Rad. Liquirit. mund. ℥ij.
Decoquantur in
Aquæ Plantag.
Beton. ana q. ſ. ad conſumptionem tertiæ partis:
In colaturæ ℔ß. diſſolve
Mell. roſar. ℥iß.
Miſceatur.

Simul æger ſingulis horis per Syringam portionem in veſicam injecit.

Mundificant Terebinthina, *decocta vulneraria* cum *melle*, *balſamum ſulphuris terebinthinatus & ſuccinatus*, oleum terebinthinæ, *mercurius dulcis*; *trochiſci de alKeKengi*, *de carabe*, *trochiſci* Gordonii, &c. quæ ſpecificè laudantur.

Conſolidant decocta lignorum cum vulnerariis, uti *agrimonia*, *hypericum*, *plantago*, hedera terreſtris, &c. quibus addantur *corallia*, lapilli cancrorum, *terra ſigillata*, *bolus Armena*, *ſuccinum*, *tinctura ſulphuris vitrioli*, *tinctura antiphthiſica*, &c.

Dolorem leniunt opiata, *papaverina*, *lacticinia*, in ſpecie, ſi à cantharidibus fuerit malum, &c. De lacte ait AETIUS, „ *neſcio an poſt ullum aliud remedium ſecundo ſaltem loco id ſit* „ *habendum? nam & aſperitatem lenit, & exulcerationes eluit:* cui etiam ſerum ſubſtitui poteſt.

Ex his variæ poſſunt fieri formulæ:

℞. *Rad. Liquirit.* ℥j.
Alth. ℥ß.
Saxifrag. ʒiij.
Herb. Agrimon.
Plantag.
Portulac.
Heder. terreſtr. ana M. j.
Flor. Malv. arbor.
Nymph.
Violar. ana M. ß.
Sem. alth.
Papav. alb.
Portulac. ana ʒiij.
Fruct. alKeKeng No. vj.
Sem. cicer. rub. ℥ij.
Hor. mund. M. ß.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimplicis*.
Colat. ℔iij. adde
Syr. violar. ſol.
Agrimon ex ſucco,
Capill. veneris,
Mell. roſar. ana ℥j.
M. D. S.
Potio temperans.

De quo bis vel ter quotidie bonum hauſtum æger capiat.

Terebinthinata imprimis conducunt, in ſpecie PLATERO uſitata fuit ſequens Miſtura terebinthinata:

℞. *Terebinth.* ʒvj.
Mellis ℥j.
Vitell. ovi No. j.
Vini Malvat. ℥iv.
Diluta ſervanda ad uſum.
Doſis ʒvj.
Vel
℞. *Terebinth.* ℥ß.
Vitell. ovi No. j.
Mellis ℥ij.
Agitentur in Mortario, donec albeſcant: adde
Vini albi,
Aquæ parietar.
Flor. fabar. ana ℥iß.
Syr. limon. ℥j.
M. D. S.
Mixtura mundificans.

Imo ſolum lac, cui terebinthina cum vitello ovi ſoluta, cum pauco ſaccharo permiſta, ſufficit pro leniendi ſcilicet & temperandi ſcopo.

Nec *acidulæ* ad ulcera veſicæ mundificanda rejiciendæ ſunt; vid. RIVERIUS *lib.* 14 *cap.* 5. SCHOLZIUS *Conſ.* 155. & 161. & TULPIUS *lib.* 2. *Obſervat.* 53. ubi refertur ulcus veſicæ deſperatum, per *fontis Spadani* uſum curatum.

Sic pro tertia indicatione:

℞. *Raſur. lign. ſanct.* ℥iij.
Rad. Sarſæparill.
Liquirit.
Eryng. ana ℥j.
Herb. agrimon.
Veronic.
Heder. terr. ana M. ß.
Flor. roſar.
Vio-

Violar. ana p. iij.
Paſſul. maj. ℥iß.
Coqu. in ſ. q. aquæ ad ℔ij.
Colatatura capiatur crebriùs:
D. S.
Potio reſolvens.

Nobilis eſt obſervatio THONERI *lib. 3. de Morb. veſ. obſ. 3 pag. 179.* ubi refert exulcerationem ingentem veſicæ cum urina retenta, & intenſiſſimis doloribus, poſt calculi per ſectionem extractionem; aliis omnibus fruſtra adhibitis, potu quodam ex radice liquiritiæ curatam:

℞. *Rad. liquirit. raſ.* ℥j.
Paſſul. min. M. j.
Jujub.
Sebeſt. ana M. ß.
Rad. chinæ ℥ß.
Inciſa & contuſa dentur.
℞. *De his* M. j.
Hord. M. ß.
Coquantur in Menſ. *aquæ*, &c.

Hinc
℞. *Herb. Agriman.*
Equiſet.
Plant. ana M. ß.
Rad. liquirit. mund. ʒij. vel ℥ß.
Decoxit in aqua *Plantag.* & *Beton.* ana q. ſ. vel ſola *aqua ferrariorum* ad conſumptionem tertiæ partis.
In colaturæ ℔ß. diſſolvit,
Mell. roſ. ℥j. ad ℥iß.
Miſc.

Et æger ſingulis horis portionem per ſyringam iniiciet.

Interdum etiam ſaniculam & Alchimillam addidit. Addi etiam poteſt Eſſentia myrrhæ cum ſpiritu vini tartariſato parata, vel reſinæ aloes ʒij. ad ℥ß. Vid. *Colleg. Formul. pag....* & *Idea Formular. claſſ. 4. §. 25.*

Inter *externa* iniicienda ſunt varia; vel per catheterem, vel per ſyringam: quo pertinent clyſmata terebinthinata, *ſuprà Sect. 9. cap. 3. Artic. 1. ubi de Dyſenteria*, præſcripta. *Sumatur etiam lac recens, ſerum lactis, mulſum, ſuccus equiſeti, vel plantaginis, aqua ferrata*, in qua *radix ſymphyti* modicè bullierit. Convenit *aqua calcis vivæ cum Sief albo Rhaſis* ſecundùm BARBETTE *in Chirurgia*, vel injectiones PLATERO abſterſivæ uſitatæ ſunt:

℞. *Rad. liquirit.* ℥ij.
Ciceri rubr. p. j.
Cort. fabar. ℥j.
Fol. plantag. M. j.
F. Decoctum in aqua:
Adde parum *lixivii*.
In decocti hujus ℔j. diſſolve
Terebinth. in melle diſſol. ℥ij.
Miſc.

In graviori malo poteſt addi *unguentum Ægyptiacum*.

Tandem fieri poteſt *iniectio conſolidativa*;

℞. *Herb. Equiſet.*
Plantag.
Summ. Hyperic. ana M. j.
Rad. biſtort.
Conſol. maj.
Lil. alb. ana ℥j.
Cort. Granat. ʒiij.
Coqu. in *aqua ferrar.* ℔j.
In Colat. diſſolve
Troch. alb. Rhaſ. ſ. opio ℥ß.
Bol. Armen. ʒj.
Miſc. S.
Inſperſio ſanans.

℞. *Herb. Equiſet.*
Plantag.
Summ. hyperic. ana M. j.
Rad. biſtort. ʒvj.
Cort. Granat. ℥ß.
Coqu. in aqua *chalybeata*.
Colat. ℔j.
adde
Terebinth. laric. cum vitell. ovi ſol.
Mell. crudi per tranſcol. depur. methodo Zuvelff. ana ℥j.
M. F. Injectio:
D. S.
ut antè.

Quæ per ſyringam in veſicam iniiciatur.

Huc pertinent Injectiones & clyſmata terebinthinata, propoſita in *Colleg. Formular. pag....*

Vel
℞. *Herb. Alchimill.*
Summ. hyperic. ana M. j.
Coq. in ſ. q. *aquæ calcis vivæ*:
Colat. ℥x. adde
Syr. de ſymph. Fernel. ℥j.
Eſſ. Vulnerar. ʒiij. ad ℥ß.
M. pro Injectione. S.
Injectio mundificans.

Sic ad ulcus in collo veſicæ, & inde ſanguinis per penem egreſſum, præter *interna* convenit injectio:

℞. *Vitrioli Romani* ʒij.
Aquæ comm. ℔j.
f. Decoctio.

Vid. FORESTUS *lib. 26. Obſ. 1. ſchol. in fine.*

Nec *Thermarum* uſus ad exulcerationes veſicæ & renum negligendus: *vid. Conſil.* SCHOLZII *pag. 383.* Sed de veſicæ exulceratione curanda vid in ſpecie HORSTIUS *Obſervat. 478.* & hinc PLATERUS *in Obſervationibus.*

ARTICULUS XIV.

DE INFLAMMATIONE MEMBRANARUM CEREBRI, ſeu PHRENITIDE.

PОrrò *inflammantur* interdum quoque *partes ſuperioris ventris, membrana* nempè *cerebri*, & forſan, utut rariùs, ipſum *cerebrum*: vid. FONTANUS *Anat. c. 1.* FORESTUS *l. 10. Obſ. 11. in ſchol.* RHODIUS *Cent. 1. obſ. 39.* & WILLISIUS *de Anim. Brut. lib. 2. cap. 10.* Nam cerebrum ipſum ſi inflammari contingat, brevi ad corruptionem & hinc mortificationem tendit, adeòque à MONTANO multiſque aliis dubitatur, an cerebrum vel inflammari poſſit? vel ſi contingat, an ſub curam Medici cadat? De ejus tamen membranis, imprimis matre tenui, res extra dubium eſt quoad inflammationis poſſibilitatem, cùm copioſis reſperſæ ſint arteriis, quibus reſpondent venulæ in ſinus terminatæ, ſimulque perquam ſenſiles ſint, in quarum vaſis ſi contingat ſanguinis motum & circulum impediri, ſequitur *Inflammatio*: quæ *membranarum cerebri* vel *ſolitaria*; vel *cum parte quadam cerebri ſociata inflammatio*, modernis vocatur PHRENESIS ſive PHRENITIS: *ſed perperam*, & *perverſo vocabulorum uſu*. HIPPOCRATI *enim & Græcis Autoribus diaphragma vocatur φρένες*, quod ad intelligendam in lectione Veterum ἀκριβέιαν probe notendum; unde *Phrenitis proprio ac genuino ſenſu eſt Inflammatio diaphragmatis*, quam ordinariò inſequitur Delirium. Dicitur autem *φρένες diaphragma*, vel quia antiquis mentis ſedes fuit reputatum, vel quod in diaphragmate affecto & inflammato mens perturbetur: quam veterum opinionem, quod obiter moneo, renovavit BARTHOLINUS *in Examine Paradox. Med.* qui ſtatuit in centro diaphragmatis nerveo ſedem eſſe fundamentalem animæ. Cùm igitur Interpretes mentem HIPPOCRATIS non intellexerint, Phrenitidem interpretati ſunt per delirium gravius, febribus ardentibus ſuperveniens, idque ob ignorantiam ſtyli *Hippocratici*. Adeòque *Phrenitis* proprio & genuino ſenſu erit *diaphragmatis inflammatio*, apud veteres Græcos ſatis frequens, cùm & ejus in *ſcriptis Hippocraticis* crebra fiat mentio. Nam hoc obſervetur, quod omnia vocabula Græcorum Medica in -ῖτις terminantia ſemper ſignificent inflammationem ejus partis, cujus acceperunt denominationem, ut apparet in vocabulis *Nephritis*, *Hepatitis*, *Pleuritis*, & ſic per conſequens *Phrenitis*. Antiqui è contrà *Inflammationem membranarum cerebri, aut ipſius cerebri vocarunt Sphacelum ſeu ſphaceliſſimum*, uti *patet ex aphoriſmo* HIPPOCRATIS *50 ſect. 7.* ita ſonante: *Quibus cerebrum ſideratum eſt, intra tres dies intereunt ſi verò hos ſuperaverint, ſani fiunt*; Ubi per *ſiderationem* ſeu *ſphacelum* cerebrum inflammatum intelligitur. Hinc malè interpretes explicarunt ſiderationem cerebri, cùm potius explicandum ſit: *quibus cerebrum inflam-*

inflammatum eſt. Tanta confuſio vocabulorum ab HIPPOCRATIS tempore orta fuit. Partium igitur mortificationem totalem HIPPOCRATES & Veteres vocarunt *Necroſin*, quæ hodie abuſivè *ſphacelus* dicitur: adeòque *ſphacelus* ſecundùm HIPPOCRATEM & Veteres proprio & genuino ſenſu eſt inflammatio membranarum cerebri, *necroſis* verò antiquis *mortificatio partis*, quatenus ſcilicèt pars omninò erat extincta; ſerpens verò adhuc extinctio, dum eſt in fieri, *Gangræna* vocabatur, quod vocabulum adhuc in tali ſenſu in uſu habemus. Propriè ergò *ſphacelus* in genuino & proprio ſenſu eſt membranarum *cerebri Inflammatio*, utut idem adhuc ſignificet *necroſin* ſeu mortificationem, via ad quam eſt gangræna; Phrenitis verò propriè eſt inflammatio diaphragmatis, ſicut ſphacelus eſt inflammatio cerebri & membranarum ejus: Conf. SENNERTUS *Pr. lib. 1. Part. 1. cap. 23. p. 203. & 205.* Sed cùm verba valeant ut nummi, recepto uſu *Phrenitis*, Modernorum vocabulo, veterum *ſphacelum*, id eſt *Inflammationem cerebri*, ejuſque membranarum & inde natam febrem acutam plus minus continuam, peracutumque ac graviſſimum delirium, intelligamus.

In Phrenitide ergò modernorum ſeu iſta inflammatione cerebri membranarum *calor*, *rubor*, *dolor & pulſus*, tanquàm neceſſaria & quaſi *pathognomonica omnis Inflammationis* ſigna, ſunt obvia. *Dolor* ratione partis affectæ, ex Inflammatione & impedito ſanguinis motu, eſt intenſiſſimus, quoniam inflammatæ meninges intensè dolent, cùm certum ſit nullam corporis partem ſenſiliorem eſſe, quàm ejus membranas, & quidem *dolor* acerbiſſimus, & horrendus *lacerativus* percipi ſolet. Hinc videmus veros *phreniticos* (ut plurimum enim confunditur *phrenitis* cum delirio in febribus ardentibus superveniente) *avellere capillos* præ nimio dolore, & immenſo quaſi furore *caput* immaniter *concutere*: propter quem etiam acerbiſſimum dolorem malum adeò eſt acutum, ut tertio die ſit lethale; quoniam propter dolorem iſtum ſenſibiliſſimum ſpiritus animales nimis diſſipantur, & facilè iſtarum partium inflammationem ſequitur *gangræna*, & inde *necroſis*. Præterea hi ægri propter ſpiritus animales impetuosè & inordinatè motos mox *delirant*, adeò ut quæſiti de circumſtantiis caloris vel doloris v. g. eas ſufficienter exprimere nequeant: Unde talibus inſigniter delirantibus tandem graviſſima ſymptomata, in ſpecie *convulſiones*, ſuperveniunt, idque tunc præcipuè, quando jam gangræna imminet. Præterea *pulſatio in capite* adeſt vehementiſſima, de quo in primo principio conqueruntur ægri, propter arteriarum in cerebro motum impeditum; & quanta talis pulſatio & inde *dolor capitis pulſatorius* ſit, exinde poteſt colligi, ſi attentè aſpiciatur collum; apparebit enim tunc, quod vehementiſſimè pulſet arteria *carotis*; idque propter impeditum legitimum ſanguinis tranſitum in ſuis extremitatibus. Ex quo colligi poteſt, quantum impetum & quantam pulſationem ſanguis affluens & in cerebro vel loco inflammationis ſub cranio ſtagnans, inferre valeat.

Moderno ergo uſu *Phrenitis erit delirium intenſiſſimum* ex *membranarum cerebri Inflammatione ortum*, *febre ardente & peracuta conjunctum*; & hoc, uti dixi, erit Veterum *ſphaceliſmus* ſeu *ſphacelus* cerebri, utut jam adhuc majori abuſu ferè quodcunque *delirium grave*, *febri ardenti* aut malignæ ſuperveniens, ſimiliter vocari ſoleat Phrenitis.

Patet ex his, veram ſeu Veterum *phrenitidem* rariſſimum eſſe affectum, & quem ferè intra biduum vel triduum inſequitur mors.

C A U S Æ.

CAUSÆ *Pherenitidis* INTERNÆ ſunt raræ, niſi forſan præcedens ſanguinis quædam excretio ſuppreſſa; aut alius Inflammationis metaſtaſis, occaſionem *veræ phrenitidi* ſeu ſphacelo ſubminiſtret. Sic enim in puerpera propter ſuppreſſa nonnihil lochia, phrenitidem obſervavit HORSTIUS *lib. 2. Obſ. 25. & 26.* uti etiam idem obſervavit phrenitidem ex ſuppreſſione hæmorrhoidum, *cit. loc. obſ. 26.* Fit etiam interdum, ut Peripneumoniæ ſeu pleuritides non rarò per metaſtaſin materiæ abeant in *phrenitidem veram*, tunc temporis ut plurimùm lethalem. Exempla ſubminiſtrat Schenckius lib. 1. obſ. pag. 61. Et quidem curam phrenitidis ſupervenientis pleuritidi elegantem deſcribit BARTHOLETUS *in ſuo libro de Reſpiratione læſa*. Inflammatio cerebri per abſceſſum ſoluta *veram phrenitidem* repræſentans, videri poteſt in LOSSIO *Obſ. p. 18.* à vermibus verò PARACELSUS *l. 2. §. 2*

DIAGNOSIS.

Ex his SIGNA *phrenitidis* per ſe patent. Nempè phrenitidem imminere, concluditur ex vigiliis pertinacibus, ſomniis turbulentis, ſermone immodico, mutatione morum, urina primò craſſa, mox tenui, imò diaphana, capite tactu calidiore, oculorum torvitate, item dolore capitis intenſo, præprimis circa occiput, & arteriarum colli atque capitis pulſatione nimia.

Delirium verò ſimplex à phrenitide in hoc diſtinguitur: quod illud ſit levius cum intervallis; hæc vehementior & ferè continua cum intenſis doloribus capitis, quorum ratione hoc ſæpius fricant: reſpiratione difficili, febre continua & ſiti nulla, quamvis hujus cauſæ adſint. Si inflammatio quædam ſubſit, in gangrænam degenerans, ferocia remittit, oculis clauſis proſtrati decumbunt, & lethargici evadunt ægri.

PROGNOSIS.

Quoad PROGNOSIN: *Vera phrenitis* ſeu Inflammatio cerebri ejuſque membranarum utplurimum affectus eſt peracutus utplurimum lethalis, juxta HIPPOCRATEM *lib. 7. aphor. 50.* & *lib. 2. epidem. ſect. 3. Ægrot. 4. pag. 733.* & tertio vel quarto die ad ſummum ſeptimo finiens, ita ut brevi poſt ſuperveniat necroſis perfecta, ægrique convulſi intereant. Nam & PROSPER ALPINUS *lib. 1. de Med. Ægypt. cap. 13.* refert, vidiſſe ſe in Ægypto phrenitides planè lethales, ita ut tertio vel quarto die jugulaverint ægros.

Aliàs in Inflammationis cerebri incremento dejectiones alvi albicantes, & urinæ crudæ albidæ & pallidæ exiſtentes, peſſimæ ſunt; utplurimum enim ægri intereunt, teſte HIPPOCRATE *ſect. 4. aphor. 72.* ſicut etiam GALENUS *lib. 1. Prædict. Comm. 1. tit. 12.* nullum phreniticum, qui ſimiles urinas emiſerit, ſervatum vidiſſe ſcribit; & cùm ſimiles urinas reddidiſſet *Philiſta 2. in 3. Epid. Ægr. 4.* vehementer inſanivit, & quinto die defunctus eſt. Hujuſmodi Phrenitis fera eſt, & convulſionem tandem accerſere ſolet. *2. in Epid. Ægr. 4.* urinas tenues ac pallidas habuit, circa meridem vehementer inſanivit.

Si quis in phrenitide vera dentibus ſtridet, delirium grave imminet; ſin verò jam adſit delirium, convulſio lethalis eſt in procinctu.

In Inflammatione cerebri membranarum, quibus, ut loquitur HIPPOCRATES, tremulæ aut obſcuræ ſunt deſipientiæ; id eſt, ſi ægri ſunt minus furioſi, ſunt periculoſiores, quam quibus ſunt deſipientiæ tumultuoſæ; id eſt, interdum phrenetici apparent, quaſi dormiant, aut quodammodo quieti ſunt, utut nihil minus faciant, quin variis hinc inde inſomniis conturbantur, & in ſe ipſis delirant, adeò ut interrogati licet, ineptè reſpondeant: & tales phrenetici cum talibus variis inſomniis & tremula deſipientia, ferè periculoſiores ſunt, quàm phrenetici magis furioſi, cum vociferationibus, artuum contorſionibus & ſimilibus.

Lethalem phrenitidem denuntiat dyſpnœa, facies cadaveroſa, ſudor ſyncopticus, lingua & manus tremulæ, ſtridor dentium, rigor, ſi floccos legant ægri, ſtillicidium narium, dejectiones, & urinæ minus tinctæ obſervantur. Sin verò febre miteſcente delirium non ceſſet, utplurimum in lethargum, maniam, aut melancholiam mutatur; ita quidem, ut affectus ſoporoſi ex phrenitide rarò curentur; hinc notatu digna ſit obſervatio ZACUTI LUSITANI *lib. 1. Prax. Admir. obſ. 15.* quamvis in illo ſubjecto ſomnus non adeò profundus extiterit.

De cætero Phrenitis ſolvitur vel per ſudorem, vel per largam narium hæmorrhagiam, vel diarrhœam, qualem etiam annotavit FORESTUS *libr. 10. Obſ. 1.*

Quod ſi Inflammatio hæc ſuppuretur, lethalis eſt; unde rariſſimum eſt, quod HERCULES SAXONIA refert de quodam phrenetico ſervato, cui pus per os & aures erupérit.

C U R A.

Supereſt CURA, quæ tamen nil habet peculiare præ cura in febribus acutis cum delirio conjunctis, & ſub deliriis commodiùs tractatur, cùm in phrenitide curanda ad duo reſpiciendum ſit; nempè ad ipſam febrim ardentem inflammatoriam, quæ non ſecus ac pleuritis & aliæ ſimiles curanda; & hinc ad urgentia pathemata, imprimis dolorem capitis & delirium. Adeoque convenit venæ

ſectio largiſſima in principio interdum repetenda: quin & premiſſis clyſmatibus, & vomitorio in omni morbi principio mox ſudorifera adhibeantur, ut ſanguinis ſtagnatio maturè primo vel ſecundo die diſcutiatur; nam niſi hoc maturè fiat, ſuperveniente necroſi ægri intereunt. Inter alterantia Julepus ſequens eſt elegans.

♃. *Hord. mundat.* M.ij.
Rad. ſcorz. ℥j.
Liquirit. ℥ß.
Fol. acetoſ. M.j.
Flor. borrag.
Roſar. Rubr.
Violar. ana p.ij.
Paſſul. min. cont.
Raſ. Cor. Cer. ana ℥j.
Cran. human. ℥ß.
Coqu. in ſ.q. *aquę*
Colat. ℔iv. aciduletur cum *ſpiritu vitrioli* q. ſ.

Reliquam Curam relegatam volo uſque *ad Membrum ſ. Articuli 3. Capit. 4. Sect. 3. lib. 2.* ubi ſuo tempore pluribus tractabitur.

ARTICULUS XV.

DE

OCULORUM INFLAMMATIONE, VERA ET NOTHA.

INFLAMMANTUR ſubinde etiam OCULI, malum ſatis frequens & ubique cognitum, quod in ſpecie vocatur OPHTHALMIA: Eſt vitium contradiſtinctum lippitudini, epiphoræ, & ſimilibus.

Ophthalmia autem eſt vel *vera*, vel *notha*, ſeu *ſicca* etiam vocata: Illius DUÆ ſunt SPECIES, vel SANGUINEA, vel SEROSA *ſeu* LYMPHATICA proprio nomine *epiphora* dicta, coincidens fere cum Lippitudine, niſi quod *Lippitudo & Epiphora* ſaltem *ſubiecti* proximi *ratione* nonnihil *differant*. *Inflammatio ſanguinea* eſt Inflammatio tunicæ adnatæ, cum rubore, ardore, & dolore, tumore & lachrymis, nunc plus vel minus fluentibus: *Hæc* verò eſt affectus ſuo modo catarrhalis, nempè copioſa & continua lachrymarum deſtillatio ex oculo, quæ nunc acres ſunt, adeoque dolorem, morſum, ardorem, ruborem junctum habent, & vulgò dicitur Humor ſeu *Catarrhus calidus*, nunc mitiores ſunt, & ſine ſymptomatum talium ſyndrome affligunt, diciturque Humor ſive *Catarrhus frigidus*: ſicut *Lippitudo* eſt affectus ſimilis palpebrarum, in quo copioſiſſima lympha lachrymalis, tam ex glandulis angularibus, quàm etiam glandulis palpebrarum à STENONE detectis, erumpit; ratione cujus notabilis in ophthalmia ſymptomatis CELSUS ophthalmiam Grecorum, Latinè Lippitudinem appellavit.

SUBIECTUM.

In ophthalmia vera afficitur oculus quoad membranas communes, in ſpecie quoad *membranam* externam, quam *adnatam* appellant; ſubinde verò etiam cornea & uvea non leviter afficiuntur: quæ membranæ, imprimis extimæ, contextæ ſunt ex copioſiſſimorum vaſculorum textura, tam venularum quàm arteriolarum: Impedito ergò motu ſanguinis in his vaſculis, ſequitur Inflammatio adeò ut vaſcula hæc ſanguine ſtagnante diſtenta magis fiant conſpicua, & ſubinde totus oculi bulbus intenſiſſimè rubeat. Cum verò membrana hæc adnata intimè connectatur cum tunica ſclerotica, à dura matre orta, & hac mediante etiam cum uvea à pia matre nata, ipſa adnata à pericranio originem ducente, propter hanc membranarum oculorum connexionem cum cerebri membranis mutua partium dictarum conſpiratio & plura pathemata per *conſenſum* oriri ſolent. Nempè *ratione pericranii* fit, quod in gravi ophthalmia ſimul *capitis dolor*, ſi non *pulſatorius*, tamen *contractivus*, præter gravativum, percipiatur. Patet etiam ratione coniunctionis cum internis membranis oculorum & hinc membranis cerebri, quare *contuſionibus cranii, & læſionibus membranarum* cerebri, interdum ſuperveniant *ophthalmiæ*, eæque utplurimum quarto aut ſeptimo die, interdum nono aut undecimo, accedant, aut ſaltem fluxus oculorum cum eorundem rubedine; ut *in noſodochio Patavino* aliquoties obſervavi; quæ ipſa fuerunt ſigna periculoſa ac imminentis mortis, quatenus oſtenderunt jam factam cerebri membranarum læſionem aliqualem inflammationem, & exinde gangrænam & necroſin. Certè ſi hæc ſponte ſequantur, periculoſum ſignum eſt: Nam dum ſtagnat ſanguis in cerebro ejuſque membranis per arterias carotides affectis, fit ut uberiùs affluat ad oculum, ubi impeditur in motu, & ophthalmiam infert. In Epiphora ad glandulas, ex quibus tale ſtillicidium oritur, imprimis reſpiciendum, ſivè ſint in oculorum angulis, ſivè palpebris: de quibus videatur STENO *in Obſerv. de glandulis oculorum & narium.*

CAUSÆ OPHTHALMIÆ VERÆ.

CAUSA *Ophthalmiæ in genere* eſt ſpina oculo alicui in externa ejus ſuperficie infixa, cujus occaſione oritur doloroſa fibrarum ſtrictura, ſanguinis remora in motu, lymphæ ejus uberior per glandulas infuſio; vel eſt *quodcunque hoſtile* aut inimicum, *acidum* aut *acre*, præſertim ſi oculum affecerit, plus minus irritaverit, ſicque ad inflammationem occaſionem dederit: eſtque vel *Internum*, vel *Externum*.

CAUSÆ EXTERNÆ, ut *contuſio*, *leſio*, vulneratio, *pulveres acres* in oculum illapſi, ut & fumi metallici ſe inſinuantes in oculos, aura aſperior, &c. ſatis ſunt cognitæ: Sic enim pulveres afficiendo partes oculi ſenſiles, & irritando, faciunt ut ſequatur contractura fibrarum in tunicis oculi, & ita ſanguis ſtagnans Inflammationem inducit. Unde colligi poteſt, cur fiat, ut inflammatio oculorum ſemel facta, nec adeò rectè curata, ſubinde recidivet? nempè fit illud ob tantillum fermenti remanentis.

Cauſæ verò INTERNÆ ſunt omnes eæ, quę quacunque ratione occaſionem dare poſſunt, ut ſanguis ſtagnet in vaſculis minutiſſimis: ſic v. g. in ſpecie *variolę*, quarum ſanies acris & acido-ſalſa oculis infenſiſſima, propter fermenta acria relicta, ſæpiſſimè ophthalmias, & quidem pertinaciſſimas aut ſæpius recurrentes poſt ſe relinquunt, ut *ſuprà ex* LIPSIO *in eleganti Tr. de Variolis* monitum, ubi exemplum habet ſępiſſimè recidivantis Epiphoræ, modò in uno, modo in altero oculo, ex malè curatis variolis. Nam oculus ſemel inflammatus facilè levi de cauſa poſtmodum denuò inflammatur, ita ut nunc in hoc, nunc in altero, nunc in utroque oculo recurrat, idque propter robur partis tunc læſum, vel propter ejuſdem tonum laxatum, & etiam propter fermenta acria plus minus purulenta in parte relicta. Nempè tantillum fermenti remanens intra tunicas oculorum eſt inſtar ſpinæ digito infixæ, quod excitatum facillimè Inflammationem oculorum infert &c. Imprimis ſi aliàs ſolennes ſanguinis in corpore evacuationes negligantur & ſupprimantur, ſi levis accidat in oculo irritatio; inflammationem inferunt; hinc ſuppreſſos menſes, hinc tineam infantum, vel malè curatam vel ſpontè evaneſcentem, propter relictum acre ſalſum (à morbillis, variolis,) ſequuntur non rarò ophthalmiæ. Exempla habet GABELCHOVERUS *Cent. 4. Cur. 38.* de Inflammationibus oculorum propter omiſſas ſolennes ſcarificationes: item ophthalmiam obſervat ex retentis menſibus *Centur. 3. Cur. 61.* Infantes pariter ex *aurium* purulentis *fluxionibus* ceſſantibus, ſubinde in ophthalmias pertinaces & contumaces incidunt. Speciatim tamen acre quodcunque ex corpore excernendum, cum ſanguine aut lympha lachrymali aut quacunque occaſione ad oculos delatum, irritando oculum ad Inflammationem diſponit.

Ulteriùs *ratione modi afficiendi Ophthalmia* interdum eſt *epidemica*, & interdum *contagioſa*, item *periodica*. *Epidemica* eſt ex aere nempè inclementiori, & effluviis acrioribus inquinato, quo oculos feriente inflammatio oborta: qualem *epidemicè graſſantem Ophthalmiam* obſervavit AMATUS LUSITANUS *Centur. 7. Cur. 80.* *Contagioſa* obſervata fuit, e. g. ſi quis ophthalmicos intueretur, ſimul quoque eodem malo corriperetur ratione atmoſphæræ, quæ ab alterius oculo recepta hunc irritando & vellicando inſtar pulveris acris ad Inflammationem diſponit. vid. FORESTUS *lib. 9. Obſerv. 4.* ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. Hiſt. cap. 13.* PLEMPIUS *Ophthalmogr. lib. 5. cap. 12.* & SENNERTUS *lib. 1. Prax. ubi de Ophthalmia.* Periodicam denique, & modò in hoc, modò in alio loco recidivantem, à variolis natam, videbitis in LIPSIO *l. ai pag. 70.*

Differentias etiam habet *Ophthalmia graduales*, & in *tres gradus dividitur*; ſi enim inflammationis ſaltem initium

adſit, cùm nempè oculus cum rubore & calore humidior fiat, & nonnihil doleat, dicitur Τάραξις, ſeu levior oculi Inflammatio, ut plurimùm ferè occaſione externa nata; Quoad Inflammatio ſuprà dicta inſignior, præcipuè ex *cauſis internis*, oriatur, eſt *Ophthalmia κατ' ἐξοχὴν* dicta: Si verò facta ſit Inflammatio intenſior, ut & palpebræ afficiantur, & quaſi invertantur, cum inſigni tumore, nec claudi poſſint, albumque ſuprà nigrum oculi intumeſcat, ita ut nigro quaſi ſubſidente hiatus veluti in oculo appareat, *χήμωσις* dicitur, plurimum ex cauſa externa nata. Conf. SENNERTUS, *ubi de Ophthalmia*.

CAUSÆ

EPIPHORÆ & LIPPITUDINIS.

Quoad cauſas EPIPHORÆ & LIPPITUDINIS, eæ ſunt triplices:

I. Eſt *nimia glandularum* oculorum *laxitas*, quando eædem undecunque, præſertim ſub nutritione propria, vitiatæ, aut aliàs irritatæ, flaccidæ & nimis ſpongioſæ redditæ, per patula nimis ac patentia foramina lympham copioſam continuò effluere aut potiùs elabi ſinunt; ipſa lympha aliàs naturaliter tunc conſtituta; unde hic affectus nulli inſigniori ſymptomati eſt adjunctus, niſi aliquali oculorum rubedini ex ſanguineis vaſis, ob copioſiorem & faciliorem ejus effluxum & ob inanita ſemper vaſa majorem turgeſcentiam. Malum hoc ſenibus & morientibus eſt familiare; hinc ſponte illachrymari in acutis morbis periculoſum ex HIPPOCRATE: Iſtud (in ſenibus) ob nativam ratione ætatis imbecillitatem, dum flaccidæ & quaſi detritæ ſunt glandulæ: Hoc verò (in morientibus) propter morboſam ſummam proſtrationem virium, & hinc ſpirituum animalium defectum, & glandularum flacciditatem. Facit huc defectus carunculæ lachrymalis in affectu Græcis ῥύας dicto, quæ caruncula nihil aliud eſt, quàm ſubſtantia tenera carnea, juxta glandulas lachrymales ſita, & ſe inſtar operculi lymphæ & glandularum lachrymalium habens, unde ea vel reſoluta, vel ferro ablata, vel à lympha acri vel ulcere exeſa, vel imminuta, ſui abſentia ſucceſſivè infert continuum & involuntarium lacrymarum fluxum: quin & robur oculi læſum, ſeu quando glandulæ oculorum ſemel laborarunt Epiphora, & ſepiùs poſtmodum ex imbecillitate hinc contracta idem patiuntur malum; unde ſordium, puris, &c. proventus, quibus oculus & vicinæ glandulæ irritatæ continuò plorant: de qua oculi glandula majore, vulgò caruncula lachrymali dicta, vid. WARTHONI *Adenograph. cap. 26. pag.* 160. Hæc eſt prima cauſa Epiphoræ.

II. *Cauſa Epiphoræ* eſt læſio & irritatio oculi ſenſibiliſſimi ab externis cauſis, quocunque modo oculum continuò irritantibus, ut ſubſtantia ejus glanduloſa laxetur. Quò pertinent pulveres in oculos illapſi, item effluvia acria, v. g. cepacea, alliata & piperata, quæ ſalibus volatilibus turgida oculos pungunt & mordent; etiam aer externus nimis frigidus aut aſper, qui oculum lædit: ex quarum rerum læſione & irritatione copioſus, & continuus lymphæ vitioſæ ad oculum contingit affluxus, & ſic Epiphora catarrhalis. Durante effluxu diutiùs ex copioſè affluente ſanguine, & ob exhauſtum laticem ejus pro impendio lachrymarum, ſanguis nonnihil ſpiſſeſcit, ut in anguſtiſſimis iſtis vaſculis ſtagnans Ophthalmiam tandem ſeu oculi Inflammationem inferat, modò majorem, modò minorem, cum ejus rubore, dolore & tumore, *de quibus jam dictum*.

III. *Epiphoræ cauſa* propriè Catarrhum conſtituit, quando nempè ex vitio lymphæ catarrhalis habituali, ab interna cauſa profecto, per modum catarrhi præternaturalis lachrymarum fit effluxio; proprièque & frequentiùs Epiphoram conſtituit. *Vitium lymphæ* eſt, quandoque eadem nimis acris & ſalſa-acida in corpore exiſtit, qua concurrente cum oculi debilis ſpongioſa magis ſubſtantia glanduloſa effuſionem lacrymarum copioſam facilè excitare poteſt. Unde hæc lympha acido-ſalſa continuò oculos rodit & vellicat, unde eorum pruritus, & interdum palpebrarum exulceratio. Ex pruritu & irritatione magis magiſque ſanguinis & lymphæ affluxus promovetur; Nam omnis lympha ſub ſe continet ſubtilem quendam acorem abſtergentem & detergentem; hinc fit, ut in naturali ſtatu oculi tali lympha lacrymali humectati, ſint facilè mobiles, & ab omnibus ſordibus purificati; ſimul verò atque hæc lympha lachrymalis fit nimis acida, tunc non rarò varia oriuntur oculorum mala, imprimis externa, v. g. dolor, oculorum rubedo, pruritus, tumor, corroſiones, lippitudines, Inflammatio oculi periculoſa, puſtulæ, ulcera, fiſtulæ lachrymales &c. quin & in cæcitatem interdum terminantur hæ Epiphoræ catarrhales, quatenus ab acrimonia lymphæ nonnihil corroſæ membranæ oculorum fiunt aſperæ, ex aſperitate craſſæ, ex craſſitie tandem opacæ minuſque perſpicuæ, ita ut exinde neceſſariò ſequatur cæcitas.

Cauſæ hujus Epiphoræ *remotæ* ſunt omnes eæ, de quibus *ſuo loco in Catarrhis* dicam. Inter has ſunt aſſumpta quædam ad eam diſponentia, ut nuclei malorum perſicorum, de quibus vid. RHODIUM *Cent.* 1. *Obſervat.* 80. *pag.* 43. in ſe ipſo Epiphoram ex eſu malorum perſicorum notantem: Interdum ſpecialiter concurrit potus nimius vini aciduli oculis nocens: Interdum etiam parentum concurrit vitium, cum hæreditate materna aut paterna oculi infantum diſponantur, ut accedente internæ lymphæ vitio ſimilem in Epiphoram incidant.

Cæterùm omnium horum affectuum ordinarius comes eſt copioſiſſima *lachrymarum* deſtillatio, quæ, ſi affectus eſt oculus, degenerant à naturali more; & ſunt in duplici differentia, quæ adhuc obſervanda pro Cura meliùs inſtituenda, idque, ſi ex cauſa interna oriatur ophthalmia: Nam interdum *lachrymæ* effluunt *acres, tenues, acido-ſalſæ*, vel quaſi plus minus *corroſivæ*, pruritum inferentes, & cutim malarum corrodentes, idque in Inflammatione periculoſiore, utpote quæ tunc magis dolet, ardet, & inſtar eryſipelatis cujuſdam infeſtat, idque tunc vocant *Catarrhum acrem*, licèt non ſemper vitium catarrhale adſit, ſed innuunt lympham lachrymalem admodum acrem ſalinam & rodentem, quibuſdam *Ophthalmia bilioſa* dicitur: Interdum *lachrymæ non ſunt corroſivæ*, ac ſine acrimonia ulla, ſed potiùs ſubdulces, ſimpliciter inſipidæ, & in his ophthalmiis ſubinde oculi palpebræ quaſi conglutinantur & inviſcantur, & tunc lympha lachrymalis magis craſſa, magis viſcida & tenax eſſe ſolet, oculos incruſtans & conglutinans, concurrente tamen tunc ſimul aliquali nutrimenti proximi in parte læſa, vel in glandulis, vel in ſuperficie oculi, alteratione, quod depravatum Lemas ordinariò vocatur; unde hujus imprimis occaſione inviſcari palpebræ ſolent; quæ lympha tamen craſſa melior eſt, quàm tenuis & ſalina.

Ex qua lachrymarum differentia *quatuor ophthalmiæ tempora* DISTINGUENDA: nempè *Principium* eſt, quando humor tenuis ac plurimus defluit: *Augmentum*, quando dolor augetur, humorque fit craſſior: *Status*, dum magis coctus videtur humor, h. e. temperatus, adeòque craſſus, ut etiam palpebras conglutinet: *Declinatio* cùm ſymptomata remittunt.

Licèt autem hæ lachrymæ ſint ordinarium ſymptoma, tamen diſtinguuntur eædem: Nam interdum ſe *habent inſtar cauſæ*, interdum *inſtar producti*. Communiter dicunt: *eſſe catarrhum*; ſed malè, cùm etiam ex rebus extrinſecùs illapſis copioſus lachrymarum proventus obtingat, licèt oculus ſit inſons. Ergo attendendum, an vitium ſit à cauſa externa? an verò interna, à qua generantur lachrymæ? Aliud namque eſt, quando ſit Epiphora in pueris ex tinea repreſſa; aliud eſt, quando ex irritatione quadam externa: Hinc poſteriori in caſu adſtringentia proſunt, in priori ea nocent.

Quoad OPHTHALMIAM NOTHAM, ſeu ut aliàs vocatur SICCAM, hæc eſt iſta, in qua lachrymæ ferè nullæ exſtillant, utut plus minus noctu palpebræ coagulari ſoleant. Talis ophthalmia ſicca nil commune habet cum vera, præter ruborem; oculi enim rubent, plus minus tument, atque plus minus pruriunt: unde *tres* ejus ſunt *gradus*:

1. Quæ eſt *cum pruritu*, & exiguam fluxionem ſalſam & acrem conjunctam habet, & dicitur ψωροφθαλμία.

2. *Quæ cum pruritu & dolore* levi & aliquali gravitate ſine fluxione eſt, adeòque ſaltim rubri & tumidi ſunt oculi, & dicitur ξηροφθαλμία.

3. Denique *ſine pruritu*, fluxione, & cum duritie ac aſperitate palpebrarum eſt, & dicitur σκληροφθαλμία ſeu dura lippitudo.

Oriuntur ex ſubtili, ſalſa vel acri lympha, oculos naturaliter humectante, alterante, & ita oculos malè afficiente.

DIAGNOSIS.

Manifeſta fit Ophthalmia per ſe ex dolore, ardore, rubore, & tumore oculorum, & ipſarum palpebrarum; quæ omnia ſunt ſigna inflammationum communia; ſicuti etiam per ſe, & ex relatione ægri manifeſtum erit, an ophthalmia à cauſa interna? an ab externa originem ducat?

Sanguis inflammationem excitans nunc per *vaſa* oculi *exteriora* movetur, nunc per *interiora*: *Si per exteriora*, tumor, dolor, pulſus in fronte ac temporibus, percipiuntur: *Si verò* à vaſis & membranis *interioribus*, dolor profundior & vehementior erit, prurituſque in palato ac naribus ſentitur, ac ſternutatio frequens erit.

Signa diagnoſtica Epiphoræ per ſe patent: Cauſæ tantum diſtinguendæ ſunt, partim ex relatione ægri, partim ex ſcientia Medici.

PROGNOSIS.

Quoad PROGNOSIN: Nulla ophthalmia eſt negligenda, in ſpecie ſi eſt à cauſa interna, quia ſemper oculorum neceſſe eſt fiat leſio; interim tamen una major, altera minor exiſtere ſolet, hinc ſecundùm ſupra monitos gradus magis vel minus periculoſa ac curabilis eſt.

Ophthalmia vera pro ſubjectorum ratione, in iiſque humorum, præſertim lymphę ac ſanguinis, conſtitutione, faciliùs vel difficilius curatur.

Ophthalmia per conſenſum à membranis cerebri internis, dura nempè & pia matre, & à partibus circa cranium contentis, ſeviora & periculoſiora habet ſymptomata, & difficiliùs, curatur quàm ea, quæ fit per eſſentiam affecto oculo.

Dolor diu in ophthalmia perſeverans peſſimum ſignum eſt; materiam enim aut corrodentem, aut diſtendentem, aut ſuppurantem arguit.

Ophthalmiam diuturnam, aut ſepiùs *recurrentem*, facilè viſus hebetudo inſequi poteſt, partim ob membranas incraſſatas, partim ob humores impuros redditos.

Quando res eò devenit, ut Inflammatio non poſſit derivari, vel digeri, vel ſuppurari, ferè perit oculus. Interdum ſuppuratur, & tunc periculum cæcitatis & gangrenę pariter imminet; quod ſi eò devenerit malum, melius eſt dimittere oculum quàm certò perire & mori, adeoque oculus maturè extirpandus eſt, ne per conſenſum cerebro gangrena communicetur, & mors ſuperveniat.

Ophthalmia diſcutientibus aliàs curatur; ſin ſepius recurrat, periculum cæcitatis minatur, dum occaſionem ſuggerit, ut nebulæ, panni, aut cicatrices in perforatione uveę & corneæ enaſcantur, vel nutrimentum proximum corruptum, & in humore aqueo ſucceſſivè conglutinatum, ſuffuſionem inducat.

Ea ophthalmia, quæ ſupervenit graviori capitis leſioni, frequenter eſt funeſta & lethalis.

Ophthalmia laborantem ſuperveniens *alvi profluvium* liberat: vid. HIPPOCRATES *ſect. 6. aph. 17.* & GALENUS *l. contra Julianum cap 1.*

Taraxis à cauſa externa nata, ſi maturè curatur, ſine periculo eſt; periculoſior autem eſt Chemoſis ſeu Ophthalmia perfecta & conſummata.

Notha ophthalmia non adeò periculoſa eſt, quàm vera; diuturna tamen eſt, & admodum chronica.

Quoad ophthalmię ſeroſæ ſive Epiphoræ prognoſin: Infantes frequenter lachymari ſolent, & quidem ſine inſigni periculo, quoniam diæta, & procedente ætate ſponte hoc vitium corrigitur; *Inveterata* autem aut *natu majoribus* accidens, contumacior, facilè fiſtulam lachrymalem poteſt inferre.

Qui in febribus aut aliis morbis acutis voluntariè lachrymantur, nec oculi ſint affecti, aut criſis per hemorrahagiam inſtet, inconveniens eſt; ſi verò citra & præter voluntatem hoc faciunt, malum ſignum eſt; innuit ſiquidem affectum eſſe cerebrum, & reſolutionem facultatis, ut vocant, & periculum portendit, teſte GALENO & HIPPOCRATE *ſect. 4. Aphor. 52.*

Epiphora verò, quæ fit ex læſione carunculæ lachrymalis, ferè eſt incurabilis; uti eſt peſſima, quæ à caruncula, quacunque ex ratione ablata, oritur; uti facilior eſt curatu, quæ eſt ab illius eroſione, quàm exciſione.

CURA.

Quoad CURAM.

I. *Cauſæ externæ* quælibet, oculum hoſtiliter afficientes, ſunt *removendæ*, hinc cauſis internis proſpiciendum; Et tandem

II. *Sanguis* in oculo *ſtagnans reſolvendus*, & ad naturalem ſtatum & circulum reducendus, & inde orta inflammatio removenda eſt.

Cum verò cauſæ internæ imprimis ſint duplices, ob id vel ſanguinis motui, qui oculum tumefacit & inflammat, per revulſoria remedia proſpiciendum, vel acre quodcunque oculum vellicans & irritans corrigendum.

Inflammationi leviori, imprimis ex cauſa externa natæ, & ubi non eſt tantum ægri periculum, ut in rubore, ac moderato dolore, pauca *externa* ſaltem ex PHARMACEUTICO FONTE ſufficiunt remedia: Ubi verò Tumor & Inflammatio ſunt magna, aut gravius imminet periculum ſimul per remedia *interna* curatur, quibus & alia ex CHIRURGICO FONTE pro *Revulſione, Averſione, & Derivatione* adhibenda.

In *graviori ergo Ophthalmia*, imprimis *ex cauſa interna* nata, ſi corpus vel plethoricum, vel ſanguinis evacuandi ſuppreſſio fuerit, venæ ſectio admodum neceſſaria erit, cùm interdum facta ſic Venæ ſectione ſenſibilis alteratio in inflammatione obſervata fuerit. Convenit ergo pro ſcopo revulſionis univerſalis quidem venæ ſectio in pede, pro ſcopo averſionis verò in brachio, pro ſcopo derivationis ſi fieri poterit, in fronte. Et quidem quod in pede ſecanda ſit vena, confirmat & illuſtrat egregium exemplum LINDANI *ſuper Hartmannum*, dum dixit, ſe vidiſſe, quantum valeat venæ ſectio legitima in ophthalmia in Chirurgo Amſtelodamenſi, cui dexter oculus fuit inflammatus, ut patet ex hiſtoria ſuperiùs *in Prolegomenis Cap. 3. Artic. 1.* allegata. Unde rectè dicit LINDANUS: quod in principio & gravi ophthalmia primò venæ ſectio ſit inſtituenda in pede pro revulſione, hinc in brachio, loco contrario oculo inflammato, pro revulſione particulari, quæ vel ſola in leviori ophthalmia ſufficit. In pede ſecatur vel vena ſaphæna, vel, quod melius, eſt, vena poplitea, utpote quæ ſatis conſpicua, & ſatis manifeſta eſt. Quod verò attinet derivatoriam venæ ſectionem; ſanè ad derivationem nil melius eſt, quàm *venam frontis* incidere; ſed hocce habet incommodi, ut ſubinde pro ſecanda vena fontis laqueus collo injiciendus ſit, ut pro meliori illius intumeſcentia venæ jugulares conſtringantur, ubi periculum imminet, ne conſtrictis ita venis jugularibus ſimul inſigniter augeatur oculorum *inflammatio*; unde non aperienda eſt, niſi tundi poſſit vena frontis ſine hac adſtrictione, & per ſe pateat, & potius omninò eadem eſt relinquenda. Non tamen niſi præmiſſis præmittendis hæc vena frontis incidatur; ſiquidem poſt eam intempeſtivè ſectam *ophthalmiam* graviſſimam, viſus & loquelæ perditionem obſervavit HILDANUS *Cent. 5. Obſ. 18.* Interdum etiam pro derivatione ARTERIOTOMIA temporalis in Ophthalmia contumaciſſima inſtituitur: vid. NICOLAUS FONTANUS *in Reſponſ. & Curat. Med. l. 1. pag. 50.* ubi habet exemplum Ophthalmiæ per intervalla ſæpius recurrentis, idque cum periculo viſus, quæ tamen *inciſione arteriæ temporalis* curata, & *fonticulo* in brachio præſervata fuit. Nec in caſu difficiliore venarum jugularium inciſio inepta & adeò, ut vulgò creditur, periculoſa eſt, teſtante HILDANO *Cent 4. Obſerv. 14.* ut taceam NICOLAUM FONTANUM *l. a.* MERCATUM, & RIVERIUM, qui omnes ex GALENO arteriotomiam commendant. Primò igitur venæ ſectio in parte remotiore, hinc propinquiore, ut vena frontis, vel pone aures adminiſtranda, nec auſcultandus ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. Hiſt. cap. 13.* ubi in ophthalmia magna & atrociore primùm à parte affecta ſanguinem mittere jubet. Huc etiam pertinent cucurbitulæ ſcarificatæ pone aures applicandæ, vid. RHODIUS *Centur. 1. Obſ. 79.* qui felicem harum uſum habet, utut rarò in uſum vocentur. Quò etiam ſpectant VESICATORIA nuchæ, *in cervice*, loco venæ frontis ſecandæ, aut etiam *pone aures* applicata, *ſub pinnula ſive lobo*, quæ pro averſione uſitatiſſima ac ſanè proficua ſunt; mirum eſt, quãtum hæc juvent in inflammatione oculorom; vid. LUDOVICI *in Pharmac.* Utut

enim

enim hæc ſaltem ſint remedium palliativum, & medeantur ophthalmiæ à poſteriori, tamen veriſſimum eſt, quod multum illa valeant. Neque ipſe credidiſſem horum fructum adeò inſignem eſſe, niſi ipſe eundem vidiſſem. Et quidem nuchæ applicata juvant ſenſibiliter, ſi rectè fluant, quia ibidem arteria cervicalis ſe dividit in duas partes, in interiorem, etiam ad oculum progredientem, & in exteriorem circa nucham hinc inde diſſeminatam; unde veſicatoria, dum in nucha faciunt dolorem, auctiorem eò ſanguinis promovent fluxum, dum ex ramo hoc interiori fit derivatio quaſi ad ramum exteriorem, ut minori impetu ac copia ſanguis ad oculum affluat. Quibus autem non eſt cutis ſanabilis, facilè non conveniunt veſicatoria, ut Hydropicis; nam ad gangrænam diſponunt: vid. ROLFINCIUS. In contumaciſſima ophthalmia, ubi non ſufficiunt veſicatoria, cum ulcus ſuperficiale poſt aliquot dies denuò ſanetur, ſetaceum applicetur nuchæ, (quæ apud Veteres diverſis membris applicata in uſu fuerunt,) perquam moleſtum quidem, ſed potentiſſimum & ſummè proficuum in oculorum affectibus diuturnis remedium, quod potentiùs & cum majori efficacia ſerum eliminat, atque ejus ſtagnationem corrigit: tamdiu autem apertum ſervetur, uſque levamen æger inde ſentiat; de quorum egregia præſtantia in Ophthalmia vid. GABELCHOVERUS *Centur. 4. Obſeruat. 38. in Schol.* HORSTIUS *Dec. 7. quæſt. 1.* HILDANUS *Cent. 1. Obſerv. 41. & 42.* & *Centur. 4. Obſeru. 6. 7. 14. 19. & 71.* GLANDORPIUS *cap. 7. & 24.* & SCULTETUS *lib. 1. Tab. 3. Figur. 2. & 3.* Loco cujus tamen adeò moleſti, in *ophthalmiis* vel inveteratis contumacioribus, vel ex cauſa interna crebriùs recurrentibus, quales in ſpecie *in infantibus* obſervantur, FONTICULI optimo conſilio non rarò in brachio vel pede illius lateris, ceù palliativum remedium, excitandi ſunt, qui inuſti mirum eſt, quantum poſſint, in infantibus etiam quinque vel ſex annorum, qui ſub pubertatis annis, ſi ita viſum fuerit, denuò conſolidari poterunt. ROLFINCIUS tamen *in Epith. Meth. Cogn. & Cur. partic. Corporis Affectus pag. 91.* fonticulum in cervice vel bregmate excitat; RIOLANUS *Encheir. Pr. pag. 255.* in cavo auris poſtico; & RIVERIUS *Obſ. à Martino Comm. 7.* in nucha ſive ſpatio interſcapulari; denique, & quidem commodiſſimè, in brachio lateris oculi affecti. Aut loco ſetacei in nucha remedium eſt quaſi vicarium fonticulus auricularis, *auriculare* quaſi *ſetaceum*, ex *radice Thimelææ arboreſcentis* (eſt iſta *Thimelæa* in ſpecie, quam TABERNÆMONTANUS *lib. 3.* nomine *Thimelææ grana enidia* deſcribit, loco cujus & *chamelæa vulgaris* ſeu *Mezereon*, item cortex radicis eſulæ, & hellebori nigri, poteſt ſubſtitui,) qualem fonticulum auricularem, ex radice vel hellebori vel laureolæ ſeu Mezerei confectum, ceu ſingure nobis communicavit Dn. D. MICHAELIS: de quo etiam vid. RIVERIUS *Cent. 4. Obſeru. 100* item VELSCHIUS *Mictomim. Cent. 1. Obſ. 64. annex. Appendici Miſcell.* A.N.C. *Ann. 4. pag. 39.* BARTHOLINUS *C. 4. Obſ. 80.* & TIMÆUS *lib. 1. Epiſt. 22. pag. 52.* & TABERNÆMONTANUS *lib. 3. pag. 10.* Nempè radicula diſſecatur in fibrillas, quæ lobo auris perforatæ immittuntur: nempè exſiccata in orbiculos dividitur, poſtea maceratur in lixivio ex vitium cineribus facto, vel in aqua, in qua nitrum ſolutum ſit; ſine præparatione enim aures corrodit & inflammat, quæ acrimonia etiam acidis obtundi poterit. Perforata aure, filo butyro pingui trajecto, promota ſuppuratione, ſecunda vel tertia die fibula radicis vel orbiculorum imponitur, quæ humores potenter ex capite elicit: ſingulis diebus recens immittitur; prior tamen exſiccata & purgata ſecunda & tertia vice uſum eundem preſtat. *Confert* non ſaltim *in graviori ophthalmia*, ſed & *in ſuffuſione* incipiente, aliiſque malis viſum hebetantibus; item in Epiphora magnum affert commodum. Hujus loco *radicem hellebori* recipit TIMÆUS *von GuldenKlee in Epiſt. 20. lib. 1. pag. 52.*

Ceterùm veſicatoria dictis locis applicanda variè parantur, ordinariò quidem ex fermento, cantharidibus & aceto; malè tamen; cùm excitent veſicam doloroſam, & præter hanc id noxæ ſecum ferunt, quod veſicæ excitatæ non adeò commodè fluant. Potius fiant ſequenti modo:

℞. *Empl. citrinum*:

Subigatur hoc cum *pulveris cantharidum* quantitate debita, prout major vel minor excitanda eſt veſica, & in forma emplaſtri applicetur nuchæ, ita ſenſim excitat veſicam.

Veſica ſemel facta aliquamdiu ſervetur aperta, pro quo ſcopo vulgò quidem folium braſſicæ rubræ calefactum applicant, quod quidem aliquid præſtat, brevi tamen iterum coaleſcit veſica. Et peccant hìc Chirurgi: nam utut folia illa cum caule applicantur, tamen iterum coaleſcit veſica. Præter hæc admovent quoque Emplaſtrum de ſpermate ranarum; ſed hoc adhuc pejus eſt; quin potius optimum pro apertione ſervanda eſt, ut applicetur emplaſtrum citrinum, vel emplaſtrum de ceruſſa, vel de ſpermate ranarum, cui pro ſtimulo tantillum pulveris cantharidum additum ſit, talis nempè quantitas hujus, quæ ſaltim irritet & pungat, non autem veſicet: Ita quidem veſica ſemel excitata ad aliquot ſeptimanas optimè poteſt in continuo fluore conſervari. Pulveris hujus pro ſubjectorum varietate plus vel minus ſumendum eſt, plus ſcilicet in iis, qui cutim denſiorem, minus, qui molliorem obtinent. Aliàs ex cantharidibus nil periculi imminet, niſi quod excitent in quibuſdam mictum cruentum, exulcerationem veſicæ, vel ſtranguriam, quod tamen inter mille vix uni contingit. In delicatioribus ſubjectis loco ſetaceorum & veſicatoriorum etiam ſacculus HARTMANNI ſufficit, ex pulvere ſeu farina ſeminis erucæ vel ſinapi paratus, qui nuchæ applicatus cutim rubefacit, & ophthalmiam inhibet: vid. *Pr. Chymiatr. pag. 99.*

Confert quoque Sapphirus in ophthalmiis & nimia oculorum lippitudine, ſi circulus circa oculum ducatur.

Præter hæc & INTERNE ex FONTE PHARMACEUTICO ophthalmiæ contumaciores, aut ex lymphæ dyſcraſia ſæpiùs recidivantes curandæ veniunt, adeoque, præter PURGATIONEM cum *Jalappa* factam, *Decocta lignorum*, radicis chinæ & ſarſæparillæ, præſertim *ligni juniperi*, & omnia *juniperina*, ſunt optima, & à ZACUTO LUSITANO *lib. 1. Prax. Hiſtor. cap. 13.* commendantur. Sic HORSTIUS *lib. 2. Obſeruat. 32.* obſervat ophthalmiam contumacem aliis irritis *Decocto ſaſſafras & lignorum* curatam. RULANDUS quoque in *Theſ. Pract. pag. 61.* refert de muliere quadraginta annorum, quæ oculi rubore, dolore, lachrymis & cæcitate diu affecta, poſt alia plurima tentata, decem dierum ſpatio hiſce convaluit. *Purgata* fuit priùs *pilulis* hinc *Decocto ligni ſancti* per decem dies uſa, poſt *ſudorem* impoſuit *aquam ophthalmicam ex antimonio*, & ſic convaluit. Conf. GALENUS *lib. 13. M.M. cap. 11.* & ROLFINCIUS *lib. 3. Conſult. Med 3.* Ac ſanè *cauſarum ophthalmiam antecedentium* magna habenda eſt ratio: Nam *ophthalmia ex fumis metallicis*, fruſtraneis externis per interna mineralia curata fuit ab HORSTIO *lib. 7. Obſervat. 27.* Sic BARTHOLINUS ophthalmiam in prægnante, quoties uterum gerit, pertinaciter recurrentem, *ſternutatoriis* & venæ ſectione curavit, *Cent. 6. Hiſtor. 31.* Ophthalmiam Gallicam *Mercurii* ope curatam videbitis in ZACUTO LUSITANO *lib. 1. Prax. Obſeru. 45.* Denique *cinnamomum* iejuno ſtomacho comeſtum fluxiones in oculum promovet, teſte PANAROLLO *Pent. 2. Obſeru. 28.* Quibus inſuper accedunt alterantia cephalica & exſiccantia vulgò dicta, exempli gratia fœniculum, roſmarinus, euphraſia, betonica, Valeriana, & ligna aromatica, horumque decocta & eſſentiæ.

Quoad *remedia* EXTERNA ſeu TOPICA, ipſis oculis admovenda, ſunt varia: Practicis pluribus in uſu eſt communi, ut applicent *lac*, imprimis *muliebre*, nunc ſolitarium, nunc aliis mixtum; ſed peſſimo conſilio: item interdum propter dolorem quidam applicant *opium*, ſed ſæpiſſimè periculoſo cum eventu; *opium* enim demulcet quidem dolorem, ſed ſimul in ophthalmia illud & omnia opiata ſunt nociva, quia facilè Inflammationem ad *cæcitatem* & *gangrænam* diſponunt, & inhibent inſenſibilem tranſpirationem. Sic quoque lacticinia nocent: quodcunque *ſi recens* inſtilletur oculis, incruſtat eos unctuoſitate ſua, & quaſi ſordibus inficit, unde impedita inſenſibili tranſpiratione ejus, tunc maximè neceſſaria, *Inflammationem* potius auget: *Si* verò *lac non recens* applicetur, nocet ſubtili ſuo acore, quoniam lac muliebre, ſicuti omnia alia lacticinia, facilè acorem contrahit, & ita aceſcendo oculum lædit, grumeſcit, & in caſeum abit; qui grumi oculis incumbentes eos excitant maximè ſenſiles, adeoque Ophthalmiam majorem reddunt: unde caveamus nobis ab opio & lacte, niſi ſumma urgeat neceſſitas. Rectè igitur LINDANUS dicit; ſe ſæpiſſimè vidiſſe *lac* & *opium* applicatum, nunquam tamen felicem uſum obſervaſſe. Quæ ergo conveniunt in ophthalmis *externè*, ſunt imprimis *ſperma ranarum*,

rum, vel per ſe aſſervatum, vel ſecundùm TACHENIUM deſtillatum, item *aqua cancrorum fluviatilium* ex iiſdem contuſis, & cum putreſcere incipiunt, maturè deſtillatis, elicita, in ſpecie *aqua cancrorum fluviatilium* cum *chelidonio majori* aut ſucco ejus deſtillata; de modo vid. MYNSICHTH *in Armam. Chymic. pag.* 296. item CROLLIUS *in Baſil. Chym.* Item oleum ſeu potiùs liquor florum cyani, liquor florum calcatrippæ aut florum cichorii per deliquium in furno piſtorio parati, admodum efficaces & nobiliſſimi ſunt, quos omnes Autores unanimiter commendant. Parandi modus vid. in SCHROEDERO, *ubi de Cichorio*, & HARTMANNO, *ubi de Ophthalm.* item in SENNERTO, *ubi de Ophthalmia pag.* 786. Sed obſervandæ ſunt encheiriſes: Flores rore matutino humidi vitro includantur, (vitra ſint craſſa, & quò craſſiore cruſta farinacea obducuntur, eò melius eſt;) materia ſinenda eſt aliquamdiu in aere ſiccari, ne diſrumpatur. Rarò una vice ſequitur liquor, relinquatur donec bis coquatur panis, & diutiùs. Nobile remedium eſt, in quacunque Ophthalmia egregium. Succus baccarum herbæ paridis expreſſus excellens habetur remedium ad Ophthalmias & epiphoras; vid. VELSCHIUS *Mictom.* 25. *cap.* 1. *annox. Anno* 4. M.A.N.C. Huc pertinet phlegma ſpiritus vitrioli epileptici, quod altera vice prodit, oleum ſacchari per deliquium, ſpongiæ ſambuci, aque florum ſambuci aut calcatrippæ, infuſæ & applicatæ. Mucilagines etiam ſeminis Pſyllii, Cydoniorum, fœnugræci, althææ, cum aqua chelidonii majoris aut alia appropriata extractæ, addito ſaccharo Saturni, & tantillo camphoræ, etiam ſunt egregiæ, cum linteis multiplicatis applicatæ, in ſpecie ſi à cauſa externa oriantur Ophthalmiæ; ver. gr.

♃. *Aquæ Fl. Cyani* ℥ij.
Mucil. ſem. Cydon. cum aqua ſperm. ranar. extr. ℥j.
Croci gr. vj.
M. f. Epithema,
D. S.
Epithema refrigerans & leniens,

♃. *Mucil. ſem. Cydon.*
Hormini,
Fenugræc. cum aqua chelidon. maj. vel flor. Cyani extract. ana ℥ß.
Sacch. ſaturni gr. vj. ix. ad xii.

Diluantur cum ſ. q. *aquæ fœniculi* vel *chelidon. major.* vel *euphraſ.*

uſurpatur pro Collyrio,
D. S.
ut *anteà*,

Nam ipſum *Saccharum Saturni* cum aqua *appropriata* dilutum & oculis impoſitum, eſt egregium antiophthalmicum,

Vel

♃. *Aquæ Euphraſ.*
Fœnic. ana ℥j.
Album. ovi Num. j.
poſt conquaſſationem diſſolve
Sacch. ſaturni ℈j.
M. S.
ut *ſuprà*,

Applicatur tepide cum linteis.

Saccharum Joviale, ut vocat LINDANUS, eſt præſtantiſſimum, quod ſequens eſt;

Teratur *ſaccharum candi* probe contritum in *cyatho* vel *ſcutella ſtannea nova*, *nec uſurpata*, cum *novo cochleari ſtanneo*, idque tamdiu, donec ſaccharum benè tritum & agitatum fiat inſtar plumbi lividum, & quò magis livet, eò eſt melius. Nec poteſtis nimis diu terere, & ſic habebitis optimum ophthalmicum, quod vel in forma pulveris ſeorſim poteſt oculis inſuflari, vel cum aliis appropriatis admiſceri; ver. gr.

♃. *Aquæ Plantag.*
Roſar. vel *ſperm. ranar.*
Fœnic. ana ℥ß.
Sacch. candi Jovial. ʒij. vel ʒiij. ad ℥ß.
Tutiæ præp. ℈ß.
Croci Or. gr. ij. vel iij. ad gr. iv.
M. f. exinde Collyrium.

De quo ter vel quater in die guttæ aliquot in oculum inſtillentur. Dicit eſſe anodynum optimum, refrigerare & diſcutere dolores. *In principio* enim morbi, dum dolor, rubor, fervor, & lachrymarum acrium fluxus urget, *abſorbentia* metallica *appropriata* imprimis conveniunt, qualia ſunt in ſpecie *tutia præparata*, rubrica, ceruſſa, creta, & hinc *flores zinci*, flores Jovis à BARBETTE laudati, quæ ſunt appropriatiſſima abſorbentia & correctiva acris plus minus acidi, oculos inflammantis: quibus addatur *mater perlarum*, *lapides cancrorum*, *lapis calaminaris* exactiſſimè *præparatus*; verbi gratia.

♃. *Aquæ Fl. Cyani*
Euphraſ.
Verben. ana ℥ß.
Tut. præp. ʒj.
Matr. perlar. præp. ʒiß.
M. D. S.
Aqua ophthalmica,

De qua mixtura inſtilla aliquantulum oculis, & ſimul madentes petias impone.

Vel

♃. *Aquæ Chelid. maj.*
Euphraſ.
Fœnic.
Rutæ ana ℥j.
Tut. præp. ʒj.
Margar. præp. gr. vj.
Campb. gr. iij.
M. S.
Aqua ophthalmica ſingularis,

♃. *Aquæ Plantag.*
Fœnic.
Sperm. ranar. ana ℥j.
Tut. præp.
Ceruſſ. pulveriſ. ana ʒß.
Campb. gr. vj.
Croci gr. ij.
ſtent in loco calido;
D. S.
Collyrium,

Facit huc *Collyrium Lipſii contra ophthalmiam ex variolis* ſæpiſſimè recurrentem, Caſus notabilis & curioſus; *deſcriptio* rudis hæc eſt:

♃. *Tut. præp.* ℥j.
Vitrioli albi
Sarcocoll.
Nihil. alb.
Aloes lotæ ana ℈j.
Campb. gr. xv.
Aquæ fænicul.
Roſar.
Chelidon.
Pimpinell. ana ℥iij.
Album. Ovi Num. j.
Oſſis ſep. ʒj.
M. f. Collyrium.

Quo ipſo poſt variolas ſecutam oculi ungulam ſeu unguem etiam feliciter ſuſtulit.

Vel in eodem caſu convenit ſequens formula, quam dedi in *Colleg. Formular. pag.*.....

♃. *Aquæ Plantag.*
Euphraſ. ana ℥j.
Tut. præp. ℈ß.
Campb. gr. v.
Croci gr. ij.
M. pro Collyrio. S.
Collyrium.

Inſtilletur aut applicetur oculo; viſum præſervat à variolis.

Porrò phlegma aluminis primò prodiens inſigniter laudatur à POTERIO, & etiam aliis. Egregium etiam eſt albumen ovi cum aqua ſpermatis ranarum benè conquaſſatum, in principio applicatum. Egregiè etiam convenit albumen ovi cum *fruſto aluminis* probè concuſſum & conquaſſatum in patina ſtannea tamdiu, donec *unguenti* conſiſtentiam adeptum ſit, nunc ſolitariò, nunc ana, reſpectu albuminis ovi, vel parum *aquæ roſarum* aut *fæniculi* addendo: Conf. BORELLUS *Cent.* 1. *Obſ.* 31. Hoc extenditur ſuprà linteum duplicatum, & tepidè oculis applicatur, conducit in principio Ophthalmiæ.

Vel

♃. *Aquæ Tormentill.* vel *roſar.* vel *flor. cyani*,
Plantag. ana ℥j.
Album. ovi Num. j.
Alum. gr. v. vij. ad viij. vel ℈ß.

Con-

Conquaſſentur probè:
D. S.
Mixtura oculos refrigerans.

Cum quo coincidit, ſi recipiatur *Lithargyr. aur. pulveriſ.* q. v. idque decoquatur in *aceti vini* q. ſ. ita ſurgit liquor dulcis adſtrictorius, quaſi aluminoſus, qui filtratus per chartam, & cum linteo oculis impoſitus, egregiè prodeſt.

Infuſa etiam antimonialia ſunt optima: nempè aquæ deſtillatæ florum cyani & calcatrippæ, chelidonii majoris, euphraſiæ, fœniculi, &c. optimè infunduntur croco metallorum, vitro antimonii, aut, quod melius, capiti mortuo butyri antimonii pulveriſato; quæ probè filtrantur. Siquidem ad hunc modum parantur *aquæ ophthalmicæ Crollii & Rulandi*, quæ oculis inſtillatæ, vel cum linteis multiplicatis, ſunt egregiæ, addendo ſimul, ubi ardor urget, ſaccharum Saturni aut parum camphoræ, v. g.

℞. *Vitr. antimonii pulveriſ.* ℈ß. ad ℈j.
Infund. in
Aqua flor. cyani
Calcatripp. vel *euphraſ.*
Sperm. ranar. an. ℥j.
Stent in loco calido per noctem; manè filtrentur; adde
Sacch. Saturni ℈j. ad ʒß.
Camph. gr. iij. vel iv. ad vij.
M. D. S.
Collyrium.

Inſtillentur oculo, & cum linteis multiplicatis tepidè applicentur eidem.

Quod ſi intenſus æſtus ſimul adfuerit, addi poſſunt ſacchari Saturni ʒß., & Camphoræ gr. v. Vel

℞. *Vitr. antimonii pulveriſ.* ℈ß. ad gr. xv.
Infunde in
Aquæ ſperm. ranar. vel *fragor.* ℥iij.
Stent in loco calido per noctem: manè filtrentur: adde
Ceruſſ. vel *ſacch. Saturni ſubtiliſſimè pulver.* ℈j. ʒß. ad ʒj.
Camph. gr. vj.
M. S.
Collyrium.

Pertinet denique huc etiam *Vitriolum album*, Germanicè *Gallitz-enſtein*, & hinc vitriolum Cyprium, quæ egregia ad oculorum Inflammationes ſunt remedia, ſi ſcilicet horum unum albumini ovi indurato & excavato indatur, ut liqueſcat; ſic enim fit collyrium ophthalmicum magnæ commendationis: in ſpecie miſceri poſſunt cum tutia præparata, ubi lachymæ acriores adfuerint. Vel

℞. *Ov. gallinac. integrum* ad duritiem coctum, & dempto vitello excavatum:
Cui immitte
Sacch. Saturni gr. vj.
Vitriol. alb. gr. viij.
Camph. gr. ij.
Mell. roſar. ʒß.
Hæc indantur ovo, & fiat expreſſio fortis: expreſſus liquor inſtilletur ſubindè oculo:
D. S. ut ſuprà.

Ubi obſervetur, quod tale collyrium imprimis conveniat, ubi lachrymæ nonnihil ſunt craſſæ, & ubi inviſcantur palpebræ oculorum.

Quantum enim valeant Miſturæ ex vitriolo albo in ophthalmiis, vid. in RIVERII *Praxi*, BARBETTE *Chirurg. p.* 150. & THONERO *in ejus Obſ. pag.* 116. ad cujus imitationem aliquoties præſcripſi:

℞. *Aquæ roſar.*
Plantag. ana ℥ij.
Solan. ℥j.
Vitrioli albi ℈j.
ſolve, filtra, & adde
Tut. præp. ℈j.
M. D. S.
Collyrium.

Hoc collyrium benè agitatum cum linteo imbuto & expreſſo tepidè applicatur oculis, quod egregiè profuit: interdùm aliquot grana camphoræ addita fuere.

De aqua roſarum vid. TACHENIUS *in Hippocr. Chym.* cujus loco potiùs aqua florum cyani vel ſpermatis ranarum ſumi poſſet.

Aliam formulam vid. in *Colleg. Form. l. a.* Vel

℞. *Aquæ Chelid.*
Fœnicul. ana ʒvj. ad ℥iß.
Vitriol. alb. gr. iij. iv. vj. vij. ad ℈ß.
diſſolutis & filtratis adde
Tut. præp. gr. iij. iv. v. vj. ad ℈ß.
M. pro Collyrio, oculis applicando.
D. S. ut *ſuprà.*

℞. *Aquæ Chelid. mai.*
Flor. Cyani
Calcatrippæ ana ℥j.
Vitrioli albi gr. xij.
ſolutum filtretur per chartam:
adde
Tutiæ præp. ℈ß.
M. D. S.
Collyrium.
Vel

℞. *Aquæ Fœnic.* vel *rutæ,*
Euphraſ.
Flor. Cyani ana ℥ß.
Vitrioli albi gr. iv. vel viij.
Solutionem filtra per chartam emporeticam:
adde
Sacch. Jovial. ʒij.
M. f. Collyrium.
D. S. *ut ſuprà.*

℞. *Vitrioli alb.* ℈ß.
Aquæ chelidon. maj.
Fœnic.
Flor. Cyani ana ʒvj. ad ℥j.
filtra & adde
Tut. præp. ℈ß.
M. S. *ut ſuprà.*
Calidè inſtilletur oculo.

℞. *Aquæ Euphraſ.*
Flor. Cyani ana ℥iß.
Vitrioli de Cypro ℈ß.
ſolve & filtra:
adde
Tut. præp. gr. xv.
M. S. *ut ſuprà.*

Ac ſanè *in ſtatu* morbi mirabiliter conveniunt hæc *collyria vitriolacea*, quorum aliquot egregia exempla videbitis in BARBETTE *Praxi, ubi de Catarrhis.*

Cum his tamen ſimul obſervetur differentia lachymarum aut ſordium in oculis; ubi enim ſunt viſcidæ, glutinoſæ, ibi diluciora magis conveniunt; ubi ſunt nimis copioſæ, ſed non acres, moderatè adſtrictoria, ſpeciatim vitriolacea, conducunt; ubi verò acriores ſunt & corroſivæ, in tali caſu ſemper remediis ſimul pro his temperandis metallica fixa addenda ſunt, v. g. Tutia præparata, Ceruſſa, ſaccharum Saturni, lapilli cancrorum præparati, lapis calaminaris, margaritæ præparatæ, imprimis flores zynci, vel flores Jovis, quos BARBETTE *l. a.* inſigniter commendat in corroſivis & acribus lacrymis, & inde ortis ophthalmiis. In BARTHOLINI *Act. Med. Hafnienſ. Vol.* 2. *pag.* 302. ſequens laudatur Unguentum.

℞. *Ungu. Nihili*
de Tut. ana ʒij.
Marg. præp.
Corall. rub. præp.
Lapill. Cancr. præp.
Tutiæ præp.
Sacch. Saturni an. ℈j.
Camph. gr. xij.
Fol. Auri,
Lunæ ana Num. iv.
f. Unguentum.
Hora decubitus lentis magnitudine cantho oculi majori indendum, & infra palpebras illinendum.

Aliàs ſupervivum cum foliis fœniculi contuſum & applicatum etiam elegans ophthalmicum eſt incipiente ophthalmia.

Quodſi verò rubor & tumor oculi eſt ſaltim ſuperficialis ex cauſis externis, in ſpecie ex rebus & pulveribus incidentibus in oculos, tunc conveniunt leviter diſcutientia, præter mucilagines ſuprà præſcriptas; egregium remedium eſt *fruſtum* recens *carnis vitulinæ vel bovinæ crudæ*, magnitudine & craſſitie thaleri, tempore decubitus oculis admotum; hoc enim ardorem, rubedinem & tumorem oculorum à cauſa externa inſigniter diſcutit.

Quodſi malum ſit occaſione aeris inclementioris, cum ventus aliquid adſlaverit, ſimiliter *mucilagines* jam laudatæ ſunt optimæ.

Cæ-

Cæterùm ſæpiùs urget in *Ophthalmia* intenſiſſimus *dolor & ardor oculi*, malum exaſperans, pro quo, etiam illis in caſibus, compeſcendo nil melius eſt *Cataplaſmate ex pomis dulcibus* & benè odoratis, ſub cineribus aut cum aqua appropriata coctis, parato; v. g.

♃. *Pom. Borsdorff. ſub ciner. aſſat.* vel *poma recentia* Num. iij.

coqu. in ſ. q. *aquæ flor. Cyani*, vel *Euphraſ. & roſar.* ad mollitiem, trajiciantur per ſetaceum:

Pulpæ trajectæ adde

Tutiæ præp. vel *ſacchar. albiſſ.* vel *Jovial. Lind.* ℨij.

Campb. gr. x. vel xij.

Croci gr. iij. vel iv. vel v.

M. f. Cataplaſma:

D. S.

Cataplaſma leniens.

Applicetur tepidè cum linteis multiplicatis. Experimentum eſt TIMÆI *von GuldenKlee*, contra dolorem partium, in ſpecie ophthalmiam, *in Caſibus lib. 1. Caſ. 21. pag.* 48. BARBETTE *in Chirurg.* item SCULTETI *in Armam. Chir. Obſerv.* 25. & D. MICHAELIS *in Colleg. Jonſton.*

Quodſi *Ophthalmia ex ictu apis*, curatur optimè *collyrio ex alumine & albumine ovi* ſupra dicto.

Quoad OPHTHALMIAS NOTHAS ſeu SICCAS: eadem ferè conveniunt: Præcipuè tamen *aquæ cancrorum, mucilaginis, alumen cum albumine ovi* ſupra laudatum; item Lithargyrium in aceto coctum, modo ſuprà laudato egregium eſt. Vel

♃. *Butyr. rec. non ſalit.* ℥ß.

Sacch. Saturni

Tut. præp.

Lap. calamin. præp. ana ℈j.

Campbor. gr. j.

M. f. Linimentum.

D. S.

Unguentum ophthalmicum,

quo palpebræ ſæpe illinantur.

CURA EPIPHORÆ.

IN cura Ophthalmiæ magis ſeroſæ ſeu Epiphoræ, cauſarum habenda eſt ratio: unde

1. Læſio & irritatio à *cauſa externa* eſt *removenda*, & inducta læſio corrigenda.
2. *Lymphæ* interdum vitium, ejus ſcilicet aciditas & *acrimonia internis* catarrhalibus generalibus eſt corrigenda; unde quæ in genere in Catarrhis laudantur, hic obſervanda: exteriùs verò acrimoniam ejus temperantibus, & blandè adſtringendo humorum excretionem impedientibus, ſuccurendum, ubi ferè in genere ea conveniunt, quæ jam in Ophthalmia commendata fuerunt.
3. *Glandularum tonus* laxus blandè *adſtringentibus eſt firmandus*.

De *ſternutatoriis* res eſt dubia, an in affectibus oculorum lachrymalibus aut in quibuſdam aliis conveniant? Et ſanè unumquemque terrere debent exempla ab experto HILDANO adducta *Cent. 1. Obſerv.* 24. item *Cent. 2. Obſerv.* 13. item *Cent. 4. Obſerv.* 12. & 13. ubi inter alia ſternutatoriis, aut nimiis, aut in affectibus oculorum aliàs adhibitis, cæcitatem inductam refert. E contrà ſuadere eadem poſſunt ea, quæ habet BARTHOLINUS *Cent. 3. Epiſtolarum pag* 267. & *Cent. 4. pag.* 4. 21. & 523. Et hæc ipſa roborari poſſunt ex STENONE, qui obſervat vaſculum quoddam excretorium ex utroque oculo ad nares tendere, & ſub ejuſdem membrana intima per longum ejus protendi, & tandem in narium cavum aperiri: ratione cujus vaſculi non rarò collyria ſeu medicamenta ophthalmica externè oculis applicata, ſubindè in ore paulò poſt guſtata fuerint, ratione iſtius ductus, quo in nares, hinc in os, medicamenta ophthalmica fuere tranſlata. Sed quicquid horum ſit, fateor, me eſſe admodum timidum in applicandis ſternutatoriis in oculorum affectibus: Nam HILDANI veſtigia me terrent. Si tamen interdum eadem uſurpanda, (1) applicanda ſunt eadem non in principio, ſed in declinatione; (2.) ſedata jam maxima ex parte inflammatione, quæ utplurimum accedere ſolet; (3.) moderata applicanda ſunt ſternutatoria, nullo verò modo acriora aut fortiora.

Quæ ergo conveniunt remedia in Epiphora, blandè adſtringentia ſunt.

Commendatur igitur ſequens experimentum, non inelegans, quod laudat TIMÆUS *von GuldenKlee* in Epiphora:

♃. *Rad. Tormentill. groſſo modo pulv.* ℨj.

Alum. gr. v.

Aquæ roſar. vel *flor. Cyani*,

Plantag. ana ℥j.

ſtent in loco calido per diem & noctem, filtrentur & reſerventur ad uſum: S.

Adſtringens ophthalmicum.

Tutia præparata, & cum aqua fœniculi ſubacta, oculis inſtillata eſt egregia. Valdè quoque prodeſt Decoctum corticum granatorum, quod habet HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr. cap.* 36. & etiam commendatur ad præſervandos oculos in variolis: ſi adeſt tumor, parum de floribus chamomillæ poteſt addi; hoc enim vi ſua adſtrictoria optimè eam ſiſtit; ſicut & illi, ſi lachrymæ acriores affligant, Tutia addi poteſt.

Alii inſigniter commendant cortices myrobolanorum citrinorum: hos infundunt in aqua roſarum per tres dies, deinde exſiccant atque pulveriſant; iterum infundunt, idque ter vel quater: pulvis ita præparatus mirabiliter oculorum lachrymas conſumere, & oculos eleganter adſtringere prædicatur:

Porrò verno tempore, cum floret ſalix, inciſo cortice effluit liquor, qui oculis inſtillatus aut illitus mirabiliter ſuperfluam humiditatem abſumere, lachrymas oculorum ſiſtere, & hebetem viſum confortare dicitur à SOLENANDRO *Conſ.* 8 *ſect.* 2 Quidam *commendant etiam ad lacrymas involuntarias Rutam ſiccam*, quam miſcent cum melle & aceto, coquunt, colant per pannum lineum, & colatura oculos inungunt, & certò lachrymas ſiſtere dicunt. Thus alii cremare, & ſepties in aqua roſarum extinguere jubent, & aquam iſtam poſtmodum oculis inſtillant pro ſiſtenda Epiphora. FORESTUS *lib.* 11. *Obſerv.* 14. commendat hoc collyrium, quod multis etiam lacrymis emanantibus cum oculorum rubedine, ita ut etiam ægylops impenderet, profuit, & convenit etiam in Epiphora catarrhali:

♃. *Tutiæ præp.*

Sarcocoll. ana ℈j.

Vitrioli Rom.

Sem. ſumach. an. ℈ß.

Ligentur in nodulo, qui imponatur huic aquæ.

♃. *Aquæ Eufraſ.*

Roſar.

Fœnic. ana ℥j.

quæ agitata invicem pro collyrio oculis inſtilla, aut his oculi fomententur.

Decoctum oſſium bubulorum & palearum tritici eſt ſecretum BURRHI in Epiphora, uti hoc videbitis in ejuſdem *Epiſtol. de Humoribus Oculorum reſtituendis pag.* 54. Liquor ſeu oleum florum cichorii & cyani, uti & liquor fœniculi ſaccharatus ex BARTHOLETO, ſunt egregii. Deſcriptionem communicavi ſupra in Cura ophthalmiæ veræ. Quin tutia præparata cum aqua fœniculi oculis inſtillata admodum temperat aciditatem; item ſaccharum Saturni, ceruſſa, mucilago ſeminis cydoniorum cum ſaccharo Saturni, florum zynci, lapilli cancrorum minutiſſimè pulveriſati, ſuccinum pulveriſatum, & denique lapis calaminaris præparatus, qui ſingulare remedium dicitur fuiſſe PARACELSI in talibus caſibus. Modus præparandi eſt:

♃. *Lap. calaminar.* ℥j.

Pulveriſetur ſubtiliſſimè & ſuperfund.

Spiritus vini opt. ℥ß.

Hinc incendatur & conſumatur ſpiritus:

Remanentia iterum pulveriſetur, & ſuperfundatur

Vini albi clari, aut loco vini *aquæ roſar.* ℥ij. vel iij.

& ita f. Collyrium, manè & veſperi applicandum.

Tandem poteſt etiam uſurpari Decoctum foliorum cydoniorum, laudatum à RIVERIO *in Praxi* contra ophthalmiam, quod exſcripſit ex SOLENANDRO: Nempe

♃. *Fol. Cydon.* primo vere collect. integror. illæſor. & à corruptione diligenter præſervator. M. j.

coqu. in *aqua puriſſ.*

quo decocto ſubinde oculi humectentur ac irrorentur. Inſigniter commendat hoc ipſum ad diſcutiendum ruborem, & etiam curandam ophthalmiam.

Vel *albumen ovi* Num. j. cum *ſaccharo Joviali & aqua roſarum*

rum miſceatur, & veſperi oculis applicetur. Vel *albumen ovi conquaſſatum* cum *ſucco ſempervivi & flor. fabarum* impoſitum confert. Egregium eſt, ſi dimidium pomi Borsdorffiani putrefacti nuchæ alligatur; Vid. D. LANGIUS *in Miſcell.* Alia, ut lapis hæmatites, aqua ſigilli Salomonis, aqua roſarum, infuſio *Sumach*, aqua ophthalmica Maximiliani Imperatoris, &c. ex Practicis ſpontè innoteſcunt.

Quod ſi pulveres in oculos incidentes vel aliæ res inducant Epiphoras, tunc optimè retrahuntur hi ipſi beneficio lapillorum cancrorum, ſi ſcilicet hi imponuntur oculis, ita, ut pars cava oculi bulbum tangat, & ita clauſis palpebris agitetur hinc inde in oculis, & inde ſubitò illapſa extrahantur. Vidi hoc probatum. Semen ſclareæ oculis intruſum etiam ad extrahendas res alienas ex oculis admodum laudatur. Si incidat in oculum feſtuca vel palea, extrahitur cum fruſtulo ſuccini, priùs panno benè affricti. Si ſcobs ferri vel chalybis in oculos inciderit, magnes oculo aperto applicanda ſecundùm experimentum HILDANI *Cent.* 5. *Obſerv.* 21. Modum chirurgicum rem illapſam extrahendi per inſtrumentum, vos docebit HILDANUS *Cent.* 2. *Obſ.* 14. item *Cent.* 4. *Obſ.* 18.

Denique ſi lymphæ concurrat vitium, vel nimia acrimonia, ea, quæ in Ophthalmia vera fuere laudata, conveniunt; In ſpecie opera danda, ut acrimonia ſalſa temperetur, & acida corrigatur.

ARTICULUS XVI. DE INFLAMMATIONE AURIUM earumque ULCERE.

Denique INFLAMMANTUR etiam interdum AURES, nempe auris interna, ejuſque membrana meatum auditorium ſuccingens eidem ſubjecta eſſe ſolet.

CAUSÆ.

Præter EXTERNA occaſionaliter hæc inferentia, qualia ſunt vel vulnerantia, aut contundentia, nec non auribus intruſa, quorum exempla videbitis in FORESTO *lib.* 11. *cap.* 3. & HILDANO *Cent.* 1. *Obſ.* 45. ſubinde etiam ſponte ſua ex CAUSA INTERNA eadem concitatur. Nam in Parotidibus dolor auris inflammatorius percipitur, qui tamen mox tranſit.

DIAGNOSIS.

Cognoſcitur ex inſigni ardore in aure, ex dolore continuo tenſivo & pulſatili vehementiſſimo in aure, & cernitur interdum *rubor* quidam auris externæ, quò magis nempè ad exteriora vergit *inflammatio*; quæ ubi fuerit gravior, ad malas, & tempora uſque ſe extendit; ſicuti, ubi magis interiora inflammantur, *pulſatorius dolor* gravior eſſe ſolet, in quo caſu & *febris* & ſubinde delirium etiam, imò & interdum *motus convulſivi* ſuperveniunt: vid. FORESTUS *l. a. Obſ.* 5.

PROGNOSIS.

Interdum ſatis periculoſum malum *Inflammatio* aurium eſſe ſolet; in tantum lethale eſt, & graviora ſymptomata conjuncta habet: nam hæc inſenſibiliter *diſcutitur*, aut ſuppuratur, & in *abſceſſum* degenerat, qui ulcus aurium poſt ſe relinquit.

Dum ſuppuratur, res non caret periculo, propter febrem & conjunctum dolorem, quo interdum cerebrum ejuſque membranæ periculoſiſſimè afficiuntur, ſicque delirium ſupervenit.

Pueris & juvenibus periculoſius eſt, quàm ſenibus; hi enim brevi & ante diem ſeptimum mori ſolent: ſin verò superveniat ſuppuratio, & materia in pus laudabile convertatur, major ſpes reconvaleſcentiæ expectanda. Sic enim EPIPHANIUS FERDINANDUS *Hiſtor. med.* 14. *lib.* 1. refert *Inflammationem aurium* & dolorem intenſum cum febre acuta, delirio gravi, &c. per excretionem copioſam puris die morbi nono, Inflammationis ſeptimò, criticè curatam. Mirabile Inflammationis acris exemplum eſt, quod BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Epiſt.* 17. *pag.* 67. refert, in abſceſſu aurium erumpens pus & vehens ſimul ſecum dentem, ſine defectu dentis ullius in maxillis.

Subinde Hemicraniæ aliique ſimiles chronici affectus capitis, per abſceſſum auris, ſolutæ obſervantur; vid. HORSTIUS *lib.* 2. *Obſerv.* 10. *pag.* 444. utut nec auris ſuppuratio propter eroſionem tympani, vel ipſius nervi auditorii, aut alia ſymptomata graviora ſupervenientia, omni periculo, ad minimum ſurditatis, careat; adeoque inſenſibilis Inflammationis diſcuſſio tutior eſt, quàm ſuppuratio. Unde ſi auris inflammatio *interiora* magis *occupaverit*, & ſuppuretur, ſuperveniunt interdum ulcera diuturna, pus ab aurium abſceſſibus natum tympani membranam exedit, quæ quandoque integra reiicitur, interdum putredine abſumitur; vid. HORSTIUS *lib.* 9. *Obſerv.* 8. Cæterùm quod dicat, tympani hanc excretionem obſervatam fuiſſe citra auditus læſionem, dubito, & ſuſpendo hac in parte judicium.

CURA.

In CURA ſudoriſera repetita, & venæ ſectio, aliaque UNIVERSALIA præmittenda ſunt: loco verò venæ ſectionis ſcarificationes pone aures inſtitui, aut harum venis hirudines admoveri poſſunt, utpote quarum uſu ſævas & deſperatas aurium inflammationes ſolutas ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Prax. Admir. Obſ.* 64. & *lib.* 1. *Princ. Hiſt. cap.* 14. teſtatur.

EXTERNA quoque nonniſi cautè & conſideratis probè omnibus circumſtantiis applicanda. Nam talia plus interdum nocent, quàm proſunt. Vid. *Miſcellan. A. N. C. Ann.* 6. *Obſerv.* 82. *pag.* 117. Id quod in ſpecie de actu frigidis aut repellentibus intelligendum venit, quæ etiam rejiciuntur à RIVERIO *lib.* 3. *Prax. cap.* 3. SCHNEIDERO *de Catarrh. ſpecialiſſ. pag.* 181. SEPTALIO *Animadverſ. lib.* 6. §. 103. & HERCULE SAXONIA *Prælect. P.* 1. *cap.* 22. Optimè curatur, vel quando maturè diſcutitur, vel quando ſuppuratur, & degenerat in abſceſſum. Opera igitur danda eſt, ut diſcutiatur quantocyus tumor inflammatorius: quod ſi fieri nequeat, ad ſuppurationem perducatur. Diſcutient tumorem oleum chamomillæ cum balſamo ſulphuris miſtum; balſamum ſiquidem ſulphuris per ſe nobile eſt; interim ſi hoc paulò acrius ſit, miſceatur cum oleo chamomillæ. Præterea etiam conducit oleum chamæmelinum, vel oleum roſaceum, in quo millepedes vel lumbrici bullierint, vel oleum ſcorpionum & lini, oleum decoctionis lumbricorum terreſtrium, vel millepedum, &c. tepidè auribus inſtillatum, vel oleum roſaceum cum mucilagine ſeminis cydoniorum applicatur, aut cum bombace iiſdem intincta immittitur; *oleum vitellorum ovorum* egregium eſt remedium ad Inflammationem aurium, & laudatur admodum à PETRO JOHANNE FABRO *Curat.* 53. & 54. & ZACUTO LUSITANO *Hiſt. Med. Princ. Hiſtor.* 59. utpotè quod non ſolùm anodynum eſt, ſed etiam in principio Inflammationem diſcutit, factam verò ſuppurationem ſubitò aperit. Nobilius eſt oleum, in quo cancri fluviatiles contuſi bullierint, quippe tale ob alcali ſuſceptum laudatur à THEODATO *in Panth. Hygiaſt.* tàm ad Inflammationem aurium diſcutiendam, quàm mitigandam, ſi inſtilletur; efficaciſſimum enim eſt ad dolores & ardores aurium curandos. *Decoctum abſinthii, centaurii minoris, abrotani*, & alia *aromatica* auribus immiſſa, vel ſpiritus vini, vel ſpiritus ſalis ammoniaci cum mica panis calida auribus applicetur. Videatur SYLVIUS *de Morbis Infantum cap.* 9. *paragr.* 87. Inſtillantur vel applicantur hæc ipſa cum bombace auribus. Item ſuccus ſempervivi majoris auribus inſtillatus egregiè convenit in Inflammatione; nam etiam aperit; v. g.

℞. *Succ. ſemperviv. mai.* ℥iß. ad ℥ij.
Ol. roſar. vel *ſcorpion.*
Lumbric. terreſtr.
Chamomill. ana ʒj.
M. D. S.
Mixtura reſolvens.

Applicentur cum bombace auribus, vel inſtillentur.

Fomenta aurium ex Decocto plantarum emollientium & diſcutientium externè applicata egregiè conducunt.

His & ſimilibus ſi non diſcutiatur Inflammatio, ſed ad abſceſſum pergat, properemus ad ſuppurationem, pro qua pro-

promovenda ſpeciatim convenit cataplaſma ex medulla panis albi in lacte cocta; addendo vitell. ovorum, ut deſcribitur à RIVERIO.

℞. *Medull. panis alb.* ℔j.

Coqu. in *lacte caprino* ad pultis conſiſtentiam: deinde adde

Vitell. ovor. num. ij.
Ol. roſac. ℥ij.
Croci ℈j. vel ℈ij.

F. Cataplaſma.

quod extra applicatum auri ſuppurationem promovet.

Sicuti in ſpecie Cataplaſmata cepacea, aut capita allii ſub cineribus cocta, benè contuſa & auribus applicata, has Inflammationes & maturant & abſceſſum aperiunt: v. g.

℞. *Cepar. ſub ciner. aſſat.* num. j.
Butyri ℥ß. ad ℥j.
Olei Chamomill.
Amygd. dulc. ana ℥ß.
Croci ℈j.

Miſceantur, piſtentur, & calidè in forma cataplaſmatis auribus inflammatis ad ſuppurationem tendentibus applicentur. Conf. RIVERIUS *lib.* 3. *Prax. pag.* 206. FORESTUS *lib.* 12. *Obſ.* 4. AMATUS LUSITANUS *Cent.* 7. *Curat.* 92. & HOEFERUS *in hercul. Medic. pag.* 62.

Vel

℞. *Herb. Malv.*
Alth.
Violar.
Flor. Chamomill. ana M. j.
Rad. alth. pulveriſ.
Lil. alb. ana ℥ß.
Caric. pingu. num. vj.

Coqu. in ſ. q. *aquæ* ad conſiſtent. Cataplaſmat. adde

Medull. panis tritic. ℥iß.
Farin. fœnugr. ℥ß.
Olei chamomill.
Lil. alb. ana ℥j.
Vitell. ovor. ℥ß.

M. D. S.

Cataplaſma maturans.

Poſt Inflammationem aurium ſequitur ſubinde *Abſceſſus*, adeoque

ULCUS AURIUM.

ULCERA AURIUM aliàs ſunt vel VERA vel APPARENTIA: VERA vel *ex abſceſſu* poſt Inflammationem nato, *vel ex acriori lympha* eò delata, meatum interiùs exulcerante: APPARENTIA *Ulcera* ſunt, quando ſanies ſubinde multiformis ex auribus effluit, nunc cum, nunc ſine præcedente earundem dolore, qui effluxus ſubinde diu durat, & quo ceſſante varia capitis & cerebri ſuperveniunt ſymptomata, quæ levantur ſub fluxus continuatione; uti *in infantibus* ſubinde obſervatum eſt, qui per hujuſmodi aurium fluxus plus minus ſordidos à pluribus malis, tàm *externis* quàm *internis*, levari ſolent.

PROGNOSIS.

Vera aurium ulcera, ſi diuturna aut *inveterata* ſunt, facilè *in fiſtulam* degenerare ſolent, vel erodendo occaſionem membranis ſuggerunt, ut *hyperſarcoma* (Ger. *Wildfleiſch*) ſuccreſcat; quod auditum obturet.

Pus quod effluit, ſi ſit album, æquale, ſubſtantiæ mediocris, melius eſt, quàm ſi inequale, fœtens, ſanioſum &c. fuerit.

CURA.

In CURA obſervandum eſt, ne *apparentia* hujuſmodi *ulcera* aurium, ſeu effluxus eorundem plus minus ſanioſi citò nimis ſanentur, præſertim in ſubjectis vel humidioribus, vel excretionibus capitis cutaneis, vel affectibus cerebri & capitis internis obnoxiis, idque in infantibus imprimis obſervandum, ne major noxa inde oriatur; ſufficit, ſi modò mundus ſervetur meatus auditorius, id quod optimè mediante *urina humana* aſſequimur.

Quoad ulcera vera: præmiſſis præmittendis *internis*, v. g. PURGANTIBUS, aut SUDORIFERIS, aut *eſſentia lignorum*, &c. ulcus mundificandum, & hinc conſolidandum venit. *Mundificat* optimè *urina* humana *infuſa*, aut *urina*, in qua *raſura ligni guajaci* maduerit; item phlegma urinæ ſpirituoſum. Vel

℞. *Vini alb. ſubtilis dulc.*
Urinæ pueror. ana ℥j.
Mellis ℥ß.

Ebulliant leviter.

D. S.

Mixtura mundificans.

Quibus tepidè meatui auditorio inſtillatus, aut cum turundula iiſdem ebria immiſſis, ac mane & veſperi repetitis, ulcus mundificabitur.

Item ſuccus, *vel ſyrupus*; *vel eſſentia abſinthii*, *aut marrubii*, cum pauco *melle roſato*, item *ſyrupo Nicotianæ*, egregiè conveniunt. LYSERUS *in Obſerv. pag.* 133. refert ulcus periodicum auris curatum per inſtillationem *ſucci marrubii*, miſti cum *melle*. Sic alumen *uſtum* cum vino miſtum, in aurem ſi infundatur, potentiſſimè ulcus exſiccat. Puer decem annorum ſurdus ex variolis permanens, & cui per tot annos ſanies ex aure fluebat, liberatus fuit *ſucco cepæ & Rhodomelite* inſtillato, teſte FORESTO *lib.* 12. *Obſ.* 7.

Denique ſi *antiquum & ſordidum ulcus* fuerit, applicanda venit *urina pueri* cum pauco *unguento Ægyptiaco* imprægnata. Hiſce ſi mundificatum & abſterſum fuerit ulcus, id quod ex eo patet, ſi minor ſordium ac puris quantitas effluxerit, *pro conſolidatione* iſtis modò dictis *Tutia & Pompholyx* addenda ſunt, pro ejuſmodi perfecta conſolidatione.

CAPUT II.
DE SANGUINIS EXTRAVASATIONE IN PECULIAREM CORPORIS CAVITATEM.

ARTICULUS UNICUS.
DE EMPYEMATE.

ABſolvimus doctrinam inflammationum in genere, & etiam in ſpecie. Jam dictum fuit in principio hujus ſectionis, quod præter ſanguinis impeditum refluxum impediatur etiam ulterius ejus circulus, quando is penitus extra ſua vaſa effunditur, idque vel ex iiſdem intra ſpatia, partim intercutanea, in *Ecchymomate* ſeu *ſuggillatione*, aut quando effunditur intra corpus & inſigniores ejus cavitates, vel quando penitus extra corpus effunditur, ut fit in Hæmorrhagiis, & hæc conſtituunt alteram ſpeciem ſeu impedimentum ſanguinis circulationis. Quando verò SANGUIS planè extra ſua vaſa IN CAVITATEM CORPORIS quocunque modo EFFUSUS mox ad corruptionem tendit, acorem contrahit, hinc coagulatur & congrumatur, tandem in loco calido ſucceſſivè fermentando *ſuppuratur*: hæc puris inde nati collectio in quadam corporis cavitate inſigniori, humoribus aliàs vacua, *Empyema* dicitur, ab Apoſtemate ſeu VOMICA diſtinctum, quæ eſt collectio puris in quodam viſcere ex inflammatione partis cujuſdam inducta. Ita dum pus colligitur in pulmone aut renibus, eſt *vomica pulmonum* aut *renum*: *ſi verò colligitur* pus in quodam corporis, thoracis vel abdominis, cavo, Empyematis nomine venit. Cæterum *oritur Empyema duplici modo*: vel

1. Quando ex ſanguinis à cauſa externa in quandam cavitatem extravaſati corruptione; v. g. quando quis ex vulnere thoracis patitur effuſionem ſanguinis in thoracem; & ſi ſanguis tranſmutatur in pus, eſt *Empyema primi generis*: vel
2. Ex vomicæ ſive abſceſſus cujuſdam viſceris inflammati interiora verſus ruptione, cujus pus tandem ex parte in cavum corporis influit: v. g. quando ex pleura ſuppurata ac tandem rupta pus effunditur in thoracis cavitatem, eſt *Empyema ſecundi generis*.

Veteribus alia horum vocabulorum fuit acceptio, dum propriè loquendo *Vomica* Latinis eſt id, quod Græcis *Empyema*, ſeu collectio puris in aliqua parte, præſertim interiore, & *Empyici* propriè ſunt, quibus pus in aliquo viſcere oboritur: ſicut purulentum hepar HIPPOCRATIS

GRATIS *Sect. 7. Aphoriſm. 45.* idem quod *Empyema*. Tale malum Latinis dicebatur *Vomica*; Ita enim CELSUS. Moderni ex ignoratione ſubſtituunt *abſceſſum*, & in ſpecie *pulmones purulentos* κατ' ἐξοχὴν *Vomicam* appellant. Quoniam verò frequentiſſimè poſt pleuritidem puris in cavitate *thoracis* collectio, rupta vomica, fieri ſolet, ob id *Empyema* primariò de puris in thorace collectione intelligitur, ſecundariò tamen etiam, ſi in aliis locis colligatur. Frequentiſſimè dixi; quod poſt pleuritidem ſuppuratam ſequatur tale Empyema, quoniam pus in cavitatem thoracis tandem effunditur. Verùm ſingulare eſt exemplum, quod refert LINDANUS *ſuper Hartmannum*, ſe nempe obſervaſſe in quodam puerulo, pleuritide ſuppurata affecto, facta thoracis apertione pro extractione & facta exploratione cum candela (ſecundùm leges paracenteſeos thoracis) cerea, nihil tamen puris fuiſſe excretum: Mortuo tandem puerulo thorax pro ſcrutinio viſcerum fuit apertus, & inventum fuit, quod ſcilicet membrana coſtas ſuccingens, ſeu pleura, dilatata fuerit in immenſum ſaccum, in quo omnis purulenta materia, tanquam in ſuo receptaculo fuerit comprehenſa, ita ut aperto thorace nihil potuerit puris evacuari; id quod ſæpiſſimè fieri arbitror.

CAUSÆ.

CAUSÆ, propter quas ſanguis aut ecchymomata conſtituit, aut extra ſua vaſa intra cavitates partium effundatur, congrumeſcat & ſuppuretur, raro aut nunquam ſunt internæ, ſed ſemper læſiones, aut imprimis injuriæ EXTERNÆ, nempè vulnera punctim facta, vel *contuſio* partium internarum. De vulneribus penetrantibus notum eſt, quod non ſine ſanguinis ex vaſis in cavitatem corporis ſingularem effuſione fiant. *Ex contuſione*, ſi lacerantur vaſa intercutanea capillaria, & ſanguis in partibus ſubcutaneis externis hærat, oritur ſanguinis *ſuffuſio* ſeu *Ecchymoma*, ad Chirurgiam pertinens: *ſin verò interiora* loca occupet; hujus eſt conſiderationis.

Ad Contuſionem pertinet in ſpecie CASUS AB ALTO, in quo vel *ruptione* vaſorum, vel partium violenta *contorſione*, aut earundem nimis valida *contuſione*, vel alia laceratione, & laceratis plus minus vaſis ſanguis per vaſa læſa effunditur, inque certam corporis cavitatem infunditur, ita ut hæc contuſio ſit una ex primariis cauſis. *Sanguis* ergo extra vaſa effuſus ex his læſionibus externis, *in cavo collectus*, & ex vitali conſortio proſcriptus, mox ad corruptionem tendit, hinc ſanguis ita coagulatus immediatè acorem præternaturalem antea occultatum contrahendo ſpiſſeſcit ſeu coagulatur, aut in grumos abit. Similis hic eſt ratio atque cum lacte, quod facilè levi ex corruptione aceſcit, & magis magiſque grumeſcit; id quod multò magis faciet ſanguis lacte genitus, in quo particulæ ſalinæ copioſiores exiſtunt, dum nutritivæ temperatiores & oleoſæ in partium nutrimentum abeunt. *Sanguis* occulto tali acore *grumefactus* ſucceſſivè incipit *fermentare*, dum acidum in ſanguine coagulato cum alcali volatili maſſæ ſanguineæ ſatis copioſo concurrit donec mutua fermentatione tandem in ſalſum tertium, nempè *Pus*, abeant. Omne autem pus eſt ſaporis ſalſi, quatenus nempè generatur ex alcali & acido; album & lacteum verò à præcipitatione ſulphuris maſſæ ſanguineæ; ſoluti ab alcali ejus volatili (quod anteà dabat colorem rubeum) facta per acidum præternaturale, unde, illuſtrante rem Chimia, emergit puris color albus, & tunc mutato nomine *Empyema* dicitur; cujus *duplicem fiendi modum* ſupra inſinuavi.

Duobus ergo modis generatur Empyema: vel *immediatè ex ſanguine* in partis cavum effuſo, corrupto & ſuppurato: vel *mediatè ex ſanguine partem* quandam *priùs inflammante*, hinc apoſtema faciente, cujus pus ex parte in cavum corporis influens, Empyema conſtituit. *Prioris exemplum* ſuggerit vulnus thoracis penetrans cum copioſo ſanguinis interiora verſus influxu, hinc in pus corruptione. *Poſterioris exemplum* dat Pleuritis ſuppurata, cujus pus rupto abſceſſu in thoracem effluit. His modis generatur ſanguinis effuſio in cavitates corporis.

DIAGNOSIS.

Signa cauſarum ipſarum per ſe patent; cognoſcendum ſaltim eſt, an ſanguis grumoſus in quodam loco colligatur? aut etiam pus in quodam loco coerceatur; Cognoſcitur hoc imprimis ex antecedentibus cauſis, nempè læſione externa, & ex ſymptomatibus junctis.

Cavitates autem corporis inſigniores, in quibus ſanguis effuſus corrumpitur, imprimis ſunt tres: vel abdominis, vel pectoris, vel capitis.

In ſpecie ergo 1. *Sanguinem collectum & congrumatum* IN ABDOMINE *hærere*, non rarum eſt, quod fit per vulnera abdominis, in ſpecie contuſione & caſu ab alto. Hoc, præter vulnus penetrans, imprimis oſtendit abdominis *tumor*, hinc inde ſparſus *livor*, primùm per ſuperficiem abdominis, & quaſi plumbea nigredo: poſt ſanguinis effuſi grumeſcentiam & ſuppurationem, *durities* quædam & *reniſus* abdominis ad tactum in ſuperficie abdominis, præſertim in loco, ubi eſt ſanguis grumoſus, non ſimpliciter ex repletione, ſed ex tenſione membranarum peritonæi, quæ quaſi ſpaſmo laborant, horrentibus partibus viventibus cadaver ſanguinis. Ad hoc non rarò ſuperveniunt *lipothymiæ* vagæ, ex conſenſu cum ſtomacho affecto, item virium dejectiones inſignes, *reſpirationes* nonnihil *impeditæ*, & interdum tumor & abſceſſus circa inguina, per quos ſanguis effuſus interdum feliciſſimè evacuatur, & ſimilia ſymptomata.

Quoad 2. IN PECTORE eſſe *collectum ſanguinem* ibique congrumatum & ſuppuratum; monſtrant, præter cauſas antecedentes, inſigniores *reſpirationis læſiones*, *tuſſis* admodum moleſta, *dolores pectoris* varii, imminens & frequens ſyncope, virium proſtratio inſignis, *gravitas* ac pondus circa coſtas nothas, extremorum *frigus*, *febris* plus minus acuta; quæ omninò comprobat modus læſionis; v. g. ſi *quis cadit ab alto*, & frangit coſtas, conſequenter propter ruptionem vaſorum coſtis ſubjectorum neceſſariò ſequitur ſanguinis in pectus effuſio; Item *ſi quis fuerit punctim* aut cæſim *læſus*, mox infra coſtas, ubi ſunt venæ & arteriæ, tunc eſt ſignum effuſi ſanguinis in thoracem, & factę ejuſdem congrumationis, corruptionis, & ſic empyematis.

Denique, quoad 3. IN CAPITE *& ſub calvaria ejuſdem collectum eſſe ſanguinem congrumatum*, monſtrat, præter læſionem externam, *dolor* eius *gravativus*, item *ſenſus* inſignis *pulſationis* in capite hinc inde perceptibilis, propter motum arteriarum impeditum, *oculi* nonnihil ſponte *lachrymantes*, uti *Artic. 15. capit. 1.* de ophthalmia dictum; & *rubor faciei*, ſuperveniunt etiam varia ſymptomata ſtomachi, imprimis vomitus bilioſi, nauſea, ac interdum, ſed rarò, ſingultus &c. quæ pathemata ſi ſuperveniunt læſionibus capitis, ſignum ſunt, ſanguinem in caput eſſe effuſum & grumoſum. Sanguis nunc per os, nunc per nares, nunc per aures, *exitum molitur*, quæ magis ſanguinem intra meninges cerebri effuſum & congrumatum indicant. Quibus ſeptimo vel octavo die accedunt vigiliæ pertinaces, aphonia, & ſimilia, quæ gravius malum portendunt. Interdum ægri obſtupeſcunt, aut brevi poſt læſionem ſtupidi redduntur: Accedunt deniquè cauſæ antecedentes aut valida contuſione cranium affligentes, aut forti inciſione cranium dividentes. *Sanguinem verò intra calvariam effuſum ac congrumatum ſuppurari*, *teſtantur* febris ſuperveniens intenſior, plus minus acuta, pro varietate circunſtantiarum; item ardor in iſta parte, in qua fit ſuppuratio: accedunt inſigniter *præcordiorum anxietates*, *vigiliæ*, & interdum *deliria*, &c. In ſpecie ex *rigore & febri ſuppuratio* ſe manifeſtat.

Hæc ipſa poſteriùs enarrata ſigna etiam oſtendunt ſanguinem in alio loco congrumatum ad ſuppurationem tendere, quia interim *in loco quodam externo*, v. g. ſi ſanguis coagulatus in abdomine hæreat, circa inguina oritur *abſceſſus*, in quo & per quem ſanguis congrumatus & ſuppuratus poſtmodum feliciter evacuatur.

Empyema jam factum ſeu pus collectum facilè ex eo cognoſcitur, quod remittat febris, æſtus ac reliqua ſymptomata, quin potiùs *fluctuatio* quędam *puris* hinc inde percipitur.

Quoad attinet alteram ſpeciem Empyematis: ea eſt, quando abſceſſus ſuppurati ex inflammationibus nati aperiuntur, & ex iis apertis pus in corporis quandam cavitatem effunditur, inter quæ iſtud graviſſimum eſt, quod fit poſt pleuritidem & peripneumoniam ſuppuratam; quæ uti ſunt altioris indaginis, ita & difficilioris cognitionis & curationis.

Cum ergo frequens ſit *Empyema thoracis*, *ex ſuppurata peripneumonia* natum, ſpecialiter probè cognoſcendum eſt; huic loco omnium proponam, ut de reliquis ſimile fieri queat judicium. *Signa ejus*, ſive fiant à vulnere, ſive

ſive inflammatione aut pleuritide (quæ præter ea, quæ pleuritidem ſuppuratam comitantur, ſi materia intra quatuordecim dies ſputo non reiiciatur, vid. HIPPOCRATES *lib. 5. Aphor. 8.*) *Rumpitur* autem Vomica circa vigeſimum, interdum trigeſimum, aut quadrageſimum diem. *Dum verò rumpitur* vomica, rigor fit & febris intenſior ſupervenit: vid. HIPPOCRATES *lib. 5. Aphor. 5.* adeſt *tuſſis continua* & frequens, item obſcura, & quaſi è profundo cavoque producta, *ſonus eſt obſcurus*, quia tota hæc tuſſis actio eſt à diaphragmate, non verò pulmonum: Illud enim gravatur ab incumbente pure. Porrò inter tuſſiendum ſentiunt ægri in cavo pectoris *concuſſionem* aliquam & fluiditatem, ac imprimis in eo thoracis medio, ubi eſt pus effuſum, quia materia diaphragmati incumbens, per tuſſim agitata & ſublata, denuò recedit, adeò ut ſæpe nihil excernatur; *In progreſſu* verò poſt multos demum tuſſiendi conatus materia plus minus purulenta excernitur, & tandem etiam aliquid ſanioſi. Febris adeſt, quæ in principio magis acuta eſſe videtur, in progreſſu verò mitior & *lenta* magis redditur, ad hecticarum ferè naturam accedens, quæ veſperi præſertim exacerbatur, & circa noctem vehementior eſt, *Reſpiratio* ſemper eſt gravis ac difficilis, unà cum ſenſu gravativo pectoris, quando Patientes ſtant aut ſedent. Si verò decumbunt, in ſpecie in dorſo ſentiunt aliqualem *fluctuationem*, & decumbendo optimè ſe habent, & ſine moleſtia ferè reſpirant. Quando verò inclinant, v. g. calceos aut ſolvere aut ligare volunt, videntur *ſuffocari*; hinc enim à pondere puris incumbentis diaphragmati, & pulmones inundantis, diaphragmatis motus ferè antrorſum verſus impeditur. *Anxietates* ſubinde vexant, ſuperveniunt interdum palpitationes cordis, item *ſudores colliquativi nocturni*; ulterius ſentiunt frequentiſſimè evaporationes ex pectoris cavo ad os adſcēdentes inſtar aquæ calidæ, ac in ſpecie *mala* è regione partis affectæ ſubinde phlogoſi quadam, nunc apparente, nunc tranſeunte, *nubet*, ita ut quando empyema ſiniſtrum latus occupat, mala quoque ſiniſtra phlogoſin patitur. Tandem in ulteriori mali progreſſu percipiunt frequenter ſaporem quendam terrum, cinereum, & quaſi putridum continuò in ore. *In pulſu* talium hoc eſt ſingulare, quod creberrimis vicibus in una aut altera pulſatione intermittat, idque in ſpecie, ſi tangatur in carpo lateris affecti, in altero carpo pulſu ſubinde ſe ritè habente; ita ut intra quatuor pulſationes ſemel penitus ceſſet, quod etiam in pleuriticis fit gravioribus. Puſtulæ in thorace erumpunt cum reliquis phthiſeos aut tabis phænomenis; vid. *Sect. 5. aph. 15. Prognoſt. Tex. 16. § 11. 12.* Ac denique, ſi in dextro latere eſt *Empyema*, tunc decumbentes in eodem benè habent; Sin verò decumbunt in ſiniſtro latere, male habent, & contra. Tumor intercoſtalis mollior comparet, vid. PLATERUS *Obſ. p.* 734. aut potiùs, annotante RIVERIO *Prax. lib. 7. cap. 4.* latus affectum tumorem œdematoſum monſtrat à tenuioris materiæ aliquali tranſudatione. Plura videbitis in HIPPOCRATE *Progn. 16. §. 6. 7.* &c.

PROGNOSIS.

PROGNOSIS *variat* in his affectibus pro quantitate ſanguinis effuſi, & pro qualitate loci in quem effuſus eſt; quod etiam intelligendum eſt de pure. Nam ſanguinem collectum, plus minus congrumatum ſubitò evacuari; aut ſi hoc non citò fiat, ſuppuratum facilè per vias naturæ conſuetas, vel per factum & apertum quovis in loco abſceſſum excerni, optimum eſt. Si hoc non fiat periculoſum eſt; nam ex pure retento interdum gangræna & partium corruptio lethalis infertur.

Caſui ab alto, percuſſionibus & læſionibus capitis ſi ſuperveniunt vomitus, funeſtum eſt ſignum; innuit enim gravem læſionem cerebri, cranii & meningum, & niſi tempeſtivè inſtituatur Trepanatio, mors ſequitur.

Febres interdum periculoſæ his affectibus ſuperveniunt, interdum ulcera internarum partium, adeoque phthiſis & tabes accedunt, interdum gangrænæ & conſequenter mors ſequuntur.

Ac in ſpecie *Empyema pectoris*, utplurimum ex læſione pulmonum, niſi maturè curetur, phthiſin pulmonalem & tabem infert; ſi verò ſanguis in cavitatem abdominis effuſus ſuppuretur, frequenter apoſtemata circa inguina infert, eaque ſalutariter.

Sanguis in capite infra cranium collectus eſt malum peracutum, & utplurimum lethale, quia citiùs ægrum morti tradit, antequam ad ſuppurationem veniat, proin eò maturè exitus procuretur.

Urinæ rubræ turbidæ cum ſedimento multo in lateribus matulæ, indicant communiter læſionem viſceris cujuſdam interni, præprimis à cauſa externa, à verbere, vel caſu; huic natura malum à bono ſegregat, & pro levamine ægri inſtituit. Præcipuè autem illud ſedimentum in lateribus indicat pinguedinem renalem diſſolutam, & cum urina excretam.

(*Tunc temporis Dn. D.* ETTMULLERUS *nobis monſtrabat urinam talem civis cujuſdam Lipſienſis, ab ictu fortiori læſi.*)

PROGNOSIN *in empyemate pectoris* HIPPOCRATES *text. 17. §. 9. 10. &c.* innuit, *evaſuros ſcilicet, quos febris aut ruptura deſerit, qui cibum citiùs appetunt, non amplius ſitiunt, nec diarrhœa laborant, & pus leve, album, & æquale exſpuunt; è contra morituros, quibus ſymptomata illa permanent, aut recrudeſcunt, cum puris flavi, viridis, lividi, fœtidi, viſcidi & ſpumoſi exſpuitione: quibus accedit dyſpnœia major minorve, quorum illa ob puris copiam celeriter ſuffocat; hæc ſalutem promittit; Item ſect. 5. aphor. 15. ſi empyema intra quadraginta dies, & noctes ſputando, aut alia ratione,* v. g. per urinam, *non expurgetur, in tabem degenerat.*

Suppuratio, quæ utramque thoracis partem occupat, periculoſior eſt, quàm quæ unicam.

Quibus robuſtis viribus pus per alvum aut vias urinarias copioſè excernitur, evadunt.

Quicunque ſuppurati uruntur aut ſecantur, ſi pus purum & album fluat, evadunt; ſecus quibus ſubcruentum, fœtidum, &c. vid. HIPPOCRATES *lib. 7. aphor. 45.* item quorum pus ſpecillum argenteum velut ignis tingit: vid. WILLISIUS *Pharm. Rat. P. 2. pag.* 193.

CURA.

In CURA *conſiderandus* eſt ſanguis effuſus, & poſtmodum pus ex eo genitum. Sanguinem effuſum & congrumatum quod attinet, ſive illud ſit à vulnere, ſive caſu ab alto acciderit, eò primariò eſt incumbendum, ut

1. Sanguinis grumi reſolvantur. Et hinc
2. Per convenientes vias quantocyus evacuentur.
3. Quodſi ſanguis effuſus vel diſſolvi ante ſuppurationem commodeque evacuari nequeat; ſuppuratio promovenda, & febris adjuncta tunc nonnihil mitiganda eſt; ac tandem enatum pus evacuandum.
4. Pus factum per debitas vias quantocyus evacuandum.
5. Læſio partis à pure curanda, & in integrum reſtituenda, quod in omni empyemate æqualiter obtinet.

Viæ iſtæ convenientes, per quas tàm ſanguis grumoſus, quàm pus exinde genitum, ex corporis cavitatibus evacuatur, ſunt eæ, ad quas vel ſponte vergit *natura*, & monſtratur nobis imprimis à loco, in quo ſanguis congrumatus hæret, quando interdum evacuatur per vias conſuetas, *alvum, ſudorem, urinam*, interdum per alia loca, vel quas docet ars per vias inconſuetas arte Chirurgica factas, dum ſanguis in cavitatibus collectus, vel grumoſus, vel omnes exinde genitæ purulentiæ, optimè evacuantur earum *perforationes*, v. g. ſi in abdomine hæreat ſanguis vel pus, facta debita *paracenteſi*, aut vulneris majori dilatatione, ſi punctim factum eſt illud, dictis via aperienda, vel alio modo infra umbilicum cum lancetta vel ſcalpello fiat apertura. *Thoracis apertio*, ſeu intra quintam vel ſextam coſtam (à ſupremis numerando) ſectio, optimè evacuat ſanguinem & empyema thoracis. Ac *denique*, ſi facienda apertio *in capite*, optimum remedium eſt ejus *Trepanatio* ſeu cranii perforatio. Hi ſanè modi ſunt optimi, qui citò & tutò ſatis curant, modò, quoad legitimum uſum, maturè inſtituantur hæ operationes chirurgicæ, & temporis habeatur ratio, & non perverſo noſtro more, aut nunquam, aut tardè nimis inſtituantur, quando vel vires ſunt proſtratæ, vel ſanguis jam tum firmiter congrumatus eſt, vel quando pus ita eſt alteratum, ut commodè evacuari neq; quin potiùs, quò celeriùs inſtituuntur tales operationes & perforationes, eò promptior & optatior eſt ſucceſſus: de quibus tamen cautelis & requiſitis aliis videantur rerum chirurgicarum Scriptores, in ſpecie SCULTETUS *in Armam. Chirurg.* HORNIUS *in Microtechne*, & imprimis THOMAS FIENUS *in lib. 12.*

Chirur-

Chirurgia, ubi inſignes operationes deſcribuntur, ac denique GUILLEMEAU, *Gallus*, *de Operat. Chirurgicis*.

Quod ſi verò mediis Pharmaceuticis agendum ſit poſt caſum ab alto, vel etiam alio caſu, pro ſanguine plus minus grumoſo, in quodam corporis loco exiſtente, diſſolvendo & diſſoluto evacuando, ſubinde neceſſe eſt, ut in gravioribus vulneribus & his ſupervenientibus ſtagnationibus & extravaſationibus ſanguinis, in primo principio venæ ſectio inſtituatur, inque in ſpecie aut in corpore plethorico, aut ebrio, aut ſubjecto, cujus ſanguis aliàs eſt aptus ad ſuſcipendas turgeſcentias febriles. His in caſibus convenientiſſima eſt ſanguinis miſſio ad certum pondus, pro circumſtantiarum ratione, ut ita imminuatur aliqualiter ſanguinis quantum, & impetus ejus per vaſa ſe effundens impediatur, ne in vaſis uberiùs turgeſcens, confertim nimis, & nimis copioſè per vias læſum in corporis cavitatem irrumpat; obſervando tamen ſemper circumſtantias & regulas revulſionum quoad locum venæ ſectionis, in quem influit ſanguis, ut nempè in contrario ſeu oppoſito loco vena ſecetur vel aperiatur: v.g. dum ſuſpicio eſt ſanguinem fluere *in abdomen*, aut per inferiora thoracis vaſa in thoracem, ſecetur in brachio; ſin verò ex ſuperioribus thoracis vaſis, ſecetur in pede; *ſin in capite*, venæ ſectio brachii ferè ſufficit.

Facta vel omiſſa venæ apertione maturè ſanguis omnis grumoſus reſolvendus eſt; & reſolutus, uti dixi, vel ductu naturæ per convenientes vias *evacuandus*, vel per meatus arte apertos arte exauriendus. *Reſolvunt grumoſum ſanguinem* omnia ea, quæ abſorbent acidum plus minus, qualia ſunt *vulneraria* plurima ratione alcali plus minus occulti, vi cujus abſorbendi acidi ceſſat coagulatio. Equidem latus campus horum patet, quæ inter in ſpecie eminent rubia tinctorum, & hinc artificiale illud tinctoribus uſuale paratum, Germ. *Crapp*, quod in ſpecie aceto ebullitum & potum egregiè diſſolvit grumos: e. g.

℞. *Rad. rubiæ tinct. præp.* ℥ß.
Ebull. in ſ. q. *aceti*:
Colat. capiatur pro duabus doſibus.
D. S.
Potio diſſolvens pro duabus doſibus.

Æger in lecto ſe probè contegat, ſudoremque expectet.

Sic quoque laudanda ſunt radix tormentillæ, bardanæ, ſymphyti majoris, biſtortæ, caryophyllatæ, polygonati, ſcabioſa, abſinthium, abrotanum, hypericum, *bellis minor*, quam ſingulariter tanquam ſecretum commendat HARTMANNUS; chærefolium, carduus benedictus fœniculum, hyſſopus, & in ſpecie hedera terreſtris; item ſabina, verbaſcum, geranium Robertianum cum vino decoctum, ſuccus geranii, arnica, de cujus uſu egregio vid. *Miſc. A. N. C. Ann.* 9. *Obſ.* 2. nempè radix ejus, folia & flores à pug.j. ad ij. in robuſtis decoquuntur in cereviſia, decoctum calidè propinatur imperando ſudorem; ſemen cardui Benedicti & Mariæ, Cherefolii, hiperici, &c. item conveniunt Rhabarbarum, radix Angelicæ, vincetoxici, pimpinellæ, ariſtolochiæ rotundæ, aquæ horum ſimplicium, in ſpecie chærefolii, ſcabioſæ, alkekengi & cinnamomi, ſyrupus acetoſitatis citri, ſcabioſæ, hyſſopi, &c. Reliquis tamen omnibus palmam præfert acetum vini, in quo lapilli cancrorum ſunt ſoluti, ubi evadet liquor urinoſus egregiè diureticus & ſudoriferus, qui ſanguinem congrumatum diſſolvit, & diſſolutam per convenientes vias evacuat. Huc pertinet *ſperma ceti* à ʒß. ad ʒj. in cereviſia vel alio vehiculo calido propinandum, quod nobiliſſimum & expertiſſimum eſt remedium & mirabilis efficaciæ; in ſpecie ſi ſanguis congrumatus ſit in pectore, cum reſpiratione difficili, expectorationem promovet: Vid. *Diſſ. de Sperm. ceti cap.* 2. §. 8. Porrò caſtoreum, *ſanguis hirci* ſecundùm HELMONTIUM *Tr. Pleura Furens*, ritè collectus ad ʒj. propinatus. *Mumia* ad ʒj. hìc etiam communiter laudatur, ſed nihil valet, quia non habemus genuinam; Vulgaris enim eſt liquamen ex corporibus bitumine & aſphalto conditis, unde tutiùs ab eo abſtinemus, deficiente genuina. Hiſce adduntur Bezoar Orientale, lapilli cancrorum, lapides percarum, carpionum, bovini è felle, album græcum, dens apri cum aceto, corallia rubra, & marina quæcunque ſeu ex piſcibus parata, egregia ſunt, maxilla lucii piſcis, ſuccinum album præparatum, carbones tiliæ ad ʒj. vel ʒij. in aqua chærefolii propinati commendantur ab HARTMANNO, oſteocolla cum aceto deſtillato propinata, marga Saxorum, terra Hibernica, terra ſigillata, bolus Armena, terebinthina, fuligo; vel pulvis factus ex carbonibus tiliæ, lapillis cancrorum, & herba cherefolii, cujus ʒj. datur in aceto. Hinc pulvis Auguſtanorum ad caſum in aceto vini, vel deſtillato, ſpecies diamumiæ Mynſichti, ſtercus paſſeris in aceto diſſolutum & propinatum, &c. in ſanguine concreto ſunt ſingulares. Item his adnumeratur *pinguedo humana* & canina, quæ ab ʒß. ad ʒj. liquefacta, & in potu cereviſiæ aſſumpta, eſt egregia in caſu ab alto; item antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale, & reliqua conſueta ſulphurea antimonialia fixa, &c. acidum plus minus abſorbentia; eſſentia myrrhæ, florum hyperici, in ſpecie eſſentiæ quæcunque vulnerariæ, tinctura, ſuccus & extractum florum bellidis, tinctura corallorum Mynſichti, ſpiritus theriacalis camphoratus, ſpiritus tartari, liquor cornu cervi ſuccinatus, mixtura ſimplex, tinctura bezoardica, & ſimilia, quæ in genere ad ſanguinis grumos, adeoque in caſu ab alto in caſibus chirurgicis poſt vulnera adhibentur.

Cæterùm in propinandis his remediis contra caſum ab alto, ſeu contra ſanguinis grumos reſolvendos, ſive cauſa externa ſive interna occaſionem dederit malo, obſervetur neceſſariò hæc *cautela*: ut nempè cum his ſanguinis grumos reſolventibus ſemper talia miſceantur, quæ ſanguinem congrumatum reſolutum ſimul per convenientes vias evacuare queant, adeoque ſimul, vel ut alvus laxior, vel urina aut ſudor uberiùs fluant, opera danda eſt; quid enim confert, ut diſſolutus cruor in corpore hęreat? Unde ſi ſanguis diſſolutus hæreat in abdomine, aut locis alvo vicinis, & adfuerit hujus inclinatio ad ſeceſſum, aut natura per alvum ejicere inclinet, ſimul laxantia remediis iſtis, v. g. folia ſennę vel, quod melius, Rhabarbarum, aliaque ſimilia blanda abſtergentia addenda erunt; nam & ipſum Rhabarbarum, ſimul ſanguinem reſolvit: e. g.

℞. *Herbæ Chærefol.* M. j.
Rhabarb elect. ʒij.
Fol. Senn. ſine ſtipt. ʒj. vel ʒiß.
Sal. tartari ℈j.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* leniter.
Colat. adde
Lapill. cancr. præp. ʒj.
Sperm. ceti ʒß. ad ℈ii.
Pulv. contra caſ. Aug. ℈ii. ad ʒß.
Syr. ſcabioſ. q. ſ. pro edulcoratione,
Miſc. pro bina doſi.

Idque quando ſimul blandè evacuandum eſt per inferiora.

D. S.
Potio reſolvent bene agitanda pro duabus vicibus.

℞. *Herbæ Chærefol.* M. i.
Sal. tartari ℈ii. ad ʒß.
Coqu. in ſ. q. *aquæ*:
Colatur, infunde per noctem
Rhabarb. elect. ʒij.
Fol. ſenn. ſine ſtipt. ʒiß.
Mane exprime, & adde
Lapill. cancr. præp. ℈ij.
Pulv. contr. caſ. Aug. ʒß.
Syr. ſcabioſ. q. ſ. pro grato ſapore.
M. detur pro duabus doſibus.
D. S.
ut ſupra.

℞. *Decoct. Chærefol.* aut, quod melius, *heder. terreſtr.* ℔j.
Infunde huic tepido adhuc per noctem in loco calido
Rhabarb. elect. ʒj.
Fol. ſenn. ſine ſtipt. ʒß.
Sal. tartari ʒß.
Mane adde expreſſioni
Lapill. cancr. præp. ʒj. vel ʒiß.
Pulv. contr. caſ. ʒß. ad ʒiß.
Syr. heder. terr. q. ſ. pro grato ſapore.
M. D. S.
Potio diſſolvens pro aliquot vicibus.

De hoc ſubinde ęger capiat hauſtum; ita enim ſanguis ſolvitur, & per inferiora excernitur.

Si verò in pectore, vel locis vicinis & remotioribus ſanguis congrumatus hęreat, & natura inclinet evacuare per urinam, Diuretica ſunt addenda, quę ſanguinem reſolutum per vias urinarias amandent. Sin ad ſudorem natura ęgri vergat, & in partibus aut vaſis magis exterioribus hęreat ſanguis, tunc ſudorifera pręſertim ſunt optima, quo reſolutus ita ſanguis extramittatur.

Facit huc etiam egregia Cura LINDANI, qui curavit aliquando

aliquando fabrum quendam lignarium, è ſummo tecto decidentem, dum ipſi ædes ædificaret, & duas coſtas frangentem, ſimulque ſanguinem multum exſpuentem cum ſuffocationis metu, unde collegit, ſanguinem in ipſum cavum pectoris effuſum eſſe. Paravit ergo Decoctum ex braſſica rubra, artemiſia, conſolida Saracenica, & floribus bellidis minoris: cui *Decocto* infudit aliquid Rhabarbari, & hinc poſt Infuſionem addidit aliquid *ſpermatis ceti*: tunc ſumſit ſeorſim *lapillos cancrorum*, & illis ad eminentiam transverſi digiti affudit *acetum vini*, & cùm fervor deferbuiſſet, dedit aceti hujus benè agitati cochlear unum, & miſcuit cum unciis quatuor vel quinque prioris Decocti, & ita hauriendum dedit, ex quo potu ſanguinem congrumatum antea, poſteà reſolutum protinus mejere cœpit, & quidem integras matulas, cum magno levamine, & tertio die continuato potu venit viſum, quid agerent cæteri operarii: Vid. *Comment. in Prax. Chymiatr. Hartmanni*.

Ac ſanè potiùs præſtat à *Diureticis* incipere; in fine autem non incommodum eſt, aliquod *ſudoriferum* ſubnectere. Adeoque convenit in dictis caſibus *Mixtura polychreſta ex lapidibus cancrorum cum aceto deſtillato*, Diaphoretica & Diuretica, e. g. confici poſſunt tales formulæ:

℞. *Lapill. canc. præp.* ʒ ß.
Acet. vin. ℥ j.
M. D. S.
Mixtura reſolvens pro una vice.

℞. *Lapill. cancr. præp.*
Sperm. ceti,
Sang. hircin. legitimè coll. vel *antimonii diaphor.* à ℈ j. ad ʒ ß.
M. pro 2. doſibus in aceto aſſumendis:
D. S.
Pulvis diſſolvens.

℞. *Sang. hircin. præp. ſecundùm Helmont.* ʒ j.
Terræ ſigill. vel *marg. Saxor.*
Antimonii diaphor. ana ʒ ß.
M. Div. in 2. part. æqu.
D. S. ut *ſupra*.

Vel præſcribatur talis *pulvis contra caſum ab alto*.
℞. *Lapill. cancr. præp.* ʒ j.
(cum aceto fiunt magis diuretici)
Rhabarb. el.
Sperm. ceti,
Caſtor. vel *Myrrhæ*,
Sang. hirci leg. præp. ana ʒ ß.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis diſſolvens pro aliquot vicibus.

Doſis ʒ j. in *decocto chærefolii* vel *fœniculi*. Item
℞. *Lapill. cancr. præp.*
Oſteocoll. præp. ana ʒ j.
Nuc. moſchat. ʒ ß.
M. D. S.
Pulvis conſolidans.

Aliàs convenienter etiam pro ſcopo ſudorifero & diuretico præſcribuntur Potiones, *ſupra Art. 1. Cap. 1.* ubi de *Inflammatione in genere* commendatæ, vel Mixtura polychreſta SYLVII, quæ eſt:

℞. *Aquæ flor. papav. errat.*
Scabioſ. ana ℥ i ß.
Spiritus theriac. camph. ʒ iij. ad ʒ vj.
Acet. vini ℥ ß. ad ℥ vj.
Lapill. cancr. præp. ʒ j. vel *horum & maxill. Lucii piſcis* ana ʒ ß.
Syr. flor. Pap. errat. vel *ſcabioſ.* ʒ iij.
Miſceantur.

Capiatur cochleatim.
℞. *Aquæ Menth.* vel *ſcabioſ.*
Cherefol. ana ℥ i ß.
Acet. vini ſimpl. deſtillat. ℥ j.
Corall. rub. præp. ℈ j.
Lapill. cancr. præp. ℈ j.
Laud. opiat. gr. ii. vel iij.
Syr. card. bened. ʒ vj. vel ℥ j.
M. D. S.
Mixtura diſſolvens cochleatim ſumenda.

Hæc eſt Potio generalis; uſurpari poteſt cochlear unum; vel pro binis aut tribus doſibus, & partim per ſudorem, partim per urinam operatur.

Notandum: Quando hæc miſcentur, fieri effervescentiam, & ita ex his prodire concretum novum.

Vel
℞. *Aquæ ceraſ. nigr.*
Lil. convall.
Meliſſ. ana ℥ j.
Acet. Rutac. ʒ vj.
Lapill. cancr. præp. ʒ j.
Cinn. antimonii ℈ j.
Sal volat. ſuccin. gr. xij.
Syr. flor. tunic. ʒ vj.
M. pro aliquot doſibus.
D. S.
Potio reſolvens pro 3. doſibus.

Item juxta Clyſmata repetita etiam:
℞. *Aquæ cherefol.* ℥ j.
Ceraſ. nigr.
Lil. convall. ana ʒ vj.
Eſſ. hyperici ʒ ß.
Spiritus ſal. ammoniaci ʒ j.
Lapill. cancr. præp. ʒ ß.
Syr. de beton. ʒ j.
M. D. S. *ut ſupra*.

Capiatur cochleatim.
℞. *Aquæ menthæ*,
Cherefol. ana ℥ i ß.
Acet. vini ℥ i.
Lapill. cancr. præp. ʒ ß.
Corall. rub. præp. ℈ j.
Cinnab. antimonii ʒ ß.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. card. bened. ʒ vj.
M. pro 3. doſibus.
D. S. ut *ſupra*.

℞. *Aquæ Cherefol.* ℥ ii. vel iij.
Acet. vini ʒ iij. ʒ vj. ad ℥ j.
Lapill. cancr. præp. ℈ ij. ad ʒ j.
Terræ Lemn. vel *Corall. rubr. præp.* vel *antimonii diaphor.* ℈ j.
Syr. hederæ terreſtr. vel *de beton.* vel *card. ben.* ʒ ij. ad ʒ vj. M. S.
Potio alterativa.

Capiatur pro duabus doſibus, vel cochleatim.

Quodſi caput ſimul læſum fuerit, & metus adſit convulſionum, in his caſibus loco coralliorum ℈ j. vel ʒ ß. *cinnabaris antimonii* addi poteſt commodè, quæ utiliſſima eſt, ſi ſudet confertim æger: Vel

℞. *Lapill. cancr. præp.* ʒ j.
Antimonii diaphor. ℈ j.
Myrrh. el. gr. xij.
M. pro 2. doſibus.
poſſunt etiam gr. ii. *laudani opiati* addi:
D. S.
Pulvis caput confortans.

Si gravius ſit malum, neceſſe erit, ut præſcribatur Decoctum vulnerarium, cui addi poteſt mixtura ex lapillis cancrorum cum aceto parata.

In victu æger utatur crebriùs cherefolio minutim inciſo in juſculis pro multiplici ſcopo.

Sanguis ita extravaſatus ſuppuratur & fit Empyema. EMPYEMA *verò quod attinet* EJUSQUE CURAM, ſive quando pus factum eſt, & in cavitate quadam fluctuat & ſtagnat, præſertim THORACIS, tribus ſcopis abſolvenda venit:

1. Ante omnia evacuatio puris, ſive mediatè ſive immediatè, per convenientes vias eſt neceſſaria.
2. Dum hoc fit, ſimul *acrimonia ejus noxia corrigenda* ſeu temperanda.
3. *Læſio partis* vel à pure vel ab abſceſſu *inducta*, debitis remediis *reſtituenda*: id quod in quolibet obſervandum eſt empyemate.

Cum verò præ cæteris empyemata thoracis ſint frequentia, hujus curationem proponemus, ubi quæ de hoc dicuntur, de aliis ſimul intelligenda ſunt.

Pro primo ſcopo eadem obſervanda ſunt, quæ *ſuprà in caſu ab alto* pro ſanguine grumoſo diſſolvendo, nempe per convenientes vias inſtituenda venit puris evacuatio. Viæ evacuationi puris dicatæ, pro varietate partium & ipſæ variant, ſuntque vel *naturales*, vel *artificiales*. *Illæ*, quibus *natura* molitur evacuationes, & quæ ſubinde per varia loca inimitabili arte purulentias evacuat; ut dum v. g. Pleuriticorum, vel alias in thorace ſuppuratorum purulentias, nunc per *urinas*, nunc per *alvum*, nunc frequentiſſimè per *ſputum* evacuat,

evacuat, imò *per purulentam in toto corpore ſcabiem* (de quo *vid. Miſcellan. A. N. C. Ann. 2. Obſervat. 146. pag. 230.*) ſolvi obſervatum fuit. Sanè *pus Empyici* per *urinam* excretum cum dolore quaſi nephritico & ſtranguria refert HORSTIUS *lib. 3. Obſervat.* 10 ſimile *videb. apud* PANAROLLUM, item BORELLUM *Cent. 1. Obſ.* 17. & RHODIUM *Cent. 2. Obſ. 13. & 15.* SCHENCKIUM *Obſ. pag. 243 & 252.* Ipſemet *curavi mulierem* gravi pleuritide correptam, cui ſuppuratæ ſupervenit fœtidiſſima materiæ purulentæ urina, qua per decem vel pluries dies continuante cum ſenſibili allevatione ipſa ſanabatur. *Præcavebam ſimul phthiſin ac tabem* per pulveres ex antihectico Poterii, myrrha, lapillis cancrorum, antimonio diaphoretico, balſamo ſulphuris terebinthinato, &c. Elixyr proprietatis raro propinabam, quia hoc ſemper alvi fluxum ſiſtebat, ut neceſſe eſſet, eam denuò provocare clyſmate. Sicut jam *ſuprà Artic. 10. & 11. capit. 1.* hujuſmodi variæ excretiones *circa hepatis & lienis abſceſſus* inſinuatæ fuerunt. Facit huc quod refert HILDANUS *Centur. 3. Hiſtor. 39.* nempe ulcus diuturnum in brachio ex ictu ſclopeti, quod quia per *urinam* pus excernebatur, ulcus ſiccabatur; quamprimùm verò ulcus recenter fluebat, tum patiens rurſus urinas laudabiles nullo pure permiſtas reddebat. *Per quas vias materia empyematis in pectore v. g. deferatur ad urinam, aut alvum, aut etiam ad os pro exſpuitione*, plures Autores litigant: Conf. SENNERTUS *lib. 2. Prax. ubi de Pleuritide Quæſt. 3.*, WILLIS *Pharm. Rational. Part. 2. pag. 150. & 201. Miſcellan. A. N. C. Ann. 3. Obſ. 213. pag. 393. & Ann. 6. Obſ. 41. pag. 75.* His in caſibus, ſi moliatur aliquid natura, ſemper miniſter ejus eſt Medicus, dum, quò illam vergere videt, eò ſimul motum illius promoveat: v. g. quando in pleuritide ſuppurata redditur urina purulenta, dentur Diuretica; ſin verò in empyemate pectoris diarrhœa purulenta appareat, alvum ſtimulantia & laxantia; ſi natura inclinet ad os mediante tuſſi, propinentur vomitoria vel blandè Temperata, Expectorantia vulgò dicta; *ſi verò rupto abſceſſu & collecto jam Empyemate* pectoris, naturam nil moliri obſervat, pro copia puris, dum vires adhuc conſtant, evacuanda ſimiliter Vomitus convenit, cujus inſignes utilitates pluribus PISO *de Colluvie ſeroſa* declarat; quippe qui mirabiliter contenta & pectoribus purulenta evacuat, ita ut unicus vomitus plus excernat, quàm ſeptem diebus tuſſi rejicitur; modò abſit periculum ſputi ſanguinis, in quo caſu Medicus horreat vomitaria; contra ſi illud abſit, tutò ſuadeat vomitum. Quodſi tamen, ſub metu licet ſputi cruenti, natura inclinet evacuare per os, ſubſtituat Medicus fauces lubricitantia & expectorantia; hinc *ſputum* imprimis promovendum, ut hujus medio, ceu per proximas vias, modumque magis ordinarium puris, fiat evacuatio. Pro quibus ſcopis convenit ſecretum Freitagii ad Aſthma, *Artic. 1. Capit. 2. Section. 14* deſcriptum; item Nicotiana eſt egregia, cujus uſum *ſuprà l. a.* ex FERDINANDO declaravi.

In ſputo hoc promovendo habenda ſimul ratio qualitatum materiæ purulentæ evacuandæ: quæ *quò acrior* fuerit, ac tenuior, eò magis *temperantia*, ſimul uſurpanda ſunt; *quod ſi verò non acre, ſed craſſius* ſit pus evacuandum, *incidentia* & *abſtergentia* magis in uſum vocanda. In ſpecie *mel* & ex eo paratum *hydromel* ſeu *aqua mulſa*, *oxymel ſquilliticum*, &c. *inter expectorantia primatum ducunt*: in qua *mulſa hyſſopus*, *ſcabioſa*, *parietaria*, *helenium*, *Iris* Florentina, *marrubium*, *liquiritia*, *jujubæ*, *paſſulæ*, &c. pro indicantium varietate ſimul incoqui & propinari poſſunt, ſicut etiam decoctum ex ſcordio & ſcabioſa tota, cum oxymelle ſquillitico edulcoratum, & calidè hauſtum, egregiè convenit: Vel fiat *mixtura* expectorans.

℞. *Aquæ hyſſop.* ℥iij.
Aſthmat. ℥iij.
Oxy. ſquillit. ʒvj.
Syr. Nicotian. ℥ß.
Emetic. ℥iß.
M. D. S.
Mixtura expectorans cochleatim.

Capiatur pro lubitu.

Artificiales viæ pro evacuando pure ſunt PARACENTESIS, quæ ubi *priores* illæ *naturales* vel non ſuffecerint, vel ſuffecturas ſuſcipio eſt, *in tempore* inſtitui poteſt. Vid. SYLVIUS *lib. Prax. c. 20. §. 18. In tempore dico*; ut quando natura *empyema* non expurgat per *urinam*, ſtatim inſtituenda *paracenteſis*, ne pus in ſaniem convertatur, nec vires

frangantur, aut pulmo à ſanie corrumpatur. Fonticuli etiam à quibuſdam intra coſtas inuruntur: VOLCAMERUS *in M. A. N. C. Ann. 9. & 10. Obſ. 19. in ſchol.* mentionem facit *Emplaſtri Norimbergenſis Ebrnſingeri*, ſeu potiùs *Galeni*, cujus in educendo pure in abdominis cavitate contento vires inſignes expertus eſt, adjunctis intus potionibus traumaticis.

Pro ſecundo verò ſcopo, quæ *acrimonia puris & ejus noxam corrigunt*, h. e. ut aliàs dicunt, ulcus *abſtergunt & mundificant*, optima ſunt *ſulphurea* remedia, pinguedine ſua quodcunque acre, in ſpecie pus ſalſum, temperantia; & *balſamica* quaſi ſua vi læſionem partium à pure oriundam corrigentia ac præcaventia, & ulteriorem progreſſum *apoſtematis* & *puris* inhibentia; & ſanè ſulphurea optima ſunt in omnibus empyematum purulentiis temperandis. Talia ſunt *ſulphur* & *antimonialia fixa*, ut flores ſulphuris, antimonium diaphoreticum, antihecticum Poterii, Bezoardica mineralia, myrrha, pulvis pectoralis Lindani cum antimonio diaphoretico, balſamus Peruvianus, balſamum ſulphuris.

Ea verò, quæ læſionem partis poſt abſceſſum ſuppuratum & empyema *reſtituunt*, & eam quaſi conſolidant, ſunt *vulneraria*: quæ inter eminet *hedera terreſtris*, quæ nobile ſimplex eſt, imprimis in empyemate pectoris poſt pleuropneumoniam ſuppuratam orto: ſic pertinet huc *ſcabioſa* & *chærefolium*; quod Trifolium ſimplicium, ut ita dicam, in viſcerum leſionibus ex empyemate contractis multum valet: item *lignorum* & *radicum* ſudoriferarum *Decocta*, in ſpecie ligni Saſſafras, radicis chinæ & ligni guajaci, quæ hic ſunt optima, partim purulentias corrigunt, partim labem partibus inductam corrigunt: vid. ARCÆUS *cap. de Capitis Vulner.* & SYLVIUS *Prax. lib. 1. cap. 24. §. 22. pag. 196.*

Cæterùm dum hi tres ſcopi intenduntur, obſervandum, ut ſemper ſimul habeatur ratio (1.) *puris*, ut hoc vel priùs vel ſimul evacuetur, adeòque cum vulnerariis pus promoventia adhibenda erunt: (2.) *Adjunctæ febris*, ne hæc plus minus intenſa magis intendatur; Nam ſemper conjuncta eſt febris lenta, plus minus ad Hecticam inclinans. Hinc præmiſſa puris evacuatione quacunque,

℞. *Aquæ Hyſſop.*
Scabioſ. an ℥iß.
Fl. ſulphuris ʒß.
Antimon. diaphor. ℈j.
Bezoard Jovial. ℈ß.
Syr. de Nicotian. vel *Hyſſop.* ℥j.
M. f. Potio
D. S.
Mixtura mundificans cochleatim.

Uſurpatur vel pro duabus doſibus vel cochleatim ad corrigendam partim purulentiam in empyemate, partim ad corrigendam noxam à pure inductam partibus: cui ſi intenſior fuerit febris, ſimul nonnihil ſpiritus nitri dulcis addi poterit.

Vel

℞. *Aquæ papav. errat.* ℥iij.
Acet. deſtillat. vini ℥iij. ʒß. ad ʒvj.
Lapill. cancr. præp. ʒj.
Antimonii diaphor. ʒß.
Syr. flor. papav. errat. ʒvj.
M. S.
ut *antea*.

Capiatur cochleatim, præprimis tempore æſtus.

Vel

℞. *Amygd. dulc. ambroſ.* ℥iij.
Sem. melon.
Papav. alb an. ℥iß.
cum ſ. q. *aquæ papav. errat.* f. Emulſio:
Cui adde
Maxill. lucii piſc. ʒß.
Antimonii diaphor. vel *Antibect. Pot.* ℈j.
Edulcoretur cum pauco *ſaccharo*:
D. S.
Emulſio mundificans.

Capiatur ſæpiùs, & quando placuerit, imprimis in æſtu.

℞. *Conſ. roſar. rub.* ℥ij.
Elect. diaſcord. Frac. ℥ij.
Conf. Alcherm. ʒj.
Corall. rub. præp. ℈ij.
Antibect. Poter. ʒß.
Syr. borrag. vel *flor. tunicæ*, vel *roſar. rub.* q. ſ.

M. f. Electuarium,

De quo uſurpetur ter in die, manè, à meridie, & veſperi, quantitas caſtaneæ vel nucis juglandis.

Nec inelegans eſt *liquor betulæ recens collectus*, ſæpius in die, etiam in ipſa febre, hauſtus, tam ſolus, quàm cum potu ordinario miſtus; vel in menſura una *potus ordinarii* diſſolvantur ℥ij. vel ℥iij. *Gelatinæ cornu Cervi*, vel *raſuræ oſſium bovinorum*, &c. Egregiè proſunt, ubi juncta eſt æſtuatio corporis & defectus virium.

Decoctum cherefolii, item hederæ terreſtris, certè egregium eſt, & præ cæteris vulnerariis excellit, præmiſſa puris evacuatione, in empyemate quocunque curando, omnibus cæteris præferendum; aut ex hoc ſucco paratus *ſyrupus*; item eſſentia, quæ aliis addita, aut cum *antimonio diaphoretico* aſſumpta, ſunt nobiliſſima; aut denique, ſi ejus ſuccus ſemper cum decocto guajaci permiſceatur. Certum eſt, quòd hedera terreſtris ſit inæſtimabilis in hoc caſu; hinc ſunt, qui maximè æſtimant.

℞. *Succ. Heder. terr.* ℥iv.
Praſſii ℥ij.
c. ſ. q. *Sacchari* f. Syrupus,
addendo
Thuris,
Myrrh. el. ana ʒj.
M. D. S.
Succus ſanans.
Et ſubinde uſurpetur.

Uti etiam Decoctum radicis chinæ, propinando cum omni ejus hauſtu ℈ß. ad ʒj. *antimonii diaphoretici*; hoc enim mirabiliter ſuppurationes quaſcunque abſtergit & corrigit, ſanguinem grumoſum & empyema, imprimis pectoris, tollit, & cum *radice chinæ* vel *ligno guajaci* aut ſaſſafras ſimul coquenda ſunt *hedera terreſtris*, marrubium, *tuſſilago*, *conſolida major*, capillus Veneris, *hyſſopus* & ſimiles, præſertim ſi viſcidi aliquid adeſt, & ſimiles aliæ plantæ pectorales. Non opus eſt multa addere, ſimplex ſufficiat *decoctum*, cum quo propinetur *antimonium diaphoreticum*, aliaque ſulphurea, ſumendo Decocti bonum hauſtum, quotidiè bis, manè & veſperi. ARCÆUS *loco allegato* egregium modum docet curandi empyemata & vomicas pulmonum beneficio Decocti ligni guajaci, cujus methodus eſt optima, & qua ipſa aliquot empyematici fuere curati. Nec incommodè *ligna ſantala* hic recipiuntur; e. g.

℞. *Rad. chinæ in taleol. inciſ.* ℥iß.
Rad. liquirit. ʒvj.
Santali rubri ℥iij.
Infunde in *aquæ comm.* ℔vj.
Macerentur in Balneum Mariæ per 24. horas;
mane adde
Paſſul. min. conquaſſ. ℥iij.
Coquantur blando igne ad remanentiam ℔iv.
Colatura D. S.
Potio pectus mundificans.

℞. *Raſ. lign. guajac.* ℥j.
Saſſafras ℥ß.
Macera per 2. horas in *aquæ comm.* ℔vij.
Coq. ad conſumpt. ℔iß.
adde
Herb. Heder. terr.
Com. flor. hyperic.
Herb. Veronic. ana M. j. ad M. ij.
Rad. liquirit. ℥ß.
Sem. fœnicul. ʒvj.
Paſſul. min. conquaſſ. ℥iij.
Coq. ad remanent. ℔iv.
Colatura D. S.
Ut ſupra.

De quo Decocto æger ad minimum ter in die, etiam tempore paſtus, capiat, ſubjungendo & alia remedia, ut myrrham, elixyr proprietatis, ob aloen & myrrham.

Sulphur pariter ejuſque *flores*, item *balſamus ſulphuris*, tàm *terebinthinatus*, quàm pro ratione partis affectæ juniperinus cum oleo juniperino; aniſatus cum oleo aniſi pectoralis; aut cum oleo ſuccini ad guttas xv. *ſuccinatus*, ſive fiat etiam ex ſulphure communi, ſive ex ſulphure aurato antimoniali ex POLEMANNO, quod nobiliſſimum: cui non incommodè poteſt ſubſtitui *balſamus Peruvianus*, de Capaibe, item *tinctura ſulphuris*, &c. Egregia ſunt ad quamcunque ſuppurationem, & internarum partium ac viſcerum corruptionem curandam; propinentur ad aliquot guttas in vehiculo Decocti hederæ terreſtris, mundificant ulcera, & ulteriorem corruptionis progreſſum præcavent. Sed hæc poſteriora ſunt volatilia, acria & nimis calida, unde ratione febrium minus conveniunt, ſed ſaltem temperata aut fixa antimonialia optimè conveniunt: ſi autem volatilia uſurpanda, & igneus eorum, imprimis balſami ſulphuris, calor pertimeſcatur, convenienter miſcentur cum ſaccharo ſaturni vel antihectico Poterii, quæ dictis in caſibus etiam ſunt egregia, & inhibent noxam aliàs inducendam vel metuendam; vel fiat *decoctum braſſicæ capitatæ rubræ*, vulgaris quidem, ſed nobilis plantæ, cum tantillo ſacchari temperatum, quod perquam egregium eſt remedium, promovendo ſimul materiæ purulentæ effluxum per urinam; in quo uſurpetur antihecticum Poterii, vel flores ſulphuris & ſimilia. *Lac* quoque *caprillum* cum *ſaccharo roſato* uſurpatum pro ultimo hoc ſcopo eſt egregium: vid. M. A. N. C. *Ann. 1. Obſ. 19. pag. 78.* Conferatur cum his WILLIS. *Pharmac. Ration. P. 2.* ubi *de Phthiſi & Empyem.* Terebinthina denique & quæcunque ex ea parata, imprimis Emulſio terebinthinata cum vitello ovi, melle, ſucco citri, & aqua fragorum vel vino, ſuam etiam hic laudem merentur.

Sed pergo ad

CAPUT III.

Tertiam nempè fluxus ſanguinei extra vaſa ſpeciem,

ARTICULUS I.

DE

HÆMORRHAGIA IN GENERE.

Tandem etiam vitiatur ſanguinis motus, quando hic ex ſuis vaſis & receptaculis penitus extra corpus effunditur; idque in *hæmorrhagiis*: quæ vox, dum derivatur ab *αἷμα* ſanguis, & *ῥέω* fluo, generaliter quamcunque ſanguinis effuſionem præternaturalem, extra corpus innuit, utut ratione loci, per quem fluit, & ratione modi, quo effluit, diſtinctas habeat rationes, ac in ſpecie poſtmodum varias ſortiatur appellationes: ex naribus enim *Hæmorrhagia narium*; ex pectore *Hæmoptyſis*; & per vomitum *Vomitus cruentus*; ex alvo *Fluxus alvi cruentus*; ex vaſis ani *Fluxus hæmorrhoidum*; ex veſica *Mictus cruentus*; & in fæminis ex vaſis uteri, *Menſes*, *Hæmorrhagia uteri*, & *Lochia nimia*, &c. dicitur, utpote ex unius generis cauſis dependentes.

CAUSÆ.

CAUSÆ *Hæmorrhagiæ* cujuſcunque in genere ſunt; vel (1.) ipſorum extimorum oſculorum in venis & arteriis apertio quaſi ſpontanea & hiſcentia, & dicitur aliàs communiter *Anaſtomoſis*; vel (2.) eſt ipſorum vaſorum violenta læſio & ſoluta unitas, ſive hæc fiat à cauſa externa per inſtrumenta acuta, quæ pungendo, incidendo, contundendo, vel quovis alio vulnerandi modo lædant, ſive fiat à cauſa interna per humores acidos & acres extremitates oſculorum vaſorum erodentes, aut ipſas tunicas vaſorum tenuiores penitus perforantes, quæ poſterior ſpecies vocatur *Diæreſis*, item Διάβρωσις. Quidam addunt (3.) Διαπήδησιν, quę tamen admitti nequit; ſiquidem intelligitur talis ſanguinis tenuitas, quæ per vaſorum tunicas tranſudare poſſit, quod tamen citra oſculorum apertionem vel ipſarum tunicarum vulnus vix eſt credibile; cùm ſcilicet non in vaſis juxta veteres, ſed in ſubſtantia partium tantùm concipere licet: ſunt enim ſatis denſæ ſatiſque validæ & tenaces venarum, multò magis arteriam tunicæ, ut impoſſibile ſit, per eaſdem tantillum tranſudare poſſe de ipſa maſſa ſanguinea integra, ut ut ſero tranſitus per eaſdem non denegandus ſit.

Cæterum locus ſeu VASA, per quæ effluit in hæmorrhagia ſanguis, ſunt impris *arteriolæ*; nam ex venis vix & nunquam effluit, niſi his ipſis ſimul *inciſis* aut *eroſis*, ut in vulneribus; aliàs maximè arteriarum per anoſtomoſin fit apertio. Sanguinem autem, qui ſponte effluit, ſtillare ex arteriolis, patet ex eo, quod omnes hæmorrhagiæ, v.g. *narium*, fiant ſtillatim guttatimque & ſubinde notabile

ſpatium temporis inter unam vel alteram guttam cadentem obſervetur; id quod liquidiſſimè patet venire ex arteriolis nunc dilatatis nunc ſubſidentibus, non autem ex venis, ratione pulſus. Nam dum cor ſanguinem per arterias impellit, eo ipſo etiam idem per arterias apertas expellitur; ſubſidente verò arteria in ſyſtole, ſanguis non amplius adeò confertim effluit, & ita ſucceſſivè ſanguis ſtillatim erumpit: Id quod ſimili modo etiam patet in arteriotomiis ſeu erroneis ſive ſtudioſe adminiſtratis, in quibus etiam ſubſaltim tantùm & repetitis vicibus pro pulſus ratione ſanguis erumpit: ex venis vero uno ductu effluit. Ut proin probabile ſit, niſi promiſcuè vaſa aperiantur in hæmorrhagiis arterias ſolùm ſanguinem ſtillare.

Quoad CAUSAS Hæmorrhagiarum REMOTAS, ANASTOMOSIS ſeu oſculorum vaſorum apertio fit vel *vitio ſanguinis*, vel *vitio vaſorum*, vel *utriuſque*. *Vitio ſanguinis* fit propter eundem vel abundantem, vel turgeſcentem, vel ſereſcentem ſeu aqueſcentem; *vitia vaſorum* verò propter hæc inæqualiter ſtricta aut laxa.

Adeoque anaſtomoſis vaſorum eſt quadruplex 1. Nimia ſanguinis abundantia ſeu plethora vera aut abſoluta, eaque rarior: unde annuę ſanguinis miſſiones plethoricis ſolennes neglectę frequentiùs hæmorrhagias excitare ſolent: unde e. g. ſuppreſſionibus menſium ſuperveniunt hęmorrhagię narium, ſputum cruentum, & quidem ſine damno ac cum euphoria.

2. Eſt Plethora reſpectiva ſeu apparens, eaque frequentior, propter nimiam ſanguinis turgeſcentiam, vel auctam fermentationem in vaſis, dum ſanguis vehementiori motu inteſtino, aut majori vel minori motu & exercitio corporis, vel potu generoſo, vel alimentis aromaticis magis incaleſcit & turgeſcit, aut etiam, quando effervescentia febrili nimis ebullit; ſic enim ſanguis turgeſcens mole quaſi auctus ordinariis vaſis & receptaculis contineri ampliùs nequit, quin per orificia vaſorum capillarium diſtenta erumpat: quod fit frequenter *in principio* & incremento febrium continuarum, tàm benignarum quàm malignarum, item *variolarum* ac morbillorum, in quibus ſpumeſcens ſanguis & extraordinariè ebulliens orificia vaſorum aperit & erumpit; quod in ſpecie contingit meliùs, & faciliùs, ſi accedat ſuppreſſa quædam ſanguinis evacuatio ordinaria: quod teſtatur fluor ille menſium nimius ab ira, terrore &c., de quo vid. LOSSIUS *lib.*4 *Obſ.*6. Simul tamen in his & ad ſtatum vaſorum à ſanguine pertranſeunte plus minus irritatorum, hinc ad ſanguinis motus variationem, reſpectus habendus: hinc & *obeſi* frequenter hęmorrhagię narium ſunt obnoxii, propter vaſa compreſſa ab habitu corporis pingui; quia vaſa non poſſunt cedere; unde patet apertio: item *vini potatores*, exercitiis nimis dediti, ad hęmorrhagias frequentiùs inclinant; quod illa hæmorrhagia narium teſtatur, quam à muſti & vini Hiſpanici ingurgitatione FORESTUS *lib* 1. *Obſeru.*12. obſervavit.

3. Eſt ſanguinis nimia tenuitas & fluxilitas, ob abundantiam maximam ſeri ejuſque nimiam aquoſitatem; unde fit, ut in tali conſtitutione & *fibrarum* & membranarum tonus laxetur, & ipſe etiam ſanguis ſua tenuitate facilè orificia venarum permeet, eademque ita aperiat. Unde hiſce ambobus concurrentibus, dum nempè à nimio ſero fibrę flaccidæ ſunt, & ita tonus à ſanguinis fluxibilitate læſus, unde conſequenter ſanguis tunc effluens minus tinctus & minus in debita conſiſtentia conſpicitur, quin potiùs liquidus & loturæ carnium ſimilis; ſicuti contra in prioribus duobus caſibus, quando nempè nimia ſanguinis copia hæmorrhagiam infert, ipſe ſanguis craſſus, turgeſcens, floridus & copioſus ſolet effundi, idque cum impetu, cum tamen aliàs ſanguis tenuis exiſtens pedetentim effluat, & quaſi per vaſorum orificia hiantia ſudet; ut plurimum tamen & hic *acrimonia ſanguinis* plus minus *ſalſa*, aut *acido-ſalſa*, adeoque occultè *roſiva* accedere ſolet. Vulgò *vitio hepatis hæmorrhagia hæc*, in qua ſeroſa effunduntur, contingere dicitur, unde ex defectu hujus ſanguificationis ſanguis ſeroſus generetur, qui inferat talem hæmorrhagiam: Sed falſum eſt: ſicut enim error alter alterum tradit, ita & cucurbitulæ & epithemata regioni hepatis applicanda malè ſuadentur. Reverà autem vitium hoc in caſu hæret *in primis viis*, & læſa inde digeſtione prima, ejuſque deficiente perfectione in duodeno, & inde nata vel *ſeroſitate* vel *acrimonia ſanguinis*, ac in ſpecie ſi alimenta nimis colliqueſcant. *Diſpoſitivè* ſimul concurrunt nimius potus, urinæ deficiens excretio, aut ſudoris paucitas & conſueti ſuppreſſio.

4. *Vitio* denique *vaſorum anaſtomoſis* oritur, quando per hæc æquabilis *ſanguinis circulus* per arterias in vena *interrumpitur*, ita ut æqualis vel per arterias diſtributio, vel ex arteriis in venas tranſvaſatio impediatur; idque ferè *ob ſpaſmum fibrarum nervoſarum*, tàm (1) *ipſorum vaſorum* ſanguifluorum, quàm (2) *partium*, vaſa recipientium. Adeoque *ſi ex priori modo* contingat, uti in uno alterove ſurculo cujuſdam arteriæ fiat conſtrictio, & quaſi per eundem liberior ſanguinis motus impeditus, unde ſurculus vicinis majori ſanguinis mole diſtentus, neceſſariò in extremitate aperitur, & facta ita anaſtomoſi ſanguis effunditur. *Spleneticis* hoc videtur familiare, quibus interdum *ſuperveniunt ſanguinis vomitus*; ita tamen, ut percipiant priùs fortes *pulſationes* circa ſplenem, locaque vicina, quæ pulſationes innuunt motum ſanguinis nonnihil impeditum per arteriolas in ſplene; unde ſi ſunt turgidæ, ramuli arterioſi vi aperiuntur in ſtomachum, & ita vomitum ſanguinis inferunt. Hinc quando cum inſigni capitis pulſu fit hæmorrhagia narium, ſignum eſt impediti ſanguinis per vaſa vicina: unde vaſa narium aperit, & hæmorrhagiam infert. *Virum novi*, *hæmorrhagiæ narium obnoxium*, qui ut plurimum moleſtiam quandam in ſiniſtra thoracis parte percipit, antequam *hæmorrhagia narium* ſuperveniat. *Quod ſi poſteriori modo* acidat, ut fibræ nerveæ partium recipientium quacunque ex cauſa irritatæ ſe fortiùs ſtringant, & ita ſanguiflua vaſa plus minus coarctent, ex impetu ſanguinis per arterias ejus influxus adhuc continget, ſed non refluxus, qui plus minus impeditus per venarum magis flaccidarum aut molliorum ora conſtricta, per vicina loca, qua data porta, ruit, arteriolarum anaſtomoſin facit, ſicque hæmorrhagiam infert. Sic nempè nimia narium irritatio ab euphorbio &c. hæmorrhagias ſæpe graviſſimas inducit: vid. KERKRINGIUS *Spicileg. pag.*100.

Pertinent ad anaſtomoſes has ſcorbuticorum hæmorrhagiæ inſignes admodum, & crebriùs ingruentes, per quæcunque loca fiant; Partim ob ſanguinis craſin plus minus vitiatam, & ad diatheſin acidam plus minus declinantem; imprimis ſanguis tenuis ſimul eſt ſalſus acris, adeoque faciliori apertioni occaſionem præbens; Partim propter tonum laxatum, quo reſoluto vaſa eorumque fibræ debilitantur, & admodum flacceſcunt, unde vaſorum oſtiis minus conſtrictis hæc hiſcunt; hinc fit, ut *hypochondriaci, ſcorbutici*, & *cachectici* variis & ſtupendis hæmorrhagiis non raro ſint obnoxii, ita ut ſanguis non unciatim, ſed libratim, effluat: vid. MEARA *in diatrib. contra Pyrotolog. Williſii*, LOWERI *Reſp. contra Mearam*, & M.A.N.C. *Ann.* 2. *Obſeruat.*48. *&* *Anno* 3. *Obſeruat.*22. 24. *&* 243. item *Ann.* 6. *&* 7. *Obſeruat* 90. *pag.*130. quia ob tonum fibroſarum partium vitiatum & reſolutum paralyticis affectibus obnoxii ſunt, quo reſoluto fibrarum tono è vaſis ſanguis effluit, iſque ſeroſus, cumque acrior ſit ſcorbuticorum ſanguis, hinc in hæmorrhagias recidivantes incidere ſolent; hinc mulieres ſcorbuticæ etiam nimio menſium fluxu laborant, item viri ſcorbutici enormes hæmorrhoidum fluxus patiuntur: Partim denique quod ſcorbuticorum nervoſum ſyſtema pathematis convulſivis obnoxium admodum ſit, unde irritatum quodam in loco, è ſpinis ſalinis ſcorbuticis alicubi infixis mox tendi fibræ, pulſationis aut tenſionis ſenſus, hinc *hæmorrhagiæ* oriri ſolent. Comprobat hoc notabili obſervatione WILLISIUS *Pharm. Ration. Part.*2. Quò etiam referendum *ſputum cruentum ab ulcere pedis* diuturno coaleſcente, quale RHODIUS *Centur.* 2. *Obſeru.* 35. annotavit.

In hactenus enim dictis anaſtomoſeos cauſis, tam *ad ſanguinem* quàm *vaſa* utplurimum reſpiciendum venit, ita quidem, ut frequentiſſimè *acidum* conſuetum ſanguinis motum ad orgaſmum præternaturalem concitans, aut itidem *acidum plus minus ſalſum* vaſa eorumque aut partium vicinarum fibras vellicans, conſiderandum veniat.

Hæc de Anaſtomoſi.

DIÆRESIN & DIABROSIN inducunt omnia Externa, quæ aut *inciſione*, aut *punctura*, aut contuſione, vaſa aperiunt; uno verbo: omnia Externa, de *quibus in Chirurgia*. Ex *cauſis internis* eſt quodcunque acre, imprimis acidum aut acido ſalſum orificia vaſculorum corrodens: quæ inter interdum *lympha acrior* nimis & *acido-ſalſa* multum habet in receſſu, aut etiam ipſa craſis maſſæ ſanguineæ acido-ſalſa redditur. Pertinent huc ſuo modo quæcunque nimis *acria inſpirata*. Nam hæc, ut narium vaſa irrita-

re, ita & pulmonum vaſcula erodere valent, unde dictarum partium *hæmorrhagiæ* facilè poſtmodum ſuperveniunt.

Cauſæ occaſionales plures etiam ſunt: nempe (1) motus corporis nimius, e.g. ſternutatio, tuſſis, vociferatio, vomitus, & ponderum incongrua elevatio unde v.g. menſes nimii: vid. FORESTUS *lib.28. Obſeru.14. & 16.* (2) Animi motus vehementiores, ut ira, gaudium; hincque menſes nimii ex LOSSIO *ſupra allegato* (3) Acria ineptè applicata, ut helleborus albus in ſternutatoriis, ſuppoſitoria, & enemata acriora, hæmorrhoides concitantia: vid. FORESTUS *lib.23. obſeru.4.* nec non purgantia acriora, e.g. ſcammonium, de quo vid. MONARDES *lib.12. Epiſt.3.*

II. DIAGNOSIS.

Quod attinet SIGNA DIAGNOSTICA: *Diagnoſis* ipſius hæmorrhagiæ per ſe patet; differentiæ ſaltem cauſarum obſervandæ ſunt, pro quarum varietate *varius* etiam eſt ſanguinis affluentis *modus*; dum ſanguis, qui effluit, floridus, rubicundus, copioſus, &c. innuit factam *anaſtomoſin* propter aliqualem ſanguinis abundantiam & turgeſcentiam: obſervandus tamen ſimul cum his eſt cauſarum antecedentium impetus.

Sanguis effluens in loco cum forti regionis plus minus viciniæ pulſatione, innuit impeditum plus minus ſanguinis motum, per unum alterumve arteriolæ ſurculum.

Sanguis effluens tenuis, aquoſus, & inſtar loturæ carnium, ut loquuntur, plus minus ſignum eſt nimiæ ſanguinis ſeroſitatis & aquoſitatis.

Denique humores acres excedentes ubi præceſſerint, non poſſunt cauſæ latere, obſervatis ſimul ceteris concurrentibus ſignis; manifeſto plus minus acris ſalſus ſanguis effluens guſtari ſolet.

In genere adhuc notandum, Sanguinis fluxum futurum interdum prædicere hypochondriorum tenſionem atque pulſationem, & difficultatem ſpirandi, imprimis ſi ſolennior quædam ſanguinis evacuatio ſuppreſſa fuerit, aut cauſa quædam ſanguinem exagitans præceſſerit, vel ſymptomatis dictis combinetur; quamvis etiam ſine his frequentiùs ille fluxus contingat.

Ex qua parte autem hæmorrhagia expectanda præter conſuetudinem, qua quidam ad narium hæmorrhagiam, vel hæmorrhoidum fluxum proclives ſunt, læſiones & ſymptomata partium, & morbi præſentis idea, v.g. variolarum, quæ narium hæmorrhagiam adjunctam ſæpe habent, monſtrant.

In ſpecie *hæmorrhagiam per nares* imminentem indicant dolor capitis & cervicis, pulſus arteriarum capitis & colli auctus, vertigo, oculorum rubor, aurium tinnitus, ac narium pruritus: per *aſperam arteriam* difficilis reſpiratio & tuſſis: *hæmorrhagiam uteri* imminentem, præter tempus menſium conſuetum, monſtrant tenſio in regione hypogaſtrica & lumbis, eorum gravitas & æſtus; *hæmorrhoidum fluxum nimium* innuit præter tempus conſuetum: pulſus in hypochondriis, lumbis & dorſo, venarum ani dolor & tumor, atque teneſmus.

Pertinent huc præ ceteris hæmorrhagiarum differentiæ probè dignoſcendæ: Hæmorrhagia enim eſt vel *ſpontanea* vel *non ſpontanea*; *ſpontaneæ* fiunt opera naturæ exonerantis corpus, ut in fluxu menſium patet, aut hæmorrhoidum, aut hæmorrhagiis narium periodicis, &c. Spontanea iterum vel *critica* eſt vel *ſymptomatica*: *Critica* hæmorrhagia fit in fine morbi cum euphoria ægri, quam poſt materiæ coctionem natura in morbo facit, ut unà per illam curet: *Symptomaticæ* ſunt, quæ in principio aut incremento febrium ardentium & variolarum ſuperveniunt, fiuntque ex orgaſmo ſanguinis, molientis effuſionem. *Non ſpontaneæ* ſunt, quæ ſubinde in curſu morbi accidunt, citra euphoriam, vi aut errato aliquo externo. Unde ſpontanea critica non eſt curanda, quia eſt laudabilis naturæ conatus, quin potiùs promovenda, niſi nimia ſit, & cum inſigni virium proſtratione fiat, juxta *Aphoriſmum* HIPPOCRATIS *2. ſect.1.* Spontanea ſymptomatica cautè tractanda eſt, niſi ſit immodica, ac niſi impediat alium naturæ conatum, relinquenda: ſic e.g. ſi ſupervenerit in incremento variolarum aut petechiarum, ne retrocedant, ſupprimatur: ſimiliter critica, ſi nimia ſit, maturè compeſcatur. *Non ſpontanea* quæcunque *ſymptomatica*, cùm morbus ſit, aut procedat ex habitu corporis morboſo, neceſſariò eſt ſiſtenda & præcavenda. Deinde hæmorrhagia eſt vel *habitualis*, vel *accidentalis*. *Habitualis* crebriùs, & vel brevi vel nulla præcedente occaſione, redit & affligit: *Accidentalis* verò rarò, nec niſi magna data occaſione, contingit & affligit. *Accidentalis* eſt vel *cum febre*, vel *ſine febre*; ibi ad turgeſcentem & ebullientem ſanguinem ſimul plus minus reſpiciendum; item, an critica magis? an ſymptomatica fuerit?

Abſoluta fuit Theoria Hæmorrhagiæ in genere unà cum ſignis diagnoſticis. Superſunt *ſigna prognoſtica*.

PROGNOSIS.

Quoad PROGNOSIN in genere obſervandum, quod *omnis hæmorrhagia ſit excretio* planè *præternaturalis*, ita quidem, ut etiam *critica* ſuo modo *aliquid præternaturale ſit* nulla enim, præter menſes & lochia, naturalis eſt: vid. FORESTUS *lib. 6. Obſeru. 11. in ſchol.* Adeòque omnis, niſi tempeſtivè ſupprimatur, perículoſa, & aliquid mali portendit, præter illam, quæ morbis aliis, præprimis cum febre junctis, criticè ſupervenit, illoſque ſolvit, aut certè notabiliter imminuit; *optima enim criſis fit per hæmorrhagiam*: vid. ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admir.*

Minus quoque periculi portendit hæmorrhagia plethoricis adſuetis, quibuſve evacuatio ſolennior ſuppreſſa, aut membrum aliquod detruncatum fuit, cui ſanguis deſtinatus, nunc verò cohibitus, plethoram facit.

Moderata & *conſueta* & plus minus *periodica hæmorrhagia*, quocunque in loco fiat, ſi ſubjecti conditio reſpondeat, & hoc facilè ferat, *ſalubris*, cùm deficientem varia mala, non ſecus ac excedentem, inſequi ſoleant. Moderata igitur talis non ſiſtenda eſt.

Hæmorrhagiæ quæcunque à cauſa interna ceteris paribus & periculoſiores & cautiùs tractandæ, quàm quæ ab externis.

Hæmorrhagiæ nimiæ quæcunque, uti ad animi deliquia, *ἀσφυξίας* & virium proſtrationes immediatè diſponunt, ita mediatè cachexias & hydropes ſucceſſivè inferunt.

Periculoſior eſt, quæ copioſior, quæ faciem citrinam, plumbeam aut fuſcam reddit, cui convulſiones ſuperveniunt, quæ pituitoſos & melancholicos, aut à quacunque cauſa emaciatos corripit, quæ morbum, cui accedit, non ſedat, quam rigor excipit, utpotè qui de ſpiritibus exhauſtis teſtatur: unde morbos chronicos, ſcilicet tabem, hydropem &c. hæmorrhagias immodicas ſequi non adeò infrequens eſt.

In ſpecie, ubi ſanguinis fluxui ſupervenit extremorum refrigeratio, propinqua eſt ſyncope.

Diæreſis arteriæ & venæ inſignis & plurium, aut ejus Diabroſis, periculoſiſſimæ & curatu difficiles ſunt, niſi harum vulneribus remedia immediatè applicari poſſint.

Quæ ab anaſtomoſi vitio ſanguinis, vel abſolutè vel reſpectivè *abundantis*, naſcitur, curatur facillimè.

Quæ verò vitio ſanguinis ſereſcentis, tardè & quaſi medio modo ſe habet.

Quæ eſt ab acrimonia ſanguinis, hujuſque fluxu impedito, difficulter ſedatur potiſſimum ſi poſterior caſus cauſam pertinaciorem, v.g. ſcirrhum hepatis, agnoſcat.

Quæ *vitio vaſorum* contingit, pro ratione morbi primarii plus minus curabilis eſſe ſolet.

Difficiliores ſunt hæmorrhagiæ, quæ fiunt læſis arteriis, quàm à venis; item quæ à venis majoribus, quàm quæ à minoribus ruptis, contingunt.

CURA.

Quod ergò *attinet* CURAM: in ea ante omnia conſiderandum eſt, *an curanda ſit hæmorrhagia*, an verò *ſinenda?* de quibus ſuprà. *Deinde in habituali* diſtinguenda eſt cura in eam, quæ fit *tempore paroxyſmi*, adeòque eſt *curatoria*, & eam, quæ eſt *extra paroxiſmum*, adeòque *præſervatoria*. *Tertiò probè* conſiderandum, an ipſa *hæmorrhagia* ſit *morbus ſolitarius & primarius?* an verò *ſecundarius?*

& ſi

& ſi hoc, *an ſit cum febre; an ſine febre?* Hinc omnis *hæmorrhagia ſpontanea & critica*, per quæcunque loca fiat, item quæ naturæ ſolennis eſt, & cui adſueta, ſimiliter in iis, quibus ejuſmodi ſolennes ſanguinis evacuationes ſuppreſſæ, nunquam curandæ, niſi forſan modum excedant, vireſque notabiliter exſolvant, nec ipſi evacuatio quaſi ſuccedanea inſtituatur. *Symptomaticæ* verò hæmorrhagiæ quæcunque ſiſtendæ ſunt.

Conſiſtit autem Cura hæc vel in proximarum cauſarum remotione, vel affluxus inhibitione, vel ſanguinis averſione, per venæ ſectionem, cucurbitulas, hirudines, & fonticulos; vel in vaſorum præter naturam apertorum fibrarumque partium conſtipatione atque obturatione, per interna ſanguinis impetum coercentia, & externa, quæ *vaſorum ora* adſtringunt, & ſanguinem profluentem incraſſant. *Diæreſes verò vaſorum* per *interna*, acre quodvis temperantia, & *externa*, vaſa plus minus arroſa *adſtringentia, conſolidantia, conglutinantia*, &c. ſunt reſtituendæ. EXTERNA iſta, eorumque adminiſtrandi rationem, *in ſequentibus*, ubi *de Hemorrhagiis in ſpecie*, pluribus explicabo. Hac vice INTERNA cui vis *hæmorrhagiæ* ſpeciei plus minus applicabilia conſideranda veniunt.

Quoad *Anaſtomoſin*:

(1.) *Sanguis nimius vaſorum ora* aperiens imminuendus lentè per pauciorem diætam victumque tenuem; confeſtim verò magis per ſanguinis miſſiones quaſvis, nunc venæ ſectiones, nunc ſcarificationes.

(2.) *Idem turgeſcens*, ut in plethora, vel *præcipitantibus* vel *abſorbentibus* fermenta iſta acida volatilia, vel acidis, aut blandis, aut fortioribus, volatile acidum figentibus & coercentibus, compeſcendus: qualia ſunt v. gr. acetum, tinctura florum bellidis, *ſpiritus vitrioli*, hæmorrhagias narium ſcorbuticas ſubinde figens: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſervat.* 196. *pag.* 176. Nitrum in aqua fontana ſolutum atque propinatum: vid. RIVERIUS *Cent.* 1. *Obſervat.* 48. & AGRICOLA *Chirurg. parv. pag.* 190. Pulvis hepaticus rubeus, tinctura lapidis hæmatitis, ſaccharum Saturni, hincque cum vitriolo martis parata tinctura antiphthiſica, corallia, unicornu foſſile, terra ſigillata, lapis hæmatites, uſnea, camphora, & opiata. Huc etiam pertinent vegetabilia nitroſa & moderatè adſtringentia ſeu vulneraria, nempè portulaca, plantago, ſedum ſeu ſempervivum, &c. opiata, camphorata.

(3.) *Idem aquoſus & nimis ſeroſus*, & tenuis maturè corrigendus, temperandus, & in debitam conſiſtentiam revocandus, vel *exſiccantibus* aut imbibentibus, aut *incraſſantibus*, & deinde *evacuantibus* ſerum ſuperfluum per alvum, vel veſicam, vel per habitum corporis, & digeſtioni primæ proſpiciendum.

(4.) *In anaſtomoſi verò vitio vaſorum* acidum iſtud, nervorum ſpaſmos, nec non aliqualem obſtructionem inducens, corrigendum per vulgò nota aperientia, in ſpecie Martialia, in morbis convulſivis & hæmorrhagiis habituantibus pro eradicanda radice optima; de quibus alio loco dictum.

(5.) *Quoad cauſas remotas diæreſeos*; ſi hæc fiat *vitio ſanguinis acrioris*, ſucci acres ſalſi erodentes obtundantur per blanda temperantia, & ſanguinis craſin corrigentia, ut paſſulata, lacticinia, martialia & ſimilia. *Si vitio vaſorum oneroſorum*, *vulneraria adſtringentia* & incraſſantia ſunt convenientiſſima.

(6.) Laxitas denique atque poroſitas partium præternaturalis condenſantibus atque roborantibus, quorum hæc Repellentia dicere liceret, corrigitur, qualia ſunt, præter Alterantia dicta & mox dicenda, ſtercus aſininum, lichenes equorum de quibus vid. du HAMEL *Tractat. de Affect. Corp. pag.* 312. talus ſuis, vid. BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hiſt.* 97. aqua ex typis cervinis, pulvis ſperniolæ Crollii: quibus demum accedant narcotica, v. g. ſemen hyoſcyami, laudanum opiatum, electuarium diaſcordii &c. item crocus Martis cum aceto paratus; vitriolum Martis, acidulæ artificiales, & tinctura antiphthiſica Michaelis.

Pro his ſcopis obtinendis:

Obſerv. 1. Convenit interdum, ut dixi, VENÆ SECTIO, ſeu alia ſanguinis evacuatio. *Dico interdum*; nam perverſa *Chirurgorum* eſt conſuetudo, ut in omni *hæmorrhagia* ſanguinem mittere velint. Verùm hoc ſtultum eſt, cùm licet ſanguis non abundet, & jam tum effluat, eundem velle ulteriùs evacuare; ſcilicèt in quavis *hæmorrhagia* ſanguis purè paſſivè ſe habet, movetur nempè eo, quo ſpirituum moventium & organorum impetu pellitur, & effluit ubicunque vaſorum ora aperta ſunt, utut occaſionalis cauſa interdum in ſanguine hæreat. *Non ergò ſanguinem evacuando, ſed cauſas occaſionales*, ſive in ſanguine ſive in parte, per quam fit effluxus, hæreant, removendo corrigendæ ſunt. Unica ergò *abundantia ſanguinis*, ſive *plethora vera*, & quibuſdam in caſibus *apparens*, ſive turgeſcentia, aut inde natus impetus ad locum, per quem effluit, poſtulat venæ ſectionem. Ideòque etiam in ſolenni evacuatione ſanguinis ſuppreſſa ſanguinis detractio locum habet, nec non in hæmorrhagia præternaturali periodica, paulò ante hujus invaſionem; vid. FORESTUS *lib.* 24. *Obſervat.* 9. *in ſchol.* Hæmorrhagia verò à fluxilitate aut acrimonia corrodente ſanguinis, & reliquis omnibus caſibus, quæ oritur, ibi vana & inſulſa eſt venæ ſectio. Ubi verò ſecanda, ibi ſtudioſè *leges revulſionis*, *derivationis* & averſionis obſervandæ, quas venæ ſectio parcior & aliquoties reiterata, item ſcarificatio atque cucurbitulæ præſtant. Sanguis quoque à parte affecta avertitur per intercipientia, in ſpecie per ligaturas & cucurbitulas, tam ſcarificatas quàm non ſcarificatas, partibus tamen potiùs remotioribus quàm vicinis applicandas.

II. PURGATIONES ipſæ *etiam ſunt ridiculæ*, & qua tales non conveniunt, niſi interdum nimia abundantia laticis aquoſi, nimis fluxilem aut acrem faciens ſanguinem, ſui excretionem urgeat: *in tali enim caſu utique* purgantia blanda aquas per inferiora conveniunt, uti in tali caſu rectè eadem commendat FORESTUS *lib.* 24. *obſ.* 12. FORTIS *Cent.* 1. *Conſ.* 92. & RIVERIUS *in ſua Prax. lib.* 4. *cap.* 8. & confirmatur etiam hoc ipſum per experientiam RONDELETII, qui curavit quendam ſingulis diebus duas vel tres libras ſanguinis reiicientem, ſolis ſyrupis ſeroſos humores evacuantibus; *ſeri enim copia*, quod vehiculum ſanguinis eſt, ſubinde fluxus hujus eſt cauſa, præſertim *ſi acrius* idem fuerit; *Quin & per* SUDORES vel diuretica aquoſum laticem uberiorem cum ſalibus heterogeneis emittentia hoc commodè fieri poteſt. Utut enim *ſudor*, dum actu fluit, diſſolvat maſſam ſanguineam, eamque ita fluxiliorem reddat, poſtmodum tamen ubi ceſſavit ſudor, ſanguis ſero depauperatus nonnihil craſſeſcit, ſpiſſeſcit, & ſalibus ſuperfluis aut heterogeneis liberatus, mitior evadit aut dulceſcit, & ita *hæmorrhagia* plus minus ſufflaminatur & ceſſabit. In ſpecie, ubi cum febre fuerit hæmorrhagia ſymptomatica, per ſudorifera non quidem volatilia, ſed additis opiatis compeſcenda venit. *Confer. hic* WILLISIUS *Pharm. Rational. Part.* 2. *pag.* 418.

III. OPIATA *generalia ſunt hæmorrhagiarum remedia*, dum & *irritationis* ſenſum in hac vel illa parte undecunque excitatum ſopiunt, & *ſpirituum* moventium *impetum* plus minus refrænant, adeòque quoſvis rapidiores ſanguinis inde concitatos motus quietiores reddunt, quo ipſum *catholicum ἴσχαιμον*, id eſt, ſanguinem ſiſtens, meritò habentur, internè & externè adhibenda. Experimenta hujus rei noviſſimè retulit Medicus quidam Haſſiacus, MICHAEL BERNHARDUS VALENTINI, *in Epiſt. ad D. Doct. Widtium, Archiatrum Spirenſem, de Nova Matricis & Morbonæ Muliebris Anatome*, ubi fusè oſtendit, quantum *opiata* in *narium* æquè ac *uteri hæmorrhagia* valeant. Vid. etiam HORSTIUS *in Obſer.* ubi arteria loco venæ ſectæ admotione opii fuit ſedata.

Ex dictis patet, REMEDIA *ad hæmorrhagias* uſitata eſſe.

(1.) *Vulneraria* & adſtringentia, ſanguinem *partim* inſpiſſantia, *partim* vi alcalina, acida vitioſa abſorbentia, *partim* vaſorum læſiones reſtituentia, ut *plantago*, *portulaca*, *piloſella*, *bellis minor*, *roſæ*, &c.

Vel

(2.) *Abſorbentia*, tàm *Martialia*, hiſque cognata *corallia*, *hæmatites*, *terræ*, *boli*, &c. quàm *animalia*, ut *Cornu Cervi ſine igne*, *ebur ſine igne*, *unicornu verum*, *dens hippopotami*, &c. Sanè *Martialia* plurimis ſcopis in Curis hæmorrhagiarum

rum ſatis faciunt; in ſpecie hæmorrhagias ex nimia ſanguinis acrimonia, item ex obſtructione vaſorum ſanguiferorum, item hæmorrhagias habituales hypochondriacorum, ſcorbuticorum & ſpleneticorum, quæ ſubinde ſunt ſtupendæ, vomitu ſanguinis ſplenetico ſæpius recurrente, (ſive ſit revera talis ſive non, loquor cum vulgo) optimè ſiſtunt Martialia. Hujus rei ſingulare exemplum habet LOWERUS *contra Mearam cap.* 3. *pag.* 19. ubi habet hæmorrhagiam ſtupendam chalybeatorum uſu curatam: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſervat.* 223. *pag.* 324. & *Ann.* 3. *Obſervat.* 106. *pag.* 176. Sunt præſtantiſſima, partim quod acidum vitioſum, hæmorrhagiæ occaſionalem cauſam, abſorbeant, partim quod radicem in primis viis, unde affectus ſpaſmodici hæmorrhagiarum ſuperveniunt, exſcindant; quin etiam in ſanguinis ſeroſitate tenui & ſalſa optimè conferunt. *Martialia* nempè remedia per ſe ſemper *adſtringunt*, per accidens verò aperiunt; unde perinde eſt interdum, ſi in hæmorrhagiis Martialia dicta *aperientia* ſive *adſtringentia* uſurpentur, modò acida vitioſa primarum viarum, & inde dependens ſanguinis craſis vitiata corrigantur, & affectus convulſivi hinc producti in radice emendentur. *Obſervavi hoc aliquoties*, in ſpecie in mulieribus menſtruantibus, in quibus liquor Martis ſolaris ritè uſurpatus & ciet menſes deficientes, & ſupprimit eoſdem nimis fluentes; quod etiam circa *tincturam vitrioli Martis Zuvelfferi* obſervavi, quæ aperit menſium obſtructiones, & tamen in inordinato & ſæpiùs recurrente fluxu cum fructu, pro eodem ſiſtendo, obſervavi. Adeoque in cachecticis, hypochondriacis, ſcorbuticis, &c. cum ſanguinis fluxibus præternaturalibus, vel cum iiſdem naturalibus, ſed vitioſè aut inordinatè contingentibus, aut deficientibus aut excedentibus *Martialia* pro curatione utramque faciunt paginam, quippe quæ citra animalium partes pariter non niſi abſorbendo, aut acida vitioſa fermenta & inquinatam maſſam ſanguineam ſalſam corrigendo, operari ſolent:

Vel

(3.) In *hæmorrhagiis ſeroſis ſerum imbibentia & incraſſantia*, ut uſta, terrea, aut aliunde evacuantia, ut Purgantia, Diuretica, præſertim ex claſſe vulnerariorum.

Vel

(4.) *Sanguinem attemperantia* & quaſi *edulcorantia*, ut paſſulæ & paſſulata, quæ planè ſingulare ſunt remedium in curandis hæmorrhagiis nimiis, in ſpecie cachexiis & ſcorbuticis; quatenus temperant acre quodcunque, & ſanguinem dulcem & minus roſivum reddunt. Sic ipſe novi exempla infantum, imò & adultorum, frequenter hæmorrhagiis narium obnoxiorum, ſolo frequenti paſſularum eſu curatorum. Hinc quoque lac & lacticinia uti curant ſcorbutum, ita eorum uſus hæmorrhagiam corrigit.

Ex his patent facilè remediorum formulæ: v. g. in *hæmorrhagiis ex turgeſcente nimis ſanguine* cum *impetu febrili & phlogoſi vaga*, convenit Potio ex alumine & ſpiritu vitrioli pag. 124. præſcripta, Apozema SYLVII *in Prax. lib.* 1. *c.* 23. §. 34. *pag.* 187.

Vel

♃. *Aquæ plantag.*
Sempervív. maj. ana ℥iß.
Syr. papav. alb. ℥j.
Tinct. flor. bellid. cum *phlegm. vitrioli par.* ʒiij.
Spiritus vitrioli q. ſ. ad gratam aciditatem.
M. D. S.
Mixtura ſanguinem ſiſtens pro aliquot vicibus.

Capiatur cochleatim pro lubitu ad ſiſtendam ſanguinis turgeſcentiam.

In *hæmorrhagiis habitualibus* ex eodem *ſanguine turgeſcente* ex acido volatili, v. g. in vini potatoribus, &c. adeoque in iis, qui vulgò ex ſanguine billoſo & hepate nimis calido hæmorrhagias pati dicuntur,

♃. *Dent. hippopot. præp.* ʒiß.
Corall. rub. præp. ʒj.
Lap. hæmat. ʒß.
Sacch. Saturni ℈ij.
Laud. opiat. ℈ß.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis vaporans.

Capiatur ſubinde manè quantitas cultelli cuſpidis.

Item

♃. *Extr. flor.* ʒiij.
Ebor. ſine igne,
Dent. hippot. ana ʒß.
Corall. rub. præp. ʒj.
Hæmat. præp. ℈ij.
cum ſ. q. *Syr. roſ. rubr.* & *papav. errat.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium ſanguinem ſiſtens.

Extractum florum paratur ſequenti modo:

♃. *Flor. roſ. rub.* p. ij.
Papav. errat.
Bellid. rub. ana p. j.

Per multiplicem infuſionem in aqua ſimplici, hinc expreſſionem & inſpiſſationem, f. l. a. Extractum.

Sic parabitis *extractum* ſuccoſum ad imitationem ANGELI SALÆ, *ubi de Extractis Vegetabilium*.

In hæmorrhagiis habitualibus ex ſanguinis tenuitate ſeroſa.

♃. *Paſſul. min. conquaſſat.* aut *earundem pulpa* ℥ß.
Rhabarb. el. ʒij. vel ʒiij. pro lubitu.
Tartari vitriolati Tach. ʒj.
cum ſ. q. *Syr. Pomor.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium ſanguinem temperanter ſiſtens.

Capiatur manè & veſperi duabus horis ante cœnam quantitate caſtaneæ;

Vel

♃. *Paſſul. min.* vel *conſerv. Roſar. rub.* ℥iij.
Rhabarb. el.
Corall. rub. præp. ana ʒiß.
Ebor. ſine igne ʒj.
Den. equi mar. ʒß.
Extr. Mart. cum *ſucc. pom.* ʒij. vel ʒiij.
cum ſ. q. *Syr. roſ. rub.* f. Electuarium.
D. S.
ut *ſuprà*.

Utile eſt & per ſudorem occurrere tali hæmorrhagiæ:

♃. *Cornu cervi uſt.* ʒj.
Terræ ſigillat. ʒß.
Laud. opiat. gr. iij.
M. pro 2. doſibus.
cum ſudore uſurpandis.
D. S.
Pulvis ſanguinem ſiſtens.

In *hæmorrhagia ab acriori ſanguine*, *à lympha* aut eroſione, omnibuſve modis concitata, ſanè polychreſta eſt *Mixtura* SYLVII *lib.* 1. *Prax. cap.* 9. §. 20. Ad cujus imitationem ſequentes, omnes reliquas compoſitiones ſuperare videntur:

♃. *Aquæ plantag.* ℥iij.
Cinnam. ℥ij. ad ℥iij.
Acet. vini ʒiij. ad ℥ß.
Corall. rub. præp. ℈ij. aut loco horum *Croci Martis adſtr.* ʒß.
Terræ ſigillat. ℈j. vel ʒß.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. Myrtin. vel *Portulac.* ʒiij.
M. D. S.
Potio ſanguinem ſiſtens.

Capiatur pro aliquot doſibus.

Vel

♃. *Aquæ portulac.*
Plantag. ana ℥iß.
Cinnam. ʒiij.
Acet. deſtill. ℥ß.
Trochiſc. de Carabe, vel *terra ſigill.* vel *Boli Arm.* ℈ij. ad ʒj.
Corall. rub. præp.
Unicorn. foſſil. ana ℈j.
Laud. opiat. gr. ij. ad iv.
Syr. Corall. Querc. vel *Myrtin.* vel *de roſis ſicc.* ʒvj. vel ℥j.
M. D. S.
ut *antè*.

Capiantur cochleatim, cohibent enim fluxum hæmorrhoidum nimium & ſymptomaticum.

Huc quoque pertinet Electuarium HELIDÆI PADUANI, de quo *infra*, *ubi de Hæmoptyſi:*

In *hæmorrhagia ſymptomatica*, e. g. febrium malignarum, præſcribi poteſt ſequens:

♃. *Aquæ ſcorzoner.* ℥ij.
Tenell. Cornu Cervi ℥j.
Acet. deſtill. vel *ſimpl.* ʒvj. vel *ſucc. Citri* ℥j.
El. diaſcord. Frac. ʒij. ad ʒiij.
Antimonii diaphor. ʒj.

Syr.

Syr. Rubi idæi ℥j.
M. pro tribus doſibus
D. S.
Mixtura ſanguinem ſiſtens, pro tribus doſibus.

His obſervatis, in genere ad hæmorrhagiam quamcunque, pluribus indicationibus, nempe adſtringendo, conſolidando, vaſa claudendo, & ſanguinem temperando ſatisfacientia, imprimis ſequentia, & quidem ex regno Vegetabili, ſunt: Portulaca, plantago, ſymphytum majus, & ex his paratus ſyrupus compoſitus, quem videb. *ſuprà Sect.* 6. *cap.* 2. polygonum, millefolium, folia tenella Quercus, roſæ rubræ inodoræ, ſemen ſumach, cortices granatorum, lyſimachia, burſa paſtoris, flores balauſtii, ſanicula, pyrola, polygonum, bellis minor, ruta, vinca pervinca, hedera terreſtris, urtica minor & radices urticæ majoris, (vid. RODERICUS *à Caſtro de Morb. Mul. lib.*1. *cap.*5. & RIVERIUS *Pr. lib.*4. *cap.*8.) ſymphyti majoris, tormentillæ, pimpinellæ, ſanguiſorbæ, millefollii, biſtortæ, folia quercus teneriora, muſcus terreſtris, quercinus, &c. *fructus myrtilli*, acacia noſtras, gallæ, rubi, horumque ſimplicium decocta & ſyrupi, aqua & ſyrupus portulacæ, plantaginis, ſyrupus de ſymphyto, ſyrupus coralliorum, mirtillorum, de hedera terreſtri, &c. quæ omnia adſtringunt, & ſanguinem quodammodo incraſſant: item ſemen portulacæ, lactucæ, urticæ; item papaver & papaverina, ſemen hyoſcyami, opium, & quælibet alia hujus generis anodyna certo experimento hæmorrhagias ſiſtunt. Pertinet huc radix acori aquatici ſeu pſeudoacori, & ex hoc paratum *Nectar adſtringens D. Langii*, ex ſucco nempè cum ſaccharo in conſiſtentiam ſyrupi inſpiſſato; & ſanè egregium eſt remedium adſtringens, & quodammodo ſanguinem inſpiſſans, indeque in quocunque tam ſanguinis, quàm aliorum humorum fluxu commendo; item ſyrupus coralliorum, ſyrupus myrtinus: in ſpecie, ſuccus urticæ majoris recens expreſſus ad uncias aliquot internè aſſumptus contra quamcunque hæmorrhagiam narium, ſputum ſanguinis, vomitum cruentum, ab omnibus laudatum experimentum exiſtit; in ſpecie vid. RIVERIUS *in Praxi*, ZACUTUS LUSITANUS, & AMATUS LUSITANUS, qui non poſſunt ſatis commendare hunc ipſum, utpotè quo variæ hæmorrhagiæ & hæmoptyſes curatæ fuerunt. Datur hic ſuccus ab ℥iß. ad ℥ij. vel ℥iij. Quidam *ſyrupum ex ſucco urticæ* in promptu habere ſolent, quem ad recurrentes hæmorrhagias ſolent ſubinde propinare: ſic urticam majorem vulgarem contuſam plantis pedum & volis manuum, item membro virili, applicatam maximè commendat BORELLUS *Cent.* 1. *Obſ.*95. ſic fungi betuli ramenta ad miraculum hæmorrhagiam externam ſiſtunt, teſte CROLLIO *Baſil. Chym. pag* 308. TACHENIO *Morb. Princ. pag* 187. Porrò *muſcus ſeu uſnea cranii humani* ex cranio violenter interempti deſumpta, nobilis & mirabilis eſt in ſiſtendis hæmorrhagiis, quatenus per mumiam microcoſmi imprægnata eſt, doſi à gr. xij. ad ℈j. vel ʒß. propinatur in aqua burſæ paſtoris cum ſyrupo coralliorum &c. externo & interno uſu periculoſiſſimas ſiſtit hæmorrhagias, & divinum vocatur remedium à LANGIO; Proſtant enim exempla hæmorrhagiarum deſperatarum beneficio hujus uſneæ feliciter curatarum, vid. BECKERI *Medicus Microcoſm.* & HILDANUS *Epiſt.*27. LINDANUS refert, ſe Comitiſſam, cui nullis remediis ſedari potuit hæmorrhagia, reſtituiſſe per ſolam *cranii humani uſneam*; unde & HILLERUS *in Cent.*1. *Cura* 20. confirmat, ſe periculoſiſſimam hæmorrhagiam narium ex potu vini excitatam, per ʒß. cranii humani, & ℈ß. uſneæ, cum aqua burſæ paſtoris ſedaſſe. Externè inditur naribus, aut ubi ſanguis aliàs effluit, compeſcit inſigniter fluxum hunc. De variis ex hoc paratis medicamentis, tum internis tum externis, vid. M.A.N.C. *Ann.*2. *Obſ.*53. *pag.*100. Loco hujus tamen ſolet ſubſtitui muſcus prunorum ſylveſtrium & quercinus, qui tamen minoris eſt pretii. Hiſce accenſetur ſanguis draconis: verùm cùm genuinus raro apud nos habeatur, caveamus ab uſu ejus, & potius exhibeantur maſtix, ſarcocolla, thus, myrrha, aloe, gummi Arabicum, mumia, ſuccinum, & ſimilia ſanguinem temperantia & incraſſantia. *Paſſulæ ſuprà laudatæ* fuerint, & *conducunt in* ſpecie *hæmorrhagiis* ex *vitio ſanguinis acrioris, ſeroſioris, acido-ſalſioris* &c. Nam tali ex cauſa hæmorrhagias habituales natas crebrior *paſſularum minorum* comeſtio ſublevat. *Rhabarbarum* denique non tàm pro ſero evacuando, quàm ſanguine alterando, & craſi ejus reſtituenda, in hæmorrhagiis & ſeroſiore ſanguine confert. *Camphora* non negligenda, quæ ſpiritus afficit, & fermenta peregrina acida ſanguinis mirificè corrigit.

EX REGNO MINERALI reliqua remedia ſuperat Mars, omniaque *Martialia* ſuprà laudata, & ſubjecta reliqua Martialia: qualia ſunt lapis hæmatites, qui virtute Martiali confert ad hæmorrhagiam, tàm in ſubſtantia præparatus, quàm ejus tinctura; terræ Martiales, bolus ruber, item Armena, terra ſigillata, terra vitrioli dulcis, &, quæ huc ſuo modo pertinent, Corallia, eorumque tincturæ, vitriolum Martis, & *acidularum* potus, &c. Ex omnibus convenit *tinctura ſulphuris vitrioli*, quæ revera eſt ſaltem tinctura Martis adſtringens, ad omnes & quaſcunque ſanguinis hæmorrhagias expertiſſima. Equidem paratur vulgò ex capite mortuo vitrioli Martis benè edulcorato, ſed meliorem modum docebo:

♃. *Vitriolum martis nativum*, & ſi non habetur genuinum (nam nihil debet participare de venere, aliàs ſi tantillum veneris adſit, loco facultatis adſtringentis facit vomitus) ſolve vitriolum in aqua, & injice *limaturam ferri*, ſic præcipitabitur omnis venus, & præcipitata in forma cruſtæ cupreæ ſupernatat ſolutioni, quæ filtrata inſpiſſetur & dabit *vitriolum martis genuinum*.

Hoc facto:

♃. *Solutionem vitrioli hujus martis*, & inſtilla eidem guttatim lixivium *ſalis tartari*, vel *oleum tartari per deliquium*, ſic cadit crocus martis in fundum; hocque fiat tamdiu, donec fiat ſaturationis punctum, filtretur: (liquor blando igne evaporatus ſeu cryſtalliſatus dat *Tartarum vitriolatum Tachenii*:) Crocus verò præcipitatus edulcoretur probè copioſa *aqua ſimplici*, lotuſque exſiccetur, ſic habebitur pulvis flavus inſtar croci, qui præferendus eſt omni alio croco martis adſtringenti, & eſt egregius in eroſione capitis, & ulceribus manantibus.

Porrò *Crocus* hic *præcipitatus* ſolvatur in *ſpiritu nitri*, vel *ſpiritu ſalis compoſito*, ita fiet inſignis efferveſcentia & incaleſcentia; ſolutio filtretur, abſtrahatur per retortam ad conſiſtentiam mellis, maſſa remanens poſtmodum ponatur in locum calidum cum *ſpiritu vini probe rectificato*, & digeratur, ſic habetur tinctura martis, quæ filtrando ſeparetur; & hæc tinctura vulgò *Tinctura ſulphuris vitrioli*, rectiùs tamen *Tinctura Martis* appellatur.

Hæc tinctura adſtringit, & eſt nobilis & egregia in omni hæmorrhagia, ritè parata, datur ad guttas xx. xxx. & xl. in quocunque vehiculo uſurpata.

Facit hoc quoque *Extractum martis* adſtringens HARTMANNI, quod habet *in Praxi Chymiatr. cap.* 50. *de Hæmorrhag. narium*, eſtque compoſitum corpus ex terra & marte; confert tàm externè, quàm internè, in manibus detentum. Eſt experimentum LINDANI, cui inſtar omnium remediorum eſt, utpotè quo puerum deſperata hæmorrhagia narium laborantem curavit. Datur ad gr. v. vel ix. cum conſerva quadam adſtringente in forma Boli. Item ſaccharum ſaturni & ipſum hæmorrhagias compeſcit. Similiter facit huc hæmatites artificialis ex vitriolo Martis & ſaccharo Saturni. Modum habet GLAUBERUS *in P.* 3. *Teutſchlandes Wohlfarth*. Proceſſus eſt legitimus, utut non raro dictus Autor mentiatur. Item loco acidularum *liquor Martis ſolaris* ad hæmorrhagias chronicas aut ſæpius recurrentes conducit, præternaturales nimios fluxus ſanguinis ſiſtendo, & è contra naturales aut deficientes aut inordinatos reſtituendo; item pulvis hæmatitis cum aceto aut ſucco granatorum acidorum propinatus; item liquor ſtypticus ex terra ſigillata cum ſpiritu vitrioli vel nitri paratus; item *tinctura antiphthiſica* ex ſaccharo ſaturni & vitriolo martis parata, egregiè convenit in quacunque hæmorrhagia. Quibus Eſſentiæ & extracta Martialia quæcunque commodè annumerari poſſunt. Spiritus vitrioli *ſuprà laudatus* coagulando blandè ſanguinem, hæmorrhagiam ſiſtit, in ſpecie quæ ex turgeſcentia aut nimia ebullitione ſanguinis oritur, quatenus orgaſmum ejus ſiſtit & blandè coagulat. In quo caſu etiam nitrum depuratum, & omnia nitrata, interno & externo uſu, in ſpecie interno, cum fructu uſurpari poſſunt, etiamſi hæmorrhagiæ per iracundiam excitatæ fuerint, & à FELICE WURZIO tanquam ſpeciale arcanum contra hæmorrhagias commendatur. Pertinet huc *pulvis ſympatheticus ex vitriolo Veneris* benè depurato, & radiis ſolaribus, Sole in Leone verſante, expoſito & calcinato

paratus, pro uſu externo, qui ſanguini effluenti ſive ex utero ſive è naribus, ſive pectore (de omnibus habeo experientiam) inſperſus, aut ſaltem, ſi linteum ſanguine iſto adhuc madidum eo ſaltem adſpergatur, aut linteum cruore effuſo ebrium ſolutioni dicti pulveris immergatur & applicetur, certo & mirabili experimento ad hemorrhagias quaſcunque ſiſtendas maximè proficuus eſt, quæ ita ſympatheticè curantur: vid. DIGBY *in Orat. eleg. de pulv. Sympathetico.*

EX ANIMALI REGNO conveniunt in genere ad hæmorrhagias animalium partes duræ, in ſpecie *ebur ſine igne, unicornu verum, dens hippopotami, Cornu cervi uſtum,* &c. abſorbentia vitioſa acida, & incraſſantia ſanguinem; item remedia ex ranis, *ſperma ranarum*, cujus aqua deſtillata internè hauſta, & externè convenit, quod ſolitariò cum pauco *aceto roſato* applicatum, ſingularem vim obtinet hæmorrhagias compeſcendi; inde etiam ex hoc paratus pulvis ſperniolæ *Crollii* eſt admodùm commendatus ad hæmorrhagias, doſi ℈ß ad gr. xv. vid. SCHROEDERUS. Permiſcetur cum aliis in quacunque forma; aut etiam pulvis AGRICOLÆ ſequens:

♃. *Sacch. Saturni.*
Thuris,
Myrrh. ana ʒij.
Croci,
Camphor. ana ʒj.
M. F. Pulvis,

Qui cum *aqua ſpermatis ranarum* imbibitur, & lentè exſiccatur. Nam licet *myrrham* contineat, quæ aliàs facilè hæmorrhagias reſuſcitat, nihilominus tamen *ſperniola* innocenter uſurpari poteſt, nunc *ſolitaria*, nunc aliis *mixta*; v. g. ad coercendam hæmorrhagiam.

♃. *Lap. hæmat. pulveriſ.* ʒß.
Sperniol. Croll. gr. xv,
Laud. opiat. gr. iij.
M. f. Pulvis:
divid. in 2. part. æquales.
D. S.
Pulvis contra hæmorrhagiam in duabus doſibus.

Nam papaverina & opiata quævis ſemper remediis contra hæmorrhagias nimias addenda ſunt, imprimis ſi dolor adjunctus ſit. Vehiculum horum pulverum poteſt eſſe:

♃. *Aquæ portulac.*
Semperviv. mai, ana ℥j,
Syr. Plantag. vel *portulac.* q. ſ.
M. S.
Aqua ad pulverem.

Porrò excrementa quorundam animalium ſingularem vim habent ad hæmorrhagiam ſiſtendam. Cetera omnia antecellit ſtercus aſininum ſuillum, & ſtercus canis oſſa rodentis, quæ tria utut apparenter fœtida, ſunt tamen reverà expertiſſima contra quaſcunque hæmorrhagias, externo pariter & interno uſu. Sanè, præter *pulverem* ex his paratum, ex *ſtercoribus* ſuillo & aſinino exprimitur ſuccus, qui ab ℥ß ad ℥j. vel ℥iß, in convenienti vehiculo propinatus, eſt efficaciſſimus; aut ex horum ſucco cum ſaccharo fiat ſyrupus ad hæmorrhagias, qui vid. in PRÆVOTIO, & in JOELIS *Praxi*. Hi ipſi ſyrupi admodum egregii ſunt in compeſcenda hæmorrhagia: item permiſcentur hi ſucci ſtercorum cum ſucco urticæ, & ita internè propinantur: Conf. RODERICUS à CASTRO *de Morb. Mul. lib. 1. cap. 5. pag.* 48. & ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. Hiſtor. cap. 2. num. 4.* Vel, quod alii faciunt:

♃. *Succ. ſterc. aſinin. rec.*
Syr. myrtiroll. vel *myrtin.*
Portulac. ana ℥ß.
Aquæ plantag. ʒvj. *ad* ℥j.
M. pro Hauſtu.
D. S.
Potio hæmorrhagiam ſiſtens pro uno hauſtu.

♃. *Succ. ſterc. aſinin.* ℥iß.
Syr. myrtin.
Aquæ plantag. ana ℥j.
M. S.
ut ſuprà.

Stercus canis verò pulveriſatum in ſubſtantia convenienter admodum propinatur, loco quorum quidam pro ſecreto commendant ipſum ſanguinem proprium per quæcunque loca excretum, arefactum, & à ʒß. ad ʒj. ipſi ægro in liquore appropriato propinatum, item externè, ſi fieri poteſt, loco hæmorrhagiæ applicatum iſtam mirificè ſiſtere dicunt: vid. SCHMUK *in Curat. Magico-Magnetic.* De lacte *ſuprà dictum.*

Supereſt adhuc *bufo*, menſe Julio aut Sole in Leone exiſtente captus, per caput transfoſſus, & ita enecatus, atque ſiccatus, & in ſindone rubra appenſus, quamcunque hæmorrhagiam ex nimio ſpirituum fervore & impetuoſo motu concitatam, ob pavoris ideam ex hominis præſentia contractam, feliciter ſiſtit; vel etiam ſi tantum ſub axillis lateris iſtius, quo ſanguis fluit, applicetur, ut probè incaleſcat vel etiam, ſi tantummodo bufo exſiccatus in manu detineatur, donec incaleſcat. Speciatim convenit ita *bufo* in *hæmorrhagiis narium ſymptomaticis* in *principio febrium malignarum*, in ſpecie variolarum admodum periculoſis: In his bufo dicto modo præparatus, aut etiam recens contuſus ſub axillis applicatus, aut etiam regioni cordis appenſus, perquàm egregius eſt, tàm ratione malignitatis, quàm ratione urgentis ſymptomatis. Juxta bufones & ranæ, in ſpecie virides, exſiccatæ & omnia ex ranis, earumque pulvis in vino rubro propinatus mirificè hæmorrhagias ſiſtit; quæ vivæ contuſæ, earumque ſperma, pariter applicari poſſunt ad quamcunque, tàm virilem quàm muliebrem, hæmorrhagiam compeſcendam.

Unum adhuc de partium, præprimis internarum, hæmorrhagiis curandis notetur, ut his ſedatis medicamenta grumos ſanguinis diſſolventia propinentur atque applicentur, in principio tamen moderata, v. g. ſperma ceti, marga ſaxorum, lapilli cancrorum, terra Hibernica, & cum adſtringentibus, v. g. pulvere ſperniolæ & Agricolæ modo commendato, temperanda. Progreſſu temporis & potentiora ſola & cum ſudoris aliqualis provocatione exhibenda, qualia, præter diaphoretica, ſunt radix polygonati, caryophyllatæ, rubiæ tinctorum, cherefolium, ſabina, verbaſcum, Geranium Robertianum cum vino decoctum, terebinthina, fuligo, ſanguis hirci, &c. Niſi enim talia applicentur, metuendum, ne grumi putreſcentes acrimoniam contrahant, hincque, erodendo, novam hæmorrhagiam aut ulcus, aut ſimile quid corpori detrimentoſum parent.

In *hæmorrhagia à cantharidibus* convenit lac, decoctum nucum pineæ cum viſco quercino, paſſulæ, ichthyocolla, gummi arabicum & tragacantha: vid. JOEL *Prax. lib. 3. pag.* 280. quæ omnia acrimoniam hanc vel illam corrigunt.

Reſtant tandem *ipſa orificia vaſorum* atque *pori partium conſtringendi ac conſtipandi.* Quibus medemur Emplaſticis, ſive Conglutinantibus ſive adſtringentibus. Utraque ſaltem Externa ſunt; & priora quidem albumen ovi, thus, ſarcocolla, ſanguis Draconis, maſtix, aloe, farina fabarum; unde PARÆUS *pag.* 384. dimidium fabæ in hæmorrhagia ab hirudinum tactu commendat, parti affectæ applicandum: Item hujus loci eſt gallina ſeu columba per medium diſſecta, & calidè applicata, quatenus harum ſanguis grumeſcens orificia vaſorum obturat. Poſterioris generis iterum duplicia ſunt: Scilicet eadem *vel* auſteritate notabili pollent, nempè vitriolum, hujus ſpiritus, tinctura ſulphuris vitrioli, crocus Martis adſtringens, tinctura lapidis hæmatitis, acetum ſimplex & roſaceum, lac virginis, fructus & ſuccus acaciæ, ſuccus hypociſtidos, biſtorta, millefolium, muſcus terreſtris, potiſſimum quercinus, de tegula & cranio humano; vid. HILDANUS *Centur. 2. Obſervat. 5.* Flores roſarum, balauſtiorum, cortices granatorum, myrtilli: *Vel* ſanguinem conſtringentia, huncque imbibentia, quæ vaſorum extremitatibus firmiùs adhæreſcunt, adeoque hos obturant, ſcilicet bolus Armena, terra ſigillata, gypſum, alumen uſtum, pili leporini, & crepitus lupi. De argilla cum aceto in cataplaſma redacta, & fumo ſuccini albi, vid. RULANDUS *lib. 1. Obſ. 15. pag. 73.* ſtercore porcino ac aſinino, vid. FORESTUS *l. a. Obſerv. 13.* de ſpiritu vini rectificato; ſpiritu terebinthinæ & opio, HORSTIUS *lib. 9. Obſerv. 12.*

Atque ex his varia commendantur compoſita, e.g. liquor ille ſtypticus Gallorum, qui ceu ſecretum ad quaſcunque hæmorrhagias, etiam ex vaſorum ſectione, laudatur. Liquorem hunc mihi tranſmiſſum examinavi, expertuſque ſum, quod ſit nihil aliud, quàm ſolutio aluminis, cui dimidium præter propter de vitriolo martis fuit additum: Nempè binæ aluminis partes & una vitrioli martis miſta & ſoluta in liquore appropriato, dat hunc liquorem. Hoc probavi ita: Infudi Decoctum gallarum huic liquori, & ecce! præcipitatus eſt in liquorem nigrum, de-

ditque

ditque diſtinctos aluminis cryſtallos. Liquor hic externè cuicunque loco admotus, ubi effluit ſanguis, ceu certiſſimum remedium fuit deprehenſus. Ad imitationem hujus facilè alius liquor poteſt parari; vid. WEBERUS *Tr. de Liqu. ſtyptico:* Item

℞. *Limat. martis* part. j.
Spiritus vitrioli part. iv.
Digerantur in loco tepido, affundendo
Phlegm. vitrioli vel aquæ pluvial. deſtillatæ q. ſ. pro ſolutione & dilutione, ut commodè filtrari poſſit.
Filtrato liquori addatur
Solut. Alum. crudi in refracta doſi, & uſui ſervetur.

Vid. BARTHOLINUS *Act. Hafnienſ. Vol.2. Obſer.133.*

Huc quoque pertinet pulvis ille, Chirurgis Hollandicis familiaris, quem TULPIUS *lib. 1. Obſervat. 49.* deſcribit; ſcilicet

℞. *Bol. Armen.* ℥ij.
Calcis vivæ,
Vitrioli uſti,
Alum. uſti ana ʒvj.
Lap. Hæmat.
Aloes lucid.
Sang. Dracon.
Terræ Lemn.
Croci martis,
Mumiæ ana ʒij.
Maſtich.
Thuris, ana ʒj.
M. f. Pulvis ſubtiliſſimus.

ARTICULUS II.
DE
HÆMORRHAGIA NARIUM.

Conſiderabimus jam ſpeciales rationes diverſarum hæmorrhagiarum, inter quas in principio hæmorrhagia narium ſe offert ſeu ſanguinis fluxus præternaturalis ex naribus, in quarum intimam *ſuperficiem* terminantes *arteriolæ hæmorrhagias* iſtas excitant. Subinde copioſiſſimus ſanguis eſt, & qui per plures poros ex naribus effluit, quem tunc ex ſinu cerebri falciformi aut ejus vaſis apertis ad nares pervenire multi aſſerunt, quod tamen falſum, ſicuti ſufficienter hoc dogma reiicit SCHNEIDERUS *Tr. de Oſſe cribriform. pag. 411. & ſeqq.* ubi ſufficienter demonſtrat, nullo modo ex ſinu falciformi decidere quamcunque ſanguinis guttulam. Quin potius *vaſa, ex quibus* in hæmorrhagia narium effluit, ſunt *propagines rami arterialis à carotide interna*, qui juxta proceſſus mamillares plures, inter ſurculos quoſdam per foramina oſſis cribroſi tranſmittit ad membranam narium ſuperiorem glanduloſam, per quæ vaſa, ſeu per quas arteriolas & lymphæ ſimul affertur materia, per glanduloſam iſtam texturam excernenda, ita ut ex orificiis iſtis apertis, & propter continuam à lympha humectationem naturaliter laxioribus, *narium hæmorrhagiæ* accidant: Conf. WILLISIUS *Pharmac. Ration. Part.2. pag.40.*

CAUSÆ.

Præter CAUSAS INTERNAS cum aliis hæmorrhagiis communes, EXTERNAS inter motus animi vehementiores, ut ira, gaudium, &c. hæmorrhagiam hanc interdum excitant: quò pertinet etiam illa hæmorrhagia narium, quam cuidam ex vitulino boatu, & carnis vitulinæ conſpectu contigiſſe Rhodius Centur. 1. Obſ. 89. refert; item *pulveres ſternutatorii* fortiores inſpirati aut alia quævis inſpirata acriora ineptè applicata. Hujus exemplum habet KERKRINGIUS *in Spicil. Obſ. 52.* ubi lethalem obſervat hæmorrhagiam narium ex helleboro albo in ſternutatorio natam.

DIAGNOSIS.

Quoad SIGNA DIAGNOSTICA. *Imminentem* eam oſtendit motus ſanguinis ſurſum verſus, cujus INDICIA ſunt *dolor capitis & colli tenſivus*, temporum verò dolor gravis plus minus *pulſans*, *oculorum caligo vel ſplendor*, *lacrymæ* copioſæ *involuntariæ*, *rubor malarum*, *oculorum pruritus*, tinnitus aurium, *titillatio narium* &c. quin & interdum aliqualis manuum tremor accedit.

Hæc ſigna tàm in quàm extra morbum hæmorrhagiam narium pronunciant.

Imò & pulſus in carpo durus & quaſi vibrans, arteriarum colli & capitis auctus, *hæmorrhagiarum recurrentium*, & quidem vitio vaſorum, ſignum eſſe ſolet.

An autem ſanguis ex vaſis narium an cerebri promanet, dignoſcitur ex hoc, quod ſanguis ex narium vaſis parcè & ſtillatim ferè; ex vaſis cerebri autem majori fluxu & impetu effluat; ſicut ex his libras viginti quatuor ſanguinis profluxiſſe BAUHINUS *Theatr. Anatom. lib.3. cap.8.* notat.

Si in febribus acutis & ardentibus lachrymæ involuntariò profluunt, his ſanguinis eruptionem ex naribus expectare convenit, ut loquitur HIPPOCRATES.

PROGNOSIS.

Quoad PROGNOSIN; ea inſtituenda eſt, tam de imminente, quàm præſente.

Hæmorrhagia narium, quæ fit in morbis acutis, & quidem præprimis in ſtatu, funeſta eſt. Si fiat confertim cum euphoria ægri, eſt ſalutaris: ſtillicidium verò ſanguinis, id eſt, exigua ſanguinis & ſtillatim facta ex naribus eruptio & fluxus in morbo acuto, præſertim maligno & die quarto, malum ſignum eſt, niſi forſan cauſa externa vel excitaverit, vel ejuſdem incipientem fluxum inſpiſſando vel retinendo impediverit.

Notabile eſt, quod HIPPOCRATES jam olim monuit in affectibus hepatis & lienis, dum dicit: *Fluxus ſanguinis è naribus non è directo factus*, (id eſt, qui in nare diverſa eſt, h.e. in dextra, ſi lien laborat, & è ſiniſtro, ſi hepar) *malum*; *nam tales hæmorrhagiæ, ſi debent eſſe proficuæ*, κατ' ἴξιν, *id eſt rectitudinem, fieri debent.*

Quibus in febribus ardentibus aures obſurduerunt, his non ſoluta febre, delirare neceſſe eſt: ſolvit autem inter alia *& ſanguinis è naribus eruptio.*

Interdum in morbis acutis ægri contrectant nares, quod peſſimum ſignum eſt; innuit enim naturam moliri aliquam hæmorrhagiam, quæ tamen propter imbecillitatem & imminutum ſanguinis circulum non procedit.

In febribus Hungaricis aliiſque malignis ægros ſanat critica hæmorrhagia, quam imminentem indicat ſurditas in ſtatu veniens.

Si in principio variolarum larga narium hæmorrhagia advenerit, & ſponte ceſſet, bonum eſt, & facilè evadent ægri.

Eruptiones ſanguinis è naribus ſæpius ſunt admodum copioſæ, aliquot librarum pondus accedentes; adeò ut etiam ad libras quatuor ſanguis effluxerit, hoc tamen citra ægri virium lapſum. Item obſervatum fuit ad libras octo vel decem excretum fuiſſe ſanguinem non citra periculum, utut abſque vitæ jactura.

Aliàs nimis copioſa hæmorrhagia narium ſi affligat, eadem prognoſis facienda, quam *heri in genere de hæmorrhagia nimia* indicavi. Tam largiores enim ſanguinis evacuationes, quàm ejuſdem plus minus aut etiam planè non conſuetæ, ſaltem intempeſtivæ ſuppreſſiones morbos excitant: hæ quidem pathemata cerebri & nervoſi generis epileptica, ſoporoſa, &c. illæ, abſumendo ſpiritus vitales, ſyncopes, cachexias, ſingultum & convulſionem.

CURA.

In CURA Hæmorrhagiæ narium imprimis attendenda eſt cauſa proxima, an ſit nimirum effectus anaſtomoſeos? quæ frequentior; an verò eroſionis vaſorum ſeu diæreſeos: quæ rarior. INTERNA ſunt eadem, quæ de *Hæmorrhagia in genere artic. præcedente* hactenus dixi; ſaltem in hæmorrhagia narium ex nimia turgeſcentia & fervore ſanguinis conveniunt blanda acida, ſanguinem, & hujus impetum ad nares, quantum poſſibile, cohibentia & quodammodò coagulantia, qualia ſunt ſpiritus acidi ex mineralibus, eſſentia martis adſtringens, tinctura ſulphuris vitrioli, liquor ſtypticus, ſyrupus factus ex ſucco ſtercoris aſinini, miſtus cum ſyrupo myrtillorum; item opium & opiata, quorum formulas dedi, uti & abſorbentia, *ſuprà Artic. 1.* Vel

℞. *Ebor.*

℞. *Ebor. ſine igne,*
Terræ ſigill.
Corall. rub. præp. ana ʒj.
M. f. Pulvis.
D. S.
Pulvis contra hæmorrhagiam.

Si verò narium hæmorrhagia ſæpè recurrat ex nimia tenuitate ſeroſa, conveniunt paſſulata crebrò uſurpata, in ſpecie ſub forma Electuarii *Artic. Anteced.* præſcripti, de quo manè jejuno ſtomacho & veſperi duabus horis ante cœnam capiatur quantitas caſtaneæ, vel nucis juglandis, vel quantum placet, ut corrigatur ſanguis. Convenit in genere in quocunque ſanguinis vitio, & quod Veteres aliàs derivarunt ex hæmatoſi læſa vitioſi hepatis; moderni verò deducunt ex vitio fermentationis ſanguinis. Ubi adeſt lymphæ acrimonia, præter ea, quæ *ſuprà in hæmorrhagia in genere* dixi, convenit & potio ſequens:

℞. *Aquæ portulac.*
Plantag. ana ℥iß.
Acet. deſtill. ʒvj.
Terræ ſigillat. ℈ij.
Corall. rub. præp. ℈j.
Sperniol. Croll. gr. xv.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. Portulac.
De ſymph. Fernel. ana ℥ß.
M. pro aliquot vicibus:
D. S.
Potio hæmorrhagiam ſiſtens.

Quales mixturæ in omnibus caſibus applicari poſſunt.

In hæmorrhagia narium habituali experimentum eſt herba Menthæ recens cum pane & butyro comeſta, vel ejus ſuccus frequentiùs aſſumptus.

Præter hactenus enarrata INTERNA, eaque reſpectu cauſarum varia, *in paroxyſmo* per externa ſanguinis impetus ad nares, quantum poſſibile, avocandus, vel *ſpirituum impetum ſopiendo*, vel *ſanguinis* ὀργασμὸν aut *turgeſcentiam refrænando*, & deinde *orificia vaſorum* aperta *occludendo*.

Quoad priorem ſcopum: *ligaturæ* extremorum *dolorificæ*, ſanguinis miſſio in brachio, pro ſcopo averſionis, vel in pede pro ſcopo revulſionis; frigidorum & *adſtringentium nuchæ, fronti*, item *ſcroto, manibus, mammis* in mulieribus, interdum & *hepati* applicationes; item *terror* inſperſione aquæ frigidæ in faciem & nucham, aut quovis modo inductus, (vid. ROLFINCIUS *Ord. & Menth. Comment. lib. 14. ſect. 3. cap. 12.*) *dolores* graviores circa remotiora loca excitati, aut *lipothymiæ* inductæ, ſpirituum & hinc ſanguinis motum partim ſiſtendo, partim aliunde derivando, ſubinde proficuæ exiſtunt. Sic ſunt, qui ceu remedium revulſorium proponunt *incurvationem minimi digiti*; cum enim vehemens illa compreſſio intenſum dolorem pariat, hujus occaſione forſan hæmorrhagiæ medela erit. Nec alia ratio videtur, quare contumax hæmorrhagia per *cauteria actualia plantis pedum* admota curata fuerit à ZACUTO LUSITANO *lib. 1. Prax. admir. Obſ. 66.* Quibus & SPECIFICA quædam, quæ ſingulari & ſympathetica plus minus vi ſanguinem cohibent, ſimul ſocientur, inter quæ primarium locum habet *bufo*, cujus jam aliquoties facta fuit mentio, diebus canicularibus transfoſſus, & ita exſiccatus, ſub axillam alligatus, aut fronti admotus, mirè ſiſtit hæmorrhagiam narium: quod etiam facit pulvis bufonum naribus inſperſus: hinc & *emplaſtrum magneticum* CNOEFFELII *ex bufone* locum habebit: *M. A. N. C. Ann. 6. Append. pag. 33.* item bufonis ſub dio ſuſpenſi, donec caro univerſa ſit abſumpta, os femoris denudatum, nari inditum hæmorrhagiam ſubitò & continuò compeſcere aſſerunt. Lignum fraxini, ſympatheticum dictum, certo tempore decìſum, reverà nobile experimentum eſt, quippe quod naribus admotum graviſſimas hæmorrhagias ſiſtit, ut experientia teſtatur, ſicut felicem ſucceſſum aliquoties ſtupens obſervavi; licet & hoc interdum, ſicut alia, fallat. Sufficit tamen quod plurimum proſit, non ſecus ac pulvis ſympatheticus. *Hæmatites* in manu detentus interdum, aliis irritis, egregiè juvat, ut vulgò notum; ſi nempè tamdiu detineatur in manibus, donec incaleſcat. Eſt autem differentia obſervanda inter hæmatitem, cùm non omnis hoc præſtare ſoleat. Egregiam hinc obſervationem, quoad ejus electionem, *videbitis in* BOYLE *de Gemmis*. Idem facit & burſa paſtoris in manu detenta: vid. LANGIUS *lib. 3. Epiſt. 1. pagina* 941. *Jaſpis genuinus*, cujus rubedo venulis herbaceis eſt diſtincta, argento cinctus inſigniter ſiſtit hæmorrhagias, in iſta manu ſub pollice, ex cujus lateris foramine narium ſanguis fluit, detentus vel naribus admotus, quod obſervavit SCHMUCKIUS *in Curat. ſuis Magico Magnet. pag. 16. in caſu 3. Medicorum deſperato*, qui hoc modo hæmorrhagiam narium deſperatam curavit tenendo hunc jaſpidem in palma manus. Confirmatur hoc etiam à BOOTIO *Tr. de Gemm. & Lap. pag. 202.* Videatur etiam HILDANUS *Cent. 3. Obſerv. 2.* item BOYLE *de Gemmis*. Verùm cum Jaſpis non ubique proſtet, ſubſtituunt hunc ſucedaneum, umbilicum nempè marinum in forma cochlearis conformatum, qui in parte plana & averſa leviter humectetur cum ſaliva, & applicetur circa interſtitium oculorum, ubi decurrit vena frontis; ita ſiſtere eum hæmorrhagiam narium obſervatum eſt, ac confirmat hoc BOOT. *loc. all.* uti & hujus effectum probavit GABELCHOVERUS *Cent. 4. Obſ. 3.* Verùm non credo, vim umbilicum hunc ſpecialem obtinere, quin potius convenit, quatenus ab eo validè applicato comprimuntur vena & ſurculi ibidem deſcendentes; quia etiam moneta argentea ſive thalerus frigidæ aquæ immerſus, poſtmodum eidem firma compreſſione applicatus, compeſcit hæmorrhagiam narium. Unde probabile eſt, umbilicum dictum juvare ratione firmæ compreſſionis factæ in vena frontis, aut etiam ratione refrigerationis productæ in ſanguine, per dicta vaſa diſtributo. Æger nunc in aere libero ac frigido, nunc clauſo ac calido detineatur &c.: prout enim ſanguis & corporis habitus magis vel minus tranſpirabiles exiſtunt, tales, *ſi magis tranſpirent*, in lecto, *ſin minus* extra lectum continendi ſunt; vid. WILLISIUS *loco cit.* Nam omnia hæc vel ſpirituum plus minus irritatorum impetum, vel ſanguinis orgaſmum & fluxibilitatem coercendo, operationes ſuas exerunt.

Quoad ſecundum ſcopum: ea quæ naribus eorumque apertis vaſis applicantur, ſunt *alumen*, *vitriolum*, *ſtercora*, *fuligo*, thus, ac quælibet *adſtringentia*, de quibus omnibus in ſpecie jam agendum. Confer. WILLISIUS *Pharm. Rational. pag. 2.* Præterea cum externis his venæ-ſectiones interdum locum habent, utut rarò, non ſecus ac *cucurbitulæ*, nunc cum nunc ſine ſcarificatione; obſervandæ tamen ubique *revulſionis & derivationis leges*. Horum loco frigida & *adſtringentia*, ſanguinem plus minus coagulantia, ejuſque nimium motum inteſtinum fermentativum, tàm naturalem, quàm præternaturalem refrænantia, adeoque ab effectu *Refrigerantia* dicta, *externè* applicantur. Aliàs applicatur etiam cataplaſma Galeni ex aloe, myrrha, pilis leporinis combuſtis, & albumine ovorum, quod oſcula valorum aperta reſtringendo occludit. Imò hic inter alia convenit imprimis ſolum *cataplaſma*, vulgare quidem, ſed egregium, *ex argilla calcinata*, quæ ipſa cum *aceto* ſubacta, vel *ex furno piſtorio*, aut bolo Armena, *cum aceto* invicem permiſtis, ac fronti tum temporibus ac nuchæ immediatè applicatum & ſubinde remotum, medicamentum eſt egregium, quod ſine interpoſitione lintei hæmorrhagias egregiè cohibet; Nam omnia ex aceto externè conveniunt. Idem *cataplaſma* ſcroto & teſtibus in manibus applicatum ceu expertiſſimum habetur à RIVERIO, quod in mulieribus mammis applicari poteſt; potenter enim hæmorrhagias tam narium, quàm uteri, cohibet. Si verò cataplaſma tale applicatum non ſatisfecerit, interdum neceſſe eſt, ut præterea vertici capitis, item collo admoveantur, pro ſanguine ad caput adſcendente in media quaſi via alterando. Loco tamen argillæ poteſt etiam ſimul bolus communis, Martialis naturæ exiſtens, & eodem aceto ſubigi, & fronti applicari. Alii *gypſum cum aceto* dictis modis applicant. Item *Epithema ex aceto* ſimplici vel roſaceo, aut ſolo, aut cum *ſucco ſempervivi majoris* miſto, & *ſale* vel nitro, addito plus minus *camphoræ*, teſtibus & ſcroto applicatum mirabiliter hæmorrhagiam narium ſiſtit. Mulieribus applicantur mammis eodem pariter cum ſucceſſu, præſertim in narium hæmorrhagia ex turgeſcentia ſanguinis, orta ab ira aut nimia commotione, item in febribus. Nam ſicut aliàs ſcrotum frigidæ aquæ immerſum ebrietatem & furorem mentis diſcutit, ita frigida ſimiliter ejuſmodi laudantur, in hæmorrhagia narium; ac obſervatum fuit, talia mammis mulierum applicata nunc narium, nunc verò uteri hæmorrhagiam ſedaſſe:

℞. *Succ. ſempervív. mai. rec. expreſſ.* ℥vj.
Acet. vini acerr. ℥j. ad. ℥iß.
Nitri ʒij.
Camph. ʒß.

M. f.

M. f. Epithema,
Fronti, collo applicandum
D. S.
Epithema hæmorrhagiam ſiſtens.

Vel
♃ *Aquæ Fl. papav. errat.*
Sperm. ran. ana ℥iv.
Acet. roſac. ℥j.
Opii cum acet. ſolut. ℈j.
Boli comm. pulveriſ. ℈iv.
M. D. S.
ut antè.

Sunt qui talia etiam *regioni hepatis* applicant ex aqua appropriata, v. g. aqua portulacæ, plantaginis, ſpermatis ranarum, ſempervivi majoris, addendo hujus ſuccum cum aceto, camphora, nitro & ſimilibus, ac deſperatis narium hæmorrhagiis conſulunt, & curioſa admodum eſt obſervatio HORSTII *lib. 4. obſ. 46.* ubi notabile occurrit *exemplum* ſuppreſſæ hæmorrhagiæ narium deſperatæ ex tali epithemate hepati applicato, ſed inſequente diarrhæa bilioſa; e. g.

♃. *Aquæ hyoſciami,*
Nymph.
Plantag.
Semperviv. ana ℥ß.
Sperm. Ranar. ℥iij.
Nitri ℥j.
Camp. cum ſpiritu vini ſol. ℈j.
M. f. Epithema,
D. S.
ut *ſuprà*.

Cum pannis multiplicatis tepidè regioni hepatis applicandum.

Porrò ex *fuligine, albumine ovi & aceto* deſtillato miſtis *Frontale* parant, quod egregiè conferre, & rarò in graviori hemorrhagia fallere dicitur: vid. *du* HAMEL *de Affect. Corp. pag.* 312. Convenit etiam albumen ovi probè ſubactum cum alumine: nempè fruſtulum aluminis recipitur, agitaturque cum albumine ovi, additur parum aquæ roſarum, quæ invicem ſubacta, in forma emulſionis cujuſdam ſpiſſæ imponantur cum linteis multiplicatis fronti & temporibus ad ſiſtendam hæmorrhagiam. Succus urticæ etiam cum linteis naribus inditus ſanguinem fluentem ſiſtit. Sic *ſperna ranarum* cum pauco *alumine* vel cum aceto ſubactum, fronti ac temporibus applicatum, vel linteum in eo aliquoties intinctum, iterumque exſiccatum, idque repetitis vicibus, tempore uſus fronti ac temporibus impoſitum, egregiè hæmorrhagias deprimit.

♃. *Aquæ Sperm. Ranar.* ℥iv.
Acet. roſac. ℥iß.
Sperniol. Crol. ℈j.
M. S.
Epithema externum.

Applicetur tepidè fronti. Vel
♃. *Sperm. ran. cum* nitro *& alum. aſſerv.* ʒvj.
Sacch. ſaturni ʒj. ad ʒij.
Camph. ℈j. ad ʒß.
M. pro Epithemate,
D. S.
ut antè.

Applicetur ut ſuprà.

Ut ſuprà *venæ ſectiones & cucurbitulas ſcarificatas* revulſionis gratia uſurpari aſſertum fuit, ita pro eodem ſcopo non pauci applicant *cucurbitulas non ſcarificatas* hypochondriis, hepatis nempè & lienis regionibus, ratione lateris, ubi per nares ſanguis effluit, ita quidem, ut ſtillante nare dextra applicandas cucurbitulas cum flamma ſuadeant regioni hepatis, nare ſiniſtra verò affecta regioni lienis. Proſtant obſervationes apud Veteres; ſic AMATUS LUSITANUS *Cent. 2. Curat.* 100. mediante *cucurbitula* ſplenis regioni admota, & epithemate frigido teſtibus appplicato, ingentem hemorrhagiam narium ſedavit. Veruntamen fruſtranea & nociva ſæpè fuit ejus applicatio, quatenus hoc remedium falſam ſapit hypotheſin, quod ex hepate & ſplene mittatur ſanguis ad nares; unde hic cautos nos eſſe debere monet RIVERIUS, aliique Practici, cùm interdum *cucurbitulas* tales admotas ſequatur gravis *inflammatio viſcerum* ſub cucurbitulis ſitorum; quale exemplum refert RIVERIUS & HILDANUS *in ſuis Obſ.* adeòque cauti in applicatione harum ſimus. Potius *nuchæ ventoſæ magnæ* impoſitæ locum interdum inveniunt; Conf. *M. A. N. C. Ann. 6. Obſervat. 90. pag.* 130. Quò pertinent *cucurbitulæ ſuprà pedes*, in ſuperiori puta ſurarum parte, admotę, vel ſcarificationes inſtitutæ, quæ miraculi inſtar hæmorrhagiam narium ſiſtunt, Autore FORESTO *lib. 13. obſervat.* 14. coercetur enim ſanguinis fluxus ſurſum, & coercetur impetus ad loca ſuperiora. Ad dicta epithemata pertinet *Frontale* POTERII *Cent. 1. Cur.* 67. ex *croco martis, bolo Armena, & opio, cum oleo roſarum* miſtis, & temporibus applicatis; quo ipſo contumacem hæmorrhagiam curavit.

Quoad auxilia & remedia tertii ſcopi, eminet *Alumen*. Hoc vel ita integrum naribus intruditur, vel *pulveris* forma inſufflatur: e. g.

♃. *Alum. pulveriſ.* q. pl.
adde
Lac. pictor. quæ Germanis vocatur Kugel-lacK (eſt compoſitum ex creta) q. ſ. pro coloris ſuavitate.
M. f. Pulvis.
D. S.
Pulvis ſanguinem ſiſtens.

In hæmorrhagia narium nimia naribus inſufflatus, vel cum turunda in aqua vel albumine ovi humectata, vel alia ratione naribus applicatus, efficaciſſimè graves narium hæmorrhagias ſiſtit: vid. *M. A. N. C. Ann. 1. obſ. 24. pag.* 90. *Ann. 2. Annot. ad Obſ.* 223. *pag.* 403. *&* 404. item BORELLUS *Cent.* 4. *Obſ.* 7. *&* 50. Paratio eſt *vitrioli*: Hujus *ſolutio*, vel ad albedinem calcinati *pulvis*, dictis modis applicatus, coagulando ſanguinem, & adſtrigendo orificia vaſorum, egregium eſt; item caput mortuum vitrioli, ſi in iſtud aliquot guttæ ſanguinis incidant; item caput mortuum vitrioli cum albumine ovi miſtum, & inſtar turundæ naribus applicatum. A RIVERIO *Cent. 1. Obſ.* 23. oxycratum, ab aliis pulvis lichenum equinorum naribus inſufflatus, aut fumus & vapor ſtercoris ſuilli commendatur; de quo vid. RULANDUS *pag.* 74. *Stercora* enim *animalium*, in ſpecie ſuis aut aſini egregii uſus ſunt in hæmorrhagia narium, vel naribus inſufflata ſub forma pulveris, vel cum ſucco plantaginis miſtus eorum ſuccus expreſſus, cum bombace vel turunda naribus immiſſus, potenter ſanguinem ſiſtit; imò, ut IOEL refert, *ſtercus ſuillum* etiam *recens* excretum, & naribus admotum, ſolo odore hæmorrhagias narium ſiſtit, quod ipſum unum eſt ex externis remediis: Vid. *M. A. N. C. Ann. 9. Obſ.* 56. Unde quidam in caſpula gerunt pulverem ſtercoris ſuilli, ut in caſu neceſſitatis eundem olfaciant, aut naribus intrudendo ſanguinem ſiſtant & compeſcant. De pulvere bufonum vid. HARTMANNUS *pag.* 114. & HOEFERUS *Herc. Med. lib. 1. cap.* 10 Et *tinctura ſulphuris vitrioli*, pauca aqua plantaginis diluta & naribus immiſſa, virium magnarum deprehenditur. Sic *phlegma vitrioli acidulum*, cum potentiſſimè ſanguinem inſpiſſet & coagulet, naribus immiſſum fluxum reprimit. Facit huc etiam decantatus *liquor ſtypticus* ſeu eſſentia ſtiptica recentiſſima *Galli* hactenus in ſecretis habita, quæ tamen reverâ ex vitriolo Martis & alumine ſolutis & miſtis principaliter conſtat: ſi enim in hunc liquorem gallæ iniiciuntur, nigreſcit. Autor eſt GALLUS VIVIENT: vid. in ſpecie *Bartholinus in Act. Med Haffnienſ. Vol. 2. Obſervat. 41. pag.* 116. & *obſervat. 133. pag.* 352. nec non Vol. 3. *cap. 2. M. A. N. C. Ann. 9 & 10. Obſervat,* 152. & WILLISIUS *citato loco*: quo ipſo, uti in genere quæcunque hæmorrhagiæ quibuſcunque in locis *externè* uſurpato ſiſtuntur, ita in ſpecie & narium hæmorrhagia ſupprimitur. Scilicet ex hac ipſa ratione *atramentum* laudatur, quod quocunque modo naribus applicatum & intruſum, præſertim *goſſypium atramento* ſcriptorio imbutum, aliquantulum expreſſum, & in turundæ forma naribus immiſſum, ratione vitrioli ſanguinem cohibet. Vel

♃. *Aquæ Plantag.*
Burſæ paſtor. ana ℥iß.
In quibus diſſolve
Vitrioli martis ʒij.
Alum. ʒj.
M. D. S.
Externè applicandum, vel in nares attrahendum, vel inſpergendum.

Vel
♃. *Alum.*
Vitrioli ana ʒj.
Phlegm. Vitrioli ℥j. ad ℥iß.
Ebulliant ad diſſolutionem contentorum;
Liquor filtratus ſpiritus vitrioli aliquot guttulis adhuc aciduletur.

D. S.

D. S.

Aqua ſanguinem ſiſtens.

Vel

℞. *Alum. crud.* ℨß.

Terræ vitrioli dulc. gr. xv. ad ℈j.

Phlegm. vitrioli ſpiritu vitrioli nonnihil accidul. ℥iß. ad ℥ij.

M. S.

ut antè.

Injiciantur naribus.

Sed forſan ſpiritus vini per ſe rectificatus, naribus paulò profundiùs injectus, omnibus his præſtat: ſiquidem ab illo quivis ſanguis fluidus, etiam calidus & adhuc recens, citiſſimè mirabili cum ſpectaculo coagulari ſolet.

Fuligo furni ſuprà laudata cum *albumine ovi* miſta, turundæ illita & naribus immiſſa, egregiè ſiſtit hæmorrhagiam; vel ſimpliciter de *cataplaſmate* ex aceto cum argilla combuſta *ſupra dicto* naribus nonnihil immiſſum fluxum ſanguinis ſiſtit; aut etiam *albumen ovi cum alumine ſubactum* dicto modo applicatum. Nempè eſt in *fuligine* acidum *cum terreis particulis* admiſtum, à quibus vis adſtrictoria. Præſtantiſſima *fuligo eſt iſta*, quæ è fundo vaſorum & cacaborum æneorum, quę in culina uſurpantur, colligitur: fuligo cultello ſeparata ac naribus intruſa, vel pulveriſata cum ſanguine patientis miſta, & turundarum forma naribus immiſſa, ſanguinem ſiſtit; remedium etiam à WILLISIO *citato loco* tanquam expertum commendatum. Sic denique Decocta *adſtringentia* naribus immiſſa hæmorrhagias ſubindè periculoſas ſiſtere valent: *conf. M. A. N. C. Ann. 2. Obſervat.* 223. *pag.* 324. & *in Annotat. ad hanc Obſervat. p.* 403.

Præter dicta adhuc obſervandum, Topica hoc in caſu non naribus ſaltem eſſe attrahenda, iiſvè injicienda, aut cum penicillis lineis adaptanda, ſed vertici etiam quędam imponenda, v. g. muſcus de tegula aceto imprægnatus, de quo vid. BARTHOLINUS *Cent. 5. Hiſtor.* 97. Ut illos taceam, qui certa remedia dentibus atterendo aut linguæ ſubdendo fluxus narium ſanguinolentos ſiſti poſſe ſibi perſuadent, v. g. radicem cichorii albi circa feſtum S. Jacobi in meridie collectam, aut radicem nigellaſtri ſeu nigellę, quam inter ſimiles plantas maſticatam, & naribus inditam, primatum hoc in paſſu obtinere SENNERTUS & SIMON PAULI perhibent.

ARTICULUS III.

DE GINGIVARUM HÆMORRHAGIA.

POſt nares etiam ſubinde Gingivæ gravem hęmorrhagiam patiuntur, eamque ſatis copioſam, adeò ut obſervaverit SCHENCKIUS *lib. 1. Obſerv.* HOLLERIUS *Comment. 2. ad Aph.* 18. *lib. 2. ſect. 2. Coac. Hipp.* 1180. lethalem ſanguinis *ex gingivis* fluxum. Fluxus hic ex gingivis, ſi eſt ſpontaneus, nunc eſt *criticus*, de quo præter SCHENCKIUM vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. Admir. Obſ.* 86.: nunc *periodicus* de quo SCHENCKIUS *lib. 1. Obſ.* ZACUTUS LUSITANUS *Cent. 5. Cur.* 3. ARNOLDUS BOOT. *cap.* 7. nunc *vagus*. Criticæ hæmorrhagię gingivarum morbum ſolvunt: *Periodicæ* affligunt, quando aliàs conſuetæ ſanguinis in certo loco evacuationes ſunt ſuppreſſæ: tunc enim non rarò periodicè per gingivas ſolet effluere. Vagæ verò ſunt, quando ex variis cauſis effluit ſanguis per gingivas, & præter *ſupra nominatas* CAUSAS, cum aliis hæmorrhagiis communes in ſpecie ſubinde eſt vel gingivarum *laxitas ſcorbutica*, & conjuncta cum aliquali earundem eroſione vaſculorum à ſaliva nimis acri, aut ſale ſcorbutico ſalſo-acri facta, de quo aliquid *Sect. 17. cap. 3. Artic. 6. ubi de ſcorbuto*: vel eſt naturæ conſuetudo, quæ certo & ſtatuto tempore per iſtas vias ſolet ſe exonerare. Sequitur tamen etiam, quod frequentiſſimum eſt, hæmorrhagia frequenter ex gingivis *poſt* ineptas *dentium evulſiones*, quando arteria radicalis in dente laceratur, quam ſubinde deſperata ferè hæmorrhagia gingivarum ſubſequitur.

CURA.

Hæmorrhagia gingivarum, quę eſt ſpontanea, ut *critica*, aut *periodica*, non eſt curanda, ſed ceu ſalutaris relinquenda, niſi ſuccedanea ſubſtituatur evacuatio. *Iſta* verò, quæ eſt non ſpontanea, ſed eſt *à ſcorbuto*, ex laxitate nempè gingivarum, vel ex eroſione vaſculorum ex ſaliva acri, curatur imprimis optimè per antiſcorbutica, in quibus primatum obtinet tinctura Laccæ Mynſichti, item linimentum illud, quod habet DECKERS *in ſuo Comment. ſuper Prax. Barbett. ubi de ſcorbuto pag.* 156. *in edit.* 12. illud enim eſt egregium in hac ſcorbutica hæmorrhagia gingivarum: item *Decoctum radicis tormentillæ cum alumine*. Si verò oritur gingivarum hæmorrhagia ex dente evulſo, curatur eadem optimè vel cum *bombace* intincto *tincturæ ſulphuris vitrioli*, ut aliàs vocatur, & alveo ita applicato, hinc enim ſubitò ceſſabit ſanguinis fluxus, uti id per experientiam obſervavi; Vel hujus defectu applicetur *ſolutio vitrioli*, quæ ſanguinem ſiſtit: vel imponatur *gummi Arabicum*, quod ipſum glutinoſitate ſua ſanguinem ex arteriis ob dentem evulſum emanantem inſpiſſando, conſequenter fluxum ejus ſiſtit: vel applicetur decantatum Emplaſtrum Galeni, ex aloe, thure & pilis leporinis, contritis & cum albumine ovi exceptis, gingivis impoſitis. Tale ZACUTUS LUSITANUS *loc. cit. Obſ.* 85. uſurpavit feliciter, & ingentem ſanguinis ex gingiva eruptionem curavit. Quocunque in caſu convenit Decoctum gargariſandum, quo coaguletur ſanguis, hærens circa radices dentis evulſi: vel fiat *Decoctum ad gargariſandum*:

℞. *Rad. Tormentill.*

Biſtort. an. ℥iiß.

Gall. contuſ. ℨß.

Sem. Papav. alb. ℥ij. vel ℥iij.

Coqu. in ſ. q. *Aquæ ſimpl.*

Colatur. adde

Boli Armen. vel *vulg.* ℥ij.

Alum. vel *tartari*, aut *Aceti* parum.

M. in forma gargariſmatis: in ore aliquamdiu detineatur, donec ceſſet hęmorrhagia gingivarum:

D. S.

Gargariſma ſanguinem ſiſtens.

Convenit etiam ſuo modo aqua ſpiritu ſalis ebria pro eluendo ore. Conf. *M. A. N. C. Ann. 3. Obſ.* 316. *pag.* 534.

Aliis irritis *Cauterium actuale* admoveri poteſt: Conf. *M. A. N. C. Ann. 2. Obſ.* 48 *pag.* 87.

ARTICULUS IV.

DE SPUTO SANGUINIS.

POſt ſanguinis ex gingivis fluxum non rarò per eos etiam rejicitur ille in affectu, qui vocatur *Sputum ſanguinis*, ſeu *Hæmoptyſis* appellata, idque ad differentiam *vomitus ſanguinis*, *de quo ſupra Sect. 6. cap.* 2. actum fuit. Jam verò ſanguis iſte, qui ſpuendo ſeu *αἱμοπτύειν* rejicitur, *ex variis locis* promanare, & hinc in os derivari ſolet; nempè nunc *ex ſummitate narium* emanat, nunc ſaltem ex *palato*, nunc *gingivis*, nunc *faucibus*, nunc *œſophago*, nunc ex larynge, nunc ex pectore, nunc ex pulmonibus, omnibusque aliis vicinis locis. *In ſpecie* autem iſtud ſanguinis ſputum in conſiderationem venit Medicam, & etiam ſpeciali nomine *Hæmoptyſis* vocatur, quando ſanguis cum tuſſi ex reſpirationis organis, ſpeciatim *ex pulmonibus*, per os tuſſiendo rejicitur, & eſt conſideratione dignum. Manat ſanguis tunc ex arteriis, vel pulmonalibus, vel ex arteriis trachealibus, ex arteria nempè aorta oriundis, ut rectè & accuratè has diſtinguit WILLISIUS *Pharmac. Rationali P.* 2. *pag.* 151. Nam ordinariò quidem *cum tuſſi* fit *hæmoptyſis*, nempe quando pulmo affectus eſt, aut profundiores tracheæ rami: Rariſſimum enim eſt, Hæmoptyſin veram vitio pectoris contingentem abſque tuſſi obſervari, quando nempè ſaltim ſuperior tracheæ pars affecta eſt; qualia exempla hæmoptyſeos ex vitio pulmonum ortæ ſine tuſſi videb. in *M. A. N. C. Ann. 2. Obſerv.* 45. *pag.* 83. *Anno.* 9. & 10. *obſ.* 135. *pag.* 309. WILLISIO *loc. cit.* & RHODIO *Cent.* 2. *pag.* 83. & 84. in quo caſu cum aliquali plus minus *ſcreatu* prævio ſanguis erumpit: ſicuti è contrario non omnis ſanguis, qui tuſſi rejicitur, præciſè ex thorace eſt. Interim frequentiſſimè eidem tuſſis adjungi ſolet

PARS

PARS AFFECTA.

PARS AFFECTA *in Hæmoptyſi nunc* eſt ſuperior larynx, ejuſque cavitas, *nunc* intermedii ductus tracheales, *nunc* eorum ultimæ extremitates orbiculares, adeoque ipſe pulmo. Quæ *partis affectę differentię* probè attendendæ ſunt ad explicandos diverſos hæmoptyſeos modos.

CAUSÆ.

CAUSÆ Hæmoptyſeos ſunt *vel in ſanguine*, *vel in vaſis* ſive hæc *anaſtomoſi*, ſive *diæreſi*, aperiantur. *Generales* iſtæ *cauſæ ſuprà. Artic. 1.* ex generali hæmorrhagiarum theoria patent: In ſpecie tamen frequentiores ſunt duæ. Nempè frequentior eſt (I.) *Ruptio* inſignis cujuſdam *vaſis* in pectore aut pulmonibus, quod fit ex clamore nimio & forti corporis niſu & tenſione pulmonum ſub geſtatione graviori cujuſdam oneris, qua ſpiritus cohibetur; item ex caſu ab alto, plagis pectori inflictis, ex tuſſi nimis concitata agitante pulmones: item ex copioſo effuſioreque riſu, de quo vid. ZACUTUS LUSITANUS *in lib. 2. Prax. Hiſt, cap. 6.* dum ex hoc hæmoptyſin lethalem obſervavit; ſaltatione nimia ROLFINCIUS *Meth. Comm. lib. 2 ſect. 3. cap. 53. pag. m. 122.* quæ omnia ruptionem vaſorum in pectore & pulmonibus inferre queunt. Diſponunt ad faciliorem talem hæmoptyſin ex hac cauſa imprimis *ſolennis* cujuſdam ſanguinis evacuationis *ſuppreſſio*, præſertim in partibus corporis inferioribus: Sic enim nihil frequentius eſt, quàm quod *ſuppreſſionem menſium* & *hæmorrhoidum* ſubſequatur *ſanguinis ſputum*, ex ſanguine nempè circa præcordia plus minus coacervato, ſtagnante in pulmonibus, & *anaſtomoſin* vaſorum inferente; qualis hæmoptoe periodica ex menſtrui fluxus imminutione obſervata eſt in M. A. N. C. *Ann. 9. & 10. obſ. 27.* Pertinet huc, quod obſervavit DEODATUS *in Valetud. pag.* 219. de hæmoptyſi inſigni cum pleuritide ſuppurata, oriunda ex nimis cita menſium emanſione Plura exempla videb. in SCHENCKIO *Obſ. lib. 2.* & BORELLO *Cent. 1. Obſ. 24.*

(II.) Cauſa frequentior *eſt* vaſorum, imprimis in pulmonibus: *eroſio*, facta aut *ab externis* inſpiratis, v. g. fumo ſulphuris incenſi, halitu aquæ fortis ſub laboribus chymicis, &c. vel ab internis, iiſque omninò frequentiſſimis in variolis, *lympha* in ſpecie nimis *acri* & acido ſalſa, *ſcorbutica*, aut alia ſimili labe inquinata, ſucceſſivè vaſa tenuia pulmonum erodente, & ita hæmoptyſin procurante, quam ſubinde ſolet præcedere tuſſis quędam ſicca nocturna ferina; quam hęmoptyſin, quia ab acriori lympha oritur, frequentiſſimè ulcus & vomica pulmonum, & phthiſis pulmonalis inſequi ſolet. Prętereà *pertinet huc*, quod obſervatum narrat RHODIUS *Cent. 2. obſ. 35.* quod poſt ſanatum pedum ulcus ſupervenerit ſanguinis ſputum, dubio procul ex retrogreſſo fermento ulceris acri & corroſivo, mediante maſſa ſanguinea ad pulmones delato, & maſſam ſanguineam inquinante, ac partes pulmonales erodente.

Hæ ſunt *ordinarię ſputi ſanguinis cauſę*: Rarum eſt, quod *hirudines* cum potu aſſumptæ, & in faucibus hærentes, ibique ſanguinem emulgentes, ſputum cruentum induxerint. *Exemplum* hujus rei *videb. in* SCHENCKIO *lib. 2. Obſerv.* & BORELLO *Cent. 1. obſerv.* 24. Sic non minus curioſum eſt, quod *thermarum uſus* in quibuſdam hoc malum excitaverit, Autore WILLISIO *Pharm. Rational. P. 2. pag.* 155.

Obſervandę ulteriùs ſunt Hęmoptyſeos differentię, dum nempè (1.) ſanguis, qui reiicitur, vel eſt floridus, vel ſemigrumoſus: (2.) eſt vel copioſus vel parcus & paucus, prout nempè conditio vel vaſis aperti, vel impetus ſanguinis undecunque concitati tulerit: (3.) vel facilè vel difficulter eiicitur: (4.) quod hęmoptyſis nunc ſit *recens*, nunc *inveterata*; & hęc (5.) vel *vaga* vel *periodica*. Sanè *hęmoptyſium inveteratarum periodicarum* innocuarum, quin potius cum euphoria ęgrorum contingentium, plura hinc inde proſtant exempla: *conſ.* BARTHOLINUS *Act. Med. Hafnienſ. Vol. 1. pag. 146.* & THIERMAYER *Conſ. lib. 2. pag. 24.* Sic *anniverſariam hęmoptyſin* obſervavit RHODIUS *Cent. 2. Obſ.* 34. ſic diurnam *periodicam* ſanguinis ſpuitionem notat AMATUS LUSITANUS *Cent. 6. Cur. 49.* Caſus reverà eſt ſingularis, cùm ęger ſingulis horis interdiu exſpuit ſanguinem, noctu verò, licet vigilet, non *Indolens* ſubinde eſt *hęmoptyſis*; nunc verò *cum dolore* plus minus conjuncta, vel contrictivo pulmonum, vel gravativo obtuſo eorundem, vel rodente & plus minus irritante in aſpera arteria, &c. pro cauſarum nempè varietate.

DIAGNOSIS.

Quod attinet SIGNA: Hęmoptyſis per ſe patet. Cum autem ex tam variis locis, naribus, palato, œſophago, larynge, &c. poſſit eiici ſanguis cum ſputo, neceſſe eſt, ut imprimis attentus ſit Medicus ad cognoſcendum locum, in quo ſit vas lęſum ſanguinem fundens: quod ut cognoſcatur, *partis affectę differentię* probè attendendę, & artificiali conjectura cauſę antecedentes, & excretionis modus, examinanda ſunt.

Cauſas antecedentes quod attinet: conſiderandum, an ex ſuppreſſa conſueta evacuatione ſanguinis, vel ex prægreſſo clamore, vel tuſſi ferina, vel caſu ab alto, vel contuſione pectoris, vel capitis; vel ex eſu rerum acrium & ſimilium, ſupervenerit ſputum cruentum, ut conſideret, quamnam partem cauſa antecedens primariò afflixerit. Ubi enim ut ſuppreſſa conſueta evacuatione ſanguinis, vel ex prægreſso clamore, vel tuſſi ferina, &c. ſemper eſt ſuſpicio lęſionis vaſorum in pulmonibus; ſecus, ſi alię præceſſerint cauſæ.

Quoad autem *excretionis modum*: attendatur, an ſputum cruentum eiiciatur cum conatu & ſcreatu levi? an cum tuſſi plus minus laborioſa? item an ſanguis ejiciatur plus minus floridus? vel obſervetur, an ſpumeſcat, vel non ſpumeſcat? an paucus vel multus? an periodicè recurrat vel non? & quę ſunt aliæ ſimiles circumſtantiæ & concurrentia pathemata obſervanda. Sanguis nempè, qui exſpuitione levi abſque tuſſi, ex ore eiicitur, eſt ſaltem ex partibus ſuperioribus palatinis, naribus aut vicinis ſuperioribus; qui verò levi *ſcreatu*, exſpuitur, eſt ex naribus, capite & faucibus, œſophago, *ſummitate aſperæ* arteriæ, ac in ſpecie ſi paucus fuerit, ex vicinis locis, iis ſcilicet, qui ad thoracem præciſè non ſpectant, & congrumatus prodit. Confirmabit hoc cauſa antecedens laryngem aut œſophagum afficiens. *Qui verò* copioſus & *tuſſi*, pręſertim *reiterata*, profunda, & accedente conatu, reiicitur ſanguis utplurimum ferè eſt ex thorace, & læſis in ſpecie pulmonibus; ubi tamen hæc cautela attendatur, ut tuſſis pręcedat ſanguinis ſputum. Non tamen ſemper omnis ſanguis, qui tuſſi reiicitur, pręciſè ex thorace eſt; propterea & alia concurrentia ſigna ſimul perpendenda erunt: nam ſanguis confertim ex œſophago & faucibus erumpens, & laryngem plus minus affligens, ſputum ſanguinis cum tuſſi inferre poteſt, utut malum non ſit in aſpera arteria vel thorace, ſed tunc tuſſis aut ſequitur, aut conjuncta eſt cum ſanguinis ſputo. Quod ſi tamen tuſſis præcedat, & poſt hanc ſequatur ſputum ſanguinis, ſignum eſt, ſanguinem provenire ex pectore, aut pulmonibus aut aſpera arteria; unde ſpuma in ſanguine excreto apparens utplurimum ſanguinis ex pectore, & ſpecialiter ex pulmonibus erumpentis, ſignum eſt, idque imprimis, ſi cum tuſſi præcedente & floridus evacuetur, idque imprimis, ſi ſimul dolor pectoris in ejus profundo concurrat, ſi reſpiratio plus minus difficilis, aut alia ſymptomata affectum pectoris indicantia adſint. Spuma fit, quando ſanguis aliquandiu cum aere quaſi concutitur, quo commodè in ſpumam abit. Quodſi ſanguis, qui eiicitur per ſuptum, ſit floridus coccineus, & magis rubicundus, tenuis, ex arteriis emanare indicio eſt; ſi verò nigricans, craſſus, grumoſus plus minus, aut obſcurus, ex venis effluit, neque tam ex pulmonibus quàm pectore ibidem extravaſatus prodit.

Pari modo ſanguis copioſè rejectus, magis eſt ex pulmonibus & pectore; minus copioſè excretus ex faucibus eſſe videtur. Qui quò diutiùs in pulmone, thorace, aut loco vicino hæſerit, & ita demum elicitur, niger, obſcurus, plus minus grumoſus obſervatur. Sic quoque ſanguis periodicè qui cum ſputo eiicitur, utplurimum eſt ex pectore, rarò ex alio loco promanat.

Qui ex thoracis cavo, minimè ſpumoſus, ſed grumoſus eſt.

Qui ex gutture & aſpera arteria, eſt floridus ac paucus.

Qui denique à membris remotioribus, nigricans & paucus cum horum ſymptomatis reiicitur.

In his ergo artificioſo ſtochaſmo utatur Medicus, ac conſideret partem affectam, ut eam ad curam dirigere poſſit.

PROGNOSIS.

Quoad PROGNOSIN: Omnis in genere hæmoptyſis eſt ſuſpecta & periculoſa. Ex læſis pulmonum venis ſputum ſanguinis oriundum, ſæpius ulcus & vomicam pulmonum vel empiema pectoris, (ſi enim ſanguis non eiicitur, in pus mutatur,) hinc phthiſin pulmonalem & tabem, interdum peripneumoniam, poſt ſe trahit, præſertim ſi præcedentem inſequatur eroſionem.

Quod verò ex vaſis pectoris læſis & aliis locis eſt ſputum cruentum, minus periculoſum eſſe ſolet.

Intempeſtive nimis ſuppreſſa hæmoptyſis, in ſpecie, quæ ſubſequitur vel ſanguinis turgeſcentiam vel ſuppreſſam evacuationem ſanguinis, interdum non rarò inferre ſolet tabem periculoſam, & peripneumoniam.

Hæmoptyſis, quæ fit ex pulmonibus, periculoſior eſt ea, quæ fit ex pectore, h. e. majus periculum ſubeſt, ſi læſa ſint pulmonum vaſa, quàm vaſa intercoſtalia.

Denique ſputum cruentum ſi eſt *primarius morbus*, periculoſius eſt, *quàm ſi eſt morbus ſecundarius*, h. e. qui pleuritidem, peripneumoniam, aut alios pulmonum affectus, inſequitur.

Sputum ſanguinis periodicum, ſi ſine pulmonum ſingulari noxa contigerit, minus periculoſum eſt, quàm ſi cum pulmonum vitio junctum fuerit.

Prognoſin ſpecialem videb. in BARTHOLINI *Act. Med. Haſſn. Volum. 2. pag.* 10.

C U R A.

Quoad CURAM Hæmoptyſeos; *hæc in paroxyſmo*, vel *extra paroxyſmum* inſtituatur.

IN PAROXYSMO

1. Cauſa, hæmorrhagiam in pectore vel pulmonibus vel vicinis locis excitans, maturè removeatur & corrigatur.
2. *Vaſorum læſio tollenda.*
3. Sanguis effluens, ejuſque impetus ad partem affectam, & hinc dependens hæmoptyſis, ſanguinem coagulantibus & condenſantibus, ejuſque motum nimium inhibentibus, maturè ſupprimatur & ſiſtatur.

Cauſa removetur, vel ſaltim *ſuſpenſione* & ſanguinis motus certa determinatione, h. e. vel ſpirituum impetum, vel ſanguinis turgeſcentiam, vel copiam, &c. *revellendo, derivando, papaverinis* &c. cohibendo.

Poſteriores ſcopi peraguntur *Vulnerariis & Adſtringentibus.*

CURA EXTERNA PAROXYSMUM PRÆSERVATORIA conſiſtit in eo, ut *recidiva* præcaveatur.

1. *Cauſam* ex toto *removendo.*
2. Ut, ſputo deſinente, ſi quid reſtitat ſanguinis grumoſi in pectore, vel locis vicinis, reſolvatur, & reſolutus maturè expectoretur vel diſcutiatur, ne aliquando relictus acrimoniam concipiat, ichoreſcat, vomicam & empyema, & conſequenter phthiſin inducat.
3. Læſio pulmonum vel partis Vulnerariis vegetabilibus, ſuccino & ſuccinatis remediis, reſtituatur:

Quæ indicationes ſemper probè ſunt obſervandæ.

Pro his ſcopis obtinendis ſubinde neceſſe eſt in paroxyſmo, ut præmittatur;

I. VENÆ SECTIO in principio curæ, in caſu nempè, quo ſanguis nonnihil abundat, obſervatis tamen ſimul revulſionis & averſionis regulis, ut imminuto ſanguinis quanto ſub liberiori circulo minus confertim per venam læſam effluat; ita quidem, ut venæ ſectio non iſtituatur in pede, ſi ramis ſuperioribus læſis oriatur hæmoptyſis. Hinc v. g. ubi ſanguinis ſputum eſt ex menſibus vel hæmorrhoidibus ſuppreſſis, ſecetur vena in pede; *ubi ex hæmorrhagia narium ſolenni* ſuppreſſa, ſecetur in fronte aut ſub lingua, aut in brachio. *Non tamen hoc in omnibus* æquè obtinet, cùm in quibusdam phlebotomia malum exaſperare ſoleat; *conf.* WILLISUS *Pharm. Ritional. Part. 2. pag.* 167. adeoque circumſtantiæ *ſuprà Artic. 1. circà venæſectionem in hæmorrhagiis inſtituendam* in genere inſinuatæ probè notandę. In iſta autem *hæmoptyſi*, quæ eſt *ex corroſione* ab acrimonia contentorum, inepta penitus & fruſtranea eſt venæ ſectio.

II. PURGANTIA vitentur. DIURETICA & Diaphoretica potiùs ſunt optima: vid. BENEDICTUS *Theatr. Tabidor. Exerc.* 30. Nam *hæmoptoici* minus ferunt catharſin, utpote à qua facile in tabem coniiciuntur. Ac ſane ipſi, uti & alii, cognatis pectoris affectibus *ad phthiſin* facilè terminabilibus affecti, copioſiſſimè, etiam à levi purgante, adeoque non ſine noxa, purgantur.

III. Interna Adſtringentia ante & ſine avertentium adminiſtratione non facilè uſurpanda, ne ſanguinis inconcinnam ſuppreſſionem ſuffocatio aut peripneumonia excipiat.

IV. Nec adſtringentia externa, multo minus actu frigida, pectori admoveantur; cum ab his ſputum cruentum augeri poſſe illud ſuadeat, quod ſola partium pneumaticarum ab aere refrigeratio hęmoptoen non rarò excitet; illorum verò incommodum PLATERUS *Pr. Tom. 3. pag.* 715. & SCHENCKIUS *pag.* 241. teſtetur.

V. Præ aliis hæmorrhagiarum ſpeciebus, præſertim in hæmoptoe, OPIATA ſunt perquam proficua & ſatis efficacia, qualia ſunt pilulæ de cynogloſſa, laudanum opiatum, confectio narcotica Mynſichti pulvis Helidæi, &c. & inter hæc ipſa in ſpecie hyoſcyamus ejuſque ſemen nobile ſpecificum, præſertim ſi malum eſt ab acrimonia corrodente. Sanè ab omnibus Practicis, tam Veteribus quàm Modernis, ad hæmoptyſin commendatur: imò jam ab ipſius HIPPOCRATIS temporibus decantatum eſt remedium: unde ſpeciphicum *Heurnii* contra ſanguinis ſputum eſt *Electuarium* ex conſerva roſarum & violarum cum ſemine hyoſcyami, coralliis, bolo, lapide hæmatite &c. de quo vid. *Commentar.* HEURNII *in aphor. 13. ſect. 5. Hipp. pag.* 103. vel quod HELIDÆUS PADUANUS Medicus olim Bononienſis, felici cum experimento ad hęmoptyſin; omneſque tales affectus adhibuit. Alii

♃. *Sem. Hyoſcyam. alb.*
Papav. alb. ana ʒx.
Terræ ſigillat. vel hæmatit. præp.
Corall. rub. præp. ana ʒv.
Conſ. roſar. Veter. (quia eſt magis adſtringens, quàm recenti[?]) q. ſ.
M. f. Electuarium.

Capiatur crebriùs. Vid. RIVERIUS *lib. 7. Pr. cap. 6. pag.* 348. Quod ſemen quoque detur cum lapillis cancrorum, ut & ſiſtatur ſputum cruentum, & temperetur acre, & diſſolvantur grumi ſanguinis, quod imprimis faciunt lapilli cancrorum, ſi vel ſoli, vel cum aceto deſtillato propinentur. PLATERUS *Obſ. pag.* 789. *&* 793. habet Tabellas & Trochiſcos de hyoſcyamo: Vel

♃. *Conſ. Rad. Conſol. mai.*
Roſar. rub. ana ℥j.
Troch. de terra ſigill. ʒj.
Pulv. ſem. hyoſcyam. ℈ij.
c. ſ. q. *Syr. Heder. terreſtr.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium ſanguinem ſiſtens.

Simus tamen cauti in uſu hyoſciami propter vim narcoticam, qua pollet, ac proin non in nimia doſi exhibeatur, ſed repetitis vicibus; quod melius eſt, quàm ſemel in doſi excedere; maniam enim induxit, vid. HELMONTIUS. Cavendum etiam ab acrioribus ſeu calidioribus, monente PLATERO *Prax. Tom. 3. pag.* 715. v. g. Theriaca & Mithridato.

VI. Quoad REMEDIA cętera, quę internè conveniunt, ſunt omnia ea, quæ ſuprà Artic. 1. *de Hæmorrhagia in genere* fuerunt inſinuata; in ſpecie ſemper ſimul *ad acrimoniam* ſanguinis vaſa erodentem, quę frequentiſſima eſt ex hęmoptyſeos cauſis internis, reſpiciendum: pro quo ſcopo conveniunt *Pilulæ Sylvii lib. 1. Pr. p.* 48. §. 20. Vel

♃. *Aquæ Plantag.*
Portulac. ana ℥j.
Acet. vini ʒij.
Corall. rub. præp. ℈j.
Terræ ſigill. ℈ß.
Syr. papav. err. ʒiij.
M. pro 2. doſibus
D. S.
Potio ſanguinem ſiſtens.

♃. *Aquæ burſæ paſt.*
Portul. ana ℥iß.
Corall. rub. præp.
Terræ ſigillat. ana ʒß.
Lapill. cancr. præp. gr. xv.
Laud. opiat. gr. iij.

Syr.

Syr. de Sympb. Fern. ℥ß.
M. D. S.
Potiuncula adſtringens.
De hac miſtura cochl. j. per intervalla aſſumi poteſt.
♃. *Conſ. heder. terr.*
Roſar. rub. ana ℥iß.
(vel *Conſ. roſar. & coſtæ veræ* ana ʒvj.)
Hæmat. præp. ʒij.
Corall. rub. præp. ʒj.
Terræ ſigillat. ℈ij.
Laud. ferm. gr. iij.
Cum ſyr. Papav. ſimpl. vel *diacod. Mont.* f. Electuar.
D. S.
Electuarium ſanguinem ſiſtens.
Capiatur pro lubitu.
Item
♃. *Conſ. roſ. rubr.* ℥ij.
Sem. papav. alb. ʒiß.
Ebor. ſine igne ʒj.
Hæmat. præp.
Sacch. ſaturni ana ʒß.
Cum ſyr. de ſymph. Fern. f. Electuarium:
D. S.
Electuarium adſtringens cochleatim ſumendum.

Præ cæteris tamen *portulaca & Plantago* ſunt inſignis commendationis: Nam *portulaca* quocunque modo uſurpata, ejus etiam ſuccus & ſyrupus ad uncias aliquot propinatus, inſigniter commendatur, imprimis ſi iiſdem aliquid de opio admiſceatur; nam & ſanguinis motum ſiſtit, & ſimul acrimoniam corroſivam, ſi quæ ſubeſt, temperat, ſicuti dictis ſcopis *ſuccus & ſyrupus* plantaginis ſuo modo ſufficit, de quo *ſuperiùs ſect. 6. cap. 2. de Vomitu ſanguinis* dixi, quod nempè ſuccus ſymphyti majoris & plantaginis ſint remedium egregium in fluxibus ſanguinis. Quidam inſigniter commendant *Decoctum portulacæ cum radice ſymphyti & herba prunellæ in vino rubro* ſi propinetur; quorum etiam ſucci aut ſyrupi unciatim propinati commendantur; aquæ verò horum ſimplicium nihil valent, cùm vis ſpecifica alembicum adſcendere nequeat. FONSECA *lib. 1. Conſ. 8.* dicit, quod ſanguis non erumpat, ſi manducet quis in venæ ſectione portulacæ ſemen, de quo experientia conſulenda. Præter has ſymphytum majus ſpecificè medetur hæmoptyſi, ſive blandè decoquatur, ſive ſyrupus Fernelii propinetur. Poſt hæc eſt imprimis *Hedera terreſtris*, quæ in ſputo ſanguinis eſt planè mirabilis, idque imprimis poſt paroxyſmum; nam temperat acria, conſolidat vaſa rupta exeſaque, & ſanguinem diſſolvit congrumatum: hinc ejus *ſyrupus*, *Decoctum*, vel *conſerva* egregia. Fiat ergò ex conſerva hederæ terreſtris, additis aliis appropriatis, tale electuarium non inelegans; v. g.

♃. *Conſ. hed. terr.* ℥iß. vel ℥ij.
(vel *hujus & conſ. rad. ſymphyt. maj.* an. ℥j.)
Roſar. ℥j.
Terræ Sigillat. c. ſpiritu vitrioli impraegn. (ſi circumſtantiæ id patiantur; ſin ſuſpicio eroſionis, abſtineamus ab ejus uſu) ʒß. ad ℈ij.
Hæmat. præp. ℈j.
Trochiſc. de Carabe (quæ ſiſtunt ſanguinem, reſolvuntque ejus grumos, & temperant acria) ℈ij. ad ʒj.
Laud. opiat. gr. iij. ad vj.
Cum ſyr. de ſymph. Fernel. vel *portulac.*
f. Electuarium.
M. D. S.
Electuar. adſtringens.
De quo ſubinde in die magnitudo nucis caſtaneæ vel juglandis capiatur.
♃. *Conſ. heder. terreſtr.* ℥j.
Rad. ſymph. maj. ʒß.
Extr. ſuccoſ. plantag. ʒiij.
Hæmatit. præp. ʒiß.
Boli Armen. præp. ℈ij.
Maſtic. ℈j.
Laud. opiat. gr. vj.
Cum ſ. q. *ſyr. de ſymph. Fernel.* f. electuarium:
D. S.
ut antè.

Appropriata magis hìc ſunt Trochiſci de Carabe, vel Trochiſci quoque de terra ſigillata, de ſpodio, pulvis *Scaligeri*, quem SCHENCKIUS *Obſerv. p. 241.* & PETRÆUS *in Noſolog. lib. 1. Diſſert. 10.* deſcribunt, terra catechu, centumnodium, chamædrys, & Decoctum foliorum ariſtolochiæ rotundæ; ſuccus urticæ ab AMATO LUSITANO *Cent. 6. Hiſt. 4.* FORESTO *lib. 6. Obſer. 16.* RIVERIO, & omnibus ferè Autoribus plenis buccis laudatus, ſpecies diaplantaginis Mynſichti. Cum feſtucis ſecalinis quæ vulgò ineptè mater ſiliginis dicuntur, in aqua plantaginis propinatis, hæmoptoen diuturnam curavit Empiricus: Vid. VELSCHIUS *Michom. Obſ. 27. Cent 1. annex. Anno 4. & 5.* M. A. N. C. Porrò Trochiſci certè de carabe multis ſcopis ſatisfaciunt, hinc in quacunque hæmoptyſi ex quacunque cauſa acri ſufficit hæc formula:

♃. *Aquæ burſ. paſtor.*
Plantag. ana ℥ij.
Acet. vini acerr. vel *deſtillati* ʒvj.
Troch. de Carabe ʒj.
Sperniol. Croll. gr. xv.
Hæmat. præp. ʒß.
Lapill. cancr. præp. gr. xv.
Syr. Portulac. ℥j.
M. D. S.
Potio adſtringens.
Detur pro aliquot doſibus.
Vel
♃. *Aquæ Plantag.*
Portulac.
Cherefol. ana ℥j.
Tinctur. ſulphuris vitrioli ʒj.
Trochiſc. de Carabe ℈ij.
Laud. opiat. gr. v.
Syr. de ſymph. Fernel.
Portul. ana ʒß.
M. f. Potio.
D. S.
Potio adſtringens pro aliquot doſibus.

Ubi tamen loco trochiſcorum de Carabe *Electuarium diaſcordii Fracaſtorii* etiam in ſimilibus miſturis uſurpari poteſt. Obiter moneo, aquas ex plantis adſtringentibus non adhiberi, ut adſtringant, quia nullam vim adſtringentem obtinent, ſed loco vehiculi.

Hinc pariter *conſerva roſarum* rubrarum *antiqua*; item *pulvis ſummitatum & piloſarum excreſcentiarum cynosbati*, Ger. *Scalauff-Kuntzen*, egregia *ſpecifica* ſunt in hoc malo; non ſecus ac *oleum lini* cochleatim uſurpatum mira præſtat: Confer. M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. Obſerv. 269. pag. 308.* De ſucco urticæ ſuperiùs locutus ſum. Sic & ſpiritum vitrioli commendat CASTELLUS, ſeu potius oleum vitrioli, *in ſuis epiſtolis*, in aqua plantaginis, vel alia appropriata, quia coagulando ſanguinem, eundem condenſat, ejuſdem eruptionem ſiſtit, & ita in paroxyſmo hæmoptyſeos nimiæ optimè convenit; quod ex experientia propria confirmat HOFFMANNUS, & THONERUS *in Conſilio 37.*

♃. *Aquæ plantag.* ℥vj.
Syr. de roſ. ſicc. ℥j.
Spirit. vitr. rectif. vel *ejus ol.* ℈j.
M. f. Mixtura.
De qua ſubinde aliquot cochlearia ab ægro capiantur: tam in ſputo, quàm vomitu ſanguinis admodum convenit, in ſpecie ubi ſimul ebullit nimis aut efferveſcit ſanguis.
Vel
♃. *Herb. Centumnod.*
Vincæ pervinc.
Plantag.
Bellid. ana M. j.
Flor. roſar. rub. M. ß.
Rad. Tormentill.
Urticæ ana ℥j.
coqu. in ſ. q. *aquæ ferrar.*
Colat. ℥viij. adde
Syr. de ſymph. Fernel.
Flor. hyperic. ana ʒvj.
Spiritus vitrioli q. ſ. ad aliqualem acorem:
D. S.
Potio adſtringens.

Conf. ſimul HARTMANNUS, *ubi de ſanguinis ſputo.* „ *Sed in uſu hujus acidi vitriolacei, cave,* dicit LINDANUS, *ne propines, ſi aliqua ulceris in faucibus ſit ſuſpicio, aut aliqualis metus phthiſeos, aliàs nocemus hic magis pulmonibus.* Prodeſt aliàs ad fervorem ſanguinis reſtinguendum, quatenus acre ſerum præcipitat, & ducit ad vias urinarias. Aliàs, ſi copioſè fluat ſanguis, addatur adhuc Euporiſton LINDANI, quod nobile eſt remedium ſimplex, fami-

familiari uſu ipſi expertum contra hæmoptyſin, paratum ex pomo cotoneo:

℞. *Poma Cydonia*, ſive *matura* ſive *immatura*, quocunque modo haberi queant.

Eaque diſcinde minutim in tenues lamellas, quas coque diu in diplomate in *aqua communi*, donec penitus molleſcant; quo facto ſepara aquam decoctionis largiter; & laminas pomorum bene mollitas fortiter exprime.

Hujus ſucci expreſſi cochlearia ij. vel iij. ter quaterve in die propinat, quod ipſum egregiè in hæmoptyſi conducere aſſerit præmiſſa venæ ſectione, utut etiam corroſi fuerint pulmones: aquæ verò iſti, in qua decocta poma, per reſidentiam clarificatæ, addit tantillum *ſacchari candi*, vel *Decoctum hordei*, in quo paſſulæ *Corinthiacæ coctæ* fuerunt, & propinat ſimul abſque *ſaccharo* pro potu ordinario: quo ipſo ſe graviſſimas hæmoptyſes, etiam ex eroſione pulmonum ortas, curaſſe, & nunquam ſine ſucceſſu uſum fuiſſe aſſerit.

GESNERUS *in Epiſt. pag.* 105. commendat malum cydonium excavatum, drachma una thuris impletum, aſſatum & propinatum, quo ipſo egregiè aliquot hæmoptoicos reſtituiſſe aſſerit. De ſucco, *ſyrupo* & pulvere *ſtercoris aſinini* & ſvilli ſupra actum fuit; vid. quoque BALLONIUS *lib.* 1. *Epid. & Ephemer. Conſil.* 22. *pag.* 62. Ad hæmoptyſin in ſpecie *ſtercus muris* à ʒß. vel ℈ij. ad ʒj. cum *ſucco plantaginis* commendatur in ſputo ſanguinis, addito *ſaccharo* pauco pro gratia ſaporis, ſubinde manè ſtomacho jejuno, & veſperi in introitu lecti, dandum per aliquot dies. Convenit in ſpecie, ſi fuerit hæmoptyſis ob ruptum pulmonum vas. Cætera, ut *lapis hæmatites*, *bolus Armena*, *Martialia*, in ſpecie *tinctura ſulphuris vitrioli* à guttul. xx. xxv. ad xxx. in vehiculo appropriato, & *tinctura antiphthiſica*, ex *ſuprà dictis* jam nota ſunt. *In malo graviori* autem ex cauſis externis ſæpè *recidivante*, *Decocta pectoralia ex lignis* ſunt egregia, de quibus confer. WILLISIUS *Pharm. Rational. Part.* 2. *pag.* 167. & 171. Ex quibus facilè variæ poſſunt fieri formulæ; e. g.

℞. *Tincturæ Antiphthiſ.* ʒij.
D. S.
Tinctura conſolidans 30. *Guttæ ſerò ac manè ſumendæ.*

℞. *Tincturæ Lap. hæmat.* ʒij.
D. S.
ut antè.

Dentur guttæ 20. ad 30.

℞. *Tincturæ ſulphuris vitrioli* ʒij.
D. S.
Tinctura adſtringens.

Dentur gutt. 30.

℞. *Aquæ Plantag.* ℥ij.
Tincturæ martis adſtring. ʒj. ad ʒiß.
Syr. Papav. alb. ʒvj.
M. D. S.
Potio adſtringens.

Detur cochleatim.

℞. *Terræ ſigill.* ℈j. ad ʒß.
Lapill. cancr. præp. ℈ß.
Laud. opiat. gr. j. vel ij.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis adſtringens.

℞. *Conſ. Roſar. rub.*
Rad. ſymph. maj. ana ℥j.
Terræ ſigillat.
Hæmat. præp.
Corall. rubr. præp. ana ℈j.
Pulv. hepat. rub. ʒß.
Laud. opiat. gr. iij.
Cum ſyr. de ſymph. Fern. & de Corall. Quercet.
f. Electuarium.
D. S.
Electuarium adſtringens.

℞. *Conſ. heder. terr.* ℔j.
Corall. rub. præp. ʒvj.
Antihect. Poter.
Hæmat. præp. ana ʒß.
Pulv. ſem. hyoſcyam. ʒx.
Cum ſ. q. *ſyr. portulac.* f. electuarium.
D. S.
Electuarium adſtringens.

℞. *Conſ. Roſar. rub.* ℥iß.
Violar. ʒvj.
Hæmat. præp. ʒiij.
Sem. papav. alb. ʒiß.
Cum ſyr. de ſymph. Fernel. f. Electuarium.
D. S. *ut antè.*

℞. *Conſ. Roſar.*
Coſtæ,
Heder. Terreſtr. ana ʒvj.
Hæmat. præp. ʒij.
Corall. rub. præp. ʒj.
Terræ ſigillat. ℈ij.
Cum ſyr. Papav. ſimpl. f. Electuarium.
D. S. ut *ſuprà*.

Externè quæ dixi applicanda eſſe teſtibus in hæmorrhagia narium, commodè poſſunt applicari iiſdem in hæmorrhagia pulmonum ſeu ſputo ſanguinis.

VII. Hic potiſſimum obſervetur, quod *ſuperiùs Artic.* 1. *de Hæmorrhagia in genere* dictum, ſcilicet excretione aliquantum ſedata Reſolventia & expectorantia leniora eſſe jungenda, ne ſanguis extravaſatus ulcus creet; qualia ſunt ſperma ceti, cornu cervi, antimonium diaphoreticum, lapilli cancrorum, unguentum potabile rubrum, ſyrupus de ſcabioſa, oxymel ſquilliticum, oleum ſuccini, quod ex CÆSALPINO RIVERIUS commendat.

Tandem & VIII. Pulmonibus læſis vulnerariis & balſamicis proſpiciendum, v. g.

℞. *Herb. Scabioſ.*
Hed. terreſtr. ana M. iß.
Rad. Torment. ʒj.
Sem. aniſi ʒß.
Coqu. in ſ. q aquæ & *cereviſ.* ana p. æqu.
Colat. ℔j. adde
Syr. heder. terr.
De ſymph. Fern. ana ℥ß.
M. F. Potio, S.
Potio conſolidans.
De qua pro lubitu hauriatur.

Curavi anno 1678. Jurium *ſtudioſum gravi hæmoptoe laborantem*, ipſo ex aliquot annorum tuſſi humida, ſpiritu minus libero, nativa corporis conſtitutione, aliiſque ſimilibus ſupervenientibus ad phthiſin diſpoſito; cui in paroxyſmo propinavi *Miſturam iſtam polychreſtam ſuprà Artic.* 1. *in Hæmorrhagia, ab aëriori ſanguine à lympha aut eroſione, &c. concitata*, laudatam, cujus uſu & ſputum ceſſavit. Hinc pro reliquiis grumoſis reſolvendis præſcripſi:

℞. *Aquæ Cherefol.* ℥iij.
Acet. vini ʒiij.
Lap. cancr. præp. ʒj.
Antimonii diaphor. gr. xv.
Syr. ſcabioſ. ℥ß.
Miſc.

His præmiſſis, *ad imitationem* SYLVII præſcripſi *Decoctum pectorale ex lignis*:

℞. *Raſ. ſantal. rub.* ℥j.
Lign. ſaſſafr. ℥ß.
Macerentur per 12. horas in *aquæ comm.* ℔viij.
Coqu ad conſumpt. ℔iß. adde
Herb. heder. terr.
Veronic.
Com. hyperic. ana M. ij.
Sem. fænic. ʒvj.
Paſſul. min. conquaſſ. ℥ij.
Coqu. ad remanent. ℔iv.
circa finem decocti addo
Rad. liquirit. ʒiij.

De colatura capiebatur bonus hauſtus manè, meridie & ſub introitu lecti.

Uſu horum remediorum contumax malum ſævire deſiit, ipſo ægro cætera commodè habente, ſaltem quod calor quaſi hecticus ab omni paſtu, cum tuſſi moderatè humida, & copioſiſſimis ſudoribus nocturnis, etiam ſub primis ſomni horis, ſupereſſent. Interea ad demulcendum calorem hecticum ordinavi ſequentem pulverem:

℞. *Lap. cancr. præp.*
Antihect. Poter. ana ʒß.
Corall. rub. præp. ℈j.
M. pro 2. vel 3. doſibus.

Item ob ſudores nocturnos, debilitantes & emaciantes, coercendos optimè contulit pulvis ſequens:

℞. *Lap. cancr. præp.*
Antihect. Poter. ana ʒß.
Arcan. duplic. ℈ij.
Laud. opiat. ferm. gr. iv. vel v.
M. pro 4. vel 5. doſibus veſpertinis, hora 5. præter propter à meridie aſſumendis.

Vid.

Vid. Diſſ. de Opii virtute diaphoretica cap. 3. §. 8.

Aliam hemoptyſin ex orgaſmo maſſæ ſanguineę curavi in muliere quadam juvene, hilari, vegeta, & gracili, cujus vaſa ſanguine turgeſcebant. Hęc ſeptima vice gravida erat, ultimumque geſtationis tempus agebat, cùm ante menſes quatuor vel quinque tempore ęſtivo ex curſu & motu in horto in ſputum cruentum incidiſſet, breviter quidem ceſſavit, ſed antecedente ſeptimana ex improviſo veſperi cum tuſſi ſicca copioſum ſanguinem floridum ſpumoſum emiſit, ceſſante tuſſi lectum petens, ſuaviter dormit. Manè vocatur Medicus ordinarius, qui, præter pulveres confortantes ratione fœtus, ordinat, ut cucurbitulæ ſcarificatæ applicentur ſcapulis & brachiis pro averſione ſanguinis: ſed ego vocatus non probavi conſilium; parum enim evacuant, & tamen ſanguinem verſus pectus alliciunt, & metus eſt, ne circa veſperam hæmoptyſis major recurrat; quod etiam factum fuit. Quapropter altero die juſſi venam ſecare in brachio ad ℥iij. vel jv. ſimul ordinando ſequentem miſturam:

℞. *Aquæ Plantag.*
Portulac. ana ℥j.
Acet. vini ℥ij.
Corall. rub. præp. ℈j.
Terræ ſigillat. ℈ß.
Syr. flor. papav. errat. ℥vj.
Miſc. pro 2. doſibus

Interim nullum ſanguinem rejecit, ſed ſaltem ſubinde ſcreat, & quoties ſcreat, toties ſputum cruentum reiicit, quod ſaltem ex capite laryngis derivatum fuit; nam levi ſcreatu ex pulmonibus non poteſt reiici, unde judicavi, læſionem ſaltem eſſe in larynge. Veſperi ſanguinis ſputum recurrebat, eodem impetu, unde ægra delaſſabatur, fætu fortiùs ſe movente; Unde ordinabam quietem, prohibebam Vinum Rhenanum, ſed imperando dulce, ſimul quoque præſcribebam ſequens Electuarium:

℞. *Conſ. heder. terr.*
Roſ. rub.
Coſtæ ana ℥vj.
Hæmatit. prep. ℥ij.
Corall. rub. prep. ℥j.
Terræ ſigillat. ℈ij.
cum *Syr. papav. alb.* f. Electuarium.

Libenter ordinaſſem trochiſcos de Carabe: ſed quoniam eos ingreditur opium crudum, propter fætum timui. Electuarium ſæpè ſumpſit, & multos dies fuit ſine ſputo cruento.

In Hæmoptyſi aliàs ex orgaſmo ſanguinis & ſpirituum egregiè convenit Camphora: vid. IOEL *pag.* 279.

Præſervativè conveniunt lac & acidulæ cum medicamentis traumaticis.

Inter EXTERNA convenit Pulvis ſympatheticus. Bufo tempore balſamico, Junio & Julio, per caput transfoſſus axillis ſubiicitur: vid. FABER & HELMONTIUS *Tum. Peſt.* Conducit etiam immerſio teſtium in acetum roſatum, vel linteum in aceto immerſum & circa teſticulos obvolutum.

SECTIO XIX.
DE
MOTU SANGUINIS AD VISCERA.

Sequitur motus ſanguinis ad viſcera; quę ſanguis ſub circulo inferiore per arterias deſcendentes alluit, ſunt Lien, Hepar, & Renes. Interim de lienis & hepatis morbis pauca monenda reſtant, quę non ſuprà fuerunt monita.

CAPUT I.
DE
LIENIS AFFECTIBUS.

Sanguis in totum corpus diſtribuitur ex corde, ut iſtud nutriat, & beneficio ſpiritus vitalis in eſſe vitali conſervet. Verùm præter hunc *uſum* etiam in ſingulis partibus ac viſceribus internis idem ſanguis aliquid patitur, non tantummodò quatenùs in quibuſdam ſingularem & *determinatam* patitur *alterationem*, ſed etiam, quatenus fit *ſeparatio* quædam *ſingularis cujuſdam liquoris* ab eodem, utpote cum videamus, *in hepate & folliculo fellis bilem* ſeparari, *in renibus urinam*, in *glandulis* partem materię lymphaticæ ex sãguine una expurgari, & ſic in reliquis partibus. Speciatim pro varietate partium diſtinctim diſtribuitur, & quidem, pars altera deorſum per arteriæ aortę truncum defertur, cujus inſignis portio per ramum ſplenicum, aliàs dictum coeliacum, lieni infertur, qui omnis per venam ſplenicam in truncum venæ portæ, & ita in hepar defertur, ſicuti ſimul omnis *ſanguis ab inteſtinis* etiam refluus *per venam portæ hepati* infunditur, quæ quoad hunc uſum arteriæ ferè officio fungitur: qui ſanguis omnis per ſurculos venæ cavæ in hepar diſtributus, venæ cavæ tandem infertur. Exilis eſt arteria, quę ex ramo arterię ſplenico, ſeu potius ex arteria cęliaca, ad pancreas, item ad hepar, uti etiam ad folliculum felleum defertur, quæ arteria hepatica, unà cum vaſis cholodochis & nervis hepaticis paucis, intra capſulam communem coercetur. Conſpiratio lienis cum hepate, qua omnis ſanguis ex liene immediatè in hepar abit, oſtendit peculiarem in officio conſenſum, ita ut probabile ſit diſponi in liene ſanguinem, ut eò faciliùs in hepate alterari, & bilis ex eodem confici ac tranſcolari queat. Pręter quę vaſa etiam copioſi admodū nervi ex pari nervorum vago lieni inferunur, ſicuti lymphatica quędam vaſa non tantum adeò copioſa ex liene ad receptaculum commune pergunt, ipſo hepate & folliculo felleo copioſis admodum lymphæ ductibus inſtructis, in receptaculum commune ſe inſinuantibus. An in Liene vaſa lymphatica, vid. RUYSCHIUS & BLASIUS: Copioſa lymphatica hepatis minutiſſima apud RUDBECKIUM.

Lienis viſcus eſt ſubſtantia potiùs nervea, quàm propriè dicta ſanguinea: nempè conſiſtit ex congerie membranarum, in cellulas & multiplices concamerationes efformatarum, per quas glandularum minimarum copioſi racemi uvæ botrum æmulantes diſperſi ſunt; uti hoc ipſum eleganter deſcribit MALPIGHIUS *Tract. de Structura viſcerum*, *ubi de liene*: id quod etiam mediante flatu circa lienem demonſtrari poteſt. Veteres dixerunt, Lienis ſubſtantiam eſſe tantum parenchyma.

Lienis viſcus quoad ſuum uſum non eſt ſimpliciter ad eſſe vitale animalium neceſſarium, cùm canibus & ſuibus ſine ulla ſenſibili functionum lęſione exſcindi queat; ſed tantùm ad bene eſſe confert, ita, ut ad majorem ſaltem ſanguinis perfectionem, ſed accidentalem tantùm, facere videatur (vid. M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obſ.* 29. *p.* 101. DECKERS *in Barbette*. Generationes habent communes poſt exſciſſionem lienis. BARTHOLINUS *ex* FIORAVANTO idem notat ex exciſſo liene humano, ſed experientia una eſt nulla: vid. MAJOR *in Chirurg. infuſ.*) Quò ipſo etiam convincitur, quod ea, quæ HELMONTIUS de uſu lienis ſtatuit, deque ejus cum ventriculo duumviratu profert, de Fermenti inſpiratione à Liene, de primorum conceptuum formatione, ſomni & vigiliarum ſede, virtute generativa ex ſplene, in *Tract. ſedes animæ*, item *Ius duumviratus* &c. omnia falſa, nec minùs veritati congrua eſſe.

Pro uſu Lienis meliùs cognoſcendo obſervandum eſt, quod Lien omni cavo ſingulari ſit deſtitutus, adeòque nec recipiendo nec digerendo cuidam humori aut excremento ſit deſtinatus: unde etiam receptio ſucci melancholici, & ejus in ſtomachum eructatio per vas breve, ex Veterum ſententia, etiam ſpontè corruit, & pręter anatomen, eam ſufficienter deſtruit CONRINGIUS *Tr. de Gener. & uſu ſanguinis cap.* 12. & 14.

Modernorum quod attinet ſententias: tot ferè de uſu lienis ſunt ſententiæ, quot Medicorum capita. Plures Veterum ſententiam, ſed ſuo modo correctam & magis caſtigatam arripiunt, quatenus nunc ſanguinem craſſum melancholicum in eo magis fermentari, nunc ſanguinem plus quàm perfici, nunc chylum crudum in eo alterari, nunc excrementa tartarea in eo fermentari, & ad promptiorem ſeparationem diſponi aſſerunt. Confer. hic MOEBIUS *in ſuis fundamentis pag.* 381. item VELTHUSIUS *de uſu Lienis*, item SYLVIUS *Diſſert.* 5. *de uſu Lienis*.

Fruſtra reverà Lien non eſt conditus, quin ad ſanguinis laudabilem & naturalem ſtatum, pro univerſi corporis æconomię ſalute, & conſervandum & reſtaurandum multum cōferre

ferre, & ſtructura ejus & connexio demonſtrant: ſed quod hoc ſit, quod conferat, quæritur? Probabiliſſimum videtur, in Liene ratione copioſiſſimarum glandularum, uti & ratione multiplicium nervorum ad lienem diſtributorum, & ſenſui ac motui minimè inſervientium, præparari certum quoddam fermentum ſubacidum, inſigniter tamen volatile, quod ſanguinem, ipſi infuſum, imprægnet & diſponat, ad promptiorem fermentationem ac ſpirituaſcentiam, ſimulque hoc ipſo partes ſanguinis heterogeneas nec ritè miſcibiles faciliùs ſeparari faciat, ut commodiùs per convenientia loca, in ſpecie renes evacuari poſſint.

Illuſtrant hæc: quod obſervetur iis, quibus Lien benè conſtitutus eſt eorũ corpus florere; quorum verò Lien vitioſe augetur, eorum corpus imminui. Ad hæc omnes ſplenetici reverà tales, ſeu in quibus lien malè affectus aut tumidus deprehenditur, hi omnes ſunt ſalivatores, teſte HIPPOCRATE, & tales ægri optimè per medicamenta ſalina urinam provocantia curantur, teſte LAURENTIO *in Controverſ. Anatom.* ubi experientia teſtatur, urinas, quæ ſub ipſo morbo fuerũt crudæ, tenues, reſtituto liene prodire turbidas, obſcuras, & cum copioſo ſedimento coctas, tandem ſenſim clareſcere, & ad naturalem colorem redire. Ad hæc Lien animalium, vel aſſatus, vel coctus, vel alio modo præparatus, ſi guſtetur, deprehenſus eſt auſteri, pontici, & plus minus acerrimi ſaporis, teſte WALÆO *in Epiſt. de motu ſanguinis*, item HIGMORHO *in Diſquiſ. Anatomica de ſplene*. Hoc inſuper notabile eſt, quod ſplenes animalium, in ſpecie cervi & bovis, præparati, aut in Decocto vel eſſentia uſurpati, affectibus ſpleneticis & imprimis cachexiæ virginum & menſibus ſuppreſſis, ſpecificè conducant.

Quoad AFFECTUS LIENIS præternaturales, ejus *actio læditur, quando vitiatur viſcus vel*

(1.) *Intemperie, ratione ſpiritus inſiti,*

(2.) *Quando læditur in conformatione* ſua, ex ejus infarctu & obſtructionibus, indeq; nato tumore inflammatorio, & tandem ſcirrheſcentia.

(3.) Denique, quando læditur in functione, ratione ſpecifici ejus fermenti plus minùs alterati, aut deficientis, vitio præſertim ſpirituum animalium, copioſiùs aliàs ad lienem diſtributorum.

VITIA tamen hæc LIENIS non ſunt adeò frequentia; & ſi tamen adſunt, ſunt nunc *hæreditaria*, nunc, idque frequentiùs, *aliis ſuperveniunt morbis* chronicis, in quibus vulgò, ceu aſylum ignorantiæ, Lien accuſari ſolet.

ARTICULUS I.
DE
LIENIS INTEMPERIE VITIATA.

NOn levis quidem abuſus circa *affectus ſpleneticos* occurrit, dum punctiones & roſiones in hypochondrio ſiniſtro occurentes, & neſcio quæ mala alia, ſubindè *ſpleni*, licet *inſonti*, attribuuntur; quod tamen falſum eſt, cùm ſplenis ſubſtantia ferè inſenſilis inepta ſit tali dolori. Interim non penitus rejiciendi ſunt, ſed ferè ſe produnt, imprimis intemperies ejus vitiata per SYMPTOMATA *convulſiva* ſeu ſpaſmos ratione conſenſus nervorum, & hinc *perturbationem mentis*. Præterea ſe produnt ordinariò *dolore gravi obtuſo*, quaſi contundente, (minimè omnium punctorio, quem apud nullum ſpleneticum obſervare potui) tenſivo, ex ejus inflammatione, aut gravativo ex ejus pondere, & ſubſequentibus *ſpaſmis*.

CURA.

Lienis Intemperiem vitiatam corigere difficile eſt, niſi acidũ ejus præternaturale alteretur, reſolvatur, & eliminetur.

Pro ſcopo evacuatorio

℞. *Mercurii dulc.*
Extr. helleb. niger. an. gr. xv.
Troch. alb. gr. j. vel ij.
Cum *ſolut. martis cum ſucc. pom.* f. Pilulæ.

Pro ſcopo alterativo uſurpantur Martialia, veſperi & ſub introitum lecti, volatilia plus minus aromatica.

EXTERNE lieni imponatur Emplaſtrum de ranis cum duplo Mercurii, vel ſolum, vel cum Emplaſtro ſplenetico uſitato, vel cum Gummi ammoniaco; malaxetur cum Galbaneto Paracelſi, vel oleo deſtillato ſuccini; Vel

℞. *Empl. de Nicot.*
Ran. cum duplo mercurii an. q. ſ.
Malax. cum ſ. q. olei *tartari fœtidi*, aliquoties ſuper cornu cervi uſtum *rectificati*;

Applicetur ſine ſindone.

Hactenus dicta exemplis illuſtrabo: STUDIOSUS QUIDAM repentino dolore hypochondrii ſiniſtri profundo corripiebatur, ſuperveniente Lipothymia gravi cum aphonia ferè, & ſpaſmis, motibus convulſivis, ac doloribus lancinantibus in omnibus artubus, præſertim manibus. Malum radicitùs erat ex *ſplene*.

MERCATOR QUIDAM conqueritur de continuo dolore in hypochondrio ſiniſtro, quaſi compreſſivo, levamen ſentit egregium ex applicatione *Emplaſtri de Nicotiana cum ana tacamahacæ* (vel iſtis Emplaſtris in colleg. Formul. pag.... & *Id Form Claſſ.* 5 §. 5. præſcriptis) ſed corripitur hinc *hemicrania* gravi partis ſiniſtræ, urgente præſertim circa regionem temporum iſtius lateris dolore, turbante ſimul caput inſigniter. Remoto verò *Emplaſtro*, in iſto latere evaneſcit hemicrania, redeunte hypochondrii moleſtia. Totus affectus erat ex *ſplene*.

MULIER dolore hypochondriaco ſiniſtro profundo & quaſi lacerante afficiebatur, ſentiebat exindè dolores lancinantes & lacerantes, univerſum abdomen torqueri, & totũ inteſtinorum ſitum recurrentibus creberrimis doloribus affligi. *Affectus* revera erat *ſpaſmodicus, ob plexum Lienarem* nerveum, ex malè habente ſplene in ſpaſmos actum.

STUDIOSUS NOBILIS in pueritia diuturna quartana, & hinc hydrope affectus, tandem ab hoc, mediante copioſo urinæ fluxu, curatus, redditus erat ſummè *ſpleneticus*, cum mentis perturbatione & melancholia. Nempè quoties inſignior tempeſtatis, in ſpecie verno aut autumnali tempore, immineret mutatio, toties ſenſum *palpitationis* in imo ſeu profundo hypochondrii ſiniſtri probè ſpinam dorſi ferè percipit, quam *dolor gravatiuus & obſcurus lienis* in iſto loco comitatur: hinc caput turbari, anxius ipſo reddi, &c. incipiet, adeò, ut uno alterovè die, antequam contingeret, tempeſtatis mutationem imminere, dictis in locis & modis ipſe perciperet, cùm aliàs in dicta regione nullam pulſationem perciperet, animoſus & hilaris, optimè animo & corpore valens eſſet. Adeòque & hìc *Quartanæ confirmatæ* ſplenem ſimul afficientes, & hujus malè affecti *pulſatio hypochondriaca*, quam HELMONTIUS urget, & hanc ſequentia *melancholica pathemata*, conſideranda veniunt.

VIR quidam per aliquot dies noctesque laboraverat ſequentibus pathematis: Ante meridiem ſanus & vegetus erat, hora verò prima præter propter à meridie dolorem obtuſum gravantem, vellicantem, quaſi contundentem in hypochondrii ſiniſtri profundo percipiebat; ex quo loco brevi poſt inſignes dolores lancinantes & contorquentes univerſum abdomen cum inſigni hujus quaſi tympanitica inflatione occupabant, unde miſerè affligebatur æger; dolores & cruciatus iſti ſurſum verſus ad pectoris regionem etiam protendebantur; hinc ſubinde vomitus ſuperveniebat, tandem ſenſu & motu voluntario deſtitutus, brachia cum digitis tendebat, & ita cum dictis ſymptomatis uſque ad ingruentem noctem torquebatur; nulla febris aderat, nocte moderatè dormiebat, manè commodè habebat. In paroxyſmo à vomitu levamen ſentiebat, injectum fuerat clyſma, indè poſt ternam evacuationem in paroxyſmo etiam meliùs habuit. Vocatus ego dixi, eſſe affectum convulſivum, eſſeque dolores ſpaſmodicos, natos ob plexum, lienarem nerveum ex malè habente ſplene in ſpaſmos actum, unde per conſenſum quælibet reliqua ſymptomata nata; malè habebat ſplen, ut ſuſpicabar, ex acido vitioſo, œconomiam ejus turbante.

Pro cura ergo paulò ante meridiem dedi liquoris martis ſolaris gutt. xxx. Externè regioni ſplenis applicandum juſſi Emplaſtrum de Nicotiana, ordinando ſimul chlyſma, tempore, quo rediit paroxyſmus, injiciendum. His adminiſtratis nullus paroxyſmus rediit. Altero manè dedi gr. iij. tartari emetici, & ſequentibus diebus omni manè liquorem Martis ſolaris continuandum juſſi; & ſic penitus nullo ampliùs redeunte paroxyſmo, convaluit.

VIRGO annorum 13. ex hæreditate materna ſplenetica, & hinc nonnihil melancholica, ſub primo ſomno inſultibus epilepticis corripiebatur, levioribus quidem, omni nocte tantum recurrentibus; præmittebam tincturam vitrioli Martis Zwelferi, ejus ʒß. ad ʒj. omni manè capiendam, hinc pro abſtergendis primis viis præſcripſi;

℞. *Tartari vitriolat.* gr. xv.
Scamm. ſulphurat. gr. j.
Troch. alband. gr. j.
Miſceantur pro pulvere.

Hinc vomitorium ex ſyrupo emetico.

Sub uſu horum ſub ingreſſu lecti juſſi capere pulveris epileptici

leptici antimonialis gr.iiß.ad iii. idque omni veſpera.

Quibus ita adhibitis, & ſedato paroxyſmo, pro radice morbi in ſplene evellenda præſcripſi:

℞. *Liquoris Martis ſolar.* ℥ß.

Capiebat 15. guttas omni mane.

Externè Emplaſtrum de ranis cum Mercurio, malaxatum cum ſ.q. olei deſtillati tartari fœtidi, applicabatur regioni ſplenis. Quibus continuatis non ampliùs rediit malum, idque eò tutiùs, quòd aliquo temporis ſpatio interiecto menſes primi ſupervenirent.

ARTICULUS II.

DE

LIENIS CONFORMATIONE LÆSA, & INDE NATIS TUMORE, & SCIRRHO.

&

ARTICULUS III.

DE

FERMENTI SPLENETICI LÆSIONE.

QUod attinet vitium ex conformatione læſa, ut Tumores, ſcirrhos & ſimilia, &c. Magnitudo & color lienis uti ſingulis animalibus eſt proprius, ita & homini etiam ſano magnitudo ejus multum variat, color verò, qui in fœtu eſt ruber, in adulto ſemper deprehenditur obſcurior & nigricans. In ſe & ratione ſui uſus ad chronicos ſaltem affectus diſponit Lien, inde & affectuum dictorum melancholicorum ſedes ordinariò dicitur. Interim tamen, Autore SYLVIO aliiſque, in melancholicis affectibus mortuis ſæpiſſimè ſalvus & ſanus lien quoad ſui ſtructuram repertus fuit; ex quo tamen non ſtatim concludi debet, planè inſontem eſſe Lienem in talibus morbis, cùm id quoad fermentum ejuſdem ſpecificum, aberratio fieri poſſit multivaria, ipſa ſtructura materiali adhuc ſalva. Utut ergò chronicorum affectuum, ſpeciatim hypochondriacorum, ſcorbuti, quartanæ, melancholiarum, &c. primum fontem ſtomachum exiſtimo; certum tamen eſt in dictis affectibus, in ſpecie confirmatis, ſimul vitium ſplenis ſubeſſe, à quo ipſo hujuſmodi affectus ſanè longè contumaciores, curatu difficiliores, & ægris propter multiplicia vaga ſymptomata moleſtiores eſſe ſolent Ob id ſtudioſè moneo, ut dictis in affectibus, in ſpecie inveteratis, ſemper ſimul ad ſplenem ratio habeatur pro meliore cura, & hujus vitia quæcunque maturè præcaveantur, aut ſimul curentur.

CURA.

Lienis *inflammatio Art.11. cap.1. ſect. præcedentis* tranſacta eſt.

Infarctus verò, *Tumores*, & *ſcirrhos* leviores aut incipientes, emendant omnia dicta *aperientia*, item *gummata*, uti *ſuperiùs Sect.8. ubi de morbis chronicis in genere*, egimus.

Quoad *fermenti lienis reſtaurationem*: hanc vix, niſi talibus, quæ ſpirituum animalium defectus reſtaurare valent, curare poſſumus; qualia ſunt omnia volatilia aſſumpta, de quibus *infra l.2. Sect.1. cap. 1.* plura, *ubi de ſpirituum animalium vitiis*.

Conveniunt ergò pro ſplene curando imprimis Martialia, & Saturnina, acidum nimium abſorbentia, & ita per accidens læſioni fermenti ſplenetici occurrentia; hinc alcalia volatilia, præ reliquis omnibus Tartarea volatilia, imprimis ſpiritus carminativus de tribus, & ſimilia carminantia, præprimis ubi adeſt dolor tenſivus: Dolori verò gravativo ſpiritus ſal ammoniaci penetrans & aperiens, uti univerſo corpori in morbis chronicis, ita imprimis ſpleni confert; item aperitiva Martialia. Cum quibus ſimul diuretica, imprimis tartarus vitriolatus, ſal digeſtivum hypochondriacum, tinctura tartari, liquor terræ foliatæ tartari, ſal Martis compoſitum, ex ana vitrioli Martis cum terra fol. tartari, ſedulò jungenda, & crebriùs repetenda erunt. Refert enim SCHENCKIUS *lib.3. Obſeru.de Liene*, quendam lienis tumore laborantem per 15. annos annuatim bis vel ter per urinæ profluvium inſtar atramenti convaluiſſe.

CAPUT II.

DE

HEPATIS LÆSIONIBUS.

ALTERUM VISCUS, cui occurrit ſanguis, eſt HEPAR cum annexo FOLLICULO FELLEO, quę invicem ſibi intertexta & connexa conſpirant circa *bilis generationem*, ſeparationem & diſtributionem. Hepatis quod attinet viſcus & uſum: hujus parenchyma ex glandularum globulis copioſo ſanguine ſuffuſis & irrigatis compoſitum, eleganter demonſtratum eſt à MALPIGHIO *in ſuprà citato Tractatu de ſtructura viſcerum*. Huic cùm in ſanguificationis negotio ductæ fuiſſent exequiæ, omnes ſtatim hepar colatorium eſſe bilis aſſervere: id quod jam ſtructura ejus glanduloſa ulteriùs confirmat, quod bilis in hepate ſecreta à ſanguine derivetur partim immediatè per ductus cholodochos in inteſtinum, partim verò in folliculo fellis priùs collecta exindè etiam ad inteſtinum per ramum cyſticum abeat. Jam verò certum eſt, eam bilem, quæ per ductus hepaticos excernitur, ex hepate oriri, in eoque ſecerni ex ſanguine, per venam portæ vecto id quod experimenta MALPIGHII & FRACASSATI confirmant, cùm etiam canibus fel cum ſuo folliculo exſcindi poſſit, ſalvis ductibus cholodochis, & jugi adhuc bilis ad inteſtina motu per ductus hepaticos durante: quæ ipſa contra hypotheſin SYLVII notanda ſunt. Helmontius dicit, vulnera folliculi eſſe lethalia, ſed non tàm folliculi, quàm propter hepatis copioſa vaſa, unde ſanguinis effuſio maxima.

Utut autem certum ſit, omnem bilem, quæ ex ductibus hepaticis oritur, reverà elici ex hepate; dubium tamen ſupereſt de bile, quæ in folliculo fellis continetur. Hanc non in hepate, ſed in ipſo folliculo ex ſanguine, per arteriam propriam in eum tranſmiſſo, produci, vult SYLVIUS *Diſſ.6. §.53.* & SCHWAMMERDAMMIUS *de Reſpir. Sect.3.c.1 pag.86.* Unde ſanguis eò delatus per fermentationem à bile jam præſente in ſimilem bilem mutetur: ex quo etiam potiùs ingreſſus ex folliculo in hepar ex eo innoteſcet, quàm contrà; quia folliculo injectum atramentum denigret hepatis parenchyma, ut vult FRACASSATUS. Huic verò hypotheſi obſtant experimenta MALPIGHII, qui ligatis arteriis hepaticis, & abſciſſo pariter folliculo felleo, nihilominùs continuum bilis proventum ex ſanguine venæ portæ obſervat.

Hepatis ergò officium verſatur ſimpliciter circa bilis elaborationem: ſecreta nempè in hepatis glandulis materia ex ſanguine, ibique certo modo alterata & mutata in bilem, partim immediatè per porum cholodochum hepaticum ad inteſtina derivatur, partim mediatè in veſiculam priùs collectam per ductum hujus cyſticum ad inteſtina pariter ablegatur. Plura huc pertinentia videb. *in Colleg. Inſtitut. P. 1. cap. 13. p. 93.* & ſeq.

Quoad læſiones hepatis preternaturales: non ſunt adeò frequentes, ut ſpecialem conſiderationem mereantur: Vel

I. Communes ſunt reliquis partibus, quales ſunt *conformationis vitia*, ut Obſtructiones, tumores, inflammationes, abſceſſus, ſcirrhi, &c. de quibus in ſuperioribus ſuo loco dictum.

II. Læditur hepatis functio, *læſo ſpiritu inſito*, ſeu, ut vocant, *in morbo intemperiei*, dum intemperies excedit vel occaſione acidi vitioſi ad inſtar ſpinæ infixæ ſpiritum laceſſentis, vel dum deficit intemperies occaſione ſpiritus deficientis, aut exhauſti: Vel

III. Sunt hepati proprii, & omnes læſam bilis generationem conſtituunt, quando nempè *ſanguinis vitio* læditur functio hepatis circa ſecretionem bilis; aut pori ejus ſunt vitiati, quando nempè hepar ineptum eſt, ut in eodem aut generetur, aut tranſcoletur materia bilis, unde bilis aut nimis ſalſa, aut nimis pinguis, aut nimis aquoſa, aut iners, aut planè non generatur, ita ut potiùs ipſius bilis præternaturalis vitia, quàm hepatis morboſa pathemata, dici debeant.

Bilis autem vel defectus, vel inertia, utplurimùm fovet morbos chronicos, cachecticos & hydropicos, ut ſuprà monitum; item vitia bilis ad icterum ſuo etiam modo diſponunt; ſicuti bilis degener facta à ſtatu naturali ſcorbuticos admodùm fovere, & malum gravius reddere ſolet: Sicuti eadem depravata & vitioſa acrimonia prædita, indeque vitioſè cum acido efferveſcens, phlogoſes vagas ſolet efficere; de quibus videri poſſunt ea, quæ *ſuprà Sect.17.c.3.a.4. ubi de ictero* egimus: Cōf. etiam SYLVIUS *l.1 Tr.c.44. & ſeq.* Vulgò morbi chronici, tantùm nō omnes febres intermittentes, malū hypochō-

driacum, & ſimiles morbi, obſtructionibus hepatis, lienis & meſenterii adſcribuntur; ex quibus obſtructionibus, tanquam cauſis remotis, poſtmodùm tales affectus contumaces oriantur; quibus ipſis etiam poſtmodùm per medicamenta, Aperientia dicta, mederi volunt. Verùm tales fictitiæ obſtructiones reverà ſunt ſæpiſſimè aſylum ignorantiæ, cùm à nullis unquàm demonſtratæ ſint, aut explicatum, quomodo tales morbi exinde oriantur? Interim tamen non nego, ſubindè in his affectibus ſubeſſe intumeſcentias hepatis & lienis, non rarò etiam deprehendi ſcirrhos in his viſceribus: ſed hi tumores non ſunt cauſa iſtorum affectuum, ſed potiùs ex illegitima Cura iſtis affectibus ſuperveniunt, dum nempè ex vitiata ſanguinis craſi, indèque deficiente hæmatoſi coacervati ſucci crudi, & cum ſanguine circulati, hinc inde in viſcerum porulis ſtagnant, donec denſiùs agglomerati viſceris tumorem inferant, & tandem proprio acido coagulati in ſcirrhos indurentur; ſuntque tales viſcerum affectus producta potiùs morboſa, quàm talium morborum radices. Oriuntur potiùs hi affectus chronici ut plurimùm ex vitio diætæ, & depravata digeſtione prima, ſeu chyloſi, qua chylus vitiatus, utplurimùm vitioſè acidus ſanguini infuſus, ejuſdem craſin naturalem pervertit, fermentationem ejuſdem depravat, corporis nutritionem inquinat, & reliquos corporis ſuccos, tàm lympham, in ſpecie pancreatis, quàm bilem, vitioſis qualitatibus & ſaporibus tingit, unde & conſequens vitioſa fæcum alvinarum à chylo ſeparatio, & chyli in primis viis ab iſtis ſuccis vitioſis inquinatio, contingit, unde ex inde poſtmodum tot ac tanta ſymptomata oriantur. Vitioſam illam ſuccorum conſtitutionem per ſalia definiendam, veteres *antipraxiam* ſeu *contrarietatem viſcerum* appellarunt; intelligentes hoc ipſo imprimis hepar & ſtomachum læſum: id quod moderni potiùs per facultates ſalinas, à ſtatu naturali degenerantes, indèque depravatas ſuccorum craſes explicant.

Curantur autem hepatis vitia vera, *conformationis* quidem, per *Aperientia ſuprà dicta*.

Intemperiei vitia curantur, corrigendo acidum vitioſum iſtud, ſpiritum afficiens, & confortando tonum hepatis per *amara* & moderatè *ſtyptica*, ut ſunt *rhabarbarum*, *abſinthium*, *&c.*

Sanguinis & bilis errata, defectus nempè & depravationes, & reliqui morbi chronici, viſceribus læſis dicati, præmiſſo vomitorio nunc per Martialia, quæ acidum vitioſum primarum viarum & alios ſapores vitioſos abſorbent & præcipitant nunc per remedia ſale volatili oleoſo prædita, primariò *amara* hepati dicata, ſecundariò *aromatica*, nunc plus nunc minus *acria*, prout vitium bilis requiſiverit. Veriſſimum enim' eſt iſtud Practicum effatum: *ut acida ſtomacho ſunt amica, ita amara ſunt hepatis balſama*; & ob id Rhabarbarum *anima hepatis* etiam dici ſolet, non tàm euacuans quàm corrigens bilem. Imò cochlearia, abſinthium, roſmarinus, centaurium minus, fel terræ, chelidonium majus, marrubium aut ſimilia, vulgò *Febrifuga* aut *Aperientia* appellata, & quæ ſuprà *Sect.* 8o. ubi de vitiis ſeparationis fæcum in inteſtinis, item in ictero laudata, in affectibus, ubi ſubſunt vitia bilis, adeòque in affectibus chronicis, ſunt optima bilem reſtaurantia: ſicuti etiam aromatica, ut cardamomum, cubebæ, galanga, Piperata, Crocus, &c. etiam acuunt bilem, eamquè volatilem & acriorem reddunt, nunc parando nodulos, vino infundendos, nunc Decocta, nunc eſſentias aperitivas, &c. quorum virtute ſalina imprimis de alcali volatili participante, vitioſa craſis maſsæ ſanguineæ, & indè vitiatorum ſuccorum, corriguntur, ut ſtomachi tonus & fermentum emendetur, & ita æger reſtituatur. Quò pertinent non incommodè ſalia volatilia plus minus aromatica, ſpiritus ſalis ammoniaci oleoſus, ſpiritus tartari volatilis, ſpiritus carminativus, ſpiritus cornu cervi, qui omnes habent oleum ſecum: item fixa, ut ſal digeſtivum hypochondriacum, arcanum duplicatum, &c. bilem è contrà luxuriantem nimis pinguem, in ſpecie acrem, indeque vitioſè effervEſcere aptam, corrigunt imprimis acida, primariò ſpiritus nitri dulcis, & ſpiritus ſulphuris per campanam. Tandem in ſtatu quaſi naturali conſervant, aut vitiatam blandè corrigunt paſſulæ & paſſulata; unde pulpa paſſularum cum pulvere rhabarbari imprægnata tàm nobile Hepaticum dicitur, ſeu potiùs bilis correctivum.

SECTIO XX.

DE
SERI SUPERFLUI SALIBUS RECREMENTOSIS IMPRÆGNATI PER RENES EXCLUSIONE.

TERTIUM VISCUS, cui occurrit maſſa ſanguinea, ſunt RENES, in quibus ſecernitur *lixivium volatile*, ſeu latex aquoſus, ſale volatili ſalſo oleoſo, ſeu compoſito ex acido & urinoſo, imprægnatus. Sanguis enim ulteriùs per arterias emulgentes diſtribuitur ad renes, ex quibus per venas emulgentes redit, ut ibidem ſerum ſalibus partim ſuperfluis, partim recrementoſis, aliiſque ſanguinis impuritatibus, imprægnatum tranſcoletur & ſeparetur. Eſt enim latex aquoſus aliàs ſerum commune, tàm ſuccorum nutritivorum quàm excrementorum, vehiculum, cujus medio illi per univerſum diſtribuuntur corpus, hi verò in certis colatoriis ſeparantur & amandantur; quod ſi fiat per renes, urina appellatur; ſin verò per cutis poros, ſudoris nomine venit: vid. PISO *de colluv. ſeroſa*, BARBATUS *&* SCHENCKIUS *de ſero & ſanguine*.

Eſt autem *urina duplex*, ut rectè diſtinguitur ab HELMONTIO, *urina potus & urina ſanguinis*. Urina ſanguinis eſt lixivium quoddam volatile, aqua nempe ſale ſalſo volatili quaſi ammoniacali imprægnata; aliàs Lixivia ſunt ſalia fixa. Sal hoc volatile ſalſum conſtat ex acido & alcali, ambobus volatilibus, quæ tamen temperata ſunt partibus ſulphureis ſeu oleoſis ſatis copioſis, uti hoc ipſum demonſtrat anatome urinæ ſpagyrica, qua patet, quod per ſe det phlegma, & remaneat magma flavum; cui verò, tàm urinæ quàm magmati, ſi additur alcali, ab hoc abſorbetur acidum, & prodit ſpiritus urinoſus: ſi à calce viva abſtrahitur, puriſſimum accigitur ſal alcali, de quo vid. HELMONTIUS *de Lithiaſi c.* 3. WILLISIUS *Tr. de Urinis*, ex quo ſua habet MOEBIUS *in Inſtit.* quæ fideliter exſcripſit. Spiritus urinæ ſemper habet contagium ſulphureum, unde ſe colorat; ſpiritus ſalis ammoniaci autem eſt purus. Urina potus eſt, quæ mox ſub labore digeſtionis primæ in primis viis ſecernitur, de qua *ſuprà*, *ubi de motu chyli*, *Sect.* 13. Hæc urina, utut pallida, tamen & ipſa eſt ſalſa: quæ ſalſedo partim volatilis eſt, tum ex aſſumptis in ſalſum mutatis, tùm ex pancreatis ſucco & bile in ſalſum volatile abeuntibus; partim verò, & quidem maxima ex parte, hæc ſalſedo eſt fixa, ex ſale communi cum alimentis aſſumpto, quod hoc modo immutatum ferè denuò excernitur, & poſt urinæ deſtillationem in capite mortuo reperitur, ex quo ſimiliter ſpiritus acidus tanquam ex ſale comuni deſtillari poteſt, vid. HELMONTIUS *de Lithiaſi §.* 21. & *Colleg. Inſtitut. p.* 1. *c.* 14. *p.* 96. Sed cum hac urina potus nihil hic nobis negotii.

In omni urina ſanguinis, à Medico obſervanda, tres conditiones probè ſunt attendendæ, nempe

1. Urinæ color,
2. Ejuſdem conſiſtentia,
3. Ejuſdem varia contenta.

Omnes has proprietates habet urina ratione particularum in ejuſdem latice aquoſo diſſolutarum, inſtar nempè lixivii communis à ſalibus imbutis diverſimodè affecti. Lixivium, quò plura habet ſalia, eò magis rubeſcit; Nam ſalia ſemper de oleo adhuc aliquid habent. Quod ſi contenta ſalia oleoſa porulis laticis continentis ſint probè unita, ut radii luminoſi æqualiter maxima ex parte tranſeant, fit urina clara ſeu perſpicua: ſin verò particulæ contentæ liquoris porulis non ſint æquè unitæ, ut impediatur radiorum progreſſus, urina fit turbida: Quodſi radii luminoſi tranſeuntes ex parte quadam ſui refringantur, & ita modificetur, urina fit colorata, plus minùs intensè, prout magis minuſve à ſalibus contentis copioſioribus vel parcioribus talis radiorum refractio cōtingit: Quod ſi contenta iſta in vehiculo aquoſo ſint pauca, urina quoad cōſiſtentiam eſt tenuis: Quodſi eadem ſint copioſa, urina eſt craſſa.

Quoad contenta, hæc vel naturalia ſunt, vel præternaturalia. Naturalia hęc contenta ſunt nulla; ſiquidem, ubi ritè fiunt digeſtiones, in ſpecie prima, abſque contētis urina excerni ſolet: Quod ſi verò errore primæ digeſtionis, imprimis propter

erro-

errorem externum læſæ, non ritè digeratur totus chylus; & ita conſequenter in ſecunda digeſtione non ritè totus aſſimiletur, pars hæc crudior à parte aquoſa imbibita unà cum urina excernitur, & ſedimentum ſanorum conſtituit. Præternaturalia verò contenta ſunt recrementa ſalino-ſulphurea, aliaque vitio chyloſeos & hæmatoſeos ſucceſſivè in maſſa ſanguinea congeſta, quæ ubi ad ſaturitatem ferè ſanguinem impleverint, per fermentationis motum ſeparata, & inſtar fæcum præcipitata, à latice aquoſo imbibita cum urina unà excernuntur.

Prout ergò ſe habent chyli & ſanguinis digeſtiones, ita etiam ſe habent in ſuis attributis urinæ. Hinc ſi ſalia reliquæque urinam conſtituentes partes, per fermentationem benè ſubactæ, & à latice aquoſo ritè imbibitæ fuerint, urina eſt clara; ſin verò hæc non ritè inter ſe ſint unita, urina fit turbida. Quod ſi verò fermentatio ſanguinis vitietur, & partes ejus ſalinæ depravatæ factæ, nec inter ſe, nec cum reliquis ritè uniantur, nec ſubigantur, id quod ordinariò fit ex ſalium, tùm inter ſe, tum cum aliis particulis intermiſtis, proportione & ametria læſa, ex chylo præcipuè & primæ digeſtionis vitio orta; urinæ fiunt opacæ & turbidæ, donec fermentando ſe mutuò ſubigant ſanguinem conſtituentes partes ſalinæ, & heterogeneas, nec ritè miſcibiles portiones, extrudant, & quaſi præcipitent: quo facto, æquabilis ſanguinis redit fermentatio, ac tales urinæ copioſum ſedimentum ſeponendo ſeparatas fæces ſucceſſivè deponunt, adeoque ad naturalem colorem & conſiſtentiam denuò redeunt; prout etiam ipſa ſalia lixivium hoc conſtituentia copioſiùs hinc liquorem imprægnarint, & in ſpecie, prout magis vel minùs cum particulis pinguibus, ac oleoſis unita ac ſubacta fuerint, eò plus vel minùs tinctæ apparebunt. Speciatim in morbis, coctionis & cruditatis materiæ, ut vocant, morboſæ ſigna æſtimanda ſunt: Nam urina, quæ excernitur tenuis aut pallida, aut intensè tincta, ſed clara, cruda dicitur, in qua nempè nulla ſalium heterogeneorum jam facta eſt ſeparatio in ſanguine; è contra urinæ craſſæ turbidæ, copioſum ſedimentum deponentes, aut multiplicibus contentis ſaturatæ, coctionis ſigna exhibent, ſeu recremēta vitioſa & ſalia heterogenea copioſè ex ſanguine extrudi, & inſtar fæcum præcipitari oſtendunt: Conferatur hìc SYLVIUS *l.1.Prax.c.55.* Nubecula in urina, in morbis tàm chronicis quàm acutis, eſt ſignum redeuntis in ſtomacho fermenti, & recuperatæ plus minus digeſtionis: & omnis turbida urina latens plus minus acidum continet: Vid. *ſuprà Sect. 15. cap. 1. ubi de Febribus, in genere.*

Sanguis ergò ad renes per arterias emulgentes delatus patitur ibidem ſeri ſalibus turgidi ſeparationem, hujuſque ſimul certam alterationem, ita, ut materialiter quidem urina in ſanguine exiſtat, ſed non formaliter. Teſtantur hoc attributa, & proprietates urinæ ſingulares in colore, odore, ſapore, &c. diſtinctæ admodum à latice ſanguinis ſeroſo, & in nullo alio corporis ſucco reperibiles: adeoque medium ſeparationis, ſeu ſecretionis urinæ mechanicum ſunt renes, quorum ſtructuram mechanicam trānſcolationi ſpeciali accommodatiſſimam elegāter docet BELLINUS *Tract. de Uſu & Structura Renum*, & MALPIGHIUS *in Scrutin. Viſcerum*; quod nempè per fibras, quas obtinēt fiſtuloſas, certo modo conformatas, renum parenchyma maximam partem conſtituentes, tanquam per minutiſſima filtra & ſpongiolas anguſtas trajiciatur ſerum pro urinæ materia. Medium veræ alterationis, & à quo ſanguis ſui tranſitu per renes diſponitur, ut uberiùs dimittat ſerum, & à quo ſimul ſerum determinatam pro urina proprietatem acquirit, eſt fermentum quoddam peculiare, renibus inſitum, naturæ ſalinæ volatilis urinoſæ, ab effectu & proprietatibus ſtercoreum & lotii putrefactivum dictū HELMONTIO, de quo vid. *Tract. de Lithiaſi*, impr. *cap. 4.* (in renibus coctis odor fracidus urinoſus deprehenditur à relicto fermento urinario.)

Quoad tranſcolationem ergo mechanicam, ſanguis ad renes per arterias emulgentes delatus ad membranam uſque extimam tendit, ubi fibræ occurrunt tenues & perforatæ, quas ceu filtrum ſubintrat liquidior ac fluidior ſanguinis pars ſeu ſerum, parte ſanguinis craſſiore à venis emulgentibus abſorpta, & denuò venæ cavæ infuſa. Serum jam fibras illas ſeu canaliculos intrans ac corpus uſque papillare tortuoſum promovetur, per cujus porulos tranſudat in expanſam interiùs membranam, pelvim dictam, ex qua tandem per continuatum ureteris ductum in veſicam deſtillat.

Quod verò attinet alterationem fermentativam, quam patitur urinæ ſubſtantia ſub iſto per renes tranſitu, fit eadem beneficio fermenti renum ſalini fracidi, de natura, ut probabiliſſimum videtur, lixiviali ſeu alcalina, à quo & ſanguinis fuſio, & ita copioſior ſeri ſeparatio promovetur, ſimul ipſa urinæ materia peculiarem odorem & quodammodò ſaporem acquirit, talemque ſimul conſiſtentiam, ut promptiùs ac faciliùs per renes tranſcolari poſſit: vid. de hoc imprimis WILLISIUS *Phar. Rational. P.1. pa.138.139. & ſequ. de Diureſi*, &c. HELMONTIUS *de Lithiaſi cap. 4. §.30.* TASICHENIUS *in Clave Medicinæ Hippocr. cap. 9.* Quæ enim olim credita eſt urinæ per tranſcolationem in renibus facta ſecretio, jam inſufficiens, imò minus ſubtilis videtur, niſi lixiviale accedat fermentum.

Urinam per ureteres ſtillantem excipit veſica, ob id urinaria dicta, quę moderatè plena nil ſentit incommodi; ſin verò urina ſit nimis copioſa, nimia & dolorifica ejus fit diſtenſio; vel ſi ſit nimis acris veſicæ fit vellicatio, ut in ſtranguria, tunc excretionem urget; hinc urina ceu liquidū ſponte effluit, adjuvantibus fibris circularibus muſculoſis mēbranæ veſicæ ſecundæ, quarum contractione anguſtata veſica urina expellitur. In ſubſidium etiam veniunt muſculi abdominis recti, & horū appendices pyramidales, qui ſe contrahendo ſubjacentem veſicam ita premunt, & ita urinam unà expellunt.

CAP. I.

DE

LÆSA URINÆ IN RENIBUS SECRETIONE.

HIs præmiſſis, LÆDITUR *hæc urinæ ſecretio in renibus* quatuor modis:

1. Quando nulla fit, & eſt ABOLITA.
2. Quando eadem eſt IMMINUTA, & non ſufficiens pro neceſſitate naturali.
3. Quando eſt NIMIA ſeu AUCTA, ita, ut continuus & exceſſivus adſit urinæ fluxus, cujus extremus gradus vocatur Diabetes.
4. Quando eadem eſt DEPRAVATA, ut quando v.g. alio, quàm fieri debet, modo, urina excreta conſpicitur; quod accidit, quando aberrat natura à naturali modo, vel colore, vel conſiſtentia, vel contentis, vel aliis proprietatibus, dum excernitur cruenta, purulenta, nimis pinguis, & ſimiliter; de quibus WILLISIUS *de urina*, item SYLVIUS *in Praxi*.

Urinam dixi *Lixivium*, conſtans duabus partibus, aquoſa nempè & ſalibus ſuperfluis ſalſis oleoſis, ſeu compoſitis ex acido volatili, & ex urinoſo ſeu alcali volatili, imprægnata. Hi duo ſapores in urinis omnium inveniūtur, & mutua unione ſal volatile ſalſum conſtituunt. Et quidem hæc de *urina ſanguinis* imprimis intelligenda: Nam de *urina potus* hìc nihil nobis negotii. *Jam verò in iſtis urinæ ſecretionibus utraque* hæc *pars* conſtituens *urinam* probè atendenda, & nunc *hæc*, nunc *iſta* conſideranda, cùm juxta utramque conſtituentem partem lædi poſſit ejus *ſecretio. Interdum enim v.g. læditur ſecretio juxta laticem aquoſum*, qui nimis copioſus, paucis contentis ſalinis ſaturatus, & tunc urina utplurimùm eſt pallida & tenuis, alio nomine cruda dicta, qualis urina excerni ſolet in ſcirrhis hepatis & lienis, in morbis chronicis, uti etiam in principio febrium: *è contrà interdum contenta ſalina ſunt nimis copioſa*; vel propter defectum laticis aquoſi exhauſti per inediam, aut abſumpti per ſudores &c. vel propter copiam ſalium vitioſorū in maſſa ſanguinea cum urina excernendorum, ut fit in Hypochondriacis, in ſcorbuticis, & ſimilibus, ubi urinæ rutilæ & rutilantes copioſiſſimis contentis ſunt imprægnatæ. Hæc *in genere* de læſa ſecretione urinæ. Jam *in ſpecie*

ARTICULUS I. & II.

DE

URINÆ SECRETIONE IMMINUTA & ABOLITA.

IMMINUTA URINÆ SECRETIO eſt, quādo minus ejus tranſcolatur, quàm decet, *ratione nempè proportionis ad ſerum in maſſa ſanguinea*: quando ei parum ineſt ſeri, hinc in iis, qui parū potant, aut copioſioribus ſudoribus diffluunt, aut ſerū albi colligitur, ut in aſcite, in caſibus urina pauca emiſſa non poteſt dici preternaturaliter imminuta, quia in his ſerum nō nimis abūdat, ſed proportionaliter ſero in ſanguine reſiduo reſpondet. Tunc ergò eſt *imminuta urinę ſecretio*, quando tàm parcè emittitur, ut debita *proportione* non reſpondeat aſſumptis, & inde collecto ſero in maſſa ſanguinea; *ſicuti* ABOLITA

LITA vocari debet, quando nihil excernitur, id quod aliàs dicitur ISCHURIA SEU URINÆ SUPPRESSIO) differunt ſaltem gradu & proin ubique eadem applicari poterunt.) Hic defectus urinæ in genere conſideratus fit *vel vitio renum* urinam non ſecernentium; *vel vitio veſicæ* urinam non excernentis. Multi cum AETIO *Tet.3.ſer.3.c.21.* Iſchuriam habent pro affectu veſicæ proprio, quandocunque ſcilicet urinam hæc ipſa colligat, nec reddat: quo ſenſu GORRÆUS *in Defin. Med. pag.* 199. apertè docet Iſchuriam propriè dici urinæ in veſica retentionem. Communiter autem ejus ſignificatio ampliatur, ut iſtam quoque urinæ compreſſionem comprehendat, quæ vitio renum contingit, vacua omnino veſica.

Iſchuria ergò communiter ſtatuitur duplex: *vera*, ſeu quæ fit veſica plena exiſtente; & *notha*, ſeu ubi hęc urina vacua eſt, quatenus hujus nihil à renibus adducitur: Quarum hanc urinę ſecretionem; iſtam ejuſdem excretionem læſam, pronunciare liceret. Dignoſcuntur ambæ, ac diſtinguuntur à ſe invicem, quod in illa pręter renum & ureterum pathemata, de quibus hactenus, nulla tenſio, nullus dolor ac urinandi ſtimulus, ſimilevè quid circa veſicę regionem, & in hypogaſtrio obſervetur, nec cathetere immiſſo urina profluat; dum contrà in hac æger, quandiu ſenſus & mens integra, de tenſione ac dolore moleſtiſſimo dictę regionis, ſimulque inſigni & fruſtraneo conatu conqueratur, imò hęc ad tactum tumida cum moleſtia quoque inſigni deprehēdatur. Hoc loco ſaltem Iſchuria vitio renum non ſecernentium conſideranda eſt, cujus leviores cauſæ imminutam & deficientem urinæ ſecretionem efficiunt. De Iſchuria verò vitio veſicæ *in ſequ. cap.* agetur.

MEMBRUM I.

DE

ISCHURIA RENALI, ſeu URINÆ SECRETIONE LÆSA.

CAUSÆ.

CAuſa proxima, propter quam non ſecernunt renes urinas, eſt vel in ipſo ſanguine inepto, ut ab hoc ſeparetur materia urinę, vel, idque utplurimum, in ipſis renibus redditis ineptis ad urinę ſecretionem. IN ipſo SANGUINE frequenter VITIUM hęret, vel in qualitate, vel etiam certo modo in quanto. In Quali quidem, quando maſſa ſanguinea tota, ejuſque ſerũ ſeu latex aquoſus, adeòque omnes ejus partes, ex lęſa craſi ita ſunt diſpoſita, ac firmiter inter ſeſe conexa & cōtexta; ſeu, ut loquitur WILLISIUS *Phar. Rat. Part. 1. pag.* 166. quando ſanguinis compages ita eſt ſerrata, ut amplexibus his arctioribus ſe extricare, & ſerum per anguſtos renum porulos & tubulos commodè tranſire, & in iis ex reliquo ſanguine legitimè urina ſecerni nequeat. Vitium hoc nunc à lymphæ auſteritate ſeu acore præternaturali, nunc viſciditate, oriri videtur; vid. PLATERUS *l.a.* & SYLVIUS *Tr. de Cach. §. 29. &* *295. & l. 1. Prax c. 55. §. 8.* & 9. Obſervari hoc ſolet ſępiùs in febrium ſtatu cruditatis, imprimis in morbis chronicis, cacochymia, cachexia, &c. ad hydropem inclinantibus, leucophlegmatia, hydrope, affectibus hypochondriacis, ſcorbuto confirmato, &c. vitio aut ſcirrho hepatis aut lienis conjunctis: in talibus enim *pauca urinę* ut plurimùm *eſt ſecretio*, ejuſque ſimul crudę, ſeu paucis contentis in latice aquoſo ſaturatæ, utut tales ęgri aliàs ſint copioſi ſalivatores, alioſque affectus à ſeri abundantia patiantur (pedes tumidos. Verùm poſt medicamenta appropriata, imprimis ſalina, vitioſam ſanguinis craſin alterantia, & ſcirrhos viſcerum reſolventia, ubi anteà pauca & cruda fuit excreta urina, evenit, ut urina ſucceſſivè copioſa & diverſimodè affecta, craſſa, turbida, interdum nigra excernatur. Fieri hoc videtur ex eo, quod ex lęſa viſcerum circa ſanguinis perfectionem functione & vitiata ſanguinis craſi, talis hujus miſtura fiat & compoſitio, ut nihil aut parum per anguſtos poros renum fibroſos ſecerni aut ſeparari poſſit; unde poſtmodum alterata per remedia ſalina, maximè alcalina, iſta ſanguinea maſſa & renovata ejuſdem miſcela, tunc heterogeneæ particulę ab aliis ſeparatę & præcipitatæ à latice aquoſo uberiùs imbibuntur, & ita figuratæ redduntur, ut facillimè renum meatus ingredi, & ita ſub forma urinæ copioſæ turbidæ craſſæ, &c. excerni poſſint. Imò huc referri poterit RIVERIUS *Cent. 1. Obſ. 1. &* 89. ubi quidem Iſchuriæ cauſam vaſis emulgentibus tribuit, quaſi hęc ob plethoram nimis diſtenta ſe contrahere nequiverint: Item forſan M. A. N. C. *Ann. 3. Obſ.* 212. & *Ann. 4. Obſ.* 159. Cujus tamen ſymptomatis ętiologiam WILLISIUS *Pharm. Ration. P. 1. Sect. 4. cap.* 3. tam per propriam, quàm LOVVERI experientiam ab humorum ſtrictiore combinatione deducit.

Præter dicta, Urinę ſecretio imminuitur, ſi ſerum ſanguinis aliorſum ablegetur, & à viis urinariis avertatur, v.g. in catarrhis, ſudore nimio, diarrhæa, hydrope, &c. quibus præſentibus urina parcior; remotis verò uberior, ſecernitur atque excernitur. In *Quanto* ſanguis peccat, quando is propter nimiam *abundantiam*, aut propter ejus craſſitiem, aut quamcunque aliam rationem, legitimè licet circulatus, parum tamen aut nil in renibus ex ſe dimittit; ſimul verò ac ſecatur *vena brachii*, & ejus quantum ita imminuitur, copioſus urinę fit effluxus: quale exemplum admodum curioſum habet TULPIUS *lib. 2. Obſ. 2. c.* 43. ubi quidam Eccleſiaſtes ſingulis pleniluniis urinæ ſuppreſſione affligebatur, quæ non excernebatur, niſi vel declinante Luna, vel per venæſectionem in brachio; quoties enim vena brachii ſecabatur, toties urina liberè mittebatur. In anatome poſtmodùm defuncti reperta fuit pelvis renis ſiniſtri admodum diſtenta, ut ferè veſicę vicem & magnitudinem expleverit. Ratio ex qua factum fuit, ut ſecta vena flueret ſanguis, vid. apud TULPIUM, qui egregium habet de hoc caſu diſcurſum.

Raræ autem ſunt hæ ſecretiones urinæ imminutæ, quæ fiunt ex vitio ſanguinis: frequentiores ſunt Iſchuriæ, quæ vitio renum fiunt, quarum triplex ferè ſubeſt cauſa.

(1.) Quando renum carunculæ, id eſt meatus fibrarum renalium, pori & canales, ſunt admodum anguſti, obſtructi, aut infarcti, ita, ut per illos nihil ſeri poſſit tranſudare. Vel

(2.) Hi ipſi inepti ſint redditi, quò minùs ſecerni poſſit urina; idque vel ob tonum earum reſolutum, ut in ἀτονία, ita ut ſit paralyſis; ſive ſit nimis quaſi firmus, ut in ſpaſmodica earum conſtitutione vel convulſione. Vel

(3.) Denique vitio ipſiùs fermenti renalis urina ſupprimitur; quandò illud deficiens, aut iners, aut alteratum, plus minuſque corruptum, non ſufficit negotio, uti ſubinde in affectibus cachecticis, hydropicis, aut ad hydropem inclinantibus, quibuſdam hypochondriacis, aliiſque chronicis affectibus, &c. manifeſtum eſt, in quibus deficientem renalis fermenti acrimoniam urinoſam volatilem potiſſimam cauſam exiſtimo.

QUOAD ergo PRIMUM VITIUM; inter ea, quæ *obſtruunt* canales fibroſos renum, ſunt (1.) interdum ſanguis grumoſus, vel ex caſu ab alto circa renes collectus, vel ex aliis partibus, in quibus ſanguis grumoſus hæret, per ſanguinis circulum ad renes derivatus, & ibi collectus, id quod cauſæ antecedentes confirmabunt; ſicut & ex ſanguine in pectore extravaſato, ſi is ſcilicet reſolutus, fit mictus cruentus. (2) *Eſt* etiã *pus* vel ex ulcere renũ, vel ex aliis partibus abſceſſu laborantibus, cum ſanguine ad renes derivatum, quo ipſo ſæpè urina ſupprimitur; id quod pariter ex antecedentibus, vel renum vel aliarum partium Vomicis aut ſuppurationibus ſuſpicari licebit; ſicut etiã peripneumoniæ ſuppuratæ per urinę fluxum purulentum feliciter ſolvuntur. Circa pus eiuſmodi notandum, lethalem interdum urinæ ſuppreſſionem intuliſſe; vid. SANCHEZ *in ſuis Obſ. p* 374. de omnimoda urinę ſuppreſſione lethali, poſt cuius corporis ſectionem renes exulcerati & purulenti reperti ſunt. (3) *Obſtruunt renes humores* pituitoſi, *craſſi ac viſcidi*, vitio digeſtionis primę, tam cum urina potus ad renes delati, quàm etiam cum ſanguine ad eoſdem diſtributi, qui obtinentes renũ porulos; eoſque obturantes, ineptos reddunt pro urinę ſecretione: Tale exemplũ eſt, quod recenſet AMATUS LUSITANUS *Cent. 6. Cur.* 12. de puero contumaci *iſchuria* laborante, ob nimiam *craſſitiem* & viſciditatem *lactis* nutricis. Aſſumpſerat pro jentaculo vir quidam de cætero ſanus caſeum, quē vocant Hollandicum, ad ſatietatem, cereviſiam tenuem ac diureticam ſuperbibendo: Elapſis aliquot horis urina citra ullum veſicę renumvè dolorem ſupprimitur, ut ne guttam quidem excernere ad tertium uſque diem potuerit. *Innoteſcit hoc vitium*, quandò talium humorum præſentia in corpore obſervatur, qui nempè inteſtina & primas vias obſidēt, aut quando urina anteà effluit *ſolida*, excernitur turbida ac craſſa, cũ ſedimento copioſo mucilaginoſo, poſtmodũ tale contentum in urina deficit præſente ſimul gravitate in lumbis. (4.) Frequentiſſima cauſa eſt *calculus* renes obſidens, & eorum meatus ac tubulos obſtruens, renes irritans, & ad inflammationem diſponens, indeq; frequenter urinam ſupprimens: quale exemplum habet LOTICHIUS *in obſ. lib. 4. fol.* 376. ubi refert omnimodam urinę per 12. dies ſuppreſſionem, eamque lethalem, in qua ren dexter ex ulcere omnimodè abſumptus, ſiniſter verò copioſiſſimis calculis fuit refertus: Sic

BARTHO-

THOLINUS *Cent.4. Epiſtol: pag.92.* obſervat urinæ ſuppreſſionem ex calculo renum lethalem undecim dierum, &c. quorum admodum frequentium omnium Practicorum obſervationes ſunt plenæ. Plurà infrà (5.) Hiſce annumeranda ſunt comprimentia, nempè tumores, v.g. nephritis; & (6.) Conſtringentia, v.g. frigus externum, ſi lumborum regio præprimis æſtuans magis ipſi exponatur.

QUOAD II. RENUM VITIUM conferens ad Iſchuriam, dixi eſſe *tonum eorum plus minus vitiatum*: Notum eſt, quòd renes conſtent copioſis fibris & tubulis excavatis quaſi, per quas fit urinæ tranſitus. Hinc præter obſtructiones & infarctus imprimis tonus fibrarum renalium obſervandus eſt, ſive laxus is ſit in atonia, ſive nimis ſtrictus in ſpaſmo. Quando ergò fibræ renales laborant atonia, ſeu quaſi reſolutæ ſunt, fiunt flaccidæ & connivent unde ſupervenit ſuppreſſio urinæ: Nempè hæc atonia eſt iſtud vitium, quod vulgò vocarunt *imbecillitatem renum* ex facultate ſecretrice aut attractrice læſa natum. Jam verò, cum omnes iſtæ partes agant per ſtructuram partium mechanicam, linquamus has facultates illis, qui attrahere poſſunt, & dicamus; conſiſtere has reverà in *atonia renum*, id eſt tali nervorum renalium & canaliculorum fibroſorum laxitate ſeu flacciditate, ut defectu imprimis ſpirituum animalium non ſuſtineantur in debita tenſione, quin potiùs & *nervi* & ipſi *canaliculi fibroſi* poſtmodùm quaſi reſoluti & flaccidi concidant, indeque orificia conniveant, ita, ut proptereà parum vel nihil de ſero ſanguinis tranſmeari, ac ex ſanguine ſecerni poſſit. *Exemplum* ſiquidem aliud illuſtre videb. in BARTHOLINO *Centur 4. Epiſt.18.38. & 39.* qui ex paralyſi ſcorbutica omnium partium corporis inferiorum, ſeu infra diaphragma talem relaxationem & iſchuriam refert. Pertinet huc obſervatio HOECHSTEDETRI *in Obſ. Decad.5. caſ.10.* ubi Iſchuria longior ex externa renum refrigeratione in marmore nive frigefacto, unde poſtmodùm epilepſia & mors, & *Decad.6. Caſ.1.* ab abuſu Narcoticorum. Quibus inſuper accedunt alii renum morbi, e.g. eroſio, ſcirrhus, ulcus, vulnus, &c. Quò pertinent morbi acuti, febres ardentes; *variolæ*, &c. ſubindè iſchuriam conjunctam habentes; undè *iſchuriam* talem abſque omni dolore, ſupervenientem aliis morbis acutis, ceu ſignum *ſingulare* lethale, ob extinctam facultatem attractricem ſeu atoniam renum, habet HORSTIUS *l.4. Obſ.45.* vid. etiam SCHENCKIUS *l.4. Obſ. p.464. & ſequ.* ubi aliquot talia ſunt exempla Iſchuriarum lethalium vitio renum, non potentium tranſcolare ſerum, utut nulla adfuerit obſtructio, ſed quia potiùs molles & reſoluti apparuerunt. Pertinent huc *ſuppreſſiones* iſtæ *urinæ*, quæ ob dorſi *vertebrarum luxationem*, *aut ictum* aut lapſum, aut vulnus ſpinalis medullæ accidunt, ac in genere quævis alia *iſchuria*, vitio nervorum plus minus reſolutorum eveniens, utpote quæ ipſa non minùs à paralyſi aut laxitate fibrarum renalium ac veſicę interdum contingere, non impoſſibile eſt. Huic Atoniæ contrarium interdum obſervatur vitium, nempè *ſtrictura pororum*, & *nimia fibrarum perforatarum* & *glandularum renalium anguſtia*, quaſi ſpaſmo quodam contractarum; qualem nonnunquam in Colica renes pati videntur, & qualis fit interdum in affectibus *calculoſis*, dum uno rene læſo à calculo, grumisvè ſanguinis irritato, alter ab omni obſtructione ſalvus, ſubindè ceſſat agere; quod fit ex criſpatura & ſtrictura fibrarum, quatenus unius renis fibris convulſis, & ita ex nimia ſtrictura & criſpatura poris clauſis, clauduntur etiam alterius pori, ob ramificationis nervoſæ communicationem, & ita Iſchuria inducitur: vid. FORESTUS *l.24. Obſ.26 in Schol.* item BARTHOLINUS *Act. Med. Haffn. Vol.4 p.102.*

III. Denique CAUSA erat ex parte *fermentum renum* plus minus deficiens, nec ſatis acre, aut alio modo vitiatum ac depravatum, unde etiam deficit plus minus transmiſſio, ut *ſuprà* inſinuavi: ſi nempè deficit fermentum in ſua acrimonia ſalina volatili urinoſa, ſub cujus defectu ceſſat operatio ſecretionis urinæ, quam tale fermentum promovere ſolet; ſicut hoc ipſum in Hydropicis patet, in quibus ex defectu aut alteratione fermenti renalis adeſt Iſchuria. Plura videbitis in WILLISII *Pharm. Ration. pag.165.*

Hujus etiam loci ſunt, quæ urinę ſecretæ defluxum ad veſicam turbant, *ureterum nempè anguſtia* urinam non tranſmittens *horumque vulnera* atque *ulcera*, urinam ad cavitatem abdominis deponentia; quæ quidem rariora ſunt: vid. PLATERUS *Prax. Tom.3. c.3. Anguſtia* hæc oritur vel obſtruentibus, e.g. calculo vid. SALMUTH *Cent.2. Obſ 82 &* TULPIUS *l.2. Obſ.45.* ſanguinis grumo, vid. SALMUTH *l. a.* muco viſcido, vid. BAUHINUS *Theatr. Anat l.1. c.22.* FORESTUS *l.24. Obſ.15.* & SULZMANNUS *Obſ. Anat. pag. 64. l.a.* nervorum renalium affectibus ſpaſmodicis, e.g. in nephritide notha, vid. DRAWIZIUS *de Scorbuto Tit 9.* aut colica convulſiva, vid. WILLISIUS *de Anat. Brut. l.2. c.15.*

Hæ ſunt Cauſæ, propter quas fit Iſchuria renum vitio: Sequitur

DIAGNOSIS.

Hæc Iſchuria, quæ fit vitio renum, cautè conſideranda eſt, ne confundatur cum Iſchuria vitio veſicæ urinariæ obveniente; ideòque cauſæ antecedentes & ſymptomata probè penſitanda ſunt.

Signa URINAM ESSE SUPPRESSAM *vitio renum*, ſunt ea, quando nulla urina adeſt in veſica, adeò ut immiſſo licèt *catbetere*, ſeu intruſione cujuſdam cannulæ argenteæ, & facta etiam *ſuctione*, exploratio inſtituatur, nihil tamen excernatur urinæ. Accedit, quod nullus veſicæ tumor circa regionem pubis, nulla gravitas perinæi, aliavè ſimilia *ſymptomata* veſicæ, urinam aliàs ſupprimentia, adſunt.

Quodſi accedant ſigna renum calculoſorum res eò eſt clarior, ortam tunc eſſe ex calculis ex obſeſſis renibus obſtructionem urinæ.

Quodſi extra calculi ſuſpicionem gravitas circa lumbos, variaque ſymptomata corporis ex ſero regreſſo & retropulſo contingant, res eò eſt clarior.

Superveniunt autem ſuppreſſionem urinæ ſymptomata varia, prout nempè ſeri urinarii in renibus plus minus alterati metaſtaſis ac tranſcolatio in partes ſolidas varia, vel ſanguinis aliorumvè contentorum alteratio & immutatio plus minus gravida facta fuerit. Symptomata iſta ſunt anguſtiæ & anxietates præcordiorum, ſudor fætidus, urinoſus, item halitus fætidus, torpor ſenſuum & omnium facultatum internarum animalium, non rarò epileptica pathemata, interdum aſcites, & pedum tumores œdematoſi, vomitus, aliaque ſimilia ſymptomata adſunt. Sudor fœtidus interdum plus interdum minus urinoſus eſt; qui urinoſus ſudor præſupponit jam alterationem quandam à fermento renali factam, ita ut urinæ per pelvim tranſitus ſit intercluſus, & ulteriùs pergere non potuit.

Quod ſi vitium ſit ex obſtructione renum, cauſę antecedentes imprimis eam oſtendunt. Si enim adſint craſſi & viſcidi humores obſtruentes, apparet ex ſimilibus vitiis, nempè quæ monſtrant craſſos humores, ſi nempè inteſtina & primas vias obſideant; item quando urina anteà excreta fuerit turbida & craſſa cum ſedimento copioſo & mucilaginoſo, ſuperveniat urinæ ſuppreſſio cum gravitate lumborum, ſignum eſt renum à tali materia obſtructorum. Sin verò ſanguis grumoſus obſtruat renes, monſtrant illud imprimis antecedentes cauſæ, vel caſus ab alto, vel ſi urina cruenta antea emiſſa fuerit, & Iſchuria ſuperveniat, aut equitatio, aut fortis circa renes percuſſio, aut ſimilia ſigna & cauſæ, etiam cauſa obſtruens clara eſt.

Pus denique infarcire renes, colligitur ex abſceſſibus aut ulcere renum aliàs conſuetis; item quando eſt empyema aut vomica ex viſcere nobiliore, ubi per ſanguinis circulum eò defertur pus; vel quando aliàs obſervata fuit purulentia cum urina excreta, atonia renum, affectus paralytici, vel univerſales, vel plus minùs particulares nervorum innuuntur, ſpaſmi verò dolores circa regionem renum utplurimùm excitant.

Fermenti vitium pateſcit, ſi aliis cauſis ferè abſentibus ſine debito ac conſueto odore & ſapore urina excernatur; unde ex collatione ac ſyndrome ſymptomatum judicandum eſt de Iſchuria renum & veſicæ.

Calculi ſigna ſuo loco habebimus.

PROGNOSIS.

PROGNOSIN quod concernit: eſt vel generalior & omnibus Iſchuriæ ſpeciebus communis, vel ſpecialior, ſeu ad certos caſus reſtricta.

In genere grave ac periculoſum malum eſt urinæ ſuppreſſio, & quidem hæc, quæ *renum fit vitio*, periculoſior ea, quæ fit *vitio veſicæ*: vid. M.A.N.C. *ann.4. Obſerv.159. pag.201.*

Item *urinæ ſuppreſſio*, *quæ fit vitio renum*, ſi ſine dolore, magis periculoſa eſt, quàm quæ eſt cum dolore tenſivo, cujus phænomeni rationem ANTONIUS SANTORELLUS *de Sanitatis natura lib.23. c.15.* reddit.

Quodſi SYMPTOMATA *ſuprà dicta* adſint, utpote *anguſtiæ* & anxietates præcordiorum, &c. ne introeuntis quidem ſeri in renum parenchyma, indicium erit, adeòque ſæpè lethalis eſt *Iſchuria*.

Et quidem quibus urina ſuppreſſa eſt renum vitio, *ſi denuo*

nuo æger ſeptimum ante diem mejere incipiat, ſervari poſſunt; *ſin minus*, ut plurimùm intereunt; quæ communis Practicorum eſt ſententia: quod tamen non ſemper contingit, ſed ferè utplurimùm ad 10. aut 11. diem ſupprimi poteſt, antequam mors superveniat.

Licet tamen poſt ſeptimum diem urina denuò profluere incipiat, copioſa etiam & varia; tamen partim ob infectam febre maſſam ſanguineam, partim ob vitium partibus ſolidis affrictum, poſtmodùm intereunt: vid. TULPIUS *l.4. Obſ. 29.* & RODERICUS *à Fonſeca T.I. Conſil.87.* Adeòque rarum eſt, quod *iſchuria* 11. dierum curata fuerit: vid. M. A. N.C. *Ann.2. obſ.30. pag.58. ann.4. obſ.159.* item *ann.6. obſ. 112. pag.149. ann.9. Obſ.78. pag.209.* de Iſchuria 10. dierum curata vid. *ann.3. Obſ.39.*

Interim tamen quidam diutiùs, quidam minùs diu urinæ ſuppreſſę ſupervivere poſſunt; teſtantur enim obſervationes, urinam per plures dies ſuppreſſam ex vitio renum, tamen curatam eſſe. Sic RIVERIUS *C.4. Obſ.45.* & TULPIUS *l.4. Obſ.26.* obſervat Iſchuriam 11. dierum: item HORSTIUS *l.4. Obſ.45.* quatuordecim dierum Iſchuriam ex calculo renum, & nihilominus tamen tandem curatam: FORESTUS *l.26.* decem ac 18. dierum, ac CORNARIUS *Obſ. 21.* urinam etiam 14. dierum ſuppreſſam, in obſervat: Iſchuriam 22. dierum propter tumorem ſeu abſceſſum in collo veſicæ non lethalem, vid. in M.A.N.C. *ann.2. Obſ.176.*

Ferè tamen intra 14. dies jugulantur ægri, rarò ad 20. vivunt. Et quidem ſi cum urina ita ſuppreſſa aut ſudor copioſus, aut *vomitus* crebrior, aut uberior ſeri per alium locum effluxus concurrat, diutiùs ſupervivere poſſunt ægri, & minùs periculoſum eſt malum. Sic FONSECA *l.1. Conſ.87.* ad 17. dies noctesque; ac per multos menſes; item lib.2. Conſil. 96. refert monialem Patavinam, quæ ſupervixit, licet per 6. menſes urina fuerit ſuppreſſa, quia ſudabat quotidiè circa ventrem & umbilicum. *Exemplum* notatu dignum refert PISO de morbis ex ſeroſa colluvie *Sect.4. cap.6. Edit. Lang. uvedel. pag.95.* Iſchurię in moniali 19. dierum, ſed tamen conjunctæ cum ſudore perpetuo, adeò ut poſtmodum etiam curata fuerit: Sic obſervata fuit deſperata Iſchuria vitio renum orta, in qua per umbilicum copioſus ſudor fuit ejectus; vid. M.A.N.C. *ann.3. Obſ 208. p.394.* Ipſemet aliquando obſervavi *Iſchuriam* vitio renum 17. dierum in muliere, quæ in decima ſeptima die ex uſu Emulſionis ſeminis violarum ſolvebatur, ſed cum gravibus inſultibus epilepticis, ſine tamen interitu ægri, quæ tamen poſt aliquot ſeptimanas recidivans lethalis erat; Alii è contrà citiùs & ante ſeptimum diem ex Iſchuria renali pereunt; e.g. intra triginta horas, vid. HOECHSTEDTERUS *Dec.6. Caſ.1.* Aliàs optimam prognoſin ſuggerit FORESTUS, nempè ſuppreſſio urinæ, ad decimum vel undecimum diem durans, plerumque mortem ſolet inferre, ac rara proin exempla in contrarium proſtantia non denegant huic effato veritatem.

Inſuper urinæ ſuppreſſio, quæ eſt à calculis renum majoribus, ſi vel diſſolvi, vel emitti nequeunt, utplurimùm eſt lethalis, quia vix poteſt curari.

De cætero, *ſi à reſolutione* ſeu atonia *renum* evenerit Iſchuria, ſemper ferè obſervata fuit lethalis, adeòque ab HORSTIO, SCHENCKIO, & ſimilibus Autoribus, retentio totalis urinæ in morbo, ſine doloris ſenſu, inſtantis mortis ſignum eſſe aſſeritur.

Denique ſuppreſſio urinæ, cui ſingultus ſupervenit, & ubi odor urinę in ęgri orę ac naribus percipitur; item à ſpinali medulla inſigniter læſa, incurabilis ac lethalis eſt. De hac HIP-
,, POCRATES *lib.2. Prorrhet*; *Medulla ſpinæ ſi quis labora-*
,, *verit ex lapſu, ſeu alia de cauſa, homo & cruribus impotens ſit,*
,, *ut neque, ſi tangatur, percipiat, & ventre ac veſica, ut pri-*
,, *mis temporibus neque ſtercus neque urinam excernat, niſi coa-*
,, *ctè inveterato morbo, non urgente homine, ſtercus & urina*
,, *prodeunt; moritur poſteà non multo interpoſito tempore.*

CURA.

Quoad CURAM: ut ſuppreſſa urina revocetur, removenda eſt imprimis ſuppreſſionis cauſa renes obſtruens; adeoque quoad cauſas proximas, vel *corrigendum ſanguinis vitium*, *vel renum præternaturalis diſpoſitio*. Nempè impedimenta in his removenda, *tonus* debitus conſervandus, *fermentum* renale acuendum.

Quod attinet ſanguinis vitium, hiſce ſuccurrimus vel in pletoricis per levem venæſectionem, prout Obſervationes ſuperiùs ex RIVERIO *Cent.1. Obſ.1. & 89.* item ex TULPIO *lib.2. Obſ.43.* allegatæ, confirmant: vel cum utplurimùm occurrant in morbis chronicis, & Iſchuria tunc ſit productum morboſum, per dyſcraſiæ ſanguinis correctionem, pro affectus primarii varietate, *alterantibus* aliiſque *appropriatis*, methodo in morbis chronicis conſueta, de qua *vid. ſuprà Sect. 17. cap.3. Art.1. de Cachexia*, eademque curabitur. Hinc Diureticorum quoque ſelectus erit habendus, ita ut nunc acida, nunc urinoſa, nunc nitroſa, nunc terrea, nunc ſulphurea, propinentur.

Quod verò attinet renum diſpoſitionem præternaturalem removendam, hæc immutari debet pariter pro hujus varietate: ſubindè neceſſe eſt ac ſæpè fructuoſum, præmittere levem alvi ſolutionem per aſſumpta LAXATIVA in forma pulveris, quæ primas vias laxant, ac blandè evacuant; cùm ſæpè obſervatum ſit, alvo irritata ſimul in fluxum concitari urinam; e.g. tartarum vitriolatum, terram foliatam tartari, &c. (quæ ſunt blanda diuretica ſimul) cum blando ſtimulo acuata; uti de vi laxativorum ad urinæ fluxum promovendum vid. BARBETTE *in Praxi cap. de ſuppreſſione urinæ*, ubi viro, ulcere renum laboranti, cum ſuperveniente per biduum urinæ ſuppreſſione, præſcripſit hunc hauſtum:

℞. *Syrup. de cichor. cum rhabarb.*
Roſar. ſolut.
De cnico, ſeu *de cartham.* ana ℥j.
Lapill. cancr. præp. ℈j.
Aquæ gram. q.ſ. Miſc.

Vulgatiſſima hæc eſt Miſtura & tamen blandè alvum & copioſam urinam provocavit.

His internis adduntur CLYSMATA *terebinthinata* iniecta, cum oleo terebinthinæ aut ſuccini parata, *de quibus in cura Calculi renum agetur*, utpotè cùm his ipſis ſæpè promoveatur uberior urinæ ſecretio. In ſpecie, ſi adſit vitium renum obſtructorum, idque fiat a ſanguinis grumo, curanda venit per ſanguinem grumoſum reſolventia, DIURETICA, quę inter in ſpecie *rubia tinctorũ* ejuſque radix, & inde paratum Crapp, ſperma ceti, ſuccinum, & ſuccinata quælibet, quæ à multis ſingulariter commendantur in retentione urinæ. Omnis enim vis diuretica à ſale volatili ſuccini cum HELMONTIO derivanda. Sive malum ſit à craſſis humoribus, ſive ſanguine congrumato, ſive pure, lapilli cancrorum cum aceto aſſumpti, & alia ſimplicia *vulneraria* ſelecta, chærefolium, agrimonia, hedera terreſtris, quæ per ſe ſunt diuretica, ac fæniculum; item hypericon, ejus flores & ſemen, & ſimilia plus minus diuretica, quæ ſuperiùs *Sect.18. cap.2. de ſanguine congrumato* habui, conducunt. Hypericon enim potenter urinam movet; unde etiam internè, cùm ſit vulnerarium, in purulentiis & ſanguinis grumis convenit, inungendo ſimul externè regioni renum & lumborum oleum ſcorpionum, oleum ceræ, item petroleum, & ſimilia. Sin verò obſtructio renum ſit à pure, terebinthinata, ſimplicia Vulneraria, in ſpecie balſamus ſulphuris terebinthinatus aut juniperinus, ſuccus aut ſyrupus de hedera terreſtri, eſſentia & extractum agrimoniæ, hyperici, &c. proſunt. Quodſi pituita tenax & glutinoſa renum meatus ac tubulos obſtruxerit, præmiſſis *laxantibus*, cruditates pituitoſas per alvum evacuantibus, (quod probè obſervandum eſt, ne intempeſtivo Incidentium diureticorum uſu copioſior cruditatum pituitoſarum ad renes fiat delatio, ſicque malum potiùs augeatur, quàm imminuatur) conveniunt hanc *diſſolventia*, pro Varietate ſcilicet cauſarum, diuretica blanda, imprimis Raphanacea quælibet, alkekengi, ſuccus limonum, vel ſolus, vel cum vino, ſuccus parietariæ cum oxymelite, in ſpecie *ſalina*, *ut tartarus vitriolatus*, *tinctura tartari*, ſal volatile ſuccini, *ſpiritus urinoſi*, *ſaliaque volatilia*, ſpiritus urinæ, ſeu ſal ejus volatile, item ſal volatile ammoniacale, & ſimilis generis remedia, hinc Mixtura *Silvii in Praxi lib.1. cap 55. §.62.* ſunt proficua. Radix raphani, in ſpecie ejus ſuccus, item armoraciæ radix in vino infuſa & pota, ubi vel arena, vel ſabulum, vel mucus viſcidus obſeſſerit renum tubulos, in ſpecie conducunt, & urinam promovent. *Succus limonum* & citri admodùm egregius eſt in hoc caſu, egregiè incidens & diſſolvens mucum viſcidum in renibus, ſi ad ℥ij. vel iij. uſque ad iv. in aqua appropriata aſſumatur, multum laudatur ab AMATO LUSITANO *Cent. 5. Obſ.71.* ſicut & HELIDÆUS PADUANUS ſuccum limonum cum oxymelite propinat, ubi renes à ſordibus viſcidis, quas removet, obſidentur; in quo caſu etiam ſpiritus ſalis dulcis non eſt incongruus in Decocto diuretico, v.g. *radicis petroſelini* in jure *ciceris rubri*, præſertim *ſpiritus vitrioli Philoſophicus*; unde apozema *Sylvii lib.1. Prax.cap.55.§. 61.* non inconveniens erit. GNOEFELIUS *ann.3.* M.A.N.C. *Obſ.208.* extollit ſpiritum ſalis ammoniaci acidum per ſe præparatum in omnibus obſtructionibus exilium vaſorum,

tan-

tanquam præſentiſſimum remedium, imprimis in hoc caſu: in quo caſu ex Vegetabilibus conveniunt fructus alkekengi, qui ſunt egregium diureticum, radix rubiæ tinctorum, quæ eſt admodum efficax. Herba parietariæ, ejuſque ſuccus recens expreſſus cum oxymelite aſſumptus, experimentum eſt HELIDÆI PADUANI. Sed neceſſe eſt, ſit parietaria non tamen quælibet, ſed ea, quæ in ruderibus parietum antiquorum creſcit: ratio, quia hæc ſub nutrimento ſecum ſal nitroſum in parietibus ratione calcis vivæ latitans attrahit, ratione cujus ſalis nitroſi hęc parietaria adeò inſigne eſt *diureticum*, quacunque ratione data imprimis ſuccus ejus expreſſus, & cum ſaccharo in *ſyrupum* redactus, ut eam propterea quidam in ſuppreſſa urina, aut imminuta hydropicorum, ceu ſingulare ſecretum habeant. Quod *ſi à calculo* ſit renum obſtructio, conveniunt vel hunc maturè pellentia *diuretica*, vel eundem *diffringentia*, utut rara, &c. *methodo inferiùs ſuo loco explicanda*. Abrotani comæ pulveriſatæ ad ʒ j. cum tantillo nitri iis commendantur, quibus ob calculum urinæ ſupprimitur; vid. SIMON PAULI *in Quadrip. Botan.*

Quodſi iſchuria oriatur vitio renum in tono ſuo vitiatorum, tunc in atonia Nervina aromatica, imprimis terebinthinata, baccæ juniperi & Juniperina, nobilia ſunt, unde & Malvaticum juniperinum, quod eſt egregium remedium, ſpeciatim commendandum; item ſpiritus baccarum juniperi & oleum deſtillatum, cùm Juniperina ratione virtutis aromaticæ ſint Nervina; item Decoctum & Infuſum diureticum in *Colleg. Form p..... &.....* ſtimulans urinam, Cinnabarina & Succinata, ſpecificè conducunt Primatum obtinet ſal volatile ſuccini excellentiſſimum Diureticum quod HELMONTIO meritò audit apex remediorum diureticorum, ſi à gr. vj. vel xij. in aqua appropriata uſurpetur.

Sin verò ex contractura ſpaſmodica fibrarum renalium vitium oriatur, curanda eſt per *Opiata*, item *cinnabarina*, imprimis *cinnabarin* antimonii cum *ſale volatili ſuccini*: Quò forſan quoque facit quod DECKERUS *in Prax.* refert, *Mithridatium* cum decoctione quadam diuretica datum mirificè urinam provocare. Huc ſpectat vitrum in pollinem redactum, à nemine hactenus; niſi à GESNERO *lib. 3. Obſ. 4. 5. & 6* commendatum.

Quodſi fermentum renale hebetatum, aut iners plus minus factum fuerit, hocque in cauſa ſit, tunc ſemper conveniunt propriè ſic dicta Diuretica; nunc acria ſalina urinoſa, tàm volatilia quàm fixa, dictum fermentum renale acuentia, & acrimonia ſua quaſi ſtimulantia, & ſecretionem promoventia; nunc ſimul oleoſa temperata: v. g. conducunt *radix raphani*, tàm orbicularis quàm armoraciæ, ſuccus raphanorum, & quæcunque ex *raphano* præparata remedia; item radix armoraciæ vino infuſa & pota, quæ multùm valent in ſtimulanda urina. Quibus meritò addenda *capita allii* & cepæ, ſal & ſpiritus urinæ per fermentationem, ſpiritus ſalis ammoniaci, ſpiritus lumbricorum per putrefactionem, infuſum cantharidum, ſalia fixa ſalſa ex ſimplicium *diureticis*, ac tandem terebinthina, juniperus, ſemen violarum. In ſpecie quod attinet capita allii, hæc ſale volatili acri inſigniter ſunt turgida, quæ ipſa ſingulariter fermentum renum acuunt, & minutim conciſa cum vino aſſumpta, vel cum aquę vitæ juniperina propinata, egregiè proritant urinam. Hiſce jungi debet *ſemen eryſimi*, quod Germ. dicitur *Wilder Senff*, ſalinum, & acre guſtui, ad ʒ j. in forma *pulveris* aſſumptum in vino albo, quibuſdam ſingulare ad retentionem urinæ eſt experimentum. Vid. FONSECA *lib. 1. Conſ. 10. & lib. 1. Conſil 96.* De parietaria ſuprà dictum. *Flores* tunicæ, & in ſpecie *cyani calcatrippæ*, præſertim juncti, *in vino cocti* vel conſervæ forma ſpiritu ſalis acidulati & propinati, blande urinam cient. Sunt remedium Agricolæ uſitatum. Ulteriùs *folia ribes nigræ*, urinæ odorem ſpirantia, egregiè urinam pellunt: item hedera arborea, ejuſque baccæ, ſunt uſitatæ: Glomi cynoſbati, & eorum pulvis, & ex his paratus ſpiritus Hartmanni, ſunt ſatis decantati. Herbæ ononidis & hederæ terreſtris ſunt ſatis utiles. Denique *ſuccus paſtinacæ luteæ* ſeu *ſiſeris* alterius *Mathioli* perquam egregiè urinam promovet, etiam aliis remediis irritis, in ſpecie puerorum urinas ſuppreſſas miro effectu hic ſuccus ſtimulat. *Salia volatilia*, ſpiritus & ſal tartari, item tinctura nephritica diuretica Ammelungii clyſſiformis, parata ex antimonio, nitro, tartaro & ſilicibus ſolaribus (ſunt ſilices certi, Germ. *ſeben roth invvendig*, quos putant imprægnatos occulto auri ſemine) invicem miſtis, ſpiritus etiam *carminativus*, quæ omnia ſpiritu volatili tartari maximam partem participant, optima ſunt diuretica, urinas pellentia; idque imprimis in locis, ubi copioſiùs vinum hauritur. Imprimis ſpiritus tartari, ſi eouſque volatiliſetur arte, ut fiat inſtar ſpiritus ſalis ammoniaci, habetur potentiſſimum diureticum, in ſpecie calculorum præſervativum. In ſpecie inter alia diuretica eminet ſal *volatile ſuccini*; quod nobile eſt, & HELMONTIO commodè diureticorum apex vocatur, loco ejus tamen oleum deſtillatum eſt egregium, imprimis in ſanguine grumoſo ratione hujus ſal. acris commodè adhiberi poteſt, Pertinent huc inſecta, in ſpecie *lumbrici*, *ſcarabæi Lucanici*, *coccionella aſelli*, ac imprimis *cantharides*. Hæc inſecta *ſale* volatili acri ſubtiliſſimo perquàm diuretico inſigniter pollent, adeòque perquàm in *Iſchuria* conveniunt: ex lumbricis nempè terreſtribus ſpiritus per fermentationem ſeu putredinem paratus & rectè rectificatus, vel recentes vino contriti & expreſſi, egregiè proſunt. *Pulvis aſellorum*, aut hi ipſi *vino infuſi* & expreſſi & potati, multùm conveniunt ad proliciendam urinam. *Cantharides*, multis videntur ſuſpectæ, quia non tantùm internè propinatæ, ſed etiam extra applicatæ, imò etiam in manu detentæ, ac in burſa geſtatæ, veſicam & vias urinarias exulcerant, ut mictio cruenta ſubſequatur. Vid. LANGIUS *Tom. 1. Ep. 47.* SOLENANDER *Conſ. Med. 2. p. 13.* SMETIUS *Obſ Miſc. p. 44.* & SCHENCKIUS *lib 7. Obſ. Med. p. 873.* Nihilominus tamen non ſemper contingit, teſte SENNERTO *Tract de Dyſur. cap. 2. p. 14.* ſed vino ritè *infuſæ* & maceratæ ita corriguntur, ut potentiſſimum diureticum ſubminiſtrent, ſi vinum filtretur, & aliquot cochlearia propinentur, obſervatis obſervandis cautelis. Modùm ſalutarem infundendi videbitis in BARTHOLINO *Cent. 5. Hiſt. Anat. 82.* Uſum verò eorum felicem in *Cent. 4. Epiſt. 21. pag. 93 Epiſt 53. pag. 343. Epiſt. 54. pag. 346 Epiſt. 65. p. 400.* WILLISIO *Pharm. Ration. pag. 154.* quibus jungantur M.A.N.C. *ann. 1. Obſ. 133. pag 296.* ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admir. lib. 1. Obſ. 32.* WELSCHIUS *Schol. in Obſ. 89.* RUMLERI.

Quodſi præter ſpem mictus cruentus ſuperveniret, tunc huic convenire poteſt liberior lactis hauſtus, ſale tartari imprægnatus.

Quidam Magiſterium ex cantharidibus cum ſpiritu nitri præparant, quod cum oleo tartari præcipitatur; ſed vis diuretica potiùs pervertitur, vid. LUDOVICI *Pharm.* hinc potiùs laudatur *eſſentia diuretica ex cantharidibus* per tincturam tartari parata, de qua vid. WILLISIUS *Pharm. Rat. P. 2. p. 158.* Loco horum ſpiritus lumbricorum, vel ipſi lumbici v. vel vi. aut aſelli benè loti, linteo incluſi, contriti, vino infuſi, expreſſi & potati, promptè urinam eliciunt, de quorum efficacia vid. HILDANUS *Cent. 6. Obſ. 50.* Hiſce animalibus acrioribus addendum quoque vile illud quidem, ſed optimum remedium, fimus nempe equinus; obſervavit enim FORESTUS, urinam ad quatuordecim dies nocteſque in ruſtico ſuppreſſam, aliis irritis, fimo equino curatam, infundendo hujus ℥ ij. in vino Rhenano, exprimendo & exhibendo, & ecce! urinæ largior ſecutus eſt fluxus ratione ſalis ammoniacalis, quo eſt imprægnatum. De hirco res nota eſt, quòd ſicut cervus totus eſt alexipharmacus, ita hircus eſt diureticus; unde urina hirci calida pota, omento & inteſtinis hircinis ad ventrem applicatis, in deſperatis caſibus admodùm laudatur. Juxta hæc, ſalia fixa urinoſa acria & ſalſa diuretica, aut his ſimilia, aut cognata concreta fixiora terrea, animalium partes duræ, præ cæteris marina, conveniunt; v. g. lapides cancrorum, qui egregium temperatiſſimum in ſe habent ſal alcali, vino aut aceto infuſi, & ita ſimul potati, pro urina elicienda nobiliſſimi ſunt; nam cum acido fiunt egregiè diuretici, in ſpecie ubi ſanguinis grumi adſunt, in quo caſu cum Decocto chærefolii, vel rubiæ tinctorum, vel hyperici, ceu vulnerariorum, exhibeantur; De ciceribus rubris, eorumque Decocto diuretico, res eſt nota. Poſt lapides cancrorum ſunt teſtæ ovorum, in ſpecie eæ, ex quibus jam excluſi ſunt pulli; quæ vel crudæ, vel calcinatæ, quod melius, ut quibuſdam placet, ad ʒ j. aſſumptæ, omnia reliqua ſuperare dicuntur à BARBETTE; calcinatæ ſunt inſtar cujuſdam calcis vivæ, quę per ſe, vel vino infuſę aſſumptę potenter urinam pellunt. Potentioris tamen adhuc efficacię ſunt teſtę ovorum ſtruthiocameli, quę vel crudę aſſumptę, vel in ſpiritu ſalis diſſolutę ita liquorem egregiè diureticum conſtituunt. In operculis cochlearum, quę ſponte ſua vere novo erumpentes removent, ſingularem prędicant virtutem diureticam, & inſtar arcani ſummi in urinę ſuppreſſione & calculo commendant nonnulli, ſi pulvis ejus cum tantillo ſpiritus ſalis miſtus, ſive per ſe part. ij. cum parte una lapillorum cancrorum, propinetur: Vid. M.A.N.C. *ann. 9. Obſ. 79.* Pertinent huc ſalia fixa cineritia ex plantis diureticis & nephriticis debitè calcinatis prolicita, ita nempè, ut non perfectè alcaliſentur, ſed potiùs ſalſa permaneant: Nam omnia vulneraria & omnia diureti-

ea in ſe habent ſal ſalſum, & etiam iſtud in cineribus relinquunt. Verùm ſi nimis calcinentur, abeunt in ſal alcali, de quibus TACHENIUS *in Hippoc. Chym.* unde etiam tartarus vitriolatus potentius eſt diureticum, quàm ipſum ſal tartari fixum; adeoque *ſal fimi columbini*; *ſtipitum fabarum*; *ſal geniſtæ* ritè ſecundùm TACHENIUM *paratum*, *ſal prunellæ*, &c. urinas egregiè cient. Sali fimi columbini non cedit ipſe *fimus columbinus* nitroſus, *vino infuſus*, ſolutus, expreſſus & propinatus; blanda enim vini aciditas concurrens cum alcali ſtercoris dat tertium ſalſum, aliàs vix eſſet diureticum. Huc faciunt tartarea remedia, ut ſpiritus tartari volatilis, & ſal ejus volatile, quæ in Iſchuria ex vini potu orta multa præſtant: ſal tartari, tartarus vitriolatus, tinctura tartari, omniaque Tartarea Cremor tartari cum ſale tartari junctus, tartarus tartariſatus dictus, ſequenti modo præparandus;

♃. *Sal tartari* ℥ ij.

Solve in ſ. q. *aquæ comm.* copioſa:

Filtrato liquori ebullienti blando igne inſperge ſucceſſivè;

Crem. tartari pulveriſ. ℥ iij.

Inſpiſſentur leni igne & pulveriſa: Huic affunde.

Spiritus vini ſimpl q. ſ. ad extractionem vel ſolutionem;

Stent in loco calido, & filtra pro tinctura tartari tartariſata.

In ſilicibus calcinatis, & ſubinde in vino extinctis, latet etiam vis diuretica non vulgaris; Nam vinum iſtud extinctionis ſilicum urinam remoratam provocat.

Omnibus his annumerandus ſuccus betulæ ſeu aqua betulina ex arbore inciſa profluens, egregium ſcilicet diureticum: Vid. HELMONTIUS *de Lithiaſi*, de qua cras Deo volente, ubi de Calculo renum, plura.

Tandem Terebinthina quacunque ratione uſurpata eſt egregia in urinæ defectu, ſingulariter renibus & affectibus urinariis dicata: Nam Terebinthina eſt ſingulare remedium ad urinam ſuppreſſam, ad detergendos & abſtergendos renes, eorumque corrigenda vitia; in ſpecie oleum deſtillatum terebinthinæ, & balſamus ſulphuris terebinthinatus, item pilulæ de terebinthina apprimè hic conducunt, vel ipſa *terebinthina Veneta* à ʒ iij. ad ℥ ß. cum ſ. q. *vitelli ovi* n. j. vel q. ſ. & *aquæ graminis* vel *appropriatæ* q. ſ. addendo nonnihil *ſucci limonum*, fiat Mixtura inſtar emulſionis, quæ egregiè urinam promovet, & renes mundificat. Conf. PLATERUS *in Obſ. ubi de affect. urinariis*, *p.* 810 814. *&* 820. item TIMÆUS *in Epiſt. p.* 242. Addendum eſt nonnunquam mel, præſertim in pure renum, utut non omnibus æquè conveniat, cum mulieribus quibuſdam propter *mellis* ſocietatem hyſterica pathemata excitare ſoleat: e. g.

♃. *Terebinth. Venet.* ℥ ß.

cum ſ. q. *vitell. ovor.* & *aquæ gram.* vel *fragor.*

f. Emulſio. *Sed eſt ingrata.* D. S.

Emulſio urinam promovens.

Vel ♃. *Terebinth. Venet.*

Mellis an. ℥ ß. ad ʒ vi.

Vitell. ovi num. j.

Succ. limon. ℥ j.

Aquæ gram. q. ſ.

M. in conſiſtentiam Emulſionis. D. S.

Emulſio urinam promovens pro aliquot vicibus.

Eſt egregium remedium: nam ſuccus limonum per ſe eſt egregius, ubi renes ſunt infarcti à craſſa materia & humoribus, ſi ℥. iij. vel iv. aſſumantur.

♃. *Terebinth. opt.* ʒ vi.

Vitell ovi num j.

Mell. roſac. ℥ ß.

Vini op. vel *Rhenan.* ʒ vi. ad ℥ i ß.

Aquæ parietar.

Flor fabar. an. ℥ i ß.

Succ. vel *ſyrup. acetoſ. citr.* vel *dialth. Fern.* ℥ j.

M. D. S.

Singularis emulſio pro aliquot vicibus.

Doſis ℥ j. ad ℥ i ß.

Item Emulſio ex ſola terebinthina cum aqua fragorum, mediante ovi vitello.

Semen tandem violarum purpurearum, & inde cum aqua veronicæ, vel appropriata, parata Emulſio, euporiſton eſt optimum, HARTMANNO & CRATONI inſigniter commendatum, urinam, imprimis vitio renum ſuppreſſam, blandè ſimulq; alvum laxat. Vocatur Emulſio nephrocathartica, e. g.

♃. *Sem. violar. purp.* ʒ iii.

Lithoſperm. ʒ j.

cum. ſ. q. *aqu. petroſel.* vel *fragor.* f. Emulſio.

Pro aliquot doſibus: addi ſimul poſſunt *teſtar. ovorum pulveriſatar.* vel *calcinatar.* vel *teſtarum ovorum ſtruthiocameli*, vel *alius pulveris*, ſed *candidi*, ʒ i. Edulcoretur parum:

D. S. ut *ſuprà.*

Conf. *Idea Form. Claſſ.* 3. §. 6. & *Coll. Form. p.* . . . . 19. . . .

Præter hanc in uſu etiam ſunt Emulſiones ex nucleis perſicorum & ſem. geniſtæ, ut & ſimililibus, e. g.

♃. *Sem. violar.* ʒ iii.

Nucl perſic. ʒ ii.

cum ſ. q. *aquæ petroſel.* & *fragor.* f. Emulſio.

D. S. ut ſuprà. Item

♃. *Aquæ ononid.* vel *alkekengi*,

Petroſel. an. ℥ i. ad ℥ i ß.

Maluat. juniperin. ʒ vi. ad ℥ i.

Spiritus lumb. terr. per putr. ʒ ii ad ℥ ß.

Tartari volat. vel *carminat.* ʒ i.

Olei deſtillat. terebinth. gutt. iii.

Syr. heder. terreſtr. ʒ ii. ad ʒ vi.

M. D. S.

Potio urinam promovens.

Capiatur cochleatim. Item

♃. *Tartari vitriolat.* ʒ i.

Salis ſtip. fabar.

Fimi colum. an. g. xv.

Volat. ſuccini gr. xii.

M. pro pulvere:

D. in 3. part. æqual. S.

Pulvis urinam promovens.

Externè promovet urinæ fluxum inunctio cum oleo ſcorpionum & unguento dialtheæ; ſicut & petroleum hoc in caſu externè illitum nobile eſt: quibus addendum eſt oleum deſtillatum terebinthinæ, cumini, & camphoræ; Vel

♃. *Unguent. dialth.* ʒ iii.

Olei ſcorpion. ʒ ii.

deſtillat. terebinth. ʒ i.

M. f. Linimentum: S.

Linimentum urinam promovens.

♃. *Petrol. alb.* ʒ iii.

Olei ſcorpion. ʒ ii.

Deſtillat. bacc. junip. vel *terebinth* ʒ j.

Miſc. pro Litu blando.

D. S. ut antè.

MEMBRUM II.

DE CALCULO RENUM.

CAuſas inter, quæ meatus renales obſtruendo urinæ ſecretionem impediunt, crebrior eſt CALCULUS RENUM, qui præterea etiam urinæ excretionem per veſicā non rarò tollit. In renibus quidem quando hæret, ſecretionem & diſtributionem; quando verò in veſica ſubſiſtit, aut ejus collum & meatum obſtruit, urinæ excretionem impedit. Calculus ſeu Lapis ille frequenter renes & veſicam affligens, & iſchuriam interdum infert, undè pergimus ad generationem & curam calculi, tam renum, quàm veſicæ. Equidem CALCULUS in ſe non eſt morbus, ſed ſaltim productum morboſum, effectus ſcilicet illius renalis affectus, qui aliàs propriè LITHIASIS dicitur, & ſignificat *diſpoſitionem* talem *renum* & veſicæ *calculoſam*, à qua facilè urina mutatur, & ſucceſſivè generatur calculus. Productum verò hoc morboſum *calculus* ipſe, à PARACELSO propriè *Duelech*, nomine lapidi humano proprio (calculi nomen tantùm eſt metaphoricum) vocatur, quaſi diceret concrementum quoddam ex duobus contrariis mutuò coagulatis & arctè junctis. Quod attinet calculum renum & veſicæ; ſub uno conceptu conſiderantur, quia ſe mutuò ſubſequuntur ſæpiùs. Notum autem aliàs eſt, obſervatos eſſe calculos ubique in univerſo corpore, tàm partibus ſolidis, ut renibus, lingua & cerebro, quàm liquidis, ut in folliculi fellis liquore, & in maſſa ſanguinea (ubi obſervatum quod in venæſectione calculus cum ſanguine proſilierit) genitos; frequentiſſimus tamen & ordinarius eorundem nidus ſunt *renes*, veſica urinaria, & hinc *veſicula fellea*, nempè propter ſal alcali copioſius ibidem hærens: & ſi in aliis partibus obſervati fuerunt, rariùs tamen hoc factum fuit. Iſti verò *calculi*, quando veſicæ incumbunt, ut plurimùm *ex renibus*, utpote in quibus acidum manifeſtum cum alcali volatili & terrea urinæ ſubſtantia coagulantur, vid. TACHENIUS *Hipp. Chym. c.* 14.) vel calculi minuti forma, vel arenarum majuſcularum facie, ſucceſſivè in veſicam illapſi ſunt, utut ibidem recentè ſucceſſivè augmententur, adeò ut credam, rariſſimum eſſe veſicæ calculum, qui in eadem prima rudimenta concretionis

ponat;

ponat; utut omnes majores calculi, qui amplitudinem ureterum, tam naturalem, quàm *morboſè auctam*, ſuperant, omne ſuum incrementum in veſica acquiſiverint. *Dico morboſè auctam*: Obſervatum enim, quò ſæpiùs calculi per eos tranſierint, eò magis ſoleant diſtendi; In iis enim, qui ſæpiùs calculo laborant, ex crebriori calculorum majorum tranſitu ureteres interdum ad digiti amplitudinem diſtenti reperiuntur; undè quò ſæpiùs calculo afficiuntur ægri, eò mitiùs ſolent habere, ratione dilatationis ureterum. Quandò igitur in veſica hærent calculi majores his ureteribus, infallibile eſt, acquiſiviſſe illos augmentum in veſica.

Hi lapides ſunt concretum tertium ſalſum, ex ſale volatili urinæ cum acido ſtomachali oberrante coagulatum. Quod attinet MODUM GENERANDI, ſeu cauſam efficientem CALCULI RENALIS: *materialiter & formaliter* ex urina oritur. Non confundenſus eſt modus, quo generantur lapides veri in macrocoſmo cum hujuſmodi concretione arenoſa calculi in microcoſmo; Diſpar enim ubicunque eſt ratio. Nam quod plures de *ſucco petroſo, ſpiritu lapidifico* aut *Gorgonio* proferunt, qui vel ſponte in petras abeunt, vel alias res in petras tranſmutant, ſaltem nuda ſunt nomina, nil explicantia; quin potiùs cauſa efficiens, quæ cum materiali coincidit, fieri videtur per modum *coagulationis* duorum ſalium contrariorum & præternaturalium, *acidi* præternaturalis & *alcali* volatilis urinoſi. Nempè calculos generari puto, dum acidum manifeſtum, adeoque vitioſum, in ſpecie digeſtionis primæ errore ex ſtomacho dilapſum, occurit ſibi contrario *alcali volatili* ſeu urinoſo puriori in renibus vel reliquis partibus, cum quo promptiſſimè & neceſſitate naturæ concurrendo coagulantur invicem in concrementum arenoſum. Hoc ipſo in concurſu ſimul *levem terreſtrem ſubſtantiam*, in omni urina reperibilem, & quicquid coagulationi aptum, ſimul apprehenderint, id cum urina potus ad vias urinarias delatum cum his duobus unà coagulum ſuſcipit, & ita arenulas, ut majores & diverſas ita & firmiores conſtituit, & in ſiliceum concretum abeunt. Hinc adeò duræ evadunt exinde arenulæ calculoſæ; quarum firmitudinem ſeu duritiem mirandam in poliendo & corrodendo vitro exploratam videre poſſumus in PANAROLLO *Pent. 4. Obſ. 25.* qui pariter *Pent. 1. Obſ. 35* arenularum, tàm albarum quàm rubrarum, diverſitatem cum microſcopio examinavit in *Pent. 1. Obſ 33*. Nempè TRIPLES *calculorum* eſt DIVERSITAS, ut plurimum nunc *alborum* nunc *rubrorum*, nunc *rufforum* ſeu flavorum; qui frequentiſſimi; Flavedo eſt ſimpliciter urinæ ſolius progenies, ex ſale nempè urinæ coagulato: calculus albus fit, quando ſub coagulatione duorum horum ſalium ſimul concurrit mucilago quædam viſcida, ex vitio nutritionis renalis oriunda, aut ex attritis membranulis renis tranſudans; quæ unà cum ſalibus iſtis concreta calculos albos conſtituit: Rubeſcentes e contrà & obſcuri calculi fiunt dùm minutiſſimæ ſanguinis guttæ ex uno vel altero vaſculo, aut eroſo aut lacerato, tranſſudantes ſimul coagulantur, & concreſcunt; hinc calculi candidi ſunt longè duriores, quàm rubri & ruffi. Plura de generatione calculorum *vid. in M. N. C. Ann. 4. & 5. Obſ. 167. pag. 220.*

Hæc duo elementa ſalina calculos componentia confirmantur ex examine calculorum chymico: Hi enim quandò deſtillantur, oleum fœtidum & empyreumaticum, ſpiritum urinoſum, inſtar urinæ, & ſal volatile in notabili quantitate prebent, remanente capite mortuo inſtar calcis vivæ; vid. TACHENIUS *l. a* & HELMONTIUS *Tract. Tartarus non in potu §. 7.* At verò alcali hoc urinoſum, fruſtulis calculi à deſtillatione relictis & friabilibus planè denuò affuſum, eadem ſolidiſſima iterum reddat, prout Tachenius perhibet, ejus aſſerti fides ſit penes Autorem. Ex hoc interim patet adeſſe

1. Sal volatile oleoſum urinoſum.
2. Simul ſubeſſe acidum propter effervescentiam in fuſione ſalis alcali.

Ex hoc habemus binos coagulatores, duo ſalia, acidum & alcali, quę duo invicem coeundo ſe uniunt, & quidquid ſimultaneæ coagulationi aptum, arripiunt & coagulant in conſortium lapidis. Idem calculus per calcinationem quoque alcaliſatur; ſi cum dupla portione carbonum mixtus igne reverberii per quinque aut ſex horas calcinetur, poſtmodùm cū aqua calida ſolvatur, filtretur, & cryſtalliſetur. (2.) Confirmat id odor & ſapor calculorum; omnes enim calculi, etiam per aliquot annos aſſervati, urinam ſpirant; ſicuti triti aut affricti, item pulveriſati. Nec (3) aliud volunt, v g HELMONTIUS *Tract. de Lithiaſi*, qui aliam producunt mechanico-chymicam rationem generandi, ſi nempè coagulum fieri volunt à *ſpiritu quodam vinoſo*, concurrente *cum ſpiritu urinæ*; non ſecus ac *ſpiritus vini rectificatiſſimus* ſubitò coagulatur in conſiſtentiam opacam ſeu *offam albam*; cùm permiſto *ſpiritu urinæ volatili* per fermentationem parato, aut, loco hujus, ſpiritu ſalis ammoniaci cum ſale tartari parato. Id quod fieri putant ratione ſubtilis acidi in ſpiritu vini adhuc reperibilis, alcali volatile in ſpiritum urinæ arripientis, utut integrum experimentum adhuc claudicet, cum non propriè dicta coagulatio, ſed ſaltim *apparens*, & pinguedinis ex ſpiritu vini præcipitatio ſit: Nihil cryſtalliforme apparet in offa hac HELMONTII, eſt ergò præcipitatio pinguedinis ex ſpiritu vini; ſpiritus ſalis ammoniaci enim phlegma ſpiritus vini ſtatim aſſumit, unde ratio patet, quare idem *ſpiritus urinoſus à calce viva* abſtractus non ampliùs cum ſpiritu vini ita concreſcere ſoleat.

Ut iſta duo *elementa* calculi, acidum & urinoſum, meliùs cognoſcantur, quoad *acidum* obſervandum eſt, quod ordinariò ferè *arthritici* confirmati *ſint etiam calculoſi* ſeu nephritici, & contra; aut calculoſi etiam utplurimum ſint, aut evadant etiam arthritici; quatenus hi duo morbi dependent ab acido præternaturali in ſtomacho genito, quod pro varietate partiū quas affligit, varias dat turbas; & quod articulis dolorem infert, in renibus coagulat calculum. Porrò utrumque malum commune & endemium videtur in locis, in quibus *vina* bibuntur copioſiora & acidiora pro potu ordinario, ut fit in regionibus ad Danubium ſitis, e. g. *Franconia, Moravia, Auſtria*, & ſimilibus locis. Nempè idem videtur eſſe *efficiens acidum*, quod artuum nervoſas partes pungens & rodens *ſynoviam* in iiſdem coagulat in *nodos*, quod *in renibus* ſimilibuſq; in locis alcali urinario occurrens, iſtud in *calculum* cogit. Adeòque in talibus *acidum* copioſius ſub *ſalſo* urinæ ſapore occultatum oritur ex primis viis, v. g. ex vino copioſiùs ingurgitato, indeq; citra vomitum retento, hinc vitioſè digeſto: quod acidū vitioſum ex ſtomacho dilapſum uti ſuo iſto acore univerſo corpori eſt hoſtile, & ubiq; dolores ac punctiones infert, ita copioſiorem ſalinis urinæ contentis materiam ſuggerens, ſeu illuc pertingens, ſub forma ſpiritus ſeu acidi paulò fixioris ſub urina potus, & in eadem reperiens alcali quoddam volatile, ab acido debito non ritè ſaturatum, ſubitò hoc aggreditur, & in *calculum* cum eo coit. Experimentum etiam habemus elegans, vinum in tophos & calculum coagulari: recipiatur nempe nitrum per carbones perfectè fixatum, miſceatur cum parte ſilicum, fundantur igne forti, coeunt in vitrum; hoc effuſum in laminam aurichalceam, citò pulveriſetur; hinc affundatur ſpiritus vini, & brevi poſt tingetur colore rubro hyacinthino; defundatur, & novus ſpiritus affundatur, tandem menſtruo ſpatio fit oleum rubicundiſſimum, cujus aliquot guttæ in vitrum vini inſtillatæ mox coagulant vinum in ſubſtantiam gypſeam, ſimilem calculo ſeu topho in articulis podagricorū. Ratio eſt, quia alcali nitri urinoſum cum ſpiritu vini exaltatum arripit acidum vini, quod coagulat in calculum ſeu ſubſtantiam tophaceam. *Propter hoc acidum* vitioſum *vini* tales incolæ etiam affecti ſunt *pareſi*, præcipuè ex colica, ſeu artuū poſt colicam contractura, affectu apud nos raro, ac reverà *colicarum convulſivarum* graviſſima ſpecie; ab acido in inteſtinis torminoſo, in artubus verò ſtupefactivo. Facit huc imprimis *exenteratio calculoſi in* cujuſdam, cujus omnia contenta liquida acidum intenſè ſpirabant: Conf. M. A. N. C. *ann. 2. Obſ. 243. p. 344.* Hinc eſt, quod THONERUS *in Obſ.* dicat Melancholicos eſſe diſpoſitos ad calculum, minus bilioſos; quia in melancholicis abundat fermentum ſeu ſuccus calculoſus. Ratio, quæ confirmat, hæc eſt, quod in bilioſis prædominetur ſal volatile alcali, in Melancholicis verò obtineat acidū. Facilè ergò videmus, THONERUM eſſe in noſtra ſententia.

EFFICIENTIS igitur locum *acidum* obtinet, nunc ipſius urinæ, nunc verò *ex primis viis* elapſum copioſius, inde urinam magis imprægnans & ſalſiorem reddens, & ita copioſiorem aut firmiorem calculorum geneſin promovens. Unde etiam *Vomitoria* ſubinde à calculo præſervant, contenta primarum viarum eliminando: id quod etiam faciunt vel *Terrea lapidea* fixa, *aut Calcinata*, quatenus acidum abſorbent, vel per alcalia, tàm fixa quàm volatilia, acidum in ſalſum mutantia, & per urinam evacuantia.

Præter hoc acidum, alcali præſentiam in alcali geneſi illuſtrat, quod frequentiſſimè calculi, imò in tota œconomia *animali* humana frequentiores non, quàm in renibus, & hinc in veſica fellea, reperiantur; quia in his locis manifeſtius reperitur alcali volatile urinoſum, quod promptè poteſt corripi ab acido vitioſo, cùm naturaliter conſtituta urina ſit ſalſa, & cōſequenter alcali jam ab acido ſit ſaturatum, & vix ex eodem, quā tali generari poterunt calculi; Nam cùm ſalſus ſapor ex *acido & alcali volatilibus*, debita proportione & coagulatione unitis, originem ducat, tàm cum *acido* quàm cum *alcali* permiſcibilis eſt, ſine ulteriore immutatione; Unde in cætera

ſanis,

ſanis, utut urinæ inſtillentur acida, aut licet urinæ in corpore permiſceatur acidum, v. g. *in ſtranguria*, quæ oritur ab acido inſenſibili ex primis viis præternaturaliter urinæ permiſto, tunc tamen non generantur calculi, quoniam acidum per ſe ſolum non ſufficit, & ſal urinæ tunc temporis naturaliter conſtitutum eſt, h. e. ſal volatile urinæ ſalſum, ſeu à compari ſuo acido debitè ſaturatum exiſtit, unde non poteſt coagulari ab eodem, vel alio quovis vitioſo acido, ac pallida quidem ac turbida nonnihil, non verò in arenulas ſpiſſata excernitur urina. Aliud quid ergò ſubeſt; nempè ut coaguletur alcali urinæ ab acido ex primis viis delapſo in lapidem, neceſſe eſt, ut ſapor urinæ ſalſus dividatur, i. e. ut iſtud alcali volatile urinæ per ſe exiſtere incipiat, & purius ac manifeſtius fiat; Dum enim ita urina facilè ſuſcipit putredinale fermentum, ab acido proprio nonnihil ſeparatum, *nec debitè ſaturatum* exiſtat, ut ita promptiùs ab acido plus minus naturali aut vitioſo corripi, & ita in *calculum* conſtringi poſſit. Fit hoc, quando urina in renibus alterationem præternaturalem; uno nomine: aliqualem *putredinis* præternaturalis notam, incurrit, qua levi *putredine* diſſolvitur nonnihil ejus miſtura, & ita ſapor ejus ſalſus dividitur iſta alteratione, ut abundans ſal alcali, & proprio prædominans acido, ab eo nonnihil ſeparetur, & utraq; ſalia hæc activa manifeſtiora fiant, donec novo & planè heterogeneo coagulationis modo ſocietur, aut præternaturali acido vitioſo, alcali denuò ſub coagulationis jugum mittatur, et demum in *calculum* coeat: *v. g. videmus, quod urina* ſanorum hominum *clara* & perſpicua excreta, ſi ad tempus in matula, præſertim ſtannea, aut vaſe vitreo ſteterit, imprimis tempore æſtivo, aut in loco calidiore, ut corrumpi & leviter putreſcere inchoet, cujus indicium fœtor exiſtit; quod tunc arenulæ, & ſucceſſivè *calculoſa cruſta*, parietibus ſeſe affigat, quod fit per putredinem, ſeparatis ſalibus, proprium urinæ acidum, debile licet & paucum, ſal tamen volatile proprium aliquali putredine ſeparatum ac reſolutum, denuò novo coagulo ſpiſſat, & ita in novum concretum, arenulas, cogit, quę inſtar tartari lateribus matulæ adhærent; nempè nunquam urina, niſi cum *alcali fixo præcipitata* aut putrefacta, ſuum *ſal volatile* promit, ubi ſimul etiam *terreſtrem* & quaſi *ſabuloſam* ſaburram putreſcendo de ſe reddit. Hæc Mechanica ſubminiſtrat viam indagandi, quomodo alteratio hæc urinæ putredinalis in renibus, ſeu *Lithiaſis* aut diſpoſitio ad calculum, fiat? nempè adeſt in renibus fermentum putredinoſum, præternaturale, quo diſponitur urina in renibus ad aliquam ſui putredinem, & conſequenter propriæ texturæ diſſolutionem, unde ſal volatile quodammodò liberius factum, ab acido præternaturali digeſtionis primæ cum particulis his terreſtribus (ſub putreſcentia potiùs genitis, quàm formaliter præexiſtentibus) ſimul facilè coagulatur in arenulas & calculos.

Illuſtratur & confirmatur hoc negotium imprimis *hiſtoria* HELMONTII *Tract. de Lithiaſi* de Juriſperito, qui ex eſu aſparagi copioſioris contraxit nephritidem. *Aſparagus* enim eo ipſo, quo intensè fetidam reddit urinam, qui fetor nota eſt certa inchoatæ in urina putredinis, eo ipſo eam ad aliqualem *putredinem*, & ita ſalium diviſionem diſponit, unde vitiato ſale alcali oleoſo, ſeparatoque ab occurrente vitioſo acido, facilè fiunt calculi, ſicut è contra *macis, juniperus & terebinthina*, dum balſamica vi renibus amiciſſima urinam à corruptione præſervant, & ſuaveolentem reddunt, etiam Lithiaſeos ſuo modo ſunt remedia.

ALTERATIO verò hęc urinę PUTREDINALIS fit in *renibus* ab horum *fermento* alterato, pluſq; minùs enervato ſeu inerti reddito; quod ſicuti in ſtatu naturali conſtitutum promovet urinę ſecretionẽ, & eam certo modo alterat, ita, ſi fermentum hoc in renibus fuerit preternaturaliter alteratum & corruptũ, ut deficiat in debita alteratione urinæ, & ſic degeneret & diſponatur per renes colata urina ad præternaturalem ſui putredinẽ in renibus, fit, ut corruptione ejus ſal volat. oleoſum ſeparetur, & cũ acido preternaturali concurrendo tales affectus calculoſi oriantur. *Lithiaſis* ergò ſeu diſpoſitio renum ad calculos conſiſtit in fermento renũ corrupto: ipſũ verò ejus productum ſeu *calculus* fit ex *ſale* volatili urinæ, coagulato ab acido urinæ, mediãte alteratione urinę putredinali: unde quia difficulter corrigibile eſt hoc vitiũ, difficilis etiã eſt Lithiaſeos eradicatio. Cæterùm fermentum hocce renũ vitioſum in quo FUNDAMENTUM LITHIASEOS cõſiſtit, eſt primitùs acquiſitum, nunc *vitio diætæ*, ut ab aſparago, aut ſimilibus ſimplicibus diureticis, quæ omnia urinam reddũt fetidã; unde fermentum renum labefactatur, atque, ut probabile videtur, occaſione vitioſi acidi fermẽtativi ex primis viis, adeoq; vitio fermenti ventriculi ſub urina potus, aut quocunque alio modo, ad renes tranſmiſſi, enervatur; nunc communicata Lithiaſis ſeu tranſplantata, idq; vel à parentibus ad liberos, vel etiam *cum lacte nutricis*, quale exemplum *Lithiaſeos ex nutrice* contractæ habet HELMONTIUS *Tract. Infantis Nutritio ad vitam longam*; Sicut aliàs in vulgus notum eſt, *hæreditarium* malum eſt *Lithiaſin*.

Ex his patet, diſpoſitionem quandam certam ineſſe renibus ad generandum calculum, falſumque eſſe dogma, quaſi hi ex his vel aliis alteratis præcisè generarentur; ſub quacunque enim *diæta* in prædiſpoſitis oriuntur *calculi*, in *non diſpoſitis* verò nulli, licet eodem nutriantur victu. Ponamus enim ſeptem Individua, unum idemque alimentum & potum aſſumentia, ubi ſanus ex alimento non generabit calculum; cujus autem renes in fermento debili corupti ſunt, ex omni alimento in Lithiaſin incidet. Interim tamen in diſpoſitis eſt ratione alimentorum quædam differentia; prout ſcilicet

1. Eadem plus minus in primis viis aceſcunt, plus vel minus diſponunt ad calculi generationem.
2. Prout magis vel minùs eadem glutinoſa ſunt, eatenus quoq; in diſpoſitis plus minus duri generantur iidem.

Hinc poſt Lacticinia & caſeoſa, ſimiliaque aſſumpta, ſæpiùs renaſcuntur *calculi*, non quod materiam, quæ facilè in calculos abit, in ſe contineant, ſed quoniam hæc partim acido vitioſo in primis viis facilè corrumpuntur, partim alcali terreo promptè in calculum coagulabili ſunt imprægnata, & poſtmodum cum urina potus ad renes delata promptiſſimè cum reliquis ſalibus coagulantur: vid. SALMUTH *Cent. 2. Obſ. 97.* qui exemplum habet, ex abuſu caſei, calculi veſicæ lethalis ad magnitudinem ovi gallinacei concreti. Vina ratione ſalis acidi fixi magis prædiſponunt ad calculum, quatenus magis acidum coagulabile continent.

Hoc modo *producuntur* ex iis CAUSIS OCCASIONALIBUS ut plurimum nunc *parvulæ* tantùm *arenulæ* & granula *in renibus*, in ſpecie in pelvi, rariùs maſſulas majuſculas compingi arbitror; ſalia enim dum coeunt, minutiſſima granula conſtituunt, quæ facilè ſunt ſolubilia, quæ læſione membranarum & pelvis, & tranſudatione ſucci nutritii aut ſanguinis, acceſſione novarum invicem conglutinatę, tandem *in majores lapillos*, nunc verò mox in majora & duriſſima ſaxea monſtra & tophos concreſcunt; adeò ut in confirmato etiam malo totum renum parēchyma his ipſis in lapidem mutatum obſervatum fuerit, quin & non rarò tota pelvis, omneſq; hinc producti tubuli lapideo tali concremento ſparſim infarcti & repleti reperiuntur. Notatu dignum talis rei exemplum ſubminiſtrat idem SALMUTH *Cent. 3. Obſ. 90.* de calculo totam renum amborum cavitatem replente, & urina per orbitam quandam in lateribus calculi excavatam prodeunte. Arenulæ autem iſtæ ſeu calculi minores geniti velociter augmentum capiunt per ureteres in veſicam urinariam delapſi; vix enim continetur calculus primariò in veſica; læſa autem plus minus pelvi, aut ureterum tunica nervea; item ipſa etiam veſica attritu calculi nonnihil vitiata plorant hæ partes læſæ nutrimentum ſuum proprium chyloſum ſub forma mucilaginis craſſæ ac ſpiſſæ; quæ ipſa mucilago poſtmodùm unà cum urina calculoſorum excreta, interdum admodùm copioſa, habetur vulgo pro pituita, ex qua per calorẽ arefacta calculi generantur. Aſt falsò, cùm, uti dixi, reverà ſit alimentum veſicæ proprium & ureterum, ex eorum læſione in veſicæ cavum deſtillans, & ita excretum; quod præter HELMONTIUM jam olim demonſtravit JOUBERTUS *in Praxi*, ubi dicit, iſtum mucum eſſe partium nutrimentum, quod ipſum læſæ dimittant. Jam verò hæc ipſa mucilago, uti aliquantum ejus ſubinde adhæret calculo, ita ſæpe circa calculos parvos in veſica coacervatur, unde poſtmodùm ſucceſſivè ſupervenientibus ſalibus coagulabilibus, ſimul in coaguli conſortium rapitur, & exinde calculi primùm minimi oritur augmentum inſigne. Nam iſti veſicæ calculi majores lamellatim concreti reperiuntur, ſeu in quibus inſtar ceparum corticis, vel lapidis bezoar, vel lapidis ex folliculo bovis felleo, ſibi mutuò incumbunt, qui ipſi cortices nil aliud ſunt, quàm talis mucus pedetentim coagulatus à ſalibus iſtis, mucum in coaguli conſortium præcipitantibus. In centro parvus ordinariò lapillus, vel invicem coagmentatæ arenulæ, ex renibus per ureteres eò delapſæ reperiuntur, quæ per ſuccum nutritium, & alia ad calculi ſeu tophi apta accidentia ſucceſſivè augentur & coagulantur; quod eleganter declarat BOYLE *in Philoſ. Experiment. Part. 2 p. 29.* Simile reperietis in BORELLO *Cent. 2. Obſ. 62.* qui etiam obſervavit calculum veſicæ, in quo diſtracto nucleus lapideus inventus eſt, qui, arenulę inſtar ex renibus deſcendens in veſica exinde augmenta lamellatim acquiſiuit.

DIA-

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna calculi renum*, aut etiam *Veſicæ*: calculi renalis aut veſicæ ſigna ſaltim ſunt à poſteriori, nempè ſymptomata, quæ ejus occaſione ſuperveniunt; in ſe enim non eſt morbus, licèt morboſa ſymptomata inferat. Propterea Autores Practici duo etiam diſtinguunt tempora in calculo, nempè in paroxyſmo, & extra paroxyſmum.

Adeoque ſymptomata ſunt pauca vel nulla, dum calculus ſeu arenulæ ſunt quietæ in pelvi vel ureteribus, niſi quod dolor aliquis gravativus, ſi calculus major ſubſit, afficiat; ſi quidem calculi etiam inſigniores ſubinde in renibus latent, abſque ullo præternaturali ſymptomate; Confer. M. A. N. C. *ann. 4. Obſerv. 29. pag. 31. & 23 Obſerv. pag. 33. Adeoque* tunc tolerabile eſt tempus *extra paroxyſmum*. Gravia verò & varia tunc ſunt ſymptomata, dum calculus & arenulæ moventur, & ex renibus ad pelvim & ureteres, & hinc ad veſicam truduntur, & tunc *tempus eſt paroxyſmi*.

Symptomata omnia oriuntur *ex attritu* doloroſo *calculi* ad membranas pelvis & ureteris, unde hæ *ſpaſmo* correptæ & alias partes per conſenſum ſimili ſpaſmo affici faciunt; propter quem conſenſum ratione nervorum renalium ex plexibus meſentericis derivatorum & vomitus & colica tormina ſupervenire ſolent; ſicuti in mulieribus hyſtericis excitantur paroxyſmi. Adeoque plurima iſta & ſæpè mira *ſymptomata*, quæ calculi alioſque dolores nephriticos inſequuntur, *partim* ex ſpaſmis variarum partium, *partim* ex retenta plus minus, & per metaſtaſin aliorſum translata urina, oriuntur.

Omnia autem hæc *ſymptomata*, quæ ſaltem ex doloroſa impreſſione dictarum partium originem ducunt, *non ſunt propria calculo*, ſed etiam aliis doloribus *nephriticis* ab alia cauſa & non præcisè à calculo natis, v. g. *doloribus nephriticis Scorbuticorum*, per acriora ſalia iſtas partes arrodentia natis, communia, ut & eandem originem habere ſolent: vid. & RIVERIUS *Praxi lib. 14. cap. 1.* & DRAWIZIUS *de Scorbuto cap. 9.* Quinimò poſt multiplicia per conſenſum pathemata tàm facilè *ſymptomata nephritica, colica, hyſterica*, &c. confundi ſolent, adeò ut non pauca proſtent exempla calculorum pro colicis perverſo modo curatorum, ut inde cauti & accurati ſimus in ſignis.

Symptomata ergo, quæ *in paroxyſmo* affligunt, ſunt varia, ut etiam ſatis exercitatus Medicus fallatur. Imprimis quando calculus incipit moveri, oritur dolor acutus, modò intenſior, modò remiſſior, in regione lumbari, minus tamen pungens; iſque modò ſiniſtrorſum, modò dextrorſum vergens, prout ren dexter vel ſiniſter eſt affectus, ac proin rarò dolor punctorius ſentitur; ſimul & ſenſus & dolor gravativus, plus minus obtuſus, ſeu ſenſus ponderis gravantis & prementis in dictis locis adeſſe ſolet, adeò tamen moleſtus & cum tantis anxietatibus junctus, ut nec interdiu, nec noctu quieſcere queant; dicantque ægri: *eſſe ipſis, ac ſi centum pondo plumbi eſſent in tergo*; quo ipſo explicant dolorem iſtum. Ubi verò movetur calculus ex renum pelvi ampliori in ureteres anguſtos, tunc dolor lancinans, lacerans, & moleſtiſſimè tenſivus & pungens magis, excitatur, neque ceſſat, donec calculus ex uretere denuò ad veſicæ cavum deſcenderit, aut ad renis cavum remearit. Simul notabile eſt quod refert BARTHOLINUS *Cent. 4. Epiſt. 6. p. 27.* quod in Lithiaſi interdum adſit hemicrania, iſtius in ſpecie lateris, cujus ren calculo eſt affectus.

Urina ſubinde variat, cùm *ſub paroxyſmo* ingruente *Urinæ paucæ*, acres tamen ſeu admodum ſtimulantes, & *aquoſæ* minguntur. Subinde perfecta ejus *ſuppreſſio* ſequitur, ſi ſc. uterque ren ſimul afficiatur. Interdum, imò ſæpius, urina apparet intensè rubra, craſſa, ferè ſubcruenta & quaſi ſanguine eſſet diluta; & quidem interdum revera eſt ex permiſto pauco cruore & vulnere partium, ſeu laceratis vaſculis, à calculi aſperitate emanante, &c. Interdum tamen talis urina ſubrubra & quaſi ſanguinea, perſpicua tamen eſt, abſque ſanguinis conſortio; quin talis urina interdum ſubrubra, craſſa ſæpè fit à copioſis ſalibus reſolutis, & cum urina unà excretis, leni, ut alii vocant, tartaro reſoluto (ex quorum coagulatione colliguntur arenulæ) quod frequenter fit in Scorbuto ac malo hypochondriaco. Non igitur terreatur Medicus, quod ſit ſanguinea, monente HORSTIO *in Obſ.* Subindè imprimis, ubi calculus eſt in motu, aut etiam in calculo veſicæ, urina excernitur pallida, aut ſaltim parum tincta, cum copioſa materia craſſa, viſcida & glutinoſa, in fundo matulæ hærente, & mediam urinæ partem ſubindè replente, quæ materia eſt nil aliud, quàm nutrimentum proprium partium membranoſarum, pelvis, ureterum & veſicæ, à calculo læſarum plus minus, & ſic cum urina extravaſatum: de quo vid. imprimis WILLISIUS *de urinis cap. 5. pag. 364. & 365.*

Interdum *arenulæ* quoque in calculoſis cum urina excernuntur, quæ fundum matulæ petunt. Verùm ſubinde excernuntur etiam arenulæ ſimiles in non calculoſis, quæ frequentiſſimè ſunt coloris ruffi & ſunt friabiles; non ſunt arenulæ renales, ſed ſunt arenulæ hypochondriorum, ſeu *ſalia* coagulata *ſcorbutica*: ſi verò non ſunt friabiles, ſed duræ, & ſubindè grandiores, & quæ fundum ſaltem occupant matulæ, ſunt arenulæ renales, & ad calculum diſponentes.

Ulterius in paroxyſmo calculoſi non poſſunt ſe erigere, nec corpus incurvare; ſub talibus ſymptomatibus ſtupor cruris, ex iſtius ſc. regione affecti renis, frequenter eſt perceptibilis, ita ut ſi ren dexter foveat calculum, dextrum quoque crus ſtupeat, & contrà. Hoc tamen non fit ſemper, ſed in primo ſaltim calculi paroxyſmo; qui non frequentiùs calculo laborant, minùs ſolent crurum pathematis affligi. Percipitur etiam *dolor tenſivus*, & quaſi contractivus, ex regione lumborum per longitudinem oſſis ſacri deorſum uſque, juxta os ileum, ſecundùm ureterum ductum deorſum in regionem pubis & veſicæ terminans; unde etiam in viris ſimiliter *teſticulus* iſtius lateris, cujus ren eſt affectus, ſpaſmo quodam correptus *retrahitur* ſurſum ad os pubis moleſtè & doloroſè, quod ipſum obſervetur pro dilucidando ſpaſmo.

Interdum quoque *Teneſmus* ſimul corripit ægros calculo renum laborantes; idque obſervavi in fœmina, ac notat quoque TIMÆUS *von GuldenKlee in Epiſt. pag. 242.*

Præterea ſuperveniunt ſimul ſub calculo renum *anxietates præcordiorum*, nauſea, appetitus dejectus, non rarò difficilis reſpiratio, quaſi cingulo conſtringerentur coſtæ inferiores, ita ut quidam aſthmate videantur laborare, cum tamen affectus nephriticus hoc ſymptoma inducat; idque in conſenſum renum & diaphtagmatis nō immeritò videtur rejicere SANCTORIUS *in Comment. in Art. parv. Galeni P. 2. Digreſſ. 85. p. 994.* Item *vomitus* enormes ſubinde inſequuntur motum calculi renalis. Imò *convulſiones digitorum*, brachiorum, pavores dormientium &c. ſubinde calculo renum ſupervenire obſervantur; *dolorem* quoque *titillantem* ſentiunt *in extremitate glandis penis: vid. Act. Med. Haffn. Vol. 4. pag.* 103.

Frequentiſſima omnium ſymptomatum ſunt *tormina colica* acerbiſſima, cum *nauſea* & *vomitu*, ac ſimilibus cognatis ſymptomatibus juncta, quæ ſunt nil aliud, quàm tormina convulſiva, propter nervos in plexu meſenterico ſpaſmo correptos, ad dictas partes, nempè renes, inteſtina & ſtomachum derivatos, *Nervulis* enim *renalibus*, qui in renibus dolorum ſunt organa, ex dolore ſpaſmo correptis, continuatur idem ſpaſmus ad plexus meſenterii uſque, qui ſimili ſpaſmo affecti; plexus enim meſenterii ſurculos derivant ad ſtomachum & inteſtina, unde per conſenſum afficiuntur propter ſpaſmum. Adeoque calculus renum in viris *colicam convulſivam*, in mulieribus pathemata hyſterica dicta, inferre ſolet, ut etiam hæc nephritica colica exercitatiſſimos fallat Medicos. Imò in gravidis calculoſis interdum *dolores partus* mentiri ſolet: vid. HOEFERUS: ſemper tanta patiuntur tormina, ut non recuſent decies dolores partus ſuſtinere. Pulſus eſt durus propter ſpaſmum aut convulſivam contractionem fibrarum arteriarum.

Interim hæc ſymptomata non reperiuntur promiſcuè in omnibus calculoſis, ſed modò hæc in hoc, alia in aliis, ac interdum urgent talia ſymptomata per conſenſum, nempè *vomitus*, dolores colici, paſſiones hyſtericæ, &c. antequam percipiant ægri ullum dolorem circa renes. Interdum colicam patiuntur, antequam calculus in renibus ſentiatur: vid. SENNERTUS *de Calculo Renum*. In ſpecie ſtupor crurum innuit calculum.

Cæterum origo tàm variorum ſymptomatum eſt ſaltem ex conſenſu, ratione connexionis renum cum aliis partibus per nervos & plexus. Notum enim eſt ex Anatomia nervorum, nervos renum oriri ex plexu meſenterii, qui oriuntur ex nervo paris, & intercoſtali; unde vel uno nervulo renum ſpaſmo convulſo à calculo, alterius renis nervi ſpaſmo convelluntur, qui ſemper continuantur ad plexum uſque; hinc omnes nervi ex iſtis plexibus ſimiliter convelluntur, adeoque colica illa convulſiva in calculo, frequens vomitus, retractiones teſticulorum, teneſmus, dolor quaſi parturientium, qui ſunt ſpaſmi uteri & inteſtinorum; ſimiliter ex hoc ſpaſmo difficilis reſpiratio, & omnia reliqua ſymptomata ſpaſmodica, per conſenſum nempè nervulorum deducenda ſunt. Sic v. g. punctura nervi in brachio dat convulſionem & ſpaſmum brachii. Dum verò, quando calculus eſt quietus,

nec

nec irritatur ren, nec convelluntur nervi renum, & omnia hæc ſymptomata, modò calculus ſit in veſicam delapſus, vel excretus, ceſſant.

Probè ergo DISTINGUENDA pathemata calculi ab affectibus cognatis, in ſpecie à colica per eſſentiam, & colica nephritica. Hoc ut ritè fiat, obſervandum eſt, quod in *colica* nullus adſit pedis ſtupor; item quod in tali *colicâ* ægri ſe poſſint erigere, cùm ii, qui calculo renum laborant, ut plurimùm incurvati ſint, quaſi palus per vertebras eſſet transfixus, & non ſine doloris exacerbatione ſpinam rectà extendere, & in rectam lineam flectere poſſint: id quod quaſi primarium diagnoſticum. *Colicus dolor* fit ſubitò, modò remittit, modò ſuccedit, cùm calculi renalis dolor ferè ſit continuus. Et quidem imprimis locus doloris manifeſtat, an ex calculo, an ex alia cauſa ſit? Nam junctus fixus *dolor in dorſo*, *calculum* innuit, licèt alia ſimul concurrant *ſymptomata*: nec in *nephriticis* talia murmura aut agitationes in inteſtinis concipiuntur, atque in *colicis*. Alia quoque urinarum eſt conditio. Dolor quoque vagus in abdomine modò antrorſum, modò retrorſum, modò à dextris, modò à ſiniſtris, colicam innuit. Plura huc facientia *vid.* in SENNERTO *lib. 3. Prax. ubi de calculo Renum*, RIVERIO, & DRAWIZIO *de ſcorbuto pag. 9.*

PROGNOSIS.

Quod PROGNOSIN concernit; *calculus renum* morbus eſt gravis, & non tantùm moleſtiſſimus ratione doloris atrocis, ſed etiam admodùm periculoſus ratione ſymptomatum variorum, in ſpecie quando *inflammationes*, interdum exulcerationes *renum*, vigiliæ, febres, *ſchuriæ lethales*, & graviſſimi morbi nervoſi generis, ſupervenire ſolent.

Et *fœminæ calculo renum* frequenter laborantes, ſi gravidæ reddantur, facilè moriuntur, aut abortum patiuntur, vid. PANAROLLUS *Pentec. 3. obſ. 8.*

Certè, quò majores aut aſperiores calculi, eò res periculoſior; & contrà quò minor & glabrior, eò minùs periculoſus. Pertinaciter renibus impactus, ſubinde iſchuriam lethalem, aut epilepſiam tandem lethalem excitat.

Calculus renum ſi crebrò affligit ægrum, inflammationes certè, & has ordinariò ſequentes exulcerationes renum infert: vid. M. A. N. C. *Ann. 1. obſ. 16. & ann. 2. obſ. 81.*

Calculo renum, ſi ad plures dies noctesque perſeverèt, neque ullis medicamentis cedat, ſuperveniens frigidus extremorum, aut ſudores frigidi, idque imprimis cum omnimoda urinæ ſuppreſſione, mortem in propinquo innuunt.

E contrà *ſi urinæ tenues* anteà excretæ, emittuntur craſſæ & turbidæ, ac in ſpeci e cum ſabulo, arenulis, & quaſi fruſtulis lapideis, bonum ſignum eſt comminuti quaſi calculi & minùs ſolidi.

Interdum *certas* quaſi *periodos* obſervat calculus renum, cùm, teſte HELIDÆO PADUANO *in Obſervat. pag. 156.* ſi eſt motus in quarto, in ſeptimo utplurimum ſoleat prodire, cæteris nempè paribus; ſi enim ſit magnus, non valet. Sic *typum tertianarium* aliquandò obſervavi in viro *ex calculo nephritico*, dum tertia quoque die à meridie dolores abdominis & lumborum ſpaſmodici reverterentur, & per noctem durarent, donec ſponte ſucceſſivè remitterent.

Lethargus ex nephritide utplurimum lethalis eſt.

An unquam curabilis ſit illa ad calculum producendi diſpoſitio, quàm Lithiaſin vocant, meritò dubitatur, niſi forſan in primo ſtatim principio eam obſervare contingat, qui tamen caſus vix debilis videtur. Minus tamen adhuc ſpei ſupererit illis, quibus affectus hic hæreditarius, aut cum ulcere renum contingit: vid. HIPPOCRATES *Aphoriſm. 6. Sect. 6.*

CURA.

Cura calculi renum eſt vel *in* vel *extra* paroxyſmum: IN PAROXYSMO habetur ſaltem reſpectus ad motum calculi præſentis, & inde nata ſymptomata ſpaſmodica doloroſiſſima. Ergò ante omnia dolores & partium inde nati ſpaſmi, & hinc ureterum *contracturæ ſiſtendæ*; hinc quantum poſſibile *calculus* præſens *diureticis* blandis & appropriatis promovendus; (vid. LUDOVICI *Pharm. p. 449.*) vel ſpecificis confringendus: idque quò citiùs, eò meliùs, ne ſub mora intra corpus calculus incrementum nimium capiat. Sectionem renalem à quibuſdam jactatam habeo pro Non-Ente.

EXTRA PAROXYSMUM verò *ſi abſint calculi*, reſpiciendum, ut præcaveantur, ne denuò regenerentur; *Si verò* novi jam incipiant generari, ii maturè Diureticorum ope eiiciendi, antequam dolorem pariant, ne nimium incrementum capiant.

Ea autem, quæ in genere calculos eiiciunt, ſunt Diuretica quæcunque: Nam ſpecialia calculum pellentia, ut ſic, non dantur. Quæ enim pellunt, id faciunt vi diuretica, quatenùs promovent urinæ fluxum: aliud ſiquidem eſt pellere calculum, aliud comminuere calculum.

Pro his ſcopis obſervandum:

I. Ut DIURETICA, aut Lithontriptica dicta, quocunque modo pellentia, imprimis fortiora, in principio fugiantur, dum urgent dolores & ſpaſmi partium abdominis; quoniam malum exaſperant; nec priùs applicentur, antequam omnes dolores & ſpaſmi ceſſarint, quia aliàs viæ attritu calculi irritatæ dolorifica criſpatione vel contractione ſe anguſtant, & hinc malum exaſperant: Si in ſtatu fortioribus Diureticis violentiùs protruditur calculus, crabrones irritantur; adeòque quò gravior dolor in paroxyſmo eſt, eò minùs aut mitiora adhibenda Diuretica. Saltem ergò in declinatione, ſedato dolore, primis viis repurgatis, & acrimonia humorum nonnihil temperata, Diuretica, ſed non niſi temparata, nec ſola, ſed cum opiatis miſta, uſurpanda ſunt, ne calculus validè nimis commotus exacerbet paroxyſmum. Simul, quantum poſſibile, artificioſè conjecturetur ex collectione circumſtantiarum calculi magnitudo, an ſit hìc major ureterum ductu, aut æqualis, aut minor? Si minor, tunc tutò in tantis ſymptomatis poſſumus uſurpare Diuretica, opiatis miſta, ut citò eiiciatur: ſin æqualis, ſedentur ſymptomata, & idoneis pellentibus maturè promoveantur, nè majus capiant incrementum, & poſtmodum difficilè per ureteres tranſeant. *Quod ſi calculus major ſit viis urinariis*, ita ut eiicere eundem ſit impoſſibile, tunc ceſſandum ab omnibus pellentibus, quia impoſſibile eſt promovere, niſi priùs confringatur. Ergò infringendum, vel à re, ceu impoſſibili, deſiſtendum, cùm APERTIO *per ferrum* CHIRURGICA, ſi non impoſſibilis, ſaltem periculi pleniſſima ſit. Verùm cùm non ſemper conjecturando poſſit Medicus aſſequi, an *parvus* an *magnus* deliteſcat *calculus*? cùm non rarò variis formis aut aſperitatibus ludat, hinc tutiſſimum eſt, ut ſedato dolore tàm *internis* quàm *externis*, præſens calculus per Diuretica, quantum poſſibile, promoveatur, cùm quamdiu dolores continuant, tamdiu membranarum ac ureterum major contractura ac ſpaſmus vigeat, à quo penitus calculo via intercluditur.

II. Quia *præſente calculo*, ac doloribus nephriticis urgentibus, *urina* ſubindè *acrior* ac ſalſior obſervatur, à quo dolores exaſperantur; ob id in paroxyſmo ſimul talia adminiſtranda, quæ iſtam *urinæ acrimoniam* tollere, & ita dolorem nonnihil imminuere poſſunt. Id quod faciunt omnia ea, quæ vulgò dicuntur *emollire*, *viaſque laxare* in calculo; quod tamen per ſe eſt ridiculum: Nam ſi talia aſſumpta deberent laxare renes ac meatus urinarios, neceſſum eſſet laxarent priùs ſtomachum & inteſtina, utpote quæ propiùs attingunt. Talia autem ſunt Emulſiones oleoſæ, non quatenus laxant vias calculi, ut veteres dixerunt, quos Helmontius meritò ridet, ſed potiùs, quatenus acrimoniam urinæ temperant & tollunt, inde natos dolores leniunt; quibus ſopitis, criſpationes & dolorifici ſpaſmi meatuum tolluntur, ac ita vel ſponte ad debitam amplitudinem viæ anteà arctatæ redeunt.

III. *Cùm ſymptomata colicæ, flatulentiæ & borborygmi*, alvi obſtructio plus minus, ſimiliaque ſymptomata, in paroxyſmis ægros admodum crucient, ob id opera danda eſt, ut primæ viæ à ſordibus quibuſcunque ſint liberæ, ne hæ ipſæ coacervatæ malum exaſperent, adeòque Diuretica ſtent poſt principia. Ergò ſemper in principio & fine paroxyſmi opera eſt danda, ut alvus laxa ſit; aliàs colica & alia dicta pathemata abdominis inſigniter exaſperantur. Præſente ergò calculo, & urgente paroxyſmo doloroſo nephritico, pro alvo aperienda nil æquè convenit, quàm blandus CLYSTER, aut *emolliens* aut *anodynus*, injectus, qui certè tempeſtivè adhibitus multùm ad leniendum dolorem confert, & ſæpè totum curationis negotium abſolvit: vid. SCHENGKIUS *Obſerv. pag. 475.* Et quidem parantur ex lacte, urina, radicibus liliorum alborum, althææ, liquiritiæ, herba malvæ, violariæ, parietariæ, de qua vid. SIMON PAULI *Quadripart. Botan. pag. 169.* Veronica, ſummitatibus anethi, floribus chamomillæ, meliloti, ſambuci, ſemine fœnugræci, oleo violarum, liliorum alborum, amygdalarum dulcium, Unguento clyſmatico, pinguedine caponis, cuniculi, butyro recenti, &c. Ubi

(1.) Decocta ſimpliciora compoſitis magis præferenda; Decoctum v. g. chamomillæ, malvæ, parietariæ. violariæ, aut juxta CRATONEM veronicæ.
(2.) Ex lacte paratis malè varia ſimplicia, prȩter dictam veronicam, aut flores chamomillȩ noſtratis, radicem altheæ, &c. incoqui.
(3.) Clyſteres in minori quantitate eſſe injiciendos, præprimis in prȩgnantibus nè mole ſua premant, & dolorem augeant, diutiùs vero retineantur: vid. ZECCIUS *Conf.* 50.
(4.) Si contumacior ſit alvi obſtructio, oleum dia-colocynthidis, & Electuaria purgantia addere conveniet; item terebinthinata, renibus & ureteribus grata; & ſi dolor aliquantum deferbuerit, baccæ juniperi, *ſal volatile ſuccini*, ſimiliaque Diuretica. Quin nudus *Clyſter ex urina* ſaltem *pueri* conducit, vel cui ſemina carminativa incocta ſunt, qui lenit dolorem & calculi motum blandè promovet. Exempli gratia:

℞. *Herb parietar.* M. j.
Malvæ,
Violar. ana M. ß. ad M. j.
Flor. chamom.
Samb. ana p. ij. vel iij.
Rad. alth. ʒvj. ad ℥iß.
Coqu. in ſ. q. *urinæ puer.* vel *ſeri lactis*;
Colaturæ ℥viij. adde
Terebinth. cum *vitello ovi ſol.* ʒii. ʒiij. vel ℥ß.
Olei lil. alb. ℥ß. ad ʒvi. & ℥j.
Scorpion. ʒj. ad ʒij.
M. pro Clyſmate: S.
Clyſma leniens.

Cui etiam *nitri antimoniati* ℈ij. addi poſſunt:

Blandè abſtergit, ſimulque non nihil ſtimulat renes acrimonia volatili, ut ſub ejectione clyſmatis irritetur calculus propter contiguum ſitum: Vel

℞. *Herb. violar.*
Malvæ,
Parietar.
Flor. chamom. ana M. j.
Coqu. in ſ. q. *urinæ humanæ*;
Colaturæ adde
Olei lil. alb. ℥ß.
Deſtillat. ſuccini gutt. x.
M. pro clyſmate: D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Flor. chamomill.* M. ij.
Herb. veron. M. j.
Rad. alth. ʒvj.
Liquirit. ℥ß.
Coqu. in *lacte vaccino*;
In Colaturæ ℥vj. vel vij. diſſolue
Elect. lenitiv. ℥j.
Terebinth. cum *Vitell. ovi ſolut.* ℥ß.
Olei lil. alb. ʒvj.
M. f. Enema emolliens. S.
Clyſter emolliens.

℞. *Flor. chamomill.* M. ij.
Herb. Veron.
Cherefol. ana M. j.
Bacc. junip. ℥j.
Sem. dauci ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *urinæ pueri*;
In Colaturæ ℔ß. diſſolve
Terebinth. cum *Vitell. ovor. ſol.* ℥ß.
Olei ſcorpion. ʒiß.
Deſtillat. bacc. junip. ʒß.
M. f. Enema magis diureticum: S.
Clyſter calculum promovens.

℞. *Decoct. emollient.*
Carminat. ana ℥iij.
Terebinth. cum *vitell. ovi diſſ.* ℥j.
Olei deſtillat. terebinth. ʒß.
Miſceantur pro Clyſmate:
D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Specc. emoll.* M. iij.
Sal Tartari ʒ. j.
Coqu. in ſ. q. aquȩ;
Colaturæ ℥ix. adde
Terebinth. cum *vitell. ovi ſol.* ℥ß.
M. f. Clyſma:
D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Spec. emoll.* M. i.
Bacc. junip. ℥j.
Rad. liquirit. ℥ß.
Coqu. cum ſ. q. *aquæ*;
Colaturȩ ℥vii. adde
Elect. lenitivi ℥ß.
Terebinth. cum *vitell. ovi ſol.* ʒii.
M. pro Clyſmate:
D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Decocti fl. chamom.* ℥vi.
Urinæ hum. ℥iii. adde
Olei deſtillat. terebinth. aliquot guttas.
M. f. Enema.

Aut ſi contumacior ſit alvi obſtructio:

℞. *Lact. bubul.* vel *decoct. flor. ſambuci* aut *cham.* cum *lacte* ℥viii. ad ℔i. adde
Terebinth. cum *vitell. ovi ſol.* ʒii. vel ʒiii. ad ℥ß.
Mell. collat. vel *roſac.* ʒvj.
Miſc. f. Enema pro una vel duabus vicibus applicandum.
D. S.
Clyſter aperiens & calculum promovens.

℞. *Spec. carmin.* M. ij.
Coqu. in *urinæ hum.*
Colaturȩ ℥viij. adde
Ol. deſtill. terebinth. ʒj.
Miſc. fiat Clyſter: S.
Ut antea

℞. *Spec. emollient.* M. iij.
Sem quatuor. calid. mai.
Sal. tartari an. ʒj.
Coq. in ſ. q. *aquæ ſimplic.*
Colaturæ ℥ix. adde
Electuar. hieræ cum *agar.* ℥j.
Olei deſtillat. terebinth. ʒj.
Vitelli ov. num. j.
M. pro Clyſtere: D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Olei lini*,
Rapar. an. ℥v.
M. pro Clyſtere:
D. S. ut *ſuprà*.

Addi etiam poteſt *olei dia-colocynth.* ʒvi.

Poſt Clyſmata dolorem & ſpaſmum partium internarum inſigniter leniunt INSESSUS ET FOMENTA, ſi nempè iiſdem inſideat æger, ex vegetabilibus emollientibus, carminantibus, nervinis, nonnihil diureticis, vel ſic dictis Lithontripticis parata. Sic quoque ſufficere poſſunt Balnea aquȩ tepidȩ, quibus inſideat aliquandiu ȩger; loco eorum tamen fieri poteſt Balneum medicatum ita:

℞. *Herb. malvæ*,
Alth.
Parietar.
Mercurial. an. M. ij. vel iij.
Flor. chamom.
Sambuc. an. M. iij.
Bacc. junip. ℥ij. iij. ad ℥vj.
Sem. lini,
Fœnugræci an. ℥iij.

Incluſa omnia *duobus ſacculis lineis* decoqu. in aqua; Cui æger uſque ad diaphragmatis regionem inſideat. Dum verò inſidet, obſervetur, ut dicti ſacculi balneo incocti admoveantur regioni lumbrorum, & anteriori umbilicali regioni.

Vel

℞. *Herb. malvæ*,
Alth.
Parietar. ana M. iij.
Summit. chamom. M. iv.
Sem. fœnugræci ℥iv.
Bacc. junip. ℔iß.
Inciſ. & contuſ. D. S.
Herbæ contra dolores calculi.

Decocto tepido inſideat ȩger. Vel

℞. *Herb. malvæ*,
Parietar. ana M. iii.
Summit. aneth.
Flor. chamom.
Melilot. an. M. ij.
Rad. alth.
Lil. alb. an. ℥vi.
Sem. lini
Fœnugr. an. ʒiij.
D. ſpecies pro Balneo. D. S. ut *antè*.

℞. *Herb.*

℞. *Herb. malvæ*,
Meliloti,
Flor. chammom.
Sambuc. an. M. i. ad M. ii.
Sem. lini,
Fœnugr. an. ℥i. vel ℥ii.
Quatuor calid. mai. an. ʒß.
Inciſa & contuſa M. f. *Sacculi* num. ij.
D. S. ut ante.
Qui calidi, vel ſicci vel in lacte cocti, applicandi lumbis pro doloris ſedatione. Vel
℞. *Herb. malvæ*,
Alth.
Parietar.
Flor. chamom.
Sambuci an. M. ii.
Bacc. juniper. ℥vi.
Inciſa & contuſa includ. *duobus ſacculis*.
D. S. ut ante.
Coquantur in aqua pro Balneo; ſacculi admoveantur regioni lumborum & regioni anteriori umbilici, ut dolores, & ſpaſmi remittant.

Quibus verò diſplicent Balnea, iis ſufficiunt Fotus humidi cum ſacculis inſtituti: e. gr.
℞. *Herb. & flor. chamom.*
Salv.
Serpilli, ana M. i.
Bacc. juniper. ℥ii.
Sem. aniſi,
Anethi an. ℥i.
Inciſ. includ. *ſaccul.* No. i.
D. S.
Fotus leniens.
℞. *Herb. chærefol.*
Parietar.
Flor. ſambuc.
Chamom. ana M. i.
Sem. lini ℥i.
Fiant Sacculi aut Fotus.
D. S. ut antè.
Præterea cum his Fotibus & Balneis blanda Diuretica, interdum calculum nonnihil ſtimulantia, uſurpanda, ut ſcilicet ſub iſtis fomentationibus calculus ſimul promoveatur per ureterem nonnihil flaccidum.

Poſt Balnea, vel etiam ſine his, conducunt inunctiones externæ ad emolliendas partes & ſpaſmos ureterum ſiſtendos, doloreſque leniendos, quæ fiunt ex emollientibus ſuaviter laxantibus & lenientibus: quibus interdum penetrationis gratia addenda ſunt olea quædam deſtillata, partim nervina, propter partes membranaceas in & circa renes ſpaſmo affectas, partim diuretica, ut blandè promoveantur urina & calculus, cum oleo amygdalarum dulcium, papaveris, hyoſcyami, camomillæ, ſcorpionum, liliorum alborum, unguento dialtheæ, medulla cervina, pinguedine anſerina, oleo ſpicæ, petræ albo, baccarum juniperi, ſuccini, terebinthinæ, camphoræ. Sic v. gr. fiat Linimentum emolliens:
℞. *Ungu. dialth.*
Olei ſcorp. vel *expreſſ. ſem. hyoſc.* ʒii.
M. in Linimento: S.
Unguentum leniens.
℞. *Ungu. dialth.* ʒiii.
Olei amygd. amar.
Scorpion. an. ʒiß.
Petrol. ʒii.
M. pro Linimento.
D. S. ut antè.
Cum his crebriùs locus dolens circa lumbos, regionem umbilici, addomen, & ductum ureterum illinatur; poteſt etiam illiniri regioni umbilicali. Additur huic compoſitioni meritò petroleum, quòd meritò à PANAROLLO *Pent. 2. Obſ. 2.* ceu externum remedium nobile mirè commendatur, & calculum imminuere creditur, ubi tamen ſufficit, ſi modò promoveat eum: e. gr.
℞. *Petrol. alb.* ʒii.
Olei juniperini vel *terebinth.* ʒi.
M. D. S.
Oleum calculum promovens.
℞. *Ungu. dialth.* ʒiii.
Olei ſcorpion. ʒii.
Terebinth. ʒi.
M. pro Linimentum: S.
Unguentum calculum promovens.
℞. *Ungu. dialth.* ʒi.
Olei petræ alb. ʒii.
Miſc. pro Linimento:
D. S. ut ante.
Etiam ʒß. *olei ſpicæ* addi poteſt.
℞. *Unguent. popul.* ℥j.
Olei ſcorpion. ʒii.
M. D. S. ut antè.
℞. *Olei lil. alb.*
Chamom. an. ʒii.
Petrol. alb. ʒß.
Ol. deſtillat. ſpicæ,
Bacc. junip. an. ℈i.
M. pro uſu externo: S.
Oleum leniens, & promovens.
℞. *Ungu. dialth.* vel *anodyn.* ℥ß.
Olei amygdal. dulc. ʒii. (vel *hujus & lil. alb.* ana ʒi.)
Scorpion. ʒiß.
Petrol. alb. ʒi.
M. pro Linimento: S.
Unguentum leniens; & promovens.
Addi pro lubitu poteſt
Olei deſtillat. bacc. juniper. ʒß.
℞. *Ol. amygd. amar.*
Chamom.
Lil. alb.
Scorpion. ana ʒii.
Petræ alb. ʒiii.
Deſtillat. ſpicæ.
Bacc. junip. an. ʒiß.
M. D. S.
Oleum ut antea.
℞. *Olei amygd. amar.* ℥i.
Pingued. gallin. ʒvi.
Petrol. alb. ʒi.
Ol. deſtillat. bacc. iuniperi ʒß.
M. f. Linimentum: S.
Unguentum ut ſupra.
℞. *Olei petræ alb.* ʒiii.
Papav. expr. ʒß.
Hyoſcyami expr. ʒß.
M. pro Linimento anodyno:
D. S. ut antè.
℞. *Ol. papav. rec. expreſſ.* ʒß.
Hyoſc. expr. ʒi.
Deſtillat. ſuccin.
Macis an. ʒß.
M. S.
Oleum dolores ſedans.
℞. *Ol. petræ alb.* ʒiß.
Sem. papav. vel hyoſc. expr. ʒi.
Deſtillat. ſuccini ʒß.
M. D. S.
Oleum leniens.
℞. *Ungu. dialth.* ℥i.
Ol. petræ alb. ʒiii.
Juniperi ʒi.
Eſſ. opii ʒß.
M. S.
Unguentum leniens.
℞. *Ungu. dialth.* vel *ſevi cerv.* ℥i.
Olei petr. alb. ʒiii.
Deſtillat. iunip.
Camphoræ an. gutt. xx.
Opii ℈i.
M. D. S.
Unguentum leniens & calculum promovens.
℞. *Ungu. nervin.* ʒiii.
Olei expreſſ. hyoſcyami ʒi.
Deſtillat. terebinth.
Juniperi an. ʒß.
M. S. ut antè.
℞. *Ungu. dialth.* ℥iß.
Olei lil. alb.
Amygd. dulc. an. ʒß.
Scorpion. ʒiii.
Petræ albæ ʒiß.

De-

Deſtillat. juniperi ℥ß.
M. D. S.
Unguentum dolores ſedans.

SCHARFIO *lib.* 1. *de uſu juniperi pag.* 272. in uſu fuit ſequens:

℞. *Olei ſcorp.*
Melilot.
Chamom. an. ℥ii.
Amygd. amar.
Arill. cynosbati an ℥iß.
Ol. terebinth.
Juniper. an. ℥j.
Petrol. alb. ℥ß.
Miſc.

℞. *Ol. amygd. dulc.* ℥ß.
Deſtillat. ſuccini ℥ß.
M. D. S.
Oleum leniens.

℞. *Picis communis* ℥ß.
Subige cum ſ. q *butyri non ſaliti* in conſiſtentiam Unguenti. S.
Unguentum leniens.

℞. *Ungu. dialth.* ℥j.
Ol. lil. alb.
Amygd. dulc.
Hyoſcyami expr. an. ℥ij.
Scorpion. ʒiß.
Succini ʒß.
M. f. Linimentum.
D. S. *ut antè.*

Pertinent etiam huc *Linimenta Memb. anteced. ubi de iſchuria Renali*, preſcripta: Vel

℞. *Ungu. roſat. camph.* q. v.
adde
Laud. opiati q. ſ.
M. f. Linimentum:
D. S. *ut ſuprà.*

Pertinet huc unguentum nephriticum Mynſichti, & ejus anodynum; item unguentum hoc, quod commendat CRATO.

℞. *Unguent. roſac.* ℥iß.
Ol. amygd. amar.
Scorpion. ſimpl. an. ʒvj.
Amygd. dulc. ℥ß.
M. f. Unguentum.

Quin etiam dictis unguentis oleum camphoræ convenienter addi poteſt, vel genuinum, vel per diſſolutionem camphoræ in oleo amygdalarum dulcium paratum, quod eſt egregium: Nam camphora peculiarem vini diureticam, paucis notam, obtinet. Addi etiam poteſt oleum deſtillatum cumini, oleum deſtillatum baccarum juniperi, oleum terebinthinæ, ceu remedia nervina, admodùm grata: Item oleum deſtillatum ſuccini quoque addi ſolet; ſed quia eſt nimis penetrans & diureticum, metus eſt, ne exaſperet dolorem. Similia ergò Linimenta crebriùs uſurpentur, illinendo regioni lumbari vel umbilicali. Juxta hæc conducit Emplaſtrum de meliloto, cum oleo chamomill. & anethi malax. addendo oleum cumini, & petrol. regioni lumborum applicatum bene confert: Vel

℞. *Empl. nervin.*
Tacamah. an. ℥j.
Balſ. Peruv. ʒij.
M. pro Emplaſtro.
Extendatur ſuper *alutam in forma quadrata*:
D. S.
Emplaſtrum leniens.

Item ſi renum calor intenſior, præparatur Cataplaſma Cratonis, quod hic maximè commendant, ex cancris fluviatilibus eorumque ſucco, ſubactis cum oleis blandè emollientibus: vid. CRATO *lib.* 5. *Conſ.* 27. Nempe

℞. *Cancr. fluviat.* nu. x.
quos contuſos coquit in lacte, & ſuccum fortiter exprimit:
addit
Medullæ panis albi ℥iij.
Vitell, ovor. No. iij.
Butyri rec.
Olei chamom. an. ℥i.
Croci ℈ß.
Miſc. pro cataplaſmate applicando.

Sicuti & BRUNNERUS ſimile Cataplaſma ex cancris contuſi cum malva, raphano & parietaria, pro leniendo dolore, & eodem nonnihil moderando, ſubactum, regioni renum applicatum admodum commendant in paroxyſmo nephritico, de quo vid. SENNERTUS *pag.* 814. Item cataplaſma ex medulla panis albi cum lacte. Hujuſmodi Litus crebrò renoventur calidi ſuper imponendo poſtmodum ſacculos, aut etiam poſt balnea eadem illiniri ſolent.

Cum his & ſimilibus externis, etiam INTERNIS malis proſpiciendum: & quidem, ubi dolor eſt remiſſior, aut nonnihil placatur, (haud citiùs, videat. RIVERIUS *Pr. lib.* 14. *cap.* 1.) primæ viæ repurgatæ, & acrimonia humorum temperata, blanda tunc diuretica conveniunt, qualia ſunt tinctura nephritica, ſpiritus carminativus de tribus, ſpiritus nitri dulcis, &c. de quibus infra, cum aliis internis uſurpentur. Interdum ergò in principio convenit blanda aliqua LAXATIO, primas vias abſtergens, reſpiciendo tamen ſimul nonnihil renes, & modicè calculi excretionem irritando; e. g.

℞. *Tartari uitriolat.* gr. xij. ad xv.
Salis geniſt. gr. iij. iv. v. vel vi.
Scamm. roſat. gr. iij. vel iv.
Olei deſtillat. juniperi, vel *terebinth.* gutt. i.
M. f. Pulvis in principio paroxyſmi aſſumendus: S.
Pulvis aperitivus.

℞. *Arcan. dupl.* gr. xii.
Scam. præp. gr. iij.
M. f. pulvis: S.
Puluis laxativus.

℞. *Corall. rub. præp.*
Maxill. lucii piſc. an. ℈ß.
Auri fulm gr. v.
M. f. Pulvis.
D. S. ut antè.
Detur in juſculo calido.

℞. *Rad. alth.* ʒiij.
Helleb. nigr. ʒj.
Zingib. gr xii.
Tartar. uitriolat. gr. xvi.
Coqu. in ſ. q. aquæ;
Colaturæ adhuc calidæ infundatur per noctem in loco calido,
Rhabarb. elect. ʒiß. ad ʒij.
Manè iterum colet. & addatur
Syrupi domeſt. ʒii.
M. D. S.
Potio laxatiua.

℞. *Paſſ. min. conquaſſ.* ℥ij.
Ebull. in ſ. q. *aquæ ſimpl.*
Collaturæ ferventi infunde per noctem.
Fol ſem. ſine ſtip. ʒß.
Crem. tartar. ʒiß.
Manè ebulliat paulatim
Colatura D. S.
Potio laxans aperitiva.

Syr. de cichor. cum *rhab.*
Spina ceru. an. ℥ß.
Scamm. præp. gr. iv.
Aquæ Ononid. ʒij.
M. D. S.
Succus laxans aperitivus.

℞. *Paſſul. min. laxat.* ℥ß.
Lapil. cancr. præp.
Arcan. dupl. an. gr. v.
M. S.
Paſſulæ laxativæ.

In ſpecie etiam pro tali ſcopo conveniunt imprimis Terebinthinata in principio, alvum ſimul moderatè laxantia, & ſimul renibus calculoſis inſigniter conducentia: hinc pilulæ ex terebinthina cum rhabarbaro uſitatiſſimè in principio affectus præſcribuntur; rhabarbarum enim à PARACELSO ſingulariter æſtimatur. Item fiunt emulſiones ex terebinthina, de quibus heri dixi, aut fiant pilulæ de terebinthina Mynſichti præſcribendo à ʒß. ad ℈ij. pro doſi; item Catharcticum terebinthinatum Mnyſichti. Nam certum eſt, quod terebinthinata inſigniter conveniant in nephritide: ſic enim FORESTUS *lib.* 24. *Obſervat.* 20. obſervat Matronam calculo renum & morbo articulari affectam, quæ imprimis terebinthinæ uſu fuit curata: item FONTANUS *in Conſil. & Reſponſ. pag.* 116. refert ſeptuagenarium dolore nephritico diu excruciatum, qui tandem uſu terebinthinæ Venetæ eiectione 4. lapidum fuit curatus. In quem finem *terebinthina* leniter inſpiſſata in *pilulas* redigi poteſt, ita ut ſingu-

ſingulo ℈i. vel ʒß. gr. iii. vel iv. *ſcammonii* ſimul permiſceantur; quæ ipſæ ita paratæ pro doſi in vehiculo aſſumptæ, in principio paroxyſmi ſunt egregiæ: e. g.

℞. *Terebinth. coct.* ℈j.
Tartari vitriolat gr. vi.
Scamm. præp. gr. iij.
M. f. pilulæ: S.
Pilulæ laxativæ.

Vel fiant pilulæ ex terebinthina, ſuccino & Rhabarbaro à PARACELSO laudatæ; vid. HOEFERUS in *Herc. Med. pag.* 175.

℞. *Terebinth. pur.* ʒi.
Rhabarb. pulveriſ. ℈ii. ad ʒi.
Succini præp. ʒß.
Cinnam. ℈ß.
cum ſ. q. *Olei terebinth.* f. Pilulæ pro aliquot doſibus.

℞. *Maſſæ pilular. de tereb.* cum *rhabarb.* gr. xvi.
Tartari vitriolat. gr. vi.
Troch. alhand. gr. ii.
F. Pilulæ: D. S. ut *ſuprà*.

Vel

℞. *Maſſæ pilular. de amm.* gr. xv.
Tartari vitriolat. gr. v.
Extracti troch. alband. gr. i.
cum *eſſent. menth.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ laxativæ.

Nam purgantia fortiora nullo modo conveniunt in principio affectus calculoſi.

Sic etiam convenit *Emulſio* ſeminis violarum nephrocathartica, *cum aqua veronicæ, aut cum alia aqua appropriata, in ſpecie hederæ terreſtris*, cujus *ſupra membro Antec. de Iſchuria* mentio facta; quæ ipſa reverà poteſt dici nephrocathartica: præſcribitur a ℥iij. ad ℥ß. in principio paroxyſmi nephritici: Cui propter doloris rationem & *papaverina* ſimul addi poſſunt; e. g.

℞. *Sem. violar.* ʒiii. vel ℥ß.
Milii ſolis,
Papav. albi an. ʒi. ad ʒiß.
cum ſ. q. *aquæ alKeKeng*, vel *menthæ*, vel *fragor*, vel *veron.*
f. Emulſio ad ℥iii. vel iv.
adde
Aquæ cinnamom. ʒiß. vel ʒii. ad ʒiii.
Lapill. percar. præp. vel *cancror. præp.* ℈iß. vel ℈ii. ad ʒi.
Sacchari parum. M. D. S.
Emulſio nephrocathartica.

℞. *Amygd. dulc. umbroſ.*
Sem. melon. an ʒii.
Violar. purp. ℥ß.
cum ſ. q. *aquæ menthæ & fragor.* f. Emulſio ad ℥vi.
adde
Lap. percar. præp. ʒi.
Sacch. parum. M. S.
Emulſio aperitiva pro aliquot vicibus

Conf. M. A N. C. *Ann.* 6. *Obſ.* 102.

Evacuatis ita primis viis, & ſublatis impedimentis, dum adhuc urget *dolor*, & hæreat *calculus*, propinanda talia, quæ quantum poſſibile eſt, dolorem tollere poſſunt; Vel

℞. *Olei amygd. dulc. rec. expreſſ.* ℥ii.
Deſtillat. macis ℈ß.
M. S.
Oleum lenitivum.

Cum quibus tamen ſimul ad acrimoniam humorum temperandam reſpectus habendus. OPIATA ergò conducunt, ſed appropriatis miſta, in ſpecie ubi urgent graviora ſymptomata ac proinde proſtat *Eſſentia urinaria anodyna D. Michael.* ex Vegetabilibus ſc. diureticis cum ana opii & ſal. tartari, quibus aqua affunditur; ſtent in digeſtione, deinde evaporatur & ſuperfunditur ſpiritus vini: Item accipiatur *Malvaticum juniperinum cum eſſentia opii* miſtum, de quo cochleatim hauriatur ad ſiſtendos dolores, & mitigandum paroxyſmum.

Vel

℞. *Lapill. cancr. præp.* ℈j.
Cinnab. antimonii vel *nat.* (propter ſpaſmos part. internarum) ℈ß.
Laud. opiat. gr. i. vel ii. (vel *pulv. anodyn. Ludov.* gr. iii.)
M. f. Pulvis: S.
Pulvis lenitivus.

Detur pro doſi in graviore paroxyſmo.

De his vid. in ſpecie LUDOVICI *in Pharm. pag.* 449. & *Colleg. Pharmaceut. in Ludovic.* Vel ad imitationem WEDELII:

℞. *Lapill. cancr. præp.*
Sperm. ceti an. ℈j.
Sal volat. ſuccin. gr. v.
Laud. opiat. gr. j. vel ij.
M. f. Pulvis;
D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Lapill. percar. præp.* ʒß.
Cinnab. antimonii,
Sal. volat. ſucc. an. gr. xij.
Laud. opiati gr. iij ad v.
Miſc. pro 3. doſibus.
D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Aquæ petroſel.*
AlKeKeng. an. ℥j.
Eſſ. opii ℈j.
Syr. de alth. Fernelii ℥iij.
M. S.
Miſtura dolorem ſedans.

In uſu Opiatorum ſimus cauti, ne iiſdem abutamur.

℞. *Tincturæ balſ. Peruv.* vel *capaibe cum tinctura tartari par.* ʒiij.
Eſſent. opii ʒß. M. D. S.
Tinctura calculum leniens.
Dentur 40. guttæ pro doſi.

℞. *Tincturæ tartari acerr.* vel *compoſ.* vel *rhabarb. tartariſ.*
Spiritus carminat. de trib. an. ʒiij.
Eſſent. opii tartariſ. ʒj.
M. S. ut *antè*.

℞. *Milleped. viv.* No. xij.
Contunde cum *Tinct. tart. acer.* ʒij.
filtratæ adde
Eſſ. opii ℈j. M. S. ut *ſuprà*.
Doſis 30. vel 40. guttæ.

℞. *Olei deſtillat. terebinth.*
Bacc. junip.
Eſſ. opii an. ʒß.
M. S.
Oleum calculum promovens pro aliquot vicibus.

Ubi vomitus ſimul & ſingultus:

℞. *Extr. acori veri* gr. xvi.
Caſtor. vel *Zedoar.* gr. iv.
Laud. hyſter. gr. i. vel vi.
cum *oleo terebinth.* f. Pilulæ: S.
Pilulæ ſtomachales & calculum lenientes.

℞. *Aquæ menth.*
Meliſſ. cum *vino*,
Cinnam.
Carbunc. an. ℥ß.
Spiritus cochlear. ʒi.
Tartari vitriolat. ℈j.
Laud. opiati gr. ii. vel iii.
Syrup. cort. aurant.
M. D. S.
Mixtura ſtomachalis & calculum leniens cochleatim ſumenda.

℞. *Aquæ fragor.*
AlKeKengi an. ℥iß.
Cinnam.
Lap. canc. ℈ii.
Teſt. ovor. calcin. ℈i.
Nitri depur. ʒß.
Laud. opiati gr. ii. vel iii.
Syr. de alth. Fern. ℥vi.
M. S. ut *ſuprà*.

℞. *Lap. percar. præp.* ℈i.
Pulv. epilept. antimonial. gr. iii.
M. pro pulvere:
Div. in 2. part. æqual. S.
Pulvis leniens.

℞. *Lap. canc. præp.* vel *corall. rub. præp.* ℈ii.
Auri diaphor. gr. xv.
Camph. gr. ii.
M. pro *pulvere*,
Divid. in 2. part. equal. S.
Pulvis leniens contra calculum.

℞. *Corall. rub. præp.*
Lap. percar. præp. an. gr. xiv.
Auri diaphor. gr. xii

Camph.

Campb. gr. iij.
Miſc. pro pulvere:
Div. in 2. part. æqu. S.
ut antea.

℞. *Corall. r. præp.*
Lap. percar. præp. an. ℈ß.
Salis geniſt. gr. iv. M. S.
Pulvis ſedans.

℞. *Tacamahach.* part. ij.
Balſ. Peruv. part. j.
F. Emplaſtrum ſtomachale in forma uſitata abſque ſindone: S.
Emplaſtrum ſtomachale.

Mulier quædam, aliàs nephritica, conquerebatur aliquandiu de appetitu proſtrato, cum carnis nauſea & potus conſueti faſtidio, adeò ut ſpem conceptionis conceperit: ſed poſt ſupervenientem menſium fluxum prehendunt eam acerbi dolores in lumbis lancinantes, & ad pubem uſque excurrentes, cum tali crurum tremore, qualis aliàs puerperis ſub partus labore accidere ſolet, & ita ſummo quaſi parturiendi conatu nihil aliud, quàm mucoſa viſcida ſummo cum dolore, unà cum urina, excernebat, ita ut quoties urinam emitteret, mucoſum tale quid unà eliminaret: ſtimulus pro urina admodùm erat frequens; dum excernebat, dolorem dictum percipiebat, & etiam dum non excernebat, ſubindè excretorios iſtos quaſi puerperiales experiebatur conatus; urina emiſſa erat minus tincta, aliquantiſper turbida cum ſedimeno copioſo viſcido, albido, non tamen purulento. Judicabam, malum eſſe nephriticum, natum primitùs occaſione calculi renalis, & inde productæ eroſionis in pelvi membranacea; unde idem calculus ulterius progrediendo affrictu ſuo læſerit plus minus veſicæ collum; quo factum fuit, ut non ſolùm dictarum partium degener nutrimentum chyloſum tàm copioſi muci ſpeciem ſuggeſſerit, ſed etiam imprimis ex irritatione veſicæ doloroſi excretorii conatus ſupervenerint: ob id pro abſtergendis his locis & mitigandis ſymptomatis, præmiſſo Clyſmate:

℞. *Aquæ chærefol.*
AlKeKeng. an. ℥iß.
Aceti vini ʒiij. ad ℥ß.
Lapill. cancr. præp. ʒj.
Laud. piat. gr. iii.
Syr. heder. terr. ʒvj. Miſc.

Capiebat cochleatim, quod factum cum euphoria, & ſymptomata lumborum maximam partem levata fuerunt. Hinc pro iſtis ſcopis præſcripſi:

℞. *Maſſæ pilular. de terebinth. ſimpl.* ℈ij.
Div. in 2. part. æqu.

Cepit, bene habuit, ſymptomata plerumque evanuerunt: ſed nixus veſicæ excretorius ſubinde rediit, calculo nempe in veſica exiſtente, utut mucoſa materia multùm imminueretur; ne tamen forſan exulceratio colli veſicæ ſuperveniret, præſcripſi:

℞. *Eſſent. hyper.* ʒij.
Dabam pro una doſi.

A qua tamen nullam utilitatem percepit. Ob id balſamo ſulphuris terebinthinato, uti jubebam: ſed antequam hunc aſſumeret calculus oblongus cum urina unà emittebatur, unde levamen inſigne in omnibus. Pariter tribus ab hinc diebus cùm continuatus fuiſſet balſami uſus, adhuc alius, ſed minor, calculus prodiit, poſt cujus excretionem adhuc muci aliquantulum rejectum fuit, ſed quod brevi ceſſavit. Pro reliquiis ergò nephriticis removendis ſpiritum ſal. ammoniaci aliquandiu continuavit, qui ipſi optimè contulit.

Oleum amygdalarum dulcium, vel cum vel ſine lapide percarum, & ſyrupo de althea Fernelii, (quod nonnulli etiam cum ſucco citri aut limonum miſcent) ſimiliter in uſu eſt: Emulſio ex amygdalis dulcibus, & ſeminibus dictis quatuor frigidis majoribus, violarum, nucleis perſicorum, & ſimilibus, quibus lapides percarum, aut lapilli cancrorum addi ſolent, ſubindè in hoc caſu in uſu ſunt, quæ hauriuntur ad dolorem leniendum, & blandè urinam ciendam; potiſſimùm ſi hujus Emulſioni aliquid papaveris albi hujus ſyrupi, aut Laudani opiati addatur; Nam hæc Narcotica ſpaſmis renum horumque meatuum non tantum medentur, ſed ſomnum inducendo ſpiritibus robur addunt, hinc excretionem calculi inſigniter juvant: vid. HOFFMANNI M. M. *pag.* 437 & DECKERS *Exerc. Pract. pag.*636. Item decocta emollientia, ſimulque anodyna, blandè temperantia, & urinam pellentia, quorum formulam vid. in BARBETTE *Praxi, ubi de Dolore nephrit.* Ad imitationem hujus

℞. *Rad. alth.* ℥j.
Liquirit. ʒij. vel ℥ß.
Herb. malvæ M. j.
Sem. violar. ℥ß. vel ʒvj. ad ℥iß.
Coqu. in ſ. q. *Decoct. hord.*
Colaturæ ℔iß. ad ℔ij. adde
Syrup. papav. albi vel *errat.* ℥iß. ad ℥ij.
(vel *de jujub.*
Violar. an. ℥ß.
Lapill. cancr. præp. ʒj.
M. D. S.
Potio lenitiva urinam pellens.

Inſtar omnium etiam hic convenit Decoctum expertum FORESTI, quod præſcribit *lib* 24. *Obſ.* 26. 28. & 29. & deſcriptum proſtat in SENNERTO *lib.* 3. *Prax. ubi de Calculo Renum*, *pag.* 812. quo Decocto curavit virum deſperata *ſuppreſſione urinę ex calculo* renis ſiniſtri ureteri impacto laborantem cum intenſiſſimis doloribus, ſumma virium proſtratione, & cùm jam per ſex dies ne guttullam quidem urinæ emiſiſſet, uſurpato hoc Decocto Foreſti, urina confeſtim emanavit, lapilli cum impetu protruſi, & æger curatus fuit. Præſcriptio eſt hæc:

℞. *Sem. malvæ,*
Alth. an. ʒij. ad ʒiij.
Cicerr. rub. ℥iij.
Quatuor. frigid. mai. an. ʒij.
Hordei ℥ij.
Caric. pingu. No. viij.
Sebeſten. No. vij.
Rad. liquirit. raſ. ʒvj.
Coqu. *in aquæ* ℔iij. ad dimidiæ partis conſumptionem.

Sicuti Decoctum non incongruum à ZWELFFERO correctum *videb. in Pharmacop. Reg. pag.* 89.

Ad imitationem ergò hujus ſimilia Compoſita poſſunt parari.

Addi ſimul poſſunt Decocto huic certa proportione vel *baccæ juniperi*, vel ſemen hyperici, aut *ſemen dauci*, vel ſimilia, quæ iſtud magis appropriatum reddere valent. *Decoctum florum chamomillæ* ſingulariter excellit in paroxyſmo nephritico (vid. SIMON PAULI *Quadr. Botan. pag.*255.) & veronicæ, quod CRATO l. a. extollit. Item hujus loci eſt Decoctum nymphææ, quo nihil promptius ad ureterum contracturam laxandam & dolorem placandum in paroxyſmo nephritico à TACHENIO *Hippoc. Chym. cap.* 14. *pag.* 97. *Edit.* 2. extollitur. Præterea non inconſultum eſt conſilium TIMÆI *von Gulden-Klee*, jubentis, ut omni hauſtui Decocti cujuſdam addantur aliquot guttæ ſpiritus *ſalis dulcis* communis cùm hujus vis egregiè ſit diuretica. Sanè *ſpiritus ſalis* extremo igne prolectus, adeoque *acido-ſalſus*, ſingularis eſt ad promovendum & refringendum calculum: vid. TACHENIUS l. a. niſi inflammatio atque eroſio partium ſubſit; loco ejus tamen & ſpiritum nitri à Sylvio tanti æſtimatum, utrumque vel ſimplicem, vel dulcem, commodè potiùs uſurparem, qui magis eſt diureticus. RHUMELIUS recipit ſpiritum ſalis, miſcet cum ſale volatili ſuccini, coagulati in formam cryſtallinam, & potentiſſimum eſt Nephriticum diureticum.

Quibus ita peractis, ſi imminuatur dolor, & calculus ulterius promoveatur, res bene eſt: Ubi verò, licet doloribus aliiſque pathematis plus minus placatis, calculus vel in renibus, vel ureteribus, vel veſica, adhuc hæret, fiat acceſſus ad ea, quę diureſi blanda & ſpecifica urinam promovere poſſunt aut, ſi grandior, propinanda ea erunt, quæ lapillum, quantum poſſibile, diffringere valent, ut ita confractus & comminutus eò commodiùs poſſit propelli.

Subſtitimus heri in Cura, quæ pertinet ad calculum, & dictum fuit, in paroxyſmo eſſe efficiendum, ut calculus promoveatur, minima tamen moleſtia, unde tàm internis quàm externis dolor demulcendus: Et his factis propinanda, quæ vi diuretica pollent, & ſimul cum urina pellunt calculum; aut loco horum dentur ſimul lithontriptica ſeu calculum frangentia. In horum tamen uſu hoc obſervandum, ut ubi ad tempus fruſtra adhibita fuerint medicamenta, ſubſiſtatur, & quaſi feriæ permittantur naturę, ne illo uſu nimio plus, quàm par eſt, ad renes moveantur cruditates. Curioſa eſt hoc in loco *Obſerv.* EPIPHANII *Ferdinandi Hiſt.* 54 ubi dicit, inviolabili lege obſervandum eſſe, ut quandoque à remediis abſtineamus, dum refert exemplum doloris nephritici, quo poſt novem dies & noctes plura remedia propinata & applicata abſque ullo uſu & affectu: ſed cùm poſtmodũ per 10. & 11. quies naturę fuiſſet relicta, hęc ipſa ſpõte ſua ſub fine unde

undecimi plures calculos rejiciendo, ægrum liberavit. DIURETICA hujuſmodi uſurpantur in ſpecie *in paroxyſmo calculoſo*, ſub introitu balnei: vid. RIVERIUS *l. a.*; ut dum hujus uſu relaxantur viæ & demulcentur dolores; illorum ratione meliùs promoveatur calculus: Sicut etiam *blandus motus corporis* calculi deſcenſum ex renibus promovet, qui aliàs à gaudio in exitu promovetur, *à metu verò vel* terrore retardatur: Conf. *Act. Med. Haffnienſ. Vol 3. pag.* 33. Sunt qui vomitum eundem in finem commendant, ſed non ſine notabili moleſtia & periculo: vid. BARTHOLINUS *Epiſt.* 55. Cautiùs quoque Diureticis utendum, ſi mictus cruentus combinetur, præprimis calidioribus & aromaticis, habebuntque tunc potiùs locum Terrea & Emollientia blandiora: Commendat eundem in finem FORTIS *C.* 3. *Conſ.* 95. Thermas vitriolatas adſtringentes æquè ac calculum promoventes: Aſt non ubique terrarum hæc preſtò ſunt.

Diureticis tamen talibus longè præferenda ſunt LITHONTRIPTICA propriè dicta, ſeu calculos ipſos confringentia remedia, de quorum exiſtentia multi dubitant, ſpeciatim SYLVATICUS *in Conſ.* & PANAROLLUS *in obſerv.* aliique magni nominis Medici: ſed ordinariò Chymiæ ignari, ſanè rident eos, qui dicunt calculum in corpore humano ſimul compactum iterum poſſe diſſolvi vel in minores particulas diffringi. Et ſanè res non caret ſcrupulo, utut ſimpliciter non neganda, licet rara ſint, ſublimiora talia remedia, quæ reverà calculum confringunt.

Difficultatis ratio prima, ob quam impoſſibilis videtur calculi ſolutio, eſt; *quia eſt concretum terreo-ſalſum*, ex duobus ſalibus, alcali & acido volatilibus, firmiſſimo tamen nexu junctis, oriundum, intercedente ſubſtantia quadam terrea firmiter coagulante, adeoque nec *acida* nec *alcalia* eum diſſolvere poſſunt, quia calculus ex utriſque eſt ſaturatus, & tanquam ex ambobus compoſitus, unde difficile videtur reperiri tale menſtruum, quod concretum tale ſalſum adeò firmum, æqualiter de *acido & urinoſo* participans, in corpore comminuat & diſſolvat, utpote cùm talia Concreta ſe æqualiter miſceant menſtruis acidis & urinoſis, neque tamen ab ullo poſſint perfectè diſſolvi. Neceſſe ergò eſt, ut remedium calculum frangens ita ſit conſtitutum, ut ferè de utroque, *acido* nempe & *alcali*, participet, ut ita concretum tale ſalſum penetrare, & iſtud amica ſua vi denuo blande, & ita quaſi liquefaciendo, reſolvere poſſit.

Secunda difficultas eſt, quod poſito, talia remedia & Menſtrua reperiri, quæ extra corpus ſolvunt calculum; hæc ipſa tamen longo iſto tranſitu, donec ad calculum perveniant, *in vi ſua lithontriptica* non parum infringantur. Unde *errant*, qui calculos humanos excretos certis & variis liquoribus injiciunt, expectaturi, quis liquor citiùs & feliciùs calculum diſſolvat, ut poſtmodum eodem liquore & intùs propinato eundem effectum in renibus & veſica obtineant. Hæc enim præconcepta hypotheſis eſt removenda, quia eſt falſiſſima. Nam longè aliud eſt diſſolvere calculum extra corpus, quàm in corpore. Et utut talia extra corpus in calculum operentur, in corpore tamen fiunt languida; quia talia Lithontriptica in primis viis, in ſtomacho & inteſtinis, bilis & ſucci pancreatici ſubſalſi, vel acidi attactu, ut & intermediis locis, ac denique in renibus ab urina inſigniter alterantur, neceſſariò alteram novam acquirunt naturam ſeu texturam, indeque alterata & imbecilla vim diffringendi calculum omninò exuunt, quod ipſum interdum veriſſimum eſt experientia comprobante. Ut taceam, non ejuſdem duritiei compaginis in omnibus Nephriticis videri calculos, quin ſubindè multum variant duritie, firmitate, ac ſimilibus plùs minus proprietatibus. Cæterum expertum eſt ex omnibus vulgaribus menſtruis hactenus tentatis, ſpiritum nitri maximam habere vim in calculo, vel comminuendo, vel friabilem reddendo, & quaſi mollificando. Ergò remedium illud lithontripticum, neceſſe ſit tale, quod iſta inſigni alteratione in primis viis intactum, adhuc maximam partem integrum tranſeat ad vias urinarias, ibidemque calculum concretum imminuat.

Tertia Difficultas eſt, quod remedium lithontripticum, quod calculum, utpote concretum durum, diſſolvere valet, non debeat eſſe corroſivum; ſed quod citra ſtomachi, inteſtinorum, & aliorum locorum noxam poſſit propinari; cum hæ ipſæ partes ſint longè molliores, & faciliùs diſſolvantur, quàm concretum calculi, parteſque attritu calculi anteà plus minùs læſæ ab acrioribus remediis admodum lædantur, indeque dolores aliaque pathemata exaſperentur. Verùm hoc ingenii phantaſma eſt nulliùs momenti, cum nitatur falſa hypotheſi, quaſi calculus non eſſet diſſolubilis, niſi per corroſionem, adeoque unum ex menſtruorum requiſitis ſit, ut corroſivitate gaudeant. Male autem ad corroſivitatem in calculum frangentibus reſpicitur; Corroſio enim eſt reſpectus ſaltem tributus rebus ratione guſtus, adeoque planè accidentarium conſequens; ſiquidem etiam reverà dantur *menſtrua* plus minùs *inſipida*, aut planè non aut parùm corroſiva, quæ tamen validiſſima etiam concreta diffringunt. Nil dicam de *Rore Majali*, & ex hoc ritè parato menſtruo minùs acri, quod tamen magnam vim habet reſolvendi & infringendi corpora. Notum eſt de aqua Laurembergii, in qua aurum injectum ita ſolvebatur, ut penitus inſtar ceræ liqueſceret. Similiter de menſtruis ſolventibus Chymiatrorum res clara eſt, quæ licèt ferè inſipida ſint, efficaciam tamen ſuam in Mineralium ſolutione probant. Et *Dominus* BOYLE *in Philoſophia Experimentali*, & *de Origine formarum* refert, ſe habere tale menſtruum ferè inſipidum, æqualiter tam cum *acidis*, quàm liquoribus *alcalinis*, ſine effervеſcentia & ulla alteratione ac immutatione miſcibile; id quod innuit, quod de utroque participet: quod ipſum tamen menſtruum inſipidum, etiam *aquas fortes* ſubindè virtute ſuperat (ſcilicet ex *baſi viridis æris*, & *ſale ammoniaco* conficitur) ut taceam *Mercurium vivum* ſub amalgamatione auri & argenti hæc ipſa aliaque metalla in minimas partes diſſolvere, utut ipſe ſit inſipidus: adeo, ut corroſivitas menſtrui naturam non definiat.

Quid igitur eſt, quod maximè conſiderandum in menſtruis diſſolventibus? Reſpondetur: conſideretur *proportio* iſta *formalis*, quæ eſt inter particulas menſtrui ſolventis, & particulas, ac poros corporis ſolvendi, ut hinc utriuſque corporis particulæ mutuo nexu ſe invicem jungere valeant: ſi enim particulæ iſtæ menſtrui ita ſunt figuratæ ſeu conformatæ, ut exactè reſpondeant porulis corporis, prompta & cita fit ſolutio; ſin verò hæc duo nullo modo conveniunt, aut nullam habeant convenientiam aut proportionem requiſitam, fruſtrà eſt ſpes ſolutionis.

Proportio iſta materialiter originem ducit ex convenientia ſeu identitate in radice & eſſentia: hinc dicunt: *menſtrua debent eſſe homogenea cum rebus diſſolvendis*. Hinc concreta *ſulphurea per menſtrua ſulphurea*, *ſalina per menſtrua ſalina* & aquea, optimè ſolvuntur; id eſt, requiritur in menſtruis particularibus certa quædam habitudo ad ipſam rem ſolvendam: vid. BECHERUS *in Phyſ. ſubterr. lib.* 1. *pag.* 399. WILLISIUS *de Fermentatione pag.* 63. Hinc v. g. aqua ſolvit *ſaccharum*, *alumen*, *vitriolum*, & ſimilia, quæ non diſſolvit ſpiritus vini, è contrà *ſevum*, *ceram*, *bitumen*, *ſuccinum*, *terebinthinam*, & ſimilia ſubjecta, licet molliora quàm vel alumen vel vitriolum & ſimilia, aqua non diſſolvit. Spiritus vini probè rectificatus diſſolvit ſuccinum & omnia corpora reſinoſa, quæ non reſolvuntur ab aqua; nihilominus tamen ſpiritus vini hic probè rectificatus non attingit ſaccharum, neque ſal commune. Porrò *aqua fortis*, ſeu ſpiritus nitri rectificatus, diſſolvit lunam aliaque *metalla*, ſed non *aurum*, aut *lignum*, aut *ceram aut picem*. Huic aquæ forti ſi injiciatur aliquid ſalis ammoniaci, tunc promptè ſolvet aurum, ſed non attingit ampliùs lunam. Hinc videmus, quod aqua v. g. quoniam ejus particulæ faciilimè ſe inſinuant in porulos corporum ſalinorum, etiam promptè eadem corpora ſalina diſſolvat: jam verò, quoniam pinguium poruli rotundi & cavernoſi in cera, bitumine, ſuccino, &c. ita ſunt confirmati, ut particulæ aqueæ extrinſecùs quidem lambere, ſed ipſos poros intrare nequeant, propterea etiam corpora talia oleoſa pinguia non diſſolvuntur ab aqueis. Minutiſſimæ è contrà ſpiritus vini particulæ etiam durum ſuccinum intrare, ac in iſtud ſe inſinuare poſſunt, adeòque etiam in elegantiſſimam tincturam diſſolvere; quæ particulæ ſpiritus vini improportionatæ ſaccharo molli, idem relinquunt. Hinc eſt, quod ſolius ſalis communis aut ſal. ammoniaci miſtura cum aqua forti fiat aqua regia, ſeu menſtruum pro ſolvendo auro, ita, ut non ampliùs attingat lunam, ob diſcrepantiam ſcilicet radicalem cum menſtruis; iſta enim adjectione ſalis particulæ menſtruæ ita fuerunt immutatæ, & ex adhæſione & conjunctione mutua taliter redditæ figuratæ, ut promptè aurum ingredi, nullo verò modo lunam ſubintrare poſſint.

Ex his patet, omninò dari menſtrua, quæ intactis ſtomacho & inteſtinis calculum in renibus attingunt, & eundem diſſolvunt; diſpar enim eſt ratio; ut taceam, *guſtum malè corroſivitatis indicium exhibere*. Multa enim nobis inſipida & dulcia videntur, quæ in ſe admodùm acria, & plus minus corroſiva, ut *arſenicum*, *Mercurius vitæ*, *ſulphur antimonii*, *Mercurius vivus*, &c. *Lingua ergò ineptus judex eſt menſtruorum*. Ut taceam *acria*, reſpectu certorum corporum *acerrima*, nobis & ventriculo noſtro eſſe innocua, nec in

objectum

objectum appropriatum agere; v. g. ſicut videmus in *aceto*, quod ſolvit *corticem teſtaceum, lapideum ovorum* durum, ſubſtratam verò membranam tenuem aut mollem non attingit, copiosè à nobis etiam aſſumptum in ſtomacho eſt innocuum. Si itaque iſta concreta terrea, nempè corallia & teſta ovi, diſſolvantur ab aceto, integra tenui membrana manente quidni etiam poſſit diſſolvi à medicamentoſo menſtruo calculus, utut illud ſtomachum non attingat. Sic *cantharides* acrimoniam ſuam circa renes & veſicam ſaltem explicant, ea exulcerando, quæ tamen ſtomacho, quem immediatè ingrediuntur, inteſtinis & aliis partibus ſunt innocuæ. Ergò præter hoc, quod dentur Menſtrua inſipida, attendenda etiam eſt varietas menſtruorum, quæ non ſimpliciter in corroſivitate, ſed in particularum ejus textura, materia & conformatione mechanica conſiſtit. Unde nullum dubium eſt, dari poſſe talia remedia, quæ inſtar menſtrui, citra notabilem guſtus acerbitatẽ, partim ex ſui textura, partim ex admiſtione variorum ſuccorũ noſtri corporis promptè calculos renales in corpore aggredi, eorum poros penetrare, & particulas unitas inſtar cancrorũ diffringere aut comminuere poſſint; eaq; imprimis ex proſapia ſalina, ut in concretũ calculi ſalinũ ſubtiliter penetrent & diſſolvant. Unde nòn ad corroſivitatẽ in ſpecie reſpiciendum eſt in remediis calculum frangentibus. Confirmant hoc obſervationes quædam calculorum in corpore diſſolutorum. Nihil dicam de PARACELSI & HELMONTII Ludo, quia, cùm rarus ſit, & neuter poſſit oſtendi, apud incredulos non merebitur fidem. Sed urgeo ſaltem, quod *perſicaria* & ſuccus betulæ, item *ſemen dauci* ſint, quibus experimenta ad calculum frangendum deſtinata, quorum frequenti ac continuato uſu calculum comminui obſervatum fuerit. Hinc enim Dn. BOYLE *in Philoſophia experimentali* aliquot *exempla* refert, per ſolum *dauci ſemen* fractum fuiſſe renum calculum. Sic *perſicaria* quoque ſecretum eſt quorundam *Anglorum*, AUGENII, & LAUREMBERGII, *contra renum* calculum, quod ejus aqua diutiùs continuata calculum ita comminuerit, ut fruſtulatim ipſe fuerit ejectus. Experimentum etiam ad calculum veſicæ imminuendum ſunt mille pedes, de quibus infrà dicam. Hæc nullo modo ſunt corroſiva, tantùm *acria volatilia*. Sic ipſe quoque amicum, Medicinæ Doctorem, Dreſdæ, novi, qui ſpiritum inſtar ſal. ammoniaci ex tartaro habet volatilem inſignem, mediante quo crebrò uſurpato, aliquoties renum calculos felici experimento intra corpus comminutos, fruſtulorum parvorum forma ſucceſſivè expulit, *ſal fimi columbini* benè præparatum, uti poſtmodum habebimus, & ipſum obſervatum fuit, aliquando diſſolviſſe calculum, & fruſtulatim eundem ejeciſſe. Reverà ergo dantur Lithontriptica, modò præparare ſtudeamus tales liquores, vel talia Menſtrua, quæ aſſumpta citra violentiam calculi poris ſe inſinuare, eoſdem permeare, & ita coagulum ejus ſubtiliter ſolvere poſſint. Obſervanda tamen hìc eſt ſedulò diverſitas calculorum in duritie, de qua *ſuprà*; unde & aliqualis varietas tàm in ipſis remediis, quàm eorumdem effectibus circà calculi diſſolutionem, obſervanda erit. Quædam enim ſunt potentiora & magis univerſalia, quædam verò magis particularia & imbecilliora, quæ ſaltem quoſdam calculos, & in quibuſdam tantùm ſubjectis, poſſunt diſſolvere, quos in aliis ſubjectis intactos relinquunt.

Sed talia vera *Lithontriptica* reverâ *ſunt* rara & pauca.

Sufficit, ut loco horum in paroxyſmo calculi, ſedatis maximam partem paroxyſmi doloribus & gravioribus ſymptomatis, *Diuretica* plus minùs acria aut fortia appropriata, ſed malè *Lithontriptica* dicta quibuſdam, in uſum adhibeantur, quæ partim *in paroxyſmo*, partim *extra paroxyſmum ad præſervationem* poſſunt inſervire; ſive in *præſervationis* negotio operentur *acidum abſorbendo*, ut *Teſtacea*, *Lapides minerales & animales*; ſive vi *diuretica* renes & loca urinaria abſtergendo, ut omnia *raphanacea*, *liquor betulæ*, &c. ſeu *balſamica* vi fermentum renum conſervando, *ut Juniperina*, *Terebinthinata*, &c. DIURETICA talia à quibuſdam, malè licèt, *Lithontriptica* dicta, ſunt multiplicia: & quidem ex Vegetabilibus herba & radix liquiritiæ, radix fœniculi, petroſelini, pimpinellæ, lapathi majoris, apii, baccæ juniperi, radix rubiæ tinctorum, eryngii, bardanæ majoris, *ononidis*, cujus *eſſentiam* egregiè *Lithontripticam* vid. in *Colleg. Pharmaceut in Schrœderi Pharmacop. Medico-chym. P.* 1. *in Regno Vegetab. pag.* 86. De ſemine bardanæ in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſ.* 122. *& ann.* 6. *Obſ.* 102. Imprimis omnia raphanorum genera, ſale acri diuretico prædita, conveniunt: Nam *Raphanacea* non tantùm præſervant à calculo abſtergendo renes, ſed etiam calculi geniti excretionem diureſi forti promovent; hinc infuſum eorum cum ſpiritu vini TACHENIUS *l. a.* commendat: ac præ cæteris raphanus orbicularis prodeſt. Certè decantatus *ſuccus raphani* ad ℥ij. miſtus cum ana *vini Malvatici* à TIMÆO *von Gulden-Klee* laudatur. Eminet hæc inter *radix armoraciæ*, quæ *vino infuſa* recens, & aliquoties hauſta, volatili ſuo ſale renes abſtergendo à calculo præſervat, eundem verò præſentem fortiter pellit. Alii inſuper *armoraciam*, tàm *radicem* quàm *folia* inciſa, infundunt vino, & vaſe clauſo per quatuordecim dies in cella relinquunt, quem *liquorem* per alembicum *deſtillatum* ad calculum promovendum hinc mirè commendant. Interim tamen ejuſcemodi remedia alliata acriora non ſemper æquè tuta ſunt, cùm ardores renum in illis ſoleant intendere, qui aliàs iiſdem vexantur. Uſurpentur autem talia Diuretica præmiſſis, ut dixi, præmittendis, tam internis primas vias reſpicientibus, & ſymptomata mitigantibus, quàm externis anodynis emollientibus. Commodè etiam propinantur ſub introitum balnei, ut eò commodiùs tunc operari queant. Pertinet huc porrò hedera terreſtris, item capillus veneris, chereſolium, parietaria, fragaria, & veronica, de cuius Decocto & aqua deſtillata vid. M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obſ.* 107. *p.* 245 & CRATO *in Conſil.* folia quercus tenella, agrimonia, &c. Conveniunt etiam cepæ & allium, præſertim ejus capita, quæ ſale volatili acri penetrante diuretico, tàm acidum, calculi coagulatorem, corrigunt, quàm renes abſtergunt, eorumque fermentum ad calculum diſponens ſuo modo alterant. Hinc multis non incongruè in uſu poſitum eſt ſingulis noviluniis capitulum, vel aliquot ſaltem allii dentes, 6. 7. 8. 9. &c. minutim conſcindere, & in aquæ ſeu ſpiritus baccarum juniperi cochleari uno vel altero, vel ſpiritu vini haurire, ad præſervationem & curationem calculi, cujus remedii efficaciam laudat *Bartholinus in Epiſt. Medicinalibus* Medicus quidam ceu optimum *experimentum contra calculum* venditavit ſequens.

♃. *Herb. heder. terr. ſicc.* M. j. vel ij.
Capitul. allii No. j. ij. vel iij.

Diſcerpantur in fruſtula, affundatur
Spiritus vini ℔j.

Stet per dies & noctes aliquot probè clauſa, deinde agitati & probè colati liquoris detur cochlear j. vel ij. pro præſervatione ſingulis pleniluniis & noviluniis; hoc enim certiſſimè præſervare, & continuato uſu calculum curare aſſerit.

Cortices avellanarum interiores etiam laudantur. Abrotani pulverem cum nitro SIMON PAULI *Quadrip. Botan. pag.* 183. extollit. Huc pertinet & Fraxinus, in quo, imprimis ſemine, non contemnenda eſt vis contra calculum, præſertim in oleo deſtillato ac *ſale volatili ſeminis fraxini*; hinc etiam in ejuſdem *cortice* interiore; quæ ſingulariter laudantur à GLAUBERO Conſ. *Act. Anglic.* No. 43 Hinc non inelegans eſt hoc *oleum* lithontripticum ad modùm *balſamicum* & potens, quod *contra Lithiaſin* alii conficiunt, & tanquam ſecretum in calculo renum commendant.

♃. *Cort. rad. frax. inter.* ℔ij.
Bacc. junip. rec. ℔iij.
Terebinth. ℔iß. ad ℔iiß.

Terenda terantur, & cum *terebinthina* miſceantur, & in ℔xii. aquæ in *vaſe* obturato in digeſtionem vel putredinem ponantur per tres menſes, poſtmodùm deſtillentur leni igne, ut dent oleum potentiſſimum, cujus guttæ viij. vel x. in vino albo capiendæ, mirè conducere dicuntur tàm præſervando quàm curando calculo.

Porrò laudantur baccæ juniperi, hederæ arboreæ, ciceres rubri, fructus alkekengi & avellanæ, quarum egregiam efficaciam expertus eſt AMATUS LUSITANUS *in Cent.* Cynosbati cocti ſeu conditi commendantur: vid. UNZERUS *de calc. p.* 965. & BORELLUS *Cent.* 3. *Obſer.* 22. Item horum arilli & oleum inde expreſſum, & ſpongia, quæ ſimul anodyna eſt: vid. CRATO *lib.* 6. *Conſ.* 83. & SIMON PAULI *Quadrip. Botan. pag.* 65. *&* 57. Præter dicta *flores geniſtæ*, *virgæ aureæ*, item flores cyani & calcatrippæ, *ſemen milii ſolis*, in ſpecie ſemina hyperici, dauci & cymini, vulgaria quidem remedia; ſed optima Nephritica, & plus habent in receſſu. In hyperici ſemine res eſt clara, quod manu contritum & contuſum *terebinthinam* ſpiret & ſapiat; jam autem nota eſt vis terebinthinæ contra calculum. Convenit ergo cum ea, tàm vi balſamica, quàm diuretica; unde ZAPATA in *Clave Med. cap.* 10. mirabiliter extollit ad præſervandum calculum ſequens *Electuarium*:

♃. *Pulv. hyperic. ex ſem.* in Julio vel Autumno collect. & exſiccat. ℥iii.
Sacc. vel *conſ. roſ.* vel *viol.* vel *rob. junip.* ℔i. ad ℔iſ.

Miſc. fiat Electuarium.

Doſis eſt ℥ß. omni ſeptimana ſemel vel bis pro circumſtantiarum ratione, tribus ante prandium horis uſurpandum.

Laudatur quoque hoc ipſum tàm præſervationis quàm curationis tempore ab EPIPHANIO FERDINANDO tanquam expertiſſimum, *Hiſt. Med.* 54. De dauco & *ſemine* ejus quantum in calculo valeat, imprimis vid. HELMONTIUS *Tract. de Lithiaſi*, ubi experimentis & rationibus comprobat ejus vim antinephriticam; & *Angli* partim ad preſervationem, partim ad curationem paroxyſmi nephritici frequenter utuntur hoc ſemine, tàm in ſubſtantia, quàm, ut moris eſt, in cerevìſia Medicata, addendo cereviſię, dum fermentare incipit, dauci ſemen contuſum, ita, ut fermentando recludatur à cereuiſia, & vis lithontriptica imbibatur; hac enim ratione per talem cereviſiam nephriticam multum præſtant in curando & præcavendo calculo, quod ipſe novi, Conf. BOYLE *In Philoſ. Experiment. De junipero*, ejuſque *baccis* & Lignis, item *de Ligno nephritico* Indiæ Orientalis; res per ſe nota eſt, quid hoc in caſu præſtent? ex quibus paratum Decoctum vel infuſum potenter calculoſos reſtituit, upi videre poteſtis in SENNERTO, *ubi de calculo*, item in ſcriptoribus iis, qui ſcripſerunt de exoticis, in ſpecie in BAUHINO. Gummi ceraſorum ſolutum in vino, vel ſub forma pilularum inſtar terebinthinatæ propinatum egregiè præſervat & pellit calculum. Item in *Perſicaria* acris ſaporis multa latitare contra calculum, apud omnes in confeſſo eſt, cujus *aqua deſtillata* in Balneo Mariæ, & aliquoties à recenti planta cohobata, experimentum eſt quorundam Anglorum contra renum calculum, cujus potu ſe preſervant, quod pluribus explicat BOYLE *l. a. Succus citri* aut *Limonum* ad ℥ij. cum vini malvatici ℥vj. ad exturbandum calculum non injuria à TIMÆO *von Gulden Klee*, aliiſque laudatur; ſicut ſuccus parietariæ & veronicæ, item rob juniperi, rob cynosbati; & ex his paratum Malvaticum juniperinum, aut cynosbatinum; non ſecùs ac *ſuccus* ſeu aqua *betulæ*, menſe Martio collecta ex ramis tenellis betulæ, non trunco, & inſtar acidularum gradatim potata, elegantiſſimum & decantatiſſimum eſt contra calculi pathemata; de quo vid. HELMONTIUS *Tract. de Lithiaſi cap.* 8, ubi videbitis egregia de ſucco betulæ, & egregiam cereviſiam medicatam contra calculum. Poſt HELMONTIUM eum etiam commendant CHARLETON *de ſpiritu Gorgonio ſeu calculo pag.* 179. BARTHOLINUS *in Act. Med. Haffnienſ. P.* 1. *Obſerv.* 19. *pag.* 49. BOYLE *Philoſ. Experim. Tom.* 1. *pag.* 102. Item de cereviſia Medicata cum *betula* vid. *Colleg. Pharm. in* SCHROEDERI, *Pharmacop. Medico-Chym. Part.* 1. *Sect.* 1. *pag.* 21. KERGERUS *de Ferment. pag.* 178. *M. A. N. C. Ann* 3. *Obſ.* 155, *pag.* 278. & *Ann.* 4. *Obſ.* 201. *pag.* 276. Ex his aliiſque quamplurimis *vegetabilibus* fiunt vulgò *Eſſentiæ*, & *Extracta*, *nephritica* dicta, compoſita, imprimis ex hyperico, baccis alkekengi, parietaria, cynosbato, allio, hedera terreſtri, baccis juniperi, veronica & ſimilibus, cum ſpiritu baccarum alkekengi, glomorum cynosbati, vel ſpiritu vini tartariſato parata: quibus pro lubitu opium addendum venit, ut eò majorem vim anodynam poſſideant.

Nec pretereundum eſt arcanum contra calculum TIMÆI *von Gulden-Klee*, *in l.* 3. *Epiſt.* 32. tale;

℞. *Nenaſira* (h. e. *anſerin.*)
Calendis Maii ante Solis exortum
collect. M. viij.
Leſace (ſecale) *virid.* M. iv.
Exprime ex his ſuccum;
adde
Vini rubri ad pondus omnium:
Miſce, & filtra.

Exhibeantur quotannis primo, ſecundo & tertio die Maii in aurora ℥vij. purgato priùs corpore. Agit ob ſal volatile nitroſum anſerinæ, & Sal volatile roris majalis, quo ante ſolis ortum herbæ impræegnantur.

Porrò pertinent huc etiam ſalia, tàm alcalia quàm ſalſa, in ſpecie nitrū & quæ nitroſæ ſunt proſapiæ, ad calculos ſolvendos, & vi diuretica promovendos, optima; ſpeciatim tamen excellunt hic ſalia ex dictis vegetabilibus diureticis parata, ut ſal geniſtæ, ſal ſtipitum fabarum, ſal ononidis, ſtercoris columbini; & in ſpecie omnibus his meliora *ſal volatile ſuccini* & ſal urinæ egregia ſunt diuretica antinephritica, Nitrum fixum, & omnium maximè ſpiritus nitri dulcis, nobilia ſunt remedia, quæ multum obtinent in Cura calculi: & imprimis ſtercus columbinum nitro feraciſſimum; item lac caprinum, *lotium capræ*, ut & aliorum animalium *ſtercora & lotia* propter *ſal nitroſum* in ipſis contentū, ad calculoſos affectus ſunt per quàm uſitata. De qua vi, vel efficacia *ſtercoris columbini*, præter communem Autorum conſenſum, in ſpecie vid. FORESTUS *lib.* 24. *Obſ.* 25. *in Schol.* Hinc recipiunt quidam *ſtercus columbinum*, moderatè calcinant, & ſal exinde nitroſum in vino acidulo propinant ceu nobile diureticum; uti & alii recipiunt *ſtercus columbinum*; iſtudque macerant in *aceto* per diem, & noctem, poſteà filtrant: *Aceti* huius p. ij. addunt *mellis* depur. part. j. miſcent & propinant ceu probatiſſimum remedium contra calculum POLEMANNI ſal Lithontripticū recipit etiam nitrū; cujus præſcriptio eſt hæc:

℞. *Nitri puriſſimi* ℔j.

Fluat in igne, injiciendo deſuper fruſtum *ſulphuris communis* magnitudine fabæ, quo deflagrato aliud ſuperinjice, donec huius *ſulphuris* ℥ß. abſumpta ſit. Ubi omnia refrixerint, ac denuò pulveriſata fuerint, denuò eodem modo procedatur, atque hoc tertia vice repetatur, ſemper ſucceſſiue *ſulphuris* ad ℥ß. adjiciendo. Jam

℞. *Nitri ita præp.*
Salis abſinth. an. ℥j.
Succini ʒß.
Sacch. albi ʒvj.
Olei deſtillat. ſuccin. ℈iv.
Miſc. pro pulvere.

De hoc doſis; quantum tres cultelli cuſpides capiunt, propinetur una vice, bis, ter vel quater in die, pro circumſtantiarum variatione. Omnem ſaburram ex partibus urinariis evertit, & calculum recentem comminuit.

Hiſce etiam addatur ſal compoſitum, quod in paroxyſmo nephritico ad ſiſtendum dolorem nephriticum & promovendum calculum eſt egregium, cujus præparatio hæc eſt:

Fiat *ſal fixum ex nitro mediantibus carbonibus*.

Hoc nitrum exponatur aeri, ut liqueſcat ad pultis conſiſtentiam ſaltim: Huic affundatur

Olei vitrioli rubri ana;

Et facta ebullitione, & eadem ceſſante abſtrahatur liquor ex retorta forti igne, & remanebit ſal candidum ſubacidum; quod ipſum præter uſum ſingularem nephriticum etiam aliquid ſingulare obtinebit in uſu Pharmaceutico & Alchimiſtico in puncto ſolutionis corporum.

Porrò præter dicta ſalia nitroſa, vi nephritica etiam innotuerunt hactenus ipſi *lapides* tàm minerales, quàm animales, ad pellendos & præſervandos calculos, unde v. g. *Lapis Judaicus*, lapis *lyncis*, lapis *ſpongiæ*, lapis *nephriticus*; lapides ſeu oculi *cancrorum*, lapis in veſica apri ſeu bovis repertus, mandibulæ lucii piſcis, dentes truttarum, lapides percarum, carpionum, aquilæ, item teſtę ovorum, maximè ſtruthionis, &c. præcellunt in calculo curando. Verùm hæc ipſa rarò per ſe ſolent convenire, ſed acidum, calculi coagulatorem, in corpore peccans ſaltem abſorbendo, acrimoniam ſeri urinarii in paroxyſmo temperant, ac mutatione ſui ſaporis in ſalſum tertium, vim diureticam egregiè acquirunt. Melius eſt, ſi diſſolvantur cum ſpiritu ſalis compoſito, ex ſale communi & ſale ammoniaco parato: De ovis ſtruthionum cum *ſpiritu ſalis* ſolutis, vid. TACHENIUS *l. a.* Dant *liquorem nephriticum* ſalſum præſtantem. In pelliculas mucilaginoſas ſpiritus ſalis teſtas ovorum ſolvit, quæ pelliculæ urinoſi ſaporis ſunt. Si his autem pelliculis additur ſal fixum, præcipitat ſe pulvis quod probat, pelliculis his adhuc acidum adfuiſſe. Faciunt huc *Liquores nephritici* dicti, ex hiſce lapidibus parati, quibuſdam in uſu, pro varietate Autorum varii: v. g.

℞. *Lapill. cancr.*
Lapid. Judaic.
Lyncis,
Spongiæ,
Aquilæ,
Glac. Mariæ an. qu. v.

Solvantur in *ſpiritu ſalis decrepitati ritè deſtillato* (id eſt, ultimo ignis gradu elicito) vel *ſpiritu ſalis compoſ.* Solutio ſaporis adſtrictorii decantatur, filtratur, coagulatur leni calore in vitro ad ſiccitatem. Materia hæc ſiccata iterum pulveriſanda, & hinc in cella per deliquium diſſolvenda, filtranda, & ita pro uſu aſſervanda.

Liquor hic *ſalſus elegans diureticus* ad 20. vel 30. guttulas in declinatione paroxyſmi nephritici ad eliminandum calculum in vino frequenter propinatur, pellit calculum per urinam inſtar maſſæ coagulatæ, ſeu maſſæ craſſioris. Aliàs calculus ex felle bovis deſumptus & pulveriſatus, ad gr. v. aſſumptus, admodùm probatum contra calculum dicitur remedium; nam ſpiritu ſalis fit ita diureticus, & inſigniter

expellens. In cancris fluviatilibus ſingularis latitat vis antinephritica ratione virtutis diureticæ, quæ in alcali eorum latet, unde Decoctum cancrorum fluviatilium ovulis prægnantium egregiè ad curandum & præſervandum commendatur calculum. Item

♃. *Cancr. fluviat.*

Coqu. in *vino* in olla probè obturata tamdiu, donec pulveriſari poſſint.

Hujus pulveris ʒj. propinata aliquot deſperato calculo laborantes, & incredibiliter ejulantes reſtituit, atque hoc certum eſt.

De calculo humano vid. *Colleg. Pharmaceut. in Schrœderi Pharmacop. Part. 1. Sect. 3. cap. 8.* Doſis ℈j. ad ʒj. urinam pellit. Quibuſdam hinc accedit ſuperſtitio, quod proprios calculos devoratos præſervare à calculo dicunt. Promovent quidam urinam, ſed curativè & præſervativè nil valent.

Dictis modò Lapidibus vicariæ ſunt *teſtæ ovorum*, & quidem teſtis ovorum communibus meliores ſunt teſtæ ovorum, ex quibus excluſi ſunt pulli: omnium optima ſunt ova ſtruthionum; Unde etiam *teſtæ ovorum ſtruthionum* ingredi ſimul ſolent liquorem nephriticum. Aliàs etiam *teſtæ ovorum calcinatæ* à multis laudantur. In ſpecie BARTHOLINUS multa habet de virtute teſtarum ovorum calcinatarum contra calculum *in Hiſt. Anatom.* imprimis *in Cent. 4. Epiſt. pag. 451. & 526.* refert. *aquam nephriticam* Decoctionis talis calcis teſtarum ovorum mirè prodeſſe, & in ſpecie *aquam calcis oſtreorum* ad calculum in mucilaginem diſſolvendum, multum prodeſſe refert. Nam ovorum teſtę, uti & Marina teſtacea, calcinando in corpus inſtar calcis vivæ abeunt, cujus calcis vivæ lixivium ad calculum in paroxyſmo promovendum eſt laudatum. Sanè in ipſa calce viva vulgari ſingularis vis antinephritica reſidet, unde & ſpiritus calcis vivæ Baſilii ritè paratus ceu ſingulariſſimum calculum frangens laudatur; loco cujus ſal ex calce viva cum ſale ammoniaco calcinando & elixiviando paratum commodè ſubſtitui poteſt. Unde etiam ex calce viva cum tartaro tincturæ nephriticæ parari ſolent non inelegantes: Sic famoſus aliquando Medicus *tincturam nephriticam* babuit talem: v. gr.

♃. *Calcis vivæ* p. iv.
Tartari crud. part. ii.

Coqu. in olla cum *aqua font.* (tartarus enim alcaliſatur.) Liquor filtratur, coagulatur, & emergit ſal fixum planè ſingularis naturæ: quod ipſum vel crudum uſurpari poteſt; vel fundatur, hinc extrahatur cum *ſpiritu vini probè rectificato*, donec rubeſcat, & ſaporem urinoſum & fortiter penetrantem acquirat. Hinc ſub nomine tincturæ nephriticæ, quæ eſt egregium remedium in calculo in & extra paroxyſmum, ſimilibuſque morbis tartareis, à ℈j. vel ʒß. ad ʒj. uſurpatur.

Quo pertinet *antinephriticum* D. HELVETII, qui ſcripſit de vitriolo aureo ex calce viva.

♃. *Calcis vivæ* q. v. affunde
Aceti deſtillati optimi ad eminent. trium, vel quatuor digitor.

Coque, frigefac, decanta, inſpiſſa, ſeu ad ſiccitatem evapora: ſal candefac in crucibulo, & extrahe vel cum *ſpiritu vini*, vel cum *vino Hiſpanico*

Doſis gutt. 10. ad 20. in calculo.

Externè contra podagram ℥j. infunditur in Vinum aut urinam proprium, & eo laventur partes podraga affectæ.

Tandem lumbrici, & horum ſpiritus per putrefactionem paratus, egregium ſunt nephriticum, qui adhuc ſuperantur ab aſellis ritè præparatis, de quibus infrà *Memb. 2. Art. 1. cap. 2 ubi de calculo veſicæ.* Speciatim *ſcarabæi Maiales* præ cæteris inſigniter conveniunt; imprimis *alæ* horum *ſuperiores* ac duræ pulveriſatæ & propinatæ in vino uſurpatæ egregium dant antinephriticum. Vel

♃. *Scarab. maial.* menſe Majo, vel medio Junii captos, & abſque attactu manus contectos: Suffoca in ſpiritu vini, ſuffocati ita blandè exſiccantur: exſiccati diſcinduntur, & in eorum medio reperitur iſtud liquidum viſcoſum, quod eximitur & aſſervatur. De hinc ipſum corpus pulveriſa, miſce cum proprio liquore unctuoſo, ut acquirat conſiſtentiam debitam. Poſt

♃. *Hujus Balſami* ʒj.
Olei deſtillat. aniſi,
Caryoph. à gutt. iij. M. f. Pilulæ.

Harum pilularum ♃. gr. ij. & propina Nephriticis & artheticis, manè jejuno ſtomacho, in aqua flor. ſambuci, vel roſarum. Æger moderatè vivat in diæta, ſic brevi poſt excitabitur ſtranguria, quæ per 30. dies durabit. Si autem non ſtatim ſuperveniat ſtranguria, reiteretur ſecundo die, & optatum habebis eventum in curando calculo. Conf. *Colleg. Pharmac. in Schrœderi Pharmacop. Part. 1. Sect. 2.*

Huc pariter pertinent ſcorpiones, ſi nempè pulvis factus ex quatuor, quinque, vel ſex *ſcorpionibus lavatis*, ſicque vivis per 24. horas in vino Malvatico relictis, poſtmodùm in olla ſupra folia ſalviæ poſitis in furno blandè crematis. Doſis gr. iij. iv. aut v. in ovo ſorbili vel vino propinata, calculum promovet.

Grilli domeſtici, in ruſticorum hypocauſtis familiares, egregium ſunt Lithontripticum, ſi nempè unus alterve, abjectis capitibus, alis ac pedibus, in aqua petroſelini vel alia appropriata macerentur, idque tamdiu, donec in liquorem lacteum faceſſant, liquorque propinetur: multoties experimentum hoc factum, & ad miraculum in urinæ retentione fluxus ſecutus; quin etiam vel integer vel reſolutus calculus prodire coactus fuit: vid. M. A. N. C. *ann. 9. & no. Obſ. 71.* Huc etiam facit eſſentia reguli avis Gœrlicenſium, quam vid. in Diſpenſat. quę valde commendatur in calculo: Nam regulus avis ſingulariter convenit in affectibus urinariis, in ſpecie in promovenda urina, & pellendo calculo.

Ex dictis Diureticis ſequentes Formulæ concinnandæ:

♃. *Aquæ beder. terreſtr.*
Petroſel.
AlKeKeng. an ℥j.
Malvat. juniper. ℥iß.
Spiritus lumbric. terreſtr. ʒij.
Salis ammoniaci, vel *urinæ.* ʒiß.
Syrup. beder. terreſtr. ℥j.
M. f. Potio: S.
Mixtura diuretica cochleatim ſumenda.

♃. *Radix alth.*
Petroſel. an. ℥j.
Rubiæ tinct. ʒvj.
Liquirit.
Bacc. junip. an. ʒß.
Ficuum ping. Num. viij.
Fruct. alKeKeng. Num. vj.
Sem. malvæ.
Violar.
Urticæ an. ʒiij.
Coqu in ſ. q. *aquæ comm.*
In Colaturæ ℔ij. diſſolve
Syrup. de quinque rad. ℥j.
Spiritus ſalis dulc. ʒj.
M. D. S.
Potio diuretica.

♃. *Malvat. juniper.* ℥iij.
Spiritus ſalis ℈j.
M. D. S.
Elyxir diureticum.
Doſis ʒj. ad ʒij.

♃. *Tincturæ tartari,*
Antimonii an. ʒj.
M. D. S.
Tinctura diuretica.

♃. *Liqu. terræ fol. tartari* ʒij.
Tincturæ tartari ʒj.
M. S.
ut *antè.*
Doſi 40. vel 50. guttulæ.

♃. *Liquor. tartari tartariſat.* vel *tincturæ tartari acerr.* ʒiij.
Doſis 40. guttulæ.

♃. *Tincturæ nephrit.* ʒij. S.
Tinctura diuretica.

♃. *Pulu. coccionellæ* ℈j.
Salis fimi columb. gr. xvi.
M. pro pulvere.
Div. in 2. part. æquales.

♃. *Tartari vitriolati* ℈j.
Lap. cancrorum præp. ʒß.
Sal. ſterc. columbin. gr. xv.
Volat. ſuccini ʒß.
Miſc. pro tribus doſibus, capiendis in vino.

♃. *Lap. cancr. præp.* ʒß.
Salis volat. ſuccin. ℈ß.
Miſc. f. Pulvis. S.
Pulvis diureticus.

Huc quoque pertinent Emulſiones terebinthinatæ cum melle,

melle, vitello ovi, aqua petroſelini vel appropriata quadam, & ſucco citri.

CURA PRÆSERVATORIA.

Cæterum & ea, quæ extra paroxyſmum Nephriticos curant, ſunt præſervativa, ſeu talia, quæ præcavent, ne generetur de novo calculus. Talia in quatuor ſcopos diſtinguuntur, ſcilicet

1. Sunt ea, quæ primas vias frequentiùs abſtergunt, & expurgant.
2. Acidum coagulans primarum viarum, & hinc viarum urinariarum vitioſum corrigunt aut *abſorbent*, aut cum urina evehunt.
3. *Quæ renes* moderatis Diureticis *abſtergunt*, & ita arenulas & rudimenta calculi maturè tollunt, & ulteriùs arenularum concrementum, & calculorum coagmentationem, ſucceſſivè prohibent.
4. Ea, *quæ in ſpecie renibus, eorumque fermento appropriata* ſunt, illudque conſervant, ejuſdem alterationem præternaturalem corrigunt, putredinis præternaturalis notam urinæ imprimendæ tollunt, id eſt, *vi ſua balſamica*, in ſale volatili oleoſa fundata, putredinalem diſpoſitionem in renibus removent.

Ratione primarum viarum conveniet, harum cruditates ſingulis tribus vel quatuor menſibus purgatione ſolenniore, ſingulis verò ſeptimanis laxante, evacuari: Quarum tamen nec illa fortiora ſint, ideſt, quæ humores nimis exagitant, & ad renes commovent: (vid. NICOLAUS PISO *lib.* 3. *Pract. cap* 35. & UNZERUS *de Nephritide lib.* 1. *pag.* 972.) ſed mitiora, qualia præter ſuperiùs recenſita ſunt helleborus niger, folia ſennæ: (vid. MONTANUS *Conſil.* 267. & 268.) pulvis *Solenandri* ex ſenna, Rhabarbaro, turpebo; ſyrupus roſarum ſolutivus; &c. Hinc quotidiè etiam aſſumantur juſcula, in quibus radix liquiritiæ, polypodii, flores violarum, &c. ebullierint, aut Decoctum prunorum ſimplex, vel cum foliis ſennæ; item cremor, & cryſtalli tartari, &c. Imò hujus loci imprimis quoque erunt *Vomitoria*, quæ ipſa ſubinde repetita multum conferunt in præſervando calculo, teſte HILDANO *Cent.* 5. *obſ.* 61. & *Epiſt.* 55. & UNZERO *l. a. pag.* 973. & quidem modò mitiora, modò potentiora, pro circumſtantiarum varietate. Acidum coagulans, temperant ac abſorbent Terrea abſorbentia, vel mineralia, vel animalia, lapides nempè ſuprà memorati, & teſtacea, v.g. lapis ſpongiæ, cancrorum, corallia, ſilices, & alcalia fixa ex diureticis parata; item Lixivium tale, in quo ſilices candefacti extincti ſunt. His ſalia volatilia & ſpiritus urinoſos addere licet, frequentiùs cum paſtu aut poſt paſtum aſſumptos, quæ omnia acidum præternaturale in primis viis imbibunt & deſtruunt, hinc calculi coagulationem prohibent,

Vel

℞. *Arcan. dupl.* ℈j.
Corall. rubr. præp.
Matr. perlar. præp. an. ℈ß.
Miſc. pro pulvere:
Diu. in 2. part. æqual. S.
Pulvis digeſtivus

Tertio ſcopo ſatisfaciunt Diuretica volatilia, ut ſalia volatilia quæcunque, in ſpecie ſpiritus & ſal volatile tartari, ſpiritus carminatius de tribus, quadraginta gtt. ſpiritus ſalis ammoniaci & urinæ, tinctura nephritica Ammelungii, ſpiritus lumbricorum, elixyr proprietatis.

℞. *Tincturæ tartari acerr.*
Compoſ. an ʒiß.
M. S.
Mixtura ſtomachalis.

℞. *Aquæ alKeK.*
Ceraſ. nigr. cum *nucl.* an. ℥iß.
Malv. juniperin. ʒvj. ad ℥j.
Tincturæ nephrit. ʒiij.
Lapill. Cancr. præp. ʒß.
Laud. opiati gr. ij.
Syrup. fragor. ℥ß.
M. D. S.
Mixtura renes purgans cochleatim ſumenda.

Addunt his nonnulli lac & lacticinia, excepto caſeo. Verùm cum omne lac plus minus ſubſtantiæ caſeoſæ in ſe habeat, de ejus uſu in lithiaſi meritò dubitatur: Vid. HORATIUS AUGENIUS T. I. *l.* 2. *Epiſt.* 1. *cap.* 8. 9. &c. & UNZERUS *l. a. pag.* 963.

Renes quoque abſtergunt ſerum lactis, acidulæ, aquea quævis, & pinguia frequentiùs hauſta: Hinc ZECHIUS *Conſult.* 13. & 17. Juſcula pulli gallinacei, vitulinæ aut vervecinæ carnis, item aquam tepidam ſimplicem immediatè ante paſtum quemlibet commendat, tanquam renes ſingulariter purgantia ac temperantia. Aſt potentiùs agunt hæc Diuretica, quamvis nonnulli ſint, qui eorum uſum in præſervatione à calculo planè interdicunt, ſcilicet Crato apud Scholzium Conſil. 246. Henricus Methodo ad Praxin lib. 2. cap. 12. & RUBÆUS *in Celſum lib.* 4. *cap.* 10. Ab aliis tamen ea maximè commendantur, v. g. UNZERO, RIVERIO, &c. Sed controverſia hæc facilè componi poteſt, modo obſervetur in eorum uſu, ut

1. Mitiora ſint.
2. Jejuno ſtomacho, & longè ante paſtum,
3. Et non, niſi purgatis priùs primis viis, propinentur.

Talia ſunt Terebinthinata, Juniperina, de quibus vid. AMATUS LUSITANUS; radix barbanæ, raphanorum genera cuncta, v.g. armoraciæ radix & folia, ſi vinum ab his deſtilletur, liquor betulæ, de quo heri dictum; ſemen dauci, quod cum cereviſia fermentatum contra calculum commendat BARTHOLINUS *Centur.* 3. *Epiſt.* 36. & BARTHOLINUS *Act. Haffnienſ. Part.* 1. *Obſervat.* 15. Succus veronicæ in ſaccharo inſpiſſatus, & cum ſemine violarum mixtus: vid. CRATO *l. a.* Ex ſcarabæis ſubcœruleis combuſtis BORELLUS *Centur.* 4. *Obſervat.* 73. addendo tantillum caryophyllorum, pulverem parat: Alii pulverem ſcorpionum exhibent: Ab aliis verò acidulæ non ſine ratione laudantur: Sicut autem ſuperiùs dictum de uſu Diureticorum nonnullos Practicos dubitare, ita non adeò frequens is eſſe debet, & ſufficiet bis tantùm in menſe, aut vix intra tres ſeptimanas illa aſſumere; quamvis obſervatio, cujus AMATUS LUSITANUS *Cent.* 2. *Obſer.* 68. mentionem facit, Terebinthinæ uſum frequentiorem concedere videatur.

Pro quarto ſcopo conducunt ea, quæ præſervant à putredine renali, qualia ſunt Balſamica, Terebinthinata, Juniperina, balſamus ſulphuris terebinthinatus ad quindecim guttas, Hypericata, remedia ex dauco, aniſata, moſchata, in ſpecie crotus, macis, allium & alliata, ſuccus betulæ, rhabarbarum, & ſimilia renibus dicata.

ARTICULUS III.

DE

URINÆ SECRETIONE NIMIS AUCTA.

HActenus de *calculo renum* occaſione *ſuppreſſionis urinæ*. *Contrarium huic vitium eſt immodica & nimia urinæ excretio*, dum plus effluit ex corpore, quàm aut aſſumpta potulenta materia, aut ſerum in maſſa ſanguinea proportionaliter ſuggerere poſſunt, in affectu qui aliàs dicitur Diabetes.

MEMBRUM UNICUM.

DE

DIABETE.

ALiàs Diabetis nomine *duo vitia* inſigniuntur, idque promiſcuè, adeòque nec abſque confuſione. Nam *primò* eſt Diabetes, (*mingere nimium*,) quando immodicè urina effluit; & plus quidem, quàm bibendo homo aſſumit; cujus rei *exemplum* ſtupendum ſuppeditat DIGBY *in Oratione de Pulvere ſympathetico*; ſicuti etiam SCHENCKIUS *in Obſerv. lib.* 3. *ubi de Diabete*, aliquot profuſi hujus urinæ profluvii habet exempla: Inter alia refert quendam, qui quotidiè ſupra quatuor cantharos minxit, utut vix quadrantem biberit: *Idem* notat *exemplum puellæ* plus paucis diebus mingentis, quàm ut tota ponderaret. Item BARTHOLINUS *in Actis Haffnienſ. Volum.* 1. *Obſerv.* 5. *pag.* 14. refert virum, qui per aliquot ſeptimanas quotidiè ad ℔ xxiv. urinæ emiſit: Vid. etiam M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſerv.* 162. *pag.* 260. & *Obſervat.* 167. *pag.* 265. uti etiam TULPIUS, qui *l.* 2. *obſervat.* 86. Diabetem refert cujuſdam, qui quotidiè ſex libras mingeret, utut parùm vel nihil biberet. Cum modò dicta copioſa nimis urinæ excretione ſimul

ſimul intenſiſſima *ſitis*, *debilitas virium*, *macies* totius corporis, *febris continua* lenta, *ardor* in & circa regionem dorſi lumbarem, & ſimilia *ſymptomata*; uno nomine ſymptomata inſtar *Hecticæ* confirmatæ aut inſtar *Tabis dorſalis*, ſicuti etiam cum urina copioſa aliquid pingue excerni, & tandem utplurimum mors ſubſequi ſolet. Equidem non rarum eſt, copioſiores urinæ excretiones naturæ opus eſſe, quæ e. g. in febre acuta *motu critico* aut huic ſimili ſe ipſam à morbis liberat, unde cum ægri euphoria contingit, nec adeò diu durare ſolet. *Si verò excretio talis urinæ ſit Diabetes* morboſus, paulatim & inſenſibiliter creſcere ſolet, ita ut æger in principio haud adeò curet, ſed ſucceſſivè uberior quantitas prodit, & quia tenuis, aquoſa, uno nomine ſic dicta cruda, quam & oris ſiccitas & ſitis, virium inſignis defectus, & viſcerum internorum ardoris quidam ſenſus, &c. comitantur. Quod ſi urinam aliquando contineant ægri, lumbi, coxæ & teſtes cum gravitate intumeſcunt. *Alio autem ſenſu* etiam *diabetes* dicitur *cita nimis potulentorum* & liquidorum aſſumptorum, *aut planè non*, *aut parum* admodum *mutatorum* per vias urinarias *excretio*, ita ut non rarò forma, h. e. color, odor & ſapor aſſumptorum liquidorum in excretis per urinam adhuc ſint ſenſibiles, quem cœliacæ & lienteriæ ſimilem GALENUS *lib. 6. de loc. aff. cap. 3.* pronunciat. Exempla hujus rei non ſunt pauca: Sic BARTHOLINUS *Cent. 1. Hiſtor. 68.* talem *diabetem* calculoſi recenſet, vinum rubrum aſſumptum mox per vias urinarias eadem forma demum reddentis; uti etiam HOEFERUS *in Her. Med. pag. 171.* vinum rubrum immutatum per veſicam excretum refert, adeò, ut decepti Medici quidam iſtud vinum pro urina ſanguinolenta habuerint: ſic HILDANUS *Cent. 5. Obſervat. 53.* refert Diabeten ex uſu acidularum, in quo lac amygdalarum aſſumptum non immutatum tantum cum urina excretum: ſicut HORSTIUS quoque in *Obſervat. pag. 397.* obſervat Diabeten mirum, in quo vinum & Emulſio ſeminis violarum & amygdalarum dulcium eodem modo, ut aſſumpta fuerunt per urinam, denuò excreta. Imò obſervatum fuit, *grana aniſi*, *ſemina coriandri* integra, ſemina ficuum comeſtorum, & denique radiculas apii inciſas, & ſimilia unà cum urina fuiſſe reddita: vid. SENNERTUS *in Pract. ubi de Diabete*. Quoad ſemen coriandri legi in Chirurgo Gallo PIGRÆY, qui dicit, quod viderit grana coriandri poſt paſtum aſſumpta pro ſtomacho roborando, poſtmodum cum urina reddita: De ſemine ficuum ipſe vidi exemplum, quod poſt decoctum ficuum, in quo ſemina inerant, potum, una ſemina cum urina reddebantur: Mirabilia urinæ excreta vid. in M. A. N. C. *Ann 2. Obſervat. 157. p. 248. Obſ. 168. pag. 266 & Annotat. ad Obſ. 157. p. 401.*

Cæterùm *hi duo affectus diſtinctiſſimi*, uno nomine Diabetis vulgò veniunt, quæ tamen vox *propriè*, & ſecundùm vocabuli vim *poſteriori affectui*, nempe *immutatæ aſſumptorum excretioni*, convenit. Dicitur enim *Diabetes* à διαβαίνω, quod eſt *citiò tranſeo*, ita ut *prior ſpecies*, nempe *copioſior urinæ excretio*, *impropriè Diabetes* dicatur, & *Diabetes propriè ſit affectus*, *in quo potulenta citò per corpus tranſeunt*, & propterea melioris doctrinæ gratia *Diabeten in verum & nothum* ſeu *ſpurium diſtinguo*.

Verus eſt iſte poſterior, cujus typum huc debimus, nempe immutata ingeſtorum potulentorum per urinam excretio. Exempla videb. in BARTHOLINI *Cent. 1. Hiſt. 68.* HOEFERI *Herc. Med. pag. 171.* & HILDANI *Cent. 5. Obſ. 53.* *Nothus* ſeu *ſpurius* erit copioſa ſaltem & colliquativa urinę excretio, excedens longè potulentorum quantitatem, cum tabe, ſiti, febre & ſimilibus affligens. Exempla videb. in citato DIGBY *Orat. de pulvere ſympathet.* & SCHENCKIO *Obſervat.* item TULPIO *lib. 2. Obſ. c. 46.*

His quoque tertius, & quaſi intermedius gradus addi poteſt, cœliaca nempe urinalis ſeu ad matulam, quando nempe chylus cum urina aut loco urinæ prodit, qualem TIMÆUS *von GuldenKlee*, *lib. 3. Caſu 43.* ſub *pultaceæ mictionis* termino annotavit.

CAUSÆ.

Quoad cauſas, de his diſtinctis diſtinctas cauſas narrabo.

Quod ergò *attinet Diabeten nothum* ſeu *ſpurium*, id eſt nimiam, ſeu copioſiſſimam urinæ excretionem, hujus cauſa inveſtigatu perquam eſt difficilis. Et quidem duo *conſideranda* veniunt.

1. *Unde tanta materiæ quantitas*, quæ excernitur?
2. *Quare in ſpecie eadem per vias urinarias amandetur?*

Quoad quantitatem urinæ excretæ, quæ ſepties, interdum duodecies, excedit potulentorum quantitatem, ſicut exemplum, *ſupra allegatum* BARTHOLINI *Actis Haffnienſibus* teſtatur, hic quæritur: unde urinæ tantæ Quantitatis origo? Aliquid lucis afferunt eorum exempla, qui inſigniter, licet corpulenti, per uſum tamen remediorum *diureticorum* admodùm emaciati fuerunt, mediante nempe copioſo hinc per Diuretica concitato urinæ profluvio. Exemplum habet HELMONTIUS *Tractat. Ius duumvir. §. 59.* item *Aſthma & Tuſſis §. 44.* item *Latex Hum. Neglect. §. 44.* item SCHENCKIUS *obſervat. lib. 3. ubi de Diabete*, qui etiam refert, obeſos crebra mictione ſubitò extenuatos; ſicut aliàs nimia corpulentia per ſalivationem Mercurialem curata fuit; uti à BORELLO *Cent. 2. Obſervat. 12.* refertur, continua maſticatione *foliorum Tabaci* craſſitiem & pinguedinem corporis inſigniter fuiſſe immutatam. In omnibus his *per colliquationis* modum, tàm contentorum corporis, quàm ipſius pinguedinis, hæc ipſa in texturam *ſeroſam* reſoluta iſtis modis fuerunt excreta: ſicut *Purgantia acriora* ſimili *colliquativa* vi ratione alcali acris humores alterare, & flaccidam ſeri texturam mutare ſolent, ut ſucci coliquefacti forma liquaminis exeant. Hoc poſito, arbitror, maſſam ſanguineam, & hinc reliquos corporis ſuccos liquidos primariò ipſam partem ejuſdem chyloſam nutritivam, ipſum etiam rorem & ſuccum corporis nutritivum, ipſamque adeò tandem pinguedinem reſolvi & colliquefieri, atque ita fatiſcere in conſiſtentiam ac formam aquoſi laticis, ac ita ſub ejus forma per loca urinaria excerni. Hinc enim *urinæ Diabeticorum* horum excretę mira *dulcedo*, ex pinguedinis aut roris chyloſi liquefacti cum ſalibus urinariis miſti, mutua temperatura, & in dulcedinem vergente textura: *Confer.* WILLISIUS *Pharm. Rat. Part. 1. pag. 164. & 172.* *Hujus colliqueſcentiæ cauſa*, & inde genita copioſa urina ſubminiſtratur nobis, dum fluxus hic ita diſpoſitus eſt, ut præciſè per renes, non verò per alia loca tranſeat; unde cauſa ſimul inveſtiganda eſt in renum fermento nimis acri, quod ex *natura ſalſa* degenerat in ſucceſſivam urinoſam acrimoniam inſignem volatilem ſeri ſanguinis, ſimilem acri iſti volatili ſali, quod in *cantharidibus*, *aſellis*, *ſcarabeis minoribus*, ac his cognatis in ſectulis, deprehenditur, quæ ex primis viis derivata mediante chylo ſanguini, & hinc univerſo corpori communicata eſt; quæ *acrimonia urinoſa* reſolvit, attenuat, colliquat, & ita *acidum pingue* talia coagulans diſſolvendo fatiſcere cogit ſanguinem & nutrimentum corporis chyloſum, & ex eo productam pinguedinem. Patet hæc acrimonia colliquefactiva urinoſa ex eo, quod in *Diabete incipiente* urina ſemper acris, & ob ejus roſionem cum ardoris inſignioris ſenſu excernatur: item quod hic *nothus Diabetes* ferè curetur à Practicis eodem modo atque *febris hectica*, per ea nempe quæ acrimoniam ſeri ſalſam nimiam temperare valent, qualia ſunt verb. grat. *Lacticinia*: & denique, quod hic Diabetes nothus inter alias *cauſas remotas* ex abuſu remediorum *diureticorum*, contenta corpus attenuantium, ac renes ſtimulantium excitari ſoleat, quod patet ex *obſervatione* TULPII *loco ſuprà citato*, & HELMONTIO *l. a.* & ex AMATO LUSITANO *Cent. 2. obſervat. 49.* ubi natus fuit *Diabetes* ex uſu *vini meracioris*, & *muria fœniculi marini*, quæ potens eſt diureticum; item SCHENCKIUS in *Obſervat. pag. 455.* ex diureticorum uſu *Diabeten* natum memorat: à nimio *ſucci betulæ*, cujus vis diuretica nota, uſu Diabetes lethalis obſervatus fuit in M. A. N. C. *Ann. 2. obſ. 198. pag. 300.* item à potu ſpermatis ranarum inſignem diabetem LOSSIUS habet *in Obſervat. pag. 314.* & ex abuſu Thee GRIMMIUS *in compend. Medico-Chym. pag. 255.* Nam omnia *Diuretica* hæc alcali ſubtili plùs minus prædita in acre ſalſum volatile in primis viis abeundo hinc acriorem reddunt maſſam ſanguineam, cæteraque contenta, hincque liquefactum humorem nutritium, ſtimulando ſimul renes, ſub forma urinæ excerni faciunt. *Hinc eſt*, quod *acida volatilia* potulenta obvim

vim diureticam, quàm in primis viis acquirunt, etiam *Diabeten* excitant; ſic ex *Cydoniorum* uſu *diabeten* notat SCHENCKIUS *in Obſervat.* Item ex *pomaceis*; item ex *abuſu vini Rhenani*, undè incurabilem *diabeten* notat WILLISIUS *Pharm. Rat. P. 1. cap. 3. pag. 171.*

Acrimonia autem hæc ſanguinis ejuſque ſeri, colliquans fermentum renum, dependet à fermento ex primis viis, nempe ventriculi digeſtivo, quavis ratione vitiato aut alterato, adeòque prout ventriculi prima digeſtio baſis eſt reliquarum omnium, ita & hujus ratione vel macri vel pingues reddimur; & conſequenter ex alterato eodem pingues emaciari denuò poſſunt, prout ſcilicet *fermentum* ejus ſpirituoſum *plus minus acre* vel temperatum fuerit, indeque ſimilis notæ chylus corpori undique diſtribuatur, quo tota maſſa ſanguinea, hinc & alia liquida, & tandem etiam ſolida afficiuntur ita, ut ab acrimonia alcalina, deſtructo acido pingui, ceu miſtionis in ſanguine ſeminali vinculo, liqueſcant in talia ſeroſa liquamina; ſicut crebriùs ex primæ digeſtionis errato, indeque acri *colliquativo fermento* enato, fluxus alvi colliquativus exoritur, cum inſigni, ex corporis macie, virium debilitate; vel ſicut remedia purgantia ferè ſimili colliqueſcentia operantur; ita pariter ſimili ex origine aliud acre volatile fermentum, contentorum corporis colliquefactivum, & in ſeroſam conſiſtentiam reſolutivum, renaſci poteſt, quo facto fatiſcit maſſa ſanguinea in ſubſtantiam aquoſam. Quod etiam intelligendum de pinguedine, antequam coagulata ſit ab acido blando: hoc itaque deſtructo, neceſſariò illa degenerat in liquamen ſeroſum, utut Bartholinus Act. Haffnienſ. Vol. 1. Obſ. 5. Diabetis ſpurii periodici mentionem faciat, qui ſine ulla corporis conſumptione evidente contigerit.

Dubium adhuc eſt ſaltem, unde tanta quantitas urinæ excretæ per tàm longum tempus, quæ aliàs non æquivalet toti maſſæ ſanguineæ, & omnibus ejus ſuccis? Non incongruum eſt, quod nonnulli exiſtimant, nempe cum aeris inſpiratione effluvia aquea cum maſſa ſanguinea eſſe abſorpta, & in urinam tranſmutata.

Sicuti enim omnia alcalia fixa & volatilia ſunt vacua, unde humidum ex aere attrahunt, & promptè liqueſcunt; ita forſan acre hoc alcalinum in maſſa ſanguinea, ad inſtar reliquorum alcalium imbibitione humiditatis ex aere ambiente ſub inſpiratione, copiam urinarii laticis augeat. Sed non eſt adeò probabile. Certum tamen eſt, ſalia alcalia, quò magis acria, eò magis aeri expoſita, copioſum phlegma attrahere.

Quoad poſterius, *Quare* colliquati ita ſucci ac pinguedo *in ſpecie per renes*, urinæ ſub forma, expurgentur? Non eſt ſolùm textura reſoluti & fereſcentis Fluidi, facilè per poros renum tranſeuntis, ſed *quandoque ipſi renes ſimul affecti*, & ab acri iſto *volatili acido ſalſo fermento* ſenſibiliter vellicari & irritari videntur, cujus occaſione *dolor*, *ardor*, &c. circa renes in lumborum regione percipitur. Spirituum quoque impetus eò magis hinc concitatur, adeòque & maſſa ſanguinea eò uberiùs quaſi movetur, non ſecus ac ex ſtimulo purgantium ad inteſtina, ex ſtimulo Mercurialium ad glandulas gingivarum, uberiùs moventur & excernuntur contenta corporis.

Alteram *Diabetis ſpeciem*, nempe *genuinam*, quod attinet: *oritur* hæc ipſa *ex nimia laxitate* & apertura *viarum* iſtarum, licèt nondum ſufficienter detectarum, per quas *urina potus* ex primis viis ad renes vel loca urinaria mandatur, concurrente forſan ſimul *pyloro* nimis *laxo*, elabi ſinente potulenta ceu fluidiora, antequam perfectè ſint alterata. Equidem fateor, vias has pro urina potus nondum detectas eſſe: Nihilominus autem plures rationes firmiter perſuadent, ob quas eam exiſtentiam affirmo, conſiderando impoſſibile eſſe, ut proxima via ex primis viis potulenta ſine alteratione, his negatis, deferantur. Fieri enim nequit, ut *ſemina* integra *coriandri* & *aniſi*, fruſtula radicis appii, excreta cum ſanguine rapi, & hinc inde per vaſa capillaria circulari potuerint; Item, quia *uinum rubrum*, aut *emulſio amygdalarum dulcium* & ſanguini permiſceri & circulari cum eodem, ſine inſigniore alteratione nequeant; adeoque qua data proxima via & occaſione ex primis ad loca urinaria tranſeunt. *Confirmatur* hoc ex eo, quod inter *cauſas remotas* ad hanc *diabeten* verum, ſeu viarum laxitatem diſponentes imprimis ſint *acidulæ*. Jam verò, uti rectè aſſerit HELMONTIUS, *Acidulæ* vix aſcendunt ſuprà diaphragma. Nam eædem vix hauſtæ, imprimis continuato eorum uſu, ſubitò per urinam denuò tranſeunt limpidæ & claræ in eodem quanto, & in eadem ferè forma, qua fuerunt aſſumptæ. Ab hoc ergò ſubito ac ſæpiùs repetito *acidularum* hauſtarum tranſitu laxatæ iſtæ viæ, ex primariis viis ad urinarias tendentes, etiam potulentis liberiorem concedunt tranſitum, & ſic talis Diabetes ſupervenit. Williſius quidem Diabeten hunc verum in Pharm. Rat. P. 1. ſect. 4. cap. 3. omninò negat; ſed contra experientiam, quatenus GALENUS *l. a.* bis eum vidiſſe dicit, & BARTHOLINUS *cap. 1. Hiſt. 68.* refert, urinam vino in paroxyſmo nephritico epoto adeò ſimilem redditam fuiſſe, ut ignaris pro ipſo vino propinari potuerit; ſicut à B. SYLVATICO ſibi narratum fuiſſe dicit, de quodam, qui curis & maraſmo ſenili emaciatus poſt emulſiones & conſummata mox urinam illorum odore tinctam excreverit.

Sic etiam HILDANUS *in ſuis Obſervat. cap. 5. Obſer. 53.* ex uſu *acidularum* obſervat *diabeten*, in quo *lac amygdalarum* immutatum tranſiit: pariter ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admir. Obſervat. 80.* quinquies tale quid ſe obſervaſſe; ſicut & LOSSIUS cereviſiam immutatam redditam refert. Et JOHANNES PIGRÆY, Chirurgus quidam Gallus *in ſua Chirurgia* refert, ſe vidiſſe *grana coriandri*, durante *acidularum* uſu poſt paſtum pro roborando ſtomacho aſſumpta, immutata cum urina reddita. Unde etiam PETRUS PAW *in Obſervat. pag. 5. quartæ Centur. Hiſtor. Bartholinianarum annexis*, in *Diabete* mortuo renes admodum flaccidos à frequenti liquidorum tranſitu obſervavit. Verùm, ut exiſtimo, non *flacciditate reſolutionis* ſeu paralyticæ, aliàs enim potius ſupprimeretur urina; ſed *flacciditate* nimiæ *apertionis*, qua renes inſtar ſpongiæ poroſæ molles & flaccidi, fibræque admodum permeabiles redditæ fuerint. Poſt acidulas etiam frequens calculus diſponit ad hunc *diabetem*. Denique rarum eſt, quod SALMUTH *Cent. 2. Obſervat. 53.* obſervavit talem Diabeten potus planè immutati in febre maligna.

DIAGNOSIS.

Signa diagnoſtica quod attinet: *ſigna Diabetis veri*, ſeu immutati potus tranſitus, facilè patent, modò conferantur aſſumpta potulenta cum excreta urina.

Diabetes verò nothus, ſeu copioſum urinæ profluvium, cum paulatim inſenſibiliter creſcat, in principio vix percipitur. Interdum enim fit, ut copioſa urinæ excretio ſit naturæ opus, conjunctum cum aperto ægri levamine: verùm ubi copioſam mictionem continuatam debilitas virium, corporis macies cum pinguedine urinæ ſupernatante, oris ſiccitas & ſitis intenſiſſima, unde etiam diabetes dipſacos audit, ardor ac calor in dorſo, & ſimilia ſymptomata ſequuntur, ſignum eſt diabetis periculoſi. Interdum urina talis eſt tenuis aquoſa & pallida, uno nomine admodum cruda. Curioſum eſt, quod obſervavit WILLISIUS *in Pharm. Rat. pag. 164.* & *172.* quod urina Diabeticorum admodum dulceſcat, propter alcali-urinoſum acre ſolvens pinguia, unde ſapor mutatur. Particulæ enim acriores ſalinæ, v. g. diureticorum, menſtrui inſtar nutritivam gelatinam & ſpiſſiorem ſanguinis conſiſtentiam, quin & acrimonia particularum ſuarum cuneorum inſtar findunt, & affricatu ſuo alterant pinguedinis & carnis muſculoſæ texturam molliorem, nec adeò tenacem, adeoque hoc modo reſolvunt denuo eaſdem. Ex hoc Diabeticorum mira dulcedo derivanda videtur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: *Diabetes verus* parum habet periculi, quia interdum ſponte ceſſat, eſtque partim facilis curatu, partim non adeò nocivus.

Rarum eſt, quod duret per totum vitæ curſum, quod ſine noxa obſervatum in M. A. N. C. *ann. 2. Obſervat. 175. pag. 274.*

Diabetes verò *nothus*, ſeu copioſum urinæ profluvium eſt periculoſum malum, & ſæpe lethale, imprimis niſi in principio, maturè nempe cognitum, curetur; deducit enim ſucceſſivè ad tabem lethalem homines.

Idem quoque poſt immodicum laborem, poſt nimium Veneris exercitium, poſt chronicas denique febres, plerumque incurabilis eſt.

CU-

CURA.

Quoad medendi rationem: In *diabete notho* tres obſervandæ ſunt Indicationes.

I. Ante omnia temperanda eſt acrimonia nimia alcalina volatilis ſeri, tàm per remedia ex fonte Pharmaceutico, quàm diætetico.
Unde ratione fontis diætetici.

II. Alimenta chyloſa ſuculenta temperata & ſubpinguia ſubminiſtranda.

III. *Narcoticorum* moderatorum interpolato uſu nimia ſuccorum *colliquefactio*, & urinæ ſecretio nonnihil *impedienda*, additis ſimul blandis adſtringentibus, & renes ac partes corroborantibus.

Ea quæ primo ſcopo conveniunt, in ſpecie ſunt ſulphurea, quippe quæ ab alcali diſſoluta iſtud temperant, & hinc præcipitando compeſcunt; & abſorbentia; hinc acida moderatè auſtera eadem alterantia quaſi figentia, & plus minus *adſtringentia*. Quæ verò ex fonte *diætetico*, ſunt alimenta ſucculenta, imprimis *Lacticinia*. In genere rectè aſſerere videtur ZACUTUS LISITANUS *lib* 18 *Med. Princ. Hiſt. cap.* 17. Hujus affectus curationem in quamplurimis convenire cum hectica febre; quia tàm in ſex rebus nonnaturalibus, quàm etiam in medendi ratione, is ordo ſervandus, ut corpus refrigeretur & humectetur, firmentur renes, & eorum exuberans caliditas attemperetur, ut loquitur ZACUTUS LUSITANUS *l. a.* imprimis ſecundùm ea, quæ circa ſex res non naturales, ac in ſpecie alimenta & potulenta obſervanda ſunt.

Ante omnia ergò quoad *Pharmaciam* vomitus commendatur in hoc notho diabete: Apertè enim BRENDELIUS *in Conſ.* 83. cui alii conſentiunt, ex PLATERO aſſerit; principium curationis eſſe vomitum, jubendo, ut, dum maxima æger torquetur ſiti, copioſam deglutiat frigidam, hancque repentè revomat, quod fit ſingulis quatuor diebus. Certum hoc eſt auxilium pro revulſione. Item ZACUTUS LUSITANUS dicit: *prodeſt vomitus iis præſertim quibus ſalſa vel viſcida pituita in ventriculo abundat*. Conf. etiam EPIPHANIUS FERDINANDUS *Conſil* 37 item HORATIUS AUGENIUS *Tom.* 1. *lib.* 12. *Epiſt.* 3. & RIVERIUS *Pr. lib* 14. *c.* 6.

Hoc ergo præmiſſo ad ea, quæ corrigunt acrimoniam dicti fermenti, eſt accedendum, quæ inter appropriata imprimis ſunt remedia, quæ præparantur ex *plantagine* & *portulaca*, *nymphæa*, *papavere*, ſive eorundem *ſucci*, ſive *ſyrupi*, aut *Decocta* uſurpentur; vi enim ſua ſtyptica aliquali ſimul nonnihil incraſſant corporis ſuccos, eorumque colliqefactionem impediunt: Item *Lapis hæmatites*, tàm *naturalis* & ejus præparata varia, quàm *artificialis* ex vitriolo martis & ſaturni *ſaccharo* paratus ſublimat enim hæmatites quaſi verus, primitus à GLAUBERO edoctus, tandem contra *diabetem* nothum deſcriptus in M.A.N.C. *Ann. Obſervat.* 143. *pag.* 227. deſcriptus ſub nomine *Lapis Chymicus*, qui reverà nil aliud eſt, quàm Lapis *hæmatites artificialis*. Proceſſus eſt legitimus, & nobile remedium per experientiam probatum. Loco hujus etiam ſaccharum Saturni cum vitriolo Martis miſtum; hinc etiam tinctura ſic dicta *ſulphuris vitrioli* aut martis adſtringens, ex croco martis & ſpiritu nitri parata, tinctura martis ſolaris, ſaccharum Saturni, & ex eo & vitriolo martis parata tinctura *antiphthiſica* uſurpari poſſunt. Hæmatites naturalis quoque in vehiculo acido eſt uſurpandus, operatur vi acido auſtera. Conveniunt etiam *corallia*, & varia ex his parata, imprimis eorùm ſolutiones & tincturæ cum ſucco citri, vel limonum, *Magiſterium coralliorum* cum *ſucco citri*; vel mixtura ex *coralliis cum aceto* polycreſta SYLVIO uſitata, de qua vid. *lib.* 1. *Prax. cap.* 30. §. 183. *pag.* 573. & M.A.N.C. *Ann.* 3. *Obſervat.* 183. *pag.* 345. qualis in Cura diabetis ſæpè experta fuit; Vel

℞. *Aquæ plantag.* ℥iij.
Aceti vini ſimpl. vel *deſtillati* ℥vj.
Corall. rub. pulver. (præparata enim magis diſcontinuata ſunt, unde non danda) vel *terræ ſigill.* ℨj.
Laud. opiati gr ij.
Syr. portulac. ℥j.
M. D. S.
Mixtura adſtringens circumagitanda.
Capiatur cochleatim

Porro alumen, & ut alii volunt, ſpiritus alum., cum convenienti vehiculo eſt egregium remedium. Et hæc ſunt ſelectiora, præter quæ tamen etiam *ſuccinum* & *ſuccinata* pinguedine ſua ſulphurea temperata impregnata; locum inveniunt; item *trochiſci de carabe*, de terra ſigillata, vehiculo ſubacido aſſumpti proſunt optimè. Quibus ſpeciatim veſpertino tempore Opiata ſunt intermiſcenda, ſuaſu, BRENDELII & RIVERII *l. a.* Antihecticum Poterii Bezoardicum Joviale imprimis quando urgent febres, item ardores in regione lumborum, item Bezoardicum Saturninum & ſimilia, ſunt optima. Tandem *Aqua calcis uvæ*, ſive *ſimplex* ſive *compoſita*, ſubinde hauſta nobile & ſingulare eſt experimentum contra hunc diabetem: vid. WILLISIUS *in Pharm. Rat. Part.* 1. *p.* 174. & 177. doſis ℥iij. iv. ad v. & vj. ter in die. Alia, ut C. C. *uſtum*, *crocus Mart. adſtringens*, &c. vel ſponte ex dictis manifeſta evadunt.

Et hæc ſufficientia ſunt primo & tertio Indicato.

Cum his quoad ſecundam Indicationem, ea, quæ temperant, & nutrimentum ſuggerunt, ſimul in auxilium vocanda: inter quæ eminent lacticinia, quæ temperant, ac præſertim lac chalibeatum: Hinc Itali ac veteres cōmendant lac aſininum, in quo imprimis ferrum candens extinctum, & ita chalybeatum factum, quod cum *Phœnio Perſico* permiſtum ZACUTUS LUSITANUS *l.* 2. *Prax. Admir. Obſervat.* 7. commendat, qua ratione *diabeten* deſperatum curavit. Loco aſinini aut caprini lactis lac bubulum commodè etiam uſurpatur, imprimis cum chalybe probè impregnatum; Item *emulſiones* factæ ex *amygdalis dulcibus*, *ſeminibus* quatuor *frigidis* majoribus (quæ ipſa tamen in pauca doſi addenda (& minoribus, *cum ſemine papav albi*, &c. eæque crebriùs & copioſius hauſtæ ſubinde uſurpandæ ſunt: vid. GRIMM. *l. a.* qui diabetem cum macie ex abuſu potus Thee curavit cum diæta ex lacte, & emulſione ſem. quatuor frigidorum majorum, quibus ſyrupus de nymphæa, & ſyrupus de papavere eſt intermiſcendus. Lac chalybeatum ſemper cibis eſt adjungendum ſeu permiſcendum & tempore nocturno ſeu veſpertino opiata non negligenda.

Externè Sacculi & fomenta ex plantagine, foliis quercus &c. *in Aqu. chalibeata* cocti, ſubindè regioni renum applicentur; Item cancri, *fluviatiles aut recentes contuſi*, eorumque *ſuccus recens expreſſus*, dicto loco admoveantur.

Diabetes propriè dictus & verus, ſeu potulentorum nimium immutatorum tranſitus, convenienter curandus venit *per adſtringentia* talia, quæ ſtomachum nempe & primas vias blandè adſtringendo roborant, qualia ſunt in ſpecie Martialia, & Vegetabilia adſtringentia aromatica: Nempe par ratio eſt, atque quando in potu acidularum ſubindè uſurpanda ſunt omni pactu blanda aromatica & adſtringentia, quæ ſtomachum nempe & viſcera firmant. Fugienda autem ſunt in hoc Diabete *Cydonia* & Cidoniata, aut ſaltem non crebrò nimis uſurpanda; utut enim ſint adſtringentia, ſummè tamen ſunt diuretica, uti hoc non tantùm obſervat BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hiſt.* 22. ſed etiam SCHENCKIUS *in Oſervat.* Ergò *Martialia* & adſtringentia cum aromaticis & alia Vegetabilia adſtringentia, quæ ex plantagine; tormentilla, ex conſolida majore, mentha, & ſimilibus parantur; item *Decoctum prunorum ſylveſtrium*, Decoctum corticum aurantiorum, quercuum & ſimilia uſurpanda veniunt. Crocus Martis adſtringens, etiam tinctura *ſulphuris vitrioli*, *bolus Armena*, *terra ſigillata*, *cum conſerva roſarum vitriolata*, & conſerva radicis ſymphyti conducunt. Potus ſit plantago in aqua chalybeata cocta. Tandem ceu ſingulare experimentum commendatur, ſi recipiatur criſta galli calcinatur, eaque manè & veſperi ægro in propria ejus urina propinatur, quod ceu probabile ſecretum contra diabeten venditant, & ea fide, qua accepi, communico.

Qui plura de his cupit, adeat præter MOEBIUM & WILLISIUM *de urinis Sylvium in Praxi c.* 55. qui tres Autores ſufficient.

ARTICULUS IV.

DE

URINÆ DEPRAVATÆ IN RENIBUS SECRETIONE.

VErſamur adhuc in vitiis Urinæ Secretionis, & ſupereſt *depravata urinæ in renibus ſecretio*, cujus modi non tantum

tantum ferè ſunt innumerabiles, dum ſcilicet diverſimodè affecta urina *in colore conſiſtentia & contentis* excernitur; ſpeciatim tamen ſub Praxin Medicam cadit

1. *Urina* nimis *pinguis*, & *oleaginoſa*.
2. Urina *rubra* ſanguinolenta.

MEMBRUM I.
DE
URINA PINGUI & OLEAGINOSA.

QUod attinet urinam pinguem ſeu, ut aliàs vocant, *oleaginoſam*, diverſimodè accipi poteſt. Nempe hìc ante omnia diſtinguendum inter urinam pinguem, quę eſt talis ſaltem ratione ſuperficiei, & ratione conſiſtentiæ. Quoad conſiſtentiam: an ſcilicet ita exactè tota urinæ materia excreta oleum quoddam repræſentet, vix credo, niſi forſan in Diabete vero pinguia & oleoſa aſſumpta ſub forma propria demum excernantur, quod tamen unquam me legiſſe non memini. Aliàs etiam urina talis perfectè ſcilicet oleaginoſa, fieri nequit, ob incompatibilem aquæ cum oleo miſcelam, quæ nullo modo poſſunt conjungi, niſi ſit ſal alcali fixum in urina, pinguedinem ſolvens, ut videmus in ſaponibus. Cum verò in urina tantùm ſal ſalſum volatile, non verò purum alcali inſit, ideò nec urinæ pinguis & oleaginoſæ excretio quoad conſiſtentiam concedi poteſt. Pinguis ergò ſæpè excernitur urina, quando nempe in ſuperficie ejus quaſi cruſta aut pellicula pinguis ſupernatat; quæ ipſa tamen cruſta, probè diſtinguenda, an ſit vera pinguedo? an verò ſit ſaltem cruſta ſalina, pinguedinem ſaltem mentiens? uti in ſcorbuticis & hypochondriacis uſu venire ſolet. Differentiæ ratio in eo conſiſtit, quod talis cruſta ſupernatans, ſi conſtet ex concrementis ſalinis in pelliculam inſpiſſatis, quod tūc ad latus juxta lucem aſpecta varios colores inſtar caudæ pavonum, vel inſtar iridis in ſua ſuperficie repræſentet; Id quod infallibile ſignum eſt cruſtæ ſalinæ ex malo hypochondriaco aut ſcorbuto in quibus ſalia heterogenea abundant. Teſtantur hoc omnes ſolutiones ſalium ad pelliculam inſpiſſatę, quæ pingues videntur. Ubi autem vera eſt pinguedo, quæ urinæ ſupernatat, ſine ullo colore ſolet eſſe conſpicua, & etiam ſubinde quaſi guttulas præſentat, quæ & ipſæ deficiunt in cruſta urinæ ſalina. Pinguis autem fit talis urina ex colliquatione partis pinguioris maſſæ ſanguineæ, in ſpecie pinguedinis corporis, undè pinguendo talis frequenter apparent in urinis, febre ardente colliquativa aut etiam hectica, tabe, ulceribus renum, & ſimilibus afflictorum. Et hæc ipſa coliquativo oriri videtur ex defectu acidi debiti in maſſa ſanguinea, quod ipſum aliàs ſpiſſat & blandè coagulat pinguedinem nutritivam, cujus defectu ipſa denuò liqueſcit pinguedo, & ita cum urina denuo excernitur; quæ tamen cùm non poſſit intimè urinæ miſceri, ſupernatat, & ſub forma olei conſpicitur.

CURA.

Quoad curam: curatur hæc cruſta ſalina, pinguedinem ſn urina mentiens, facilè, curato morbo primario; ac in pecie conducunt Martialia, acidum peccans abſorbentia, & hinc volatilia, illud ad vias urinarias deducentia, ac per cutim emittentia. Urina verò, cui pinguedo vera ſupernatat, curatur ſpontè, modò primarius curatus fuerit morbus, in ſpecie per acida blanda, pinguedinis liquefactionem impedientia, eamque coagulantia, ut ſpiritum ſalis dulcem.

MEMBRUM II.
DE
MICTU CRUENTO.

POrrò Urina cruenta ſeu ſanguinolenta excernitur, quando ipſi permiſcetur ſanguis, nunc copioſus, nunc parcus quidem; unde interdum minus tincta loturæ carnium ſimilis apparet urina, interdum verò intenſiùs rubet, ſi magis tincta, ſpiſſa ac craſſa apparet, vel potiùs ex opaco nigreſcit, ita ut etiam linteum immerſum ſuo rubore ſanguineo inficiat, & interdum cum ſanguine in fundo matulæ ſubſidente apparet. *Sanguis iſte, qui tingit urinam*, ut plurimum ex renibus effluit, ſeu *in renibus* ipſi permiſcetur, interdum tamen etiam *in ureteribus*, interdum etiam *in veſica*, interdum ex læſis arteriolis *in pene*, quale exemplum vid in GRAEFIO *lib. de Organis Generat. viror. pag.* 151. Rariùs verò *ex aliis partibus* ad loca urinaria eò defertur, ut cum urina ſimul excernatur, ver. gr. in caſu ab alto, aut ſi grumi ſanguinis in pectore, vel alio quodam loco hæreant, qui ſucceſſivè ad vias urinarias deferuntur. Id quod tamen fit rariùs, ac citra ullum viarum urinariarum incommodum; ſicuti rarum eſt, quod propter inflammationem aut contuſionem hepatis urina cruenta interdum emittatur. Ex cauſis etiam antecedentibus facilè cognoſcitur.

CAUSÆ.

Cauſæ *urinæ cruentæ*, non ſecus atque aliarum hæmorrhagiarum (eſt enim mictus cruentus ſpecies hæmorrhagiæ) in genere *oriuntur* interdum *ex anaſtomoſi* vaſorum ſanguiferorum in viis urinariis, interdum, idque frequentiùs & crebriùs, ex eorum *diæreſi*, vel *diabroſi* ſeu ruptura vaſorum ſanguiferorum in locis urinariis. *Quoad anaſtomoſin* ſeu aperturam vaſorum: hæc frequenter fit nunc *vitio contentorum*, in ſpecie impetu ſanguinis, aperientis ſua irruptione concitatiore oſcula vaſorum, nunc *vitio ipſorum vaſculorum* renalium, quando poruli renum ſunt nimis aperti cum eorum tubulis, unde ſanguis per hiantes poros unà cum lotio variè tranſmittitur; adeoque à tubulis renum nimis apertis mictionem cruentam interdum accidere rectè aſſerit WILLISIUS *Pharm. Rat. pag.* 166. quod vitium Veteres vocant *Imbecillitatem Renum*, eſtque hujuſmodi mictus ferè indolens, minuſque intenſa tinctura urinæ, minuſque craſſa. Quoad *ſanguinis impetum*, inferentem vaſorum anaſtomoſin, ſequitur interdum mictus cruentus poſt equitationem nimiam, item poſt nimium motum corporis, ſaltum nimium, & facilè in renibus, impetu in ſanguine concitato, Orificia aperiri, & ita mictus cruentus inferri poteſt. Vid. HILDANUS *Cent.* 6. *Obſervat.* 46. In ſpecie *Mictus cruentus* per *anaſtomoſin* nunc eſt *ſpontaneus*, nunc *non ſpontaneus* ſeu *ſymptomaticus*: Ille nunc *criticus*, nunc *periodicus*, nunc *vagus*, &c. eſt. Præcedere autem ſolet *Dolor qua gravativus & tenſivus*, uti & comitari ſolet hujuſmodi cruentam mictionem perceptibilis in iſto loco, in quo ſanguis ſuo impetu anaſtomoſin infert: ſequitur enim interdum ſolennes excretiones ſanguinis ſuppreſſas mictus cruentus; hinc etiam FORESTUS *lib.* 24. *Obſervat.* 7. inquit: *Urinam cruentam ex alto delapſis ſtatim emitti videmus, idque ſæpius etiam ex nimia Venere in adoleſcentę nobili, in mulieribus etiam menſibus ſuppreſſis, & in viris hæmorrhoidibus fluere conſuetis & retentis.* Truncata etiam manu vel pede, aut pleno corpore, ex abſceſſibus ulcereque cruento, urinam cruentam emictam fuiſſe ſcio: id quod ulteriori Obſervatione confirmat de Mictu ſanguinis, ex ſuppreſſis hæmorrhoidibus per intervalla oriundo, HILDANUS *Cent.* 1. *Obſervat.* 11. Quin & *periodica* quibuſdam *urinæ cruentæ mictio* obſervatur. Vid. Præter SCHENCKIUM *in Obſervat.* SALMUTH *cap.* 3. *Hiſt.* 47. de mictu ſanguineo periodico & quaſi menſtruo, qui cohibitus mortem intulit. Criticus obſervatur ſanguinis mictus, dum morbi ſolvuntur urinæ ſanguinolentæ excretione: Sic ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 2. *Prax. admir. Obſervat.* 69. *mictum cruentum criticum* in febre ardente obſervavit; ſicuti etiam pleuritides interdum per *ſanguinis mictum* judicatæ obſervantur ab HILDANO *Cent.* 2. *Obſervat.* 31. & SCHENCKIO *lib.* 2. *Obſervat.* 20. ex MARCELLO DONATO. Pertinet huc *vini abuſus* ad mictum cruentum diſponens, de quo vid. ZACUTUS LUSITANUS *Med. Princ. Hiſt.* 139. Item *Diuretica* fortiora aut acriora, *v. gr.* poſt *ſpiritus terebinthinæ* nimiam doſin; mictionem cruentam refert HILDANUS *Cent.* 5. *Obſervat.* 52. *Tandem abuſus veneris* anaſtomoſin vaſorum, & ita etiam urinam cruentam inferunt, dum in actu Venereo nimio præcipuè circa veſicam & partes genitales vaſa ſanguifera nimis turgida hiſcunt & aperiuntur, quæ aperta ſanguinem fundunt: Talia exempla non ſunt rara: inter alia refert FORESTUS *lib. Obſervat.* 10. & 13. mictum ſanguineum ex nimia venere, qui ſpon-

ſpongia aceto calido infuſa, & lumbis ac partibus genitalibus circumpoſita, curatus eſt; acetum enim temperando temperat æſtum, & blandè vaſculorum ruptorum oſcula adſtringit.

Hæc de Anaſtomoſi.

Quoad *Diæreſin*, & in ſpecie *Diabroſin*; hæ frequentior cauſa urinæ ſanguinolentæ exiſtunt vitio contentorum acrium, aut erodentium, aut alio modo lædentium vaſcula dictorum locorum, dum nempe à ſero nimis acri vaſcula ſanguifera circa vias urinarias eroduntur: vid. FORESTUS *lib. 8. Obſervat. 6. 11. 12. & 13.* Quò etiam pertinent *exulcerationes* & excoriationes *renum* & *veſicæ*, quas ipſas partim propter eroſiones vaſculorum non rarò mictus cruentus, partim ſenſus doloris plus minus rodentis, aut etiam aliùs in parte affecta moleſtus comitatur. Tali ex cauſa *mictus* nati *cruenti* ſcorbuticis, catarrhoſis, & ſero acido ſalſiori, aut aliàs plus minus corroſivo præditis, accidere ſolent: Calculus itidem aſperitate ſua lædens & lacerans renum, ureterum aut veſicæ membranulas, ſubinde talem mictum infert: Faciunt etiam huc imprimis *cantharides*, de quibus notum eſt, quod aut ineptè aſſumptæ, aut etiam extrinſecùs cùm Veſicatoriis ſine judicio applicatæ, imprimis abſque acidis, mictum cruentum ſubindè admodùm doloroſum, & veſicæ excoriationem inferunt, in quo ſimul penis erectio, & ſimul ad Venerem excitatio adeſſe ſolet: Vid. FORESTUS *lib. 24. Obſervat. 7.* Dico ſi applicantur abſque acidis: Communiter enim ex pulvere cantharidum, fermento & aceto veſicatoria parantur. Ubi tamen obſervandum eſt, quod talia vim veſicatoriam imminuant, & eorum corroſivitatem & ſal volatile nitroſum temperent, quò minùs potenter quidem poſſunt veſicare, ſed minùs etiam hac ratione interioribus nocent. Cantharides enim habent ſal volatile nitroſum, quod cum acidis deſtruitur; abſque acido verò applicatæ cantharides mictum cruentum inferunt, quod quotidiana loquitur experientia. Mictum à vermibus cruentum habet SCHENCKIUS *Obſervat. lib. 3. Obſervat. 294.* Pertinet huc *curioſa iſta Obſervatio* & hiſtoria, quam habet Horſtius *lib. 4. Obſervat. 42.* mictionis purulentæ & ſanguineæ ex ulcere colli veſicæ, propter carunculam ibidem loci ex acidularum uſu ſuppuratam. Præter *cantharides* etiam obſervatus fuit mictus cruentus ex *abuſu allii*, teſte SCHENCKIO *in Obſervat.* Item ex nimio aloes uſu urina cruenta enata refertur in BARTHOLINI *Act. Med. Haffn. Volum. 2. pag. 167.* Tandem in morbis malignis, ac ſpeciatim in *variolis*, ſupervenit ſubindè mictus cruentus, qui, quando oritur eroſione vaſculorum aut veſicæ, eſt peſſimus & admodum funeſtus, cùm ordinariò intereant ægri. Exempla in SCHENCKIO, HOECHSTEDTERO, item in SALMUTH, aliiſque ſimilibus inveniuntur, quod nempe ſanguinis mictus in variolis ferè ſemper fuerit lethalis. Forſan & iſti mictus cruenti, qui in aliis *febribus malignis* obſervantur, huc pertinent, ut quando hæmorrhagia penis nimia in febre maligna, aut hæmorrhagia narium lethalis: Vid. HOECHSTEDTERUS *Decad. 1. Caſu 3.* Quin & in peſte obſervata fuit urina ſanguinolenta, quæ inter peſſima tunc temporis recenſetur ſigna. Tandem urethram vulneratam, exulceratam, &c. etiam mictum cruentum intuliſſe, GRAEFIUS *de Organis Viril. pa. 150.* refert.

Hæc quoad Cauſas Mictus Cruenti internas.

Quoad *cauſas externas*: quilibet violentus motus ruptioni circa loca urinaria occaſionem ſuggerens, *mictum cruentum* inferre Talia ſunt ſaltus nimius, caſus ab alto in dorſum aut lumbos, thorax vulneratus: Vid. RHODIUS *Cent. 2. Obſervat. 19.* Item contuſio vehemens circa loca inferiora facta.

DIAGNOSIS.

Sequuntur *ſigna*, quæ ſatis ſunt clara, quoad *Diagnoſin*; Nam urinam eſſe cruore tinctam, facilè per ſe patet, modò *probè diſtinguatur rubor urinæ* ſanguineus à *rubedine ſalina*, quando nempe contentis copioſioribus ſalinis oleoſis probè unitis cum liquore continent, idque ferè vi acidi, rubeus repræſentatur color; quæ urinæ differentia facilè cognoſcitur, Urina enim rubra interdum emittitur, cui nihil ſanguinis eſt admixtum, ubi urinæ rutilantes & quaſi ſanguineæ excerni ſolent. Rubedo hæc ex contentis ſalibus ordinariò eſt perſpicua, clara & quaſi fulgida, ac non adeò craſſa, aut quæ præcipitata ſedimentum vel intensè croceum, vel inſtar cinnabaris, vel incarnati nonnihil coloris, ſuggerit: è contrà quæ eſt à ſanguine rubra, ſemper eſt opaca, turbida & craſſiuſcula plus minus, prout plus minus ſanguinis eſt permiſtum. Unde & à ſalibus contentis orta rubedo ſplendet quaſi; ſimili namque ratione ac lixivium lotricum, quò magis eſt alcalibus imprægnatum, eò magis ad rubedinem vergit; ita & urina quò magis ſalibus turget, eò magis flaveſcit aut rubeſcit: quæ vero eſt à ſanguine, abſque ſplendore obſcura minuſque clara obſervatur. *Illa* interdum in febribus, interdum in ſcorbuto, malo hypochondriaco & ſimilibus, ſubindè accidere ſolet; *Hæc* etiam in aliis ægris deprehenditur.

Et *urina cruenta*, ſi ex ſanguine conſtat, ſi aliquandiu ſteterit, uno alterovè die craſſamentum ſeponere ſolet ex intensè rubro quaſi nigreſcens, & ſanguinem grumoſum exactè referens.

Verùm cognoſcendum ulteriùs, ex quo loco affecto ſanguis profluat? Si enim eſt ex affectu renum aut veſicæ, ſemper dolor aut gravativus, aut acutus rodens percipitur circa locum affectum; Quorum Ille quoque dignoſcitur, ſi ſanguis copioſior fuerit, & urinæ intimiùs permiſceatur; item liquidus, ac non grumoſus ſubſideat: Hic, ſi ſanguis parcior urinæ non æqualiter perfundatur, cum grumeſcentia ſubſideat, ac cum dolore urina prodeat.

Interdum tamen culpa meatus urinarii tale quid contingit, cujus læſi ſigna præceſſerunt, ſanguis ſine urina effluit, & mox concretus ſubſidet.

Si eſt ex alio loco ſanguis, alius partis affectæ ſigna & ſymptomata concurrent.

Ex quibus verò cauſis oriatur urina cruenta, oſtendunt antecedentia & adjuncta. Hinc de omnibus mictus cruenti differentiis Medicus ſit curioſus, quoad indagandas cauſas, an nempe ſit ex anaſtomoſi? an ex diæreſi? & ſi eſt à cauſa externa, ſaltu, cantharidibus, &c. patet ex ægri relatione; ſin à cauſa interna, examinandus eſt æger, an ſit ſcorbuticus? an ordinariò aliàs ſanguinis evacuationis ſuppreſſione laboret? an percipiat dolores circa renes aut veſicam? Nam ſi caſus ab alto præceſſerit, loca læſa, & circa quæ ſanguis extravaſatus hæret, non poſſunt eſſe incognita, in quibus ſuſpicatur ſanguinem devehi ex aliis locis ad renes.

Si aliàs adſunt ſymptomata calculi, ſemper de renibus, aut de veſica affectis, horumque laceratione, ſuſpicio ingruit: vid. Foreſtus *lib. 8 Obſervat. 6. 11. 12. & 13.* item ulcera veſicæ aut renum antecedentia aut concomitantia ex diæreſi mictum cruentum oſtendunt; ſimul adeſſe ſolet dolor acutus rodens, morſicans, in ſpecie moleſtus circa pubem, aut veſicam; item ſi præceſſerit ſtranguria; dyſuria, &c. manifeſtum ſignum eſt, mictum cruentum oriri ex excoriatione & eroſione vaſculorum.

Obſervandus ſimul motus naturæ, ſive criticus, ſive periodicus, qui ferè citra ullius partis urinariæ affectum contingit, ne impediatur, & pro morboſo habeatur, qui tamen ſalutaris.

Quod ſi malum ſit à cauſis externis, à cantharidibus, à radice rubiæ tinctorum, quæ colore rubro inficit urinas; item ſi ab eſu fructus Indici majoris ſeu opuntiæ oriatur, quæ ipſa etiam tingit urinas, ex relatione ægri cognoſcendum.

In ſpecie ſi ſit à cantharidibus, adeſſe ſimul ſolet intenſus ſtimulus Veneris, ita, ut penis ſit tenſus & rigidus, & ægri ad Venerem inſigniter ſtimulentur, & ſi quę ſunt alię ſimiles circumſtantiæ.

PROGNOSIS.

Quad *Prognoſin*: omnis mictus cruentus, imprimis copioſius ac ſæpiùs recurrens, periculoſum malum eſt, invehens eadem variaque ſymptomata, quæ hæmorrhagias nimias inſequi ſolent: Nam verb. grat. ex mictu ſanguinis diuturno *hydropem* obſervavit SCHENCKIUS *lib. 3. Obſervat.*

Minus periculoſus eſt ſanguinis mictus *ex pudendis*, & à calculo; magis periculoſus, qui ab eroſione ac exulceratione veſicæ, cùm metuendum ſit, ne in veſica ſubſiſtens periculoſam urinæ ſuppreſſionem, aut ſui corruptela varia ſymptomata inferat.

Omnium maximè periculoſus eſt, qui *ex renibus*, præſertim

tim *eroſis*, aut eorum, ut vocant, *imbecillitate*, malum ortum fuerit.

C U R A.

Quod ergò attinet *Curam*: in hac primariò multiplex cauſarum remotarum varietas attendenda, & hinc cura nonnihil varianda: unde cauſa removenda, adeoque anaſtomoſis tàm venæſectione quàm remediis adſtringentibus curanda; Diæreſis autem vel Diabroſis vulnerariis conſolidantibus & appropriatis corrigenda, hinc in ſpecie acrimonia ſeri erodens aut exulcerans temperanda, & vas apertum vel eroſum Vulnerariis & adſtringentibus conſolidandum; ſpeciatim tamen, cùm frequentiſſima cauſa interna ſoleat eſſe acrimonia ſeri erodentis, & plus minus exulcerantis, hanc imprimis *acrimoniam temperantia*, adeoque maximam partem ad *hæmoptyſin* dicata remedia, conducunt. Imò cùm ſerum urinarium plus minus acre omne mictum cruentum undecunque ortum exaſperare ſoleat, ſemper unà *attemperandi* ſcopus probè attendendus venit; unde *Papaverina* ac *Opiata*, item *quæ ſuprà Sect. 18. cap. 1. Art. 12. & 13. circa exulcerationem renum & veſicæ fuerunt monita*, locum invenient.

II. *Venæſectio* interdum locum habet. Nempe pro *ſcopo* vel *revulſorio vel derivatorio*, quando nempe occaſione ſolennis cujuſdam ſanguinis excretionis ſuppreſſæ mictus cruentus ortus fuerit; qua ratione per *phlebotomiam* mictum cruentum ex meri nimia potione in Plethoricis curavit ZACUTUS LUSITANUS *cit. loco*.

III. *Purgantia*, quà talia, non conveniunt, cùm facilè acrimonia ſua exaſperare malum queant. Saltim *Rhabarbarum eſt*, quod convenit, & magis pro ſcopo *alterativo*, quàm *laxativo*, adeòque in ſeroſiore corporis habitu, aut in acriori ſanguinis craſi, item in *renum imbecillitate Rhabarbarum* eſt optimum. Hinc *pilulæ Rhabarbaro cum ſucco plantaginis*; item *pulvis Rhabarbari* parùm *torrefacti*, & in ſpecie *pilulæ ex terebinthina cum rhabarbaro* aliquàdiu continuatæ, nobile ſunt experimentum HOEFERI *Herc. Med. pag.* 172.

His ita præmiſſis, *Remedia* vel ſponte patent.

In genere ergò quæcunque remedia *ſuprà Sect.* 18. *Cap.* 3. *art.* 1. *de Hæmorrhagia in genere* dicta, & inter has in ſpecie *Mixtura iſta polychreſta* SYLVII *in Idea Prax.* ubi de cruento vomitu, locum habet:

℞. *Aquæ Plantag.* ℥ ij.
Cinnam. ʒ vj.
Aceti deſtillati ℥ ß.
Corall. rub. præp. ʒ ß.
Sangu. dracon. ℈ ß.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr. myrtin. ℥ ß.
Miſc.

Hæc Miſtura cochleatim ſæpiùs aſſumpta curabit pleraſque vaſorum rupturas; & ſuprà multorum expectationem ſanguinis effluxum brevi tollet, ſecundùm experientiam GRAEFFII *Tr. de organ. Genit. Virorum pag.* 154. ubi exemplum habet mictus cruenti periculoſiſſimi ex læſis penis arteriis propter caſum; quem aliis irritis iſta miſtura Sylviana egregiè curavit. Item Martialia & opiata conducunt.

Cùm verò ſemper ad *acrimoniam* ſeri urinarii aciduli plus minùs reſpectus ſit habendus, præ cæteris ob id convenit *portulaca* quovis modo uſurpata; item *plantago*, & ſpeciatim ejus *ſuccus* ad ℥ ij. vel iv. hauſtus, & omnia ex his parata remedia, quò ſimpliciùs, eò meliùs: Vid. RIVERIUS. Syrupus item compoſitus ex ſucco radicis ſymphyti, & ſucco foliorum plantaginis, quem communicavi *ſuprà Sect.* 6. *cap.* 2. *ubi de Vomitu Cruento*. Poſt hanc eſt *equiſetum*, ejuſque *Decoctum*, quod & ipſum egregiè conducit. Hinc conſolida major, *millefolium flore albo*, ejuſque *Decoctum*, quod egregiè commendatur ad conſolidationem. Convenit quoque burſa paſtoris, hedera terreſtris in cereviſia cocta. Decoctum auriculæ muris & pimpinellæ Italicæ in lacte caprino commendatur ab HORSTIO *lib.* 4. *Obſervat.* 52. Hiſce in ſpecie addatur *agrimonia, ſeu eupatorium vulgare*, quod imprimis eſt remedium ab omnibus Practicis expertum contra mictum cruentum quocunque modo uſurpetur, tàm internè quàm externè, adeò ut etiam in ipſa renum & veſicæ exulceratione probè conducat, ſive agrimonia ſola, ſive eadem cum hyperico miſta, uſurpetur; Unde LINDANUS agrimoniam miſcet cum quinquefolio, & millefolio, ceu ſelecta ſimplicia contra mictum cruentum. Hiſce imprimis ſociandum *hypericon*, tàm *planta* quàm ejus *ſemen*; ſi quidem hoc etiam ſpecificum eſt ad ulcera renum, ratione odoris ſui & ſaporis terebinthinati; unde etiam cum hoc TIMÆUS *von GuldenKlee* parat *Electuarium* elegans *contra exulcerationem renum*, quod proſtat in caſibus, ubi *Medicamentor. Deſcriptiones pag.* 421.

Vel

℞. *Herb. Agrimon.*
Millefol.
Summ. hyper. flor.
Muſci prun. ſylveſtr. an. M. j.
Rad. ſymph. mai. ℥ ij.
Sem. hyper. ʒ ij. vel iij. ad ℥ ß.

Inciſ. & contuſ. coqu. vel in *vino* (cui tempore uſus addatur parum de *lap. cancr.*) vel in *Aqu. ferrar. vel* in *lacte*, vel in *ſero lactis chalybeato*:

Colatura edulcoretur cum *ſyr. de ſymph. Fernel.*

D. S.

Potio adſtringens.

De Decocto hoc bibatur ſubindè hauſtus, addendo ſimul, ſi Decoctio facta fuerit in lacte vel ſero lactis, *lapill. cancr. in aceto ſolutos*. Egregium eſt ad compeſcendum mictum cruentum. Vid. etiam *Sect.* 18. *cap.* 1. *artic.* 12. *Decoctum in ulcere renum præſcriptum*.

Egregiè quoque conducit tàm præſervativè quàm curativè hedera terreſtris, ſive in Decocto cum aquæ & cereviſiæ ana, ſive in Extracto, ebulliendo nempe eam in Aqu. vel in ſuccum exprimendo, & colatum ſaccharo condiendo.

A quibuſdam etiam inſigniter laudatur *bellis minor* ac tota ejuſdem planta. Porrò chamæpitys ſeu Iva arthetica commune eſt experimentum POTERII, cujus Decoctum in juſculo carnis paratum in mictu cruento & ulceribus renum optimum, & *ſpecificum* SULZBERGERI eſt. Item pertinet huc *Decoctum ad mictum cruentum Mynſichtii in ſuo Armament.*, quod eſt egregium. In ſpecie lac ovillum ad ℥ jv. cum ʒ j. boli Armenæ aſſumptum omni manè experimentum eſt, aliquoties comprobatum, uti hoc videre eſt in FORESTO *lib.* 24. *Obſervat.* 13. quod etiàm expertum eſt cum ſucceſſu; item TIMÆO *Von GuldenKlee in Caſ. lib.* 3. *Caſ.* 40. *pag.* 180. qui ſæpè hanc bolum Armenam cum lacte ovillo feliciter propinavit; Imprimis conducit, ſi ab acrimonia ſeri & exulceratione partium, ſive etiam caſu ab alto, cruentus mictus oriatur. Adhuc *ſuccinum* & omnia *ſuccinata*, in ſpecie ex hoc parati *trochiſci de carabe*, etiam in hoc caſu cum fructu uſurpari poſſunt, ſi cum vel ſine terra ſigillata ſumatur in Aqu. plantaginis, unà cum pauco aceto acidulata; ſic enim meliùs operantur. Conferatur TIMÆUS *Von GuldenKlee Epiſt.* 23. *pag.* 248. ubi *trochiſci de carabe* ad ʒ j. cum *boli Armenæ* ℥ ß. in *Aqu. plantaginis*, cum ſæpius probatum remedium laudantur: Quibus in malo contumaciori opiata addenda. Huc quoque Trochiſci Gordonii, & ſpecies dia-plantaginis Mynſichtii pertinent. *Curavi aliquando virum*, mictu cruento laborantem, ex acrimonia ſeri ſcorbutica nato, propinando *trochiſcos de carabe cum lapillis cancrorum* & pauco *ſacchari Saturni*, Sed utut hæc juvarent, conſtantiam tamen ſanitatis conciliavit *liquor Martis ſolaris*, doſi guttul. decem ad quindecim omni mane ad aliquot dies continuatus. Hinc & tincturæ iſtæ polychreſtæ, tinctura ſulphuris vitrioli, & tinctura *antiphthiſica* ex ſaccharo Saturni, in quolibet mictu cruento ſunt proficuæ: iſta quidem, ubi magis eſt adſtringendum; hæc verò, ubi magis eſt temperandum. In ſpecie ratione Martis hæmatites inter ea, quæ in genere ad hæmorrhagias nimias conducunt, & ex eo parata remedia conveniunt, ita ut aſſumptus cum copioſo lacte etiam ad mictum cruentum à cantharidibus exortum proſit: loco hujus commodè etiam *terra ſigillata* & quæcunque pingues, item bolus Armena, in uſum vocantur; acrimoniam enim inſigniter temperant. Quò etiam pertinet hæmatites artificialis. Emulſiones etiam ex ſeminibus lactiferis cum liquoribus adſtringentibus parari poſſunt; e. g.

℞. *Sem. quatuor frigid. mai.* an. ʒ j.
Papav. albi ʒ iij.
Aquæ Plantag. vel *urticæ*,
Millefol. an. ℥ i ß.
Roſar. ℥ ß.

F. Emul-

F. Emulſio; cui adde
Corall. rub. præp.
Unic. foſſil. vel *terræ ſigill.* an. ℈ j. vel ℈ ij.
Edulcora cum parum *ſyr. agrimoniæ*.
D. S.
Emulſio adſtringens & temperans.

Opiata autem per ſe nota ſunt: in ſpecie *Electuarium Helidei Paduani ad ſputum ſanguinis* ex conſerva violarum & ſemine hyoſcyami, *ſuprà Sect. 18. Cap. 3. Artic. 4. laudatum*, commodè hic applicari poteſt.

Ut pro ſcopo vulnerario hæc conſolidantia eò meliùs operari poſſint, inter hæc eminent remedia ex cancris fluviatilibus, ſive ſuccus ſive eorum in plenilunio exſiccatorum pulvis uſurpetur: quibus dicta quædam vulneraria appropriata, in ſpecie ex jam dictis ſimplicibus ad mictum cruentum laudatis, ſuperaddenda ſunt. Ultra Cancrina & Vegetabilia hactenus dicta præ cæteris expertus eſt continuatus terebinthinæ uſus crudus, abſtergendo & conſolidando omnibus ſcopis ſatisfaciens, ac in ſpecie, ubi mictus cruentus ex diæreſi vaſorum fuerit; Unde vel *Potio Plateri terebinthinata*, quæ vid. *in Obſervat. ejus*, e. g.

♃. *Terebinth.* ʒ vj.
Mellis ℥ j.
Vini Malvat. ℥ iv.
Vitelli ovi No. j.
Diluantur, ſerventur ad uſum.
Doſis ʒ vj. Optimè conducit in mictu cruento & purulento.

Vel
♃. *Terebinth.* ℥ ß.
Vitell ovi No. j.
Mellis ℥ j.
Agitentur in mortario, donec probè miſceantur:
adde
Vini albi,
Aqu. parietar.
Flor. fabar. an. ℥ i ß.
Syr. Limonum ℥ j.
Miſc. F. Lac.

Confer. *Colleg. Formular. p.....*

Vel Pilulæ ex terebinthina cum Rhabarbaro torrefacto paratæ, quas continuo uſu ad mictum cruentum deſperatum ſingulariter commendat HOEFERUS *l. a.* Quibus Rhabarbarum additur ob vim ſuam nephriticam renibus dicatam; ſicuti ad acrimoniam ſanguinis & ſeri, & inde ortum mictum cruentum, ſuccus plantaginis cum Rhabarbaro aſſumptus commendari ſolet ad exulcerationem renum & veſicæ; Vel *Pilulæ Barbette in Chirurgia lib. 2. cap. 11.* ſunt optima remedia; Oleum verò & ſpiritus terebinthinæ, & Balſamus ſulphuris terebinthinatus, ſunt nimis acria. Unde potius terebinthina recens, vel cum vitello ovi ſoluta, vel cum ovo ſorbili aut cum vitello ovi, & aqua fragor. in formam Emulſionis aut miſturam lacteam redacta.

Denique hiſce externè ſubjungatur uſus pulveris ſympathetici, vel caput mortuum vitrioli non adeò exactè calcinatum.

Quod ſi ex renum & veſicæ vitio eroſæ aut exulceratæ mictus cruentus oriatur, præter ea interna, quæ hactenus ſuo loco fuerunt recenſita, ſpeciatim conducunt *injectiones* ſimiles in veſicam, quales *ſuprà Sect. 18. cap. 1. artic. 13. in veſicæ exulceratione* laudavi. In ſpecie

♃. *Aquæ plantag.* ℥ ij.
Trochiſ. de carabe ʒ j.
Miſc. f. Injectio; S.
Injectio adſtringens.

Vel fiat *injectio* etiam in exulceratione veſicæ non incongrua:

♃. *Herb. Agrimon.*
Equiſeti.
Plantag. an. M ß.
Rad. liquirit. mund. ʒ ij.
Decoqu. in *aqua beton.* vel potius in *aqua chalyb. ferrat.* (fit etiam aqua vitriolica)
In Colat. ℔ ß. diſſolve
Mell. roſat. ℥ j. vel ℥ i ß.
Eſſ. reſin. aloes cum *Spiritus vini* extr. ʒ i ß.
M. S.
Injectio purificans.

De quo æger ſingulis horis portionem per ſyringam injiciat.

Huc etiam referendi Clyſteres terebinthinati pro injectione in veſicam, quos deſcriptos reperietis *ſuprà Sect. 9. cap. 3. Artic. 1. ubi de dyſenteria*: Imò ſolum lac, cui terebinthina cum vitello ovi ſoluta, permiſta cum pauco ſaccharo, pro temperandi & leniendi ſcopo ſufficit. *Fortior* eſt *Injectio* ex *Emulſione papaveris albi cum lapide hæmatite præparata*, *vel ſuccus plantaginis cum pulvere lapidis hæmatitis* per ſyringam injectus. Si à calculis & arenulis fit ſanguinis mictus, quomodò curandus, vid. RIVERIUS *in Praxi*.

Quod *ſi* fiat, ut ſedato mictu cruento, ac etiam purificato ulcere renum vel veſicæ, *ſanguis congrumatus* adhuc *hæreat in veſica*, *tunc*, ne hic ipſe ſuppreſſionem urinæ inferat, diſſolvendus eſt per remedia appropriata; quæ tamen non nimis citò danda, ne aperiantur denuò vaſa. In quo caſu imprimis *ſuccinum*, quod ſanguinem coagulatum diſſolvit, & cruentum cohibet, & omnia ſuccinata, præ cæteris ſunt egregia, quæ ſanguinem reſolvunt, & eundem fluentem ſiſtunt.

Cætera *vid. ſuprà*, *Sect. 18. cap. 3. Artic. 1. ubi de Hæmorrhagia.*

CAP. II.
DE
URINÆ PER VESICAM EXCRETIONE LÆSA.

Urina ex renibus ſecreta & alterata *in veſicam per ureteres deſtillans*, tamdiu ibi continetur, donec vel *nimia copia* veſica diſtendens, vel *acrimonia* ſua eandem irritans, ſui excretionem urgeat, unde aperto ſphinctere in collo veſicæ hæc ſui conſtrictione urinam expellit, idque ſecundùm liberum voluntatis arbitrium.

Læditur autem hæc urinæ per veſicam excretio juxta læſam urinæ in renibus ſecretionem tribus præterpropter modis.

1. Quando omnino urinæ excretio *aboletur*, & urina ſupprimitur: id quod fit in *Iſchuria*, *vitio veſicæ* contracta.
2. Vitiatur urinæ excretio, quando eadem *augetur* certo ſenſu, id eſt, quando à dormientibus aut vigilantibus urina involuntariè effluit, ut in urinæ *Incontinentia*.
3. Denique, quando *depravatur* urinæ excretio ita, ut hæc ipſa cum doloris & ardoris ſenſu non abſque ægri niſu & conatu fiat, ut in *ſtranguria* & *Dyſuria*, & ſimilibus affectibus.

ARTICULUS I.
DE
URINÆ EXCRETIONE ABOLITA.

MEMBRUM I.
DE
ISCHURIA VESICALI.

CAUSÆ.

Quoad *ſuppreſſam urinæ excretionem* ſeu Iſchuriam veſicalem: hanc ſuprà nunc *ex vitio renum*, nunc *ex vitio Veſicæ*, oriri aſſertum fuit.

Supprimitur urinæ excretio, ſeu fit *Iſchuria vitio veſicæ*, vel vitio veſicæ urinam non emittentis, vel *vitio canalis urinarii*, urinam non tranſmittentis. Requiritur autem ad naturalem urinæ excretionem

1. Urinæ conſiſtentia, de qua in Iſchuria vitio renum jam actum.
2. Urinæ præſentis ſtimulus.
3. Veſicæ ab urina ſtimulata contractio.
4. Relaxatio muſculi ſphincteris orificium veſicæ ſtringentis.
5. Meatus patulus, per quem urina excernitur.

Veſica non emittit urinam, vel quia ipſa ſe non ſtringit pro illius excretione, vel quia ſphincter ejus pertinaciùs ſe clau-

claudit. *Non ſtringit ſe veſica*, vel vitio quaſi paralytico, vel vitio relaxati fibrarum toni, quando nempe eſt nimis diſtenta: Canalis verò non emittit, quando eſt obſtructus ab intra, aut quando eſt compreſſus ab extrà.

Veſica fit quaſi *paralitica*, quando ſenſus & motus ejus conſtrictivus eſt torpidus, ita, ut quamvis veſica plena ac urinæ copia diſtenta ſit, non tamen ſentiat ſtimulum urinæ; aut quando veſica ſe contrahere, & ita urinam expellere nequit. Nam notum eſt, quod media membrana ſit fibroſa, & gaudeat motu periſtaltico naturali. Quod ſi ergò fibræ fiant ineptæ contractioni, tunc veſica non poteſt exprimere urinam, utut aliàs ſe ſphincter laxet. Id quod fit vel univerſaliter, verb. grat. in moribundis; vel particulariter, verb. grat. à medullæ oblongatæ parte inferiore, aut nervis læſis, iis nempe, ad veſicam qui derivantur. Sic enim AMATUS LUSITANUS *Cent.* 4. *Obſervat.* 10. obſervat ſuppreſſionem urinæ propter veſicæ reſolutionem ſeu paralyſin ex diuturna mora in aqua frigida contractam. *Facit etiam huc læſio nervorum veſicæ* conſtrictioni inſervientium, ſub inepta teſtis extractione, unde doloroſa mictio, & ferè urinæ ſuppreſſio inducta fuit, teſte Hildano Cent. 4. Obſer. 61. Sic pariter ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 2. *Med. Princ. Hiſtor. pag.* 146. ex torpido veſicæ ſenſu urinæ ſuppreſſionem notat. *Quò etiam pertinent vertebrarum luxationes*, aut *ictus*, aut *lapſus*, aut ſpinalis medullæ *vulnera* iſto in loco circa os ſacrum, unde nervi ad veſicam diſtributi maximam partem prodeunt, quibus compreſſis vel laceratis, non percipitur urina ſtimulans, & ſic non emittitur urina: vid. GALENUS *l.* 6. *de loc. aff. cap.* 4. *Facit huc*, quod aliquando *obſervavi in viro*, qui non aut ſaltim difficulter urinam poterat emittere, priusquam manu regionem oſſis ſacri probè fricaret, tunc urinæ ſequebatur fluxus. Forſan *uſus flagrorum in re venereo* negotium hoc illuſtrat.

Quoad diſtenſionem nimiam veſicæ: lædit hæc neceſſariò fibrarum ejus muſculoſarum tonum, propter quem eadem ſe ampliùs contrahere nequit; ſiquidem diſtentæ nimis, & ita quodammodo laceratæ fibræ muſculoſæ, ita propter urinam copioſiorem diutiùs retentam, ita in ſuo tono læduntur, ut nimis diſtentæ fibræ amplius veſicam contrahere nequeant, & quamvis tota repleatur veſica, nil tamen omninò excernere valet: ex. gr. quando pudibundi nolunt juſto tempore emittere urinam, fit, ut poſthinc veſica in tono debilitata ſe nequeat contrahere, & ita urina ſupprimatur: qualia exempla refert SCHENCKIUS *lib.* 3. *Obſervat.* 5. *pag.* 484. ubi notat Iſchuriam periculoſam ex eadem cauſa nimis diu in veſica cohibitam; ſicut ſimilem Obſervationem habet FORESTUS *lib.* 25. *Obſervat.* 14. Unde æger, quoties volebat urinam emittere, toties manibus calefactis abdomen comprimebat, & ita urinam exprimebat. Quod malum, utut apparenter leve videatur, nihilominus tamen ordinariè ferè *inflammatio veſicæ*, & hinc *gangræna* lethalis ſupervenit. Videatur FORESTUS *l. a. Obſervat.* 2. *in Schol.* GALENUS *l. a.* PANAROLLUS *Pentec.* 1. *Obſervat.* 72. HILDANUS *de Lithiaſi cap.* 3. PARÆUS *l.* 16. *cap.* 48. & RIOLANUS *Encheirid. Anat. Pathol. lib.* 2. *cap.* 3.

Huc quoque faciunt vermes in veſica ſtabulantes, lancinando & pungendo fibras veſicæ irritantes, hincque ſuppreſſionis urinæ autores: vid. SCHENCKIUS *lib.* 3. *Obſervat.* 312.

Pertinent etiam huc veſicæ ulcera & vulnera, ejuſque laceratio & eroſio, item inflammatio (vid. FORESTUS *l.* 25. *Obſerv.* 27. & 28.) quæ vim ejus conſtrictoriam turbant; tunicarum veſicam conſtituentium induratio ſeu ſoliditas præternaturalis (vid. BONNETTI *Sepulchretum lib.* 3. *Sect.* 24. *Obſervat.* 16.) & paralyſis ſeu laxitas involucri ejus carnoſi, ver. gr. à coitu nimio; vid. BALLONIUS *Epidem. & Ephem. lib.* 2. *pag.* 156.

Muſculos quoque abdominis, dum quacunque de cauſa non ſufficienter contrahuntur, & veſicam comprimunt, Iſchuriam excitare poſſe non improbabile eſt; quod de tumoribus eorumdem Hildanus Epiſt. 56. ſuſpicatur.

Quoad ſphincteris vitium; hujus debita *relaxatio* atque colli veſicæ apertura deficit, quando hic *ſpaſmo* quaſi affectus, pertinaciùs ſe ſtringit: Id quod interdum obſervare datur in doloribus abdominis ſpaſmodicis, quorum occaſione ſubinde ſphincter ſtringi, & urina ſupprimi poteſt, uti hoc *in colicis convulſivis* ſubinde obſervavi, atque imprimis *in dolore abdominis ſcorbutico*: Item *in dolore nephritico*, ceu non rarum pathema pluribus deducitur à DRAWIZIO *Tract. de Scorbuto cap.* 9. *pag.* 354. & WILLISIO *de Anat. Brutorum lib.* 12. *cap.* 15. Iſchuriam, qua cervix veſicæ obturatur à calculo, BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Epiſt.* 86. annotavit. Forſan huc *cantharides* pertinent, utpote de quibus refert Dn. D. FEHR *de Scorzonera pag.* 88. & 133. quod ex Veſicatoriis, ſuris admotis, urinæ ſuppreſſio nata fuerit: nempe ſtimulo continuo & irritatione ſphincteris veſicæ, adeoque ſuperveniente convulſiva ejuſdem ſtrictura, vel ex nato irritationis vicinarum partium tumore, & hinc colli veſicæ & meatus urinarii compreſſione, Iſchuria talis originem traxiſſe videtur.

Quoad vitia canalis ſeu *meatus urinarii*, urinam non tranſmittentis, ea ſunt varia: imprimis ſe offert ejus *anguſtia* variis ex *cauſis* enata. Eſt enim anguſtatus vel obſtructus ab intra, idque frequentiùs à calculo veſicæ eandem infarciente, quod frequentiùs: vid. ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admir. lib.* 2. *Obſervat.* 75. 76. & 77. Item *caruncula* ſeu verruca poſt exceſam in aliquo loco urethram, ex quo eroſionis loco caro parua, verrucæ inſtar, plus minus dura & ſenſilis, enaſcitur, urethram penitus occludens; quæ caruncula frequentiſſimè gonorrhœam diuturnam virulentam inſequitur, & per *catheteris vel candelæ* impoſitionem, ubi ſita ſit, optimè cognoſcitur: qualem ex veſicæ fundo ad urethram exſurgentem, hancque conſtipantem, in fœmina quadam SYLVIUS *Pr. lib.* 1. *cap.* 57. §. 7. annotavit: Iſchuriam quoque à carunculis urethræ cavitatem occupantibus refert RIVERIUS *Cent.* 1. *Obſervat.* 81. Referatur etiam huc ſcirrhus ovi gallinacei magnitudine collum veſicæ obturans, quem HILDANUS *Cent.* 2. *Obſervat.* 65. deſcribit: vid. BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hiſt.* 52. FORESTUS *lib.* 25. *Obſervat.* 10. RIOLANUS *Anthropogr. lib.* 2. *cap.* 28. aut alter ille, cujus *de Lithiaſi cap.* 3. mæminit. Item *pituita viſcida* & glutinoſa, quod recens natis ſolenne; ſive colligatur in veſica ex renibus & ureteribus è calculo læſis, ſive cum urina eò deferatur vitio digeſtionis primæ; obſtruit meatum urinarium, & Iſchuriam infert. Quò facit nimia craſſities lactis nutricis, Iſchuriam in puero quodam inducens? vid. AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *Obſervat.* 12. *ſic* ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 2. *Pr. Admir. Obſervat.* 64. urinæ ſuppreſſionem lethalem à filamentis craſſis inſtar calami ſcriptorii inductam refert. Et ſanè, quicunque humor viſcidus in veſicam delapſus, anguſtant meatum, obſtructionem infert: Inter quos humores ſæpè etiam *ſanguinis grumi* in veſica urinaria reſtitantes, (vid. GALENUS *lib.* 6. *cap.* 4. *de Loc. aff.*) item pus craſſum ex veſicæ ulcere vel renum, vel aliarum partium eò delatum, & circa veſicæ collum collectum, obſtruendo urethram inferunt Iſchuriam periculoſam. Quin & quæcunque comeſta, quæ promptè cum urina potus ad loca urinaria moventur, aut *validiora diuretica* intempeſtivè aſſumpta; nempe vel mox poſt alimenta, vel antequam primas vias abſtergentia præmiſſa ſint, ſubindè Iſchuriam inferunt, dum occaſione celerioris & copioſioris ſeri urinarii ſecretionis tanquam vehiculi nutrimenti & excrementi unà chyloſa cruda, aut etiam alia contenta viſcoſa ſeu pituitoſa, ad loca urinaria rapiuntur, ibique mediante obſtructione urinam ſupprimunt. Sic etiam *ex potu vini recentis*, nec ritè defæcati, partim renes partim ureteres infarcientis urinæ ſuppreſſionem obſervavit HILDANUS *Cent.* 4. *Obſervat.* 52. qui etiam obſervat periculoſiſſimam urinæ ſuppreſſionem *ex uſu terebinthinæ poſt cibos* crudos & viſcidos aſſumptæ *Cent.* 5. *Obſervat.* 59. Ab extrà verò compreſſus eſt meatus urinarius propter tumores in ejuſdem radice obortos, quos inter eminent *tumores proſtatarum glanduloſarum* in collo veſicæ collocatarum ſeu ſitarum: Fit nempe nonnunquam, ut poſt nimium exercitium Venereum ſupprimatur urina, quale exemplum habet FORESTUS, PLATERUS *in Obſer. pag.* 261. HILLERIUS *Cent.* 1. *cap.* 17. & RIOLANUS *l. a.* nec non RHODIUS *Cent.* 3. *obſer.* 37. Nam tumefactæ ſpongioſæ proſtatæ ſeu glanduloſæ, ſi diutiùs ſubſiſtat tumor, neceſſariò comprimunt urethram, & ita impediunt urinæ tranſitum. Sic, *cùm eſſem Romæ*, mortuus eſt Princeps Tuſcianus ex contumaciſſima *urinæ* in veſica *ſuppreſſione*, cum gravi dolore, quàm neque *catheter*, neque *candela cerea*, neque res ulla alia proficere poterat: poſt mortem, cadavere aperto, nihil vitii in

meatu

meatu urinario aut veſica inventum fuit, præterquam inflammatio, & tumor durus proſtatarum ad radicem penis ſitarum, obſervatus fuit, à quo tumore lethalis urinæ ſuppreſſio exorta fuit. A fœcibus nimiùm induratis SCHENCKIUS Iſchuriam obſervavit *lib.* 3. *obſervat.* 8. *pag.* 485. Tandem *inflammatio colli veſicæ*, vel inflammatio etiam *perinæi*, quatenus anguſtat meatum urinarium, etiam urinæ ſuppreſſionem infert. Exemplum tale legitur in ZACUTO LUSITANO *lib.* 7. *Med. Princ. Hiſtor. pag.* 149. & 150. Iſchuriam de tumoribus veſicæ cervici adnatis habet M. A. SEVERINUS *de Abſceſſ. pag.* 276. BARTHOLINUS *Cent.* 1. *Epiſt.* 23. & RIVERIUS *Pr. lib.* 14. *cap.* 8. Item, dum urethræ canalis poſt vulnera aut ulcera coaleſcit; aut, quod HILDANUS *Centur.* 6. *obſervat.* 49. addit, quando idem canalis in decrepitis concidit, ut anfractuoſitates & obſtacula talia per catheterem ſe interdum deprehendiſſe teſtetur, Iſchuria fieri ſolet. PLATERUS *lib.* 3. *obſervat. pag.* 564. refert, glandem penis à præputio ita fuiſſe occluſam in recens nato infante, ut ne quidem guttulam lotii reddere potuerit. Similes hiſtorias videb. in BONETTI SEPULCHRETO *pag.* 1237. Nec dubium eſt, ſimili urinæ ſuppreſſione urgeri fœminas, quas atretas vocant, ſi vel à nativitate vel alio errore vulva occludatur in totum.

Hæc de cauſis.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna*: Iſchuria veſicalis à renali diſtinguitur, quod in hac aut vitio ureterum nulla gravitas, nulla tenſio, nullus dolor circa pubem percipitur, adſuntque potiùs renum & ureterum afflictorum pathemata. Contrà, *ſi vitium in veſica hæreat*, atque ea urina repleta ſit, quam excernere non poſſit, tumor & protuberantia circa veſicam contingit; æger quoque, quamdiu veſicæ ſenſus ſalvus eſt, de tenſione & dolore moleſtiſſimo, & inſigni urinam emittendi nixu, fruſtraneo tamen, conqueritur; ac Medicus, ſi regionem veſicæ contrectet, tumidam eamdem, ſed non abſque inſigni dolore, percipit. Iſchuria hæc ex vitio veſicæ eveniens, malum eſt per ſe facile cognitu, ſaltem cauſarum primarum perſcrutatio neceſſaria eſt, ac imprimis cauſæ antecedentis, unà cum modo afficiendi, quomodo nempe talis cauſa prima Iſchuriam inferre queat.

Cauſas has dignoſcimus partim ex veſicæ aut aliarum partium vicinarum affectuum ſignis, partim ex rebus prægreſſis & concomitantibus. Attentus ergò ſit Medicus ad inveſtigandam cauſam proximam Iſchuriæ: e. g. Vitium veſicæ paralitice latere nequit ex indolentia & inſenſibilitate veſicę, vel regionis veſicæ, licet diſtentæ.

Vitium fibrarum diſtentarum latere nequit ex eo, quod urina anteà fuit nimis diu retenta, & quod admota licet ſyringa nihil effluxit, poſtmodùm verò compreſſa regione pubis manu, urina profluxerit.

Cauſam veram verò eſſe in occluſo plus minus meatu urinario ſeu urethra, ex eo patet, quod ingens tumor in pube, ubi ſita eſt veſica, iſque admodùm dolorificus, in ea percipiatur & quod ex levi loci tumentis compreſſione hic dolor inſigniter exaſperetur.

Si adeſt inſenſibilitas veſicæ, vel dolores circa os ſacrum, ſignum eſt oriri ex veſica læſa: ſi præceſſerit nimia veſicæ diſtenſio à retentione urinæ, hærebit vitium in veſica ab atonia contractum. Unde verò ſit anguſtatio meatus urinarii, ex adjunctis & antecedentibus conjecturare licet: nempe ex ſignis calculi veſicæ, ex mictu cruento antecedente, ex caſu ab alto, vulnere: ruptura partium vicinarum, &c. quę ſuſpicionem de ſanguine congrumato & extravaſato inferre poſſunt. Materia viſcida ſæpiùs cum urina excreta, aut etiam pus, obſtruere meatum oſtenditur, ſi æger ſolitus ſit cum urina ſubindè talem materiam rejicere, quod malum hoc ſubindè ſoleat recurrere. *Iudicium* hujuſmodi ſuppreſſionum, præter tumorem & dolorem veſicæ ex repleta urina optimè ſuggerit *Catheter*, qui intruſus per ſphincterem veſicæ penetrat, & ita aperiendo meatum urinarium, & removendo impedimenta, urinæ fluxum promovet: Vid. RIVERIUS *Pr. lib.* 14. *cap.* 8.

PROGNOSIS.

Quoad *prognoſin*: *Suppreſſio omnis urinæ* malum eſt periculoſum, & quò diutiùs durat, eò eſt gravius, quia acutum dolorem, ſæpe inflammationes, & interdum ex nimiis doloribus epilepticas convulſiones infert, utplurimum die 11. necat.

Melius tamen eſt, ſi ægri ex urinæ ſuppreſione percipiunt dolorem: Nam retentio urinæ totalis in morbo ſine dolore, inſtantis mortis ſolet eſſe ſignum; innuit enim jam deficientem vim ſenſibilitatis corporis.

Iſta, quæ fit ex veſicæ paralyſi Iſchuria, item, quæ *ex nimia corporis ejus diſtenſione* oritur, contumaciſſima, & ſæpiùs periculoſiſſima eſſe ſolet: vid. PANALOLLUS, & HILDANUS *l. a.*

Pari ratione ſe habet, quæ à ſcirrho cervicis; aut partis cujuſdam vicinæ tumore incurabili oritur, collum ſc. & meatum urinarium conſtipante aut comprimente.

Breviùs morituros denotat teneſmus & ſingultus.

Contrà frequentiùs ſolvitur ea, quæ à grumo calculove minore inducitur.

CURA.

Quod ergò attinet *Curam*: in hac varietatis cauſarum imprimis habenda eſt ratio: Unde

1. Hæ ipſæ, impedientes tranſitum urinæ, imprimis removendæ.
2. Interna diuretica, præſertim ſalina, ſeu urinam acrimonia ſua promoventia, propinanda.
3. *Externis* veſica ſubinde ſtimulanda.

Sin ergo malum eſt *à vitio nervorum*, vel *veſicæ minùs ſenſilis*, vel aliàs *quaſi paralyticæ*, conveniunt nervina intrinſecè æque propinanda, ac exteriùs admovenda: internè e. gr. *malvaticum juniperinum*; *oleum deſtillatum* baccarum *iuniperi*, ſuccini, *aut terebinthinæ* conveniunt, idque ad imitationem THONERI *in obſer. pag.* 175. qui Iſchuriam & ſtranguriam graviſſimam ab intemperie frigida & humida cum humoribus phlegmaticis, præmiſſis internis; curavit per oleum deſtillatum ſuccini ad gtt. vj. cum aqua petroſelini. Item conveniunt aſelli. Quo etiam ſpectat cerebrum picarum à RIVERIO *obſerv. communic. pag.* 340. laudatum. Injiciendi ſunt *Clyſteres*, primò quidem blandè *emollientes*, ex parietaria, &c. quale dedi in Cura calculi Renalis Cap. 1. Membr. 1. poſtmodum etiam *acres* ex *centaurio minori*, *colocynthide* & ſimilibus; aut adminiſtranda blanda *Purgantia*, quæ alvum ſtimulare, & per conſenſum ſimul veſicam ad excretionem urinæ plus minus irritare valent: Videb. LANGIUS *in Miſc. Med. Gymnaſm.* 6. *pag.* 14. ubi laudat Autor hic Clyſma in caſu ſuppreſſæ urinæ vitio veſicæ. Item comprimatur abdomen, detineatur anhelitus, ut ita vi quaſi urina proliciatur: quod niſi urina ſponte ſequatur, *catheter* uſurpetur, ut ejus medio urinæ patefiat exitus. Sed quoniam gravia & periculoſa ſubinde ſymptomata vel ineptè vel crebriùs uſurpatus catheter inferre poteſt, de quo videb. LYSERUS *in Obſervat. pagin.* 250. item PANAROLLUS *Pent.* 2. *obſervat.* 20. tutior eſt *candela cerea*, *melle* aut *oleo amygdalarum dulcium* illita, ſi immittatur ad imitationem SYLVII *Tract. de cachexia* §. 275. vel uſurpetur *fiſtula*, *membranacea ſeu coriacea* ad imitationem HELMONTII *Tract. de lithiaſi cap.* 7. §. 34. mediante qua ſimul per *ſiphonem* applicati liquores commodè poſſunt injici, ut ita iſtis mediis retenta proliciatur urina. Prolecta ſic urina, *injiciatur* veſicæ liquor decoctionis ſalviæ, origani, pulegii, calaminthæ, rutæ, florum tiliæ, roſarum, caſtorei, ac ſimilium nervinarum, antiparalyticarum, ut ſenſus & motus veſicæ redeat: Item applicanda ſunt Fomenta eſt decocto ſimilium Nervinorum cum anetho, chamomilla, abrotano, parietaria & ſimilibus in aqu. vel vino cocta: vel fiat *Fotus ex Decocto*:

♃. *Herb. parietar.* M. iv.
Sem. aniſi,
Petroſel. an. ℥j.
Herb filipend. rubr. M. j.
Zedoar. ʒij
Bacc. lauri ℥j.

Decoq. omnia in *vino* vel *Aqu.* & vel inſtar *fotus* applicantur *cum ſpongia* aut linteolis multiplicatis, vel infunduntur in veſicam.

Proficuum eſt in quavis ferè Iſcuria veſicali.

Vel etiam *folia tiliæ* in vino cocta, & ſuper pectinem impoſita ſubitò urinam proliciunt. Vel apponitur *Cataplaſma ex parietaria* cum *oleo ſcorpionum*, quod ipſum aliàs eſt egregium in quacunque urinæ ſuppreſſione. *Litus* item ex oleo ſcorpionum, caſtorei, nardino, rutaceo, hyperico, oleo deſtillato juniperi, terebinthinæ & ſimilibus regioni pubis & perinæi commodè illiniri poteſt, etiam circa os ſacrum: Item *unguentum dialthææ cum oleo ſcorpionum* miſtum pubi, vel lumbis illinatur, addito petroleo; Denique *Oleum maſtichis deſtillat.* umbilico inunctum remorantem urinam promovet; e. gr.

♃. *Ungu. dialth.* ℥ß.
Olei ſcorpion. ʒij.
M. D. S.
Unguentum urinam promovens.

Illinatur pubi ac pectini.

♃. *Ungu. dialth.* ℥ß.
Olei ſcorpion. ʒii.
Deſtill. bacc. junip. ʒß.
M. S. ut antè.

Quo illinatur regio pubis;

Item conveniens eſt Emplaſtrum nervinum applicatum regioni oſſis ſacri & pubis, malaxatum priùs cum oleo deſtill. ſuccini.

Tandem, ubi in graviori vel pertinaciori malo nec hæc ſucceſſerint, *Inſeſſus & ſemicupia* ex *emollientibus* & *nervinis* appropriatis, ex materia Medica notis, inſtituantur, quibus inſideat æger, exhibendo paulò ante inſeſſum blanda *diuretica*, v. gr aliquot guttas olei deſtillati ſuccini, vel terebinthinæ, aut aliquot grana ſalis volat. ſuccini in aqua ſeu ſpiritu juniperi; vel alio liquore appropriato.

In *ardentibus aut malignis febribus ſi ſuppreſſio ſit urinæ*, vel ægri aliquandiu circumducendi ſunt de ambulando (conf. SYDENHAM *in Obſerv. de Morbis acutis pag. 212.*) vel illinatur regio pubis cum *unguento jam dicto*; vel imponantur fomenta & cataplaſmata.

Si fiat ſuppreſſio urinæ ex extenſione veſicæ nimia, præter blandiorem compreſſionem cum manu, in ſpecie conveniunt externi ſimiles *fotus* nervini *ex parietaria*, *anetho*, *floribus chamomillæ*, *millefolio*, *origano*, *pulegio*, *meliloto*, *ſemine lini*, *fœnugræci*, & ſimilibus: Item *cataplaſma ex chærefolio*, *parietaria & petroſelino*, in butyro frixis, quod expertum eſt à SIMONE PAULI *in Quadrip Botan. pag. 175.* Vel cataplaſma ex parietaria, & cepa cum oleo ſcorpionum pectini impoſitum egregiè prodeſt; item Cataplaſmata *ex cepis*, *vel parietaria*, de quibus infrà, applicari poſſunt, ſi priùs *modis ſupra dictis* per *catheterem*, &c. urina fuerit evacuata. Fiat quoque Litus ex oleis deſtill. aromaticis, cumini, terebinthinæ & juniperi; vel emplaſtrum de meliloto, malaxatum oleo dicto; applicetur regioni pubis.

Quod ſi vitio ſphincteris ſupprimatur urina, *litus* in perineo & pubis regione ex *Unguento* nervino, *dialthææ cum oleo papaveris*, caſtorei ac ſuccini confert, & applicetur fotus ex nervinis recenſitis; *Internè* verò ſimul propinantur *volatilia* antiſpaſmodica *cum opiatis* miſta: ſed modò primarius curatus fuerit morbus, ſecundarium hoc ſymptoma ſponte evaneſcit. Sic v. g. *ſi à cantharidibus* ortum fuerit, *lac*, & *emulſiones* lacteæ, ſunt optimæ.

Si ab *hæmorrhoidum intumeſcentia*, *aut pro lapſu ſinus pudoris*, *hernia*, inflammatione veſicæ, partiumque vicinarum, ſimilibuſque tumoribus diſſolubilibus, fotibus appropriatis removeri debent.

Quod ſi obſtructa ſit urethra; tunc pro diverſitate cauſarum vel materiæ effluentis, varianda remedia. Nam ſi ſit à grumo ſanguinis, dentur internè hunc reſolventia, ac in ſpecie ſolutio lapillorum cancrorum in aceto, cum decocto radicis rubiæ tinctorum, aut Krapp: item dandum Decoctum artemiſiæ cum Decocto chærefolii, hyperici; vel mumia, myrrha, trochiſci de carabe, ſperma ceti, eſſentia chærefolii, eſſentia hyperici, eſſentiæ traumaticæ. Cum quibus inungatur Inſeſſus aut fotus ex Decocto ſimplicium emollientium & reſolventium ſanguinis grumos, ſicut propria experientia docet TIMÆUS *von GuldenKlee lib. 3. Caſ. 41.* quales ſunt optimi in ſanguinis grumis, vel aliis irritis in ſanguinis grumoſitate veſicam obſtruente: *Externè* expertum remedium eſt in grumis ſanguinis ſtercus bovinum, quàm recentiſſimè adhuc excretum, pectini, pudendo, & perinæo applicatum; hoc ipſum enim euporiſton diſcutit & emollit ſanguinem, quo reſoluto emanabit urina; ſi deſit *recens* ſtercus, adhibeatur ſiccum, oleis appropriatis ad ignem permiſtum. Vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Prax. Adm. obſer. 65.*

Quod ſi malum ſit ab *urethræ obſtructione* à materia viſcida & mucilaginoſa, poſt purgans blandum conveniunt internè *Raphanacea ex armoracia*, *raphano communi*, terebinthina cum pulvere liquiritiæ frequentiùs exhibita. Decoctum aperiens & diureticum ſuperbibendo; item ſuccus parietariæ, & ſimilia Incidentia; item ſpiritus gummi ammoniaci compoſitus, qui eſt optimus; aut etiam ſpiritus ſalis dulcis, qui etiam eſt egregius: Nam ſimul urinam ſtimulat. Imprimis *ſuccus limonum* vel citri ad ℥iij. vel iv. uſurpatus: appropriatiſſimum eſt remedium: Videb. AMATUS LUSITANUS *Centur. 5. Cur. 71.* Vel ad imitationem RIVERII *in Obſervat. 42. à* FOMIO *communicata*;

♃. *Vini albi dulc.* ℥iij. vel iv.
Succ. limon. ℥i, vel ℥iß. ad ℥ij.
Spiritus terebinth. ʒi. ad ʒij.
Miſc.

Mucilaginem diſſolvit, & urinæ tranſitum parat.

Item *ſuccus parietariæ cum oxymelite* experimentum eſt HELIDEI PADUANI &c. FORESTUS ceu ſingulare experimentum cummendat folia ribes nigræ, ut nempè Decoctis urinam cientibus debeat addi: Hæc enim folia adeò pellere urinam, ut etiam ſanguinem proliciant, res eſt probabilis; Nam ipſa folia odorem urinæ fœtidiſſimum obtinent; Ita, ut nulla matula ſit adeò fœtida, quàm hæc folia.

Si malum *ſit ex tumoribus proſtatarum circa radicem urethræ*, præter cataplaſmata cepacea & alliata, prodeſt beccabunga cum floribus chamomillæ, inſtar fomenti aut cataplaſmatis, regioni perinæi & veſicæ applicata.

Si pus tenacius obſtiterit, *ſuccinum cum vino* propinatum eſt egregium remedium; item Succinata, balſamus ſulphuris ſuccinatus, terebinthinatus, & oleum juniperinum, ſuccini, & ſimilia ferè, quæ modò circa grumos ſanguinis fuerunt inſinuata, ſunt egregia: imò etiam veſicæ injicienda: cum quibus ſimul debitus catheterum uſus non negligendus, qui tamen, ubi veſica ſimul, aut aliàs, inflammata, locum non habet.

Quod ſi ſupprimatur urina à Caruncula inter meatum urinarium genita, hæc quantocyus removenda eſt; illius eroſio & ablatio tentanda, methodo ab AMATO LUSITANO *Centur. 4. obſer. 14.* delineata: Convenit in ſpecie ſequens

♃. *Merc. præcipit.* ʒij.
Ungu. de ceruſſ. ℥iſ.
Miſc. pro Linimento.
Pro magnitudine affectus aliquid *olei vitrioli*
addi poteſt.

Supra *ceream candelam* ponitur, & hoc ipſo caruncula aliquoties, ſed modeſtè, in die attingitur: vel *Merc. præcipitatus dulcificatus ſeu Turbith minerale cum emplaſtro triapharmaco candelæ cereæ* apponitur, & dicto modo uſurpatur: Videb. VELSCHIUS *Mictomim. Cent. 1. Obſ. 54. annex. M. A. N. C. Ann. 4.*

In malo leviori *candela ex cera alba*, cui admiſcetur *antimonium crudum pulveriſatum*, vel, qui melior, *crocus metallorum*; leviter aufert carunculam. Quod ſi gravius aut pertinacius fuerit, magma *ex Mercurio ſublimato & viridi æris* cum cereo applicetur: Conf. *M. A. N. C. Ann. 8. Obſer. 92. pag. 152.*

Obſervandum autem, ne virgæ aut candelæ ſint ex pura cera, quia facilè nimis franguntur; ſed admiſcenda eſt *terebinthina*.

♃. *Ceræ albæ* ℔j.
Terebinth. Venet. ℥j.

Liquefiat *cera*, poſt addatur *terebinthina*: quibus liquatis tingantur *ellychnia*, fiantque *candelæ*.

Unguentum de calce viva, *fuſcum felicis Wurzii*, *cum melle roſato* etiam carunculam abſumit: Conf. BARBETTE *in Chirurg. pag. 269.*

Quod ſi exeſa fuerit carnucula, pro conſolidatione relicti ulcuſculi *unguentum album camphoratum* immiſſum conſolidat.

Applicentur tamen *candelæ corroſivis imbutæ* cautè, ne ex nimia corroſione gangræna oboriatur, cujus exem-

exempla videb. in LUSITANI *Obſerv. pag.* 259. Cætera pro hoc ſcopo uſitata remedia videb. in SENNERTO *lib.* 3. *Prax.* item BORELLO *Cent.* 2. *Obſ.* 79.

Externè in quacunque Iſcuria convenientiſſimus eſt fotus ſuprà laudatus ex ſemine aniſi, petroſelini, & ſimilibus in vino coctis, hinc remedia ex *alliis* & *cepis* cum oleis, coctis aut frixis, pubi aut pectini applicatis, Iſcuriam veſicæ optimè tollunt. Cepæ albæ conciſæ in vino decoctæ, inſtar fomenti applicentur; Vel

℞. *Cepa ſub ciner. cocta.*
adde
Pingued. anſer. ℥ß.
Miſc. ſub forma Linimenti: S.
Unguentum urinam promovens.

Illinatur hoc ipſum umbilico & pubi; ſubitò enim promovet urinam. Probatum hoc eſt in multis caſibus, & aliis nil juvantibus. Conveniens etiam eſt perinæo applicatum, ſi à Veneris abuſu ſuppreſſa ſit urina, prout in tali caſu expertus eſt HILLERIUS *Cent.* 1. *Cur.* 17. Vel

℞. *Cepar. alb. crud.* Num. vj.
Cap. allii Num. ij. vel iv.
Contuſis in mortario adde
Pingu. anſer. q. ſ.
Olei ſcorpion. parum.
Adſpergantur aliquot guttulæ *olei deſtillati juniperi.*
Miſc. pro Cataplaſmate.
D. S.
Cataplaſma urinam promovens.

Applicetur regioni renum & pubis.

Poſt hæc egregium etiam eſt *Cataplaſma ex parietaria* (intellige ſemper eam, quæ creſcit in parietibus antiquis propter rationes ſuprà dictas) contuſa, cocta cum cepis & cum *oleo ſcorpionum* inſtar cataplaſmatis pectini impoſita, quod experimentum ſingulare eſt HELIDÆI PADUANI. *Merarò fefellit*, dicit FORESTUS *lib.* 25. *Obſ.* 8. Vel decoquatur Parietaria, cum vino, & ſubigatur cum cepis in formam Cataplaſmatis; Vel

℞. *Herb. Parietar.* M. ij.
Cherefol. M. iß.
Flor. chamom. M. j.
Inciſa coqu. ad mollitiem, adde
Butyri rec. ℥ij vel ℥iv.
Olei ſcorpion. ℥ß. ad ℥iß.
M. f. Cataplaſma
D. S. ut *ſuprà*

Applicetur calidè pubi, & deſuper operculum calidum. Hoc ipſo Iſchuriam puerperæ ex *frigore ſubitaneo* deſperatam curavit FORESTUS: vid. l. a. Notabilis eſt caſus.

Tandem etiam in Iſcuria ex vitio veſicæ convenit Litus externus cum oleo amygdalarum amararum; item cum oleo nucleorum Perſicorum; item fiat linimentum cum unguento dialthææ, & oleo nucleorum perſicorum, oleo ſcorpionum, acuato cum aliquot guttis olei deſtillati terebinthinæ, ſuccini & ſimilibus, regioni pubis, perinæo & umbilico inungendum, de quo *ſuprà dictum.*

Vel
℞. *Olei petræ albæ* ʒiß.
Deſtill. bacc. junip. ʒß.
Excip. cum ſ.q. *Unguent. dialth.* pro Litu externo;
D. S.
Unguentum urinam promovens.

Denique *oleum maſtichis deſtill.* inunctum umbilico, remorantem urinam egregiè pellit. Tandem quorundam dicitur experimentum, ut ægro inſcio immittantur pedes in aquam fervidam, ſeu benè calentem; ſic enim perterrefactum ægrum ſubitò urinam reddere aſſerunt. Quod etiam prodeſſe dicunt in Tuſſi.

MEMBRUM II.
DE
CALCULO VESICÆ.

QVod calculus veſicæ meatum urinarium obturaverit, hic removendus venit. An unquam aliquis in veſica calculus producatur, dubitat FERNELIUS, omnemque, qui in ea reperitur, rudimentum ſuum in renibus traxiſſe; in veſica verò poſtmodum incrementum ſumpſiſſe, putat, ideò, quod in contritis veſicæ calculis nuclei ſæpiùs reperiantur; diverſi à reliqua eorum cruſta coloris ac ſubſtantiæ, nullusque obſervetur calculo laborans, niſi qui nephriticis doloribus vexatus fuerit. Et quidem *Calculi veſicæ* frequentiſſimè ex calculo renum primariam ſui originem ducunt: conf. *M. A. N. C. Ann.* 6. *Obſervat.* 109. *pag.* 147. *Læſa enim ureterum tunica nervoſa*; ipſa etiam veſica calculi motu nonnihil attrita, plorant hæ partes læſæ nutrimentum proprium ſub forma mucilaginis craſſæ & ſpiſſæ; quæ mucilago unà cum urina calculoſorum excreta habetur vulgò pro pituita, ex qua per calorem areſacta generetur calculus, cum tamen reverà ſit alimentum proprium ureterum ac veſicæ, in veſicę cavum deſtillans, & ita concretum. *Hæc ipſa tamen mucilago*, ubi aliquantulum ejus ſubindè adhæret calculo renali eò delapſo, in hujus augmentum cedit. Accreſcentibus enim plurimis arenulis, aut advenientibus ſalibus coagulabilibus ex urina, ſimul in calculi conſortium rapiuntur, & exindè *calculi veſicæ* augmentum oritur. *Hinc veſicæ calculi majores lamellatim concreti* reperiuntur, inſtar nempè ceparum cortice uno ſupra alterum concreto, facilè tamen à ſe invicem ſeparabili. Siquis unquam vidit *lapidem bezoar*, vel *lapidem ex folliculo felleo bovis*, is tales lamellas pariter in calculo veſicæ inveniet, ita, ut in centro parvus lapillus, vel compactæ arenulæ reperiantur, quod eleganter declarat BOYLE *in Phil. Experiment. Confer.* 19. BORELLUS *Centur.* 2. *Obſerv.* 62. & VELSCHIUS *Hecat.* 2. *pag.* 32.

Nihilominus autem, utut frequentiſſimè rem ita ſe habere concedi debeat, id eſt plurimi calculi rudimenta ſua prima renibus debeant, in veſica verò morboſum incrementum recipiant; contrarium tamen quoque, id eſt, quamplurimos calculos ipſam etiam veſicam pro prima minera agnoſcere diverſa perſuadent.

1. Quod multi pueri ſine nephriticis ſymptomatis antecedaneis calculo laborent.
2. Plures etiam calculi è veſica protracti, quoad nucleum & corticem eundem ſubſtantiæ modum, quoad interiora & exteriora, habeant.
3. Calculus veſicæ non rarò adnaſcatur per tunicam quandam; vid. RIVERIUS *lib.* 14. *cap.* 2.

DIAGNOSIS.

Signa diagnoſtica calculi veſicæ ſunt ferè difficillima, potiſſimùm in principio morbi; grandior autem redditus ſigna ferè faciliora præ ſe fert: vid. SALMUTH *Cent.* 1. *Obſ.* 25. RIOLANUS *Anthropogr. lib.* 2. *cap.* 24. HILDANUS *de Lithiaſi veſicæ cap.* 3. & *Scholiographus* HOLLERII *lib.* 1. *de Morb. intemperiei cap.* 59.

Conjecturari interim licet calculum in veſica ex ſeq. Nam percipitur imprimis impedimentum quodcunque in veſica, ita ut ſentiant ægri quaſi aliquod obſtaculum, quod ſe opponit meatui urinario ſub urinæ excretione, & in medio ſui curſu urina ſubitò ſupprimatur, unde aſſiduus ad urinam mittendam ſtimulus, & ſumma mejendi difficultas & urinæ ſtillicidium.

Item *anus in conſenſum trahitur*, & unà teneſmo affligitur, quod unum ex potiſſimis eſt ſignis: Imò teneſmus hic interdum eſt tantus, ut ex crebriori egerendi conatu ſæpiùs procidentiam inteſtini recti comitari ſoleat.

Ulteriùs ægri calculo veſicæ correpti percipiunt obtuſum dolorem perinæi ſeu colli veſicæ, qui circa finem mictionis exaſperatur; & ſi calculus majorem molem contraxerit, pondus in perinæo & tota pectinis regione.

In penis glande ſeu balano eſt *dolor* & pruritus ex continuatione membranæ internæ veſicæ ad glandem penis, ita ut ægri interdum putent, calculum hærere in balano ſeu glande: vid. HILDANUS *Cent.* 6. *Obſerv.* 49. hinc urinam redditurí glandem fricent, comprimant & protrahant.

Subindè continuam erectionem atque tenſionem *penis* patiuntur, idque ex irritatione membranæ veſicæ internæ cum membrana meatus urinarii circa radicem penis.

Sanè HELIDÆUS PADUANUS ceu expertiſſima calculi ſigna veſicæ habet, præter urinæ difficultatem, ſi poſt mingendi deſiderium etiam adſit deſiderium excernendi feces inteſtinorum, & ſi ęgri, dum aliquem palum, & ſimile quid humo attollere volunt, dum ſe inclinant,

nant, in parte veſicæ anteriori circa regionem pubis dolorem & quaſi puncturam ſentiunt.

Præterea ſub *vehementiori* corporis *ſaltu*, vel motu *motum calculi in veſica* ægri percipiunt, modò non ſit adnatus; Nam interdum per membranam poſt laceratam veſicam ita ei adnaſcitur, ut tanquam *in capſula* videatur contentus, quo in caſu eſt difficillimus cognitu.

Porrò *immiſſo in veſicam cathetere*, aut immiſſo digito in podicem ab experto, facilè reſidens calculus in collo veſicæ fluctuet. Nam obſervarunt quidam, quod calculus quaſi conglutinatus hæſerit membranæ veſicæ, unde tunc cathetere opus eſt, quia gravior docimaſia calculi.

Item ſi inter mingendum ſupprimatur urina, ſignum eſt ſatis certum, ſuppreſſam eſſe urinam à calculo veſicæ.

Corporis inquietudo varia adeſt, qua ægri præprimis crura exagitant, & transverſim complicant, coxas & pubem comprimunt, abdomen ad humum flectunt, imò ſi calculus major fuerit, vix recti ſtare, equitare, aut per ſalebroſa loca ambulare poſſunt.

Et denique in malo diuturno *mucilago* iſta, cujus anteà mentio facta fuit, nec non lutoſa ac argilloſa, copioſè cum urina excerni ſolent, quæ non ut materia, ſed ut productum quoque calculi erunt agnoſcenda: Vid. LINDANUS *de Lithiaſi veſicæ cap.* 3. & RIVERIUS *Pr. lib.* 14. *cap.* 2.

PROGNOSIS.

In *prognoſi* calculus Veſicæ malum eſt difficilimum curatu.

Facilius tamen *in fœminis* propter brevitatem & ſimul amplitudinem colli veſicæ in matrice, *difficiliùs* & periculoſius *in viris*, quorum urethra eſt longior & anguſtior.

Calculus veſicæ propriæ membranæ incluſus, & firmiùs adhærens, ferè incurabilis eſt: vid. TULPIUS *lib.* 3. *Obſ.* 5.

Calculus veſicæ ſubinde non, niſi ſectione, tolli poteſt; quæ, niſi ritè tractetur, nec ſic periculo caret, quia ſectis aut extractis licet, ſæpiùs tamen aut veſicæ inflammatio lethalis cum gangræna, aut certè *fiſtula* ſupervenire poteſt, & ſic ægri tædioſam agunt vitam. Imò nec feliciter ſecti à recidiva planè immunes; vid. HILDANUS *l.* 2. *cap.* 4. & 8.

CURA.

Calculi *veſicæ curam* quod attinet, hæc eoſdem, quos renum calculus, ſcopos habet, ſcilicet ut materia antecedens tempeſtivè evacuetur, calculique generatio inhibeatur, ipſeque calculus maturè extra corpus ejiciatur. Quod *ſi nequeat* expelli *ob magnitudinem*, comminuatur, vel medicamentis aſſumptis, vel injectis, dolorque ſedetur: *Si nec hoc procedat* exſcindatur.

Quoad *interna*: præter laxativa, acidum abſorbentia, & dolore urgente, Diuretica validiora, & ea ipſa, *quæ cap.* 1. *Artic.* 1. & 2. *Membro* 2. *in calculo renum fuerunt laudata*, etiam in veſicæ calculo promovendo ſunt convenientia; diutiùs tamen continuanda, quia longiore mora vis eorum nonnihil infringitur: vid. FORTIS *C.* 4. *Conſult.* 3. Præ cæteris internè agrimonia commendatur à FORESTO *l.* 5. *Obſ. Chirurg. Obſ.* 3. & omnia reliqua, quæ ſuperiùs *cap.* 1. *Art.* 1. & 2. *Memb.* 2. habuimus de calculo renum. In ſpecie aqua & Decoctum *Perſicariæ* in calculo renum & veſicę ab *Anglis* laudatur, & ſuccus betulæ, imprimis ex ramis mediocris craſſitiei prolectus, aut ipſius betulæ frondes exiliores ſeu virgulæ conquaſſatæ, & cum ſemine dauci vel beccabunga cereviſiæ parandæ incoctæ; de quibus vid. HELMONTIUS *de Lithiaſi, c.* 8. & 27. item HARTMANNUS *Praxi Chymiat. p.* 252. Item *aqua ex cepis deſtillata*, cujus efficaciam ſingularem RIVERIUS *l.* 2. & *l.* 4. *Obſ.* 14. confirmat: item ſanguis & *urina hirci* ac tauri utriuſque embryonis, vel etiam urina hirci recenter mactati pota admodum commendatur in calculo: vid. HELMONTIUS *l. a.* & HARTMANNUS *p.* 252. & 270. *Herniaria* & *betonica* in juſculo carnium cocta, & quotidiè ebibita, expertum eſt in calculo à POTERIO *Cent.* 3. *c.* 73. ſicut veſperi lapilli cancr. ad ʒß. cum ſucco limonum aſſumpti: vid. POTERIUS *Cent.* 3. *c.* 74 *Decoctum malvæ cum butyro & melle* uſurpatum fuit ab HORSTIO *in Obſ. p.* 462. A TURRIANO *in Iatr. lib.* 4. *c.* 6. commendatur cryſtallus & hujus liquor. Specialiſſimè aſelli *mille pedes præparati*, vel potius conquaſſati in vino Rhenano expreſſi, continuato uſu mirabiles ſunt ad comminuendum & quaſi labefactandum veſicæ calculum, ſecundùm HORSTII, AUGENNI, & LAUREMBERGII experientiam; quorum uſum & compoſitionem, cùm ipſe Autor rarus ſit, vid. in SENNERTO *lib.* 3. *Prax. ubi de Calculo veſicæ p.* 848. LAUREMBERGIUS, qui hujus medio ſe curavit, ſingularem de calculo veſicæ cum aſellis curato eddidit *Tractatum*, & ante eum primus hujus experimenti mentionem fecit HORATIUS AUGENIUS *T.* 2. *l.* 9. *Ep.* 8. V. g. cum ſpiritu bacc. juniperi aut tinctura tartari coquaſſentur, hincque ſuccus expreſſus per plures dies & noctes porrigatur, e. g. num. xx. vel xxx. cum ſpiritu bacc. junip. ℥ij. ad ℥iij. pro doſi; aut ſub forma pulveris aſſumuntur, &c. Et ſanè præter iſta experimenta paria refert BOYLE *in Philoſ. Exper.* quod etiam in Anglia curatus fuerit veſicæ calculus per talem uſum *millepedum*, qualem ipſe deſcribit AUGENIUS: & ipſe LINDANUS *ſuper Hartmannum* teſtatur, ſe bis calculum renum & veſicæ iſto aſellorum uſu curaſſe. Spectant huc pilulæ ex ſalibus baccar. hederæ & naſturtii aquat. cryſtallis tartari ac nitri an. part. æqu. cum terebinth. paratæ; quarum RIVERIUS *Obſ. alleg.* meminit: Item calculus humanus ejuſque ſpiritus & ſal volatile, vid. HARTMANNUS *Prax. pag.* 250. & HOEFERUS *Herc. Med. l.* 3. *c.* 4. Item Electuarium, quod MONTAGNANA *Conſ.* 182. deſcribit: Vel ſucci ex ſucco parietariæ ℥ij. vini ℥j. ſucci limonum, olei amyg. dulcium an. ℥iß. vel ſuccus cancrorum duorum cum vino expreſſorum, vel cum ſyrupo violarum & altheæ temperatus, à MAYERNE laudatur. Interdum, ubi calculus eſt in motu, & tamen non benè procedit, malumque deſperatum, *Vomitus* convenit, in ſpecie in mulieribus: cujus egregium exemplum videb. in *Borello cent.* 3. *Cur.* 74. & POTERIO *cent.* 3. *c.* 74. ubi in caſu deſperato calculi veſicæ propinavit ſal vitrioli depuratum in juſculo carnium, & ita excitato vomitu cùm impetu calculus veſicæ prorupit. Sed certos nos eſſe convenit de illius mole, ne major aut acutus laceret.

Hæc de internis.

Externa in veſicæ calculo tollendo primaria ſunt ea, quæ in veſicam *injiciuntur*, ut alteretur ab iis, & conſumatur calculus, quæ tamen admodum rara ſunt, imò hactenus nulla cognita. Nam ſi fuerit acidus, eam corrugabit; ſi urinoſus, ſoluturus eum in mucaginem mutabit: Verùm dico, liquorem illum debere eſſe temperatum: Nam quod non impoſſibile ſit, ut per urethram ſolvatur calculus, confirmant *M. A. N. C. An.* 2. *Obſ.* 158. *in Schol. p.* 350. quòd Pariſiis quidam Empiricus talem liquorem habuerit, & beneficio talis aliquot calculos veſicæ comminuerit, & fruſtulatim ejici curaverit; & ZECHIUS *Conſul.* 31. ſanguinem vulpis & hirci calidè injectum eundem in finem laudat, quod etiam MONCONYS *Voigage l.* 1. *p.* 3. teſtatur: Sunt, qui *ſolutionem ſtercoris columbini calcinati*, cum parietaria decocti, vel ejus aquam pro hoc ſcopo commendant. Aliàs etiam Balnea ex Emollientibus, item fomenta & cataplaſmata ex anodinis, & moderatè pellentibus, ſimilibuſque in uſu eſſe ſolent.

Fomentorum & Balneorum præſcribendi formulas ex Materia Medica præſuppono.

Item *Inunctiones* fiant cum *pinguedine hircina*, cuniculi, *petroleo*, *oleo ſcorpionum*, amygdalarum amararum, ſuccini, ceræ, & ſimilibus, circa regionem pubis & perinæi; nam petroleum etiam renibus externè inunctum, eorum calculum promovet; & ob id maximum remedium vocatur à PANAROLLO *Pent.* 2. *Obſ.* 2. Unde etiam externè, & regioni pubis commodè etiam poteſt inungi.

Vel

♃. *Petrol. albi* ℥iij.
Olei expr. papav. ℥iß.
Hyoſc. ʒß.
M. D. S.
Oleum leniens contra dolores dorſales.

Singulariſſimum eſt *Cataplaſma* factum ex *alba cepa*, cocta in vino *decoctionis parietariæ*, & oleo ſcorpionum, quod ipſum pubi & perinæo admovendum, quàm calidè fieri poteſt: Cataplaſmate hoc uſus quidam fuit duabus vicibus, quibus ſe curavit à *calculo veſicæ*, quem ſibi jam *exſcindendum* decreverat: Vid. HOEFERUS *Hercul. Med. pag.* 175. item HORSTIUS *in Obſ. pag.* 460.

Injician-

Injiciantur quoque clyſteres, quorum formulas dedi ſupra *Membro 2. Artic. 1. & 2. Capit. 11.* ubi de Calculo Renum. Tandem ſi hæc irrita fuerint, opera danda erit, ut ſectione removeatur calculus. Sectio hæc ut peragatur, ex Chirurgicis petatur: cui addenda illa veſicæ cervicis perforatio, quam in deſperatis RIOLANUS *Encheir. Anatomico-pathol. lib. 2. cap. 30.* & ZECHIUS *Conſult. 58.* deſcribunt & commendant. Facilè verò exſcinditur calculus veſicæ, & nullum ſubeſt periculum, niſi fuerit admodum ingens, aut metuenda vel veſicæ inflammatio, vel ſuperveniens gangræna lethalis, vel fiſtula poſt ſectionem relicta.

Hactenus de calculo, occaſione ſuppreſſionis urinæ.

ARTICULUS II.

DE

URINÆ EXCRETIONE AUCTA.

MEMBRUM UNUM.

DE

URINÆ INCONTINENTIA.

In affectibus, qui in urinæ excretione læſa conveniunt, adhuc verſamur, & abſolvimus jam abolitam veſicæ vitio. Contrarium huic vitium eſt *aucta ſeu frequens nimis urinæ excretio*, ſeu quando urina ad voluntatis imperium & arbitrium diu ſatis retineri nequit, & præter voluntatem effluit, quod vitium communiter aliàs dicitur Urinæ Incontinentia, ſeu *Involuntarium urinæ profluvium*.

Vitium hoc *duplici modo* affligit ægros: *aut enim dormientes* ſolummodò urinam continere nequeunt, ut in Lectimingis, ſeu iis, qui ſtragula permingunt: aut vitium hoc diurno pariter ac nocturno tempore infeſtum eſt, ita ut *vigilantibus* ac *dormientibus* æqualiter urina involuntariò effluat: Quò etiam ſpectat, ſi urina ſatis diu retineri nequeat, ſed ad mictionem frequentiorem urgeat.

PARS AFFECTA & CAUSÆ.

Subjectum & Cauſa hujus affectus *proxima*, quam Veteres retentricem læſam ajebant, eſt deficiens conſtrictio ſphincteris veſicæ: Sphincter enim muſculus veſicæ eſt, qui fibris ſuis circularibus collum ejus inveſtit, fortiter conſtringit, arcteque claudit, ita ut non, niſi voluntatis imperio relaxatus, urinæ tranſitum permittat; quando verò vis hujus conſtrictoria in fibrarum legitimo tono reſidens tollitur, vel vitiatur, eo ipſo etiam urinæ Incontinentia adeſt. *Cauſa ergò proxima erit deficiens ſphincteris Veſicæ conſtrictio.*

Cauſa Remota, per quam debita ſphincteris hujus conſtrictio, modò ſympathicè modò idiopathicè, deficit, eſt 1. *Paralyſis* vel *Reſolutio vitio nervorum eveniens*, ſive univerſalis totius corporis, ſive partialis, ſolam veſicam & ſphincterem afficiens, dum nempè ex impedimento nervis injectio ſpirituum animalium irradiatio debita fieri nequit: Si ergò ex quacunque cauſa, vel interna vel externa, læduntur nervi ad ſphincterem abeuntes, eumque ſtringentes, ſpiritibus reſolutis fibræ relaxatæ ſe minùs ſtringunt, & Incontinentia Urinæ infertur. Similiter quoque contingit hæc ſphincteris reſolutio interdum *à caſu ab alto*, ſiquis ad regionem lumborum, oſſis pubis, aut oſſis ſacri impingant, ubi nempè nervi ex ſpinali medulla derivantur ad veſicam: ſic *Luxatio* etiam *vertebrarum* in locis iſtis ſubinde urinæ incontinentiam infert, qualia exempla videb. apud SCHENCKIUM *in Obſ. lib. 3. ex* BENIVENIO *in Obſerv. lib. 3.* ZACUTUM LUSITANUM *l. 2. Med. Princ. Hiſtor. 143.* item refert ANATUS LUSITANUS *Cent. 2. Cur. 11.* de quodam, qui ex lapſu in dorſum urinam retinere non potuit, ex ultima vertebra affecta. Imò *diuturnior mora in aquâ frigidâ* & ipſa reſolvere ſphincterem veſicæ, & ſic urinæ Incontinentiam inferre valet. Pertinet huc, dum *morbis acutis*, ægriſque ſummè debilitatis, ſupervenit urinæ Incontinentia ex defectu ſpirituum animalium, adeòque viribus penè exhauſtis: id quod & *apoplecticis* ordinariò ferè accidere ſolet, in quibus involuntariò & fæces alvi & veſicæ effluunt.

Deficit etiam II. ſphincteris veſicæ conſtrictio *ob fibrarum ſphincteris etiam nimiam relaxationem*, ſive *tonum omninò læſum*, idque ſæpiùs propter nimiam diſtenſionem, ſi nimiùm diſtendatur ſphincter, ut non poſſit iterum in ſitum naturalem redigi. Cauſa hæc ſubindè affligit in ſpecie mulieres primiparas in partu difficili, facto propter *nimiam fœtus magnitudinem*; hinc enim, dum fœtus eluctari nititur per iſtas anguſtias, vaginam uteri, & ſimul collum veſicæ, ejuſq; ſphincterem, vaginæ uteri implantatum, nimis dilatando in cauſa eſt, ut ſæpiùs poſtmodum urinam retinere nequeant. Exemplum tale recenſet PLATERUS *in Obſervat. pag. 256.* de mictu involuntario, ob cervicis veſicæ in partu dilacerationem, & quaſi ſciſſionem.

Tandem III. Quando fibræ ſphincteris conſtrictoriæ omninò lacerantur, ac plùs minùs intenſè læduntur, etiam ceſſat urinæ retentio. Fit hoc non tantùm in *vulneribus* iſtarum partium fortuitis, ſed etiam imprimis in *lithotomia*, ſeu ſectione calculi veſicæ, incautè inſtituta, fibriſque ſphincteris in collo veſicæ plùs minùs diſciſſis, ut ob id poſtmodùm retineri nequeant: exemplum vid. in SCULTETI *Armament. Chirurg. Obſ. 63.* Pertinet huc etiam obſtetricum ineptitudo, quæ veſicæ collum aut carunculam myrtiformem majorem, orificio veſicæ præpoſitam, in parturientibus ſubinde digitis aut unguibus lacerant, & inde non rarò graviſſimam Incontinentiam urinæ inferunt: Ut taceam *in difficiliori partu* rumpi quaſi veſicæ ſphincterem; vid. HEINRICUS *ab Heer. in Obſervat. 14.* item SALMUTH *in Obſervat. C. 1. Hiſtor. 39.* Fit hoc interdum etiam in mulieribus propter *prolapſum ſinus pudoris*, in quo caſu etiam ex dilatatione & relaxatione fibrarum membranæ vaginæ, ſimulque relaxatione fibrarum ſphincteris, ſubinde urinæ Incontinentia oriri ſolet: Vid. BARTHOLINUS *Cent. 4. Hiſtor. Anat. 2. pag. 213.* ubi urinæ Incontinentiam refert *exulceræ veſicæ* cum *prolapſu uteri*.

Cæterùm pertinet huc ſuo modo vitium iſtud, *quando urina ſatis diu retineri nequit*, cum quidem poteſt retineri urina, ſed non ſatis diu, & ſubindè emittat neceſſe eſt, atque niſi hoc fiat, ſponte effluit: id quod ferè propter continuum ac ſenſiliorem in veſica ſtimulum contingit, ita ut & ſæpè & parum excernatur, abſque tamen dolore in excretione, aut abſque ulla moleſtia; ſin verò retineri debeat diutiùs urina, tunc veſica doleat, aut irritata excretionem ſtimulet. Contingit hoc interdum in calculo veſicæ, qui incumbens collo veſicæ clauſo, ſua mole aut aſperitate, aliave ratione continuò irritando, mictionem urget: item contingit hoc etiam interdùm gravidis ultimis geſtationis menſibus dum moles uterina premit veſicam, aut ſubſidendo diſtendit vaginam uteri, ſicque per conſequens orificium veſicæ ſimul dilatat, unde continuus percipitur ſtimulus, nec ſufficienter urina retineri poteſt.

Facit huc etiam vitium, quando excoriata aut exulcerata eſt veſica, in ſpecie ejus orificium; ſic enim ab excoriatione ad excretionem ſtimulata veſica urinam mittit, ut propterea frequentiùs & ſæpiùs mingatur.

Denique etiam riſus & *tuſſis* diuturnior & gravior ad hoc vitium diſponit, dum ægri crebriùs tuſſientes ſimul urinam emittunt, quod etiam obſervavit SALMUTH *Cent. 2. Obſervat. 30.* item PLATERUS *lib. 2. ſuarum Obſervat.* in ſpecie in mulieribus corpore magis obeſo aut habitiori præditis: nempè concutiuntur in tuſſi cum diaphragmate quælibet abdominis partes internæ, quibus concuſſis etiam veſica concutitur, & ſphincter ſe laxat, idque eò magis, quò minus in obeſiori corporis habitu partes externæ cedunt, ut ita quaſi impetu protrudatur tanquam ex ſiphone urina. Fit denique hoc etiam malùm in caſu, quando veſica ob ſuam anguſtiam nativam parvitatem urinam multam, aut diu, retinere nequit, tam nativam ſub prima generatione, quàm aſcititiam propter tumorem vel proprium vel partium vicinarum, ex quarum compreſſione anguſtatur, ut urinam diu ſatis retinere nequeat, v. g. in inflammatione muſculorum rectorum abdominis in pubis regione veſicæ ſuperjacentium: vid. TIMÆUS *von gulden Klee lib. 3. Caſ. 43.*

Hæc fuit *vera & propriè dicta urinæ Incontinentia*, *vigilantibus* pariter ac *dormientibus* conveniens.

Verùm, *quoad impropriè dictam Incontinentiam Urinæ*, ſeu

ſeu quando interdum optimè retinetur urina, noctu verò *dormientes* ſaltem ſtragula permingunt, vitium iſtud aut eſt ex debilitate facultatis retentricis, ut vulgò loquuntur, rectiùs verò facultatis animalis, i. e. vel ex deficiente activitate, & ita torpore ſpirituum animalium, aut ex eorundem defectu, dum ſc. hi aut deficientes aut torpidi non ſatis firmant tonum fibrarum ſphincteris veſicæ conſtrictoriarum. *Unde videmus*, quod *in* ſpecie *infantibus* aut *tenellis* propter ſpirituum torporem aut ſegnitiem vitium hoc frequens ſit, dum nempè ſpiritus animales nequeunt validè per nervos ac fibras nocturno tempore irruere. Interdum etiam *ſenibus* in ultimo ſenio obvenit nocturna Incontinentia urinæ; quin & interdum morbis acutis ſupervenit, ex proſtratione nempè facultatis animalis, ſeu ex defectu ſpirituum animalium. Frequenter autem ſolet affligere ſenes propter muſculum ſphincteris ſemiparalyticum, & propter ſpirituum animalium vigorem deficientem. Imprimis & his imprimis familiaris eſt urinæ Incontinentia, qui ſub conſiſtente ætate nimis induiſerunt potui, & qui obnoxii fuerunt calculo. *Interdum etiam conſuetudo* hic ſupervenit; ita ut pueri, interdum etiam adulti, ex prava conſuetudine ſtragula largiter permingant. Facit etiam huc imaginationis vis, quatenus nonnulli à nimio potu, acriore urina, aut ſenſibilitate veſicæ majori ſtimulati lectum permingunt, ſomniantes ſe matulam tenere: Utrumque non tàm Medicamentis, quàm flagris aliiſque fraudibus cedens.

DIAGNOSIS.

Quoad *ſigna diagnoſtica*, affectus hic facillimus eſt cognitu; Nam ſi ægri tacent, loquuntur ſtragula & veſtimenta; Saltim cauſarum diverſitas partim ex relatione ægri, partim ex antecedentibus circumſtantiis expiſcanda venit, vid. RIVERII *Praxis lib.* 14. *cap.* 7. & TIMÆVS *von Gulden-Klee l. a.*

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin* verò, iſtud urinæ profluvium, quod dormientibus ſaltem obvenit, levius eſt, quàm quod vigilantibus contingit.

Quod adſit talis urinæ Incontinentia ex vitio nervorum paralyticorum, & in ſpecie vitio cerebri, aut ſpinalis medullæ, difficilis curatu & periculoſus eſt affectus, nempè ex vitio ſpincteris exortus; Vid. PLATERUS *Obſerv. pag.* 805.

In ſenibus urinæ Incontinentia eſt utplurimùm immedicabilis, niſi quod interdum forſan thermæ iiſdem ſuccurrant.

In febribus acutis aut aliis morbis acutis, ſive à delirio, ſive ſpirituum reſolutione proveniant, ſuperveniens urinæ Incontinentia, ſummum periculum innuit, & mortem utplurimùm portendit; indicat enim deficientem penitus vim animalem, & deficientes ſpiritus animales, tonumque nervorum jam fatiſcentem.

Puerperis ex læſione violenta ſuperveniens urinæ profluvium rarò curatur.

In pueris interdum per incrementum annorum ſubinde ſponte ceſſat, ſc. intra annum vigeſimum quintum; Nam ubi tunc non ceſſat, metus eſt, ne ex HIPPOCRATIS mente ſit immedicabilis. Obſervat tale exemplum TIMÆUS *von GuldenKlee in caſibus lib.* 5. *Conſ.* 22. *pag.* 258. de puero Incontinentia urinæ laborante incompeſcibili, quæ ipſa tamen ſuccedente ætate ſponte natura curata fuit.

CURA.

Quod attinet *Curam* Incontinentiæ urinæ; in hac imprimis cauſæ remotæ corrigendæ, hinc frequentiſſimè in malo hoc muſculus ſpincter adſtringentibus & Nervinis aromaticis roborandus, ſive internè propinentur, ſive externe admoveantur. Pro quo ſcopo in genere conveniunt omnia adſtringentia, nervina ſimplicia antiparalytica; Et quidem ſi malum adſit à paralyſi ſeu reſolutione, remedia externa non tantùm veſicæ, ſed etiam lumbis, oſſique ſacro, ubi ſibi ſc. nervorum veſicæ eſt exortus imò ipſi cerebro, applicanda erunt. Purgantibus aliiſque Evacuantibus hoc in caſu vix videtur opus, niſi humores pituitoſos ac ſeroſos abundare conſtet, ubi Decocta ſudorifera ex lignis ſingularis efficaciæ à RIVERIO *l. a.* proclamantur.

In genere ergò ad quamcumque ferè urinæ Incontinentiam laudantur quædam euporiſta, per uſum appropriata obſervata, ut *calamintha* & *mentha*, & omnes his cognatæ ſimplicium ſpecies cum vino coctæ, & ante paſtum hauſtæ. Deinde alchimillæ & agrimoniæ uſus, calaminthæ additæ, ſpecificè quocunque modo conveniunt ob vim adſtringentem vulnerariam. Hiſce accenſetur caſtoreum, quod imprimis in affectu nervino paralytico egregium eſt remedium. Galanga non ſecus atque lignum aloes reſinoſum ſubtiliſſimè pulveriſatum ad ℨj. cum cyatho dimidio vini albi generoſi, aut etiam in ovo ſorbili aſſumptum, manè & tempore ſomni inſigniter in hoc prodeſt. Item plantago, radix conſolidæ majoris, cyperi, nuces cupreſſi, equiſetum, ſuccinum, flores & ſemen hyperici, ſemen agrimoniæ, glandes & medulla glandium, maſtix, &c. Certè pulvis *maſtichis* ad ℨj. crebrius hauſtus in vini hauſtu admodùm etiam confert; uti etiam myrrha, ſi propinetur in vino Decoctionis ſeu Infuſionis calaminthæ. Ulterius *thus* ejuſque pulvis, item *gummi Arabicum* ad ℨj. in vino aſſumptum, laudantur, præſertim quandò occaſione ſtimuli præternaturalis non benè retinetur urina. Unde JOEL ſequentem commendat pulverem ad Incontinentiam urinæ paralyticam; v. g.

> ℞. *Calaminth.*
> *Myrrhæ*,
> *Caſtor.* an. ℨiij.
> *Gland.* ℨv.

Hæc pulveriſata ſubtiliſſimè propinentur ad ℨj. cum *vino enulato*.

Glandes ſingulare ſunt adſtringens. *Specifica* inter talia convenit *guttur galli toſtum, tritum*, & cum vino propinatum ad ℨj. eſt unum ex optimis ſpecificis, tam in diurna quam in nocturna urinæ Incontinentia, quod mirè laudatur à SOLENANDRO *Sect.* 4. *Conſ.* 11. vid. SENNERTUS l. 3. *Prax. ubi de Incontinentia urinæ*, ac HORSTIUS *in Problem.*, item HARTMANNUS *in Praxi Chym.* & LINDANUS. Commendat etiam hoc puerperis, ſi à partu difficili malum ortum fuerit, HOEFERUS *in Herc. Med. pag.* 340. Porrò *pulvis erinacei combuſti* vel calcinati, inter alia etiam ſpecificum optimum & certiſſimum eſt ad omnem Incontinentiam urinæ, quod B. D. MICHAELIS frequenter, felici aliquoties cum ſucceſſu, adhibuit; qui retulit etiam, quendam Medicum, qui 20. annos hoc affectu laboraverat, poſtmodùm ſolo hoc medicamento feliciter curatum fuiſſe. Ipſe etiam in puero 12. annorum, poſt morbum acutum urinæ Incontinentia laborante, hunc *pulverem erinacei* cum *medulla Saxorum* miſtum, cum ſucceſſu adhibui. Hinc BARTHOLETUS *in Encyclop. cap.* 104. contra urinæ Incontinentiam adhibet *pulverem* compoſitum *interioris tunicæ ventriculi gallinarum* (quæ exſiccata eſt inſtar cornu pulveriſabilis) part. j. & *cineris erinacei* (qui tanquam ſingulare ſpecificum in vehiculo calido uſurpatur) part. iij. quæ duo pulveriſata inſigniter commendantur ab eodem. Unde etiam erinaceus eſt baſis *pulveris* experti *Montagnanæ* pro iis, qui lectum permingunt. Compoſitio eſt hæc:

> ℞. *Tunic. ſtomach. gallin. pulv.* ℨß.
> *Herb. agrimon.* ℨj.
> *Erinac. combuſt.* ℨiij.
> Miſc. f. Pulvis.

Doſis ℨj. cum jure, vel vino propinatur.

Porrò veſica ſuis vel apri toſta, item veſica capræ exſiccata ad ℨj. data valdopere commendatur ab HARTMANNO *Praxi pag.* 269. Præ cæteris veſica capræ præ veſica ſuis & apri commendatur. Hiſce addatur medulla lapidis, Germ. *das Stein-MarcK*, quæ apud Jenenſes & Rochlicenſes invenitur; eſt etiam expertum ſpecificum contra Incontinentiam urinæ doſi ℈j. ad ℨß. in vino generoſo propinatum, quo TACHENIUS nobilem quendam urinæ Incontinentia laborantem citra ſpem & expectationem curavit. Unde quidam admodum commendant hunc pulverem compoſitum in Urinæ Incontinentia:

> ℞. *Pulv. medull. lapid.* ℨiij.
> *Gran. maſt.* ℨij.
> *Ligni aloes reſinoſi exactè pulveriſ.* ℨiß.

M. fiat

M. fiat pulvis pro aliquot doſibus.

Propinetur pro doſi ʒj. in quocunque vehiculo.

Item huc ſpectat pulvis pro lectimingis, quam officinis ſuis uſualem HOECHSTEDTERUS *Dec.* 4. *Hiſt.* 2. deſcribit. Piſcis in ventre lucii inventus & propinatus commendatur ab HARTMANNO; ſicut etiam ſunt alii, qui hunc ipſum pro ſingulari venditant arcano. Porrò *pudendum ſuis* ſeu *vulva ſuilla*, quocunque modo *præparata*, tam in pulvere propinata exſiccata, quàm ex eadem paratum *farcimen* ægro offerendum, ſingulare eſt experimentum: non tantùm commendatur à SCHENKIO *in Theſ. Med. c.* 1. ceu remedium ſæpiùs ſibi obſervatum in *Praxi*, ſed etiam D. MICHAELIS aliis irritis in uſu fuit in urinæ Incontinentia, tàm vigilantium quàm dormientiũ. Hoc tamen obſervat SCHMUKIUS, quod farcimen ex pudendo maſculi ſit pro maſculo remedium faciendo, & fœmellæ pro fœmina. Aliàs *cinis pudendi ſuilli* convenit, & loco farciminis ſubſtituitur, quo ipſo puer 18. annorum, ab ineunte ætate hoc malo affectus, curatus dicitur: conf. *M. A. N. C. Ann.* 2. *Obſ.* 21. *pag.* 36. ac *Ann.* 9. & 10. *Obſ.* 150 Alii loco vulvę ſuillę ungulas porci caſtrati ſiccatas & ſubtiliſſime pulveriſatas in hauſtu vini, vel potu communi propinant, ad ſiſtendam urinæ Incontinentiam. *Mures exſiccati* & pulveriſati, vel *mures* in butyro elixi & ita propinati, ſæpiùs expertum ſunt ſpecificum contrà urinæ Incontinentiam, tam vigilantium, quàm dormientium. Conf. *M. A. N. C. Ann.* 6. *Obſ.* 88. *pag.* 124. FORESTUS *lib.* 25. *Obſ.* 22. Item cineres eorum. A GALENO laudantur cerebrum & teſticuli leporis exſiccati aut combuſti: item cochleæ cum teſtis combuſtæ: alii ſtercus leporis propinant, item *ſtercus capræ*: vid. *BrunſchWeig* pag 67. & hæc ipſa promiſcuè ad quamcunque urinæ Incontinentiam, tam diurnam, quàm nocturnam, ſunt proficua. In ſpecie verò, ſi dormientibus ſaltem contingat hoc malum, tunc ex experiẽtia HELIDÆI PADUANI convenit pulvis cupularum glandium in aqua, vel *vino chalybeatis*. Item terra ſigillata cum pulvere caſtorei in junioribus ad ℈j. adultis ad ʒj. in hauſtu vini, vel aquæ parietariæ ſub introitum lecti propinetur: item pulvis pulmonis hædi toſti, & ad ʒj. exhibiti, ceu ſpecificum commendatur. Facit etiam huc *Pulvis Auguſtanorum pro lectimingis*, quem etiam commendat HOECHSTEDTERUS *Decad.* 6. *Caſ.* 2. *in Schol.* ubi habet mixturam contra Incontinentiam urinæ nocturnam. Pulvis eſt hic:

♃. *Pell. ſtomach. gallin.*
Maſtich.
Galang. an. ʒj.
Agrimon.
Lapill. cancr.
Alchimill. an. ℈ij.
Capul. gland. ʒij.
Nuc. myriſt. ʒj.
Erinac. comb. ℥j.
Sacch. ℥ij.
Miſc f. pulvis.

Detur ʒj. ad ʒij. in aqua plantaginis.

Denique cuidam ſingulare experimentum venditur rana viridis per medium ſciſſa, & renibus applicata. Nutrices & mulieres interdum pueris penes conſtringunt cum quodam vinculo, ne lectulos permingant; ſed fit hoc cum ſummo periculo. Exemplum vid. in BARTHOLINO *Cent.* 3. *Hiſt. Anat.* 52. *pag.* 103. Ubi ex penis conſtrictione periculoſa ſecuta notat ſymptomata.

Laceratio & diſtenſio ſphincteris veſicę à partu difficili curatur, per trochiſcos de carabe, glandes quernas, bolum Armenam, guttur galli toſtum, &c.

His occurrunt etiam *Externa*, inter quæ imprimis *Balnea* & *Fomenta* laudantur, facta ex incoctis plantis nervinis atque adſtringentibus, ut *mentha*, *abſinthio*, *floribus roſarum*, *balauſtiorum*, *radice tormentillæ*, *biſtortæ*, *foliis quercus*, imprimis radice ſymphyti; qua etiam defloratæ utuntur virgines; vid. HOECSTEDTERUS; & ſimilibus, ut ex HORSTIO *lib.* 5. *Obſ.* 20. conſtare poteſt. Balnea hæc fiunt cum *aqua ferrariorum*, quæ vitriolaceæ proſapiæ, adeoque adſtrictoria eſt. Loco horum artificialium ſpeciatim *Thermæ* ſunt proficuæ in malo contumaciori; idque primariò ſenibus. Harum enim inſeſſione vir 72. annorum ab Incontinentia urinæ fuit levatus. Novi ſanè qui à potu, mox atque unicum potum hauriret, continuo eoque perquam doloroſo veſicæ cruciatu, & ad continuum mictum ſtimulo, afficiebatur: aliis multis irritis profuerunt *internè juſcula* decoctionis carnium & gallinarum calida, loco potus aſſumpta; *externè* vero Thermæ. Juxta hos Inſeſſus convenit etiam inunctio lumborum & regionis pubis cum oleo abſinthii, maſtichis, menthæ, rutaceo, caſtorei, unguento nervino Auguſtanorum, item ſtyrace liquido, balſamo Peruviano, oleis nervinis deſtillatis, oleo deſtillato macis, terebinthinæ juniperi, ſuccini, ſemine dauci vel carvi. Item *emplaſtrum oxycroceum* vel nervinum, vertebris lumborum applicatum, malaxatum cum Balſamo Peruviano & oleo ſuccini, commendari ſolet à JOELE *Pr. lib.* 6. *pag.* 134. item à TIMÆO *von guldenklee in Caſ. p.* 338. Tandem ſingulare remedium eſt *pulvis bufonis vivi* in nova olla uſti, & in ſacculo collo appenſi; quod eſt Veterum experimentum ad quamcunque urinæ incontinentiam à quacunque cauſa: vid. HENRICUS *ab Heer Obſeru.* 14. Putabam primitus falſam hanc eſſe relationem; tamen confirmatur ſimile exemplum à DIGBY & BOYLE *in Pphiloſ. Exper. pag.* 217. ubi refert, in Anglia fuiſſe reiteratum hoc experimentum, idque felici cum ſucceſſu in Incontinentia urinæ ex leſione veſicæ in partu difficili, cujus curationem videb. in *M. A. N. C. ann.* 3. *Obſeru.* 225. SENNERTO *lib.* 4. *Prax. P.* 2. *cap.* 9. *pag.* 466. qui eandem curat balneo & unguento ex catellis. Quidam hoc *Unguentum* ceu ſingulare commendant contra profluvium urinæ muliebre, ſeu potius urinæ ſtillicidium, quo ſubinde mulieres poſt partum difficilem affligi ſolent:

♃. *Lap. calaminar. in aceto deſtillato & aqua roſar. bis vel ter loti & ſubtiliſſ. pulveriſati* ℥iv.
Lithargyr. argent. ℥ij.
Ceruſſ. præp. ℥j.
Olei roſar.
Chamomill. an. ℥v.

Agitentur ſimul per horas duas & cum *axungiæ hirci* ℥iij. f. l. a. Unguentum, benè agitando ad horæ quadrantem, donec conſiſtentiam debitam acquirat.

Hoc ipſo leniter inungenda eſt pars affecta, ac linteo cooperienda; miræ dicitur efficaciæ, vidique ſæpiùs comprobatum.

Puerperis poſt partum, à laceratione & diſtenſione ſphincteris, conveniunt Inſeſus & fotus ex radice conſolidę, foliis quercus, hederæ, gypſo uſto, bolo & vitriolo, ſuffumigia ex pice, thure & maſtiche: vid. PLATERUS *l. a.* Unguenta ex catulis Sennerti: Item, ubi incontinentia urinæ ex veſicæ exulceratione:

♃. *Aquæ roſar.*
Plantag. an. ℥ij.
Sacc. cand. ℥ß.
Ceruſſ.
Litharg.
Alum. crudi
Plumoſi an. ℈ij.
Camph. gr. v.
Ungu. Ægypt. ʒß. M. S.
Aquula.

Quod ſi dictis modis non ceſſat malum, pro cura palliativa *vaſcula* quædam arte applicanda veniunt in maribus, quibus urina continuò depluens colligatur, ut cum minore faſtidio vivant: quale Inſtrumentum videb. in HILDANO *Cent.* 6. *Obſ.* 54. & 55. Fœminis verò inſerviet, quale ab HEER *l. a.* fuit explicatum.

Habuimus ita imminutam & auctam etiam excretionem urinæ ex veſica: Nunc ſequitur

ARTICULUS III.
DE
URINÆ EXCRETIONE DEPRAVATA.

D*Epravata* denique *urinæ* eſt *excretio*, quando urina *cum dolore*, *ardore*, inſigni *difficultate*, vel alio modo præternaturali excernitur; quę inter vitia communiſſimum ferè eſt *Stranguria*.

MEMBRUM I.
DE
STRANGURIA.

S*Tranguria* dicitur ἀπὸ τῦ ςράγγος, *à gutta*, *latinè urinæ ſtillicidium*, quia in eadem urina guttatim excernitur, idque

que cum acerbo dolore colli veſicę, & urethræ, tàm in quàm poſt mictionem, remanente nihilominus continua ad mingendum ſtimulatione. Et quidem in ſuo genere ſimillimus ſtrangularia eſt affectus cum *teneſmo*, ubi continuus eſt conatus excernendi excrementa, unà cum gravi dolore ſub excretione. Nam ſicuti ſe habet Teneſmus in podice ejuſque ſphinctere, ita ſe habet ſtranguria in veſica, ejuque muſculo conſtrictore, dum uterque continuò irritatur; & ſicut in teneſmo peccat acidum in ſubjecto viſcido, ita in ſtranguria peccat acidum in ſubjecto aqueo, quod ad veſicam delatum ſtranguriam inducit. Equidem communiter hoc malum oriri volunt *ex refrigeratione* abdominis & partium urinariarum, in ſpecie veſicæ, vel à potu etiam frigido internè aſſumpto; Unde *Germanis* vocatur *die Kalte Seiche oder piſſe*, quod ſc. oriatur refrigeratione præſuppoſita. Aſt hæc Theoria falſa eſt.

CAUSÆ.

Potiùs *Cauſa proxima* hujus ſtrangurię eſt vitioſa *urinæ aciditas*, quę acore ſuo, fibris nerveis inimico, ſtimulando veſicam, in ſpecie circa collum, ubi admodum ſenſilis exiſtit, & rodendo ſuo tranſitu meatum urinarium, continuum ferè mingendi conatum acerbumque dolorem diu permanentem infert. Urina verò guttatim prodit, quia, dum veſicę ſphincter ſe laxat, ut urina effluat, ab urinæ acrimonia acida vellicante ſubitò denuò ſe ſtringit, poſt denuò ſe laxat, & iterum ſtringit, & ſic porrò, unde guttatim prodit. *Dolor iſte* primariò *percipitur* tàm *in urethra*, quàm *in veſicæ collo*, idque poſt mitionem; iſte tamen, qui urethram affligit, acerbior eſt illo, qui veſicam & ejus collum afficit. Ratio eſt: licet enim urethra & interior veſicæ membrana ſit continuata & una eademque ſubſtantia; tamen veſica interiùs eſt oblita muco craſſa, nonnihil viſcido, qui eam ad inſtar inteſtinorum oblinens ab acrimonia urinæ plùs minùs roſivæ defendit, ita ut minor ex acido in veſica oriatur dolor; & nil aliud eſt, quàm ſuperfluum nutrimentum membranæ veſicariæ tranſudans in cavum proprium; quo cum careat urethra, eò acerbiùs à tranſeunte cruciatur *urina acida*, qui *acor* urinæ eſt ex parte urinæ unica *cauſa* ſtranguriam inferens. *Hunc urinæ acorem* peccantem *confirmat* HELMONTIUS *in Tract. Pleura Furens*, qui demonſtraturus in urina ſtrangurioſorum peccare acidum, ſumere jubet urinam naturalem, i.e. conſtantem ex ſale volatili ſalſo, ſeu compoſito ex acido & alcali volatilibus, & huic addere tantillum vini acidi, & injicere in veſicam urinariam; ſic enim ſubitò percipi dolorem ſtrangurię ſimillimum; item quod in *noſocomio Lugdunenſi* taliter affectorum urina guſtata manifeſtum *acorem* lingue repræſentarit. Confirmatur hoc ulteriùs per Curam, quæ per talia, que acidum corrigunt in primis viis, iſtudque deſtruunt aut obtundendo demulcent, peragitur: hinc etiam urinæ opacæ & turbidæ, albicantes & plùs minùs lacteæ, & hoc in ſpecie in ſenibus, excernuntur, qui vitio digeſtionis primæ laborant; innuunt enim urinæ tales digeſtionis cruditatem acidam.

Acor hic in urina vitioſus, *ſtranguriæ* Autor, natales habet ſuos primis in viis, ſeu in ſtomachi digeſtione, ejuſque in duodeno perfectione vitiata, ex cruditate acida, eaque ut plurimum vitio aſſumptorum. *Cauſa diſpoſitiva* eſt *inertia fermenti bilis*, non debitè perficientis in duodeno chylum; dum nempe aſſumpta, imprimis potulenta, non digeſta ritè, ſed *acore*, aut ſtomachi aut proprio adhuc tincta & inquinata, è ſtomacho elapſa rapiuntur ad inteſtina ſine tranſmutatione in ſalſum, & ita rapiuntur cum urina potus ad vias urinarias; unde poſtmodùm in veſica collecta hanc ſuo acore ſtimulant, & ſtranguriam inferunt.

Confirmat hoc quotidiana experientia, dum unuſquiſque obſervare poteſt, quod potus non ritè fermentati, ſed facilè adhuc fermenteſcibiles, indeque aceſcentes, ut *vinum meracum*, vel *muſtum*, vel *cereviſia* nova non ritè defæcata, aut copioſiùs, aut intempeſtivè aſſumpta, & ſimilia ſubindè inferant ſtranguriam: Vid. HOEFERUS *Herc. Med. lib.* 3. *pag.* 155. item GVILIELMUS FABER *f.* 574. Talia enim facillimè præternaturaliter in primis viis *aceſcunt*, & *acorem* conceptum pertinaciter retinent; unde nec adeò facilè, nec in ſtomacho, nec in duodeno à bilis ſale volatili oleoſo temperari poſſunt, quin ulteriùs acor pergat ad loca urinaria, ibi urinam inquinet, & ſuo acore inficiat; quæ urina exin acida facta hoſtilitate ſua continuum ſtimulum infert in veſica, & exindè malum ſtranguriam excitat: Unde urina in ſenibus ſimul craſſa obſervatur, quia oritur ex cruditate acida ex primis viis eò delata, interdum quoque veſica excoriata, nutrimentum proximum plorante.

Aliàs undecunque natæ *excoriationes*, *exulcerationes*, item *attritiones* à calculo, ita veſicam diſponunt, ejus interiorem ſuperficiem adeò irritabilem reddunt, ut nullius rei accedentis contactum, etiam urinæ naturaliter conſtitutæ, niſi cum ſummo dolore ac moleſtia, adeòque continua irritatione perferre queat, quin continua adſit ſtranguria; unde & *ulcus veſicæ* aut renum, occaſione acrioris puris, ſtranguriam moleſtiſſimam infert: ſed rarum eſt, quia talia potius ad dyſuriam diſponunt.

Cauſa ergò proxima ſtranguriæ eſt continua irritatio veſicæ; ab acido præternaturali in urina, unde continuus mingentium conatus cum ingenti dolore inter mingendum oritur. Cauſa remota eſt digeſtio prima non ritè peracta, in ſpecie vitio aſſumptorum. Cauſa verò ſalis poſitiva eſt inertia fermenti fellis. Et hæc quidem eſt ſtranguria ordinaria.

Præter hanc ordinariam ſtranguriam datur etiam virulenta ſtranguria, utut hæc magis ad dyſuriam referenda ſit, iis frequens, qui laborant lue Venerea, ac quæ difficillima eſt curatu, ac ſubindè in ulcus peſſis & proſtatarum ejus terminatur; quin & hæc *ſtranguria virulenta* cum quibuſdam conſeneſcit ac commoritur, obſervante SCHENCKIO *lib.* 3. *Obſ.* Originem habet ex proſtatis glanduloſis circa radicem penis inquinamento Venereo infectis, & ita lympham acrem plus minus corroſivam plorantibus. Interim rarum eſt, quod oriatur ſtranguria admodum pertinax ac torminoſa *ex incantatione*; quale exemplum ſtranguriæ incantatorię ſingulare refert HELMONTIUS *Tract. de Lithiaſi*, quam per ſuccum betulæ, ſeu cereviſiam betulinam curatam refert, cùm ipſa betula ad incantationes ſit ſingularis.

DIAGNOSIS.

Stanguria per ſe patet ex relatione ægrorum, quibus malum hoc inſigniter eſt moleſtum. Cauſarum differentia ex circumſtantiis antecedentibus eſt cognoſcenda: ideò interrogandus eſt æger de uſu Externorum aſſumptorum, cum ſepiſſimè ex cauſis externis oriatur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: ſtranguria, ſi ex vitio Urinæ, periculoſa non eſt, utut admodum moleſta.

In ſenibus autem malum curatu per quàm difficile, propter deficientem digeſtionem primam, & inertiam fellis.

Cæterum diuturniorem aut contumaciorem ſtranguriam, ulcus veſicæ interdum pedetentim inſequi ſolet.

Quæ ex vitio veſicæ eſt, curatu difficilima, ac ſubindè periculoſa exiſtit.

CURA.

Curam Stranguriæ quod attinet: in hac imprimis

1. Acre acidum urinæ corrigendum ac temperandum.
2. Veſicæ qualiſcunque læſio reſtituenda.

Quoad prius: ante omnia imprimis ventriculus eſt rectificandus, inter quæ in malo contumaciori primatum obtinent *Vomitoria*, quorum utilitatem in ſtranguria & aliis urinariis affectibus multis commendat RIVERIUS *in Pr. lib.* 14. *c.* 9. & confirmat per experientiam HILDANUS *Cent.* 6. *Obſ.* 52. Porrò ad rectificandum ſtomachum præter vomitoria etiam pro ſcopo averſorio *Purgantia* blanda interdum propinantur; quæ inter ſunt imprimis pilulæ de terebinthina cum Rhabarbaro, præter vim laxativam ſimul acrimoniam urinæ temperantes, jalappa cum terebinthina; item ſpiritus dia-Turbith cum Rhabarbaro, ac denique Extractum panchymagogum cum Mercurio dulci, idque imprimis in virulenta ſtranguria ex lue venerea, vel quæ ad aliquam exulcerationem vult terminare. Sunt qui caſſiam quoque hic commendant; experientia tamen multorum Practicorum docet, illam non rarò dolores augere: vid. HORSTIUS *lib.* 4. *Obſ.* 4. PIGRÆUS *Chirurg. lib.* 7. *cap.* 4. & HILDANUS *l. a.* Quoad poſterius, ea, quæ in veſicæ exulceratione ſuprà fuerunt poſita, locum obtinent.

Inter remedia pro corrigendo acri acido egregiè convenit radix glycyrrhize, ejuſque decoctum, ac radix malvæ cum nummularia in jure pulli; vid. GABELCHOVERUS: portulaca, ſonchus lævis, *glandes pulveriſatæ*, aut etiam in ſpecie gallæ, flores violarum, nymphææ, chamomillæ: *fructus* etiam *alKeKengi*, & trochiſci de alkekengi, cum & ſine

opio,

opio, optimè conveniunt in ſtranguria. Præ cæteris quoque *cortices aurantiorum* pulveriſati, aut etiam Tinctura ſeu *eſſentia* corticum aurantiorum cum ſpiritu vini tartariſato parata, aut etiam, idque primariò, *oleum deſtillatum* corticum aurantiorum ad aliquot guttas aſſumptum, optimum ſunt ad ſtranguriam experimentum. Convenit præſertim *ſi à cauſa externa aſſumptorum* malum ortum fuerit: Horum enim ſal volatile oleoſum, acidum potenter deſtruit, & acuit bilem eadem ex ratione. Pulvis nucis moſchatæ curat ſtranguriam ab uſu cereviſiæ crudæ vel novellæ enatam, cæreviſiæ immiſſus: Vid. de hoc ſucceſſu FORESTUS *lib.* 25. *Obſ.* 2. Inſuper ribes, quæ ſpirant urinæ odorem, in uſu ſunt, & tam baccæ, quàm folia: item gemmæ ribes nigræ ad ℥ß. cum *ſemine dauci* in vino rubro decoctæ, ſingulariter commendantur à FORESTO *lib.* 28 *Obſ.* 4. quo gravem ſtranguriam curatam refert. Porrò *decoctum raparum* domeſticum fermè ſine pari remedium eſt, atque ſpecificum GABELCHOVERI *Cent.* 3. *cur.* 2. *p.* 6. utpote qui hoc decoctum in affectu urinæ, præſertim in ſtranguria & dyſuria, feliciter adhibet, & in quacumque acrimonia acido-ſalſa eſt optimum: Conf. CRATO & SYLVIUS *in Praxi*. Conveniunt quoque ſemen cannabis, 4. ſemina frigida majora, ex iiſque cum papavere albo paratæ Emulſiones: Nam hujuſmodi oleoſa ſemina acrimoniam urinæ obtundunt. Quò pertinet oleum amygdalarum dulcium cum ſyrupo de althæa, additis lapillis cancrorum ita aſſumptum: lac ipſum hujuſque ſerum incoctis præprimis floribus cyani & calcatrippæ, malvæ radix & flores: unde horum conſervam RIVERIUS & AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *Hiſtor.* 58. & foliorum Decoctum FORESTUS *l.* 25. *Obſ.* 4. & GABELCHOVERUS *Cent.* 1. *Obſ.* 21. in ſtranguria mirè extollunt. Pariter pulvis radicis altheæ cum ſaccharo, aut hujus cum jujubis Decoctum, item ſemina mucilaginoſa, & exindè parata decocta & ſyrupus: vid. HARTMANNUS *Prax. pag.* 271. Item hujus loci eſt albumen ovi cum aqua roſarum conquaſſatum, Decoctum florum chamomillæ cum lacte, ac Decoctum braſſicæ rubræ, de quibus idem FORESTUS *l. a. Obſerv.* 3. Decoctum item herbæ & baccarum alkekengi cum *paſſulis* non immeritò laudatur ab AMATO LUSITANO *Cent.* 6. *Cur.* 92. qui miras virtutes habere dicit. Balſamum Peruvianum ſunt, qui exhibent à guttis x. xv. vel 20. ad ſummum ʒj. interiùs aſſumptum in vehiculo appropriato, miras in contumaci ſtranguria habere dicunt vires; cui tamen à LINDANO meritò præfertur & ſpecificè commendatur Balſamus ille Indicus de capaibe dictus, ad guttas aliquot in *decocto petroſelini* aſſumptus, utpote quod nobile etiam experimentum in ſtranguria contumaci, in ſpecie, quæ comitatur gonorrhœam virulentam; vel luem Veneream: non ſecus ac balſamus ſulphuris, *oleum ceræ*, ſuccini, macis, ſi ab eroſione veſicæ malum, in aqua aut *decocto* appropriato, v. g. *cicerum rubrorum*, propinatum, locum invenit. *Quod ſi pertinacius fuerit malum*, & vitio digeſtionis ſolo à cruditatibus ibidem detentis fit ſtranguria, id quod v. g. *in ſenibus* frequentiùs venit, conveniunt Aromatica, & horum olea ſtomacho grata hujuſque digeſtioni faventia, v. gr. galanga, zedoaria, nuces moſchatæ, crocus, cortices aurantiorum, ſpecies diacumini; item *potus vini Hiſpanici*, aut *Malvatici*, aut *Malvaticum juniperinum* uſurpentur; vel etiam convenit *vinum*, *in quo ſilices candefacti* aliquoties ſunt extincti; Fit enim ſic vinum diureticum, omnia acidi abſorptivum: propter quam rationem in ſtranguria etiam conveniunt ſubjecta alcaliſata, v. gr. lapilli cancrorum, qui imprimis acidum ſtranguriæ abſorbent. Ac ſanè in cancris abſoluta eſt ſtranguriæ cura, vi alcalina diuretica pluribus ſcopis ſatisfaciens. Hinc ſunt, qui recipiunt duos cancros fluviatiles, quibus cancris in mortario contuſis affundunt aquæ appropriatæ vel cereviſiæ q. ſ. ſuccum exprimunt, & contra ſtranguriam propinant.

Quibuſdam in uſu eſt, ut propinent oleum amygdalarum dulc. cum ſyrupo altheæ Fernellii, quibus adduntur lapilli cancrorum. *Lixivium ex teſtis ovorum calcinatis* cum vino paratum; item nitrum in vino datum, *ſpiritus nitri dulcis*, ſpiritus ſalis marini dulcis, qui ab Helmontio in ſtranguria ſenum laudatur, &c. Pariter hujus loci ſunt fortiora abſorbentia, ſc. Lapides percarum, teſtæ ovorum, *cornu cervi uſtum*; creta, *ſal tartari*, ſal ſilicum, *ſtipitum fabarum*, tinctura tartari, ſpiritus tartari, ſpiritus carminativus ex tribus, ex nitro, tartaro & ſpiritu vini, qui inſigniter laudatur: item, ubi alia incaſſum ſunt adhibita, *borracis* ℈j. exhibeatur: Item ſpiritus vini bibitus, dum cubitum itur, præſervat à ſtranguria. Spectat huc quoque ſuccinum & ſuccinata, v. g. trochiſci de carabe: item veſica capreoli ſeu capellæ præparata, hicque pulvis ſimplex vel compoſitus, quem HOECHSTEDTERUS *Decad.* 6. *Caſ.* 2. deſcribit. Faciunt huc etiam pilulæ Quercetani; quibus utitur in omni ſtranguria, in omni dyſuria & renum exulceratione. Earum compoſitio hæc;

℞. *Thuris*,
Myrrhæ,
Maſtich. an. ʒij.
Succini,
Croci an. ʒß.
Camph. ℈j.
Antimonii diaph. ad pondus omnium.
Cum terebinthina diſſol. f. Pilulæ.

quarum doſis ſit ℈j. utendo aliquandiu.

Tandem *cepæ* non ultimum ſunt ſtranguriæ remedium: Nempè *cepa* minutim inciſa infundatur in aquam ſimplicem vel altheæ, per 24. horas, aqua infuſionis hauſta ſtranguriam ſiſtit. Nam ſal volatile cepæ egregium eſt remedium diureticum, & ſimul abſorbet acidum. Ratione calculi & ulceris veſicæ, quomodo hæc tollenda, petatur ex ſuis locis. Ratione diætæ breviter monendum, cuncta acria, motuſque corporis vehementiores; v. gr. equitationes eſſe vitandas; vid. GABELCHOVERUS *l. a.* item frigus, hinc potulenta cuncta calidè aſſumantur. Hinc variæ fieri poſſunt formulæ; v. g. in principio:

℞. *Terebinth. Cipr.* ℈ij.
Mag. jalapp. gr. vj.
f. Pilulæ: S.
Pilulæ evacuantes.

Vel

℞. *Maſſæ pilular. terebinth. cum Rhab.* gr. xv.
Mercurii dulc. ℈ß.
Extr. tronch. alb. gr. j.
M. f. Pilulæ,
D. S. ut antè.

℞. *Extr. panch. Crollii*,
Mercurii dulc. an. gr. xv.
Extr. troch. alb. gr. j.
Cum tinctura tartari f. Pilulæ,
D. S. ut antè.

℞. *Conſervæ malvæ*, vel *violar.* ʒj.
Reſ. jalapp. gr. xij. ad xv.
Tartari vitriolat. gr. viij.
M. f. Bolus, in fine uſurpandus: S.
Saccharum evacuans.

℞. *Tincturæ Tartari acerr.* ʒij.
Olei deſtillat. cort. aurant.
Mac. an. gtt. xij.
M. D. S.
Tinctura leniens.
Doſis 20. guttæ.

℞. *Eſſent. cort. aurant.*
Zedoar. an. ʒiß.
M. f. ut antè.
Detur 40. guttæ pro doſi.

℞. *Olei deſtillati cort. aurant.* ℈j.
Zedoar. ℈ß.
M. S.
Oleum ſingulare contra ſtranguriam.

℞. *Olei deſtillat. mac.* gtt. iv.
Galangæ,
Bacc. junip. an. gtt. iij.
Sacch. albiſſ. ʒiß.
M. f. Elæoſaccharum pro 2. vel 3. doſib.
D. S.
Saccharum leniens.

℞. *Spec. dia Cum.* ʒiß.
Pulv. nuc. moſch.
Lapill. cancr. præp. an. ʒ. j.
Cum ſacch. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* ſol. f. Rotulæ, aſpergendæ *cum oleo deſtill. cort. aurant.*
D. S.
Rotulæ lenitivæ.
Doſis no. v. vj. viij. &c.

℞. *Mithridat.* ʒj.
Ol. deſtill. rutæ,
Cort. aurant. an. gtt. ij.
M. D. S.
Saccharum ſedans.

Opiata tamen minus conveniunt in his malis.

℞. *Conſ.*

♃. *Conſ. flor. malvæ* ℥ij.
Calam. arom. condit. ʒvj.
Spec. diagalang.
Diacumin. an. ℈ij.
Lap. cancr. præp.
Succ. præpar.
Nuc. moſch. pulv. an. ʒß.
Cum ſyr. violar. vel *de althæa Fern.* f. Electuarium: S.
Electuarium leniens.

Convenit quoque pulvis *ſupra ſect.* 11. *ubi de colica* deſcriptus.

♃. *Malv. juniper.* ℥iv.
Spiritus carm. de tribus ʒj.
Syr. cort. aurat. vel *de juiubis* ℥j.
M. S.
Succus contra ſtranguriam pro aliquot vicibus.

♃. *Ol. amygd. dulc.*
Syr. de alth. Fernel. ana ʒvj.
Succ. cancr. fluu. cum aqua malu. extr. ʒß.
Lap. cancr. præp. ʒj.
Miſc.

♃. *Sem. 4. frigid. mai.* ana ℥iß.
Pap. alb. ℥iij.
Cum ſ. q. *Decoct. rad. alth.* f. Emulſio:
adde
Aquæ cinnam. temperat. ℥ß.
Lapill. cancr. præp. ʒj.
Syr. de alth. Fernel. q. ſ.
M D. S.
Emulſio leniens.

♃. *Rad. alth.* ʒj.
Liquirit. ʒß.
Fol. alKeKengi,
Malvæ,
Nummular. ana m. j.
Fruct. ſebeſten,
AlKeKeng. an. no. x.
Coqu. in ſ. q. *aqua ſimpl.*
Colaturæ ℔iß. ad ℔ij. adde
Syrup. de juiub. ℥iß. vel ℥. ij.
D. S.
Potio leniens.

♃. *Terebith. vulg.* vel *Cypr.* ʒß.
Diſſolv. cum ſ. q. *vitelli ovi:*
adde paulatim
Vini Malvat. ʒvj.
Syr. de alth. Fern. ℥iß.
M. D. S.
Emulſio leniens.
Doſis ℥i. ad ℥iß.

Vir ætatis conſiſtentis, nephriticis & podagricis affectibus crebriùs obnoxiùs, urgente intenſo hyemis frigore tuſſim ſiccam ingentem & validam, crebriùs pectus concutientem, affligebat, qua quidem pauca ſaltem & viſcida ejiciebat. Locum, ubi tuſſis excitabatur, monſtrabat anteriùs in collo aſperę arterię: accedebat levior invaſio podagrica circa manum dextram & cubitum ſiniſtrum. Ego vocatus, pro urgente tuſſi ſicca, mota propter acrimoriam lymphæ, cum veſtigiis hinc inde podagræ, præſcripſi ſequentem Potionem:

♃. *Aquæ ſcabioſ.*
Menth. ana ℥iß.
Spiritus ſal ammoniaci anniſ. ʒiij.
Flor. ſulphuris ʒß.
Syr. ſcabioſ. ʒvj.
Miſc.

Interdum etiam gr. j. ad gr. iß. de *laudano opiato* tempore veſpertino addit. Hinc tuſſis quidem evaneſcebat, ſed podagra exaſperabatur; Unde iterum præſcripſi:

♃. *Spiritus ſal ammoniaci* ʒij.
Cochlear. ʒj.
Miſc.

De quo ter, mane, à meridie & veſperi ſub introitum lecti 40. guttas ſumebat, imperato ſimul aliquali ſudore; ſed ſudare non poterat propter pororum conſtrictionem: Hinc continuato ſpiritu ceſſavit quidem affectus podagricus ſine ſenſibili ſuperveniente evacuatione, ſed ſecunda vel tertia die ſuperveniebat ſtranguria cum gravi dolore in lumbis & veſica. Alcali enim volatile ſpiritus ſal. ammoniaci deſtruit quidem acidum; unde paroxyſmus podagricus ceſſavit. Sed quia acidum hoc non in totum correctum, ſed partibus nerveis infuſum, ope hujus ſpiritus tantùm reſolutum, & in motum concitatum fuit, & à ſero abſumptum, ſtranguriam intulit. Pro acido ergo temperando & urina promovenda præſcripſi:

♃. *Amyd. dulc. Ambr.* ʒß.
Sem. violar. ℥iij.
Papau. albi ℥iß.
Cum ſ. q. f. *aqu. alKeKeng.* f. Emulſio ad ℥viij.
adde
Lap. percar. præp. ʒj.
Miſce & parum edulcora.

Optimè conferebat hæc Potio, unde ter vel quater repetita fuit cum plenaria ſanitate.

Tandem ad derivandum acrius ſerum per alvum, blandum laxativum preſcripſi:

♃. *Conſ. roſar.* ʒß.
Tartari Vitrioli. gr. viij.
Reſ. jalapp. gr. v.
M. f. Bolus.

Unde 6. vel 7. per alvum excrevit, & ita penitus convaluit. Hinc.

♃. *Cort. aurant.* ℥iß.
Lap. percar. præp. vel *teſt. ouor. calc.* ʒß.
Olei deſtillat. cort. aurant. gtt. ix.
Cum pauco *ſaccharo* f. Pulvis pro 3. doſibus:

Vehiculum erat vinum dulce, vel in quo ſilices candefacti extincti.

Externa ea ſunt pauca: v. gr. *ſeuum commune* ſeu candelę liquefactum, umbilico calidè largiter inunctum convenit, quatenus nempè ex veſica ad umbilicum uſque urachus continuatur. Loco iſtius tamen ſevum hircinum cum aliquot guttis *Olei deſtillati* macis, *ceræ*, corticum aurantiorum, maſtichis, & optimè confert, umbilico illita: v. g.

♃. *Sevi hirc.* ʒij.
Olei deſtillat. ceræ,
Cort. aurant. an. gtt. v.
Miſc. pro Litu.

Solum quoque oleum deſtillatum corticum aurantiorum umbilico illitum optimum preſtat levamen. Item non inconveniens erit inter mingendum, penem in aquam vel lac tepidum aut decoctum anodynum demergere. Non incongruum etiam eſt, ſi inſtituatur ſuffumigium ad imitationem RULANDI, quod habet in *Theſauro Pract.* ſeu *Curat. Empir. lib.* 3. *pag.* 291. nempè

♃. *Ragbanus:*

Incidatur & decoquatur in *Vino*, vaſe benè obturato; quibus probè ebullientibus imponatur vas ſellæ benè perforatę, cui ęger inſideat, & veſicę regionem ſuffumiget, ac ita hoc ipſo euporiſto meatus reſerari, ſtranguriam demulceri, & urinam deſtruere & temperari, affirmat allegatus Autor.

Confert etiam hoc ipſum in ſuppreſſióne urinę ex vitio veſicæ.

Aliàs uſitatum eſt quaſi ſympatheticè & magneticè curari ſtranguriam: Sc. adſcendunt focum cineribus calidis adhuc repletum: hinc abſtergunt iſtos cineres, & largiter permingunt adhuc focum calidum: ſic enim exſuſcitatur vel elicitur fumus, qui largiter excipiendus eſt circa locum veſicę ſeu à partibus genitalibus, ſicque curari ſtranguriam aſſerunt: *(Satius eſſet, ſi Vinum colaretur per ſetaceum pecten puerorum, ut largiùs extenſum majorem de ſe dare poſſit uaporem.)*

Conveniunt *Clyſteres*, nunc acriores, ſi alvus fuerit contumacior; nunc *emollientes* & *anodyni* magis, in ſpecie *ex lacte*, vel ſolo, vel cum ſerpillo, malva, althæa, ruta, parietaria, &c. cocti & injecti. Ex quibus etiam fieri poſſunt balnea, item cataplaſmata ex parietaria & ruta, cum lacte & oleo ſcorpionum cocta & applicata: Vid. AMATUS LUSITANUS *Cent.* 2. *Cur.* 92. Quinimò & ipſa *injectio lactis* in veſicam, imprimìs lactis *Chalybeati*, eſt egregia in ſtranguria. Quæ ſunt optima ad acrimoniam urinæ temperandam; vel loco hujus oleum amygdalarum ducium recens expreſſum ſimili modo uſurpatur, quod ipſum temperat acrimoniam acidam urinę; Item Emulſiones ſeminum 4. frigidorum, albumina ovorũ conquaſſata; & trochiſci alkekengi ſyringa veſicæ immiſſa. SANQVEZ *in Obſervat. ſuis* lac cum quibuſdam pediculis vivis per ſyringam veſicæ immiſſum efficax reperit. Venter verò totus inferior oleo roſarum, nymphęæ, unguento refrigerante Galeni, roſaceo & oleo ſcorpionum inungatur.

Senibus, & quibus tonus fibrarum veſicalium lęſus, conveniunt Thermæ, quarum Inſeſſus viria urinario optimè corrigunt: id quod in Syndico Dreſdenſi ante aliquot annos exper-

expertum audivi. Hic quoties fuit jejuno ſtomacho, toties optime ſe habuit; ſimul ac in prandio vel cœna tantillum bibit, intenſum dolorem in cervice ſenſit, cum ſtranguria continua & diuturna. Urina ejus erat non lactea, nec purulenta, ſed in ſuperficie blandè pinguis: tandem thermis curatus fuit, & per biennium ſe benè exindè habuit. Audivi tamen, malum voluiſſe recrudeſcere, quod propter inertiam bilis in ſenibus facilè fit; hinc in iis ſtranguria difficilis eſt curatu.

MEMBRUM II.

DE

DYSURIA.

HAbuimus ſtranguriam, tanquam effectum concernentem vitia urinæ excretionis: ſed præter ſtranguriam vitiatur etiam urinæ excretio in affectu ſtranguriæ admodùm cognato, nempè in *Dyſuria* ſeu *Urinæ Difficultate*, quando nempè cum magno mingendi conatu & labore ægri, accedente non levi dolore, urina effluit. *Dolor* iſte concurrens, cum inter mingendum quaſi *ardoris ſenſum* inferat ſeu exprimat, ob id exinde malum hoc alio nomine etiam *Ardor Urinæ* venire ſolet. Conqueruntur enim ægri in tali affectu: *urit, ac ſi aqua calida curreret*, uti ſolent exprimere hoc urinæ malum. *Cognatus eſt hic affectus cum ſtranguria*, *differunt* tamen ambo à ſe invicem in eo:

1. Quod *in Dyſuria* urina non guttatim, ſed ſine interruptione, & ſæpiùs in debita quantitate, utut cùm conatu & labore, in ſtranguria verò guttatim, effluat.
2. *Quod* etiam Dyſuriæ *dolor* tantùm *inter mingendum* percipiatur, non verò ante, aut rarò etiam poſt mictionem, uti in *ſtranguria*, ubi poſt mictionem dolor adhuc urget; qui dolor quoque alterius planè generis eſt, quàm qui in Dyſuria afficit; cùm hic ardoris quidam ſenſus ſubſit.
3. Quod rariùs ex propria urinæ acrimonia, ſæpiùs verò partium urinoſarum, veſicæ puta, aut vicinarum partium affectus, in ſpecie quidem læſio vel eroſio, plus minus excoriatio aut exulcerario orificii veſicę ſeu principii meatus urinarii Dyſuriam inferant. Stranguria verò ſaltem à ſola urinæ acrimonia nimia acida originem ducat.
4. Quod in ſtranguria urina cum continuo ad mingendum ſtimulo, teneſmo podicis non abſimili, excernatur; Dyſuria nihil horum ſentiat.

CAUSÆ.

Cauſæ horum ſymptomatum quomodò differant, nonnulli equidem, & inter hos SENNERTUS *Pr. lib.* 3. *P.* 8. *Sect.* 2. *cap.* 4. & 5. eruere conati fuerunt; ſed multis contradictionibus ſe immerſerunt. *Cauſæ* ergò talis *urinæ difficultatis ac ardoris ſeu dyſuriæ eſt aut in* ipſa *urina*, quæ excernitur, *aut eſt*, idque frequentiùs, *in partibus* urinariis, veſica nempè & partibus vicinis, per quas eadem excernitur. *Hæ ipſæ* enim præternaturaliter affectæ, etiam ab urina naturaliter conſtituta præterfluente læduntur, & hinc doloris ſenſum concipiunt.

Quod ergò attinet primò urinam: hæc quidem, licèt rariùs, Dyſuriam gravem aut habitualem infert, quando nempè *acris* nimiſque *ſalſa*, *acido ſalſa*, aliavè ratione mutata exiſtit; ſive hoc fiat à ſalibus copioſis imbibitis, ut fit in *Hypochondriacis* & *Scorbuticis*, qualem Dyſuriam lethalem ex acrimonia ſeri ſcorbutici cum mira penis retractione obſervarunt M. A. N. C. *Ann.* 4. *Obſervat.* 155. *pag.* 197. ſive eadem fiat à pure acriore nimiſque ſalſo permiſto, quod pus aut exulcerationem renum aut veſicę, aut aliarum partium exulcerationem inſequi, & cum urina permiſceri, & acrimonia ſua veſicam affligere ſolet. Pertinent huc cantharides veſicam ulcerantes, & corroſivo ſuo veneno urinam impregnando Dyſuriam inducentes, aut applicatæ externè, aut perperam propinatæ internè. Pertinent huc quoque Mercurialia, imprimis præcipitata non ritè præparata, quæ aliàs ad gonorrhœam virulentam adhiberi ſolent; nam & hæc ad Dyſuriam diſponere, obſervavit FORESTUS, qui vid. *lib.* 25. *Obſer.* 37. de quodam nauta, qui gonorrhœa laborans & mingendi difficultate, cùm uſurpaſſet pilulas ex mercurio ſublimato paratas, exinde in urinæ ardorem duplo majorem incurrit.

Sed rarum eſt, uti dixi, quod urina præcisè affecta dyſuriam inferat; *frequentius* eſt, ut aut ipſæ *partes urinariæ* aut vicinæ *malè affectæ* Dyſuriam inferant, ſive *per eſſentiam*, ſive *per conſenſum* fiat; utplurimùm veſica aut ejus collum, aut etiam meatus urinarius excoriata, aut exulcerata, ingentem & acerbum concipiunt dolorem, dum urina tranſit, & ſi quę alia, certè hæc eſt frequentiſſima cauſa. *Hinc* etiam *non rarò veſicæ calculus* eandem attritu ſuo ſucceſſivo nonnihil excorians, aut alio modo circa collum, quo continuò incumbit, lædens; urina etiam naturaliter conſtituta nunc ſtranguriam, nunc dyſuriam pertinacem, inducere ſolet. Præter calculum etiam exulceratio colli veſicæ Dyſuriam gravem infert, ita, ut etiam mitiſſima urina non ſine dolore laborioſè emittatur. Pertinent huc proſtatæ malè affectæ, ſeu glandulæ iſtæ, quæ in radice penis juxta collum veſicæ ſunt ſitæ, imprimis à contagio Venereo per congreſſum impurum affectæ, undè & gonorrhœæ virulentæ ſunt ſubjectum, & ſubindè etiam exulcerantur, quibus exulceratis ab urina præterfluente, immenſum dolent. *Quin & ita affectæ* loco lymphæ blandioris elaborant ſuccum acrem, & virulentia corroſiva Venerea infectum, qui ipſe ſuccus, dum urethram, per quam fluit, excoriat & lędit, & hoc ipſo dyſuriam admodum crudelem inferre ſolet. Difficillimæ curæ tunc eſt talis *Dyſuria*, aut interdum in *ulcus penis* terminatur, quando & hæc ipſa virulenta cum quibuſdam conſeneſcit & moritur, uti obſervat JOHANNES SCHENCK. *l.* 3. *Obſ.* Verùm præter affectus *per eſſentiam*, etiam *per conſenſum* vicinarum partium affectarum dyſuria interdum infertur. *Sic enim affecto utero* in mulieribus, aut affecto *inteſtino recto* in viris, nil frequentius eſt, quàm ſupervenire ſimul Dyſuriam. Hinc *propter inflammationem inteſtini recti*, & teneſmum & Dyſuriam moleſtam obſervavit AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *Cur.* 84. item ex conſenſu *cum hæmorrhoidibus* dolentibus urinæ ardorem & ſtillicidium, curatum poſtmodum per clyſma ex oleo violarum, annotat SCHENCKIUS *lib.* 3. *Obſer. ubi de Hæmorrhoidibus*.

Obſervandum ſimul eſt, ſubindè in modò dictis affectibus, ſtranguria & Dyſuria, excerni *materiam craſſam*, mucilaginoſam & pituitoſam, quæ ipſa, ut dixi, nihil aliud eſt, quàm nutrimentum veſicæ ſpermaticum, aut partium illarum urinariarum proximum, quod ex partibus iſtis læſis & nonnihil excoriatis continuò exſtillans, ſub forma talis mucilaginis craſſæ aut lacteæ unà cum urina excernitur; à qua mucilagine urinæ ardor magis augeri ſolet, quatenus meatum urinarium nonnihil obſtruendo difficultatem affert in mejendo, ut non abſque conatu, & non abſque labore, urinæ fiat excretio. Hinc eſt, quod refert VESLINGIUS *in Obſer. anat. à Bartholino editis pag.* 146. quod in demortuis ex dyſuria veſica mucoſa & lenta albicante materia plena obſervatur.

DIAGNOSIS.

Signa hujus dyſuriæ *diagnoſtica*, per ſe & ex ſe facilè patent, cùm relatio ægri eadem inſinuet.

Imprimis autem cauſę antecedentes conſiderandę, & ſpeciatim ad excoriationem vel exulcerationem veſicæ reſpiciendum, quæ ex excretis cum urina & circumſtantiis antecedentibus facilè patet.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: *Dyſuria* variam habet per ſe, pro varietate cauſarum.

In genere *malum eſt* perquàm moleſtum quidem Dyſuria, *non* tamen per ſe *lethale*, utut ſubinde contumax admodum & *diuturnum* ſit, ſub qua diuturnitate, ex quacunque ſit cauſa, periculum eſt, ne exulceretur tandem veſica, aut facta jam ejus exulceratio inſigniter exaſperetur, aut etiam, ſi diutiùs affligat, urinæ incontinentia ſuperveniat.

In ſenibus, cùm ſequatur ordinariò aliquam veſicæ exulcerationem, difficilè & rariſſimè curatur, niſi forſan potus *vini Malvatici*, aut frequentior uſus juſculorum gallinaceorum eandem ſublevet; ſicuti idem *vinum Malvaticum*, uti etiam *pulvis ſtomachalis Quercetani*, optimè convenit, ſi conjuncta cum iſta mucilagine materia craſſa & alba, &c.

Quæ eſt cum excretione mucilaginis viſcidæ, eſt periculoſior ea, quæ eſt ſine tali mucagine.

Si à mucilagine craſſa, quę interdum in dyſuria effluit, oriatur ſuppreſſio urinæ ex obſtructione canalis, per quem fluit, malum eſt periculoſum, aut ſaltem moleſtum.

CURA.

Quod attinet *Curam* in hac attendatur ante omnia ad cauſas, adeòque

1. Acrimonia urinæ lædens temperetur;

Et hinc

2. *Partes urinariæ* quocunque modo læſæ, in ſpecie veſica exulcerata aut excoriata, conſolidentur.

Ac denique

3. Vicinarum partium affectus maturè removeantur.

Conveniunt ergò in Dyſuria temperantia acrimonia urinæ, & hinc Balſamica, veſicam excoriatam conſolidantia; adeoque omnia, *quæ in ſtranguria conveniunt*, etiam mutatis mutandis, huc applicari poſſunt. Pluribus ſcopis in dyſuria ſatisfacit oleum amygdalarum dulcium, quod perquàm egregium eſt ſæpiùs uſurpatum; item *oleum amygdalarum dulcium* cum ſyrupo de althæa permiſtum, additis lapillis percarum, & pulvere lapillorum cancrorum in forma Potionis miſta & crebriùs uſurpata. *Malva* etiam, ejuſque conſerva florum, aliaque Malvacea, *ſpecificè* commendantur, quatenus egregiè urinæ aut puris acrimoniam obtundunt, ſenſum veſicæ irritatæ demulcent, & loca læſa quaſi mucilagine temperante oblinunt. Hinc *conſervam florum malvæ* per experientiam comprobatam mirè laudat AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *Cur.* 58. ubi ardorem urinæ cum caruncularum mictione beneficio conſervæ ex floribus malvæ curavit. *Conferatur & HOCHSTEDTERUS Decad.* 6. *Caſ.* 2. *Schol. Ut & ſyrupus de Malva:* Exemplum videb. *in* HORSTIO *Juniore Epiſt. & Obſervat. pag.* 50. Item *mucilagines ſeminum cum Decocto althææ* paratæ, & cum hoc ipſo propinatæ, ſunt *euporiſton* HARTMANNI *in Praxi Chymiatr.* Potiùs ex his *Decoctum* fiat, quod vel ita, addendo *lap. cancrorum*, uſupetur; vel addatur nitrum, & potus erit gratus. *Decoctum* pariter *Foreſti ſuprà, Membro* 2. *Articuli* 1. & 2. *ubi de calculo renum*, laudatum confert. *Decoctum herbæ & baccarum alKeKengi*, ſi æſtas eſt; & haberi poſſunt, cum paſſulis itidem in Dyſuria ſingulariter eſt laudatum: Vel *decoctum florum nymphææ, petroſelini, ſonchi lævis cum Saccharo & nitro* adhibeatur. Similiter *Decoctum florum* & herbæ *malvæ cum* paſſulis, *jujubis & ſebeſten*, pro uſu interno admodum commendatur: Nam, ſi quid aliud, certè *decoctum* granorum *ſebeſten* cum aqua ſempervivi omni mane ad ℥j. aſſumptum, à GABELCHOVERO ad Dyſuriam laudatur. Alii grana ſebeſten inciſa decoquunt vel in Aquæ ſempervivi majoris, vel hordei; quod Decoctum ad ℥ v. omni manè uſurpatum inſigniter ardorem & dolorem urinæ lenire dicitur, idque imprimis, ſi tantillum de *croco* fuerit additum, uti hoc commendat GABELCHOVERUS *Cent.* 1. *Cur.* 21. STOECKERUS *in Praxi* laudat Decoctum hordei, ſebeſten & glycyrrhizæ, manè veſperique hauſtum, unà cum ſyrupo papaveris. Commune euporiſton eſt *pulvis radicis althææ cum ſaccharo* miſtus & uſurpatus: *Emulſiones ex amygdalis dulcibus, ſemine melonum, nucleis Perſicorum*, additis lapillis percarum, ſunt egregia. Porrò *lac, ſerum* lactis, & omnia *lacticinia*, uti in omni dyſuria ſingulariter conveniunt, ita in ſpecie proſunt in ea, quę eſt *à cantharidibus*, quarum corroſivi veneni appropriata medela & alexipharmacum eſt in lacte: in quo caſu lac copioſum aſſumatur, vel decocti ſint in eo flores chamomillæ, qui ſunt anodyni; ſic enim illud magis anodynum fit; loco florum chamomillæ non inconveniens etiam eſt, ſi cum lacte ebullierint, aut flores cyani vel calcatrippæ, qui egregiè ſunt diuretici; ſic enim lac fit magis abſterſivum. Hauriantur autem *Lacticinia* copioſè & calidè: Id quod pariter de omnibus Potulentis intelligendum, ut, quantum poſſibile, calidè hauriantur; cùm certè *potus frigidus* aſſumptus, aut aer frigidus extrà ſuſceptus, inſigniter ſtranguriam & iſchuriam ſoleant exaſperare. Ulterius *terebinthina* & omnia *terebinthinata*, uti in aliis affectibus urinariis, ita & in Dyſuria, vitio veſicæ enata, optimè conveniunt, quocunque modò uſurpentur; excoriationes enim & exulcerationes inchoatas ſiſtunt, & maturè tollunt. Cautè tamen *ſpiritus ſeu oleum terebinthinæ* adhibeatur, quia nimis acria ſunt. Potius *pulveres* convenientes, v. g. olibani, myrrhæ, maſtichis, ſuccini, boli Armenę, ſanguinis draconis, & præ omnibus antimonium diaphoreticum excipiantur cum *terebinthina*, ſicque redigantur in *pilulas*; ver. gr. *pilulas Quercetani contra dyſuriam* & ſtranguriam, *ſupra Membro* 1. *laudatas*.

Faciunt huc ſequentes pilulæ ad ardorem urinæ expertæ Ellenbergeri, Medici olim Halenſis. Compoſitio eſt hæc:

♃. *Succi liquirit. depur.*
Succini,
Thuris an. q. v.

Incorporentur cum *terebinthina Cypria*, f. Pilulæ. Dentur manè & veſperi, jejuno ventriculo. Doſis ʒß. ad ℈ ij.

Facit etiam huc *Pulvis Joelis ad Dyſuriam* admodum commendatus, compoſitus ex teſtis ovorum, ſemine urticæ & ſuccino; nam ſuccinum & *ſuccinata* omnia admodùm proſunt. Unde etiam *trochiſci de carabe*, item trochiſci de terra ſigillata, uti etiam trochiſci *de alKeKengi*, in officinis uſurpantur ad dyſuriam, idque in ſpecie, ubi exulceratio aut excoriatio locorum urinariorum ſubeſt. Remedia quoque ex myrrha & maſtiche ſunt optima. *Veſica capræ præparata*, item veſica *apri ſylveſtris maſculi* ſiccata & pulveriſata, ad ſtranguriam & dyſuram præſtantiſſima dicuntur remedia, ita ut ægri miraculi inſtar levamen ſentiant, uti loquitur HOECHSTEDTERUS *Decad.* 6. *Caſ.* 2., ubi etiam habet quędam de malva. Hiſce etiam addatur oleum deſtill. carvi quo THONERUS *in Obſer.* aliquot Dyſurias graves ſubitò curavit, guttulas v. propinando. Pulegium quovis modo aſſumptum ad Dyſuriam commendari ſolet. Pulvis nucleorum perſicorum cum calicibus, inſigniter conducit in Dyſuria pertinaci, etiam ſenili, uti hoc per experientiam refert GABELCHOVERUS *Cent.* 1. *Cur. pag.* 39. Loco hujus dactyli ſunt ferè ſalubriores; ex his enim tale quorundam euporiſton paratur:

♃. *Dactyl.* qu. v.

Oſſa lima redigantur in pulverem tenuiſſimum; *caro* verò ſcindatur in particulas, & in clibano exſiccetur, pulveriſetur in mortario; & miſc. cum *pulvere oſſium*, addendo

Sacchar. albiſſ. part. ęqu.

Hujus *pulveris* manè & veſperi capiatur tantum, quantum mucrone cultri ſemel aut bis accipi poteſt; continuetur aliquandiu, idque in miſtura ſequenti:

♃. *Syr. de alth. Fern.* vel *de jujub.* ℥ iij.
Cichor. cum rhabar. ℥ j.
Aquæ nymph.
Lactucæ
Chamom. an. ℥ iv.
Cinnam. lacteſc. ℥ ß.
M. pro vehiculo iſtius pulveris.

Hoc expertum commendatur in dyſuria.

Item

♃. *Lap. percar. præp.*
Oſ. ſep.
Cancr. calcin.
Pulv. nuc. moſch. an. ʒ ß.
Extr. opii ℈ j.
M. F. Pulvis.

♃. *Conſerv. violar.* ℥ i ß.
Rob juniperi ʒ vj.
Pulv. ſem. hyper. ʒ iij.
Lapill. cancr. præp. ʒ j.
Percar. præp. ℈ ß.
Laud. op. gr. i ß.
Cum ſ. q. *ſyr. ſcabioſæ* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium leniens.

♃. *Conſ. hederæ terreſtr.* ℥ i ß.
Rob juniperi ℥ j.
Sem. violar. purp.
Hyperici, an. ʒ ij.
Lapill. percar. præp. ʒ j.
Eſſent. opii ℈ ij.
cum ſ. q. *ſyr. de alth. Fern.* f. Electuarium.

Externè ſerpillum calefactum, & partibus urinariis applicatum, dolorem ſedat, & urinam promovet, quòd expertum à ſe eſſe dicit MONTAGNANA *Conſ.* 187. *Cataplaſma ex althæa, malva, meliloto, parietaria, cum lacte aut oleo ſcorpionum* pubi imponatur; aut ſaltim *ruta & parietaria in oleo ſcorpionum* cocta & appoſita præſentiſſimè juvant, dicit AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *Cur.* 92.

Vel

♃. *Herb. parietar.* m. ij.
Cherefol.
Flor. chamom. an. m. j.
Inciſ. coqu. in *lacte* ad mollitiem:

Pulpæ

Pulpæ per ſetaceum trajectæ adde

Butyr. rec. ℥ j.
Olei ſcorpion. ℥ ß.
Miſc. pro Cataplaſmate;

Imponatur calidè regioni pubis, & deſuper operculum calefactum.

Porrò *clyſteres* crebrò in uſum ſunt vocandi, nunc blandè *ſtimulantes*, nūc *lenientes*, ex lacte, aut ſimiles Clyſteres anodyni, qui dolorem & calorem mingendi admodùm levant; nam quò contumacior eſt alvus, eò intenſior eſt dyſuria. Unde uſitatiſſimus eſt eorum uſus, de quibus, ut & Balneis, vid. *ſuprà*.

Tandem Injectiones ex lacte vel ſimplici, vel Decoctionis Anodynorum, item ex oleo amygdalarum dulcium conveniunt; loco quarum in exulceratione veſicæ Injectiones primò mundificantes, hinc conſolidantes inſtituantur; V. g. Injectio mundificans in exulceratione veſicæ:

♃. *Rad. liquirit.* ℥ j.
Cort. fabar. ℥ j.
Sem. cicer. rubr. part. j.
Fol. plantag. M. j.
F. Decoct. in aqua, addendo parum *lixivii*. In Colat. ℔. j. diſſolue
Tereb. lar. vel *vulgar. in mell. diſſol.* ℨ vj.
Unguent. Ægyptiac. tantum, quantum ferre poteſt,
Idque ſaltem quantum neceſſitas urget, miſc. pro Injectione. D. S.
Injectio mundificans.

Injectio conſolidativa.

♃. *Ramul. equiſeti*,
Fol. plantag.
Sem. hyper. an. M. j.
Rad. cherefol. maj.
Biſtortæ,
Tormentillæ an. ℥ j.
Cort. granat. ℨ iij.
Coq. in ℔. j. *aquæ ferrarior.* vel *martiatæ*:
In Colatura diſſolue
Trochiſc. alb. Rhaſis ſine opio ℥ ß.
Boli Armen. ℨ j.
Miſc. pro Injectione.
D. S. ut ſuprà.

Anteà commendavi Lacticinia internè & externè: Quò etiam pertinet experimentum SANQUEZ de pediculis vivis cum lacte injectis, *ſuprà*, *Membro 1. ubi de ſtranguria*, allegatum; quod etiam laudari audivi à D. MICHAELIS.

Item præter Injecta convenit hoc unguentum expertum ad urinæ difficultatem:

♃. *Unguenti Martiat.*
Agrippæ,
Olei laurin. an. ℥ j.
Miſceantur optimè: S.
Unguentum ſingulare.

Hoc blandè calidè ungatur regio pubis, & ſubitò fluet urina, idque abſque dolore.

Hæc de affectibus urinariis, & qui ad illas pertinent.

Pergo igitur ad

SECTIONEM XXI.

DE

GLANDULARUM USU ET NATURA LYMPHÆ, EJUSQUE IN GLANDULIS SEPARATIONE, ET MOTU DEBITO LÆSIS, INDEQUE ORTIS CATARRHIS IN GENERE ET IN SPECIE.

UT pateat Connexio cum ſuperioribus, notandum: quod ſanguis (de quo jam *ſuperiùs* Sect. 19. etiam dictum) ad omnes partes moveatur æquali circulo, in quarum quibuſdam (uti etiam dixi) aliquiquid patitur, imprimis quidem in viſceribus; quò pertinent ſolennes quædam ſecretiones ab iiſdem factæ: Quò etiam facit, dum poſt renes ſanguis per arterias movetur etiam in particularia viſcera, ad glandulas per univerſum corpus diſſeminatas (de quibus vid. concinnè agens STENO *Tract. Obſerv. de Glandulis & Muſculis*; ſicut iiſdem ſpecialiter quoad ſtructuram agit WARTHONUS *in Adenographia*) ut in iiſdem ex ſanguine & ſpiritibus animalibus aliquid ſeparetur, quod ad conſtitutionem & elaborationem lymphæ requiritur, idque tàm in glandulis conglobatis, quàm conglomeratis. Utræque hæ glandulæ verſantur in elaborando peculiari quodam humore, *Lympha* à BARTHOLINO appellato, qui etiam pro varietate glandularum diſtribuitur diverſimodè. Et quidem omnis lympha infra cor per ductum thoracicum infunditur in venam axillarem ſiniſtram; ſicut lympha in regione ſupra cor tandem etiam per axillarem ſiniſtram infunditur & admiſcetur ſanguini. E glandulis conglomeratis per ſingulares ductus in certam quandam corporis cavitatem effuſus, peculiaria obtinet nomina & officia, ut ſunt ſaliva, ſuccus pancreaticus, lachrymæ &c.; è glandulis verò conglobatis, tàm regionis inferioris quàm ſuperioris, per peculiaria vaſa, lymphatica dicta, ſanguini in vena axillari ſiniſtra infunditur; Vid. de his in ſpecie SYLVIUS *Diſſ.* 5. & 8. item BARTHOLINUS *de vaſis lymphaticis*, item RUDBECCIUS *Tract. de Vaſis hepatis & glandularum ſeroſis.* Ubi enim ſunt glandulæ conglobatæ, neceſſariò oriuntur lymphatica vaſa. Omnibus autem glandulis conglomeratis inſeritur nervus.

Glandulæ ergò omnes, cùm habeant cum lymphaticis commercium, ita ut nuſpiam reperiatur vas lymphaticum quod non ex glandulis ducat originem, patet: glandularum hunc eſſe uſum, ut præparent lympham, eamque præparatam per ductus certos alïorſum derivent; & quidem per ductus lymphaticos ex glandulis conglobatis in venam axillarem ſiniſtram; per ductus verò peculiares excretorios ex glandulis conglomeratis in certam cavitatem quandam

Similis glandularum ſtructura ſimilem in genere humorem ab iis emulgeri demonſtrat, ita quidem, ut lympha omnium glandularum in hoc conveniat, quod ſit liquor aquoſus ſpirituoſus, ut plurimùm acidulus. Conglomeratarum verò diverſitas etiam certam quandam in humore inde elaborato innuit diverſitatem non eſſentialem, ſed accidentalem, diverſis nempè uſibus deſtinatam: Sic eſſentialiter quidem convenit lympha quæcunque cum ſaliva verbi gratia, & ſucco pancreatico; accidentaliter tamen pro diverſitate glandularum in textura, in quibus elaborantur, differunt. Undè etiam diverſas functiones adminiſtrare apti nati ſunt, verbi gratia dum alius uſus eſt ſalivæ, alius lachrymarum, alius ſucci pancreatici, & ſic porrò, prout variant nonnihil dicti liquores ex diſtinctis glandulis oriundi.

Materia ex qua componitur lympha, maximam partem hauritur ex maſſa ſanguinea: idque in ſpecie in glandulis conglomeratis, quæ ſpongiarum inſtar ex ſanguine arteriarum emulgent liquorem ſeroſum limpidum, & ut probabiliſſimè putatur, occultè acidulum, quibus ſe ſociare videntur ſpiritus animales per nervos ad glandulas derivati: Conglobatarum verò glandularum lymphaticarum eodem modo ex ſanguine elaboratur. Interim tamen admodum probabilis videtur iſta hypotheſis, quæ ſpiritus animales in partes per nervos allatos, condenſatos ſimul maximam partem, cum hac lympha conſtituere aſſerit; ita quidem, ut hi ipſi, dum laboribus non abſumantur, omnes cum alimento partium aquoſiori ſe jungant, & ita ſubtilitatem ſuam ſpirituoſam amittant, ac denuò in aquoſam ſubſtantiam condenſentur. Hic ergo limpidus liquor à glandulis imbibitus, & humori ex ſanguine emulcto permiſtus, lympham glandularum conglobatarum conſtituere videtur; de qua hypotheſi vid. SYLVIUS *in ſuprà cit. Diſſ.* 5. item SEGERUS *in Diſſ. de Quidditate & Materia lymphæ.* Dixi verò, quòd ex ſanguine in glandulis elaboretur ſuccus vel liquor quidam acidulus, qui temperetur à ſpiritu iſto volatili condenſato, hoc guſtus lymphæ ſubacidus interdum obſervatus confirmat; vid. BARTHOLINUS *Cent. 2. Epiſt. 55. & 69. Cent. 3. Epiſt. 93.*

Uſus lymphæ in glandulis conglomeratis eſt, ut excreta

per

per ductus excretorios in determinatas cavitates vel loca, certis functionibus & alterationibus proſit, de quibus ſub ſpeciali partium uſu. Quod verò attinet lymphæ uſum in glandulis conglobatis elaboratum, & in venam axillarem ſiniſtram infuſæ, hic non adeò eſt evidens. In genere tamen ejus propè cor cum ſanguine commiſtio, & immediata cordis ventriculo dextro infuſio cum ſanguine, certum quendam pro ſanguificatione ejuſque renovatione ſanguinis in corde & pulmonibus adjuvanda uſum hujus lymphæ arguit; quod lymphæ aſcendentis ab inferioribus cum chylo in ductum thoracicum miſcela ulteriùs confirmat. Unde dicendum vid. cum SYLVIO *Exerc.* 8. Lympham, quatenus eſt ſuccus ſubtilis ſpirituoſus volatilis, diſponere ſanguinem certo modo ad eam fermentationem & ſpirituaſcentiam, quam in ſuo tranſitu per cor & pulmones patitur: Ubi nec negligendum puto, quod chylus, dum à lympha diluitur, hoc ipſo faciliùs cum ſanguine permiſcetur, & ab eodem ſubigatur & aſſimiletur.

Conſiderata Theoria, nobis jam incumbit vitia ſeri evolvere. Jam ergo *vitiatur* & læditur hæc lymphæ ſecretio, & debita ejus in partes diſtributio, *tribus* imprimis *modis*:

1. *Dum ipſa vitiosè generatur*. Degenerat nempe à naturali craſi & textura, tàm in quanto quàm in quali, quatenus generatur aut nimis copioſa, aut nimis acida, aut nimis ſalſa, aut alio modo vitiata.
2. *Dum eadem* vel naturaliter vel præternaturaliter conſtituta *vitiosè diſtribuitur*, & ex glandulis conglomeratis in partes & cavitates infunditur.
3. *Dum eadem* tàm naturaliter quàm præternaturaliter conſtituta *impeditur in ſuo motu* ex glandulis conglobatis per vaſa lymphatica.

A prioribus duobus vitiis lymphæ oriuntur catarrhi dicti, ſeu omnes catarrhales Affectus. Et quidem *prius vitium* hinc varia & diſtincta producit *pathemata*, pro glandularum & partium vicinarum varietate; cum glandulæ ſint fontes, ex quibus omnes catarrhi originem ducunt. Quando enim ex vitiatis glandulis vitiatur lymphæ generatio, ita ut hæc exindè fiat acida, aut etiam nimis ſalſa, aut alio peregrino ſapore infecta, indeque diſtribuitur in partes, in ſpecie ex glandulis conglomeratis, tunc oriuntur catarrhi. Alterum dat *Affectus Catarrhales* propriè ſic dictos. Tertio verò lymphæ vitio, nempè in motu impeditæ, oriuntur omnes *Hydropes particulares* & *Tumores* ſeroſi particulares.

CAP. I.

DE LYMPHÆ VITIOSA GENERATIONE.

VItiatur *lymphæ generatio* tàm in quanto, quàm in quali, vel *objecti* vel *ſubjecti* vitio. *Objecti* ſeu materiæ ex qua (quæ maximam partem eſt ſerum ſanguinis) *vitio* vitiata generatur lympha, *quando hoc ſerum parcius* vel *copioſius*, tenuius, vel à contento chyloſo rore *craſſius*, & *dulcius* vitiosè *acrius* fuerit; nàm & hinc neceſſariò lympha varia vitia contrahit. *Subjecti denique vel glandularum vitio* vitiatur lymphæ generatio, quando earundem tonus & textura ſecretoria, & alia requiſita ad lymphæ geneſin neceſſaria non ritè ſe habent.

Frequentiſſimum vitium eſt, quando obſtruuntur, hincque plus minus intumeſcunt, utplurimum à materia lymphæ generandæ viſcidiore, vel gelatina chyloſa magis turgida, quæ undecunque coagulata aut inſpiſſata, tàm à frigore aliave cauſa externa, quàm interna, ſicque in pituitam abiens, *Tumores glandularum* majores aut minores, molliores aut duriores, benigniores, & cum ſenſu punctorio maligniores, conſtituit. *Circa quorum affectuum Theoriam & Praxin* conſulendus venit SYLVIUS *lib.* 1. *Prax. cap.* 49. 50. 51. 52. 53. & 54. Ubi ſaltem hoc ſimul addidero pro his affectibus *curandis*, illis præſertim, qui *ex obſtructis glandulis* originem ducunt, præter *Mercurium dulcem* pro Purgatione, optima remedia eſſe *ſudorifera ex lignis*, præſertim *juniperino*; parata; verbi grat.

℞. *Raſur. ligni juniperin.* ℥ ij.
Saſſafr. ℥ i ß.
Cort. lign. guajaci ℥ j.
Herbæ ror. mar. M. iij.
Bacc. junip. ℥ i ß.
Infund. in ſ. q. *Aqu.* & *vini* ad ℔ ij.
Macerata per 24. horas, coqu. in Balneo Mariæ in cucurb. cum ſuo alemb. juncto ad medias;
Colatum & Deſtillatum miſce, & adde
Spiritus ſal. ammoniaci ʒ iij.
Syr. flor. calend. ℥ i ß. ad iij.
M. D. S.
Potio catarrhum diſſolvens.

Hoc ipſo, *præmiſſa Purgatione Mercuriali*, nuper fœminam cum menſium ſuppreſſione, tumores parotidum & glandularum in collo habentem, cum capitis gravedine, narium obſtructione, oris ſiccitate & difficili anhelitu, & pectoris ac pulmonum quaſi repletione, interdum ſuffocationem quandam minante, reſtitui, capiendo omni mane bonum hauſtum calidè, & expectando hinc in lecto ſudorem.

CAP. II.

DE LYMPHÆ VITIOSA DISTRIBUTIONE.

ARTICULUS I.

DE AFFECTIBUS CATARRHALIBUS.

CAtarrhi vocem quod attinet: in ſenſu *Hippocratico* quemcunque decubitum ſeu depoſitionem alicujus humoris, utplurimum acrioris, in quodam loco vel parte innuit, adeò ut ratione hujus ſub generali catarrhorum nomine etiam Diarrhœa, Diabetes, & alii ſimiles morbi HIPPOCRATI *Catarrhi* audiant. Verumtamen in ſpecie, & nunc uſitato catarrhi ſeu Defluxionis nomine, innuitur κατ' ἐξοχὴν decubitus ſeu effuſio lymphæ aut ichoris tenuis, ſive jam ſerum hoc ſit mite & inſipidum, ſive acre, aſperum, ſalinum, ad aliquam certam & determinatam partem. Et hoc eſt *propè Catarrhus*; *nempè præternaturalis à ſero plus minus vitiato in quacumque parte facta alteratio ſeu functionum læſio*. Vocatur Catarrhus à *ῥέω*, fluo.

Ulteriùs *Veterum* de Catarrhis *hypotheſis*, quod nempè ex intemperie ſtomachi frigida & jecoris calida exhalent copioſi vapores ſurſum, qui in capite, tanquam *alembico*, à loci frigiditate denuò condenſati in liquores ſeu aquas ſeroſas, cumulati, poſtmodum exindè per foramina oſſis cribriformis, tanquam per roſtrum alembici, ſucceſſivè in partes inferiores, eaſque interiores, nares, fauces, oculos, aures, gulam, aſperam arteriam, pulmones, &c. defluant, & ita Catarrhos Internos conſtituant: Vel quod per loca intercutanea externa, inter membranas nempè cranii extimas deriventur in totam corporis peripheriam, etiam ultimos artus uſque, à quibus *deſtillationibus*, ſeu, ut vocant, *defluxionibus* varia mala, in ſpecie arthritici affectus & ſimilia oriantur, ſatis notum eſt; Nam ſtomachum ex intemperie frigida copioſum phlegma generare; *jecur verò ex intemperie calida* incumbens ſtomacho iſtud phlegma in vapores & fumos reſolvere, qui copiosè ex ventriculo exhalantes, & evaporantes Catarrhos externos conſtituant, dixerunt. Et hæc eſt *Veterum hypotheſis* adeò decantata, & à multis adhuc recepta.

Sed hanc Theoriam Veterum ſufficienter diſcuſſit tàm HELMONTIUS *in eleganti Tra. Catarrhorum deliram.* vocato, quàm etiam SCHNEIDERUS *in Operibus ſuis prolixis de Catarrhis*: cujus prolixa volumina hunc nucleum continent, quod aſſerat & defendat, *non à capite* ſeu cerebro depluere ſerum pro catarrhis, *ſed* iſtud *ex arteriarum vaſculis*, à maſſa ſanguinea facultate expultrice apertis, ſeponi, & per membranas tranſudando excerni; unde pro varietate membranarum, per quas fiat iſta tranſudatio, & pro varietate ſeri, ex ſanguine per arterias ita excluſi, & hinc inde ſepoſiti, varii etiam oriantur Catarrhi. Et totum hoc eſt, quod habet SCHNEIDERUS in omnibus ſuis libris; correxit tamen ſuam ſententiam, & loco membranarum glandulas ſuppoſuit. In quà doctrina glaciem priùs fregerunt SCHNEIDERO tam HELMONTIUS, quàm etiam

CARO-

CAROLUS PISO *in erudito ſcripto de Colluvie ſeroſa*, cui SCHNEIDERUS multum debet; ſic & PISONI multum debet WILLISIUS, quoad Pathologiam cerebri.

Sed, ut propiùs ad rem accedamus, quidem in hoc non culpandi ſunt Veteres, quod *ſerum* ſtatuerint *materiam catarrhorum*, utut *lymphæ vitioſæ* Moderni hoc adſcribant: Nam *ſerum Veterum* collectum, quod HELMONTIO dicitur *Latex* aquoſus ſeu Humor neglectus, propriè loquendo, Modernorum eſt *lympha*, & reverà in radice conveniunt; utut in explicanda cauſa & fiendi modo Catarrhorum errarint, Glandularum vaſorumque lymphaticorum natura & uſu nondum cognitis: Vid. SYLVIUS *lib. 1. in Praxi de* læſa tranſcolatione lymphæ. *Serum autem catarrhorum eſt materia*, quoties nunc mediantè ex arteriis cum ſanguine excretum, & motu ſuo plùs minus impeditum, & in ſpaciola partium mollium effuſum, etiam varios affectus, quos vulgò pariter *Catarrhos* vocant, infert; *nunc* verò, idque primariò *mediatè*, mediante nempè ſui in lympham mutatione, & hinc ex glandulis conglomeratis in certa loca effuſione, *Catarrhos propriè* dictos ſeu *defluxiones*, aut rectius loquendo cum modernis, Influxionem conſtituit. *Materia ergò propriè dictorum catarrhorum eſt lympha glandularum conglomeratarum*, tàm *naturaliter*, quàm *præternaturaliter* conſtituta copioſè, & imprimis uberiùs, in partes effuſa. *Fontes* verò, unde ſcaturiat hæc, dictum, quod glandulæ circa lympham elaborandam & diſtribuendam ſint occupatæ, dum ſecundùm STENONEM *in Obſervat. de Glandulis & Muſculis* nullum detur vas lymphaticum in corpore, quod non oriatur à glandula quadam, vel in glandulam non terminetur. *Fontes* ergo *Catarrhorum ſunt* meritò *glandulæ conglomeratæ*; unde glanduloſa ſalltem vel iis vicina loca, vel quæ cum glandulis habent correſpondentiam; propriè dicti Catarrhi affligunt. *Scaturigo prima* Catarrhorum denique eſt maſſa ſanguinea. Cùm ergò frequentiſſima *glandularum conglobatarum & conglomeratarum* textura circa cerebrum cohæreat (nam totus ejus cortex ſeu ſubſtantia cerebri corticalis minutiſſimarum glandularum eſt textura, demonſtrante hoc MALPIGHIO *in ſcrutinio viſcerum*;) cum itidem in cerebri medulla copioſæ glandulæ ſint compoſitæ, vel etiam in locis cerebro vicinis, *oculis*, *faucibus*, *larynge*, *auribus*, &c. copioſæ & inſigniores ſint *glandulæ*, ac denique collo & aſperæ arteriæ copioſæ adhæreant glandulæ, & hinc caput & partes reſpirationi inſervientes præ reliquis externi aeris injuriis & læſionibus ſint expoſitæ; ob id non mirum erit, *ſi propriè dicti catarrhales affectus* frequentiùs *capiti*, ipſiuſque partibus vicinis, hinc *faucibus* ac *aſperæ arteriæ*, ac conſequenter *pulmonibus* & pectori, ſint moleſti, i. e. ratione cauſæ efficientis externæ & materialis proximè ad catarrhos hæ partes ſint diſpoſitæ, idque eò magis, quò magis externis injuriis, in ſpecie aeris, modò dictæ partes ſunt expoſitæ.

Dixi modò, *Catarrhorum* materiam eſſe lympham; *fontes* verò glandulas. *Quod* verò *attinet membranas Schneideri*, in ſpecie binas *pituitarias*, *anteriorem & poſteriorem*, ab eo *lib. 3. de Catarrhis* accuratè delineatas, per quas materia catarrhorum ab eodem tranſudare dicitur (utut *in ultimo Tomo de Catarrhis* addat his ipſis etiam *glandulas*, tanquam opercula vaſorum) obſervandum eſt, quod rectiùs alii his *glandulis*, ceu cribris aut tranſcolatoriis, originem Catarrhorum adſcribant; imprimis cùm hæ ipſæ *membranæ Schneideri* à parte poſteriore texturam copioſarum glandularum habeant adhærentem, ex quibus glandulis, ceu fontibus, per vaſa minuta excretoria membranas iſtas perforantia, omnes Catarrhi excernuntur, ſicuti naturaliter per hæc vaſa lympha, fauces & nares aliaſque partes oblinens, hoc modo excernitur: Vid. STENO *in Obſ. de Glandulis & Muſculis*.

Per has igitur glandulas conglomeratas lympha aut nimis *abundanter* per loca excluſa aut *vitioſè* ſimul præparata, & ita excreta catarrhos conſtituit, i. e. *defluit lympha* aut *copioſa*, aut *vitiata* ex glandulis, imprimis conglomeratis circa *caput*, *fauces*, *collum*, *laryngem*, *aſperam arteriam*, aliaſque ſimiles vicinas partes, & proximè conſtituit Catarrhos. Unde huic lymphæ depoſitioni non tantummodò functionum iſtarum partium læſiones, ſed pro vario lymphæ vitio varia etiam ſimul ſymptomata ſuperveniunt. Et ſanè hoc ſenſu nil obſtat, quin *gonorrhææ virorum*, *fluor albus mulierum*, *ſalivationes* quælibet, quin & interdum *diarrhææ*, *ad Catarrhos* referri queant.

CAUSÆ.

Vidimus *Catarrhorum materiam*, nempè lympham vitiatam; vidimus *fontes*, nempè glandulas ſub membranarum tegmine reconditas: quare pergo ad *Cauſas*, à quibus ita movetur *lympha* vitioſè, aut generatur vitiata, & conſequenter Catarrhi. Equidem ipſa, ceu humor ſui generis, ſpontaneo impetu non, niſi fluidi gravis ratione, deorſum movebitur, adeoque purè paſſivè ſe ſe habebit ad hoc, ut *copioſior*, aut plus minùs *vitiata*, per glandulas conglomeratas moveatur, & ita ſpirituum influxum moventem, & organorum ſeu inſtrumentorum diſpoſitionem *catarrhalis influxio* imitabitur. Ut igitur per glandulas qualvis conglomeratas catarrhalis lymphæ fiat excretio, cauſa proxima, propter quam lympha vel naturaliter vel præternaturaliter conſtituta effunditur, & ita vitioſè diſtribuitur, ſemper eſt irritatio & *læſio* quædam in parte quadam plus minùs ſenſili, in qua vel cujus vicinia ſunt glandulæ copioſæ. Hujus enim irritationis ſeu læſionis occaſione lympha ob fibrarum ſtricturam ex glandulis vicinis uberiùs exprimitur, & ita ſemper reſtaurata continuus quaſi rivus eò derivatur; quæ ipſa, quò plus vel minus gravem *affectum catarrhalem* conſtituit: v. g. ſicut ſpina digito infixa cauſa eſt ſanguinis effuſionis & inflammationis in loco, ubi plura ſunt vaſa ſanguifera, ita ſimilis ſpina, v.g. *acidum* inſpiratum, aut inſpiratus fumus ſulphuris, ibidem lymphæ uberiorem effuſionem, indeque *raucedinem* aut *tuſſim* ſubindè chronicam, & materiæ mucoſæ copioſam ejectionem facit; aut ſi cuidam pulvis incidit in oculum, mox ex irritatione doloroſa effunduntur copioſæ lachrymæ qualis lachrymatio; eſt quaſi catarrhus à cauſa externa ortus. Quod ſi verò ab interna oriatur talis copioſa lachrymatio, tunc rectè dicitur catarrhus. *Læſio iſta*, prout *nunc magis ſuperficialis*, adeoque irritatio quedam ſaltim partis fuerit, vel prout *nunc gravior*, queque non ſenſum ſaltem partis efficiat, ſed etiam texturam ejus & ſpiritum inſitum ſimul alterare valeat, etiam *Catarrhum*, *nunc graviorem nunc leviorem*, infert. *In quo poſteriore*, loco laudabilis alimenti vitio ſpiritus inſiti ex propriæ digeſtionis & coctionis læſione vitioſum continuò excreſcit excrementum, quod ſimiliter nondum alimentum corrumpendo, partem magis magiſque lædet, unde *catarrhus habitualis* ſeu perennis catarrhi ſcaturigo; ut in *phthiſi* manifeſtum eſt, *de quo infrà*.

Cauſa ergò *proxima* eſt irritatio quædam moleſta, ubi ſunt glandulæ; ſivè irritatio iſta fiat à fermento exotico, ſive ab alia cauſa, perindè eſt: v.g. ſi fermentum aliquod exoticum in parte relictum eandem affligit; nam mox in glandulis vicinis copioſæ lymphæ effuſio, & conſequenter Catarrhus, producitur.

Cauſa Remota, & quidem materialis *irritans*, & *nunc* ſaltim ſenſum *nunc* ſpiritum inſitum magis afficiens, utut ſit varia, tàm *externa*, quàm *interna*, ſpeciatim tamen eſt acidum acre, vel ſalſo-acidum acre, quod occaſionem dictæ catarrhali defluxioni ſubminiſtrat atque infert. Non eſt excludenda hic *cauſa efficiens formalis*, quæ eſt ſpiritus impetum faciens, & occaſione iſtius irritationis catarrhalem lymphæ excretionem efficiens.

Cauſæ Externæ, quæ irritant partes & loca glanduloſa, occaſionemque ſubminiſtrant catarrhis, ſunt ſpeciatim aeris injuriæ, inſpirati nempè vitia, ratione cujus evenit ſubindè, ut *epidemici* fiant *Catarrhi*, iique nunc cum nunc abſque malignitate; ſicut ex eadem ratione febres malignæ catarrhales epidemicæ obſervatæ frequentiùs fuerunt, hyberno tempore communiſſimæ. Epidemici hi catarrhi ab aere Inſpirato originem ducunt duplici modo; quatenus *externa* Inſpirata *partim lympham* ac ſerum *inquinant*, & præternaturali ejus alterationi occaſionem præbent; *partim* quoque, quatenus *irritant* loca, per quæ tranſeunt, nares, fauces, &c. unde ibidem lymphæ vitiatæ ſeu catarrhalis uberior in dictis locis fit excretio. Sæpius tamen ſine vitio aeris epidemico etiam ex alia ratione aer vitioſus catarrhis occaſionem præbet. *Quò ii pertinent*, quando cum aere fumi acres metallici & mercuriales inſpirantur in laboratoriis chymicorum & aurifabrorum, quorum acidum Gas & particulæ acres acidæ membranas narium, facium, laryngis, & ſub his reconditas glandulas copioſas, continua *irritatione* ad fibrarum contracturam & copioſam lymphæ excretionem ſtimulant, *quin & ipſam lympham non rarò vitiant*, ut acrimoniam acidam, ſpiſſio-

ſpiſſiorem, aut alio modo vitiatam qualitatem, acquirat: Sic *frigus* pariter *externum* aere mediante vehementiùs aut diutiùs hauſtum ſimiliter has partes lædit, eaſque ad catarrhales defluxiones diſponit: Similiter, quando nos ex inclementia aeris autumnalis & hyberni raucedo, tuſſis & coryza affligit, quæ ab aere extrinſecùs inſpirato dicta loca irritantur, unde ſternutationes, tuſſes &c. non ſecus, atque *in ſternutatione* acrimonia Inſpiratorum irritantur narium membranæ & vaſa lymphatica excretoria, ut exinde lympha copioſa, ſubinde muco craſſo impragnata, profluat: Imò ſi nares vel vicina loca ab alia præternaturali cauſa irritentur, idem omninò evenire ſolet; ſive enim aer inſpiratus, ſive pulveres ſternutatorii vellicent nares, idem eſt: v. gr. ſi ſolutionis vitrioli, in ſpecie Veneris, aliquot guttæ inſpirentur naribus, ſic lympha copioſa deſtillabit, & habetur coryza artificialis, hemicrania iſtius lateris &c., acrimonia autem illius ſolutionis roduntur membranæ narium ſuperiores, unde lympha copioſa deſtillare ſolet. Jam læſio hæc & irritatio interdum eò uſque procedit, ut etiam alimentum, ſeu nutrimentum partis læſæ proximum exinde vitioſè alteratum appoſitioni fiat ineptum, adeò ut ſub forma muci craſſi, ſpiſſi, varii coloris & conſiſtentiæ, unà cum lympha non rarò excernatur. Porrò non rarò frigus externum etiam poſt corporis inſignem æſtum aut nimium motum nudo capite exceptum, aut pleno ore hauſtum, promptiſſimè ad catarrhos diſponit; Tunc enim ex improviſo ſiſtitur inſenſibilis tranſpiratio, quia ſubitò clauſis poris tranſpiratio coercetur, & id, quod inſenſibiliter aliàs exhalare deberet, in lympham quodammodo ſpiſſatur; Unde cùm ſalibus acribus ſit præditum omne id, quod tranſpirare debet, (uti patet ex ſudore,) talis lympha aſperior ſeu acrior & ſalſior redditur, quæ copioſus per glandulas, capitis imprimis, emulcta, aut hinc inde depoſita, Catarrhos hinc ſuggerit.

Hæc de cauſis externis.

Cauſæ efficientes internæ, quæ loca glandulоſa irritando & partem quandam lædendo, & ita ad catarrhos diſponunt, ſunt duæ.

1. Eſt in ipſa parte.
2. Eſt in ipſo ſero ſeu lympha effuſa, quæ acrior irritando partes facit, ut ſucceſſivo effluxu Catarrhus fiat.

Quoad priorem; in ipſa parte quidem cauſa catarrhorum hæret, quando aliquid præternaturale, utplurimum acre, ex digeſtione privata læſa in parte quadam enatum, & ſucceſſivè congeſtum, pertinacius in eadem hæſerit, & quaſi fermentum, in ſpecie acidum ſalſum, ſenſum moleſtum parti intulerit, unde occaſione talis irritationis ſub digeſtione particulari copioſior ex loco vicino lympha eò effunditur, & ita conſequenter Catarrhus excitatur. *Hujus exemplum* ſit *character phthiſeos hæreditarius*, ſucceſſivè *phthiſin catarrhalem* inferens, vel acidum iſtud fermentum circa dentium vitiatorum radices hærens, dolori, tumori, ac ſimilibus pathematibus catarrhalibus occaſionem præbens. *Lympha* ipſa verò cauſa catarrhi eſt, quando eadem præternaturali *acrimonia acido-ſalſa* affecta eſt, dum per partes diſtribuitur, eas irritat, ac neceſſariò dolorem commovet, & ita ad uberiorem ſui excretionem ſtimulat. Ut res per exemplum ſit evidens, obſervandum eſt: quod ſub laboribus chymicis Gas acidum ſulphuris vel antimonii inſpiratum irritet laryngem, *tuſſim*, & ex lymphæ præternaturalis effuſione *raucedinem*, tandem *ſcreatum* copioſum, inferat, & hoc eſt, quod *Catarrhus à cauſa externa dicitur*: Quod ſi ex iſta occaſione larynx & pulmo graviter læſi fuerint, ita ut ſub nutritione, ex deficientia ſpiritus inſiti, alimentum proximum debitè aſſimilari nequeat, ſed iſtud plùs minus ſubindè depravet, occaſione natæ indè moleſtiæ & irritationis ſæpiùs recidivans tuſſis aut raucedo excitatur, & ſic Catarrhus ex *cauſa interna*, digeſtionis nempè depravatæ errato, excitabitur. Facilè enim fit, ut evaneſcente licet malo, in dictis locis remaneant reliquiæ ex dicta digeſtione depravata, quæ ſucceſſivè evigilando irritationem faciunt, ut ſuperveniat nova effluxio lymphæ catarrhalis: ſicuti v. gr. poſt curam ulcerum tantillum fermenti ulceris relicti infert novum ulcus, ita etiam, ſi in glandulоſis partibus ex catarrhis remaneat tantillum fermenti, quo depravatur digeſtio, fit deinde gravis lymphæ effluxus; unde dicuntur *Catarrhi accidentales & habituales*. Quod ſi verò *lympha*, naturaliter aliàs humectans laryngem, citra occaſionem talem datam in ſe *acrior*, *ſalſior & acidior* fuerit, hoc ipſo laryngem vellicando ſucceſſivè *tuſſim*, *raucedinem*, *ſputum copioſum*, & tandem *phthiſin catarrhalem* ſic dictam inferet. Par ratio eſt cum oculo: feſtuca oculo illapſa dolorem, calorem, tumorem, & copioſæ lymphæ continuam effuſionem infert, quæ mala *à cauſa externa* nata, quaſi catarrhum oculi ræpræſentant. Quæ pathemata ſi ab interna oriantur cauſa, ſeu ſponte ſuperveniant, dicuntur Catarrhi, ſi ſc. talis quaſi quædam feſtuca à variolis oculis infixa manſerit, cujus occaſione crebrior recidiva catarrhi excitabitur: v. gr. ſi in ſcorbuticis acrior lympha oculum, utpotè teneriorem, forſan læſerit, dicta ſuperveniunt ſymptomata, quæ conſtituunt catarrhum vitio lymphæ enatum. Quod ſi verò talia pathemata poſt variolas in oculis ſuperveniant, ex fermento præternaturali in palpebris hærente, & ibidem digeſtionem propriam vitiante, & hinc oculi continua irritatione iſta ſymptomate cum crebriori recidiva inficiente, eſt catarrhus natus ex particulari partis vitio.

Ut preſſiùs examinemus has *cauſas*, Catarrhus, qui ex ipſius partis ejuſque privatæ digeſtionis læſione oritur, ſupervenire ſolet, quando pars quædam vel à violentia externa, vel à quacumque cauſa interna lædatur, ut ita ſpiritus inſitus ſeu archeus debilitetur; ex tali enim occaſione, digeſtione particulari deficiente, Catharri crebriùs recidivantes ſuperveniunt: videb. hic præter HELMONTIUM *Tractatu Catarrh. Deliramenta*, imprimis PETRUS JOHANNES FABER *in ſua Patholog.* Inter *Cauſas* aliàs ad lymphæ vitia *diſponentes* imprimis conſideranda vitiata, *ſtomachi digeſtio*, dum nempè ventriculus impotens non ſufficiens eſt digerendis & coquendis Ingeſtis (proptereà ſenes imprimis obnoxii ſunt catarrhis propter digeſtionem primam ſucceſſivè deficientem) *ſive* quod ejus fermentum ſit nimis iners & debilitatum, *ſive* quod ipſa aſſumpta, imprimis potulenta copioſè nimis aſſumpta, ejus vim infringant; unde locum invenit hic vulgatum illud: *Potulenta generant fluenta*. Idque tunc imprimis, quando accedit *pauca urinæ excretio*, aut imminuitur ſenſibilis tranſpiratio, vel ſenſilis ſudatio: Hinc etiam propter *frigus aeris* ambientis, & imminuta ſenſibili tranſpiratione, *frequentiores in hyeme* ſunt *Catarrhi*, quàm aliis anni temporibus, Ventriculus ergò in iſto caſu colliquat potiùs, quàm reverà concoquit aſſumpta, chylum facit aquoſum nimis & vitioſè acidum, aut etiam vitioſè ſalſum; unde ſanguis aut ipſe aquoſior & acrior generatur, inde & neceſſariò etiam tandem lympha in quibuſvis glandulis elaborata ſimul vitiatur: Unde & tabem ex acrimonia ſanguinis ordinariò aut præcedunt aut concomitantur *raucedines*, *tuſſes*, *coryzæ*, ſimileſque ex acrimonia lymphæ orti affectus; unde Veteres erroneè *Tabes* iſtas *à deſtillationibus à capite* oriri voluerunt ob falſum fundamentum, raucedinem, tuſſim & coryzam ex capite originem habere, cùm reverà ex glandulis particularibus locorum affectorum, & lympha acri ſalſa ſua acrimonia dicta loca irritante, aut exulcerante & ad phthiſin diſponente, tabes & dicti catharrhi derivandi ſint. Sed quoad alia ſubjecta, in ſpecie *ſcorbutici* obnoxii ſunt acribus & corroſivis catarrhis vitio ſtomachi, & inde inquinatione totius maſſæ ſanguineæ & ſeri ortis, unde etiam lympha ſalivalis ſcorbuticorum adeò ſalſa, acris & acida eſt, ut gingivarum fibras erodere, eas flaccidas reddere, & hinc omninò exedere ſoleat. Unde & aliarum glandularum, tam conglomeratarum quàm conglobatarum, lympha ſimiliter malè affecta neceſſariò non rarò catarrhos ac febres dabit catarrhales, plus minus lentas, & plùs minùs intenſas; quæ originem ducunt à lymphæ vitio, quæ ſanguini infuſa naturalem fermentationem turbat, & ad præternaturalem efferveſcentiam diſponit.

Jam quoad *differentias catarrhorum*, Catarrhus omnis ratione modi affligendi poteſt diſtingui in *accidentalem* & *habitualem*. Ille eſt, qui ex improviſo, & quaſi fortuito caſu, vel ex incidentia, parti ſupervenit, & ejus ſpiritum inſitum afficit, adeòque facilè delebilis exiſtit, & ferè occaſione externa propullulat, verbi gratia raucedo & tuſſis ex nimis diuturna concione; lympha enim, quæ naturaliter fauces irrorat, ſi fit acrior, acida & ſimilis, & acrimonia ſua, fauces doloroſè irritat, tunc majoris lymphæ ſequitur effluxus & major Catarrhus. Hinc ex tali cauſa ſupervenit phthiſis catarrhalis, quatenus ſc. talis lympha fauces ad tuſſim, & ex hac phlogoſes &c., diſponit, donec tandem phthiſis catarrhalis inferatur. *Hic verò*, *habitualis*, *eſt*, qui ſæpiùs in eodem loco graviùs recrudeſcit

ſeu

ſeu recidivat, & ſucceſſivè ſpiritum inſitum graviter labefactat, ac vel levi occaſione data repetit, & nunc ex vitio hæreditario, nunc contentorum notabili dyſcraſia ſupervenit, & ita firmiter in parte radicatam cauſam aut occaſionem innuit. *Cauſa crebrioris Catarrhi recidivantis*, ſeu habitualis eſt partim loci ſemel affecti *læſus tonus*, ex ſpiritus inſiti deficientia, unde fibræ ex læſo tono laxantur, adeòque ex læſo tono facilis lymphæ copioſioris quocunque modo reſtitutæ receptio: quibus accedit & glandularum læſus tonus, qui exinde ſpongioſiores & tumidiores factæ faciliùs lympham præternaturali modo effundi faciunt: *partim* verò eſt *remanens fermentum* præternaturale in glandulis & locis plùs minùs vicinis ex digeſtione privata læſa enatum, quod plùs minùs commotum & exaſperatum, irritando iſtas partes ſenſiles, Catarrhum in eodem loco ſæpiùs provocat, & recrudeſcere facit. Non ſecus enim ac ſimile tale fermentum in loco quodam exulcerato relictum crebriùs ulcus recidivare facit, ita ſimili ratione fermentum præternaturale acido-acre in quadam parte relictum, ob id Topicum dictum, crebriùs ulcus recidivare facit. Unde & vulgus per experientiam edoctus dicit: Catarrhi ubi ſemel alicui obveniunt, ſæpius redire ſolent; idque, ut dixi, propter *partis robur* læſum aut *inæquale*, ut HELMONTIUS ſcitè explicat, idque aut propter atoniam ejus: aut propter ſpiritus inſiti aliqualem defectum, indeque digeſtionem læſam.

Porrò etiam Catarrhus, qui cum ſenſibili materiæ cujuſdam excretione eſt conjunctus, ſub duplici ſubſtantia lymphæ extra corpus ſolet fieri excretio; nunc tenuis aquoſa plus minus acris; nunc craſſiuſcula viſcida: Sub priori ſchemate incedens dicitur *Catarrhus tenuis*, ſalſus, acris: ſub poſteriori *Catarrhus coctus & craſſus*. Hinc *tempora paroxyſmi Catharralis* probè *diſtinguenda* ſunt, pro quorum ratione catarrhus nunc *tenuis*, nunc *craſſus* dicitur. Nempe *in principio* omnis catarrhus, qua talis, ſolet eſſe plus minus tenuis, ſeu crudus, ſalſus, acris, ſucceſſivè tandem evadit craſſus coctuſque. Lympha nempe, quamdiu ſincera fluxerit, eadem tenuem ſeu crudum pro lymphæ ratione conſtituit Catarrhum. Dum verò diuturniore aut copioſiore lymphæ irritatione laxatur pars, & ſucceſſivè exaſperatur, adeòque ſuperficietenus excoriatur, tunc nutrimentum partis læſæ proprium ſe aſſociat, quæ *lympham* anteà tenuem *ſpiſſiorem*, anteà acrem *temperatam* dulcem & quaſi inſipidam reddit, id quod fit *in incremento & ſtatu paroxyſmi* atque hoc *materiam coctam* & incraſſatam appellare ſolent, cujus excretione, & partis læſæ ſpontanea reſtitutione *Declinatio paroxyſmi* abſolvitur.

Tandem *ratione qualitatis* ipſius *lymphæ* effuſæ & catarrhum inferentis hoc obſervatur, quod nunc *ſit mitior*, ſeu inſipida, dulcis, &c. idque rariùs; interdum, idque frequentiùs, eadem eſt acris, in ſpecie acida nunc acido-ſalſa plus minus corroſiva, à qua acrimonia partes membranoſæ catarrho affectæ lædi & nonnihil excoriari ſolent; unde mox dolent, inſigniter rubent, & aliquid inflammationis, plus minus tamen, patiuntur, ut v.g. *in epiphora, oculorumque catharris* ſubinde eſt manifeſtum; Imò partes affectæ perfectè exulcerantur, ut v.g. in coryza diuturna, aut in tuſſi diuturna obſervari ſolet; unde aut narium ozænę aut oris exulcerationes Catarrhis aut diuturnioribus, aut frequentioribus ſuccedunt.

Ab his ergò ſymptomatibus ſeu Productis catarrhi morboſis, nempe à dolore, rubore, inflammatione &c. differentia inter catarrhum vulgò appellatum *calidum vel frigidum* explicanda; qui catarrhi propriè non ſunt tales, ſed ab iiſdem talia ſymptomata inducuntur. Nam in catarrhis à lympha inſipida ſeu dulci, ſæpius inſimul præternaturaliter craſſa, uberiùs effuſa, aut cui mox copioſus mucus adjungitur, *Catharrus frigidus* appellari ſolet; à lympha verò acriori & corroſiva Catarrhus ſi excitatus fuerit, propter excitatam partium affectarum phlogoſin *Catarrhus calidus* dicitur.

Hæc ipſa, tantum non omnia, mutatis paucis mutandis, applicari etiam poſſunt ad *Catarrhum minus propriè dictum*, ex ſeri cum ſanguine infuſione per arterias, nunc *immediatè*; nunc *mediatè*, in *lympham* mutati, ſed ob fibrarum aliqualem, ob irritationem undecunque factam, ſtricturam, aliquali remora & in parte plus minus coacervatione enatam, hincque partis variam, tam ex læſione plus minus ſenſili, quàm ſeri plus minus inſipidi aut acris, parcioris vel copioſioris effuſi alterationem & functionem læſam. Sic enim *ex refrigeratione* partis cujuſdam *nocturna* poſt aliqualem ſudationem, manè in variis partibus muſculoſis, in ſcapulis, brachiis, circa femora & ſimilia, &c. dolor plus minus ſenſilis, catarrho adſcriptus percipitur. Vulgò dicitur Catarrhus, quod non verum eſt, ſed, ut ſæpiſſimè evenit, quod ſub quiete noctu membra denudantur, aut aeri externo exponuntur, aut nonnihil madida aeri liberiori committuntur, tunc ex impedita tranſpiratione dolor talis ſolet percipi: *Nempe ſubito clauſis poris*, id quod inſenſibiliter aliàs exhalare deberet, in lympham acrem ſpiſſatur; unde interſtitiis muſculorum diſtentis talia pathemata ex partis irritatione varia ſuperveniunt. *Sic ex ſeri ſcorbutici* in loco quodam, ſpeciatim in pedibus, facta irritatione, & hinc doloroſa alteratione, *dolores lancinantes & lacerantes*, præſertim *nocturni*, qui catarrhis tribuuntur, oriuntur: *Sic pariter ex dentium irritatione* & dolore, & hinc fibrarum ſtrictura natus tumor maxillæ ſeroſus itidem Catarrho tribuitur: Ex ſero paulò acriori *pleuram* fortuitò irritante natus *Dolor in Pleuroſi notha*, Catarrhis quoque tribuitur.

Cauſas hi Catarrhi nothi agnoſcunt eaſdem, quas illi ſuprà dicti Catarrhi: Nam quoad *materialem*, ſerum *vel immediatè* ex arteriis cum ſanguine elapſum, *vel mediatè* in lympham priùs commutatum, hanc conſtituit: Quoad *Cauſam efficientem occaſionalem*, inſequuntur *læſionem* irritatam; *vel ex occaſione externa*, præſertim refrigeratione partis, v.g. poſt ſudorem; *vel ex ipſius ſeri* pro materia lymphæ diſtributæ *acrioris*, in ſpecie acido-ſalſi, partes nervoſas aut membranoſas vellicantis; *vel habituali in malo ex vitioſo fermento* ob læſam digeſtionem privatam, ſpiritus inſiti vitio collabefactatam, nato, quod data occaſione quavis excitatum, ex irritatione tanquam ſpina infixa *catarrhales affectus* infert. Per catarrhales tales defluxiones ipſæ glandulæ, per quas fit lymphæ vitiatæ tranſitus, non leviter læduntur; quia earum tonus interdum inſigniter laxatur, ipſæque exinde promtiores fiunt, ut ſæpiùs & copioſiùs lympham vitiatam tranſmittant. Unde ex robore glandularum læſarum ad alias glandulas inæquali faciliùs & ſepiùs ex interna cauſa nata Catarrhi unam eandemque partem poſtmodum afficiunt, adeò ut ſæpiùs recurrere, & unam eandemque partem afficere deprehendantur.

Tandem pro varietate partium affectarum, in quibus fit lymphæ effuſio & inepta diſtributio, etiam Catarrhus variis ſpecialibus nominibus inſigniri ſolet. Nam qui per nares erumpit, ipſiſque vicinas partes infeſtas, dicitur *coryza*; qui infeſtat oculus, *Lippitudo* aut Epiphora; qui infeſtat laryngem, ipſique annexam aſperam arteriam, eamque nimis humectat, Bronchus ſeu Raucedo; qui acrimonia ſua nimia membranam ejus continuò irritat & pungit, quaſique titillat, Tuſſis catarrhalis, utplurimum tempore veſpertino affligens; qui verò alias partes, generali Catarrhi ſeu Rheumatiſmi à *ῥέω* fluo, vel defluxionis nomine venire ſolet: Si artus infeſtat lympha vitiata, communiter dicitur Catarrhus frigidus, Catarrhus externus, &c. quo ipſo citra ſenſibilem partis mutationem dolor acerbus eandem excruciat, aut etiam ſenſus ac motus partis hebeſcit, aut omninò tollitur, aut etiam ſenſus quidam formicationis percipitur. Quæ ſymptomata ex tali lympha acri nimis, ſæpiſſimè nimis acido, originem ducunt.

Denique interdum conjuncta eſſe ſolet cum catarrhis *febris plus minus acuta, Catarrhalis ob id dicta*, de qua *ſuprà Sect. 15. ubi de Febribus*, non tantùm in catarrhis epidemicè affligentibus, ſed etiam in catarrhis cæteris, inter unam alteramvè perſonam obſervabilis; & eadem febris nunc lenta plus minus, nunc magis vel minus intenſa eſſe ſolet, prout magis vel minus vitium lymphæ, præſertim glandularum conglobatarum, ſanguini in vena axillari ſiniſtra infuſæ, junctum fuerit; unde etiam ipſa *febrilis effervescentia* aut major aut minor excitatur, & veſpertino tempore, aut nocturno præſertim, hæ ipſæ febres exaſperantur & incrementum capiunt, & præcedentibus leviſſimis horroribus & dorſi refrigerationibus momentaneis, ſubindè moleſtæ eſſe ſolent. In ſenibus propter ſpiritum inſitum nimis deficientem difficillimè curantur.

Abſolvimus ſuperiùs Theoriam Catarrhorum, dicendo, quod materia ſit lympha, fontes ſint glandulæ, Cauſa modò interna ſtomachi & maſsæ ſanguineæ, modò externę leſiones. Sed ſi omnia hęc rectè conſideremus, manifeſtum evadit, omnem catarrhi hactenus traditam

doctrinam non tam *morbum* ipſum, quàm *productum morboſum* reſpicere, adeòque à poſteriori ſaltem rem declarare: Siquidem tàm Lymphæ iſta ex glandulis conglomeratis effuſio, quàm ſeri plùs minus vitioſi à ſanguine refluo ſeparati, aliqualis in parte retentio, non niſi effectus ſunt ex conſequentia læſionis ejuſdem morboſæ in parte iſta catarrho obſeſſa; ita ut & *in Theoria* ſeu fiendi modo primariò ad læſionem iſtam & irritationem, ejuſque cauſam, quam ſequitur catarrhalis influxio, & *in Praxi* ad irritationis illius mitigationem & læſionis correctionem, harumque cauſarum remotionem, reſpiciendum ſit potiùs, quàm ad catarrhi iſtius exſiccationem & diſcuſſionem. Iſtis enim deficientibus nunquam ruent catarrhi; ſicut iiſdem ſublatis ſponte hi ipſi langueſcent & evaneſcent.

DIAGNOSIS.

Symptomata, quæ inſequuntur Catarrhos, & inſtar ſignorum diagnoſticorum inſervire poſſunt, variant pro particulari catarrhorum varietate.

In genere tamen frequentiùs catarrhos præcedunt *gravitas capitis*, *ſenſuum* & actionum animalium *torpor*, *artuum laſſitudo*, ſupervenit ſucceſſivè *refrigeratio* quædam in ſuperficie corporis, in ſpecie & *horripilatio dorſi* levis, vaga tamen (*ac ſi aqua calida perfunderentur*;) Quin etiam obſervatum fuit in talibus, quod imminente catarrho urina ſpumoſa, circulum faciens, ſoleat emitti, quæ pro ſigno imminentis catarrhi habetur ab HOEFERO *in Herc. Med. pag.* 30. ſicut aliàs corona in urinis apparens, quanquam falsò, à BARTHOLINO *in Hiſtor. Anatomicis* habetur pro ſigno capitis affecti.

Accedit à graviori Catarrho *febricula* lenta, plùs minùs ſubindè, eaque imprimis veſpertino ac nocturno tempore, quo exacerbatur, & ad diluculum perdurat, cum qua noctu affligente corpus inſigniter incaleſcit, interdiu autem febre ſilente nunc coryza & lippitudo, *tuſſis*, *raucedo*, *ſputum copioſum*, nunc dolores artuum lancinantes, aliaque ſymptomata pro ſpeciali catarrhorum varietate varia, ſimul cum febricula incrementum capiunt.

Antecedentes cauſæ & ipſæ catarrhi præſentiam facilè perſuadent, frigus nempe exteriùs ſuſceptum, refrigeratio corporis poſt exercitia, tempus autumnale aut hyemale; & ſimiles cauſæ antecedentes appropinquantem catarrhum Medico curioſo perſuadent.

Tandem ipſe catarrhus facilè ſenſibus obvius eſt, idque imprimis, dum ſupervenientibus variis excretis per nares, os, fauces, & ſimilia loca ſecretis ſe prodit, vel quando horum defectu dolor in quodam loco plùs minùs acerbus, utplurimum interdiu intermittens, veſperi & noctu magis affligens, ægrum cruciat; quibus ſpecialia pro Catarrhorum ſpeciali differentia, ſigna accedunt, de quibus, ubi de ſpeciebus Catarrhorum. Huc pertinent ſigna tuſſis, raucedinis.

Ante omnia autem conſideretur: an nempe Catarrhus adſit ex lympha tenui & acri? an verò inſipida & craſſa? qui per excreta ſe ipſum prodit. Si enim peccaverit lympha tenuis acris acido-ſalſa, tempore veſpertino & nocturno, dum pori corporis magis connivent, magis affligit cum gravibus ſymptomatibus, itemque parum vel nihil in Catarrho tenui ſolet excerni per emunctoria: Catarrhus verò ex lympha craſſa aut viſcidiore, aut cui nutrimentum proximum in mucum degenerans ſimul permiſtum eſt, æqualiter ferè omni tempore affligere, & varia pro varietate tranſitus lymphæ eiici ſolent.

Intenſiora porrò omnia ſunt *ſymptomata* in *calido Catarrho*, *contrà remiſſiora* in eodem *frigido* dicto. Rubor, ardor, tumor, dolor rodens plùs minùs, imprimis lancinans, cum majori vel minori corporis phlogoſi, quin & excoriatio, aut tandem etiam ſuperveniens exulceratio catarrhum tenuem & corroſivum, aliàs calidum, ſeu ex lympha acido-ſalſa oriundum innuunt: ſi verò talia ſymptomata deficiant, lympha eſt mitis, & ſimul excernuntur mucoſa, viſcida & craſſa, vocatur catarrhus frigidus.

Catarrhi ſcorbuticorum contumaces ſunt, & præ cæteris crudeles, & licet correcti videantur in uno loco, ſuperſtite tamen fomite in maſſa ſanguinea, lympha & ventriculo, ſubinde in alio loco denuò ſcaturiunt.

In ſpecie, quæ dicta ſunt, magis catarrhum ex lymphæ vitio oriundum reſpiciunt; ſi verò catarrhus eſt ex proprio partis vitio, ejuſque vitiata plùs minùs digeſtione privata, hanc inſinuat imprimis crebrior ejuſdem in eodem loco eodem modo recidiva, levi etiam ex cauſa excitabilis. Item tales tempeſtatum mutationes perſentire, & aliqua moleſtia, quam in loco catarrhis obnoxio perſentiſcunt, manifeſtari ſolent: id quod fit ob partis debilitatem propter ſpiritus inſiti aliqualem defectum; qualis pars debilis longè promptiùs alteratur ab impreſſionibus externis, quàm pars alia robuſta iiſdem magis reſiſtens.

Cognoſcendum eſt ulterius: an ex interna ſit cauſa Catarrhus? an verò ab externa partis læſione originem malum duxerit? Externa læſio facilè patet, & ab ipſo ægro obſervari poteſt; ſive ille verſetur in aere frigido, ſive hauriat copioſa frigida, ſive hauriat fumos metallicos in laboratoriis, ſive ex alia ſit cauſa; Hæc enim non latent ægrum, nec poſtmodum Medicum.

Internè verò ventriculi cruditas præcedens, & hanc inſequens ſanguinis & lymphæ vitium ferè ex eo cognoſcitur, quod catarrhi ſæpiùs recurrant, idque aut in eodem loco, ubi pars læſa ob vitiatum tonum ſeu robur inæquale faciliùs recipit, & receptam promptiùs tranſmittit lympham vitiatam; aut certè ſi non in eodem ſemper recurrunt loco, ſaltem ex uno remoti Catarrhi promptè in vicino, aut loco priori connexo, denuò ſe manifeſtant, & ita ſubinde repetitim accedunt.

Tandem quod digeſtio ſtomachi vitiata catarrhos ex lymphæ & ſanguinis vitio natos foveat, patet non tantùm ex urinis, quæ ſubindè pallidæ ac tenues conſpici ſolent, ſed etiam, quod ægri tales frequenter ſint *ſputatores*; id quod etiam obſervat HOEFERUS *in Herc. Med. pag.* 30. & etiam, quod non rarò multum & facilè ſudare ſoleant; ſimulque de vitiis ſtomachi ſubindè ſint queruli; & quæ ſunt ſimilia ſigna antecedentia, quoad cauſas: Vid. HELMONTIUS *Tract. Catarrhor. Deliram. & Tract. Tuſſis & Aſthma*; Membranæ per univerſum corpus conſentiunt, hinc ex læſione capitis totum corpus horripilationibus afficitur.

Catarrhi ſpeciales ſuo loco ſpecialiter cognoſcuntur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: *Catarrhus à cauſa* & læſione *externa* proveniens adhuc recens minùs periculoſus eſt, quàm qui *internum* habet fomitem, aut in quo propter læſionem à cauſa externa pars affecta ita eſt debilitata, ut particulari ejus vitio crebrò catarrhus recidivare ſoleat, ac imprimis contumaciſſimi, faciliimè recidivantes & peſſimi ferè iſti eſſe ſolent, qui à ſcorbuto.

Deinde Catarrhus ſæpiùs in eodem loco recidivans haud contemnendum malum eſt, & crebriori *recidiva* ſpiritus inſitus debilitatus, hinc propter atoniam partis & robur inæquale facilè malum habituale contrahere queat; hinc enim facilè illa pars ad alios morbos dilabi poterit.

In ſpecie ſi laryngem aut aſperam affligat arteriam, ex eodem varii pectoris morbi, ſubinde etiam in pulmonibus phthiſes; ex lympha acri in catarrhoſis in pulmones derivata, oriri ſolent.

Si crebrò tuſſis affligit à cauſa interna ægrotum, metus eſt, ne mala pulmoniaca, ver. gr. vomica, vel exoriatio pulmonum, ac tandem phthiſes pulmonales ſuperveniant.

Ulteriùs quò magis ingraveſcunt catarrhi, accedente ætatis incremento, eò periculoſiores ſolent affligere.

Catarrhi ſeu deſtillationes & raucedines peculiares magis ſunt ſenibus, unde & ab HIPPOCRATE *Sect.* 3. *aphor.* 31. item *Sect.* 2. *Aphor.* 40. & FONTANO *lib.* 2. *cap.* 2. *Meth. cognoſcendi morbos pag.* 43. inter morbos ſenum recenſentur, in iiſque graviores ac difficulter curabiles ſunt, undecunque orti fuerint; partim quod digeſtiones quæcunque, imprimis prima digeſtio in ſtomacho, non ritè perficiantur; partim verò etiam eorum glandulæ laxiores admodum diſpoſitæ ſint ad catarrhorum copioſas recidivas; partim propter partium ſolidarum deficiens robur ex languore ſpiritus inſiti; partim propter ſerum & lympham in talibus acriorem & ferè acidiorem, ratione cujus acrimoniæ regionum quarundam incolis Catarrhi præ aliis graviores obſervantur, tuſſeſque ver. gr. catarrhales frequentiùs in eroſionem pulmonum & phthiſin degenerant, ut de Belgis SYLVIUS *Pr. l.* 1. *cap.* 49. §. 3. & 4. annotavit.

Catarrhi ex lymphæ motu nonnihil impedito vel alia ratione cerebrum inundant, periculoſi ſunt & uti ſenibus ſunt familiares; ita varia & funeſta iis inferunt ſymptomata, nempe lethargica aut paralytica aut alios ſyſtematis nervoſi morbos. Nam glandulas minutas cerebri, in ſpecie plexum choroideum, circa lympham eſſe occupatas, & ſtructura earum, & locus ſeu ſitus ſufficienter demonſtrat; quin & reliquæ cerebri glandulæ pinealis, pituitaria, &c. ſimile omninò officium obire videntur. Ab his ergò lympha non ritè ſecreta, tàm *in quanto* quàm *in quali*, & non ritè diſtributa, ſed in cerebrum depoſita, iſtud inundat, & ita periculoſa capitis ſymptomata infert.

Porrò minus periculoſus eſt Catarrhus, qui fluit per nares, vel patulum os; magis ſuſpectus verò qui aſperam arteriam aut laryngem infeſtat.

In catarrhis cum ſenſibili materiæ excretione conjunctis, quò citius in iis materia cocta reiicitur, eò tutiores ſunt, quia periculum eſt, ne ex graviore læſione partis, gravius malum ipſi immineat. Quò tardius, eò periculoſiores, quia metus ſubeſt, ne ſubſiſtens acrimonia ſua partes corrodat, aut etiam exulceret, hinc, prava inferat ſymptomata.

C U R A.

His ita præmiſſis pergo ad *Curam* Catarrhorum, in qua ſemper tria Capita primaria ſunt conſideranda: nempe

1. *Cauſa efficiens* remota.
2. Ipſa materia catarrhalis, ſeu lymphæ effuſæ conditio; Et
3. Locus catarrhalis ſeu pars affecta, & major vel minor ipſi inducta *læſio*.

Quoad 1. *rationem cauſæ efficientis* plùs minùs irritantis conſiderandum: an ſit catarrhus à cauſa externa? an à cauſa interna? & hæc, an ſit lymphæ vitium? an verò topicum partis affectæ vitium.

Quoad II. materiam ſcilicet catarrhalem, obſervandum: an ea plus vel minùs acris aut mitis, inſipida, tenujor aut craſſior extiterit?

III. Ratione partis affectæ conſideretur præſervatio, ne recidivent Catarrhi, in ſpecie roborandæ eædem, & à recidiva præſervandæ.

Catarrhus, qui à cauſa externa, & læſione, in ſpecie aeris, curatur, ſi percipitur in ſuo principio, ſenſum irritationis tollendo, & ita lymphæ affluxum præcavendo. Ob id in principio commodè Opiata, cum ſalibus volatilibus oleoſis, imprimis ſuccinatis, miſta uſurpentur, expectando ſi fieri poteſt, ſudorem. Inſtituantur etiam ſuffitus capitis & oris, aut verticis inunctiones cum oleis deſtillatis aromaticis. Nam opium ſenſum irritat, & hinc humorum motum ſufflaminat; ſalia volatilia vitia lymphæ corrigunt, & per diaphoreſin poros aperiunt, vitium partis topicum quaſi abluunt; Externa ab ulteriori noxa præſervant. Si verò jam incrementum ſumpſit affectus, Opiata minus tuta ſunt, niſi univerſalia præmiſſa fuerint. Uſurpentur ergò ſalia volatilia oleoſa, & ubi Indicatio aut præſentia materiæ peccantis adeſt, evacuetur, ſpeciatim in tuſſi & ſtertore per os: quo facto, tutò opiata vel ſola, vel appropriatis miſta, denuò uſurpari poſſunt. Si verò Catarrhus oriatur ex vitio lymphæ peccantis, ipſiuſque vitioſæ conſtitutionis, hæc ipſa vitioſa acris, ſalſa & acida, partes nerveas vellicans & rodens *aromaticis & volatilibus*, in ſpecie ſalibus volatilibus *oleoſis temperatis* corrigenda, & nunc *per urinam*, nunc, idque optimè per ſudores eliminanda. Eadem verò lympha craſſa vel nutrimento partis in mucilaginem degenerato impræegnata, attenuanda, incidenda & reſolvenda; ubi tamen obſervetur, modò pars affecta ſit reſtituta, ſponte hæc reiicitur. Fontes verò ejus, imprimis digeſtionis primæ vitia, & hæc ſequens totius maſſæ ſanguineæ corruptela, in ſpecie ab acrimonia ſalſa emendanda: hinc Juniperina, ſaſſafrata ac myrrhata, ferè primatum ducunt cum excercitio moderato, idque imprimis extra paroxyſmum. In paroxyſmo verò ſalia volatilia oleoſa, opiatis miſta, propinentur. Nimirum, uti rectè monet SCHNEIDERUS, materiæ, cauſæ, & loci ratio ſedulò in cura catarrhorum habenda. Quodſi catarrhales affectus crebriùs recidivantes oriantur ex vitio partis & glandularum, aut obſtructarum, aut alio modo læſarum, propter digeſtionis privatæ leſiones, & propter reliquias quaſi fermentativas in parte affecta, hæc ipſa ex parte removeantur, & hinc pars firmetur. Tales catarrhos curant imprimis *ſudorifera*, partium ſudores eluentia & abſtergentia, item *veſicatoria*, loco affecto aut huic vicino applicata; aut ſi fieri poteſt, leni ſuppuratione facta per abſceſſum contumax vitium removendum; ver. gr. *tumor catarrhoſus malæ*, crebriùs recurrens vitio dentis, ex privata digeſtione læſa carioſi, huius emulſione radicitus curatur; ſin minus, inuſtis fonticulis talis catarrhus palliativè curandus ſic v. g. *tonſillarum tumores* ſæpiùs recurrunt catarrhali vitio, qui vix radicitus curantur, niſi facta aliquando *ſuppuratione* perfecta, & inde nati abſceſſus legitima mundificatione, & ita vitii particularis correctione; hoc enim modo, quicquid heterogenei fermentativi partem obſederit, removetur.

Pro his ſcopis ritè obtinendis *obſervandum* eſt:

I. *Remedia*, quæ hìc conveniunt, in genere videntur eſſe *Evacuantia*, quæ primum locum obtinent. Attendendum igitur eſt: an, & quando, & quibus in caſibus, conveniant. *Per alvum* quidem talia minus in catarrhis ſunt commoda, quin potiùs feliciori & promptiori ſucceſſu *per urinam*, & hinc *per ſudorem*, evacuando lymphæ augmentum, tollatur; Unde Diuretica, & imprimis ſudorifera ex *ſalibus volatilibus* ver. gr. *ſuccini Cornu Cervi*, & imprimis ſalia volatilia aromatica ex ſuccino, myrrha, &c. ac hinc *ex lignis ſudoriferis*, in ſpecie ex ligno ſaſſafras, erunt optima; In catarrhis enim ſi ſudor moveatur, ipſorum inſultus deſinit. Ubi tamen Catarrhus fuerit contumacior, ſi magis univerſaliter plures partes corporis affliguntur, aut idem ex ſtomachi vitio graviore dependeat, vel etiam corpus impurum offendat, ſubinde neceſſe eſt ad *Purgantia* progredi; Imò interdum in recidivante & contumaciore malo, ex vitio ſtomachi & lymphæ orto, etiam ad *vomitoria* pergendum ſuadent PROSPER MARTIANUS *in l.4. Acut. l.202.* & RIVERIUS *in ſua Praxi*: id quod confirmat per experientiam in Centur. 2. Obſerv. 90. ibi enim refert catarrhum in pulmones cum aſpera tuſſi defluentem, cum inſequenti gravi dolore capitis, qui tandem curatus fuit per vomitum, per maſticationem foliorum tabaci procuratum.

II. In Catarrhis cronicis & ſæpiùs recurrentibus v. gr. in ſenibus, aut ſimilibus affectibus catarrhalibus ſcorbuticis recurrentibus, imprimis quando ex ſeri vitio accidat, ac partes nerveas magis afflixerit, ſemper ante novilunia, interdum & ante plenilunia, vel evacuantia blanda appropriata, vel *à catarrhis* aliàs *præſervantia*, uſurpanda ſunt, cùm affectus à lympha oriundi, & partes nervoſas affligentes ſubindè lunæ motibus auſcultare ſoleant. Inter hæc remedia eminent *ſuccinata*, *myrrhata*, ſperma ceti, Juniperina, & ſimilia temperata *oleoſa* quaſi *balſamica*, lympham ſeu ſerum corrigentia, & partes læſas roborantia.

III. In Catarrhis calidis dictis, aut à lymphæ acrimonia vitioſa, preſertim ſalſa, vel acri, tenui, &c. à cauſa externa *Opiata* optimè proſunt præſervativè, & in *principio* morbi curativè; ac hinc veteribus in tali caſu, nempe in catarrho, ut vocant, tenui *pilulæ de cynogloſſa* fuerunt in uſu, quas dixerunt inſpiſſare catarrhum tenuem, edulcorare catarrhum acrem, ac refrigerare catarrhum calidum. Quarum Ingredientia cum nimis ſint cruda, minuſque præparatis Narcoticis compoſita, v.g. opio hyoſcyamo crudo, & ſimilibus, ob id in deſuetudinem ferè abjerût, utut in Belgio adhuc uſurpentur. Earum autem loco ferè Opiatis ritè paratis, ut laudano opiato & hyſterico, utimur, quibus *opiatis* Catarrhus, nocturnus imprimis, optimè avertitur & curatur.

Sola tamen Opiata vix uſurpanda, ſed, uti jam monui, *ſuccinatis & appropriatis* Catarrhalibus *aromaticis* ſemper miſta, nempe ſuccino, ſulphureis, cephalicis, & ſimilibus aliis, ut ſimul vitia lymphæ corrigantur, & præſertim diaphoreſis auctior ab eorum uſu expectetur. Decantat admodum horum *Opiatorum* uſum HELMONTIUS *in Affect. Catarrhalibus Tract. Catarrhor. Deliram. Tuſſis & aſthma, cuſtos, errans, & ius duumvirat.* §. 62. 64. 65. & inter alia felicem predicat ægrum, cujus auxiliator Medicus ſciat lethalia à papavere ſeparare, retento auxilio excitatore poteſtatis in duumviratu. Salutarem præterea quoque horum uſum confirmat experientia, cùm iiſdem ex Modernorum conſuetudine frequenter uſus fuerit RIVERIUS, qui *Cent. 3. Obſeruat. 15.* obſervat catarrhum contumacem cum raucedine curatum per tria grana Laudani opiati aſſumpta; item in eadem *Cent. 3. Obſeruat. 69.* refert Catarrhum diuturnum cum tuſſi per duplicem

cem uſum g r. iij. laudani opiati curatum: & eadem *Cent. Obſervat.* 74. Catarrhum ferinum cum variis febrium complicationibus, præſertim per laudanum opiatum curatum, obſervat. Aſſumantur talia *Opiata*, cum primis tempore veſpertino ſub introitum lecti, uti aliàs eſt conſuetum; vel aliquot horis ante introitum lecti, aut etiam paulo ante, quando moveri ſolet catarrhus, vel duabus horis ante cœnam, quod melius eſt, cum cœna parca & moderata. *Obſervandum tamen*, ne abutamur his ipſis ſuſpendendo nempe & inhibendo catarrhalem motum, *iſtis nempè in Caſibus*, quando catarrhali influxione alius morbus ſolvitur, *vel quando epidemius* fuerit affectus catarrhalis, *vel quando* ad incrementum jam pervenerit malum. In talibus caſibus non ſtatim ſuſpendenda materia catarrhi: Plus enim nocumenti aliàs contingit, niſi *divertentibus*, *ſudoriferis*, *diureticis* & ſimilibus miſta fuerint *Opiata*.

IV. Chirurgia in Catarrhorum Cura fere tacet, niſi in iis corporibus interdum locum habeat, ubi Catarrhi à poſteriori jam removendi, cauſæ nempe fere ſunt incorrigibiles, aut ubi ſunt admodum contumaces, aut ubi ſunt ſæpius recidivantes, aut ubi ſunt ſimiles affectus vitio lymphę exorti admodum contumaces. Tunc enim à poſteriori, non à priori, radicem Catarrhi & cauſam efficientem tollendo, ſed productum morboſum ſaltem removendo, deceptivum & palliativum *fontanellarum* remedium interdum eſt adhibendum, item *Veſicatoria*. Iſta enim voluntaria ulcera palliativè & *à poſteriori* his tantùm affectibus catarrhalibus medentur, aquam nempe exhauriunt, non autem fontem ipſum, ne nimium ſeri aut lymphæ Catarrhalis inundatio partem debilitet, aut tonum ejus nimiùm deſtruat. Productum morboſum eliminant, cauſas verò ipſas radicales relinquunt. Ubi tamen à priori, vel partis vitio topico, vel vitio lymphæ, ex læxa digeſtione prima dependente, catarrhorum contumaciæ & crebriori recidivæ ſemper Medicus medicamentis occurrere nequit, per fonticulum à poſteriori ferociam ejus nonnihil mitigare intendat, ſubtrahendo ſcilicet hujus medio laticem plùs minus corruptum, & cruorem in parva quidem, ſed continua quantitate, quem cum vitioſo latice, nec non utili alimentitio ſucco, in pus corruptum emungit, & ita imminuendo materiam catarrhalem, imprimis vitio cujuſdam partis ſub digeſtionis læſæ enatam, horum inſultus mitiores reddit. Per ſe enim totius fonticulus ad eadem valet, ad quæ veſicatoria; horumque auxilia in cruoris & laticis ſeu ſeri minuta quidem, ſed continua, exhauſtione conſiſtunt; adeòque *à poſteriori* & palliativè tantùm iis propriè conferunt affectibus, qui oriuntur à ſcorbuto, qui à ſordibus quibuſdam vitio primæ digeſtionis, aut vitio læſæ in ſanguine fermentationis, aut vitio corrupti ſeri in maſſa ſanguinea enaſcuntur, aut vitio ſpecialis cujuſdam partis ſub digeſtione propria deficientis, enaſcuntur, ita ut labes illa à *priori* propter ſubjecti ineptitudinem radicitus, v. g. vel ob ſenium, vel in mulieribus propter menſium naturalem defectum, aut propter characterem hæreditarium, fit incorrigibilis. *In talibus* ergò *caſibus* conveniunt fonticuli in nucha & brachio, ut unà cum ſanguine & nutrimento laudabili vel ſero evacuetur ſimul id, quod eſt nocivum, & etiam, quia excrementitium omne per ſe naturæ hoſtile ab œconomia vitali eſt proſcriptum, propterea iſtud facilè, imò faciliùs quàm utiles ſucci, ſeparatur, & ita per fonticulos excernitur. Sicut interdum fit ut ipſa natura hinc inde in quibuſdam ſubjectis cacochymicis *ſpontanea* facit in partibus *ulcera*, quæ clauſa per artem varios morbos nec levia incommoda inferunt; denuò verò aperta ab aliis malis ſe liberet, & corpori ſanitatem reſtituat: Vid. egregia hujus rei exempla in SCULTETO *in Obſervat.* 55. & 57. Et ſanè id, quod SCULTETUS hic obſervavit in ulceribus ſpontaneis, interdum etiam in fonticulis intempeſtivè occluſis obſervatum fuit. Præterea pertinent huc Veſicatoria, quando v. g. in affectibus catarrhalibus, in ſpecie oculorum, in nucha excitantur veſiculæ: ubi notum eſt, quod hic affectus in oculo à priori non curetur, cum non removeatur iſtud quod irritat oculos. Jam verò cùm hoc à priori fieri nequeat, hinc ut ſaltem nimius lymphæ affluxus inhibeatur, ſolemus applicare Veſicatoria in nucha ac propè aures, adeòque à poſteriore mitigantur ſymptomata; ac in ſpecie conveniunt fonticuli & veſicatoria, quando oritur catarrhus vitio partis topico & fermenti peregrini. Hactenus dicta declarabimus exemplo: Notum eſt, qui patiuntur cariem dentium & crebriorem odontalgiam facilè recidivantem quod ſimul patiantur ſæpiùs tumorem malæ, tuncque dicunt: Eſt catarrhus: quod ſuo ſenſu verum eſt: Jam quicquid admovetur, ſive ſint diſcutientia reſolventia, veſicatoria, &c. à poſteriori ſaltem & palliativè medeatur: Radicalis enim cura conſiſtit in evulſione dentis, quia partis adeſt vitium topicum, quo evulſo omnia ſymptomata ceſſant. Quod ſi ergò dens evellatur, à priori curatur; Sin verò hoc nequeam preſtare in oculo, palliativè ſaltem, & à poſteriori Fonticulis & Veſicatoriis ægro ſuccurrendum eſt.

V. Quoad *venæſectionem*, negotium hoc per ſe locum non invenit; *Sin verò ſubjectum ſit plethoricum*, aut conſueta ſanguinis evacuatio ſuppreſſa, &c. quibus & aliis ſimilibus occaſionibus intenderetur affectus catarrhalis, conſultum eſt, venam ſecare obſervando *revulſionum* & *averſionum regulas*. Quin etiam, cùm confertim nimis fit decubitus catarrhalis in quandam nobiliorem partem, ad impetum iſtum refrenandum venæ ſectio in loco oppoſito, ſecundùm *revulſionem* & *averſionem* inſtituta, ſubindè ſolet *in Praxi* admodum eſſe proficua; vid. HERCULES SAXONIA *Prælect. Pract. P.* 1. *pag.* 58. & 60. & JULIUS CÆSAR CLAUDINUS *de Catarrhis*. Si tumor capitis ex odontalgia, opoſito in brachio ſecatur vena, Per ſe autem & primariò non convenit, ſed tantùm pro ſcopo ventilatorio.

Jam pergo ad remedia interna: inter quę (1.) primatum obtinent Opiata, cauſæ efficientis activitatem nonnihil tollentia; hinc (2.) remedia vel *ſudorifera*, in ſpecie aromatica & hinc volatilia, quæ partes eluunt, earundem ſordes mediante ſero commodè abſtergunt, ac ipſum ſerum ſimul corrigunt ac minuunt; tandemque (3.) *aromatica vel balſamica* quæ tàm fomitem ipſum lymphæ vitioſæ in ſtomacho corrigunt & emendant, quàm partes ſolidas læſas denuò reſtituunt & roborant, ſunt utiliſſima in paroxyſmis catarrhalibus. Hæc ipſa enim Indicationibus ſuprà factis maximam partem ſatisfaciunt.

Obſervata ergò legitima medendi methodo, remedia *ſimplicia* in affectibus catarrhalibus uſitatiora, magiſque *appropriata*, & imprimis catarrhis à cauſa interna enatis ſuccurrentia, ſunt *ſerpillum*, quod eſt ſingulare catarrhale, quodque ut dicit LINDANUS ſimul corrigit ſtomachum, & ita antecedentes cauſas removet; porrò *ſatureia*, *thymus*, *maiorana*, *mentha*, hyſſopus *betonica*, *ſalvia*, præſertim *ros marinus*, horum flores, & omnia ex eodem præparata remedia, flores lavendulæ, liliorum convallium, *lignum ſaſſafras*, & omnia ſaſſafrata, *guajacum* lignum lentiſcinum, lignum *iuniperinum*, & ſimilia ligna, quæ communia Decocta ſudorifera ingrediuntur; Quin & *baccæ juniperi*, & omnia Juniperina, & ex earum *baccis* paratum *Rob*, *Decoctum ligni*, *Malvaticum iuniperinum* &c. macis, acorus verus & adulterinus, Zedoaria, cinnamomum, &c. & ſimilia uſitatiſſimè uſurpantur: quibus *ſuccinum*, quod inſtar omnium eſt, in affectibus catarrhalibus, ſuccinum catarrhale, & quælibet *Succinata*, *myrrha* quoque, extractum myrrhæ, quæ egregia ſunt: Tandem ſulphur, & omnia ſulphurea temperata, *cinnabaris* tàm *nativa* quàm *antimonialis*, *ſalia volatilia*, tàm *ſimplicia* quàm *oleoſa*, opiata, &c. proſunt; & denique omnia ex & cum eo parata remedia aliis addenda ſunt. Quoad *ſaſſafras lignum*, imprimis egregium præ omnibus eſt ad catarrhos remedium, adeò, ut etiam propterea à BRUNNERO *in ſuis Conſil.* proprium catarrhorum vocetur alexipharmacum; Sal enim aromaticum habet nobile, odorem & ſaporem fœniculatum, ideò vocatur & lignum feniculare. Corrigit optimè ſeri & lymphæ vitia, tàm acidam quàm ſalſam, præptereàque eam ſimul per urinam & ſudores evacuat, abſtergit vitia partium topica, & noxas eis inductas eludit, ſimulque digeſtioni primæ ſuccurrit; nobile enim eſt ſtomachicum. Unde commune *decoctum ligni ſaſſafras*, & eſſentia ligni ſaſſafras, vel tinctura ſaſſafras *Mynſichtii*, egregium eſt remedium ad ſiſtendos & curandos catarrhos, cochleatim uſurpata, expectato blando ſudore: vid. MYNSICHTIUS *in Armam.* quoad tincturā ligni ſaſſafras *pag.* 52. Pertinet huc etiam *Eſſent. Catarrhalis D. Michaelis*, quæ paratur ex *ligno ſaſſafras* cum *ſpiritu ſerpilli*; ſiquidem *ſerpillum* & ipſum decantatum ſimplex eſt contra catarrhales affectus, unde etiam aquam ſuam *benedictam ſerpilli* tantopere commendat MYNSICHTIUS *in Armament.* quæ nobilis Præparatio ejus eſt; nempe

℞. Summ.

℞. *Summ. ſerpill. campeſtr. rec.* qu. pl.
Hiſque collectis ante ortum ſolis dum nocturno rore adhuc madent, affundatur

Vini Malv. q. ſ. ut tres vel quatuor præterpr. digitos emineat. Digerantur per dies & noctes quatuordecim in Balneo Mariæ vel arena; hinc deſtilletur per Balneum moderato igne aqua ſaltem ſpirituoſa, quę denuò affundatur *recentibus ſerpilli ſummitatibus eodem modò collectis*, ac denuò dicto modo digerantur ac deſtillentur, quæ aliquoties ab alio *ſerpillo* cohobetur, idque, quò fit ſæpiùs, eò aqua ſit efficacior, & magis ſpirituoſa evadit. Tandem hæc ipſa *aqua ſeu ſpiritus ſerpilli* affunditur *Raſuræ ligni ſaſſafras*, & debitè digeruntur, donec egregiè impregnetur à ſaſſafras, & egregiè rubeſcat; hinc ad uſum ſervatur.

Doſis hujus Tincturæ, prout magis vel minus ſpirituoſa fuerit aqua ſerpilli, ad gtt. L. vel LX. aut ſi debilius fuerit menſtruum, cochl. j. poteſt propinari, idque manè, meridie & veſperi, vel etiam urgente neceſſitate quocunque tempore.

Pertinet huc *aqua iſta contra Catarrhos* deſcripta ab HOFFMANNO *in Clave in annex. Theſ. pag. 6.* Cujus Aquæ, nec non benedictæ, doſis cochl. j. ad ij. nunc manè, nunc meridie, nunc veſperi, vel quocunque alio tempore, propinari poteſt, eſtque egregium præſervativum & curativum in catarrhis, quæ lymphæ vitia quæcunque corrigit & emendat; ut taceam vim ejus præſervativam ab apoplexia in ſenibus, & curationem in vertigine.

In Catarrho ſcorbutico miſcenda ſunt remedia *ſaſſafrata* cum *ſummitatibus pini* recentibus, ut unà decoquantur. In tali caſu commodè miſcetur hęc Tinctura ligni ſaſſafras cum remediis ex abiete alba, eſſentia pini balſamica, & erit egregium remedium contra Catarrhum ſcorbuticum, imprimis ſi ſimul immineat paralyſis notha ſeu ſcorbutica; aut *Decoctum utriuſque* ſimplicis fructuosè uſurpatur. Eſſentia pini cum ſpiritu proprio paratur, quæ in affectibus catarrhalibus à lympha ſcorbutica oriundis inſtar omnium eſt, ſpeciatim ſi cum catarrho ſcorbutico paralyſis ſcorbutica vel notha velit imminere, vel conjuncta ſit. Strobuli enim tenelli pinaſtri, Germanicè dicitur *von Kuffern*, ſunt ſingulariſſimum in catarrhis ſcorbuticis. Colligantur coni ſeu ſtrobuli dicti pini, vel abjetis juniores in fine Martii, & initio Aprilis, & coqu. in Aqu. ſimpl. ſeu cereviſia; Poſtmodum ℥ iij. vel iv. bibendæ ante paſtum. Juxta remedia ex ligno ſaſſafras ſubinde & aliorum *lignorum Decocta* fructuosè uſurpari poſſunt, uti videri poteſt *in Obſerv.* LOTICHII *lib. 2. cap. 3. Obſerv. 2. & lib. 3. cap. 1. Obſerv. 1. & 6.* ſicut & admodum fructuoſus Decoctorum lignorum uſus in affectibus catarrhalibus in POTERIO *Cent. 2. Obſ. 71. & Pharm. Spag. lib. 1. pag. 331. & pag. 655.* item GABELCHOVERO *in Obſerv. qui* etiam ſingulis catarrhoſis *decoctum radicis Chinæ* contra catarrhos fructuosè præſcribit. Alii non ſine ratione commendant *decoctum ligni lentiſcini*, ex quo deſtillat *maſtix*: cùm igitur *maſtix* ſit nobile contra catarrhos, nullum dubium eſt, *quin ligni lentiſcini decoctum* æquè ſit egregium atque lignum ſaſſafras ad curandos catarrhos: Cui tamen ligno, ceu raro, potius *decoctum ligni juniperi* poteſt ſubſtitui. Pertinet huc decoctum ſarſæparillæ & lignorum, quod vid. in *Colleg. Formular. pag.* ... & antimoniale, nec non *decoctum lignorum diaphoreticum* antiſcorbuticum, de quibus in *Colleg. Pharmaceut. in Schrœderi Pharm. Part. 2. pag.* ... Item

℞. *Raſur. ligni ſaſſafr.* ℥ j.
Viſc. quercin.
Lentiſcin. an. ʒ vi.
Fol. beton. M. i.
Antimonii in pet. ligat. ℔ ß.
Coqu. in *Aqu. pluv.* menſ. iv. in Balneo Mariæ ad conſumpt. ℔ i ß.
Colatura D. S.
Potio ſingularis contra catarrhos.

Pertinet quoque *decoctum Catarrhale Mynſichtii in arm. pag. 376* quod ex ſimilibus paratur. Aliàs non minus, quàm lignum ſaſſafras, cortex tamariſci ad curam catarrhorum laudari ſolet; ſi ſc.

℞. *Cort. tamariſ.* ℥ vj.
coqu. in
Aqu. ſimpl. menſ. vj.
ad remanentiam dimidiæ partis.

Hoc enim decoctum vel ſolum uſurpatum ſæpiùs eſt contrà lymphæ quamcunque abundantiam, indeque affectus catarrhales quoſcunque optimum remedium.

Faciunt etiam huc vina medicata ex infuſione aut decoctione iſtorum ſimplicium vegetabilium parata contra catarrhos, in ſpecie ex raſura ligni ſaſſafras, additis aliis aromaticis, ver. gr. junipero & rore marino qualia SENNERTUS *Pr. lib. 1. pag. 712.* habet: quæ inter eſt decantatum illud *Paracelſi*, quod pro baſi agnoſcit radicem caryophyllatæ & acori adulterini:

℞. *Rad. caryoph.*
Acori adul. an. ℔ ß.
Summ. major.
Flor. ſamb. an. M. iij.
Euphraſ. M. ij.
Infund. in *vini* menſ. aliquot,
Stent ita per octiduum.

De hoc vino omni mane jejuno ſtomacho, & veſperi ſub introitum lecti, capiatur hauſtus.

Vid. HARTMANNUS *Praxi Chymiatr. cap. 21.* Nam PARACELSUS *in Conſiliis*, ubi proſtat vinum & Electuarium, radicem acori aquatici & caryophillatæ ſingulariter commendat ad roborandum caput, & ad præſervandum à quibuſcunque defluxionibus catarrhalibus: vid. etiam POTERIUS *Cent. 3. cap. 68.* Sic. v. g. ſequens *vinum medicatum* admodum laudat LINDANUS in Cura catarrhorum, & ad affectus catarrhales chronicos, ſpeciatim lymphæ & ſtomachi vitio genitos:

℞. *Ligni guajac.*
Cort. tamariſ. an. ℥ iij.
Ligni Rhodii,
Saſſafr. gumm. an. ℥ ij.
Herb. abſint. vulg. M. j.
Scolopendr.
Lupul. vel eupator.
Menthæ,
Hyſſopi an. M. ß.
Rad. enul.
Cent. mai.
Zedoar.
Galang.
Cinnam. an ʒ j.
Vini menſ. iv.

Stent in Infuſo, & de hoc Infuſo ſemper ſumatur bonus hauſtus hora una vel altera ante paſtum in caſu, quando vitia catarrhi oriuntur ex vitio lymphæ, aut ex vitio digeſtionis primæ & maſſæ ſanguineæ fuerint orti.

Ros marinus nobile eſt ſimplex in catarrhis curandis; unde egregium eſt ſequens *Decoctum Catarrhale* modò laudati *Lindani*:

℞. *Raſ. ligni ſaſſafr.* ℥ ij.
Rad. caryophyll. ℥ i.
Herb. roriſmar. rec. M. i.
Vini generoſi Menſ. ij.
Coqu. leni igne vaſe bene clauſo in Balneo Mariæ horis 6. 7. vel 8. Hinc removeantur ab igne, ut refrigiſcant, & colatura amara uſurpetur eodem modo vel inter cibandum, vel in lecto calidè, expectando blandum ſudorem.

Vinum eſt vilis compoſitionis, ſed egregiarum virtutum, & expertum in chronicis catarrhalibus affectibus. Decoctum fiat ſecundùm modum ZWELFFERI: Vid. etiam HARTMANNI *Praxis de Decoctis. Caryophyllata radix*, dicit LINDANUS, *admirabilis eſt in emendando ſanguine & confortando ventriculo; unde ſibi expertiſſimum eſſe hoc vinum & magnarum virtutum in curandis catarrhis, cùm & ventriculo ſuccurrat, & ſanguinem emendet, & in ſpecie lymphæ vitia egregiè corrigat.*

Huc pertinet *Decoctum Catarrhale Michaelis*:

℞. *Decocti ligni ſaſſafr.* cum ℥ j. *rad. caryoph. par.* ℔ i ß.
cui ferventi infunde
Com. roriſmar. M. i ß.
Flor. papav. errat. M. i.
Stent in Balneo Mariæ per aliquot horas. In fine leniter in vaſe bene clauſo ebulliat:
Colatura D. S.
Potio catarrhalis.

℞. *Herb. hyſſopi*,
Veron.
Scabioſ.
Summ. ſerpill. floreſc. rec. an. M. i.
Flor. anthos M. ß.
Inciſa ebulliant in ſ. q. *Aqu. ſimpl.*
adde in medio Decoctionis
Rad. glycyrrhiz. raſæ ℥ j.

Caric. pingu. No. iij.
Colaturæ ℔j. adde
Syr. flor. tunic,
Beton. an. ℥j.
M. S. ut *ſuprà*.

Pertinet huc *Vinum Hadriani Papæ* dictum *contra Catarrhos* aliàs admodùm decantatum: *Vid. lib.* 1. *Prax.* SENNERTI, *ubi de Catarrh. pag.* 712. Aliàs etiam ſunt egregiè Eſſentiæ lignorum compoſitæ; item tinctura coralliorum ſaſſafrata, ſeu cum ſpiritu ligni ſaſſafras parata; item eſſentia florum anthos, eſſentia ſalviæ, eſſentia ſerpilli, præ cæteris eſſentia ſuccini, de qua poſtmodum; ſpiritus ſerpilli, liliorum convall. ceraſor. nigror. & ſimilium.

Præter dicta Vegetabilia, ex iiſque paratas eſſentias & tincturas, &c. ulterius conveniunt baccæ juniperi, *malvaticum juniperinum*, & *electuarium Paracelſi*, quod videb. in *ejuſdem conſiliis*. Corpus eſt rob juniperi cum aromatibus, egregium remedium ſtomachale & anticatarrhale, tàm præſervativum quàm curativum. Ac novi hoc Electuarium ab amico paratum inſignium virium fuiſſe. Compoſitio PARACELSI non æquè ſuccedit propter zinziber crudum nimium Ingrediens, & quia nimia quantitas ſacchari additur, quod tamen non omnibus convenit: Conditum contrà zingiber eſt enervatum, quia radix hæc priùs coquitur in aqua, quæ abiicitur. Optimè ergò ſequenti modo parari poteſt.

♃. *Bacc. junip. contuſ.* ℔. j.
Coquantur probè in *Vino*:
Decoctum inſpiſſa uſque ad conſiſtentiam rob ſeu mellis craſſioris: Tum
♃. Hujus Rob ℥ vj.
adde
Pulv. Zing. ℥ ß.
Acori veri
Macis an. ʒ ij.
Cubebar. ʒj.
Cum ſ. q. *ſacchari* redige in conſiſtent. Electuarii.

Hoc in vitro probè clauſo exponatur ſoli pro ulteriore digeſtione, & habebitur optimum Electuarium ſtomachale, poſt ſingulos paſtus aſſumendum: continuatur per duos menſes.

Doſis ʒ j. ad ʒ ij. Egregium eſt in apoplexia, catarrhis, & ſenibus, qui carent digeſtione in ſtomacho, & ita catarrhi fomitem abſumit.

Succinum, & omnia ex ſuccino parata remedia, interna & externa, ſumma ſunt ſpecifica contra catarrhos: Sic ſuccinum ſolito modo *præparatum*, ſeu, quod melius, *ſuccinum catarrhale* ad modum *D. Michaelis* cum *aqua ſerpilli ſpirituoſa*, vel *eſſentia ſerpilli*, vel ſolitariò, vel *hujus* part. ij. cum part. j. *cinnab. nativæ* præparatum, & largiter imbutum: quinimò eſſentia ſuccini parata cum ſpiritu vini rectificatiſſimo (niſi enim probè fuerit rectificatus, extrahit nihil ex ſuccino) eſt appropriatum remedium ad quæcunque vitia lymphæ, quæ à guttis 20. vel 25. plus minus, prout magis vel minus eſt ſpirituoſa, propinatur: Vel fiat cum ſpiritu ſerpilli *eſſentia catarrhalis D. Michaelis*: Item olea deſtill. v. gr. oleum majoranæ, oleum ſuccini, roriſmarini, vel pura, vel ex iis cum ſaccharo parata elæoſacchara, internè crebrò uſurpantur: quin & balſamus ſulphuris aniſatus ad aliquot guttulas, vel ex hoc paratum elæoſaccharum, admodum conducit in catarrhis: Sal volatile ſuccini à gr. xij. ad ℈j. & ſal volatile cornu cervi adeòque ex iis paratus *liquor cornu cervi ſuccinatus*, maximè egregia ſunt in catarrhis per ſudorem curandis: v. g.

♃. *Spiritus cornu cervi benè rectif. & proprio ſale vol. impræg.* ℔ ß. vel ℥ viij.
cui addantur
Salis vol. ſucc. probè ab oleo proprio liber. ℥iij.

Hæc miſta per reiterata cohobia uniuntur in liquorem, qui vocatur *liquor cornu cervi ſuccinatus*.

Egregium eſt catarrhale, cujus gtt. xx. vel xxx. aſſumi poſſunt: aliàs egregium eſt antepilepticum, imprimis infantibus exhibitus.

Item ſpiritus ſalis ammoniaci ſuccinatus ex ſale ammoniaco, calce viva, ſpiritu vini & raſura ſuccini, per retortam factus itidem eſt egregius: idque eò magis, ſi affundatur myrrhæ, & ita eſſentia catarrhalis elegans paretur. Ex ſuccino & myrrha quoque cum ſpiritu ſalis ammóniaci Eſſentia fieri poteſt; loco quorum etiam & alia *ſalia volatilia*, *ſpiritus ſalis ammoniaci aniſatus*, *Balſamum nervinum D. D. Schefferi*, *Poliatri Francof. Celeberrimi*, ex ſale vol. cornu cervi, ſale ammoniaco, oleo macis & ſpiritu vini, &c. egregia ſunt in his affectibus, tàm *curativè* ſudorem movendo, quàm *præſervativè* contenta corporis alterando. Poſt ſuccinum eſt myrrha, tàm in ſubſtantia ad ℈ß. quàm ejuſdem eſſentia cum ſpiritu vini tartariſato, vel Eſſentia ſalutis cum tinctura tartari, aut etiam cum ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo parata (*vino cremato ſeu aduſto confecta*) catarrhorum præſervativum & curativum optimum eſt. Poſt hæc eſt ſperma ceti, quod acres catarrhos egregiè temperat, modò habeatur recens, & non rancidum; hoc namque & corrigit acrimoniam lymphæ catarrhalis, & ſimul lympham craſſam & viſcidam incidit, reſolvit, & ad expectorationem diſponit; & ſic utrique ſcopo mirè convenit. Addi poſſunt olibanum, maſtix, benzoe & ſimilia, quæ lymphæ acrimoniam temperant, & ſubſtantia pingui noxas tollunt. Formulas dedi *ſuprà Sect.* 14. *Cap.* 3. *Artic.* 3. *ubi de tuſſi*, ex olibano, thure, ſuccino, laudano opiato, &c. nam his ſulphureis ſubiectis optimè permiſcetur laudanum opiatum. Faciunt huc *Pilulæ Montagnanæ* ad catarrhos curandos & ſiſtendos egregiè: Compoſitio eſt hæc:

♃. *Mirrhæ*,
Stor. calam.
Croci an. ℈j.
Opii gr. xiv.
Cum *ſyr. roſar.* f. pilulæ majores.

De quibus tres aut quinque accipiantur duabus horis poſt aſſumptam cœnam.

Quin & ipſum ſulphur, & ex eo parata quæcunque remedia, *flores* ſulphuris ritè parati, optimè conveniunt in curandis catarrhis, ſi tàm ſimpliciter in forma ſicca ad ℈ i. uſurpentur, vel cum aliis miſceantur, imprimis cum ſuccino, aut ſi ex his cum extracto enulæ campanæ fiant pilulæ Catarrhales, quas inſigniter commendat RHUMELIUS *in Jatrochymia*; quàm in forma liquida cum oleo deſtillato terebinthinæ, aut ſuccini aut anthos, aut baccarum juniperi, aut aniſi, &c. in balſamum ſulphuris redacti, affectibus catarrhalibus mirè reſiſtit, vel fiat ex tempore Elæoſaccharum ſulphuratum compoſitum non inelegans:

♃. *Olei deſtillati ſuccini* ℈ i.
Anthos. ℈ ß.
c. ſ. q. *ſacchari* (pro ℈ i. ſacchari ſumantur gtt. iii. olei)
f. Elæoſaccharum: adde
Flor. ſulphuris ℈ i.
M. S.
Saccharum Catarrhale.

De quo capiat æger manè & veſperi, & ſub introitum lecti.

Item Benzoe, tinctura ſulphuris cum ſpiritu vini tartariſato elicita (priùs funde ſal tartari cum ſulphure) & ſimilia ſunt optima: Item Tragea ex balſamo Peruviano, ſulphure & ſaccharo. Hæc ſunt appropriata remedia ad catarrhos.

De Opio & *Opiatis*, eorumque uſu in catarrhis, ea ſufficiunt, quæ *ſuprà de Tuſſi catarrhali l. c.* monui. Speciatim ſi febris catarrhalis affligat, nil melius eſt volatilibus ſudoriferis, quibus ſubiungatur opium. Ad opiata pertinet *Teriaca*, à Veteribus imprimis ad præcavendam, item ad ſiſtendam excretionem catarrhalem nimis ruentum uſitata, tam *vetus*, quàm *recens*, in qua vis opii fermentando non eſt nimis infracta. Aſſumitur vel ſola, vel additur ipſi aliquid de bolo Armena.

Ex his igitur variæ & innumerabiles ferè fieri poſſunt formulæ; e. g.

♃. Liqu. Cornu Cervi ſuccin. vel ſpiritus ſal. amm. aniſ. vel eſſent. ſuccini ʒ iii. vel ℥ ß. eſſent. opii Tartariſ. ʒ i.
M. S.
Eſſentia Catarrhalis.

Doſis, gtt. 40. 50. 60. expectando ſudorem; vel miſceantur in formam Potionis cum aquis deſtillatis, & Syrupis appropriatis.

Item convenit ſpiritus ſalino-volatilis oleoſus cum eſſentia opii: vid. *Diſſert. de Præcipitant. uſu & abuſu*.

♃. *Aquæ ſerpill.*
Roris mar.
Feniculi an. ℥ i.
Eſſ. ligni ſaſſafr. ʒ iii.
Sal. volat. ſuccini ℈ i.
Syrupi de hyſſop. ℥ ß.
M. S.

Potio

Potio Catarrhalis pro aliquot vicibus.

♃. *Aquæ menth.*
Hyſſopi an. ℥j.
Cinnam. ℥ß.
Spiritus cornu cervi eſſent. ʒß.
Salis volat. ſuccin. gr. xv.
Syrup. de hyſſopo ʒvj.
M. D. S.

Potio ſudorifera pro aliquot vicibus.

♃. *Flor. ſulphuris* ʒj.
Benzoes,
Succini præp. an. ʒß.
Myrrh. el.
Tragac. an. ℈j.
Extr. croci ℈ß.
Laud. opiati gr. iij.
Cum *ſacch.* ℥iß. *in Aqu. feniculi fol.* f. Rotulæ; adſpergendæ cum oleo *deſtill. aniſi* vel *ſuccini*.
D. S.

Potio in tuſſi catarrhali.

♃. *Spec. dia-Trag.* ʒiij.
Gumm. Arab. ʒj.
Laud. Op. gr. v.
Cum f. q. *ſacch. in Emulſ. papav. albi ſolut.* f. Rotulæ.
D. S.
ut *antè*.

Monitum fuit ſuperiùs, interdum opus eſſe pergere ad Purgantia; quæ tamen ſemper miſcenda ſunt cum appropriatis catarrhalibus: unde maſſa Pilular. de ſuccino Cratonis ferè primatum obtinet; ſunt blandè aromaticæ, & commodè ſenibus catarrhoſis & debilibus præſcribi poſſunt; v. g.

♃. *Maſſæ Pilular. de ſuccino Crat.* ℈ß. gr. xv. ad ℈j,
Extracti abſinth. vel *card. bened.* gr. v. vj. *ad* ℈ß.
Reſin. jalapp. gr. ij. iij. vel iv. ad v.
Scamm. ſulphurat. gr. j.
Cum *oleo deſtillat. ſuccini* f. Pilulę.
D. S.
Pilulæ catarrhales pro una vice.

Blandè evacuant lympham peccantem.

♃. *Maſſæ Pilular. de ſuccino Crat.* ℈j.
Scam. ſulphurat. gr. iij.
Extracti troch. alb. gr. iß.
Cum *eſſ. ſuccini* f. Pilulæ. S.
ut antè.

♃. *Maſſæ pilular. de ſuccino Crat.* gr. xvi. ad ℈j.
Extr. agar. gr. viij.
Troch. alb.
Scamm. ſulphurati an. gr. ii.
Cum *eſſent. ligni ſaſſafr.* vel *ſuccini* f pilulæ aſpergendæ cum *ſuccino præp.*
S. ut *antè*.

♃. *Maſſæ pilular. de ſuccino Crat.* gr. xv.
Extr. abſinth ℈ß. ad ℈j.
Troch. alhand. gr. j.
Cum *oleo ſuccini*, vel *eſſent. ſaſſafr.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ catarrhales.

Et quidem in Catarrho à lympha tenui, acri, ſalſo, *reſina ialappæ*; in catarrho verò dicto craſſo loco ialappæ *extract. trochiſ. alhand.* gr. ii. magis conveniunt. In affectibus ſenum etiam valent, imminuta doſi ſtimuli.

Aliàs etiam *Ialappa* ordinariò præſcribitur; ſive ſolitariè doſi ſcrup. i. addendo aliquid de nitro, vel arcano dupl. ſic enim meliùs operatur; ſive cum *Mercurio dulci* mixta propinetur. At ſi tenacior mucus ſe junxerit, *Colocynthis* locum invenit. RIVERIO in uſu eſt in graviore malo inſtituere Purgationem ex *Mercurio dulci*, addito ſcammonio ſulphurato, vel ialappa, ita ut ad purgandos catarrhoſos recipiat *Mercurii dulcis* ſcrup. i. cum *radicis jalappæ* gr. viii. ſcrup. ß. uti videre poteſtis *Cent.* 3. *Obſ.* 28. 31. 41. 46. ubi utitur hoc pulvere pro Purgante catarrhali, idque imprimis, uti dixi, in catarrho tenui. In Catarrho vero ſpiſſo, ſeu ubi adeſt mucilago craſſa, colocynthis convenit, ſive Extractum ex trochiſcis, ſive alio modo correcta. Correctio optima fit, quod obiter moneo, per terram foliatam tartari, vel ſal tartari. Porro Magiſt. Gumm. de Peru ſeu reſina Gummi guttæ à gr. vii. ad ſcrup. ß. ſpecificum dicitur purgans Catarrhoſorum.

Aliis in uſu eſt pro purgandis catarrhoſis uſurpare helleborum nigrum, imprimis menſe Octobr. collectum, ejuſque decoctum & Infuſum; ſiquidem THONERO & PENOTTO *de Medicam.* Autoribus perfecta catarrhorum cura conſiſtit in helleboro nigro. Unde etiam POTERIUS *in ſuis Obſervat.* Decocta melanogoga, ſeu remedia melancholiam purgantia, unà cum ligno ſaſſafras, & rectè, uſurpare ſolet. Et credo, quod in affectibus catarrhalibus penitus extirpandis multum valeant Helleborina, modò virulentia Laxativa corrigatur. Pilulæ aloephanginæ, aliæque ſimiles uſuales, ſi radix mali fuerit in ſtomacho & primis viis, uſurpari poſſunt, &c. Senibus autem catarrhoſis Vina medicata laxativa præſcribi poſſunt; e. gr.

♃. *Bacc. junip. rec.* ʒvj.
Calam. arom. rec.
Fol. ſenn. ſine ſtip. an. ℥ß.
Rad. helleb. nigr. crud. ʒij.
Cinnam.
Galang. an. ʒj.
Zingib. ʒj. ad ʒiß.
Crem. tartari ʒij.
Vini Rhenani ℔iß.
Stent in loco calido per tres dies & noctes, ut diſſolvatur cremor tartari, hinc coletur aliquoties per manicam Hipp.
adde
Sacch. ℥iij.
S. *Potio catarrhum laxans.*

Hæc de Internis.

Quod attinet Medicamenta *externa* in catarrhoſis affectibus uſurpanda: applicanda ſunt vel ipſis partibus affectis, vel locis glandulosis catarrhos fundentibus vicinis; partim noxam inductam tollendo, partim præcavendo. Hæ ipſę glandulæ, quoniam nempe in capite aut circa caput parteſque ipſis vicinas ſunt conſitæ aut locatæ, hinc in affectibus capitis catarrhalibus remedia imprimis vertici, & hinc temporibus admoventur ſub forma Lituum & Emplaſtrorum; in affectibus verò faucium & aſperæ arteriæ ſuffituum forma, ut meliùs penetrent, conveniunt. Suffitus hi conſtare poſſunt ex reſinoſis, v. g. ex ſuccino, quod primatum obtinet; ſandaraca, benzoe, olibano, maſtiche & gummi animæ &c. carbonibus injectis: exſpiratus fumus excipitur capite mediantibus Linteaminibus probè hujuſmodi ſuffitu impraegnatis: e. g. ſecundùm DECKERS *in Praxi Barbette lib. 1. cap. 4.*

♃. *Succini* ʒj.
Maſtich. ſcrup. j.
M. f. Pulvis groſſus.

Quo multos catarrhoſos reſtitutos perhibet. Vel

♃. *Sandarac.* vel *gummi animæ*, vel *ladani* ℥ß.
Succini ʒij.
Thuris,
Maſtich. an. ʒi.
Benzoes ʒß.
Raſ. ligni Rhod. ʒi.
Miſc. & contundantur groſſo modo.
D. S.
Pulvis ad ſuffitum contra catarrhos.

Inter externa illinenda primatum obtinet oleum deſtillatum ſuccini, bregmati, vertici, locisque vicinis illitum. Mirum eſt, quantum faciat ad preſervandum & curandum catarrhum, imprimis ſi adſit ſimul gravitas capitis, aut lethargus, aut torpor ſenſuum. Hoc, ubi acrius & fortius viſum fuerit, ſubſtituatur balſamus Peruvianus, qui magis temperatus, vel eum ſimpliciter illinendo, vel in vitello ovi priùs diſſolutum, & cum ſpiritu juniperi miſtum, parti læſæ ſubindè affricando. Vid. TIMÆUS *von Guldenklee*: e. gr.

♃. *Balſ. Peruu.* ℥i.
diſſolve cum
Vitell. ov. No. i.
adde
Spiritus bacc. junip. ℥iij.
D. S.
Aqua externa contra dolores catarrhales.

Ceu expertum commendatur in doloribus partium muſculoſarum, qui fiunt à defluxionibus ſeu catarrhis frigidis.

Juxtà hæc eſt oleum maſtichis, item oleum deſtillatum majoranæ, menthæ, oleum macis, &c. Oleum deſtillat. cornu cervi potentiſſimum eſt, vertici aut temporibus illitum, modò ejuſdem fætor non ſit adeò gravis; aliàs cùm hoc oleum ſit turgidum ſale volatili, eſſet ſummum remedium. Obſervandum tamen, ut ſi ejuſmodi

olea penetrantiora & membranas ſenſiles magis afficientia partibus extus admovenda, ſint, talia ſubjecta vim eorum penetrantem ferre queant, cùm, qui capitis ſunt debilioris, ab hujuſmodi fumoſis lædantur & vel ſolo odore ſternutatio & incipiens coryza iiſdem excitetur. Facit huc etiam unguentum Horſtii ex Gummi elemi, cum oleo ſuccini malaxato, imprægnato; vel Emplaſtrum de bethonica, item emplaſtrum de bregmate uſitatum, item de tacamahaca, quæ ſunt optima anticatarrhalia, ſi *malaxata cum* oleo ſuccini vel *appropriatis*, Emplaſtri forma bregmati applicentur: v.g.

℞. Empl. de beton. uſit.

Gum. tacamach, an. ſ. q.

Malax. cum ſ. q. *ol. ſuccini* vel *Balſ. Peruviani*; Inducatur ſuper alutam, & obducatur ſindone rubra, in forma orbis medii, f. Emplaſtrum pro capite.

D. S.

Emplaſtrum pro capite,

Vel applicetur Ceratum ex ladano, gummi elemi, ſandaraca, olibano, ſtyrace liquida, &c. vel ex aloe, pulegio, calamintha, ladano, &c. utraque à MONTAGNANA *Antidot. cap.* 3. deſcripta: Item emplaſtrum ex maſtiche, gummi juniperi, caryophyllis, & *Laudano*, *Cratonis lib. 6. Conſ.* 12. Pertinet etiam huc *fumus tabaci* ſeu nicotianæ *hauſtus*, cujus moderatus uſus ſanè egregium eſt remedium ad catarrhos capitis & pectoris, imprimis ſi ex lymphæ oriantur vitio, & omnibus hunc in finem debet eſſe commendatus. Sal enim ejus volatile acerrimum penetrat, abſtergit & reſolvit hoſtile illud irritans, corrigit acrimoniam lymphæ acidam, incidit eandem craſſam & viſcidam atque fluxilem facit, abundantemque per ductus ſalivales evacuat: vid. MAYOW *lib.* 1. *cap.* 9. Ratione verò olei ſui narcotici, quo Opiatorum virus æmulatur, inſigniter ſiſtit efferos motus catarrhales, & irritationis ſenſum ſopit & mitigat, ac vi ſalivatoria nimium lymphæ proventum imminuit. Concinnius eſt, ſi tali Nicotianæ, uſitatæ aliàs in Catarrho ad bracchia & pulmones defluo, pro fumo ſimul permiſcetur ſemen aniſi, coriandri; vel pulvis ſuccini, maſtichis, ſandaraca, ſtyrax, vel pulvis cardamomi, aut cubebarum; vel ſi irroretur aliquot guttis olei ſuccini, aut aniſi; ſic enim fit remedium eò magis appropriatum. Certi ſitis, quod in affectibus catarrhalibus vix habeatur par remedium fumo Tabaci; omnibus enim ſatisfacit ſcopis. Nec metuamus ab hoc fumo exſiccationem capitis: Falſum etiam eſt ab uſu hujus ſimul nigreſcere cerebrum, utut ad ſubſidentiam diſponatur: Pulmones verò magis immediatè læduntur, qui aridi, ſqualidi, flaccidi, & hinc indè liquidis maculis conſperſi redduntur crebriori hujus fumi hauſto, cujus rei experimentum videb. *in* THONERI *Obſervationibus*. Hi ſunt catarrhi propriè dicti.

Ulterius *Lindanus ſuper Hartmannum* mentionem facit *Catarrhi* quaſi *nothi*, ita enim diſſerit: *Noctu ſæpè evenit* (ſunt verba LINDANI) *ut ſurgentes homines manè ſentiant dolores, præſertim in ſcapulis, interdum in lumbis, nunc in brachio, nunc in femore aliiſque locis: id quod vulgò ſtatim* (inquit) *refertur ad catarrhos, ubi tamen duo ſunt obſervanda.* (1.) *Non ſemper eſſe à catarrho, nec videtur eſſe à flatibus iis in locis, ubi muſculi ſe invicem contingunt concluſis, ut alii dicunt; Potius, dum corpus noctu ſub ſtragulis ſatis eſt, perſpirabile, adeò ut tunc natura ſoleat liberaliter per habitum corporis ſe evacuare; unde, ſi forſan manus vel alia pars extra lectum denudata eximatur concluditur iſte inſenſilis vapor, qui exiturus erat, & ſic dolor admodum moleſtus ibidem excitatur, nunc fixus, nunc vagus, & qui ſubindè remittere, ac iterum ingraveſcere videtur.* (2.) *Interdum etiam fit, ut ſolummodo ſub forma flatulentiæ hæreat. Uterque dolor ſatis moleſtus eſt: Is, qui à flatu, eſt vagus, qui agitari, ſubindè remittere, ac denuò recrudeſcere, videtur: Si ibi hæreat liquor, fixus eſt dolor & continuus interdum aliquot dies.* Plura de hujus catarrhi nothi Theoria audiviſtis ſuprà. Curantur tales nothi catarrhi, ſi ſunt graviores, per ſudorifera, imprimis per ſalia volatilia, vel ſpiritus ſalino-volatiles, opiatis miſta, qualia ſunt ſpiritus ſalis ammoniaci, ſpiritus Cornu Cervi cranii humani, & ſimilia. Hi enim ſpiritus urinoſi acidum vitioſum abſorbent & præcipitant, Opiata verò acorem temperant, & ſimul dolorem imminuunt. Externè cavendum eſt ab omnibus *oleoſis* unctuoſis: Hæc enim inuncta cruſtam quaſi inducunt cuti, poroſque conſtringunt & implent. Emplaſtra itidem hìc nocent. Optimum in hoc dolore & caſu eſt emplaſtrum ex *gummi Tacamahaca*, ſoluto in vino, atque extenſo ſupèr alutam vel linteum, & parti dolenti impoſitum: ſi non benè hæreat, addi debet tantillum *terebinthinæ*, quæ facit, ut adherat. Hoc ipſum emplaſtrum applicatum egregiè reſolvit iſtas humiditates: id quod patet ex eo, quod ſub illo utplurimum membra ſudent, & omnis dolor promptè evaneſcit. Convenit etiam interdum cum hoc ipſo conjungere *gummi caranne*, hujus part. j. ad illius part. ij. recipiendo, dum duo iſta gummata ita impoſita optimè reſolvant lympham craſſam. Quod ſi eveniat, ut cutis non benè ferre queat *gummatum* applicationem, ſed attollatur in puſtulas, cum non omnis cutis ferat Emplaſtra, quia mox in excoriationem incurrunt, tunc potiùs cura inſtituenda eſt per tincturas, ſeu eſſentias ſpiritu vini extractas, & ita inunctas; nempe infunduntur ea *aromatica*, quæ potentem vim habent incidendi, attenuandi, penetrandi, reſolvendi, & ita ſimul calefaciendi, v.g. quatuor *ſemina calida majora*, nigellæ, *erucæ*, allium, *ſinapi*, *majorana*, ſalvia, ſerpillum, origanum, piper longum, & ſimilia. Ex quibus ipſis cum ſpiritu vini paratur *eſſentia* ſeu tinctura diluta, qua partes affectæ fricentur manu, ſuperimpoſitis linteis probè calidis. Sufficit quoque ſpiritus vini à plantis cephalicis nervinis abſtractus, ſeu aqua articularis ad extra; nuncque ſolitariè, nunc miſta cum ſpiritu ſalis ammoniaci cum ſpiritu vini parato, externè calidè illinendo, & locum doloroſum probè affricando; ita optimè dolores ſiſtuntur. Sed rarum eſt, quod cutis non ferat gummatum impoſitionem, quæ omnium ſunt optima.

Huc quoque pertinet ſacculus ex ſuccino cum ſpiritu vini irroratus, aut ex chamæpityde cum oleo ſuccini conſperſus: vid. HARTMANNUS *Pr. pag.* 93.

ARTICULUS II.

DE CORYZA.

SPecialiter inter *Catarrhos* frequentiſſimus eſt *catarrhus narium*, qui vulgo etiam coryza Grecis, aut quia caput gravat, latinis *Gravedo*, & Germanis, *der Schnupffen*, dicitur. Eſt, quando copioſa lympha, tenuis & acris, in principio quidem per nares, defluit, donec ſucceſſivè adjungente ſe nutrimento inſtar partium ex earum læſione corrupto, liquor craſſus, ſpiſſus, tenax, varièque ſubinde coloratus, inſequitur. Simul percipitur in principio titillatio quædam in naribus, superveniunt ſternutationes crebriores poſt incipit caput dolere, & quidem dolore gravativo. *Naturaliter* quidem à lympha inſipida moderatè craſſa intus oblinuntur nares, cujus vaſa & fontes videb. in STENONE *de glandulis oculorum narium, oris*, &c. quę ipſa lympha blandè humectat non tantùm internam narium membranam, & defendit ab externis Inſpiratis, ſed etiam ſuo modo facilitat odoratum. Ipſa tamen moderatè craſſa continuò aeris inſpiratu attenuata craſſiores partes relinquit, ſpiſſioris ſub muci forma emulgendas. *Quodſi* verò *præternaturalis lymphæ fiat excretio*, ita, ut copioſa, tenuis, ſicque minus temperata, ſed acrior & ſæpè acida effluat, vocatur *Catarrhus narium* ſeu *coryza*, dum lympha iſta acrior, rodendo & irritando membranam narium, primitus *ſternutationes* frequentes (modum habuimus *Sect.* 14. *cap.* 3. *Art.* 1. ubi *de ſternutatione*) deinde ex *narium* læſione *dolorem*, hinc *ruborem*; interdum etiam eorundem *excoriationem* & *exulcerationem* infert; id quod jam ſuo tempore obſervavit FORESTUS *lib.* 13. *Obſ.* 15. cujus exulcerationis remedium ſit unguentum pomatum ſeu de ceruſſa.

CAUSA.

Cauſa hujus coryzæ *præter cauſas generales*, ſpeciatim internas, communes omnibus catarrhis,) *vitium* nempe *lymphæ & maſſæ ſanguinæ internum*, quæ interdum motu naturæ ſpontaneo per hæc loca tanquam emunctoria quædam auſpicatò expurgantur) ſæpiſſimè ſolet oriri *ex errore externo*, ut dubitem, an præciſè oriri poſſit à cauſa interna, imprimis ex vitio aeris auſteri, vel inclementia hyberna aut autumnali? Aer enim hybernus efflu-

effluviis acidis acutis videtur imprægnatus , unde talis aer ſimul partes ſibi expoſitas, labia imprimis, faciem, manus, in ſpecie nares & laryngem ; ſolet lædere: & ſicuti facies, & manus exindè ſinduntur , & quaſi corroduntur in fiſſuras (quæ ipſæ fiſſuræ optimè *curantur per lotionem , aut ſaltem humectationem , cum urina propria* , tanquam remedio ſale volatili prædito , quo alteratur acidum ; *vel per illinitionem cum medulla vitulina vel ſevo candelę* , vel unguento pomato , vel ſolo , vel miſto cum ceruſsa aut creta ; abſorbendo & temperando acidum ;) ita à ſimili aere inclementiore , aut effluviis acrioribus acidiſque imprægnato ; inſpiratione hauſto , lęſa interiora narium , ſimulque fauces & larynx , ex irritatione iſta mox copioſam fundunt limpham puram , tenuem , & ex lęſione partium inſigniter acidam , à qua *in naribus* coryza , *in faucibus* aſperitas & dolor , (propter membranam pituitariam ,) *in larynge* raucedo & tuſſis ſuperveniunt : Hæc ipſa enim ut plurimum in coryza tempore hyberno ſolent concurrere.

Subjectum patiens coryzæ eſt ſummitas interior narium , ubi eſt membrana , quæ aliàs ſolet eſſe ſubjectum olfactus , cujus ſtructuram vid. in SCHNEIDERO *de oſſe cribriformi* ; in qua etiam ex oſsę cribriformi inſeruntur multi tubuli nervei . Quando ergò à dicta acrimonia vellicatur hæc membrana , ſuperveniunt ſternutationes , quando tubuli aliquid convulſivi patiuntur ; unde tubulis his vellicatis , corrugatis , & convulſivis criſpaturis affectis , ſimiliter membrana cerebri dura , hiſce tubulis continua , ſimili ſpaſmo criſpatur , unde dolor gravativus capitis ; qui dolor ſimilis videtur , quaſi caput interiùs ſtringatur : eſtque nunc in toto capite , nunc in altero ſaltem hemiſphęrio , pro nare dextra vel ſiniſtra affecta . Notum autem eſt , quod membrana narium naturaliter humectetur à lympha temperata , pro faucium olfactu , & Inſpiratorum abluitione ; Quando ergò irritatur hęc membrana, ſive à lympha acri , ſive ab aere inclementiore , excoriatur eadem , & copioſus fit lymphę effluxus ex irritatione , & hæc effluens lympha , abluendo ſubjectum vellicans, eſt principium coryzæ. Cęterum , continuatur hic fluxus lymphę , nunc blandioris , nunc acrioris : in principio morbi omnia ſaltem profluunt aquoſa & ſeroſa , ſucceſſivè magis magiſque acria , unde quandiu durat , tamdiu odoratus magis obtunditur , donec ab aeris , ſimulque lymphę vitio lęſę , & nonnihil excoriatę , narium internę partes doleant , rubeant & plorent nutrimentum proprium , ſub forma mucilaginis craſſæ , quę narium ſuprema obſtruendo inſpirationem tollit , uſque dum hęc ſpontè effluat , & ita noxa inducta deleatur ; in faucibus hęrens copioſum ſcreatum facit , & laryngem incruſtans frequenti tuſſi rejicitur : Quin & non rarò in ſaxeam duritiem in naribus concreſcit, quale exemplum obſervat HENRICUS ab HEER *in Obſerv.* 28. Omnia ergò hęc recenſita ſymptomata , generatio muci , raucedo item ac tuſſis , ordinariò ſupervenientia , ſemper oriuntur ex irritatione membranæ narium & tubulorum nerveorum ab aere inquinato effluviis acidis , unde & guſtus ceſsans , inſpiratio læſa , & alia facilè derivanda ſunt.

Præter aerem inclementem inſpiratum ſubindè etiam alia externa poſſunt coryzam inferre . Nam *ſternutatoria acriora* , nimiſque frequenter uſurpata , continuo ſtimulo membranam irritando copioſam lympham effluere faciunt ; & tandem *coryzam* producunt pertinacem . Mihi enim hoc ipſum evenit tempore æſtivo (quo aliàs non ſunt frequentes coryzæ) præparanti clyſſum antimonii : neſcio autem , quo facto frangebatur retorta ; quo facto copioſos attraxi fumos , adeò ut poſtmodùm per aliquot ſeptimanas in coryzam & tuſſim moleſtiſſimam inciderem . Solutio vitrioli in aqua ſimplici facta , naribus attracta , gravem coryzam cum dolore & æſtu capitis admodùm moleſto ſolet inferre , quæ coryza artificialis ſimillima exiſtit coryzę naturali graviſſimæ : id quod notandum contra eos , qui dicunt : coryzam ſanitati conducere ; ſunt enim talia in naribus recrementa , quæ ſub tali forma ante non præexiſtebant in ſanguine vel corpore.

Quando eſt à *cauſa externa* , ut aere externo , Coryza , ut plurimùm *frequentem ſputationem* ac *tuſſim* ſupervenire videmus , partibus ſcilicet ipſis , per quas aer rigidus tranſit , quæ copioſis glangulis hinc inde ſunt obſeſſæ, naribus tamen læſis & irritatis , hinc lympham copioſam & vitiatam ſub forma catarrhi plorantibus , imò ex partibus iſtis ita læſis continua aeris expiratione exhalantia miaſmata *fermenti* quaſi obtinent naturam , unde & *contagioſa* percipitur *coryza* , ita ut iſta effluvia aliorum naribus inſpirando attracta , vel per halitum , vel per lintea , ſeu per pocula communia communicata , irritativa ſua acrimonia inſtar pulveris ſternutatorii membranam narium vellicando , & hinc narem lædendo , ac lympham alterando ; ſimilem etiam in altero ſubjecto coryzam inferant , ut adeò ratiſſimè & parciſſimè coryza à cauſa interna notetur . Adeò ſanè falſum eſt , quod coryza ſemper ſit ſalubris , ut vulgò dicunt , per coryzam purificari maſſam ſanguineam , quaſi exiſtat in maſſa ſanguinea . Nam utut hoc verum ſit , ſi à cauſa interna oriatur , quæ tamen coryza rariſſima eſt , non tamen ſemper procedit negotium , cùm ut plurimùm occaſiones externas agnoſcat , & talia potiùs fiant in naribus ; & faucibus , quàm quod aliò deferantur . Qui vult hæc magis dilucidata , conferat in ſpecie HELMONTIUM *Tract. Tuſſis & Aſthma* , item *Catarrhor. Deliram.* ubi reperies ſatisfactionem ſuorum dubiorum.

DIAGNOSIS.

Diagnoſis coryzæ facilis , etiam aniculis nota eſt.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin* : Coryza per ſe eſt malum inſons , quod caret periculo : ſaltem obſervetur .

1. Quod crebior repetens olfactum magis obtundat , & nares ad facilem coryzam diſponat .
2. Quod lympha effluens nimis gravis adeò graviter exulceret interiora narium , & ita *ozęnas* , vel *narium ulcera* periculoſa producat . De quibus ozænis alio tempore . Imò obſervatum fuit , ex tubulis nerveis nonnihil eroſis ; ſupervenire excreſcentiam carneofibroſam , ſeu polypum .

CURA.

Cura communis eſt cum aliis catarrhis: ſcilicet conveniunt ea , quæ *ſuperiùs Art. 1. de Catarrhis* dicta fuerunt . Duo autem tempora ſunt obſervanda ad Coryzæ Curam .

I. Tempus coryzæ inchoatæ , quando incipiunt ſternutare , & caput dolere ; & lympha apparet tenuis .

II. Tempus coryzæ confirmatæ , quando mucus obſidet narium ſummitatem .

Unde opera danda eſt , ut ratione prioris irritatio membranæ narium internæ ſuperioris , ejuſque indè oriunda lęſio, ſiſtatur maturè & corrigatur , ſic enim mox in principio ſupprimi poteſt coryza ; ratione verò poſterioris eſt attendendum , ut genitus mucus nares obſidens craſſior & viſcidior in progręſſu morbi maturè evacuetur. Quibus ipſis pro conditione ſubjecti patientis , & ipſius *catarrhi* , vel *epidemici* , vel *non epidemici*, copioſioris vel parcioris, nunc blandè *Laxantia*, nunc in ſpecie *ſudorifera*, ſocianda veniunt. Conveniunt ergo pro primo ſcopo obtinendo in principio ad irritationem ſiſtẽdam & lęſionem pręcavendam ſalia volatilia oleoſa odorata, quacumque forma adhibita , *in ſpecie* , *ſi à cauſa interna* oriatur , maximè tamen conveniunt *externa vel naribus* applicanda , *vel vertici* inungenda , *vel in ore* maſticanda , vel inſpiranda ; hinc ſuffitus , inunctiones , varia odoramenta , &c. coryzam inchoatam curant , & in prima herba ſuffocant, quatenus *læſionem* inductam plus minus corrigunt , acidum vellicans temperant , & irritationem ſiſtunt . Imprimis illinitio narium cum oleo deſtillato aniſi , ſuccini , aut alio ſimili oleo aromatico . In ſpecie *oleum deſtillatum aniſi* , mox in principio illitum ante excoriationem narium, eſt egregium. Oleum ſuccini hæc ſuperat , in ſpecie ſi illinatur vertici , mirum quantum levat coryzam , quin & naribus poteſt illini , idque eò præſentiori effectu , ſi aliquot guttæ olei deſtillati caryophyllorum ipſi adduntur : ſed quoniam eſt acriuſculum hoc oleum , ob id tantillum bombacis ipſi intingatur , & indè ſubindè per olfactum naribus admoveatur ; nam & ſic coryza tollitur . Item *balſamus apoplecticus* naribus illitus & pręſervat à coryza in inclementiore conſtitutione aeris , (quo tempore hyberno metu coryzæ nares largiter inunguntur , ut indè interiùs nares condiantur & loricentur , ut eædem per illius halitum quaſi præmuniantur , quò minùs ab aere exteriori lædi poſſint) & eandem etiam incipientem curat . Tandem ſolus odor ex cornibus & ungulis raſpatis , v. g. cornibus bovinis , aut in præparatione pectinum perceptus , etiam coryzam recentem ſubitò ſiſtit ; ſicut & proficuum eſt , ſi raſpentur huiuſmodi cornua lima ferrea ; quo facto ſalibus volatilibus excitatis , & nares penetrantibus , aufertur coryza . Nec incommodum eſt , ſi fiant *ſuffitus* prò coryza narium :

ſicuti

ſicuti etiam in catarrhis aer attractus inſpirando infert aſperitatem narium, faucium & laryngis; ſimiliter inſpirati ſuffitus alterationem ab aere præ reliquis tollunt, & harum partium impreſſas læſiones denuò reſtituunt, & quaſi abſtergunt: ſunt iſti ſuffitus imprimis ex gummatibus, quorum accenſorum ſalia volatilia oleoſa interiora narium & faucium penetrando, acrimoniam lymphæ & corruptelam nimiam tollunt. Hæc inter excellit ſuffitus, præſertim ex ſuccino: poſt ſuccinum ſuffitus ex maſtiche, olibano, & ſimilibus eſt expertus. Experimentum videbitis in Barbette Praxi, ubi de Catarrhis. Denique *ſuffitus ex gummi animæ* experimentum eſt *Hartmanni*, inſigniter commendatum à LINDANO. Hic & ſimilis ſuffitus naribus, ore & tota facie, repetitis vicibus, exceptus, vitium lymphæ corrigit, & leſionem jam inductam mitigat, & perinde hos affectus curat; v. g. *ſuffitus ſuprà in catarrhorum Cura* præſcriptus: vel quoque præſcribatur *ſuffitus* talis *compoſitus Lindani*:

℞. *Gumm. juniperin.* ℥ß.
Animæ,
Succini an. ʒij.
Thuris,
Maſtich. an. ʒj.
Benzoes (in affectibus faucium & laryngis, & hinc pulmonum; eſt enim anima pulmonum) ℈ii.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis ad ſuffitum contra catarrhos.
Vel
℞. *Gummi animæ* ʒvj.
Succini ℥ß.
Styrac. calam. ʒiij.
Thuris,
Maſtich.
Benz. an. ʒij.
M. f. Pulvis:
D. S. ut *antè*.

Qui carbonibus injectus ſucceſſivè excitat ſuffitum ſuavem, naribus crebriùs excipiendum ad ſiſtendam coryzam, quæ ipſa etiam capiti imponenda erunt. Semen lini ſine Storax carbonibus impoſitus, cujus ſuffitus in nares attractus, aut ſemen aniſi calefactum, linteo incluſum & odoratum; item tenere faciem ſuper vaſe aquæ verè calidæ, à quibuſdam laudatur. Pertinet & huc *ſuffitus Tabaci*, aliquot guttis *olei deſtill. aniſi* priùs imprægnati, ſi ſcilicet ita præparatus tabacus per fiſtulam conſuetè attrahatur, & fumus inſpiretur. Convenit etiam, ſi recipiatur oleum amygdalarum dulcium, in quo q. ſ. ſolutum ſit camphoræ, quod ipſum oleum extrinſecùs oſſi naſi, vel intrinſecùs ſuperficiei ejus illitum, eleganter coryzam ſiſtit. Perhibetur eſſe ſecretum TACKII.

Quodſi verò eò uſque proceſſerit malum, ut ſub incremento & ſtatu ejus pathemata graviora capitis afflixerint, nec non copioſus, nimis craſſus, nimiſque viſcidus mucus narium ſummitates occupaverit, & nares obſtruxerit, tunc attenuantia, reſolventia, & excrementa eliminantia locum habent; undè optimus eſt *ſuffitus aceti ſuper ferrum candens effuſi*, & ex gummi animæ & ſuccino jam laudato: Sic etiam loco ſuffitus conveniens eſt ſpiritus ſalis ammoniaci odoratus crebriùs, quæ penetrant ac incidunt mucum, materiam reſolutam fluxilem faciunt, & nares aperiunt, ac læſionem inductam corrigunt: item oleum camphoræ amygdalinum jam laudatum, quo illinantur ſummitates narium extrinſecùs, vel internè earum ſuperficies; ſic ſal volatile camphoræ optimè ſolvit mucum latitantem. Ulteriùs pro ſimili ſcopo optimè conducunt ſternutatoria appropriata, lymphæ proritando fluxum, ejus beneficio membranas narium abſtergentia, quin & dictum mucum craſſum & viſcidum eliminantia. Fiant ordinariò ex pulvere Tabaci, ex floribus & radice liliorum convallium, majorana, euphorbio, & ſimilibus.

℞. *Pulv. Tabaci Ind.* ℥ß.
Major,
Flor. lil. convall. an. ʒj. ad ʒij.
Olei deſtillat. ſalv. vel *roris mar.* vel *aniſi, major.* an. gtt. vj.
Miſc. pro Pulvere ſternutatorio ſubindè naribus hauriendo
D. S,
Pulvis ſternutatorius aperitiuus.
Hinc, ſi placet, pro ditioribus ſubindè addi poſſunt
Ambræ gr. iii ad v.
Moſchi gr. vi. ad ℈ß.
Miſc.

Ita hæc conjuncta dant Pulverem ſternutatorium gratum.

Vel etiam fit elegans pulvis ſternutatorius ex pulvere radicis Ireos Florentinæ, cui tantummodò aliquot grana euphorbii pulveriſati adduntur; hoc enim potenter materiam ſua fortiori irritatione, rivuli inſtar, profluere facit.

Pertinet huc etiam *pulvis ſternutatorius Helmontii* in hoc caſu expertus, ex pulvere radicis hellebori nigri cum ana ſacchari miſtus, naribus attractus; quibus aliquot guttæ olei deſtillati caryophyllorum, vel cinnamomi addantur; quem etiam ceu egregium commendat RIVERIUS *in ſua Praxi*, Vid. HELMONTIUS *Tract. Tuſſ. & Aſthma*. His ipſis enim corrigitur mucus, & denuò liberantur nares. Item folia Nicotianæ irrorantur aliquot guttis olei deſtillati majoranæ, & ita odorantur; vel exſiccata pulveriſantur: blanda, ſed egregia ſunt ſternutatoria. Conveniens etiam eſt ſemen nigellæ cum majorana in forma pulveris, vel ſola, vel cum camphora: ſemen baſilici pulveriſatum ſternutatorium non incongruum eſt, in principio quoque coryzæ uſurpandum. Optima denique *ſternutatoria* fiunt ex vitriolo; mitiora, ſi tantummodò ad albedinem calcinetur; potentiora, ſi ad aliquam rubedinem uratur ſeu comburatur: quæ inſpirata potenter penetrant, omneſque narium latebras emungunt. Cæterùm, ne nimis acre ſit, ſolvatur tantillum vitrioli albi, ſeu ad albedinem calcinati, in aqua majoranæ ſeu aqua liliorum convallium, aut in aqua ſalviæ diluti, ita ut gr. v. vel vj. pro ℥j. Aq. ſufficiant. Liquor is filtratus & naribus attractus qualvis narium latebras emungit, & inſigniter convenit coryzæ.

℞. *Flor. lil. convall.*
Herb. major. an. M. ij.
Nicot. M. ß.
Coq. in ſ. q. *Aqu.* & *vini* in vaſe clauſo:
Colaturæ ℥vi. adde
Vitrioli albi ℈j.
Colentur per pannum denſum ob vitriolum.
D. S.
Aqua abſtractiva ad naſum.

Quæ optimè quoque mucum nares obſtruentem reſolvit in ſtatu coryzæ.

Quidam uſurpant olei Nicotianæ & olei nigellæ ana partes æquales cùm aliquot guttis olei deſtillati majoranæ;
Vel
℞. *Olei irini*,
Nicotian. an. ʒj.
Deſtill. major. gtt. iii. iv. vi. ad ℈ß. & ℈i.
(vel *huius* & *olei deſtillat*, *ſuccin.* an p. æqu.)
M. S.
Oleum aperitivum ad naſum.

Subindè intra nares attrahatur, vel cum turundula naribus immittatur, vel naribus extrinſecùs illinatur: mucum narium inſigniter ſolvit & elicit, ſiſtitque ita coryzam narium confirmatam.

Melius eſt oleum aniſi, ſi interiora narium eodem illinantur; reſerat enim nares obſtructas, & ſi ſit ab effluviis inſpiratis, lympham temperat, ne fauces & ſanguinem feriat attenuata: vel ſumatur oleum aniſi, & ita naribus cum bombace in parva turunda immittatur; ita enim egregiè reſolvitur mucus craſſus, ſuperiores narium partes obſtruens: vel oleum ſuccini, vel oleum caryophyllorum, quæ propter acredinem cum oleo amygdalarum dulcium temperentur. TACHENIUS camphoram in duplo olei amygdalarum dulcium ſolvit. Sic conveniens eſt, ut naribus admoveatur Nodulus cum ſtilo ex ſemine nigellæ contuſo, qui nodulus ſubinde olfactus admodùm corrigit, & emendat coryzam, in ſpecie nares obſtruentem; eſt remedium Tabernæmontani, quod inſigniter commendat. Poſſunt addi folia majoranæ, aut præparata ex majorana, in ſpecie oleum majoranæ; nam & hoc ipſum curat ozænam: v. g.

℞. *Fol. maioran.* part. iij.
Sem. nigell. contuſ. ʒii. vel ʒiii.
Olei deſtill. maioran. gtt. iii. vel iv.
Succini,
Aniſi an. gtt. i vel ii.
M. f. Nodulus:
detur cum ſtilo: S.
Nodulus odorandus.

Quod ſi caput perturbatum ſit, grave & obnubilatum, convenit vel *Balſamum Peruvianum*, vel, ubi fortiùs agendum, *oleum deſtillatum ſuccini*, aut ejuſdem *balſamus* vertici illitus; unde

unde dolor capitis tenſivus ejuſque perturbatio ſucceſſivè remittunt. Loco horum adhiberi etiam poſſunt Cucuphæ ſuprà laudatę.

℞. *Flor. anthos*,
Lavend.
Stœcb. Arab.
Roſar. rub.
Lil. convall.
Salv. an. pug. ij.
Sem. nigellæ,
Raſ. ſuccini an. ℥ij.
Styrac. calam.
Benz. ana ℥j.

Concif & contuſ. irrorentur cum guttis aliquot *olei deſtillat i ſuccini*: includ. *ſacculo quadrato ex ſindone rubra* interpaſſato.

D. S.

Sacculus vertici imponendus.

Quodſi pro derivatione lymphæ catarrhalis priùs pro præſervatione partium oris aliquid agendum ſit, pilulæ conveniunt vel *trochiſci* parvi *ex mithridatio, maſtiche & olibano* facti, & in ore retenti: Catarrhum enim & læſionem partium ſiſtunt, dolorem oculorum, dentium fętorem, & gingivarum corruptelam, &c. tollunt, atque in principio imprimis conveniunt.

ARTICULUS III.

DE

TUSSI, RAUCEDINE, ALIISQUE AFFECTIBUS CATARRHALIBUS.

EX modo dictis etiam Raucedo, & Tuſſis, faucium phlogoſis & dolor, guſtus abolitio, ſimileſque faucium affectus catarrhales, tàm cum quàm ſine coryza, ordinariò affligentes curari poſſunt, cùm omnia mutuò invicem concurrant, & partim per læſionem ex cauſa externa factam, partim per lympham ex glandula pituitaria ſuperiore in *coryza* depluente, & hinc ad fauces dependente, & ita loca vicina magis magiſque irritante, originem ducant. De qua membrana pituitaria, & per hanc tranſudante coryza, vid. SCHNEIDERUS, *partim Tract. de Oſſe cribriformi, partim Tract. de Catarrhis*.

CURA.

In ſpecie tamen *quoad curam* horum, ſimiliter *duo tempora* obſerventur: *inchoata nempe* tuſſis & raucedo, & *confirmata*. In priori præter *Suffitus ſuprà inſinuatos*, hic etiam convenientiſſimos, ſpecialiter *opiata*, additis ſalibus oleoſis, *tempore veſpertino* in principio horum affectuum adhibita, multùm conveniunt, idque ex methodo Helmontiana: Quibus in principio mali, ubi lympha adhuc exiſtente nimis acri & tenaci, aut nimis acida, aut corroſiva, partium affectarum dolores, rubores, phlogoſes, &c. ſuperveniunt, ſubindè *acrimoniam temperantia* & demulcentia uſurpanda, quæ aliàs *Incraſſantia* dicuntur: qualia ſunt *Papaverina*, & quæ fiunt ex jujubis, glyzyrrhiza, ficubus, paſſulis, ſulphure, item pilulis de ſtyrace, &c. In ſtatu verò morbi, ubi mucus craſſus & viſcidior genitus iſtas partes obſideat, pro expectoratione conveniunt Expectorantia vulgò dicta, ex hyſſopo, Nicotiana, oxymellibus, ſpiritu ſalis dulci, ſpiritu nitri dulcis & ſimilibus uſurpanda, ſuprà *Sect. 14. cap. 5. Art. 2. Membr. 2. & Art. 3.* ubi *de Tuſſi, & Raucedine actum* fuit, explicata. Mulierculis noſtratibus præſentiſſimum tuſſis & raucedinis à cauſa externa, aere nempè frigido, præbent *paſſulæ majores, maceratę in ſpiritu aniſi*, quarum quædam manè jejuno ſtomacho maſticatæ & deglutitæ fauces & aſperam arteriam præſervant ab inſultu & læſionibus aeris hyberni: ſicuti etiam radix zingiberis in India condita aſſumpta manè & maſticata, eidem uſui confert. Inductos verò jam catarrhos faucium & laryngis ferè curant per caricas, quibus in fruſtula diſſectis aquam vitæ ſeu ſpiritum vini infundunt, & hunc deſuper accendunt, & ſic deflagrare ſinunt, continuò agitando; hinc fruſtula illa ſemiaſſata veſpertino tempore comedunt, & ſic tuſſim & aſperitatem faucium egregiè corrigunt, ſicque lympham acrem & acidam temperant, & demulcent.

Hæc de lymphæ vitiis, indeque ortis catarrhis: Pergo ad

ARTICULUM IV.

DE

EPIPHORA.

TAndem præter nares, oculos ſubindè affligunt Catarrhi, ex lymphæ diluvio præternaturali orti. Naturaliter equidem humectantur oculi à lympha ſubtili, eaque tenui, moderatiſſimè ſalſa, ut facilitetur eorum motus, & à ſalſedine lymphæ, continuata abſterſione eorum nitor ac claritas, ad viſum ſummè neceſſaria, conſervetur; Hinc ſi nimia frequentia & copia excernatur hæc lympha oculorum, lachrymarum nomine venit, quæ largiter manantes ſubindè in os influunt, ubi ſenſibili, ſed ſubtili, ſalſedine imprægnatę guſtantur.

Lachrymę hę aut naturaliter effluunt ſolo quanto excedentes in animi pathematis; aut præter naturam emanant in ſtatu morboſo, vitioque catarrhali.

Fontes hujus lymphæ, tàm naturalis quàm præternaturalis, ſat manifeſti ſunt, glandulæ tùm iſtæ, quæ in utroque cantho ſeu angulo ſunt conſpicuæ, tùm etiam eæ, quæ in interiore palpebrarum facie ſunt ſitæ: de quibus imprimis conſulendus eſt STENO *Tract. ſuprà cit. de vaſis oculorum*; ubi etiam habet nonnulla egregia de naturali lachymarum fluxu.

Lacrymarum ille nimius effluxus morboſus abuſivè aliàs vocatur Epiphora: abuſivè dico; legitimo enim uſu Epiphoræ vox in genere humoris in quamcunque partem influentis impetum ſignificat; qua ratione & uteri, & ventriculi Epiphoræ apud Veteres obſervantur. In ſpecie tamen ex Modernorum abuſu Epiphora nimium lachrymarum fluxum ſeu Catarrhum oculorum innuit, de qua egi, ubi de Ophthalmia.

CAPUT III.

DE

LYMPHÆ MOTU IMPEDITO, INDEQUE ORTO HYDROPE IN GENERE & IN SPECIE.

PRæter affectus catarrhales à lympha, vel primariò vel ſecundariò peccante, enatos, lympha etiam peccat in motu, quando impeditur, ut in ſuo motu *ſtagnet*, & hinc loca vicina occupet; unde oriuntur tumores aquoſi & ſeroſi, ſeu *Hydropes particulares*.

Hydropis nomine ſub generali conceptu nil aliud intelligitur, quàm aquarum, ſeu, uti loquuntur, ſeroſorum humorum præternaturalis collectio; Latinis aqua intercus non ineptè dicta, quam neceſſariò tumor & diſtenſio partis, cum ejus tamen mollitie, & non rarò fluctuatione comitantur, utut hoc ipſo vocabulo certa Hydropis ſpecies determinetur. Aqua hæc collecta vel totum imprægnat corpus ſeu tumefacit, vel ſaltem determinatam ejus partem. Illud dat Hydropem univerſalem, qui dicitur imprimis *Anaſarca* & *Leucophlegmatia*, cujus addatur Aſcites cachectica, à pedibus ſucceſſivè aſcendens, uſque dum ſuffocentur ægri: quos Hydropes univerſales *ſuprà Sect. 17. Cap. 3. Art. 2. & 3.* diſcuſſi: quo verò dat Hydropem particularem, qui pro partium varietate, in quibus aqua colligitur, variat etiam, & ſpecialia ſortitur nomina. Si enim caput ſit hydropicum, ſeu quando aqua colligitur in capite, dicitur *Hydrocephalus*; ſi colligitur in pectore, eodemque vel toto, vel una ſaltem ejus medietate, dicitur Hydrops pectoris ſeu Sternites; ſi in pericardio præternaturaliter abundet lympha, eſt Hydrops pericardii; ſi aqua particulariter colligitur in abdominis cavo, vocatur Hydrops aſcitis, ab aſce, utre, quia abdomen inſtar utris repletum, tumefactum & diſtentum apparet: qui Hydrops aſcitis abdominis particularis non confundendus eſt cum Hydrope aſcite magis univerſali, qui cachexiam comitatur, & præter abdomen etiam pedes univerſos ac ſcrotum tumefacit, de quo jam *ſuprà l. a.* ſiquidem cachexia confirmata vel in Hydropem anaſarcam, vel in aſcitem partium inferiorum univerſalem terminari ſolet. In utero collecta aqua dat Hyſteritidem, ſeu hydropem uteri, ſi in ſcroto, dicitur Hydrops ſcroti; in teſtibus dat Hydrocelen; ſi in partibus vel membris externis particulariter oriatur in uno alterove membro, vulgò tumoris aquoſi aut ſeroſi

gene-

generali nomine appellatur. Imò in omenti burſa copioſæ aquæ concluſæ inſignem tumorem abdomen attollunt, qualia exempla HORSTIUS *in Obſervat.* habet; & hic eſt mulier, quæ videtur gravida, & tamen tantùm eſt Aqua collecta in omento: item in duplicatura peritonei concluſæ aquæ ſpeciem hydropis abdominis mentiuntur, quale exemplum habet JOB à MECKERN *in Obſerv. Chirurg. cap.* 52.

Ex quibus dictis patet: Hydropem ab Aqua, ὕδωρ dictum, non eſſe alium, quàm, ubi eſt Aqua. Hinc hydrops dictus *Tympanites* impropriè eſt hydrops, cum flatuum tantum, non verò aquarum, in abdomine ſit collectio; unde de eo videantur, quæ *ſuprà Sect.* 5. *c.* 2. dixi *de Ructibus & Flatibus ſtomachi.* Unde tantùm propter aliqualem ſimilitudinem tumoris cum aſcite particulari; & quia rarò abſque aquarum aliquali colluvie contingat, Tympanitidem eundem etiam ad hydropes retulerunt.

Superiori ſeptimana incepi diſcurrere de Hydrope, tàm in genere quàm in ſpecie, & quidem tantùm Præliminaria præmiſſi: pergo in his, & præmoneo, quod cùm aſcites ſit frequentiſſima Hydropis ſpecies, & omnium maximè occurrat in Praxi, quæ dicuntur de aſcite, etiam de Hydrope in genere intelligenda ſunt.

De Hydrope univerſali, tàm anaſarca quàm aſcite, omnium partium inferiore univerſali, cachexias inſequente, *ſuprà l. a.* monitum fuit.

ARTICULUS I.

DE

HYDROPIBUS PARTICULARIBUS IN GENERE.

CAUSA.

IN ſpecie quod attinet Cauſas hydropis particularis, ſeu collectionis aquarum, aliter à Veteribus, aliter à modernis derivantur. Veteres hepar affectum accuſant, quod nempe, uti notum eſt, recenter advectum ſanguinem non ritè præparet, unde fiat, ut tandem ſerum in abdomen deſtillans hydropem inferat.

Sed his contrariatur (1.) Modernorum de ſanguificationis organo hypotheſis, cum, uti notum eſt, dejectum ſit ab imperio cruento hepar, ipſique publicè ductæ exequiæ,

(2.) Adverſantur huic ſententiæ omnes, qui obſervationes Anatomico-Practicas ſcripſerunt, v. gr. Bartholinus, Tulpius & ſimiles: Hi enim omnes aperto ore clamitant, ſæpiſſimè hepar inſons in Hydropicis, in ſpecie aſciticis, fuiſſe repertum: Hinc refert LINDANUS *ſuper Hartmannum*, ſe aliquando vidiſſe Enchuſæ virginem hydropicam, cujus ventre diſſecto ingens aquarum colluvies profluxit, internè nulla labes viſcerum abdominis fuit inventa, donec ſiniſter ventriculus totus putridus, corruptus, & liquore inſtar atramenti fœtidiſſimi plenus fuerit inventus; unde origo iſtius mali. Unde etiam SENNERTUS ſuo tempore rejecit, quod ex hepate ſemper oriatur hydrops, imprimis aſcites; quia potiùs ex quacunque cauſa viſcera debilitata in genere, modò ſanguificationem impediant, eſſe hydropis aſcitis origines: imò impugnat omnes, qui hepar affectum defendunt, *lib* 3 *Prax. cap. de Aſcite*. Unde in principio hujus ſeculi SYLVIUS LANCEANUS, Medicus Romanus, peculiarem edidit libellum, cujus eſt Titulus: *Hydropem non ſemper à jecore fieri*; excuſus eſt hìc Tractatus Romæ Anno 1603.

Non nego equidem, hepatis & lienis ſcirrhos fuiſſe ſubindè inventos in hydrope de mortuis: Sed hoc commune habent cum aliis viſceribus, & etiam ſubinde reperiuntur exempla aſciticorum, in quibus poſt mortem aut hepatis aut lienis, aut alius viſceris ſcirrhus fuit inventus, qualia vid. in FORESTO *lib.* 19. *Obſ.* 29. & in SCHENCKIO *Obſer. pag.* 433. Viſcerum enim quorum vis varia & multiplex in Hydropicis conſtitutio præternaturalis obſervata, ita ut hactenus nil certi de parte ſolida, primariò in hydrope affecta, colligi queat: Imò fieri poteſt, ut ſine vitio alicujus viſceris hydrops naſcatur, quando ab errore externo, à potu frigido confertim ingeſto, aqua in abdomine colligitur, atque adeò non ſolius hepatis, ſed & aliorum viſcerum culpa, imò interdum viſceribus pænitus illæſis, hydropem generari conſtat.

Quæſtio autem ſupereſt; an hi tumores ſint cauſa hydropis? an verò eum tantum antecedant? aut ex labe ſanguinis eum comitentur; ſicut videmus v. g. Quartanas, Tertianas diuturnas, &c. ſæpè habere comites ſcirrhos lienis; qui ſcirrhi lienis aut hepatis ſuperveniunt iſtis morbis, adeoque ad morboſa producta potiùs referendi, quàm quod ſint radicales eorum cauſæ. Id quod etiam de Hydrope aſcite, qui ſuccedit poſt morbos chronicos, in ſpecie Quartanas & Icteros, obſervandum eſt.

(3.) Tertium, quod eſt contrarium huic opinioni, eſt, quod explicanda reſtet ratio & modus, ſi ex hepate oriri ſupponatur, quo fiat collectio & deſtillatio materiæ aquoſæ in abdominis cavum, aut alias partes, v. g. in caput, pectus, &c. Nam hæc eſt conſueta naturæ lex, per experientiam quotidianam comprobata, ſimulque per inſignia experimenta, quod nihil excernatur ex maſſa ſanguinea purum, niſi per cribra certa, ſeu per certos & determinatos poros ac meatus. Quæritur ergo: per quæ loca? quomodo? per quas vias deſtillentur aquæ, & colligantur, nunc in capite, nunc in pectore, nunc in abdomine, &c. Tranſudatio eſt leve effugium, ex vaſis nempe ſanguifluis. Tunicæ enim venarum, ut taceam de arteriis, tenaces admodum ac denſæ non permittunt hos ſuccos effluere ad loca determinata. Anaſtomoſis ſi adeſt, neceſſariò tantillum ſanguinis adeſſet, ut ob id ſerum inſtar loturæ carnium, & quaſi ſanguineum obſervaretur in Hydropicis: quod tamen non eſt. Neceſſe eſt ergò, ut veterum aſſertis miſſis, aliter explicetur Hydrops generalis. Optimum autem & probabile inventum eſt Modernorum nonnullorum, qui particulares variorum loco hydropes optimè dilucidant per vaſa lymphatica aut lactea, quorum læſorum occaſione commodiſſimè iſta aquarum collectio deduci poteſt; Impedito enim lymphæ motu per hæc vaſa, quid aliud, niſi hujus in partibus ſtagnantis collectio, indeque hydropica intumeſcentia inſequitur? Quod ſi per totam corporis peripheriam, ut in leucophlegmatia, vitio glandularum & lymphæ ductuum obſtructarum, aut alio modo infarctarum lymphæ per glandulas tranſcolatio, & ejus per vaſa ad maſſam ſanguineam motus impediatur, anaſarca aderit; ſicuti, ſi in uno vel altero membro particulari hoc contingat, anaſarca particularis, aſcites particularis, &c. ſupervenit. Primus, qui mentem huc direxit, fuit BARTHOLINUS *in Tract. de vaſis lymphat. c. 7. p.* 245. quem tanquam Præceptorem ſequitur ejus diſcipulus SIMON HEINRICUS PAULI *in Anatomia anatomiæ Bilſianæ pag.* 85. Cauſam hydrocephali ſtatuit eſſe lympham, quæ ex obſtructis vaſis lymphaticis jugularibus, aliiſque cephalicis inter cutim & pericranium, vel inter cranium, & meninges, colligatur. Terit eadem veſtigia ſimiliter SYLVIUS, tàm in Scriptis Theoreticis quàm Practicis, in ſpecie *lib.* 1. *Prax. cap.* 17. *& cap.* 50. qui in ſpecie aſcitem ex hoc fonte derivat. Sanè ubique per totum corpus & quælibet viſcera diſperſa ſunt vaſa lymphatica, tamque per partes internas, quàm per externas, quæ ſemper habent ſuam correſpondentiam cum glandulis. In his ergo lympha contenta ſi impediatur moveri, ſive ſint vaſa rupta, ſive eroſa, cum interim continuus ejus ſit proventus, neceſſariò tamen lymphæ collectio ſeu *tumor aquoſus ſeu hydrops particularis* in iſta parte, ubi ſit lymphæ impeditus motus, excitatur, & *tàm in partibus internis*, v. g. ex lymphaticis capitis, Hydrocephalus; ex lymphaticis pulmonum, aut ex lymphaticis glandularum pectoris, Hydrops pectoris, ex lymphaticis hepatis vel lienis vel teſtium, tam virilium quàm muliebrium, vel lacteis thoracicis &c. Hydrops aſcitis particularis, & Hydrocele inducitur; non ſecus ac in partibus *externis* à lymphaticis artuum Tumores ſeroſi partium externarum ſuperveniunt.

Cauſa verò generalis, propter quam non movetur lympha, in ordinariis vaſis, eſt aut *ruptio* aut *eroſio* vaſorum lymphaticorum. Si enim in quodam loco glandulæ, & ex his derivata vaſa lymphatica obſtruantur, neceſſe eſt, cùm lymphæ fiat continuus proventus, ut exinde hujus fiat collectio in glandula, aut ejus curſus in vaſe ita impediatur, ut neceſſariò hinc lympha in parte colligatur. Et quidem ſi obſtructum ſit vas lymphaticum (præſuppono hìc exactam vaſorum lymphaticorum notitiam) à materia craſſa & viſcida, ſeu, ut vocant, pituita, hoc ipſum vas obſtructum à lympha per iſtud diſtribuenda inſigniter diſtenditur, tandem rumpitur, & ita lympha ſucceſſivè effunditur; aut etiam ſi ipſa lympha fuerit acidior, ſalſior, acriorque aut alius quicunque humor corroſivus vaſa lymphatica tenella exeſerit, neceſſariò etiam lymphæ motus naturalis in iſta parte ſic impeditur; ita ut lympha exinde in quendam locum præterna-

ternaturaliter effuſa & collecta tumores aquoſos particulares, aut hydropem particularem, inducat.

Confirmant hanc Hydropis particularis, per limphaticorum vaſorum vitia, originem *Hydatides viſcerum*, (bullæ aquoſę,) in ſpecie *hepatis & lienis*, quæ ſubindè obſervatæ ſunt, aut prodromi, aut comites *hydropis particularis*, ut in ſpecie hoc rectè obſervat SCHENCKIUS *lib.* 3. *Obſerv. de Hydrope* item PLATERUS *in Obſeru. pag.* 596. qui obſervat Hydropem ex lienis & hepatis veſiculis, & SENNERTUS *in Praxi*, *ubi de Hydrope*. Equidem *hydatides* hæ præ aliis partibus frequenter in pulmonibus, *hepate*, ac liene, & ſimilibus viſceribus ſunt obſervatę. De hydatidibus inſignioribus pulmonum vid. CAROLUS PISO *in Tract. de Colluviæ ſeroſa pag.* 214. De hydatidibus inſignoribus hepatis vid. PANAROLLUS *Pentec.* 5. *Obſreu.* 16. qui quædam egregia habet; quia horum viſcerum vaſa lymphatica magis exteriora ambiunt, unde humorum horum ſeu aquarum contentarum collectio magis fit conſpicua. Scilicet dictis in locis veſiculæ aqua turgidæ, nunc minores ac copioſiores, nunc grandiores conſpiciuntur; quæ ipſæ ſunt nihil aliud, quàm vaſa lymphatica, in quibus motus lymphæ eſt impeditus. Hæc ergo lympha in iis hæret propter interjectas crebriores in vaſis lymphaticis valvulas, eaque ſenſim diſtendit, & dum intercepta eſt lympha diſtendens intra valvulas, quibus plurima vaſa lymphatica ſunt inſtructa, ſpatiola iſta intermedia diſtendendo tumefacit, & ita veſicularum aquoſarum faciem repræſentant. Quod ſi rumpatur una alterave valvularum, aut ipſorum vaſorum lymphaticorum lympha ſub membrana viſceris tenui coercita, & effuſa, ſenſim majores veſicas & grandiores, ad nucis juglandis magnitudinem interdum obſervatas, exhibebit, donec tandem ruptis aut eroſis hydatidibus lymphæ extravaſatio, in cavo corporis quodam collectio, & ita *hydrops* poſtmodum particularis oritur.

Poſt Hydatides illuſtrant hydropis ortum ex lymphę motu impedito *aſcites ſeu Hydropes abdominis veſicales* dicti, h. e. in quibus Aqua abdominis tumorem quidem faciens, non in cavo ejus fluctuaverit, ſed potiùs viſcera copioſis & innumeris veſiculis aqua turgidis obſervata fuerint, ita ut poſt abdominis apertionem nihil aquæ effluxerit. Exempla aliquot enarrat hujuſmodi hydropis veſicalis SENNERTUS *c. l. ubi de Hydrope*, item TULPIUS, qui obſervat hydropem aſciten ex copioſis veſicis meſenterii *lib.* 2. *obſer.* 34. item vid. HOEFERUS *in Herc. Med. pag.* 143. ubi ſimiles hydropes veſicales refert, item HORSTIUS *lib.* 10. *obſeru. pag.* 513. & 579. ſimiliter & BARTHOLINUS *Cent.* 4. *Epiſt.* 58. *pag.* 370. obſervat aſciten ex glandulis vel veſiculis in omento ſero repletis, nec non in *Actis Med. Haffn. Volum.* 1. *pag.* 17. ſicut & in VALERIOLA. Hæ ipſæ veſiculæ pariter nil aliud ſunt, quàm vaſa lymphatica, & hinc partium interſtitia membranoſa, hinc inde ex lympha in motu impedita, ut ratione interjectarum valvularum in lymphaticis vaſis tales veſicas repræſentent; aut rumpantur licet vaſa; ſi tamen lympha effluens in membranis ambientibus ſuprà dicto modo coerceatur, ſucceſſivè in copioſas tales veſiculas coacervatur & colligitur.

ARTICULUS II.

DE

ASCITE PARTICULARI.

FRequentior autem præ cæteris Hydropis particularis ſpeciebus eſt *Hydrops abdominis* ſeu *Aſcites particularis*, idque *duplici ex ratione*,

1. Quia copioſa & inſignia continet viſcera, eaque omnia plùs minùs copioſis vaſis lymphaticis ſuis inſtructa, v.g. hepatis, lienis, renum, teſtium utriuſque ſexus; quibus ſpeciatim accedunt vaſa lymphatica ab inferioribus locis ad receptaculum commune aſcendentia.
2. Ratio ſecunda eſt, *quia menſenterium* etiam *inſtructum eſt* copioſis *vaſis lacteis*, chylum in ſe tenuem & limpidum vehentibus; quibus plùs minùs ruptis aut exeſis ſimiliter *aſcites* & eadem pathemata in abdomine ſequuntur, quæ aliàs lymphaticis vaſis abdominus ruptis: nam quod his lacteis læſis, etiam ſequatur aſcites, de hoc vid. SYLVIUS *cap.* 17. *Prax.*

CAUSA.

Quoad *Cauſas*, equidem LINDANUS Aſcitem Particularem ſemper à colliquatione oriri aſſerit, quod tamen vix univerſale videtur. Plauſibiliſſima eſt lymphæ chyloſæ alteriuſque humoris impeditus motus per vaſa lactea, unde pariter omnia ſymptomata hìc obvia derivari poſſunt. Adeoque *Cauſa proxima* inveſtiganda eſt vel in *vaſis lymphaticis* quacumque cauſa *eroſis*; vel *vaſis lacteis obſtructis*, *ruptis*, & conſequenter lymphæ deſtillationem parientibus; vel *ex ſanguine*, quodam in loco *coagulato*, qui putreſcendo tranſit in aquam, cujus occaſione ſupervenit interdum talis Hydrops Aſcites particularis.

Res ut pateat exactiùs, obſervandum eſt, vaſa lactea ratione ſtructuræ & compoſitionis revera eadem eſſe cum vaſis *lymphaticis*; ſaltem contenti ratione à ſe invicem differunt, dum nempè vehunt chylum diſtinctum à lympha. Hinc enim eſt, quod truncus lacteorum & lymphaticorum communis, nempe ductus thoracicus, utrique liquori vehendo, tàm chylo quàm lymphæ, ſit deſtinatus. Lacteæ ergo hæ venæ tenuem & aquoſum chylum vehunt, ſi aut ipſe in meſenterio obſtruuntur, aut glandulæ meſenterii, per quas chylus mediantibus vaſis lymphaticis primi generis trajicitur, in lacteas ſecundi generis, (de quibus imprimis videndus WARTHONIUS) ſi inquam glandulæ aut vaſa lymphatica obſtruantur, neceſſariò ſequitur exindè chyli effuſio, & indè tumor aſciticus ſupervenit. Neceſſe eſt enim, ut chylus, qui per ſe eſt admodum tenuis & aquoſus, utpote per anguſtos inteſtinorum poros percolatus, tunc ſubſiſtat, aut circa glandulas infarctas, aut in lacteis obſtructis, hinc vaſa diſtendat, eademque tandem rumpat, iiſque ruptis in abdomen influat, quod continuata congeſtione tandem diſtendit, & ita tandem tumorem aſciticum infert. Hanc chyli in abdomen per nonnulla vaſa lactea ex occaſione quarundam glandularum obſtructarum deſtillationem unam ex communiſſimis cauſis aſcitis arbitratur SYLVIUS *cap.* 17. *lib.* 7. Hanc quoque ſententiam illuſtrat imprimis illud experimentum BOYLEI *Tract. de Uſu Philoſophiæ Experiment. P.* 2. *pag.* 38. in quo refert aquam hydropici cujuſdam per paracenteſin evacuatam, fuiſſe ſpiſſam, craſſam, opacam, & albam, guſtu ſubdulcem, colore turbido; blando igne leniter inſpiſſatam dediſſe materiam albam, albumini ovorum ſimilem, magis inſpiſſatam in gelatinam planè craſſam concreviſſe, quæ alias chylo & liquoribus chylo permiſtis propria eſse ſolet; ſicuti hæc ipſa, quæ dico de vitiis vaſorum lacteorum & glandularum meſenterii, illuſtrant *exempla aſciticorum* eorum, in quibus, reliquis viſceribus ſalvis meſenterii tantummodò glandes obſtructæ, hinc tumidæ aut ſcirrhoſæ, inventæ fuerunt; item quando *ex ulcere meſenterii*, in quo dubio procul exeſa fuerunt vaſa lactea, crebrò obſervatus fuit *hydrops*; id quod confirmat RONDELETIUS *in ſua Praxi lib.* 3. *cap.* 35. ubi inquit, id notatu dignum eſse, quod ex frequenti diſsectione corporum obſervaverit, omnes Hydropicos glandulas meſenterii induratas vel ſcirrhoſas habere; Sic TULPIUS *lib.* 2. *Obſerv. cap.* 33. obſervat hydropem abdominis propter glandulas meſenterii œdematoſas; quod etiam PANAROLLUS teſtatur, uti etiam HOEFERUS *in Herc. Med, cap.* 143. Sic ex ulcere meſenrerii quinquies hydropem obſervavit TULPIUS *lib.* 2. *Obſerv.* 32. uti etiam HOECHSTEDTERUS *Decad.* 6. *caſ.* 6. ex glandulis meſenterii œdematoſis, ſcirrhoſis & exulceratis.

Ex his ergo frequentes ſunt Hydropes particulares abdominis, & ſanè ubique proſtant Obſervationes Aſcitis, nati *ex affectis meſenterii glandulis*; hinc enim deſtillat ſerum plus minus chyloſum in abdomen, ruptis vaſis lymphaticis aut lacteis. Ex hoc fonte etiam cauſa eſt Aſcitis particularis, qui ſupervenit quibuſdam, quando copioſus potus frigidus ingurgitatur in æſtu, aut nimio veneris ardore, frequenter enim obſervatum eſt, quod ex ſolo hauſtu frigido poſt æſtum nimium, aut corporis exercitium, ſudorem nimium aut æſtum febrilem, aut nimium calorem, interdum ſubitaneus ortus fuerit hydrops aſcites; qualium exempla PISO *Tract. de colluvie ſeroſa* habet, dum refert Aſcitem, natum ex hauſtu frigidæ in declinatione tertianæ; Simile etiam exemplum refert SENNERTUS *lib.* 3. *cap. de Hydrope Aſcite pag.* 711. Dicit nempe, ſe obſervaſſe in puella, quod cùm in tertiana vehementer ſitiens totam menſuram cerviſiæ ſecundariæ ebibiſſet, inde in aſcitem inciderit. Item FONSECA *lib.* 7. *Cur.* 29. obſervat aſcitem ex potu frigidi

vini

vini poſt longum iter, dum æger admodum eſſet exæſtuatus. Obſervatum crebro fuit, quod meſſores tempore æſtatis ex hauſtu cereviſiæ ſecundariæ in æſtu reddantur Hydropici: Sic ex ingurgitatione aquæ in æſtu tertianæ febris obſervavit hydropem aſcitem RIVERIUS *Cent. 2. Obſerv. 65.* Conf. M. A. N. C. *Ann. 6. Obſerv. 52. p. 85.* Nullus ergò potus frigidus nimis, imprimis febricitantibus, præſertim tempore paroxyſmi porrigendus, utpote quamvis moderatè at intempeſtivè aſſumptus coagulationi lymphæ & chyli intra vaſa lactea, hincque Aſciti, non rarò occaſionem ſubminiſtrat. Utut enim HIPPOCRATES frigidæ potum in febribus paſſim concedat; hic tamen noſtræ texturæ minus, quàm Græcorum, aliorumque regiones fervidiores inhabitantium, convenit: vid. POTERIUS *de Febribus lib. 2. cap. 9.* Sicut quoque rationem hujus effectus, quod nempe ex potu aquæ frigidæ ſequatur hydrops, ex obſtructis vaſis lacteis, eleganter reddit SYLVIUS *lib. 1. Tr. cap. 17. & cap. 50. §. 6. & 7.* hanc, quod mucus ſeu pituita inteſtinorum naturalis à calore vel æſtu ſoluta, attenuata, & fluidior reddita, ex inteſtinis in vaſa lactea penetret; quæ poſtmodum à ſuperveniente frigore, aut externo, aut ex frigore potus ſeu hauſto frigido, denuò conſpiſſata & incraſſata vaſa lactea & meſenterii glandulas obſtruat & infarciat; unde vaſis diſtentis & ruptis magis, vel minus *hydrops ſubitaneus* ſequatur, prout plures vel pauciores lacteæ hoc modo fuerint affectæ: Vid. in ſpecie SYLVII *Tr. de Hydrope*, & LOWERUS *pag. 124.* BARTHOLINUS *Tract. de Vaſis lymph. cap. 7.* SIMON HEINRICUS PAULI *Anat. Bilſ. pag. 85.*

Aſcites igitur hic ſeu hydrops abdominis particularis in ſpecie eſt collectio aquarum ſeu colluviei ſeroſæ & aquoſæ ſaltem in abdominis quadam inſigniore cavitate, idque ſubitò intrà octo ferè dies, nonnunquam intrà tres, cùm aſcites univerſalis ſenſim accreſcat, manus, pedes & artus omnes cum manibus fiunt flaccidi, molles, & ſucceſſivè contabeſcunt, primùmque tumor eſt mollis, poſt durus. Et non ſolùm in ipſo abdomine colligitur aqua; ſed etiam infra duplicaturam peritonæi, cujus exemplum habet JOB *van* MECHERN *in ſuis Obſervat. Chirurg. Belgicè conſcriptis*; *vel* intra cavum omenti; *vel* ſaltem lympha ſtagnans intra partium veſiculas membranoſas in meſenterio, aut locis vicinis, hydropem talem abdominis repræſentat: quorum modorum apud Practicos hinc inde leguntur obſervationes.

Verùm præter vaſa lymphatica eroſa, & lactea rupta, interdum liquores alii hydropes aſcites inferre poſſunt: Unde in una cauſa univerſali quoad aſcitem vix ſubſiſtendum, ſed omnes circumſtantiæ probè expendendæ: v. g. ex renibus affectis ſæpiſſimè hydropes generantur, adeò ut ex ſolo hoc fonte Hydropicorum aquas deducat HELMONTIUS *Tract. Hydrops ignotus*, quod ſcilicet renes non ſecernentes ſerum ab ejus in abdomen ex renibus deſtillatione tandem ſupervenit Hydrops: Unde notum eſt, non tantummodò parcam & imminutam urinæ in quàm plurimis Hydropicis eſſe excretionem, & etiam non rarò diſſectis Hydropicis ipſos renes tumidos, & vitioſè turgidos eſſe repertos: ſic à renibus turgidis & perforatis, item ex renibus exulceratis, obortum aſcitem obſervat PLATERUS *Prax. Tom. 3. pag. 239. & in Obſ. pag. 622. 630. & 638.*

Porrò alia etiam viſcera abdominis non rarò etiam dant Tumores ejuſmodi & Aſcites, utut non ſemper puros, ſed potiùs aquoſo-purulentos. Sic ſuperiùs ex LINDANO habui exemplum Hydropis aſcitis pronati ex uno teſticulo, &c. Sic & Hydropem ex teſtibus muliebribus tumefactis oriri retulit RIVERIUS *in praxi de Hydrope* BARBETTE *in Anat. Pract. p. 154.* dicit, quod menſibus ſuppreſſis interdum ſuperveniat Hydrops aſcites, quatenus materia vitioſa & aquoſa ex tubulis uterinis in talibus ſubjectis in duplicaturam peritonæi influit, cujus rei ſe teſtem ocularem eſſe affirmat. Quò etiam facit exemplum proſtans *in Obſervationibus, Cultro Anatom.* LYSERI *annexis*, *pag. 282.* de Hydrope ex collectione amurcæ fœtidæ intra cutim & abdominis muſculos, ob menſes ſuppreſſos. Aſciten à veſica obſervavit DODONÆUS *Obſervat. cap. 34.* atque PLATERUS *Prax. Tom. 3. pag. 244.* & ab ureteribus PLATERUS *l. a. 1.* uti & BONETTUS *Sepulcr. pag. 1075.*

Aſciten Particularem à ſanguine quod attinet, *hujus* ſubito facta *ſuppreſſio*, vel etiam extrinſecus facta in quodam loco *contuſio*, & ita interna cujuſdam partis læſio, ibique ſanguinis effuſi facta *congrumeſcentia*, interdum ad hunc hydropem diſponit. Equidem notum eſt, quod aſſerit HELMONTIUS, dum derivat illum hydropem ex renibus, in quibus ac circa quos ſanguis congrumatus fuerit collectus; ſicuti etiam obſervavit hydropem ex congrumato ſanguine. Interim hoc effatum non eſt univerſale, licèt interdum vitium ſit in rene non ritè emulgente; proſtantque alia exempla hoc confirmantia; v. gr. *ex ſuppreſſione lochiorum* talem Aſciten particularem hic Lipſiæ obſervavi, quæ nulla arte potuerunt revocari, copioſiſſimæ aquæ in Omento continebantur, quia tumor circumſcriptus erat circa umbilicum; brevi poſt, intumeſcente abdomine in immenſam molem, concepit ſecunda vice, partumque edidit, denuò lochia ſupprimebantur, unde abdomen magis intumeſcebat, candelæ lumen admotum tranſlucebat, & ſuffocata ægra abdomen ſpontè rumpebatur, & incredibilis Aquæ copia evacuabatur. Prætereà hujus rei ſe aliud offert exemplum, ubi *ex contuſione* extrinſeca in hypocondrio dextro in viro paupere, aliàs ſano & robuſto, Aſcitem cum tympanitide particularem obſervavi; brevi enim poſt contuſionem, abdomine & ſcroto tumidis factis, tandem interiit. Forſan huc facit LOWERI *experimentum Tr. de Corde Centur. 2. pag. 125. & 126.* ubi ſimiliter ex ſanguinis motu, ex arteriis in venas impedito, Hydrocephalum ortum recenſet.

In his Aſcitis ſpeciebus Cauſa Remota eſt notabile vitium, occurrens aut in chyloſi, aut in hæmatoſi. Nam materia iſta, quæ cum lympha ſimul colligitur, & ſtagnando tumorem ex edematoſo ſeroſum infert, *nihil eſt aliud, quàm chylus crudus*, vitio depravatæ hæmatoſeos collectus. Hic ergò chylus, aut vitioſus aut ſanguini non aſſimilatus, ſero dilutus, ut in inferioribus locis ſucceſſivè ſubſiſtit, ac dum ſimul lympham inquinat, glandulas ac vaſa lymphatica ubique obſtruit, unde neceſſariò & lymphæ ſtagnatio, & perfectus tandem hydrops ſupervenit, progrediente ſucceſſivè malo ulteriùs, & abdominis ſuperiora petente. Hinc eſt, quod nimias hæmorrhagias talis inſequatur hydrops: ſic obſervat MEARA *in Exam. Febr. Williſian. pag. 20.* hydropem ex hæmorrhagia nimia: ſic SCHENCHIUS *l. 3. Obſervat.* aliquot obſervat hydropes ex diuturna & copioſa narium hæmorrhagia; item ex nimio fluxu hæmorrhoidum, & ſimilibus aliis nimiis hæmorrhagiis; quia ſcilicet maſſa ſanguinea nimia excretione depauperatur, aut etiam, quando hìc hydrops ſuccedit morbis chronicis, per curſum morbi effœta hac reddita deſinit in naturali fermentatione; unde inepta eſt chylum ut aſſimilet, idque eò magis, quod hìc ipſe vitio ſtomachi ſuggeritur vitiatus.

Hæc eſt Aſcites ordinaria ex lympha ſæpius etiam ex chylo crudo, nec non ſanguine congrumato, collecto orta.

Cæterùm præter dictas interdum extraordinariæ & planè ſingulares aſcitis reperiuntur cauſæ: Sic mirum quod refert BARTHOLINUS *Cent. 2. Hiſt. 74.* de Hydrope aſcite ſubitaneo, ex geſtatione diuturna oneris gravioris oborto: Item BORELLUS *Cent. 2. obſ. 24.* obſervat hydropem ex compreſſione nimia circa os ſtomachi; ſed ut dixi, hæ ſunt cauſæ extraordinariæ. Non poſſum, quin quæ de aſcite particulari habet LINDANUS *ſuper Hartmannum*, proferam: *Hydrops*, inquit, *eſt duplex: Unus ex cauſa frigida, alter à cauſa calida*. (Linquimus Lindano has delicias, illumque ſuo ſenſu abundare permittimus) *Ille*, inquit, *eſt ab aquoſitate & nimia ſanguinis dilutione, quia nempe chylus nimis aquoſus ſuppeditatur ſanguini, qui in ſanguinem bonum converti nequit: Altera ſpecies*, inquit, *eſt ab intemperie calida, quando ſanguis colliquatur & uritur in ichorem acrem, qualis eſt, qui immediatè poſt febres ardentes ſequitur. Hic poſterior*, inquit LINDANUS, *vocatur Hydrops ſiccus*; (videtur quidem contradictio, ſed ab explicatione ſuppeditata tollitur) *prior verò vocatur Hydrops humidus, qualis eſt, quando omnia marceſcunt præter abdomen. Nam*, inquit, *Quæritur hìc, quod ſit Hydrops ſiccus Hippocratis in Sect. 4. aphor. 11. Omnes Autores dicunt: hic intelligendum eſſe hydropem tympanitidem, & ſequuntur præceſſorem Galenum. Ego ex Hippocrate & aliis monſtravi, eſſe intelligendum aſcitem, qualis eſt, quando omnia marceſcunt præter abdomen. Nam*, inquit, *quomodo? Sunt duæ aſcitis ſpecies. Una eſt, in qua ab aquis collectis non tantum venter tumet, ſed etiam ſcrotum & pedes, ubi interdum puſtulæ aperiuntur, & effluit humor, & hæc ordinaria eſt ſpecies: ſed præter hanc videbitis & ſpeciem aliam, ubi nullus nempe in ſcroto tumor, neque etiam in pede, ſed in abdomine omnis humor colligitur, pedes autem & reliqua membra contabeſcunt & marceſcunt, ut ſqua-*

mas

mas concipiunt. Cætera vix oſſibus hærent; facies eſt arida & ſqualida. Et hic eſt Hydrops ſiccus Hippocratis. Dicitur igitur ſiccus ab illa ariditate, ſqualore, & macie totius, & hydropica aquea ſunt lutea, quæ expurgantur. In hydrope ſicco urinæ ſunt ſplendidæ, inſtar aquæ planè croceæ, inſtar Ictericorum, ſed non habent illam craſſitiem, ſunt pauciſſimæ, & vix 2. vel 3. cochlearia, in ignem effuſæ ardent. In aſcite verò humidæ urinæ ſunt albæ, pallidæ, & crudæ, interdum, ubi renes non ſunt affecti, ſatis copioſæ. Hæc LINDANUS. Exempla hujuſmodi *Aſcitis particularis* videb. in ſpecie in HOECHSTEDTERO *Decad. 10. Caſ. 7. Obſer. 78.* Ex quibus patet, hydropem ſiccum eum appellari, qui fit ex vitio meſenterii, & imprimis vaſis lacteis; Hydrops verò humidus, qui fit ex antecedente hæmorrhagia, vitio maſſæ ſanguineæ depravatæ.

Hæc de cauſis & origine Hydropis aſc tis.

Sequuntur *Signa:* Aſcites particularis facilè cognoſcitur; ſaltim in eo Medicus ſit cautus, ut artificioſa conjectura, & conſideratione omnium circumſtantiarum poſſit cognoſcere, an in cavo peritonæi? an in omento, aut utero, aut aliis ſimilibus locis aqua collecta contineatur?

Duobus ferè modis inchoat. Primam ejus invaſionem præter ſigna generalia *in hydrope univerſali ſuprà Sect. 17. Cap. 3. Art. 3.* recenſita, prodit epigaſtricæ regionis tenſio continua equidem, quam tamen alimenta aſſumpta intendunt: malo verò ingraveſcente aut abdomen ſucceſſivè intumeſcit, hinc pedes & ſcrotum, quando vitium hæret in ruptis vaſis lymphaticis vel lacteis abdominis; aut verò frequentiſſimè inchoat Aſcites, ita ut priùs pedes intumeſcant, & hinc tumor ſucceſſivè adſcendat, & abdomen occupet, tandemque perfectum Aſciten inducat. Et quidem, quando pedes intumeſcunt, utplurimum non ſola Aqua, ſed ſimul materia quædam craſſior, ac ſpiſſior concurrit, adeò ut non ſolùm tumor ſeroſus, & aquoſus, ſed ſimul ſit tumor œdematoſus; uti fit quando in cachecticis vel diuturnis morbis ſequitur hydrops, & ita adſcendit ſenſim tumor talis œdematoſus, donec abdomen occupet. Superiora è contra, niſi anaſarca adjuncta ſit, contabeſcunt, quamvis extrema manuum ob pulſum debiliorem aliquantum inflantur. Æger in latus converſus fluctuationem quandam aquæ inſtar, interdum etiam murmur percipit, intumeſcente magis latere, in quod incumbit; & quò magis intumeſcit abdomen in Aſcite, eò magis contabeſcunt partes ſuperiores; niſi quod interdùm ad extremum, ut modò dixi, etiam manus inflentur, & tumefiant.

Supervenit tandem difficultas reſpirandi admodum moleſta, præprimis ab alimentis aſſumptis; propter diaphragmatis liberum impeditum motum; imò interdum orthopnœia, ita ut æger non, niſi corpore erecto, quieſcere queat. *Platerus in obſerv.* dicit, quod diſpnœia nocturna prænunciet hydropem aſcitem; in ipſa verò Aſcite ſit diſpnœia continua.

Interdum & ſitis eſt admodum intenſa, idq; tunc imprimis, quando vitio meſenterii ruptis lacteis fit hydrops aſcites; interdum ſitis eſt parva, quando maſſa ſanguinea ex vitiata hæmatoſi eſt gravata copioſis ſuccis crudis; (non enim omnes Hydropici ſitiunt;) Tuſſis etiam ſicca ſupervenit, aut, quæ in principio adfuit, notabiliter augetur.

Ad hæc attentus ſit Medicus, ne confundat aſcitem particularē cum graviditate; nam quod interdum cum hac confundantur, patet ex exemplis; ſicuti hic novi Medicum, & etiam Halæ Saxonum, qui gravidas pro Hydropicis curarunt. Siquidem, & mulieribus gravidis ſubinde copioſæ aquæ intra uterum colliguntur, in quibus natat fœtus; ſicut etiam iiſdem nunc ante nunc poſt medium geſtationis tempus crura non rarò tumefieri aſſolent, idque tamdiu, donec ſuperveniente partu mediantibus lochiis ſucceſſivè ſubſidant. Ne ergò fallamur, nec famæ & arti detrimentum conciliemus, probè obſerventur ſigna quædam diſtinctiva, quæ inter optima ſunt, quæ proponit LINDANUS, qui dicit; quod hydrops diſcernatur à graviditate.

1. Ex colore faciei vivido & benè habito, qui eſt in ſpecie in gravidis, & cæteris paribus ſanis, magis floridus, vividus; Hydropici verò malè ſe habeant, ſint utplurimum pallidi, colore livido.
2. Diſtinguuntur invicem ex tumoris ſpecie; ſiquidem in gravidis tumor abdominis magis ad præcordia & ſurſum verſus prominet, latera autem ſunt cava, eſtque inæqualis, niſi, quod tamen rarò, gerant gemellos; tunc enim etiam lumbi ſunt diſtenti, & in ſpecie tumor magis ad umbilicum & ſupra umbilicum exſurgit primo geſtationis tempore, ſicuti ultimo verſus inferiora: E contra in Hydropicis totum abdomen, etiam latera, & lumbi, tumidi ſunt, & magis inferunt acuminatum tumorem poſt medium geſtationis tempus.
3. Si motus percipitur aliquis, nempe fœtus graviditatis præſumptio patet.
4. Denique certum & optimum ſignum eſt fluctuatio; ſic nempè interdum Hydropici, quando ſe movent & jectigant, percipiunt aliquam fluctuationem in cavitate corporis, quæ deeſt in graviditate. Interim tamen fluctuatio non ſemper hydropem abdominis comitatur: quando enim membrana peritonæi ex ſpaſmo eſt diſtenſa ſine fluctuatione, ſolent ibidem aquæ contineri.
5. Oculi in gravidis, utut ipſæ malè ſe habeant, utplurimum tamen ſolent eſſe fulgidi & clari: In Hydropicis verò nitor oculorum perit, ipſique oculi apparent quaſi cornei, lividi, & ſic porrò. Vel ſi hydrops eſt ſiccus, oculi interdum apparent ignei ſeu fulgidi.
6. Porrò urinæ in gravidis non ſunt aquei coloris, ut in hydrope.
7. Hydrops admodum naturam ſeu membrum genitale mulierum premit, quod non fit in geſtatione fœtus.
8. In hydrope, quò ſe convertunt, eò dilabitur aqua, & tumor; quod non fit æque in graviditate.
9. In hydrope menſes interdum aquosè fluunt; in gravidis non, aut rariùs.
10. In hydrope languet appetitus, in geſtatione verò non eſt proſtratus appetitus, ſed optimè vorant non rarò.

Plura ſigna prognoſtica diſtinctiva ſuprà, ubi de Aſcite univerſali egimus, videri poſſunt. Quibus probè obſervatis, vix fallere poteſt Medicum hydrops.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: levior & minus periculoſus eſt *Aſcites particularis*, quàm *univerſalis*, & facilimus curatu, modò maturè cura inſtituatur, ne occaſione retentæ colluviei aquoſæ viſcera interiora abdominis inficiantur, & ad ſui corruptelam diſponantur; tunc enim per accidens lethalis fieri poteſt aſcites.

Aſcites anaſarcæ ſuperveniens melioris ſpei habetur, quàm ſi iſte ſolitarius fuerit, id eſt, propter tumores viſcerum abdominis, v. g. hepatis aut lienis, aut propter vaſa lactea, & lymphatica rupta contigerit; cùm prioris affectus cauſa continens & procatarctica ſæpè tollatur aut imminuatur, poſterioris verò utraque difficulter admodum aut ut plurimùm incurabilis exiſtat, aut licet curatus ſemel, tamen ſubinde denuò renaſcitur, & talis hydrops curatus denuò renaſcens lethalis eſt, uti habet HIPPOCRATES *in Obſerv. Coacis*, item DEODATUS *in Valetudin pag. 160.*

In hydrope poſt cachexiam, & ſimiles morbos diuturnos dejectionem nigram lethalem pronunciat PLATERUS *l. 3. Obſerv. pag. 670.*

Hydrops ex perverſo Purgantium uſu admodum periculoſus eſt, quia hæc admodum inquinant maſſam ſanguineam, uti hoc habet POTERIUS *Cent. 2. c. 29.*

Hydrops poſt febrem leviorem ortus non eſt adeò periculoſus, nec adeò curatu difficilis, quàm qui à ſeipſo invadit.

HIPPOCRATES *Aphor. 43. Sect. 6.* hanc habet obſervationem: Qui lienoſi dyſenteria corripiuntur, iis dyſenteria diutiùs durante Hydrops aut lienteria ſupervenit, & moriuntur. Expoſitionem hujus Aphoriſmi habet SENNERTUS *lib. 3. Prax. cap. de Hydrope*, quæ ſatis eſt accurata.

Porrò, quantò minor urinæ copia excernitur, tantò deterior eſt hydrops, quia ſerum copioſum augmentatur; Unde etiam dicit CELSUS; tunc demum in hydrope ſecundam valetudinem ſperandam eſſe, cum plus per urinam excernitur, quam fuit aſſumptum per os. Nam optimè Hydropici curantur per diuretica.

Hydropis ſuperveniens tuſſis, malum, inquit HIPPOCRATES *Sect. 6. aph. 35. Sect. 7. aphor. 47. & M. A. N. C. Ann. 4. & 5. Obſerv. 148. p. 168.*

Abſceſſus vel maculæ in cruribus erumpentes lethales ſunt, obſervante etiam hoc HIPPOCRATE *in Epidemicis*.

Hydrops, qui oritur à partium urinariarum, renum ureterum, veſicæ, &c. ruptura aut exulceratione, utplurimum

rimum

rimum lethalis eſt, niſi partes hæ celeriùs coaleſcant, aut urina per ulcus abdominis effluat.

Si Aſciticorum aqua à propinatis medicamentis copioſè & cum euphoria evacuetur, ac venter detumeſcat, aliqua curationis ſpes eſt; ſin verò medicamenta hæc nihil aut parum evacuent, ſed viſcera inde irritata cum abdomine magis intumeſcunt, omninò deſperandum erit.

Iſte Aſcites particularis, in quo aquæ intra corpus membranoſum, omentum, peritonæum, uterum &c. collectæ, cum eo ægri plures annos, cæteris paribus, ſani manere poſſunt.

Tumores ſeroſi artuum particulares vix, niſi aliis ſupervenientibus morbis, lethalitatem inferunt, utut eorum unus altero difficiliùs, vel ratione cauſæ, vel aliarum circumſtantiarum, ſanetur.

Tandem viſcerum internorum hydrops nunquam periculo vacat, ſed utplurimum funeſtus exiſtit.

Hæc de Signis Diagnoſticis & Prognoſticis in genere & in ſpecie. Ubi adhuc obſervetur: in cognitione Aſcitis maximam haberi rationem cauſarum antecedentium, in quibus legitimè cognoſcendis cardo totius curæ conſiſtit. Et hoc eſt, quod reddit Medicum eruditum, nempè judicii vis in cognoſcendo affectu & cauſis: & hinc in Medico præferrem judicium memoriæ.

Habuimus Theoriam Hydropis in genere, & in ſpecie ſupereſt Praxis.

CURA.

In *Cura* aſcitis hujus particularis attendendum eſt.

1. Ut *aquoſitates collectæ*, quantum fieri poteſt, *evacuentur* per vias, per quas evacuatio commodè, & cum majori ægri euphoria fieri poteſt.
2. In vaſis lymphaticis, & lacteis factæ *obſtructiones* ſolvantur, vel *eroſiones* illorum conſolidentur, ut & ſanguis grumoſus, ſi adeſt maturè diſſolvatur.

Prius fit per *Purgantia*, hinc, utut rarò, *ſudorifera*, & ſpeciatim *Diuretica*; omnium optimè per abdominis *paracenteſim*, modernorum more cum acu argentea faciendam, de qua vid. BARBETTE *in Chirurg.* Utiliſſima, & tutiſſima eſt hæc operatio, præſertim in hac hydropis ſpecie, modò maturè inſtituatur, antequam colluvies excrementitia diuturna retentione corrumpatur, & partes contentas ſolidas inquinet: unde etiam umbilicus ſpontè apertus talem hydropem curat. Poſterius fit per ſalina diuretica, vel volatilia vel fixa, v.g. arcanum duplicatum Mynſichtii. Sudor vix in alio hydrope quam in hydrope univerſali ſeu anaſarca convenit. Simul tamen etiam cauſarum antecedentium habenda eſt ratio, eæque variæ, prout ſcilicet eædem ſunt diverſæ; utplurimum tamen mucus viſcidus vaſa lymphatica obſtruēs, & lympham incraſſans, incidendus, diſſolvendus, & fluxilis reddendus. Ulteriùs promoveatur conſolidatio, quæ ſpontè ſuccedit, quia talia vaſa, quæ rore ſpermatico chyloſo nutriuntur, ſunt glutinoſa, & ſpontè coeunt. Sed in ſpecie, quoad hanc medendi methodum, vid. SYLVIUS *l.* 1. *Prax. cap.* 17. cum quo conf. SENNERTUS. Quod ſi vitium ſanguinis congrumati, aut alia ex cauſa collecti, morbum intulerit, per *appropriata* naturæ ſuccurrendum, de *quibus jam ſuprà*.

Remedia, quæ huic ſcopo ſatisfaciunt, ubertim nota ſunt ex Aſcite univerſali; Hinc enim ex Purgantibus convenit Elaterium: e.g.

℞. *Extr. elater.* gr. xv.
Reſ. jalapp. gr. v.
Extr. troch. alband. gr. j.
Olei deſtillat. bacc. junip. gutt. ij.
cum ſ. q. *Malvat. junip.* f. pilulæ. D. S.
Pilulæ purgantes.

℞. *Succ. Ireos noſtr. per reſid. depur.* ℥ß vel ʒ vj. ad ℥ i.
Aquæ cinnamom. ʒij.
Syr. violar. ℥ß
M. D. S.
Succus purgans pro una vice.

℞. *Aquæ fragor.* ℥ j.
Pulv. jalapp. ℈ j.
Tartari vitriolat. ℈ß
Syrup. roſat. ſolut. ℥ß
M. S.
Potio purgans pro una vice.

Ex diureticis ſal geniſtæ, ſtipitum fabarum, ſpiritus tartari volatilis eminent: in ſpecie in hydrope ſeu aſcite particulari nitrum & omnia Nitrata ſunt optima in tali caſu, imprimis quando poſt febrem vel in febre aſcites talis ſupervenit ſubitò, optimum tunc eſt nitrum crudum probè depuratum, in potu quotidiè aſſumitur in magna doſi ad ℥ß

Ex ſudoriferis verò volatilia quæcunque in juncta tympanide. Præ cæteris ſpiritus nitri dulcis, & hinc ſpiritus carminativus de tribus, miræ ſunt efficaciæ: BORELLUS *Cent.* 4. *Obſerv.* 16. ſanguinis humani Elixyre Hydropicos bis curavit deſperatos & conclamatos intra tres dies ℥ß qualibet vice propinando per tres vices.

Quoad *externa*: habuimus hæc *ſuprà in Hydrope Univerſali.*

Fit etiam mentio apud Practicos Hydropis per colliquefactionem, ſeu in quo ſanguis in liquamina ſeroſa fatiſcit, de quo jam *ſuperiùs* ex LINDANO quædam allegavi. Et eſt ille hydrops, qui v.gr. febres ardentes immediatè ſequitur, in quo extrema gracileſcunt, abdomen contra intumeſcit: Talem hydropem nomine hydropis ſicci ab HIPPOCRATE *lib.* 4. *Aphor.* 11. inſinuari aſſerunt. Rarus eſt hic hydrops, *& in eo curando obſervandum, quod nullæ Purgationes conducant, ſed uno & ſimplici remedio, nempè nitro probè depurato, tales Hydropici curandi ſunt, dando nempè quotidiè ſolum nitrum in vino Rhenano, ita ut quotidie nitri ℥ß abſumatur, idque per 24. horas, nempe non ſimul & ſemel, ſed partitis vicibus, & quoties aliquid bibunt, nitri depuratiſſimi ℈ j. addi debet, & nil prætereà agendum. A purgatione abſtinendum: quantò enim magis expurgabis, tantò magis mox intumeſcunt, & lotia eò magis indies ſplendeſcunt & inflammantur, ſicuti in diabete. Temperandus eſt ſanguis nitro; hoc enim ſedat ſitim, temperat æſtum, & ciet urinam. Et quando hæ in tali hydrope poſt nitri uſum non ampliùs ſplendent, ſignum eſt propemodum ſuperati mali, & æger in declinatione morbi eſt conſtitutus, tuncque oportet dare bonum aliquod conditum corroborans, & confortans.* Vid. LINDANUS.

Abſolvimus Praxin aſcitis in ſpecie, pergo ad

ARTICULUM III.
DE
HYDROCEPHALO.

INter *Hydropes particulares* eminet in ſpecie poſt aſcitem *Hydrocephalus* ſeu *Hydrops capitis*, quando nempe colligitur aqua in ſphæra capitis. Interim Hydrocephalus hic ratione ſubjecti immediati, in quo colligitur aqua ordinariò ſolet eſſe *triplex*:

1. *Prima ſpecies eſt*, quando aqua colligitur *intra partes cutaneas & cranium.*
2. Quando aqua colligitur *intra cranium*, & ipſum *cerebrum*, ſive ſit ſupra ſive infra meninges, in ſpecie duram.
3. Tertia ſpecies eſt, quando aqua colligitur in ipſo cerebro, ſpeciatim in ventriculis cerebri, nimia copia cerebrum & ipſam calvariam diſtendens, & ita *Hydrocephalum* inferens.

Priorum Hydrocephalorum *exempla* ſunt frequentiora: rariora autem iſta quæ Hydrocephalum internum talem demonſtrant, utut hujus primus mentionem fecerit VESALIUS *de ſtructura Corp. Hum. lib.* 1. *cap.* 8. de puella, in qua cerebrum à collectis aquis omnimodè excavatum & ſingulariter diſtentum fuit. Præter hunc ſimile exemplum refertur à TULPIO *lib.* 1. *obſervat. cap.* 24. item *cap.* 25. de puero quinquenni, *Hydrocephalo* mortuo, in quo ℔. v. aquæ in capite inventæ ſunt. Cerebrum autem amiſſa figura globoſa, induit figuram convexi fornicis, & ab exuberante aqua adeò fuit diſtenta medulla ipſius cerebri, ut inſtar membranæ craſſiuſculæ adhæreſceret cranio, manentibus tamen ſemper ſalvis operibus naturæ: Id quod fit, ſive in utroque ventriculo ſeu latere colligantur aquæ, ſiue in alterutra ſaltem medietate cerebri aquarum Hydrocephali collectio fiat; cujus exemplum videb. IN TULPIO *Cent.* 2. *Obſerv.* 25. Hydrocephali nempè dimidiati capitis, in cujus cerebri altero ventriculo ultra ℔. ij. aquarum tàm ſtrictè incluſæ fuerunt, ut altera cerebri pars planè illæſa & integra perſiſteret. Illuſtrat verò hoc NICOLAUS STENO in Anatom. capitis vitulini hydrocephalici inſtituta videb. BARTHOLINUM *Act. Med. Haffn. Vol.* 1. *pag.* 249. *& ſeq.* Cæterum infantes huic Hydrocephalo imprimis ſunt obnoxii,

xii, quia in illis oſſa capitis teneriora, quæ non ſunt ſuturis firmiter juncta, faciliùs hiſcunt, & ob mollitiem talem obſequentiora faciliùs diſtenduntur, unde aquis ſucceſſivè colligendis cedunt. Aliàs rarò obſervatur Hydrocephalus internus in adultis, in quibus propter oſſium cranii firmiorem compagem ſuturæ diſcedere nequeunt, adeò ut potiùs alios morbos aquæ in cerebro collectæ inferant. Non tamen penitus deſunt: vid. HILDANUS *Cent.* 3. *Obſerv.* 48. Nam puellam hydrocephalam notat PANAROLLUS *Pent.* 5. *Obſervat.* 74. ſeptimo anno pereuntem, in qua aqua per quaſdam ſuturas dilatatas, partim per cranium perforatum egreſſa erat: ut externè extra cranium partes in adultis intumeſcere poſſe in hydrocephalo extra dubium ſit: Sic PISO in eleganti Scripto *de Colluvie ſeroſa* notat Hydrocephalum in puella 22. annorum ſemel atque iterum periodicè recurrentem: ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 3. *Prax. Admirand. Obſervat.* 12. ſtupendum refert Hydrocephalum curatum in viro: cujus caput bovis æquavit. In infantibus etiã interdum vitiatus in utero materno ſitus (quando embryo nimis citò ſe vertit) ad Hydrocephalum diſponit, quando nempe infantes cum capite diutiùs oſſi pubis inſident, in quo poſitu interdum ad aliquot ſeptimanas obſervantur; Ex hac enim occaſione interdum in ipſo utero matris, ex impedito lymphæ reditu, in capite infantis collectæ aquæ Hydrocephalum inferunt, qui propter molem capitis neceſſariò partum difficilem efficit, quam cauſam urget PLACENTINUS *in Obſervat.* ſicut talia exempla duo obſervata fuerunt Uratislaviæ. Aliàs *imaginatio materna* quoque ſignando fœtum, Hydrocephalum infert, teſte HILDANO *Centur.* 5. *Obſervat.* 3. uti etiam MARCELLUS DONATUS *Hiſtor. Med. Mirab.* refert *l.* 2. *c.* 1. quod ipſum graviſſimum eſt malum, quando Hydrocephalo laborant infantes, dum adhuc in utero matris conſtituti ſunt.

CAUSÆ.

Cauſam proximam quod attinet: ſolet eſſe lymphæ ſtagnatio in præfatis locis, propter ejuſdem naturalem diſtributionem impeditam, ex obſtructione vaſorum lymphaticorum, nunc extra, nunc intra cranium oriunda. Adeoque hîc ad lymphæ ductus reſpiciendum eſt, ut non tantùm vult PAULI *in Anat. anatomiæ Bilſianæ pag.* 85. ſed vel maximè confirmat HEERTODT *in Crocolog. pag.* 282. de puero, Hydrocephalo mortuo, in quo vaſa lymphatica cerebri partim turgida, partim rupta viſa. Interdum præter aquas ſolas etiam flatus ſimul colligi ſolent, qui cum aqua caput diſtendentes tumorem hydrocephali inſigniter augent: ſed rarò oriuntur tales Hydrocephali. Interdum per artem agyrtæ inducunt Hydrocephalum artificioſum per inſufflationem aquæ juxta nucham intra cranium & cutim capitis.

DIAGNOSIS.

Signa Hydrocephali ſunt ſatis manifeſta, quia *conditiones & circumſtantiæ tumoris* facilè rem innuunt, ac vel *viſui* vel *tactui* malum patet.

Diſcernendum autem imprimis: an flatus an verò humor ſolus tumorem Hydrocephali inferant? ſi enim flatulentiæ ſeu flatus peccant, nunc ſolùm, nunc conjunctæ cum aqua, ſolet adeſſe inſignis cutis diſtenſio, ut caput leviter pulſatum inſtar tympani cujuſdam reſonet. Deinde ſi digito prematur tumor, aut non recedit, aut ſi recedat nonnihil, ad priſtinum tamen ſtatum illicò redit. Si verò eſt ab humore ſolo, & quidem extra cranium collecto, cognoſci poteſt ex conditione tumoris; videtur enim cutis mollior, caput quaſi ſplendeſcens obſervatur, à candela admota translucet, percuſſum nullum edit ſonum, & facilè digito prementi cedit, nec ſtatim ad ſtatum priſtinum revertitur.

Quod ſi verò intra cranium & cerebrum contineatur aqua, tumor non eſt ad tactum adeò mollis, niſi valida fiat compreſſio, obſtantibus nempè oſſibus; in ſpecie frons ipſis quaſi extra protruſus eſt, palpebrarum tumor, oculi tumidi extra orbitas quaſi prominere videntur, ſeu vix intra orbitas retinentur; ſimul etiam frequenter lachrymantur, concurrit inſignis omnium ſenſuum hebetudo, & ad ſomnolentiam inclinatio, cum dolore capitis tenſivo.

Quibus ſucceſſu temporis tàm in infantibus, quàm interdum in adultis, accedit capitis intumeſcentia ac moles reliquo corporis minus proportionata, & ſæpè vix credibilis, quare exemplum HILDANUS *Cent.* 1. *Obſerv.* 10. recenſet. His abſentibus circumſtantiis, tumente nihilominùs inſigniter capite, ſuſpicio eſt, in cerebri ventriculi radices egiſſe Hydrocephalum.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: difficile eſt malum & periculoſum, minus tamen periculoſus eſt *Hydrocephalus externus* ſeu ſupra cranium, & facilè curatur. *Internus* verò, ſeu intra cerebrum, periculoſus eſt, & plerumque malum incurabile, quia ſuperveniente lethargo, aut apoplexia, aliiſque graviſſimis affectibus, ægri moriuntur. Intra cranium, & cerebrum collectæ aquæ ſubindè, utut rarò & difficulter, curari ſolent.

CURA.

In *Cura*.

1. Ante omnia *aquæ* ſunt *evacuandæ*.
2. Caput ac cerebrum aromaticis volatilibus appropriatis roboranda.

Quoad Evacuantia: hæc ſunt vel interna, *ſenſibiliter* id exhaurientia: vel externa, *inſenſibiliter* diſcutientia; vel Media Chirurgica, ſecta cute humoris vias patefacientia.

Interna ergo, *quæ evacuant*, ſunt omnia Hydragoga dicta, in Hydrope quocunque uſitata, quæ pro robore ſubjecti patientis determinanda, & præſertim in infantibus, in quibus ſaltim mitiora & temperata uſurpantur: e. g. *Mercur. dulcis* gr. vj. *cum ſyrupo roſarum ſolutivo* aut ſyrupo de Rhabarbaro, aut de ſpina cervina, aut manna, cui tantillum ſucci & ſyrupi ireos noſtratis admiſtum eſt; item prodeſt blandum infuſum & ſyrupus ex mediano cortice ſambuci; ſicuti adultis generoſiora Laxativa, & eadem quæ in aſcite in uſu ſunt, conveniunt, v.g. Elaterium, vel poſt hoc ſuccus radicis ireos recens, &c. *Clyſteres* etiam tàm infantibus, quàm adultis mirè conducunt; ſed ii ſint acres, & fortiter ſtimulantes, v. g. ex radice bryoniæ, ireos, ſoldanella, gratiolla, cortice ſambuci, & ſimilibus. Sic D. MICHAELIS aliquando famulum cujuſdam mercatoris hujus loci Hydrocephalo laborantem *clyſmatibus* factis ex fortiter ſtimulantibus, & aquas potenter evacuantibus reſtituit. Laboraverat autem anteà hydrope in partibus inferioribus, quo ſoluto tumor quaſi ad caput raptus fuit, ita ut non tantum cutim valdè diſtenderet, ſed & oculos ex cavernulis foras protruderet, quin & organa aliorum ſenſuum læderet, & idem bruti ad inſtar in lecto jaceret: Sed juſſu D. MICHAELIS *Clyſma* ſequens applicabatur.

℞. *Herb. ſoldanell.*
Gratiol.
Fol. ebuli.
Aſari an. M. ß
Fol. ſambuc.
Geniſt.
Perſicor. an. p. ii.
Cortic. inter. ſamb
Frangul. an. ℥ß
Rad. ireos noſtrat.
Bryon.
Eſulæ an. ʒ iii
Pulp. colocynth. ʒ i

In *urina pueri* coquebatur; quo applicato, factis ſimul aliis faciendis, ſanitati reſtitutus fuit.

In infantibus Clyſteres blandiores injiciendi ſunt. Cum his ſimul internè vel tinctura tartari infantibus ad guttas x. commodè propinatur pro ſtimulanda urina; aut ſpiritu tartari volatilis, & quæcunque volatilia ex tartaro propter vim diureticam & penetrantem ad promovendum urinæ fluxum commodè miſceri poſſunt; ſicuti etiam *ſpiritus Paracelſi ad Hydrocephalum* ex tartaro, vitriolo & radice vincetoxici; (vid. HARTMANNUS) tanquam univerſale remedium eſt in Hydrocephalo; quem egregiè commendat POTERIUS *Cent.* 1. *Obſerv.* 2. *c.* 13.

Cæterum cum his internis ſimul uſurpanda ſunt *Externa*, eaque primariò *Diſcutientia*, & Tumorem *inſenſibiliter* reſolventia, vel *ſenſibiliter* Evacuantia. Inter illa ſunt *Cataplaſmata* & *Fomenta* ex aromaticis diſcutientibus, facta ex *chamomilla*, *meliloto*, *artemiſia*, *ſtœchade Arabica*, *calamintha* montana, *roremarino*, *abſynthio*, *origano*, *pulegio*, cumino, ſerpillo & ſimilibus, quibus farina fabarum, farina lupinorum, ſtercus columbinum, caprillum, ſemen aniſi, & *cumini*, ac ſimilia, commodè addi poſſunt.

Conveniunt etiam olea diſcutientia, ut oleum chamomillæ, oleum anethinum, oleum laurinum, & ſimilia. Hinc uſum expertum eſt præſtans oleum ſeu linimentum FORESTI *lib. 3. Chirurg. Obſ. 7.*

℞. *Olei chamom. vulg.* ℥ iv.
Sulphuris pulveriſ. ℥ i.

Probè invicem mixtis, & digeſtione unitis, conſtituunt Linimentum.

Hoc diu continuatum externè illitum, inſenſibiliter emollit & diſcutit Hydrocephalum: cui ſi addantur aliquot guttæ vel ℨ j. *olei deſtillati cumini*; vel *ſuccini*; vel aliis *Unguentis* addatur *Balſamus ſulphuris therebinthinatus aut iuniperinus*, erit unguentum eò penetrantius. Imò nullum eſt dubium, quin ipſum balſamum ſulphuris vulgare terebinthinatum, aut, hoc nobilius, aniſatum, blandâ manu illitum; potentius ſit Hydrocephali diſcuſſivum. Tandem AVICENNÆ & RODERICI à CASTRO remedium ſunt cochleę recentes in decocto quodam cephalico, e.g. ſtœchados Arabicæ, calaminthæ montanæ, &c. contuſæ, & in forma Cataplaſmatis capiti applicatæ, quod & ipſum remedium modernorum experientiâ compertum eſt, & in ſcroti tumore aliàs mirabile eſt; item cataplaſma ex cochleis contuſis cum pulvere ſtercoris caprilli & ſeminis carvi. Conf. etiam M. A. N. C. *Ann. 4. Append. pag. 46.* Tandem quoque *fotus ex lixivio calcis vivæ* egregium admodum eſt in diſcutiendo Hydrocephalo, & quibuſcunque tumoribus ſeroſis in partibus externis, quo feliciter in puerorum Hydrocephalo AQUAPENDENS uſus fuit, & vix ſimilem ſibi habet. Facit huc illa hiſtoria, quæ proſtat in *Obſervationibus Cultro Anatomico* LYSERI *annexis*, ubi proſtat hydrops vulvæ in ancilla quadam, curatus ſimpliciter per lixivium calcis vivæ; unde etiam in Hydrocephalo lixivium hoc eſt egregium, & meritò à SENNERTO commendatum remedium; nunc quidem illud ſimpliciter & ſolum adhibitum; nunc verò, ſi in eo priùs ebulliat ſulphur & nitrum, quo decocto percolato caput foveatur, ut diſpareat tumor. Quin & huic aquæ calcis vivæ quædam aromatica cephalica, ut roſmarinus, &c. infundantur, & fomentum magis appropriatum reddi poteſt. Denique *eſſentia roris marini, ſalviæ, hyperici*, & pro externo litu crebriùs repetendo, ad diſcutiendas aquas à quibuſdam adhibentur. FORESTUS *in loco ſuprà cit.* pueris recens natis Hydrocephalo correptis ſolâ olei hyperici continuâ inunctione, addito *pulvere Myrtillorum*; auxilium attulit.

Hiſce inſenſibiliter diſcutientibus, & ſimilibus remediis irritis, ad *Sectionem Chirurgicam*, ut *ſenſibiliter evacuentur* aquæ, accendendum erit; idque in ſpecie *in Hydrocephalo externo*: id quod præſtat imprimis ſectio, quæ fit in loco tumoris maximè eminente, nunc per figuram crucis, nunc literæ V, nunc literæ H, de qua variè hinc inde in Chirurgis, in ſpecie HILDANO *Cent. 3. Obſervat. 17.* annotata videntur, qui conſulendi. *In interno* verò, qui cerebri ventriculos occupat, & hinc extrorſum plùs minùs fertur, periculoſiſſima eſt, teſte HILDANO *l. a.* ubi obſervat, & experimentis teſtatur, non ſemper ſine periculo iſtam Hydrocephali ſectionem, quia metus gangrænæ, aut etiam mors ſuperveniat. Quia verò eſt intra cranium, & cerebrum, non niſi cautè, & perquàm circumſpectâ ſectione, tractandus venit, obſervando cautelam, ne unicâ vice nimium exhauriatur. Conf. hic MARCUS AURELIUS SEVERINUS *in lib. de Efficacia Medicinæ.*

ARTICULUS IV.
DE
HYDROPE PECTORIS.

PRæter caput, ut dixi, interdum etiam, ſed rarò, *Hydrops Pectoris obſervatur*, quando nempe in cavo pectoris fluctuat aqua, vel lympha plùs minùs copioſa, eaque hydropem infert. Affectus quidem hic non ſemper eſt obvius, interim tamen hinc inde apud Practicos hujus Obſervationes proſtant, in ſpecie multa hujus *exempla* egregia, & curioſa obſervavit PISO *Tract. de Colluvie ſeroſa*: *Conferatur etiam* WILLISIUS *Pharm. Ration. Volum. 2. Sect. 1. cap. 13.*

CAUSÆ.

Hydropis hujus Pectoris Particularis *Cauſæ* ſunt eædem cum aliis hydropis ſpeciebus. Nempe nunc vitium eſt in vaſis lymphaticis, & lacteis, per quæ, impedito lymphæ motu, hujus ex vaſis ruptis ac exeſis effuſio in thoracem, & hinc collectio, ſupervenit; unde frequenter ex *hydatidibus in pulmone* obſervatis *Hydrops Pectoris* natus fuit; *Vid.* BARTHOLINUS *Cent. 2. Hiſt. 66.* Nam, & hic *lactea* pariter, & *lymphatica* pulmonum, tàm quæ ad pericardium tendunt, quàm ſurculos quoſdam ductus ſubinde primariò conſiderandos eſſe, non ſaltim confirmatur à BARTHOLINO *Cent. 3. Epiſt. pag. 327.* ſed etiam imprimis à WILLISIO *Pharm. Rat. Vol. 2. pag. 261.* Vel vitium eſt in maſſa ſanguinea, quando v.g. ſimul cum hydrope univerſali, vel cum hydrope omnium partium inferiorum, ſimul etiam conjungitur ſuperveniens Hydrops Pectoris: quin etiam ad majorem lymphę copiam & hydropis incrementum multum conferat habitus corporis magis vel minus cachecticus, ut & vitium rhenum, & aliæ cauſæ in hydrope univerſali obſervabiles, nullum eſt dubium. Curioſa, & ſingularis obſervatio hoc in puncto eſt MEARÆ *in ſuis Hiſtoriis Medicis Rarioribus pag. 153. Hydropis* nempe *Pectoris ex diſcuſſa Hydrocele* oborti. Sanè jam olim LAURENTIUS *in ſua Anatome* obſervat ſingularem quendam conſenſum pulmonum & pectoris, cum teſtibus, adeò ut ipſe notaverit à tuſſi diuturna & vehementi ortam *hydrocelen*; unde hanc controverſiam de conſenſu pulmonum, & teſtium decidit *l. a. lib. 7. Quæſt. 5. pag. 532.* Aqua hæc in *Hydrope Pectoris nunc* in utraque thoracis parte, *nunc*, utut rariùs, in altera ejus medietate hærere obſervatur.

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa* Hydropis Pectoris: percipitur in *hoc* ut plurimum in cavo thoracis *dolor gravans* ob materiæ aquoſæ abundantiam, & plerumque illud cum empyemate commune ſignum, nempe aquæ fluctuantis *ſonitus* obſcurus, in imo pectoris, dum æger corpus movet: Quæ tamen materia fluctuans in hoc à pure diſtinguitur, quod hoc inflammatio præcedat, illam verò non; hoc quoque breviùs; illa diutiùs utplurimum, obſervatur. Cum empyemate hoc quoque commune hydrops pectoris habet, quod ab epithematum, aut Cataplaſmatum calidorum applicatione anguſtiæ pectoris intendantur, uti WILLISIUS *Pharm. Rat. P. 2. pag. 335.* confirmat; quæ tamen anguſtiæ hydropis ab empyematis per ſigna jam recenſita diſtingui poſſunt.

Tuſſis eſt *ſicca*, cum nil excerni queat, *reſpiratio difficilis* & frequens, ſubindè urget *orthopnœia* (quod ſignum pathognomonicum cum PISONE *de Morbis ex colluvie ſeroſa lib. 1 Sect. 3. cap. 7.* RIVERIUS *Praxi lib. 7. cap. 5.* refert,) ita ut ægri non poſſint decumbendo reſpirare, & imprimis veſperi ac noctu, ut & primo morbi tempore intendi, poſt mediam verò noctem denuò remitti obſervatur: Vid. BARTHOLINUS *Act. Med. Haffniens. Vol. 2. pag. 298.* quin etiam, dum in ſomnum inclinant, ſubitaneo quaſi terrore correpti denuò evigilant.

Pathemata hæc nunc in toto pectore, quando totum ejus cavum impletur, nunc in altera ſaltem medietate percipiuntur.

Interim tumor pedum ſupervenit, & ſi tumor ceſſat, mors: *Appetitus proſternitur*, inde tumor pedum & *palpitatio cordis* ſupervenit, & imprimis, quando corpus anteriora verſus movetur, anguſtias inſignes præcordiorum percipiunt; ſubinde quoque *febricula* accedit; vid. in ſpecie PISO *c. l.*

Tandem his interdum jungitur unius vel alterius brachii dolor atque debilitas ſeu reſolutio, cuius phænomeni cauſas idem PISO *l. a. pag. 293. & 297.* explicare conatur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Hydrops Pectoris & pulmonum, quia non, niſi à ruptis vaſis lymphaticis ac viſcerum hujus ventris induratione dependet, organa vitalia & reſpiratoria immediatè afficit, periculoſior eſt aſcite; imò breviùs ſuffocat, præprimis cùm pulmones cordi agglutinet, & polypum cordis, vel ut cauſam, vel ut productum morboſum, comitem habeat. Hinc grave & periculoſum malum eſt, & rarò felicis & fauſti ominis, quin ſæpius ad mortem deducit ægros.

Et licet idem affectus, ſive medicamentis quibuſdam curatus fuerit, ſive poſt apertionem thoracis æger levamen ſenſerit, non tamen eſt adeò diuturna allevatio, quin recidivante malo ægri ſuffocati intereant: Vid. TULPIUS *lib.* 2. *obſerv.* 16. RIVERIUS *Cent.* 1. *obſer.* 88. & SALMUTH *Cent.* 1. *obſer.* 4. *&* 16. niſi ſaltem laceratis vaſis lymphaticis minoribus, ac viſceribus integris contingat, & materia peccans per ulcus thoracis ſenſim effluat, qualem obſervationem WILLISIUS *Pharm. Ration. P.* 2. *Sect.* 1. *cap.* 13.

Aſt magis lethalis eſt Hydrops Pectoris, qui anaſarcæ aut aſciti ſupervenit.

CURA.

In *Cura* facillimæ ſunt indicationes, & ante omnia evacuandæ & reſolvendæ ſunt aquæ, & *firmandæ* ſeu roborandæ *partes interiores pectoris*.

Pro evacuatione conveniunt eadem, quæ in aſcite, tàm Pharmaceutica quàm Chirurgica. Quoad *Pharmaceutica* evacuatur aqua per Purgantia Diuretica, & imprimis per Sudorifera. Pro ſcopo purgante conveniunt ea, *quæ in Aſcite univerſali & particulari curando fuerunt* laudata; imprimis *ſuccus bryoniæ*, & hinc *ſuccus ireos noſtratis* laudari ſolet: Vid. HARTMANNUS *in Prax. Chym.* RIVERIUS *cum ſucco bryoniæ* curavit aliquot Hydropes Pectoris, nec non calomelano ſuo, i. e. Mercurio dulci & ſcammonio ſulphurato miſtis: *vid. Centur.* 4. *Obſervat.* 3. *Conf. &* WILLISIUS *c. l. pag.* 269. Poſſunt etiam dictæ aquæ per ſudorem aut urinam, quantum fieri poteſt, evacuari; hinc ea quæ ſudorem movent, ſunt optima; ſic enim beneficio *decocti ſudoriferi* in ſene Hydropem Pectoris curavit RIVERIUS *Centur.* 4. *obſervat.* 71.

Quod media *Chirurgica*: omnium optima eſt *paracenteſis thoracis*, *quæ* maximè ſalutaris, ſimillima iſti, quæ debet inſtitui pro evacuatione empyematis. Et hæc quidem operatio eſt facilis, tuta, & ſine ullo periculo; de qua vid. WILLISII *Pharm. Ration. Volum.* 2. *pag.* 163. *ubi de ſanguinis ſputo*.

Et hæc de Hydropis ſpeciebus. Hydrocele & hydrops uteri ad ſexuum affectus pertinent; Tumores partium externarum ad Chirurgiam.

Pergo ad

SECTIONEM XXII.
DE
SANGUINIS MOTU AD CORPORIS CIRCUMFERENTIAM, FACTAQUE IBIDEM INSENSIBILI TRANSPIRATIONE.

Cutis noſtra eſt rete ſeu naſſa, ex triplici minutiſſimorum vaſculorum capillarium ceu fibrarum genere tanquam tot filamentis, artificiosè conſtructa, ex vaſculis nempè capillaribus, venarum, arteriarum, & in ſpecie filamentis nervorum, ex quibus contexitur naſſa cutis. Spatiola intermedia replent glandulæ parvæ excretoriis ſuis vaſis, exteriora verſus ſpectantibus, inſtructæ, quæ poros cutis conſtituere videntur: Videatur STENO *Tr. Myologiæ ſpecim. ubi in piſcis Anatome*; item MALPIGHIUS *Tract. de externo Tactus organo p.* 32. *&* 39. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Epiſt.* 65. 67. *&* 97. PECHLINUS tandem *de Purgantibus*, *& in Collegio noſtro Inſtitut. Part.* 1. *c.* 16. *pag.* 100. Cutis eſt naturæ tendinoſæ: In cute propterea videntur tranſverſum fibræ.

Glandulæ hæ conglomeratæ ex ſanguine vaſorum capillarium emulgent copiosè partem ejus aqueam, ſalibus oleoſis ſuperfluis acido ſalſis, aliiſque particulis inutilibus imprægnatam, quæ ipſa ſub forma halituum per ſe inviſibilium per vaſcula excretoria exſpirat, adjuvante non parùm calore, tàm ipſius corporis exſpirantis, quàm corporis ambientis, & *Inſenſibilis Tranſpiratio* appellatur; cujus inſignem copiam, ſimulque pro varietate circumſtantiarum varietatem, & conſequenter ſummam neceſſitatem, videb. in SANCTORII *Medicina ſtatica*, *& ſuprà Sect.* 17. *ubi de Nutritione*.

In materia hac inſenſibiliter tranſpirante conſiderandum eſt & *continens* & *contentum*. *Continens* eſt latex ſanguinis aquoſus. *Contentum* verò ſunt partes ſanguinis inutiles, id eſt, tàm ſuperfluæ, quàm diuturniori cum ſanguine circuitu effœtæ factæ, quod ſufficienter pro omnimoda traſpiratione, adjuvante ſimul inſpiratione, attenuatæ & volatiliſatæ, ſalinæ volatiles oleoſæ, quæ iſtum liquorem imprægnant. Hujus maxima pars, uti cum urina ſanguinis ablegatur, ita reſidua portio in ſanguine, à ſero ejus diſſoluta, dum cum eo circulatur per partes continentes ſeu ſolidas, ſapore ſuo ſalſo inſtar ſaponis abſtergit & abluit nutrimentum harum roridum, non perfectè poſt ceſſantem accretionem aſſimilatum aut coagulatum, Vid. *Sect.* 17. *de Nutritione*, *& cap.* 3. *Prolegom. Artic.* 2. *ubi de ſudore*) ſed jam diuturniore mora inutile aut quodammodò excrementitium redditum. Hoc ergò ſimul abſterſum, ne aliquid ſordium à nutritione remaneat, ſecundariò inſenſibiliter ſimul exhalat. TACHENIUS *in Hippocrate Chymico* ſal volatile ex halitu inſenſibili facit ex induſiis lixivio maceratis, lixivium abſorbet acidum inſenſibile tranſpirans, & ſal volatile liberatur: vid. *Collegium Inſtit. l. a.* Nonnulli carent Inſenſibili Tranſpiratione, ut induſia per tres ſeptimanas tam cura permaneant: vid. *Acta Societ. Reg. Angl. pag.* 103. ubi ex deficiente Tranſpiratione inſenſibili anaſarca, & induſium per quinque & ſex ſeptimanas tritum puritate non ceſſerit induſio unum diem trito.

Quod ſi maſſa ſanguinea ex quacunque cauſa diſſolvatur, & quaſi liqueſcat, indeque majorem concipiat calorem, uti vel in exercitiis corporis, vel poſt aſſumpta volatilia ſalina contingit, ſudor oboritur, dum tranſpiratio in tantum augetur, ut copia materiæ à glandulis imbibitæ confertim ſub guttularum minutiſſimarum forma erumpat, quæ unitæ rivulorum ſpecie promanant. Materia ſenſilis hujus Tranſudationis in ſtatu naturali eſt eadem, quæ Inſenſibilis Tranſpirationis, ſaltim quod copia majori excedat; ſed tùm ſi ſæpius contingat ſudatio, ex maſſa ſanguinea nimis attenuata copioſæ etiam partes utiles, ipſumque nutrimentum partium ſolidum roridum attenuatum & liquefactum, ſimul foraſque educuntur. Ut nihil dicam de partibus ſpirituoſis in omni ſudore evolantibus; hinc enim eſt, quod nimius ſudor debilitet, ſimulque corpus emaciet, & exſuccum reddat. Sed in ſtatu præternaturali quæcumque ſanguinis, uti & partium continentium heterogeneitates auſpicatiſſimè & copioſiſſimè cum ſudore excernuntur, quando ſcilicet eædem priùs à ſanguinis arctiori miſcela ſeparatæ & quaſi præcipitatæ ſunt; tunc enim ab aquoſis partibus imbibitæ, *vel* ſpontaneo naturæ motu in declinatione morbi criticè excernuntur, ut etiam in fine paroxyſmorum febrilium in Intermittentibus contingit, *vel* medicamento diaphoretico attenuata & liquefacta maſſa ſanguinea eaſdem excludit.

Vſus ergo Inſenſibilis Tranſpirationis & ſudoris primarius eſt, ut purificetur maſſa ſanguinea, ſingulæque partes ab excrementis ſalinis aliiſque, neceſſitate materiæ in ſanguificatione & nutritione pronatis; unde his excrementis retentis turbatur ſanguinis fermentatio, & progignuntur immediatè febres: ſecundarii ſunt, ut acceleretur per ſudorem maſſæ ſanguineæ motus, ſanguis ſpiſſus attenuetur & reſolvatur, ne fiat ejus ſtagnatio, ſed promoveatur potiùs ejuſdem ventilatio.

Atmoſphæram unuſquiſque homo circa ſe habet, quam propter raritatem materiæ non videmus; hinc ſub tegmine calor, uti pelles propter copioſos pilos, ubi Tranſpiratum quaſi impeditur, calorem faciunt.

An autem ex præcordiis vel interioribus viſceribus immediatè interdum ſudor prorumpat, ut acutè hoc urget DEUSINGIUS *Exercit. de Depur. Alim. pag.* 157. *& Append. pag.* 345. item *in Diſſ. de Lact. Sect.* 2. §. 63. id ſanè valde probabile, licèt ob modi, quo fiat, & viarum, per quas

quas fiat, latentiam res obſcuriſſima fit. SALMUTH obſervavit ſudorem cereviſiæ: poſt juſcula calida ſudor eſt in tergo, poſt potum etiam frigidum ſudor in toto corpore. In calore autem ſanguis diſſolvitur; ſi frigus advenit, ſerum quaſi coagulatur & condenſatur, & eò magis ſerum etiam ſeparatur propter condenſationem.

Sudor frigidus in omnibus morbis funeſtus eſt. In acutis; quando ægri non poſſunt ſudare, & tandem ſudor ſpontaneus, viribus proſtratis, ſupervenit malum ſignum eſt; fit enim ob defectum virium, ſudorque hic nil aliud eſt, quàm ros nutritivus partium ſolidarum per poros cutis ſub forma ſudoris emanans; hinc etiam talis ſudor glutinoſos, nonnihil viſcidus, percipitur, & eſt ſignum lethale. Sudor particularis circa caput rectè ab HIPPOCRATE malus dicitur; hinc rariſſimum eſt, quod obſervavit SCHNEIDERUS, quod ſudor capitis aliquando fuerit criticus, & morbum ſolvens.

In Praxi obſervatur ſudor vel excedens; vel depravatus; rarò deficiens.

CAPUT I.

DE SUDORE NIMIO.

EXcedens ſudor frequens ſolet eſſe Scorbuticis, qui copioſo ſudore tantum non diffluunt, interdiu pariter ac noctu: Hinc etiam *Phthiſici confirmati tempore nocturno ſudores copioſiſſimos* ſolent effundere. Rationem non incongram ſuggerit WILLISIUS in *Pharm. Ration.* quod nempe tales ſudores exceſſivi eveniant propter deficientem aſſimilationem nutrimenti aſſumpti & chyli cum maſſa ſanguinea, ita ut tales ſudores ſint colliquativi, & per quos ſuccus nutritivus, qui aſſimilari nequit, foras emittitur.

CURA.

Hinc in Cura reſpiciendum imprimis ad corrigendam ſanguinis craſin. Id quod fit in ſcorbuticis per uſum Martialium, & ſalium volatilium oleoſorum, nempe partitis vicibus, tandem per uſum Lactis & Lacticiniorum. In phthiſicis imprimis lac ad tales ſudores compeſcendos conveniens eſt: ſicut Phthiſicorum ſudores & inde natas debilitates palliativè ſiſtit Antihecticum Poterii cum laudano opiato, veſpertino tempore aſſumptum; quod eſt optimum ſudores nimios ſufflaminans: vid. *Diſſert. de Opii Virt. Diaphor. cap. 3. §. 8, Idea Formul. Claſſ. 2. §. 2. Colleg. Formular. pag.* ... *Iu ſuprà Sect 17. cap. 1. Act. 2. ubi de Phthiſi*, item SYLVIUS *ubi de Febre ſudatur*. Convenit etiam Tinctura antiphthiſica, Tinctura ſolis. In ſcorbuticis:

♃. *Solut. Martis cum ſucco pom.* ℥iij.
Spiritus cochlear. ʒj.
M. S.
Tinctura ſcorbutica.

Poſt ſudorem nimium in morbis acutis & malignis:

♃. *Aquæ Ceraſ. nigr.* ℥iv.
Phlegm. vitrioli ℥ß. vel hujus loco *Claſſ. antimonii* ʒii. vel ℥ß.
Syr. rub. Idæi ℥j. ad ℥iß.
M. D. S.
Potio confortativa cochleatim ſumenda.

CAPUT II.

DE SUDORE DEPRAVATO.

SUdor depravatus fit in ſpecie ex ratione ſeri ejuſque contentorum; quæ prout plus vel minus à ſtatu naturali deficiunt, ita etiam plus vel minus ſudores depravatos reddunt; hinc pro varietate depravationis ſudoris varia etiam ſubinde Cura inſtituenda venit.

CAPUT III.

DE SUDORE DEFICIENTE.

DEficiens ſudor contingere ſolet, *vel* vitio pororum, *vel* vitio ſanguinis ejuſque ſeri, vitio pororum, dum hi arctè plus minus clauſi, infarcti aut obſtructi ſunt, unde lotiones corporis, frictiones rerum calidarum, laterum calidorum applicationes, &c. ſudorem promovent. Vitio ſanguinis verò deficit ſudor, quando tam arctè ſubſtantia ſeroſa cum maſſa ſanguinea unita eſt, ut conveniens ſeri ſecretio per glandulas fieri nequeant; Id quod interdum in febribus continuis, ſpeciatim malignis, uſu venire ſolet. In tali caſu remediis ſudores moventibus, tàm poſitivè, ut alcalibus fixis vel volatilibus, quàm privativè talibus, ut ſunt lapilli cancrorum, cornu cervi, &c. ſimul acida blanda addenda erunt, in ſpecie acetum; hujus enim medio deficiens ſudor commodè poteſt excludi.

LIBRI SECUNDI SECTIO I.

DE SPIRITUUM ANIMALIUM GENERATIONE AC DISTRIBUTIONE LÆSA

in genere, indeque

SENSUS ET MOTUS LÆSIONIBUS.

POſt ſanguinis ad corporis circumferentiam motum, cùm non ampliùs ſuperſit affectus in regione inferiori, pergo ad regionem corporis ſuperiorem, ſcilicet ad caput, & ibidem reconditum cerebrum, & ſyſtema nervoſum. Nempe uti movetur ſanguis ad omnes partes imprimis internas, in quibus præter hoc, quod easdem ſuſtentet nutriendo, & vegetet ſpiritu vitali perfundendo, etiam in quàm plurimis ſingulare quid patitur; ita per arterias carotides & vertebrales diſtribuitur etiam ad caput, cerebrum ac cerebellum, in cujus medullam hœ arteriæ ramos quosdam hinc inde ſpargunt, maxima verò pars in capillaria diſtributa vaſa ubique ſuperficiem ejus densè irrorat; ita quidem ut extimam cerebri & cerebelli ſuperficiem, Cortex cerebri appellatam, ubique copioſiſſimæ arteriolæ inveſtiant, ſanguinem ita ibi infundant, qui in ſinus duræ matris reſorbetur, & ita per venas jugulares, iſtis ſinubus continuas, tandem in venam cavam refunditur: Vid. HIGHMORUS. Arteriolæ dictæ ubique inveſtientes cerebri ſuperficiem, eidem certum motum tribuere videntur, qui tamen non cerebro eſt proprius, ſed ſaltim ab arteriarum motu communicatus. Motus cerebri obſervatur depreſſorius & ſubſultorius: Vid. SPERLINGIUS *Anthrophol. Phyſ.* Probatur: ſi nempe inflantur arteriæ carotides, nunc attollitur nunc deprimitur cerebrum. In ipſo cerebro ac cerebello duplex obſervabilis eſt ſubſtantiæ diverſitas; corticalis nempe ſubcineritia, & medullaris eleganter candida; Illa ex copioſiſſimis glandulis minutulis ovalis figuræ conſtat, in quas ſe inſinuant dicta vaſa ſanguifera: Hæc ex filamentis & ductibus nerveis delicatiſſimis in vicem certo ordine convolutis, ex iſtis glandulis oriundi, eſt conſtructa: quæ ipſa poſtmodum à ſe invicem ſeparata ac diviſa, duplici tamen adhuc meningum membrana inveſtita, ſpinalem medullam & nervos hinc inde diſtributos conſtituunt; de quo vid. MALPIGHIUS *Tr. de ſtructur. viſcerum*; *ubi de cerebri cortice*, item *in Epiſt. ejus de Cerebro*.

Subſtantiæ talis diverſitas diverſum itidem uſum innuit; qui tamen in hoc conſpirat, quod nempe earum uſus ſit, ex ſanguine ſubtiliſſimam ſubſtantiam, ſpiritum animalem, ſuo modo conficere & ſeparare. Dari autem quendam ſpiritum, ab officio Animalem dictum, ex hoc ferè illuſtratur, v. gr. quod nervo diſſecto, & ita ſpiritus animalis fluxu ſeu irradiatione læſa, partis infra ſectionem ſenſus ac motus perire ſoleat. Objectiones contra hujus exiſtentiam diſcuſſas videbis in ROLFINCIO *Exerc. Anatom.* Optimum ejus ſcriptum eſt. Speciatim verò cortice mediante ſpiritus volatiles ſanguinis, Vitales dicti, ſeparantur à ſanguine, & perſubtiliſſimæ agillimæque filtrationis modum penetrando, tranſeunt in cerebri medullam, ſanguine ipſo ceu craſſiore corpore ob pororum anguſtiam, veniculo ejus aqueo ob pinguem & oleoſam quaſi cerebri ſubſtantiam, *excluſis*, ita quidem, ut *ſpiritus* vitalis in cerebro fiat *animalis*, non per modum novæ cujuſdam elaborationis aut fermentationis in cerebro perficiendæ, ſed per nudam ac ſimplicem ſeparationem, & quaſi per filtrationem, vel perſubtilem irradiationem, ſine nova cujuſdam elaboratione aut in cerebro fermentatione, aut in cerebro tranſmutatione; de quo vid. WILLIS. *in Anat. cerebri cap. 9.* item SYLVIUS *in Diſſ. 4.* Spiritus hi animalis & vitalis, eſſentiâ non differunt, ſed paucis accidentibus. Qui jam ſeparatus exiſtit, aliàs ſimul in maſſa ſanguinea erat. Differunt tantùm loco & nomine; adeoque ſine formali alteratione ſpiritus animalis exiſtit.

Separatus ita in cortice cerebri glanduloſo ſpiritus vitalis, & agillimè penetrans in ipſam ſubſtantiam medullarem, in hac ipſa, ceu regio palatio, ſpiritus iſti volatiles luminoſi debitis motionibus, expanſionibus & agitationibus, & inde per nervos in omnes partes radioſis excurſionibus, operationes animalibus proprias, ſenſus nempe, in ſpecie internos, & motus perficiunt.

Determinatur autem modò dictus ſpiritus animalis numero & eſſentia unus; adeoque ex ſe indifferens, ad diverſas adeò actiones obeundas à partium organicarum diſpoſitione & proprietate, ratione cujus nunc in hac parte hanc functionem, in alia aliam perficit; Nam is ipſe, qui v. gr. per muſculum movet pedem, is conferret ſuo modo ad viſum, ſi eſſet in oculo: Et ſicuti unus aer diverſos ſonos pro varietate & formatione fiſtularum efficit, ac ab una aqua variæ machinæ moventur; ita & unus ſpiritus pro organi varietate diverſas edit functiones. In operationibus quidem externis, nempe in Inſtrumentis ſenſuum, magis paſſivè ſe habet, quatenus fibras in tenſione conſervat. Sed quoad internos, & inde dependentem motum animalem, magis activè ſe exhibere ſolet, ita ut hoc in ſpiritu primariò anima animalium, tam brutorum quàm hominum, conſiſtat, cùm ſint primarii autores actionum animalibus propriarum. In homine ſuperior adhuc eſt anima rationalis, cui tamen cum œconomia corporis vitali ac animali, quatenus tali, nullum eſt commercium.

Ab hoc enim ſpiritu animali & *ſentiendi* habemus poteſtatem, & ſimul *movendi* activitatem, cum *ratiocinationis* ſublimiori actione; in qua uti ſpiritus animalis veræ & ſoli *animæ*, nempe *rationali*, tanquam principaliori agenti, inſtrumentaliter inſervit; ita pro ejus ſpiritus animalis varia conſtitutione non tantùm in latitudine ſanitatis diverſitas *operationum animalium* in ſingulis individuis obſervatur multiplex, ſed etiam in conſtitutione morboſa variæ in *ſenſu & motu*, quin & divini *intellectus operationibus*, læſiones oriuntur.

Naturalis ſpirituum animalium, hinc operationum animalium, & inde dependens ingeniorum, *diverſitas*, ex varia craſi & miſtura maſſæ ſanguineæ, & hinc diverſa conſtitutione cerebri, ratione compoſitionis materialis, ratione pororum & meatuum, &c. dependet. *Prout enim diverſa eſt maſſa ſanguinea*, ipſumque cerebrum, diverſi etiam emergunt ſpiritus, tàm vitales quàm animales; qui diverſimodè in cerebro moventur & agitantur. *Quoad cerebrum*: variat hujus conſtitutio, tàm *ſecundùm compoſitionem* ſeu texturam naturalem, quàm *conformationem mechanicam*. *Quoad compoſitionem naturalem*: præter conſtitutionem ſeminalem, ſub generationis primordiis natam, multùm varietas ejus dependet à ſanguine & ſpiritu influo; variata enim hic ejus nutritione & naturali textura, plures aliæ proprietates, *Qualitates* dictæ, & inde emergens *temperatura* in caliditate & humiditate, ſiccitate & mollitie, &c. variant. *Sicuti in ipſa conformatione mechanica* ratione pororum, meatuum & ductuum, diverſitas dephrehenditur, quæ omnia & ſpiritum animalem, ejuſdem conſtitutionem, generationem diſtributionem & motum variant. *Hinc iſta in actionibus animalibus inſignis differentia* Cholericorum, Melancholicorum &c. ex quibus *Ingeniorum diverſitas* deducenda. Ergo ſpiritus inſiti animales plus minus vitioſè geniti, præter naturam alterati, unà cum organorum corporeorum, tàm cerebri, quàm alio-rum,

rum, varia conſtitutione quaſvis *læſiones in ſenſuum motu* inducunt.

Quod ſi dicti ſpiritus in debita quantitate & ſubtilitate, blando & moderato, eoque ordinato, motu agitentur, indeque cerebrum implendo proprio motu quodammodo expandant, & ita ex eodem ſecundùm filamentorum cerebri medullarem ſubſtantiam conſtituentium, ductum continuato quaſi rivulo aut radio in corpus ejuſque partes influant, omnium Actionum Animalium ſequitur exercitium, h. e. Vigiliæ: Vigiliæ enim ſunt excercitium ſenſus ac motus. In ſomno autem reſpectivè quieti tantum ſunt ſpiritus animales, quia ſi acu pungitur membrum, ſenſus ſpirituum præſentiam & aliqualem operationem oſtendit. Sin verò quacunque ex cauſa perturbati inordinato, vago, & ſubinde impetuoſo motu cieantur, in cerebro exinde deliria varia, ſpeciatim phrænetica, in partibus verò reliquis ſpaſmi & motus convulſivi ſubinde mirabiles producuntur.

Dixi deliria fieri in hominibus ex perverſo ac inordinato ſpirituum animalium motu; Nam functiones ratiocinationis dependent ſuo modo à ſpirituum animalium motu, quatenus nempe hujus occaſione anima rationalis diverſos conceptus & ideas ſibi fingit. Prout ergo fit iſte ſpirituum motus vel ordinatus vel inordinatus, etiam ipſæ mentis ideæ ſeu conceptus vel ordinati erunt vel confuſi & vagi; unde ibi legitima ratiocinatio, hic confuſa mentis perturbatio, h. e. delirium, ſuperveniet. Bruta enim non delirant; eſt enim delirium læſio ratiocinationis. Et quidem ingeniorum diverſitas primariò ab his animalibus ſpiritibus, & hinc à cerebri conſtitutione varia, tàm quoad conformationem non tam externam ſenſilem, quàm quoad internos meatus inſenſilem, tùm quoad materialem texturam, aliàs temperiem dictam, dependere videtur. Hinc etiam his circumſtantiis plus minus ætate vel morbo mutatis, plus minus etiam in eodem ſubjecto variat ingenii habitudo: de qua Ingeniorum Varietate videndi ſunt imprimis, qui ex profeſſo de Ingeniis ſcripſerunt, quos inter quatuor primatum obtinent, JANUS HUARDUS, Medicus Hiſpanus, qui ſcripſit *de ſcrutinio Ingeniorum*, JOHANNES BARCLAJUS Politicus Gallus, qui ſcripſit *Iconem ingeniorum*, ÆSCHACIUS MAJOR, & NEUHUSIUS, Philoſophus Belga, qui ſcripſit *Theatrum Ingenii humani* ſecundùm conſtitutiones annorum. Omnes per diverſas vias unam materiam tractant, & ad unum ſcopum collimant. JANUS HUARDUS *in ſcrutinio Ingeniorum* in genere varietatem ad ſtudia varia inclinantium ex fundamentis phyſicis Ariſtotelico Galenicis ſcrutatus fuit. Autor eſt, ſi quis alius, elegans, tantummodò hoc obſervetur, ut ſcilicet ea, quæ is tribuit cerebro ratione caliditatis, humiditatis, & ſiccitatis, potius certo modo applicanda ſint ſpiritibus animalibus, eorundemque variæ conſtitutioni, ſubtilitati, agilitati, torpori, & aliis ſimilibus proprietatibus. Nam quod attinet temperaturam cerebri: temperatura iſta tàm capitis (uti etiam aliàs monui) quàm omnium partium, à maſſa ſanguinea dependet, quæ quando eſt calida, vel quando eſt humida, etiam omnes partes, per quas tranſit, ſimiles proprietates acquirunt; quæ ipſæ tamen parum ad actiones faciunt, quia tantummodò leviter eaſdem modificant. Sicut videmus in cholericis ita dictis, in quibus maſſa ſanguinea turget ſalibus volatilibus oleoſis, eos videmus promptos in actionibus, videmus agiles, & quadam cum ferocia & audacia conjunctos. In his enim partes ſubtiliores & facilè mobiles blanda in orbem circulatione in ſpiritus animales volatiliſantur; qui in cerebro promptè moti & agitati, & à maſſa ſanguinea calidiore non nihil fervidi, in iſtam audacem actionem erumpunt, ex mente HUARDI: ergo caliditas & ſiccitas hic accuſata potius eſt agilitas & ſubtilitas ſpirituum. BARCLAJUS *in Icone animarum* ſcripſit Politica & Hiſtorica magis quàm Phyſica; lectio tamen ejus hoc habet commodi, ut videamus, quantum varient ingenia pro climatum diverſitate pro vario regionum ſitu, & pro conſuetudinis diverſa ratione. Denique NEUHUSIUS Philoſophus, ſcripſit *in ſuo Theatro ingeniorum* ſimul Politica & Phyſica, ſed minus profunde rem ſcrutatus fuit, quin potius generaliter, nonnihil fuſè tamen, ea tractat. Hi tres ſimul conjungendi ſunt, & præmeditatè legendi; ſic enim magna lux in hac materia effulgebit.

Hinc ſi ſpiritus iſti volatiliores celeriùs & agiliùs moveantur, ſubtilitatem ſeu acumen ingenii (quatenus nempe hoc in corpore humano à ſpirituum animalium motu dependet) alacritatemque, ſingularem actionibus conciliat; cui ſi conſtitutio cerebri mollior vel durior, indeque vel flexilior vel rigidior acceſſerit, ibi inconſtantiam, hic verò majorem pertinaciam efficiet, uti v. g. in Gallorum ingeniis patet. Quod ſi his ſpiritus purus quidem, non tamen adeò ſubtilis ac agilis ſit, indeque tardiùs, ordinatè tamen, moveatur, acuta & accurata, non tamen nimis velocia, conciliat ingenia, cum actionum quadam maturitate, ut in Italis & Hiſpanis, & in iis, qui dicuntur eſſe naturæ aliqualiter melancholicæ naturalis, manifeſtum eſt. Sin verò torpeſcant ſpiritus, minus ſint agiles, aut propter filamenta cerebri duriora nimis implicata, motus ſpirituum minùs fit agilis aut ordinatus, ſtupor & ingenii hebetudo cum reliquarum actionum torpore obvia eſt, ut in phlegmaticis ſic dictis, item in ruſticis, manifeſtum eſt. Ingenium quaſi ingenitum, id eſt, ratio judicandi de rebus, eſt primò à puritate ſpirituum, & deinde conformatione externa & interna.

Quod ſi animalium ſpirituum vigor naturaliter non nihil torpeat, vel ob deficientem quantitatem, vel ob deficientem ſubtilitatem, indeque parciùs ac tardiùs influant, ſenſus quieſcunt, & alta quies occupat membra, h. e. ſomnus obrepit: non quod non ſint præſentes ſpiritus animales in partibus corporis, ſed quod non ſint ſufficientes.

Cauſa ergò ſomni eſt:

1. Quando ſpiritus deficiunt, exhauſti v. g. ob labores.
2. Quando ſunt torpidi & tardiùs mobiles; quod fit (α) ob cerebri aliqualem humectationem ſub ejuſdem nutritione, vel quod ex continua ſpirituum ſub vigiliis actione aliquid aquoſi ſimul in cerebrum deſtillet; (β) ob eorum fixationem ſive condenſationem ex aſſumptis ſive applicatis medicamentis carcoticis.

Dupliciter cerebrum humectatur; primò à ſucco nutritio; deinde à ſero.

Sed his & ſimilibus Phyſiologicis omiſſis, ad Pathologica revertor, & Practica, in quibus conſiderantur vitia imprimis ſpirituum animalium morboſa; ſpiritus enim iſti animales vitioſè geniti, & præter naturam alterati, leſiones in ſenſu & motu inducunt.

Quod attinet horum *ſpirituum animalium generationem vitiatam*; *tria ſunt vitia*, quæ in Praxi occurrunt:

1. Quando *deficiunt*, & nimis pauci ſunt, unde hebetudo ſenſuum, imbecillitas corporis, defectus in motu, &c. apparent; uti videre eſt v. g. in ſenibus, aut in iis, qui gravi ex morbo ſenſim convaleſcunt. In his enim talis debilitas & impotentia actionum omnium adeſt propter defectum ſpirituum animalium.
2. Quando abundant.
3. Quando depravantur, & plus minus à debita craſi degenerant.

Deficiunt hi *ſpiritus*, *vel propter ſui conſumptionem*, labore, Venere, ſtudiis: quibus omnibus nimis agitati in cerebro adeò ſubtiliſantur, ut promptiſſimè diſſipabiles exiſtant; *vel propter deficientem debitam ſanguinis ſpirituaſcentiam*, in conſtitutione præſertim ejus cacochymico-cachectica, ac primariò ex vitio digeſtionis primæ, dum non ritè chylus ſpirituaſcit in primis viis; quò faciunt inediæ, ac alimenta mali ſucci & minus ſpirituaſcentia & ſimilia; *vel vitio cerebri* & ejuſdem corticis, inepti ad ſeparationem ſpirituum vitalium ex ſanguine, propter vitium conformationis & læſionem cerebri, contuſionem aut concuſſionem in caſu ab alto, meatuum obſtructionem, & ſimilia. In quibus caſibus poruli ac inſenſiles *meatus cerebri* aut *ſubſidentes*, aut *compreſſi*, aut omninò *aboliti*, & ſanguinis debitum circulum ac ſpirituum animalium ex eo ſeparationem impediunt. His ergò deficientibus ſenſus & motus deficit, minus vel plus, prout ii vel magis vel minus deficiunt.

Interim *defectus hic ſpirituum* facilè & optimè *curatur* per medicamenta *ſpirituoſa* aſſumpta, ob id Analeptica dicta, ut *vinum generoſum*, ſpiritum liliorum convallium, ceraſorum nigrorum, *aquam apoplecticam*, *Quintam Eſſentiam Matthioli*, *eſſentiam ambræ* cum ſpiritu roſarum paratam, ſpiritum liliorum convallium cum ſale volatili cornu cervi circulatum, aut ſale volatili ſuccini mixtum, ſpiritus volatiles, oleâ deſtillata, aut ex his paratos ſpiritus vel

ſalia

ſalia volatilia oleoſa, aliaſque aquas ſpirituoſas aromaticas & ſimilia, & quæ aliàs in Lipothymiis adhiberi ſolent. Sicut ſi vitium eſt in conformatione cerebri & læſione externa, curata hac externa læſione, ſponte defectus ſpirituum curatur.

Secundum *vitium* ſpirituum animalium eſt, quando *abundant*, & hinc impetum quendam extraordinarium actionibus animalibus, & ex nimia eorum agilitate inſignem promptitudinem actionum, tam in ſenſibus quàm motibus, conciliant. Id quod videmus in iis, qui alimenta laudabiliora uſurpant, potuique vini generoſi moderatè indulgent, ut agiliores & hilariores fiant, accedente ſimul blando corporis motu, & vita curis vacua.

Abundantia hæc ſpirituum rarò curationi offertur, quia ſponte vel per inediam, vel per ſomnum, natura aut arte provocatum, aut denique per motum vehementiorem corporis aut animæ in ſtudiis ſeverioribus ceſſat.

Denique tertiò *vitioſè generantur ſpiritus animales*, quando *depravantur* iidem plus minus in ſua craſi, unde *motus* eorundem variæ *exorbitantiæ* & anomaliæ, unde craſeos vitiatè ratione iidem vel *ſtupidi* vel *torpidi*, vel fixi, imò quaſi immobiles, vel è contrà nimis agiles vel confuſè & inordinatè mobiles, minus *ſubtiles*, plus minus *acres* & intemperati, generantur, aut alio vix intelligibili modo vitioſi & depravati. Unde varii in ſenſibus defectus, & in motu exorbitantiæ, & anomaliæ dependent. Spiritus animales enim ſunt naturæ ſulphureæ volatilis, ſeu nihil aliud, niſi ſubſtantia oleoſa volatilis, adeòque pingues, & in receſſu acidi inſtar ſubtiliſſimi cujuſdam ſpiritus vini. Equidem paradoxon dicere videor: Dico tamen adhuc, eſſe eos inſtar (ad meliùs illuſtrandam eorum naturam) ſubtiliſſimi rectificati ſpiritus vini. Hoc præſuppoſito, depravatè ſpiritus animales generabuntur, quando vel in motu, vel in ſua ſubſtantia, & hinc conſequenter in motu vitioſi redduntur. In ſubſtantia quidem, quando degenerant à ſua ſubſtantia volatili, quando degenerant à ſubtilitate, volatilitate & ſpirituoſitate, evaduntque quaſi phlegmatici; vel à ſua puritate, ita ut ſpirituoſa heterogenea eorum naturam vitient, unde in natura & craſi defectus ſequitur. Deficiunt in motu, quia per motum regunt totum corpus ſpiritus animales, unde quando vel in motu deficiunt, dant Torpores, vel quando nimia agilitate excedunt, vel quando vitiatur ac depravatur motus eorum debitus in confuſa agitatione, vel quaſi exploduntur, læditur ſpirituum animalium natura & officium. Vitia hæc, *pro ſpecialium* hinc dependentium *affectuum* ratione, diverſimode ſunt curabilia, quorum cura in ſequentibus patebit.

Accedimus ergò ad

CAPUT I.

DE

FACULTATIS ANIMALIS AFFECTIBUS IN GENERE.

ANtequam autem in ſpecie *Affectus facultatis animalis* conſideremus, notanda in genere quædam univerſalia pro iis, quæ in poſterioribus dicentur.

I. Totum ſyſtema nervoſum cerebri, cerebelli, ſpinalis medullæ, nervorum inde natorum, & quarumcunque partium nervoſarum, membranarum, tandem & ligamentorum, non niſi ex *fibris*, nunc *delicatiſſimis*, nunc minus delicatis, ſed paulò *firmioribus*, conſtare. Quæ fibræ ſunt ſtamina fundamentalia, ex quibus pro majori vel minori, arctiore aut laxiore, unione, variæ partes nervoſæ compinguntur; & quidem fibræ maximè delicatæ conſtituunt ſubſtantiam levem cerebri & cerebelli, ejus ſubſtantiam medullarem; denſiores verò conſtituunt nervos maximè quidem firmiores, & quò magis hi à cerebro in ſpinalem medullam prodeunt, eò firmiores ſunt & magis robuſti; & fibræ hæ pro explicandis phænomenis paulò ſenſibilibus, ratione ſuæ texturæ in naturali ſtatu *tenſæ* quidem ſunt, ſed ſimul continuum quaſi nixum, aut impetum aut *vim* quaſi *elaſticam* obtinent *ad motum*, quæ vis, modò impetu interno ſpirituum animalium roboretur, *motum animalem* quemvis, tàm *ſpontaneum* quàm *naturalem*, infert; ſicuti tenſæ hæ fibræ, ſi ab objecto quodam externo commoveantur, conſtituunt Paſſionem, ſcilicet ſenſum externum, dicimuſque ſentire; & contra, ſi moveatur nixus ille elaſticus ab impetu ſpirituum interno, fit motus membrorum, ſive voluntarius ſive involuntarius, ita ut ſpirituum diverſè conſtitutorum diverſi motus, & fibrarum nervearum diverſa textura & conſtitutio, baſin conſtituat omnium phænomenorum, quæ aliàs Facultatis Animalis nomine veniunt, & totam ſic dictam *animam ſenſitivam* abſolvant.

II. *Cerebrum & nervos ſingularem* quaſi *conſenſum habere ad extra cum motu lunæ*: cùm obſervationibus conſtet, ſecundùm phaſes lunæ affectus cerebri, nervorum, & partium nervoſarum, in ſenſu ac motu conſiſtentes, plus minus exacerbari, plus minus remitti: Itemque quod quæcunque ſymptomata cerebri & nervorum, in ſpecie Epilepſia, pro ſtationibus lunæ decreſcentis vel accreſcentis, habeant ſuum augmentum & decrementum. Unde tales ſecundùm lunæ ſtationes mutabiles affectus non niſi partibus nerveis contingunt, & propriè *Ephemerides* ægrorum dicantur, ubi ex læſione partium fibroſarum remanet talis peculiaris ſenſus in parte, ut ægri percipiant mutationes temporum, ſanis non perceptiles. Ratio, cur fiat, quod ſyſtema nervoſum magis alteretur à luna quàm à ſole? difficilis videtur: Interim, ſi indulgendum eſt ſpeculationibus, inde videtur haurienda. Quidam Philoſophi ſublimiores ex ſole, ratione ejuſdem radiorum, & exinde nati caloris, & ratione ſpiritus univerſalis ex eo prodeuntis, vim vegetativam univerſæ naturæ derivant. Quod ipſum etiam exactè patet in regno vegetabili, cùm virtuti vegetativæ vis noſtra vitalis quodammodo reſpondeat; unde dicimus; Uti ratione ſolaris luminis ſulphur ejuſdem ac univerſalis ſpiritus & calor dependet, & certa ratione alteratio virtutis vegetativæ in natura, & conſequenter major vel minor vegetatio noſtræ vitalitatis oritur, ita è contrario ex modificato ſolis lumine etiam luna magis afficit facultatem animalem & cerebrum; unde mutata luna in ejus phaſibus, & mutato motu ſolis, ſubitò etiam mutatur cerebrum, genus nervoſum & ſimilia.

III. Obſervandum ante omnia, *mirabilem conſenſum habere cerebrum & partes* eidem *connexas cum viſceribus abdominis*, in ſpecie cum *ventriculo*, ita ut quoque propter hanc continuam conſpirationem ſæpè contingat, ut origines morborum ſubindè invicem confundantur, cerebrique morbi cauſam proximam ac fomitem habeant in ventriculo & primis viis, ſicut contra ſtomachi affectus in cerebro fomitem obtinent. Sanè mirabilis eſt inter has ambas partes conſenſus, idque exemplis confirmari poteſt: verbi gratia ex læſo cerebro ſuperveniunt ſubinde ordinariò vomitus, idque ex capite aut cerebro graviùs percuſſo, ſæpè nauſea, appetitus dejectus, & ſimilia, ex imminente vomitu vertigo, &c. Hæc ipſa HELMONTIUM admodum turbarunt, hinc Obſervata ejus Practica & res facti in *Tract. Duumviratus*, *Jus Duumviratus*, *Sedes Animæ*, *Demens Idea*, *Ignota Actio Regiminis*, &c. ſunt optima, ſed theoriæ & reflexiones ſpeculativæ nil valent, & nullo modo admitti poſſunt. *Conſenſus* interim notiſſimus eſt, ut monitum. Similiter ex imaginatione, verbi grat. ex auditu rei horridæ ſupervenit nauſea, ſubverſio ſtomachi, appetitus dejectus, & quæ ſunt alia ſymptomata, ſimpliciter ex cerebro & ſpiritibus in cerebro, certo motu motis, enata.

Qui difficulter concoquunt aut digerunt, ex ſtomacho ſubinde patiuntur vigilias, vertiginem, &c. Vertigines ferè ſemper ex ſtomacho oriuntur: Nam hypochondriaci ſi non omnes, de quo adhuc dubitamus, certè quamplurimi, dum jejuni ſunt, vertigine corripiuntur; quodſi verò aliquid & vel buccellam panis aſſumant, ceſſat vertigo. Vir quidam ſexaginta quatuor annorum gravi corripiebatur vertigine, veſperi quidem ſanus lectum petens manè evigilabat, & de lecto ſurgens in cubiculo præcedebat vertiginoſus, hæcque vertigo uſque ad meridiem durabat, aſſumpto autem juſculo vomebat, unde vertigo ceſſabat. Hanc ergò vertiginem ſimpliciter ex ſtomacho fuiſſe, inde perſuaſum habeo, quia quæſitus dicebat, urgente vertigine ſimul affligere anxietates præcordiorum; facta autem materiæ morboſæ excretione ſolui vertiginem. Quin puto, ipſam imaginationem & ſenſus externos ſuo modo dependere ex ſtomacho & hypochondriis affectis; hinc enim, quando mulieres ex menſium ſuppreſſione pica laborant, phantaſiam pravam & imaginationem læſam obtinent, cujus fomes tamen eſt in ſtomacho; unde ex affecto ſtomacho læditur phantaſia, ſecundùm quàm nonnunquam ſupervenit appetitus rerum ridicularum: Sic hypochondriaci ex hypochondriis affectis fiunt melancholici, unde

unde curato vitio in hypochondriis, ceſſat & melancholia. Præterea motus convulſivos univerſales radicaliter fieri ex affecto abdomine probo, quia mulieres hyſtericæ ſæpiùs ſuperveniente epilepſia corripiuntur: Sic in partu difficili ex abdomine affecto ſupervenit epilepſia univerſalis, unde excluſo fœtu ceſſat etiam hæc epilepſia. Ut ideo certum ſit, in omnibus operationibus in ſenſu & motu, nempe internis, dependere cerebrum à ſtomacho & hypochondriis, adeòque in Praxi ſemper uno oculo conſiderandum cerebrum & nervoſum genus, altero verò conſpiciatur ſtomachus & hypochondria. Confirmat hoc, quòd remedia excitent aut etiam ſiſtant ſymptomata capitis & cerebri, dum adhuc exiſtunt in ſtomacho: Sic vomitoriis aſſumptis, dum incipiunt operari, ægri corripiuntur vertigine, utut ipſum remedium corporaliter in ſtomacho ſit, & ſimpliciter in ſtomacho operetur. Pariter manifeſtum eſt, quod Opiata omnia vix aſſumpta: ver. grat. *hyoſcyami ſemen, opium* &c. dum adhuc in ſtomacho hærent, facultatem animalem afficiant, & certas alterationes inducant, ac in ſpecie ad ſomnolentiam diſponant: Vid. exemplum HELMONTII *Tract. Jus Duumviratus* §. 22. de cauſidico, oleo ſeminis anethi ſumente ſeminis hyoſcyami drachmas duas, qui deliravit & planè ſtupidus factus eſt; ſemine autem hoc per vomitorium rejecto ceſſavit delirium & ſtupiditas. Hæc & ſimilia exempla obſervari debent, ac injecerunt ejuſmodi phænomena jamdudum ingentem ſcrupulum HELMONTIO, qui videre eſt *Tractat. Jus Duumviratus*, item *Ignota Actio Regim.* item *Sedes Animæ*. In his Tractatibus mirabilia introducit exempla affectuum cerebri ex affecto ſtomacho & hypochondriis. Cæterum hic ipſe Autor in hoc puncto eſt planè paradoxus, quia primos conceptus fieri in ſplene putat, quorum conceptuum executivum ſit cerebrum; canis autem exſecto ſplene vigilat & ſomniat. Equidem quoad obſervata exempla, eſt elegantiſſimus; quoad ſuperſtructam verò theoriam, & quidem officium ſplenis, nullo modo admitti poteſt. Cæterùm ſi dicendum aliquid, unde nam oriatur hic firmus conſenſus cerebri cum ſtomacho & hypochondriis? ſimpliciter per nervos, ad has partes ex cerebro derivatos, fieri ſtatuo. Quod verò hæ partes magis conſpirent cum cerebro & cerebello, quàm aliis partibus, id explicare conatur quidam ſcriptor Gallus, nomine CORDEMOY *Tr. de Diſcrimine Animæ & corporis*, ubi rationem ex prima fœtus formatione in utero derivat: *Nam*, inquit, *embryo ſentire incipiens vix alibi, nec ulla pars in homine vel in utero adhuc recondita, vel extra uterum excluſa, priùs ſentit, quam orificium ſtomachi, dum ratione nutrimenti per os affectus diverſas patitur alterationes. Dum ergo ibidem fit prima ſenſatio, omnes alterationes magìs imprimit alimentis, quæ impreſſionem faciunt in fœtu in ejus orificio ſtomachi ſiniſtro: Hinc accedit, ut etiam primò ex cerebro eò alliciantur ſpiritus animales & alterentur, unde fit ſemita maximè patula, unde levi motu paratur via ſpirituum animalium ex cerebro ad ſtomachum, ita ut in univerſo corpore non detur pars magis ſenſilis, quàm orificium ſtomachi ſiniſtrum.* Unde tàm facilis fit conſenſus inter cerebrum, cerebellum & ſtomachum parteſque vicinas, ratione nervorum.

IV. *Spiritus animales ceu materiam admodum ſubtilem conditiones etiam ſubire* certo modo *materiales*. Jam verò notum eſt, quod ex ſanguine materialiter fiant, ſive ſulphureo-ſalinæ, ſive lucidæ, ſive opacæ, ſive aliùs ſint naturæ & conditionis, neceſſariò pro varia ſanguinis craſi patiuntur diverſas conditiones materiales, id eſt, ut, craſsè loquendo, nunc ſint aſperi, nunc mites, nunc dulces, nunc acres, nunc lucidi, nunc opaci: &c. unde pro varietate ſuæ conſtitutionis, & inde natarum proprietatum, variant etiam eorum attributa, & conſequenter nunc plus nunc minus appropriati, amici vel hoſtiles nervis totique eorum ſyſtemati in medulla cerebri & cerebelli, itemque reliquis fibris per totum corpus diſperſis, exiſtunt. Unde pro variis conſtitutionibus & texturis, materialiter ex textura ſanguinis enatis, etiam varia pathemata ſecundùm ſenſus internos & motus corporis, ſecundum vigilias & ſomnum, erunt derivanda.

Hæc in genere præmonuiſſe ſufficiat. Unum adhuc moneo: Nihil dixi de anima ſenſitiva aut de ejuſdem operationibus: ratio, quia non credo eſſe animam ſenſitivam, neque in brutis, neque in homine, quia hoc, quod aliàs vocatur Anima ſenſitiva, ceu ſentiens, ac omnes hujus operationes, commodiſſimè per ſyſtema nervorum ex cerebro protruſorum, & ſpirituum animalium in ſyſtemate iſto contentorum explicari, & modo mechanico dilucidari poteſt: qua in parte vero veſtigia Carteſianorum & Anglorum, uti obiter in ſcriptis CARTESII *de Homine*, item in VILLISII *Anatomia cerebri* & aliis in locis videri poteſt.

CAPUT II.

DE FACULTATIS ANIMALIS AFFECTIBUS IN SPECIE, ſeu MORBIS CAPITIS.

In *ſpecie* quod *affectus facultatis animalis*, ſeu ſenſitivæ & motivæ virtutis, attinet; de iis optimè agit WILLISIUS *Tr. de Anima Brutor. lib. 2.* Spiritus nempe vitales, dum per corticalem cerebri ſubſtantiam ſcaturiunt, ac tranſudant in cerebri medullam fibroſam, ulteriùs derivantur in nervos, & inde in univerſum corpus, ac ita motu ſuo extra cerebrum vim motivam diſtribuunt in organa ſenſuum, inde in naturali ſubtilitate ordinatè moti majorem vim conciliando fibris eas ſic diſponunt, ut fortiùs tentæ facilè mobiles reddantur, & ab objectis externis recipiant impreſſiones, per quas fit motus. Uti ergo, dum hoc modo continuò influunt animantibus ſpiritus animales in organa ſenſuum, ut promptè excipiant objectorum externorum impreſſiones, & ſic *ſenſuum paſſiones* ſuſtinent, ita promptè varios motus excitant & obeunt, quo in ſtatu animal *vigilare* dicitur; ita quidem ut vigiliæ dependeat à continuo motu ſpirituum animalium extra cerebri & cerebelli orbitas in organa ſenſuum externorum, quorum privatio eſt *ſomnus*: quæ duo neceſſaria viciſſitudine ſe mutuò inſequuntur naturaliter: Adeoque radices vigiliarum primariò in cerebro, minus verò in cerebello inveſtigandæ ſunt; ſicut & ſomni ipſius. Unde dum ſenſibus externis feriamur, feriatur etiam ſenſus internus; unde animal dicitur dormire. *Viciſſitudo hæc mutua ſi tollatur*, ita ut *ſomnus* vel penitus *deficiat*, vel ſaltim paucior ſit, & continuæ ſint vigiliæ, vitium hoc vulgò vocatur *Agrypnia* Græcis, Latinis *Pervigilium*, ſeu vigiliæ nimiæ.

ARTICULUS I.

DE VIGILIIS NIMIIS.

Sicut ſomnum naturalem in moderata ſpirituum animalium quiete, hinc ad ſenſoria externa influxu ceſſante conſiſtere, ex hactenus dictis ſupponimus; ita quicquid quietem hanc interrumpere, illoſque ad motum conciliare poteſt, *Vigilias* ſeu *Pervigilium* inducit. Atque hoc iterum vel aliorum morborum ſymptoma eſt, v. g. febrium, dolorum, dyſpnϾæ, tuſſis, &c. vel ſine alia ægritudine evidente, & ut morbus ſolitarius, afficit, ita tamen, ut nonnulli hoc ſine moleſtia ſingulari ferant, alii verò mox languorem & appetitum proſtratum inde percipiant.

CAUSÆ.

Quæritur: quænam ſit cauſa Nimiarum Vigiliarum? Reſpondeo: omnis ſeu nimiarum Vigiliarum *Cauſa proxima* eſt *motus ſpirituum animalium*, aut *nimius* aut ſaltim continuatus in organa machinæ corporeæ, vel *interna* vel *externa*, cujus influxus, ut vocant, ſeu motus ratione promptè ſenſilium objectorum impreſſiones recipiunt, & poſtmodum pro ratione motionis in organo impreſſæ ſimiliter ipſi in cerebro commoti varias animæ rationali diſcurſuum occaſiones ſubminiſtrant. Ubi verò in ſenſibus externis nil percipitur, neceſſariò animal dormit, adeoque ſaltim ratione externorum ſenſuum, & hinc conſequenter ſenſus communis, Vigiliæ vel Somnus oriuntur.

Cauſa verò *perpetui aut nimii ſpirituum influxus* ſeu Remota eſt duplex:

1. *Objectum ſenſile* externum, fortiùs organon quoddam, tam *intra* quàm *extra* corpus, afficiens; adeoque

que tunc per modum ſymptomatis ſaltem ſe habent *Vigiliæ*.

2. Eſt *ipſum vitium morboſum* aut *ſpiritum animalium* aut *cerebri*, quo iidem mobiliores fiunt.

Spirituum animalium vitium eſt, quando quavis ex cauſa mobiliores & quaſi magis elaſtici redduntur iidem. *Cerebri vitium*, cujus occaſione iſti in continuo motu conſervantur, eſt *aut pororum* ejus *nimia apertio* atque hiatus ex aliquali ejus ariditate ſeu ſiccitate, commodique nutrimenti defectu, unde etiam cerebri poris patulis ſpiritus in continuo ſunt motu, unde tandem urgentur vigiliæ; *aut irritatio* quædam ipſarum fibrarum cerebri aut membranarum ejus propter nutrimentum acrius aut ſalſius, aut propter ſerum acrius, undecunque cerebro communicatum.

Primam cauſam quod attinet, *quando objectum* quoddam fortiùs organa ſenſuum afficit, neceſſariò ſpiritus agitantur & fortiùs moventur, quæ motiones ſecundùm nervi ductum ad cerebrum uſque continuatæ cæteros ſpiritus in cerebro ſimiliter movent, unde neceſſariò vigilat animal. Hinc videmus, quod *clamor fortior*, *dolor* quicunque, tam *externus*, v. g. capitis, quàm *internus*, v. g. colicus, *nephriticus* aut illiacus, &c. in ſenſoriis externis Spiritus in motus inordinatos cogant, ſomnum tollant, & vigilias continuas inducant: item tuſſis, quatenus concutitur ſubinde totum pectus & totum nervoſum ſyſtema, neceſſariò in Vigilias deducit. Quin & *diſpnœja*, orthopnœja, &c. ordinariò Vigilias infert, ſed ſaltem ſymptomaticas, ob ſenſibilem illam moleſtiam, quam in pulmonibus & præcordiis excitat.

Præterea Objectum ſpiritus afficiens ſæpiùs in primis viis inveſtigandum. Sanè in omnibus *Agrypniis* pertinacioribus vel *vitium eſt in ſpiritibus animalibus* & cerebro, vel *per conſenſum eſt*, ex vitio primarum viarum, digeſtioniſque plus minus vitiatæ ratione & undecunque præternaturalis, quæ oritur *vel* ex aſſumptis vitioſis, *vel* malè digeſtis, *vel* vitioſè alteratis, *vel* perversè diſtributis, quæ irritando partes ſenſiles in illis locis, etiam nobis non ſentientibus, Agrypnias inferunt: ver. gr. *qui largiùs cœnant*, Inſomnes noctes ducunt; *quibus alvus clauſa* eſt nimis, ſomnum interruptum habent. *Agrypniæ infantum*, item *pavores* in ſomno, ex primis viis, præſertim circa ſtomachum, radicem habent.

Hæc de prima cauſa ſeu Objecto quod inducit Vigilias.

Quoad *ſecundam cauſam*: eſt ipſum *vitium ſpirituum animalium* varium, à quo iidem ad concitatiores & pertinaciores diſponuntur motus: quod fit in junioribus & vegetioribus ſubjectis, laudabili & generoſo victu & potu, moderatiùs tamen, utentibus, quibus ſpiritus nimis mobiles ac nimis agiles generantur, in his namque ſubinde vigiliæ ſolent urgere: Pertinet huc totius *cerebri fervor* & incaleſcentia *in febribus ardentibus* & ſimilibus, cujus occaſione velocius ſpiritus motu neceſſariò inducunt pertinaces Vigilias: unde etiam in *æſtate*, item in juventute, & *ætate virili*, in genere in *cholericis*, promptiores ſunt agrypniæ, ſomnique minus profundi. Hinc in æſtate ab aëre æſtivo & fervidiore, item ſub climate æſtuante ſanguis, & ab hoc ſpiritus animales, quaſi commoventur, hinc Vigiliæ excitantur. In ſpecie miaſmata peregrina & maligna, aut ſpiritus animales irritando & corrumpendo, & inordinatè agitando, aut cerebrum ejuſve membranas præternaturali ſenſu afficiendo, pertinaces Vigilias inducunt in febribus malignis, quas deliria & variæ phreneſes excipiunt; quia ſpiritibus animalibus vinoſis quaſi minus ſociabilia ſunt hæc miaſmata, unde eoſdem turbant. Similia miaſmata ſpiritus exagitantia & in herba Thee ac Coffee potione quoque concipere convenit. Quò etiam facit eſus carnium ferinarum, quin quodam vigilias movens: Vid. RHODIUS *Cent. 1. Obſ. 35.* Ad hunc cauſarum fontem pertinet etiam ipſa *anima rationalis*, curis intenſis vel meditationibus & ſimilibus occupata. Cùm enim hæc ipſa utatur, ceu inſtrumento, miniſterio ſpirituum animalium, quorum motum *graves curæ aut anxiæ meditationes* intenſiorem reddunt, neceſſariò Vigilias Nimias inferunt. Pertinent huc tandem *animi affectus*, ut amor, ira, inſignis terror, pavor, metus in gradu intenſo, &c. in quibus ob velociores & inordinatos motus nimis coacti ſpiritus haud facilè ceſſant, quin continuato motu Agrypnias inducant.

Quod verò attinet cerebri vitia, hoc Vigiliarum cauſa evadit, ſi meatus ejus patuli magis & laxiores exiſtunt, adeòque ſpiritibus animalibus nulla repagula imponuntur. In quo caſu hoc peculiare obſervatur, quod ejuſmodi ægri nullum torporem, nullam ad ſomnum propenſionem, nullamque aliam moleſtiam inde percipiant; cujus cauſa aliqualis cerebri & fibrarum medullæ ariditas, & ſqualor, ex defectu humoris nutritii (vel quatenus hic non generatur, vel quatenus abſumitur) cerebrum humectantis, & ſub nutritione poros anguſtantis, ratione cujus inane quoddam tractibus illis medullaribus contingit; hinc *inedia* diuturnior *pervigilium* inducit, de quo vid. MARCUS MARCI *Phil. Veterum Reſt. pag. 392.* Nempe alimentis, imprimis temperatis roridis, humectatur cerebrum, & blandè irroratur, ipſique adeò ſpiritus quaſi aquoſiores facti placidiore motu ſomnum inferunt; ſed ſub *inedia*, cerebro minus humectato, ſed magis arido & poroſo facto, ipſique ſpiritus animales ſubtiliores redditi Vigilias inducunt. Et hoc modo intelligenda eſt illa locutio plebeja; Æger non edit, ideoque non poteſt dormire. Faciunt huc etiam *alimenta acriora* & ſpirituoſa aſſumpta, & oleoſa volatilia, tam *aromata*, *ut piperata*, *cinnamomum*, &c. quàm alia, ut *alliata*, *cepæ*, *eruca*, &c. à talibus enim ſpiritus animales fiunt inſigniter volatiles, acuti & quaſi acres, unde ex velociori motu irritatum quodammodo cerebrum, & genus nervoſum alteratum, Vigilias inducit. Hinc *Venus nimia*, abuſivè inſtituta, cauſat Vigilias nimias, partim quatenus ea ſpiritus animales inſigniter commoventur, partim quatenus Venus exhaurit rorem nutritium cerebri ac partium ſpermaticarum nutritioni dicatum. Quò etiam facit agrypnia à ſudore nimio & lienteria, item ab intempeſtivo purgantis uſu, dum quidam ſub fervore caniculari ex hauſtu purgantis factus fuit agrypnus per tres ſeptimanas, vid. M. A. N. C. *Ann. 6. Obſ. 189. p. 346.* & tabaci abuſu, dum quidam ex nimio abuſu tabaci inciderit in agrypniam ſeptendecim dierum. Equidem tabacum per ſe eſt narcoticum, interim ex nimio uſu prævalet ſal ejus volatilis acre, quod ſalivam excitat, & ſimul rorem corporis chyloſum evacuat, cerebrumque ita poroſius reddit: conf. *Miſcell. Acad. Nat. Cur. loc. alleg.* In ſpecie *ſenibus* imprimis *frequens* ſymptoma eſt *agrypnia*, idque non tàm ex ſpirituum vitio, quàm partim *cerebri* textura alterata, partim *digeſtionis primæ vitio*. Nempe *cerebri* pori, nutritione in ſenibus non-nihil naturaliter deficiente, nimis aperti ac nimis patuli liberrimum ſpiritibus commeatum undique continuò permittunt, quorum placida quidem, ſed continuata motione ſomnus deficit. *Quoad digeſtionis primæ vitium* verò; non ſaltim circà primas vias ſenſiles moleſtiæ ſpiritus turbant, dum minus commodè ea procedit, ſed etiam deficientis chyli nutritivi cauſa, cerebrum parteſque nerveæ aridiores ac ſicciores ſere redduntur: quare etiam his calefacientia, *v. g.* vinum, aliaque ſpirituoſa, ſomnum conciliant, ventriculi digeſtionem juvando; minimè verò humectantia & refrigerantia communiter dicta. Modò etiam agrypniam infert ſucci chyloſi acrimonia, qualem ſcorbutus interdum inducere ſolet: quò etiam ſpectat, quæ de Thee & Coffee ſuprà adducta. Accedit hìc ſenum ad rem attentio; ſenum enim continua ſedulitas, & continuæ curæ circa rem familiarem, quibus ſenilis ætas eſt expoſita, calcar addunt ſpirituum animalium contumaci & magis continuo motui, unde Vigiliæ.

Denique *Melancolici*, maniaci & ſimiles, præ aliis moleſtiſſima patiuntur pervigilia, ita ut quidam Melancholicus per quatuordecim menſes fuerit vigil & inſomnis: & tales Melancholici, utut etiam per aliquot *dies*, imò menſes, in continuis ſint vigiliis, continuato curſu hoc malum ſine virium debilitate perferunt; ac quidem multiplici ex fonte. Nam præter *phantaſmatis* melancolici continuatam *ſpeculationem* ſuprà inſinuatam, eorum maſſa ſanguinea acrior, & *vitio digeſtionis primæ* acidior eſſe videtur, unde ſpiritus animales & ipſi minùs volatiles digenerant à debita craſi, & acriores & aſperiores, quodammodo acidiores & fixiores generantur ita inquinati, qui fibras cerebri medullares impetuoſiùs vellicant, quæ commotæ motum novum & extraordinarium ipſis ſpiritibus denuò imprimunt: Unde ex pertinaci ſpirituum per eoſdem poros motu, præter alia pathemata continuæ oriuntur vigiliæ, quæ & camphora curantur: In quo continuo motu ſpiritus animales ne fortiſſimis etiam opiatis auſcultant, & ſomnum capiunt. Interim meticuloſitas & meditatio ſuum penſum huc conferunt.

DIAGNOSIS.

Signa *diagnoſtica* per ſe ſunt nota; æger enim ſi non dormit, ſatis manifeſtat ſe vigilare.

Præ ceteris tamen cognoſcendæ cauſæ vigiliæ, quæ ſum faci-

facilis, quando æger fatetur ſe affligi curis, affectibus indulgere. In febribus ardentibus & malignis facilè patet, unde ſint vigiliæ.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: *Vigiliæ nimiæ* non ſunt contemnendæ, cùm neceſſariò omnes vigiliæ notabilem virium debilitatem inferant, quæ in ſomno reficiuntur, ac præſertim non rarò in febribus acutis deliria ac motus convulſivos poſt ſe trahunt. Hinc HIPPOCRATES *Sect.* 7. *Aphor.* 18. à vigiliis convulſio aut delirium, malum pronunciat.

Deinde *Vigiliæ in ætate conſiſtente aut* in ſexu *muliebri* plus nocent, quàm in ætate juvenili aut in ſexu virili.

Interim Vigiliæ in morbis acutis diu nequeunt durare, imprimis in febribus puerperarum, juxta canonem; quod caret alterna requie, durabile non eſt: ſed vel ad ſalutem vel ad mortem terminantur. *In chronicis* verò *morbis*, ſpeciatim in affectibus melancholicis, interdum ſatis diu citra noxam continuantur vigiliæ; ver. gr. in puella illa, cujus modò ex MARCO MARCI mentio facta fuit. Sic enim obſervatæ ſunt eædem quadraginta quinque dierum continuæ. FERNELIUS *Patholog. lib.* 5. *cap.* 2. & SCHENCKIUS *lib.* 1. *Obſervat.* refert Vigilias quatuordecim menſium in mente capto.

Sed utut minus malæ ſint in chronicis talibus Vigiliæ, quàm in acutis; tamen quò diuturniores, eò tamen pejora ſymptomata tandem poſt ſe trahunt, ac nonnunquam in delirium & fatuitatem terminantur & ſtupidos reddunt, ut experientia teſtatur: ſic PANAROLLUS *Pent.* 5. *Obſer.* 40. refert puerum biennem ſex menſes inſomnem, poſtea fatuum redditum: Aliquibus tamen minus exitioſæ exiſtunt: vid. M. A. N. C. *Ann.* 3 *Obſer.* 185.

CURA.

In *Cura* Vigiliarum Agrypniæ cauſarum remotarum ſeu antecedentium imprimis habenda eſt ratio, adeòque vel

1. *Objectum* externum, quocunque modo ſyſtema nervoſum afficiens, partes ſenſiles plus minus irritans, & conſequenter ſpiritus animales in Vigilias ſymptomaticas commovens, *removendum* & ſiſtendum; aut
2. Nimia *ſpirituum animalium* agilitas & *impetus* blandis anodynis aut benè correctis narcoticis moderatè ſiſtenda, iique ad motum blandiorem & torpidiorem quaſi diſponendi; aut
3. Blandis *temperatis & nutritivis*, & moderatis oleoſis, *cerebro* ipſorumque ſpirituum animalium dyſcraſiæ, *proſpiciendum*, ut ſpirituum acrimonia temperetur, & cerebri ſiccitas, hujuſque meatuum amplitudo, per alimenta boni ſucci & humectantia ſeu oleoſa corrigatur; ventriculi autem digeſtio vitioſa, ſi in culpa fuerit, emendetur.

Laceſſentia exteriora, quomodo removenda, ex hactenus dictis partim conſtat, partim in vulgus innoteſcit. Cauſæ quia ſunt vel acrimonia, vel motus ſanguinis impetuoſior, vel miaſmata heterogenea, patet, quod *Univerſalia* vulgò dicta, nempe *venæ ſectiones*, aut *purgationes*, etiam digeſtiva, &c. in Vigil is per ſe nil conferant, ſed vel prioris indicati tantùm intuitu alicujus uſus ſunt, ut nempe per accidens cauſam occaſionalem auferant: ſcilicet quamvis *v. g.* venæ ſectio interdum, ubi vigiliæ urgent, poſtulatur, fit tamen hoc propter morbum adjunctum, ſive cauſa vigiliarum exiſtat ſive ſecus; v. g. ubi peccat acrimonia ſcorbutica, catharſis aut evacuatio per ſudorem; ubi exæſtuatio ſanguinis, inflammatio doloriſica, &c. venæ ſectio locum habet: vid. FORESTUS *lib.* 10. *Obſ.* 36. Sic etiam refert DEODATUS *in Valetud. pag.* 25. Vigilias pertinaces aliis irritis per *catharticum melanogogum* fuiſſe curatas, quodque per accidens tantùm, nempe ventriculi cruditatibus evacuandis, vigiliis aliquid contuliſſe, probabile videtur.

Pro ſecundo verò ſcopo ſatisfaciunt medicamenta hypnotica & narcotica dicta, quæ figere ſolent ſpiritus potenter, & promptè Vigilias ſiſtunt. Nam utut ſint maligna, tamen interdum coactus Medicus iiſdem utitur, ſed ſint probè correcta. Hæc ipſa narcotica ſunt imprimis *Papaverina*, uſitatiſſima jam antiquis, exque papavere inſpiſſatus ſuccus, aut expreſſione elicitus, dictus meconium, quod eſt noſtrum *opium*; aut ſuccus inciſione ſpontè exſtillans, quod eſt genuinum opium, quod correctum vigilias compeſcit; quia unum eſt ex genere ſolanorum exoticorum: ſicut etiam omnes ſolanorum ſpecies narcoticam vim obtinent; nicotiana, radix, folia & ſemen hyoſcyami, mandragora ejuſque radix, flores liguſtri, item ſtramonium ejuſque ſemen à BARTHOLETO commendatum tanquam ſingulare narcoticum, & quod ſimul hilaritatem inducat; uti & ſpecies ejus nobilior, *Datura Indorum* dicta. Hiſce etiam *crocus* ejuſque præparata; & ſuo modo *abſinthium* addenda ſunt; quæ duo cum papaverinis & opiatis frequentiùs uſurpantur; reliquorum enim uſus non adeò tutus eſt, quemadmodum ex radicis hyoſcyami eſu BORELLUS *Cent.* 4. *Obſ.* 45. dementiam annotavit. Aliàs notum eſt, quod opium aſſumptum ab incolis orientalibus, præter ſomnum, inferat ſomnia jucunda, contrà verò ſeptentrionalibus turbulenta, gravia, ac viſiones cacodæmonum, &c. producat. Ex his ipſis hypnoticis varia ſunt compoſita, & veterum & modernorum. Veteribus in uſu ſunt Philonium Romanum, Philonium Perſicum, Requies Nicolai, Pilulæ de cynogloſſa, &c. quæ tamen ipſa remedia, cùm cruda narcotica recipiant, jam propemodum in deſuetudinem abjetunt. Loco eorumdem à modernis Theriaca, Mithridatium, ſyrupus de papavere ſimplex & compoſitus, diacodium, electuarium diaſcordii, ac laudana opiata infinita, & ſimilia imprimis uſurpari ſolent, inter quæ extractum opii cum tinctura tartari, aut per fermentationem *Langelotti*, aut per digeſtionem cum ſale tartari aut aliis ſalibus lixivialibus, item fermentum narcoticum *Conerdingii*, excellunt. Et ſanè egregium eſt Laudanum opiatum, ſi rectè præparatum fuerit. Permiſcetur cum pulveribus; verbi gratia cum alexipharmacis miſtum fit pulvis anodynus alexiterius; cum confortantibus fit pulvis anodynus confortans; item cum alexipharmacis liquidis fit Eſſentia theriacalis anodyna. Nam rarò opium adhibetur, quin appropriatis addatur. Quibus etiam accenſemus aquam hypnoticam *Dornkrellii*, aquam ſomniferam *Langii*, extractum & pilulas de ſtramonio, quæ eaſdem habent vitutes cum opio. BARTHOLETUS liquorem ſomniferum quendam præparat hoc modo:

℞. *Sem. Papau.*
Cucumer.
Stramon. noſtr.
Contuſa cum ſ. q. *aquæ* ponit in digeſtionem fimi equini per quatuor horas, poſtmodum filtrat, & ex retorta deſtillat lento igne.
Doſis eſt ℥ß. ad ℥j. tanquam blandum ſomniferum.
Pilulas verò ex ſtramonio hoc modo præparat.
℞. *Fruct. Stramon.* ℔. vj.
Contundit & bullit in
Aqu. lactucæ ℔. xij.
ad tertiæ partis conſumptionem:
Decoctum exprimit & digerit in ſole, poſtmodum imbibit cum *Aqu. ardente* ſeu *ſpiritu vini*, & exſiccat: Iterum ſpiritu vini humectat, & denuò ſiccat; hinc ſucci ſiccati vel inſpiſſati ℥j. addit
Croci ℨß.
Olei Cort. Citri ſcrup. ij.
Miſcet pro paſta pilulari.
Doſis à gr. j. ad gr. ij. quæ pilulæ præter ſomnum blandum etiam quoſcunque fluxus ſiſtunt.

Loco hujus convenit Eſſentia ſeu Pharmacum phantaſticum BARTHOLETI, ac Laudanum ſine opio ſive ex fructibus daturæ Turcarum ſive Indorum ejuſdem, quod BARTHOLETUS *in ſuo Tract. de Reſpirat. lib.* 5. *cap.* 1. deſcribit; ſcilicet ex daturæ hujus pomorum ſucco expreſſo inſpiſſato cum ſpiritu vini conficit Tincturam, cui ad conſiſtentiam extracti inſpiſſatæ addit crocum & nucem moſchatam. Ac ſanè datura infert ſomnum cum quadam lætitia conjunctum. Commendat etiam BARTHOLETUS eſſentiam opii cum ſpiritu vitrioli volatili paratam, & ſpiritum lolii quem omnium præſtantiſſimum proclamat. Spectat huc etiam primum ens Veneris ex vitriolo cum ſale ammoniaco parandum; item ſulphur vitrioli anodynum; quamvis huic poſteriori nihil ejuſmodi virium concedat BARTHOLETUS *l. a.*

Sed de Opiatorum uſu in Agrypnia benè obſervandum quod monet WINCLERUS *Tr. de Opio pag.* 244. nempe quod *opiata licet in vigiliis ſingulariter utilia ſint, tamen iis nec ſemper, nec in omnibus utendum ſit. Eſt enim, quando vigiliæ ſunt inſtantis criſeos ſignum; ubi ferè ſunt omittenda opiata, nec naturæ labor impediendus. Eſt etiam, ubi ſenes diuturnis vigiliis torquentur, ubi potius analeptica* con-

conducunt, *ut ſpiritus dia-moſchi dulcis*, *di-ambræ*, *Ambra*, *& ſimilia*. *Eſt tandem etiam*, *ubi Vigiliæ ſunt ex anguſtia pectoris*, *ex dyſpnæja*, *in hydrope*, *ubi opiata vix tutò uſurpantur*; *metus enim eſt ne ſomno fortiori provocato ſuffocentur ægri*. *Eſt etiam*, *ubi vires exhauſtæ ſunt*, *ſpiritusque deficiunt*, *ubi quoque minus opiata conveniunt*. Hæc WINCLERUS. Et ſi quando uſurpanda ſunt, uſurpentur eadem in quantitate parva, partitis vicibus, ut rectè monet SEPTALIUS, adeòque repetito crebriùs in parva doſi eorum uſu, quoniam eorum animam labefactant, & eos ſtupidi ingenii reddunt. In aggrypniis melancholicis nihil faciunt, ſed ſaltem temperata adhibenda ſunt ex paſſulis, liquiritia, borragine, & ſimilibus. Ex. gr.

℞. *Conſ. flor. papav. err.* ℥j.
Theriac. vel *Elect. diaſcord.* ʒß.
Laud. opiat. gr j.
M. f. Bolus. S.
Electuarium ſerotinum pro una vice.

℞. *Cinnab. nativ.* vel *antimonii*, vel *mag. Corall. c. ſ. c.* gr. xv.
Sacch. ſaturni gr. viij.
Laud. opiat. gr. j. vel ij.
cum *eſſ. Croci* f. Pil.
D. S.
Pilulæ veſpertinæ ad quietem.

Sumantur veſperi hora ante paſtum.

Pro tertio ſcopo, ut nempe temperatis nutritivis cerebrò & dyſcraſiæ ſpirituum animalium proſpiciatur, ad Vigilias proſunt vulgò ſic dicta *Refrigerantia* & *Humectantia*, Hinc *temperata* plus minus oleaginoſa, & quaſi lacteſcentia chyloſa blandè nutrientia, ut lactuca, & totus lactucarum exercitus, ejusque eſus: hæc ipſa etiam jam à GALENI temporibus eſt in uſu contra vigilias nimias. Videatur ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Med. Princ. Hiſt.* 14. ubi refert, vigilias ex nimiis meditationibus, aliis fruſtra adhibitis, per eſum lactucarum, & per oleum nymphææ naribus inunctum, curatas fuiſſe: Ubi etiam refert de GALENO, quod ipſi lactuca fuerit alexipharmacum vigiliarum, &c. Item Nymphæa, ejus folia & flores, imprimis externo uſu. Papaverrhæas & ipſum hic convenit, item ſonchi, chondrillæ, flores verbaſci, & plura inde parata remedia; In ſpecie fructus ſeu nuclei & ſemina lacteſcentia; ſcilicet *ſemina quatuor frigida majora* & minora, hordeum, amygdalæ dulces, pineæ, piſtaciæ, nuclei perſicorum, ut & ex iiſdem nunc ſolitariis nunc *cum ſemine papaveris* & portulacæ, factæ *emulſiones* ſunt uſitatæ & in ſpecie cum ſemine ſtramonii, cujus gr. j. vel ij. addita mira faciunt, de quo ſuprà. Hæ Emulſiones humectant blandè, temperant acrimoniam turgeſcentium humorum, blandè nutriunt, & ſucceſſivè ſomnum inferunt: vid. SYLVIUS *Pr. pag.* 122. §. 25. Vel

℞. *Sem. 4. frig. major.* ℥ß.
Papav. alb. ʒij.
Amyd. dulc. ʒij. ad ℥ß.
cum ſ. q. *Aquæ Nymph.* f. Emulſio: cui adde
Aquæ Cinnam. ℥ß.
Edulcor. cum *ſyr. Nymph.* vel *Papav.* vel cum *Rot. manus Chriſti perlat.*
M. D. S.
Emulſio confortans ad quietem.

Vel

℞. *Sem. Papav. alb.* ℥ß.
Melon.
Amygd. dulc. an. ʒij.
Aquæ flor. Sambuc.
Acac.
Hypnot. Dorner. an. ℥ii.
f. Emulſio.
Edulcor. cum *Syr. Nymph S.* ut anted.

His emulſionibus poſtmodum pro affectuum ratione, imprimis in acutis morbis, & alia morbis *appropriata* ulteriùs addi poſſunt: Verbi gratia ponam agrypniam in febre maligna, tunc

℞. *Amig. dulc. Ambr.*
Sem. Papav. albi an. ʒij.
Quatuor. frig. mai. an. ʒj.
cum ſ. q. & *Aquæ ſcorzon.* & *Nymph.* f. l. a. Emulſio: cui adde
Aquæ Cinnam. (ratione virium) ℥ß.
Bezoard. mineral. ℈j.
Edulcoretur *rotulis man. Chriſt. perlat.*
D. S.
Emulſio veſpertina pro una vice.

Hauriatur ſubindè. Hic enim Bezoardicum minerale reſiſtit malignitati, in febre, quam ſuppono, obviæ.

Decoctum hordei factum cum papavere & radice liquiritiæ commendatur à LINDANO in agrypnia propter inediam vel defectu roris nutritii humectantis cerebrum; ſicuti *hordeaceorum* temperatum uſum proficuum expertus eſt BORELLUS *Cent. 4. Obſer.* 89. in agrypnia, tuſſi & macie. Summatim: quæcumque diæta nutritiva & quaſi ſemilactea ad talem agrypniam eſt optima.

Hæc de Internis & opiatis. Sed, uti dixi, imprimis habenda eſt ratio cauſarum: in ſpecie ex inedia vel deficiente rore nutritio & ſiccitate, ubi conveniunt humectantia, hordeum, paſſulæ & glycyrrhiza; item emulſiones.

Quoad *Externa*; ad agrypniam in genere uſitata ſunt vel anodyna narcotica opiata, vel blanda humectantia, nunc temporibus ac fronti, nunc manibus ac pedibus in forma pediluviorum applicanda, quamvis eorum uſum SANCTORIUS *Meth. l.* 13. *cap.* 2. & PRIMEROSIUS *de Error. vulgi lib.* 4. *cap.* 45. nullius efficaciæ judicent: ſcilicet Epithemata aut Lotiones ex decoctis vegetabilium emollientium & anodynorum, flor. liguſtri, violarum, paralyſæos, jaceæ, chamomillæ, nymphææ, herbæ lactucæ foliorum nymphææ, ſolani, ſummitatum anethi, foliorum ſalicis, vitis, violariæ corticis mandragoræ, capitum & ſeminis papaveris albi contuſi, & ſimilium. Emulſiones pariter ex *nucleis perſicorum*, *ſemine papaveris albi*, quatuor frigidis majoribus & minoribus, hyoſcyami, lactucæ & ſtramonii (quibus HARTMANNUS ſemen anthos, fœniculi, & aniſi addit) *cum aqua nymphææ vel* alia quadam, ſpecifica vel *lacte muliebri* paratæ, fronti ac temporibus cum lintheis multiplicatis applicatæ; ſicuti & linteola lacte tepido madida fronti impoſita inſigniter conveniunt. Hujus etiam loci ſunt ſpongiæ cynosbati, Ger. *die Schlaff-kunzen* & liquor vermiculorum in his repertorum menſe Auguſto collectorum. Vermiculi hi conquaſſentur ſeu contundantur inter duos lapides, ut liquor exeat, qui colligatur in vitro & aſſervetur, quo liquore illinantur tempora; eſt enim ſuave & blandum hypnoticum ſine omni periculo narcoſeos. Item ſpongia ſomnifera ab HEURNIO *Meth. lib.* 2. *cap.* 7. deſcripta, ex ſuccor. hyoſcyami; papaveris albi, mandragoræ, morcelſi immaturorum, coriandri, lactucæ ana ℥j. Opii ʒj. Spongia ita humida facta vel impræagnata his ſuccis, poſtmodum leni calore exſiccatur, & naribus admovetur pro conciliando ſomno. Hinc fiunt *Inunctiones ex medulla crurum vituli* & cervi recenti, quæ temporibus aliquoties tempore ſomni illitæ blandum ſomnum inducunt; vel accipiatur axungia ex cruribus bovinis elixando in aqua ſimplici elicita, quæ ſeparata aſſervetur in vitro, & radiis ſolaribus vel alii blando calori exponatur, ut depuretur; & poſt temporibus illinatur. Item ſuavem infert ſomnum pinguedo lucii piſcis, vel leporis, oleum nymphææ, anethinum, papaveris albi, nucis moſchatæ expreſſum, hyoſcyami, nucleorum perſicorum, & ſimilia. Quo etiam pertinet unguentum populeum recens, de alabaſtro & hypnoticum uſitatum; quibus aliquot guttæ olei hyoſcyami; interdum aliquantulum croci interdum aliquot grana opii, addi poſſunt, imprimis ubi cum Vigiliis infeſtant dolores capitis. Denique pertinet huc Balſamus hypnoticus Mynſichti, & *cerumen ex auribus aſini* quantitate piſi temporibus illitum in agrypnia febrium ardentium potens dicitur narcoticum. Sed obſervetur, ne augeatur doſis; aliàs nimis profundus & diuturnus ſomnus inducitur. Sunt qui odorem quoque ejuſmodi odoriferorum commendant, v. gr. florum liguſtri SENNERTUS *Pr. lib.* 1. *pag.* 231. item ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Hiſt. l.* 1. *p.* 165. odorem decocti ex rad. mandragoræ, hyoſcyami, ſemine lactucæ, opio, &c. commendat. Quò etiam odor Croci ſpectat, cujus gratia ſacculus, in quo hic aſſervatus fuit, à vulgo culcitræ ſupponitur. In M. A. N. C. *Ann.* 6. *Obſerv.* 171. aliquot proſtant euporiſta ſomnum conciliantia, qualia ſunt: aures leporinæ abſciſſæ & pulvinari ſuppoſitæ: unguento illud ſeu craſſamentum unctuoſum, quod rotis molaribus agglutinatur, temporibus illitum; cranium humanum ægro inſcio ſubditum; ſuccus naſturtii aquatici cum aceto naribus illitus; pinguedo item lucii piſcis eodem modo adhibita; pulvis ex foliis & ſemine hyoſcyami albi ſacculo capiti dormituri vel pulvinari ſuppoſitus, quod habet LANGIUS *Epiſt. lib.* 3.

cap.

cap. 6. qui etiam aliquando hirudines poſt aures applicuit, & remotis eis gr. j. opii vulneribus imponere ſolitus eſt; ſicut etiam *turundam* ex grano uno & altero *laudani opiati* cum aliis miſti naribus efficaciſſimè inditam videbitis in TIMÆI *von Gulden-Klee Caſib. pag. 94.* Præterea ſpecificè hic prodeſt ſanguis calidus animalium timidorum: v. gr. recipiatur pullus gallinaceus trium vel quatuor ſeptimanarum, ſubitòque diſrumpatur, quò ſanguis calidus in frontem patientis decidat.

Cæterùm apud Practicos etiam clyſmata & ſuppoſitoria magno cum fructu interdum ad ſomnum conciliandum injiciuntur, quibus gr. v. vel vj. Opii adduntur; ubi tutò internè uſurpari nequit opium: ſed hæc vix adhibeantur, niſi Vigiliæ oriantur ex inteſtinorum dolore aut fluxu alvi; ſecus violentum ſunt remedium; ZACUTUS enim LUSITANUS habet aliquot exempla mortuorum ex ſuppoſitoriis opiatis. Probatum clyſterem habet SCHMUCK ex cort. radicis mandragoræ, & capitibus papaveris cum ſemine, in lacte coctis, & applicatis.

Formulæ ſomniferorum externorum ſequentes eſſe poſſunt:

℞. *Fol. Vitis,*
Salicis,
Nymph.
Herb. Chamomill. cum flor. an. M. j. vel ij.
Rad. Rhod. ℥j.
Caryophyllat.
Ireos Florent. an. ℥ß.
Cap. Papav. albi cum ſem. contuſ. No. iv. vj. vel viij.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ ſimpl.*

Quo decocto primò benè foveantur tempora, hinc laventur manus & pedes, ac linteis tandem in voluti ſponte exſiccentur. Vel

℞. *Fol. lactuc.*
Salic.
Viol. an. M. j.
Fl. Liguſtri,
Nymph.
Chamomill. an. M. ij.
Cort. Mandrag. ℥vj.
Cap. Papav. No. x. vel xij.
Inciſ. D. pro Pediluvio. S.
Species ad pediluvium.

℞. *Olei Nymph.* ℥j.
Anethi ℥ß.
Expr. Papav. ℈j.
M. S.
Oleum ad ſomnum.

℞. *Ol. Papav. expr.* ℥j. vel ʒij.
Nuciſt. expr. ʒß.
M. S.
Unguentum ſomniferum.

℞. *Ol. Papav. expr.* ʒiß.
Hyoſcyam. expr.
Nuc. moſch. ana ʒj.
M. S.
Ut antea.

℞. *Olei hyoſcyam. cum ol. pap. compoſ. Lud.* ℈j.
Nuciſt. expr. q. ſ.
M. S. ut ſuprà.

℞. *Ol. expr. Papav.* ʒij.
Hyoſc. ʒß.
M. S.
Oleum externum ad ſomnum.

℞. *Ungu. popul.* vel *hypnot. off.* ʒij.
Extr. opii cum ſpir. vini par. gr. iv. ad viij.
vel loco hujus olei expr. ſem. hyoſc. ʒß.
M. S.
Unguentum ſomniferum.

℞. *Ungu. popul.* ʒß.
Ol. expr. Nuciſt. ʒß.
Deſtill. Aneth. gtt. xij.
Extr. opii ſcrup. ß.
M. D. S. ut *ante.*

℞. *Ungu. alabaſtr.* ʒij.
Extr. opii ℈ß.
Ol. deſtill. Aneth.
Aniſ. an. ℈j.
M. S. ut *ſuprà.*

℞. *Ungu. alabaſtr.* ʒij.
Ol. expr. hyoſcyam.
Papav. an. ℈ij.
Deſtill. Aneth. gtt. vj.
M. S. ut *ſuprà.*

℞. *Nucl. perſic.* ʒij.
Sem. Papav. alb. ʒj.
Aquæ hypnot. Dorner. vel lact. mulìebr. ℥vj.
f. Emulſio: adde
Opii gr. vj.
Croci gr. v.
M. S.
Emulſio externa ad ſomnum.

℞. *Nucl. perſic.* ℥ß.
Sem. Papav. albi ʒiij.
Anethi,
Hyoſcyami,
Lactucæ an. ʒij.
Cum *aqua hypnot. Lang.* f. Emulſio:
D. S. ut *ante.*

Temporibus ac fronti applicentur.

℞. *Aquæ hypnot. Lang.* ℥iv.
Philon. Rom. ʒij.
Campb. ℈j.
M. S.
Mixtura externa ad ſomnum.

Vel ad imitationem RULANDI in pertinaciori malo; imprimis quando ſimul adſunt deliria:

℞. *Aquæ Roſar.* ℥vj. vel viij.
Opii ℈ij. ad ʒj.
Croci ℈ß. ad ʒj.
Miſceantur.

Mixtura hac imbuta lintea tepidè applicentur temporibus, donec ſomnus accedat.

De Senum Vigiliis, aut etiam in Vigiliis, quæ inſequuntur diuturnas curas & meditationes, jam monitum fuit, non tàm *anodyna* quàm *confortantia* plus minus *aromatica*, ventriculi digeſtionem primam promoventia convenire, vixque locum habent humectantia illa aut opiata, & quæcunque narcotica, quæ ſunt peſſima, adeòque talia remedia ſic dicta *calida*, potus *vini* Malvatici, aut alius *dulcis*, item *aqua vitæ* apoplectica & *aromata*, *eſſentia abſinthii*, & ſimilia ſomnum inducentia. In ſpecie verò *vinum dulce* & ſpiritus vini à paſtu ſenibus convenit, in vigiliis ex vitio cerebri dependentibus. Conferatur hic exemplum elegans HEINRICI *ab* HEER, qui *obſerv.* 2. & 5. aliquot granis piperis albi conditi, nuce moſchata, Zingibere, acoro vero & ambra griſea Vigilias ſedatas teſtatur; ſicut etiam SCHENCKIUS *lib.* 2. *obſerv.* refert mulierem Patavinam quindecim diebus inſomnem, tandem uſu panis cum vino Malvatico macerati ſomnum recuperaſſe; pariter remedia *ambrata* & *moſchata* laudantur in WEDELII *Opiolog. pag* 38. Sic quoque Agrypniæ in affectibus ſic dictis frigidis, v. gr. in catarrhis, per uſum *piperis albi*, item per *electuaria ex aromatibus & calidis* optimè ſopiuntur. Spectat huc etiam conſilium RONDELETII *Meth. curandi lib.* 1. *cap.* 17. ubi ventriculo refrigerato, pro vigiliis tollendis olea & unguenta calida; illis autem, qui ob mærorem & curas vigilant, vinum meraciſſimum aut Hippocraticum commendat. Alii in vigiliis nimis à cruditate ventriculi ſpiritus vini uſum poſt cœnam commendare ſolent: Siquidem omnia hæ promovent digeſtionem, & ad ſomnum blandum diſponunt. Sic pariter in agrypniis cum virium exhauſtione, ſpirituumque abſumptione *Analeptica* talia *ex vino dulci* ſunt optima: aut ſi propinanda *Papaverina* aut Opiata, eadem *aromaticis*, in exigua admodum doſi, ſocianda, & ſub analepticis ſemper vehiculis propinanda ſunt: quem morem Veteres in *Philoniorum* compoſitionibus obſervarunt. Jure Conſultus quidam ex diuturno literarum ſtudio quatuor menſes ſine ſomno fuit, ita ut iam putaretur planè fatuus, nullis præſidiis proficientibus *Philonii Perſici* drachma una cum vino *Malvatico* exhibita bis vel ter, ad ſomnum rediit, Autore ZACUTO-LUSITANO *lib.* 1. *Med. Princ. Hiſtor.* 13.

ARTI-

ARTICULUS II.

DE

SOMNO NIMIO.

ABſolvimus Vigilias nimias, quibus ipſi contrarium vitium eſt *ſomnus* & ſopor *nimius*, dum ægri *aut* nimium in ſomnum ſunt propenſi, *aut* actu nimis dormiunt. Multi autem affectus ſub nomine affectuum ſoporoſorum ſolent circumferri: ſed cum inſigni confuſione & errore. Fit hoc, judicante ſic LINDANO, quod propter neglectos fontes Hippocraticos alios Autores promiſcuè ſcrutantur; indeque in confuſos errores promiſcuè lapſi fuerunt; quo non parum facit garrulitas GALENI, ejuſque fallax autoritas, cujus veſtigiis alii inſiſtentes, confuſè admodum de affectibus ſoporoſis egerunt. Interim optimè diſtinxit hos affectus LINDANUS *in Melet. Med. & Chym. pag.* 282. cujus veſtigia nos terimus. Cæterum antequam ulterius in explicatione ſoporoſorum affectuum progrediamur, *diſtinguendus* ante omnia eſt *ſomnus præternaturalis & nimius* ab *impotentia vigilandi*, ægris quibuſdam *ex nimia virium proſtratione* familiaris. Nimius ſomnus eſt propenſio in ſomnum, ita ut ægri in ſomnum inclinantes revera dormiant. Impotentia vigilandi verò eſt, dum ſcilicet ægri ex nimia virium proſtratione & operationum animalium imbecillitate oculos apertos non amplius tenere, nec membra alia movere queunt, ſed inſtar dormientium quieti jacent, utut reverà oculis ſaltem clauſis & conniventibus vigilent, nec perfectum ſomnum capiant. Quod patet ex eo, quod acceſſu perſonæ cujuſdam inconſuetæ, aut ad ejus auditam loquelam oculos nonnihil aperiant, geſtus faciant, & ſe nonnihil moveant, ſed mox collabi oculos ſinant, & quod interrogati præ imbecillitate reſpondere vix poſſint, omnia tamen audire indicant; & ſi oculos haberent apertos, omnia viderent: utut impotentes ſint ad obeundas actiones vigiliarum. Hic ſomnus non eſt præternaturalis, ſed ſaltem impotentia ad vigilandum, Germ. *es iſt ein Matter. Schlaff*; ubi nullo modo uſurpanda talia, quæ alias in affectibus ſoporoſis conveniunt, ſed potiùs reſtaurantia, confortantia ſpirituoſa, in ſpecie ambrata, ſunt optima.

Obſervandum porrò eſt, *ſomnum nimium* eſſe naturaliter alium *præternaturalem*, alium *nonnaturalem*. Somnus nimius naturalis eſt, quando quis ex habitu, conſuetudine, aut alia cauſa nimium dormit, quando ſcilicet dormit 24. horas: Nonnaturalis fit, quando quis ex errore externo quodam ad nimium ſomnum quaſi diſponitur, v. gr. ſi quis ex abuſu opii vel vini, vel poſt diuturnas vigilias, poſt exercitia, nimium motum, nimias laſſitudines aut labores graviores: qualis ſomnus trium dierum & noctium contingens ob prægreſſam laſſitudinem, in PLATERI *lib.* 1. *Obſervat. pag.* 5. Conferatur etiam SALMUTH *Cent.* 3. *obſervat.* 66. de virgine quadam ſaltationibus defatigata, adeò ut per biduum ſine ſomno eſſet; poſtmodum quatuor dies & noctes integras ſomno conſumpſit. Sic refert alium ex itinere feſſum, qui octodecim horas profundiſſimè dormivit. Hic & ſimiles ſomni naturales ſunt, minuſque ad affectus præternaturales ſunt referendi. Quò etiam facit, quando poſt ſanguinis excretiones, alvi profluvia, dolores magnos, animi pathemata graviora aliquandiu continuata, adeòque in genere in omni ſpirituum, præſertim ſubitò exhauſtorum defectu, ſomnus naturalis imminet. *Obſervandum* quoque, quod *imminentes lypothimiæ ſub ſpecie ſomnolentiæ* ſeu propenſionis in ſomnum interdum imponant, ex ſpirituum animalium defectu oriundæ: v. g. *hyſtericæ* in graviori paroxyſmo ſubinde admodum *ſomnolentæ* ſunt, quibus tamen lipothymiæ imminent. *Mulieres* quædam *poſt partum* debiliores *ſomnolentæ* fiunt; ſed revera lipothymiæ imminent. *Poſt largiores venæſectiones* aliaſque ſanguinis effuſiones ſomnolentia obſervatur, ſed quæ reverà lipothymiam minatur.

Sed quoad ſomnum præternaturalem nimium, adeoque *affectus ſoporoſos*, affectus multi huc pertinent, qui cadunt ſub conſiderationem Medici, variis nominibus, iiſque confuſè admodum inſigniti, utut parum referat. Genuinam affectuum ſoporoſorum explicationem nominalem videbitis in LINDANI *Meletematibus Phyſicis & Medicis pag.* 282. *ſeq.* Placet hic SILVII terere veſtigia; adeoque præternaturalis ſomnolentia & inde dependens ſomnus *vel ſolitarium* malum eſt, *vel* eadem ſomnolentia *delirium ferè comitem habet*.

Uti verò ſomnus naturalis ex imminuto ſpirituum in organa externa influxu dependet, propter aliqualem eorumdem torporem, dum minus volatiles minuſque ſubtiles, ſed potiùs quaſi phlegmatici redditi, minus prompti ſint ad obeundas animales functiones per ſolitas expanſiones & excurſiones; ita etiam in ſtatu præternaturali ſomnoque præternaturali nimio nimius ſpirituum torpor conſiderandus venit. Dictum autem fuit, in ſomno naturali eſſe imminutum ſpirituum influxum in organa externa; nempe reſpectu motus eorum in vigiliis; non tamen penitus eſt abolitus; id quod ex eo eſt manifeſtum, quia etiam in ſomno partes externæ moveri poſſunt. Dictum etiam fuit ad organa externa influere ſpiritus: nam in ſomno internè ſpiritus in cerebro velociter ſatis moveri & agitari poſſunt; qua ratione in ſomno occaſiones animæ rationali pro variis inſomniis ſubminiſtrantur.

Somnia ſunt vel *aſimantica*, nihil ſignificantia; vel ſimantica, aliquid ſignificantia, ut pollutio nocturna à copia genituræ.

Hos inter affectus ſoporoſos in ſpecie horum quinque primariæ ſpecies conſiderentur; nempe (1.) *Carus*, (2.) *Coma*, *ſomnolentum & vigil*, (3.) *Lethargus*, (4.) *Noctambulones*, & (5.) *Catalepſis*.

MEMBRUM I.

DE

CARO.

CArus eſt *ſomnus adeò profundus*, *ut æger vix aut nulla ratione* denuo *excitari queat*; quin ſtertendo profundè admodum dormiat, ſalva tamen manente & integra reſpiratione; & licet à fortiori ſubjecto, e. g. punctura aciculæ, fortiùs commotus excitatur, unum vel alterum membrum moveat & loquatur, perfectè tamen excitari non poteſt; ſed jacet talis æger ſenſu & motu deſtitutus, ſalva ſaltem reſpiratione, quæſita enim non intelligit, multò minus ad hæc reſpondet. Uno nomine: Carus *proximus ad apoplexiam gradus*, propriéque eſt ſopor gravis à vino; & hinc dicuntur Carotici, qui poſt vini nimium abuſum ita profundè dormiunt inſtar caroticorum, hinc traducta eſt appellatio. Propriè ergo *Carus* non tam morbus eſt, ſed ex illo ſymptomatum genere quæ ex quocunque *errore externo* manifeſto fiunt, v. gr. ex nimia ebrietate. *Nam ſi ab interna cauſa* repentè talis oriatur ſomnus, reverà ad apoplexias pertinebit, eritque primus apoplexiæ gradus, ſeu apoplexia levior. Hinc Carus eſt, qui abuſum vini & ſpiritus vini inſequitur; ſpiritus enim vini ſulphureus non ritè cum ſpiritibus corporis humani junctus, iis tàm confuſè permiſtus continuum ſomnum infert. Præter tamen æbrioſitatem vinoſam etiam abuſus opii & narcoticorum Carum pertinacem infert, quacumque ratione applicentur: exemplum videb. in SALMUTH *Cent.* 2. *obſervat.* 97. ubi talis affectus fuit inductus à drachma una opii per clyſterem injecti, & curatus per aliud clyſma ex vino Malvatico injectum. Pertinent huc *fumi* & gas *carbonum* incenſorum hauſti; nam carbones ſulphure narcotico ſunt impraegnati, quod ipſum figendo ſpiritus Carum infert: exemplum videb. in FORESTO *lib.* 10. *obſerv.* 39. ubi refert Carum à fumo carbonum ad expugnandum frigus in paroxyſmo quartanæ. Ita ſulphura mineralia immatura inſpirata diſponunt ad carum. Facit huc *gas* & halitus *potuum* nimis *fermenteſcentium*, vinorum, cereviſiarum & ſimilium expirantes, qui ut ſuffocationis inferunt metum, ita etiam reſpiratione attracti ſomno profundo quaſi obruunt ægros pariter & ſanos. Facit huc etiam halitus calcis vivæ, parietibus recenter incruſtatæ, unde in tali cubiculo dormientes ægri fiunt *carotici*. Item facit huc nimius *odor croci*, qui vi narcotica ad gravem carum diſponit, ut obſervavit BORELLUS *in Obſervat.* in famulo aromatarii, qui dormiens ſuper ſacculum croci ſemimortuus repertus fuit. Aliud exemplum videb. *in Colleg. Pharm. in Schred. P.* 1. *p.* 43. *ubi de Croco*. Pertinet huc abuſus *fumi nicotianæ*, cujus oleum ut ipſum eſt admodum narcoticum, & vi narcotica ſua caroticos reddit nimium haurientes. Vid. OSVVALDUS GREMBS *in Arbore Integra & corrupta Hominis lib.* 3. *cap.* 1. §. 37. Item nux juglans, vel potius, qui ſub arbore

bore

bore juglandis diutiùs verſantur aut dormiunt, Caro corripiuntur, hinc etiam à Græcis veteribus nuces καρύα dicuntur, quod ſomnum caroticum ſive capitis gravedinem inducant. vid. HILDESHEIM *in Spicileg. 4. pag. 394. de Affect. capitis*. Denique hydrargyri ſeu *Mercurii vapor* intrò hauſtus, uti varia infert ſymptomata facultatis animalis, ita pariter interdum Carum infert, Autore PALMARIO *de Morb. Contagioſ.* dum vapore hydrargyri naribus excepto faber quidam aurarius ſtatim gravi ſomno coreptus concidit, & difficilimè poſtmodum curari potuit. Adeòque hi ſunt *propriè carotici*, qui *ex errore quodam externo* in talem profundum ſomnum incidunt. Quò referendi etiam ſunt ii, qui poſt graves purgationes, *concuſſiones* capitis, ejuſque *contuſiones*, ſive caſu ab alto ſive quacunque læſione externa, profundo ſomno ſepulti, & quaſi apoplectici, jacent Carus ergò pertinet ad affectus, qui oriuntur errore externo, narcotica nempe alicujus rei vi, aut alia cauſa extrinſecùs in corpus, ſive aſſumendo ſive inſpirando illata, & omnes hi affectus Carotici proximè ad naturam apoplexiæ accedunt.

MEMBRUM II.

DE

COMATE SOMNOLENTO, ET VIGILI, ſeu CATAPHORA.

QUoad Coma, illud eſt duplex; vel ſomnolentum, vel vigil. Si enim ſomnolentia jungatur cum delirio tali, in quo excitati ægri fere deliria loquuntur, ac denuò in ſomnum relabuntur, vocatur *Coma ſomnolentum*, & *Cataphora* ab aliis dicta; hæc enim duo HIPPOCRATI ſunt unum idemque. Inſignem ægri habent ad ſomnum propenſionem, ita ut etiam actu dormiant, ſimiliter tamen propter varia inſomnia ſub ſomno delirent, facilè excitentur, & excitati ad quæſita reſpondeant, ſimul quoque in profundum ſomnum relabantur. *Coma* hoc propriè non eſt morbus, ſed eſt ſymptoma tantùm morbi; eſt enim ſopor præternaturalis, qui febrientibus interdum accidit, tam in febribus cotinuis quàm intermittentibus, ubi ægri admodum in ſomnum inclinant, imò etiam ſæpè profundè dormiunt. *In intermittentibus* quidem rariùs, imprimis in principio paroxyſmi, ſed potiùs incremento, quando frigus in æſtum mutari incipit; tunc enim febricitantes tales tali ſymptomate corripi ſolent, in ſpecie ſi febres diuturnæ fuerint. In *continuis* verò obſervatur ſæpiùs Coma ſomnolentum, vel in principio morbi, vel curſu, vel declinatione. In principio quidem, quando ægri gravi morbo ſepulti jacent; in declinatione, quando per metaſtaſin materiæ morbificæ facto raptu defertur ad caput. Si autem cum tali ſomno adſunt vigiliæ internæ ſeu Inſomnia, dicitur *Coma Vigil*, in quo ægri habitu corporis externo, & organis ſenſuum externis, id eſt clauſis & in ſomnum propenſis oculis atque torpore, in ſomnum propendent, ac etiam dormiunt, licèt quoad internas operationes animales reverà vigiliæ ſeu potiùs fortiora adſunt inſomnia, dum tales ſomniando delirant, ſubinde faucibus apertis clamitant, interdum membra inordinatè movent, excitati verò facilè oculos aperiunt, ineptè reſpondent & delirant. Uno nomine, adeſt, quoad externa ſenſuum organa, ſomnolentia ſumma; quoad interna, perpetuæ vigiliæ cum delirio. Tale Coma Vigil, quod alias etiam dicitur τυφομανία ſeu τυφομανὶκ, ita ut hoc & coma vigil pro uno habeantur, raró eſt affectus ſolitarius, ſed ut plurimum aliis, v. grat. phrenitidi, lethargo, ſpeciatim in febribus malignis, ſolet eſſe obvius, in quibus tamen potiſſimum ſignum eſſe ſolet imminentium phrenitidum & convulſionum, uti rectè obſervat FORESTUS *lib. 6. Obſeru. 38. in ſchol.* adeò vix ab illis peculiarem curam poſtulat, modò illorum remediis adjungantur cephalica reſolventia, aut potiùs modò vigiliis, modò ſopori, medela fiat, prout ſcilicet hunc aut illas prævalere obſervamus, id eſt, aut perfectus ſomnus, aut perfectæ vigiliæ inducantur, in quo poſteriore caſu poſtmodum opiata totum negotium abſolvunt. Conveniunt cataplaſmata, qualia dabo *Sect. 2. Cap. 3. Art. 6. ubi de Cephalalgia febrili*. *Comata* hæc obſervantur interdum, ſed raró, *ſine febri*: obſervatum enim fuit Coma ex crudis julis ſambuci comeſtis abſque febri in BARTHOLINI *Act. Med. Haffn. Volum. 1. pag. 64.* Sanè, ut rectè dicit WEDELIUS *de Opio pag. 46.* rariſſimos eſſe affectus ſoporoſos, in quibus non ſimul calor præternaturalis percipiatur; ita comata utplurimum ſunt ſymptomata febris, ſiquidem *in intermittentibus*, præſertim chronicis, non quidem in principio, ſed ſub incremento, quando mutatur frigus in æſtum, ſtatu & declinatione paroxyſmi, ægri profunde dormiunt; quin & in *continuis* ſubinde comata obſervata fuerunt, in quibus delirium vehementius ſubinde convulſiones imminentes preſagit. Non ſolùm obſervantur in principio & curſu morbi, ſed ſuperveniunt etiam in declinatione, quando per metaſtaſin materiæ morbificæ facta raptura defertur ad caput, & ibidem coma infert.

MEMBRUM III.

DE

LETHARGO.

PErtinet ad hos ſoporoſos affectus *tertiò Lethargus*, ſeu *Veternus* Latinis, Veteribus *Arabibus Subeth*, dictus qui propriè eſt ſopor profundus ejuſdem generis cum comate ſomnolento, cum delirio & inſigni oblivione omnium rerum conjunctus, in quo affectu ægri profundè dormiunt, & excitati licet, ſubitò tamen in ſomnum denuò relabuntur, ſtupidi ſimul ſunt & admodum obliviosi, ita ut *Lethargici* excitati, ſi interrogantur, reſpondeant quidem, aliquid autem poſtulantes, e. g. matulam aut aliud quid petentes, dum illam adhuc in manu tenent, mictionis tamen aut actionis perficiendæ obliviſcantur, ita ut neſciant, quid cum repetita facere velint, ac in ſomnum relabuntur. Adeſt præterea delirium; excitati enim lethargici reſpondent quidem, ſed inconditè & inconvenienter, non ſecus ac ii, qui naturaliter ex ſomno profundo excitati non adeò ſubitò vel appoſitè reſpondent, ſed inordinatè & ridiculè loquuntur. Cum hoc lethargo febricula lenta eſt conjuncta, eaque *continua*, quæ tamen ferè veſpertino ac matutino tempore exacerbatur; *calor* nec acris nec mordax eſt, *pulſus* ſunt *frequentes* & *magni*, *urina* ut jumentorum redditur *turbida*. Primariam eſſentiam lethargi conſtituit ſopor obliviolus.

MEMBRUM IV.

DE

NOCTAMBULIS.

PErtinet *quartò* ad hos affectus etiam, quando cum ſomno inſomnia juncta ſunt, ut in incubo & noctambulis, utut reverà propriè loquendo non ſit affectus morboſus. Eſt enim reverà res maximam partem naturalis, dum clauſis organis ſenſuum externorum ægri tales dormiunt; valida verò animæ rationalis, cum imaginatione, actione per ſpiritus pauld fixiores agitatos vigilent, à quo poſteriori etiam moveri quidam ſolent, neſcientes tamen quorſum, adeoque eſt quaſi *ſomnus vigilans*, & *vigilia ſomnians*. Uno nomine: eſt *validum ſomnium*, quod non ſecus atque nos ipſi interdum in ſomno ea loquimur, quæ ſomniamus, movendo linguam, laryngem & maxillam inferiorem, interdum quoque pedes aut brachia movemus; ita hi *noctambulones* moventur ad iſtas actiones, ad quas ſomnium dirigit, dum dormiendo ſurgunt, ambulant, & varia opera pro exercendis ipſis vigilantibus aliàs inſueta & horribilia, vel formidantia, vel impoſſibilia exercent, idque nunc clauſis nunc apertis ſeu potiùs ſemiconniventibus oculis. *Clauſis quidem oculis* in iis locis, quæ interdiù ſæpiùs peragrare ſolent; in locis verò minus conſuetis, in quibus etiam non ſine nocumento verſantur, oculis ſubinde *conniventibus* ſolent verſari; idque interdum cum damno, dum cadunt ab alto, interdum ſine nocumento. *Symptoma* hoc *hypochondriacis eſt familiare*, iiſque, qui ſimul ad pathemata melancholica nonnihil inclinant, adeoque ſuo modo eſt quaſi affectus mixtus ex affectibus melancholicis & ſoporoſis, & quaſi gradus quidam levior *delirii* aut *melancholiæ hypochondriacæ*, ac ſimili etiam ratione curandus venit. *Auſcultat* verò ſubinde *lunæ phaſibus*, unde nunc plus nunc minus affligit; unde etiam à quibuſdam tales vocantur Lunatici, utut hoc nomine interdum etiam intelligatur epilepſia inveterata ſecundùm lunæ phaſes plus minus affligens, uſitatiùs tamen

hoc

hoc nomine noctambulonum affectus venit.

Hos inter affectus primariam conſiderationem meretur Lethargus (nam cæteri aut ſunt rari aut à cauſa oriuntur externa, aut alios comitantur morbos) qui revera eſt morbus primarius, nec adeò rarus, ſimulque periculoſus, & ſubindè in Praxi occurrit.

CAUSÆ LETHARGI,

& reliquorum

AFFECTUUM SOPOROSORUM.

Quoad cauſas ſomni præternaturalis, cujuſque variorum modorum; ſicut *ſomnus naturalis* dependet ex imminuto ſpirituum in organa externa influxu, ex aliquali eorundem torpore, dum minus volatiles, minuſque ſubtiles, ſed potiùs phlegmatici facti, minus prompti ſunt ad obeundas functiones animales per ſolitas expanſiones & excurſiones; ita pariter *cauſa proxima* & ratio formalis Lethargi, & aliorum affectuũ ſoporoſorum in genere, eſt ſpirituum animalium nimius torpor ſeu elaſticitas fracta, & plus minus impeditus motus intra cerebrum, quo inepti fiant motionibus, & expanſionibus debitis ad obeundos ſenſus & functiones neceſſarias, unde conſequenter ſomnus ſupervenit.

Cauſam remotam, propter quam torpidi redduntur & deficiunt in motum, ſuggerunt ea, quæ naturaliter ſomnolentiam & nimium ſomnum inferre valent: nempe cauſa eſt vel

1. Spirituum paucitas & hebetudo.
2. *Nimia aquoſitas* ac pituitoſitas *maſſæ ſanguineæ*, & in ſpecie hinc *cerebri*, indeque *phlegmatica ſpirituum animalium conſtitutio*, qua inſtar ſpiritus vini non rite dephlegmati deficiunt in debita volatilitate & mobilitate, & torpidi redditi faciunt tales affectus.
3. Virulentia ſtupefactoria quædam, quæ ſpeciali virtute ſpirituum animalium impetum ſiſtere, adeoque *narcoſi* ſeu ſtupore eos inquinare & afficere valet.
4. Quæ cerebrum mole ſua comprimant, v. g. ſanguis tam intra vaſa ſtagnans, quàm extravaſatus, cranium depreſſum, & cerebri tumores.

Quod verò cauſæ hæ modò Coma, modò Lethargum, modò Carum producant, vehementiâ diſtinctos affectus, partim ex earum potentia majore, partim quod exteriores, & corticalis magis quàm interiores & medullaris cerebri tactus horumque ſpiritus afficiant dependere; vid. RIVERIUS *Pr. lib. 1. cap. 2.* & WILLISIUS *de Anim. Brut, P. 2. c. 3. & 4.*

I. Primò ergò ſpirituum paucitatem & hebetudinem ſomnolentiæ ejuſmodi autorem exiſtere poſſe colligitur, quod quæ ſpiritus enervant ac diſſipant, ſcilicet hæmorrhagiæ, coitus nimius, vigiliæ, laſſitudo, &c. talem non raro producant: vid. PLATERUS *Obſerv. pag. 6. & 7.* quò etiam Catalepſis ex amore pertinet, de qua vid. TULPIUS *lib. 1. Obſerv. 22.*

II. De ſecunda cauſa remota, quod ſæpè oriantur affectus ſoporoſi à nimia humiditate & inundatione cerebri, facta à ſero & lympha, & ita à ſpiritibus animalibus quaſi phlegmaticis conſtitutis, res minus dubia eſt.

III. De tertia cauſa quæritur; an citra externa inſpirata, aſſumta aut admota, etiam humores in noſtro corpore ita præternaturaliter alterari queant, ut vim anodynam & plus minus narcoticam acquirere, & ejuſmodi narcoſis ex cauſis internis generari poſſit? Id quod affirmatur à SENNERTO *Pr. lib. 1. P. 2. cap. 32. & 33.* ac WILLISIO *de Anim. Brutor. P. 2. c. 3. 8. & 9.* Quia extra corpus res non narcoticæ per certam mutationem ſecundùm minima fiunt ſtupefactoriæ, quod videmus in muſto, quod ante fermentationem nullam poſſidet vim inebriativam ſeu ſtupefactivam; quando verò muſtum incipit fermentare, exhalat Gas inſigniter ſtupefactivum; Vinum fermentatum pariter fit narcoticum, propter ſpiritus fermentatione in eo genitos; Sicut enim *ex muſto* per fermentationem & ſecundum minima alterationem, ſicut quoque *ex ligno* & carbonibus per combuſtionem natis & incenſis, emergit de novo virulentia talis narcotica, quæ antea formaliter in iis non præexiſtebat: ita ſimili ratione noſtro in corpore humores diverſimodè alterari, ac ſimilem virulentiam ſtupefactivam induere ac acquirere poſſunt. Simili modo ac morſus hominis irati venenoſus eſt: vid. RHEDI *de Vipera*, Archiater Florentinus, contra quem quidem ſcripſit CHARAS, natione Gallus. Hinc HELMONT. *Venenum inebriativum* ſoporoſos affectus producere ait. Et talem *vim anodynam* etiam ſubinde in affectibus ſoporoſis, præſertim Lethargo, pro cauſa ſimiliter agnoſcit WILLIS. *de Anim. Brutor. P. 2. cap. 3.*

Quod ergo attinet *acquoſitatem & inundationem*, ac pituitoſitatem ſanguinis & *cerebri*, indeque oriundum torporem ſpirituum animalium, notum eſt ex ſtructura cerebri, quod in hujus ſubſtantia corticali ſeparentur ſpiritus ex ſanguine, ita ut depuratiſſimi ab omni phlegmate aquoſo ſeu ab omni latice in cerebrum ſcaturiant; hinc non tantum modo ſubſtantia cerebri medullaris pinguis & quaſi oleoſa percipitur, nihil aut parum aquoſitatis admittens, ſed etiam ob id receptacula in cerebro hinc inde pro recipiendo ſero ſunt excavata, nempe ventriculi. Præterea reperiuntur etiam hinc inde conſitæ glandulæ copioſæ, quæ, quicquid ſuperfluum eſt aquæ, abſorbent, & ſub lymphæ nomine aliorſum derivant, cùm & ipſa tota corticalis cerebri ſubſtantia, per quam imprimis fit ſpiritus animalis filtratio & quaſi deſtillatio, glanduloſa ſit, lympham & laticem uberiùs abſorbens, & volatiles exinde generans ſpiritus animales. Quodſi ergò fiat, ut nimis humectetur aut irrigetur preternaturaliter cerebrum à tali ſeroſo latice aut lympha, ſive in iſtud influente, ſive in ventriculis ejus, & per conſequentiam etiam ſubſtantiâ, ſtagnante, vel etiam ex maſſa ſanguinea, mediante *colluvie ſeroſa* variis recrementis onuſta, in cerebrum deſtillet, qua ratione *loco criſeos Lethargum ſubnatum*, per decubitum materiæ morboſæ in cerebro obſervat WILLIS, *cit. loco*; qui ipſe tam *in Anatom. Cerebri, quàm P. 2. de Anim. brutorum cap. 3.* in Lethargicis quoque *alia loca ſero inundata obſer.* A tali cauſa ſpiritus volatiles animales in porulis cerebri hinc inde refertis, propter impedimenta motus debitæque expanſionis, minus mobiles, torpidiores & quaſi phlegmatici ac minus mobiles redduntur, & hinc in nervos radiatio admodum impeditur, unde pathemata ſoporoſa lethargica, item oblivioſitas & ex perturbato ſpirituum motu delirium ſupervenit. Vid. quoad hanc materiam WILLISIUS *in Anatom. cerebri*, qui ſæpiùs in lethargicis ventriculos cerebri ſemper aquâ ſeu copioſo ſero repletos invenit; item *Tract. Anima Brutorum P. 2. ubi de Lethargo pag. 309.* quod idem confirmat CAROLUS PISO *de morbis ſeroſis Sect. 2. Par. 2. cap. 3. & 6.* His ergo repletis, id quod ſupereſt laticis aquoſi, neceſſariò cerebrum inundat, & ita neceſſariò occaſionem lethargo præbet. Hinc eſt, quod ſubinde *ex Hydrocephalo* oriatur *lethargus*, teſte HILDANO *Cent. 1. Obſerv. 10.* item *Cent. 4. Obſerv. 10.* ſicuti etiam SEVERINUS *obſervat* infantem hydrocephalo laborantem, in eleganti *Tr. de Occulta Abſceſſuum natura.* Hinc iſti, qui conſtitutionis ſunt phlegmaticæ, naturaliter ſomnolenti eſſe magis ſolent, nam ſecus ac naturaliter infantes propter eorum cerebrum fluidius, mollius & humidius, copioſo ſero rorido inundatum, & ſpiritus animales ob id torpidiores minuſque ſubtiles, admodum ſoleant eſſe ſomnolenti. Hinc obſervatum fuit, quod *à crebriore capitis lotione* coma ſomnolentum enatum in nobili Polono refertur in M. A. N. C. *Annot. 3. Obſervat. p. 541.* Sic quando incipiunt affligere catarrhi, & ſimiles affectus capitis ſeroſa lympha in cerebri partibus copioſiùs congeſta ante ſui excretionem nimis humectando cerebrum, ùtplurimum ad gravitatem capitis & extraordinariam quandam in ſomnum propenſionem ſolet diſponere. Hinc eſt, quod *ſuppreſſio urinæ* à calculo renum ſubinde inſignem ſoporem ſoleat inferre: Sic coma vigil *è ſero* enatum in ſene refert PISO *Tr. de Colluvie ſeroſa pag. 78.* & SANCHEZ *in obſervat. pag. 380* refert, quendam, qui cum laboraſſet comate vigili cum febre continua, in capite ejus inventi ſint cerebri ventriculi multa aqua pleni. Unde etiam petenda ratio, quare lethargicis facies ſit pallida & tumida, oculique tumidi, ut ferè iis evenire ſolet, qui crapulam nondum edormiverunt, vel lethargici quoad faciei habitum quaſi Leucophlegmatici videntur. Facit huc obſervatio DECKERI *in Barbette pag. 36.* de lethargo gravi, *ſternutatorio* curato, copioſiſſimum pus per nares alliciente. Sic *lethargum periodicè repetentem* cum arthritide *ex vitio* ſeri obſervat PISO *cit. loco:* ſicuti ſimilem lethargum periodicum ſingulis annis eodemque recurrentem notat BORELLUS *Cent. 4. Obſervat. 67.*

Quod attinet *vim narcoticam* ſuccorum corporis ex eorundem præternaturali degeneratione enatam, ſpiritus animales

les figentem, hinc inexpugnabilis iſta *dormiendi neceſſitas* & junctum *delirium* effectus inſtar *opiatorum* confirmat. Vis quidem narcoticorum quomodo operetur? admodum eſt intricatum; nullum tamen dubium eſt, eſſe conſtitutam in ſulphure acri, in ſpecie in opio in ſale volatili acri oleoſo: Nihilominus tamen, cum dentur etiam ſalia volatilia maximè amaricantia, quæ talem vim non poſſident, dubium eſt, unde hæc prærogativa opii? Propter analogiam tamen ſal hoc volatile *acre oleoſum* cum bile in noſtro corpore, certo modo afficiens, ceu ſubjectum hujus virtutis, ſuſpicatur SYLVIUS *lib.2. Prax. ubi de ſoporoſis affectibus*. In quo tamen conſiſtat hæc vis? nos latet: Experientia enim teſtatur, ſubinde in nobis tale virus ſtupefactivum generari: Sed obſervandum hic ſedulò non neceſſe eſſe, ut præcisè ad caput feratur ipſa virulentia narcotica; ſufficit enim ſi ſaltem *in primis viis* hæreat ad inſtar herbarum, Gas inſpirati, aut opii aſſumpti, ad inſtar fumi carbonum vix inſpirati vim narcoticam exercentium, & ſtuporem ſomnolentum inferentium; Nam & virus in hypochondriis exiſtens & adhuc deliteſcens, caput tentare ſolet. Facere huc videtur, quod *in Peſte* quidam perquam *ſomnolenti* evadant. De tali vi narcotica in corpore genita facit huc exemplum BORELLI *in Obſ.96. Cent.1. de quodam*, qui ſæpiùs lethargo fuit correptus propter auram venenatam *ex pollice* emiſſam, per cauterium actuale pollici admotum, ſucceſſivè curatum: Sic non rarò in affectibus hyſtericis ſupervenit talis ſomnolentia, & ſi relinquerentur dormientes, denuò nunquam evigilarent. Facere huc videtur curioſa obſervatio RIVERII *Centur. 1. Obſerv.26.* talis ſoporis gravis, cum paſſione hyſterica conjuncti, cujus paroxyſmum inhibuit propinando Laudanum opiatum. Præter modò dictos affectus ſoporoſos ſubinde obſervantur adhuc alii ſopores præternaturales, qui ad Comata in genere referri ſolent, ſed confusè. Unde forſan pertinet huc *Lethargus, à lumbricis* oriundus obſervatus, de quo HOLLERIUS *Centur.1. Cur. 35.* qui notat, ſoporem quendam certum, lethargo ſimilem, cum præcedente dolore circa oppoſitionem lunæ recurrentem, *à lumbricis* natum: Idem HOLLERIUS *Cent.1. Obſer.84.* cataphoram notat *ex lumbricis*: Sic refert PISO *de Colluvie ſeroſa pag.93.* affectum lethargicum periodicè repetentem cum arthritide, idque probabiliter à ſero. Nullum ergò eſt dubium, quin ex virulentia narcotica in corpore noſtro genita obſervetur affectus comatoſus. Narcoſin autem id agere, teſtantur inebriantia, opiata ſimiliaque incautiùs aſſumpta vel admiſſa (vid. SENNERTUS *loc. all.* nec non WILLISIUS *de Anim. Brutor. lib.2. cap.3.8. & 9.*) ac ſomnolentiam modò intenſiorem, modò remiſſiorem inducentia: v.g. ex vino & ſpiritu vini, vid. PLATERUS *Obſ. pag.17.* ex opio *loc. all.* Coma ex drachma una opii per clyſterem injecti, videb. in SALMUTH. *Cent.1. Obſ.20.* & lethargum ex eſu incauto radicis hyoſcyami apud WILLISIUM *de Anima Brut. lib 2. cap.3. pag.324.* item ex muſti exhalationibus ac carbonum accenſorum fumis in PLATERI *Obſerv.pag. 18. & 19.*

IV. Comprimentium exempla varia obſervamus: v.g. ſanguinis extravaſati in læſionibus capitis cum affectibus ſoporoſis frequentiùs combinatis; tumoris glanduloſi ſuper corpus calloſum ſtuporem inducentis, obſervante PLATERO *obſ. pag.13.* & calculi in dextro cerebri ventriculo, obſerv. KERCKRINGIO *Spicil. obſ.37.*

Quoad *Febrim lentam*, quæ *lethargo* ſemper eſt juncta, videtur hæc eſſe ex genere earum, quas *lymphaticas* ſeu vitio lymphæ oriri, *ſuprà ſect.15. dixi ubi de febribus*. In comate ſeu ſopore febrili eædem ferè cauſæ cum lethargo obtinere ſolent. Verùm in comate vigili præter dicta *malignitatis narcoticæ* imprimis habenda eſt ratio, dum nihil eſt, quod impediat, quò minùs etiam malignitas conjuncta delirium & ſomnum inferre valeat, non ſecus ac quælibet venena ac narcotica virulentiora præſtare ſolent.

DIAGNOSIS.

Pergendum eſt ad *ſigna*: affectus ſoporoſi per ſe facilè patent, ſaltim ſigna diſtinctiva eorundem inter ſe invicem ſunt attendenda.

Qui lethargo laborant, obliviſcuntur omnium, delirant cum perpetua in ſomnum propenſione, excitati rurſum feruntur in ſomnum, interrogati vix reſpondent: videantur quæ anteà dixi. Febricula lenta adeſt, cujus calor tamen lentus acris & mordax eſt, eaque continua; habet tamen continuò veſpertino & nocturno tempore ſuas exacerbationes, alvi excrementa plerumque ſunt liquida, urina redditur ut jumentorum turbida, pulſus ſunt varii ac inordinati, facies & oculi tumidi & pallidi apparent, & quæ ſunt ſimilia ſigna.

A *Caro diſtinguitur Lethargus*, quod non oriatur à cauſa externa, & quod non adſit febris lenta; aut ſi adeſt febris in caro, hæc ſolet præcedere aut ſaltim eſt febris vehementior, aut ex genere intermittentium, aut continuarum ardentium.

A Catalepſi facilè diſtinguitur Lethargus, quod ægri non retineant membra quaſi rigida in eodem ſitu, ſed dormientium inſtar eadem collapſa habeant.

A Typhomania ſeu comate vigili diſtinguitur in hoc quod in hoc adſit quædam febris gravis, eaque ardens maligna; item quod quidam ægri in comate facilè excitentur; nec tam facilè denuò obdormiſcant, ſecus ac in lethargicis fieri ſolet.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: in genere rectè pronunciat HIPPOCRATES *Sect.2. Aphoriſm. 3. Somnus & vigiliæ, ſi modum exceſſerint, eſt malum.*

Porrò in quo morbo ſomnus laborem facit, malum; idem dicit *ſect.2. aphor.1.* Ita tamen, ut quò intenſior ſomnolentiæ gradus, eò periculum majus ſit: vid. GALENUS *lib.3. aph.24.* & *l.2. de ſympt. Different. cap.3.*

Somnus, ubi in acutis intenditur, ut malus cum diſtinctione eſt animadvertendus, quando in hoc ſua malitia latitudinem habeat effatu dignam: ſi quis enim præter naturam & conſuetudinem dormit, malum deterius; ſi autem tertia diei parte ad reliquam dormiat, ut in HIPPOCRATIS *Progn. l.1 1.* non nocebit.

In ſpecie *Coma*, quod oritur *in febribus ardentibus* acutis, periculoſum eſſe ſolet, in ſtatu ſemper lethale, cùm, uti *ſuperiùs* monui, utplurimum ſubſit malignitas: minùs tamen periculoſum, ſi per conſenſum partium inferiorum & in febribus intermittentibus contingat; item cui evacuatio aliqua, v.g. fluxus alvi, hæmorrhagia narium, &c. accedit: periculoſum autem in incremento.

Evigilandi impotentia, & ſomnus nimius, qui advenit vigiliis in delirantibus, peſſimum ſignum eſt.

Lethargus præ reliquis malum eſt magis acutum, ut plurimum, non ſemper, lethale, ſeptem diebus ſæpiùs interficiens; quos ſi ægri effugiant, ſanantur: vid. HIPPOCRATES *lib.2. de Morb. Text.63.* Sanantur autem hi affectûs vel evacuata tam ſponte & criticè, quàm artificialiter materia vitioſa per alvum, vel per copioſam per nares emunctionem aut ſternutationem, vel per parotidum eruptionem, vel ſalivationem, vel puris ex auribus profluxum.

His ſi adjungatur febris & reliquorum ſymptomatum remiſſio, ſpes eſt, ægrum convaliturum: quod verò ſenibus minus quàm juvenibus periculoſus exiſtat, rectè à PLATERO per experientiam & rationem negatur.

Lethargus ſuperveniens aliis morbis gravioribus, in ſpecie cephalicis, ut cephalalgiæ, vel melancholiæ, vel maniæ, vel epilepſiæ, plagis capitis vehementioribus, & in corpore cacochymico, valetudinario, aut ſenili, item nephriticis, puerperis & ſimilibus, lethalis eſſe ſolet. Item quò gravior mox in principio fuerit, eò ſolet eſſe periculoſior.

De cætero quò plura & atrociora ſibi combinata gerit lethargus ſymptomata, ſcilicet torporem immanem, difficillimam & inæqualem reſpirationem, tremores, ſpaſmos, &c. eò periculum majus; contrà, ſi leviora & pauciora, aut remittant.

Exigua autem ſalutis ſpes, ſi fluxus ſuperveniat. Item accreſcentibus lethargicis ſymptomatibus, *ſi erumpat ſudor frigidus*, imprimis in capite, lethale eſt.

Tremor lethargo ſuperveniens periculoſus *eſt*; è contrà *ſuperveniens phrenitis* ſalutare cæteris partibus eſt; ſuperveniens verò phrenitidi lethargus lethalis.

Lethargus, qui occaſione cauſæ externæ ſupervenit, in corpore aliàs ſano, ſcilicet crapulæ & ictui non adeò vehementi, minus periculi fovet, quàm qui ſub contrariis circumſtantiis corripit: vid. HIPPOCRATES *lib.3. de morb. text.5.* Qui ſponte à cauſa interna, lethalis eſt.

Si per Purgantia, Veſicatoria & Sternutatoria fiat copioſæ materiæ effluxus cum ægri levamine, ſpes affulget; utut adhuc cum timore conjuncta: quod etiã intelligendũ eſt de aliis.

Cari

Cari prognoſis ſemper eſt mala, præſertim ſi febribus continuis aliiſque morbis cephalicis & plagis ſuccedat: ſive autem ad ſalutem ſive mortem terminetur, abit non raro vel in apoplexiam, vel in paralyſin & ſpaſmum; Vid. WILLISIUS *loc. all. cap.* 4.

CURA.

In *Cura* Lethargi reſpectus habendus eſt imprimis ad Cauſas remotas ſupra deductas, adeòque vel

1. Nimium phlegma, maſſam ſanguineam ac imprimis cerebrum inundans, eſt evacuandum; nunc per alvum, nunc per ſudorem, nunc per veſicatoria; nunc per ſternutatoria & ſimilia; Vel
2. Spiritus torpidi excitandi; nunc acidis, ſi virulentia narcotica peccaverit; nunc volatilibus acrioribus plus minus aromaticis, & ita virulentia narcotica corrigatur: ubi à nimia humiditate cerebri malum originem duxerit, internè acribus, ſenſuum organa vellicantibus, ſomnus nimius impediendus:
3. Cerebrum aromatibus, & ſpiritus animales in motu deficientes reſtituendi, & in ſtatum naturalem redigendi ſunt:
4. Læſiones externæ, ſi adfuerint, per Chirurgiam curandæ.

Quoad primam indicationem; inter evacuantia *venæ ſectio* in Lethargo à ſola narcoſi interna vix convenit; aſt ubi à colluvie excrementorum, mediante ſanguine & ſero cerebrum inundante, malum ortum fuerit, venæ ſectio ferè ſemper neceſſaria eſt pro ſcopo *averſorio* aut *derivatorio*, & quidem primò in brachio, vel ſecundùm quoſdam recentiores in venis iugularibus (vid. WILLISIUS *loc cit. pag.* 319. RIVERIUS *loco all.* & RIOLANUS *Enchirid. Anatom. Patholog. lib.* 3. *cap.* 93.) poſtmodum, ſi opus fuerit, in crure; ſive ſanguis cauſæ principalis, ſive adiuvantis; rationem habeat, modò ætas & vires illam ferant, quæ non tàm ex actionibus nunc deficientibus, quàm quales ante inſultum fuerint, æſtimandæ. Quem in finem, & quò ſanguinis eductio repeti queat, non una vice tantum, quantum opus eſt, ſtatim ſanguinis emittatur, cùm per iteratam ſanguinis miſſionem Revulſio commodiùs fiat, vireſque magis conſerventur. Quibus non ſufficientibus altero die *cucurbitulæ ſcarificatæ* intra ſcapulas, aut *hirudines* fronti, temporibus, prope aures applicari poſſunt.

Simul verò mox in principio acria & fortiter ſtimulantia clyſmata iniecta & ſuppoſitoria optimo cum ſucceſſu conveniunt, præprimis ſi Purgantia non poſſint convenienter adhiberi; quibus imprimis addenda ſalia volatilia: v. g. ſiunt tales clyſteres ex Centaurio minori, majorana, ſalvia, origano, abſinthio, ſerpillo, ruta, pyrethro, felle tauri inſpiſſato, pulpa colocynthidos in petia ligata, cum electuario de hiera picra cum agarico, cum electuario Indo, & ſimilibus: v. g.

℞. *Herb. Abſint.*
Centaur. min.
Fol. rutæ an. M. j.
Rad. Pyrethr. ʒiij.
Pulp. Colocynth. in pet. lig. (aliàs exulcerat inteſtina) ʒß. ad ʒi.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ commun.*
Colat. ℥ix. adde
Elect. hier. cum Agar. ℥j.
Fellis tauri inſpiſſ. ʒj.
Salis vol. ſuccini ʒß.
Vitell. ovi No. i.
(Vel ubi fortiùs ſtimulandum
Salis gemm. ʒß.)
M. f. Clyſma; S.
Clyſter abſtergens.

Aut
℞. *Fol. Aſari vel Nicot.*
Herb. Rutæ,
Flor. Centaur. min.
Stœchad. Arab. an. M. ß.
Rad. bryon.
Gentian. an. ʒß.
Pulp. Colocynth. in pet. lib. ʒiß.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ comm.* vel *urinæ hum.*
In Colat. ℥vii. diſſolve
Elect. hier. pier. cum agar. ℥j.

Fell. tauri inſpiſſ. ʒi.
Eſſ. Caſtor. ℈ii.
M. f. Enema.
D. S. ut ſuprà.

Vel ad imitationem PLATERI *Pr. Tom.* 1. *pag.* 322.

℞. *Succ. betæ* ℥ij.
Rutæ
Satureiæ an. ℥j.
Mell. rutac. ℥iß.
Ol. nucum ℥ij. vel *diacolocynth.* ℥j.
M. f. Enema.

Item ſubinde applicentur ſuppoſitoria, eaque etiam acutiora; nunc ſcilicet ſuppoſitoria acuta uſitata, illita cum felle tauri, aut illita cum oleo Colocynthidos Quercetani; vel præparentur de novo ex melle inſpiſſato cum ſale gemmæ, aut ex felle tauri inſpiſſato, cum ſpeciebus hieræ picræ, & ſimilibus, quæ cum melle coniunguntur in formam ſuppoſitoriorum applicanda:

℞. *Spec. hier. cum Agar.* ʒiß.
Sterc. mur.
Fell. tauri inſpiſſ. an. ʒj.
Cum ſ. q. *Mell. anthoſat.* vel *rutac.* f. ſuppoſitorium,
Cum *oleo dia-Colocinth.* aut *Myrrhæ* illinendum.

Quodſi nec reſuſcitari videtur æger, præmiſſis talibus veſicatoria largiora & paulo acriora, item ſternutatoria, ſummo cum ſucceſſu uſurpantur in lethargo, & tunc imprimis, quando oriuntur affectus comatoſi in declinatione cujuſdam morbi; tunc enim propter metaſtaſin materiæ uſurpantur: illa quidem *pro ſcopo averſorio*; hæc autem *pro ſcopo excitatorio*, ac ſimul *evacuatorio*, ſed non niſi iſtis priùs præmiſſis v. g.

℞. *Pulv. Cantharid.* ℈j. ad ℈ij.
Euphorb. ℈ß. ad gr. xij.
Caſtor. gr. xv. ad ℈j.
Ferment. acerr. ℥ß. ad ℥j.
M. f. Cataplaſma veſicatorium,
D. S.
Emplaſtrum veſicatorium.

Nam acria ac dolentia in talibus ægris omninò requiruntur. Vel

℞. *Empl. citrin.* vel *diachyl. Ireat.* p. iij.
Pulv. Cantharid. p. j.
Miſc. & malax. cum *ol. Euphorb.* pro Veſicatorio.
D. S. ut *antè*.

Applicari nunc poſſunt ordinario modò nuchæ, id eſt loco circa aures vel collum, nunc vertici, *nunc* ad imitationem WILLISII *ſincipiti*, nunc occipiti, nunc brachiis, nunc ſcapulis, pro ſcopo derivatorio; *nunc cruribus* pro ſcopo revulſorio: vid. WILLISIUS *de Anima Brutor. cap. de Lethargo.* Imò etiam applicentur parotidibus, præprimis ſi has in tumorem attolli obſervatur, cùm interdum ſoporoſi affectus per has reſolvantur, & lethargum ſurditate ſolutum ZACUTUS LUSITANUS *l.* 1. *Prax. Admir. Obſerv.* 18. annotavit. Quantæ autem efficaciæ in his caſibus veſicatoria ſint, WILLISIUS *l. a.* duobus exemplis notabilibus teſtatur.

Curavi puellam quatuor annorum, quæ laborabat tinea capitis, qua evaneſcente ſuperveniebat Epiphora, oculi dextri cum ſenſibili oculi atrophia. Hac ceſſante, ſuperveniebat febricula lenta, omni veſpere exacerbabatur cum continua in ſomnum propenſione, quæ omninò ſuperveniebat ex tinea capitis & ejuſdem fermento acri, mediante lympha ad interiora rapto: puella erat intractabilis, omniaque remedia reſpuebat, unde defectu aliorum remediorum applicabam veſicatorium nuchæ ex emplaſtro citrino, liquefacto cum cantharidibus, quod ingentem veſicam efficiebat cum copioſiſſimo ſeri profluvio: unde altera die omnis febris & ſomnolentia evaneſcebat, epiphora ceſſabat, & tandem tertia die reſtituebatur.

Quodſi ab his affluxum aliquantum ſedatum eſſe dignoſcas, maturè adhibeantur Purgantia. Inter ea autem primatum obtinet *Vomitus*, qui ſi commodè poteſt inſtitui(ſtatim enim in principio, niſi à cauſa externa, aut à virulentia narcotica interna fuerit, obeſſe potius quàm prodeſſe videtur, prout contra communem agendi modum teſtatur WILLISIUS *loc. all.*) admodum proficuus eſt, ut vel virulentia narcotica, vel copioſi ſucci evacuentur: ſic enim RIVERIUS *Cent.* 4. *Obſervat.* 28. puerum quin-

que annorum veterno correptum acri clyſtere & vomitu curavit. Hæc inter, uti notum eſt, eminent Emetica antimonialia ſeu vina emetica; Item Tinctura Nicotianæ cum ſpiritu vini extracta, ad ʒij. propinata. Loco Vomitoriorum ſi non ſufficiant illa, aut forte nequeant vomitus inſtitui, Purgatio per alvum inſtituatur citò, neglecta temporum electione; Neque enim timidus aut cunctabundus Medicus in purgandis Lethargicis debet eſſe, & quidem forti medicamento fiat, aliàs enim eventu fruſtrabitur. Inter *Purgantia* imprimis eſt purgans ex ſcammonio, cui ſemper Caſtoreum, quod affectuum ſoporoſorum appropriatum eſt alexipharmacum, commiſceatur, & jam à TRALLIANI ætate fuit celebratum: v. g.

♃. *Caſtor.* ℈ij.
Scamm. præp. ℈j.
M. pro 2. doſibus, & detur in vehiculo oxymel.

Quo curavit BORELLUS virum quinquaginta quinque annorum, uti videre eſt in *Cent. 1. Obſerv. 52.* Conf. ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. de Med. Princ. Hiſt. 16.* ac FORESTUS *lib. 10. Obſ. 33.* qui curavit Lethargum beneficio pilularum Cochiarum, cum caſtoreo propinatarum. Aliàs *Extractum melanagogum Quercetani* à ℈j. ad ʒß. item *Extract. eſulæ aut trochiſcor. alhandal* à gr. vj. ad xij. uſurpatur, aut aliis addita pro ſtimulo conveniunt. E. g.

♃. *Extr. phlegmag. Querc.* ℈ß. ad ℈j.
Caſtor. vel *Caſtor. pulveriſ.* ℈ß.
Troch. alhand. gr. ij.
Reſin. Jalapp. gr. j. ij. ad v.
Cum *eſſ. Caſtor.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ purgantes.

♃. *Maſſæ Pilular. cochiar.*
Hier. cum agar. an. gr. ix.
Mag. Jalap.
Extr. Caſtor. an gr. iij.
Troch. alhand. gr. ij.
M. f. Pilul.
D. S.
ut antè.

Dictis pilulis commodè etiam Mercurius dulcis addi poteſt, cùm hic in ſimilibus affectibus aliàs ſit egregius. Vel

♃. *Cryſtall. Tartari* gr. xv.
Scamm. præp. ℈ß.
Mag. gum. de Peru gr. iij.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis purgans.

♃. *Eſſ. Jalapp.* ʒiß.
Scamm. ʒj.
Caſtor. ʒß.
Syr. dia-Cartham. ʒil.
M. S.
Eſſentia purgans.

Præmiſſis hiſce modò narratis univerſalibus, idque imprimis in caſu, quod oriantur affectus ſoporoſi à colluvie ſeroſa (nam ſi virulentia narcotica hos affectus induxerit, vomitus ſufficit) progreſſus faciendus eſt ad ea *appropriata*, quæ aut ſpiritus animales excitant, volatiliſant, & agiles reddunt, eorum torporem excutiunt, & ita ſomnolentiam nimiam compeſcunt, acrimonia ſua ſubtili penetrando, & ſenſuum organa vellicando; aut eoſdem plus minus reſtituunt & augent, aut virulentiæ narcoticę reſiſtunt.

In caſu ergo colluviei ſeroſæ peccantis alcalia acria volatilia plus minus aromatica, ex plantis acribus cephalicis deſumpta, ſunt optima; ſicuti, quando virulentia narcotica peccat, acida, imprimis acetum, ſunt optima. Utroque in caſu primatum ducit *Caſtoreum*, reliquis remediis ſemper ſociandum; ſingulare eſt remedium contra affectus ſoporoſos; hinc quævis inde parata interna & externa, vel ſola, vel cum acidis, vel alcalibus mixta, præſertim ejus *eſſentia cum ſpiritu ſalis ammoniaci urinoſo* parata, in largiori doſi propinata, eſt egregia. Conveniunt ergò in priori caſu ruta, ſerpillum, Pulegium, Origanum, ſatureia, ſalvia, Calamus, aromaticus, Raphanus, Cubebæ, ſemen ſinapi, Erucæ, Naſturtii, &c. quæ ipſa inſigniter laudantur ad curandum lethargum; Scilla & ſimilia acria volatilia, exque his parata remedia, ſpirituum animalium torporem corrigentia: Hinc & ſalia *volatilia* quæcunque, tam *acria* quàm oleoſa facta, in Lethargo, apoplexia & Caro, ſalubriter uſurpantur: nempe *ſpiritus ſalis ammoniaci*, *ſpiritus formicarum* volatilis, *ſpiritus ſeminis ſinapi*, ſal volatile urinæ, ſuccini, & quæcunque alia, quò acriora, eò meliora, cum vehiculo *aquæ liliorum convallium ſpirituoſæ* propinata, ſunt optima, quibus WEDELIUS plus præſtitit in affectibus ſoporoſis, quàm ſpiritibus aromaticis ſulphureis: Videatur *Opiologia eius pag. 46. 47. & 52.* Quibus ſpiritibus, olea & eſſentiæ vegetabilium adiungenda, v. g. *Eſſentia anthos*, *maioranæ*, *liliorum convallium*, rutæ, *croci*, ſpiritus & elixyr citri, Eſſentia ambræ cum ſpir. roſarum vel ſpir. liliorum convallium, ceraſorum nigrorum, *oleum anthos maioranæ*, rutæ, caryophyllorum, ſalviæ, ſatureiæ, ſimiliaque, tàm ſimplicia quàm compoſita, per ſe nota, adduntur. Decoctum *herbæ Theæ* à modernis admodum decantatum optimè convenit, ſomnolentiam nimiam naturaliter diſcutiens citra virium diſpendium; hinc commodè cum aliis appropriatis, in ſpecie poſt crapulam, uſurpari poteſt. Eſt plantula Sinenſis & Japanenſis foliis myrtinis: hæc collecta coquitur in aqua, iſtiuſque decocti, quod ſaporem acquirit aromaticum, hauſtus interiùs aſſumptus mirum eſt quàm arceat omnem ſomnum, ita ut quis etiam per triduum ſine ſomno continuò perſiſtere poſſit: hinc etiam acuit admodum ingenium. Venetiis, ni fallor, in Germanica domo, *in Emporio Germanorum*, eſt in uſu. Præparandi modus & deſcriptio hujus herbæ videatur in TULPIO *lib. 4. Obſervat. cap. ult.* item in WORMII *Muſ. pag. 165.* item BORELLO *Cent. 3. Obſervat. 30.* item SCHROEDERO in *Pharm. Append.* item DEODATI *Valetudinar. pag. 169.* Denique eſt radix Indica, quæ vocatur radix Cuſei, quam mirificam externo uſu eſſe ad curandum Lethargum refert KIRCHERUS *in Regno Naturæ Magnet. pag. 45.* De his acribus remediis torporem ſpirituum excutientibus, vid. SYLVIUS *lib. 2. Prax. cap. 26.* E. g.

♃. *Aquæ Maioran.*
Rutæ an. ℥iß.
Apopl. ℥vi.
Eſſ. Caſtor. ʒiß.
Spirit. fulig. ℈ii.
Syr. de Beton. ℥j.
M. S.
Mixtura emolliens cochleatim ſum.

♃. *Spiritus ſerpill.*
Cort. Citrian. ʒiß.
Sangu. hum. ʒj.
M. D. S.
Spiritus emolliens.

♃. *Conſ. Salviæ*,
Anthos
Lavend. an. ℥j.
Spec. di-Anthos ʒiß.
Pulv. Cubebar. ʒj.
Sem. ſinapi,
Caſtor. an. ℈ij.
Cum *ſyr. flor. pæon.* f. Electuarium:
D. S.
Electuarium emolliens ad Caput.

De reliquis *infrà Sect. 3. Capit. 3. Artic. 1. ubi de Apoplexia*, dicetur.

Quodſi verò virulentia narcotica vel ab externa vel ab interna excitata cauſa affectus ſoporoſos induxerit, conveniunt *acida volatilia* internè & externè: qualia ſunt acetum vini, aceta medicata diverſa, in ſpecie acetum hyſtericum Mynſichti, acetum cui caſtoreum infuſum, acetum & oxymel ſquilliticum, ſpiritus ſulphuris per camp. Veteres *oxymelle ſquillitico* fuerunt contenti; hodie *ſpiritu* imprimis *vitrioli volatili* utimur, cujus legitimum ſignum eſt, quod non guttatim, ſed in forma ſtriarum in alembico appareat. Paratur ex vitriolo artificiosè calcinato, ita ut phlegma ſaltem evaporet, remanente ſpiritu volatili, qui poſtmodum per rectificationem à ſpiritu fixiore ſeparandus; ſic enim fit ſpiritus vitrioli volatilis excellens in cura lethargi. Excellit hìc etiam ſpiritus æris viridis volatilis; vel per ſe adjecta arena; vel cum aceto præparatus, qui loco ſpiritus vitrioli volatilis poteſt commodè uſurpari: Spiritus vitrioli regeneratus, ſeu ex capite mortuo, aeri expoſito, denuò deſtillatus (qui non tam eſt vitriolaceus quàm potius nitroſus) & ipſe commendatur ad curam lethargi; vel adhibetur *ſpiritus vitrioli cephalicus Doctoris Michaelis*, paratus ex eodem *capite mortuo* auræ expoſito, quod irroratur largiter cum *ſpiritibus vegetabilibus* cephalicis, ceraſorum nigrorum, florum tiliæ, liliorum

liorum convallium, majoranæ, ſalviæ: Hoc deſtillatum more ſolito, & poſt rectificatum, dat ſpirituum cephalicum admodum penetrantem & volatilem, qui in cura lethargi mirabilis eſt: Propinatur ad gutt. 20. vel 30. in *aquis* appropriatis *liliorum convallium*, *rutæ*, majoranæ, roris marini, *ceraſorum nigrorum*, *ſerpilli*, aqua quadam apoplectica, & ſimilibus. Admodum convenit, & egregiè reſtituit ægros, ſpiritus vitrioli epilepticus Quercetani cum urina pueri paratus, loco cujus *ſpiritus æris viridis* jam dictus uſurpatur. His præ cæteris addatur acetum vitriolatum benedictum, D. LANGIO in ſecretis poſitum, remedium quidem ſingulare in affectibus catarrhoſis, & etiam in affectibus ſoporoſis. Modus præparandi eſt hic:

Vitriolum in crucibulo leniter calcinatur ad abſumptionem phlegmatis: exhauſto autem phlegmate crucibulum tegitur operculo, & hoc contegitur *carbonibus vivis*, ita ut per quadrantem horæ calcinatum exactè rubeſcat: hoc modo *calcinatum pulveriſatum*, per ſetaceum ſubtiliter trajiciatur: poſtmodum.

℞. *Carbon. faginor. duror. bene pulveriſat. ac per ſetaceum traject.*
Vitrioli iſtius præp. an. ℥ij.

Benè miſtę indantur vaſi pleno & ſatis patulo terreo, quodque igni tamen reſiſtere valeat, imponatur carbonibus in furno venti, benè calcinentur, continuò agitando cum ratibulo ferreo tam diu, donec nulla amplius ſcintilla in miſtura appareat: Hinc

℞. h. m. *vitriol. præparatum:*

Affundatur *acetum deſtillatum acerrimum*, ponatur in digeſtionem in loco calido, aut ſaltem vaſe benè cōtecto, exponantur radiis ſolaribus, idque per quatuordecim dies & noctes, hinc filtretur acetum per chartam, eritque ſic paratum acetum vitriolatum benedictum:

Doſis eſt à gutt. x. ad xij. in aqua appropriata aſſumendum: In omnibus catarrhis frigidis, ut vocant, item in affectibus ſoporoſis, admodum commendatum.

Hæc ipſa internè & externè in Lethargo narcotico ſunt optima; quibus omnibus ſemper caſtoreum addendum eſt, ſummum ſpecificum in his affectibus, tam in forma pulveris, quàm eſſentiæ, extracti; vel aqua hirundinum cum caſtoreo, vel aliis modis, uſurpetur: e. gr.

℞. *Aquæ ceraſ. nigr.*
Serpill. an. ℥iß.
Aceti hyſter. Mynſ. vel *ſquillit.* ℥ß.
Eſſ. Caſtor. ʒij.
Oxymell. ſquillit. ʒvi.
M. S.
Mixtura emolliens ad caput, cochleatim ſumenda.

℞. *Succin. præparat.* vel *catarrhal. Mich.* ʒi.
Cinnab. antimonii ʒß.
Caſtor. ℈ij.
M. f. pulvis:
Divid. in 4. part. æqu. S.
Pulvis caput confortans.

Quibus ac ſimilibus ritè adminiſtratis in fine *Cura Sudorifera*, ex *lignis* imprimis parata, curam claudat.

Poſt hæc & *ſternutatoria* & apophlegmatiſmi applicentur. Illa, eaque acria, facienda ſunt ex radicibus & floribus liliorum convallium, caſtoreo, turpetho minerali, & pauco radicis hellebori albi, & euphorbii; item ex pulvere nicotianæ cum euphorbio, utut cautè, quibus pro meliori penetrantia grana quædam ſalis volatilis urinæ; vel ſalis ammoniaci volatilis, &c. addi poſſunt, in ſpecie in apoplecticis: aut ſpiritus ſalis ammoiaci cum calce viva paratus. Nam hęc ſalia volatilia commodè permiſcentur cum talibus ſternutatoriis acrioribus, cùm fortiter penetrent cæteris addita, dum interea alia acria ſternutatoria vellicant. *Vitriolum ad albedinem calcinatum* ad ʒj. ſolutum cum *aquæ majoranæ* ℥j. conſtituit liquorem, qui naribus attrahendus ſubinde, pro ſternutatorio ſatis eleganti. Ad tertium autem diem, & poſt Purgantis operationem, differantur, ne materiam peccantem ad cerebrum magis commoveant apophlegmatiſmi ex ſem. nigellæ, radic. pyrethri, confect. anacardina, theriaca, &c. Sternutatoria per pennam naribus inſufflanda ſunt: v. gr.

℞. *Pulv. Nicotian.*
Lil. convall. an. ʒj.
Rad. belleb. albi ℈j.
Caſtor. gr. xii. ad xv. vel ℈i.
Olei deſtill. Maior. gutt. vi.
M. f. pulvis: S.
Pulvis ſternutatorius.

℞. *Spec. dia-Tabac. Mynſ.*
Caſtor. an. ℈i.
M. f. pulvis.
D. S. ut *ante*.

℞. *Spec. dia-Maior.* ʒi.
Pulv. rad. belleb. alb. ℈i.
Caſtor. gr. xii.
Olei deſtill. rutæ gtt. vi.
M. f. Pulv.
D. S. ut *ante*.

Vel ſternutatorium TIMÆI *von GuldenKlee* in affectibus ſoporoſis expertum, quod habet *in Caſ. pag.* 20.

℞. *Elleb. alb.*
Caſtor.
Piper. alb. an. ℈i.
Olei deſtill. rutæ,
Majoran.
Salv. an. gtt. ii.
M. f. Pulvis.

Sternutatorium ex Turbith cum pulvere glycyrrhizæ videb. in BARBETTE *Praxi cum commem. DecKeri*, *pag.* 76.

℞. *Theriac. Androm.* ʒii.
Extr. caſtor. ℈ß.
Pulv. rad. Pirethri ℈i.
Olei deſtill. ſuccin. gtt. vi.
M. pro apophlegmatiſmo, palato illinendo: S.
Electuarium abſterſivum ad Palatum.

Cum his & *externo* uſu ſimul uſurpanda, quæ aut ſpiritus excitare, eorumque torporem diſcutere valent, acria, penetrantia, & ſenſuum organa plus minus vellicantia, Admoveatur igitur crebriùs naribus ſpiritus ſalis ammoniaci acris, ſal urinæ, vel oleum tartari cum ſale ammoniaco, &c. in vitro anguſti ſed longi colli, potenter *lethargicos & apoplecticos* ac alios ſoporoſos, non ſecus ac mulieres hyſtericas, excitans. Poſt hunc aliàs non inelegans experimentum eſt HARTMANNI ex aceto caſtoreo imprægnato, cum linteo vel ſpongia naribus admoto, & epithematis loco fronti & temporibus applicato. HARTMANNUS commendat ſpongiam cum ſucco *apii*, fœniculi, & *aceto roſaceo* vel rutaceo, cui adſpergit pulverem caſtorei, & ita crebrò naribus admovendam; vel ſuccus fœniculi, aut etiam ſuccus rutæ recens expreſſus cum aceto & caſtoreo naribus admotus, vel cum linteis multiplicatis temporibus, fronti & plantis pedum applicatus, admodum laudatur. Quò etiam facit *acetum radicatum Riverii*, ſimili modo uſurpatum; nam acetum admodum convenit ad arcendum ſomnum & adducendas vigilias. Hæc aceta potentiùs penetrabunt, ſi cum ſemine nigellæ, rutæ, caſtoreo &c. cocta, laminæ ferreæ candenti affundantur, quò vapor nares ægri ſubeat: Vid. HOEFERUS *Herc. Med. Part.* 1. *lib.* 1. *pag.* 82. Interim & ſimul tempora, frons, nares ac facies aquis apoplecticis ac ſpirituoſis, olei deſtillatis, ſuccini, majoranæ, anthos, rutæ, ſaturejæ, ſerpilli, nigellæ &c. horumque balſamis, aliiſque cephalicis illinantur, quæ ipſa etiam linguæ infra affricentur. Curavit WEDELIUS *loc. alleg.* affectum ſoporoſum in puella ſpiritu ſalis ammoniaci volatili, cum aqua liliorum convallium ſpirituoſa propinato: externè inunxit tempora, nares & præcordia oleo ſuccini, & camphoræ cum pinguedine caſtorei, & in ſacculo appendit camphoram, nigellam & caſtoreum. Capiti quoque admoveantur fomenta nervina, v. gr. decoctum ſaturejæ, cujus etiam aliquot guttæ auribus inſtillentur: vid. SCHENCKIUS *pag.* 60. Artus nihilominus frictionibus aſperioribus tractentur. *Sinapi* etiam *cum aceto* ſubactum, ſi hoc ipſo fricentur plantæ pedum, vel inſtar epithematis applicetur, excitat lethargicos &c. Item epithema ex ſem. ſinapi, piperis, &c. cum ſpiritu vini & aceto: Vel fiat acetum aromaticum acre ex infuſo & decocto baccarum lauri, juniperi, Zedoariæ, herbæ roris marini, ſeminis ſinapi & naſturtii, & ſimil. e. gr.

℞. *Olei deſtill. Salv.* ʒß.
Caſtor.
Succin. an. ℈i.
M. pro Oleo, temporibus & faciei illinendo. S.
Oleum expergefaciens.

℞. *Olei deſtill. rutæ,*
Satureiæ,
Serpill. an. ℈ij.
Caſtor. ℈ß.
Cum ſ. q. *Corp. pro Balſami miſc.*
D. S.
Balſamus caput expergefaciens.

℞. *Herb. Apii* M. ß.
Sem. nigell. ℥iß.
Caſtor. ℥j.
Ex inciſis & contuſis f. Nodulus; *aceto rutaceo* irrorandus: S.
Nodulus odorandus.

℞. *Aquæ hirund. cum caſtor.* ℥ij.
Spiritus cryſtall. virid. æris ℥ij.
M. pro temporibus & facie irrorandis: S.
Aqua externè applicanda.

Vel
℞. *Aquæ hirund. cum caſtor.* ℥j.
Carbunc. ℥ß.
Spiritus Serpilli,
Virid. æris an. ℥ij.
M. S. ut *antè*.

℞. *Aceti rutac.* ℥ij.
Spiritus virid. æris ſulphur. ℥ij.
Eſſ. Caſtor. ℥iß.
M. S. ut *antè*.

℞. *Succ. rutæ rec. expr.* ℥iij.
Spiritus virid. æris ℥ij.
Sem. Erucæ pulveriſ. ℥iß.
Pulv. Caſtor. ℥j.
M. f. Epithema: S.
Epithema externum.

℞. *Herb. Satureiæ,*
Rutæ an. M. ß.
Zedoar. ℥ß.
Bacc. Junip. ℥vj.
Lauri ℥ß.
Sem. Naſturt,
Sinapi an. ℥ij.
Coqu. in ſ. q. *aceti* pro Epithemate.
D. S. ut antè.

Quodſi à ſanguine extravaſato, cranio depreſſo, ſimilive tale quid contigerit, hæc per remedia appropriata removeantur: de quibus in Chirurgicis videri poteſt, Elevatorium ſcilicet, Trepanum, &c.

Comata febrilia quæcunque optimè curat acetum naribus applicatum, quò validius, eò melius; unde & ſpiritus vitrioli reliquis præfertur.

Comata vigila, præter modo allegata, curat cataplaſma ex raphano recenti cum ruta, aceto, fermenti ſ. q. & ſale communi ſubacta, plantis pedum applicata, & ſubinde reiterata; vel ex ranunculo cum *ſapone nigro*, *ſale marino*, & fimo columbino, ſimilibuſque acribus invicem miſtis paratum *cataplaſma* dicto modo pedibus applicetur.

Quodſi Carus ex narcoticorum externo inſultu, aut vaporibus venenatis Mercurialibus, aut ex eſu nucum jugland. contractus; item qui inſpiratum Gas liquorum fermenteſcentium ſequitur &c. curatur, ſi vomitus maturè inſtituitur, hinc acetum, præſertim cum *caſtoreo* impregnatum, naribus eſt applicandum, & etiam internè cum caſtoreo propinandum, ac poſtmodum ſpirituoſis internis ſpiritus animales denuò volatiliſandi. V. gr. ex fumo carbonum, vaporibus venenatis, &c. ſi oriantur talia mala, vomitus præmittatur, cum pars affecta ſoleat eſſe circa orificium ſtomachi, & tales ægri conquerantur de anguſtia circa præcordia; In talibus enim apparet ſuffocatio, unde mox inſtituatur vomitus per valida vomitoria, poſt propinentur internè acida cum caſtoreo probè ſubacta, eaque in larga doſi, e. gr.

℞. *Aquæ Menth.*
Rutæ,
Aceti rutac. an. ℥j.
Eſſ. Caſtor. ℥vj.
Syr. acetoſ. citri ℥ß. vel *menthæ* ℥j.
M. D. S.
Mixtura ſpiritus excitans.
Capiatur crebrò cochleatim.

Naribus verò ſubinde admoveatur Caſtorei fruſtum aceto intinctum. Eadem valent, ſi malum ſit à croco.

Quodſi quis ex abuſu opii vel ſimilium in carum aut ſoporoſos inciderit affectus, præmiſſo vel omiſſo vomitu, accipiatur acetum vini vel rutaceum, acetum vitriolatum benedictum, vel ſcilliticum, in quo diſſolvatur caſtoreum; quod eſt optimum. Hoc etiam figit opium & opii ſal volatile oleoſum omninò deſtruit. Unde etiam acetum aſſumitur à quibuſdam ad præparationem laudani opiati. *Famulus cujuſdam materialiſtæ* cum aliquando ℈i. crudi opii pro reconciliando ſomno recepiſſet, binas noctes & dies continuò dormivit: tertia die vocatus Medicus recipere jubet *acetum ſquilliticum*, in quo *extractum caſtorei* diſſolutum fuit, quod infudit copioſè ori, hacque mixtura frontem ac tempora, pulſus etiam manuum ac plantas pedum, & imprimis genitalia, irroravit largiter, & ſeduló fricanda juſſit, ſicque ſucceſſivè denuò evigilavit, & ex mortis faucibus ereptus fuit. Si affectus ſoporoſus ex opio contractus his corrigi non poteſt, præſcribuntur ſinapi, eruca &c. ſalia quippe volatilia languentia illa organa excitant. Clyſter etiam ex vino Hiſpanico curat narcoſin ex opio.

Quodſi *ex ebrietate*, abuſu vini, ſpiritu vini ac ſimili potu generoſo Carus aut ejuſmodi affectus ſoporoſus oriatur, præmiſſo *vomitorio*, ſi non ſponte ſequatur, acetum fronti ac temporibus applicandum, vel ſolum vel cum ſucco apii miſtum. *Epithema verò ex ſucco ſempervivi majoris*, cum *aceto & nitro* ſcroto aut teſtibus admovendum, ac ſubinde removendum; Potenter enim ebrietatem diſcutit. Sic WEDELIUS affectum ſoporoſum à ſpiritu vini inductum curavit, applicando teſtibus lintea oxycrato imbuta, ubi ſtatim natura ſponte ſe liberavit vomitu, ubi poſtea propinavit Elixyr cephalicum, cum ſpiritu urinoſo ſalis ammoniaci fortiùs acuatum: Videb. *Opiol. pag.* 37. *Spiritus* enim *ſalis ammoniaci* volatilis aut fuliginis corrigunt & deſtruunt acidum volatile vini, & inde natam ebrietatem, ſi ſudor expectetur; ſicuti & ille ante vinum aſſumptus, facit ut non inebriemur: ſi poſt potum aſſumitur, crapulam ſtatim diſcutit.

In Genere ut meliùs obſervetur methodus medendi affectuum ſoporoſorum, conſiderandum, quod affectus ſoporoſi vel à cauſa externa vel à cauſa interna originem ducant. Si à cauſa externa, aſſumptis vel inſpiratis, poſt *vomitum* convenit *acetum & caſtoreum*: *ſi a cauſa interna*, habenda eſt ratio, an per ſe & primariò morbum conſtituant? v. g. lethargus: an vero febribus, aut aliis morbis in ſtatu demum aut declinatione denuò ſuperveniant? *Si per ſe morbum conſtituant*, attendendum, an vis narcotica in ſuccis noſtris enata: an verò colluvies recrementoſa, in ſpecie ſeroſa, vel alia in cerebri ſubſtantiam effuſa, eum inducat. Quodſi ergo *per ſe ex colluvie recrementorum* originem duxerint, vel aliis morbis ſuperveniant, & metaſtaſeos materiæ morboſæ ſuſpicio fuerit, vomitoria, purgantia, & clyſteres, item venæ ſectio *averſoria* & *derivatoria*, hinc *ſternutatoria* & *veſicatoria* ſunt optima; quibus tandem *acria volatilia*, ſpirituum torporem excutientia, optimè ſubjungantur. Hinc enim & comati vigili, item comati ſoporoſo malignarum veſicatoria nuchæ vel parotidibus, & cataplaſmata pedibus applicata conveniunt. *Si verò ex* cauſa interna, ſive *vi narcotica plus minus maligna*, originem ducant affectus ſoporoſi, poſt *vomitum*, vel præmiſſum vel omiſſum, acria excitantia conducunt ſeu quæcunque *acria volatilia*, ſenſuum organa fortiùs vellicantia, & ſpirituum torporem ac immobilitatem corrigentia, vel in ſpecie *acida*, *acria*, *volatilia*, virulentiæ narcoticæ ſpeciatim contraria.

MEMBRUM V.

DE

CATALEPSI.

PErtinet ultimò ad hos affectus etiam *Catoche* ſeu *Catalepſis*, affectus rariſſimus & ſummè mirabilis, qui eſt, quando in ægro ceſſat omnis ſenſus internus & externus, unà cum ceſſante motu, ita ut ægrorum membra rigida & inſtar ſtatuarum in ſua poſitura, qua ægros corripit affectus, pertinaciter perſiſtant, impulſa tamen moveantur, ſed tamen denuò in iſta per motum acquiſita figura fixa perſtent, oculis pertinaciter hiantibus, torvi videant, in eodem, quò ponuntur ſeu collocantur, membrorum

rum poſitu permanent. *Non dormiunt tales ægri*, ſed videntur dormire; dum nihil ſentiunt, & tamen moventur, non *ab intrinſeco*, ſed ſaltim ab impulſu externo, inſtar machinæ cujuſdam. Quamvis autem in gradu ejus remiſſiore interdum nonnihil audiant, videant, ac ſublato paroxyſmo referant, immoti tamen utplurimum ſine voce ac tactu manent; hinc vulgò pro Ecſtaticis habentur.

CAUSÆ.

In hoc affectu, *quomodo verè conſtituti ſint ſpiritus animales?* vel quodnam ſpeciale eorum vitium? adhuc *inexplicabile* eſt. *Fixatos* eorum ſpiritus eſſe, minuſque mobiles, quàm naturaliter eſſe debent, certum eſt. Simul tamen etiam eoſdem continua ſua præſentia membra actuare, & in tono debito conſervare & animare, ex eo confirmatur, quod tales ſtent, ſedeant, impulſi progrediantur, oculos apertos ſervent, adeoque, utut ipſi etiam hoc neſciant, ſemper figuram antiquam retineant. Unde ad *convulſiones* refert *Catalepſin* VALENTINI *Diſp. Inaugural. de Convulſionibus*, ejuſque *cauſam* dicit eſſe nimium ſpirituum motum, quatenus uno impetu cerebrum relinquentes, in utrumque muſculum antagoniſtam irruunt, nec inde ſtatim retrocedere poſſunt, unde rigor ille notabilis. Hoc fusè confirmat ex *antecedentibus*, *concomitantibus*, *juvantibus*, & *nocentibus*: Hinc D. D. DOLÆUS catalepſin, *apoplexiam inverſam*, haud inconcinnè vocat *in Encyclopæd. Med. Tract. tit. de Catalepſi*. Chimici derivant ex fumis quibuſdam vitriolaceis acidis, ſpiritus animales coagulantibus: SYLVIUS *Pr. lib.* 2. *cap.* 24. ſpirituum animalium *coagulationem* quandam, à ſpiritu quodam quaſi urinoſo volatili acri, qui ſit ſimilis ſpiritui urinæ per fermentationem parato, coagulante ſpiritum vinoſum rectificatum in quoddam coloſtrum candidum & ſpiſsum: Sed rem dubiam relinquit. Scriptores in hoc conveniunt, ineſſe certam quandam ſpirituum animalium coagulationem, tàm in toto quàm in partibus, id eſt, ut in illa ſpiritus non tantùm in cerebro, ſed intra nervos quoque & muſculos quaſi coagulentur: qualis verò ſi coagulator ille? difficile dictu, cum nec ſpirituum illum vitriolicum ſeu acidum, quem nonnulli in hoc morbo ſibi concipiunt, nec ſpiritum illum urinoſum atque volatilem, ſpiritus animales inſtar ſpiritus vini coagulantem, ut SYLVIUS ſuſpicatur, concipere liceat. Rariſſimus aliàs eſt affectus, & qui varias habet *antecedentes cauſas*: Vid. imprimis HEINRICUS *ab* HEER *obſervat.* 3. ubi duo ſingularia Catalepticorum exempla habet, RONDELETIUS *Meth. Med. lib.* 1. *c.* 20. FERNELIUS *Pathol. lib.* 5. *c.* 2. Sic FORESTUS *lib.* 10. *obſervat.* 44. *in ſchol.* refert, puellam, cum nubere cogeretur, hoc affectu fuiſſe corremptam: *Item lib. cit. obſervat.* 41. *à frigore* quoſdam rigidos inſtar Catalepticorum fuiſſe redditos. Item FONSECA *lib.* 2. *Conſultat.* 92. refert Catalepſin ſingulis ſeptimanis recurrentem, ſex horas tantùm durantem, in muliere *poſt menſium ſuppreſſionem* obortam. HILDESHEIM *in Spicil. Affectuum capitis pag.* 224. meminit cujuſdam hypochondriaci Catalepſi correpti, idque, uti ipſe affirmat, ex vaporibus ex liene adſcendentibus. *A vermibus* quoque aliquoties Catoche obſervata eſt, qualia exempla refert MARCELLUS DONATUS *lib.* 2. *Hiſt. Mirab. c.* 2. & SCHENKIUS *in obſervat.* ubi aliquot hiſtorias mirabiles Catalepticorum habet. *In paroxyſmis febris intermittentis* Catochen obſervavit DODONÆUS *obſerv.* 44. A fumo & *vapore carbonum* accenſorum ſimillimum Catalepſi affectum refert PLATERUS *lib.* 1. *obſ. pag.* 28. Jucundum hujus catalepſeos exemplum eſt, quod refert TULPIUS *lib.* 1. *c.* 22. Juvenis Britannus impenſiùs amori indulgens, ex *inopinato repudio*, matrimonii catalepticus factus eſt: cum verò illi acclamaretur, deſideratam eum habiturum amicam; quaſi excitatus ex profundiore ſomno actutum ad ſe rediit, & proſiliit.

PROGNOSIS.

Catalepſis morbus admodum periculoſus eſt; periculoſior tamen, ſi graviora ipſi combinentur ſymptomata, ſcilicet dyſpnœa, excrementorum ſuppreſſio, viriumque imbecillitas.

CURA.

Remedia hactenus proficua ſunt *Vomitoria antimonialia*, *ſpiritus vini rectificatus*, ſive internè ſive externè uſurpatus: Item *cataplaſmata acria*. Sic HENRICUS *ab* HEER refert Capuccinum catochicum factum, per *acre ſuppoſitorium* excitatum.

Locutus ſum ſuperiùs de vitiis ſpirituum animalium ac eorum generatione, à quorum legitimo motu & expanſione, aut aucta, aut imminuta, ſequuntur vel vigiliæ vel ſomnus: Pergo ergo nunc ad paſſiones animales, ſive ad ſenſus externos, & ad impreſſiones in iiſdem factas, prout hi ipſi (nempe ſenſus) ex impreſſione objectorum ſenſibilium in organis particularibus machinæ corporeæ variè alterantur & læduntur. Sit ergo.

SECTIO II.

DE SENSIBUS EXTERNIS EORUMQUE LÆSIONIBUS.

OFficia quibus præſunt animales ſpiritus, ſunt Senſus & Motus, utrique vel interni vel externi.

Externos quod attinet *Senſus*, cùm hi reverà conſiſtant in paſſione ſeu motione organi, inducta ab objecto externo ſenſili, per certum ab hoc factum motum ſeu impreſſionem, adeoque ſaltem in motione filamentorum nerveorum organi, ſpiritus animales in his hoc ſaltem præſtare videntur, ut ſuo influxu filamenta nervea organum ſenſus proximè coſtituentia, in debito tono & tenſione conſervent, quò faciliùs ab externis objectis moveri, & ita ſenſatio externa fieri poſſit.

Expoſita ſcilicet corporea noſtra machina eſt quorumcunque corporum ambientium activitati & inſultui: Hæc ergo ambientia, dum in partem quandam agunt, id eſt motionem certam inducunt, in ejus nervis, quæ motio, ſeu ab objecto externo facta impreſſio, continuato nervi ductu, ad cerebrum uſque ſeu ad nervi originem continuatur, quem nervi ab externa cauſa motum ibidem circa ejus radicem inſequitus determinatus ſpirituum animalium in vicina cerebri medulla motus ab iſto excitatus, qui conſtituit ſenſum internum; occaſione cujus determinati ſpirituum animalium motus anima rationalis format in nobis conceptum ſeu ideam, repræſentantem exactè rationem externæ impræſſionis; fitque tunc formalis cognitio ſeu ſenſuum externorum mediantibus internis perceptio: id quod dolor imaginarius eorum, quorum membra fuerunt amputata, illuſtrare videtur; poſt membrum enim amputatum obſervatur tamen dolor in digito majori.

Vires iſtæ objectorum externorum, quæ vulgò *Qualitates ſenſiles* dicuntur, quibus ambientia corpora agunt in certas corporis partes, organa ſenſoria dictas; conſiſtunt ſaltem in certa talium corporum, quoad minimas ſui particulas, textura vel conformatione: quæ prout hoc modo nunc in hanc, nunc alio modo in aliam corporis partem agit, & certum motum inducit, tàm varias qualitates ſenſiles ſeu in organa ſenſus agendi poteſtates habere dicitur: vid. hic DIGBY *in Tr. de Natura Corporum Tr.* 1. *c.* 1. *p.* 3. BOYLE *in egregio ſcripto de Orig. Formarum & Qualit.* Rem exemplo declarabo: ſuppono me corticis aurantiorum fruſtulum in manu tenere; hoc fruſtulum in ſe revera eſt tantum ens unicum, ex particulis minutiſſimis in unum corpus coalitum, & tamen diverſos in meis ſenſibus effectus producit: Viſus in eo colorem aureum; Olfactus odorem ſuaveolentem; Guſtus ſaporem amaricantem; Tactus denique frigus, ſcabritiem, mollitiem, &c. deligit: Senſus diverſimode ita affecti ſeu moti nuntios, ratione continuati ductus nervei, ad phantaſiam mittunt, tanquam certiores

res facturi, quid quiſque in fruſtulo illo deprehenderit; ita ut ratio poſtmodum flavedinem, ſuaveolentiam, amaritiem, frigus, ſcabritiem, mollitiem, &c. ſeparatim conſideret; unde diverſæ notiones in mente quaſi tot diverſorum entium oriuntur, quæ tamen reverà in illo fruſtulo nullatenus diſtinguuntur, nec aliud ſunt, quàm ipſa illa materia, pro varia organorum diſpoſitione diverſimode me afficiens: v. g. eædem particulæ fruſtulum corticis aurantiorum contexentes, quatenus peculiari modo ſituatæ lucem reflectunt, coloratæ nobis apparent; quatenus certo modo figuratæ papillas linguæ vel membranam narium afficiunt ſapidæ & odoratæ ſunt; quatenus denique inæqualiter contextæ, multæ eminent, multæ depreſſæ ſunt ſcabritiem quandam ſeu ſuperficiei inæqualitatem tactui repræſentant.

Modus ergò quo objectum ſenſile afficit organon ſenſationis, non fit per talem qualitatis ex objecto emanantis in organo receptionem, ut facultas ſentiens (hujus qualitatis quaſi intuitu) ſentiat, ſed fit per certum motum, in quem inſtrumentum ſenſus proximum cietur, eumque varium pro diverſa objecti materiali textura, & hinc alia atque alia ad organum movendum aptitudine; & in hac organi motione formaliter ſenſus externus ſeu impreſſio ab objecto in organo facta conſiſtit. Conſtant autem ſenſuum organa variis & diſtinctis partibus, ita tamen ſubordinatis, ut una ſit primaria, & cujus per objectum externum motione fit ſenſatio externa, & hæc ſemper ſolet eſſe nervus, cujus filamenta nunc in membranam expanſa, nunc in capitula papillaria ſunt conglobata, reliquis partibus ſaltem certum uſum eumque varium, habentibus.

CAPUT I.
DE
VISUS LÆSIONIBUS.

Omnes ſenſus externi quinario numero rectè comprehenduntur, quos inter eminet *Viſus*, nobiliſſimus præ omnibus reliquis, cujus objectum eſt Lux, primariò ſolis & ignis, & inde diffuſum in orbem Lumen, quod nihil aliud eſt, quàm ignis rarefactus. Lumen tale vel immediatè in recta linea, vel mediatè, mediante nempe, à corporis opaci ſuperficie, reflexione tali, tranſit per tunicam oculi corneam & humorem cryſtallinum, donec impingat in tunicam retinam ſeu expanſionem filamentorum nervi optici, ubi talem facit motionem ſeu impreſſionem, quæ ad cerebrum uſque continuata à nobis dicitur Viſio.

Eſt ſcilicet oculus reverà camera obſcura opticorum, in quo humor cryſtallinus eſt vitrum lenticulare, in quo ut plurimum fieri ſolet decuſſatio radiorum luminoſorum, donec impingat in tunicam retinam, ubi objectum externum exactiſſimè, inverſo licet ſitu, repræſentatur, & prout hi interſectionis anguli majores vel minores, etiam res viſa major vel minor in tunica retina depingitur, & conſequenter ita judicatur.

Quacunque ratione radii luminoſi ad oculum deveniant, pro medii, per quod tranſeunt, diverſitate vel rarioris vel ſpiſſioris, refringuntur diverſimodè, unde res non præcisè in eo loco, in quo reverà exiſtit, apparet; nam radii tranſeundo ex medio rariori in denſius, ex aere in aquam, refringuntur ad perpendicularem, tranſeundo verò ex denſiori in rarius, ex aquâ in aerem, refringuntur à perpendiculari.

Quodſi radii iſti luminoſi, qui ſunt ſubtiliſſima & tenuiſſima quædam materia, ſub ſua in orbem diffuſione impingant in corpora opaca, reſiliunt propter denegatum tranſitum plus minus exactè ad eos angulos, ad quos inciderant, ita ut incidentiæ & reflexionis anguli perpetuò ſint æquales; id quod in omnibus ſpeculis concavis manifeſtum eſt, quando ex radiorum reflexorum in uno puncto concurſu vis cauſtica emergit.

Corpus opacum, à quo reflectuntur radii, eſt vel *politum*, vel ex particularum in ſuperficie inæquali ſitu *aſperum*: Unde radios eodem ferè modo atque incidunt reflectit, & ſic tale corpus ſecundariò quaſi luminoſum, ſplendere dicitur; Hoc verò radios intra iſtas inæqualitates ſuperficiei ſeu porulos & meatulos plus minus partim abſcondit, & ita cum umbris miſcet, partim verò certa ratione, plus minus tamen, à primitiva figura mutatos, ad oculum reflectit; unde taliter modificatum lumen color dicitur.

Ita ut *Color* nihil aliud ſit, quàm luminis pro corporis opaci diverſa in ſuperficie textura modificatio, & modificati an oculum reflexio: Unde colores ex luce & umbra oriri non ineptè dicuntur. Hinc prout textura particularum concreti mutatur imprimis per ſolutiones & præcipitationes, immutantur colores; dum v. gr. ſolutio vitrioli perſpicua, cum Decocto gallarum tantillum flaveſcente permiſta, atramentum conſtituit: de qua colorum geneſi vid. BOYLE *Tr. de Coloribus*.

Viſus hic læditur quatuor modis.

I. Quando penitus *aboletur*, ut in *Cæcitate*; aut

II. Quando ſaltem *imminuitur*, ut in *Viſus Hebetudine* varia; quæ propriè eſt, quando objecta remota obſcurè, aut objecta minuta, licet propinqua, difficulter, & non niſi magna etiam objecta, in diſtantia non adeò remota, clarè & diſtinctè cernuntur.

Quò etiam pertinet *Nyctalopia*, id eſt iſtud vitium, quando homines interdiù rectè, veſperi parum, noctu etiam accenſis candelis nihil videre poſſunt.

Vitia hæc aboliti aut imminuti viſus ſiunt, quando unum alterumve illorum requiſitorum ad Viſum ritè peragendum plus minus deficit. Ad naturale autem viſus exercitium neceſſe eſt:

(1) Ut radii poſſint ritè per foramen pupillæ & per corneam tranſire, adeoque pupilla pateat.

(2) Ut ipſa cornea, pupillæ foramen obducens, ſatis perſpicua & exactiſſimè tranſlucida ſit.

(3) Ut poſt hanc tres humores oculi reliqui, ſpeciatim cryſtallinus, in quo fit ſpecierum decuſſatio, ſatis ſint puri, defæcati, & abſque ullo excremento heterogeneo perſpicui & puri.

(4) Ut expanſio nervi optici, tunicam retinam efformans, tenſa, fortiter expanſa, ac à ſpiritibus animalibus debitè imprægnata ſit, quò vel leniſſimo luminis, aut puri, aut colorati, impulſu moveri, & ſic per ſpirituum animalium motum firmati viſo fieri queat.

III. *Depravatur viſus*, idque variè *vel*

(1) Quando res vel dexterior, vel ſiniſterior, quàm eſt; item res una apparet duplex: id quod fit ex diviſo pupillæ ſitu, & ex diverſo ſitu humoris cryſtallini; quando nempe v.g. in iis, qui ſtrabiſmo laborant, in quibus res omnis apparet geminata propter diviſam pupillam; ſiquidem hic mutantur planè oculi, quibus mutatis etiam axes viſivi moventur, ſic etiam fit propter diverſum ſitum humoris cryſtallini, ſi in uno loco magis ſuperiora verſus, in altero verſus inferiora & ſimiliter pergat, viſus geminatur, & res geminata apparet; Vel

(2) Quando res integræ perforatæ vel dimidiatæ apparent, ex re extranea medium vel dimidium pupillæ occupante; *Vel*

(3) Quando res videtur perforata, dum pupilla à materia opaca in aceto ſui loco obſcuratur, ſeu quando tunica cornea à materia heterogenea incruſtatur, ut foramen pupillæ non ubique in circulo ſit pervium & perſpicuum: Unde in quocumque loco eſt impedimento, vitium in objecto judicatur: Sic ſi eſt in medio, res in medio perforata apparet; ſi in ſuperiori vel inferiore pupillæ regione, res altera ſua parte truncata videtur; ſi per medium ſui ſit obtecta, res dimidia apparet.

Vel denique

(4) Depravatur Viſus, quando res videntur apparere, quæ non ſunt; v. g. quando ſpendores, coruſcationes & ſcintillationes Latinis, Hippocrati verò Marmarygæ dictæ, ante oculos veſpere videntur; item quando flocculi, muſcæ, filamenta, feſtucæ, pulviſculi & ſimilia ante oculos verſantur.

Prius fit ex motu convulſivo inſigni fibrarum tunicæ retinæ præternaturali, ſimili iſti motui, in quem citantur ab objectis externis & radiis viſivis: propter ſimilem enim motum internè excitatum, fit idem judicium quaſi tales colores ante oculos verſentur. Poſterius vitium eſt, in humore aqueo, in quo collectæ ſunt quædam ſordes, nempe in varias figuras extenſæ, faciunt ut talia objecta videantur ante oculos verſari; & ſolent eſſe prodromi ſuffuſionis talia filamenta.

Per-

Pertinet huc *duplex* illa *viſus læſio*.

(1) Quando *objecta remota optimè*, *proxima verò* vel omninò non vel *difficillimè videntur*, & vocatur *Senum Viſio*. Fit quando cryſtallinus humor poſteriora verſus propiùs ad tunicam retinam recedit; quod interdum ſenibus quibuſdam, item literatis accidit. Huic

(2) Contrarium vitium eſt, quando interdum propinqua ſeu potiùs admota, etiam minutiſſima, acutè & benè videmus; paulo remotiora verò difficulter aut planè non, qui affectus vocatur *Myopia*. Fit quando humor cryſtallinus magis anteriora verſus tendit, & magis in anterioribus radiorum viſivorum fit interſectio.

IV. Denique vitiatur Viſio, quando eadem quaſi videtur *augere*: quod fit, quando objecta etiam naturaliter conſtituta, vel nimis *colorata*, & nimis *ſplendida* ac lucida apparent, ita ut Viſus omnibus quaſi majorem gradum tribuat, & objectum Viſus intenſius reddatur: unde fieri ſolet, ut talis Viſio non abſque moleſtia aut dolore & oculorum læſione percipiatur; verbi gratia, quando oculus inflammatione laborat: aut quando oculi ex percuſſione nonnihil tument; tunc enim levis candelæ ſplendor inſtar luminis ſolis intenſus ac nimis lucidus apparet. Cauſa eſt: quando partes oculorum membranoſæ ſunt nonnihil læſæ, ex quacunque fiat cauſa, in ſpecie tunica retina; unde facta irritatione fit admodum mobilis: hinc etiam ordinaria objecta impingentia in tunicam retinam; eandem nimis movent, & ſic ex impreſſione tunc fortiore graduata, nimis colarata, aut quaſi ſplendida apparent; v. gr. dum oculus inflammatione plus minus laborat, levis candelæ ſplendor nimis lucidus, ac inſtar luminis ſolis intenſus apparet.

Pertinet huc ille affectus, quando quidam noctu cernunt, quorum quædam leguntur exempla, utut talis Viſio nocturna non ſit continua, ſed tantum, quando evigilant, vident, quod tamen Viſus acumen pedetentim imminuitur & tollitur.

Hæc *in genere* de Viſus læſionibus: *In ſpecie* jam conſiderabimus *affectus oculorum* frequentiores, & quidem eo ordine, quo radii viſivi, à quibus primariò dependet Viſio, oculi membranas & humores trajicere ſolent.

ARTICULUS I.
DE
VISU ABOLITO.

MEMBRUM I.
DE
IMPEDITO RADIORUM VISUALIUM per pupillam INGRESSU.

PUNCTUM I.
DE
PALPEBRARUM PARALYSI

VT ergo dictum ordinem obſervemus, neceſſe eſt priùs, ut oculi palpebræ pateant, adeoque oculi aperti ſint. Vitiatur hoc in paralyſi palpebrarum undecumque nata, quę, dum attolli nequeant, oculum obſtinatè claudunt.

CURA.

In hoc caſu convenit emplaſtrum ex tacamahaca, & caranna in regione frontis infima applicatum; vel oleum deſtillatum tartari nigrum cum pauca cera in forma emplaſtri admoveatur: Conf. M. A. N. C. *Ann 4. Obſervat. 210. pag. 296*. Vel imitemur ZACUTUM LUSITANUM *lib. 1. Prax. Admir. obſervat. 66* cui in paralyſi palpebræ poſt multa fruſtrà tentata ex uſu fuit Unguentum ex balſamo Peruviano, cum aqua vitæ commiſtum.

Theor. 64. f. 16

PUNCTUM II.
DE
UNGUE ſeu PANNO OCULI.

INgreſſus radiorum per pupillam impeditur propter corneæ perſpicuitatem ablatam: quod fit in ſpecie ob *tunicam* quandam præternaturalem, ab uno oculi angulo, & ut plurimum à cantho majore circa naſum, frequentiùs enatam; quæ ipſa ſucceſſivè accreſcendo tandem ad pupillam pervenit, & corneam obtegit, qua obtectione oculi feneſtra, foramen pupillæ, foras clauditur, & nullus radio viſivo luminoſo tranſitus conceditur. Græcis malum id dicitur *πτερύγιον*, quaſi dicere velint Alam, quoniam inſtar alæ obtegit pupillam; Latinis verò *Ungula* ſeu *Unguis* aut *Pannus* appellatur.

Tunica hæc non ſemper uniformis exiſtit, ſed habet ſuas differentias, *nunc* eſt *plana*, nunc *tenuis*, & *albida* circa ſolem & lunam apparere ſolet, & propriè *Tunica* appellatur & *Unguicula*: interdum verò eſt craſſior & *carnoſior*, veſtigiis rubicundis venularum & arteriarum nonnihil conſperſa, & tunc alio nomine dicitur PANNUS, Germanis *ein Felluber dem Auge* nuncupatur.

CAUSÆ.

Cauſa hujus Tunicæ eſt eadem cum reliquorum locorum nervoſum excreſcentiis in corpore: nerveæ enim partes propriè ſaltem creſcunt & excreſcunt, quibus ſanguineæ portiones demum accreſcunt, quod in Chirurgia ad peculiare caput de Excreſcentiis pertinet. Præcedit nempe ſemper aliqualis læſio carnis iſtius, hoc eſt, glandulę in oculi angulo ſitæ, unà cum aliquali læſione membranæ adnatæ illius loci, talis quidem, ut diſſolvatur continuitas carnis in iſto angulo, unde ſucceſſivè membranæ dictæ accreſcit. *Modus* eſt hic: quando in opthalmia, v. gr. variolis ſeu aliis ſimilibus nocumentis, lacrymæ ſalino-acidæ aut acres carnem in angulo majore ſitam nonnihil arrodunt, hujuſque ſimul membranam oculi adnatam lædunt occaſione ſubtiliſſimæ ſaltem talis eroſionis nutrimentum glandulæ iſtius in angulo majore, & imprimis nutrimentum iſtud membranæ adnatæ proprium, utrumque chyloſum, per porulos, ubi fit ſubtiliſſima corroſio, dum non ampliùs à tono fibrarum leſarum coercetur, ſucceſſivè tranſudat & foras emanat, ſecundùm membranæ læſe determinationem ab illius ſpiritu inſito pariter in concretum ejuſmodi membraneum coagulatur & ita ſucceſſivè augetur, & juxta oculi extenſionem, ubicumque ſpatium invenerit ſe applicat, & ita continuato augmento in tantum accreſcit, donec integer oculus obtegatur.

Prout igitur ratione lęſionis nutrimentum iſtarum partium læſarum, & in membranam coagulatarum, nunc plus nunc minus degenerat à ſtatu naturali, & acido præternaturali impraegnatum eſt, etiam tunicarum *diverſitas* oritur; ut alia dicatur nunc ſimplex & *benigna*, alia verò *maligna*, & plus minus *cancroſa*: *Hæc* quidem, quando pannus eſt nonnihil lividus, nigricans & doloroſus: quin imò prout antecedens læſio membranæ & glandulæ in angulo majore fuerit major vel minor, ita ut etiam minutiſſima vaſcula ſanguifera ſimul læſerit, ut hinc & ſanguis cum nutrimento tranſudans ſeſe admiſceat & ſuo motu vaſcula nova, antiquis unà excreſcentibus, continuo efformet, & vaſis ſanguiferis reſperſus pannus hic generari ſolet: *Benigna* verò eſt, ſi *pannus* eſt candidus, clarus, tenuis, nec adeò craſſus & indolens; quando enim eſt nimis craſſa aſpera, obſcura & doloroſa, tunc talis pannus eſt cancroſus.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna*: malum hoc per ſe oculis patet. Conditiones unguis vel tunicæ adnatæ ejus naturam repræſentant. Tunica enim alba, indolens & tenſa, eſt naturaliſſima; ſin verò ſit craſſa, dura, nigricans & nonnihil doloroſa, unguis eſt periculoſus, nempe cancroſus, prout nutrimentum fuerit magis vel minus corruptum.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Unguis hic *aggraveſcens*, pupillam obtegendo tandem, cæcitatem infert. Malum *recens* uti facilè medicamentis curatur, ita *inveteratum* difficulter, & vix ſine Chirurgo poteſt removeri; neque hoc fit facilè, quia nimis pertinaciter adhæret.

Si *Tunica* eſt *cancroſa*, non attingenda, ne exaſperetur, quia curato minore malo, majus ſuccedit, & ſubinde in cancrum exulceratum degenerat.

Si cum panno incipiente obſervetur, quod ſimul adſit principium quoddam ſuffuſionis in oculo, uti fit poſt variolas, tunica hæc non attingatur, ſublato enim ungue ſuffuſio citiùs perficitur.

CURA.

Ante *Curam* ſpecialem, in genere, quæ in oculorum curationibus obſervanda ſunt, præmittam.

I. Oculi, cum partes ſint perquam ſenſibiles, adeòque facilè irritabiles, ac texturæ admodum delicatæ, minimè fortia, ſed levia, ac quantum poſſibile, temperata, minuſque acria ferunt remedia. Conf. FORESTUS *lib.* 2. *Obſ.* 17. *in ſchol.*

II. Inter interna ophthalmica in oculorum affectibus feliciſſimè exhibetur decoctum ſaſſafras; *longa enim experientia didici, plurimum facere in oculorum malis a cauſa frigida & humida provenientibus*, dicit FERDINANDUS *Hiſt.* 51. Hinc fœniculum, & omnia inde parata, item Euphraſia, ac ſimilia internè conducunt. Facit huc vinum ophthalmicum egregium deſcriptum in *M. A. N. C. Ann.* 6. *App. pag.* 71.

III. Vinum aliàs in oculorum morbis non ſemper æquè convenit, preſertim ſi cum phlogoſi aut lachrymarum acrium influxu juncti ſint, aut ab acrimonia humorum ortum duxerint: interdum tamen, ubi opus eſt diſcuſſione, reſolutione & attenuatione adhiberi poteſt. Conf. BORELLVS *Cent.* 1. *obſ.* 77.

IV. Frigida nimis oculis admota iiſdem perquam nociva ſunt; ſicut etiam fervida & calida nimis admota, iidem ferre minus poſſunt. Temperata ergò & tepida utplurimum ſint, quæ oculis admovendo veniunt.

V. Ex acidularum uſu oculi primò lædi videntur, cum tamen ſolummodo repurgentur, & confeſtim clareſcant. Scio equidem quoſdam ex acidularum potu quaſi occæcatos fuiſſe, qui tamen ſecunda vel tertia die longè, quàm anteà habebant, clariorem lucidioremque viſum ſunt adepti; protruduntur nempe ex oculis fæces & purulentiæ quædam per angulum lachrimalem. Conf. MINDERERVS *de Vitriolo cap.* 11.

VI. Alcalia ergò & his cognata ſunt optima remedia, ac oculis imprimis proficua; hinc aquæ ex cancris tantillum putreſcentibus deſtillatæ, item aquæ ophthalmicæ Mynſichti ex cancris & chelidonio majori. Facit huc polychreſtus liquor, nempe ex flor. cyani aut cichorei, per deliquium in furno piſtorio paratus (vid. Sennertus & HARTMANNVS) in quam plurimis oculorum affectibus convenit; item ſperma ranarum, de quo & exinde paratis aquis ophthalmicis vid. M. A. N. C. Ann. 6. *Append. pag.* 83. Hinc ablutio oculorum cum lotio proprio matutino multum iiſdem conferre ſolet. Conf. BARTHOLINI *Acta Med. Haffnienſ. Volum.* 2. *pag.* 252. Item phlegma ex urinæ & vitrioli deſtillatione in aqua epileptica Quercetani, item phlegma ſpiritus urinæ per putrefactionem parati, egregia ſunt; Vnde etiam aqua ſtercoris humani deſtillata ad oculorum affectus multum eſt commendata. Hinc QVERCETANVS magnifacit ſequentem aquam,

℞. *Vrinæ puer or.*
Vitrioli albi,
Tutiæ an. ℥iv.
Succ. Chelid. ℔ij.

Stent in digeſtione per aliquot dies & noctes, poſtea deſtillentur & aſſerventur.

Tutiæ tamen fruſtraneam additionem arbitror.

Alii

℞. *Rad. Chelidon. mai.*
Valerian. an. ℔j.
Herb. Rutæ,
Siler Mont.
Euphrag. an. M. iv.
Sem. Aniſi.
Fœnic.
Leviſt. an. ℥ij.
Flor. calend.
Roſar.
Borrag.
Conſol. mai. an. M. iv.
Cancror. fluv. No. xv.

Omnia incide minutiſſime, & ſuperfunde
Phlegm. vitrioli,
Succ. Chelid. an. q. ſ.

Digerantur per menſem; poſtea deſtillentur, & in alembico ponantur.
Camph. drachm. j.

Liquor prolatus dividatur in duas partes æquales; Vna pars per ſe aſſervetur; alteri parti infundantur,
Croci metall. drachm. ij.

Stent ita per duas horas, poſteà filtretur, & reſervetur uſui.

Aqua ocularis HARTMANNO familiaris fuit talis;

℞. *Aquæ fœnic.*
Aniſi an. ℔. j.

In quibus ſolve
Vitrioli alb. purif. unc. ß.

Ac poſtea *rad. enulæ campanæ pulveriſatam* cum iiſdem digere, tandem Colatura in vitro mundo ſervetur.

Valet ad unguem, albuginem, cicatricem, maculam, item ad rubedinem & caliginem & quamplurima oculorum vitia.

Vel

℞. *Aquæ flor. Calcatr.*
Cyani,
Solani an. unc. j.
Vitrioli albi ſcrup. ß ad gr. xii.

Solutio filtretur per chartam; adde
Tutiæ præp. drachm. ß.

Applicetur tepide cum linteolis, vel inſtilletur canthis, eſt optimum in ophthalmia.

Exſtat etiam in THONERI *obſ. pag.* 116. Ad unc. j. aquæ ſufficiunt *vitrioli* gr. iij.

Denique remedium pro affectibus oculorum *ineſtimabile* vocatur LINDANO miſtura iſta, quam habet HARTMANNVS *Prax. Chymiatr. c.* 43. §. 3. *pag.* 304. qua ſe in quamplurimis oculorum affectibus cum feliciſſimo ſucceſſu uſum fuiſſe, refert.

VII. Optimus utendi modus hujuſmodi Collyriis humidis eſt iſte, ut æger vel in dorſo decumbat, vel ſtans aut ſedens caput probè retineat, ut uterque oculus perpendiculariter cœlum verſus tendat, & ita guttatim liquor aliquoties in die inſtilletur in canthum oculi majorem; hinc oculus tegatur, ut ita liquor undique per oculi peripheriam externam diffundi queat; ſic enim paucæ guttulæ plus commodi habebunt ex bina tali applicatione, quàm ſi decies drachma una corpore erecto oculi ſaltem abſtergantur.

VIII. In quibuſvis verò oculorum vitiis Veſicatoria & Fonticuli, ſunt optimi: Veſicatoria quidem in nucha aut pone aures in morbis recentibus adhuc increſcentibus ſunt optima; Fonticuli verò in collo & hinc in brachio ad eoſdem inveteratos, & jam in ſtatu perfecto conſtitutos, admodum proficui obſervantur: ſicut etiam moderatus errhinorum uſus iiſdem multum conferre ſolet. Conf. BARTHOLINI *Acta Med. Haffn. Vol.* 2 *pag.* 64. & *Vol.* 3. *pag.* 21.

In ſpecie autem omnia in Vnguis oculi cura tunica hæc præternaturalis ante omnia eſt *removenda*, aut *medicamentis* abſtergentibus & ſubtili acrimonia blandè erodentibus & reſolventibus, aut *opera manuum chirurgica* ſucceſſivè cum acu detrahatur, vel cum inſtrumento ſeparetur. Hinc remota tunica blandè *adſtringentibus* fibræ ac hinc poruli circa radicem partis læſæ claudendi & firmandi ſunt, ne revertatur denuò malum.

Pro his ergo ſcopis obtinendis, pro removenda hac ungue conveniunt *ſaccharum candum*, *mel*, *os ſepiæ*, *cornu cervi uſtum*, *teſtæ ovorum calcinatæ*, aut teſtæ in aceto acerrimo ſolutæ, ſiccatæ, & in ſubtiliſſimum pulverem redactæ, quæ pulveres oculis inſperguntur, & ſimilia blandè abſtergentia, ſubtiliter erodentia & detergentia unguenta, item collyria extrinſecùs applicanda, quæ inter uſitata eſt aqua ophthalmica Quercetani blandè detergens;

℞. *Aquæ*

℞. *Aquæ euphraſ.*
Chelidon. maj.
Fœnic. ana ℥j.
Croci metallor. vel *vitri antimonii* (quorum loco etiam optimè *butyrum antimonii* recipi poteſt) ℈j.
Stent per aliquot ſeptimanas loco calido; filtretur & uſurpetur.

Experta eſt in ungue non adeò inveterata, & calidè inſtilletur: frigida enim maximè oculis nocent.

Vel
℞. *Vitr. antimonii pulveriſ.* ℈ß. ad gr. xv.
infunde in
Aquæ flor. cyani,
Euphraſ.
Fœnic. ana ℥j.
ſtent in loco calido per noctem, manè filtra, & adde
Camph. gr. vj.
M. S.
Collyrium.

Hujus aliquot guttæ inſtillandæ ſunt oculo, ægro ſupinatim jacente, & hoc interdum repetendum, prout opus fuerit. His ſi addatur ſimul parum Camphoræ & Croci, ut meliùs penetrent, conveniunt etiam in ſuffuſione ſive Cataracta:

℞. *Salis gemm.* ʒj.
diſſolve in
Aquæ roſar.
Fœnic. ana ℥j.
M. pro Collyrio.
D. S.
ut *ante.*

Quo attingatur pannus cum penna, vel gutta una vel altera immittatur in oculum ſuper Unguem. In ſpecie conveniunt *Fella piſcium*, ſpeciatim *fel* muſtelæ & *lucii piſcis*, hujuſque *aqua deſtillata*, item hujus *Eſſentia*, mirè conveniunt in reſolvenda hac tunica, in extimo oculi adnata. Præparandi modum videb. in SENNERTO *Pr. lib. 1. ubi de Vitiis Oculorum p. 796.* item in HARTMANNI *Praxi Chym. cap. 39. pag. 99.*

Vel in hujus defectu, dum non ſemper poteſt eſſe ad manum,

℞. *Aquæ Leucoii bulboſi* vel *ſperm. ranar.* ℥iß. ad ℥ij.
Fell. lucii piſc. ʒß.
Miſta ſtent in loco calido per noctem; manè filtrentur, & ita inſtar collyrii applicentur.
D. S.
Aqua ſingularis.

Loco hujus *fellis lucii* ſecretum BURRHI in his caſibus eſt *fel humanum* deſtillatum ex cucurbita vitrea humili per alembicum æneum ſeu cupreum, uti videre poteſtis in *ejus Epiſt. ad* BARTHOLINUM *de Humoribus Oculorum Reſtituendis p. 55.* Aliàs ex *ſtercore anſerum juniorum*, menſe Aprili collecto, etiam aqua per alembicum deſtillatur egregia, quæ olim dicitur fuiſſe uſitata Maximiliano Imperatori ad obſcuritatem Viſus, tunicas oculorum detergendas & alia oculorum vitia, imprimis ſi ſuperficies oculi poſt variolas læſa ſit. Si pertinacior fuerit pannus, ad *aquam ſapphiream Chirurgorum* progrediendum, quam videbitis deſcriptam in SCHROEDERI *Part. 2. Pharmacop. cap. 29. de Aquis, mox poſt* aquas deſtillatas, *num. 5. pag. 151.* Nempe

℞. *Vas æneum,*
cui iniiciatur
Aquæ calcis vivæ cum *aqua calcatr.* ℔ß.
Sal. ammoniaci ʒß.
Relinquantur donec coloretur.

Vel ex tempore recipi poteſt *aqua fœniculi* vel *chelidonii majoris*, & in ea ſolvi *ſal. ammoniaci* tantillum, ut moderatiſſimè linguam feriat, infundendo in *pelvim æneam*, donec coloretur; ſic variè dilui, & ita ejus acrimonia pro lubitu infringi poteſt: filtretur & ſic oculis inſtilletur. Optimum eſt in detergendo ungue, albugine, maculis à variolis relictis, & ulceribus oculorum. Conf. TACHENIUS *Hippocr. Chym Edit. 2. pag. 11.* item RIVERIUS *Centur. 3. Obſ. 45.* item *Collegium in Schrœderi Pharmac. Part. 2. pag.*..... *Idem Formular. Claſſ. 4. §. 19 & Colleg. Formular. pag.*...... Ulteriùs de Chelidonio majori nota eſt ejuſdem egregia vis ophthalmica; unde ipſe ſuccus ejus expreſſus, dilutus cum *rore fœniculo* inſidente, & matutino tempore collecto, vel cum aqua euphraſiæ aut alia appropriata, præſtans eſt Collyrium, quod abſumit tunicas & pannos oculorum, illitum aut inſtillatum.

Præter dicta etiam pulveres quidam in forma ſicca oculis inſufflentur, aut diluti cum aquis, applicari poſſunt. *Vitriolum album* etiam eſt egregium, quod laudat POTERIUS. Imprimis obſervatu digna eſt ejus Curatio ungulæ oculi poſt gravem ophthalmiam relictæ, *lib. 2. cap. 8.* contra inflammationem & dolorem.

℞. *Vitrioli Cypr.* ʒj.
Tutiæ præpar.
Sacch. candi,
Collyr. albi Rhaſ. an. ℈iv.
Camph. gr. vj.
Aquæ Verben.
Flor. Euphraſ.
Roſar. an. ℥iv.
Miſc. pro Collyrio:

Quo inflammatio & inflatio curata fuit. Hinc pro ungula, tunc apparente, removenda:

℞. *Oſſ. ſepiæ* ℈j.
Sacch. candi ʒj.
Vitrioli alb. ℈ß.
Tutiæ præp. ʒß.
Miſc. in forma pulveris ſubtiliſſimi, qui vocatur Sief:
S.
Pulvis ad oculos.

Inſpergendus vel potius inſufflandus in oculum, applicando deſuper linteum aqua florum cyani vel chelidonii majoris imbibitum; & pulvere hoc, quem ex POTERIO ſuppreſſo Autoris nomine abſtulit RIVERIUS *Pr. lib. 2. cap. 18. pag. 184.* optimè deterſit ungulam, eamque abſumpſit;

Vel
adde huic pulveri;
Aquæ Chelidon.
Calcatripp. an. ℥j.
Miſc. probè & agit.
D. S.
Collyrium.

Beneficio cujus unguis oculi aliquando perfectè fuit curatus.

℞. *Vitrioli albi* ℈j.
Aquæ fœnic. vel *chelid. maj.*
Euphraſ. an. ℥iij.
M. S. ut *ſuprà*.

Ad pelles oculorum, pro pueris in ſpecie, convenit Pondus vitrioli; quod eſt augendum vel minuendum pro tolerantia ægri. Sanè vitriolum album aliis permiſtum blandè detergit, & excreſcentias iſtas præternaturales abſumit.

Facit huc collyrium LOTICHII *in Obſ. pag. 208.* quo unguem ſeu pannum ſecundùm lunæ motum nunc accreſcentem nunc decreſcentem delevit;

℞. *Aquæ roſar.*
Euphraſ.
Fœnicul. an. q. v.

In dictis aquis miſ. ſeq. pulv. quæ miſtura cum pluma tunicæ illinatur, cavendo pupillam, ne acrimonia vitrioli eandem exaſperet:

℞. *Lap. hæmatit.* ℈ß.
Vitrioli alb. leviter calc. gr. xv.
Myrrhæ,
Croci an. gr. v.
Sacch. cand. alb. ℈j.
M. in forma pulveris ſubtiliſſimi, cum aqua ſuprà dicta vel alia appropriata ſubigendi; & ſic cum pluma pterygio illinatur; cavendo pupillam.

Facit huc etiam aqua ophthalmica familiaris Hartmanni, utilis ad ungues, maculas & albugines oculorum, ad cicatrices & ſimilia vitia, quam ſuprà dedi.

Tandem aliis irritis in malo pertinaciori ad Mercurium ſublimatum tutò confugiendum eſt, imitando hoc in puncto PLEMPIUM *in Ophthalmogr.* qui ceu ſecretum mirabile & expertum in puella, quæ per aliquot annos ex ungue oculorum fuerat cæca, laudat. Nempe

℞. *Mercurii ſublimati* gr. v. vj. uſque ad ℈ß.
Diſſolvantur in ℥iij. ad ℔ß. *aquarum Ophthalmicarum*, e. g.
Aquæ roſar. vel *chelidon.*
Euphraſ.
Fœnic. an. ℥j. ad ℥ij.

Miſce

Miſce & filtra;

D. S.

Collyrium clarificans.

Et de tali miſtura & ſolutione omni mane, item veſperi, gtt. j. vel ij. infundantur oculo in loco panni, donec removeatur, & ſic ſenſim abſumitur ungula: quin etiam curabuntur hoc pacto ſuffuſiones, Germ. *die Staare*, de quibus poſtmodum.

De cætero, ſi aliquid eſt, quod confert ad delendas oculorum membranas & tunicas, eſt ſanè ſuccus formicarum rubrarum, in arboribus reſiniferis habitantium, expreſſus, qui vel per pannum depuratus, & ita vel crudus, vel cum aqua appropriata dilutus, oculo inſtillatus, removet has tunicas. Quò pertinent etiam RULANDI duæ aquæ ophthalmicæ mirabiles, quarum una parata ex formicis artificialibus, & altera aqua ophthalmica ex infuſione vitri antimonii, quæ vid. in ejus remed. & ſunt ſtupendæ in quibuſcunque ferè oculorum vitiis.

Superiùs locutus ſum de felle lucii piſcis: ceu experimentum commendantur omnia exta lucii piſcis cum felle; hepate & omnibus reliquis viſceribus, quæ diſſecta in minutas partes, adjecto M. j. herbæ feniculi, ejuſque ſeminis contuſi, & conquaſſati, & ita deſtillentur. Liquor, qui prodit, utilis eſt ad abſumendos pannos & oculorum tunicas.

Quodſi delicatius ſit ſubjectum, aut ſint pueri hoc malo correpti, qui non poſſunt ferre acriuſcula, & qui lachrymantur, aut tunica ſit recens, adeoque nondum inveterata aut tenax, in tali caſu ſufficit mel illitum pelvi æneæ, & ſuppoſitis carbonibus ignitis lentè calefiat pelvis, donec mel lenem viriditatem contraxerit; corroditur ſic pelvis à melle, quod etiam facit V. M.

Tunc iſto melle calido in loco tunicæ blandè illinatur oculus, donec deleatur tunica. Fuit experimentum FORESTI *lib. 1. Obſ. 7. in ſcholio*.

Hæc de Tunica & Panno.

MEMBRUM II.
DE
TUNICÆ CORNEÆ VITIIS.

HActenus *de impedito radiorum* viſualium *ingreſſu per pupillam*. Sed præter hunc etiam evenit ſæpe, ut *pars corneæ perſpicua*, foramini pupillæ obtenſa, viſum obſcuret, quando *craſſeſcit* aut vitioſum colorem contrahit: dum enim obſcuratur aut craſſeſcit, radios impedit; aut ſi penetrent, omnia vitioſum colorem repræſentant. Fit hoc imprimis in Leucomate ſeu Albugine, quæ eſt macula alba in cornea, ob quam Viſio læditur.

PUNCTUM I.
DE
NUBECULA, ALBUGINE, ET SUGGILLATIONE.

CAUSÆ.

V*Itium prius* fit, quando in nutritione corneæ perſpicuæ vitiata alimentum chyloſum, ſeri ſubtilioris vehiculo diſtributum, ſucceſſivè non nihil craſſius & viſcidius ſuggeritur; hinc tollitur politura & pororum æqualis ſitus in cornea, unde fit, ut obſcurata nonnihil cornea ægris omnia obſcura & quaſi per nubeculam appareant; imò ſi denſior fuerit hæc cornea, planè viſus pereat; unde vitium hoc Latinis communiter NUBECULA *Oculi* appellatur, propter quam impeditur radiorum tranſitus.

Vitium 2. fit, quando CICATRICULA ab aliqua eroſione vel læſione conſolidata tunicæ corneæ, v. g. in variolis, aut in ejus ulcuſculis, aut poſt ejus vulnus remanet. Talis enim cicatricula non ſecus ac aliæ cicatrices, cum craſſior ſit ac ſpiſſior, minuſque polita, quàm reliqua corneæ pars, albedinem repræſentat, quæ non ritè permittit tranſitus radiorum viſualium, tuncque ALBUGO ſeu LEUCOMA ſpecialiter appellatur.

Vitium 3. fit, quando poſt ictum vel caſum, item poſt plagas oculo illatas, vel ſimiles injurias externas, læduntur vaſa oculorum, ex quibus effunditur *ſanguis*, qui effuſus & *congrumatus*, ſi in albo oculi ſeu cornua hæreat, & ita vitioſos colores, cœruleum, lividum & ſanguinem inducit, viſuſque impedimentum infert: quod malum SUGGILLATIO oculi dicitur.

DIAGNOSIS.

Signa horum malorum oculis patent; Nam cicatrix inſtar parvæ cujuſdam maculæ albæ apparere ſolet (unde etiam vocatur Macula): In nubecula verò Cornea nonnihil albicans & ſpiſſa cernitur: Et in ſuggillatione color cœruleus, lividus, &c. etiam ſponte patet.

Cauſæ antecedentes, nempe contuſiones, plagæ, &c. ex relatione ægrorum patent.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Vitia hæc corneæ per ſe patent, &, in ſpecie *Cicatrix*, difficillima ſunt curatu, propter ſummam ſubtilitatem, ſimulque exquiſitiſſimum ſenſum corneæ oculi tunicæ, idque eò magis, quò craſſior vel magis inveterata fuerit vel *Nubecula* vel Cicatricula.

Suggillatio verò, niſi ſit nimia, facilè removeri poteſt. In pueris tenellis, modò tractabiles ſint, faciliùs poteſt abſtergi macula, & ipſa tenuis, quàm in ætate conſiſtente, ubi ſpiſſior & contumacior eſſe ſolet.

Poſt variolas, oculos infeſtantes, imprimis obſervetur, ut inſequens macula vel cicatricula citò amoveatur, antequam in perfectam abeat ſpiſſitudinem.

CURA.

In *Cura Nubeculæ* materia craſſa, inquinans perſpicuitatem tunicæ corneæ, attenuanda, & diſcutienda aut removenda: *Leucomatis* macula & *cicatricula* abſtergenda & detergenda. In *Suggillatione* ſanguis congrumatus reſolvendus & diſcutiendus. Propterea in duobus prioribus conveniunt ſubtilia nonnihil acria & fortiter penetrantia; mitiora quidem in Nubecula, fortiora in Cicatrice.

Pro Nubecula ergò & Cicatrice delenda conveniunt ſequentia *remedia*: *ſemen hormini Sylveſtris* ſeu *Sclareæ*, Germ. *der Scharlach*, in incipiente Nubecula tempore ſomni oculo impoſitum purificat oculum à ſordibus, eumque abſtergit, & multum in macularum & albuginis cura conducit: Vid. de hoc RIVERIUS *in Praxi*, & etiam *in Obſerv.* Unde etiam ad fomenta oculorum hæc ſemina & folia adhiberi ſolent à POTERIO, qui etiam folia hormini Sylveſtris in oculorum fomentis præſcribit. Effectus hujus ratio eſt, quod hoc ſemen oculis impoſitum à lympha, oculos continuò humectante, extrahatur in mucilaginem, quæ iſtum effectum abſtergendæ albuginis præſtat. Aqua fellis bubuli deſtillata Cicatrices oculorum delet: Aqua Ophthalmica *Imperatoris Maximiliani*, & *Quercetani pag. 633.* nec non fel lucii piſcis, perdicis, bovis, &c. cum aqua ſpermatis ranarum temperatum, vel eorum aquæ deſtillatæ; item eſſentiæ. FORESTUS *in lib. 11. Obſerv. 29.* habet exemplum pueri, qui ex variolis incidit in puſtulas oculorum, quæ puſtulæ tandem fuerunt exulceratæ, & exinde oborta eſt Nebula oculorum: hinc profuit ſequens Collyrium:

℞. *Aquæ fœnicul.* ℥iij.
Fell. Anguill. ʒj. ad ʒiß.
Sacch. candi pulveriſ. ſubt. ʒj.
M. ſtent in loco calido per noctem.

D. S.

Collyrium.

Spiritus urinæ cum vitriolo deſtillatus egregius eſt. Convenit etiam ſuccus euphraſiæ aut fœniculi recens extractus, cui tantillum balſami Peruviani admiſtum ſit; potenter enim Albuginem diſcutit, penna blandè oculis illitus: vid. RIVERIUS *Prax. lib. 2. cap. 7.* Vel loco hujus magis penetrat & detergit liquor fœniculi ſaccharatus, qui colligitur ex ſaccharo, caulibus fœniculis excavatis indito & relicto, ut liqueſcat: vid. ſuprà, ubi de Ophthalmia ſeu Inflammat. Oculor. Liquor hic eſt egregium remedium ad hujuſmodi externos corneæ defectus delendos; Vel recipiatur *ſuccus fœniculi* per reſidentiam nonnihil depuratus, & addatur *ſaccharum Joviale*; ſic magis appropriatum redditur remedium ad dictam hebetudinem corneæ, & cicatriculam.

Præ reliquis optimum ſpecificum eſt liquor oleoſus ex

hepate muſtelæ piſcis in malo leviori ſaltem palpebris illitus acris enim admodum & penetrans exiſtit: vid. HARTMANNUS *Prax. Chym. cap. 27. pag. 98.* & SENNERTUS *Pr. lib. 1. Part. 3. Sect. 2. cap. 16.*

In graviori verò malo, in ſpecie Cicatricula magis tenſa, etiam cum penna ſubtiliſſimè poteſt illiniri, quod etiam unguibus, item ſuffuſioni, conveniens admodum exiſtit. Oleum papyri, aut panni ſeu linteorum combuſtorum, cum penna ſubtiliſſimè oculo illitum loco cicatriculæ, eſt optimum remedium. Ubi validiùs agendum eſt, recipiatur aqua mellis vel ſimplex, & quidem prima, aut acuata cum ſecunda flava, vel compoſita *Amati Luſitani*. Simplicem quod attinet: mel deſtillatum dat primò aquam albam, ſecundò flavam: Prima eſt mitior, ſecunda acris. In incipiente macula prima eſt optima, in graviori ſumatur ſecunda: vid. SCHROEDERI *Pharmac. ubi de Melle*: cum penna illita ad delendas Maculas & Cicatrices oculorum eſt commendata. Hinc etiam convenit aqua mellis compoſita à FONSECA *Tom. 2. Conſil. 55.* & AMATO LUSITANO *Centur. 3. Cur. 53. ubi Nubeculam* graviorem diſcuſſit.

℞. *Mellis inſau.* ℔ij.
Summit. flor. ſambuc.
Euphraſ.
Fenicul. an. M ß.
Sacch. cand. ℥iv.
Deſtilleutur in Balneo Mariæ igne fortiori nonnihil.

Liquor prodiens ad oculorum nubeculam & cicatricem ipſi *Amato Luſitano* per experientiam comprobatus eſt. Mel enim abſtergit & reſolvit Leucomata, præſertim ſi miſceatur cum ſucco chelidonii majoris exactè, & ita blandè illinatur. Succus Anagallidis flore cœruleo, imprimis florum ejus, expreſſus: item ſuccus Chelidonii majoris expreſſus, vel ſolus oculo inſtillatus, vel cum melle roſaceo miſtus & applicatus, tollit Maculas; unde & hìc commendari ſolet aqua anagallidis cœrulea deſtillata, non minus quàm aqua leucoii bulboſi deſtillata; ſicut etiam integra herba eſt ſingularis ophthalmica: qui ſuccus illitus egregiè confert, quamvis mordeat: Si diſcerpitur caulis, liquor intenſe flaveſcens tranſudat: tali caule attingenda eſt moderatè Nubecula vel Cicatricula. Sic diluitur ſuccus à lacrymis ſupervenientibus, & tandem deletur nubecula & cicatricula. Vel fella animalium cum mellis modico ſubacta exactè litus forma oculis applicantur: Vid. HARTMANNUS *Pr. Chymiatr. cap. 37.* & *Miſc. Acad. Nat. Cur. Ann. 2. Obſerv. 126. pag. 208.* de felle ſerpentum. Loco ſucci chelidonii ſuccus rutæ etiam capi poteſt, qui inſtillatus ſimili pollet efficacia. Tandem, gravia ſi fuerint mala, aqua ſapphirea Chirurgorum ſuprà laudata vel cum aqua calcis vivæ in pelvi ænea, vel ſine calce viva cum ſolo ſale ammoniaco, & aqua ſimplici aut appropriata, ut leniſſimè linguam feriat, in vaſe æneo vel orichalceo, donec cæruleum acquirat colorem, etiam egregia eſt ad dicta oculorum vitia detergenda; hac enim ſublatæ ſunt maculæ denſiſſimæ in oculo ex diuturna ophthalmia progenitæ: Vid. RIVERIUS *Cent. 3. Obſerv. 45.* Tandem egregium eſt experimentum PLATERI, quo omnes albugines & cicatriculas feliciter curavit, *lib. 1. Obſ. pag. 112. & 382.*

℞. *Tulp. pomor. odorat. acidul.* Quartarium iß.
(idem quod ℔ß.)
Incidantur minutim, & in *aqua roſar. & fœnic.* coquantur, donec in pultem redigantur; cui contuſæ permiſc.
Mucil. ſem. fœnugr. ℥ii. vel iij.
Album ov. Num. ii. vel iij.
Lap. hæmat. minutiſſ. trit. vel *præparat.* ℥ß. ad ℥j.
Cort. Granat. pulveriſ. ℥ii.
M. f. Cataplaſma,
oculo clauſo imponendum, continuò geſtandum, & bis in die removendum.

Convenit, ſi imprimis malum obveniat cum inflammatione, & inſigni lachrymarum acriuſcularum fluxione, in albugine, & circatricula. Pariter & HORSTIUS *lib. 2. Obſerv. 39.* Leucomata ex variolis nata ſimili cataplaſmate reſolvente feliciter curavit; applicatis ſimul in tali caſu poſt aurem veſicatoriis:

℞. *Pulp. pom. dulc.* ℥vj.
Coqu. in ſ. q. *aquæ fœnic. & roſar.*
ad conſiſtentiam pultis;
adde
Mucil. ſem. fenugr. ℥ii.
Miſc.
Applicetur per dies aliquot, imprimis ſomni tempore.
Poſt hujus Cataplaſmatis uſum:

℞. *Aquæ roſar.*
Fœnic. an. ℥iij.
Margar. præp. ℨj.
Miſc.

Cujus ſolius uſu continuato frequenter maculas & ſuffuſiones omninò curatas refert. Conſ. PLATERUS *lib. 1.* TIMÆUS *von GuldenKlee Caſ. lib. 1. Caſ. 21. pag. 48. Idea Form. Claſſ. 4. §. 23. & Colleg. Formular. p....*

Tandem liquores *ex floribus cichorei* cœruleis, aut *flor. cyami*, per deliquium ſeu colliquationem in furno piſtorio parati (deſcriptionem videbitis in SCHROEDERI Pharmacia, & HOFFMANNI *Clave*, HARTMANNO, & SENNERTI *Praxi, ubi de Ophthalmia*) ſpecifici ſunt ſingulariter ad nubeculas, & Albugines delendas. Porrò curavit aliquando FORESTUS puerum, qui ex variolis in phlyctænas incidit, quæ exulceratæ in oculorum cicatrices abierunt, cum collyrio ex aqua fœniculi, adjecto felle anguillæ vel pauco ſaccharo. Tandem pulvis ex oſſe ſepiæ, imprimis calcinato, vel ſolitario, vel cum ſaccharo albiſſimo, in pauca quantitate oculis inflatus prodeſt; uti etiam CNOEFFELII pulvis compoſitus ex exuviis ſerpentum, & lapillis cancrorum minutiſſimè tritis & invicem miſtis ita uſurpatus, vel cum melle illitus, vel cum aqua appropriata applicatus, Cicatriculas egregiè delet; qui pulvis etiam experimentum egregium eſt in vulneribus, & in ulceribus, item in cancro oculorum, in quibus oculorum malis ſingulariſſimus eſt. His etiam in caſibus peculiariter convenit aqua ophthalmica ex chelidonio majori & cancris fluviatilibus deſtillata, ſecundùm methodum MYNSICHTI & CROLLII *in Baſil.*

Omnium fortiſſimum medicamentum eſt Mercurius ſublimatus, quem ſolutum in aqua appropriata uti ad unguem laudavi, ita & ipſius uſus caſu ad Nubeculam & Cicatriculas inventus; ſic enim in PLATERO *lib. 1.* proſtat obſervatio de quodam Chirurgo, qui curaturus Nubeculam, neſcio quo errore ſeductus, loco ſacchari pulveriſati inſufflavit oculo patientis Mercurium ſublimatum, unde gravis quidem nata fuit oculi inflammatio; ſed hac ſublata mox Nubecula ſimul omninò diſparvit, unde ad hujus imitationem leviſſima ſolutio mercurii ſublimati in graviori caſu commendari, &, cum iudicio tamen, applicari poteſt.

Cœterùm infantes tenellos ſæpe etiam affligunt hæ Nubeculæ & Cicatriculæ, poſt variolas præſertim, vel etiam ſi ophthalmiam patiantur: quos ut curemus, non incommodum eſt, ſi mater vel nutrix, maſticet ſemen feniculi aut ipſum fæniculum, & halitum oris mox immittat in oculum infantis, idque frequenter; ita enim ſæpe Nubeculam incipientem diſcuſſam obſervarunt. Fortius erit, ſi poſt maſticationem etiam lingua tangat Albuginem, ut ipſa ſaliva feniculo tincta blandè eam irriget.

Quod ſi verò ſuggillati ſint oculi, ſeu ſanguis in oculis & in tunicam corneam effuſus & coagulatus, indeque viſus impediatur, ad reſolvendum & diſcutiendum ſanguinem grumoſum convenit *fotus ex aqua cherefolii, florum cyani* & hyſſopi, quæ cum linteis multiplicatis calidè cerebrò oculis applicatæ & inſtillatæ ſuggillationem auferunt. In gravioribus malis ſemen cumini vel caryophylli terantur intra dentes, probèque maſticentur, hinc halitus oris in oculum ſuggillatum frequenter immittatur, & mirè confert; & hinc eſt, quod BURRHUS *in Epiſt. ad Bartholinum* laudet halitum oris ſimplicem. Magis appropriatum redditur cum ſemine fœniculi. Vel in malo contumaciori ſumatur coma hyſſopi, eaque contuſa ebulliat in vino vel aqua calida; decocto iſto in forma Fotus poſtmodum calidè largiter foveatur oculus, idque crebrius, donec ſucceſſivè ſanguis extrafuſus diſcutiatur, & reſolvatur; Nam apertè ſanguinem extrahere congrumatum aſſerunt, & confirmat hoc RIOLANUS *in Tract. de Affect. Oculorum*. Tandem ultimum eſt & quaſi anchora ſacra decoctum radicis ſymphyti majoris vel, quod melius, coniunctæ cum dimidio radicis ſigilli Salomonis, pro fotu uſurpatum certiſſimè Suggillationem oculi tollit; e. g.

℞. *Rad. conſol. mai.* ℥vj.
Sigill. Salom ℥ij.
Flor. Sambuc. ℥iß.
Farin. fabar. ℥j.
Inciſa & contuſa hæc vel in forma decocti vel Cataplaſmatis,

matis, adeòque ſub forma Fotus humidi, applicentur; vel trita excipiantur butyro recenti, & in formam Linimenti redigantur, quod extrinſecus oculis imponatur.

In graviori oculorum contuſione:

℞. *Rad. conſol. maj.*
Minor. an. ℔ß.
Flor. chamomill.
Meliloti an. ℥ij.
Farin. fabar. ℥iv.
Butyr. rec. ℥iij.
Sem. fænugr. ℥j.
Croci ʒß.
Coqu. benè ſecundùm artem pro Cataplaſmate.
D. S.
Puls reſolvens.

Reſolvit & diſcutit potenter, ac dolorem ſimul inſigniter mitigat. Melius tamen eſt, ſi ſub forma Fotus adhibeatur; pinguia enim oculis ſunt nociva: quod etiam de Unguento Nihili notandum. Aut

℞. *Flor. chamomill.*
Summ. hyſſopi an. p.ij.
Rad. ſymph.
Sigill. Salomon. an. ℥ij.
N. f. Nodulus.
inſtar Fotus humidi applicandus.
D. S.
Sacculus diſcutiens ad fotum.

℞. *Flor. cyani*
Calcatripp. an. p.j.
Summ. hyſſopi M. ß.
Rad. conſol. maj. ℥iij.
Sigill. Salom. ℥iß.
Inciſ. & contuſ. coqu. in ſ.q. ſpiritus vini:
Colaturæ ℥ij. vel iij. adde
Spiritus vini campb. ℥ij. vel ℥iij.
M. D. S.
Fotus externus ad oculos.

Tandem egregium eſt *Linimentum Mynſichti contra livorem faciei in Armam. Chym. pag.* 303. quod, uti quaſcunque faciei contuſiones & livores curat, ita ſpeciatim oculis ſuggillatis convenit.

PUNCTUM II.
DE
HYPOPIO.

LÆditur quoque tunicæ corneæ pelluciditas ab *Hypopio* ſeu pure ſub cornea, dum ab hoc nunc tota pupilla, nunc ejuſdem limbus ſeu circuitus tantùm tegitur.

DIAGNOSIS.

Suppurationi huic quia ordinariè occaſionem præbent ophthalmiæ enormiores & ſuggillationes, commodè ex morbis præcedentibus dignoſcitur, & ad motum oculi movetur eadem materia, imò oculus ſuppuratus altero interdum prominentior apparet.

CURA.

In *Cura* pus educendum, præmittendo huic, ſi reliquiæ inflammationis ſubſint, *remedia de Ophthalmia ſuperiùs commendata*. Eductio autem illa à diſcutientibus, quæ vulgò commendantur, nunquam ſperanda, ſed ex Chirurgia petenda erit.

PUNCTUM III.
DE
PHLYCTÆNIS ſeu OCULORUM PUSTULIS.

PErtinent ferè huc *puſtulæ* in annata & cornea tunica ſubinde obſervabiles, grani milii magnitudinis, cum pruritu, ardore, &c. Græcis *Phlyctænæ* dictæ; quæ, ſi juxta pupillam ſint, poſt ſui ruptionem cicatricem relinquunt, viſum abolentem; ſin verò tunicam corneam occupent, eamque exedant, humoris aquei profluvium facere poſſunt.

CAUSÆ.

Oriuntur ex retentis acribus tranſpirandis, ſed ad tranſpirationem ineptis, adeoque retentis; hinc in puſtulam collectis, quæ ſucceſſivè rumpuntur, & nunc exilia corpuſcula, nunc cicatrices poſt ſe relinquunt, ſuntque quaſi particularis oculorum ſcabies.

CURA.

Unde in *Cura* ad acrimoniam acido-ſalſam temperandam reſpiciendum, cætera ſatagente natura. Convenit ergo aqua vitriolata Hartmanni, quæ vid. in ejus Praxi cap. 25. §. 3. & cap. 28. Imò ſimplex vitrioli albi ſolutio cum addita tutia ſufficit: ſaccharum ſaturni, item ceruſſa cum appropriatis aquis inſtillata, conducit.

Vel

℞. *Lapid. calamin. præp.* ʒß.
Tutiæ præp. ℈ß.
Sacchari Saturni ℈ß.
M. f. Sief.
Oculo pedetentim inſufflandum.
D. S.
Pulvis leniens ad oculos.

Aqua albuminis ovorum egregia eſt, ſi phlyctænæ aperiantur & exulcerentur, detergit & conſolidat.

MEMBRUM III.
DE
HUMORIS AQUEI VITIIS.

POrrò per pupillam tranſiens radius viſivus ulterius penetrat per *humorem aqueum*, qui propterea tenuis, purus, & exactè limpidus eſſe debet. Poſito jam, quod nunc pupilla ſit aperta & perforata, niſi tamen permittatur liberior tranſitus radiis viſoriis per pupillam ad tunicam retinam, ſolet etiam impediri viſus. Si ergò in humore aqueo, inter pupillam uveæ & humorem cryſtallinum impedimentum aliquod ſe offerat, quod radiis tranſitum neget, Viſio tollitur. Fit hoc, quando materia quædam, reliquo humore aqueo paulò craſſior & ſpiſſior, ſenſim in eodem colligitur, quæ primò minutiſſimorum pulviſculorum forma ſenſim in filamenta tenuiſſima, texturæ aranearum ſimillima, concreſcit, donec hæc ipſa textura tandem in tantum augeatur, ita ut perfectè craſſeſcat & ſpiſſeſcat, & in membranæ conſiſtentiam conglutinetur & coaleſcat. Membrana hæc vulgò *Cataracta* oculi dicitur: malum verò ipſum *Suffuſio* oculi, Græcis ὑπόχυμα vel ὑπόχυσις, Germanis *der Staar*, appellata.

PUNCTUM I.
DE
CATARACTA ET GLAUCOMATE.

CAtaracta eſt nil aliud, quàm membrana quædam ſucceſſivè intra humorem aqueum, vel in eo intra pupillam & cryſtallinum humorem, obducta, quam vocant Germ. *den Staar*.

Non autem confundenda ſunt mala plura hoc nomine inſignita: ſic enim dicitur Germ. *der ſchWartze Staar*, id eſt, Cataracta nigra, quando anterior oculi pars feneſtrata, ſerena & diaphana apparet, ita ut nihil vitii in oculo appareat in illo malo, quod vulgò Gutta Serena dicitur. Speciatim verò Cataracta propriè dicta ingraveſcens, Germ. *der grune Staar*, id eſt, Cataracta viridis, appellatur, eò quod pupilla ob nubeculam ſubtus enatam colorem velut marinum & viridescantem exhibet. Perfecta verò Cataracta, Germ. *der Weiſſe oder Milch Staar*, id eſt, Cataracta alba, ſive lactea: dicitur ob pupillam ab albeſcente viſcidoque humore exactiùs obſtructam: hinc increſcens illa Cataracta reſpectu depoſitionis cum acu faciendæ etiam dicitur Germ. *der unreiffe Staar*, id eſt, Cataracta immatura, cùm ſubtiliſſima iſta & quaſi araneacea filamenta nondum firmiter

adeò

adeò cohæſerint, ut acu mediante abſque divulſione poſſint ſubtrhai. Cataracta verò perfecta, in qua filamenta iſta in membranaceam tenacitatem coaluerunt, adeoque ab acu removeri patiantur: Germ. *der reiffe Staar*, id eſt, Cataracta matura, dicitur. Cataracta hæc nunc ſita eſt poſt membranam uveam, inter hanc & humorem cryſtallinum, nunc ſita eſt ante uveam inter hanc & corneam, utrobique in humore aqueo; quædam corneæ vel uveæ accreſcit, quædam non: imò ſuſpicior, omnem adhærere iiſdem, atque reverà ex filamentis uveæ membranaceis, præternaturaliter oblongatis & excreſcentibus, originem habere.

C A U S A.

Communiter enim *Cauſa* hujus ſuffuſionis vel *Cataractæ* eſt materia iſta quaſi nutritiva, ex qua in ſuo eſſe conſervatur ille humor aqueus; ſive ex arteriis derivetur; ſive ex quibuſdam glandulis conglomeratis vicinis, earumque lympha ſubtiliſſima originem ducat; ſive, quod alii putant (quæ ſententia tamen minus placet) aqueus humor ſit tantùm ſimpliciter ſpiritus animalis, vel opticus, in aquam condenſatus. Hæc ipſa materia reddita impura, & inquinata particulis craſſioribus vel excrementoſis, uti puritatem humoris aquei tollit, ita ſi tales particulæ vitioſæ plus minus glutinoſæ ſucceſſivè invicem connectantur, & magis magiſque cohæreant, tandem talem ſubſtantiam membranaceam, Cataractam, efformant; ita ut in principio ſaltem ſubtiliſſima filamenta inſtar telarum aranearum ſoleant hinc inde in oculo vagari, poſtmodum verò ſucceſſivè videntur uniri, & varias figuras repræſentare, donec tandem magis magiſque compacta obſcurent oculum, & membranulam incipiant conſtituere. Sed, ut monui, probabilius omninò videtur membranarum, uveæ aut alterius cujuſdam fibras præternaturaliter excreſentes ſuffuſioni occaſionem ſubminiſtrare. Hinc ſi poſtmodum membrana talis ſucceſſivè coagmentata totam pupillam obtegat, viſus planè aboletur, plus minus, prout nempe denſior vel rarior fuerit: ſi verò tantummodò dimidiam pupillam obvelet, omnia dimidiata ſaltem apparent: ſin tandem parva ſaltem incipiens cataracta medium exactæ pupillæ occupet, omnia quaſi perforata apparent, & hæc eſt *ſuffuſio vera*.

Nam datur præterea etiam alia, quæ vocetur *ſuffuſio notha*, ſed minus propriâ ita dicta, qualis interdum quibuſdam, imprimis hypochondriacis, & quibus *ieiunis* varia circa oculos filamenta verſari videntur, accidit, quæ etiam iis, qui diutiùs crapula & ſtomachi vitio laborant, dum aut pulviſculi, aut *floſculi*, aut *muſcæ*, filamenta aut ſimilia ante oculos verſari videntur; aut quando oculi penitus occæcantur, id quod in ſpecie in ſtatu febrium & morborum oculorum, inſtante criſi per hæmorrhagiam narium, aut etiam in vitiis cerebri, & hinc ex vitiis ſtomachi, oritur. Curioſum hujus ſuffuſionis nothæ exemplum refert TIMÆUS *von Guldenklee*, *in Caſ. pag.* 60. in paroxyſmo febris tertianæ tantum affligens, in quo æger omninò cæcus redditus extra paroxyſmum optimè videns cælum.

Malum hoc ſubitò tranſit, iterum redit, & ſic porro, & in aliàs ſanis ſæpiſſimè ſtomachum vitioſum pro fomite agnoſcit, quocunque etiam modo exindè ad oculum fiat tranſitus, exceptis ſaltem febribus ardentibus, vel ex lympha etiam ſubtiliſſimè coagulata; hinc etiam Notha hæc ſuffuſio poſt crapulam in hypocondriacis aſſumpto jentaculo ceſſat: unde probabile eſt, eam per qualemcunque conſenſum ex ſtomacho dependere. Quæ aliis morbis ſupervenit, his curatis ferè ceſſat. In ſpecie, qui ex vitio ſtomachi hac laborare ſolent, optimè aloeticis ventriculum purgantibus, in ſpecie pilulis uſualibus aloeticis, item maſtichinis & aloephanginis, omni menſtruali tempore purgentur, ſicuti etiam per uſum zingiberis, aut crudi aut in India conditi, manè jejuno ſtomacho maſticati aut eſitati curantur. Hypochondriacis malum familiare eſt, quando verò edunt, ceſſat.

Diſtinguendum autem eſt *inter ſuffuſionem veram*, & inter GLAUCOMA; quippe qui affectus ſunt diſtinctiſſimi, utut apud BORELLUM *Append. Centur.* 3. *Obſerv. pag.* 279. aliosque Practicos, ſæpè confuſio fiat: Origo verò confuſionis eſt, quia Veteres Græci non diſtinxerunt Glaucoma & Suffuſionem, ſed ſubindè, eodemque nomine, ambos affectus apprehenderunt, quia quædam ſuffuſiones ſe ſimili colore offerunt; & quod veteres Græci Hypochyma vocarunt, juniores Glaucoma dixerunt. Res tamen ut pateat, dico; Hypochyma denotare ſuffuſionem; Glaucoma verò nil aliud eſſe, quam tale *humoris cryſtallini* vitium, quando hic debita ſua perſpicuitate, qua ſe habet inſtar vitri clariſſimi, fit nonnihil opacus, & conſequenter obſcurè coloratus, adeoque albedine fuſca ſeu obſcura, h. e. glauco colore, ſuffunditur & inquinatur, unde & perſpicuitas ejus læditur. Hinc enim in tali humoris cryſtallini conſtitutione evenit, ut neque radii viſorii rectè poſſint tranſire, & color rerum pertranſientium vitietur. Simili enim ratione, quo magis obſcuratur vitrum, per quod artificialis fit viſio, ita etiam, ſi vitrum lenticulare cryſtallini humoris fuerit opacum, vel vitioſè coloratum, Glaucoma provenit.

Vitium hoc *ſenibus* tandem naturaliter ferè ſupervenit, aliàs præternaturaliter, & quidem ſimpliciter ex mutata humoris criſtallini conſiſtentia, & majori ejus ſiccitate, denſitate & impuritate originem ducit; ſic enim minus perſpicuus, ſed opacus & nonnihil coloratus redditur. Confirmat hoc mechanica anatomica; ſi nempe humor cryſtallinus extra oculum ſumatur, per eum inſtar lentis conſtitutum omnia objecta majora videntur, quod elegans eſt ſpectaculum; ſin verò idem exſiccetur, vel in aqua fervida ebulliat; fit opacus, denſior, & nonnihil albus. Hinc eſt, quod in ſenibus ſit naturale vitium hoc Glaucoma, ob vitiatum in iiſdem humorem cryſtallinum. Quodſi vitio ætatis decrepitæ accidat, incurabile eſt, utut poſſint præſervari.

Quodſi in junioribus oriatur ex nimio Veneris uſu, ſive cryſtallini ſive aquei humoris vitio, convenit in ſpecie, præmiſſis præmittendis, fomentatio oculi cum ſpiritu vini, mediante linteo duplicato oculis ſub introitum lecti impoſito, & per noctem ibidem contento, qua ratione glaucoma etiam præſervari poteſt. Melius eſt, ſi recipiantur flores borraginis vel bugloſſæ, infundantur cum ſpiritu vini, quæ tinctura applicata præſervat aut curat in junioribus imminens Glaucoma. Alii laudant tincturam bugloſſæ cum phlegmate aluminis, addita aqua albuminis ovorum deſtillata, paratam.

Cauſæ remotæ, quarum occaſione humor aqueus particulis excrementitiis inquinatur, & cum iis quaſi congelatur, ſunt intempeſtivæ lacrymationes, ex qua BARTISCH *Part.* 1. *cap.* 3. & HILDANUS *Cent.* 4. *Obſ.* 15. cataractam obſervarunt; oculorum inflammatio, & Venus, tàm intermiſſa quàm nimia; frigidæ potus, de quo vid. BARTISCH *l. a.* & PANAROLLUS *Pent.* 3. *Obſ.* 6. ac *Pentec.* 3. *Obſ.* 32. contuſio item & vulnera, vid. HILDANUS *Cent.* 3. *Obſer.* 13. repellentium fortiorum, v. gr. in ophthalmia, abuſus, nec non externa corroſivorum applicatio, vid. BARTISCH *Part.* 3. *cap.* 1. *pag.* 57. *&* 59.

His quoque accedit cataracta connata, qualem BOYLE *de Util. Philoſoph. Experim. Tom.* 2. *Part.* 1. *pag.* 72. ſanatam refert.

D I A G N O S I S.

Signa in ſuffuſione vera facilè ſe manifeſtant, & in incipiente raró fallunt: Nam conqueruntur ægri in cataracta incipiente de variis punctis, filamentis, floſculis, fumis, aranearum telis, rete vel cribro, & ſimilibus ante oculos obſervantibus, muſcis oculos circumvolitantibus, objectis ſub alieno colore, aut duplicibus, multiplicibus, dimidiatis, fiſſis, &c. id quod ut plurimum rudimenti primi pro Cataracta eſt indicium, utut non æquè ſemper in perfectam ſuffuſionem terminentur: Conf. BARTHOLINI *Acta Hafnienſ. Volum.* 2. *pag.* 244. Hinc viſus ſenſim plus minus obſcuratur, & color pupillæ nonnihil glaucus, quaſi marinus, aut vitro nebuloſo ſimilis, apparet.

Quamvis interdum ſigna hæc planè deſint, & ex improviſo & ſubitò ſatis Cataractæ oriantur, & quidem non tantùm occaſione cauſarum externarum apud HILDANUM *l. a.* ſed internarum quoque, ita ut experientia teſtetur, aliquos oculis ſanis obdormientes, cæcos vigilaſſe, & ad humum lynceos flexos itidem cæcos ſe erexiſſe, quemadmodum FERNELIUS *Pathol. lib.* 5. *cap.* 5. HILDANUS *Cent.* 5. *Obſ.* 14. & BARTISCH *Augendienſt*, ſive oculorum ſervitium, *Part.* 4. *cap.* 2. *pag.* 44. perhibent.

Quodſi Cataracta ſit perfecta, viſus omninò tollitur, & pupilla oculum inſpicienti nunc ſimilis vitro contaminato aut ſaltim obſcuro aut minus perſpicuo ſimilis, nunc gypſi, nunc argenti vivi, nunc viridiuſculus, nunc lividus, nunc alius color in eo apparet.

Tan-

Tandem perfectus color albus, aut etiam alii poſt pupillam, ſe exhibentes, jam perfectam ſuffuſionem innuunt. Imò ſuffuſionem quoque completam connaſci per experientiam conſtat.

Cum verò hæc modò vera, modò notha ſit, ſciendum: in notha rerum circumvolitantium & obverſantium phænomena creſcere ac deſcreſcere, imò interdum planè evaneſcere, majora atque frequentiora obſervari ventriculo repleto, vel digeſtione prima peracta, item in plenilunio & aere turbulento. Omnia, tunc per fumum & nebulam videri videntur, interdum penitus cæcitas inducitur, & ſi attentè inſpiciatur oculus, inſignis & profunda albedo circa pupillam apparere ſolet: E contrà ſi verà fuerit, coruſcationes & apparitiones illæ ſunt continuæ, ſemper augentur, adeóque viſus magis magiſque obſcuratur, utplurimum unum ſaltem oculum occupat, quemadmodum notha ob cauſam communem utrumque, aut ſi & vera oculum utrumque afficiat, contingit tamen hoc non ſimul, nec ſimpliciter.

Ipſe humor aqueus itidem craſſeſcere, & ita viſum plus minus impedire obſervatus fuit in affectu anonymo, utut ad ſuffuſiones à quibuſdam itidem referri ſoleat.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin* horum pathematum: omnis ſuffuſio malum eſt difficulter curabile.

Recens, & in qua ægri objecta omnia ſecundùm magnitudinem, figuram, numerum, motum, &c. adhuc diſcernunt, medicamentis diſcuti poteſt; quæ verò magis confirmata eſt cataracta, ac denſiùs concrevit in qua æger lumen aut ſolis ſplendorem propiùs admotum etiam vix aut non videt, medicamentis nunquam, chirurgia difficulter curatur, licèt etiam oculo ſano clauſo pupilla ægra dilatetur.

Quò magis recens ſuffuſio, ſive in fieri, ſive in facto, eò faciliùs curatur; diuturna verò & confirmata difficiliùs. Unde ſuffuſio ſeu Cataracta imperfecta & incipiens. in corpore aliàs bonæ conſtitutionis & mediæ ætatis facilius & per ſola medicamenta curatur; facta verò non curatur medicamento, ſed ſemper chirurgiam poſtulat, quamvis SCHENCKIUS *Obſ. lib. 1. pag. 159.* & BOYLE *de Util. Philoſ. Experim. Part. 2. Sect. 1. pag. 72.* hanc ſolis quoque medicamentis interdum curatam perhibeant.

Vulgò multa de pupillæ amplitudine & nigredine in prognoſi habentur, ſed ſunt fallacia. Nempè dicunt: quibus altero oculo conniventibus & palpebra fricata, una alterius pupillam dilatari contingat, ſi punctio admittatur, recipiendi viſum ſpem eſſe, aut per medicamenta aut per chirurgiam; quando verò pupilla non dilatetur, nec conſtringatur, ea incurabilis ſit: item quæ ſuffuſio nigra eſt, & quęcunque ſplendoris nitoriſque expers, nullo modo curari poſſe. Sed tamen hæc ipſa non adeò univerſalia ſunt, quin revera ſubindè fallant. Diſtinguantur ergo exercitii gratia tria tempora ſuffuſionis, ita ut primum tempus ſit, quando varia ſaltem filamenta ante oculos verſantur, & hæc eſt incipiens: ſecundum tempus, quando filamenta coeunt in membranam, quæ viſum impedit: tertium tempus eſt, quando membrana iſta eſt adeò denſa & firma, ut nullo modo poſſit videri. Prius tempus ſuffuſionis curatur facile medicamentis appropriatis: ſecundum vix medicamento; non deſperandum tamen eſt, quia optimè mediante acu tolli poteſt: tertium medicamentis planè non, chirurgia difficulter admodum, interdum fruſtrà cura ſuſcipitur.

Porrò membrana hæc in qua ęger lucem claram admotam adhuc obſcurè videt, poteſt optimè acu chirurgica curari; ſin ea adeſt, fuerit denſa, ut lumen, clarum licet, nullo modo alterationem faciat in oculo, aut percipiatur, talis etiam per chirurgiam incurabilis eſt.

Item ſi oculo ſuffuſione affecto, alter oculus comprimitur, & inde oculus æger non nihil humidus fit, & pupilla in eo dilatetur, ſignum adhuc habetur, curabilem eſſe per chirurgiam; ſi non, eſt malum deſperatum: ſi enim debet per chirurgiam curari, ſuffuſio fit in ſecundo & tertio gradu, & membrana jam ſit facta, non in fieri. Hinc diſtinguunt Chirurgi inter ſuffuſionem maturam & immaturam: Matura eſt, quando, compreſſo oculo ægri membrana intus obtenſa in eodem ſitu permanet, atque erat ante compreſſionem; ſin verò poſt compreſſionem incipit moveri & fluctuat, eſt adhuc immatura. Hoc confirmant etiam colores membranæ, ratione cujus diſtinctæ diverſæ & *quinque primariæ* ſunt *ſpecies*, nimirum ſuffuſio *alba* ſeu *argentea*, *cinerea*, *cærulea*, *viridis*, & *flava* ſeu *buxea*. In ſpecie color albidus aut glaucus, & inſtar cœli, ſignum eſt, cataractam maturam & aptam eſſe pro depoſitione chirurgica: quando verò color membranæ eſt albicans, ſicut Ger. *Wie Sabne*, ac etiam planè obſcurus & lividus, ſignum eſt denſiſſimæ Cataractæ. Suffuſio cœrulea & viridis inſtrumentorum vim eludunt; dum argentea, cinerea & flava per chirurgiam interdum ſanantur; modò hæc poſterior nondum valdè inveterata ſit, utpote quæ uveæ tunicæ firmiùs adhæreſcit, & corneam atque oſſeam duritiem contrahit, unde vulgò Cataracta vitrea, ſive felina, audit. Cataracta autem, Germanis *Nigra*, planè non eſt loci hujus, utpote cujus formalitas non in craſſitie, aut heterogeneitate humoris aquei, ſed ſpirituum animalium per nervos opticos denegato influxu conſiſtit, ut *infra Puncto 1. Membri* 4 patebit, & ſpeciali termino Gutta ſerena audit. Ea ferè nunquam curatur, quamvis eam curatam HILDANUS *Cent. 5. Obſerv. 20.* & BARTISCH *l. a. pag. 88.* teſtentur.

Sicut autem inveterata nimis Cataracta nec chirurgiæ cedit, propter tenacitatem, qua corneæ aut uveæ tunicæ arctiùs connectitur, ut ſine harum laceratione vix detrahi queat; ita minus incraſſata ſeu non ſufficienter maturata inſtrumentis contingere haud licet, ne diſcontinuata totum humorem aqueum turbet; aut mox iterum concreſcens magis calloſa evadat, utraque autem ratione viſum enormiter lædat.

Annatam eſſe tunicis dictis pelliculam dignoſcitur: ſi (1.) acriorum & rodentium externorum uſus præceſſerit; (2.) ſi lineolæ albicantes, corneæ, flavæ, &c. iridem oculi, obliquè ſpectati, tranſeant; vel & jam (3.) in ipſa cornea, ſi hæc rectè inſpiciatur, punctula albicantia, id eſt, ipſa ſuffuſione ſplendidiora, appareant: imò uveæ etiam cohærere concluditur, ſi poſt oculi compreſſionem atque frictionem pupilla non dilatetur.

Maturationem verò convenientem ante ſextum vel ſeptimum annum olim vix expectabant, hinc ad illud uſque tempus operationem differebant cùm tamen ſola temporis menſura cataractæ craſſities ac maturitas ſufficiens determinari nequeat, eò quod ſuffuſionum alia citiùs alia tardiùs vel pro diverſa materiæ quantitate, vel coagulatoris v. g. caloris majore aut minore vi, eam acquirat: ita alba vix ante ſextum annum chirurgiam admittit, & ſi citiùs inſtrumento tractetur, ab hoc inſtar lactis diſſolvitur. Pariter ſi operatio diutiùs differatur, per eandem in lamellas tenuiores inſtar glaciei frangitur. Cinerea verò citiùs matureſcit, id eſt, ſæpius intra quinque vel ſex menſes.

Cœrulea minùs frequens & curatu difficillima eſt, cùm tardiùs ad ſoliditatem decentem pertingat, ſpiritus interim valdè debilitet, vel potiùs humorum pelluciditatem deſtruat, ita ut, pellicula licet ſeparata, viſus tamen obſcuritas & imbecillitas remaneat.

Viridis & flava citiùs matureſcunt; poſterior tamen, prout ſuperiùs dictum, niſi mox detrahatur, inſtar cornu dureſcit, hinc chirurgiam reſpuit.

Porrò Cataracta in junioribus poteſt faciliùs deponi, & ſine recidivæ periculo: in ætate autem ſenili ſponte ſuborta ſuffuſio unius oculi ſucceſſivè ubi confirmata fuerit, etiam alterum oculum infeſtat, & ita ægri perfectè cæcutiunt: non poteſt deponi, & ſi deponitur, recidivat, vel regeneratur, vel ſenes non adeò perſpicuum viſum recuperant.

Quæ cum dolore capitis præcedente vel præſente, difficilioris curationis eſt.

CURA.

In *Cura* ſuffuſionis, in primo & ſecundo gradu exiſtentis, *ſubſtantia iſta heterogenea*, in humore aqueo adhuc fluctuans, ante ſui concretionem *diſcutienda*, & concreta jam, quantum poſſibile, attenuanda, *reſolvenda* aut *diſſipanda*, idque ſaltem in incipiente; ſicuti firmiùs concreta mediante acu deorſum verſus ex ſitu ſuo removenda eſt.

Remedia ergò, quæ hic conveniunt internè, ſunt ea, quæ oculis in ſpecie dicata ſunt, remedia ophthalmica, qualiacunque fuerint: quæ inter eminent millepedes, quorum uſus internus pro curandis ſuffuſionibus mirabiliter extollitur à BOYLE *in Philoſ. Experim. pag. 55.* Laudatur etiam Euphraſia, cujus uſu ſeptuagenarios viſum recuperaſſe teſtatur HILDANUS *Epiſt. 59.* Item decoctum viperarum cum aquis ophthalmicis paratum videb. in CLAUDINO

Con-

Conſult. 56. A plurimis laudantur Decocta lignorum ſudoriſera cum euphraſia, chelidonio, verbena, fœniculo, & betonica parata: vid. CLAUDINUS & ZECCHIUS.

Quoad remedia externa: neceſſe eſt ſubtilia, & quantum poſſibile, penetrantia ſint, quæ oculis inſtillanda veniunt; fruſtra aliàs laborabitis. Ut igitur meliùs penetrare queant, conveniens eſt, ut priùs fomentetur oculus vel ſacculo emolliente, vid. HARTMANNUS *cap.* 41. §. 3. vel uſurpetur Fotus *Plempii*, deſcriptus à TIMÆO *von GuldenKlee lib.* 1. *Epiſt.* 24. Quibus ſubjungantur ea, quæ oculis inſtillanda ſunt ſubtilia; quæ inter præ cæteris eminent *aquæ ophthalmicæ antimoniales*, quæ nobiliſſimæ ſunt in quamplurimis oculorum affectibus, & in ſpecie ſuffuſionibus; vid. *ſuprà Sect.* 18. *cap.* 1. *Artic.* 15. *ubi de Ophthalm. & Puncto* 2. *hujus Sect. Membr.* 1. *ubi de Ungue Oculi.* Antimonium enim in ſe habet ſubtile ſulphur acidulum & penetrantiſſimum. Ergo propter tale ſubtile ſulphur ſunt optima infuſa antimonialia, quatenus tunicam oculi penetrant, & ibidem ſuggillationem delent.

Convenit ergò infuſum vitri antimonii pulveriſati; loco cujus vitri non immeritò alii caput mortuum butyri antimonii, vel crocum metallorum pulveriſatum, pro infuſione in aquis ophthalmicis; v. g. aqua fœniculi, euphraſiæ, chelidonii majoris, &c. ſuadent: quæ Infuſa in loco calido aliquandiu digeſta, & hinc filtrata, additis aliquot granis camphoræ & croci, in forma collyriorum crebriùs quotidiè oculis inſtillata, & aliquandiu continuata, ſunt optima: v. g.

℞. *Vitr. antimonii pulveriſ.* ℈ß. vel gr. xv.
Infund. in
Aquæ flor. Cyani
Euphraſ.
Fœnic. ana ℥j.
Stent in loco calido per noctem;
Manè filtr. adde
Camph. gr. vj.
M. S.
Collyrium.

Hujus aliquot guttæ inſtillandæ ſunt oculo, ægro ſupinatim jacente, & hoc interdum repetendum; hac enim ratione proſtant exempla curatarum ſuffuſionum. RIVERIUS pro ſimili Infuſione commendat vinum album. Poſt hæc conveniunt etiam egregiè aquæ compoſitæ ex formicarum ovis cum felle muſtelæ piſcis præparatæ, quæ mirè à quibuſdam laudantur. Nempe

℞. *Ovor. formic.* ℥iv.
Fell. muſt. piſc. No xxx.

Miſta omnia lento igne deſtillanda ſunt, exit enim ſic aqua turbida, quæ filtrata ſervetur ad uſum, & tempore veſpertino pro collyrio ad cataractam delendam oculis applicanda.

Et ſanè credo, hoc non fore fruſtraneum: Notum enim eſt, quàm mirabilis, & ſingulari FORESTI experientia confirmatus, ſit *liquor hepatis muſtelæ piſcis*, qui extrinſecùs ſaltem palpebris clauſis illitus (penetrantiſſimus enim eſt) eſt nobilis in ſuffuſione vel præcavenda vel etiam confirmata curanda: vid. FORESTUS qui à ſe expertum commendat. Hepar muſtelæ piſcis (Germ. *Aalraupe*) affigatur ligno, poſtmodum imponatur in vitrum, & exponatur radiis ſolaribus tempore æſtivo, ſic enim deſtillat & reſolvitur in oleum aurei coloris acre. Tempore hyberno non ſuccedit, & dicunt hoc quidem fieri quia muſtela hoc tempore Veneri indulget & generat: At verò hæc nos relinquimus. FERDINANDUS verò *in Hiſtor. Med. mirab.* 25. laudat pro collyrio *aquam deſtillatam ex ſtercore humano*, in qua diſſolutum ſit *fel muſtelæ piſcis*, aut etiam leporis, cum tantillo ſacchari candi, & margaritis ſubtiliſſimè præparatis: liquorem hunc oculis inſtillare crebriùs jubent, eſt egregius ad curandas Cataractas incipientes. Nec omittenda venit axungia viperarum, vel inſtillata vel inuncta ſaltem. Chelidonium majus ſemiputrefactum, item cancri fluviatiles dum incipiunt putreſcere, deſtillata ſuggerunt aquam alcali ſubtiliſſimo ebriam, inſigniter penetrantem, & contra ſuffuſiones utilem. Quodſi non videntur ſufficere hæc, confugiatur ad aquam iſtam ophthalmicam Quercetani, quæ ſub deſtillatione ſpiritus ſeu aquæ epilepticæ ex vitriolo, & urina pueri, aliquandiu digeſtis, hinc deſtillatis, primò prodit, ubi duplex phlegma colligitur, utrumque penetrantiſſimum, ſalſum volatile, quod ſine ſenſu oculum penetrat, & confert egregiè in ſuffuſionibus etiam jam factis reſolvendis. Vid. SCHROEDERUS *in Pharm. ubi de Vitriolo*, & TACHENIUS: vel loco hujus paratus ex tempore ſequens admodum Quercetani ex urina puerorum & vitriolo. Phlegma hinc elicitum eſt ſubtiliſſimum, & quod penetrando fortiter diſcutit ſuffuſiones: v. g.

℞. *Urinæ puer.* ℔ß.
Vitrioli alb. ℥iv.

Stent per aliquot dies in digeſtione, & poſtmodum deſtilletur exinde aqua ophthalmica volatilis fortiſſimæ penetrationis, oculis inſtillando, egregia ad ſuffuſionem.

Poteſt etiam ipſius ſucci chelidonii majoris libra una admiſceri, & ita invicem deſtillari.

Nec minus penetrans eſt ille liquor, quando vel albumen ovi induratum interiùs excavatum perforatur & repletur ſaccharo candi & vitriolo albo, & ita ſuſpenditur in cellam; ſic enim deſtillat per deliquium liquor, diluendus cum aqua euphraſiæ, qui egregiam dat aquam ophthalmicam.

Pertinet huc etiam aqua *Hartmanni* ex lapide ſciſſili & ſale, *Praxi ſua Chymiatr. pag.* 206. deſcripta. Extractum Chelidonii majoris, ſuccus nempe inſpiſſatus, magnitudine aciculæ capitis oculo impoſitum, multum laudatur in incipiente ſuffuſione ab HILDANO *Epiſt.* 59.

De Anagallide flore purpureo, ejuſque aqua, vid. HOLLERIUS *lib.* 1. *de Morb. Intern. cap.* 21. Liquorem ex pane, cum ſem. fœniculi & rutæ, cum medico mellis mixto, & recenter ex furno protracto, atque intra duas patinas ſtanneas concluſo, prolectum commendant MERCURIALIS *Tom.* 1. *Conſil.* 87. & ZECCHIUS *Conſult.* 27. Spiritus vini cum linteis multiplicatis oculo impoſitus extollitur à TIMÆO *von GuldenKlee, Epiſt.* 26. Forſan ſpiritus ſalis ammoniaci cum calcis vivæ tantillo acuatus, præſtantioris erit uſus; quin vix aliquid ſubtilius noverim hoc ipſo ſpiritu, qui pariter quoque cum aquis appropriatis vel applicari vel inſtillari poterit.

Denique HARTMANNUS *loc. all. cap.* 43. §. 3. habet aquam ophthalmicam Zinziberatam, quam non poteſt ſufficienter laudare *Lindanus* in affectibus oculorum ferè quibuſcunque, in ſpecie ad ſuffuſiones; teſtatur enim LINDANUS, quod aliquoties dicta aqua ophthalmica Zinziberata ſuffuſiones etiam factas curaverit, in ſpecie quandam mulierem quæ in utroque oculo ſuffuſiones habuerit.

In præſervandis & curandis ſuffuſionibus his, obſervandum ſimul, quod ſubinde etiam cum fructu & felici ſucceſſu in principio ſeu incipiente ſuffuſione adhibeantur *veſicatoria* in nucha aut propè aures; quæ multùm faciunt in affectibus oculorum, teſte HILDANO *Epiſt.* 67. ſicut in ſenibus Fontanellæ feliciter inuruntur; talibus enim ſolis contumaciſſimæ ſubinde & confirmatæ ſuffuſiones curatæ fuerunt: ſed in confirmata parum valent. Conveniunt quoque ſetacea & hujus farinæ alia: vid. HILDANUS *Cent.* 1. *Obſervat.* 41. & 42. *Cent.* 4. *Obſervat.* 6. 7. 19. & 17. GLANDORPIUS *cap.* 24. & SCULTETUS *lib.* 1. *Tab.* 3. *fig.* 2. 3. &c. Quodſi hæc nimis moleſta videantur, loco horum egregium quoque & ſingulare remedium eſt ſecretum *Schlegeri*, nempe radix Thymeleæ arboreſcentis ſeu Mezerei vel Laureolæ majoris, (Germ. *Kellershals*) in aqua ſolutionis nitri; vel lixivio ex cineribus vitium, macerata & ſiccata (alias enim nimia acrimonia corrodit aures) lobo auris priùs acu perforato immiſſa, inſtar fonticuli ſucceſſivè phlegma copioſum eliciens, adeòque in quibuſvis affectibus capitis catarrhalibus, imprimis in affectibus oculorum, & incipiente ſuffuſione, ſingulare eſt remedium. Hujus Thymeleæ radicis mentionem facit RIVERIUS *Cent.* 4. *Obſ.* 100. item TIMÆUS *von GuldenKlee in Epiſt. pag.* 52. de perforatione aurium. Conf. etiam BARTHOLINUS *in oculorum affectibus*.

In ſubjectis habitioribus aut copioſiore ſero turgentibus in principio mali fumus nicotianæ laudandus venit.

Denique ſi alia irrita, ipſa verò Cataracta in perfectam firmamque nondum coaluerit membranam, dubium, an non ſalivatio Mercurialis ſimili modo, atque in Venerea lue inſtituta, penetrante intimè mercurio, inſtituenda veniat? idque eò magis, ſi ex lue venerea oriatur. Inclinat ad hanc affirmativam FONSECA *lib.* 1. *Caſ.* 29. Per experientiam verò felicem hoc illuſtrat BOYLE *Philoſ. Experim. pag.* 65. Conf. etiam SCHENCKIUS *Obſ. ubi de lue Venerea pag.* 259.

MEM-

MEMBRUM IV.
DE
VITIO NERVI OPTICI.
PUNCTUM I.
DE
GUTTA SERENA.

Vitiatur etiam viſio, quando, licet rectè radii viſivi extrinſecùs illapſi pertingant per totum oculum uſque ad tunicam retinam, eamque feriant, nulla verò ſequatur viſio, utut nulla aperta aut ſenſibilis in oculo appareat læſio aut alteratio, tunc vitium hoc dicitur Græcis *Amauroſis*, Latinis *Gutta Serena*, Germanis *der SchVVartze Staar*, ſive Cataracta nigra, & eſt omnimoda *Cæcitas*, uti uſitatiùs in ſpecie vocatur.

CAUSÆ.

Cæcitatis hujus *Cauſa* quærenda eſt ferè ſemper, cum præſupponitur oculus ſalvus, vel in *nervo optico*, vel ejus *expanſione*, quæ *tunicam retinam* conſtituit. In nervo optico quidem contingit Gutta ſerena, quando hic vel obſtruitur, vel comprimitur; vel alio modo læditur, tam circa radicem, quàm progreſſum, ita ut impediatur propterea ſpirituum animalium influxus & tranſitus, unde neceſſariò *Cæcitas* ſupervenit: vid. BARTISCH AUGEN DIENST *Part. 6. cap. 1.* LOSSIUS *lib. 1 Obſerv. 27.* PLATERUS *Obſerv. pag. 108. & 100. &* RIVERIUS *Pr. lib. 2. cap. 1.* quibus à SCULTETO *Obſerv. 26.* etiam contabeſcentia dictorum nervorum accenſetur. Sic Guttam ſerenam à tumore globoſo in cerebro, nervos opticos premente, provenientem notat PLATERUS *lib. 1. Obſerv. pag. 101.* non minus ac PAW *Obſerv. Anatom. 2.* (quæ additæ ſunt BARTHOLINI *Obſervationibus*) notas cæcitatem ex improviſo ortam in diabetica, ob veſicam ingentem aqua copioſa plenam circa conjunctionem nervorum opticorum inventam. Sternutatio nimia etiam cæcitatem induxit Autore HILDANO *Centur 1. Obſerv. 24.* vid. etiam M. A. N. C. *Ann. 1. Obſ. 71. pag. 174.* A fortiori cerebri commotione, v. g. poſt caſum, obſervavit HILDANUS *Cent. 5. Obſerv. 8.* ab alapa ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. Admir. Obſerv. 52.* & AMATUS LUSITANUS *Centur. 7. Obſervat. Med. 44* Pariter interdum *poſt alios morbos* plus minus acutos curatos ſupervenit talis gutta ſerena, nunc per metaſtaſin nunc alio modo commota cauſa materiali occaſionali, obſtruente vel vitiante nervum opticum: Sic enim *ex ſcabie* ſcorbutica *retropulſa* cæcitatem obſervat SENNERTUS *lib. 1. Prax. pag. 886.* item *ex ſublata natta* ex nucha Guttam ſerenam obſervavit HORSTIUS *in Obſerv. pag. 374.* item *ex ulcere pedis* intempeſtivè clauſo ſimilem Guttam ſerenam notat TIMÆUS *von GuldenKlee lib. 2. Caſ. 28. pag. 60.* ex uſu decocti guajaci in lue Venerea, non purgato corpore, Amauroſin notat HENRICUS *ab Heer Obſerv. 4* non ſecus ac RHODIUS ab intempeſtivo ſudorifero notat *Cent. 1. Obſ. 37.* à venæ ſectione FONTANUS *Exempl. 10. f. 48.* ex veneno TULPIUS *lib. 1. cap. 32.* à purgatione fortiore AMMANUS *Med. Crit. Caſ. 79. pag. 530.* &c. Ubi nulla alia hujus phænomeni poteſt inveniri cauſa, niſi quod lædatur exinde nervus opticus, & vel obſtruatur vel comprimatur. Aliàs curioſum eſt, quod refert BARTHOLINUS *Cent. 3. Epiſt. pag. 275.* de monacho, qui quoties barbam raſerit, viſum amiſit; quando verò ea iterum crevit, viſum recuperavit: quod fuit factum vitio nervi optici quocunque modo læſi. Sed præter *nervum* hunc *opticum vitiatum* interdum etiam hujus nervi *expanſio* membranacea in bulbum oculi, quæ tunicam retinam conſtituit, interdum cauſa primaria eſt guttæ ſerenæ, quando nempe hujus tonus, tunicæ retinæ nimirum, & legitima tenſio, quæ fortiter expanſa in oculo, à quovis viſualium radiorum illapſu movetur. Vnde ſi hæc ipſa membrana redditur vel paralytica, & deficiat in debito tono, vel quando læduntur fibræ, & vel contunduntur, vel lacerantur, vel alio modo remittunt à debito tono, relaxetur, & ita *flaccida* ac molliuſcula evadat, ita ut nonniſi à forti, aut etiam à nullo radio viſivo moveatur, neceſſariò omnino cæcitas plus minus intenſa ſequitur.

Quò etiam facit, quando ex *Cauſis externis*, forti percuſſione oculi, vel ex caſu in occiput, vel ex forti ſternutatione (*vid.* HILDANUS *Cent. 1. Obſ. 24.*) aut etiam ex nixu nimio epileptico, laceratur quaſi, aut alia etiam ratione vitiatur membrana tunicæ retinæ. Hinc obſervatum, poſt epilepſiam gravem cæcitatem incurabilem ortam fuiſſe, quatenus nempe à nimiis convulſionibus tunica retina plus minus lacerata vel læſa Guttam ſerenam infert. Porrò ad iſtas cauſas, quæ poſſunt inferre læſionem tunicæ retinæ, & inde Guttam ſerenam, accenſendus venit objecti nimis ſplendentis, v. g. ſolis, diutinus nimis aſpectus, aut etiam diuturnior & continuata lunæ plenæ inſpectio, cujus exemplum habet HEINRICVS ab HEER *loc. all.* item SALMVTH *Cent. 2. Hiſt. 83.* quatenus ab horum radiis violenter impreſſis, propter nimium talem motum fibræ ipſius tunicæ reſolvuntur, & quaſi paralyticæ diſponuntur, unde Gutta ſerena.

Quò etiam facit, quod ex bombardarum horribili coruſcatione & impetu viſus ſine externa nota ſubitò amiſſus fuerit, teſte SHENCKIO *in Obſ.* Quò etiam facit, ſi ex percuſſione oculi ex caſu in occiput vitietur hujuſmodi membrana, ut exinde deficiat viſus. Pertinere huc videntur convulſiones, quæ ſubinde in cæcitatem terminaſſe viſæ ſunt, item epilepſiæ, item dolores colici. PLATERVS nempe *lib. 1. Obſerv. pag. 102.* obſervat dolores collicos cum convulſione & cæcitate quotannis recurrentes; item *Obſ. pag. 100. & 102.* alia exempla refert ejuſmodi cæcitatum poſt convulſiones natarum; non ſecus ac SCHENCKIVS *in Obſ.* ex colicis doloribus excæcatam mulierem refert: Sic HILDANVS *Cent. 5. Obſ. 5.* cæcitatem ortam refert poſt curatam epilepſiam per vomitum. Hæ in ſpecie ad Guttam ſerenam diſponentes fuerunt cauſæ. In genere obſervandum nil magis nocere oculis, quàm nimium Veneris exercitium, adeò, ut hujus ſolius occaſione quoſdam gutta ſerena affectos meminerim.

Sunt porrò, quorum oculi ex idioſyncraſia à quibuſdam aſſumptis notabiliter alterantur. Novi virum, qui ex variolis à pueritia oculos habet debiliores, qui, quoties cancros comedit fluviatiles, toties exaſperantur pathemata oculorum: id quod & ex milio ipſi evenit: Sic alium novi virum, ex cancris idem malum contraxiſſe: Aromatarium novi, qui ex volatilium acrium, armoraciæ, cochleariæ, ſinapi, &c. abuſu notabilem oculorum hebetudinem incurrit; hinc communiter ſæpè oculis hoſtiles dicuntur: Novi virum jam ſeneſcentem vertiginoſum, qui ex uſu ſpiritus ſalis ammoniaci notabilem viſus hebetudinem precipit.

Singularem guttam ſerenam gravidis ſolennem, quæ ſtatim ab imprægnatione invadit, & ad aliquot menſes, imò per totum geſtationis tempus, moleſta eſt, & poſt partum ſpontè remittit, videbitis in BARTISCH AVGENDIENST; qualem etiam iiſdem, quæ menſium ſuppreſſione laborant, evenire, neque, niſi his reſtitutis, evaneſcere teſtatur.

DIAGNOSIS.

Cæterùm guttam ſerenam in Cæcitate adeſſe, non ſemper manifeſtum eſt; nam poſſunt etiam occulta oculi vitia Cæcitatem inferre. Hinc ut adeò vitii retinæ conjecturam probabilem hauriamus, attendatur: quando nullo vitio ſenſili aut notabili in oculo præſente homo nihilomius cæcus evadit, & quidem Cæcitas iſta ſi fiat paulatim, ſuſpicio eſt, quod ex vitio partium quarundam in oculo non apparente fiat Cæcitas: quæ verò confeſtim fit, aut breviter ſua incrementa capit, citra ſenſilem læſionem, ex vitio nervi optici quod fiat, probabiliſſimum eſt, ſi præceſſerit læſio cerebri aut capitis, nervos plus minus afficiens. Aliàs quæ de amplitudine, dilatatione pupillę &c. proferuntur indicia, ferè fallacia ſunt, quibus ſolis non fidendum, dicit PLATERUS *in Praxi*. Dicunt enim, ſi fricando oculum unum, & alterum comprimendo, in pupilla ejus, qui fricatur, appareat dilatatio & conſtrictio, nervum opticum eſſe illæſum, ſpiritumque liberum habere commeatum, atque tunc cæteris paribus vitium hærere in tunica retina, vel in alio oculi loco. Si nulla planè ſit dilatatio, vitiatos eſſe nervos opticos: nam amplitudinem pupillæ etiam in hominibus ſanis, ad loca tenebroſiora ſe convertentibus, naturaliter dari; in caſu verò allabentis luminis excellentioris pupillam arctiùs conſtringi, ne oculus nimia radiorum uber-

ubertate obruatur; certiſſimum eſt. Parilis ſubeſt error quoad dilatationem; nam dum æger luci obvertitur, ut pupilla tantò clariùs videri poſſit, pupilla identidem ad luminis exceſſum connivet, quod etiam cuivis ſano accidit.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: *ſenes naturaliter quoad viſum hebeſcunt*, & interdum ex relaxata tunica retina omninò excæcantur, unde Gutta ſerena laborantes non reſtituuntur, ſive dependeat eadem ex vitio nervi optici, vel retinæ.

In genere enim *omnis Gutta ſerena difficulter* curatur, in ſpecie quæ ſubito fit, exem. grat. ob fortem capitis plagam, aut caſum ab alto; quia ejuſmodi affectus eſt talis, ut remedia, antequam ad oculos penetrent, ſuam vim amittant.

Difficilis etiam curationis eſt Gutta ſerena, quæ fit à tumore, qualem Platerus Obſer. pag.108. deſcribit; à nervorum laceratione; eorumdem labe, quæ viſum pænitùs abolet utut hanc, modo cauſa mobilis fuerit, interdum curatam PLATERUS *loc. allegat. pagin.* 110. teſtetur. In imperfecta verò Gutta ſerena major ſalutis ſpes eſt, videb. BARTISCH *loco allegat. in præf. & cap.* 3. RIVERIUS *loco allegat.*

CURA.

Sicut quicumque oculorum affectus ſunt difficiles curatu, ob nimiam nempè organi ſenſibilitatem & delicatam ſtructuram, ita præ cæteris Gutta ſerena per quàm difficulter curatur, ſive ea jam tunicæ retinæ, ſive nervi optici vitio accidat, perinde eſt. Si tamen adſit cæcitas ex Gutta ſerena, curatur ea partim internis, partim axternis. Internè quidem conveniunt Evacuantia per ſudorem & alvum, & alterantia, quæ per experientiam *viſum confortare*, tàm internè quàm externè, hactenus obſervata fuerunt. Imprimis diæta exquiſita ſummoperè neceſſaria eſt. De cætero quoad remedia evacuantia, Vomitoria cautè uſurpentur, cùm HILDANUS *Centur.* 5. *Obſervat.* 19. referat, exhibito vomitorio ægrum viſum amiſiſſe, ejuſdemque beneficio eundem recuperaſſe; ſicuti *idem Centur.* 5. *Obſervat.* 5. poſt curatam epilepſiam per Vomitum cæcitatem ortam eſſe refert. Tutius ergo eſt, alvum ſtimulare per inferiora, cùm alvi profluvio reſtitui interdum obſervati ſint oculi. Quæ alvum evacuant, temperata ſint; utut enim à veteribus pilulæ lucis, ut vocant, & quidem majores prò ſenibus, & minores pro juvenibus, præſcribi ſoleant, minus tamen ipſis fidendum eſt, cum ſcammoniata & quæcumque purgantia acria in oculorum affectibus magis noceant, quàm proſint, ſecundùm PANAROLLUM *Pentec.* 4. *Obſervat.* 9. Magis ergò temperata, & minus reſinoſa, ſed moderatè acria uſurpentur. *Pilulæ aloephanginæ* ſingulis noviluniis ad ʒß. aſſumptæ, & deinde continuatæ, ad oculos nebuloſos mirè commendantur. Aliàs etiam *Infuſum ſennæ* & agarici *cum ſale tartari* in *aqua euphraſiæ & fœniculi* pro purgatione in oculorum affectibus adhibetur; aut *pilulæ ex extracto panchymagogo cum oleo* deſtillato *fœniculi* ſubactæ conveniunt. *Hermodactylorum* genuinorum *pulvis* ſingulariter etiam ad oculorum affectus pro ſcopo purgante laudatur à THEODATO *in Valetud. pag.* 153. Poteſt etiam fieri vinum medicatum alterativum & laxativum ita:

℞. *Herb. Euphraſ.* M. j.
Flor. Beton.
Calcatripp.
Cyani an. p. ij.
Fol. Sennæ ſine ſtip. ℥j.
Rad. Helleb. nigr.
Eſul. præp. an. ʒij.
Sem. Fœnicul.
Cubebar.
Cardam. an. ʒ iij.
Sal. tartari ʒ j.
Inciſ. & contuſ. includ. Nodulo:
D. S.
Nodulus laxativus ad oculos.

Infundatur in Vinum, hocque auriat æger manè, & veſperi dum cubitum eundum eſt; & ſanè hujuſmodi noduli ad Guttam ſerenam non contemnendi ſunt. Moderata ergò ſint la[illegible]a ad Guttam ſerenam.

Inter ſudorifera excellunt, quæ ex lignis parantur, & imprimis ſaſſafrata conveniunt. De cætero inter alterantia *appropriata aromatica* blanda oleoſa, & nonnihil amara, oculis ſingulariter conveniunt: ſed *acria* & volatilia manifeſta, ver. gr. cepa, & quæcunque alliata, armoracia, ſpiritus ſalis ammoniaci etiam, internè oculis nocent; ſic novi viros, qui quoties armoracia utuntur, ſemper in obſcuritatem viſus incidunt: hinc cùm aliquando cuidam ſeni adhuc Veneri & vino indulgenti, & aliis affectibus nervorum, & oculorum affectibus obnoxio, ordinaſſem cum aliis ſpiritum ſalis ammoniaci, ex hoc maximum percepit cæcitatis periculum, utut aliàs hoc remedium ſit inſons. Cæterùm palmam ducit *Euphraſia*, indeque parata conſerva, *vinum* euphraſiatum, *eſſentia* euphraſiæ & ſimilia, quæ ab omnibus Practicis laudata ſunt. GABELCHOVERUS *Centur.* 3. *Curat.* 100. non ſufficienter commendare poteſt euphraſiam. Poſt euphraſiam eſt *Valeriana*, ejuſque *radix*, mire laudata à TABERNÆMONTANO, *ubi de Valeriana*, ad viſus reſtaurationem. Poſt hanc *Chelidonium majus* ſingulariſſimum eſt ophthalmicum, item *Leviſticum* ac *Fœniculum*, omniaque horum præparata, hinc etiam lignum Saſſafras, omniaque *Saſſafrata*, fœniculi odorem ſpirantia, egregia ſunt virtute ophthalmica in Gutta ſerena: unde etiam lignum Saſſafras ad nyctalopiam admodum commendat FERDINANDUS *in Hiſtor. Medic. Mirab. pagin.* 51. Porrò hiſce addantur *baccæ Iuniperi*, & omnia ex iis parata, Carduum benedictus, *ruta*, ſemina quatuor calida majora, helenium, *roſmarinus*, & omnia ex roremarino parata, oculis & cæcitati optimè conducunt; ex quibus ſpiritus eſſentiæ, vina medicata, &c. parari poſſunt.

Hinc conveniunt Noduli ex hujuſmodi ſimplicibus vino infuſis, in & ante paſtum ſubinde hauriendo; quorum deſcriptiones: videb. in *Centur.* 2. KESLERI *Proceſſuum pagin.* 69. & HARTMANNI *Prax. Chymiatr. cap.* 15. §. 2. *pagin.* 94. ubi vinum medicatum proſtat, cujus uſum admodum in hebetudine viſus commendat. Simili ratione parantur etiam Eſſentiæ ophthalmicæ ad intra, qualis fuit D. MICHAELIS, ſimilibus ex ſpeciebus paratæ. Vinum enulatum & roriſmarini etiam oculos confortare dicuntur.

Facit huc pulvis pro conſervatione viſus laudatus:

℞. *Herb. Beton.*
Ruthæ.
Chelid. mai.
Euphraſ.
Leviſt.
Sem. Aniſi.
Rad. Leviſt.
Valerian.
Cinnam. an. ʒj.
Cardam.
Zingib.
Galang.
Sem. Fœnic.
Petroſel.
Siler. mont.
Herb. origani an. ʒß.
Sacch. ℥i.

Ex quibus f. *Pulvis*, qui aliquandiu ante paſtum & in paſtu ſumatur.

Sereniſſimus Elector Fridericus magnifecit pulverem hunc, qui viſum reſtituit uni, per ſeptem annos cæco, poſtquam eo uſus eſt quindecim dierum ſpatio.

Electuario ex ſeminibus ad viſus imbecillitatem ſimplici, ſed efficaciſſimo, uſus olim INNOCENTIUS III. ex ſemine fœniculi, ſileris montani, apii, anethi, & petroſelini, cum melle, quo viro centum annorum viſum amiſſum reſtitutum fuiſſe dicitur; quod ex Manuſcripto antiquo Sereniſſ. Principis Mantuani 1448. adnotatur: Vid. VELSCHIUS *Miſtom. Centur.* 2. *Obſervation.* 97. SOLENANDER *Section.* 2. *Conſil.* 9. ad imbecillitatem viſus mirè commendat hunc pulverem:

℞. *Sterc. falcon. ſicc.* ʒ ij.
Sem. fœnic. ʒj.

Subtiliſſimè trita miſceantur, & partim quotidie uſurpetur internè, partim tantillum caligantibus oculis imponendum.

Hinc & Quinta eſſentia roriſmarini, & Quinta eſſentia fœniculi, pro viſu corroborando pluribus in uſu ſunt.

Excellunt etiam ex regno animali ex *formicis* quævis parata remedia, quæ ad roborandum viſum internè mirificè condu-

conducunt, ut aqua magnanimitatis, item lumbricalia, & tandem ex millepedibus parata. Nam quantum valeant, millepedes vino infuſi ad viſum reſtituendum & ſuffuſionem curandam, de quo omni manè aſſumatur hauſtus. Hujus rei ſingularia exempla refert BOYLE *in Util. Philoſophiæ Experimentalis pagin.* 154. *&* 155. ubi obſervat, quod mulier cataracta confirmata unius oculi detenta, per uſum millepedum, adſcendendo à pauco numero ad numerum majorem uſque ad 60. cum vino albo aſſumendo ſingulis manè, perfectè curata fuerit à ſuffuſione: ſicuti etiam alia curata fuit à ſuffuſione utriuſque oculi, qui ipſi etiam millepedes interno uſu ad alia oculorum vitia erunt proficui.

In Gutta ſerena à ſolo ſpirituum opticorum defectu, propter evacuationes nimias, e. gr. Venerem nimiam & diſſipatorum, ſola alimenta eupepta & aromatica analeptica conveniunt; conf. PANAROLLUS *Pent.* 3. *obſerv.* 46. Sicuti aliàs cum hactenus dictis, ritè & prudenter adminiſtratis, diæta tenuis obſervanda, vitando ſimul alimenta craſſiora & flatulenta, quatenus RIVERIUS *obſervat.* 29. à FOMIO *Communic.* teſtatur, Guttam ſerenam caſu per inediam ſolutam fuiſſe.

Hiſce internis etiam addenda ſunt *Externa*; quæ inter ad oculos ſanos confirmandos & præſervandos, debiles verò reſtituendos, multum convenit ros majalis plantis ophthalmicis, & ſpeciatim fœniculo, inſidens, oculis bis de die inſtillatus & crebriùs uſurpatus. Iis, qui lucubrationibus nocturnis oculis nocuere, convenit *liquor fæniculi ſaccharatus Bartholeti*, quem dedi in *Colleg. Pharmaceut. in Schrœderi Pharm. ubi de Fæniculo pagin.* 570. Sic etiam *Infuſa antimonialia* proſtant, & *aquæ ex fellibus* piſcium deſtillatæ, quarum jam ſupra facta mentio, in ſpecie lucii, in confortando & reſtituendo etiam in gutta ſerena non ſunt contemnenda; item aquæ ophthalmicæ exemplum non inelegans videbitis in BARTHOLINI *Actis Med. Haffnienſ. Volum.* 2. *pagin.* 304. quæ tam ſolitariè uſurpari, quàm pro infundendis antimonialibus egregiè adhiberi poteſt: item aqua ſtercoris anſerculorum deſtillata commendatur ad conſervandum viſum. Inter alia etiam eminet *ſuprà laudatum* illud *oleum* ſive liquor *hæpatis muſtulæ piſcis*, de cujus efficacia mirabilem habet obſervationem FORESTUS *lib.* 2. *obſervat.* 28. cum quo conf. BORELLUS *Cent.* 3. *obſervat.* 91. Hi ipſi Autores dictum liquorem, per experientiam confirmati, ad Guttam ſerenam extollunt, ſi palpebris clauſis oculis, ſaltem illinatur. Huc etiam facit pinguedo viperarum, quam tum in hoc tum omnibus oculorum vitijs mirè deprædicat LUDOVICI *in Pharm* & WEDELIUS *de Facul. Medic. c. de Ophthalm. pag.* 182. His addatur ſuccus ſeu liquor de formicis majoribus expreſſus, & per reſidentiam ſponte depuratus, qui bis in die inſtillatus omnes cæcos curare laudatur. Quin etiam aqua iſta, quæ verno tempore ex pampinis vitis inciſis deſtillat, ad oculorum vitia ſimiliter commendari ſolet.

Denique convenit etiam liquor iſte, qui ex lumbricis, vitro & maſſæ panis fermentariæ incluſis, in clibano per deliquium ſolutis, emergit: nempe ſi oleum iſtud ſumatur, per linteum denſum tranſcoletur, & cum tantillo camphoræ acuetur, qui liquor blandiſſimè oculis illitus maximè laudatur à quibuſdam ad cæcitatem tollendam. Quidam mirificè commendant contra oculorum hebetudinem & cæcitatem ſequens unguentum expertum BRENDELII *Conſ.* 55. ubi refert, quod Uratiſlaviæ fœmina quædam per quatuordecim annos altero oculo cæca viſum recuperarit; nempe

℞. *Mel. anthoſat.* & deſpumatum,
ut benè fluat:
eique adde
Zinzib. pulveriſ.
Caryophyll. minutiſſ. pulveriſ.
Salis comm. an. ℥ß

Miſcentur hæc omnia invicem cum melle in *Unguentum* liquidum.

De qua particulam quantitate ſeminis ſinapi indidit oculo; qui quidem exinde primò vellicatur, ſed ſtatim deſinit, & poſtmodum plurimum humiditatis ex oculo effluit: quod continuetur aliquandiu, donec effectus ſuccedat ſperatus.

Denique veſicatorium ponè aures aut nucham applicetur, eoque exſiccato vel fonticulus vel ſetaceum in nucha exſiccatum multum valent ad guttam ſerenam: conf. SCULTETI *Armam. Obſervat.* 34. Vel potiùs duplex excitetur fonticulus ad latera quartæ, aut quintæ colli vertebræ; imo ipſi vertici inurendum eſſe fonticulum, & veſicatorium toti capiti admovendum, RIVERIUS *loc. allegat.* monet.

Nec negligenda ſunt Maſticatoria, quæ PLEMPIUS *Ophthalmogr. lib.* 5. *cap. ultim.* & SPIGELIUS *Diſquiſit. Corp. Hum. libr.* 7. *capit.* 2. ſternutatoriis præferunt; unde etiam uſum fumi nicotianæ approbat HILDANUS *Epiſt.* 67.

ARTICULUS II.
DE
VISU IMMINUTO.
& in ſpecie
DE
MYCTALOPIA.

CÆcitati ſuo modo cognatum malum eſt *Nyctalopia*, quando æger de die mediocriter; veſperi parum, ad lucem candelæ ferè nihil cernit. Exempla hinc inde obſervantur, imprimis HEER *Obſervat.* 4. notat Nyctalopiam, cui in ſerena tempeſtate apparent nebulæ; in turbido verò & obſcurò loco non. In ſpecie MANARDUS *lib.* 6. *Epiſtol.* 15. refert quendam interdiu imbeciliter, veſperi parum, noctu nihil cernentem, niſi lucerna geminata ſit.

CAUSÆ.

Ex jam dicto exemplo ferè concludo: *Cauſam* Nyctalopiæ videri paralyticam tunicæ retinæ laxationem, quæ non niſi fortiore & intenſione objecto ac lumine moveri poteſt.

Remotas inter cauſas diæta mala multum promovet Nyctalopiam, teſte HOECHSTEDTERO *Decad.* 9. *pagina* 346. Ex uſu loliacei panis notat SCHENCKIUS *Hiſtor. gen. humor. capit.* 2.

CURA.

Nyctalopia hæc difficilis curatu eſt, ac præſertim inveterata non curatur. Remedia inter alia decoctum ligni ſaſſafras multum commendat FERDINANDUS *in Hiſtor.* Item jecur anguillæ ſuper carbones aſſatum aliquoties ante cibum aſſumptum, ſpecificum eſt PANAROLLI *Pent.* 3. *obſervation.* 49. cujus loco hepar bovis coctum in tres partes diſciſſum, & omni manè jejuno ventriculo pars cum ſucceſſu uſurpata fuit: Videb. M. A. N. C. *Annotat.* 3. *obſervat.* 133. *pagin.* 243.

Denique pulvere ex ſemine fœniculi, aniſi, coriandri, &c. curata fuit nyctalopia à GABELCHOVERO *Centur.* 4. *Curat.* 49.

Abſolvimus læſiones viſus & vitia ad viſum pertinentia: Pergimus in examine ſenſuum externorum ad.

CAPUT II.
DE
AUDITUS LÆSIONIBUS.

POſt Viſum ſequitur *Auditus*, noctu dieque æque vigens, cujus *objectum* movens externum nil aliud eſt, quàm *æther* ſeu *aeris ſubtiliſſima* ſubſtantia (Videb. WILLIS *de Anima Brutor.*) diverſimodè, impetuoſe tamen & violenter nonnihil, vel percuſſione vel flatu commotus, qui undique undulatorio motu in orbem diffuſus per anfractus auris externæ ad aurem internam, & ſpeciatim ad nervum auditorium ſeu acuſticum, in cochleæ extremitate in membranam expanſum, impingit, eamque quaſi percutit: qui motus dictæ percuſſioni analogus, & ad cerebrum continuatus, à nobis *ſonus*; ejuſdem verò dijudicatio ſeu perceptio *Auditus*, dicitur *Undulatorius motus*.

Flatus

Flatus etiam eſt percuſſionis ſpecies, qui per ſpatium liberum levem habet ſonum; ſed ſi cum impetu per locum anguſtum fertur, fortior eſt ſonus.

Motiones hujuſmodi ethereæ ad aurem continuatæ, prout ſibi invicem certa, ſecundùm Arithmeticæ leges, proportione in majori vel minori gradu, & intenſione aut remiſſione reſpondent, gratum vel ingratum, ſeu harmonicum vel non harmonicum efficiunt ſonum: & prout iſtis motionibus reſpondentes in cerebro ſpirituum animalium ſe habent motus in impetu majori vel minori, ordine vel confuſione, &c. varii effectus Muſicæ in nobis exſurgunt; quin & à nervo auditorio ramus etiam ad gingivas prodit unde ingratus ſonus etiam dentes quaſi afficit.

Motus talis ætheris, prout vel vehementior vel debilior, fortiorem ve l remiſſiorem nobis repræſentat ſonum: prout fortior & celerior, acutiorem; prout remiſſior & tardior; graviorem: ſicut impingens ætheris motus in corpus denſum, repercutitur diverſimodè, ita tamen, ut angulus repercuſſionis angulo incidentiæ exactè ſit æqualis, indeque repetitum ſonum ſeu Echo conſtituit, quale in cavitate inſtrumentorum Reſonantia dici ſolet: vid. SCHOTTUS *in Mag. Naturali*. item KIRCHERI *Phonugr. Muſica*.

Ad ætheris motiones flatu factas, tanquam per inſtrumentum pneumaticum, pertinet motus ejus in animalibus per tracheam ſeu aſperam arteriam factus, *Vox* dictus, quæ ſimplici per laryngem, imprimis epiglottidis adjumento, eliſione Vocales, per linguam verò, dentes & labia modificatione Conſonantes, effingit: quæ literæ in hominibus, pro impoſitionis & conſuetudinis ratione, mille modis combinatæ, & artificioſè articulatæ, ſermones conſtituunt; unde & ſola motus organorum ſermonis obſervatione ſurdus, & mutus ab ortu per oculos ſeu viſum exactè audiens, & ita loqui perfectè reddi poteſt: Vid. DIGBY *de Immortal. Animæ Tractat. Angl.* item *Amicus hominis ſurdi*, & *muti*, qui tamen maximam partem in DIGBY invenitur.

Auditus hic læditur *duobus* ferè *modis*:

1. Quando *imminuitur in Obauditione*, h. e. in difficili auditu, aut quando omninò *aboletur* in *ſurditate*: At
2. Quando *depravatur* aut vitiatur, ita ut ſoni, qui non ſunt, audiri exiſtimentur, in affectu TINNITUS & ſonitus AURIUM appellato, de quo poſtmodum.

ARTICULUS I.

DE AUDITU IMMINUTO, ET ABOLITO.

MEMBRUM I.

DE SURDITATE.

Contingunt hæ læſiones tanquam ſymptomata, vel in morbis malignis aut acutis, idque ut plurimum fauſto omine, dum interdum criſin portendunt, interdum verò conatum ſaltem criticum ad parotides: vel extra hos, idque nunc vitio proprio undecunque contracto, nunc aliis chronicis affectibus ſuperveniunt, v. g. lui Venereæ.

CAUSÆ.

Quoad *cauſas*: hauriendæ ſunt ex quatuor fontibus. *Imminuitur* enim aut *aboletur Auditus*

I. *Vitio auris externæ*, ſi ſcilicet hæc ſit abſciſſa, vel alio modo læſa; tunc enim tantùm obſcurus & raucus minuſque diſtinctus ſonus percipitur: unde taliter affecti manibus cavis auribus admotis defectum iſtum reſarcire coguntur. Quò pertinent etiam alia inſtrumenta otica pro ſurdaſtris, quæ vid. apud SCHOTTUM *in Mag. Nat. lib. 3. Art. 2. ſyntagm. 4. Pragm. 1.*

II. Imminuitur & aboletur auditus vitio meatus auditorii, obſtructi ſcilicet aut infarcti, quò minus aure externa mota poſſit æther interiùs ad aurem internam progredi: quod fit non tantummodò à rebus extrinſecùs illapſis, piſis, nucleis, ceraſorum, &c. ſed etiam ipſa cerumina diutiùs in auribus retenta & tandem indurata ſubinde idem præſtant. De gryllo in aurem ingreſſo vid. M.A.N.C. *Ann. 4. Obſerv. 50.* Nec tantùm meatus auditorius externus, ſed internus in fauces hians, ſimiliter anguſtatus, Auditus difficultatem infert. Quò facit ſurditas ab incremento nimio glandularum, propè quas excurrit meatus auditorius in os, obſervata à TULPIO *lib. 1. Obſ. cap. 35.*

III. Imminuitur *vel* aboletur auditus *vitio membranæ tympani*. Sanè dubium non eſt, quin vitiata hac membrana tympani lædatur plus minùs auditus; cùm certum ſit, ipſam non fruſtrà eſſe conditam in meatu auditorio: ſaltem de uſu ejus eſt dubium, qui probabiliter ſaltem ſtatuitur Præſervatorius auris internæ, & nervi intrinſecùs expanſi auditorii ab externa vi frigoris, aeris, pulveris, ſimilibuſvè injuriis; nec magis pertinere ad auditum ipſum videtur, quàm vitrum in feneſtris ad viſum; id eſt, ſicut hoc intromittit lumen ſine offenſione eorum, qui ſunt in conclavi, ita illud permittit ſonum tranſire, & excludit, quæ aliàs læderent organum, quemadmodum apparet in experimento, quo fracta membrana tympani canis videtur nihilominus audire per aliquot ſeptimanas, donec aliæ cauſæ, v. g. frigus externum, corrumpunt organon: Sic HORSTIUS *lib. 7. Obſerv. 8. pag. 444.* notat tympanum per abſceſſum putredine abſumptum, ſine ulla tamen auditus læſione; Sicuti etiam SCHNEIDERUS *lib. 3. de Catarrh. pag. 402.* eandem membranam ruptam, aut totam ferè excretam, nullam tamen noxam auditus attuliſſe, obſervat.

Læditur auditus vitio hujus membranæ vel ruptæ, v. g. à cauſa externa, imprimis ex forti nimis ſonitu, cujus impetu divelli & plus minus lacerari vel rumpi ſolet (vid. HILDANUS *Cent. 3. Obſerv. 7.*) hinc fit interdum, ut ab exploſione ſcolopeti huic non aſſueti ſurdaſtri fiant; vel exeſæ & plus minus exulceratæ, ut obſervatum in abſceſſibus aurium internis, item in variolis & morbillis interiora auris obſidentibus; aut etiam ſecundùm RIVERIUM vitio membranæ relaxatæ nimis, nimiſque humectatæ, tàm propter cauſas internas in affectibus catarrhalibus, quàm externas, nempe humidam aeris conſtitutionem: hinc quidam ſub tempeſtate pulviali, vel conſtitutione aeris auſtrina vel humidiore, graviorem habent auditum, membrana iſta ab aeris humiditate plus minus relaxata; ex qua cauſa videtur orta ſurditas ex copioſo oleo communi auri inſtillato quàm refert TIMÆUS *von Gulden Klee in Reſp. pag. 109.* in ſerena verò & ſicciori, admodum acutè: uno nomine paralyticæ factæ: aut denique vitio ejuſdem convulſæ ac fortiter nimis expanſæ. Requiritur namque ad debitum aeris moti ſeu ſoni tranſitum, ut membrana iſta ſit tenſa, & firmiter diſpanſa; aliàs laxata membrana certò extingueret & ſupprimeret ſonitum pariter ac in tympano videmus. Conf. *Act. Anglic. Volum. 1. pag. 553.* Nam quoad paralyticam membranæ hujus conſtitutionem, pertinet huc illa ſurditatis ſpecies à WILLISIO *de Anim. Brutor. Part. 1. cap. 14.* obſervata, quando quidam ſunt ſurdi & nihil audiunt; quando autem pulſatur tympanum, vel campana, vel inflatur buccina, ſub tali fortiori ſonitu impulſa redit in debitum tonum, & ſic alios intelligunt. Novi mulierem aliquandiu ſurditate laborantem, tandem audito ſonitu in capite, ac ſi bombarda exploderetur, ceſſavit; dicebat: illam non opinatam eſſe, quod eſſet in capite ſuo, interrogavit igitur circumſtantes, an non & ipſi idem audiviſſent. Credo ſanè, & probabiliſſimum eſt, quod vitiata hac membrana tympani, lædatur tandem auditus ſucceſſivè vitiatis labyrintho & cochlea ab externis irruentibus, ut jam *ſuprà ex* HORSTIO & SCHNEIDERO *loc. cit.* probavi. Pertinet huc etiam ſtupefactio tympani, vel ab aere frigidiore, vel narcoticorum abuſu, vel incraſſatione, vel exſiccatione, aut per ætatem, aut inepta calidorum applicatione, quale exemplum de pane calidiore annotavit BARTHOLINUS *Cent. 6. Hiſt. 77.*

Quoad convulſionem hujus membranæ: arbitror, ſubinde convulſivi quid pati, quatenus ratione muſculorum convellitur, & ita nimis tenſa & expanſa redditur; tunc enim propter talem tenſionem & ſpaſmum nequit commodè ab aere externo percuti, ſed ille ſine fructu retrocedit. Fit hoc v. g. in Hypochondriacis, quibus ſæpè aliquid ante aures obtendi videtur, quod nihil aliud innuit, quàm quod iſta membrana tympani convulſa tendatur; quando verò

iterum relaxatur, iterum audiunt, unde dicunt: cadere ipſis tam repente ante aures, & citò iterum abire: ibi ſubitò tendi nimis, ſubitò remittere, denuò videtur. Sanè etiam in auditus læſione ventriculus cum nervis conſuſus ſubindè attendendus, utut à priori non adeò benè explicabilis, cùm ſubinde, prout ventriculus vel vacuus vel plenus eſt, remitti aut intendi etiam malum obſervetur.

IV. Tandem *vitio nervi auditorii* ſeu acuſtici in cochleam expanſi ut plurimum imminuitur vel aboletur auditus. Si nempe hic ſit (1.) *vitioſè conformatus*, ita ut non ad aurem internam, ſed ad alium locum derivetur; quod fit ſub prima fœtus formatione, unde tales ægri ſubinde ab ortu ſolent eſſe ſurdi, & utplurimum ſimul muti, vid. DEUSINGIUS. Aut etiam (2.) ſi nervus præternaturaliter eſt affectus, nunc in exortu, nunc in progreſſu: In exortu, circa baſin cerebri, quando illud eſt compreſſum & auguſtatum, unde intercipitur ſpirituum animalium motus per hunc nervum ad expanſionem in cochlea & labyrinto: In progreſſu, quando ipſe nervus eſt anguſtatus, ſive ſit obſtructus, ſive ſit *compreſſus*, ſive alio modo huc faciente vitiatus, adeò ut ſpiritibus animalibus omnem tranſitum intercludat, à quacunque fiat cauſa vel in caſu ab alto, illiſione temporum ex caſu, aut eorum & cerebri gravi percuſſione & contuſione, morbo Gallico vel in affectibus catarrhalibus à lympha ſubtili ſe inſinuante, & membranam ejus atque ipſas fibras nerveas plus minus humidas, & flaccidas reddente, ut in debito tono ceſſent; vel etiã ſubinde in *morbis acutis* ad ſtatum properantibus, & per hæmorrhagiam criticam finituris, arteriis & venis intra ἐγκέφαλον magis diſtentis, hincque nervum auditorium comprimentibus. (3.) Quando hic nervus in membranam intra cochleam & labyrintum ſe expandit, membrana iſta vitiatur, Auditus læditur; idque duplici modo: quando vel quaſi paralyſi, vel quaſi ſpaſmo corripitur. Paralyticam conſtitutionem quod attinet, quando ſcilicet fibræ ejus ſunt aut ruptæ aut divulſæ, aut relaxatæ plus minus, aut alio modo vitiatæ, adeoque à naturali tono remittunt; hinc etiam convulſis fibris rigidior quaſi evadit membrana, & ab externo motu vix mobilis; illud frequentius, hoc rarius arbitror vitium. Nam in paralytica conſtitutione membrana iſta propter atoniam ſuã inepta erit, ut moveatur ab impellente aere, unde ita auditus neceſſariò tollitur. Hinc fit ſæpiùs, ut poſt nimis acutos ſonos homines fiant ſurdaſtri; v. g. in inſuetis ex exploſione ſclopetorum auditus ad tempus tollitur, aut plus minus debilitatur. Quidam reddunt rationem, quod interna expanſio nervi acuſtici aut membrana auditoria in cochleam & labyrnthum ingreſſa à ſono gravi tam fortiter moveatur, ut aut fibris laceratis aut nonnullis fibrulis ruptis, diſtentis, vel alia ratione malè affectis, auditus plus minus lædatur, unde ſoni non percipiuntur; vid. HILDANUS *Cent.* 3. *Obſ.* 7. quod tamen non videtur probabile, quia membrana tympani extrinſecùs obſtat, quæ omnes fortes ſonitus retundit, quò minùs poſſint penetrare. Potiùs ergo tympanum læderetur, quàm membrana acuſtica in cochleam expanſa, quod fit ſaltem à cauſis externis.

Nam quoad internas, ſi dicta membrana nimis laxetur, & humectetur, unde & eadem paralytica facta in tono remittit, & minus fortiter à ſono poteſt moveri & percuti, & ita auditum difficilem & obſcurum infert; id quod etiam in catarrhali vitio à lympha in ſuo motu impedita, ibique plus minus excreta, fieri poteſt. Item ſi ſaltem tantillum recrementi ex privata illius nervi aut membranę nutritione relicti, aut aliunde cum ſanguine tranſmiſſi, auditus læſionem inferre poterit, prout vel irritando ad convulſivas, vel nervum obſtruendo ad paralyticas aut ſimiles affectiones diſponere valebit; quò & metaſtaſis materiæ ſeu potiùs fermenti in morbis acutis aut etiam chronicis pertinent; item incongruus uſus unguenti Mercurialis pro ſordibus capitis detergendis; vid. TIMÆUS *lib.* 1. *Epiſt.* 29. Spaſmodicam affectionem membranæ quod attinet; eadem, quacunque occaſione irritata, convulſis fibris rigida, quaſi evadit; adeòque ab externo movente vix mobilis. Facit huc obſervatio BARTHOLINI *in Cent.* 4. *Epiſt. pag.* 235. de ſene, qui ex ſurditate acutum viſum recuperavit, ſed curata ſurditate antiquum viſus vitium rediit. Vitium videtur hæſiſſe in exortu nervorum, ut ſpaſmo nervi acuſtici ſpiritus animales ad nervum opticum penetraverint, quo reſerato, in tanta copia ad opticum non pervenerunt.

DIAGNOSIS.

Vitium *Obauditionis* & *Surditatis* per ſe patet, ſaltem ſcrutinium cauſarum incumbit Medico, quarum differentias à priori perſcrutari perquàm difficile eſt; ſaltem ratio cauſarum antecedentium, & ita fiendi modus nunc repentinus nunc ſucceſſivus, item adjuncta aliarum partium ſymptomata, vel capitis, vel ſenſuum reliquorum, item an ſurditas continua ſit? an interrupta? an conjungatur cum morbis hypochondriacis & aliis pathematibus? eaſdem ſubinde plus minus manifectant. Ex his enim origo ſeu cauſa ſurditatis artificioſa conjectura eruitur.

Cauſam eſſe vel defectum auris, vel obſtructionem meatus auditorii, vel tympani læſionem, vel etiam malam conformationem, facilè per ſe & levi ex circumſtantia patet. Sin verò vitium nervi obſtructi aut alio modo læſi adſit, id ſola conjectura difficulter admodum à Medico deprenditur & percipitur.

Affectum eſſe catarrhalem, oſtendunt pathemata catarrhalia conjuncta; item progreſſus Tinnitus aurium aut etiam Sonitus: item ſi ſenſus fuerit ex aliquali obſtructione; item difficultas ſucceſſivè & inchoat, & ſucceſſivè incrementum capit.

In Morbis acutis ſubito fit ſurditas, ex quacunque etiam oriatur cauſa.

Si fit à cauſa externa, à caſu ſuper aurem, à ſonitu gravi, &c. ex relatione ægri cognoſcitur.

PROGNOSIS.

In *Prognoſi* habenda eſt ratio differentiæ ſurditatis, quatenus obſervatur vel in morbi acuti imprimis ſtatu, vel morbo chronico.

In acuto ſurditas ſubitò facta, ſi eſt à cauſa externa, nil habet in receſſu.

Surditas ſuperveniens *in* febribus *acutis*, urina exiſtente cruda, delirium grave portendit; ſin verò ſurditas in acutis & malignis febribus cum ſignis coctionis, aliiſque ſignis bonis conjungatur, utplurimum bonum ſignum eſſe ſolet, cui ipſi interdum aut hæmorrhagiæ narium, aut forſan dejectiones bilioſæ plus minus; per diarrhœam criticam ſuperveniunt, & ſic finitur morbus; aut ſi nihil tale eveniat, ſaltem ex obauditione, febribus acutis ſuperveniente, decubitus quidam & motus tranſlatorius ad parotides ferè innuitur. Nam quod non ſemper ſit malum ſignum, videbitis præter ZACUTUM LUSITANUM *in lib.* 1. *Med. Princ. Hiſtor. Dubio* 40. & PAULI *in Digreſſ. de Febrib. Mal. pag.* 16. & 17.

Si in morbis acutis ſurditati ſuperveniat delirium, vigilię & ſimilia, pejus eſt, quàm ſi ſurditas ſuperveniat delirio; & ſi tale delirium ſurditati ſuperveniens cum anxietatibus, vigiliis, aut etiam cum vomitu conjungatur, periculoſum morbum innuit.

Quibus ſurditas cum gravitate capitis, & hypochondriorum tenſione, & oculorum ad ſplendorem perturbatio adeſt, iis hæmorrhagia narium indicatur; quod eò magis confirmatur, ſi ægri vellicant nares.

Surdi ab ortu curantur raró; nihilominus tamen loco aurium iis inſerviunt oculi, quoniam arte tales ſurdi poſſunt aſſuefieri, ut oculis, conſiderato motu labiorum & linguæ, omnem loquelam poſſint intelligere, & ſic ipſi loquentes reddi poſſint. Sic D. WALLIS, Mathematicus Oxonienſis, duos Nobiles Anglos ab ortu ſurdos, arte, mediante ſolo labiorum & linguæ motu, ut loquentes intelligant, & accuratè reſpondeant, edocuit. Simile exemplum habet DIGBY *in Tract. de Immort. Animæ Humanæ*, de Nobili quodam à nativitate muto, ita inſtructo, ut quoſcunque loquentes perciperet ex ſolo adſpectu, etiam linguam ignotam loquentes. De hoc *Tractatum Anglicum* ſcripſit D. BRAUN, dictum *Philocophos*, ubi prollixè diſſerit, quomodo ſurdi poſſint inſtitui, ut voces audiant, & accuratè loquantur.

Interim tamen *ſurditas, quæ per ſe morbum conſtituit*, aut chronico morbo ſucceſſivè ſupervenit, contumax & difficile curatu malum eſt: quod ubi ſemel radices egit, aut facilè redit, aut pertinacirer affligit.

CURA.

Cura pro varietate ipſius affectus ejuſque cauſarum imprimis varianda. Et quidem ſi adſit Surditas in morbis acutis, attendendus eſt criticus naturæ motus, & quorſum eadem vergat, & talis ſurditas rarò curatur à Medico, quia ſub morbi mutatione ferè ſponte ceſſat, ſalutari cum effectu: aliàs Cinnabarina interdum conveniunt. Si poſt morbum acutum ſuperſit, vel aqua Anhaltina, cum bombace auribus immiſſa, prodeſt; vel cucurbitulæ propè aures affigendæ, & fumus tabaci ſubinde hauriendus: Conf. M. A. N. C. *Annotat.* 6. *Obſervat.* 110. Si verò ſit à morbo non acuto, ſed per ſe affectum primarium ferè conſtituat, varietas cauſarum obſervanda eſt, pro quarum varietate cura varianda. Quæ ex abſciſſione vel in defectu auris externæ oritur, curatur per inſtrumenta quædam concava; extrinſecus auribus admota: vid. SCHOTTUS *loco alleg.* Si obturatæ ſunt aures, in ſpecie *à cerumine* idem *mollientibus*, & liquefacientibus attenuetur, & educatur, quod fit ver. gr. per *ſuccum abſynthii* inſtillatum, vel per eſſentiam abſinthii, vel per urinam pueri, aut *ſpiritum urinæ* non adeò rectificatum & acrem infuſum: quibus liquantur cerumina indurata, quæ poſtmodum eximantur. *Sin ex aliis cauſis* internis fuerit malum, ferè ſemper membranæ tympani, & hinc nervi acuſtici habenda eſt ratio, ut horum tonus, quantum poſſibile *aromaticis*, & *appropriatis nervinis*, præmiſſis internis, aut conſervetur aut reſtituatur.

Quoad Interna, affectibus catarrhalibus internè conveniunt, ut volatilia, ſuccinata, ſaſſafrata, & ſimilia, quæ ex *ſuprà dictis lib.* 1. *Sect.* 21. *cap.* 2. *Artic.* 1. cognoſcantur: e. g.

℞. *Eſſ. flor. roriſmar.*
Hyperic.
Ligni ſaſſafr. an. ℥ ij.
M. D. S.
Eſſentia Catarrhalis.

Inter *remedia* externa præ reliquis granum unum, vel alterum Moſchi, vel Ambræ, vel Zibethi cum bombace involutum, optimum eſt remedium, quod auribus immittatur veſperi ſub introitum lecti, ſive ſolitariè uſurpetur, ſive poſt medicamenta quæcunque auribus inſtillata talis bombax moſchatus applicetur; item bombax eſſentia Ambræ impræguatus ita intrudatur. Ac ſanè in ſurditate ſenum vix melius remedium eſſe dicitur, quàm Ambra, imprimis ubi ſimul adeſt ſpirituum animalium defectus. Datur internè vel per ſe, vel ejus eſſentia crebriùs, vel externè dictis modis. Hamburgi Medicus quidam ejus beneficio cuidam auditum reſtituit anteà à veneno læſum; ſicut & paſtor quidam ſurdus Zibetho cum bombace auribus indito feliciter reſtitutus: Sic balſamum Peruvianum cum ſpiritu vini dilutum, & cum goſſypio auribus applicatum, admodum confert; Vel *aqua origani cum vino* deſtillata, vel *aqua cardui benedicti*, per crebriorem à nova planta cohobationem parata, ſæpiùs uſurpata, fuit polychreſton Cratonis; guttatim auribus inſtillata, vel cum linteolo hac humectato applicatæ conducunt; Item aqua fraxini, iſta nempè ſponte ex ligno recenti, quoad unam extremitatem igni injecto, in altera extremitate exſudans & collecta, experimentum eſt Catonis contra ſurditatem, cum nimia aurium caliditate conjunctam: aut ſi ſurditas oriatur à cauſa calida, aqua picarum, cum caſtoreo, aqua formicarum, aqua muſcarum per alembicum deſtillata, &c. ſimiliter inſigniter conducit: Succus raphani, ſuccus cepæ, cum oleo ſuccini & amygdalarum amararum conjunctus auribus inſtillatus inſigniter conducit.

In ſpecie tamen aromatica penetrantia conducunt, ut aqua, ſeu ſpiritus theriacalis, *eſſentia abſinthii*, eſſentia *cardui benedicti*, *caſtorei*, thymi, eſſentia *cariophyllorum*, cardamomi, & eſſentiæ compoſitæ, *ſpiritus* quoque *acuſticus Mynſichti*, & *Mindereri* (proſtat deſcriptio in fine Aloedarii) item *Barbette*, vel aliæ ſimiles compoſitæ aquæ ſpirituoſæ; vel guttatim inſtillatæ, vel cum bombace crebriùs admotæ auribus, ſunt egregiæ. Eſſentiæ itidem ex fellibus animalium cum ſpiritu vini paratæ præ ceteris omnibus commendari ſolent; egregium enim ſunt remedium ad auditum amiſſum: ſic fel humanum cum ſpiritu vini miſtum, aut etiam fel leporis, vel fel anguillæ, ſi affundatur ſpiritus vini, ſtent in digeſtione, & per filtrum ſeparentur, horum eſſentiæ manè & veſperi ad gutt. ij. vel iij. auribus inſtillantur, & ut ſingulare ſpecificum commendari ſolent. Alii

℞. *Fel. bovin.*
Vini Malvat. an. part. æq.

Deſtillant per alembicum: liquor, qui prodit, vel ad paucas guttas auribus inſtillatur, vel cum goſſypio auribus imponitur & ſæpiùs repetitur, in aure ſano poſtmodum ſuperdormiendo: Vid. MARTINI SCHMUCKS *Theſaurior. Secretor. Part.* 2. *pag.* 91.

Facit huc eſſentia acuſtica, ſpecificum ſingulare ad auditum, Practici cujuſdam celebris Brunſcienſis, qua cum ſucceſſu crebriùs uſus eſt:

℞. *Rad. helleb. nig.* ℥ ß
Calam. arom. ℈ ij.
Pulp. Colocynth. ℈ j.
Bacc. lauri excort. ſel. ℥ j.
Semin. Cumin. ℈ ij. ad ℥ ij. ß
Spiritus vini ℥ iv.

Inciſa, & contuſa ſtent in infuſo per aliquot dies in vaſe vitreo obturato bene, poſtea colentur cum expreſſione & filtrentur: cujus eſſentiæ aliquot guttæ ſingulis octo horis auribus inſtillandæ, vel cum bombace meatui auditorio applicandæ ſunt; ſicque curavit ſurditatem inveteratam.

Poteſt acui cum tantillo eſſentiæ ambræ, vel in ea diſſolvatur parum moſchi aut Zibethi, & erit eò efficacior; vel applicetur cum bombace, in quo antea moſchus vel Zibethum jacuit.

Facit huc etiam oleum deſtillatum ſuccini, aniſi, lavendulæ, &c itidem goſſypio involutum auribus admovendum. LINDANUS fel perdicis cum oleo ſuccini ſæpiùs rectificato deſtillat; ſic enim potens remedium eſſe dicitur. Aut oleum deſtillatum aniſi cum oleo amygdalarum amararum, vel cum *oleo nucleorum perſicorum*, permiſtum inſtillandum venit. Quo etiam pertinet *oleum deſtillatum ſuccini*, majoranæ & fœniculi, ſimilibus modis applicatum. Liquor ex ovis formicarum expreſſus, ſi quid aliud, admodum confert, & mirè commendatur, aut etiam ova formicarum contrita cum ſucco ceparum permiſta, & in aurem inſtillata, quàm vetuſtiſſimam ſurditatem ſanant. Quidam

℞. *Ovor. formic.* ℥ j.
Fell. leporis No. vj.

cum duplo mellis in mortario benè trita & ſubacta auri inſtillant, & ita ſurditatem curant.

Vel etiam ſola aqua ex ovis formicarum per Balneum Mariæ deſtillata in uſu eſſe ſolet, & commendatur à KUNRATHO *in Medulla Deſtillatoria*. Item remedia ex formicis, in ſpecie aquæ magnanimitatis dictæ, cujus deſcriptionem communicavi in *Colleg. Pharmac. in Schrœderum P.* 2. *pag.* . . Spiritus item *formicarum* admodum laudatur in gravi auditu & ſurditate. Facit huc miſtura HEERTODII *de Croco pag.* 107. & oleum iſtud ſingulare ad quoſvis aurium affectus, ſurditatem, tinnitum, & ſimilia mala laudatum, à quamplurimis mirè commendatum, & à nonnullis pro ſecreto habitum, quod fit ex vermiculis albicantibus, qui in quercu inter corticem & lignum gignuntur. Modus eſt hic:

Horum *vermicul.* No. xx.
ebulliant in
Olei olivar. immat. ℥ ii ß.
deinde excavetur *radix cyclaminis*, eaque repleatur *oleo* dictorum *vermiculorum* ſuperaddendo
Præp. rad. Pyrethri.
Coſti aromat. an. ℈ß ad ℈ i.
Olei coſtin. & rutac. quantum
adhuc capere poteſt.

Occludatur denuò radix cyclaminis, & ſub cineribus aſſetur, & poſtmodum contundatur in mortario marmoreo, & exprimatur ſuccus fortiter.

De liquore expreſſo oleoſo immittantur aliquot guttæ per octo, novem, vel decem aut etiam plures dies in aurem, & eſt mirabile remedium, quod multi admodum commendant; ſicuti de TIMÆO à *GuldenKlee*, refertur, quod hoc modo Surditatem ferè naturam curaverit. Vide THEODATUS CAMERARIUS *in Memorabil.* & PETRÆUS *in Diſſert. Harmon.* 11.

Hiſce adnumeranda venit axungia ſerpentum, meatui auditorio illita, aut cum goſſypio applicata, quæ pro magno arcano à quibuſdam habetur: Vel ſerpentes coquantur in

in aqua, cui ſupernatat pinguedo ſeparata, & cum ſpiritu rectificato juncta, ad conſiſtentiam olei; ſic pinguedo viperina cum guttis pauciſſimis olei ſuccini auribus infuſa, admoto poſtea pane recenti calido, commendatur in VELSCHII MICTOMIM. *Cent. 1. Obſervat. 39. annexis Annor. 4. M. A. N. C.* Huic vix cedit pinguedo Anguillæ, collecta, dum anguilla pinguis aſſatur in veru: excipitur iſta pinguedo exſtillans foliis lauri, hinc colligitur, & tepide auri inſtillatur contra ſurditatem, vel ſolum, vel additis aliquot guttis olei deſtillati aniſi, obturando poſtmodum.

Vulgò ſolet commendari ad ſurditatem panis recens furno extractus, ſpiritu vini impregnatus, & auribus ita calide admotus: ſed non ſuadendum juxta BARTHOLINUM, qui maximam exinde noxam obſervavit. Quidam panem piſtorium cum ſemine aniſi, fœniculi & cumini præparant, & recentem auribus applicant.

Vaporem ex ſpiritu ſalis ammoniaci, ſive ſimplici, ſive aniſato; aut mixturæ ex ſale ammoniaco, miſto cum oleo tartari per deliquium, aut duplo calcis vivæ cum aqua ſimplici, ex vitro parvo anguſti orificii, ſed longioris, & cur vi colli, probè calefacto auribus excipiendum commendat. LUDOVICI *in Pharmac. pag. 311.*

Cæterùm de remediis hiſce auribus applicandis obſervandum eſt in genere, ut nempè (1.) quoties talia medicamenta quæcunque auribus ſint inſtillanda, aurem ſemper obturandum eſſe facta inſtillatione cum bombace moſchatò aut ambrato: (Bombacium in quo Moſchus fuit impoſitus;) aut cui unum alterumve moſchi, vel ambræ granum eſt impoſitum; cùm, ut ſuprà monitum fuit, ſolus talis bombax gratiſſimus fit auribus; & per ſe ad ſurditatem gravem auditum ſit egregius. Adhæc (2.) quoad hæc remedia vel inſtillanda vel intrudenda, quod oleoſa non ſint immittenda, niſi priùs benè auris ſit abterſa & purificata, & hinc renovetur remedii applicatio. (3.) una vice tres vel quatuor guttas immiſiſſe ſufficit. (4.) quoque, quæ ſub forma liquorum ſubtilium, eſſentiarum, vel ſpirituum volatilium aut ſimilium auribus inſtillantur, ferè ſolent eſſe mitiora, quàm oleoſa ac plus minus viſcida. (5.) ea, quæ in aurem immittuntur, nunquam ſint intensè calida aut frigida, ſed tantùm tepida, calori aurium appropriata. Tandem (6.) poſt medicamenti applicationem dormiat æger ſuper aure ſana, ut ita remedii vix aurem ægram eò meliùs ingrediatur & penetret.

Quando aurium affectus ſunt vagi, adeoque in ſpecie, quando habent fomitem in cerebro, & ſic ad modum affectuum catarrhalium ſolet affligere, optimum eſt, ſi percipiatur imminens paroxyſmus, ut vertici imponatur linteum ſpiritibus penetrantibus apoplecticis imprægnatum, illinatur vertici oleum deſtillatum ſuccini, & ſimilia, quod etiam ſimul obſervandum, quando ſuprà dicta aromatica & ſpirituoſa auribus applicantur, in vitio imprimis nervi acuſtici; nam & talium uſus ob auditionem ſubinde notabiliter levat.

Inter alias cauſas ſurditatis fit interdum, ut à nimio ſonitu externo, ut dixi, lædatur auditus: in tali caſu ſaltem dictum remedium ex pane locum habet: Nempe recipiendæ ſunt baccæ juniperi vel lauri probè contuſæ, ſubigendæ cum maſſa panis fermentata, & ita, ut reliquus panis coquendus eſt vel pinſendus; poſtmodum panis hic medicatus calidiſſimè furno eſt extrahendus, diſcindendus, & per medium apertus ita calidè ſingulo manè, jejuno ventriculo, auribus ita admovendus; ſic enim denuò reſtituitur auditus.

Item
Herb. majoran,
Salviæ,
Roriſmar,
Flor. roſar. rub. an. M. ß
Bacc. junip. ℥i.
Sem. cumin. ℥ß.

Inciſa & contuſa includantur ſacculo interpaſſando, qui probè calefactus Auri imponatur, vel per ſe, vel irroratus *cum aqua vitæ Saxonicæ, aqua magnanimitatis, balſamo Anglico*, &c.

Hiſce addatur ſpiritus ſeu aqua cephalica Anhaltina, cujus deſcriptionem videb. in SCHROEDERI *Pharm.* quæ auribus inſtillata experimentum fuit THONERI, & cujus ſalutarem uſum ſæpiùs feliciter expertus eſt in ſurditate pariter ac aurium tinnitu, & ſimilibus affectibus.

Tandem axungia ſerpentum, quæ ceu ſupra dictum, ſupernatat, dum in aqua coquuntur, ſeparata, cum ſpiritu vini rectificato juncta dat liquorem ſeu oleum ad deperditum auditum excellentiſſimum.

Præter dicta etiam ſuffitus interdum pro auribus inſtituantur, qui ex aſaro, origano, abſinthio, verbena, ſabina, ſerpillo, colocynthide, baccis lauri, & baccis juniperi, & ſimilibus fiunt, in vino vel aqua decoctis, & ita auribus exceptis. Quidam ceu ſingulare, & perquam egregium commendant ſuffitum ex decocto limaturæ Martis, cum aceto deſtillato parato, adjectis herbis cephalicis, quod decoctum inſtar ſuffitus in aures excipitur. Sunt etiam, qui ſuffitum florum ſulphuris ſingulariter commendant ad ſurditatem: ſcilicet recipiunt infundibulum, & hoc immittunt carbonibus, quibus ſulphur vivum fuit injectum, & per foramen fumum ſulphuris facie benè obvelata excipiunt in aurem, quod aliquoties reiteratum admodum commendant. Facit hujus mentionem FONSECA *lib. 1. Conſil. 15. & lib. 2. Conſil. 58.* Poſt ſuffitum oleum fœniculi deſtillatum cum goſſypio applicandum.

In *Chronicis auditus* læſionibus, imprimis ſi oriuntur vel in ſubiecto ſenili, vel in ægris, affectibus catarrhalibus obnoxiis, Thermæ ſubinde proficuæ obſervantur, in quibus non ſolùm æger ſe lavet, ſed etiam ſpongiam amplam capiti imponat, quæ aquam thermarum per epiſtomium embrochæ modo excipiat, ſicuti etiam ex fonticulo, brachio in regione auris affectæ inuſto, ſurditatem diuturnam cum nervoſarum partium affectionibus; ex lymphæ præſertim ſcorbuticæ affectionibus natam, inſigniter levari obſervavi.

Denique fit interdum etiam ſurditas ex *caſu ab alto*, *contuſione*, læſione capitis externa, & ſimilibus. In tali caſu *aqua cyclaminis* per alembicum deſtillata reliquis præfertur, vel *emplaſtrum* egregium eſt in tali caſu, quod fit *Tacamahaca & ceroto de betonica*, ana q. v. ex quibus paratum emplaſtrum capiti raſo imponendum; exinde enim ceſsat affectus; conf. HOECHSTEDTERUS *Decad. 9. pag. 320.* Sicut LYSERUS *Obſerv. pag. 233.* refert ſurditatem ex ictu curatam per iteratam injectionem urinæ calidæ ex lepore fuga interempto. Et ſanè GABELCHOVERUS *Cent. 1. curat. 60. in ſchol.* urinam leporis impoſitam auribus ſummum ſurditatis remedium aſſerit; hinc ſpiritus urinæ talis non adeò acris forſan proficuus erit.

Extremum remedium in auditus defectu, idque in caſu deſperato, eſt ſalivatio Mercurialis, ſive in ſpecie ex lue Venerea oriatur ſurditas, ſive à cauſa interna alia in ſpecie vitio nervi acuſtici; vid. FONSECA *lib. 2. Caſ. 58.* Sanè undique penetrat Mercurius, & quoſvis etiam anguſtiſſimos meatus perreptat; unde ſi ex obſtructione vel ſimili cauſa oriatur malum, proficuus ejus uſus probabilis eſt, utut nemini autor eſſe velim, ut huic Mercuriali medicamento ſe facilè exponat. Aliis autem in caſibus penitus inutilis erit. Curam aliàs ſurditatis à lue Venerea, vid. *ſuprà lib. 1. Sect. 17. cap. 1. art. 5. memb. 13.*

Per transfuſionem ſanguinis ex agno in canem ſurditas in vane curata fuit, de quo *Journal de Scavans Ann. 1668. Acta Societ. Reg. Vol. 1. pag. 705.*

Hæc de Auditu abolito, & imminuto. Sequitur jam *alterum* Auditus *Vitium*, nempe

MEMBRUM II.

DE SONITU ET TINNITU AURIUM.

IN quibuſdam depravatur Auditus, ut *ſonitus* quidam aut *Tinnitus*, qui non eſt, audiatur. Sonitus eſt, quod vocant Germ. *das Sauſen und Brauſender Ohren*; Tinnitus verò eſt, *das Klingen der ohren*.

Affectus hic nunc continuus eſt, adeoque ſubinde diuturnus & chronicus, non intermittens, ſubinde vagus, qui ſubindè accedit, & brevi poſt iterum remittit. Item nunc eſt per eſſentiam, nunc per conſenſum: ſi per eſſentiam, nunc per protopathiam, dum per ſe affectum conſtituunt; nunc per deuteropathiam, dum morbis acutis aut chronicis ſuperveniunt.

CAUSÆ.

Cauſa omnis Sonitus & Tinnitus, item murmurationis aurium, quærenda eſt vel in aere iſto, qui continuò in cavo tympani ſeu concha auris continetur, & qui etiam reptat labyrinthum & cochleam; partim verò in nervi acuſtici excurſione membranacea in intimo cochleæ organon conſtituente; quia in naturali auditu adeſt fibrarum hujus membranæ motus cum aere interno moto. Quoad aeris iſtum motum: naturaliter quidem non, aut parum admodum movetur; quodſi verò fiat, quacunque ex cauſa, ut aere extrinſecùs moto & hinc aer internus moveatur, ut expanſionem nervi membraneam in cochlea feriat, auditus fit naturalis; quod præſuppono ex Phyſiologicis. Quodſi verò citra auræ externæ motum à cauſa interna præternaturaliter moveatur, qui in concameratis labyrinthi & cochleæ locis crebriùs repercuſſus ad nervi expanſionem continuò allidat, ſonitus præternaturalis & ita vitiata auditio contingit. Quod ſi motus iſte aeris interni, & quidem ſubtilioris & tenuioris, ſit velox, celer, & plus minus vehemens, qualis fit, v. g. quando à nervis vel chordis teſtudinis fortiter tenſis excitatur ſonus, tunc excitatur ſonus acutus ſive tinnitus; ſin verò tardiùs, obſcurius & confusè moveatur aura iſta interna, ut fit in chordis laxioribus, & ipſa aura hæc ſit craſſior, & minus pura, fit ſonus gravis, obſcurus & raucus, cum murmurationis ſenſu.

Cauſa ergò, quæ movet hanc auram internam, intra tympanum & concham contentam, quærenda vel in ipſa aura undecunque commota, vel in membrana tympani, dictam auram movente.

Auram ipſam commotam quod attinet: hujus motus cauſa communiter dicitur ſpiritus flatulentus ſeu flatulentiæ quædam aut halitus admodum ſubtiles, ex maſſa ſanguinea per arteriolas eò exhalantes, & dictæ aures permiſti, qui in locis iſtis concameratis incluſi motu ſuo præternaturaliter eandem agitando & extraordinariè movendo, iſtum præternaturalem ſonitum & auditum excitent. Nam halitus peregrini in dictis locis vix quieti perſiſtunt, ſed hinc inde moti aerem ibi preſentem ſimiliter movebunt.

Experimentum fieri poteſt cum cartha, auribus applicata, German. *Gerollet;* ſonus enim in charta ab aere in illa contento auditur, affectum tamen ſaltem vagum & brevi durantem inducere poteſt. Præter dictam cauſam & arteriolarum, interiora aurium ſubeuntium, fortior pulſatio aerem movere, & ita ſonum peregrinum repræſentare poteſt, de quo infrà.

Tympanum quod attinet ſeu membranam ejus: hæc à quacunque cauſa, vel interna, vel externa, crebriùs & præternaturaliter irritata aut moleſtata, & hinc plus minus motu convulſivo agitata, auram iſtam in tympano & internis cavitatibus movere, & conſequenter auditum depravare valet. Confirmat hoc exemplum HILDANI *Cent. 6. Obſervat.* 10. qui obſervavit in ruſtico quodam Tinnitum ultra annum moleſtum propter gryllum in aurem ingreſſum, qui ſorde inviſcatus tympano agglutinatus fuit; hoc extracto omnis Tinnitus ceſſavit, ceſſante nempe irritatione præternaturali, & hanc membranæ tympani à muſculis propriis motione; Gryllus enim hìc iuxta membranam hæſit, & eandem commovit, qua mota continuus Tinnitus fuit perceptus. Pertinet huc, quando poſt graves quoſdam ſonos à valida aeris externi percuſſione Tinnitus ſuppervenit, cujus occaſione etiam Auditus depravari ſolet, quando membrana tympani laceratur quodammodo, ex qua læſione ſemper convulſiones quaſdam patitur; propter quos motus convulſivos continuatus iſte motus ſolet percipi. Unde quicquid membranam hanc irritare, & in convulſivos motus agitare valet, etiam Tinnitum vel ſonitum Aurium inferre poteſt. Quin imò ipſa membrana forti impetu tranſlocata nonnihil, ac oſſicula tranſlocata etiam inferunt continuum ſonitum vel Tinnitum, donec in debitum ſtatum ac ſitum redeant.

Hæ duæ cauſæ videntur ordinariæ: nempe aer extrinſecus commotus, & hinc membrana tympani continuò commota ac vibrata. Sanè quilibet diuturnior & contumax aliquot annorum Tinnitus & ſonitus minimè ab auræ internæ primariò affectæ vitio, ſed potiùs à partis cujuſdam ipſius organi malè affectæ ratione, oriri videtur: quas inter, hæc tympani membrana, & hinc nervi acuſtici expanſio membranacea, primatum obtinent.

Quod tandem attinet membranam auditoriam ſeu expanſionem membranaceam nervi acuſtici in cochlea, ceu alteram cauſam efficientem Tinnitus & ſonitus aurium: hujus fibrillę laceratæ, aut quodammodo tranſlocatæ, poſtmodum continua ſua motione ſonum ingentem & malè affectum repræſentabunt. Imò videtur etiam ſonitus & Tinnitus talis oriri poſſe ex ipſis filamentis membranæ hujus acuſticæ motis, & convulſivo ſpaſmo variè agitatis: v. g. ſicut in imminente epilepſia & apoplexia non rarò varii colores & ſplendores ante oculos verſari putantur, propter convulſionem fibrarum nervi optici in tunica retina expanſi; ita etiam eodem in caſu, item in vertigine, varii ſonitus repræſentari videntur, ex ſpirituum nempe & hinc fibrillarum iſtarum ſimili excitato motu, atque aliàs ab objectis externis excitari ſolet. Nempe hic videntur oriri, quod auris externæ, temporum, aut capitis vehementiorem percuſſionem, item ſonitus vehementiores in aurem violentiùs irrumpentes, ſubindè *Tinnitus* aut ſonitus contumax ſoleat inſequi, ſaltem ex affectione & læſione membranę nervi acuſtici. Quodſi celeriores & fortiores ſint fibrillaruum motiones, Tinnitus; ſin verò rariores & remiſſiores ſint, ſonus gravis percipi videtur.

Ex hac cauſa febribus Tinitus Aurium ſupervenire videtur ex motu humorum, ut vocant, ad ſuperiora, hinc & ad parotides & loca vicina; unde membranularum in iſtis locis convulſiva plus minus affectio. Nempe non rarum eſt, quod ex ſanguinis turgeſcentia, in ſpecie febrili, cum dolore capitis, ſubinde etiam Aurium Tinnitus adſit; ex motis nempe velociùs & vehementiùs arteriolis. Hinc etiam oriri videntur, quod in talibus morbis acutis hæmorrhagiam narium interdum Tinnitus ſeu ſonitus Aurium præcedere ſoleat, ex ſanguine turgeſcente & efferveſcente in iſtis & vicinis locis quaſi ſtagnante, & ex forti arteriolarum pulſatione, adeòque membranæ acuſticæ affectione, Tinnituum inducente; unde tunc in talibus malis, ſuperveniente; hæmorrhagia narium, Tinnitus Aurium ceſſat, ſanguine per alium locum evacuato. Facit huc obſervatio TULPPII 35. *libro* 1. ubi obſervat Tinnitum aurium ex incremento nimio glandularum, propè quas excurrit meatus auditorius. Imò ſi ex alia quacunque cauſa, aut ex ſanguinis motu circa loca auribus vicina nonnihil impedito, ſæpiùs continua & diuturna talis auditus ſit depravatio.

Sed quid ſibi vult motus & raptus humorum ac ſanguinis ad caput & aures, & hinc excitatus aurium ſonitus? Scilicet motus iſte humorum, ſurſum & deorſum in morbis à natura factus, ritè expiicandus venit: Moventur humores cum ſanguine, & ab hoc mediante cordis pulſu indeterminatè tàm ſurſum quàm deorſum; quod verò magis unam partem præ alia occupare, ibidem congeri, hinc per eandem evacuari ſoleant; non humorum, ſed partium ſolidarum ex cauſa evenit, dum harum membranæ & fibræ à cauſa quacunque, interdum ipſo humorum influentium vitio, irritatæ, ſpaſmo affectæ, plus minus ſtringuntur, ſicque æquabilem & liberum contentorum circulum aliquo modo ſufflaminant, & ita phænomena, quæ aliàs ab ἀναῤῥοπίᾳ humorum, ſeu raptu eorum ad caput, oriri dicuntur, excitant. Multa hic quę de ſurditate ex vitio nervi acuſtici *ſuprà Membrò* 1. monita fuerunt, etiam huc applicari poſſunt, dum non rarum ſit, permutari invicem ob auditionem cum Tinnitu.

Catarrhalia huc pertinent vitia, ſic dicta depoſitio ſeri, vitioſo ſapore inquinati, aut ſaltem nutrimenti chyloſi, illius vehiculo ad unum alterumvè uerveum aut membraneum locum diſtributi, errata, nervoſis partibus inimica, ſive membranam tympani, ſive nervi acuſtici, afficiant. Interim talis Tinnitus non videtur poſſe eſſe chronicus, qnin potiùs brevi tempore tranſit, aut non adeò diuturnus eſt.

DIAGNOSIS.

Cauſarum omnium harum varietas, præſertim remotarum, non niſi ex circumſtantiis probe examinatis cognoſci poſſunt.

Sonitus & ipſe Tinnitus Aurium ab ægro refertur. Cauſæ ſi ſint externæ, patent egro; ubi verò ſint internę, in morbis

morbis acutis, febribus ardentibus & ſimilibus, facile poſſumus cognoſcere, eſſe à ſanguinis & ſpirituum animalium inordinato motu; ſi ſint ex alia quacunque cauſa, rarò à priori cognoſci poſſunt, in locis nempe adeò profundè ſitis.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Si in febre ardente ſonitus Aurium cum oculorum caligine contingat, cum narium tenſiva gravitate, eadem innuit, quæ de ſurditate *Membro Anteced.* dicta ſunt; nempe ſi eſt cum ſignis coctionis, hæmorrhagia narium expectanda venit, præſertim ſi pulſationes in capite ſimul percipiantur.

In febribus quibuſcunque Tinnitus Aurium & ſonitus ferè ſponte curatur ſine medicamentorum uſu.

Si verò per ſe morbum conſtituat, ex ſe ſine periculo eſt, niſi quod chronicus & moleſtus eſſe ſoleat. Interdum etiam ad omnimodam ſurditatem terminatur: ſicut aurium tinnitus diuturnus chronicus extra febrem, &, ut dicunt, qui biennium & ultrà duravit, ſolet eſſe ſatis gravis & periculoſus, & rarò perfectè curatur, & utut curetur, ſepè tamen recidivat. In ſpecie ordinarius quaſi eſt prodromus apoplexiæ.

Tinnitus Aurium, qui ex frequenti percuſſione in caput, ac in regione temporum exoritur, propter internam membranæ acuſticæ læſionem, non adeò facilè curatur, quin in ſurditatem degeneret.

CURA.

In *Cura* Tinnitus & Sonitus Aurium conſideranda eſt cauſarum efficientium ratio.

De cætero *remedia* & auxilia ea, quæ præmiſſis univerſalibus, conveniunt in ſonitu & Tinnitu Aurium, ferè ſunt ſimilia iis, quæ *Membro Anteced.* commendata fuerunt in ſurditate. In ſpecie tamen ad Tinnitum Aurium inchoantem *Suffitus* ſeu Vapor *ex abſinthio* & *verbena*, in lacte vel aqua communi decoctis, auribus exceptus, admodum laudatur ab HARTMANNO *in Praxi Chym. pag.* 106. Loco quorum quoque ſemina quatuor calida minora, baccæ lauri & juniperi; & ſimilia adhiberi poſſunt. *Suffitus* etiam *ex ſuccino*, olibano, item ex gummate animæ, commodè auribus exhiberi poteſt contra tinnitum, & ſonitum. Singulare quid obtinet fumus ſeu vapor aceti bullientis, auribus exceptus, quem laudat LANGIUS *in M. C. pag.* 6. & in ſpecie confert, ſi aceto incoquantur ſpecifica nervina, & decocto infundatur limatura Martis, & dum maximè ebullit, vapor excipiatur auribus. Item oleum vermiculorum quercinorum, item oleum nucleorum perſicorum cum caſtoreo miſtum, conducunt. Præter hæc egregius eſt ſpiritus volatilis urinæ ſeu ſpiritus ſalis ammoniaci cum bombace in aurem immiſſus, qui in diuturniori aurium ſonitu etiam tanquam ſingulare laudatur à LINDANO in diuturno aurium ſonitu; penetrantia enim hujus ſpiritus maximè cognita eſt. Egregius eſſe ſolet vapor ex ſale ammoniaco, cum oleo tartari per deliquium permiſto, exſurgens, *ſuprà Membro* 1. *in ſurditate* commendatur. Spiritus ſuccini auribus cum bombace aliquantulum inditus, in Tinnitu & ſuſurratione convenit. Præter dicta eſſentia florum Anthos, Eſſentia ligni ſaſſafras, caſtorei, in ſpecie eſſentia ſeu tinctura ſulphuris, ut & fellium animalium, hominis aut lucii piſcis, perdicis, imprimis fellis bovis, guttæ j ad ij. cum bombace ſimili modo in uſu eſſe ſolent, quod quotidiè bis reiteretur, auribus priùs purgatis: item fel humanum vel lucii piſcis optimum, Melius eſt, ſi recipiantur fella aliquot luciorum, & vitro incluſa paſta farinacea occludantur; & coquantur in clibano, donec panis eſt coctus; de hoc liquore aliquot guttæ auribus inſtillentur, quibus injectis, bombax cum zibetho imponatur. Item liquor ex cortice tenello betulæ, ſpiritu formicarum aut aqua magnanimitatis cum bombace inditus. Aqua picarum cum caſtoreo inſtillata, vel cum goſſypio applicata, etiam convenit, & in frequentiori uſu erat D. MICHAELIS; non ſecus atque granum unum aut alterum Zibethi aut moſchi bombace involutum. Nam talis bombax cum Zibetho aut moſcho non tantùm Tinnitum aurium, ſed etiam gravem auditum, mirè curat. Sacculus ex milio toſto, & ſale toſto cum anetho, & chamomilla miſtis factus, probè calefactus, & auri externè applicatus mirè convenit, imprimis ſi aliquot guttis olei deſtillati caryophyllorum priùs fuerit irrigatus:

℞. *Herb. & flor. chamom.* M. j.
Anethi vel *ſalviæ*,
Majoran.
Roriſm. an. M. ß.
Milii toſti ℥j.
Salis torref. ℥ß.

Inciſa includantur *ſacculo interpaſſando*, qui probè calefactus auri applicandus.

Frequentiſſimum auxilium ſolet eſſe vapor panis recenter ex furno extracti, parati ex maſſa fermentata cum ſemine cumini, fœniculi, aniſi, origano, ſerpillo, baccis lauri miſta, & ſic in clibano excocta, calidè auribus admota. Interdum juvat, ſed cautus ſit ejus uſus; nam ſubinde videtur nocere; Sic BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hiſt.* 77. notat ſurditatem ex pane calido auribus applicato. Convenit etiam hic oleum illud mirabile ex vermiculis quercinis; item oleum deſtillatum caryophyllorum aut lavendulæ & cumini, deſtillata invicem miſta. Pertinet huc oleum oticum ceu Catholicum ad aurium affectus laudatum: Nempe eſt oleum nucleorum perſicorum expreſſum cum floribus Perſici ſubinde infuſum & clarificatum, quod ad gutt. iij. vel iv. in dolore, tinnitu, ſtrepitu aurium, & auditus difficultate, auribus inſtillatum egregium eſt; ſicuti ad Tinnitum Aurium etiam inveteratum ceu præſtantiſſimum admodum laudatur ſequens remedium.

℞. *Helleb. albi*,
Caſtor. an. ʒij.
Coſti Arom. veri ʒiß.
Rutæ ℈ij.
Euphorb. ʒß.
Olei Amygd. amar. vel *nucl. perſic.* ℥j.

Decoquantur leniter & ſucceſſivè in duplici vaſe in ſ. q. *olei rutacei*: quod oleum cum *bombace* auribus immittatur, vel guttæ quædam tepidè inſtillentur auri.

RONDELETII experimentum fuit;

℞. *Rad. helleb. albi* ʒiij.
Fol. lauri,
Rutæ an. M. ß.
Fraxini M. j.

F. Decoctio in *oleo Amygd. amar.* vel *nucum* cum *vino albo* aut *Malvatico*, ad conſumptionem vini cocta; Exprimantur, colentur & auri immittantur.

Convenientius tamen eſt, ſi loco decoctionis in oleis dictæ ſpecies potiùs infundantur in ſpiritum vini, & exinde fiat Eſſentia, addendo caſtoreum, ambram aut moſchum pro lubitu, cum bombace auribus applicanda contra tinnitum & ſonitum aurium. Vel præparetur Eſſentia Practici cujuſdam Brunſvicenſis *Membro Antec.* data. Sicut oleum nucleorum perſicorum expreſſum cum caſtoreo impregnatum in uſu eſt. Tandem decoctio ſinapi pulveriſati in vino ſub forma ſuffitus auribus excepta, eſt euporiſton STEGKERI non contemnendum; hinc forſan ſpiritus ſinapi ritè applicatus erit proficuus. In diuturnioribus malis, præſertim ubi ſuſpicio eſt catarrhalis affectus, fonticuli in brachiis, item cucurbitulæ pone aures, ſubinde ſunt proficuæ. In dyſcraſia pituitoſa convenit oleum *Barbette*, quod commendat *lib.* 2. *Anat. Pract. cap.* 1.

℞. *Olei hyoſcyami*,
Rutac. an. ʒß.
Deſtill. Majoran. ℈ß.
Caſtor. gr. vj.
Croci gr. iv.
Miſc.

Quod *ſi Tinnitus* Aurium *fiat ex caſu* ab alto aut percuſſione capitis, aliiſque cauſis externis, imitetur PLATERUS *lib.* 1. *Obſerv. pag.* 125. qui præmiſſis præmittendis mulierem ex caſu ab alto tam gravi Aurium Tinnitu correptam, ut nihil ferè audierit, præmiſſis univerſalibus reſtituit;

℞. *Spiritus vini Cochlear.* j.
Succ. Cepar. rec. cochl. ß.
Olei deſtill. ſpicæ gtt. iv. vel v.
Miſc.

Et auribus tantillum ejus inſtilletur, & ita fuit curata. Huc etiam pertinet cataplaſma ex cepis *Faventini*, quod FORESTUS *libro* 12. *Obſervat.* 1. & 4. deſcribit.

Præter dicta remedia ſubinde cōvenit, in ſpecie in junioribus aut

aut plethoricis venam brachii è regione auris ſonantis ſecare, ſicut etiam ſternutatoria moderata in aurium affectibus diuturnis, præmiſſis univerſalibus ſubinde conducere ſolent. Fit non rarò, ut Tinnitus & ſonitus, etiam ſurditas, nunc remittant, nunc denuò accedant in affectibus quaſi catarrhalibus: In tali caſu, ubi percipit æger redire malum, optimum eſt applicare vertici cum linteis duplicatis aquam apoplecticam ſpirituoſam, aut etiam ſpiritum urinæ, item oleum deſtillatum ſuccini; hoc ipſum enim uti catarrhos, ita etiam hujuſmodi pathemata, præcavere ſolet.

Ex *remediis internis*, aurium affectibus dicatis, præmiſſis univerſalibus duo præ cæteris eminent: nempe ſaſſafras & ſuccinum, & quæcumque ex iſtis parata; quæ eò meliùs conducere ſolent, ſi poſt eorum uſum blandus *ſudor* inſtituatur.

Hæc ferè in Tinnitu Aurium per eſſentiam obſervanda fuerunt.

Sed non rarum eſt, Hypochondriacos pati aurium ſonitus, eoſque hypochondriorum vitio contractus, qui cum pathematis abdominis modò exacerbantur, modò remittunt. Speciatim ex hypochondriis malum eſſe, ex eo clareſcit, quod pro vario ſtatu ſtomachi in inedia aut à cibatione plus minus exaſperari affectus aurium, aut remitti obſervetur. Præmiſſis præmittendis martialia, carminativa, & hinc ſalia volatilia urinoſa conveniunt, ſpeciatim liquor cornu cervi ſuccinatus, cum leni ſudore. Externè eſſentia caſtorei confert.

CAPUT III.

DE

LÆSO TACTU.

POſt Auditum *tertio modo* eſt *Tactus*, ubique ferè in corpore reperibilis; ubicunque nempe filamenta reperiuntur nervea, quæ ab objectis externis mille modis horum approximatione affici, & variè moveri poſſunt. Filamenta talia, uti in conteſcenda cutanea maſſa locum primarium obtinent, ita ubique hinc inde in capitula papillaria conglobata ex cute nonnihil prominent, & ſub cuticula genuinum & naturale Tactus externum organum conſtituunt; vid. MALPIGHIUS *in Tract. de Externo Tactus Organo*. Senſus enim communiſſimus eſt Tactus, per totum omninò corpus diffuſus; nam omnes reliqui ſenſus externi nonniſi quidam *Tactus ſpeciales* ſunt, & certè fiunt ſimpliciter per Tactum, quæ ſenſationes externæ conſiſtunt in impreſſionibus factis in organo ſenſuum, quæ impreſſiones conſiſtunt in motu. Requiritur ergò pro recta ſenſatione, ut fibræ nerveæ ſint in legitima tenſione beneficio ſui toni, qui dependet ab influxu ſpirituum animalium. Guſtus nil aliud eſt, quàm tactus certus. In hepate ipſo nullus eſt ſenſus; quia eſt corpus glanduloſum abſque nervis. Corpora externa, quæ ſui approximatione dicta filamenta & eorum extremitates papillares afficiunt, hoc faciunt ſola particularum minutarum in ſuperficie textura, earumque certa vel motione vel quiete: Exinde enim fiunt Qualitates iſtæ quæ à nobis dicuntur tactiles. Objectum dicitur aliàs Qualitas tactilis. Sed hæc qualitas tantùm in ſtructura filamentorum conſiſtit; quando enim corpus, cui v. gr. manus admovetur, cedit defectu firmæ minimorum cohæſionis: dicitur exinde molle, ſi non cedat, ſed reſiſtat, ex forti earum combinatione, dicitur durum; ſi quædam particulæ mobiles invicem cohæreant, ſimulque organo adhæreant, dicitur viſcidum; ſi nihil adhæreat, dicitur ſiccum ſeu aridum; ſi fiat celerrimus & repetitus, in papillis ab objecti externi minimis motis, motus dicitur calor, ſi nullus, dicitur frigus; & ſic in infinitum ferè. Aqua enim, e. gr. per ſe nec frigida, nec calida eſt: membrum frigefactum in nive ſentitur calidum nonnihil. Aqua calida per ſe frigeſcit, quia remoto movente externo, igne, ceſſat caleſieri: Vid. BOYLE *Tr. Origo Qualit. & Format. & Tract. de Fluiditate*.

Vitiatur autem Tactus diverſimodè: Nam præter *abolitionem & imminutionem* ſuam *apoplecticam & paralyticam privativam*, item præter ejus *Abolitionem poſitivam* in *Stupore*, Tactus interdum *depravatur* ſeu potiùs *augetur* & exaſperatur in affectu; dicto dolor.

ARTICULUS I.

DE

STUPORE.

DE *ſtupore* qui & affectui Tactus obveniens eſt, nihil addo, cum rariſſimè ejus cura incumbat Medico.

PROGNOSIS.

Nam particularis *ſtupor* citra manifeſtam cauſam obveniens, ſubinde prodromus eſſe ſolet aut paralyſeos ſcorbuticæ, aut ſi plura occupet membra, Hemiplegiæ, aut etiam univerſalis Apoplexiæ.

CURA.

Et *ſtupor* quidem, qui maximam corporis partem aut etiam univerſum corpus, quod tamen rariſſimè evenit, invadere ſolet, optime per lignum ſaſſafras & medicamenta ſaſſafrata, quocunque modo adhibita, curatur & propellitur.

Pergo ad

ARTICULUM II.

DE

DOLORE.

QUod ergò Dolorem attinet, omnibus ſenſibus externis communis is eſt affectus Dolor. Nam ut omnes ſenſus fiunt per certum tactum vel per contactum ſeu per impreſſionem quandam objecti ſenſilis in organum proximum, quam impreſſionem ſequitur talis ſpirituum animalium motus in organis, qui vocatur ſenſus; ita *ſi in organum tam vehemens fiat impreſſio*, ut iſtud nimis moveatur & vibretur, & exinde nimis rapidè & vehementer in eo ſpiritus agitetur, ſequitur ſenſim adjuncta moleſtia, ex præternaturali & nimis vehementi objecti, organum contingentis, impreſſione reſultans, quæ ipſa moleſtia communi nomine *Dolor* appellatur. Sic enim v. gr. datur *viſio dolorifica*, ex ſubito aſpectu rei nimis lucidæ ſeu lucis fulgidæ poſt tenebras, ob vehementem & præternaturalem motionem membranæ retinæ; datur *auditus* moleſtus ſeu *doloroſus* & tædioſus ex nimio ſono, impetuoſius tangente aurem internam, ac nimis fortiter movente membranam auditoriam in cochlea; quod ipſum etiam facit inæqualis motus membranæ in ſono non harmonico & inæquali: Idem fit etiam ſimiliter in guſtu & odoratu. Speciatim ſi fibrillis nerveis objectum quoddam tactile in ſpecie ſic dictum occurrat, quod eas nimis fortiter & non abſque quadam vehementia moveat, ſequitur tactui conjuncta moleſtia, ſeu in ſpecie ſic dictus *Dolor*.

In ſpecie ergo conſideratur *Dolor*, quatenus eſt *ſymptoma tactus* ferè præcipuum, tàm internas quàm externas partes excrucians.

Prò cognoſcendo ergò Dolore præſuppono ex Phyſiologicis; quod fibræ in genere *ſubjectum* ſint *tactus* & cujuſcunque ſenſus; in ſtatu quidem naturali tantummodò, & *quæ extra cutim* ſub cuticula *in papillas protuberant*, ſive in membranas ſubtiliſſimè contexantur, ſive in corpora papillaria conglobentur, ſive nudæ aut ſolitariæ diſtribuantur; præternaturali verò in ſtatu etiam reliquum fibrarum ſyſtema & ipſum tangendo afficitur, & in ſpecie dolor ſentitur. Neminem ergò confundat, quod in vulneribus vel ulceribus &c. ubi vel nervi, vel nerveæ fibræ tanguntur, & ubi nullæ tales ſunt papillæ & membranæ, ſenſus tamen percipiatur acutiſſimus & dolorificus inſigniter; nam fibræ nerveæ ſentiunt, id eſt promptè moventur. Hæc tamen intercedit differentia, quod in papillis naturalis & blandus fiat motus & ſenſus; Tactus ſcilicet ſimpliciter ſic dictus; in fibris verò nerveis ex violento & nimio earum motu, tactus dolorificus & quaſi præternaturalis. In membrana autem vel puncta, vel diſtenta, vel rupta, eadem ratio militat atque in fibris nerveis ſolitariis. Unde hæ præternaturales affectiones naturali & ordinario tactus organo nil derogare valent.

Fibræ hæ, earumque ſubtiliſſimæ fibrillæ, ubi ex fortiori & vehementiori objecti actione & motione quacunque ratio-

ratione à ſe invicem violenter ſeparantur, divelluntur, & quaſi lacerantur, ſequitur in iis adeò vehemens & moleſta motio & vibratio, adeò ut ex ſitu æquali & ordine naturali vitiatis, quædam ab aliis divulſæ quaſi contractiva vi abbrevientur, quæ & alias illæſas in naturali ſitu violenter quaſi trahunt ac lacerant, ad eum modum, quo dolorem ex puncto nervo explicat SYLVIUS *lib. 2. c. 27. §. 165.* hinc moleſtia illa accidit, quam *Dolorem* nominamus: & huc videntur reſpexiſſe Veteres, dum dolorem ſolutionem continui definiverunt.

Affectis fibris, vibrationis iſtius occaſione, ſpiritus animales & ipſi ad certum modum determinantur, ad cerebrum nempe, ubi *in ſenſu communi fit formalis Doloris perceptio* ſeu ſenſus Doloris internus: Conf. SYLVIUS *Pr. lib. 2. c. 27. §. 168.* & WILLISIUS *Pharm. Ration. Part. 1. Sect. 7.* Hoc ipſo ſimul convulſivi quid patiuntur, & in ſpaſmos aguntur, ita ut motus fibrillarum velociſſimus & convulſivus ſeu ſpaſmodicus ſit iſtud, in quo ratio formalis Doloris conſiſtat. Unde fit quod non rarò Dolores ſequantur convulſiones ac motus convulſivi, ſi ſcilicet ſint aut diuturniores, aut graviores, ex inordinata ſcilicet & veloci ſpirituum animalium, occaſione Doloris, in cerebro motione; ut v. gr. *ex punctura nervi* dolorifica convulſio membri, aut *à nephritide* vomitus ſuperveniat: Imò *in quovis dolore ſemper convulſio* quædam, occulta licet, jungi ſolet; hinc enim tendi plus minus pars dolens, & ſæpè pulſatoria moleſtia ſimul ſuperveniente ſolet: adeòque hic circulus obſervandus, ut & à Dolore convulſio, & à convulſivo impetu Doloris incrementum. *Hic eſt primus Doloris actus.* Quodſi jam fibrillis læſis & nonnihil laceratis, objecti, naturali licet impreſſione, agentis fiat contractus, tunc fibrillæ anteà nonnihil laceratæ aut divulſæ, vel tantillo objecti contactu nimis agitatæ & vibratæ novam Doloris impreſſionem repræſentare faciunt: Unde vel leviſſimus ſpecilli contactus in partibus vulneratis aut ulceratis intolerabilem Dolorem concitat; magis tamen in partibus nervoſis ob fibrillas copioſiores, minus in partibus ſanguineis ob fibrillas rariores, vel etiam diſperſiores.

Similis interim motus ſeu tactus ab objectis in extremitate fibrarum nervearum in fibris partis ſanæ, poſt abſciſſionem membri ſphacelo correpti, ſæpiùs producitur, tum ignorantes ægri exiſtimant, ſe in digito manus, ante aliquot dies licet abſciſſo, dolorem percipere, qualia exempla habentur in HILDANO, *Centur. 3. Obſervat. 14. & 15.* item in SCULTETO *Armam. pag. 67.* & BINNINGERO; idque ob continuatas tales nerveas fibras ex parte ſana ad partem uſque anteà abſciſſam, ob quam continuitatem naturalem dum ſimilis fit motus fibræ circa ejus medietatem poſt abſciſſionem, qualis antea fiebat in fibræ extremitate, ante hujus cum parte ſeparationem, hinc fit, ut ex identitate motus etiam in ſenſu interno & imaginatione idem feratur judicium, & æſtimatur pars jam abſciſſa adhuc ſentire, quaſi toti adhuc cohæreat.

CAUSÆ.

Ex his *Cauſa Doloris proxima*, *materialis* nempe læſio, & violenta ac vehemens motio fibrarum nervearum organi ab objecto præternaturali, & *formalis*, *ſpirituum* hinc *rapidior*, ſingulariter tamen determinatus, & ad cerebrum uſque continuatus *motus*, per ſe patent. *Illa* pro ſenſu doloris externo; *Hic* pro ſenſu Doloris interno.

Remota eſt omne id, quod Dolorem inferre valet, quod ipſum; prout eſt varium, & ipſæ quoque partes prout variant, etiam tàm variæ Doloris ſpecies exſurgunt, indeque etiam poſtmodum varias appellationes acquirunt; quorum ſanè innumerabiles ſunt ſpecies, cùm unumquodque objectum peculiari modo agat, & unaquæque pars alio & diſtincto ab aliis modo impreſſionem recipiat. Communiter equidem *ſex Doloris ſpecies* recenſentur. Sed, ut dixi, innumerabiles ſunt Doloris ſpecies, ſi exactè velimus excrutari, omnis tamen in eo convenit, quod violentam nimis impreſſionem in fibrillis nerveis, & conſequenter earum aliqualem læſionem, inferre valeat.

Cauſæ hæ remotæ ſunt vel *externæ* vel *internæ*: *Externæ* ſunt notiſſimæ, ut omnia ea quæ contundunt, ſecant, vulnerant, lacerant, urunt, erodunt, & ſimilia, quæ per ſe patent.

Cauſæ internæ Dolorem efficienter inferentes, imprimis ſub acore vitioſo, qui utplurimum acerbiſſimos Dolores & roſiones, etiam puncturas inferre ſolet, utpote nervis inimiciſſimo, militare ſolent, ita ut ferè in omni Dolore acerbo, à cauſa interna enato, acidum aut acido-ſalſum peccans in receſſu ſit. In omni enim acido ſunt particulæ admodum acutæ, ſimulque duræ, quæ & ſe inſinuant in fibras, eaſque pungunt, lacerant, & quaſi ſcindunt, & ita acerbum iſtum Dolorem inferunt, quin & ſæpius ſimul ardoris & uſtulationis quendam ſenſum junctum habent; v. gr. ſi quis vel guttulam ſpiritus nitri cuti affundat, ab hujus acore exceſſivo intenſus Dolor, unà cum ſenſu ignis quaſi ardentis, infertur & talis Dolor etiam in arthritide & Dolore iſchiadico, item in eryſipelate, & pleuritide, & ſimilibus Doloribus ab acido ortis eſt obvius. *Acidis hujus* peccantis doloroſi *origo* utplurimum eſt *ex ſtomacho* primiſque viis, verbi gratia martheticis, in ſcorbuticis, iſchiadicis, rariùs *ex privato partis* affectæ *in digeſtione* propria læſæ vitio: v. g. in affectibus doloroſis chronicis aut ſæpiùs recurrentibus ab acido natis, in odontalgia, quando dens ex læſione privatæ digeſtionis acidum colligit, quod Dolorem infert: Sic in oſſe carioſo ſæpe recurrens Dolor obſervatur à nutrimento privato.

Differentiæ Dolorum ſunt tantum non innumerabiles ex varietate objecti lædentis, multiplicitate organi læſi, & motus horum ad ſe invicem proportione oriundæ: in ſpecie tamen primariæ differentiæ ſunt ratione diverſi ſtatus cauſæ proximæ, & deinde ratione diverſi modi afficiendi partes.

Quod varietatem cauſæ attinet, Dolor prout excitatur ab acido plus minus volatili ſeu ſpirituoſo, vel minus volatili, ſeu & prout fixo, hæret in *ſubjecto humoroſo*, ſeu vehiculo ſubtiliore & *tenuiore*, ut lympha, vel craſſiore & *viſcidiore*, ut chylo, item prout acidum doloroſum plus vel minus *parti dolenti* infixum fuerit: etiam vel pertinaces magis, vel faciliùs aut difficiliùs mobiles, adeòque nunc vagi nunc fixi eſſe ſolent; idem exinde plus minus recidivantes, aut facilè curabiles, cum aut ſine partis eroſione juncti, obſervantur Dolores, adeoque variis modis mutabiles & alterabiles; ſic contumaciſſimi ſunt *Dolores Venerei*, & utplurimum cum eroſione partis juncti, propter acidum acre in muco glutinoſiſſimo, pertinaciſſimè parti infixo.

Doloris vagi, adeoque ab acido magis volatili ſpirituoſo, magis ſpiritu influo, in ſubjecto ſeu vehiculo tenuiori partibus communicato, exemplum habemus in arthritide vaga ſcorbutica: è contra Doloris fixi, ab acido magis fixo vel auſtero in ſubjecto viſcidiore vel tenaciore hærente, exemplum habemus in arthritide ordinaria in articulis hoſpitante; item in colica à mucilagine viſcida acida in cellulis coli ſtagnante, & pertinaciſſimum Dolorem inferente.

Frequenter recidivantes quod attinet Dolores: iidem in uno eodemque loco utplurimum cum proprio & privato partis vitio conjuncti eſſe ſolent, vitio nempe ejuſdem digeſtionis læſæ, indeque recrementorum acrium doloroſorum proventu oriuntur, & ferè tempeſtatum mutationibus auſcultantes, ægrorumque *ephemerides* conſtituunt; Id quod ver gr. in odontalgia eſt manifeſtum. Maximè *poſt articulos graviter vulneratos* Dolores remanent pertinaces, quavis tempeſtatis mutatione recrudeſcentes, ex fermento vitioſo, in parte ex ſpiritus inſiti debilitate genito, ab externis commoto, & partes ſenſiles notabiliter vellicante.

Simile ferè atque ſupra dictum, Dolor nunc eſt *continuus* nunc *interruptus*; & hic vel *periodicus* vel *non periodicus*? Periodicus eſt, qui certa obſervat tempora, & frequenter *nocturnus*, verbi gratia ſcorbuticorum vel Venereorum, eſſe ſolet, quando nocte gravis lacerans dolor ſubſequitur, de die verò nihil ſentiunt. *Continuus* præſupponit acre intenſiùs parti fortiter inhærens; *Non continuus*, acre remiſſius, ſaltem occaſionibus quibuſdam externis mobile & excitabile, & minus firmiter agglutinatum, & minus fortiter partem afficiens.

Porrò *Dolor* omnis eſt nunc *cum tumore*, nunc *ſine tumore* conjunctus; qui tumor eſt tam ſanguineus, quàm ſeroſus, ſcirrhoſus &c. *Tumor* interdum eſt *cauſa* Doloris, interdum, idque frequentiùs, tumor eſt *effectus* ſeu productum Doloris: verbi gratia inflammatorius tumor & ſuppurans cauſa eſt Doloris ardentis, rodentis, pulſatorii: E contra Dolor eſt cauſa tumoris in arthritide, odontalgia, &c. ex fibrarum ſtrictura convulſiva, æquabilem con-

contentorum motum & circulum remorante. Ordinariò in Doloribus arthriticis, quando adeſt tumor, vel in aliis partibus Dolor, dicunt eſt Catarrhus, hinc Dolor, hinc tumor, ſed falsò; quia ex Dolore ſupervenit tumor, unde ceſſante Dolore, ceſſat tumor: v. g. homo ſpina pungitur intra digitum, vel vulneratur in quadam parte, ubi nullum antea habet Dolorem, ſed poſt vulnus ſupervenit Dolor, poſt Dolorem tumor. Reverà ergò ſemper tumor ſequitur Dolorem, quia ex objecto dolente ſeu acido vellicante partes nerveas, & Dolorem excitante, in iſtis partibus ſupervenit fibrarum nervearum ſpaſmus ac convulſiones, unde anguſtantur pori partis, adeoque remoratur ſanguinis circulus, unde tumor; Si verò diſcutitur Dolor anodynis, & removetur ſpaſmus, Dolores ceſſant ſponte. Sic qui in arthritide & ſimilibus volunt curare tumores, curam à poſteriori inchoant; ſiſtantur in odontalgia Dolores, & tumores evaneſcent.

In ſpecie pro meliori methodo medendi, obſervetur differentia Dolorum, imprimis ex cauſa interna ortorum, quę ratione afficiendi modi (vid. SYLVIUS *de Dolor. Inteſtin.*) eſt decuplex: Has inter ſpecies ſit

I. DOLOR GRAVATIVUS.

Dolor Gravativus, premere, & tam graviter jacere dicitur, quando ſenſus quaſi ponderis cujuſdam prementis & gravantis percipitur, v. g. in hepate tumido aut ſcirrhoſo, in calculo renum ingenti, ſed quieto.

Oritur in parte ſenſu aut pauco aut obſcuro prædita, ſentiente tamen nonnihil membrana cincta, quæ ipſa pars infarcta & tumefacta imprimis à materia vel craſſa, vel viſcida, vel fluida, minus acri; ſed fere dulci & inſipida, ponderis gravioris ſenſum repræſentat, uti eſt pituita, ſanguis, ſerum, lympha, &c.

Sequitur

II. DOLOR ſeu SENSUS PUNCTORIUS.

Membranis proprius: (pungit inſtar acuum:) dum *ex improviſo* repetitis vicibus quaſi aciculis aut acutis inſtrumentis membranæ punguntur, & interruptim vellicantur, ipſo punctionis ſenſu ad magnum ſpatium ſe diffundente; qualis dolor v. g. eſt in pleuritide, & ſimilibus locis membranoſis.

Oritur ab acido acri, firmius parti membranoſæ infixo vel impacto, eandem pungente & rodente, quæ hunc convulſivo ſpaſmo criſpatur, unde doloris intenſio.

Sequitur

III. DOLOR TEREBRANS ſeu ACUTUS,

Dolori punctorio cognatus, ſimul tamen terebrationis aut perforationis ſenſum conjunctum habens, jacet & pungit in uno loco, fixus eſt, quaſi *terebra aut palo pars perforaretur* qualis e. g. in arthritide, in eryſipelate, & ſimilibus affectibus eſt ſatis cognitus; item in dolore colico, cephalæa, &c.

Oritur à viſcido plus minus *acido*, parti cuidam impacto.

Eſt

IV. DOLOR RODENS ſeu MORDAX,

Mordet & rodit, quando percipitur ſenſus cujuſdam roſionis & morſionis, quaſi *vermiculi* continuò fodicarent, & roderent, qui membranoſis locis proprius.

Oritur ab acri ſalſo ſucco, nervoſa & membranoſa loca rodente & *vellicante*.

Hinc vicinus eſt *Dolor pruriginoſus*, ut in purpura & ſcabie.

Eſt

V. DOLOR PULSATORIUS,

Pulſat ac ſi Gallina roſtro &c. cibum ſumas, quia in eodem pulſatorius ſenſus aut arterię pulſatio exactè percipitur, ita ut quoties arteria pulſet, toties etiam Dolor exaſperatur. Proprius eſt inflammationibus & partibus inflammatis, v. g. in digiti à ſpina infixa inflammatione.

Provenit hic Dolor, quando in parte quadam tumente & doloroſa tenduntur fibræ & membranæ & cum membranis etiam ſimul tunicæ membranaceæ ipſarum arteriarum; tunc enim ſanguinis per arteriam impeditur nonnihil motus legitimus, & propter fibrarum tenſionem difficilis fit ſanguinis ejaculatio in dictam partem, quin potius fibræ ſanguine irrumpente irritantur; id quod obſervatur imprimis in ſtagnationibus humorum, adeoque ortis tumoribus, unde præ ceteris hæc Doloris ſpecies obſervatur in digiti à ſpina infixa inflammatione, aut fortioribus membranarum tenſionibus, item in cephalalgiis.

Eſt

VI. DOLOR OSTOCOPOS, aliàs FRANGITIVUS,

In quo oſſa in ſui profundo quaſi frangi & malleis contundi videntur, qualis v. g. in lue Venerea affectis, imprimis nocturno tempore, contingit; nec ſcorbuticis aut hypochondriacis inveteratis & ſimilibus eſt rarus. Afficitur proximè membrana inveſtiens oſſa ſeu perioſtium, quod ab acido vellicatum dolores iſtos repræſentat.

Oritur ab acido non adeò acri, interdum in materia plus minus viſcida hærente, pertinacius perioſtio affixa.

Hinc Dolori vicinus eſt *Dolor contundens*, profundiora loca occupans, ac mitius urgens.

Eſt

VII. DOLOR TENSIVUS & DISTENDENS,

Quando quaſi diſrupta pars diſtenta videtur. Proprius hic dolor præprimis partibus membranoſis, aut membrana quadam denſa involutis, per ſe nullo aut admodum pauco & hebeti tactu præditis, quæ ſpaſmo correptæ tenſivum dolorem repræſentant: v. g. qui caput ſubinde affligit poſt crapulam, aut dum in odontalgia dimidium caput tendi videtur.

Oritur à ſpaſmo partium membranearum, & fit in ſpecie in malo hypochondriaco, ex irritatione membranoſarum partium ab acido moleſto.

Diſtinguendus eſt hic dolor à dolore diſtendente. Diſtendens eſt, quando à re replente, v. g. flatibus, membrana cingens diſtenditur, & dolorem tenſivum repræſentat, ut in inflatione ſtomachi, hypochondriorum, colica flatulenta, tympanitide, aſcite, & ſimilibus.

Eſt

VIII. DOLOR LANCINANS & quaſi LACERANS.

V. g. Exardeſcens fremitus, & in capite, &c. quaſi quis unguibus laceraretur, qualis ſæpe in cruribus percipitur. Frequentiſſimus eſt in Praxi. Membranis eſt proprius.

Oritur ex acido acri plus minus ſalſo ſubtili, ferè volatili & tenui, partes membraneas rodente, vellicante, & variè morſicante. Nunc autem acrius eſt, nunc ſalſius, unde nunc lancinans, nunc lacerans, nunc tenſivus, nunc ſimilis ſenſus percipi ſolet. Scorbuticis eſt non rarus, qui, utut uno ſaltim in puncto ſubinde affligat, per conſenſum tamen membranarum aut nervorum ſæpè integrum nervi ductum vel quoddam membrum afficit: v. g. malum iſchiaticum, tantum prope os ſacrum eſt, ſed tamen in toto corpore per conſenſum dolor percipitur.

Eſt

IX. DOLOR ARDENS,

Quaſi ignis ſcintillulæ hinc inde urerent, *ab acido ſubtili acri*, fere *volatili*, partes fibroſas & membranoſas afficiente, v. g. in eryſipelate, in quo pars membranoſa ſolida afficitur, tanquam ſi *ſpiritus nitri rectificati* aliquot guttæ fuerint inſperſæ ſubinde vero in partibus dolor ardens talis percipitur ab humoribus contentis effervescentibus & à dominante acido volatili producitur.

Denique eſt

X. DOLOR ALGENS,

Friget & alget, *ab acido minus acri*, ſed ſingulariter fibras alterante, & quaſi ſtupore afficiente.

Sed variæ ſunt dolorum ſpecies pro varietate objectorum & partium affectarum. Pergimus ad ſigna.

DIA-

DIAGNOSIS.

De *ſignis diagnoſticis* res clara eſt, quia Dolores ſatis manifeſtantur ab ægris.

Differentiæ Dolorum à modo afficiendi & circumſtantiis cognoſcuntur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*, *Prognoſis Dolorum* variat pro circumſtantiarum ſuprà allegatarum conditione.

Fit interdum, ut cum gravioribus Doloribus coniungatur Pulſus intermittens, qui tamen non debet terrere Medicum, cùm hoc frequentius eveniat, ſedato enim dolore ſtatim pulſus ad naturalem redit rhythmum, vid. BARTHOLINUS *in Obſer. Anatomicis*.

In genere tamen nullus Dolor in quacunque corporis parte negligatur, ſemper enim aliquid mali prænuntiat, cum certum ſit, quod ubicunque ægri doleant, ibi laborent morbo: Conf. HILDANUS *Cent.5. Obſerv.7.* Hinc & HIPPOCRATES inquit: *Ubi Dolor, ibi morbus.*

CURA.

In *Cura* Dolor omnis tollitur, aut quamcunque *cauſam removendo*, aut eam *temperando*, ſicque Dolorem demulcendo, aut *ſenſum partis ſtupefaciendo*.

Ea quæ cauſam Doloris removent, ſi eſt ab interna, in ſpecie ſunt fere *alcalia* tàm *fixa* quàm *volatilia*, tàm *macera* quàm *pinguia*, ſive *oleoſa* ſive *aromatica*, pro circumſtantiarum ratione ſeligenda; quatenus penetrant, acidum corrigunt & tollunt, viſcidum incidunt & attenuant, vi ſudorifera acidum humoroſum reſolvunt & diſcutiunt, abſtergunt & removent. Quæ *ſecundò* dolorem demulcent, ſunt *anodyna* blanda, acrimoniam acidi temperantia, fibrarumque tenſionem & irritationem demulcentia.

Quæ verò tertium faciunt: *Narcotica* dicuntur, *Temperant & demulcent pinguia oleoſa, mucilaginoſa*, quæ acre quodcunque obtundunt, mitigant, fibrarum ſpaſmum & tenſionem blandè emolliunt. Narcotica, ut *Opiata, hyoſcyamus*, & ſimilia, *ſtupefaciunt*, quatenus fixiores minuſque mobiles reddunt ſpiritus animales, eatenus etiam doloroſam objecti impreſſionem, partisve irritationem percipi inhibent. Uſurpantur hìc ipſa tàm *interne* quàm *externè*. Interna in ſpecie opiata, & hinc volatilia aromatica, quatenus hæc acida deſtruunt, & vel per *ſudorem* vel per *urinam* evacuant, ſimulque nervis grata exiſtunt. Præſertim *ſudores* ad corrigendos Dolores etiam contumaciſſimos ſubinde ſunt ſummè proficui, dum eorum medio & viſcidum, in contumacioribus Doloribus ſimul peccans, plus minus emendetur.

Inter *Purgantia* excellit imprimis *Mercurius dulcis*: Conf. VELSCHIUS *Hecat. lib.2. pag* 40. Quibus evacuantibus pro fomite morboſo circa primas vias deſtruendo *Martialia, Saturnina, ſolaria*, ut aurum diaphoreticum, addi ſolent. Sicuti *externè* pro cauſæ peccantis remotione nunc *venæ ſectio, hirudines, veſicatoria, cauſtica*, &c. magis inſerviunt: v. g. POTERIUS *Cent.3. Cur.84. Dolorem* refert *tibiæ* contumaciſſimum *ſudoriferis* nullis curandum, aperta tibia *cauſtico* curatum. Inventa ibi materia dura, ſubalbida & ſebacea, qua ſublata Dolor evanuit. SCHENCKIUS *lib.5. Obſervationum* Dolorem omnium membrorum refert, excitatis per phænigmos copioſis puſtulis, & evacuato ſero, curatum.

Sanè Dolores artuum graviores ex ſero acri ſcorbutico nati, & in quibus nulla ferè partis alteratio ſenſilis obſervatur, per applicatum *veſicatorium* optimè curantur: Sic ZACUTUS LUSITANUS *lib.2. Prax. Admir. Obſervat.57.* refert, lumborum ſævum dolorem impoſitis ſupra lumbos *hirudinibus* curatum: *Idem cum vel Obſervat.72.* refert, immanem inguinum dolorem *ſalvatellæ ſectione* curatum. Ubi dolor ſæpe nullis remediis cedit, proficua obſervatur ſectio venarum raninarum ſub lingua, de ſanguine calido & furioſo conf. BORELLUS *Centur.1. Obſervat.47.* HORSTIUS *lib.8. Obſervat.9.* habet diuturnum & contumacem brachii dolorem, *diæta ſudorifera* curatum.

Res ut melius pateat, de *narcoticis* obſervandum eſt, quod eadem dolorem quidem tollant, ſed ſaltem *palliative* & quaſi à poſteriori curent, doloris ſymptoma ſiſtendo, ſed cauſam materialem nec corrigendo, nec removendo; adeòque neceſſe eſt, cauti ſimus in eorum uſu de quibus cautelis optimè diſſerit JOHANNES CHICOTIUS *in diſſert. & Epiſt. Med. in Dialogo de Dolore*, dum dicit: *ſi rodens humor excruciet te, narcotica tutò exhibeantur, utpote quæ minus hos affectus quàm alios, lædunt quippe & tenues vel acres & calidi hujuſmodi humores ſunt: Hæc autem narcotica non ſolum ſalutaria ſunt, quod ſenſui torporem inducant, ſed etiam quod humorum Tenuitatem cogant & quaſi coquant. Ubi verò craſſi & glutinoſi humores cum acore coniuncti excruciant, in ſpecie ſimul acor infeſtat ex irritatione, alieniſſima ſint opiata, quæ torporem inducunt, nempe interdum quidem dolorem mitigant, ſed deteriorem reddunt partium affectarum diſpoſitionem, ut in colicis doloribus, in quibus v. gr. ex opio, hyoſciamo, & ſimilibus remedia membra ad patiendum reddunt idonea, & in pleuritide talia dolorem non ſanant, ſed doloris ſenſum tollunt, partem enecant, & ad gangrænam diſponunt: In his ergo caſibus talis cura deceptio eſt.* Hactenus CHICOTIUS. Cautè ergo narcoticorum uſus adhibeatur, & non niſi urgente *neceſſitate*, & ſaltem appropriatis reſpectu cauſæ peccantis & partis affectæ miſta, *præmiſſis præmittendis*, adhibeantur. Hinc etiam opiata minus conveniunt in dolore pulſatorio, quoniam metus eſt, ne ad gangrænam perducant; non conveniunt in dolore oſtocopo, in ſpecie lue Venerea correptorum; quamvis enim ſedetur dolor, alio tamen tempore eò atrociùs ſolet urgere; Magis tamen conveniunt in dolore oſtocopo ſcorbuticorum ſemper tamen addantur appropriata volatilia. Conveniunt verò in doloribus punctoriis, tenſivis, etiam diſtendentibus, lancinantibus, & lacerantibus, in doloribus vagis, & quæ ſunt aliæ circumſtantiæ.

Præter has *circa narcotica cautelas* in quovis Dolore curando *ad tria ſemper reſpiciendum*:

1. *Ad partem affectam* plus minus ſenſilem, adeòque ferè plus minus carnoſam & nerveam.
2. *Ad Cauſam efficientem occaſionalem* plus minus acrem.
3. *Ad ſubiectum* ſeu quaſi vehiculum cauſæ, vel viſcidum, vel glutinoſum, ſucceſſivè attenuandum; vel tenue & ſubtile, facilè diſcutiendum.

V. g. in nodis & gummatibus Venereis nocentiſſimus eſt ſpiritus ſalis ammoniaci applicatus, cum implacabiles Dolores inferat, in acidum acre impetuoſius agendo: Unde effervescentiæ quaſi concitato motu, & reſoluto nonnihil ſubjecto viſcido, crudeliſſimè exacerbantur dolores. Nempe quò ſenſilior eſt pars, eò magis temperata conveniunt: item quò acrior fuerit cauſa occaſionalis: item quo viſcidior eſt fomes, eò minus volatilia diſcutientia, ſed ſucceſſive emollientia magis conveniunt. Ad removendam cauſam, ſi eadem obſervatur, quod ſit acidum vitioſum, præter ejus omnimodam per quaſcunque vias evacuationem, conveniunt omnia, tàm interna, quàm externa, alcalia, acidum quodcunque corrigentia, aut in tertium, aut inſipidum, aut in ſalſum minus dolorificum tranſmutantia.

Remedia igitur ad primam claſſem pertinentia *alcalia* plus minus *aromatica*, à priori Dolores curantia, quatenus acidum deſtruunt, ſunt ſequentia: Abſinthium, Anethum, Chamomilla, Malva, Althea, ſambucus, in ſpecie ejuſdem flores, Mentha, Verbaſcum, in ſpecie ejuſdem flores, & Parietaria. Sanè contuſum *Abſinthium*, & cum *Parietaria* decoctum, & inſtar *Cataplaſmatis* applicatum, in plurimis Doloribus reſolvendis & diſcutiendis perquàm convenit; ſive à cauſa externa, contuſionibus nempe, nati fuerint; ſive etiam internè ex acri humore ſeroſo ortum duxerit, tàm in capitis dolore, quam aliarum partium: Sic v.g. AMATUS LUSITANUS *Centur.1. Curat.57.* Dolorem ſpinæ ad os ſacrum intenſum per tale cataplaſma ex *Abſinthio* & *Parietaria in oleo* frixa & applicata curavit. Porrò folia lauri, radices altheæ, liliorum convallium, crocus, baccæ lauri & juniperi, ſemina cumini, anethi, carvi, lini, fænugræci, aniſi fœniculi, etiam hic conducunt. Ubi catarrhi vel abundans ſerum acre Dolorem infert, fotus humidus, V. g. ex floribus ſalviæ, vel ſalvia, item Majorana, item roremarino, non conveniunt, ſed dolores ingentes cauſant. Proficuæ in hoc caſu magis ſunt Fumigationes ex ſuccino, ut fumigetur pars dolens ſic ſerum acre temperatur, fotus verò humidus

das Dolores magis auget ; Ex his paratæ aquæ vitæ ſeu ſpiritus volatile , aqua articularis ad extra & intra ; imprimis acuatæ cum *ſpiritibus urinoſis* , ad Dolores præſertim lacerantes & lancinantes , imprimis ſcorbuticos , nocturno tempore affligentes conferunt . Item urina humana , & omnia ex ea parata remedia ; ut ſpiritus ſalis ammoniaci , ſpiritus & ſal volatile urinæ humanæ ; inſigniter conveniunt ; nam talia abſorbent omnem acorem . Non ſecus ad hujuſmodi Dolores ab acido volatili ortos , imprimis volatilia ex animalibus petita remedia , conducunt ; in ſpecie ex inſectis quæ inter ſunt imprimis lumbrici , & ex his paratus ſpiritus lumbricorum terreſtrium , formicæ , & ex his parata remedia ; unde *ſcarabæis cornutis* & *liquori* ex his parato ſingularem vim tribuit GLAUBERUS. Hinc v. gr.

♃. *Aquæ artic. ad extr.* ℥iß. ad ℥ij.
Spritus urinæ , vel ſalis ammoniaci cum calce viva par. ʒvj.
Lumbr. terr. per putr. cum ſale volatil. acuat. ʒij. vel ʒiij.
M. D. S.
Aqua articularis externa

Uſurpetur externè , membra priùs fricando.

Vel

♃. *Fol. Nicot.*
Salv.
Roriſm. an. Mij.
Rad. Angel. ℥ß.
Ari.
Pyrethri an. ʒij.
Flor. Anthos ,
Lavend.
Stœch. Arab. an. p. ij.
Sem. erucæ ʒvi.
Caſtor. ʒiij.

Conciſis & contuſis affund.
Spiritus vini p. ii.
Spiritus Lumbr. p. i.
Stent per aliquot dies vaſe clauſo , in loco tepido :
Liquor filtretur , S.
Spiritus ſive eſſentia pro articulis externè applicanda.

Pertinet huc etiam ſapo Venetus in ſpiritu vini diſſolutus & ita in forma liquida illitus ; hic enim ratione alcali oleoſi Dolores ex acido ortos rodentes , etiam arthriticos , ſubinde compeſcit . Quodſi ardoris ſenſus conjunctus ſit , in *ſpermate ranarum* ſolvatur ; ſin minus , ſolvatur vel liquefiat in *ſpiritu* urinæ ac *lumbricorum terreſtrium* , aut ſpiritu vini , addita *camphora* & *croco* , & ita cum pluma ſubinde applicetur . Olea ex flor. verbaſci , vel ex florib. ſambuci , per putrefactionem & in clibano digeſtionem , inſignia ſunt & egregia anodyna ; uti *ſupra* , *ubi de Affect. oculor.* , de hoc medicamento audiviſtis . Pertinet huc etiam *camphora* , potenter anodyna , cum tota ſit ſal volatile oleoſum concentratum , ſimulque admodum penetrativa , Dolores ab acido optimè compeſcit : hinc ſpiritus vini camphoratus ad ſopiendos Dolores inflammatorios , in ſpecie eryſipelaceos eſt optimus . *Spiritus vini* crocatus *camphoratus* in artubus doloroſis eſt optimus ; unde etiam ſolutioni ſaponis Veneti nonnunquam camphora additur , idque egregio cum ſucceſſu . *Ranæ* quoque huc pertinent : imprimis eorum *ſperma* , *alcali temperato* ſingulariter anodyno turgidum , unde & arthriticos hiſque cognatos Dolores ſopire valet : ſicuti *oleum ranarum* rite paratum egregium quoque eſt lenitivum plurium dolorum . Sic ex ſucco ebuli ſingulare fit oleum per deliquium ad Dolorem & contractionem nervorum : nempe ſuccus ebuli reconditur in vaſe vitreo , & involvitur cum paſta panis fermentati , immittitur in furnum piſtorium , donec ſuccus bene ſit coctus ; dein excipe vas vitreum , & ſuccus ita liquefactus à craſſamento ſeparatus aſſervatur pro uſu , qui eſt res optima in Doloribus & contractionibus nervorum : adduntur interdum pro meliori efficacia olei ranarum part. iv. v. vel vi. quod mirabiliter operari ſolet . Simili modo proceditur cum floribus verbaſci & chamomillæ ; Dixi oleum ranarum : Fit enim etiam oleum ex bufonibus , catholicum anodynum in omnibus doloribus , dum ſcilicet bufones macerantur in aqua ſalſa ſeu aqua marina , poſtmodum decoquuntur , & aqua inſpiſſatur ad remanentiam ſalis , quod ſal diſſolutum cum oleo amygdalarum dulcium dat oleum anodynum ad compeſcendos Dolores quoſcunque . Poſt oleum bufonum etiam ſunt olea lumbricorum terreſtrium , liliorum alborum , oleum ſeptem florum ſeu anodynum Mynſichti , & oleum Chamæmelinum , Anethinum , oleum papaveris & hyoſcyami expreſſum , *olea deſtillata* , tam aromatica , cumini , aniſi , quàm fœtida , *ex animalium oſſibus pinguedinibus , cera* , &c. in ſpecie fœtida , oleum deſtillatum tartari fœtidum ; item oleum oſſium humanorum deſtillatum , oleum pinguedinis humanæ , oleum ligni guajaci fœtidum ; oleum buxi per deſcenſum ; fœtida quidem , nobiliſſima tamen ſunt in Doloribus nervorum , vel artuum ab acido ortis . Ulteriùs oleum ceræ cum ſpiritus vini ana circulatum & probè digeſtum ac injunctum in partium nervoſarum Doloribus ex contuſione eſt egregium . Videatur RIVERIUS *Centur. 4. Obſervat. 51.* *Sic oleo deſtillato pinguedinis humanæ* brachii diuturnum curavit BORRICHIUS *de Hermet. Sapient. pagin.* 371. Liberari poſſunt à fœtore cohobando ſuper caput mortuum.

Facit huc *Galbanetum Paracelſi* ſeu oleum iſtud ex galbano cum terebinthinæ & ſpicæ oleo deſtillatum (Videb. SENNERTUS *in Praxi , ubi de Colica* , & SCHROEDERUS *in Pharm.*) quod ſpeciatim in doloribus artuum & partium nervoſarum chronicis & ſæpius recurrentibus eſt admodum egregium remedium . Facit huc Balſamus Peruvianus , qui egregie anodynus , ad nervos contuſos , combuſtos ac punctos egregius ; item in nervorum & articulorum Doloribus nulli cedit remedio , imprimis cum ſpiritu vini diſſolutus . Hinc TIMÆUS *von GuldenKlee* in Doloribus partium muſculoſarum à defluxionibus ſeu catarrhis frigidis ut vocant , commendat ſequentem miſturam : Nempe

♃. *Balſ. Peruv.* ℥j.
diſſolvatur cum *vitello ovi* :
adde
Spiritus bacc. junip. vel *flor. ſamb.* ℥iii.
Miſc.

Et utere externè illinendo ; egregie Dolorem compeſcit.

Vel etiam ſacculus ex milio & ſale applicari poteſt , qui extat in M. A. N. C. *Annot. 6. Obſervat.* 94. *Gummata* denique , tam *ammoniacum* , quàm *galbanum* , ſagapenum , &c. in Doloribus fixioribus , à viſcido acido natis , & in ſpecie emplaſtrum ex tacamahaca , vel ſola , vel cum Caranna applicatum , ſunt quaſi catholicum anodynum in artuum & partium muſculoſarum Doloribus , in ſpecie ubi nerveæ partes , vel à cauſa interna , v. gr. ſero , vel lympha acida , adeòque catarrhis aliàs tributis , vel externa , ſunt egregia ; unde & *emplaſtra diaphoretica* dicta , exem. gratia Mynſichti , vel emplaſtrum ex tacamahaca , vel ſola , vel cum gummi carannæ , egregium eſt in dictis affectibus , ex ſero acri contumacioribus , proficua obſervantur . Potentiora ſunt & penetrantiora , ſed aorioſa & non ubivis obvia , ex dictis gummatibus , ut Emplaſtrum de galbano crocatum , empl. de meliloto , ad Dolores à contuſione vel ex caſu ab alto efficaciſſima ſunt remedia , auctore THONERO , quæ exaltantur in ſuo vigore , ſi malaxentur cum oleo deſtillato ſuccini vel cum oleo deſtillato tartari , vel balſamo Peruviano . *Aliàs emplaſtrum de meliloto* item terebinthina , teratur cum ſalibus volatilibus vel ſpiritu ſalis ammoniaci ſic dant miſturam tenacem albidam inſtar cujuſdam emplaſtri quod itidem Dolores potenter reſolvit : non ſecus ac *emplaſtrum* Vigonis *de ranis cum Mercurio* eſt egregium in Doloribus artuum Venereis nocturno tempore affligentibus , quod uti etiam in doloribus à materia viſcida acida enatis , item in doloribus cum tumoribus duris plus minus ſcirrhoſis & chronicis , & omnibus reliquis , meritò præfertur , in ſpecie in Doloribus capitis venereis.

His addi poſſunt *ſtercora animalium* , egregiè anodyna , ex quibus optimum *eſt humanum* , ſeu *ſtercus vaccinum* vel recens applicatum , vel *cum oleo roſarum* miſtum , ſub forma cataplaſmatis in graviori dolore brachiorum &c. pedum mirabiliter conducere ſolet , ut hoc expertus eſt ſæpiùs ipſe THONERUS . Linteum cruore menſtruo tinctum , exſiccatum , & Dolori applicatum , eum evaneſcere facit.

Hæc ſufficiant pro primo ſcopo.

Quoad alteram remediorum claſſem : Dolorem temperant & demulcent anodyna , ſuntque temperantia , blando ſenſu partes nerveas afficientia , imprimis *lac* & quælibet *lacticinia* , vel ſola , vel cum aliis in forma fomenti aut cataplaſmatis applicata ; emulſiones internæ & externæ ex ſeminibus quatuor frigidis majoribus , papavere , amygdalis dulcibus . Hinc althæa , malva , melilotus , verbaſcum ,

ejus

ejus & ſambuci flores, ac omnia emollientia, mucilagines iſtarum plantarum, & ex ſeminibus emollientibus, *oleum lumbricorum amygdalarum dulcium*, liliorum alborum, *ſeptem florum Mynſichti*, althææ, malvæ, verbaſci, ſambuci, ovorum, laurinum, &c. quæ egregiè anodyna: Sic *lac caprinum* cum pauco melle ebullitum, & loco dolenti applicatum calidè, ad ſedandos Dolores à RULANDO commendatur; *oleo* nempe & alcali dives eſt *lac*, unde præ aliis anodynum: ſic RULANDUS etiam

℞. *Lactis* ℥v.
Olei Roſar. ℥ij.
Nymph. ℥iii.

Quæ invicem calefacta cum linteis multiplicatis crebrò parti dolenti applicantur pro leniendis Doloribus: quo dolor brachii totius ingens tanquam fomento brevi tempore curatus fuit.

Pertinet huc *cataplaſma* iſtud Chirurgorum ubique uſitatum anodynum, ex mica panis albi (Germ. *Weiſſe*) *Semmel* in lacte cocta, addit *croco*, & cataplaſmatis inſtar applicatum. Vel ad imitationem RULANDI in dolore lumborum ex defluxionibus aliquoties ab eo probatum:

℞. *Medull. panis albi.*
Maceretur *lacte vaccino*; per cribrum æneum trajiciatur: adde *Vitella ovi* & cum *Butyro recenti* & ſeqq. *oleis* q. ſ. miſce, & hinc calido linteo applica.

℞. *Olei Chamomill.*
Anethi,
Lilior. alb.
Lumbr. terreſt. an. ℥iß.
Miſc.

Item cataplaſma ex plantis appropriatis narcoticis & anodynis, in lacte coctis, applicatum prodeſt.

Pertinet huc & liquor iſte oleoſus ex floribus verbaſci & ſambuci per deliquium in clibano paratus, potenter anodynus. Pertinent huc etiam *pinguedines animalium* anodynæ, ad oblinendam acrimoniam cauſæ dolorificæ, v. g. butyrum, pinguedo anatis, humana, gallinacea, ſuilla, taxi, anſerina, cuniculi, vulpis, & ſimiles, *cum oleis* ſubindè miſcendæ. Vel ad dolorem brachii ex ſcarificatione in ſcapula expertum fuit hoc Unguentum:

℞. *Olei lumbr. terr.* ℥ß.
Pingu. taxi,
Vulpis an. ℨii.
Miſc. & illinatur brachium vel pars affecta.

Vel etiam cum *aqua hirundinum cum caſtoreo* eadem ſimul illinatur & foveatur.

Faciunt huc Unguentum dialthææ, unguentum alabaſtrinum, anodynum, hypnoticum uſitatum, balſamum hypnoticum Mynſichti, & ſimilia uſitata.

Quæ tandem *vi narcotica* ſtupefactiva dolores ſiſtunt, ſunt quælibet *narcotica*, ut omnia *Papaverina*, internè & externè, in ſpecie omnia opiata, v. gr. opium correctum, eſſentia opii, &c. Juxta hæc eſt hyoſcyamus, in ſpecie ejus ſemen, & quævis *ex hyoſcyamo* parata remedia, in ſpecie *oleum hyoſcyami* expreſſum, externè potiſſimum narcoticum. Item ſtramonium ejuſque ſemen & exinde paratum extractum. Solanum furioſum & ipſum vi ſtupefactiva inſigni pollet, uti etiam mandragora, ejuſque radix & radicis cortex. Sunt qui ex ſemine hyoſcyami parant oleum catholicum penetrans ad quoſcunque dolores compeſcendos; recipiunt ſemen hyoſcyami, ex eoque inſtar ſeminis lini oleum exprimunt, cui addunt Camphoram, crocum, & ſpiritum vini: Hæc omnia ſimul miſta claudantur in vaſe vitreo, quod obducitur maſſa farinacea fermentata, & ita ſimul coquuntur in furno piſtorio tamdiu, quandiu ſolet panis pinſi, quo facto liquor eximitur, & ad longum tempus pro uſu aſſervatur, qui decantatus optimus eſt in crurum graviori dolore.

Huc quoque pertinent oleum ligni buxi, unguentum anodynum Mynſichti & unguentum populeum: e. gr.

℞. *Ungu. hypnot.* ℨii.
Olei expr. nuc. moſch. unc. ii.
Sem. hyoſcyami unc. i.
M. S.
Unguentum lenitivum.

℞. *Olei Anethi*,
Expr. Oapav. an. ℨi.
Hyoſcyami ℨß.
M. S. ut *antè*.

Ex his facilè patet, quomodo ſpeciales dolores curari debeant: Nempe:

DOLOR GRAVATIVUS

Curatur materiæ remotione, Hinc *venæ ſectio*, *Purgantia* & *ſudorifera* locum habent; item *fonticuli*, variatis his ipſis pro circumſtantiarum varietate.

Externè olea deſtillata penetrantia inungenda, in ſpecie ſi dolor gravior oriatur ex lympha inundantes partes. Si à materia viſcida & tenaci, uſurpentur *emplaſtra ex gummatibus* & narcoticis, ut ex tacamahaca; item emplaſtrum diaphoreticum, *de cicuta*, *nicotiana*, de ranis cum Mercurio, & alia contra ſcirrhos & ſcrophulas uſitata.

DOLOR PUNCTORIUS

Curatur internè per ſalia volatilia ſudorifera, ſubinde cum opiatis miſta, ver. grat. *ſpiritum ſalis ammonaci aniſatum cum eſſentia opii*.

Externè conducunt *Fomenta emollientia* & aromatica diſcutientia; item Litus ex temperatis, ex oleis & pinguedinibus blandè volatilibus miſtis, ut *unguentum dialthææ*, *oleum amygdalarum dulcium*, addito pauco *oleo deſtillato chamomillæ & camphoræ*; item litus ex volatilibus penetrantibus, ut ſpiritus vini camphoratus, ſpiritus ſalis ammoniaci, ſperma ranarum, &c. Conducunt etiam ex ſapone remedia, ut ſapo in ſpiritu lumbricorum diſſolutus, &c. qualia in pleuritide, & hinc arthritide uſitata ſunt.

DOLOR TEREBRANS

Requirit *internè incidentia & evacuantia*, præſertim, ex gummatibus, item *mercurio dulci*.

Externè gummata; item *emplaſtrum carminativum Silvii*, *emplaſtrum de galbano crocatum Mynſichti*, *emplaſtrum de ranis cum Mercurio*, &c. *conducunt*.

DOLOR PULSATORIUS

Internè curatur per ſudorifera acidum deſtruentia, ſubinde cum opiatis miſta; non tamen ſemper.

Externè ſedatur per *fomenta ex aromaticis* vino incoctis, ut diſcutiant & reſolvant, doloreſque ſiſtantur. Item *empl. de meliloto* cum *theriaca* confert.

DOLOR OSTOCOPOS

Tollitur, præmiſſa purgatione, imprimis per ſudorifera: ſed cùm utplurimum ſit contumax, aliquandiu continuanda, adeoque interdum per *dietam ſudoriferam*, ex lignis inſtitutam.

Externè confert *emplaſtrum ex gummatibus*, ſpeciatim ammoniaco; *item de ranis cum Mercurio*, malaxatum cum *oleis deſtillatis*, imprimis *fœtidis*, nempe *tartari*, ligni *guajaci*, *cornu cervi*, ſuccini, petroleo deſtillato, &c.

DOLOR TENSIVUS

Internè volatilia temperata cum opiatis poſtulat.

Externè conveniunt *fomenta demulcentia*, *anodyna*, *opiata*, *lacticinia*, exque talibus parata *cataplaſmata*.

Cognatus dolor eſt

DOLOR DISTENDENS

Qui *internè carminantia* ſeu volatilia oleoſa, verbi gratia ſpiritum ſalis ammoniaci aniſatum; *externè diſcutientia* & fomenta aromatica carminantia, &c. requirit.

DOLOR ARDENS

Curatur, ſi in internis partibus obſervetur, per *abſorbentia*, aliàs efferveſcentes humores *præcipitantia* dicta. Externis in partibus removetur per *ſaturnina*, item *ranina*, ut *ſperma ranarum*; non per acria, malum magis exacerbantia; non per pinguia ardorem; oblinendo poros, magis intendentia.

DO-

DOLOR ALGENS.

Curatur per aromatica, vel oleoſa, olea deſtillata, v.g. *galbanetum*, *ſpiritum vini crocatum*, *aquam articularem*, &c.

Poſt hos dolores in genere, & in ſpecie, conſiderandi ſunt quidam dolores atrociores particulares, quos inter acerbiſſimi & ſatis frequentes eſſe ſolent Dolores lancinantes, & lacerantes artuum, & Odontalgia. Sit ergò

ARTICULUS III. DE ARTUUM DOLORIBUS LANCINANTIBUS, & LACERANTIBUS.

Dolores hi frequentes ſunt, imprimis in ſcorbuticis, tàm vagi, quàm fixi, ſpeciatim fixi crudeles, & pertinaciſſimi ſunt.

CAUSÆ.

Oriuntur hi Dolores fixi ex ſubtili acido, fibris tendinoſis, aut membranis quibuſdam ſe inſinuante, cum intenſo Dolore, unde univerſum partis fibrarum, membranarumque ſiſtema compatitur, & compatiendo mediante *occulta fibrarum criſpatura* totum membrum dolere facit, utut utplurimum ne minima quidem partis dolentis percipiatur alteratio. Confirmat hoc, quod in malo iſchiadico laborantibus, ubi malum hæret circa coxendicem, integra crura graviſſimo corripi ſoleant Dolore. Similiter inſignis quidam nervus ab acido roſus, & afflictus totumfibrarum nervoſarum ſyſtema in conſenſum trahit, & ita talem Dolorem repræſentare facit. *Tales Dolores lacerantes ſcorbutici* in partibus muſculoſis, & nervoſis fixi diurno tempore ferè acquieſcunt, aut mitiùs affligunt, ſed *nocturno* tantum *tempore* per duas, vel tres horas ante, & poſt mediam noctem exacerbari ſolent, & poſt hanc per horas binas, vel ternas remittunt; in quo ipſi ſimillimi ſunt hi Dolores Doloribus Venereis, & ipſis nocturnis. Dolores iſti lacerantes fixi in quadam parte, utut ſæpiſſimè, pro fomite agnoſcunt ſcorbutum, interdum tamen etiam ſine ſcorbuto ſaltim manifeſto ægri patiuntur Dolores tales contumaciſſimos ubi à rheumatiſmo oriri dicuntur; in quibus etiam *interna remedia* ſubindè parum ferè operantur, *externa* verò applicata malum ſubindè potiùs exaſperant, quàm quod iſtud corrigant; narcotica verò applicata iſtud aliquomodo mitigant, ſed poſtea malum contumacius, & rebellius reddunt. Memini virginem adultam *ſcorbuticam*, crebriori hæmorrhagiæ narium obnoxiam, hac per lignum ſympatheticum fraxini ſuppreſſa incidiſſe in hujuſmodi *Dolores lancinantes* nocturnos intolerabiles, & implacabiles, ab hora decima veſpertina ad ſecundam poſt mediam noctem conſtanter affligentes, hinc remittentes, & ſomnum concedentes. Interdiu benè habebat, quavis nocte ſtato tempore dolores recrudeſcebant, idque per aliquot ſeptimanas. Verùm quare in ſpecie nocturno tempore recurrant, adhùc latet. Præ ceteris de his Doloribus, & quid in receſſu habeant? videri poteſt HORSTIUS *lib. 8. Obſervat. 13. 14. ſequentibus*, elegantiſſima ibi inveniuntur.

CURA.

Pro *curandis* his, & ſimilibus doloribus venæſectio ſubinde, præſertim in principio, proficua eſſe ſolet (videb. M. A. N. C. *Annotat. 9. Obſervat. 120.*) obſervatis tamen Revulſionis, & derivationis regulis. Hæc utut per ſe hæc mala non curet, per accidens tamen, quatenus liberior ſanguinis, & contentorum conciliatur motus, occaſione doloris, & fibrarum *ſtricturæ plus minus deficiens*, ver. gr. quando crus affligitur tali dolore, ibi, vel in brachio oppoſito, vel crure oppoſito ſecatur vena, & ad aliquot uncias ſanguis emittitur, cum ſenſibili levamine ægri meliùs ſe habent. *Veſicatoria* quoque in membro dolente convenienti loco applicata, ſæpiùs ſunt proficua. Interdum ad fonticulos accedendum eſt, imprimis ſi pertinaciùs perſiſtat malum, aut crebriùs repetat, qui tamen ſedato dolore iterùm conſolidari poſſunt.

Internè, cum acidum peccet; antè omnia obſervandum eſt, ut deſtruatur dictum acidum peccans, & vel per *fixa abſorbentia anodynis* miſta, iſtud in primis viis deſtruentia, partim, & imprimis per ſudorifera volatilia, ſingulas partes perreptantia; unde ratione prioris Martialia, & antimonialia ſulphurea, *ut antimonium diaphoreticum Martiale*, *cinnabaris antimonii*, *partes animalium duræ, & oſſeæ*, conveniunt: hiſque præmiſſis ratione poſterioris ſalia *volatilia* alcalia, omnia antiſcorbutica, & antiartritica, conducunt, in ſpecie ex lumbricis, tartaro, ac urina parata remedia volatilia ſubindè ſubjungenda ſunt. Item *decocta lignorum ſudorifera*, quæ veteribus Practicis in uſu fuerunt, nec contemnenda ſunt, præſertim ubi contumacior obſervatur dolor, ex radice chinæ, ligno ſaſſafras, lignoque juniperino, de quibus videri poteſt in HORSTIO *citato loco*, ubi talis Dolor Decocto lignorum fuit curatus. Quò etiam pertinere videtur inſignis ille *Dolor Coſtarum*, aliis fruſtra tentatis, per decoctum frequens curatus à PETRO POTERIO *Centur. 1. Cur. 83.*

℞. *Rad. Vincetox.* ℥ i ß
Fol. Myrti M. j.
Sem. hyperic.
Rhabarb. el. ana ʒ i ß
F. Decoctio in ſ. q. *aquæ communis.*
In colat. ℥ vj. diſſolve:
Syrup. capill. veneris ℥ i ß
Miſc.

Per alvum, & per ſudorem dolorem curavit.

Decocti aliàs formula, quàm in ejuſmodi caſibus obſervavi proficuam, eſt hæc:

℞. *Raſur. ligni juniperin.* ℥ iij.
Cym. pini junior. & rec. M. ij.
Herb. roriſmar. M. i.
Inciſa minutim macerentur *in aquæ ſimpl.* ℔ vj.
Stent in Balneo Mariæ per noctem: manè coqu. ad tertiam:
Colatura detur pro Hauſtu matutino ſudorifero, præmiſſis univerſalibus.

In ſpecie hujuſmodi formulam utilem notavi, ubi glandularum circa caput, aut fauces obſtructiones, & tumores ſimul occurrerunt.

Præter interna ad *externa* ſubindè fiat acceſſus. Verùm cauto opus eſt. *Pinguia* enim *unctuoſa*, viſcoſa, & ſimilia, oblinendo poros magis exaſperant malum quàm leniunt, adeòque ſaltem ſubtilia volatilia penetrantia, nunc urinoſa acria, nunc ſpirituoſa, conveniunt. Hinc ſpiritus vini camphoratus, item ſpiritus theriacalis camphoratus, in ſpecie cum caſtoreo imprægnatus, ſpiritus liliorum convallium, ceraſorum nigrorum, ſalis ammoniaci cum ſpiritu liliorum convallium ſubactus, & illitus, ſpiritus urinæ, ſpiritus tartari volatilis, qui reliquis præfertur pro uſu externo, aqua hirundinum cum caſtoreo, &c. externè conducunt.

Vel

℞. *Spirit. lil. convall. non adeò rectif.* ℥ iv.
Sal. ammon. cum calce viva ℥ ij.
Eſſ. Caſtor. ʒ ß
M. pro uſu externo.
D. S.
Spiritus articularis externè applicandus.

Vel:

℞. *Aquæ articul. ad extr.* ℥ i ß
Spiritus ſal ammoniaci cum calcis vivæ ʒ vi.
Lumbric. per putr. ʒ iij.
M. D. S.
Aqua articularis externè applicanda.

Cum panno calido exteriùs affricetur membris dolentibus crebriùs

Vel

℞. *Fol. Nicotian.*
Origan.
Flor. ſambuc. an. M. i.
Rad. Angel. ℥ i.
Ari.
Pyrethri an. ʒ ij.
Fol. ſtœchad. Arab.
Lavend.
Lil. convall. an. p. ii.
Sem. erucæ ʒ vi.
Caſtor. ʒ iii.
Conciſa, & contuſa infund. in

Spi-

Spiritus vini part. ij.
Spiritus lumbric. part. j.
Digere per dies, noctesque aliquot, & filtra.

Convenit quoque ſapo Venetus, in *ſpiritu vini* diſſolutus, cum *ſpiritu ceraſorum nigrorum*, *& liliorum convallium* mixtus, & externè illitus. Imprimis *ſpiritus Tartari volatilis*, reliquis præfertur cum *ſpiritu vini* temperandus, ubi acrior fuerit. *Galbanetum Paracelſi*, quocumque modo parato etiam hoc in caſu mirabiliter convenit; ſed cum *ſpiritu vini*, ſeu ſimili volatili temperatum, aliquamdiu circulatum, ut penetrantius fiat, & ne nimis craſſum ſit. *Radix conſolidæ majoris recens contuſa*, & cataplaſmatis modò manè, & veſperi loco dolenti impoſita, ſingulare quid obtinet. Conferri hic poteſt HARTMANNUS *ubi de Paralyſi*. Proficuum etiam obſervavi lixivium coriariorum jam uſitatum miſtum cum dimidio vel ana urinæ humanæ, ex quibus fiat *ſuffitus*, ſeu Fotus vaporoſus. Hæc mixtura probè calida injectis lapidibus, vel ferris ignitis in vaporem reſolvitur, qui *vapor* parte dolente, deſuper probè tecta, excipiendus, ut ſudor hinc concitetur, & ſubinde repetendus; in tali dolore cruris egregiè admodum confert. NB. multum in receſſu habet. Vid. *Idem Formular. Claſſ.* 4. §. 22. *& Colleg. Formular. pagina* ....

Thermæ denique, earumque inſeſſus, aut *luta thermarum*, *& lapides thermales*, in aqua probè bulliti, inſtar *thermarum naturalium* uſurpati, etiam hujuſmodi dolores crurus lancinantes inſigniter placant. Ante paucos annos, (vix eſt biennium) vir quidam hic tali enormi dolore pedum affligebatur, idque ſine ulla manifeſta cauſa, & etiam ſine ullo externo apparente læſionis ſigno, ultra dimidium anni miſerabiliter cruciabatur; Tandem omnibus remediis irritis, ſuaſu cujuſdam amici accepit hujuſmodi lapides, eoſque contuſos probè coxit in aqua ſimplici pro balneo, in quo ſubinde balneavit pedes, hos immittendo, & per longum tempus ita retinendo, unde tumores pedum contraxit. Sed patiens nihilominus dolorum, & vitæ pertæſus pergit, & balneum hoc diutiùs continuat quo facto non tantummodò tumor, ſed etiam omnis dolor omninò evanuit, ægerque perfectè curatus fuit. Similia balnea, thermis naturalibus ſuccedanea, aut thermæ artificiales, parari poſſunt ex aqua, calce viva, & ſulphure, ad imitationem ZWELFERI *in ſua Mantiſs. Spagyr. pagina* 40. *ult. Edit. ubi de ſulphure*: Vid. *Colleg. Pharmac. in Schrœderum part.* 1. *pag.* 281. *&* 246. Integer formicarum acervus ſacculo incluſus in aqua coquitur, cui æger inſidet: Item balnea ex vinaceis.

CAPUT IV.
DE
ODONTALGIA.

Dolor Dentium, ſeu *Odontalgia*, quibuſdam *Dentium podagra*, nunc *per eſſentiam*, nunc *per conſenſum* ex affectis gingivis enaſcitur.

CAUSÆ.

Si per eſſentiam fuerit, *Cauſa* hujus ſæpiſſimè eſt *acor vitioſus*: nunc ex vitioſa Dentium nutritione, ſeu alimenti eorum proximi corruptione proveniens, qui dum rodit ſubſtantiam Dentis rodit etiam radicem, membrana nervea, & ſenſiliſſima inveſtitam, ex qua variæ fibræ in Dentis cavum penetrant, unde ſi acor dictus hanc membranam rodit, tàm immanis lancinans dolor emergit, nunc ſeri vehiculo, dum nutrimentum Dentium chyloſo, vitioſo, & acore occulto plus minus inquinatum, hujus medio ad eos derivatus, ad Dentem quendam depoſitum, ut in ſcorbuto, & lue Venerea ſubinde obvium. Subinde etiam lympha quædam acida per errorem diſtributionis ex vicinis glandulis eò derivatum talem dolorem infert; eſt enim affectus catarrhalis. *Forſan interdum, & collecti humores* acres in cavernula oſſium maxillæ ſuperioris infrà oculum multum contribuunt. Vid. MOEBII *Fundam. Phyſiol. cap.* 9. *pag.* 414.

Corruptio iſta alimenti proximi non aſſimilati in acorem vitioſum interdùm eò uſque procedit, ut etiam ex corruptela Dentium, ac gingivarum ſubinde *vermiculi* in alveolis Dentium generentur, qui ipſi dolorem iſtum intenſum Dentium non leviter exaſperant: Videb. BARTHOLINI *Acta Haffnienſ. Cent.* 5. *Obſeruat.* 108. BONETTUS *lib.* 2. *Med. Sept. Sect.* 4. *cap.* 13. M. A. N. C. *Annot.* 9. *Obſerv.* 24. & 107. Imò ab acore iſto ſæpiſſimè rodente Dentes doloriſicè, & corrumpentes ejuſdem alimentum, interdum eorum compages oſſa adeò corroditur, ut exinde *Dentes carioſi* fiant, & excaventur, ac eorum compages laxetur, ut fruſtulatim tandem excidant.

Ipſi quidem Dentes non dolent, ſed *membrana* Dentium intima inveſtiens, ex expanſione nervi orta; & cujus *fibræ* hinc inde per Dentium porulos, & meatus in eorum ſubſtantiam penetrando ſe inſinuant, doloris iſtius acerbi *ſubjectum* ſunt. Dolorem hunc vicinarum partium, & fibrarum nervearum criſpationes, leveſque contracturæ per *conſenſum continuitatis* inſequuntur; unde quouſque hæc *fibrarum criſpatio* dolorifica continuatur, eò uſque dolor hinc ſe extendere videtur, ita ut exinde perfecta *hemicrania* superveniat; & dum ab iſta contractura fibrillarum nervearum anguſtantur poruli, & ſtringuntur meatus, per quos ſanguis, aut alii humores meando circulantur, hinc nunc ſanguis, nunc ſerum, aut lympha in motu impedita ſtagnant, adeòque iſti Dentium dolori ſupervenit tandem utplurimum, aut inflammatio maxillæ cum dolore tenſivo, & pulſatorio, totum capitis hemiſphærium occupans, aut etiam tumor, vel ſanguineus, vel ſeroſus, vel œdematoſus, ſaltim ab acido membranam nerveam Dentis rodente, & vellicante.

Cauſa ergò *proxima* formalis in dolore Dentis eſt ſpiritus impetum faciens, cujus ratione membrana dicta, hujuſque fibræ ſentiunt, ac dolorem percipiunt: *materialis* verò eſt acidum in radice Dentis hærens.

Cauſæ remotæ, quæ vel nutrimentum Dentium privatum corrumpunt, vel acidum præternaturale eò diſtribuunt, nunc ſunt externæ, nunc internæ. Ex internis, quæ nutrimentum vitioſum acore peregrino infeſtum *ſeri vehiculo* Denti communicant, ſunt imprimis ipſius alimenti proximi vitia, ſeu cacochymia ſanguinis, & humorum in *lue Venerea*, aut ſcorbuto; Mox enim ingentes tumores in ſcorbuticis, & lue Venerea laborantibus ſupervenire ſolent. Externæ ſunt imprimis aſſumpta, quæ dum inter interſtitia ſe inſinuant, ſucceſſivè acorem contrahunt, & partes Denti vicinas rodunt, & nutrimentum privatum inquinare ſolent. Inter hæc excellunt *ſaccharata*, *dulcia*, *feruida*, nimis *frigida*, imprimis *acida*, ſpiritum inſitum Dentium labefactantia, & hinc hujus materialem texturam vitiantia: ſpeciatim dentibus nocent ſaccharata, & mellita, quæ facilè fermentando acorem, eumque ſatis ſubtilem, contrahunt.

DIAGNOSIS.

In Odontalgia ægri ſatis ſunt queruli, per quos malum manifeſtatur: ſaltim quoad cauſas remotas obſervetur, quod ſæpiùs in ſcorbuticis acutiſſimi *Dentium* ſint *dolores*; ſicuti in *lue Venerea* hi ipſi ſunt crudeliſſimi, planè intolerabiles, iique nocturni; id quod à Medico cognoſcendum pro faciliori inſtituenda cura. *Vitioſum* enim, horum morborum cauſa, *acidum*, dum in talibus Dentes anteà non benè ſe habent, facilè iis ſe inſinuat, nutrimentum privatum inquinat, & rodendo malum exaſperat: Vel dum alius Dens per ſe dolere incipit, facilè ejus occaſione acidum præternaturale in corpore concurrere, ac Dentis dolorem, & vicinorum locorum pathemata crudeliora, efficere valet.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: per ſe quidem Odontalgia in adultis nullum periculum habet, utut per accidens *contumacior*, vel diuturnior convulſiones, in ſpecie muſculi temporalis, vigilias pertinaces, aliaque ſimilia ſymptomata gravia inferre poteſt.

Adhæc doloribus his interdum ſuperveniunt tumores, iique inflammatorii, qui ad ſuppurationem tendunt, & aperti interdum in fiſtulas degenerant.

Ob id ergò maturè compeſcendus eſt dolor.

CU-

CURA.

In *cura acidum* in dentibus peccans eſt corrigendum, *dens carioſus* evellendus, & tandem *vermiculi* geniti enecandi; imprimis tamen, quantocyus fieri poteſt, *dolor ſiſtendus*, addendo remediis his ſemper ſimul, quæ morbo primario, e. gr. ſcorbuto aut lui Venereæ, à quo Odontalgia etiam tanquam ſymptoma dependet, appropriatè conveniunt. *Sic* enim *in dolore dentium ſcorbutico*, quò etiam ille pertinet, qui *ex malo hypochondriaco* ſubinde excitatur, vulgaribus odontalgicis ſimul miſceantur ſubinde appropriata *anticoſrbutica*, v. g. lac & lacticinia; internè & externè; ſicuti etiam ſola ſufficit *herba cochleariæ*, aut in hujus penuria naſturtium aquaticum, aut etiam *naſturtium Indicum*, & ſimilia: ſi nempè dictæ plantæ cum ſalvia, (quæ eſt appropriata in affectibus gingivarum & dentium,) roremarino, roſis, plantagine & ſimilibus, pro oris collutione ſubinde miſceantur & decoquantur. Sic *dolor* iſte, qui *in lue Venerea* obvenit, appropriatus non habet remedium, quàm quod malignum iſtum acorem evincere poteſt; ex quo genere *decoctum guajaci* cum aqua communi, aut ejus *eſſentia*, in oleum deſtillatum, & ſimilia optima ſunt remedia. Sed de his & ſimilibus videbitis plura in STROBELBERGERI *Tractat.* elegandi *de Podagra dentium*, propriè autem Odontalgia.

Remedia ergò, quæ ad dolorem dentium compeſcendum uſurpantur, & acidum temperant, ſunt innumerabilia, & tot, quot ſunt ægri, qui patiuntur dolores. Ordine progrediar. In uſu ſunt *Decocta* plantarum quarumdam in ore tenenda, aut gargariſmata ex origano Cretico, foliis Nicotianæ, herba perſicariæ, radice pyrethri, raſura ligni ſancti, buxi, ſabina, chamomilla, ſerpillo, foliis & radice hyoſcyami, item teneris germinibus quercus, & ſimilibus in vino decoctis: e. g.

℞. *Herbæ Perſicar.*
Serpill. an. M. j.
Rad. lapath.
Urtic. an. ℥ j.
Pyrethri,
Raſ. ligni buxi,
Sancti an. ℥ ß.
Sem. hyoſcyam. alb. ʒ j.
Coq. in ſ. q. *aquæ*.
Cum Colatura gargariſetur os.

Vel ſola perſicaria cum corticibus *hyoſcyami* in vino cocta dolorem ſiſtit. Frequenter coquuntur in *aceto*, ubi dolor dentium eſt à cauſa calida, ut vocant, ubi ſimul eſt tumor ſanguineus; in vino, ubi dolor eſt à cauſa frigida, quando conjunctus eſt tumor ſeroſus & œdematoſus: utut hæc parum referant, cùm potius ſint producta morboſa. Sed *decocta* in *aceto* cautè applicentur, ſeu penitus intermittantur: nam acetum acore ſuo dentibus hoſtile eſt, & hujuſmodi decocta plus nocent quàm proſunt, dentium compagem ſolvendo aut friabilem reddendo, & ſtuporem inducendo: ſic mulier quædam doloribus dentium correpta acetum fervidum in os ſumpſit, ubi ceſſavit quidem dolor, ſed dentes fruſtulatim exciderunt. Vel *decoctum ſabinæ* cum baccis juniperi in ore detentum commendatur à BRENDELIO. Decoctum itidem radicis & herbæ hyoſcyami in vino vel aqua & aceto paratum, in ore detentum, potenter dolorem dentium ſiſtit. Melius eſt, ſi ex manuductione PARACELSI recipiatur herba Perſicariæ cum cortice radicis hyoſcyami, decoquatur in vino, & in ore detineatur: quidam enim ſimpliciter radicem hyoſcyami, ſeu ramenta hujus radicis, in ſpecie recentis, aut in vino maceratæ, locò dentium dolenti applicant; ſic enim acerbus dolor intra horæ ſpatium fuit aliquando curatus. Oleum hyoſcyami ex ſemine expreſſum denti applicatum, vel interiùs vel exteriùs, in ſpecie quando vermiculi adſunt, convenit. Loco hyoſcyami uſurpatur commodè *Nicotiana*, cujus *fumus*, præmiſſa, ubi opus eſt, *purgatione*, egregius eſt; ſicuti ſola nicotiana denti dolenti attrita & maſticata (ne tamen ſaliva deglutiatur) ſolet vi narcotica dolorem dentium ſiſtere, teſte RIVERIO *in Obſervat.* unde *decoctum Nicotianæ* cum *floribus Chamomillæ* in ore detentum ac maſticatum remedium fuit HEURNII in dentium dolore. Decoquitur vel in cereviſia ſecundaria, vel in lacte, vel in lactis ſero.

℞. *Piperis nigr.*
Rad. Pyrethri,
Sem. ſtaphiſagr. an. part. æqu.
Coq. in *vino*.

Colatura detur pro gargariſatione. Vid. PARACELSUS.

Sic *gummi Juniperinum* ſeu ſandaracha Arabum in omnibus doloribus dentium admodum laudatur, ſi ſcilicet *gummi juniperini* ℥ j. in *vini* ℔ j. decoquatur, quo ipſo colluatur os; hoc enim multum conferre dicitur ad compeſcendum dolorem dentium, etiam à lue Venerea obortum: Conf. AMATUS LUSITANUS *Centur.* 3. *Cur.* 21. Aliàs experimentum hocce etiam laudatur:

℞. *Flor. ſpicæ nardi*,
Coqu. in *Vino*.

Et Colatura ſæpiùs, & aliquamdiu in ore detineatur; nam & hoc multis prodeſſe dicitur.

Præ cæteris conveniunt Opiata: nempè fiant *pilulæ* ex opio vel *laudano opiato*, quæ ipſæ denti dolenti vel cavo immiſſæ ſubitò dolorem ſiſtunt; vel ejus eſſentia aut extractum excipiatur cum bombace, & vel denti immittatur, aut extrinſecùs dentibus ac gingivis affricetur.

Vel

℞. *Extr. ligni Guaj.* gr. iij.
Laud. opiat. gr. ij.
Olei deſtill. orig. Cret. vel *caryophyll.* gutt. ij.
M. f. Pilulæ,
D. S.
Pilulæ dolorem ſedantes.

Denti cavo intrudantur.

℞. *Flor. benz.* gr. vj.
Opii in ſpiritu vin. ſol. & inſp. gr. iij.
Cum ſ. q. *Extr. theriac.* f. pilulæ.
D. S.
ut ante.

WEDELIUS *in Opiolog. pag.* 138. commendat ſequens:

℞. *Laud. opiat.* ℈ j.
Olei Campb.
Caryophyll. an. gtt. v.
Corp. pro Balſ. ʒ j.
M. f. Balſamum, denti dolenti applicandum.

Interim notabile eſt, quod refert SALMUTH *Cent.* 3. *Obſerv.* 34. ex *Laudano opiato*, dentibus dolentibus intempeſtivè adhibito, omnium ſenſuum ſtuporem, vertiginem & gravedinem capitis oborta fuiſſe: Et *Zacutus Luſitanus libr.* 1. *Med. Princ. Hiſtor.* 61. ex *opio* in dentis cavum ſæpiùs pro ejus ſiſtendo dolore immiſſo mortem obſervavit, adeò ut hic ſubinde univerſalia præmittenda. Pertinet huc ſotirella parva Auguſtanorum: Deſcriptio videatur *in Pharmacop. Auguſt.* Ex qua pilula una vel altera aut denti cavo intruſa, aut intrinſecùs admota, denti dolenti etiam, dolorem ſiſtit. Virtute *opii* etiam *Theriaca* recens applicatur denti dolenti; vel ex theriaca recenti paratur emplaſtrum malæ dolenti imponendum, in ſpecie quando tota ſeries gingivarum cum malis & temporibus dolet. Cera Catholica Burrhi genis applicata quoque convenit, quem in finem & pilularum forma denti inſeri poteſt. *Quod ſi dolor & ardor eriſipelaceus* adfuerit, tali *emplaſtro ex theriaca ſalis abſinthii* ℈ j. addendus: internè *lac* tepidum ſimul crebriùs in ore tenendum, præſertim quando ſuſpicio eſt de latente ſcorbuto. Optimum & ſingulare eſt *Camphora*, itidem denti dolenti impoſita, aut integra, aut ſoluta in *ſpiritu vini rectificatiſſimo*; aut, qui mihi in uſu eſt, *ſpiritus ſalis ammoniaci* paratus cum *ſpiritu vini & calce viva*, in quo camphora ſoluta ſit, cum bombace denti cavo immittatur, aut gingivis in loco dolenti imponatur; præſentaneum levamen infert, utut maximè mordeat: vel oleum camphoræ per ejus in oleo amygdalarum dulcium diſſolutionem factum, non incongruum eſt. *Eſſentiæ* quædam vegetabilium aromaticæ mirè etiam conferunt, ut eſſentia ligni *ſaſſafras* cum ſpiritu vini parata, vel eſſentia ligni guajaci cum ſpiritu vini parata. FABER commendat eſſentiam thymi, ſatureiæ, ſerpilli, ſalviæ, calaminthæ, Zingiberis, &c. quæ ſunt nobiles in dentium dolore, ſi his ipſis gingivæ fricentur, aut etiam cum bombace denti dolenti immittantur. Quò etiam facit *Tinctura odontalgica Mynſichti*, & *Wedelii* ex *raſ. ligni ſancti* ℥ i. *caryophyllorum* & *radicis pyrethri* ana ℥ ß. cum *ſpiritu vini* rectificato extractis. Omnium optima eſt *Eſſentia*

Benzoini. Hoc habent commodi, ut convenienter cum *eſſentia opii* miſceri, & ita eò præſtantius remedium conſtituere queant. Ego vidi aliquando dolorem dentium curatum per eſſentiam catarrhalem ſaſſafratam denti applicatam. Loco harum eſſentiarum etiam *Elixyr Proprietatis ſine acido*, cum bombace vel alio modo denti dolenti applicatum, certò dentium dolorem ſiſtit. In ſpecie videatur *Tinctura odontalgica* M. A. N. C. *Ann. 6. Append. pag. 76.* Præcellunt adhuc his eſſentiis *olea deſtillata*, utpotè ſalia volatilia concentrata, acidum vellicans deſtruentia, v. g. *oleum deſtillatum caryophyllorum*, &, quod præſtantius eſt, *oleum deſtillatum origani Cretici*: quibus tantillum camphoræ additum eadem reddit tantò præſtantiora. *Rulandi* experimentum certiſſimum fuit *oleum Heraclinum* ex corylo paratum; loco cujus *oleum deſtillatum buxi* per deſcenſum, & per veſicam rectificatum, convenienter poteſt recipi; vi enim narcotica nobile eſt ad odontalgiam; cui præfertur *oleum ſabinæ deſtillatum*, perquàm egregium; ſicuti ipſum *ſabinæ decoctum* in cereviſia ſecundaria vel vino paratum, in ore juxta locum dolentem detentum, excretum, & ſubinde ita repetitum, excellens eſt, expellens ſimul dentium vermes. WEDELIUS, ex oleo deſtillato ligni guajaci & caryophyllorum addita camphora parato oleum odontalgicum, cujus guttas duas vel tres denti carioſo cum bombace immittit. His oleis deſtillatis in acerbiſſimo dolore tantillum de oleo hyoſcyami expreſſo convenienter addi poteſt. CLAUDINI remedium fuit *oleum terebinthinæ* cum tantillo *camphoræ*; aut ipſemet *balſamus ſulphuris* terebinthinatus cum bombace dentibus inditus etiam confert; cum quo poteſt, uti dixi, miſceri camphora. Præter dicta etiam oleum deſtillatum roriſmarini, oleum ſalviæ, juniperi, tandem oleum ſuccini, admodum commendatur. Videatur etiam *balſamum odontalgicum* in M. A. N. C. *cit. loc.* Plumbaginis radicem, ceu verum experimentum, laudat PANAROLLUS *Pentec. 4. Obſervat.* 10. Radix hujus plumbaginis contuſa, & carpo manus impoſita, per noctem relicta, manè maculam plumbeam relinquit, & dentium dolorem evaneſcere facit; id quod à multis fuit probatum, ratione cujus effectus etiam à quibuſdam Denticaria vocatur. Sulphur auratum antimonii confert etiam; ſi ejus tantillum cum bombace in dentem cavum immittatur, aut denti dolenti applicetur; imbibitione enim acidi corroſivi dolorem citò ſopit, quod ipſe aliquoties obſervavi.

Præter hactenus recenſita etiam *Curæ Magneticæ* ac *Tranſplantatoriæ* in uſu ſunt. *Magneticas* inter eminet PARACELSI *Cura quoad Perſicariam*, dum eam recentem in aqua maceratam imponit loco dolenti malæ, donec probè incaleſcat; hinc ſepeliatur in fimo, ut citò putreſcat; ſic enim dolor ceſſat: vid. HELMONTIUS, & MARCUS MARCI. Pertinet huc *oſſiculum brachii bufonis*, quod experimentum HELMONTII & ſecretum HEURNII fuit, qui recipit os dextri femoris bufonis ab omni carne nudum, hoc gingivas dentis dolentis ſubinde & fortiter fricat, & ſubitò ceſſat dolor. HELMONTIUS *oſſiculum brachii dextri bufonis* recipere jubet, quod loco dolenti applicatur, quodque levamen affert, ſed non ſemper, utut ſæpius; vidi tamen etiam ſine ſucceſſu applicatum. Quidam recipiunt *fruſtulum ligni acutum*, fricant dentem dolentem ſeu gingivas poſt verò *lardo* infigunt; ſic brevi poſt evaneſcit dolor. Lignum fraxini juſto tempore cæſum, dentium cavitatibus intruſum, dolorem fugat, & gingivis affricari poterit.

Quoad Tranſplantationem, imprimis cum *corylo*, hinc cum *ſambuco* & *ſalice*, ea inſtituitur, ſi nempè ab his, ſeparato nonnihil cortice, exſcindatur feſtuca, qua ipſæ gingivæ & loca dentis affecti punguntur, uſque dum ſanguinem fundant; tum lignum cruentum denuò immittatur loco, unde exſciſſum, cortex denuò applicetur, & luto probè circumdetur: vid. in JOHANNES SOPHRON KOZAK *Tractat. de Sale pag.* 513. Alii ungues abſcindunt à manibus & pedibus, denteſque à ſordibus mundant, hæcque omnia linteolo involvunt, atque die Veneris ante ſolis exortum ſambuco priùs diſciſſo immittunt; quò citiùs foramen illud concreſcit eò citiùs dolor remittit. Conveniunt ejuſmodi Curæ in ſæpius recidivantibus & quaſi habitualibus odontalgiis. Quamvis videatur aliquid ſuperſtitionis illi actui ſubeſſe, ob ceremonias, quæ obſervantur in illo actu, tamen reverà ſuperſtitione caret; & ceremoniæ, quæ adhibentur non ſunt de eſſentia artificii; nam & eis abſentibus feliciter procedit Cura.

Subinde etiam à *Chirurgis* externè temporibus emplaſtra applicari ſolent eum in finem, ut ſaltem conſenſum doloremque per conſenſum hemicranicum tollant, quod etiam præſtant. Fiunt ex *gummi tacamahaca*, vel galbano, quod eſt melius, vel carannæ, malaxatis cum oleo papaveris expreſſo, vel cum *balſamo Peruviano*; quæ ſuper linteum in forma thaleri extenſa, ſanè in odontalgiis gravidarum non ſunt contemnenda; & quidem, ſi in maxilla ſuperiore doleant, temporibus; ſi in inferiore, propè aures ſunt applicanda. Alii *gummi elemi* vel maſtichen recipiunt, & eadem parant pro gravidarum doloribus. Alii maſtichen & ceram; quidam etiam *gummi ammoniacum* aceto diſſolutum, inſtar emplaſtri applicant.

♃. *Theriac. Androm.*
Tacamach. an. ℥ß.
Balſ. Peruv. ʒj.
Inducatur ſuper *linteum denſum*, & univerſæ malæ dolenti applicetur.

D. S.

Emplaſtrum ſedans.

Quod ſi phlogoſis quaſi eryſipelacea adſit.

♃. *Theriac.* ℥ß. ad ʒvj.
Salis Abſinth.
Balſ. Peruv. an. ʒj.
Miſc. & admoveantur.

Fit ſubinde, ut cum *Odontalgia* etiam ingens *maxillæ tumor* conjunctus ſit, tunc Chirurgi imperiti applicant *emplaſtrum de meliloto*, quo ipſo ſine ratione abſceſſum inferunt; nam modò ſiſtatur dolor, tumor & omnia ſymptomata ſponte evaneſcunt. Potiùs ergò tales tumores fomentis diſcutientibus & reſolventibus, quàm emplaſtris ſuppurantibus, ſunt curandi; e.g.

♃. *Flor. chamomill.*
Sambuci an. M j.
Pulv. rad. Ireos Flor. ℥ß.
Inciſa adſpergantur
Oleo Papav. expreſſo.
Includantur ſacculo interpaſſato;

D. S.

Sacculus externus.

Qui calefactus probè ita imponatur, & ſubinde recentatur.

Fit etiam interdum, ut in gingivis circa radicem dentis dolentis ſuperveniat aliqualis tumor parvus intensè dolens, qui pedetentim ad ſuppurationem tendit, qui tumor ut eò feliciùs ſuppuretur, ne præmaturè evaneſcens recidivam inferat, ſed potius maturè ſuppuretur, convenit *lac tepidum* in ore tenendum, vel, quod melius *fruſtula ficuum*, vel crudarum vel nonnihil aſſatarum, tuberculo imponenda, quæ inſigniter ſuppurationem promovent: (*citò rumpit, ſed valdè dolet.*) *Abſceſſus* poſtmodum *apertus* ſedulò aqua mulſa, qua eluatur os, vel melle illito mundificandum, ne nimis citò conſolidetur, aut ne in fiſtulam abeat: Tantillum enim fermenti remanens crebriorem ejuſmodi tumoris *recidivam* facit.

Subinde contumaces Odontalgiæ adeò ſunt, ut *propter ſeri copioſioris retentionem* circa partem dolentem periculoſæ ſint; imò crebriùs adeò periodicæ, ut ſubinde quibuſvis, etiam generoſiſſimis artis præſidiis, curari vix queant. Exempla ſingularia videb. in M. A. N. C. *Ann. 8. Obſervat. 62. pag.* 104. BORELLO *Centur. 3. Obſervat.* 7. HILDANO *Centur. 4. Obſervat.* 21. In talibus, ubi *purgatione* opus eſt, aut ſaltem metu gravioris mali, eadem inſtituenda videtur; *Jalappa* eſt convenientiſſima: juxta quam & ad *ſanguinis miſſionem* interdum accedendum venit: Hinc *Thonerus lib. 1. Obſervat. pag.* 114. dolorem dentis per venæ ſectionem ad animi uſque deliquium curatum refert; *Idem cit. loc.* dolorem dentium à ſanguine copioſo fervido per *cucurbitulas* ſcapulis, cervici, cubito applicatas, aliis irritis, curatum memorat; ſic dolor dentium contumaciſſimus nullis cedens remediis per impoſitionem *cucurbitulæ* maxillæ ſanatus obſervatur à FORESTO *lib. 14. Obſervat. 6.*

Pro revulſione PARÆUS *Chirurg. lib. 16. cap.* 25. allium tritum illa manu, in quo latere dolor percipitur, geſtatum conferre ex MESUE refert: vid. PLATERUS *lib. 2. Obſervat. pag.* 371.

Quoad

Quoad dentes cavos aut carioſos: pro his nulla adſunt remedia; quamvis dolor levetur, ſemper tamen recidivat: unde dens cavus & eroſus evellendus aut extrahendus eſt; vicini enim dentes ſimul carie inficiuntur. Evulſio hæc non eſt quidem genuina odontalgiæ cura; nihilominus tamen, quia in dente corroſo adhuc hæret fermentum acidum rodens, quod ſubinde recidivare facit dolorem, optimum eſt eundem evellere; Etenim quando eſt evulſus, facta ſic fovea interdum liquor copioſus limpidus ſolet evacuari, à quo abluitur quaſi caverna loci, ne malum poſſit recrudeſcere. Nam obſervatum eſt, quod odontalgiæ ſæpiùs evulſo dente fuerint curatæ: ſicut & confirmata caries alia ratione, quàm evulſione, curari non poteſt. Quamdiu verò vel nondum eò uſque proceſſerit malum, vel propter pericula, ſub dentium evulſione interdum obſervata, hæc nimis metuatur, remediis res tentanda eſt, cariei ſcilicet progreſſum ulteriorem inhibendo.

Evulſio appropriato peragitur inſtrumento, ac ſuccedit eò melius, quò minus firmiter dens hæſerit, & quò magis idem vacillaverit. Faciunt hoc agyrtæ, & hinc Chirurgi. Ut verò facilior & minus dolens fiat dentis evulſio, optimum eſt, remedia quædam denti applicare, quæ dentem vacillantem reddant, & ejus caſum aut evulſionem promoveant. Hinc inter varia convenientia.

> ℞. *Gum. Ammon.*
> *Sem. hyoſcyam.*
> *Succ. hyoſcyam.* an. ℥iß.

Quæ cum *pinguedine ranæ viridis*, & pauca *cera* miſceantur in unguentum, denti extrahendo illinendum vel indendum, vel circa gingivas applicandum, & eundem vacillare facit.

Succus ranarum dentibus illitus ita eos labefactat, ut ſine dolore ſequantur trahentem, inquit GESNERUS *in ſuis Epiſtolis*. Succus Chelidonii majoris dentibus cavis illitus vel inditus, frangit eos, & elicit. Ulteriùs lac Tithymali, vel nudè denti carioſo inditum, aut ſi ex eo & ſale ammoniaco formentur globuli, & denti indantur, aut cum farina triticea ſubactum fiat paſta, & cavitati dentis indatur. Præter tithymali lac, & alia ex ſimili lacteorum genere, pari virtute pollent: ut lac ficulneum (*ficus*) farinæ admiſtum; vel ex lacte tithymali cum farina triticea ſubacto fiat paſta, quæ in pinguedine ranæ viridis frixa denti evellendo applicata promovet brevi ejuſdem caſum ſine dolore; aut lac cataputiæ miſceatur cum farina ſiliginis, ut fiat inſtar pultis, quæ puls denti cavo indita, ſicque aliquandiu permittatur, brevi ejuſdem caſum promovet. Sal ammoniacum etiam cum ſucco hyoſcyami convenit. Pinguedo item ranarum viridium dentibus affricata, aut iiſdem indita dentium caſum promovet: nempe coquuntur ranæ in olea vitreata, affuſa aqua communi, & pinguedo quædam innatabit, quæ dentis evulſionem promovet.

Cariei verò ulterior progreſſus per artem & medicamenta inhibetur, efficaciſſimè imprimis per inuſtionem dentis carioſi in loco carioſo cum cauterio actuali, ſive ex ferro, ſive ob ſubtilitatem commodiorem, ex argento vel auro facto; quo facto auro foliato dens cavus repleatur; præſervatur enim ſic à majori putredine & corruptione: vel ex cera cum myrrha probe ſubacta, vel potiùs ex cera viridi propter admiſtam æruginem impleatur dentis carioſi excavatio. Ipſa myrrha denti indita, egregia eſt in hoc caſu. Confer. hic RIVERIUS *in Obſervat. Communic. pagin.* 309. ubi refertur, quod dentes terebinthina impleantur, & cauterio actuali dens inuratur in carie. Loco actualis cauterii, ubi neceſſum viſum fuerit, potentiale adhibeatur; ſic aqua fortis denti carioſo admota, vel ſpiritus vitrioli gutta j. vel ij. bombace inditæ, ac denti adhibitæ, mirè corroſionem juvare & præſervare dicitur. Item Zinziber in oxymelite coctum, & in cavernam dentis immiſſum, præſervat corruptionem. Coralliorum pulvis denti cavo inditus, vel os ſepiæ, item camphora; cariei ulteriorem progreſſum inhibent: vel ex pulvere coralliorum alborum, cum melle roſato ad conſiſtentiam linimenti craſſioris redacto, dentibus illitum cariem inhibet.

Denique *vermiculi* in dentibus nidulantes ſunt enecandi, quod optimè facit Decoctum ſabinæ cum vino paratum, in ore loco dentis dolentis detentum, quod copioſos vermes elicit. Item ſuffitus ex ſemine hyoſcyami & cera, in globulos redactis, ſpecificus eſt per infundibulum dentibus cavis receptus, vermiculos enecat, & mirabiliter egredi facit: Conf. BARTHOLINUS *Act. Med. Haffnienſ. Volum.* 1. *pagin.* 209. Melius eſt ſi loco hujus ex fructibus halicacabi contuſis, cum cera mixtis, fiat exinde paſta, & injiciatur in laminam ferream ignitam, quæ fumum ſuggerit, quo ore excepto, catervatim vermes cum ſputo copioſo rejecti, & crudeliſſimi dolores ſopiti, obſervati fuerunt. Spiritus ſulphuris vel vitrioli quoque dentibus cum bombace inditus vermes optimè necat, & dolorem inde oriundum placat: vel pulvis gallarum cum ſucco radicis pyrethri impprægnatus, & cum fermento in pilulam redactus, optimè vermes expurgat, ſi denti, ubi ſunt vermiculi, indatur. Decoctum radicis vel corticis fraxini etiam vermes in dentibus ſtabulantes enecat. Sevum cervinum ad ignem liquefactum, & gingivis impoſitum, quantum contra vermes dentium valeat, vid. BARTHOLINUS *Centur.* 3. *Hiſtor.* 96.

Abſolvimus Odontalgiam. Pergo igitur ad

ARTICULUM V.

DE

DOLORE OCULORUM.

CAUSÆ.

Dolent etiam non rarò *oculi* variis in caſibus, tam quando inflammantur, quàm etiam, ſi lachrymæ aut lympha eoſdem humectans acrior & acido-ſalſior fuerit, unde roſio, morſicatio, dolor, & rubedo. Pertinent huc *res externæ* quæcunque in oculos incidentes, & Oculorum Dolorem infligentes.

Patiuntur etiam Oculi Dolorem ex rebus intrinſecùs illapſis, & ex lachrymis acrioribus ſeu lympha ſalſo-acida. Hi poſteriores Dolores parum habent in receſſu.

DIAGNOSIS.

Malum per ſe patet in diagnoſi.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Dolor in bulbis Oculorum, ſine ophthalmia, funeſtiſſimum ſignum eſt, ſi in principio morbi acuti ægri de tali conqueruntur; mox enim delirium & convulſiones adſunt, quod ſæpiùs obſervavi.

Cæterum nihil eſt, quod addam, niſi id, quod *ſuperiùs P.* 1. *Section.* 18. *Cap.* 1. *Artic.* 15. *monui in Ophthalmia*.

CURA.

In *Cura* ſublata cauſa tollitur effectus, curata ophthalmia ceſſat Dolor. Adeòque ſi *res externæ* in oculos illapſæ fuerint, quantocyus eodem removendæ; in quem finem convenit imprimis *hormini ſemen* oculo immiſſum, quo ipſum à lympha oculari humectantum reddit mucilaginem, qua inviſcantur ea, quæ in oculos inciderunt, & ita extrahi poſſunt. Item *Perla* parva, vel *parvus lapillus cancri*, immittatur in Oculum, & hinc inde facta agitatione ejici ſolent, quæ inciderant: Videb. WORMIUS. *Magnes* admovetur oculo in ſcobe Martis aut ſcoria chalybis: Conf. HILDANUS *Centur.* 1. *obſervat.* 13. & *Centur.* 5. *obſervat.* 21. Quomodo aliàs inſtrumentis chirurgicis externa iſta ex oculis eximenda ſint, videb. HILDANUS *Cent.* 2. *obſerv.* 13. *Cent.* 4. *obſer.* 17.

In inflammatione à cauſa interna, hæc ipſa *appropriatis* curanda venit, in ſpecie propter Oculorum dolorem: præter remedia *ſuperiùs notata in Ophthalmia*, decoctum *pomorum dulcium* applicetur, idque *ſolum*, ſi ſit à cauſa interna, vel *ſociatum cum albumine ovi* bene agitato, ſi ſit à cauſa externa. Expertum quoque eſt ſequens collyrium *Hildani*.

> ℞. *Mucil. ſem. cydon. cum ſperm. ran. extr.* ℥iii.
> *Campb.*

Croci gr. v. vel vj.
Miſc.

Imponatur oculis cum linteis multiplicibus inſtar collyrii.

Aqua fœniculi cum ſaccharo Saturni ardores in Oculorum Dolore tollit: ſi addatur parum camphoræ, erit magis potens.

Vel

℞. *Aquæ Chelidon. maj.*
Flor. Cyani,
Calcatr. an. ℥ j.
Vitrioli alb. gr. xij.
Soluta filtrentur per chartam:
adde
Tut. præp. ℈ß.
M. S.
Collyrium.

Cum linteis imponitur oculis.

Singulare eſt experimentum radix morſus diaboli, ſi ſcilicet quinque tales radices luna decreſcente collectæ appendantur in fine de collo patientis; tunc enim fit, ut tollatur mirabiliter nimius Dolor, & omnes exacerbationes Oculorum affectuum impedit, & aufert. Experimentum hoc eſt quorundam in caſibus, ubi alia incaſſum ſunt adhibita.

Sic, & *arteriotomia* in Oculi hoc Dolore ſubinde adminiſtranda venit: Videantur BARTHOLINI *Acta Haffnienſ. Volum.* 1. *pagina* 23. Si adſit lympha corroſiva in oculo, vel lachrymæ acriores, adhibeatur in ſpecie *Tutia* præparata, aut *flores Zinci*, ac loco hujus flores Jovis ſecundùm manuductionem ZWELFERI parati. Hi cum collyriis applicati, abſoberndo acrimoniam lymphæ corrigunt, & temperant; qua ratione etiam in Epiphora doloroſa applicari poteſt. His omnibus præfertur Cataplaſma reſolvens, & diſcutiens ex pomis dulcibus, quod omnes Practici unanimi conſenſu mirè deprædicant, & commendant, applicando oculo dolenti; v.g.

℞. *Pom. dulc. coct. & expreſſ. vel ſub ciner. aſſat.* Num. iij.
Album. ovi conquaſſ. Num. j.
Sacchar. albiſſ. ℥ ij.
Camph. gr. x. vel xij. ad xv.
Croci gr. v.
M. f. Cataplaſma oculis imponendum.
D. S.
Puls leniens.

Vid. *ſupra de Albugine*, & *Colleg. Jonſton.* D. MICHAELIS.

Si ſit malum à cauſa externa applicatur cum albumine ovi benè invicem miſtis, & agitatis; ſi ſit à cauſa interna, albumen commodiùs omittitur. Convenit in quovis undecunque nato Oculorum Dolore, etiam inflammatorum. Experimentum fuit TIMÆI *von Gulden Klee in Caſ. pagina* 48. *ad. Chirurg.* BARBETTE *pagina* 150. 151. & 188. item *Armam. Chirurgic.* SCULTETI *obſerv.* 22. qui egregias hoc cataplaſmate vires recenſet, HORSTIUS *Obſerv. pagina* 443. *Idea Formular. Claſſ.* 3. §. 23. & *Colleg. Formular. p.* . . Pro optimo euporiſto habet BORELLUS *Centur.* 3. *obſerv.* 31. *ſequens*,

℞. *Album. ovi.*

Et cum *Aluminis fruſtulo* tandiu agitetur, donec pultis conſiſtentiam acquirat; poſteà linteo ſubtili involvatur, & ſcuto clauſo palpebræ imponatur, ſæpe renovando.

Specialis eſt dolor, qui oculos ſubinde affligit, eſtque ſenſus vehementiſſimæ compreſſionis, & quaſi ſimul ejuſdem lacerationis, ſine manifeſta oculi læſione, vel alteratione. Urget veſperi, & mane quando ſurgunt, ſaltim interdum lineolæ rubræ in & circa membranas oculi hærent. Subinde ſine cauſa manifeſta urget. Credo eſſe quaſi affectum ſpaſmodicum tunicarum oculi. Dolor hic compreſſivus, & lacerativus curatur per aquas ophthalmicas antimoniales quaſcunque; ex infuſo antimonii, vel vitri antimonii, vel capitis mortui, butyri antimonii, vel croci metallorum (videb. *de Ophthalmia ſupra l. a.*) cum aqua ſpermatis ranarum, vel fragorum, quibus commodè addi poſſunt Ceruſſæ, vel ſacchari Saturni ana ℈j. ad ʒß. vel ʒj. ſubtiliſſimè pulveriſati: Item *fomenta* POTERII *in Centuria* 3. *cap.* 9. *ex decoctis ophthalmicis* extra adhibitis. Decoctum radicis lapathi majoris quotidie potum, oculiſque illitum, tanquam ſingulare commendatur: Item *verbena*, *fœniculum*, *euphraſia*, *roſæ*, *ſumach*, *tutia* in aqua, & vino decocta applicata; vel ad imitationem HILDANI.

℞. *Mucilag. ſem. Plantag.* vel *fœnugr.*
Cydonior.
Hormini ſeu ſclareæ, cum ſperm. ran. extr. an. ℥ j.
Croci gr. vj.
Camph. gr. iv.

Quæ miſta applicentur contra dolorem.

Quibus quidam, & *lac muliebre* addere ſolent; videb. HILDANUS *lib.* 1. *obſervat.* 2 *pagina* 13. *Folia* item *Nicotianæ* recentia leviter contuſa oculis impoſita, vel ſi haberi non poſſint recentia, accipiantur ſicca, macerata nonnihil in vino, vel ſpiritu vini, applicentur; Sic enim ratione ſalis volatilis oleoſi dictum Dolorem ſolvunt. Ulteriùs *ſaccharum Joviale* cum aqua roſarum miſtum, & inſtillatum, eſt nobile ophthalmicum, quod mirè commendatur à LINDANO in oculorum doloribus: Fit ita: Saccharum albiſſimum vel candiſatum in mortario, vel ſcutella ſtannea cum cochleari ſtanneo teritur uſque ad cærulitatem. Saccharum hoc Joviale ſingulare fuit LINDANO ad quoſcunque oculorum affectus, in ſpecie affectus doloroſos:

Vel

℞. *Aquæ plantag.*
Fœnicul. an. ℥ß vel ʒ vj. ad ℥j.
Sacch. Jovial. Lind. ʒ i vel ʒ i ß ad ʒ ij.
Tutiæ præpar. gr vij. vel viij.
Croci gr. iij. vel iv.
M. pro Collyrio contra hujuſmodi dolores uſurpando.
D. S.
Collyrium leniens.

Solummodò etiam ſaccharum Joviale inſtar pulveris inſuffletur.

Huc pertinet dolor ſuperciliaris periodicus, arthriticis imprimis familiaris, cum veſicatorio retrò aurem curatus, qui vid. in M. A. N. C. *Ann.* 3. *obſ.* 252. Hic enim dolor prognoſin dat brevi ingruentis arthritidis aut jam factæ.

ARTICULUS VI.
DE
AURIUM DOLORE.

Dolent etiam ſubinde Aures graviter in *Otalgia*, Germ. *Ohrzwanges*, idque imprimis ratione membranæ interdum, meatum auditorium inveſtientis.

CAUSÆ.

Cauſa hujus Doloris eſt, *vel* frequentiſſimè *Inflammatio*, de quo jam *ſupra ſuo loco* dictum fuit, juncta cum ſenſu ardoris, ac pulſationis, ſubinde lancinationis moleſtiſſimæ, cum ſenſu æſtuationis in regione externa: & quidem, licet non videatur primitus Dolor ab inflammatione, tamen ſuperveniente puris fluxu, & levamine, res ipſa ſe prodit. *Conf.* in ſpecie, quæ notabiles aurium dolores cum curatione notant, M. A. N. C. *Annot.* 6. *Obſervat.* 82. *pagina* 117. *Vel* eſt humor acris, & ſalſus, membranam internam pungens & admodum corrodens; item *lympha* catarrhalis *vitioſa*, aut nimio acore impræegnata in catarrhalibus affectibus, per errorem diſtributionis ad aures delata, quæ ad *otalgiam* diſponit, & lancinantem dolorem infert. Eundem dolorem etiam infert iſte *humor*, ex quo naturaliter concreſcunt *cerumina*, depravatus, qui ſi præternaturaliter reddatur *acris*, & *ſalſus*, membranam internam pungit, & nonnihil arrodit, & ſic Aurium Dolores infert. Dixi humor, ex quo naturaliter concreſcunt cerumina; nam utut hæc ipſa cerumina ſub conſiſtentia ſpiſſiore flaveſcente, naturaliter in adultis dicantur amareſcere (unde egregium adeò eſt vulnerarium, & ulcerarium,) quæ in infantibus dulceſcunt; prima tamen eorum geneſis eſt ex quodam humore tenui, ſeu lympha: quod ex eo patet; ſi quis cerumina aurium expurgans cum ſtylo altiùs intruſo vellicaverit membranam meatus auditorii, tunc humor tenuis roridus fluere percipitur; quod etiam digito profundiùs immiſſo per ſe patet: Imò ſi copioſiùs forſan fluat in aures, apertè *ſenſus fluxionis* percipi poteſt.

Hic

Hic ipſæ ad exteriora Auris effuſionis reſolvitur per aerem, & inſpiſſatur tandem in ſordes craſſas; quas nos Cerumina vocamus. Tandem *ſunt etiam vermes*, nunc *in aures irrepentes*; nunc etiam interdum in ipſis auribus geniti, inde ex auribus etiam ad ipſum cerebrum penetrant; qui non rarò atroces Dolores Aurium, eoſque varios, inferre ſolent, cum ſenſu roſionis, punctorio pruritus: item cum ſenſu reptionis ſeu progreſſu vermium in interiori auris meatu: Vid. PANAROLLUS *Pentec. 4. Obſerv. 27.*

DIAGNOSIS.

Ex modo dictis facilia ſunt *ſigna*: Nam uti videre eſt, Otalgiæ cognitio patet ex relaxatione ægri, ſaltim cauſarum diſtinctio probè attendenda.

Si Dolor ſit ab inflammatione, adeſt dolor pulſatorius, conjunctus eſt ſenſus ardoris in aure, ſubinde etiam auris externa rubet.

Si ſit ex alia cauſa humoroſa, dolor ſine ullo inſigni ardore, cum levi ſaltem pulſatione, percipitur, & Dolor tantum acutum, pungens & quaſi perforans, in Auribus adeſſe ſolet.

Conſiderentur ſimul ſigna affectuum catarrhalium, capitis gravitas, &c. item dolor à tali cauſa nunc acerbior & gravior, nunc remiſſior eſſe ſolet; item per diuturnitatem ſe manifeſtat.

Vermes etiam facilè patent; percipitur ſenſus roſionis aut punctura; item percipitur ſubinde pruritus à vermibus, interdum etiam reptionis ſeu progreſſus ſenſus in auris internum meatum percipitur; obſerventur ſimul circumſtantiæ antecedentes.

PROGNOSIS.

Aurium dolor, præſertim *inflammatorius*, admodum periculoſum malum eſt; atrocior enim ſi fuerit, deliria, gravia cerebri pathemata ipſam interdum etiam mortem infert; idque eò magis, ſi in profundo affectus hæſerit, & magis magiſque nervuum acuſticum afficiat.

Infantibus frequens malum eſſe ſolet, & quod facilè ſupervenienti materiæ cujuſdam plus minus puruſentæ excretioni ſe jungit, *ſeniores verò graviùs* & periculoſiùs laborant.

Reliqui Aurium Dolores levis momenti eſſe ſolent, utut graviter torqueant ægros.

CURA.

Quoad *Curam*: varietas cauſaruum obſervanda eſt, Imprimis diſtinguendus eſt Dolor inflammatorius Aurium ab aliis eorundem doloribus. *De Inflammatione ſupra p. 1.* dictum. In ſpecie tamen, vel in genuino Dolore, vel eo, qui ſupervenit Otalgiæ, expertum eſt *cataplaſma ex cepis Faventini*, quod FORESTUS *in lib. 12. Obſerv. 1. & 4.* deſcribit: Nempè

℞. *Cep. ſub ciner. calent. coct. &*
Aſſat. No. j.
Olei Chamomill. ℥iß.
Anethi,
But. rec. an. ℥ß.
Croci ℈j.
Miſc.

Sub forma cataplaſmatis applicentur extrinſecus auri affectæ; quo aliquot tales acerbiſſimos aurium dolores conjunctos cum odontalgia feliciter curavit.

Item ceparum aſſatarum ſuccus cum oleo irino expreſſus laudatur *Obſervat. 2. l. a.* In genere etiam Dolorem Aurium ſiſtunt fomenta ex anodynis & emollientibus in lacte coctis, ut radice althææ, ſemine fænugræci, floribus camomillæ, meliloti, betonicæ, &c. applicata, præſertim ſi malum ſit à cauſa externa: Vid. HILDANUS *Centur. 1. Obſervat. 5. & 6.* item FORESTUS *lib. 12. Obſervat. 3.* Convenit etiam oleum chamomillæ, roſarum rutaceum; etiam oleum, in quo caneri fluviatiles incocti; per alcali enim olei acidum deſtruitur: cui in Dolore inflammatorio nonnihil camphoræ addi poteſt: Item *fumus Nicotianæ* cum fiſtula inverſa auri immiſſus etiam confert ad Dolorem Aurium compeſcendum; vel folia nicotianæ, aut recentia, aut aqua appropriata vel ſpiritu vini vel vino macerata, parum contuſa auribus applicata, Dolorem promptè ſiſtunt. Præ cæteris utilia ſunt *olea* auribus inſtillanda, ut oleum ovorum, *inſectorum*, *aſellorum*, oleum *ſcarabeorum*, oleum *ſcorpionum*. Nempè *aſelli in oleo violarum*, aut *nymphee*, vel communi, ſi infundantur & ebulliant, præſtans eſt remedium anodynum in quocunque Aurium Dolore, etiam inflammatorio, auri inſtillatum. Non cedit hic *oleum ſcarabæorum*, ſi ſcilicet hi contuſi aut vivi injiciantur in *oleum roſaceum* vel ſimplex cum aqua pauca, & ad aquæ conſumptionem coquantur, hinc exprimantur; vel vivi in oleo nympheæ infundantur. Præ ceteris expertum eſt remedium oleum ſcorpionum, ritè paratum per diuturnam digeſtionem in ſole, cum bombace loco dolenti applicatum, vel ſolum, vel mixtum cum dimidio olei amygdalarum: Hæc enim duo olea auribus, decumbente ægro ſuper aurem ſanam, mirificè conferunt.

Vel

℞. *Olei ſcorpion.* ℥j.
Amygd. dulc. aut, ſi opus eſt aliquali deterſione, *amar.* ℥ß.
Deſtill. Aniſi.
Cervi an. ℈ß.
M. D. S.
Oleum leniens.

De miſtura hac blandè calefacta auri dolenti inſtilletur, ægro in aure ſana recumbente, aut etiam cum bombace paulò profundius immittatur; quibus non inferius eſt, oleum lumbricorum rectè paratum.

In Dolore Aurium, ubi aut adeſt, ne inflammatio, aut metus eſt, ne inflammatio ſuperveniat, optimè præſcribitur hocce:

℞. *Succ. ſemperu. maj.* ℥ij.
Olei ſcorpion.
Lumbr. terr.
Chamom. an. ℥j.

Miſta inſtillentur aut ſaltim cum bombace his oleis intincto auris obturetur: egregiè confert in ejuſmodi dolore.

Singulariter etiam non tantùm ad dolorem aurium, ſed etiam ſimul ad ſurditatem, laudatur bulbus ſeu radix panis porcini aut cyclaminis, quam excavant in forma ſcutellæ, & oleo liliorum alborum aliovè appropriato replent, ad ignem relinquunt uſque dum probè decocta fuerint: poſt coctionem integram radicem benè exprimunt, & de liquore expreſſo auri dolenti vel immittitur, vel cum goſſypio applicatur. Porrò, ubi nulla eſt inflammationis ſuſpicio, vel nullum ejuſdem ſignum apparet, præter dicta; (nam hæc conveniunt in omni Aurium Dolore) imprimis olea deſtillata vegetabilia conveniunt, quæ inter ſunt oleum deſtillatum origani. Convenit itidem oleum caſtorei; item Decoctum caryophyllorum aromaticorum in vino auri inſtillatum, ipſo caroyphyllo deſuper applicato: Etiam confert ad dolorem ex lympha craſſa. Urina etiam pueri renes, aut potiùs ejus ſpiritus phlegmaticus non adeò acris, auri inſtillatus eſt egregius, item ſpiritus otalgicus Mynſichti, qui eſt egregius ſpiritus, & optima compoſitio, aut ſpiritus otalgicus BARBETTE *in Anat. Pract. lib. 2. cap. 1.* cujus compoſitio elegans eſt hæc:

℞. *Ouor. formic. maj.* No. C.
Caſtor.
Pulp. colocynth.
Majoran.
Sabin.
Abſinth.
Rutæ an. M. j.
Sem. Cumini,
Aniſi,
Fœniculi,
Carui an. ℥iij.
Bacc. lauri exc.
Juniperi an. ℥ß.
Cort. mali Pun. ℥vj.
Rad. belleb. nigri,
Cyperirot.

Raphani min.
Cyclam. an. ℥j.
Cep. mediocr. No. vij.
Amigdal. amar. ℥ij.
Infund. in ſpiritu Vini q. ſ.
Per Balneum mariæ abſtrahatur;
Aut extracta ſaltem Eſſentia auribus inſtilletur, vel cum bombace applicetur.

Spiritus hic quoque non tantum in obauditione à quacunque cauſa ſine inflammatione, ſed etiam in tinnitu aurium & ſurditate eſt egregius, ſi duæ vel tres guttæ inſtillentur, & poſtmodum auris obturetur cum bombace moſchato aut ambrato: nam & hæc admodum commendantur in aurium affectibus, de *quo poſtmodum*. Quibus ſi graviori in malo non cedat, aut ubi dolor eſt nimis acutus, in ſpiritu hujuſmodi otalgico aut alio, aut tantum ſpiritu vini tartariſato, diſſolvatur parum opii vel laudani opiati, vel addatur tantillum *eſſentiæ opii*, & ita hoc modo auribus inſtillentur; ſed cautè hoc fiat, ne auditum lædamus. Conf. FORESTUS *lib.* 20. *Obſ.* 1. 3. & 4. Interdum fumus tabaci auribus inſufflatus antiquos & inveteratos dolores promptè ſiſtere ſolet. Denique oleum è ligno coryli deſtillatum item oleum ligni buxi, acerbiſſimos aurium dolores ſubito ſiſtit; ſed olea ſcorpionum & aſellorum inſtar omnium ſufficere poſſunt.

Præſentiſſimum remedium ventilatur, ſi ex cervo excitus globus ſumatur, lateque tundatur, & poſtea auris eo comprimatur.

Si Dolor Aurium à vermibus fuerit, ii quantocyus eliciendi ſunt vivi, aut intus enecentur, & ita extrahantur; dolor enim tunc vagè lancinans, hinc inde rodens, percipitur. *Lac* tepidum auribus cum ſpongia aut linteo extrinſecus applicatum, dulcedine ſua vermes allicit, ut ita prodeant; vel lac infundatur in aurem, vid. PANAROLLUS *Pentec.* 4. *Obſ.* 27. qui notat dolorem aurium intenſiſſimum per lactis infuſionem, evocatis vermibus curatum. *Pomum* etiam dulce *aſſactum* auri applicatum ſimili modo convenit, uti refert PANAROLLUS *Pentec.* 4. *Obſervat.* 27. His non ſufficientibus interficiendi ſunt. Interficit vel angit eoſdem *ſuccus abſinthii*, aut centaurii minoris, aut cucumeris aſinini, aut foliorum perſicorum item oleum nucleorum perſicorum recenter expreſſum, amygdalarum amararum, diacolocynthidis Quercetani; quibus aliquantulum mercurii dulcis addi poteſt.

Vel

♃. *Olei Nucl. Perſic. rec. exper.* ℥j.
Diacolocynth. Quercet. ℨß.
Mercurii dulc. gr. vj. ad ℈ß.
M. probe. S.
Oleum contra vermes in aure.

Guttatim inſtilletur, vel cum bombace immittatur auribus.

Vel aqua Hermetica, h. e. aqua hyperici vel graminis, in qua Mercurius vivus purificatus aliquantulum bullierit, vel cum qua probè agitatus fuerit, decantata à Mercurio vivo auribus inſtillata aut injecta, non erit inconveniens. Elxyr proprietatis ratione myrræ & croci, ſi duæ vel tres guttæ inſtillentur auribus, etiam conducit ad evacuandos vermes, vel injiciatur Decoctum ex ſummitatibus abſithii, aloe, vel aliis, mediante ſiphone pro eluendis auribus; e. g.

♃. *Aloes* ℨij.
Myrrh. ℨj. ad ℨij.
Colocynth. ℨß.
Summ. Abſinth. Mß.
Coq. in ſ. q. *vini vel aquæ comm.*
Colatura detur pro Injectione in aurem: S.
Injectio in aurem contra vermes.

Vid. BARBETTE *Anat. Pract. lib.* 3. *cap.* 1. *pag.* 110.

Suffitus myrrhæ auribus receptus, & ipſe vermes evocat, item infuſum ſeminis nigellæ in aqua vitæ, ſive ſpiritu vini cum bombace auribus applicatum multos vermes eduxit, uti hoc obſervat SCHENCKIUS. Pro vermibus aurium commendat Agricola ſequens unguentum:

♃. *Salis Jupit.* (ſalis Saturni)
Cerum. aur.
Olei anc. Coryli expr. an. part. æqu.
Miſc.

Cujus felicem uſum expertus eſt contra dolorem aurium.

Aliàs etiam oleum deſtillatum corylinum omnes vermes aut enecat aut expellit.

Suffimigia amara cum antimonio juncta non auribus tantùm, ſed etiam ore & naribus excepta eoſdem vermes expellunt; eſt enim meatus ex auris concha in os, teſte SALMUTH. *Cen.* 2. *Obſ.* 39. Quo facit etiam *unguentum* HARTMANNI ex pinguedine capi, oleo corylino & mercurio ſublimato aut dulci; nam & hoc egregiè aut enecat aut expellit vermiculos. Vel etiam ex ſemine hyoſcyami cum cera formentur parvæ candelæ; quæ accenſæ, aut carbonibus injectæ, ſpirant fumum, qui auribus exceptus mox vermes expellit. *Oleum deſtillatum juniperi*, item *balſamum ſulphuris terebinthinatum*, enecat animalia in aurem ingreſſa; ſicuti etiam *ſuffitus gummi ammoniaci* quædam ejecit: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſ.* 266. *pag.* 480. ſi *gryllus in aurem* irrepſerit, *oleo* infuſionis *gryllorum* denuò ejicitur; Vid. M. A. N. C. *Ann.* 4. *Obſerv.* 50. *pag.* 44. In ſpecie ſi *muſca* ex improviſo introrepſerit, accipiatur Terebinthina, eaque cum bombace & ſtylo immitatur in aurem, & inviſcata muſca extrahatur. Quod ſi ex improviſo *hirudo* in aurem irrepſerit, tunc ſubitò auris externa perfundatur *ſanguine* recenti cujuſdam animalis, ſic enim ad ſanguinem prorumpunt hirudines, & ita egrediuntur, qualem hiſtoriam habet BARTHOLINUS *Cent.* 4. *Hiſt.* 74. Vel injiciatur aqua ſolutionis ſalis communis. *Quod ſi pulex in aurem ſe inſinuaverit*, laudatur à RIVERIO globulus ex pilis caninis compoſitus, extrinſecus auribus applicandus, vel cum ſtylo in aurem immittendus; pilis enim ſubito pulices ſe inſinuant & extrahuntur.

ARTICULUS VII.

DE

CEPHALALGIA.

PRæ aliis multiplex & ſæpiſſimè ſævus eſt *dolor*, qui *caput* crebrius *affligit*, in genere *Cephalalgia* dictus, non quod caput integrum doleat, ſed tunc ſaltim iſta capitis ſuprema pars, quæ oſſibus cranii circumſcribitur; nam reliquæ partes in capite dolentes peculiaribus ferè appellantur nominibus. Et quidem in dicta parte capitis, quæ circumſcribitur oſſibus cranii, *membranæ* ſunt ſolummodo *ex fibris nerveis* multiplicibus, cruciatim ſitis, ſenſibiliter contextæ, & ex iſtis natæ nervorum tunicæ; uti & iſtæ *membranæ*, quæ varias cerebri cavitates & anfractus inveſtiunt, quæ in dicto dolore primariò cruciantur ſeu afficiuntur, eæque tam *externæ*, cranium & caput, quàm *internæ*, cerebrum in ejuſdem ambitu, cingentes. Unde dolor capitis alius eſt internus, qui ſaltem meninges in toto ſui ambitu ſolet affligere, & externus, quando externæ ſaltem membranæ dolent, de quo optimè ſcripſit WILLISIUS *lib. de An. Brutor. Part.* 2. *cap.* 1. & 2. *pag.* 180. cujus etiam veſtigia ſequemur.

Quoad internas membranas: hæ ſunt *dura* & *tenuis meninx*, utut de hac propter ejus tenuitatem dubitet LINDANUS. *Dura verò mater* ſeu dura meninx duplici conſtat tunica, per quam vaſa ſanguifera multis anfractibus, imprimis ex vena jugulari, tranſeunt, donec perveniat ad vaſa capitis, & tunc ad cerebrum; hinc non poteſt fieri, quin pro vario ſanguinis ſtatu multa patiantur hæ membranæ. Si igitur dilatentur vaſa à ſanguine, neceſſario dilatatur tunica, & divellitur ejus duplicatura; Unde neceſſario ſic inſequitur Dolor capitis. Utut autem caput omnis generis patiantur dolores, in ſpecie tamen ordinario pulſatorii & tenſivi eſſe ſolent qui hanc membranam affligunt, quæ ipſa etiam per conſenſum pericranium capitis afficere ſolet; interna enim tunica ſeu pia mater minus doloroſa videntur propter nimiam ſui ſubtilitatem. Jam verò cum membrana iſta dura comitetur nervum opticum uſque ad oculum, & ibidem tunicam quandam ſclerotidem nempè, conſtituat, ob id frequenter in graviori Capitis Dolore ipſi etiam oculi intensè dolere ſolent; hinc eſt *Dolor Capitis internus*.

Quoad Capitis *Dolorem externum*; fit hic, quando ſaltem membranæ cranii, ſpeciatim pericranium, hinc panniculus carnoſus, muſculi, ipſaque adeò cutis, vel

per conſenſum duræ meningis, vel propter læſionem externam in cotuſionibus aut concuſſionibus, aut ſimilibus ex cauſis externis, afficitur; item quando materia præternaturalis recrementoſa ibidem colligitur, uti in lue Venerea fieri ſolet, acerbè dolent, qui dolor externus facilè tactu externo perceptibilis & ſenſibilis. *Subjectum* ergo quod dolor in capite, non eſt cerebrum, neque cortex, neque medulla, ſed ſaltem membranæ in & extra cranium exiſtunt: Unde frequens eſt dolor capitis tenſivus & *pulſatorius*; extraordinariè autem ſolet eſſe lacerans & lancinans; ſicuti etiam dolorem punctorium, & oſtocopum caput perferre ſolet.

Dolet autem caput nunc univerſum, totus nempè ab oſſibus cranii tractus circumſcriptus, atque tunc generaliter *Cephalalgia* audit, qualis iſte eſt dolor, qui ſubinde homines poſt crapulam, vel ſub aëris mutationibus, vel in febribus ardentibus & intermittentibus, vel alia ſimili cauſa affligit, quique ſecundarius eſt, & nunc ſinciput, nunc occiput (quod tamen rariſſimè contingit) magis affligit. Quod ſi verò Dolor talis capitis univerſalis ſit gravior, diuturnus, & contumax, mutato nomine *Cephalæa* dicitur, & cauſam utplurimum agnoſcit fixam in ipſo capite, aut certè eo loco radicatam & fixam. *Quod ſi dimidium* ſaltim *caput*, imprimis ratione ſuturæ ſagittalis, quæ caput in partem dextram & ſiniſtram dirimit, vehementer & pertinaciter tantum doleat, ita ut altera medietas ſit indolens, eſt *Hemicrania*, utplurimum diuturna & admodum contumax. *Quod ſi unica tantummodo pars capitis* inter ſagittalem & temporalem ſuturam afficiatur, dicitur *ovum*, à magnitudine nempè loci affecti, quæ ovum non exceedit. *Quod ſi dolor* porrò *in uno parvo ſit loco*, *contumax* tamen & fixus, quaſi clavus ibidem ſit intruſus, dicitur *Clavus*, ſola magnitudine partis affectæ *ab ovo differens*. Dolor item in ovo eſt major, in clavo minor; ovum itidem per vices ſolet intendi & remittere, *clavus* verò non itidem; eſt enim ferè *continuus* eodem modo durans & affligens, niſi à cauſa externa forſan intendatur. Tandem, utut frequens percipiatur dolor in ſyncipite, interdum tamem *ſolum occiput dolet*, idque frequentiùs *in mulieribus*, qui dolor muliebris ferè conjunctus eſt *cum ſenſu frigoris* iſtius loci, quaſi glacies intra calvariam eſſet recondita. Talis dolor fit imprimis *per conſenſum uteri*, & rarò fallere ſolet, quin utplurimum ex utero oriatur; utut connexionis ratio haud æquè nota ſit, & interdum etiam ſenes mares affligat: imò quoque ſenes, tam mares, quàm vetulas, talis dolor occipitis ſolet affligere, qui tamen ex alio eſt fonte.

Ab adjuncto *Cephalalgia* vel *calida*, vel *frigida* dicitur: *Calida*, prout nempè ſanguis vel ipſe magis fervet, vel ex membranarum ſpaſmo circa capitis partes, præſertim anteriores, magis detinetur; tunc enim *caloris* manifeſtus ſenſus, præſertim circa frontem, percipitur: *Frigida* è contrà dicitur, ubi nil tale occurrit, ſed potiùs frigus ſentitur, aut ſaltim gravedo capitis adeſt.

CAUSÆ.

Cauſa hujus, quemadmodum omnis doloris, eſt, quicquid fibras dictarum partium diſtendere ac rodere valet: quod quia à quamplurimis cauſis nunc immediatè magis, nunc mediatè fit *diſtinguenda* eſt ante omnia Cephalalgia in eam, quæ eſt *per eſſentiam*, ubi vitium & origo mali hæret in ipſo capite, verbi gratia dum caput dolet ex vulnere, contuſione capitis &c., ab ea, quæ eſt *per conſenſum*, quando nempe vitio, aut maſſæ ſanguineæ, aut partium quarundam inferiorum, caput dolet & compatitur; eſtque hæc Cephalalgia omnium frequentiſſima in Praxi, quæ verò fit per eſſentiam, contumax magis, & ferè Cephalæa eſſe ſolet.

Per conſenſum partium inferiorum fit *Cephalalgia* abſque ulla vaporis aut humoris tranſmiſſione atque aſcenſu, utpotè à WILLISIO aliiſque Neotericis refutato; ſed ſimpliciter per ſolam communicationem membranarum & nervorum cum partibus aliis membranoſis ac nerveis ſpaſmodicam, intercedente ſimul certo nervorum conjugio. Nam ſicuti ex contuſione capitis aut gravi cerebri ejuſque membranarum vulnere concitatur vomitus vehemens ſolo conſenſu; & ſicuti ex jejunio in hypochondriacis concitatur vertigo in cerebro, interdum etiam in quamplurimis *cephalalgia*, ſolo conſenſu cum ſtomacho; ita etiam ex ſolo conſenſu *ventriculi* cùm cerebro ejuſque membranis, dolor intenſus excitari poteſt: quod confirmat FORESTUS *libr. 9. obſervat. 46.* ubi juvenis bilioſus, cùm jejuniis ambularet, dolore capitis tentabatur; aſſumpto verò pauxillo cibo ſubito omne malum remittebat. Ac ſanè fit non alio modo, quàm per *ſpaſmos* alibi inceptos, & nervorum ac membranarum ductu in caput uſque continuatos: ſic enim *per conſenſum dolores* oriuntur: Videb. WILLISIUS *de Anim. Brut. Part. 2. capit. 1.* Cephalalgia ex liene & ex hypochondiis nil frequentius; quia lien copioſis nervis eſt dotatus; ratione quorum & ejus conſtitutionis membranaceæ, ejus ſpaſmus Cephalalgiam inferre ſolet. Par ratio eſt, quando per conſenſum uteri fit Cephalalgia: Videb. FORESTUS *libr. 9. obſervation. 51.* RIVERIUS *Centur. 2. obſervation. 56.* & RIEDELIUS *obſervation. 20.* BARTHOLINUS *in Hiſtor.* Pannonicam obſervat mulierem, quæ hæmicrania ſemper affligebatur, cùm utero non gereret; quando verò conceperat, nihil ſenſit. Imprimis quando mulieres dolore in occipite laborant, Practici dicunt, laborare uterum: ſiquidem cum utero membranoſo, ejuſque partibus ipſi connexis, univerſum ſyſtema nervoſum & membranoſum conſentit; id quod patet in nixu parturientium, in quo ſæpè ob conſenſum membranarum & reliquarum partium nervoſarum convulſio epileptica ſupervenit; ita etiam ex vitio uteri partiumque vicinarum quocumque ſenſiles cerebri membranæ graviter aſſici per conſenſum, & hinc dolere poſſunt. Sunt enim membranæ quæcumque totius corporis continuatæ & connexæ membranis, cerebrum involventibus, adeòque facilè pars una alteram per conſenſum ex ſpaſmo afficere poteſt: Videb. DOMIN. CROON, *Medicus Angliæ Londin. de Motu Muſculorum*, in WILLISII *Tractat. de Nervis adjunctus*, qui *Anonymus ille Autor* eſt.

Ex omni *cephalalgia per conſenſum* frequentiſſima eſt iſta, quæ fit *ex ſtomacho*, cujus hinc inde variæ proſtant obſervationes: Videb. FORESTUS *libr. 9. Obſervat. 44. 45. & 46.* WILLISIUS *loc. alleg. capit. 2. pagin. 303. & 305.* & LOTICHIUS *in obſervat.* Sic dolorem immanem capitis à phlegmate acido in ſtomacho cum vomitu conjunctum obſervat THONERUS *in obſervat. pag. 141.* Quando enim vitioſa recrementa in ſtomacho ſunt, ſolent inferre graviorem cephalalgiam. Uti etiam BORELLUS *Centur. 2. obſerrvat. 1.* ex hoc fonte hemicraniam obſervavit; quod rarum eſt. In ſpecie in iis, qui laborant *βραδυπεψία* ſtomachi, item in hypochondriacis & ſimilibus, frequentiſſimi ſunt capitis dolores & tenſiones circa frontem per conſenſum ſtomachi, imprimis mucilagine acida infarcti, & partium vicinarum membranacearum; percipiunt enim ſemper ſimul tenſionem circa hypochondria. Cephalalgiæ hujus exempla videb. apud FORESTUM *obſervation. 48. & 49.* ac RIVERIUM *Centur. 1. obſervation. 11.* Interdum philtra inepta cephalalgias crudeles inferunt: Duo exempla hujus rei refert LOTICHIUS *in obſervation. pagin. 152. & 154.* Porrò *hæmicraniæ per conſenſum* cauſa ſubinde eſt dens carioſus: Conf. THYRMAYER *Conſil. libr. 2. pagin. 128.* & HILDANUS *Centur. 2. Obſervation. 10.* Eſtque omnino *dolor per conſenſum* ſaltim *tenſivus*, & hinc punctorius ac *pulſatorius*. De utero ſuprà dixi, quod frequentiſſimè inferat Cephalalgias, in ſpecie quæ occiput occupent, & ſenſum glaciei repræſentent. Præter uterum renes affecti, imprimis calculo obſeſſi, per conſenſum cephalalgiam inferunt: Imprimis in BARTHOLINI *Centur. 4. Epiſtol. 6.* curioſa eſt obſervatio hemicraniæ iſtius lateris, cujus lateris ren calculo erat obſeſſus; ſic ex dolore nephritico ſimiles Cephalalgias obſervavit FORESTUS *libr. 9. Obſervation. 51. in Schol.* Quæ fit propter nervos affectos, qui in renibus dolorum ſunt organa, ortos ex plexibus meſenterii, qui eorum ſurculos derivant ad ſtomachum & inteſtina, unde per conſenſum afficitur propter ſpaſmum. Tandem & vermes inteſtinorum ſubinde contumaces cephalalgias inferre ſolent: Videb. FORESTUS *loc. alleg. obſervation. 47.*

Hæ ſunt Cephalalgiæ & cephalææ per conſenſum.

Cephalalgiam verò *per eſſentiam* quod attinet: fit, quando malum & radix doloris ipſum caput occupat, qualis eſt v. g. in clavo & ovo. Talis dolor capitis per eſſentiam eſt frequentiſſimus in hemicrania, non tamen

ſemper, ubi ſæpiùs adeſt ſtagnatio ſanguinis, ejus impeditus motus in uno alterove vaſorum ramulo alterius medietatis. Nam dura mater ipſumque cerebrum in duas dirimitur partes; hinc altera tantum in hemicrania afficitur, quod ex Anatomicis obiter noto.

Ratione cauſarum eſt vel *accidentalis*, vel *habitualis*. *Accidentalis* eſt, quando ſine procatarxi aut diſpoſitione prævia à cauſa evidente ſolitariâ originem ducit, rerum ſcilicet non naturalium malo regimine, & fortuitarum incongrua invaſione, v. lg. à crapula, inſolatione, exercitio vehementiore, contuſione, Mercurii intra cranii laminas, vel à medicamentis Mercurialibus ſalivantibus, vel à ſumis Mercurialibus collectione. Habitualis verò, quando cauſa certa morbifica diſpoſita hæret in cerebro ejuſque partibus, propter quam vel continuò affligit, vel per vices, & à leviſſima occaſione redit ille dolor. V. g. caput vulnere vel contuſione graviori læſum per eſſentiam quidem, ſed tamen ſine cauſæ internæ fomite, dat dolorem ſeu hemicraniam accidentalem: *Quod ſi verò* poſt vulnus curatum remaneat, vel atonia partis læſæ, vel ex nutritione deficiente, ſubindè recrementa quædam generentur, quibus occaſionibus, aut ſub omni mutatione tempeſtatis anni aut Lunæ, ſæpiùs redeat Cephalalgia gravis, talis per eſſentiam, & quidem *habitualis*, erit: Sic FORESTUS *lib. 9. Obſervat. 34.* obſervat Cephalalgiam poſt curatum vulnus diuturnam, aperta cute cranii inventum fuit os corruptum, quo exempto, dolor curatus fuit.

Utraque hæc Caphalalgia per eſſentiam oritur frequenter tàm à cauſa externa ſeu evidente, quàm interna & latente. Prioris generis infinitæ poſſunt dici, ſcilicet contuſiones & vulnera, aeris inclementia varia, crapula, motus corporis, curæ, ſtudia, eſus caſtanearum, glandes quercuum, lactis potus, coriandri aſſumptio. Poſterior verò ſeu interna cauſa habituali cephalalgiæ magis propria, triplicem fontem agnoſcit: Eſt (1) vel à ſanguine ejuſque motu in vaſculis cerebri plus minus vitiato: *vel* (2) *à lympha* in glandulis cephalicis vitioſè ſecreta aut malè diſtributa: vel (3) à digeſtionis privatæ in cerebro ejuſque membranis internis & externis errore & vitio, unde generantur heterogenea recrementa, quæ Cephalalgiam inferunt: Quò in ſpecie viſcidior mucus, vermes, lapilli, abſceſſus, calculi, &c. in cerebro geniti pertinent: vid. WILLISIUS *Anim. Brutor. Part. 2. cap. 1.* qui optimè omnia tractat, qui inſtar omnium. Ac ſanè in habitualibus hujuſmodi cephalalgiis ſemper ferè obſervatur ſimul partis affectæ debilis conſtitutio, & hinc facilior materiæ morbificæ occaſionalis vel receptio, vel generatio.

Quoad I. *A ſanguinis* vitio, ejuſque motu depravato, in ſpecie Dolor Capitis tenſivus, pulſatorius, cum inſigni capitis incaleſcentia & diſtenſionis ſenſu excitari ſolet. Fieri hic ſolet, dum ſanguis aut nimis abundans, vel verè, vel apparenter in turgeſcentia quadam præternaturali, nempè febrili, quacunque occaſione agitatus, aut à ſuppreſſione ſolennis evacuationis coacervatus, vaſcula meningum harumque fibras præter modum diſtendit, in ſuo motu remoratur, & ita Cephalalgiam ex hac cauſa ſatis frequentem infert. Iſte dolor Capitis, ſpeciatim qui ex *turgeſcentia* & aucta ſanguinis efferveſcentia oritur, ſemper, conjunctus eſſe ſolet cum ſenſu pulſationis in capite tenſivo, plus minus gravativo; & prout aut intenſior aut remiſſior fuerit iſta ſanguinis turgeſcentia, etiam major vel minor percipitur Cephalalgia. Hinc eſt, quod tempore æſtivo in nimiis æſtibus canicularibus, aut diuturniore ſub ſole mora, aut exercitio quovis corporis nimio, & ex motu ſanguinis rapidiore, ejuſque efferveſcentia nimia, ſudoribus, &c. præprimis quando his frigus repentinum ſuperveniat, excitari ſoleant graviores Cephalalgiæ: Hinc eſt, quod poſt crapulam *ex nimio vini & cereviſiæ potu*, præter cruditates relictas, turgidus ſanguis poſtero die Cephalalgiam inferat, cum artuum ferè laſſitudine, niſi blando ſudore partim præveniatur, partim curetur: Hinc eſt, quod *refrigeratio capitis*, ſicque impedita ſanguinis tranſpiratio, Cephalalgiam inferat, dum retenta effluvia tranſpirabilia, vaſa diſtendendo & ſanguini certam turgeſcentiam plus minus inferendo, Cephalalgiam excitant: ut taceam ipſa tranſpiranda ſalina, partibuſque membranoſis infixa, dolores inferre. Pariter *ſanguinis* occaſione quælibet *ſuppreſſæ conſuetæ evacuationes* ejus ad Cephalalgiam diſponunt: Hinc hæmorrhagiæ narium ſuppreſſæ contumaciſſimas habituales cephalalgias inferunt: Hinc eſt, quod hæmorrhoidibus, menſibus obſtructis, ſolenni quadam ſanguinis evacuatione intermiſſa, ſæpiùs contumaciſſimæ oriantur cephalalgiæ, obſervantibus hoc omnibus Practicis, in ſpecie FORESTO: aut quod quibuſdam mulieribus non rarò uno alterovè die ante menſium eruptionem Cephalalgiæ ſint frequentes propter ſanguinis turgeſcentiam tunc obvenientem. Speciatim febres quæcunque, tàm continuæ, quàm intermittentes, benignæ pariter & malignæ, item febres Caſtrenſes, ordinarium comitem cephalalgiam ducere ſolent, uti quotidiè experimur; ex turgeſcentia nempè & fermentatione ſanguinis aucta. Huc pertinet phrenitis ſeu ſphacelus cerebri, in quo ob factam inflammationem membranarum cerebri & corticis ejuſdem, intolerabilis eſt dolor. Hæ & ſimiles cauſæ cephalalgiam inferre ſolent. Facere huc videntur *odores fortiores*, cephalalgiam non rarò inferentes; Sic curioſum eſt exemplum, quod ex *odore moſchi & ambræ* in viro dolor capitis ortus fuerit: Pariter non rarum eſt, *roſarum odore* iis, qui tenuioris ſunt in ſyſtemate nervoſo texturæ, Cephalalgiam inferri, quaſi particulæ hujuſmodi odoriferæ acrimonia ſua vellicent membranam narium ſuperiorem, & ad hanc derivata à dura matre filamenta nervea, quibus unà vellicatis & dura mater ſimul tendi, hinc ſanguinis circulus quaſi remorari, & dolor hic pulſatorius & tenſivus capitis ſupervenire ſolet. Quò etiam *gas carbonum* incenſorum, item *rerum fermeteſcentium*, pertinet, ſuo inſpiratu pertinaces cephalalgias interdum inducens.

Quoad II. *Porrò* ad *procatarxin* ejuſmodi ſpectat, cauſaque conjuncta evadit *ſerum*, item *lympha*, quæ aut *vitiata* aut ſtagnans in quodam capitis loco, aut, quod ſæpiùs fit, ex lymphæ vitio genitus humor acidus plus minus viſcidus, & in quodam interno capitis loco coacervatus, aut ex nutritione membranarum vitioſa collectus, aut ex quacunque ratione in capite depoſitus, graves Cephalalgias & hemicranias infert, cum dolore lacerante & lancinante, interdum etiam capitis gravativo, ſubinde tenſivo, vitio lymphæ circa glandulas collectæ excernendæ, adjuncto plus minus *ſenſuum torpore*. Curioſa eſt obſervatio hemicraniæ ex his cauſatæ, per ſtillicidium aquæ frigidiſſimæ per nares curatæ: videb. *Miſc. A. N. C. Annot. 3. obſerv. 184. pagin. 455.* Hinc in affectibus catarrhalibus frequentes ſunt Cephalalgiæ; hinc ſenibus frequentes & diuturni exinde oriuntur dolores. Quin etiam contumaciſſimæ & ſubinde vix tolerabiles Cephalalgiæ ſcorbuticæ ſubinde periodicæ, ſpeciatim nocturnæ, ex lymphæ vitio oriri videntur, quatenus à ſale acri ſcorbutico membranæ cerebri, tàm internæ, quàm externæ, vellicatæ dolores lancinantes & lacerantes crudeliſſimi excitantur. Imò ſerum ſæpiùs cauſam conjunctam Cephalalgiæ exiſtere, non ſaltem ex obſervationibus Anatomicis, quas collegit PISO & RIVERIUS, aliique, confirmare licet, quibus Cephalæas ſæpè pertinaces per excretionem ſeri diverſi generis è naribus ſolutas, ac lympham copioſam in cerebro poſt *Cephalalgiam* repertam fuiſſe conſtat; ſed vel *Coryza* incipiens, aut dolor ex ſero quidem & lymphæ ſucceſſiva collectione gravativus, ſed ſimul interdum quoque tenſivus, præcedens teſtatur: Sic cephalalgiam lethalem à copia humoris ſeroſi notat RIVERIUS *Centur. 1. Obſervation. 37.* Nec, juxta WILLISIUM, improbabile eſt, chylum, utut legitimè conſtitutum, in capite prædiſpoſito idem præſtare, fibraſque ac membranas ſuo appulſu gravare, cùm non ſaltem hujus doloris paroxyſmi poſt totidem à paſtu horas repetant, ſed mutata quoque victus ratione quoad quantitatem, qualitatem & aſſumendi tempora, varient.

Tandem III. propriæ *digeſtionis* privatæ errore quocunque, occaſione interna vel externa *vitiatæ*, & circa membranoſa Capitis loca congeſtæ, aut retentæ aut genitæ, ſubinde oriuntur Capitis Dolores; iique utplurimum diuturni difficulter curabiles, unde in cephalæis, in hemicraniis, *clavo* etiam & *ovo*, ſubinde ex hoc puncto cauſæ perſcrutandæ ſunt. Unde *dolor* nunc quaſi *oſtocopos* utplurimum ſimul *rodens* & *pungens*, obſervari ſolet, dum materia quædam viſcida plus minus acris, vulgò dicta tartarea, aut ſanguis congrumatus, ſub cranio quovis in loco congeſtus, iſtos dolores inferunt. Hæc materia ſi in altera medietate in capite hæreat, ut ſanguinis motum aliquantiſper impediat, infert hemicraniam. Mercurialia in hoc puncto ſunt

opti-

optima, quoniam diſſolvunt, & attenuant materiam caput occupantem: Unde ſubinde ſenes Decrepiti contumaciſſimis cephalæis ſunt obnoxii, & vulgò vocantur Cephalalgiæ, & cephalææ à cauſa frigida, & in tali conjuncta eſt gravedo capitis ſeu Dolor Capitis gravativus: imò caput minus calet, quin potiùs friget, dolor eſt contumax, & qui ægros nocte dieque affligit. Hinc ſubinde graves Cephalalgiæ ſunt è vermibus in cerebro ex vitiata ejus partium digeſtione genitis: qualis dolor graviſſimus, & ferè intolerabilis ſubinde occurrit in febre Hungarica, quæ ipſa propter capitis dolorem iſtum quidam *Vermis cerebri* dicitur, cùm obſervatum ſit, non rarò *Vermes* rejectos per nares fuiſſe cum levamine; videb. SCHENKIUS *in Obſervat. de Febr. Ungarica*, & RULANDUS *Tractat. de Morbo Caſtrenſi*; item HILDESHEIM *in ſuo Spicil.* aliquot refert exempla cephalearum continuarum ex vermibus in cerebro genitis ortarum; videb. BARTHOLINUS *Centur. 2. Epiſtol. 74. & Centur. 1. Obſervat. 64.* ubi pariter poſt variolas vehementiſſimus Capitis Dolor à verme in cerebello fuit excitatus; item *Centur. 6. Obſervat. 3.* Cephalæam habet contumaciſſimam ſedatam poſt vermes per nares excretos. Similia exempla contumaciſſimarum Cephalalgiarum reperietis in SCHENCKII *Obſervat. de Cephalalgia*: Non ſecus ac FORESTUS *lib. 7. Obſervat. 9. & lib. 21. Obſervat. 28.* notat Cephalalgiam admodum intenſam, poſtmodum excreto verme per nares ſublatam. Plura vermium poſt cephalalgias è naribus excretorum exempla habentur in Miſcell. A. N. C. *Annotat. 1. Obſervat. 99. pagina 229. & Annotat. 2. Obſervat.* 174 apud SCHNEIDERUM *de Oſſ. cribriſ pagina* 440. FEHR *in Hiera Picra pagina 79.* BLEGNY *Zodiaco Gall. Menſ. April. Obſervat. 3.* KERKRINGII *Obſervat. Anatom. 43.* TULPIUM *lib. 4. cap. 11. pagina 251.* HILDESHEIM *Spicil. lib. de Cap. affect. pagina 41.* BORELLUM *Centur. 3. Hiſt. 45.* HOLLERIUM *lib. 1. de Morb. Intern. cap. 54. in Schol.* HILDANUM *Centuria 1. Obſervat. 8. & Centuria 5. Obſervat. 1.* MONARDUM *Hiſtor. Medic. ſimpl. cap. 14.* MARCELLUM DONATUM *lib. 4. de Hiſtor. Medic. Mir. cap. 26.* necnon ALSARIUM *in* CRUCE *de Quæſit. per Epiſtol. Centur. 3.* EBUSINA *lib. 3. fen. 1. tract. 2. cap. 3.* ex Medicorum quorundam Indorum fide, cephalalgiam quandoquè generari jam edocuit à vermibus in capite generatis, motu ſuo tenſione &
„ læſione lædentibus, addens: *Nam vermes multoties naſcun-*
„ *tur in anteriore capite & ſuper locum, qui eſt in ſtructura na-*
„ *rium, &c.*

Poſt *vermes* ſubinde etiam *calculi in cerebro geniti*, pertinaces Dolores inferunt, qui per nares & alia loca poſtmodum excreti, Cephalalgiæ levamen intulerunt: Exempla vid. in SCHENCHIO *in Obſerv.* & etiam BARTHOLINUS *Cent. 1. Obſerv. 33.* refert Dolorem Capitis ſedatum poſt lapillos per nares excretos.

Fit interdum, ut *humor quidam lentus, & viſcidus* ſæpiùs ex vitio digeſtionis ultimæ, ſeu propriæ genitus ſe inſinuet intra *ſuturas* cranii, quas ſenſim à ſe invicem ſeparare, & mutuò *diſcedere* facit, cum intenſiſſimo dolore, ut ſenſim ſpatium inter commiſſuram ſuturæ poſſit percipi. Exempla de hac ſuturarum Cranii diſceſſione videbitur in BOOTII *Tractat. parvo*, ſed eleganti, *de Affectibus omiſſ. cap. 4.* Exempla etiam nonnulla refert HILDANUS *in ſuis Obſervat. Cent. 2. Obſerv. 8.* Paria exempla refert BARTHOLINUS *Cent. 2. Epiſt. 74.* SCHENCKIUS *in Obſervat.* Mentionem etiam illius facit MINDERERUS *in Medic. Militar. pag. 327.* Aliquando B. Doctor MICHAELIS in Principiſſa vidua *Iſenacenſi* obſervavit talem acerbum *Capitis Dolorem*, in quo manifeſtè *cranii ſuturæ* à ſe invicem *diſceſſerant*, idque manifeſto cum *ſonitu*, ut adſtantes percipere potuerint; quem tamen feliciter curavit: & tales dolores ſunt pertinaciſſimi, & intenſiſſimi.

Porrò lues Venerea capitis *dolores* horrendos, & implacabiles, in ſpecie nocturno tempore affligentes, infert *Acor* enim *malignus* luis venereæ alimentum cranii proximum chyloſum ita corrumpit, ut aſſimilari nequeat, ſed in materiam viſcidam, & acidam corroſivam ſenſim degeneret, quæ coacervata ſuper cranium, aut etiam ſub cranio, *tumores* illos infert, qui etiam in aliis oſſibus reperiuntur, & *Gummata Gallica* vocantur, à quibus uti poſtmodum corroduntur ipſa oſſa, & per conſequens ipſum cranium, unde *caries cranii*, cujus exemplum funeſtum habet MEARA *in Hiſtoria Med. pag. 136.* ubi habet Cephalalgiam cum totius cranii carie ortam à lue Venerea, & SCHENCKIUS *in Obſervat. pagina 51.* qui ex cranii carie interna ſimiliter implacabilem Capitis Dolorem notat; ita ab jiſdem vicinæ membranæ corroſæ pertinaces, & implacabiles dolores inferunt. Sed tamen non tantùm in ipſa lue Venerea fit dolor, quin & ſubinde poſt curam luis Venereæ poſt inunctiones Mercuriales minus ritè inſtitutas, ex Mercurii virulentia pertinaciſſimi capitis dolores remanere ſolent, ex Mercurio, ſcilicet, nervis membranoſiſque partibus inimiciſſimo, hinc inde in capite collecto: de quo videb. POTERIUS *Centur. 3. Curat. 6.* qui habet Dolorem Capitis contumacem, concitatum abuſu hydrargyri, quem curavit per decoctum Chinæ cum oleo Sulphuris ſubacido. Talia exempla ex Mercurio poſt curatam luem Veneream obſervat RIVERIUS *Centuria 2. Obſervat. 91.* item in *Obſervat. communic.* ZWINGER *in Theatro Vitæ Humanæ, Tom. 1. fol. 520.* ex CARDANO *de ſubtilit.* Idque partim ex relicto, non ſatis ſalivando evacuato, partim ex ipſa Mercurii malignitate, partes nerveas afficiente: quas Cephalalgias Mercuriales curavit per nummum aureum in ore detentum, ut ſcilicet Mercurius præceps ad aurum accurrat, & ita extra corpus eliminetur. Dolor hic Capitis ex lue Venerea nocturnus magis eſt, & in uno loco inſtar clavi affligit.

Interdum abſceſſus interiores capitis partes occupant, qui ipſi contumaciſſimas Cephalalgias inferunt, & abſceſſus hypocranii dicuntur. De his non paucæ proſtant obſervationes Cephalalgiarum per excretionem puris per os, nares, oculos, aures, &c. ſolutarum, &c. videb. BORELLUS *Centur. 1. Obſervat. 73.* & WILLISIUS *de Anim. Brut. Part. 2. pag. 103. Edit. Amſt.* In ſpecie BOOTIUS *de Affect. omiſſ. cap. 1.* ex abſceſſu pericranii gravem, & continuum Capitis Dolorem refert. Similia exempla hinc inde etiam reperiuntur in BARTHOLINO, ubi intenſus Capitis Dolor refertur, excreto per nares pure ſedatus: Sic SCHNEIDERUS *obſervat.* 223. refert Cephalalgiam crudeliſſimam à pure intra oſſa cranii latente. Abſceſſus hi non ſemper ex cauſa externa, ſed frequentiſſimè vitio digeſtionis vitiatæ oriuntur.

Juxta abſceſſum ſub cranio locisque vicinis, ſubinde læſiones capitis externæ, contuſiones, vulnera, caſus, geſtationes ponderis, ſeu oneris gravioris in capite, & ſimiles cauſæ, etiam curatæ, diuturnas Cephalæas, & Hemicranias poſt ſe relinquunt, quatenus aut cranium ipſum inſigniùs lædunt, aut pericranium, vel fibras ſuturarum duræ meningi continuatas; aut quatenus *fiſſuram* quandam in cranio inferunt, imprimis in interiori lamina; unde humor, ſeu ſuccus nutritivus extra duplicem lamellam per iſtam fiſſuram pedetentim deſtillat in tunicas cerebri, ibique corruptus, hinc acrior factus, graviſſimos Capitis Dolores infert; vel quando aliqualis ſanguis grumoſus circa membranas hæſerit; & ſimiles cauſæ, quæ poſtmodum etiam diuturnas Cephalæas inferre poſſunt: Sic namque poſt curatum vulnus capitis Cephalalgia diuturna oborta fuit, aperto tandem cranio, in vulnere fuit os nonnihil corruptum, quo exemptum etiam dolorem curavit, obſervante hoc FORESTO *lib. 9. obſervat. 39.* Quò etiam pertinet notabilis obſervatio SCHENCKII *lib. 1. pag. 51.* ubi graviori pondere in caput ſuſcepto, & conteſtato, laminæ cranii internæ portiunculæ nonnihil diffractæ duodecennalem dolorem capitis crearunt, quibus per nares excretis dolor ille remiſit.

Speciatim viſcida, tenax, & firmiter impacta eſt materia, quæ Ovum, & Clavum primariò efficit, vel proprio partis dolentis vitio genita, vel cum ſanguine eò delata, vel denique externæ læſionis occaſione relicta. Eadem ſuſpicio eſt, quod Hemicraniam, cum & ipſa ſit ſatis contumax, & in qua ſubinde ſimul vitium in ſanguinis motu, in uno alterove vaſorum ramulo alterius ſaltem cerebri medietatis, conjunctum videtur: Nam dum mater ipſumque cerebrum in duas dirimuntur partes, hinc altera tantum in Hemicrania affici ſolet. Unde ſenes decrepiti contumaci Cephalalgiæ ſunt obnoxii propter ſucceſſivam recrementorum vitioſorum intra cranium collectionem.

Obſervandum hic eſt, non rarum eſse, *Cephalæas obſervare certas periodos*, uti etiam Hemicranias, ita t ſubinde lunæ periodos, ſubinde ſolis periodum diur-

nam,

nam, ſubinde ſimiles motus, regulariter ſoleant obſervare: Conf. SCHENCKIUS *lib. 1. obſervat. pagina* 47. ubi proſtat exemplum doloris capitis, qui cum ſole oriente inchoabat, circa meridiem maximè intenſus erat, quò magis verò ſol inclinabat ad occaſum, eò magis remittebat in eodem SCHENCKIO *pagina* 48. eſt Hemicrania, quæ certis lunæ periodis tantùm ægros infeſtat: Sic notabile exemplum eſt PLATERI *lib. 2. obſervat. pagina* 346. de Hemicrania periodica, ſingula hyeme certis noctis horis recurrente, & miſerabiliter torquente, curata tandem per emplaſtrum Vigonis de ranis cum Mercurio: Sic idem PLATERUS *loco citato* de Hemicrania forti, & continua quindecim annos durante à partu naturali, quæ poſtmodum poſt quindecim annos per fœtus maſculi excluſionem ſtatim ſine ullo medicamento fuit curata. Huc pertinet exemplum BALLONII *ſupra citatum conſ.* 40. *in ſchol.* de muliere, quæ cum Hemicrania conflictabatur, dum non eſſet gravida, quàm primum autem concepit omnis Hemicrania ceſſavit: Sic FONSECA *lib. 7. conſil.* 87. obſervat Hemicraniam lateris dextri periodicam, quæ ſingulis octo diebus die Lunæ tantum in eadem hora repetiit, & per triginta horas acerbiſſimè afflixit, poſtmodum verò ſine ullo ſymptomate æger erat ſanus uſque octo dies fuiſſent præterlapſi: Conf. etiam M.A.N.C. *Ann. 4. Append. pagina* 32. *item Annot. 6. obſervat.* 173. *pagina* 236. Et talia exempla ferè ubique plura obſervata proſtant. Hæc adduxiſſe ſufficiat.

Pergo ad Signa.

DIAGNOSIS.

Capitis Dolor indicatur ab ægris, cum ſint ſatis queruli de eo; ſaltem *ſigna diſtinctiva* à Medico præprimis ſunt obſervanda ratione cauſarum, quas omnes accuratè *diſtinguère* arduum eſt, ſubinde impoſſibile. Diſtinguitur autem: an ſit per conſenſum? an per eſſentiam? *Et quidem per conſenſum eſſe Dolorem Capitis*, ferè ex eo cognoſcitur, ubi nulla cauſa evidens, caput lædens, præceſſerit, aut ubi nulla inſignior, & pertinacior functionum animalium læſio ſimul juncta fuerit, partes verò corporis inferiores aliquo modo laborent, ac pro hujus diverſa ratione Dolores Capitis exacerbentur.

Dolor itidem ſubinde varius eſt, nunc eſt intenſior, nunc eſt remiſſior; qui verò capite primariò affecto accidit, ſæpiſſimè eſt continuus: Signa adſunt maſſæ ſanguineæ non legitimè conſtitutæ, aut etiam adſunt ſigna viciatæ functionis in quadam parte inferiori læſa, ſimulque prout pars talis plus minus affici ſentiatur, etiam Dolor Capitis aut intenditur, aut remittit, quæ ſunt alia ſigna ex circumſtantiis haurienda, ex quibus prudens Medicus hariolari poteſt, an per conſenſum fuerit cephalalgia? In ſpecie ſtomachi habeat rationem: quamvis non rarò Dolorem Capitis per conſenſum & eſſentiam conjungi experientia teſtetur.

Quod ſi verò Dolor fit per eſſentiam, patet, ſi præceſſerit capitis & cerebri læſio quædam notabilis: item ſi dolor ſecundùm ſiderum motus & phaſes, præprimis lunæ variet: videb. FONSECA, PLATERUS: Item ſi vitæ genus eſt tale, ut facilè noxam quandam cerebri poſſit inferre. Continuus magis dolor eſſe ſolet: aut ſi eſt interruptus, erit tamen periodicus, & ſtato tempore recurrens, qualis per conſenſum excitari nequit, præſertim ſi cauſæ antecedentes reſpondeant, adeoque radicem & diatheſin altiùs fundatam hoc ipſo inſinuat.

Quæ verò præciſè *ſit cauſa hujus doloris per eſſentiam?* difficiliùs cognoſcitur: nam vermes, calculi, &c. alicubi coacervati, ferè nulla ſui præbent ſigna.

Abſceſſus quoque hypocranii & ſimiles difficiles ſunt cognitu, utut, quantum poſſibile, eorum indicia deſcribat BOOTIUS *loco citato*, ſaltim ergo conjecturæ locum habent.

A ſanguine ſi fuerit vitium, facilè cognoſcitur, cum utplurimum ſanguis, vel turgeſcens, vel in motu ſuo per vaſa plus minus impeditus, affectum induxerit, dolor pulſatorius ardori capitis conjunctus eſt: videb. FORESTUS *lib. 9. obſervat.* 10. *&* 11. Item levamina ex ſanguinis miſſione rem manifeſtant: videb. RHODIUS *Cent. 1. obſerv.* 73. ac RIVERIUS *obſerv. communic.* 37. *pag.* 273.

Si à chylo, id dignoſcitur, quod certis poſt paſtum horis paroxyſmi repetant, poſt ſomnum evaneſcant, & pro aſſumptorum circumſtantiis varient.

A lympha aut ſimili ſeroſa materia, aut etiam à materia viſcida aut acida collecta, fieri Cephalalgiam, monſtrat gravamen capitis, ſomnolentia, dolor gravativus magis ac tenſivus, qui nocturno tempore ſolet affligere, cum glandularum interdum morbis circa caput, frigus, ætas ſenilis & ſimilia, quæ perſuadent à tali cauſa oriri Hemicraniam, imprimis ubi reliqua conſenſerint ſigna. Et ſi hæc acrimoniam foveat, ver. gr. ſcorbuticam, ſcorbuti quoque, ſimiliumque recrementorum ſalinorum ſigna præſto ſunt. Quæ ex lue venerea malè curata, ex hujus ſignis, item quod nocturnus magis, & in uno loco inſtar Clavi affigat dolor: videb. RIVERIUS *Cent. 2. obſerv.* 91. Si vitium fuerit ex vitiata digeſtione propria, unde coacervantur recrementa & humores viſcidi intra calvariam, dolor fixus eſt & pertinax, crebrior recidivans, nulliſque remediis cedens; & ſi acrimoniæ materia hæc expers, gravativus magis, cum ſenſu frigoris in parte affecta, in ſpecie ſi externa præceſſerit læſio, ut vermes & calculi, ſimili modo poſſunt affligere.

PROGNOSIS.

Prognoſis Cephalalgiæ curam promittit vel faciliorem, vel difficiliorem, vel nullam: quorum intuitu accidentalis faciliùs curatur, quàm habitualis.

Habitualis tamen quoque, prout cum procatarxi ſua magis inveterata, ita et ejus paroxyſmi à multis annis aut ſponte, aut à levi quavis occaſione repetant, eò minùs ſpei curationis habet; præprimis ſi maximam partem dolor hic continuus fuerit, utpote quem à cauſa magis fixa, ſcilicet pituita viſcidiore, tumore, abſceſſu, calculos, vermibus, &c. prodire, probabile ſit, & qui à tali cauſa dolor immanis eſt, utplurimum alia ſymptomata, cephalica graviora, ſcilicet vertiginem, convulſiones, &c. item vomitum ſibi comites aſſumit, & cum his interficit, aut in apoplexiam, epilepſiam, paralyſin, cæcitatem, ſurditatem, &c. degenerat, videb. HIPPOCRATES *Sect. 1. Coac. Prænotat.* 6. RIVERIUS *Centuria 1. Obſerv.* 37. RHODIUS *Cent. 1. obſerv.* 33. PAW. *obſerv. Anat.* 8 *M. A. N. C. Annotat.* 1. *obſ.* 68. WILLISIUS *loc. alleg. pag.* 296. 301. *&* 302. *&* BONETUS *Sepulchret. l. 2. ſect. 1. obſ. 1. & 2.* BOOTIUS *de Affect. omiſs. cap. 1.*

Nihilominus & qui per conſenſum oritur, nunc facilioris, v.g. culpa ventriculi, nunc difficilioris, v.g. ex affectibus uterinis, hypochondriaco malo, item à lue venerea, &c. curationis obſervatur.

Pariter in morbis aliis Dolor Capitis malus interdum propheta exiſtit, quatenus in vehementi Capitis Dolore cum febre acuta, *ſi urinæ conſpiciantur crudæ*, ſeu claræ, & albæ, peſſimum ſignum eſt, deliria, convulſiones, & tandem mortem portendens; item ſi aliquod lethalium ſignorum ſupervenerit: videb. HIPPOCRATES *Progonoſt. Tract.* 22. §. 22.

Item *Dolor Capitis fortis*, imprimis in febribus & morbis acutis, ſubitò deſinens, non ſequente aliqua evacuatione per criſin, eſt lethalis, quoniam ſubinde ſignum eſt gangrænæ cerebri, aut omnimodæ inſenſilitatis membranarum cerebri.

Simili ratione Dolores Capitis ſoporoſi, & gravativi, aut cum convulſione, Gravidis ut plurimum periculoſi exiſtunt: vid. HIPPOCRATES *l. 1. Prædict. Text.* 14. §. 2. *& ſect.* 3. *Coac. Prænot.* 105.

Ubi frigent extrema in vehementiori dolore capitis, peſſimum eſt ſignum; periculum enim inflammationis internæ denotat.

Si dolor capitis circa frontem, & tempora ſit continuus, & admodum vehemens, cum febre acuta, apparente die quarto, ſigno pernicioſo, ſeptimò ferè die mors ingruit.

Si dolori capitis ſuperveniat manifeſta quædam excretio, aut aquæ, aut ſanguinis, aut puris, ſive ſit per os, ſive per nares, ſive per aures, (qualia exempla proſtant quamplurima) ſignum eſt ſolutionis morbi ſecundùm HIPPOCRATEM *aph. 11. ſect. 6.*

Facit huc notabilis *aphoriſmus* HIPPOCRATIS *ſect. 4. aphoriſm.* 32. „*Quibus nempè ex morbis partium inferiorum convaleſcentibus dolor capitis vehemens ſupervenerit, ſi non præcedat excretio manifeſta, iis in cerebro futurus eſt abſceſſus, morbi materia ab inferioribus ad ſuperiora converſa.*

Quicunque in febre non lethali cum capitis dolore, & obſcu-

obſcuritate præ oculis conqueruntur de cardialgia ſed de morſu & anguſtia præcordiorum, iis ſubinde vomitus bilioſus ſalutaris ſupervenire ſolet, præſertim ſi rigor intra hypochondria ſupervenerit.

Quibus verò in ejuſmodi febribus caput dolentibus viſus hebetudo contingit, aut ſplendores circa oculos obſervantur, aut præ cordiogmo aliquid tenditur in hypochondrio dextro, aut ſiniſtro, neque cum dolore neque cum inflammatione, iis ſanguis ex naribus fluet.

Dolores chronici extra morbos acutos minus ſunt periculoſi, niſi quatenus nimia moleſtia aut continuis vigiliis ad affectus melancholicos diſponere ſolent.

In gravidis Dolores Capitis ſoporoſi cum gravitate quadam obvenientes, ſunt mali.

CURA.

In *Cura* propter inſignem cauſarum cephalalgiæ varietatem, ipſa etiam cura varianda eſt, adeò ut non ita commodè determinatis regulis illa ipſa circumſcribi queat, ſed.

Obſerv. I. ante omnia; an per eſſentiam, an per conſenſum ſit cephalalgia? *Hæc*, præmiſſis univerſalibus, in ſpecie Vomitorio & Laxativis convenientibus, & ſublato affectu primariò, facilè ſiſtitur; *Illa* verò difficulter, adeoque ipſi capitis affectui appropriata remedia ſimul in uſum adhibenda. Ad ſummum dolor idiopathicus accidentalis phlebotomia, quiete, ſudore, & levis opiati uſu, tollitur: Videb. FORESTUS *lib. 9. obſervat.* 1. 2. & 3. In habituali verò per eſſentiam tam ſanguinis & lymphæ, quàm capitis diſpoſitio prava corrigatur. Poſterius rarò perficere licet. Nihilominus quia cauſam accuratè dignoſcere haud conceditur; æger prognoſtico vix omnimodè linquatur, & ſi aliud Medicus hoc in paſſu præſtare nequeat, morbi fomitem præſcindendo ac intercipiendo, crebriores paroxyſmorum acceſſiones inhibeat; cum experientia teſtetur, hac ratione Cephalalgias contumaciſſimas non rarò curari, i. e. fibras indiſpoſitas ſponte ſua ad priſtinum tonum redire. Obſervetur tamen inſimul hic cautela nonnullorum Practicorum: In dolore Capitis diuturno plus præſtare caput frequentius roborare, quàm evacuationibus pertinaciter inſiſtere.

II. *Opiatis* & Narcoticis in genere ut omnis dolor, ita & Cephalalgia, compeſcitur; unde etiam ſubinde intermiſcenda veniunt. In his autem ad capitis dolorem ſiſtendum uſurpandis ſimus cauti; metus enim eſt, ne poſt narcotica non poſſimus denuò expergiſcere ægrum, uti rectè hoc monet CELSUS: ſæpè quippe accidit, ut in gravioribus doloribus parva & ordinaria doſis *opii*, aliquoties licet repetita, nihil adjuvet, unde poſtmodum uſurpata fortiori doſi, ſi dolorem aliquando ſedat ſubitò lethargicus ferè ſuperveniat ſomnus, ita ut vix ac ne vix denuò poſſint excitari ægri: quibus tunc ſi aliquid eveniat, per acetum eſt ſuccurrendum, aut humorum motum ſiſtendo Cæphalæas graviores tandem reddit: Videb. FORESTUS *lib. 9. obſervat.* 14. & 57. *Anodyna* ergò, quin & *narcotica*, quando uſurpanda, adhibeantur primùm in parva doſi & levi, & ſucceſſivè fiat progreſſus ad fortiorem & majorem doſin, idque ſaltem appropriatis additis. Quod ſi externis in locis applicanda ſint *narcotica*, fronti ſaltem & temporibus, nullo modo ſuturis, eadem imponenda eſſe, monent Practici, metu ſoporoſi affectus: Nec inſtante criſi adhibenda, quia periculum eſt, ne motus naturæ impediatur, & æger tandem ita interimatur. Sanè *opiata* utut ſiſtant dolorem, quia tamen cauſam ſeu fomitem relinquunt, & eum magis fixum reddunt, morbum magis in deterius labi faciunt, & proptereà magis in dolore per conſenſum, minus in eo, qui fuerit per eſſentiam, locum inveniunt.

III. Semper in omni Cephalalgia, niſi forſan febri malignæ periculoſiori conjuncta ſit, ut alvus ſit laxior & aperta; hæc enim quo magis obſtructa, eò magis Capitis Dolorem exaſperat; aperta verò, ſi non verum, certè palliativum maximeque lenitivum inter alia remedium erit.

IV. Ex omnibus doloribus Dolor Capitis ſcorbuticus eſt contumaciſſimus, ſimulque atrociſſimus, lancinans admodum, rodens & lacerans, nocturno præſertim tempore graviſſimè affligit, nec facilè niſi appropriatis ſcorbuticis tollitur. Hinc internè *ſal volatile* ſuccini, ſpiritus vitrioli volatilis cum ſpiritu liliorum convallium, tartari, & cochleariæ mixtus, cinnabaris antimonii, ſuccinum, ambra, pilulæ ex ladano *Hartmanni Prax. pagin.* 48. deſcriptæ, decocta ſudorifera, præſertim ex ligno juniperino, cui raſura ligni buxi addita remedium magis reddit appropriatum, ſunt uſitata. Hinc lac, quod ſicut aliàs per conſenſum Dolorem Capitis inferre ſolet, ita idem in doloribus ſcorbuticis optimum eſt remedium, demulcendo acrimoniam ſalis ſcorbutici. Externè veſicatotia propè aures applicata; item epithema cancrorum *infrà dicendum*; item flores papaveris rhæados recentes contuſi & applicati conveniunt, item zedoaria & baccæ juniperi cum aqua vel decocto verbenæ, florum ſambuci ac betonicæ.

V. In genere in quocunque Capitis Dolore, præter ordinaria evacuantia, per vomitum imprimis ſi per conſenſum ventriculi fuerit, vel per alvum, non omittendam eſſe *diætam ſudoriferam*, quæ interdum, imprimis in malo contumaciore, valdè conducit. In ſpecie in Cephalæis antiquis, aut etiam in Hemicraniis inveteratis, neceſſum eſt interdum ad Decocta ſudorifera lignorum accedere, imprimis à colluviæ ſeroſa aut pituitoſa, *per eſſentiam* ſi fuerit dolor excitatus; quæ ipſa Decocta etiam talibus in caſibus optimum ſolent habere ſucceſſum. Attenuant enim, diſſolvunt, & mediante ſanguinis circulo removent ex capite cauſam materialem viſcidiorem ac fixiorem, idque magis, quando ex ſeri aut lymphæ vitiis malum ortum fuerit: de quibus conſ. FORESTUS *libr. 9. Obſervat.* 50. AMATUS LUSITANUS *Centur.* 4. *curat.* 95. ſicuti POTERIUS *Centur.* 3. *capit.* 6. Dolorem Capitis continuum ab hydrargyri uſu concitatum *decocto cephalico cum chinæ & oleo ſulphuris* curavit. Modum præſcribendi & uſurpandi notum præſuppono ex Materia Medica, vel MORELLO. Loco iſtorum vel eſſentia lignorum, vel ligni ſaſſafras, interdum uſurpari poſſunt in majori doſi.

VI. *Chirurgica* præſidia, præſertim circa humorum motum corrigendum occupata, multi uſus ſunt in Cephalalgiis, qualia ſunt Veneſectio, arteriotomiæ temporum, & inciſiones venæ frontis, &c. quin & Veſicantia, Setacea, imò ipſum *Trepanum* ad pertinaces & graviores Cephalæas ſunt optima: *Illa*, ubi in vaſis ſanguiferis vitium hæſerit; *Hæc*, ubi ex ſeri vitio malum oriatur. Sed neceſſe eſt, ut *prius ritè præmiſſa ſint univerſalia*, aliàs metuendum eſſet, ne, parili ratione atque *cucurbitulæ*, non præmiſſis univerſalibus, in Capitis Dolore ſunt valdè noxiæ, (Videb. HILDANUS *Centur.* 5. *Obſervation.* 69.) etiam alia præſidia *chirurgica* malum augerent.

In ſpecie Venæ-ſectionem quod ſpectat: in gravioribus Cephalalgiis à ſanguinis aut copia aut turgeſcentia, ut plurimum malum levat, illam imminuendo, hanc compeſcendo affluxum verò illius ad caput moderando. In paroxyſmo vena cubiti dextri (ob rationem ab HIGHMORO *Corp. Human. Diſquiſit. Part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 2. adductam) derivationis ac interceptionis gratia; extra eandem & revulſionis cauſa in partibus inferioribus, ver. gr. in talo, aut hæmorrhoidales in aſſuetis.

De *Arteriotomia* temporum imprimis noto, quod eadem ſubindè nobile præſidium ſit in contumacioribus malis, ſpeciatim in Cephalæa & Hemicrania deſperata, mirabilem habeat ſucceſſum, uti refert LINDANUS; cujus uſum ipſa monſtravit natura, videb. *Miſc.* A. N. C. *Annot.* 8. *Obſervat.* 72. *pagin.* 120. contradicente quamvis WILLISIO *loc. alleg.* Videb. PARÆUS *lib.* 16. *capit.* 4. ZACUTUS LUSITANUS *Pr. Admirand. lib.* 1. *Obſervat.* 11. RIVERIUS *Centur.* 2. *Obſervat.* 56. TULPIUS *lib.* 1. *obſervat.* 48. SCHENCKIUS *lib.* 1. *obſervat. pag.* 51. & SEVERINUS *Chirurg. Efficac. Part.* 2. *pagin.* 41. & 47. item RIVERIUS *Obſervation. communic. à Jacoz pagin.* 318. & *obſervat.* 31. *à Fomio Comm. pagin.* 339. ubi habet hemicraniam lateris dextri intolerabilem, quæ per arteriotomiam ad ℥v. intra dimidiam horam omninò fuit ſanata. Et jam olim GESNERUS *lib.* 3. *Epiſt.* 96. dolorem hemicranii quotannis redeuntem *ſecta arteria in tempore* affecto curavit. Refert namque LINDANUS, ſibi ſatis uſitatam eſſe arteriotomiam celebrare in hemicraniis inveteratis deſperatis, emittendo interdum in latere affecto largiter ℥v. x. etiam xij. ad ℥xx. vel xxx. ſanguinis. Operatio non eſt difficilis, nec periculoſa, modò peritus & artificioſus ſit Chirurgus: nec

eſt metuendum aneuriſma ; tumor nempe arteriæ, & intra biduum vel triduum hæmatitæ poteſt ſiſti ; Nam ſi tantùm *terra vitrioli dulci* cum *terra ſigillata* miſta, vel ſolitaria, vel *cum albumine* ovi ſubacta, externè applicetur, ſuperiniiciendo fortem ligaturam ; intra triduum arteria coaleſcit: Videb. JOBUS *von* MECKREN. Differt à venæſectione ſecundùm majus & minus licet difficiliùs coëat arteria quàm vena, utrobique tamen par ratio poſtulat fortiora emplaſtica medicamenta & fortiorem ligaturam: ſupra temporalem muſculum tranſcurrentes frontem verſus arteriole ſpongia calente aqua imbuta, abraſis priùs accuratè pilis, fovendæ, ægri collum mappa ſtringendum, capitis ſitus declivis ſit, ut arteriæ intumeſcant, & tranſverſim incidantur: Videb. JOHANNIS *van* HORNE *Microtechne pagin.* 151. *& ſeqq.*

Alias poſt arteriotomiam, ſeu loco arteriotomiæ, *Inciſio venæ frontis* in Doloribus contumacibus Capitis etiam commendatur: Exempla habet FORESTUS *libr. 9. Obſervat.* 11. *in Schol. & obſervat.* 54. ubi obſervat Cephalalgiam ſeu Cephalæam antiquam & diuturnam per ſectionem venæ in fronte aliis non juvantibus curatam: Sic *Obſervat.* 20. Dolorem Capitis quotannis in autumno admodum affligentem notat curatum per ſectam brachii venam, & detonſis capillis in fronte: Item *Obſervat.* 22. *in Scholio* vir quadraginta annorum, cùm in occipitio diuturnum Capitis Dolorem habuiſſet, neque medicamenta juvarent in fronte venæ ſectione curatus fuit: videb. RIVERIUS *Pr. libr.* 1. *capit.* 16. *ubi de cephalalgia*; item *Centur.* 2. *obſervat.* 21. & BORELLUS.

Loco hujuſmodi arteriotomiæ interdum poſſunt adhiberi *Hirundines* utrinque ad tempora, quarum admotionem commendat ZACUTUS LUSITANUS *loc. alleg. obſervat.* 9. item pone aures, item ad nucham fieri poteſt applicatio: Confer. in ſpecie M. A. N. C. *Annot.* 4. *Appendix. pagin.* 31. ubi hemicrania hirudinibus fronti applicatis fuit curata: & *Annot.* 6. & 7. *M. A. N. C. obſervat.* 9. *pagin.* 20. idem effectus in iiſdem, arteriis temporalibus applicatis, fuit ſecutus.

Mulieri diuturna Cephalalgia ſæpiùs recurrente jam per plures annos afflicta, ita ut levi de occaſione, vel ex capitis ab aere inclementiore refrigeratione, vel ejuſdem propè focum nimia exæſtuatione, vel ex inſtante menſium fluxu, eandem recurrentem pateretur: *Dolor erat per eſſentiam*; utut enim ſub dolore graviore vomitum pateretur, idque cum dolorum levamine aliquali, tamen hic ventriculus propter ſui cum capite conſenſum ſubvertebatur. Cauſam remotam noverat nullam, niſi quod ſibi puellæ hæmorrhagia narium familiarior fuiſſet, qua ſuppreſſa Cephalalgia iſta ſupervenerat. His intellectis cùm alia auxilia eſſent fruſtranea, *venæ ſectionem*, *vel hirundinum ad tempora* applicationem, conſilium direxi: *frontis venam* incidi non permittebat, conſtrictionis faucium impatiens, ob id *hirudines binas* utrinque temporibus applicui, & copioſiùs ſanguinem evacuare permiſi, bono cum ſucceſſu.

Item hujus loco pro ſcopo averſorio Cucurbitulas ſcarificatas poſt venæ ſectionem in brachio, aut propè ſcapulas, applicant alii, verbi gratia FORESTUS; imò ipſi capiti, ut parti affectæ: videb. VELSCHIUS *Epiſagm. Obſervat.* 10.

Alias refert RHODIUS *in Centur.* 1. *obſervat.* 76. quod *inciſio venæ inter indicem & pollicem manus* præſentaneum obſervatum fuerit hemicraniæ remedium; cujus aliquot habet exempla. Quod confirmare poteſt ſententiam RIVERII, qui ad Cephalalgias contumaces *fonticulum inter indicem & pollicem* manus excitatum commendat *in ſua Praxi*, *ubi de Cephalalgia*. Siquidem aliàs in diuturnioribus capitis doloribus aut ſæpiùs recidivantibus *fonticuli* aut in brachio, aut in nucha, aut juxta ſcapulas, aut ipſo loco dolenti ac vertici excitati; non contemnendum ſunt remedium (palliativum nimirum: non enim radicitùs curant) quos quidem damnat WILLISIUS *loc. allegat.* quaſi humores magis ad partem affectam traherentur: commendant tamen alii, & quidem per experientiam, ſcilicet ZACUTUS LUSITANUS *Pr. Admir. libr.* 1. *obſervat.* 12. FORESTUS *libr.* 9. *obſervat.* 12. *Schol.* PETRUS SALIUS DIVERSUS *in Aliomar. capit.* 11. RODERICUS à FONSECA *Tom.* 1. *Conſil.* 63. TULPIUS *libr.* 1. *capit.* 32. RIVERIUS *obſervat.* 31. à FOMIO *comm. pagin.* 339. POTERIUS *Centur.* 3. *obſervat.* 8. & VELSCHIUS *obſervation.* 11. ſic enim, evacuata acri lympha, tandem capiti levamen affertur. Quin imò interdum *veſicatoria* toti capiti raſo, vel nuchæ, vel circa aures, vel toti cranio inſtar cucuphæ ſunt applicanda pro cura pertinacium talium Cephalalgiarum à ſervo natarum, lacerantium aut lancinantium, ſpeciatim nocturnarum: Videb. MEARA *in Obſervation. Medic. pagin.* 128. Simile exemplum reperietis in RIVERIO *Centur.* 1. *obſervat.* 37. ubi etiam obſervat Capitis diuturnum Dolorem per veſicatorium inſtar cucuphæ capiti applicatum curatum: Sic TULPIUS *Centur.* 1. *obſervat.* 37. Dolorem Capitis periodicum per veſicatoria occipiti admota curavit: HILDANUS *verò Centur.* 4. *obſervat.* 6. Dolorem capitis vagum extra cranium contumacem, & alteram tantum capitis partem occupantem, *ſetaceo* curavit. Cujus tædioſiſſimi auxilii loco aricularе quaſi ſetaceum aut *fonticulus* infra nucham excitandus venit: Videb. M. A. N. C. *Annot.* 3. *Obſervat.* 156. Apud veteres ſubinde occurrit mentio *Fonticuli in capite*, *in concurſu ſuturæ coronalis & ſagittalis* facti, ad graviora capitis & nervoſi generis pathemata uſurpati, qui jam ferè in deſuetudinem abiit, dum cauterio ad os cranii adacto facile hujus & membranarum cerebri inflammatio excitari poſſit: cujus tamen medio Cephalalgia inveterata ſcorbutica curata refertur in M. A. N. C. *Annot.* 3. *obſervat.* 81. *pagin.* 138. Sic POTERIUS *cap.* 3. *obſervat. & curat. capit.* 3. *pagin.* 210. Dolorem Capitis periodicum in vertice præciſè, ad ciceris tantùm quantitatem ſe extendentem, ſine ullo ſigno ſenſibus obvio, poſt paucam materiam purulentam loco affecto per potentiale cauſticum aperto curavit. *Mulier graviſſima laborabat Cephalalgia frontis ac temporum*, *deſcendebat illi per tempora ad malas*, *poſt in collum & humeros*, *ita ut quo ſe vertere neſciebat*. Idque imprimis nocte à nona hora uſque ad tertiam ſeu quartam matutinam. Cauſa occaſionalis, ut ipſa referebat, fuerat excretio & emunctio materiæ variæ viridis & viſcidæ quaſi purulentæ per nares, qua deficiente & ſuppreſſa, ita ut nares, penitus exſuccæ eſſent, illi dolor ſupervenit. Accepit *pilulas Mercuriales*, item *ſpirituum carminativum de tribus*, qui benè contulit aliquandiu, ſed ſine perfecta ſanatione. Naribus *oleum nicotianæ* cum pauca *camphora* applicavit, ſed fruſtra. Aliis ergò irritis juſſi applicari ſibi curaret *Veſicatoria* bina, utrinque juxta aures, quorum beneficio curata fuit. *Juvenis nobilis Cephalalgia graviſſima affectus* cum intenſo oculorum dolore, nullo licet p. n. in oculis apparente, quæ præſertim veſperi erat graviſſima, malum ægro aliàs ſubinde familiare. Præmiſſis primas vias *abſtergentibus*, & *ſpiritu carminativo de tribus*; ordinavi *cataplaſma ex fermento acerrimo* miſto cum *ſemine ſinapi* contuſo, pauco *ſpiritu vini* addito, nuchæ applicandum (videb. *Idea Formular. Claſſ.* 4. §. 23. & *Colleg. Formular. pag*... *ſequ.*) idque eò magis, quia oculi ſimul tumerent. Hujus uſum perquam dolorificum, bonum tamen cephalalgiæ remedium, expertus eſt.

Trepanum tandem quod attinet: Dolorem Capitis hujus medio curatum, videb. in RHODIO *Centur.* 1. *obſeruat.* 69. & 70. In ſpecie AMATUS LUSITANUS *Centur.* 1. *Curat.* 2. refert capitis dolorem intenſiſſimum à lue Gallica jam curata ortum & incurabilem, ſed *trepano*; aperto cranio, curatum. Vix tamen, niſi à læſione externa malum, aut ſuſpicio de abſceſſu latente, admittendum, videb. FORESTUS *loc. alleg. obſervat.* 31. *in Schol.* SEVERINUS *de effica. Chirurg. pagin.* 137. WILLISIUS *loco allegat.*

Sunt denique, qui in caſibus deſperatis extra luis Venereæ ſuſpicionem Salivationem commendant, & quidem omnibus probè ponderatis circumſtantiis; ſi non ſemper cum levamine, certè ſine periculo, utut hoc WILLISIUS *loc. allegat. pagin.* 293. magnum admodum proclamet.

VII. *Vomitoria* in Cephalalgia, quæ fit *per conſenſum*, eſſe tutiora; in iſta verò, quæ eſt per eſſentiam, nonniſi cautiſſimè adhibeantur: *Purgantia* in hac conveniunt, quæ inter eminet Colocynthis, radix Jalappæ, ſcammonium, ſpeciatim *Mercurius dulcis* ritè paratus: Conf. VELSCHIUS *Hecat.* 2. *pagin.* 40. in Cephalalgia per conſenſum ſtomachi aut uteri aliarumque partium abdominis *pilulæ maſtichinæ* & de ſuccino Cratonis ſunt optimæ, verbi gratia.

℞. *Pil. Maſtichin.* ℈j
Extr. Helleb. nigr.
Caſtor. an. gr. v.

Trochiſc. alband. gr. ij. vel *Extract. earund.* gr. j.
Cum ſ. q. *Elyxir. Propriet.* f. Pilulæ.
D. S.
Caput purgantes pilulæ.

POTERIUS eleganter uſurpat pilulas ſuas Catholicas ad ℈j. quibus addit gr iv. laudani opiati; ſic enim dolorem ſedat & fomitem tollit: Id quod & nos facere poſſumus, præprimis ſi in alio doloris capitis pertinacioris caſu Mercurius dulcis ſit adhibendus; e.g.

℞. *Extr. panchym. Croll.* vel *Hellebor. nigr.* (quod magis appropriatum capiti) gr. xv.
Verbenæ gr. vij.
Mercurii dulc. ℈ß. ad gr. xv.
Laud. opiat. gr. ij.
Scamm. ſulphurat. gr. ij. vel iij.
Cum ſ. q. *Eſſ. Croci.* f. Pilulæ.
D. S. ut antè.
Vel

℞. *Extr. panchym. Cr.* gr. xv.
Mercurii dulc. ℈j.
Extr. troch. alband. gr. j. ß
Cum ſ. q. *Eſſ. Croci* f. Pilulæ
D. S. ut antè.

℞. *Extr. Helleb. nigr.* gr. xv.
Mercurii dulc. ℈j.
Extr. troch. alband. gr. ii.
Cum *Eſſ. Succin.* f. Pilulæ,
D. S. ut antè.

Tardè, ſed eleganter, operantur in Hemicrania contumaci.

℞. *Extr. Agaric.* (quod potentiſſimè caput purgat.) ℈ß.
Helleb. nigr. gr. vj.
Aloes roſat.
Reſ. ſcammon. an. gr. iij.
Olei deſtill. ant. vel *Orig. Cret.* gutt. j.
M. f. *Pilulæ.*
D. S. ut ſuprà.

Proſunt in Cephalalgia à pituita, & per conſenſum ventriculi.

℞. *Maſſ. pilul. aloephang. cum diagr.* ℈j.
Mag. jalapp. gr. vj.
Cum *Eſſ. Succini* f. Pilulæ.
D. S. ut ſuprà.

℞. *Extr. aloes tartariſ.* ℈j.
Mag. ſcamm. gr. viij.
f. Pilulæ.
D. S. ut ſuprà.

℞. *Conſ. flor. anth.* ʒj.
Crem. tartari ℈ß
Sulphuris aurati antimon. gr. v.
Mag. jalapp. gr. iij. vel iv.
M. f. Bolus. S.
Purgans Electuarium capitis pro una vice.

℞. *Conſ. flor. anthos* ʒj.
Mag. jalapp. ℈ß
Extr. troch. alband. gr. j.
M. f. Bolus.
D. S. ut antè.

VIII. Ex Alterantibus, præter decocta lignorum *ſuprà laudata*, quibus ſemper Roſmarinus addendus eſt, conveniunt ſuccinum, & *ſuccinata* quælibet. In ſpecie ejus *ſal volatile*, & cum eo paratus liquor Cornu Cervi, eſt nobilis in Cephalalgia, ſive per eſſentiam fiat, ſive per conſenſum ventriculi, aut uteri; permiſcetur ſal hoc volatile commodè cum Cinnabari, tam nativa, quàm artificiali antimonii, & cum hac parato cephalico ſpecifico, aut cum Bezoardico Joviali, aut Lunari; aut etiam his additur aliquantulum de Laudano opiato; item *diaphoretica antimonialia*, & ſalia *volatilia urinoſa* jungenda, & imprimis Camphora ſubinde permiſceri poteſt, & ſic fit pulvis compoſitus ad cephalalgiam. Eſt enim *Camphora* mirabile remedium in Cephalalgia à cauſa calida, ſi unum alterumve ejus granum internè uſurpetur, aut externè *ſpiritus vini camphoratus* crocatus, aut theriacalis crocatus, aut *oleum camphoræ* in epithematibus, aut unctionibus applicetur, quod à PARACELSO admodum commendatur. His etiam tinctura, vel *Eſſentia lunæ genuina* meritò accenſeri poteſt. Tandem ſpiritus vitrioli volatilis, vel per ſe, vel addito ſpiritu vini paratus, eſt egregius, & in frequenti uſu. Quibus ſimul annumeranda eſt herba Thee, ejuſque decoctum, MOEBIO, & TULPIO *lib. 4. obſervat. 60* ad dolores Capitis quoſcunque admodum commendatum; ſi nempè

℞. *Dictæ Herb. Thee* ℥ ij.
Coq. ſ. q. *vini* aut *aquæ ſimpl.*
Colatura leniter filtretur, & addatur aliquid *Sacchari.*

Sumitur calidiſſimè imprimis à cena vel prandio, & breviter quemcunque Dolorem capitis lenit.

℞. *Pulv. Bezoard. Lud.* vel *ſuccini præparati* ℈ß ad gr. xv.
Cinnab. antimonii ℈ß
Laud. opiat. gr. j.
Olei deſtill. ligni Saſſafras gutt. j.
M. f. Pulvis.
D. S.
Pulvis caput leniens.

℞. *Cinn. antimonii* vel *nativ.* ℈j.
Extr. ligni aloes gr. xij. vel xv.
Caſtor. gr. viij. vel ℈ß.
Laud. opiati gr. iv. vel v.
M. f. Pil. pro 4. doſibus.
D. S.
Pilulæ caput lenientes.

℞. *Conſ. flor. ſalviæ,*
Anthos,
Tunic. an. ʒ vj.
Succin. catarrhal. ʒ j.
Cinnab. Antimonii vel *nativ.* ʒß
Spec. diambr.
Diamoſchi dulc. an. ℈ ij.
Cum Syr. flor. Tunic. f. Electuarium.
D. S.
Electuarium caput confortans.

℞. *Aquæ ceraſ. nigr.*
Verben. an. ℥ j.
Lilium convall. cum Vin. ʒ vj.
Liqu. Cornu Cervi ſuccin. ℈ ij.
Syrup. Betonic. ʒ iij. vel ℥ ß.
M. S.
Potio caput confortans.

℞. *Spiritus Cornu Cervi cum ſale vol.* vel *liq. Cornu Cervi ſuccin.* ʒ iij.
Eſſ. opii tartariſ. ʒ j.
M. S.
Eſſentia caput leniens.
Doſis gutt. 40. vel 50.

℞. *Liqu. Cornu Cervi ſuccinat.*
Eſſ. Caſtor. an. ʒ ii.
M. S. ut ante.

℞. *Quintæ Eſſentiæ Roriſmar.* ʒ ii ß
Lavend. ʒ i. ß
M. S. ut antè.
Doſis gutt. 20.

℞. *Eſſ. Caſtor.* ʒ. ij.
Abſinth. ʒ j.
M. S. ut antè.
Doſis 40. guttulæ.

Convenit item eſſentia Caſtorei compoſita ex ana Caſtorei, zedoariæ, & ſalviæ, cum ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo extracta.
Vel

℞. *Elix. Propr. ſine acid.* vel *tartariſ.* ʒ ii.
Eſſ. roriſmar.
Succini an. ʒ i.
M. S. ut ſuprà.
Doſis 30. ad 40. guttulas.

℞. *Eſſ. Caſtorei compoſ.* ʒ ii
Succini,
Liqu. Cornu Cervi ſuccinat. vel *ſpiritus Bezoard. Buſſ.* an. ʒ i.
M. S. ut ſuprà.

Prodeſt in Cephalalgia catarrhali. Vel

℞. *Eſſ. catarrhal.* ʒ iii.
Caſtor. vinoſ. ʒ i.
M. S.
Eſſentia in Cephalalgia catarrhali.

Item

℞. *Eſſ. ſuccin.* vel *Catarrhal.* ʒ ii.
Spiritus ſal. ammoniaci aniſ.
Succinat. an. ʒ i.
M. S.

Va-

Varientur formulæ pro varietate cauſarum.

IX. Quod alias attinet *Externa* in genere contra Cephalalgias uſitata, celebris eſt inſigniter *Verbena*, quæ eſt celeberrimum remedium ad quemcunque Dolorem Capitis, ſive interno uſu ejuſdem aqua, aut eſſentia uſurpetur, ſive externa ipſa planta, tàm recens contuſa, & in forma cataplaſmatis, quàm ſuccus, ac linteis duplicatis, frontis, & temporibus applicetur; ſicuti etiam herba amuleti inſtar appenſa pertinaciſſimum Capitis Dolorem ſiſtit; de qua virtute contra Cephalalgias amuletica ſingulariſſima videb. FORESTUS *lib. 9. obſervat. 52.* utut non æque ubiq; ſuccedat. Sunt tamen qui *floribus Papaveris rhœados* non minorem, quàm modò laudatæ *Verbenæ*, laudem contra Cephalalgias tribuunt: Confer. M. A. N. C. *Annotat. 4. Appendix pagina 33.* Et ſanè aliquando cephalalgiam pertinacem nocturnam *floribus papaveris rhœbados* leviter contuſis fronti, & temporibus applicatis curavi. Iuxta Verbenam eſt *Betonica*, anodyna, & egregia ad Dolores Capitis, nonnihil narcotica: de qua vid. BARTHOLINUS de Betonica.

℞. *Betonicam.*
Coque in *Vino*

Colatura apponatur capiti per noctem, in dolore capitis ex apoſtemate.

Vel ubi virtute anodyna, diſcuſſione, & reſolutione opus eſt;

℞. *Herb. beton.* M. ii.
Abſint. M. i.
Cubebar. ʒ ß.
Vini ℔ ii. vel q. ſ.
Decoqu.

Colatura hauriatur, vel inſtar Epithematis applicetur Capiti; removet egregiè Dolorem.

Sedum majus, item Matricaria recens contuſa, & fronti applicata, Capitis Dolorem ſiſtit, modò illius odorem ferre poſſit æger. *Radix Rhodiæ* etiam non inelegans experimentum eſt PETRI à CASTRO, Medici Veronenſis, qui pertinaciſſimo capitis dolore recipit *Radicem Rhodiam recentem*, eamque cum lapideo piſtillo contritam irrorat cum *aquæ Verbenæ, & flor. ſambuc.* ana, cataplaſmatis, inſtar fronti applicat. Integra etiam planta contuſa ſub forma cataplaſmatis fronti circumponitur.

Vel

℞. *Rad. Rhod.* ℥ i ß
Flor. papav. errat.
Roſar. an. M. ß
Capit. papav. Num. iij.
Inciſa, & contuſa coqu. *in aqua ſimpl.*

Colatura applicetur tepidè fronti, & temporibus.

Alii loco radicis hujus *pulverem radicis zedoariæ* recipiunt, & cum aquis appropriatis capiti applicant; v. g.

℞. *Aquæ Verben.*
Flor. ſambuc.
Aquæ beton. an. ℥ i.
Pulv. zedoar. ʒ ß
M. D. S.
Epithema capiti applicandum.

Et ita applicetur capiti, tam fronti, quàm ubi ita viſum fuerit, etiam nuchæ. Sed hoc faltem valet in Cephalalgiis ex cauſa frigida.

TIMÆO *von GuldenKlee in epiſt. pag. 195.* in uſu fuit tale Epithema:

℞. *Aquæ Verben.* ℥ i.
Beton.
Sambuc. an. ʒ ß.
Pulv. rad. Rhod. aut *ligni Rhod.* ʒ ii.
Acet. roſac. ʒ vj.
M. pro Epithemate Cephalico.

Hiſce addatur ejuſdem PETRI à CASTRO euporiſton, nempè cortex medianus trunci arboris juglandis, qui contuſus, & cum pauco ſale miſtus, utrinque temporibus applicatus ad quoſcunque capitis dolores ab eo fuit uſurpatus. Pertinent huc in ſpecie, & ea quæ *aliquali vi narcotica* plus minus pollent: qualia ſunt ſemina Papaveris, anethi: nuclei Perſicorum, vel ſemen hyoſcyami, & ſimilia, ex quibus fiunt emulſiones, quæ nunc intrinſecùs propinatæ, aut, quod ferè frequentiùs, extrinſecùs ſub forma epithematis applicatæ, admodum conveniunt, verbi gratia

℞. *Sem. anethi* ʒ iij.
Nucl. Perſic. ʒ ii.
Sem. Papav. alb. ʒ i ß
Cum ſ. q. *aquæ Verben. beton. & flor. Perſic.*
f. Emulſio.
D. S.
Emulſio circa caput.

Hæc tepidè linteis multiplicatis adhibetur fronti, & temporibus ad ſiſtendam Cephalalgiam.

Vel

℞. *Nucl. Perſic.* ℥ ß
Sem. papav. alb. ʒ ii.
Cum ſ. q. *aquæ Verben. beton.* vel *flor. nymph.* & *ſolani* f. Emulſio.
D. S. ut ſuprà.

Epithematis forma tepidè cum linteis duplicatis fronti, & temporibus applicanda, ad ſiſtendam nimiam Cephalalgiam.

℞. *Nucl. Perſic.*
Sem. papav. alb. an. ʒ iii.
Anethi ʒ ii.
Hyoſcyami ʒ i ß
Cum *aqua flor. Sambuc. & Chamomill.*
f. Emulſio.
D. S. ut ſuprà.

Videb. quoque *Idea Formular. Claſſ. 3. §. 6.* & *Colleg. Formular. p. . .* Poſſunt etiam tales Emulſiones fieri recipiendo loco liquoris in dictis Emulſionibus decoctum radic. Rhodiæ, vel Verbenæ, vel Betonicæ, vel ſimilia: quibus cum decoctis ex iſtis ſeminibus emulſiones efficaciores componuntur. Imprimis *ſemen hyoſcyami* potens eſt remedium pro placando Dolore Capitis; uti quocunque, ita in ſpecie ſcorbutico; unde quidam ceu certiſſimum hoc laudant;

℞. *Sem. hyoſcyami* ℥ i.
Acet. roſac. ℥ v.

M. in phiola benè obturata, & ponantur in digeſtionem Balneo Mariæ per 5. aut 6. horas, ita tamen, ut non bulliat.

Poſteà accipe faſcia ex linteo ſubtiliſſimo, quæ ligetur capiti, infirmi, atque cum ſpongia, hoc aceto madida, humectetur faſcia, ſicque, ſubitò Dolorem Capitis tolli aſſerunt.

Tandem, & Litus, ſeu Inunctiones conveniunt, ubi eminet unguentum alabaſtrinum, quod admodum laudatur in quavis Cephalalgia, ex quacunque etiam cauſa nata, ſive ſit per conſenſum, ſive ex contuſione, ſive ex alia cauſa, in ſpecie in Cephalalgia quarumcunque febrium, à quamplurimis, præſertim FORESTO *in lib. 9. obſerv. 33.* cui pro circumſtantiarum ratione nunc oleum papaveris expreſſum, nunc oleum hyoſcyami expreſſum, nunc unguentum populeum, nunc camphora, nunc aliquid de laudano opiato, nunc aliud ſimile, addi poteſt: E. g.

℞. *Olei expr. ſem. papav.* ʒ i.
Nucl. Perſic. ʒ i ß vel ʒ ii.
Hyoſciami,
Deſtill. anethi. an. ℈ i.
(vel *olei deſtill. anethi. & chamom.* an. ℈ ß)
Cum ſ. q. *Ceræ,* vel *ol. nuciſtæ expr.*
F. Linimentum, temporibus applicandum,
D. S.
Unguentum ad Caput

Vel

℞. *Olei hyoſciami cum oleo papav. compoſ.* ℈ i.
Expr. Nuciſt. q. ſ.
M. S.
Balſamus capitis dolores ſedans.

Item, quod in familiari uſu habuit D. MICHAELIS.

℞. *Extr. ſive ſucci. inſpiſſ. Verben.* ʒ i.
Olei expr. Hyoſcyami ℈ ß (plus minus, prout requirit occaſio, vel dolor,)
M. & f. Linimentum.

Inungetur caput, & tempora in Doloribus Capitis, præprimis ſcorbuticis.

Vel

℞. *Extr. Verben.*
Anethi an. ℈ ii.
Olei expr. Papav. alb.
Hyoſcyami an. ℈ ß.
Deſtill. Aneth.
Chamomill. an. gutt. v.
M. S.

Un-

Unguentum ad caput.

℞. *Olei expr. nucl. Perſic.*
Sem. Papav. an. ʒj.
Hyoſcyam. ʒß.
Deſtill. Aneth. ℈ß.
M. S.
Oleum dolores ſedans.

℞. *Ungu. alabaſtr.* ʒij.
Medull. crur. vit. ʒj.
Olei expr. Papav. ʒß. vel ʒj.
Hyoſcyam. ʒß.
Cum ſ. q. *Ceræ* f. Unguentum.
D. S.
Unguentum dolores ſedans.

Sed hæc & ſimilia *narcotica externa*, uti in genere Dolores ſiſtunt Capitis, ita in ſpecie non niſi urgente graviùs dolore, locum habent, idque magis in accidentalibus quàm habitualibus, tutiùs verò in doloribus *per conſenſum*, item in doloribus, qui comitantur morbos acutos, conducunt; ſicuti dolores Chronici, aut Cephalææ, aut clavi, minus hujuſmodi curari, leviter ſaltem palliari ſolet. Potius in chronicis doloribus ſeu diuturnis egregia ſunt emplaſtra appropriata, v. g. *de Tacamahaca cum balſamo Peruviano* malaxata, & capiti raſo in forma emplaſtri applicata, quod etiam convenit in doloribus ſcorbuticis. Loco balſami Peruviani ſubſtituatur oleum deſtillatum ſuccini, imprimis, qui affectibus cerebri & nervorum ſunt obnoxii. Sed hæc ſunt generalia.

X. Cum verò pro varietate cauſarum & circumſtantiarum ſubinde varianda ſint remedia, propterea ad *Cephalalgiam*, quæ oritur *ex ſanguine*, ejuſque motu *efferveſcente aucto in febrili*, convenit ſanguinis miſſio variis modis adornanda, de qua *ſuprà Nota VI.* dictum. Antequam tamen ſanguis educatur, clyſtere alvus expurgetur, poſtmodum verò interna propinentur, quæ febriles paroxyſmos aut ſanguinis turgeſcentiam ſoluunt, nempe diaphoretica blanda, acidum temperantia, ex abſorbentibus, modicéque condenſantibus, v. g. lapidibus cancrorum, unicornu foſſili, terra ſigilata, &c. Quibus alterationis gratia decocta & Julepi cum blandis acidis, de quibus in curatione febrium dictum, jungere convenit. Externè verò convenit *ſuccus ſempervivi* majoris aut *portulacæ* cum pauco *aceto roſaceo*, (ſi enim multum aceti ſumitur, facit ægros agrypnos,) fronti ac temporibus item teſticulis, inſtar epithematis applicatur, ſed calidè; Nam omnia epithemata tepidè admovenda. Convenit etiam emulſio ſeminis papaveris albi, cui aliquantulum camphoræ additum fuerit. Vel convenit *Epithema* cephalicum *Hartmanni* cum *camphora*, quod habet *in Prax Chymiatr. lib. 2. cap. 1. de Cephalalgia* §. 18. vel quod deſcribit §. 7. Imprimis Epithemata ex gammaris fluviatilibus contuſis & applicatis, aut ex ſucco cancrorum fluviatilium expreſſo inſtar epithematis uſurpato, egregia & ſingularia ſunt in Cephalalgia febrili: quibus ipſis etiam ſub contuſione acetum roſaceum, aut aqua papaveris rhæados, ſpermatis ranarum, phlegma vitrioli, aut aliæ quædam aquæ appropriatæ, addi poſſunt: ſicuti etiam *unguentum populeum* vel *alabaſtrinum* cum oleo papaveris expreſſo, vel anethi, non ſine fructu illinitur: Quibus indeclinatione addenda magis apropriata v. gr. radix & herba verbenæ, radix Rhodia, zedoariæ, item opiata: v. g.

℞. *Ungu. roſ.* ʒß.
Olei expr. ſem. papav. ʒij.
Hyoſc. ʒß.
Nuc. Moſch. ʒj.
M. f. Linimentum: S.
Unguentum cephalicum.

℞. *Ungu. alabaſt.* ʒiij.
Olei papav. expr. ʒß.
Hyoſc. expr. ℈j.
M. S.
Ut ante.

℞. *Ungu. alabaſtr.* ʒiij.
Theriac. Androm. vel *Philon. Rom.* ʒß.
Olei expreſſ. nucis moſch. ℈ß.
M. D. S.
ut præcedens.

℞. *Ungu. popul.*
Alabaſtr. an. ʒij.
Extr. Verben. ʒiß.
Camph. ℈ß.
M. D. S.
ut ſuprà.

℞. *Succ. cancr. fluv. rec. expr.* ℥iij.
Aquæ beton.
Flor. Chamom.
Sambuc. an. ℥j.
Pulv. Zedoar. ʒij. vel ʒß.
M. f. Epithema;
D. S.
Epithema cephalicum externum.

℞. *Succ. cancr. fluvi. cum aqua Verben. extr.* ℥iij.
Sal. ammoniaci ʒiß.
Pulv. rad. rhod. ʒij.
M. pro Epithemate,
D. S. ut ante.

℞. *Herb. Verben.*
Violar. an. Mj.
Flor. roſar.
Sambuc.
Violar. an. Mß.
Includantur ſacculo, *vino acidiuſculo* incoquendo.
D. S.
Sacculus capiti applicandus.

℞. *Nucl. Perſic.* ʒij.
Sem. papav. alb. ʒj.
cum ſ. q. *aquæ Nymph.* f. Emulſio: adde
Succ. cancr. fluv. vel *Verbenæ* ℥ij.
Spiritus theriacal. camph. ʒß.
Pulv. Zedoar. ʒiß.
M. S.
Epithema cephalicum.

Vel juxta PLATERUM *lib. 3. Obſ. pag. 368.*

℞. *Empl. de beton.*
Alabaſtr. an. p. ß.
De ran. cum mercurio p. j.
Miſc. pro Emplaſtro: S.

Quibus ſi acrimonia conjuncta, interponantur abſorbentia ſæpiùs recenſita.

Quod ſi in febribus ob nimios dolores Capitis metuantur deliria aut convulſiones, adeoque, ut aliàs dicunt, raptus materiæ ad caput:

℞. *Fol. rutæ rec.* M. ij. vel iij.
Rad. raph. inciſ. Num. ij. vel iij.
Salis comm. M. j.
Fermen. acerr. M. ij.
Acet. rutac. q. ſ.
M. f. Pulmentum: S.
Emplaſtrum plantis pedum applicandum.

Quod applicetur plantis pedum, item capiti, & repetatur, ſi exſiccatum fuerit. Reuulſorium eſt remedium ratione irritationis, unde in comate vigili febrium egregium eſt.

Vel

℞. *Fol. rutæ* Miß.
Fimi columb. ℥j.
Salis comm. ʒß.
Ferm. acerr. ʒij.
Cum *aceto flor. ſambuci* f. Cataplaſma.
D. S. ut ſuprà.

Vid. BARBETTE *in Obſ. de Peſte.*

℞. *Roſar. cum ſale condit.* ℥j.
Nitri ʒiij. ad ʒß.
Camph. ʒß.
M. f. Cataplaſma.
D. S.
ut ſuprà.

XI. A *ſeri* vel *copia* vel *acrimonia peccante* ſi Dolor urget, pro illius affluxu ſedando in ſubjectis plethoricis convenit antè omnia venæ ſectio, quatenus vaſis exinanitis ſerum non adeò copioſè tranſudat, quodque ejus exſtillavit, à venis faciliùs reſorbetur. Extra quem tamen caſum poſt clyſteris injectionem, aut laxantis blandioris uſum, veſicatoria cervici aut pone aures, imò in dolore atrociori toti capiti applicentur: vid. RIVERIUS *Cent. 1. obſerv.* 37. TULPIUS *lib. 1. cap.* 13. & MEARA *Hiſt. pag.* 128. ſimulque per opiatum ulterior affectus & dolor mitigetur, uſque dum hoc aliquantum ſedato reliquias ſeroſas per potentiora purgantia, diaphoretica, & diuretica, educere liceat. Pro recidiva verò evitanda fonticulus in brachio aut crure excitetur, prout ſcilicet aliæ circumſtantiæ hunc locum determinabunt. Purgatio-

gationis ſcopo, inſerviunt Hydragoga communiter dicta, in principio tamen mitiora, ſcilicet radix Jalappæ, ſcammonium, maſſa pilularum de ſuccino Cratonis, luna hydragoga, &c. Diaphoreſi verò atque diureſi lignorum decocta & eſſentiæ cum catarrhalibus & nervinis aromaticis & diureticis miſcenda; v. g. decoctum catarrhale, in *Id. Formul. claſſ.* 4. §. 11. *pag.* 571.

Vel

℞. *Rad. enulæ,*
Caryophyll.
Sarſæpar. an. ℥ vj.
Ireos Flor.
Raſ. ligni Saſſafr. an. ℥ß.
Herb. roriſmar.
Salv.
Cherefol. an. M. ß.
Galang. ʒij.
Sem. fœnicul. ʒiij.
Coq. in ſ. q. *Aquæ:*
Colat. ℔iß. adde
Syr. Betonic. vel papav. errat. ℥ij.
M. D. S.
Decoctum catarrhale cephalicum.

De hoc ℥ij. vel iij. bis, vel ter de die propinetur.

XII. Quod attinet *Dolorem capitis fixum & nimis contumacem*, ſeu *Cephalalgiam*, quam vocant à *cauſa frigida*, ſeu potiùs *Cephalæam*, *à materia viſcida aut glutinoſa ac acri* hinc inde impacta, in ſpecie in *Cephalalgia ſenum*, præter ſudorifera lignorum decocta, aut ſimilia medicamenta ſudorifera, de quibus *iam antè dixi*, confert imprimis *balſamum* & oleum deſtillatum *ſuccini* vertici illitum. Item præ ceteris præſtantiſſimum eſt *Emplaſtrum de ranis Vigonis cum Mercurio*, capiti raſo impoſitum, quod ratione Mercurii penetrat, & cauſam viſcidam acidam corrigit, quo ipſo deſperatas cephalæas curavit PLATERUS, qui videatur in *Obſervat. pagin.* 371. & *Praxi*. Parandum eſt hoc emplaſtrum more conſueto nunc doſi ordinaria, nunc doſi duplicata Mercurii, & ſummum eſt remedium. Mercurius vivus, uſurpatur vel ſolitariè, vel malaxatum cum balſamo Peruviano, oleo irino, deſtillato ſuccini, unguento alabaſtrino, &c. Item *emplaſtri* hujus p. i. poteſt addi *empl. de beton. & unguenti de alabaſtro* p. ß. & ſic horrendam Cephalæam PLATERUS *loco citat.* mirabiliter curavit. Ipſe aliquando in vetula octogenaria, quæ jam ab aliquot annis continua & graviſſima occipitis laboraverat Cephalæa, felici cum ſucceſſu hoc *emplaſtrum*, *malaxatum cum oleo ſuccini*, uſurpavi. Convenit etiam *in diſceſſione ſuturarum* cranii, affectu periculoſo & difficili; unde Principiſſæ Iſenacenſi diſceſſionem ſuturarum, aliis irritis, curavit D. MICHAELIS mediante hoc emplaſtro, & clyſmatibus acrioribus, & uſitatis tantummodo; in quibus tamen præſcripſit diſſolvenda ſequentia; Nempè

℞. *Elect. bier. picr. cum agar.* ℥iv.
De bacc. laur. ℥ij.
Pulv. rad. helleb. nigr. ℥iß.
Fell. tauri inſp. ʒiij.
Miſc.

Cujus uncias duas ſemper clyſmati domeſtico addendas juſſit; quæ clyſmata crebriùs fuerunt repetita. Capiti verò ad imitationem PLATERI (ut ipſe D. MICHAELIS profeſſus eſt) hoc *emplaſtrum* applicari præcepit.

℞. *Empl. de ran. Vigon. cum mercurio* ℥iß. ad ℥ij.
Cerat. de beton. uſit. ℥j. ad ℥iß.
Pro bregm. ℥ß. ad ʒvj.
Miſta malaxanda cum *Unguento alabaſtrino*.
(loco cujus *oleum ſuccini* commodè etiam ſumi poteſt)
Inducatur ſuper *alutam*, & applicetur capiti in forma Emplaſtri.

Quod ipſum modò dictum *Emplaſtrum*, & *de ranis cum Mercurio*, egregiè etiam convenit in *Doloribus Capitis nocturnis contumacibus* Gallicis ſeu Venereis, hujuſque mali reliquiis: vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Epiſt.* 55. Ita tamen ut ex SILVATICI conſilio ſtillicidium quoque aquæ calentis ſulphureæ huic ſubſtitui queat: vid. RHODIUS *Cent.* 1. *Obſerv.* 75. Non negligenda illa, quæ primario morbo appropriata deprehenduntur remedia, à qua etiam applicatione decente omnes Cephalalgiæ per conſenſum exortæ tolluntur. *Aliàs in hac ſuturarum diſceſſione* jubet MINDERERUS *in Medic. Milit. pag.* 327. præmiſſa forti capitis ligatura & poſtmodum deraſis capillis, *ceratum ex pelle arietina* cum *gummi elemi*, & pauco *cerato de betonica* loco affecto BOOTIUS applicare, & egregiè confert: Vid. quoque *loco ſupra citato*. In genere in Cephalalgiis ubi ſubeſt ſuſpicio peccantis materiæ craſſæ, viſcidæ, acidæ, &c. ex vitio digeſtionis privatæ, ibi non habetur melius emplaſtrum, quàm hoc, idque imprimis propter *Mercurium* penetrantem, & optimè reſolventem; fluxilem enim facit materiam iſtam, quæcunque etiam ſit, & vocetur ut jubet Alternandumque hoc etiam erit cum Decocto ex ſpeciebus cephalicis, lixivio & vino parato, quale PLATERUS *l. a.* commendat:

Aut

℞. *Herb. roriſmar.*
Verben.
Betonic.
Flor. Chamomill. Rom. an. M. ß.
Coqu. in *Vino* pro Epithemate.
D. S.
Epithema cephalicum.

Aut

℞. *Empl. de ran. cum mercurio* p. ij.
Beton. p. i.
Malax. cum *oleo deſtill. Anethi:*
D. S.
Emplaſtrum cephalicum.

XIII. Aliàs, ubi opus eſt diſcuſſione, & hujus medi o doloris ſedatione, item reſolutione in Cephalalgia ex cauſa frigida, ſpeciatim externo frigore, optimè conducunt *ſacculi ex milio & ſale communi*, qui ſunt ægregii, & mirè commendantur à LINDANO: nempè

℞. *Milii leviter toſti* p. iv.
Salis comunis ſimiliter *leviter toſti* p. i. vel ii.

Ex quibus fiant ſacculi, ſuffumigandi cum gummi animæ, & ita applicentur capiti.

Varia appropriata poſſunt pro varietate circumſtantiarum, verb. gr. origanum, cum floribus chamomillæ thymus, flores ſambuci, verbena, betonica: vid. FORESTUS *l. a. Obſerv.* 21. *in ſchol.* Exempli grat.

℞. *Milii toſti* M. j. vel ij.
Salis comm. parum toſti M. ß. vel i.
Herb. Verben. vel *beton.* vel *flor. ſamb.*
Flor. Chamomill. an. Mß. vel M. j.
Pulv. rad. Rhod. ℥ß.
M. f. Saculi interpaſſati,
calide capiti applicandi, & ita geſtandi;
D. S.
Sacculus contra dolores.

℞. *Milii toſti* ℥vj.
Salis toſti ℥iv.
Herb. thymi,
Flor. ſambuc. an. Mj.
Zedoar. ℥j.
Includ. 2. ſacculis interpaſſ.
D. S.
Sacculus ad cap.

Vid. *Idea Formul. claſſ.* 4. §. 10. & *Colleg. Formular. p.* ... Conducunt etiam tales ſacculi imprimis in doloribus capitis continuis ſenum, quibus admodum ſunt appropriati. In quibus & ſimilibus gravioribus capitis doloribus etiam veſicatoria occipiti & nuchæ, interdum ponè aures applicata, conferunt.

XIV. *Quod ſi Dolor Capitis ſit à cauſa externa*, *vulnere* vel *caſu ab alto*, aut ex contuſione, hincque relicta debilitate, ibi optimè convenit *Cerotum Alexandri Benedicti*, mediante quo curavit ſenem, qui ex percuſſione trabis quindecim dies & noctes obmutuerat: Nempè

℞. *Gummi hederæ* vel *elemi* ℥iij.
Reſin. purgat. ℥ß.
Ceræ,
Terebinth. an. ℥iij.
Ol. roſac. ℥iiß.
Gummi animæ aceto ſol. ℥ij.
Succini corymb. heder. ℥iv.
Farin. fabar. q. ſ.
Ex quibus omnibus tritis f. Emplaſtum.

Hoc

Hoc egregium eſt in Doloribus Capitis ex contuſione caſu,&c. Vid. de hoc etiam HENRICUS ab HEER *in Obſer obſ.* 21. item FORESTUS *l.*9. *obſ.* 35. *in ſchol.* & VALERIOLA *l.*5. *obſerv.*9.

Aliàs ad dolores ex percuſſione, etiam unguentum alabaſtrinum proficuum obſervatum fuit. Convenit etiam ſacculus ab Hartmanni ex ſuccino pulveriſato, cum eſſentia piperis irroratum; aut tacamahaca cum oleo ſuccini in emplaſtrum redacta.

XV. Quod ſi *Cephalalgia ſit à Vermibus*, horumque adſint ſuſpiciones, ſive in cerebro geniti fuerint, ſive per loca externa ad cerebrum uſque transierint, in tali caſu gravis labor, & Medico, & ægro ſubeſt. Nemo ejus curandi methodum meliùs præſcripſit, quàm HILDESHEIM, qui pertinaciſſimam à vermibus ita curavit: Habuit curæ ægrum graviori Cephalalgia correptum, in quo cùm, *Præmiſſis univerſalibus*, & copioſis vermibus, per alvum rejectis, nihilominùs in gravi Capitis Dolore perſiſteret, ipſe verò non vulgarem ſuſpicionem haberet vermium in capite, propterea ante omnia ſincipiti applicavit *emplaſtrum* tale:

℞. *Pulv. aloes*,
Lumbr. terreſt. an. ℨ ij.
Fell. tauri ℨ i.
Ol. Abſinth.
Ceræ an. q. ſ.
Miſc. in forma Emplaſtri.
Extendatur ſuper alutam, & ſincipiti applicetur.

Hinc pro faciendo fumo *Pulverem* ordinavit:

℞. *Pulverem Centauri minor.*
Marrub.
Beton. an. ℨ ii.
Zedoar. ℨ ß
Rad. angel. ℨ ij.
Succini ℨ i.
Antimonii crudi ℥ i.
Milii ℨ i ß
(forſan ſub nomine milii *Zingiber* intelligitur.)
Boli Arm. ℨ j.
Ariſtoloch. rotund. ℨ ii.
Abſinth. ℨ ij. vel ℨ iij.
M. f. pulv. groſſus pro fumo.

Cùm hoc *Emplaſtro* uſus eſſet, & fumum ter, quaterque naribus, & ore excipiendum admiſiſſet, tandem tredecim oblongi vermes villoſi; ſeu lanuginoſi vivi inſtar erucarum ſive oniſcorum per fauces, nares, & aures prodierunt, quos ipſe digitos apprehenſos extraxit. Continuavit modò dicta, unde tantos dolores, & cruciatus poſteà non ſenſit, quantos anteà; ſed tamen omnes nondum ſemotos dicebat ipſe, cùm adhuc in ſincipite laterent aliqui, unde poſt aliquot menſes prodierunt adhùc duo, non tamen ita magni, ac priores, & ita ægrum reſtituit. Vid. HILDESHEIM *in Spicil.* 1. *de Affect. cap. pag.* 45. Ad hujus imitationem; ſi ſuſpicio eſt vermium, Medicus ſimilia poteſt invenire, & applicare. Quò etiam facit ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admirand. lib.* 1. *obſervat.* 7. ubi pertinaciore ſternutatorio ex pipere, & caſtoreo, vermem, Cephalææ diuturnæ cauſam, rejectum teſtatur. Item hujus loci eſt fumus myrrhæ, & ſpiritus vini, in quo nigellæ ſemen infuſum, auribus immiſſus, quorum SCHENKIUS *Obſerv. pag.* 176. meminit; item SALMUT *Centuria* 2. *obſerv.* 39. qui ſuffitu amarorum, & antimonii vermes per nares eductos refert. Sin oriantur à calculis, malum à priori non eſt curabile, niſi natura vias inveniat, & calculos foras protrudat.

XVI. *Cephalalgia* ab ebrietate, & crapula, aliiſque *ventriculi cruditatibus*, præmiſſo vomitorio, vel purgante, ſtomachicis, atque nervinis ſedatur: e. g.

℞. *Pulv. rad. aſari*,
Crem. tartari ana ℈ ß
Gummi de Perù corr. gr. v.
Olei deſtill. macis gutt. ij.
M. S.
Pulvis cephalicus, & ſtomachalis pro una vice.

Inter ſtomachica convenit piper, vel integrum, vel in partes diviſum, deglutiendum, quia abſumit cruditates in ventriculo; item maſtix, & hujus ſpiritus, eſſentia ligni aloes, ſpiritus vitrioli cephalicus, &c.

℞. *Elix. propr.* ℨ iij.
Spiritus vitrioli cephal. ℨ j.
M. S.
Elixyr cephalicum, & ſtomachale.

Hinc non adeò paradoxon videtur, quod CARDANUS *Art. Parv.* refert, contumacem Dolorem Capitis cerato ventriculo impoſitum ſedatum. Item quod VELSCHIUS *loco all. obſ.* 12. hemicraniam pane ſucco granatorum imbuto intra triduum ſolutam teſtatur; Vid. FORESTUS *l.*9. *obſ.* 44. 45. & 46. In Cephalalgia *ab Ebrietate, & Crapula* convenit *Piper*, vel integrum, vel in partes diviſum, deglutiendum, quia abſumit eruditates in *ventriculo*. Item caput leviter irrorandum, teſtes verò *in aquam frigidam aceto* miſtam immergantur. Pari methodo tractandæ ſunt Cephalalgiæ ex *liene, utero, ſcorbuto*, &c. obortæ, morbi ſcilicet primarii ante omnia ſemper rationem habendo.

XVII. Graviſſima ſpecies Cephalalgiæ eſt *Hemicrania*, in qua præter *arteriotomiam* temporum, quam valdopere ſuadet LINDANUS *in Colleg. Pract. ſuper Hartmann. lib.* 2. *cap.* 1. §. 17. & aliis irritis aliquoties expertus eſt PARÆUS *lib.* 6. *cap* 4. aut *hirudinum* applicationem ex LINDANO, & RIVERIO *ſupra laudatam*, aliaque univerſalia *ſupra memorata*, experimentum ſingulare eſt cataplaſma factum *ex radice cucumeris aſinini, ſeu ſilveſtris*, aut bryoniæ cum *verbena, & abſinthio*, quod applicandum eſt lateri dolenti, tanquam euporiſton à quamplurimis uſitatum, & commendatum; vel ex eadem *radice* additis emollientibus fiat Cataplaſma, in ſpecie pro ſolvenda Hemicrania per abſceſſum, ac ſuppurationem, de quo vid. *curioſa obſ.* HORSTII *l.*2. *obſ.*10. Vel loco talium Cataplaſmatum, quæ ſunt difficilia, etiam fieri poteſt tale *Decoctum* pro fotu hoc modo:

Hemicrania

℞. *Rad. cucum. aſin. rec.* ℥ j.
Herb. Abſinth. M. ß
Flor. Violar. p. j.
Coqu. in an. *Vini*, & *Aquæ*.

& *decoctum* colatum ſubinde applicetur loco dolenti in hemicrania: quod egregiè confert.

℞. *Rad. Cucum. aſin. rec.* ℥ j.
Fol. abſinth.
Verben. an. M. j.
Coq. in ſ. q. *aquæ*:
Colatura applicetur, uti dictum.

Nempe fit hoc ad imitationem Medici veteris PAULI, qui in hemicraniis recipiebat *radicem cucumeris ſylveſtris viridem* minutim conciſam, & *abſinthium*: Hæc incoquebat *Hydrolæo* ad putrilaginem uſque. Cum *hydrolæo* hoc calente mediocriter partem dolentem inungebat, hinc *radicem*, & *abſinthium* deſuper applicabat. Loco hujus radicis *cucumeris ſylveſtris* convenienter etiam *radix bryoniæ* veræ recipi, & feliciter uſurpari poteſt; ſi nempe

℞. *Rad. bryon.* ℥ j.
Fol. abſinth. M. ij.
Coqu. *in aqua.*

In decocto ſpongia nova ſubinde immergatur, & calidè locus dolens foveatur, idque aliquoties, inungendo poſtmodum *unguentum alabaſtrinum*.

Sanè FORESTUS *l.* 4. *obſervat.* 13. GABELCOVERUS, FONSECA, & plures alii Practici, multum commendant *radicem cucumeris aſinini* ad hemicraniam. His quoque irritis, præprimis ubi pituita viſcida, hinc frigoris ſenſus obſervatur, adhibentur oleum Euphorbii, ſeu coſtinum, item ſequens Linimentum, quod FORESTUS *lib.*9. *obſerv.* 7. & 58. *in ſchol.* deſcribit, & ceu ſingulare commendat ad Hemicraniam:

℞. *Euphorb.* ℥ i.
Ol. dulciſſ. ℔ i.
Diſſolv. & ebulliant invicem:
poſtmodum adde
Ceræ ℥ iij.
f. Unguentum.

Hoc ipſo linimento dimidiæ frontis, & temporis parti, & muſculis temporalibus in hemicrania commodè inungitur, & admodum convenit ad hemicraniam, imprimis frigidam, ut vocant.

Aliàs euphorbium aceto dilutum, applicant lateri dextro, dolente ſiniſtro, aut contra; nam & ſic conferre dicunt: vid. etiam BINNINGER *in obſerv.* Item

℞. *Aquæ roriſmar.*
Salviæ,
Serpilli an. ℥ j.
Spiritus theriacal. vel *ſerpilli*, vel *lilior. conv.* ℨ ß

Spir. Cornu Cervi, vel *ſal. ammoniaci* cum *calce vivâ* ℥ ij.

Miſc. S.

Aqua cephalica externa.

Aliis irritis multi ad arteriotomiam, item ad ſectionem venæ frontis confugiunt, de quibus conſulendi Practici.

XVIII. Denique in Dolore *Capitis mulierum* ex *utero*, ſeu *Dolore occipitis frigido*, ſpecificus eſt *ſucculus Hartmanni ex ſuccino* pulveriſato, & ſpiritu vini, vel *eſſentia piperis*, cum ſpiritu vini extracta, irrotato, *citato loco* §. 19. & ita crebriùs applicetur. Sicuti etiam *emplaſtrum ex tacamahaca cum ſuccino*, & oleo ſuccini malaxatum admodum convenit in talibus muliebribus doloribus, raſis capillis loco dolenti applicatum, vid. BARTHOLINUS *Cent. 3 Epiſt. 14.*

Hæc externa ſemper cum internis uſurpentur, quia ſola non ſufficiunt.

ARTICULUS VIII.
DE
DOLORIBUS ARTICULORUM,
seu
ARTHRITIDE.

DOlent præterea frequenter *articulationes* quælibet in affectu, Arthritis dicta in genere, quæ in ſpecie, pro articulorum varietate, *in pedibus Podagra*, *in genubus Gonagra*, *in manibus Chiragra*, *in dentibus* à STROBELBERGERO *Odontalgia*, *in coxendicis articulis Iſchiadicus Morbus*, ſeu *Dolor* appellatur. Præter quas partes tamen, & *ſcapulas*, *&* *vertebras colli*, & interdum *ſternum* occupat; imò obſervavi in ſene admodum podagrica, & *alteram naſi quaſi medietatem* fuiſſe affectam. *Arthritis ferè per paroxyſmos affligere ſolet*, extra quos, niſi in inveterato malo, ſatis commodè habent ægri. *Quoties imminet paroxyſmus*, alvus ferè ſegnior evadit, ægri *moleſtiam* quandam haud benè explicabilem *circa præcordia* ſentiant, conſuetum *excrementum* intra pedum digitos *non reperitur*, & circa articulos *tenſio* percipitur. Hinc ſupervenit *dolor circa articulos*, qui incipiente podagra ut plurimum pollicem pedis majorem unius hinc, & alterius pedis, ſucceſſivè occupat, hinc repetente, aut præcedente crebriùs malo, alia etiam ſucceſſivè, *genua*, hinc *brachia*, occupare ſolet. *Dolor*, quem percipiunt ægri, ferè *triplex eſt*, *pungens*, *lacerans*, & *pulſans*, plus minus tamen intenſus; quibus interdum, & dolor ardens ſimul accedit, cum *tumore*, ſimul *eriſypelaceo*, in *Arthritide* nempè ſic dicta *calida*, quando acidum magis volatile, & acre peccat, ruborque partis affectæ intenſiſſimus, & æſtus accedunt; In qua etiam arthritide omnia ſymptomata ſunt atrociora, ſed ſimul paroxyſmi ſunt breviores, quàm in *Podagra*, dicta communiter *frigida*, in qua acidum magis obtuſum, & viſcidum, dolores remiſſiores, & *tumor* plus minus *œdematoſus*, cum nullo, vel levi ſaltem rubore, affligit, diutiùs tamen perſiſtente paroxyſmo, nec tam facilè evaneſcente tumore. Ægri ut plurimum *anxii* ſunt *circa præcordia* in paroxyſmo, præſertim in incremento ejus, minus in ſtatu; Conqueruntur ægri de *ardore*, ſeu *æſtu* circa regionem ſtomachi, hinc frigida appetunt; item de graviſſima ſiti, & anxietatibus præcordiorum, ſtomachi monſtrando regionem, quæ fiunt graviores, quò minùs potu, ſe onerant: *Appetitus* penitus eſt *proſtratus*, *clyſmata* autem, & blandè *laxantia* optimè *anxietates has leniunt*. Subinde accidit, ut cum crebriùs repetito, ſed inani *vomendi conatu*, affligat, ſicque anxietates inſigniter exacerbet; Imò obſervavi, quod cum *lipothymiis* gravibus, ſubinde repetentibus, paroxyſmus in principio, & incremento ægros, præſertim inveterato malo laborantes, vexaverit, quæ pathemata tamen in ejus ſtatu, dum Dolores, & tumores increverunt, & plures partes occupatæ fuerunt, penitus remiſerunt. Accedit ferè ſemper *febris ſymptomatica continua*, non adeò quidem acuta, magis tamen in principio paroxyſmi affligens, mitiùs in ſtatu, quam ad febrium catarrhalium naturam accedere poſſit SYLVIUS *lib. 4.*

Hæc ipſa *ſymptomata* etiam *in Dolore iſchiadico* ferè occurrunt, ubi *dolor* præter os, & in articulo, ubi femoris caput inſeritur *coxendici*, imprimis percipitur, etiam *clunes*, *ſeu nates* hinc intra oſſis ſacri, & lumborum regionem plus minus occupans; quin nervorum, & membranarum connexarum, & deorſum protenſarum ratione, inferiùs verſus *ſuram*, *&* *pedem* uſque, & ad extremum malleorum tandem extenditur, *noćteque* ferè *graviùs affligit*, & quia partes primariò dolentes in profundo ſub tegmine copioſorum muſculorum, deliteſcunt, ferè nulla extrinſecùs mutatio facta conſpicitur.

Sæpiùs equidem *dolores* alii iſtam *ſuperiorem cruris*, & *coxarum regionem occupant*, & ſubindè pertinaciter affligunt, non tamen præcisè Dolorem iſchiadicum conſtituunt: Confer. SENNERTUS *Tractat. de Arthritid. cap. 6. pagina* 45. Quodſi crebriùs redeant paroxyſmi, ac pro more vehementiùs affligant, inſigniter *debilitantur articuli*, ac *motus* eorum multum *imminuitur*, adeò ut tandem ad *paralyticam* quaſi *conſtitutionem* redigantur, flacceſcant ſimul, & in nutritione deficiant, ſubinde laxentur. Interdum circa articulos contrahuntur, & *rigida* manent *membra*, aut ſaltim intra articulos contracturæ, ſeu *tophi*, & *nodi* colliguntur, qui motum articulorum impediunt.

Iſchiadicus dolor ſpeciatim *ad claudicationem*, nonnunquam *coxæ luxationem*, aliquando cruris *atrophiam*, diſponit. Imò ſi inveteratum fuerit malum, præſertim ſi in paroxyſmi declinatione ſudores neglexerint ægri, pertinacia in articulis veſtigia, relinquit arthritis, adeò ut levi occaſione, & vel fortiore ſaltem articuli motu, & agitatione mox nonnihil recrudeſcat, aut ſaltem punctionibus ſupervenientibus ſe manifeſtet.

PARS AFFECTA.

Pars affecta erit pars admodum ſenſilis circa articulos ſaltem ſituata, adeoque nil aliud, *quam membranea ligamenta*, ipſos articulos vincientia, & colligantia. Quinimò his affectis ipſum *perioſtium* in locis oſſium articulationi proximis pati ſimul, probabile videtur ex acerbitate lacerante doloris, in profundo imprimis ſiti, & apparenter oſſium capita immediatè afficientis. *Sed quod articulos in ſpecie afficiat*, videtur eſſe *ex ſynovia*, ſeu *aqua Glareoli*, German. *das Glieder Vaſſer*, quæ eſt ros dulcis chyloſus, ſeu acido temperatus turgidus, qui ceu nutrimentum ligamentorum, & membranarum, ipſorumque forſan oſſium, abundans intra articulos collectus pro motu facilitando, & inſtar axungiæ oblinens oſſium articulationes. Hoc ceu appropriatum ſpecifici arthriticorum acidi objectum inquinari imprimis ſolet, quo facto mox varia circa articulos pathemata superveniunt, dum *partes vicinæ membranaceæ* neceſſariò *nodi* incipiunt: hinc ſucceſſivè ſynovia iſta ab acido peccante inſtar albuminis ovi ſpiſſari, & tandem in *cretaceam*, ſeu *gypſeam ſubſtantiam* coagulari ſolet, ut patet ex *tophorum*, ſeu *nodorum* intra articulos collectione, qui inciſionis via exempti *calceum*, & *gypſeum tophum* omninò [illegible] & effectum, non cauſam arthritidis [illegible] quorum *tophorum examen chymicum* videb. in KERGER. N-GII *Spicilegi obſervat*, 28. & M. A. N. C. *Append. ad obſervat. 45. pagina* 395.

CAUSÆ.

Quoad *Cauſam Efficientem* omnium optimè eadem in TACHENII *Morborum Principe* expreſſa, & explicata videtur: Nempè *acidum volatile ſpirituoſum*, ſui tamen generis, ſeu ſpiritibus ſaporis, ſpiritui influo maritatum, ſynoviam imprimis, & partes vicinas membranaceas inquinans, & affligens, primarius tortor eſt. *Prima hujus acidi ſpirituoſi origo* eſt ex primis viis quam potiùs ex depravata digeſtione prima cum TACHENIO, quam ex pancreate aut glandulis cum SYLVIO, derivare placet: adeoque non in pedum articulis ipſam podagram eſſe, rectè dicitur, ſed ejus ſolum fructum, cujus radix habitat in ſtomachi fermento vitali; ita ut licèt dolens pes abſcinderetur, podagra proinde non ſanaretur: *Quodſi maturè non occurratur malo*, acidum illud ſpirituoſum furtivè, & ſucceſſivè acido ſtomachi fermentativo ſe aſſociat, donec *fermenti* more pedetentim hoc ſuperet; ita ut impoſterum, nec naturali, nec artificiali ſeparationi obediat, adeoque

inve-

inveteratum incurabile ſit, ut eleganter loquitur TACHENIUS *cit. loc. p.* 438. *Hinc nempe*

1. *Hæreditaria* obſervatur *podagra*, cum ſpiritu influo genitali odore acido podagrico communicato fœtui. *Nobilem curavi Juvenem*, qui ab ineunte octavo ætatis anno ſæpiùs podagra correptus fuerat, quod parens ejus & ipſe inſigniter podagricus in ipſo paroxyſmo eum genuerat.
2. *Hinc etiam animi pathematibus gravioribus* aut *diuturnioribus* curata obſervatur podagra, ut *ſubitanea conſternatione*, aut *ira* inſigni, aut *merore* diuturno, ut in divitibus vel pauperioribus factum: Conf. BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Hiſt.* 28. LOTICHIUS *obſervat. pagin.* 489. SALMUTH *Cen.* 1. *obſ.* 48. TACHENIUS *Morbor. Princip. pagin.* 356. Quò etiam pertinet *tortura*, ex HILDANO *Cent.* 1. *Obſervation.* 79. Nempe perturbatio animi & ſpirituum peculiaris motus ac alteratio extinxit *fermentum podagricum*, aut ſaltem plus minus alteravit illud, principaliter quidem in ſtomacho primariò, qui cùm reliquis præſideat digeſtionibus, & has exinde alterari neceſſe eſt: videb. TACHENIUS *c.* 1. *pag.* 357. & 360. quantum nempe animi pathemata fermenti digeſtivi & hinc digeſtionis primæ negotium alterent; quò etiam *confidentiam ægri erga Medicum* vel remedia pertinere per ſe notum eſt.
3. *Hinc utplurimum etiam arthritici nephritici eſſe ſolent*, eodem acido ſpirituoſo utrobique autore.
4. *Hinc lacticinia* modernorum methodo, ſed continuato uſu, ut invertantur quaſi humores corporis, ſpiritus & fermentum digeſtivum, curant arthritidem.
5. *Vini abuſus*, volatilis acidi ratione ſpiritus imprimis afficiens, plures in hoc malum præcipitat. *Obſervanda tamen differentia inter vina*; dum ea, quæ plus de tartaro vel acido facilè fermentante in nobis continent, nocentiora ſunt. Quò alia vegetabilia plus minus tartarea pertinent, ut rectè aſſerit GLAUBERUS. Ex ſpiritus vitrioli uſu nimio TACHENIUS podagræ ortum notat, in *Hipp. Chym. Hinc*.
6. *Abſtinentia vini* contra quoſdam ab arthritide liberaſſe obſervata eſt: Videatur SENNERTUS *cit loc. pag.* 16. Sic LOTICHIUS *in obſ. pag.* 88. refert, podagram ex abſtinentia per integrum annum ceſſantem, ſed hujus copioſa ingurgitatione recidivantem.

Ex eo eſt, quod in arthritide producenda *tria iſta* vulgò nota ceu *cauſæ remotæ principaliores* conſpirare videntur; dum *Bacchus* ceu *pater* vini, quo innuitur nocivum acidum, ex nimio abuſu à fermento ſtomachico minus debitè ſuperabile ac corrigibile; *Venus* ceu *mater*, quatenus repetito congreſſu poſt copioſos ſpiritus influos, chylo temperato alcalino prædives ſub genituræ forma ſuccus nutritius excernitur, & hinc nervoſum ſyſtema inſigniter debilitatur; & *Ira*, ceu *Obſtetrix*, commovendo contenta corporis & ſpiritus influos aſperiores reddendo, in producendo arthritidis fœtu occupata rectè dicuntur. *Dictis ex cauſis & viri magis, quam fœminæ arthritidi obnoxii* dicuntur, cum ex HIPPOCRATE *Section.* 6. *Aph.* 29. mulieres non laborent podagra, niſi menſes deficiant: utut hodie contrarium experiri liceat, cùm ſecundùm SENECAM non natura, ſed vita mulierum mutata ſit.

Par ratio eſt *Enuchorum*, quos nec podagra laborare, nec calvos fieri olim HIPPOCRATES pronunciavit; item *puerorum*, quos ante Veneris uſum non laborare podagra aſſeruit. Quæ ita quidem ſub priſci ævi innocentia & temperantia obtinuerunt; hodie verò ex parentum & avorum vitiis ipſa progenies adhuc vitioſior nata, & ulteriùs exorbitans, dictorum veritatem eludit: Non ſecus ac *ciconia* inter podagræ remedia relata, tamen & ipſa podagrica obſervata in BARTHOLINI *Act. Haffn. Volum.* 4. *pag.* 154.

Scorbutici quoque admodum obnoxii ſunt podagræ, quæ ſubinde eos atrociùs affligit. Curioſum eſt, quod *contagioſa* interdum obſervata fuerit à BARTHOLINO *Hiſt. Med.* idque mediantibus veſtibus in M. A. N. C. *Ann.* 6. & 7. *obſervat.* 143. *pagin.* 205. & *Annot.* 9. & 10. *obſ.* 44. *pagin.* 118. & 119.

Acido igitur arthritico ſpirituoſo cum ſpiritibus quavis occaſione inſigniùs commoto, quod verbi gratia in motu corporis aut animi, aere frigido, humido, pororum aperturam debitam prohibente, poſt efferveſcentiam in ſanguine febrilem imprimis ſe inſinuat ſynoviæ, & hujus medio articulorum loca affligit, & cum hac ipſa ſimul aliqualem probabiliter efferveſcentiam facit; donec acido ſpirituoſo maximam partem ab eadem intra articulos ſuſcepto ulteriùs illa ſpirituum & humorum ceſſet agitatio, ſed in articulis adhuc malum hæreat, non citiùs ceſſans, quàm acido ſpirituoſo ſaturato ab alcali, & in ſalſum volatile mutato; hinc dolore ceſſante, fibrarum contractura ceſſat, & pori aperti magis liberiorem traſpirationem permittunt, quo facto omnia reliqua ſymptomata abiunt.

Sed obſervandum, crebriùs vel recurrentes paroxyſmos, vel diutiùs articulos affligentes, relinquere ſui *veſtigia*, hoc eſt, ultra partis dolentis debilitatem, ex ſpiritus inſiti aliquali deficientia, obruti plus minus à ſpirituoſo acido peregrino, & fibrarum nervearum relaxato tono, ipſis partibus membraneis ſolidis anteà dolentibus infixa permanere de acido peccante occulta ſpicula, quavis & facili occaſione ac motu in actum doloroſum excitabilia, & ſpirituum reliquorum hinc facta commotione paroxyſmum novum provocantia. Nempe ex acido iſto podagrico, imprimis in fermento digeſtivo ſtomachi commoto, & hinc totum corpus penetrante, anxia iſta præcordiorum pathemata originem ducunt. *Patet autem ex dictis*, utut in quovis paroxyſmo *debilitentur* plus minus articuli ſeu *partes ſolidæ*, fluidas tamen, tàm *humoroſas* quàm ſpirituoſas, eo ipſo quaſi *depurari*: ſi quidem non tantum acidum illud ſpirituoſum ſpiritibus ſatiatum, dum ſynoviam inquinat, illorum ſpirituum conſortium plus minus deſerit, ſed etiam ſubinde alia maſſæ ſanguineæ heterogenea fermenta, febrili efferveſcentia ſecreta, nunc unà circa loca dolentia colliguntur ex fibrarum partium dolentium contractura, nunc per ſudorem excernuntur *in declinatione*: ſicut *in incremento* hi ipſi moderatè proliciti maturant articulorum ab acido podagrico invaſionem, & hinc abbreviant inſigniter paroxyſmi tempora.

Hæc ipſa etiam patefaciunt, quare tam varia & mirabilia pathemata ſubindè accidant, acido podagrico alias partes, ac frequentiſſimè nervoſos plexus, occupante extra articulos, quæ omnia ſuperveniente paroxyſmo ceſſant: Videb. Miſc. A. N. C. *Annot.* 6. *Obſervation.* 208. *pagin.* 307. Sic arthritidem in *colicam*, & contrà, mutabilem refert CASTRO: *Epilepſiam* gravem notat LOTICHIUS: ſicut paroxyſmo non ritè procedente, nec acido volatili ſufficienter excluſo, vel ob internarum partium defectum ſpiritibus iſtis languentibus, & acido podagrico nimis in contentis corporis dominante, vel ob externorum ineptam applicationem, tam diuturna *virium proſtratio* & languor & *appetitus dejectus* ſuperſunt: Interdum *palpitationes cordis*, ſæpiſſimè *tuſſes ſiccæ*, aut ſæpiùs adhuc *aſthmata occulta convulſiva*, ſubinde ipſa mors, ſuperveniunt.

Quoties arthritici, quibus plures articuli alias occupari ſolent, paroxyſmo corripiuntur, qui non more conſueto ſucceſſivè articulationes iſtas quoque occupet (niſi per curam præſervatoriam malum plus minus in radice mitigatum fuerit) ii vel diutiùs languidi permanent, vel brevi poſt novo paroxyſmo corripiuntur, vel alius gravioris morbi, aut etiam mortis ipſius periculum ſubeunt. Id quod notavit etiam SENNERTUS *de Arthritid. cap.* 4. ut & HOEFERUS *Herc. Med. pagin.* 222. Hinc *in podagricorum* vel leviter confirmatorum, & *aliis morbis* correptorum cura *ad acidum podagricum ſimul reſpiciendum* venit, quod in omnibus aliis morbis ſymptomata intendere, & morbum vel graviorem aut contumaciorem reddere ſolet. Idque tamdiu ferè, donec vel ipſum vi naturæ aut artis correctum fuerit, aut artus occuparit, quo facto omnia remiſſiora & leviora mox apparere ſolent.

PROGNOSIS.

Ex hactenus enarratis *Prognoſeos* maxima dependebit ratio. Nam *Arthritis morbus lethalis non eſt*; ſæpe enim arthritici *diu vivunt*, ſeneſque fiunt, unde quibuſdam ſana ægritudo dicitur, & potius ex podagra deficiente, quàm eadem ordinaria ratione ſuperveniente, moriuntur.

Quoties alvus ſegnior eſt, & converſum excrementum intra pedum digitos non reperitur, & crura intumeſcunt paroxyſmum inſtantem ſignificari dicit TACHENIUS *Morb. Princ. pag.* 172.

Curatio ejus perquam *difficilis eſt*, tam *in*, quàm *extra paroxyſmum*, idque eò magis, quò magis *inveterata* fuerit: hinc quoniam ſæpiùs in primis paroxyſmis negligitur, facilè ſucceſſivè incurabilis evadit.

RHUMELIUS eleganter diſtinguit inter *podagram hæreditariam nodoſam*, & *ſolutam*: & *hanc* curabilem, *illam* incurabilem ait. Sed tamen etiam *ſoluta*, niſi recens, ſubinde inter incurabiles refertur.

Inter omnes arthritidis ſpecies *iſchiadicus dolor* graviſſimus eſt: nihilominus tamen *in principio* faciliùs quàm cæteri curari ſolet; ſicut *in progreſſu* æquè rebellis eſſe ſolet.

In ſenibus Arthritis incurabilis eſt.

Si articulos principio nervorum proximos afficit, & graviora ſympomata conjuncta habet, difficiliùs curatur, & ſepè mortem portendit; videb. SENNERTUS *loco alleg. pagin.* 25. & DRAWIZIUS *de Scorbuto p.* 22.

Si in arthritide contingat luxatio, difficulter ſanatur, aut prorſus inſanabilis eſt, *membranis & ligamentis* nimis laxatis, repoſitum membrum membranis & ligamentis non firmantibus. Ut taceam intra articulos ex ſynovia coagulata collectam materiam curam impedire: Hinc HIPPOCRATES *ſect. 6. aph.* 39. „*Quibus diuturno coxendicum dolore* „*infeſtatis coxa excidit, rurſumqua incidit, iis mucores ſu-* „*perveniunt*.

Si dolores ſenſim ingraveſcentes *ad jugulum* & ſuperiores partes tranſeunt, perniciem minantur. Item *quò plura* & frequentiora conveniunt *ſymptomata*, eò difficiliùs curatur; ut fit, quando ab externis repellentibus aut ſtupefacientibus ægri in anxietates, aſthma, colicam, epilepſiam, convulſiones, palpitationem cordis, lypothymias, aut alia mala incidunt.

Dolor iſchiadicus quidem acerbiſſimus eſt; in principio tamen ſui interdum reliquis arthriticis doloribus faciliùs ſanatur: ſicut temporis progreſſu femoris luxationem, claudicationem, & atrophiam inducit; quod ſimiliter in arthritide vaga attendendum; videb. DRAWIZIUS *de Scorb. pag.* 23.

Solvitur Arthritis ferè quatuor *modis*:

1. Ordinariò ferè in totum finito paroxyſmo *diſcutitur* morbus in articulo, ut nullum ſui relinquat veſtigium, niſi ſucceſſu temporis ſuperveniant tophi.
2. Rarum eſt, quando tumor podagricus *in materiam ichoroſam* aut ſaniem purulentam *mutatur*, quæ partibus intercutaneis eroſis foras exſudat.
3. Quando *tophi* poſt paroxyſmos *relinquuntur*.
4. *Quando incipiens paroxyſmus* ſua tempora non abſolvit, aut planè deficit, acido podagrico *alias partes extra articulos occupante*: id quod peſſimum eſt, & mille mala poſt ſe trahit.

CURA.

Quoad *Curam*, *duo* reſpicienda ſunt *tempora*:

1. *Tempus paroxyſmi*, ut curetur.
2. *Tempus extra paroxyſmum*, ut præſervetur.

Quoad paroxyſmi tempus: cum in hoc imprimis *motus naturæ* vigeat, cujus impetu ille excitatur, unde ex deficiente naturæ robore deficientibus paroxyſmis ægri in periculoſo ſunt ſtatu; ob id non ſiſtendus, ſed *promovendus*, impedimenta removendo, acidi ſpecifici vim maturè infringendo, urgentia nimis *ſymptomata* mitigando, ſemper ſimul pro legitima remediorum adminiſtratione quatuor particularia morborum tempora attendendo: Adeoque

I. *Ingruente podagræ Vomitus* convenit, ſed præmiſſo digeſtivo abſorbente ex *lapidibus cancrorum præparatis*, oſteocolla, & ſale tartari; Nam acidum ejus oritur in ſtomacho: Hinc imminente podagra, appetitus ſine manifeſta cauſa eſt proſtratus, & ſudores conſueti aliàs ſpontè ſupprimuntur. De quo *vomitus* uſu vid. HILDANUS *Centur. 6. Obſervat.* 84. MERCATUS *de Morb. Intern. lib. 4. c.* 18. RIVERIUS *Prax. lib. 16. cap. 1. &* SYLVIUS *in Praxi Tractat. 8. §. 152. 154. & 156. Sin minus vomitus inſtitui queat*, *Purgantia blanda*, ſed miſtis temperantibus acida, verbi grat. *oſſibus humanis præparatis*, *vel calcinatis*, &c. in primo principio inſtituta, conducunt; aut ſi, præter Clyſmata, in curſu paroxyſmi aliquid peragendum, infuſum ſennæ paſſularum, aut *pilulæ aloeticæ* ſaltem, vel ſolæ, vel *cum appropriatis* propinentur, ad imitationem TACHENII *loco allegat. pagin.* 439. Vel paſſulæ laxativæ, pruna laxativa.

Vel

℞. *Crem. tartari*,
Salis abſinth.
Arcan. duplicat. an. gr. viij.
Diagryd. gr. iij.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis arthriticus laxativus.

℞. *Conſ. roriſm.*
Salviæ an. ʒvj.
Pulv. antipodagr. purg. Parac. ʒjß.
Mag. Ialapp. ℈ß.
Cum *Syr. de ſpin. cerv.*
f. Electuarium
D. S.
Electuarium arthriticum laxativum pro aliquot vicibus.

Aliàs Purgantia quælibet vitanda, utpote quæ in paroxyſmo magis nocent, quàm proſunt; *æger* enim, ut monet HARTMANNUS *in Prax. Chymiatr. cap. 32. §. 2. in paroxyſmo medicamentis purgantibus non defatigetur, ſed afflictione liberetur*. Sanè in arthritide, id quod peccat, purgando minus aufertur, ſed contenta turbantur, ſpiritus irritantur, & malum exaſperatur: Conf. TACHENIUS *loco allegat. pagin. 149. & 151.* & SENNERTUS *Tractat. de Arthrit. quæſt. 11. pagin.* 104. In ſtatu tamen paroxyſmi, ubi malum contumacius in articulis hæret, ac febris & alia ſymptomata planè intermiſerint. Purgatio blanda inſtitui poteſt ad imitationem Riverii per Mercurium dulcem & ſcammonium ſulphuratum: vel Mercurius dulcis miſceatur cum aloë; vid. VELSCHIUS *Mictom. 4. Cen. 1. annex.* M. A. N. C. *Anno 4. & 5.* Vel

℞. *Maſſ. Pilular. de trib. Ruffi*,
Extr. hellebor. nigr. an. ℈ß.
Turb. mineral. cum ſpiritu Sulphuris par.
gr. i. ii. vel iii.
M. f. Pilulæ S.
Pilulæ arthriticæ purgantes.

Laudatur etiam radix bryoniæ ad ℥ß. in infuſo, vel ejus ſyrupus ad ℥ß.

II. *Opiata* ſunt nunquam ferè proficua, nec *internè*, nec *externè*; ſic enim malum contumacius reddunt, utut dolores remittant, motumque naturæ impediunt, & ut vocant, conſervant podagram in corpore; Imò *abuſus opiatorum* ad paralyſin arthriticos diſponit: videb. M. A. N. C. *Ann. 4. & 5. Append. pagin.* 335. Adeoque cautè uſurpentur, nec, niſi præmiſſis univerſalibus, nec niſi adjunctis *purgantibus*, aut *ſudoriferis*, aut *ſpecificis*: Vid. HILDANUS *Cent. 6. Hiſt.* 85. PLATERUS *Prax. Tom. 2. capit.* 17. & RIVERIUS *Prax. lib. 16. capit.* 1. Suſpicor tamen, commodè propinari poſſe eadem ingruente paroxyſmo, præmiſſo vomitu cum ſpecifico ſudorifero. *Quoad miſtionem cum Purgantibus*: illuſtrant hoc *Pilulæ antipodagricæ Rhumelii*, quas vocat; *Veni Amice*, *ſurge & ambula*.

℞. *Maſſ. Pilular. aloephang.* ʒii.
Laud. opiat. ʒß.
M. f. Pilulæ.
div. in 4. part. æqu.

Quarum una pars in vino aſſumenda & tribus vel quatuor horis jejunium imperandum.

Conf. etiam quoad opiatorum uſum VELSCHIUS *Hecat. 2. obſervat.* 27. *Miſtio verò cum diaphoreticis* etiam vulgò nota eſt; inter quæ ſalia volatilia blanda, & ſpiritus ſalino-volatiles, opiatis miſta, qualia ſunt ſpiritus ſalis ammoniaci, ſpiritus cornu cervi, cranii humani, item ſpiritus tartari volatilis, proliciendo ſudorem præ cæteris conveniunt. Præter hæc, fixa acidum abſorbentia, uti oſſa microcoſmi præparata, antimonium diaphoreticum, cinnabaris antimonii, bezoardicum ſolare, &c.

opti-

optime conducunt, imprimis ſi ſal volatile cornu cervi aut viperarum aut ſanguinis humani addantur. Et quidem cum ſubinde apud nos radix podagræ ſit à ſcorbuto, his commodè ſpiritus lumbricorum terreſtrium per fermentationem paratus; item eſſentia contra arthritidem vagam, item ſpiritus cochleariæ, &c. iſtis diaphoreticis adduntur. Hæc enim volatilia & fixa acidum vitioſum abſorbent; opiata verò dolorem temperant: v. g.

℞. *Lapill. cancr. præp.*
Arcan. dupl. Mynſ. an. gr. xij.
Salis vol. ſuccin. gr. vj.
Laud. hyſter. gr. iij.
M. f. pulvis: S.
Pulvis arthriticus ſudoriferus pro una vice.

℞. *Theriac.* ʒ ß. ad j.
Salis Abſinth. ℈ j.
Sumatur in hauſtu *vini* pro ſudore.
D. S.
Electuarium ſudoriferum pro una vice.

℞. *Aquæ fœnicul.*
Card. bened. an. ℥ i ß.
Spiritus lumbr. terr. per putr. ʒ i ß.
Sal. ammoniaci
Mag. corall. cum ſuc. citr. an. ʒ ß.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr. cort. aurant. ʒ ß.
M. S.
Potio arthritica ſudorifera.

III. *Venæ ſectio* in Arthritide, qua tali, inutilis eſt; quin ſine neceſſitate aut intempeſtivè adhibita potiùs multum nocet, vires debilitando, & naturæ motus ad articulos impediendo; ut obſervavit BECHERUS *Phyſ. ſubterran. lib. 1. pag.* 493. Adeoque non niſi Plethoricis, aut quibus inſigniter ſanguis bullit, idque ſaltem in principio, antequam plures articuli perfectè jam occupati ſunt, eadem interdum locum habet; Vid. CRATO *apud Scholtz. Conſ.* 239. MERCATUS *l. a.* RIVERIUS *Obſervat.* 9. à MARSINO *communic. pag.* 295. SYDENHAM *de Podagr. pag.* 35. & WILLISIUS *de Anima Brut. lib. 2. cap.* 14. Loco Venæſectionis quidam in uſu habent, ut ſub incremento dolorum cucurbitulas ſcarificatas adhibeant, hinc loco ſcarificato ſal commune probe toſtum adſpergunt, auxilio quidem doloroſo, ſed interdum proficuo. Probè tamen obſervandum, ubi affigantur cucurbitulæ, & inciſiones fiant, ne tendines aut nerveæ membranæ ſub cute deliteſcentes periculosè lædantur: ac ſanè in profundiore vulneratione aut apertura nos abſtrahere debent ea, quæ habet HOEFERUS *in Herc. Med. lib. 4. cap. 1. pag.* 220. In dolore autem iſchiadico in principio paroxyſmi venæ ſectio utplurimum neceſſaria eſt, præſertim ſi dolor cum pulſatione eſt conjunctus: (vid. POTERIUS *Cent. 3. Curat.* 94.) idque ferè in crure dolente, ſi fieri poteſt commodè ad derivandum, rariſſimè in brachio ad revellendum, nec niſi in ſummè plethoricis, aut ubi aliæ circumſtantiæ id urgeant. Et quidem ſi dolor in crure magis extrorſum vergat, ſecanda vena ad malleolum externum, ob uſum inſignem Iſchiadica dicta; ſi verò dolor magis introrſum vergat, vena ſaphæna aperienda. Quando autem venæ ſectionem non inſtituere volumus, commodè ejus loco in lumbis poteſt ſcarificatio inſtitui. Conferatur de venæ ſectione & cucurbitularum & articulorum applicatione in malo iſchiadico SANCTORIUS *in Method. Vitandi Error. pag.* 189.

IV. *Alvus* utplurimum *ſegnior* in paroxyſmo eſſe ſolet, & qui purgantibus vix auſcultat, & hinc dolorem, febrem & anxietatem præcordiorum ferè intendit: adeoque clyſmata emollientia & abſtergentia ſunt optima; vel uſurpentur pilulæ aloeticæ ſaltem, vel alia blanda Laxantia, de quibus *ſupra*.

V. His ita pro circumſtantiarum circa ægrum ratione probè variè determinatus, in paroxyſmo utramque faciunt paginam abſorbentia, ſeu acidum invertentia, & blanda diureſi ac diaphoreſi imprimis ſucceſſivè eiicientia. Siquidem ex CRATONE refert Sennertus: „*quamprimum intus ſudor detinetur aut imbibetur, maximè ſi conſuetus foret, imminet paroxyſmus podagricus*; adeoque ex oppoſito ſummè proficua erunt diaphoretica. Conveniunt autem tam fixa, ſi in primis viis adhuc perſiſtat alteratio, in principio & incremento; quàm volatilia, ſi jam malum ſit in articulis, præſertim in ſtatu. *Illa* ſunt partes animalium duræ, oſſa microcoſmi præparata, quæ commendat TACHENIUS *l. a.* ſalia fixa antimonialia antimonium diaphoreticum, bezoardicum ſolare, & cinnabarina, &c. imprimis ſi cum ſale volatili cornu cervi aut viperarum aut ſanguinis humani acuentur: ex. grat.

℞. *Corall. rub. præp.* ʒ j.
Cinnab. antimonii ʒ ß.
Salis vol. cornu cervi ℈ j.
M. f. pulvis.

cum vel ſine *laudano opiato* in ſtatu paroxyſmi.

Hæc verò ſunt ſalia & ſpiritus urinoſi volatiles, quos inter ſpiritus cornu cervi, cranii humani, ſpiritus tartari volatilis, ſpiritus carminativus, item ſpiritus ſalis ammoniaci, proiiciendo ſudorem, præ cæteris primatum ducunt. Quin decocta lignorum temperatiora, in ſpecie ex radice ſarſæparillæ, chinæ, bardanæ majoris, aut ligno juniperino parata & ſubinde propinata, commodiſſima ſunt; Sic SALMUTH. *Cent. 3. Obſ.* 74. refert podagram hæreditariam univerſalem, decocto lignorum curatam; item RIVERIUS *Cent. 2. Obſ.* 50. Dolores arthriticos contumaces per decoctum lignorum curatos refert. Et quidem, cum ſubinde apud nos radix podagræ ſit à ſcorbuto, his commodè ſpiritus lumbricorum terreſtrium per fermentationem paratus, item eſſentia contra arthritidem vagam, item ſpiritus cochleariæ, &c. iſtis diaphoreticis adduntur. Huc facit quoque Trifolium aquaticum ſeu paluſtre, quod in cereviſia coctum & uſurpatum mirè arthriticos juvat; M. A. N. C. *Ann. 4. Obſervat.* 123. tam curandi quam præſervandi fine uſurpatur: Sic PETRUS JOHANNES FABER arthriticis antiſcorbutica cum ſucceſſu dedit, nempe ſuccum cochleariæ & anagallidis aquaticæ cum ſpiritu vini tartariſato. Videatur VELSCHIUS *l. a. Obſervat.* 46. De ſudoriferorum uſu conferatur HILDANUS *Cent. 5. Obſervat.* 53. & *Cent. 6. Obſ.* 32.

VI. Quoad *Topica* ſeu Externè applicanda, obſervandum:

1. Quod non debeant eſſe adſtringentia, auſtera, acida, aut cuti ejuſque fibris moleſta, quæ harum contractura & clauſura malum potius exaſperant, tumorem & igneum fervorem magis accendunt, Repellentia ob id dicta; unde quolibet reiicienda.
2. Non niſi præmiſſis univerſalibus locum habent, adeoque non maturanda eorum admotio, cùm vix præterquam in fine incrementi aut ſtatu paroxyſmi, articulo ſint applicanda.
3. Sint talia, quæ & acidum blandè (hoc eſt, ſine efferveſcentia excitata) corrigere; illud in ſalſum mutare, & hinc tranſpirabile reddere, ac ſimul dolorem ſuaviter lenire poſſunt; unde hic anodyna (narcotica enim quantum poſſibile fugienda, vid. MERCATUS *l. a.* & SYDENHAM *pag.* 114. & 118.) ibi diſcutientia dicta locum habent, utrobique alcalia temperata ſunt optima.
4. Habeatur ſimul eorum delectus debitus, conſiderando & cætera dolori adjuncta ſymptomata, ardorem, tumorem, ruborem &c. utut, quoad externa talia, certi quid pro quovis ſubiecto univerſaliter determinari nequeat, quia uniuſcujuſque ferè ægri ſpecialis idioſyncraſia multùm variat, adeoque huic auxilium fertur à remedio, à quo alius detrimentum capit.

Ex innumeris pauca annotaſſe ſufficiat: Nempe in *podagra callida* aqua ſpermatis ranarum legitimè deſtillata calida, vel ſperma ranarum per tranſcolationem depuratum cum aliquot granis camphoræ, vel pauco ſpiritu ſalis ammoniaci ſimplicis miſtum, & in ſtatu applicatum: vid. TACHENIUS *in Hipp. Chym. cap.* 19. *pag.* 148. *Ejuſdem Clave pag.* 204. & *Princ. Morb. pag.* 193. ubi modus procedendi & cautelæ habentur: Item Spiritus cancrorum fluviatilium non adeò exactè rectificatus, aqua articularis ad extra, magnanimitatis, ſpiritus lumbricorum terreſtrium, ſpiritus formicarum, vel per ſe vel cum ſpiritu lumbricorum miſtus, ſpiritus vini crocatus & camphoratus, præprimis à roremarino rectificatus, item ſpiritus vini camphoratus cum Saccharo ſaturni, ſpiritus theriacalis camphoratus, ſpiritus urinæ, ſpiritus ſalis ammoniaci cum ſpiritu vini miſtus aut

aut mixturæ ex calce viva & ſale ammoniaco affundatur ſpiritus vini, & huic deſtillato addatur camphora; ſic optimum habebitur ſpecificum in inflammationibus podagræ. Hæc acidum podagricum doloroſum & ardores potenter extinguunt, & ſic arthritidem cum inflammatione junctam tollunt; e. g.

℞. *Aquæ artic. ad extr.* ℥vj.
Spiritus ſal. ammoniaci ℥ij.
M. S.
Aqua articularis ad extra.

Applicetur, præmiſſo Fotu ex lixivio coriariorum.

Vel

℞. *Aquæ artic. ad extra* ℥ij.
Spirit. lumbric. ℥j.
Sal ammoniaci ʒiij.
M. D. S.
Spiritus ad extra.

Elegans exiſtimo remedium, quod commendat LINDANUS:

℞. *Fl. Sambuc. contuſ.* q. v.

Injice ollæ recenti, donec exactè plena ſit; hanc benè clauſam ſub terra defode, donec flores in liquorem abierint; ſed neceſſe eſt, ſtent per aliquod tempus donec flores computruerint.

Hunc liquorem calide cum linteo applica, egregiè compeſcit dolores. Egregium etiam in eryſipelate dicitur remedium.

Alii recipiunt flores verbaſci, iiſque ampullam vitream replent, & orificio obturato ſoli exponunt; ſic enim in liquorem diffluunt, qui cùm linteo parti affectæ impoſitus, ,, dolorem lenit. *Res eſt mirabilis & expertiſſima in omni ,, dolore podagrico ſiſtendo*, dicit RAYUS. Et credo, quod liquor talis propter acidum temperatum, putredinis motu extraverſum, multùm proſit pro uſu externo. Idem dicitur de liquore ex radice vitis albæ raſæ ſeu bryoniæ, ſimili ratione, aut ex radice excavata, & proprio operculo tecta, parato, qui locis podagricis illitus egregiè confert; ſicuti etiam cum floribus hyoſcyami eodem modo liquor ſummè anodynus haberi poteſt. Vel flores ſambuci in lacte cocti pro fotu ſubinde applicentur. Porrò folia Valerianæ majoris recentiùs impoſita, & ſubinde renovata, aut folia bardanæ majoris ob ſal nitroſum conquaſſata nonnihil durioribus nervis & parti molliori impoſita egregium levamen afferre obſervavi. Lac & omnia lacticinia, alcali oleoſo turgida, itidem mitigant dolorem & ardorem, præſertim quando cum hyoſcyamo ſimul ebullierit; hinc uſitatiſſimum eſt cataplaſma, factum ex medulla ſeu mica panis (Gemmel) in lacte decocta, additis aliquot ovorum vitellis cum croco, & cataplaſma ex floribus chamomillæ & lenticula aquatica, in lacte decoctis, cum farina hordei applicatum: cui & inſerviunt Melilotus cum Malva & Althæa, Origanum, ſatureja, artemiſia, betonica, lavendula, &c. e. gr.

℞. *Medull. panis tritic.* ℥iij.
Pulv. rad. alth.
Flor. Chamom.
Far. fabar. an. ℥ß.
Far. ſem. lini,
Fænugr. an. ʒiij.

Coqu. in ſ. q. *lactis* ad conſiſtentiam pultis, adde

Ungu. anod. ℥j.
Balſ. Sapon. ʒij.
Vitell. ovi Num. j.
M. f. Cataplaſma,
D. S.
Cataplaſma dolorem ſedans.

Hinc caſeus ovillus recens planè impoſitus egregium lenimen præſtat. Item optimum malagma præbet vetus & vermiculoſus caſeus cum jure, in quo perna ſuilla ad tabem decoxerit, quod articulorum etiam tophis multum prodeſſe dicitur. Caro bubula, alcali ditiſſima, lacti & prædictis ferè omnibus præfertur; huius enim fruſtum crudum ſine pinguedine partem dolentem ſuper ligatum, manè & veſperi mutatum, feliciter dolores compeſcit, locum nigredine conſpurcatum relinquens. Inſuper pulvis radicis conſolidæ maioris cum aqua communi in pultem coctus, quæ minimi digiti groſſitie loco dolenti applicata, podagram novellam invaſionemque primam optimè mitigat; Vid. TACCHENIUS *Morb. Princip. pag. 198. & ſeqq.* Hinc ſtercus bubulum, & quod præſtantius, ſtercus humanum optimè dolores hos ſiſtunt. Cataplaſmate ſequenti HILLERUS feliciter uſus fuit, quo una nocte dolorem & tumorem in genubus & pedibus maximum curavit.

℞. *Sterc. bovis* ℔j.
Aquæ roſar.
Veron. an. ℥ij.
Album. ovi, cum fruſto alum. conquaſſ.
Num. j.
Croci ʒj.
Camph. ℈j.
Miſc.

Facit huc etiam urina humana, præſertim nonnihil putrefacta, egregia anodyna, vel per ſe, vel cum adjecto cinere communi ex balneo deſtillata; vel aqua abſorptiva ex ſalis ammoniaci pulveriſati & alcali tartari ana in aqua ſimplici ſoluta: vid. TACHENIUS *l. 4. pag.* 197. Hinc CNOEFFELIUS in uſu habuit extractum caſſiæ fiſtulæ cum ſpiritu vini parti affectæ imponendo; ſicut & ſtercus hircinum cum urina ægri ſubactum, & inſtar cataplaſmatis applicatum, egregiè convenit. Vel recipi poteſt urina vaccæ menſe Majo, & imponi pedes aliquamdiu: dein imponatur emplaſtrum Norimbergenſe, vel, quod melius, emplaſtrum de alcalibus Tachenii, cum vel ſine camphora pro circumſtantiarum ratione; vel emplaſtrum de ſpermate ceti. Denique calx viva propter ſuum alcali hìc locum habet: nempe ſi aquæ calcis vivæ imponantur pedes, extrahit dolorem, & reſolvit tumorem. Item urina, in qua calx viva extincta eſt, applicata benè convenit, loco cujus urina vetuſtior uſurpari poteſt. Sunt, qui ceu ſingulare remedium podagricum laudant, recipiendo ſpiritum vini ſepties vel octies ſuper ſale tartari rectificatum, affundunt hunc calci vivæ, abſtrahunt fortiter; hinc enim ſpiritus vini vim ſubtiliſſimam & penetrantiſſimam tartari articulorum reſolutivam acquirit, &, ut per ſudorem poſſit evacuari, hunc diſponit. Quod ſi ſpiritus hic accenſus deflagret in cochleari, relinquit pinguedinem butyroſam, & ipſam pro illitione contra podagram admodum accommodatam, meliorem, quam ipſe ferè ſpiritus, qui citra metum applicari poteſt. HAUPTMANNUS miſcet tincturam tartari acerrimam cum ſaccharo ſaturni, quò, tanquam arcano in podagra, affectum locum illinire jubet, & mirandos effectus promittit. Denique ſuffitus iſte ex decocto ſcobis corticum ligni abietini & querni coriariorum, cum urina humana, egregius ad quamcunque Arthitidem eſt, ut partes affectæ eo foveantur; hoc ipſo enim Comes quidam à podagra contractus factus, reſtitutus dicitur: vid. M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. Obſerv.* 229. Forſan lotio cum ipſo decocto non eſſet incongrua:

Vel

℞. *Lixiv. Coriarior.* ℔ij.
Urinæ human. ℔iij.
M. S.
Fotus ad extra.

Pertinent huc Saturnina, in ſpecie ſaccharum ſaturni cum appropriatis applicatum; nempe ſolutio ejus in ſpiritu vini aut ſpermate ranarum, addita pauca camphora. Hinc quidam emplaſtrum de ſpermate ranarum ritè paratum copioſiore addito ſaccharo ſaturni, non ſine effectu applicant. Curavi virum, qui habuit dolores arthriticos in genu cum aliquali rubore eryſipelaceo, cui optimè conferebat emplaſtrum de ſpermate ranarum, cum copioſo ſaccharo ſaturni: cum denuò poſſet ambulare, pro ſpina infixa evellenda ordinavi aquam artheticam ad extra cum ſpiritu ſalis ammoniaci, optimè habebat per quinque vel ſex dies: Sed abuſu hujus ſpiritus recrudeſcebat paroxyſmus & intenſior fiebat à ſpiritu. Pertinent huc emplaſtrum ex alcalibus Tachenii, & *emplaſtra bina Barbette* multùm laudata ad podagram, tàm calidam quàm frigidam *lib. 1. capit. 4.*

Fugienda ſunt nimis *unctuoſa pinguia*, quæ poros oblinendo malum ſæpiuſculè potiùs exaſperant, & inſenſibilem tranſpirationem inhibendo, tandem contumaces *contracturas* inferunt, unde loco *unguentorum emplaſtra varia nervinis* conſtantia, & cataplaſmata dicta calide adhibenda ſunt. Hæc ipſa tamen ſæpiùs renovanda, ne actuali ſuo frigore poſtmodum ſtricturam pororum inferendo, malum exaſperent.

Quoad

Quoad *podagram frigidam* ſic dictam: ſpiritus vini cum ſpiritu ſalis ammoniaci, præſertim cum calce viva parato, convenit. Sapo Venetus uti in quavis podagra, ita in ſpecie in frigida laudatur. Nempe volatilibus ſubinde ſunt jungenda oleoſa quaſi ferventia, v. gr. deſtillata Tacamahacæ, fuliginis, tartari, &c. rectificata. Recipiatur *Sapo Venetus* ſolvatur *in ſpiritu vini & aqua ſambuci*, & ita illinatur cum pluma parti dolenti. Vel ad immitationem Doctoris MICHAELIS:

℞. *Sapon. Venet.* ℥iß.
Campb. ʒvi.
Croci ʒß.
Spiritus lumbricor. terreſt. q. ſ. pro ſolutione
Miſc.

Qua illinantur cum penna partes dolentes calidè.

Coincidunt hæc cum *Balſamo antipodagrico Rhumelii*:

℞. *Coag. ſulphuris animalis & alcali*, id eſt, *Sapon. Venet.* ℥j.
Gum. mercurial. & ſulphureæ naturæ, id eſt, *Campb.* ʒß.
Quint. Eſſent. Vegetabilis, id eſt, *Spirit. Vini* q. ſ.

Digerantur, & ſeparatis fœcibus reliquæ ad uſum reſerventur, & cum linteis parti dolenti applicentur.

Siquidem in forma liquida quæ adhibentur, majorem ſæpè & tutiorem effectum relinquunt. Loco ſpiritus vini meliùs recipitur ſpiritus lumbricorum terreſtrium.

Alii ſaponem Venetum liquefaciunt cum ſpiritu vini ſuper carbones, addito oleo juniperi & petroleo faciunt unguentum & applicant.

In ſpecie oleum deſtillatum ſaponis Veneti eſt potens remedium, præſertim in Arthritide frigida; hinc etiam in dolore iſchiadico egregium eſt idem. De uſu ejus polycreſto in Doloribus podagricis videb. HORSTIUS *libr. 2. Obſervat. 23.* Sicuti præparationem ejus cum addita calce viva & camphora idem deſcribit *libr. 8. Obſervat. 2.* Oleum petroleum, in quo decocta eſt radix hellebori nigri, laudatur ab HARTMANNO *in Prax. Chymiatr. ubi de Arthritide* §. 14. & confirmatur ceu expertum à LINDANO, uti & balſamum Peruvianum cum vitello ovi & aqua articulari ſeu ſpiritu lumbricorum miſtum. Aliàs convenienter uſurpantur Tacamahaca vel Caranna, malaxata cum oleo ſuccini; emplaſtrum ex pice; ac Poterii ex pice navali & ſulphure; vel emplaſtrum diaphoreticum Mynſichti; malaxatum cum oleo deſtillato tartari fœtido vel ſuccini applicatum eſt egregium.

Vel

℞. *Empl. diaphor. Mynſ.* ℥iß.
Liquefacto adde
Theriac. ʒß.
Malax. cum *ol. philoſophorum* vel potiùs cum *tartari fœtido*:
D. S.
Emplaſtrum.

Si inflammatio circa articulos adſit, optimè miſcentur cum camphora. Convenit etiam ad diſcutiendos tumores in declinatione podagræ relictos.

Vel ad imitationem POTERII paretur emplaſtrum in *Idea Form. claſſ. 5. §. 5.* Hiſce etiam Opii ejuſque tincturæ tantillum ſubinde addendum venit: magis tamen in arthritide calida quàm frigida. Theriaca emplaſtri modo applicata etiam vi anodyna egregiè convenit, cui ſubinde in calida de ſale abſinthii, in frigida de ſpiritu ſalis ammoniaci plus minus addi poteſt. Alia remedia externa, & compoſitiones elegantes & multiformes; videbitis in M. A. N. C. *Annotat. 1. obſerv. 142. pag. 318.* & *Anni 6. & 7. Append. pag. 158. ſeqq. Annot. 9. & 10. obſervat. 80. ubi Balſamum arthriticum; & cera Catholica Burrhi*, cujus compoſitionem etiam dedi in *Collegio Pharmaceut. in Schrœderum par. 2. pagin.* ....

VII. *Veſicatoria ex cantharidibus* an conveniant? equidem doloris ratione dubium videtur: ſed cum balſamus iſte ex ſapone Veneto, item inunctio cum oleo ſaponis, puſtulas in loco dolente excitent, ex quibus ichor acris profluit cum tali ægri uſu, ut rariùs redeat paroxyſmus, ſicut etiam obſervavit HORSTIUS *lib. 2. obſervat. 23.* & illa ipſa Veſicatoria ſubinde optimè contuliſſe viſa fuerint, (conf. *Act. Societ. Reg. Volum. 1. pagina. 535.*) ſanè haud dubito, quin interdum, idque, ut ſuſpicor, in podagra frigida, ubi acidum intimè magis viſcidiore aut copioſiore ſynovia ſociatum, pertinaciter circa profunda articulorum & oſſium loca hæret, proficua eſſe queant; cautè tamen, monente SYLVIO *de Arthritid. §. 183.* in iſchiade inveterata in loco affecto applicata proficua obſervata fuerunt: videb. BORELLUS *Centur. 4. obſervation. 53.* ſiquidem in SCHENCKII *Obſervation.* refertur iſchiadici morbi fortuita, excitatis copioſis veſiculis, curatio. Ut ſane illud *Moxæ Siniticæ*, quæ haud ita pridem tanquam ſpecificum ad hunc affectum innotuit, auxilium, cui tamen & noſtratium vegetabilium lanugines ſubſtitui poſſunt, ver. grat. artemiſiæ, Marrubii aut ſtœchados, haud alia ratione, quàm ratione eſcharæ aut puſtulæ, ceu cauterium actuale, licèt levius, prodeſſe videatur. Ut taceam externi ignis acidum in interno evacuando fortè non parum conferre.

VII. *Tophos* quod attinet arthritidis paroxyſmis reſiduos, de cura eorum vid. HARTMANNI *Praxis*: præſtans imprimis eſt emplaſtrum ejus attractivum, §. 39. etiam GNOEFFELIO uſitatum in M. A. N. C. *Annot. 6. & 7. Appendix pagin. 165.* Præterea & caſei veteris cum decocto carnis ſuillæ applicatio hìc proficua eſt; nam cute diſrupta ſucceſſivè tophis exitum parat. Emplaſtrum de ranis cum Mercurio à quibuſdam modò malagmate ex caſeo putri & ſpiritu vini vidi obtemperare. Plumbea bractea ſubtilis impoſita per menſem juvat, aut ſaltem uberius incrementum prohibet ex ZACUTO LUSITANO *libr. 2. Prax. Admir. Obſervat. 178.* Egregius quoque eſt ſpiritus calcis vivæ, de quo *ſuprà dixi*, ſi illinatur.

IX. Quoad *Malum Iſchiadicum*. Cujus Cura nonnihil variat à cæteris in hoc, præmiſſa venæſectione, ut *ſuprà monitum*, etiam præterea hirudines ſubinde locum habent, ſive hœmorrhoidibus applicentur, ſive etiam ipſi loco affecto. Quoad prius; FORESTUS *libr. 29. obſervat.* 4 refert Arthritidem quamplurimorum articulorum tertianæ intermittenti ſuccedentem, ex hœmorrhoidibus reſtrictis, quibus denuò fluentibus arthritides ceſſarunt. In tali ergo caſu hirudines applicatæ hœmorrhoidibus ſunt optimæ: Nam SCHENCKIUS refert *in obſervat.* coxæ dolorem hœmorrhoidum fluxu curatum: ſic ZACUTUS LUSITANUS *libr. 2. Prax. Admir. obſervation. 162.* Iſchiadicum venæ ſectione & aliis nil juvantibus, hirudinum uſu ano affixarum, curavit. *Idem cit. loc. obſervat. 159* refert coxæ dolorem, hirudinum ſuctu ſupra partem affectam ſanatum, quod idem in aliis arthritidis ſpeciebus prodeſſe ait. His plus minus uſurpatis, clyſteres imprimis repetiti conveniunt, & quidem acres neceſſe eſt ſint iſti: unde hìc clyſter à quibuſdam laudatur:

℞. *Pom. colocynth.* Num. j.
divid. in 4 partes æquales:
Quarum prima in nodulo coq. *Vin.*
Urinæ puer. an. ℔j.
addendo
Herb. Matriſylv. M. j.
Coquantur, donec remaneat tertia pars, quę Clyſteris loco injicitur.

De cætero tutiùs, quàm in alia Arthritidis ſpecie, Purgantia in principio adhiberi poſſunt, præſertim Vomitoria: ſicut in progreſſu morbi ſubinde contumaciori, & pleno ſtatu; etiam ad fortiora purgantia, præſertim ex Mercurio dulci & trochiſcis alhandal, accedi poteſt cùm in Sinovia glutinoſiore aut copioſiore firmiùs concentratum malum eradicandum ſit. Sicut his præmiſſis ſudorifera ex lignorum decocto aliquandiu continuata, aut his ſimilia conveniunt: videb. POTERIUS *Centur. 2. capit. 85.* ubi & aurum ejus diaphoreticum, & hinc Cinnabarina, ſalia volatilia, &c. ſedulò in uſum vocanda ſunt: Videb. TACHENIUS *Princ. Morbor. pag. 204.*

Externè omnibus encomiis dignum eſt *emplaſtrum Poterii de pice ſulphuratum*: vide *Cent. 2. obſ. 10. 13. & 86.* Deſcriptio eſt hæc:

℞. *Picis naval.* ℥iv.
Terebinth. ʒß.
Maſtich.
Succini an. ʒij.
Sulphuris comm. pulu. ʒß.
M. f. Cerotum.

Hoc applicatum perquàm proficuum eſt, ut expertus ſum, ac præter dolorem iſchiadicum etiam egregium eſt in dolore nephritico notho ſcorbutico; item in colica convulſiva lumbos lacerante optimè iiſdem applicatur;

Item in ſubluxatione vertebrarum lumborum ſupra os ſacrum applicatum, etiam cum fructu adhibetur. Ob difficultatem detrahendi lapis calefactus ante remotionem applicetur.

Juvenis Nobilis Malo iſchiadico in utraque coxa graviter affectus, ita ut in incremento morbi ne tantillum corporis motum ſuſtineret, præmiſſa in ſubjecto ſanguineo venæ ſectione, præſcripſi:

℞. *Antimonii diaphor.*
Bezoard. martial. ana ℈ß.
Auri diaphor. gr. v.
Miſc. pro pulvere.

Subinde repetatur.

Item

℞. *Aquæ ſerpilli,*
Menthæ,
Flor. ſamb. an. ℥j.
Spiritus ſal ammoniaci ʒiß.
Oſſ. Microcoſmi præp. ℈ij.
Antimonii diaphor. ℈j.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. card. bened. ʒvj.
Miſc. pro potione.

Uſurpet cochleatim, continuando ſudorem. Denique

℞. *Spiritus ſal ammoniaci,*
Liqu. Cornu Cervi ſuccin. an. ʒiß.
Miſc.

Externè loco dolenti emplaſtrum Poterii jam dictum applicabatur, quod ita ad aliquot dies noctesque admotum mirè contulit. Tandem hoc ablato, pro reliquiis diſcutiendis,

℞. *Aquæ artic. ad extr.* ℥iß.
Spiritus ſal. ammoniaci cum calce viva ʒvj.
Miſc.

Externè affricabatur.

Item

℞. *Aquæ artic. ad extr.* ℥ii.
Spiritus bacc. Juniper. ℥i.
Balſ. Peruv. cum vitello ovi diſſoluti ʒiii.
Miſcebatur & affricabatur.

Præterea etiam Emplaſtra ex Tacamahaca, galbano, gummi ammoniaco, & Opio, locis dolentibus applicantur, ſeu ex ſemine ſinapi, erucæ, radice pyrethri, euphorbii, (quod cum oleo lini applicat TACHENIUS *loc. alleg. pagin.* 207.) cum pice navali, gummi elemi, & tacamahaca exceptis, & emplaſtri forma applicatis: uti & acria antiſcorbutica rubificantia externè imponuntur, qualia ſunt cataplaſma illud à plurimis commendatum ex piperitide, naſturtio, iberide ſeu lepidio, id eſt raphano ruſticano, (German. *meer-Rettich*;) cum vino coctis, & hinc farina lupinorum, floribus chamomillæ & ſimilibus miſceantur, & applicentur, de quo Confer. SENNERTUS *de Arthrit. cap.* 6. *pagin.* 47. Radicem bryoniæ recentem cum oleo lini commiſtam & tepidè applicatam laudat TACHENIUS *loco allegat.* Veteres externis & aliis irritis candentibus ferramentis tribus aut quatuor locis ſupra coſtam, inuſtionem inſtituebant, loco cujus apud nos ferè Veſicatoria uſurpari poſſunt.

Denique univerſi cruris frictio cum ſpirituoſis, oleoſis, & urinoſis liquoribus, ut ſunt ſpiritus formicarum, lumbricorum, &c. aqua articularis ad extra, cum ſpiritu ſalis ammoniaci, & ſimilia adhiberi poſſunt. Quæ inter non negligendum balneum ex vinaceis, item ex acervo formicarum *ſupra Artic.* 3. *in Cura Doloris lacerantis* laudatum.

Quod ſi finito paroxyſmo doloroſo nihilominus adhuc tumor adſit; hic optimè diſcutitur vapore de eruca, abſinthio, & artemiſia, in aqua & vino coctis, ac pedibus calidè ſuffumigatis. Vel emplaſtrum Norimbergenſe dictum cum oleo tartari malaxatum, aut etiam ſolitarium, applicetur. Ut verò roborentur articuli, finito paroxyſmo convenientiſſima ſunt vina balſamica ex vegetabilium aromaticorum decoctis parata, qualia ſunt *decocta Poterii Centur.* 2. *capit.* 10. & 13. aut qualia proſtant in M. A. N. C. *Annot.* 6. & 7. *Appendix pagin.* 165. Quodſi ægri extra paroxyſmum præ nimia membrorum imbecillitate progredi neſciant, cum tamen tophi nondum appareant, iis Fonticulos in diverſis corporis partibus excitatos prodeſſe, ait HORSTIUS *libr.* 8. *obſervat.* 8. aut uſurpari poteſt emplaſtrum de pice *ſupra laudatum*, quod firmat tendines, & reſolvit nimias humiditates; aut uſurpentur remedia BARBETTE *ex Anat. Practica capit.* 5. & 10. De podagra malè tractata audiviſtis ſupra *Par.* 1. *Section.* 3. *capit.* 1. ubi de cura chylificationis læſæ.

XI. Quod ad curam *extra paroxyſmum*, in hac omnis eò directa ſit cura, aut partim radix podagræ ex corpore evellatur, partim articuli antea affecti roborentur. Pro priori ſcopo inſerviunt remedia tam diætetica quàm pharmaceutica, ac chirurgica. Quoad *diætam*, exactiſſimè eſt obſervanda arthriticis; ſicut enim hæc neglecta fœcunda mater podagræ eſt, ita obſervata eadem hunc ſuum fœtum abortivum rurſus abolet. Verùm de hac cùm ubivis plura proſtent, eaque vel SENNERTUS *Tractat. de Arthrit. capit.* 7. & TACHENIUS *loco allegat.* recenſeant, ſaltem adhuc ſequentia obſervanda. Nempe nil melius eſt, quàm omnia acida, & quæ in volatilem aciditatem citò tranſeunt, aut vim fermenti digeſtivi enervant, quantum poſſibile, vitare, convenienti diætæ regimine digeſtionis primæ negotium & cæteras functiones quaſvis ſartas tectasque ſervare, & hinc ſpecifico antipodagrico ſaporem acidum volatilem, ſpiritibus ſociabilem, ex prima ſtomachi culina oriundum corrigere; & in prima herba extinguere, idque per remedium pharmaceuticum, quale CNOEFFELIO fuiſſe dicitur, & hodiè TACHENIUS jactitat. Sed, cùm paucis liceat adire Corinthum, hactenus generalibus neceſſe eſt contenti vivamus: exiſtimo tamen in Mercurio, & hinc antimonialibus rite præparatis, vim abſorbendi, & in radice corrigendi hoc acidum podagricum, delitèſcere. Lac & *diæta lactea* quoque hìc remedii vim obtinent contra podagram; tædioſa quidem methodo, ſed aliquoties jam felici eventu, cum funditus eadem podagra eradicata ſit. Utendi modum delineatum videbitis in Miſc. A. N. C. *Annot.* 1. *Obſervat.* 141. *pagin.* 310. & *Appendix hujus anni, Anno* 2. *annexæ, pagin.* 33. *Ann.* 6. *obſervation.* 58. SENNERTO *de Febrib. libr.* 3. *capit.* 3. *pagin.* 351. Sicut de cura lactis in arthritide integrum *Tractatum* edidit GRESELIUS; Cui ſociari poterit *diſputatio* lectu digniſſima *de Cura lactis, podagricorum ſolatii*, à *Dn. D.* WALDSCHMIDIO *Marpurgi* nuper habita, ubi aliquot hujus rei experimenta videbitis. Iis autem ſaltem convenit ſubjectis, qui benè & ſine corruptione in ventriculo illud perferre poſſunt, item qui graciles ac macilenti ſunt; de quo videb. TACHENIUS *loco allegat. pagin.* 416. Sub uſu autem hujus æger ab omnibus reliquis alimentis abſtineat: Videb. BONNETI *Mercur. Compital. pagin.* 35.

XII. Quoad *auxilia pharmaceutica*: Vomitus primatum tenet, adeò, ut ab omnibus Practicis commendetur præſervationis gratia. Crebriùs aut rariùs, ad minimum omni verno & autumnali tempore circa ſolſtitia, inſtituetur, nempe in ſtomacho podagræ cuditur faber. Hinc, quoad evacuantia, per inferiora, Mercurius dulcis, Turbith minerale cum ſpiritu ſulphuris paratum, & alia Mercurialia ex regno minerali ſunt optima; ſicut ex vegetabili helleborus niger, & hinc Colocynthis, præ aliis conveniunt. Hermodactylorum laus non ampliùs tanta eſt ac olim, cùm genuini apud nos vix habeantur, utut pulvis arthriticus Paracelſi, deſcriptus in HARTMANNI *Prax. Chymiatr. de Arthritide* §. 17. & ex hoc natum Electuarium Caryocoſtinum, quod videb. in SENNERTO *de Arthrit. pagin.* 55. pluribus ſit commendatiſſimum; non ſecus ac Electuarium Catharticum violatum Mynſichti mirè laudatur contra arthritidem à LINDANO, dum dicit: „ *optimum eſſe medicamentum ad præveniendum paroxyſmum podagricum.* Quo remedio aliquando Studioſum Juris hìc feliciſſimè curavi, qui peſſimè habuit & arthriticus fuit adeò, ut quaſi contractus videretur; verùm hoc medicamento intra paucos dies curavi. Unde etiam in purgandis arthriticis extractum hellebori nigri & Hermodactylorum POTERIO uſitatum fuit, exempl. gratia

℞. *Conſ. Chamædr.*
Chamæp.
Anthos an. ℥ß.
(vel loco harum conſervarum recipiatur *pulpæ paſſular.* ℥iß.)
adde
Pulv. antipodagr. Par. ʒiß.
Mag. Jalapp. gr. ix.
Cum *ſyr. de betonica.*
F. Electuarium.

Aſt præ fortioribus purgationibus convenientiores longè arbitror blandas purgationes per pilulas uſuales, non nihil

nihil acuatas, qualium pilularum loco videntur optimæ *pilulæ balſamicæ Cnoeffeli* M. A. N. C. *Annotat.* 6. *&* 7. *Append. pagina* 59. ex helleboro nigro & maſſa pilularum de tribus Ruffi concinnatæ, imprimis Mercurio fixo acuatæ, *cit. loco pag.* 147. Sanè in ventriculi vigore conſervando multum his tribuerem: aloe autem, pilulas de tribus Ruffi ingrediens, ita præparata ſit, ut pars ejus gummoſa magis extravertatur, reſinoſa verò ſeparetur. His omni novilunio reiterandis, tres, vel quatuor dies ante uſum adjungantur ſudorifera, & alia appropriata, podagricum acidum, & corrigentia, & correctum per ſudorem eliminantia. Hinc quovis anni quadrante ſudores per aliquot dies repetiti proliciantur, quocunq; libuerit remedio, ſæpiùs urinoſa tàm fixa, quàm volatilia, hinc ſulphurea antimonialia, item antimonium diaphoreticum, & antihecticum Poterii, continuando. Sanè ſpontaneos ſudores, ſeù potiùs madores, vel omni manè in habitioribus, & ſucculentioribus; vel quavis ſeptimana ſemel aut bis expectando, proficuos admodum notavi, temporibus extra paroxyſmum, præſertim ſi ſub introitum lecti conveniens doſis ſpiritus ſalis ammoniaci præmittatur. Poſt ſudorifera etiam Diuretica extra paroxyſmum in cura præſervatoria ſunt optima, quæ duo in plurimis conſpirant, ita ut unum alterum ſublevet. Imprimis verò Diuretica, tàm in præſervando, quàm curando, præmiſſo vomitu, ſunt optima; magis tamen in præſervando: & ſpeciatim nulla purgantia; nulla violenta ſudorifera, tantum valent, quantum appropriata diuretica, imprimis volatilia; qualia ſunt ſpiritus ſalis ammoniaci, vel ſimplex, vel lavendulatus, aut infuſione aromatum cum ſpiritu vini oleoſus factus, tartari volatilis, carminativus de tribus, (qui aliquoties multum præſtitit in abuſu vini ad præcautionem variorum malorum, quatenus urinam movit) ſpiritus Cornu Cervi, liquor Cornu Cervi ſuccinatus, eſſentia lignorum, &c. Curavi aliquando Podagricum, paroxyſmo imminente ſubitò præſcribebam ſpiritum ſalis ammoniaci, & ſpiritum cochleariæ, ut temperaretur acidum. Conſilium erat fruſtraneum: cogitabam de ſudore excitando, & continuabam ſpiritum ſalis ammoniaci; ſed nil profeci, quia ad ſudorem adigi non poterat; potiùs superveniebat ardor urinæ doloroſiſſimus ob ſalia vitioſa, quæ cùm per ſudorem non diſcuterentur, per urinam deducebantur, & evaneſcebat podagra. Sic egregia ſunt Lumbricalia in podagra ad diureſin; item arcanum duplicatum Mynſichti, præmiſſis fixis, eſt nobile; vel ſal ammoniacum depuratum, borrax, ſal volatile, ſuccini, &c. E. g.

℞. *Lapill. cancri præp.* ℈ ii.
Corall. rubr. præp. ℈ i.
Salis volat. ſuccin. gr. xv.
M. pro tribus doſibus. S.
Singularis Pulvis articularis.

Pellit etiam calculos.

Hinc ſcarabæi, ſpeciatim unctuoſi, German. *die blawen Mayen Kafer*, nobile ſuggerunt remedium ad podagram præſervandam, & curandam per urinam, propter copioſiſſimum ſal diureticum, quod habet, utut cum doloroſa ſtranguria operentur; Vid. *ſuprà p.* 1. *ubi de calculo Renum*, & BORELLUS *Cent.* 4. *obſ.* 73.

Remedia alterantia, quod concernit: eadem prorſus hic conveniunt, quæ *ſuprà Artic.* 2. *de Doloribus in genere* ſunt laudata, varia nempè *nervina*, *aromatica*, *&* *volatilia calefacientia* vulgò dicta, quæ *ſale* ſuo *uolatili* acidum podagricum invertere, & per tranſpirationem inſenſibilem eliminare ſolent, quibus in ſpecie ſemper adjungantur *ſpecifica*, & *appropriata*, *chamædrys*, *chamæpitys*, *Iua arthetica*, *ſpiritus ſalis ammoniaci*, *ſpiritus*, *&* *ſal volatile lumbricorum*, carminativus, aliquoties in ſeptimana bihorio ante prandium ad 40. vel 50. guttas, uſurpati; Item liquor betulæ, herba Thee, &c. Videatur SENNERTUS, RIVERIUS, WILLISIUS, alii, ubi & plures inde concinnatæ *formulæ* occurrunt.

Vel

℞. *Rad. Enulæ*,
Pœoniæ,
Caryophyllat. an. ℥ vj.
Chinæ el. ℥ i.
Herb. Saluiæ,
Meliſſæ,
Chamædr.
Chamæp. an. M. j.
Summ. roriſmar. M. ß.
Bacc. junip. ℥ i ß
Galang.
Zingib.
Cinnam. an. ℥ ii.
Sal. tartari ℥ iii. ad ℥ß
Inciſa, & Contuſa includantur Nodulo:
D. S.
Nodulus articulos confortans.

Infundantur *in Vino*

Vel

℞. *Herb. Chamædr.*
Fragar. an. M. i ß
Ononid.
Flor. hyperic. an. M. i.
Rad. bryon. ℥ i ß
Sarſæpar. ℥ i.
Lign. Nephrit. ℥ iii.
Bacc. Junip. rec. ℔ ß
Coſt. arom. ueri ℥ iii.
Inciſa, & contuſa.
D. S.
Species ad cereuiſiam medicatam.

Includantur nodulo ſuſpendantur in cerevisia fermentata; vel ſpecies injiciantur cereviſiæ à colatura adhuc calenti ante fermentationem.

De *ſalivatione* movetur dubium, annon, & hæc aliquid uſus conferre poſſit ad radicem podagræ extra paroxyſmum exhauriendam? & videntur eam confirmare KERKRINGIUS *Spicileg. obſerv.* 28. Conferatur in ſpecie SYLVIUS *de Arthritid.* §. 174. *&* *ſequentibus*, & ROLFINCIUS *ord. & Method. ſpecial. Commentar. lib.* 6. *ſect.* 3. *cap.* 1. & WEDELIUS *lib.* 2. *de Medic. Facultat. ſect.* 2. *cap.* 12. qui ſucceſſum ſalivationis adhibitæ exemplis confirmant. Tentari poſſet, ſed malo nondum adeò confirmato; aliàs periculum eſſet; ne magis adhuc offenſis articulis, & læſis partibus nerveis, paralyſis, ac contractura acceleretur.

XIV. Ex *fonte chirurgico* venæ ſectio pro præſervatione parum conferre videtur, niſi ordinariæ excretiones, vel ſuppreſſæ, vel imminutæ ſint; ſicuti *ſuprà* exemplum ex FORESTO *lib.* 29. *obſ.* 4. allegavi de Arthritide quàm plurimorum articulorum, tertianæ intermittenti ſuccedente ex reſtrictis hæmorrhoidibus, quibus denuò fluentibus arthritides ceſſarunt. Quidam tamen ſcarificatione pedum juxta pedis pollicem, una, vel altera hora ante novilunium adornata, ſe præſervare nituntur, de quo vid. SALMUTH *Cent.* 3. *obſerv.* 46. *Fonticuli*, ut aliàs, & hic remedium ſunt; parum quidem ex ſe proficiunt, niſi per accidens in voracioribus, aut habitioribus, aut vitam ſedentariam agentibus, aut quibus ulcera, aut ſimilia emiſſaria conſolidata ſunt, interdum conferant: In ſeroſioribus tamen non ſine fructu in cruribus excitantur, in quibus paroxyſmos arthriticos egregiè præſervare ſolent. Præ cæteris in Iſchiadico malo conducunt, nunc in ſura excitati, vid. SCULTETUS *in Armament. Tabul. ult. lit.* K. ubi præſtans ejus declaratur uſus; nunc juxta poplitem, ſecundùm HILDANUM *Cent.* 4. *obſ.* 75 nunc ſuper locum affectum excitati; nūc in inguine, qua ratione WILLISIUS *Pharm. Rational. Vol.* 2. *pag.* 450. Iſchiadicam inveteratam per fonticulum in inguine curavit. Illuſtrat hunc in inguine fonticulum obſervatio, quam refert FEHR *de Scorzon. pag.* 114. de muliere, iſchiade pertinaci laborante ex impuro cubitu, bubone, quo ea affligebatur, quo per apertionem curatum, malum ipſum curatum fuit.

XV. *Articulos denique firmant*, Lixivia pro balneatione pedum, dum poros ſervant apertos, & alcali ſuo acidum ſpiritum ferè evocant, de quo præter experientiam conf. HORSTIUS *lib.* 8. *obſ.* 5. præſertim ſi *baccæ Juniperi* q. ſ. e. g. p. ii. & *fol. ſalviæ* aut *roriſmarini* p. j. in p. ij. *aquæ communis* *&* *lixivii comm.* p. j. incocta ſint: Aut

℞. *Bacc. Junip.* ℔ß
Herb. roriſmar. M. vj.
Serpilli, vel *thymi*,
Majoranæ, vel *ſalviæ* an. M. ij.
Inciſ. & contuſ. D. S.
Species ad pediluvium.

Coquantur in lixivio pro Pediluvio, tempore veſpertino ſub introitum lecti inſtituendo. Sufficiunt ſpecies pro tribus, vel quatuor vicibus. Poſt balneationem pes adhuc humidus linteis involvitur tepidis, & æger lecto committitur. Videb. *Idem Formular. Cl.* 4. §. 12.

Præ cæteris conveniunt *Vinacea*, exque iis parata balnea & fomentationes pedum ſubinde repetitæ; vid. DURETUS *in Holler. lib.* 1. *de Morb. Intern. cap.* 63. & SOLENANDER

DER *ſect.* 4. *conſil.* 21. quæ cum non ſemper meritis recentia juberi poſſint; quidam iis ſiccatis utuntur, in vino, & aqua coquitur ſalvia, aliaque nervina addendo. Thermæ huc pertinent; quæ cùm remedium externum ſaltem ſint, productis morboſis levandis ſaltem conferre poterunt, ipſa radice utplurimum in corpore relicta; unde incipientes podagrici aliquale levamen exinde percipere poſſunt, confirmati nullum quin potiùs contractura ac rigiditas articulorum ſic acceleratur: vid. SENNERTUS *de Arthrit. q.* 11. Adhæc ſi adjumenti quid adferunt, in frigida potiùs quàm calida conferre videntur: Videatur TIMÆUS *lib.* 5. *Epiſt.* 7. & *Acta Soc. Reg. Vol.* 1. *pagina* 822.

De *Tranſplantatione* quædam adhuc monenda forent, ſed ſufficiant hìc ea, quæ refert, & per experientiam confirmat TIMÆUS *von GuldenKlee, lib.* 7. *Epiſt.* 7. & 8. Catellus Melitenſis podagra afflictis appoſitus, anodynus eſt; videb. obſervat. BORELLI, & BARTHOLINI, qui catellos hos podagricorum pedibus applicatos claudicaſſe referunt.

CAPUT IV.

DE

LÆSIONIBUS GUSTUS.

RESTANT adhuc inter *ſenſus externos*, *Guſtus*, & *Olfactus*. Guſtus nil aliud eſt, quàm tactus linguæ ſpecialis, & ſingularis, dum itidem fit per nervos in delicata filamenta diviſos, quæ ad ſuperficiem linguæ ſub ejus membranam delata conglobantur in ſimiles papillas nerveas, tanquam in capitula fungorum, ſeu cornua limacum. Hæ ergò ratione ſuæ peculiaris texturæ ita ſunt conſtitutæ, ut præter communia tactus objecta, ut durum, molle, aſperum, &c. ſpecialem à particulis ſalinis recipiant impreſſionem, ſeu motionem: Sunt nempè ſalinæ particulæ minutiſſimæ genuinum guſtus objectum, quæ ratione texturæ, rigidæ, acuminatæ, & diverſimodè figuratæ, vehiculo aqueo imprimis dilutæ, ſe inſinuant in linguam, ejuſque modò dicta filamenta, & ſpeciatim eorum papillas, variè movendo filamenta, & ſcindendo, ſecando, &c. talem in iis motum efficiant, qui à nobis Guſtus dicitur. Uno verbo: Sapor conſiſtit in figuratione partium ſalinarum, quatenus nempè papillas linguæ nerveas pungunt, &c.

Solæ ſcilicet ſalinæ particulæ, nunc ſolitariæ, nunc aliis particulis materialibus intertextæ, adeòque plus minus, vel mutatæ, vel exaltatæ, vel retuſæ. Ex varietate talis texturæ vim obtinent impreſſionem certam in linguæ papillas facere, indèque, quod nos vocamus, varios ſapores exhibere: Hinc enim acida, & urinoſa, mutua unione mutando texturam, fiunt ſalſa: acidæ particulæ aceti cum minio, ſeu ſaturno calcinato junctæ in tantum texturam mutant, ut ex acutis quaſi quadrata, aut octoedrica, & ita quodammodò aluminoſa, fiant, indèque dulcem ſaporem repræſentant.

Res quò magis ſapidæ, eò magis ſaliva affluit in os; ſimilem enim motum faciunt, ac ſi nunc iterùm edere vellemus, & ideò pro maſticatione ſaliva affluit.

Læditur Guſtus, ceu propria linguæ actio, dupliciter: Vel

1. Quando *Imminuitur*, aut *aboletur*, ita ut parum, vel nihil guſtare poſſimus.
2. Quando *Depravatur*, ita ut res, & objecta quædam alienum ſaporem, quàm naturaliter habere ſolent, continuò in ore repræſentent, eumque putridum, & fœtidum.

ARTICULUS UNICUS.

DE

GUSTU IMMINUTO, ET DEPRAVATO.

CAUSÆ.

IMminuitur, vel aboletur Guſtus:

I. Vitio ſpirituum animalium ad linguam diſtribuendorum, qui vel vitio conformationis neruorum penitus in qlingua deficiunt; uale exemplum habet COLUMBUS in ſua *Anatome*, de quodam v.:ri, & carbonum vorace, quia varia ſine Guſtu ullo devoravit, in cujus anatome poſt mortem invenit nervos naturaliter ad extremitatem linguæ derivandos, juxta ſpinam dorſi poſteriora verſus reflexos: aut quando præter hoc in apoplecticis, paralyticis, &c. affectibus Guſtus linguæ læditur, in quibus caſibus cum ſenſu, Tactus, & Guſtus (eſt enim Guſtus tactus linguæ ſpecialis) etiam motus linguæ ſimul plus minus perit, quo ablato, cùm voces articulari nequeant, Loquela amiſſa appellatur.

II. Læditur Guſtus, quando lingua ejuſque fibræ nerveæ, & ſpecialiter harum extremitates papillares, à nimia eaque vitiata lympha irritatæ ita reſolvuntur, & ob atoniam ita relaxantur, ut flaccidæ, ac molles, & quaſi paralyticæ minùs ab objectis rapidis moveri, & horum impreſſio percipi poſſit, pariter, atque odoratus: unde etiam in gravemine, & coryza graviore, aliiſque affectibus catarrhalibus, dum os continuò copioſa tenui, ſalſaque lympha ſcatet, cum coryza præter olfactum deficientem ſimul etiam Guſtus, aut imminui plus minus, aut aboleri ſolet.

Depravatum quod attinet *Guſtum*, in quo objecta peregrino videntur affecta ſapore, fit hic imprimis vitio ſalivæ, vitioſis recrementis, & humoribus variis, vel ſale impregnatæ, quæ nunc per ſe, nunc rebus guſtabilibus ſub maſticatione permiſta, organum Guſtus ſimul afficit, & inde talem ſaporem vitioſum limphæ imprimit: Hinc in Ictero, inquinata ſaliva, omnia aſſumpta obſcurè videntur amaricare: hinc ſimiliter in ſcorbuto, & malo hypochondriaco omnia plus minus aceſcere, aut ſalſeſcere; in catarrhis omnia aſſumpta plus minus ſalſa muriatica apparere ſolent. Quò fortè *Picantium Guſtus* referendus eſt. Interdum ſapore putido, & ferè inexplicabili, & quaſi cinereo, objecta infecta videntur: id quod fit imprimis, quando unum alterumve viſcerum internorum ulcere aut apoſtemate incipiente laboret; in his enim à purulentia iſta infecta ſaliva ſaporem cinereum, & putidum repræſentare facit, uti ſubinde fit in phthiſi ſimilibuſque morbis, quatenus nempè lympha ſalivalis ex iiſdem corruptionibus inquinatur; ita ut ferè ſemper Guſtus depravati cauſa in ſaliva inquinata inveſtiganda ſint: at hinc eſt, quod obſervavit MEARA *pag.* 160. *in Hiſt. Med.* Guſtum depravatum, ortum ex auris ulcere, forſan pure ſucceſſivè ad os delato, quem tamen ipſe curavit per Topica auri admota. Rarum eſt, quod refert DEODATUS *in Valetud. pag.* 272. de ſapore amaro in apice linguæ perceptibili, idque ex affectu hypochondriaco.

DIAGNOSIS.

Affectus hi facilè patent ex ægri relatione: uti etiam cauſæ antecedentes per eundem, & per adjunctas circumſtantias, aut pathemata manifeſtantur. Ubi enim adſunt ſimul aliæ operationum animalium labefactationes, de affectu paralytico non eſt dubium: ſin adſit ſimul vitium catarrhale, verbi gratia coryza, vel raucedo, & ſimiles defectus, res eſt facilis. Cauſa, quæ guſtum depravat, & ſalivam inquinat, ex affectu adjuncto per ſe patet: Sic in Ictero, ſcorbuto, putredine oris, &c. facilè patet affectus primarius, unde afficitur ſaliva.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Guſtus læſiones in catarrhis per ſe nullum periculum portendunt, quibus curatis ſpontè ceſſant. Idem de aliis enarratis hactenus Guſtus vitiis ſentiendum. *Sin verò inveterata ſint*, difficilia ſunt curatu.

CURA.

In *Cura* cauſæ ſunt removendæ, & fibrarum linguæ debitus tonus nervinis reſtituendus, & conſervandus, aut acrioribus quaſi ſtimulandus in *Imminutione* ejus, aut *Abolitione*: *Illic* ad catarrhum reſpectus eſt habendus; *Hìc* verò *nervina* varia, & *aromatica* conveniunt. Pro poſteriori ſcopo in ſpecie *raphanus* ante paſtum uſurpatus, & maſticatus guſtum acuit, & eundem deficientem quaſi ſenſilem reddit, teſte HOEFERO *In Herc. Med pag.* 75. HARTMANNUS *gargariſmum* habet, & etiam *linimentum* egregium ad Guſtus læſionem, quæ videbitur in *Praxi ejus Chym. cap.* 85. §. 3. & 4. Egregius quoque eſt *ſuccus acetoſæ*, vel ſolus, vel ex ana ſucci acetoſæ, & ſucci portulacæ, cum ana *ſacchari* paratus *ſyrupus*, confert multum ad abolitum ſaporem, teſte ZACUTO LUSITANO *lib. ult. Prax. cap.* 2. *num.* 10.

quo

quo os & lingua ſubinde abluenda & abſtergenda; quin &, ſi deglutiatur, nihil incommodi affert, ſed ventriculum ſimul egregiè abſtergit. Quod ſi verò guſtus ſit depravatus, e. g. in ictero, ita ut omnia videantur amara, ſalſa, & ſimiliter, in ſpecie tunc convenit *vomitus*; quo præmiſſo uſurpetur *ſerum lactis acidulatum* cum ſucco nitri, vel cum ſpiritibus quibuſdam mineralibus, vel etiam quæcunque acida conveniunt in Guſtu nimis amaro, non ſecus ac *radix cichorij* condita, item zedoaria, vel radix gentianæ crebriùs affricta, eundem juvant. Locum etiam habet *Gargariſmus*, item *linimentum Hartmanni jam allegatum*. Sed curantur hæc vitia optimè, curato primario morbo. Hinc poſtmodum nervinis appropriatis partium nervoſarum linguæ tonus reſtituendus, & corrigendus.

Sed quæ in ſpecie linguam roborant, ejuſque ſenſum, & motum reſtituunt, ſunt nervina, & ea, quæ aliàs etiam ordinariò in Aphonia & loquela amiſſa applicari ſolent, quas hac occaſione jam tractabimus.

MEMBRUM I.

DE APHONIA.

DIſtinguendum autem eſt, propriè loquendo, inter *Loquelam amiſſam*, & inter *Aphoniam*.

Aphonia eſt, dum vox nulla editur; id quod fit vitio laryngis, ejuſque muſculorum moventium, aut paralyticorum, aut convulſorum, aut nimis humectatorum. Hac namque ratione in paſſione hyſterica mulieres aphonæ jacent, uti etiam fit in apoplexia graviori, paralyſi, malo hypochondriaco & paſſione hyſterica, ubi ægri non rarò omnimodam patiuntur Aphoniam, propter convulſionem muſculorum laryngis, cartilagines moventium; quam convulſionem percipientes quaſi laqueo fauces conſtringerentur, moleſtiam ſe percipere aſſerunt, ac ſi collum ipſis torqueretur.

Loquela verò amiſſa fit vitio linguæ, quando quidem ſonus aut vox, ſed incondita, à larynge formata ob motum linguæ, ſive ex toto, ſive ex altera ſaltem medietate paralyticæ, plus minus amiſſum aut non ſufficientem, in verba articulari nequit, aut alia linguæ vitia ſuis ſignis ſe exhibent; quæ in *Aphonia* ſecus ſe habent, in qua nullum linguæ vitium, præſertim quoad motum, obſervari ſolet.

Aphonia dicitur aliàs Anaphtia, quæ HIPPOCRATI ſunt diſtincta, à modernis verò confunduntur; *Aphoni enim* HIPPOCRATI idem ac *Apoplectici*, cum *Aphonias* nomine intelligat illos, qui ne motum quidem nullum proæreticum ſive voluntarium retinent; *Anaphtos* verò eos, quibus *vitio laryngis* vox deficit; Vid. GORRÆUS *in Definit. Med. pag. 57. & pag. 81. Aphonia* iſta, prout communiter accipitur, fit ex *vitio nervorum & muſculorum*, nunc *paralytico*, nunc *ſpaſmodico*. Quod *vitium paralyticum*, *Aphonia* fit frequentiſſimè *à paralyſi muſculorum laryngis*, ſive hæc *vitio proprio*, *ſive vitio nervorum recurrentium* ad eos diſtributorum, accidat: Nam in canibus diſſectis, vellicatis illis nervis, Aphonia in promptu eſt: ſic videmus non rarò *aphonos* fieri, qui magna *raucedine* laborant. Id quod fit probabileter *a nimia humiditate* & conſequenter *reſolutione muſculorum laryngis*, ut flaccidi fiant, & impotentes ad motum. Manifeſtum hujus rei exemplum eſt, quod refert TULPIUS *lib. 2. cap. 40. pag. 78.* Hinc etiam *tardior loquela* cujuſdam *ob abundans phlegma*, qui anno duodecimo demum loqui cœpit, teſte AMATO LUSITANO *Cent. 6. Curat. 5.* Pertinet huc etiam *crapula*, ſubinde *Aphoniam* inferens *paraliticam*: Videat. HOECHSTEDTERUS *Decad. 3. caſ. 9.* Quò etiam facit *Aphonia ex caſu ab alto*, & inde contracto *vitio nervorum paralytico*, quam refert POTERIUS *Cent. 2. cap. 11.* & jam olim notata obſervatio GALENI, quam videb. in SENNERTO *lib. 2. Prax. pag. 354.* Sic *ex terrore nervorum vitio* oborta, *aphona pro apoplectica* reſtituta, vid. in BARTHOLINI *Act. Med. Haffnienſ. Volum. 1. Obſ. 101. pag. 193.* Curioſa etiam eſt *Aphonia paralytica ex globulo plumbeo* per vomitum moto, indeque recurrentes motus deprimente, de quo vid. DEODATUS *in Valetud. pag. 97.* Ut taceam *nervos recurrentes*, quovis infortunio *abſciſſos* vel *reſectos*: Conf. SENNERTUS *lib 2. Prax. part. 3. cap. 4 pag. 355.* Obſervavi aliam *Aphoniam* in virgine, quæ cubans noctu in hypocauſto, ac ſuaviter dormiens; *ob extinctam verò lampadem ex oleo conſtructam, & hujus fumo ſucceſſivè inſpirato* altero manè ſurgens, cætera ſaniſſima, *aphona* erat. Videbatur ſubeſſe *vitium* quaſi *paralyticum laryngis ejuſque muſculorum* ex iſto *fumo inſpirato* læſorum. *Curabatur per electuarium ex ſcordio pulveriſato cum melle* excepto, crebriùs aſſumpto, & deglutito. Atque *hæ Aphoniæ ad conſtitutionem nervorum & muſculorum paralyticam* pertinent, ſi in *paroxyſmo apoplectico* accedant, & hoc ceſſante etiam aliquamdiu affligant, ſive ſine eo, aliis functionibus omnibus ſalvis, ægros ſubitò prehendat.

Quoad *alterum Aphoniæ fiendi modum*: hunc *ex convulſione muſculorum & nervorum laryngis* fieri inſinuavi. Obſervatur tamen crebrò talis in graviori *paroxyſmo hiſterico*, in quo aphonæ jacent ægræ, pariter ac epilepticis convulſionibus ſæpiùs Aphoniæ ſuperveniunt. Speciatim vid. hic *epileptica aphona* per *venæſectionem* curata apud HOECHSTEDTERUM *Decad. 4. caſ. 1.* & conf. *caſus paralellus*, nempe *Caſ. 2. & 40.* Item *ex vermibus in ventriculo & inteſtinis* ſubinde *obmuteſcentia* obſervatur, teſte FORESTO *lib. 21. Obſ. 28. ſchol.* & *lib. 14. obſerv. 33. ſchol.* Noti nempe *varii ſpaſmodici affectus* ſunt, *occaſione vermium* obvenientes. Pertinere etiam huc videtur curioſa obſervatio in BARTHOLINI *Act. Med. Haffnienſ. Volum. 1. Obſ. 86. pag. 170.* Nam ex *conſtrictionis ſenſu* in loco affecto *ſpaſmum nervi recurrentis* adfuiſſe probabiliter concludi poteſt. Forſan & huc pertinet *Aphonia iſta mirabilis* M. A. N. C. *Ann. 3. obſ. 121. pag. 193.* ſponte ſua ex improviſo affligens, & ſponte ſua denuò ceſſans ac recidivans, &c. Nempe vix paralyticum, ſed potiùs convulſivum quid ſubeſſe videtur. Forſan etiam huc pertinet *Aphonia* ſuborta *ex retenta gonorrhœa virulenta*, *fonticulis in inguine apertis* curata, apud ZACUTUM LUSITANUM *lib. 1. Prax. Admir. obſer. 97.* Nempè *acre luis venenum* facilè *nervos recurrentes* vel *muſculos laryngis* irritando, *ex ſpaſmo Aphoniam* inferre potuit. Quoad *Aphoniam in febribus* interdum ſupervenientem: res dubia, an *paralyticum* potius an *convulſivum* vitium ſit? Sanè quantum colligere valeo, ad *convulſiva vitia* potiùs referrem; nam & quæ in *variolis* non rarò obſervantur *Aphoniæ* (vid. HILDANUS *Cent. 6. Obſerv. 14.*) *ex convulſione* laryngis potius eſſe videntur; cùm *convulſione pathemata* non rarò in illis obſerventur; dum ſcilicet *acre variolarum venenum*, *nervos recurrentes* irritando, *ad ſpaſmos* illos cogit; ſicut *tuſſim*, *raucedinem*, ac his affinia, *aſperæ arteriæ ac laryngis mala*, eædem inferunt. Sed præter *paralyſin ac convulſionem* etiam *ſubitanea ſpirituum perturbatio* ad *Aphoniam* diſponere valet; ſicuti videmus, quoſdam *nimio terrore perculſos* planè quaſi *obmuteſcere*. Pertinet huc mirabile exemplum *ἀφωνίας ex viſis cancris* in M. A. N. C. *Ann. 2. Obſerv. 145. pag. 229.* & *Ann. 3. Obſerv. 287. pag. 348.* Præ qua longè curioſior eſt *ſubitanea iſta Aphonia* cum perfecta in toto corpore *ἀναισθησία*, omnibus cæteris, tàm vitalibus, quàm animalibus, functionibus ſalvis in M. A. N. C. *Ann. 3. Obſ. 251. pag. 454.* quæ omnia tamen ſymptomata beneficio *venarum raninarum ſectionis* breviter evanuerunt. Revocarem hoc obſervatum in dubium, niſi ab autore, viro fide digno, DANIELE LUDOVICI, fuiſſet relactum.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: *Apoplexiæ juncta Aphonia* difficiliùs curatur, ac interdum *diuturna* eſſe ſolet.

Quæ *cum ſingultu* ſunt *Aphoniæ peſſimæ* ſunt, authore HIPPOCRATE.

Balbi profluvio alvi maximè corripiuntur, teſte HIPPOCRATE *ſect. 6. §. 34.* & hoc ipſo ferè ſanantur.

Aphoniæ per ſe & ſolitariæ, modò ritè tractentur ægri, *ſucceſſivè curabiles* ſunt.

CURA.

In *Cura* ad *primarium morbum*, cujus ſymptoma eſt *Aphonia*, aut ſaltem ad ejus *cauſam antecedentem*, reſpiciendum, ut his remotis facilior prædicti ſymptomatis fiat curatio. Pro quo curando ad *laryngem & ejus muſculos*, ac *nervos recurrentes* imprimis reſpiciendum, tàm *eorundem paralyſin* undecunque natam, quàm *ſpaſmum* ex nimia irritatione *removendo*; *internè per volatilia aromatica & nervina*, aliàs *Cephalica* dicta, ex. gr. ſpiritum ſalis ammoniaci caſtoreatum, ſuccinatum, ſpiritum cornu cervi ſuccinatum,

cinatum, & ſubinde *ſudorem* ſimul *provocando*, & etiam *ptyaliſmum maſticatoriis promouendo*. Imò *in contumaciori malo* præſertim *paralytico*, *diæta ſudorifera ex lignorum decoctis* inſtituenda venit.

Hinc externa remedia topica collo, & imprimis regioni, ubi ſitus eſt larynx, ſunt applicanda, ſpirituoſa nempe & nervina appropriata, quæ inter eſt Infuſum Majoranæ, florum Chamomillæ, lavendulæ & ſalviæ cum ſpiritu vini paratum, quo ſub forma fotus cum linteis multiplicatis calidè anteriùs regioni colli crebriùs donec vox redierit, admoto, aliquoties Aphonias curavi; aut ſacculi ex nervinis aromaticis, ſpiritu vini irroratis, exteriùs collo applicandi; vel aqua articularis ad extra, maritata cum eſſentia caſtorei, aut ſpiritus apoplectici cum *ſpiritu lumbricorum vel formicarum* eodem in loco calidè cum linteis multiplicatis applicandi; aut *olea deſtillata nervina*, *ſuccini*, *lavendulæ*, *rutæ*, *iuniperi*, *cum theriaca* permiſta, ac *cum balſamo Peruviano* ſubacta, ibidem frequentiùs illinenda; aut etiam *eſſentia caſtorei*, vel ſolitaria, vel iſtis ſociata, ſedulò admovenda: Item

℞. *Herb. ſalu.*
Roriſmar. an. M. j.
Sem. Eruc. ℥ij.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* in vaſe clauſo:
Colat. ℔iß. adde
Spiritus Ceraſ. nigr. ℥vj.
Sal. ammoniaci ℥j.
Mell. anthoſat. ℥j.
M. pro Gargariſmate
D. S.
Singulare Gargariſma.

Convenit in aphonia, laryngis affectu, poſt paroxyſmum apoplecticum.

Pro quorum omnium meliori ſucceſſu, ubi circumſtantię aliæ permiſerint, & venæ ſectio *ſub lingua* interdum inſtitui poteſt.

MEMBRUM II.
DE
LOQUELA AMISSA.

L*Oquelæ amiſſio* eſt, quando ſonus & vox formatur quidem à larynge, ſed ob motum linguæ, aut amiſſum, aut non ſufficientem, vox formari & in loquelam articulari nequit. Vitium hoc paralyticis & apoplecticis imprimis familiare eſt, & ſubeſt paralyſis linguæ major vel minor, ad quam pertinet ſuo modo *Balbuties*, ex deficiente itidem aut impedito linguæ motu oriunda.

CURA.

Hinc affectus *curatur* in ſpecie aromaticis oleoſis aut ſpirituoſis, linguæ extrinſecùs admotis. Convenit hic Decoctum gallitrichi, ſalviæ, hyſſopi, pyrethri, zingiberis in aqua & vino, quo ipſo lingua vel fauces eluendæ, vel etiam inſtar gargariſmatis applicandum. Porrò Decoctum ſalviæ, & erucæ vel ſinapi in vino paratum, propter huius ſal volatile acre, à quibuſdam tanquam ſingulare arcanum commendatur; Item decoctum pulegii & naſturtii in vino: quę poſſunt acui cum ſalibus volatilibus, ut in ore detenta meliùs penetrent; e. g. in pertinaciori malo:

℞. *Herb. roriſmar.*
Maioran.
Salu. an. M. j.
Rad. Pyrethr. ℥iij. ad ℥ß.
Sem. Erucæ, vel *ſinapi* ℥ij. vel ℥iij.
Caryophyll. ℥j.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* in vaſe clauſo:
Colat. ℥x. ad ℔j. adde
Spiritus ceraſ. nig. vel *bacc. iunip.* ℥vi ad ℥iß.
Spiritus ſal. ammoniaci cum *calce uiua*, vel *caryophyllat.* ℥j. ad ℥iß.
Mell. anthoſat. ℥vj. ad ℥i.
M. f. Gargariſmus: S.
Gargariſmus confortativus.

Præ cæteris ſalviæ ſuccus in linguæ paralyſi & loquela amiſſa commendatur, ſi eo fricetur lingua frequenter: cui tamen pulvis caſtorei aut ſemen ſinapi contuſum commodè addi poſſunt; Nam ſic etiam frictio linguæ cum theriaca, addito pulvere ſeminis erucæ vel ſinapi, quibuſdam commendata eſſe ſolet. Pro gargariſmate hoc commendat Stockerus cum ſequenti miſtura:

℞. *Salu.*
Hyſſopi,
Acori, an. M. j.
Coq. in ſ. q. *Aquæ*:
Colaturæ adde
Oxym. Squillit. ℥j.
M. pro Gargariſmate.

Hinc

℞. *Sem. Erucæ*,
Squillæ,
Cepar.
Apii an. ℥ß.
Zingib.
Trium piper.
Cinnam.
Nuc. moſcb. an. ℥j.
Spec. di-Ambr.
Dia-Moſch. dulc.
Di-Anthos an. ℈ij.
Cum ſ. q. *aquę uitæ* f. Miſtura craſſiuſcula pro illinitione linguæ & palati.

Porrò in affectibus paralyticis aut apoplecticis præ cæteris olea deſtillata, ſpiritus aut aquæ ſpirituoſæ, & eſſentiæ penetrantiores, ſunt egregiæ, v. g. eſſentię florum anthos, ſalvię, lavendulæ, imprimis eſſentia caſtorei, quæ eſt expertum remedium in aliquot apoplecticis, cum penna ſub lingua illitæ inferiùs juxta locum frenuli, aut ubi nervi ſunt motrices. Caſtoreum ipſum ſub lingua detentum, & omnia ex eo parata, uti in loquela amiſſa, ita etiã in aliis loquelæ vitiis, in ſpecie in balbutie infantum aut puerorum corrigenda, & quando tardiùs loqui incipiunt, multum convenit: in quo affectu maſticatio nucis moſchatæ etiam confert. Fortius eſt, ſi eſſentia caſtorei fiat cum ſpiritu vini, ſale volatili cornu cervi aut ſuccini impræagnato, quæ linguę illita, vel ſub lingua applicata, ad reſtituendam loquelam & paraliticos linguę affectus eſt egregia. In ſpecie ſpiritus ceraſorum nigrorum, acuatus cum aliquot guttis olei deſtillati caryophyllorum, apici linguæ illitus, aut ori infuſus, in malo ab apoplexia eſt admodum efficax. Aliàs etiam oleum deſtillatum aniſi apici linguæ frequenter illitum tanquam ſingulare ſpecificum ad linguæ paralyſin & amiſſam loquelam ab HARTMANO laudatur. Conducit etiam ſpiritus vitrioli cephalicus, miſtus cum ana vel duplo ſpiritus ceraſorum nigrorum, orique infuſus ac probe linguæ applicatus, eſt egregius. Quò pertinet ſpiritus theriacalis camphoratus, miſtus, cum ſpiritu baccarum juniperi aut ſpiritu liliorum convallium, & ſimilia penetrantia maximè proſunt. Non ſecus ac oleum deſtillatum ſuccini ad gutt. viij. cum aqua majoranæ vel liliorum convallium, vel cum aqua lavendulæ & ſalviæ, ori infuſum eſt admodum efficax. Vel fricetur lingua cum theriaca aut extracto theriacali;

Vel

℞. *Mithridat.* ℥iij.
Extr. Caſtor. ℥ß.
Olei deſtill. lavend.
Succini,
Anniſi an. gutt. iv.
M. pro illinitione aut frictione linguæ.

Conf. M. A. N. C. *Ann.* 2. *obſ.* 207. *Ann.* 4. & 5. *Obſ.* 128. *pag.* 137. & *Ann.* 6. & 7. *Obſ.* 92. *pag.* 132.

Ulterius in uſu etiam ſunt Electuaria ſub forma lituum linguæ applicanda; v. g. ſingulare Electuarium in parlyſi linguæ, Loquela amiſſa & cognatis affectibus à STOECKERO admodum laudatur, cuius crebrior facta eſt experientia, nempe

℞. *Mithridat.* ℥iij.
Rad. acori condit. & ſubtiliſſime trit. ℥j.
Zingib.
Nuc. Moſch. an. ℥ij.
Salis comm. vel loco hujus potiùs
Salis vol. ſucc. ℥j.
M. omnia in mortario:
quibus adde
Succ. Salu. depur. ℥j.
Mell. deſpum. q. ſ. ad conſiſtentiam debitam Electuarii.

Quod irroretur cum *oleo deſtillato aniſi*, *Maioranæ*, *Saluiæ*, *ſuccini*, &c.

Suma-

Sumatur quantitas avellanæ, teneatur ſub lingua, ſenſim, ac ſenſim deglutiendo, fricetur ſimul lingua aliquoties, tàm in ſummitate, quàm in parte inferiori juxta frænulum, donec loquela redeat; ad cujus defectum expertum eſt remedium.

Si verò in ſene adeſt difficilis loquela, optimum eſt euporiſton eſſentia florum lavendulæ, infuſa in ſpiritu vini, de quo infuſo propinentur omni mane, & veſperi ſub introitum lecti ℥j. Sanè hoc ipſo remedio RULANDUS aliquando curavit Loquelam amiſſam ex paralyſi linguæ in ſene 86. annorum; ſicut etiam in tali caſu convenit nux moſchata, ſi particula hujus probè maſticetur, & in ore agitetur.

Tandem cum dictis Internis ſubinde, & *Externa* in uſum vocanda: Cataplaſma factum ex fermento, addito ſimul pulvere ſuccini aliiſve appropriatis nervinis, vertici impoſitum, experimentum eſt RULANDI in loquela amiſſa; ſicuti etiam oleum deſtillatum ſuccini vertici, aut nuchæ illitum, aut in aqua ſpirituoſa, vel lavendulæ, vel ſalviæ linguæ admotum, & crebrò applicatum, inſigniter commendatur ad reſtaurandam amiſſam antea Loquelam. Sic FORESTUS *lib.* 14. *cap.* 32. refert paralyſin linguæ ex catarrho, præmiſſis univerſalibus, per veſicatorium nuchæ applicatum curatam. Sic, & apertio venarum ſub lingua, ſubinde cum fructu inſtitui poteſt. Conf. curioſa obſervatio in M. A. N. C. *Annot.* 3. *obſerv.* 251.

CAPUT V.

DE

LÆSIONE OLFACTUS.

GUſtui proximus eſt *Odoratus*, cùm ut plurimum maximum inter ſe conſenſum habeant, ita quidem, ut intensè ſapida quidem odoratum fortitèr afficiant, & contra; uti in oleis deſtillatis, ſalibus volatilibus, &c. apparet, adeò ut Tactus, Guſtus, & Odoratus non niſi pura graduatione majoris, vel minoris materiæ immerſionis diſtinguantur, & tactus diverſimodè modificatus ſit.

Organum hujus odoratus minus probabiliter ſtatuuntur proceſſus mammillares, ſed potiùs hoc videtur eſſe membrana iſta tenera ſummitati narium, juxta confinia oſſis cribriformis intus obtenſa, uti eleganter hoc demonſtrat SCHNEIDERUS *Tr. de oſſe cribriformi*; quin, & ex analogia cum tactus & guſtus organo de præſentia certarum papillarum, ex filamentis nerveis contextarum, vix dubitandum videtur: de quibus tamen per anatomen, ſimulque per armatos microſcopio oculos, ulterior inſtituenda eſt inquiſitio.

Dum ergò cum aere pro inſpiratione attracto varia ſimul & innumerabilia nares ſubintrant effluvia, & miaſmata, ex quibuſcunque corporibus, inſenſibiliter licèt, emanantia (adeò ut omnia corpora certam quaſi ſuam, & determinatam atmoſphæram circa ſe habere videantur) quædam eorum effluviorum ratione determinatæ ſuæ texturæ, & conformationis inſinuant ſe dictæ narium membranæ, eamque vellicando, pungendo, titillando, talem in filamentis ejus motionem efficiunt, quæ Odor à nobis dicitur. Omnia enim corpora atmoſphæram effluviorum habent; ut magnes habet effluvia, item ſuccinum, probat attractio palearum, &c. Res odoratæ etiam talem atmoſphæram habent:

Particulæ talem quæ habent texturam, & conformationem mæchanicam, ut ſpeciatim hanc membranam ejuſque filamenta nervea movere poſſint, ſunt eæ, quæ communi nomine ſulphura dicuntur, & ſulphureæ, ſeu pinguis ſunt naturæ. Nam vix odorem habemus, qui non ex ſulphureo tali oriatur principio: unde, & prout particulæ tales pingues, ſeu ſulphureæ, ex cohalitu cum aliis, ſpeciatim ſalinis, particulis, mutant texturam, & vel volatiliſantur, vel figuntur, aliavè ratione immutantur, Odorum exſurgit varietas. Hinc ver. gr. Moſchus odoris expers, ſi in latrinam ſuſpenditur, ſulphureæ particulæ ſe iterum inſinuant in moſchum; Oleum terebinthinæ ſuaveolens cum floribus ſulphuris ritè combinatum, fœtidum balſamum ſulphuris conſtituit, præcipitatio ſulphuris, vel ſcordiarum reguli antimonii, cum aceto fœtorem contrahit; ſpiritus ſalis ammoniaci urinoſi ſaporis, & odoris cum Marte inodoro combinatus, croco, aut floribus calendulæ maximè ſimilem repræſentat odorem.

Læditur Olfactus *tripliciter.*

1. Quando *imminuitur*, odoratuſque eſt nimis hebes: Aut
2. Quando omninò *abolетur*, ita ut parum, aut nihil odorare queamus.
3. Quando *depravatur*, dum *odores* alieni in ſpecie putridi, & fœtidi, qui non ſunt in rebus, continuò à nobis odorari videntur: id quod fit in ulceribus narium, imprimis ex lue venerea interiora naſi occupante; item ex vitio Dentium ſcorbutico, eorumque putredine, & ſimilibus vitiis: de quo Odore depravato, cùm, curatis iſtis exulcerationibus, ſponte ceſſare ſoleat, nihil ampliùs monendum eſt.

ARTICULUS I.

DE

OLFACTU IMMINUTO

aut

ABOLITO.

CAUSÆ.

IMminuitur, *aut aboletur odoratus*, ut parum, vel nihil odoremur, triplici ex cauſa; primò ex vitio cerebri, ac nervorum non dimittentium ſpiritus animales in organo odoratus, verbi gratia in affectibus apoplecticis, paralyticis, & quando è contra ex ſpirituum impetu convulſivi quid patitur membrana narium, olfactus organum, uti fit in epilepticis motibus, & vertigine caduca, in quibus objectorum impreſſiones percipere nequeunt ægri propter ſpaſmum membranæ narium internæ, unde Olfactus ad tempus aboletur. Item obſtructio ſummitatis narium, & hinc inducta filamentorum nerveorum ex dura matre per os cribriforme in nares protenſorum (de quibus SCHNEIDERUS *de oſſe Cribriformi*) compreſſio.

2. Imminuitur odoratus plus minus ob membranam læſam, iſtam nempè, quæ narium ſummitatem ſuccingit, ac odoratus primarium organon videtur, ſive lædatur à cauſa interna, ſive externa. A cauſa interna quidem, quando eadem nimis humectata, & à copioſiore lympha irrorata, ac nimis relaxata, frequentiſſimè odoratum abolet, aut imminuit. Uti etiam naturaliter hæc membrana madet blanda lympha pro facilitatione odoratus, ita hæc ipſa nimis humectata inepta fit, quæ impreſſiones odoriferas recipiat, cùm ex paralytica quaſi conſtitutione, qua fibræ ejus nimis relaxatæ, & humectatæ ad impulſum, vel attactum rerum odoriferarum immobiles ferè ſunt, & ipſi quoque animales ſpiritus eò delati à copioſo humore inquinantur, ſegnes, ac plus minus torpidi redduntur, unde conſequenter ceſſat Olfactus. Hinc in coryza, & gravedine, ac ſimilibus affectibus narium, & capitis catarrhalibus, in quibus humectata nimis nares ſuccingens membrana, odoratus omninò aboletur; hinc in conſtitutione aeris aquilonia, ſeu humidiori, & frigida, odoratus inſigniter hebetatur; unde etiam canes venatorii tunc temporis minùs ſagaces eſſe ſolent, cùm eorum odoratus hebetetur, ut referunt Venatores, ut minùs fortis exiſtat. Coryzam, & gravedinem quod attinet; circa hanc notum eſt, quod ordinariò, quando diutiùs effluit lympha catarrhalis per nares, ceſſet olfactus.

Inter *cauſas externas* membranam lædentes eſt continuus nimis fortiter odoratorum olfactus, aut etiam ſternutatoriorum abuſus. Ab his enim fortiter odorantibus, & narium membranam nimis ſtimulantibus ex forti Impreſſione, & hinc ſpirituum animalium nimia motione fit, ut poſtmodum leniora objecta, vel omninò non, vel ſaltim parum, ſentiant, quatenus in tono ſuo vitiata eſt dicta membrana, ob id enim camphorata crebriùs odorata olfactum lædunt, quia vis ejus odorifera eſt penetrantiſſima; vid. BARTHOLINUS *Cent.* 4. *Hiſt.* 91. Univerſale nempe hoc eſt omnibus ſenſibus externis, ut ex fortiori impreſſione, & motione ab objecto facta in organum hujus fiat læſio, & ſic ceſſet eius actio, unde non niſi à valido objecto poſtmodum moveri, & ſenſualis impreſſio excitari poſſit. Sicut enim ſplendor intenſus viſum lædit, ſonitus auditum; ſimili ratione fortiter odorifera crebriùs naribus admota, olfactum peſſundant, quatenus lacerando quaſi deſtruunt membranæ odoratus tonum. In ſpecie dum iſta fortiter odorantia, aut acriùs membra-

branam ferientia, ita alterant membranam, ut poſtmodum leviora objecta, vel omnino non, vel ſaltim parum ſentiantur imprimis in ſternutationibus criſpata, & quaſi convulſivo motu affecta, narium tunica exinde in tono ſuo ita vitiatur, ut non niſi fortiſſimorum objectorum impreſſione fibras ejus moveat. Obſervatur hoc in Italis, qui ferè ſemper ſecum geſtant pulverem ſternutatorium ex nicotiana, & quotidie eum naribus inſufflant, necnon aliis honoris gratia offerunt; hinc in his continuato abuſu horum pulverum ceſſat tandem ferè in totum odor, adeò ut dum nos Germani ex ſimplici ſternutatorii odore, aut ejus tantillo, ad ſternutationem movemur, Itali, copioſè licèt ingerant, nullam tamen ſternutationem ſentiant, & graviter odores percipiant: unde, & iidem Itali interdum in junioribus annis cum imminuto olfactu hebetudinem viſus patiuntur, cùm ſternutationes noceant oculis. Conveniunt ergò ſternutatoria in quibuſdam affectibus, ſed non niſi moderato uſu.

DIAGNOSIS.

Signa odoratus deficientis ex relatione ægri per ſe patent, ſicut cauſarum diverſitas ab eodem, ſimulque junctis circumſtantiis aut pathematis aliis, facilè colligitur.

Nempè affectus apoplectici, & paralytici per ſe noti ſunt: membranam narium eſſe humectatam, aut ex excretione, aut ex affectibus catarrhalibus patet, imprimis quando lympha deſtillans eſt copioſa, tenuis, &c. uti fit in catarrhis.

Denique abuſus odoratorum, & pulverum ſternutatoriorum etiam ab ægro inquirendus eſt.

PROGNOSIS.

Quod *Prognoſin*: pro varietate cauſarum maius, vel minus periculum imminet ex olfactus læſione. Hinc quæ læſio odoratus fit ex vitio lymphæ catarrhalis, curatur facilè; Nam curato catarrho, facilè ceſſat: Sin verò odoratus læſio ſit antiqua, præſertim ex cauſis externis nimis odoriferis, in membranam impreſſionem facientibus, inducta, talis rarò, aut nunquam curari ſolet.

Porrò quando æger in morbis acutis odores non conſuetos ſentit, utut non adſint objecta talia odorifera, v.g. quando percipit odorem piſcium putridorum, luti, butyri rancidi, &c. mala ſigna, & ferè fatum portendunt.

CURA.

Cura pro varietate cauſarum variat, nempè omnis *cauſa* removenda: adeoque,

1. Pathemata cerebri, & nervoſi generis tollenda.
2. Affectus catarrhalis curandus, & hinc membrana narium nervinis aromaticis in tonum naturalem reſtituenda.
3. Externa quælibet, præſertim objecta, nimis odorata, maturè ſunt removenda.

Præmiſſis ergò præmittendis, & pro cauſarum varietate variantibus, pro reſtituendo Olfactu, imprimis duo excellunt, *Majorana*, & Nigella. Maiorana quidem, & quælibet ex hac parata remedia, tàm interna, quàm externa, conducunt; Sic novi mulieres, quæ uti ſemper ſunt medicaſtræ, coryza laborantes cum olfactu, & guſtu perdito, internè ſumunt cochleare unum majoranæ areſactæ cum cereviſia, vel alio vehiculo calido, idque ſummo cum levamine, & hoc euporiſton ſæpè egregiam, & optimam tulit opem: Sic etiam Extractum Majoranæ ceu expertũ remedium laudatur ab HARTNANNO, ſi omni manè, & veſperi uſurpetur à gr. vj. vel viij. ad ℈ß. item Eſſentia Majoranæ cum Eſſentia Pulegii miſta, vel Extractum Majoranæ cum ſaccharo miſtum, addendo aliquot guttas olei deſtillati Majoranæ, in forma Eleoſacchari, vel rotularum accipiatur. Conveniunt etiam *pulegium*, *roſmarinus*, & ex his parata *olea*, *eſſentiæ*, &c. Hinc etiam *Balſamus Majoranæ* ex ejus oleo deſtillato factus, naribus illitæ præ reliquis confert; Vel uſurpetur oleum ſequens:

℞. *Ol. Nigell.*
Ireos an. ʒß vel ʒ. j.
Deſtill. Major. ℈ß. vel ℈j.
M. D. S.
Oleum ad naſum.

Quo ipſo illinantur interiora narium. Conveniens in ſpecie eſt in odoratu deperdito, ſpeciatim ſi ſimul ex affectibus catarrhalibus adſit obſtructio ſummitatum narium in tali obſtructione vix habetur melius remedium hoc ipſo oleo. Quòd ſi volumus hanc reddere acriorem, addi etiam poſſunt aliquot guttulæ olei deſtillati aniſi, & ſuccini: Vel fiant etiam noduli olfactorii ex majorana, & ſemine nigellæ; v.g.

℞. *Herb. Majoran.*
Sem. Nigell. contuſ. an. p. ij. vel ʒ ij.
Irrorantur aliquot guttulis
Ol. deſtill. Major. vel *aniſi*,
f. l. a. Nodulus cum ſtylo,
qui ſubinde naribus admoveatur.
D. S.
Nodulus ad naſum.

Egregiè confert.

Denique in odoratu deperdito experimentum PETRI à CASTRO ſequens laudatur:

℞. *Sem. Nigell. in aceto fortiſſ. infuſ.* & poſtea *exſicc.*
Rutæ,
Fumar.
Caſtor. an. ʒ j.

Subtiliſſimè trita, leniter ſubigendo miſceantur cum *urina pueri*, ut fiant in forma mellis liquidioris, ſeu Syrupi tenuioris.

Hujus omni mane ſtomacho jejuno quinque, vel ſex guttas ægri attrahant per nares fortiter, & poſtea caput verſus poſteriora inclinent, & in ore aquam calidam detineant: continuentur ad 3. 4. 5. vel 6. dies, donec ægro odor redeat.

Plura, qui vult de Nigella in uſu hoc contra olfactum abolitum, videat TABERNÆMONTANUM *de Nigella.*

Alias in Abolitione Olfactus etiam Menthaſtrum foliis acutis, & floribus albis ſub forma extracti cum decocto rutæ, majoranæ, abrotani, & nigellæ, interno uſu laudatur: ſicuti externè eodem decocto menthaſtri caput eſt lavandum.

Denique ſuffitus ex ſuccino, item gummi animæ, vel ex his duobus miſtis, dum catarrhos ſiſtit, etiam deperditum Odoratum nonnihil reſtituit. Forſan, & ſuffitus ex ſpiritu ſalis ammoniaci, & aliis volatilibus ſpirituoſis, nerviniſq; penetrabilibus, non erit inconveniens.

ARTICULUS II.
DE
POLYPO NARIUM.

AD narium obſtructionem pertinet etiam *Polypus*, qui eſt Sarcoma, ſeu excreſcentia carnoſa in naribus, ex earum ſummitate pronaſcens, & naſum nunc replens, nunc in fauces uſque deſcendens. Ad imitationem polypi piſcis ita dicitur, dum mollis eſt, & lubrica, & nunc una, nunc pluribus radiculis, & pediculis, in loco, ubi excreſcit, naribus ſe affigit.

PARS AFFECTA.

Pars affecta, ſeu locus, unde excreſcat, ſunt nunc, idque rariùs, membrana glanduloſa in ſummitate narium, nunc, idque frequentiùs, ſunt filamenta nervea os ſpongioſum opplentia, ex quibus nunc uno, nunc pluribus pediculis, hujuſmodi Polypus excreſcit. Excreſcentia hæc nunc alba, nunc rubra, nunc livida, &c. apparet; nunc ſolummodò narem implet, nunc adeò increſcit, ut etiam in fauces deſcendat, ac ſtrangulationem minitetur. Quod ſi livida, dolens, &c. appareat, ferè cancroſam naturam ſapit.

CAUSÆ.

Cauſa efficiens hujus Polypi, non ſecus, ac aliarum excreſcentiarum, eſt nutritio nimia naturalis, & idem dictarum partium nutrimẽtum plus minus alteratum, & acrimonia degeneri acida plus minus inquinatum; unde differentia Polypi plus minus cancroſi. Omne punctum in *efficiente occaſionali* ſitum eſt, quod eſt læſiounitatis in quodam loco dictarum par-

partium ; ſive diſtenſio , aut vellicatio , aut ruptio , aut exulceratio fuerit ; unde in loco læſo fibræ excreſcentes copioſiore nutricatu in tale corpus ſucceſſivè excreſcunt. Sic Catarrhos acriores narium interdum inſecutus polypus obſervatus fuit. A frequenti narium fricatione polypum lethalem notavit KERKRINGIUS *Spicileg. Obſervation.* 14.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognoſin* : quò magis mollis , albus ac indolens fuerit Polypus , eò facilioris curationis ; qui verò fuſcus vel lividus eſt , præſertim acutè ſubindè dolens , vix curatur , quia cancroſam naturam ſapit.

Quò profundiùs hærent ejus radices , adeoque , quò magis attingit filamenta iſta nervea , eò periculoſior : quia facilè ſub radicum extirpatione occaſione doloris inflammatio membranarum cerebri poteſt oriri ; quod ſi verò radices penitus non extirpentur , ſemper de novo propullulat.

C U R A.

Quoad *Curam* : Excreſcentia hæc removenda & eradicanda , idque auxiliis præſertim externis ; nunc Pharmaceuticis , nunc Chirurgicis. Rarum enim eſt , quod polypos duos per ſola medicamenta interna , diætam , pharmaciam & ſudorem , curaveris ſine externis HORSTIUS *libr. 2. Obſervat.* 48. uti & polypum fonticulo curatum videb. in *Miſcell. Academ. Natur. Curioſ. Anno* 9. *&* 10. *Obſervat.* 6.

Antequam autem Externa adhibeantur , ſi corpus eſt impurum , & univerſalia evacuantia & alterantia præmittantur , ne ex doloris ratione contenta corporis quovis modo intenſiùs commota malum exaſperent , aut ob plura ſymptomata curam difficiliorem reddant. Si verò ex vulnere malè curato ſit malum , vel ſimili læſione externa , in corporibus præſertim puris , non adeò neceſſaria ſunt iſta , ſed ſtatim Polypus aggrediendus , & extirpandus.

Quoad remedia ergò externa : hæc imprimis decreſcente luna uſurpanda veniunt ; tunc enim tumor minor eſſe ſolet. Medicamenta ergò quæ abſumunt , & ſucceſſivè mortificant , ac ita eradicant hoc ſarcoma , ſunt nunc lenia , nunc acriora plus minus cauſtica. Lenia ſunt verbi gr. ſuccus granatorum acidorum ; vel ſi ipſum pomum cum tota ſua ſubſtantia piſtetur , bulliat cum melle uſque ad ſpiſſitudinem unguenti , ac imponatur polypo , carnem ſuperfluam ſucceſſivè erodit. Conferatur FORESTUS *lib.* 13. *Obſervat.* 28. & M. A. N. C. *loc. allegat.* ubi pulvis ad polypum abſumendum uſualis extat. Vel ſinapi pulveriſatum , cum aceto miſtum , ita immitatur & applicetur Polypo. Succus onopoſti (ſpecies eſt cardui) contuſi ſpecificus eſt , & ſæpiùs admoveri debet. Sicut & ipſa herba contuſa convenit etiam ad cancrum narium ; mediante quo plures curavit ruſticus , teſte BORELLO *Centur.* 2. *Obſer.* 51. Vel pulverem heliotrhopii ſpecificè commendat POTERIUS ad polypum ſine morſu abſumendum , ſic cum goſſypio naribus immittatur : vid. *Cent.* 3. *obſer.* 63. Succus naſturtii aquatici crebriùs cum goſſypio admotus remedium dicitur , mediante quo plures curati fuerunt. Loco hujus per experientiam commendat LINDANUS ſuccum radicis ari ex radice contuſa expreſſus , cui intinctum goſſypium naribus intrudatur , quod ter in die repetatur ; ſicque ſucceſſivè conſumptus fuit Polypus. Perinde autem eſſe dicit , an arum ? an ariſarum ? an ſerpentaria pro hoc recipiantur ?

Fortiores paulò ſunt placentulæ ex Mercurio ſublimato , ærugine , & fermento applicatæ , quas videb. in M A.N.C. *Ann.* 8. *Obſ.* 91. *pagin.* 151. Spiritus minerales acidi quilibet ſucceſſivè polypum abſumunt , ſic aqua forti tactus Polypus ſtatim flaceſcit , cui tamen etiam aliquantulum auripigmenti addi poteſt. Vel

℞ *Succ. Granat.* p. iij.
Olei vitrioli p. j.
Miſc. S.
Mixturæ devorans.

Vel
℞ *Ol. vitrioli* ℈j.
Alum. uſti ʒj.
Aquæ Plantag. ℥j.
Miſc. S. ut antè.

Irroretur hinc inde polypus.

Unguentum Ægyptiacum etiam eundem abſumit : Sic RIOLANUS.

℞ *Cerati myrtin.* ℥j.
Ungu. Ægypt. ʒij.
Miſc. pro Linimento.

Quo præterea feliciter uti ſolet in abſumendis excreſcentiis , callis , verrucis , condylomatibus. Hoc unguento attingendus ſæpiùs polypus , aut turundæ extremum , quod attingit polypum , unguento eodem illinatur. *Unguentum Myrtinum* , ubi non extat , ex tempore ita parari poteſt :

℞ *Ol. Myrtin.* ℥j.
Pulp. Myrtil. ʒj.
Ceræ rubræ q. ſ.
M. pro Cerato.

Ubi unguentum Ægyptiacum non ſuffecerit , acuetur Mercurio præcipitato , qui benè edulcoratus pluribus lotionibus additur : ſarcoma egregiè abſumit ſine ullo aut exiguo dolore. Hic vel cum melle roſaceo miſcendus , eoque intincta turunda in nares immittenda , vel hoc ipſo impregnetur unguentum ab HARTMANNO , præſertim in *Praxi cap.* 55. §. 1. deſcriptum , vel unguentum Ægyptiacum , aut unguentum Apoſtolorum addatur pro eradicando polypo : Vel ad imitationem PLATERI.

℞ *Unguent. Ægypt.* ʒß.
Cort. granat.
Gallar. an. ʒß.
Ol. vitrioli ℈j.
Miſc.

Quo ipſo tangatur quotidie aliquoties Polypus , donec excreſcens excidat.

Quod ſi hujuſmodi acria aut cauſtica adhibenda ſint , cautiſſimus , ne partes narium vicinæ attingantur ; adeòque vel per fiſtulam argenteam immittantur , ita , ut fiſtulæ extremitas Polypum ambiat , & ita medicamenta ad eum ferri poſſint , intactis naribus : aut goſſypium aut turunda , medicamentis imbuta , applicentur , ita ut ſarcoma tantum attingant.

Quod ſi *cancroſus* fuerit Polypus , ne attingatur quidem metu majoris mali. Si *exulceratus* Polypus ſit , difficulter curatur , in eodem tamen aquæ & cineres ranarum & pulvis cancrorum , ſaturnus calcinatus & dulcificatus , crocus Martis & ſimilia adhibeantur : Videb. HILDANUS *Epiſtol.* 61.

Quoad remedia chirurgica : ſi à petiolo ſimplici hæreat Polypus , ita ut commodè ferro poſſit reſcindi , optimum eſt , ut abſcindatur ; aut ſaltem filo ſericeo benè cerato circa radicem ligetur ; ſic enim intra aliquot dies nutrimento deſtitutus excidet : vel denique forcipe peculiari abſcindatur , quam deſcribit SENNERTUS *libro* 1. *Praxi* ubi *de Polypo pagin.* 939. SCULTETUS *Armament. pagina* 9. *&* 10. Abſciſſione facta adſtringentibus hæmorrhagia ſiſtatur. Ne verò redeat polypus , pulvis gentianæ cum ſucco ſcrophulariæ cum turunda naribus immittatur : de quo Confer. HEINRICUS ab HEER *Obſervation.* 28.

A R T I C U L U S III.

DE ODORATU DEPRAVATO ET OZÆNA.

Inter ea , quæ *Odoratum depravant* , imprimis eſt ulcus vel abſceſſus in naribus latens ; quod ubi vetuſtum eſt ac putridum , ſimulque fœtorem tàm ægro quàm adſtantibus gravem continuò expirat , *Ozæna* dicitur. Ulcus hujuſmodi nunc ſucceſſivè ſerpit , & partes vicinas erodit , nunc occaſionem ſuggerit , ut polypus ſupervenit , nunc copioſam ſaniem plus minus acrem , plus minus ſordidam , affluere facit , nunc graviorem hæmorrhagiam narium inferre

PARS AFFECTA.

Pars affecta ſunt nunc partes ſolùm molles membranoſæ in naribus, nunc verò etiam interſtitia cartilaginoſa & oſſea, nunc ipſum os cribroſum, plus minus ſimul affectum eſt.

CAUSÆ.

Cauſæ ſunt nunc externæ, nunc internæ: Illæ varia inſpirata: Hæ in ſpecies lues Venerea, quæ inquinando lympham, membranas narium oblinentem, frequentes ozænas junctas habere ſolet.

PROGNOSIS.

Sunt autem quælibet narium ulcera curatu difficilia.

Recentia ac munda faciliùs curantur, immunda, ſordida, cruſtoſa, &c. difficulter curantur, præſertim ſi ſimul os ethmoides infecerint.

Denique cautè tractanda ſunt, ne cancroſa fiant.

CURA ODORATUS DEPRAVATI.

Cura Odoratus depravati eſt facilis, modò curetur vel lues Venerea, vel ulcus. Interim tamen pro palliativo remedio optimum eſt, ut recipiatur Vinum, in quo decoctum fuerit Centaurium minus & calamus aromaticus, quod omni manè & veſperi è vola manus attrahatur in nares tamdiu, donec in palato ſentiatur, & ita ulcus mundificetur. Vel mel acuatur cum myrrha, ſaccharo candi & pauco cinnamomo: quod dilutum cum ſ. q. aquæ majoranæ intra nares attrahatur, ut palatum uſque penetrare valeat.

CURA OZENÆ.

Quoad *Curam* verò *ozænæ*, præmiſſis præmittendis, præſertim Mercurialibus internis, ulcus mundificandum, & hinc conſolidandum. Si levius fuerit, curatur per folia nicotianæ recentia conciſa naribus immiſſa, & cum per aliquot horas ibi ſunt retenta, eximantur, & illinatur unguento ſequenti:

℞. *Unguen. de nicot. vel albi campb.* ℥iij.
Balſ. ſulphuris ad externa ℥j.
M. S.
Unguentum mundificans.

Continuato horum uſu ſubinde cedit. Nam nicotiana & unguentum ex nicotiana, quod deſcribit WECKERUS *in Antidot.* perquam egregium eſt, hoc imprimis peculiare obtinens, quod ante mundificationem non conſolidet. Hinc etiam unguentum nicotianæ laminæ ſaturni inductum, ac ita applicatum, ceu expertum commendat VELSCHIUS *Hecatoſt. 2. pagin. 24.*

Quod ſi verò cruſta adfuerit, vel oleo amygdalarum dulcium, vel oleo roſarum, vel butyro recenti non ſalito illita cruſta priùs removenda, & hinc mundificantibus pergendum. Vi excutienda cruſta non venit, ne irritetur ulcus, & fluxio exaſperetur.

Inter *Mundificantia* egregium eſt Horminum ſylveſtre ſeu ſclarea, decocta cum pauco melle roſato, & ita ſubinde applicata, & dein ſingulis menſibus repetatur, ne recrudeſcat malum: Aut recipiatur *ſuccus ſclareæ*, ſubigatur cum *melle roſato*, ut fiat Unguentum bene mundificans: Quorum loco decoctum agrimoniæ & verbenæ cum melle, item urina pueri, ſubinde injici & applicari poſſunt; aut uſurpetur *unguentum mundificans Hildani expertum Centur. 2. Obſervation. 22.* Fumus quoque candelæ ex cera rubra naribus exceptus egregius eſt, & in ulcere inveterato à RONDELETIO expertus: Nempe cinnabaris eſt, unde hæc efficacia dependet, unde aliis additis candelæ compoſitæ pro hoc caſu fieri poſſunt. Formulas videbitis in HARTMANNI *Praxi Chymiatr. cap. 52. §. 6.* Aut etiam uſurpentur alii fumi cinnabarini compoſiti ad imitationem BARBETTE *lib. 3. Chirurg. cap. 7.* Utilis quoque eſt aqua SENNERTI *lib. 1. Prax. Part. 3. ſection. 4. capit. 1.*

Item

℞. *Aquæ Maioran.*
Plantag. an. ℥iß.
Spirit. vini rectific. ℥iij.
Mell. roſat. ℨvj.
M. S.
Mixtura mundificans.

Ex vola manus recipiatur; vel cum parva ſyringa.

Quod ſi his ipſis contumacius malum cedere nolit, Mercurialia ſunt optima: imprimis jam dictæ mixturæ Mercurii ſublimati gr. vi. vel ℈ß. addi poteſt, aut Mercurius dulcis cum aqua plantaginis ſubinde applicetur: Vel

℞. *Aquæ Plant.* ℥iv.
Mercurii ſublimati gr. xij.
M. S. ut ſuprà.

Solutio filtrata uſurpetur pro mundificanda ozæna.

POTERIUS ſanè *Mumia ſua minerali*, ex *Mercurio dulci probè edulcorato* cum unguento roſaceo plures, præmiſſis univerſalibus, maligno ulcere narium, herpete exedente, &c. curavit *Centur. 3. Cur. cap. 80. 86. 13.* &c. In ſpecie in ozænis Gallicis optimum eſt Mercurius præcipitatus cum unguento roſaceo ſubactus, & mediante turunda lodis affectis applicatus. Aliàs unguentum Ægyptiacum, item aqua viridis Hartmanni, cum penicillo contumaciores ozænas aut ſimiles partium vicinarum exulcerationes curat: Videatur *Prax. Chymiatr. cap. 52. §. 5.* Vel oleum vitrioli, in quo parum goſſypii madefiat, eoque duabus vel tribus vicibus optimè tangatur, quo facto debitis unguentis curetur. Remedium eſt optimum ad interna narium ulcera, quantumcunque fuerint maligna. Vid. FERRARA *obſervat. Chirurg. 88.*

Hæc de ſenſibus externis: Pergimus jam ad

SECTIONEM III. DE SENSUUM INTERNORUM ET FUNCTIONUM ANIMALIUM LÆSIONE.

Abſolutis ſenſibus externis, ſequuntur Interni. Senſus internos quod attinet, illi rectè dicuntur triplices: *Senſus communis, Phantaſia, & Memoria.* Negotium eſt obſcurius, propter inſignem, quæ hìc obſervatur, confuſionem operationum animalium & rationalium. *Cum enim noſtra cognitio* intellectualis, & omnis ratiocinatio præſupponat ſpirituum animalium exercitium, occaſione quorum diverſimodè motorum anima rationalis ſpiritualis diverſos ſibi formet conceptus ſeu phantaſmata, cùm nihil ſit in intellectu, quin priùs fuerit in ſenſu, adeoque ſenſus animales interni & intellectio in nobis ſemper ſint conjuncti; evenit inde, ut neſciamus, quomodo ſenſus interni, ſeparatim conſiderati, ſe habeant. Unde factum, ut omninò ſimilitudo, quoad actiones externas, intercedat non levis inter homines & quaſdam beſtias. Huc pertinet brutorum docilitas, ut etiam brutis cognitio propriè ſic dicta tributa fuerit, & conſequenter ad minimum ſemirationalia reddita fuerint, h. e. nobis propria ipſis ſimiliter tributa ſunt.

Exactiùs ſi volumus ſcrutari negotium, neceſſe eſt, ut accuratè abſtrahamus & ſeparemus res animæ rationali proprias, h. e. quas cognitione reflexa in nobis ipſis percipimus, ab iis, quæ ſpiritibus & cerebrò ſunt propriæ, & conſideremus, qua ratione hæ poſteriores fiant, cum in his ſenſuum internorum ratio conſiſtat. Quo facto, manifeſtum evadet, ſenſus internos in ſola ſpirituum animalium varia & multiplici in cerebro & cerebello conſiſtere motione & agitatione: unde & brutis omnis perfecta & propriè ſic dicta deneganda eſt cognitio, uti hoc primùm aſſeruit CARTESIUS, & ex ejuſdem hypotheſi uberiùs confirmavit FLORENTINUS SCHUYL *in ſua Præfat. in Carteſii Hom.* Et non alio modo ſe habebunt bruta, quàm teneri infantes, utpote inter

inter quos & bruta nulla eſt, quoad quaſcunque actiones, differentia, dum rationalis anima nondum actu ſecundo operatur; (Operationes brutorum ex conſuetudine fiunt, vel ex mechanica conſtructione; videb. DIGBY *de Anim. Immortal.*) Hinc & organicam quæ lædunt cerebri conformationem ſecundum poros & meatus, adeoque ſpirituum animalium motiones & filamentorum nerveorum varias applicationes, impediunt & tollunt etiam ſenſus internos; ſicut quæ ſpiritus animales turbant, & in varias motionum anomalias cogunt, pervertunt ſenſus internos: ſicut iſtud in contuſionibus capitis gravioribus, hoc in deliriis manifeſtum evadit. Anima enim rationalis, ceu ens ſpirituale, ab objectis quibuſcunque materialibus eſt immutabilis.

Adeò ut ſenſus interni in genere conſiderati ita ſe habeant, quod nempe nervorum filamenta, in organis ſenſuum externorum commota, motum ſuum continuent in cerebrum uſque ad radices dictorum nervorum, unde motus ſimiles in corporibus ſtriatis excitati, & conſequenter in ſpiritibus animalibus ſint; id quod ſenſus communis dicitur, quæ motiones exinde repercuſſæ in corpus calloſum uſque, ibi ſpiritus animales ubertim ſcaturientes occaſione fibrarum motarum agitantur; in quo conſiſtit id, quod vocatur phantaſia: & inde reflectuntur ſuo motu ad ſpinalem medullam uſque, ibique impetu facto vario, nunc in cerebelli, nunc cerebri nervos motorios derivantur; *illic* in cerebello pro motu partium internarum, corde nempe, diaphragmate, &c. & excitatione affectuum, *hic* pro motu membrorum externorum: ita ut varii hi motus nunc ſenſus communis, nunc phantaſiæ nomine, veniant, ſicut iidem ſępiùs eodem modo recurrentes Memoria appellari ſolent: vid. hæc pluribus deducta in ſcriptis WILLISII, ſpeciatim *Tr. Anim. Brutor.* An bruta habeant animam contradiſtinctam materiæ, Veteres, ut & HELMONTIUS ſtatuunt; negant autem CARTESIUS & SCHUYL, & hoc verum eſt.

Motum quod attinet partium animalem: nempe quarumcunque, ſive internarum ſive externarum, ejus organon proximum ſunt fibræ nerveæ, quæ nunc arctiùs ſunt conjunctæ in unum ſyſtema, quod vocatur muſculus; nunc à ſe invicem ſunt ſeparatæ, & circulari utplurimum ductu partem ambiunt, v. gr. in ſtomacho & inteſtinis, quæ propria appellatione carent.

Fibræ hæ in motu dependent à ſpiritibus animalibus, per nervos in partes diſtributis; hinc denegato eorum influxu pars ſenſu & motu privatur. Fibræ partium circulares, quę motum partium internarum periſtalticum perficiunt, obtinent nervos ex cerebello diſtributos, & ſine prægreſſa cognitione ſenſuali motum cient, adeoque talis motus nec promoveri nec cohiberi poteſt, unde vulgò motus naturalis ſimpliciter dicitur.

Muſculorum verò fibrarum ſyſtema nervos ex cerebro diſtributos obtinent, ac eos gubernat motus, qui prægreſſam cognitionem ſenſualem vel intellectualem ſequuntur, adeoque à nobis vel impediri, vel promoveri poſſunt.

Muſculi ſtructura ex copioſis conſtat fibris, in medio ſui coagulo ſanguineo ſeu carneo veſtitis, quorum plures ſibi invicem inæqualiter quidem, æquali tamen ordine ſuperimpoſitæ ita ſituantur, ut utrinque, tàm in principio quàm fine, fibræ circa carnis intermediæ ſubſtantiam incurvatæ figuram & corpus rhomboideum eleganter conſtituant, ſuper angulos obtuſos, donec in rectos mutentur, mobile: videb. STENO *Tract. Elementorum Myolog. ſpecimen*, ſeu *Muſculi Deſcriptio Geometrica*.

Movetur muſculus & omnis fibra motrix, quando eadem abbreviatur, & quaſi in ſe contrahitur, ita ut muſculi unica ſit actio ſeu contractio, quam ſequitur partis annexæ motus, ejuſque mutata figura & ſituatio. Quodſi ita contractus perſiſtat muſculus, dicitur *Motus tonicus*; ſi relaxetur denuò, ita ut nullo muſculorum agente membrum ſit in figura & ſitu naturalibus, in *figura media poſitum eſſe dicitur.*

Motus hic fibrarum ſive contractio à tribus dependet cauſis:

1. Ipſa fibrarum extenſarum & partibus annexarum ſpontanea ad ſui contractionem inclinatio, inſtar chordarum extenſarum ſponte ſe contrahentium.
2. Accedit impetus radioſus (propter velocitatem ſic nominatus) ſpirituum animalium per nervos diffuſus, qui in fibræ ſubſtantiam diffuſi eam replent, ac quaſi inflant, & ita breviorem reddunt, quod imprimis in muſculorum ventre obſervabile eſt.
3. Sanguinis arterioſi in muſculum copioſior influxus ſupervenit, qui in ventre ejus dilatato, minorem inveniendo reſiſtentiam uberiùs infunditur, unde & turgeſcentia muſculi & contractionis vigor maximè completur.

Videb. de hoc STETTERUS, STENO, & Autor de Ratione motus muſculorum D. CROON in WILLISII *Tract. de Anatome Nervorum eorumque Structura*. Nullus motus fit ſine ſanguinis arterioſi affluxu; an verò ſanguis ſaltem uberiori ſuo influxu motum muſculorum promoveat? an verò ex ſanguine oriantur particulæ elaſticæ dictæ; quæ in muſculorum fibris occurrendo ſpiritibus animalibus certam exploſionem, & ita inſignem dilatationem efficiant? in medio relinquo. Videri tamen hìc poteſt WILLISIUS *de Pathol. Cerebri & Motib. Convulſ.* item MAYOW, *Tractat. de Motu muſculorum*, & *de Nitro Aereo*.

CAPUT I.

DE SPIRITUUM *in* CEREBRO, *& hinc* SENSUUM ORGANIS INORDINATA *ſeu* PRÆTERNATURALI AGITATIONE, *indeque orta* VERTIGINE.

Vitia inter, quæ ſenſus internos motuſque animales lædunt, præ cæteris eminet Vertigo. Præſuppono hìc ante omnia exactam notitiam cerebri, & ejus vaſorum, indeque producti ſenſus & motus, aliàs me nunquam intelligetis.

Vertigo, ita *à vertendo* dicta, eſt iſte affectus, quo omnia extrinſecùs circumagi, & tàm ipſum caput & corpus ægri, quàm omnia nos ambientia & oculis apparentia corpora, qua in circulum rotari & gyrari videntur, ut ut hæc omnia ſint firmiſſima, nulloque pacto gyrentur, per artem imitari poſſumus hunc affectum, clauſis oculis corpus celeriter circumgyrando; ſic enim ſubita quiete apertis oculis tanquam vertiginoſis omnia circumagi videntur: *Nonnaturaliter* hoc fit in ebrioſis, quibus pariter omnia videntur in gyrum agi. Interim tamen non neceſſe eſt, ut ſemper fiat circumgiratio. Sufficit enim motus tremulus & undulatorius, & ſimilis. Nempe eſt ſimilis affectus iſti, qui nobis accidit, quando corpus in circulum agitamus, vel quando diutiùs aſpicimus rotas circa axin circumactas.

Ratione graduum (non ſpecierum) *triplex* eſſe ſolet *Vertigo*:

1. *Vertigo ſimplex*, utut promiſcuè ſic dicta, quæ Grecis Δῖνος & ἴλιγγος audit, quando ſaltim corpus ægri & omnia exteriora circumagi aut circumgyrari, & omnia nunc ſurſum, nunc deorſum, nunc alio modo moveri videntur, ſubitò tamen evaneſcente φαινομένῳ, & eſt vertigo ſimplex; in cæteris enim gradibus, ubi nulla rotatio obſervatur, quin potiùs viſus obtenebratur, & plus minus aboletur, impropriè Vertigo dicitur.
2. Gradus ſecundus eſt Σκότωμα & Σκοτόδινος, aut Σκότωμα σκοτεινὸν, *Vertigo tenebroſa* ſeu *Scotomia*, in qua oculi ſimul vel ut affuſa caligine obſcurantur, ita ut Viſus tandem omninò pereat, aut etiam varii colores, obſcuri, flavi, cœrulei, virides, nigricantes, &c. coram oculis verſari videntur, qui inſequente tali caligine evaneſcunt.
3. Tertius vertiginis gradus eſt *Vertigo caduca*, quando iſta oculorum caligo vertiginoſa in tantum invaleſcit, ut *protinus æger concidat*, niſi præhenſus, aut proximis adminiculis prehenſis, ſe fulciat.

Crebrò huic Vertigini leves motus convulſivi, & deinde vera epileptica affectio, huic ultimo gradui ſuperveniunt; unde proximus ad epilepſiam, interdum apoplexiam, gradus haberi ſolet, propterea *parva epilepſia* quibuſdam vocatur; cum è contra Epilepſiæ levioribus comitatæ convulſionibus Vertigines graviores interdum Practicis dicantur. Vix enim eſt inſultus epilepticus qualiſcunque, quem non aut antecedat aut proximè comitetur Vertigo gravior aut ſcotomia. Unde ingruente inſultu epileptico ferè dicunt: *mutari*

ipſis objecta ante oculos, varioſque oſtendere colores: ſicut aliàs quæcunque ſpirituum animalium *ecclipſes & deliquia* inſigniora, & in motu ataxias & antecedere & comitari ſolet *Vertigo*, ut verbi gratia in lypothimiis, doloribus ingentibus, gravioribus paroxyſmis hyſtericis, &c. manifeſtum eſt.

A gyratione ergò & rotatione, ceu nobiliore ſymptomate, vertiginis ratio imprimis deſumitur. Nihilominus tamen, præter oculos, *& alii ſenſus ſimul afficiuntur*, imprimis in ſecundo & tertio vertiginis gradu. Nam ſibilus & *tinnitus*, quin & *raucus* interdum & obtuſus *ſonus* in auribus percipitur; ſubinde in tertio gradu perit motus membrorum, & licet apprehendant ægri adminicula, quibus ſe fulciant, tamen ſæpiùs eadem minus firmiter comprehendere valent, ita ut tandem concidant.

PARS AFFECTA.

Quoad Vertiginis ſubjectum; vulgò rotationem ſpirituum animalium in cerebro eſſe cauſam iſtius apparentiæ exiſtimant, quod tamen falſum eſt; *in oculis enim* ſimpliciter, non vitio cerebri, *fit iſta rotatio* ſeu motus iſte inordinatus, qui Vertiginem infert; nam viſui res gyrari & ſimilia pathemata apparent. In organo ergo viſionis ſeu oculo neceſſariò erit vitium, cum in cerebro non videamus. Nemo ſanè concipere poterit, quomodo ſpiritus in cerebro agitatus apparere res faciat rotari extra oculum? Vertigo ſcilicet fit in medio videndi, non in vidente ipſo, uti neque in objecto viſo; *Medium* verò hoc *eſt oculus*. Par ratio eſt, quando oculis videntur obverſari nubeculæ, flocculi, muſcæ &c. quæ res videntur eſſe in aere, cùm tamen reverà ſint in oculo, in ſpecie in humore ejus aqueo; unde etiam *dum res externæ gyrari videntur*, hoc fit in oculo, non extra oculum, vel in cerebro, vel objecto externo. Nemo eſt, cui non igniculi vel *flammulæ* noctu in tuſſi graviori vel percuſſione oculorum in aere verſari & extrinſecùs moveri videantur, quæ omnia tamen reverà ſunt in oculo; hoc enim non ſaltem fit in tenebris, ſed etiam in quibuſdam interdiu: ita etiam dum externa objecta gyrari videntur, talis motus fit in oculo. Quod ſi quis vulgari ſcholaſticæ Philoſophiæ addictus dicere velit, reverà viſionem formaliter fieri in ſenſu communi, non verò in oculo, cùm oculus non videat, ſed ſenſus communis tantum, unde gyrati ſpiritus in medulla cerebri circa principium nervorum, ubi fit ſenſus communis, vertiginem inferant: Reſpondeo ego ipſi ex illius hypotheſibus, quas tamen nullo modo facio meas, *diſtinguendo inter circumgyrationem* ipſam, & ipſius motus *apparentiam*, ejuſque à nobis *perceptionem*. Concedo ex eorum hypotheſi, ipſam apparentiam quidem, ſeu repræſentationem ipſius circumgyrationis, fieri in ſenſu communi, adeoque in cerebro; non verò *actualem circumgyrationem*, quæ cauſa eſt talis vertiginis. Totum hoc negotium, appoſito ſimili, deſumpto à ſpeculo, illuſtrat PETRUS JOHANNES FABER *in Pathol. ſua*, quæ videatur. Nempe ſi habemus vitrum aqua plenum, & per hoc videmus objecta externa, illa videntur quieta, quamvis liquor agitetur; ſi verò accipimus ſpeculum, hocque movemus, pro motu ſpeculi etiam objecta externa ſimul moveri videntur; & ſi in gyrum rotatur ſpeculum, etiam ipſa objecta circumvoluta apparent: conf. WILLISIUS *de Anim. Brutor. Part. 2. cap. 7. pag. 204.* In oculis ergò, in ſpecie poſt humorem aqueum in humore vitreo propè tunicam retinam, fit talis gyratio, qua motus ſpirituum animalium ſe habet inſtar aquæ communis in vitro, rationem ſpeculi habet tunica retina, quod notum eſt ex Phyſiologicis.

CAUSÆ.

Cauſa ergo *vertiginis proxima & generalis*, ad quaſquis earum *differentias* ſe extendens, eſt *inordinatus*, confuſus plus minus, ac interdum planè interruptus ſpirituum animalium *motus*; (hic in ſecundo gradu, ille in priore) & in partes externas influxus, unde omnia cætera dependent ſymptomata; quæ pluribus videantur adducta in WILLISIO *loco alleg.*

Motus hic dum fit in oculo, & dum ſpiritus animales in oculo rotundo concamerato agitantur, hinc neceſſariò rotundo motu in gyrum agitantur & moventur. Quod ſi ſub motu iſto ſpirituum animalium perturbato nimis, penitus deficiat ſpirituum dictorum radius in oculis, caligine & tenebris oculi obfuſcari videntur. Verùm non in ſolo oculo, ſed in reliquis etiam ſenſuum organis, præſertim *auribus*, ſimilis fit inordinata agitatio, unde & ſonitus aurium; in partibus verò externis minùs firma objectorum apprehænſio & caſus contingere ſolet.

Ut ergo rotatio in vertigine ſit manifeſtior, tunica retina conſideranda eſt, quæ eſt ſpeculum, in quo depinguntur objecta. Pro hujus ergo motu etiam objecta moveri videbuntur. Jam verò non motus ſpiritus in oculo, ſed motus in ſpeculo viſorio oculi, infert vertiginem: adeoque *ſicuti viſus* naturalis fit per contactum radiorum viſualium ad tunicam retinam, & *ſicut contactus* ſeu appulſus *aeris* interni, moti ad tunicam cochleæ nerveam, auditum excitat; ita etiam ſpiritus animales, qui in vertigine ſe habent inſtar aquæ communis in vitro, in oculo gyrati, dum ſub motu illo illidant in tunicam *retinam*, ejuſdem fibrillas agitant, & ibidem impulſionem faciunt, talem objectorum viſorum circumgyrationem apparere faciunt, ſicuti appulſus ad tunicam cochleæ *ſonitus* iſtos apparere facit. Sanè peculiarem & ipſius tunicæ retinæ ſimul concurrere motum, patet ſimul ex variis coloribus, imò & ſplendoribus, ſubinde in vertigine caduca, quando denuo ingruit paroxyſmus, ante oculos apparentibus; item *epilepticis*, nec non mulieribus *hyſtericis*, ingruente paroxyſmo; item *ebriis* tales colores & *ſplendores* interdum ante oculos verſari videntur flavi, cœrulei, virides, & ſimiles; quia in dictis affectibus ab inordinato motu ſpirituum in fibris tunicæ retinæ talis impulſus ſeu motus fit in tunica retina, qualis aliàs fit à radiis viſualibus ab objectis luteis vel cœruleis, aut ſplendentibus in oculum illabeſcentibus, & tunicam retinam determinato motu ferientibus; ut alius motus fit, quando objectum apparet album, alius, quando nigrum &c. ſic ſi à cauſa interna talis motus in tunica retina excitatur, ſimile fit in ſenſu communi judicium, & ſimilis apparitio, unde cogitamus, tales eſſe colores: Videb. BOYLE. *Imò ſi nimis* inordinatus & tantùm non interruptus fit motus, præſertim ad oculum, in tantùm viſus exinde perturbatur, ut etiam *obſcuratio* oculi & *caliginis apparentia* ſupervenìat.

Quod attinet *caliginem*; hujus alia ratio eſt, quod nempe videantur tenebræ. *Caliginis talis ſenſus* fit, non tam ex perverſo ſpirituum motu, ſed quando nihil videmus, concipimus *tenebras*, quando claudimus oculos, caliginem percipimus in oculo. Unde fit caligo vel ex defectu objecti lucidi aut colorati in oculo, vel ex ejus nulla perceptione; Nam utroque in caſu tenebras & caliginem nobis imaginamur. Jam verò in Vertigine caligino ſa in ſecundo gradu, ſunt objecta lucida, nec tamen eadem vident ægri. Fit igitur, dum in interrupto ſpirituum animalium motu abrumpitur eorundem ordinata & radioſa ſeries, & in ſpecie in oculis iidem deficere incipiunt, videntur adeſſe tenebræ, unde caligo quaſi repræſentatur. *Ulteriùs*, ſi ex ſpirituum iſtorum animalium inordinato motu ad muſculos uſque fit continuatio, nunc ex eorum hinc inde quaſi abruptorum defectu *ceſſans objectorum apprehenſio*, & *caſus*, dum ſimul volunt cadere ægri, quia ſpiritus non ſufficiunt pro apprehenſione adminiculi; nunc ex inordinato influxu leves convulſiones, imò interdum graves epileptici inſultus, ſuperveniunt. Adeoque non ſolùm ſpiritus viſorius in oculis immediatè perturbari videtur in vertiginis affectu, quin totum ſpirituum animalium ſyſtema impetuoſiùs in cerebro concitari in graviori vertigine videtur, ita ut & reliquorum ſenſuum organa ſimul afficiantur. Qui affectus verò, quia imprimis in oculo eſt notabilis beneficio gyri, ob id *à principaliori fit denominatio*, & *Vertigo* appellatur, cùm *poſteriores* duo *gradus* ad *Lipothymias* vitio ſpirituum animalium propiùs accedant.

Quæſtio jam eſt de Cauſa Remota, unde iſte motus ſpirituum inordinatus in cerebro, & hinc in organis ſenſuum, dependeat, pro qua motus varietate variæ fiunt adparitiones in organis ſenſuum? Hujus ratione Vertigo eſt vel *per eſſentiam*, quæ morbum conſtituit, v. gr. ab affecto cerebro qualicunque immediatè orto; aut ratione vitii cujuſdam in cerebro conturbantis ſpiritus animales, quando vertigo poſt plagas aut cerebri concuſſiones ſequitur: vel *per conſenſum*, quæ eſt ſaltim ſymptoma morborum aliorum, quando verbi grat. vitio ſtomachi, aut partium quarundam infe-

inferiorum, uti à paſſione hyſterica, &c. Vertigo oritur. Sed verum ut fatear, rariſſima eſt *Vertigo per eſſentiam*, quandoquidem quotidiana Praxis & Practicorum obſervationes monſtrant; *Vertiginem* ferè omnem eſſe *ex vitio partium inferiorum*, utut diutiùs affligens & ſæpè recurrens uſque eò ſpiritus animales & cerebri texturam per motus ſpirituum præternaturales alterare & immutare valeat, ut tandem ex vitio cerebri proximo affligere videatur. Adeoque *ſi eſt per eſſentiam* Vertigo, ferè occaſione cauſæ antecedentis externæ caput ac cerebrum plus minus lædentis ſucceſſivè oriatur; vel quod crebriore affectione Vertiginis cerebrum & ſpirituum animalium ſyſtema ita ſit diſpoſitum, ut cerebrum quaſi per eſſentiam videatur affici: rarò à *cauſa interna*. Utraque eſt vel *habitualis*, ſeu ferè nullo non tempore afficiens, ac à cauſa interna ac radicata dependens; vel *accidentalis*, à cauſa tantum evidente oriunda, hinc non, niſi hac præſente, affligens.

Partes iſtæ, *quarum conſenſu fit Vertigo*, primariò eſt *Ventriculus*, ſpeciatim à ſordibus vitioſis in aut circa eum commotis. Hujus varia peccata, imprimis vitioſus ſui generis acor volatilis, orificium ſuperius affligens, vertiginem infert, propter ſpirituum animalium verſus cerebrum recurſum inordinatum. Hinc enim frequenter juvenes diligenter literis incumbentes, in ſpecie etiam ſenes, ſæpiùs ſunt vertiginoſi, quamdiu jejunus eſt ſtomachus; ſubitò verò atque unam, vel alteram tantùm panis buccellam aut ſimilis eſculenti comederint, malum ceſſat; unde etiam matutinis horis tantillum comedendo vertiginem talem ſæpiùs præcavent. Hinc etiam qui laborant affectu hypocondriaco, ordinariò ſunt vertiginoſi, ſpecialiter quando ſunt jejuni. Eſt vir hic laborans ſcabie, quem præmiſſis præmittendis iubebam ſe inungere cum unguento quodam, ſed calidè: dum autem cubitum petit, accipit unguentum, illinit artus: ſed quia cubiculum eſt frigidum, accipit vas carbonum, & calefacit artus, & ſic cubitum petit: Manè evigilans totus erat vertiginoſus, & non audebat tres gradus progredi, ne corrueret: Dicebat: *ſentire anxietatem & mollitiem, ac ſi omnia deberet evomere*: Suſpicio erat, an ſcabies eſſet retropulſa, quia æger etiam inunxit præcordia, brevi tamen poſt ſuperveniebat vomitus cum euphoria ægri. Ordinavi quædam ſtomachica: veſperi juſſit afferri vas carbonarium, inunctionem repetiturus, ſubitò atque olfecit carbones, vertiginoſus factus eſt; Hinc manifeſtum eſt, Vertiginem ortam fuiſſe ex fumo carbonum. Hæc ergo Vertigo erat per conſenſum ſtomachi, quia eiuſdem pathemata, uomitus, factus cum euphoria ægri, ſatis oſtendit in ſtomacho fuiſſe radicem mali. Notum autem eſt, fumum carbonum reddere homines caroticos, interdum apoplecticos; In hoc verò homine hic fumus affecit orificium ſtomachi. Unde ſi ex fumo carbonum Vertigo oritur, & ille eſt ex ſtomacho, quidni etiam, ſi ex fumo carbonum oritur carus, erit vitium in ſtomacho? Contagia enim non tam lædunt caput, quam ventriculum, inſpirata ſuſpiciendo: vid. *ſuprà* P. I. *ubi de Febr. Malign.* Inter partes ergò per conſenſum inferentes Vertiginem, *primariò eſt orificium ſtomachi ſiniſtrum*: hinc ſemper conqueruntur de anguſtiis præcordiorum, vomunt ferè ſemper, poſtmodum vomitoria aſſumpta, dum incipiunt operari, utplurimum ſcotomiam ſolet inferre, utut vomitoria adhuc hæreant in ſtomacho: hinc literatos ordinariò liquor martis ſolaris curat; unde ſi manè quid aſſumitur, ſubitò ceſſat vertigo. Pertinent huc *hyſtericæ mulieres*, quæ admodum ſunt vertiginoſæ, & utplurimum præcedentibus ſcotomiis *ſuffocatio* dicta *uterina* inchoat, aut etiam incipiente paroxyſmo hyſterico, & dum adhuc primos inſultus ſentiunt circa præcordia, Vertigine gravi ſubinde corripiuntur, in qua tamen malè uterus accuſatur, utpote qui eſt inſons; eſt enim ſaltem modus quidam affectus hypochondriaci hæc ſuffocatio. Mulieres tales ſi patiuntur Vertiginem, certæ ſunt, ingruere paroxyſmum, unde tunc uſurpant clyſmata, quibus & vertigo curatur, & paroxyſmi præcaventur. *Senes* etiam, ut dictum, ſæpiſſimè Vertigini, non ex vitio capitis, niſi interdum, quando præceſſit læſio, ſed ex ſtomacho ſunt obnoxii, concurrentibus tamen ſimul proximè ſpiritibus animalibus debilioribus, cum vitiata ſimul plus minus cerebri textura; unde vel levi occaſione, nempe capitis refrigeratione, attenta meditatione, aut levi corporis agitatione, paroxyſmo vertiginis corripiuntur; imprimis pejus habent, dum ſunt ieiuni. Quidam ſenex vertiginoſus tempore hyberno preprimis, dum exit jejunus, pejus ſe habet, quàm aliàs ſi quid aſſumat. Malum ergò hic eſt ex ſtomacho. *Ebrietas* quoque ad Vertiginem diſponit, unde ebrioſi omnes vertiginoſi ſunt; *ipſis omnia duplicia eſſe apparent*: *in paroxyſmo* quidem *per eſſentiam* vitio ſpirituum animalium ab alimento nondum ritè aſſimilato, ut & ſpiritu vinoſo inordinatè vel confuſæ agitatorum; *extra paroxyſmum* verò ebrietatis vertiginem ſaltem *per conſenſum ventriculi* patiuntur. Porrò nonnulla aſſumpta, verb. grat. flatulenti cibi ſic dicti (non enim ſunt flatus in cibis, ſed fiunt in ſtomacho) ut cepæ, allium, naſturtium, rapa, braſſica, raphanus hortenſis & ruſticanus, & ſimilia *oleracea*, etiamnum in ventriculo hærentia, in quibuſdam etiam ſpiritus ſalis ammoniaci vertiginem & ſcotomiam in nonnullis excitant. Imprimis ſordes præternaturaliter, fortiùs impactæ orificio ſtomachi, commotæ vertiginem inferunt; unde ſi proprium fermentum ſtomachi jejunum has ſordes aggreditur, Vertiginem infert. Vitia quoque *inteſtinorum* verb. grat. *vermes*, ſubinde graves inferunt vertigines & ſcotomias; ſicut etiam interdum epilepticas convulſiones. Præterea tamen ex *liene*, utero malè conſtituto, *renibus*, aliiſque partibus nerveis inſignoribus, *per conſenſum* itidem oriri poteſt Vertigo. Sic etiam *calculus renum*, ex pelvi in ureteres commotus, in quibuſdam graves inferre ſolet Vertigines & ſcotomias. Quò etiam facit Vertigo à dolore acuto, ulcere, aut ſphacelo artuum, cujus VVILLISIUS *l. a.* meminit.

Sed quomodo fiat talis *Vertigo per conſenſum*? quæſtio eſt. Vulgò ad *uapores*, exhalationes & effumationes ex inferioribus partibus in cerebrum elevatis confugiunt: Sed *impoſſibilis eſt horum uaporum tranſitus*, viis omnibus ſufficienter munitis, imprimis cum etiam HELMONTIUS *in ſuis ſcriptis*, & hinc SCHNEIDERUS *de Catarrh. lib. tribus*, ſufficienter diſcuſſerint hos ipſos vapores vel halitus, qui è membris aut è cavitatibus corporis exhalare finguntur. Dicendum potius, ſubeſſe tunc utplurimum leviores partium internarum ſpaſmos, quorum occaſione ſpirituum verſus cerebrum radiativorum inordinatus & quaſi undulatorius in eo ſupervenit motus, & quaſi *reſilitionis impetus*, qui reliquias eorum copias in cerebro impetuoſiùs commovens, eoſdem in motus inordinatos & confuſos cogit, ſicque *Vertiginem* infert: Vid. imprimis VVILLISIUS *de Morb. convulſiu.* Dum verò ſpirituum iſte recurſus & reſilitio plus minus vehemens ab objecto inadæquato, præternaturaliter partem ſenſilem nerveam vehementiùs afficiente, nata contingit, & ad cerebrum uſque defertur, *Formicatio talis*, ſeu velut *auræ frigidæ adſcenſus*, perſentiri videtur; utut hoc non in omnibus æquè contingat: ex. gr. *ex graviore* in quodam loco *dolore* quidam *uertiginoſi* redduntur objecti dolorifici occaſione, ſpiritibus ad partem dolentem commotis, & aliquid ſpaſmodici plus minus efficientibus; fortioris verò ab objecto doloroſo impreſſionis ratione repulſi, iidem & quaſi reſilientes, vertiginis pathema inferunt. Exemplum dicta illuſtrans eſt, quod refert FONSECA *lib. 2. Conſult.* 30. ubi refertur mulier, quæ incepit pati per intervalla hebetudinem quandam repentinam circa oculos, cum quadam ventris perturbatione, quo tempore corpus regere non poterat, ni caderet: *tempore acceſſionis* dicit ſe ſentire *fumum* quendam ex partibus ventris ſurſum aſcendentem, parum tamen durare hoc ſymptoma: ſimul admodum prompta eſt ad *uomitum*, ita ut quotidiè ferè evomat bilioſa, ac pituitoſa. Malum hoc eſt affectus ille, quem *Vertiginem per conſenſum uteri* vocant, cùm tamen circa hypochondria minera, materia & occaſio ſenſibilis deliteſcat, quod *vomitus* perſuadet: qua commota, & partibus nerveis iſtorum locorum alteratis, ſuprà explicato modo fumi adſcenſum repræſentat, donec *Vertigo* ſuperveniat. Reverà ad paſſiones dictas hyſtericas pertinet: *Fumus hic*, quem ſentit mulier adſcendentem, ſunt *revera ſpaſmi*, qui inchoati in plexibus meſenterii, & continuato nervorum paris vagi & intercoſtalis tractu, ſupra dorſum ſurſum prorepentes, talis progreſſus fumi elevati ſpeciem referunt, donec iſti ſpaſmi ad cerebrum uſque continuati ibidem ſpiritus animales in confuſiones agant, quibus confuſis conſequenter in ſenſuum organis motis Vertigo oritur. Sic BARTHOLINUS *Centur.* 5. *Hiſtor.* 74. habet *Vertiginem* quinque annorum vaporis inſtar, *ex pede* ſiniſtrò in caput aſcendentis, accedente ſimul vago capitis dolore; qui aſcenſus reverà nil aliud

aliud eſt, niſi ſpaſmus nervorum ad pedes protenſorum, qui antecedit occaſione objecti irritantis: impetuoſiùs autem inde reſilientibus ſpiritibus, nervi ſucceſſivè ſpaſmo correpti talem motum adſcenſionis apparere faciunt, unde vulgò vapores & fumi adſcendentes accuſantur. In praxi ſæpiùs occurrit, quando ægri dicunt: *repit ſurſum, idque poſſunt ſentire* Pluribus deduxit VVILLISIUS *in Anat. Cerebri, Patholog. Cerebri, & de Anima Brutor. lib. 2. cap. de Vertigine*. Ulteriùs conſideretur pro confirmatione calculus, qui ſimpliciter motu ſuo extra pelvim in ureteres ad vertiginem diſponit, ut ſuprà innui. Calculus enim in ſuo motu excitat ſpaſmum omnium partium abdominis, hinc inferunt colicam ſpaſmodicam & vomitus, quæ pathemata ſpaſmodica continuant uſque ad radices nervorum in cerebro, cujus fibræ ibidem vellicatæ univerſum ſpirituum ſyſtema ſimul commovent, qui commoti vertiginem inferunt. Item conſiderentur *vomiturientes, quando malè ſe habent*, qui cum *labii tremore* ſimul vertiginoſi quid patiuntur, quod ex ſpaſmo fit. Eadem enim tunica, labia & ſtomachum inveſtiens, ſtomacho affecto, ſimul convellitur, unde tremit labium inferius. Utplurimum ergo, ubi tales accuſantur fumi, adſunt nervorum ſpaſmi, aut ubi non adſunt tales ſpaſmi, adeſt ſaltim maſſa ſanguinea halituoſa & quaſi vaporoſa, quæ etiam ad hoc malum diſponit. Talis maſſæ ſanguineæ halituoſæ ſtatus apparet in hypochondriacis & ſcorbuticis, in quibus ſubinde ſubitò venæ turgent, & etiam ſubitò iterum concidunt, ſine manifeſta cauſa. Unde interdum, utut raro, à tali ſanguine ad cerebrum delato & ſpiritus animales inquinantur, & inordinate agitantur, ac Vertigines oriri ſolent: adeò ut LINDANUS omnem Vertiginis rationem *ex tali ſanguine halituoſo* deducat. Illuſtratur hoc ipſum, quando Vertigo ſupervenit mulieribus ex *menſium ſuppreſſione*, vel viris plethoricis *ὑυεδρχοις*. Hinc in tali *vertigine*, quæ *vitio ſanguinis* fit, ſubinde venæ ſectio optimè convenit: Conf. HORSTIUS *in Probl. 3. Decad. 2. pag. 22.* Unde Vertiginem diuturnam caſuali hæmorrhagia narium ſolutam LOSSIUS *lib. 1. obſ. 8.* teſtatur. Reverâ autem in *Vertigine* per conſenſum utplurimum ipſarum partium inferiorum ſpaſmi adſunt, ſeu occaſione mali hypochondriaci, hyſterici, ſplenetici, vomiturientis, aut alius ſimilis excitantur, quarum partium ſpaſmi ſucceſſivè in cerebrum vibrati, & ſpiritus ibidem in motiones agentes, vertiginem inferunt: Vid. VVILLISIUS *in Anat. Cerebri*: quæ vertigo per conſenſum, imprimis ſtomachi, eſt frequentiſſima. Quod ſi ſæpius repetat talis per conſenſum vertigo, fit tandem, ut alterata cerebri textura à crebrioribus iſtis & inordinatis animalium ſpirituum excurſionibus, tandem vel levi data occaſione in ſimiles inordinatos motus ſpiritus animales erumpant, & ita tandem ſuo modo per eſſentiam evadat.

Quod attinet Vertiginem per eſſentiam, ferè triplici modo fieri ſolet:

1. A conformatione cerebri plus minus vitioſa occaſione cauſarum externarum, quando per contuſiones, plagas, concuſſiones cerebri, caſus ab alto fortiores, vulnera capitis graviora, vel etiam ſanata, & ſimiles cauſas, quæ quoſcunque poros cerebri, & canales ejuſdem minutos, adeoque ipſam texturam, ita immutare valent, ut ſpirituum animantium curſibus & expanſionibus naturalibus impeditis hi ipſi poſtmodum vitioſo & inordinato moveantur motu, unde Vertigines, & Epilepſiæ: Sic DEODATUS obſervavit Vertiginem ex caſu ab equo, ita ut tandem ſupervenerit apoplexia lethalis; Ibi enim ex concuſſione cerebri pori & delicatæ fibræ compreſſæ ſunt, unde ſpiritus animales in motu impediuntur. Interdum ſed raro, ſi ne talibus manifeſtis cauſis læſio cerebri interna, indeque collectio heterogenei, cauſa occaſionalis vertiginis exiſtit, à quibus ceu cauſis occaſionalibus facilimè Vertigo infertur. Faciunt nempe huc fumi metallici, in ſpecie Mercuriales, qui frequentiùs hauſti per nares imprimis cerebrum affligunt, & ita Vertigines per eſſentiam inferunt: cujus exemplum recenſet FRAMBESARIUS *lib. 2. Conſult. 3.* de Vertigine tenebricoſa, ſine ulla intermiſſione in Chirurgo, qui crebrò lue Gallica infectos curaverat beneficio inunctionis Mercurialis, unde à virulentia Mercuriali, generi nervoſo ac cerebro infeſta, ipſi communicata, malum ortum traxiſſe probabile eſt.
2. Ab heterogeneitatibus cum Sanguine ad cerebrum adductis. Heterogeneum iſtud in cerebro exiſtens triplici modo vertiginem infert: (1.) *Quando aliquid heterogenei ſanguini & ſpiritibus animalibus eſt permiſtum*, ut fit v. g. in paroxyſmo *ebrietatis*, vitio nempe ſpirituum animalium per ſpiritus vini copiam inquinatorum. Spiritus enim vinoſi volatiles, nondum ritè iiſdem aſſimilatis, iiſdem permiſcentur, unde impuri redduntur, & in cerebrum tranſlati in ſuo motu turbantur: Idem etiam fit ſub hauſtu fumi tabaci in non adſuetis. Vel (2.) quando aliquid excrementitii præternaturalis cerebro immiſſum fuerit cum ſanguine aut ſero influentibus: hinc enim ſuppreſſiones ſanguinis conſuetæ extraordinariè ſubinde vertigines inferunt. Vel (3.) quando ex læſione ipſius cerebri quacunque ex vitio digeſtionis privatæ recrementa varia in eodem generantur, à quibus retentis ſpiritus animales turbantur, unde vertigines & alia mala oriuntur: ſic v. gr. ex ſero caput & cerebri interiora replente vertiginem obſervavit PLATERUS *Obſ. p. 102.* & SCULTETUS *Armament. obſ. 19.* Vertiginem in juvene ex veſiculis aqua limpida plenis in cerebri ſiniſtra parte inventis, obſervavit VVEPFERUS *Tr. de Apopl. pag. 96. & 70.* & ROLFINCKIUS *Diſſertat. Anatom. lib. 1. cap. 13.* Item ſimilia exempla ferè habet SCULTETUS *in obſ. Chirurg. obſ. 10. 11. & obſ. 25.* refert fœminam ex contuſione ſyncipitis curatam, quam inſecuta vertigo graviſſima, quæ tandem in apoplexiam deſiit; aperto cranio repertus fuit folliculus aquoſus in cerebro, ratione cujus probabile eſt, Vertiginem enatam fuiſſe: ſic ZACUTUS LUSITANUS *lib. 7. Med. Princ. Hiſtor. Obſerv. 12.* obſervat paroxyſmum vertiginis per abſceſſum materiæ purulentæ ex aure aliquoties curatum. Facit huc vertigo ſingularis SCHENCHII *in Obſerv. ubi de Vertigine*, curata ingenti purulentæ materiæ per dentium alveolos & os excretione: A vermibus vid. BONETTI *ſepulchr. lib. 1. ſect. 1. obſ. 116.* ex ſphacelo cerebri, vid. BARTHOLINI *Acta Haffnienſ. vol. 1. obſ. 33.*
3. Ob ſanguinis & ſpirituum defectum, v. g. in Syncope, vigiliis diuturnis, longiore inedia, hæmorrhagiis, gonorrhæis, &c. Hinc *ex nimia Venere* Vertiginem cum aphonia & intolerabili capitis dolore notat BALLONIUS *in ſuis Hiſtor.* abſumptis nempè ſpirituum animalium copiis, & exhauſto plus minus cerebro, facilè quid vertiginoſi cum ſanguine inſtillare potuit.

D I A G N O S I S.

Sequuntur *ſigna*. *Signa* Vertiginis partim ex antedictis per ſe patent, partim ex relatione ægri cognoſcuntur, ſaltem obſervanda ſunt ſigna diſtinctiva Vertiginis per eſſentiam & per conſenſum.

Per eſſentiam Vertigines fieri ſuſpicio tunc eſt, quando morbi capitis præceſſerint graviores, vel Vertiginem concomitantur, v. gr. inſomnia graviora, dolor capitis, aurium tinnitus, &c. aut etiam ſi externæ quædam læſiones ſeu moleſtiæ, v. g. vulnera, &c. anteà acciderint capiti.

Per conſenſum verò fieri Vertiginem ſuſpicio eſt, quando non propriè affligit cerebrum, ſed ſi ſine dictorum præſentia & cum debilitate & noxa partium aliarum inferiorum, ut affectu hypochondriaco aut hyſterico, Vertigo obſervatur: Ita v. g. ventriculum Vertiginis Autorem exiſtere, dignoſcitur ex hujus ſymptomatis, quando per vomitum Vertigo aut levatur, aut inſigniter curatur; item ſi Vertigo ante paſtum potiùs, quàm à paſtu affligat, aut poſt aſſumptum alimentum quodcunque Vertigo fiat levior, &c. Vertigines ſtomachales enim rarò affligunt à paſtu.

Vertigines mulierum hyſtericarum, & hypochondriacorum per ſe patent.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Obſervandum eſt, quod *Vertigo* ſymptomatica accidentalis levior, ac recens parum habeat in receſſu, & curatu facilis exiſtat: habitualis verò: *gravior* præcipuè, & diuturnior, imprimis Scotomia, in ſpecie citra manifeſtam cauſam externam inchoans, hypochondriaci mali ferè ſit indicium, & difficulter curetur: utplurimum verò *in ſenibus* apoplexiam, *in junioribus* epilepſiam, certiſſimam prænunciat.

Sanè in ſenibus Vertigo confirmata rarò fallit, quin comitem ſecum ducat apoplexiam. Unde etiam Vertigo *in ſenibus* longè periculoſior, ac difficiliùs curabilis, quàm *in junioribus*.

Hinc pro varietate graduum etiam plus, vel minus affligit: ſi quidem *Vertigo caduca* omnium graviſſima, & periculoſiſſima eſt; minus Vertigo tenebricans, quando ſimul caput, & corpus gyratur; minimè omnium Vertigo ſimplex, in qua tantummodò externa circumagi videntur, non tamen caput, aut totum corpus.

Quia autem modò anteriorem, modò poſteriorem magis, capitis partem afficit: *Illa* pariter magis tuta, & curabilis eſt, dum nonnunquam, vel hæmorrhagia narium, vel menſium, & hæmorrhoidum fluxu ſolvitur: vid. LOSSII *Obſervat. lib. 1. Obſervat. 9.* ubi vertigo nullis cedens remediis tandem caſu ab alto, ſuperveniente hæmorrhagia narium, curata eſt: quum veriſimile eſt, à ſanguine proveniſſe, ex toto corpore per arterias in cerebri ventriculum anteriorem irrepſiſſe, qui in plexu choroide agitatus turbulentos ſenſus & motus reddiderit: quamvis interdum in cephalæam quoque commutetur: E contra *Hæc*, quia ſpirituum ad nervos influxum magis turba, longè periculoſior obſervatur, quatenus frequentiùs in apoplexiam, paralyſin, & morbos convulſivos abit: vid. WILLISIUS *l. a.*

CURA.

In *Cura* hujus morbi duo tempora conſideranda ſunt:

1. *Tempus extra paroxyſmum*, ut *præſervatio* inſtituatur, &
2. *Tempus in paroxyſmo*, in ſpecie vertiginis caducæ, ut ritè ſiſtatur, & *curatio* peragatur.

Quoad *Præſervationem*, ſeu Curationem extra paroxyſmum: ea reſpicit fomitem morboſum, ubi in ſpecie cauſa antecedens vertiginis perſcrutanda, & removenda, adeòque præſertim viſcerum abdominis ratio habenda, hinc ſpiritus animales appropriatis, & roborandi, & impetuoſus eorum motus ſiſtendus, & cùm malum frequentiſſimum ſit per conſenſum ex ſtomacho, ſeu primis viis, ob id *vomitoria* juxta HIPPOCRATEM *lib. 4. Aphor. 17.* & hinc *remedia ſtomachica*, & aromatica communiter dicta, primatum obtinent; quibus ſubjungantur *ſpecifica*, & Vertigini dicata. Vomitoriis, ſi fomes extrà ventriculum, & vertigo diuturna fuerit, ſubſtitui ſolent Purgantia, eaque blandiora: nam fortia omninò erunt vitanda (juxta HIPPOCRATEM *Prorrhet. l. 1. t. 9.*) utpotè, quæ vertiginoſos motus etiam in non vertiginoſis cient; videb. à CRUCE *de Quæſ. per Epiſt. Cent. 4. pag. 427.*) Cùm verò in genere ſuprà dictum ſit; *Vertiginem* graviorem eſſe *parvam* quaſi *epilepſiam*, & hanc ſubindè illam inſequi, hinc vertiginem in ſpecie omnia ea appropriata ſiſtunt, quæ *epilepſiæ* conveniunt; ſicuti è contra omnia antivertiginoſa etiam epilepſiæ medentur.

In *Curatione ipſius paroxyſmi*, præprimis Vertiginis ſecundi, & tertii gradus, vel *vomitus*, vel *opiata*, vel *antiepileptica*; in ſpecie volatilia nervina, & aromatica, qualia de Epilepſia notabimus, tàm *externa*, quàm *interna*, ſunt optima.

Pro his ſcopis meliùs obtinendis, *obſervandum*.

I. In Vertigine per conſenſum *Vomitoria* in utroque caſu ſunt omnium optima; præſertim in malo contumaciori, vix ſine *vomitu* curabili, in ſpecie cum frequentiſſimè Vertiginis radix hæreat in ſtomacho. Monſtrat hanc viam nobis ipſa natura, quæ in Vertigine per conſenſum nauſeam excitat, interdum vomitus cum ægri euphoria: ſic refert PISO *Tr. de Colluvie ſeroſa pag. 69.* de quodam, qui vertigine quinque annorum laboravit, & inſigniter commotus fuit, curatum per ſpontaneum naturæ motum, per vomitum frequentem, & copioſum aquæ puræ, & limpidæ. Sequamur ergò in Vertigine naturam, & imprimis à vomitoriis curam inchoemus: e.g.

℞. *Tartari emet. Mynſ.* gr. ij.
Sal. ammoniaci depur. gr. ix.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis emeticus.

Loco vomitoriorum, aut etiam poſt eorum uſum, injiciantur clyſteres acriores, quales infrà *Art. 1. cap. 3. ubi de Apoplexia*, annotabo.

II. Poſt vomitoria in Vertigine diuturna inveterata, aut contumaciori, in ſpecie ſi eſt per conſenſum, convenit fomitem morboſum blandis *purgantibus* evacuare: quæ inter eminent *maſſa pilularum de Succino Cratonis*, quæ egregiè conveniunt, adjecto pro ſtimulo *extracto Colocynthidis*; item maſſa pilularum aloephanginarum, de aloe, Angelicæ dictæ, maſſa pilularum de Nitro, *pilulæ* etiam *maſtichinæ* præ cæteris conveniunt, imprimis in vertigine per conſenſum ſtomachi, aut etiam uteri, ut vult FORESTUS: Pilulæ cochiæ commendantur, ubi vitium eſt in ipſo cerebro; ſunt enim ſatis vehementes, & validæ. Item *Extractum hellebori nigri* cum *Mercurio dulci*, uti egregium eſt purgans epilepticorum, ita etiam vertiginoſis prodeſt. Dabo exemplum.

℞. *Maſſ. pilular. maſtichin.* ℈ j.
Extr. Agar. gr. v.
Scamm. ſulphurat. gr. ij.
Olei deſtill. Succini gutt. ij.
Cum *Eſſ. Succini* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ cephalicæ.

Utut potiùs conveniant ſtomacho ratione vertiginis per conſenſum; in ſignatura ſimus faciles. Vel

℞. *Mercurii dulc.* gr. xv.
Scamm. ſulphurat. gr. iij.
M. f. pulvis. S.
Pulvis laxativus.

Præ cæteris obſervetur, in malo inveterato per conſenſum minùs convenire Purgantia; ſed præſervationis gratia convenire potiùs *pilulas uſuales*, quæ blandè evacuant primas vias, aliquot ſedes moderatas provocando, & ſingulis noviluniis, & pleniluniis inſtantibus, uno, vel altero die ante mutationem lunæ, veſperi uſurpari poſſunt. Fiunt ex *aloe*, *gummi ammoniaco*, *myrrha*, maſtiche, & ſimilibus, adjecto ſtimulo leni, ut mundæ ſerventur primæ viæ, ac fomes ex abdomine evacuetur, & ſic ſubtrahatur Vertigini fomes.

III. *Venæſectio* per ſe vix convenit. Interdum tamen, ubi adeſt ordinaria ſanguinis evacuatio ſuppreſſa, vel ubi eſt ſanguis copioſus cum vita ſedentaria; aut hic facilè ſit ebulliens, ac turgeſcens, qui aliis flatuoſis dicitur, aut quando à ſanguine plus minus fovetur malum, tunc optimè conducunt venæ ſectiones: de quo vid. imprimis HORSTIUS *in ſuis Problem. Decad. 2. quæſt. 3.* ubi habet exemplum vertiginoſi plethorici, qui aliis irritis per venæ ſectionem optimè fuit curatus; item SENNERTUS *Prax. lib. 1. part. 2. cap. 4. pag. 269.* ſicut etiam Vertiginem diuturnam hæmorrhagia narium caſuali ſolutam LOSSIUS *lib. 1. obſ. 18.* teſtatur imò idem HORSTIUS *l. a.* PLATERUS, & SYLVATICUS *Cent. 1. Conſ. 40.* arteriotomiam quoque interdum commendant. Aliis in caſibus vix locum habet.

IV. Obſervandum: A STERNUTATORIIS omninò eſſe abſtinendum, cum in Vertigine per conſenſum nil conferant, in eſſentiali autem Vertigine nihil evacuetur ex cerebro, ſed ſaltem circa nares, & partes vicinas: genus nervoſum nimis commovent (eſt enim ſternutatio motus convulſivus) indeque facilè ſpiritus animales in inordinatos motus cogunt: & quamvis nonnulla vitioſæ materiæ pars evacuari videatur (poſito eſſe per eſſentiam) tamen ſymptoma exindè potiùs magis concitatur, quia metus eſt, ne excitetur convulſio thoracis, & ſic ad epilepſiam promptiùs diſponatur æger. Ut taceam, ſternutationem oculis minùs eſſe convenientem, ſed potiùs nocivam.

V. *Fonticuli*, Veſicatoria, & Setacea, in ſenibus, & ſubjectis cacochymico ſeroſis, in vertigine imprimis per eſſentiam inveterata, *curativè*, & ratione apoplexiæ *præſervativè*, ſunt optimi, & ſingularis uſus, brachio inuſti, ubi affectus ſimplex, capiti verò, aut nuchæ applicandi in Vertigine caduca, aut apoplexiam, aut epilepſiam minitante: vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. Admir. obſ. 78.* Si verò ex ſuppreſſis hæmorrhoidibus, vitio uteri, ulcere, aut fiſtula coaleſcente, cruribus inurendi.

VI. Præmiſsis ergò præmittendis, facta totius corporis purgatione, ſedato paroxyſmo in *præſervatione* opera danda, ne redeat malum, adeòque imprimis, vel roboretur ſtomachus, & alteretur digeſtio vitiata, vel ſpecificè vertigini reſiſtatur.

Quoad ſtomachica: inter talia eminent aromatica volatilia, & paulò acriora, ac vi aromatica prædita, quæ imprimis ſenibus conveniunt; ver. gr. Galanga, Zingiber, nux moſchata, cubebæ, ſemen ſinapi, & ſimilia, v. gr. ſemen ſinapi omni mane crudum comeſtum, eſt egregium ad Vertiginem, imprimis per conſenſum. Idem etiam convenit ſenibus, quando ſub vertigine metus ex apoplexia; e. g.

♃. *Galang.* ℥ ß ad ℥ j.
Cubebar. ʒ ij. ad ʒ iij.
Sacch. ℥ i ß
M. f. Tragea.
D. S.
Triſinetum caput confortans,

De qua aſſumantur ʒ ij. cum pane biſcocto, vino generoſo intincto, hora una altera ve ante cœnam, & prandium.

Vel ad imitationem LINDANI uſurpetur pulvis,

♃. *Gran. Pœon.*
Coriandr.
Nuc. moſchat.
Viſc. querc.
Cubebar.
Galang. an. ʒ ij.
Piperis long.
Zingib.
Rad. tormentill.
Fol. roriſmar. an. ʒ j.
M. f. pulvis compoſitus.

De quo ſumatur mane, & veſperi ʒ ß ſive cum, ſive ſine ſaccharo pro lubitu.

Imò, vel ſola galanga miſta cum ſuccino ab eodem commendatur ad curam vertiginis. Convenit itidem Elixyr proprietatis miſtum cum ſpiritu maſtichino; ſicut in genere omnia maſtichina, præſertim in vertigine à ſtomacho: ſunt optima: item *Elixyr Menthæ*, & ſimilia cum *ſpiritu maſtichis* miſta, præſervant à vertigine. In ſenibus ad præcavendam vertiginem, ſimulque apoplexiam, convenit imprimis Electuarium ex aromatibus ſtomachicis crebriùs uſurpatum;

♃. *Conſ. flor. anthos.*
Salviæ an. ℥ ß vel ʒ vj. ad ℥ j.
Majoran. ʒ ß ad ʒ vj.
Zingib. in Ind. cond.
Nuc. Moſch. cond. an. ʒ iij. vel ʒ ß.
Sem. erucæ,
Sinapi an. ʒ i. ß vel ʒ iij. ad ʒ vj.
Succini præp. ʒ ij.
Cardam.
Cubebar.
Galang. an. ℈ j.
Salis vol. Succin. ʒ ß
Spir. Ceraſ. nig. ʒ j.
Cum ſ. q. *Syr. flor. tunicæ* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium cephalicum, & ſtomachale pro aliquot vicibus.

Ditioribus addi poteſt aliquantulum Confectionis alchermes, quæ ratione ambræ, & moſchi ſenibus imprimis conducit. Capiatur omni mane, & ſub introitu lecti quantitas nucis caſtaneæ; poſt paſtum verò maſticentur ſemin. Sinapi pug. ij. vel iij.

♃. *Conſ. Menthæ,*
Meliſſ. an. ʒ ß
Cinab. antimonii ℈ ß.
Olei deſtill. roriſmar.
Succini an. gutt. ij.
Cum *Syr. Menthæ* f. Bolus.
D. S.
Electuarium caput confortans pro una vice.

His equidem *Vertigo accidentalis*, ſeu minus *inveterata*, præſertim per conſenſum, curari ſolet. *In habituali*, ſeu *inveterato* malo verò undecunque nato requiruntur præterea, iſtis tamen non neglectis, *ſpecifica* Vertigini *appropriata*: qualia ex regno vegetabili ſunt radix doronici imprimis, cherefolium, calendula, ſalvia, roſmarinus, buxus, thea, cubebæ, ſemen ſinapi, flores liliorum convallium, radix pœoniæ, de qua videb. RIVERIUS *Obſerv. communic.* & in genere quælibet cætera cephalica, & epileptica, *Doronicum* quidem ſingulariter à quibuſdam laudatur ad curam vertiginis: Sed vereor, ne ex præconcepta magis opinione, quàm rei veritate, fiat. Putant enim *rupicapras Alpinas* ejus uſu reddi aptas, ut citra Vertiginem montes adſcendant; quod ipſum tamen naturæ proprium, & conſuetudinis videtur beneficium. Unde etiam lapis in eorum ſtomachis repertus, ſeu, ut alii vocant, Ægagropila, pulveriſatus aſſumptus commendatur à WORMIO contra Vertiginem. Quidam parant ex Doronico Eſſentiam, eamque ſingulariter ad Vertiginem commendant. *Funambuli* quoque ejus uſu contra Vertiginem ſe munire dicuntur, ſaltando in funibus, quod ipſi ſibi tanquam ſingulare ſecretum referunt; attamen pariter dubium. Poſt doronicum eſt cherefolium admodum laudatum, quocunque modo uſurpetur, ſive cum juſculo aſſumatur, ſive Eſſentia, aut extractum paratum cum ſpiritu proprio uſurpetur, in ſpecie, quando eſt Vertigo ex vitio ſtomachi. Hinc ſalvia, & roſmarinus ſunt egregia. *Salviæ decoctum* in aqua, vel vino, tam interno uſu, quàm externo, ſi eo abluatur caput, ac applicetur fronti, & temporibus ſingulariter laudatur à STOECKERO *in Praxi*. Eſſentia ſalviæ cum ſpiritu proprio parata non eſt inconveniens. Sanè aliquando *Eſſentiam compoſitam* ex ſolo *cherefolio*, & *roremarino* proficuam in Vertigine per conſenſum expertus ſum; item Eſſentiam catarrhalem Michaelis, vel Eſſentiam ex ana ſalviæ, caſtorei, zedoariæ, cum ſpiritu ſalis ammoniaci paratam, ad 40. guttas exhibitam; vel aliud ſal volatile aromaticum, & oleoſum à 30. ad 40. guttas. *Roſmarinus*, ejuſque *Eſſentia* admodum commendatur à FERDINANDO in contumaciſſima Vertigine, in ſpecie, ſi exaſperetur malum in frigore hyberno, id quod ſenibus ferè familiare, tunc Eſſentia modò ex roremarino admodum convenit. Præter dicta hæc vegetabilia etiam Meliſſa. Majorana, euphraſia, fœniculum, ſemina calida minora, item ferè omnia aromata, in ſpecie Zingiber, & Galanga, commendantur contra vertiginem, item caſtoreum, ambra gryſea, & ex his vegetabilibus paratæ eſſentiæ, ſpiritus, & olea; V. g.

♃. *Eſſ. cherefol.*
Salviæ,
Ocymi, ſive baſil. an. ʒ j.
Caſtor. ʒ iß
Ambræ ʒ ß
M. D. S.
Eſſentia contra vertiginem.

Doſis 40. uſque ad 50. guttas, bis in die per bihorium ante paſtum.

Buxus, in ſpecie ejus *oleum* deſtillatum, uti in epilepſia, ita in vertigine optimum judicatur remedium intus, & extra, quod FONSECA *Conſil.* 16. mirè laudat: ſingularem vim habet narcoticam, extrà quidem inungendo quotidie temporum arterias poſt aures, hinc pulſus in manibus, ac pedibus; intus verò propinat ita:

♃. *Conſ. flor. anthos, vel calend.* ℥ iij.
Olei deſtill. buxi,
Nuc. moſch.
Menthæ an. ʒ ß.
Cum ſ. q. *ſyr. cort. Citri* f. Electuarium.
Doſis eſt ʒ ß

Imò ſi guttæ vj. viij. vel ad ſummum x: olei deſtillati buxi cum aliquot unciis aquæ pœoniæ exhibeantur egregium eſſe remedium inquit; cujus defectu, & oleum corylinum non inconveniens eſt.

Cubebæ maſticatæ ſtomaco jejuno, aut etiam vino infuſæ, ſicque bibitæ, multum conveniunt; non ſecus, ac *ſemen ſinapi crudum* contuſum, jejuno ſtomacho quotidie comeſtum, expertum eſt ad Vertiginem, etiam ſenum, eſtque ſimul egregium antiepilepticum, & apoplecticum. Expertum eſt etiam ad Vertiginem cum *caricis pinguibus*, & *ſemine ſinapi* paratum *Electuarium*, quod pro uſu præſervatorio Vertiginis eſt egregium. Lignum aloes, item ſantali, ab HILDESHEIMIO *Spicil. pagina* 455. commendatur, & conſerva florum calendulæ à RIVERIO *Prax. lib.* 1. *cap.* 9. Ex compoſitis aliis in uſu eſt quibuſdam *Theriaca Hippocratis* dicta; ſcilicet

♃. *Succ. abſinth.*
Marrub.
Stœchad.
Pulv. Maſtich.

Rha-

Rhabarb.
Chamædr.
Chamæp. an. ℥iij.
Hyſſopi ℥j.
Agar. ad pond. omnium.

Loco hujus uſurpetur Electuarium à SOLENANDRO *ſect.* 1. *Conſ.* 2. commendatum:

℞. *Theriac. Androm.*
Conſ. flor. ſalu. vel *beton.* vel *Anthos* an. part. j.
Roſar. p. ii.
cum *Mell. Anthoſat.* f. Electuarium.

Ex regno animali pavo ejusque ſtercus, ceu ſingulare ſpecificum mire laudatur ab omnibus Practicis, cujus non tantùm *carnem* comeſtam, contra Vertiginem admodum laudat BARTHOLETTUS *in Encyclop.* Sed in ſpecie *ſtercus pavonis* exſiccatum nobile eſt ſpecificum contra vertiginem, tàm in forma liquida quàm ſicca uſurpatum, quod ab omnibus, qui ejus fecerunt periculum, maximè commendatur. Quidam dicunt, habendam eſſe differentiam ratione ſexus; ſed videtur huic negotio parum ſubeſſe ponderis. Modus præparandi eſt varius: Uſurpari poteſt vel forma *pulveris* cum ana ſacchari, ratione ſaporis, de quo pulvere æger crebriùs capiat. LINDANUS dicit, ſe felici cum ſucceſſu expertum eſſe ſtercus pavonis, præcipuè præmiſſis univerſalibus propinatum in forma ſicca, exſiccando ſtercus, & hujus ſtercoris ſiccati ℥j. propinat in ℥ij. aquæ appropriatæ: Sic in QUERCETANI *Diætat. Polybiſt.* illuſtre eſt exemplum curatæ Vertiginis beneficio ſtercoris pavonis, idque *ſect.* 2. *cap.* 1. WILLISIUS *in Anim. Brutor. Part.* 2. *cap.* 2. *de Vertigin.* habet pulverem compoſitum, cujus baſis eſt ſtercus pavonis; ad cujus imitationem aliquando viro cuidam à tempore Paſchatos ad principium hyemis inſigniter vertiginoſo præmiſſis præmittendis præſcripſi:

℞. *Sterc. pavon.* ℥iij.
Rad. Pæon. mar. ℥j.
Pulv. Caryophyll. ʒiij.
M. f. pulvis.

De quo capiebat quotidie bis largam doſin manè jejuno ſtomacho in vehiculo calido, & bihorio ante cœnam in frigido, continuavit per aliquot ſeptimanas, uſurpavit bono cum ſucceſſu. Juſſi continuare, quia ſub tempeſtatum mutationibus aliquid ſentiebat, & continuando ſanus evaſit. Omni veſpera ſub lecti introitum accepit, ſimul *ſpiritus ſalis ammoniaci aniſati* guttas xxx. vel xl. pro doſi. Varia tentaverat, etiam fonticulum inuri curavit, ſed fruſtra; uertigo erat vehemens cum cephalalgia intenſa inſummitate verticis ad magnitudinem palmæ manus: etiam liquor cornu cervi ſuccinatus, item ſpiritus vitrioli epilepticus Dn. M. MICHAELIS, vomitoria, cathartica, martialia, &c. fruſtranea erant. Pro cephalalgia linimentum dedi ex oleo deſtillato ſuccini, vertici, applicando deſuper emplaſtrum de ranis cum mercurio capillis raſis.

Poteſt etiam hoc ſtercus in forma *Electuarii* uſurpari:

℞. *Sterc. pavon.* menſe Majo collect. & in ſartag. leniter *exſiccatum*, ut pulveriſari poſſit.
Miſc. cum *Conſ. flor. Roriſmar.* & *Maior.* vel *Meliſſæ*, vel *ſimil.* q. ſ.

de quo quotidie bis capiatur: quo feliciter uſus eſt LINDANUS *in Praxi*.

Vel *in forma liquida* uſurpatur, qua ratione quidam recipiunt M. j. *fimi pavonis*, ſubigunt cum ſ. q. *vini*, dividunt in tres partes, cujus duas partes poſt duos paroxyſmos vertiginoſis propinant, provocato ſudore; & tertia doſis poſt bihorium poſt tertium paroxyſmum propinatur, & ſic certò, inquiunt, curari Vertigines.

PETRUS à CASTRO, *Medicus Veronenſis*, remedium admirandæ virtutis ad præſervandam vertiginem eſſe dicit:

℞. *Ster. fimi pavon.* maſculi pro maribus, menſe Majo collect. & exſicc. ℥j.

Macerat per noctem in vino albo, manè traiicit per linteum, liquorem exhibet vertiginoſo, continuando à novilunio ad plenilunium uſque, manè expectando blandum ſudorem.

An præcisè requiratur diſtinctio ſexus ratione ægrorum, ita ut *ſtercus maſculi* pro maribus, *fœmellæ* pro fœminis vertiginoſis ſit capiendum, in medio relinquo.

Loco ſtercoris pavonis, Catti maſculi pro mare, fœmellæ pro fœmina, exſiccatum & pulveriſatum commendantur.

A quibuſdam laudatur cerebrum paſſerum: unde *Bartholetus Electuarium* ex cerebris animalium in *Encyclop. p.* 166. deſcribit, quod vocat electuarium præſentaneum contra Vertiginem. Compoſitio eſt hæc:

℞. *Cerebr. paſſer.* Num. 1.
Vituli in vino loti & in fumo exſiccati
Auellanar. an. ℥j.
Mitbridat. opt. ʒiij.
M. & cum *ſyr. de cort. citri* f. Electuarium.

Idem BARTHOLETUS etiam cerebrum pavonis ad Vertiginem laudare ſolet.

Egregius etiam eſt liquor Cornu cervi ſuccinatus, caſtoreum & caſtoreata. *Hepate rupicaprarum* vertiginem curatam refert VELSCHIUS *Hecat.* 2. *pag.* 6. Dubium tamen, annon additum *eleoſaccharum citri* partis cum *hepate* fuerit virtutis.

Denique ex Regno minerali ad Vertiginem remedia ſunt ſuccinata quæcunque, petroleum album, *Cinnabaris* vel *nativa* depurata, vel antimonii cinnabaris: inſigne remedium Cratonis, trium Imperatorum Archiatri, qui cinnabarin uti magnetem epilepſiæ, ita Vertiginis, appellat. Unde ſuper baſin cinnabaris antimonii exſtructi pulveres cephalici ſpecifici erunt in omni Vertigine convenientiſſimi. In Cinnabari multa latent; unde promiſcuè poteſt uſurpari doſi ℈j. in ſpecie circa mutationem lunæ; egregium eſt remedium & antepilepticum, & contra Vertiginem, ſive per ſe, ſive cum aliis adhibeatur; poteſt enim fieri pulvis compoſitus cum ſale volatili ſuccini, cubebis, galanga, & ſimilibus. Vehiculum poteſt eſſe aqua quædam cephalica, acuata ſpiritu liliorum convallium, elixyr menthæ, & ſimilibus. Hinc v. g.

℞. *Sterc. pavon. pulveriſ.* ʒiij.
Cinnab. antimonii vel *natiu.* ʒiß. ad ʒii.
Cubeb.
Galang.
Salis vol. ſucc. ana ℈i. ad ʒß.
M. f. pulvis:
cui addatur
Eleo-ſacch. aniſi q. ſ. pro gratia ſaporis & odoris v. g. ʒj. ʒiß.
M. D. S.
Pulvis contra vertiginem pro aliquot vicibus.

De quo capiatur ſubinde, quantum cuſpis cultelli capit.

Vehiculum hujus pulveris contra vertiginem ſit tale:

℞. *Aquæ Cherefol.* ℥iij.
Salviæ ℥iß.
Cinnam. ʒvj.
Spir. lil. convall.
Salviæ an. ʒiij.
M. D. S.
Aqua ad pulverem.

Vel

℞. *Aquæ Cherefol.* ℥iij.
Meliſſ. cum *vino* ℥iß.
Cinnam. cum *Vino* ʒvi.
Spir. lil. conuall.
Saluiæ,
Ceraſ. nigr. an. ʒj.
M. pro vehiculo pulveris,
D. S. ut ſuprà.

Vel

℞. *Aquæ Cherefol.* ℥iij.
Liqu. Cornu cerui ſuccin. ʒj.
M. pro vehiculo dicti pulveris, capiendo aliquot cochlearia.

Cum Cinnabari in ſpecie ſalia volatilia & olea nobilia ſunt contra Vertiginem, internè & externè. Hinc internè *ſal. uolatile* ſuccini, ſuccinum, liquor cornu cervi ſuccinatus, in ſpecie junioribus, & quæcunque ſuccinata: Nam & ipſum ſuccinum eſt egregium remedium in vertigine; ſive internè ſumatur ſuccinum præparatum, cum aqua appropriata, in ſpecie cum ſpiritu vel aqua ſalviæ; ſive etiam eius ſal volatile aſſumatur; aut etiam *oleum*, & cum hoc paratum oleoſaccharum, ut faciliùs aſſumatur, addendo ad ʒj. *ſaccabri* gutt. iv. *olei*; vel dictum oleum vertici illitum externè, egregia ſunt remedia contra Vertiginem.

Oleorum ſuccini & buxi loco *Petroleum album*, imprimis in ſenibus, uſurpari poteſt, quod non inconveniens eſt in vertigine per conſenſum ſtomachi, præſertim in hypochondriacis. Memini me aliquando Juveni ſtudioſo hypochondriaco crebra vertigine, ſive jejunus, ſive paſtus eſſet, affecto, præmiſſis præmittendis, & etiam aliis adhibitis

bitis convenientibus, fruſtrà tamen omnibus, conſuluiſſe, ut in fine cujuſcunque paſtus 6. 7. ad 8. guttas olei ſuccini in ultimo hauſtu capiat, eoque inungat leviter præcordia ſeu regionem ſcrobiculi cordis. Fecit aliquamdiu, & optimè profuit, nihil habuit incommodi præter ructus. Hinc ad hujus imitationem alii Juveni, præmiſſo vomitu, aliud dedi Electuarium:

♃. *Conſ. Menth.* ℥ j.
Flor. Anthos ℥ ß. vel ʒ vj.
Petrol albi ʒ i. ad ʒ j ß.
Cum ſ. q. *Syr. Menthæ* vel *flor. tunicæ* f.
Electuarium,

De quo omni manè capiebat quantitatem caſtaneæ, & bono cum ſucceſſu accepit. Acui poteſt remedium, ſi addatur ſimul ſal volatile ſuccini à gr. xv. ad ʒ ß.

Aliis nil juvantibus ſacra anchora erit *Laudanum opiatum*, imprimis appropriatis, præſertim *ſuccinatis*, miſtum, quod quoſcunque ſpirituum animalium inordinatos motus compeſcit, eoſque fringendo promptè ſedat.

Externè commendantur pinguedo ſciuri, damæ, & ſerpentum, temporibus illita; item oleum buxi, & ab HOEFERO pulvis bombycum capiti adſperſus, *Herc. Med. Tom. 1. lib. 1. pag. 31.*

Hæc in uſu ſunt extra Paroxyſmum,

Quoad Curationem in paroxyſmo: *In ipſo paroxyſmo* Vertiginis graviori & crebriori, in ſpecie Vertiginis caducæ, dum ægri corruunt, & ad tempus jacent, antequam ſe erigere queant, conveniunt præ ceteris mox infuſa *vomitoria*, quæ eos optimè exſuſcitant; loco quorum etiam *clyſteres* acres applicantur, cum ſyrupo emetico vel infuſo antimoniali infundendi, uſitati, aliàs in epilepſia, apoplexia, &c. *Clyſteres faciunt revulſionem, retrahunt ſpiritus aliquantiſper à Capite, qui inordinatè ibi ſe movent. Pro derivatione autem ponuntur cucurbitulæ in cervice.* Vomitoria ſunt meliora. Hinc præmiſſis vel omiſſis talibus, uſurpetur mixtura ex ſpirituoſis cephalicis, & aromaticis nervinis, qualia ſunt *ſpiritus* vitrioli volatilis, aut cephalicus, ſpiritus ceraſorum nigrorum & liliorum convallium, ſal volatile ſuccini, cornu cervi, & ſimilia in aqua majoranæ, ſalviæ & ceraſorum nigrorum. *Caſtoreum* etiam, ejuſque *Eſſentia*, commodè uſurpatur ſimul, præſertim mulieribus. Item oleum ſuccini ad aliquot guttas in aqua appropriata aſſumptum & propinatum imprimis convenit,

Externè vertici, temporibus, naribus, ſcrobiculo cordis & ſimilibus, inungitur eſſentia caſtorei, ſpiritus ſalis ammoniaci, oleum deſtillatum ſuccini, aut etiam *balſamus Peruvianus*, vel *apoplecticus*; aut ſimilia antapoplectica & antepileptica; aut obiicitur naribus nigella Romana, ſive ejus ſemen aceto irroratum. Radix pœoniæ ritè collecta, & de collo ſuſpenſa, Vertiginem deſperatam aliquando curavit. Uno nomine, ſimili ferè modo curatur in paroxyſmo, atque aliàs tractari ſolent *inſultus epileptici*, & paſſiones *graviores hyſtericæ* & ſimiles in paroxyſmo. Quibus volatilibus in malo pertinaci interdum addantur opiata, quæ ſiſtunt Vertiginem graviorem in paroxyſmo, in ſpecie ſi miſceantur volatilia; v. g. præmiſſis præmittendis,

♃. *Aquæ ſalv.* ℥ i ß. vel ℥ ii.
Menth. ℥ i. vel ℥ i ß.
Spiritus lil. convall. ʒ iij,
Sal. ammoniaci, vel huius loco *Liqu,*
Cornu cervi ſuccin. ſuccin. ʒ i ß.
Laud, opiat. gr. ij. vel iii,
Syr. cort, aurant, vel *fœnic,* ʒ iii. ℥ ß. ad ʒ vi.
M. S.
Potio contra vertiginem.

Huic in mulieribus *eſſentia caſtorei* commodè addi poteſt,

Vel

♃, *Aquæ Ceraſ. nig,*
Menth.
Lil. convall. cum *Vin.* ana ℥ i,
Spirit. Ceraſ. nig. ʒ iii,
Eſſ. Caſtor, ʒ i ß.
Salis vol. Cornu Cervi ℈ i,
Succin. ℈ ß.
Syr. flor. tunic, ℥ ß.
M. S. ut ſupra,

Convenit etiam, ubi metus eſt apoplexiæ.

Si Vertigo ſit *uterina*, poteſt præſcribi hæc mixtura in paroxyſmo cochleatim aſſumenda.

♃. *Aquæ hirund.* cum *Caſtor.* ℥ i ß. vel ii.
Meliſſ. cum *Vino* ℥ i. vel ℥ i ß.
Spir. lil. convall. ʒ i. ad ʒ ij.
Salviæ, vel *ceraſ.* ʒ i.
Sal. ammoniaci ʒ ß. ad ʒ i ß.
Salis vol. ſuccini gr. xv.
Laud. opiati gr. ii. vel iii.
Syr. cor. aurant. ℥ ß. vel ʒ vi.
M. S. ut ſuprà.

Abſolvimus ſuperiùs doctrinam Vertiginis, & ea, quæ eò pertinent; Pergò jam ad

CAPUT II.

DE SPIRITUUM ANIMALIUM NIMIO & INORDINATO *ſubinde ac* VITIOSO MOTU *in* PARTES EXTERNAS, MOTUI DICATAS,

indeque ortis

CONVULSIONIBUS, MOTIBUS CONVULSIVIS *ſeu* SPASMIS, & EPILEPSIA.

Dictum fuit *ſuprà*, quòd ex inordinato motu ſyſtematis ſpirituum animalium in cerebro, & hinc in ſenſuum organis, talis in functionibus animalibus ſequatur perturbatio, quæ dicatur Vertigo; quæ ipſa interdum uſque eò procedat, ut etiam ægri concidant, quæ *vertigo* ſit *proximus* ad *Epilepſiam gradus*, ita ut continuo iſto poſt caſum ſpirituum animalium inordinato motu ad partes motui deſtinatas, exinde extra cerebrum *Convulſiones*, & tandem *Epilepſiæ* ſuperveniant; hinc rectà ad Convulſiones & Epilepſias pergamus.

Doctrina hæc in Praxi eſt frequentiſſima, utut in Theoria difficillima. Pro rei hiſtoria præſuppono, lædi primariò in ſpaſmo motum, ſecundariò ſenſus internos & externos. Notum etiam eſt ex *Parte Medicinæ Phyſiologica cap. 21. pag. 121.* omnis motus corporis organon proximum eſſe fibras, quibus tanquam funiculis partes moveantur, & contrahantur, eaſque inflatas per ſpiritum animalem ſui coarctatione moveri; concurrente tamen adjumento ſanguinis, *ſive* fibræ iſtæ collectæ & unitæ in unum muſculi ſyſtema coeant; *ſive* hinc inde circulariter diſpoſitæ & intertextæ membranoſum corpus conſtituant, ut v. gr. in inteſtinis, veſicá, & ſimilibus obvium eſt; *ſive* partes iſtæ fibroſæ ex cerebro nervos accipiant, in *motu voluntario*; ſive ex cerebello in *motu involuntario*, ſeu ſine ſenſuum progreſſione, proptereà *naturali*, utut perperam, vocato; ſicut & ſpiritus animales moventes, partim ex cerebro, partim ex cerebello acquiruntur. Quodſi igitur ſecundùm voluntatis imperium moveantur muſculi, aut reliquæ partium internarum fibræ motrices naturali modo & ordine, motus fiet ſecundùm naturæ leges: ſin verò præter voluntatis imperium moveantur hæ fibræ, & ex iis conſtituti muſculi, vel non abſque inſigni dolore, aut cum inſigni violentia contrahantur & agitentur partes, ſive internæ, ſive externæ, *Convulſio* appellatur Latinis Græcis *Spaſmus*. Σπασμὸς Græcis dicitur à σπάω ſeu σπᾶν, quod eſt trahere, proptereà, quod quaſi ſumma vi & inſigni violentia trahantur potiùs partes per fibras & quaſi lacerentur, quàm ut legitimè moveantur.

Convulſio autem *hæc* ſeu *ſpaſmus* in genere *eſt duplex*; vel *Conductio*, vel *Concuſſio*; de quo vid. LINDANUS *in Meletem. Phyſiologicis*, qui ex HIPPOCRATIS ſenſu rectè deduxit. Per *Conductionem* intelligunt Convulſionem in ſpecie ſic dictam; per *convulſionem* verò motum convulſivum. *Conductio* dicitur *Convulſio tonica*: *concuſſio* verò eſt *Convulſio clonica*, quando ægri tremunt. Nam κλονὸς ſignificat præcipuè *inæqualem* membri *motum*, unde etiam vocatur *motus convulſivus* ultrò citroque, ſeu quod idem eſt, invita membri contractio & extenſio, unde σφυγμὸς κλονώδης ſeu pulſus vibrans, quando ſcilicet arteria quaſi in motu retracta vibrando pulſum edit. Tonus verò eſt juxta CELSUM *immobilitas & rigor membri*, quod membrum contractum fit immobile: ita ut *Conductio* ſeu *Convulſio tonica* membri rigidi contractio-

tractionem, & in uno ſitu ſive figura permanentiam, indicet; *Concuſſio* verò ſeu *Convulſio* clonica innuit variam agitationem & vibrationem, modò extenſionem, modò contractionem. Convulſio igitur in genere dicitur inſolita & præternaturalis muſculorum aliarumque partium fibroſarum contractio; quæ retractio ſi perpetua, adeoque membrum immobile fuerit, Convulſionem in ſpecie & propriè dictam conſtituit; ſin verò interpolata, & membrum variè agitetur, motus convulſivus audit.

Contractura cognata eſt *Convulſioni tonicæ* affectio, qua membrum ſemel convulſum ſemper poſtmodum rigidum manet.

Conductio ſeu *Convulſio vera* varias ſub ſe complectitur ſymptomatum *ſpecies*, nempe *Tetanum*, *Emproſthotonon*, & *Opiſthotonon*; Quò & aliæ ſpecies pertinent; Nam pertinet huc etiam, (nempe ad Conductionem) *Priapiſmus* & *Satiryaſis*; *item* pertinet huc *Spaſmus Cynicus*, cui adjunctum ſymptoma dicitur *Riſus Sardonius*: *Pertinet huc* etiam, quando contrahitur brachium & obrigeſcit *ex inepta venæſectione*, quando nervus pungitur; item quando tendines obrigeſcunt ex luxatione; *Pertinet huc* ille *affectus innominatus*, quando *genua* contrahuntur & *rigida* manent propter contractum nervum ac tendinem, quę per cavum genu tranſeunt.

In ſpecie famoſi ſunt iſti tres capitis affectus: Ἐμπροσθότονος, qui eſt conductio muſculorum collo inſtratorum ſeu maſtoideorum, hinc eſt, quod his mentum pectori affigatur; Contrarium vitium eſt Ὀπισθότονος, conductio muſculorum occipitis, quibus occiput verſus dorſum & poſteriora detrahitur: Τέτανος denique eſt conductio ſimultanea & anteriorum & poſteriorum capitis muſculorum, hinc enim caput ad nullum latus verti poteſt, ſed caput & collum rigidum & immobile permanent. Sunt tamen qui non ſolùm capitis verſus truncum, ſed totius trunci tales conductiones ſub his nominibus intelligunt; Conf. SYLVIUS *lib. 2. Praxeos cap. 23. §. 19.*

Ad *Emproſthotonon* pertinet *Aphoriſmus* HIPPOCRATIS *ſect. 4. aph. 35.* „*Si febre detento repente collum intorqueatur, ac vix deglutire queat, nullo exiſtente tumore, lethale eſt*: quem aphoriſmum vulgò, ſed malè, de angina & luxatione vertebrarum interpretantur, nam revera intelligit HIPPOCRATES ſpeciem ἐμπροσθότονον; Comprehendit enim iſte caſus morbum, quem nos vocamus, Germ. *den Hals umbdrehen*, id eſt collum intorquere; quando nimirum tunc muſculus maſtoideus convellitur & rigidus manet; ſic enim caput circumducitur, aſpera arteria comprimitur, & tales ægri tandem ſuffocantur.

Hæc de Covulſionibus ſeu ſpaſmis in genere.

ARTICULUS I.
DE
CONVULSIONE CLONICA
ET
EPILEPSIA.

QUoad Concuſſionem ſeu *Convulſionem κλονικὴν*, aut, uti vulgò appellatur, motus convulſivos; quando unum ſeu plura membra moventur inæqualiter, ſunt varii, pro varietate partium convulſarum, quales ſunt omnes ſpecies epilepſiarum, pertinentque hunc *Cramba*, *ſeu*, ut vocant, *Spaſmus flatulentus*, Germanicè, *der Krampff*, cui imprimis ebrioſi, item qui ad arthritidem nonnihil inclinant, ſunt obnoxii. Pertinet huc etiam experimento Autorum iſta concuſſio parva; quæ in emiſſione ſeminis Venerea accidit; unde quibuſdam Philoſophis & Medicis, in ſpecie DEMOCRITO, coitus Epilepſia Parva vocari ſolet.

Dixi, quod *ad concuſſiones* etiam pertineat *Epilepſia*; Epilepſias ergò quod attinet: hæ ſunt revera tales concuſſiones ſeu motus convulſivi, in quibus univerſum corpus, aut plura ejus membra, diverſimodè contrahuntur, vibrantur & agitantur, ſenſuum exercitio quocunque utplurimum abolito: cujus ſub ſua latitudine tres ſunt modi ſeu gradus (voca ut lubet.)

Primus gradus, iſque abuſivè ſeu impropriè *Epilepſiæ* tributus eſt; quando ægri ſubitò concidunt & corruunt, aut ſaltim, ſive ſtent, ſive ſedeant, omnium ſenſuum functionibus ac motus exercitio ſubitò privantur, & quaſi ſomno arctiſſimo ſepulti citra ullam animalem functionem ita perſiſtunt, utut nullus ſpaſmus ſenſatus ſive externarum partium convulſio accedat; licèt, *ſi per conſenſum fiat* partium abdominis, v. g. in *Hyſtericis* aut *Spleneticis* & ſimilibus, ſubinde ſpaſmi partium internarum nervoſarum concurrant, ſub Lipothymiæ conceptu vulgò exprimantur; unde dicunt communiter: *ſunt deliquia*. *Epilepſiam vocare nolunt*. Hic epileſiæ modus eſt frequentiùs tertius gradus, ad *vertiginem caducam* pertinens, quam Epilepſiæ dicimus gradum proximum, cum facillimè ſibi Epilepſiam veram comitem adſciſcat.

Secundus gradus Epilepſiæ ſeu ſecundus affligendi modus eſt, quando variis motibus & agitationibus corpus univerſum percutitur & convellitur, ſenſibus quibuſvis, tam internis quàm externis, & ratione, aut integrè perſtantibus, aut in delirium abreptis, dum interim quoad externas partes convulſi, ſub convulſionibus iſtis ſaltant & cantant, interdum rident, nunc lacrymas fundunt, hinc inde percurrunt, pectus percutiunt, interdum ridicula narrant, vociferant, poſt paroxyſmum verò omnium ſecum actorum, ſive delirent ſive non delirent, in paroxyſmo recordantur, eaque optimè, nunc nihil, ſciunt. Exempla talia ſtupenda videb. in WILLISII *Patholog. Cerebr. de Morb. convulſiv. ubi de Epilepſia*; item in RIVERII *Praxi*, *ubi de Epilepſia*, qui refert talem epilepſiam in moniali, in qua ſenſus interni & externi viguerunt, tantummodo epilepticæ variæque partium convulſiones adfuerunt: NEUCRANZIUS *Tract. de Purp. cap. 33.* ſimile habet exemplum: Sic TIMÆUS *von GuldenKlee* miram etiam hujus rei refert hiſtoriam *in Epiſt. 9. pag. 22.* ubi puer epilepticus adſcendit in altum ſenſibus integris: Sic BARTHOLINUS *Cent. 2. Hiſt. 90. pag. 301.* miras deſcribit geſticulationes & actiones epilepticorum. Nam certè tam ſtupendæ & tam variæ eorum ſunt geſticulationes, motus, actiones, gyrationes, ut vix abſque ſtupore legi, nedum aſpici poſſint. Talis Epilepſia ſępe in melancholia hypochondriaca obvenire ſolet, & optimè curatur per liquorem cornu cervi ſuccinatum. Pertinet huc *Epilepſia curſiva* BOOTII *Tr. de Affect. Omiſſ. cap. 6.* qui refert exemplum pueri epileptici duodecim annorum, qui paroxyſmo epileptico vexatus, continuo curſu ſemper recta percurrebat per ignem & aquam; per montes, per omnia loca, idque tamdiu, donec obſtaculum offendebat, ut longiùs currere non poſſet: Vocat ob id *Epilepſiam Curſivam*. Similem caſum habet VALENTINUS *Tr. de Convulſ.* qui & *Epilepſiam rotatoriam* obſervavit: Vid. M. A N. C. *Ann. 8. Obſ. 71.* ubi virgo à fulgure territa, mentis tamen compos, alteri innixa cruri, cubiculi penes parietes diſcurrere cogebatur, venæſectione & internis antiſpaſmodicis curata: Sic *Epilepſiam*, in cujus paroxyſmo diu & multum ægra *ridet*, videb. in M.A.N.C. *Ann. 3 Obſ. 304. pag. 526.* Item Epilepſias mirandas, in quibus ſenſus omnes & intellectus fuerunt illæſi, videb. in FEHR *de Scorzon. pag. 96.* Et ſæpius in his Epilepſiis tam mira ſunt ſymptomata, ut vix commodè enarrari poſſint: Conf. SALMUTH *Cent. 2. Hiſt 42* qui habet Epilepſiam, in cujus paroxyſmo oculus extra cavum inſtar pugni protendebatur, & tamen poſt paroxyſmum in naturalem ſtatū redibat; item *Cent. 2. Hiſt. 41.* viſiones & ſpectra apparentia obſervavit, tam ante quam poſt epilepticum paroxyſmū.

Tertius gradus Epilepſiæ ſeu modus, & quidem communior, eſt iſte, qui ex utriſque modò dictis videtur conflatus, ita ut omnis tàm ſenſus quàm rationis uſus pereat, ſimulque variis motibus corpus ejuſque membra agitentur & concutiantur, ad humum proſternantur, dentibus ſtrideant, brachia jactitent, pollices arctè claudant in manus, pedibus tremant, corpus inſigniter attollant & denuò deprimant, inſtar globi incurvent, ſpuma per os reiiciatur, labia & lingua morſu lædantur, &c. Quibus omnibus ſucceſſivè remittentibus æger tanquam ſopore oppreſſus jacet, gravi ſuſpiratione (quod ſignum eſt, pectus antea convulſum fuiſſe) ad ſe rediens, nihil omninò ſcit, tantum de torpore & gravitate quadam capitis, & omnium artuum gravi laſſitudine, conqueritur, quod fit ex laceratione fibrarum ex impetu ſpirituum ad eaſdem derivatorum. Et hic tertius gradus eſt omnium frequentiſſimus & graviſſimus: *Primus* gradus non nihil eſt *rarus*; *ſecundus rariſſimus*, ſed vulgò ignoratur: Idem *gradus ſecundus* eſt *terribiliſſimus*; nam tales ſubinde *pro obſeſſis à dæmone* habentur, niſi Medici prudentia & ſcientia innocentiam ægri defendat.

Ex his patet, quod convulſio, motus convulſivi & Epilepſia, non differant in radice, ſed ſaltem modo fiendi. Epi-

lepſia,

lepſia verò conſiſtit in motu depravato, nempè in motu involuntario, inordinato, interrupto, & nimis impetuoſo; Convulſio verò, ſeu concuſſio conſiſtit in motu involuntario aucto,& continuo à ſpirituum nimio,& inordinato,ac rapido influxu. Undè iſtud, quod *ſubjectum motus eſt naturalis*, id ipſum neceſſariò etiam ſubjectum erit hujus motus præternaturalis, & id, quod afficitur in naturali brachii contractione, aut involuntaria fæcum alvi excluſione, id ipſum etiam afficietur in his motionibus præternaturalibus. Cum ergo fibræ nervoſæ ſint *ſubjectum* omnis motus naturalis in corpore humano, tàm voluntarii in muſculis, quàm non voluntarii in partibus corporis internis membranoſis, & ubicunque ſunt membranæ, v.g. in inteſtinis, ob id etiam neceſſariò in Convulſione, & Epilepſia *fibræ* iſtæ nerveæ contractionum morboſarum *ſubjectum* erunt: ſiquidem in omnibus corporis partibus, ubi eſt motus, ibi ſunt fibræ, & ubicunque ſunt fibræ, ibi neceſſariò fit quidam motus; ita ut *fibræ* hæ nerveæ ſint *ſubjectum commune*, *muſculi* verò, & *membranæ*, ex iſtis fibris contextæ, ſunt *ſubjectum proprium*, ſeu *ſpeciale*.

Fibræ nerveæ dico: Nam ipſi *nervi* nil aliud ſunt, quàm congeries talium fibrarum juxta ſe variato nexu ſituatarum, quæ tunica duplici à meningibus cerebri continuata inveſtitæ corpus nervi conſtituunt. Similiter fibræ alio modo ſiſtematicè coagmentatæ conſtituunt muſculos, demonſtrante hoc STENONE. Similes fibræ partibus circulariter,cruciatim, vel alio modo intertextæ, nunc in forma plana conſtituunt membranas, nunc in forma cylindriaca conſtituunt ſtomachum, & ſimil. motuſque internos involuntarios excitant. *Fibræ* igitur, & partes per fibras motæ erunt *ſubjectum Convulſionis*, & *Epilepſiæ*.

Ex dictis fluit *differentia*, cùm *Epilepſia*, & *ſpaſmi* dividuntur *in internas*, & *externas*. *Externæ ſunt*, quæ ſaltim membra externa cruciant, & concutiunt, v.g. convulſiones brachiorum, capitis, oculorum, pedum, thoracis in aſthmate convulſivo, oris, &c. *Internæ* verò Convulſiones ſunt, quæ viſcera interna membranoſa variis Convulſionibus mirè torquent; verbi gratia in Colicis ſcorbuticis convulſivis, item in paſſionibus hyſtericis, dum inteſtina, meſenterium, & annexæ partes convulſionibus ſpaſmodicis mirè affliguntur: in paroxyſmis nephriticis, ſingultu, vomitu, torminibus infantum, tuſſi, & ſimilibus: qui affectus appoſitè Germanis mulieribus (in nullo Scriptore Latino tale quid invenietis) dicuntur: *die ſchwere Noth im Leibe*, id eſt, *Epilepſia in corpore*: item *die innerliche ſchwere Noth bricht aus*, id eſt, *Epilepſia interna erumpit*. Pertinent huc tenſiones abdominis, & hypochondriacæ, quando conqueruntur de tenſione regionis hypogaſtricæ, quæ frequenter eveniunt in ſubjectis ſcorbuticis, hypochondriacis, & ſimilibus, item tenſiones circa tempora, &c. Et ubicumque ſunt membranoſæ partes, ſi illæ ſpaſmo, aut convulſione afficiantur, indurari, obrigeſcere, & inſtar membranæ tympani fortiùs tendi ſolent ex fibris, ex ſpirituum impetu ita afflictis.

Talis etiam affectus eſt, quando *in nephritide* convulſus ſtomachus *Vomitus*, & convulſa itidem inteſtina *tormina colica* patiuntur: item quando cor palpitat, & convellitur: (omnis enim palpitatio eſt convulſio) quales *Convulſiones* etiam *in hypochondriacis*, ac quod idem eſt, *hyſtericis*, plures obſervantur; cùm in his ſubjectis quamplurima vaga, & ſubinde varia, ac mira ſymptomata maximam partem ex talibus ſpaſmis partium internarum oriantur, imprimis quando *plexus nervei*, quales plures ſunt in abdomine, ſpeciatim *magnus* iſte *in meſenterio*, afficiuntur: vid. WILLISIUS *l.a.* Cùm enim ex his deriventur nervi in reliquas abdominis partes, facilè totum abdomen, affectis his plexibus, aut ſaltem plures illius partes convulſiones patiuntur: Et tùm hi plexus meſenterici ex *pari* nervorum *vago*, nempe octavo, oriundi, conjuncti ſint *nervis intercoſtalibus*, ob id ſæpiùs affectis iſtis plexibus, & *pectoris*, & *capitis* partium *convulſiones* tandem inſequuntur, adeò, ut iſtarum partium internæ convulſiones, ſæpiùs ad radicem nervorum uſque continuatæ, ibique ſyſtema ſpirituum in confuſos motus agitantes, terminentur tandem in convulſiones partium externarum, quod vocant: *Epilepſia interna erumpit*. Qua ratione non rarò *Paſſionibus hyſtericis* gravioribus aſſociatur Epilepſia univerſalis, ſeu convulſio partium externarum: ut, & partui difficili non rarò ſupervenit Epilepſia, toties repentes, quoties ad conatum parturiendi gravida ſe accingit. Nam iſti *dolores parturientium*, nempè dolores abdominis, & *dolores poſt partum*, nil aliud *ſunt*, quàm partium abdominis, in ſpecie, uteri, meſenterii, & ſubinde inteſtinorum *ſpaſmi*, *ſeu Convulſiones*.

CAUSÆ.

Quoad *Cauſas* præſuppoſito ſpiritu animali, tanquam motore univerſali ex cerebro pro motibus voluntariis, ex cerebello pro motibus involuntariis, ſeu naturalibus, per nervos diſtributo in omnes partes (hoc tamen adhuc patitur ſuas limitationes], videb. WILLISIUS) qui, quacunque ratione fiat, fibras ad earum contractionem diſponat, ſive ſolitariè hoc faciat, ſive adjutus ſimul copula elaſtica ex ſanguine ſuppeditata, neceſſariò idem ſpiritus etiam movebit in contractione partium morboſa, & præternaturali: verbi gratia uti ſpiritus per nervos brachii influens movet digitos, & brachium ex meo arbitrio, ita ſi fiat punctura nervi, & inde convulſio brachii (cùm hic motus, nempè convulſivus, ſeu hæc convulſio, ſit idem motus cum priore brachii contractione voluntaria, tantummodò in eo differens, quòd convulſio invito convulſo contingat, & non abſque violentia inſigni, concurrente ſimùl interdum dolore: conf. SYLVIUS *lib. 2. Prax. cap. 23. de Morb Capit. §. 30.*) ſequitur neceſsariò, ſpiritum animalem, qui ſecundùm arbitrium movet brachium,etiam in convulſo brachio ex rapidiore, & impetuoſiore ejus, propter irritationem, & inſequentem ejus continuum motum tremulum, (in quo motu conſiſtit dolor) influxu, iſtius convulſionis brachii eſſe autorem: *Sic idem omninò eſt motus*, ſive *ſpontè*, & per jocum rideo, ſive epilepticus paroxyſmus cum *riſu* involuntario *Sardonio* eveniat: eadem nempè eſt muſculorum in utroque riſu actio, & pars affecta, idem motus, ergò idem etiam efficiens, ſeu movens, nempè ſpiritus animalis. *Hæc tantum intereſt differentia*, quod, ut *ordinatè*, & placidè moti ſpiritus, idque dictante priùs, ſæpè anima rationali, dant motum naturalem partium, & riſum naturalem, ita iidem ſpiritus *inordinatè*, confuſè, & rapidè in ſtimulo morboſo agitati, & quaſi cum impetu per nervum in partem exploſi, Convulſiones, & motus convulſivos, & verbi gratia riſum convulſivum inferant. *In Epilepſiis tamen habitualibus*, hoc eſt, inveteratis, & ſæpiùs levi ex cauſa recurrentibus, item hæreditariis, ferè ſuſpicor deviare tum ipſos ſpiritus animales è naturali ſua craſi, & conſtitutione, & magis elaſticos,faciliùs inordinatè, idque cum impetu mobiles reddi, utut in quo alterata hæc conſtitutio præcisè conſiſtat, determinari certò nondum queat.

Cauſa ergò proxima formalis Convulſionis,& Epilepſiæ,cujuſcunque erit impetuoſus, rapidus, & maximè violentus ſpirituum animalium motus in partes fibroſas motui inſervientes, interruptus quidem diverſimodè, inordinatus magis, & confuſus in concuſſionibus, & Epilepſiis; continuus verò & ordinatus in conductionibus, ſeu in ſpecie ſic dictis Convulſionibus.

Cauſæ rapidi, & inordinati iſtius motus ſpirituum animalium generaliter conſiderati ad duo capita *cauſarum*, nempè *remotarum*, *ſeu materialium*, *aut occaſionalium*, referri poteſt. *Prima* cauſa eſt *irritatio quædam in parte* quadam *ſenſili*, *ac nervea*, qua occaſione ſpiritus animales in partem irritatam copioſè, & impetuoſiùs moti, Convulſionem *nunc* leviorem, *nunc* graviorem, *nunc* continuam in Convulſione tonica, *nunc* interruptam in clonica, ſeu epilepticis motibus inferunt: Sic punctus nervus ob *irritationem* in loco puncturę, quæ conſiſtit in ſubtili, & celerrima fibrillarum ejus motione, vibratione, & vellicatione, ad cerebrum uſque continuata, commoventur ſimul ſpiritus per nervum eum blandè influentes, quorum motu tremulo, & celerrimo, unà cum moto nervo concurrente, commoventur ſimul reliqui ſpiritus, ita ut hi ipſi aperto quaſi tramite per nervum iſtum cum impetu ferantur, & ita *Convulſionem* fibrarum iſtarum, & muſculorum, ad quos terminatur nervus, inducant. Hic nervus per venæſectionem læſus, aut punctus, brevi pòſt brachio convulſionem inſignem infert; vid. SYLVIUS *l. 2. Prax. cap. 23.* *Sic ex irritatione ſtomachi* à medicamento antimoniali, hujus fit convulſio, ſeu *vomitus*; ex *irritatione cordis* fit hujus *palpitatio*; Sic notum eſt, quod, quando nares irritantur ab objecto acriori, ſuperveniat ſternutatio, quam tantillum hellebori narium membranæ infixi concitat; hæc revera nil aliud eſt, quàm motus epilepticus thoracis, conſiſtens in convulſiva expiratione; unde, & SALMUTH *in Obſerv.* ex ſuppreſſa ſternutatione gravem epilepſiam ortam refert, quę ſequitur ſimpliciter irritationem, aut vellicationem membranę narium;

Et

Et quidem convellitur thorax, dum vellicantur nares. Jam cogitate, ſicut tantillum acre, quod vellicat nares, tàm inſignem impetum; motum & convulſionem infert totiùs thoracis; ita & in aliis Epilepſiis & motibus convulſivis tantillum irritans ſæpe in loco remotiore exiſtens, e. g. tantillum fermenti acidi circa membranas cerebri conſiti, occaſionem Epilepſiæ ſuggerit: Conf. hic notabilis locus in M. A N. C. *Ann. 6. obſ. 77. pag. 112.* Sic tantillum acidi plexu meſenterii tam inſignes turbas inferre poteſt in abdomine: ſic ex irritatione faucium, aut ex penna in gulam immiſſa, ſequitur vomitus: Sic helleborina ac ſimilia notoriè Convulſiones inducunt; vid. TULPIUS *obſ. 35.*

Secunda cauſa Remota generalis eſt ataxia ipſorum ſpirituum animalium convulſiva, quando *aliquid præternaturale excrementitium* vel vitioſum, *aut in cerebro* hærens, certis intervallis commotum, eorùm motum turbat, aut iis ibidem permiſtum, eoſdem vitioſè & cum impetu exagitat. *Uterque modus*, ſi ſpiritus in motus perturbatos, inordinatos, vagos & confuſos; cogat, non tantùm ſenſuum omnium, tàm internorum, quàm externorum, (ad quos placidus & moderatus, iſque ordinatus ſpirituum requiritur motus) hebetudines, ſed etiam ex inordinato motu eorum in partes extra cerebrum, tàm internas quàm externas, varii motus convulſivi ſuperveniunt. Nempe huc commodè vis elaſtica recrementorum præternaturalium poteſt applicari, dum ſui generis recrementa ſpiritibus animalibus impermiſcibilia, mutuo tamen concurſu exploſivum motum concipientia, Epilepſias inferunt. Experimur hoc non tantùm in febribus at ſanguinis exagitationibus nimiis, aut heterogeneitatibus ex hujus materia viſceribus ac ſpirituum Syſtemati ſuffuſis; ſed eandem illuſtrant diverſi *animi affectus graviores*, verbi gratia ira, terrores nimii, & ſimiles, qui ſpiritus animales nimis exagitando, eorumque motum inſigniter turbando, motus convulſivos aut *Epilepſias ſubitaneas* non rarò inducunt; id quod præſertim in infantibus notum: Conf. HOECHSTEDTERUS *Decad. 4. cap. 8. in Schol.* SCHENCKIUS *in lib. 2. Obſervat.* ubi mulier ex terrore ob ædium incenſionem oborto, Convulſiones paſſa: Exemplum notatu dignum habet GABELCHOVERUS *in Cent. 4. Curat. 59.* item *Curat. 23. & 24.* de quodam, qui ex facilima iracundia in gravem Epilepſiam incidebat, & ſuperaffuſa aqua frigida confeſtim in ipſo paroxyſmo ſubitò levabatur & curabatur.

Ex *fomite morboſo*, ubi nempe vel vellicantur aut irritantur nervi, vel ubi ſunt recrementa heterogenea ſpiritus turbantia, oritur diviſio Epilepſiæ in *idiopathicam* ſeu *per eſſentiam*, ut vocant, affecto primariò cerebro aut cerebello circa principium ſpinalis medullæ, & ſpiritibus hujus incolis; & in *ſympathicam* ſeu per *conſenſum*, quando ex alia parte affecta ſuperveniunt convulſiva pathemata; Ita ut idiopathicarum cauſa ſemper in parte convulſa hæreat, verbi gratia à læſione nervi, in ſympathicis extra eam, verbi gratia convulſiones partium externarum à lumbricis inteſtinorum. Per conſenſum eſt frequentiſſimè Epilepſia; & ſæpiùs irritationes nervorum ſequitur. Quæ verò per eſſentiam eſt; exiſtit rarior, niſi in membranis cerebri aut in ejuſdem ventriculis fomes irritationis hæreat; tunc enim ferè per eſſentiam eſſe videtur: Ut verbi gratia quando in contuſione cranii occaſione feſtucæ cerebri membrana graviùs læſa epilepticis motibus occaſionem præbet. Quæ ex recrementis heterogeneis, ſpiritibus permiſtis, contingit Epilepſia, frequentior eſt per eſſentiam, niſi mediante maſſa ſanguinea ex alia parte fomes morboſus inſtilletur cerebro, ibique ſpiritus plus minus afficiendo Epilepſiam inferat. Quod attinet iſtam *irritationem*, quam dixi frequentiſſimam Epilepſiæ cauſam, fit hæc variis modis, & varias occupat regiones: nunc enim *circa principium*; nunc *circa medium*, præſertim circa plexus; nunc *circa* finem ſeu *inſertionem* nervi cujuſdam contingit. *Ad principium nervi* etiam cerebrum & cerebellum, itemque medulla ſpinalis, unde oriuntur nervi, pertinent: Unde dum in loco irritationis ex aucto & ſimul nimis rapido & inordinato ſpirituum ad locum irritationis in nervo motu, ſenſim inchoat convulſio, hæc eſt primò tantum fibrarum levior contractura, quæ ipſa tamen ob continuatum ſpirituum impetum ſenſim continuata ſucceſſivè ſecundùm ductum nervi ipſique annexarum fibrarum ſurſum magis magiſque pergit, indeque pars immobilis redditur, donec iſto convulſionis motu, ad ipſum principium nervorum continuato, ſpiritus animales in cerebro violentiùs agitati, quod facto quaſi agmine & impetu per eundem etiam & per vicinos nervos explodi quaſi & expandi incipiant. Unde ex inordinato iſto motu intra cerebrum non tantùm omnium ſenſuum perturbatio, ſed etiam ex ſimili depravato motu in partes externas Convulſiones, tam partis iſtius primariò affectæ, quàm etiam partium aliàrum non affectarum, ſequuntur. *Dum verò* ſucceſſivè *inchoatus ſpaſmus* ſeu motus convulſivus ſecundùm nervi ductum; ex ſpiritibus propter irritationem impetuoſiùs irruentibus, ſed ex parte ſimul nonnihil reſilientibus, ſurſum pergit, & urget iſtam fibrarum contracturam, unde membrum fit immobile, percipiunt aut imaginantur ſibi ægri, præſertim cùm *formicationis* quidam ſenſus interdum ſuperveniat; quod materia quædam ſubtilis ſeu *aura* quædam, ut vocant, aut ſpiritus quaſi volatilis, ex uno vel altero membro ita ſurſum repat, & ubi ad cerebrum pervenerit, ibidem Convulſiones epilepticas inferat. BARTHOLINUS & HILDANUS habent exempla levem auram ex membro aſcendentem ad collum, unde cadunt. Confirmat hanc eorum mentem, quod *ligatura* ſtrictior ſupra partem primariò dolentem, ubi aura iſta reſidere creditur, injecta paroxyſmum incipientem præcaveat, quaſi auræ adſcenſus inhibeatur. Illuſtria exempla ſuppeditat LINDANUS, quæ poſtmodum habebimus, verbi gratia quando ex pollice percipitur quaſi adſcenſus auræ & hinc Epilepſia, ligatura circa pollicem Epilepſiam præcavet. Ipſa verò ligatura non convenit impediendo adſcendentem auram volatilem, ſed potiùs, quatenus eadem firma ligatura pars inferior quaſi ſtupida, indeque minus ſenſilis & minus irritabilis redditur, unde & irritationis ſenſus, & rapidus ſpirituum animalium impetus, & ſic etiam fibrarum contractura & Convulſio, aut omninò tolluntur, aut ſaltim, quò minùs vehementes ſint, impediuntur & ſuſpenduntur. Par ratio eſt, quando in hyſterica paſſione ligatura forti hypochondriorum nimium incrementum præcavetur: Fit hoc non propter auras adſcendentes ſic quaſi excluſas, ſed propter inchoatam convulſionem partium inferiorum, quæ iſta ligatura impeditur, & ulterior progreſſus quaſi ſufflaminatur. Exempla talium epilepticorum non ſunt pauca; unum tamen atque alterum curioſum referam: TULPIUS *Centur. 4. Obſervat. 2. & 3.* talem refert Epilepſiam ex pollice pedis: Pariter BORELLUS refert *Epilepſiam ex pollice* ortam, per cauterium ibidem applicatum curatam, *Centur. 2. Obſervat. 95.* Sic HEINRICUS *ab* HEER *in obſervat. 24.* refert Epilepſiam ex ſubita animi conſternatione & terrore ob ſolicitudinem ſtupri, in cujus paroxyſmo ægra continuò fricabat pollicem pedis, in quo facto cauterio cum butyro antimonii, fuit ſanata: SALMUTH *Centur. 3. obſervat. 39.* habet Epilepſiam concitatam per auram ab extremis adſcendentem, per ligaturas partibus iſtis injectas præſervatam: Refert LINDANUS de quadam muliere, quæ quoties paroxyſmus epilepticus in procinctu erat, dicebat, intra pubem à regione pubis ſentire ſe levem quandam morſiunculam (quod non potuit eſſe niſi in utero, quoniam laborabat vitio uteri & menſium defectu, & nunquam reddita fuerat gravida) poſt morſiunculam ſentiebat ſibi aliquid ſurgere, & deſignabat accuratè locum: inde à medio corpore infra & ſupra umbilicum ad ſuperiora: & iſta aura, ut vocabat, non ſurgebat celeritur, ſed paulatim, & cùm appropinquaret circa cor, incipiebat illi cor palpitare, & tunc poſt unum vel alterum pulſum animi deliquio afficiebatur; poſtmodum, cùm pulſus denuò inciperet, tota citò convellebatur; & ſuperata illa convulſione ad ſe redibat, donec novus ſuccederet paroxyſmus.

„ Porrò dicit idem LINDANUS: *Curavi puellam octo-*
„ *decim annorum, quæ laborabat epileptica obſtructione*
„ *lienis ſcorbutica* (morbi enim lienis utplurimum convul-
„ ſivi ſunt.) *Hæc à me examinata, retulit ſe ſentire tem-*
„ *pus invaſionis paroxyſmi; ſe enim ſentire ex ſiniſtro hy-*
„ *pochondrio tranſverſum quid, & cùm ad medium perve-*
„ *nerit corpus, retrogredi, & deinde ſurſum tendere, &*
„ *quo ad cor pervenerit, animi deliquio corripi, & hinc*
„ *epilepſiam ſubitò ſupervenire. Fui præſens aliquando, &*
„ *exactè diſignavit locum, quomodo moveretur iſta aura.*
„ Tertiò refert LINDANUS de juvene Franeckeræ,
„ qui *habuit cariem oſſis in pollice pedis, ex quo ſubindè*
„ *ſenſit ſurgere auram inſtar aquæ fervidæ, quæ, ubi ſu-*
„ *pra regionem hypochondriorum pervenit, Epilepſiam in-*
„ *tulit. Poterat præſagire paroxyſmum, & quamprimùm*
„ *ille in pede ſentiebat morſiunculas iſtas, ſtatim faſciis*

cru-

cruralibus, quas ex fune confecerat; ſupra genu arctiſſimè conſtringebat: & ſi hoc faceret, impediebat paroxyſmum; ſi verò non faceret, ſtatim epilepſia corripiebatur. Semper, dicit LINDANUS, *quæſivi ex eo, an ſentiat aliquid in capite? qui reſpondebat, ſe nil in capite, niſi vertiginem quandam ſentire*. Ex contuſione pollicis pedis videb. M. A. N. C. *Annot. 2. obſ. 95. pag. 169. & Annus 6. & 7. Obſeruat. 77.* Sic refert HELIDÆUS *in ſuis Conſ. pagin. 29.* de epileptico, qui ante paroxyſmum frigiditatem & dolorem pungentem in manu ſiniſtra percipiebat, cujus annularis digitus anteà ex vulnere ſenſum motumque amiſerat. BARTHOLINUS *Centur. 1. obſervat. 82.* refert Epilepſiam ſingulis noviluniis cum tumore digiti pedum minimi recurrentem, cauterio iſti inflicto curatam: Tandem notabilis eſt *Obſervatio 25. Centur. 6.* HILDANI de muliere epileptica ex aura quadam è ſiniſtrę manus *medio digito* adſcendente reddita: Paroxyſmus quoties redibat, de ſummo digiti dolore queritabat: tum manus contrahitur, brachium convellitur, & tandem motu convulſivo totum corpus percutitur: Cum nullis uti vellet medicamentis, facta circa carpum & brachii partem muſculoſam ligatura forti ex corio humano, evanuere omnes inſultus; nec ab eo tempore quicquam eorum percepit: Parile exemplum videbitis in M. A. N. C. *Annot. 3. obſer. 336.* Vid. etiam DECKERS *in Barbette Prax. pagin. 2.* ex deſtræ manus pollice: RHODIUS *Cent. 1. obſerv. 57.* Hæc & ſimilia exempla ex irritatione ortarum Epilepſiarum ſunt creberrima. Aura hæc aſſurgens, non niſi ſenſus fallacia eſt: Nec enim moveus adeſt, quod auram iſtam propellere, nec ſpatium, per quod moveri aura iſta queat, ſed potiùs, dum in loco irritationis ex aucto & ſimul inordinato ſpirituum ad locum irritationis motu, in iſto loco ſenſim inchoat convulſio aut convulſivus motus. Quod verò percipiatur utplurimum frigida, fit (1) quod ſpiritus animales aliquo modo conferant ad calorem partium, hinc in paraplecticis partes ordinariò ſunt frigidæ, (2) per ſpaſmum partium ſpirituum motus & influxus liber plus minus ſufflaminatur; & (3.) ordinarium eſt pathema, membrum dum incipit ſpaſmo convelli, quod refrigerationem videatur percipere: Sic imminente vomitu percipimus quandam refrigerationem, & ſimil.

Partes, per quarum conſenſum Epilepſiæ oriuntur, ſunt variæ, pro varietate nervorum affectorum in toto corpore: videb. hic imprimis SENNERTUS *ubi de Epilepſia pag. 625.* Præterea ex retentis corruptis, ver. grat. ſuppreſſione menſium aut hæmorroidum, item ex defectu exercitii Venerei in mulieribus, non raræ ſunt epilepſiæ per conſenſum, quoniam ſuppreſſa excretio liquoris ſeminalis, & inde nata acrimonia non rarò in mulieribus Epilepſiam per conſenſum infert, irritando partes nervoſas circa genitalia: Sic FORESTUS *lib. 20. Obſervat. 115.* obſervavit convulſionem *ex utero* totius corporis, ob *Liquoris genitalis corruptionem*; nil proficientibus remediis aliis, facta titillatione per mulierem in genitalibus cum oleo liliaceo, cui Zibethum immixtum erat, illicò ſanata eſt; Putreſcit enim liquor genitalis ſæpè, aceſcunt humores, hinc convulſiones; Sic idem FORESTUS recenſet exemplum ſuffocatæ ex uteri affectu, quam tonſor crinibus pudendorum apprehendit, unde revaluit: Sic HILDANUS *Centur. 6. Obſervat. 25.* refert, *mulierem epilepticam* ex utero cum convulſionibus ad eum modum, quo cum viro coire conſueverat, *à viro longè anteà abſente* per coitum mox curatam, neque amplius, cum Medico illo conjugali viventem, convulſionibus correptam: Epilepſiam à carnoſo cerebri tuberculo videb. in RHODIO *Centur. 1. Obſervat. 55.* ex hypochondrii dextri obſtructione *Obſervat. 56. Ex vitio ſtomachi* frequens eſt epilepſia. Item *lumbrici* creberrimè tam in infantibus quàm in adultis efficiunt epilepſiam, qualem ex vermibus inteſtinorum refert BARTHOLINUS *Centur. 6. Hiſtor. 20.* ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Med. Princ. Hiſt. capit. 17.* PISO *lib. 2. de Morb. Cognoſc. & Cur. cap. 19.* FORESTUS *lib. 10. Obſeruat. 65.* GRUELINGIUS *Centur. 3. obſ. 74.* MOEBIUS *Inſtit. lib. 2. par. 2. cap. 12.* & RHODIUS *Cent. 1. obſ. 59.* à prægnatione *Obſ. 60.* Mulieres gravidæ, item mulieres parturientes, aut etiam quibus ſuppreſſa ſunt lochia, ſæpe incurrunt Epilepſiam, quam ex utero cum inſequente partu refert TULPIUS *lib. 1. Obſ. 10. Ex ulcere in crure* ſanato epilepſiam, quo rurſus apertó ea ceſſavit, videb. in AMATO LUSITANO *Centur. 2. Hiſt. 6.* Item *ab occluſo ulcere in crure*, ex quo adſcendens aura epilepſiam infert: Videb. in BARTHOLINO *Centur. 3. Hiſt. 20.* HORSTIO *lib. 2. Obſervation. 10.* HILDANO *Centur. 2. Obſervation. 10.* Ab hepate in RHODIO *Centur. 1. Obſervation. 62.* Ex liene, qualem *idem lib. 1. obſeruat. 9.* SCHENCKIUS *in obſeruat.* HORSTIUS *in obſeruat. &c.* referunt. Ex renibus & veſica calculoſa, de quo videb. BARTHOLINVS *Cent. 5. Hiſt. 61.* Ex abſceſſu abdominis interno, de quo videb. LOSSIVS *lib. 1. obſ. 11.* Ex meſenterio, vid. RHODIVS *Cent. 1. obſ. 61. Variolæ & morbii* ante ſui eruptionem, vel etiam poſt non ſufficientem excretionem, familiariſſimè Epilepſiam inferunt. Sic *melancholia* ſubinde in Epilepſiam abit, videb. SALMVTH *Cent. 2. Obſ. 42.* ſicuti è contrà *epilepſia* ſubinde *in melancholiam* tranſit. Ante triennium ſub cura habui puerum decem annorum Epilepſia habituali correptum, noctu ſuaviter dormiebat, manè evigilans dolorem in ſiniſtro hypochondrio percipiebat, & decem vel duodecim in die paroxyſmos patiebatur: Curavi eum cum pulvere epileptico antimoniali, ſed eò ipſo puncto, quo Epilepſia non redibat, aderat melancholia, & quidem ridiculoſa; recidivante autem poſt aliquot ſeptimanas epilepſia, melancholia evanuit. *Colica* non rara eſt, nempe *convulſiva* iſta, quæ epilepſiam infert non ſecus, ac purgantia acriora. *Nixu pariendi* in diſpoſitis epilepſiam excitari ſupra inſinuatum eſt. *Arthritis* deſinens in epilepſiam terminabatur, quæ ceſſavit revertente arthritide, Authore RIVERIO *Centur. 3. Obſervat. 85.*

Hæ ſunt Epilepſiæ per irritationem, idque per conſenſum. Raræ ſunt, quæ fiunt per eſſentiam cerebro affecto, utut ſemper percipiantur tales nervorum ſpaſmi.

In ſpecie, quod *Cauſas remotas* attinet, ſive per eſſentiam, ſive per conſenſum Epilepſiam inferant, cauſa irritans nunc externa quæcunquæ lædens, nunc interna eſt.

Ex *internis* frequentiſſima ſolet eſſe acidum vitioſum nervis inimiciſſimum; id quod in hypochondriacis, ſcorbuticis, hyſtericis, &c. manifeſtum eſt, quibus Epilepſiæ habituales & chronicæ familiares ſunt; Ita quidem, ut HOGELANDVS *Oecon. pagin. 186. & 187.* Epilepſiæ primariam radicem in lienis perverſo fermento concipiat: qualis etiam aciditas cauſa videtur illius morbi convulſivi à lue Gallica, cujus BARTHOLINVS *Centur. 6. Hiſtor. 23.* mentionem facit. Vno nomine eſt acidum vitioſum ex primis viis oriundum, ſed volatile magis, minus fixum, hinc inde penetrans, quod vellicando nervos aut partes cognatas, hujuſmodi mala infert. Jam ergò ſive ſit humor acidus, ſive fermentum tantùm odore acido, ſe inſinuans, facillimè Epilepſias inferre poteſt. Acidum enim hoc ſubinde ſe inſinuat in partes muſculorum fibroſas ac tendinoſas, eaſque hinc rigidas, duras ac intractabiles reddit, poſt hæc ipſos nervos quocunque in loco affligendo, epilepticos paroxyſmos infert, propter hujuſmodi vitioſas aciditates quibuſcunque in locis reſidentes, non præciſè in muſculo contracto, ſpeciatim glandulas & plexus meſenterii occupantes, imò ibidem nutrimentum earumdem ſpermaticum ſeu chyloſum coagulans, in materiam gypſeam & tartaream, ut vocant, interdum tranſit. Vnde omni penitus motu ſublato pars iſta admodum contracta & immobilis manet; Præ cæteris ſcorbutici, hypochondriaci & hyſtericæ, in quibus manifeſtiora acoris peccantis ſunt indicia, adeò crebris obnoxii ſunt affectibus ſpaſmodicis, motibuſque convulſivis & epilepticis, in quibus circa glandulas meſenterii collectum vitioſum acidum, aut ex pancreate in inteſtina effuſum, & hinc in meſenterium promotum, ſubinde ſpaſmodicas convulſiones cum rugitu ventris, cum globi in abdomine ſenſu, cum umbilici ad interiora verſus retractione & ſimilibus affectibus infert: Conf. DRAWIZIVS *in Tractat. de Scorbut.* & RIVERIVS. Vnde juvant plurima antiſpaſmodica, & antepileptica naturæ alcalicæ, vel acidum deſtruentia, vel iſtud obtundentia aut demulcentia. Inter graves Epilepſias hactenus exercitii gratia virginem pauperem ſub cura habui, quæ inter alia, præter inſultus epilepticos, nunc ante, interdum poſt paroxyſmum, inſultu maniaco corripiebatur; item patiebatur fluxum menſtruum ordinarium, ſed ſingulis binis menſibus: tertiò erat admodum vorax: quartò, quoties dedi vomitorium, ſemper melius habebat. Ex his poteſt inferri, quod Epilepſia & mania ex communi radice oriri poſſint.

(1.) Quatenus in mania ſpirituum motus internus vitiatur, in Epilepſia autem externus.
(2.) Quia adeſt ſumma voracitas, teſtis copioſi acidi.
(3.) Quod faber mali in ſtomacho & primis viis hæreat: Unde.
(4.) Vomitus ſemper eam cicurant.

Limatura martis nihil valebat, lixivium cineris clavellati etiam non valebat; præ reliquis autem ſubinde egregium effectum habebat viſcum coryl inum; levamenquoque ſenſit ex pulvere quodam præſcripto ex gr. iij. pulveris epileptici antimonialis. Propter hoc acidum mulieres hyſtericæ corripiuntur epilepſiâ. Sic etiam podagrici aliique arthritici non rarò patiuntur convulſiones ex acido. Ob id in iis, quibus acceſſura eſt primùm podagra vel chiragra, in illis plerumque antecedunt convulſiones, aut ſaltem afficiuntur crampis. Inſpecie in podagricis ſæpiùs anteambulones ſunt convulſiones. Et vitium iſtud, quod contracturam appellant, fit ab acido, ob omnino rigidum redditum nervum, quo acido corrumpitur nutrimentum proximum, indurantur partes, & continuò contractæ manent & rigidæ.

Alteram quod attinet cauſam remotam, recrementa nempe vitioſa plus minus *exploſiva ſeu elaſtica* nitro-ſulphurea, ut dicuntur VVILLISIO, quæ per *ſpiritum acidum volatilem explicat* SYLVIUS, hæc in cerebro lociſque vicinis congeſta, aut ſpiritibus animalibus permiſta, eorum craſin vitiant, quæ quibuſvis occaſionibus, ſivè immediatè, ſive mediante ſpirituum agmine vehementiùs commoto, v.gr. in animi affectibus excitata, motus ſpirituum inordinatè turbando, & impetuoſiùs agitando, graves epilepticos paroxyſmos exſuſcitat. Quicquid horum ſit, ſedulò habenda eſt ratio hujus Epilepſiæ, etiam non adeò raræ. Videtur hoc evenire in epilepſia propriè ſic dicta, ſine cauſa manifeſta ægros affligente, in ſpecie quæ ſupervenit varioliſ & morbillis, ex quibuſcunque febribus malignis, in quibus frequentiùs obſervatur, à tali miaſmate ſpiritus animales eorumque motum turbante. Quod talis copula exploſiva de natura acidi ſit, probatur per juvantia, ſalia nempe volatilia, &c. Pertinet huc *Epilepſia hæreditaria*: Nam utut hæc ipſa etiam radicem poſſit habere in quodam abdominis viſcere; nihilominus tamen certò ſpirituum vitioſè conſtitutorum, & in craſi ſua deficientium, ſimul videtur ſubeſſe erratum. Crebriùs obſervata fuit Epilepſia, *poſt cerebrum vulneratum* & non ritè ſanatum orta, propter fermentum quoddam acre malignum in & circa baſin ejus collectum & relictum; item *poſt caſum ab alto* in caput ſanum, ubi ſanguis hæret ſub cranio, qui putredine corruptus & plus minus aceſcens, Epilepſiam infert. Hæ enim cauſæ, quibus cerebrum lædi contingit, etiam ſpirituum ordinatum motum in conſenſum permutare valet, aut eos inficiendo, aut iis ſe permiſcendo. Superiori anno cum quidam gravi vulnere læderetur in latere capitis dextro, quod os bregmatis penetraverat cum meningibus & cerebro, obſervavi paucis poſt diebus ſuperveniſſe Convulſionem, ſed levem, lateris læſi ſeu vulnerati, è contrà perfectam paralyſin ac reſolutionem totius lateris ſani: ſed cùm paroxyſmi epileptici ſubinde ſupervenerint, utrumque latus, ejuſque partes promiſcuè convellebantur: Sed extra talem paroxyſmum paralyſi pars ſana, ſpaſmo pars ægra, laborabat. Potiùs huc pertinent *febres malignæ*, aut etiam *benignæ continuæ* malè judicatæ, quæ occupando cerebrum, ibique ſpiritus animales turbando, præter deliria, *convulſiones epilepticas* ordinariò inferunt, quas tractio & *ſubſultus*, aut quædam *vibratio tendinum* circa carpum imminentes innuunt. Pertinet huc *Epilepſia* lethalis *poſt aurium dolorem* diſcuſſa, ſed non ſuppuratâ, materiâ, quam refert HORSTIUS *in obſ. lib. 2. obſ. 21.* Item quando *ex ſuppreſſa hæmorrhagia narium* paralyſis lateris dextri, & ab hac ſanata, epilepſia nata fuit, Autore BARTHOLINO *Cent. 4. Hiſt. 69.* *Ex ſuppreſſa* quoque *urina*, renum vitio ſupervenire Epilepſiam, urinario ſerò cerebrum inundante, non rarum eſt. *Suppreſſi conſueti ſanguinis effluxus*, v. gr. hæmorrhoidum, menſium &c. ſubinde Epilepſiam inferunt, cerebri ac ſpirituum alteratorum vitio. Quo etiam facit incipiens *gravidatio*, cujus occaſione quædam Epilepſiæ fiunt. Præ cæteris ſanguinis recrementa vitioſa & acria ſub lymphæ vehiculo cerebro juxta ejus glandulas communicata, *irritando*, hujus membranas, creberrimè Epilepſiam hancce per eſſentiam inferunt, quocunque etiam in loco collecta fuerit peccans iſta lympha; de qua vid. SCHNEIDERUS *in ſub Tr. de Catarrh. lib. 2. pag. 103.* qui aliquot habet exempla epilepticorum poſt mortem diſſectorum, in quibus ſeroſitates vitioſæ in ventriculis cerebri fuerunt repertæ: Similia exempla refert SCHENCKIUS *in ſuis Obſervat. pag. 144.* & BONTIUS *Med. Indor. Obſervat. 1.* Item BORELLUS *Cent. 2. Obſer. 78.* habet exemplum epileptici mortui, cujus in cranio aperto inter cerebri ventriculos magnam materiæ adipis emulæ copiam reperit: Pus in cerebro obſervavit TULPIUS *Cent. 1. cap. 32.* & quæ ſunt ſimiles, cauſæ, quæ inferunt Epilepſiam per eſſentiam. Denique *apoplexia* interdum in epilepſiam tranſit, & contra: vid. M.A.N.C. *Ann. 6. & 7. Obſ. 212. pag. 311.*

Quoad *cauſas externas*: eæ ſunt innumerabiles. Præ cæteris conſiderandus Mercurius & omnia Mercurialia, cujus etiam miaſmata minima generi nervoſo ſunt infenſa: Si enim tantillum ejus circa cerebri confinia hæſerit, quocunque modo illi communicata, ad epilepſiam diſponunt, propter irritationem, ab acrimonia Mercurialium particularum natam. Hinc enim unguenta Mercurialia capiti contra tineam infantibus illita Epilepſiam non rarò inferunt: quale exemplum videri poteſt in TIMÆO *von Gulden-Klee in Reſp. pag. 106.* Pertinent huc fumi Joviales, è quibus per nares attractis, ob mercuriales halitus adhuc latitantes, Convulſionem & Epilepſiam obortas notat SALMUTH *Cent. 3. Hiſt. 39.* Ex coturnicum eſu Epilepſiarum & Convulſionum exempla notat SCHENCKIUS *lib. 1. pag. 124.* Vini etiam uſus nimius Convulſiones excitat ob aciditatem.

Abſolvi ferè ea; quæ ad Theoriam Convulſionum & Epilepſiarum pertinent. Plura qui cupit, adeat VVILLISIUM *in Pathologia Cerebri*, ubi ex profeſſo tractat *de morbis convulſivis*: & quidem jure meritoque: nulli enim affectus poſt febres ſunt frequentiores: quàm iſti morbi convulſivi, utut, quod obiter noto, interdum aliquantiſper confusè, interdum dubie, loquatur; *Dubiè* quidem, quando infert ſuam copulam exploſivam, quam ex maſſa ſanguinea derivat, conjungendam cum ſpiritu animali, quæ quid aut qualis ſit? fateor me ignorare; *confusè* loquitur, quia non exactè ad origines convulſionum progreditur, ſed potiùs datâ quacunque occaſione convulſiones modo huc modò illuc determinat: Conf. SYLVIUS *lib. 2. Prax* UNZERUS *Tr. pecul. de Epilepſia.*

Inter pathemata, quæ epilepticos vexant, non ultimum eſt *ſtridor dentium*, maxillarum vehementiſſima conſtrictio, idque ex convulſivo impetu. Sed *dentium conſtrictio*, quod probe notandum extra Epilepſiam interdum obſervabilis; ex paralyſi aliquando muſculorum, maxillam inferiorem deorſum trahentium, non ſemper ex convulſione eſt: Conf. THYRMAYER *Conſ. lib. 2. pag. 174.* Item *Spuma*, quæ ante os epilepticorum interdum conſpicitur: Hæc ſaliva eſt rarefacta ab aere; dum conſtrictis & coanguſtatis ſpaſmo plus minus faucibus, ſaliva plus minus copioſè expreſſa, ab aere per illas anguſtias vi exploſo agitata; in talem ſpumoſam texturam abit: hinc etiam *ex naribus* interdum *materia* talis excerni ſolet. Conf. PECHLINUS *in Tr. de Aeris & Alimenti defectu.*

DIFFERENTIÆ.

Quoad Differentias Epilepſiæ: hæc eſt vel *univerſalis*; vel *particularis*; quando unum alterumve membrum, aut aliquot ſaltem partes corporis epilepticis convulſionibus vexantur: Vid. SENNERTUS *Inſtitution. lib. 2. Part. 3. ſect. 1. cap. 9. de Epilepſia*, ubi curioſa *Epilepſiæ particularis* recenſentur exempla.

His præmiſſis pergo ad ſigna Convulſionum & Epilepſiarum.

DIAGNOSIS.

Quoad *Diagnoſin*: Signis diagnoſticis pro Convulſionibus & Epilepſia præſentibus determinandis vix eſt opus, cùm per ſe ſit aperta, & facilimè cognoſcatur; ſive ſit Convulſio tonica, dum membrum convulſum in ſuo ſitu permanet; ſive ſit convulſio clonica, dum membrum convulſum variè agitatur.

Dolor ſatis etiam frequenter adeſt in Convulſione: verùm non ſemper, ſed tantùm interdum ſupervenit.

Convulſivus motus tremori equidem in pluribus eſt cognatus; in hoc tamen facillimè diſcernuntur; quod tremor ſemper conjungatur cum motu voluntario, v. gr. manus nunquam tremet, pes nunquam tremet, niſi ad curſum adigatur, ita ut ſemper motui voluntario conjungatur tremoris

moris ſymptoma: in motu convulſivo, ipſo ægro inſcio, aut præter voluntatem ejus, fiunt motus convulſivi. Denique tam in paralyſi quàm ſpaſmo motus membri voluntarius obſervatur, hæc tamen eſt differentia, quod in paralyſi membrum reſolutum ſine omni difficultate trahi, flecti & tractari poſſit; contrarium fit in convulſione, in qua membrum eſt rigidum, & quod non ſine acerbo dolore extendi poteſt.

Gradus Epilepſiæ primus à lipothymia & caro diſtinguitur, quatenus in lipothymia pulſus parvus & rarus, in Epilepſia robuſtus & frequens, carus verò ſimileſque affectus ſoporoſi periodico recurſui haud obnoxii ſunt, nec facilè cedunt; ſicuti Epilepſia per paroxyſmos recurrens facilè ſolvitur.

Præterea in febribus ardentibus & morbis acutis malignis conſultum eſt, prænoſcere imminentem Convulſionem & Epilepſiam: quod ex eo patet, quod ægri ex improviſo aurium tinnitu, ſenſuum hebetudine, capitis gravitate, & cordis palpitatione corripiantur, ſplendores ac coruſcationes, & variorum colorum apparitiones, ante oculos verſari ſoleant, ac objecta peregrino colore veſtita appareant; iſtiuſmodi enim ignitos ſplendores creberrimè ſuccedere ſolent funeſtæ epilepſiæ: vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hiſt.* 45. & M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſ.* 97. *pag.* 170.

Si in principio morbi de dolore in bulbis oculorum ſine ophthalmia conqueruntur, mox delirium & convulſiones adſunt; quod tanquam funeſtiſſimum ſignum ſæpius obſervavi.

Quando muſcas capiunt, & floccos colligunt, *lectumque vellicant*, mala ſunt ſigna: Illa delirium, & ſimul motum in oculis convulſivum, & Convulſiones ſupervenientes innuit: Hæc jam inſtantem convulſionem denunciat. Item quando dicunt, ſe percipere motum quendam membrorum tractorium, aut ex iis aliquid ſub auræ frigidioris ſpecie verſus caput ferri: vid. RIVERIUS *Prax. lib.* 1. *cap.* 7.

Spectat huc deſtillationis à capite ad pectus & ventriculum ruentis ſpecies, qua quidam apud TULPIUM *lib.* 1. *Obſ.* 15. Convulſionem periodicam per abuſum euphorbii contractam ante octiduum ſibi præſagire poterat.

Obſervatur etiam duplex ſtatus: ægri enim nunc delirant, nunc non: ſi delirant, nihil percipiunt & nihil dicunt. Quando igitur æger delirans talia phœnomena aut non percipiat, aut indicare nequeat, v. g. in febribus continuis, & acutis, Medicus, ſi tangit carpos & tendinoſas partes, proxima occaſione de imminentibus convulſionibus iiſque lethalibus, certus fit, ſi ſcilicet quaſdam tractiones ac tenſiones, aut quoſdam ſubſultus, aut quaſdam vibrationes tendinum, qui frequenter ſupra carpum repunt, in his deprehendat.

Vertigo citra cauſam manifeſtam juniores, præſertim non hypochondriacos, aut frequentiùs aut fortiùs affligens, Epilepſiæ eſt prodromus.

Denique crebrior ephialtis ſeu incubi ſub ſomnum invaſio ſignum eſt imminentis Epilepſiæ, teſtibus ferè omnibus Practicis.

Ipſa Epilepſia præſens ex ejus gradibus ſuprà explicatis per ſe patet: nihilominus tamen homo ſubitò corruit, aut ſi non corruit, tamen variè membra agitantur: animales functiones aut abolentur aut depravantur in epilepſia cum deliriis, riſu, geſticulatione, & ſimilibus coniuncta.

Speciatim quoque conſideret Medicus, an convulſiones oriantur ex viſcerum internorum vel partium externarum ſpaſmis? Convulſiones & Epilepſia partium externarum ex motu convulſivo membrorum facilè patent: *Internæ verò cognoſcuntur* ex motu convulſivo, murmurationibus & borborygmis abdominis, (quos flatus dicunt, qui tamen non ſemper adſunt) ex ſubitanea hujus abdominis aut contractione aut intumeſcentia, ex tenſione & duritie abdominis, interdum cum ſenſatione ſuperiora verſus repentis, unde infantibus epilepticis imminente epilepſia ſolet indurari abdomen; interdum ex umbilici interiora verſus retractione, ex acerbis doloribus contorquentibus in abdomine, in ſpecie inteſtinorum & meſenterii, quos ægri, præprimis hypochondriaci, exprimere neſciunt; item ex præcordiorum tenſione & conſtrictione, ex dolore lacerante circa lumbos, ubi annexum eſt meſenterium: ſuperveniunt ſubitanea reſpiratio difficilis, interdum ſenſus ſuffocationis, aut quaſi laqueus collo iniiceretur. *Subinde externarum partium Epilepſia ſupervenit.* Unde patet, quanta ſit connexio hujus Epilepſiæ internæ cum paſſione *hyſterica* ſic dicta, quæ *cum Epilepſia in radice conſpirat*, ut ſit unus idemque effectus, & tantùm circumſtantiis quibuſdam varient: hinc etiam omnia antepileptica hyſtericam paſſionem, quælibet è contrà hyſterica epilepticos curant.

Pro inveſtigando fomite morbi à Medico cognoſcendum eſt ulterius, an *per eſſentiam*? an verò per *conſenſum* ſit epilepſia? *Si per eſſentiam ſit* epilepſia, ferè nulla paroxyſmi futuri ſeu invaſuri præcognitio præcedit, nec jungitur ſenſatio quædam moleſta in quodam loco, ſed dictum factum ex improviſo eodem corripiuntur ægri: jungitur quædam ſenſatio, quando nimis eſt rapidus ſpirituum motus, aut poſt paroxyſmum pars dolore lancinante & laſſitudine ſolet affici. *Ubi verò eſt per conſenſum*, ibi utplurimum alteratio quædam, v. g. aut dolor, aut motus vermiculationis, aut ſimile quid, in parte quadam extra caput præcedit, ex quo poſtmodum Epilepſia quaſi ſurgere percipitur; modò dictus dolor aut motus comitatur, modò ceſſante demum paroxyſmo obſervatur. Imprimis fit hoc, quando focus epilepticus eſt in partibus remotioribus: Ibi enim imminens paroxyſmus percipitur ex mota quaſi aura quadam, qua ſurſum adſcendente Epilepſiam in promptu eſſe, facilè patet. Quò etiam faciunt ſigna lumbricorum, calculi, &c. quæ ſpaſmos ex improviſo & ſine cauſa manifeſta contingentes exinde exſurgere, probabile eſt.

Præprimis *in Epilepſia per eſſentiam* capitis affecti *ſigna* adſunt; torpor quidam in actionibus animalibus internis; aut ſaltim depravatio quædam, hebetudo ſenſuum, capitis gravitas, vertigo, &c. adeſt aut ſequuntur: vid. RIVERIUS *l. a.* Interdum graviori in malo fatuitas ſequitur, & præceſſerunt ferè *cauſæ externæ*, quæ cerebrum aut capitis partes lædere potuerunt. Imprimis lunæ motibus auſcultat epilepſia quævis, magis tamen ea, quæ eſt per eſſentiam, & nonnunquam ad lunæ varias periodos diverſimodè afficit: id quod non æquè obſervari poteſt, quando Epilepſia eſt per conſenſum, in qua utplurimum adſunt ſigna viſceris cujuſdam vitiati & ejuſdem operationis labefactatæ, aut privatæ partis affectæ: utut interdum inveterata & gravior per conſenſum Epilepſia etiam ad lunæ motus, alterato plus minus cerebro, variare ſoleat.

PROGNOSIS.

Prognoſis Convulſionis & motuum convulſivorum pro varietate virium & circumſtantiarum variat.

Convulſio, quæ fit per conſenſum, minùs periculoſa eſt, & faciliùs, cæteris paribus, curabilis, quàm ea, quæ ex cerebro *per eſſentiam* originem ducit.

In febribus acutis, præſertim *malignis*, ſupervenientes Convulſiones ſunt periculoſæ & ſæpius mortem portendunt, niſi per criſin ſolvantur: vid. HIPPOCRATES *ſect.* 4. *Aph.* 10.

Epilepſia habitualis & per ſe morbum conſtituens ſine periculo vitæ ſubindè ad plures annos durat, utut ſæpius recurrens ægros plus minus paralyticos, delirantes aut ſtupidos reddat; quamvis interdum ſua ſponte in ſubjectis junioribus circa pubertatem terminetur: vid. FORESTUS *lib.* 16. *Obſ.* 57. *in ſchol.*

Si toto corpore à convulſionibus immuni aut labium convellatur, aut palpebræ, aut lingua, pravum ſymptoma & periculoſum putandum eſt, & quod meritò timorem incutere debet ægro; nam aut mors imminens, aut gravis epilepſia, innuitur. Conferendi huc ſunt varii *Aphoriſmi* HIPPOCRATIS, qui de Convulſionibus agunt.

Quò motus in Convulſione eſt vehementior & diuturnior; aut plures, vel cerebro vicinas, v. g. labia, palpebras aut linguam, vel nobiles magis partes, v. g. præcordium afficit, eò periculoſior Convulſio eſt; hinc epilepſia reliquis ſpeciebus ſemper periculoſior.

Epilepſiæ hæreditariæ, quæ ſæpiùs dantur, vel omninò nunquam vel rariſſimè curantur.

Epilepſia ante pubertatem eveniens curabilis eſt; poſt annum verò vigeſimum quintum ſuperveniens ferè uſque ad mortem durat, teſte HIPPOCRATE *ſect.* 5. *Aphor.* 7. VVILLISIO *de Morb. Convulſiu. ca.* 3. *pag.* 37. Quod tamen non ſemper procedit, quin proſtent exempla aliquot in *Obſeruat.* RHODII etiam Epilepſiarum poſt vigeſimum quintum annum curatarum: Vid. etiam RIVERIUS *l. a.* Ideoque de infantibus epilepticis benè ſperandum.

Si quid magis univerſale, eſt *Aphoriſmus* HIPPOCRATIS 45. *ſect.* 2. *Epilepſia laborantes juniores cùm ætatis*

„ *ctus liberat*, Nempè quandoque *in pueris* pubertatis mutatio, ac Venus; *in puellis* verò menſtruorum initium, morbum hujuſmodi tollere ſolet. Conf. FORESTUS *lib.*10. *obſ.*35 *in ſchol.*

Paroxyſmi quò ſæpiùs repetunt, eò graviores evadunt, & tandem totam functionem animalem evertunt.

Obſervatum etiam fuit, quòd in paroxyſmo epileptico, ſi æger ad uſum ſternutatoriorum non ſternutet, malum ſit indicium, atque argumentum, naturam ſuccumbere, & proſtratam eſſe.

Si mulierem utero gerentem fortis Epilepſia invadat, magnum periculum minatur, ſaltim periculum abortus imminet; id quod tamen non ſemper abſolutè verum deprehenditur; ſiquidem RHODIUS *Centuria* 1. *obſerv.*60. refert matronam prægnantem, quæ dum utero gereret, poſt ſex ſeptemve menſes epilepticis inſultibus affligebatur, partum verò enixa optimè convaluit; Sic etiam SCHENKIUS *in obſervat.* nòn omnes prægnantes epilepticas abortum pati annotavit.

A copioſo ſanguinis fluxu ſingultus, aut Convulſio malum; vid. HIPPOCRATES *ſect.* 5. *Aphoriſm.*3. *ac* 36. & „ *ſect.* 7. *Aphor.* 9. *A ſanguinis profluvio deſipientia, & convulſio malum.*

„ Pariter ab hypercatharſi Convulſi, aut ſingultus malum, *Sect.*5. *Aphor.*7. & *ſect.*7. *Aphor.* 25. nam ſingultus eſt ſpecies Convulſionis.

Convulſio ab helleboro lethalis, *ſect.* 5. *Aphoriſm.* 1. Rarò enim ægri à convulſionibus poſt purgantia talia fortiora obortis evadunt; utut non deſperandum ſit, quin opiatis, & theriacalibus alexipharmacis denuò convaleſcant; ſicuti nonnulla exempla eorum, qui evaſerunt, adducunt SENNERTUS *Prax. lib.* 1. *pagina* 565. & PETRÆUS NOSOLOG. *Harmon. lib.*1. *Diſſ.*8.

„ *Ab ileo vomitus, ſingultus, Convulſio, aut Delirium malum*, „ *ſect.* 7. §. 10.

„ Huc facit ulteriùs *Aphor.* 66. *ſect.*4. ubi inquit; *In acutis* „ *febribus Convulſio, & circa viſcera dolores vehementes ma-* „ *lum.*

„ Item *Aphor.* 13. *ſect.*7. *In ardoribus vehementibus convul-* „ *ſio, aut tetanos, malum*: ut Convulſiones, quæ graves phrenitides ſequuntur, lethales ſunt.

„ *A vigiliis convulſio, aut deſipientia, malum, ſect.*7. §.8.

Febrim Convulſioni ſupervenire, meliùs eſt, quàm febri convulſionem: vid. HIPPOCRATES *ſect.*2. *Aphoriſm.* 26. GALENUS *ſuper Aphoriſm.* 54 *ſect.* 4. modo febris non ſit maligna; & ſpaſmo, aut tetano ſi febris acceſſerit morbum ſolvit, HIPPOCRATES *ſect.* 4. *Aphoriſm.* 57. Conf. SENNERTI *Prax. lib.* 1. *part.*2. *cap* 28. *pagina* 566. & TULPIUS *lib.*3. *obſerv.* 42. ubi eleganti diſcurſu hoc declarat. Diſtinguendi autem ſunt caſus in horum explicatione: nempè intelligitur convulſio, & motus convulſivus chronicus, circa quos obſervatum fuit, quod ſuperveniens febris eoſdem curaverit.

Quartanâ correpti non admodum convulſionem patiuntur: Si verò priùs tentati ſunt, ſuperveniente quartana liberantur, *ſect.* 5. *aph.* 70. Exemplum quartanæ ſolventis Epilepſiam; vid. in SALMUTH *Cent.*2. *Hiſt.*84.

CURA.

Hiſce præmiſſis pergo ad ipſam Curam Epilepſiæ, & quidem ad curam imprimis in genere adultorum: nam Epilepſia infantum, & mulierum ad morbos infantum, & mulierum pertinent.

Quoad Curam Convulſionum, & Epilepſiarum, hæc inſtituenda venit tàm *extra paroxyſmum præſervatoria*, quàm in *paroxyſmo curatoria*.

Quoad præſervatoriam; ante omnia attendendum eſt, ut *Cauſa remota materialis*, nempè ea, unde oritur inordinatus ſpirituum motus, *removeatur*, corrigatur, & ejus crebrior recidiva maturè præcaveatur, ſive per eſſentiam, ſive per conſenſum fuerit orta Epilepſia, & Convulſiones. Hinc cerebri, ſeu nervorum, ac ſpirituum animalium diatheſis *aromaticis*, ac *volatilibus* conſervanda, perverſus verò motus *anodynis* corrigendus. Pro varietate autem huius cauſæ cum ſpecificorum uſu varianda ſubinde nonnihil curatio, ſemper attendendo, an ſit ex irritatione quadam partis nerveæ? an inquinati ſpiritus animales? In ſpecie *conſiderandum an Convulſiones*, & Epilepſiæ ſint *affectus primarius*, & per ſe morbum conſtituant, adeòque plus minus *habituales* ſint? *an verò ſaltem affectus ſint ſecundarius*, & ſymptomatis rationem habeant, adeoque *accidentales*? Hinc conſiderandum, *an per conſenſum* ſaltim? *an verò per eſſentiam* ortum traxerint? *an cauſa*, *mota externa*, vel *interna* fuerit? an *ſedes fomitis* ſit *intra corpus*? an verò *extra corpus*, in membro quodam particulari? Pro quibus omnibus circumſtantiis omnino varianda venit Cura, dum alius reſpectus eſt habendus, quando Epilepſia eſt in febre maligna, alius, quando eſt in mulieribus hyſtericis, alius, quando eſt à ſcorbuto, alius, ſi in quodam membro particulari, eoque in ſpecie externo, radix mali fuerit. In tali enim caſu, aut ligatura fortis membri peccantis, aut ibidem, ubi reſidere percipitur, materia ſtimulans & convulſionem excitans, inuſtum cauterium, vel excitatus fonticulus, præſervat paroxyſmum imminentem, interdum fermentum irritans evacuando omninò Epilepſiam curant.

Obſervandum igitur I. Cùm *Epilepſia*, & *Convulſiones*, *quæ in ſpecie ut morbi* à cauſis internis oriundi per *ſe curantur*, adeoque *chronici* ſunt, & in genere ferè ex hypochondriaco, aut ſcorbutico malo fluunt, utut ab hoc minùs affligi videantur ægri, utplurimum originem ducant ab acido vitioſo, eoque plus minùs volatili, & hujus incunabula ferè ſemper in aut circa primas vias lateant, ob id in genere acidi deſtruendi, & primarum viarum evacuandarum habenda eſt ratio. *Pertinent* nempè *huc* varia tentamina, & experimenta curandarum Epilepſiarum; verbi gratia per lac vaccinum cum ſapone Hiſpanico decoctum, & medicamentum quoddam ex vitriolo Martis, quibus Epilepſia hypochondriaca per annum durans curata; vid. BARBETTE *Prax. ubi de Epilepſia*, item M. A. N. C. *Annotat.* 1. *obſerv.* 95. *pagina* 203. vel *acidulas*, conf. RIVERIUS *Prax. cap.*7. aliaque *Martialia*: Sic HENRICUS ab HEER *obſerv.*1. Epilepſiam cum opiſthotono graviſſimo, cujus paroxyſmos præcedebant oſcitationes, & pandiculationes cum cordis anguſtia, quarta, vel quinta die recurrentes, per *fontes Spadanos* curatam refert. Et quando *marina*, *teſtacea*, *oſſea*, ut ungula alcis, *unicornu verum*, *cryſtallus*, ſmaragdus, lapis ceraunius, & ſimilia pro cura Epilepſiæ laudantur, hæc nonniſi abſorbendo acidum operari poſſunt. Sic BORELLUS *Cent.* 3. *obſ.* 34 refert epilepſiam, in cujus paroxyſmo corpus inſtar dolii intumeſcebat, per *ſal abſinthii*, *coralliorum*, *& perlarum* curatam.

II. In genere ſemper *obſervandum*, ut appropriata, ſeu ſpecifica antiepileptica, quæ per experientiam obſervata ſunt, cum iſtorum membrorum appropriatis, ex quibus Epilepſia oritur, miſceantur, & ſimul continuentur. Hæc ſunt varia. In hoc tamen conveniunt, quod vel virtute alcalina deſtruente acidum, vel virtute ſulphurea temperante acidum, & figente ſpiritus, operentur. Et quidem appropriata talia antiepilectica conducunt non niſi præmiſſis univerſalibus, ſpeciatim ubi *Epilepſia* eſt *per Eſſentiam*, aut ſi per *conſenſum* ſit, fomes ejus non præciſè in membro quodam externo, ſed in partibus internis hæreat.

Hinc

III. In his Epilepſiis per conſenſum partium internarum *Vomitus* antimonialibus provocatus primatum obtinet, ſi malum potiſſimum fuerit recens. (vid. RIVERIUS *Prax. l.a. pagina* 61.) aut fomes mali hæreat in primis viis, ſingulis menſibus quatriduo ante pleniſunium repetendus, vid. ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admir. lib.*1. *obſerv.* 24. *&* 31.

IV. *Purgantia* ſint mitiora, ſecus ac RIVERIUS *Prax. pag.*60. ſuadet; cùm frequentiora, & potentiora ſæpiùs plus noceant quàm proſint. Inter purgantia cum aliis permiſtus *Mercurius dulcis* primatum obtinet. Sed neceſſarium eſt, ut rectè præparetur Mercurius dulcis, & bis, vel ter ſublimetur, ut totus tandem fiat cryſtallinus, & nihil de volatilitate arſenicali Mercuriali retineat. Purgantia huiuſmodi, vel propriè talia, vel etiam ſaltem Laxantia, convenientiſſimè quatriduo ante novi, vel plenilunia uſurpari ſolent: Sicuti etiam aliàs appropriata Epilepſiæ remedia ante Lunæ imprimis mutationes, præſertim ante novilunia, & plenilunia, aut ejuſdem quadraturas, ſeu tempore harum mutationum, optimè uſurpantur.

V. Obſervandum *quod ſi ex fomite in humoribus à nativa craſi degenerantibus*, non adeò exactè àpriori cognito, oriantur convulſiones, pro iſtis emendandis *diætæ ſudoriferæ ex decoctis lignorum*, ſi reliquorum remediorum vis minus proportionata fuerit, obſervantur proficuæ: Vid. SENNERTUS *lib.*1. *Prax. ubi de Epilepſ.* HOEFERUS

Her-

Hercul. Med. pag. 10. FONSECA *lib.* 2. *obſerv.* 8. & THONEUS *lib.* 2. *obſ.* 94. Commodè his decoctis lignorum viſcus corylinum, quercinum, tiliaceum, radix pœoniæ, ſtercus pavonis, ac ſimilia, tanquam appropriata, addi poſſunt: vid. HORSTIUS *Decad.* 2. *Problem.* 9. Sic *de ligni guajaci uſu* in Epilepſia conſ. SCHOLZIUS *Conſ.* 40. & 41. JACHINUS *in lib.* 9. *Rhaſis cap. de Epilepſia*, & ALPHONSUS FERRARIUS. THONERUS Epilepſiam à colica per *Decoctum lignorum* curavit *lib.* 2. *Obſ. pag.* 92. Non ſecus, ac SCHENCKIUS *in Obſervat.* Vertiginem difficilem per *Decoctum lignorum* cum appropriatis curatam refert. Sed benè priùs præmiſſa debent eſſe *Univerſalia*, ac *primas vias evacuantia*. Certè continuato uſu, & evocato pro virium ratione *ſudore*, multum valent in quibuſvis affectibus chronicis *decocta* iſta *lignorum* diaphoretica. Alterant ſimul humorum diſcraſiam, & ſucceſſivè vitioſum, quod eſt, evacuant; id quod vel lues Venerea perſuadet, continuato talium *Decoctorum* uſu curabilis.

VI. Interdum, & in caſibus deſperatis *ſalivatio* Mercurialis convenit; vid. WILLISIUS *loc. all. pag.* 46.

VII. Sternutatoria ſingulis matutinis horis attrahenda: vid. WILLISIUS *loc. all. pag.* 44. E. g.

℞. *Fol. Majoran.*
Rutæ an. ℨ ij.
Flor. lil. convall. ℨ j.
Helleb. alb.
Caſtor. an. ℨ ß
M. S. pulvis: S.
Pulvis ſternutatorius cerebrum purgans.

VIII. Præter ligaturas fortes, fonticulos, & cauteria, de quibus ſuprà dictum, ſimilia *auxilia chirurgica*, Setacea, Veſicatoria, & cranii apertiones, juvare obſervantur, ad naturæ nempè imitationem, quæ non ſaltem digito quaſi monſtrat, illam per ſponte erumpentia ulcera ſanando: qualia exempla TULPIUS *lib* 1. *obſerv.* 8. ſuppeditat de duobus infantibus, per ulcera capitis ſpontanea ab Epilepſia curantis, quæ *c. l.* refert: Epilepſiam ſponte à natura per lenem in fauces influxionem curatam, in HILDANO *Centuria* 1. *obſervat.* 41. Sed accidentaliter, & per infortunium excitata idem præſtant, quale quid v. g. WILLISIUS *loc. all.* de puella quadam, per motus convulſivos ſuper carbones accenſos devoluta, hinc caput diverſis in locis concremante, refert. Quò etiam facit RHODIUS *Cent.* 1. *obſerv.* 62. qua cuidam ab humore calido herpete ſanato Epilepſiam contigiſſe refert, brachii ſetaceo ſolutam. Vnde rectè Veſicatoria, fonticuli, & ſetacea à RONDELECIO *Meth. Med. l.* 1. *c.* 36. PLATERO *obſ. pag.* 236. MONTANO *Conſ.* 50. PARÆO *l.* 10. *cap.* 25. FORESTO *l.* 10. *obſer.* 16 HENRICO ab HEER *obſ.* 24. HOLLERIO *de Morbis intern. l.* 1. *c.* 15. HILDANO *Cent.* 1. *obſ.* 41. & TVLPIO *l.* 4. *obſ.* 2. & 3. commendantur; In illo tamen tantū caſu admittenda, ſi per eſſentiam, & à cauſa magis univerſali malum hoc contingat; ſicuti ex ſcabie retropulſa, aut ſimilibus occaſionibus nata Epilepſia per *veſicatoria* curanda venit, teſte HILDANO *Cent.* 3. *obſ.* 10. Sic Lugdunenſibus familiare eſt veſicatorio ſuo Epilepſias curare, ulcere ad annum aperto ſervato, quod vid. in VELSCHII *Miſcomim.* 32. *Cent* 1. *annexis Annot.* 4. & 5. M. A. N. C. Item *Annot.* 9. *obſ.* 14. Epilepſia refertur gravior puerperæ veſicatorio curata. Imò *cranii apertio* interdum proficua obſervatur, nempe, ut refert SCHENCKIUS *in Obſervat.* quidam vulneribus capiti inflictis ab antiqua Epilepſia fuerunt curati. Item RHODIVS *Cent.* 1. *obſer.* 66. refert SPIGELIUM ſibi memoraſſe, juvenem quendam nobilem Patavinum ſæpiùs epilepſia afflictum ob gravem lapſum à ſcalis, à FABRICIO ab AQVAPENDENTE apertione cranii per terebram curatum: Vid. etiam RIVERIUS *loc. all.* Sic quando ex calvaria, ex lue Venerea carioſa facta, oriatur Epilepſia, præſertim mediante *uſtione* eradicanda venit: Vid. SCHENCKIUS *l.* 6. *obſervat.* Hæc ipſa pariter *ad fonticulos* quoque, item ad *veſicatoria* locis certis admovenda, accommodari poſſunt: Nam PANAROLLUS *Pent.* 4. *obſervat.* 30. narrat, puerum epilepticum, aphonum, ſtolidum, *Veſicatorio* in ſutura coronali ſanatum. Si à *nervo læſo* in quacunque, remota quoque, corporis parte oriatur, uti ſuprà ex citatis M. A. N. C. patet, cauterio potentiali loco affecto applicato, curatur.

IX. Obſervandum, *quod ſi cum Epilepſia juncta ſit ſanguinis conſueti ſuppreſſio*, vel huius occaſione excitatur plus minus Epilepſia, *Venæ ſectio*, aut alia quævis ſanguinis miſſio erit proficua locis in variis, pro circumſtantiarum varietate. Sic enim Epilepſiam *apertis hæmorrhoidibus* curatam refert RHODIUS *Cent.* 1. *obſerv.* 65 Idem *obſ.* 64. Epilepſiam in puero octenni ob ſanguinis abundantiam venæ ſectione curatam refert: Item ZACUTUS LUSITANUS *l.* 1. *Prax. Admir. obſ.* 26. refert, Epilepſiam ſævam poſt partum hirudinibus internæ uteri parti applicatis curatam: Idem *obſ.* 27. gravidam ſeptimo menſe epilepticam venæſectione in talo tutò curatam memorat: Item gravida nonimeſtris ex ſuppreſſione hæmorrhoidum epileptica, *ſectis in tale venis*, & *hirudinibus* ano applicatis, curata fuit *obſ.* 25. De venæſectionis in talo uſu in Epilepſia videb. in M. A. N C. *Annotat* 4. & 5. *obſ.* 81. Imprimis notabile videtur, quod idem ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Med. Princip. Hiſtor.* 26. notat, gravidas Epilepſia ab utero correptas, *ſecta* in brachio *vena* periiſſe, in talo verò non.

X. An *opiata*, & *narcotica in paroxyſmo* conveniant? diſputant Authores. *Illorum uſus utilis*, & *noxius eſt: benè „ diſtinguere, experti eſt Doctoris*, inquit BARBETTE „ *Prax. pagina* 5. Imò DECKERS *loco alleg.* eadem planè rejicit: E contra tamen PLATERUS *in Praxi* & SCHMIZIUS *in Encheirid. Pract.* leniora in gravioribus inſultibus commendant. Opiata magna ſunt remedia Epilepſiæ, inquit rectè FONSECA *lib.* 2. *Conſ.* 80. Nam ferociores ſpirituum motus compeſcunt, indèque ſenſuum perturbationes, & motus inordinatos tollunt. Hinc ad præcavendum paroxyſmum *Epilepſiæ*, tàm *internè*, quàm *externè*, mirè conveniunt opiata, & nunquam omittenda, appropriatis, & ſpecificis Epilepticis miſta, imprimis cum *Camphora*, quæ ſingulare eſt ad coercendos ſpirituum animalium efferveſcentium motus: vid. WEDELIUS *Opiolog. pagina* 107. Hac ratione *pilulæ ex Laudano opiato* cum *oleo camphoræ* paratæ ad imitationem HARTMANNI *in Prax. Chymiatr. ubi de Epilepſ.* ſunt egregiæ; unde etiam hic Laudanum hyſtericum ſuum uſum obtinet egregium, & *externè* FONSECA *citato loco*, inunctionem cum *oleo buxi*, tanquam inſigni narcotico in temporibus, naribus, & pulſibus, propter vim anodynam imminente paroxyſmo (cui alia *anodyna*, vel *narcotica* ſubſtitui poſſunt) optimè convenire dicit. Sed abſtineamus ab his narcoticis ante præmiſſa *univerſalia*. Deinde non tam *ad curationem* crebriùs, ſed ſaltim *ad præſervationem*, aut atrocioris paroxyſmi mitigationem, adeòque rariùs uſurpentur, quia Epilepſias diuturnas ſubinde fatuitas ſupervenire ſolet, & periculum, ne *opiatorum* abuſu hæc ipſa magis promoveatur.

XI. Cerebri, & ſpirituum animalium diſpoſitio præternaturalis corrigatur per medicamenta appropriata epileptica, maximam partem acidum in corpore peccans abſorbentia, ſingulis diebus ab evacuationibus vacuis propinanda, qualia equidem ſunt tantùm non innumerabilia, & duplicis imprimis claſſis; nempè vel fixa abſorbentia, vel volatilia poſitivè fomitem morboſum corrigentia; *ſelectiora* tamen ex regno animali, *partes animalium oſſeæ*, & *corneæ*, in ſpecie cranium humanum, Cornu Cervi, unicornu marinum, margaritæ, & *dens Hyppopotami*, *ſtercus pavonis*, cuius loco epilepticis quidam magis commendant *ſtercus Leonis*, & aquam ex eo deſtillatam, qua *Illuſtriſſ. Comes* à SCHARFFENBERG feliciter uſa eſt: Vid. VELSCHIUS *loc. all.* No. 9. *Caſtoreum*, ex his parata ſalia volatilia, liquorem Cornu Cervi ſuccinatum, ſpiritum ſanguinis humani, ſecundinæ humanæ, &c. Ex regno vegetabili eminent viſca, quercinum, tiliaceum, & ſpeciatim corylinum, flores liliorum convallium, pœoniæ, opium, camphora, &c. Ex regno minerali *Cinnabaris nativa*, à CRATONE Magnes Epilepſiæ dicta, vel antimonii, & alia *ſulphurea antimoniata fixa*: Item *ſulphur vitrioli*, tàm *fixum*, quàm in *ſpiritu volatile*, v. g. *in ſpiritu vitrioli epileptico*, vel etiam *in ſpiritu volatili vitrioli antiepilecticum* HARTMANNI, „ unde SIMON PAULI ait: *Qui Epilepſiæ mede- „ ri volunt, ex vegetabilibus pœoniam, ex animalibus ca- „ ſtoreum aut hirundines, ex mineralibus vitriolum ſibi „ commendata habeant.* Huc pertinet *ſuccinum*, ejuſque *ſal volatile*, & *oleum*, *Chryſtallus*, &c. quibus omnibus juncta ſunt anodyna.

Univerſalia ergò remedia præter vomitum ſunt, v. g. helleborina, ex colocynthide, & Mercurialia; Helleborus nempè niger ritè præparatus, ejuſque extractum cum Mercurio dulci: Sed cùm parum purget, quin tantummodò laxet, ob id optimè permiſcetur cum aliis, & qu idem cum extracto hellebori nigri. Semper autem in Epilepſia per eſſentiam fortiora purgantia requiruntur.

℞. *Extr. belleb. nig.* gr. xv. ad ℈ j.

(vel

(vel *Extr. Cathol. Andern.* aut *panchym. Croll.*
quodcunque lubet, gr. xv.
Mercurii dulc. ritè par. gr. xv.
Extr. troch. alhand. gr. j. ij. vel iij.
Olei deſtill. ſuccini gutt. ij.
Cum ſ. q. Eſſ. Myrrhæ, vel Caſtor. f. pilulæ.
D. S.
Pilulæ laxativæ pro una vice.

Vid. *Colleg. Pharm. in Schrœderum p. 1. ſect. 3. pag.* 865

Vel ad imitationem Riverii præſcribatur.

♃. *Mercurii dulc.* gr. xv. ad ℈ j.
Scamm. ſulphurat. gr. iv. vel v. ad ℈ ß.
Miſc. ſub forma pulveris pro doſi una.
D. S.
Pulvis laxativus pro una vice.

Ex quo cum *Conſerva florum anthos* etiam *Bolus* parari poteſt.

Vel
♃. *Conſ. flor. anthos* ʒ j.
Pulv. rad. Jalapp. ℈ ß
Mercurii dulc. gr. xv.
Cum ſ. q. *ſyr. pomor.*
F. Bolus S.
Saccharum laxativum pro una vice.

Poteſt etiam acui cum gr. iij. *ſcammonii roſati.*

In vulgari uſu ſunt Pilulæ Cochiæ, Arabicæ, fœtidæ, imprimis in Convulſionibus partium internarum, ſuffocatione uterina, & ſimilibus; Optimè conducunt ad grana xv. præſcribuntur cum ſtimulo appropriato, addito Mercurio dulci; aut quod convenientiùs eſt, pulvis panchymagogus mineralis Hartmanni ex Mercurio dulci cum Mercurio vitæ, forti, ac larga trituratione probè uniti evadunt egregium laxativum per inferiora; amittit enim ſic Mercurius vitæ vim vomitoriam, quatenus hæc corrigitur ab acido ſalis in Mercurio dulci, & fit *Pulvis purgans antimonialis Mercurialis* optimus, qui ſubindè cum aliis miſcetur. Videat. HARTMANNUS in *Praxi Chimiatr. ubi de Purgantibus Mineralibus.*

Quod ergo attinet *ſpecifica antiepileptica*, ex toto acervo, & cumulo omnium antiepileticorum (cùm nullus ſit Medicus Practicus, qui non habeat ſuum ſpecificum antiepilecticum) tantùm pauca, & magis probata referam. Eminent ex *Regno Vegetabili*, imprimis Ruta, Dentaria, Anagallis, Hyſſopus; cujus infuſum cum ſpiritu Vini RULANDUS *Centuria* 10. *Curat.* 95. commendat: *Pœonia* jam à GALENI temporibus laudata, eaque *mas*, ſeu quæ conſpicitur foliis latioribus, & magis rotundis (nam fœmina habet folia longiora, & magis acuta) cujus radix, Sole in Leone exiſtente, tempore meridiei, Menſe Martio, vel Aprili in Ariete, vel Luna, & Sole in Ariete exiſtentibus, ante Solis ortum Luna decreſcentè collecta mirabilis eſt ad curam Epilepſiæ, tàm pulveriſata ad ʒ j. interiùs uſurpata, ejuſque aqua, & Syrupus, quàm eadem appenſa, & inſtar amuleti geſtata; aut *grana*, ſeu *ſemina nigra Pæoniæ* interno uſu laudata in forma emulſionis. Ratio, quòd in deſuetudinem abjit, fuit deficiens ſelectus. Certè mirabile ſimplex eſt hæc Pœonia, vi ad Epilepſiam ſpecifica certo tempore collecta. Expertus eſt ejus vim amuleticam jam ſuo tempore GALENUS, cujus experientiam confirmat FORESTUS *lib.* 10. *obſervat.* 59 ſicuti etiam videndus eſt BARTHOLINUS *Centuria* 4. *Hiſt.* 69. Et experimentum huius rei de vi amuletica Pœonię habetur etiam in RIVERIO, *Obſervat. à D. des* GRANDS PREZ communicata. Vid. item SIMON BERGER *de Pœonia*, qui quinque tempora habet colligendi, ut & HARTMANNUS *pagina* 71. Amicus retulit, ſe aliquoties *radice maris Pœoniæ*, effoſa die Julii 12. 22. intra horam undecimam, & duodecimam, amuleti inſtar appenſa aliquoties curaſſe Epilepſiam; tunc nempè temporis ordinariò ſol leonem ingreditur: Conf. M. A. N. C. *Annotat.* 6. & 7. *Append. pagina* 63. Sic quidam Medicus veteranus Anglus optimo cum ſucceſſu uſurpavit pœoniam marem appenſam contra vertiginem optimo cum ſucceſſu. Poſt pœoniam eſt imprimis *lilium convallium*, egregium ad Epilepſiam ſpecificum, cujus aqua, & ſpiritus legitimè paratus, non tamen ſulphureus per fermentationem, ſed ad imitationem LINDANI paratus, & eſſentia legitimè parata, ſunt optima. Ut autem legitimè deſtilletur Lilium convallium, jubet LINDANUS recipere *flores* Liliorum convallium benè maturos, adhùc rore matutino madidos (cùm in hoc rore ſingularis vis lateat) ante ſolis ortum; hinc protinus, atque collecti fuerint, abſcindendi à ſuis petiolis, & immittendi in lagenam, iiſque affundatur vinum Hiſpanicum, lagena benè claudatur, deinde ita per cucurbitam deſtilletur aqua egregiè ſpirituoſa, quæ recentibus *floribus*, ſimiliter rore madentibus affundatur, & in balneo iterùm abſtrahatur, idque aliquoties ita repetatur, donec acquiratur ſpiritus liliorum convallium egregius, & antiepilepticus: qui poſtmodum caſtoreo affuſus, ſuggerit, vel deſtillando ſpiritum, vel extrahendo eſſentiam Caſtorei, ad epilepſiam egregiam, quæ à ʒß, vel ʒ j. poteſt dari adulto, prout fortior, vel debilior fuerit. In uſu etiam ſunt flores lavendulæ, Pœoniæ, hyperici, anethi, radix Angelicæ, Valerianæ ſylveſtris annotante PANAROLLO *Pentec.* 1. *obſerv.* 33. antequam caulem contrahant: Vincetoxici, Acori, de quo vid. HEURNIUS *in ſect.* 2. *Aphoriſm.* 44. bryoniæ, cuius ſuccum REVSNERVS *obſervat.* 158. commendat: Semen Saponariæ ante paroxyſmum aſſumptum, ſemèlque in menſe per tria novilunia ad ʒ j. paroxyſmos valdè imminuere, & *Rutæ* M. j. in vini amphora infuſæ, & per tres dies ſumptæ, idem præſtare obſervavit BORELLVS *Centuria* 1. *obſeruat.* 18. Quin, & & ſi appendatur *viſcus corylinus*, amuleti inſtar contra Epilepſiam laudatur: Nam in *corylo* multa latent, unde etiam ex ligno coryli juſto tempore collecto RULANDUS deſtillat ſuum *oleum* famoſum, & ſpiritum, *Heraclinum* dictum, cuius ſtupendos effectus videbitis in *eius Praxi Empirica*, & *Theſauro Practico*. Hinc etiam juli corylini turgens ſulphure vegetabili, quod ſpermunt tempore Verno, & mirabile eſt ſpecificum ad Epilepſias infantum. Ante triennium ruſtica virgo erat ab octo annis paroxyſmo epileptico quotidie correpta, cui cum menſes ritè fluerent, præmiſſo vehementi vomitorio, quo varia, & copioſa excrevit, poſt uſurpavi viſcum corylinum, quo ter, vel quater repetito, paroxyſmi ceſſarunt, & quoties eundem percipiebat recurrere, hunc pulverem ſumebat, *eoque ſentiebat, quomodo ſupprimebat*: uſu hujus pulveris per tres menſes ſana fuit, ſed poſtmodum morbus ſupervenit contagioſus, quo interiit. Ante biennium virgo paupercula hìc erat, quàm epilepſia afflixerat à tenera ætate uſque ad duodecim annos: præmiſſo vomitorio dedi ad grana vj. tartari emetici, Melancholica ſimul erat; & ſi Epilepſia non affligeret, melancholica erat, & ſemper per plures menſes, ſine omni ſomno erat; ipſa tamen poſt pulverem coryli, ſub introitum lecti aſſumptum, dormire incipiebat ab hora nona veſperi uſque ad ſecundam pomeridianam diei ſequentis, quod miratus fui: Surgebat cum euphoria mitis, tamen adhuc melancholica: Continuato pulvere Epilepſia ceſſabat: omni tamen novilunio redibat; ipſa tamen plus minus melancholica exiſtente ultra quadrantem anni, ita ut etiam aliquando ſuper ædes præcipitem ſe dederit, unde interiit. Lignum ſanctum, Saſſafras, item *Viſcus quercinus*, inter 15. Auguſti, & 8. Septembris collectus, hinc tiliaceus, & qui omnium optimum eſt corylinus, qui plus habet in receſſu, nobiliſſima ſunt remedia contra Epilepſiam contumacem, ſeu habitualem inveteratam, præmiſſis præſertim vomitoriis, multum conferunt pulveriſati à ʒß ad ʒ j. ſunt enim leves viſci: in aqua appropriata aſſumptus Viſcus quercinus nobiliſſimus eſt ad convulſivos ſpaſmos ſpecificum BOYLEI *pagina* 185. *in Philoſophia Experimentali*; quæ ipſa tamen potiori jure intelligenda de viſco corylino, qui quercino adhùc potentior eſt, menſe Martio decreſcente luna collecto: qui pulveriſatus à ʒ ß ad ʒ j. propinatus non ſatis decantatum eſt ſpecificum ad epilepſiam dormiunt poſt uſum, & quando ante paroxyſmum aſſumunt, *ſubito ſupprimit*: in omni Epilepſia, niſi ſummè ſit rebellis, optimum eſt: Vid. HARTMANNUS *loco alleg.* Sed obſervandum, hujuſmodi *Viſcos* repetito uſu figere, & concentrare fermentum epilepticum in ſua quaſi minera, unde facilè fieri poteſt, ut alii morbi, præſertim febres acutæ, exinde ſuperveniant; quippe poſt eorum uſum ſubjungenda ſunt ſubinde Purgantia, ne quid remaneat, quod alios morbos inferre queat: Vid. *Diſſ. de Præcipitantium Uſu*, & *Abuſu cap.* 3. §. 4. Quin, & inſtar amuleti appenſus idem viſcus quercinus, ſimiliter eſt admodum laudatus. *Viſcus tiliaceus* in memoriam revocat curam Epilepſiæ *per acidulas vegetabiles ex tilia*, de quo vid. Miſc. A. N. C. *Annot* 6. & 7. *Append. pag.* 52. Vix cedit his lignis *lignum buxi*, ita ut etiam *oleum buxi* deſtillatum habeatur ſuccedaneum *olei* ligni *Heraclini*, & quod etiam in hujus defectu commodè ſubſtitui po-

poteſt, ſi à gutt. 7. 8. 9. ad 10. in aquâ florum tiliæ ad aliquot dies propinetur, vel anodyna, & nonnihil narcotica celebre: vid. FONSECA, qui internè propinat aliquot guttas, & imminente paroxyſmo externè illitum commendatur etiam; loco quorum autem oleum deſtillatum ſuccini non incongruè ſubſtituitur. Pertinet huc fungus quercinus, de quo vid. BORELLUS *Centuria 2. obſervat.* 95. ceraſa nigra, acetum, ſpiritus ceraſorum nigrorum, de quo vid. RIVERIUS *Centuria 4. obſervat.* 10. aſa fœtida, camphora, ſpiritus fuliginis, extractum, & eſſentia agallochi. Poſt hæc ſingulare quid obtinet ſulphur vegetabile, quod colligitur ex *lycopodio*, ſeu *muſco terreſtri clavato*: nobile eſt antiepilepticum, præſertim pro infantibus. Colligatur Menſe Auguſto. Nobilius tamen eſt *Sulphur*, ſimile tempore Verno *ex julis coryli* collectum. Sulphura hæc ſunt remedia non inelegantia ad morbos convulſivos, doſi ℈ j. ad ʒ j. & ſingulari vi pollent acidum deſtruendi, quod excitat Epilepſiam per conſenſum: Imprimis in junioribus ſunt elegantia: Videb. M. A. N. C. *Annotat. 1. obſervat. 97. pagina* 225. *ſeqq.*, & *Annotat. 3. obſervat.* 15. Pulvis hic maximè inflammabilis eſt; ſi enim candelæ admoveatur, ſtrepitum inſtar bombardæ dat. *Carbo Artemiſiæ rubræ* circa *feſtum Sancti Johannis*, ipſo potiùs *Sancti Johannis die* ante Solis ortum, circa meridiem, ſub ejus radice effoſſus, etiam nobile eſt ſpecificum ad Epilepſiam, uti per experientiam in illuſtri perſona factam allegat PETRÆUS *in Diſs. Harmonic. lib. 1. Diſſertat, 6. §. 53. pagina* 83. uti etiam JOEL *in Prax de Epilepſia pagina* 85. idem refert *de carbonibus* ſub artemiſia effoſſis, & quidem dicit, tantummodò reperiri die *Feſti Sancti Johannis*, alio tempore non. Putavi priùs, eſſe fabulam; nihilominùs novi mulierem, quæ fodiendo ſub artemiſia rubra invenit carbones, & mihi monſtravit, quibus egregiè curavit aliquot pueros epilepticos cum aqua florum tiliæ propinatis. Quod ſint? vid. DECKERS *in Comment. in Praxin Barbettianam, ubi de Epilepſia pagina* 7. qui fraudem detexit, quod ſint radices annoſæ artemiſiæ, quas vulgus pro carbonibus peculiaribus habet. De *floribus Tiliæ* res nota eſt, quod ſint optimum ad Epilepſiam remedium; unde liquor radicis tiliæ, de quo vid. TILEMANNUS *de Mat. Medica*, & aqua, & ſpiritus florum tiliæ ſunt in vulgatiſſimo uſu. Florum Amaranthi conſerva cum oleo ſuccini feliciter eſt uſus PETRUS ASSELINÆUS; vid. VELSCHIUS *loco all.* Not. 14. Syrupus Nicotianæ mirificè commendatur à ZACUTO LUSITANO *lib. 1. Prax. Admir obſervat.* 23., & 24. Paratus nempè ex ſucco foliorum viridium cum melle. Hoc Syrupo, aliis omnibus irritis remediis, pertinaciſſimam Epilepſiam, quotidie quadraginta dierum ſpatio aſſumpto, curavit. Primaria ferè hæc ſunt *ex regno vegetabili*, quibus tamen ſubindè etiam alia remedia *Cephalica* quæcunque in ſpecie, & *aromatica* ex eodem regno addi poſſunt; Ex hiſce enim emergunt *compoſitiones* aquarum epilepticarum, admodum multiplicium, ut *Aqua Epileptica Langii*, *Kolreuteri*, *Dornebreilii*, & ſimiles aliæ. Modus præparandi pro varietate Authorum variat: Exempli gratia ſit ſequens Aqua cephalica, epilectica, & apoplectica:

℞. *Herb. & flor. ſalviæ* ℥ vj. ad ℥ viij.
Flor. lil. convall. ℥ iij.
Lavend. odorat. ℥ i. ad ℥ ij.
Rad. Pæon. mar. ℥ ij. ad ℥ iij.
Fol. & flor. Majoran. ℥ ß ad ℥ j.
Cinnam. elect. ℥ ij.
Cubebar. ʒ ß.
Caryophyll. ʒ iij.
Macis ʒ ij.
Infund. cum *Vin. Malvat.* aut *Rhenan. opt.* ℔ xiv.

Macerentur per dies, & noctes 14. hinc deſtillentur in Balneo Mariæ.

Poteſt parari cum, & ſine *Caſtoreo*; item poſt rectificationem poteſt addi q. ſ. *de ſpiritu Salis ammoniaci*, vel ſimili volatili, ut fiat remedium eò generoſiùs. Qui novit Materiam Medicam, facilè poteſt combinare tales aquas.

Ex *Regno Animali* ad Epilepſiam commendantur imprimis *remedia* humana, ſeu *ab homine deſumpta*; quæ inter eminet *ſanguis humanus*, & remedia ex hoc parata, *ſpiritus* nempe, *Sal volatile*, & *oleum*, ſpecifica ſunt hæc remedia, imprimis *Spiritus ſanguinis humani* cum *Sale volatili* acuatus, qui etiam tanquam nobiliſſimum remedium in Epilepſia hæreditaria, ſi quid aliud, conferre dicitur ab HELMONTIO, in quo quamplurimi Practicorum conſentiunt. Sed obſervandum ſecundùm LINDANUM eligendum eſſe *Sanguinem humanum* ab homine recenter decollato collecto, cùm alius ſanguis vix talem efficaciam habeat, qui vel per ſe deſtillandus, vel in vaſe vitreo priùs cum pauco ſpiritu vini circulandus, & ita lege artis in ſpiritum, ſal volatile, ac oleum deſtillandus, remedium, quod ritè paratum eſt egregium ad Epilepſiam, & Apoplexiam commendatiſſimum. Ipſe reddit rationem hanc, quòd ſcilicet in homine decollato præ metu mortis ſpiritus ejus quaſi coaguletur, & concentretur. Quicquid ſit, hoc certum eſt, quod ſpiritus, & ſal volatile ſanguinis humani ſint decantata ad Epilepſiam remedia. *B. Doctor* MICHAELIS ſanguinem dicto modo collectum, & congrumatum decantato ſero deponebat, donec ſitum contraheret; Sic enim copioſiorem *ſpiritum*, ac *ſal volatile* eliciebat, quo ſæpiùs utebatur in Epilepſia, nunc ſolo, nunc cum ſpiritu vitrioli cephalico (de quo poſtmodum) evadit exinde miſtura ſubviridis, & ſubcœrulea clecœrulea elegans, qua ipſa etiam hæreditarios epilepticos ſe curaſſe idem teſtabatur. Poſt *ſanguinem* humanum eſt imprimis *Secundina humana*, quæ putrefacta dat ſpiritum volatilem, qui præter effectus ſingulariſſimos in affectibus mulierum, præſertim puerperarum lochiis, Epilepſiam potenter curat: Secretum fuit CNOEFFELII, quo aliquando *Rex Poloniæ* fuit curatus. Datur doſi à guttis xv. ad xxx. xxxx. vel ʒ ß. ſub inſignibus Lunæ mutationibus. Vel ipſa ſecundina in clibano blandè torrefacta, pulveriſata doſi ʒ ß ad ʒ j. Luna imprimis decreſcente in aqua ſpirituoſa florum tiliæ, aut liliorum convallium propinanda venit. Sequitur *Cranium humanum* ex homine violenter interempto deſumptum, in ſpecie quidem *os* triangulare, vel *triquetrum* ex concurſu ſuturæ ſagittalis, & lambdoideæ, quod juxta PARACELSUM in Epilepticis reperitur, tam *raſura* ejus ſimpliciter *pulveriſata*, quàm quocunque modo præparatum, vel Philoſophicè, aut cum igne calcinatum, vel, quod omnium optimum, ejuſdem ſal volatile, ac ſpiritus urinoſus, ſale volatili concentrato turgidus, egregiè conducunt ad curandam Epilepſiam. Cranium ſine igne, aut ſolum præparatum, datur à ℈ j. ad ʒ ß. ℈ ij. & ʒ j. ſpiritus verò prout fortis, vel debilis à gutt. xv. xxx. ad ʒ ß. & ʒ j. Sal volatile à ℈ ß. gr. xv. ad ℈ j. Primus hæc manifeſtavit PARACELSUS, qui præter gelatinam, ſpiritum, & ſal volatile, oleum Cranii humani, quod ſimul prodit per deſtillationem, rectificatum à capite mortuo, & vertici inunctum, præſentiſſimum dicit remedium ad arcendum paroxyſmum epilepticum (quod credo, eſt enim ſal volatile concentratum.) Quin, & oleum ſuccini, aut *ſuccinum* permiſtum cum *Cranio humano* pulveriſato, denuo deſtillatum forti igne gradatim, dat *oleum* antiepilepticum penetrans, & excellens. Si fœtor eſt inimicus, circuletur oleum priùs ante uſum aliquamdiu cum ſpiritu vini rectificato, vel tartariſato, & ita cum eodem leni igne à calcinatis deſtillentur, dat oleum ſuaviùs, & egregiè penetrans. Juxta *cranium*, *cerebrum* humanum eſt egregium antiepilepticum, cujus *ſpiritus*, & *oleum* ad imitationem HARTMANNI præparata ſunt egregia antiepileptica. Hæc ipſa pariter, & multò magis de *Uſnea cranii humani*, ex patibulo, ſeu capite rota fracti collecta, intelligenda ſunt, in qua confermentata eſt mumia capitis microcoſmici, egregia contra Epilepſiam. Quin, & *oſſa hominis*, reliqua, ex homine violenter occiſo deſumpta, deſtillata, aut præparata, ad affectus convulſivos ſunt egregia; uti, & aliorum animalium partes oſſeæ, & corneæ, imprimis unicornu marinum, *dens hyppopotami*, ſeu equi marini, ſpina muſtelæ piſcis, dens lupi, lapilli carpionum, raſura cornu cervi, unicornu foſſile, & ex his quæcunque Præparata, ſalia etiam volatilia, ſpiritus cornu cervi, item liquor cornu cervi ſuccinatus, ſunt egregia antiepileptica. Dens hippopotami (vid. WORMIUS *in Muſeo*) eſt duriſſimus, & ſingulare ſpecificum in Convulſione quacunque per conſenſum abdominis, qui præparatus ſine igne, aut ex eo deſtillatum, ſal volatile, mirè confert ad convulſivos affectus, pariter internos, & externos. Externè quoque ex hoc *Dente* à quibuſdam fiunt *annuli* (vid. WERNERUS) qui membro, ſeu digito convulſio inſerti, aut etiam digitis pedum, in ſpaſmo flatulento, ſive cramba applicata, imprimis gravidarum, ſunt perquam proficui. Laudantur etiam hepata ranarum viri-

viridium; de quorum præparatione vid. HARTMANNI *Prax. pag.* 67. & FINCKII *Encheir. Pract. pag.* 29. coagulum leporis, coturnicum ova, pulvis millepedum, hepar lupi, cujus uſu quendam epilepticum perfectè ſanatum fuiſſe, qui poſtmodum multos ſimiliter hoc remedio curavit, vid. BORELLUS *Cent.* 2. *obſ.* 95. teſticuli apri, vid AUGENIUS *Tom.* 2. *l.* 8. *Epiſt.* 2. fel catuli nigri, vid. UNZERUS *de Epilepſia pag.* 245. corpus thuri ſimile, quod in acervis formicarum reperitur, vid. REUSNERUS *obſ.* 15. picæ, corvus combuſtus, & mus calcinatus, vid. *Idem obſ.* 13. & 152. materia, quam pullus equinus vomitu reiicit, vid. HIERONYMUS DONZERINUS *l.* 6. *Conſil.* 35. *à* SCHULZIO *editus:* ſpiritus urinæ, ſanguis leporis in venatione probe agitati, hinc pavore capti & jugulati, collectus & exſiccatus, ad ʒi. aſſumptus, ſingulare HELMONTII eſt rimedium; aut ſumatur linteum eo tinctum, infundatur in hauſtum vini, donec omnis color extractus, poſtmodum hauriatur, & remedium erit planè ſingulare. Pertinet huc *caſtoreum*, nobile & ſingulare antiepilepticum, & ad affectus quoſcunque nervorum, imprimis quidem, ſi ad imitationem BARBETTE *cap.* 1. *Prax.* junctum ſalibus volatilibus infundatur in ſpiritu vini, vel liquore alio ſpirituoſo ſalino volatili urinoſo, quæ Eſſentia cum aqua cinnamomi vel ſalviæ eſt nobilis: v. g.

℞. Salis vol. ſuccin.
Cran. human. an. ℈i.
Caſtor. ʒii.
Infund. in ſ. q. ſpiritus vini. Digerantur & circulentur; fit exinde Tinctura antepileptica elegans.

Vel ſpiritus ſalis ammoniaci vinoſus cum calce viva & ſpiritu vini paratus, caſtoreo affuſus, egregiam quoque Eſſentiam & Tincturam extrahit; Imprimis autem convenit caſtoreum ejuſque Eſſentia, uti & ex caſtoreo & aſa fœtida cum tinctura aut ſpiritu tartari parata, in Epilepſia & Convulſionibus internis ſeu ſpaſmis partium internarum; per conſenſum abdominis & viſcerum inferiorum enatis: quales ſunt colica convulſiva, ſuffocatio hypochondriaca, hyſterica, & ſimiles: ſicut etiam in quacunque partium Convulſione tonica ab omnibus autoribus mirè commendatur externè uſurpatum; quin & applicatum caſtoreum cum clyſteribus in Epilepſiis interdum admodum conducit. Quæ *ſuprà cap.* 2. *de vertigine* dicta fuerunt de *ſtercore pavonis*, & ipſa ſimiliter valent in Epilepſia, in qua non minoris pretii eſt pavonis ſtercus. Videbitis egregiè de hoc diſſerentem SCHOLZIUM *Conſ.* 42. BORELLUM *Cent.* 3. *Obſervat.* 15. qui habet experientiam de cura Epilepſiæ per ſtercus pavonis, quacunque ratione applicetur; ſive in ſubſtantia ſub forma pulveris cum appropriatis, ſive infundatur in vino, maceretur & propinetur. De *alce*, ejuſque *ungula*, horumque ſalibus volatilibus & ſpiritibus, de *hirundinibus*, & earum aqua cum & ſine caſtoreo, nil dico, cùm hæc per ſe notiſſima ſint; quod conveniant ſingulariter in Epilepſia. Adhuc ova coturnicis huc pertinent, quæ exſiccata, & pulveriſata ad ʒß. propinata, ſunt expertum ſpecificum HOEFERI *in Herc. Med. pag.* 12. De his & ſimilibus ex *animali regno* antepilepticis remediis judicium videbitis in LUDOVICI *Pharm. pag.* 939.

Pergo ad REGNUM MINERALE, in quo primatum ducunt ad curam morborum convulſivorum *ſulphura antimonii* plus minus *fixa*, de natura ſolis participantia, quæ præ aliis decantata ſunt; partim quod generalem habeant vim temperandi quodcunque acre exceſſivum; partim quod ſimiliter ſingularem habeant vim anodynam, adeoque ſpirituum animalium feroces motus ſedent, ubi ſulphur antimonii fixum multùm in receſſu habeat; partim etiam, quod vi emetica tollant fomitem morbi, ſi eſt in primis viis. Obſervatum enim eſt, ſi fomes fuerit in primis viis, excitaſſe vomitus, hinc fomite ſublato, vomitus non ampliùs moviſſe. Hæc inter eminet primò cinnabaris antimonii, aliàs magnes Epilepſiæ appellata, quæ inſignes virtutes curandi Epipleſiam obtinet: ſed neceſſe eſt, legitimè ſit præparata, & aliquoties ſublimando ab omni volatili ſulphure purgata & ſeparata, ac cum aqua ſpirituoſa quacunque in aere libero ſuper porphyritidem lævigata. Optimum eſt, in ſpecie ſi ſuperveniunt Epilepſia aut motus convulſivi morbis acutis, ubi nunc ſolitariè uſurpatur, nunc cum ſalibus volatilibus, cum quibus ejus color augetur. Qui norunt ex hac cinnabari parare cum ſpiritu quodam vegetabili tincturam, habebunt egregiè antepilepticam. Huc facit remedium, quod vocatur quibuſdam Aſtrum Mercurii ſecretum, factum ex cinnabari antimonii beneficio menſtrui ex nitro & ſale gemmæ parati, quod tandem præcipitatur in cryſtallos auratas inſtar croci, quæ mirificè conveniunt in Epilepſia. Verùm præter cinnabarin hanc antimonialem adhuc eſt ſubtiliſſimum & *fixius ſulphur antimonii*, ex *ſcoriis reguli antimonii*; dum nempe more ſolito per ſecundam præcipitationem ex his ſeparatum fuit ſulphur antimonii, auratum dictum, adhuc ſemel ex liquore iſto filtrato ſimultanea iniectione aceti deſtillati & ſpiritus urinæ aut ſalis ammoniaci præcipitatur ſulphur ſubtiliſſimum & admodum elegans, coloris aurantiorum, quod in minima doſi, ad unum alterumve granum, mirabiles effectus anodyno epilepticos exerit in curanda Epilepſia infantum & adultorum, & cinnabarin antimonii longè ſuperat. Interdum ratione circumſtantiarum priùs facit vomitus, interdum priùs ſomnum, interdum ſudorem; in aliquot Epilepſiis in febribus beneficio hujus ſulphuris nobiles vidi effectus. Doſis infanti unius anni ad uſque duos gr. ß. ad gr. i. adulto 9. vel 10. annorum, gr. iii præpter propter. Juxta antimonii cinnabarin etiam *cinnabaris nativa* ſelectior, & ex eadem parata remedia varia. non infimæ notæ erunt. Cinnabaris hæc nativa Ungarica multum de ſole habet, & optimè cinnabari antimonii ſubſtituitur, vel coctione vel lotione purgata, meritò dicitur à Cratone Magnes epilepſiæ. Poſt fixa *antimonialia* commendatur etiam minera argentea inſtar rubini tranſparens. Germanicè *Roth. gulden Ertz*. *Vitriolum* optimum eſt remedium, mirè commendatum à PARACELSO ad curam Epilepſiæ: Sed hæc intelligenda ſunt de ejus ſubſtantia ſulphurea, ſulphure vitrioli anodyno fixo, de quo tantæ laudes HELMONTII huc inde proſtant: & deinde etiam de ſpiritu vitrioli volatili egregiè ſulphureo anodyno, qui per nonum alembicum eſt prolectus, uti loquitur PARACELSUS. Hic ſpiritus vitrioli eſt genuinum ingrediens mixturæ ſimplicis, quam PARACELSUS ſub nomine *Specifici in Peracutis*, primitus commendavit ad affectus epilepticos; non vulgarem iſtam, ſpiritibus nullius pretii adulteratam. Spiritum enim vitrioli volatilem, cum ſpiritu tartar. volatili, & ſpiritu theriacali camphorato, miſcuit. In Officinis ingreditur *Mixturam ſimplicem* ſpiritus vitrioli, non volatilis ſed corroſivus, item phlegma ex tartaro; unde eſt impoſtoria compoſitio. Modi ad hunc ſpiritum vitrioli volatilem acquirendum ſunt varii. Nota ejus eſt, ut ipſum phlegma ſub deſtillatione ſtriatum antecedat, (ſtriæ ſunt ſignum ſpiritus:) propterea eligendum imprimis vitriolum in aere blandè calcinatum, ſub qua blanda calcinatione phlegma ejuſdem aquoſum ſenſim exhalet, ſimulque aliquali vitrioli ejus ſubtilioris ſulphuris per aerem reſolutione, facilitetur ſpiritus vitrioli volatilis egreſſus. Alii recipere malunt caput mortuum vitrioli, quod aliquamdiu aeri expoſitum, ac ita de novo imprægnatum fuit. Cùm verò non omnibus æquè liceat parare ejuſmodi ſpiritus volatiles, ob id eliguntur ii, qui proximè ad eos accedunt, quos inter eminent *volatiliſationes vitrioli* beneficio *urinæ humanæ* aut beneficio *ſpirituum volatilium vegetabilium*. Quoad *urinam humanam:* notus eſt ſpiritus vitrioli volatilis antepilepticus, è vitriolo Veneris cum urina humana præparatus juxta QUERCETANI deſcriptionem *in Tetr.* quæ etiam reperitur in HARTMANNO. Nempè calcinetur vitriolum in ſole, donec perfectè albeſcat; id quod fit optimè in diebus canicularibus menſe Julio & Auguſto, quo etiam paratur pulvis ſympatheticus) deinde ſpiritus urinæ, qui abſque fermentatione paratur, ipſi commiſceatur, ut ex miſtura vitriolum inſtar pultis evadat. Ex hoc tunc deſtillatur ordine ſpiritus ex arena igne tamen paulò fortiori. Hic poſtmodum quinquies bene eſt rectificandus, & fit ſpiritus vitrioli antepilepticus non inelegans. Hic ſpiritus eſt maximè ſulphureus volatilis ſalſus, non acidus, de quo retulit D. MICHAELIS, ſe etiam hujus uſu Epilepſiam hæreditariam curaſſe. Nam in hoc ſulphur vitrioli metallicum ab alcali urinæ diſolvitur, ita ut cum eodem & ſpiritu acido proprio in forma ſpirituoſa ſulphur vitrioli volatile extraverſum, elegantem ſpiritum vitrioli volatilem epilepticum conſtituat. Dixi etiam quod volatiliſetur ſpiritus vitrioli beneficio ſpirituum volatilium, qua ratione ſpiritus epileptici & cephalici noſtrates fiunt; V. g. paretur ſpiritus vitrioli epilepticus aut cephalicus ad imitationem D. MICHAELIS, qui

℞. *Vitriolum Ungaricum dephlegmatum in Balneo Mariæ & pulveriſatum:*

Illudque irrorat cum ſpiritu vegetabili compoſito cephalico vel epileptico, id eſt, cum ſpiritu vini à vegetabilibus cephalicis & aromaticis poſt præviam digeſtionem abſtracto. Permiſceantur hæc ad conſiſtentiam pultis ſpiſſioris, deſtillentur per retortam in igne aperto, more conſueto; ſpiritus qui prodit, adhuc aliquandiu digeratur in loco calido, hinc *rectificetur* per *alembicum in arena*, & prodit primò *Spiritus volatilis ſtriatus* quodammodò nebuloſus, quem inſequuntur guttæ phlegmaticæ: quibus apparentibus mutetur receptaculum & ſeorſim capiatur phlegma: quo ceſſante, & dum nebulæ poſtmodum denuò ſurgunt, & ſapor acidulus ſe manifeſtat, novum applicetur receptaculum, & capiantur ſpiritus volatiles nebuloſi, & ita ſub nomine *ſpiritus* vitrioli *epileptici* vel *cephalici* admodum egregii aſſervetur, qui eſt iſte, miſcendus cum ſpiritu ſanguinis humani ad curam Epilepſiæ hæreditariæ, uti anteà monui.

Loco vitrioli crudi dephlegmati ſæpè etiam accepit *caput mortuum vitrioli* per regenerationem denuò ab aere imprægnatum, & cum ſpiritu vegetabili cephalico imbibitum ad conſiſtentiam pultis, dicto modo tractavit.

Sic quidam miſcent vitriolum Hungaricum cum raſura cranii humani, & deſtillant.

Tandem inter mineralia eſt adhuc *ſuccinum*, ejuſque eſſentia cum ſpiritu vini extracta, *ſal volatile* ac oleum, egregia & potentia ad integrum ſyſtema nervorum, & Epilepſiam, & convulſiva pathemata remedia, imprimis ſi febribus malignis & affectibus hyſtericis ſuperveniant. Hinc liquor cornu cervi ſuccinatus, tam ſolitarius, quam liquor aut *ſal volatile ſuccini* eadem methodo cum *ſpiritu ſanguinis humani* miſtum, ſunt compoſitiones egregiæ in & extra paroxyſmum: Nam in cura Epilepſiæ neceſſaria ſunt, quæ cum impetu quodam penetrant. Quibus ipſis interdum *camphora* additur, quæ figit quodammodò ſpiritus animales, & ad motum naturalem reducit eoſdem; Unde & *camphora* vim ſomniferam obtinet: Sicut & HARTMANNI ſecretum in Epilepſia & ſuffocatione uteri, ſeu moleſtia quavis uteri ex laudano opiato & camphora, quod medicamentum ante paroxyſmum præſervationis gratia porrigi poteſt. *Cryſtallus* denique montana præparata in Epilepſia per conſenſum abdominis ubi eſt opus forti penetrantioris acidi abſorpione, multum præſtat.

Ex modò dictis ſimplicibus & ſimilibus plures & innumerabiles ferè poſſunt fieri compoſitiones & *formulæ* antepilepticæ: *verbi gratia*

℞. *Aquæ Ceraſ. nigr.*
Lil. convall. an. ℥iß.
Epil. Lang. ℥j.
Liqu. cornu cervi ſuccin. vel *ſpiritus cran. hum. rectif.* ʒj.
Syr. flor. tun. ℥j.
M. D. S.
Potio antepileptica.

℞. *Aquæ flor. tiliæ,*
Salviæ,
Ceraſor. nigr. vel *Meliſſ.* à ℥j. vel ℥ij.
Liqu. cornu cervi ſuccin. ʒiij.
Spiritus theriacal. camph. vel *Eſſ. caſtor.* ʒj. ad ʒiß.
Eſſ. Opii ℈j.
Syrup. flor. Pæon. ℥j.
M. S.
Ut ſupra.

De quo ter vel quater de die, duo, tria, vel quatuor dentur cochlearia pro doſi.

Vel

℞. *Aquæ è typhis cerv.* ℥ij.
Cerebr. human. ſpirituoſ. ℥j.
Spiritus ſangu. hum. ʒiß.
Cran. human. præp. ʒj.
Salis vol. Cran. hum. gr. xv.
Succin. ℈ß. ad gr. xij.
Laud. opiat. gr. iij. vel v.
Syr. ſtœchad. Arab. ℥j.
M. S.
Ut ſupra.

Item:

℞. *Aquæ flor. Pæon.* ℥iij.
Cerebr. hum. cum vin. ʒvj.
Spiritus ſangu. hum. eſſent. ʒiß.
Unicornu. ver. præp. ʒj.
Cinnab. antimonii ʒß.
Laudani opiat. gr. iß.
Syr. ſtœchad. Arab. ℥iß.
M. S.
ut ſuprà.

℞. *Aquæ flor. Pæon.*
Tiliæ an. ℥j.
Cinnam. ſpirituoſ. ʒß.
Cornu cervi ſine igne ℈i.
Cinnab. nativ.
Bezoard. miner. an. ℈ß.
Laud. hyſter. gr. v.
Syr. flor. Pæon. ℥ß.
M. S.
Ut ſuprà.

℞. *Aquæ flor. Pæon.* ℥ii.
Viſc. corylin. ℈i.
Cinn. nativ.
Bezoard. miner. an. ℈ß.
Laud. hyſter. gr. vi.
Syr. flor. Pæon. ℥ß.
M. S.
ut *ſuprà.*

Doſis col. i. quater vel bis in die.

℞. *Aquæ fœnicul.*
Flor. Tiliæ an. ℥i.
Spiritus ſal. ammoniaci,
Liqu. cornu cervi ſuccin. an. ℈ß.
Eſſ. Caſtor. ℈i.
Syr. Papav. ſimpl.
Stœchad. Arab. an. ℥ß.
M. S.
ut *ſuprà.*

℞. *Aquæ flor. Pæon.* ℥ii.
Puleg. ℥i.
Aquæ apopl. vel *Epilept. Lang.* ʒvi.
Salis vol. cornu. cervi gr. xij.
Succin. gr. vi.
Syr. flor. Pæon ʒiii. vel ℥ß.
M. S.
ut *ſuprà.*

℞. *Aquæ Meliſſ.* ℥ii.
Salviæ ℥i.
Eſſ. Caſt. ʒii.
Liqu. cornu cervi ſuccin. ʒi.
Syr. flor. Pæon. ℥ß.
M. S.
ut *ſuprà.*

℞. *Cinnab. antimonii* ʒß.
Salis vol. ſuccini gr. xii.
Laud. opiat. ferm. gr. ii. vel iii.
M. f. Pulvis:
div. in 2. part. æqu. S.
Pulvis contra epileſiam.

Vehiculum ſit:

℞. *Aquæ ſalviæ,*
Lil. convall. an. ℥i.
Spirit. lil. convall.
Ceraſ. nigr. an. ʒiß.
M. S.
Aqua ad pulverem.

℞. *Cran. human. ſine igne* ʒi.
Cinnab. antimonii ʒß. vel ℈ii.
Salis vol. cornu cervi gr. xii.
Succin. gr. vi.
M. f. pulv.
div. in 4. part. æqu. S.
Pulvis caput. confortans.

℞. *Cinnab. antimonii* gr. xv.
Salis vol. cornu. cervi,
Viperar. an. gr. iv.
Camph. gr. ii. vel iij.
M. f. pulv.
D. S.
ut *antè.*

℞. *Antimonii diaphor.*
Cinnab. nativ.
Succin. præp. an. gr. vi ii. ad ℈ß.
Salis vol. Succin. gr. iii. ad v.

Laud.

Laud. opiat. gr. j.
M. F. Pulvis.
D. S.
Ut *ſuprà.*]

℞. *Cinnab. antimonii.*
Succin. præp. an. ℈ j.
Caſtor. gr. xij.
Salis vol. ſuccin.
Cornu cervi an. ℈ß.
Campb. gr. iij.
M. f. pulvis:
div. in 3. part.
D. S.
Ut *ſuprà.*

℞. *Cran. buman. ſine igne* ʒj.
Cinnab. antimonii ʒß.
Caſtor. gr. xv.
Salis vol. Cornu cervi,
Succin. an. ℈ ß.
M. f. pulvis pro aliquot doſibus.
D. S.
Ut *ſuprà.*

Horum vehiculum ſit

℞. *Aquæ lil. convall.*
Ceraſ. nigr.
Flor. tiliæ an. ℥j.
Eſſ. flor. anthos, vel *caſtor.* ʒiß. ad ʒij. vel ʒiij.
Spiritus cram. buman. eſſent. ʒj.
Syr. flor. Tunic. ʒvj. vel ℥j.
M. pro vehiculo. S.
Aqua ad pulverem.

In quo capiatur præfatus pulvis, vel pulvis epilepticus *Ludovici in Pharm. pag.* 642. vel pulvis ex ſecundina humana in *Coll. Pharm. in Schrœderum P.* 2. *p.* . . .

Vel

℞. *Cran. buman. pulveriſ.*
Cinn. antimonii vel *nativ.* ʒß.
Sal. vol. Cornu cervi gr. vj.
Succin. gr. iij.
Laud. opiat. gr. ij. vel iij.
M. f. pulvis.
divid. in 3. part. æqu. S.
Pulvis Epilepticus.

Vel

℞. *Cran. buman. ſine igne,*
Unic. marin. an. ʒj.
Cinn. antimonii ʒß. ad ℈ij.
Salis vol. Succini,
Cornu cervi an. gr. ix.
Campb. gr. iij.
M. f. pulv. pro tribus vel quatuor doſibus.
D. S.
Ut ſuprà.

Capiantur in vehiculo ſequenti.

℞. *Aquæ lil. convall.* ℥iii.
Apopl. vel epil. ℥iß.
Syr. flor. Pæon. vel tunic. ʒvi.
M. S.
Potio ad pulverem.

Vel

℞. *Aquæ flor. Pæon.* ℥iß.
Cinnam. ʒi.
M. S.
Ut *antè.*

Inter *Externa ad Epilepſiam* commendata eminent *Amuleta*: quæ inter primatum obtinet *ſambucus ſuper ſalicem creſcens*, cujus applicandi rationem & uſum vid. in HARTMANNI *Praxi Chym. ubi de Epilepſ.* SIMONIS PAULI *Quadrip. Botan. claſſ.* 2. *pagin.* 140. Experimentum verò egregium ejus videat. in BARTHOLINO *Cent.* 4. *obſervat.* 69. *Pica cacat ſuper ſalicem inde creſcunt. rami ſambucini, quoniam antea de ſumbuco comedit*: Videat. KERGERUS *Sect.* 1. *cap.* 6: *pag.* 32. *De avibus, quæ vocantur* Nuſs-eſſer, *id eſt* Nucivoræ, *& quæ nuces moſchatas devorant, ubi poſtmodum eorum excrementa cadunt, creſcit Arbor Moſchata.* Radix Oſturtii ſeu Imperatoriæ, Germ. *Meiſterwurtz*, recens diſſecta & pollicibus manum ac pedum alligata commendatur in M. A. N. C. *Annot.* 4. *&* 5. *obſer.* 42. *pagin.* 38. BOOTIUS *de Lap. & Gemmis lib.* 2. *cap.* 53. & ZECCHIUS *conſ.* 44. Smaragdum commendant: Alii radicem & ſemen Pœoniæ: Videat. FORESTUS *lib.* 10. *Obſervat.* 59. & BOYLE *loco allegat.* Alii ungulam alcis, alii viſcum quercinum, alii dentem hippopotami & exinde paratos annulos, de quo *ſuprà dictum* fuit. Crines canis nigerrimi cum aliis in amuleto appenſos laudat FORESTUS *lib.* 10. *Obſervation.* 60. *pagin.* 391. De amuleto ex electro majori *Paracelſi* notum eſt, quod etiam commendetur à quamplurimis in cura Epilepſiæ & convulſionum. Cinnabarin nativam externè collo appenſam, vel carpis manuum annexam in paroxyſmis Epilepticis conveniſſe obſervatum eſt. Ulteriùs vertici, ſpinæ & partibus convulſis applicari poſſunt cucuphæ, emplaſtra, olea & *inunctiones cum* oleis recenſitorum cunctis; verbi gratia *oleo deſtillato ſuccini*, ſi epilepſia eſt per conſenſum, ubi cum oleo ſpicæ illinatur abdomini; cum oleo lavendulæ, *anthos rutæ*, ſerpilli, *majoranæ*, caſtorei, coryli, & ſimilibus; item cum *Balſamo Peruviano* egregiè conducunt. Probè autem perſpecta ſit idioſyncraſia ægri, qui nempe poſſunt ferre talia; ſunt enim quidam, qui ab ejuſmodi odoratis magis læduntur, nimis affectis & commotis ab iiſdem ſpiritibus. Miſceri poſſunt dicta olea deſtillata cum oleis infuſis & coctis, lumbricorum terreſtrium, rutaceo, maſtichino; caſtorei & unguentis nervinis; item emplaſtro Cratonis, quod *lib.* 4. *Epiſt. ad Jordanum pagin.* 282. deſcribit; item emplaſtrum, ex *emplaſtri diacalcith.* ℥ij. *diacayl. ireat.* ℥iß. & *de betonica* ℥ij. compoſitum. Speciatim pinguedo cati ſylveſtris in paroxyſmo, aut eodem imminente, umbilico illita ſingulare eſt remedium ad Epilepſiam, & quæcunque convulſiva pathemata, ſecundùm Schmuckium, habito tamen reſpectu ex mare pro maribus, &c. In *Epilepſia ab affecto ſplene*, cum vel ſine tumore ſcirrhoſo, optimum eſt emplaſtrum de ranis cum Mercurio, in ſubjectis robuſtis cum dupla doſi Mercurii. Sic in virgine tredecim annorum, cujus mater epileptica erat, obſervavi, quod eam melancholia aliquando invaſerat cum aliquibus inſultibus epilepticis in ſomno, ipſi tamen neſciæ. Manè de laſſitudine artuum conquerebatur, primò dolor obſcurus affligebat in hypochondrio ſiniſtro: Præmiſſo ex ſale hypochondriaco digeſtivo, cum vomitu bis repetito, propinavi liquorem Martis ſolaris gradatim aſcendendo ad ſeptimanam: externè admovi emplaſtrum de ranis cum Mercurio, malaxatum cum oleo deſtillato fœtido: quibus ſe benè iterum habuit. De cingulo ex corio humano res nota eſt, ſi lumbis ſpaſmo correptis ſeu convulſis circumligetur, aut etiam hypochondriorum regioni circumducatur. Hoc ipſo efficacior dicitur nervus crurum inſignior parti convulſæ circumligatus. An verò corium humanum habeat vim ſpecialem, ab aliis cingulis fortiter ligantibus diſtinctam? dubitatur.

Hæc ita ſe habent extra paroxyſmum.

Quod *Curam attinet* inipſo *paroxyſmo*: Si ſit gravior, *ad excitandum epilepticum* mirè conducunt omnia ea, tàm *interna* quàm *externa*, quæ quolvis ſenſus ſeu eorum organa fortiter vellicare, & ita ſpirituum inordinatas commotiones ſeu fortiora objecta in ordinem revocare poſſunt, qualia remedia *ſuprà* in ſoporoſis affectibus fuerunt propoſita: adeoque præter venæ ſectionem & vomitoria evacuantia univerſalia vix habent locum. Venæſectió ſcilicet propter evidentiſſimam tantùm plethoram, aut ſanguinis alicujus evacuationis ſolennis ſuppreſſionem, ſemper illam DECKERI *in Praxi Barbettiana pagina* 5. animadverſionem obſervando, ut parcè ſatis ſanguis educatur; aliàs enim paroxyſmi ſemper graviores redeunt. In graviori malo mirè conveniunt *vomitus*, qui aliis irritis ſunt nobiliſſimi. Cæterum duo urgent incommoda, quæ hujus excitationem præprimis inhibent: Scilicet quando arctè clauſa labia ſunt, & propter convulſos temporales muſtulos maxillæ arctiùs ſervantur; & ſecundò, quando in graviori paroxyſmo propter muſculorum œſophagi & pharyngis convulſionem, non poſſunt deglutire. Propterea cum non poteſt aperiri os, ad modum BORELLI *in Obſervation.* os ac dentes aperiendi, admovendo nempe pollicem cum minimo digito, vel ſpatulam aut cochleare, ad oris latera & intra dentes inſerendo, fortiterque comprime; ſic enim licet cum dolore facilè os aperietur, quod beneficio cochlearis poteſt ſervari apertum: quo facto inſtillandum eſt ori vel medicamentum forte *vomitorium*, quod admodum conducit ad ſuſcitandum epilepticum, aut alia appropriata. In poſteriore verò caſu, ſi non poſſunt deglutire, *penna oleo* irino aut alio *acriori* intincta, granis aliquot, tribus aut quatuor, Mercurii vitæ vel florum antimonii, aut ſyrupo emeti-

emetico cum grano mercurii vitæ acuato, imbuta faucibus immittenda, & in ſpecie pharynx illinatur, & ita vomitus ſtimulandus: Vid. FONSECA *Conſil. 15. lib. 1.*

Vel

℞. Aquæ roſar. ℥iß.
Cinnam. ℥ij.
Syr. emet. ℥iß.
M. S.
Succus emeticus.

Infundatur hoc ori, quocunque demum illud fieri queat modo.

Aut fumus nicotianæ faucibus inflectur. Videb. RIVERIUS *Cent. 2. Obſ. 60.* Præprimis tamen vomitoria locum habent, ſi ex ventriculo & hypochondriis item ab aſſumptis malum fuerit: Videb. SENNERTUS *Prax. lib. 1. pag. 596.* & WEPFERUS *de Cicut. aquat. p. 319. & 324.* Hinc pueris quoque ex cruditatibus aut lactis coagulo tale quid contrahentibus proficua obſervantur. Videat. RIVERIUS *Cent. 4. obſ. 39.* Loco vomitorii, præſertim ſi nequeat adhiberi, & tamen novus inſtet paroxyſmus, clyſteres acres frequentiùs injiciantur, quales *ſuprà de affectibus ſoporoſis deſcripſimus, & infrà Artic. 1. Capit. 3. ubi de Apoplexia, & lib. 4. Section. 3. capit. 3. ubi de ſuffocatione hyſterica,* deſcribemus, ſunt per quam egregii, imprimis ſi morbi convulſivi ſint per conſenſum: quibus ſemper ſtercus pavonum, *caſtoreum*, aut ejus eſſentia ſocianda, & pro ſtimulo *aqua benedicta, ſyrupus emeticus,* aliaque Infuſa ſimilia antimonialia addenda; ſicuti commodè olea deſtillata fortiter penetrantia, aut *ſalia volatilia* à ℈j. ad ℥ß. verbi gratia Spiritus ſeu ſal volatile ſanguinis humani vel cornu cervi vel ſal ſuccini addi poteſt. Mirum conveniunt hæc ſalia volatilia cum clyſmatis applicata, in ſpecie ſi juncta ſit Epilepſia interna. Ulteriùs *Sternutatoria* ex radice pyrethri, hellebori albi, caſtoreo vitriolo calcinato, & ſale vitrioli & ſimilibus naribus inſufflata, interdum potentioribus, verbi gratia ſucco aquilegiæ, cum ſucco lumbricorum terreſtrium, quibuſdam in uſu ſunt; excitant enim epilepticos. Cautè tamen hæc fiant, (niſi in primo Epilepſiæ gradu, & ubi Convulſionum manifeſtarum nulla adhuc compareant indicia, eaque moderatiſſima, & in declinatione demum paroxyſmi adhibenda: Videat. WEDELIUS *de Facultat. Medic. pagin. 243.*) ne per ſternutationis convulſivum motum Epilepſia aut ſuſcitetur, aut exaſperetur: Nam aliud eſt in apoplexia vel comate aliiſque affectibus ſoporoſis, ubi excitandi ſunt ſpiritus: aliud in Epilepſia, in qua ſpirituum exagitatio & orgaſmus nimius potiùs ſedari, quàm per ſternutationem excitari debet. Eſt enim ſternutatio per ſe motus convulſivus, & quaſi particularis thoracis convulſio & Epilepſia. Propterea loco talium potiùs *ſalia* acria *volatilia macra*, fortiter penetrantia, eorumve ſpiritus, in vitro longi colli naribus admovenda erunt: v. gr. ſpiritus ſalis ammoniaci cum calce viva, qui penetrans eſt, ſal volatile & ſpiritus urinæ, & ſimilia, aut urgente neceſſitate naribus ac linguæ inſtillanda, ut excitentur epileptici. Vel

℞. Pulv. rad. Hell. nig. ℥ß.
Salis vol. ſal. ammoniaci, vel *urinæ,* vel *Cornu cervi* ℈j.
Sacch. albiſſ. ℥j. vel q. ſ.
M. f. pulvis: S.
Pulvis ſternutatorius.

Suffitus ſuccini admodum convenit etiam in ſuſcitandis epilepticis; aut etiam *olei deſtillati ſuccini*, guttæ tres, quatuor vel quinque, in aqua appropriata intus propinatæ, in paroxyſmo optimè conducunt, quæ tamen extra paroxyſmum lædere dicuntur. Quin & ſimilia ſpirituoſa antiſpaſmodica volatilia & diſcutientia, v. gr. ex ſpiritu theriacali ſimplici & camphorato, ceraſorum nigrorum, ſanguinis humani, ſalis ammoniaci ſimplici, ſuccinato, lavendulato, urinæ, ſale volatili ſuccini, caſtorei, eſſentia caſtorei, liquore cornu cervi ſuccinato &c. de quibus *ſuprà dictum*, per os injicienda in paroxyſmo, ut faciliùs & citiùs ad ſe redeant ægri, e. gr.

℞. Aqua Ceraſ. nig.
Flor. Salviæ,
Tiliæ an. ℥i.
Spiritus theriacal. camph. ʒvj.
Liqu. Cornu cervi ſuccin. ʒiij.
Syr. ex ſucc. Pæon. ℥j.
M. S.
Potio epileptica.

Vel

℞. Aquæ ex tenell. cerv. ℥iij.
Cerebr. human. ℥j.
Spiritus ſangu. human. ʒiß.
Salis vol. Succini gr. xv.
Syr. de Stœch. Arab. ℥j.
M. S. *ut ante.*

Succeſſivè infundatur in os, donec ad ſe redeat æger: quibus etiam *Caſtoreum* addi poteſt.

Huc etiam ſpectat pulvis epilepticus antimonialis.

De cætero revellendo & avocando quaſi in paroxyſmo quoque agunt frictiones extremorum, & partium convulſarum extenſiones; quas tamen moderatas jubent SENNERTUS *loc. allegat. pagin. 595.* DECKERS, & WILLISIUS *loc. allegat.* partim ne duobus laboribus fatigetur æger, partim ne materia peccans motu externo cohibito intra cerebrum retineatur, partim ne oſſa luxentur aut frangantur. Hujus etiam loci ſunt ligaturæ, communicationem ſpaſmodicam inhibentes, ſi ſcilicet ab extremitatibus Convulſiones inchoentur: Videat. BARTHOLINUS *Cent. 6. Hiſtor. 78.* DECKERS *in Praxi Barbett. pagin. 2.* & SALMUTH *Centur. 1. Obſ. 90.* Item huc ſpectant ſpinæ dorſi & extremorum per nervina inunctiones, imò rubificantium uſus: Videat. *Hollerius lib. 1. de Morb. internis capit. 15.* & HEINRICUS ab HEER *obſ. 24.*

Lingua, in paroxyſmo vehementiùs ſauciata à dentibus, curatur inſperſione *pulveris lapidum cancrorum,* & illinitione *extracti cujuſdam vulnerarii ſaccharati:* Videat. M.A.N.C. *Annotat. 4. & 5. Obſervat. 209. pagin. 295.*

ARTICULUS II.

DE CONVULSIONE TONICA.

MOdo dicta *in genere* omni Convulſioni, & *in ſpecie* Convulſioni clonicæ ſeu epilepſiæ, conveniunt: Sed præter dicta in *Convulſione* partium *tonicâ*, dum pars convulſa rigida manet, ac merus eſt, ne omninò contracta permaneat, quædam adhuc monenda ſunt.

CAUSÆ.

Cauſa hujus Convulſionis in ſpecie ſic dictæ eſt *irritatio partis nerveæ*, admodum ſenſilis continua, in eodem loco, & eodem ferè modo. Cujus occaſione continuata nec interrupta copioſè influunt ſpiritus animales, & ità in continuata contractura fibras, & conſequenter partem ipſam retinent. *Irritatio* hæc nunc eſt *manifeſta*, ſeu ab agente, quod ſenſibus patet, inducta; nunc eſt *occulta*, ſeu ab agente minus ſenſili nata. *Ex manifeſta* irritatione fit *Convulſio in venæſectione*, ſi nervus lædatur punctim: item *in purgationibus* nimiis, qua ratione ex aſſumptione vitrioli albi vel *Gillæ vomitivæ Theophraſti*, Convulſionem triginta horarum lethalem refert HEER *Obſervat. 26.* Pariter *antimonialia & Mercurialia* non ritè præparata, & intempeſtivè adhibita, eandem dant calamitatem; De *Euphorbio* ſimile exemplum habet TULPIUS *lib. 1. obſervat. 15.* Item *læſiones* partium *externæ*, ut cum ex fractura tibiæ, ex ictu ſclopeti, ſpaſmum opiſthotonum, tandem tetanum, & ſic mortem notavit HOECHSTETTERUS *Decad. 5. caſ. 6.* Sic ex clavo pedis digito infixo opiſthotonum refert SCHENCKIUS *in obſervation. ubi de Convulſion.* Per venæ ſectionem læſo nervo convulſio lethalis oborta, referente SCHENCKIO *loco citat.* Ex læſionibus nervorum in cruribus ſpaſmum cynicum *idem* notat. Et in genere, quævis *læſiones nervorum*, membranarum, tendinum, præcipuè in articulis, Convulſiones inferre ſolent. *Vulnera* capitis quoque huc pertinent. Siquidem ex cutis vulnere in latere ſiniſtro capitis ſpaſmum ingentem cynicum, & univerſi corporis tetanum, obſervavit HILDANUS *Cent. 5. obſ. 9.* *Mercurialia unguenta* huc pertinent, ex quorum uſu Convulſionem capitis ad latus ſiniſtrum, ut naſus & humerus recta linea copularentur, &c. refert BARTHOLINUS *Cent. 4. Hiſtor. 48.* Conf. NEURNIUS *De Affect. Capitis cap.* 23. De-

23. Denique ex epota aqua forti membrorum inſignem contractionem vid. in BARTHOLINI *Act. Med. Haffnienſ. Volum. 1. pag. 210.* Acida enim quodammodo corrugant partes nerveas; quod patet in chorio, quod cum acido ſe corrugat, cum alcalibus non; Unde etiam lacticinia, quæ acidum temperant, tales curant.

Quoad irritationem occultam: non rarum eſt; *febres* quaſvis, præſertim *acutas & malignas* malè judicatas, terminari in Convulſiones: ſic *Convulſionem à tertiana* per metaſtaſin febrim ſolviſſe, teſtatur BARTHOLINUS *Centur. 1. Hiſt. 93. Ex eryſipelate* & febre ſpaſmum opiſthotonum refert SCHENCKIUS *in Obſer.* Hinc *podagra* laborantibus ſupervenit interdum convulſio, contra GALENI aſſertum: de quo vid. HOEFERUS *Hercul. Med. pag. 14.* Nec rarum eſt, in *arthriticis*, item hypochondriacis, & ſimilibus; ſi acidum illud volatile peccans ſe inſinuet profundiùs in partes muſculorum fibroſas & tendinoſas; eaſdem rigidas, duras & intractabiles reddat, ibidem nutrimentum earum ſpermaticum chyloſum coagulari, & in materiam tartaream quaſi gypſeam tranſire; Unde omni penitus motu ſublato, pars iſta poſtmodum contracta & immobilis manet. Pertinent huc *varia recrementa intra cerebrum depoſita*, ſpaſmos inferentia: ſic RHODIUS *Cent. 1. obſ. 49.* refert de muliere convulſa, in qua omnes cerebri ventriculi *ſero limpido billoſo* referti fuerunt; ex quibus etiam in ſpinalem medullam profluxit. Et SCHENCKIUS in opiſthotono mortui capite duo cochlearia *aquæ acris* intra membranam duram & cerebellum invenit. Facit huc obſervatio TULPII *Cent. 1. cap. 32.* ubi Convulſiones corporis cum dolore capitis, expulſo *pure* ex naribus, curatæ. Huc quoque referendi vermes, brachiorum pedumque contracturas excitantes: quo in caſu tamen utplurimum tumor ventris ſimul ad eſt: Videb. FORESTUS *lib. 10. Obſervat. 117.* SCHENCKIUS *lib. 1. Obſerv. 217.* DRAWIZIUS *de Scorbut. Tit. 2. pag. 127.* M. A. N. C. *Annot. 3. obſ. 63. & Annot. 6. & 7. obſ. 136.* Denique in India Orientali *epidemicum malum* eſt varii generis *Convulſio*, de quo eleganter ſcribit BONTIUS *de Medic. Indorum cap. 2.* Pertinet huc *ſpaſmus flatulentus*, vulgò dictus Germ. *der Krampff*, non crura ſaltem, ſed etiam alia muſculoſa loca ſubinde affligens, ex ſubtili acri humore ſeroſo, muſculos ſubinde affligente, oriundus.

Ex dictis patet, quodnam ſit *ſubjectum Convulſionis*? ita quidem, ut nunc in ipſo *ſubjecto inhæſionis* ſeu parte contracta ſimul ſit fomes ſeu radix mali ſeu *ſubjectum radicationis*, nunc verò differant; unde *Cunvulſio* partis, nunc *per eſſentiam*, nunc *per conſenſum* eſſe dicitur.

CURA.

Quoad *Curam*: In hac imprimis *cauſa removenda*; partes nerveæ leniendæ, ac *irritatio* earum *ſopienda*; hinc eædem roborandæ, adeoque ſemper *univerſalia* præmittenda ſunt: quæ inter *clyſmatum* injectio perquàm proficua obſervatur, ſicuti urgente interdum graviore dolore ſimul ad *opiata*, ſed *appropriatis* miſta, accedendum.

Remedia interna ſunt quælibet *Carminativa*, *Cephalica*, & *Antepileptica*, in ſpecie *caſtoreum*, & omnia ex hoc ipſo præparata, ſalvia, lavendula, ſuccinum, roſmarinus, ejuſque *decoctum*, *ſpiritus vini theriacalis*, *ſpiritus vini camphoratus*; item pertinaciori in malo *decoctum lignorum*, præſertim *Guajaci & Juniperi*, ſunt optima: hinc *cinnabaris* & quælibet alia epileptica, præſertim *volatilia*, conducunt.

Quoad *Externa*: conveniunt ea, quæ ſub forma *inunctionis oleoſæ & ſpirituoſæ* applicantur: quæ ipſa tamen in genere, quò minus ſunt unctuoſa & viſcida, minuſque obſtruunt aut infarciunt poros, magiſque ſunt *penetrantiora*, & ſpirituoſiora, eò meliùs conducunt. Præ cæteris lumbrici vivi applicati & *lumbricalia* hic conveniunt: Nempe, *liquor oleoſus per deliquium in clibano* ex lumbricis terreſtribus, item *oleum decoctionis lumbricorum terreſtrium*: quæ ipſa quoque de *formicis* intelligenda ſunt. Aut *ſequens linimentum*, quod expertus eſt FORESTUS in Convulſione à cholera, cum inteſtiſſimo dolore juncta:

℞. *Olei irin.*
Verm. terreſtr. an. ℥ij.
Caſtor. pulveriſ. ℈jv.
M. continuò agitando.

Quo indeſinenter fiat inunctio membri ſpaſmo correpti calidè, donec ceſſent contractiones. Ubi ab inunctione abſtinebatur, ſtatim redibant convulſiones; continuata verò unctione ceſſarunt. Vid. *l. 10. obſ. 110.*

Præterea *ſpiritus vini crocatus*, *ſpiritus* aut *aqua theriacalis camphorata*, *eſſentia ex infuſione nervinorum*, &c. *Oleoſa & pinguia* quæ uſurpantur, ſunt oleum vulpinum, de caſtoreo, oleum ex catellis, imprimis oleum vel axungia anſeris aſſando deſtillans ex anſere, ſimplicibus aromaticis cephalicis & nervinis priùs repleto, optimè confert in Convulſionibus partium externarum. Pinguedo hæc per aſſationem ita prolecta *Unguentum* dicitur, quo unico ſaltim Convulſio curata fuit in *Praxi* RIVERII, *ubi de Paralyſi*, & *Obſervation. 8. à* PACHEQUO *communicata*, ubi videbitis modum præparandi & applicandi; item *infrà Artic. 3. cap. 3. ubi de Paralyſi.*

Sunt, qui convulſos & membrorum contractura laborantes ſic ſanant.

℞. *Urinam veterem.*

Coquunt cum *mica panis ſiliginei*, addendo parum *aſæ fœtidæ*, & ita inungunt parti affectæ.

Porrò *oleum laurinum*, *oleum lini*, cujus inunctione duos tetano affectos curavit RULANDUS *in Curat. Empiric. pagin. 51.* Pinguedo humana & canina, (videb. FORESTUS *lib. 10. obſ. 122.*) caſtorei, medullæ animalium. *Olea acriora* ac penetrantiora contra Convulſiones ſunt oleum ſuccini, quod cum petroleo miſtum, illitum in contractura rigida, à cauſa frigida occaſionali orta, admodum commendatur; *oleum Philoſophorum*, *olea item deſtillata juniperi*, ſuccini, ſpicæ, terebinthinæ, galbani, hinc *Galbanetum Paracelſi*, in ejuſmodi convulſionibus tonicis in uſu ſunt: quibus etiam ſubinde *oleum de Euphorbio* additur; quod optimum, ſed quia nimis forte, cautè adhibendum. Hinc;

℞. *Olei Terebinth.*
Lumbric. terr. an. ℥iß.
Pingu. human. ℥j.
Canis ℥ß.
M. f. Litus:

Quem habet SENNERTUS *lib. 1. Prax. Part. 2. cap. 28. pag. 569.* Vel

℞. *Pingu. human.* vel *canin.* vel *anſer.* ℥iii. ad ℥iv. vel vj.
Ol. deſt. terebinth. ℥iij.
Bacc. junip. ℥ij.
Spicæ ℥ß.
M. S.
Unguentum membra confortans.

PENOTUS ſequens *linimentum* mirè prædicat ad Convulſionem brevi tempore diſſolvendam.

℞. *Olei terebinth.* ℥ß.
Deſt. Caryoph. gutt. vj.
Mucil. bryon. q. ſ. pro conſiſt.
Miſc. & inunge locum affectum.

Item ſpiritus theriacalis camphoratus cum caſtoreo miſtus, aqua hirundinum cum caſtoreo, & ſimilia, externo uſu ſunt egregia.

Denique *unguentum ſpaſmodicum Mynſichti*, *nervinum*, *dialthææ*, &c. commodè applicari poſſunt, imponendo deſuper *emplaſtrum nervinum* uſitatum.

Hæc in genere.

Speciatim ſi eſt Convulſio *ex læſo nervo* per puncturam in inepta venæ ſectione, convenit, ſi vulnus dilatetur, & *olei deſtillati terebinthinæ* calidi pauxillum inſtilletur; *vel oleum laterinum*, vel *oleum ceræ*, hoc modo applicetur: quæ optima ſunt. Sed conferatur in ſpecie hic SYLVIUS *lib. 2. Prax. ubi de Convulſion. cap. 23. §. 84.* ex PARÆO. Vel hoc ipſo in caſu; ſi vulnus fuerit grandius, ut imponi poſſit emplaſtrum, imitetur SCULTETUS, qui in *Armam. Chir. obſ. 64.* ſequens commendat;

℞. *Euphorb.* ℈j.
Terebinth. ℥ß.
Ceræ parum.

Miſta dant emplaſtrum, quod talibus læſionibus vel ſolitariè, vel permiſtum *oleo terebinthinæ*, deſuper applicatum eſt nobile.

Quod ſi verò fiat, ut poſt ſcarificationem & venæ ſectionem ineptam pars quædam dolens aut tumida fiat, tunc ad imitationem RULANDI.

℞. *Pingu. Vulpis*,
Taxi an. ℥iij.
Ol. deſt. ſpicæ ℥ß.
Maſtichin. ʒij.
Vini ʒij. vel ʒiij.
M. ad ignem.

Illinatur crebrò calidè totum membrum.

Pertinet huc balſamus ſpaſmodicus Mynſichti, & pinguedo anſerina *ſuprà laudata*, ſicut in dolore, tumore ac livore partis *Cataplaſma* ſequens egregium eſt:

℞. *Herb. agrimon.*
Chærefol.
Flor. Cham. an. M. j.
Rad. Conſolid. mai. ℥iij.
Sigill. Salom. ℥i. ad ℥iß.
Sem. lini,
Fœnugr. an. ℥ß.
Coq. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* ad conſiſtentiam Cataplaſmatis:
Per ſetaceum trajiciatur, & ſubinde applicetur,
D. S.
Cataplaſma contra tumorem.

Sin ex *luxatione articulorum* aut ejus reſtitutione superveniat convulſio, quomodo curari debeat? vid. SCULTETUS *in Armament. Chirurg, Tab. 8. obſ. 28. pagin. 74. Edit. Venet.*

Quodſi ex vulnere partis fiat Convulſio, illinatur pars *oleo* ſeu potiùs *liquore oleoſo lumbricorum terreſtrium*, *oleo deſtillato terebinthinæ*, vel vulneri inſtilletur *balſamum ſulphuris terebinthinatum*.

Quodſi fiat Convulſio ex ictu venenati animalis, vel in leviore malo *oleum ſcorpionum* illitum convenit; *vel* in graviore *cucurbitulæ ſcarificatæ*, vel *cauterium actuale* ſupra partem læſam imponatur, aut etiam *emplaſtrum magneticum arſenicale*, malaxatum cum *oleo bufonum* aut *ſcorpionum*, imponatur. Internè *theriaca* cum *gentiana* miſta propinetur, imperando ſubinde ſudorem.

Si ex hypercatharſi, vel violentiore purgante oriatur Convulſio, internè *opiata* & *theriacalia* ſufficiunt.

– *In ſpaſmo flatulento* ſeu *Cramba* frictio levis partis aut panno aſpero & calido, aut manu calida, intincta *ſpiritu baccarum juniperi* aut ſpiritu theriacali, vel ſpiritu vini rectificato, vel inunctio pauxillæ theriacæ, cum aqua juniperi, ſtatim ceſſare facit malum. Vel ſi malum ſit gravius, fiat refugium ad expertum *Unguentum Cratonis* ἀντικραμπικόν:

℞. *Axung. anſer. rec.* ℥iv.
Ol. deſt. Caryoph. ℈ß.
Cinnam. gutt. v.
M. pro curando ſpaſmo ventoſo ſeu Cramba.

Nervi ungulæ alcis à quibuſdam circumligantur membris ſpaſmo obnoxiis.

In ſpaſmo gravidarum præſertim flatulento euporiſton eſt *matricaria*: Herba illa contundatur, ut fiat ſucculenta, imponatur cervici, nunc ſola, nunc *verbena* miſta.

In *Contractura* à cauſa interna *volatilia* acidum corrigentia, & hinc *temperata*, illud obtundentia, & ſuccum nutritium laudabilem ſuggerantia, ſunt optima. Sic *Contracturam* totalem *ex arthritide* relictam, continuato *lactis uſu* curavit TACKIUS *in Phaſ. Soph. 2. pag. 128.*

ARTICULUS III.
DE
TREMORE.

LOcuti ſumus hactenus de convulſione, motibuſque convulſivis & morbis, qui huc faciunt: quibus affine malum eſt *Tremor*, in quo cum motu naturali & voluntario ſimul aliquid convulſivi concurrit, dum in motu membri, ver. grat. ſurſum erecti, membrum ſubinde remittit, & in contrariam nonnihil partem abducitur, prævalente tamen motu intento primariò: Unde prout *ratione graduum* Tremor eſt vel *major* vel *minor*, ſic etiam vel *ſimplex* eſt, vel *convulſivus*: Simplex eſt *minor* & vulgaris *Tremor*, qualis ver. grat. poſt crapulam, aut poſt affectus animi graviores, in ſpecie iracundiam, ſubinde apparet: Tremor verò convulſivus eſt *major*, & qui interdum in remiſſione paroxyſmorum epilepticorum accidit, donec omninò ceſſet cum ipſo paroxyſmo. Et dicitur hic *Tremor Convulſivus*, σπασμὸς τρομώδης. Adeò ut Tremor ad motus corporis depravatos omninò revocandus ſit; Quia in tremore ægri membra liberè movere, & protenſa ac ſuſpenſa ſufficienter continere nequeunt, quin vibratione potiùs, & modò ſubſultatione, modo declinatione varia, depravetur motus, ſive totum corpus omneſque artus quacunque ratione, ſive unum tantum alterumve membrum particulare ita ſit affectum.

CAUSÆ.

Tremor ipſe *nunc* eſt *univerſalis*, *nunc particularis*; nunc *magnus*, nunc *parvus*. Vulgò *Cauſa Tremoris* rejicitur in *facultatem motricem debiliorem & gravitatem membri*, ita ut illa ſufficienter movere membrum nequeat, quia hujus gravitas ob facultatis motricis imbecillitatem præponderat: Sed quacunque ratione explicetur hæc ſententia, & quicquid etiam intelligatur per *facultatem motricem*, tamen inſufficiens eſt. Ratio, quia in Tremore omninò ſufficienter movetur membrum, extenditur pes, arripitur aliquid brachio & manu, & etiam retinetur, ſed depravatè. Vitium nempe cujuſdam inquietudinis, & præterea inordinati membri motus, adjunctum eſt, adeoque non *imminutè*, ſed *depravatè*, membrum movetur. Facultas enim motrix debilitata præſupponit motum imminutum, non depravatum, Deinde ſi oriretur Tremor à *facultatis motricis* imbecillitate; ut dicunt, tunc non fieret Tremor, ſed tantùm fieret tardior & imbecillior membri motus, non verò depravatus.

Cauſa igitur *genuina* Tremoris eſt *actio duorum pluriumvè muſculorum ſimultanea*, ſeu eodem tempore inſtituta, ſive ſint antagoniſtæ muſculi, ſive non, ſed tantùm tales, qui aliquo modo ad membri motum concurrere ſolent, vel eum adjuvant. *Inter* tales muſculorum *actiones*, alia eſt *principalis* & intenta, alia minùs *principalis* & præternaturaliter adjuncta; Ita eſt dum *unus* muſculus brachium extendit, *alter* ſimul agens eundem nonnihil torquet & flectit, vel alio modo vitiosè movet: unde *prior* actio dat motum voluntarium intentum; *poſterior* verò dat motum præternaturalem & convulſivum quaſi ſupervenientem, quibus junctis emergit Tremor.

Cauſa duplicata hujus *muſculorum* præternaturalis *actionis* ſunt *ſpiritus animales*, qui uti naturali motu influentes movent membra naturaliter, ita etiam præternaturali motu *depravatè* eadem agitant: Et quidem *vitium ſpirituum* animalium *in Tremore* eſt talis motus inordinatus, ut cùm in unum muſculum agiliùs & copioſiùs influere debeant, motu ferè uniformi in geminos ſeu binos pluresvè diſtinctos diſtribuantur, & ita difformem motum inducant; idque vel ex *proprio vitio*, licèt rariùs, vel ex *vitio* ipſius *partis recipientis*, idque frequentiùs.

Proprium vitium eſt, cùm iidem ſpiritus confusè admodum & inordinatè moventur in affectibus animi gravioribus, ita ut pro voluntatis arbitrio minùs ordinatum motum inſtituere queant, verbi gratia in ira, metu terrore, & ſimilibus. Et cùm iidem facultate narcotica ſunt nonnihil fixiores, depravatè & inordinatè per nervos feruntur: Qua ratione poſt *potum vini generoſi* nimium ex vi ejus narcotica membra ſubinde tremunt, non ſecus ac poſt inconcinnum *narcoticorum* uſum, verbi gratia opiatorum, hyoſcyami, &c. unde utplurimum Tremores magis univerſales fiunt; ſic FONSECA *lib. 1. Conſil. 38.* Tremorem ex largo *vini* ejuſque ſemicorrupti *potu* refert: Conf. BARTHOLINUS *Centur 5. Hiſtor.* 38. ubi varia Tremoris exempla habet. Sed hujuſmodi tremores magis *tranſitorii* & *accidentales* videntur & qui facilè denuò ceſſant.

Partis recipientis vitio fit Tremor, quando vel *nervus*, per quem influere, vel *muſculus*, in quem evibrari debent ſpiritus animales, ita ſunt vitiati, ut ob poros aut meatus in ſitu mutatos & malè conformatos, aut propter fibras non legitimè ſitas aut diſpoſitas, aut etiam propter quoſdam meatulos, ob lapſum vel ariduram, aut cauſam aliam variam, omninò interceptos vel obſtructos, legitimus motus ſpirituum animalium nonnihil pervertatur, ita ut & in muſculum primario motui inten-

intento deſtinatum, & ſimul quaſi quadam deviatione in vicinum inſerantur. Sæpiùs enim in Tremore aliquid *irritativi* circa nervi principium, progreſſum, aut inſertionem occurrit, cujus occaſione ſub motu voluntario ſpiritus influi non præcisè ad determinatum muſculum, ſed ſimul ad alios vicinos ferantur, ſicque tremulum motum inferant. Hinc CASTRO *Tract. Quæ ex quibus, pag.* 102. Tremores, qui febribus ſuperveniunt, revera motus convulſivos eſſe aſſerit: & HOECHSTEDTERUS *Decad. 4. caſ. 7. pag.* 415. Tremores ad convulſivos motus non abſurdè refert: adeòque in omnibus *Tremoribus gravioribus* plus minus *inueteratis*, aut *habitualibus*, aliiſque, ad partem ipſam ſpirituum motum recipientem reſpiciendum eſt.

His ipſis *cauſis*, ac *fiendi modis* facilè *Cauſæ remotiores occaſionales* accommodari poſſunt: quas inter eminent imprimis fumi Mercuriales, auri, & argenti; hinc enim operarii, qui talia tractant, verbi gratia *aurifabri*, ſubinde tremunt, Item, qui incautè *cingulo ſapientiæ*, ſeu Mercuriali contra ſcabiem utuntur, ſubinde Tremore corripiuntur. Ad Tremorem etiam ſępè diſponit Venus nimia, & nimia partis refrigeratio. Sic BORELLUS *in Obſeru. Cent. 1. obſeru.* 34. Tremorem à nimio frigore venæ ſectione curatum refert. Hinc etiam *potus* nimis *frigidorum*, verbi gratia copioſæ aquæ frigidæ in febribus, aut *potus niue*, vel *glacie* immoderatè refrigeratus, Autore SENNERTO, ubi de Tremore, interdum Tremores partium inferunt. Excretiones ſanguinis ſalutares ſuppreſsæ, & ipſæ ſuo modo Tremorem inducunt; aut ſaltim mala Tremori vicina, quæ inter ſunt primariò *menſium*, & *lochiorum ſuppreſſiones*, item ſecundinæ *fœtuſque motui retentio*: vid. LANGIUS *lib. 4. Ep.* 2. qui refert Tremorem brachiorum, & cordis ob defectum evacuationis lochiorum in puerpera. Facit huc etiam obſervatio curioſa FORESTI *in lib. 10. obſeruat.* 101. ubi mulieri ob obſtructos menſes vitio uteri ſingulis diebus vapor quidam, ſeu ſpiritus adſcendebat, potiſſimùm ſub noctem, ex imo ventre, qui tandem repens per venas, & arterias, etiam colli, ita ut ipſam, & ibidem interiùs ſentiret, qui ad muſculos maxillarum adſcendens, ad tempus hærebat, palpitationem quandam, & jectigationem manifeſtam inducens, mox in genis ruborem inferens, & dolorem, ſine tamen epileptica procidentia, per *uterina aperientia* autem curata fuit. Idem FORESTUS *obſeru.* 10. mulieri fluentibus menſibus menſe Majo venam ſecavit, unde menſes ſtatim retracti ad ſuperiora, & reſtricti fuerunt: poſt ſingulis menſibus minùs profluebant, & ſemper eodem tempore ſimul experiebatur palpitationem tremulam in brachio, eodem ſpeciatim in loco, in quo venæ ſectio priùs fuerat inſtituta, non ſine moleſtia, ac magnò dolore, atque hæc ſingulis menſibus patiebatur: tandem ad ciendos menſes fecta vena ſaphæna curata fuit. Fuit hic affectus ſimilis tantùm Tremori.

Denique notum eſt, quod in febribus malignis etiam interdum Tremor, ſicut convulſio non rarò ſupervenit: Sic etiam EPIPHANIUS FERDINANDUS *Hiſtor.* 41. obſervat Tremorem criticum tertianam continuam ſolventem SALMUTH *lib.* 3. de Tremore periodico exemplum *habet*.

D I A G N O S I S.

Quod attinet *ſigna diagnoſtica*: Tremor ſeipſum oculis prodit, tàm univerſalis, quàm particularis, tàm magnus, quàm parvus. Et ab aliis affectibus, in ſpecie paralyſi, & motibus convulſivis propriè ſic dictis, ex eo diſtinguitur, quod ſemper conjunctus eſſe ſoleat cum motu voluntario, qui ſupervenit: Niſi enim membrum moveatur voluntario motu, aut extendatur, nunquam Tremor oritur; v.g. manus vix unquam tremit, aut pes, niſi ad curſum adigatur, ita ut ſemper motui voluntario conjungatur Tremoris ſymptoma: In motu verò convulſivo, ipſo ægro neſcio, ac præter voluntatem ejus, motus convulſivi accidunt.

Diagnoſis cauſarum ex antecedentibus, & adjunctis circumſtantiis facillimè cognoſci poſſunt: Si enim vitium ſit ſpirituum animalium, & alia ſigna facultatis, ut vocant, animalis læſæ ſimul notantur: Si verò in ipſis membris reſideat vitium, ferè particulare eſt ſymptoma, preceſſerunt cauſæ ſpeciales, membrum unum, aut alterum plus minus lædentes.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognoſin*: Per ſe nihil periculi portendit.

Si ſuperveniat, aut ſuccedat *paralyſi*, non eſt malum; indicium enim eſt paralyſeos remittentis, & motus naturalis nonnihil redeuntis.

Tremor ipſe *à cauſis internis* pendens, utut in ſe non ſit periculoſus, quoniam tamen facilè degenerat in alios graviores affectus nervinos, v.g. *in paralyſin, apoplexiam, lethargum, ſpaſmum*, &c. ob id ratione horum conſequentium, non eſt negligendus.

Tremor ſenum vix curari poteſt, quia utplurimum hos ad mortem comitatur.

Tremor hæreditarius, ſeu cujus parentes ſimili affectu laborarunt, item, qui ex vitioſa diæta ſucceſſivè genitus, ſed etiam confirmatus eſt, in his rarò etiam perfectè curatur.

Tremor ſi permutetur in convulſionem, periculoſum eſt.

Item, *ſi in febre ardente* Tremoribus ſuccedat delirium ex metaſtaſi materiæ morbificæ, periculoſum eſt; cùm delirium periculoſiùs ſit ſymptoma, quàm Tremor, imprimis ſi ex metaſtaſi oriatur materiæ.

„ Item HIPPOCRATIS eſt prænotio: *Qui tremores*, in-
„ quit, *ad malum reſiliunt, mali ſunt*. Interdum enim, ſi ægri manus attentè conſideratur, aut attingatur, contremiſcentem illam quaſi ſubitò revelli animadvertimus. Eſt ſpaſmus tromodes, ſeu motus ex convulſivo, & tremore compoſitus, & periculum non leve portendit, imminentem ſcilicet convulſionem, ſimiliaque pathemata, idque in ſpecie, in febribus ardentibus.

Tremor, qui ſupervenit mulieribus poſt partum, ex retentis quibuſcunque in utero, periculoſus eſt affectus: ſubinde enim epilepſias lethales infert.

Et denique *Tremor* in apoplexia, aut lethargo accidens, malum ſignum eſt, proſtratæ ſcilicet ferè penitus facultatis animalis, ejuſque functionum.

Si *Tremor eſt in labio inferiore*, notum eſt ſequi vomitum, qui tamen Tremor in labio eſt potiùs motus convulſivus, quàm revera Tremor.

C U R A.

Quod attinet *Curam*: in hac *removendæ* imprimis ſunt *cauſæ* quæcunque remotæ; hinc *appropriatis neruinis*, & *cephalicis*, tàm *internis*, quàm *externis*, Tremori ſuccurrendum; quæ inter ſunt omnia ea, quæ in paralyticis, apoplecticis, & convulſivis morbis conveniunt. Adeoque pro *varietate cauſarum* determinanda nonnihil cura: *in malignis* nempè uſurpantur *alexipharmaca*; in retentis vitioſis uterinis uſurpantur expellentia ex ſecundina; *ſi ex fumis metallicis*, & *Mercurialibus*, imprimis *mineralia* conducunt, cùm minerales morbi nonniſi per remedia mineralia curari queant: Quodſi evacuandi ſit ſcopus in Tremore, pilulæ artheticæ officinales, aut extracta catholica, aliaque laxativa cum Mercurio dulci in uſu eſſe ſolent.

Aliàs *remedia appropriata* ad Tremorem ſunt, ut dixi, *neruina* imprimis, tàm interna, quàm externa. Hæc inter ſunt primariò *ſaluia*, & quæcunque ex hac parata. Inter plura autem Eſſentia ſalviæ, ſpiritus ſalviæ, &c. qua ratione FORESTUS *lib. 10. obſeruat.* 99. *cereuiſiam ſaluiatam* pro potu ordinario mirè commendat: dicit enim ſe noviſſe artificem valdè trementem, qui continuè hac cereviſia ſalviata utebatur, & etiam ſalvia cruda, cum pane butyraceo, aut ſalvia præparata cum cibis; unde ſic tandem beneficio ſalviæ à tremore liberatus fuit. Unde etiam *eſſentia ſalviæ* cum ſpiritu liliorum convallium parata, & cum *eſſentia caſtorei* miſta, internè ſunt uſitatiſſimæ; ſicuti etiam pro uſu *externo*, infuſum ſalviæ cum vino, aut aqua, & ſimilia laudantur, ſi nempè quotidie his laventur manus aliquoties, & per ſe ſiccari permittantur. Aut etiam ſpiritus ſalviæ infuſione caſtorei imprægnatus, vel etiam eſsentia ſalviæ, miſta cum caſtoreo, aut ejus eſſentia, fricando, aut inungendo partem affectam, uſu externo adhiberi ſolet pro cura Tremoris: Conf. BARTHOLINUS *Hiſt. Anatom. Centur. 5. Hiſt.* 58. juxta ſalviam eminet Stœchas Arabica, Primula veris, Roſmarinus, *meliſſa*, majorana; imprimis meliſſa, & ex eadem remedia ſpirituoſa parata, ejus & ſpiritus eſſentia, itē folia me-

meliſſæ in vino generoſo, vel ſpiritu vini infuſa, præ cæteris ſunt egregia in cura Tremoris. Porrò radix acori veri, ut etiam acoris conditus, radix pœoniæ, & helenii ſemenque pœoniæ laudantur. In baccis juniperi uti egregia ineſt vis nervina, ita ſpeciatim *eſſentia* baccarum *juniperi* per ſpiritum vini tantùm parata, ſpiritus ac oleum, malvaticum juniperinum, continuato aliquandiu uſu interno, & externo, item *Rob juniperi*, imperando ſimul ſudorem, ſunt convenientiſſima; aut ipſæ baccæ ſpiritu vini infuſæ, ita ut quotidie tantillum hujus infuſi bibatur, ſimulque quotidie decem grana baccarum infuſarum devorentur; ſic enim, & nervi roborantur, & Tremor tollitur. Item *decoctum ligni juniperi* per modum *diætæ ſudoriferæ* propinatum. Sanè in quibuſvis facultatis animalis, & nervoſi generis diuturnis, ac inveteratis morbis nil utilius adhiberi poterit, quam *decoctum lignorum* ritè paratum, & hæc inter in ſpecie *ligni juniperini* per aliquot ſeptimanas continuatum, præmiſſa corporis debita evacuatione; Subſtantia nempè aromatica dicti *decocti*, mediante ſudore penetrat undique per univerſi corporis poros, ac meatus, diſſolvit mucoſitates, abſtergit ſordes, purificat ſanguinem, & corporis habitum, & ita in paralyticis convulſivis Tremoribus apoplecticis, & ſimilibus affectibus æquè polychreſtus eorum eſt uſus, ac in catarrhalibus affectibus. Quidam decoctum, aliaque medicamenta ex fraxino, ob ſignaturam tremuli ſeminis laudant.

Aromata, ceu egregia ad affectus nervinos per ſe ſunt nota, in ſpecie Nux moſchata, Caryophylli, & Cinnamomum. Caſtoreum, & omnia ex caſtoreo parata, eſſentia, oleum, extractum, interno, & externo uſu ſingulariter laudantur ad curam tremoris: quod etiam facit eſſentia florum anthos, eſſentia chamædryos, ſummitatum hyperici, ambræ, aqua theriacalis Stapediana, pulvis analepticus Mindereri, confectio alchermes, &c.

Cerebrum leporis aſſatum, & comeſtum ab antiquis admodum laudatur. De hoc ipſo refert FORESTUS *lib. 10. obſ. 99.* ſibi eſſe relatum à Pharmacopœo fide digno, artificem Bruxellenſem eſu continuo cerebri leporis aſſati ſolùm à Tremore liberatum fuiſſe. Aliàs notum eſt, quod uſus ciconiarum, uſus palumborum in cibis, item ſolum cerebrum palumborum aſſatum, & devoratum, conducant contra Tremores.

In *Tremoribus ſenum* nimiùs laudatur, præ cæteris *fimus pavonis*, cum ſ. q. ſpiritus vini, vel aquæ vitæ ſubactus, & in potu uſurpatus temporibus matutinis pro una vice ℥ j. ſufficit: Vid. BORELLUS *in obſerv. Centur. 3. obſerv. 98.* Quæ ſupra de *oleo buxi*, *corylino*, &c. contra convulſiones fuerunt inſinuata, pariter etiam tremori applicanda ſunt. Aliàs etiam cinnabaris antimonii, ſpecificum cephalicum, imprimis ſi ex fumis metallicis, antimonium diaphoreticum, & ſimilia ſulphurea antimonialia, cum oſſibus humanis præparatis miſta, & propinata, blandum ſudorem expectando, adhiberi ſolent. Præſertim quidem, ſi à mineralibus, imprimis Mercurialibus, excitatus fuerit Tremor, inſigniter conducunt talia mineralia, ad hoc nempè, ut beneficio eorum eliciatur foras Mercurius, quo ſublata cauſa tollatur effectus. Aliàs decoctum helenii, & fœniculi ad eliminandum extra corpus Mercurium, & delendam ejus malignitatem in corpore, tanquam ſummum experimentum eſt. Potio iſta HOECHSTEDTERI *in Obſervat. Decad. 3. pagina 231.* & ex eo D. MICHAELIS *in Collegio Practico*, quæ hæc eſt:

♃. *Rad. helen.* ℥ ij. vel iij.
Fœnicul. ℥ i ß

Quæ infundendæ in *Vini*, vel *liquoris cujuſdam* quartariis quinque, id eſt ℔ ij ß infuſæ per diem naturalem, coquantur ad conſumptionem tertiæ partis.

Dividatur Colatura in partes quatuor, bibat æger partem unam manè, & veſperi, ac ſudet coopertus; ſic enim partim expellitur Mercurius ſub forma ſudoris citrini, partim corrigitur; qua potione utendum, donec talis color non videatur ampliùs.

Aliàs in tali caſu remedia *ſolaria*, ac ipſum adeò *aurum foliatum* aſſumptum, non omittenda ſunt; Mercurium enim alliciunt, & ita è corpore ſecum rapiunt. ZACUTUS LUSITANUS inungit unguentum ex auro, quia Mercurius ſe ſubitò jungit auro. Ut ergò hic ipſe eliciatur ex corpore, tale unguentum erit admodum conveniens.

Inter *Externa* contra Tremorem quemcumque, à quacunque cauſa excitatum, ceu ſingulare, & indubitatum experimentum commendat FORESTUS *lib. 8. obſerv. 5.* frictionem, & lotionem membri cum urina propria recens excreta: Loco cujus *ſpiritus formicarum*, item ſpiritus *lumbricorum* terreſtrium, qui præ cæteris palmam præfert, & cum his paratæ articulares ad extra, item ſpiritus *ſalis ammoniaci* conducunt pro fricandis membris, præſertim nucha, & ſpina dorſi, in loco benè calido.

Vel

♃. *Aquæ articul. ad extr.* ℥ iij. vel iv.
Spir. lumb. terreſt. ℥ i ß
Formicar. ʒ vj. ad ℥ j.
Eſſ. Caſtor. ʒ iij. vel ʒ ß
M. D. S.
Externa aqua articularis.

Aliàs partibus trementibus utiliter PETRUS à CASTRO illinit aquam deſtillatam ex urticis minoribus: German. *aus den Eyter-Neſſeln*, ut vocant, menſe Majo collectis, & deſtillatis. Tempore ſomni hac ipſa aqua benè perfricandæ ſunt partes trementes, idque ſæpiùs repetendum, & continuandum. Fraxinus, cùm ejuſdem ſemen ſit in continuo tremulo motu, ob id commendatur à quibuſdam *Lixivium* imprægnatum, ſeu ſuperfuſum foliis Fraxini, quo lixivio partes trementes lavandæ, & ſpontè exſiccandæ, ſic enim curari Tremorem aſſerunt. In malo diuturno conveniunt Thermæ, item Inſeſſus, ſeu Balneum ex cubili formicarum ſubindè repetitus; egregius enim eſt pro cura tremoris. De hoc cubili videatur *infrà Artic. 3. cap. 3. ubi de Paralyſi.*

Præter dicta conveniunt oleum nardinum, & coſtinum, oleum caſtorei, oleum lumbricorum terreſtrium, item oleum laurinum, oleum deſtillatum juniperi, ſalviæ, majoranæ, & ex his oleis parata balſama pro inunctione membrorum trementium.

His ita pertractatis, de morbis convulſivis, & convulſionibus, pergo ad

CAPUT III.
DE
SPIRITUUM ANIMALIUM MOTU ET INFLUXU ABOLITO.

ARTICULUS I.
DE
APOPLEXIA.

OPpoſita ferè vitia ſunt, *dum omnes functiones* animales in *ſenſu*, & *motu* conſtituto *ſubitò ceſſant*, ita ut taliter affectus non ſecus, ac ex improviſo quaſi fulmine in terram percuſſus, & attonitus jaceat (unde etiam *Morbus Attonitus*, & *Sideratus* dicitur,) ſenſus omnis internus, atque externus, ac motus, imprimis tamen ſpontaneus ceſſet, ſimulque *vox auferatur*, *reſpiratione* ipſa plus minus imminuta, cum, aut ſine *ſtertore*, pulſu adhùc nonnihil vegeto, & perquàm duro, niſi in ſtatu, ſeu caſu admodum periculoſo, ubi deficit, interdum eſt puſillus, interdum verò vix obſervabilis. Quando ergò motus, & ſenſus totius corporis ita perit, dicitur *Apoplexia*, Germ. *der Schlagk*: Nempè utplurimum ſaltem functiones, & actus ſpontanei, ſeu voluntarii læduntur, minus verò motus naturalis, utut interdum, & hi afficiantur (cordis motus) *color faciei*, & *oculorum* utplurimum rubet, facies tumida eſt, & corpus ſimul calet, utut interdum, & in paroxyſmo diuturniore facies pallere obſervetur; *Membra* omnia ſunt *laxa*, & ſi brachium, vel pes levetur, pondere ſuo ſtatim dilabitur: Æger fortiter tactus, irritatus, vel acclamatus, nec ſentit, nec loquitur, ore hiante, & interdum *ſtertente*, profundum dormit: Reſolvitur ſubindè ſimul veſicæ, & ani ſphincter, unde *fæces alvi*, aut injecta enemata, & urinæ inſcio ſpontè ſua, & involuntariò effluunt. Verbo: Apoplectici non differunt à mortuis, niſi quod ſuperſint veſtigia reſpirationis, pulſus, & aliquis color in facie. Supervenit tandem, & ſpuma circa os, unde reſpiratio ceſſat. Hæc dum ita fiunt, eſt *Apoplexia* univerſalis, ſeu fortis. Dividitur enim communiter ratione pulſus, & reſpirationis ſuperſtitis in *levem*, *vehementem*, *fortem*, & *fortiſſimam*, ita ut in priore pulſus, & reſpiratio ſint adhùc ſatis

ſatis naturales; in reliquis ſpeciebus magis magiſque deficiant cum ſudore frigido; & quidem in *forti* cum ſtertore & ſpuma, in fortiſſima reſpiratio ad ſenſum omnis aboleatur, pulſus verò languidus, parvus, ac celer, evadat. Deinde *ratione ſubjecti* dividitur Apoplexia in *univerſalem* & *particularem*; quatenus illa cum capite totum corpus; hæc modò dimidium caput, & trunci mediam partem affligit, diciturque *Hemiplegia*, ſeu *Hemiplexia*; nunc capite integro omnes partes corporis attonitas reddit, & peculiari nomine deſtituitur; nunc hoc, vel illud tantum membrum motu, ac ſenſu ſubitò privat, ſub Paraplexiæ & Paraplegiæ nomine. *Hemiplexia eſt affectus talis dimidii corporis*, quando homo quoad omnes, vel dexteras vel ſiniſtras tantùm, partes ita afficitur, inde à ſagittali ſutura per mediam lineam exactè uſque ad perinæum; ita ut mirum ſit, quod ad ſagittalem, uſque ſuturam una ſaltem medietas privetur ſenſu, & motu, altera verò & ſentiat, & moveatur: Sic in talibus dimidia lingua nihil ſentit, nec movetur, altera verò medietas utrumque præſtat. Denique addit his LINDANUS quandam *ſpeciem Apoplexiæ*, hactenus innominatam, ſeu quæ *proprio nomine caret*; quando nempè toti corpori *perit ſenſus*, & *motus excepto tantum capite*, ubi quidquid infra collum eſt, manus, pedes, &c. omnia reſoluta ſunt, & attonita jacent, excepto ſolummodò capite, in quo lingua loquitur, aures audiunt, &c. quæ ipſa ſpecies rarò quidem, interdum tamen, obſervatur. Quoad ultimam Apoplexię ſpeciem, *Paraplexiam*, ſeu *Paraplegiam*, ea tantum *in uno, alterove membro*, majore, vel minore contingit, ut ejus ſenſus, & motus ſubitò in totum pereat, & privetur iiſdem. Hanc ipſam tertiam ſpeciem, qui modus Apoplexiæ particularis, Autores paſſim ſolent referre *ad paralyſin*; ſed malè, ut rectè demonſtrat, & aſſerit etiam LINDANUS, HIPPOCRATES, ARETÆUS (qui etiam fuit Græcus) & alii Autores, imò omnes antiqui, qui diſtinguebant accuratè Paralyſin ab Apoplexia: & quos affectus ex interna cauſa natos hodie ad paralyſin referimus vulgò, illi ad Apoplexiam retulerunt, quod niſi faciatis, nemo commodè explicare poterit, quid ſit *Apoplexia levis*, & *Apoplexia vehemens*? Genuino enim ſenſu apud Veteres Paraplexia vocari ſolet talis affectus, quia fiendi modo, curatione, & ſymptomatibus quibuſcunque talis particularis Apoplexia cum univerſali convenit: unde Apoplexia univerſalis in Paraplexiam deſinere ſolet: quo „ ſenſu etiam *Aphoriſmus* HIPPOCRATIS *ſect.* 2. „ *Aphoriſm.* 42. *Apoplexia levis facilè ſolvitur, Apoplexia* „ *vehemens nunquam ſine febre*, interpretandus venit. *Commentatores* ſuper hunc aphoriſmum variè ſe torquent, GALENUS obiter tranſcurrit, & ipſe CARDANUS, qui explicat, tantummodò Grammaticum agit, non Medicum: Sed ex dictis explicatio facilis eſt, dum per *vehementem Apoplexiam* intelligit LINDANUS illam totius corporis *univerſalem*, & de illa nemo curatur, niſi ſuperveniat febris per *Apoplexiam* verò *levem* intelligit, vel *hemiplegiam*, vel *Innominatam*, vel aliam. *Levis* eſt dicta reſpectu nempè totalis, & *univerſalis*, & videmus quod tales hemiplectici diu ſupervivant, cùm omnes affectus apoplectici, & paralytici ſint difficulter curabiles. Quando ergò ſenſus, & motus corporis ita perit, vel *in toto*, vel in *parte*, quæſtio eſt de *cauſa*; quæ hujus ceſſationis ſubitaneæ actionum omnium animalium? Per motum enim æquabilem ſpirituum animalium in cerebro, & cerebello, & ex his per nervos in partes organicas, fit ſenſus, & motus, & omnis animalis functio, uti ſuperiùs aliquando præſuppoſui ex Phyſiologicis. Ceſſante ergò hoc motu ſpirituum animalium æquabili, & naturali, etiam ceſſat ſubitò omnis animalis actio. Unde facilè patet. Quod Apoplexia ſit affectus, qui affligit, vel partem principalem, unde ſenſus, ac motus dependeant; vel miniſteria ſenſui, ac motui dicata, & quidem remotè, quod in Apoplexia non affligantur proximè organa ſenſui, ac motui dicata; patet, quod his ſalvis, & ſine eorum alteratione ingruat, & ceſſet Apoplexia. Revera ergò *in ſpiritu animali hærebit cauſa Apoplexiæ*.

CAUSÆ.

Circa *Cauſas Apoplexiæ* conſiderandæ ſunt, & *cauſæ generationis*, & *cauſæ permutationis*. *Cauſa proxima generationis formalis* eſt deficiens ſpirituum animalium motus *in cerebro*, interdum ſimùl etiam *cerebello*, & hinc eorundem ceſſans influxus in membra reliqua. *Et quidem ſi cerebelli culpa* fiat, non tàm apoplexia erit; (in qua, niſi fortiſſima fuerit, ſaltem *motus ſpontanei* plus minus abolentur, non verò *naturales* in pulſu, & reſpiratione;) quam *Syncope cardiaca*, in qua cordis motu penitùs ſublato, circulationis ſanguinis ceſſatio, ejuſdem in cerebrum diſtributio, & ſpirituum animalium, & vitalium neceſſaria annexio, omninò tollitur, & mox pulſu, & reſpiratione plus minus interdum ad ſenſum penitùs ſublatis ſine ſenſu, & motu mortuorum inſtar jacent; *ſive ſanguinis vitio*, quod rarius; ſive *nervorum* cardiacorum culpa, verbi gratia *convulſorum*, ut in affectibus hyſtericis, & ſimilibus; ſive *ſpirituum* in ſuo ex cerebello *influxu* inhibitorum cauſa eveniat. Conf. WILLISIUS *de Anim. Brutorum part* 2. *cap.* 8.

Cauſa Remota materialis, *ſeu occaſionalis* eſt, vel *interna*, vel *externa*. Utriuſque, præcipuè *internæ*, ratione fit *Apoplexia*; vel *accidentalis*, vel *habitualis*, de quibus videat. WILLISIUS *de Anim. Brut. p.* 2. *cap.* 8. *ubi de Apoplexia*. *Habitualis* eſt, quæ poſt certas prægreſſas in corpore occaſiones, & diſpoſitiones interdum ſupervenit: *Accidentalis* verò, quæ ſubitò, interdum fortuitò, ſine præcedente certa in corpore alteratione, ægros prehendit: quod frequentiſſimè à cauſis externis oritur.

Utraque eſt, vel *privativa*, vel *poſitiva*, ſecundùm HELMONTII Doctrinam *Tractat. de Lithiaſi cap.* 9. *ſeu ultim.* ita diſtinguendo: *Illa, privativa* eſt, quæ citra directam activitatem in ſpiritus animales, aut citra peculiarem iis inductam alterationem, ſaltem impedimenta quædam infert, propter quæ legitimè iidem, aut generari, aut diſtribui nequeunt; adeòque talis cauſa à *poſteriori*, & *indirectè* ſaltem, vel ſpiritibus animalibus producendis materiam ſubtrahendo, vel eorum motum, atque emanationem inhibendo; Apoplexiam infert: verbi gratia, qui *ex ſuſpendio*, (ſuſpendium eſt Apoplexia;) aut *caſu ab alto*, aut *ſanguinis*, intra cranium *effuſione*, aut *meatuum cerebri obſtructione* qualicunque, Apoplexiam patiuntur. *Poſitiva verò Apoplexia* eſt, quæ à tali fit cauſa, quæ ſpirituum animalium craſin, & conſtitutionem vitiare, eoſdem ad motum, & inde dependentes functiones planè ineptos reddere, & ita narcoſi, & ſtupore quodam eoſdem afficere, aut inſtar liquorum fermenteſcentium Gas eoſdem quaſi extinguere, & ſoffocare valet; qualis vis in *opiatis*, *carbonum fumo*, *fulmine*, & ſimilibus notiſſima eſt.

Quod attinet *Apoplexiam privativam*; ea fit, vel ob *ſanguinis deficientem naturalem circulum* ad, & per cerebrum, & inde ceſſantem ſpirituum animalium generationem, quo ſanguinis circolo ſublato ſubitò omnis animalium ſenſus, & motus, & ſubitò omnis ſpirituum animalium motus, ex ſanguine in cerebro ſcaturientium, ceſſat, & tollitur; idque vel *viarum*, vel *ſanguinis* ipſius culpa; vel *ob ſpirituum denegatum motum* in cerebro, & conſequenter effluxum; ob pororum cerebri, & meatuum ejus vitium, vel *obſtructorum*, vel *compreſſorum*, ſive in ejus *centro* medullari, adeòque in ipſo corpore calloſo fiat, ſive in ejuſdem progreſſibus, ſcilicet corporibus ſtriatis, & caudicis medullaris initio; idque nunc in *univerſo cerebro*, nunc in *altera* ſaltem ejus *medietate*. Confer. WILLISIUS, qui de Apoplexia privativa optimè agit; ſed de poſitiva nihil.

Sanguinis motus, & influxus ad cerebrum deficit, vel vitio vaſorum, arteriarum nempè carotidum, & vertebralium obſtructione, aut compreſſione, aut penitus laceratione. Sanguinis hunc motum circularem deficientem, & inde natam Apoplexiam, illuſtrat *ligatura* fortis collo injecta: hanc enim ligaturam colli, ſi fortiùs ſtringas tamquam hominem ſuſpenſurus, eo ipſo momento, quo arteriæ carotides, & venæ jugulares in collo conſtrictæ ſanguinis motum ad cerebrum tollunt, eo ipſo quoque momento omnis motus, ſenſuſque perit in talibus, utut adhuc ad tempus, & aliquot horas ſupervivant; unde poſtmodum re-

remoto vinculo dicunt, ſe nihil vidiſſe, nec ſenſiſſe ampliùs, quod teſtantur, qui laqueo diſſecti liberati fuerunt. Patet hoc etiam experimento Anatomico in canibus, in quibus ſi facta cutis colli apertione ligentur fortiter arteriæ carotides, ita tamen, ut parvæ arteriæ cervicales adhùc liberæ relinquantur, canis exinde ſomnolentus, torpidus, & ſtupidus jacet, & tamen ad biduum ferè ſupervivit, actionibus tamen animalibus maximè imminutis, de quibus quidquid ſupereſt, id obtinet beneficio arteriolarum cervicalium adhuc liberarum, tandem tamen moritur.

Cauſa ergò huius *Apoplexiæ*, ut loquitur HIPPOCRATES, eſt *obſtructio venæ*. Per *venam* verò hoc loco tàm vena propriè dicta, quàm arteria intellecta fuit apud Veteres. Hic enim mos fuit *Veterum*, non diſtinguere hæc duo Vaſa, ſed uno venæ nomine ambo nominabantur. Hoc non tantummodò eſt apud HIPPOCRATEM, ſed etiam patet hoc EX CELSO, qui inquit: *Venæ credimus rei incertiſſimæ: ubi arteriæ pulſus innuitur.* Veteres etiam per venam arterias, & nervos intellexerunt.

Verùm hic loci non exiſtimandum eſt, deficientem influxum ſanguinis per unum, alterumve arteriarum carotidum ramum inferre Apoplexiam, ſed potiùs ex impedito ſanguinis per venas refluxu, & hinc ejuſdem in cerebri, cerebellique confiniis, aut ſtagnatione, aut extravaſatione immodica potiùs, aut externorum comprimentium violentia, verbi gratia luxatione vertebrarum colli enormi, Apoplexiam oriri, WEPFERO concedimus. *Contra* hanc enim hypotheſin, arteriarum nempè carotidum, ac vertebralium à cauſa internà anguſtiam, & hinc *ſanguinis denegatum affluxum* ad cerebrum, rectè, & eleganter diſputat WILLIS. *loco ſuprà citato*, & majus periculum ex ſanguinis abundantia, quàm defectu apoplecticis imminere aſſerit, cùm arteriæ carotides, vel vertebrales mutuis anaſtomoſeis coeant, adeòque quamvis forſan in uno latere arteria ſit compreſſa, aut obſtructa, alterius tamen lateris arteria ſanguinis tranſcolationem peragere, & totum cerebrum irrigare poſſit. Unde, & SYLVIUS *lib. 2. Prax. cap. 21. pagina 160. §. 36. Editionis Belgicæ*, minùs hoc concedere vult, dum vaſa arterioſa obſtrui, aut comprimi poſſe, indèque Apoplexiam oriri non putat: ita ut non niſi raram; & ſaltem propter externæ cauſæ violentiam talem apoplexiam, ex *denegato ſanguinis per arterias influxu* dependentem, oriri æſtimem, quin potiùs propter impeditum circulum ex *denegato refluxu*, & hinc *cerebri*, aut *repletione*, aut *compreſſione*, aut à *ſero* extravaſato repletione, ſicque ſpirituum impedito motu in cerebro, & impedito influxu ad partes reliquas, Apoplexias hujuſmodi privativas, vitio ſanguinis circuli contingentes, oriri arbitror.

Cauſa verò, propter quam *ſanguinis refluxus impediatur*, eſt, vel in viis, aut vaſis, vel in ſanguine ipſo. In viis, vel vaſis, quando hæ anguſtatæ, aut ex obſtructione, aut ex contuſione, laceratione in capite, ruptione, aut anaſtomoſi aperta, & ſimilibus occaſionibus, ſanguis præternaturaliter in cerebrum, vel cerebri ambitum effunditur, ejuſque naturalis circulus impeditur; meatus enim cerebri, & ſubſtantiam plus minus anguſtando, Apoplexiam infert.

In *ſanguine* verò hæret vitium, ſeu cauſa ejus ſtagnationis, quando hic craſſus, grumoſus, aut nonnihil coagulatus exiſtit, & ita in vaſis ſtagnat, aut hæret; ſive in vaſculis meningum, ſive in ſinubus cerebri, ſive in ramis carotidum, aut jugularium, ſive denique in ramis pulmonalibus: Nam, & in his ſi coagulatus exiſtat, *Syncopen cardiacam*, aliis dictam, vitio ſanguinis natam, aliis verò Catarrhum ſuffocativum dictum, infert. Nam hic affectus eſt finitimus, & ſimilimus Apoplexiæ, adeò ut catarrhus talis ſuffocativus ex ſanguinis ſtaſi in pulmonibus, & apoplexia ex ſanguinis ſtaſi in cerebro, aut ejus vaſis, loco tantummodò differant. Stagnante enim ſanguine in vaſis pulmonalibus ipſoque corde, eſt Catarrhus ſuffocativus: in *cerebro* verò, & ejus vaſis ſi idem contingat, eſt *Apoplexia*. Videte *ſuprà ubi de ſuffocativo catarrho, Sect. 14. cap. 3. Articul. 4.* Qua ratione etiam Syncope ab Hermeticis dicitur lunaris ecclipſis: apoplexia verò ſolaris ecclipſis. Nec ullum eſt dubium, tales ægros, ſive à ſanguine ſtagnante ſuffocatos, ſive apoplecticos, eodem modo interfici. Unde etiam teſte FRACASSATO *in Epiſtol. de cerebro ad Malpigh.* apoplecticorum vaſa ſanguifera in pulmonibus interdum admodum turgida, aut penitus diſrupta, inventa fuerunt. Facit huc etiam exemplum PANAROLLI de quodam morbo, apoplectico inſultui ſimillimo, orto ex ſanguinis copia, & unà ſtagnatione. Sed de his, & ſimilibus pluribus, & Apoplexia ex hac cauſa nata, videat. imprimis WEPFERUS *de Apopl. & de loco affecto in Apoplex.* Videatur etiam SCHNEIDERUS *Tractat. de Catarrhis*, in ſpecie *ubi de Catarrho ſuffocativo, & de Catarrho ſanguinis.*

Communis Veterum ſententia eſt, in Apoplexia *cerebri ventriculus repleri*, & exinde ſpirituum animalium motum tolli: *Sed etiam expelli teſtatur*, ſæpiùs aliis mortuos exhibuiſſe ventriculos cerebri repletos, & obſtructos, nulla autem ſecuta ſit Apoplexia: Sic refert LINDANUS, Amſtelodami diſſectum fuiſſe caput Viri, qui per tres annos Dolore Capitis acerbiſſimo laboraverat, cujus ventriculi ita repleti fuere humore ſeroſo, aut limpido, ſimili lymphæ vaſorum lymphaticorum, ut integra Pinta Hollandica exinde potuerit eximi, nunquam tamen fuerat apoplecticus: Sic FERNELIUS exemplum recenſet inter alia aperti cujuſdam capitis apoplectici, in cujus cerebro nihil noxæ inventum fuit, ſed tantummodò in vena juglari repertos eſſe *ſanguinis grumos* id quod convenit cum NYMMANNI ſententia de *Apoplexia*, qui ſedem Apoplexiæ ſtatuit in torculari Herophili, ſeu loco concurſus quatuor ſinuum duræ meningis, & dicit, ſanguinem abire in grumos; & grumoſitates ibi ſtagnantes impediendo motum humorum Apoplexiam inferre: quò etiam videbitis accedere HOFFMANNUM *in Inſtitut.* Ignoravit autem Nymmannus circulationem ſanguinis, unde ſpirituum influxum cum ſanguine denegatum cauſam aſſerit: cùm potiùs ex impedito refluxu, hinc ſanguinis ſtagnatione, & ceſſante in cerebro circulo, Apoplexia inde oriatur. Rariſſimæ ſunt ergo Apoplexiæ ex impedimento ſanguinis verſus cerebrum, niſi fiant à maxima violentia externa: Sic aliàs notum eſt ex concuſſo, aut depreſſo cranio ſecutam Apoplexiam, ex porulis, ac meatibus cerebri nimium depreſſis, & invicem conniventibus: unde, & ſanguinis & ſpirituum animalium motus omninò fuit interceptus.

Ex dictis patet, quod *Apoplexiæ cauſæ proximæ* ſint, vel impeditus ſpirituum animalium motus in cerebro, vel impeditus ſanguinis circulus per cerebrum. His cauſis proximis adjungendæ cauſæ *remotiores*, quæ quacunque ratione proximas inferunt, & per conſequens Apoplexiam cauſant. Hæ verò omnes eò conducunt, quatenus ſanguinis, ut & ſpirituum animalium, influxum, & motum, & ſanguinis circulum tollunt.

Remotiores cauſæ, quæ ad Apoplexiam hanc, ex ſanguinis deficiente motu oriundam, diſponunt, ſunt variæ: nempè frigus repentinum, aut frigus nimium congelando quaſi ſanguinem, & ita inſpiſſando, ejus motum impedit, aut quocunque modo alterando ſanguinem aut ſpiritus, ad Apoplexiam diſponit. Facit huc, quod juxta HIPPOCRATEM *Aphoriſm. 15. & 23. lib. 3.* aer frigidus, & humidus, hyems, autumnus, item aer aquilonius continuis imbribus irrigatus, ad Apoplexiam diſponat: quæ ipſa, & confirmantur à FORESTO *lib. 10. obſervat. 70.* E contrà verò æſtus nimius, aut calor ambiens nimius, liquando nimis maſſam ſanguineam, & ipſe diſponere poteſt ad Apoplexiam, teſte SCHENCKIO *lib. 1. obſervat. de Apoplexia, obſerv. 1.* Sic cum quidam in tertiana intermittente die intermiſſionis ſe diutiùs expoſuiſſet ſolis ardoris diebus canicularibus, apoplecticorum more repentè concidit, & altero die extinctus eſt: videat. PISO *de Colluvie ſeroſa.* Forſan, & huc pertinet ſuo modo lauta nimis & larga diæta cum vita ſedentaria conjuncta; hinc enim rectè dicit HENRICUS ab HEER *obſervat. 18.* quod nos ſeptentrionales imprimis ex ingluvie, & comeſſationibus corripiamur Apoplexia. Quò facit lotio capitis illegitima cum aqua tepida, ſi ſcilicet ſubitò caput exponatur aeri frigido: Exemplum tale obſervavit AMATUS LUSITANUS *Centuria 1. Curat. 36.* in puella, quæ ex lotione capitis in Apoplexiam incidit, quę ipſa Apoplexia poſtmodum in paralyſin lateris ſiniſtri deſiit. (unde dicitur Paralyſis, ſed eſt potiùs Paraplegia.) Ex tumore cranii externo ſanato Apoplexiam natam refert BARTHOLINUS *Centur. 4. obſerv. 86.* Morbi melancholici in Apoplexiam quoque abeunt, quod præter MOEBIUM *in Inſtit.* etiã obſervavit FORESTUS *l. 10. obſ. 78.* Poſt nimia purgantia ſanguis draconis pro adſtrictione alvi adhibitus apoplexiã infert, teſte BARTHOLINO *Cent. 2.*

Epiſt.

Epiſtol. pag. 680. Speciatim ſuppreſſæ quædam ſolennes ſanguinis evacuationes per hæmorrhoides aut uterum, aut hæmorrhagiam narium, &c. frequenter admodum ad Apoplexiam diſponunt, & hanc etiam inferunt. Sic ex ſupreſſa narium hæmorrhagia conſueta Apoplexiam obſervat HILDANUS *Cent.* 3. *obſerv.* 11. Quia ſanguis ſuppreſſus coacervatus faciliùs ſic ſtagnat hinc inde, aut per anaſtomoſin vaſorum, aut eorundem ruptionem in cerebro & vicinis locis extravaſatione Apoplexiam infert. Sic in ZACUTO LUSITANO *l.* 7. *Hiſt. Med. Princ. cap.* 7. obſervatio eſt de juvene florentis ætatis, per ſcalas altè decidente, unde ingens hæmorrhagia per nares ſecuta eſt; Et ſanguine rectè fluente optimè ſe habuit æger; hac ipſa verò hæmorrhagia ſuppreſſa æger in Apoplexiam incidit, quæ non priùs ſublata fuit, quàm copioſa inſtitueretur venæ ſectio. Item in puerpera ex non ritè fluentibus lochiis Apoplexiam obortam venæ ſectione in brachio curatam refert FONTANUS *l.* 1. *Curat. & Reſponſ. p.* 25. Et hinc eſt propter talem ſanguinem extravaſatum, aut ex anaſtomoſi effuſum, quod tam ſæpè in Apoplexia mortuis ſanguis congrumatus & coagulatus in cerebro ejusque ventriculis fuerit repertus: Sic BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hiſt.* 60. & RHODIUS *Cent.* 1. *Obſerv.* 67. ex ſanguine congrumato & extravaſato, ventriculos cerebri replente, ex plexibus choroideis eò effuſo Apoplexiam lethalem obſervat: ſicut etiam in occipitio ſanguis congrumatus ſæpe repertus fuit: Sic HILDANUS *Cent.* 3. *Obſerv.* 22 obſervat mulierem, quæ menſtrua ſuppreſſa ſæpius per os & nares excrevit, quæ tandem & hac ſuppreſſa excretione Apoplexia lethali correpta fuit, & poſt mortem poſt triginta ſex horas ſanguinem adhuc per dicta loca excrevit: ſicuti etiam in *Obſerv.* 11. *citatæ Cent.* idem HILDANUS tale refert: Vid. BORELLUS *Cent.* 3. *Hiſt.* 34. Venus è contra nimia, potiſſimùm in ſenibus ad apoplexiam multum diſponit: Vid. HENRICUS ab HEER *obſerv.* 18. & PLATERUS in *obſervat.* Pertinent huc imprimis affectus animi graviores quicunque, qui tanquam cauſa procatarctica apoplecticos inſultus excitant: quos inter imprimis eſt ira, quæ cum inducat ſanguinis ebullitionem ejusque inſignem fervorem, in prædiſpoſito cerebro facilè ſtagnationem ſanguinis & Apoplexiam infert: Et cum imprimis homines εὐόργητοι ſubinde Apoplexia correpti obſervantur ex iracundia, monente FORESTO *l.* 10. *obſ.* 70.

Spirituum animalium quod attinet deficientem motum; ceſſat hic ferè *ex pororum* ac meatuum *conniventia* & ſubſidentia quaſi, cujus plures poſſunt eſſe occaſiones: à *contuſione* v. g. cerebri & valida commotione; item à *materia tenui*, ſubtili & quaſi lymphatica, ſucceſſivè circa cerebri corticem glanduloſum congeſta, ſubitò & impetuosè interiora verſus irruente, & ita poros & meatus obſtruente: quam cauſam in habituali Apoplexia imprimis accuſat VVILLIS. *cit. loc.* Item *à ſanguine grumoſo*, v. g. poſt capitis contuſiones extravaſato: Item *ab abſceſſu* in meningibus rupto, aut alia vitioſa materia *extrinſecus* cerebro inſtillata, aut *intrinſecus* in cerebro collecta, aut circa ejus baſin congeſta, ibique compreſſionem cerebri, & in ſpecie radicis medullaris & nervorum principii inferente.

An etiam mucus viſcidus & *pituita* præternaturaliter *extrinſecùs circa medullam ſpinalem colligi*, eandem comprimere, & ita Apoplexiam aut cognatos affectus inferre valeat, prout aſſerit SYLVIUS *lib.* 2. *Prax. cap.* 21. §. 49. *pag.* 162. ceu dubium & minùs probabile in medio relinquo, ob lentum pituitæ motum, niſi vehiculo *ſeri* aut *lymphæ*, à motu naturali quacunque cauſa oberrantis, ad iſta loca delata & collecta fuerit: vid. HELMONTIUS *Tr. de Lithiaſi*.

Diſponunt ad hanc Apoplexiam *contuſiones*, & concuſſiones capitis, tàm cum quàm ſine manifeſta ejus *læſione* factæ; ſive collabantur & anguſtentur ſaltem pori, ſive ſanguinis ſimul vitietur circuitus intra cranium, v. g. *ex nimio ſonitu*: commotum enim & concuſſum cerebrum ſubſidet quaſi, ita ut poris ejus ſic collabantibus & anguſtatis, aut diſtortis, aut vitioſè difformatis, ſpirituum meatus & viæ deleantur: Sic ob caſum ab alto, ex gravi cerebri concuſſione, Apoplexiam lethalem obſervavit HORSTIUS *l.* 2. *obſ.* 13. ſicut etiam DEODATUS *in Valetud. pag.* 121. *ex caſu ab* equo vertiginem, quæ tandem in Apoplexiam lethalem deſiit, obſervavit: ſic notum eſt *ex alapa inflicta*, apoplexiam fuiſſe obortam, qualia exempla talia habet SCHENCKIUS ex BENIVENIO *in obſerv.* uti etiam HILDANUS *Cent.* 5. *obſ.* 85. & *Cent.* 6. *obſ.* 11. Item ex *ictu oculi* nimio, indeque valida capitis & cerebri concuſſione, Apoplexiam in puero obſervavit FERNELIUS *lib.* 2. *de Abdit. Rer. Cauſis cap.* 15. Non ſecus atque idem FERNELIUS *eod. loc.* refert, virum quendam ex *vulnerato oculo* apoplecticum, in quo diſſecto ſanguis grumoſus copioſus circa cerebri baſin decubuerit. Sic ex *percuſſione oculi* cum raphano Apoplexiam vidit obortam SCULTETUS *in Armament. Chirurg. obſ.* 21. Apoplexiam à *cranio depreſſo* & ſanguine *extravaſato*; præter quotidianam experientiam, etiam teſtantur DURETUS *in Hipp. Coac. Prænot. pag.* 366 BORELLUS *Cent.* 2 *obſ.* 34. HENRICUS *ab* HEER *obſer.* 12. VVEPFERUS *de Apoplex. obſerv.* 1. & 2. BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hiſt.* 60. & BONETTUS *Sepulchret. l.* 1. *ſect.* 2. *obſerv.* 7. 8. 12. *ac* 13.

Præter ſanguinis *collectiones* intra cerebrum, pertinent huc etiam *vitia ſeri & lymphæ*, quatenus, ut *ſuprà monitum*, inundando cerebrum, & omnes ejuſdem poros replendo, Apoplexiam non rarò periculoſam inducere poſſunt, Authore MARCELLO *Donato lib.* 2. *Hiſt. Med. Mirab. cap.* 6. qui refert de quodam forti Apoplexia peremto, in cujus aperto cranio tota cerebri ſubſtantia *aquoſo humore* perfuſa & oppleta fuit reperta, qui ipſe humor etiam in cerebri ventriculis redundavit: diſſectis carotidibus ingens ſanguinis craſſi melancholici emanavit copia: Sic affirmat COLUMBUS *in ſua Anat. cap.* 15. quod apoplecticorum capita diſſecta exhibuerint ſæpiſſimè cerebrum magna *aquæ glutinoſæ* copia diſtentum. Facit huc Obſervatio JOHANNIS DANIELIS HORSTII, *filii*, *in Obſ. Anatom.* 3. de Principe apoplectico mortuo, in quo præter alia obſervatum fuit cerebrum magnum & grande, *ſero & pituita* plus quàm refertum, maximè in ventriculis; arteria autem venoſa ac orta nigro humore, atramento ſimili, fuit repleta & perfuſa, qualem Princeps ante Apoplexiam ad aliquod tempus in lingua & faucibus habuerat. Plura exempla vid. apud VVEPFERUM *obſ.* 4. & 15. ac VVILLISIUM *Anat. Cerebri c.* 12. Adeo ut probabile videatur, interdum à lympha & ſero copioſo, cerebrum inundante & replente, oriri poſſe apoplexiam. Facit huc ſuo modo potus vini nimius & crebriùs repetita ebrietas, quæ multos, & quidem ætatis conſiſtentis, & aliàs optimi habitus, ad Apoplexiam diſponit: Nam ex his ortam Apoplexiam refert FONSECA *lib.* 2. *Conſ.* 89. uti etiam FORESTUS *l.* 10. *Conſ.* 69. Non enim ſolùm vis narcotica ſpiritus vini, ſpiritus animales alterare & Apoplexiam inferre poteſt, ſed & copioſa lymphæ generatio & cerebri inundatio à potu vini copioſi huc pertinet, dum poſt nimium ejus potum Apoplexiam & in paralyſin (quæ potiùs fuit Paraplexia) linguæ & lateris dextri obſervat PISO *Tract. de Colluv. ſeroſa pag.* 88. Apoplexiam à tumore, v. g. ſteatematico, vid. apud BONETTUM *loc. all. Obſ.* 53. *ſeroſo*, apud PANAROLLUM *Pent.* 1. *obſerv.* 17. Pertinet huc etiam *ſcabies retropulſa*, ex qua Apoplexiam in viro ætatis conſiſtentis obſervavit MOEBIUS *in Inſtit. pag.* 265. *Variolæ* etiam huc videntur facere nonnihil, repulſæ Apoplexiam inferentes, teſte FORESTO *lib.* 10. *obſerv.* 70. qui refert de puella, quæ poſt expulſas variolas, cùm ſe citiùs aeri pluvioſo expoſuiſſet, ut & ad foſſam aqueam decubuiſſet, intra biduum Apoplexia tacta interiit: vid. SENNERTUS. Ita ut *privativa Apoplexia*, quatenus ex cauſa ſaltim externa oritur, pro faciliori praxi nunc *ſanguinea*, vitio nempe ſanguinis in cerebro extravaſati, & grumis ſuis cerebri ſtructuram & ſpirituum motum lædentis, nunc *ſeroſa* ſeu lymphatica dicenda ſit: Vid. *Obſerv. Anat. in* BONETTI *Sepulchreto*: (dico: pro meliori Praxi; nam in Theoria vix omne ferre poterit punctum:) quorum iſta hominibus mediæ ſeu conſiſtentis ætatis, iracundis, corpulentis, obeſis, ebrioſis, & aliàs apparenter ſaniſſimis, poſterior verò ſenibus decrepitis, catarrhoſis, & ſimilibus, obvenire ſolet.

Vapores Mercuriales pariter Apoplexiam inducunt, vid. LANGIUS *Epiſt. l.* 1. *Epiſt.* 44. hinc qui Venetiis ſpecula Mercurio illinunt, ad Apoplexiam declinant: Vid. *Acta Societ. Reg. Vol.* 1. *pag.* 18. Præterea vapores thermarum ſulphurearum Apoplexiam inferre notat SCHENCKIUS *l.* 1. *Obſerv.* 2. Sicuti ex *nimio fœtore ex vaporibus* puteorum cænoſorum Apoplexiam refert MARCELLUS *lib.* 2. *c.* 6. *Fumi narcotici*, metallici, *carbonum*, cereviſiarum, & *vino-*

& *vinorum efferveſcentiam*, etiam referuntur à quamplurimis ad cauſas Apoplexiæ privativæ remotas, quatenus ſpiritibus animalibus vincula iniiciunt, ut ipſa experientia loquitur. Verùm hi ipſi fumi narcotici potiùs Carum inferunt, quàm perfectam Apoplexiam, & inferunt quidem interdum carum ſæpiùs ſatis profundum & Apoplexiæ finitimum, non tamen, uti dixi, Apoplexiam perfectam.

In talibus caroticis, à narcoticis fumis obortis, probabile eſt admodum, præter ſpirituum animalium fixationem à narcoſi, ſimul etiam accedere aliqualem ſanguinis coagulationem, quatenus tales affectus ſæpiùs in pleuritides & peripneumonias (poſt fumos tales hauſtos) & ſimiles affectus, à ſanguinis coagulo ortos, deſinunt: Unde rectè quibuſdam talis carus ſimilis apoplexiæ, aut proximus ſaltem ejus gradus, habetur. Cui etiam cauſarum generi adſcribendus venit terror ac gaudium immodicum: de quorum priore vid. HILDANUS *Cent. 6. obſ.* 12. & LOSSIUS *lib.* 1. *obſ.* 14. qui refert, terrorem ex ſclopeto exploſo Apoplexiam intuliſſe; quatenus ſpirituum motum & agilitatem ſiſtendo, horum influxum ad inferiora inhibent: Sicut ex nimio ſonitu Apoplexiam obortam etiam notat FONTANUS *in Curat. & Reſponſ. l.* 1. *pag.* 49. & AMATUS LUSITANUS *Cent.* 3. *obſ.* 26. à tonitru BENIVENIUS *c.* 23. Quò etiam pertinent Apoplexiæ ex fulmine, quæ notæ ſunt ex MARCELLO DONATO, & SCHENCKIO.

Sed ultra hanc *privativam Apoplexiam*, etiam alteram dari *poſitivam*, confirmant tàm *opiata* in majori doſi uſurpata, quàm *Gas carbonum*, aut *liquorum fermeſcentium*, quando in cellis vinariis ſubitò Apoplexia inſtar ſuffocatorum intereunt; uti & *ſpiritus vini vel vini generoſioris* abuſus, quæ poſitiva efficacia narcotica, & ſtupefactiva qualitate Apoplexiam inferunt, ſpiritus animales alterando & ſtupefaciendo, unde in motu ceſſant. Sed cùm hæc fiant ſaltim *à cauſa externa;* tamen & talem etiam *à cauſa interna* oriri, primus docet & accuratè defendit HELMONTIUS, & probabile fit ex eo, quod alii *affectus ſoporoſi*, ſpeciatim comata, lethargi & catalepſes, ex cauſa interna oriantur: quidni ergò & apoplexia; quæ vix eſſentialiter ab iſtis differre videtur: Scilicet HELMONTIUS *Tr. de Lithiaſi cap.* 9. *à §.* 41. *ad §.* 90. in eo eſt totus, ut propriè ſic dictam Apoplexiam à cauſa interna enaſci aſſerat, eaque poſitiva, nempe à certo quodam veneno anodyno & *glaciali* in ſtomacho hærente, ex digeſtionis propriæ errore enato, occaſione cujus archeus horreſcat, fugiat, & ideas cadaveroſas illius recrementi pariat, quo ipſo cerebrum cum pediſſequis potentiis, horum nempe ſpiritum inſitum, in ſui obſequium trahat, per actionem regiminis ſtomachi aut duumviratus. Unde talis terror in ſpiritibus dictorum locorum incolis excitatur, propter quem terrorem nunc utrumque, nunc debilius medullæ latus, contrahitur, unde paralyſis Apoplexiæ ſupervenire dicitur. Quia HELMONTIUS eſt obſcurus, conferatur GREMBS *Tr. Arbor Ruinoſa & Integra Hom. l.*2. *c.*1. *§.* 43. *& ſeqq. pag.* 268. qui melius explicavit hypotheſin HELMONTII.

In hac hypotheſi *duo* conſideranda:

1. *Res ipſa, an ſit* talis Apoplexia poſitiva?
2. *Modus rei*, quo ſe habeat, ut ex tali fomite morboſo in præcordiis hærente inferatur Apoplexia?

Quoad prius: excitari Apoplexias à cauſis internis, ſpiritus animales vitiantibus, & ſtupidos ac torpidos reddentibus (ut noſtro loquendi modo rem declarem) & ita *poſitivè* operationibus, iiſque circa ſtomachum ſeu ventriculi ſuperius orificium conſitis ſeu hærentibus, h. e. dari *Apoplexiam poſitivam* ex præcordiis excitatam, veriſſimè arbitror: Idque (1) *à juvantibus*: Obſervatum enim frequenter, quod vomitus optimum ſit in quamplurimis Apoplexiis etiam fortiſſimis remedium; quò citius provocatur, eò melius. Præter HELMONTII effata vid. LANGIUS *in Miſc. pag.* 11. *&* 12. ubi binos fortes apoplecticos per vomitum curatos refert: HENRICUS *ab* HEER *Obſ.* 18. ex obſervationibus præfert vomitus venæ ſectioni in Apoplexia: quod etiam obſervavit BARBETTE *in Praxi*, qui dicit, venæ ſectionem rarò convenire in Apoplexia, ſed potiùs vomitoria. Certum eſt, in Apoplexia, ſed poſitiva, optima eſſe vomitoria, quorum loco clyſmata acria in Praxi vulgari uſurpari ſolent; Perinde enim eſt, ſive ſtimuletur anus, ſive vomitus excitetur: Item ſubtilia aromatica, odorifera & omnia ſtomachalia, brevi recreant tales apoplecticos. (2.) *A nocentibus*: Nempe Gas ſeu halitus carbonum oretenus inſpiratus interdum Apoplexiam, utut ad cerebrum non perveniat, ſed dum affligit orificium ſtomachi, graves vertigines, item caroticos affectus infert, ex affecto imprimis ſtomacho. Dicunt: afficiendo ſanguinem etiam ſucceſſivè afficit cerebrum: Sed poſito, rem ita ſe habere, certum tamen eſt, quod hoc Gas imprimis ſimul afficiat orificium ſtomachi; unde ex ſtomacho affecto vertigo & Apoplexia ſuperveniunt: qua ratione imprimis ex ſtomacho affecto Apoplexiam deducere conatur HELMONTIUS, utut non poſſit dici modus aut ratio fiendi; Nam ob id *vomitus* juvat: Hinc cupediarum artifex ex *carbonum Gas* inebriatus, mortui inſtar in carbones incidit candentes, ſine ſenſu totum femur comburens. Par ratio eſt in iis, qui vaporibus vini ac cereviſiæ fermentantis ſubitò ſuffocati intereunt; Nam vel vomitus ſuperveniens, vel mox inſtitutus, eſt ſalubris. Facit huc vini generoſioris abuſus, item Nicotianæ fumus, qui manifeſtò Apoplexiam talem poſitivam ex præcordiis oriundam infert: Vid. GREMBS *lib.* 3. *cap.* 1. §. 37. *pag.* 465. *cit. Tract.* qui hanc HELMONTII ſententiam de veneno narcotico in præcordiis, apoplexiam excitante, confirmat nobili exemplo per *tabaci abuſum*, quendam ex eo redditum eſſe adeò ſtupidum, ut cum ſtertore inſtar apoplecticorum jacuerit. Fuit Apoplexia poſitiva ex vi narcotica, per vomitoria curata. Nicotianæ fumus ergò in ſpecie circa ſtomachum hærendo, & per conſenſum cerebrum afficiendo, Apoplexiam intulit. Sic ex eſu fungorum excitatam Apoplexiam, vomitu, quo fungi ex ſtomacho rejecti fuerunt, imprimis curatam, videb. in BARTHOLINI *Act. Haffn. Volum.* 2. *pag.* 295. (3.) *Ab Adjunctis*, quæ in talibus obſervata ſunt: Curavi ante biennium mulierem quadraginta annorum, ex cauſa interna apoplexia forti ex improviſo enata correptam, quæ brevi in Hemiplexiam totius lateris ſiniſtri deſinebat: Hæc in inſultu & poſt conquerebatur in paroxyſmo de graviſſima *anguſtia & anxietate præcordiorum*, ſimul cum inſigni in ſomnum propenſione: Non erat debilis ex ſpirituum animalium defectu, non in membris, nec imminebat animi deliquium, ſed in ſomnum propenſio poſitiva; Aliud enim eſt defectus virium ex ſpirituum animalium defectu præciſè, aliud *ſomnolentia* ex eorum torpore. Summè debiles ex ſpirituum animalium defectu ad ultimum vitæ articulum ſunt inſomnes: iſti verò aliàs validi ex improviſo ſomnolenti fiunt. Et quidem recrudeſcente ſubinde paroxyſmo, præcedebat præcordiorum anguſtia, cui ſuperveniebat ſomnolentia illa ceſſante & hæc ceſſabat. Unde & alio tempore, ſex vel octo ſeptimanis à primo inſultu, propinatum ex alia cauſa vomitorium antimoniale, cum anxietate præcordiorum virium imbecillitatem & inſignem ad ſomnum propenſionem inferebat. Jam verò quid vomitoria præſtant ad ſomnum proferendum? Confirmat hanc hypotheſin HELMONTII, quod nempe tunc circa ſtomachum vomitorium dum inferret anguſtias, & ægra inclinaret ad ſomnum, & quod hæc Apoplexia fomitem ſuum in orificio ſtomachi habuerit. (4.) *Ab antecedentibus*: Sic *vertigo* diuturna, per conſenſum ſtomachi enata, eſt prodromus Apoplexiæ in ſenibus. Dico: in ſenibus; nam homines conſiſtentis ætatis ſine ulla tali præcedente apoplectici fiunt. Plura hujus novi exempla: *Parenti meo* certò imminet Apoplexia: Plures ſunt anni, quod vertigine per conſenſum ſtomachi laborat, & hæreditario vitio ad apoplexiam inclinat: unde certus ſum, quod hæc vertigo ex ſtomacho certò prædicet Apoplexiam. Omnes ejus ex materna linea parentes Apoplexia tacti fuerunt: *Avia materna* hoc affectu interiit, & *mater* jam ſemel Apoplexia correpta fuit: Unde hæreditarius character à parentibus apoplecticis in liberos delatus patet. Nam ſi quid aliud, Apoplexia eſt *malum* admodum *hæreditarium*, quod ab omnibus Practicis aſſeritur. Notatu dignum hujus rei exemplum refert FORESTUS *l.* 10. *obſerv.* 70. de ſene quodam ſexagenario craſſo & obeſo, cujus frater apoplexia interierat; cui cum inter ambulandum annunciatum fuiſſet, quendam octogenarium virum ſibi familiarem ſubitò extinctum eſſe, ſubitò pes ſiniſter ipſi tremere cæpit, & domum reverſus Apoplexia correptus fuit: qua ſublata, ſequente anno denuò ab Apoplexia tactus interiit, non ſecus ac pater, ac ejus frater. Sed talis *character hæreditarius apoplecticus*, qui à parentibus transfertur in libero, antequam ipſi

Apo-

Apoplexia correpti fuerint, revera *poſitivi* quid in Apoplexia ſubeſſe innuit, à quo *vertigo* etiam ex ſtomachi conſenſu, & tandem *Apoplexia* ſupervenit. (5.) Experientia POTERII idem perſuadet, qui omnes Apoplexias & Paraplegias, etiam poſt Apoplexiam ſupervenientes, curavit per *aurum* ſuum *diaphoreticum*, præmiſſis univerſalibus, quod habet adhuc in ſe corporale aurum, adeoque ejus efficacia ſe exerit in ſtomacho & primis viis, ultra quas non extenditur: quia eſt remedium fixum. Hoc etiam confirmant remedia alia appropriata, verbi gratia *cinnabaris antimonii* & ſimilia, non niſi intra primas vias *poſitivè* operantia, quæ ad Apoplexias & paralyſes ſunt egregia. (6.) *Modus fiendi ſubitaneus* & frequenter *momentaneus* rem per *humorum defluxum*, aut *viarum oppillationem*, quæ per ſucceſſionem ſaltem fit, vix ſufficienter explicat, adeoque aliud quid ſubſit neceſſe eſt, quod tam ſubitò malum inferat. Sed hoc *Gas rerum fermenteſcentium* ſua penetrante narcoſi & momentanea operatione optimè illuſtrat. Ob id etiam WILLISIUS non acquieſcit in ſolo humorum ſeroſorum aliorumve in cerebri meditullium præternaturali tranſlatione, ſed ſimul *vim virulentam*, ſpiritus animales fugantem & extinguentem, unà accuſat. Equidem ſæpiſſimè *ſigna* quædam *circa caput* & animalem facultatem præcedunt; quæ imminentis Apoplexiæ metum incutiunt. Vid. SYLVIUS *lib. 2. Capit. 21. §. 22. & ſeqq.* Sed hæc ipſa medio ſe habent modo, ita ut capitis affectum per eſſentiam, ut & per conſenſum, inſequi poſſint; ſicut vertigo ex ſtomacho in ſenibus tale exiſtit prodromum ſymptoma in habituali Apoplexia. *Unde ſedulò ſemper inveſtigandum*: an aliæ concurrentes circumſtantiæ generales plus minus affectum capitis per πρωτοπάθειαν? an verò per δευτεροπάθειαν deſignent? Sicut non rarum eſt, *epilepſias univerſales per abdominis conſenſum* excitari, & *remedia*, quæ abdominis aut hypochondriorum ſpatia non excedunt, & deliriis & ſpaſmis & cephalalgiis optimè ſubvenire, v. gr. martialia, cinnabarina, vomitoria, clyſmata, &c. Mulier epileptica, laborans malo hypochondriaco, conquerebatur de dolore capitis, & ſimul de tenſione hypochondriorum. Jam verò quoties uſurpabantur Martialia, remittebat tenſio hypochondriorum & dolor capitis; ſi verò repetebat tenſio hypochondriorum, etiam dolor capitis repetebat. Unde ſymptomata iſta, quæ ſunt prodromi Apoplexiæ imminentis, poſſunt fieri ex capite, per conſenſum & per eſſentiam affecto.

Quoad poſterius, nempe Apoplexiam ex affecto ſtomacho; hæc quidem *quoad rem ipſam* ſatis clara eſſe videntur; ſed *quoad modum rei* res obſcura & intricatiſſima eſt. Ad veterum *vapores* & halitus, aut Chymiſtarum effluvia vitriolica ſtupefactiva adſcendentia, effugere eſt ridiculum: *Ignotum Actionem Regiminis* HELMONTII profiteri, eſt palliare propriam ignorantiam: *Conſenſus*, qui *per nervos* ſaltem explicabilis eſt, & hic vix locum mereri videtur, cùm hic ſemper ſenſum, & hujus demum ratione conſenſum præſupponat, qui in apoplecticis penitus torpet; niſi dicere velimus, per conſenſum irritatorum nervorum circa præcordia, ſtringi cerebri fibras nervorumque principium, cujus contracturæ occaſione ſpirituum in partibus externis deficiat motus, qui in cerebri meditullio perturbatus ſenſum & rationem tollat: *Per ſanguinis* & ſpirituum animalium *circularem motum* negotium quodammodo illuſtrari poſſet, ſed & hic quamplurima obſtant. Res ergo difficillima eſt: *Narcoſi* quidem *percuti & ſtupefieri ſpiritus* animales, ſeu figi, & quaſi plus minus coagulari, plauſibile eſt: quomodo verò hoc ex præcordiis fiat? res hæret & à priori latet. Nempe ſicuti *opiata* vel *ſemen hyoſciami*, *fungi* vel *Gas carbonum* in ſtomacho adhuc hærentia, inferunt affectus ſoporoſos & caroticos, & hac ratione ſpiritus animales inficiunt & torpidos reddunt; ita etiam ſimilis *virulentia narcotica* ex cauſis internis in corpore nata, & circa præcordia exiſtens in regione ſtomachi, ſpiritus animales afficiendo Apoplexiam poſitivam inferre ſolet. *Modus tamen rei latet*. Sufficiat pro meliori doctrina, & ad Praxin manuductione, *differentiam* apoplexiæ *in privativam & poſitivam* inſinuaſſe, obſervando ſimul, ex cauſis externis frequentiorem eſſe accidentalem; ſicut *ex internis habitualem*; & has inter, quæ ex cauſis internis oriuntur, ferè frequentiores eſſe *poſitivas*, quàm *privativas*.

Conſideremus jam *Cauſas Remotas* Apoplexiæ *poſitivæ*: ſed ſi has ipſas, prout à Scriptoribus conſignatæ deprehenduntur, conſideremus; eædem ferè ad *privativam*, minus ad *poſitivas Apoplexias* pertinent, utut notabilis & curioſa ſit obſervatio WILLISII *de Anima Brutor. Part. 2. Capit. 8.* Deinde magis accidentales ferè, quàm habituales ſunt Apoplexiæ iſtæ, quas referunt. Adhæc *Remotæ* iſtæ *cauſæ*, exceptis iis, quæ manifeſta læſione caput afficiunt, potiùs προηγούμεναι ſunt ſeu *antecedentes*, quæ *cauſam continentem* movent; aut ſaltem ſunt ſubinde *cauſæ procatarcticæ*, quæ *diſpoſitionem morboſam* internam commovent, ut eæ *proximæ* conſtituant. Ut taceam in *Obſervationum Anatomicarum conſideratione* ex inſpectis cadaveribus facillimam, modò non frequentem, eſſe *fallaciam à non cauſa ut cauſa*; ita ut vel præternaturale quid forſan repertum, pro cauſa morbi mortiſque habeatur; vel etiam productum quoddam morboſum pro genuina illius habeatur origine.

Quoad cauſas permutationis Apoplexiæ: tribus ferè modis permutatur hæc; vel terminatur ad ſalutem ægri integram, remota & correcta plus minus cauſa proxima; *vel terminatur ad mortem*, ceſſante tandem cordis motu pulſatorio, unde ſuffocati intereunt ægri; *vel denique ex univerſali in particularem* tranſit Apoplexia, *nunc* pauciora, *nunc* plura occupantem membra.

Quoad (1.) fit, quando poſt ſucceſſivam evacuationem, ſive ſanguinis, ſive per vomitoria, ſive per alvum, in ſpecie per ſudorem ſolvitur pedetentim Apoplexia ad perfectam ægri ſalutem. Quò pertinet, quando mediante ſalivatione uberiore, vel ſpontanea, vel remediis Mercurialibus inſtituta, ſucceſſivè curatur Apoplexia, quod obſervavit SENNERTUS *in Praxi lib. 1. Par. 2. cap. 33. pagin. 664. ubi de Apoplexia, &* DECKERS *in Barbette Prax. pag. 21. & 29.*

Si verò (2) terminatur ad mortem, fit, quando ſucceſſivè ægri ſuffocati intereunt. Fit, quatenus ceſſat plus minus ſpirituum animalium motus, etiam ex cerebello ad cor & organa reſpiratoria, deficit pedetentim pulſus & reſpiratio, quibus ceſſantibus ægri ſuffocati intereunt; cujus rei prodromus eſt ſtertor profundus, cum ſpuma per aſperam arteriam elevata, & pedetentim circa os apparente. Nam talis ſpuma ſignum eſt manifeſtum ſanguinis motus per pulmones planè impediti, qui in pulmonibus hærens, per aliquam aeris inſpirationem concuſſus & agitatus, reſolvitur in talem ſpumam; eodem modo ac cerevisia agitata in aere in ſimilem ſpumam abit. Quod talis ſpuma ſit ſanguis ità attenuatus & reſolutus, teſtatur anatomia mortuorum, quia TULPIUS *libr. 1. Capit. 57.* refert in iis, qui Apoplexia moriuntur, quod aſpera arteria ſpumoſo ſanguine referta reperiatur. Sic HIPPOCRATES dicit, quod ſtrangulati & ſuffocati ad ſe non redeant, quibus circa os ſpuma collecta apparet; item, qui repente obmuteſcunt cum ſtertore, intra ſeptem dies pereant; niſi febris ſupervenerit; item, qui repente obmuteſcunt & ſtertunt, ſi ſpuma circa os apparet, intereant. Diſtinguendum tamen eſt inter ſpumam, quæ ex profunditate pulmonum erumpit; & iſtum humorem viſcidum, qui in ægro, catarrho ſuffocativo laborante, cum aliquo ſtertore ſolet emitti, qui originem ducit ex membrana poſteriori & inferiori Schneideri. Ceſſante tandem pulſu & reſpiratione, apoplectici ſuffocati intereunt.

(3.) In paralyſin ſeu in Apoplexiam particularem paroxyſmus mutatur, quamvis nec hoc modo æger ſemper ſervetur, ſed ſæpè aut prior morbus redeat, aut ſopor lethalis ſuperveniat. De modo, quomodo aut Hemiplexia aut Paraplegia ſeu Apoplexia particularis quædam Apoplexiæ univerſali ſuccedat; verbi gratia ut brachium poſt univerſalem Apoplexiam maneat tantum paraplecticum, reliquis partibus omnibus ſenſum & motum recuperantibus; res difficilis eſt. Equidem cum Apoplexia ſanguinea in paraplegiam tranſeat, quandocunque etiam ſanguinis vel motu deficientis, vel extravaſati, fuerit vitium, is ferè hæreo; quin potius talem Apoplexiam ut plurimum lethalem, rariùs curabilem perfecte, exiſtimo, niſi forſam venæſectio largior opem ferat: Videb. TULPIUS *libro. 1. Capit. 7.* & ZACUTUS LUSITANUS *Medic. Princip. Hiſtor. Capit. 7.* ubi habet juvenem florentis ætatis per ſcalam decidentem, cui copioſa hæmorrhagia

rhagia narium ſecuta eſt, qua depreſſa, in Apoplexiam incidit, à qua venæ ſectione fuit levatus. Aut ſi paraplegia ſupervenerit, probabile eſt, ex ſanguine congrumato aut plus minus ſubſiſtente laticem aquoſum feciſſe ſeceſſum; & vel interiùs profundius penetrans, ſcilicet per cerebrum in caudicem medullarem; vel exteriùs defluxiſſe ſecundùm ſituationem ſpinalis medullæ; & ita unius alteriuſvè nervi læſione vel oppreſſione paraplegiam intuliſſe. *Privativa verò lymphatica Apoplexia* ſucceſſiva lymphæ materiævè peccantis ulteriori progreſſione, & in caudicem medullarem interiora verſus inſinuatione, adeoque certis in locis vel obſtructione vel compreſſione paraplegiam inferre poſſe, ſatis plauſibile videtur, in qua nunc motus ſolùm deficiat in leviori malo, nunc ſenſus tantùm in graviori, & in quo omnis ſpirituum animalium tranſitus pænitus intercludatur. *Poſitivam etiam* excipere paraplegiam res nota eſt: Sed modus eſt obſcuriſſimus; interim ob occultum modum rei rem ipſam negare, abſonum eſt. Paraplegiam eſſe contracturam partium nervoſarum, qua impediatur ſpirituum pro motu tranſitus, non improbabilis eſt HELMONTII aſſertio: ſed quomodo fiat? & quibus differentiis à propriè ſic dicta contractura ſeu ſpaſmo partium differat? difficile eſt determinatu, niſi forſan dicere velimus, nervos eorumque fibras circa radicem aut prope exortum ex caudice medullari contractos, inducere paraplegiam; ſicut ipſi nervi in progreſſu ſui ipſius cum toto nervorum & fibrarum nervoſarum, cum quibus connectuntur, ſyſtemate contracti, dare convulſionem.

D I A G N O S I S.

Quod attinet *ſigna*: Apoplexia tactum eſſe hominem facilè patet, ſi ſubitò omnis ſenſus ac motus pereat & ſimul vox repentè auferatur; ſola reſpiratione nunc libera, nunc ſatis difficili remanente: Æger quaſi dormiens aut ſemimortuus, niſi adhuc aliquis faciei color & pulſus animadvertatur, jacet: nam quidam apoplectici pulſum adhuc habent naturalem; quidam puſillum; quidam omninò nullum, uti rectè obſervat LINDANUS, prout plus vel minus ſanguis circa præcordia ſtagnet, aut prout etiam nervus cor movens ſimul afficiatur. Color faciei & oculorum interdum rubet, tumidus eſt, & ſimul corpus calet; in illa ipſa Apoplexia, quæ eſt ex ſanguinis ſtaſi ſeu impedito circulo: è contrà verò interdum facies pallet, flaccidaque eſt, & corpus ſenſim infrigidatur, ubi aliud vitium, quàm ſanguinis ſtaſis, Apoplexiam infert. Membra omnia in Apoplexia ſunt laxa; & ſi brachium vel pes levetur, pondere ſuo ſtatim denuò concidit. Æger tactus, irritatus, acclamatus, nec loquitur, ore hiante, & plus minus ſtertente quaſi profundum dormit. Reſolvitur interdum ſimul ani ſphincteri, unde alvi fœces, aut injecta clyſmata, denuò inicio ægro eiiciuntur & rejiciuntur. Denique memoriæ ſubitanea læſio abſque cauſa externa imminentis Apoplexiæ indicium habetur.

Ut autem ritè *diſtinguatur Apoplexia*, qualis ſit? *an poſitiva? an privativa? ab antecedentibus*, & hinc ab *adjunctis* cognoſci debet: *Illam* cauſæ externæ, vitæ genus, habitus ægri, diæta, &c. ſuggerunt; facilè tamen *poſitivæ privativam* ſupervenire, & invicem complicari poſſunt: *Illius occaſione*, ſanguinis motu ſufflaminato, & ſita circa cerebrum eodem ſtagnante, *ſyncope cardiaca*, ſimilis affectus Apoplexiæ, oritur, ut *ſuprà* monitum. Sic verbi gratia ſi æger aliàs laborat vertigine, quæ ferè ſemper ex ſtomacho, ſi antea fuit natus à parentibus apoplecticis, hæc præſumunt eſſe Apoplexiam poſitivam: ſicuti etiam ſi Apoplexia corripitur juvenis εὔσαρκος, plethoricus, vitam ſedentariam agens, ſuſpicio eſt, malum eſſe Apoplexiam privativam ex ſanguinis vitio. S corripitur Apoplexia ſenex, qui ſæpius fuit catarrhoſus, ſuſpicio eſt, eſſe Apoplexiam privativam vitio lymphæ, ex uberiore lympha in ambitu cerebri natam. Si æger in mediocri Apoplexia aliqua ſigna poſſi edere, ubi urgeat, & manu tangit præcordia, certum ſignum eſt, eſſe poſitivam: quando vellicat caput, & movet manum ad caput, ſignum eſt privativæ.

Dixi, quod viciniſſimus affectus ſit Apoplexia cum *ſyncope cardiaca* ſeu Catarrho ſuffocativo, & differant tantùm loco affecto, adeò ut quidam etiam Apoplexiam ad affectus cordis referant, & eodem modo curent. Cautùs ergò ſit Medicus, ut cognoſcat Apoplexiam à catarrho ſuffocativo: Scilicet differentia eſt facilis, modo cognoſcatur reſpirationis negotium plus minus laborioſum; *Signa* ergò, quæ *pro diſtinctione Apoplexiæ* & catarrhi ſuffocativi obſerventur, ſunt hæc: quod in *ſyncope cardiaca*, ſeu *catarrho ſuffocativo*, ex ſanguinis ſtaſi in pulmonibus æger difficillimè reſpiret, & ſigna adſint graviſſimæ in pectore anguſtiæ, ipſæ æger omni etiam conatu membra & artus movere conetur, utut mortuorum inſtar jaceant. Qui autem Apoplexia graviore corripitur, is vix manifeſta vitæ habet ſigna, neque tamen tanta ſpirandi difficultate vexari ſolet. Nam in catarrho ſuffocativo difficillimè reſpirant, in Apoplexia etiam parum, aut tardè, aut ſaltim *naturaliter* ſpiritum ducunt, niſi in ſummo gradu ejuſdem. Pulſus quoque, qui in *ſyncope cardiaca* ferè deficit, in affectibus apoplecticis ferè durus obſervatur, ita ut aliqui pulſum ſervent, alii puſillum habeant, raro, niſi in fortiſſima Apoplexia, nullum, prout nempe plus vel minus præcordiorum ſanguis ſtagnat, aut nervus cordis afficitur. Præterea *in ſyncope cardiaca* externa frigent, facies palleſcit, ſudor frigidus erumpit, pulſu evaneſcente, & reſpiratione penitus ablata. *In Apoplexia*, abolitis functionibus animalibus, nihilominus reſpirant, arteriæ pulſant, extrema calida utplurimum deprehenduntur, & facies rubicunda obſervatur: Videb. WEPFERUS *De loc. affect. in Apopl.* Præterea *in Apoplexia* quavis fortis ſtertor eſt, quia ſpiritus animales, qui à cerebro accedunt muſculis thoracis ad complementum reſpirationis, ſolùm ſunt ablati, durante adhuc per cor & pulmones ſanguinis circulo; unde *in ſyncope cardiaca* nullus eſt ſtertor, quia cor ipſum ſubitò occupatur.

In gravi paſſione hyſterica etiam ægræ inſtar Apoplecticarum jacent; unde confunditur cum Apoplexia interdum. *Diſtinguuntur* tamen facilè, quod in *ſuffocatione uterina* dicta præceſſerint ſymptomata affecti abdominis; item quod in *ſuffocatione uterina* interdum vis ſentiendi perſiſtat, nec reſpiratio tam facilè impediatur; & quod in ſuffocatione hac pulſus fiat obſcurus, debilis aut parvus, aut ferè nullus, qui ſæpè *in Apoplexia* admodum ſenſilis eſt. Et in ſpecie cum ſubinde in Apoplexia faciei color ferè perſiſtat, imò rubicundi, ac tumidi ſubinde in facie appareant, hìc in *ſuffocatione uterina* omninò color perit, quin potiùs facies palleat.

A Caro facilè diſtinguitur Apoplexia in eo, quod ſenſim invadat, non adeò ſubitò ac Apoplexia: item caro etiam laborantibus eſt reſpiratio facilis ſine omni ſtertore; aut ſi adſit ſtertor, adeſt cum ſomno, eoque ſatis profundo.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognoſin*: Notum eſt, quod *Apoplexia* ſit acutiſſimus & periculoſiſſimus affectus, qui ægrum utplurimum trucidet; & licèt non ſemper exin moriantur ægri, paralytici tamen evadant. De hoc dicit HIPPOCRATES *Section. 5. Aphor. 5.* item *ſection. 6. Aphor. 51.* quod quicunque ſani repentè doloribus capitis tententur, ſtatim obmuteſcant & ſtertent, in ſeptem diebus pereant, niſi febris eoſdem præhendat, quæ Apoplexiæ ſuperveniens conducit.

Febris tamen non ſit à ſtagnatione ſanguinis circa cerebrum aut phlegmonode hujus conſtitutione, nec lenta: Imò & hoc addere convenit, niſi à comprimente extrinſeco fuerit malum, illudque tempeſtivè tollatur.

Dicit etiam *ſection. 2. Aphor. 42.* quod Apoplexiam fortem ſolvere impoſſibile ſit, debilem verò non adeò facilè: (quid per debilem & fortem intelligatur, *ſuprà* dixi) Interim vitæ periculum variat pro diverſo morbi gradu, huicque magis aut minus difficili combinata reſpiratione. Vehementia autem hæc & periculum Apoplexiæ ex noxa, quam *reſpiratio* affert, imprimis cognoſcitur; *nam qui Apoplexia moriuntur*, omnes *ſuffocati intereunt*. Unde quò liberior eſt reſpiratio, eò minor eſt Apoplexia, & major ſalutis ſpes; & contrà, quò magis impeditur reſpiratio, eò majus periculum ſolet imminere apoplectico.

Imprimis quidem, ubi Apoplexia in tantum lædit reſpirationem, ut præter ſtertorem etiam *ſpuma circa*

os apparere incipiat, ferè lethale Apoplexiæ ſignum eſt, ut rectè hoc affirmat FORESTUS *libr. 10. Obſervation. 74. in Schol.* ubi dicit, quod ſpuma circa os apparens ſit unum è præcipuis ſignis lethalibus, cùm ſit extremum ſignum, à quo rarò evadunt: Item TULPIUS *libr. 1. Obſervat. cap. 51.* refert, quod in iis, qui Apoplexia moriuntur, aſpera arteria reperiri ſoleat poſt obitum ſpumoſo ſanguine repleta.

Spuma iſta, ut jam ſuprà *Section. 14. Capit. 3. Artic. 4. de Catarrho ſuffocativo* monui, *certum & infallibile ſignum eſt ſanguinis motus* omninò *per pulmones impediti*: ex quo ſanguine in pulmonibus, & tandem in ipſo corde, ſtagnante per aeris validam & reciprocam, ſed fruſtraneam, reſpirationem elevantur ſpumæ, unde hæ ipſæ etiam non niſi in ultimo ferè articulo apparere ſolent. Unde dicit etiam HIPPOCRATES *Section. 2. Aphor. 43.* quod ſtrangulati & ſuffocati, nondum tamen mortui, ad ſe non redeant, quorum circa os ſpuma collecta appareat. Multum hìc litigant „ Autores; optima eſt interpretatio LINDANI: *Strangulatio hic non à collo, ſed per eos intelligit hos, quibus ſubitò à cauſa interna reſpiratio intercipitur. Hæc à multis poteſt intercipi, verbi gratia in ſuffocatione uterina. Itaque Hippocrates hoc vult: Poteſt reſpiratio intercipi, & non redire; ſed an reditura ſit? cognoſces, ſi ſpuma oriatur circa os, tunc certus eſto, eam ſuffocationem eſſe circa cor, à ſtagnatione ſanguinis circa illud. Quando enim natura extremo conatu voluit ſanguinem propellere, inde ſuborta in pulmone ſpuma eſt, & ad os detruſa; & ſi aperto ore ſpuma prodierit, deſperata res eſt.* Hæc LINDANUS. Nempe *ſpuma* non præcisè mortis, ſed ſupremus viventium conatus eſt in talibus ægris; hinc non ſemper & neceſſariò mortem portendit, quemadmodum TULPIUS *libr. 1. Obſervation. 7.* teſtatur, cùm materia ſpumæ hujus modò ſerum ex pulmonibus tranſudans, modò ſalivalis humiditas ad os depoſita, & per difficilliorem & crebriorem reſpirationem in ſpumam redacta ſit: quorum illud ſuffocationis inſtantis ſignum, Apoplexiam ſemper lethalem; hæc non ſemper, indicat: Videbis SENNERTUS *Prax. lib. 1. Part. 2. cap. 33.* & TULPIUS *lib. 1. Obſerv. 6.* Obſervandum ergò eſt hìc, neconfundatur ſpuma vera cum viſcoſo quodam liquore vel ſaliva viſcida effluente: Fit enim nonnunquam, tàm in catarrho ſuffocativo, quàm Apoplexia, ut ægri ita jacentes humorem viſcidum copioſè per os rejiciant, qui nihil habet confinitatis cum ſpuma, ſed ex membranis pituitariis Schneideri, vel potiùs ex glandulis ſub illis latentibus emungitur. Omnis ſpuma oritur ex aeris & humoris plus minùs viſcidi miſtura, adeò ut etiam ſanguis in *ſpumam albam ſub rubicundam* abeat, ad inſtar cereviſiæ obſcuræ, per agitationem tamen cum aere in candidam ſpumam abeuntis. Spuma autem vera non niſi eſt parva, nec adeò copioſa, ex imo pectore ſenſim ſcatet, & ſurſum fertur, ſenſim ſenſimque augmentata. Non ergò *levis* iſta *ſpuma* adeò periculoſum ſignum eſt, quæ *ex ſaliva* intra fauces agitata oritur, & qualis in paroxyſmis epilepticorum ordinariò obſervatur; ſed illa ferè fatalis eſt, quæ *ex imo pectore* ſeu ipſis pulmonibus ex ſanguine plus minus ſtagnante, per aeris reciprocum motum attenuato, & ita in ſpumam rarefacto, oritur; & ita in fauces foras ebullit: adeò ut obſervati ſint apoplectici in SCHENCKII *Obſervationibus*, quibus etiamnum poſt mortem talis copioſa *fervida ſpuma* per nares, os, & prominentes oculos, fuerit excreta. Quò major ſpuma in ore, eò majus eſt periculum: quò major pulſus, eò melior ſpes: Ex ſpuma eò magis afficiuntur pulmones, quia agitatur aer, nec promovetur in locum conſuetum, ſcilicet cor.

Deinde de *ſtertore* equidem certum eſt, & illum utplurimum, quò vehementiorem, eò difficiliorem morbum oſtendere: nihilominus etſi hic remittat, reliquis ſymptomatis tamen non ſimul remittentibus, non ſalutis, ſed mortis certiſſimæ ſignum evadit; & contra, ubi mox cum ſenſu & motu reſpiratio aboletur, quamvis nec ſtertor nec ſpuma appareat, fortiſſima & lethalis Apoplexia erit dicenda.

Denique *Apoplecticis*, ſi in difficillima reſpiratione ſupervenit *ſudor*, lethale eſt; Eſt enim ſudor ſymptomaticus, & quaſi ſyncopticus (*ein Angſt-Schweis*, ut vocant) non verò naturalis ſudatio, & ſignum eſt deficientis planè facultatis vitalis.

Apoplectici curari facilè recidivant, & hi ipſi melius habentes poſt *univerſalia*, bonum eſt; aut aliquomodo excitati, ſi denuò ſomnolenti aut plus minus torpidi fiant, iiſdem periculum *recidivæ* imminet; ſiquidem apoplectici, perfectè licet curati, facilè tamen recidivant.

De cætero ſi erecto corpore locatus æger, aut poſt ſanguinis miſſionem, aliquantum ad ſe redeat, aliqua ſpes affulget: ſin verò poſt hæc & alia remedia affectus ultra 24. horas in eodem ſtatu permanet, aut cum ſomnolentia, vertigine, ac torpore recrudeſcat, de ægro actum erit.

In Apoplexia correptis imprimis habenda diſtinctio ætatis, & hic dependentis corporis ſtatus; cùm Apoplexia juvenum, aut mediæ ætatis ſanguinem corripiens, vix ſit ejuſdem rationis cum Apoplexia, quæ ſenem, aut debilem, aut emaciatum, aut ſimilem affligit.

Solvitur Apoplexia, quando evacuationibus per inferiora aut per ſudorem tota diſcutitur; aut ſi eadem in paraplegiam quandam aut etiam hemiplegiam deſinit. Obſervatum fuit, terminari interdum Apoplexiam fluxu auris lymphatico, qualis lue Venerea laborantibus poſt inunctionem Mercurialem accidit: Unde etiam BARBETTE in curanda Apoplexia talem inunctionem commendat. Aut etiam ipſa Apoplexia facie ſomni admodum profundi, ægrum interimit. Cætera videb. in SCHENCKII *Obſervationibus*.

CURA.

Quod ergò attinet *Curam*, hæc duplex eſt: *Curatoria*, ſeu quę inſtituenda eſt in ipſo *paroxyſmo*, in quo exſuſcitandus quaſi eſt æger, ut ſpirituum animalium motus redeat; ac *Præſervatoria*, ſeu extra paroxyſmum, quæ cauſarum antecedentium tantùm rationem habet, quo tempore obſervatis debitis evacuationibus, ſimulque uſurpatis caput ac ventriculum roborantibus aromaticis, reditus paroxyſmi eſt præcavendus. Neque enim cùm æger apertè reconvaluit, ſcopi curationis ſunt negligendi; nam tales ſæpiùs diu *ſtupidi* manent, *variaque accidentia* eos vexant, adeò ut ſi Medicus ſit negligens in Cura, facilè eveniat, ut paroxyſmus revertatur, unde ægri poſtmodum moriuntur.

In ipſo *paroxyſmo duo* imprimis Pręſidia generoſiora ſunt, quæ aut liberant ægros rectè adminiſtrata, aut eos trucidant, malè applicata: & hæc ſunt *Vomitus* & *Venæſectio*, quorum, unum utplurimum neceſſariò adhibendum eſt, interdum utrumque ſimul. Nam de *clyſteribus* eorumque uſu, item de *ſuppoſitoriis*, quæ acriora & fortiora ſemper ſunt applicanda, etiam omnes concordant Medici Practici, quod in omni paroxyſmo apoplectico, & poſt eundem etiam, tutiſſimè & etiam neceſſariò uſurpentur. Clyſteres tales acres in minore copia ſubinde injiciuntur, nempe à ℔ß. ad ſummum ℥ viij., quia ſic diutiùs retinentur & meliùs operari ſolent: Quod ſi non retineantur, aut ſaltim non ſatis diu perſiſtant in corpore propter ſphincterem ani reſolutum, repetendus eſt eorum uſus, idque eò frequentiùs, quò magis urget morbus: Si verò nullo modo in actum deduci poſſit clyſter, tunc remanentia clyſmatis, ſeu materia decocti remanens, inſtar pultis eſt coquenda, ſuper pannum extendenda, & toti abdomini inſtar cataplaſmatis imponenda: Hoc enim remedio feliciter uſus fuit DOMIN. MOEBIUS in curando SLEVOGTIO *Apoplectico*.

Sed ut redeam ad *Vomitum* & Venæſectionem, metus admodum eſt in *Vomitu*, ne ſuffocationis imminentis acceleretur periculum, quod non paucos, accuratos etiam, Medicos deterret, adhæc cum deficiat motus corporis, & etiam partium internarum: Et ſanè poſito, quòd ex impedito ſanguinis motu fiat Apoplexia privativa, vix tamen videtur conveniens vomitus & neceſſarius, ſed nocuus dicitur; imò periculum eſt, ne ſub vomendi conatu ſanguis ac ſerum circa collum & caput retineatur, & hinc iſtæ partes magis obruantur, cùm naturaliter ſub vomendi conatu facies rubeſcere, oculi tumeſcere, & collum inflari ſoleat. E contrà *venæſectionis* medio *ſanguinis circularis motus* in quavis Apoplexia plus minus impeditus *promoveri poteſt*. Interim *de venæ ſectione* ipſius CELSI eſt pronunciatum, quod ſanguinis detractio in Apoplexiæ paroxyſmo adornata, aut occidat aut libe-

liberet ægrum, id eſt prout tempeſtivè vel intempeſtivè magis applicatur. Unde etiam venæ ſectionem rejicit BARBETTE per experimentum confirmatus *in ſua Praxi Capit.* 2. tanquam fruſtraneam, ſepiuſque nocivam, uti etiam obſervandum eſt imprimis illud, quod habet HEINRICUS ab HEER *in Obſervation.* 18. quod nempè noſtrates, qui ingluvie & comeſſationibus ferè Apoplexiam incurrant, *Phlebotomia* vix unquam curentur, ob id etiam vocat dubium remedium venæ ſectionem in Apoplexia, adeò ut centeſimus ægrè, educto ſanguine, evadat: *Quæ etiam cauſa eſt, cur prudentiores Medici* (verba ſunt HEINRICI ab HEER) *noſtro cœlo ferè ab illa abſtineant*. Et in tali caſu reverà vomitus præ venæ ſectione longè magis neceſſarius videtur. Res ut aliquantiſper fiat clarior, pro deciſione obſervanda eſt differentia Apoplexiæ; quam ſupra inſinuavi. Si enim ſigna abſint, vel ſuſpicio quædam ſaltim probabilior, ſanguinem imprimis peccare, & ſui ſtagnatione aut in cerebro aut in pulmonibus inducere Apoplexam, tam poſitivam, quàm privativam, ut in iis, imprimis junioribus, qui ſunt corpore *εὐσάρκῳ* & ſucci pleno, qui vitam agunt ſedenteriam, in quibus facies inſigniter rubet ſub paroxyſmo Apoplexiæ, quibus conſueta ſanguinis per uterum, nares &c. evacuatio ſit ſuppreſſa, in talibus pro imminendo ſanguinis quanto & ejus circulo promovendo venæ ſectio inſtituenda eſt, quam pluribus commendat SYLVIUS *Libro* 2. *Capit.* 21. §. 96. CORTNUMMIUS *de Morbo Attonito capit.* 60. NYMMANNUS *de Apoplex. capit.* 39. Idque quò citiùs eò meliùs, ut ſub liberiore circulo fiat melior reſpiratio: Hinc ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admir. libr.* 2. *obſervation.* 104. fœminam ſuppreſſione menſium laborantem, & venæ ſectionem negligentem, Apoplexia mortuam; in alia verò apoplectica, ritè quamvis fluentibus menſibus, eandem cum euphoria adminiſtratam, *libr.* 1. *de Medic. Princ. Hiſt.* 38. teſtatur. Ubi verò à ſero malum, præſervativè tantum veneſectio agit, id eſt vaſa deplendo ab affluxu ſanguinis præſervat, & ut ſerum faciliùs intra lymphatica & venas reſorbeatur, præſtat, Aſt in poſitiva à narcoſi, ſive interna, ſive externa, per ſe nihil, ſed per accidens tantum aliquid levaminis præſtat, ſtagnationem ſanguinis circa præcordia declinando & ſolvendo: qua ratione in omnibus quoque reliquis Apoplexiæ ſpeciebus, item in illa, quæ à terrore, ſimilive affectu animi, non inutilis videtur: Videb PROSPER MARTIANUS *in libr.* 4. *de vict. Acutar.* §. 43. HILDANUS *Centur.* 3. *Obſervation.* 11. *&* 12. NYMANNUS *de Apoplex. pagin.* 216. *&* 217. SYLVIUS *Prax. loc. allegat.* §. 114. Cautè nihilominus illa eſt adhibenda, aut de quorum virium debilitate (ante paroxyſmum) conſtat, ne ſimile contingat, quod mulieri Hebrææ apud AMATUM LUSITANUM *Centur.* 4. *Hiſtor.* 23. Videb. HEINRICUS ab HEER: Adeoque pariter vix locum habet, ubi ſanguinem viſcidiorem & mucoſum hariolamur: Videb. WEPFERUS *de Apoplex. pagin.* 218. aliàs enim Apoplexia, qua talis, non poſtulat venæ ſectionem. Sed in ſenibus aut in debilibus ante paroxyſmum, aut in ebrioſis, & qui ex ingluvie præcedente corripiuntur Apoplexia, ubi cruditates ventriculi, ubi narcoſis, ſive interna ſive externa, aut quibus jam vertigo & alia ſigna quædam capitis affecti præceſſerint, ubi potius videtur ſubeſſe lymphæ vitium, aut ſaltem in quibus nullum ſanguinis primarium deprehenditur vitium, his convenit potius Vomitus, & nociva eſt venæ ſectio, & ſedulò hic obſervandum eſt monitum ſupra allegatum HEINRICI ab HEER *in Obſervation.* 18. Uno nomine: *In Apoplexia privativa magis Venæ ſectio*, aut loco ejus in ſenibus cucurbitulæ, ſcarificationes &c.; *in poſitiva magis vomitus*, & loco hujus; præſertim in ſenibus, *chlyſmata acria* conveniunt. Hinc illis præmiſſis, in privativa ſudorifera *volatilia*, veſicatoria, fonticuli, *cucurbitulæ* &c.; in poſitiva verò Apoplexia aromatica, metallica ſulphurea, & majora arcana, & ſtomachica conducunt. Quę omnia *ex circumſtantiis ſecundùm res naturales, nonnaturales & præternaturales*, in cujuſvis ęgri cura ſemper obſervandis, diverſimodè adhuc limitantur.

De vena incidenda eadem obſervanda, quæ circa affectus ſoporoſos monita; imprimis verò jugularium venarum inciſio maximè commendatur; videb. BOYLE *de Apoplex. Capit.* 11, aut in Plethoricis utriuſque brachii venæ; Videb. TULPIUS *libr.* 3. *Obſervation.* 7. *Pro venæ ſectionis negotio illuſtrando* confert *cura cujuſdam ancillæ*, mox à media nocte inſultu apoplectico tactæ. Accedens manè hora octava illam habitus carnoſi, ſucci pleni, robuſtam, facie & membris inſigniter rubram, quaſi ſanguis undique ſtagnaret, offendi, membra difficillimè, & ſaltim brachia æqualiter, movere poterat, de ſumma præcordiorum anxietate, tremula & vix intelligibili vocæ, conquerebatur, innuendo ſcrobiculum cordis. Hinc præſcribebam *vomitorium* in doſi intenſiori; aliquoties, ſed non vehementer, purgabatur, ſuprà & infrà. A meridie venæ ſectionem in brachio ordinabam, & præſcribebam miſturam ex *ſpiritu ſalis ammoniaci*, ceu baſi, cum aliis *ſpirituoſis aromaticis* nervinis. Cordi verò jubebam applicare linteum multiplicatum, *ſpiritu vini* calidè probè impregnatum, idque ſæpius repetere. Accedens altero manè eam pauló meliorem oſtendebam, facie adhuc admodum rubicunda cum pulſu duro: hic cùm hæmorrhagiam obſervaſſem, non obſtante jam facta venæ ſectione, jubebam etiam in crure, brachio, in quo venæ ſectio facta fuerat, oppoſito, circa talum venam incidere. Nocte ſequente adhuc ſupervenit fluxus menſtruum. Unde continuato uſu *ſpiritus ſalis ammoniaci* interno, & *ſpiritu vini* externo, cum interpoſito ſemel *pulvere laxativo*, intra octiduum convalvit. Et ſita in hac ancilla corpulenta & ſtaturæ brevis, aſt robuſta, natura ultra duplicem venæ ſectionem, adhuc hæmorrhagiam narium & uteri provocavit. Videbatur mihi in ſubjecto hoc ſanguinis circulus admodum lentus, non præcisè ex copia, ſed ex fibrarum nervearum ac membranoſarum ſtrictura quaſi ſpaſmodica, qua occaſione ſanguinis refluxus nonnihil moratus, ruborem iſtum faciei & artuum exhibet, ſanguine ipſo ob tardiorem tranſvaſationem ex arteriis in venas, præter venæ ſectionem nunc oscula vaſorum narium, nunc uteri per anaſtomoſin aperiente.

In genere verò & utplurimum tutius & ſimul potentius remedius in paroxyſmo eſt *Vomitus*, quàm venæ ſectio, quem etiam ſuadet imprimis LINDANUS *in ſuis ſcriptis*; adeo ut Vomitoria fortiora antimonialia, in ſpecie ex Mercurio vitę, admodum commendentur ad apoplecticos curandos in tempore, ubi non opus venæ ſectione, quam ipſam tamen rariſſimè adhibendam ſuadet. Et quidem vomitus *optimè ſuſcitat* ægros, & quod aliàs irritando clyſmate intendunt Practici, hoc efficaciſſimè obtinemus *vomitu*, præſertim cùm experientia ejuſdem uſum ſæpiùs comprobaverit. Quantum enim in Apoplecticis valeant vomitus, duo egregia habebitis exempla in *Miſc Curioſis* LANGII *pagin.* 1, *&* 12. ubi ſunt duæ curæ notatu dignæ propter uſum vomitoriorum; & PETRUS à CASTRO *in Meth. Med.* ſe *vomitoriis* ultra ſpem plurimos deſperatos excitaſſe affirmat, & *antimonialia* valdoperè commendat. Conf. ulteriùs JULIUS CÆSAR CLAUDINUS *in Empirid. pagin.* 349. & POTERIUS, qui *croci metallorum vulgaris* granis tribus vehemantiſſimum apoplecticum excitavit, inuncto ſimul ori *oleo cinnamomi*; item RIVERIUS, & alii plures, Infundenda ergò ſemper vomitoria in forma liquida, ut ſponté quaſi per gulam defluere queant, (malè enim deglutiunt, propterea ſicci pulveres non conveniunt,) miſcendo eadem unà cum vehiculis ſpirituoſis, cum aqua *cinnamomi* ſpirituoſa, ſicut facit FABER, cum aqua & ſpiritu ſalviæ, ſpiritu ceraſorum nigrorum, & ſimilibus, quæ valent excitare Apoplecticos, ut horum medio ſimul ſpirituum vigor nonnihil promoveatur. Et quidem augenda nonnihil in paroxyſmo Vomitorii doſis, ut & aliorum remediorum, quæ excitare debeant ægrum, cum torpor ægri inſignem aliàs efficaciam ejus eludat: imò, movente HARTMANNO *in Praxi Chymiatr.* dupla doſi dentur, prout ſcilicet torpor major minorve eſt. Hinc *ſyrupus emeticus* ad Ʒvj. & ℥j. præſcribendus, item aqua benedicta Rulandi. Eſſentiam quoque nicotianæ ad Ʒij. cum melle exceptam, & in os infuſam, potenter educere, laudant RIVERIUS *Prax. lib.* 1. *cap.* 2. & HARTMANNUS *loc. allegat. pagin.* 74. *&* 81. *Occurrebat curanda mulier* vegeta, ſed jam ætatis nonnihil decreſcentis, correpta affectu ex apoplexia & epilepſia quaſi mixto: Vocatus manè, præmiſſa venæ ſectione, (utut non tàm affectus, quàm adſtantium ratione facerem,) præſcribebam Potionem cum *ſyrupi emetici Salæ* Ʒ vj. capiebat ſine alteratione; denuò ordinabam Ʒij. ejuſdem, quas capiebat iterum ſine alteratione: tandem adhuc Ʒiij. ejuſdem in pauca Potione

præſcri-

præſcribebam, ut ſucceſſivè caperet, & ſic tandem, aliquoties ſuprà & infrà purgata, meliùs habuit. *Poſito*, de prima Miſtura aliquid deperditum fuiſſe, cùm ex ore aliquid defluerer, tamen ad minimum ʒj. ad ʒjx. hujus *ſyrupi* intra bihorium accepit; nec tamen adeò inſigniter purgata fuit.

In paroxyſmo igitur ante omnia opera danda, ut *excitetur æger*, & ut *ſervetur reſpirationis actio* & uſus, quantum poſſibile, integra. Hinc *prioris ratione* ſenſuum organa quæcunque & partes quævis ſenſiles fortiùs affricandæ: *poſterioris ratione* in loco non nimis clauſo, aut vapido, ſed temperato, & aere libero perflato, ſive extra lectum, ſi viribus potens, ſive intra hunc; ita ſituandus eſt æger, ut corpore erecto quaſi ſedeat, partim pro liberiore reſpiratione, partim pro humorum affluxu moderando, partim pro ſomnolentia arcenda, ac ſanguinis ebullitione vitanda; quin & ventus artificialis ſubinde circa eum faciendus. Mox igitur venæ ſectio inſtituenda in brachio dextro: quâ peractâ vel *vomitorium* ordinandum, vel *clyſma acre*, quod juxta VVALÆUM ſanguinem etiam proliciat, injiciendum. *Non differenda vomitoria*, ut monet LINDANUS, cùm in forti Apoplexia occaſio præceps; & ſi quid revellere poteſt, ac conſopitum ægrum ſuſcitare, certà *vomitoria* poſſunt. Horum ergò uno alterovè adminiſtrato, aut etiam leviori in malo his penitus omiſſis, *clyſterium acrium* & fortiter ſtimulantium uſus ſemper eſt commendatus: quales partim *ſuprà*, *ubi de Lethargo*, videantur, partim & ex dicendis jam patebunt. Perinde enim eſt, ſive ſtimuletur anus, ſive vomitus excitetur; quia inteſtina ſunt ventriculus continuatus.

Parantur autem ejuſmodi Clyſteres ex *ſaluia*, lavendula, majorana, origano, *calamintha*, centaurio minori, ruta, ſerpillo, foliis nicotianæ, aſari, *radice cyclaminis*, *pyrethri*, ireos noſtratis, cortice radicis ebuli, cortice mediana ſambuci, ſemine urticæ, &c. Quibus incoquatur *pulpa colocynthidis* in petia ligata, aut addatur *Infuſum aut Decoctum croci metallorum* ab ℥j. vel ℥ij. uſque ad ℥iv. quod RIVERIO in uſu fuit: item adduntur commodè *ſal gemmæ*, aut ſal ammoniacum. Oleoſa omittenda ſunt, quoniam temperando & oblinendo acrimoniam, ſtimulum tollunt, non ſecùs quàm mellita. His ipſis Clyſteribus commodè etiam addi poſſunt Salia volatilia, ut penetrent, & exſuſcitent ægros. De horum uſu revulſorio vid. CORTHNUMMIUS *de Morbo Alton. c. 66. §. 23. pag. 347.* Modus præſcribendi eſt notus; e. g.

♃. *Fol. nicot.*
Salviæ,
Flor. chamom. an. M. j.
Rad. pyrethri ℥ß. ad ʒvj.
Pulp. colocynth. in pet. lig. (ſubtiliſſima enim ramenta tormina inferunt) ʒj.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ ſimpl. Colaturæ* ℥ix.
adde
Mell. anthoſat. vel roſat. ℥ß. vel ʒvj.
Elect. hieræ picræ cum agar. ℥ß. ad ℥j.
Caſtor. pulveriſ. ℈j. ad ʒß.
Salis gemmæ ʒß. vel ℈ij.
M. f. Clyſter S.
Clyſter revellens.

♃. *Herb. ſerpilli*,
Fol. nicotian.
Summ. centaur. min. an. M. j.
Flor. lavend. M. ß.
Rad. pyrethri,
Ireos noſtrat. an. ʒiij.
Sem. urticæ ℥ij.
Pulpæ Colocynth. in pet. lig. ʒiß.
Coqu. in ſ. q. *urinæ humanæ*:
In Colaturæ ℥viij. diſſolve
Elect. hier. cum agar. ℥j.
Ext. troch. alband. ℈ß.
Eſſ. caſtor. ʒj.
M. pro Enemate.
D. S.
ut ſuprà.

♃. *Flor. chamom.* M. j.
Rad. pyrethri ʒvi.
Sem. aniſi ℥ß.
Pulp. colocynth. in pet. lig. ʒi.
Coqu. in ſ. q. *aquæ communis*: Colaturæ ℔j. adde
Elect. hier. cum agar.
Mell. Mercurial. an. ℥j.
Olei deſtillat. bacc. junip. ʒß.
M. pro Clyſmate:
D. S.
ut ſuprà.

♃. *Dec. Rutæ*, in quo ʒß. *Croci metallor.* decocta, ℥ix. adde
Fellis tauri inſpiſſ. ʒiß.
Extr. troch. alband. ℈ß.
Mell. anthoſ. ℥iß.
M. pro Clyſtere:
D. S.
ut ſuprà.

♃. *Decoct. flor. chamom.* ℔ß.
Infuſ. croci metall. cum Vino ℥ij. vel iii.
Mellis ℥ß. ad ℥i.
M. pro Clyſtere.
D. S.
ut ſuprà.

♃. *Decoct. emoll. uſit.* ℔ß.
Elect. lenitiv. ℥ß. ad ℥i.
Syr. emet. Ang. Salæ ʒvi. ad ℥j.
M. f. Enema.
D. S.
ut ſuprà.

Cautelas circa horum compoſitionem videbitis in CORTHNUMMIO *l. a. p. 311.*

Quinimò urgente neceſſitate *Clyſma ex juſculo quodam communi*, addito *lixiuio*, vel cum *M. j. aut ii. ſalis communis* acuato, addito *Infuſo* vel *ſyrupo antimoniali* in dupla vel tripla doſi, imò interdum quadrupla doſi, ex tempore infundi poteſt.

Adeoque hæc enemata frequentiùs erunt repetenda, præprimis ſi non adeò diu ſubſiſtant: aut ipſis ſubſtituantur ſuppoſitoria pariter acerrima: e. g.

♃. *Rad. belleb. albi pulveriſ.*
Scamm. ſuphurat.
Troch. alband. an. ℈ß.
Caſtor. pulver. gr. viij.
Sal. ammoniaci ℈j.
Cum ſ. q. *Mellis* f. Suppoſitorium:
D. S.
Acre ſuppoſitorium.

Cum his ipſis & *aquæ vitæ ſpirituoſæ*, *apoplecticæ*, ut vocant, &c. inſtillantur ori faucibus, acuandæ præſertim *ſalibus & ſpiritibus urinoſis & oleoſis*: verbi gratia Mixtura in paroxyſmo uſurpanda præmiſſis præmittendis ſit talis:

♃. *Aquæ apoplect. opt.* ℥j.
Lil. convall. ℥ß.
Quintæ eſſentiæ Matthiol. ʒii.
Liqu. cornu cervi ʒj.
Syr. flor. tunic. ℥ß.
M. S.
Suſcitans mixtura, cochleatim ſumenda.
Vel

♃. *Aquæ lil. convall.* vel *Ceraſor. nig.*
Menthæ an. ℥iß.
Spiritus Ceraſ. nig. ʒvi.
Liq. cornu cervi ſuccin. ritæ par. vel *Spiritus ſal. ammoniaci*, vel *ſang. hum.* aut *alius volat.* ʒiß. ad ʒiii.
Ol. deſt. ſuccini gutt. iv. vel vi.
Syr. flor. tunic. ℥ß.
M. S. ut antè.
Cocleatim uſurpetur crebriùs in paroxyſmo apoplectico.

Additur *ſpiritus ceraſorum nigrorum*, qui optimus eſt internè in paroxyſmo apoplectico; vid. KESLERUS *in Proceſſ. Chymic.*

♃. *Aquæ flor. lavend.*
Salviæ an. ℥i.
Epilep. Lang. ʒvi.
Eſſ. Caſtor. ʒiß.
Spiritus ſal. ammoniaci ʒi.
Ol. deſt. Succini gutt. viii.
Syr. de Stœchad. ℥i.
M. S. ut ſuprà.

♃. *Aquæ epilept.* vel *Apoplect. Lang.* ℥ii.
Spiritus ſerpill. ʒii.
Liqu. cornu cervi ſuccin. ʒi.
Syr. flor. tunic. ʒiii.
M. S. ut ſuprà.

Pertinent huc mixturæ in paroxyſmo epilepſiæ *ſuprà c. 2. Artic. 1.* præſcriptæ: Item.

♃. *Aquæ apoplect.* ℥ii.
Hirund. cum Caſtor. ℥i.
Spiritus theriacal. camph.
Liq. cornu cervi ſuccin. an. ʒiii.
Conf. alcherm. compl. ℥ß.
M. S. ut ſuprà.

♃. *Aquæ lil. convall. cum vin.* ℥iß.
Flor. ſamb. ℥j.
Carmin. ℥ß.
Liqu. cornu cervi ſuccin. ʒiß.
Conf. alcherm. compl. ʒj.
M. S.
Mixtura pro capite confortando.

♃. *Aquæ Ceraſ. nigr.* ℥ij.
Spiritus ceraſ nigr.
Theriac. ſimpl. an. ℥ß.
Syr. flor. tun. ʒvj.
M. S.
Potio caput confortans.

Facit huc *Electuarium arcanum Timei von GuldenKlee contra apoplexiam & epilepſiam*, præſertim ſi juncta Aphonia, quæ inter ſymptomata apoplexiæ maximè terribilis eſt; imò contra omnes ſoporoſos affectus, uti contra ſuffocationem hyſtericam. Mixtura ejus eſt hæc.

♃. *Salis vol. ſuccin.* ʒß.
Theriac. Androm. ʒiß.
Pulv. caſtor ℈ij.
Olei deſtillat. rutæ,
Succin.
Roriſmar. an. gutt. iij.
M. f. Opiata:

De qua, quantum cuſpis cultelli capit, diſſolvatur in aqua quadam *apoplectica*, vel *epileptica Langii*, vel in aqua hirundinum cum caſtoreo, vel in aqua ſpirituoſa lavendulæ, & ægro in os infundatur, ut deglutiat, ſimulque lingua, palatus & partes vicinæ hoc ipſo Electuario fortiter fricentur.

Porrò Theriaca & extractum theriacale cum extracto ſalviæ, rutæ, caſtorei &c. & cui aliquid ſalis volatilis ſuccini, *olei deſtillati ſuccini*, rutæ &c. & *camphoræ* additum fuit, pro fricanda lingua, palato, & partibus vicinis admodum laudantur, ut dictæ partes in ſanguine & motu redeant. *Dictæ* etiam *partes fricari poſſunt* cum *ſpiritu theriacali*, vel ſimplici vel probè *camphorato*; item cum *ſpiritu* liliorum convallium, meliſſæ, *ceraſorum* nigrorum *rectificato*, vel ſolitario, vel cum paucis guttis *olei deſtillati cinnamomi* aut *caryophyllorum* acuato; item eſſentia caſtorei & ſimilibus.

Vel

♃. *Aquæ lil. convall. cum vino* ℥ij.
Spiritus bacc. junip. ℥j.
Eſſ. caſtor. ʒiij.
Salis vol. aromat. ʒß.
M. D. S.
Mixtura ad palatum.

Si his præmiſſis poſt horæ quadrantem non redeat ad ſe æger, repetantur, & naribus ſequens ſternutatorium forte & acre inſletur;

♃. *Rad. belleb. albi,*
Pyrethri,
Flor. major.
Flor. lil. convall.
Caſtor. an. ℈j.
M. f. Pulvis ſternutatorius, naribus inſufflandus:
D. S.
Suſcitans pulvis ſternutatorius.

Vel

♃. *Flor. lil. convall.* ℥j.
Rad. belleb. alb. ℈j.
Pulveriſatis adde
Olei deſtillat. caryoph.
Major. an. gutt. iij.
M. S. ut antè.

Naribus etiam, pro ſuſcitandis Apoplecticis, ſubinde objiciuntur odores acres, præſertim ex ſalibus volatilibus & ſpiritibus urinoſis penetrantioribus, in liquore aqueo diſſolutis: imprimis ſpiritus urinæ, liquor cornu cervi ſuccinatus, & ſpiritus ſalis ammoniaci: item Balſama apoplectica, & cephalica, e. g. rutæ, Scherzeri, &c. Vel pro temporibus & naſo:

♃. *Aquæ meliſſ.*
Lil. conv. cum vino ℥ij.
Aquæ apopl. ℥j.
Acet. rutæ ℥ij.
M. D. S.
Aqua pro temporibus & naſo.

Convenit etiam ſuffitus caſtorei, & *ſuffitus ſuccinatus*, naribus admotus.

Hinc ſuccinum & omnia ſuccinata, uti in hyſtericis aliiſque ſpaſmodicis affectibus nulli cedunt, ita perquàm egregia ſunt in apoplexia, & præſervanda & curanda. Imprimis in Apoplexia curanda oleum & ſal volatile præcellit, in præſervanda verò ſuccinum præparatum, vel etiam ſuccinata quæcunque. Guttæ 3. vel 4. olei deſtillati ſuccini, cum aqua appropriata in paroxyſmo infuſi, mirificè commendantur in paroxyſmo apoplectico: hinc RHUMELIUS *in ſuo antidot. P. 1. pag. 167.* parat oleum peculiare ex ſuccino, quod vocat *apoplecticum*, dum *oleum ſuccini non rectificatum* miſcet cum dimidio *olei roriſmarini*, ſuperaffundit aquam fontanam, & ita per veſicam deſtillat; ſicque *oleum rectificat*. Doſis ſunt guttulæ 6. ad 12. vel 15. pro uſu interno in aqua appropriata. Externè eodem inunguntur vertex, tempora, nucha, & ſpina dorſi: addita camphora pauca efficacius medicamentum fit. Similiter digerendo ſuccinum cum oleo fuliginis inſigne aliquod Apoplecticum fieri poteſt. Hinc ſola eſſentia ſuccini, præſertim cum ſpiritu ceraſorum nigrorum, vel liliorum convallium mediante ſpiritu vini Malvatici abſtracto, parata, à guttulis 30. vel 40. ori indita, loquelam reſtituit Apoplecticis. Item à quibuſdam inſtillantur auribus aquæ apoplecticæ; nam PETRUS JOHANNES FABER apoplecticis propinat vomitorium internè, & auribus atque naſo inſtillat eſſentiam caryophyllorum, eſſentiam thymi cum tantillo oleo cinnamomi: vid. *in Curat. 40. Camphora* pariter, & oleum, & omnia camphorata, his ipſis inſtillandis & affricandis commodiſſimè adduntur.

Cum dictis ſubinde ſimul fiant *externæ Inunctiones* verticis, nuchæ & temporum, cum oleis deſtillatis, & ex iis paratis *Balſamis apoplecticis*, aut cephalicis. Sufficiunt oleum deſtillatum ſuccini, *majoranæ, lavendulæ*, ſpicæ, roriſmarini, *ſalviæ* cinnamoni, caryophyllorum, & ſimilia: Item emplaſtrum nervinum, malaxatum cum oleo deſtillato lavendulæ & ſuccini, vertici imponitur; vel Unguentum, quod deſcribit DECKERS *in Praxin Barbette p. 22.*

♃. *Olei expr. nuciſt.* ʒiß.
Deſtillat. rutæ ℈j.
Spicæ,
Succini an. ℈ß.
M. D. S.
Balſamus cephalicus.

Vel

♃. *Olei petræ alb.* ʒij.
Deſtillat. ſucc. ʒj.
Lavend.
Major.
Salviæ an. ℈j.
Miſc. cum vel ſine *corpore*:
D. S.
Balſamus pro capite confortando.

Ejuſmodi Inunctiones etiam commodè regioni ſtomachali poſſunt inungi, ſuperimponendo *laterem calefactum*.

Sed *Obſervandum*, ut hujuſmodi Odorata *oleoſa* non nimis largiter aut copioſè dictis locis illinantur, non omnes eadem ferre poſſunt, & redeuntes ad ſe ægri *de inſigni capitis perturbatione* & gravitate *ex oleorum* hujuſmodi fumoſorum illinitione conqueruntur.

Si non redeat ad ſe æger, unum alterumve repetendum venit; v. g. *Vomitoria* ſubinde reiteranda, injectis deſuper *clyſteribus*, extremorum vellicationem, puncturam, & ſimilia, quæ externos ſenſus afficiunt, continuando. Horum quidem effectum SYLVIUS *Pr. l. a. §. 99. 100. &c.* in dubium vocat. Verùm quantum frictio plantarum pedum cum *muria acri*, aut hujus loco cum *aceto & ſale*, cum *ſetaceo* profit ad excitandos tales, videbitis in M. A. N. C. *Ann. 8. obſerv. 96. pag. 160.* Puncturarum verò efficaciam videbitis in HEINRICO ab HEER *obſ. 21.* Quin etiam Rubefacientia & *Veſicatoria* ampla juxta Williſium pone aures, cervici, brachiis, præſertim in carpi parte interna, & cruribus propè inguina, ſuras, &c. applicanda. *Si redierit æger ad ſe nonnihil, ſed non ſufficienter*, interna *ſpirituoſa* continuanda, *Veſicatoria* appli-

applicanda, quin, & *cucurbitulæ*, nunc cum nunc ſine ſcarificatione, ſcapulis, & brachiis admovendæ: qualia HEINRICUS ab HEER *obſ. 21.* commendat: aliaque adminiſtranda, prout æger ad ſe rediens de uno alterove ſymptomate magis, vel minus querulus fiat.

Mulier conſtitutionis aliàs robuſtæ, ætatis jam tum conſiſtentis, & cui ordinariò adhuc fluebant menſes, ex improviſo, prægreſſo anxioſo cordis ſenſu, & ſcotomia inſequente, corripitur Apoplexia, quæ mox in hemiplegiam lateris ſiniſtri terminabatur, ſubinde tamen inſultu apoplectico recurrente: hinc mox vocatus, idque veſperi hora ſexta, præſcribebam potionem ex volatilibus, & ſpirituoſis cephalicis, unà cum clyſmate acri, & balſamo pro naribus, nucha, & præcordiis, ex cephalicis odoriferis; hinc poſt cœnam, propter recurrentes ſæpiùs inſultus apoplecticos, vomitorium antimoniale ex ſyrupo emetico ad ʒ vj. aliquantulum, ſed non adeò copioſè, evacuans: Die ſequente Solis, cùm ſaltem eſſet hemiplectica, imperabam venæ ſectionem in latere parti affectæ oppoſito, potionem ex volatilibus, & ſpirituoſis continuando: Die Lunæ ad imitationem HARTMANNI *in Praxi Chiriatr.* præſcribebam:

℞. *Conſ. flor. tunic.* ʒ j.
Mercurii vitæ gr. ij.
Reſ. Scamm. gr. iv.
Miſc. pro *Bolo.*

Laxabat parum, ipſa ægra intereà ſemper, quoties deteriùs haberet, primariò de præcordiorum anguſtia conquerente: Hinc propter capitis perturbationes adhùc reſiduas Sternutatorium fortè ordinabam.

℞. *Pulv. lil. convall.* ʒ j.
Rad. helleb. alb. ℈ j.
Ol. deſt. Carioph. gutt. iv.
Miſc.

Hinc pro uſu interno:

℞. *Aquæ lil. convall.*
Ceraſ. nigr.
Menthæ an. ℥ j.
Spiritus Ceraſ. nigr. ʒ vj.
Salis vel Cornu Cervi gr. xv.
Cinnab. Antimonii ℈ j
Syrup. flor. Tunic. ℥ j.
Miſc. pro Potione.

Externè pro membris hemiplecticis, ter quotidiè inungendis, poſt prægreſſam fortem eorundem frictionem, item pro illinenda ſpina dorſi:

℞. *Olei petræ albi* ℥ ß
Deſt. ſpicæ,
Lavend.
Majoran. an. ℈ ij.
Succini ʒ j.
Miſc.

Item pro eodem uſu:

℞. *Spir. vini campb.* ℥ iij.
Spir. lumbr. terreſtr. per putrefact. ℥ i ß
Eſſent. Caſtor. ʒ vj.
Miſc.

Spiritus hic blandè calidus probè affricabatur partibus; hinc oleum preſcriptum illinebatur.

Porrò iſtis ita ordinatis pro uſu interno præſcribebam.

℞. *Extr. helleb. nigr.* gr. xvi.
Caſtor. ℈ ß
Troch. alband. gr. iv.
Ol. deſtill. Succ. gutt. ij.
F. Pilulæ.

Hinc pro promovendo nonnihil ſudorem ad imitationem POTERII præſcribebam:

℞. *Raſ. ligni Saſſafr.* ℥ ij.
Herb. roriſmar. rec. M. ij.
Bacc. Junip. rec. ℥ ij.
Coq. in *aquæ, & vini* ana ℔ i ß in cucurbita, cum alembico clauſa:
Colaturæ, & liquori deſtillato, adde
Spiritus bacc. Junip. ℥ iv.
Sal. ammoniaci ſimpl. ʒ iij.
Syr. flor. tun. ℥ iij.
Miſc.

Potionem hanc hauſit quotidie ter, manè, à meridie, & ingruente nocte, exſpectando ſudorem, meliùs exinde aliquantulum habuit, ſubindè etiam liquorem Cornu Cervi ſuccinatum hauſit, &c. Pediluvium ex nervinis aquæ ſimplici incoctis quotidiè fervidè bis uſurpavit, idque pedi optimè profuit. Hinc pro continuandis externis in brachio ordinavi.

℞. *Sem. Synapi* p. j.
Bacc. Junip. rec. p. ij.
Contuſ. infund. in ſ. q. *ſpiritus vini*, vel *ſpiritus baccis Iunip.*

Hinc tam cum ipſo ſpiritu impræġnato, quàm magmate reſiduo, fricentur ſæpiùs membra.

Sed cùm malum eſſet contumax, ita ut, licèt utcunque meliùs haberet, hemiplexia tamen eandem adhùc affligeret, ad imitationem POTERII præſcripſi.

℞. *Aquæ Ceraſ. nigr.* ℥ vj.
Spiritus theriacal. ℥ ß
Auri diaphor. ℈ ß
Miſc.

Capiebat veſperi, idque repetitis vicibus. Primis duabus vicibus anxietatem quandam circa præcordia percepit, hinc calor quidam ſenſilis in univerſo corpore erupit, quem levis ſudor ſecutus fuit: tertia vice hora nocturna tertia idem aurum diaphoreticum cum aqua vitæ juniperina accepit, unde per quatuor horas optimè dormivit, & ſudore largo ubique perfuſa fuit, ac quoad cætera optimè ſe habuit. Sanè ex omnibus etiam volatiliſſimis aſſumptis talem ſenſilem operationem, ac elegantem adeò ſudorem nunquam, ac ab hoc pulvere fixo, percepit. Saltem adhuc brachium in articulatione humeri graviter dolebat pro quo tollendo ſpiritum vini, & deſuper balſamum Peruvianum, frequenter illinivit, exque hujus uſu meliùs habuit.

Diſcuſſo ita *paroxyſmo*, inſtituenda *Cura præſervatoria*, tam *in iis*, qui jam ſemel Apoplexia tacti fuerunt, ut præcaveatur crebra recidiva, quàm *in iis*, qui futuram aliquando Apoplexiam metuunt: Cujus *prodromi* ſunt: (in habituali tunc dicta) dolor capitis, vertigo, tumor carotidum, memoriæ debilitas, ſpontaneæ oculorum illachrymationes, ſcotomiæ, incubus, vocis tarditas, & hæſitantia, horis diſtorſiones, dentiumque ſtridores in ſomno, ſtupor frequens brachi, aut pedis, aut etiam refrigeratio extremarũ partium. In his *pro præſervatione*, premiſſis digeſtivis convenientibus, Purgatio conveniens inſtituenda, & poſtmodum ſudoriferis præ cæteris operadanda; cùm ſudorifera, aliàs maximoperè ſint apta ad curandos apoplecticos, & hæc ipſa ſudorifera mirificè commendat LINDANUS: quod nempè eadem ipſa admodum conveniant in cura Apoplexiæ. Simul quoque ſtomacho proſpiciendum, ut digeſtio prima, quantum poſſibile, conſervetur in naturali modo, idque reſpectu Apoplexiæ poſitivæ aromatibus, ut cerebrum, ac ſyſtema nervoſum in debita conſtitutione, ac tono retineatur.

Remedia aliàs, quæ in paroxyſmo ægros excitant apoplecticos, aut eos excitatos præſervant à recidiva, ſunt ferè ſequentia; aliàs generali Cephalicorum, & ſtomachicorum nomine nota; nempè Salvia, Ruta, Origanum, Chamædrys, Chamæpitys, Calamintha, Pulegium, ſeminis Carvi, Fœniculi, Aniſi, Sinapi, Erucæ, Ceraſa nigra, Radix angelicæ, Ariſtolochiæ rotundæ, Caryophyllatæ, Valerianæ, Vincetoxici, flores ſtœchados Arabicæ, Lavendulę, Anthos, Primulę veris, Liliorum convallium, &c. Præ cęteris *Salvia* hic eſt in uſu, cujus Salvię continuatus uſus, & quęlibet ex hac parata, item Vinum ſalviatum, &c. mirè commendantur à KYPERO *in Collegio Practico*: In Cubebis, Cardamomo, *ſemine Synapi*, & *Erucæ*, ſingularia latent remedia ad præſervandum Apoplexiam ſenum, ita ut dicant, nihil potentiùs eoſdem præſervare, imprimis ſi omni mane, & veſperi ſeminis erucæ, vel ſinapi, & cubebarum pulveriſatarum aliquantulùm, & crebriùs ſumatur; videat. TABERNÆMONTANUS & SCHNEIDERUS *de Catarrhis*: hinc quidam recipiunt grana vj. vij. x. xij. ad xv. & xx. *Seminis ſinapi*, eaque manè jejunè leviter maſticata deglutiunt ad præcavendam Apoplexiam, vel pulveriſetur, & cum aqua florum lavendulæ ſpirituoſa uſurpetur: STOEkERUS in *Praxi* expertum remedium contra Apoplexiam ſequentem pulverem dicit eſſe:

℞. *Cardamom.* (ratione cerebri) ʒ ß
Sem. Coriandr. (ratione ſtomachi) ʒ ij.
Erucæ, vel *ſinapi albi* ʒ ß
Miſc. f. pulvis pro aliquot doſibus.

De hoc ſumatur circa introitum lecti.

Ad hujus imitationem.

℞. *Sem. ſinapi albi* ℔ß
Cochlear. ℥j.
Cardamom. ℥ß
Miſc. & pulveriſ.
D. S.
Pulvis Cephalicus pro aliquot doſibus.

Sumatur circa introitum lecti pro aliquot doſibus: Eſt egregium præſervativum in puncto Apoplexiæ metus. Vel, quod aliis placet, commodiùs ſub forma *Electuarii* hoc ſemen uſurpetur.

℞. Tres *Caricas pingues* minutis conciſas:
adde
Sem. Sinapi albi, ſeu erucæ cochl. i.
Miſc. in mortario, addendo
Aquæ Lavend. ſimpl. vel *ſpirituoſ.* cochl. j.
Succi Violar. ℥ß vel q. pl.

De quo ſit doſis omni manè magnitudo juglandis; certè præſervat ab Apoplexia, teſte SCHMUKIO *Theſ. 2. Secret. Med. 16.*

Vel

℞. *Caric. pingu.* Num. vj.
Inciſ. & contuſ.
adde
Sem. ſinapi albi ſeu *erucæ* ℥ß ad ℥ vi.
Cardamom. ℈ i ad ʒ i.
Miſc. exactè; adde ſimul
Spiritus lavendul. Cochl. j.
vel cum *Syr. flor. tunicæ* vel *borrag.* ſ. Electuar.
D. S.
Electuarium cephalicum.

De quo omni manè doſis juglandis magnitudine capiendum; à meridie ſpiritus carminativus de tribus, vel *Spir. ſal. ammoniaci pulveriſ.*

In genere omnes Authores commendant ſemen *ſinapi*, & erucæ pro præſervativo; ſiquidem ſal volatile, ſinapi, & erucæ ſpecificam vim in Apoplexia obtinet, & ab ea præſervat; unde etiam in paroxyſmo ſpiritus ſeminis erucæ urinoſus cum calce viva paratus (de quo videb. in *Colleg. Pharmacop. in Schrœderum part. 1. ſect. 1. pag. 465.*) cum *aquis apoplecticis* miſceri, & ita commodè adminiſtrari poteſt. Notum aliàs etiam eſt, quantum valeant omnia remedia *ex ceraſis nigris dulcibus* parata, quod nempè hæc ipſa ſingulariter conveniant: imprimis ſpiritus ceraſorum nigrorum mirificè à KESLERO extollitur ceu ſummum remedium ad reſuſcitandum Epilepticos, & Apoplecticos in paroxyſmo, & curandos extra paroxyſmum, & in ſpecie loquelam reſtituendam. Vid. ejuſdem *Proceſſus pagina 370.* ubi aſſerit, ſe quandam nobilem, quæ per tres dies jacuerat deſperatè apoplectica, beneficio ſpiritus ceraſorum nigrorum denuò curaſſe, vel reſtituiſſe. Ad hæc volatilia, tàm in paroxyſmo, quàm extra paroxyſmum, pertinet ſpiritus vitrioli volatilis quicunque. Qui non habent genuinum, faciant *ſpiritum vitrioli apoplecticum* ex *ſpiritu vini*, & *vitriolo*, fiunt ſpiritus ſulphurei exinde optimi. Modus eſt hic:

℞. *Vitriolum* imprimis *Hungaricum* ad ſolem *calcinatum* vel *caput mortuum vitrioli* diuturna *expoſitione aeris* de novo *imprægnatum*.

Miſce, & irrora ad conſiſtentiam pultis cum ſ. q. *ſpiritus vini à plantis aromaticis abſtracti*: Stent per aliquot ſeptimanas in digeſtione; deſtillentur in igne aperto, prout deſtillantur mineralia. Poſt ſpiritus, aliquandiu ſtet in digeſtione, tandem ex cucurbita deſtilletur per alembicum, tunc prodit ſpiritus ſtriatim, nebulæ quando proveniunt, mutetur receptaculum, & capiatur ſpiritus vitrioli volatilis. Spiritus hi miſti aliquamdiu digerantur, de novo per balneum cohobentur, & aſſerventur pro uſu ſub nomine *ſpiritus Vitrioli cephalici*, vel etiam *epileptici*.

Quidam non malè ſpiritum ceraſorum nigrorum, vitriolo in ſole probè calcinato affundunt, aliquot cohobiis abſtrahunt, & ita ſpiritum vitrioli quodammodò volatilem antiapoplecticum egregium acquirunt.

Ex dictis, & ſimilibus fiunt ſimul ordinario *Aquæ apoplecticæ* ſpirituoſæ, quæ ſunt ſpiritus volatiles inflammabiles ab aromatibus largiter imprægnatæ. Ordinariò parantur ex aromatibus, in ſpecie ſalinis volatilibus oleoſis, verbi gratia ex ſalvia, roremarino, ruta, floribus liliorum convallium, origano, fœniculo, floribus lavendulæ, ſtœchados Arabicæ, anthos, & ſimilibus; E. gr. fit *ſpiritus*, ſeu *Aqua apoplectica* B. D. *Moebii*. Compoſitio eſt hæc.

℞. *Flor. lilior. convall.* ℔ vj.
Cinnamom. ℔ j.
Zedoar. ℔ ß
Croci ℥ i.
Macis
Caryophill. an. ℥ß. ad ℥ j. ß

Digere in *Vino Hiſpan.* q. ſ. per menſem: ſpiritum deſtilla per veſicam, abſtrahendo ſaltem ſpiritum volatilem aromaticum, quem ſerva:

Hinc

℞. *Rad. Valerian.*
Vincetox.
Pœon. an. ℥ ij.
Fol. Meliſſ.
Botryos,
Roriſmar. an. M. iij.
Flor. tiliæ M. vj.
Lavend.
Spicæ,
Salviæ,
Thymi ana M. i.

Miſta macerentur in *ſpiritu ſuperiore* per menſem, clauſo vaſe, & benè munito: Tunc deſtilla per veſicam, addendo iterum *Vini Hiſpan.* q. ſ. Tandem rectificentur in Balneo Mariæ ſuper *ambra*, *moſcho*, & *camphora*, & habebitur ſpiritus mirandarum virtutum, & egregiè apoplecticus.

Poteſt hic inſervire ſimul pro ſpiritu vitrioli cephalico, vel apoplectico curando, pro ſpiritu vitrioli volatiliſando: de quibus ſuperiùs monui.

Sed non immeritò quæritur: An tutò ſatis hæ aquæ poſſint adminiſtrari in paroxyſmo? Nego: Hæ ipſæ enim aquæ interdum plus nocent, quàm proſunt.

Nam

1. Hujuſmodi ſpiritus inflammabiles cùm ſint oleum reſolutum, vi inebriativa, & narcotica pollent, adeòque metus eſt, ne copioſo uſu ſubinde narcoſis, & ſtupor intendatur. Moderatè ergò illis erit utendum, præprimis ſi à ſanguine fuerit malum, utpotè quem magis turgeſcere faciunt: Vid. CRATO *lib. 1. conſil. 5.* SENNERTUS *loc. alleg. quæſt. 4.* & HOECHSTETTERUS *in Dec. 9. caſ. 5. pag. 334.*
2. Non paucæ ſunt mulieres imprimis, quæ talia ſpirituoſa non ſemper poſſunt ferre, quin paroxyſmos hiſtericos incurrant.
3. Etiam viri, in ſpecie literati, quorum genus nervoſum debilius, minùs poſſunt ferre talia ſpirituoſa fortiora odorifera, quin percipiant aliqualem capitis gravedinem, tenſionem circa tempora, & ſimilia.

In his ergo, & ſimilibus caſibus non conveniunt: Propterea magis laudantur ſalia volatilia oleoſa, i. e. Salia volatilia oleis deſtillatis juncta, vel hujuſmodi ſpiritibus ſociata, ut ita aromatum efficacia à ſpiritibus urinoſis intendatur, & noxa à ſpiritibus ſulphuratis metuenda præcaveatur. Plethorici tamen ad Apoplexiam proni ſalia volatilia oleoſa internè non ferunt, utut optimè externè, ſed potiùs macra. Spiritus ergò urinoſi volatiles, & ſalia volatilia urinoſa macra, ad ſudorem maximè diſponentia, magis conducunt.

Porrò Caſtorei eſſentia, & omnia ex Caſtoreo parata remedia, ſpirituoſis miſta, ſpecificè commendantur, & inſigniter conducunt: quibus addantur ſpiritus vegetabiles liliorum convallium, ſpiritus baccarum juniperi, & ceraſorum nigrorum, ſerpilli, lavendulæ, theriacalis camphoratus; ſpiritus vini camphoratus aliis admiſtus, vel etiam ori infuſus eſt ſatis penetrans. Aqua magnanimitatis, ſeu ſpiritus formicarum Laurembergii admodum conducit in Apoplexia; aqua, & ſpiritus apoplecticus Mynſichti, aqua apoplectica Kolreuteri, Langii, & Hartmanni, aqua, & elixyr vitæ Matthioli, aqua Anhaltina, hirundinum cum Caſtoreo; aqua Angelicæ, ſerpilli, cinnamomi, liliorum convallium, ſalviæ, &c. cum vino paratæ. De eſſentiis vegetabilium nihil addo. *Spiritus*, & ſal volatile *ſecundinæ humanæ* ſpecificum fuit CNOEFFELLII in curanda Epilepſia, & Apoplexia. Præ cæteris *ſpiritus ſanguinis humani* eſt commendatum remedium GRASSECCII, & quem etiam, ceu ſin-

ſingulare ſpecificum; admodum laudat HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr.* & HELMONTIUS *Tractat. Spiritus Vitæ*; uti etiam ſpiritus cranii humani, & poſt hunc ſal volatile, ſpiritus, & aqua ſpirituoſa cerebri humani, etiam ſunt egregia remedia in Apoplexiis: quibus ab aliis ſimul additur & ſpecificè laudatur *ſpiritus fuliginis*; Item *ſpiritus ſalis ammoniaci*, tàm ſimplex, quàm cum *camphora* junctus & legitimè unitus, fit ſpiritus volatilis penetrantiſſimus: Item ſpiritus ſalis ammoniaci ſuccinatus ac lavendulatus. Salia enim volatilia propter inſignem penetrantiam, & quod excellant vi ſudorifera, in Apoplexia privativa maximè utilia ſunt, cum præcaveant tranſitum in paraplegiam, quæ optimè curatur per ſalia volatilia, ſudorem expectando. Hinc conveniunt etiam ulteriùs ſpiritus & ſalia volatilia reliqua, cranii humani, ſanguinis humani, & ſanguinis cervi, viperarum, ſuccini; hinc ſpiritus cornu cervi, & liquor cornu cervi ſuccinatus D. *Michaelis* perquàm egregii ſunt ad quoſvis ſoporoſos & imprimis apoplecticos affectus excitandos.

Ex dictis variæ formulæ præſcribi poſſunt; e.g.

♃. *Quintæ eſſentiæ Roriſm.* ʒiiß.
Lavend. ʒiß.
M. S.
Eſſentia cephalica.

Doſ. 20. gutt. omni manè: Veſperi uſurpari poteſt *ſpiritus ſalis ammoniaci* ad 30. gutt. vel *liquor cornu cervi ſuccinatus*.

♃. *Eſſ. Caſtor.* ʒiij.
Quinta eſſentia Roriſm. ℥j.
M. S. ut ſuprà.

Doſi ad 30. vel 40. guttas.

Quò etiàm pertinet *eſſentia compoſita* ex ana *ſalviæ, zedoariæ & caſtorei*, cum *ſpiritu ſalis ammoniaci extracta*.

Vel

♃. *Eſſent. ſuccini*, vel *caſtor. vinoſ.* ʒiß.
Spiritus ſal ammoniaci aniſ.
Succin. an. ℥j.
M. S. ut ſuprà.

Doſis 30. ad 40. gutt. bis in die.

In metu apoplexiæ aviæ meæ non ſine ſucceſſu præſcripſi ſequentem mixturam:

♃. *Aquæ flor. tiliæ,*
Lavendul.
Prim. ver. an. ℥j.
Apoplect.
Spiritus ceraſ. nigr. an. ʒiß.
Eſſ. Primul. veris ʒiij.
Salis vol. ſuccini ʒß.
Syr. flor. tunic. ℥iß.
Miſc.

Doſis 2. cochlear. ſingulis tribus horis.

Eidem aviæ, crebra ſcotomia cum inſigni actionum animalium imbecillitate correptæ, præſcripſi:

♃. *Aquæ Menth.*
Lili convall. cum vin.
Ceraſ. nigr. an. ℥j.
Spiritus Ceraſ. nigr. ʒiij.
Eſſ. Caſtor. ʒiß.
Salis vol. cornu cervi ℈j.
Succin. ℈ß.
Syr. flor. tunic. ʒß.
Miſc.

Huc quoque petinent mixturæ *ſuprà* in paroxyſmo vertiginis *cap.* 1. præſcriptæ; quibus ſemper eſſentia caſtorei addi poteſt.

Hiſce tandem meritò annumerandum eſt *aurum diaphoreticum Poterii*, quod ritè paratum, cum conſerva florum tunicæ aſſumptum, eſt perquàm egregium: item *cinnabaris antimonii*, & cinnabarina: hinc de ſpecificis cephalicis pro præſervatione capiendis res nota eſt; cùm in genere quævis antepileptica etiam ferè ad apoplexiam laudentur. Ex. grat.

♃. *Corall. rubr. præp.* ʒj.
Cinnab. antimonii ʒß.
Salis vol. ſuccini ℈j.
Cubebar. ʒß.
M. f. pulv.
D. S.
Pulvis cephalicus.

Ad præſervationem aliàs uſurpantur Electuaria; v. gr.

♃. *Conſ. flor. ſalviæ,*
Conſ. flor. Roriſmar.
Tunic. an. ℥ß.
Conſ. alcherm.
Sem. ſinapi an. ʒiij.
Cardamom.
Cubebar.
Macis an. ʒß.
Cum ſ. q. *ſyr. flor. tunic.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium cephalicum.

♃. *Conſ. flor. anthos,*
Lavend.
Meliſſ. an. ℥j.
Cort. avrant. cond. ʒvi.
Zingib. cond. ʒß.
Sem. ſinapi,
Erucæ an. ʒiij.
Cubebar.
Cinnam.
Cardam.
Salis vol. ſuccini oleoſ. an. ʒi.
Cum ſ. q. *Syr. flor. tunic.* f. Electuarium.
D. S. ut ſuprà.

♃. *Conſ. Menth.* ℥ii.
Flor. anthos ℥i.
Sem. ſinapi pulveriſ. ʒvi.
Cinnam.
Caryophyllor. an. ʒß.
Salis volatil. ſuccin. ʒi.
Ol. deſtillat. Menthæ,
Macis an. gutt. viii.
Cum ſ. q. *Conſ. Alcherm.* vel *ſyr. flor. tunic.* f. Electuarium.
D. S. ut ſuprà.

♃. *Conſ. flor. anthos,*
Salviæ an. ℥iß.
Zingib. in Ind. cond. vel *Nuc. Ind. condit.*
Sem. Sinapi acr. an. ʒvi.
Corall. rubr. præp. ʒiß.
Unic. ver.
Cinnab. antimonii,
Salis volatil. ſuccin. an. ʒi.
Olei deſtillat. ſuccini ʒß.
Cum *brod. Zingib.* f. Electuarium:
D. S.
Ut ſuprà.

♃. *Conſ. Alcherm.* vel *Conſ. flor. anthos* ℥iß.
Nuc. Ind. cond. ʒij.
Sem. erucæ ʒij.
Cumini ʒi.
Succin. præp. ʒiß.
Cardam.
Cubebar.
Cinnam. an. ℈j.
Spiritus Ceraſ. nigr. ʒj.
Cum *Syr. flor. tunic.* q. ſ. f. Electuarium:
D. S.
Ut ſuprà.

♃. *Conſ. flor. anthos* ℥ii.
Zingib. condit. ℥ß.
Sem. ſinapi,
Erucæ an. ʒii.
Cardam.
Cubebar. an. ʒß.
Cum ſ. q. *Conſ. Alcherm.* vel *ſyr. flor. tunic.* f. Electuarium:
D. S. ut antè.

♃. *Conſ. flor. anthos,*
Tunic. an. ℥iß.
Nuc. Ind. condit. ʒvi.
Conſ. alcherm.
Sem. ſinapi an. ʒiij.
Spec. dianthos ʒi.
Cum *brod. Nucis Ind.* f. Electuarium.
D. S. ut antè.

♃. *Conſ. flor. anthos,*
Salv. an. ℥ß.
Conſ. alcherm. ʒij.
Caſtor. pulveriſ.
Spec. dia-Ambr.
Dia-Moſch. dulc. an. ℈j.

Cinnab. antimonii ʒß.
Ol. deſtill. Succini ʒß.
Cum ſ. q. *Syr. flor. Tunic.* f. Electuarium;
D. S. ut ſuprà.

♃. *Spec. Dia-Ambr.*
Dia-Moſch. dulc. an. ʒi.
Cum ſ. q. *Sacch. in aqua Salviæ ſol.* f. Rotulæ;
adſpergendæ cum
Ol. deſtill. Cubebar. vel *Salviæ*:
D. S.
Rotulæ cæphalicæ.

Conf. *Idea Formul. Claſſ.* 1. §. 6.

Quò etiam pertinet *D. Kolbii Mixtura præſervativa ab Apoplexiis*. Compoſitio eſt hæc:

♃. *Spec. Dia-Ambr.*
Dia-Moſc. dulc. an. ʒi.
Margar. præp.
Corall. rub. præp. an. ℈j.
Succ. alb. præp. ℈iv.
Conf. alcherm. ʒij.
Extr. rad. helen. ℈ij.
Ireos ʒß.
Calam. arom. ℈j.
Pæon.
Ligni Aloes an. ℈ß.
Ol. deſtill. ſalviæ,
Roriſmar.
Succin. an. gutt. xvj.
Lavend. gutt. xx.
Spicæ,
Aniſi,
Fœnicul.
Macis,
Nuc. moſc. an. gutt. xij.
Cubeb.
Caryophyll. an. gutt. viij.
Rutæ gutt. vi.
Sacchar. optim. ℥vij.
M. f. Pulvis.
D. S.
Saccharum apoplecticum.

Sed obſervetur, quod *ſemen ſinapi & erucæ* imprimis his addenda ſint.

Hæc Interna tam intra, quàm extra paroxyſmum conveniunt.

Inter *Evacuantia*, extra paroxyſmum uſurpanda, primatum obtinent *Vomitoria*, & quidem antimonialia, ut ſuprà monui; quæ inter

Mercurius vitæ, tartarus emeticus, &c. præſcribi poteſt; exem. grat.

♃. *Tartari emet. Mynſ.* gr. ii.
Sal. ammonic. gr. ix.
M. f. pulv.

Vel

♃. *Tartari vitriolat.* gr. vi.
Emet. Mynſ. gr. ii.
Scamm. ſulphurat. gr. i.
M. f. pulv.

Præter Vomitorium conducunt etiam *Purgantia*, exem. grat. helleborus niger, pilulæ fœtidæ, cochiæ, pilulæ proprietatis Mynſichti, pilulæ polychreſtæ ejuſdem, extractum hellebori nigri, agarici, *Mercurius dulcis*: quibus pro ſtimulo ſemper extractum colocynthidis; vel albandal legitimè paratum, addendum eſt: quin etiam ſemper ad præcavendam recidivam neceſſaria ſunt Purgantia. Vid. CORTHNUMMIUS *loc. citat. cap.* 70. Sequentes pilulas aviæ maternę præſcripſi;

♃. *Maſſ. pilular. de ſucc. Crat.*
Extr. abſinth. an. ℈ß.
Troch. alband. gr. i.
Ol. deſt. ſuccini gutt. ii.
Cum *Eſſ. prim. veris* f. Pilulæ.

♃. *Mercurii dulc.* ℈i.
Scamm. ſulphurat. gr. v.
Cum *Conſ. flor. tunic.* f. Bolus:
D. S.
Saccharum purgans pro una doſi.

Item conducunt pilulæ ex Mercurio dulci cum extracto hellebori nigri, *ſupra cap.* 2. *Artic.* 1. *ubi de Epilepſia*, preſcriptæ.

Vel

♃. *Maſſ. pilular. de trib. Ruff.* ℈ß.
Extr. helleb. nig. gr. v.
Tartari vitriolat gr. iii.
Cum *ol. deſtill. Carvi* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ.

♃. *Gumm. ammoniaci acet. ſol.*
Bdell. in acet. ſol. an. ʒß.
Vitriol. martis ad albed. calc. ℈i.
Mag. gum. de Peru gr. xv.
Scamm. præp. Brendel. ℈i.
Extr. troch. alband. gr. vi.
f. Pilu. inſtar Francoſ.
D. S.
Pilulæ emollientes, pro aliquot vicibus.
Doſis Num. xv.

Sudorifera ex lignis declinante paroxyſmo aliquandiu continuata, ſunt maximè proficua.

Si his remediis non ſatisfacimus ſcopo, etiam cucurbitulę, ſetacea, fonticuli, & ſimilia adhibeantur.

Vir quidam in decreſcente ætate ultra ſeptuaginta annos conſtitutus, aliàs ſanus, ſed inordinatæ minuſque regulatæ, utut non lautæ, diætæ, adſuetus, aliquando cum ſociis extra urbis portas ambulans, ſine ſenſu & motu ſubitò corruebat totus pallidus, ab adſtantibus denuò excitatus, quid ſecum actum, ferè neſciebat. Debilitatus tamen, & ob anhelitus difficultatem aliquoties deſidere coactus, denuò intra civitatem revertebatur. Interjectis aliquot ſeptimanis, cùm intereà ſemper commodè habuiſſet, templum petens, ſimili ratione ex improviſo denuò corruebat, ſed balſamis & aquis antiepilepticis refectus, domum lento gradu petebat. Aliquoties hoc accidebat; donec ingraveſcente malo extra privatos parietes ipſi verſari vix liceret, quin ex levi corporis motu vix omnimoda anhelitus interceptione, & ſimultanea caligine oculorum affectus, forti impetu non tam corruere, quàm proſterni videretur, ſenſu & motu carens; hinc tabernam ſuam mercatoriam aliquando ingrediens, ex ſimili corporis proſtratione naſum tam fortiter menſæ allidebat, ut mediam ejus oſſeam ſubſtantiam ſine perceptione doloroſa perſtringeret. Cum ergò tempore hyemali de paroxyſmi hujus apoplectici inſultu ſollicitus me conſuleret, ſequentia ordinavi:

♃. *Spiritus ſal ammoniaci,*
Cornu Eſſentif. an. ʒii.
Miſc.

De quo capiebat quotidie ter, guttas xxx. vel xl. manè in vehiculo calido, à meridie in frigido: unà cum hoc præſcripſi;

♃. *Ol. deſt. ſuccini* ʒi.
Caryoph.
Macis an. ℈j.
Nuc. Moſc. expr. q. ſ.
Miſc. pro Balſamo.

Hoc manè & veſperi tempora, verticem, nucham, & regionem ſtomachi inungebat; ſit nec tàm crebrò, nec atrox paroxyſmus fuit.

Appetente verò verno tempore ordinavi, præmiſſo digeſtivo-ſalino, purgationem Mercurialem cum extracto panchymagogo, quo pluries excrevit cum levamine, hinc internè pro præſervatione præſcripſi:

♃. *Ficuum pingu.* minutim inciſ. No. iv.
adde
Sem. ſinapi contuſ. ℥i.
Cardam. pulveriſ. ʒii.
Cum ſ. q. *Syr. flor. tunic.* & *Spiritus lil. convail.*
f. Electuarium:

De quo omni manè capiebat quantitatem nucis juglandis jejuno ſtomacho, deſuper ſorbendo quantum placet de juſculo calido.

Externè capiti imponebat ſequens Emplaſtrum;

♃. *Empl. de ran. cum mercurio* q. ſ.
Malaxabatur cum ſ. q. *Balſ. Peruviani in vitello ovi ſoluti*, & ſuper *alutam* extenſum ſub mitra parva ſemper geſtabat, cum uſu præfati balſami.

Sic hactenus benè ſe habuit, ut ſpes ſit, continuato uſu horum remediorum malum imminens præcaveri poſſe. Corpus eſt exſuccum, macrum, rugoſum; hinc inutilem duxi fonticulum.

Aliàs *Fonticuli* in Apoplexia, tàm præſervativè, quàm cura-

curativè, præſertim in ſenibus, vel decrepitis, ubi affectus catarrhales ſunt frequentes, familiari ſunt in uſu, & multùm conferunt; & quidem veteres *ſetaceum* in nucha uſurparunt, cujus ſetacei ad præſervandam Apoplexiam in nucha uſum videbitis in HORSTIO *lib. 1. obſervat.* 14. ſed eſt remedium admodum moleſtum; potiùs fonticulus in nucha inuſtus, vel homoplatis, aut etiam fonticulus unus in brachio, alter in crure paratus, eſt egregius. Veteres etiam fonticulum inuſſerunt in vertice, ſed eſt ridiculum remedium, & propter inflammationem plerumque periculoſum. Interim cum diſtinctione agendum: Nempè Apoplexia poſitiva, ſi præfatis remediis non ceſſaverit, ferè lethalis eſt. Saltem ergò *in Apoplexia privativa* fonticuli, & cucurbitulæ in regione dorſi intra ſcapulas commodè adhiberi poſſunt; *in poſitiva* enim præcavenda parum auxilii afferre ſolent. Unde dum obſervationes proſtant *nunc* proficuorum, *nunc* inanium horum remediorum, cauſa videtur eſſe, quod nunquam obſervata fuerit differentia Apoplexiæ poſitivæ, & privativæ, v.g. qui à carbonum fumo cadit apoplecticus, talis ab hujuſmodi remediis externis nullum ſperare poteſt auxilium; ubi verò ex ſanguine grumoſo, & ubi ſuſpicio eſt peccantis plus minus lymphæ, dicta auxilia chirurgica multum adferunt commodi.

Denique *Salivatio* in declinante Apoplexia pro eradicando morbo non ineptè à BARBETTE *in Praxi* proponitur, & à DECKERO *in Comment.* commendatur *pag.* 23.

Supradictum, quod Apoplexia ex univerſali in particularem, *nunc* pauciora, *nunc* plura membra occupantem, tranſeat: Pergo igitur ad

ARTICULUM II.
DE
PARAPLEGIA.

QUoad Paraplegiam; hæc nunc *Apoplexiam* ſequitur, ſicque *morbus ſecundarius* eſt, nunc verò *per ſe* inchoat, ſine præcedente Apoplexia, utut plus minus alios morbos ſequatur, *eſtque Apoplexia particularis*. Notabilis eſt permutatio iſta, cujus meminit FORESTUS *lib. 1. obſervat.* 80. ubi Apoplexia mutata in paralyſin, (rectiùs in Paraplegiam, deinde in Epilepſiam, & ex ea denuò in Apoplexiam lethalem. Sanè *Apoplexiæ*, & hinc natæ *Paraplegiæ*, ac Epilepſiæ ſingularem habent, & mutuam convenientiam, & quaſi in radice identitatem. *In modo fiendi* ſaltem, aut affligendi *differunt*: hinc & permutatio mutua earum, & quoque in cura remediorum identitas. Hinc certè GORRÆUS *in Definit. Medicis* inquit: Paraplegiam ſignare HIPPOCRATI Paralyſin, quæ Apoplexiæ, vel Epilepſiæ ſuccedit. Non enim rarum eſt, Epilepſias in Paraplegias mutari, & contra; ſic Epilepſiam, quæ in paralyſin totius ferè corporis, excepto brachio dextro, abiit, in quo ſenſus, ablato motu, perierunt, notat HILDESHEIM *in Spicileg. de Affect. Capitis cap.* 7. Item SCHENCKIUS *in obſervat.* refert, Epilepſiam ex terrore contractam poſt biennium in paraplegiam alterius lateris tranſiiſſe, nihilominùs ſingulis meſibus circa novilunium affligens: Item FONTANUS *Reſponſ. & Curat. lib.* 1. *pagina* 32. Paraplegiam oculi ſiniſtri poſt Epilepſiam in gravida obſervat, quæ poſt partum gemellorum mortuorum apoplectica interiit: HORSTIUS *lib.* 2. *obſervat.* 41. notat ex Epilepſia Paraplegiam lateris dextri, & hinc denuò inſultus epilepticos. Pertinet huc notabilis obſervatio *Annotat.* 6. & 7. M. A. N. C. *obſervat.* 212. ubi mutuò paralyſis, & epilepſia ſe exceperunt; Item confirmat hæc BARTHOLINUS *Centuria* 4. *obſervat.* 3. dum paraplegiam lateris ſiniſtri, & convulſionem lateris dextri in febre petechiali annotat. Sanè non ſecus in *Apoplexia*, & *Paraplegia*, quàm Epilepſia, ſimul *aliquid convulſivi* ſubeſſe videtur: Notabilis hic eſt HILDANI *obſervatio* 4. *Centuria* 1. ubi ex ſola nervuli in aere irritatione, ob immiſſum globulum, ſtupores quaſi paralytici, dolores, & atrophia brachii iſtius lateris, ac tandem epilepticæ convulſiones excitabantur. *Ex irritatione iſta*, quid aliud quàm *ſpaſmus* fieri potuit? Similem obſervationem de dolore, & ſtupore cum ejuſdem atrophia ex corallina ſphærula in aurem illapſa refert SCHENCKIUS *in obſervat. ubi de aurium morbis*. Hujuſmodi *Paraplegiæ*, quæ Apoplexiam, Epilepſiam, aliosque morbos immediatè ſequuntur, vulgò *Paralyſes* vocantur, & hoc nomine tractant Theoriam earum, ac Praxin Practici, præſertim veteres. Omnium loco ſufficiat WILLISIUS *de Anima Brutorum part.* 2. *cap.* 9. Cùm tamen, propriè loquendo, paralyſis longè alius affectus ſit ab iis Apoplexiis particularibus, ſive Paraplegiis, ut *infrà artic.* 3. monebitur. *Probè hoc obſervetur in Autorum lectione*, qui ordinariè Paralyſes, & Paraplegiam confundunt, unaque methodo Theoriam, & Praxin tractant.

In Hemiplexia, & multò magis *Paraplegia*, ſive Apoplexiam, ſive alium ſimilem ſequatur affectum, & malè paralyſis vocatur, *tres hujus gradus obſervandi* ſunt.

1. Enim *motus ſolùm deficit ſuperſtite ſenſu*.
2. *Senſus, & motus planè deficiunt* in parte, *reſtitante* tamen adhuc partis *calori* naturali.
3. *Iſtis deficientibus* etiam calor partis evaneſcit, eaque ſimul ferè continuò frigida percipitur, quàm conſtitutionem partis inſequi ſolet ejus *flacciditas* notabilis, ac mollities, & hinc *maraſmus*.

Differunt hæ Paraplegiæ ſecundùm magis, ac minùs, prout magis, & minùs eſt impedimentum in nervis.

CAUSÆ.

Quoad *Cauſas Paraplegiæ*; communiter *obſtructionem nervorum* accuſant, quæ tamen nec cum modo fiendi, nec cum cura benè convenit. Saltim non *univerſalis cauſa* hæc eſſe videtur; ſiquidem, *& per conſenſum* aliarum partium remotarum Paraplegiam fieri obſervatum fuit; Nempè ſicut notum eſt, quod graviores *paſſiones hyſtericas* ſubindè epilepticæ convulſiones ſuperveniant; ita jiſdem *paralyſes*, & *hemiplexias* ſuperveniſſe obſervatum fuit, in ſpecie à QUERCETANO *in Teatr. graviſſimorum affect.* Item *lumbrici* uti convulſiones, & Epilepſias excitant, ita etiam ad paralyſes terminantur, teſte SALMUTH *Centuria* 2. *Obſerv.* 45. Hinc etiam Apoplexiam paraplegia lateris ſiniſtri, & convulſio dextræ inſecutæ fuerunt: vid. SCHENCKIUS *in obſervat.* Ut taceam paraplecticos deſperatos quoſdam ſubinde *ex graviori animi pathemate*, ita vel terrore, ex improviſo curatos fuiſſe, authore HORSTIO *lib.* 11. *obſeru.* 15.

Adeòque *Paraplegiæ* iſtæ *pro fiendi ratione* nunc *privativæ*, nunc *poſitivæ* eſſe videntur, & in his poſitivis *aliquid convulſivi* omninò intercedere, dicta modò ratio, & cùm affectibus convulſivis, faciles permutationes, omninò perſuadent. Sed cum in ſpecie apoplexias non lethales ferè ordinariò inſequantur Paraplegiæ, hujus *permutationis ratio* eſt inquirenda. Equidem *Apoplexiam ſanguineam univerſalem*, quæ ex ſanguinis extravaſatione evenit, utplurimùm lethalem eſſe exiſtimo. Aliàs *ſanguinea privativa*, quæ tantum ex motu ſanguinis intercepto in vaſis cerebri oritur, ſi univerſalis ſit, quomodo in paraplegiam tranſeat, ſanè obſcuriſſimum, niſi forſan venæ ſectio largior, ſanguinis motum promovendo, ſaltim alterius cerebri lateris affectum *particularem* reddat, qui antè *univerſalis* erat, ita ut ſaltem in altera cerebri medietate, aut ſaltim circa nervorum exortum, & ſanguinem conſiſtentis, & turgeſcentium inde vaſorum vitio, Paraplegiæ oriantur. Imò *ſi Apoplexiæ privativæ ſanguineæ Paraplegia ſupervenerit*, probabile eſt ex ſanguine congrumato, & ſubſiſtente plus minus laticem aquoſum feciſſe ſeceſſum, & vel interiùs profundiùs penetraſſe in cerebrum per caudicem medullarem, vel exteriùs defluxiſſe ſecundùm ductum ſpinalis medullæ, & ita unius, alteriuſve nervi læſione, vel oppreſſione Paraplegiam intuliſſe. In *privativa* verò *lymphatica*, aut huic cognata, ſi unquam obſervetur, *pituitoſa Apoplexia*, lymphæ materiæve peccantis in caudicem medullarem interiora verſus progreſſus, adeòque obſtructiones, vel ejus ſecundùm radicem ſpinalem medullæ defluxus, & certis in locis compreſſio, Paraplegiam inferre poteſt, ut ſatis plauſibile videtur. *Imò forſan aliqualis irritatio* contractioni fibrarum, & membranarum circa principium nervorum originem ſubminiſtrare, & hinc ſufficientem ſpirituum influxum impedire, poterit.

Poſitivam Apoplexiam etiam accipere Paraplegiam, res nota eſt, ſed *modus* eſt admodum obſcurus. Eſſe tunc Paraplegiam *contracturam partium nervoſarum* circa radi-

cem

cem ſpinalis medullæ, qua impediatur ſpirituum pro motu tranſitus, ut HELMONT. aſſerit, non improbabile eſt: *ſed quomodo fiat?* reverà intricatum. Interim tamen *ſicut* calculus in rene ſubinde crus iſtius lateris ſtupidum, & ſemiparalyticum reddit, aut quando colicam inteſtinorum convulſivam ex improviſo, vel crurum paralyſis, aut hemiplegia inſequuntur, ſi cauſa materialis communicetur, ex ſimplici partium nervoſarum concurſu; *ita* ſimiliter probabile eſt, *per conſenſum nervorum*, eorumque fibras circa ſui radicem in caudice medullari, aut in hujus progreſſu contractas, ſpirituum ſufficientem pro motu impediri influxum, ſicque partes, ad quas iſti nervi diſtribuuntur, ſenſu, & motu plus minus privari. Ex hoc enim *permutationis ratio affectuum paralyticorum, & convulſivorum*, & eorum *identitas*, optimè explicari poſſunt.

PROGNOSIS.

Ex his patet *Prognoſis* de cura hemiplexiæ, & paraplexiæ: nempè pro varietate graduum plus, vel minus gravis eſt cura.

Paraplegia quævis malum difficile eſt curatu.

Primus gradus leviſſimus eſt, & qui cæteris paribus faciliùs curatur; *ultimus* gradus difficillimus curatu, & etiam *graviſſimus*, & periculoſiſſimus eſt.

Si parti paraplexiæ correptæ, vel *tremor* ſuperveniat, aut *formicationis* ſenſus, aut doloris moleſtia, bonum ſignum eſt pro reſtitutione.

Quo magis calor membri paraplectici *deficit*, eò minor ſpes ſupereſt.

CURA.

Quoad *Curam* harum apoplexiarum particularium: In hac eadem ferè, quæ in Apoplexia univerſali curanda, obſervanda ſunt. *Remedia* verò ipſa *appropriata* ſunt eadem, quæ *epilepſiæ*, aut *apoplexiæ* medentur.

Vomitus in quavis Paraplegia eſt optimus, idque quando eadem ſupervenit apoplexiæ poſitivæ, & quidem fortè neceſſe eſt *Vomitorium*; quem in finem Mercurius vitæ cum *ſcammonio* ſulphurato ab HARTMANNO *in Prax. Chymiatr.* laudatur: v.g.

℞. *Mercurii vitæ* gr. ij.
Scammonii ſulphurat. gr. iij.
Cum *Conſ. flor. bugloſſ.* f. Bolus.
D. S.
Saccharum emeticum pro una doſi.

Sin vomitoria non velimus uſurpare, inſtituantur fortes *purgationes*, quibus addendus eſt ſemper ſtimulus acris ex colocynthide.

Vel

℞. *Reſin. jalapp.* ℈ ß
Diſſolv. cum ſ.q. *vitell. ovor.*, diluatur cum
Aquæ fumar. ℥ vj.
Cinnamom. ʒ j.
M. S.
Lac purgans.

Item ſubinde neceſſe eſt, ut *venæ ſectio* inſtituatur, ſed in latere oppoſito, non tamen ſemper æquè neceſſaria eſt *Lindani* verba ſunt: *Venæ ſectionem inſtituere, niſi plethora adſit magis jugulat, & puto ideò multas curationes malè ſuccedere, quòd in principio ſanguinem mittimus: ſtatim vomitorium propinandum, idque ab initio.* Adeòque *vomitoria* imprimis in paraplegia, quæ ſequitur apoplexiam poſitivam, conveniunt. Sicuti venæ ſectio magis locum habet in ea, quæ ſequitur poſt apoplexiam privativam, ubi etiam *fonticuli*, item *veſicatoria* nuchæ admota, & *cucurbitulæ* ſcarificatæ intra ſcapulas conveniunt. Utrobique verò venæ ſectio *adhibenda in plethoricis*, aut in quibus ſolennis quædam ſanguinis excretio ſuppreſſa fuerit.

His, & ſimilibus præmiſſis, inter *remedia interna* præ cæteris *Sudorifera* laudatiſſima ſunt, nunc communia, nunc ſpecifica. Communia, ſeu generalia iſta in Apoplexia commendata ſunt ſpeciatim *Salia volatilia* in paulò majori doſi, & *ſpiritus ſanguinis humani*, cranii humani, & ſimilia, in paulò majori doſi; nempè ſpiritus ad integras drachmas, ſalia à ℈ j. ad ʒ ß. *Liquor Cornu Cervi ſuccinatus* eſt egregius. Loco horum Veteres etiam uſurparunt Decocta ſudorifera lignorum, quæ interpoſitis *appropriatis* ſunt optima. Speciatim *Decoctum ligni Saſſafras* egregiè confert, ex quo, & *baccis* juniperi, vel *lauri* paratum *Decoctum* efficaciter paralyticum reſtituit, teſte POTERIO *Cent. 2. obſerv. 26.* Item *Decoctum Saſſafras cum roremarino* imprimis convenit, quod ſingulare quid obtinet in hujuſmodi nervorum affectibus. Item *helenium*, ejuſque *radix*, dictis *Decoctis* additum, benè convenit: v.g. ad imitationem POTERIJ præſcripſi:

℞. *Raſur. ligni ſaſſafr.* ℥ ij.
Herb. roriſmar. rec. M. j. vel ij.
Bacc. Junip. rec. ſuccul. vel *lauri* ℥ i ß. vel ij.
Coqu. *in Vino*, & *Aquæ* ana ℔ i ß. per Balneum Mariæ in cucurbita cum ſuo alembico munita:
Colaturam, & deſtillatum miſce,
adde
Spir. bacc. Junip. ʒ iv,
Sal. ammoniaci ʒ iij. ad ʒ ß vel ʒ vj.
Spir. flor. tunic. ʒ iii. vel q.ſ. pro grato ſapore.
M. S.
Potio articulos confortans.

De qua potione ter, quotidie, mane, à meridie, & ingruente nocte bonum hauſtum capiat æger aliquamdiu, blandum ſudorem expectando.

Specifica verò ſudorifera ſunt *aurum diaphoreticum Poterii*, *cinnabaris antimonii*, *coralliata*, *cranium humanum*. *Aurum diaphoreticum* certè in frequentiſſimo uſu habuit POTERIUS, & elegantes curas in paralyticis præſtitit. Paravit, vel ex auro per amalgamationem calcinato, vel aurum fulminans cum duplo florum ſulphuris in mortario lapideo optimè miſcetur, (cavendo, ne fortiori trituratione illud incaleſcat, & fulminet;) in crucibulo prunis ardentiſſimis in pulverem purpureum vertitur: cum *ſpiritu* vini rectificatiſſimo *aniſato* per quindecim dies blando calore digeritur, & ſpiritu hoc, aut per deſtillationem aut per deflagrationem, ſeparato, ad uſus convenientes aſſervatur. Abſque calcinatione etiam cum floribus ſulphuris ſola digeſtione cum ſpiritu vini rectificatiſſimo, vel aniſi, & cum eo ZWELFFERUS, hoc aurum diaphoreticum præparant; ita tamen ut prior quatuor ſaltem dierum, poſterior aliquot ſeptimanarum, digeſtionem adhibeat, atque commendet. Sicuti aliàs idem cum *Mercurio Antimonii* præparavit nobiliori modo, & effectu: Vid. POTERIUS quoad deſcriptionem *in ſua Pharmac. Spag. lib. 2. cap. 14. pagina 456. ſeqq. & in Append. pagina 599.* quoad uſum, & vires mirabiles, vid. *Centur. 1. Curat. 73. Cent. 2. Curat. 66. & 87. & Centuria 3. Curat. 14.* Hoc à gr. v. ad ℈ ß in conſerva quadam propinetur: in vehiculo enim liquido ad fundum cadit aurum diaphoreticum: Sic grana ſex hujus auri aſſumpta cum ſenſibili quadam alteratione circa præcordia ſudorem cum aliquali ſomnolentia inferunt. Aliquando viro adulto affectu quaſi paralytico correpto dedi duas doſes *auri diaphoretici* cum *conſerva florum tunicæ*; Prima doſis cum blando ſudore tormina abdominis, & mirabilia excreta excitavit, altera vice verò copioſum ſudorem emanare fecit cum euphoria. Modus præſcribendi eſt:

℞. *Conſ. flor. tunic.* ʒ j.
Soli diaph. gr. xv. ad ℈ j.
M. f. Bolus:
div. in 2. partes æqu. S.
Saccharum ſudoriferum.

Aſſumpta una doſi hauriatur deſuper ſpiritus theriacalis cochleare j. vel ij. & ita per ſudorem repetitum, præmiſſis præmittendis, malum curabitur.

Vel

℞. *Cran. hum. præp.*
Unic. ver. præp. an. gr. xij.
Auri diaph. ℈ ß
M. S.
Pulvis confortativus.

℞. *Cranii hum. ſine igne*,
Corall. rubr. præp. an. gr. xv.
Auri fulmin. gr. iij.
M. S.
Ut antè.

℞. *Cran. hum. ſine igne*,
Unic. ver. præp. an. gr. xij.
Auri fulmin. gr. iv.
Salis volat. viperar. gr. vj.
M. S.
Ut antè

Quoad

Quoad Cinnabaris antimonii verò, loco auri diaphoretici egregia eſt ritè parata. Hæc datur à gr. xv. ℈ij. nunc ſolitariè, nunc cum oſſibus humanis præparatis, nunc cum ſale volatili cranii humani & ſimilibus, idque repetatur crebro uſu.

Vel

℞. *Cinnab. Antimonii* gr. xv.
Succin. catarrhal. ℈ß.
Salis volatil. ſuccin. gr. v.
M. f. Pulvis
M. S.
ut ſuprà.

Accipiatur in vehiculo appropriato, & expectetur ſudor.

℞. *Cran. human. præp.*
Corall. rub. præp.
Cinnabar. antimonii an. ℈ß.
Olei deſtillat. Cinnamom.
Caryoph. an. gutt. j.
M. S.
Pulvis cephalicus.

℞. *Aquæ Ceraſ. nigr.*
Lil. convall.
Menthæ an. ℥i.
Spiritus Ceraſ. nigr. ʒvj.
Cinn. antimonii ʒß.
Salis vol. cornu cervi gr. xv.
Syr. flor. tunic. ℥i.
M. S.
Potio cephalica.

Cum his internis optimè ſimul *externa* regioni ſpinæ dorſi, item vertici, aut ſaltim loco unde exoritur nervus partis affectæ, illinenda conveniunt. Unde in manuum apoplexia admoveantur nuchæ, in apoplexia crurum oſſi ſacro, regioni lumborum, & ſimil. Ipſa membra apoplectica illinire ſuperfluum videtur, cùm malum illis non hæreat, ſed ipſa ſaltem paſſivè ſe habeant. Hæc inter conveniunt olea deſtillata (nam expreſſa, per infuſionem, aut pinguia mucilaginoſa non penetrant) vel ſpirituoſa, vel emplaſtra. Olea deſtillata quod attinet: talia ſunt ver. gratia *oleum deſtillatum ſuccini*, *lavendulæ*, *ſpicæ*, *Galbanetum Paracelſi*, quibus Petroleum album nativum, aut etiam petroleum cum cineribus deſtillatum, poteſt addi. Juxta hæc in uſu ſunt ſpirituoſa, ut *eſſentiæ* ex infuſis nervinorum, & *aqua articularis ad extra*, i. e. ſpiritus vini, affuſus ſimplicibus nervinis aromaticis, & aliquot cohobiis abſtractus; quæ vel ſolitariè, vel miſta cum parte dimidia vel tertia ſpiritus ſalis ammoniaci cum calce viva & ſpiritu vini parati. Pro *aquis articularibus ad extra* quidam.

℞. *Sem. Sinapi* p. j.
Bacc. Iunip. p. ij.

Contuſa infundunt in *ſpiritu vini*, eundemque impregnatum partibus affricant: pro quo ſcopo & ipſum magma ſimpliciter adhiberi poteſt.

Item *eſſentia caſtorei*, extracta cum *aqua ſpirituoſa liliorum convallium cum vino*, pro frictione ſpinæ dorſi vel alius loci commodi calidè, eſt egregia, in ſpecie poſt ſudores, ut poris apertis meliùs poſſint penetrari: item ſpiritus vini camphoratus ter quotidie in loco calido benè affricando parti paraplecticæ: His ipſis ſpirituoſis aquis & *ſalia volatilia*, in ſpecie *ſpiritus & ſal volatile lumbricorum terreſtrium* ac *formicarum*, addi poſſent.

Vel

℞. *Spir. vini camphor.* vel *formic.* vel *aquæ artic. ad extra* ℥iij.
Spiritus lumbr. terr. ℥iß.
Eſſ. Caſtor. ʒvi.
Spiritus ſal ammoniaci cum calce viva ʒiij.
M. D. S.
Spiritus externus.

Quod ſi ſpina dorſi probè his ipſis perfricata fuerit, applicandum deſuper *linteum cum gummi animæ* probè ſuffumigatum atque calidum. Vel præmiſſis cum *aquis ſpirituoſis* frictionibus iſtis *olea ſuprà laudata* deſuper illinenda ſunt, ut apertis his mediis poris, penetrantioris efficaciæ ſint hæc ipſa; quibus etiam imprimis *oleum* deſtillatum *tartari*, & *olea ex pinguedinibus* aut partibus animalium durioribus deſtillata addi poſſunt, utut horridè fœteant; tamen aliquoties cohobando ſuper caput mortuum, aut *oſſa calcinata*, à nimio fœtore liberantur, & utiliſſima ſunt in quibuſcunque artuum affectibus. Illinuntur hæc *olea* nunc ita ſimpliciter, nunc ubi nimis acria fuerint, partes vaſque puſtulas excitent, ſubigenda ſunt vel cum *oleo lumbricorum terreſtrium* per *decoctionem*, & ita illinenda. Poſſunt etiam fortibus frictionibus & litibus aſperis, calidis ac penetrantioribus, illiniri totæ partes paraplecticæ, ut irritentur partes ſenſiles, & hujus medio provocetur plus minus ſpirituum impetus: propterea & ipſas partes ita reſolutas his modis tractare conſuetum eſt, & propter hunc finem dictis litibus *alumen plumeum*, tàm *crudum*, quàm, quod præſtat, ex hoc paratum *arcanum aluminis wurzii*, ſimul addendum eſt, in ſpecie quando ad atrophiam ſeu maraſmum membrum paraplegia affectum inclinare velit: e. gr.

℞. *Liqu. lumb. terreſtr. in clibano parat.* ℥iij.
Ol. deſtillat. Spicæ,
Iuniperi an. ʒiß.
Lavend.
Majoran. an. ʒß.
Succini ℈ii.
Alum. plum. ℈j.
M. S.
Unguentum articulare.
Partibus affricetur.

Qui autem acria ferre non poſſunt, ut ſcorbutici, & in quibus atrophia membri metuitur,

℞. *Ping. human.* vel *anſer.* vel *Butyr. Majal.* ℥iij. iv. ad vj.
Ol. deſtill. tereb. ʒiij.
Bacc. Iunip. ʒij.
Spicæ ʒß.
M. S.
ut ſuprà.

Quibus & deſuper ſubinde circa locum affectum, in ſpecie ſpinæ dorſi, emplaſtra ex nervinis & aromaticis imponi poſſunt, imprimis ex gummatibus penetrantibus:

℞. *Gum. Galb.* part. ij.
Carannæ part. j.
Malax. cum *Petrol.* in conſiſtentiam Emplaſtri.
D. S.
Emplaſtrum articulare.

Quod in regione ſpinæ dorſi agglutinandum erit.

Pertinet huc unguentum & emplaſtrum paralyticum Mynſichti, & ſimilia.

Alia plura remedia contra Paraplegiam vid. in M. A. N. C. *Annot.* 6. *&* 7. *Append. pagin.* 44.

Balnea denique *ex formicis*, reverà ſingulare quid obtinent in Paraplegiis curandis: Conf. M. A. N. C. *Annotat.* 4. *&* 5. *Obſervat.* 128. *pagin.* 137.

ARTICULUS III.
DE
PARALYSI.

Cognata pathemata ſunt *Paralyſis & Stupur*, unde etiam propter ſummam, quam habent, affinitatem vulgò & non abſque errore confundi & promiſcuè tractari ſolent. Nam quod attinet Paralyſin, German. *die Lahmung*, ad illam vulgò etiam referunt hemiplexiam, item ſpeciem innominatam & *paraplexiam*; cum tamen hæ ſpecies reverà ſint ſpecies apoplexiæ; nempè particularis, & oriuntur ex affectis nervis. *Paralyſes* verò ſunt reſolutiones membrorum tales, in quibus *primariò motus deficit*, *ſuperſtite plus minus ſenſu*, ob ſpirituum animalium motum & activitatem denegatam. *Stupor* è contrà eſt affectus, in quo, deficiente in partibus ſenſu, ſupereſt motus, Græcis *ἀναισθησία* dictus, ſimptoma tactus eſt, quod ad paralyticos affectus nullo modo referri debet.

Hæc *tria* mirum invicem confunduntur, quia explicantur ex *Arabum & Galeni* Scriptis. Genuino verò ſenſu apud Veteres *Paralyſis* propriè ſignificabat laxationem & reſolutionem nervorum, à *παρὰ & λύω*, penitus reſolvo, idque imprimis interprete CELSO, *Medicorum* nempè *Cicerone* qui tempore AUGUSTI, ante GALENUM longè, in vivis fuit, & in hoc puncto ſatis accuratus eſt, *nervus* autem, Græcis dicto *νεῦρον*, ab ipſo dicitur vel tendo muſculorum, vel ipſum ligamentum, quo nectuntur artus. Et id, quod nos hodie vocamus *nervum*, pri-

priſci generali nomine *[illegible]* complexi fuere: Videat. LINDANUS *in Colleg. Pharm. ad Hartm.* & CELSUS.

Paralyſis ergo ex genuino ſenſu erit *reſolutio & relaxatio* iſtius adſtrictionis, quam debet habere nervus ſeu tendo & ligamentum, quibus mediantibus connectuntur & proximè moventur artus: quæ ipſa inſtrumenta, tendines, fibræ & ligamenta, quando ſunt laxiora, vel humidiora & flaccida, ſunt inepta pro movendis illis partibus, & tunc dicitur Paralyſis. *Talis affectus eſt*, quem deſcribit BONTIUS *in ſua Medica Indorum capit.* 1. tanquam malum Indis familiare, ſub nomine Indico *Beriberi*: Conf. etiam Tulpius Obſervation. libr. 4. capit. 5. item BARTHOLINI *Acta Medic. Haffnienſ. Volum.* 4. *pagina* 145. Eſt ſcilicet talis reſolutio muſculorum & nervorum, ut totum corpus & ejus partes moveri nequeant. Hic ergo affectus eſt *genuina Veterum Paralyſis*, quando tendines, & ligamenta, & fibræ artuum, ita humectantur & laxantur, ut reſoluta & laxata non poſſint movere membra, ſive univerſum corpus, ſive certas ſaltem partes occupet. Nempè *ceſſat primariò motus* in membro paralytico; ſenſu plus minus ſuperſtite, malumque eſt in ipſa parte affecta, minus verò in nervo.

Ex quo facile patet, quod Paraplegia & Hemiplegia ſint ſpecies apoplexiæ, non verò ſpecies Paralyſeos; Paralyſis enim eſt propriè loquendo ſaltem ſymptoma motus læſi, cum ſi lædatur ſimul ſenſus, eſt per accidens. Et propter neglectum hujus diſtinctionis Autores neſciunt, quomodo fiat, quod pereat motus ſuperſtite ſenſu? quod tamen facilè cognoſceretur, modò fieret diſtinctio hujus ab apoplexiæ ſpeciebus. Quomodo autem ſenſus potius ſupereſſe poſſit motu deficiente, licèt uterque ab eodem prodeat principio, optimè declarare videtur WILLISIUS *de Anim. Brutorum Part.* 2. *pagin.* 280. Paralyſis iſta, quæ fit ſaltem ita, ut lædatur motus, remanente ſenſu, *eſt levior*, & vocatur ordinariò *Pareſis*, qualis eſt iſta, quæ ſupervenit colicæ, & qualis imprimis ſæpiùs eſt in ſcorbuto: Videb. DRAWIZIUS *de Scorbuto dolorifico, ubi de pareſi ſcorbutica.* Quando verò ſenſus & motus ſimul, vel poſt motum ſenſus etiam partis, pereunt, gravior *Paralyſeos* ſolet eſſe ſpecies. Plus enim Paralyſis pertinet ad motum quàm ad ſenſum. *Subjectum ergo Paralyſeos* ſunt fibræ, & tendines, & ligamenta.

Ex dictis patet, quod *Paralyſis* propriè ſit atonia fibrarum nervearum & muſculorum, præcipuè autem in tendinibus & ligamentis; quæ partes propter atoniam reſolutæ, flaccidæ, molles & relaxatæ, ineptæ fiunt, ut trahere aut convenienti robore firmare poſſint membrum; qui levior affectus dicitur *Pareſis*, ſicut fortior *Paralyſis*.

Malè ergò & ex falſa hypotheſi *Pareſin Paralyſin nothum* vulgò indigitant. Putant nempè, paralyſin oriri ex obſtructione nervorum, & inſequi apoplexiam (id quod tamen dat paraplegiam,) qualis obſtructio cum non ſit obvia in Pareſi, propterea eam *Paralyſin notham* indigitant; cum tamen revera pareſis Paralyſeos ſit ſpecies, ſed levior, in qua nervi non primariò, ſed tantum conſecutivè, affectis fibris & tendinibus laxatis, & ipſi afficiuntur.

Facilis aliàs eſt *diſtinctio inter paraplegiam ſupervenientem apoplexiæ*, & *Paralyſin*. Differunt enim (1.) *origine*: Nam *Paraplegia* ſequitur imprimis cerebri & ſpinæ morbos, & frequentiſſimè comitatur apoplexia, epilepſiam, convulſiones &c. cùm dicti affectus ſubindè ſint mutuò permutabiles, & deſinant in paraplexiam; *Paralyſis* verò ſequitur alios corporis affectus, in ſpecie poſt ſcorbutum, malum hypochondriacum, & colicam convulſivam: frequentior eſt regionibus, ubi copioſum hauriunt vinum, aut oritur etiam ſubindè à cauſis externis.

Differunt (2.) *ſubjecto*: Nam in paraplexia primariò afficiuntur nervi; quoad exortum; *in Paralyſi* verò iidem in progreſſu & inſertione imprimis muſculi, & in ſpecie tendines & artus. Hinc medicamentorum topicorum diverſa in utroque affectu applicandi ratio, quæ in paraplegia magis origini nervorum partis affectæ, in Paralyſi ipſi parti affectæ applicanda.

(3.) *Symptomatis* ſimul differunt: Nam *in legitima paraplegia* ſenſus tactus utplurimum cum motu voluntario ſimul perit & tollitur; *in Paralyſi* verò ſubinde ſenſus tactus ſupereſt, quandoque etiam, ut in ſcorbuticis, cum ſenſu doloroſo, formicante, lacerante, & ſimili tantummodo motus tollitur, & labeſcit.

Quibus addatur (4.) quod genuina nervorum reſolutio ſeu paraplexia à principio ad finem eodem ferè habitu ſit conſtans, aut quodammodo perpetua, & crebriùs Medicorum operam fallat; nam paraplegiæ, poſt apoplexiam ſunt difficillimæ curationis: è contra Paralyſes & pareſes ſæpius per intervalla ægros magis & minùs vexant, labefactant, ceſſant & redeunt; quandoque cum *arthriticis* quaſi *doloribus* complicantur, ut quotidiè evenit in pareſi ſcorbutica, donec habitum in membro contraxerint: Quin & interdum in *convulſiones* abeunt, & in malo confirmato pertinacem *contracturam* poſt ſe trahunt, nec tamen adeò rebelles ſunt exercitatis Medicis, ut paraplegiæ, quin nondum confirmatæ facilè tolli poſſint: Vid. DRAWIZII *Scorbutus dolorificus*.

Quæ dicta hactenus, oſtendunt, quid genuina ſit paralyſis. Verùm communiter in genere & abuſivè omnis ſenſus & motus in parte depravatus à quacunque cauſa, dicitur Paralyſis: ſic etiam, quando ex diſſecto, verbi gratia per medium, nervo, pereunt ſenſus & motus in partium vulneribus, dicitur etiam Paralyſis, cùm propriè in Paralyſi vera pereat motus, remanente ſenſu, rarò verò ſimul ſenſus etiam pereat; in paraplegia verò ſenſus & motus ſimul perit. Rariſſimus è contra eſt affectus, ut pereunte ſenſu remaneat motus, & tunc malè quoque ad Paralyſes refertur, cùm tantùm *ἀναισθησία* ſit, ſeu Inſenſilitas, aliis ſtupor dicta, de quo *ſuprà Section.* 2. *Capit.* 3. *Artic.* 1. egimus.

CAUSÆ.

Cauſas Paralyſeos quod attinet: hæc, prout à paraplegia diſtinguitur, ratione cauſæ eſt vel *privativa* impropriè ſic dicta, vel *poſitiva*; quarum *illa* nervos afficit, & ſpirituum emanationem inhibet; *hæc* narcoſin ſeu ſimile quid, quod ſpirituum animalium activitatem turbat, præſupponit.

Cauſæ ergò Paralyſeos revocari poſſunt ad duplicem claſſem; nempè ſpirituum torporem, & viarum anguſtiam ſeu interceptionem. Siquidem privativa in viarum ſeu nervorum, medullæ oblongatæ, ac tendinum diſſectione in vulneribus, diſtorſione aut *compreſſione*, aliove vitio conſiſtit; quæ nunc hunc nunc iſtum nervum ſine præcedente affectu apoplectico ſolent affligere; quò etiam pertinet, quando *nervorum* quorundam particularium per *μεταστασιν* cauſæ morboſæ fit *obſtructio*, aut *compreſſio*, vel ſuperficietenus, vel intra membranas, aut alia nondum ſatis cognita affectio, quò minùs poſſit ſenſus & motus communicari partibus, verbi gratia quando poſt variolas retropulſas aut malè curatas, uti habet LOTICHIUS *libr.* 2. *Obſervation. capit.* 1. *Obſervation.* 15. qui obſervat paralyſin linguæ in infante à variolis malè curatis, aut poſt eryſipelas capitis malè curatum oritur paralyſis linguæ, (Videat. SALMUTH *Centuria* 2. *Obſervation.* 43.) item à *variis faciei retropulſis* primò arthritis, poſt etiam paralyſis, & tandem brevi mors ſecuta fuit, notante SALMUTH *loco allegat. Obſervation.* 35. quæ tamen omnes à cauſa privativa excitatæ Paralyſes reverà potiùs *paraplegiæ* ſunt, hodie conſueta confuſione invicem confuſæ. Facit huc etiam, quando per vulnera cerebri & medullæ ſpinalis, aliarumque partium, *diſſecantur nervi*; aut quando nervi in medullæ compreſſione, ex luxatione ac fractura vertebrarum inferiorum partium dorſi, aut caſibus ab alto, ſunt diſtorti aut compreſſi, quod obſervavit HOEFERUS; unde ſupervenit paralyſis privativa cæterarum partium. His enim modis vitiati nervi denegant ſpirituum animalium influxum, & per conſequens ſenſum & motum partibus iſtis, in quas derivantur: unde paraplegiæ potiùs, quàm paralyſes: Sic HOEFERUS *in Hercul. Medico pagina* 29. obſervat paralyſin omnium partium inferiorum *ex luxata vertebra lumborum*, *coxæ proxima*: Ita *poſt caſum in os ſacrum* ex ſcala lapidea paralyſin brachii & cruris ſiniſtri ſecutam, & inunctione appropriata curatam fuiſſe, refert AMATUS LUSITANUS *lib.* 1. *Curat.* 19. Sic *percuſſiones capitis* excitant paralyſin vel potiùs paraplegiam in oppoſito latere: Hinc quidam ex arbore decidens in os ſacrum, ex hujus contuſione in paralyſin dictam pedum inciderat, ut hoc obſervat

BAR-

BARTHOLINUS *Cent. 5. Obſervat. 8.* Similiter paralyſin ſiniſtri lateris, convulſionem & mortem, *ex contuſione muſculi temporalis* à lapſu notavit GLANDORPIUS *Specul. Chirurg. Obſervat* 16. Quo pertinet *gibbus* paralyſin ſenſim inducens, cujus curam videb. in M. A. N. C. *Ann. 2. Obſervat. 230. pag. 333.* Sed hæc ipſa modò allegata potius paraplegiam, quàm paralyſin inducunt.

Poſitiva verò Paralyſis eſt, quæ propriè *Paralyſin* conſtituit, & nunc ab *externa*, nunc ab *interna* oritur *cauſa*.

Externas inter *nimia humectatio* ac *nimia refrigeratio*, e. g. *aer frigidior* ac *pluvioſus*, indeque nata reſolutio & flacciditas fibrarum ac tendinum; infert Paralyſin, eamque propriam: Sic enim non ſolùm GALENUS jam ſuo tempore ex mora diuturna in aqua frigida, & ex balneo aquæ frigidæ; ſed etiam ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. Admir. Obſervat. 34. & 37.* ex diuturniore mora in aqua frigida pluvioſa, item ex frequenti natatione in aqua frigida, Paralyſes obſervarunt. Hinc etiam ſenes, item infantes, ſunt quaſi ſemi-paralytici; quia in infantibus fibræ & tendines copioſo rore nutritio irroratæ, laxæ & flaccidæ ſunt, & propter deficiens robur, vix valent membris movendis, in ſenibus verò deficiente rore nutritio ſuccedit ſæpius aquoſitas ſeroſa, aut alia, quæ laxando fibras & tendines, tales ſemi-paralyticos reddit. Unde etiam ii, qui diutiùs in pluvia verſantur, & veſtimenta madida in corpore exſiccare permittunt, in uno alterove membro fiunt paralytici, teſte HORSTIO *in Obſervat.*

Imprimis autem & ſæpiſſimè à cauſa interna fit *Paralyſis poſitiva ex lympha acida* ſeu ex materia quadam vitiosè acida, lymphæ cognata, quæ lymphæ aut ſeri vehiculo ad quoddam membrum delata, nervoſas partes iſtius loci irrorans, (cùm aliàs omne acidum nervis ſit inimiciſſimum, cujus occaſione fibræ unius alteriuſve tendinis aut muſculi affici ac quaſi nonnihil intorqueri aut corrugari videntur,) earum tonum ſucceſſivè corrumpit, ut ineptæ fiant iſtæ partes nervoſæ movendis oſſibus & membris; unde conſequente motus defectu cum ſenſu plus minus deficiente, aut ſaltim aliquali ſtupore juncto. Exempla talis paralyſeos poſitivæ à cauſa interna, v. g. à ſero ad ſpinam deſcendente, videb. in PLATERO *Praxeos Tom. 1. lib. 2. cap. 2.* VOLCHERO COITER *Obſervat. miſcel. pag. 114.* & BONETTI *Sepulchreto lib. 1. Sect. 15. Obſervat. 3.* item ab abſceſſu cerebri, vid. SCULTETUS *Obſervat. Chirurg.* 19. à tumore ſcirrhoſo vid. WILLISIUS *de Anima Brutor. lib. 2. cap. 9.* Hac ratione *potatores vini* in quibuſdam regionibus ſubinde fiunt *paralytici*; & quidem cum tali paralyſi ex acore contracta etiam ſubinde ſenſus quidam moleſtus, ſi non doloroſus, ſaltem nunc formicans, aut tantummodo titillans, aut lancinans, nunc cum ſtupore, conjunctus eſt, qui in principio nunc eſt gravior, nunc remiſſior; donec ſucceſſivè ſuperveniat partis magis magiſque immobilitas, & tandem planè deficiens motus. Senſus formicans oritur ex acido primitivo vellicante, & præternaturaliter rodente fibras, nervos verò non tangente, unde tactus eſt ſalvus. Et tales paralyſes frequentes ſunt in Auſtria, Moravia, & ſimilibus locis, ubi copioſum potatur vinum, acore inſigni tartareo ſatis volatili turgidum; qui acor vitioſus nonnihil auſterus, in ſtomacho non ritè correctus, pergit ad membra & partes extimas, & defixus circa nervoſas partes, tendines, fibras & ligamenta, non tantùm arthritidem, ſed etiam paralyſin iſtis infert, in quibus pereunte motu imminutus aut vitiatus ſenſus remanet; qui & ſucceſſu temporis perit. Huc facit, quod habet PARACELSUS *de Contract. Membror.* qui dicit, quod hoc vinum inducat contracturam membrorum, aliud lithiaſin, &c. Conf. etiam HELMONTIUS *Tract. de Lithiaſi*, qui refert, cauſam eſſe in tartaro vini plus minus volatili. Nempe ab occulto acido volatili plus minus auſtero irroratæ fibræ, tendines, &c. rigidiores quodammodò & minùs mobiles fiunt, hinc enim & contractura interdum ſupervenit: acida enim corrugant quodammodo partes nerveas, (corium cum acido corrugat ſe, cum alcalibus non,) adeoque in his caſibus primò ſequitur pareſis, hinc tonus fibrarum naturalis ſolvitur & perfecta Paralyſis, & tandem earum corrugatio præternaturalis, omnimoda membri immobilitas & contractura inducitur: Quæ illuſtrat BARTHOLINUS *in Act. Med. Haffnienſ. Vol. 1. pag. 210.*, ubi refert, Chirurgum ex potu aquæ fortis tantam paſſum fuiſſe contracturam membrorum, ut eum planè contraxerit, adeò ut ex magno homine puſillus factus fuerit: Sicuti huc facit obſervatio TACKII *in Triplici Phaſi Soph. pag. m.* 148. qui refert Paralyſin omnium membrorum cum contractura ex acriori ſanguine, curam per lacticinia, quæ acidum temperant, & fibras paralyſi affectas reſtaurant: Diſponit etiam ad talem paralyſin vinum, præmaturè, & antequam ſe depurat, ſulphuratum, quò minùs tartareæ fæculentiæ debitè poſſint fermentando præcipitari, & ſulphur narcoticum exhalare, unde *acidum* reſtitans, plus minus *volatile*, profundiùs intra corpus penetrat, nerveas partes affligit, & ad hujuſmodi Paralyſin diſponit; Vid. de vino ad paralyſin hanc diſponente M. A. N. C. *Ann. 3. Obſervat. 39. pag. 70.* *Quod ſi magis volatiliſatum*, adeoque & ſpirituoſius vinum fuerit, ac *ſynoviam* articulorum infecerit, *podagram* infert; aut inficiendo ſpiritum inſitum, aut fermentum renum, *lithiaſin*. Unde præmiſſis præmittendis *Paralyſes* tales & hinc natæ contracturæ, *lacticiniorum* uſu inter alia optimè curantur.

Scorbutici etiam ex vitiato acido, item colici, nempè in colica convulſiva, ſimili ratione *Paralyſin* & pareſin incurrunt. Nam ſi acidum ſcorbuticum junctum fuerit vehiculo ſeroſo, hinc inde vitiantur fibræ muſculoſæ ac tendinoſæ, & partes ad paralyſin planè ſingularem diſponuntur plus minus contumacem; *Senſim incboat* & procedit, & primò ſaltem vagus ſtupor aut inſenſilitas cum formicationis ſenſu partem prehendit, unde ſucceſſivè labefactari tonus membri, & magis magiſque paralyticus reddi incipit. *Eſt autem vaga* vel minus conſtans, niſi nimis inveterata fuerit, ita ut æger uno die melius, in altero pejus habeat, uno die ferè incedere, altero die decumbere cogatur: hinc nunc digiti, aut manuum aut pedum, intumeſcere, nunc detumeſcere obſervantur; nunc unus alterve digitus ſtupet, qui brevi meliùs ſe habet; *Senſus manet ut plurimum*, aut ſaltim aliqualis ſtupor inducitur; ſubinde cum dolore gravi, ut plurimum vago, rarò fixo, juncta eſt: Jacentes verò commodè membra movere poſſunt, ſed ſtantes vix denuò pergere, nec abſque dolore aut ſtuporis ſenſu incedere poſſunt; ſicuti hunc ipſum affectum omnium optimè delineat DRAWITIUS *de Scorbut. Sect. 3.* Sanè *acidum volatile auſterum* eſt, quod hic peccat, quod nerveas fibras diverſimodè afficiendo, *nunc* aliquid convulſivi, *nunc* aliquid paralytici infert, ita ut hujuſmodi paralyſis quaſi medium quid ſit inter morbos paralyticos & convulſivos in ſpecie ſic dictos. Unde non rarum eſt, ut in talibus ægris ſcorbuticis membrum nunc ſpaſmo contractum *rigidum* reddatur, nunc paralyſi affectum idem *flacceſcat*, & plus minus ſtupeat, prout nervi aut fibræ tendinum vel acido irritantur, vel eodem auſtero intorquentur. Huc quoque pertinet lues Venerea, Paralyſin producens: vid. RHODIUS *Cent. 2. Obſervat. 34.*

Par eſt ratio iſtis *Paralyſeos*, quæ inſequitur *Colicam*, & quidem iſtam, quæ eſt magis *habitualis*, & quæ vulgò à tenui acri humore oriri dicitur, & aliàs à Practicis *Colica bilioſa* vocatur. Alvus eſt pertinaciter clauſa, tormina atrociora & contumaciſſima vexant, purgantibus quibuſvis per os aſſumptis maximè exaſperatur malum, umbilicus interiora verſus retrahitur. *Quod ſi vel malè tractetur*, quod imprimis fit, ſi irritetur acrioribus aut purgantibus, aut plus minus deſævire videtur, ſucceſſivè unius alteriuſve aut plurium membrorum ſtupor, hinc ſubita motus impotentia, tandem perfecta Paralyſis, supervenit. *Si negotium hoc rectè conſideretur*, reverà eſt *Colica* ratione modi *convulſiva*, ratione cauſæ occaſionalis materialis *ſcorbutica*; nidus verò & fomes in plexibus meſenterii nerveis eſt; nam in iſta colica non tam inteſtina affliguntur, quàm meſenterium. *Acidum auſterum*, imprimis *ſcorbuticum*, eſt, quod has turbas, nempe convulſiones partium internarum & colicam dat in abdomine. *Dubium ſaltim eſt*, *quomodo colicam talem Paralyſis artuum inſequatur*, cum interdum ſubitò atque ceſſat dolor, membra obſerven-

tur

tur paralytica? Nempè *in principio* mali paralytici ſaltem *convulſivi quid* ſubeſt, unde ſpirituum interrupto fluxu ſtupor & aliqualis inſultus paralyticus ſupervenit. Hinc *colica* talis in *Paralyſin*, ſubinde in *convulſionem*, ſubinde in *arthriticos dolores*, in principio mutationis ſuæ terminatur, *donec* ipſum acidum volatile circa meſenterii plexus reſolutum, materialiter partes iſtas ita malè affectas attingens, perfectam Paralyſin, & tandem ex fibrarum tendinoſarum congregatione contracturam, efficiat. Nempè *ſicut renum calculum ſtupor* crurum non rarò comitatur, ita & hoc malum nonnihil remittens, ex ſimplici conſenſu unius alteriuſve membri ex nervi ſpaſmo & ſpirituum interrupto motu paralytica diſpoſitio inſequitur, donec malo inveterato ipſum quaſi per *πρωτοπάθειαν* fiat, quod quoad originem, ſaltem per *δευτεροπάθειαν* erat. De cætero par ferè hujus cum *Paralyſi ſcorbutica* videtur eſſe ratio; partim ergò ex mutuo membrorum conſenſu, partim ex metaſtaſi materiæ vitioſæ in membra externa, fibras corrugantis, fiunt pareſes: hinc enim etiam ſuffocationi matricis paralyſin ſupervenire notat QUERCETANUS, ſicuti epilepſia & ipſa interdum paralyſin poſt ſe relinquit: uti etiam ex vermibus inſtetinorum interdum paralyſin oriri, obſervat, SALMUTH. *Centur. 1. Obſervat.* 44. *Centur.* 2. *Obſervat.* 45.

Hiſce addenda ſunt porrò corpora quædam ſpecialia, quæ ſingulari virtute membris & nervis torporem paralyticum inferunt. Quò pertinet Torpedo piſcis non tantùm, (de quo notum eſt, quod piſcatoribus & aliis ſub attactu inferat ſtuporem & torpedinem, unde etiam nomen accepit, vid. REDI *in Obſervat.* & STEPHANUS FLORENZIN, qui de hoc piſce accuratam anatomen edidit, ubi obſervat, in certo quodam corporis ejus loco ſaltim reſidere vim iſtam, unde emiſſa effluvia torporem inducant;) (ſed præter hunc piſcem etiam in India. Occidentali noviter reperta eſt certa ſpecies quædam conchyliorum, quæ ipſa ſimiliter ſolo ſui contactu manibus & brachiis cæteriſque membris ſtuporem paralyticum infert: Vid. KIRCHERUS *in Regno Naturæ Sect.* 4. *cap.* 4. *pag.* 182. Ulteriùs Mercurius & omnia Mercurialia, uti fibris & nervoſis partibus ſunt inimiciſſima (hujus rationem TACHENIUS derivat ex acido) ita etiam ii, qui tractant Mercurialia, ut aurifabri, item qui ſpecula inargentant, ſubinde partium paralyſin incurrunt, uti, præter SENNERTUM *in Trax. cap. de Paralyſi*, FORESTUS *lib.* 5 *Obſervat.* 5. obſervat; hinc etiam ii, qui in fodinis Mercurii in Foro Julii laborant: Vid. *Acta Societ. Reg. Angl. Vol.* 1. *pag.* 18. Huc etiam pertinent antimonii, ſimiliumque mineralium exhalationes & fumi, omniaque narcotica, ſpiritus animales proſternentia.

Interdum fit, ut ſolennes ſanguinis evacuationes ſuppreſſæ Paralyſin inferant: Sic mulieri propter ſuppreſſa poſt partum lochia Paralyſi crurum cum febre ardente fuit correpta, quæ ſecta vena in talo fuit curata: Vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Prax. Admir. Obſervat.* 37. item DEODATUS *in Valetud. pag.* 212. Sic ex ſuppreſſa hæmorrhagia narium notat Paralyſin lateris dextri BARTHOLINUS *Centur.* 4. *Obſervat.* 69. & ZACUTUS LUSITANIUS *l. a. Obſervat.* 39. Nempè non rarum eſt, venæ ſectioni adſuetos, ſi eam intermittant, torporem quendam & laſſitudinem quaſi paralyticam in uno alterovè membro percipere, non niſi ſanguinis miſſione ſolvendam.

Porrò affectus animi graviores, terrores, mœrores, pavores, iracundiæ, &c. inducunt Paralyſin. Exempla habet CORNARIUS *in Obſervat.* Item ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Med. Princ. Hiſtor.* 46. ex nimio mœrore & inedia Paralyſin natam refert: Sic ex ſubita conſternatione natam Paralyſin videb. in M. A. N. C. *Ann.* 4. *Obſervat.* 9. *pag.* 14. Interim tamen & è contrario pertinaces etiam Paralyſes, & à Medicis pro deſperatis habitæ, curatæ obſervatæ ſunt ex ſubitaneis animi affectibus, ex ira, excandeſcentia, & ſimilibus; qualia exempla curioſa Paralyſeos, curatæ per tales animi conſternationes, habet HORSTIUS *lib.* 10. *Obſer.* 15. item SCHENCKIUS *in Obſer. de Paralyſi*, ubi duo habet exempla ex Valeriola, per terrorem & iram curatorum. Paralyſin denique à frebibus natam videbitis in LOSSIO *lib.* 1. *Obſervat.* 17. & 18. & à dentitione in AMATO LUSITANO *Vol.* 1. *Obſervat.* 28.

DIAGNOSIS.

Quod attinet Paralyſeos *ſigna*, ea ipſa per ſe ſatis patent; ceſſant enim ſenſu aut motu, aut pereunte utroque, unicuique notum erit, membrum affici Paralyſi, quam ſubinde atrophia membri, ejuſque contabeſcentia, Ger. *das Gliederſch ſwinden*, inſequi ſolet.

Cum verò à tam variis cauſis oriatur Paralyſis, in his cognoſcendis imprimis ſedulus ſit Medicus; hinc in loco affecto, an muſculi? (quod *Paralyſis poſitiva propriè* dicitur) an tendines? an ligamenta? an ipſi nervi primariò afficiantur? pro meliori Praxi probè obſervandum eſt. Ubi enim vitium eſt in nervo, medicamenta ejus principio applicantur; ubi eſt in parte tota, pars ipſa externis eſt medicanda.

Quoad *cauſas remotas*: ſemper Medici judicio relinquitur pro expiſcandis iis, non ſecus ac proximis. Imprimis antecedentia hic probè conſulenda ſunt.

Quod attinet locum affectum: Si oriatur Paralyſis ſeu paraplegia poſt apoplexiam, res clara eſt, medicamenta primariò principio nervorum applicanda eſſe.

Si à læſione externa, à caſu, vulneratione, &c. oriatur malum, ut plurimum nervus eſt affectus, adeoque ad hujus ortum & progreſſum reſpiciendum in cura.

Si nullæ tales præceſſerint cauſæ, ſenſus eſt perſcrutandus: quò enim plus reſtitat tactus, eò minus afficitur ſenſus; quò verò plus de tactu periit, eò magis ſenſus ſeu nervus affectus.

Interdum ubi ceſſat motus, reſtitante tactu, ferè inſons ſolet eſſe nervus, & ligamenta ac tendines magis ſunt in culpa.

In ſpecie, quoad *paralyſin faciei*, benè eſt diſtinguenda convulſio faciei canina ſeu ſpaſmus cynicus ab ejuſdem paralyſi, ne confundamur; ſive enim medietas faciei ſit paralytica, ſive ſit convulſa, ſemper contractio canina oris ſequitur, quæ tamen facilè hoc modo diſtinguuntur. Nam ſi diſtorſio oris oritur ex paralyſi, pars iſta, quæ trahitur & paralytica eſt, mollis & flaccida percipitur, & ad partem ſanam trahitur, & hæc ipſa pars facilè poteſt in naturalem ſitum per manuum operam deduci, quia mollis & flaccida eſt. Contrarium fit in convulſione: nam in hac pars convulſa dura & firmiter contracta percipitur; & denique ſi volumus partem convulſam retrahere, dolor oritur, quod non fit in Paralyſi.

PROGNOSIS.

Pergo ad *Prognoſin*: Præter eam *ſuprà Artic. anteced.* de Paraplegia notatam, Paralyſis ſeu pareſis omnis, cæteris paribus, faciliùs curatur, *quàm paraplegia*, *quæ omnem Medici operam eludit*, niſi fortioribus & generoſis inſtructùs ſit remediis.

Quælibet tamen *Paralyſis* poſitiva curatu eſt difficilis, eò magis, *quò magis inveterata* eſt, & partes contractæ, *Quò magis vagum* eſt malum, eò major curationis ſpes.

Paralyſis, in qua ſaltem motus læditur, ſuperſtite ſenſu, ſecura eſt, & facilè curabilis: & vice verſa, quò magis in paralyſi læditur ſenſus, eò gravior eſt affectus, & difficilioris curationis.

Paralyſis privativa, quæ fit à cauſa evidente ſolitaria, ſcilicet ex ictu, vulnere, luxatione valida & ſubitanea vertebrarum aut dorſi, aut in ſpecie cervicis, utplurimum eſt lethalis.

Quæ apoplexiæ aliiſque cerebri & nervoſi generis affectibus ſupervenit, ſi non brevi in melius mutetur, plerumque incurabilis evadit, potiſſimùm ſi ſenſus & motus ſimul aboliti fuerint: imò quæ apoplexiæ ſuccedanea, plerumque incurabilis evadit. Nihilominus qui à paralyſi, cujus cauſa evidens ſolitaria, ſemel curantur, rariùs recidivant, quàm ubi morbus à cauſa interna dependerit.

Facilior eſt cura à cauſa poſitiva, potiſſimùm ſi fuerit recens, membrum adhuc calidum, ac nondum contracturam minetur: è contrà quò magis calor membrorum

brorum reſolvitur, ac atrophia corripitur, eò minus ſpei pro ſalute recuperanda affulget; item ſi reſoluti lateris oculus imminuatur.

Quò magis pars Paralyſi ſaltem laborat, & minùs inclinat ad contracturam, eò facilior eſt cura: ſi verò ſuperveniat ſucceſſivè contractura, & immobilitas, difficilior, & gravior ſolet eſſe curandi ratio.

Si Paralyſi ſuperveniat tremor partis, bonum ſignum eſt recuperandi motum; reſuſcitari ſiquidem, aut influxum novum moliri ſpiritus animales, indicat.

In ſenibus cacochymicis, & cachecticis, & ſi levior ſit Paralyſis, rarò tamen, aut difficillimè curatur, quin ad mortem eos comitetur.

Diarrhœa Paralyſin debilem ſolvit: apoplexiæ verò, ſeu Paralyſi, ſeu Paraplegiæ forti, ſuperveniens febris acuta, uti ſimilibus affectibus nervoſis, ita hìc admodum conducit, & bonum eſt, quia ſæpiùs morbum tollit.

CURA.

Quod attinet *Curam*; in ea obſervanda eſt diſtinctio affectuum, eorumque origines, quæ generali Paralyſeos nomine appellantur, & pro affectuum horum eorumque cauſarum diverſitate etiam ſubinde varianda eſt cura. Alia enim eſt cura in Paralyſi privativa, alia in poſitiva. *Privativa enim Paralyſis* plus minus paraplegiis cognata, *ſi ex cauſis internis* prætertim ex metaſtaſi materiæ morbificæ oriatur, eodem ferè modò curatur, atque Paraplegia. In quem finem ſudorifera, & nervina moderato uſu ſunt optima; quin, & in malo contumaciori nil obſtat, quò minus ſalivatio inſtituatur, de qua vid. imprimis WILLISIUS *de Anima Brutorum par. 2. cap. 9. Sin verò à vitio externi*, contuſione, luxatione, laceratione nervorum, &c. malum ortum fuerit, cauſæ hæ removeantur; adeòque, verbi gratia vertebra luxata, ſi fieri poſſit, reponatur. Contuſioni verò medela fiat per externa, fomenta, linimenta, aut balſama fortia cephalica, & nervina, partibus applicata, ſcilicet fomenta ex herba roriſmarini, ſalviæ, menthæ, floribus lavendulæ, chamomillæ, & ſimilibus cum vino cocta. Poſt hæc conveniunt ex linimentis aromaticis aqua roriſmarini ſpirituoſa, quæ nominè aquæ Reginæ Hungariæ à Gallis circumfertur, oleum chamomillæ, hyperici, lumbricorum terreſtrium, acuata cum oleis aromaticis deſtillatis, ſuccini, lavendulæ, ſalviæ, chamomillæ, roriſmarini, & ſimilibus. *Litus* quoque cum *Petroleo, vel ſolo, vel oleo Juniperino* nonnihil acuato, hic eſt egregius; Item ſpiritus vini cum oleo ſalviæ, vel lavendulæ impregnatus. In ſpecie *balſamum Peruvianum præ cæteris eſt nobile* in quibuſdam nervorum affectibus externè illitum calidè, item balſamum paralyticum Mynſichti, emplaſtrum nervinum cum *tacamahaca* miſtum. Internè vix præſtantiùs datur remedium oleo deſtillato lavendulæ, quod ad aliquot guttas, iv., vel vj. aſſumptum, expectato ſudore in lecto, egregium eſt; quò etiam ſpectato oleum deſtillatum ſuccini, ſimili modo ad plures guttulas uſurpatum.

In *Paralyſi* verò *propriè ſic dicta, & poſitiva* attendendum,

1. Ut cauſa materialis, ſeu materia peccans, & nervos, aut tendines fibraſque infeſtans, corrigatur, & removeatur, id quod ſpeciatim præſtant diaphoretica, præſertim volatilia, & aromatica reſolventia, & diſcutientia.
2. Ut partium nervoſarum affectarum tonus debitus reſtituatur, & roboretur *appropriatis*, & in ſpecie *nervinis* aromaticis, ac volatilibus, vulgò calefacientibus, & ſiccantibus dictis, idque ferè imprimis applicatis remediis externis, ſed non nimis unctuoſis.

Pro his ſcopis obtinendis obſervetur.

I. Cùm tam Paraplegia, quàm Paralyſis à cauſa interna nata, fomitem altiùs tàm in maſſa ſanguinea, & lympha, quàm etiam in officina digeſtionis, & primis viis, præſupponat radicatum, verbi gratia in ſcorbuto, colica convulſiva, malo hypochondriaco, arthritide, iſchiadico affectu, paſſione hyſterica, &c., quos imprimis ſolet infeſtare paralyſis, tunc præter ſpecialem paralyſeos curam ſimul, præmiſſis debitis alterantibus, & appropriatis, fomes iſte evacuandus, & corrigendus, ſemperque ad acidum auſterum plus minus volatile reſpiciendum. Ob id fomes morbi, digeſtivis ſalinis reſolutus, & abſterſus, convenientibus evacuantibus eſt expurgandus: quæ inter præter clyſmata acriora, & purgantia blanda per inferiora, in ſpecie vomitoria ſunt, quæ præ aliis evacuantibus à RIVERIO commendantur, & à LINDANO mox in principio inſtituenda præſcribuntur: Fortiora autem per inferiora Purgantia ſedulò hic fugienda: nam multi in uno latere reſoluti, ſeu paraplectici, ſi in principio fortiora præſcribantur Purgantia, etiam in altero latere Paralyſi tentati, & tandem extincti fuerunt, uti hoc obſervavit SOLENANDER, & ex eo THONERUS in *obſervat.*

II. Diæta temperata, & probè nutritiva lactea, acidum quodcunque corrigens, & copioſum chylum ſubminiſtrans (pro quo ſcopo lac præmiſſis præmittendus eſt optimum) inſtituatur, ne copioſo ſudore loca nervea ſucco nutritivo defraudentur.

III. *Ubi à colica fuerit pareſis*, cautus, vel maximè ſit Medicus in *purgantibus fortioribus*, cum ejuſmodi colicæ exinde exaſperentur, & metus ſit, ne ſequantur convulſiones, & ſimilia mala. Hinc POTERIUS in huiuſmodi affectibus utitur decoctis melanagogis blandis, & ex baſi hellebori nigri paratis: ſaltem ergò helleborinis mitioribus, iiſque partitis vicibus *purgatio* blanda inſtituenda venit: id quod etiam in ſcorbuticis probè obſervandum eſt, qui ipſi etiam fortiores purgationes vix, aut rarò ferunt; ſicuti in genere omnis fortis purgatio eſt nociva. Imò ſi ſcorbuticis membrorum affectibus correptis, imprimis paralyticis, fortiora propinentur *purgantia*, facillimè morbi convulſivi iiſdem excitari poſſunt. Nervus totius *curæ ad abdomen* dirigendus eſt, adeòque potiùs frequentes conveniunt *clyſteres*, quibus olea carminativa, & nervina adduntur, verbi gratia oleum Angelicæ, ſalviæ, ſuccini, cumini, & carvi; ſintque in principio ſaltim emollientes, & lubricantes: item *ex lacte, & terebinthina*, quæ optima ſunt. In progreſſu verò imprimis ſi fomes morbi hæret circa viſcera abdominis, & patiens nullum exinde ſentiat levamen, tunc acriores nonnihil clyſteres interdum adhiberi poſſunt. Quò frequentiùs injiciuntur, eò magis proſunt, & eò magis paralyſin præſervant.

IV. *Externa* remedia uſurpanda ſunt ad reſtituendum tonum partis, imprimis poſt provocatos ſudores eorumque abſterſionem; pori enim tunc aperti faciliùs remedii externi admittunt ingreſſum. Obſervandum tamen hic, *ſi ſcorbutus ſubſit*, non ſemper calida acria convenire; quoniam interdum magis videntur exaſperare malum; Potius igitur temperata priùs tentanda, antequam ad acriora illa fiat acceſſus. Obſervandum quoque, non ſemper convenire *unguenta* pinguia, viſcida, aut glutinantia, poros cutis plus minus obſtruentia, quæ non penetrant, adeòque præſtat interdum uti *ſuffitibus, fomentis, lotionibus*. In ſpecie tamen obſervanda cautela QUERCETANI, qui monet in adminiſtratione topicorum remediorum, quæ utplurimum calefaciunt, & attenuant, quod accuratè debeat expendere Medicus, ut, ſi paralyſis ſit ab humore aquoſo, aut *pituitoſo*, ideſt à lympha vitiata plus minus acida, & æger ſit ſimilis ferè conſtitutionis, parſque paralytica intumuerit, quod medicamenta tunc adhibenda ſint ſubtilia, & penetrantia, nunc volatilia, nunc ſpirituoſa, nunc ſalina, quorum penetrantia optimè occurrit his affectibus: Sin verò pars affecta jam marceſcat, & plus minus in atrophiam labatur, & æger ipſe quodammodo conſtitutionis ſit bilioſioris, ab iis abſtinere debet Medicus.

V. Si Paralyſis ſequitur ſolennem ſanguinis ſuppreſſionem, idque in corpore euſarco, & juvenili, ſolet eam curare *venæ ſectio* ſubinde repetita; Exemplum vid. in VALERIOLA *l. 4. obſerv. 4* qui refert de Paralyſi dextræ partis in ſene optimi habitus, & magnarum adhuc virium, quæ ſola purgatione, & ſanguinis miſſione fuit curata. Poſt venæ *ſectionem* ſudor convenit.

Quoad remedia ergo appropriata: alterantia, & vi ſudorifera corrigentia cauſam morboſam in paralyticis affectibus, in genere omnia apoplectica, & antiepilectica, commendantur, & applicantur, etiam in quibuſvis paralyſeos ſpeciebus, tam in Paralyſi vera, quàm Paraplegia.

Intereà quod attinet primò vomitoria: hæc ſunt ſatis nota, quæ inter flores Antimonii commendat HARTMANNUS *cum extracto Scammonii in Praxi Chymiatr.*

Inter

Inter *Purgantia* videntur cathartica potentiora, utpotè malum ſæpiùs exaſperantia, niſi pituitoſorum, & ſeroſorum humorum abundantia fortiora evacuantia poſtulet. Imprimis conducunt mitiora tantùm, ac rariora laxantia, verbi gratia *Helleborina*: vid. *Poterius loco alleg* Aliàs commendatur Turbith à ʒß. ad ʒiß. item hermodactyli à ʒß. ad ʒiß. in infuſo ad ℥ß utut parum infuſo tribuant; eorum loco ſpecies Dia-turbith cum Rhabarbaro ad ℈j. ad ʒß. propinari poſſunt, quæ inſigniter admodum conducunt ad evacuandum. Pilulæ fœtidæ, & ſimiles, uti, & pilulæ de hiera cum Agarico, acuatæ cum extracto trochiſcorum alhandal, ſeu colocynthidis, uſurpandæ; Nam in paralyticis affectibus utplurimum ſtimulus debet eſſe colocynthis. Spectat huc Mercurius dulcis quem optimum in hoc affectu remedium deprædicat SYLVIUS *Prax. l. 2. cap. 22. §. 62.* item terebinthina, quam PLATERUS *in Praxi* tanquam remedium appropriatum commendat. Exempli gratia.

Maſs. pilular. arthrit. ℈j.
Scamm. ſulph gr. iv.
Extr. troch. alband. gr. j.
Cum *Eſſ ſalviæ* f. pilulæ.
D. S.
Pilulæ purgantes

Ad imitationem BARBETTE *in Praxi*.

℞. *Herb. Chamædr.*
Chamæp. an. M. j.
Flor. Anthos.
Prim. ver.
Salviæ an. p. ij.
Rad. Angel.
Imperat.
Ireos Flor. an. ʒiij.
Helleb. nigri ʒj.
Fol. ſennæ ſine ſtip. ʒvj.
Cort. rad. eſulæ ʒß
Cardamom.
Cubeb. an. ʒiij.
Sal. tartari ʒiß.
F. Nodulus Vino infundendus.

Aliàs eidem evacuationis ſcopo egregiè ſatis faciunt Sudorifera à PLATERO *Prax. part 1. lib. 2. cap. 1.* commendata, verbi gratia Decoctum guajaci, & chinæ, rob ebuli à PLATERO *loc. alleg.* aut huius decoctum à RIVERIO laudatum, item bardanæ, & volatilium, atque aromaticorum plurium, exempli gratia decoctum roriſmarini, helenii, &c. Quamvis WILLISIUS *de Anima Brutorum part. 2. cap 9.* de ſudoribus annotavit, illos ſæpiùs quidem multum juvare, nonnunquam tamen valdè etiam obeſſe; adeòque non convenire ſubjectis illis, quorum ſanguis ſale fixiori minuſque diſſlabili gaudet, ſed tantùm his, quibus à ſero magis inſipido, & aqueo hic diluitur.

Inter appropriata remedia eſſe dixi, & apoplectica, & *epileptica*. In genere ergò conveniunt, & præ cæteris in uſu ſunt in ſpecie, ſalvia, chamedrys, & chamepytis, & *roſmarinus*, cui certè multum tribuitur ab omnibus Authoribus, in ſpecie tamen à LINDANO, qui rorem marinum nobiliſſimum vocat ad curandos paralyticos, ſi ejus decoctum factum lento igne in Mariæ Balneo, propinetur ægro, jejuno ventriculo, liberaliter bonus hauſtus; movet enim ſic blandum ſudorem, & egregiè deſtruit Paralyſin; cui additum ſit extracti, ſeu eſſentiæ caſtorei, quantum placet, cum ſucceſſu magis felici.

De primula veris res nota eſt, quod vocetur herba paralyſis propter inſignem vim, quam obtinet in paralyticis curandis, quocunque uſu adhibeatur.

Stœchas Arabica, & ipſa interno uſu ſingularis; item omnia aromata, uti, & ex his, & ſimilibus parata, eſſentiæ, extracta, olea deſtillata, verbi gratia infuſum ſalviæ cum vino, eſſentia ſalviæ, oleum florum anthos, ſeu roriſmarini, oleum deſtillatum ſuccini, quod commendat FONSECA *lib. 1. cap. 17.* oleum deſtillatum florum lavendulæ, & ſimilia, ad aliquot guttas interno uſu in aqua betonicæ propinata admodum laudantur, ut, & nervina cuncta *ſuprà Artic. 1. in Apoplexia* allegata, item *caſtoreum, theriaca, & extracta theriacalia*, ac ſimilia. Aliàs helenium quoque admodum laudari ſolet, imprimis in pareſi ex colica, aut abuſu vinorum, & quælibet ex helenio parata remedia, vinum, decoctum, eſſentia, & extractum helenii. In ſpecie decoctum radicis enulæ, & fœniculi *Hochſtedteri Decad. 3. obſervat. 1.* ad pareſim ex colica admodum commendatur. Ligna etiam, eorumque decocta, in praxi Veterum ad paralyſin curandam commendantur. Decocta lignorum cum roremarino laudat LINDANUS, qualia etiam BONTIUS *in Beriberi Indorum* commendat. Hæc inter Saſſafras primatum obtinet, quod eſt egregium aroma, affectibus acidis ex lympha commendatum. Poſt hoc optimum eſt lignum guajacum, quorum decocta pro cura odoriſera laudem ſuam merentur, vid. HARTMANNUS *Praxi Chymiatr. pag. 86. §. 3.* Quibus decoctis ſpeciatim roſmarinus, baccæ juniperi, vel baccæ lauri ſunt addendæ, ſic enim meliora fieri ſolent. POTERIUS *Centur. 2. Curat. 26.* hoc habet decoctum, quo paralyſi cum graviſſimis ſymptomatis ſtipatam curavit, ex

Raſura ligni ſaſſafr. ℥j.
Bacc. lauri ℥iß

quæ in ℔ vj. vini ad medias decoxit, & ita ægris propinando curavit.

Ad hujus imitationem parari poteſt decoctum *ſuprà Artic. anteced. in Paraplexia*, & in *Idea Formular. Cl. 4. §. 12.* annotatum. Horum decoctorum loco, & eſſentia lignorum cum ſpiritu ſambuci parata, vel eſſentia ligni ſaſſafras cum ſpiritu ſerpilli, vel eſſentia catarrhalis ex ligno ſaſſafras cum ſuccino miſto conducunt. Hinc ſpiritus lignorum, cum ſpiritibus ſimplicium nervinorum miſti, & conjuncti, erunt egregii. Modernis quibuſdam Belgis, imprimis LINDANO, in uſu eſt lignum ex Indiis noviter allatum dictum Pavana, de quo videatur *Theatrum Botanicum* BAUHINI, qui vocat *l. 3. cap. 151.* lignum Moluccenſe. Hoc fuit in frequenti, & felici uſu LINDANO: eſt lignum album, admodum leve, cujus raſi, & in pulverem ſubtilem triti dedit ʒß ad ℈ij. in cochleari ſpiritus vini, quod remedium ipſi tres inſignes effectus præſtitit: nam vomitum, purgationem, & etiam ſudationem ſine virium proſtratione provocavit: quo ipſo feliciter poſt tres doſes repetitas aliquando mulierem inſigniter paralyticam reſtituit. Hoc ipſum cum reliquis lignis, in ſpecie ſaſſafras, poteſt conjungi in eundem uſum, idque, ut ſpero, egregio cum fructu.

Milium vulgare quidem, & ſimplex eſt remedium, imprimis pareſi ex colica, per copioſum admodum ſudorem ſæpiùs repetitum hunc morbum curans: vid. SCHENCKIUS *in obſervat. de Pareſi ex colica*, qui omnibus ſudoriferis in pareſi ex colica, iſta longè præfert. Vid. SCHRODERUS *in Pharmac. ubi de Milio*, ſub nomine decoctis & ſyrupi Divi Ambroſii. Juxta hanc tartarus admodum ſe commendat in affectibus paralyticis, & imprimis volatilia ex tartaro, & ſal volatile tartari, & hinc tinctura Bezoardica ritè parata, mirè commendari ſolet in quacumque pareſi, à quacunque cauſa, in ſpecie in colicis paralyticis, in ſcorbuto, & malo hypochondriaco, quæ ſpiritus tartari volatilis optimè curat internè, & externè. Juxta quæ etiam tinctura tartari commodè parari poteſt, aut ſaltem *ſpiritus tartari* vulgaris optimè rectificatus, cohobatur cum ana ſpiritus vini optimè dephlegmati, & ſæpiùs tartariſati; Nam ſic fit ſpiritus vini tartariſatus volatilis, qui à LINDANO ad paralytica pathemata maximè commendatur. Vel præparetur ſal volatile, & ſpiritus tartari ex fæcibus Vini, vel ex oleo tartari fœtido; loco cujus ſpiritus carminativus nobiliſſimum eſt remedium. Externè etiam ſpiritus Vini convenit tartaro crudo affuſus, & cum eodem deſtillatus, pro fricandis membris externis, pareſi affectis.

Juxta hæc volatilia ex tartaro, quæcumque etiam alia ſalia volatilia, eorumque ſpiritus, præprimis aromatiſati, ſuam merentur laudem, ut ſpiritus, & ſal volatile urinæ per putrefactionem parata, ſpiritus ſalis ammoniaci ſimplex, lavendulatus, ſuccinatus, & ſaſſafratus, *ſal volatile oleoſum D. Sylvii*, quo ſolebat curare pareſes ex colica obortas. Porrò laudari ſolent inſigniter medicamenta viperarum quæcunque, exteriùs oleum, internè verò ſpiritus, & ſal volatile viperarum; ſicut, & Paralyſis ab omnibus, ceu deſperata relicta, curata dicitur Decocto viperarum. Poſt ſal volatile viperarum non minùs laudatur liquor Cornu Cervi ſuccinatus, ſal volatile ſuccini, ſi conjungatur cum pulvere paralytico *Hartmanni* ex cinnabari antimonii, & magiſterio perlarum: Vid. *Prax. Chymiatr.* Quibus præferuntur volatilia ex lumbricis, & formicis parata, ceu remedia appropriatiſſima in huiuſmodi affectibus partium externarum: unde etiam aqua magnanimitatis, & ſimiles non tantùm externè, ſed etiam in ſpe-

ſpecie internè; hic ſuam merentur laudem, in ſpecie, ſi ſpiritus quidam vegetabilis affundatur formicis, digerantur ad tempus, & poſtmodum aliquoties cohobentur; ſic enim fit *ſpiritus antiparalyticus* internè, & externè egregius. Per ſe dant ſpiritum acidum: ſi verò aſſerventur, ut ſitum contrahant, ex iis deſtillatur ſpiritus & ſal volatile urinoſum penetrans, & admodum volatile, internè & externè optimum. Et certè in lumbricis ac formicis ſingularia latent contra affectus nervorum, præſertim eos, qui ex acido plus minus occulto originem ducunt.

Verùm in uſu horum volatilium obſervetur, quod non *ſemper ac promiſcuè conducant, in ſpecie ſub primo morbi inſultu; quia videntur affectus exaſperari, & dolorem reddi, propter efferveſcentiam, quæ cum Acido excitatur, ratione cujus varia pathemata inferuntur. Quodſi hoc obſervatur, priùs fixiora & acidum primarum viarum abſorbentia præmittantur*, & volatilia omittantur. Inter fixa eminent antimonialia & Martialia ſudorifera, ut *antimonium diaphoreticum Martiale*, Bezoardicum Martiale, *unicornu verum*; præſertim *cinnabaris antimonii* eſt egregia his in affectibus, quam HARTMANNUS, & B. D. MICHAELIS ſemper combinavit cum oſſe humano præparato, quo ipſo pulvere aliquoties reſtituit paralyticos, & ego aliquoties præſcripſi cum felici ſucceſſu in paralyſi ſcorbutica hoc modo.

℞. *Oſſ. microcoſm. præp.* ℈j. ad ʒß.
Cinnab. antimonii gr. xii. xv. xvi. ad ℈ j.
Sal. vol. ſuccini ℈ß. ad gr. xii.
M. F. pulvis:
div. in 2. part. æqual. S.

Pulvis caput & membra confortans.

Tempore veſpertino aſſumendus in aqua ſpirituoſa lavendulæ, & egregiè convenit.

Cicurato acido in primis viis per hæc abſorbentia, tunc demum tutò ad volatilia ſudorifera validiora poſſumus accedere.

POTERIUS in frequentiſſimo habuit uſu ſuum *aurum diaphoreticum ſuprà Artic. Anteceden. ubi de Paraplegia*, laudatum; quod ſingularem ſui meretur conſiderationem. Nihil eſt aliud, quàm aurum fulminans cum duplo florum ſulphuris calcinando fixatum, ut obmuteſcat, & hinc cum ſpiritu vini alcoholiſato digeſtum. Hoc ipſo ad paralyſim ferè ſemper & utiliter uſus fuit. Deſcriptionem videbitis admodum obſcuram *in Append. ad Pharmac.* Doſis gr. vj. Effectus videbitis *Centur. 2. cap. 66. 67. 81. & 87.* item *Centur. 3. cap. 14.* item *Centur. 1. cap. 73.* In hac ultima obſervat Paralyſin quindecim annorum curatam beneficio ſui auri diaphoretici. Helmontius etiam dat imprimis tincturam coralliorum volatilem: ſed hæc eſt rara avis. Vidi ego illam in Laboratorio Regio Londinenſi, ubi Dn. FEBURE beneficio ſpiritus tartari volatilis tincturam hanc parabat, ita quidem, ut beneficio hujus ſpiritus, volatilis tinctura per retortam deſtillaretur. Coloris erat rubri obſcuri, odoris admodum penetrantis, & ſaporis urinacei: quæ eſſet remedium egregium ad paralyticos curandos, ſi eſſet divulgata.

Quodſi oriatur Paralyſis poſitiva ex nimia *refrigeratione, humectatione* & *relaxatione* fibrarum, tendinum ac ligamentorum, ſive *à cauſa interna* ſive *externa* oriatur, cuncta ia locum habent, quæ *ſuprà* in Paralyſi privativa dicta ſunt; non tantum membrum affectum, ſed ſpinam quoque dorſi cum his aut unguento ZACUTI LUSITANI, quod *libr. 1. Praxi Admir. Obſervat. 37.* deſcribit, fricando. In ſpecie convenit *oleum terræ* cum *axungia humana* & *anſerina* miſtum, & parti affectæ illitum: exem. grat.

℞. *Axung. human.*
Anſerin. an. ℥i.
Ol. terræ ℥iij.
M. f. Linimentum: S.

Unguentum externum arthriticum.

Item Tacamahaca cum balſamo Peruviano commiſta, laudem ſuam meretur; vel *emplaſtrum nervinum ex tacamahaca & galbano*, cum *oleo deſtillato ſuccini & Philoſophorum* malaxatum, & circa articulos applicatum. Item ſi eò uſque procedat malum, ut ligamenta ita quoque reſoluta Paralyſin aut relaxationem ferè membri inferant, confert *emplaſtrum ſtipticum Crollii cum oleo Philoſophorum & terræ* malaxatum: internè cum *Theriaca* ſudor crebriùs provocetur. Sed de his affectibus videb. imprimis BARBETTE *in Anat. Pract. cap. 5. & 10.* qui tale emplaſtrum commendat.

℞. *Gumm. Caran.* ʒß.
Galban. ʒj.
Ol. euphorb. ʒiß.
M. f. Emplaſtrum.

Sin à Mercuriali veneno malum ortum fuerit, convenit imprimis *Decoctum fœniculi, & belenii, ſupra, Cap. 2. Artic. 3. ubi de Tremore*, laudatum; videb. HOECSTETTERUS *loc. alleg.* ſicuti ubi per ſudores *venena Mercurialia* ſufficienter excluſa fuerint, *lac* & *ſerum lactis* commodè propinari poſſunt: Sic enim HOEFERUS *in Herc. Med. pagin. 9.* Paralyſin ex fumis metallicis, Mercurii & antimonii, in aurifabro, omnibus aliis fruſtraneis, per *ſerum lactis* à FORESTO curatam refert.

In *Pareſi ſcorbutica* volatilia urinoſa & lacticinia locum habent. Obſervandum autem in ſpecie, quod juxta *volatilia iſta urinoſa* primatum obtineant remedia ex pino & abiete, ex ejus in ſpecie ſtrobilis molliuſculis: Decoctum nempe ſtrobilorum pini ſeu potius pinaſtri ſecundum BAUHINUM, eſt nobile remedium & appropriatum ſpecificum ad affectus artuum ex ſcorbuto oriundos, ſive ſint cum ſive ſine dolore; ſudoris beneficio has pareſes curans, præſertim cum *radice chinæ* præparatum, ver. gr.

℞. *Turion. abiet.* ʒiß.
Rad. Chinæ ʒj.

Inciſa & contuſa Coqu. in *aqua* & *cereviſia* ad medietatis conſumptionem:

Colatura D. S.

Potio arthritica contra ſcorbutum.

Decoctum bibatur bis quotidie, expectando præſertim manè ſudorem blandum. In lacte quoque alterationis gratia coqui poſſunt.

Egregium quoque eſt decoctum DEKERS *in Notis ad Prax. in Barbett. Decoctum betonicæ cum baccis Juniperi* quoque laudatur: Videb. DRAWIZIUS *de ſcorbuto pagin. 167.* Præter decoctum ſtrobilorum etiam eſſentia ex eorum Rob cum ſpiritu antiſcorbutico, vel proprio, parata ſunt appropriatiſſima remedia in Paralyſi ſcorbutica: item eſſentia contra arthritidem vagam ex ſimplicibus artheticis cum ſpiritu lumbricorum terreſtrium per fermentationem & cum ſpiritu cornu cervi parata; in his paralyticis affectibus eſt optima, quam & ipſe probatam habeo. Cum his ſemper jungendum eſt Caſtoreum, ſale volatile oleoſo penetranti conſtans, & nervinis affectibus ſpeciatim commendatum.

Iſtis debitè præmiſſis *ſerum lactis cum* antiſcorbuticis miſtum, & ipſum quoque lac egregium eſt. Curamque abſolvit: ſed, ut *ſuprà* monui, neceſſe eſt, *præmiſſa* ſint *univerſalia*, non tàm laxantia, quàm primò *fixa abſorbentia*, hinc *volatilia*; quibus præmiſſis tandem ad iſta appropriata acceditur.

Spectant huc fonticuli & ſetacea, de quibus vid. SYLVIUS *Prax. lib. 2. cap. 22. §. 54. & 71.*

Quodſi denique colicam inſequatur Paralyſis, cautus vel maximè ſit Medicus in purgantibus *fortioribus*, cùm ejuſmodi colicæ exinde exaſperentur, & provocentur magis paralyſes & convulſiones. Nervus totius *curæ ad abdomen* dirigendus, adeoque *clyſmata lenientia & abſtergentia*, item ex *lacte* & *terebinthina* optima ſunt. Quo frequentiùs injiciuntur, eò magis proſunt & eo magis à paralyſi præſervant. Hinc internè *ſemina quatuor calida majora*, eorumque in fine *decoctum*, aut alia ex iiſdem parata remedia, teſte HELMONTIO, ſunt *appropriata* inteſtinorum ſolamina; quibus & adjungatur *belenii decoctum*, præmiſſis præmittendis, ejuſvè *eſſentia* pro blando ſudore propinata. *Decoctum milii*, ſeu, ut aliàs vocant, *Syrupus Divi Ambroſii*, mirabiliter laudatur in hujuſmodi *Paralyſi ex colica*, per ſudorem hanc ipſam removens. Quibus ſi *lignum ſaſſafras* addatur, foret eò meliùs. *Serum lactis* cum *antiſcorbuticis* & ſimilibus medicamentum nobile eſt in hac colica, & inde nata Paralyſi. Hinc ceu ſummum appropriatum accenſetur *Galbanetum Paracelſi*, tàm ſimpliciter ſecùndum modum HARTMANNI paratum *Prax. Chymiatr. capit. 12. §. 8.* quàm præſtantius illud *Drawizii pagin. 193.* Hoc ipſo non ſolummodò umbilico inungitur frequenter, ſed etiam ipſo membro paralytico, ſi priùs *ſpiritu tartari*, aut *ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo*, fuerit probè perfrictum; quod *galbaneto* hoc quotidiè ter ungatur ad imitationem HARTMANNI *loc. alleg. cap. 13. §. 4.*

Hæc ſunt interna, quibus addenda ea, quæ hinc inde in Practicis ſunt obvia.

Quoad *Externa*, quæ tonum fibrarum & motum partium reſtituunt, ſunt nunc ſpirituoſa & aromatica, nunc ſalina oleoſa, nunquam viſcida & glutinoſa, niſi forſan tabes, atrophia & contractura imminens, aut superveniens, volatilium ejuſmodi uſum inhibeat, & blandiora, verbi gratia pinguedines oleaque infuſa, commendat. Tempora igitur ſunt diſtinguenda; morbus enim eſt vel inveteratus, vel non: ſi eſt inveteratus, ad atrophiam & ariduram partes inclinant; ſi non, ſaltem motus deficit, ſuperſtite plus minus ſenſu. Quoad ergò poſterius; eminent omnes aquæ apoplecticæ dictæ, ſpiritus vini rectificatus, & aquç articulares ad extra. Recipiuntur nempe ſpecies aromaticæ nervinæ antiparalyticæ, quibus addenda acriora, verbi gratia piper, ſemen rutæ, urticæ, ſinapi, radix ari, pyrethri, item herba ſaturejæ, folia nicotianæ, quorum eſſentiam HARTMANNUS commendat; quorum etiam intuitu à CRATONE frictio ſpinæ cum radice iridis noſtratis, & bulbo lilii, ab aliis cum radice bryoniæ aut hujus Decocto, præſcribitur. Speciebus dictis affunditur ſpiritus vini brevi cum digeſtione inde aliquoties cohobandus, vel ſolus ſpiritus ſimplici digeſtione imprægnatus ſine tali deſtillatione commodè externè applicatur. Harum omnium loco ſit formula, quam dedi in *Idea Formular. Claſſ.* 4. §. 19.

Vel

℞. *Fol. Nicotian. rec.* M. j. vel ij.
Origan.
Flor. ſambuc. an. M. j.
Rad. Angel. ℥i. ad ℥ij.
Pyrethr.
Aron. rec. an. ℥j.
Euphorb.
Caſtor.
Myrrh. an. ℥ß. ad ʒvj.
Piperis utriuſque an. ʒiij.
Flor. Stœchad. Arab.
Lavend.
Lil. convall. an. ℥ß.
Sem. Erucæ, vel *ſinapi*,
Siler. mont. an. ʒvi. vel ʒiß.
Conciſis & contuſis affundantur,
Spir. vini rectif. part. ij.
Lumbr. terreſtr. part. j.

Digerantur in Balneo Mariæ, & vel filtrando ſeparentur, vel deſtillatione ſpiritus abſtrahatur.

Liquore hoc fricetur aut inungatur pars paralytica poſt abſterſionem ſudoris, & aliqualem ægri requiem, dum pori adhuc ſunt aperti, linteis thure & ſuccino ſuffimigatis; poſtquam deterſionem hoc ipſo infuſo probè partes fricandæ & largiter illinendæ ſunt; aut ſpiritus vini à ſpeciebus aliquoties cohobando abſtractus, tanquam aqua articularis ad extra, applicandus. Item

℞. *Herb. Roriſmar.*
Salviæ,
Majoran. vel *lavend.* an. M. j.
Flor. lavend.
Lil. convall.
Roriſmar. an. p. ij.
Bacc. Junip. ℥ß.
Sem. ſinapi ℥ß. vel ʒvi. ad ℥j.
Caſtor. ʒiij.
Piperis nig. ʒiß.
Conciſ. & contuſ. infundantur in ſ. q. *ſpiritus vini*, digeratur aliquandiu & filtretur.
D. S.
Eſſentia externa arthritica.

Cum his aquis articularibus ad extra optimè etiam quarta vel quinta pars ſpiritus lumbricorum terreſtrium per putrefactionem, aut ſpiritus formicarum, permiſcetur; exemplum dedi alio loco. Quod etiam facit ſpiritus primulæ veris. Hiſce commodè, in ſpecie ſi dolores ſcorbutici adſint, addantur quædam *ſalia volatilia*, quæ inter excellit ſpiritus ſalis ammoniaci cum calce viva; Nam hic in pluribus differt à ſpiritu ſalis ammoniaci cum ſale fixo parato: exem. grat.

℞. *Sal. ammoniaci* p. j.
Calcis vivæ part. ij.
Irrora cum *ſpir. vin.*
Deſtilla, & optimus ſpiritus eſt.

Vel

℞. *Aquæ articul. ad extr.* ℥ij. iij. ad iv.
Spiritus ſal. ammoniaci cum calce viva ʒj ad ℥ij.
Lumbr. terr. per putr. ℥ß.
M. S.
Membra confortans ſpiritus.

Fricentur membra ter in die cum ſpiritu vini camphorato, in loco calido, ut incaleſcant, & pori hieant, hinc ſpiritus calefactus applicetur externè.

Vel

℞. *Spiritus vini Camph.* ℥iij.
Lumbr. terr. per putreſ. par. ℥j.
Eſſ. caſtor. ʒvj.
M. pro uſu externo.
D. S.
ut ſuprà.

Item

℞. *Aquæ apoplect.* ſupra deſcript. vel *Ludov.* ℥iij.
Spiritus lumbr. terr. per putreſ. par.
Sal. ammoniaci ſuccin. an. ℥ß.
M. S. ut ſuprà.

Loco talium *ſpiritus tartari rectificatus*, miſtus cum ana vel duplò ſpiritu vini tartariſati, & cohobatus, perquàm egregius eſt, præſertim in Paralyſi ex colica. Porrò *tinctura ſeu eſſentia ſuccini cum ſpiritu vini rectificato* parata, membris paralyticis contractis, aut quomodocunque refrigeratis, ritè cum ſucceſſu affricatur & applicatur: vid. KUNRATH *in Medulla deſtillator.* Quin & his aquis externis balſamus Peruvianus commodè admodum addi poteſt. Modus eſt hic: ſubigatur balſamus Peruvianus in parva quantitate cum vitello ovi, unde aquis articularibus vel ſpiritui lumbricorum terreſtrium, aut formicarum poteſt miſceri: vidi felicem effectum in crurum dolore iſchiadico, cum incipiente paralyſi conjuncto. Applicatur etiam expreſsè, quando *nervi ſunt læſi, contorti & ſimil.* & ita in Paralyſi privativa. Hinc etiam notus eſt ſpiritus ſeu eſſentia foliorum tabaci cum vino malvatico parata, de quibus videb. HARTMANNUS *in Prax. Chym.* §. 4. *cap.* 11. Pertinet huc *urina humana*, quæ ratione *ſalis volatilis* itidem pro membris laudatur paralyticis, & hinc lotiones & frictiones membrorum cum *urina* propria vel *pueri* calida vulgariter commendari ſolent. Melius eſt, ſi urtica major coquatur in urina propria ægri, vel urina pueri, & cum hac pars paralytica ſubinde lavetur, bene fricando. Loco ſolius urinæ, ſpiritus urinæ phlegmaticus etiam non eſt inelegans; vel ad imitationem STOECKERI *in Praxi*, qui dicit, eſſe remedium expertum ſui Patris. Fit hoc modo:

℞. *Urtic. major.* M. iij.
Chamomill. M. j.
Sem. Cumin. ℥j.
Salis ℥iij.
Piſtentur omnia probè in mortario, & decoquantur in *urinæ humanæ* Pinthis duabus ſeu ſ. q. ad conſumptionem quartæ partis.

Quo ipſo decocto balneetur manè & veſperi pars affecta. Quin etiam poſtea pannis ex decocto madefactis involvatur pars de nocte & die, & ita per tres vel quatuor dies, aut ampliùs, continuetur; hincque poſtea membrum cum *oleo vulpino* inungatur, donec ſanetur.

Quod etiam facit unguentum catulinum FAVENTINI *in Praxi cap.* 7. *pag.* 36. vel oleum catellorum, vid. RIVERIUS *Cent.* 1. *Obſ.* 52. unguentum HILDANI *Tract. de Gangr. cap.* 24. & neuriticum ad imitationem PROTTENII.

Membrum poſt apoplexiam paralyticum ſeu paraplecticum factum, fricandum eſt ter in die cum ſpiritu vini camphorato in loco calido; brevi enim poſt reſtituitur membrum, quod mihi egregius quidam Practicus ex propria experientia confirmavit. *Urticæ* quoque & *urticationes* vetus jam ſunt remedium, conveniens tamen imprimis in paraplegiis, quod EPIPHANIUS FERDINANDUS multoties expertus eſt, qui *Hiſt.* 46. dicit, quod *præmiſſis urticationibus* optimum ſit pungere corpus urticis. Et teſtor Deum, me hoc genere remedii pluries eſſe uſum, & ſemper maxima cum utilitate & felicitate, & nonnunquam votis ſum deceptus.

Pariter hujus loci ſunt *Balnea* ſeu Inſeſſus ac fomenta, verbi grat. ex decoctis nervinis, *vinaceis* fermenteſcentibus, & *formicis*. Vid. JULIUS CÆSAR CLAUDINUS *de Ingreſs. ad Infirm. ſection.* 16. *pagin.* 503. & 512. M. A. N. C. *Ann.* 4.

Ann. 4. Obſervat. 128. Balnea ex *vinaceis*, Germanis *aus dein vvein-druſen*, ſunt ſingularia, & mirabilem habent effectum in Paralyſi ſcorbutica, Paralyſi ex colica, aliiſque ex acido vitioſo natis, præſertim in malo pertinaciori, ſi iiſdem ſibi mutuò impoſitis, vel ſponte fermentationis motu calefactis, vel, ſi ſponte ſua non incaleſcant, inſperſione pulveris calcis vivæ incaleſcentibus, immergatur membrum affectum fortiter ſudando, ut tartarus volatilis in membra ſe inſinuet, ita aliquoties continuetur, & mirum effectum edit. Si quidem horum uſu, & partis paralyticæ debito fotu & inſeſſu, ſenſus motuſque reſtituitur: hoc ipſo enim deſperati iſchiadici, & ex iſchiade facti paralytici à PETRO à CASTRO curati fuerunt. Conf. BORELLUS *Centur. 2. Obſervat. 42.* & ZVVELFFERUS *in Apol. contra Tacben.* Nec minoris uſus ſunt *balnea ex formicis* parata, quæ reverà ſunt egregia in paraplegiis, item in Paralyſi ex reſolutione & relaxatione tendinum ac ligamentorum; ſi integer eorum acervus, vel ſolus, vel cum ſpeciebus appropriatis antiparalyticis, ſacculo incluſus injiciatur aquæ ferventi, cujus vapori excipiendo inſideat æger in vanno probè tecto: Sequenti die in dicta aqua coquatur iſte ſacculus, & ita denuò in vanno vaporem excipiat æger; idque bis vel ter, quamdiu penetrantem odorem ſpirant: Poſtmodum ac ſequentibus diebus etiam inſideat iſti decocto ſemper cum ſacculo denuò calefacto, idque aliquot vicibus, donec melioratio percipiatur. Species v. g. videb. in MYNSICHTI *Armament. Chym. ubi habet Balneum paralyticum.* STOECKERUS *in Praxi*, hoc habet Balneum non inelegans:

℞. *Sulphuris vivi*,
Bacc. lauri an. ℔ß.
Rad. Gentian. M. iij.
Enul.
Ariſtol. long. an. M. ii.
Incidantur & contundantur pro Balneo
Coqu. in aqua calcis vivæ temperata, loco aquæ communis.

Tandem aliis ferè nil juvantibus, ultimum aſylum ſunt *Thermæ* artificiales, ſed cautela opus eſt. Interdum juvant, interdum non. In paraplegiis magis, quàm paralyticis, convenire videntur, & in illis magis poſt privativas apoplexias, quàm poſitivas. In Paralyſi quæ eſt ex colica, vino & ſimilibus, non conveniunt, quia arthriticis affectibus ſunt noxiæ, & podagrici ex thermis ſubinde redduntur contracti. Metus ergò, ne nimis maturè promoveatur contractura. Cum diſcretione quoque inſtituantur, nec omnibus ſine diſcrimine adhibendæ; dum meliùs conducunt iis, qui conſtitutionis ſunt ſanguineæ & phlegmaticæ, minus qui conſtitutionis bilioſæ ſeu cholericæ. De quibus cautelis vid. *Collegium Pharmaceut. in Schrœderum P. 1. Sect. 3. pag. 160. & ſeq.* & VVILLISIUS *l. c. propè finem*. De parandis hujuſmodi thermis artificialibus vid. ZVVELFFERUS *in Mant. Herm. ubi de Sulphure*.

Quoad Fomenta: convenit fotus ſeu inunctio per ſpiritum vini appropriatum: vid. HORSTIUS *Obſ. pag.* 108. 109. & 111.

Vel

℞. *Herb. Majoran.*
Salv. an. M. j.
Roriſmar. M. ij.
Bacc. Juniperi ℥iv.
Lauri ℥ii.
Rad. Pyrethri ℥j.
Inciſ. & contuſ. S.
Species ad fotum.

Coquantur in *aqua ſimplici*: Decoctum fervidum ſubmittatur pedibus, & ſic fumus aſcendit: Vel dividatur in duas portiones, ut refrigerata una altera ſubſtitui poſſit. Suffitus fiat beneficio *ſilicum* vel *laterum candefactorum*, pro membro ſtupore affecto vel paralytico.

Præ cæteris galbaneta, & balſama ſeu olea deſtillata ex galbano parata, pro externa inunctione mirè conveniunt: imprimis in uſu eſt galbanetum Paracelſi & omnia cum eodem parata. Modos parandi varios videb. in SCHROEDERO *lib. 3. Claſſ. 2. ubi de Galbano & de Balſamis lib. 2.* Vid. etiam HARTHMANNUS *in Prax. Chymiatr.* & SENNERTUS *Prax. lib. 3. cap. de Colica*. Sunt qui hoc modo præparatum præ reliquis reddunt admodum convenient.

℞. *Galban.* ℔ß.
Ol. terebinth. clar. ℔j. vel q. ſ.
Deſtilletur exinde oleum; cui addatur
Ol. lavend. ℥j.
& repetatur deſtillatio, unde evadit balſamus generoſus, qui affuſo *ſpiritu vini rectificato* vel *tartariſato* aliquamdiu digeſtus & circulatus fit penetrantiſſimus & præſtantiſſimus *ad dolores colicos & ſcorbuticos, ac inde natas pareſes*, ſi umbilicus, & pars paralyſi affecta inungatur; vel ſolitariè, vel cum oleo ſaponis Veneti & paucis granis camphoræ mixtus: ſicuti etiam præſervationis cauſa ſpina poteſt inungi, ſi malum ulterius ſerpere videamus.

Juxta hæc Petroleum, & oleum terræ dictum potenter penetrat & paralyticos reſtituit; ſicut etiam alia *olea deſtillata* conducunt, v. g. oleum deſtillatum baccarum *juniperi*, *ſuccini*, *ſpicæ*, *lavendulæ*, *ſalviæ*, menthæ, terebinthinæ, item *olea deſtillata rectificata ex tartaro*, *lignis*, in ſpecie de ligno fraxini, *galbano*, &c. Hæc *olea*, *oleo nuciſtæ*, vel laurino excepta, illinuntur & affricantur partibus affectis, & regioni ſpinæ dorſi, idque aliquoties interdiu. E. gr.

℞. *Ol. Petræ alb.* ℥ij.
Deſtill. ſuccin. ℥ß.
Lavend.
Major.
Spicæ an. ℈i.
M. pro Inunctione membrorum.
D. S.
Externum oleum arthriticum.

Ad emplaſtra quod attinet, ex tacamachaca imprimis ſunt paranda, quæ applicari ſolent in Paralyſi ex humectatione nervorum nimia externa. De his vid. BARBETTE *in Anatom. Pract. pagina* 51. *Edit. Holland.* ubi loco olei terræ in ejus defectu oleum petræ ſubſtitui poteſt.

Quibus verò acria ejuſmodi non æque conferunt, ut fit quibuſdam ſcorbuticis, temperata magis conducunt, atque tunc imprimis conveniunt animalium pinguedines reſolutæ, ut axungia humana, axungia viperina, axungia ſerpentis, ciconiæ, caſtorina, felina, vulpina, muris montani, canina, in ſpecie pinguedo anſerina, de qua vid. CRATO *lib. 6. conſil.* 150. Hæc ipſa nunc ſolitariè, nunc cum *petroleo* aut *oleo terræ*, & pauco *oleo* quodam *deſtillato*, nonnihil acuata & benè calida, præmiſſa debita frictione, applicari poſſunt, idque imprimis, ubi jam imminet rigiditas & contractura, aut metuitur atrophia membri e. g.

℞. *Pingu. anſerin.* vel *human.* ℥iii. iv. ad ℥vj.
Olei deſtill. terebinth. ʒ iii.
Bacc. Junip. ʒj.
Spicæ ʒß.
M. S.
Externum unguentum arthriticum.

℞. *Pingu. human.* ℥ij.
Ol. lumbr. terr. ℥j.
Petræ ʒiij.
Succini ʒiß.
M. S. ut antè.

Vel, quæ hoc in paſſu reliquis præfertur, pinguedo anſeris aromatica ex aſſando deſtillans, dum impletur ſimplicibus balſamicis vel nervinis, quæ pinguedo deſtillans aſſervatur pro linimento externo, ad membra paralytica inungenda. Modi ubique ſunt obvii: e. g.

℞. *Anſerem eviſceratum*;
qui infarciatur cum *fol. Salviæ*, *Roriſmarini*, *Spicæ*, *Caryophyll.*
quibus addunt
Pingu. cati ſylv. ℥iß.
Thuris,
Maſtich.
Succin. an. ʒß.
Caſtor.
Euphorb. an. ʒij.
Inſuantur omnia, & aſſetur anſer in veru, & *pinguedo* deſtillans cautè colligatur, & pro uſu ſervetur.

HILDESHEIM ſequens oleum anſeris commendat, quo quendam Medicum in Duce Boruſſiæ uſum fuiſſe aſſerit:

℞. *Anſerem maſculum deplumatum & exenteratum, probè ablutum:*

Lavat probè *vino* intus & extra; Poſt

℞. *Thuris albi*
Myrrh.
Maſtich. an. ℥ij.
Ungu. martiat. ℥vj.

Repleatur iis mixtis *venter anſeris*, aſſetur in veru; phlegma, quod prodit, abiicitur, *pinguedo* verò ſtillans aſſervatur pro uſu externæ illinitionis.

Hujus *liquoris* cuilibet unciæ addit *pulveris vermium terreſtrium* ℨj. quo illinuntur membra. Alii

℞. *Pingu. hujus anſer.* ℥j.
addunt
Pulv. verm. terreſtr. ℥ij.

Miſta deſtillant per retortam, & ſic acquirunt oleum pro inungendis membris paralyticis.

Quidam canem ruffum cum herbis appropriatis, item myrrha, maſtiche, galbano, &c. aſſant. Parili ratione venter *ciconiæ* impleri & hujuſmodi linimentum elici poteſt.

His accedunt olea cocta quædam, v. g. vulpinum; lumbricorum terreſtrium, euphorbii, de piperibus, & ſeminis trifolii, aſphaltitis ſive bituminoſi, à SYLVIO *Prax. lib.* 2. *cap.* 22. commendata. His addenda unguenta, ſcilicet de bdellio, de quo vid. AMATUS LUSITANUS *Cent.* 4. *Curat.* 22. Agrippæ, Martiatum, nervinum, paralyticum Mynſichti, balſamus Guidonis. Quibus alumen plumoſum admiſcere jubet SYLVIUS *loc. all.* ſi aridura ſubſit; vid. *ſuprà l.* 1. *ubi de Atrophia*. Item cataplaſma ex radice Symphyti majoris, cujus uſum videbitis in HARTMANNO; & ſimilia remedia.

Hujuſmodi tamen pinguia & oleoſa non adeò ſemper conveniunt in Paralyſi, quoniam poros infarciunt & oblinunt. Dicta autem unguenta oleoſa & ſimilia remedia applicantur toti membro, ubi ligamenta & tendines laborant: ubi verò vitium eſt in nervo in membrum delato, tunc talia remedia ſpinæ dorſi aut nuchæ aut vertici commodè applicantur. In hoc neceſſum eſt, ſit Medicus Anatomicus, & ſciat originem & progreſſum nervorum.

CAPUT IV.
DE
OPERATIONUM RATIONALIUM DEFECTU.

HAbuimus hactenus has Operationes, earumque læſiones, quæ homini, ut animali, tàm ad Eſſe animale, quàm ad Eſſe Vitale, conveniunt, & ita cum brutis illi *communes* ſunt. Jam acceſſum faciam ad læſiones *operationum* ipſi *propriarum*, & à quibus in Eſſe humano conſtituitur, ita ut iis abolitis brutum animal fiat homo. *Operatio* talis eſt *Intellectus*, & inde promanans RATIOCINATIO, quæ ſola vera eſt forma & vera anima, & quamdiu juncta eſt corpori, ſenſuum internorum & conſequenter ſpirituum animalium, in cerebro rectè diſpoſito, utitur miniſterio, quatenus intelligentem oportet ſpeculari phantaſmata ſeu objecta, quæ ſenſus afficiunt internos. Quando ergò objectorum in phantaſia repræſentatio malè ſe habet, Ratiocinatio vitiatur, hincque omnes ratiocinationis læſiones à ſenſuum internorum vitiis dependent; adeoque jam *ſenſus interni*, eorumque vitia, tractandi ſunt, prout pro eorum læſione & Ratiocinatio læſa ſequitur. Fiunt autem ſenſus interni à motu ſpirituum animalium in cerebro: prout ergo ſpiritus tam per ſe quàm in motu variant, & prout ſe habet cerebrum, etiam variant ſenſus interni, & conſequenter Ratiocinatio, cujus aberrationes ſaltem per ſermonem & geſticulationem corporis, adeoque per ſermones inconditos & ridiculas geſticulationes à poſteriori cognoſcimus, ex quo pervenimus porrò in notitiam Memoriæ læſionis. Etenim per ſe Ratiocinatio non poteſt lædi, quia hæc immediatè dependet ab anima rationali; quæ ipſa, cùm ſit ſpiritus, & ſubſtantia immaterialis, erit à materia aut objectis materialibus ſeu cauſis naturalibus impatibilis, & conſequenter inalterabilis: Unde quicquid defectuum in ejus operationibus occurrit, ſunt læſiones imaginationis & Memoriæ, quæ ipſæ aliàs ſunt per certum motum ſpirituum animalium in cerebro legitimè diſpoſitorum: Et quando memoria & imaginatio per morbos læduntur, cauſæ ſimpliciter inveſtigandæ ſunt in cerebri textura & ſpirituum animalium craſi læſis. Nam his læſis & animæ rationalis operationes læduntur; ipſis verò reſtitutis etiam ratiocinatio, redit; utut nemini adhuc à priori ſit cognitum, quid ſit ſubſtantia iſta immaterialis animæ rationalis? aut quomodo ſpiritus noſtros gubernet in intellectu? aut quomodo ipſi ſpiritus in operatione animæ, & judicio formando, inſerviant? cum de rebus immaterialibus nullum habeamus conceptum poſitivum, ſed negativum, id eſt cognoſcimus de anima rationali, quid non ſit? aut quomodo non operetur? non aut, quid ſit? Anima rationalis in infante, aut in ſene denuò puraſcente, non minùs apta eſt, ut ratiocinetur ac anima junioris ſubtiliſſimi ingenii, niſi diverſitas operationum naturalium, quas ſub ætatum mutationibus omnes experimur, à ſpirituum animalium aut cerebri alterationibus originaliter dependerent.

His ſuppoſitis dico; Omnem læſam ratiocinationem innuere defectus imaginationis & memoriæ.

Vitiatur autem ratiocinatio duobus modis: nempe

1. Quando *imminuitur*, ut in STUPIDITATE *ſeu* TARDITATE INGENII, aut *aboletur*, v. g. in STULTITIA, AMENTIA, & FATUITATE, vel etiam *in ſenibus* ex naturali cauſarum ordine.
2. Quando *depravatur*; id quod fit in omnibus *deliriis*, tàm in genere, quàm vario modo in diverſis deliriorum ſpeciebus.

ARTICULUS I.
DE
RATIOCINATIONE IMMINUTA ET ABOLITA,
& inde nata
MEMORIÆ LÆSIONE
&
STUPIDITATE.

QUoad imminutam aut *abolitam Ratiocinationem*, ſuperiùs innui, Ratiocinationem ex ſe nunquam imminui aut aboleri, niſi etiam in Memoria ſimile adſit, aut etiam præcurrat vitium: quod veriſſimum eſt; hinc enim ſenes ſtolidi, quia eorum Memoria deficit aut fatiſcit: & qui nullam habent Memoriam, ſemper manent pueri, dum nihil addiſcunt; & ſapientiſſimi, ſi ex morbo quodam vel cauſa quadam externa Memoriam lædunt & ammittant, ſtupidiſſimi & ſtolidi fiunt. Tantum nempè ſaltem ſcimus, quantum memoria comprehendimus, & judicio ponderamus & applicamus.

Hujus ergò Memoriæ *læſiones* hic imprimis ſunt conſiderandæ, quibus ipſa aut *imminuitur*, aut prorſus *aboletur*; *depravari* enim aut morboſè augeri nequit: Nam memoria non rectè aut vitioſè retinens, eſt Memoria deficiens ſeu imminuta.

CAUSÆ.

Hujus ergò aut *imminutæ* aut *abolitæ Cauſam proximam* & *univerſalem* certò determinare impoſſibile eſt; (loquor ſyncerè;) partim quoniam nondum à priori cognitum, quomodo naturaliter fiant memorationis actus? aut in quo conſiſtat? aut in quantum etiam in hoc negotio explicando GUILHELMUS GRATAROLUS *Tract. de Memoria conſervanda* inſcripto, conatus eſt, ſaltim tamen ſunt verbalia, adeoque in modo memorandi genuino omnes impingunt, utut præ cæteris CARTESIUS rem nonnihil clariùs aggreſſus fuerit; partim verò quoniam tam multæ, eæque tam variæ remotæ cauſæ Memoriam lædere, & eam deficientem reddere valent. Hoc ſaltim obſervandum (1.) memoriam nobis communè cum brutis eſſe, prout nẽpe reminiſcentiæ opponitur, quæ nobis & propria, & fit per ratiocinationis diſcurſum; (2.) *læſiones* Memoriæ ſequi *læſiones capitis* certo modo. In

In capite quoad hoc negotium ſaltim ſpiritus animales & cerebrum conſideranda; in quorum altero, tanquam radice, fundata erit Memoria: Spiritibus autem, ceu ſubſtantiæ continuò mutabili, non erit impreſſa Memoria, quia Memoria fixam habet ſedem. Certum ergò eſt, quod cerebrum ſubjectum radicale ſit Memoriæ; quomodo autem ſit, neſcio. Jam verò & omnes cauſæ remotæ, quæ lædunt Memoriam, triplicis ſunt generis, & ferè eò collimant, ut aut

1. Cerebri conformationem & texturam mechanicam, ſecundùm porulos ſcilicet & meatus, & hinc natam temperaturam, imprimis in humiditate aut ſiccitate; aut
2. Univerſum ſanguinem & ſpiritus vitales certo modo vitient aut corrumpant, hinc aptam ſpiritibus animalibus materiam ſubtrahant; aut
3. Denique ſpiritus animales præter modum conſumant, diſſipent, aut quocunque modo torpidos reddant.

Quarum cauſarum variarum omnium ad unam proximam reſtrictio vix poſſibilis eſt.

In conſideratione ergò læſionis Memoriæ probè ſemper attendantur cauſæ ejus remotæ, ut iiſdem quaſi manuducamur ad feliciorem praxin.

I. *Prioris claſſis Cauſæ remotæ* ſunt (1.) res *fortuitæ* & caſuales, verb. grat. caſus ab alto, vulnera, & contuſiones capitis enormes, & cranii violentæ depreſſiones, ac ictus in caput, & ſimiles externæ læſiones, Memoriam deſtruentes: qualia exempla PLINIUS *Nat. Hiſtor. lib. 7. cap.* 34. RONDELETIUS *Meth. Med. pag.* 314. PLATERUS *Obſervat. pag.* 13. BORELLUS *Cent.* 2. *Obſervat.* 37. & TULPIUS *lib.* 4. *Obſervat.* 15. allegant: Sic etiam HILDANUS *Cent.* 3. *Obſervat.* 1. refert puerum aliàs admodum ingenioſum, in quo ex depreſſione cranii omnimoda Memoriæ abolitio & ſtupiditas fuerit ſecuta: Sic LINDANUS *ſuper Hartmannum*, ex ſubitanea capitis percuſſione omnium rerum antea notarum oblivionem obortam refert. Similia exempla videbitis in SCHENCKII *Obſervat. lib.* 1. *ubi de Memoria Obſervat.* 9. & 10. *pag.* 74. & 75. Sicut ex vulnere occipitis à ſclopeto omnimodam Ratiocinationis & memoriæ ablationem obſervat obortam HORSTIUS *lib.* 2. *Obſervat.* 7. Item nimia & frequens capitis lotio memoriam lædit. (2.) Conformatio capitis & cerebri à primo ortu vitioſa, ita ut qui pravam cerebri figuram habent, utplurimum ſtolidi, oblivioſi, &c. obſervantur; vid. BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hiſt.* 20. VVILLISIUS *Anat. Cerebri lib.* 1. *cap.* 3. *fig.* 4.

II. *Secundæ claſſis* ſunt cauſæ *non fortuitæ* ſeu naturales, aut ex claſſe rerum vel nonnaturalium vel præternaturalium Nonnaturales ſunt vel aſſumpta diverſa, vel excreta & retenta, vel animi pathemata. Quoad (1.) aſſumpta; v. g. vini generoſi immoderatior uſus ſeu potiùs abuſus, ut & crebrior ebrietas, Memoriam labefactare ſolet. (2.) Inedia gravior & diuturnior: Sic obſervatum fuit in virgine poſt diuturnam & tantùm non miraculoſam inediam, cum denuò comedere inceperit, oblivionem & mentis ſtuporem ſucceſſiſſe, teſte HORSTIO *lib.* 2. *Obſerv.* 15. (3.) excreta, quando nempe naturaliter excrementa ſupprimuntur. Suppreſſa ſanguinis evacuatio conſueta & ſimilis Memoriam hebetare poteſt: Exemplum ſuppreſſionis menſium obſtinatæ, oblivionem inducentis, per cauterium in occipite curatæ, videb. in BARTHOLINI *Act. Haffnienſ. Volum.* 2. *pag.* 196. Item curioſam obſervationem habet ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Prax. Admir. Obſervat.* 47. de inſania, orta ex ſuppreſſis hæmorrhoidibus, poſtmodum tamen ſponte curata ex diuturna hæmorrhagia, facta in interfœmineo per porum quendam inſenſilem. Sic ex ſuppreſſis lochiis puerperæ oblivionem cum melancholia natam obſervat SALMUTH. *Cent.* 1. *Obſervat.* 72. Item (4.) hæmorrhagiæ nimiæ, præter ſtuporem mentis, oblivionem quoque inducunt.

III. *Tertii* denique generis ſunt (1.) aſſumpta vitioſa, ſpiritibus animalibus minus congrua: vid. RIVERIUS de quodam, qui poſt longum uſum aquæ papaveris rhæados Memoria fuit deſtitutus & fatuus factus, in cujus ventriculis cerebri poſt mortem niger ſeu atramentarius humor inventus fuerit. Opii abuſus mentis ſtuporem & oblivionem ſubinde inducit: Sic VVILLISIUS *Pharm. Rat. Part.* 1. *pag.* 306. ab opii abuſu mirabilem & particularem Memoriæ amiſſionem refert. Philtra multùm etiam in receſſu habent, quæ uti non rarò varias menti læſiones, & in ſpecie manias, ita etiam fatuitatem & gravem Memoriæ læſionem inducunt, teſte SCHENCKIO *in Obſervat.* Exemplum notabile refert HENRICUS *ab* HEER *in Obſervat.* 13. de quodam juvene quatuordecim annorum, ſtupendi aliàs ingenii, qui quatuor condiſcipulis diverſa dictitabat carmina, ipſe vero quintum ſcribebat; & nihilominus tamen poſtmodum per philtrum omnium rerum, imò etiam proprii nominis oblitus fuit, & alphabetum rurſus addidicit. De philtris, felis cerebro, aliiſque narcoticis internè & externè applicatis, oblivionem inductam SENNERTUS *Prax. lib.* 1. *pag.* 241. 242. & 296. teſtatur. Sic etiam venena nonnulla aſſumpta omnem Memoriam perdere ſolent. Vid. SCHENCKIUS *in Obſervat. Medicinal. lib.* 1. *de Memoria Obſervat.* 3. *pag.* 74. (2.) Venus nimia, quæ quò largiùs exercetur, eò magis Memoriam debilitat, aut ad fatuitatem diſponit, vid. SCHENCKIUS *in Obſervat.* ac curioſum eſt, quod SALMUTH *Cent.* 1. *Obſervat.* 61. refert de viro docto, qui, ut conjugi placeret, uſus fuerit ſtimulantibus Venerem, unde ſine Memoria redditus fuerit fatuus: *Eodem loco* refert de quodam, qui ex nimio Veneris abuſu adeò exſiccatum habuit cerebrum, ut illud intra cranium hinc inde moveri perciperetur. (3.) Affectus animi diverſi, diuturnæ curæ cum vigiliis conjunctæ, & ſtudia immodica, præprimis circa diverſa objecta, hic etiam in lædenda Memoria multùm faciunt; Nam ex terrore Memoriam ſæpiùs lædi, notiſſimum eſt; item ex terrore repentino quoſdam Memoria ſubitò privatos refert SCHENCKIUS *in Obſervat.* 2. *loc. alleg.* (4.) Morbi varii cerebro & ſpiritibus animalibus infeſti Memoriam abolentes, in ſpecie affectus ſoporoſi, ſcilicèt lethargus, carus, apoplexia, imprimis morbi acuti graviores, aut febres ardentes, item diuturniores epilepſiæ, non rarò Memoriam vitiantes. Vid. PLATERUS *Obſervat.* 7 & HILDESHEIM *Spicileg.* 3. *pag.* 315. Apoplexiam ſubinde oblivionem lectionis ſalva ſcriptione excitare, videb. in M. A. N. C. *Ann.* 4. & 5. *Obſervat.* 154. *pag.* 169. ſicuti etiam interdum ex febre ardente vel acuta reſurgentes omninò oblivioſi redditi obſervati fuerunt in SCHENCKII *Obſervat.* & CHRISTOPHORUS *à Vega lib.* 3. *Artic. Med. cap.* 30. refert de quodam Franciſcano, à febre acuta memoriam amittente; hinc etiam poſt peſtem Memoriam oblitam obſervat SCHENCKIUS. Ex mania omnium rerum oblivionem habet TIMÆUS *von GuldenKlee*, *in Caſibus pag.* 19. Ut taceam, quæ de peſte illa Attica famoſa referunt, quod in hac homines tanta omnium rerum ceperit oblivio, ut nec familiares nec ſe ipſos agnoverint. Tandem HEINRICUS *ab* HEER *in Obſervat.* 3. refert exemplum de viro quodam quadraginta annorum fatuo & oblivioſo facto (non nato) qui mortuus, cùm cranium fuiſſet apertum, cerebrum ſicciſſimum & durum, adeòque in ſumma ſui parte digitis friabile repertum fuit, unà cum flavedine citri æmula, undiquaque ad digiti altitudinem imbutum; circa ventriculos tantum & baſin mollius tamen inventum fuit; quo non abludit SALMUTH. *Cent.* 1. *Obſervat.* 61. (5.) Senectus, dum verb. grat. BASSIANUS LANDUS *de Humana Hiſtoria Franciſcum Barbarum Græcarum literarum*, quarum erat doctiſſimus, in extrema ſenectute planè oblitum fuiſſe refert. Hæ & ſimiles cauſæ remotæ ſubinde benè perpendendæ & benè recognoſcendæ ſunt in Praxi, ut pro varietate earum variemus curam.

In quibuſdam à natura Memoria & ratiocinatio eſt deficiens; in aliis verò per naturam percipitur admodum ſubtilis Memoria, & acriter ratiocinantur. Naturalem autem ad Memoriam inhabilitatem, adeòque *naturalem ſtupiditatem*, ceu difficulter aut planè non curabilem, prætermitto.

Interim in memoriæ læſione pro meliore medendi ratione in genere obſervetur diverſitas ſubjectorum (ſi eſt à cauſa interna) an ſit in corpore ſenili? an verò in corpore juvenili? &, ſi in corpore ſenili Memoriæ læſio, in his pro medendi methodo ante actæ vitæ ratio conſideranda eſt, an vita præcedens fuerit ſedentaria & quieta magis ab animi & ſenſuum internorum motibus? an verò ſemper in his fuerit actuoſa, verb. grat. in ſtudiis, curis, &c. Nam juvenes, imprimis malo hypochondriaco graviùs obnoxii, item juvenes, qui interdum epilepſia corripiuntur, debilem habent Memoriam, qualia ego hic

jam læſionis exempla. Quod ſi iſta Memoriæ læſio eſt in corpore ſenili, utplurimum etiam reliquarum actionum animalium torpor quidam conjunctus eſſe ſolet propter ſpirituum ſimilem torporem, idque ferè ob cerebrum lympha copioſiore nimis inundatum, præprimis quando reiiciunt copioſa phlegmata per os & aures: id quod fit imprimis in ſenibus, quorum ante acta vita multis curis aut ſtudiis ſublimioribus non fuit agitata, & judicium adhuc aliquomodo valet: Nam in ſenibus doctis, quorum nempe vita occupata fuit in ſtudiis, meditationibus, curis ac negotiis urgentibus, in his adhuc eſt ſæpe judicium, & in talibus, quod probè obſervetur, cerebrum aridum, ſiccum, ac quaſi poroſum nimis exiſtit, uti etiam in his habitus coporis aridior, ſomnus paucus, & rarò excretio per nares, & os adeſt, & licet dormiant, facilè tamen evigilant.

In junioribus, cùm Memoria nonnihil debilis aut læſa nonnihil; judicium tamen & ſimiles rationales operationes, nempe vis judicii & ingenii, ſint utplurimum vegetæ & firmæ, debilitata ſaltem Memoria, dicitur Præcocitas: id quod fit ob ſpiritus animales ſubtiliores, agiliores, fervidiores ac ferè igneos, (unde videntur tales agiles & acuti judicii,) unde cerebrum ſimiliter aridum & exſuccum, minuſque nutritio ſucco irroratum: Hinc judicium quidem ad tempus habile, ſed Memoria nonnihil debilis, & tales in ſenili ætate omninò judicium & Memoriam amittunt, imprimis ſi ſint ſtudiis dediti, & ſic ſponte tandem fatuunt. Sin verò ſimul judicium cum Memoria firma adſit in juvene, præcox eſt ingenium, ſed rarò durabile, quin ſolito citiùs judicium & Memoriam amittunt. Quodſi juvenis ſit, qui conqueritur de aliquali Memoriæ debilitate, ita ut accedat torpor ſenſuum internorum, in tali actiones iſtæ, nempe Ratiocinatio & phantaſia, ſunt obtuſæ ac minus acutæ, quæ præter naturam ſtatum cerebri humidiorem & ſpirituum animalium defectum innuunt, & cæteris paribus facilè corriguntur.

Quæ & ſimiles circumſtantiæ in Praxi Memoriæ læſæ benè perpendendæ; his enim neglectis, & cauſis remotis non probè ponderatis, faciliùs deſtruitur, quàm promovetur Memoria.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna* Memoriæ & Ratiocinationis vitiatæ, ex relatione ægri patent: imò & hujus cauſæ remotæ ex vitæ genere, actionibus animalibus, & ſimilibus antecedentibus ac concomitantibus, partim à Medico hariolantur, partim ab ægro confirmantur.

Et ferè cerebri ſtatus ac ſpirituum ex adjunctis ratione aliarum actionum animalium, & hinc ex antecedentibus rebus non naturalibus, conſiderandus venit; ſpeciatim ubi æger eſt juvenis, judicioſus, ſtudiis nimis addictus, diæta non admodum lauta utens in cibis, qui de Memoriæ defectu eſt querulus: in talibus aridura & ſiccitas cerebri cum ſpirituum animalium ſubtiliorum fervida agilitate in cauſa eſt. Ubi verò eſt ſomnolentus, aut quando poſt affectus ſoporoſos aut lethargicos Memoria læditur, aut in actionibus torpor percipitur, aut per nares & os copioſè excernitur, aut quando eſt ſenex ſtudiis minus in juventute deditus, &c. in his Memoriæ læſionem ex ſpiritibus torpidis & nimia cerebri humectatione oriri ſuſpicio eſt. Adeò temperatura cerebri mediocris, in æquabili ejus textura fundata, ad Memoriam imprimis requiritur.

PROGNOSIS.

Quod attinet *Prognoſin*, hæc variat pro cauſarum remotarum varietate. Hinc Memoriæ læſio in iis, qui nimis ſtudiis ſunt dediti, idque ex fervore & activitate ſpirituum animalium, & ſiccitate cerebri, difficillimè curantur; & tales, ſi volatilibus analepticis & aromaticis ſpirituoſis utuntur, planè fatui tandem redduntur; ſicut olim ex frequentiore uſu confectionis anacardinæ cuidam contigiſſe ex relatione D. D. MICHAELIS recordor; & Ambrata pro confortanda memoria ab his, quibus phantaſia potentior eſt, aſſumpta, ſtuporem tandem mentis inducere, notiſſimum eſt.

E contrà faciliùs & etiam meliùs eſt in iis, quibus cerebrum lympha copioſiore madidum, & ſpirituum aliqualis torpor, niſi ſenectus impediat.

Præterea *Memoriæ ſubitanea* magis *læſio* abſque cauſa externa orta imminentis Apoplexiæ & Paralyſeos, quin & interdum epilepſiæ, indicium eſt: ſin verò ægro viribus jam dum fracto hoc contingat, mortis imminentis ſignum exiſtit.

Naturalis ſtupiditas, & à capitis conformatione vitioſa, eſt incurabilis.

Superveniens pro cauſis remotis variis, nunc faciliùs, nunc difficiliùs curatur.

In ſpecie, *quæ eſt ex philtris*, rariſſimè & difficillimè curabilis eſt, quia, uti ſuprà dictum eſt, cerebrum tam acriter afficitur ab iis, & facilè in maniam degenerat.

Quæ ab inveterata epilepſia, ſimilibuſque capitis affectibus, morbis malignis & acutis, item venenis, oritur Memoriæ læſio, exindeque ſtupiditas, ferè incurabilis eſt.

CURA.

Quod attinet *Curam*, in hac ipſa

1. Ante omnia *cauſarum remotarum* antecedentium activitas & conditio benè eſt penſitanda, & quomodo noceant, maturè conſiderandum, & iis obviam eundum, & inducta labes emendanda & ſiſtenda, unde e. g. hæmorrhagia ſiſtenda, evacuationes conſuetæ ſuppreſſæ promovendæ, humoris genitalis diſpendia immoderata, ac inedia diuturnior evitanda.

Hinc

2. Conſtitutio *cerebri*, an illud aridum nimis? an humidum? & ſpirituum animalium ratio probè conſideranda eſt, & ubi illi ſunt nimis ignei & fervidiores, & cerebrum aridius, hæc ſunt attemperanda, & ad ſtatum naturalem reducenda, ſola nempe diæta lauta & eupepta, & alimentis ſucculentis, & benè nutrientibus, v. g. lacte & lacticiniis, chocolata in lacte vel vino aſſumpta, &c. ſpirituum volatilitatem blandè temperantibus, & chyloſo rore impræɡnatis, irrorantibus, quiete, &c. Ubi verò cerebri nimia humiditas præpollet, & ſpiritus ſunt torpidi, minus agiles, volatilibus quaſi ſunt excitandi, ſuſcitandi, & ſubtiliſandi aromaticis cephalicis acribus ſpirituoſis & ſimilibus crebrò adhibitis.

Adeoque prior iſta Memoriæ læſio ex ariditate & ſqualore cerebri & ſpirituum fervore nata, ex fonte Pharmaceutico non ſolet curari, ſed ſaltem diæta lauta & humida, quæ copioſum roridum nutrimentum exhibet; poſterior verò aromaticis cephalicis reſtauranda, & quantum poſſibile, denuo curanda. Omnes hæ & aliæ circumſtantiæ probè examinandæ ſunt; aliàs remediis citiùs imminui, quam juvari ſolet Memoria.

Pro varietate ergò cauſarum tantum ſubinde ſpecificis utendum eſt. Utplurimum tamen læſio Memoriæ, quæ ſtupiditatem infert, & curari debet ac poteſt medicamentis Pharmaceuticis, ex ſpirituum animalium torpore, & humidiore cerebri conſtitutione, originem ducit; unde & ſi ſeroſorum humorum abundantia ſubſit, poſt purgantia blandiora, maſticatoria, & ſternutatoria, utplurimum aromatica conducunt: ſed ne his aromaticis in contrarium fiat præceps lapſus, inſimul diæta temperata humida, & rorem nutritivum copioſum ſuggerens, inſtituenda.

Remedia ergò quod attinet: in genere omnia *cephalica* dicta, ſalia volatilia, *ſpirituoſa odorata & aromatica*, ad roborandam Memoriam & acuendum ingenium multùm laudantur, non tamen ſemper acriora; v. g. proſunt roſmarinus, meliſſa, ocymum, flores liliorum convallium, ſtœchados Arabicæ, tunicæ, primulæ veris, ſpicæ, ſerpillum, cubebæ, caryophylli, cardamomum, cinnamomum &c. Et imprimis *cubebæ*, numero tres manè jejuno ſtomacho comeſtæ, acuunt inſigniter ingenium & Memoriam: ſiquidem ipſe adhuc puer, cùm ab informatoribus coactus fuerim ad ediſcendas lectiones, ſi voluerim aliquid retinere, aſſumpſi cubebas tres vel quatuor jejuno ſtomacho; (moderata earum doſis ſit, cùm ſint nimis volatiles,) (& per-

cepi

cepi operationes mentis inſigniter acuatas: Quod etiam faciunt grana cardamomi: ſed in juvene ſtudioſo cautè applicentur, propter nimiam volatilitatem & acrimoniam aromaticam; in ſenibus verò tutiora ſunt. Præterea thus, *caſtoreum*, & *ſuccinum* cum omnibus ſuccinatis, etiam ad Memoriam laudantur, in ſpecie thus album pulveriſatum; circa plenilunium & novilunium aſſumptum, laudatur ad roborandam Memoriam. Ex præparatis & compoſitis conſervæ recenſitorum vegetabilium, horumque olea deſtillata, imprimis cinnamomi, ſunt præſcribenda. Sic quoque *Pulvis Thrithemii* admodum laudatur ad roborandam memoriam; cujus deſcriptionem *videb. in Praxi Chymiatr. Hartmann. Capit.* 14. *ubi de Memoriæ læſione pagin.* 1. Aliam compoſitionem habet SCHROEDERUS *in Pharmaceut. Medico-Chymic. Part.* 1. *pagin.* 272. Item huc facit pulvis analepticus Mindereri, ſpecies aromaticæ roſatæ, *ſpecies dianthos*, diambræ, *diamoſchi dulcis*, & ſimiles, ſunt admodum convenientes. De Ambra noto, quod ſit omnium optima, & quod non habeatur par remedium in firmandis viribus animalibus, & roboranda Memoria, omnibuſque mentis actionibus: adeò ut nihil æque fulciat ſenes labeſcentes, quàm ambra, ſive ſub forma pulveris cum ana ſacchari exhibeatur, ſive ſub forma eſſentiæ vel tincturæ, parandæ cum ſpiritu roſarum aut ceraſorum nigrorum, vel cum ſpiritu meliſſæ præparandæ, propinetur. Item elegantiſſima etiam fit tinctura cephalica ex granis chermes & ambra, cum ſpiritu liliorum convallium, vel aliis dictis ſpiritibus, extractis.

Sed obſervetur de his ambratis, quod cautè admodum internè ſint uſurpanda, ſpeciatim cautiùs & parciùs in juvenibus calidioribus, aut ubi ex aridura cerebri Memoriæ læſio metuitur, tutiùs autem ſenibus. Nam ſicut verum eſt, quod ad tempus quidem fulciat Memoriam, & reddat mirabilem, ita crebriori uſu data, poſtmodum plus nocet, quàm prodeſt, cùm præmaturam ſtupiditatem poſt ſe relinquat; vim enim aliqualem inebriativo narcoticam ambra habet conjunctam, ratione cujus etiam reverà ſpiritus admodum refocillat & fervidos reddit, ſed poſtmodum ſenſim ſenſimque virtute inebriativa ſtuporem & omnimodam fatuitatem & ſtultitiam infert. Cauti ergo ſimus in uſu ambræ, ac detur potiùs ambra parciùs & ſæpiùs, quàm ſemel in nimia doſi; hinc interdum etiam ejus uſus ſenibus concedendus: ſed abuſus fugiendus, quoniam certum eſt, quod ſtupiditatem etiam inferat totalem in ſenibus. Sic notum quoque eſt, quod ambra egregiè Venerem ſtimulet; & ſimul obſervatu dignum eſt, quod omnia imprimis aromatica, Venerem propriè ſtimulantia, volatilia, ſpirituoſa, ſatyracea, & ſimilia omnia, ad actiones animales & Memoriam roborandam conducant; hac tamen cum noxa, ut ſi ſtimulo Venereo velimus ſatisfacere, Memoria inſigniter debilitetur. Unde Chocolata cum vino hauſta moderatè Venerem ſtimulat, qua ſuppreſſa Memoriam etiam egregiè firmat, in ſpecie ſi cum lacte uſurpetur: Hinc etiam ſatyrion egregiè venerem ſtimulans à PARACELSO ad Memoriam firmandam mirificè commendatur, quod etiam venereum eſt, unde etiam neceſſe, ut frœnum injiciatur Veneri; quò magis autem impetus venerei cohibentur, eò magis Memoria roboratur.

Porrò ambræ ratione confectio al-chermes memoriæ firmandæ, imprimis ſenibus, conducit; ſicut etiam ab aliis commendari ſolet *confectio anacardina*; ſed cautè admodum uſurpetur propter ingredientia vegetabilia nimis acria, nimiſque volatilia; unde ejus abuſu quidam inſani, alii acutè febricantes facti fuerunt, adeò ut rariſſimè vel nunquam ſit uſurpanda.

Inſuper ſpectant huc omnia ſpirituoſa ex *formicis* paratâ, quæ omnibus functionibus animalibus robur addunt, ac ſpeciatim *aqua magnanimitatis* Laurembergii ad Memoriæ robur & ingenii acumen laudatur; quæ etiam ipſa egregiè ſtimulat Venerem; de qua, etiam ejuſdem arte Memoriam firmandi, Videat. LAUREMBERGIUS *in libello ſuo rariſſimo Mnemonica* dicto in *Annotat.* 3. *M. A. N. C. in Append. pagin.* 599. ubi omnia ejus remedia pro Memoria, & *In Collegio Ionſtoniano* D. MICHAELIS invenienda, inſtar omnium in hoc puncto ſit. Negotium perficit remediis quatuor: (1.) maſticatorio, (2.) capitis lotione (3.) aqua magnanimitatis, & (4.) linimento externo: Et hæc in iſto caſu poſſunt uſurpari, ubi ſubeſt torpor ſpirituum, & cerebri inundatio. Nam quoad primum, maſticatorium ſeu apophlegmatizans eſt tale:

℞. *Herb. Nicotian. ſuccul.* M. ij.
Rad. Pyretr. ℥iij.
Zingiber. ℥j.

Cum *Melle* puriſſimo in pultem redacta, commiſceantur, & fiant globuli in forma pilularum majuſcularum.

De quibus omni mane una in ore agitetur hinc inde, unde copioſum phlegma colligitur in os, quod exſpuendum.

Quoad ſecundum, nempe Lotionem capitis, eſt hæc:

℞. *Herb. Meliſſ.*
Majoran.
Salviæ rec.
Roriſmar.
Fol. lauri an. M. j.
Flor. lavend.
Lil. convall.
Tiliæ,
Stœch. Arab. an. p. j.

Coqu. in *Vino Hiſpan.* Gallico, vel Rhenano: quo caput lavetur omni quarto, quinto, vel ſexto die.

Quoad Aquam Magnanimitatis, ea eſt hæc:

℞. *Vin. Malvat.*

In cujus ſ. q. macera per 14. dies & noctes.

Herb. baſilic.
Majoran.
Salviæ,
Meliſſæ,
Puleg. an. M ß.
Flor. Borrag.
Salviæ,
Flor. prim. veris,
Roriſm.
Stœchad. Arab.
Lil. convall. an. p. j.

Hæc deſtilla per alembicum:

Spiritum deſtillatum in cucurbitam amplam ſuprà apertam inde, & pone in *nidum formicarum* circa ſolſtitium æſtivum, nempe in talem nidum, cujus *formicæ* percuſſæ manu acidum de ſe ſpirant, & quæ nulla habent ova, & ſunt *nigræ*, German. *Schwartzrothe*, & *majuſculæ*, quæ reperiuntur circiter arbores reſinoſas: in ejuſmodi acervum hanc cucurbitam illo *ſpiritu vini aromatico* impletam, ut ſaltem quarta pars cucurbitæ ſit plena, pone; hinc in dictam cucurbitam formicæ irrepunt, quarum ubi præter propter manipuli iv. vel v. irreperunt; bacillo ligneo commovendæ ſunt, ut omnes ſuffocentur. Hoc facto digere formicas cum ſpiritu vini aromatico ſuo per dies & noctes 14. in radiis ſolaribus, hinc abſtrahe ſpiritum deſtillando, in quem infunde:

Conſ. Anacard.
Cinnamom. an. ℥j.
Croci ℥ß.
Moſchi gr. xij.

Mixta digerit, filtrando depurat.

De hac aqua dat cochlear unum in hauſtu vini modicè generoſi, tempore matutino quotidie, vel ſaltem alternis diebus pro varietate circumſtantiarum.

Quoad quartum, Linimentum externum eſt illud:

℞. *Herb. Nicotian.* M. ij.
Flor. Baſilic.
Meliſſ.
Primul. veris,
Majoran. an. M. j.

Omnia contuſa miſc. cum
Ol. olivar.
Butyri non ſalit. an. ℥iij.
adde
Vini Rhenan. vel *Malvat.* ℥v.

Coqu. pro Linimento craſſo, & Cola.

Illinatur externè temporibus, & crebriùs vertici.

Cum dicta aqua magnanimitatis Laurembergii quidam faciunt Eſſentiam ex confectione anacardina, & ſic tutiùs ferè uſurpantur remedia anacardina. Confect. HARTMANNUS *Praxis Capit.* 14. §. 2. Porrò nota eſt *Aqua ſophorum Dorncrellii*, item *aqua cephalica Mynſichti*,

Quinta eſſentia Matthioli, aqua & *ſpiritus cerebri humani*: quæ omnes commendatæ ſunt pro robore memoriæ à BARTHOLETO. Myrobalani conditæ, in ſpecie myrobalani Chebulæ conditæ, laudantur inſigniter à MONTAGNANA ad conciliandam Memoriam firmam, ſi ſubinde æger unam alteramve comedat. Idem MONTAGNANA *Conſil.* 71. commendat ſequentes pilulas, quas bonum ſecretum vocat ad Memoriam, quibus virum antea doctum, ſed Memoria privatum, reſtituit.

℞. *Cubebar.*
Calamith.
Maſticis,
Nuc. Moſchat.
Caryophyllb. an. ℥j.
Ambr. Orient. ℥ß.
Moſchi gr. v.
Miſc. & cum *ſucc. Majoran.* f. Pilulæ.

De quibus omni veſpere, dum vadit ad lectum, deglutiat aliquot, manè verò capiat duplum, hinc jejunet duas vel quatuor horas.

Sic celebres ſunt *Pilulæ ad memoriam Sebizii*,

℞. *Aloes* ℥j.
Rhabarb. ℥ij.
Myrrhæ,
Croci,
Agar. an. ℥j.
Rad. Gentian,
Zedoar. an. ℈j.
Cum *Theriac. opt.* q. ſ. f. Pilulæ, magnitudine, Francofurtenſium.

Quarum ſeptem vel novem deglutiendæ.

Vel ſpecies hæ extrahi cum ſpiritu vini poſſunt in forma elixyris: Vid. *Velſch. Miſcomim. Centur.* 1. *Obſervation.* 50. *Annex. Annot.* 4. & 5. M. A. N. C.

His adnumeranda eſt Herba Thee, egregiè facultates animales & operationes mentis internas confortans; & quidem decoctum ejus mirabile eſt, dum judicium, & memoriam maximè auget, magis tamen ſenum quàm juvenum, & ita ut ſine ſomno & torpore aliquandiu perſiſtant, nempe in vino bullita, cujus hauſtulus omni manè ſaſſumatur.

Hæc ſunt interna, quibus addi poſſunt ſpiritus & eſſentia ſalviæ, roriſmarini, meliſſæ, ligni aloes, liliorum convallium, cinnamomi, caſtorei, ambræ, & ſimiles.

Vel

℞. *Aquæ cephal. ad intra*,
Sophor. an. ℥ij.
Quint. Eſſen. Matthiol. ℥ß.
Spir. ceraſ. nigr.
Lil. convall.
Prim. veris.
Eſſ. Ambræ an. ℥j.
Syr. de Beton. ℥j.
M. S.
Potio caput & memoriam confortans.

℞. *Conſ. flor. Anthos*,
Salviæ,
Tunic. an. ℥ß.
Nuc. Ind. concl. ℥iij.
Spec. diamb.
Diamoſchi dulc.
Spir. lil. convall. an. ℥iß.
Cum ſ. q. *ſyr. flor. tunicæ* f. Electuarium;
D. S.
Electuarium caput & memoriam confortans.

Item

℞. *Caric. ping.* No. vj.
Sem. Eruc. ℥vj.
Cartham. ℈j.
Cum *ſyr. flor. tunic.* f. Electuarium,
D. S. ut antè.

De quo doſis quantitas juglandis tempore matutino: A meridie uſurpari poteſt liquor cornu cervi ſuccinatus, ſpiritus carminativus, vel ſalis ammoniaci caryophyllatus, vel ſuccinatus.

Remedia lunaria pariter & hic locum inveniunt. Notum eſt de lunæ raſura Memoriæ robur conciliante; quare reſolutio lunæ cum ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo ad imitationem KUNCKELII parata hic proficua foret.

Exteriùs pauca ſunt, quæ locum inveniunt: *Oleum Myrrhæ per deliquium* factum ſolet inſigniter commendari: Videat SCHROEDERUS *in Pharmaceut.* quod divinum remedium vocat HILDESHEIM *in Spicil.* ad Memoriam. Oleum hoc myrrhæ per deliquium ſi temporibus & occipiti inungatur, mirificè memoriam reſtituere aſſerit. Sic Zapatha curavit memoriam imminutam ob abundantiam ſuccorum frigidorum in capite per ſpiritum vini, cui piperis parum infuſum fuerat, inungendo hoc ipſo ſubinde futuram coronalem & ſagittalem: Videat ZAPATHA *Capit.* 4. *in Medicin.* Simile quid eſt, quod commendat HILDESHEIM *in Spicil.* 3. *pagin.* 319. ubi laudat ſequentem eſſentiam ad memoriam conciliandam: nempe

℞. *Fol. betonic.*
Salviæ,
Lavend.
Roriſmar.
Flor. Roſar. rub. an. M. j.
Nuc. moſchat.
Piperis long.
Galang.
Cyperi rotundi an. ℈iv.
Caſtor. ℥ij.
Nuc. Indic. ℥ß.
Myrrhæ,
Thuris an. ℥iij.
Croci ℥ß. vel ℈ij.

Infundantur in *vino* vel *ſpiritu vini*, aut *ſpiritu appropriato*, digerantur in Mariæ Balneo & filtrentur.

Hoc ipſo liquore, ſeu, ut vocant, oleo, nares & tempora & vertex largiter illinantur pro ingenii robore firmando.

Conveniunt quoque balſamum memoriæ Mynſichti, & lixivium ſapientiæ Mynſichti. Aliàs etiam pinguedo urſina temporibus & fronti illita ad roborandam memoriam commendatur; item unguentum Caroli Ducis Burgundiæ. Præparationem videbitis in SENNERTI *Praxi*, *ubi de Memoriæ læſionibus*.

His præmiſſis jam accedimus ad Ratiocinationem depravatam; unde ſequitur.

ARTICULUS II.
DE
DELIRIIS IN GENERE.

QVando depravatur Ratiocinatio occaſione læſæ imaginationis ſeu phantaſiæ & memoriæ, ita ut à conſueta lege & ordine aberret; dicitur *Delirium*.

Aberratio hæc obſervatur nunc conjunctim, nunc ſeorſim; ſecundùm omnes tres mentis operationes: Nam

1. In ſimplicium objectorum indeque formatorum conceptuum apprehenſione: verbi gratia cum delirans quid pro quo, vel aliud pro alio, concipit, ut dum quendam vulgarem hominem Regem Hiſpaniæ appellat.

Deinde.

2. In ipſorum conceptuum apprehenſorum compoſitione & diviſione, indeque facta concluſione & ratiocinatione; ut dum aliquis putat, ſe conflatum eſſe ex butyro; Unde

3. Ignem horret, ne liqueſcat: Videb. SCHENCKII *Obſervationes*.

Omnes hæ aberrationes à recta ratione uno nomine Delirium appellantur, Græcis παραφροσύνη nempe depravatio rationis, & aberratio ejuſdem ab ordinaria cogitationis lege, qua deliria varia, nunc ridicula & jocoſa cum ægri gaudio & voluptate conjuncta, quando nempe rident, cantant, jocoſa narrant, nunc etiam moroſa ſeu ſeria, ubi cum quodam impetu, furore, &c. delirant, ſed abſque nexu & ordine, & ſine fundamento, confuſè utplurimum producuntur.

CAUSÆ.

Cauſa horum Deliriorum *in genere* conſiſtit in ſpiritu animali, in ſubſtantia nempe & motu plus minus alterato & vitiato, ita ut ſpiritus à debita craſi degenerent: unde prout variat craſis ſpirituum & eorum motus præter naturam, variant

variant etiam Deliria: *Mens* enim, id eſt, *anima rationalis*, utpotè immaterialis, & immutabilis, eadem ſemper manet: & à nulla alia cauſa materiali lædi, & inquinari poteſt.

In ſpiritu ergò hæret vitium, idque varium, & diverſum, prout ipſius alterationis inductæ, & cauſarum occaſionalium multiplex eſt varietas, unde etiam varia deliria, variæque eorundem ſpecies. Rem hanc exemplo declarabo; Quemadmodum in ebriis idem vinum ſub ebrietatis exorbitantia diverſa parit Deliria in diverſis ſubjectis, dum unus ſub Delirio vinoſo fit iracundus, aut furioſus, alter fit amoroſus, tertius fit canorus, ſeu cantans, quartus iocoſus, & ridiculus, quintus fit ſomnolentus, ſextus ſe æſtimat maximè divitem, ſeptimus omnium evadit ſapientiſſimus, octavus alio phantaſmate afficitur, &c., in his affectibus, utut unum ſit vinum, quod omnes inebriat, indèque omnes etiam delirantes reddit; nihilominùs tamen pro diverſa conſtitutione ſubjectorum, eorumque alia habitudine diverſa, ex maſſæ ſanguineæ craſi materiali, & ſeminali diſtincta, & inde pro varia ſpirituum animalium conſtitutione *varia* tamen, & diſtincta fiunt *Deliria*.

Quoad *Differentias Deliriorum*: *in genere* omnia, vel ex *interna* oriuntur *cauſa*, ſeu quæ habent fomitem quendam internum in corpore ſtabulantem, vel ab externa. Ab *externa*, quæ proveniunt cauſa Deliria, originem ducunt, vel ab aſſumptis intra corpus, vel extrinſecùs admotis, e. g. morſu canis rabidi, felis rabidæ, tarantulæ ictu: utraque, ſive ex *vegetabili*, ſeu *animali* ex regno oriuntur.

Externas quod attinet *Cauſas*: *ex regno vegetabili* ſunt liquores ſpirituoſi, & temulentiam inducentes, in ebriis delirium excitantes; item omnia *narcotica* ſtupefactiva, quæ ſimul cum virtute fixativa, & quaſi ligativa ſpirituum animalium, certam vim ſimul etiam obtinent determinandi certo modo ſpirituum animalium motum, cujus immutati occaſione diverſi, & extraordinarii conceptus in mente formentur, indèque varia Deliria oriantur: v.g. refert KIRCHERUS *Tr. Scrutinium Peſtis* exemplum de duobus Monachis, qui ex eſu radicum cicutæ propè aquas creſcentis, loco petroſelini, in tale inciderunt Delirium, ut ſe in anſeres, & anates transformatos putarint, indèque iſti monachi piſcinis, ſtagnis, & paludibus (creſcit enim propè flumina) ſe immerſerint, & anatum inſtar natare voluerint.

Conf. etiam WEPFERUS *de Cicuta Aquatica*. Pertinent huc, præter opium, ferè verſus ſolanorum exercitus, quos inter in ſpecie eminet Nicotiana, Hyoſcyamus, Datura, Stramonium, Solanum maniacum, &c. Pertinet huc *Pharmacum Phantaſticum Bartholetti* ex ſtramonii ſemine paratum, quo ipſo determinare vult Deliria pro lubitu ad certum conceptum, & certam imaginationis ſpeciem pro additorum aliorum varietate: de quo prolixè agit in *Tractatu de Reſpirationis Vitiis lib. 5. cap. 1. & 3. pagina 405. & ſeqq.* NB. rarum eſt ſcriptum. Sic *opium*, & opiata, copioſiùs, & frequentiùs propinata, (uti mos eſt in Provinciis Orientalibus, in India, Perſia, & ſimilibus) ſimilia narcotica nobis Occidentalibus, & Septentrionalibus ſomnum cum inſomnis horrendus, & admodum terriculoſis de dæmonibus, aut ſpectris inferunt, quaſi vexaremur à dæmone, quaſi vulneremur, & verſemur in jurgiis; Orientalibus autem, nempè Turcis, ſub ſomno inſomnia ſuavia, quaſi in viridariis verſentur in paradiſo, ibique hilariter, & jucundiſſimè vivant excitat. Conf. M. A. N. C. *Annot. 2. obſerv. 69.* Sic *hyoſcyamus* aſſumptus quibuſdam ridiculum infert delirium cùm jurgiis, & contumeliis: Vid. BORELLUS *Cent. 4. obſ. 45.* ubi refert quendam ruſticum cum ſua familia ex uſu radicis hyoſcyami totum fuiſſe *dementatum*, ita ut quaſi ſimia varias geſticulas, & ridiculas actiones perageret. Pertinet huc vis narcotica Nuc's Metellæ Arabum, quæ idem eſt, atque Datura Turcarum, à cujus ſemine, ad certum pondus dato, *riſum* effici, *aut ſtultitiam* cum riſu, & jucunda animi hilaritate, & cum inſigni liberalitate, ita ut, qui ſumpſerit iſtud ſemen, liberali manu omnia ſua det, & offerat, omnia delicta profiteatur, & omnibus juſſis obſecundet: ac revera hyoſcyami eſt ſpecies: vid. BARTHOLETUS *loc. alleg.* E contrà ſemen, & cortex hyoſcyami Peruviani, eodem Authore referente, delirium facit ecſtaticum, quo delirantes putant ſe verſare in viridariis in converſatione Angelorum; de hujus narcoſi vid. *Mandelslo in deſcriptione itineris Indiæ Orientalis, pagina 133.* cujus narcoticæ virtutis medela eſt acetum: Vid. HOECHSTETTERUS *Decad. 7. pagina 156.* Sicut ſemen hyoſcyami nigri infert delirium cum jurgiis, & contumeliis, & ſemen Solani majoris dat delirium, quo ſe à dæmonibus vexari, & à ſerpentibus, ac ſatellitibus malè tractari exiſtimant. Plura ſimilia, eaque non inelegantia, & admodum curioſa, de ejuſmodi artificiali cauſa dementia per externa excitata, videb. in DOERINGIO *Tr. de Opio ejuſque virtute*, ubi *cap. 7. pagina 72. & 79.* inter alia obſervat artificialem dementiam quandam, qua ægri putant ſe naufragium pati: Sicuti idem DOERING *loc. citato pagina 79.* obſervata dementiam ſimiliter ex medicamento, quo ægri primò hilares, hinc iracundi, tandem admodum mæſti fiunt. Sed dementari, ſtupidos reddi, & Delirium induci ab hujuſmodi vegetabilibus narcoticis extra dubium eſt. An verò ſemper in diverſis ſubjectis deliria determinata inferant, aut arte per addita ita ſpecificari queant, ut ſaltem determinatum efficiant delirium, de hoc admodum dubitare quis poteſt, cùm & hyoſcyamus pro ſubjectorum varietate amentias diverſas inferant; pari li ferè modo, atque ſuprà de vino monui: Conf. M. A. N. C. *Annot. 4. & 5. obſervat. 124. pag. 134.* Huc pertinet crocus, de quo vid. KIRCHERUS *loc. all.* Sulphura enim vegetabilium minùs tuta ſunt, quia ſtupefactiva, & narcotica ſunt; ſulphura verò ex regno minerali ſunt tantùm anodyna, non verò ſtupefactiva.

Sed præter vegetabilia etiam animalia certa, & determinata inferunt Deliria, in ſpecie animalia nobis dicta venenata, & hinc etiam *animalia rabida*, canis, ſeu felis, &c. Vid. BAUHINUS. Sic in *rabie* notum eſt, quod à *cane rabido* demorſi ſimile delirium rabioſum contrahant, ſub quo in canes ſe mutatos exiſtiment, unde in mores caninos ferè transformantur; ſicuti iidem ſemper hydrophobia, ſe inſigni omnium liquidorum, & aquarum metu corripiuntur. Notus quoque prætereà eſt *Tarantiſmus*, quando *à Tarantulis* demorſi earundem geſtus, telarum texturam, & ad determinatam muſicam, amorem, & ſimilia exactè acquirunt. Nota etiam eſt *rabies felina* dum tres Helvetii juvenes à fele rabida interfecta comedentes deliri exinde, & rabidi fuerint, ut felium inſtar unguibus, & dentibus ſe lacerarint, & morſicando invicem congreſſi fuerint: Vid. KIRCHERUS *in Scrutin. Peſtis pagina 207.*, & WEINRICHIUS *Tract. de Monſtris*, ubi habet exemplum morum felinorum, ex ſanguine felis aſſumpto inductorum. Quò ſimiliter *lupina*, & *ſuilla rabies* pertinet, quorum eſu ſimiliter homines in talia deliria feruntur: Exempla proſtant hinc inde, imprimis apud BAUHINUM, qui habet de rabie canum, luporum, &c. Pertinent huc quoque *philtra*, tàm vera, quàm falſa. Falſa ſæpiùs maniam inferunt, & furorem. Vera per mumiæ animalis confermentationem cum certo ſubjecto habent ſimul vim determinandi ſpiritus animales, ita ut exinde ferantur in determinatam perſonam ſua inclinatione: unde conſequenter amor; de quo veri philtri parandi modo per mumiæ naturalis confermentationem cum certo ſubjecto, & hinc tranſplantationem *infra Membro 4. Articul. 4.* plura. In Svecia ſeptentrionali eſt hulo, animal ſic dictum voraciſſimum, cujus pellis pretioſiſſima, ſi dormientibus obtegatur, facit inſomnia animali congrua, nempè voraciſſimi hominis. De marte, quod faciat Delirium ridiculum, vid. BARTHOLETUS *loc. all.* Ab his ergò, & ſimilibus externis determinantur ſpiritus animales, quatenus horum craſin certo modo alterant, & motum in cerebro variant, ut hujus motus occaſione anima rationalis exinde tàm miros, ac deliros formet conceptus, ut anteà dixi. Quod quomodo fiat, ut externè admota determinatum, ac ſpecificatum Delirium inducant, certò nondum conſtat, & adhuc perſcrutandum eſt, cùm nulla adhuc Authoris conſtet opinio, quæ animum ſcrupuloſum, ſimulque veritatis avidum, poſſit exſatiare.

Præ cæteris operoſus hic fuit HELMONTIUS *in ſuis ſcriptis*, & hinc MARCUS MARCI *Tract. de Ideis operatricibus*, item *Tract. de Philoſophia veterum reſtituta*; qui per ideas naturam determinantes negotium explicare nituntur: quæ hypotheſis, ſi rem exactè conſideremus, plauſibilis primò videtur, & maxima probabilitate conceptibili nobis imponere ſolent. Sed tamen ſi exactiùs paulò ad rectæ rationis trutinam examinentur, & ad prima uſque fundamenta vera fiat inquiſitio, ſi etiam paulatim in noſmetipſos faciamus reflexionem, ut poſſimus concipere, quid, & quale ſit, & quomodo operari poſſit talis entitas idealis, ſeu intentionalis, & immaterialis ſub compage materiæ? aut quomodo hæc ipſa aut involvi, aut evolvi poſſit? certus ſum, quod tunc omnis iſta idealis imaginatio inſtar fumi, ſeu vanæ cujuſdam ideæ ſubitò ſit tranſparitura, & evanitura.

Hinc eſt, quod multi curioſi, & exercitati naturæ ſcrutatores, quos inter meritò refero nonnullos Anglos, & hos inter Dn. BOYLE, non ſine nominis honore nominandos, maximè æſtimat, & admiratur HELMONTIUM, ubi in Praxeos, & Philoſophiæ naturalis terminis ſe continet: ubi verò in extravagantias ideales prorumpit, ejuſdem ſomniis quidem indulgendum non verò inhærendum arbitratur. Et quidem fundamentum iſtius opinionis, ex quo ſubinde probat exiſtentiam talium idearum HELMONTIO ſeminalium, MARCO MARCI operatricium dictarum, deſumptum eſt à formatione fœtus, in utero, ejuſque per ideam ab imaginatione materna conceptam transformatione. Hoc ipſo tamen obſcurum per æquè obſcurum declarare nititur, æquè enim obſcurum eſt formationis fœtus, & transformationis ejus per maternam imaginationem negotium, quàm tota ſuperſtructa eidem *φαινόμενον*, modò allegatorum explicatio; adeout obſcuri per æquè obſcurum declaratiò non ſatisfacere poſſit nobis. Hæc de Delirio à cauſa externa in genere.

Ea *Deliria* verò, quæ fiunt *à cauſa*, & *occaſione interna*, adeoque ſponte fomitem intra corpus continent, & ipſa pro fomitis interni varietate, & prout diverſimodè ſpiritus afficiuntur; nunc ſunt varia, & diverſa, nunc quidem *vaga* ſunt, ſeu *indeterminata*, ut in febribus ardentibus, & malignis; non verò ſunt *fixa*, ut in pluribus *melancholicis*, & quaſi ad certum objectum *determinata*. Quod autem à talibus cauſis internis poſſint determinari ſpiritus in ſuo motu, ut hujus occaſione depravetur ratiocinatio ad certum objectum, ac certum ſuperveniat Delirium, per manifeſtum exemplum declarabo: conſideremus v.g. picantes: hîc ſanè pica eſt appetitus carbonum, cretæ, halecis, &c. Delirus, qui tamen excitatur occaſione poſitiva in ſtomacho fundata: ſic etiam ponamus v.g. quendam, qui tempore nocturno in ſomno patitur diſtenſionem veſicæ ex collecta inibi urina, (vel quando genitura turgeſcens in vaſculis, & veſiculis ſeminalibus titillationem ſuavem excitat) in talibus certè exinde ita determinantur ſpiritus animales, ut ſuperveniat ſomnium: & quidem in priori, quaſi emitteret urinam, adeòque ſtragula permingit; in poſteriori verò caſu patitur ſomnium venereum, quo ſomniando imaginamur, nos exercere venerea negotia cum formoſis puellis, indéque etiam ſeminis excretio, ſeu pollutio nocturna ordinariò ſuccedit. Par ratio eſt cum pica, in qua determinatum eſt delirium. Optimè facit huc exemplum iſtud Veneris imaginariæ: uti enim genitura turgeſcens titillando infert ſomnium Venereum, ita etiam ſimili ferè modo ſordes vitioſæ, vel alia quæcunque cauſa interna, ſpiritus ad Deliria certa determinare valet. Conſideremus ergo hîc, quomodo ſeminis turgeſcentia inferat ſomnium Venereum? in quo notorium eſt, imaginationem ferri in objectum quaſi præſens, quod tamen abſens. Rectè enim in dormientibus inſomnia dicuntur dormientium deliria; ſicuti contrà vigilum Deliria reverà ſunt vigilantium inſomnia, cum ſanè tale quid patiantur delirantes vigilantes, quod patiuntur ſomniantes. Unde etiam delirantes vigilantes interdum recordantur eorum, quæ ſub Delirio fecerunt; interdum verò non; non ſecus atque fit interdum cum ſomniis paulò profundioribus, interdum verò obliviſcantur: adeò, ut qui rectè noverit declarare naturam & fiendi modum inſomniorum, hic ipſe quoque manifeſtam habebit theoriam deliriorum, quatenus nempe ea ex fomite interno originem habent, cùm aliàs notum ſit, quod ſomnia naturali ordine ſoleant inſequi temperaturam, ut vocant, ſeu naturalem humorem, ac ſpirituum craſin. Iſtud exemplum de pollutione nocturna curioſo poteſt adminiſtrare anſam meditandi inſomniorum, & Deliriorum naturam. Quò etiam pertinet Delirium, dictus Furor uterinus, ubi manifeſtum eſt Delirium, ex liquoris ſeminalis circa genitalia turgeſcentis, ſimili ferè ex cauſa, atque in maribus pollutio nocturna, mulieribus ſuperveniens.

Hæc quoad Generalia.

ARTICULUM III.

DE

DELIRIIS A CAUSIS INTERNIS.

VT verò ſingulas, & frequentiores eorum ſpecies ſigillatim abſolvamus, initium faciamus ab iis, quæ *à cauſa interna* oriuntur.

Deliria, quæ ab interna oriuntur cauſa, rurſus ſunt varia: Et primò quidem ſunt, vel *cum febre*, vel *ſine febre*. Delirium cum febre aut levius eſt, aut gravius. Illud communiter Delirium ſimplex (nam deliria febrilia proprio ſpeciali nomine carent) tàm apud Græcos, quàm Latinos appellatur. Hoc verò, quod *graviùs*, & ferociùs, hodie *ordinaria appellatione Phrenitis* audit, quod mitiùs *Paraphrenitis*. Delirium ſine febre eſt *Mania*.

MEMBRUM I.

DE

PHRENITIDE.

PHrenitidem *ex inflammatione membranarum cerebri*, ejuſque ſubſtantiæ cineriticiæ, oriri vulgò æſtimant. De hac Phrenitide ita explicata jam *ſuprà l.1.* monui, quod nempè ſecundùm primos Medicinæ Authores propriè *diaphragmatis inflammationem* innuat, ſecundùm quos inflammatio cerebri ejuſque membranarum vocata fuerit, Sphacelus, malum, ut rarum, ita ut plurimum funeſtum, ac lethale. Verùm cùm loquendum ſit cum vulgo, ſentiendum autem cum paucis, ob id etiam nos hac vice Phrenitidis nomen in vulgari ſenſu retinebimus; idque imprimis, quia ratione methodi medendi, & in diaphragmatis inflammatione, & in ſphacelo *cerebri*, eadem ſit curandi ratio, quæ in vulgò ſic dicta Phrenitide; ſicut Paraphrenitidis nomine innuimus leviora Deliria.

CAUSÆ.

Cauſa ergò univerſalis tàm *levioris*, quàm *gravioris delirii febrilis*, ſeu Phrenitidis eſt in genere ſpirituum animalium varius, velociſſimus, & confuſus in cerebro, præſertim ejus corpore calloſo, motus, cujus occaſione (dico occaſione) fit, ut ratiocinatio, & imaginatio pervertantur; undè & poſt tàm varia, & minus cohærentia phantaſmata ab anima efformantur, quorum index, & nuntius ſunt inconditi ſermones, riſus, aut fletus, flocculorum, quæ nuſquam ſunt, collectiones, vigiliæ, muſcarum, quæ nuſquam ſunt, inſolitæ venationes, & variæ artuum motiones, &c. donec aucto, & nimis impetuoſo, penituſque inordinato facto ſpirituum jam deficientium motu, *convulſiones* ſæpè lethales ſuperveniant, aut tandem ſpiritibus tantùm non abſumptis per inconditum narcoticorum uſum penitus fixatis, Phrenitis in lethargum, aut in affectum ſoporoſum potiùs, mutetur, aut ſucceſſivè ſuperato malo æquabilis ordo, ac circuitus ſpiritibus redeat.

Cauſa verò remota inconditi iſtius ſpirituum animalium motus in cerebro eſt nimia eorum, & cerebri æſtuatio, & incaleſcentia, nunc minor, nunc major, idque vel ſimpliciter ob ſanguinis nimiam incaleſcentiam, & pulſum in cerebro frequentiorem, ex ejus efferveſcentia natum in *paraphrenitide*, vel ob ſtagnationem, & exinde membranarum, aut corticalis cerebri ſubſtantiæ inflammationem in *Phrenitide* propriè dicta. Cogitemus ſaltem æſtum febrium talium acutarum, & vaſa inſignia, & numeroſa ad cerebrum diſtributa, & tunc hujus fervor facilè, & ſponte patebit: quod multò magis fiet, ſi cerebrum ipſum patiatur inflammationem, in quo caſu, dum cerebrum adeò fervore, & ardore æſtuat, neceſſariò ſpiritus animales fervidi movebuntur, & imaginatio ratiocinatioque lædentur. Unde primò in principio febrium talium acutarum vigiliæ pertinaces tanquam delirii prodromus ſeu primus gradus ex ſpirituum continuo motu, ſecundò in incremento, & ſtatu deliria ipſa ex eorundem motu perverſo, ac tandem tertiò convulſiones, ex ſpirituum quaſi ultimo niſu in membra ſe mutuò ſubſequuntur, & hi termini mortis prodromi ferè eſſe ſolent.

Ab efferveſcente ergò inſigniter ſanguine, & magis adhùc exæſtuante hinc cerebrò, ſubtiliores, & fervidiores redditi ſpiritus animales agiliùs quidem, ſed ſimul confuſiùs, & perturbatiùs in cerebro moventur; unde deliria ſimilia, præſertim in incremento, aut principio ſtatus febrium talium ardentium continuarum ſuperveniunt, ubi nempè maxima eſt ſanguinis efferveſcentia. Ubi enim in *principio morbi*, aut incremento, *abſque* tamen *inſigniori febrilis ſanguinis efferveſcentia*, *vigiliæ pertinaces cum leviori delirio imminente* ſe *manifeſtare incipiunt*, gravioris *malignitatis anguis latet* ſub herba, & virus malignum, perturbati ſpirituum animalium motus eſt origo, niſi ſit in peſte, & ſimili-

bus

bus morbis malignioribus; quod probè obſervetur pro Praxi. Unde patet, quod *cauſa remota* ſit vel ſimpliciter cerebri incaleſcentia, ex ſanguinis fervore in febribus benignis & malignis; vel cerebri & ejus membranarum propria inflammatio, ex ſanguinis ſtagnatione ibidem facta; idque in perfecta phrenitide. Subeſſe autem, præter ſimplicem cerebri exæſtuationem, ſubinde etiam membranarum aut corticis ejus inflammationem, confirmarunt exempla phreniticorum poſt mortem diſſectorum: Sic enim refert RHODIUS *Cent.* 1. *Obſervat.* 39. phreneticum biduo extinctum, in cujus capite aperto cerebrum & membranæ ejus cum intenſo rumore adeò tumebant, ut facilè venæ ab ipſius ſubſtantia potuerint ſeparari; *Obſervat.* 40. Phrenitidem ſic dictam à piæ matris inflammatione: Sic etiam NICOLAUS FONTANUS *in Analect. cap.* 2. in juvene febre continua perniciosa laborante, ſymptomatis horrendis ſtipata, ingentem cephalalgiam obſervavit, accedente vigilia & paraphrenitide, ex qua paulatim Phrenitis ſubnata nullis auxiliis levari potuit, ſed furioſus, amens & inquietus, ac inſomnis decimo octavo die occubuit: reſecto cranio cerebrum ſine læſione fuit, ſed maculis ſanguineis undique conſperſum, & meninges, in ſpecie pia mater, tumida admodum & ſanguine nigriuſculo turgens viſa fuit, & omnes ejuſdem rami per cerebrum diſperſi, ſanguine congrumato tumidi reperti fuerunt. Sic PAUV *Obſervat. Anat.* 8. in cujuſdam phrenitide & convulſionem mortui cadavere abſceſſum in cerebello & exeſionem duræ matris obſervavit. Tunc quoque inflammationem membranarum cerebri ejuſque corticis adeſſe ſuſpicio eſt, quando per metaſtaſin aliarum inflammationum oriuntur Pleuritides, v. g. quando poſt eryſipelas externum, aut poſt pleuritidem, aut peripneumoniam, aut poſt anginam ſubitò evaneſcentes inſequitur Phrenitis, inflammatione partes aſſuetas ſaltem mutante: in talibus non dubium eſt, ſanguinem in aliis locis coagulatum, ſolutum verò denuò, ſtagnare in membranis cerebri, aut ipſo cerebro, & ibidem novam inducere inflammationem. Certum ergò eſt, ſubinde in deliriis febrium gravioribus inflammationem cerebri & membranarum, non tamen ſemper, eſſe.

Cauſas quod attinet *remotiores procatarcticas*, à quibus corpus diſponitur ad febres acutas, & conſequenter harum pediſſequas, deliria, vel ſimplicia, vel phrenetica: eæ variæ quidem ſunt, omnes tamen coincidunt cum iis, *quæ inferunt ſanguini motum impetuoſiorem* & febres ardentes; ſic v. g. notum eſt, quod *ætas juvenilis*, *aer æſtivus*, *crebrior ebrioſitas*, & *abuſus potuum generoſorum*, in ſpecie *vini* & ſpiritus *vini*, nos reddant admodum promptos uti ad febres ardentes, ita etiam ad deliria & perfectas Phrenitides, uti hoc ferè videmus in ebrioſis. Exempla ſanè proſtant ubivis ex abuſu vini juvenum correptorum phrenitide: ſic enim HORSTIUS *lib.* 2. *Obſervat.* 23. phrenitidem poſt nimiam vini ingurgitationem refert. *Suppreſſæ quoque ſanguinis evacuationes* ſolennes, uti febres, ita etiam ſtagnationem ſanguinis in cerebro, & Phrenitides ſubinde inferunt; quà ratione *ex lochiis* puerperæ non ritè expurgatis Phrenitidem obortam refert HORSTIUS *lib.* 2. *Obſerv.* 25. & *Obſervat.* 26. idem malum ex retentione hæmorrhoidum in viro annotat. Tandem etiam huc *affectus animi graviores* pertinent, quos inter in ſpecie primatum obtinet *ira*, quæ admodum nos diſponit ad *febres acutas*, ipſiſque conjuncta deliria. Sic phrenitidem ex ira ſub menſium fluxu hunc coercente referunt BARTHOLINI *Acta Haffn. Volum.* 2. *pag.* 138. Nam potentes admodum ſunt animi affectus, præſertim ira ad inducendas febres ac deliria: Ira enim per ſe eſt febris quaſi talis naturalis. Nam in hac ſanguis intenſiùs effervеſcit circa præcordia, unde & in hac corpus intenſè calet, facies rubore tincta perſpicuo, caput dolet pulſus eſt frequentior & major, ex aucta ſanguinis fermentatione; Unde non mirum, ſi ſuperveniat febris cum delirio, aut etiam Phrenitis: *Febres malignæ* quoque, uti monui, ſæpiſſimè conjuncta habent deliria & Phrenitides, tàm in principio, quàm in incremento. Et quidem Phrenitides in febribus malignis ſupervenire ſolent interdum citra inſignem corporis incaleſcentiam, aut maſſæ ſanguineæ efferveſcentiam; unde talia deliria in principio cautum reddant Medicum in inſtituenda cura, ne perditos reddat ægros. Omnia illa, quæ febres magis acutas excitant, deliria & Phrenitides inferunt; ita tamen ut Phrenitis, quamvis ſemper cum febre, non tamen ſemper à febre ſit. Notabile eſt, quod refert PLATERUS *lib.* 1. *Obſerv. pag.* 87. ubi delirans in febre continua uxorem per vim comprimit, mox exſpirat; uxor verò mox eodem morbo correpta, licet fuerit ſanata, mens tamen nunquam ſe rectè habuit. Denique gonorrhœa virulenta ſuppreſſa Phrenitidem quoque intulit, curatam poſt univerſalia per ℨj. Philonii Romani à FONTANO *Curat. & Reſp. lib.* 2. *pag.* 21.

DIFFERENTIÆ.

Differentias quod attinet: præter has, ut ſuprà fuit inſinuatum, quod *deliria febrilia*, Phrenitis & Paraphrenitis, ſint nunc *graviora*, nunc *leviora*, eadem porro, in *Phrenitide* præprimis, ſunt nunc *ridicula*, nunc ſunt *ſeria*. Illa ſunt, quando ægri varia abſurda, incondita, & minùs cohærentia, cum quadam plus minus hilaritate, interdum & cum riſu & aliquali facilitate, proferunt. Serium verò delirium eſt, quando ægri, quicquid faciunt, quaſi aliquantiſper irati cum impetu, quodam furore & moroſitate proferunt varia & incondita, idque non tam inſcii, ut videri volunt, quàm quod quaſi præmeditato & ſummo ſtudio facto (*παρὰ σπουδῆς*) hoc faciant. Quæ *differentia* probe obſervanda propter effatum HIPPOCRATIS dicentis: Quod *deliria ridicula* ſint tutiora & minùs mala, quàm *deliria ſeria* aut cum jurgiis juncta.

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa* duorum horum deliriorum, Phrenitidis nempe & Paraphrenitidis: primò quidem in febribus neceſſe eſt, ut delirium imminens præcognoſcatur, ut poſſimus ejus ferociam præcavere.

Et quidem præſens delirium cuilibet manifeſtum eſt, imminens verò, ut præcaveri poſſit, attendatur.

Imminens autem delirium ferè patet ex quadam garrulitate inſolita, & nimia loquendi promptitudine plus minus audaci, & cum ferocia, ſicut & imminente delirio inſignis mutatio morum adeſſe ſolet: ita ut, ſi is, qui aliàs fuit mitis & facilis in reſpondendo, fiat nonnihil ferox & temerarius, aut facilè proclivis ad iram; & qui antea fuit compoſitis moribus, & quietus in lecto, jam fiat inquietus; item ſi is, qui aliàs eſt taciturnus, evadat loquax, ſi corpus indecorè moveat (quod ſignum mortis certum) ſi etiam corpus aut membra quædam denudet, ſi eorum, quæ legerit vel locutus fuerit, ſubitò obliviſcatur, ſi eundem ſermonem ſæpiùs citra rationem repetat, item, ſi vigiliæ aut cephalalgiæ pertinaces adſint, aut ſaltim ſomnus admodum interruptus & turbulentus præceſſerit, jactitant membra variè, & mille inconcinnitates ſolent exercere actionibus & ſermonibus, in talibus caſibus delirium ſimplex imminere patet.

Quod ſi verò jam dicta deliria adſint, ægri ſolent eſſe moroſi, varia incondita loquuntur, fiunt furioſi, ex lectis proſiliunt, accedunt his ſimul urina primò craſſa, mox tenuis, imò diaphana, capitis tactus calidior, item oculi qui enim, ſi fiant aliquantiſper mobiliores, ſolito ſplendidiores & quaſi fulgidi & ignei, ſi fiant quaſi rigentes, & aſpectus ſit nonnihil ferox, *cum adeò rigidè aliquem intuetur*, facilè delirium non leve, ſed furioſum infallibile cognoſcitur; ſunt nempe oculi, uti feneſtra animi, ita & corporis: unde etiam oculi nimis fulgidi aut pallidiores, aut plus minus cornei apparentes, inſignem virium proſtrationem, ſpirituum ex defectu, innuunt.

Si in principio morbi acuti de dolore in bulbis oculorum ſeu ophthalmia conqueruntur ægri, funeſtiſſimum ſignum eſt; mox enim delirium & convulſiones adſunt, quod ſæpiùs obſervavi.

Colores varii ante oculos apparentes, & objecta peregrino colore veſtita, convulſiones, deliria, &c. innuunt. Viſitavi aliquando ægrum maligna febre correptum, licet aliàs benè ſe haberet, dicebat: me indutum eſſe pallio & veſte cœrulea, imò omnis niger color cœruleus illi videbatur: ſignum hoc aderat manè, à meridie ſubſequebantur delirium & convulſiones, & tandem interibat.

Alvi dejectiones & urinæ interdum ſine ſenſu effluunt.

Quod ſi verò porrò in delirio febrili adſit inflammatio cerebri, vel potiùs membranarum ejus, aut verò tantummodo incaleſcentia nimia, & fervor ejus ac ſpirituum, adeòque vera modernorum Phrenitis, hiſce ferè

modis

modis diſtingui poteſt; quod nempe tunc, præter delirium ſummè ferox, immanis capitis dolor, præprimis circa occiput, adſit in Phrenitide, in qua eſt inflammatio cerebri, unde hoc ſæpius fricant, cum reſpiratione difficili, magna & tarda, quia non percipiunt ægri, cum febre continua & ſiti nulla utut hujus cauſæ adſint. Nam ex natura partis facilè patet, quod dolor ſit vehementiſſimus, cum dura mater cerebri ſimul ſit affecta, quæ eſt ſenſibiliſſima.

Dum autem membrana cerebri, aut corticalis ejus ſubſtantia, inflammationem patiuntur, non poteſt non fieri ardoris ſenſus: unde eſt, quod veri Phrenetici ſoleant avellere capillos, inſcii tamen, propter immanem & acutiſſimum dolorem, quem percipiunt. Item manus perpetuò capiti admovent, & vario ac quaſi furioſo motu caput agitant hinc inde: propter quos acerbiſſimos dolores etiam adeò brevis eſt affectus, cùm non poſſint ſupereſſe ſpiritus cum immani adeo dolore. Accedunt præterea interdum convulſiones, idque; quando inflammatio cerebri incipit abire in gangrænam: nam omnis inflammationis finis eſt gangræna, ubi ferocia remiſit, & qui antea ex lecto proſiliebant, ſubitò fiunt mites, taciturni, oculis clauſis proſtrati decumbunt, & lethargici evadunt ægri. Adhæc in vera Phrenitide pulſatio adeſt vehementiſſima in & circa caput, de qua etiam ante delirium conqueruntur ægri, quæ, quanta ſit? percipitur, ſi attentè conſpiciatur collum; ibi enim arteriæ carotides quàm impetuoſſimè pulſant propter ſanguinem influentem, ſed ob inflammationem in cerebro ſtagnantem: Unde etiam Hippocrates pulſationes ſeu arteriam pulſantem in temporibus prænuntium æſtimat Phrenitidis imminentis.

PROGNOSIS.

Quod attinet *Prognoſin*: *Phrenitis* omnis malum periculoſum eſt & acutum, imò utplurimum lethale, cùm intra quatuor aut ſeptem dies frequentiùs terminetur ad mortem, raròque ad ſalutem, niſi in ætate juvenili & temperamento ſanguineo per ſudorem aut hæmorrhagiam narium criticam ſolvatur. Magis tamen eſt periculoſum, in qua ſimpliciter inflammatæ ſunt membranæ, vel ipſum cerebrum, niſi vires optimè conſtent; utplurimum moriuntur ægri; minùs periculoſum, ubi ſaltem adeſt ſpirituum tantum fervor & ſanguinis incaleſcentia, ut in paraphrenitide & delirio febrili, utpote quæ ex ſe & per ſe abſque aliis pravis ſymptomatis & cum ſigni criticis parum in receſſu habent, cùm ordinarium febrium ardentium acutarum & malignarum graviorum ſymptoma ſit.

De cæterò, ſi interdum quædam intervalla habet, melior, quàm in diſcontinua, obſervatur: ſi autem poſt ſomnum delirium contingat aut exacerbetur, peſſimum eſt, præprimis ſi non cum riſu, ſed cum ferocia, hoc fiat; jocoſa verò deliria minus funeſta ſunt, è quibus ægri facilè evadunt.

Si vires mox ſint languidæ in vera phrenitide, ſi difficilis reſpiratio, ſi facies cadaveroſa, ſi oblivio rerum adſit, rigor, ſi floccos legant ægri, ſtillicidium narium, ſignum eſt lethale, & utplurimum moriuntur ægri.

Quodſi caput ſudet particulariter ſine alio corporis ſudore, in ſpecie, ſi ſudor ſit glutinoſus & ſubfrigidus, ſemper lethale ſignum eſt.

Si accedat *Phrenitidi convulſiones*, vel diuturnæ vigiliæ, aut cephalalgiæ, à quibus jam vires attritæ, aphonia, aut ſingultus, aut dentium ſtridor (quod ex convulſione muſculi temporalis provenit) aut vox, lingua & manus tremulæ, aut urinæ minus tinctæ, aut fæcum & urinæ inſcia dejectio, hæc ſemper Phrenitidem lethalem innuunt.

Si febre miteſcente delirium non ceſſet, utplurimum in lethargum (qui etiam utplurimum lethalis eſt) maniam aut melancholiam mutatur.

Phrenitis ſi mutetur in lethargum, aut affectum comatoſum, raro curatur, & utplurimum lethalis eſt; extinctionem enim ſpirituum animalium ferè innuit: hinc notatu digna eſt obſervatio ZACUTI LUSITANI *lib. 1. Prax. Admir. Obſervat.* 25. quamvis in illo ſubjecto ſomnus non adeo profundus extiterit.

Obſervandum autem quoad deliria febribus acutis ſupervenientia: eadem nunc eſſe ſymptomatica, ſpeciatim curanda; alia verò eſſe critica, in quibus naturæ ſaltem motum obſervet Medicus, cùm utplurimum hæmorrhagia narium critica inſequi ſoleat; quæ probè diſtinguenda à ſymptomaticis, quoniam ſymptomatica curare debet Medicus, critica verò omninò intacta relinquere, & criſin expectare.

Signa ergo delirii critici, quod utplurimum hæmorrhagia narium ſequitur, ſunt ſequentia, Si coctionis ſigna appareant in urina, & pulſus ſit inæqualis, nonnihil magnus & nonnihil validus; item ſi tranquillitas quædam in ſymptomatibus ſit in ægro, ſi ex oculis ſplendores videantur elici, ſi delirium ſuperveniat ſubitò natam cephalalgiam, item ſi adſint circa aures murmura, aut ſtrepitus vel ſonitus; ſi nares pruriant, ſi facies rubeat, & adſit tenſio mollis hypochondriorum, ætas ſit juvenilis, & forſan alias æger conſuetus ſit ſanguinem per nares excernere. Vid. SENNERTUS *in Inſtit. ubi de. ſign. criſeos.* In tali delirio caveat Medicus, ne iſtud ſolvat, quia eſt motus naturæ, & imminet criſis.

Quoad delirium criticum, cui, ut dixi, hæmorrhagia narium utplurimum ſuccedit, & tale delirium eſt ſalutare & ſaluberrimum; reliqua ſymptomata ſemper ſunt ſuſpecta. Reliqua verò, quæ apparent cum ſignis cruditatis, diuturnis vigiliis & pulſu malo, ſunt ſymptomatica.

NB. Rariùs apud nos criſes contingunt.

CURA.

In *Cura* deliriorum, tam ſimplicium quàm phreneticorum, ante omnia

I. Sanguinis turgeſcentia febrilis compeſcenda, imprimis ſanguinem evacuando & ejus ſtagnationem, & inde natam cerebri membranarum inflammationem in phrenitide vera, reſolvendo ac maturè diſcutiendo.

2. Inde natus ſpirituum fervor, & impetuoſus ac perverſus motus, figentibus nonnihil, tam internis quàm externis, compeſcendus eſt & ſiſtendus. Adeòque cùm delirium ſaltem ſit ſymptoma in his febribus, unde principali morbo curato, nempe febre, ipſum delirium evaneſcit ſponte, & hujus ratione ſaltem anodyna interna, & hinc varia externa ſaltem conveniunt.

Alias eadem ferè febrium cum deliriis conjunctarum, ipſarumque Phrenitidum, curandi eſt ratio, quæ *eſſe ſolet in aliis febribus acutis, in ſpecie cum* inflammatione conjunctis. Delirium autem ſi criticum fuerit, vix peculiarem indicationem habet.

Pro ritè inſtituenda Cura obſervandum

I. Ut ſibi caveat Medicus, imprimis junior, ne ad ebrium vocatus ejus ceu morbo delirioſo correpti aut phrenetici curationem inſtituat, ut aliquando factum fuiſſe ab incautis Medicis obſervatum fuit (vid. BARTHOLETUS, & HENRICUS *ab* HEER,) ne hac occaſione ſe riſui exponat ignavo popello.

II. Quod cum phrenitide & deliriis efferus ſit ſpirituum motus, hinc ſomnus deficiat, ſeu agrypnia & cephalalgia adſit, quæ delirium admodum exaſperant, ſubinde blandis anodynis, & hypnoticis plus minus narcoticis utendum erit, idque tam in medicamentis internis, quàm externis. Cautè autem uſurpentur talis internè, in ſpecie opiata: Nam ſi opiata non ſiſtant ſpiritus, eorumque motum compeſcant, potiùs delirium gravius reddunt, cùm ipſum opium ſomnia turbulenta & truculenta inducat. Sin verò narcoticis nimis continuatis ſpiritus nimis figantur, metus eſt, ne ægrum ſopiendo idem non poſſit amplius exſuſcitari, aut metus eſt, ne per opiata phrenitis in lethargum tranſmutetur. Cùm enim ſpiritus in Phrenitide ſint admodum volatiles & ſubtiles, & ſimul propter motum continuum auctum pauci, ob id facilè ex narcoticorum doſi aucta permutari in lethargum ſeu carum poteſt; quæ mutatio eſt periculoſiſſima. Certum eſt, quod opiata legitimè adhibita ſint magna remedia, & quæ optimo cum ſucceſſu in deliriis febrilibus uſurpantur; verùm ſi opiata tempore non opportuno, aut non legitimè parata, adhibeantur, plus nocent, quàm proſunt.

In eorum ergò uſu obſervetur:

1. Quod pro uſu febrili legitimè præparanda ſint, in morbis quidem hujuſmodi ardentibus & acutis cum Acidis, nempe aceto.
2. Ratione temporis adhibeantur opiata non nimis tardè, ſed maturè, nempe in incremento morbi, dum æger pertinaciùs vigilat, & delirium imminet, melius enim eſt, tempore vigiliarum, quàm delirii, adhibere narcotica. Non adhibeantur ſtatim in principio, neque ſtatu morbi, quia in principio morbi turbant naturæ motum, in ſtatu verò

eorum

eorum uſus fruſtraneus & magis adhuc nocivus eſt, dum ſomnum non inducunt, delirium ingraveſcit.

3. Nec viribus jamdum fractis, ne veternum ſimileſque affectus comatoſos excitent: vid. RIVERIUS *Prax. lib. 1. cap. 11.* & WILLISIUS *de Anima Brutor. l. 2. c. 10.* quamvis etiam ſeptimo delirii die ZACUTUS LUSITANUS Philonium Romanum cum ſucceſſu ſe dediſſe *lib. 1. Prax. Admir. Obſ. 16.* perhibeat.

4. Ut his Opiatis ſemper addantur appropriata, diaphoretica, & bezoardica, ver. g. antimonialia fixa, cinnabaris antimonii, antimonium diaphoreticum, bezoardicum Joviale, cranium humanum, &c. non tantùm, quod in talibus febribus doloroſis, ipſaque phrenitide, ſæpiùs ſubſit malignitas, ſed etiam, quia blanda diaphoreſi concitata efferveſcentia ſanguinis febrilis inſigniter placatur & mitigatur. Unde etiam per conſequens talibus ipſa Phrenitis non rarò tollitur.

III. Obſervandum, quod in delirio phrenitico ante omnia larga *venæſectio* ſit inſtituenda, quò citius, eò melius, niſi tempus & conditio febris, v. g. malignitas juncta, illam inhibeat: cùm è contrà, ſi febris ſymptomatica, ſemper locum habeat. Si ergò fuerit febris ardens phrenetica abſque inſigniore malignitate, optimè convenit hæc ipſa; aut licèt adſit malignitas, illa etiam in principio, imò ſine tanto periculo, commodè poteſt ſecari vena. Larga autem ſit venæ ſectio, cùm morbus ſit peracutus, vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. de Medic. Princip. Hiſtor. 10.* ut hoc medio acquiramus occaſionem meliùs adhibendi remedium, ne in pejus malum cedat. In ſpecie in inflammatoria plus minus conſtitutione membranarum cerebri larga ſit venæſectio, autore LINDANO, qui refert: *ſuum parentem cum* D. TULPIO *viro cuidam phrenetico prima die uncias triginta ſex ſanguinis emiſiſſe, tertia die totidem, & quarto die uncias viginti quinque; ſic enim,* inquit, *Medicus, ſi adeſt furor, Medicum ſe præſtare debet.*

Verùm in ipſa venæſectione quoad locum eſt notandum;

1. Quod ſi forſan præceſſerit ſuppreſſa quædam ſanguinis evacuatio, ut in puerperis, in partibus inferioribus, nempe in talo, & poſtmodum in brachio ſecanda ſit vena; ſicuti in genere in Phrenitide, ſi repetenda fuerit, in quocunque caſu primò vena poplitea pro revulſione, hinc in brachio pro averſione, imò tandem in fronte pro derivatione, commodè celebretur: quamvis ſi neceſſitas urgeat, & ubi in extremis commodè venam ſecare non licèt, ſtatim ad venæ frontis ſimiliumque vicinarum aperturam tranſire liceat: vid. ZACUTUS LUSITANUS *l. 1. de Med. Princ. Hiſt. 10. Obſerv. 12.* & *lib. 1. Prax. Admir. Obſer. 13.* ac RIVERIUS *loco all.* De arteriotomiæ temporum uſu in phreneticis multùm laudato vid. PANAROLUS *Pent. 1. obſ. 30.* Loco venæ frontis forſan cucurbitulæ ſcarificatæ locum habent, qua ſyncipiti admota Phrenitidem confirmatam curavit Zacutus Luſitanus *lib. 1. Prax. Admir obſ. 11.*
Obſervandum ulterius,

2. Quod tempore venæſectionis Medicus ponat manum ſuper carpum ægri, ut ex pulſu cognoſcat, quando forſan ſit ſufficiens ſanguinis evacuatio; item ut ex pulſu cognoſcat, an æger ſit animo defecturus? & magis vel minus ferat ſanguinis evacuationem?

3. In ipſa ſanguinis evacuatione ſubindè digito foramen obturandum eſt, denuo aperiendum ac denuò obturandum, bis vel ter repetendo, donec ſufficiens ſanguinis quantitas ſit extravaſata; ſic enim cum meliori euphoria & minori ægri debilitate ſanguis evacuatur.

IV. Obſervandum: In topicis ſeu externis, utut aliquantiſper aceti addere quibuſdam placeat; tamen non nimium ejus addendum, quoniam odoratu ſuo acri ſomnum impedit, & vigilias & agrypnias auget, utut ſomnus ad deliria ſiſtenda optimus ſit. Unde etiam nimis gravia odorata in externis ſunt vitanda, ne talibus volatilibus augeatur Phrenitis propter continuam ſpirituum incitationem, utut camphora videatur excipienda, quæ in deliriis quibuſvis, præſertim febrilibus, tàm interno quàm externo uſu, ſingulare quid obtinet.

Medicamenta ergò, quæ conveniunt in cura deliriorum febrilium, ac ipſa adeò Phrenitide, non ſunt adeò pregnantia, quia deliratio eſt ſymptoma ſuperveniens morbis: Unde patet, quod morbo primario curato, delirium ſponte ceſſet, & quod ſaltem delirium, quà tale, opiata internè & externè, ut & refrigerantia, imminuat: ipſe verò morbus primarius, nempe febris ardens, aut benigna aut maligna, aut inflammatio cerebri, methodo ordinaria curandus ſit. Adeòque conveniunt ſudorifera & diaphoretica, v. g. bezoardica, ſulphurea, antimonialia, cinnabarina, item ſucci vegetabilium ſubacidi, granatorum, ribium & berberum. Porrò ſerum lactis, & cum eo parati *Julebi*; item aqua anagallidis, aqua verbenæ, aqua nymphęæ, papaver erraticum, & omnia ex eodem remedia; v. g.

℞. *Aquæ Anagallid.*
Portulac.
Nymph. an. ℥ i ß.
Syr. Nymph.
Papau. ſimpl. an. ℥ vi.
M. S.
Potio refrigerans.

Item conveniunt *ſpiritus acidi minerales vitrioli*, ſalis, ſulphuris; in ſpecie *ſpiritus nitri dulcis*, & ſpiritus ſalis dulcis, Tinctura papaveris rhœados &c. compeſcit efferveſcentiam ſanguinis, figitque parumper ſanguinem ob vitrioli phlegma, quod BASILIUS VALENTINUS ſpiritum cœleſtem vocat. HELMONT. varia ex hoc phlegmate habet. Item *camphora* cum aliis, imprimis cum nitro, propinatur commodè. Hæc enim licet ſit volatiliſſimum & penetrantiſſimum remedium, tamen virtute quadam ſingulari ſpirituum nonnihil fixativa & narcotica pollet, unde etiam tam egregiè in Phrenitide curãda cum aliis externè & internè convenit. Internè præſcribitur unà cum opio in potionibus ſudoriferis; ſed tunc opii doſis nonnihil imminuenda, quando ſimul præſcribitur camphora, quod ego ita ſemper obſervo: e. g.

℞. *Conſ. flor. papau. err. vitriolat.* ℥ ß.
Laud. opiat. Lang. gr. j.
Camph. gr. ij.
M. D. S.
Compeſcens ſaccharum veſpertinum.

Externè epithematibus & frontalibus commodè etiam additur Saccharum Saturni cum ſpiritu nitri factum, & medicamenta ſimilia ſaturnina ſimiliter commendantur ad phrenitidem. *Mixtura* ulterius *ſimplex*, *tinctura bezoardica*, uti etiam *nitrum antimoniatum* largiter in potu ordinario diſſolutum, frequenti in uſu eſſe ſolent. Hiſce addatur tanquam ſingulare ſpecificum *herba & flores anagallidis flore phœniceo*, uſu interno & externo ad deliria febrium admodum commendata; de qua vid. GABELCHOVERUS *Cent. 6. Curat. 13.* qui refert, quod ſit in febribus phreneticis & paraphreneticis experientia frequenti compertum remedium: habet decoctum anagallidis flore rubeo; præcipit ut manipuli duo *anagallidis* hujus decoquantur in *vini* & *aquæ* ana menſura ſemis, ad conſumptionem tertiæ partis, de quo decocto manè & veſperi detur bonus hauſtus; ſimulque fiat ex iſta planta ſacculus interpaſſatus, ſimiliter in prædicto decocto humectandus, & ita ſuturæ coronali extrinſecùs applicandus; ubi exſiccatus fuerit, denuò humectetur. Confirmat hoc HILDESHEIM *in ſuo ſpicileg.* qui ad deliria febrilia & phrenitica commendat hoc decoctum:

℞. *Herb. Anagall. cum flore* M. ij.
Coron. cap. papau. albi No. xx.

Hæc contuſa invicem coquenda dicit in ℥ xvi. *vini Malvatici* & *Rhenani* ad caſum ℥ vi. colaturam fortiſſima expreſſione traiicit, & pro duabus vicibus hauriendam propinat *in Spicileg. 2. pag. 190.*

Exiſtimarem tamen, generoſum hunc nimis eſſe potum; propterea aquam ſimplicem cum pauco vino Rhenano acuatam potius ſeligerem.

Poſt anagallidem etiam eſt lactuca, nymphæa, ſedum majus; item ſemina quatuor frigida majora, & papaveris, & exinde paratæ emulſiones: e. g.

℞. *Sem. 4. frig. mai.* an. ℥ i ß.
Papau. alb. ℥ iij.
Cum ſ. q. *aquæ Portulac.* f. Emulſio;
cui adde
Cran. hum. ſine igne ℨ ß.
Bezoard. miner. ℈ j.
Syr. Portulac. ℥ ß.

M. D.

M. D. S.

Emulſio bezoardica pro aliquot doſibus.

Sed juxta hæc primatum obtinent *opiata* legitimè applicata, quæ delirii reſpectu ſunt convenientiſſima; quò pertinet ſyrupus papaveris albi, qui eſt magis uſitatus, quàm de papavere nigro, emulſiones papaverinæ, & laudanum opiatum. BARTHOLETUS non immeritò commendat eſſentiam opii cum ſpiritu vitrioli volatili paratam. Veteres in uſu habuerunt Philonium Romanum, ſyrupos diacodion, Requiem Nicolai, & ſimilia; loco quorum nos hodie Laudanis opiatis utimur. HORSTIUS aliquando curavit Phrenitidem poſt vini generoſioris abuſum per potionem narcoticam ex unciis duabus ſyrupi papaveris, aliis additis, idque jam die ſexto, uti refert *lib. 2. Obſervat. 12.* Patiter atque FONTANUS *in Cur. & Reſponſ. lib. 1. pag. 20.* refert juvenem viginti duorum annorum ex gonorrhœa virulenta Phrenitide correptum, qui poſt univerſalia remedia per drachmam unam Philonii Romani fuit curatus. Præſcribi ergo poteſt in *Phrenitide* ſpeciatim *maligna* ſequens pulvis:

℞. *Cinnab. antimonii* gr. xij. ad xv.
Bezoard. Lunar. gr. vj. vel viij.
Laud. opiat.
Campb. an. gr. j. vel gr. i ß.
(vel *laud. opiat.* gr. j.
Campb. gr. ii.)
M. f. pulvis:
Dentur 2. doſes: S.
Pulvis cephalicus bezoardicus.

Propinetur in decocto Anagallidis rubræ, vel in aqua anagallidis, aut in emulſione tenui ſeminis papaveris albi, parata cum aqua anagallidis, nymphææ, hyperici, & ſimilibus. Item

℞. *Specif. cephal.* ℈j.
Sacch. Saturni gr. vi.
Campb. gr. ii.
Laud. opiat. gr. i ß.
M. f. pulvis: S.
ut antè.

Juxtà hæc ſimul pro ſcopo alterativo & Julebi aciduli, in ſpecie ſpiritus nitri dulcis, propinantur, dum efferveſcentiam ſanguinis compeſcunt; quibus pro alvo reſeranda, ſi adſit obſtructa, commodè tamarindi incoqui poſſunt, quia laxant blandè, & ſimul ſanguinis efferveſcentiam plus minus compeſcunt. Revulſionis ſcopo etiam cæteris paribus ſatisfacerent clyſteres, modò eoſdem applicare commodè liceret.

Inter *Externa* pro revulſionis ſcopo commendantur admodum *cataplaſmata* plantis pedum admovenda ex ruta, chamomilla, verbena, radice bryoniæ, & ſapone; vel cataplaſma ex raphano, ſale, & fermento cum aceto acerrimo *l. 1.* in delirio febrili præſcriptum; item *ſedum majus* contuſum & inſtar *cataplaſmatis* cum *aceto* ſpinæ dorſi, plantis pedum, & teſtibus applicatum.

Vel

℞. *Succ. ſempervîv. mai. rec. expreſſ.* ℥ vj.
Acet. vini acerr. ℥ i ß.
Nitri ʒ ij.
Campb. ʒ ß.
M. pro Epithemate,
Plantis pedum & teſtibus applicando:
D. S.
Epithema externum.

Item commendantur pedum lotiones à MERCATO commendatæ, aut veſicatoria brachiis aut cruribus admota. Diſcutiendo operantur *cataplaſmata ex portulaca* ac ſempervivo recentibus & *roſis*, ſimilibuſque refrigerantibus, capiti raſo, fronti & temporibus largiter impoſita; quibus etiam nonnulli addunt nymphæam, chamomillam, & melilotum. BARTHOLETUS *Tr. de Dyſpn.* in graviori delirio quaſi phrenitico commendat carnem cucurbitæ contuſam, & abraſo capiti impoſitam, qua præter omnem ſpem deſperatus phreniticus fuit curatus. Facit etiam huc obſervatio BORELLI *Cent. 4. Obſervat. 94.* de ruſtico, qui alterum phreneticum per taleolas cucurbitæ capiti impoſitas curavit: Confirmant etiam hæc, quæ habet GABELCHOVERUS *Cent. 3. Curat. 23. in ſchol.* quod ſcilicet, ſi excavetur cucurbita per medium diſſecta, & in utramque cavitatem æger immittat pedem ad tempus, idque cum cucurbita recenti tribus vicibus repetatur, tollat inſigniter & fervorem febrilem, & etiam ipſum delirium phreneticum. Commodè etiam plantis pedum & ſincipiti admoveri poteſt cataplaſma & epithema ex ſedo majori & aceto ſuperiùs laudatum, quia fervorem cerebri, & ſpirituum motum, adeoque delirium blandè demulcet; ſed detrahatur, quando æger incipit dormire. RIVERIUS *lib. 1. Prax. cap. 12.* commendat cum lacte muliebri Epithema fronti admovendum conducit ex maſtiche & myrrha cum tinctura ſantali; vid. deſcriptionem in RIVERIO *loc. alleg. pag. 117.* Decoctum radicis mandragoræ & hyoſcyami, cum ſimilibus externè applicatum tepidè fronti, commendatur ceu expertum à ZACUTO LUSITANO. Egregius quoque eſt *ſuccus cancrorum fluviatilium* vivorum recenter expreſſus, qui ad imitationem RULANDI ſub epithematis forma largiter fronti applicatus mirificè confert: Sicuti idem RULANDUS ſequens *epithema* compoſitum de opio cum linteis duplicatis temporibus utiliter admovet:

℞. *Aquæ Roſar.* ℥ x.
Opii ʒ j.
Croci ℈ ß.
Miſc. pro Epithemate.

Cum linteis duplicatis tepidè fronti admovetur. Nam ſic blando conciliato ſomno mens redit.

Vel fiat epithema ad imitationem HARTMANNI *Prax. cap. 8. §. 4.* ubi & alia externa opiata præſcribuntur. BARTHOLETUS commendat uſum aquæ ſpermatis ranarum extrinſecùs applicatum (& credo, quod ſperma ranarum ejuſque ritè deſtillata aqua, ſit potens remedium fronti & temporibus crebrò applicatum.) Potentius eſt, ſi miſceatur cum ſucco cancrorum fluviatilium, addendo opium & camphoram, ut fiat epithema cephalicum compoſitum, ad imitationem RULANDI, quod credo non futurum inelegans hoc modo:

℞. *Sperm. ranar. per tranſcolat.* vel *aquæ ſper. ranar.* ℥ vj. vel viij.
Succ. cancr. fluv. rec. expr. ℥ ij. iij. vel iv.
Opii aceto ſolut. ʒ ß. ad ℈ ij.
Campb.
Croci an. gr. vj. viii vel ℈ ß.
M. pro Epithemate.
D. S. ut ſuprà.

Vel

℞. *Succ. cancr. fluv. cum aqua ſperm. ran. par.* ℥ vi.
Acet. roſac. ℥ ii.
Theriac. Androm. ʒ ii.
Campb. ℈ ß.
Croci gr. vi.
M. pro Epithemate.
D. S.
ut ſuprà.

Tepidè vel ſubfrigidè ſincipiti, fronti, ac temporibus admoveatur.

Veteribus in cura Phrenitidis frequenti & felici in uſu fuit, animalcula viva, v. g. anſeres, anates, catellos, gallinas, *columbas* aut palumbes, per medium diſſecta, & ita cruenta ac calida ſincipiti aut toti capiti raſo applicare: conf. HARTMANNUS *cit. loc. §. 7.* quæ remedii ratio è ſchola GALENI ad nos dimanavit; nihilominus tamen jam apud nos ferè in deſuetudinem abiit. LINDANUS interim dicit; hoc *remedium eſſe inæſtimabile* ad curandam Phrenitidem, qui curat phreniticos ſanguinem mittendo primùm, hinc propinando ſub noctem opium præparatum, vel uncias duas ſyrupi papaveris: Tum adhibet columbam viventem, vel gallum viventem, vel catellum vivum, quæ animalia ſecat per pectus, & ſtatim cum omnibus interraneis ita applicat capiti, ſi fieri poteſt, raſo. Et applicato ita animalculo imponuntur lintea, vel culcitra, ne ſubitò ceſſet omnis calor: mirum, dicit, quantum juvent hæc animalcula; in quo etiam conſentit HARTMANNUS *cit. loc.* Remoto uno, poſt hoc ſubitò applicetur aliud, idque aliquoties repetatur, donec dolor ceſſet, & ipſum delirium imminuatur. Dicit, ſi per horam relinquatur, & poſtmodum removeatur, horrendum emergere fœtorem ex animali applicato, ut neceſſe ſit, ſubitò immergere in aquas propter fœtorem intenſiſſimum. Animalia verò illa non ſtatim in principio admoveantur ubi affluxum potiùs augerent. Præter hæc & ſimilia obſervanda ſunt ea, quæ aliàs conveniunt in febribus ardentibus.

Fit interdum, ut phrenitici non percipientes urinæ ſtimu-

ſtimulum, continuò eandem retineant non abſque nocumento. In tali caſu impoſitæ perinæo cepæ coctæ cum pinguedine anſerina urinam provocant: Aut

℞. *Fol. Parietar.* M. ij.
Herb. Petroſel. cum rad. M. j.
f. decoctio cum *aqua*;
Pulpæ contuſæ
adde
Olei ſcorp. ℥ ij.
Et ita f. Cataplaſma pro pube.
D. S.
Urinam provocans epithema.

Poſt fotum.

℞. *Pingu. Cunic.* vel *Ungu. dialth.* ℥ j.
Olei Scorp. ℥ ß
M. S.
Urinam provocans unguentum.

Illinatur, quod ſolum etiam ſine Cataplaſmate adhibetur.

Abſolvimus Phrenitidem, & Deliria à cauſa interna cum febre: Pergo jam ad reliquas deliriorum ſpecies, & imprimis quidem à cauſa interna oriundas, ſed *ſine febre*, nam de deliriis à cauſa externa alio tempore.

MEMBRUM II.
DE
DELIRIIS MELANCHOLICIS.

DEliria hæc vulgò generali nomine Deliria Melancholica appellantur; eàque, vel ſimpliciter talia, & mitiora; vel in ſummo gradu maniaca, ſeu graviora, & per ſe abſque febre affligere ſolent, aut ſaltem in paroxyſmo graviore aliquid febrile ſubeſſe videtur, dum pulſum celeriorem, & frequentiorem habent, æſtuationibus corporis vagis, & capitis, in ſpecie incaleſcentia, vexantur, ſitis tamen nulla adeſt, nec propriè febris dici poteſt, quanquam FORESTUS *obſervat. lib. 10. obſervat. 7. in ſchol.* Melancholicorum febricitantium exempla deſcribat.

De his ante omnia obſervetur, *aliud eſſe melancholicum affectum*, ſeu *Melancholiam*, & *aliud eſſe Delirium Melancholicum*: quæ non confundenda; Rectè enim hæc duo diſtinguit STEPHANUS *in Oper. Medic. Comment. de Morbis virg. pag. 41.* & exactè obſervanda monet. Nam affectus melancholicus, ſeu Melancholia eſt, quando homo ſit nonnihil mœſtus, & moroſus, cum omnium ferè rerum, aliàs gratarum abominatione, quin ſubinde facilè iraſcatur, & quidem ſine manifeſta cauſa, ſi ipſi nihil arridet, ſi triſtis, & cogitabundus eſt, ſine occaſione externa; item quando interdum facilè terretur, quando citra manifeſtam cauſam anguſtias, & anxietates quaſdam circa præcordia percipit, & quaſi rei graviſſimæ perpetratæ ſibi conſcius eſſet, & ſimiles cogitationes oriuntur; dicunt: *Cœlum, & terram ipſis anguſta eſſe, ſentire cordis gravitatem, neque ſcire, quid ſibi velit.* Hæc, & ſimilia ſunt propriè Melancholia, ſeu affectus Melancholicus.

Poſtmodum verò, ubi talibus ſubjectis ſupervenit tandem phantaſma, conſtituit *Delirium Melancholicum*, & dat delirantem ex Melancholia, quod eſt *morbus ſecundarius*, ex cauſa externa ſæpiſſimè proveniens; affectus verò ipſe Melancholicus eſt morbus *primarius*, fomitem habens utplurimum internum. Scilicet aliud eſt ipſe affectus, & aliud eſt ipſi adjunctum, ſeu ſuperveniens Delirium, occaſionem utplurimum externam agnoſcens. Videmus hoc in nobis ipſis, quando nempe hyberno tempore ex tempeſtate obſcura nubiloſa, humida, & ingrata reddimur Melancholici, anxii, & triſtes ſumus, ſentimus gravamen quoddam non benè explicabile, facilè iraſcimur, eſt ſanè hic affectus à cauſa externa, ex mutatione tempeſtatum oriundus, & quaſi affectus Melancholicus naturalis; ad cujus imitationem quidam à cauſa interna fiunt morboſè Melancholici, quibus Delirium Melancholicum ſupervenit, pro varietate objectorum, phantaſmatum, ac ſymptomatum varium; Nempè aliud eſt *amoroſum*, ſeu *eroticum*, aliud *ridiculum*, aliud *rabioſum*, aliud *Melancholico maniacum deſperabundum, meticuloſum*, &c.

Melancholia hæc *ſine Delirio* ſimpliciter ſolet vocari apud Practicos *perturbatio mentis*, quæ perturbationes mentis Melancholicæ ſatis ſunt frequentes, ita ut adhuc recta ratio ſine delirio conſtet: Sic PLATERUS obſervat talem animi perturbationem in muliere, quæ ſubinde ſtimulabatur, ut interficeret infantem; erat tamen adhuc compos rectæ rationis, & reſiſtebat iſtis cogitationibus. Et hæc eſt *perturbatio Melancholica, non verò perfectum delirium*: ſicuti talis animi perturbatio eſt, quod idem refert PLATERUS de quadam muliere, quæ ſubinde impellebatur ad maledicendum Deo; ipſa verò ſana recta ratione reſiſtebat his cogitationibus malis, adeòque erat tantùm perturbatio animi, non verò Delirium Melancholicum. His ergò *taliter conſtitutis citra manifeſtam cauſam*, ſi interdum tandem *ſuperveniat Delirium*, *hi ipſi rectè Delirio Melancholico dicuntur affligi*.

Dicitur Melancholia, & delirium Melancholicum, non quod ſemper cum mœrore, & triſtitia conjunctum ſit, ut vulgo equidem volunt, & falsò; (nam etiam dantur Deliria ridicula, in quibus admodum ſunt læti, & hilares ægrotantes) ſed propterea dicitur Melancholicum, quod oriri dicatur ab humore Melancholico ſecundùm Veteres, id eſt vitioſo acido fixo.

Verùm varia Melancholicorum delirantium ſunt exempla, admodum inter ſe diverſa, omnia tamen quoad Theoriam in certis quibuſdam punctis fundamentalibus, in quibus radix conſiſtit, conveniunt. Et

I. Quoad Theoriam quidem, quod in omnibus delirantibus, & Melancholicis talibus obſervetur cogitatio, & meditatio intenſa, & aſſidua, defixa in uno ſaltem objecto; utut interdum aliquot objecta ordine ſibi invicem ſuccedant, à quibus unum Delirium diverſimodè variatur, circa eadem tamen objecta occupata continuò videbitur, ut *infrà* ex exemplis conſtabit.

II. Omnes tales ægri timidi, anxioſi nonnihil, & quaſi in anguſtiis conſtituti videntur, adeòque quæcunque vident, vel audiunt, ſibi pejora, & periculoſiora perſuadent, & licet interdum videantur eſſe ridentes, hilares, & læti, v.g. quando quis putat, ſe eſſe divitem; nihilominùs tamen non eſt revera hilaritas, non verum gaudium, ſed potiùs eſt apparens, & aliquid conjunctum cum riſu ſardonico; eſtque hæc hilaritas tantùm tranſitoria, & facilè ſuccedit novus mœror, & præcordiorum anxietas, ſine cauſa iterum torvum vident, & parum aut nihil omninò dormiunt, imò, licet etiam Principes, & Monarchas magnos ſe concipiant, adeòque faſtuoſi potiùs videantur, anguntur nihilominus cultu, & veneratione ipſis denegata. Rectè itaq; ARETÆUS *lib. 1. de Cauſ. & ſign. Morb. diuturn. cap. 5.* deſcribit Melancholiam, quod ſit animi angor in una cogitatione defixus, atque inhærens, abſque febre, & furore, à phantaſmate Melancholico ortus.

III. Omnes ſomnum admodum paucum, & turbulentum ſatis patiuntur, & cum inſomniis gravioribus, ita ut experientia teſtetur, quoſdam in malo inveterato plures non ſaltem noctes, ſed ſeptimanas, & annos quoque, inſomnes tranſegiſſe; aut ſi capiant ſomnum, turbulentus is eſt, cum turbulentis inſomniis, adeòque cum terrore evigilant.

IV. In hoc conveniunt ferè omnes, quod Deliria ſubindè remittant, ita ut recta ratio reſtituta denuò videatur, ſubindè tamen, vel pro diverſitate cauſarum internarum, v.g. fluxus menſtrui imminentis, vel externarum, ſcilicet ſub mutationibus tempeſtatum inſignioribus, vel ex lunæ motibus, vel mutatione temporum anni, vel etiam, idque ſæpiſſimè ex gravioribus animi pathematis, ſubindè recurrunt, & recidivant.

V. Quoad Praxin; in hoc conveniunt Melancholici inter ſe, quod malum ſit contumaciſſimum, & nulli ferè cedunt arti, quin interdum citra adjumentum Medici, & quidem in ejuſdem dedecus, ſponte non rarò remittat; idque imprimis per inſignem quandam in dicta mutationem, v.g. aeris, victus, motus corporis, &c.

VI. Quòd in iis non tàm ad caput, quàm maſſam ſanguineam, & imprimis ad viſcera abdominis in hypochondriis ſita, ſit reſpiciendum, quoad curationis fundamentum. In hypochondriis enim ſemper nidus, & fomes morbi Melancholici eſt, ſupervenientibus tandem Deliriis; Undè à vomitoriis imprimis curatio, & inchoanda, & perſequenda. Imò non dari puto Delirium Melancholicum abſque Melancholia hypochondriaca, quæ non habeat fomitem in hypochondriis. Sicut enim Pica, quæ eſt Delirium mulierum picantium, idcirco objectum aliquod fomitem in ſtomacho habens; ita etiam Deliria Melancholica habent utplurimum interdum ſedem in hypochondriis, & primis viis. Hinc etiam primariò cura per vomitoria inſtituenda eſt; nam ita

ita ſublato fomite Delirium Melancholicum ſponte ceſſat, aut vel perſuaſione curari poteſt.

VII. Agrypnia omni ſtudio profliganda, cùm quò magis vigilant, eò pertinaciùs malum reddi ſoleat, quò minùs, eò faciliùs curabile ſit.

VIII. Obſervandum, quòd in genere præmiſſis præmittendis omnia Deliria ſtulta ſtultis quoque interdum curentur remediis, adeo ut ridiculo modo ridicula deliria fuerint curata, ut ſcilicet ſemel impreſſum phantaſma per aliud contrarium quaſi deleatur, & extinguatur vid. THONERUS *lib. 2. obſerv.* 1. PLATERUS *l. 1. obſervat. pag* 40. BARTHOLINUS *Cent. 2. Hiſt.* 26. Sic enim v.g. refert FORESTUS *lib. 10. obſerv.* 13. de quodam Melancholico deliro, putante ſe habere in abdomine ſerpentes; unde præmiſſis præmittendis, excrementis alvi redditis ſerpentes addendos juſſit, quos cum vidiſſet æger, reſtitutus eſt. Quidam putans ſe habere in capite paſſeres, curatus fuit per Medicum, qui paſſeres vivos applicavit naribus, quorum morſiunculas perſentiſcens æger, putans eos eſſe extractos per nares, ad ſanam mentem rediit: Alius naſum ſibi inſtar pedis bubuli conſtare putabat, qui curatus eſt inteſtino alicujus animalis appenſo, quod Medicus abſcindebat, & ita ſe naſum abſcidiſſe dicebat, & curatus eſt, referente FORESTO *l. 10. obſ. 13. in ſchol.* Alius putavit, ſe geſtare cornua, qui fuit curatus cornuum Cervinorum alligatione, & poſtmodum per ſerram abſciſſionem. Alius putavit ſe carere capite, quale exemplum habet Foreſtus *l. 1. obſerv.* 12 unde ille fuit curatus per impoſitum pileum plumbeum, cujus gravitate fuit perſuaſus ſe habere caput. Aliud ridiculum delirium parilemque eius curationem videbitis in M. A. N. C. *Annot. 3. obſerv.* 49.

C A U S Æ.

Quoad *Cauſas, & fiendi modum*, unde, & quomodo in Melancholicis oriantur deliria, res à priori, & adeò perſpicuè determinari priùs nequit, quàm quomodo iſte ſenſus internus, quem imaginationem vocamus, fiat, declaretur; neſcimus enim, quomodo imaginatio percipi, ſeu peragi ſoleat; Quia ergo hoc neſcimus, non poſſumus demonſtrativè procedere. Interim certum eſt, animam rationalem eſſe inſontem, ac proin totum negotium erit in facultate animali ſitum, non in ſenſu communi, non in memoria; ergo in imaginatione, ſeu phantaſia, quæ conſiſtit in unione variorum objectorum cum ſpiritibus animalibus per ſenſus externos perceptorum, & ſpiritibus impreſſorum; adeòque probabiliſſima eorum eſt opinio, quod per certum motum ſpirituum animalium, in cerebri meditullio, nunc ab externo objecto, nunc ab anima rationali excitatum, eandem peragi aſſerunt, occaſione cujus varii motus ſpirituum animalium, à natura volatili temperata lucida deflectentium, anima rationalis varias concipit ideas. Motus autem hi ſpirituum animalium dependent nunc ab objectis, ſenſus externos afficientibus, nunc ab anima rationali diriguntur; unde etiam perturbato ac læſo ſpirituum animalium motu, & perturbari imaginationem, & hinc deliro modo lædi ratiocinationem ſequitur.

His præmiſſis, conſiderabimus adhuc aliquot exempla eorum, qui his Deliriis Melancholicis fuerunt correpti. Nonnulli, in ſpecie pauperes, vel ſervili conditioni addicti, putant ſe eſſe Monarchas totius Mundi; quale exemplum habet SENNERTUS *lib. 1. Prax. part. 2. cap 8. pagina* 339. item THONERUS *lib. 1. obſervat.* 1. Alii faſtuoſi multa magna ſibi imaginantur: confer. M. A. N. C. *Annot. 3. obſervat.* 84. *pag.* 284. Sic mulier quędam ſe in ſpeculo vidiſſe ore aperto fruſtum aliquod carnis ſupernè ad fauces dependere, quod ſuffocationem ſibi minari valdè intenderet ſibi imaginabatur: vid. M. A. N. C. *Annot. 9. & 10. obſ.* 41 Alius piſtores panem intoxicando, vitæ ſuæ inſidiari querebatur, *loco alleg. obſervat.* 46. Quidam butyrum comedens ſe ex butyro totum conſtare arbitrabatur, indeque ignem accedere nolebat, ne liqueſceret: ſicut ſtrenuus potator mingere nolebat, metuens ne, quando mingeret, mundus diluvio interiret, qualia exempla refert LANGIUS *in Comm. in Fabrum.* Quidam ſe ranam vivam in corpore geſtare putabat, referente FORESTO, & PLATERO *lib. 1. obſervat. pagina* 40. Alius putavit ſe biblia in capite geſtare: Exemplum hoc refert FORESTUS *lib. 1. obſerv.* 13. Sic puer lapide in caput ictus, & poſtmodum Melancholicè delirus ſemper ſyllogiſmos optimos in lingua Germanica concecit, quos ipſe poſtmodum componere neſciebat poſtquam curatus fuit: Sic LINDANUS *in Colleg. Practico* habet exemplum mulieris, indoctæ aliàs, quæ in delirio verſus concinnos elaboravit: Ruſticus quidam ſemper ſubnovilunio carmina conficiebat, ſed poſt novilunium ne verbum quidem Latinè proferre poterat. Alius fuit Melancholicus, qui putavit ſe ſemper frigere, ſeu ſeſe ſummo frigore eſſe affectum: hic fuit arte curatus poſtmodum, dum ipſi applicata fuit veſtis ex pelle agnina ſpiritu vini, ſeu aqua vitæ imbuta, qua accenſa æger non ampliùs ſe frigere dixit, & ita curatus fuit, uti habet ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. Admir. obſerv.* 44. RULANDUS refert exemplum piſcatoris, qui cantabat, ridebat, concionabatur, diſputabat cum adſtantibus, uno nomine ſe omnium doctiſſimum putabat. Rarum eſt exemplum, quod habet HEINRICUS *ab* HEER *obſerv.* 27. de quodam Melancholico, qui ſingulos menſes in tres dividebat partes: in prima parte erat ſolus, & meditabundus, in ſecunda venationi operam dabat, in tertia cantationibus muſicis ſe delectabat, & mirè hilaris erat. TULPIUS *lib. 1. obſerv. cap.* 20. refert alium Melancholicum putaſſe, ſe carere ſuris, qui fuit curatus poſtmodum percuſſione forti ſurarum. BARTHOLINUS *Cent. 2. Hiſt. Anatom* 26 refert Melancholicum Medicum Venetum quotannis ſub diebus canicularibus ſub lecto ſedentem, qui ſe teſtam eſſe putabat, finito verò tempore caniculari, & menſe iſto ſanus evaſit, & per totum annum ita manſit, donec redirent altero anno dies caniculares. Refert SALMUTH *Cent. 1. obſerv.* 63. delirium melancholicum ſingulis ſeptem annis recurrens periodicè, ſemper durans integrum annum in Chirurgo, finito anno iterum ceſſavit, & poſt exactum ſeptennium rediit. Mulier quædam ſe Regi cuidam eſſe deſponſatam imaginabatur; unde vitra perforata quaſi gemmas à ſponſo datas diligenter aſſervabat, ut refert SENNERTUS de *Melanchol. pag.* 339. Alia Venerem ſe eſſe ajebat, & ut eò faciliùs crederent veſtes omnes exuebat. Alius ſe granum milii eſſe cogitabat. BRENDELIUS *in Conſil.* 24. refert, concionatorem quendam ſibi imaginatum fuiſſe, ſe audire vocem Dei, & Angelorum. Quidam ſe anſerem credebat, annotante SALMUTH *Cent. 3. obſervat.* 92. Alius juxta TULPIUM *lib. 1. obſervat.* 18. cuncta oſſa ſibi mollia contigiſſe. Fæmina *loco all. obſerv.* 19. ſe molam gerere, poſtmodum ſe fato functam, & in mundo ſine corde remiſſam eſſe, ſomniabat. Ut taceam illorum, qui mortuos ſe concipiebant, qualium MARCUS MARCI *Philoſ. vet. Reſtit. pag.* 396. meminit LOSSIUS *lib. 1. obſerv* 21. refert, quendam cibum, & potum, eo detrectaſſe quod ad gulam uſque fæcibus, & urina ſe repletum eſſe crederet. Et quæ ſunt ſimilia varia Melancholicorum phantaſmata, quorum multa egregia exempla videbitis in GASPARI à REYES *Camp. Elyſ. Jucund. Quæſt. quæſt.* 73. *pag.* 966.

Ex his modò allatis exemplis hoc perſpicuum eſt, utut varia ſint delirantium phantaſmata in diverſis ſubjectis, nihilominus tamen unum ſaltem ſit, circa quod occupantur ordinariò, & quòd utplurimum pro determinatione phantaſmatis habeant cauſas externas, vel objectum quoddam, quod aut fortiùs placet, aut diſplicet; unde ibi deſiderium, hic fuga, adeòque affectus inſignes excitet: aut quòd ſæpiùs recurrit, aut ſuper quod certam reflexionem faciunt melancholici. Quod objectum per ſenſus externos ſpiritibus animalibus vitioſè conſtitutis fortiùs impreſſum, eos ſubinde iiſdem motibus in cerebro ſæpè reiteratis cieri, vel rotari facit, cujus continuati motus occaſione anima rationalis idem phantaſma, ſeu eundem conceptum, vel ideam, ſeu ſpeciem intelligibilem, & intentionalem (vocate ut lubet) continuò format, & elicit.

Ulteriùs in his deliriis determinatis ſolet fieri, ut in ægris jam Melancholicis, nondum tamen delirantibus, ab objecto quodam externo fortiùs affectis, ejuſque, vel ratione complacentiæ, vel diſplicentiæ, impreſſione forti oriantur affectus animi graviores, ratione quorum certum, & determinatum Delirium patiuntur Melancholicum ſuper unum objectum; ita enim evenit, ut ſpiritus animales fortiùs, moti ſibi novos quaſi, & aptos meatus exſculpant, & ſic motibus agitati in alios tramites redire neſciant. Quod ipſum ita declarabo; ſcilicet idem in talibus contingit, ac in iis, qui graviori quodam negotio, aut intenſiore cura preſſi, aut qui graviori affectu, ira, terrore, mœrore, &c. perculſi eidem ſedulò, & obſtinatiùs incumbentes, tempore nocturno ob negotium, continuò mentem occupans, dormire nequeunt, aut licet dormiant, propter actionem tamen, & tractationem diurnam ſpiritus animales motionibus iiſdem, & tractibus, quos ſæpiùs percurrerant adſue-

ſueti in cerebro, licèt parciùs in organa externa influunt, eodem tamen modo in ſomno moventur, adeòque eadem objecta, circa quæ verſata fuit de die mens, eidem repræſentant, & ita ſomniis variis ſomnum turbatum efficiunt: ubi ſanè id, quod hic fit in dormiente, parili ratione in delirantibus Melancholicis, licèt vigilantibus, evenit; unde id, quod interdiu anxiè tractamus, continuò, & fortiter in ſomnio impreſſum habemus: ſicut enim ſpiritus animales in cerebro continuò moti inferunt ſomnium; ita in delirantibus ſpiritus eodem motu gaudentes occaſionem præbent animæ rationali, ut hæc ſemper eandem motionem concipiat. Unde etiam eſt, ut ſubinde ex talibus curis, & negotiis, cum ſumma intentione tractatis, interdum tales fiant delirantes Melancholici: verbi gratia ſi ſtudioſus impenſiùs dat operam ſtudiis Theologicis, aut concionibus, atque ſtudium hoc concionatorium ſibi continuò inculcat, ut evadat egregius Theologus, aut concionator, adeòque ſemper divina tractet, non tantùm fit, ut alteretur ſucceſſivè corporis habitus, & ſanguis, & in conſtitutionem Melancholicam abeat, ſed alteratione hac ſpiritus continuò occupati tandem eum reddunt delirum, ut putet ſe ſummum eſſe concionatorem, & cum Deo, Angelis, aut Dæmone confabulari.

Imprimis verò notanda eſt *differentia Delirii Melancholici*, quando aliud eſt *fixum*; aliud *vagum*: *Hic* in pleriſque ferè actionibus aberrant à recta ratione, & vana, atque delira loquuntur: *Illic* verò circa unum, & determinatum verſantur objectum, circa quod varia ſibi phantaſmata fingunt, aut *concupiſcendo*, aut *averſando*. Vagum Delirium fit, quando ſpiritus animales planè deficiunt ab ordinato ſuo motu, ac novos poros in cerebro quaſi exſculpunt. Fit tamen ſæpè, ut Melancholia, & Delirium Melancholicum, quod primò, & in ſe *vagum* erat, & determinatum, paulò poſt; quando objectum aliquod excellentiùs, aut graviùs in ſenſus occurrit, & mentem potentiùs afficit, quod fortiùs moveat, & validiori impreſſione afficiat ſpiritus animales, qui unum eundemque motum continuò tenent, & exinde motuum ſuorum manifeſta relinquunt veſtigia intra fibras cerebri medullares, quæ continuò peragrantur ab iiſdem, unde certo modo Delirium determinatum redditur, & circa tale objectum quaſi *fixum*, quando quaſi delirans ſe eſſe Monachum putat, & in hac ratione continuò occupatus eſt. Verbi gratia ſit Melancholicus nondum quidem delirans, ſed tantùm ſolitudinarius, mœſtus, meditabundus, & moroſus, hic tranſiens caſu per locum, ubi vidit peponem putridum, facilè incidet in cogitationem: quid dum tu ita debes putreſcere, & ſi jam putreſceres? unde perterritus, ſicut tales ſemper ſunt anxii, & mœſti, adeò afficientur inde ſpiritus, per terrorem nempè, ut ſuperveniat Delirium melancholicum, quo putet ſe eſſe putridum, vel ſe etiam eſſe peponem: nempè hac impreſſione facta, quaſi vivus putreſceret, fit ut moti ſpiritus animales continuò eaſdem orbitas repetant, adeòque obvenit Delirium. Vel ſit talis Melancholicus, qui audiens frangi vitra, ſtatim poteſt venire in mentem; quid ſi tu etiam tali ratione frangaris? unde Delirium determinatur, ut putet ſe eſſe vitrum, & metuat ne frangatur. Sic fit hypochondriacus ad Melancholiam inclinans, qui percipit ructus ſonitum, & murmura, & quaſi coaxationes in abdomine: his ſonitibus perterritus Melancholicus, & circa eoſdem fixis cogitationibus inhærens, facilè exinde poteſt incidere in iſtud Delirium, ut putet ſe habere ranas viventes in ventre; & utut aliàs benè ratiocinetur, tamen continuò meditetur de ſuis ranis; ratione quarum anxius eſt; Unde dum ab objecto fortiori ſibi incutit metum, ſpiritus animales continuò moti Delirium excitabunt. Sic ponamus juvenem amatorem, qui licèt per ſe ſit ſaniſſimus, hic primò ſibi admodum placet circa præſentiam amaſiæ, poſtmodum abſens meditatur ſubinde de ejuſdem pulchritudine, cogitat, quomodo denuò poſſit acquirere ejuſdem præſentiam; hinc meditatur confabulationes, &c. porrò cùm ſemper mens, & ſpiritus animales occupati eodem modo moventur fit, ut ſubinde in ſomno poſtmodum ſpecies amaſiæ, & actiones cum eadem occurrant; tandem ita determinantur ſpiritus, ut non niſi amaſiam repræſentent; hinc tale ſequitur Delirium eroticum, ſive amatorium, ut æger continuò putet, ſe habere præſentem amaſiam, unde incipit cum eadem confabulari, adulari, &c. taleſque facit cæremonias, quaſi ipſa amaſia eſſet præſens, utut neminem præſentem habeat. Hæc, & ſimilia tali modo ſe inſequuntur. Multum hic faciunt pro determinandis deliriis, terrores, triſtitia, mœror, vel ſimiles animi inſigniores affectiones, idque in ſpecie in iis, qui jam habitu Melancholico præter naturam ſunt præditi; qua ratione v. g. mulier perterrita ex viſo ſuſpenſo graviſſima Melancholia correpta fuit, teſte PLATERO *obſerv. lib.* 1. & SCHENCKIO *obſerv. lib.* 2.

Nam obſervandum quoad *Cauſam Remotam* ad Melancholiam, & hinc Deliria Melancholica diſponentem, eam ferè eſſe duplicem: nempè quod vel *à cauſa externa*, vel graviore animi affectu primò oriatur, vel à *cauſa interna*, conſtitutione nempè maſſæ ſanguineæ ſucceſſivè alterata, originem ducat, quibus conſtitutionibus Melancholicis inde natis demum deliria ſuperveniunt.

Deliria ergò quælibet, undecunque, aut quocunque ab objecto oriantur, quare non æquè in omnibus oriuntur, ſeu ver. gr. quare non in omnibus ex animi affectibus gravioribus oriuntur Deliria melancholica? Hic conſideranda eſt certi ſubjecti conditio; nam certum eſt, quod unum magis promptum ſit ad Delirium, alterum minus prout conſtitutio Melancholica in uno plus, in altero minus fuerit confirmata. Cauſa ergò hujus promptitudinis ad Deliria remota, eſt in maſſa ſanguinea: proxima verò hæret in ſpiritu animali. Nempè ex ſuperioribus innoteſcit, in deliriis melancholicis duo probè diſtinguenda eſſe:

1. Habitum, ſeu Conſtitutionem maſſæ ſanguineæ, ſpirituum melancholicam plus minus, naturalem, vel præternaturalem, ſeu morboſam.
2. *Superadditum* huic ipſum *Delirium* Melancholicum dictum, idque, vel vagum, ſive indeterminatum, circa quæcunque objecta oberrans; vel determinatum circa unum ſaltem objectum, exempli gratia, quando quis ex butyro ſe conflatum putat, & in hoc puncto ſaltem delirat, licèt quoad reliqua rectè ratiocinetur. & hujus ratio potiſſimùm in *ſpiritibus animalibus*, eorundemque *natura*, & *motu* in cerebro vitiatis, inveſtiganda venit.

Deliriorum conſtitutioni melancholicæ ſupervenientium rationem hactenus conſideravimus, *conſtitutio ipſa melancholica jam penſitanda venit*, quæ oritur nunc à cauſa externa, nunc ab interna. *Externa* eſt objectum quodvis inſigniorem animi affectum concitans; tunc enim verbi gratia ex mœrore diuturno, triſtitia protracta, terroribus frequentioribus, curis intentis, &c. afficiuntur ſpiritus animales, unde alteratur ſucceſſivè ab iiſdem tam ſanguinis motus, quàm digeſtio prima, ſicque ſupervenit conſtitutio Melancholica. Cauſa *interna eſt* ipſa alteratio contentorum ſucceſſiva, vitio diætæ, &c. nata, ſanguinem, & ſpiritus ſucceſſivè afficiens, ſicque ad conſtitutionem Melancholicam perducens. Quæ duæ remotiores cauſæ ſemper probè diſtinguendæ, & attendendæ ſunt, nec confundendæ.

Conſtitutionem ergò ſanguinis, & ſpirituum Melancholicam quod attinet: notum eſt, quod, prout variat maſſæ ſanguineæ craſis naturalis ex ſemine oriunda, ita etiam hominum mores ſubinde variare; & hoc eſt, quod jam olim ſuo idiotiſmo optimè dixit GALENUS, quod *mores animi ſequantur temperamentum corporis*. Nempè nonnullis affectus hic merè eſt naturalis, & tota die experimur, quoſdam natura eſſe *lætos*, quoſdam iracundos, quoſdam *triſtes*, & meditabundos, idque pro varietate ſanguineæ craſeos, & inde dependentis variæ ſpirituum animalium conſtitutionis, unde etiam morum iſta, & ingeniorum diverſitas. Ob eandem etiam craſin hic affectus in poſteros, ut alii morbi hæreditarii, transfertur, in ſpecie in mulieres frequenter propagatur, ita ut eædem, licèt antea ſanæ videantur, tamen gravidæ factæ ad minimum Deliriis Melancholicis vexentur. In his verò, qui diſpoſiti ſunt ad Melancholiam, ac Deliria melancholica, illi utplurimum ſunt *hypochondriaci*, unde etiam *malum hypochondriacum* confirmatum ſæpiſſimè delirium melancholicum poſt ſe trahit, quod *Melancholia hypochondriaca* audit; Aut, ſi non ſunt apertè hypochondriaci, ſimile tamen vitium in ſtomacho, ac primis viis ferè patiuntur, unde ſubindè acida eructant, egregium appetitum habent, alvo obſtructa plus minus laborant.

Sanè non arbitror, dari perfectam conſtitutionem Melancholicam, quæ diſpoſita ſit ad deliria talia, quæ non ſomitem, aut radicem habeat in primis viis, ac circa hypochondria, ejuſque digeſtione, & fermentatione plus minùs læſa, ſive occaſione graviorum animi affectuum, & ita quaſi

quaſi ab extra orta fuerit, ſive ex cauſis internis nunc per ſe inchoaverit, nunc alios morbos, ſubinde febres acutas, inſecuta fuerit: Nam utut, quoad remotam cauſam, affectus melancholici à cauſa externa, pathemate ſcilicet quodam graviore animi, amore, terrore, &c. nonnunquam oriantur, in perfectum tamen Delirium non degenerant, niſi hypochondriis eorumque viſceribus character vitioſus imprimatur; uti etiam ea, quæ ſunt ab animi pathemate, graviora ſunt; quàm quæ ſponte enaſcuntur. Et talis Melancholia, quæ manifeſtò fomitem in primis viis latentem exhibet, per *conſenſum hypochondriorum oriri dicitur*: ſicuti, ubi nulla manifeſta talis conſenſus ſigna adſunt, per eſſentiam cerebri oriri putant, quæ tamen ceu non ens rejicienda: ſicuti, quæ inſequitur poſt ſuppreſſos hæmorrhoides, aut reſtrictos menſes, *Melancholia ex utero* vocari ſolet. Equidem nota mihi eſt differentia illorum, quam communiter Practici inculcant, dum melancholiam ratione fomitis dividunt per eſſentiam, dum fomes materialis in ipſo capite, & cerebro hæret, & eam, quæ eſt per conſenſum: Sed hæc differentia nil valet. Nulla enim datur per eſſentiam capitis, quin revera omnis, ſi à cauſa interna, ſub hoc ſenſu per conſenſum dicenda venit; Unde etiam HOFFMANNUS *in Inſtitut.* melancholiam cordis affectum, non cerebri eſſe oſtendit. Sed potiùs fundamentum melancholicum ſemper circa hypochondria conſiſtit, utut remotior cauſa interna ſubinde aliunde oriatur, in quo puncto frequentiſſimè lien, & uterus incuſari ſolent.

Communiter Melancholiam ex ſplene oriri volunt, & omnes ſpleneticos obnoxios eſſe dicunt melancholiæ: Sed non video, quare ſplen affectus præcisè melancholias inferre ſoleat, niſi ad humorem melancholicum, cujus receptaculum Veteres lienem dixerunt, reſpicere velimus, unde ſplenis viſcus, ſi non ſemper, utplurimum ſaltem in his caſibus inſons arbitror, etſi in inſigniter Melancholicis ſimul varia ſplenis pathemata, ſplen ſcilicet infarctum, & tumidum reperiatur, unde fortes in hypochondrio ſiniſtro pulſationes ſuccedunt ob ſanguinis in arteriis ſtagnationem. An verò ſplen ceu primarius focus morboſus hic conſiderandus ſit? non immeritò dubitari poteſt, quin ſubindè ceu pars ſecundariò affecta, & productum morboſum: Melancholiam tamen per nervorum conſenſum inſigniter exaſperans, ſe habere videatur, quàm ut radicalis eorundem ſit ſedes: Saltim exinde patet, quod verum dicit HIPPOCRATES, dum affirmat; *Quibus vena fortiter in hypochondriis* (arteriam intelligit) *pulſaverit, iis mens ægrotat*: ſiquidem tumidus, aut infarctus ſplen, aut vaſa ejus propter fibrarum nervearum implicationes harumque ſpaſmos plus minus conſtricta reverà ſanguinis motus per arteriam remorant, & inde pulſationis manifeſtum ſenſum in hypochondrio ſiniſtro inferre poſſunt. Aliàs in Melancholia ſplenis viſcus eſt inſons, cùm munere ſecernendi ſuccum quendam melancholicum jamdudum ſit exutus. Verum eſt, ſubinde in hypochondrio ſiniſtro graves alterationes, & paſſiones ab ægris melancholicis percipiuntur; ſed cùm hypochondriaci ſpaſmi partium membranoſarum ſint obnoxii, & cùm ſplen habeat copioſos nervos, ob varios nexus cum pari vago, & intercoſtali conſentientes, quid mirum eſt, ex iis ſpaſmo continuato affectis quod ſuperveniant pulſationes hypochondrii, & cordis, & hinc abdominis pathemata, & difficiles reſpirationes, ſeu convulſiva ſymptomata? ut adeò, ſi ſplen ſimul affectus deprehendatur, id fiat ſaltem per deutheropathiam. Quodſi digeſtioni primæ vitiatæ viſcerum aliorum pathemata ſuperveniunt, ſpeciatim hypochondriacis lienis mala, ab his primarius affectus eò magis nunc confirmatur, nunc deterioratur. In his ergò ſubjectis melancholicis, ſeu Melancholia hypochondriaca imprimis acidum vitioſum in primis viis abundare, indeque digeſtionem primam in ſtomacho vitiare, quin etiam ipſam maſſam ſanguineam exinde firmiorem, ſeu ſpiſſiorem, minuſque fermentativam, ac minus ſpirituaſcibilem eſſe, multa adjuncta ſymptomata perſuadent, non minùs quàm cura etiam. Quoad ſymptomata: omnes melancholici ſunt egregiè voraces, & alvi naturaliter utplurimum adſtrictioris, ſimulque obſervantur ructus acidi, quæ pathemata omnia acidi peccantis in primis viis ſigna ſunt: quoad curam verò, ea fundamentalis conſiſtit in eo, ut per acidum vitioſum abſorbentia, & deſtruentia, martialia quippe, & tartarea, inſtituatur.

In taliter conſtituta maſſa ſanguinea non tantùm fermentatio ejus vitalis in præcordiis lentè nec rectè procedit, unde anxietates iſtæ, imò non rarò graves cordis palpitationes ſine cauſa manifeſta ſuperveniunt, ſed etiam ex deficiente fermentatione ſpirituaſcentia maſſæ ſanguineæ, ejuſque in ſpiritus ſubtiles volatiliſatio, minus convenienter perficitur, idque eò magis, ſi in aere craſſo, aut cœnoſo, aut paludoſo habitet talis æger; nam aer multa tribuit ad volatiliſationem ſpirituum; hinc etiam ex ſola aeris mutatione in clarum, tenuem, & ſubtilem, accedente corporis motu, melancholia curata obſervata fuit. Ex maſſa ergò ſanguinea minus ſpirituaſcente ſpiritus vitales, & conſequenter quoque animales, minus volatiles, minuſque ſubtiles, minus puri, aut minus mobiles generantur, ſed quodammodo texturæ fixioris, & quaſi ſubacidæ, & craſſioris ſiunt, adeòque, ut probabiliter multi affirmant, minus lucidæ, ſed tenebricoſæ: vid. BARTHOLINUS *de Luce animal.* unde iidem animales facti minus apti ſunt ad varias motiones, & expanſiones pro multitudine objectorum ſenſilium varias in cerebro perficiendas, ſed potius quaſi fixiores, & à naturali craſi volatili temperata plus minus in acriorem, aſperiorem, & quaſi acidulam degenerantes, ab uno objecto ſuprà dictis modis fortiùs affecti, non poſſunt non iidem quoad motum ſuum in cerebri meditullio vitiari; hinc vel inordinatè, & vagè movebuntur, vel pertinaciter iiſdem motionum orbitis inſiſtent. Si prius contingat, oriuntur Deliria Melancholica vaga, circa quæcunque objecta directa; ſin ab objecto externo quodam fortiùs affecti, unam eandemque in cerebro motionis orbitam ſervent, id eſt in ſemel inchoato tramite inter fibras nerveas cerebri eodem curſu, & recurſu continuò pergunt, unde ſubminiſtratur occaſio animæ rationali immutabile, & unum tantum phantaſma formandi, & ſubinde repetendi. Nàm anima non afficitur rationalis, ſed læditur in talibus ſaltem imaginatio, ſeu phantaſia, circa objectorum ſenſibilium per certos ſpirituum motus in cerebri meditullio repræſentationem occupata. Dum ergò hæc læditur, ita ut continuò circa unum objectum verſetur, ex identitate motus vitioſorum ſpirituum circa idem objectum delirium poſtmodum ſupervenit. Sed ex eo, quod anima rationalis ſit ſana, evenit, ut hujuſmodi melancholici, determinata deliria patientes, circa illud objectum, circa quod delirant, ſubinde in reliquis ſatis prudentes ſint, Sic enim legimus verbi gratia in AMATO LUSITANO (ni fallor) exemplum cujuſdam pueri, qui ſe putabat eſſe regem ingentem, ſub quo Delirio loquebatur de ratione ſtatus, & arcanis politicis, & tam ſubtilia, & acuta Rempublicam gubernandi promebat conſilia, ut omnes in ſui admirationem raperet; poſtmodum curato delirio, puer de talibus politicis parum, vel nihil ſciebat. Satis ergò prudentes ſunt melancholici circa objectum Delirii: id quod non minus eſt mirum, quàm quod obſervationes Practicorum docent, ſomnambulones noctu ſurrexiſſe, & verſus admodum concinnos ſcripſiſſe, manè tamen eorum, quæ noctu egerint, nihil ſciviſſe. Nam circa idem objectum ſemper occupata eſt anima rationalis, quia tota ejus eſſentia, prout equidem à nobis cognoſcibilis eſt, conſiſtit in eo, quod ſit ſubſtantia immaterialis, quæ ſemper ratiocinatur, & aliquid cogitat. Hinc anima rationalis indefeſsè ſemper ratiocinando circa idem objectum ſubindè occupata, neceſſariò de eodem elegantes, & rationales formabit diſcurſus, quoniam à nullo objecto interturbatur, & impeditur, & utut in uno erret, tamen in reliquis ſuas potentias exercere poteſt.

Cum verò à rebus non-naturalibus factæ mutationes in alteranda maſſa ſanguinea, & afficiendis ſpiritibus animalibus magnæ ſint potentiæ, ut quotidie in brutis videmus, non mirum eſt pro varietate, verbi gratia tempeſtatum, ſecundùm menſium decurſum, etiam mutari Melancholicos, ita ut nunc meliùs, nunc pejùs habeant: unde temporibus ſucceſſivè correctis, corriguntur etiam conſtitutiones: at hinc eſt, quod iſto delirio per mutatum victum, per continuas vigilias, & ſubindè alias res non-naturales, mutetur inſigniter maſſæ ſanguineæ craſis, & conſequenter ſpiritus animales (videmus enim, quod tales Melancholici fiant ſubindè admodum pingues) hinc fit ſubinde, ut interdum ſponte nonnihil ceſſent deliria, quæ tamen nova alteratione per graviora objecta inducta, denuò recurrant, quin, & ex tali mutatione craſeos maſſæ ſanguineæ, & ſpirituum fit nonnunquam, ut delirantes Melancholici ex uno objecto in

in aliud ſucceſſivè dilabantur, *parili ratione, atque videmus quoſdam* ſub ebrietate ex *vini potu fieri primò hilares; hinc* admodum *loquaces, tandem rixoſos*, & quaſi maniacos, & furioſos, *denique ſomnolentos & torpidos*, qui altero verò die ſubinde ſunt mœſti, triſtes plus minus turbulenti, & quaſi melancholici. Unde, ſicut hoc facit vinum mutando craſin maſſæ ſanguineæ & ſpirituum, cùm ſit cauſa externa, ita ſimili ratione ſucceſſivè à cauſis internis facta alteratio Deliria ſubinde & Melancholias mutat.

Ratione fundamenti hujus Melancholiæ, in maſſa ſanguinea & ſpiritibus inveteratus ſemel affectus melancholicus non ſaltem contumax eſt, & qui per paroxyſmos ſæpius recurrit, ſed etiam ſubinde hæreditarius eſſe ſolet, ita ut à parentibus Melancholicis ſæpè in liberos tranſplantetur, & hi tandem ad Melancholiam deducantur, in ſpecie in mulieribus (quamvis hæ à matribus Melancholicis editæ ſemper aliàs videantur ſanæ mentis) præſertim graviditationis vel puerperii tempore character hæreditarius evigilare ſolet.

Quod verò tales ſtulti ſtultis & ridiculis interdum curentur remediis, & quod talia ridicula remedia curent ſubinde ridiculos ægros, ex eo ferè eſt, quod anima rationalis, circa unum tantummodo objectum occupata, ex firma tali perſuaſione ab objecto novo, & dum objectum morboſum remotum videt æger, & exinde lætitia vel alio affectu alteratur, ſpiritibus animalibus novum conciliet motum; vel ſi ex ſuperveniente contrario aut fortiori objecto etiam alio modo moveantur ſpiritus, fit, ut tale fortius objectum, & quidem aliud ac novum, ex immutato ſpirituum motu animæ rationali præbeat occaſionem variandi conceptus & ſpeculationem, & ita omnes priores ridiculi conceptus à ſupervenientibus novis quaſi omnino in momento cum manu delentur & expunguntur: qua ratione v. g. immerſio ſubitanea in fluvium curat delirium maniacum; hac ratione ſtrategemata per aſſenſum, delendo quaſi conceptus deliros, & removendo objecta, quaſi talia deliria auferunt: quæ etiam cura eò magis vel minùs erit diuturna vel conſtans, quò magis vel minus reſtituta ſimul fuerit maſſæ ſanguineæ depravata craſis: ſic Melancholia obſervata eſt, quæ curata fuit per gaudium nimium & profuſum, ex improviſo concitatum, quoniam fortius objectum delevit prius.

Plura quoad hanc Theoriam videb. in VVILLISIO *de Anima Brutor. Part. 2. cap. 21.*

D I A G N O S I S.

Neceſſum eſt autem imprimis, ut nimius progreſſus Melancholiæ maturè præcaveatur, in quem finem imminens ea præcognoſcenda venit.

Signa autem, quendam eſſe habitus melancholici, vel naturalis, vel præternaturalis, tunc colligitur, quando talis æger gravioribus ſubinde inſomniis terretur, quando ſomnum habet turbulentum & inſomniis intermiſtum, quando evadit ſolitudinarius, quando præter ſolitum fit moroſus vel triſtior, etiam invitus, quando funeſta cogitat & triſtia, quando meticuloſus eſt ſine manifeſta cauſa, quando vel leviſſimo objecto ſubinde terretur, item ſi in una cogitatione ſubinde fixior hæret, ſi meditabundus & cogitabundus fuerit, &c. Hæc enim & ſimilia ſunt verè ſigna imminentis Melancholiæ, ſive ipſius affectus perturbationis mentis.

Quodſi æger poſtmodum incipiat fabulari ridiculè de uno alterove objecto, quando putat ſe eſſe ſapientiſſimum, & ſic porrò, tunc delirans melancholicè ſeu Delirium Melancholicum facilè manifeſtum evadit.

Verùm ipſa Malancholia ejuſque Delirium per ſe patet facilè: Speciatim fomes & cauſæ remotæ Melancholiæ diligenter ſunt conſiderandæ pro felici inſtituenda cura; adeoque cognoſcendum eſt: an cauſa occaſionalis externa ſeu animi affectus quidam gravior, terror, ira, timor, primam dederit occaſionem Melancholiæ, ratione cujus inferunt ſpiritus animales delirium? an verò ex interno vitio & depravatione ipſius maſſæ ſanguineæ melancholica (loquor cum vulgo) ſeu hypochondriaca affectione ſucceſſivè primam originem duxerit melancholia ſine cauſa externa (nam longè difficiliùs Deliria ex affectibus animi nata, quàm à cauſa interna, curantur. Signa hæc obſervanda eſſe inculcat LINDANUS, dum dicit: *Quando inciditis in Melacholicos, hoc agite, ut noſcatis originem mali, an v. gr. ſit ex triſtitia? niſi enim hoc agitis, laterem lavatis. Multæ enim res ſunt, quæ homines triſtiores, & ſic longo tempore perſeverantes, in melacholiam deducere poſſunt. Vid. Hippocrates lib. 6. aphor. 26. Et hæc eſt ratio, quare tam rarò reſtituantur in integrum melancholici. Didici ex pulſu cognoſcere, an ſit Melancholia ex animi affectibus? an ſit ex ſanguine melancholico? Nam ſi eſt ab animi gravioribus affectibus, pulſus in illis eſt valdè obſcurus, quaſi contractus & inconſtans, quandoque æqualiter, ſæpiùs verò inæqualis, & deinde qui habet plerumque ſpeciem deficientis. Vermicularis eſt interdum, interdum non.* (Vermicularis & formicans eſt unum & idem: formicans eſt, quando celerrimo motu pulſus currit; formicæ enim celerrimè currunt: quando autem non tam ſubtilis eſt, ſed paulò planior, dicitur vermiculans, talis eſt horum melancholicorum:) *Frequenter enim hæc inæqualitas & inconſtantia pulſus certum ſignum eſt melancholiæ ex animi affectibus; quoties enim animus parum relaxatur, ſtatim etiam mutatur pulſus, undè facilè animi affectus exinde pateſcunt.* Hactenus LINDANUS.

Hoc obſervavi nupera æſtate in muliere 75. annorum, aliàs devota, dicente, ſe rem Veneream per viginti annos cum dæmone habuiſſe: hoc confirmabat, dum faſſa eſſet, aurigam equum ſe faſcinaſſe, & parere infantes dæmonicos per vulvam, adeò ut ferè ad rogum damnaretur. Advocatus tunc medicus, inquiebat rem veram eſſe. At aliter ſe res habuit: nam interrogata à me, ubi doleret? monſtrabat ſuperiorem regionem hypochondriorum, pulſuſque octava vel nona vice deficiebat, ac uno nomine, perfecta erat melancholico-hypochondriaca; alvus enim aderat obſtructa. Scybala erant dura, ſibi invicem impoſita conglobataque, eademque ſub primo ſomno patiebatur incubum cum inſultibus epilepticis, unde cuſtodes excubantes baculo tetigerant alvum ejuſque abdomen, putantes quaſi ſic ſe poſſe dæmonem ſuperincumbentem fugare, aliquot ſeptimanas inſomnes ducebat. Huic autem Delirio Melancholico anſa dedit, quod audiviſſet de faſcinatione, adeòque cogitaſſet, quid ſi tu hoc feciſſes.

Facies quoque in melancholicis nunc rubore nunc pallorem ſuffunditur anguſtiis ejuſmodi homines variè corripiuntur, prout objecti ſimulacra variant; ſicuti teſtantur hiſtoriæ melancholiæ ex amore detectæ, quas GALENUS *lib. de Præcogn. ad Poſthum. cap. 6.* ARETÆUS *lib. 1. de Cauſ. & ſign. diuturnor. morbor. cap. 5.* & ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. de Med. Princip. Hiſt. 40.* adducunt.

Si cauſa remota ſint ſuppreſſiones hæmorrhoidum vel menſium, ex ægro cognoſcitur.

Quodſi verò pedetentim & citra objectum externum fiat Melancholia, tunc tales ægri habent Deliria vaga, quorum cauſa remota eſt affectus hypochondriacus. Hujus affectus ſigna propria erunt præſentiora, vel majora vel minora: In ſpecie ægri tales conqueruntur de palpitatione cordis, de anxietate cordis & ructibus acidis; item conqueruntur de pathematis abdominis, de borborygmis & murmuribus inteſtinorum, de alvo obſtructa, flatibus, de ſenſu moleſto plus minus obſcuro in hypochondrio ſiniſtro (*in liene*) cum ſenſu pulſationis in dorſo aut dicto hypochondrio, mala quæ ex ſplene videntur oriri, ſomniaque habent turbulenta (ex quibus mox ſuſpicio venit, adeſſe Melancholiam hypocondriacam) phlogoſi vaga crebriùs afficiuntur, & circa frontem in facie calent, &c.

Ipſe affectus melancholicus, ſpecialiùs ex vitiata tantum maſſa ſanguinea, ſuas habet exacerbationes & remiſſiones, item ægri admodum ſunt anxioſi & queruli, palpitatio cordis ſubinde eſt frequeus, item præ aliis ſunt triſtes & mœrentes, & quæ ſunt ſimilia ſigna affectæ maſſæ ſanguineæ.

Metus tamen & triſtitia præcæteris etiam ſunt penſitanda in melancholicis; quidam enim interdum hilares, interdum puſillanimes & plus minus deſperati fiunt. *Non quidem rarum*, inquit PETRÆUS *in Diſſert. Harmon.*, *eſt, quod gaudere & ridere videantur: minimè tamen gaudium eſt verum & verus riſus, ſed quaſi cynicus, & ſarcaſticus, quin paulò poſt mœſti & triſtes evadunt, unde etiam ſolitudines amant, & converſationes hominum pertimeſcunt.*

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*; Melancholia ut talis, licèt nunquam lethalis exiſtat affectus, ratione tamen eventus, temporis & modi, valdè incerta eſt ejus prognoſis, quatenus ex illa nonnulli brevi reconvaleſcunt, alii non niſi tardiùs, alii nunquam.

Ut plurimum tamen Melancholia, quæ ab occaſione evidente & ab affectu animi eſt, longè felicius curatur, quàm quæ poſt diuturnam demum procatarxin ſeu prædiſpoſitionem Melancholicam intrinſecam ſenſim invadit: vid. LOSSIUS *lib.* 1. *Obſervat.* 22. Ita enim ſublata dicta cauſa evidente ſæpè ſponte ceſſat delirium; hinc plures ex crumena quàm ex pharmacopolio levamen ſuſcipiunt, cùm in poſteriori caſu, quo ſanguis & ſpiritus ab ordinaria, & debita craſi receſſerunt, imò ipſa cerebri tandem conformatio temporis ſucceſſu incorrigibiliter mutatur, res difficilior ſit.

Pariter malum recens & quod nondum diu duravit, & cui nondum ſupervenit delirium, ſemper faciliùs (nempè cæteris paribus, & niſi ortum ex graviori animi pathemate fuerit) curatur; ſubinde etiam à ſola ferè convenienti victus ratione, & familiari converſatione cum jocoſis, & mutatione aëris, ſic laudabilis, tenuis & ſpirituoſus generatur ſanguis: Inveterata verò Melancholia, & orta ab animi pathemate externo, aut ſtudiis immodicis in noctem protractis, in ſpecie cui pertinax delirium acceſſit, aut quæ hæreditaria eſt, aut quæ ſubinde repetit, rarò aut difficillimè curatur, quin ægros utplurimum ad mortem comitetur.

Delirium aſcititium faciliùs cedit præ hæreditario.

Melancholia quæ poſt morbos alios, ut poſt febres diuturnas aut acutas; aut poſt phrenitidem ſupervenit, faciliùs aliis, mutato ſcilicet corporis habitu, & ſæpè per ſolam diætam curatur.

Porrò in viris familiarior & frequentior ferè eſt melancholia, ſed minùs difficilis curatu: *in fœminis* quidem rarior, ſed diuturnior & pertinacior, ſpeciatim ſi menſium jam deficiat excretio aut gravidæ exiſtant, tum etiam harum nonnullæ, quæ parentibus melancholicis natæ, etſi aliàs ſemper ſanæ mentis obſerventur, prægnantes tamen hujus quaſdam hallucinationes oſtendunt.

Præterea Melancholia, *quæ eſt cum* riſu, joco ſeu *gaudio*, & hilaritate quadam intermixta, mitior, tutior, & cæteris paribus tractabilior eſt, quàm quæ eſt cum ſtudio, aut cum quodam furore aut triſtitia continua ac cum ſummo mærore.

Melancholia, quæ à charactere ſeminali per parentes in liberos fuit tranſplantata, rarò poteſt curari.

Si melancholicus præter ſolitum in riſum, aut fletum, aut lachrymas ſolvatur, metuendum eſt, ne in moroſin, imò maniam tranſeat, nonnunquam in paralyſin, & quamvis rariùs, in morbos convulſivos, item in apoplexiam.

Ad ſalutem monſtratur via, ſi ſucceſſivè mitiora deliria fiunt, ſi ſuperveniat hæmorrhoidum, aut etiam uteri fluxus, ſi ſuperveniant varices, Germ. *auffgelauffene Adern. an Schenck Keln*, quos ipſos commendat HIPPOCRATES *ſect.* 6. *Aphor.* 11. *&* 21. & RIVERIUS *Prax. lib.* 1. *cap.* 13. Item ſi in ſcabiem & ſimilia cutanea vitia fiat tranſmutatio, item ſi urina hactenus tenuis, craſſa, turbida, opaca & nigra evadat. His enim modis interdum ferè aut remittit aut planè ceſſat melancholia.

Ad interitum verò declinant ægri, ſi ægri omnem cibum & potum pertinaciter averſentur, quin etiam quando nihil dormiunt, aut tandem vires ſucceſſivè fatiſcunt. Nam obſervatum fuit, Melancholicos interdum ad aliquot menſes ne momentum quidem dormiviſſe, & ita tandem collapſis viribus intereunt.

Denique rariùs fit, quod Deliriis melancholicis superveniant *convulſiones* aut epilepſiæ, quæ cerebrum afficiunt.

CURA.

Quod attinet methodum medendi ad curandam melancholiam & Deliria Melancholica, eſt vel præſervatoria, & quæ cauſam antecedentem reſpicit, vel curatoria, ſcilicet ipſius delirii hujuſque cauſæ proximæ: Ad *duo* igitur, ut jam ſuprà monitum, reſpiciendum eſt:

1. Ad conſtitutionem maſſæ ſanguineæ & ſpirituum melancholicam,
2. Ad ſuperinductum Delirium.

Unde *ratione prioris*, curandi tales ægri, ut malo hypochondriaco affecti, hinc vomitoria & martialia ſunt proficua. Tota cura conſiſtit in rectificatione maſſæ ſanguineæ, in correctione ejuſdem vitiorum & regeneratione maſſæ ſanguineæ ſpirituoſa & volatili; ſed hoc etiam non caret difficultate, partim quod malum per ſe ſit contumax, partim etiam quod Melancholici ſtatim omnium remediorum ſint pertæſi, & aliàs etiam per ſe ſatis immorigeri.

Ratione poſterioris, humores educantur & alterentur, atque ſpiritibus animalibus aliqualis tranquillitas concilianda, illique à perverſo & inordinato motu ſunt avocandi, & in circulos priſtinos redigendi; idque *vel* medicamentis *vel* rationibus, hoc eſt, auxiliis vel Medicis vel Ethicis, Medicis, hoc eſt, *medicamentis* anodynis, tàm mineralibus, quàm opiatis & camphoratis: Ethicis, vel eorum conceptibus *aſſentiendo* per ſtratagemata & fraudes; vid. FORESTUS *lib.* 10. *Obſervat.* 13. & TULPIUS *lib.* 1. *Obſervat.* 18. *&* 19. vel diſſentiendo & corrigendo per perſuaſiones rationales, variis confabulationibus, recreationibus, negotiorum commiſſionibus. Semper ſane in malo pertinaciori ſimul cò reſpiciendum eſt, ut melancholicos præmiſſis præmittendis cauto quodam ſtratagemate decipiamus, eoſque à ſemel concepta opinione, etiam ſubinde mediis ridiculis, avocemus; Talia enim ſtratagemata minùs ſunt aliena à Medico.

Propterea pro meliori Cura obſervetur:

I. Ut cauſa remota removeatur, quæ ſi ſit affectus animi gravior, removenda eſt non tàm per Medicum quàm per Ethicum ſeu Moraliſtam, nempe per rationes; ſin verò cauſæ ſint internæ, menſes ſuppreſſi, malum hypochondriacum, &c. tunc hæ primitus curandæ. In genere habito cauſæ remotæ reſpectu per *omnia ea remedia, quæ in affectu hypochondriaco* uſurpantur, tractandæ ſunt Melancholiæ & omnes ejuſdem ſpecies, tàm per digeſtiva quàm laxativa: quibus addenda poſtmodum appropriata confortantia dicta, quæ ſpiritus animales volatiliores, ſubtiliores & agiliores reddere, & fermentationem ſanguinis naturalem reſtituere, ejuſque craſin attemperare valent. Inter priora iſta ad maſſam ſanguineam corrigendam & ſpiritualſcentiam inſtituendam primatum obtinent tartarea & Martialia, vel laxativa, vomitoria, &c. quæ ſunt baſis curæ. Inter poſteriora verò, confortantia, ſunt imprimis Vinum, crocus, meliſſa, ambrata, & omnia cephalica ſpirituoſa.

II. Obſervandum rectè monent Autores, omnia in caſſum circa Melancholicorum & Maniacorum curam tentari, niſi quàm ſtudioſiſſimè *Emeticorum* uſus obſervetur. Nam in vomitoriis revera conſiſtit radix curæ omnis Melancholiæ, Deliriorum & maniæ, quæ in majori malo, & pro ratione circumſtantiarum, etiam ſubinde repetenda, & non una vice ipſis inſiſtendum. In ſpecie nemo poterit maniacum curare, niſi priùs propinato vomitorio. Ut adeò in vomitoriis ſæpè repetitis cura tàm præſervativa quàm curativa Deliriorum horum fundamentalis conſiſtat. Deliri ſi quidem melancholici tractati per vomitoria miteſcunt ex voto.

III. Caveat ſibi diligenter Medicus, ne ſolus melancholicos aut maniacos adeat, aut iiſdem propiùs accedat. Nam hi ipſi admodum infenſi ſunt Medicis, & ſimulantes licèt pacem, eos ſubinde malè tractant, verberibuſque onerant, in ſpecie maniaci. Exempla talia videb. in HILDANO *Cent.* 4. *Obſervat.* 9. & FORESTO *lib.* 10. *Obſervat.* 22. *in ſchol.* Quin etiam curati licet, ferè odio ſuum habent Medicum, ut rectè obſervatum fuit à BORRICHIO *in* BARTHOLINI *Act. Haffnienſ. Vol.* 4. *pag.* 248.

IV. Obſervandum, quod in malo pertinaciori, & ubi ægri tales delirantes firmiùs concepta hypotheſi inſiſtant, præmiſſis jam præmittendis nil melius ſit, quàm ut cauto quodam ſtratagemate eos decipiamus, & à ſemel concepta opinione etiam ridiculis remediis nonnunquam deducamus; Vid. FORESTUS *loc. all. Obſervation.* 13.

V. Obſerv. Alvus contumacior ſemper & quotidie mollis & lubrica ſervanda. Nihil enim eſt, quod magis hypochondriacos infeſtat, quàm alvus obſtructa; Quò magis enim obſtructio affligit alvina, eò magis iidem ſunt moroſi & inſomnes, omniaque exaſperantur ſymptomata. Unde alvus quotidie reſpondere debet, aut arte aut natura; cui ſcopo omnium optimè ſatisfaciunt paſſulæ

& paſſulata, quæ pro ſcopo tàm alterandi contenta quàm emolliendi ſunt optima; hinc tartarea item gummata. NB. Clyſmatum quoque humectantium, item ex & cum lacte paratorum uſus hìc admodum eſt proficuus.

VI. Cum melancholici, qui ſemel delirantes fuerunt, ſubinde recidivent circa anni cardines, ſolſtitia & æquinoctia, ob id opportunè & tempeſtivè vere & autumno nonnunquam cura prophylactica per laxativa & alterantia appropriata ſpirituoſa inſtituenda.

VII. Quidam *Venæ-ſectionem* adhibent, ſed neſcio, ob quam cauſam. Utut enim venæ ſectio in mania conveniat, non tamen video, quomodo melancholiæ conferat, cumque in ſpecie melancholici debeant curari per alimenta eupepta. Quàm injurioſum ergò eſt, ſi ſanguinem eorum exhauriamus? quin potiùs alteretur ſanguis ope medicamentorum infra dicendorum, non verò protervè evacuetur. PLATERUS quidem reiteratam venæ ſectionem commendat; cujus rei hanc rationem reddit VVILLSIUS, quod nimirum ſanguine effœto toties educto novus faciliùs generetur: ſed errant, cum nihil ſanguinem generet, niſi ipſe ſanguis; & obſervatur quoſdam ex Melancholia per venæ-ſectionem, intempeſtivè & crebrò nimis adminiſtratam, in moroſin & ſtupiditatem conjici. Habenda ſiquidem ratio eſt cauſarum antecedentium & virium, quorum intuitu in plethoricis, ac non adeò torpidis, venæ-ſectio locum habet, ſicuti etiam, quando vel ſuppreſſio evacuationis conſuetæ præceſſerit, vel nimiæ phlogoſes aut æſtuationes ſubinde obſerventur, vel caput circa frontem intenſiùs ſubinde incaleſcat, metu majoris periculi, aut ne in maniam degeneret, vena brachii aperienda, item frontis in declinatione, aut ſaphæna in fœminis incidenda. Quò etiam ſpectant varicum, & hæmorrhoidum per hirudines in maribus aperturæ. Imò Melancholia aliis irritis per hirudines temporibus admotas curata refertur à FONTANO *in Conſil. & Reſponſ. pag.* 112. Evacuationibus quoque accenſenda eſt Trepanatio, & Fonticulorum ſuprà ſuturam coronalem inuſtio profundior, à RONDELETIO *Prax. lib.* 1. *cap.* 41. & 43. commendatæ, ideò quod nonnulli fracto fortuitò cranio curati fuerint; Huic adſtipulatur RHODIUS *Cent.* 1. *Obſervat.* 43. per experientiam Caſſerii. Nuperrimè mulieri melancholicæ crebrioribus æſtuationibus corporis vagis afflictæ, & præſertim intenſo frontis æſtu ſubinde correptæ, veſicatoria utrique brachio admovere juſſi, ut doloris ratione impetum ſpirituum & humorum à capite averterem, ne mania ſupervenire queat.

VIII. Obſervandum, quòd præter Vomitoria in principio mali *Purgantia per inferiora* conducant. In principio dico: Purgantia enim propriè dicta in morbi curſu minus commoda ſunt, diuretica parum aut nihil operantur, potiùs nocent. In principio ergò melancholicos ſemel & iterum purgare licebit, monente LINDANO; in progreſſu verò morbi plus nocebitis, quàm proficietis per Purgantia: quin potiùs loco illorum malum optimè per urinas, & hinc per leves & repetitos ſudores tollitur, uti diſſerit LINDANUS. Nam (1.) Melancholici ordinariò plus mingunt quàm alii; & quoniam (2.) raro ſudant ob habitum corporis denſiorem, & conſtipationem pororum cutis, materia urinæ ſubinde augeri ſolet.

IX. Diuretica ſunt optima. Et in genere hìc monendum, quod omnes ii affectus, qui dicuntur ſplenetici, aut qui dicuntur oriri ab humore melancholico, præmiſſis præmittendis, id eſt purgantibus, præſertim vomitoriis, & hinc alterantibus martialibus, optimè per diuretica & ſalſa curantur. Et obſervatum fuit, quod in talibus urina turbida & craſſa, opaca interdum etiam nigra reddita, & copioſis contentis ſaturata, ſignum ſit declinantis in talibus morbi & imminentis ſanitatis: adeòque hìc diuretica, & tanquam alterantia & tanquam evacuantia, optimè hìc conducunt; verb. grat. arcanum duplicatum Mynſichti, nitrum antimoniatum in potu ſolutum, & hinc remedia tartarea, in ſpecie tinctura tartari, tinctura nephritica Amelungii, ſpiritus tartari volatilis.

X. Rectè monet RIVERIUS, ſemper ad hypochondria præcipuam dirigendam eſſe curam, undecunque etiam malum primitus traxerit originem; unde curatio pro malo hypochondriaco ad reliquarum melancholiarum curationem ſufficit. Unde etiam BARTHOLETUS *Tract. de Reſpir.* inquit, quod Melancholica, quæ ex conſenſu totius cum corde derivatur, reſpondeat quartanæ exquiſitæ, adeòque etiam eſſe tractandos melancholicus ut Quarantarios.

XI. Quantum fieri poteſt, opera danda, ut Agrypnia coerceatur, & ſomnus aut conſervetur, aut reſtituatur vid. HORSTIUS *lib.* 2. *Obſervat.* 18. Id quod interdum poſt vomitorium facilè evenit, ut tunc plus minùs laſſati ægri vel ſponte in ſomnum inclinent, & ut faciliùs ad ſomnum diſponantur. In ſpecie ad ſomnum promovendum alimenta, quæ ſunt humida, ac bono nutrimento rorido turgida, qualia ſunt juſcula, ova, carnes facilis digeſtionis, ſerum lactis, lacticinia, *oryza*, *milium*, &c. ipſis primario conveniunt; ita enim temperatur maſſa ſanguinea, & humectatur cerebrum, adeòque multum diæta habet in receſſu. Certè quamdiu adhuc dormiunt, minùs grave malum eſſe ſolet, aut ſi poſt agrypnias ſomnus redeat, fauſtiſſimum ſignum eſſe ſolet.

XII. Opiata ſola, & niſi præmiſſis univerſalibus, nunquam danda ſunt. Nam in talibus opiata parum vel nil operantur, præſertim in principio, & ſubinde duplicata aut triplicata doſi nihil faciunt, ob acidum in primis viis ſtabulans, eorumque vim deſtruens; idque eò magis, quò diutiùs ſomnum non viderit æger eò minus narcotica & opiata operantur; ſed potius, dum non faciunt ſomnum, gravant malum, & reddunt ægros quaſi delirantes; cùm talia narcotica per ſe ſæpiùs aut in majori doſi uſurpata ſomnia nonnihil turbulenta & quaſi delira inferant. Internè ergò ſemper appropriatis ſpecificis miſcenda opiata, in ſpecie humectantibus, & etiam occurrendum ſimul externis epithematibus capiti & fronti applicandis; item pediluvia ac ſimilia pro ſcopo hypnotico melancholicis optimè conferunt.

XIII. In tota [illegible] ſtudioſè ſemper *Diæta* obſervanda eſt, ut ſit lauta & nutritiva; unde dentur alimenta & potulenta, quæ blando humore temperato & nutritivo probè ſint turgida & imprægnata, ut *lacticinia*, paſſulæ, & ſimilia, humectantia communiter dicta; ſiquidem notante LOSSIO *lib.* 1. *Obſervat.* 21. melancholici non diutiùs curantur, quàm humectantur: unde & paſſulata, item poma dulcia, mirè conveniunt melancholicis. Nec negligendus hauſtus vini generoſi, quod *vinum* optimè exhilarat Melancholicos; ſicuti etiam motus corporis & excernendorum excretio, quantum poſſibile, promovenda.

Quod ergò attinet ipſam materiam medicam hiſce ſcopis inſervientem: radix exſtirpandæ melancholicæ rectè à PARACELSO dicitur conſiſtere in antimonio, cujus præparata ſunt varia, imprimis vomitoria antimonialia, & hinc remedia quædam ejus per inferiora purgantia, ſunt optima. Vomitoria jam aliàs nota ſunt. In ſpecie hìc obſervandum eſt, eadem in paulo majori & ſæpè dupla vel tripla doſi eſſe uſurpanda, ſi aliquid agere debent, ut rectè obſervatum in BARTHOLINI *Act. Med. Haffn. Volum.* 4. *pag.* 148. quia melancholici ordinaria doſi non moventur, ſed ſaltem per inferiora moventur, minùs per ſuperiora, dum per inadvertentiam animi & objecta fortiora ſpiritus animales in cerebro & reliquis locis non ſolent percipere alterationem. Certè nonnunquam obſervavi, quod *tartarus emeticus Mynſichti*, cujus grana ij. vel iij. ad jv. aliàs dantur, in hypochondriacis & Melancholicis à gran. vj. ad viij. imò ad xvij. aut in forma liquida ſyrupus emeticus Salæ à drachm. vj. ad unc. j. propinatus fuerit. Et ſanè tales ægri longè commodiùs etiam ac faciliùs perferunt vomitoria paulò fortiora, quàm alii; quin ſubinde repetenda ſunt. Sic aliquando puerperæ, poſt 14. dies à partu Delirio melancholico laboranti, ad grana vj. propinavi, & tamen modicè vomitum experta eſt. Inde ſimiliter ſtudioſo cuidam Melancholico exhibui ſyrupi emetici unc. ß. qui tamen nullam hinc ſenſit motionem. Ideò vomitoria in majori doſi propinentur. Præſtat tamen prima vice ordinariam doſin propinare, ut ex hujus operatione pauca vel nulla concludere poſſit Medicus, in quantum augmentanda doſis. Et in ſpecie flores antimonii commendat PARACELSUS quorum florum elegantem præparationem videbitis in FINCKII *Encheirid. Dogmatico Hermetico* de Melancholia, tanquam appropriatiſſimum ad curandos Melancholicos remedium. Aliàs pro vomitorio ſit aurum vitæ ſeu præcipitatum mercurii cum auro (imprimis *Keglevi*,) item infuſum mercurii vitæ repetitum interdum confert. Sapa vomitoria Sylvii ex muſto & mercurio vitæ eſt etiam egregia; item ſyrupus emeticus ad unc. j. & ultra. Magni

gni enim momenti ſunt vomitoria, & utplurimum ab horum uſu miteſcunt ægri. Aliquando cuidam melancholicò propinare coactus fui;

℞. *Aquæ Fumar.* ℥j.
Gumm. Amm. in vino ſolut. ℈j ad ʒß.
Syr. emet. concentr. ʒj.
Scamm. ſulphurat.
Extr. troch. alband. an. gr. j.
Syr. roſat. ſimpl. ʒij.
Miſc. pro Potione.

Cujus una vice ſumpti uſu æger ter vel quater viſcida commodè per vomitum evacuavit, & bis per alvum laxavit cum euphoria.

Par ratio eſt Purgantium, quæ ſine addito ſtimulo ſalino, præſertim tartareo, in ordinaria doſi non operantur, quin hæc potiùs ordinariò augumentanda venit.

Inter purgantia mineralia eminent antimonialia; Nam antimonium peculiare alexipharmacum debellans Melancholiæ videtur; unde ex antimonialibus per inferiora purgantibus eminet Mercurius vitæ per ſal tartari cicuratus, aut multis aliis modis parabilis, eſt admodum conveniens; Sic enim ceſſante vi emetica egregiè per inferiora purgat. Inter vegetabilia verò imprimis ſunt helleborus & helleborata, quæ non tam propter laxationem ſimpliciter, quam propter vim alterativam ſpecificam in affectibus melancholicis, & in Deliriis Melancholicis conducunt. D. MICHAELIS refert exemplum delirantis, ex quo dæmon locutus, purgati per helleborata; unde nidus fuerit deſtructus, & cedere oportuerit. In malo verò contumaciori & mania helleborus albus, (de quo cras;) in melancholiis verò reliquis helleborus niger, palmam obtinet; nam præter vim laxativam ſimul habet alterativam, melancholiæ convenientem; vid. VELSCHIUS *Hecatoſt.* 2. *pag.* 11. Unde extractum cum phlegmate vitrioli ſpirituoſo paratum, & exinde paratæ pilulæ cum antimonio per inferiora purgante, hoc modo conveniunt;

℞. *Extr. helleb. nigr.* ℈j.
Troch. alband. gr. ij.
Antimonii vel *Mercurii vitæ per infer. purg.* gr. v, (pro varietate tamen præparationis variat doſis)
Cum *Eſſ. Martis*, vel *Tinctura tartari* f. Pilulæ
D. S.
Pilulæ purgantes.

Vel, quod melius, cum *aqua Anagallidis & flor. hyperici* f. Potiuncula, edulcoranda cum *ſyrupo de pomis laxativo*, & ita propinanda;
D. S.
Potio purgans.

Extractum trochiſcorum alhandal hic adhibetur pro ſtimulo, ut corrigat ſimul viſcidum præternaturale, quod, ut in omnibus chronicis morbis, ita & Melancholicis pathematis ceu ſubiectum cauſæ materialis ſimul peccare obſervatur. De uſu extracti colocynthidos & trochiſcorum alhandal, vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſervat.* 202.

Vel
℞. *Extr. helleb. nigr.* ℈j.
Martis cum ſucco pom. gr. xij.
Troch. alhand. gr. ij.
Cum *Eſſ. fumar.* f. Pilulæ;
D. S.
ut ſuprà.

℞. *Extr. helleb. nigri,*
Mercurii dulc. an. ℈j.
Mag. Jalapp. gr. vj.
Cum *Gummi amm. in acet. ſol.* f. Pilulæ;
D. S. *ut ſuprà.*

℞. *Aquæ Menth.* ℥i.
Extr. Martis liquid. ʒß.
Helleb. nigri ℈i.
Troch. alhand. gr. i.
Syr. de pom. Reg. Sabor. ʒß.
M. S.
Potio purgans.

℞. *Aquæ Menthæ* ℥i.
Gumm. ammoniaci acet. ſol. ℈i. vel ʒß.
Tartari vitriolat. ℈ß.
Extr. troch. alhand. gr. j.
Syr. de pom. Reg. Sab. ʒß.
M. S. *ut antè.*

℞. *Aquæ Menth.* ℥j.
Extr. helleb. nigri gr. xv.
Troch. alhand. gr. i.
Scamm ſulphurat. gr. ii.
Syr. Roſar. ʒß.
M. S. *ut antè.*

Vel radix hellebori nigri cum foliis ſennæ infundantur in aqua florum hyperici & anagallidis rubræ, vel in vino, acuantur cum ſale tartari: liquor colatus appropriatum, & egregium erit purgans Melancholicum in principio ad deliria; e. g.

℞. *Fol. ſenn. ſine ſtipit.* ʒij. ad iii.
Rad. Polypod. ʒiii. ad ℥ß.
Helleb. nigr. ʒi. ad ʒij.
Sal. tartari ℈j ad ʒß. vel *Crem. tartari* ʒß. ad ℈ij.

Stent in infuſione per noctem in loco calido cum ſ. q. *aquæ ſimplicis*, vel *anagallidis, florum hyperici*, &c. aut *ſeri lactis depurati*; manè, facta una aut altera ebullitione, coletur;
Colat. ℥iii. adde
Aquæ cinnam. ʒiß.
Syr. de pom. ʒiii. vel ℥ß. ad ʒvi.
M. S.
Potio purgans pro una vice.

Item poſſunt fieri noduli vino infundendi ex appropriatis ad imitationem HARTMANNI *cap.* 5. §. 7. Vel
℞. *Paſſul. min. cont.* ℥iii.
Fol. Senn. ſine ſtipit. ʒvi.
Cinnam. el. ʒiij.
Caryophyll. ʒiß.
Crem. tartari ʒiij.

Contuſa includantur nodulo, & infundantur in *aquæ ſimplicis* ℔iii. ſtent per noctem in digeſtione.

Convenit etiam vinum helleboratum *Quercetani*, quod videbis *in Pharmacop.* Eſt convenientiſſimum laxativum melancholicorum. Item tartarus vitriolatus ad grana iv. vel v, propinatus eſt etiam conveniens. Præparandi modus proſtat in SCHRODERI *Pharmac.* vel cum ſtimulo blando acuatur.

℞. *Gumm. ammoniaci cum aceto ſol.* gr. v.
Tartari vitriolat. gr. iii.
Extr. aloes gumm. gr. ij.
Cum *Eſſ. Gum. amm.* f. Pilulæ;
D. S.
Pilulæ purgantes.

Poſt helleborata ſunt imprimis ſennata; eadem tamen nunquam ſine ſtimulo tartareo præſcribenda; e. g.
℞. *Paſſul. min. contuſ.* ℥iij.
Coqu. in ſ. q. *aquæ*;
Colaturæ ℔iij. infunde
Fol. Senn. ſine ſtipit. ʒvi.
Cinnamom. ʒiij.
Caryophyll. ʒiß.
Crem. tartari ʒiij.

Stent in loco calido per noctem vaſe probe clauſo: manè coletur.
D. S.
Potio laxativa.

Doſis ℥iij. vel iv. & alvus blandè laxatur.

Loco horum conveniunt etiam pro ſcopo laxativo maſſa pilularum de ammoniaco Quercetani, maſſa pilularum tartarearum Quercetani, maſſa pilularum de fumaria, item, quod rarius fit, de lapide Lazuli, & extractum melanagogum Quercetani.

Purgantibus his & vomitoriis ſemper præmittantur Digeſtiva, abſorbentia acidum, imprimis Martialia; e. g.
℞. *Vitrioli Martis ritè par.*
Terræ fol. Tartari an. p. æqu.

Terantur in mortario lapideo, ſub tritura liqueſcit, hinc blando calore exſiccetur, & iterum teratur.
Doſis ſcrup. j.

Vel cremor tartari & vitriolum martis ſolvantur in aqua fervida, & in cryſtallos flaveſcentes coagulentur. Item convenit tinctura vitrioli martis Zuvelfferi, eſſentia martis liquida, vel liquor martis ſolaris, vel pulvis ex cremore Tartari & ſale Tartari; Vel
℞. *Lapill. cancr. præp.* ʒß.
Corall. rub. præp.

Croci

Croc. martis alterat. an. ℈ ß.
M. f. Pulvis.
div. in 2. part. S.
Pulvis digeſtivus.

℞. *Matr. perlar. præpar.* vel *lapill. cancr. præp.* ʒ ß
Arcan. duplicat. ℈ i.
Salis abſinth. ℈ ß
M. f. Pulvis.
div. in 2. part.
D. S.
Ut *antè*.

℞. *Sal. ammoniaci*,
Salis Abſinth.
Lapill. cancr. præp. an. gr. xv.
Laud. opiat. gr. ij. vel iij.
M. f. Pulvis pro duabus doſibus,
D. S.
Pulvis digeſtivus pro duabus doſibus.

Vel
Convenit Potio digeſtiva in *Idea Formular. Claſſ.* 3. §. 1.

Quoad *remedia alterantia*; ea vel reſpiciunt acidum corrigendum, vel craſin ſanguinis emendandam, & per urinam purificandum, & quaſi curandum malum hypochondriacum. Unde ex ſimplicibus ſpecificè conveniunt omnia ea, quæ in malo hypochondriaco, & melancholia hypochondriaca uſurpantur: quibus addenda ſimul ſplenetica antiſcorbutica. Et quidem acidum corrigunt Martialia, Saturnina, corralliata, aliaque acidum abſorbentia: quibus addenda eſt tinctura lunæ vera. Sanguinem alterant, & per urinam mundificant tartarea, tàm fixa, quàm volatilia urinoſa; aliàs contrà malum hypochondriacum uſitata. Quibus tamen in ſpecie vegetabilia temperata, aliàs cordialia dicta, à Veteribus ceu ſpecifica contra affectus melancholicos laudata: item ſplenetica quælibet ſedulò addenda ſunt. Talia reverà temperando ſpecificum acidum in melancholicis ſaporem operantur, ſuntque *fumaria anagallis*, hypericum, *borrago, bugloſſis*, poma dulcia, præſertim Borſdorffiana, quæ ceu alterativum ſpecificum ab omnibus Practicis laudantur, flores tunicæ, &c. in ſpecie *crocus*, & camphora, quæ immediatè agunt in ſpiritus, & eorundem diſcraſiam alterant.

Martialia quod attinet; convenit horum uſus pro ſcopo alterandi in curſu curæ, imprimis infuſum martis cum ſucco pomorum Borſdorffianorum, quod largiter propinatum eſt ſpecificum; item fiat extractum Martis cum ſucco pomorum, (pomorum ſuccus cum Marte ſe ſaturat, & non fermentat, ſed liquor nigreſcit, & perquam diu perſtat.) Porrò omnes croci martis aperitivi, non ſaturati, item tinctura martis Mynſichti, eſſentia martis, liquida, tinctura Vitrioli Martis Zovelfferi, liquor martis ſolaris à gutt. xx. ad xxx. manè pulvis cachecticus Hartmanni, & ſimilia, inter alterantia in Deliriis melancholicis primatum ducunt, & optimè conveniunt. Faciunt etiam huc Acidulæ melancholicis optimæ: Sic GABELCHOVERUS *Centuria* 2. *Curat.* 69. refert mulierem melancholia hypochondriaca graviſſimè laborantem, per potum acidularum curatam, ſed quæ ex balneo eorum peſſimè habuit: Sicuti etiam thermæ melancholicis maximè nocent, Conf. BRUNEMANNUS *Conſ.* 5. *de Melanchol. Hypochond.*

Poſt hæc quoque excellit Saturnus, & ejus imprimis ſaccharum, quod frequenter uſurpatum doſi ℈ j. egregium, & ſpecificum eſt in melancholia imprimis hypochondriaca compeſcenda, & ex hoc ipſo parata tinctura cum vitriolo martis, aliàs tinctura antiphthiſica dicta. Loco hujus etiam cryſtalli mineræ ſaturni cum ſpiritu nitri, aceto acuato paratæ ſpecificæ ſunt in mania, & reliquis melancholiis. Loco harum, vel ſolo ſaccharum Saturni ſingulariter convenit, quo ipſo Monachus quondam Italiæ omnes maniacos, & melancholicos curavit propinando quotidie: Sanè juvenem philiatrum novi, per ſolum, & frequentiorem ſaturni ſacchari uſum à Melancholia gravi hypochondriaca curatum. Metus, quod ſteriles reddat, eſt inanis.

Cognata ſunt martialibus corallia rubra, vel cruda, vel quæcunque ex iis parata, non ſaltem quod acidum ſimpliciter deſtruant, ſed & quod ſulphur eorum contra triſtitiam, anxietatem, Melancholias, & Deliria, appropriatum ſit; unde tàm in ſubſtantia propinari poſſunt, quàm in ſpecie eorundem tincturæ veræ, quæ præmiſſis univerſalibus ſingulare quid obtinent in Deliriis Melancholicis, imprimis ſi reducantur ad ſtatum volatilitatis. Sed quia ejuſmodi tincturæ ſunt raræ, uſurpetur loco harum tinctura coralliorum cum ſpiritu ligni Saſſafras parata, item cum ſpiritu cordis Cervi, addita eſſentia ambræ. Egregium enim remedium eſt tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi in triſtitia, anxietatibus cordis, hujuſque palpitatione, aliiſque anguſtiis melancholicis, ob ſulphur, ſimul etiam egregiè ad phantaſmata melancholica diſpellenda confert; ex. gr.

℞. *Tincturæ Corall. cum ſpiritu cord. cervi*
vel
Roſar. par. ℥ j.
Eſſ. Meliſſ.
Croci an. ʒ ß
M. S.
Singularis Tinctura Corallorum.

Vel eſſentia fumariæ miſta cum tinctura coralliorum antiſcorbutica eſt egregia.

Ad lunaria ſpectat tinctura lunæ vera, non cœrulea, quæ omnis eſt impoſtoria, & tantùm eſt tinctura veneris cum luna imprægnata. Sine Venere enim tinctura lunæ colorem cœruleum nunquam repræſentat: ſed luna puriſſima aliquoties cum ſaturno optimè purificetur: ità emergit hinc tinctura ex rubro obſcuri coloris (vid. BARTHOLINI *Actor. Med. Haffnienſ. Volum.* 1. in melancholicis deliriis præmiſſis præmittendis ceu appropriatum alterativum eſt optima: vel harum loco magiſterium lunæ, ob id à quibuſdam, Germ. *das Narren Pulver* dictum, (videatur ROLFINCKII *Chymic. ſub titulo Lunæ*:) Fatui enim reſtituuntur beneficio hujus medicamenti. Poteſt cum aliis abſorbentibus miſceri, v.g: coralliis rubris præparatis; aliàs ingratum habet ſaporem, vomitus, & nauſeam concitat. Item aqua cephalica, in qua extinguitur luna cum ſulphure calcinata, extinguendo eandem ab omni calcinatione, in affectibus melancholicis præſtans eſt.

Maximè quoque à quibuſdam laudatur lapis Lazuli, tanquam ſingulare remedium ad affectus melancholicos, tam in forma pulveris ad imitationem HARTMANNI propinatus, quàm ſub forma tincturæ ſmaragdinæ cum ſpiritu vini, & ſpiritu urinæ. Verùm lapis hic ſanè eſt concretum hermaphroditicum, participat itidem de luna, & Venere, unde in quibuſdam non ritè præparatus facit vomitus. Ratione ergò lunæ affectui melancholico ſuccurrit, unde paretur ita, ut eliciatur ſaltem vis lunaris, relicta ſubſtantia Venerea, & pro uſu ſervetur; ſic enim habebitur appropriatum ſpecificum, alterans cauſam peccantem. Doſis à guttis xij. ad xx. Miſcetur commodè cum eſſentia anagallidis compoſita, hoc modo:

℞. *Eſſentiæ Anagall. compoſ.* ℥ iij.
Tincturæ lapis Lazuli ʒ j.
M. S.
Eſſentia Cephalica, & Splenetica.
Doſis 40. vel 50. Guttæ.

Ratione hujus lapidis confectionem alchermes optimè convenire ad melancholiam, præmiſſis medicamentis hypochondriacis, dicunt; maxima tamen vis dependet ab Ambra, quæ confortat melancholicos, hinc etiam uſurpari poteſt eſſentia ambræ.

Juxta hæc inter alterantia appropriata eminet ſpeciatim arcanum duplicatum Mynſichti, quod eſt egregium in omnibus Deliriis melancholicis, & mihi frequentis uſus medicamentum: hinc quoque nitrum antimoniatum in ſpecie cum camphora.

Inſuper ex regno vegetabili quædam temperata afferuntur. Præ cæteris tartarus, & tartarea quælibet ſunt optima, ſive pro ſcopo digeſtivo humorum in primis viis uſurpentur, ſive pro ſcopo alterativo, & diuretico: hinc cremor tartari, tartarus vitriolatus, cremor tartari, miſtus cum ſalibus, aliis lixivialibus, in ſpecie cum ſale abſinthii, cum ſale fraxini, item *cum ana ſalis tartari, eſt egregium digeſtivum* in affectibus melancholicis. Imprimis conveniunt volatilia, quæ vi diuretica, & acidi deſtructiva melancholicos juvant: Talia ſunt imprimis ſpiritus, & ſal tartari volatile, tinctura tartari, aut etiam ſpiritus vini tartariſatus. Paratur ſpiritus tartari volatilis ex tartaro diverſimodè & optimus eſt in affectibus melãcholicis. His præfero ſpiritum carminativũ ex nitro, tartaro, ſpiritu vini, &c. qui eſt convenientiſſimus, dum in paroxyſmo hypochondriaco, & Melancholia gravior meſtitia, angu-

ſtiæ, & anxietates cordis, palpitationes ejus, &c. graviùs urgente: in tali caſu, præter coralliata, ſpiritus hic carminativus eſt optimus à ʒß ad ʒ i. propinatus, nunc ſolitarius, nunc ſpiritui ſalis ammoniaci ſociatus; in cujus locum tinctura nephritica compoſita, ſeu clyſſus urinoſus ſubſtitui poteſt. Pertinet huc etiam *liquor tartari diaphoreticus cum ſuccis Dn. D. Refeldii*, qui ita ſe habet:

℞. *Succ. expreſſ. Piperit.* ℥ iv.
Cochlear.
Raphani mar.
Naſturtii aquat.
Hortenſ. an. ℥ j.
Dictis addit
Spirit. tartari probè rectif. ℔ j.
Miſta hæc omnia, & digeſta aliquandiu, deſtillat aliquoties lento igne in Mariæ balneo.

Doſis à ʒ ij. ad ℥ß optimè conferens pro ſcopo alterandi in quacunque melancholia, præſertim hypochondriaca, non minùs, quàm in aliis melancholiæ ſpeciebus; ſic enim vel per ſudorem, vel urinam operatur.

Remedia ex borragine, bugloſſa, fumaria, & ſimilibus, quæcunque eorum alterantia appropriata per ſe nota ſunt, & ſpeciatim in largiori doſi pro vehiculo reliquorum inſerviunt. In ſpecie tamen fumaria præ cæteris eſt utilis, & omnia ex fumaria parata remedia; Unde eſſentia fumariæ compoſita noſtra pro ſcopo alterandi optimè convenit, ſi miſceatur cum eſſentia, ſeu tinctura martis liquida; ex. gr.

℞. *Eſſ. fumar. compoſ.* ʒ iij.
Tincturæ martis liquid. ʒ ij.
Eſſ. Croci ʒ i.
M. D. S.
Eſſentia Cephalica, & Splenetica, pro una doſi 30. guttæ.
Uſurpatur ter in die.

Vel

℞. *Eſſ. martis liquid.* ʒ ij.
Fumar. compoſ.
Crocian. ʒ j.
Camph. gr. vj.
M. S. *ut antè.*
Doſi 30. vel 40. guttæ.

Vel in forma Noduli.

℞. *Herb. ſcolopendr.* M. ij.
Fumar. M. i ß
Flor. borrag.
Bugloſſ. an. M. j.
Tunic.
Violar. an. M. ß
Cort. Tamar.
Fraxini an. ʒ. vj.
Rad. polypod. vel *enulæ.*
Limat. martis an. ℥ j.
Cinam. ʒ ij.
Inciſa, & contuſa includ. Nodulo:
D. S.
Nodulus ad Vinum.

Poſt fumariam ſuccus pomorum Borsdorffianorum depuratur, vel etiam omnia ex pomis parata remedia, verbi gratia ſyrupus de pomis, extractum Martis cum ſucco pomorum diutiùs continuandum, vel ſolitarium, vel camphoratum, interponendo interdum uſum ſpiritus ſalis ammoniaci; extractum granorum chermes cum ſucco pomorum ex Hartmanno, & ſimilia, item extractum, & ſyrupus de ſucco borraginis, item bugloſſæ, à veteribus laudantur in majori doſi, & crebriùs uſurpantur, eſſentia ſplenetica, medicamenta quæcunque ex lupulo, & ſimilia. Apud RHODIUM *Centuria* 1. *obſerv.* 44. juſculis cichoraceis in prima menſa hauſtis Melancholia hyppochondriaca profligata fuit. Sed hæc ſunt clara ex Cura mali hypochondriaci. Eminent quoque anagallis flore phœniceo, quæ communiter dicitur German. *Vernunffts Kraut*, & hinc hypericon: Hæc enim duo mirè conferunt contra phantaſmata melancholica, ſive tantùm coquantur in aqua appropriata, & propinentur, ſive fiat eſſentia, & tinctura compoſita: quò pertinet tinctura hyperici Mynſichti; quæ ad Deliria Melancholica, & Maniaca ab eodem commendatur, quotidie bis, vel ter uſurpata; item eſſentia anagallidis compoſita D. Michaelis, quæ ad 50. vel 60. guttas bis in die ſumatur: *Tinctura hyperici Mynſichti* datur pro doſi ad aliquot cochlearia. *Satyrium, ejuſque conſerva, item eſſentia ſatyrii magnam vim habet mœrores, & triſtitias pellendi*, inquiunt Authores, ſed obſervetur in uſu, ne ſit Melancholia erotica, ſeu ex amore, utpotè quam potiùs aggravat. Eſſentia, & conſerva cum aliis miſta conducit. Helenium miram vim ad ſpiritus excitandos habere RONDELETIUS *Prax. lib.* 1. *cap.* 9. dicit. *Crocus* præ reliquis ſingulare quid obtinet, & optimum eſt ſimplex ad affectus melancholicos cum, & ſine delirio diſpellendos: nam inſigniter convenit ad volatiliſandos, & ſubtiliſandos ſpiritus, utut occulta narcotica vi eos figat; hinc HARTMANNUS *in Praxi Chimiatr.* meritò commendat eſſentiam croci cum aqua vitis deſtillata paratam; cui tamen meritò præfert LINDANUS croci eſſentiã cum aqua betulæ, menſe Martio ex ſurculis profluentiæ paratã, utpotè cum dicta aqua betulæ per ſe ſit egregia pro ſcopo alterativo humorum, & diuretico in melancholiis, ſive ſit aqua deſtillata betulæ, ſive per fermentationem purificata, & ita propinata. *Eſſentia* croci ſumma cordis lætitia à PARACELSO vocatur, cùm ſimul habeat vim ſudoriferam, & pro ſcopo afficiendi ſpiritus mirè convenit; undè etiam *Lindanus* meritò etiam *ſyrupum* ex ſucco *borraginis*, cui crocus additus ſit, in præſentibus affectibus ſingulariter commendat. Siquidem, & externè crocus in nodulo circa ſcrobiculum cordis appenſus egregiè convenit ad triſtitiam, mœſtitiam, & angorem Melancholicorum curandum, uti BORELLUS *Cent.* 2 *obſerv.* 99. de muliere Melancholica continuò mœſtante, geſtatione croci ſuper cor curata, refert. Meliùs tamen eſt, quod ſoleo facere, ut *croco* huic addatur *camphora*, & appendatur dicto loco, quia eſt optima. STOECKERUS *in Praxi* inſigniter commendat in affectibus Melancholicis hanc aquam deſtillatam.

℞. *Flores Anthos,*
Bourag.
Bugloſſ. an. ℥ iv.
Croci ʒ j.
Mal. Coton. ℥ iv.
Vini albi gener. ℔ ij.
Miſta digerantur per 3. 4. dies, & deſtillentur.

Aqua propinetur ad ℥ j. quam jubet aſſervandam tanquam pupillam oculi. Sed an tantæ ſit efficaciæ, neſcio, & ferè dubito. Datur, uti dico, in affectibus melancholicis ad ℥ j. ſubindè repetendo.

Croco non cedit Camphora, & ejus eſſentia, quæ uti ſingulariſſima eſt in mania, & omnium optimè conducit: ita etiam in reliquis Deliriorum Melancholicorum ſpeciebus, tam internè cum ſaccharo ſaturni, vel arcano duplicato permiſta, quàm cum croci ʒ j. noduli forma ſuſpenſa, & aliquamdiu geſtata. Exemplum novi in quodam amico, qui terroribus ſubindè affligitur, & hoc ipſo amuleto egregiè levatur. In forma quoque *epithematis* externè capiti applicari poteſt, quando deliri conqueruntur de perturbatione capitis, v. g. hoc modo:

℞. *Aquæ flor. ſambuc.*
Hyper. an. ℥i. ß
addo
Camph. gr. vj. vel ix.
M. f. Epithema: S:
Epithema externum.
Quod applicatur fronti, & temporibus, & benè confert.

Internè non adhibeatur, niſi præmiſſis præmittendis, exempli gratia.

℞. *Pulv. cachect. Hartm.* ʒ j.
Corall. rubr. præp. ʒ ß
Camph. gr. xv.
M.
div. in 3. part. æqual.
D. S.
Singularis pulvis cephalicus, & ſplenticus.
Quarum una capiatur omni mane.

℞. *Arcan. dupl. Mynſ.* gr. xxiv. vel ʒß
Corall. rub. præp. vel *Mag. Corall. cum ſucco citri* ℈ i. vel gr. xxiv.
Camph. gr. xvj.
M. f. Pulvis pro duabus doſibus.
D. S. *ut antè.*

℞. *Arcan. dupl.* ʒ ß
Sacch. ſaturni gr. xij. ad ℈ j.
Camph. gr. vj. vel *laud. op.* gr. iv.
Miſc. pro duabus doſibus.
D. S. *ut ſuprà.*

Ca-

Capiantur mane & veſperi, repetantur aliquoties, in ſpecie veſperi tempore ſomni; nam camphora Melancholicos diſponit ad ſomnum.

℞. *Mag. corall.* cum *ſucc. citri*, vel *Corall. rubr. præp.* gr. xij. ad xv.
Sacch. Saturni gr. viij.
Camph. gr. iij.
M. f. Pulvis
D. S.
Pulvis veſperi ſumendus.

Vel omiſſa camphora addatur *Laud. opiat.* gr. ij. vel *Extr. croci* gr. v.

℞. *Sacch. Saturni* gr. v. vj. ad ix.
Laud. opiat. gr. ij.
Ol. deſt. camph. gtt. iij.
M. f. Pilulæ; S.
Pilulæ ante ſomnum ſumendæ.

Capiantur tempore ſomni.

℞. *Extr. Martis* cum *ſuc. pom.* ℈j. ad ʒß.
Camph. gr. ij. vel iij.
M. f. Bolus pro una vice
D. S.
Bolus veſpertinus pro una vice.

℞. *Aquæ Borrag.* ℥j.
Arcan. duplic. ℈j.
Mag. corall. cum *ſucc. Citri* ℈ß.
Camph. gr. iij.
Syr. Borrag. ʒß.
M. S.
Potio veſpertina pro una vice.
Capiatur pro una vice.

℞. *Aquæ Anagall.*
Borrag.
Flor. hyperic. an. ℥j.
Arcan. duplic. ℈ij.
Sacch. Saturni ℈j.
Camph. gr. vj.
Syr. borrag. crocat. ℥j.
M. S.
Potio cephalica, & ſplenetica cochleatim ſumenda.
Capiat inde æger pro lubitu.

℞. *Aquæ Anagall.*
Meliſſ. an. ℥iß.
Arcan. duplic. ʒß.
Spec. dia-ſaturni Mynſ. ℈i.
Camph. gr. v.
Syr. flor. borrag. vel *Meliſſ.* an. ʒß.
M. S. ut antè.

Vel;

℞. *Aquæ Anagall.*
Flor. hyperic.
Cordial. Hæro. Saxon. frig. an. ℥I.
Eſſ. Enul. vel *fumar. compoſ.* ʒii. vel iij.
Croci ʒi.
Tinct. Corall. cum *ſpir. cord. cerv.* ʒiß.
Eſſ. Ambræ gtt. xv. ad ℈j.
Camph. gr. vj. vel *ſpiritus vini camph.* ʒiß.
Syr. de canell. vel *flor. tunicæ*, vel *borrag.* ℥j.
M. S.
Potio confortativa pro aliquot vicibus.
Subinde uſurpanda coch. i. vel etiam ii.

Semper camphora medicamentis alterantibus pro affectibus melancholicis & maniacis addenda venit; camphora enim immediatè ſpirituum animalium vitiatam craſin alterat; cùmque tota nil aliud ſit, quàm ſal oleoſum, hinc conſequenter ſociabilis eſt ſpiritibus, internè & externè uſurpata.

Interdum pro ſudorifero convenit prȩter miſturam ſimplicem imprimis ſpiritus ſalis ammoniaci volatilis, qui ad curam mali hypochondriaci, & Melancholicæ eſt optimus, imprimis ſi miſceatur cum ſpirtu carminativi ana; vel pro ſcopo diuretico.

℞. *Spir. ſal ammoniaci* ʒiij.
Liqu. terræ fol. tart. ʒiii. ad ℥ß.
M. S.
Eſſentia ſplenem aperiens.
Doſis gutt. xxx. ad l.

Hiſce Elixyr proprietatis *Sennerti* cum ſuccis paratum, tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi, ſpiritus & ſalia volatilia, pro circumſtantiarum ratione etiam accenſenda ſunt.

Ubi phlogoſes frequentiores adſunt, ac æſtuationes vagæ, item ubi humorum alteratione & per urinam evacuatione magis indicium, arcanum duplicatum, nunc ſolitarium, nunc aliis ſociatum, eſt optimum. Sanè hujus uſu agrypniam melancolicis nonnihil emendari, fuit obſervatum.

Denique pro ſcopo analeptico, unà cum laudabili diæta, convenit eſſentia meliſſæ, eſſentia corticum citri vel corticum aurantiorum, elyxir citri, tinctura ſolis cum oleo cinnamomi Mynſichti, tinctura coralliorum, eſſentia helenii, & ſimiles. Uſurpari etiam poteſt in paroxyſmo melancholico *Opiata antimelancholica* TIMÆI *von GuldenKlee*, quam mirè commendat in paroxyſmo. Compoſitio eſt hæc non inelegans:

℞. *Conf. de hyacinth.* ʒi.
Alchermes ʒß.
Lap. Bezoar. ℈ß.
Smaragd. præp. ℈ii.
Corn. alcis ſine igne ʒi.
Mag. ſuccin. albi
Perlar.
Corall. rub. } potiùs *præp.* an. ℈i.
Spiritus Roſar.
Rubi idæi.
Lil. convall. an. gtt. xiii.
Syr. flor. Pœon. q. ſ.
M. f. Electuarium.
Aſſumatur in aqua appropriata à ʒß. ad ʒi.

In diæta ſerum lactis tàm ſimplex quàm medicatum, & alias lacticinia dentur, niſi quid obſtet; Item remedia ex pomis, imprimis Borsdorffianis, vinum ex paſſulis cum ſucco pomorum Borsdorffianorum fermentatis, & denique omnia alimenta rore nutritio turgida, minus ſqualida, & minus arida, conveniunt, ut jam *ſuprà notatum*. Nam benè edunt Melancholici; ſi non appetant, malum ſignum eſt. In ſpecie vinum generoſum præmiſſis premittendis mire convenit Melancholicis, ſi præprimis mœrore quaſi ſuccumbant, utpote quod ſpiritus excitat, letitiam quandam conciliat, animum exhilarat, & ſimul ſomnum inducit, modò non in nimia doſi capiatur, ne phlogoſes excitentur; & quamdiu hæ urgent, ab illo abſtinendum. Egregium vini uſum in affectibus Melancholicis videb. approbatum à GABELCHOVERO *Cent.* 3. *Curat.* 18. *in ſchol.* & THONERUS *lib.* 2. *obſer.* 3. refert, quod quidam Melancholicus in ſummo gradu hauſtu vini tandem revocatus & ita curatus fuerit.

Ut res exemplis fiat clarior.

Sacerdos Melancolicus accipiebat primò ſyrupum emeticum duabus vicibus, hinc liquoris martis ſolaris ʒß. doſi xx. ad xxx. guttas omni mane.

℞. *Sacch. Saturni* ʒiß.
Laud. opiat.
Camph. an. gr. viiß.
Miſcebantur pro 4. doſibus veſpertinis.

Item

℞. *Arcan. dupl.* ʒij.
Corall. rub. præp. ʒj.
Camph. ʒß.
Miſc. pro 6. doſibus veſpertinis.

Item interpoſito blando laxativo ex tartaro vitriolato cum ſcammonio prȩparato & trochiſcis alhandal. Continuavit ante meridiem ſolutionem Martis cum ſucco pomorum; à meridiè verò.

℞. *Arcan. dupl.* ʒij.
Camph. gr. xv.
Sacch. Succin. ℈ij. ad ʒß.
Miſcendo pro 8. doſibus.

Finem curæ tandem ſpiritus ſalis ammoniaci aliquamdiu continuatus abſolvere ſolet.

Alium melancholicum, qui ſibi violentam manum injecerat, ſimili ferè modo curavi.

Primò ordinavi jam dictos ſex pulveres ex arcano duplicato, corallis rubris præparatis, & camphora; de quibus quotidiè binas doſes capiebat, manè & veſperi. Hinc exhibui ſyrupi emetici ʒvj. cum levamine, ſed manebat anxius, & multum bibebat. Hinc uſurpabat liquorem martis ſolaris, doſi xx. ad xxx. guttas omni manè; appetente verò noctè.

℞. *Sacc. Saturni* ℈j.
Laud. opiat. gr. ii.
Camph. gr. iii.
Miſc. pro doſi, ſub introitu lecti.

Poſt

Poſt tres dies repetii vomitorium ſequens:

℞. *Tartari emet.* ℈ß.
Vitriolat. gr. viij.
Miſc.

Aſſumebat cum egregio levamine.

Poſt continuavit manè liquorem martis ſolaris, & à meridie octo illos pulveres Sacerdoti melancholico præſcriptos, ex arcano duplicato, ſaccharo ſaturni, & camphora; & ſic continuando & alvum ſervando apertam, reſtitutum fuit.

Puerpera, cujus mater in puerperio ſæpiùs delira melancholica fuerat, cùm omnia in partu rectè ſe habuiſſent, nihilominùs decimo quarto die puerperii fiebat melancholica, & hinc tantum non maniaca. Hiſce verò curata fuit: Applicabatur clyſter carminans; hinc

℞. *Solut. Martis cum ſucco pom.* ℥iij.
Eſſ. Croci ʒi.
Miſc.
Doſis 40 vel 50. gutt.

Continuavit per triduum: Sed cum die quarto ferè fieret maniaca:

℞. *Tartari emet. Mynſ.* gr. vj.

Dabam mane; quo benè operante placida reddebatur; hinc

℞. *Arcan. duplicat.* gr. xv.
Sacch. Saturni gr. v.
Camph. gr. iij.
Miſcendo pro pulvere.

Capiebat hora quinta veſpertina. Sub introitu verò lecti præſcribebam:

℞. *Sacch. Saturni* gr. v.
Laud. opiat. gr. ij.
Ol. deſt. Camph. q. ſ. pro pilulis.

Quarum uſu cum multò melius habuiſſet, continuavit adhuc eſſentiam Martialem ſuperiorem. Sed cùm aliquot abhinc diebus ſupervenirent pathemata quædam hyſterica, injiciebatur idem clyſter carminans, & aſſumebat cochleatim ſequentem Potionem:

℞. *Aquæ meliſſ.*
Hirund. cum *caſtor.*
Menth. an. ℥i.
Spiritus ſal ammoniaci ʒj.
Cochlear. ʒß.
Camph. gr. v.
Syr. de cort. aurant. ℥ß.
Miſc.
F. Potio.

Cum verò alvus non benè reſponderet; purgabatur leniter per Decoctum ſennæ cum cræmore tartari; hinc continuabatur eadem ſolutio martis, ſed cum ſpiritu vini camphorato miſta. Cum hinc optimè ſe haberet, & ſaltem de capitis perturbatione adhuc conquereretur, præſcribebam ſequens Epithema:

℞. *Aquæ flor. ſambuc.*
Hyperic. an. ℥iß.
Comph. gr. vj.
Miſcendo pro Epithemate.

Aliquoties fronti applicando; & ita convalvit.

Externè, præter *ſuprà dictum* epithema camphoratum, & nodulum ex camphora & croco, emplaſtrum ex tacamahaca capiti raſo applicatum commendatur ab HOECHSTETTERO *deciſ. 9. pagin.* 319. Alii

℞. *Tacamahac.*
Gumm. Carann.
Animæ an. p. æq.

Ex his liquefactis faciunt Emplaſtrum ſimili modo applicandum.

Sed non opus eſt: ſufficit tacamahaca, quæ ægregii uſus ad Deliria melancholica. D. SCHOLZIUS in M. A. N. C. *Annot.* 3. *Obſervat.* 157. Species frequentes tanquam expertiſſimas in Melancholia à faſtu commendat:

℞. *Herb. beton.*
Verben.
Flor. Chamom.
Salviæ,
Sambuci,
Roriſmar.
Nymph. an. p. ij.
Sem. Fœnic.
Nigell. præp.
Coriand. præp.
Anethi an. ʒß.

Conciſa groſſo modo miſceantur & ſubigantur cum *farina* & *aqua*, fiat lege artis panis, qui reſciſſa inferiore cruſta, parumque excavata medulla, inſtar mitræ calidè capiti impoſitus fuit.

Quodſi junctum ſit plenis vitium, præter interna ſaturnina emplaſtrum de nicotiana ſplenis regioni applicatum convenit.

Quodſi phlogoſes frequentiores adſint, aut caput nimis æſtuet, ita ut Mania metuatur, obſervavi limum recentem cum aceto ſubactum, plantis pedum & cervici applicatum, nonnihil prodeſſe, renovando ſubinde, nam fortiter adhæret, ita ut vi avellendus ſit.

MEMBRUM III.

DE

MANIA.

Abſolvimus Deliria Melancholica. Supereſt verò adhuc *ſummus deliriorum melancholicorum gradus*, & magis crudelis ſpecies, ex eo, quia homines omninò quaſi in bruta traſmutantur; eſtque iſta melancholia, quæ aliàs *μανία* dicitur Græcis, Latinis *Inſania*, Germanis *die Raſerey oder die unſinnigKeit*, quæ tale eſt abſque febre delirium, (utut mania cum quoque febris corripere poſſit,) quo correpti ægri melancholici cum inſigni furore & audacia, depoſito omni pudore, & exuta quaſi omni ratione in tantum, non in totum, planè feroces redduntur, ita ut, quæcunque objecta aggrediuntur, eadem diffringant & lacerent, multa abſurda loquantur & faciant, cum inſigni furore ſæviant in alios, etiam in ſe ipſos, adeò ut quoſcunque homines obviam venientes verberibus malè mulctent, & impediti gravioribus contumeliis & conviciis eoſdem laceſſant, ita ut ob furorem & quæcunque perpetrandi audaciam catenis ſubinde devinciendi & arctè incarcerandi ſint ægri, & ſi ſui juris ſunt, interdum aufugiunt, quin & ſeſe, niſi defendantur, nonnunquam jugulant aut ſuſpendunt, & horrenda peragunt. Pertinaciſſimè vigilant, ita ut FERNELIUS referat, quendam maniacum per quatuordecim menſes inſomnem fuiſſe.

In iis deliriis maniacis verò obſervandæ ſunt tres circumſtantiæ: nempe *Furor*, *Robur*, & *Frigoris tolerantia* mirabilis. Imprimis conſiderabilis eſt *furor* iſte, quo tales ægri quæcunque perpetrare audent, qui tamen furor inſignis & hæc apparens *audacia* non eſt planè abſque aliquali meticuloſitate & abſque timore interno, imprimis erga cuſtodes ſuos. Nam ſi furioſi aut maniaci aliquem metuentem, vel pavidum vident, in eum audaces promptè irruunt; ſed ſi audacem & conſtantem quem vident, eundem formidant, quin &, ſi ab aliquo aliquando verberibus excepti fuerint maniaci, eundem admodum metuunt, &, quacunque ratione poſſunt, fugiunt. Audaciæ huic, vel potius temeritati, conjunctum eſt inſigne, & tantum non ſtupendum in maniacis *robur*, cùm validiſſima ferramenta diffringant & disjiciant, & quæcunque obvia ſubitò conterant & devaſtent. Sic BENIVENIUS obſervat nutricem maniacam, quæ dentibus quæcunque obvia comminuit, & etiam validiſſima diffregit. Conf. BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hiſtor.* 69. Hoc rubor eſt ſtupendum, ut ſubinde tres rubuſti viri unum maniacum non poſſint retinere. Quod ipſum tamen non adeò proprium eſt ſolis maniacis, quin & interdum in graviori febrili quaſi phrenetico delirio obſervetur; quale exemplum refert PANAROLLUS *Pent.* 4. *Obſervat* 49. ubi quidam phreneticus in vigore febris cancellos ferreos, ac ſi cerei eſſent, tractavit, & pondera ingentia facillimè elevavit, qui tamen tranſacto morbo (nempe febris & phrenitidis) vigore adeò imbecillis fuit, ut vix ſurgere potuiſſet. Aliàs tamen in maniacis Robur ordinariò obſervatur. A phrenitide hinc Maniaci diſtinguuntur, quod nulla iis adſit febris prægreſſa, nullum ſignum graviter affecti capitis aut cerebri. Cum dæmoniacis quidem ſubinde confunduntur: ſed in hoc ferè diferre obſervantur, quo hi ſæpiùs per vomitum ferramenta, crines, aliaque inconſueta ſoleant rejicere, id quod ſaltem in veneficiis contingere ſolet. Accedit his tertium notatu & conſideratione dignum in maniacis, inſignis nempe *frigoris*, etiam intenſiſſimi, *tolerantia*. Utplurimum enim maniaci omnes veſtes lacerant, & inde etiam in gelu hyberno ita jacent, aut per vias ambulant, idque ſæpe membris nudis, aut ſolo induſio amictis, ſine ulla corporis exinde contracta læſione. Sic LINDANUS refert,

fert, vidiſſe ſe Amſtelodami Gallum quendam maniacum in ergaſtulo, qui nudus in intenſiſſimo frigore hyberno ſolo ſolo induſio amictus incedebat, quamdiu nempe furor perduravit, quique accedente paroxyſmo caput antliæ ſubmittens, aquam frigidiſſimam capite excipiens, levamen ſentiebat. Quò etiam facit exemplum FORESTI *lib. 10. Obſervat.* 22. de muliere maniaca, quæ in hyeme nuda in lecto jacens, corpus tamen habuit admodum calidum, & ubique rorido ſudore perfuſum. Hoc ipſum fit partim ex ſtatu maſſæ ſanguineæ, quæ intus vitioſè exæſtuat, partim verò ex eo, quod maniaci in furore conſtituti vim frigoris minùs ſentiunt atque percipiunt. Hoc ipſum tamen, nempe tolerantia frigoris, utplurimum equidem adeſt in maniacis, non tamen ſemper, nec in omnibus obſervatur, ſed tantum utplurimum: Interdum enim obſervati fuerunt maniaci veſtibus contecti, aut veſtes ſub gelo hyberno poſtulantes & de frigore conquerentes; quale exemplum RIVERIUS *in Obſervat.* habet. Quò etiam facit obſervatio rariſſima PLATERI *lib. Obſervat. pag.* 82. de quodam maniaco, qui hyeme, frigore intenſiſſimo, periit, & manè congelatus inventus eſt. Interdum quidem, ſed raro, conqueruntur de frigore; quod, ſi accidit, bonum ſignum eſt.

CAUSÆ.

His ita de Mania affectis prælibatis, accedo ad cauſas. Quod ergò attinet *Cauſas* Maniæ: arbitror deliria maniaca non differre radicaliter à reliquis Melancholiis, & deliriorum melancholicorum ſpeciebus, ſed ſaltem circumſtantiis quibuſdam obſervabilibus, ob craſin ſpirituum animalium plus minus læſam. Nam quod non differant in radice, patet, quòd nonnunquam ambo hæc inter ſe transmutentur, cùm videamus, quod Mania confabulationes & cantus, ſimiliaque hilaritatis phænomena, nonnunquam interjecta habeat, & melancholicos fieri maniacos, & melancholicos ſubinde manere, qui ante fuerant maniaci: quò imprimis pertinet obſervatu digniſſima obſervatio RIVERIO à FOMIO *communicata* 32. de Mania graviſſima poſt quælibet extrema remedia, nempe arteriotomiam, perſiſtente in juvene, quæ tandem caſtratione fuerit curata, ita tamen, ut per caſtrationem ceſſarit iſta Mania, & remanſerit delirium melancholicum. Multum habet in receſſu hæc obſervatio. Conf. etiam LOSSIUS *lib. 1. Obſervat.* 23. Sicuti è contrà non rarò melancholici mœſti & triſtes, aut aliàs deliri, interdum in maniacos planè exacerbantur & tranſeunt; imo Maniæ paroxyſmi cum melancholico delirio alternare ſolent, hocque illius gradus tantum remiſſior videtur: Unde etiam Mania, non ſecus ac aliæ melancholiæ ſpecies, iiſdem omninò remediis, eademque medendi methodo, curari ſolent, ſaltem quod in Mania remedia in majori doſi adhibeantur. Nempe, ut loquitur LINDANUS, in melancholia ſanguis frigidus & ſiccus, in Mania calidus & ſiccus, h. e. textura talis eſt ſanguinis aſperior, minuſque ſucculenta, nutritiva, ut utrobique, dominetur acidum, ſed mitius & fixius in melancholicis, acrius & ſubtilius in maniacis. Eſt nempe Mania talis melancholicæ ſpecies, quæ cum ſumma moroſitate & omnium objectorum tædio, adeòque facili iracundia, eaque ſubinde intenſa, conjuncta eſt: uti enim obſervantur melancholiæ cum triſtitia, uti dantur melancholiæ cum riſu, cum cantilenio, cum amore; ita ſimili ratione datur melancholia cum intenſa iracundia ſeu furore, quæ eſt noſtra Mania. Hoc ut fiat clarius, conſideremus ſaltem hominem aliàs ſanum & recta ratione utentem ſummè tamen & admodum iracundum; aut ſaltem conſideremus ebrium ad iram provocatum; (nam quibuſdam ebriis in more poſitum eſt, ut inſigniter incandeſcant:) in quibus ſanguinis ſtatus & motus turgeſcentiam febrilem; ſpirituum verò alteratio & impetus eorum ſub mania conſtitutionem ferè repræſentat. In tali caſu, præſertim ebrii, conſiderate actiones, & videbitis in his ipſis quandam Maniam naturalem. Quæ enim non aggrediuntur, & quæ non perpetrant tales ebrii? Mirandum, quanta audacia inſtructi ſint, & omnia tentent, & quantum caleat ſubinde eorum corpus. Similiter, ſi in melancholia ex quacunque cauſa, ſubinde ex irritatione externa, aut ex poſitu aſtrorum, aut ex interna maſſæ ſanguineæ aucta nonnihil fermentatione, & tunc Acido melancholico volatiliſato magis aſſurgunt affectus iracundiæ, perfectum habebitis maniacum. Nam omnis iracundus ſolet eſſe robuſtior, quàm quando eſt animo pacato, & ratio inepta eſt regimini ſpirituum animalium in ebrietate admodum ferocientium. Ipſi melancholici ordinariò ſunt moroſi, facilèque ad iram provocari poſſunt; unde etiam melancholici facilè ad verbera prorumpunt; quo facile fit, ut aucta in iis moroſitate, & inde nata iracundia, in Maniam degenerent. Cum ergò in radice & eſſentia conveniant Melancholia & Mania, dum hæc, ſedato ſpirituum impetu & fervore, v. g. per caſtrationem, in melancholiam degeneret, illa verò concitato ſpirituum jam malè conſtitutorum impetu in maniam aſſurgat, ſequitur, differentiam harum proximè in ſpiritibus animalibus eorumque conſtitutione & motu conſiſtere; qui in conſtitutione melancholica quidem alterati, obſcuriores & fixiores exiſtunt, & quaſi ad acetoſam naturam accedunt; accerrimi, & aquæ forti ſeu ſtygiæ analogi quodammodo fiunt in maniacis; ut pluribus hoc deducit VVILLISIUS *de Anima Brutor. Part. 2. cap.* 12. qua acri volatili aciditate illorum extraordinaria iſta caloris in toto corpore impreſſio, & hinc frigoris tolerantia. Verùm ſicut in omni irato & iracundo eſt quædam exæſtuatio & agitatio extraordinaria maſſæ ſanguineæ, unde etiam totum eorum corpus calore plus minus exceſſivo percipitur perfuſum; ita in maniacis & ipſa maſſa ſanguinea, unde generantur tales ſpiritus, craſſa quidem & ſpiſſa, plus tamen ſolito agitata, ſub rapido circulo movetur, & à ſpirituum conſortio vehementiorem concipit æſtum, quàm naturaliter: id quod manifeſtatur partim per pulſum, partim per reſpirationem: Nam pulſus in maniacis eſt plenus, frequens, & ſatis magnus, reſpiratio ipſa eſt frequens, alta, & ſatis magna. Ipſe verò ſanguis venæſectione emiſsus, obſervatus fuit à LINDANO craſſus, ſpiſſus, & intenſe calidus, ita tamen ater, ut atramenti ſpeciem retulerit. Et ita in maniacis maſſa ſanguinea acido quidem vitioſo abundante turget, volatiliori tamen & faciliùs mobili, unde inteſtino motu fermentativo intenſiùs agitata ſimul plus ſolito vehementiorem concipit calorem, indeque corpus calidum & frigoris tolerabile redditur, quin etiam iiſdem, ut iracundis, audacia ex ſpiritibus nonnihil velociùs motis intenſa conciliatur.

Vulgò juxta GALENUM à temperie cerebri calida & ſicca, ſeu atra bile, hoc eſt, melancholia aduſta, derivant Maniam, quam RIVERIUS *lib. 1. Prax. cap.* 13. reiicit: Hanc autem atram bilem ex Pathologicis præſuppono nil aliud eſſe, quàm vitioſum acidum effervescendo exaſperatum, ac ita quodammodo volatiliſatum & acrius redditum. Ab hoc enim vitioſo, ſed admodum acuto, acore humor atrabilarius aquæ & terræ iniectus effervescere & ebullire, vel fermentare Veteribus dicitur. Unde etiam facilè in melancholicis ac maniacis vitioſus acor inducta effervescentia exaſperari & volatiliſari poteſt, ut ita majorem & intenſiorem acquirat gradum, quem etiam atram bilem appellant. Vid. VVILLISIUS *de Anima Brutorum loc. all.*

Cauſa ergò Maniæ cum delirii melancholici cauſa eadem eſt; ſcilicet *Cauſa proxima, eaque formalis*, conſiſtit in *ſpiritibus animalibus*, quoad craſin ſuam & motum plus minus vitiatis, & quaſi acidulis: *Cauſa proxima materialis & remota* verò quærenda eſt in *maſſa ſanguinea acida*, ut vocant, atrabiliaria, minus ſpiritualcente, vitio primarum viarum, imprimis *ſtomachi*, inteſtini duodeni, & *viſcerum inferiorum* in hypochondriis; unde cum melancholia in fundamento convenit. Videantur, quæ *ſupra Memb.* 2. de cauſis melancholiæ dicta ſunt. *Spiritus animales quod attinet*, hi degenerant penitus à craſi ſeminali naturali & ſulphureoſalino volatili, cùm ex ſanguinis dyſcraſia acida inquinati generentur ipſi ſpiritus vitales & animales quidem, ſubtiles ſatis & agiles in ſuo genere, ſed *acres ſalini* & quaſi *ſulphureo acidi*, indeque nimis mobiles, & in motibus ſuis ordinariis minus coercibiles, hinc acrimonia ſua hinc inde penetrantes, & in continuo motu exiſtentes, ratione quorum maniaci ſemper irrequieti & inſomnes ſunt. Iidem ſunt acriores & ſulphureo acidi, dum prorumpunt, ſenſum quendam caloris in iiſdem excitant, ut externum frigus percipere non ſoleant; quibus adiungitur ſimul aliqualis ſanguinis exæſtuatio. Quin etiam iſti ſpiritus acriores ad partes delati & irruentes, iiſdem tam validum robur conciliant, ut ſub motu partes quaſi rigidæ & ſemi-convulſæ appareant, unde tantum robur obtinent.

Cauſa remota, ut dixi, hæret in dyſcraſia maſſæ ſanguineæ. Hinc eſt, quod dicant, oriri *ex conſtitutione atrabilari*: unde *in radice conveniunt* Melancholia & Mania: *Illic* peccat vitioſum acidum in hypochondriis; *hic* idem, ſed exaſperatum, adeòque acrius redditum. *Cauſæ* igitur remotiores ſunt ferè eædem, quæ reliquarum melancholiarum, ita ut, quoad cauſas internas remotas, ad primas vias, & viſcera

ſcera hypochondriaca, eorumque functiones, nunc immediatè nunc mediatè vitiatas, ſemper reſpectus habendus ſit: V. g. excretio ſanguinis ſolennis ſuppreſſa, in ſpecie hæmorrhoidum, menſtruorum, lochiorum, &c. in iis, qui inclinant ad habitum melancholicum, uti melancholiam, ita interdum etiam Maniam inducit, quod FORESTUS *lib. 10. Obſervat.* 24. teſtatur: Sic *ex hæmorrhoidibus* ſuppreſſis maniam notat ZACUTUS LUSITANUS *lib. 1. Prax. Admir. Obſervat.* 51. Sic etiam ex ulcere intempeſtive clauſo orta Mania obſervata fuit; ſed aperto rurſus ulcere æger convaluit. In ſpecie ulcerum antiquorum & varicum curationem & occluſionem inſequitur mania; ſicut varices & ulcera ſponte exorta maniam non rarò ſolvunt: nam hoc jam ſatis de MARCO, antiquo Romano, conſtat, quod ex occluſione varicum in cruribus fuerit redditus maniacus: ſicuti è contrà HIPPOCRATES *ſect. 6. Aphor.* 21. inquit: Si inſanis varices & hæmorrhoides ſuperveniant, ſolutionem fieri maniæ. Facit huc, quod refert FORESTUS *l. 10. Obſ.* 24. de puella, quæ poſt ulcus in crure inveteratum nimis citò curatum, & propter menſtruam purgationem longè ſuppreſſam, in maniam incidit, quæ poſt modum curata fuit, & reſtituta ſecta ſaphena menſtruis fluentibus. Item HENRICUS *ab* HEER *Obſerv* 14. recenſet furorem in puerpera ob malè tractatas mammas, in quibus mammis, apertis puſtulis & evacuato pure, omnis Mania omnino ceſſavit. Subinde etiam febres ardentes acutæ, pleuritides & epilepſiæ diuturnæ in maniam ſubinde degenerant: Sic enim HENRICUS *ab* HEER *Obſerv.* 3. obſervat inſaniam poſt febrem acutam ex melancholia contractam: & poſt quartanas diuturnas ſingularis quædam maniæ ſpecies ſingulariter quoque tractanda, vid. in SYDENHAM *Obſervat. de Morb. Acut. pag.* 112. Sic poſt variolas maniam natam videbitis in M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. Obſervat.* 93. *pag.* 133. Pariter melancholico & maniaco delirio communes exiſtunt graves animi affectus Seminis retentiones diuturnas Maniam inducere, probat furor uterinus: De hæreditatis charactere res aliàs nota eſt.

Quoad *cauſas externas*: in ſpecie venena nonnulla narcotica aſſumpta vim habent ſpecialiter inducendi Maniam; ſeu potiùs affectum quendam Maniæ ſimilem; Sic BARTHOLETUS *de Reſpir. lib. 5. cap. 3. pag.* 405. refert: *radicem ſolani furioſi infuſam vino, amico ſemel propinari vidi, qui poſt ejus hauſtum ita extra rationis lyram emotus eſt, ut delirans extra feneſtram magna vi ſe deiicere tentaverit, quem illicò vomitus citri ſucco & frigido potu excitatus in rectam rationem reduxit: Idem* etiam vidit hyoſcyami nigri ſemen certa doſi datum jurgioſam & contumelioſam effeciſſe ſtultitiam: Ex eſu napelli maniam lethalem notat VVILLISIUS *loc. cit.* Sed differentias maniæ à medicamento extrinſecùs aſſumpto ab ea, quæ ab interna oritur cauſa, idem BARTHOLETUS *cit. loc.* refert. Nempe in illa ſomnolenti ſomnia concepta firmiter impreſſa effutiunt & ajunt cùm in vera Mania valdè vigilent, & quaſi cum ratione, inſaniant. Sic cerebrum felis comeſtum maniacam inſaniam inducere dicitur: vid. SALMUT *Cent. 3. Obſervat.* 100. In ſpecie *philtra* ſubinde juvenibus Manias vel dementias potenter inducunt, ſpeciatim ſi parata ſunt cum menſtruo muliebri, præſertim primo, ut refert PETRÆUS *in Diſſ. Harmon. 3. lib. 1.* §.16. & confirmat BORELLUS *Cent. 1. Obſerv* 65 ubi dicit, Theologum propè urbem Caſtrenſem à philtro menſtruorum muliebrium, cum leporis ſanguine in condimento ſumpto, in maniam tantam incidiſſe, ut patrem proprium occiderit. Veneni illius remedium ſunt margaritæ præparatæ. Sic RULANDUS refert, à propinato per veneficam veneno quendam per ſexenium quotannis bis epilepticum & maniacum factum, tandem evacuatione forti particulari per ſternutationem, & univerſali per infuſionem croci metallorum, curatum fuiſſe. Jucundum eſt quod ruſticus maniacus ſternutamento forti excitatus excreta eruca curatus fuit: vid. M. A. N. C. *Ann. 4. & 5. Obſerv. 37. pag.* 35. utut minus propriè dicta Mania videatur.

Dictum, inſignem eſſe audaciam, robur & ſimilia; hinc habentur à quibuſdam pro dæmoniacis, pro quibus etiam habentur epileptici ſecundi gradus.

D I A G N O S I S.

Quod attinet *ſigna Maniarum*: Mania levi admodum negotio cognoſci poteſt, cùm illa ſatis pateat:

Imminentis verò duo ſignorum genera obſervantur; quorum alia *remotiora* ſunt, & diſpoſitionem tantum ad hunc morbum denotant; alia affectum *proximè imminentem* indicant. Illa ſunt (1.) ægri temperatura atrabilaria vulgò dicta: (2.) ſexus, ratione cujus viri ad maniam magis proclives ſunt fæminis; niſi ex utero & partibus ſpermaticis tale quid contrahant (3.) ætas juvenilis præ ſenili: Propinquiora verò denuò obſervantur vel *communiſſima*, vel *communia*, vel *propria*. *Communiſſima* delirium in genere portendunt, ſcilicet dolor & gravitas capitis aſſidua, vigiliæ contumaces, aut ſomni interrupti, inſomnia turbulenta, & aurium ſonitus. *Communia* Maniæ cum moroſi & melancholia obſervantur curæ & ſolicitudines moleſtæ, ac terrores ex levi cauſa. *Propria* denique maniæ ſigna ſunt, quando ægri continuò & multa abſurda loquuntur & faciunt, hiſque interiicitur taciturnitas meditabunda, ſæviunt cum quodam furore & temeritate in obvios, & etiam in ſeipſos, adeò ut quoſcunque obvios unguentibus & morſu inſtar beſtiarum aggrediantur; quin & interdum, niſi prohibeantur, ſe ipſos interdum interimant, aut ſuſpendant, aut jugulum abſcindant. Præterea & pertinaciſſimè vigilant maniaci; accedit robur inſigne, tolerantia frigoris &c. Oculi nonnullis ſanguinolenti, item torvi & truculenti conſpiciuntur, præceps & frequens iracundia, ex minima vel nulla juſta occaſione, ſplendores oculis obſervantes, proclivitas ad Venerem inconſueta, pollutio nocturna frequentior, riſus præter conſuetudinem & rationem, &c. Hæc ſunt ſigna Maniæ.

Porrò cognoſcendum, quomodo *diſtinguatur Mania ab aliis affectibus cognatis*? Et quidem *A phrenitide* differt in eo; quod nulla adſit febris, nullumque ſignum graviter affecti ipſius cerebri, ut fit in phrenitide. *A dæmoniacis* verò diſtinguuntur maniaci, cum quibus etiam interdum confunduntur, qui tunc tandem ſunt habendi pro dæmoniacis, quando perpetrant talia, quæ ſuperant humanam potentiam, & in natura non ſunt perpetrabilia, quando ſæpiùs per medicamenta vomitoria ferramenta, fruſta lignorum, animalcula viva, aliaque in corpore aliàs non reperibilia, aut non ingeſta antea, ſolent reiicere; quod ſemper dæmonis ope à veneficis & incantatoribus oriri ſolet.

Quid habendum ſit de iis, qui in deliriis peregrina lingua loquuntur? res ardua eſt. Habentur communiter pro dæmoniacis; quod tamen videtur magnum effatum; ſed potiùs aliquid naturale ſubeſt: Vid. MARCUS MARCI. Certè proſtant obſervationes de melancholicis, qui in delirio plura calluerunt, quàm poſt deliria. Vid. SCHENCKIUS *in Obſervationibus*.

P R O G N O S I S.

Quod attinet *Prognoſin*. *Mania* à cauſis internis excitata in genere eſt malum admodum diuturnum & curatu difficillimum; quod, etſi interdum per menſes & annos quoſdam remittat, ſubindè tamen melancholiam poſt ſe relinquit, quæ facili ratione exaſperata, poſtmodum nova atrocia recurrit; & ſæpè ad mortem uſque comitatur ægros, imprimis ſi Melancholia & Mania fuerit hæreditaria: quæ mania *hæreditaria* ſemper eſt incurabilis, niſi palliativè, certis anni temporibus reiterans.

Quæ tamen mania eſt cum riſu & actionibus ridiculis, mitior eſt & tutior, quàm iſta; quæ eſt cum temeritate & quadam ſævitia, nimio furore & audacia.

Porrò in maniacis ſi alvus ſit ritè aperta, & in ſpecie, ſi menſes & hæmorrhoides ordinario naturæ curſu fluant, bonum eſt ſignum: ſi verò maniæ ſuperveniat hujuſmodi fluxus ſuppreſſio, vel ſi ſub mania ſupprimatur, pejor eſt; Mania enim degenerat interdum in alios morbos.

Maniam per metaſtaſin ſuperveniens ſudor, aut alvi fluxus, aut hæmorrhagia narium, hæmorrhoides, uteri, dyſenteria, aut hydrops, aut tertiana, aut quartana, aut varices, aut ſcabies & ſimilia, item alius quidam morbus, præſertim abdominis, maniam terminat. Sola dyſenteria ſæpius eſt funeſta, propter acerrimam acrimoniam humoris corrodentis inteſtina, quæ ad gangrænam terminat: Subinde tamen etiam in hydropem terminaſſe obſervatum fuit; ſed periculoſum.

Dum intereunt maniaci, virium fatiſcentiam ex vigiliis, inediis, & continuo motu ferè vitæ terminum patiuntur.

CURA

CURA.

In *Cura* ante omnia opera danda eſt, ut *furor mitigetur*, & eò faciliùs tractabiles fiant inſani, pro medicamentis meliùs adhibendis. Id quod optimè fit per venæſectiones iteratas, & valida *vomitoria*; quibus ſubjungenda ſunt *appropriata* alterantia, dyſcraſiam ſpirituum & ſanguinis emendantia. Spiritus imprimis reficiunt camphorata & moſchata, ſanguinem verò cæteroſque humores Martialia & Saturnina, ſomniferis maritata, de cætero, ſi paroxyſmus furoris eſt ſedatus, ſimul obſervanda ſunt etiam ea, quæ *ſuprà Membro* 2. monui in melancholicis.

Radix ergò curationis conſiſtit in *vomitoriis* validis & generoſiſſimis, (*ſunt enim fortes, & equinæ naturæ,*) quæ omnibus maniacis, (ſi ab animalibus venenatis demorſi & icti, excipiantur) non tantùm in principio, ſed morbi etiam progreſſu, maximè proficua ſunt; non tantum, quod radicem mali, ſive ab aſſumptis ſive diſpoſitione intrinſeca illud fuerit, præſcindant, ſed quod mites & tractabiles admodum ægros reddant, adeòque non tantum indicationi præſervatoriæ, ſed curatoriæ quoque ſatisfaciant, ſpirituum efferationes aliquantum ſupprimendo, hinc ad venæſectionem aliorumque remediorum admiſſionem diſponant. Veteres in hoc caſu, & primus autor HIPPOCRATES, helleboro albo uſi fuerunt cum felici ſucceſſu & optato cum eventu, vel quia ex climatis ratione mitior his ipſis fuit, vel quia concinniùs ac nos præparare & propinare eundem noverunt: Nam apud nos violentum eſt remedium, & quod vix, præterquam in contumacioribus melancholiis, & præſertim Maniis, locum inveniat. Facilè quidem nos poſſet terrere GEIGERUS *in Tr. de Microcoſm. Hypochondr. cap. 23.* qui refert, quendam maniacum ex uſu Decocti hellebori albi convulſum interiiſſe: id quod etiam HIPPOCRATES *in Aphor.* obſervat, dum inquit: *Convulſio ab helleboro lethalis.* Simile exemplum recenſet HELMONTIUS *Diſpenſ. Modern. §. 50.* Satis tamen tutum & ſpecificum maniacorum eſt remedium. Non igitur præſcribendum in ſubjectis tenerioribus, v. g. fœminis; ab eo enim abſtineant: vid. SIMON PAULI *Quadr. Botan. pag. 6.* Scilicet juxta BENEDICTUM SYLVATICUM *Cent. 1. Obſer. 53.* vix unquam in ſubſtantia erit propinanda radix hæc, ſed tantum ejus infuſum cum vino, prima ſaltem vice illam infundendo; altera ſimul leviter ebulliendo, ac tertia diutiùs coquendo ac exprimendo. Hic Helleboriſmus Heurnii, ſcilicet ejus Infuſum ſimplex cum vino Hiſpanico aut Malvatico paratum. Felicem ejus uſum ſuadet LINDANUS *ſuper Hartmann. in Prax. Chymiat.* per propriam experientiam confirmatus; hic enim refert curam melancholici per helleborum album per ſe inſtitutam: Dicit nempe quod pro ablatione Maniæ non cognoſcat generoſius remedium, quàm helleborum album & oxymel helleboratum. Cum impetu ſurſum & deorſum evacuat, & maniacos inſigniter curat. Præparandi modus hellebori eſt hic:

℞. *Rad. helleb. albi* à ʒ ß. ad ʒ i.

Coquitur in *vino*, donec molleſcat: *radix* ubi cocta eſt, eximatur, *vinum* verò decoctionis abiiciatur; (non poteſt hanc præparationem ſatis laudare;) *radix* verò hæc ita præparata in aliud *vinum* iniicitur, & ita per noctem relinquitur, abſque coctione tamen in loco calido; tunc mane hoc vinum, vel ſine expreſſione, ſi minus validum eſſe velimus, vel cum levi aut fortiori expreſſione, prout magis vel minùs validius expoſtuletur, propinatur.

Vires hujus vini ſunt optimæ, nec unquam ſatis laudatæ. Doſis ſumma ʒ j. quæ ſufficienter operabitur. De uſu hujus Vini LINDANUS *in Colleg. ſuprà Hartmann.* refert: *Habui virum juvenem vigintiquinque annorum, qui adeò inſanus erat, ut benè munito cubiculo includeretur. Totum ferè pavimentum attollebat; Nam craſſo palo humi infixo alligatus erat catena in utroque pede & manibus, ſic nudus ſemper ambulabat. Hunc prima vice cum adirem, nihil potui efficere, ſecunda effeci, ut ignarus hauriret vinum helleboratum ſupradicto modo præparatum ad* ʒ j. *unde fortiter purgabatur* ἄνω καὶ κάτω. *Prima hæc purgatio illum nonnihil laſſabat, ut tanquam mitis ovis redderetur; ſic conſtituto venæ ſectionem adhibui, & eduxi magnam ſanguinis quantitatem, ferè* ℥ xxx. *qui non grumeſcebat, fæculentus, ater & horridus adſpectu erat; unde ita laſſatus non quidem ampliùs adeò inſaniebat, nondum tamen animus conſtabat. Sequenti itaque* (nempe quarto) *die vomitorium ex helleboro reiteravi, quo egregiè vomuit multa & varia, ex quo planè quietus, querebatur de frigore, & poſtulabat veſtimenta, rogatus an tegi vellet? cubitum abiit. Hoc videns, altero die venæſectionem, ſed parcam, iterum adhibui, & ſanguis erat melior. Hinc bonum cibum præparare juſſi, gallinas cum endivia, &c. Hinc ſeptimo vel octavo die, tertia & ultima vice dedi præfatum vomitorium ex helleboro ad* ʒ ß. *unde iterum copioſiſſimè vomuit, nondum tamen mens conſtabat. Ob id denique dedi Decoctum ſubtile in vino in diplomate* (nempe Mariæ balneo) *factam, ne vinum poſſit exſpirare, ex radice polypodii, filicis, ſcorzoneræ, cum herbæ endiviæ & borraginis magna quantitate; cui decocto bonam quantitatem ſeminis papaveris albi ſub finem decoctionis addidi, item radicem hellebori nigri ad* ℥ iij. *pro ſcopo alterativo & laxativo. Hoc Decocto quotidiè bis ter vel quater fuit expurgatus, & ſic illum curavi, & plures alios etiam maniacos.* Inter alia pergit, *matronam quandam Leidenſem ſaltim bis reiterato dicto vomitorio ex helleboro curavi: In puncto inſaniæ unum maximè obſervabile eſt; quia ſpiritus ſunt in furibundo motu, compeſci debent, ſi fieri poteſt, per opiata; ſed non in forma ſolida ſed liquida: Et ſi hoc obtineas, ut obdormiſcant, ſtatim poſt cum apto vomitorio eſt properandum. Quoties ſomnum potui conciliare, felicius curavi, aliàs vix admittunt quicquam. Ego ſtatim exceſſi modum in exhibendis medicamentis generoſiſſimis: nam non deducitur in actum à ſpiritu, quia ſpiritus defixus circa aliud objectum, cætera negligit.* Hæc LINDANUS.

Aliàs loco hujus Helleboriſmi ad maniam & reliquas melancholias in uſu etiam ſunt Infuſa vomitoria *antimonialia*, & dicit LINDANUS quod aqua benedicta antimonialis ipſi ſit ſucceſſoria; ſed vix ſemper ſufficiunt, quia ſunt nimis debilia, niſi Mercurium vitæ excipere velimus. Ejusdem generis eſt aurum vitæ *Kelgeri*, à POTERIO & FABRO valdè commendatum; item folia Aſari: cuncta tamen in majore, quàm aliàs, doſi propinando, prout de delirio melancholico dictum: e. g.

℞. *Conſ. fol. Aſar.* ʒ j.
Pulv. rad. Aſari ℈ ij.
Merc. vitæ gr. j.
M. f. Bolus: S.
Bolus emeticus pro una doſi.

℞. *Oxyſacch. emet. A. S.* ʒ vj.
Ext. helleb. nig. gr. ij.
M. S.
Succus emeticus pro una vice.

Quæ tamen ubi ſunt debiliora, ad helleborum album confugiendum eſt. Et certè credo, eſſe optimam præparationem hellebori albi ad imitandos Veteres in affectibus maniacis eradicandis. Si antimonialia non ſufficiunt, infuſum raſuræ unguium humanorum eſt etiam validum, & vomitoria antimonialia ſuperat.

Si in principio morbi interdum *per inferiora fieri debeat purgatio* ſeu evacuatio, uſurpentur *ſuperiùs Membro Anteced.* in Melancholia allegata, imprimis uſurpetur helleborus niger, qui ſecundum FREITAGIUM optimum in hoc affectu purgans eſt, ejusque extractum & extractum melanagogum Quercetani, item ſyrupus de helleboro nigro, & oxymel helleboratum Geſneri. Quibus ſemper addendus eſt ſtimulus validior ex antimonio per inferiora purgante, aut ex Mercurio vitæ laxativo, &c. cùm, ſecundum PARACELSUM, appropriatum purgans melancholicorum ſit antimonium, uti heri dixi: e. g.

℞. *Eſſ. helleb. nig.* ʒ i ß.
Anagall. ʒ ß.
Syr. emet. Ang. S. ʒ ß.
M. S.
Succus purgans.

℞. *Fol. Senn. ſine ſtip.* ʒ ij.
Rad. helleb. nig. crud. ʒ i ß.
Flor. hyperic. p. ii.
Terræ fol. tartari ʒ ß.
Infund. in ſ. q. *aquæ Anagall.* per noctem, manè ebull. & experim.
adde
Syr. de ſpina cervina ʒ iij.
M. S.
Potio purgans pro una vice.

Poſt purgationem validam *Venæ ſectio* inſtituatur, eaque copioſa, & quidem ſæpiùs reiteranda, uti antea dictum ex LINDANO; Nam interdum empirici per ſolam venæſectionem

ctionem curant maniacos. Primò inſtituenda in malleolo, poſtmodum in brachio & fronte: vid. SYLVIUS & RIVERIUS, PLATERUS *Tom. 1. cap. 3.* & BARTHOLETUS *de Reſpir. lib. 5. cap. 3.* Sed non priùs poteſt inſtitui, quàm poſt vomitoria, paroxyſmo cicurato & furore mitigato, propter intractabilitatem, tunc larga inſtituenda, quia optimè ferunt. Confirmat hoc PLATERUS *lib. 1. Obſervat. pag.* 80. de muliere ob mœrorem maniaca, quæ ab empirico in una ſeptimana ſeptuaginta venæ ſectionibus, diverſis in locis inſtitutis, fuit curata. Quamvis autem audax ſatis remedium hoc fuerit; tamen venæ ſectio debitè adminiſtrata convenit. Arteriotomia quoque nonnullos maniacos ſanatos MARCUS AURELIUS SEVERINUS *Angiolog. pag.* 45. & PANAROLUS *Pentec. 1. Obſervat.* 29. teſtantur. Spectant huc cauteria & trepanationes calvariæ, ut remedium tutiſſimum, ac utiliſſimum, à SYLVATICO *l. a. Obſervat.* 59. & HARTMANNO *Prax. pag. 57. & 64.* deprædicatum. Quarum tamen hæ ſecundùm SYLVATICUM ad alteram tantùm laminam ſunt adigendæ: confirmatque præter experientiam SEVERINI *de Efficac. Chirurg. pag.* 54. MERCURIALIS *lib. 1. cap.* 16. & GLANDORPII *Gazophylac. pagina* 110. cauteriorum & terebrationum vim GORDONIUS per hiſtoriam maniaci, qui quamdiu vulnus & fractura cranii, quæ paſſus, aperta, benè ſe habuit; clauſo verò vulnere rediit ad priſtinam inſaniam: Ut taceam eorum, quæ ſuperiùs de ulceribus clauſis & apertis monita. Imò non tantum vertici & nuchæ, ſed brachiis & cruribus quoque, cauteria inuſta magnæ efficaciæ obſervantur: vid. EPIPHANIUS FERDINANDUS *Hiſtor.* 91. ROLFINCKIUS *Meth. pag.* 413. & GLANDORPIUS *l. a.* Salivationem quoque per mercurium commendat ROLFINCKIUS *lib. 2. Conſil.* 8. eaque leviore quendam reſtitutum *Meth. ſpecial. pag.* 590. teſtatur: quamvis circa applicationis rationem non levia exiſtant dubia.

Quæ omnia interim dum fiunt & facta vomitoria etiam repetita ſunt, ejuſmodi exhibeantur Alterantia, quæ ſanguinis, & ſpirituum ferocem magis turgeſcentiam & efferum motum refrænant, varii generis à Practicis annotata, eaque vel interna vel externa. In principio hujus morbi mox excedendus eſt modus ſolitus in exhibendis remediis generoſis, quia ſpiritus animales, quando occupati ſunt in alio, vix adjuvant in actum deducere medicamenta, ob id valida ſunt propinanda, quę fortiùs movent & ſtimulant. Mox ergò in principio inſaniæ pro effero ſpirituum motu & efferveſcentia ſanguinis aucta compeſcenda, unà cum alterantibus *opiata & ſulphura mineralia*, fixa *anodyna* propinentur. Nam quò diuturnior fuerit affectus, eò minus opiata juvant. Propinanda imprimis ſunt in doſi ſatis valida, aliàs nihil operantur. Et ſi hoc obtinemus, ut obdormiſcant, ſtatim poſt ad validum vomitorium properandum; ſic enim feliciter operatur. Nam dicit LINDANUS: *Quoties potui ſomnum conciliare, feliciter curavi, aliàs enim propter moroſitatem parum vel nihil admittunt.* De cætero, quod attinet reliqua remedia alterantia & appropriata: conveniunt etiam hìc omnia ea, quæ aliàs *in Melancholia ſupra l. a.* fuerunt laudata; in ſpecie tartarea, martialia & ſaturnina. Prætereà etiam huc facit *nitrum crudum* & omnia nitrata, quæ ſtudioſiſſimè uſurpentur: ſingularem enim vim ſanguinis æſtus & orgaſmos domandi habent; in ſpecie quidem nitrum *antimoniatum* & vitriolatum, aut etiam nitrum ſaltem purificatum, copioſiùs cereviſiæ aut potui ordinario, in menſura nempe una potus ℥ß. ad ℥j. iniiciendum, & ita unà propinandum; Nam egregiè conducit maniacis nimis furioſis.

Vel

℞. *Nitri depur.* ʒß.
Camph. gr. viij.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis caput confortans.

Vel

℞. *Nitri depur.* ℈ij.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. Pulvis.
D. S. ut antè.

De nitri efficacia res curioſa videtur: Nam notum eſt ex Caſibus TIMÆI *von GuldenKlee*, quod aliquando curaverit Muſicum ſalaciſſimum (qui propter intolerabilem ſalacitatem caſtrationem poſtulavit) per continuum uſum nitri crudi. Porrò juvenis maniacus ex RIVERIO per caſtrationem fuit curatus. Cum ergò nitrum artificialiter caſtret, hoc effectu maniacos feroces curare videtur.

Præmiſſis ita univerſalibus & generoſis, tandem & *appropriata ſpecifica* ſunt ſubiungenda, quæ inter tamen ex appropriatiſſimis remediis eſt ſanguis aſininus arterioſus, prope aures decreſcente verno tempore (ultra annum non durat) vel linteo mundato excipiendo collectus, & ita exſiccatus, vel per ſe collectus, quando grumeſcit, qui in furno exſiccari patitur: Linteum tale longitudinis & latitudinis digitorum duorum, cereviſiæ vel vino, vel aquę fontanæ aut anagallidis rubræ vel hyperici vel fumariæ infuſum, maceratur tamdiu, donec liquor contrahat colorem: qui cum forti expreſſione propinatus, & aliquoties repetitus, largo ſudore, præmiſſis reliquis, maniacos curat. Quandoque etiam pulvis iſtius ſanguinis exſiccati ad drachm j. uſurpatus in *aqua anagallidis* ſimili ſudoris effectu maniacos curat. HARTMANNUS *in Prax. Chymiatr. cap. 3. pag.* 55. PRÆVOTIUS & alii meritò hunc *ſanguinem* commendant. Torpor nempe aſini ſiſtit furorem maniacum, *pigreſcunt etenim aſinorum inſtar.*

Vel

℞. *Lint. ſangu. aſinino tinct.* manus longitudinem & latitud. æquans:
Infund. in ſ. q. *aquæ hyperic.*
Colat. ℥ ij. adde
Eſſ. Anagall. ʒß.
Laud. opiat. ferm. gr. j.
M. S.
Singularis potio cephalica pro una vice.

Poſt Aſini ſanguinem vix melius eſt remedium, quàm *Anagallis flore phœniceo.* Hujus *Decocto* ſcilicet QUERCETANUS & HARTMANNUS gloriantur ſe mira præſtitiſſe in maniacis; quod etiam frequentiùs in uſu fuit D. MICHAELIS, qui aliquando ſutoris filium catenis alligatum, præmiſſis præmittendis, beneficio eſſentiæ ſuæ Anagallidis compoſitæ reſtituit. Hinc eſt quod Anagallis hæc quibusdam dicatur ſalus fatuorum, Germanis *Vernunfft Kraut*, quia contra Maniam & etiam veneficia ſeu maleficia eſt adeò commendata, è qua Dn D. MICHAELIS etiam præparavit Eſſentiam compoſitam cum ſpiritu proprio: cui autem meritò præfertur Decoctum. Juxta anagallidem porrò imprimis non minimam laudem meretur *hypericon*, quacunque ratione uſurpatum; unde etiam *tinctura* hyperici compoſita *Mynſichti* laudata eſt in Mania. Porrò Fumaria, Nymphæa, Borrago, Meliſſa, Ceterach & ſimilia, cum alimentis crebriùs uſurpata, aut alio modo adhibita, pro maniacis in uſu ſunt. Hinc eſt *Solanum tetraphyllon* ſeu herba Paris, quæ 20. diebus continuis ad dimidii cochlearis quantitatem ſumpta, ad curam Maniæ laudatur, cujus etiam baccas, folia, ſemen & radicem pulveriſatam VELSCIUS *in Epiſpaphmat. Obſervat.* 15. exhibet. Succus polypodii quercini expreſſus in Mariæ balneo digeſtus & clarificatus ad ℥ iv. vel v. propinatus, nonnullis in uſu eſt; maximè laudatur à BARTHOLETO *de Reſpirat. læſa pag.* 412. ejus Decoctum compoſitum: e. g.

℞. *Herb. Paris cum bacc.* M. ij.
Anagall. purpur.
Flor. hyperic. an. M. j.
Rad. Polypod. querc. ℥ j.
Paſſul. min. contuſ. ℥ ij.
Coqu. in ſ. q. *ſeri lactis*:
Colat. ℔ iij. adde
Eſſent. Anagallid. ℥ iß.
Miſc.

Hiſce aſſocianda ſimul ſtudioſè remedia lunaria ſuperiùs inſinuata. De *foliis buxi*, eorumque ad Maniam uſu, vid. in HARTMANNI *Prax. Chymiatr. cap.* 4. item SENNERTO *ubi de Mania.* Aliquando enim cum ordinaria diæta hæcce folia minutim inciſa continuò ordinata, fuerunt egregia, licèt de his propriam experientiam adhuc etiam neget prior; forſan tamen eorum vis eſt à blanda narcoſi, qua vegetabile hoc gaudet. De opiatis res clara eſt, quod etiam ſubinde in uſum vocanda, & ſemper cum aliis miſcenda, in ſpecie quidem cum medicamentis ex anagallide & ex hyperico: item pilulæ ex laudano opiato & camphora, vel cum oleo camphoræ quacunque ratione paratæ, crebriùs veſpertino tempore, præmiſſis validis vomitoriis, exhibitæ, egregiæ ſunt pro maniacis & melancholicis. Ordinaria tamen doſis parum præſtat, quin dupla aut tripla doſis ferè conveniat. Quodſi eorum uſu ſequatur ſomnus, res benè habet; ſi verò non, deterius ferè habent ægri, cùm turbulenti magis ac moroſi exinde fieri ſoleant. Propterea benè, præſertim per alcali, correctum ſaltem uſurpetur opium; præſertim pilulæ ex laudano opiato cum oleo camphorę ſingulariſſimæ

riſſimæ ſunt ad curam Maniæ. Serum lactis denique pro potu frequentiori largiter concedi poteſt maniacis ceu optimum alterativum, nunc ſimplex, nunc medicatum imprimis confert. Eſſentia Anagallidis, eſſentia fumariæ, ſeu ſumaria, ſero lactis infuſa, eſſentia croci, eſſentia hyperici, & ex his parata varia compoſita, ſpiritus ſecundinæ humanæ, tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi, & aliæ coralliorum tincturæ, hic admodum commendantur RIVERIUS ceu ſpecificum in Illuſtri quadam familia ſecretum hoc dicit eſſe *in ſua Praxi*.

℞. *Fol. Meliſſæ* M. j.
Quæ minutim inciſa, infundit
Spiritus vini ℥ iv.
& addit
Margaritæ præp. ʒß
Doſis ſunt cochlearia ij. quotidie repetendo.

Arcanum ſanguinis humani commendat FABER *Curat.* 1. Nec ſaccharum ſaturni, item cryſtalli mineræ ſaturni, & balſamus ſaturni, inefficacia plane hoc in paſſu obſervantur.

His omnibus ſemper *Camphora* eſt addenda, de qua modò dixi, & ſingulariſſima eſt in maniacorum cura internè, & externè, & multum habet in receſſu. Ex PARACELSO ab HARTMANNO, & JONSTONIO admodum laudatur hujuſmodi miſtura, tanquam remedium PARACELSI expertum Maniacum:

℞. *Ol. Camphor.* ℥ j.
Muſci ʒß ad ʒ j.
Miſce, & adminiſtra qualibet vice ʒ ß

Et mirabiliter maniam extinguere dicitur à PARACELSO, id quod pariter, & alii Authores confirmant.

Quid autem per hoc oleum muſci intelligat, omnes ignorant; unde vel camphora in ſubſtantia à ℈ß. vel ℈ ij. & hujus oleum ad guttas viij. vel xij. propinatum ſufficit, præprimis ſi opio connubant. Confirmat hoc PRÆVOTIUS, qui dicit: *oleum* camphoræ *cum bolo deſtillatum* (non eſt verum oleum, ſed affuſa aqua ſtatim regeneratur camphora) ad ℈ ß. ſi propinetur, mirabiliter furorem maniacum intra aliquot horas ſiſtere. Quò etiam facit *miſtura Fabri in ſua Pathologia* quam ceu potentiſſimam ad curandam maniam commendat, hoc modo:

℞. *Oleo Campb.* ſaltem *per diſſolut.* ʒ ß
Eſſ. Saturni gr. x.
Martis gutt. vj.
Miſc.

& cum aqua appropriata, vel, ut vult LANGIUS, cum aqua ſpermatis ranarum, internè propinetur.

Sic quoque cum ſaccharo ſaturni, vel arcano duplicato Mynſichti propinari poteſt. Sanè camphora immediatè videtur agere in ſpiritus, eorumque Dyſcraſiam, ac motus efficaciter corrigere.

Nec tantùm internè, ſed etiam *externè Camphora* utiliſſima eſt maniacis, capiti applicata, uti hoc conſtat ex epithemate ex ſale prunellæ, & camphora RIVERII *Praxi. lib.* 1. *cap.* 13. Hinc enim ad capitis perturbationem ſiſtendam

℞. *Aquæ flor. ſamb.*
Hyperic. an ℥ i ß
Camph. gr. vj. ad ix.
Miſc. pro Epithemate, crebrò capiti applicando.
D. S.
Externum epithema circa caput.

Vel ad imitationem HILLERII *in ſuis Obſervat.* ubi ad maniam commendat ablutionem temporum tali liquore:

℞. *Spiritus Vini* ℥ ij. ß
in quo diſſolve
Camph. ʒß
Miſc.
Huic *ſpir. vini* imponit Nodulum ex
Opii ℈ ij. & *Moſchi* gr. iv.

Hoc ipſo liquore tempora frequenter illinenda, nodulus verò ſubinde odorandus eſt ad extinguendum furorem maniacum, & blandum ſomnum conciliandum.

Pertinet huc experimentum PENOTI, cui etiam adſtipulatur CLUSIUS, quibus mirè ſiſti phreneticos, & maniacos aſſerunt, applicando præmiſſis univerſalibus:

℞. *Moſchi* gr. xii.
Campb. ℈ j.
Aquæ Roſar. rubr. cum *Tinct. ſantali rubri impregn.* ℥ xv.

Miſta probè & capiti deraſo cum linteis multiplicatis, temporibus, & per omnes ſuturas applicentur; ubi linteum iterum ſiccatum fuerit, de novo humectetur, & applicetur, & ita per 24. horas continuetur:

Conf. RIVERIUS *loc. all. cap.* 11.
Vel
℞. *Ungu. ſomnifer.* ʒ ij.
Ol. deſtill. campb. ℈ j.
Moſchi ℈ ß
Croci gr. viij.
Miſc. pro Linimento: S.
Unguentum cephalicum.

Capiti, & temporibus etiam applicanda erunt ſacculus ex baccis lauri, hellebori nigri, cum decocto herbarum cephalicarum admovendus, modo illo quem HARTMANNUS *Prax. pag.* 56. deſcribit: Item

℞. *Nitri* ℥ j.
Campb. ℈ j.
Miſc. cum aqua Nimph. juxta RIVERIUM.

Aliàs etiam in Mania commendatum eſt externè Epithema *Rulandi* quod *Curat. lib.* 1. *pag.* 24 deſcribit: & THONERUS *in Obſerv. pag.* 260. commendat tanquam à ſe maximè expertum;

℞. *Aq. Roſar.* vel *ſucci cancri fluviat.* ℥ x.
Opii ʒ ß
Croci ℈ ß.
M. pro Epithemate, fronti, & temporibus admovendo.

Aqua ſpermatis ranarum erit melior loco aquæ roſarum. *Excellens eſt epithema hoc, cujus uſu non ſemel ad ſe redierunt maniaci*, dicit FORESTUS *lib.* 5. *Conſil.* 10. *pag.* 260 Camphora addenda foret. Nam in capitis perturbationibus melancholicis, & quaſi maniacis ſimplex hoc epithema aliquoties cum fructu applicavi:

℞. *Sem. papav. alb.* ʒ iij.
Aq. flor. Nimph. vel *ſamb.*
Verben. vel *flor. hyper.* an. ℥ i ß
f. Emulſio: adde
Campb gr. ix. ℈ß ad gr. xij.
M. pro Epithemate aliquoties applicando.

Quin, & ſolus ſuccus cancrorum fluviatilium expreſſus inſtar epithematis applicatur: Vel

℞. *Nucl. Perſic.* ʒß
Sem. Papav. albi ʒ ij.
Cum ſ. q. *Succ. cancr. fluv.* f. Emulſio:
adde
Campb. gr. xij.
Opii gr. vj.
M. S.
Epithema externum.

Aut ipſi cancri viventes contuſi inſtar cataplaſmatis appoſiti fronti, ac temporibus expertum eſſe remedium, unà cum aliis in mania, & phrenitide dicitur, modò perferant ægri. Sanè retulit mihi quidam, ſe per hoc ipſum ſervum ſuum maniacum ſolùm ferè curaſſe. Non minus quàm decoctum muſci tectorum fronti applicatum admodum commendatur ad curam Maniæ, ſed obſerverur, quod cautè applicandum ſit, & nonniſi urgente ſumma neceſſitate. Omnia epithemata, præmiſſis præmittendis, dum nempè furor maniacus fuerit mitigatus, applicentur.

Porrò cerebrum canum, imprimis juniorum commendatur à quibuſdam inſigniter. Exemplum Maniarum curatarum per cerebrum canis coctum videbitis in SENNERTO *lib.* 1. *Prax. cap. de Mania pag.* 421. Alii tale præparant remedium:

℞. *Catellos adhuc lactantes* ætatis 7., vel 8. dierum:
Ex his capiunt cerebrum iſtud, deſtillant per ſe:
Aquam deſtillatam ſpirituoſam imbibunt cum *Vitriolo*, & ita per retortam deſtillant, & poſtmodum rectificant.
Doſis eſt ℈ i. Quo quatuor maniaci curati dicuntur.

Loco liquoris cerebri canis quidam comendant *liquorem cerebri humani*.

Tandem etiam nonnunquam obſervatum eſt, immerſione ſubitanea in aquam frigidam, vel fluvium maniacos reſtitutos eſſe præmiſſis præmittendis, quod non ita abſurdum videtur. Alii aquam tepidam, alii frigidam volunt, ſive dulcis, ſive ſalſa fuerit: vid. BENEDICTUS SYLVAVICUS *Centuria* 1. *obſerv.* 54. & FABER *Myrothec. Spagyr. Curat.* 5. & 8. Verùm non tam balneatio ſimplex, quàm improviſa

ſa in aquam demiſſio, & hinc orta formido, ſeu terror, effectum deſideratum præſtat, ſimili ferè ratione, atque rabidi curari ſolent; id quod experientia crebriori confirmatus ſuadet HELMONTIUS *Tract. Demens Idea* §. 49. Conferri etiam poteſt BORRICHIUS *de Hermet. Medic. pag.* 168. In pavore mortis enim fiunt placidi, & tremuli, & phantaſma mortis in aliud mutatur: Nempè furorem maniacum ſubita alteratio ex inducta graviſſimo terrore extinguit, ſed tamen Melancholia adhuc remanet.

ARTICULUS IV.
DE
DELIRIIS A CAUSA EXTERNA.

HÆc fuerunt ferè deliria, quæ ab internis oriuntur cauſis, ſive cum, ſive ſine febre. Sequuntur jam ea *Deliria à cauſa externa*, quæ ipſæ cauſæ externæ ſingulari virtute ſpiritus animales determinant, adeout ex iis lædatur imaginatio, ac ſubinde ſtupenda, & miranda inducantur deliria. Hæc ſunt *duplicia*: vel

1. *A morſu animalium* iratorum, & in ſpecie *rabidorum*: vel
2. *Ab aſſumptis* malignis narcoticis.

Illic Rabies, & *Hydrophobia*, hic *Philtra* ſunt conſideranda.

MEMBRUM I.
DE
RABIE.

HÆc inter præ cæteris eminet, præter vegetabilia narcotica, (à quibus inducta deliria præmiſſo vomitu optimè acidis, ut aceto, ſucco citri, &c. cum & ſine caſtoreo, profligantur,) morſus animalium rabidorum, ac venenatorum, in ſpecie morſus canis, ceu frequentiſſimus, unde delirium rabioſum, ſeu *Rabies* oritur, in ſpecie mirabile adjunctum ſymptoma; *Hydrophobia*. Rabies autem eſt talis affectus, in quo ipſo ſimul homo planè rabioſus redditur, & omninò in mores brutales transmutari videtur, ut nihil ferè humani apud ſe retineat, quin homo rabioſus exactè illius mores, geſtus, &c. refera, à quo rabido demorſus fuerit.

Frequens imprimis eſt *canina Rabies*, excitata à morſu canum rabidorum, cùm præ reliquis brutis canes frequenter rabidi fiant. Præter canes tamen etiam feles, galli, gallinacei, lupi, equi, muli, & ſimilia animalia, fiunt rabida, quorum non raræ proſtant obſervationes. Sic enim de mulo rabido refert SCHENCKIUS *lib. 7. obſerv.* quod mulus rabidus flumen tranans, ac affatim potans fuerit curatus. Sic etiam boves interdum fiunt rabidi, idque imprimis à cane rabido demorſi, teſte BARTHOLINO *Centuria 2. Hiſt. 89.* qui etiam *Centur. 5. Hiſt.* 52. varia habet exempla variorum animalium rabidorum, in ſpeciei Rabiei humanæ ex morſu galli, gallinacei; & conferatur ſimul *Centur. 3. Epiſt. pag.* 199. ubi habetur Rabies equorum, qui natando in mari curati ſunt. Nec ſolùm per morſum ab animalibus rabidis reddimur nos homines rabidi, ſed etiam ipſe homo, aut jam rabioſus factus, aut ſine Rabie, modò graviori ira ſit percitus, morſicando alios ſimiliter poteſt reddere ferè rabioſos, aut ſi non Rabiem, revera læſiones malignas ac admodum periculoſas infert. Nam, uti rectè refert HILDANUS *Centuria 1. obſervat.* 84. morſus ab homine rabido malignus eſt ſummè, & noxius, & non ſecus, ac morſus à cane rabido curandus; item BECHERUS *in Microcoſm. Med. lib. 1. cap. 3. pag. 10. ubi de ſaliva*, obſervat hydrophobiam ex morſu humano obortam. Et notabile exemplum habet BARTHOLINUS *Centuria 2. Hiſt.* 89. de muliere hydrophobica in Belgio, in Rheno abluta, quæ cum in curru in civitate reverſura vomeret, animam ſimul evomuit; ſocia verò venenato vomitu adſperſa quinto ab hinc die exſpiravit. Vid. etiam ZACUTUS LUSITANUS *lib. 3. Prax. Admir. obſervat.* 88. qui obſervat mortem ex morſu hominis irati. Nam omnium animalium iratorum morſus, & adeò etiam hominis, eſt venenatus, & malignus, ut rectè hoc ſuo tempore obſervat CELSUS ex Juriſconſulto factus Medicus, quo dicit: *Omnis feræ morſus habet quoddam virus*: Id quod pluribus confirmat HILDANUS *Centuria 1. obſervat.* 86. ubi præter morſum feræ, etiam hominum iratorum morſum lethalem, vel ſaltem venenatum, pronunciat. Vid. etiam *Diſputat. noſtra de morſu Viperæ*, & HILDESHEIM *in Spicil.* Ex hoc ipſo tamen non ſequitur, venenum animalium ſolùm conſiſtere in idea furoris, morſu in Archeo noſtro ſigillata, qua poſt mortem ceſſante etiam venenum animalibus deficiat, quæ eſt ſententia HELMONTII in ſuis ſcriptis, cujus veſtigiis etiam inſiſtit ZWELFERUS. Contrarium, nempè revera in ſubjecto materiali hærere venenum animalium, oſtendit RHEDI *de Vipera*: cui licèt ſe opponat CHARAS *Tractat. Experiment. de Viperis*, qui HELMONTII hypotheſin defendit mordicùs, nihilominus tamen, & huic ſatisfactum eſt à jam laudato RHEDI *in Epiſt. Reſp.* 1. Vid. *in Annot.* 2. M.A.N.C. *Append.* Sed hæc obiter.

In his rabidis notatu digna quædam occurrunt. (1.) Quod etiam leviſſimus morſus, leviſſima læſio, vel etiam tantillus ſalivæ contactus, receptus in homine ab animali rabido, nihilominus ſuo tempore Rabiem inferat, ut refert HILDANUS *l. a.* ubi quidam à fele rabido ſola ſcalptura per unguem in dextro pollice læſus, vix epidermide læſa, ſeu affecta, nihilominus tamen rabioſus in ſummo gradu factus eſt, & omnia ſymptomata morſum canis inſequentia perpeſſus fuit. *Loco citato* idem refert HILDANUS de muliere, cujus veſtis à cane rabido fuit lacerata, unde mulier conſuendo veſtem laceratam filum dentibus amputavit, & ſic poſt tres menſes hydrophoba facta periit. Par ferè eſt exemplum, quod ex alio auctore refert HILDESHEIM *in Spicil. pag.* 193. cujuſdam ſartricis, quæ cùm chlamydem rabidis morſibus ſciſſam ſarciendam ſumeret, atque ore ſtamina componeret, & lingua pannorum ſuturas lamberet, tertia die rabioſam factam eſſe. Imò levis tantùm reſperſio, aut aliqualis ſaltem contactus idem malum infert: Quin, & infuſio ſilicis à cane rabido demorſi poteſt hominem furioſum, & rabidum reddere, teſte BORELLO *Cent* 4. *obſerv.* 22. Mirabilius eſt, quod *cit. loco obſerv.* 83. refert, quendam cum gladio vulneratum, quo ante octo annos canis rabidus occiſus erat, poſt triennium rabidum interiiſſe. MATTHIOLUS aſſerit, ſe duos vidiſſe, qui ſpuma tantum perfuſi, nullo accepto ex morſu vulnere, Rabiem contraxerint. Facit huc exemplum CODRONCHII, & PALMARII *de Morb. Contag.* qui inquit: *Vidi ex ſtraminis, in quo rabie perciti ſues decubuerant, eſu, equos, boves, oves, & reliqua animalia, quæ ſtramina deguſtaſſent, rabiem contraxiſſe, tamdemque periiſſe*. Ruſticus quidam rabie perculſus, cùm brevi ſibi è vivis emigrandum intelligeret, aſſidentes rogavit, ut ſibi liberos exoſculari liceret, quod cum fuerit conceſſum, liberiſque oſcula vibraſſet, extinctus eſt; intra ſeptem verò dies, & noctes liberi eadem rabie perculſi, iiſdemque cruciatibus torti, brevi interierunt. CARDANUS teſtatur, Venetum Patricium exoſculatione canis rabidi, quem amabat, antequam mitteret ad occidendum, rabidum fuiſſe factum: item ZACUTUS LUSITANUS *lib. 3. Prax. Admir. obſervat.* 82. exoſculatione demortui canis rabidi Rabiem contractam refert. Adeò penetrans, & adeò malignum eſt iſtud ſeminium, quod Rabiem infert.

Præter hoc, nempè inficiendi modum, (2.) notabile eſt in Rabie, ſive morſu rabioſorum ſymptoma, *Hydrophobia*, ſive liquidorum omnium fuga, & metus, qui omni Rabiei, à quocunque malo ortæ, ſolet eſſe conjunctus. Nempè tales ægri non poſſunt ferre liquida, ſed aſpectu eorum contremiſcunt toti, anxietatibus affliguntur, & miſerabiles torturas perferunt; imò potiùs ſiti intereunt, quàm tantillum humidi guſtent. Proprium ergo videtur rabidis, ut aquam metuant. Nihilominùs tamen, an ſolùm animalium rabidorum morſum ſequatur hydrophobia? res adhùc dubia ex eo videtur, quoniam proſtare videntur auctorum obſervationes, citra animalium morſus eas eſſe ortas. Exemplum talis hydrophobiæ citra ullum animalis rabidi morſum recenſet MARCELLUS DONATUS *Med. Hiſtor. Mir. lib. 6. cap.* 1. item PLATERUS *lib. 1. obſervat.* de fœmina quadam, quæ noctu extra urbem relicta, ac ſolitudine territa, domum reverſa nihil liquidi deglutire potuit, quin illis oblatis ſuffocationis periculum incurrit, & octava die extincta eſt. Conf. BORELLUS *Centuria 3. obſer.* 38. Sic hydrophobiam in febre maligna citra morſum animalis rabidi obortam refert SALMUTH *Centur. 2. obſervat.* 52. de quo etiam videndus CODRONCKIUS *in Tractat. de Hydrophobia cap.* 10. Duo exempla admodum notabilia hydrophobiæ gravioris in febribus malignis enatæ quarta, item quinta die, citra morſum alicujus animalis, ſeu canis rabidi, habet SAN-

SANCHEZ *in ſuis Operibus Med. in Obſervat. pagin.* 378. (eſt Medicus Hiſpanus .) *Quidam medio Auguſti incidit in hydrophobiam cum febre continua citra ullum morſum ab animali rabido ; in qua non poterat ferre adſpectum aquæ neque potus cujuſdam , aut vini , aut juſculorum , & quamvis bibere anniteretur , tamen ubi potum aut juſcula ſumpſiſſet ; tanta eum premebat cordis anguſtia , tantus tremor , tanta corporis totius anxietas , ut cogeretur liquorem ejicere foras , ne guttula quidem hauſta : agnoſcebat quidem ſe non poſſe vivere ſine potu , nec manus tamen abluere audebat ; cumque nobis jubentibus ſcyphum admoviſſet , idem horror , & tanta concuſſio apprehendebat eum , ut totus pertremiſceret , ut ſudaret & convelleretur : hic quinto die periit.* Alterum eſt ſimillimum huic . Et in mulieribus vitio uteri hydrophobiam ſine morſu canis rabidi annotavit SENNERTUS *Prax. lib* 4. *pag.* 277. Videb. etiam *lib.* 6. *Part.* 2. *cap.* 5. *pag.* 811. Verùm in his ipſis hydrophobus, ſive faucium aut gulæ ulla affectione , etiam citra morſum animalis rabidi enatis , adhuc hæreo dubius , an non aliquando morſus quidam à cane rabido ; aut contagium ſeu inquinamentum ab animali rabido præceſſerit ? Nam notum eſt , quod tantillus ex ſaliva animalis rabidi contactus inferat hydrophobiam , utut ſæpiùs per decem vel plures annos contagium hoc lateat in corpore , antequam virtutem ſuam exſerat : quod ipſum ulterius adhuc inveſtigandum venit. Ob id quæſtio eſt : an non in talibus præceſſerit aliqualis infectio, utut ipſis non adeò cognita ? Adeò ut determinati certò non poſſit , hydrophobiam non eſſe ſignum rabidi pathognomonicum .

(3.) In Rabie notabile eſt , quod contagium rabiei iſtud malignum , ab animalibus rabidis communicatum , ſubinde ad biennium & triennium ; item ad plures & multos annos , abſconditum lateat in corpore , donec evigilet , & in actum ſecundum erumpat : Vid. SENNERTUS *Prax. libr.* 6. *Part.* 8. *cap.* 30. *pagin.* 353. Sic LINDANUS *ſuper Hartmann.* refert exemplum hydrophobiæ lethalis in ægyrta decimo tertio anno poſt morſum canis rabidi evenientis : & BORELLUS *Centur.* 1. *Obſervat.* 74. refert quendam ſeptem annis demum à morſu hydrophobum factum eſſe : Alius in crure morſus & curatus , longo poſt tempore , tamen eodem die , & in eodem loco , in quo morſus fuerat , dolore magno in parte demorſa correptus fuit , veneno quaſi per integrum annum in eodem loco ſopito jacente . Imò per viginti annos hydrophobiam occultatam vid. in M. A. N. C. *Ann.* 9. & 10. *Obſer.* 43.

(4.) Notabile eſt , quod ſubinde animalcula generentur , vel conſpiciantur in ſaliva vel lotio animalium rabidorum , ſimilia iis quodammodò animalibus , à quibus Rabies fuit inducta ; unde ver. grat. vermes catelliformes , aut capitulis catulorum ſimiles in urina taliter ægrotantium obſervarunt . Notarunt hoc jam ſuo tempore veteres arabes, in ſpecie AVICENNA & AVENZOAR ; quod tamen rarum eſt , unde ex modernis quidam plane negare volunt , ſed malè . Certum enim eſt , reperta interdum fuiſſe talia animalcula , non tamen ſemper . Fidem facere aliqualem videtur exemplum illud notabile SALMUTH *Cent* 2. *Obſervat.* 83. de muliere , quæ fuit in fimbria veſtis morſa ſeu lacerata à cane rabido , & iſta fimbria ſaliva adſperſa ; Unde mulier ſuſpendit veſtem laceratam aëri libero , ut exſiccaret , & poſt unum vel alterum diem in loco , ubi fuit ſaliva , percepit parva animalcula , quarum capita ſimillima fuerunt capiti canino : Mulier verò à canis morſu rabida octodecim fruſta catellis ſimilia per alvum ejiciens , refertur in M. A. N. C. *Anno* 8. *Obſervat.* 58. *pagin.* 98.

Denique (5.) notabile eſt , animalia rabida , quæ fiunt rabida ab alio animali rabido , verbi gratia homo rabidus , qui ab alio animali , per morſum nempè canis , vel felis , fit rabidus , exactè imitari iſtorum animalium rabidorum anteà lædentium mores & actiones , latrando & ringendo inſtar canis , vel morſicando & lacerando inſtar felis : Sic COLLE *in Coſmitore Medico pagin.* 319. refert Rabiem à morſu felis in indice digito , poſt duas horas lethalem , qua æger volebat mordere : Quò facit curioſa BORELLI *Obſervat. Centur.* 3 *obſervat.* 68. de quodam à cane rabido demorſo , qui non tantummodò ſubitò factus eſt rabidus , ſed ſimul etiam inſtar canum adeò ſagax , ut accedentes amicos , etiam adhuc aliquatenus è longinquo , quamvis non videret , tamen odorari & nominare potuerit : Videb. quoque *Centur.* 1. *Obſervat.* 74. & RHODIUS *Centur.* 1. *Obſervat.* 46. Sic qui à fele rabida redduntur rabidi , mores felinos ſono oris , unguibus & digitis mutuò in alios invadendo , imitantur : Videb. KIRCHERUS *in Scrutin. Peſtis loco ſuprà citato* . De quo ipſo , ut & aliis ſubinde apud Practicos obſervabilibus ſit fides penes Autores . Hæc ſunt ſymptomata primaria .

C A U S Æ.

Quod attinet *Cauſas* hujus Rabiei , & factæ inde tranſplantationis morum animalis lædentis in animal læſum ſub tantillo contagio , iſtud à nemine hactenus perſpicuè explicatum fuit . Præ reliquis tamen curioſè & acutè rem attigiſſe videntur idearum aſſertores , nempe HELMONTIUS *Tract. Demens Idea , de Morbis Idealibus* , & ſimil. & præſertim MARCUS MARCI in eleganti ſcripto , *Philoſophia Veterum Reſtituta* , qui ex profeſſo de hoc agit , & inſtar omnium de hac materia poteſt conſuli ; item DAVID *von der BecKé* , & qui talem ſequuntur doctrinam , quod nempe ideæ ſeminales tranſplantentur ab animali rabido in animal quod lædunt, mediante contagio ſpirituoſo , à quibus ideis archæus animalis læſi determinetur ita poſtmodum , ut pro illorum directione , & non aliter , operari queat : Nec adeò abludere videtur BORELLUS *Centur.* 1. *Obſervation.* 74. dum vim ſeminalem veneni accuſat . Hi ipſi quidem præ cæteris omnibus nonnihil plauſibiliter rem explicant , ſed idealis hæc hypotheſis , utut ſubtilis admodum & prima facie plauſibilis videatur ; illis tamen , qui intelligibilem , ſeu , ut vocant , ſenſatam amant Philoſophiam , nullo modo ſatis faciunt . Nam ſi ad ipſum fundamentum perveniamus, eſt hæc hypotheſis ſimpliciter idealis . Unde & hìc profitendum eſt , aquam in hiſce nobis hærere , & rem à priori non eſſe explicabilem . A poſteriori ergo ſaltem dari poteſt hypotheſis nonnihil plauſibilis .

Doctrinæ gratia Fermentum hìc peculiare accuſamus ab animali rabido per morſum communicatum : nam , quod alii de *veneno peculiari* habent , id omne ad *fermentum* eſt applicandum : Hoc fermentum *ideas* , ab animali furente impreſſas , homini communicat , primariò ſpiritus animales , quod etiam confirmant pathemata convulſiva , ſecundariò maſſam ſanguineam afficit, ita ut ferè ſimiles evadant ſpiritibus & ſanguini animalis furentis : hinc fieri non poteſt , quin eaſdem quoque actiones edat , quas canis v. gr. aut aliud animal rabidum edit . Notandum autem , *animalia in ſe venenata non eſſe* : hinc neque omnis morſus , rabiem parit , ſed animalis, aut *irati* aut *rabidi* ; *ira* enim & *furor* nocent , & ita maximam partem ideale eſt ; tamen & his adjuncto fluvido aliquid acrimoniæ malignæ ſubeſſe, confirmat cura per cancrina , terram ſigillatam , radicem gentianæ , &c.

Cauſa occaſionalis, & propinquior eſt *ſaliva* fermenteſcens & efferveſcens , *per morſum* inſimul vulneri infuſa , ſyſtemati nervoſo , & hinc ſpiritibus ac maſſæ ſanguineæ communicata ; hinc niſi vulnus ſit factum , ita ut ſpiritus animales afficere poſſit , *furor* non fit .

D I A G N O S I S.

Hiſce relictis pergo propiùs ad ea , quæ potiùs Praxin ſpectant , ubi ante omnia obſervandum : an animal , verb. grat. canis , fuerit rabibus , qui momorderit , vel à quo quis demorſus , rabioſus fuerit , an non ? ut nempe præcaveatur imminens tandem Rabies . Quod ut cognoſcatur , nonnulli accuratiores in hoc puncto percipiunt , ut nuces juglandes recentes contritæ imponantur vulneri facto , & ad aliquot horas ſuper vulnere relinquantur , quæ poſtmodum devorandæ objiciuntur gallo gallinaceo vel gallinæ . Quodſi animal non fuerit rabidum , gallina non moritur ; ſi verò fuerit rabidum , altero die interit .

Idem applicandi & judicandi progreſſus eſt de ſanguine , quando alii ſanguinem , vel per ſe , vel per ſcarificationem , ex vulnere eliciunt , ex eoque cum farina paſtam formant , & gallinæ objiciunt , quæ ſi moriatur ſignum eſt animal fuiſſe rabidum .

Simili ratione Avicenna præcipit medullam panis vulneri facto affricare & applicare , & ſanie vulneris impregnatam poſtmodum cani objicere devorandam ; nam ſi illam medullam non comedere neque olfacere voluerit , aut ſi moriatur , ſignum eſt , fuiſſe rabidum .

Ipſum canem eſſe rabidum facillimè ex eo cognoſcitur ; quod tales canes rabidi omnem cibum & potum averſentur ,

multam materiam viſcidam ſputumque circà dentes, linguam & fauces habeant, interdum ex ore & naribus emittant, torvum videant, oculos habeant rubentes & igneos, quoſcunque obvios invadant, notum pariter & ignotum ſimiliter lædant.

Ulteriùs canes rabidi ſunt macilenti, caudam demiſſam ſub ventre reflectunt, linguam exſerunt, eamque rubram, ſæpiùs croceam, interdum nigram, velociter currunt, & ſub iſto curſu in obvia quæque impingunt, omnes alios canes adoriuntur, & omnes alios fugant.

De cane rabido vulgò affirmatur, ſub lingua ejus latere vermem quendam oblongum, quem alii à ſe ipſis viſum teſtantur, quo maturè dempto nullus canis rabidus fiat; eodem verò increſcente, Rabiem neceſſariò ſupervenire; unde quidam ad præcautionem ſolent extrahere hunc vermiculum: quidam exiſtimant, non eſſe vermiculum, ſed pro ſanguinis congrumati particula in venis raninis ſub lingua collecti & ſtagnantis habent. Rem hanc ceu nondum ſufficienter exploratam in medio relinquo.

Interim Rabiei & impotentiæ lumbaris cauſa in lupis, vermes copioſi, in eorum renibus & aliis locis geniti, obſervati fuerunt: Vid. M A. N. C. *Ann. 3. obſ. 193. pag. 365.*

Ubi contagio inquinatus fuerit homo, in ſpecie morſu, ſive mox ſive poſt plures annos etiam afficiatur Rabie & hydrophobia, *Rabiei incipientis* & etiam jam factæ *ſigna ſunt*; ſi ſe offerat anxietas præcordiorum, iracundia citra cauſam manifeſtam, ſi conqueratur æger de moleſtia aeris ambientis, de corporis gravitate & ineptitudine in actionibus & variis impedimentis, aut de inquietudine, ægri ſunt ſolitarii & moroſi, mæſti, triſtes, uno nomine melancholici, ſemper murmurent, ſubinde lucem fugiant, & abſtineant à potu.

In parte olim vulnerata ſolet adeſſe aut ſentiri incipit morſicatio & titillatio, aut etiam quidam dolor.

Quodſi jam perfecta rabies inchoet, adeſt membrorum diſtenſio, & quaſi convulſiva explicatio corporis, facies rubet, ægri ſunt anxii, ſpumant circa os, oculos horridos habent, quidam latrant inſtar canum, ſi à cane rabido morſi ſunt, collum & fauces tingunt, &, ſi à cane ſit, obviam factos invadunt, & dentibus impetunt; ſin à fele, unguibus lacerare tentant; & denique omnibus commune eſt, ut liquida & etiam aquea horreant, quorum præſentia etiam admodum anxioſi, interdum etiam convulſi fiunt, deliquium quaſi animi patiuntur; quin imò nunc vociferant, nunc ferè ſonus edunt, lædentibus eorum beſtiis ſimiles, nunc ſibi propiores lædunt & infeſtant, facie ſunt horribili, ſine ullo ſomno, inquieti, loca tenebroſa amant, &c.

Febris Rabioſis interdum adeſt, interdum abeſt, utut PALMARIUS exiſtimet, Rabiei perpetuam eſſe comitem febrem.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Imminens Rabies, aut jam incipiens, appropriatis remediis curari poteſt.

Si verò jam perfecta *Rabies* adſit, præſertim cum hydrophobia, eſt affectus ſatis acutus, qui *rarò* perfectè *curatur*, & ſpes in anguſto hæret, quin ſæpiſſimè, ſi diutiùs lateat in corpore ſeminium rabioſum, homines jugulet; ſæpiùs nempe ſecundo vel tertio, ad ſummum quarto die ab eo tempore, quo hydrophobia eos corripuerit, moriuntur.

Antequam verò Rabies poſt læſionem inſequatur, obſervandum eſt, quod quando in principio, ubi ſanguis copioſè è loco vulneris evacuatus & extractus fuerit; item ſi largiter fluxerit ſanies, aut ipſum vulnus recens ritè tractatum ſit, ſpontè vel ſudor multus, vel urina, præcipuè nigra, evacuetur, præſervari poteſt Rabies & hydrophobia. Nam quò diutiùs vulnus factum apertum fuerit ſervatum, eò minor metus adeſt. E contra poſt factam ejus conſolidationem ineptam, citiorem juſto ſcilicèt, & quò magis fermentum rabioſum intraverit partes nerveas, eò certiùs hydrophobia metuenda eſt. Unde præſervativè poſſumus aliquamdiu ægros detinere.

CURA.

Subſiſtimus adhuc in Rabie & affectibus rabioſis, & quidem ſupereſt tantum *Cura*, quomodo Rabies, aut jam incipiens, aut morſus à rabido inflictus, debeat curari? Hanc quod attinet; in hac *duo tempora* obſervanda: (1.) ipſum tempus primæ læſionis ſeu vulnerationis & inquinamenti, facti ab animali rabido: (2.) tempus ipſius *Rabiei* ſupervenientis, ubi, licèt diu conſolidatum ſit vulnus, nihilominus tamen venenum jam tum in actum ſecundum deducitur, & delirium inducitur; ipſiuſque adeò hydrophobiæ, ejuſque vel imminentis, vel jam præſentis.

1. Ergo quoad prius tempus, ex vulnere facto, quantocyus fieri poteſt, malignum virus per morſum extrahendum aut delendum, & ob id hujus ſanatio non adeò citò perficienda. Quod ipſum vulnus à rabido animali inflictum attinet, quantum fieri poteſt, apertum ſervandum; ac præſertim id, quod de ſaliva adheret, magno ſtudio removendum: Quem in finem *vulnus* eſt *ampliandum*, ut cum ſanguine ſaliva potiùs effluat, quàm retrocedat.

2. Quoad poſterius tempus: obſervandum eſt, ut venenum rabioſum, quacunque ratione communicatum, ſive jam adhuc recens, ſive jam inveteratum fuerit, ſive ipſam jam Rabiem inducere incipiat, per appropriata, vel ſudorifera, vel diuretica, aliiſve mediis per experientiam cognitis, extinguatur.

Pro his ſcopis obtinendis, in poſteriori, ſcilicet Rabie, id unicè agendum, ut fermentum maſſam ſanguineam jam occupans ex corpore expellatur. Ea autem, quæ huic fermento contraria ſunt, & venenum expellunt, ſunt *interna alexipharmaca*, tàm *communia*, quàm *ſpecifica* per experientiam cognita, quæ conveniunt tàm præſervativè, quàm curativè. Nam propter rationem Rabiei adhuc incognitam non poſſumus invenire remedia à priori. Appropriata talia ſunt in ſpecie radix gentianæ, radix vincetoxici, alyſſon Galeni, ruta, hypericon, pimpinella, carduus benedictus, & in ſpecie carduus fullonum, ſalvia, betonica, myrrha, & ſimilia. Ex his ferè primatum obtinet Alyſſum verum Galeni, quo jam ſuo tempore GALENUS curavit ſuos ægros: quamvis, quid hoc propriè ſit? dubium inter Autores exiſtat: cujus tamen deſcriptionem reſtauratam videb. in *ultima Editione* TABERNÆMONTANI *pagin. 928, ſub nomine Alyſſum primum Hiſpanicum Galeni*. Et hoc Alyſſum Galeni optimum dicitur experimentum contra morſum canis rabidi, quocunque modo uſurpatum. Uſus ejus ferè abolevit, ſed malè; Nam RENEALMUS *in obſerv. ſuis* Eſſentiam habet Alyſſi, qua ipſa curavit aliquot ægros à cane rabido demorſos. Ex his & ſimilibus vegetabilibus conflatus eſt pulvis *Palmarii* expertiſſimus contra morſum canis rabidi *cap. 3.* cujus deſcriptio eſt ſatis nota, & ubique proſtat apud Autores, eſtque talis.

℞. *Fol. Rutæ,*
Salviæ,
Plantag.
Polypod.
Verben.
Abſinth. vulg.
Menthæ,
Artemiſ.
Meliſophyll.
Beton.
Hyperic.
Centbur. min. an. qu. v.
Miſc. f. *Pulvis.*

Pulverem hunc Doſi ʒj. ad ʒiß. vel ʒij. ſubinde demorſo exhibet in juſculo calido, vel *hauſtu vini*, vel cum *Theriaca* ʒß. & *Syrupo acetoſitatis citri*, expectato ſudore, & per 40. dies ad minimum continuat.

Præter PALMARIUM felicem hujus pulveris uſum expertus eſt SENNERTUS *lib. 1. Prax. Part. 2. cap. 16. de Hydrophobia*, item TIMÆUS *von GuldenKlee in Epiſt. lib. 5. Epiſt. 17. pag. 376.* Pulveri autem huic tantum tribuere, vix opus videtur. Ex ſimilibus ferè etiam concinnatum eſt euporiſton illud infallibile contra morſum canis rabidi in BARTHOLINI *Act. Med. Haff. Volum. 2. Obſervat. 110. pag. 275.*

Aliàs ſemen cardui benedicti, & lactei ſeu cardui Mariæ, & quod præſtantius habetur, cardui fullonum ſeu Dipſaci, ad ʒij. pro doſi aliquoties manè aſſumptum expectato ſudore, tanquam egregium ſpecificum experimentum commendatur à LINDANO *ſuper Hartmam.* item contra morſum à cane rabido radix Vincetoxici ad ʒiß. vel ʒij. cum aqua cardui benedicti ad 40. dies omni manè propinata, laudatur à quibuſdam ſpecificè contra morſum canis rabidi, expectando ſudorem. Vehicula, in quibus aſſumuntur hujuſmodi pulveres, optima ſunt aqua ſcordii, aqua

cardui benedicti, uti aqua tormentillæ, aqua theriacalis, aqua rutæ caprariæ, cancrorum fluviatilium, & ſimiles cum ſpiritu theriacali: Vel

℞. *Pulv. rad. Contrajerv.*
Gentian.
Pimpinell.
Vincetox. an. ʒj.
M. f. Pulvis.
div. in 4. part. æqu.
D. S.
Pulvis venenum pellens.

Porrò terra ſigillata, item terra Lemnia, & imprimis terra S. Pauli ſeu terra Melitæa, itidem internè ad morſum canis rabidi conducunt. *Theriaca* etiam & theriacalia, *Mithridatum*, *Electuarium de ovo*, &c. præcipuum obtinent locum, & ſunt in frequenti uſu, à ʒj. ad ʒij. aſſumpta. Sed præ his magiſtralibus compoſitionibus præ cæteris theriaca dia-teſſaron eſt præferenda, quoniam ejus quatuor ingredientia, nempe gentiana, myrrha, &c. ferè ſunt ſpecifica contra morſum canis rabidi. Hoc ergò, modò cum opio acuetur, erit remedium maximè appropriatum ad Rabiem. Aliàs miſtura ſimplex laudatur ab HARTMANNO, tanquam remedium à ſe expertum, quod propinandum eſt in tali caſu cum copioſa aqua cancrorum fluviatilium, aqua Poterii; prout B. D. MICHAELIS Tincturam bezoardicam, vel miſturam ſimplicem non abſque ſucceſſu, expellendi per ſudorem venenum canis rabidi, propinare conſuetus fuit; item eſſentia theriacalis, cum eſſentia abſinthii; ſed omnia in dupla doſi exhibenda: ut

℞. *Aquæ flor. hyperic.* ℥iß.
Theriac. ʒß.
Tincturæ Bezoard. ʒiß.
Eſſ. lapill. cancr. ʒj.
M. pro doſi cum ſudore.
D. S.
Potio ſudorifera pro una vice.

℞. *Mixt. ſimpl.* ʒij.
Spir. cancr. ʒj. ad ʒiß.
M. D. S.
Mixtura ſudorifera guttatim ſumenda.

Dentur 60. gutt. pro doſi.

℞. *Spiritus theriacal. camph.* ʒij.
Cancr. fluviat. ʒj.
M. S. ut ſuprà.

℞. *Theriac.* ʒj.
Salis Abſinth. ʒß.
M. D. S.
Electuarium ſudoriferum pro una doſi.

Detur in hauſtu vini aciduli.

Ab his autem *alexipharmacis* per integrum anni quadrantem non eſt deſiſtendum. Nam ſæpe poſt 40. dies, aut aliquot menſes interdum & poſt integrum annum, iterum ſe prodidit *hydrophobia*.

Quodſi verò *ſudoriferorum* uſus intermittatur, tamen *ſpecifica* adhuc aliquamdiu continuanda. *Lapilli* cancrorum unum ex optimis ſpecificis ſunt, unde & *Bezoar rabidorum* audiunt; unde

℞. *Lapill. cancr. præp.*
Cornu cervi uſt. præp.
Maxill. lucii piſc. præp. an. ʒj.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis pro 3. doſibus.

Doſis ʒj.

Nam ſi quid aliud, in cancris fluviatilibus eſt vis certa & ſpecifica contra morſum canis rabidi, jam à GALENI tempore laudata. Recipiuntur nempe cancri, non iſti, qui dicuntur Gammari ſeu Aſtaci, ſeu qui caudis ſunt longis; ſed eligendi ſunt ſpeciatim cancri non caudati, ſeu rotundi, Germ. *Taſchen-Krebſe*, quales reperiuntur ad loca maritima, tam in Italia quàm Belgio. Hi enim ſunt genuini cancri ad morſum canis rabidi à veteribus commendati; Conf. BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hiſt.* 89. quorum tamen defectu etiam noſtrates cancri fluviatiles ſeu Gammari ſeu Aſtaci non penitus privandi ſunt virtute contra morſum canis rabidi, atque ob id penitus rejiciendi; ſed commodè uſurpari poſſunt. Nam loco cancrorum fluviatilium etiam teſtæ oſtrearum ſuperiores calcinatæ, ſimili modo applicatæ & uſurpatæ, proficuæ ſunt. Colliguntur cancri poſt ortum canis ſeu tempore canicularium, quando ſol leonem tranſit, v. g. 18. Julii capti, & calcinantur vivi; quorum cineris datur ʒj. vel ʒij. (*eſt exigui ponderis*) & pulveris gentianæ ʒj. & in cyatho vini boni propinatur ægro, expectando bonum ſudorem; *ita Veteres illud propinarunt*; idque repetierunt tàm in metu imminentis quàm præſentis Rabiei. De hac præparatione, & præparationis ratione, vid. PALMARIUS *loc. allegat.* & SCHENCKIUS *Obſer. pagin.* 856. Ne autem ſub calcinatione oleum & ſal volatile pereat, loco calcinationis horum melius eſt, ut tales cancri, iique vivi, probe contuſi, deſtillentur per alembicum in Mariæ Balneo, ut ita accipiatur aqua cancrorum, adeò à POTERIO decantata *in Pharmac. Spagyr. pagin.* 47. Id quod remanet, ſeu pulvis cancrorum, poſtmodum pro uſu interno etiam uſurpari poteſt à ʒß. ad ʒj. cum aqua deſtillata propria jam dicta, vel ſucco cancrorum fluviatilium, in ſpecie addito pulvere radicis gentianæ, vel pimpinellæ: exem. grat.

℞. *Theriac.* ʒj.
Cancr. fluv. h. m. præp.
Rad. Pimpin. an. ʒß.
M. S.
Electuarium ſudoriferum.

Juxta quem pulverem etiam modò dicta aqua deſtillata, item Decoctum cancrorum, ut & ſuccus, commode uſurpari poteſt, quæ optima ſunt vehicula remediorum contra hydrophobiam. Pertinet huc pulvis *Heurnii* expertus contra Rabiem

℞. *Rad. Gentian.* ʒij.
Cancr. fluv. calc. ʒiij.
Terræ ſigill. ʒß.
M. f. Pulvis.

Hujus pulveris compoſiti ʒj. præbet in decocto cancrorum fluviatilium, imperando ſudorem, ſubinde repetendo.

Vel ſecundum HEINRICUM ab HEER

℞. *Pulv. Gentian.*
Myrrh. an. ʒj.
Cancr. fluv. d. m. præpar. ʒij.
M. cum *vino*, vel *decocto* vel *aqua cancrorum fluviatilium*, & propinant imperando ſemper ſudorem.
Doſis eſt ʒß. ad ʒj.

Conf. BARTHOLINI *Act. Med. Haffnienſ. Volum.* 2. *Obſervat.* 110. *pagin.* 276. & SACHSII *Gammarol. libr.* 2. *ſection.* 3. *pagin.* 638. *ſequ.*

Præter dicta radix Roſæ ſylveſtris ſeu Cynorrhodi jam ab antiquiſſimis temporibus eſt commendata. Sunt tamen, qui præferunt huic radici ſpiritum ſeu eſſentiam vermiculorum cynosbati, de quibus alio tempore dictum. Aliàs experimentum *StœcKeri*, quod nunquam eum decepit, uti aſſerit, eſt ſequens, idque contra quoſcunque animalium, tàm venenatorum quàm rabidorum, morſus

℞. *Gentian. pulveriſ.* ʒj.
cum *Theriac.* ʒj. miſcuit.

Tribus diebus continuis, omni manè propinávit, jejunando deſuper per quinque vel ſex horas, ſimul expectando ſudorem, qui ſemper expectari debet. Super morſus verò locum allium, rutam, & ſal, eâque contuſa & miſta in forma cataplaſmatis, apponit.

Ulterius medicamenta, quæ ipſe canis rabidus ſuggerit, præ cæteris ſunt laudata, qua ratione ſanguis canis rabidi pulveriſatus, & per trivuum doſi ʒj. uſurpatus, certò juvare rabiem & hydrophobias, dicitur à PALMARIO *loco alleg.* Item crines vel pili canis rabidi, quos præter PALMARIUM commendat SCHMUCKIUS, vel *cor* & *hepar animalis mordentis* decoquantur & patienti propinentur; vel *in pulverem* redacta dentur ad ʒj.

Præ cæteris optima cura eſt *immerſio ægri in aquam frigidam*, quod remedium ceu expertum ubique commendat HELMONTIUS *in Tractat. Demens Idea pagin.* 278. §. 47. 48. & 49. Confirmatur etiam per experientiam FORESTI *libr.* 10. *obſervation.* 27. & 28. item TULPII *libr.* 1. *obſervat.* 20. Quò facit rara obſervatio SCHENCKII *libr.* 7. *obſervat.* recenſita de mulo rabido in Rhodano fluvio injecto, qui ſic à Rabie ſanatus: ubi plura ſunt exempla curatarum Rabierum per immerſionem in aquam frigidam. Vid. etiam PARÆUS *libr.* 20. *capit.* 14. Remedii hujus prima veſtigia reperiuntur in CELSO, qui tales ægros in piſcinas injiciendo ſuadet. Et quidem circa hanc ſubmerſionem notandæ ſunt duæ circumſtantiæ:

1. Ex improviſo immergendi; &

2. Aliquamdiu ita relinquendi ſunt tales ægri ſub aquis, ut poſt terrorem injectum ex ſuffocatione imminente eò efficacior pavor mortis ipſis imprimatur; ſicque feliciùs idea deletur, & delirium curatur. Vid. *ſuprà Art. 3. Membr. 3. ubi de Mania*.

Immerſio iſta fiat bis vel ter pro ratione circumſtantiarum: ſic multi fuerint curati.

Controverſia eſt aliàs inter Autores, an conveniant Purgantia in & circa curam hydrophobiæ & rabiei? Et notandum, quod per ſe nihil conferant, quia humores exagitant, & ab habitu ad interiora venenum derivant; è contrà ſola appropriata alexipharmaca, imprimis ſudorifera, ſufficiunt, & utramque abſolvunt paginam. Nihilominus tamen ſi ſit jam longum tempus, ex quo æger fuerit commorſus, & tamen nondum perfectè ſit rabioſus, utut ſigna imminentis Rabiei ſe manifeſtent, ægerque talis non evacuatus fuerit, in his & ſimilibus caſibus pro metu ſubſequentis Rabiei feliciùs tollendo, utilem commendant catharſin per ſuperiora aut inferiora, ſcilicet helleborum album & nigrum, item agaricum, utpote quæ vim ſimul alexipharmacam habent: videb. SENNERTUS *Prax. lib. 1. Part. 2. Capit. 16. Quæſt. 3.* Nam teſtatus eſt jam ſuo tempore DIOSCORIDES, catharſin his tantum opem ferre, qui jam hydrophobiam ſeu aquæ metum incipientem tantummodo ſentirent: Et ſumpto helleboro ſimul ac primum morbi impetum experirentur, cum impetu expurgati, multi certa experientia fuerunt ſervati: Sic quidam referunt, multos canes rabioſos helleboro cum polenta accepto vomuiſſe, & ſtatim à Rabie liberatos ad ſe rediiſſe. Hinc poſt helleborum etiam Hiera, quæ colocynthidem recipit, non parum commendatur. PALMARIUS affirmat, ſe multos noſſe ruſticos, qui propinato pharmaco vehementi, quo una eademque opera ſuprà & infrà ſupervacanea omnis generis è corpore excluderentur, ab hydrophobia evaſerint.

Poſt Purgantia faciunt huc ſimul aliquid fortiora Diuretica, per urinam, præſertim cruentam, virus alterantia & eliminantia: quæ inter Valeriana, imò Cantharides vim ſpecificam obtinent. Hos AVICENNA commendat contra Rabiem & hydrophobiam, ut etiam aſſerat, ſi rabidus exinde ſanguinem minxerit, ſecurum eſſe ab hydrophobia. Quibus vulgò noſtrates ſcarabæos Majales, & vermes Majales ſubſtituunt: Vid. SENNERTUS *in Praxi Part. 2. lib. 2. ubi de Rabie pagin. 440. & 441* Remedium *Avicennæ* hactenus apud Practicos ſepultum eſt, cujus tamen mentio fit in M. A. N. C. *Annotat. 1. Obſervation. 133. & in Appen. pag 32.* ubi cantharides ab Ungaris in aceto fortiſſimo aſſervantur, & poſtmodum No. 4. 5. vel 6. in hauſtu ſpiritus vini contra venena rabioſorum animalium ſine dyſuria aut mictu ſanguineo propinantur; unde ſaltem per fortem diureſin liberati ſunt. Horum tamen *c. l.* doſis à nobis non imitanda, quoniam Hungari fortioris ſunt idioſyncraſiæ; ſufficiat, quod chantharidum vis quaſi ſpecifica ſit ad rabiem; ſicuti etiam in dictis M. A. N. C. *Ann. 3. obſerv. 702. pagin. 524.* proſtant exempla Rabiei beneficio ſcarabeorum aut vermium Majalium curatæ. Alii recipiunt *Cantharides* vel *ſcarabæos* pulveriſatos, cum *melle* miſcent & aſſervant, & propinant ad ℈j. Vid. SENNERTUS *l. a.*

Quod *vulnus à rabido animali inflictum* attinet: hoc ipſum, dum recens eſt, non ſtatim claudendum aut ſanandum eſt, ſed aliquandiu apertum ſervandum, vel *ampliandum* quantum fieri poteſt, ut cum ſanguine ſaliva potiùs effluat, quàm retrocedat; aut id, quod de ſaliva adhæret corpori, licèt non vulnerato, diligentiſſimè & magna cura eſt removendum, ut omnis virulentia beneficio tumoris, inflammationis & ſuppurationis ex ipſo loco eliciatur. Et quidem in ſpecie maturanda ſunt auxilia chirurgica; nam niſi primis ſtatim horis ac diebus fuerint adhibita, ut virus malignum citò extrahatur, alio tempore in caſſum ferè adhibentur, quando ſcilicet virus jam ad interiora penetravit. Ob id ſtatim eſt properandum, & imponendi ſunt primò pili canis ipſius rabidi, qui tanquam ſingulare experimentum vulneri, à cane rabido inflicto, apponuntur ex PAREO, ut venenum magnetica vi extrahatur; id quod etiam confirmat SCHMUCK *in Curationibus Magico-magneticis pag. 38.* Vel *Theriaca* cum *ſucco rutæ* & allio ſubacta, morſui canis rabidi etiam utiliter imponitur: conf. WEDELIUS *de Med. Facult.* Præ cæteris nempe cepæ ſub cineribus aſſatæ, & cepacea vulneri impoſita, multùm conducunt, præmiſſa in loco affecto ſcarificatione; Sic enim AMATUS LUSITANUS *Cent. 5. Curat. 55.* puerum duodecim annorum in crure à rabido animali demorſum ita reſtituit, dum accerſito chirurgo locum læſum profundioribus inciſuris ſcarificare, & calido vino vel aqua ſalina lavare juſſit: hinc loco optimè abſterſo hoc Cataplaſma admovit:

℞. *Cepam acrem* No. j.
Alliorum capit. 5. radicem mediam.
Theriaces opt. ℥ß. ad ℥vj.
Fermenti ℥ß.
Omnia piſtentur, & loco affecto forma Cataplaſmatis ſupponantur: quibus puer brevi ſanatus eſt.

HELIDÆUS PADUANUS, præmiſſa loci ſcarificatione, cepam cum melle contuſam ſimpliciter imponit; vel loco mellis cepam cum theriaca ſubactam, & ita morſui applicat, aliquot dies continuando. HORSTIUS *lib. 7. obſerv. 23.* commendat emplaſtrum ex allio, ſale, & terebinthina. Sunt, qui cataplaſmatis his ſcordium & ſemen ſinapi addunt: v. g.

℞. *Herb. rutæ*,
Scord. an. M. j.
Rad. Allii ℥j.
Coqu. in ſ. q. *Vini* ad putrilaginem;
adde
Pulv. Rad. Gent. rubr.
Ariſtol. rot. an. ℥iß.
Sem ſinapi ℥ij.
Mellis ℥vj.
M. f. Cataplaſma.

Conf. HILDANUS *Cent. 1. obſer. 87.* & LOTICHIUS *Cent. 6. obſ. 1. c. 5.*

Scarificatio profundè ſatis fiat, niſi loci conditio, v g. ratione vaſorum ſubjacentium, hoc impediat. Alii *hepar. animalis* imponunt, vel *partem carnis*. Quò & *columbarum vivarum & dilaceratarum* applicatio pertinet. Quidam *ligaturas* magni æſtimant. Præ cæteris inſigniter etiam conducit Emplaſtrum magneticum Angeli Salæ ex magnete arſenicali paratum, *ſupra l. 1. ubi de peſte*, deſcriptum; ſcilicet poſt ſcarificationem vulneris, ſanguiniſque per cucurbitulam extractionem, loco demorſus applicatum & impoſitum; vel locus ſcarificatus eluendus eſt cum ſpiritu vini theriacali aut camphorato, aut muria, aut vino, aut aqua ſalina, aut decocto ſcordii & radicis gentianæ cum vino aut aqua parato, cui ſalis, vel ſpiritus ſalis, parum admiſtum ſit, & hinc emplaſtrum magneticum applicari, vel ſolitarium, vel etiam ℥j. vel ℥ij. pulveris cancrorum fluviatilium ſiccatorum aut calcinatorum poteſt admiſceri; continuetur, quotidiè repetendo bis: vid. AGRICOLA *in Chirurg. Parva pag. 448.* Quodſi velit hoc emplaſtrum magneticum dolorem vel inflammationem, vel excoriationem excitare, tunc optimum eſt, ut ſaltem oleum ſcorpionum vel hyperici cum ſaccharo ſaturni miſtum, vel unguentum nutritum, aut ſimile ſaturninum, circa vulnus illinatur; vel recipiatur *oleum ceræ*, addatur parum *ſacchari ſaturni*, & ita illinatur, iſtudque emplaſtrum repetatur: Vel imponatur tale *emplaſtrum*.

℞. *Ceræ* ℥vj.
Ol. Olivar.
Sevi hircin. an. ℥iij.
liquefactis adde
Thuris elect. ℥ß.
M. f. Emplaſtrum: S.
Singulare emplaſtrum.

Alii imponunt *emplaſtrum de ranis cum Mercurio*, vel Ceratum dia dictamni, quod ſacrum Galeni aliàs appellatur; e. g.

℞. *Cerat. dia-dictamn. Galen.* ℥iß,
Pulv. cancr. fluviat. ℥iij.
Cum ſ. q. *Ungu. de Litharg.* f. Emplaſtrum:
D. S. ut antè.

Verum promptiſſimum remedium externum eſt uſtio loci affecti cum ferro candente ſeu cauterio actuali, cùm uſtio omnem virulentiam pænitus deſtruat; hoc enim ſecuriſſimum & tutiſſimum remedium eſt curandi morſus animalium rabidorum; de quo, præter alios, vid. HILDANUS *Cent. 1. Obſervat. 84 85. 86. 87. & Cent. 2. Obſerv. 97.* qui hoc didicit ab Empirico quodam, qui omnes cane rabido demorſos ſolo hoc cauterio actuali feliciter reſtituit, & rectè: Uſtione enim penitus deſtruitur ipſa virulentia, & ſeminalis craſis virulentiæ malignæ tollitur, modò conditio loci affecti id permittat. Simili modo admotione ferramenti igniti

citra uſtionem curat BOYLE *in Philoſophia Experimentali* morſus viperarum. Quodſi verò tardiùs talia externa adminiſtrentur, aut, ſi conſolidato jam vulnere Rabies poſtea ſuperveniat, optimum eſt denuò ſcarificando aperire locum, cucurbitam cum magna flamma applicare, & præter dictam elotionem morſum cauterio actuali profundè ſatis, imò diverſis in locis, adurere; uſtionis verò loco ſpiritus vini theriacalis, aut in quo aliquid theriacæ ſolutum, cum goſſypio imponatur, ac vulneri cataplaſmata modo deſcripta inſternuntur: ſequenti die incidenda eſt eſchara, undique eadem topica continuando, uſque dum illa ſecedat: quo facto mediante piſo ulcus per aliquot menſes apertum ſervatur, ſingulis ſeptimanis bis vel ter Mercurium ſublimatum ſimplicem, vel compoſitum *Hildani*, *Cent.* 1. *Obſervat.* 87. deſcriptum, inſpergendo, & ſudorifera interdum propinando; ſiquidem, ut ſuprà monitum, validas in iſto loco punctiones tunc ſentiant. Imò placet conſilium SENNERTI *lib.* 1. *Prax. ubi de Rabie*, ut quocunque tempore fonticulus in aut proximè loco affecto excitetur, ut continua illa evacuatione quaſi revulſoria veneni, naturæ opem feramus.

Hæc de morſu canis rabidi, & inde nata Rabie.

MEMBRUM II.

DE

TARANTISMO.

VIcinum fere malum eſt Tarantiſmus, ſeu rabies eorum, qui à tarantulis ſunt morſi. De hoc tarantulæ veneno, indeque orto delirio muſico, jam quædam monenda forent; ſed cum morbus hic in Europa, præter Apuliam, nullibi cognitus, & jam ab aliis ſufficienter explicatus ſit, qui de Tarantiſmo ſcripſerunt, in ſpecie à KIRCHERO *in Muſurg. Magna in ejus Arte Magnet.* à SCHOTTO *in Magia Naturali Part.* 2. *ubi de Auditu*, à FERDINANDO *in Hiſt. Med.* nec non à SENGUERDO *de Tarantula*, qui integrum libellum de hac materia ſcripſit, cujus contenta extant in *Act. Philoſ. Angl. Part.* 4. *Ann.* 1668. *pag.* 66. utut non multum videatur habere in receſſu, & alii ſimiles Autores; ob id, ne actum agam, in ſpecie, cùm apud nos hic affectus non occurrat, eundem tranſire permittam. MARCUS MARCI etiam videatur *in Philoſophia Veterum Reſtituta*, *in cap. de Tarantiſmo*.

Primariò ſpiritus animales affecti ſunt, & ita maximam partem affectus idealis eſt: tamen & his hoc modo affectis in juncto fluido aliquid acrimoniæ malignæ ſubeſſe, præter convulſiva pathemata, imprimis cura, quæ per lac in Perſia inſtituitur, confirmat.

CURA.

Cura ejus aliàs eſt Muſica; cujus rationem VVILLISIUS *de Morb. Convulſ. cap.* 7. *pag.* 65. ita deducit: Venenum hoc mitius eſſe, quàm ut ſpiritus animales penitus extinguere valeat, aut diſtractos prorſus diſſipare; ſed eos tantum in fugam coniicere, fugatoſque in ſpaſmos leviores incitare: at verò muſicam ſpiritus facilè congregare ac mutuò aſſociare, hinc ſerie quadam nervorum corpora ſubeuntes certis velut in cancellis ferri, donec veneno diſſipato paroxyſmus ceſſet.

Omiſſis ergò hiſce, ad deliria, ab externa cauſa inducta, pergo. Hæc quod attinet ſeu *ab aſſumptis* aut inſpiratis *venenis*, in ſpecie ſimul *narcoticis*, oriantur, priora optimè curantur vomitorio in principio adhibito; poſteriora verò, præmiſſis univerſalibus, vel in genere aceto cum *caſtoreo* & camphora miſto, vel unicuique aſſumpto in ſpecie appropriata exhibenda erunt.

MEMBRUM III.

DE

AMORE INSANO.

AD hujuſmodi deliria, quæ extrinſecus adveniunt, pertinet etiam Amor inſanus, qui à philtris probè *diſtinguendus*. Nam *Amor inſanus eſt ſpecies quædam melancholiæ*, quam ex nimio, ſed vero Amore nonnulli contrahunt: non ſecus ac alii ex nimia mœſtitia, moleſtia & curis melancholici fiunt, & ad deliria melancholica diſponuntur: ita etiam tales amantes ex nimio amore in graviori malo nonnunquam in maniam dilabuntur, & amentes fiunt, ut ſuperiùs aliquando monui.

DIAGNOSIS.

Quoad ſigna cognoſcendi amorem inſanum: ex primariis ſignis eſt *Pulſus*, ſicut ſuperiùs monui, quòd affectus animi ex pulſu cognoſcantur.

Controverſia aliàs eſt: *An detur pulſus amatorius*, qui proprius ſit intenſè amantibus? ſeu an ex pulſu certo cognoſci poſſit, quendam amore nimio laborare? Experientia quemcunque informare poteſt. Negatur: Non datur pulſus amatorius ab aliis pulſibus ſpecie diſtinctus, utut ex nimia pulſus perturbatione ac inæqualitate, concurrentibus ſimul aliis ſymptomatis, probabilis conjectura haberi poſſit: De hac controverſia vid. HORSTIUS *in Oper. Med. Tom.* 1. *circa finem*, cui *annexa* eſt *Diſſertatio* quædam *de Pulſu amatorio* an detur ſpecialis? ubi idem negatur. Saltem hoc obtinet, ut in talibus ſoleat eſſe admodum *varius*, & inſigniter *inæqualis*; turbulentus & *inordinatus*: ſed ſimul atque fiat mentio perſonæ amatæ, ſubitò alteretur & mutetur pulſus in majorem, celeriorem & vehementiorem: Poſtmodum verò, ubi mentio iſtius perſonæ amatæ ceſſat, pulſus obſcurus, turbulentus & inordinatus denuò fiat; & ita tandem ſubinde repetenda mentione iſtius perſonæ amatæ, ex pulſus tali mutatione facilè pervenire poſſimus in cognitionem hujus affectus. Exempla vid. in FORESTO *lib.* 10. *Obſervat.* 30. Sicuti etiam jam GALENUS tale exemplum annotavit. Sed hoc nil eſt peculiare; commune enim hoc habet, cum omnibus melancholicorum pulſibus.

CURA.

Amor inſanus removendus eſt, partim remediis ethicis, partim remediis *Medicis*: Illis, ethicis nempe, perſuaſionibus rationalibus, ut amor iſte inſanus & nimius removeatur, & impetus iſte cœcus amoroſus corrigatur & emendetur: His, medicis nempe, ſimilibus ferè, quæ alias in Melancholia & affectibus melancholicis ſolent commendari & præſcribi. Mitiora tamen utplurimum uſurpanda, aut pro circumſtantiarum diverſitate divermodè immutanda, cùm affectus animi hìc prævalent, qui perſuaſionibus imprimis curandi, ſunt.

MEMBRUM IV.

DE

PHILTRIS.

PErgo potius ad ipſa *Philtra*, ſeu ad media quibus amor & affectio quædam unius perſonæ ſingularis erga aliam perſonam determinatam conciliatur; ita quidem, ut ex præſentia talium ſubjectorum facultas animalis, in ſpecie quoad affectus animi, ſe optimè habeat: ſicuti talium perſonarum abſentia eſt plus minus moleſta, aut gravioribus animi anxietatibus & quaſi deliquiis obnoxia. Unde *philtra* poſſunt uſurpari inter mares & mares, inter fœminas & fœminas, inter *mares & fœminas*, inter *homines & bruta*, inter bruta & bruta, ut ſic mutuus amor concilietur. Hæc ipſa Philtra ſunt vel vera vel falſa. *Philtra falſa ſeu notha* ſunt, quæ à plebeculis, vetulis, & mulieribus, aut etiam proſtibulis & ſimilibus, ſubinde propinantur. Sed hæc ipſa ſunt vel *vana*, vel *fruſtranea*, vel alio paſſu nocent, aut ſunt præternaturalia, aut *Magica*, aut ſi non ſunt magica, ſaltem virtute verorum Philtrorum carent. *Vana & fruſtranea* ex variis ſubjectis parari ſolent, & ordinariò ferè & frequentiſſimè ex eorum menſtruo ſanguine, nunc ſolitariò, nunc adjecto *ſanguine leporino*, tanquam animalis fœcundi & ſalacis, componuntur. Alii ex parte umbilici infantum decidui ſingularem amorem conciliare volunt: alii *ſecundinas* adhibent; ſunt, qui beneficio ſeminis humani Philtra magnetica ſeu amorem conciliare volunt. Alii teſticulis animalium ſalacium, ſudore certi hominis probè irrigatis, homines in amorem cogere volunt. Sed hæc

omnia & ſimilia ſunt ludrica & falſa, ut & Magica & præternaturalia, quibus nil obtinetur. Nam loco cupidi amoris talibus, qui poſtulantur, ut ament, ſubinde gravia & periculoſa ſymptomata, ſubinde *maniam*, dementiam & *ſtupiditatem* inferunt. In ſpecie *exemplum* hujus rei ſtupendum vid. in HENRICO *ab* HEER *Obſervat.* 13. ſtupendorum ſpirituum ex philtro tali falſo natorum.

Vera quod attinet Philtra: ea ſunt talia, quibus verus amor & naturalis quædam inclinatio unius perſonæ in aliam excitari poteſt, idque medio quodam naturali, tanquam magnete tranſplantatorio, perficitur, ut exinde ſequatur mutuus affectus. Vid. D. CLAUDERI *Diſputatio de Philtris*, quæ perquam elegans eſt. Quæritur hic: an dentur talia philtra, & quæ ſine metu maniæ in determinata perſona inclinationem & amorem excitare & conciliare valeant? Communiter propter ignorantiam modi, quo fiat, etiam res ipſa negatur; ſed malè & contra experientiam. *Veritatem*, nempe quod dentur, beneficio quorum inclinatio determinata hujus perſonæ in iſtam poſſit conciliari, *confirmat experientia*; ubique enim proſtant *exempla*, quibus *coactus amor* poſſit fieri. Nam (1.) per experientiam res certa eſt, quod legitimè inſtituta & uſurpata Philtra omnino hanc vim obtineant, tàm in hominibus, quàm etiam in brutis. Sic *quidam ſtudioſus* in ædibus meis paternis à lotrice ſua in balneo intritum (*Kalte Schaale*, Germanis dicitur) benignum, aſt ſatis potens amorificum accepit, per cujus eſum tantum amore erga eandem deflagrabat, ut planè anxius redderetur, niſi quotidie eam viſitaret. A quibuſdam quæri ſolet; an fiat per *Magiam & artificia Diaboli*? & reſpondeo, quod non. Poſito, ſed non conceſſo, ſubeſſe ludibrium dæmonis, ſaltem dæmon non poteſt agere ſuprà naturam, ſed potiùs ſecundùm vires in natura fundatas. De cane notum eſt, quod ſi quis recipiat fruſtum panis, & ſub axillis detineat, ut inſenſibili traſpiratione & ſudore proprio benè impregnetur & madeſcat, & ei poſtmodum propinetur, tunc canis talem hominem vix unquam deſerit, & ad heri ſui amorem ſingularem allicietur. Notum exemplum HELMONTII, quod refert *in ſuo Tract. de Magnetica Vulnerum Curatione* §. 27. quod nempe receperit herbam, quam ad tempus detinuerit in manu, & poſtmodù pedem cujuſdam catuli itidem ad tempus detinuit in manu iſta, unde factum fuit, ut poſtmodum catulus eum amicè ſecutus fuerit, relicto antiquo hero. Præterea & Dn. D. HAUPTMANNUS habuit paſſerem, cui ſimiliter tale Philtrum, eorum vim & virtutem probaturus, propinavit ex medio vegetabili, ita ut exinde paſſer eum nunquam deſerere potuerit, ſed in Muſeo illi ſemper adſtiterit: viſitans ægros cum eodem hinc inde circumvolavit, & nunquam eum deſervit, referente D. MICHAELIS. Conferantur hìc ea, quæ habet HELMONTIUS *loc. cit. pag.* 599. de cura vulnerum tranſplantatoria, quæ fit cum pulvere ſympathetico, perſicaria, & ſimilibus. Sunt duæ plantæ ubique obviæ, quæ ſi in manu detineantur, quæcunque ex illis ſit, ut benè intepeſcant, (nam hæc eſt conditio ſine qua non) & hinc manus abjecta herba porrigatur virgini, ita ut & illius manus probè detineatur, ut ſimiliter incaleſcat, hinc amor mutuus conciliatur, certus, non tamen diu durans, ſed tantùm per quatuor aut quinque dies. Primam plantam hyoſcyamum, alteram Cochleariam vel Perſicariam puto fuiſſe. His & ſimilibus exemplis certis nullum dubium eſt, quin poſſit fieri amoris certa conciliatio. Sufficit, quod ubique proſtent exempla actionum in diſtantem & determinatam perſonam, tam in melius, quàm in pejus. (2.) Confirmant Philtrorum poſſibilitatem exempla analoga ſympathiarum mutuarum, in natura obviarum, inter quædam animalia, ad quas pertinet curæ magneticæ in morbis, ut nempe certo medio morbus poſſit transferri ex uno animali in alterum, ita tamen, ut morbus curetur affecto altero. Sic, ut nihil dicam de pulvere ſympathetico, in ictero ex urina ægri & farina fiunt placentulæ, quæ placentæ pro tranſplantatione morbi propinantur cani, vel feli, & icterus exinde ſanabitur; quod veriſſimum eſt: Vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hiſt.* 66. MARCUS MARCI *in Philoſ. Vet. Reſtit.* & HELMONTIUS. De atrophia per ſanguinem ægri ovo incluſum curanda, vid. HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr.* & BURGGRAVIUS *in Biolychnio*, cujus experientia certa facta eſt in Anglia, referente hoc BOYLE *in Philoſ. Experiment.* quali ſympathia & mariti per incantationem faſcinati curantur. Nihil dico de podagræ curatione per tranſplantationem in quercum, &c. Hæc & ſimilia omnia innuunt correſpondentiam totius cum partibus à toto ſecretis. Nota etiam eſt ſympathia & amor naturalis inter conſanguineos, dum v. g. frater in Germania variolis correptus, ſimiliter & alter frater, qui in Gallia eſt, iiſdem ſimul eodem tempore corripitur; aut ſi gemelli, unus Lipſiæ, alter VVittebergæ, ſimul eodem tempore variolis corripiuntur. Conferantur & ſingularia talia ſympathiæ exempla, quæ recenſet BORELLUS *Cent.* 2. *Obſervat.* 47. de puella, quæ nimiis torturis & artuum lancinationibus torquebatur tunc temporis, cùm ejuſdem pater in loco ſatis diſſito rota frangeretur. Simile exemplum habet de muliere, quæ ſenſit dolorem exquiſitum in fronte, cujus maritus ſclopeto in capite vulnus accepit. Item BARTHOLINUS habet ſimile exemplum *Cent.* 5. *Obſer.* 79. de marito, toties & cruciatus & tormina inteſtinorum perferente, quoties uxor fuit in labore partus. Item in M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſervat.* 215. *pag.* 316. *&* 317. refertur de marito, cujus uxor, quoties fuit gravida, toties ille pica & vomitu correptus eſt. Hæc & ſimilia exempla & curæ in diſtans multùm illuſtrant verorum determinatorum Philtrorum exiſtentiam & naturam, ac firmum amorem ſubjectorum, inter ſeſe, etiam remediis naturalibus conciliatum (3.) Ex oppoſito notum eſt, quoad certas idioſyncraſias, ſecundùm quas certa objecta abhorrentur, ubi quidam, v. g. felem etiam inviſam, maximè horrent & anguntur, ita quid obſtat, quò minùs fieri poſſit, ut certa objecta amentur? Conf. BORELLUS *Cent.* 1. *Obſervat.* 91. de odio ſingulari arte inter conjuges concitato. (4) Nemo negabit, quod dentur Philtra Magica, h. e. quando inito cum dæmone pacto hujus ope alterius conciliatur amor. Adeoque neceſſe eſt, ut dentur etiam naturalia Philtra, cùm dæmon nec ſupra naturam, nec contra naturam, niſi Deo ſpecialiſſimè concedente, agere queat; hinc non, niſi per media naturalia, neceſſariò, quicquid agit, perficiat.

CAUSÆ.

Cauſa proxima, ſcilicet qua mediante operentur talia *Philtra determinata* ad certam aliquam perſonam, optimè declarari videtur ab HELMONTIO *loc. ſuprà cit.* dum dicit; quod philtra requirant mumialem confermentationem, mediante qua ad certum objectum trahatur alterius dilectio, ubi nempe ut ſuprà dictum, plantam tenet in manu, & poſtmodum apprehendit catellum, qui eum ſecutus eſt, relicto proprio hero. Reddit ita rationem, quare contactu herbæ prævio, ejuſque benè tepeſcentis auxilio, in brutum vel hominem fiat amoris tranſplantatio; *quia*, dicit, *calor priùs herbam calefaciens, iſque non ſolitarius, ſed effluvio quodam ſpirituum animalium imprægnatus, herbam ad ſe determinat, individuatque ſibi, & aſſumpto hoc fermento per magnetiſmum alterius ſubjecti contacti ſpiritum trahit, ut ſuperveniat mutuus amor.* (Omnes plantæ non habent vim ſingularem conſervandi ſpiritum animalem.) In his nempè nervus & omnis actionis tranſplantatoriæ & curationis magneticæ, & etiam in his conſiſtit fundamentum ipſorum philtrorum genuinum. Dumq; dicit, fieri debere per confermentationem mumialem, mediante qua ad certum objectum trahatur affectio & inclinatio, obſervandum eſt, quid per mumiam intelligatur? Per *mumiam* autem ſtylo *Helmontiano intelligitur primariò ſpiritus inſitus, idque imprimis in cadaveribus*, in quibus *influi evanuere* ſpiritus, *relicto ſaltem inſito*; *ſecundariò* tamen & in viventibus ſpiritus influus mumiæ ſpiritualis nomine ſubindè venit, & hic ipſe ſufficiens eſt pro tali tranſplantatione inſtituenda, modò medio quodam tertio, quod HELMONTIO vocatur *Magnes*, v. g. planta quadam, ita ut ſpiritus iſte mumialis mediante magnetiſmo ex uno ſubjecto hauſtus, & certo modo alteratus & determinatus, conferatur in alterum ſubjectum, cujus ſpiritui mumiali, tàm inſito quàm influo, arctè nubat, eique ſe jungat ex qua conjunctione & unione poſtmodum inter hæc duo ſubjecta mutua combinatio & inclinatio concitatur, magnetiſmo mumiali in diſtans mutuò agente. Nempe ex hoc fonte omnes *actiones* & curationes *magneticæ*, *ſympatheticæ*, tranſplantatoriæ, & ſimilia naturæ mirabilia ſunt derivanda & deducenda, quæ partim in *Theoria*, partim & in *Praxi* multum habent in receſſu.

Hæc Philtra vera, cum tantùm honeſtatis & amoris gratia inſtituantur, &, qua talia, nullum nocumentum inferant, non etiam eſt occupatus circa eadem Medicus, nec ullo modo ſunt impedienda & curanda. Verùm cum ſæpiſſimè

fiat,

fiat, ut loco Philtri veri propinetur Philtrum falſum, aut per magiam illicitam, & incantationem concilietur amor, ob id neceſſe eſt, ut peſſimis inde oriundis ſymptomatis, non rarò maniacis, ſedula Cura à Medico adhibeatur.

DIAGNOSIS.

Cæterum quæritur: *an poſſit cognoſci Philtrum tale nothum propinatum?* Neg. *Signa* enim, quibus Philtra falſa à veris dignoſcenda, certa ſunt nulla; Nulla enim nocumenta inferunt, niſi quod ſubinde à falſis gravium mox ſymptomatum ſuperventus fraudem latentem manifeſtet. Ob id omnes circumſtantiæ morbum, qui à Philtro falſo oriri putatur, antecedentes probè perpendendæ, & ſaltem artificioſis conjecturis, partim ab ægro, partim à Medico cognoſcendæ. *Primatum obtinet*, quod ſubinde ægri tales mox per aſſumptionem cujuſdam rei, vel eſculentæ, vel potulentæ, ſe malè habeant circa ſtomachum; quando & ipſi interdum ſubinde ſuſpicionem habent, à tali, vel tali perſona propinatum fuiſſe Philtrum. In ſpecie tamen, & tantùm non ſemper, poſt *Philtra* falſa de anxietatibus præcordiorum, imprimis de *peſſimo ſtomachi habitu*, & hinc de ſenſuum internorum læſione tales ægri poſt propinata Philtra falſa conqueruntur. Stomachi vitium nonnunquam ſolet eſſe pertinaciſſimum, etiam aliquot annos à propinato Philtro interdum durans, & ſemper eò pejus malum, quo diutiùs durat malum à Philtris inductum. Hiſce ſuperveniunt *mentis perturbationes*, & *deliria* patiuntur, vel inſaniam. Mirum eſt, quod interdum periodicè *impetus talis amatorius*, & morboſus ex Philtro cauſatus, repetat. Sic namque refert AGRICOLA *Comment. in Popp. ubi de Antimonio*, de amore per philtrum inducto, cujus paroxyſmus ſingulis pleniluniis repetebat, & per ſex dies continuos durabat, intermedio tempore ægro ſatis benè ſe habente: Sic B. D. LANGIUS curavit aliquando hìc quendam juvenem, qui poſtquam à levioris notæ fæmina Philtrum quoddam ſub dimidio pomo citrio hora quarta pomeridiana comeſto accepiſſet, quotidie poſtmodum per horæ ſpatium, idque ſub eadem hora, tanto deſiderio, & anxio amore in iſtam fœminam flagravit, ut planè anxius hinc inde curſitaret, & inquieto animo ejus præſentiam flagitaret, eamque amplecti deſideraret: Cum verò aliquando voti ſui compos reddi nequiret propter abſentem tunc mulierem, malum in dies ſuccrevit eadem hora in tantum, ut exinde in peſſimum habitum degenerarit, donec curatus fuit. De cura poſtmodum ſuo loco.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: In hac prout variant ſubjecta, quæ pro *mediis amatoriis* in Philtris falſis aſſumuntur, etiam variant *nocumenta* ab iiſdem inducta.

In ſpecie tamen poſt *Philtra falſa*, præter ventriculi inſignes noxas, & inde derivata pathemata plurima, frequentiſſimè ſupervenit melancholia, & *delirium melancholicum*, ſæpiùs *mania*, interdum *amentia*, tandem lenta mors infertur.

CURA.

Quoad *Curam*: in hac exhibenda ſunt.

1. Univerſalia, imprimis Vomitoria; quibus ſubjungenda.
2. Specifica.

Illa inter eminent Vomitoria, ſine quibus vix aliquid laude dignū poteſt perfici; quodſi illa ferre nequeat æger Purgantia uſurpentur, & his præmiſſis Sudorifera, quibus commodè etiam admiſceri poſſunt Specifica.

Deinde ante omnia, quantum fieri poteſt, laborandum eſt Medico, ut æſtimatis omnibus circumſtantiis, & perpenſis minimis conjecturis, poſſit invenire materialem cauſam, quæ applicata, vel uſurpata fuit in Philtro falſo. Inquiratur igitur? an ſcilicet ſolùm inductus ſit amor per *media Magica* illicita, ſeu ſignum Magicum, & ſuperſtitioſum? an verò naturalia, nempe per ſanguinem, menſtruum, aut ſemen, aut urinam, aut alvi excrementa, aut ſimilia? Nam *ſi ſuſpicio ſit, quod mediis Magicis Philtrum fuerit inductum*, præmiſſo *vomitu* antimoniali, etiam interdum repetito, adhibeantur remedia contra incantationes directa, aut contra morbos à veneficio natos vulgò aliàs uſitata: quæ inter præcipuè excellit *Viſcus corylinus*, legitimo tempore collectus, tam ſolus *internè* aſſumptus, quam externè: vid. HEINRICUS ab HEER *loco ſuprà cit.*, ubi habet unguentum, ſeu *linimentum* ex viſco corylino, cum axungia cati, urſina, & *caponum* paratum: vid. CARRICHTERUS *in Herb. edit. in 8.* Item iuxta hunc viſcum valet *Valeriana minor* ſeu Phu Ponticum Dioſcoridis, (vid. Matthiolus,) carduus benedictus, *flores hyperici*, flores, & folia *aquilegiæ*; & *corallia* quoque uſurpari ſolent *internè*, & *externè* in forma *amuleti*. Facit huc *emplaſtrum fœtidum Mynſichti*, quod videb. *in eius Armamentar.* item Electrum artificioſum è ſeptem metallis compoſitum, & certo tempore confectum *amuleti* forma applicatum: vid. HELMONTIUS *Tract. Iniaculatorum Modos Extrahendi*. Convenit etiam *Electrum immaturum Paracelſi*, etiam ab HELMONTIO commendatum; ſed incertum adhuc eſt, quid ſit: Alii *Zincum*, ſed male; alii Germ. *Gulden Ertz*, alii *folia auri Hungarici* ſubſtituunt, &c. Sin verò de Philtris, quæ per media naturalia, utut fruſtranea, v. g. menſtruum ſanguinem, inducuntur, ſit ſuſpicio, tunc optimum eſt, ut præmiſſis univerſalibus remedia Philtris aliàs appropriata, miſta ſimul cum ſpecificis iſtius rei, à qua inductum philtrum, uſurpentur. Propinatis etiam univerſalibus, ſudoris provocatio per appropriata imprimis eſt conducibilis, & ſubinde neceſſaria. Ante omnia autem vigilet Medicus, præſertim in Melancholia, aut mania amatoria, ut dormire poſſint ægri, quò placidiores reddantur, ac ferociam deponant.

Univerſalia ſunt imprimis *Vomitoria*, quæ ſæpiùs totam curam abſolvunt, cujuſcunque etiam generis iſta fuerint; vid. RULANDUS *Centuria* 3. *Curat.* 9 & FABER *Curat.* 94. In ſpecie infuſa *antimonialia*, eaque valida, & magna doſi uſurpanda, ut *infuſum vitri antimonii* ad ℥ i ß aqua benedicta, (aurum vitæ Kegleri,) Mercurius vitæ in ſubſtantia, & ſimilia, præ reliquis conveniunt. Sic enim Dn. D. LANGIUS *ſuprà dictum*, juvenem curavit propinando vomitorium ex *butyro antimonii* cum ſole, & luna deſtillato ſecundùm methodum FABRI *in ſuis ſcriptis*, è quo præcipitatus eſt Mercurius vitæ cum ſole, & luna compoſitus; Unde ex propinata prima doſi multum quidem, ſed abſque levamine, evomuit; hinc tertio poſt die illud idem vomitorium antimoniale mox ante ingruentis paroxyſmi tempus iteratum ipſi dedit, & ita ſuprà ac infrà materiæ fœtidiſſimæ, & nigerrimæ ejecit ſaburram, quibus duobus vomitoriis convaluit. Sic Halæ Saxonum fuit juvenis certus, qui certis horarum intervallis ira adeò ſæviret, ut ex ædibus aufugeret, ac ſi maniacus eſſet: Unde cùm in hoc eſſet ſuſpicio philtri propinati, propinatus ipſi fuit Mercurius vitæ ad gr. v. (*fortiter ſunt accipiendi:*) quibus ſuprà, & infrà multum evacuatus eſt, ſed nondum tamen ritè reſtitutus: data fuit altera die *Theriaca* cum ℨ j. *pulveris ſerpentum* cum *aqua Theriacali*, vel cardui benedicti; unde ſecutus eſt ſudor copioſus, quo omninò curatus fuit. RULANDUS *lib. 1. Curat. Empir. pagina* 32. refert, inſanum ex philtro, à malefica in placentis acceptο, data aqua benedicta feliciter evomuiſſe placentas, quæ in terram projectæ effervel cebant, & ebulliebant, non ſecus, ac cibus ſuper ignem. Aliàs oleum ſambuci ex Arillis à ℨ j. ad ℨ j ß tanquam appropriatum vomitorium contra philtra laudatur. Ad talia remedia generaliora etiam videtur pertinere *urina equina* recens emicta hauſta, quæ ſubinde per ſuperiora, & inferiora philtra evacuant. Hiſtoriam elegantē recenſet SALMUTH *Cent.* 2. *obſ.* 70. Datum pomum, in quo reconditum fuit philtrum, ſepoſitum intrà nigricans apparet, & rurſus intra triduum ranæ plurimæ ex eo progenitæ fuerunt; lacte calido affuſo valdopere increverunt, ſed urina equina recenter emicta interfectæ fuerunt. Serva quædam accepto philtro, & cruciatibus afflicta, evomuit poſt ſumptam urinam equinam duas lacertas, & duas ranas. Nempè non novum eſt, poſt propinata talia philtra, varia *inſecta* intra corpus fuiſſe generata; Sic D. MICHAELIS obſervavit aliquando ab aſſumpto philtro *vermes* tres oblongos nigros excretos fuiſſe. Conf. etiam SCHENCKIUS *lib.* 7. *obſerv.* de quodam, qui philtrum accepit, ac poſtmodum varia *animalia viva* obſervavit vomitu excreta. Unde in talibus caſibus urina equina propinata non erit inconveniens remedium.

Præmiſſis ergo *Vomitoriis*, & *ſudoriferis*, verbi gratia *miſtura ſimplici*, *appropriata*, magis remedia ſunt uſurpanda: quæ inter eminet, imprimis *Naſturtium aquaticum*, cujus ſuccus, & quæcunque ex eò parata, multum laudantur: quod etiam convenit, ubi ex philtris ad maniam jam inclinant ægri,

ægri, de quo vid. MONAVIUS *apud Cratonem lib. 7. Ep. 23.* uti etiam aquam naſturtii aquatici ceu conveniens vehiculum uſurpatur pro medicamentis contra Philtra. Mirabiles effectus, ſi non ficto exemplo, naſturtii hujus uſu contra Philtra confirmat SCHENCKIUS *in obſerv. l. 7. pag. 839.* ex quo deſumpſit BONETUS *in Sepulchreto pag. 620.* Præterea miſturam ſimplicem ceu appropriatum ſudoriferum contra Philtra commendat HARTMANNUS hinc, & tinctura bezoardica parari poteſt. Singulare ſpecificum eſt contra Philtra *ſecundina humana*; eiuſque *ſpiritus urinoſus volatilis* per putrefactionem paratus, item pulvis per phlegmatis abſtractionem in Mariæ balneo paratus; aliàs, ſi in clibano torretur, ſal volatile aufugit; e. g.

♃. *Secundina humana*:
& detracta membrana unà cum vaſis majoribus, eadem in Mariæ balneo in cucurbita mediante alembico, deſtillatur, & prodit ſic phlegma, & remanentia *in pulverem* poteſt redigi.

Et quidem datur pulvis ſecundinæ à ʒ ß ʒ i. ad ʒ i. ß vel ʒ ij. Item ſpiritus ſecundinæ datur à ʒß ad ʒ i. vel ʒ ij. eaque cum vehiculo aquæ naſturtii, nunc ſolitariè, nunc cum tincturæ bezoardicæ nonnihil, nunc ſpiritu theriacali camphorato miſtis, expectando ſudorem, non abſque felici ſucceſſu propinari ſolent: e. g.

♃. *Spiritus theriacal. campb.* ʒ j.
Secundinæ hum. ℈ j.
M. pro ſudorifero.
D. S.
Spiritus ſudoriferus pro una vice.

♃. *Eſſ. viperar.*
Spiritus ſecundin. hum. an. ʒ ij.
M. S.
Eſſentia ſingularis.
Doſis gutt. 50.

♃. *Theriac. Androm.* ʒ j.
Pulv. ſecundin hum. ℈ ij. vel ʒ i.
M. S.
Electuarium ſudoriferum pro una vice.

Et ſpeciatim quælibet remedia ex ſecundina parata conveniunt, ubi ex ſanguine menſtruo paratum fuit Philtrum. *Sed obſervetur*, quod parata ex ſecundina, imprimis *pulvis*, ultra annum non durat, ſed copioſiſſimos vermiculos generet, ſpiritus verò per fermentationem, ſeu putrefactionem paratus diu durat, adeòque pulvis ſingulis annis renovandus.

His ſuccedit *ſpiritus theriacalis camphoratus*, & omnia ex theriaca parata, ſpiritus cancrorum, *extractum theriacale*, item *hypericon*, anagallis, & omnia ex hac parata, abſinthium, hinc vinum abſinthites RULANDUS *loc. all.* propinavit; *baccæ herbæ paridis*, & ipſæ *pulveriſatæ* ad ʒ i. comendantur expectando ſudorem. Corallia, & ex his paratæ tincturæ elegantiores, terra ſigillata Lignicenſis, vel Strigenſis, vel etiam, ut vocant, axungia ſolis, tàm ad abſorbendum, quàm per ſudorem diſcutiendum Philtrum adhibetur: nempe in principio ad ʒ j. cum extracto theriacali mixta; ubi verò ſe ſane diffudit Philtrum, per ſudorem diſpellendum. Decoctum corticis mediani ſambuci in ſero caprillo manè, & veſperi aliquoties datum, et am ante triennium propinatam materiam noxiam pro philtro, expellit, Authore BLOCHWIZIO *in Anatom. Sambuci*. Eſſentia mumiæ humanæ, & eſſentia ſerpentum, pulvis ſerpentum, imò, & reliqua quæcunque, tàm ex *homine*, quàm *ſerpentibus*, vel viperis, item ex mumia humana parata remedia, *præmiſſis univerſalibus*, ſunt maximè appropriata in curandis Philtris. Nam etiam calculus humanus pulveriſatus, à ℈ j. ad ʒ j. in aqua naſturtii aquatici aſſumptus, contra Philtra, & melancholiam eroticam plurimum confert, expellendo ſimul urinam plurimam, imprimis ſi à ſanguine menſtruo, teſte HENRICO *ab* HEER *in obſ. 13. & in obſerv. Spadanis*: Vid. SCROEDERUS *Dilucid. part. 1. ſect. 1. pag. 23.* Tandem HARTMANNUS *in Prax. Chym.* habet *Electuarium* ex lapide magnete *cap. 7. §. 13.* deſcriptum, contra Philtra, quod præmiſſis univerſalibus experimentum planè ſingulare, & veriſſimum eſt, & cujus felicem uſum B. D. MICHAELIS in ſtudioſis graviter afflictis aliquoties obſervavit. PRÆVOTIUS commendat corymbos hederæ albicantes per octo dies ex vino, vel decocto cicerum exhibitos ad ʒ j.

Quodſi jam Philtrum ad maniam procedat, tunc optimum experimentum habetur naſturtium aquaticum, de quo antea monui. Sunt, qui dicunt, quod etiam confirmat SCHMUCKIUS *in Cur. Magico magnet. pag. 72.* quod contra maniam ex philtro ſit admodum certum, ſi quis accipiat calceos novos, in illis probè currat, donec incaleſcant, & ſudore pedum madeſcant, hinc potum infundat, & hauriat: fides tamen ſit penes experientiam. Tandem *margaritæ præparatæ* contra Philtrum in ſpecie ex *menſtruo* mulierum, item cum *ſanguine* leporino, laudantur à BORELLO *Centuria 1. obſer. 65.* Quibus, & alia alexipharmaca theriacalia, & ſudorifera aliàs etiam uſitata commodè addi, & ſubjungi poſſunt. Unum adhuc referam, mihi à quodam fide digno narratum: Vir quidam loco Philtri ab uxore aliquid de ejus ſanguine menſtruo accepit inſcius, unde fit, ut tridui ſpatio mirum quantum totum corpus intumuit, omneſque partes mirabiliter inflammatæ fuerint. Pro cura propinatum fuit illi pulveris cardui benedicti, & theriacæ ana in aqua cardui benedicti; umbilico verò appoſitum dimidium panis recentis, ſeu recenter ex furno extracti, parum excavati, & ſimiliter *theriaca*, & *pulvere cardui benedicti* impleti. Sicque provocatus ſudor; unde tumor ceſſavit, & remoto pane dimidio, livido, & ſubcœruleo, ſecuta levis diarrhœa, à qua ipſa tandem æger fuit perfectè curatus.

LIBER

LIBER III.
DE
MORBIS SEXUI VIRILI PROPRIIS.

CUM lubitum fuerit vóbis adhuc continuare ea, in quibus ſubſtitimus hactenus in Praxi, ſcil. poſt per tractatos morbos totius corporis in genere, & utrique ſexui communes, etiam in ſpecie conſiderare affectus appropriatos cuivis ſexui & ætati, exorato priùs Numine Divino, ad illos nos accingimus.

Et quidèm, quod attinet primò *affectus virorum*: inter illos primò omnium genituræ generatio læſa conſideranda. Phæſuppono hic *officium virorum*, quà talium, conſiſtere in eo, *ut & genitura in teſtibus elaboretur fœcunda*, idem ad debitum tempus retineant & denique retentum ſub coitu fervore, & certo membro excernant: unde acceſſum facio ad

SECTIONEM I.
DE
SEMINIS, vel potiùs GENITURÆ, VIRILIS LÆSA GENERATIONE.

MUltiplicant ſe homines mediante genitura utriuſque ſexus, quarum geniturarum coalitu fit verum ſemen humanum ſeu ovorum ſecundum. Quod ergò maris attinet genituram, vulgò, ſed malè, ſemen appellatam, (videb. THOMAS CORNELIUS CONSENTINUS *Progymn.* 5. *pagin.* 172.) elaboratur hæc in teſtibus, qui nihil aliud ſunt, quàm congeries minutiſſimorum vaſculorum; quorum aliquot ex teſte erumpentium variis ſuis flexibus corpus illud conſtituunt, quod teſtium dorſo incumbit, & Epididymis appellatur, quod ipſum tandem dilatatum conſtituit vas deferens, quod hiat tandem in veſiculas ſeminales, ubi genitura in teſtibus elaboráta, in epididymidibus perfecta, per vias deferens advecta aſſervatur, donec ſpumoſo impetu ejaculetur. Structuram hanc teſtium pluribus expiicatam vid. in GRAEFFIO *de Organ. Viror. Generationi inſervient.* item in *Act. Philoſ. Anglic. pag.* 708. & *pag.* 564.

Genitura eſt iſtud, quod uterque ſexus confert: Semen eſt utriuſque genituræ miſcela.

Genituræ maris, dum ejicitur, ſimul admiſcetur liquor ſeroſus & blandus, uno nomine: lympha ſui generis in corpore proſtatarum glanduloſo & ſpongioſo elaborata, quæ in urethram effuſa genituram ſeu ſemen maris vehiculi inſtar promovet, ut eò meliùs per penem ejaculari queat, cujus etiam ratione eunuchi adhuc aliqualem coitum celebrare poſsunt. Proſtatæ hæ in iis, qui ſæpiùs Venere utuntur, majores ſunt, ut in canibus, ſitum circa radicem penis habent, quorum liquoris beneficio eunuchi adhuc aliqualem coitum celebrant.

Materia genituræ virilis eſt chylus cum ſanguine per arterias hinc indè raptus, & per vaſa ſpermatica ad teſtes delatus; ubi ex arteriolis tranſudat in vaſcula ſeminalia, & ibidem formali alteratione in genituram mutatur: Videatur CONSENTINUS *c. l.* & BARBATUS *de ſero ſanguinis*, quicquid etiam in contrarium dicat CHARLETON *de ſucco nutritio*, nempe *in Exercit.* 10. & WARTHONUS *in Adenogr. cap.* 27. aut VELTHUSIUS *de Generat. c.* 6. Huic genituræ ſe aſſociant in ſpecie ſub coitus fervore ſpiritus animales copioſi, à quibus Generationis opus primariò perficitur, & qui conſtituunt contagium iſtud ſpirituoſum, quod fecundat ova muliebria: Hi ſunt quaſi nucleus, cui genitura ſilique inſtar inſervit: de qua ſeminis formali ratione, ejuſque fœcunditate, vid. RALLIUS *de Generat. Animal. Sect.* 5.

Efficiens ſeu iſtud, quod alterat chylum in teſtibus, ut propriè dicta genitura ſeu ſemen evadat, eſt fermentum ſpeciale, in vaſculis iſtis ſeminariis reconditum, à quo, uti primariò genitura perficitur, ita ab eodem cum ſanguine & lympha à teſtibus refluis, reliquo corpori communicato, ſingulares iſtæ alterationes eveniunt; quæ ſub pubertatis annis, dum homines generare incipiunt, ſe exſerere ſolent, & cujus etiam defectu eunuchi adeo effœminati ſunt; ſiquidem quaſi fermento inſpirato maſſa ſanguinea tota alteratur & fermentatur, unde ſpirituoſa magis, magiſque fervida redditur, unde totius corporis habitus ſimiliter alteratur: Videb. *de Alteratione Corporis Humani* GRAEFFIUS *c. l. pagin.* 25. Sic purgans quidam aſſumpſit, poſtmodum ancillam comprimens, illam vehementer purgavit medicamentum illud: videb. MOEBIUS *in Fund. Med. pag.* 280. HORSTIUS ſimile exemplum habet in *Obſerv. Anat.* 10. de nobili ſibi amiciſſimo, qui Aureliæ in Gallia ſcorto, poſt horam à purgante medicamento aſſumpto juſculum ferenti, inter meretricios amplexus coitu purgantem efficaciam inſinuavit, ut *ἄνω καὶ κάτω* decies vehementer purgaretur. Sic mania per caſtrationem curatur & cicuratur, vid. RIVERIUS. Si conſideremus, quantùm non rarò mulieres quædam ex fœcundo congreſſu, in toto alterentur corpore, non adeò abſona videbitur STENONIS ſententia, quam recenſet CASPAR BARTHOLINUS *in Exercit. miſcell. pag.* 45. quod ſemen virile in uterum injectum (non aliter ac medicamenta aut alimenta aſſumpta vires ſubtiliores ſtatim ad ſanguinem & ſpiritus animales mandare videamus) ſanguini & nervoſo generi communicetur, & ita univerſum mulieris corpus ſuo modo alteret, hinc quædam mulieres mox à conceptu vomere omni mane, breviter pica corripi ſolent, &c. hinc etiam in nutricibus lac brevi à conceptione nova alterari, & infantibus hoſtile fieri incipit.

Mulierum, & omnium animalium fœminei ſexus, genitura conſiſtit in ovulo, eoque ſimplici in Viviparis, compoſito verò ex vitello & albumine in oviparis. Ovipara animalia ſpeciatim ſunt aves & crocodilus, &c. quæ in ovario vitellum generant, quod in uterum ubi inciderit, albumine inveſtitur; mas verò ſpiritu animali vitellum fœcundat, ut exinde ovum fœcundum emittatur, ita, ut etiam unus galli coitus reddat gallinam aliquot menſes ovorum fœcundorum genitricem. Quod verò piſces oviparos attinet; in his, quod Germanis dicitur *der Ragen*, nil aliud eſt, quàm ovulorum vel vitellorum congeries, quæ ovula in coitu (quod fit tantùm per partium poſteriorum affrictum) à fœmella excluduntur, à genitura maris reſperguntur. Quæ ergò ab iſta maris genitura irrorata fuerint, ſunt fœcunda, fiuntque ex iis piſciculi: quæ verò non, ea ceu infœcunda intereunt. Videatur LYSERI *Culter Anatom.* ubi gallina vivos pullos excluſit. Dantur etiam piſces vivipari, ut balænæ.

Feminæ & ipſæ ſuam geniturum oviformem ad generationem conferunt, quatenus iſtud corpus, quod Veteres teſtes muliebres appellarunt, reverà eſt Ovarium, in quo generantur ovula, ita, ut unumquodque in ſua capſula lateat reconditum, ipſo teſte ſic dicto, præter ovula contenta, ſaltim craſſam ac firmam membranoſam ſubſtantiam exhibente. Ovula hæc peculiari ſua tunica inveſtita continent humorem albicantem lacteum, qui beneficio ſpiritus genitalis maris fœcundatur, adeoque ſuccum, ex quo formatur fœtus, conſtituit. Ovula hæc per tubam uterinam trajiciuntur in uterum, nunc unum, nunc duo, prout vel ſimplex, vel multiplex generatur fœtus; fœcundantur enim nunc ſimul, nunc ſucceſſivè, unde *ſuperfœtationis* contingit negotium: vid. GRAEFFIUS *de Organis Mulierum, Generationi Inſervient.* Item KERCKINGIUS *in Anthropog.* item *Tabula* RUYSCHII, ELSHOLZ *de Generat. Hominis in tuba uteri*. Superfœtatio ex his ovulis

clara

clara eſt. Quando tria fœcundantur ovula, fit fœtus trimellus.

Læditur hæc *generatio Seminis* ſeu *genitura* in maribus, aut præternaturalis redditur tribus modis:

1. Quando hæc *deficit*, *aut imminuitur*.
2. *Quando eadem abundat*.
3. *Quando depravatur*, aut eadem *vitioſa redditur*, dum nempe non tale ſemen, quale generationi aptum, ſcilicet aut acre nimis, aut aquoſius, aut purulentius producitur, aut alio peregrino colore eſt inſignitum.

CAPUT I.
DE
SEMINIS DEFECTU aut INSUFFICIENTIA.

CUM autem poſteriores modi rarò occurrant, in hac ſectione primariam conſiderationem meretur deficiens & inſufficiens ſeminis generatio.

CAUSA.

Cauſa duplex eſt: aut fit

1. *Ex* vitio & *defectu materiæ*, ex qua genitura elaboranda eſt; aut
2. Vitio teſtium, qui iſtam elaborare debent.

In priori cauſa, quibus genitura planè deficit, præter hoc, quod careant ſtimulo Venereo, ſunt etiam *effœminati*, *torpidi*, *languidi*, *minus alacres*, & *eunuchos* omnibus moribus imitantur.

Quod attinet materiam ſeminalem, ſeu ex qua genitura elaboranda venit: ſuprà dixi, quod materiam conſtituat pars ſanguinis chyloſa, ſubdulcis & pinguior, adeòque plus minùs viſcoſa ſeu mucilaginoſa. Hæc ut naturaliter in alimentum partium nervoſarum, ſeu, ut alii vocant, partium ſpermaticarum (quæ loquendi ratio certo modo explicata ſtare cum priori optimè poteſt) impenditur; ita eadem ipſa pars chyloſa hinc inde ſecreta varios liquores, in ſpecie lac in mammis, nutrimentum fœtus in utero, & denique teſtibus materiam udgenituræ ſufficienter largitur. Nam quod talis materia ſeu ſubſtantia chyloſa ſit materia, ex qua genitura elaboratur, confirmant omnia genituræ attributa, nempe ejus color lacteus, ejus conſiſtentia mucilaginoſa, naturaque ſubpinguis. Pinguem dixi, indeque nonnihil unctuoſam: Nam ob id ad morem pinguium & mucilaginoſorum in actu generationis ſpiritibus imprægnata & turgida ſpumeſcit, & in bullas attollitur, quatenus ſpiritus animales irritati pinguedinem ejus in bullas ac ſpumam elevant, quod proprium eſt ſubjectis mucilaginoſis à materia ſubtili imprægnatis: Jam ergò, quicquid hanc materiam ſanguinis chyloſam abſumere poteſt, illud etiam omne genituræ defectum inducit, uti fit in vita nimis laborioſa, inedia, pravo victu, læſa chylificatione, & alii vehementioribus animi affectibus, evacuationibus immodicis, vigiliis, &c. quò etiam fonticulorum abuſus ſpectat. In ſpecie vita laborioſa, exercitia, & alii graviores animi affectus, quæ acuendo quaſi ſanguinis fermentationem, & conſequenter ſanguinem nimis rarefaciendo, attenuando, & acrem reddendo, eo ipſo citam chyli aſſimilationem producunt, & ſic materiam ſeminalem exhauriunt. Unde etiam eſt, quod *Pingues* & *Corpulenti* non ſemper genitura abundent, ſed ſæpè defectum illius patiantur, utut lacte chyloſo ſanguis eorum ſcateat. Ratio eſt hæc, quia iſte chylus ſubdulcis nondum ſanguini aſſimilatus in pinguedinem faceſſit; unde, quia in pinguedinem materia hæc, quæ aliàs ſua natura in genituram faceſſit, abſumpta, minùs ſemini impenditur. Sed hæc, ceu nota, relinquo. Facit huc appoſitè tritum iſtud proverbium: *Sine Cerere & Libero ſeu Bacco friget Venus*: Confirmat nempe, quantum ad Venerem faciat diæta laudabilis.

Pergo ad *alteram cauſam*, dum *teſtium vitio* deficit ſeminis generatio, quod multiplex eſt, & vel in *defectu fermenti ſeminalis*, vel in *conformatione*, in ſpecie *teſtium tumoribus*, conſiſtit.

Quod I. genituræ elaboratio impeditur, ſi *fermentum* ejus ſpermatis effectivum ſit nimis torpidum, enervatum aut minùs activum, utut enim parenchyma teſtium ſit tantummodò congeries minutiſſimorum vaſculorum, nihilominùs tamen certum quoddam & ſpirituoſum his ipſis inſitum eſt fermentum, ſub dierum curſu, anno circiter 14. evigilans, quod chyloſum ſuccum alterat in genituram ſeu ſperma; Nam in *genitura elaboranda ſunt* conſideranda:

1. *Materiæ tranſcolatio* in teſtium ſubſtantiam.
2. Materiæ tranſcolatæ certa & determinata *alteratio*, quæ fit à fermento teſtium.

Fermentum tale ut incumbit elaborationi genituræ, ita prætereà cum ſanguine aut lympha ex teſtibus refluis maſſæ ſanguineæ inſpiratum & permixtum, ſucceſſivè eandem alterat, & volatiliorem ſimulque ſpirituoſiorem reddit. hinc ſingulare toti corpori robur & virium vigorem, & inſignem alterationem ſub annis pubertatis conciliat; unde barbæ & pubis eruptio, & ſimilia alia accidentia, tàm in fœminis quàm in viris contingunt. Unde etiam fit, morbi puerorum chronici, item incurabiles aliàs epilepſiæ, ſub id tempus ſponte natura curentur, teſte HIPPOCRATE in *Aphor. Qui epilepſia corripiuntur, in iis anno 14. fit morbi ſolutio*; quatenus ſcil. à fermento iſto teſtium tàm inſignis maſſæ ſanguineæ ac totius corporis fit alteratio. *Fermentum hoc quid ſit?* non poteſt determinari; Probabile tamen eſt, *ſpiritus animales in teſtibus eſſe concentratos*, quæ volatili ſua efficacià materiam chyloſam eò delatam in ſubſtantiam ſpermatis traſmutant. Spirituoſum ergò eſt hoc fermentum, quod ubi torpet, minuſque eſt volatile, tunc eſt cauſa deficientis ſeminis. Spirituoſum dixi, adeoque acidum oleoſum volatile. *Confirmatur hoc*, quòd omnia, quæ ſpiritus animales figunt, genituræ elaborationi obicem ponunt, ver. gr. *acida* nimis fixa, *vitriolata*, *nitrata*, &c. quæ Veneri ſunt inimica, figendo & deſtruendo ſpiritus animales, & per conſequens infringunt fermentum hoc & vim genitalem inde dependentem: hinc eſt, quodècontrà *acria volatilia*, imprimis aromatica & ſpirituoſa, ſpiritus excitando acuant hoc, & ſtimulent Venerem: hinc acida, in ſpecie ſpiritus vitrioli aut nitri crebriùs uſurpatus, notabiliter genituræ elaborationem in teſtibus enervat; quod confirmat hiſtoria notabilis, quam refert B. noſter LANGIUS *in Diſcurſ. ſuper Fabrum*, dum refert, quendam ex nimio abuſu ſpiritus vitrioli adeò immutatos acquiſiviſſe teſticulos, ut tandem ad piſorum quantitatem redacti fuerint: poſtmodùm intermiſſo ſpiritus vitrioli abuſu ſenſim ſenſimque eoſdem recuperaverit. Item quod nitrum crudum, copioſo acido turgidum, copioſiùs aſſumptum, Veneris impetus cohibeat, hujus rei imprimis habet notabilem caſum TIMÆUS *von GuldenKlee lib. 3. Caſ. 52.* de quodam Muſico ad Venerem hiante, adeò, ut nullo modo ſaturari poſſet, idque ex acriore Veneris ſtimulo; qui tamen fuit curatus continuo uſu nitri crudi, ſeu nitri tantummodò depurati, in quo ſemen ita extinctum eſt, fermento teſtium deſtructo (hinc enim tanta copia genitura elaborari non potuit) ut vix propriæ uxori poſtmodum ſatisfecerit. Sicut ècontrà acria, ut cantharides, piperata, eruca, formicæ, item ſpiritus ex ſanguine galli, & ſimilia fermentum teſtium, & ſic venerem ſtimulant. Defectus ergò & inertia hujus fermenti etiam facit, ut deficiat genitura maris. De ruta & mentha dicunt quidam, quod Venerem extinguant, ut & de lactuca, ſed ſine ratione. Ad hujuſmodi torporem teſtibus inducendum, vel fermentum teſtium extinguendum, multum etiam facit refrigeratio, aut nimium frigus externum; hinc enim & teſtes languent, generatio ſanguinis imminuitur, & ipſum corpus denique totum inſigniter alteratur. Facit nempe huc, quod obſervavit SALMUTH *Cent. 3. obſerv. 91.* qui refert, quod milites, dum fluvia tranſeunt (*genitalibus ſub aquis exiſtentibus*) ſi iiſdem nimis refrigerentur & humectentur teſtes, quod exinde admodum effœminentur, & animoſitas in iis immutetur. Id quod illuſtratur ex eo, quod ebrietas, hæmorrhagia narium, &c. applicatis externè teſtibus frigidis & humidis, ſedentur: hinc enim acetum teſtibus applicatum ebrietatem ſubitò diſcutit; item ſimili ratione ſuccus ſempervivi cum aceto & nitro miſtus & applicatus ſcroto ſedat hæmorrhagiam narium, à nimia ſanguinis efferveſcentia & turgeſcentia, ex cauſa interna obortam. Quin & maniaci furibundi, vinculis conſtringendi, teſtium exciſione optimè curantur; Sic enim impetus furoris inſigniter ceſſat, teſte RIVERIO, qui *in obſ. à* FOMIO *communicata* exemplum hujus rei habet: Sicut maniam ex ſemine retento recenſet FORESTUS *lib. 10. obſ. 24.* Faciunt etiam ſuo modo Mercurialia ſeu *Mercurius vivus*, imprimis externè circa genitalia illita; nam & hic ipſe, uti nervis inimicus, ita etiam teſtibus hoſtilis eſt; Nam teſtium fermentum deſtruit, & virtutem ſeminalem evertendi vim inſignem habet: Refert enim SCHENKIUS *in obſer. lib. 4.* de Virilita-

rilitate & ſtimulo Venereo inunctione per unguentum Mercuriale ad fugandos pediculos pubis omninò ademptis, litu tamen *olei deſtillati ſpicæ tanquam aromatici*, omiſſo hoc linimento Mercuriali, reſtitutis, quo & pediculi enecati ſunt. Facit huc etiam Venus nimia, quæ vim genitalem inſigniter enervat, partim, quatenus teſtium fermentum ſucceſſivè hebetat, partim, quatenus *digeſtionem primam*, ſubtrahendo nimis ſpiritus, notoriè turbat & imminuit, & ita, dum chylus non ſubit rectam ſpiritualeſcentiam, cruditatibus occaſionem ſuggerit. Imprimis ad *vim teſtium genitalem* conſervandam, multùm hæret in negotio *digeſtionis*; Omnes enim, in quibus deficit naturaliter vigor genitalis & appetitus Venereus, ii etiam ſimul laborant defectu digeſtionis primæ, cruditatibus & anorexia; quod probè pro cura ipſorum obſervandum. In his nullus vel exiguus Veneris appetitus, pulſus parvus, corporis gravitas ac pigrities, ipſiuſque ac præcipuarum partium intemperies frigida obſervatur, genitura cruda, aquoſa, & liquida eſt, ſub cujus emiſſione etiam exiguam vel nullam voluptatem percipiunt; Hinc Ebrioſi, qui nimio potu corpus obruunt, hinc Hydropici & Cachectici, ſteriléſcunt. Facit huc etiam abuſus Veneris, imprimis, ſi nimis citò, & in prima juventute, & nimis crebrò, inſtituatur: Nam in nimio Veneris abuſu & in manuſtuprationibus, continuæ genituræ elaboratione neceſſariò vis fermenti genitalis teſticulorum deficit tandem, & continuo uſu quaſi attritum torpeſcit, & minus volatile evadit; unde genitura prius aquoſa, poſtmodum defectuoſa, reddi ſolet; In tantum enim exhauritur fermentum, ut non poſſit iterum reſtitui. In quo caſu & laxior & flaccidior teſtium accedit ſtructura, eorumque tonus omninò deſtruitur, cùm à copioſiore & frequentiore materiæ tranſitu tandem viæ ita laxantur, & patulæ fiunt, ut poſtmodum nihil ampliùs legitimè ſecernatur & elaboretur; quin ex hoc tono teſtium læſo, apertis ſanguinis vaſculis, loco genituræ ſanguis tandem purus in coitu effundatur, cujus non pauca proſtant exempla: vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib. 3. Hiſt. 18. & Prax. Admir. lib. 2. Obſ.* 102. imprimis quandò præceſſerit illegitimus cantharidum uſus, qui acriùs ſtimulando, ſanguinem loco genituræ effundere facit. Huic malo etiam non rarò diuturnior à Venere abſtinentia anſam ſuggerit, quemadmodum de monacho quodam VIDUS VIDIUS *lib. 11. Curat. Membr. cap.* 2. refert, cujus teſtes licet in adoleſcentia juſtam magnitudinem adepti fuerint, progreſſu nihilominus temporis, ob votum caſtitatis inviolabiliter ab ipſo obſervatum, cum vaſis ſpermaticis ferè penitùs exaruerint, ut hæc poſt mortem inſtar duorum ligamentorum fuerint viſa.

Deficit II. Genituræ Generatio *ex teſtium defectu*, aut naturali, aut morboſo; imprimis ſi ambo deficiant, uti fit in caſtratis, quia etiam cum unico teſte ſatis fœcundi obſervati fuerunt; Sic in M. A. N. C. *Ann. 4. & 5. Obſ.* 13. mentio fit monorchidis, plurium liberorum patris. Hic tamen non confundendus eſt defectus teſtium cum eorundem *ſitu mutato*, ſcil. *retractione ſeu occultatione intra corpus* ſeu *intra abdomen*, cùm ſæpiùs obſervatum fuerit, nunc teſtes in abdomine latuiſſe, nunc in oſſe pubis ſubſediſſe, & ibidem tumorem inſtar herniæ induxiſſe: Nec tamen proinde tales pro impotentibus habendi ſunt. Sic BREGHFELD BARTHOLINI *in Act. Haffnienſ. Volum.* 1. *pag.* 197. refert, teſticulum alterum circa annos pubertatis primùm erumpentem; unde etiam monorchides an reverà ſint tales? non ſine ratione dubitat BORRICHIUS *in Act. Haffnienſ. Volum.* 4. *pag.* 169. Exempla talium non ſunt pauca: Sic SCHENCKIUS *lib.* 4 *Obſ.* quendam equitatione vehementi teſticulorum alterum in ephippio contorquendo ita preſſiſſe refert, ut ad abdominis muſculos ad inguen retrocederet: Sic SALMUTH *Cent.* 1. *Obſervat.* 91. obſervat teſticulum per 13. annos in abdomine latentem, per 14. poſtmodùm ſponte in ſcrotum prorupiſſe. Imò interdum fit etiam ut unus, alterve teſticulus ex ſcroto ſurſum in abdomen retrahatur, Sic idem SALMUT *Obſerv.* 91. *Cent.* 1. obſervat retractionem teſticuli in paroxyſmo epileptico, ex convulſione ſcilicet muſculi cremaſteris: item *Cent.* 3. *Obſ.* 63. obſervat teſticulum ſiniſtrum intra peritonæum retractum ex nimio Veneris uſu, & teſticulum alterum in abdomine latentem. Vid. in BARTHOLINO *Cent.* 1. *Obſ.* 36. Conf. hic LAURENTIUS *Conſ.* 11. de juvene 30. annorum, qui teſtibus vacuum omninò habuit ſcrotum, in quo tamen ſigna virilitatis apparebant, ut vox gravis, hirſuties, barba, &c. Dubitabatur ergò, an pro eunucho habendus.

Deficit III. Genituræ Generatio *vitio teſtium* malè affectorum, quando nempe læditur plus minùs *teſtium conformatio*; quò pertinent in primis eorum *tumores varii*, cùm in tumidis & infarctis teſtibus nulla, aut materiæ ſeminalis collectio, aut collecti elaboratio fieri poſſit, quin neceſſariò genitura deficiat: De quibus Tumoribus in ſpecie.

Hæ ſunt Cauſæ, quæ Genituræ defectum imprimis inducunt.

DIAGNOSIS.

Signa deficere vim genitalem, indeque productam genituram, patet ex relatione ægri, & in talibus vel nullus, vel exiguus Veneris appetitus adeſſe ſolet, corpus ipſum ſimiliter grave, pigrum, minuſque agile exiſtit, ipſeque æger minus activus, & præſertim in actionibus animalibus deficiens obſervatur.

Cauſas quod attinet differentes: hæ ipſæ ex antecedentibus & ex adjunctis imprimis, expiſcandæ erunt: Nam ſi nullum vitium in ipſis teſtibus deprehendatur, vel materiæ defectum, vel fermenti teſtium inertiam, in culpa eſſe patet. Utrum horum ſit? antecedentes circumſtantiæ oſtendunt: Nam ſi ex defectu materiæ chyloſæ ſit, ex vitæ genere, diæta, exercitiis, &c. pateſcit. Si vitio teſtium, vel ex defectu fermenti teſtium contingat; præter appetitus Venerei defectum, corporis gravitatem & pigritiem, patet quando in coitu genituræ aliquantulum emittitur, hæcque tenuis & aquoſa, minuſque calida ſeu fervida, emitti percipitur. Quod ſi præceſſerit cauſa, quæ teſtes labefactare potuerit, ſuſpiciones hæ ſunt eò clariores.

Defectus denique Teſtium per ſe ſponte patet.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*; facilè patet, quod læſa genituræ generatio non ſit periculoſus affectus: admodùm tamen eſt moleſtus, quia impedit opus generationis, & mares reddit generationi ineptos; unde ſpeciei quidem, non autem individuo nocet; ùtut interdum per accidens vel ex animi mœrore, vel ex deficiente ſanguinis alteratione à teſtibus inducta, languor univerſalis, & quaſi tabes ſuperveniat; unde &, quatenus viriliter mente præditos effeminatos facit, & actionibus obeundis minus agiles reddit eoſdem, omninò curandus eſt.

Senibus eſt incurabilis ferè, uti etiam iis, qui in juventute ex nimio Veneris uſu fermentum teſtium labefactarunt, eſt difficillimæ curationis; Cùm ſemel deſtructum fermentum teſtium non poſſit reſtitui.

CURA.

Variat hæc pro varietate cauſarum remotarum, &c.

1. Per alimenta temperata, *ſucco chyloſo* pingui & dulci turgida, *materia ſeminis copioſe ſubminiſtranda*. Quibus
2. Simul intermiſcenda ſunt ſpirituoſa & volatilia, imprimis acriora & aromatica, quæ *fermentum teſtium* tranſmutativum acuunt, ipſique ſtimulum quaſi addunt, & robuſtiùs reddunt.
3. *Tumores* teſtium autem ſunt maturè *diſcutiendi*, aut *reſolvendi* & *emolliendi*, aut ad abſceſſum perducendi & *aperiendi*, aut quacunque ratione aliis irritis, ubi majus imminet periculum, Chirurgica methodo, ſectione ſcil. ſunt tollendi.

His ſcopis ut ſatisfaciamus, inter ea, quæ defectui materiæ, & enervato fermento teſtium, dicata ſunt, eminent alimenta temperata, quæ vel copioſum *ſuccum chyloſum* & ſubdulcem ſuppeditant, vel quæ *aeria aromatica* exiſtunt, adeoque Venerem plùs minus ſtimulant. Ubi *obſervandum* eſt

I. Ut ſemper ſimul *Cura ſtomachi habeatur*, & digeſtio prima promoveatur, & in debitis functionibus conſervetur; qua enim deficiente, deficit etiam vis genitalis: Conf. LUDOVICI *Pharm. pag.* 719. & 720. ubi ſimul de uſu & effectu Aphrodiſiacorum.

II. Remedia iſtis inſervientia ſunt vel talia, quæ materiam genituræ ſuggerunt, vel quæ ſaltem veneris impetum ſtimulant. Nam ſemel pro ſemper moneo: ubi Venus eſt ſtimu-

ſtimulanda, ibi non tantum Aromaticis, ſtimulum augentibus, ſed etiam temperatis, quantitatem ſeminis majorem ſuppeditantibus, eſſe ſtudendum; vix enim citra damnum ægri *ſola* ſtimulantia uſurpantur: de quo, ubi de Erectione penis læſa. Ita verb. grat. ſunt imprimis *ſemina* ſucco lacteo turgida, ut amygdalæ dulces, pineæ, piſtacia, caſtaneæ, &c. ex quibus parantur *Emulſiones*; hinc oleum piſtaciorum & nucleorum pini recens expreſſum; item dactyli, oſtreæ & *conchæ*, chocolata Indica, *lac*, & omnia ex lacte parata, imprimis tamen *muliebre* ex mammis ſuctum, quod mirè etiam confert ad Venerem; item *vinum dulce & generoſum*, imprimis *Hiſpanicum* & *Malvaticum*, ſub introitu lecti hauſtum convenit. Hinc piper, eruca, formicæ, &c. neutra horum ſolitariò uſurpanda, ſed ferè ſemper Venerem ſtimulantibus copioſum ſemen generantia jungenda: Non aromatica nimis acria ſola, quia imbecilles reddunt: non lactea ſola, quia materiam ſeminalem minùs ſpirituoſam reddunt: ambo ergò combinanda: Vid. VELSCHIUS *Hecatoſt.* 2. *pag.* 10. Iſta ergò, quæ materiam geniture ſuggerunt, *ova* recentia, aut etiam ſorbilia, hinc *vitellum ovi* recens unum alterumve hauſtum, ſeu totum conquaſſatum, & cum vino Hiſpanico miſtum & ita bibitum eſt optimum, teſte LINDANO. Huic miſturæ ſi addantur aliquot grana ambræ, aut quædam Aromatica, ut ſunt cubebæ, nux moſchata, aut etiam ſpecies diapipereon, erit miſtura, quæ mirè armat in Venerem, & ſemen augendo & ſimul membrum genitale ſtimulando. Hinc optimum eſt ad imitationem SOLENANDRI *Sect.* 4. *Conſ.* 17. *ut lac* dulce recipiamus cum pipere, quod in ſpecie tempore æſtivo ad augmentandum ſemen tanquam optimum commendat pro uſu quotidiano:

♃. *Lactis* ℥ iij.
Sacch. ʒ iij. ℥ ß. vel ℥ j.
Piperis ʒ ß.
Miſta hauriantur pro una vice.

Hiſce accenſendi ſunt teſticuli gallorum exſiccati, quorum efficacia res nota eſt ex AMATO LUSITANO *Cent.* 2. *Cur.* 18. & SCHENCKIO *in obſ. l.* 4. quod mirè ſtimulent Venerem: Unde Itali farcimina ex criſtis & teſticulis gallorum cum ſanguine galli irroratis parata, mirè commendant. His & ſimilibus ſimul acria ſtimulantia, & ſpecificè Venerem excitantia adduntur.

Quæ ſpirituoſitate & acrimonia aromatica volatili fermentum teſtium acuunt, qualia ſunt radix zingiberis, tam pulveriſata, quàm in India condita, ejuſque ſyrupus conſervativus, quæ laudatur in hoc affectu, non minus, quàm aromata cuncta aut Aromatica; Et talia ſunt in ſpecie *cubebæ*, *caryophylli*, *galanga*, *cinnamomum*, macis, crocus, *cardamomum*. Præter hæc aromata verò ſunt ſemen fraxini ſeu linguæ avis, ſemen ſinapi, aniſi, fœniculi, naſturtii, item ſemen erucæ. Pertinet huc etiam *caſtoreum*, *baccæ ſabinæ* pulveriſatæ, & *borrax Veneta*, de qua vid. AMATUS LUSITANUS. Ex dictis Aromatibus fiunt variæ *ſpecies officinarum*, ſpecies diatrion pipereon, diambræ, diamoſchi, Venereæ Mynſichti, *dia-galangæ*, *&c.* rotulæ ſtimulantes Mynſichtii cum ambræ & opii gr. j. vel ij. item *aqua magnanimitatis Laurembergii* cum Cephalicis & vino Malvatico, & *ſpiritus formicarum* egregiè conducunt ad augmentandam vim ſeminis genitalem, externè & internè. Præter teſticulos & criſtam galli ſuprà laudatos habetur ſingulariſſimus ſpiritus ſanguinis galli ex ſanguine aliquantulum putrefacto deſtillatus; Nam hoc certum eſt, quod mirè Venerem ſtimulet, & etiam teſtes torpentes inſigniter excitet; vel exſiccatus hujus pulvis cum pauco ambræ. De Satyrio condito res nota eſt, ſc. iſta ſpecies, quæ Cynoſorchis vocatur Germ. *Knaben-Kraut*, *Hundes Haubtlein*, *&c.* Hæc duos habet bulbos, unum turgidum, alterum flaccidum, quorum is, qui hoc anno fuit turgidus, altero fit flaccidus; & qui fuit flaccidus, turgidus: Jam bulbus iſte cynoſorchides turgidus inſigniter commendatur ad Venerem ſtimulandam, & augendam genituram; ſicut contrà alter bulbus flaccidus Venerem imminuit: unde ex hac radice ſatyrii paratur electuarium diaſatyrii Auguſtanum, & eſſentia Satyrii Crollii: quæ miræ commendationis eſt ad ſtimulandam Venerem, ſi miſceatur cum *aqua magnanimitatis* ſeu ſpiritu formicarum, ſimulque addatur ſpiritus *ſanguinis galli*. Præter radicem ſatyrii etiam radix eryngii condita laudatur, ut & Electuarium magnanimitatis Mynſichti. De *ambra* res nota eſt, quod in forma eſſentiæ, imprimis ſi cum certa quantitate opii fiat, aut quacunque ratione uſurpata, mirè ſpiritus reficiat, & inſigniter Venerem ſtimulet. Ex opio & ambra etiam parantur pilulæ ad diuturniorem Venerem reddendam. Tinctura auri cum oleo cinnamomi; cantharides aliis permiſtæ, multùm valent ad intenſiùs ſtimulandam Venerem: exemplum vid. in PLATERO *Obſervat. pag.* 139. pro quo ſcopo etiam paratur eſſentia cantharidum ad imitationem BARTHOLINI cum infuſione vini. Cautè vero adhibendi ſunt cantharides. Sanguis & cerebrum cervi aut tauri Veneri inhiantis, exeoque parata remedia, inſigniter Venerem ſtimulare ſolent. Sanguis & cerebella paſſerum, præcipuè in actu Venereo transfoſſorum, fuit ſecretum pro ſtimulo Venereo *Comitis* à PAPPENHEIM, in re Venerea & Martiali excellentiſſimi. Sanguis & teſticuli cervi in actu Venereo transfoſſi fuit ſingulare arcanum Venereum cujuſdam Principis. Alii commendant potiùs priapum cervinum exſciſſum ex cervo interfecto, dum in amore eſt; Nam ʒ i. pulveris talis priapi cervini cum ovo ſorbili miſti, & pauco vino generoſo ſuperbibito, egregiè profuit: Vid. SOLENANDER *Conſ.* 19. *Sect.* 4. Tauri priapus laudatur apud BARTHOLINUM *Cent.* 6. *Hiſt.* 60. Notabile eſt & hoc, quod raſura cornu tauri in ipſo coitu abraſa mirè conducat Venerem conciliando & excitando: Et hæc fuit ſecretum *Comitis Solmenſis*. Hiſce addantur, quæ κατ' ἐξοχὴν Venerem armare dicuntur, *ut ambra*, *moſchus*, *Zibethum*, cum *oleis deſtillatis aromatum* ſubacta & imprægnata.

Ex quibus varia in uſu ſunt ſimplicia & compoſita; v. gr. borrax in ovo ſorbili aſſumptus, item borrax cum ſaccharo mixtus, & cum pomo aſſato aſſumptus, mirè Venerem ſtimulare dicitur, quo utitur DUX *Saxo Lavenburgicus*, *&c.* Nonnullis tale remedium in uſu eſt: Recipiunt *vinum generoſum Malvaticum*, addunt *vitella ovorum recentia*, acuata cum aliquot granis *ambræ*, vel aliis *aromatibus*, vel *ſpeciebus aromaticis*, & exhibent pro potu, qui una vice ſtimulat Venerem. Principis cujusdam ſecretum fuit ſequens:

♃. *Olei piſtac. rec. expreſſ.* cochl. i.
Vitell. ovi No. i.
Ambræ, quantum capit cultelli cuſpis.
Sacchari Candi, quantum capiunt 3. cultelli cuſp.

In cineribus calidis miſta egregiè Veneri prodeſſe dicunt. Alii

♃. *Vitell. ov.* No. ij.
Ambr. cuſp. cultell i.
Sacch. albiſſ. vel *Candit.* cuſpid cult. iii.

Mixta propè cineres calidos exhibent haurienda una vice, & Venus ſtimulatur.

Faciunt huc *Mixturæ*, *eſſentiæ*, *electuaria*, morſuli, rotulæ ſtimulantes Mynſichti, *Tabulæ viriles Paracelſi*, *Hartmann. Prax. cap.* 204. Mixtura virilis *Hartmanni cap.* 204. *§.* 4. *&* *ſimilia* in ejuſmodi caſibus uſitata. Mixtura *Timæi* contra impotentiam fuit ſequens:

♃. *Aquæ magnan.* ℥ viij.
Cinnam. ℥ iv.
Eſſent. ſatyr. ℥ ij.
Ambr. ʒ j.
Miſc.

Propinetur ſubinde doſis cochlearis unius.

Vel

♃. *Aquæ magnanim.* ℥ iij.
Cinnam. cum vino.
Eſſent. ſatyr. an. ʒ iij.
Tincturæ corallior. ʒ ij.
Eſſent. ambræ. ʒ j.
M. S.
Mixtura confortans, cochleatim ſumenda.

Trochiſci viperini etiam hìc locum inveniunt: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 6 *& App. pag.* 130. item HOEFFERUS *Herc. Med. pag.* 209. Unde pulli viperis nutriti, & cum teſticulis gallorum pro alimento aſſumpti, Principibus inſerviunt. Imprimis electuariorum forma remedia hìc propinari ſolent; e. g.

♃. *Conf. magnanim.*
Pacif. Mynſ.
Satyr. an. ℥ ß.
Eſſent. ſatyr. ʒ iij.
Ambr. ʒ ß.
M. S.
Electuarium confortativum.

Doſis quantitas nucis jugland.

℞. *Chocolat. Ind.* ℥ j. ad ℥ i ß
Electuar. diaſatyr. ℥ß
Condit. rad. eryng.
Satyrion. an. ʒ iij. vel ʒ vj.
Nuc. Indic. ʒ ij.
Zingib. ʒ i ß. ad ℥ ß
Raſ priapi cervi Veneri inhiant. ℥ß
Cubebar.
Cardamom. an. ʒ j.
Spec. diambr.
Diamoſch. dulc. an. ℈ iv.
Sem. erucæ,
Paſtinac.
Urticæ,
Lingu. avis, ſeu *fraxini* an. ʒ j.
Ambr. opt.
Moſch. elect. an. gr. vj. ℈ ß ad ℈ j.

C. ſ. q. *brodii helenii*, vel *zingib.* vel *ſyrup. de canella* f. Electuarium, tempore uſus cum *aqua magnanim.* aut ſpiritu *formicar.* probè irrorandum, & ita uſurpandum (*Oportet exinde bene madefieri.*)

Huc facit Electuarium expertum *Rulandi*, quo præmiſſis univerſalibus impotentes reſtituit: Compoſitio eſt hæc:

℞. *Spec. diaſatyr.* (compoſit. officinal. ℥ ij.
Galang. ʒ ij.
Ambræ,
Moſchi dulc. an. ℈ ij.
Raſur. priap. Cervi, cum hiat in Venerem interfect. ʒ i. ad ʒ i ß
Pinear.
Piſtac.
Amygd. dulc. an. ℥ß (hic ſemen augentia admiſcentur ſtimulantibus.
Carn ſuccini marin. ʒ ij. (ex vana perſuaſione, quia nihil valent.)
Sem. erucæ,
Naſturt.
Urtic. vel *ſinapi* an. ℈j. ad ℈ ij.

Terantur, & F. cum *melle*, vel *Conditum*, vel *Electuarium*.

Conveniens eſt, ſi tale conditum ſæpiùs irroretur cum aqua cinnamomi, aut *Magnanimitatis*, vel ſpiritu *ſanguinis galli*, aut formicarum. Loco mellis ſirupi convenienter conſ. alchermes recipi poteſt.

℞. *Elect. diaſatyr.* ʒ j.
Rot. ſtimul. Mynſ. ℈ i.
Ambræ,
Moſch. an. gr. ij.
Laud. opiat. gr. i.
M. f. l. a. Bolus. S.
Electuarium confortans pro una vice.

Vel uſurpentur Electuaria contra defectum fæminis, quæ dedi *in Colleg. Formular. pag....*

Vel

℞. *Conſ. rad. eryng.*
Satyr. an. ℥ iij.
Cortic. cit. condit.
Zingib. in Ind. cond. an. ℥ß
Amygd. dulc.
Nuc. pinear.
Piſtac. an. ʒ iii. ad ℥ j.
Caru dactyl.
Pulpis nucis myriſt. an. ℥ i.
Priap. tauri ʒ vj.
Sem. erucæ,
Paſtinacæ,
Sinapi an. ʒ ij.
Cinam. vel *cubebar.*
Galang.
Piperis albi an. ʒ j.
Olei deſtill. caryoph. ʒß
Cum *brod. zingib.* f. *Electuarium*: S.
Electuarium confortativum.

Quidam addunt pulverem cantharidum, ſed non convenit: conveniunt ſaltem *cantharides*, ubi deficit erectio penis. PLATERUS *obſerv. lib.* 1. *pag.* 256. pulverem hunc tanquam efficaciſſimum commendat; Pertinet huc Electuarium ad coitum *Comitis* à WALLENSTEIN, quod ſequenti modo componitur:

℞. *Seminis erucæ*,
Satureiæ,
Urticæ an. ʒ i.
Priapi cervi in coitu transfoſſ.
Raſ. cornu tauri in coitu abr. an. ʒ ii.
Ambr. griſ. ʒ i.
Moſchi ℈ i.
Conſ. alcherm. ʒ x.
Mell. deſpum. q. ſ.
M. f. Electuarium.

Doſis magnitud. jugland. mane, & veſperi.

Solent etiam præſcribi Morſuli.

℞. *Amygd. dulc. ambroſ. exc.* ℥ i.
Pinear.
Piſtac. an. ℥ ß
Nuc. Ind. condit. ʒ vj.
Spec. diation. piper. ʒ ij.
Sangu. galli exſicc. ℥ j.
c. ſ. q. *ſacch. in aqua cinnam. ſol. f.* Morſuli, ſubinde uſurpandi.
D. S.
Morſuli confortativi.

Hæc fuerunt Interna.

Cum hiſce ſocientur *Externa* nonnulla, quæ, & ipſa glandi, perinæo, ſcroto, & teſtibus, item circa inguina, ubi deſcendunt vaſa præparantia, illinantur: quæ inter eſt imprimis balſamus apoplecticus, aut balſamus *Venereus Mynſichtii*, oleum deſtillatum piperis, nucis moſchatæ. Loco horum *oleum deſtillatum macis* dictis locis blandè illitum eſt egregium: poſſunt addi, ſi placet, aliquot guttæ *olei deſtillati caryophyllorum*, & *ſpicæ*: vel ex dictis oleis cum *axungia caſtorei*, vel Corpore pro Balſamis fiat *Balſamus*. Glans moſchò, aut zibetho, vel balſamo apoplectico inuncta, Venerem ſtimulat, voluptatem auget; & facilitatur in mulieribus conceptio. Item *ſpiritus formicarum* externè etiam poteſt inungi, quia valdè intendit Venerem. Tandem fiat Linimentum, ſeu Balſamum Venereum ex oleo nucis moſchatæ expreſſo, quod miſceatur cum aliquot guttis olei deſtillati caryophyllorum, ſic molleſcit, hinc adde aliquot grana zibethi, & moſchi q. pl. quo ſcrotum, teſtes, & regio pubis inungantur; vel ſucco ex ovis formicarum expreſſo parum zibethi admiſceatur. Verùm obſervandum, quod, ubi talia ſuaveolentia inungantur teſtibus pro excitando eorum vi, aut inungantur peni pro augenda voluptate in actu Venereo, ne odor nimis feriat nares, ne ſimul inungantur talibus nares; aliàs plus nocent, quàm proſunt; nimis enim tunc ſpiritus afficiuntur, ut minùs poſſint ſufficere actui ipſi, ſeu exercitio Venereo.

Conſideravimus hactenus Venerem ſtimulantia, materiam ſubminiſtrando ſeminalem, & acredine confortantis fermentum teſtium; Quod attinet defectum Teſtium ſi ſcilicet lateat teſtes in abdomine, uti interdum fit, tunc ad reſtituendos teſtes in naturalem locum, ut ſcilicet in ſcrotum deſcendant, optimus eſt motus corporis, ſaltatio, ac ſimilia exercitia. RULANDUS *in Theſ. Pract. pag.* 282. curavit duos adoleſcentes, quorum ſcrotum teſtibus erat vacuum, & qui ſuper os pubis jam à nativitate uſque retracti fuerant, beneficio Balnei emollientis: poſt quem Inſeſſum inunxit locum, ubi erant teſticuli cum balſamo ſulphuris, hinc ſucceſſivè detruſit teſtes in ſcrotum infra, & hinc ſub virga, laxiore injecta ligatura eorum retractionem impedivit.

Superſunt nunc Teſtium *Tumores*, à quibus genituræ generatio periculosè impeditur.

Quoad tumores hos: ſunt

1. A ſanguine, unde teſtium Inflammatio.
2. A flatibus, unde Pneumatocele.
3. Ab aqua intra teſtium membranas collecta, ut in Hydrocele
4. Eſt Tumor ſcirrhoſus.
5. Sarcocele, &
6. Cirſocele, ſeu Hernia Varicoſa.

ARTICULUS I.
DE
TESTIUM INFLAMMATIONE.

Inter Teſtium *Tumores* primatum ducit *Inflammatio*, ſeu Phlegmone *teſtium*, & ſcroti, quæ fit ob ſanguinis circulum per teſtium canales impeditum, indéque obortam ſanguinis ſtagnationem, qui ſtagnans ſanguis, cùm continuo affluxus ſanguinis augeatur, in tumorem inflam-

flammatorium, ſeu, ut alii vocant, phlegmonem convertitur.

Cauſa Inflammationis teſtium, uti rarò eſt interna, ita ſæpiſſimè externa, ut externa concuſſio ſcroti, & teſtium, verbi gratia ſub equitatione compreſſio violenta, *cum ſcilicet quis impingit in ephippii arculum*, (vid. M. A. N. C. *annot. 6. & 7. obſerv. 47. pag. 81. & 82. & annotat. 9. & 10. obſ. 158. pag. 349.*) contuſio, plagæ, & crebra verberum inflictio, ligaturæ violentæ, & quæ ſunt aliæ, quæ contundunt, aut ſanguinis motum in teſtibus inhibere, & ita inflammationem excitare poſſunt. Interdum gonorrhœæ, in ſpecie virulentæ, ſeu malignæ, ſuppreſſio etiam cauſa ſolet eſſe periculoſæ teſtium Inflammationis.

DIAGNOSIS.

Inflammatio Teſtium facillimè cognoſcitur ex tumore tàm teſtium, quàm interdum ſimul ſcroti à latere teſtis affecti, conjuncto cum dolore gravi, partim lancinante, partim vehementer pulſante, orto ex ſanguinis impedito motu, & circulo, cum calore ardente, & denique ex partium vicinarum ſæpiſſimè ſcroti, rubore, & incaleſcentia: nam calor, dolor, pulſationis ſenſus vicinarum partium, & rubor, &c. Inflammationem teſtium oſtendit; ſicut febris plus minus lenta pro Inflammationis ratione obſervatur. Tactu imprimis dolor exaſperatur, & ſenſus doloris ſurſum uſque ad lumbos ferè porrigitur ratione membranarum, vaſa ſpermatica, & teſtes involventium, membranis circa lumbos continuarum.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Inflammatio teſtium non contemnenda eſt, propter gravem dolorem interdum convulſiones inferentem, & metum gangrænæ, in quam, niſi citò diſcutiatur, tranſit.

Ubi eſt inveterata, & ad ſtatum perducta, periculoſa eſt ſæpiſſimè propter abſceſſum, cui pariter facilè gangræna, ſupervenire ſolet, faciliùs tamen in ſcroto inflammato (ut aliquoties vidi in Italia, imprimis ubi cauſa remota eſt venenum Venereum) quàm in teſtibus inflammatis: cui tamen per gangrænam abſumpta natura provida ſubſtantiam carnoſam ſubſtituit, qua muniuntur teſtes: Vid. PANAROLLUS *Pent. 1. pag. c. 25.* BARTHOLINUS *Centuria 6. Hiſtor. 69.* TIMÆUS *Von GuldenKlee, in Caſibus pagina 296.* SENNERTUS *lib. 3. Prax. ubi de ſcroti morbis pag. 911.*

CURA.

Quoad *Curam Teſtium, & ſcroti Inflammationis*; hæc ipſa vel

1. Diſcutienda; idque diverſimodè pro cauſarum ratione, quod ut meliùs fiat, dolor imprimis ſiſtendus eſt; Vel
2. Suppurandus; Hinc
3. Abſceſſus aperiendus, & ulcus mundificandum.

Præmiſſis ergò univerſalibus internis, & venæſectione, ubi opus eſt, curatur per diaphoretica, Inflammationem, quantum poſſibile eſt, citò diſcutientia, imprimis per ea, quæ blando ſudore ſanguinis circuitum promovent, & quæ aliàs in omnibus Inflammationibus in uſu ſunt.

Externè pro diſcutiendo tumore, & reſolvendo præ cæteris expertiſſimum eſt *Cataplaſma ex farina fabarum*, cum aceto vini, vel ſolo, vel cum *oxycrato*, id eſt aqua, & aceto, cocta, & applicata. Tale cataplaſma expertiſſimum dico ad quamcumque teſtium inflammationem, (*equidem valde commendo*) cujus aliquot experientias videbitis in RIVERII *obſervat. Centuria 2. obſervat. 39. Centuria 3. obſervat. 1. Centuria 4. obſervat. 74.* uti & *in obſervat. Communicatis*. Addi etiam commodè poteſt ſemen cumini, item flores chamomillæ, & meliloti, & magis diſcutit. Quod ſi acrius fuerit *cataplaſma* propter acetum, & ſcrotum excoriari velit, ſub decoctione *litargyrii*, vel ceruſſæ parum, commodè addi poteſt, ſic dulceſcit acetum; hæc enim Saturnina acorem aceti nimium temperant, & in dulcedinem reſolventem mutant: e.g.

℞. *Farinæ fabarum* ℥ iii. vel iv.
Pulv. ſem. cumini vel *aniſi* ℥ iß vel ℥ ii.
Cum *vino*, vel *aceto*, vel *oxycrato*, id eſt, part. j. aceti, & part. iv. *aquæ ſimpl.* q. ſ. redigatur in Cataplaſma.
Et ſi propter acetum ſit acrius, adde ſimul
Lithargyr. vel *ceruſſ.* ℥ i. ad ℥ iii.
M. S.
Pulvis diſcutiens.

Applicetur ſæpiùs tepidè ad diſcutiendam Inflammationem. Convenit ad quaſcunque Inflammationis, non tantùm in ſimplici Inflammatione teſtium, ſed etiam, quæ interdum ſuppreſſis gonorrhœis, tàm benignis, quàm virulentis, ſeu ex ſimilibus cauſis ſupervenit, &c. Sic tumor ſcroti ex percuſſione curatus fuit per cataplaſma ex farina fabarum, hordei, ſemine cumini, floribus chamomillæ, meliloti, roſarum cum oxymelle: vid. RIVERIUS *obſ. Commun.*

Item

℞. *Aquæ calcis vivæ* ℔ i. ad ℔ i. ß
Spiritus vini camphorat. ℥ß ad ℥ j.
Ceruſſ. vel *ſacchari Saturni* ℥ i. ß
M. pro Epithemate: S.
Epithema diſcutiens, & refrigerans.

Calidè applicetur, cui & in graviori dolore addi poteſt *opii in aceto ſol.* ℈ j.

Poſthæc convenit cataplaſma ex herba Paridis contuſa, & ita cataplaſmatis inſtar teſtibus applicatum. Aliàs fieri poſſunt ſimilia cataplaſmata, & Fotus, ex cicuta, ſolano, *agrimonia, vel radice cucumeris aſinini*, verbena, foliis rutæ, floribus chamomillæ, & ſimilibus, in vino, vel poſca coctis, & partim tanquam fomentum, partim tanquam *cataplaſma*, ſic applicentur pro Inflammationibus diſcutiendis: Vid. FORESTUS *lib. 27. obſerv. 1. in ſchol. & obſerv. 4.* Cataplaſma HARTMANNI *ex foliis nymphææ, & naſturtii aquatici*, ſi ana coqu. in aceto roſaceo, & vino, & cocta ita, & ſubacta permiſceantur cum pauxillo olei roſarum applicari poteſt. Quod ſi teſtes, & ſcrotum Inflammantur ex contagio venereo poſt coitum cum meretrice, aut inflammatio dictarum partium conjuncta ſit cum gonorrhœa, vel benigna, vel maligna, cataplaſma ex *foliis rutæ*, & ebuli cum poſca coctis applicatum eſt optimum, quod laudatur ab HARTMANNO. Meliùs adhuc eſt fomentum expertum *Lindani ex decocto radicis chinæ*, & florum ſambuci in cereviſia generoſa, aut loco hujus in vino; quo decocto ſæpiùs fomententur partes, donec diſparuerit inflammatio, quam diſcutit, & reſolvit. Fit interdum, ut ex applicatis acrioribus externis oriatur Inflammatio dictarum partium, in qua optimus eſt *fotus ex lacte* cui incocti ſunt *flores chamomillæ, & ſambuci*. Subindè fit, ut acerbus dolor conjungatur cum inflammatis teſtibus, hic ut ſedetur, modò dictis externis optimè adduntur folia hyoſcyami: e. g.

℞. *Herb. abſinth.*
Alchimill.
Cent. min.
Flor. acac.
Chamomill.
Verbaſc.
Fol. hyoſcyami an. M. j.
Inciſa coqu. in vino, addito parum aquæ (vel in *poſca*)

Colatura cum linteis calidè ſæpiùs applicetur.

Aut adduntur his ipſis mucilagines ſeminis pſyllii cum aqua ſpermatis ranarum extractæ. Tandem balſamus ſulphuris Rulandi ad extra cum oleo nuchum paratus, reliquias tumoris abſumit.

Quod ſi modò dictis remediis nequeat diſcuti inflammatio ſed ad ſuppurationem tendat, neceſſe eſt, ut adjuvemus naturam in ſuppuratione, & ſuppuratæ Inflammationis apertione. Pro maturanda ergò ſuppuratione conveniunt Maturantia, & Emollientia in lacte cocta. Præ aliis expertum eſt Emplaſtrum filii Zachariæ, cujus deſcriptio habetur in *Phar. Auguſt.* malaxatum cum balſamo ſulphuris terebinthinato, qui egregiè abſceſſus maturat: item ubi dolor ſimul urget in Suppuratione, qui ſemper eſt præſens, tunc recipiantur folia hyoſcyami ſub cineribus cocta, & contuſa, excipiantur cum axungia porcina, & reducantur ad formam Cataplaſmatis, quod dolorem ſedat, & ſimul Inflammationem maturat. Quò etiam pertinet unguentum dialthææ, populeum, unguentum dia-chylon, & ſimilia, quæ aliàs ſolent maturare tales Inflammationes. Maturatus tandem debitè abſceſſus aperiendus eſt manu chirurgi, lancetta, & hinc ſuppurantibus, & exſiccantibus curetur. Vid. quæ *ſupra l. 1. de Inflammationib. in genere* dicta fuerunt, & BARBETTE *Anat. Pract. part. 2. cap. 2.* item M.A.N.C. *Annot. 2. obſ. 235. pag. 337. Annot. 6. & 7. obſ. 47. pag. 87. & ann. 9. & 10. obſ. 158.*

AR-

ARTICULUS II.
DE
PNEUMATOCELE.

PNeumatocele eſt *Tumor*, qui oritur *à flatibus*, imprimis intra membranas teſtes involventes collectis; eſtque ſaltem inflatio teſtium, nunc unius ſolùm, nunc utriusque, nunc teſtis ſolius, nunc etiam ſcroti. Pneumatocele hæc nunc eſt ſolitaria, nunc, idque utplurimùm, cum hydrocele juncta.

CAUSÆ.

Flatus hi nunc, idque rariùs, in ſcrotum aut vicina loca ex abdomine tranſmittuntur, nunc, idque frequentiſſimè, in ipſa parte affecta ex nutrimento ſpermatico membranarum teſtes obvolventium, quod vitioſè alteratum & corruptum, plus minùs, ab acido vitioſo per fermentationem inducto tranſmutatur in *flatus*; quod malum pueris ferè eſt familiare. Nempe hìc omnia poſſunt applicari, quæ *l.* 1. *ſect.* 5. *cap.* 2. ſunt dicta *de origine flatuum in ſtomacho & inteſtinis*.

DIAGNOSIS.

Pneumatocele cognoſcitur, quando teſtes ſucceſſivè fiunt tumidi inſigniter, ſine pondere tamen & gravitate, cum dolore tenſivo, ſimulque *ſcrotum* in ſe eſt adhuc *rugoſum* & flaccidum. Si verò flatus ipſum ſcrotum occupant, hoc, ſi manibus premitur, facilè de loco in locum movetur.

PROGNOSIS.

Pneumatocele eſt ſine periculo, niſi propter dolorem & tumorem ſit moleſta.

CURA.

Pneumatocele, ſeu *Hernia flatulenta* eſt omnium leviſſima (ſive flatus ſoli, aut in hydrocele ſimul adfuerint) & curatu facillima, diſcutientibus & carminantibus ſaltem tractanda. Unde interna, quæ *l.* 1. *Sect.* 5. *Cap.* 2. *de flatibus* & *Sect.* 11. *de Colica flatulenta* dicta ſunt, adhibeantur; In ſpecie remedia ex ſeminibus 4. calidis majoribus, ex corticibus aurantiorum, floribus chamomillæ, baccis lauri, &c.

Externè ex ſimilibus parentur cataplaſmata cum oleo rutæ, chamæmelino, coſtino, &c. addito Spiritu vini, ut eò meliùs penetrent: Agrimonia in ſpecie valet ad Inflammationem teſtium; vid. HILDANUS *Cent.* 3. *Obſ.* 87. His accedunt, *Fotus diſcutientes*, inter quos uſitatus eſt iſte, ex duplo ſcilicet *fabarum farinæ*, & parte j. *ſeminis cumini*, in quorum defectu commodè uſurpari poſſunt *baccæ lauri*, imprimis ſubacti cum *fimo vaccino recenti*, quod *cataplaſma* mirè diſcutit: e. g.

℞. *Pulv. flor. chamom.*
Melil.
Far. fabar. an. ℥vj.
Sterc. caprill.
Baccar. lauri an. ℥ß.
Cum *vino* & *oleo anethino* f. Cataplaſma;
D. S.
Cataplaſma reſolvens.

Potius eſt ſequens;

℞. *Fimi vaccini* ℔ ii.
Sulphuris vivi,
Sem. cumini an. ℥i.
c. ſ. q. *mellis* & *olei anethi* f. Cataplaſma,

laudatum quoque à FORESTO *lib.* 27. *Obſervat.* 25. Optimè convenit *Fotus*, quo SOLENANDER *Conſ.* 15. tumorem ſcroti & teſtium ab humore influente & flatu enatum curavit, cum pannis ibidem intinctis crebriùs applicandis:

℞. *Sem. coriandri* ℥ß.
Cumini,
Aniſi an. ℨij.
Alum. ℨß.
Vini,
Aquæ commun. an. ℔i.
Coqu. invicem leviter, & dicto modo applicetur loco *hernioſo ex flatibus*.

Et hæc conferunt quoque in *hydrocele*, aut ubi cum hydrocele conjuncti ſunt flatus, ubi tamen dictis *Balſamus ſulphuris* vel *terebinthinatus* vel *juniperinus* commodè additur: nempe calidè hernia flatulenta illinatur, imponendo deſuper *emplaſtrum diaſulphuris Rulandi*. Si acrius fuerit, & excoriationem ſcroti minatur, poteſt temperari cum tantillo *olei nucis moſchatæ expreſſo*.

ARTICULUS III.
DE
HYDROCELE.

HYdrocele, ſeu Tumor teſtium aquoſus, qui Tumori ſcroti & teſtium hydropico contradiſtinguitur, ita dicitur ab aqua, intra teſtium membranas contenta. Aliàs *Tumores teſtium* dicuntur *Herniæ*, propterea ſaltem, quia cum ſcroti tumore conjuncti ſunt, ſed impropriiſſimè; quia tamen aliquam ſimilitudinem habent cum *hernia vera*, quæ fit ex deſcenſu inteſtinorum in ſcrotum, ſic appellari poſſunt.

CAUSÆ.

Hernia hæc aquoſa ſeu *Hydrocele* oritur à lymphæ recurſu ex teſtibus impedito, dum nempe vaſa lymphatica in quodam loco obſtructa, & lympham effundunt intra membranas teſtes involventes; nam & teſtes habent ſua vaſa lymphatica, quæ lympham ex teſtibus ad receptaculum commune, uti notum eſt, revehunt. Quod ſi ergò fiat, ut obſtruatur lymphæ recurrenti via, oboritur ex ruptis vaſis lymphaticis collectio, & ſtagnatio tandem iſtius lymphæ in teſte, unde rupta tunica vaſis lymphaticis propria, perquam tenera, eadem intra tunicas teſtium extimas, elythroidem nempè ſatis validam peritonæo continuatam, coacervata lympha Tumorem talem aquoſum ſeu Hydrocelen facit, qui vulgò, ſed peſſimo more, vocatur Hernia; nihil enim minus eſt, quàm hernia. Quod ſi hæ rumpantur tunicæ, ipſum ſcrotum in medietate teſtis affecti etiam impleri ſolet: ſed ferè membrana iſtius teſtium, in qua colligitur, aqua, quò diutiùs ſtagnat, eò ſolet fieri ſpiſſior, craſſior & denſior, unde malum redditur contumacius, adeò, ut nec facilè rumpatur, ſed potiùs tumorem plus minùs duriuſculum repræſentat. Reverà *Hydrocele* ex vitio teſtium proprio nihil eſt aliud, quàm hydrops teſtium particularis, (ſive ruptum, ſive exeſum, ſive alio modo vitiatum ſit vas lymphaticum ad teſtes protenſus,) diſtinctus ab iſto *tumore ſcroti hydropico*, quando ex hydrope aſcite in ſcrotum aqua diffluit; nam *hydropici* ſimul ſolent ordinariò incurrere *tumorem ſcroti*. Nunc autem *tumor ſcroti* accreſcit cum *aſcite* & intenditur; nunc in *aſcite particulari* abdominis, evacuata per paracenteſin hydropicorum aqua, ſupervenit *tumor aquoſus ſcroti*; vid. BARBETTE *in Anat. Pract. Prius fit*, quando aquæ in abdomine hydropicorum collectæ per proceſſus peritonæi ſucceſſivè in ſcrotum deſtillant: *Poſterius*, quando ſcrotum, utut flaccidum, poſt evacuationem aquæ repletur; quia aqua ultra peritonæum & muſculos abdominis eſt, & tunc, ubi relaxantur partes, deſcendit: Verùm cum hoc hydrope hìc loci nobis nil eſt negotii. Interdum huic *Hydroceli* propriè dictæ ſeu tumori teſtium ſupervenit *tumor ſcroti aquoſus*, dum rumpitur tunica quædam teſtis à lympha diſtenta, & tandem ipſum ſcrotum ab iſta medietate, cujus teſtis anteà fuit affectus, impletur: quem etiam peſſimo more vocant Hydrocelen.

DIAGNOSIS.

Hydrocele non facilè *cognoſcitur*, in ſpecie quando malum eſt confirmatum, & membranæ, in quibus collecta aqua, admodum ſpiſſæ ac craſſiores fiunt; tunc enim ſubindè tumorem duriuſculum, renitentem tactui, repræſentant, adeoque Hydrocele ſimilis eſt *herniis carnoſis*. Interim teſti, ſi *hernia aquoſa* laborat, utut ſit durus, poteſt ei induci fovea, quod in *carnoſa hernia* non fit.

Patet

Patet aliàs Hydrocele ex ſenſu fluctuationis cujuſdam in ſcroto ſeu locis vicinis, dum ſcilicet teſtes premuntur intra membranas internas, tumor nunc molliuſculus, aut facilè tactui cedens percipitur; item *ſcrotum*, vel ex toto, vel ex dimidio *quaſi lucidum* ac minùs rugoſum *apparet*, planè erugatum, *præcipuè* ſi ex oppoſito *candela ponatur*, *ægerque e pondere & gravitate conqueratur*, *nec tumor* per compreſſionem aut decubitum reſupinatum *facilè in abdomen recedat*, ut in Enterocele fit, ſed ſemper ferè ejuſdem magnitudinis, rotundus, paulò longior, inſtar ovi, apparet, neque habet ſuas viciſſitudines, & potiùs incrementum, quàm decrementum ſumit, teſticulus è contrà tactui ferè occultatur.

Quod ſi teſtes ſoli intumeſcant, ſcrotum adhuc rugoſum aliquo modo apparet; quod non evenit, ubi præter teſtes *intra ſcrotum jam aqua collecta fuerit*, quod ipſum tunc expanſum, & ſine rugis conſpicitur.

Si verò collectus eſt humor intra tunicas intimas, non poteſt percipi; nam hic ipſe teſtem relaxare ſolet.

Prout autem humor lymphaticus aut intra ſcrotum, aut intra tunicas teſtium, nunc in ſuperiori, nunc in inferiori loco includitur, etiam diverſam tactui formam cum teſte plus minùs manifeſto aut occultato repræſentat.

PROGNOSIS.

Hydrocele periculo caret, & tantùm dolore, & tumore moleſta eſt. Si verò Hydrocele ſeu Hernia aquoſa ſit inveterata, ita, ut membranæ iſtam inveſtientes jam tenaciores & firmiores redditæ fuerint, vix ſine Chirurgia curatur, recens verò adhuc medicamentis diſcuti poteſt.

Iſte ſcroti tumor aqueus, qui hydropem aſciten comitatur, vix, niſi hydrope curato, perfectè curari poteſt.

CURA.

In Tumoris teſtium aquoſi ſeu Hydrocelis *Cura* imprimis in principio Diſcutientia, & Reſolventia valida applicata conducunt, præmiſſis & annexis internè eſſentia & extracto elaterii, radice gialappæ, gummi de Peru, & ſimilibus ſerum ſuperfluum evacuantibus: quin & præmiſſis Diureticis, ſpecialiter ſuccinatis & arcano duplicato, quod feliciter adhibuit LUDOVICI in M. A. N. C. *ann.* 9. & 10. *obſerv.* 158.

Externè conveniunt, uti dixi, Diſcutientia & Reſolventia: quæ inter convenit emplaſtrum hydropicum Auguſtanorum, quod applicari poteſt, item emplaſtrum ad hernias Schrœderi cum exuviis ſerpentum, loco anguillarum, paratum: Vel illinatur Balſamum ſulphuris *Rulandi*, vel ſolum, vel cum unguento althææ miſtum: e. g.

♃. *Ungu. dialth.* ℥ iij.
Balſ. ſulphuris terebinth. ʒ vj.
M. S.
Unguentum reſolvens.

Hoc inungatur ſcrotum calidè.

Si eſt debilius, convenit hoc cataplaſma craſſum ſeu *Emplaſtrum*:

♃. *Emplaſtr. de bacc. lauri*,
Stercor. caprill. (quod ad multas inflammationes œdematoſas conducit) an. ℥ i ß.
Sem. cumini,
Flor. ſulphuris, aut *ſulphuris pulveriſat.* ana ʒ ij.
Miſc. & *malax.* cum *oleo rutæ* & *chamomillæ* ana q. ſ. f. Emplaſtrum.

Parti tumenti, tàm in *hernia aquoſa*, quàm in *tumore ſcroti hydropico*, admoveatur.

Loco hujus emplaſtri *Emplaſtrum carminativum Mynſichtii* ſcroto applicari poteſt. Primatum obtinent cochleæ cum ſuis teſtis contuſæ, & cataplaſmatis modo applicentur, vel ſolæ, vel cum ſtercoribus animalium, in ſpecie caprino & vaccino, & ſemine carvi, quorum *Formulas* vid. *ſuprà l.* 1. *ubi de Hydrope*. Vel, quod mirè commendat D. MICHAELIS in Tumore hydropico conveniens:

♃. *Flor. chamom.*
Herb. Parid. an. M. ij.
Farin. fabar. ℥ ß. vel ℥ j.
Sterc. caprill. ℥ iij.
Pulv. teſtar. cochlear. ℥ ij.
Aquæ chamom. part. iv.
Coque in
Aceti vini deſtill. part. j. vel ana part. æqu. ad conſiſtentiam cataplaſmatis ſcroto applicandi:
D. S.
Cataplaſma diſcutiens.

Vel

♃. *Flor. chamom. Rom.* M. iij.
Farin. fabar. ʒ vj.
Stercor. caprill. ℥ iij.
Pulv. teſtar. cochlear. ℥ i ß.
Conciſa & contuſa coqu. *in vino*.
D. S. ut ante.

Decocto priùs fomentetur ſcrotum, & demum deſuper applicetur Cataplaſma ad reſolvendam Hydrocelen:

♃. *Sterc. caprilli* ℔ j.
Flor. chamom.
Sambuci ana M. ij.
Sem. cumini ℥ i.
Coqu. in ſ. q. *urinæ pueri*:

Colatura uſurpetur pro Fotu; Remanentia verò pro Cataplaſmate.

Vel denique

♃. *Cochl. cum teſt. cont.* ℥ iv.
Bacc. lauri,
Sulphuris ana ℥ ii.
Sterc. capr. ℥ iii.
cum ſ. q. *Lixivii* f. Cataplaſma.

Verùm in Hydrocele confirmata nihil præſtabunt.

Quod ſi forſan ex aſcite immineat Hydrocele, aut tumor ſcroti hydropicus, tunc petroſelinum viride contuſum, & ſcroto impoſitum, domeſticum quidem, ſed laudandum eſt remedium.

Item

♃. *Naſturt. aquat.*
Nymph. ana part. æqual.

Ex quibus cum *aceto roſaceo* contuſis, addito *oleo roſaceo*, paratur Cataplaſma, quo tumorem teſtium magnum dolorificum in hydrope, aliis irritis, curavit RULANDUS *in ſuis Curationibus*.

Cataplaſma ex farina fabarum cum vino & oxymelite ſuprà laudatum, etiam in Hydrocele confert. Conf. RIVERIUS *Cent.* 2. *obſer.* 4.

Sed nihil nobis negotii eſt cum tumore ſcroti hydropico, potiùs ad *Hydrocelen* pergimus; quæ ſi *confirmata*, medicamentis non poteſt reſolvi aut diſcuti, quin pertinaciùs reſiſtat, aut ſi ſimul ſubſtantia corroſa adeſse obſervetur, quæ facilè in cancrum degenerat, ad *Chirurgiam* accedendum eſt, quæ duplici modo inſtituitur; vel *punctura*, vel *caſtratione*: Quoad *puncturam*: perforatur ſcrotum, quo perforato ſimul pertunditur membrana teſtium extima, in qua ſolet eſse concluſus humor ſeu lympha. Hæc apertio in Hydrocele ſimplici nullum habet conjunctum periculum, & tutiſſimè inſtituitur, utut apertio ſcroti & teſtium in tumore ejus aquoſo hydropico ſit periculoſiſſima. Nam in tumore teſtium ſcrotique hydropico aperto utplurimum ſupervenire ſolet gangræna, ſive per cauterium potentiale, quod minùs tutum, ſive cum ferro, quod tutius eſt, apertio inſtituatur: Conferatur BARTHOLINUS *Centur.* 3. *Hiſtor.* 69. Sed, ut dixi, nullum periculum eſt in Hydrocele propriè dicta, & commodè apertio inſtitui poteſt: Confer. HILDANUS *Centur.* 4. *Obſervat.* 68. Verùm, utut aperiatur & extrahatur ſeu evacuetur liquor, nihilominus tamen non ſemper radicaliter malum curatur; quin periculoſum eſt, ne crebriùs recurrat; unde ſæpe neceſse eſt ad tollendam Hydrocelen amputatio integri teſtis Hydrocele affecti ut inſtituatur, præprimis ſi durior ac ſpiſſior fuerit membrana, aut teſtis gangræna affectus ſit, ne partes vicinæ corruptæ ex ſuperventu gangrænæ vitæ periculum inferant. Operatio eſt tuta & extra periculum, modò cum dexteritate obeatur. Superiori anno adfui tali operationi: ſcilicet in iſto latere, ubi nempe eſt tumor teſtium aquoſus, inſtituitur apertio ſcroti inferiùs, & ſuper tumorem vaſa præparantia filo interjecto fortiter conſtringuntur & ligantur, quod celeri manu fiat, quia doloroſum eſt; poſtmodùm infra ligaturam abſcinditur teſtis una cum tumore. Vulnus ſcroti lentè curatur, ut filum, quod extra ſcrotum propendet, ſpontè ſeparetur, & tunc citra periculum vulnus ſcroti coit. De cura Hydrocelis per ſectionem vid. AMATUS LUSITANUS *Cent.* 4. *Centur.* 2. *Curat.* 84. & *Centur.* 5. *Cur.* 69. ubi ſingulis ſex menſibus humor

mor ſectione evacuandus venit. Sunt etiam, qui ad Hydrocelen laudant punctum aureum, quo ipſo, & ſolent curare herniam inteſtinalem, ſed minùs tutum, minùſque certum eſt hoc auxilii genus.

ARTICULUS IV.

DE

TESTIUM SCIRRHO.

SEquitur Tumor Teſtium durus, qui in ſpecie ex inflammatione eorum malè curata oboritur, ſine calore, ſine febre; qui tumores duri, & indolentes Scirrhi vocari ſolent.

CAUSÆ.

Oriuntur imprimis, & ſæpiſſimè ex vitioſa inflammationis curatione, aut inſufficiente diſcuſſione, quatenus acidum in omni inflammatione præſens, & concentratum per modum coagulationis materiam inſpiſſat, & indurat; unde tales tumores duri indolentes, uno nomine ſcirrhi, generari ſolent, qui interdum nonnihil maligni, quaſi cancroſi, præſertim, ſi punctiones ſubindè acutæ in iis obſerventur. Interdum etiam durities; ſeu ſcirrhus in teſte à calculis obſervatus fuit, poſt mortem inventis, teſte PLATERO *obſ. pag.* 664.

DIAGNOSIS.

Scirrhos teſtium facillimè cognoſcimus tactu: Imprimis tumor durus renitens tactui, & indolens, ſine calore, vel inflammatione, eamque minùs concinnè tractatam ſequens, vel alio modo ſuperveniens, ſcirrhum innuit.

Quod ſi ſubinde punctionis percipiatur ſenſus, aut cujuſdam lancinationis, latentis tumoris cancroſi, ſeu ſcirrhi nothi oritur ſuſpicio.

PROGNOSIS.

Tumores teſtium ſcirrhoſi per ſe parum periculi habent conjunctum, niſi interdum dolor punctorius acceſſerit; tunc enim ad cancrum inclinant, & ita periculum latentis cancri incutiunt, qui perículoſiſſimum malum innuit.

CURA.

Quod ſi teſtes inflammati ex perverſa cura in tumore, & ſcirrhum degenerent, fiatque tumor durus, ac ſcirrhoſus, hic emolliatur, ac diſcutiatur materia collecta: id quod tamen difficulter fit.

Pro quo ſcopo conveniunt præ cæteris gummata in aceto ſoluta, & ſunt primariò ammoniacum, hinc galbanum, bdellium, & ſimilia; item emplaſtra officinalia de cicuta, de ammoniaco, cujus deſcriptio eſt in *Pharmac. Auguſtana*; (Nam hoc ipſo FORESTUS curavit teſtem inſigniter ſcirrhoſum poſt inflammationem, idque omnibus remediis aliis irritis, *in lib. 27. obſ. 5.*) Balſamum ſulphuris, & Emplaſtrum diaſulphuris Rulandi. Convenienter etiam cum Emplaſtro ammoniaco miſcetur emplaſtrum de cicuta, ſi ambo malaxentur cum oleo chamomillæ, ac ita applicentur, reſolvunt namque teſtium ſcirrhos: e. g.

℞. *Gumm. ammi. cum aceto ſolut.* ℥ vj.
Empl. de cicut. an. q. ſ.
Diſſol. malax. cum ſ. q. *olei deſtillati tartari*, vel *ligni Guajaci*, & inducantur ſuper linteum.
D. S.
Emplaſtrum emolliens.

Imponitur loco affecto, alternis diebus novum imponendo, *valde conducit.*

Vel

℞. *Empl. diachyl. ſimpl. &c. gumm.* an. ℥ i.
Gummi ammoniaci ℥ ß
M. pro Emplaſtro.
D. S ut antè.

Quibus etiam ſemen, & folia hyoſcyami addere licet; nam tali cerato apoſtema frigidum, & durum ſcroti, ac teſtium curatum fuit à FORESTO *l. a. obſ. 7.* Efficaciſſimum quoque eſt hoc:

℞. *Rad. alth.*
Fr. halicacabi an. M. i.
Rad. mandrag. rec. ℥ vj.
Coqu. in ſ. q. *ſapæ*, & contundantur, & per cribrum trajiciantur: adde
Opopan.
Bdellii,
Gummi ammon. in vino ſol. an. ℥ vj.
Styrac. ℥ iij.
Cum ſ. q. *aquæ chamom.* f. Cataplaſma, vel cum *cera* f. Emplaſtrum.
D. S. vt ſuprà.

Aliud Emplaſtrum expertum vid. in TIMÆO *von Guldenklee in Caſ. lib. 6. Conſ. 12. pagina* 271. quod præmiſſo fotu emolliente, & ſuffitu vaporis aceti ex lapide lateritio, ſeu ſilice candente excitati, applicavit, & quo ipſo diſcuſſit ſcirrhum.

Compoſitio eſt hæc:

℞. *Mucilag. rad. alth.*
Sem. fœnugr.
Ficuum pingu. coct. an. ℥ iij.
Gumm. ammoniaci.
Bdellii.
Galbani an. ℥ i.
Medull. crurum vituli.
Adip. anſerin.
Gallinæ.
Sevi hyrcini.
Terebinthin. an. ℥ vj.
Olei lil. alb.
Ceræ flavæ an. q. ſ.
f. Emplaſtrum.

Obſervandum tamen in ſcirrho teſtium, ſi ſimul ſit doloroſus, cautè eſſe procedendum, ne in cancrum degenerare faciamus eundem; unde oleoſa, mucilaginoſa, & quæ aliàs propriè emollientia dicuntur, ſunt omittenda, & in ſolis Gummatis, & ſimilibus perſiſtendum.

Forſàn Vinacea hìc non ſunt inutilia: Sic enim BORELLUS *Cent. 2. obſerv.* 42. refert dolorem, & tumorem cum inflammatione ſæpiùs recurrentes, demerſione femorum in vinacea calida curatos.

Quod ſi à ſuppreſſa Gonorrhœa, præſertim Gallica, ſuperſit Tumor durus, applicari poteſt Emplaſtrum de ranis cum Mercurio: vid. M. A. N. C. *Annotat.* 4. & 5. *Append. pag.* 62.

Quod ſi in pus abeat ſubſtantia tumoris, maturè apertio fiat, ne integra teſtis ſubſtantia corrumpatur, aut gangræna ſuperveniat, quin, & ſubinde neceſſum eſt, teſtem tùm exſcindere.

ARTICULUS V.

DE

SARCOCELE.

PRæter dictum tumorem ſcirrhoſum, & alius tumor purus ſupervenit teſtibus, qui affectus vocatur *Sarcocele*, ſeu *Hernia carnoſa*: nempè caro quædam ſuperflua his interdum adnaſcitur, nunc tantùm alteri, nunc utrique, quando occaſione quadam externa læduntur partim *fibræ nerveæ*, partim *carneæ*, ubi circa dictas fibras læſas coagulatur, & exoritur *excreſcentia* quædam *carnea*, medii generis intra fibras carneas, & nerveas, eaque duplex: nunc *dolens*, *maligna*, *cancroſa*, cum punctionibus variis moleſta; nunc *indolens*. Hæc ipſa *ſarcocele*, ſeu *hernia* notha communis eſt ambobus teſtibus; Siquidem tàm in dextro, quàm in ſiniſtro, & hydrocele, & ſarcocele obſervata fuit; quod obſervandum contra HILDANUM *in obſervat. Chirurgicis Centuria* 4. *obſervat.* 64. qui refert, dextrum teſticulum imprimis ſarcocele, ſiniſtrum verò teſticulum hydrocele laborare. Hoc ipſum tamen HILDANI effatum non eſt verum, nec univerſale, cùm, teſte experientia, promiſcuè fiant: Nam *Riolanus Anthropologiæ lib. 2. cap.* 31. in dextro teſticulo ter hydrocelen vidit; ſicuti etiam aliquando in ſiniſtro teſte herniam carnoſam, ut vocant; quin, & talis caro non ſolùm teſtibus, ſed etiam membranæ Dartos, ſeu ſcroti internæ non rarò adhæret, citra teſtium contactum. Tumor obſervatur in

in ſcroto durus, ſucceſſivè auctus, ferè indolens, interdum, ſi malignus, punctorius dolor adeſt,

CAUSÆ.

Oriuntur hi tumores carnoſi, ſeu Sarcocele ut plurimùm à læſione teſtium externa, contuſione, ictu, lapſu, laceratione, &c. Nam uti hæ, & ſimiles cauſæ aliæ, inflammationem interdum inducunt; ita etiam interdum, laceratis fibris, atque membranis, & vaſculis teſtium ruptis, & laceratis, alimentum proximum, & ſanguis in motu nonnihil ſiſtuntur & in poris hinc inde uberiùs coacervantur, & alterantur, & tandem ſucceſſivè in ſubſtantiam talem carnoſam, plùs minùs notham, aſſimilantur, ac tranſmutantur, unde ſucceſſivè talis caro ſylveſtris concreſcens, ſive in teſtibus, ſive ſub membrana ſcroti, & Dartos dicitur, ſarcocelen conſtituit; ſimili modo, ac ſi, ut rectè loquitur SENNERTUS, in arboribus cortex externus lædatur, ex affluente alimento nodi fieri ſolent. Probè tamen hic quoque obſervandum eſt, ne, ut ſuprà monitum, lympha intra craſſefactam membranam denſiùs conſtricta ramicis carnoſi, ſeu ſarcoceles faciè imponat. Neque confundenda eſt hæc cum *tumore proſtatarum*, ſeu epididymidum, quæ ſeminali materia tumidæ ſpeciem *ſarcoceles* incautis inferre ſolent: vid. BARBETTE *in Chirurg.* Siquidem ſubindè præ ſeminalis ſucci copia epididymides ita tument, ut non rarò teſtium molem repræſentent, aut ſuperant; idque propter ſui extenſionem h.e. non abſque duritie, aut quando teſticuli ſunt ſcirrhoſi, unde in epididymides copioſiùs ſanguis influit; aut etiam quando copia talis adeſt ſucci ſeminalis, ut copioſiùs collectus in epididymidibus, & ibi ſuppreſſus, Epididymides tumere faciat, adeò ut ex tali caſu obſervatum fuerit, epididymides mole interdum ipſos teſtes æquaſſe. Sed dicti caſus non ſunt confundendi cum ſarcocele vera, ne fallamur in Diagnoſi. *Inveterata* etiam *hydrocele* propter denſitatem membranarum *ſarcocelen* interdum mentitur.

DIAGNOSIS.

Sarcocele ex Tumore duro indolente, & ferè ſcirrhoſo, vel teſte incumbente, aut adnato, vel ipſo ſcroto adhærente, patet, immutabilis eſt, conſtans potiùs, ſubindè accreſcens, (*modò ſit ſpiſſa, modò tenuis,*) quaſi ponderis teſti adhærentis ſenſum percipiunt ægri. Sin verò ſimul dolet, periculum eſt, ne ſit caro cancroſa, quæ mox ad cancrum declinat.

Succeſſivè ad molem talem ſuccreſcit caro, & ex inſenſibili principio ſenſim augetur, ſecus, ac in aliis teſtium tumoribus.

Interim tamen non confundenda eſt ſarcocele cum tumore proſtatarum, quorum ſigna diſtinctiva jam explicui.

PROGNOSIS.

Tumores teſtium carnoſi non admodum periculoſi ſunt, niſi quod propter accedentem dolorem punctorium cancer metuendus ſit. *Sarcocele* ergo, ſi eſt *dolens, & maligna cancroſa*, non eſt tangenda.

CURA.

Sarcocele incipiens curatur internè per medicamenta, imò ſi tantillum inveterata, non niſi vel ipſius *carnis*, ſcroto, vel teſti adnatæ, *abſciſſione*, vel *teſtis* ipſius *exſectione*: Vid. BARBETTE *in Chirurg. part.* 1. *c.* 25. HIERONYMUS ab AQUAPENDENTE, & SCULTETUS *in Armament. Chirurg.* In cura ergò, præmiſſis univerſalibus, attenuantibus, & exſiccantibus, aut Tumoris incrementum præcavendum, aut ipſe Tumor ſucceſſivè abſumendus, quæ ſi non ſuccedant, chirurgia teſtis exſecandus. Pro hoc ſcopo inter remedia interna conveniunt *Terrea* calcinata, *& alcaliſata*, quæ in ſtrumarum cura ſolent eſſe in uſu, ver.gr. pulvis contra ſtrumas uſitatus *Arnoldi Villanovani*: Loco hujus adhibeatur pulvis *Lotichii in obſerv. pag.* 514. ex ſpongiis combuſtis, cynosbati, *lapide ſpongiæ*, ex radice conſolidæ majoris, herniaria, perfoliata, *Terra ſigillata, &c.* conflatus. Item *pulvis radicis ononidis* meretur laudem, qui ad ʒi. per plures menſes uſurpatus, non tantummodò à MATTHIOLO, ſed etiam ab HORNIO *in Ciſta Medica*, SCULTETO *in Armam. Chirurg. obſerv.* 74. BARTHOLINO *Act. Med. Haffnienſ. Vol.* 1. *pag.* 189. & in *Ep. Cent.* 4. *Ep.* 13. *&* 14. *pag.* 52. & 57. admodum commendatur; item ejus Decoctum, & eſſentia, cujus præparationem dedi in *Colleg. Pharmac. in Schrœderum ſect.* 1. *p.* 68. ut & ſpiritus ſalis dulcis, tam internè aſſumptus, quàm tumori externè illitus, ab AGRICOLA *Comm. in Poppium.* Verùm Interna parùm præſtant, cùm & Externa non ſemper ſatisfaciant ſcopo. Antequam tamen ad exciſionem teſtis ſarcocele affecti perveniamus, applicanda ſunt externa potenter emollientia, & reſolventia; quæ inter imprimis ſunt Fotus ex cineribus ſarmentorum vitis cum nitro, & aceto miſtus, & applicatus, emplaſtrum diaſulphuris Rulandi, item Cataplaſma ex ſulphure, & teſtis cochlearum cum aceto; Item luta thermarum in ipſis Thermis applicata ſcroto, uſurpantur. Primatum ducunt *Gummata* penetrantia, & *reſolventia*, & hujuſmodi Tumores nunc *emollientia*, nunc *ſuppurationem* eorum promoventia; unde gummi ammoniacum, & ex eodem paratum Cerotum, & Emplaſtrum, hìc ſuam meretur commendationem: Sic in SCULTETI *Armam. Chirurg. obſ.* 47. habetur emplaſtrum ex ammoniaco expertum contra Sarcocelen: vel uſurpetur ſequens *Emplaſtrum*, quod præſcribit LOTICHIUS *in obſ. pag.* 514. & ipſi tanquam ſecretum communicatum fuit à quodam Lithotomo, tam contra aquoſam, quàm carnoſam herniam, cui multum à quibuſdam tribuitur; Compoſitio non eſt inelegans:

♃. *Gummi ammoniaci* ℥ i ß
Bdelli.
Farin. ſem. ſinapi.
Urticæ (propriè ſeminibus competit farinæ nomen) *rotund.* an. ʒ vj.
Lap. ſpong. ℥ i.
Pulv. rad. ariſtol.
Sulphuris ℥ ß
Terebinth. ℥ i.
Spiritus vini ℥ i ß
Olei olivar. ℥ iv.
Ceræ ℥ vj.
M. pro Emplaſtro herniæ carnoſæ ſubindè applicando.

Emplaſtrum aliud ad Hernias carnoſas commendatum vid. in *Scriptis* PARACELSI, *Tom.* 5. *Conſ.* 3.

♃. Nempè *Gumm. amm.*
Serapin. ſeu *ſagapen.*
Opopan.
Galbani an. ℥ i.

Hæc diſſol. *in aceto roſaceo*, denuoque nonnihil inſpiſſata miſc. cum ſ. q. *olei Philoſoph.* redigantur in formam *Emplaſtri* ſpiſſi, & intra ſupra locum herniæ integræ applicetur.

Geſtetur per aliquot ſeptimanas hoc emplaſtrum, donec vel evaneſcat, vel maturetur tumor carnoſus, *ſic enim*, dicit PA„ RACELSUS, *maturetur tumor, & ſuppuratur, aut ſi fuerit*
„ *recens, penitus diſſolvitur, & diſcutitur.*

Hæc autem ſaltem fiunt in *Sarcocele benigna*; in *maligna non. Si ſuppuratur*, loco convenienti aperiatur, aut facta apertura ſpontanea, apoſtemati aperto imponendum eſt Emplaſtrum ex gummis, & colophonia, donec materia reſoluta evacuetur, quod *Emplaſtro ſtyptico* debito modo ulteriùs tractandum, & conſolidandum venit. Si non metuat æger de impotentia Venerea, optimum eſt applicare *Emplaſtrum de ranis Vigonis cum Mercurio*, quod eſt egregium, ſed propter *Mercurium* periculoſum eſt, ne deſtruatur vis teſtium. *Thermarum* uſus ſarcocelen ſi non planè diſcutit, ejuſdem tamen incrementum avertere ſolet. Ubi talia, & ſimilia non juvant, ſectio inſtituenda, & cum tumore teſticulus amputandus. Apertio facienda, ubi tumor fuerit minor, in ſcroto à latere; Ubi verò altiùs in vaſa præparantia adſcenderit tumor, apertio facienda in inguine ſupra os pubis, ubi vaſa ſpermatica deſcendunt ad ſcrotum, & ibi vel ſubſtantia carnoſa ſolitaria ſectione tollenda, vel unà cum teſte excreſcentia exſcindenda, & ligatio, uti artis eſt, facienda.

ARTICULUS IV.
DE
HERNIA VARICOSA.

Pars affecta Tumoris teſtium varicoſi, dicti Hernia *Varicoſa* ſeu *κιρσοκήλη*, ſunt vaſa ſpermatica, præſertim venoſa, ad teſtes protenſa, quæ ſubinde dilatantur, & tumorem circa teſtem in ſcroto efficiunt: Nam vaſa hæc ſuper teſtes in varios anfractus, in varias inter ſe anaſtomoſes, invicem intexuntur & contorquentur, ut inde vaſa pampiniformia dicantur. Quod ſi fiat, ut ſanguis refluens craſſior ob aliquod impedimentum in ejuſdem motu circulari, in his anfractibus ſeu amplexibus circa valvulas hærens, ibidem ſtagnet, fit, ut venæ circa valvulas laxatæ in uno loco plus, in altero minus & inequaliter diſtentæ hinc indè circa teſtem tumeant, & tandem talem *Tumorem* interruptum ſeu inæqualem & *varicoſum*, nunc eminentem, nunc depreſſum conſtituant, ubi contactus teſtium inæqualis eſt, tuncque hinc inde *criſpaturæ* quaſi ſe offerunt. Tumor rarò eſt adeò ingens, & cùm teſtis tumidus tangitur, quaſi funiculi tenſi hinc indè obliquè diſtributi, & nodi inæqualiter u ve in modum conglomerati obſervantur cum teſticuli plus minus relaxatione. Indolens ferè eſt malum, interdum tamen, dum inteſtina flatibus ſunt diſtenta, aut pedes refrigerantur, aut vaſa iſta quavis ex cauſa dilatantur, dolor aliqualis percipitur. Fit utplurimùm à cauſa externa, ſaltu nimio, caſu, interdum etiam refrigeratione & humectatione ſcroti nimia.

DIAGNOSIS.

Κιρσοκήλη, ſeu *Hernia varicoſa* tactu patet; dum vaſa teſtium tumida hinc inde percipiuntur inſtar funiculorum hinc inde complicatorum, teſte ipſo laxiùs utplurimùm propendente, niſi cùm flatus inteſtina diſtendunt, aut pedes refrigerantur, aut graviore conatu fęces alvinę excernuntur. Dolor ſubindè hunc tumorem comitari ſolet. Loquendum cum vulgo.

PROGNOSIS.

Cirſocele difficile malum eſt, & quod etiam interdum Cancroſi aliquid occultum habet.

CURA.

Quoad *Curam*: *Tumor varicoſus* medicamentis internis curatu difficilis eſt: attenuantibus tamen & diſſolventibus curatio tentanda; in quem finem, prętantiſſimum auxilium, laudatur imprimis *unguentum baſilicum*, pinguedinibus emollientibus & medullis animalium ſi imprimis conjungatur & applicetur, donec emolliatur tumor varicoſus authore FERRARA *obſerv. Chirurg. lib. 1. pag.* 58. Egregium eſt ſcriptum Chirurgum. Item applicari poteſt *emplaſtrum de mucilaginibus*, mixtum cum ana *gummi ammoniaci* in vino ſoluti, & emplaſtri de ammoniaco: vel ſolum oleum Philoſophorum probe rectificatum illitum loco hernioſo diſcutit eoſdem tumores. *Thermarum* etiam externus *uſus* obſervatus fuit admodum proficuus, & commendatus eſſe ſolet; ſi non planè diſcutit, eorundem tamen incrementum inhibet. Hernia autem varicoſa inveterata non curari poteſt citra Chirurgiam.

Hactenus de Affectibus, quibus genituræ elaboratio impeditur: dicendum jam eſt ulteriùs de hujus generatione aucta, item vitiata. Sed cùm eandem, qua depravatam ad gonorrhœam referre poſſumus, ubi occaſione cauſarum de his dicetur, etiam ibidem commodiùs tractabitur. Pergo ad

CAPUT II.
DE
LÆSA GENITURÆ VIRILIS RETENTIONE & EXCRETIONE.

Nam prȩſuppono (uti anteà monui) quod genitura in teſtibus elaborata, & per vaſa deferentia in veſiculas ſeminales delata, debeat retineri eò uſque, donec ſub coitus ardore ſpiritibus turgida & ſpumoſa, cum impetu ejaculetur. Læditur autem naturalis hæc *genituræ retentio & excretio* 4. modis:

1. Quando *genitura citra coitum effluit*.
2. Quando *in coitu nimis citò ejaculatur*.
3. Quando *in coitu nimis tardè emittitur*; &
4. Quando *nulla genitura neque in neque extra coitum excerni poteſt*.

ARTICULUS I.
DE
GENITURÆ CITRA COITUM EXCRETIONE.

Quoad 1. *quando citra coitum genitura effluit*; vel hoc interdum tantùm nocturno tempore moderatè cum inſomniis, & juncta voluptate Venerea effunditur, diciturque tunc POLLUTIO NOCTURNA, quæ res eſt omninò naturalis, & quæ, quà talis, Medico Practico non ſubiicitur.

Vel ſemen effluit *noctu* ſæpiùs, idque imprimis citra ſenſum Venereum, imò etiam ſubindè *interdiu*, frequentiùs, aut rariùs, citra voluptatem, interdum cum dolore, ac ſine ſeu citra membri tenſionem &c. tunc talis fluxus genituræ GONORRHOEA appellatur, à *ῥέω* fluo, & *γονὴ*.

Hanc *Gonorrhœam* melioris methodi ergò diſtinguam in *veram* & *notham*. *Gonorrhœa vera* eſt, quando vera materia ſeminalis, aut ipſi ſaltem proximè ſimilis, in teſtibus tamen elaborata, crebrò nimis & *copioſiùs effluit*, tàm *noctu*, citra tentiginem, quàm *interdiu*, flaccido etiam pene. *Notha Gonorrhœa* verò eſt, quando alia materia vitioſa, vel liquamen ſeroſum plus minus acre, aut decolor aut fœtidum, loco ſeminis ex pene continuò effunditur, eaque ex proſtatis.

MEMBRUM I.
DE
GONORRHOEA VERA.

In Gonorrhœa vera *ægri* fiunt graciles circa lumbos, & *impotentes in motu*: Conqueruntur de *laſſitudine* & *debilitate* crurum *capitiſque*: Supervenit huic ipſi atrophia corporis, & imprimis debiles & pallidi fiunt, oculorumque orbitæ excavatæ apparent: *Viſus* & *oculorum fulgor* perit, quin potiùs oculi quaſi opaci aut cornei, & minùs lucidi ſolent perſpici. Tandem fiunt tremuli, appetitus perit, functiones animales ſenſim deficiunt, cùm ſemper cum genitura aliquid ſpiritus genitalis ſimul effluere ſoleat, & ad tabem dorſalem pergunt, eamque duplicem: de qua vid. WILLISIUS *Pharm. Ration.*

PARS AFFECTA.

Pars primario affecta ſunt *veſiculæ ſeminales*, in quas *ex* vaſis *deferentibus* defertur *genitura*; & in quibus ſolet retineri, donec vel ſpontaneo impetu, vel in coitu debeat effundi. Harum veſicularum ſtructuram videbitis in GRAFFIO.

CAUSÆ.

Gonorrhœa vera triplici fit ex cauſa: Fit nempè 1. à *nimia copia* aut abundantia genituræ, unà cum laudabili ejusdem conſiſtentia, aut nimia ejus excitata turgeſcentia; unde non tantùm uberior & continuus Veneris ſtimulus adeſt, ſed etiam ubi genitura paulatim turgeſcere incipit, levi occaſione, impetu facto, ex Veſiculis ſeminalibus mox erumpit, & cum voluptate ejaculatur.

Cauſæ Remotæ ſunt Victus largior & lautior, potus vini dulcis generoſi, vitæ genus laboribus, tàm corporis, quàm animi, vacuum, meditationes & converſationes circa Objecta Venerea, Veneris conſuetæ abſtinentia, &c. quò etiam facit ſitus corporis, quando dormientes nocturno tempore imprimis dorſo diutiùs ſupini incumbunt; tunc enim ſanguis in regionibus abdominis poſterioribus & exterioribus uberiùs coacervatus, indeque magis incaleſcens, etiam per vaſa ſpermatica aliaque ad pudenda derivata, intensè calefaciendo genituram abundantem, hanc turgere, hinc ſtimulare, & tandem, ſpirituum animalium ſupervenientè impetu, erumpere facit: id quod fit non tantùm juvenibus, ſed etiam in viduis, quæ à Venere ſolita abſtinere coguntur. Par quoad effectum eſt ratio *flagrorum* ad rem Veneream interdum utilium: de quo vid. MEIBOMIUS *Tract. de uſu flagrorum in Re Venerea*. Gonorrhœa talis nocturno imprimis tempore accidit.

Sin vero cum dicta genituræ abundantia *ſeminales veſiculæ* ſimul nonnihil laxæ & flaccidæ, aut etiam meatus in urethram, ex iisdem nempè veſiculis, patentiores ſolito ſint, in talibus levi data occaſione & turgeſcentia, etiam interdiu genitura ſubindè elabi ſolet, accedente membri tenſione & aliquali Venereo pruritu, idque, quod excernitur, eſt copioſum, craſſiuſculum, candidum, glutinoſum, & naturaliter conſtitutum, uno nomine: genitura naturaliter conſtituta, idque imprimis cum ſtimulo aut pruritu Venereo. Unde mulieres frequenter vel intenſiùs cogitantes de re Venerea, ut noctu facilè genituram ejaculantur, ita etiam interdiu quandoque; quod fit eò facilliùs, quando veſiculæ ſeminales ſunt laxiores ac flaccidiores.

2. Fit etiam Gonorrhœa vera à *nimia acrimonia genituræ*, ſpecifico ſapore acido, aut ſalſo, ſeu aromatico impregnatæ; unde & irritantur partes genitales, in ſpecie veſiculę ſeminales, continuo pruritu Venereo, & pręterea iſta irritatione fibrę veſicularum ſeminalium & vicinorum muſculorum, in ſpecie elevatorum, ad ſui contractionem coguntur, adeoque ita genitura ſtimulans exprimendo effunditur: hęcque una ex frequentibus gonorrhœę eſt cauſis. *Genitura* in principio apparet laudabilis, attamen nunc eſt magis *tenuis*, &c. *Acrimonia tunc peccans ſolet eſſe acida* ut plurimum, quę cum ſero ad dictas partes delata, ſolet irritare has partes.

Cauſę Remotę, quę vel genituram acriorem generare & alterare, vel veſiculas ſeminales & vicinas partes magis ſtimulare valent, ſunt imprimis copioſiùs aſſumpta acriora, aromatica, ſinapi, eruca & in ſpecie Piperata: Item in iis, qui jam hoc vitio laborant, acida volat lia plus minus vinoſa, ut ſunt pręter vinum, cereviſię triticeę &c. Sic enim SCHENCKIUS *l. 4. obſ. pag.* 536. ex BRUYERINO *l. 8. cap.* 43. *de Re cibaria*, refert, quendam Gonorrhœam ſiſymbrio ſeu naſturtio aquatico comeſto ſemper pro lubitu, quoties voluit, provocaſſe; ex acrimonia enim ſalis volatilis aſſumpti naſturtii, ſemen copioſum genitum ſtimulando, talis producitur gonorrhœa: Hinc etiam *Purgantia* aſſumpta acrimonia volatili nimia quosdam ſæpius, partes genitales ſtimulando, ad Venerem & Gonorrhœam ſtimulant. Exempla videbitis in TIMÆO *von GuldenKee*, & PLATERO. Cantharides quoque perverse uſurpatæ gonorrhœam, acrimonia ſua acuendo ſemen, & vellicando veſiculas ſeminales, inferunt. Facit & huc conſtitutio maſſæ ſanguineæ paulo acrior, aut ſero ſalſiore prædita, quod ipſum ſerum acrius imminuens chyloſam materiam, genituram reddit acriorem, & ſtimulantem; hinc in *ſcorbuticis*, & iis, qui laborant *malo hypochondriaco* confirmato, propter ſerum maſſæ ſanguineæ, ceu vehiculum materiæ, ex qua fit genitura, ſalſius & acrius, genituræ ſimul plus minus commiſtum, adeoque acriorem ferè genituram reddens, ſtimulando hoc malum ſubinde infertur. In tali caſu genitura nocturno pariter ac diurno tempore, nocturno tamen frequentiùs, cum voluptate Venerea effluit, prout plus minùs ſpirituoſa fuerit genitura, aut prout plus minus à naturali ſtatu receſſerit, licet non abſque pruritu fortiori, continuo ſtimulo Venereo ac tentigine ſæpiùs urgente; unde & priapiſmus interdum conjungitur, vel dolor. *In ſpecie obſervanda eſt materia excreta*, quæ nunc tenuior & liquidior, nunc ſpiſſior, illa acrior, hæc minus acris.

3. Fit gonorrhœa vera ex nimia tenuitate genituræ, concurrente tunc ſimul nimia ſeminalium veſicularum laxitate & flacciditate, non ſecus ac proſtatarum glandularum, nimiaque apertura ſeu hiſcentia meatuum ex dictis veſiculis in urethram patentium. Unde & aquoſa genitura, dum non ritè continetur, facilè effluit: quia laxatis, ac atonia ſeu nimia relaxatione affectis veſiculis, iſta contineri aut retineri nequit: quæ laxitas ex ſponte à *cauſa interna* induci poteſt, ſed ferè ſemper agnoſcit *cauſam antecedentem*, & fit vel propter nimium, prætertim junioribus annis, Veneris abuſum, vel ut plurimum propter nefariam manuſtuprationem, qua ſæpiùs reiterata & teſtes laxantur, & fermentum eorum debilitatur: Exemplum hujus rei habet TIMÆUS *von GuldenKlee Caſ.* 49. *lib.* 3. de Studioſo Juris, qui tali damnato modo gonorrhœam ſibi contraxit. Patent etiam glandulæ proſtatæ poris quibusdam in urethram, quod evidenter apparet in iis, qui *gonorrhœa* obiere, cujus gonorrhœæ non rarò hi pori dilatati propria ſedes ſunt: Vid. BARTHOLINUS *Anat. pag.* 144. *Genitura* quæ tunc effluit, eſt vel *craſſa* & laudabilis, vel tandem *tenuis* admodum, aquoſa & ſeroſa plus ſolito: Illud evenit, ſi nullum in teſtibus junctum eſt vitium, eorum vis eſt adhuc laudabilis: Hoc verò, ſi teſtes ſimul laborent; ſignum enim eſt, per iſtã manuſtuprationem vim teſtium generativam eſſe enervatam, ſeu eorum fermentum debilitatum, quod ineptum eſt elaborandæ genituræ, unde genituræ loco ſaltem liquor aquoſus effluit. Hinc etiam veſiculis ſeminalibus nimis laxatis, ſine inſignioris voluptatis aut ſine vehementioris tentiginis ſenſu, interdum non advertentibus, elabitur talis genitura, vel ſtatim ad levem imaginationem Veneream, vel ad levem fœminæ contactum hoc ipſum ſpontè exilit, effluit, interdiu pariter ac noctu, aut ad alvi exonerationem paulò laborioſiorem exprimitur. *Adeoque pars affecta in gonorrhœa vera primariò ſunt veſiculæ ſeminales.*

DIAGNOSIS.

Species Gonorrhœæ veræ ſunt variæ, cujus *diagnoſis* & cauſarum diſtinctio partim ex ægro, partim ex recenſitis eſt manifeſta. Hoc tantùm addo; quoniam genitura ſemel excreta novo ſubinde ſupplemento ex maſſæ ſanguineæ refarcitur, fit exinde, ut defraudato corpori ſucco ſuo rorido & chylo nutritio, tales ægri graciles cant, & tabe dorſali corripiantur.

PROGNOSIS.

Quod attinet *Prognoſin* gonorrhœæ: Recens facilis curatu, minusque periculoſa eſt: *inveterata verò grave eſt malum*, & difficiliùs curatur. Dum enim diutius continuatur, hominem tandem contabeſcere, & ſuccumbere lethaliter cogit: vel eundem in operationibus animalibus hebetat: ſupervenit imprimis febris hecticæ ſimilis, cum tali atrophiæ ſpecie, qualis eſt tabes dorſalis noviter nuptorum: qualis hectica tunc difficillimæ eſt curationis.

Ulteriùs Gonorrhœa diuturna non ſubitò nimis ſupprimenda eſt, imprimis ubi inclinat nonnihil ad virulentiam Veneream: Metus enim eſt, ne materia anteà copioſius affluens ſuppreſſa, & interdum à naturali ſtatu deficiens, inflammationem, aut ſupervenientem durum tumorem plus minus ſcirrhoſum, ac varia ſymptomata teſtium inducat, ex ſtagnatione & regurgitatione materiæ excerni conſuetę.

Gonorrhœę deploratę indicium habetur, quæ digito in anum immiſſo renitentiam habet ad ſenſum, aut ſi catheter argenteus intruſus ſublividus extrahatur: Tumoris nempè aut abſceſſus ulcerati illud: hoc vero ichoris gangrænoſi, indicium eſt: quod tamen potius de Gonorrhœa notha maligna, quàm de Gonorrhœa vera intelligendum videtur. Conf. M. A. N. C. *Ann.* 4. & 5. *App. p.* 59.

CURA.

Quod attinet *Curam*: in hac Cauſæ imprimis removendę ſunt, adeoque aut genitura imminuenda, aut ejus fervor & acrimonia temperanda, aut denique teſtium fermento roborato partes laxę conſtringentibus firmandę.

Pro quibus ſcopis obtinendis ſemper obſervandum ſimul:

1. Ut habeatur ratio acidi aut acris in quavis ferè Gonorrhœa, ſimulque plùs minùs peccantis:
2. Habenda eſt ratio teſtium, an ſi plùs minùs ritè conſtituti ſint, ac genituram vel naturaliter, vel defectuosè conficiant: id quod præter eorum flacciditatem & mollitiem, & pendulum nimis ſitum, & ipſa genitura excreta plus minus à naturali ſtatu degenerans, oſtendit: adeoque cavendum, ne remediis quibuſdam præpoſterè adhibitis deſtruatur vis generativa.

Remedia ergò, quæ in genituræ copia conveniunt, ſunt ea, *quæ materiam* ſeminalem imminuunt, aut genituram turgeſcentem compeſcunt, & fermentum teſtium plus minus enervant. Inſtituatur ergò *diæta* parcior ex *alimentis* parum *acidioribus*, minùs chyloſum ſuccum ſuggerentibus, unà cum *vigiliis & exercitiis* corporis, quæ *partim* chyli cum ſanguine aſſimilationem faciunt, & *partim* per tranſpirationem eandem imminuunt. Quæ *fermentum teſtium enervant*, ſunt imprimis *acida*, *vitriolata* & *nitrata*, quæ vim genitalem admodum infringunt: Præ reliquis *ſpiritus vitrioli*, & *nitrum crudum*, doſi ℈ j. *bis* vel *ter* aſſumpta, ſunt egregia. Loco horum *temperata* ſunt ſuccus citri, granatorum, ſuccus *Limonum*; qui ſunt remedium licèt ſimplex, optimum tamen ad gonorrhœas ſiſtendas, ſive ſint ex acri genitura, ſive ex abundante, & ab omnibus Autoribus mirè laudantur: unde experimentum SYLVATICI *Cent.* 4. *Conſ.* 1. non eſt ineſſicax: Nempè

♃. *Aquæ roſar.* ℥ iij.
Succ citri vel *limon.* ℥ j.
Album. ovi No. j.

Mixtura hæc capiatur quotidiè vel alternis diebus pro una vice. *Sylvaticus* quarta qualibet vice propinat non ſine ſucceſſu.

PETRUS JOHANNES FABER ad curandam Gonorrhœam propinat ſuccum limonum, cui inſtillavit ſpiritum terebinthinæ, unà cum tantillo camphoræ. Certum enim eſt, quod ſuccus limonum, Germ. *Citronen-Safft*, admodùm extinguit Venerem. *Solutiones coralliorum cum ſucco citri* etiam laudantur: Porrò radix & flores nymphææ albæ, nec non abſinthium, commendantur; item milleſolium album, myrrha, ſpeniola Crollii, ſemen agni caſti ſeu viticis: uti etiam ſemina cannabis, papaveris albi, lactucæ, plantaginis, &c. quacunque ratione uſurpata, ſolent ſiſtere has gonorrhœas. In ſpecie ſemen cannabis ad inveteratas etiam, & tantùm non deſperatas gonorrhœas commendatur, ſi ex eodem, non ſecus ac ex reliquis ſeminibus, cum aqua caſtitatis fiant Emulſiones; quæ tamen Emulſiones cum cautela uſurpandæ, cùm *ſemen cannabis* propter vim narcoticam ſit hoſtile ſpiritibus animalibus: e. g.

♃. *Sem cannab.* ℥ ß.
Agn. caſti ʒ ij.
Cum ſ. q. *aquæ milleſol.*
f. Emulſio:
adde
Succini præp.
Oſſis ſepiæ præp. an. ʒ j.
M. edulcoretur parum:
D. S.
Emulſio adſtringens.

♃. *Sem. agni caſti*, vel *cannab.* ℥ j.
4. frigid. maj. an. ʒ j.
Cum *aquis appropriatis* f. Emulſio:
adde
Succin. præpar.
Oſſis ſep. præp. an. ʒ j.
Edulc. cum ſ. q. *ſyrupi de Nymphæa* vel *ſacch. alb.*
M. S.
ut antè.

Vel

♃. *Sem. agni caſti* ℥ ß.
Cannab. ʒ ij.
Cum ſ. q. *aquæ nymph.* f. Emulſio:
adde
Corall. rubr. præp.
Succini albi præp.
Antimonii diaph. an. ʒ ß.
M. S.
ut ſuprà.

♃. *Sem. agni caſti*,
Melon. an. ʒ ij.
Cannab.
Papav. alb. an. ʒ i ß.
Cum ſ. q. *aquæ nymph.* & *portulac.* f. Emulſio:
adde
Oſſ. ſep. præp. ʒ j.
Pulv. ſperniol. comp. Crollii ℈ ij. ad ʒ j.
Succini albi præp.
Antimon. diaph. an. ʒ ß.
M. edulcoretur cum *rotul. man. Chriſti perlat.*
D. S.
Emulſio adſtringens & confortans.

Imprimis ſi ſimul fervor adjunctus fuerit in inguine circa perinæum, & hinc ad lumborum principium.

♃. *Sem. agni caſti* ʒ iij.
Papav. albi ʒ j.
Cum ſ. q *aquæ nymph.* f. Emulſio:
adde
Mag. corall. cum ſucco citri ʒ i.
Edulcoretur parum.

Conf *Idea Formul. Claſſ.* 3. *§.* 7. *& Coll. Formul. pag.*......

Convenit præterea urtica mortua ſeu Galeopſis flor. albo, quæ ex ſignatura commendatur à CARRICHTHERO, egregio in hoc puncto Botanico, ſi Decoctum propinetur cum vino: Hinc

♃. *Herb. galeopſ. flore albo* M. jv.
Milleſol. albi M. ij.
Sem. agni caſti ℥ ß. vel ʒ vi.
Inciſ. & contuſ. coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* vel in *aquæ menthæ*, vel *rutæ*, vel *ferrar.* vel *vini*:
Colaturæ ℔ i. ad ℔ i ß.
adde
Syrup. de nymph. q. ſ.
M. D. S.
Potio adſtringens.
Subinde hauriatur.

Præterea res nota eſt de mentha, item de ruta, de portulaca & ſimilibus; unde ſunt, qui inſigniter commendant ſequentem pulverem: ſcilicet

♃. *Fol. menthæ*,
Rutæ,
Sem agni caſti,
Gall pulveriſ. an. q. v.

Cujus pulveris ʒ ij. propinavit in vino chalybeato, quotidie repetendo. Εὕρημα eſt HELIDÆI PADUANI, qui non tantummodò ad gonorrhœam, ſed præterea quoque ad fluorum album mulierum commendat; ubi ſimul ceu expertum ſpecificum commendat ſuccum Ceterach ſeu ſcolopendrii, ſi ad cochl. j. repetitis vicibus adſumatur; Hoc ipſo enim ſingulariter gonorrhœas ſiſti notat idem HELIDÆUS PADUANUS *in Obſer. pag.* 170. *&* 171.

Succus item milleſolii ad ℥ iii. cum lacte dulci exhibitus gonorrhœam totaliter curare referunt, imprimis ubi ſuccus ſimul lactucæ cum camphora externè teſtibus applicetur. Alii ſuccum malvæ expreſſum, & in dicto vehiculo adhibitum laudant. Pertinet huc quævis *eſſentia caſtitatis*, quàm vid. in MYNSICHTO & RIVERIO. Præ cæteris efficax eſt, idque propter admiſſam terebinthinam, *aqua ad gonorrhœam Riverii*, cujus deſcriptionem vid. *in C.* 1. *Obſerv.* 25. *& in C.* 2. *Obſerv.* 30 Proſtat etiam in Officinis noſtris aqua Caſtitatis Mynſichti: ſed compoſitio ejus eſt admodum inepta; multa enim continet, quæ nihil per alembicum tranſmittunt: vid. ZVVELFFERUS *in Pharm Reg.* Potiùs loco ejuſdem è ſeminibus ingredientibus fiat emulſio cum aquis deſtillatis illarum plantarum; cui poſtmodum addi poſſunt pulveres reliqui appropriati, terra ſigillata, camphora, ſaccharum ſaturni, &c. De eſſentia abſinthii, de ejus vino, & eſſentia menthæ, &c. nihil dico, quia ſunt ſatis clara & cognita. Terebinthina imprimis conducit, in ſpecie ſpiritus terebinthinæ, ſi ipſi addatur ſaccharum Saturni; hinc enim evadit Miſtura elegantiſſimè rubicunda, quæ crebriùs uſurpata mirè compeſcit Gonorrhœas.

Quoad *ſecundum ſcopum*: quando Gonorrhœa frequens eſt à cauſa interna, *genituræ nempè acrimonia nimia*, conveniunt, *quæ acrimoniam* iſtam temperant & corrigunt, & ſimul aliquali vi ſtyptica prædita ſunt. Conveniunt ergò corallia rubra, imprimis eorundem ſolutio & tinctura cum ſpiritu lignorum, aut etiam *tinctura coralliorum* ſaſſafrata, quæ egregii ſunt uſus in Gonorrhœis. Deinde etiam *Martialia*, ut *crocus martis adſtringens*, tinctura martis adſtringens, ſulphuris vitrioli, & Saturnina, & imprimis *ſuccinata*, ac quævis ex *ſuccino præparata*, quæ ſimul vi diuretica & abſtergendi partes genitales vim habent, ſunt commen-

commendata ad gonorrhœam: Scil. ſuccinum album præparatum, quotidiè propinatum in juſculo calido, jejuno ſtomacho, mirè ad gonorrhœam valet, quo Dn. ELLENBERGERUS in gonorrhœa uſus eſt, egregiè vaſa ſeminalia expurgavit, & reſtitutus fuit æger: quin & oleum ſuccini aliis additum in tali caſu uſurpari poteſt; per ſe enim eſt paulò acrius, ita, ut tutiùs ſolus pulvis uſurpetur: ſicuti dictus ELLENBERGERUS in alio quodam ægro oleum ſuccini adhibuit, & tanta tormina excitavit, ut intermittere & ſuccino albo præparato uti cogeretur. Ulteriùs cryſtallus montana præparata acrimoniam genituræ temperat, & gonorrhœas nimias compeſcit. *Trochiſci* etiam *de Carabe* poſſunt uſurpari, item mandibulæ lucii piſcis. Pertinet huc Electuarium ſequens ſeu *Conditum Lindani*, quod à quibusdam laudatur; ad cujus imitationem

℞. *Conſerv. roſ. rubr.*
Menth. criſ. an. ℥j. vel ℥i ß.
Oſſ. ſepiæ præp. (eſt ſpecificum) ʒ ii.
Borrac. inſtar alum. calc. (eſt inſtar aluminis & Venerem extinguit) ʒ i,
Nuc. moſch. ʒ ß.
Syrup. de roſis ſicc. q. ſ.
M. ſ. exinde Electuarium:
D. S.
Electuarium temperans & adſtringens.
De hoc quotidiè bis vel ter uſurpetur.

Borrax cruda intenſiſſimè Venerem ſtimulat, ideò calcinetur, & relinquit terram ſeu *caput mortuum ſtypticum* in Gonorrhœa optimum. Facit huc *ſuccus millefolii*, de quo jam dictum; vel ſuccus lactucæ mixtus cum camphora, & propinatus temperat fervorem materiæ ſeminalis; item *pulvis Hartmanni*, qui vid. *in Praxi Chymiatr.* Item emulſiones ex ſeminibus 4. frigidis ſuprà dictis cum temperantibus, plantago, decoctum radicis nymphææ albæ, &c.

Vel

℞. *Pulv. oſſ. ſepiæ* ʒ i.
Sacch. Saturni gr. xv.
M. pro 4 doſibus: S.
Pulvis adſtringens.

℞. *Oſſ. ſepiæ præp.* ʒ i.
Corall. rubr. præp. ℈ ij. vel ʒ i,
Sacch. ſaturni ℈ ß.
M. pro 6. doſibus.
D. S. ut antè.

℞. *Cryſtall. præp.*
Oſſis ſep.
Succini præp. an. ʒ ß, vel ℈ ii.
Antimonii diaph. ſimpl. vel *martial.* ℈ i,
Sperniolæ Crollii ℈ ß. ad ℈ i.
Sacch. ſaturni gr. xv.
M. ſ. Pulvis pro 5. vel 6 doſibus.
D. S. ut ſuprà.

Ulteriùs terebinthina & quælibet Terebinthinata, vi diuretica genituram vitioſam corrigentia, ſunt optima; hinc B. D. MICHAELIS militem quendam diu gonorrhœa afflictum curavit pilulis de terebinthina Cypria cum croco martis ſubacta, nullis aliis adhibitis remediis: vel fiant pilulæ ex terebinthina cum rhabarbaro;

Vel

℞. *Terebinth. Cypriæ* ʒ ij.
Succini præp. vel *oſſ. ſepiæ* ʒ j.
M. ſ. Pilulæ
D. S.
Pilulæ adſtringentes.

Sicuti os ſepiæ præparatum ſingulare ſpecificum contra has gonorrhœas fuit HARTMANNI, & jam laudati Dni. D. MICHAELIS, qui ipſe ordinariò & feliciter utebatur pulvere ex oſſe ſepiæ & antimonio diaphoretico, ſeu ceruſſa antimoniali, quæ miſta à ʒ ß ad ʒ i. per aliquot dies propinavit, nullis aliis adhibitis remediis, niſi quod interdum ſuccinum præparatum, aut trochiſcos de carabe ſimul adhiberet; nam & antimonium diaphoreticum ſimplex & Martiale cum aqua plantaginis hauſtum gonorrhœas ſiſtit; ſicuti etiam Bezoardicum Martiale, item Bezoardicum Venereum, uſurpari ſolet: Vel

℞. *Aqæ rutæ,*
Nymph. an. ℥ ß.
Succi limon. vel *citri* ʒ vi,
Boli Armenæ ʒ i.
Oſſ. ſepiæ,
Antimonii diaph. cum marte an. ʒ ß. ad ℈ ii.
Syr. nymph. vel *granat.* vel *limon.* vel *citri* ℥ ß. vel ʒ vi.
D. S.
Potio temperans & adſtringens.
Uſurpentur cochleatim.

Modernorum experimentum eſt Balſamus de capaivve ex Indiis allatum, cujus 10. aut 15. guttæ hauſtæ mirum ſunt experimentum ad gonorrhœas quaſcunque ſiſtendas: propinatur cum vino Hiſpanico, vel alio liquore appropriato, & pro mirabili habetur remedio. Saccharum ſaturni, & cum eodem parata tinctura antiphthiſica eſt admodùm egregia, propter vitriolum martis & ſacch. ſaturni, in Gonorrhœa hac curanda, præſertim quando in gonorrhœa, in ſpecie in lumbis circa regionem renum, ardoris ſenſus percipitur, qui nota malignæ gonorrhœæ eſt ſæpiùs: Unde etiam Balſamus ſaturni terebinthinatus, quem deſcribit HOFFMANNUS *in Clave pag.* 251. multùm contra gonorrhœas laudatur

Ubi ab acrimonia genituræ penis exulceratio;

℞. *Lact. muliebr.* vel *bubul.* ℥ iv.
Tutiæ præp. ʒ ii.
Aloes hepat. ʒ i.
Sacch. candi vel *albiſſ.* ʒ ß.
M. D. S.
Injectio temperans.

Cum ſyringa injiciatur pro una vice ℥ ß. ad ʒ vi. aliquandiu retineatur.

Quod ſi verò præter dictas cauſas genitura aquoſa ac veſicularum ſeminalium laxitas inducat gonorrhœam veram, in tali caſu internè medicamenta ex mentha & abſinthio, ſuccino, thure, maſtiche, & ſimilibus, conferunt. In ſpecie corallia alba, eſſentia item lignorum, & eſſentia ligni ſaſſafras, tinctura coralliorum cum ſpiritu lignorum, item tinctura martis adſtringens admodum laudantur: ſuccus menthæ cum melle coctus, & ad conſiſtentiam ſyrupi inſpiſſatus, ſi ad ℥ i ß. uſurpetur, commendatur à FORESTO. Item thus pulveriſatum, & cum aqua plantaginis ad 3. vel 4. dies propinatum, feliciter has gonorrhœas ſiſtit, quod BURSERI eſt ſecretum. Sed non eſt adeò ſæpè hoc ipſum repetendum, quoniam aliàs etiam urinæ fluxum cohibet. In genere omnia adſtringentia blanda conveniunt, quæ inſpiſſant, & fluxilia coagulant, præſertim Martialia & Terrea; hinc crocus martis quilibet, tinctura ſulphuris vitrioli, tinctura martis adſtringens, terræ ſigillatæ, bolus Armena cum aceto vel acidis uſurpata ſunt optima: hinc corallia cum acidis, ſaccharum Saturni, trochiſci de carabe, trochiſci de terra ſigillata, & hinc radix tormentillæ, ejuſque *extractum*, &c. cum ſaccharo ſaturni, & ſimilia ſunt optimi uſus. Quidam ergò præſcribunt pilulas contra gonorrhœam hoc modo:

℞. *Extract. rad. tormentill.* ʒ ij.
Sperniol. compoſ. Crollii (hoc etiam admodum laudatur ad gonorrhœam) ℈ i. ad ℈ ii.
Pulv. ſem. agni caſti,
Plantag.
Rad. conſol. mai. an. ℈ ß. ad ℈ i,
Terebinth. Venet. coct.
Camphor. an. gr. xii.
M. ſ. Pilulæ: S.
Pilulæ adſtringentes,
Vel

℞. *Extr. torment.* ʒ j.
Sacch. ſaturni ʒ ß.
Camph. ʒ ii. vel ʒ iii. ad ʒ ß.
M. ſ. Pilulæ, quæ ſubinde uſurpentur.

Vel uſurpetur decoctum adſtringens & Electuarium cum ſimili regimine, quibus TIMÆUS Von GuldenKlee gonorrhœam ex frequenti manuſtupratione natam curavit *in Caſibus pag.* 191. Curavi aliquando ſtudioſum Suecum, ex manuſtupratione, ſub primo pubertatis tempore per plures annos repetita, diurna gonorrhœa affectum, idque ob veſicularum ſeminalium laxitatem, Mille ferè remedia fruſtranea adhibita fuerant, tandem ſolùm ferè curatus fuit, ordinario

℞. *Tincturæ ſulphuris vitrioli* ʒ ß.

De qua capiebat omni mane 30. vel 40. guttas in vehiculo calido; à meridie verò hora quinta veſpertina aſſumebat ℈ß trochiſc. de carabe: quæ aliquandiu continuata, obſervando ſimul diætam tenuem, & decumbendo magis in lateribus, quàm dorſo.

Non rarùm eſt, ut poſt curatas gonorrhœas ſaltem ſubtilis

ſubtilis liquor aquoſus adhuc guttatim interdum prodeat, pro qua Gonorrhœa declinante penitùs exſtirpanda conveniunt imprimis *pilulæ Riverii Cent.2. obſ.74.* ad cuius imitationem aliquando præſcripſi:

℞. *Gum. Arab.*
Tragac.
Succini albi præp.
Mumiæ præp.
Boli Arm. ana ℈j.
Laud. op. ℈ß
Cum ſ.q. tincturæ catechu f. Pilulæ, pondere gr.j.
Dentur pro 5. doſibus.

Sic, & Thermæ, ac Balnea aluminoſa naturalia in malo vel graviore, vel contumaciore, conveniunt.

Externè etiam fiant fomenta adſtringentia cum vino auſteriore, in quo decoquuntur cortices granatorum, balauſtia, & roſæ, item radix conſolidæ maioris, plantago, & ſimilia; aut fiat inunctio perinæi, ac radicis penis cum oleo myrtillorum; ſcilicet.

℞. *Olei mirtyll.* ℥. iii.
Deſtill. maſtich. ℈j.
Caryoph.
Expreſſ. nuc. moſch. an. ℨß
Cum pauca *cer.* f. linimentum.
D. S.
Unguentum adſtringens.

Quod veſiculas ſeminales nimis laxas nonnihil roborabit, atque adſtringet.

Externa plura vid. in WEDELII *Tract. de Med. Facultat. pag. 223.*

Quod ſi aquoſior, ſeroſior & tenuior ſimul genitura fuerit, quæ in gonorrhœa prodit, idque ferè teſtium vitio, victus nitritivus temperatus ex lacte, oriza, ovis, &c. quæ genituram ſemper lacteam reddunt, & ejus acrimoniam temperant, imprimis adhibenda ſunt: Conveniunt etiam *ova cum aromatibus.*

Quod ſi neceſſum fuerit, ut etiam interdum ſub curſu, vel ſub principio morbi Purgatio inſtituatur, præ cæteris in uſu erit terebinthina cum Purgantibus, v.g. Pilulæ de terebinthina Mynſichtii ℨß ad ℈ ij., vel etiam Pilulæ factæ ex ſola terebinthina cum Rhabarbaro pulveriſato; item pilulæ factæ ex maſſa pilulari de fumaria, & terebinthina cum Mercurio dulci, ubi ſuſpicio ſubeſt luis Venereæ. In genere Terebinthinata cùm laxent blandè, & ſimul vias urinarias, ac ſpermaticas abſtergant, hinc ſunt convenientiſſima; v.g.

℞. *Terebinth. Cypr. coct.* ℈ j.
Scamm roſ.
Reſ jalapp. an. gr. v.
F. Pilulæ pro doſi.
D. S.
Pilulæ abſtergentes.

Hæ fuerunt ſpecies Gonorrhœæ veræ.

MEMBRUM II.
DE
GONORRHOEA NOTA.

QUod attinet *Gonorrhœas nothas*: in his loco genituræ genuinæ alia materia vitioſa, vel liquamen ſeroſum, plus minus acre aut decolor, aut fœtidum, nunc cum nunc ſine dolore, nunc cum aliis ſymptomatis, ex pene continuò effunditur. Sic ſeminis calidiſſimi, & fœtidiſſimi excretionem vid. in M. A. N. C. *Annot.4. & 5. Append. pag.67.* Hæc ipſa denuò eſt duplex: vel benigna, vel maligna, ſeu, ut aliàs vocatur, *virulenta*. De maligna, ſeu Venerea jam *ſuprà l. 1. ſuo loco* actum. *Benigna* eſt, *quando citra cauſam manifeſtam*, v.g. citra prægreſſum actum Venereum ſuſpectum, *effluit continuò* ex pene materia, ſeu liquamen aquoſum, & copioſum, idque citra pruritum Venereum, aut citra membri tentiginem; fluxus talis aquoſus die nocteque diutiùs ſubindè continuatur, ita, ut citra omnem intermiſſionem etiam ad aliquot annos protrahatur citra inſignem noxam, & tali fluxui, ſi genitura vera eſſet, proportionatam virium proſtrationem. Reſpondet hic fluxus Gonorrhœæ nothæ virorum, *fluori* uterino *albo mulierum*. Aliàs à quibuſdam etiam, utut pauci fuerint Authores, qui ejuſdem fecerunt mentionem, *Gonorrhœa catarrhalis* vocari ſolet. Authores pauci, uti dico, qui de tali Gonorrhœa agunt, ſunt LAURENTIUS *in ſuis Conſil. Conſil. 10. pagina 60.* LANGIUS *in ſuis Epiſt. lib. 2. Tract. 5. Epiſt.22.* SCHNEIDERUS *de Catharris lib.3. cap. 8. pag. 313.* HILDANUS *in Obſervat. pagina 1032. Obſervat.* HOECHSTEDTERI *Decur. 10. Caſ. 2. pagina 390.* ac denique MARCELLUS DONATUS *Hiſtor. Medic. Mirabil. lib. 4. cap. 18.* in ſpecie vid. M. A. N. C. *Annotat. 4. & 5. obſerv. 20. pagina 23.* Sicut fluorem illum mulierum hac quoque ex ratione coryzam uteri vocat VALENTINUS *in Epiſt. de Nova Matr. & Morbosæ Muliebr. anatome.*

PARS AFFECTA.

Si preſſiùs examinemus hanc Gonorrhœam notam, inveniemus, quod ſubjectum, ſeu *Pars affecta* in eadem ſint *glandulæ proſtatæ*, vel laxiores factæ, vel leniter excoriatæ, vel penitùs exulceratæ; in radice urethræ circa cervicem veſicæ conſtitutæ; id quod ſufficientiſſimè probat GRAEFFIUS *in noviſſimo ſuo Tractat. de Organis virorum, & Generat. inſervientibus pagina 119.* Sicuti hæ ipſæ proſtatæ glanduloſæ mirabilium morborum perindè ſunt ſubjecta; Scio enim ex iiſdem obſtructis, & inſigniter tumefactis iſchuriam, ſeu ſuppreſſionem urinæ lethalem Romæ in quodam Principe fuiſſe inductam; ſicuti è contrà hæ ipſæ proſtatæ glanduloſæ nimis laxæ, aut alio modo vitiatæ, ſunt ſubjectum hujus gonorrhœæ nothæ dicendæ. Cùm enim naturaliter ſubſtantia hæc glanduloſa, & ſpongioſa præparet, & ſecernat lympham quandam ſui generis, ſeu humorem limpidum aquoſum, tenuem, & lubricantem, inſervientem pro vehiculo genituræ ex veſiculis ſeminalibus in urethram expreſſæ, quæ genitura cùm fuerit glutinoſa, hujus lymphæ indiget vehiculo ad fortiorem ejaculationem: Quòd ſi ergò fiat, ut laxatis his ipſis ſubſtantiis glanduloſis nimium, copioſiùs, & frequentiùs ex maſſa ſanguinea talis lympha excernatur in urethram, quid miri, ſi talis humor copioſus, & frequenter elaboretur? qui tunc ſimul in naturali ſtatu ad quandam viſcoſitatem inclinat, & ſic continuo citra Veneris exercitium effluit ad purgamentum totius maſſæ ſanguineæ; exindè hæc oritur Gonorrhœa notha. Nempè quod in faucibus *tuſſis* eſt, & in oculis *illachrymatio*, hoc talis *Gonorrhœa* Notha eſt in viris.

CAUSÆ.

Cauſa ergo *materialis* hujus gonorrhœæ erit diſcraſia ſanguinis ſeroſo cacuectica, ſeu in qua ſanguis crudior copioſiore latice aquoſo, ſeu ſero chyloſo, *ex deficiente* tàm *chyloſi*, quàm *hæmatoſi*, eſt imprægnata, quæ per hanc ſubſtantiam proſtatarum glanduloſam, tanquam per colatorium, aut cribrum naturale, copoſiùs excernitur, & ſeparatur.

Cauſæ Remotæ ad hanc Gonorrhœam diſponentes erunt præter alia omnia, quæ quacunque ratione ſerum ſanguinis coacervare ſolent; *ſtomachi nempè labes* non ritè digerentis alimenta, ſed hæc in cremorem aquoſum, & ſalſum pervertentis: unde etiam ſubjecta talia exinde vitioſum ſanguinem generare, & ad *cachexiam* nonnihil inclinare ſolent; aut ſi non mox in principio reſolvatur talis Gonorrhœa, poſtmodum cachexia ſupervenit.

Cauſa efficiens formalis hujus excretionis, ſeu quare in ſpecie per hanc partem fiat iſta tranſcolatio, & ſecretio? eſt laxitas nimia, adeòque inſignis poroſitas ipſarum proſtatarum glanduloſarum, unà cum crebrioris excretionis provocatione, tàm per manuſtuprationem, quàm per crebriùs repetitum actum Venereum, unde promptè per eas ſerum ſanguinis nimium cribrari, & quaſi filtrari poteſt. Ubi ergò hæc ipſa corpuſcula, aut ex equitatione nimia, aut ex lapſu, aut ex alia quacunque ratione, erunt relaxata, aut diſtenta, aut alio modo vitiata, tunc talis latex maſſæ ſanguineæ ſuperfluus per has ipſas proſtatas glanduloſas, tanquam colatorium, excernitur, & ita Gonorrhœam talem notham conſtituit, ut etiam ſanguis ſubindè loco genituræ excretus obſervatus fuerit.

DIAGNOSIS.

Signa hujus Gonorrhœæ ex ejus hiſtoria ſunt manifeſta.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Expurgatur equidem ſub forma talis Gonorrhœæ univerſa maſſa ſanguinea, ſed tamen ſimul plus minus depauperatur; adeòque caveant ſibi ægri, ne tandem in cachexiam cum tamen dilabantur, cujus prodromus, vel comes hæc Gonorrhœa eſt.

CURA.

Cura ad Gonorrhœam hanc, ceu ſuperveniens quoddam ſymptoma, minùs dirigenda venit, ſed potiùs radix *morbi*, *& primus fons eſt corrigendus*: nempè

1. Stomachus eſt roborandus, ejuſque digeſtio rectificanda.
2. Maſſæ ſanguineæ cruditas emendanda, & corrigenda, ejuſque ſerum ſuperfluum per ſudores, & vias urinarias amandandum; Denique
3. Partes genitales abſtergendæ, ſeu mundificandæ, & externis blandè adſtringentibus proſtatæ glandulosæ firmandæ, & in tonum naturalem reſtituendæ.

Ex quibus Indicationibus, vel ſponte methodus medendi, & materia medica patent. Præ cæteris *Remedia*, quæ his ſatisfaciunt ſcopis, ex illis, *quæ ſuperiùs l.1. de Cachexia*, & *Affectibus catarrhalibus*, dixi petenda: unde ratione cachexiæ & digeſtionis primæ *amaricantia aromatica*, ut abſinthium, *menta*, roſmarinus, & ex his parata remedia, quæ, & ſtomacho, & Gonorrhœæ ſatisfaciunt; ratione autem ſeri ſuperflui Juniperina, & ex ligno ſaſſafras parata remedia, ejuſque eſſentia cum ſpiritu ſerpilli parata, crebriùs, & in majori doſi aſſumpta, conducunt; item Decocta, & eſſentia lignorum cum tormentilla paratæ. Obſervatum quoque fuit, acidularum potum, uti in aliis morbis chronicis, ita in hac Gonorrhœa diuturna contuliſſe, item ſuccinata, in ſpecie ſal volatile, quod cachexiam imminentem ſubinde pervertit, diuretica vi, cujus ratione etiam Terebinthinata, & pilulæ ex terebinthina, pilulæ Riverii ſupra laudatæ, apprimè conveniunt: Pulvere thuris, ad ℨ j. ex ovo ſorbili ſæpiùs dato, plures curavit PETRUS ASSELINÆUS; vid. VELSCHIUS *Mißomim. Cent. 2. obſ.* 50. quod etiam facit maſtix, & gummi animæ: quin & ſi forſan ſcorbutus ſubſit, à quo foveatur malum, & hujus ratio ſimul habenda. Conf. in ſpecie M. A. N. C. *Ann. 4. & 5. obſ.* 20.

Thermarum tandem uſus externus, imprimis poſt bibitas acidulas, *pro reſtaurando tono proſtatarum læſarum* eſt convenientiſſimus, & gonorrhœæ hujus Curam abſolvit. Conf. SENNERTUS *lib. 3. Praxi ubi de Gonorrhœa pag.* 963. Aut etiam balnea aluminoſa artificialia, aut ſimilia adſtringentia erunt commodè in uſum vocanda. In ſpecie non nimis citò ſupprimenda eſt hæc Gonorrhœa, niſi univerſalia præmiſſa ſint, quoniam natura abutitur his viis ad evacuandam maſſam ſanguineam: emendetur ſaltem priùs imminens cachexia, & vitium ſtomachi, & ferè ſemper ſponte ceſſabit Gonorrhœa.

Quòd ſi verò vel ſuppreſſa ſit intempeſtivè, vel ſupprimenda ſit, fonticulus in inguine, aut altero crure aperiendus, ut quaſi derivando alia mala præcaveamus, ad imitationem ZACUTI LUSITANI *l. 1. Prax. Admir. obſ.* 97.

Hæc de Gonorrhœa, ſeu iſto vitio genituræ in Excretione, & retentione, quando citra coitum, & nimis copioſè effunditur.

De Gonorrhœa maligna, ſeu virulenta *ſuperiùs lib. 1. inter ſymptomata Luis Venereæ* ſufficienter egi.

Sequitur jam ſecundum in Excretione, & Retentione vitium, nempè quando genitura nimis citò in congreſſu effunditur.

ARTICULUS II.

DE

NIMIS CITA GENITURÆ EJACULATIONE.

CAUSÆ.

Cauſa ejus eſt *duplex*: Aut enim

1. *Nimis laxæ ſunt veſiculæ ſeminales*, earumque meatus nimis aperti, unde vel ſub levi partium attritu, & prima genituræ turgeſcentia, hanc elabi potius ſinunt, quàm ejaculantur: aut
2. Nimis ſpirituoſa, ac fervida, indeque nimis turgida eſt genitura, ut fit in adoleſcentibus, Veneri ſeriùs, ſed tamen acriùs operam dantibus, ita, ut primo impetu turgefacta à ſpirituum animalium uberiore agitatione, & ſanguinis fervore prorumpat foras, ut fit in Italis.

CURA.

Prius vitium commodè adſtringentibus blandis imprimis *curatur*, tàm internis, talibus nempe, quæ modò *Art. 1. memb. 1. in Gonorrhœa ex laxitate veſicularum ſeminalium* fuerunt propoſita, partim externis, Inſeſſibus nempè, Balneis, Thermis, & ſimilibus, quæ *Art. 1. Membr. 2. in Gonorrhœa notha benigna externè* uſurpanda dixi.

Poſterius verò *vitium*, ubi nimius ſpirituum impetus genituram ejiciat opio, & opiatis imprimis eſt ſiſtendum; hoc ipſum enim nimium ſpirituum animalium impetum figit, & hinc ſubitam genituræ turgeſcentiam cohibet. Nam, utut verum ſit, quod opium tàm ab Indis Orientalibus, quàm à Turcis uſurpetur, ut ſcilicet hanc voluptuoſiorem reddant ſit tamen hoc, quatenus opium refrænando ſpirituum animalium impetum, remoratur nonnihil genituræ eitam ejaculationem, & ita per conſequens ipſum coitus actum longiorem reddit. Mulieres ſanè Indæ ſunt admodum voluptuoſæ, teſtibus rerum Indicarum Scriptoribus, quæ non tàm ſæpiùs repetitum, quàm una vice longiùs continuatum exoptant actum Venereum. Cui deſiderio ut meliùs ſatisfiat, opio ſe priùs armant mariti, utpotè quorum impetus, qui aliàs in cita genituræ ſpirituoſæ, & fervidæ in calidioribus iſtis climatibus eruptione conſiſtit, retunditur, ſeu retardatur. Verùm ne opio ſpiritus figendo nimis noceat, & cum in actu ipſo ſpiritus copioſè excernantur, reliqui autem reſtitantes torpidiores ab opio, mentis tandem ſtuporem inducant; item cùm ſpiritus genitales conjugum in actu coitus fœcundo tranſplantentur in fœtum, ne exinde fatui generentur fœtus, ſtupor, aliudque facultatis animalis ipſis inducatur vitium, quod non ſine cauſa metuendum; ob id conſultum eſt cum *opio* præparato in his caſibus miſcere ambram, ex quibus miſtis potens fit confortativum ſpirituum, & egregium remedium Venereum, idque innocuum adhibetur, quod, & Veneris actum ratione opii protrahendo voluptuoſiorem, & ratione ambræ ſpiritus confortando minùs nocivum redditur. Hinc tali in caſu eſſentia ambræ, cui in præparatione ſimul opium certa quantitate additum, cum ſpiritu roſarum parata, & eſſentia ambræ anodyna vocata, in aqua cinnamomi, vel hauſtu vini Malvatici propinata, egregium erit remedium Venereum. Aliàs in tali caſu ceu ſingularis commendatur Globulus, factus ex ſanguine cervino cum Venerem ſtimulantibus miſto, ac coitus tempore in manu detentus, de quo *infrà ſect. 2. cap. 1.*

Pertinet ad hos effectus ſingularis illa Obſervatio notatu digniſſima HEINRICI *ab* HEER *obſ.* 10. de cita nimis, & ex primo quoque penis contactu, Excretione genituræ, ob ulcus, in inteſtino recto latens; à quo ipſo veſiculæ ſeminales (*tangunt enim* Inteſtinum rectum) per conſenſum affectæ, & irritatæ, genituram retinere nequeunt, ſed illam præmaturè ejiciunt.

ARTICULUS III.

DE

GENITURÆ EXCRETIONE NIMIS TARDA.

Tertium vitium huc pertinens mox *in principio hujus capitis* dixi eſſe nimis tardam genituræ Excretionem, quando nempè tardè nimis excernitur genitura in coitu, idque etiam in ſpecie *à defectu ſpirituum animalium*, & turgeſcentiæ genituræ ipſius, hinc oriundæ, debitæ dependens: Quin, & *veſicularum ſeminalium* laxitas, ſeu flacciditas, earunq; & *muſculorum* penis vicinorum aliqualis *languor*, & hinc ad expreſſionem genituræ minus turgentis ineptitudo multùm huc facit. *Dum ergo ſpiritus deficiunt*, nec genitura ritè turgeſcit, nec partes ritè conſtringuntur, nec ritè poteſt ejici genitura. Nempè *huc pertinet* etiam *vitium iſtud*, quod in coitu, erecto licèt, & agitato membro, nulla tamen genitura effluit, quæ tamen poſteà flaccido membro in ſomno, invito, etiam,

etiam, effluit: qualia exempla vid. in ZACUTO LUSITANO *lib.3. Medicor. Princip. Hiſt* 29. Sic VESLINGIUS *in obſerv. & ſuis Epiſtolis, à* BARTHOLINO *editis*, *Epiſt*. 38. *pagina* 150. ſimilem refert hiſtoriam de viro, qui pene licèt erecto genituram in coitu effundere non potuit; pene autem jam flaccido illam ſponté, & ad leviſſimum contactum genitalium muliebrium, effluxit. Ratio hujus affectus ex modò dictis patet, & etiam à VESLINGIO concinnè *citato loco* traditur: Nempe conſiſtit in defectu ſpirituum animalium (nam penis à ſanguine intumeſcit) genituram ad debitam conſiſtentiam non imprægnantium, & poſtmodum in laxitate, & flacciditate tàm veſicularum ſeminalium, quàm *in ſpecie* muſculorum penis; his enim turgidis factis in coitu, non poteſt genitura per porulos, & meatus anguſtos in pene erecto, ac turgido quodammodo occluſus cum impetu, ac robore ſolito excerni, & exprimi; ſiquidem, & proſtatæ intumeſcentes ita ſuperent impetum excretorium ex veſiculis, ut arctatis oſculis earum non abſque impetu ejaculatorio genitura exprimatur, quo robore veſicularum deficiente, erecto membro, & turgeſcentibus vicinis partibus, minùs genitura excerni poterit; quin potiùs remittente penis rigore, & hinc hiantibus, & apertis quaſi magis meatibus genitura adhùc aliquantiſper turgida ſpontè poſtmodum elabitur; unde etiam in tali caſu tenſio penis ſolita circa radicem ejus à muſculis non percipitur, propter eorum flacciditatem.

CURA.

Unde etiam rectè calida nervina acria, & *aromatica*, quæ ſpiritus animales augent, & genituram ad excretionem promptiorem reddunt, tàm internè quàm externè adhibita, ad *Curam* commendat VESLINGIUS; ſicuti ſimilibus, ſpeciatim caſtoreo, præfatum ægrum ſuum curavit ZACUTUS LUSITANUS. Fiat ergò præmiſſis internis & ſtimulantibus inunctio radicis penis, & perinæi ex oleo nucis moſchatæ expreſſo cum oleo macis deſtillato, charyophyllorum, & ſimilibus, quibus, vel zibethum, vel moſchus, item oleum formicarum, item ſpiritus formicarum volatilis, addi poteſt.

ARTICULUS IV.
DE SEMINIS EXCRETIONE ABOLITA.
MEMBRUM. DE CARUNCULA PENIS.

SUbſiſtimus adhuc in Capite de læſa Genituræ Retentione, & Excretione; Supereſt, quando omnino *non poteſt excerni genitura:* Id quod præter dictos caſus fit imprimis, quando meatus urinarius, ſeu urethra obſeſſa eſt caruncula, ſeu carne quadam parva exereſcente in ipſo canali, quo obſtructo, & urinæ, & genituræ tandem tollitur excretio.

CAUSÆ.

Origo hujus mali cùm rariſſimè ex alia *cauſa* prægreſſa, quàm imprimis ex gonorrhœa Gallica, quando nempe acrimonia acida corroſiva Liquaminis effluentis corrodit iſtum membranaceum ductum, & nonnihil exulcerat, unde ſequitur tandem, ut in loco corroſo ex alimento naturali affluente ſuccreſcat ſubſtantia quædam carnoſa inſtar cujuſdam verrucæ; ideò de hoc *l.1. inter ſymptomata Luis Venereæ* dixi.

Pertinent huc tamen iſtæ curioſæ Obſervationes, dum quidam *coeuntes ventris crepitum loco genituræ emittunt*, vel excrementa alvi iiſdem profluunt, vid. SCHENCKIUS *obſerv. lib*.4. aut quando flatus per penem genituræ loco emittitur; vid. M. A. N. C. *Ann.2. obſ.46.p.85*. item quando ſanguis in congreſſu genituræ loco emittitur, vid. SCHENCKIUS *c.l.* BORELLUS *Cent*.4. *obſ*.17. & SALMUTH *l.1. obſ.81.*

CURA.

Hæc, & ſimilia vitia, obſervatis antecedentibus cauſis, & aliis adjunctis circumſtantiis, diverſimodè curantur. Flatus quod attinet: per viſcidum evacuantia, hinc ſubminiſtrata Carminantia nervina, refrænantur: ſanguis verò adſtringentibus internis, ac externis coercetur.

Sed de hiſce *in ſpecie* vid. SENNERTUS *l.3. Prax. par.9. ſect.2 cap.6. & 7 pag.969. & ſeqq.*

Hæc ſufficiant de Seminis Læſa Retentione, & Excretione. Pergo jam ad

SECTIONEM II.
DE
LÆSA PENIS ERECTIONE.

REquiritur nempe ulteriùs in ſexu maſculino ad generationis negotium, ut *pene erecto* genitura ejaculetur, quæ deficiens erectio, vulgo *Impotentia Virilis* dicitur, utut, & deficiens genituræ excretio ita dicatur: Impotens enim eſt is, qui non poteſt id quod maritum decet. In duobus enim conſiſtit impotentia propriè ſic dicta virilis; nempe in deficiente membri Erectione, & deficiente per iſtud ſeminis ejaculatione: utrumque neceſſe eſt ad hoc, ut aliquis impotens dicatur: Nam priùs deficiens erectio impotentem ad coeundum, poſteriùs ad generandum reddit. *Læditur* autem hæc *erectio penis* ad coitum neceſſaria, & hinc copula maritalis debita, tribus modis,

1. Quando *deficit*, ſeu eſt imminuta.
2. Quando *excedit*, eſtque nimia ejus extenſio.
3. Quando *depravatur*, dumque penis non conveniente modo, & figura turgeſcit, & erigitur.

Ad doctrinam hujus rei explicandam neceſſe eſt diſtinguere inter penis *erectionem*, & *turgeſcentiam*. Præſuppono hìc ex Phyſiologico-Anatomicis, diſtenſionem, & turgeſcentiam penis fieri primariò à ſanguine arterioſo, corpora penis bina nervoſa inſtar ſpongiæ excavata, & foraminuleſita replente, eaque fortiter diſtendente.

Hæc de diſtenſione, & inflatione penis.

Ut verò poſtmodùm reddatur firmior, erectionem penis inflati, & diſtenti, & motum ejus tonicum (ut in tali figura, & ſtatu perſiſtat) fieri imprimis à 4. ejus muſculis, ſeu duobus muſculorum paribus, circa ejuſdem radicem implantatis (Anatomiam vid. in GRAFFIO) à quibus verſus originem ſuam contractis, adeòque in ſuo vertice turgeſcentibus, non tantùm comprimitur, & anguſtatur vena penis dorſum excurrens, ita, ut ſanguis per arterias in corpora penis nervoſa effuſus, eademque diſtendens, refluere nequeat, & penem validè diſtendat; ſed præterea quoque horum muſculorum contractione penis, ita rigidus, & diſtentus maneat, caputque firmiùs attollat, & ita erigatur, quo ipſo genitura ſpiritibus tempore congreſſus turgida (dico; tempore congreſſus, aliàs non) inflans, & diſtendens veſiculas ſeminales, ab horum muſculorum contractorum, veſiculas ſimul comprimentium, robore, in ſua eruptione in meatum urinarium non leviter juvatur. Unde ſimul atque dictorum muſculorum contractio, ac tonus ceſſat, ſanguis ex pene refluus per venam denuo apertam corpus ejus flaccidum, rugoſum, & tandem pendulum relinquit. Læſiones ergò hujus erectionis in pene imprimis fundatæ erunt primariò in iſtis muſculis, qui contractione ſua venam in dorſo penis comprimunt, ſtringunt, & ſanguinis regreſſum impediunt, & ſecundariò etiam in genitura in veſiculis ſeminalibus plus minus irritante, & ita muſculorum contracturam ſtimulante.

CAPUT I.

DE
PENIS ERECTIONE DEFICIENTE,
& hinc oriunda
IMPOTENTIA VIRILI.

CAUSÆ.

Deficit ergo erectio, vel diſtenſio penis triplici imprimis ex cauſa:

1. Vitio inſtrumenti erigentis, muſculorum nempe, & ſpirituum animalium.
2. Vitio ſtimuli in genitalibus, ſpiritus animales ad determinatum motum excitantis.
3. Faſcino, ſeu maleficio.

Quod ergò attinet muſculos laborant hi, quando ita ſunt affecti, ut ſe proprio motu contrahere nequeant: id quod fit in paralyſi, & reſolutione ipſarum fibrarum. Reſoluti ſunt muſculi penis erectores ex affectione ipſorum nervorum, ſpiritus ad animandas eorum fibras devehentium; qua ratione è *cauſis remotioribus*; interdum *equitatio nimia*, comprimendo, & in ſe cogendo hos muſculos, & quaſi contundendo, erectioni penis ineptos reddit: Tale exemplum recenſet JACOBUS FONTANUS *Conſ.* 2. de Nobili, qui ab exercitio violento, & qui equitatione nimia incidit in privationem erectionis penis, ob vias ejus, & meatus è motu obſtructos, qui ad muſculos derivantur. Dico: equitatione nimia; Nam equitatio moderata potiùs prodeſt ad erectionem: Sic enim FERDINANDUS *Hiſt.* 26. poſt Gonorrhœam benignam ex equitatione priapiſmum ingentem obſervavit. Caſus item, aut percuſſio ſuper os ſacrum vicinas partes, ubi nervi eorum muſculorum originem ducunt; item in dorſum, ut paralyſin aliorum locorum, ita etiam penis, propter affectos nervos infert, ejuſque erectionem impedit: vid. JACOBUS FONTANUS *loc. all.* & HILDANUS *Cent* 6. *obſerv* 59. ubi ex caſu in dorſum erectio penis omninò fuit ſublata, manente etiamnum inſigni ad Venerem ſtimulo, quatenus nervi ad penem ejuſque muſculos tendentes, aut compreſſione, aut alia ratione affecti fuerunt: ſicuti *c. l.* ſimiliter ex gravi percuſſione capitis, ejuſque vulneribus, talem erigendi membri impotentiam, ex ſimili cauſa ortam refert: Conf. etiam M. A. N. C. *Ann.* 2. *obſerv.* 104. *pag.* 177. Pertinent huc Mercurialia; ſiquidem virilitas inunctione per unguentum Mercuriale adempta, per oleum ſpicæ verò fuit reſtituta, obſervante SCHENCKIO *lib.* 4. *obſerv.* 1. cui analoga eſt obſervatio PANAROLLI *in Pent.* 5. *obſerv.* 39. Facit huc etiam frigus, cujus occaſione etiam non pauci impotentes fiunt, reſolutis quaſi muſculis.

Spiritus animales quod attinet, muſculos hos ad radicem penis ſitos moventes, & ita ad penis erectionem facientes: horum defectus imprimis erectionem deficientem facit, dum muſculos non contrahunt, quibus non contractis venula laxata eſt, ut penis flacceſcat. Deficiunt hi in muſculis iſtis, *vel* in genere *ex eorum defectu univerſali*, ut fit *in ſenibus* debilibus & languidis ex morbo, unde in morborum acutorum ſtatu, & declinatione erectio membri naturalis (naturalis dico: nam interdum eſt præternaturalis, & convulſiva, quæ mala) rediens, fauſtum ſignum eſſe ſpirituum animalium regeneratorum, & in debitas motiones concitatorum: *Vel in ſpecie* deficiunt ſpiritus animales in pene, & ſpecialiter in ejus muſculis, quando *in motu ſuo perturbati* ſunt, & plus minus languent *in perturbatione mentis*, quando animus, aut imaginatio (loquor cum vulgo) circa illud objectum occupata eos in cerebro, ac aliis partibus detinet, & minùs ad penem influunt ſpiritus. Hac ratione, & pudor, terror, pavor, & ſimilia interdum, imò ſæpiùs, penis erectionem prohibent, aut eam jam factam denuò tollunt, quatenùs alio vocant ſpiritus per imaginationem pudibundam, &c., ubi penis flacceſcit, propter ſpirituum animalium motum perturbatum: ſicut è contrà meditatio rerum Venerearum, aut titillatio membri, ſpirituum motum ad illud ejuſque muſculos dirigit, ſicque penis erectionem promovet: Ex hac cauſa, nempè pudore nimio, & intempeſtivo, interdum evenit, ut noviter nupti ſe maleficatos putent, cùm tamen potiùs ex nimio pudore impediatur debita membri erectio, quo tandem diſcuſſo, res alaciùs ſuccedit. Pertinent huc ji, qui melancholia, hypochondriaca laborant, qui ut variis ſubindè conflictantur phantaſmatibus, ita, & tales ſubindè imaginatione propria decepti *ſe impotentes* æſtimant; & nunc reverà tunc minùs commodè rem peragunt, qui curato malo hypochondriaco, ſponte ſua ad rem familiarem, poſteà redierunt: qualia exempla habentur in SALMUTH *Cent.* 2. *obſ.* 78. Simile exemplum eſt, quod habet SYLVATICUS *in Cent.* 4. *Conſ.* 4. ubi refert impotentiam ad coitum ex malo hypochondriaco, in quo diſtenditur penis, ſed dum accingitur ad opus, flacceſcit.

Hæc eſt prima cauſa.

Secunda cauſa eſt deficiens ſtimulus Venereus à genitura minùs copioſa, minùſque turgeſcente: ſicut enim ab hujus turgeſcentia, aut copia, indèque facta partium iſtarum irritatione, & hinc dependente determinato ſpirituum animalium motu ad iſtas partes, Venus ſtimuletur, & pollutiones, tam nocturnæ, quàm interdum etiam diurnæ, oriuntur; ita à deficiente irritatione, & erectiones, & pollutiones conſuetæ ſiſtuntur, membraque flaccida, & pendula fiunt.

Pertinent huc imprimis quælibet vitia teſtium, & veſicularum ſeminalium, genituræ præparationem, & retentionem vitiantium. Tales aliàs dicuntur *Frigidi*, cum nullo ſtimulo in Venerem ferantur, nullaque, aut pauca libidine tententur; unde etiam, ſi quid emittant geniture, aquea ferè, minùſque ſpumoſa exiſtit, quin & ſponte ſine voluptatis ſenſu exit: Tales naturaliter ſunt ſenes, qui in hoc negotio naturaliter tandem deficiunt. Et pertinent huc præterea quælibet partium genitalium vitia Sic HILDANUS *Cent.* 5. *obſerv.* 40. refert impotentiam ad coitum ex defectu teſticuli ſiniſtri, & depravatione vaſorum ſpermaticorum. Pertinent huc Camphorata vigorem genitalem ſupprimentia: Sic LOSSIUS *obſ. pag.* 314 obſervat virilitatem amiſſam ex ſolo continuato odore camphoræ: De nitri uſu frequentiore Venerem extinguente infra conſtabit ex TIMÆO *von Guldenklee.*

Huc faciunt flagra natibus infligenda, quorum flagrorum ad rem Veneream magnus eſt uſus; de quo vid. elegans *Tractatus* MEIBOMII *de uſu flagrorum ad rem Veneream*, quem nuperrimè notis illuſtratum edidit BARTHOLINUS, ubi refertur exemplum cujuſdam, qui nunquam potuit amaſię ſatisfacere, niſi priùs virgis cęderetur ab hac: unde poſtmodum ita cęſus egregiè officio pręſtando functus eſt: Cauſis hiſce duabus naturalibus, & quaſi ordinariis, propter quas deficit ſubindè membri erectio, & huic ſuccedens negotium, ſimul *tertia cauſa*, nempè *extraordinaria*, & *Magica* addenda venit, quę eſt *faſcinum, ſeu maleficium, aut incantatio noviter nuptorum* dum ſcilicet ſub ipſo puncto copulationis matrimonialis ſacerdotalis per *maleficia*, v. g per *ſeram clauſam*, per ligulam conſtrictam, *cum culmo ſtramineo*, aut *cultrum parieti infixum*, aut aliis ultra 50. modis (quos taceo), ita ligatur ſponſus, ut poſtmodum, ſtimulante licet natura, & erigente ſe membro, ſponſę zonam ſolvere, coitum celebrare, & cum ſponſa gaudia optata peragere nequeat; quin etiam, ubi armatus propiùs accedit, ſubitò membrum jam erectum iterum flacceſcat, & tamen cum alia quacunque, excepta, facilè, & optimè, niſi ex aliis cauſis ſimul ſit impotens, coire poteſt: ſin verò ad ſponſam, vel noviter nuptam propiùs accedat, mox mentula torpida cornua contrahit. Exiſtimant equidem multi, quos inter eſt WIERUS *de Præſtigiis Dæmon.* SALMUTH *Cent.* 2. *obſerv.* 78. & BORELLUS *Centur.* 4. *obſerv.* 65. hęc vana eſſe, falſaque, & provenire ſolummodò ex animi affectibus, à nimio gaudio, aut pudore, aut motu, aut alia quacunque cauſa, vel etiam ex imaginatione falſa, & in ſpecie *melancholiæ hypochondriacæ*, ſpirituumque animalium hinc avocatione: Contrarium tamen loquitur experientia, & cum eadem BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hiſtor. Anat.* 71.

Cauſa maleficii formalis, ſeu quomodo fiat? ſi non omninò perſcrutabilis, nec pręciſè à Diaboli eſt pręſtigiis (quod non temerè faciendum in rebus naturalibus, quippe quę Deo potiùs acceptę ferendę) forſan à ſola dependet imaginatione ligantis, ſeu ejus, qui hanc vexationem facit: Quorſum non tantum inclinat VERULAMIUS *in Sylva Sylvarum*, ſed pręterea etiam HELMONTIUS *de Magnet. Vulner. Curatione*, & MARCUS MARCI *in Philoſ. Vet. Reſtituta*, aliiſque ſcriptis, qui omnes, uti hoc faſcinum, ita pręſtigia dęmonum, ac reliquos effectus ab incantatione per ſagas inductos, effective ſoli imaginationi ſagę, vel incantatoris adſcribunt.

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa* de Erectione membri læſa: res per ſe patet, & ab ægro quærulo, ſeu potiùs uxore ejus, facilè manifeſtatur, ſaltim cauſæ perſcrutandæ ſunt proximæ, & omnes remotæ probè penſitandæ à Medico.

Si ergò vitium adſit quaſi paralyticum, membrum flaccidum eſt, nec ullo unquam objecto, etiamſi Veneris deſiderium adſit, moveri aut erigi poteſt.

Spirituum animalium defectus ex univerſali corporis languore ac imbecillitate, & actionibus reliquis animalibus, manifeſtus eſt,

Sin ex animi affectu aliò vocentur, præprimis in hypochondriacis, ab ægro cognoſcitur: quia variæ cogitationes, varia phantaſmata, & ſimilia ſubjecta actu ſe repræſentabunt.

Quod ſi verò nullus adſit ſtimulus Venereus, ab ægro etiam hoc ipſum facilè cognoſcitur, quod ipſe patiens nullum appetitum habeat ad tales actiones.

Denique ab incantatione ſeu maleficio affectum ortum habere, manifeſtatur, ſi homo aliàs ad Venerem ſatis aptus fuerit, nec ulla cauſa manifeſta præceſſerit, quæ id ipſi, & præcipuè ſubitò, inducere potuerit; aut etiam, quando cum alis quacunque coire poteſt, excepta ſola ſponſa.

PROGNOSIS.

Prognoſis eſt, quod tales ſint infœcundi, tamdiu ſc. quamdiu debitè adire nequeunt.

Per ſe nihil mali inde imminet ægris; per accidens verò, propter oriundum inde mærorem, triſtitiam, & alia animi pathemata; alia mala ſupervenire poſſunt.

Malum ab incantatione naturalibus pariter remediis depelli poteſt, cum ipſe Satan operetur ſecundùm naturam, modò adſit verb. grat. ſuſpicio de ligatura.

CURA.

Cura varia eſt, in qua, ſi ex primis duabus oritur cauſis, *obſervandum eſt*, ut.

1. *Volatilibus ſpirituoſis* ſpirituum animalium impetus & influxus promoveatur.
2. Ut *aromaticis volatilibus acrioribus* aphrodiſiacis ſeminis impetus & acrimonia intendatur.
3. Faſcinum, ſi quod fuerit, quantum poſſibile, empiricis removendum, experientia nempè & à poſteriore cognitis.

Pro duobus ergò prioribus ſcopis conveniunt omnia ea, quæ *ſuprà ſect. 1. cap. 1. in deficiente geniture Elaboratione* fuerunt allegata, interna & externa, imprimis aromata & omnis aromatica, aut cinnamomum, cubebæ, caryophylli, grana paradiſi, cibis permiſta, ſinapi, eruca, macis, piper, ſemen coriandri, aut vinum cinnamomo maceratum, & quælibet ibidem laudata, egregiè conducunt: Sic *ovum ſorbile*, in quo *veterum cervi vel tauri*, in Veneris actu interfecti, *exſiccatum & pulveriſatum*, cum *cinnamomo* convenit, cujus *uſus internus* qualiſcunque ante coitum, validam erectionem facere dicitur. Item ex formicis, ex ambra, ex ſanguine galli, &c. parata remedia ſunt proficua: Sic namque radix ſatyrii condita, & eſſentia ſatyrii cum ſpiritu formicarum parata, in hauſtu vini Malvatici ſub introitum lecti aſſumenda: Borrax in ovo ſorbili à gr. xv. ℈i. ad ʒß. videb. AMATUS LUSITANUS *Centur. 2. Cur. 18.* & MERCURIALIS *Caſ. 48.* Pineæ, amygdalæ dulces, piſtaciæ, lac, &c. materiam ſeminalem augent; unde quidam lac muliebre in ipſo actu hauriunt; item oleum ex pinis expreſſum. Angli pro Venere roboranda uſurpant electuarium ex Ambra & Laudano opiato in parva doſi, excipiunt cum ſyrupo quodam. Spiritus genitales ſeu animales augmentat ſpiritus ſanguinis galli cum ſpiritu formicarum, & Electuaria *ſuprà c. 1* præſcripta. Vel

♃. *Radic. ſatyr. condit.*
Eryng. condit.
Pingu. excort. an. ℥ii.
Zingib. condit.
Nuc. Ind. condit. an. ℥j.
Conf. alcherm. ℥ß.
Sem. eruc.
Naſturt. an. ʒij.
Piperis albi,
Caryophyllor. an. ʒi.
Syr. cinnam. q. ſ.
f. Electuarium molle:
D. S.
Electuarium confortativum.

De hoc manè, à meridiè, & veſperi, quantitas inſtar nucis moſchatæ ſumatur.

♃. *Conſ. rad. eryng.*
Satyr. an. ℥ii.
Zingib. in Ind. condit. ʒvi.
Amygd. dulc. amb. exc. ℥i.
Conf. alcherm. ʒiß.
Pulv. Sem. erucæ,
Sinapi an. ʒiij.
Spec. diatrion. piper. ʒij.
Cum ſ. q. *ſyrupi belenil* f. Electuarium.
D. S. ut antè.

♃. *Conſ. flor. anthos* ℥ii.
Rad. eryng. condit. ℥ß. ad ʒvi.
Amyg. dulc. ambroſ. ℥ii.
Cubebar.
Galang. an. ʒß.
Macis ℈i.
Eſſent. ſatyr. ʒiij.
Cum ſ. q. *conf. alcherm.* f. Electuarium.
D. S. ut ſuprà.

Sed de his internis ad nauſeam uſque, *Sect. 2. c. 1. ubi de Seminis Generatione læſa*. In ſpecie cantharides acrimonia ſua potentiſſimè irritando veſicæ collum, & hinc ſtimulando muſculos penis ibidem ſituatos, potentiorem erectionem ſolent inducere; ſicut PLATERUS *obſ. pag. 239.* refert impotentiam ex imbecillitate vaſorum ſeminalium ſeu genitalium ob Veneris nimium uſum, refrigeratis iis & relaxatis, contractam, aliis irritis per uſum chantaridum cum ſpeciebus aliis aromaticis curatam.

Externè huc facienda ſunt ver. gr. calor, dum e. gr. membrum virile igni admoveatur & titilletur pro membri erectione: videb. M. A. N. C. *Annot. 6. & 7. Obſerv. 179.* Balnea nervina, Inſeſſus, Fotus nervini, vel inunctiones contra paralyſin penis ſecundùm ZACUTUM LUSITANUM *lib. 7. Prax. Hiſt. c. 10.* aliàs uſitata, ſunt inſtituenda. Cubebæ bulliant in vino generoſo, vel liquore appropriato, & decoctum ita applicetur teſtibus & locis vicinis: item balſamum Venereum *Mynſichti in Armament. Chym.* nunc ſolitarium, nunc cum *oleo formicarum* miſtum, ſimul ad erectionem & ad voluptatem prodeſt, perinæo & radici penis, item ſcroto & teſtibus, inunctum.

Vel

♃. *Succi paſtin.*
Ol. ſinapi an. ʒii.
Ovor. formic. magnor. ʒi.

Piſtentur ova, & exponantur ſoli per diem 1. aut 2. deinde permiſceantur in formam *Linimenti*, quo glans ante coitum eſt illinenda: Si membrum *poſt coitum adhuc rigeat*, abluatur aqua calida.

Junctio pectinis vel glandis cum felle apri magnam erectionem & delectationem facere ab HARTMANNO *in Crollium pag. 357.* & MONTAGNANA aſſeritur. Radix hellebori nigri pulveriſata, vel pulvis radicis pyrethri cum *pinguedine coturnicis* commiſta, & hoc ipſo linimento radix penis vel glans illita, ſingulariſſimum eſt: Hoc enim non tantummodò validam facit erectionem; ſed & hoc præſtare dicitur (ſit fides penes experientiam) ut & mulier virgo, & ipſe maritus magis haſtatus, appareant. Item aqua & ſpiritus formicarum, aqua deſtillata & ſuccus ovorum formicarum expreſſus, cui parum zibethi additum ſit, vel cum oleo de piperibus & coſtino, vel de caſtoreo miſtus, aut teſtibus aut perinæo, quod eſt interſtitium inter membrum & anum, inunctus, cui & in ſpecie oleum caryophyllorum permiſceri poteſt. Aliàs oleum coſtinum, oleum nucis moſchatæ, macis, oleum euphorbii, ac ſimilia in uſu ſunt: aluminis plumoſi aliquid addi poteſt ad imitationem conſilii eruditi in M. A. N. C. *Annot. 6 & 7. Append. pagin. 143.* Unde Decoctum pyrethri & euphorbii cum Vino parat FORESTUS *lib. 10. obſervat. 92.* pro abluendis genitalibus. ANGELUS SALA tale habet Linimentum, ſed pretioſum;

♃. *Zibethi* gr. viij.
Ambr. gr. vi.
Moſchi gr. v.
Olei deſtillat. cinnamom. gutt. viij.
Nuciſt. gutt. iv.

Balſ.

Balſ. Peruv. q. ſ. ut incorporentur omnia.

Miſc.

Hoc iungatur glans ante congreſſum, vel præſertim poſt Balneum ex Nervinis eodem inungatur perinæum: loco cujus tamen etiam balſamus apoplecticus Venereus *Mynſichti* aut ſimilis, cum zibetho, moſcho, aut aliis paratus, radici penis vel perinæo, aut etiam ſpatio inter ſcrotum & penem, ubi muſculi ſiti ſunt, ad firmam erectionem illitus, ſufficit, ſicuti glans eodem illita utrique ſexui voluptatem auget. Unde etiam præcipitur, ut in paſſione hyſterica, & ejus paroxyſmo deſperato ferè, vir glande ita inuncta uxorem comprimat, pro ſolvendo paroxyſmo.

Pertinent huc poma ambræ in manu tenenda pro promovenda erectione & continuando congreſſu, ſenibus & iis conducibilia, in quibus calor naturalis imminuitur, & qui in morbo chronico, vel arte quadam venefica, in virilitate debiles facti, quæ vid. in M. A. N. C. *Ann. 2. Obſ. 41. pagin. 77.* Quibuſdam ſequens pro ſingulari habetur ſecreto.

℞. *Sang. ex cervo, dum Veneri inhiat*, ſclopeto interfecto, *rec. collectum*.
Cui adhuc calido adde
Pulv. tragac. ℥ii.
Nuc. moſch.
Caryoph.
Cinnam. an. ℥ß.
Camph.
Moſchi,
Ambr. an. Ʒi.

F. cum ſ. q. *ſanguinis* illius Maſſa in formam globi, exſiccetur, & aſſervetur.

Ii, qui nimis citò genituram in coitu emittunt, dum coeunt, hoc pomum in manu detineant; quamdiu continuerint, tandiu continuare poterunt Venerem, citra ſpiritus aut genituræ emiſſionem. Quando autem pomum depoſuerunt, genituram mittunt. Sit tamen fides penes experientiam.

Ab *incantatione ſi fuerit malum*, aliis opus eſt remediis: Conducunt Vomitoria antimonialia, ut tartarus emeticus Mynſichtii, & ex helleboro albo, quæ præmittantur in Cura. Poſt hæc convenit imprimis *betula*; *mictus* nempè per ſcopas betulinas recentes à CARRICHTHERO laudatus, qui, ſi quis alius, in morbis ab incantatione oriundis exercitatiſſimus eſt. Potus cereviſiæ betulinæ, ſeu in qua decocti ſunt ſurculi betulæ recentiores, experimentum eſt HELMONTII, *Tract. de Lithiaſi cap. 8. §. 25.* qui commendat tanquam experimentum contra maritorum ſeu ſponſorum faſcinationem; cujus loco ſubſtitui poteſt *ſuccus betulinus* ex ramo ejus ſauciato fluens. GANSIUS *Tract. de Coralliis* commendat pulverem ſequentem.

℞. *Corall. rubr.*
Dent. hom. mort. maris an. Ʒj.
Sem. & herbæ antirrh. an. Ʒß.
M. f. Pulvis pro ſuffitu.

Hic pulvis ſæpiùs repetitus probatus fuit aliquoties in iis ipſis ligaturis virorum.

Hypericon ſeu Fuga dæmonum, ejuſque eſſentia *Mynſichti*, Tinctura coralliorum, quæ laudatur maximè ab Helmontio contra veneficos morbos, Valeriana, in ſpecie pratenſis, & Phu vulgare, quod à CARRICHTHERO *in l. de veneficio* laudatur; abrotanum, momordica, artemiſia rubra, plantago aquatica, herba Paris, quæ pulveriſata, & ad Ʒj. aſſumpta, multa præſtat in veneficiis; uti & ſorbus, vel decoctus, vel pulveriſatus in ſyrupo, ſingulariter à quibuſdam commendatur. Hauſtus etiam bonus lactis muliebris laudatur. Porrò valent origanum, aquilegia cum toto, Antirrhinum, adhianthum album & nigrum, Ricinus Americanus, radix contrajervæ, ariſtolochiæ rotundæ, quæ multis præfertur. Aliàs tanquam ſecretum habetur pulvis factus ex *raſura campanæ* ex eo loco deraſa, ubi piſtillum eam ferit, raſura hæc etiam miſcetur cum pulvere *priapi tauri* & croci modico, & ſponſo propinatur. Mercurius vivus in nuce avellana, vel in calamo ſcriptorio, collo appenſus Præſervativum eſt certum ſponſorum, ne ligentur in copula ſacerdotali. Quibuſdam placet unà cum hoc Mercurio, calamo ſcriptorio incluſo, plantas quaſdam appropriatas, e. gr. hyperici, capillorum Veneris, ſem. antirrhini, herbam & baccas Paridis & ſimilia nodulo includere, & ex collo ſuſpendere. Fuit experimentum D. MICHAELIS, & ab aliis hic aliquoties expertum: exem. grat.

℞. *Mercurii viv. calamo incl.* Ʒij.
Capill. Veneris,
Flor. aquileg.
Hyperic.
Sem. hyperici,
Grana parad. an. Ʒj.
Miſc.

In linteo geſtentur contra omnes incantationes, Veneficia & ligationes conjugii.

Helmontius laudat Electrum immaturum *Paracelſi*, quod ZVVELFFERUS *in Mantiſſ. ſpagyr. capit. de auro* aurum embryonatum, nondum ſatis fixatum, eſſe putat. Obſervatum aliàs fuit, quod primatum ducat viſcum ex corylo, quod cum adipe canis, caponis vel urſi, redigitur in unguentum contra Veneficia: videb. CARRICHTHERUS & HEINRICUS ab HEER *in Obſer.* Valent item viſcum quercinum & tiliaceum. Laudatur quoque fel corvi, & fel canis nigri illitum. MYNSICHTIUS habet emplaſtrum fœtidum, quod etiam D. MICHAELIS expertus eſt in veneficiis. BURRHUS emplaſtrum antidiabolicum ex cera benedicta & aſa fœtida habet. HARTMANNI experimentum certum, & aliquoties probatum, quod ipſe recenſet *in Praxi chymiatrica pag. 265.* fuit lotio pudendorum utriuſque ſexus cum *decocto herbæ*, florum ac ſeminis aquilegiæ, (hoc enim eſt ſingulare.) Poſt lotionem fecit ſuffitum dictis partibus excipiendum, ex dentibus hominis mortui pulveriſatis ſuper carbones projectis. Modus ſuffitus eſt hic: Recipiantur tres *dentes ex capite mortui viri*, qui minute pulveriſentur: hinc recipiantur 2. *lateres novi*, qui candefacti per crucem diſponantur in terram, hinc affundatur *ſpiritus vini Rhenani optimi*, & ſuperimponatur *pulvis dentium* iſtorum contuſorum, fumo imponatur membrum incantatum, & ita excipiatur fumus, donec membrum incipiat ſudare: hinc hic ſudor cum lintheo mundo deorſum verſus abſtergatur. Quo facto inungatur membrum cum aſa fœtida, (quæ eſt baſis emplaſtri Mynſichtii contra incantationes,) hinc linteis involvatur, & ita incantatus cubitum ſe conferat.

Item expertum fuit aliquando, ſi quis emat Lucium piſcem ſexus maſculini, huic per vim aperiatur os, & in os ejus mittatur urina maleficiati: hinc Lucius ita vivus immittatur in fluvium, idque contra ejuſdem curſum, & ita ſinatur; ſubitò namque tolli maleficium. Si malum non ſit nimis inveteratum, ſeu in maleficio novo, ſingulare etiam habetur ſecretum mictio per annulum ſponſalitium, Germ. *Trauring*, ante & poſt copulationem, eaque reciproca, aut per aſſeris ex reliquo trunco extruſum nodum: vid. VVEDELIUS *de Medic. Facult. p. 225.* Ubi hoc non ſufficit, accipiatur ſimul raſura annuli ſponſalitii, quæ interiùs in potu vini aſſumpta ſingulare eſt experimentum in tali caſu. Venefica docuit juvenem urinam mittere per columnæ patibuli foramen terebra factum, & liberatus fuit. Fuit aliquando curatus quidam ſimiliter incantatus conſilio ipſi à vetula ſuppeditato, dum ſcil. in cœmiterio quodam miſit urinam per anſam, ſeu annulum cujuſdam epitaphii, vel lapidis ſepulchro incumbentis. Denique ſi quid aliud, ſingulare eſt, ſi quis accipiat ovum recens, hoc coquat cum urina propria ad abſumptionem medietatis: quo facto urina ſuperſtes projiciatur in flumen ſecundùm ejuſdem curſum, ovum verò ita coctum leviter apertum immittatur in acervum formicarum; Unde, quando formicæ abſumpſerunt ovum, ſolutum erit faſcinum: vid. HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr. ubi de Atrophia*. Quidam ſtercus proprium poſt duas horas excretum veſicæ includunt, & fumo exponunt: quo facto dolores aliaque mala à veneficio inducta ceſſare, & veneficam eundem guſtum percipere dicunt.

Plura, qui pertinent ad morbos ab incantationibus ortos, non addo. Quoad hæc enim, quia adhuc hæremus in *Theoria*, etiam hæremus in *Praxi*, dubitantes, an ſint licita? an verò minus? plura videb. in AGRICOLÆ *Chirurg. Parv. German. pagin. 656. 661.* &c. item in CARRICHTHERI *Herbario von Zauberiſchen KrancKheiten.* Interim obſervetur, quod, prout variant media, quibus inſtituitur ligatio, ita etiam neceſſe ſit variare remedia; unde cum dubii ſumus, quomodo facta ſit ligatura? etiam varia remedia tentanda ſunt.

Verſamur adhuc in morbis Virorum in puncto erectionis penis; tractavimus primum vitium, nempè deficientem penis erectionem, à quacunque cauſa oriatur: ſequitur.

CAPUT II.

DE

PENIS ERECTIONE AUCTA.

ARTICULUS I.

DE

NIMIA SALACITATE.

SEcundum nimirum in erectione membri *vitium* eſt, quando nimiùm, aut ſæpiùs, aut diutiùs, quàm naturaliter fieri ſolet, imò ferè continuò, diſtentum & erectum eſt membrum, adeoque conſequenter erectio & rigiditas nimis aucta eſt.

Affectus eſt duplex, qui occurrit in nimia membri erectione, ſecundum duplicem modum, quo fit; ita tamen, ut *pars affecta* ſemper *ſint muſculi circa radicem penis*, qui contractione ſua comprimendo venam, impediunt ſanguinis refluxum, & penem erigunt; quod tamen cùm duobus modis fieri ſoleat, eſt etiam *duplex affectus*. Primus eſt modus, quando ægri ex ſtimulo Veneris huic acriter inhiant, & hinc *ſæpiùs, & diutiùs membri tenſionem* cum prurigine in Venerem patiuntur, & tunc dicitur SALACITAS, ſeu nimia in Venerem propenſio, in qua per integram noctem vel leviſſima mentione *tenſionem penis inſignem* percipiunt, quod malum interdum eo uſque excedit, ut etiam quandoque *delirium* aut furorem quendam Venerum inducat; idque ex nimia genituræ turgeſcentia & orgaſmo, qui ipſe furor vix, niſi genituræ uberiore excretione ſedari poteſt: Confer. M. A. N. C *Annotat.* 6. & 7. *Obſervation.* 54. & 55. *pagina* 87. & 88. tuncque affectus eſt ſimilibus brutorum æſtro Venereo, dum certis anni temporibus ex liquoris genitalis turgeſcentia, hincque juncta ſanguinis aucta fermentatione, cum ſpirituum inſigniore fervore in Venerem impetuoſiùs ruunt. Hic affectus in maribus eſt ſummus ſalacitatis gradus, & ferè idem, qui in mulieribus *Furor Uterinus* dici ſolet.

CAUSÆ.

Cauſa hujus ſalacitatis ac Satyriaſis facilè patet, eſt nempè *genituræ* naturaliter conſtitutæ & uberiùs collectæ, ſimulque ſpirituoſæ ac acrioris, *nimius fervor ac turgeſcentia*, & inde natus *ſtimulus ad Venerem*, quem ſequitur determinatus ſpirituum animalium motus & penis erectio.

Cauſæ remotæ ſunt variæ: omnia nempè, quæ genituram augent, vel ſpirituum animalium impetum excitant, aut acrimonia loca genitalia ſtimulant: hinc *vita ſedentaria, diæta lauta* cum *aromatibus condita*, aſſumpta & propinata Purgantia, aliavè Venerem ſtimulantia, meditationes Venereæ, aliævè occaſiones externæ, ad hoc malum diſponunt. Præſupponit laudabilem genitalium conſtitutionem, qualis deprehenditur in iis, qui ſunt *triorchides*; item quando SALMUTH *Centur.* 1. *obſerv.* 23. refert Venereos inſignes, in quorum altero magni renes, in altero tres venæ ſeminales dextræ viſæ fuerunt. De Medicamentis purgantibus, Venerem ſtimulantibus, præter PLATERUM videb. TIMÆUS *von GuldenKlee in Caſ. pag.* 193. item M. A. N. C. *Ann.* 2. *obſ.* 71. *pag.* 131. Sin ulteriùs excedat *hæc Salacitas*, ut coitu vix ſatiari poſſit, quin etiam poſt coitum Venereum adhuc membrum rigidum & tenſum continuâ prurigine in Venerem ſtimulet, ut coeundo vix ſatiari poſſit, uſitato vocabulo SATYRIASIS, *ſummus* nempè *ſalacitatis gradus*, dicitur à Satyris, qui membro erecto, & ad libidinem deplendam ſemper prono, finguntur & pinguntur. Monſtra ſcilicet talia, quæ & ipſa ex nefando hominum virorum cum capris congreſſu prognata fuerunt. Exemplum talis Satyriaſeos, ſi quod aliud, inſigne videb. in TIMÆO *von GuldenKlee lib.* 3. *Caſ.* 52.

DIAGNOSIS.

Diagnoſis Salacitatis & Satyriaſis, ex relatione ægrorum, & ſupra dictis per ſe patet.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Ex Salacitate & Satyriaſi nullum incommodum, niſi quòd nimiam Venerem inſequitur, metuendum eſt; nempè debilitas corporis, ejuſque tabes, in ſpecie actionum animalium inſignis læſio, viriumque labefactatio, oriri ſolet, quin etiam vitam abbreviat.

CURA.

Quoad *Curam*: In *Salacitate* ac Satyriaſi genitura ita imminuenda, ac ſpiritus animales, fervidiores ac alacriores, ſunt abſumendi & ſiſtendi; & ſi aliqualis adſit *genituræ acrimonia*, *appropriatis temperanda*. Unde præter animum curis occupatum, vigilias nimias, victum tenuem, jejunium, labores, & motum corporis validum, aut vitæ genus exercitiis occupatum, ita, ut *fortis ſudor* inde erumpat &c., hic conducunt venæ ſectio, eaque ſubindè repetita; item omnia ea, quæ *ſuprà Section.* 1. *capit.* 2. *artic.* 1. *Membr.* 1. *de Gonorrhœa ex turgeſcentia & abundantia genituræ* fuerunt propoſita. In ſpecie *acida* fixa *vitriolata*, citrata, *nitrata* & Saturnina, hìc conducunt, hinc *opium & camphora*. Vitriolata & Nitrata vim genitalem nonnihil refrænant, & genituræ vim ac impetum coercent: vid. LANGIUS *in Pathol. Fabri.* Opium & camphora ſpirituum animalium impetum ſiſtunt & refrænant; Quoad acida, ſuccus citri ac limonum, item *acetum rutaceum* ſæpiùs uſurpatum Salacitati nimiæ frænum injicit: quibus & ſuccus menthæ eſt permiſcendus, quibus *opium & camphora* maritanda ſunt. Hinc Nitrata ſunt optima, ut nitrum crebriùs & copioſiùs uſurpandum notabiliter ſalacitatis œſtrum temperat, aliis namque omnibus irritis, per nitrum purum in *aqua nymphææ* bis in die, manè & veſperi uſurpatum, & crebriùs continuatum, TIMÆUS *von GuldenKlee lib.* 3. *Caſ.* 52 *pag.* 173. curavit ſuprà dictum ſalaciſſimum hominem; Unde etiam ſpiritus nitri, & omnia ex nitro, acido ſpiritu adhuc turgida, ſunt uſurpanda. Quoad Saturnina convenit tinctura antiphthiſica, ſaccharum Saturni &c. vid. VVEDELIUS *de Med. Fac. pagin.* 237. De *Vitriolo* & ejus *ſpiritu* D. LANGIUS *ſuper Fabrum* refert, quod crebrior aut diuturnior ejus uſus notabiliter imminuere ſoleat vim teſtium genitalem, ut etiam hujus abuſu ſtructura teſtium penitus fuerit immutata; unde ſpiritus vitrioli crebriùs ac diu uſurpatus, compeſcit egregiè Satyriaſin; item tinctura florum papaveris rhœados ac florum cyani & tunicæ cum phlegmate vitrioli acidulo crebriùs hauſta. Nec minùs conveniunt alia per experientiam cognita, quæ inter eſt nymphæa, præſertim flore albo, ejuſque radix, quæ ſpecificè commendatur, item lactuca, ejuſque ſuccus, portulaca, quibus addatur millefolium flore albo, ruta, & quæ ex citatis internè uſurpari poſſunt remedia; item *cicuta*, quæ apud nos inſons deprehenditur. Imprimis mentha his addita laudari ſolet. De vitice ſeu agno caſto, cujus folia, flores, & ſemen ſunt uſitatiſſima, res ſatis eſt nota. Poſt *viticis ſemen*, ſemen cannabis eſt etiam inſignis laudis; item ſemen lactucæ, portulacæ & ſimilia. De *ſalice* res nota eſt; nempè ſunt *ramuli tenelli ſalicis*, ex quibus inciſis *liquor albus* emanat, qui impetum Venereum ſoleat extinguere: folia ſalicis cocta; item cum his folia verbenæ miſta, cocta, diutiùs continuata mirè ſtimulum Venereum interimunt: His optimo conſilio Nitrata adduntur. Camphora eſt hìc non negligenda, non quod abſumat, ut volunt, ſemen, aut vim genitalem imminuat, ſed quod certa quadam virtute ſpirituum fixativa ſit prædita, qua ratione & deliriis febrium malignarum adeò potenter reſiſtit. Quo facit, quod ZACUTUS LUSITANUS *libro* 1. *Med. Princ. Hiſtor.* 20. refert, coitum aſſiduum camphoræ uſu curatum. Item Electuarium ejus camphoratum, quod habet *l.* 2. *Prax. Admir. obſer.* 108. Conf. TACHENIUS *Hipp. Chym.* Ratione cujus virtutis ſpirituum fixativæ & Opiata conveniunt, quæ per ſe uſurpata ſpirituum ferociam & agilitatem compeſcendo, impetum Venereum retundunt, ſpiritus figendo, & eorum impetum cohibendo. De opio dubium videri poteſt, cùm in regionibus Orientalibus opium tanquam Venereum optimum uſurpetur. Ad hæc opium habet ſummam acrimoniam, quæ etiam in quibuſdam ſudorem pruriginoſum infert; nil tamen impedit, quò minùs & ſpirituum impetum figat, cùm & hac ratione ſtimulantibus ſociatum, actum Venereum diutiùs continuandum efficiat, & ſpirituum impetum impediat. Sic, ut Formulas quaſdam annectam, egregia hìc eſt *Emulſio Mynſichti cannabina*.

♃. *Sem. cannab.* ℥iß.

Semin.

Semin. 4. frigid. mai. an. ʒ i
Cum ſ. q. *aquæ flor. nymph. & roſar.* an. f. Emulſio:
Hujus ℥ xiii. adde
Syr. è ſucc. violar. ℥ ii.
Aquæ cinnam. bugloſſ. ℥ i.
Miſc.

Hæc in *pollutione nocturna, ſatyriaſi, priapiſmo*, & omnibus aliis, à nimia genituræ quantitate vel acrimonia provenientibus affectibus, eſt nobiliſſima. Notandum, quod *Aqua cinnamomi bugloſſata* omittatur commodiùs, niſi ob nimiam genituræ projectionem inſimul vires defecerint; aliàs enim, cùm ſpirituoſa ſit & aromatica, malum nonnihil exaſperare poſſet. Aliàs & ita præſcribere ſoleo:

♃. *Sem. cannab.*
Melon. an. ʒ ii.
4. frig. mai. an. ʒ i.
Aquæ lactuc.
Acetoſ.
Flor. nymph. an. ℥ iii.
F. Emulſio, edulcoranda cum *ſyr. pap. albi*.
D. S.
Emulſio ſiſtens.

Sic & *Mixturæ* præſcribi poſſunt:

♃. *Aquæ fol. vitis,*
Salicis an. ℥ i ß.
Spiritus nitri dulc. vel *vitrioli dulc.* ʒ ß.
Edulcor. cum ſ. q. *manus Chriſti ſimpl.*
D. S. ut antè. Vel

♃. *Plegm. vitrioli* ʒ ii.
Tincturæ flor. bellid.
Roſar. an. ʒß.
M. S.
Tinctura compeſcens.

Vel in forma *Pulveris*:

♃. *Pulv. ſem. agni caſti,*
Nitri depur. an. ʒij.
Campb. ℈ß.
Laud. opiat. gr. vj.
M. f. Pulvis.
D. S.
Pulvis ad pudorem, 3. *cuſpidibus cultri ſumendus in aqua ſequenti.*

♃. *Aquæ acetoſ.*
Flor. nymph. an. ℥ij.
Liqu. ſalicis ʒiß.
Syr. nyph. q. ſ.
M. S.
Aqua ad pulverem.

Cum his *externè* commodè applicantur partibus genitalibus, in ſpecie ſcroto & pectini, ſuccus plantaginis, ſolani, cicutæ, *hyoſcyami*, ſempervivi, cum aceto vel ſimplici, vel deſtillato, & ſaccharo ſaturni miſti, & in forma Epithematis applicandi, ad compeſcendam nimiam ſalacitatem, & impediendam genituræ turgeſcentiam: aut fiant ex his plantis Cataplaſmata aceto imprægnanda: Vel partes genitales ſimiliter foveantur ſucco ſempervivi aut *lactucæ*, in quo nitrum crudum vel purgatum q. ſ. ſolutum ſit. Teſtibus hoc in forma Epithematis applicatum, mirè ſpirituum impetus refrænatur, quin & poſteà regio lumbaris, ſeu renes, ipſumque ſcrotum ſubinde humectari poteſt: item partes genitales, pecten, ſcrotum, &c. foveantur *aqua nymphææ*, in qua diſſolutum ſit *opium*: ſin ob penetrationem ad aliqualem opii correctionem acetum admiſceatur, eò melius erit. Suadent quidam *laminam Saturni* lumbis applicare circa regionem renum, ſed malè; quia quandoque ſic inſecuta eſt gravior urinæ ſuppreſſio.

ARTICULUS II.
DE
PRIAPISMO.

Secundus modus nimiæ penis Erectionis eſt, dum *penis ita rigidus* & iſta diſtentus eſt in omnem dimenſionem, *ut exinde graviter doleat*, & dolorem tenſivum ſentiat: in qua ipſa diſtenſione *nullum* Veneris adeſt deſiderium, unde & coeundo nullum aut pauciſſimum ſemen emittunt; coitu nullo levantur, quin potiùs malum inſigniter exaſperatur, adeò, ut ſi tales ſæpiùs coitum tentare velint, incidant ſubinde in convulſionem totius corporis. Morbus hic uſitatè PRIAPISMUS dicitur, à Priapo, ſcrotorum apud Gentiles Patrono, qui tali membro ſemper erecto & rigido fingitur.

CAUSÆ.

Cauſa proxima hujus priapiſmi eſt *convulſio muſculorum penis*, quorum ſpaſmo & continua ſpaſmodica contractura, & vena penis penitus occluſa ſanguis penem diſtendens, omninò impeditur & ſiſtitur in refluxu, & ſimul dolorifica tenſio in radice penis percipitur. Unde, dum ſanguis copioſiùs in penis corporibus nervoſis hæret coacervatus, tandem dolorifico tali diſtenſionis ſenſu membrum cruciatur, & cum ſpaſmo dictorum muſculorum convulſivi quid patitur. A tali nempè muſculorum penis convulſione eſt, quod Epilepticis quibuſdam inſciis & invitis in paroxyſmo ſubindè membrum tendatur, imò & iiſdem in paroxyſmo epileptico genitura interdum elabatur, à tali ſc. muſculorum penis, vicinarumque partium membranoſarum convulſione. Item videtur hinc oriri, quod interdum quibuſdam *ſuſpenſis* erigatur membrum: vid. SCHENCKIUS *in obſerv. ubi de Spaſmo*; Confer. ſimul SALMUTH *Cent. 3. obſerv. 21. & 40.* ubi tale exemplum recenſet, ſimilis ſc. membri convulſionis in Turca, interfecto propter copioſum Maslah aſſumptum. Verùm nè fiat confuſio, dum ſuperiùs dixi, inflammationem ſcroti, penis, ac teſtium fieri ex impedito ſanguinis refluxu & motu; hic verò dicam, priapiſmum oriri ex impedito ſanguinis motu propter convulſionem muſculorum; Ne, inquam, circa hoc fiat confuſio, obſervandum moneo: quod ſanguis in corporibus penis membranoſis excavatis coercitus, & in refluxu impeditus, det membri pertinacem erectionem & tenſionem. Ubi verò ſanguis in ipſa ſubſtantia penis, quam irrigat, ut ibidem ſtagnet, tunc in procinctu eſſe ſolet periculoſa ejus inflammatio.

Convulſionis hujus muſculorum penis, & inde oriundi *priapiſmi*, *cauſa eſt irritatio* quæcunque, aut muſculos penis aut horum nervos afficiens; unde ſpirituum animalium continuato influxu hi contracti & convulſi manent, & tandem *priapiſmum* inferunt; non ſecus ſc. atque punctura nervi cujuſdam per irritationem partis, ad quam nervus tendit, convulſionem infert, unde hujus membri fit contractio & rigiditas: *Irritatio hæc à cauſa* tam *in-* quàm *externa* excitatur, rariùs autem à cauſa interna, frequenter ex externa. Inter has externas primatum obtinent cantharides, intempeſtivè & incautè uſurpatæ: quæ ſicut tàm *externa applicatione*, quàm *interna aſſumptione*, urinam cruentam aut ulcus veſicæ inducunt; ita quibuſdam, Italis præſertis, loco ſtimuli Venerei inſerviunt, ſed quorum acre & ſalinum virus ad muſcolos penis delatum, continua irritatione, pertinacis priapiſmi ſubindè cauſa eſt. Imò etiam alia Aphrodiſiaca acriora, magiſque *aromatica*, & copioſiùs aſſumpta, interdum *priapiſmum* inferunt: Hinc enim curioſum eſt, quod obſervat SALMUTH *Cent. 3. Obſ.* 29. de Sene defuncto, qui tertia die nuptiarum mortuus, pertinaci penis erectione repertus eſt, ex nimio abuſu medicamentorum Venereorum, quibus uſus fuerat, ut in nuptiis ſecundis noviter nuptæ juvenculæ ſatiſfaceret, & meliùs placeret. Dubio procul convulſus mortuus eſt; nam dum antè, & in ipſa morte, muſculi penis convulſi, rigidi ſunt, facilè fibræ poſt mortem in eodem tono, ex contentis humoribus ſucceſſivè condenſatis, perſtare, & ita ex ſanguine ſucceſſivè in pene coagulato etiam poſt mortem hujus tentigo continuari poteſt. Vid. GARMANUS *de Mirac. Mortuor.* & M. A. N. C. *Ann. 9. & 10. obſerv.* 34. *p.* 98. Sed malum hoc ſatis eſt rarum, ut plura addere verear. BORELLUS tamen *Centur. 2. obſer. 31.* notat quendam in coitu inſtar canum junctum remanſiſſe, quod à nimio ardore partium genitalium tumefactarum provenire exiſtimat; vel quod è zibetho, quo conſilio amici cujuſdam, voluptatis augendæ gratia balanum inunxerat, partes hæ calefactæ & irritatæ fuerint.

DIAGNOSIS.

Diagnoſis hujus affectus ex relatione ægrorum, & ſuprà dictis addiſcenda.

PROGNOSIS.

Priapiſmus, cum ſit interdum ſatis dolorificus, ac dolorem inferre ſoleat ſimilem tetano, ſeu membris tetano correptis, metum infert, ne & aliarum partium ſuperveniant *convulſiones*, ægerque ſic moriatur; aut nunc tumorem, nunc inflam-

inflammationem; nunc periculoſum apoſtema membri poſt ſe trahat.

C U R A.

Curatur Priapiſmus, convulſionem muſculorum imprimis removendo, cauſam irritantem ſiſtendo; nam ſic ſpontè flacceſcet penis. Ubi ſimul Cauſa occaſionalis excrementitia latet in corpore ad revulſionem commendantur vomitus, qui præ aliis purgandi modis, præſertim ad Priapiſmum confert, utut *Purgantia* per inferiora eandem removere videantur; eorum tamen vis minùs eſt valida; prætereaque notum, quod Purgantia interdum tentiginem inducant,& Venerem ſtimulent: Exemplum habet de Viduo PLATERUS, qui ex uſu pilularum aromaticarum, & maſtichinarum tale quid percepit, unde Purgantia rectè omittuntur. Potiùs ergo *Vomitoria* laudantur in Priapiſmo ad revulſionem, uti dicunt, cauſæ irritantis: vid. FORESTUS *lib.26. obſer.6*, idem habet EPIPHANIUS FERDINANDUS *Hiſt.Med.26.* Poſt *Vomitoria* conveniunt acida, menta, ruta, vitex, ſeu agnus caſtus, ejuſque ſemen; Nempè *Decoctum lentium cum ſemine agni caſti* aliquandiu uſurpatum, experimentum eſt LINDANI contra Priapiſmum, qui etiam refert ſe aliquando curaſſe ſenem ſeptuagenarium priapiſmo laborantem, in quo externè, & internè oleum deſtillatum rutæ, aliàs ab HARTMANNO inſigniter commendatum, fruſtrà adhibuerit, poſtmodum verò eundem reſtituerit decocto lactucæ, & ſemine agni caſti crebriùs, ac diutiùs uſurpato. *Opium*, item *camphora*, & ſimilia, cum ſucco citri copioſiùs uſurpata etiam huc conferunt. POTERIUS, qui non habuit, nec habebit parem inter Italos, *C.1. cap.54.* refert, quendam 30. annorum diù prava tentigine tentatum, tandem per uſum auri diaphoretici fuiſſe curatum. Hinc lac prodeſt, ubi ex cantharidibus malum ortum fuerit.

Externè Epithema ex vino, in quo coctum ſit cuminum, & ruta, adhiberi debet, quod JOEL *in ſua Praxi* in uſu habet; uti etiam oleum rutæ, menthæ, &c. genitalibus, & perinæo illinendum. Cataplaſmata quoque ex ruta, mentha, cumino, floribus nimphææ cum aceto,& aqua parata; vel ex ruta contuſa, & ſemine cumini cum aceto conveniunt. Conducunt quoque *cataplaſmata camphorata*: Vel illinatur *oleum amygdalarum dulcium*, in quo ſoluta ſit *Camphora*, radici penis; vel applicetur *camphora* in *aceto vini* ſoluta, cum *aqua nymphææ* ſuperfuſa rutæ contuſæ. Sedulò interim monent omnes Practici, ut in priapiſmi cura unà cum genituram extinguentibus uſurpentur medicamenta carminantia, ut eſt ver.gr. aqua carminativa communis, miſta cum aqua caſtitatis *Quercetani*; aut aqua caſtitatis *Riverii*, miſta cum ſpiritu nitri dulci. Dico commendant Practici, quibus tamen minimè poſſum conſentire; hypotheſis enim eorum eſt, quod oriatur priapiſmus ex liquore flatuoſo, ſeu ex flatibus penem diſtendentibus, quod tamen minùs philoſophicè, aut ſcientificè videtur locutum; unde ex hac hypotheſi carminativa commendant: hinc etiam ZACUTUS LUSITANUS *lib.2. Prax. Adm. obſervat.* 105. aquam ex caryophyllis viridibus deſtillatam laudat. Potiùs acida vitriolacea commendo, & juxta hæc Nitrata, quæ, & ipſa priapiſmum curare valent. Denique Clyſteres carminantes laudantur à ZACUTO LUSITANO *lib.3. Med. Princ. Hiſt.21.* Imprimis ſi addantur urinæ pueri ℥ iij, fermenti acris ʒ i.

Hæc eſt aucta Penis erectio.

C A P U T III.

D E

PENIS ERECTIONE DEPRAVATA.

Tertium vitium in Erectione denique erat *depravata penis erectio*, ſeu *contorſio*. Nam depravatè erigitur membrum, dum non debita in figura, & modo debito contingit, cùm naturaliter penis tenſus in figura rectà abſque dolore ſoleat extendi. Quando ergo contortus eſt penis, ſeu quando curvam, aut aliam vitiatam figuram acquirit, dum erigi debet, læditur ejus actio, de cujus cauſa interna nihil eſt, quod addam, niſi quod conſulendus ſit HEINRICUS ab HEER *obſerv.* ubi habet aliquot rara exempla contorſionem penis, & ex AURANTIO refert modum, deputationem hujus erectionis,& contorſionem penis corrigendi: item SENNERTUS *lib.3. Prax. pag.*923. Pertinet huc *retractio penis omnimoda* in imum ventrem, per cucurbitularum appoſitionem curandam, ſecundùm HEINRICUM *ab* HEER *obſerv.7.* item Carminantibus applicandis reſtituenda. Vid. M.A.N.C. *Annot.2. obſ.50. pag.89.*

Pertinet huc *Penis Tumor* præternaturalis, ut quando Tumorem penis ſubitaneum tympaniticum, fotu carminatiuo curandum obſervarunt in M. A. N. C. *Annotat.3. obſervat. 99. p.160.*

Depravatur etiam penis erectio ſubindè *fræni*, vel *præputii vitio*, quando non ritè poteſt erigi, vel extendi membrum, *frænulum* quod attinet, ſi nimis breve eſt, & tenditur membrum, glans retrahitur, & membrum incurvatur, & ſic non tantùm *generatio impeditur*, ſed etiam *dolor oritur*. Hoc ergò *curatur Chirurgia*, ubi frænum ſimplici inciſione ſecatur, uti videbitis ex HILDANO *Cent.6. Hiſt.6. Obſervandum tamen*, ut aliquid potiùs detrahatur de membrana præputii, quàm de glande, ſi res eſt certa; facto hoc, applicetur ſtuppa cannabis cum albumine ovi,& bolo impregnata, quæ immergatur in locum, ubi facta eſt inciſio.

Præputii verò ratione fit, quando hoc ita eſt anguſtum, & ſtrictum, ut glans commodè detegi nequeat; ſic enim coercitus penis re ipſa ſe explanare nequit. Vitium hoc aliàs *Phimoſis* dicitur.

A R T I C U L U S I.

D E

P H I M O S I.

C A U S Æ.

Phimoſis verò triplici ratione fit: nunc eſt malum nativum; nunc fit interdum à coitu cum fœmina infecta,& inflammationem concipit; nunc præputium incipit corrugari, ut non poſſit detrahi, niſi concipiat fiſſuram.

C U R A.

Phimoſis eſt, quæ à nativitate, ſectione Chirurgica facilè curatur, & removetur: Scilicet cùm inciſura in præputium inciditur; interdum etiam per crucem fieri ſolet, obſervando ſaltem hoc, ut vitetur vena pudendi, ſeu iſtud vas, quod citra latus præputii ſe manifeſtat.

Si verò ex congreſſu impuro facta eſt inflammatio præputii, quæ ſolet habere conjunctum inſignem pruritum, optimum eſt ſequens Fotus:

℞. *Mucilag. ſem. pſylii.*
Cydon.
Fœnug. cum aqua plantag. extr. an. ʒ i.
Vitell. ovi No. i.
Lact. vaccini ℥ iij.
M. ſub forma Fomenti; S.
Fotus leniens.

Applicetur crebrò loco affecto.

Vel

℞. *Aquæ* vel *Decoct. calcis vivæ*;
Cum quo vel ſolo, vel addito *ſacch. ſaturni*, vel *Mercurio dulci*,
f. Fotus calidè applicandus.
D. S.
Fotus refrigerans, & diſcutiens.

℞. *Flor. chamom.*
Samb. an. M. i.
Hyoſc.
Sem. apiſi,
Fœnic. an. M. ß
Bacc. lauri ℥ ß
Inciſa,& contuſa coque *in Aquæ calcis vivæ*,
Colatura D. S.
Epithema leniens.

Applicatur calidè. Convenit etiam in Paraphimoſi.

Vel fiat Cataplaſma ex farina fabarum cum dicta aqua calcis vivæ, invicem miſcendo, quod præputio affecto applicatum tumorem diſcutit,& malum curat.

In Phimoſi, in qua præputium corrigatum eſt, vt citra fiſſuram non poſſit detrahi, præter jam dictum Cataplaſma in ſpecie convenit cremor calcis vivæ, qui ſubigitur cum butyro non ſalito.

ARTICULUS II.

DE PARAPHIMOSI.

COntrarium vitium eſt *Paraphimoſis*, tanta poſt glandem præputii retractio, ut nequeat denuò retrahi, vel ſupra glandem duci, ut etiam glandis periculoſam inflammationem inducat.

CAUSA.

Vocatur Paraphimoſis, & imprimis ex violentiori oritur coitu, eoque ſæpiſſimè primo, dum ex relaxatione fræni in tantum ex impetuoſo coitu præputium retrahitur, ut tumefactum non nihil infra glandem ſubſiſtat, & ita paraphimoſin inducat.

CURA.

Cura hujus vitii fit præprimis per *Emollientia*, & cùm *præputii* utplurimùm accidat *tumor*, per *Diſcutientia*. Convenit e. g. *Fotus ex lacte*, in quo *flores ſambuci* ebulliant. Convenit etiam *cataplaſma ex floribus chamomillæ*, *parietariæ*, *roſis rubris*, *cum lacte* coctis, & calidè loco affecto applicatis. FORESTUS applicat fotum ex Decocto malvæ, violariæ, & hyoſcyami propter dolorem: Aut etiam applicat Decoctum roſarum, aut meliloti cum farina fabarum, & foliis hyoſcyami. Quidam commendant ad talem præputii dolorem, ſi recipiatur cortex ſambuci medius, qui coquatur in lacte, quo calidè ſuffumigetur priapus, & poſtmodum panno linteo, in iſto Decocto intincto ſomentetur: v. g.

℞. *Herb. malv.*
Parietar.
Alth. M. I.
Rad. alth.
Lil. alb. an. ℥ i.
Flor. roſ. rubr.
Chamom. an. p. ij.
Coqu. in lacte ad conſiſtentiam pultis, & applica.
D. S.
Puls emolliens, & leniens.

Vel applicetur Fotus ex flor. chamom. ſambuci, hyoſcyami, &c. cum aqua calcis vivæ, ſuprà Artic. I. in Phimoſi laudatur: *cui, ſi membrum inſigniter ſimul doleat*, addi poteſt *croci* momentum. Multum quoque præſtat commune Chirurgorum Cataplaſma, ex *pane triticeo* cum *lacte*, Germ. *ein Semmel-Brey*: ſit exemplum:

℞. *Medull. panis ſimilag. in lact. infuſ.* ℔ i ß
Vitell. ovor. No. iij.
Ol. roſac. ℥ ij.
Croci ℈ i.
M. f. Cataplaſma.

ARTICULUS III.

DE PENIS INFLAMMATIONE.

PErtinet huc etiam *Inflammatio Penis*, utplurimùm à cauſa externa, in qua confert Cataplaſma jam dictum ex floribus chamomillæ, parietar. &c. & aqua calcis vivæ cum appropriatis additis. Iis fermè curatur remediis, quæ retuli *ſect. I. cap. I. artic. I. de Inflammatione teſtium*. Unum tantùm recenſebo exemplum: Fuit aliquando puer, qui adhoc, ut membrum acquireret paulò generoſius, & majus inunxit non tantùm membrum, ſed etiam ſcrotum, cum lacte eſulæ, ſeu tithymali, unde facta fuit inſignis harum partium inflammatio cum non levi dolore conjuncta: facilè tamen fuit diſcuſſa, & curata per Fomenta ex lacte, tepidè ſæpiùs iterata: cui, ſi flores ſambuci incocti fuiſſent, effectus eò præſtantior fuiſſet.

ARTICULUS IV.

DE PENIS DOLORE.

VLtimò denique impeditur, ſeu depravatur debita membri erectio ex *Dolore*, dum ſc. impenſius dolet membrum: Sic ex forti labore in coitu ſubindè fit, ut doleat, ut etiam intumeſcat glans, quod vitium inſigniter leniunt cicutæ folia trita, & per patentem præputii hiatum immiſſa. Commendat hoc remedium etiam HEINRICUS ab HEER *in obſerv.* 7. contra inflammationem glandis cryſtallinam, in qua glans tumida, & quaſi perſpicua inſtar cryſtalli erat cum gravi dolore, cum ſc. ſumpta cicuta, eaque immiſſa per patentem præputii hiatum, ſedatus dolor, & tumor diſcuſſus fuit. *Quod ſi* verò anguis ſub herba latitet, & *gonorrhϾ virulentæ conjunctus* ſit Penis dolor, ac reliqua hactenus dicta glandis vitia, quod tantùm non ſemper evenire ſolet, & huic quoque per *interna* proſpiciendum erit *Purgantia* nimirum, & *Balſamica terebinthinata*, quæ *ſupra lib. I. ubi de Gonorrhœa virulenta*, videantur. Optimum aliàs eſt Balſamum Peruvianum, dum ſc. hoc ipſum excipiatur filo craſſo, albumine ovi durato, & hoc ipſo Balſamum Peruvianum infigatur & applicetur; ſic enim dolor in virgæ initio à Gonorrhœa facilè ſedatur.

Denique *dolet penis non rarò ex calculo veſicæ*, in quo nihil præſtantiùs eſt, quàm aqua albuminis ovorum, cum lacte muliebri, & camphoræ modico, quæ omnia calice excepta frigida actu vel tepida admoveantur, peni, ita, ut membrum huic immittatur; ſic namque ſtatim omnem dolorem ſedari, Author eſt ZECHIUS *in Conſil.*

Et hi fuerunt Morbi Virorum, de quibus hæc dixiſſe ſufficiat: Pergo ad Morbos Mulierum.

LIBER IV.
DE
MORBIS MULIERUM.
SECTIO I.
DE
FLUORIS MENSTRUI VITIIS.

UT virilis Sexus, ſimul ac genituræ in eodem fit generatio, ſingulares ſuas patitur alterationes, ita & Sexus muliebris, dum ad generandum fit aptus, ſeu ova in eorum teſtibus fiunt fœcunda, etiam non minorem in corpore incurrit mutationem. Nam præterquam, quod puberes fiant mulieres, h. e. quod lanugo in monte Veneris efflorеſcere incipiat, etiam mammæ turgeſcere, ſeu, ut vocant, ſororiari incipiant (*cum ſint binæ*) *vox* gravior fit, & mutationes viris ſimiles patiuntur: ſed in ſpecie ſibi habent propriam ſanguinis per genitalia excretionem, quæ imprimis ſuam meretur conſiderationem, & *à periodo*, qua ordinatè repetere ſolet, *fluxus menſtrui*; vel menſium nomine Latinis, Germanis *die Blubme*, *die Roſe*, *die Zeit*, appellatur. Propriam dixi hanc purgationem eſſe fœminis: Nam inter animalia nullum, præter ſimiam & barbum piſcem, ſimilem pati fluxum dicitur. Obſervata tamen ſunt quoque exempla, licèt pauca, quod & ipſi viri omni menſtruo ſpatio ſimilem menſtruum fluxum per *penem* paſſi fuerunt. Exemplum tale pręter ZACUTUM LUSITANUM *lib. 2. Prax. Admir. Obſervat.* 102. & D. MICHAELIS, etiam annotavit BARTHOLINUS *Cent. 5. Hiſt.* 32. item FEHR *Tract. de Abſinth. pag.* 138. in ſpecie THIERMEYERUS *lib. 1. Conſil. pag.* 186. & 189. ubi refert menſium excretionem virilem per virgam, omni novilunio redeuntem, cum ſymptomatibus iiſdem, quæ moleſtant fœminas, ſi forſan ſuppreſſionem patiantur: Sicuti aliàs interdum periodicus, & menſtruus *hæmorrhoidum fluxus* in viris æmulatur quaſi menſtruationes mulierum: cùm & in ſucculentioribus & habitioribus mulieribus, deſinentibus menſibus, poſt annum ætatis 49. ſuccedat interdum ordinatus menſtruus hęmorrhoidum fluxus; quin & interdum loco menſtruorum ſuppreſſorum, quàm menſibus fluentibus intermedio temporis ſpatio, hęmorrhoidalis fluxus contingat. Prioris exemplum videri poteſt in HORSTII *Obſervat. pag.* 296. & *Problem. pag.* 91. Poſterioris in SENNERTO *lib. 3. Prax. pag.* 418 qui nempè obſervavit in muliere cum menſtruorum ordinario fluxu ſimul ordinarium hęmorrhoidum fluxum, decimoquarto die poſt menſes ceſſantes ſupervenientem: ut taceam, ſubinde cum menſibus etiam fluentes hęmorroides; vid. M.A.N.C. *Ann.* 3 *Obſervat.* 22 *pag* 39 *Ann.* 4. & 5. *pag.* 299. *Ann.* 6. & 7. *obſerv.* 63. & BARTHOLINI *Act. Med. Haffn. Volum.* 1. *pag.* 165. Repetere dixi hunc fluxum ſingulis menſibus, utut in quibuſdam anticipet unam vel duas dies in quibuſdam verò per tot dies etiam poſtponat: unde illę priores tredecim hę tantummodò undecim vicibus, purgantur in anno: Rarum namque eſt exemplum illud, quod PANAROLLUS *Pentec.* 2. *Obſervat.* 41. refert de muliere ſingulis menſibus bis menſtruata, ſine ſanitatis noxa: Conf M.A.N.C. *Ann.* 6. & 7. *obſ.* 153. *pag.* 219. SENNERTUS *l. 3. Prax. pag.* 418.

Incipit, ut dixi, hic fluxus menſtruorum tempore *pubertatis*, dum maturę viro, & ad generationem habiles fiunt: id quod fit ordinariò circa decimumquartum *ætatis annum*: incipit nimirum quaſi motu naturę critico in ſecundo ſeptenario, & deſinit ſimiliter in ſeptimo ſeptenario, nempè anno 49. utut interdum circa duodecimum annum quędam mulieres & puberes, & menſtruatę fiant; rarum eſt, quòd citiùs inchoent, aut diutiùs fluant, quorum tamen exempla proſtant. Propria hoc in paſſu *idioſyncraſia* ſubjecti probè eſt conſideranda; nunc enim *juniores*, *alacriores ſpirituoſæ*, *vegetiores*, diętâ lautâ *utentes*, & *ſalaciores*, citius patiuntur hunc fluxum: quę verò ſe habent contrario modo, iiſdem tardiùs erumpunt. Rara ergo ſunt, & quę ob id ordinario naturę curſui nihil derogant, quod refert SCHENCKIUS *in lib. 4. obſervat.* de puella novenni menſtruata: item, quando refert TULPIUS *lib. 3. obſervat. cap.* 36. de puella quatuor annorum menſtruata: Vid. M.A.N.C. *Ann.* 4. & 5. *obſ.* 23. *Ann.* 6. & 7. *obſ.* 63. *Ann.* 9. & 10. *obſ.* 28. Sicuti è contrà nil derogat, quando iiſdem menſes ulteriùs producuntur: qua ratione HILDANUS *in Cent. 4. obſervat.* 63. refert, menſes cuidam fluxiſſe ultra ſeptuaginta annos; ſic mulieri ſeptuagintaſex annorum menſium fluxus rediit, ſtatam ſervans periodum; vid. M.A.N.C. *Ann.* 9. & 10. *obſer.* 9. *pag.* 46. ſicut & PANAROLLUS de menſtruo in vetula diutiùs durante obſervationem habet.

Fluunt quidem *continuò*, niſi quod ordinariò ſoleant ſupprimi *geſtationis tempore*, in quibuſdam etiam *tempore Lactationis*: Unde non minùs rarum eſt, quando quibuſdam viraginibus ſeu virilis habitus mulieribus etiam omninò fœcundis, nulli unquam fluant menſes: vid. M.A.N.C. *Ann.* 6. & 7. *obſerv.* 64. Sic præter SCHENCKIUM PANAROLLUS *Cent.* 1. *obſerv.* 15. refert mulierem quinta vice prægnantem, nunquam tamen menſtruatam: Sicut rarum eſt, quando impraegnatis etiam primis geſtationis menſibus iidem adhuc fluant, imò uſque ad partum ſine noxa; vid. M.A.N.C. *Ann.* 9. & 10. *obſ.* 28. Aliàs curioſum eſt, quod mulieri ante matrimonium legitimè menſes fluxerint, qui poſt matrimonium omninò ſuppreſſi fuerunt, citra ullum tamen ſanitatis incommodum, ut refert PLATERUS *lib. 1. obſ.* Non minùs obſervatu dignum eſt, quod idem PLATERUS *in obſ.* refert quod in alia muliere menſes ſuppreſſi fuerunt, quoties pueros lactaret; ſin verò puellas, hi liberè & ordinaria periodo fluebant.

De modo quo fiat? res nota eſt ex *Phyſiologia*: Nempè *fit menſtruatio hæc* ſeu ſanguinis fluxus per turgeſcentiam quandam & fermentationem extraordinariam maſſæ ſanguineæ, propter vim peculiarem fermentativam ab uteri glandulis cum ſanguine & lympha ab ipſis refluis, toti maſſæ ſanguineæ communicatam, & etiam ipſi lymphæ ſeminali uteri & proſtatarum conceſſam: quæ uti acriores factæ pruritum Venereum inſolitum ferè excitant; ita ratione illius in ſanguine turgeſcentiæ per *anaſtomoſin in vaſis uterinis* exitum invenit. Patet hoc, quia mulieres nunquam ſunt *ſalaciores*, quàm inſtante menſium fluxu, & ceſſante, cùm uberiùs turgeſcens ſanguis, & rapidiùs per vaſa circulatus, diſtendat hæc ipſa; Unde ſubindè laſſitudo artuum, dolores lumborum ſubinde tenſivi, item pulſationes arteriarum in lumbis & circa os ſacrum, phlogoſes quædam tunc temporis ſe exhibent, donec iſta ſanguinis turgeſcentia, apertis tandem vaſis ſanguifluis in vaginam uteri inſertis (nam per uterum nihil fluit) ſanguis erumpat, quo denique ſufficienter evacuato & ejus turgeſcentia & fermentatio omninò ceſſat, & vaſa denuò ſubſident ac connivent, donec à novo orgaſmo ſanguinis denuò aperiantur. Adeſſe tamen fermentationem ſanguinis extraordinariam ſeu nonnaturalem in menſtruatione, præter alia omnibus obvia hoc etiam teſtatur, quod odor fermenti vulgaris ſæpiùs per nares hauſtus promoveat menſium fluxum ſubſiſtentem, quod uberiùs facere dicitur, ſi fruſtulum ejus, quantitatis caſtaneæ, cum pauco nucis moſchatæ aſſumatur. Unde & notabile eſt quod conſervę, ſi recipiant halitũ menſtruatę, de ſubitò aceſcant: ſicut etiam halitus earum vinum & cereviſiam aceſcere facit, ob vim talem fermentativam, quę earum hali-

balitui ineſt: hinc etiam eſt, quod Chirurgi in Vulnerum cura & deligatione nullam admittant feminam metu menſtruationis, quia earundem effluviis vulnera depravantur. Et quod per fermentationem fiat menſtruatio, probat KERGERUS *de Ferm. Sect.3. cap.2. pag.* 214. Si enim ſola quantitate efficiente proflueret, quotidiè tantum derivandum eſſet, quantum excederet, &c. Vel ſi cumularetur toto menſis tempore, ultimis diebus prægravarentur ejuſmodi onere, & fluxus in principio eſſet maximus. Fermentationem hanc etiam confirmat, quod febrile quid tunc temporis patiantur femellæ, unde & febrim menſtruam obſervavit LINDANUS, id eſt, talem, quæ ſingulis menſibus recurreret & ad biduum duraret, quoties menſtrua prorumperent: item circa uterum, arteriam portam, & venam cavam eò loci præcipuè percipiuntur tenſio, dolores atque anxietas, hypochondriorum durities, reſpirationis difficultas, aliaque mala: Vid. KERGERUS *l. a. pag.* 214. Confirmant denique talem ſanguinis fermentationem etiam omnia ea, quæ hunc fluxum ſiſtunt, ut omnia acida, quæ hoc ipſum faciunt, quatenus imprimis iſtam ſanguinis turgeſcentiam fermentativam ſupprimunt & impediunt, aut ſubitò ſiſtunt, deſtruendo ſalia volatilia, & coagulando blandè maſſam ſanguineam: è contrà, quæ menſes ſtimulant, de natura ſalina volatili eſſe debent, & utplurimùm inſigniter amaricantia, v.g. præter aromata, ut cinnamomum, caryophyllos, &c. excellit caſtoreum, crocus, myrrha, ſabina, aloetica, hinc Elixyr proprietatis, &c. Unde & ſplen bovis menſes ſtimulare dicitur, ratione virtutis fermentativæ ſanguinis in ſplene reſidentis: Imprimis ex colocynthide, ſive intus aſſumpta, ſive foras Peſſorum forma exhibita, menſes inſigniter ſtimulant. Sicuti gaudium, ira, &c. promovent fluxum: ita *terror*, *triſtitia*, mœror, metus, &c. eum impediunt.

His pro fundamentis totius Praxeos pro menſium vitiis præmiſſis, *læditur* hæc *menſtrua excretio* tribus modis:

1. *Quando imminuta* eſt, ita, ut aut parciùs fluant, aut nullo modo appareant.
2. *Quando eadem aucta eſt*, ut uberiori rivo ſcateat, tàm una vice, quàm partitis vicibus, i.e. quando quovis menſe aliquoties evacuantur.
3. *Quando eadem depravata eſt*, & nonnaturali modo cum variis ſymptomatis, doloribus abdominis &c. comitata ſe manifeſtat: vel per aliena loca, vel *inordinato tempore* fluit, vel *ſanguis* adjunctas habet præternaturales *alterationes*, ut, quando menſes decolores, atri, aut fœtidi excernuntur, & qui ſunt præternaturales errores circa menſtruationem evenientes.

CAPUT I.

DE

MENSIUM EMANSIONE.

QUod attinet *primum vitium*: *ſive* imminuta, ſive planè abſit menſtruatio hæc, vulgò *menſium ſuppreſſio*, potiùs tamen cum LINDANO *in Meletematibus Emanſio menſium* dici debet; ſicut, quando actu fluentes cohibentur, tunc optimè menſium ſuppreſſionem vocare poſſumus Sed in verbis ſimus faciles, modò conſtet de re. *Emanſio* ergò hæc menſium eſt vel *naturalis*, vel *præternaturalis*. *Naturalis* eſt talis aut *ratione ætatis*, dum poſt 49. vel 50. annum naturaliter deficiunt; aut *ratione* ipſius *mulieris ſtatus* ſeu conditionis, dum non obſervatur in gravidis, utut quibuſdam habitioribus primis geſtationis menſibus ad medium tempus fluat: item in quampluriimis Lactantibus naturaliter emanet ſanguinis fluxus menſtruus: In convaleſcentibus denique ſeu talibus, quæ à gravi morbo reſurgunt, etiam naturaliter deficiunt; in his enim depauperata maſſa ſanguinea, partim in *quanto*, partim in *quali*, & exhauſti plus minus, torpidique ſpiritus minùs apti ſunt ad fermentationem menſtruam. Item naturaliter deficiunt menſes in iis, in *quibus* alia quædam inſignior *evacuatio*, aut ſanguinis immediatè in gravioribus vulneribus, aut mediatè ſub tranſmutationis forma, v.g. ſaniei aut ichoris in ulceribus inveteratis, fit, aut facta eſt abſumptio. Sic refert BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hiſt.* 87. de fluxu menſium ſuppreſſo, qui poſtmodum apertis & conſolidatis quibuſdam abſceſſibus, denuò fuerat revocatus. Hæ & ſimiles mulieres relinquendæ ſunt naturæ, nec fatigandæ præpoſterè medicamentis, niſi ut *lauta diæta* ſanguinis copia reconcilietur: id quod taxat FORESTUS *lib.* 28. *obſerv.* 5. in quodam Medico imperito, qui nitebatur evocare menſes in puella planè extenuata. Hoc interim eſt notabile in iis, quæ *ulcera* vel vulnera habent graviora, & quibus ob id fluxus ordinarius plus minus eſt ſuppreſſus; quòd hæ iſto tempore, quo alias ordinariò fluere deberent, ſingularem quandam in vulnere aut ulcere *alterationem* in peius ſemper ſentiant: ſcilicet percipiunt aut dolorem, aut tumorem & incipientem inflammationem, aut copioſiorem & abundantiorem fœtidæ ſaniei effluxum, qui, ubi aliquot dies ita duraverit, ſpontè ceſſat, donec poſt menſtruam periodum ferè redeat uſque ad mali curationem.

CAUSÆ.

Quod ergò attinet *Cauſas*, propter quas menſes præter naturam ſupprimuntur aut emanent: ſunt hæ ipſæ vel ex vitio ſanguinis ipſius excernendi, vel ex vitio uteri & vaſorum, per quæ debet effluere ſanguis. Ex *uteri* quidem *vitio* eſt obſtructio & interceptio viarum, adeoque pituita glutinoſa ac plus minus viſcida vaſa uterina obſtruens, in cauſa eſt: aut quando vaſorum in vaginam terminantium *orificium externum* non hiat, vel propter *carunculas* membranæ nimis denſæ unitas, vel quando vaginæ uteri exulceratæ, alia quadam ratione læſæ, coaleſcunt parietes, unde fluxus menſium impeditur. Ex *ſanguinis* verò *vitio* eſt ejuſdem craſſities, viſciditas, & quicquid hunc ad fermentationem uberiorem ac turgeſcentiam ineptum reddere valet. Utriuſque ratione defectus menſium eſt vel *accidentalis*, qui ex cauſa fortuita & improviſa evenit, vel *habitualis* qui altiùs radicatas in corpore habeat cauſas antecedentes. In ſpecie *defectus* menſium *habitualis* vitio ſanguinis fit imprimis ex cachexia ſeu ſanguinis cruditate, ex chylo non ſufficienter digeſto, & hinc plus minus acido, nec ritè volatiliſato, in ſanguinem ingeſto, unde & hujus ſpiſſitudo, & viarum hypogaſtricarum infarctus, & ſanguinis fixitas, indeque ineptitudo ad turgeſcentiam fermentativam; quæ cum à particulis volatilibus ſpirituoſis imprimis dependeat, hæ ipſæ, à cruditate ejus viſcida obrutæ & oppreſſæ, vim ſuam exerere nequeunt.

Alii invertunt potiùs hoc, dicentes, quod vitium uteri ſequatur ex cachexia. Uno nomine eſt cruditas acida cum inertia bilis, adeoque defectus acidi volatilis oleoſi ſeu ſpirituoſi; è contra exceſſus acidi fixioris in ſubiecto viſcido ſunt cauſæ, ſanguinis *fermentationem*, & hinc evacuationem menſtruam, impedientes, h. e. ut loquitur SYLVIUS, defectus bilis, & pituitæ exceſſus.

Origo autem hujus acidi eſt ex ſtomacho: oritur nempè ex chylo non ritè digeſto, unde nil magis diſponit mulieres ad defectum menſium, quàm *cruditas* acida ſtomachi, ratione cujus bilis hebetatur, & turgeſcentia ſanguinis fermentativa ſupprimitur, impeditur, & conſequenter menſium fluxus ceſſat; quin & ſcorbutus hìc non rarò ſuam tragædiam ludit, dum fœminæ ſcorbuticæ ſæpiſſimè, ſi non totali menſium ſuppreſſione torquentur, parcè tamen admodum non ſine difficultate expurgari ſolent; quin & his ipſis citra debitum ordinem inordinatè menſes fluere ſolent.

Quoad *cauſas remotas*, vitio ſanguinis menſium ſuppreſſionem, tàm habitualem, quàm accidentalem, inferentes; inter ſex *res nonnaturales* ſunt primò aeris frigidi ſuſceptio, tàm in uterum ſub tempore menſium, unde ſubita ſanguinis coagulatio & grumeſcentia, qui in vaſis conſtrictis hæret: uti ex caſu vel immerſione in aquam frigidam ſub menſtruatione, menſium obſtructionem & hinc pleuritidem natam refert TIMÆUS *von GuldenKlee, in Caſibus lib.* 2. *Caſ.* 7. Hinc rectè *Lindanus* dicit: nil magis poſſe ſiſtere fermentationem ſanguinis menſtruam, „quàm frigus. *Duæ ſcilicet potiſſimum cauſæ ſunt, quæ* „*illud præſtant: (1.) refrigeratio pedum, & quidem ſu*„*bita; (2.) refrigeratio vehemens ventriculi. Sin geli*„*dam aquam vel cereviſiam tempore fervoris bibant,* „*refrigerando ventriculum percellunt ſanguinem, vel po*„*tiùs ſpiritum, & ſiſtitur fluxus: ſic nonnullis bibito la*„*cte acido ſiſtitur, vel pomis acidis.* Hucuſque LINDANUS: Sic namque obſervat FORESTUS *lib.* 18. *obſ.* 2. & 3.

& 3. menſes ex terrore & ſaltu in aqua frigida ſubitò reſtrictos, unde ſummus angor circa præcordia ſecutus fuit; quæ ipſa tamen fuit curata per Sudorifera, ita, ut ſponte poſtmodum redierint menſes. His enim ſanguinis fermentatio & turgeſcentia per modum coagulationis ſiſtitur, unde ceſſante ejuſdem fermentativa turgeſcentia, & menſtruus ceſſat fluxus; idque in ſpecie *ſolet nocere*, quando vel *inſtat* excretio menſtrua, vel quando *excerni* ſolet. Sic namque ſubitò *refrigeratio pedum* eo tempore, quo menſes fluunt, multum huc facit; Sic ſi mulieres ſub fluxu menſium lotionibus in aqua frigida indulgent, vel pedes in aqua frigida lavant, ſolet menſium fluxus ceſſare, & vel *imminens*, vel *fluens* ſupprimi. Facit huc etiam ſubitanea, ceu ſuprà dictum, refrigeratio ventriculi: Sic namque TIMÆUS *von GuldenKlee in Caſ.202.* obſervat menſes fluentes ſuppreſſos ex hauſtu frigidæ poſt incaleſcentiam corporis, cum atrociſſimo uteri dolore. Simile exemplum recenſet FORESTUS *Cent. 1. Obſervat. 3. Schol.* de puella, cujus menſes cùm purgarentur tempore inſignioris æſtus, bibita copioſa aqua frigida lethaliter ſibi menſes ſuppreſſit. Item menſes frigore ſuppreſſos vomitum ſanguinis inferentes, vid. in M. A. N. C. *Ann. 1. Obſervat. 95. pag. 224.* Sic ex frigida nive hauſta menſium ſuppreſſionem SCHENCKIUS, item ZACUTUS LUSITANUS *lib. 3. Hiſt. 4. Med. Princ.* annotarunt. Præter *frigus* ad ſuppreſſionem menſium multùm conferunt aſſumpta, inter quæ ſunt omnia difficulter digeſtibilia, in ſpecie omnia *acida*, imprimis mineralia fixa, vitrioli, ſalis, nitri, &c. quæ admodum impediunt menſium fluxum, quatenus ſanguinem inſpiſſant, ejuſdem fermentationem a volatilibus oriundam omninò tollunt, & coagulationem inferunt; quod etiam faciunt omnia cruda aut viſcida, ſanguinis *fermentationem* impedientia, obtundendo *ſal fermentativum*, ut *caſeus*: hinc & *panis recens* furno extractus aut calens admodum nocivus eſt puellis & mulieribus, *obſtipat ipſas ſubito*, cùm viſcido ſuo lentore promoveat cruditatem ſtomachi acidam, & ſanguinis fermentationem inſigniter impediat. Hinc etiam a Lacte & omnibus lacticiniis tempore menſtruationis, vel imminentis, vel præſentis, abſtineant mulierculæ, quoniam lac ſiſtere menſes aptum natum eſt: quo etiam faciunt carnes fumo induratæ. Nam cùm ex aſſumptis digeſtio ſtomachi vitietur ita, ut exinde fiat cacochylia, hinc cacochymia, & hinc denique cachexia, ordinariò etiam ex ſanguinis cruditate fermentatio menſtrua impeditur, & hinc cachexia, quam ſpecialiter virgineam vocant, ſeu febris alba, oritur; hinc ex hac cauſa BARBETTE *in ſua Praxi pag. 83.* vitium menſium ſuppreſſorum a cauſis externis in ſtomacho radicari non ineptè aſſerit. Confirmatur hoc malum ulteriùs, dum ex menſium ſuppreſſione *pica* laborare incipiant, & varia, imprimis inſolita aut inconſueta, promiſcuè ingerant; tunc enim malum longè deterius redditur: Sic namque SCHENCKIUS *lib. 4. obſ.* narrat mulierculam, quæ devorata magna copia prunorum menſium ſuppreſſionem & tumorem ventris incurrit, qui tumor tandem incredibili copia oſſiculorum poſt annum excreta ſubſedit, & menſes repetierunt: Sic ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Prax. admir. obſerv. 99.* refert quandam carbonum voracem ex pica, tandem, cùm per decem annos menſes fuiſſent ſuppreſſi, curatam per conſervam artemiſiæ & menthæ. Denique & *animi* affectus multùm valent ad ſanguinis fermentationem, hinc & craſin alterandam: hinc uti gaudium, uti moderata ira, quibuſdam per auctam ſanguinis exagitationem menſtruum fluxum crebriùs provocant; ita contrà terror ſubitaneus, triſtitia, mœror, vapor ac metus inſignior, periculoſè menſes imminentes ſiſtunt, vel ſubitò ſupprimere valent fluentes. Sicuti notum etiam eſt, quod hæmorrhagia narium ſubitò incuſſo terrore ſubindè ſoleat compeſci. Obſervandum tamen, contrarios effectus ſubindè ab iiſdem animi pathematis ſub menſtruatione obſervari, ita, ut ab iiſdem nunc intendatur, nunc cohibeatur fluxus. Conf. SYLVIUS *lib. 3. Prax. pag. 84. 85. ſeq. cap. 3. & 263. ſeq.* Fumi carbonum multum nocent, ſi foveant ſe mulieres per inferiora: vid. *Rodericus à Caſtro pag. 76.* Vitio uteri fit menſium ſuppreſſio, vel vaſorum, vel uteri orificiorum culpa. Vaſa quidem obſtruuntur a mucoſa pituita inſpiſſata, & ſub menſtruationis declinatione ſenſim condenſata, vaſa infarciente. Orificium autem internum, idque frequentiùs, rariùs autem externum, uteri occluſum eſt cauſa ſuppreſſionis menſium. Obſervatum nempè fuit ſubindè, clauſum fuiſſe orificium externum uteri per membranam, nunc integram, ubi ſimul urinæ excretio læditur, nunc in medio ſic perforatam; eſtque talis membrana nihil aliud, quàm hymen adeò decantatum, præter naturam auctum ſeu coalitum; de quo hymene quaſvis controverſias optime decidere videtur PANAROLLUS *Pent. 5. Obſerv. 50.* quod nihil aliud ſit, quàm membrana tranſverſa, aliquando tenuior, aliquando craſſior & carnoſior propè collum veſicæ, in vaginæ initio: quæ, ſi labia tantiſper deducantur, lunaris figuræ apparet; ſi verò labia concidant, & hymen corrugetur, caruncula quaſdam repræſentare.

Denique vulnerati, aut excoriati, aut exulcerati plus minùs vaginæ parietes ſub conſolidatione ſubindè coaleſcunt, & ita vias conſuetas occludunt; ſicut à pinguedine, cicatrice, vel tumoribus comprimentibus menſium ſuppreſſio obſervata fuit. Conf. TIMÆUS *von GuldenKlee lib. 4. caſ. 7.* Quò etiam pertinent læſiones genitalium poſt partum violentum, ſubindè præternaturalem eorundem coalitum inferentes: Vid. SEVERINUS *Tract. de Efficaci Medicina pag. 285.* PLATERUS *lib. 1. obſerv.* BARTHOLINUS *Cent. 2. pag. 221.* HILDANUS *Cent 6. obſ. 67.* Sed de hujuſmodi Atretis ſeu clauſis & velatis plures & varias Obſervationes vid. in SENNERTI *Praxi lib. 4. Part. 1. Sect. 2. cap. 3. pag. 11.*

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna diagnoſtica*: menſes ſuppreſſos, nec ritè fluere, manifeſtatur imprimis ex relatione ægrarum, & ex ſymptomatis concomitantibus. In virginibus enim ſanguis ſuppreſſus per venas hinc inde vagans, per inſueta nonnunquam & aliena loca expurgari ſolet; imò non rarò febres infert. Item color corporis in talibus inſigniter ſolet eſſe mutabilis, dum pallidæ fiunt, ſubtumidæ, & colore ad livorem inclinante; ſupervenit tandem febris, quam vocant albam ſeu febrem virgineam.

Probè autem cognoſcendum eſt, an menſes ſint ſuppreſſi naturaliter ex gravidatione? an verò præternaturaliter ſuppreſſi?

Quibus emanent præter naturam vel morboſè, præter Obſervationes proprias conqueruntur de *difficili anhelitu*; quando nempè quodammodò moventur, præſertim adſcendendo, mox *ſuffocatio* imminet: Ulteriùs patiuntur *laſſitudinem* in omnibus artubus hinc inde, in ſpecie circa *lumbos dolores tenſivos graves* percipiunt, hinc præcordiorum anxietates, pedetentim color corporis *floridus* perit, labia pallida ſuperveniunt, fiunt apparenter *cachecticæ, oculi tumeſcunt*; ſupervenire ſolent ſtomachi affectus, cibi faſtidium, nauſea, vomitus cruentus, *pica*, & tandem *perfectè cachecticæ* evadunt.

Sed hæc per ſe facilè patent.

Magis cognoſcenda eſt differentia cauſarum, an vitio ſanguinis, non debitè turgeſcentis? an verò *vitio uteri* & *obſtructorum vaſorum* ſupprimantur menſes? Si ſanguinis non debitè turgeſcentis vitio menſes emaneant, nulla ſymptomata abdominis aut lumborum, quæ menſtruationem antecedere ſolent, obſervantur: alia tamen ſymptomata, quæ ſanguinis labem oſtendunt, adeſſe ſolent, in ſpecie urinæ crudæ, alvi ſegnities, ac ſymptomata hypocondriaca, & procedente tempore nullam penitùs ſtata periodo alterationem in corpore ampliùs percipiunt. Sin verò ſaltem uteri ejuſque vaſorum infarctorum vitio deficiant menſes, præfata ſymptomata conſueto tempore vigebunt, quæ oſtendunt adhuc ſanguinis impetum & motum excretorium, dum ſanguis turgeſcens, quatenus conſuetis viis effundi nequit, alibi impetu facto per anaſtomaſin effluit, unde nunc vomitus cruentus, nunc hæmoptyſis ſuperveniunt: Exempla vid. in M. A. N. C. *Ann. 1. obſ. 95. Ann. 6. & 7. obſ. 49.* Item varia pathemata in his ſtatis temporibus, quibus aliàs fluere *menſes* debent, percipiunt fœminæ; *frequentes* ſunt dolores lumborum circa vaſa lumborum, & quæ ex ramis iliacis oriuntur.

Conqueruntur ulteriùs de ſenſu cujuſdam tenſionis circa *regionem pubis*: item percipiunt *pulſationes* hinc inde in variis corporis locis, nunc circa *hypochondria*, nunc in *artubus*; adſunt *murmura, borborygmi, dolores lancinantes* in lumbis, qui oſtendunt ſanguinis tunc urgentem fermentationem & turgeſcentiam menſtruam, quæ propter impedimenta in vaſis non poteſt emitti, unde quandoque in talibus ſanguis per loca alia effluere ſolet, interdum etiam per excretionem cutaneam: quæ ſemper augentur, quoties tempus menſtruationis inſtat, vel quando fluere debent menſes, & ſi quid fortè effluat, mucoſum albidum excernitur.

Hæc oſtendunt deficere menſes propter vaſa obſtructa.

Sed quia nuſquam tuta fides apud mulieres, & ipſæ interdum incertæ ſunt, an ſint *gravidæ*? an revera præternaturaliter *menſes deficiant*? ſubindè ſolent interrogare Medicos de hac re. Quæritur ergò: an dentur ſigna, quibus poſſint demonſtrari, an talis menſium emanſio ſit ab ingravidatione, vel an ab alia cauſa oriatur. Signa certa diſtinctiva non habemus, quia ſunt admodum ſimilia. Dicit LINDANUS: *Soleo jubere, ut expectent medium geſtationis tempus, quo certæ poſſint eſſe propter motum infantis; quod ſi ſe non prodat, nihilominùs difficile eſt judicare quia ſunt, qui motum fœtus non percipiunt, etiam ultimâ menſe, & nihilominùs pariunt. Summa res eſt periculi plena, facilè credere mulieribus. Itaque ſemper cauti eſtote! Habet tamen ſuppreſſio naturalis illuſtria etiam ſigna, ſed non abſolutè vera: poſſunt enim etiam cum conceptu eſſe; itaque oportet Medicum valdè circumſpectum eſſe, &c.* Nam pathemata, quæ inſequuntur gravidationem, nempè appetitus proſtratus, nauſea, vomitus matutini, picæ, item lac in mammis, &c. hæc omnia etiam obſervata fuerunt inſecuta ſuppreſſionem menſium, etiam in Virginibus ſine graviditate: vid. THEODORICUS *in Valetudinario pagina* 128. HIPPOCRATES equidem *ſect.* 5. *Aphoriſm.* 39. hanc ſuggerit cautelam: quod nempè mulier ſi nec gravida ſit, nec puerpera, habeat verò lac, quod eidem deficiant menſes. Nihilominùs tamen hoc ipſum *criterium* eſt fallax; Proſtant enim multa exempla virginum, quibus, ut dixi, illibatis, menſibus etiam fluentibus, lac tamen genitum fuit. Imò BARTHOLINUS *in ſua Anatome* refert exemplum cujuſdam familiæ, cui hoc fuit hæreditarium, ut omnes virgines, ſimul, ac puberes fiunt, lac generent. Huic etiam GALENUS aſſentit in *Comment. in Hippocratem*, qui licèt id rarò evenire ſcribit, tamen aliquando fieri poſſe concedit: Scribit etiam ALEXANDER BENEDICTUS *lib.* 3. *Anatom. cap.* 4 ſe vidiſſe mulierem, cui cum virgo eſſet, quoniam infœcunda erat, menſes ſubſtiterant, lacte mammæ ſemper diffluxerint; Et CHRISTOPHORUS à VEGA *Comment. ad Aphoriſm. Hippocratis* refert, ſe vidiſſe puellam Burgenſem, cui menſibus ſuppreſſis lac in mammis inerat. Rarò quidem accidit, ut virgines, lac generent, & propterea, ſi alicui, quæ virginem ſe prædicat, lac in mammis appareat, haud facilè fides habenda, ſed diligenter inquirendum, annon, & alia conceptionis ſigna adſint? Interim Hippocrati, & experientiæ non eſt contradicendum; rationi enim non adverſum videtur, virgines quoque lac in mammis habere poſſe. Fallibile quoque eſt ſignum quando dicunt: percipere motum fœtus: nam quæ habent ſanguinem ſeroſum, eæ propter aquam, in qua fœtus quaſi innatant, tardè percipiunt motum fœtus.

Propterea cautiſſimus, neceſſe eſt, ſit Medicus, ne gravidam curet tanquam eam, cui menſes deficiunt morboſè, nec vix, præterquam poſt aliquot menſium curſum certus de ingravidatione, vel præſente, vel deficiente, eſſe poteſt: Ubi ergò ſumus incerti, poſſumus dare Martialia, quæ gravidis non nocent.

Certum eſt, quod cibi faſtidium, aut etiam pica, ſit admodum ſuſpectum ſignum gravidationis, ita, ut ubi concurrit cum menſium ſuppreſſione, virgo quæ fuit, tanquam fœmina tractanda juxta HIPPOCRATEM *ſect.* 5. *Aphoriſm.* 61. *Si mulieri purgationes non prodeant, neque horrore, neque febre ſuperveniente ubique faſtidium accidat, tum prægnantem eſſe putato.*

Alias ordinaria ſigna, quæ naturalem ſuppreſſionem menſium ſequuntur, ſunt ferè ejuſdem conditionis, quàm quæ ſequuntur graviditatem. Hæc tantùm eſt differentia in paucis quibuſdam, quod nempe.

1. In gravidis ſucceſſivè ſymptomata circa primas vias miteſcant, venter attollatur, mammæ turgidæ fiant; quibus verò morboſè ſuppreſſi ſint menſes, ſemper magis, magiſque in deterius labantur, cachecticæ evadant, pedes intumeſcant.
2. Quibus præternaturaliter ſuppreſſi ſunt menſes, jis, pallor non tantummodò in facie, ſed etiam in toto corpore, cum tumore quaſi inflativo ſupervenit.
3. Quod appetitus in gravidis ultra tertium menſem non ſoleat eſſe proſtratus: ſin verò faſtidium ſit perpetuum, magna eſt ſuſpicio ſuppreſſionis præternaturalis.
4. Capitis continui dolores, & ipſi ſuppreſſionem præternaturaliter arguunt.
5. Perpetuæ in lumbis gravitates, & pulſationes, aut etiam in aliis corporis partibus inſoliti arteriarum motus, ſimiliter præternaturalem ſuppreſſionem arguunt.
6. Crebriores viciſſitudines, ſeu mutationes caloris, & frigoris per totum corpus, etiam præternaturalem ſuppreſſionem menſium innuunt: imprimis quibus deficiunt menſes propter impedimentum venarum uterinarum, ſupereſt tamen adhùc motus, & turgeſcentia ſanguinis ad excretionem apti, tales phlogoſi ſolent ſimul torqueri; hincque jiſdem minùs dari convenit volatilia oleoſa, olea deſtillata, nam ſic magis intenduntur phlogoſes.
7. Reſpiratio anhela, & admodùm difficilis ad levem etiam corporis motum, ſimiliter non ex poſtremis eſt ſignis, quæ præternaturalem innuunt ſuppreſſionem.
8. Pulſus ibidem frequens, inæqualis, obſcurus, interdum quodammodo deficiens, etiam præternaturalem innuit ſuppreſſionem.
9. Si in tempore non ſuccreſcat abdomen, inſontes eſſe puellas certum eſt.
10. De hoc imprimis ſolent eſſe ſolicitæ mulieres, an per urinas etiam poſſit cognoſci gravidatio? Mulieres enim, ſimul ac in virginibus ſuppreſſionem menſium deprehendunt, ſtatim urinas Medicis inſpiciendas aſſerunt. Veteres imprimis ſecundùm AVICENNAM, affirmant, ex primis hoc poſſe videri. *Avicennæ* dogma eſt, quod certum imprægnationis ſignum ſit, ſi ineunte imprægnatione excernantur urinæ ſubalbidæ, tenues, & cui grana innatent quædam inſtar cottæ carminatæ (*vel ſicut goſſypium pexum*;) quod tamen ab omnibus Medicis, etiam expertiſſimis tamquam vanum rejicitur. Probabiliùs procedit in hoc puncto GABELCHOVERUS *Cent.* 1. *Cur.* 55. *in Annotat.* ubi dicit: ſi urinæ in jis, quibus ſuppreſſi fuerunt menſes, omni ferè labe vacarunt, & ferè ex toto naturales fuerunt, tunc conceptus ſpem has ipſas urinas feciſſe; ſin verò præter naturam ſuppreſſi fuerunt menſes, hoc ipſo vix fieri poſſe, quin mutentur, ac præter modum ſubindè, aut tenuiores, aut pallidiores, ac flammeæ, interdum ſimul craſſæ, ac turbidæ, fiant urinæ.
11. Denique abſentia tumoris uterini, qui gravidis paulatim magis magiſque contingit: Conf. LINDANUS.

Hæc de ſignis menſibus ſuppreſſionis diagnoſticis.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin* menſes ſiſtuntur vel in fluxu, aut accidentaliter, vel ſupprimuntur ante fluxum: Suppreſſio menſium accidentalis facilè curabilis eſt, modò maturè occurratur; habitualis verò tardè, & ſubindè difficulter curatur. Suppreſſio in ipſo fluxu aut accidentalis gravia, & periculoſa ſubindè ſymptomata poſt ſe trahit: vid. HIPPOCRATES *lib.* 5. *Aphoriſm.* 57. & *lib.* 1. *de M. M. T.* 34. difficilem nempè anhelitum, laſſitudinem tenſivam totius corporis, ſanguinis ſputum, graviſſimas cephalalgias, dolores abdominis, lumborum; imò etiam periculoſa uteri mala, tumores inflammatorios, aut ſcirrhoſos, inflammationes, abſceſſus, ulcera, &c. vid. HILDANUS *Cent.* 2. *obſerv.* 46. 62. 63. & 64. convulſiones manuum; vid. SALMUTH *Hiſt.* 3. *obſ.* 28. quæ omnia maturam urgent curam.

In *habituali* menſium ſuppreſſione quò diutiùs ſuppreſſi ſunt, eò difficiliùs, ſæpè etiam nunquam, malum curatur, & tales mulieres ſucceſſivè cachecticæ, hinc leucophlegmaticæ evadunt; non quod cachexia ſit effectus deficientium menſium, ſed quod *cachexia* incipiens inferat menſes deficientes. Quibus ergò deficiunt cachexia incipiente, his redditur confirmata.

Morbi, quibus ſupervenit menſium, emanſio, redduntur deteriores, in ſpecie *chronici*; non ſolent rectè curari, niſi ſimul promoveatur menſium fluxus; eſt enim lerna malorum adeò, ut inde tantùm non omnes muliebres affectus excitentur, & oriantur.

Unde quilibet Medicus, ſimul, ac vocatus fuerit ad mulierem, quærere debet de ſtatu menſium, eorumque fluxu; nam ex

ex ſuppreſſis menſibus cachexiæ, hydropes, ulcera partium varia, aſthmata, & anhelationis difficultas, ventriculi & hypochondriorum pathemata, melancholia, &c. imò tandem ipſa mors, ingruit.

Rectè monet PRIMEROSIUS *lib. 1. cap. 2.* quod certum de menſium ſuppreſſione judicium ferri non poſſit, cùm pro varia ætatis, craſeos, & reliquarum circumſtantiarum ratione quædam mulieres facilè, quædam nunquam curentur; faciliùs enim v. gr. curantur; quibus menſes à plethora & hæmorrhagia ſuppreſſi, quàm à cruditate maſſæ ſanguineæ, ſicut & hæc faciliùs curatur, quàm quæ à ſchirrho uteri.

Quæ aliàs angina laborarunt, his propter menſes ſuppreſſos facilè redire ſolet.

Quædam & hirſutæ fiunt toto corpore; imò quibuſdam barbam erupiſſe, & viris eas ſimiles factas, obſervatum.

Et quidem magis læduntur mulieres, ſi penitus ſuppreſſi ſint menſes: ſi tamen per aliam convenientem viam ſanguis; verbi gratia per alvum, nares, &c. evacuetur, minùs læduntur: Hinc HIPPOCRATES *Section. 5. Aph. 33. Mulieri menſtruis deficientibus ſanguis è naribus profluens, benè eſt.*

Denique urina nigra in menſibus ſuppreſſis bonum ſignum eſt: Videb. JOEL *in Praxi Tract. 5. de Febrib. Section. 2. pagin. 64.*

C U R A.

Quod attinet *curam* menſium ſuppreſſionis: in hac ante omnia

1. Ventriculi chyloſis imprimis eſt rectificanda.
2. *Sanguinis cruditas volatilibus* ſalinis *aromaticis* eſt corrigenda.
3. Humorum vaſa uterina obſtruentium viſciditas *iiſdem* incidenda, &
4. His ſimul adjunctis *appropriatis* fermentatio menſtrua ſtimulanda, idque nunc *In*-nunc *Externis*.

Quod ſi à cauſa externa de ſubitò reſtringantur menſes, tunc labes inducta emendanda, in ſpecie ſanguinem reſolventibus & attenuantibus, fluxuſque debitis appropriatis revocandus.

Pro ſcopo primo, nempe chyloſi rectificanda, conveniunt *Vomitoria*, hinc Aromatica volatilia: Pro ſecundò ſcopo conveniunt Martialia, & *volatilia oleoſa* aromatica, quæ ſal volatile oleoſum ſanguinis & bilis intendunt: Pro ſcopo tertio conveniunt imprimis *gummata*, gummi ammoniacum in ſpecie, & hinc Mercurialia, imprimis *Mercurius dulcis*: pro ſcopo quarto conveniunt *appropriata*, & quæ per *experientiam ſunt cognita*, quæ menſes ſtimulant; quæ tamen utplurimùm vi acida *deſtructiva* ſanguinem diſſolutum ſolent pellere.

Pro his ſcopis imprimis, ubi diutiùs ſuppreſſi fuerint menſes, obtinendis, ulteriùs obſervandum.

I. Nunquam danda eſſe ſpecifica menſes moventia in confirmato malo, niſi præmiſſis univerſalibus, adeoque non ſunt ciendi menſes, niſi priùs mundatæ ſint primæ viæ, & correcta ſit maſſa ſanguinea. Nam fruſtrà adhibentur omnia menſes cientia, niſi correcta fuerit maſſa ſanguinea, & reſtituta debita fermentatio, tàm chylificatoria, quàm ſanguificatoria.

II. Antequam menſes moveantur, priùs conſideretur an fluere debeant; ratione nempè conſtitutionis ſubjecti, nam emaciatis, aut à morbo reſurgentibus, aut quæ nunquam viderunt menſes, non, niſi cautè iidem ſtimulandi ſunt, aut potiùs penitus relinquendi. Confer. HARTMANNUS *Prax. capit. 219. §. 2. & 5.* ubi imprimis monet, curari non debere, quæ menſtruationem nunquam habuerunt. Nam ſæpè fit, ut virgo 18. vel 20. annorum nondum menſtruata ſit, conſulitur Medicus; ſi quoad cætera in omnibus ſit ſana, non debet curare, quamvis menſes haſtenùs non proceſſerint. Menſtruatio enim eſt opus naturæ, hac ceſſante, quid agat Medicus? Niſi igitur gravia adſint ſymptomata, curam omittat. *Sæpè fit, ut virgines vel ter expertæ menſes ſint, & emaneant per vices plurimas; quæ, ſi ſanæ ſint, nec incommodum grave ſentiant, relinquendæ, & ſi quid agendum, ſolis aromaticis & roborantibus procedendum, nempè cinnamomo & ſimilibus*, ut dicit LINDANUS.

III. Tunc demùm menſes ſtimulandi ſunt & provocandi, quando ſtatutum & naturale fluxionis aliàs conſuetæ eſt tempus. Adeoque probè facienda eſt computatio, quando iidem naturaliter redire debeant, ut tunc propinentur remedia: e.g. ſit mulier, quæ per ſemeſtre ſpatium fluxum non habuit, ubi non uſurpanda ſunt appropriata, niſi præmiſſis Evacuantibus, & acidum abſorbentibus, ſed tunc temporis uſurpentur appropriata, ubi calculo facto deberent fluere menſes; aliàs enim quocunque tempore uſurpata ſunt fruſtranea. Sed quando hoc punctum ſeu tempus latet ob nimiam diuturnitatem ſuppreſſionis, interrogandæ ſunt, an non ſingularem interdum in corpore percipiant ſanguinis motionem & agitationem? verbi gratia annon percipiant certo tempore inſolitos tenſivos dolores lumborum, aut etiam pulſationes in locis vicinis? aut annon interdum extraordinarias phlogoſes, aut febriles effervescentias, aut corporis incaleſcentias aut effervescentias percipiant? Quando enim certis quibuſdam temporibus talia eveniunt, certum eſt, eadem provenire à turgeſcentia ſanguinis menſtrua, quæ urget quidem excretionem, ſed non ſufficiens eſt, adeoque tunc temporis imprimis ſtimulantia ſunt propinanda. Quod ſi verò ad confirmatum malum nec talia percipiantur, monent Practici, quod convenientiſſimè dentur ſpecifica tempore novilunii, mox ſcilicet poſt peractam conjunctionem Luminarium, præmiſſis præmittendis, hoc enim ipſum obſervavit optimo cum ſucceſſu RULANDUS *in ſua Praxi & obſ. pag. 285.* & tunc ſimul temporis ſub lunæ incremento turgeſcentes, & quaſi ſpumefacti humores faciliùs obſecundant.

IV. Inter *Univerſalia* eminent imprimis *Evacuantia*, & hinc *venæſectio*. *Evacuantia* ſunt tàm per ſuperiora, quàm per inferiora. Nam *vomitus*, præmiſſis quibuſdam *digeſtivis*, mirè convenit, ſub principio curæ provocatus, aut etiam interdum repetitus, ad evacuandam ventriculi & primarum viarum ſaburram, ſive inſtituatur per Antimonialia, ſive per Aſarina, de quibus alio loco & tempore plura. Uno nomine; cura talis affectus eadem eſt cum cura *cachexiæ*, cui tandem adjungantur *appropriata menſes pellentia*.

Hinc ſubminiſtrantur Purgantia. Nam Purgationes, præſertim acriores, & in ſpecie colocynthis & helleborus niger, ſimul quoque menſes ſtimulare, ac uterum ſolicitare ſolent, quia, dum dejectiones promovent, etiam vicini uteri ejuſque vaſorum vim expultricem ſolicitant, ut menſes revocentur. Propterea etiam Purgantia iis, quibus nimium fluunt menſes, aut etiam in mulieribus gravidis, non, niſi cum ſumma cautela ſunt adminiſtranda, ne ſcilicet in his per hæc menſes nimis moveantur, & in illis, quibus ſubſtiterunt, plus ſæpè catharticis, præſertim ſi ea, quæ menſes movent, ſimul commiſceantur, quàm aliis, quæ tantùm menſes vi propria movent, efficitur. Purgatio talis rarò fit confeſtim, potiùs ſucceſſivè & per epicraſin: in quem finem conducunt præſertim noduli in vino, aut etiam pilulæ, tàm uſuales, quàm etiam his ſimiles magiſteales, præſertim cum gummatibus concinnatæ, de quibus *ſupra l. 1. ubi de Malo hypochondriaco*.

Hæc inter Purgantia eminet in ſpecie aloe & aloetica, helleborus niger, qui non ſine ſucceſſu, in nodulis in ſpecie, uſurpatur; Nam omnia helleborata valdè proſunt, unde etiam in ſpecie ejus Extractum cum vino paratum confert, permiſtum cum Mercurio dulci: Item Colocynthis, & omnia ex colocynthide parata. HELIDÆUS PADUANUS *pagin. 176.* mirè commendat turpethum, & ex hoc parata remedia purgantia; unde ſpecies diaturbith cum Rha-Barbaro à ℈ß. ad ℈j. commendantur in decocto pulegii. Præterea pilulæ de tribus Ruffi (ex aloe, croco, myrrha, cum gummi ammoniaco;) Confer. VVEDELIUS *de Medicament. Facultat. pagin. 191.* Item pilulæ de hiera cum agarico, pilulæ fœtidæ, & de aſa fœtida, de ſagapeno, maſtichinæ, pilulæ aloephanginæ cum extracto alhandal acuatæ, *pilulæ* expertæ *Bartholini* ex hiera ſimplici cum extractis agarici, caſtorei, ariſtolochiæ longæ, ſabinæ, myrrha, ruaſt, & oleo deſtillato ſuccini ac cinnamomi; quarum ſalutarem effectum ſæpè ſe expertum fuiſſe aſſerit *Centur. 5. Hiſtor. Anatom. 100. pagin. 186.* Præter quæ Purgantia etiam diuretica vel fortiora, vel aliquandiu continuata, menſes promovere ſolent: Conf. M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. obſ. 5. pagin. 16.* In quem finem, præmiſſis præmittendis, præſertim Martialibus, frequentem uſum quibuſdam rob baccarum juniperi ſuaſi cum ſucceſſu; gummi enim hoc reſina volatili acri aromatica imprægnatum multùm confert. His purgantibus commodè præmittuntur pulveres digeſtivi ſalini, quales videb. *ſuprà lib. 1. ubi de Cachexia.*

℞. *Arcan. dupl. Mynſ.* (quod eſt egregium) ʒ ß.
Croci Martis cacheƈt. ℈ ii.
Sal. tartari ℈ ß.
M. f. Pulvis,
Div. in 2. part. æqu.
D. S.
Pulvis digeſtivus.

His ſubnectuntur Purgantia; V. g. ſint Pilulæ uſuales ex *Purgantibus & Alterantibus.*

℞. *Gumm. ammon. cum aceto ſol. & inſpiſſ.*
Extr. belleb. nigr. an. gr. xv.
Caſtor.
Extr. croci an. gr. iii.
Troch. alband. gr. ii. vel iii.
cum ſ. q. *Olei terebinth.* vel *ſuccin.* f. Pilulæ;
D. S.
Pilulæ aperitivæ pro una vice.

℞. *Maſſæ pilular. fœtid.* (nam hæ ſunt appropriatæ) ʒ i.
Gumm. ammon. in aceto ſquill. ſol. (egregiè incidit viſcida) ʒ ß.
Extr. troch. alband. gr. iii.
cum ſ. q. *Olei deſtillat. ſuccin.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ laxativæ pro aliquot doſibus.
Vel
℞. *Maſſæ pilular. de hier. cum agar.*
Mercurii dulc. ritè præp. an. gr. xv.
Extr. troch. alband. gr. ii. vel iii.
cum ſ. q. *eſſent. caſtor.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ laxativæ pro una vice.

℞. *Extr. hier. cum agar.* gr. xii.
Scamm. ſulphurat. gr. ii.
Extr. troch. alband. gr. i.
cum *eſſ. abſinth.* f. Pilulæ.
D. S. *ut antè.*

℞. *Extr. panchym. Crolii*, vel *Cathol.* ℈ i.
Gumm. amm. in aceto ſol. vel *ſagap.* ʒ ß.
Extr. croci,
Caſtor. an. gr. v.
Troch. alband. an. gr. iv.
cum ſ. q. *Olei ſuccini* f. Pilulæ pro aliquot doſibus.
D. S.
Pilulæ laxativæ pro aliquot vicibus.

LINDANUS commendat oxymel helleboratum à ʒ i. ad ʒ ii. in potionibus convenientibus ut Decoctis uſurpatum. BARBETTE *in ſua Praxi, ubi de Menſium Suppreſſione*, habet elegantes pilulas, ex gummi ammoniaco paratas cum aliis, quæ ſunt admodum egregiæ in menſium ſuppreſſione, quas videatis.

De his & ſimilibus capiat ægra doſin omnibus 4. vel 5. diebus; tempore verò intermedio in uſu ſint proficuo Noduli vino inſundendi ex alterantibus aromaticis; v. g.

℞. *Rad. angelic.*
Leviſt. vel *meu*, an. ʒ ß. ad ʒ i.
Galang. ʒ ii. ad ʒ ß.
Fol. roriſmar.
Matricar.
Sabin. an. M. i.
Bacc. lauri, vel *juniperinæ.* ʒ vi. ʒ i. ad ʒ iß.
Cinnam. acuti ʒ ii. vel iii.
Macis ʒ i.
Croci ʒ ß. ad ʒ i. (eſt enim potens, & levis in pondere)
Sal. tartari, (loco ſtimuli pro extrahendis Vegetabilibus) ʒ i ß. ad ʒ ii. vel ʒ iii.
Inciſa & contuſa includantur nodulo:
D. S.
Nodulus matricalis aperitivus.

Qui pro ſcopo alterativo ſimpliciter infundatur in vinum, & de quo quotidie manè jejuno ſtomacho, & à meridie per bihorium ante cœnam, hauriatur bonus hauſtus.
Vel
℞. *Rad. caryophyll.* ʒ i.
Enulæ,
Fœniculi an. ʒ ß.
Com. abſinth.
Card. bened. vel *cent. min.*
Fol. roriſmar. an. M. i.
Cort. citri,
Cort. Aurant. an. ʒ iii.
Sem. 4. cal. min. an. ʒ iß.
Bacc. juniperi ʒ ß.
Galang.
Gingiber. an. ʒ i.
Sal. tartari ʒ ii.
Inciſa & contuſ. miſc. infundantur in *vino.*

Convenientius eſt, ſi omiſſo ſale tartari, nodulus infundatur in vinum chalybeatum, ſeu in quo limatura chalybis candefacta aliquoties fuit extincta; ſic namque Mars ipſorum Vegetabilium activitatem egregiè adjuvat.

℞. *Herb. artemiſ.*
Puleg.
Roriſm. an. M. i.
Rad. angelic. ʒ vi.
Cinnam. ʒ ii.
Croci ʒ i.
Inciſ. & contuſ. includ. Nodulo, cui affunde
Vini Rhenan. in quo crebriùs *chalybs candefactus extinctus* fuerit, Menſ. ii.

Conf. HARTMANNI *Prax. Chymiatr. c.* 199. §. 2. & 97. §. 8.

Si Nodulos hos volumus reddere laxativos, addi poteſt *ſenna*, radix hellebori nigri; quæ ſingularis eſt in menſium affectibus, radix Rha-Barbari, bryoniæ, &c. v. g.

℞. *Rad. belleb. nigri crudi* ʒ ß. ad ʒ i ß.
Fol. ſenn. ſine ſtip. ʒ ß. ad ʒ vi.
Sem. carthам. contuſ. vel *rad. bryon.* ʒ ß.

Quæ ſuperioribus addita cum ſale tartari corrigenda extrahendaque Purgantia, infundantur, ut dixi, in vinum.
Vel
℞. *Fol. ſenn. ſine ſtip.* ʒ i ß.
Rad. belleb. nigri ʒ vi.
Rha-Barb. el. ʒ iii.
Inciſ. & contuſ. miſc.

V. Facta hac corporis præparatione & purgatione venæſectio eſt ſalutaris, & auxilium in provocandis menſibus. Verùm diſquiſitio eſt, *quando*, & *ubi*, convenit venæſectio? quæ lites facilè decidendæ. Res ut pateat, (1.) aut expectantur menſes, qui nunquam aliàs fluxerunt; pro talibus inutilis venæſectio. Sufficiunt talibus Balnea & Inſeſſus, vel particularia pediluvia, ſeu magis univerſalia ſemicupia, junctis ſimul appropriatis.

Vel (2.) Revocandi ſunt menſes, quando ſubſiſtunt, & diutiùs à fluxu ceſſarunt, ſanguis coacervatur, & coacervatus tardiùs circulatur, & ſic *mille mala infert*: adeoque in talibus, in quibus quaſi *plethora* præſupponitur, & *dolor gravativus artuum, difficilis reſpiratio*, &c. adeſt, in talibus neceſſarium eſt, inſtituere evacuationem per venæſectionem. Sed quæritur, in quo loco ſit inſtituenda? an in brachio, an in crure? Utplurimum in hoc conveniunt Practici, ſecandam eſſe imprimis venam ſaphænam, quam ob id etiam uterinam vocare ſolent: Sed præ cæteris omnibus hac in parte accurata eſt doctrina LINDANI, qui duo diſtinguit tempora in fluxu menſium deficiente, in quibus vena ſecanda; nempe vel inſtar menſium fluxus, vel actu fluunt menſes, & quacunque occaſione imminuuntur aut ſiſtuntur. Jam ergo optimo conſilio vena eſt ſecanda in brachio ad provocanda menſtrua fluenda, ſeu dum imminet fluxus; ſic enim auſpicato brevi poſt menſes ſupervenient; vid. M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obſ.* 6. *pag.* 24. e. g. ægræ cuidam ſub menſium difficultate menſes inſtant, cui pro facilitando menſium fluxu aliquot dies ante illum ſecatur vena in brachio, pro ventilatione ſeu liberiori ſanguinis circulo conciliando: Nam ſi ſecetur in pede, periculum eſt, ne ſanguis concitatiore fluxu ad inferiora tractus, ſtagnet circa vaſa uteri, & menſes ſupprimantur.

Aut (3.) revocandi ſunt menſes jam actu, ſed non ſufficienter, fluentes (niſi ſit impedimentum in conformatione vaſorum) aut caſu, v. g. refrigerio, terrore &c. in fluxu ſuppreſſi, aut jamjam fluere volentes, ad ea revocanda commodè ſaphænæ aut alius apparentis fit ſectio in *pede* vel *crure*, quia in eam regionem in qua vena aperitur, ſanguis rapidiori motu, ſolet ferri propter vaſa liberiora, & majus requirit ſpatium, &c. Merentur conſiderari, quæ docet LINDANUS:
„ *Venæſectio ante balneum fieri debet. Omnes autem venæſectiones fieri debere in ſaphœna dicunt, quam propterea uterinam appellant: ſed me uſus diù docuit, nihil magis nocivum eſſe, quàm venæ ſaphœnæ ſectionem ante balneum.*

balneum. Fœmina quædam ex gravi febre decubuit: Hanc viſitavit meus parens cum Dom. Tulpio, & interrogabant; an menſes inſtarent? Reſpondit ægra, abeſſe adhuc ſex dies: ob id noluerant ſaphænam incidere, ſed potiùs aperuerunt venam brachii: Redeuntibus altero die Medicis, narrat mulier, menſes ejus refluxiſſe, ob id, dicit LINDANUS, *ſecavimus venam ante tempus ordinarium in bracchio, & intra 24. horas ſequebatur menſtruatio, ita, ut jam velim gravi pignore certare, ut, ſi fœminæ ſanæ, cui triduo vel quatriduo menſtruo inſtet, & intra 24. horas purgabitur*. Fundamentum deſumit ab effervescentia ſanguinis, dum ſcilicet menſes fluxuros præſentiunt fœminæ, *imprimis pergit; ſi fœminis accidat, ut menſtrui tempore laborent ſimul febre, unde tunc venam brachii ſecandam monui, & brevi poſt ſecuta menſtruatio; in pede verò nunquam ſecandam eſſe venam, niſi aut menſtruum actu fluat, aut ipſe fluxus ſuppreſſus fuerit, & tunc non fallit; nam viæ eo tempore laxæ ſunt. Ratio autem venæſectionis in bracchio eſt, quod inſtantibus menſibus, dum turgeſcit & rareſcit ſanguis, tunc in eo eſt omnis naturæ conatus, ut deorſum verſus deducat ſanguinem: itaque viæ cùm ſint exiles, non ſtatim etiam aperiri poſſunt, ſed potiùs diſtentæ quodammodò ſanguinis fluxum ſiſtunt. Quando itaque per ſaphænam apertam inferiùs ſanguinis promovetur impetus, plus ad uterum ducitur, & ita malum augetur; ſin verò aperta brachii vena ſurſum nonnihil revellitur, liberantur viæ ab oppreſſione, & ſanguis faciliùs fluet. Nunquam certè experiemini ſaphænæ ſectionem menſes provocaſſe; niſi aut actu fluentes, vel ex frigore, vel ex pavore fuerint reſtricti. Eædem leges obſervandæ ſunt circa puerperas: interdum inſtante labore partus, aut in ipſo partu, ſecanda eſt vena in bracchio; poſt partum verò, quando ſunt ſuppreſſa lochia, tunc venæ ſaphænæ ſectio aliquid valet ad revocandum illud, quod fluebat. In tàm ſubitanea ſuppreſſione ſi licèt non fluant menſes, naturæ tamen conatus non perit, neque ſanguinis rarefactio, ſola cauſa externa impedit: Quantò major eſt dolor lumborum & rigor, tantò major eſt conatus deorſum, & tantò liberiùs poteſtis venæſectionem in bracchio inſtituere*: Hactenus LINDANUS. Videb. M. A. N. C. *Annotation. 3. Obſervation.* 57. Hæc, quæ dicit LINDANUS, confirmata videbitis exemplo notabili à RIVERIO *Centur. Obſervat.* 2. item AMATO LUSITANO *Centur.* 2. *Obſervation.* 28. ubi egregius caſus, in quo refert; mulierem, cui menſes aliquandiu ſuppreſſi fuerunt, ſecta pedis vena ſteterint, qui tertio die ſecta vena in brachio optimè fluxerint; VVALLÆO *in* M. M. *pagin.* 98. HOEFERO *in Herc. Med. pagin.* 304. DEODATO *in Valetud. pagin.* 129. HOFFMANNUS tamen habet exemplum mulieris, quæ ſub menſium fluxu in nimia ira perterrita, paſſa fuit ſuppreſſionem, Medicus ſecavit venam in pede, curata fuit: Inclinat etiam huc FEHR *Tractat. de Abſinth. pagin.* 138. qui dicit: ,, *Ubi magna eſt difficultas reſpirandi cum cephalalgia, & cordis palpitatione, audacter medianam, vel cephalicam brachii tundendam ſuadet.* Cum his etiam conſentit SANCTORIUS *in Methodo vit. Errores in Med. pagin* 811. SYLVIUS *libr.* 4. *Prax.* 3. §. 95. Hoc ipſum non vulgariter illuſtratur ex eo, quod per venam in brachio ſectam curetur iſchuria ſeu urinæ ſuppreſſio, in tali caſu, in quo paulò uberior copia ſanguinis ejuſdem impedit ſecretionem per renes: Cujus rei notatu dignum refert exemplum idem RIVERIUS *Centur.* 1. *Obſerv.* 1. & *Obſerv.* 89. *pagin* 87. ejuſdem *Centur.* 1. ubi aliis irritis venæ ſectione in brachio fuit curata. Ratio eſt, quod ſanguis impetu ſuo & copia ſe ipſum impedierit, & circa renes ſtagnarit, vena ſecta liberior evaſerit. Quemadmodum autem *iſchuria* tollitur venæſectione in brachio ita etiam ſuppreſſionem ſanguinis menſtrui tollit venæſectio in brachio, in ſpecie, dum inſtat fluxus; unde etiam fit, ut in plethoricis dolores nephritici à calculo renali per ſcarificationem dorſi & lumborum non leviter mitigentur: ſed *quàm periculoſa etiam ſint fluentibus menſibus in bracchio* venæſectiones, videb. BARTHOLINI *Act. Med. Haff. Vol.* 2. *pag.* 194. VELTHUSIUS *de Generat. p.* 148. & FORESTUS *l.* 28. *obſ* 3. Imò menſibus actu fluentibus cucurbitularum dorſo applicatarum quanta ſit noxa, docet GABELCHOVERUS *Centur.* 4. *Cur.* 92. *pag.* 215.

Aut 4 revocandi ſunt menſes, quando metus, quod circa ordinarium terminum non ſint redituri: ubi verò venæ ſectio in talo pro concitando ſanguinis motu deorſum, non inconcinna videtur.

Quod ſi adſint inflammationes auctæ cum menſium ſuppreſſione; aut etiam cum menſibus actu fluentibus, ubi ſecanda ſit vena, prolixè ventilat ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Med. Princ. Hiſt.* 77.

V. His vicariæ ſunt cucurbitulæ, præſertim ſcarificatæ, quæ in debilioribus venæſectionis loco ſunt. Conveniunt autem hæ tàm cum quàm ſine ſcarificatione, præſertim iis in caſibus, quando ſanguis ad alia loca feratur, ut hic ad uterum revocetur, & commodè imponuntur primò locis remotioribus nempè cruribus, in ſpecie fœmoris regioni internæ, & ſupra genu, vel hirudines labiis vulvæ; hinc propioribus, nempè coxis, & ſic conſequenter.

VI. His univerſalibus præmiſſis, progreſſus fiat pro corrigenda ſanguinis craſi ad *Martialia*: Martialia ſanè multum valent in menſium vitiis: & quidem *inveteratam emanſionem* menſium citra *Martialia* curare impoſſibile eſt, adeò ut de his referat LINDANUS, quod in Marte ſit, quicquid ad ciendos menſes deſideratur. Operatur non quidem poſitivè, ſed ferè privativè, removendo nempè impedimenta, quatenus abſorbent ſcilicet acidum illud, cujus cauſa fermentatio menſtrua ſupprimitur. Unde etiam aperientia ſic dicta Martialia, quivis pulveres cachectici, tincturæ Martiales, infuſa & extracta Martialia, &c. aptè locum inveniunt. Convenit ergò *Limatura Martis cruda*, vel ſola pulveriſata, vel cum pauco cinnamomo miſta in vino Malvatico, aut Rhenano pota; Sic namque natura ipſa in ſtomacho extractum Martis egregium facit. Et certum eſt, in iis, quibus ſtomachus robuſtus potentiori abundat acido, aut etiam, in quibus validum acidum inteſtina occupat, his meliùs propinatur Limatura Martis cruda præparata & pulveriſata, quàm ſalibus vel acidis extra ſtomachum ſubacta, & in crocum corroſa. ZACUTUS LUSITANUS laudat terram Martialem in ferrifodinis inventam, ad ſtimulandos menſes egregiam. Poſt hæc eximia eſt eſſentia Martis, cum ſucco pomorum Borſdorffianorum parata, aut *tinctura vitrioli Martis Zuvelferi*, Viennæ uſitatiſſima, ad pallidum Virginum colorem experta. Vina etiam medicata extinctionis vel infuſionis Martis non ſunt contemnenda; item Claretum chalybeatum Mynſichtii, *vinum Malvaticum Martiale Hartmanni*:

℞ *Limat. Martis crud.* ℥ij.
Cinnam. ℥j.
Infund. in *Vini* q. pl.

De hac ægra bibat bonum hauſtum manè & veſperi ante paſtum.

Item convenit pulvis cachecticus *Hartmanni* cum ſtercore anſeris junioris, vid. HARTMANNI *Prax. Chym. pagin.* 266. & *pulvis ad pallidos virginum colores* HEINRICI ab HEER *obſ.* 6. item *ſal Martis* compoſitum, *liquor Martis ſolaris*. Potus acidularum quoque egregiè promovet menſium fluxum. Hinc Electuarium Martiale *Horſtii*; *Hartmanni*, plura Martialia, huc facientia Vid. *in ejus Praxi c.* 219. Optimè autem propinantur Martialia cum Laxantibus, mutatis in vicem vicibus.

Hiſce denique ſocientur ſubinde volatilia aromatica amaricantia, in morbis cachecticis & chronicis uſitata; ex quibus tamen ſpeciatim eligantur ſubjungantur aut permiſceantur, quæ ſimul ſunt appropriata menſes ſtimulantia, tàm *interna* quàm externa, v. g. *roſmarinus*, calamintha, cherefolium, leviſticum, matricaria, centaurium minus; ſpica Celtica, Marubium, de quo vid. BORELLUS *Cent.* 4. *obſ.* 14. flores cheiri, flores item calendulæ, de quibus vid. RIVERIUS *in obſ.* à PACHEQUO *communicatis obſ.* 30. flores item lavendulæ, ſemina ſale volatili vel acri aromatico prædita, v. g. erucæ, naſturtii, fœniculi, aniſi, dauci cumini, baccæ itidem lauri & juniperi, ſemen milii ſolis, ſemen ammeos, violarum, quod CORBÆUS laudat cum granis aliquot piperis & myrrhæ, ſabina, radix angelicæ, de qua vid. PETRÆI *Noſolog. Diſp.* 93 §. 28. radix item fœniculi, erygii, bryoniæ, radix item rubiæ tinctorum, de qua vid. FONSECA *Tom.* 2. *Conſ.* 23. & RIVERIUS *Pr. lib.* 14. *c.* 2. ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ, enulæ, curcumæ ac pyrethri, artemiſia, meliſſa, gentiana, cinnamomum, caſſia lignea, coſtus, galanga, nux moſchata, caryophylli, cardamomum, piperata, *myrrha*, eſſentia myrrhæ, Elixyr proprietatis, tinctura tartari compoſita, & omnia ex & *cum myrrha* parata, gummata, colocynthis, caſtoreum, ſplen bovis, borrax, ſalia alcalia, primariò volatilia, ſecundariò fixa; item arcanum duplicatum *Mynſichtii*, &c. Hæc nempè ſunt primaria præmiſſis præmittendis menſes ſtimulantia. Radicis angelicæ aromatica vis ſingularis eſt uterina, & menſibus ciendis dicata, radix aſari in aqua communi bullita, ſic namque miteſcit

ejuſdem vis vomitiva, ac ſit aromatica diuretica: Marrubium album vino infuſum ſpecificum eſt BORELLI *Cent. 4. obſ. 14.* Decoctum artemiſiæ rubræ cum oleo fœniculi deſtillato vel ſuccini propinatum, mirè à CROLLIO commendatur, (nam oleum ſuccini aliquandiu aſſumptum etiam egregium eſt ad ciendos menſes) aut conſerva artemiſiæ à ZACUATO LUSITANO pro corpore aliorum ingredientium. Pulegium admodum elegans eſt pro mulierculis remedium. Roſmarinus ſingulariter affectibus internis & mulierculis convenit: baccæ lauri pulveriſatæ ſaltem in communi ſunt uſu ad promovendos menſes. Hinc decoctum roriſmarini cum croco, aut cum floribus cheiri in vino chalybeato, laudatur inſigniter à Practicis, aliquandiu continuatum. Vulgò

℞. *Herb. roriſmari* M.iiij.
Rad. armoraciæ recent. ℥iij.
Bacc. Juniper. recent. ℥iß.
Sem. carv. ℥j.

Inciſ. & contuſ. miſc. affundunt ſpiritum vini, & digerunt in ſole.

Sabina eſt fortiſſimum remedium, præſertim oleum ejus *deſtillatum*, quod ſtupendæ eſt potentiæ, quam ob cauſam adhibetur etiam ad pellendum fœtum, ſed tamen fruſtraneo ſæpe dum ſucceſſu, reluctante ſcilicet ipſa natura; hinc etiam pilulæ de ſabina Mynſichti in uſu ſunt; item extractum ſabinæ, cui etiam oleum deſtillatum ſuccini commodè poteſt ſurrogari. Viſcum quercinum ſingulare quid obtinet in hoc caſu. De Malicorio videb. AUGENIUS, & BARTHOLINUS *in Epiſtol.* Conducunt ulteriùs flores cheiri, ut modò innui: flores item lavendulæ. Nam decoctum radicis angelicæ cum floribus lavendulæ in vino eximiæ eſt commendationis. Flores Calendulæ, & ex iis paratæ conſervæ: Refert namque RIVERIUS *in obſervat. Communicat.* quod ipſi menſes naturaliter conſtituti odorem floris calendulæ ſpirent: Quod an verum ſit, experientia conſulatur. Unde concludit ex ſignatura Autor, etiam ipſos calendulæ flores non eſſe inutiles, quod etiam credo. Flores croci ſeu crocus mirè menſes promovet, & optimum eſt remedium iis, quæ patiuntur difficultatem menſium actu fluentium, unde communiter cereviſiæ calidæ incoquitur crocus & cinnamomum, (quæ Germanis dicuntur *Saffran-Suppen:*) pro remedio menſes remorantes fortiter ciente, in tantum, ut exceſſus etiam lethalis menſium fluxus ſupervenerit; videb. RIVERIUS. Præter crocum, cinnammomum cum ſuprà dictis aromaticis eſt laudatiſſimum, quorum ſalia volatilia oleoſa ad ſtomachi robur, & ſanguinis vitiatam emendandam craſin, & acuendam fermentationem menſtruam, mirè conducunt. Certum quorundam Empiricum eſt hoc; nempe

℞. *Nuc. moſchat.* ℥iv.
Sacchari fini ℥xij.

Hæc probè miſcent, exhibent quantitate nucis avellanæ manè & veſperi, præmiſſis univerſalibus.

Et hoc mirè conducere experientiam certam dicunt. De ſemine ciceris rubri notum eſt, quod hujus diuretica vis inſigniter menſes ſtimulet & Lochia: videb. SEBIZIUS. Sunt ergo, qui

℞. *Cicer. rubr.* M.iij.

Macerant eos per 2. vel 3. dies & noctes in *aqua pluviali tepefacta*, addunt deinde nonnihil *croci*, ut & parum *fermenti*, quo panis aliàs fermentari ſolet, miſcent, tranſcolant, & colaturam ægræ ſubindè bibendam propinant.

Præter talia, & alia ſimilia modò dicta, imprimis efficaciſſimum eſt *caſtoreum*, ſive in ſubſtantia aſſumptum, ſive ex eodem parata eſſentia & extractum cum ſpiritu vini tartariſato, quæ in frequenti ſunt uſu. Facit huc infuſum & Mixtura BARBETTE *in ſua Praxi*, ubi caſtoreum extrahit per ſalia volatilia cum ſpiritu vini diluta, adque imitationem ejus poteſt fieri hoc modò; (nam in Barbettianam ingreditur aqua prophylactica, quam rejicio, quia deſtruit ſalia volatilia:)

℞. *Caſtor.* ℥ij.
Sal. volatil. ſuccini,
Cornu cervi an. ℥j.

His affundatur q. ſ. *ſpiritus vini non adeò rectific.* & diluatur cum *aqua cinnamom.*

Stent in Infuſo in vaſe clauſo in loco tepido, donec extrahatur tinctura, quæ poſtmodum, prout plus vel minus menſtrui aſſumptum fuerit, ad ℥j. vel cochl. j. poterit propinari.

Propius fit, ſi liquor *cornu cervi ſuccinatus* affundatur caſtoreo: extrahit enim potenter ejus ſal volatile oleoſum, ſibique unit, & ſic erit *eſſentia* ad menſes admodùm potens, ad guttas 30. vel 40. tempore ſolitæ vel debitæ ſaltim menſtruationis aſſumenda.

Quidam etiam tutò caſtoreum uſurpant in gravidis, aut in talibus, in quibus ſuſpecta eſt graviditas cum menſium ſuppreſſione. Sic namque CORBÆUS *in Gynæceo* ſuo, ſi cum ſuppreſſione menſium ſuſpecta ſit conceptio, ſequentem laudat pulverem.

℞. *Caſtor.*
Sem. aniſi,
Apii an. ℥j.

Trita cum vino diſſoluta exhibuit.

„ Si gravida fuerit, fœtum roborabit: ſi non fuerit gravida,
„ menſes movebit.

Caſtoreo non cedit myrrha, egregium balſamicum uterinum, quæ cum aliis miſta mirè menſes ſtimulat. Hinc omnia ex & cum myrrha parata conveniunt, unde tinctura myrrhæ cum ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo, item eſſentia ſalutis D. Langii, parata ex myrrha cum ſpiritu vini tartariſato (ſed quis eſt genuinus?) vel cum tinctura tartari, eſt egregia medicina. Myrrha aliàs per ſpiritum vini; licet rectificatiſſimus ſit, ſolvi nequit, niſi aliquid acidi, in ſpecie ſpiritus ſalis, ingrediatur. Sed acida mulieribus inimica, & menſibus promovendis potiùs nocent. Ob id è contrà myrrha etiam ſolvi poteſt per alcalia, tam volatilia (quod probè notandum,) quam etiam alcalia fixa, imprimis lixivialia, & ſic erit ea promptioris effectus ad ſtimulandos menſes. Aliàs in officinis proſtant *trochiſci de myrrha*, qui ad ℥ß. ad ſummum propinati potentis ſunt efficaciæ ad menſes movendos: item eſſentia compoſita ex caſtoreo, myrrha & ſimilibus, cum ſalibus volatilibus in ſpiritu vini diſſolutis, ad imitationem BARBETTE *in ſua Praxi capit. de menſium ſuppreſſione*. Succinum & ipſum egregium eſt in hoc caſu, imprimis, ſi cum cinnamomo aut croco propinetur: ſal ejus volatile inſigniter conducit, & ad multa prodeſt ſymptomata ex menſium ſuppreſſione pronata. De aloe res nota eſt. Undè facilè patet, quod Elyxir proprietatis, ut vulgò vocant, inſigniter conducat ad ſtimulandos menſes; unde pro uſu muliebri ſunt qui parant *Elyxir. proprietatis ſine acido*, loco ſpirituum acidorum addendo ſpiritui vini ſal tartari fixum, quod egregiè extrahit aloen, crocum & myrrham: Alii parant cum ſpiritu ſalis ammoniaci pro uſu muliebri, tam menſtruatarum, quàm etiam pro uſu puerperarum: aut ejuſdem ſpecies in forma ſicca ſeu maſsâ pilularum peſtilentialium *Ruffi* uſurpantur. Quæ ſuprà dicta fuerunt de caſtoreo, intelligi quoque ſimiliter poſſunt de aſa fœtida, non minùs efficaci in morbis muliercularum; hinc pertinet huc *eſſentia anonyma Dom. Langii*, parata ex caſtoreo & aſa fœtida cum tinctura tartari. *Colocynthis*, uti prò ſcopo laxativo deficientibus menſibus ſuccurrit, evacuando viſciditatem; ita correcta per ſal tartari *amaritudine* ſua ſpecificè menſes ciere poteſt, ſiquidem quocunque modo internè & externè uſurpata egregiè convenit in menſium vitiis. Videb. TIMÆUS *von GuldenKlee, in Caſ. pagin.* 307. Splen bovis ſpecificè laudatur à PARACELSO in ſuis ſcriptis ad menſes remoratos, hinc fit decoctum ſplenis bovis, *eſſentia ſplenis bovis* compoſita cum ſpiritu vini myrrhato parata, & extractum: indeque eſſentia ad menſes compoſita frequenti fuerunt in uſu D. MICHAELIS ad menſium vitia: Videb. CROLLIUS & HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr. pagina* 240. Item *Decoctum* ſplenis bovis *Quercetani* in RIVERII *Praxi pam.* 188. *Elyxir uterinum Crollii* ad guttas xxx. vel xl, hinc eſſentia artemiſiæ, ſabinæ, croci, caſtorei, in uſu eſt: quibus & eſſentia ambræ in virginibus, quibus minus nocent Odorata, commodè admiſceri poteſt. Propinantur talia commodè in vehiculo aquæ cinnamomi, aqua pulegii, ſabinæ, & ſimilibus. Olea etiam deſtillata cinnamomi, aut caryophyllorum, aut ſuccini, aut, quod optimum, ſabinæ, ſimiliter pellunt egregiè menſes.

Sanguis menſtruus primus juvenculæ excipiatur linteo, linteum probè tinctum exſiccetur, & ſub uſu cum aceto ſcillitico extrahatur è linteo tinctura; quod acetum internè commodè ad promovendum menſtruum fluxum propinari poteſt: Videb. HELVETIUS. HELMONTIUS *Tractat. Tribut. Lunare* dicit, mulierem ex menſtruo hauſto eſſe ſuffocatam.

Tandem *borrax* potentiſſimè menſes ſtimulat, & aliis irritis optimè datur in *Decocto pulegii*, addito *croco*, vel *pulvere cinnamomi*: vel addita aqua cinnamomi ſpirituoſa

egregium

egregium eſt emmenagogum ſecundùm LINDANUM; ſine cinnamomo enim nullum tale remedium dandum, quia hoc ſpiritus vitales egregiè roborat & excitat: Hinc trochiſci de borrace commendantur in M. A. N. C. *Annot.* 6. & 7. *Append. pagin.* 140. item Pilulæ aperientes & alterantes ſequentes,

♃. *Gumm. ſagap. cum aceto ſolut & inſpiſſ.*
Succ. alb. præp.
Borrac. Ven. an. ℈j.
Myrrh. rubr.
Caſtor. an. gr. xv.
Croci ℈ß.
Olei caryoph. gutt. vj.
F. Pilulæ ſubinde capiendæ.

Item conveniunt Pilulæ *Cnœfelii* in M. A. N. C. loco allegato; item POTERII *Centur.* 3. *cap.* 32. ubi optima medicamenta ad promovendos menſes enarrantur. Item conf. *Centur.* 3. *Curat.* 42. Cum borrace etiam ſalia vegetabilium *fixa*, ſal meliſſæ, ſal ſabinæ, & ſal uterinum Mynſichtii; item ſal ſuccini volatile, commodè combinari poteſt. His omnibus palmam præripit arcanum duplicatum *Mynſicht.*; ſingularis medicina pro mulierculis; & quæ mirè conducit ad menſes ciendos. Pertinet huc pulvis ex ſtercore columbino & croco, alibi explicatus. Cæterùm ſpiritus & *ſalia volatilia* cornu cervi, ſalis ammoniaci, ſecundinæ humanæ præſertim ſpiritus carminativus; ſunt egregia ad promovendos menſes. Omnia hæc uſurpentur eo tempore, quo menſes fluere debent: in ſpecie horum operatio eò eſt præſtantior; ſi cum hujuſmodi appropriatis jungantur, & poſt hæc imperetur corporis motus; vel expectetur poſt eorum uſum blandus in lecto ſudor matutinus pro meliore alteratione & circulatione ſanguinis, & feliciùs excitatur menſium recurſus.

Mihi aliquando curanda fuit virgo 18. annorum; quæ nunquam adhuc viderat menſes, ad ſcorbutum inclinabat, & tuſſis phthiſica eam ſubinde concutiebat; Mater ejus & ipſa 20. demum anno prima vice menſium fluxum paſſa erat. Huic ergo, præmiſſo *Nodulo ex alterantibus & laxantibus*, per ſpiritum carminativum menſes fluere feci: nempe

♃. *Herb. rec. cochlear.*
Chelidon.
Fumar.
Abſinth. an. M. j.
Paſſ. minor. ℥j.
Croci,
Cinnam. an. ʒj.
Inciſa & contuſa includebantur Nodulo, qui infundebatur in *vino*.

Adjunxi ſimul tincturam coralliorum antiſcorbuticam, in jam dicto vino medicato hauriendam.

Hauſto hoc vino propinavi *Vomitorium* ex ſyrupo emetico Angeli Salæ. Denique ſpiritum ſalis ammoniaci cum ſpiritu carminativo quotidiè bis uſurpandum juſſi, undè poſtmodum menſes ſpontè eruperunt, cùm jam in eo eſſem, ut ordinarem *ſequentes pilulas*, quas tamen non uſurpavit, quia jam aderant menſes.

♃. *Gumm. ammoniaci in aceto ſol.* gr. xv.
Extr. agar. ℈ß.
Croci gr. v.
Troch. al-hand. gr. iij.
Caſtor. gr. v.
cum ſ. q. *eſſent. ſucc.* f. Pilulæ.

Sed his, uti dixi, opus non eſt.

Ex his hactenus dictis facillimè diverſæ fieri poſſunt Præſcriptiones.

♃. *Tincturæ vitrioli Mart. Zuuelf.* vel *ſolut. Mart. cum ſucc. pom.* ʒij.
Eſſent. caſtor.
Croci an. ʒj.
M. S.
Eſſentia aperitiva.

Doſis 40. vel 50. ad 60. guttæ, bis vel ter in die in vehiculo calido, mulier nonnihil exerceat corpus blando motu.

Item

♃. *Spiritus ſal ammoniaci,*
Secundin. human. an. ʒj.
(nam & hæc egregiè conducit, ut & *ſpiritus cornu cervi cum ſale vol. acuatus.*)
Liqu. cornu cervi ſuccin. ʒiß. ad ʒij.
M. S.
Spiritus aperitivus.

Vel

♃. *Spiritus ſal. ammoniaci,*
Secundin. human.
Liqu. cornu cervi ſuccin. an. ʒj.
M. D. S. ut antè.

Dentur guttæ 30. vel 40.

♃. *Liqu. cornu cervi ſuccin.* ʒij.
Spiritus ſecundin. ʒj.
M. pro 6. doſibus matutino tempore aſſumendis cum motu blanda expectata diaphoreſi.
D. S. ut ſupra.

Eſſentia ſplenis bovis compoſita etiam optima eſt cum eſſentia Martis miſta, exem. grat.

♃. *Sol. Martis cum ſucc. pom.*
Eſſent. ſplen. bov. compoſ.
Ad menſ. Mich. vel *ſabinæ compoſ.* an. ʒij.
M. S.
Eſſentia aperitiva.

♃. *Eſſent. ſabinæ compoſ.* ʒiij. vel iv.
Tinct. ſalut. Langii ʒj. vel ʒij.
M. S. ut anteà.

Doſis 40. gutt. bis vel ter in die.

♃. *Eſſ. caſtor.* ʒij.
Quint. eſſent. roriſmar.
Spirit. ſal. ammoniaci ſuccin. an. ʒj.
M. S. ut anteà.

♃. *Eſſent. roriſmar.* ʒij.
Croci ʒj.
M. S. ut anteà.

In forma pulveris:

♃. *Borrac.* ʒj.
Myrrh. ʒß.
Croci gr. xv.
M. f. Pulvis pro 4. doſibus: S.
Pulvis aperitivus.

♃. *Borrac. Ven.*
Cinnam. acuti an. ʒß.
Myrrh. gr. xv.
M. f. Pulvis pro 3. doſibus.
D. S. ut antè.

♃. *Borrac.* ʒß.
Myrrh. gr. xv.
Cinnam. ℈ß.
M. f. P. pro 2. doſibus.
D. S. ut ſuprà.

♃. *Borrac.* ℈j.
Cinnam. ℈ß.
M. f. Pulvis.
D. S. ut ſuprà.

Detur in *Decocto pulegii* vel *roriſmar.*

♃. *Arcan. duplic. Mynſicht.* ℈iv.
Caſtor. ʒß.
Myrrh. ℈j.
Croci ℈ß.
M. f. Pulvis.
Divid. in 3. vel 4. part. æqu.
D. S. ut ſuprà.

♃. *Vitriol. Mart. tart.* ʒß.
Myrrh. el. ʒj.
Croci ℈j.
M. f. Pulvis. D. S.
Pulvis aperitivus pro aliquot vicibus.

♃. *Fimi columb. calc.* ʒij.
Myrrh. el. gr. xvj.
Croci orient. ʒß.
M. f. Pulvis pro 3. doſibus.
D. S. ut antè.

Pro vehiculo horum pulverum inſerviat:

♃. *Aquæ artemiſ.* ℥ij.
Cinnam. ℥j.
Eſſent. ſplen. bovis ʒiij.
Caſtor. ʒj.
Syr. de canella ʒvj.
M. S.
Potio ad pulverem.

Capiatur cochleatim & pro vehiculo pulverum.

♃. *Aquæ artemiſ. compoſ.* ℥iij.
Cinnam. ℥j.
Eſſent. ſplen. bovis ʒß.
Syr. de canell. ʒvj. M. S.

Potio

Potio ad pulverem.

♃. *Conſ. meliſſ.* ℥ iß.
Menth. ʒ vj.
Limat. martis præp. & *olei deſtillat. ſabinæ parum impregn.* ʒ iii.
Flor. ſulphuris, *vel fulig.* ʒ j.
Borrac. Venet. ʒ ß.
Cinnam. acerr.
Galang.
Zedoar. an. ℈ j.
cum ſ. q. *ſyr. artemiſ.* f. Electuarium.

D. S.

Electuarium aperitivum pro aliquot vicibus.

♃. *Splen. bov. caſtrat.* num. i. vel ii.
Herb. roriſmar. M. ii.
Meliſſ. M. i.
Sabinæ M. ß.
Zedoar. ℥ ß.
Sem. 4. calid. min. an. ʒ i.
Salis tartari ʒ ii.
Coq. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* leniter in vaſe clauſo: Colat. ℔ iß. adde
Syr. artemiſ. ℥ ii.
Cinnam. ʒ j.

M. S.

Potio aperitiva.

Infundi poteſt parvus nodulus cum croco.

♃. *Herb. roriſmar.*
Puleg.
Spicæ an. M. j.
Flor. cheiri,
Sclareæ,
Cham. an. p. i.
Coq. in ſ. q. *aquæ martial.* in cucurbita ſuo alembico munita:
colat. ferventis ℥ viii. adde
Aquam priùs deſtillatam,
Syrup. meliſſ. ℥ iv.
Eſſ. croci ʒ i.
M. S. ut *anteà*.

Hiſce annumerandum eſt ſimul Balſamum ſulphuris terebinthinatum, & ſuccinatum, & ipſum menſes promovens.

Hæc ferè ſunt iſta, quæ ad menſium conducunt ſtimulum internè.

Cura ſuppreſſionis menſium, quæ fit *uteri vitio*, requirit, ut vaſa obſtructa aperiantur Incidentibus Volatilibus, præſertim cum aliquali ſudore uſurpatis, membranæ remediis Chirurgicis incidantur; coalitus verò mutuus etiam ſeparetur. Modum operandi vid. in SEVERINO *de Efficaci Medicina lib.* 2. *cap.* 88. in FORESTO *lib.* 28. *Obſ.* 55. SCHENCKIO *lib.* 4. *Obſ.* HILDANO *Cent.* 3. *Obſerv.* 60. BARTHOLINO *Cent.* 5. *Hiſt.* 42. *&* 43. in ſpecie VIARDEL *in obſervationibus pag.* 47. ubi collum uteri tumoribus obſeſſum, coitum impediens; curatum refert.

Caſus, propter quos contingit menſium ſuppreſſio accidentalis, ſunt duo:

1. *Nimia refrigeratio extremorum.*
2. *Gravior animi affectus.*

Curantur autem, cauſam, quæ menſes ſuppreſſit, corrigendo & removendo: v. g. ſi fiat, ut actu fluentes menſes *à ſubito frigore*, *vel alio tali caſu* reſtringantur, præmiſſa vel omiſſa venæ ſaphænæ apertione, propinanda ſunt volatilia oleoſa aromatica, quæ ſanguinem grumoſum diſſolvunt; &, accedente blando ſudore, eundem denuò fluere faciunt, & in naturalem motum reducunt; hinc ſpiritus ſalis ammoniaci & *ſalia volatilia* oleoſa non ſatis laudanda, cum caſtoreo vel myrrha propinentur, quorum uſu, & blando ſubſequente ſudore ſanguis ad fluorem iterum diſponitur: item *ſperma ceti* ad ʒ j. cum *caſtoreo* in cereviſia calida optimo jure exhibetur, & ægra ad blandum ſudorem ſe componat; experimentum namque hoc eſt TIMÆI *Von Gulden-Klee in caſibus lib.* 2. *Caſ.* 7. *pag.* 91. vel commodè poteſt uſurpari *ſal quoddam fixum*, *ſal artemiſiæ* aut *ſabinæ*, &c. In ſpecie addantur remedia ex *croco* & *cinnamomo*. In tali caſu interdum ſupervenit *graviſſimus uteri dolor*, *ex ſanguine coagulato ibidem hærente*, ubi inter alia convenit *decoctum chamæmeli*, quod internè uſurpatum cum his internis dictis optimum eſt: *externè* imponere jubeo regioni pubis magma decocti in forma *cataplaſmatis*, quàm calidè fieri poteſt, ad imitationem TIMÆI *Von Gulden-Klee in Caſ. pag.* 202. Cum his neceſſe eſt, ut in graviore malo ſecetur *vena in pede*, quia actu fluentes menſes fuerunt reſtricti; tunc enim non ſecandæ ſunt venæ ſuperiores: Id quod eleganti obſervatione docet FORESTUS *lib.* 28. *Obſ.* 3. in qua refert mulierem, cui ob menſes ſubitò ſuppreſſos vena fuit ſecta in brachio, unde ſingulis menſibus moleſtam palpitationem in brachio recurrentem habuit, donec vena in talo ſecta, ſtatis temporibus redierint. Sic etiam GABELCHOVERUS *Cent.* 4. *Cur.* 92. varia ſymptomata, & inſignem dorſi dolorem obſervavit in muliere, cui menſtruatæ ſcarificationes in dorſo factæ fuerunt.

Quod ſi ex *graviore animi affectu*, v. g. terrore ſubitaneo, iracundia, vel ſimili menſes actu fluentes reſtinguantur, revocantur ſecando venam in pede, hinc propinando internè ſpiritum ſalis ammoniaci bis vel ter in die. FORESTUS *lib.* 28. *Obſ.* 2. in tali caſu ex terrore reſtrictorum menſium non inconſultò uſurpat *decoctum florum chamomillæ* ad ℥ iii. cui addit *oxymel. ſimpl.* ℥ i. vel ii. & propinat. His exhauſtis, ſudor ſecutus; unde menſes à terrore reſtricti denuò fluxerunt. Loco hujus ſimiliter myrrha & caſtoreum cum ſalibus quibusdam volatilibus oleoſis, aliiſque quibusdam appropriatis aromaticis, quietem & blandum ſudorem ſimul imperando, in aqua cinnamomi uſurpari poſſunt.

Hæc remedia interdum conveniunt itidem in *paucitate menſium*, de qua *ſuo loco* HOEFERUS *Herc. Med.* in animi affectibus gravioribus extractis menſes cientibus laudanum opiatum jungit, unde ſopiuntur adjuncta ſymptomata, ut menſes denuò fluant.

Hiſce internis etiam adjungenda ſunt ſimul *externa*, *menſium fluxum promoventia*, qualia ſunt imprimis Fotus, *Balnea*, *Inſeſſus* & *Semicupia* item, Pediluvia crebriùs inſtituta, *valdè proficiunt & proſunt*, quæ præmiſſa in brachio venæ ſectione, quando menſes erumpere debent, inſtituantur (nam dum menſes fluere incipiunt, aut ſub ipſo eorum fluxu, potiùs nociva ſunt Balnea) parata vel ex ſimplici, vel ex emollientibus vulgaribus & appropriatis aromaticis, v. g. ſabina, matricaria, artemiſia, calamintha (*eſt pulegium ſylveſtre*, Germ. *vvilder poley*,) pulegio, lauro, & ſimilibus parata, vid. GABELCHOVERUS *Cent.* 4. *pag.* 214. *item* HORSTIUS *Obſ. pag.* 264. *&* 265. *Idea Formuli Claſſ.* 4. *§.* 20. *& Colleg. Formul. p.....*

Vel

♃. *Herb. artemiſ.*
Puleg.
Serpill. an. M. ii.
Sabinæ,
Flor. chamom.
Lil. alb. an. M. i.
Rad. alth. vel *malvæ*,
Ariſtol. rot.
Rubiæ tinct. an. ℥ ii.
Angel.
Zedoar. an. ℥ i.
Bacc. lauri, vel *juniperi* ℥ i ß. vel ana ʒ vi.
Sal tartari ʒ vi.
M. pro Balneo: S.

Ad balneum.

♃. *Herb. ſab.* M. iv.
Matricar.
Puleg. an. M. ii.
Flor. cheiri M. i.
Bacc. junip. rec. ℥ iv.
Lauri ℥ ii.
Groſſo modo inciſ. & contuſ.

D. S.

Species ad fotum ſeu balneum.

Poſt inſeſſum inungantur partes circa lumbos, inguina & regionem hypogaſtricam unguento appropriato:

Item

♃. *Herb. Artemiſ.*
Puleg. an. M. iii.
Sabinæ M. i.
Bacc. lauri,
Junip. an. ℥ iii.
Inciſ. & contuſ.

D. S.

Species ad balneum herbarium.

Coq. in *aquæ ſimpl.* & ad regionem umbilicalem inſideat ægra; vel ſacculus ex hiſce conſtans in balneo applicetur umbilico & genitalibus.

Pertinent huc *Thermæ*, quarum inſeſſus diuturnus menſium

ſes ſolet levare & curare. HELVETIUS ad menſes pellendos commendat, ſi immittantur pedes in ſecundinam calidam recenter extractam. Conveniunt quoque inunctiones externæ, circa regionem iliacam & pubis illinendæ, quæ fiunt ex oleo cheirino, laurino, irino, diacolocynthidos, &c. quæ acuuntur cum oleo deſtillato ſabinæ, ſpicæ, lavendulæ, baccarum lauri, petroleo & ſimilibus. Odorem fermenti quidam hìc commendant. Odorem moſchi menſes promovere probabiliter admodum refert BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hiſtor.* 87. *Suffitus* etiam per ſiphonem & infundibulum membro genitali intruſum vel admotum excepti, non adeò ſunt incongrui, ad imitationem TIMÆI *Von Gulden-Klee in Caſibus* ex colocynthide ſola per medium diſſecta, eaque in aqua ſimplici decocta, inſigniter conducunt ad menſes ciendos: ſubinde hoc decocto *ſilices candefacti* injiciuntur. Item fiant trochiſci pro fumo appropriati, v. g. ex zinzibere, ſabina, collocynthide, myrrha, & ſimilibus, vel ſeq. egregii:

> ♃. *Fol. ſabinæ* M.ß.
> *Myrrh.* ʒiß. vel ʒii.
> *Ligni aloes* ʒj.
> *Troch. alband.* ℈ij. ad ʒj.
> M. f. Pulvis groſſus: S.
> *Pulvis aperitivus ad ſuffitum.*

Injiciatur carbonibus ignitis, ut ita excitetur ſuffitus utero excipiendus.

Vel ex his pulveriſatis cum *balſamo* ſulphuris *terebinthinato* & aceto fiant *Trochiſci*, qui injiciantur carbonibus, & excitetur fumus.

Facit huc ſuffitus de ſabina Minſichti, &c. Omnium optimus fumus fit ex decocto ſcoriarum reguli Antimonii; nempè

> ♃. *Scor. regul. antimonii* q. ſ.
> ſolvantur in
> *Aquæ ſimplic.* vel ſecundùm alios in *lixivio aeri:*
> ♃. *Solutionis* hujus p. iv.
> *Vini malvat.* part. i.

Hujus mixturæ unum 2. vel 3. cochlearia injiciuntur ſilicibus candentibus, inde elevatus fumus nudo corpore excipitur, præſertim in mulieribus, quibus infundibulum pro ſuſcipiendo hoc fotu ſubmittere poſſumus. Mirabiliter ciet menſes, & pro certiſſimo remedio habuit B. D. MICHAELIS, & ab HARTMANNO, PETRÆO, AGRICOLA, CORBÆO, multiſque aliis laudatur Practicis. Si verò metuatur, ne præ nimio motu excitato ſanguis non inveniat viam, venæ ſectio excitanda. Nec minus efficax eſt ſuffitus ſimilis paratus ex ſcoriis martis ignitis, vel limatura Martis candefacta, cum *urina*, imprimis *antiqua* & fœtida, irroratis, qui dicto modo utero exceptus mire conducit ad promovendum menſium fluxum; vid. GLAUBERUS *de Furnis Philoſop. cap.* 88. ſal volatile enim aſcendit (*oportet, ut ſit urina putida, aliàs ſal volatile retromanet:*) non enim ſolummodo penetrat in vaſa, ſed vellicat etiam uterum, ut promoveatur ſanguinis excretio. Veteres ulteriùs exhibuerunt peſſos, quos inter non inutilis eſt peſſus factus ex felle tauri, mixto cum ſucco Mercurialis, in quo cocta ſit colocynthis. Hæc invicem miſta dant peſſum ſatis potentem qui quatenus irritat parietes vaginæ uterinæ, hoc ipſo ſtimulat, ut eò meliùs excernantur menſes.

Item allium, ejuſque capita cum oleo ſpicæ trita, in ſacculum indita, tanquam peſſus commodè applicantur. Extractum hellebori nigri cum melle exceptum ſua forma peſſi, qui ſindone obducitur, & ita applicatur, inſigniter prodeſt ad proritandos menſes. Item hellebori pulvis à ℈ß. ad ℈j. nodulo incluſus, & vaginæ uteri intruſus mirifice prolicit menſes: Laudatur imprimis ab ANGELO SALA *in ejus ſcriptis.*

> Vel
> ♃. *Fol. Perſicar. maculat.* Sole in Leone exiſtente collect. & umbra exſicc. ʒß.
> *Rad. helleb. nigri* ℈ß. ad ℈j.
> cum ſ. q. *mucilag. tragac.* f. Nodulus parvus, qui potenter operatur.

Aut denique Peſſus ex ʒß. croci poſt Balneum applicatus eſt egregius. Sed horum uſus ſolet eſſe rarus, & quia virginibus non æquè conveniunt, propterea loco horum applauſum meretur *inſtrumentum Glauberi* ligneum, omnibus ſatis notum, quod eſt inſtar *pollicis longum & craſſum*, in ſuperiore parte eſt *capitulum* foraminibus pertuſum, mediante quo ſpiritus urinæ concentratus, aut ſpiritus ſalis ammoniaci bombace exceptus, vel *ſal volatile ſalis ammoniaci*, aut mixtura ex calce viva cum ſale ammoniaco, irroratis cum ſpiritu vini, vel alia ſalia volatilia, derivantur in genitalia mulierum; ſic enim particulæ exhalantes, irritando parietes vaginæ uterinæ, menſes provocant: quod remedium uti alias in quamplurimis uterinis affectibus egregium, ita in ſpecie ad menſium vitia inſigne eſt. Potentiùs operatur, ſi phiola vitrea dictæ mixturæ q. ſ. repleta, carbonibus candentibus applicetur, ſicque utero excipiatur. Interdum in malo magis obſtinato ad cantharides internè & externè accedendum: vid. VELSCHIUS *Hecat.* 2. *pag.* 13.

CAPUT II.

DE

MENSIUM FLUXU NIMIO.

CONſideravimus & abſolvimus ea, quæ menſium emanſionem ſpectant: *Contrarium menſium* ſuppreſſioni *vitium* eſt, ſi nimis *ſuperfluè* fluant, adeoque eſt *nimius menſium fluxus*; ad quod vitium pertinet, quando frequenter fluunt, id eſt, quando non expectant *tempus menſtruum*, ſed omnibus duabus vel tribus *ſeptimanis* redeunt: *Hic* tunc venit curandus, quando debilitat mulieres. Variat equidem ſanguinis excernendi quantitas naturalis, pro ſubjectorum varietate; *in una etenim magis fluit, quàm in altera:* quæ enim conſtitutionis ſunt ſucculentæ, quæ ſunt juvenculæ, & utuntur *εὐχύμῳ* paſtu, quæ ſunt *habitiores*, & quæ ſunt *ſcorbuticæ*, in iis ſine *læſione* copioſiùs fluunt, ac diutiùs durant menſes, & tales relinquendæ ſunt: unde etiam quantitas debita menſtruorum fluentium ſaltem reſpectu individuorum, & virium imminente debilitate, non verò ex certa quadam copia, determinanda venit: confer. FORESTUS *lib.* 28. *Obſerv.* 10. *in Schol.* & PRIMEROSIUS *de M. M. l.* 1. *cap.* 9. Quibus ergò fluunt menſes, ita, ut debilitentur exindè, propter copiam nempè in tali ſubjecto inſuetam, venit curandum.

CAUSÆ.

Cauſa fluxus copioſi ſine virium jactura eſt, quod natura hac vice abutatur, & quod excernitur, non tàm ſanguis eſt, quàm ſerum ſanguinis, & ſanguineum quid inſtar loturæ carnium.

Antequam ad cauſarum fluxus nimii evolutionem accedamus, tria imprimis obſervanda ſunt circa mulieres nimio fluxui obnoxias.

1. In omnibus nimio ac diuturno fluxu laborantibus ſtomachi robur enervatum, cum appetitu dejecto, carniſque plus minùs nauſea, obſervatur; ac rarum eſt, appetitum ſibi conſtare in ejuſmodi mulieribus.
2. Obſervatur in talibus utplurimùm dolor in dorſo circa lumbos tenſivus & lancinans, continuo vexans, adeò, ut non raro putent, ſe nephritico obnoxias eſſe affectui. Nempè acidum eſt vitioſum, quod & nerveas circa lumbos vexat partes, & irritando ſimul uterum, excretionem per hæc loca ſtimulat, hujuſque vaſculorum ora plus minùs aperit. Hinc laudabiliter BARBETTE *in Praxi* dicit, partem primariò affectam eſſe ſtomachum, hinc renes.
3. Scorbuticæ volatili acido imprægnatæ, aut his cognatæ, ferè obnoxiæ ſunt huic fluxui, unde & fluidiore faciei colore in juventute, & ætate conſiſtente præditæ, tactu molles, & habitu quaſi aquoſo tali affectui magis obnoxiæ.

His præmiſſis *Cauſæ* nimii fluxus ſunt eædem, quæ reliquarum hæmorrhagiarum, quas vid. *ſuprà lib.* 1 *de Hæmorrhagia in genere*. Speciatim inveſtigandæ etiam ſunt vel in *utero*, vel primariò & frequentiùs in ipſo *ſanguine*. In *Utero* hæret vitium menſtruationis nimiæ, vel ex nimia apertione vaſorum uterinorum; vel ex atonia uteri ejuſque fibrarum, vaſa eorumque orificia non debitè firmantium; vel ex irritatione ipſarum partium in & circa uterum, unde ſpaſmodica vaſorum contractura ſupervenit, ut, refluxu per venas impedito, ſanguis per arterias impulſus, qua data porta, ruat; vel ſi uterus violentia quadam externa fuerit læſus, aut vaſa ſint rupta ſeu cum impetu aperta, v. g. dum nimium pondus forſan elevatum, quod fit cum niſu & inſpi-

ratione aeris, aut occaſione externa vaſa hypogaſtrica in eodem rupta; aut etiam in *abortu*, ubi præter naturam ſeparatur ſecundina; vaſis multùm dilatatis cum non levi uteri dolore, unde copioſus fluxus; aut à *partu laborioſo*; aut refrigeratione manuum & pedum à partu aut abortu, quæ multum intendit hunc fluxum; item apertura nimia oſculorum vaſorum ex diſtenſione & quaſi dilatatione; aut applicatione acrium eadem ſint eroſa, qualia ſunt *peſſi acriores*, admoti pro ſtimulo menſium, in ſpecie ex *belleboro nigro*: Talia enim interdum excoriant uterum ſuperficialiter, ut vaſa nimis aperta non poſſint denuò connivere, ſed ſuperveniant menſes & ſanguinis fluxus nimius; ſicut etiam VARANDÆUS *de Morbis mulierum* refert exitialem uteri hæmorrhagiam ex peſſario minus acri, ad aliquot tempus in utero relicto: aut denique ſi ex motu inordinato corporis, in ſpecie ex ſternutatione nimia, ex nimio vomitu, aut laboribus, ſimilibuſque aliis cauſis, quæ menſium fluxu laborantibus & actu fluentibus accidunt, à ſanguinis impetu quaſi diſrupta aut aperta nimis fuerint vaſa; & propterea ſequatur nimia ſanguinis hæmorrhagia. Sic namque refert FORESTUS *in libr. 28. Obſervation. 16.* Menſium profluvium nimium ex uteri venis perruptis ex gravi pondere ſublato: Sic HILDANUS *Centur. 3. Obſervat. 58.* obſervat profluvium menſium & graviſſimum & periculoſiſſimum, provocatum ex violenta & immoderata ſternutatione. Speciatim aliquid præternaturale in utero hærens, vel ſanguis grumoſus, vel mola, aut fœtus abortivus, vel pars ſecundinæ retenta, vel ſimile quid, &c. uteri hæmorragiam excitat; ex his enim occaſionibus irritato utero fluxus non rarò deſperatus planè excitatur, non priùs coercibilis, quàm dicta irritamenta fuerint remota. Sed hæ cauſæ, quæ uteri vitio profluvium menſium excitare ſolent, uti dixi, ſunt raræ; de quibus & ſimilibus cauſis FORESTUS *libr. 28. obſerv. 11. & ſequ.*

Frequentiſſima ergò cauſa hujus fluxus eſt in ſanguine, qui tribus modis peccare ſolet.

Prima eſt, quia abundat; ſed hoc rariſſimè; nam cum ordinario fluxu vix plethora ſanguinis conjuncta eſſe poteſt: ut taceam ſanguinem abundantem per menſes excretum potiùs levare vires ſuppreſſas, quàm eaſdem debilitare, unde non nimius, ſed potiùs ſaltem ſufficiens, hac occaſione oriatur fluxus. Potiùs ergò peccat *orgaſmo Venereo*, aliavè fermentatione aucta & *turgeſcentia nimia*, ratione cujus *tenuior fluxiliorque* evadit, nimis cietur: unde immodicè turgeſcens uberiùs etiam per uteri vaſa perrumpit. Hoc vulgò dicitur de ſanguine bilioſo; ſicut & nimium coeundi deſiderium in juvenili ætate in quibuſdam, quæ à Venere abſtinent, ſubinde ſanguinem impetuoſiùs efferveſcentem & erumpentem, hinc fluxum uteri nimium, infert. Pertinet huc aer calidior, exercitatio corporis inſignior, gaudium, ira, potus generoſi, aromaticorum, in ſpecie crocatorum abuſus, & omnia, quæ ſanguinem nimis movere, & fermentationem ejus augere valent, &c.

Secunda, eaque creberrima, profluvii uterini cauſa eſt ſanguis ſeroſus nimis, aquoſus & tenuis, ac fluxilis, unde frequentiſſima dependet occaſio nimii menſium fluoris. Nam imprimis mulieres habitus ſucculentioris, ſimul tamen ſeroſi, obnoxiæ ſunt huic uterino profluvio, unde etiam ſanguis, quem excernunt tunc, utplurimum eſt tenuior, fluidior, & qui minùs in grumos concreſcere ſolet, niſi forſan intra vaginam diutiùs hæreat, qui facillimè vaſorum ora aperit, & ſic effluens ſubinde inſtar loturæ carnium ſimilis in tali caſu eſſe ſolet. *Fundamentum* ferè eſt *in ſtomacho*, qui copioſo potu, ſimulque varia & inepta diæta onuſtus, minùs commodè alimenta digerit, ſed nimis *colliqueſcere* cogit, & in *chylum* nimis *ſeroſum* transmutat, unde ſanguis etiam *ſeroſus* redditur. Hinc etiam BARBETTE *in ſua Praxi pagin. 91.* in nimio menſium fluxu primariò ſtomachum, & hinc renes affici, ceu radices & fomites mali aſſerit: Ille, nempè ſtomachus, non ritè chylum elaborando, ſed aquoſiorem gignendo, indeque totalem ſanguinem: Hi, nempè renes, poſtmodum minùs evacuando laticem aquoſum ſuperfluum. *Serum* itaque inſigniter coacervatum, frequentem menſium fluxum ſolet inferre, & inde in ſpecie in *ſcorbuticis*, quæ omnes copioſè purgantur per menſtrua.

Tertia denique cauſa eſt nimii ſanguinis profluvii *ſerum* maſſæ ſanguineæ *acrius*, aut *acido-ſalſus*, unde quædam ſcorbuticæ per uterum ſolent purgari. Uno nomine: utplurimum junctum eſt acidum ſui generis, quod irritando partes membranaceas ac ſenſibiles circa lumbos & uterum, hujuſque fluoris cauſa exiſtit. Id quod manifeſtum eſt ex eo, quod præter dolores circa lumbos lancinantes, in talibus interdum ante aut poſt menſtruationem ſanies ſeroſa adeo acris paulatim effluit, ut etiam hinc erodantur plus minus genitalia. Diſponunt ad hoc *edulia acria* copioſè aſſumpta: ut nihil dicam de *acrimonia ſuccorum* in primis viis.

DIAGNOSIS.

Malum ipſum manifeſtatur ab ægris: ſupervenit virium debilitas & membrorum languor, ceu manifeſtum ſignum nimiùm fluentis ſanguinis. Nimium enim eſt illud, quod excedit, vel quantitatem, vel qualitatem, vel durationem ſolitam: Quantitas verò, ut anteà monui, in fœminis non eſt incerta, nec ſemper adeò determinata. Tunc ergo τὸ nimium fluxus menſtrui optimè æſtimandum eſt ex virium proſtratione, quæ certiſſima eſt regula æſtimandi illud, quod nimium eſt, quando nempè manifeſtè vires debilitantur: Evacuantur namque menſes, ut levetur fœmina, non gravetur. Unde, quando nimius eſt fluxus, citra tamen virium proſtrationem, tunc ſignum eſt, ipſam naturam abuti hoc fluxu pro ſui levatione, ſive ſit fluxus uterinus criticus, ſive alio etiam tempore extra criſin, ſe manifeſtet; ubi verò debilitatur fœmina hoc fluxu, tunc ſignum eſt, quod ſit nimius.

Saltim cauſarum ſigna probè attendenda, quæ partim antecedentia, partim ipſe ſanguis, qui effluit, ſuggerunt. Uteri læſiones, cùm manifeſtis dependeant ex cauſis, per ſe patent. Conſiderandus ergò ſanguis eſt, qui excernitur. Nam ſanguinem ex *nimia apertione vaſorum, vel nimio orgaſmo & turgeſcentia fermentativa* effluere, conſtat ex Phlogoſibus, genis rubentibus, venis turgidis, pulſu magno, celeri & frequenti, & quæ ſunt ſimilia ſigna ſanguinis orgaſmi: Qui effluit ſanguis, ſolet & eſſe *floridus*, naturaliter conſtitutus, facilè grumeſcit, obſcurioris nonnihil eſt coloris, &c. Uno nomine: ſigna adſunt ſanguinis boni. *Si ſanguis aquoſus ſit* fomes mali, tunc ipſa excretio & excreti conditio hoc monſtrat; Qui enim effluit, eſt *tenuis*, floridus, intensè coloratus; dilutus nempè color eſt, lintea, quibus capiuntur hæc Catamenia, multum tingens, ſed non adeò concreſcens.

Interdum etiam loturæ carnium ſimilis effluit, vel etiam, ſi ſanguis linteo exceptus ita appareat, ut linteum habeat *circulum pallidum*, monſtrat ſanguinis *ſeroſitatem*. Accedunt alia ſigna, talem ſanguinis ſtatum confirmantia, ut pedum aliqualis tumor, facies ſubtumida, habitus corporis mollior & craſſior, &c. Vix, dixi, in grumos concreſcere talem ſanguinem. Interdum tamen, ubi ex arcta vulvæ clauſura coercetur nimium, in grumos tandem convertitur, quod perindè neminem fallere debet.

Quod ſi *acrimonia ſeri aut ſanguinis malum* induxerint, dolor plus minùs rodens, morſicans, pruriginoſus & genitalia vellicans, cum conatu quodam *ejiciendi*, ſimul percipi ſolet.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: moleſtum non ſaltem mulieribus, ſed etiam periculoſum malum eſt *nimia menſtruatio*. Eadem enim *mala*, quæ alias inſequuntur hæmorrhagias nimias, etiam nimium menſium fluorem inſequuntur, cùm præter virium debilitatem, digeſtionis primæ defectus, cachexia, pedum tumor œdematoſus, ipſe hydrops, item fluor albus, utplurimùm ſupervenit mulieribus ſæpiùs hoc malo correptis.

Quò autem diuturnior eſt fluxus, eò difficiliùs curatur. Obſervatum enim fuit à LINDANO, quod interdum ad triennium continuò duraverit.

In ſeneſcente muliere ſuperveniens nimia menſtruatio plerumque incurabilis eſt, & ad mortem eam comitatur. Plura audiviſtis *ſupra l. 1. ubi de Hæmorrhagia*.

CURA.

His ita præmiſſis conſideranda eſt *Cura*; in qua fluxus ſiſtendus eſt, obſervando tamen, ne fiat hoc ſubitò nimis, aut uno quaſi impetu, præprimis ſi aliquandiu ſuppreſſus fuerit, aut parcè prodierit; potiſſimùm in Plethoricis, & ſi criſis ſubfuerit. Nam *plethoricæ habitiores*, quando *ſine debili-*

tate

rate fluxum hunc perferimt, *relinquendæ* ſunt, quia aliàs mille, & gravia nocumenta infert ſubitò reſtrictus fluxus, (vid. M. A. N. C *Annot.* 2. *obſ.* 26. *p.* 47.) nempè uteri inflammationem, vel ſi in alium locum ſanguis derivatur, ut in pulmones, dyſpnœjam; choleram, dolores abdominis, &c. quin potiùs, ſi *debilitas*, ſyncope, aut convulſiones ſuperveniant, demum curandus venit, ubi cauſarum remotarum vis infringenda, & ita fluxus ſiſtendus: vid. MERCATUS *de Ind. Med. cap.* 3. & SYLVIUS *Pr. lib.* 3. *cap.* 3. Adeoque in Cura cauſarum imprimis habeatur reſpectus: hinc

1. Opera danda eſt, ut ſanguis, vel imminuatur inedia, laboribus, ſanguinis detractione; vel alteretur abſinthio, Rha-Barbaro, vel *fervor*, & turgeſcentia ejus nimia compeſcatur, & plantagine, portulaca, & blandis acidis coerceatur: Vel
2. Ejus *fluiditas* inſpiſſanda incraſſantibus, & ſeroſitates acres Martialibus, & abſorbentibus dictis corrigendæ, & temperandæ.
3. Atonia, & vaſa ejus nimis laxa coarctanda, vel læſa conſolidanda, & adſtringentibus, imprimis Martialibus, firmanda.

Ad hos ſcopos aſſequendos obſervandum:

I. Ne ſubitò nimis, qui aliquandiu jam duravit, ſupprimatur fluxus, ſed potiùs ſucceſſivè; adeò omnis ſubita ſuppreſſio periculoſa eſſe ſolet: Conf. M. A. N. C. *Annot.* 2. *loc. alleg.*

II. Diæta probè obſervanda, & ordinanda, quæ conſiſtit in potu calido, quiete corporis, & animi perquam neceſſaria, extremorum fotu calido, vitando aërem frigidum, & vinum: hujus enim uſu ordmariò exaſperatur inſigniter fluxus.

III. Quoad *Purgantia*: laudantur ab his, culpantur ab illis. LINDANUS ſanè ab his abſtinendum eſſe ait. Interim tamen cum diſtinctione hoc accipiendum: Conveniunt nempè Purgantia in ſubjectis ſeroſioribus: ut ita ſerum nimium evacuetur, & ita ſubtracto ſanguinem diluente latice, hic ſpiſſior redditus minus effluat; deinde commodiùs ad præcavendum, antequam ille fluor ſuperveniat, non in ipſo fluxu, adhibentur, cùm, ſi in ipſo fluxu propinentur Purgantia quæcunque menſium fluxum potiùs ſtimulent, & promoveant. Aut ergò penitus omittenda, aut, ubi iiſdem utendum eſt, lenia ſunt uſurpanda, & quæ adſtrictionem aliquam poſt ſe relinquunt, quæ inter eminent *Rhabarbarum*, etiam à BARBETTE laudatum, quod in talibus caſibus vi alterativa plus juvat, quàm laxativa noceret, & Mirobalani: vid. SENNERTUS *Prax. lib.* 4. *part.* 2. *ſect.* 2. *cap.* 6. Et quidem Rha-barbarum propinatur ad ʒ ß cum *conſerva roſarum* mixtum, vel cum *ſyrupo cydoniorum aromatiſato*, ſeu *ſimplici*: v. g.

♃. *Pulv. Rha-barb. el.* ℈ ij. ʒ ß ad ʒ i.
Miv. cydon. ſimpl. ʒ ij. vel ʒß
Aquæ plantag. ℥ vj. ad ℥ j.

M. pro hauſtulo laxativo, qui poſt ſe adſtrictionem relinquit.

D. S.

Potio abluens.

In ipſo fluxu etiam nimio ſingulis ſeptimanis bis Rhabarbarum uſurpari poteſt à ʒ ß ad ℈ ij. vel ſolum, vel cum nuce moſchata, manè in vehiculo calido: e. g.

♃. *Pulv. Rha-barb.* ℈ j ʒ ß ad ℈ ij.
Nuc. moſch. gr. vj.

M. D. S.

Pulvis abluens.

IV. Venæ ſectionem in brachio ſunt, qui ſuadent, ut repellatur ſanguis ad loca ſuperiora; ſed quocunque in loco inſtituatur, peſſimo adhibetur conſilio. Quid enim opus eſt ſanguinem ex nimio fluxu deficientem ulteriùs imminuere? potiùs removeantur cauſæ fluxum ſtimulantes, & ipſe ceſſabit fluxus. Vanum ergo in nimio menſium fluxu præmittenda eſſe univerſalia, qui canon ineptè intellectus multos perdit. Stultum remedium venæ ſectionem vocat LINDANUS, quod potiùs plus promoveat flu„xum, quàm prohibeat. *Ego*, dicit, *plures tales abſque* „ *venæ ſectione curavi*; *doctus enim*, *à venæ ſectione flu*„*xum fieri vehementiorem*. *Neque etiam laudo*, dicit, *cu*„*curbitulas*; *licèt enim aliquid agant applicatæ*, *tamen*, „ *quando attrahere ceſſant*, *rurſus procedit fluxus*. Solent enim alias Practici cucurbitulas nunc dorſo, nunc etiam mammis applicare ſecundùm HIPPOCRATEM, nem„pè *ſect.* 5. *Aphoriſm.* 50. *Mulieri ſi placet menſtrua ſiſte*„*re*, *cucurbitulam quàm maximam ad mammas appone*. Has tamen nocivas eſſe, etiam putat BARBETTE *in Praxi*.

V. Quin præſtat, ſi in ſtatu ſanguinis *ſeroſo* evacuatio quædam inſtituenda, loco Purgantium, aut venæ ſectionis per ſudores, & diureſin eandem inſtituere, ut ita textura ſanguinis alteretur, & etiam ſeroſum vehiculum unà cum acrioribus ſalibus nonnihil ſubtrahatur, unde reliqua maſſa ſanguinea neceſſariò craſſior, ac ſpiſſior fieri debet. Et utut ſub ipſa ſudatione fluidior reddita maſſa ſanguinea ubetiùs per uterum excerni videatur, poſt peractam tamen ſudationem, dum ſerum fuit evacuatum, & ſanguis *ſpiſſior factus*, fluxus uterinus poſtmodùm ceſſat. Idem eſt cum *Diureticis*.

VI. *Opiata* in paroxyſmo præcavendo, & curando multùm proſunt, cùm & ſpirituum impetum ſiſtendo, & irritationem circa partes uterinas ſufflaminando, notabiliter fluxum impediant. Habeatur tamen ratio in eorum uſu virium, ne viribus nimis exhauſtis copioſiùs uſurpentur opiata.

Remedia ergò, quæ contra fluxum menſium nimium ſunt in uſu, ſunt maximam partem, vel Abſorbentia; aut Temperantia ratione ſanguinis; vel adſtringentia ratione uteri. Sanè vix reperitur hic fluxus nimius; niſi utplurimùm ſimul ſubſit acidum ſui generis eundem ſtimulans. In genere ergò, quæ aliàs *ad hæmorrhagias nimias ſuperiùs lib.* 1. ſunt commendata remedia, etiam hìc habent ſuum locum. Et quidem, ubi æſtus, ac orgaſmus ſanguinis eſt nimius, ibi oleum, ſeu ſpiritus vitrioli in aqua plantaginis propinatus, & ſubindè libatus, ſanguinem ſiſtit; idque imprimis, ubi calor, & ardor ſimul affuerint. Quando minor adeſt æſtus, ſolum nitrum præparatum, aut ex ipſo paratus lapis prunellæ, ſufficere poſſunt: quin & tunc alia blanda acida adſtringentia, Corallinis, cydoniatis, ac ſimilibus miſta, utiliter uſurpantur, v. g. ſuccus, & ſyrupus granatorum, ſuccus berberum cum coralliis præparatis, cum ſyrupo coralliorum *Quercetani*, ac ſimilibus. In ſpecie tamen appropriata ſanguinem incraſſantia, & adſtringentia, & fluiditatem corrigentia, ſunt ſequentia: plantago, quæ ipſa, quacunque ratione uſurpata, mirè conducit: *Succus plantaginis* ad uncias aliquot internè hauſtus multùm conducit. Sic experimento SOLENANDRI ex ſucco plantag. ℥ iv. colophon. ʒ i. exhibito, nimium menſtruorum fluxum curatum, obſervavit SCHLEGELIUS: vid. VELSCHIUS *Miſcell. Centuria* 1. *obſervat.* 43. *annexis annot.* 4. & 5. M. A. N. C. Sicut etiam idem ſuccus extrinſecus in vaginam uteri injectus, vaſa adſtringit; vid. FORESTUS; aut etiam mixtura ex pauco aceto, & bolo armena, ſimul etiam vulgari, externè impoſita lumbis, & regioni hypogaſtricæ, aut genitalibus, aut utero injecta, inſigniter ſiſtit fluxum. Poſt plantaginem eſt portulaca, item burſa paſtoris, urtica major, millefolium flore albo, & imprimis horum ſucci, qui menſium profluvium ſiſtunt; item muſcus prunorum ſilveſtrium, & muſcus quercinus ad ʒ i. in ovo ſorbili mixtus, ſi non prima vice, certa ſecunda, vel tertia vice, nimium uteri fluxum compeſcit. Porrò ſingularis eſt lyſimachia flore purpureo, & ſimilia: item ſymphytum majus, ejuſque radix, radix biſtortæ, imprimis acori paluſtris, ſeu acori adulterini, & ex eodem paratus ſyrupus adſtringens Langii: ſic etiam nux moſchata, cortices aurantiorum acidorum, eorumque decoctum, commendantur à quibuſdam: item corticis radicis mori, cortices granatorum. De floribus balauſtiorum res nota eſt. Semen papaveris, & hyoſcyami modo dictis convenienter additur, unde pulvis ex ſemine hyoſcyami *Plateri*, ac huic valdè ſimilis *Heurnii*, conveniunt. Pyra, ſorba, cydonia, meſpilla, & ſimilia adſtringentia ſunt nota. De ſemine argentinæ vid. BURGOIS *lib. de Obſtetricibus Tom.* 4. *c.* 7. Lignum Lentiſcinum, ubi proſtat, & ex eodem paratum decoctum, experimentum eſt FONSECÆ, qui iſtud inſigniter commendat, & laudat. Ex hoc ligno Lentiſcino deſumpta maſtiche etiam egregiæ eſt virtutis, unde pro potu ordinario Decoctum maſtichis in vino auſtero uſurpandum venit. Alii viſcum quercinum ad ʒ i. in ovo ſorbili propinant, & ita menſes reſtringunt.

Ut plurimum tamen ad ſerum ſanguinis, vel copioſius, vel aquoſius, reſpiciendum erit: pro quo ſcopo remedia inter eminet Mars, & *Martialia* quæcumque, ſive ſint aperientia, ſive ſint adſtringentia, imprimis ubi cachexia imminet; hinc excellit hìc liquor *Martis ſolaris*, qui, utut menſes ſtimulet, tamen, & menſes nimium fluentes, & lo-

& lochia nimium fluentia ſiſtit, *aperit, & conſtringit*. Egregiè ergo convenit. Per ſe namque omnia remedia ex Marte adſtringunt, & dum abſorbent acidum in primis viis, ſi non inveniunt, quæ præcipitent, & abſorbeant, tunc vi aperitiva, vel potiùs alterativa optimè conveniunt. Unde juxta hæc *tinctura Martis adſtringens*, vel *tinctura ſulphuris vitrioli*, quæ eſt Martialis, vel tinctura antiphthiſica, ex vitriolo Martis, & ſaccharo Saturni parata, ſunt optima. Pertinent huc alia ſubjecta Martialia, *ut lapis hæmatites* præparatus, qui *in ſucco granatorum*, vel *cydoniorum* ſumptus menſes ſiſtit. Tinctura lapidis hæmatitis, item liquor ſtypticus ex terra Martiali, quæ in fodinis Martis reperitur, cum ſpiritu vitrioli paratus, & ſimilia alia *Martialia* aſtringentia. Præter dicta inter Simplicia ſunt adhuc corallia pulveriſata, vel præparata, & omnia ex coralliis parata, tinctura eorum cum ſpiritu lignorum parata, & alia ex coralliis parari poſſunt; Nam POTERIUS *in Centuria 3. cap. 43. & 95.* curavit immodicum, & inordinatum menſium fluorem, aliis irritis, eſsentia Martis adſtringente, ac tinctura coralliorum. Bolus item Armena, terra ſigillata cum ſpiritu vitrioli irrorata, & quælibet vis cognata Martialia, uti etiam medulla ſaxorum, egregia ſunt remedia; nam ſic potentiùs adſtringit terra vitrioli dulcis. Præter Martialia aliaque conveniunt in ſpecie talia, quæ adhuc ſeroſitatem abſorbent, acrimoniam temperant, & partes laxatas vi ſtiptica firmant: qualia ſunt *ſuccinum album, trochiſci de charabe* à ʒ ß ad ʒ j. de terra etiam ſigillata, os ſepiæ præparatum, ſanguis draconis. Pro vehiculo talium inſervit aqua ad hæmorrhagiam uteri Mynſichti, tenellorum Cornu Cervi, ſpermatis ranarum, aqua, ſuccus, & ſyrupus plantaginis, portulacæ, millefolii, urticæ majoris; item ſyrupus granatorum, ſyrupus coralliorum Quercetani, papaveris, & ſimilia poſſunt addi.

Juxta hæc ex regno animali, ſicuti aliàs hæmorragias, ita in ſpecie uterinas, ſiſtunt ſtercora: quæ inter primatum obtinet aſininum, & hinc ſvillum, ſive pulvis, ſive ex jiſdem exprimatur ſuccus, qui cum tantundem *ſyrupi myrtillorum* miſcetur, & diluitur *cum aqua plantaginis*: e.g.

℞. *Aquæ plantag.* ℥ i.
Succus ſterc. aſin. vel *ſvill.*
Syrup. myrtill. an ℥ß
M. S.
Totio adſtringent.

Vel ex hoc ſtercore aſinino vino infuſo, addito ſaccharo, fiat ſyrupus, mirè conducens ad uteri hæmorrhagiam; nam ſtercus aſininum eſt potentius porcino. Imò *ſtercus caninum* album pulveriſatum, & defectu dictorum ſtercorum, vel per ſe, vel cum nobis propinatum, nobile eſt remedium, & certum experimentum; Novi Mulierem jam vetulam, quæ adhuc in medietate, ſeu flore ætatis aliquando deſperata uteri hæmorrhagia laborabat, quæ aliis omnibus irritis, arrepto ſtercore canino ex platea pulveriſato, & vino acidulo propinato, ſublevata & ſic curata fuit: Sic jam dimidius annus eſt, cum experimenti gratia mulieri ruſticæ, graviter hoc malo afflictæ, ruſticum remedium ſuaſi; ſcilicet ſtercus caninum, quo aſſumpto, ſubitò convaluit. Aderunt verò adhuc tormina, forſan ex grumis ſanguinis adhuc reſtitantibus, quæ propinata tinctura bezoardica, mediante blando ſudore ſponte ſedabantur. Aliàs etiam uſnea cranii humani ad ʒ j. interius uſurpata, aliis nihil juvantibus multoties à D. MICHAELIS experta fuit; nam mirè confert ad ſedandam quamcunque in ſpecie uteri, hæmorrhagiam. Vitellum ovi in vino rubro diſſolutum, ac ſæpiùs repetitum, experimentum eſt HARTMANNI, quod didicit ex AMATO LUSITANO *Cent. 4. Curat. 12.* Ubi refert, menſes diuturno tempore fluentes, aliis irritis per vitellum ovi in aqua roſarum diſſolutum, reſtrictos. Conveniunt ulteriùs oſſa, & cornua animalium calcinata, Cornu Cervi uſtum, cortices ovorum uſti, item raſura cranii humani pulveriſata, &c., quæ ad ʒ j. ſubindè aſſumpta, etiam egregiè conducunt. Raſura dentis hippopotami in aqua ſanguiſorbæ aſſumpta ab HOECHSTEDTERO *Decad. 4. Caſ. 2.* inſigniter laudatur. Quidam ſimiliter uſurpant Sperniolam Crollii, quæ tamen propter myrrham, & crocum ingredientia minus commodè applicari poteſt. Pulvis turturis certo modo præparatus eſt experimentum certum FORESTI, quod deſcribit *lib. 28. obſerv. 10.* & quod poſtmodum in uſu comprobavit LINDANUS, qui hoc ipſo pulvere turturis aliquando in deſperato caſu ægram ſublevavit. Videatur præparatio in FORESTO, HARTMANNO, & aliis. Quin & eſsentia mumiæ, aut ipſa mumia quantitate avellanæ in vino rubro, aut in *aqua plantaginis* vitriolata aſſumpta cuidam in ſecretis fuit, aut his cognata papaverina.

Cum his ex opio parata anodyna nunquam omittenda ſunt ad ſanguinis excretionem ſiſtendam, quæ inter excellit laudanum opiatum, Theriaca, trochiſci de carabe, electuarium diaſcordii Fracaſtorii, cum vehiculo *acido*, aſſumpta: Nam ſi oritur fluxus ex *nimia turgeſcentia*, eundem ſimpliciter ſiſtit ſpiritus vitrioli *in aqua plantaginis*; Sic pilulæ POTERII laudianæ ex laudano opiato paratæ inſigniter proſunt: Refert namque POTERIUS *Centuria 3. cap. 49.* ſe aliquando continuum ſanguinis ex utero fluxum duobus annis perdurantem curaſſe per vitriolum Martis, & pilulas laudinas, cùm jam cachexia, & leucophlegmatia immineret. Sulphur antimonii TACHENII vi anodyna hæmorrhagias uteri ſiſtit.

Denique alumen, & aluminis uſus etiam ſunt experta remedia; Alumen enim crudum à ℈ß ad ℈ j. vel ʒ ß quotidie aſſumptum, vel per ſe, vel cum aliis, remedium ſummum eſt *Zuvelferi*. Unde etiam à quibuſdam balneum aquæ, in qua alumen pulveriſatum decoctum, ceu infallibile experimentum commendatur.

Ex his multæ fieri poſſunt formulæ: e. g. LINDANUS ſequenti pulvere compoſito quamplures reſtituit, ſpeciatim dum ex nimia ſeroſitate ſanguinis malum ortum traxerit.

℞. *Corall. rub. præp.*
Succini flav.
Bol. Armen.
Sang. dracon. an. ʒ ij.
Sem. plantag.
Borrac. calcin. an. ʒ j.
Laud. opiat. gr. IV. vel vj.
Extr. croci Hartmanni (Prax. c. 59. §. 8.) an. ℈j.
M. ſub forma Pulveris.

Pulvere hoc ipſe innumeras mulieres, menſium nimio „ fluxu laborantes, reſtituiſſe dicit. *Inter alias, pergit, nu*„ *perrimè curavi fœminam, quæ per triennium hoc fluxu la*„ *boraverat. Me nunquam fefellit.* Nullo alio opus habetis re„ *medio. Verùm notetis, continuari oportere, ſi opus fuerit,* „ *& repetendum. Continuari debet per 5. vel 6. ſeptimanas,* „ *& ultrà.* Uſus eſt ter in die, manè, ante prandium, & ante cœnam ad ʒ j. Vel cum ſ. q. ſyrupi de roſis ſiccis f. Electuarium, cujus doſis nucis caſtaneæ magnitudo. Sic ego ad imitationem hujus pulveris aliquando mulieri corpulentæ, ſed ſanguine *ſeroſiore* turgidæ, *& ſcorbuticæ*, poſt abortum aliquo temporis ſpatio interjecto ſubindè in enormem uteri hæmorrhagiam relabenti, aliis ferè fruſtraneis, cum ſucceſſu præſcripſi hoc Electuarium:

℞. *Conſ. roſ. antiq.* ʒ vj.
Diacydon. ſine ſpec. ʒ iij.
Corall. rub. præp.
Oſſ. hum. calc. præp.
Trochiſc. de carabe an. ʒ j.
Alum. crudi.
Sem. plantag. an. ℈ ij.
Laud. op. gr. iij. vel IV. vel vj.
Cum *ſyrupo corall.* vel *de roſis ſiccis* q. ſ. f. Electuar.

Quod ipſum in principio propter alumen aliqualiter turgeſcit, tanquam fermentans, ſed mox ſponte deſinit. Hoc ter in die magnitudine juglandis capiendum, & hauſtulus vini ſuperbibendus, egregiè conducit ad ſiſtendam nimiam uteri hæmorrhagiam.

Vel

℞. *Conſer. roſar. vitriolat.* ℥ j.
Cornu Cervi uſt. præp.
Hæmat. præp. an. ʒ j.
Alum. ſacchari gr. xij.
Laud. op. per ferm. gr. ij.
Cum *ſyr. granat. acidor.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium adſtringens.

℞. *Conſ. roſ. antiqu.* ℥ j.
Corall. rub. præp.
Bol. Arm præp.
Hæmat. præp. an. ℥j.
Cornu Cervi uſti præp. ʒ j. ß
Alum. crudi ʒ ß
Laud. op. cum aceto præp. vel modo *Glauberi* gr. vj.
Cum *ſyr. de roſis ſiccis* f. Electuarium.
D. S. *ut ſuprà.*

Doſis

Doſis quantitas iuglandis manè poſt hauſtum iuſculum, item ante prandium, bihorio ante cœnam, & ſub introitum lecti, ſæpiùs continuando.

Aliud Electuarium vid. in *Idea Formul. Cl.*1. §. 6. & Decoctum adſtringens *Cl.*4. §.10. Vel propinetur ſequens Mixtura Sylviana, ad omnes hæmorrhagias communis:

℞. *Aquæ burſæ paſt.*
Plantag.
Tormentill. an. ℥i.
Aceti deſtillat. ʒiii. ad ℥ß.
Corall. præp.
Hæmat.
Sang. drac. an. ℈i.
Laud. op. gr. ii.
Syr. myrtini ʒvi. ad ℥i.
M. S.
Potio adſtringens pro aliquot doſibus.
Detur cochleatim.

℞. *Aquæ ſperm. ranar.*
Fol. querc. an. ʒvi.
Hæmat. præp. ℈ii.
Muſci cranii humani ℈i.
Syr. myrtill. ʒiii.
M. S.
Potio adſtringens pro una vice.

℞. *Aquæ plantag.* ℥iii.
Spiritus theriac. ſimpl. ʒiß. ad ʒiii.
Aceti vini ʒiii.
Corall. rub. præp. ʒß.
Terræ ſigill. vel *hæmat. præp.* gr. xv.
Laud. op. Glauberi, vel cum *aceto deſtillato præp.* gr. iii.
Syr. plantag. ʒiii.
M. S. ut *antè*.

Huc pertinet Potio illa cum alumine & ſpiritu vitrioli, quam dedi *ſuprà l.*1. *Sect.* 6. *ubi de vomitu nimio*.

Mulieri in fluxu menſium nimio, omnibus 14. diebus recurrenti, poſt fœtum mortuum, ordinavi liquorem martis ſolaris omni manè uſurpandum: appetente verò veſpera præſcripſi ſequentem pulverem

℞. *Corall. rub. præp.* ʒii.
Dent. hippop. ʒiß.
Hæmat. præp. ʒi.
Miſc.

Convaluit.

Alia plebeia occaſione frigoris hyberni nimium & immoderatum menſium fluxum patiebatur, cui ordinabam liquorem martis ſolaris, uſurpabat per quindecim dies & noctes, hinc ceſſabat.

Mulier alia menſium fluxum patiebatur, recente pane veſcebatur, & menſes ſiſtebantur (*ſubitò enim ſiſtit menſes*) nec per dimidium annum recurrebant; abdomen intumeſcebat, ut putaret, ſe gravidam eſſe; hinc effluxis ſex menſibus, occaſione ponderis & abdominis in altum elevati ſenſum ruptionis in imo ventriculo percipiebat, hinc maxima copia ſanguinis per plures ſeptimanas profluebat, venter detumeſcebat, vires labeſcebant, appetitus deficiebat, ipſa pallida evadebat, unde pro adſtrictorio ſcopo liquorem hunc ordinabam, cujus uſu fluxus nimius ſiſtebatur.

Superiore autè æſtate eundem liquorem dedi mulieri cuidam nimio menſium fluxu laboranti, ſed fruſtrà; quia bibacula erat, unde nihil præſtabat. Verùm corallia cum terra ſigillata aliquandiu propinata hunc fluxum curabant.

Mulier alia gravi hæmorrhagia uteri, eaque ſæpiùs recurrente, cum ſcorbuto & atonia uteri afficiebatur: curabatur, propinando interdum pulveris Rha-barbari ʒß. pro doſi hinc præſcribebam:

℞. *Corall. rubr. præp.*
Lap. hæmatit. præp.
Boli Armen. præp.
Unic. veri præpar. an. ʒi.
Sem. plantag. ʒii.
Alumin. crudi ℈ß.
Laud. op. gr. v.
M. f. Pulvis.

Bis in die capiebat, bihorio ante cœnam, & ſub introitum lecti, manè verò capiebat ſolut. martis cum ſucco pomorum gutt. xxx. Interdum pulvis iſte cum conſervæ menthæ, & roſarum rubr. an. ʒvi. & ſyrupo roſar. in conſiſt. Electuarii, ſed ipſi ingrati, redigebatur.

Hiſce maximam partem convaluit: nempè hujus ſanguis ſeroſior, acore ſcorbutico inquinatus, cum atonia uteri, & vicinarum partium; hinc Martialia, Rha-barbarata, & pulveres partim alterantes, partim abſorbentes, partim adſtringentes, proficua fuerunt. Inſequente tempore, crebriore & aliquandiu continuato ſucci abſinthii recenter expreſſi uſu matutino, optimè habuit, alterando dyſcraſiam ſanguinis, & atoniam viſcerum, hincque imminentis hydropis metum avertendo.

Alia mulier ſeroſioris ac ſcorbuticæ admodum conſtitutionis, fluxu crebro & copioſo admodùm tentabatur, idque per aliquot annos, præmiſſis Martialibus, & pulveribus modò præſcriptis ſimilibus, convaluit, capiendo omni manè ſucci abſinthii & plantaginis, ex conciſis recenter expreſſis, poſt iuſculum pro lubitu, excipiendo ſubindè pro pane butyrato abſinthium, & quibuſvis 8. vel 14. diebus ſemel doſin pulveris rhabarbari. Hiſce continuatis convaluit, & cum aliquandiu ex gemellarum partu fuiſſet læſa, ita, ut ſuperiùs graves dolores in profundo hypogaſtrii ſiniſtri perciperet quos ferè ſequebatur hæmorrhagia uteri, horum ſuccorum dicto modo continuato uſu & hi evanuerunt. Tam præſtans eſt plantago in talibus caſibus, in cuius ſucci defectu extractum ſucoſum, aut pulvis folior. plantaginis, commodè ſubſtitui poteſt.

Hæc ſunt *Interna*: Juxta quæ ſubindè tamen etiam quædam *Externa*, fluxum menſium nimium compeſcentia, & collo appendenda, & circa uterum applicanda ſunt. Iaſpidem collo appendendum ſunt qui laudant. Ego verò commendo bufonem violenter interemptum, exſiccatum, vel oſſa ejus collo aut ſub axillis appenſa, ſic geſtata. Alii bufones vivos contuſos, aut etiam exſiccatos circa os ſacrum applicant, non abſque ratione aut ſucceſſu. MINDERERUS *in Medicina militari* producit nodulum appendendum, in quo rana viridis lentè exſiccata fuit. Peſſi ex ſtercore aſinino & ſuillo cum ſucco plantaginis, & mucilagine ſeminis cydoniorum formati, ſindone excepti & applicati, potenter ſiſtunt hos fluores: vel ex fimo porcino fiat peſſus ad imitationem CNOEFELII *M. A. N. C. Ann.* 6. & 7. *App. pag.* 143. loco quorum clyſteres uterini ex ſimplicium adſtringentium decocto, vel ex eorum ſuccis, addito alumine, vel ex ſucco ac decocto ſtercoris aſinini cum aqua appropriata, vel iniectiones ex *ſucco plantaginis*, vel ſolo, vel dicto ſtercore impregnatæ, ſunt egregiæ: e. g.

℞. *Fol. querc.* vel *plantag.* M. i.
Rad. torment. vel *biſtort.* ʒvi.
Gall. contuſ. ʒß.
Stercor. aſinini ʒiß. vel hujus & *ſterc. ſuill.* an. ʒvi.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl* ad ℥viii. vel ix. Colaturæ
D. S.
Inſperſio adſtringens.
Pro doſi ℥ii. iii. ad ℥iv.

Iniiciantur per Metrenchiten.

Plures formulas vid. in *Idea Form. Cl.*4. §.27. & *Colleg. Formular. p.*

Si ſimul dolor vehemens adſit, & ardor in *vagina uterina*, commodè etiam folia hyoſciami & *papaveris ſemen* adſtringentibus decoquendi poſſunt addi.

Cingulum ex helleboraſtro, ſeu ex helleboro albo, cujus folia ſunt inſtar plantaginis, ſed majora, experimentum eſt *Rencalini*, ut etiam HARTMANNI *in Praxi cap.* 220. §. 12. quo etiam felici cum ſucceſſu uſus fuit LINDANUS in puerpera, cui fluitarunt nimis lochia: ſed æſtate tantùm poſſunt haberi hæc folia recentia; unde in horum defectu poteſt ſubſtitui cingulum ex burſa paſtoris & millefolio, quod lumbis circundari poteſt: Hiſce ferè præferrem polygonum ſeu centumnodium, quod intra duos lapides contritum, ſub axillis, item circa lumbos, item in regione pubis, commodè applicari poteſt. PANAROLLUS *in Faſcic. Arcan. p.* 414. pro cura magnetica ad fluorem ſiſtendum commendat linteum ſanguine fluente imbutum, & ſub cineribus calidis poſitum, cujus fumus uterò inſpiretur & excipiatur: Hoc ſuccedit, ubi eſt ab æſtu & turgeſcentia ſanguinis: ſed ubi eſt à nimia ſanguinis fluiditate, fruſtrà adhibetur. De pulvere ſympatetico res nota eſt, quod etiam hunc fluxum ſoleat ſiſtere. Affirmavit mihi hujus efficaciam quidam amicus, qui aliquando felicem huius percepit uſum: ſcilicet recepit hujus *pulveris* pug. i. quem diſſolvit in *aqua tepida*; ſolutioni immiſit *linteum*, *ſanguine fluente recente tinctum*. Et hoc ipſum prodeſt non tantùm in vulgari hæmorrhagia uteri nimia, ſed etiam, ſi eadem poſt abortum ſequatur. Aliud experimentum refert HELVETIUS *in Diribitorio*

torio Med. pag. 117. quod nempè menſes ſiſtat, ſi mulier tali fluxu laborans induat induſium per octiduum à viro ge-
„ ſtatum; *ſed metuendum*, dicit, *ne exindè in tantum ſup-*
„ *primantur menſes*, *ut nunquam ampliùs in poſterum*
„ *fluant*.

Progredimur in Externis: Cataplaſma ex gypſo, vel terra cimelia, cum aceto irrorata, ſpinæ dorſi prope lumbos, applicandum: vid. TIMÆUS *Von GuldenKlee*, *lib.* 4. *Caſ.* 29. & M. A. N. C. *Ann.* 6. & 7. *app. pag.* 142. *Spongia* marina in *aceto* ſimpl. aut *roſaceo*, vel ſolo, vel cum vino rubro permiſto, bulliat ſeu imprægnetur, & ſupra pubem aut genitalia applicetur: Conf. RIVERIUS *Cent.* 4. *Obſ.* 86. Vel Sperniola Crolii in aqua ſpermatis ranarum diſſoluta, & cum ſpongiis vel linteis duplicatis admoveatur vulvæ, & ſic ſiſtitur affectus.

Item

℞. *Rubr. fabril.*
Hæmatit.
Terræ vitrioli dulc.
Boli rubri an. part. æqu.

Pulveriſata miſc. cum ſ. q. *album. ovor.* & *aceti* in conſiſtentiam Cataplaſmatis, abdomini, in ſpecie regioni pubis, applicandi.

D. S.

Cataplaſma adſtringens.

Succus plantaginis etiam, vel ipſa plantago contuſa, & cum aceto irrorata, mammis applicari debet; ſic enim etiam uteri hæmorrhagia ſiſtitur. Id quod etiam fit, ubi aqua ſpermatis ranarum cum aceto permiſta cum linteis aut ſpongia applicatur mammis. Optimum eſt ſperma ranarum recens collectum, non deſtillatum, ſed *methodo ZVVelfferiana* per ſaccum tranſcolatum, & cum alumine conſervatum, cum linteo duplicato, vel ſpongia frigidè aut ſaltem tepidè regioni pubis & uteri aut lumbis, aut regioni oſſis ſacri, vel cum ſpongia vulvæ, applicetur, ſæpiùs repetendo: cui parum aceti roſacei poteſt addi: e. g.

℞. *Sperm. ran. meth. ZVVelff. aſſerv.* ℥iv.
Aceti roſac. ℥iß.

M. & in forma Epithematis dicto modo applica.

Si hoc non ſufficeret:

℞. *Vitrioli ad albed. blandè calcin.* q. v.
Sperm. ranar. non deſtillat. q. ſ. pro incorporatione ad pultis mollioris formam.

Quæ mixtura cum panno craſſo, vel linteo triplicato aut quadruplicato, dorſo & lumbis verſus & ad umbilicum uſque applicanda, & egregiè convenit.

De ſucco ſempervivi, cum nitro & aceto, mammis applicato, vid. ſuprà, ubi de phrenitide. Sacculus item ex ſtercore aſinino in aceto calido immerſus vel decoctus, regioni pubis vel vulvæ applicatus, eſt egregius. Chelidonium majus, aut plantago cum aceto contuſa, pubi imponantur, item mammis; nam hæc mammis impoſita fluxum uterinum reſtringere dicuntur, eodem modo, atque ſimilia in maribus teſtibus admota, hæmorrhagiam narium ſiſtunt. Unguenta ſunt v. g. Comitiſſæ, quæ applicantur oſſi ſacro vel ſpinæ dorſi. Sed verum ut fatear, hæc ipſa parum aut nihil juvant. Salviæ ſuccus cum farina triticea extra pubi tanquam cataplaſma applicatus, etiam compeſcit adſtringendo hunc fluxum. Præterea *ſuffitus ex thure*, *maſtiche*, ladano, vel *vapor aceti*, ſuper *ſcorias Martis ignitas* effuſi, exceptus genitalibus compeſcit nimium menſium fluxum. Nihil æquè etiam menſes ſiſtere dicitur, quàm fumus ſeminis ſinapi, vel ſalviæ herbæ, per infundibulum exceptus. Denique in malo chronico præmiſſis præmittendis uſus externus thermarum naturalium eſt egregius. Fotus ex decocto aluminis pulveriſati, vel ſolitario, vel addito centumnodio, radice biſtortę, aut ſimilibus, cum linteis multiplicatis aut ſpongia applicatus regioni pubis quibuſdam convenit.

CAPUT III.

DE MENSIUM FLUXU DEPRAVATO.

TErtium in *menſtruo fluxu* occurrens *vitium* eſt, quando hic vitioſè ſeu depravatè, & variis comitatus ſymptomatibus procedit: ad quod ipſum caput quamplurima accidentia & vitia, & quidem Menſium difficultas, pertinet.

ARTICULUS I.

DE MENSIUM DIFFICULTATE.

VT ut quidem citra ullum gravius ſymptoma ſeu accidens menſes naturaliter fluant, fit tamen in quibuſdam, imprimis corporis impurioris & cacochymici, ſeu quarum ſucci à naturali ac debita craſi in varios, acriores plus minus, auſteros vel acidos ſapores degenerant, ut eædem circa menſium tempus uno alterove die ante menſium proventum, aut etiam dum actu erumpere incipiunt, capitis dolores, ventriculi morſus ac dolores admodum gravativos, pulſatorios & tenſivos, in lumbi percipiant, qui ſubindè ad pubem uſque ſe extendunt. Præterea non rarò dolores atrociſſimi, tanquam colici, abdomen excruciant, & variè fœmellas torquent; qui dolores ab umbilico, abdomen vagè percurrentes, ad genitalia continuantur, & hinc ad poſteriora, ad lumbos, reflectuntur, & ſimiles ſunt doloribus parturientium. Ulteriùs imminentes quaſi ſuffocationes, aut ſaltem inſignes anguſtias in præcordiis, item cordis palpitationes, reſpirationes anhelas, ac ſimilia pathemata perſentiunt, imprimis uno alterove die, dum menſes inſtant, donec eorum fiat fluxus; quibus fluentibus, ſymptomata hæc aut remittunt, aut ſaltim continuant, licèt non adeò atrociter, donec ceſſante menſium fluxu omnia denique pacata fiant. Affectus eſt ſatis frequens in mulieribus, quæ vitam agunt ſedentariam, aut iis, qui nunquam pepererunt.

CAUSÆ.

Cauſæ difficiliorum horum menſtruorum eædem ſunt, quæ menſium ſuppreſſorum, nempè orgaſmus & fermentatio ſanguinis menſtrui ordinaria, quidem qualis extra menſtruationem ſolet obſervari, ſed quæ ob vaſa vaginæ uteri nimis conſtricta, aut à prægreſſa menſtruatione infarcta, facilè impediunt ſanguinis egreſſum, unde iſti lumborum, & circa regionem pubis dolores tenſivi, iſtæque pulſationes. Imò ex ſanguine in præcordiis turgeſcente plus minus quaſi & ſtagnante iſtæ anxietates, palpitationes cordis, & reſpirandi difficultas ſuperveniunt. Quod ſi in cacochymicis vitiata bilis, vitioſuſque ſuccus pancreaticus ſub iſta ſanguinis fermentatione copioſiùs in inteſtina effundantur, quod utplurimum fit, hi vitioſa ex efferveſcentia, cum acidum pancreaticum vitioſum in talibus imprimis præpolleat, copioſos generant flatus. Præterea acor iſte vitioſus per inteſtina delatus, indeque etiam ad meſenterium penetrans, membranas & nervos, horumque plexus afficiens, illorum ſpaſmos & convulſivas contracturas, colicas convulſivas, ac inde lancinantes vagos ac mire contorquentes dolores excitant, donec facta ſanguinis evacuatione, & ceſſante ejus fermentatione menſtrua, omnia fiant pacatiora, in ſtatum naturalem redeant. Uno nomine: tales mulieres patiuntur ſymptomata, ſimillima iis, quæ patiuntur paſſionem hyſtericam, de qua ſuo loco plura.

DIAGNOSIS.

Hæc menſium difficultas ex ægra facillimè patet.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: non contemnendum malum eſt, partim, quia ſubindè, niſi maturè ſuccurratur, omnino menſes ſupprimuntur, partim interdum gravia pathemata hyſterica dicta, aliaque ſymptomata, ſuperveniunt. Imò ubi virgines tales difficiles patiuntur menſes, eæ mulieres factæ, graves pati ſolent uteri ſuffocationes. Aliquot novi exempla.

CURA.

Quod attinet *Curam*: in hac tempus paroxyſmi, & extra eundem obſervandum eſt. In paroxyſmo

1. Fermentatio ſanguinis menſtrualis promovenda, ut menſes promptiùs erumpant, quod faciunt aromatica volatilia.
2. Vitiati ſucci, præſertim primarum viarum, qualis bilis & ſuccus pancreaticus, efferveſcentes corrigendi,

di, eorum effervefcentiam coercendo, flatus hinc natos reſolvendo: quod præſtant Martialia; hinc acida fixa &c. Et

3. Denique nati exinde ſpaſmi & ſpaſmodicæ convulſiones abdominis ſupprimendæ.

Extra paroxyſmum verò vitiata craſis ſanguinis remediis anticachecticis, hoc eſt, Martialibus, & aromaticis volatilibus, additis vel interpoſitis blandè Laxantibus, emendanda eſt.

Quoad tempus paroxyſmi: imitandus hac in parte eſt HORSTIUS, qui in *lib.* 5 *Obſ.* 27. habet exemplum fœminæ juvenculæ, quæ ſingulis menſibus paulò ante fluxum vehementiſſimos dolores quaſi colicos patiebatur, cum ſubſequente diarrhœa, ſæpiùs etiam vomitu laborioſo, maximaque tenſione verſus pubem: Hanc ipſam curavit præmiſſo per octiduum ante fluxum Nodulo alterante & laxativo in vino, propinando in ipſo menſium fluxu pilulas ſuas hyſtericas, ex menſes blandè ſtimulantibus compoſitas, quarum hæc fuit compoſitio:

♃. *Aloes ſuccotr.* ℥iii.
Myrrh. opt. ℈i.
Extr. calami arom.
Card. bened. an ℈ß.
Croci gr. iii.
Rad. gentianæ,
Ariſtol. rot.
Dictamni an. gr. v.
Cum *eſſ. myrrhæ* f. Pilulæ:

Quarum ʒß. vel ʒi. dies aliquot continuandæ ſunt, ut citra moleſtiam fluant menſes.

Conveniunt ergò in paroxyſmo Clyſteres carminantes & blandè laxantes, imprimis terebinthinati, qui difficiles menſes faciliùs promovent. Item eſſentia ad menſes compoſita, ex splene bovis parata, nunc ſola, nunc cum eſſentia liquida Martis, vel ſolutione Martis cum ſucco pomorum permiſta, cui & addi poteſt eſſentia croci. Ipſum Elixyr proprietatis vulgare, vel, quod melius eſt, ſine acido, & antiſcorbuticum, tinctura tartari compoſita ritè parata, inſigniter conducit ad promovendos menſes difficiles, uti etiam menſes ſuppreſſos, ratione aloes, croci & myrrhæ. Oleum deſtillatum aniſi ad aliquot guttas propinatum convenientiſſimum eſt in doloribus abdominis quaſi colicis, cum menſtruorum eruptione conjunctis; id quod didici ex RIVERIO *Cent.* 4. *Obſervat.* 85. & hujus etiam felicem uſum aliquoties vidi; præſtantius tamen eſt oleum deſtillatum ſuccini, loco quorum ſpiritus ſalis ammoniaci ſuccinatus & aniſatus uſurpari poſſunt. Parili ratione oleum deſtillatum cumini ad menſes ſtimulandos, imprimis doloroſos, convenit. In genere Martialia & Aromatica volatilia, ſpeciatim appropriata, primatum ducunt, quin etiam omnia remedia aromatica volatilia, quæ *in ſuffocatione uterina ſunt proficua*, in paroxiſmo commodè præſcribi poſſunt, in ſpecie tamen pulveres cachectici Martiales, caſtoreum & myrrha, & ex hac parata eſſentia myrrhæ cum tinctura tartari compoſ. V. g.

♃. *Eſſ. Martis liqu.* ʒii.
Ad menſ. compoſ. ʒi.
Croci ʒß. ad ʒi.
M. D. S.
Eſſentia aperitiva.

Doſis 40. vel 50. guttæ ter vel quater in die, menſes difficiles valdè promovet.

Vel

♃. *Tincturæ vitrioli Martis ZVvelſ.* ʒii.
Eſſ. abſinth. vel *cent. min.* vel *ſimilis arom.* ʒiß.
M. S. ut *anteà*.

Aut poteſt fieri talis Miſtura:

♃. *Aquæ puleg.* ℥ii.
Artemiſ. ℥ß.
Eſſent. caſtor. ʒiß.
Spiritus ſalis ammoniaci ʒß.
Olei deſtillat. aniſi gutt. iii.
Syrup. de artemiſ. ʒvi.
M. f. Potio: S.
Mixtura aperitiva, cochleatim ſumenda.

♃. *Aquæ fœnic.*
Puleg. an. ℥i.
Carminat. ʒvi.
Tincturæ tartari ʒii.
Liqu. cornu cervi ſuccin. ℈ii.
Syr. de artemiſ. compoſ. ℥ß.
M. S. ut *anteà*.

♃. *Aquæ fœnic.* ℥iß.
Carminat. ʒvi.
Flor. ſulphuris (qui in doloribus abdominis colicis & hyſtericis egregiè conveniunt) ʒß.
Caſtor. gr. xv.
Myrrh. gr. viii.
Salis vol. ſuccini ℈ß.
Syr. de Canell. ℥ß. vel ʒvi.
M. S. ut *anteà*.

De qua Mixtura ſucceſſivè hauriantur aliquot cochlearia, & egregiè conducit ad levanda ſymptomata in menſium eruptione.

Item

♃. *Aquæ puleg.* ℥ii. vel *hujus & aquæ fœnic.* an. ℥iß.
Cinnam. ʒiii. ℥ß. ad ʒvi.
Eſſenti caſtor. ʒi.
Spiritus Salis ammoniaci ʒß.
Olei deſtillat. ſuccini gutt. v.
Syr. de artemiſ. compoſ. ℥iii.
M. S.
Potio aperitiva pro aliquot vicibus.

Dulcia vitanda ſunt in tali caſu, quia malum exaſperant fermentando.

Vel

♃. *Aquæ artemiſ. compoſ.* ℥iii.
Solut. Martis cum ſucco pomor. ʒi. ad ʒii.
Syr. flor. calend. ℥iß.
M. S. ut *anteà*.

Fui aliquando vocatus ad mulierem, quæ ex læſa diætâ, cùm inſtarent menſes, graves abdominis patiebatur dolores, & ſubindè recurrentes leves hyſtericas paſſiones. Clyſter hic fuiſſet optimus ſine dubio, quem tamen reſpuebat: Præſcripſi ergo ſequentem potiunculam:

♃. *Aquæ hirund. cum caſtor.* ℥iß.
Carminat. ℥i.
Puleg. ℥ß.
Sperm. ceti ʒi.
Lapill. cancr. præp. (propter acidum) ℈i.
Antimonii diaph. ℈ß.
Sal. vol. ſuccini gr. viii.
Syr. de canell. ʒvi.
M. f. Potio.

Quæ aliquoties cochleatim hauſta ſymptomata levavit, & Menſes provocavit:

Hæc potio etiam conveniret, *ſi ex ſubitò frigore externo ſuppreſſi eſſent menſes* propter ſperma ceti coagolatum ſanguinem reſolvens, modo aliquid caſtorei in ſubſtantia addatur.

Mulier quædam difficultate menſium actu fluentium, doloribus vagantibus & lancinantibus in omnibus artubus, iiſque ſcorbuticis, uti & hyſtericis, abdominis pathematis afflicta, cum ſcotomiis, ſyncope, ita ut ab adſtantibus moritura putaretur: huic præſcripſi:

♃. *Aquæ flor. ſuccini* ℥iii.
Eſſ caſtor. ʒiß.
Spiritus cochlear.
Salis ammoniaci an. ʒj.
Lappil. cancr. præp. ℈ß.
Syr. cort. aurant. ʒvi.
M. S. ut *anteà*.

Hauſit cochleatim, unde inſecuto ſudore meliùs habuit. Extra

♃. *Olei deſtillat. ſucc.*
Spicæ an. ʒi.
M. S.
Oleum aperitivum.

Miſta illinebantur ſcrobiculo cordis, plantis pedum, & aliquot guttæ vertici.

Aſt cum ex mærore & triſtitia ob obitum mariti graviter affligeretur cum ſumma virium proſtratione & aneſthiſia, *nullum ſentiebat membrum, frigus verò continuum.*

♃. *Aquæ menth.*
Flor. ſamb. an. ℥iß.
Eſſ. ligni ſaſſafr. ʒiii.
Spiritus ſalis ammoniaci ʒj.
Cochlear. ʒß.
Syr. ſcelotyrb. ℥ß.
M. S. ut *anteà*.

Profuit equidem, ſed propter inquietudines nocturnas pariter & diurnas, & ut anxietates,

℞. *Lapill. cancr. præp.* gr. xv.
Sal. vol. ſuccini gr. vi.
Myrr. gr. ii.
M. pro Pulvere.

Hinc meliùs habuit.

Ubi graviora adſunt ſymptomata, inſpecie dolores, ubi metus eſt, ne menſes ſupprimantur, ſicut per dolores in partu lochiorum fluxus ſubindè impeditur, tunc ut ſiſtatur dolor, ad ipſum laudanum opiatum poteſt fieri acceſſus: hac tamen obſervata cautela, ut miſceatur idem cum menſes cientibus; notum enim eſt, quod laudanum opiatum ſiſtat omnes omnino fluxus, in ſpecie verò hæmorrhagias. Hoc ut ne fiat, ſed potiùs caveantur ab eodem ſymptomata, opium cum menſes cientibus aromaticis ſaluberrimo miſcetur conſilio; idque ad imitationem HOEFERI *in Herc. Med. lib. 7. pag.* 306. qui in his caſibus commendat pilulas factas ex extractis aromaticis, calami aromatici, helenii, zedoariæ, radicis gentianæ, cardui benedicti, & aloes, cui laudanum opiatum admiſcendum ſit, *cùm menſes ipſis veniunt cum lancinatione*, uti granum unum alterumvè extracti trochiſcorum albandal commodiſſimè talibus pilulis admiſceri poteſt.

Quoad *Venæ ſectionem*: Dum jamjam inſtant, aut etiam fluere incipiunt in graviore malo, eadem *in pede* ſecanda eſt: ſin verò adhuc aliquot dies noctesque reſtent, (*unum vel duos dies*) antequam fluere debeant, vena in bracchio nonnihil evacuanda.

Externè omnia ea, quæ in colica convulſiva & paſſione ſic dicta hyſterica præſcribuntur, conveniunt; item ſequens fotus;

℞. *Fol. lauri*,
Herb. artemiſ. an. M. ii,
Puleg. M. i.
Flor. chamom. Rom.
Samb. an. M. ß.
Rad. angel.
Leviſt. an. ℥ii,
Bacc. lauri ℥i,
Junip. ℥ß,
Sem. 4. cal. maj. an. ℥iſ.
Conciſ. & contuſ. coqu in ſ. q. *vini* vaſe clauſo:
Colatura D. S.
Fotus externus.

ARTICULUS II.
DE
MENSIUM PAUCITATE.

Secundum vitium in depravato menſium fluxu eſt *Menſium Paucitas*, dum fluunt equidem menſes, ſed parciùs quàm fieri debet, & non ſufficienter.

CAUSÆ.

Cauſæ ferè ſunt eædem, quæ menſes nimium inducunt ſuppreſſos; præprimis in his culpanda eſt viſciditas & Lentor ſanguinis ex chyloſi læſa ortum ducens; qui exinde fermentationi debitæ ciendæ ineptus eſt: Unde in tali caſu obſervantur ſimul cum ſanguine prodire cruda, viſcida & mucilaginoſa excrementa.

DIAGNOSIS.

Signum menſium paucitatis eſt, quod mulieres tales patiantur ſub fluxu anxietates, ſi non conſuetâ quantitate fluunt menſes, ſi conqueruntur de palpitatione cordis, difficili anhelitu, de dolore pulſatorio circa lumbos, & tunc curanda venit.

PROGNOSIS.

Cauti tamen ſimus in hoc paſſu, ubi curandæ ſunt maritatæ, quæ conqueruntur de menſium paucitate. Utut enim poſt conceptum ordinariò menſes ſubſiſtant, nihilominùs tamen in quibuſdam uſque ad medium geſtationis tempus ſeu menſem quartum ordinariam periodum obſervant, aut ſaltim primis menſibus pauciore quantitate effluere videntur. Ubi ergo eſt ſuſpicio gravidationis, cautus ſit Medicus, nè intempeſtivè menſes proritet.

CURA.

In *Cura* addendus eſt ſtimulus menſibus apparentibus, ſed non ſatis fluentibus, propinando in acqua pulegii aut cinnamomi borraginata, borracem Venetam à ℈ß. ad ℨß. cum aliquot guttis eſſentiæ croci: aut etiam ex ſabina paratum Decoctum, ejuſque extractum, aut aliquot guttæ ejus olei ſunt egregiæ. Myrrha cum caſtoreo, cui ſal volatile ſuccini addatur, ſimiliter potenter hic ſuccurrit; non minùs, quam ſpiritus ſalis ammmoniaci, aut alius quicunque ſpiritus volatilis urinoſus. *Omnia ergò*, *quæ aliàs* tanquam *appropriata ad menſium fluxum promovendum* dicta ſunt, etiam hic conveniunt: & quidem, ſi magis urgeat malum, conjungenda venæ ſectio in pede. Quandoquidem etiam loco venæſectionis in tali caſu *cucurbitulæ* ſine *ſcarificatione* poſſunt applicari *cruribus* vel *femori* in regione ſuperiore interna; perinæo etiam aut inguinibus applicatæ, promovent ſanguinis fluxum. ZACUTUS LUSITANUS applicavit *hirudines* orificio uteri externo.

Sic etiam CASTRO in hoc caſu peſſos ex aloe mirè ad ſanguinem proliciendum deficientem commendat. Quod ſi forſan contingat, ut vaſa vaginæ uteri citò nimis conniveant ac anguſtentur, in tali caſu externæ fomentationes ex Emollientibus, & ſtimulantibus, ex althæa, malva, meliloto, ſabina, pulegio, majorana, & ſimilibus applicatæ conducunt. Vel excipiatur vapor ex horum decocto, & hinc cum oleo cheirino illinuntur inguina.

ARTICULUS III.
DE
MENSIUM STILLICIDIO.

Paucitati huic Menſium *tertio loco* oppoſitum eſt vitium, *Menſium ſeu uteri Stillicidium*, Affectus menſium fluxu nimio cognatus, nec niſi minoris ratione ab hoc differens. Eſt ſcilicet continuus quidem, aut ſaltem unaquaque periodo diutiùs durans fluxus, ſed qui non confeſtim more naturali, verùm tantummodò ſucceſſivè atque guttatim potiùs utero exſtillet, quàm effluat.

CAUSÆ.

Cauſa hujus menſium ſtillicidii eſt *acrimonia ſanguinis*, *conjuncta cum ejus lentore & craſſitie*, quod tamen rarius eſt, frequentiùs concurrit ſimul viarum vaſorumque anguſtia; unde irritatione quidem continua vaſorum uteri ſui excretionem continuò urget, ſed ipſe tranſire, aut ſufficienter per anguſtiora loca tranſmitti nequit, hinc etiam continuata quidem, ſed guttatim ſaltem fit menſium excretio. Unde etiam FORESTUS *lib. 28. Obſ.* 37. obſervat ſtillicidum menſium diuturnum, quod tandem in exulcerationem uteri deſiit in muliere inſigniter cachectica.

DIAGNOSIS.

Affectus ex relatione ægræ patet.

PROGNOSIS.

Si accedit lentor & ſanguinis craſſities, malum eſt magis contumax.

CURA.

Simili ratione curatur, atque fluxus nimius.

Præter univerſalia anticachectica Mars & Martialia, præſertim adſtringentia dicta, imprimis primatum ducunt internè, quæ huic medentur vitio, & cachexiam corrigendo, & acrimoniam acidam abſorbendo, & ſimul partium tonum conſtringendo firmant; Unde pulvis cachecticus, item crocus Martis aperitivus, & tincturæ mar-

martis blandè adſtringentes conducunt. Quarum ventriculò adhuc ſuus conſtat tonus, hæ capiant limaturam Martis, infundant vino cum cinnamomo; Vel recipiant vinum infuſionis baccarum juniperi cum croco Martis aut Marte crudo, & hauriant; fit enim blanda tunc Martis ſolutio, cuivis Martis tincturæ artificiali præferenda. Hinc Noduli laxantes & alterantes cum uterinis additis ex fumaria, meliſſa, zedoaria, Rha-Barbaro, & ſimilibus conducunt. FORESTUS *cit. loc.* caſtorei uſum inſigniter commendat.

Externè cum frequenter adſit excoriatio in utero, conveniunt injectiones vulnerariæ.

ARTICULUS IV.

DE

MENSIUM DECOLORATIONE.

IUxta hoc ſtillidivium obſervandum, quod menſes interdum variis qualitatibus imbuti prodire ſoleant, quò pertinet *Menſium decoloratio*, illud nempè menſium vitium, quando non debito colore, ſed ſeroſior eſt inſtar loturæ carnium, albidus, lividus, flaveſcens, atrior, aut ſimul acris quaſi rodens, & variis fœdis coloribus tinctus, ſanguis ſe manifeſtat. In ſpecie quidem copioſus mucus viſcidus & albicans ſimul prodire ſolet, ita tamen, ut adhuc ſanguis abundet; aliàs enim ad fluores potiùs muliebres pertinerent.

CAUSÆ.

Omnia hæc cachexiæ filiæ & cacochyliæ nepotes exiſtunt, ut *ſuperiùs* monui: Unde ad ſtatum ſanguinis cachecticum proſpiciendum eſt, utut quandoque conjunctus ſit fluor albus. Differentia horum eſt hæc, quod non ſemper continuet fluxus albus, interdum ſe ſociet cum menſium fluxu, & extra hunc etiam diſpareat.

CURA.

Colores fœdos *curamus*, curato vel fluore albo, vel curato ſanguinis vitio cacochymico: ubi præmiſſo vomitorio eminent Martialia, aloe, myrrha, & crocus, ſive in forma ſolida, ſive liquida Elixyris, aut tincturæ tartari compoſ. propinentur. Præter Nodulos alterantes & purgantes hic præmittendos, in hoc caſu Autores laudant ſcordium: Item hiſce addantur Elixyr uterinum *Crollii*, uti etiam Elixyr proprietatis, miſtum cum eſſentia croci, ut fiat validius. Inſtituatur etiam Purgatio, quibus pilulæ aloeticæ cum Mercurio dulci ſunt conjungendæ. Denique Bezoardicum Martiale, aut Bezoardicum Joviale, item antihecticum *Poterii*, etiam hic inſigniter conducunt.

ARTICULUS V.

DE

MENSIUM FOETORE.

NAturaliter equidem ſanguis, qui profluit, nullo odore eſt impræegnatus, niſi ipſi calendulæ odorem tribuere velis, uti ſuperiùs monui ex RIVERII *Obſervation.* Interdum tamen ex ſanguinis ſtagnatione & mora in vaſis uterinis, fœtor contrahitur, & menſes fœtidi ſeu cum fœtore conjuncti excernuntur. Odor iſte fœtidus interdum eſt hircinus, ſeu hircum olet certo tempore, interdum etiam alius quidam, vel ipſis mulieribus deteſtabilis.

CAUSÆ.

Fit ex inchoata putredine ſanguinis in vaſis uteri, dum alcali maſſæ ſanguineæ diſſolvit ejus ſulphur, ſuperveniente verò acido deſtruitur hæc actio alcali in pingue, unde oritur iſte fœtor. In ſpecie ſolet fieri, dum menſes pedetentim ſolent effluere.

CURA.

Cura eſt facilis. Opera danda eſt, ut per aromatica promovendo fluxum omnis ſanguinis remora tollatur. Aloe, myrrha & crocus, quin & Elixyr proprietatis, tinctura tartari compoſita, eſſentia myrrhæ, uti etiam ſuccinum, eſſentia ſuccini, & quælibet ſuccinata, balſamum ſulphuris terebinthinatum, aloe, & omnia aloetica, cum Mercurio dulci, ad abſumendam putredinem, in ſpecie volatilia, huic ſcopo egregiè ſatisfaciunt.

ARTICULUS VI.

DE

ERRATICO & INORDINATO MENSIUM FLUXU.

SExtò fit ſæpiùs, ut non certam ſuam periodum obſervent menſes, ſed inordinato fluxu recurrant, nunc poſtponendo quidem, nunc anticipando, interdum vagè comparendo: quod vitium *Inordinatus menſium fluxus* vocatur.

CAUSÆ.

Sequitur hoc ipſum vitium utplurimum vitiatam ſanguinis craſin, quatenus ineptus eſt ad turgeſcentiam, quæ ſub tempore menſtruationis obſervanda eſt, cum genitalium partium debilitate, unde vitiato ſanguine inordinata, interrupta ſcilicet & impedita, adeòque nunc maturè reſurgens, nunc iterum deficiens, oritur menſtruatio aut fermentatio, ipſo fermento menſtruo à genitalibus inſpirato, minùs volatili ſpirituoſo exiſtente. Rariùs vitium eſt in utero. Semper ergo ad ſanguinem reſpiciendum eſt, quod confirmat cura.

PROGNOSIS.

Menſes, quando fluunt inordinatè, ſemper ſunt prodromi cachexiæ, malum quod tandem in omnimodam ſuppreſſionem, aut Leucophlegmatiam, terminatur.

CURA.

Faciunt pro *Cura* menſium inordinatorum utramque paginam Martialia & Corallia, & quæ ex his duobus ſubjectis parantur remedia egregia. Verùm neceſſe eſt, uſus eorum ſit continuatus, admiſcenda ſubinde, quæ aut promovent nonnihil, aut ſiſtunt fluxum: ſpeciatim Martialia manteneantur cum Aromaticis; quod præſtant vina Martialia ex infuſo Martiali, addito cinnamomo, aut aliis menſes pellentibus: nunc ſiſtentia opiata, item temperantia ſocianda: Nempè, ſi ſemper anticipare obſervetur fluxus, id quod ferè acrimoniam ſanguinis ſtimulantem innuit, proſunt imprimis præter Martialia ea, quæ ſanguinem purificare dicuntur, ex fumaria, ſcordio, Rha-barbaro Monachorum, centaurio minori, helleboro nigro, &c. & hinc, quæ ejuſdem acrimoniam temperare ſolent, lac præſertim cum ſucco fumariæ. Ex Marte, præter crocos & eſſentias, etiam acidulæ artificiales conducunt, item vitriolum Martis artificiale purum, item pilulæ *Poterii*, quæ fiunt ex croco Martis cum gummatibus, vid. ejus *Cent. 3. cap. 42.* Ex coralliis, corallia cum ſale ammoniaco ſublimata, & ab eodem præcipitata conveniunt. Item inſigniter proſunt tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi, qua methodo præparata fuit à D. MICHAELIS, nec non tinctura coralliorum cum ſpiritu lignorum, aut in ſpecie ſaſſafrata, quæ hoc in caſu tùm in defectu, quàm in exceſſu eſt egregia; reverà enim aliquid Martis in coralliis rubris ineſſe videtur. His nunc ſtimulantia aromatica, præſertim ex myrrha, croco, &c. nunc ſiſtentia opiata, item temperantia, ſocianda: Nempè ſi ſemper anticipare obſervetur fluxus, id quod ferè acrimoniam ſanguinis ſtimulantem innuit, proſunt imprimis, præter Martialia, ea, quæ ſanguinem purificare dicuntur, ex fumaria, ſcordio, Rha-barbaro Monachorum, centaurio minori, helleboro nigro, &c. & hinc, quæ ejuſdem acrimoniam temperare ſolent, lac præſertim cum ſucco fumariæ.

ARTICULUS VII.

DE MENSIUM PER LOCA ALIENA EFFLUXU.

D*Enique* depravatur menſium fluxus, quando hi per *alia loca* excernuntur; idque nunc ordinatè, nunc inordinatè. Loca ſunt varia: Obſervatæ ſcilicet fuerunt mulieres, quibus per gingivas; aliæ quibus per umbilicum; aliæ quibus per uterum aut vaginæ ſeu vulvæ labia; aliæ quibus per pollicem ſiniſtri pedis emanarunt menſes; ſicut ex modò dictis exempla refert ZACUTUS LUSITANUS *in Prax Admir*, & BARTHOLINUS *Hiſtor. 16 c.* 1. menſes ex pedibus fluentes obſervavit, quòd propter vaſorum uterinorum obſtructionem à conſueta via fuerint excluſi. Aliis per *mammas* fluxerunt, imò ut plurimùm per *os*, aut vomitu, aut, quod periculoſius, ſanguinis ſputo, menſes ejiciuntur. Præter BENIVENIUM refert ſanè PANAROLLUS *Pent. 1. Obſervation. 6.* de vetula ſeptuagenaria, in qua ab adoleſcentia ſemper menſes per *os* citra ullam jacturam ſeu noxam fuerunt excreti: Imò *in libr. 4. Obſervat.* SCHENCKII proſtant notata exempla menſium per vulnera, mulieribus inflicta, erumpentium. Aliis quoque effluxerunt per *anum*, aliis intra *ungues*, aliis ex *oculorum canthis*, quod SALA obſervavit, & per ſalvatellæ ſectionem curavit.

CAUSÆ.

Cauſa hujus perverſæ menſium excretionis ferè quærenda eſt ſimpliciter in vaſis hypogaſtricis ad vaginam uteri terminantibus (non enim fluit per uterum ſanguis, niſi poſt partum) ſanguini exitum quærenti, viam intercludentibus, idque ex horum conformatione nativa vitiatis, vel ex horum anguſtia & obſtructione impeditis, unde ſanguis tali orgaſmo hinc inde circulatus tandem aliis locis exitum quærit, & eundem invenit.

CURA.

Cura ergò, habita ſimul ratione corporis aut ſani, aut cachectici, eò eſt dirigenda, non ut ſupprimatur fluxus ex metu graviore ſymptomatum, M. A. N. C. *Ann. 3. obſer. 24. pagin. 42.*) ſed ut *revertatur* ſaltem & ad locum naturalem, nempè uterum, ut ibidem poſſit effluere: quod faciliùs fit, ubi aliàs per uterum jam fluxerunt menſes; difficilius autem, ubi nunquam veſtigia iſta elegerunt.

Internè in paroxyſmo pauca ſunt in uſu, quia ad *uterum* ſpecificè non perveniunt, & tandem ſanguinem plus excitant. *Externè* autem uſurpentur, quæ ſanguinis impetum vel *ad inferiora* trahunt, vel quæ *uteri vaſa* hiſcere faciunt.

Extra paroxyſmum ergo ſaltem uſurpentur internè Aromatica volatilia, vaſa obſtructa reſerantia.

Inter *priora* eminet imprimis ſaphænæ ſectio, imminente fluxu inſtituta: item *cucurbitulæ* inguinibus aut pedum ſuris & femoribus in regione interna applicatæ, nunc cum, nunc ſine ſcarificatione, uti hoc ſalubriter monet TULPIUS *libri 3. obſervat. cap. 25.* qui ſuadet, ut quando ſanguis menſtruus per os rejicitur, cucurbitulæ inguinibus applicentur. Sic AMATUS LUSITANUS *Cent. 2. Cur. 21.* refert mulierem per mammas ſanguinem menſtruum emittentem, curatam tamen per ſaphænam ſectam: Idem AMATUS LITANUS *Centur. 2. Curat. 17.* refert mulierem enixam, quæ ſanguinem menſtruum per nares & os excernebat, ſed ſaphænæ ſectione, & cucurbitulis femoribus admotis, fuit curata: Notabile eſt, quod SANCHEZ refert in *obſervat. pag 366*, menſes per aurem excretos ſectione venarum utriuſque brachii ſanatos. *Pediluvia* etiam poſſunt inſtitui. Inter *poſteriora* ſunt fotus externi utero admoti, aut ſuffumigia ex colocynthide, aut peſſi ex helleborinis, aloeticis & ſimilibus in menſium ſuppreſſione uſitati; ſicut *Clyſmata* acriora per conſenſum contiguitatis uterum vellicantia, tempore quo menſes redire debent, non omittenda: Sic namque FORESTUS *libr. 26. Obſervat. 25.* refert, menſtruam purgationem per vomitum rejectam, cum dolore circa lumbos & pecten, & urinæ ſuppreſſione; qui affectus injecto clyſtere emolliente omninò fuit curatus, dum ob alvum ſolutam vomitus ceſſavit, & menſes ordinario per uterum fluere cæperunt, donec tandem tempore inſtantium menſium venæſectione hi ipſi naturalem & ordinarium locum ſemper repetierint. Hinc *Chlyſmata gravidis* propter *metum abortus* ſuſpecta ſunt. Cum his inſtituantur *injectiones uterinæ ex Decocto pulegii*, *chamomillæ*, *ſabinæ*, unà cum *colocynthide*, quæ in uteri vaginam injectæ penetrant, & aperiunt faciliùs vaſa uterina. Omnia etiam, quæ *cap. 1. in menſium ſuppreſſione pro uſu externo fuerunt allegata*, huc poſſunt applicari, habita ſimul ratione corporis ægri, an ſani? an cachectici? ut intermedio tempore vitiis ejus maturè occurratur.

Sed quid de *gravidis*? Gravidis interdum primis menſibus geſtationis per loca inſueta erumpit ſanguis, menſtruo ſuccedaneus: Sic namque SALMUTH *Centur. 3. Hiſt. 36.* refert mulierem quandam gravidam, cui ſtatis temporibus & quantitate ſufficiente per urinas fuerunt excreti menſes. Imò interdum gravidis per mammas ſanguis erumpere ſolet, ſignum ab HIPPOCRATE habitum peſſimum, inſignioris ſcilicet fœtus debilitatis; quod tamen non eſt univerſale. In talibus ergo, ne periculum ſubſequatur, corrigatur perverſus fluxus; aut ubi in benè habitis ex redundante ſanguinis quantitate oriatur, tunc in ſpecie ex ſuperioribus locis, v. gr. è mammis ſi effluat, venæſectione in brachiis inſtituta commodè iſte ſanguinis motus & effluxus corrigi poteſt.

Hæc ſufficiant de vitiis menſium.

CAPUT IV.

DE FLUORE ALBO.

L*Ocuti* ſimul hactenus de affectibus, qui vitio menſium mulieribus contingunt, & abſolvimus etiam ea quæ huc ſpectant. Supereſt nobis adhuc cognatus affectus, Fluor albus mulierum, *Frequens malum* eſt, in quo præter ſanguinem, quem nunc naturaliter, nunc præternaturaliter, genitalia muliebria plorant, etiam interdum *liquor* alius *ſeroſus*, item plus minus *pituitoſus*, ut vocant, excerni ſolet; qui affectus exin vocatur *Fluor* mulierum *albus*; à quibuſdam appellatur gonorrhæa muliebris; à quibuſdam tamen hi duo tanquam affectus diſtincti, à ſe invicem ſeparantur. Conſideranda ergò hiſtoria hujus *fluxus*: nempè *fluxus uterinus* eſt excretio colluviei variæ per genitalia muliebria; dum ſcilicet nunc humor pituitoſus ſeu craſſus & ſalinus & mordax, interdum verò benignus, mitis & mucoſus: nunc aquoſus & ſeroſus effluit, iſque interdum paucior, interdum copioſior, interdum plus minus acris & blandus. Utplurimùm hic *fluor initio morbi* ſolet eſſe *mitis*, pedetentim magis magiſque accreſcit, ut etiam ſubinde *excoriationem genitalium* inferat. ALBUS quidem eſt ut plurimum, progreſſu tamen temporis varius color confluit, rariùs lividus eſt aut flaveſcens, interdum, ſed rariùs, nigreſcit, in maligno ſtatu virideſcit, interdum alio, ſed vitioſo, colore eſt tinctus: Inodorus eſt utplurimum, rariùs ſolet eſſe graveolens, ut fœtidus, nec ſolet eſſe ferè talis, niſi inordinatiò, & ſimul quædam exulceratio conjuncta ſit, ex qua purulenta fœtor tunc ſimul oritur. Occupat hic fluxus omnis ætatis & omnis ſtatus fœmellas, tam *virgines*, quàm *maritatas*; Virgines inquam illibatas adhuc & innocentes. Falſum namque eſt, quod quidam putant, hunc fluxum iis non convenire, niſi quæ jam virum paſſæ fuerint. Falſum hoc eſt: Teſtantur namque obſervationes, præter *vetulas* etiam puellas triennales, ſeptennales, (videb. M. A. N. C. *Annot. 91. Obſervat. 28.*) item puellas novennes; item puellas tredecim annorum, quas nunquam nec menſtruum fluxum, nec virum paſſæ fuerunt, huic ipſi fluori albo fuiſſe obnoxias. Item mulieres, quas affligit, non ſolùm *extra graviditatis tempus*, ſed etiam dum *gravidæ* fuerint, ſolet affligere: Sic *mulieres*, dum gerunt *gemellos*, *fluore* hoc *continuò* corripiuntur; ipſe memini mulierem gemellos geſtantem toto ferè geſtationis tempore hoc fluxu admodum affectam fuiſſe; quod obſervandum contra eos, qui dicunt, ex utero effluere, quod in gravidis impoſſibile eſt. Unde etiam *hic fluor albus longè aliud vitium eſt à menſium decoloratione*, cùm æqualiter menſtruatas & non menſtruatas affligat, tàm quæ nunquam adhuc menſtrua viderunt, quàm etiam, quibus ratione ætatis &, lege naturæ menſtrua non ampliùs fluunt.

fluunt. Et quidem maritatas familiariſſime affligit hic fluxus, rariùs verò virgines, aut puellas adhuc innocentes affligit. *Typum*, aut *periodum* certam hic fluxus obſervat nullam, ſed nunc continuis, nunc interruptis quidem, ſed inordinatis vicibus recurrit, nunc *copioſiùs*, nunc *parciùs*; nunc menſes comitatur; nunc iiſdem ceſſantibus aliquandiu perſtat; circa menſtruationis legitimum tempus tamen copioſiùs ferè, & uberiùs antè, aut poſt ſcaturit.

De hoc affectu, ejuſque natura, & cauſis, ſi liberè pronunciare debeo, quæ ſentiam proponam; Nam à nemine adhuc ejus natura legitimè producta fuit, & explicata; Dico ergo, *hunc fluxum album mulierum nihil eſſe aliud, quàm gonorrhœam muliebrem, nunc veram*, quando *liquor ſeminalis* ex proſtatis glandulosis effluit; *nunc notham*, quando *alius ichor*, ſeu *liquamen ſeroſum* variis quandoque coloribus effluit, ubi neceſſe eſt adeſſe tranſcolationem quandam. Analoga autem eſt hæc muliebris gonorrhœa virili. Dico analogam; non verò eandem. Hoc negotium per ſe pateret, ſi ex Veterum hypotheſi mulieres in teſtibus ſemen elaborare, illudque in uterum, & tandem in vaginam effundere, ſtatuere velim; Sic enim, qualis eſſet gonorrhœa, per ſe pateret. Sed quia huic ſententiæ minorem fidem habeo (ſcilicet ſeminis generationi in teſtibus muliebribus) quàm vulgò fieri ſolet, cùm teſtes muliebres potiùs ovarium muliebre dicam, ob id hic fluor albus, ſeu gonorrhœa alio modo explicanda venit.

Hoc ut pateat, certum eſt, fœminas in coitu ſenſibiliter, interdum etiam extra coitum in ſomniis, utrobique cum inſigni *voluptate*, aliquam *materiam* excernere; Hanc hac vice *lympham genitalem* vocabo (dabitur enim occaſio ulteriùs de hoc diſcurrendi.) Jam ergò, cùm hæc ipſa materia, quam effundunt, non ſit ſemen muliebre, quod propriè loquendo non habent, ſed *loco hujus* proſtant *ova*, ſequitur: materiam hujus non eſſe *ſeminalem*, ſed ejus uſum eſſe, ut ſtimulet mulieres ad coitum. Unde autem excernatur? vel qualis hæc ſit materia? hic quæſtio eſt. Reſpondet hic HORNIUS Batavus iſte Anatomicus *in Prodromo epiſtolico de Partibus mulierum generationi inſervientibus ad Rolfincium miſſo*, qui ſatis eſt notus; In hoc aſſerit, quod mulieres, quanquàm talem materiam voluptuosè in congreſſu excernant, hanc ipſam tamen non ex teſtibus effluere, ſed ex glandulosa oſculi uteri interni ſubſtantia per multos minutoſque meatus exprimi, & elici, idque beneficio ſpirituum per arteriolas, & nervos effluentium. Hæc HORNII aſſertio, utut per anatomen nondum omnibus oculariter demonſtrata, multis tamen admodùm probabilis videtur, partim quod maxima voluptas muliebris Venerea in earum clitoride ex dulci ejus à membro virili fricatorio motu, partim circa iſtud orificium uteri internum ab iſtius liquoris modò dicti excretione percipiatur; Unde glandulosam iſtam orificii uteri internam ſubſtantiam proſtatis glandulosis, & ſpongioſis virorum in radice penis quodammodò analogam æſtimant. Primus autem glaciem fregit GRAAFFIUS *in Anatom. Partium genitalium Mulier. cap. 6.* dicens: quod meatus urinarius in mulieribus ubique ſit circumdatus *ſubſtantia membranacea glandulosa*, *analoga proſtatis glandulosis virorum*, ex quibus, circa meatum urinarium ſitis, obſervatæ ſunt *lacunæ*, ſeu apertiones, quæ hiant in orificium uteri externum. Has *lacunas* etiam obſervavit RHODIUS *in Mantiſſa obſervat. Anatom. obſervat. 53.* quæ Mantiſſa *obſerv. Anatom. Rhodii* eſt annexa *Centuriæ 6. obſervat. & Hiſtor. Anatom.* BARTHOLINI. Hic RHODIUS appoſitè refert, humorem quendam limpidum, ſeu, ut vocat, ſalivalem, qui in congreſſu maris pubem irrigat, & per binas lacunas, juxta muliebris pudendi labia ſitas, exſudare (tàm in quàm extra coitum) quæ lacunæ obſervabiles ſint imprimis in vivis mox poſt congreſſum, in defunctis verò, cùm arctè conniveant, vix obſervabiles. His præmiſſis, dico: Liquor iſte, in fluore albo emanat, excernitur partim ex binis lacunis, juxta pudendi muliebris labia ſitis, adeòque ex proſtatis glandoſis circa meatum urinarium conſitis; partim verò ex ipſa vagina uterina, quæ à Modernis membranoſo glandulosa dicitur. Ex quibus glandulis in coitu mediante attritu membri virilis etiam genitalem hujuſmodi lympham turgeſcentem mulieres unà excernunt, adeòque tàm gonorrhœa muliebris, quàm fluor earum albus, etiam partim ex proſtatis glandulosis, partim ex textura vaginæ glandulo-membranea, explicanda venit: Nam immediatè tales fluxus procedere ex maſſa ſanguinea aſſeri nequit, cùm in œconomia humana nunquam liquoris à ſanguine diſtinctio, vel generatio, vel ſeparatio, aut tranſcolatio ſine certo cribro, vel filtro fiat. Ergo, & tale organum hic pariter neceſſarium erit, niſi exulceratas ſemper has partes dicere velimus, & materiam profluentem purulentam ſaniem eſſe.

DIFFERENTIÆ.

Pro meliore diſtinctione obſervanda eſt *Differentia* quædam in hoc *fluore* muliebri, dum alius eſt *levior*, in quo lympha genitalis pauca albicans, idque non adeò frequenter, ſed interruptis vicibus, & nonnihil, parum tamen, ſpiſſa, *glutinoſa*, *mitis*, ſine ſenſu *ardoris*, aut *roſionis* excernitur, & ſine graviori corporis vitio, ac labe eſt adjuncta; eſtque *Gonorrhœa* vera, in qua materia hæc eſt lympha genitalis, quæ ſolummodò ex dictis proſtatis glandulosis circa veſicæ collum effluit: Id quod probatur ex GRAFFIO *loc. alleg.* qui in muliere gonorrhœa laborante has proſtatas exulceratas obſervavit. E contrà obſervatur alius *fluxus* copioſus, & *continuus*, ubi multa seroſa ſubindè, variè colorata, interdum admodum acria, & ſimilia, uberiore rivo excernuntur, concurritque tunc ſimul procedente malo Leucophlegmatia, cachexia totius corporis plus minus confirmata, interdum accedit tumor pedum ædematoſus, torpor actionum, flacciditas membrorum, febres lentæ, & quæ ſunt hujuſmodi alia concurrentia ſymptomata. Eſtque hic poſterior fluor *Gonorrhœa notha*, ſeu propriè dictus fluor albus, & hic iterum vel benignus, vel malignus. *Benigna gonorrhœa notha* eſt, modò enarratus lymphæ vitiatæ fluxus ex glandulosa textura vaginæ uterinæ, forsàn, & proſtatis illis glandulosis ſimùl, *vitio* maſſæ ſanguineæ totius *cachectico*, ex vitio ſtomachi circa chylificationem imprimis enata. Nam quod ex his proſtatis ſolis effluere nequeat, copia ſubindè ejus inſignis manifeſtè perſuadet. Præ cæteris accuratè hos duos fluores, gonorrhœam hanc notham à vera diſtinguit HEURNIUS, vocans priorem *Profluvium uterinum*, tanquam quod ſolummodò ex uteri orificii accidat; Poſteriorem verò *Profluvium muliebre*, ceu id, quod ex tota muliere effluat. Denique eſt, & *Gonorrhœa notha maligna*, ſeu *virulenta*, h. e. fluor muliebris Gallicus, à contagio Gallico oriundus, nec niſi congreſſum cum infecto inſequens, in quo acria ſanioſa plùs minùs purulenta, ac livida ſubindè excerni ſolent. Plura, quæ ad cognitionem harum gonorrhœarum, ſeu fluorum muliebrium, de quibus, ut dixi, pauci Authores fecerunt mentionem faciunt, qui cupit, is videat HOESTEDTERUM *in Decad. 4. obſervat. 1. in Scholio pag. 287.* imprimis *pag 296.* & hoc etiam SCHNEIDERUM *lib. 3. de Catarrhis, ubi pag. 282. & ſeq.* fusè, & prolixè hiſtoriam hujus affectus cum primis ex aliis Authoribus declarat in integro *cap. 8.* item SYLVIUM *lib. 3. Prax. cap. de Fluor. mulier. pag. 147.*

CAUSÆ.

Cauſam ergo quod attinet *fluoris primi*, ſeu gonorrhœæ veræ: eſt materiæ iſtius genitalis *copia*, & ubertas, aut ejus ſpirituoſior turgeſcentia; vel ejuſdem acrimonia, conjuncta tamen cum aliquali orificiorum binarum glandulosarum proſtatarum *laxitate*, ſeu *flacciditate*, quæ ſola etiã hanc Gonorrhœam inducere ſolet; Unde hæ faciliùs dilabi ex ſe permittunt dictam materiam, &c. Frequentiſſima cauſa ex his videtur acrimonia iſtius lymphæ irritãs, & ita ſui excretionẽ provocans. Accedit, & imprimis *coitus* ad aliquod tempus intermiſſus, aut ingens coeundi tam in maritatis, quàm in virginibus deſiderium: *Virginibus* enim *ſalacibus*, & quæ præter humiditatem vaſa *ſpermatica* habent *laxa*, & *ſemen aquoſius* emittunt, hi fluores ſolent eſſe familiares, imprimis, ubi adeſt ſimul laudabilis victus ratio, vita ſedentaria, & curis, ac meditationibus vacua, & quæ minùs gravibus turbata eſt affectibus.

Cauſæ remotæ eædem ferè ſunt cum iſtis, quæ Gonorrhœam in viris inferunt.

Poſterioris verò fluoris, ſeu *Gonorrhœæ nothæ benignæ cauſa proxima* inveſtiganda eſt in lymphæ, in dictis locis collectæ, & alteratæ, *nimia acrimonia*, eaque quidem nunc *ſalſa muriatica* ſimpliciter, nunc *acidò ſalſa*, unde ſubindè excoriationem, dolores, interdum dictarum partium exulcerationem, infert. Accedit ſimul ſucceſſivè à crebriore fluxu texturæ illius glandulosæ-membranoſæ laxitas

tas & flacciditas, ſeu tonus earum ita læſus & laxatus, in ſpecie orificii, quacunque ex cauſa contractus, unde eò contumacior emergit fluxus. Scilicet vitiatæ hujus & acrioris hujus lymphæ ratio partim eſt in ipſis *glandulis* nimis flaccidis, mollioribus & laxioribus, earumque jam vitiato acido, fermenti inſtar lympham tranſcolandam in tale liquamen alterante, partim eſt in ipſa maſſa ſanguinea & chylo vitiatis, ex quibus fit lymphæ iſtius ſecretio: vid. SYLVIUS *lib. 3. Prax. cap. 4. pag. 167.* Nam obſervatur in talibus vitium ſanguinis plus minus cachecticum ex vitio ventriculi circa chylificationem imprimis enatum, vid ZECHIUS *Conſ. 37 & 97.* unde partem primariò affectam ſtomachum eſſe, BARBETTE aſſerit *in ſua Praxi.* Hinc per dictas partes glanduloſas, tanquam per emunctorium quoddam univerſale, maſſæ ſanguineæ cruditates cachecticæ, copioſiore ſero acriore dilutæ, evacuantur & tranſcolantur, ac ita tædioſè & continuò iſtæ nymphæ aliàs in ſicco ludentes, humectantur & maculantur. Cùm verò ſimul de ſpiritibus ac nutritivo rore plus minùs evacuetur, habitus corporis perfectè fit cachecticus, ac tandem perfecta quædam leucophlegmatia; hinc tumores pedum œdematoſi, febres lentæ, appetitus Venereus extinctus, & ſimilia concurrentia ſymptomata manifeſtè ſe exhibent in talibus fœmellis. Quod verò in ſpecie per has partes glanduloſas genitalium iſta effluant ſanguinis liquamina, in cauſa eſt junctum proprium glandularum vitium, harum ſcilicet vel nimis laxarum, flaccidarum, eroſarum, & quaſi reſolutarum. Unde præter alias cauſas remotas etiam partus difficilis (vid. BLASIUS *P. 5. Obſerv. Anat. 3.*) aut abortus interdum in cauſa eſt, ut oriatur talis fluxus ex laceratione, aut alia læſione harum proſtatarum, vel earundem ſenſibiliùs irritatarum, hinc liquorem uberiùs tranſmittentium, vel quavis alia occaſione interna aut externa, unde ſemel facta excretione continuata poſtmodùm tranſcolatio ſuccedit.

Nihil eſt, quod huic theoriæ obſtare poſſit; ſaltem unicum eſt, quod ſcrupulum movere videtur huic aſſerto, nempè abundantia ſeu exceſſiva ſubindè copia materiæ excretæ, quæ cum parvo colatorio vix conſiſtere poteſt. Sed quando modo conſideremus, quantum materiæ ſubindè unica die & nocte, dum coryza laboramus, per *nares* excernatur, quantum materiæ in cacochymicis ſubindè ulcuſculum quoddam plorare ſoleat; quantum materiæ continuò ſtillent lippientes oculi, &c. facilè poſſumus concipere, quod & per has proſtatas vitiatas ex maſſa ſanguinea cacochymica copioſiùs tale liquamen continuò affluere poſſit in *malo inveterato*. Nempè quod eſt in naribus coryza, in oculis nimia lachrymatio; in faucibus copioſior tuſſis & ſcreatus, h. e. talis, tàm in maribus quàm in fæminis, gonorrhæa notha; adeoque tam ad materiæ & cæterorum contentorum vitium, quàm ad partis ſolidæ affectæ morboſam conſtitutionem, ſimul reſpiciendum. Speciatim acidum ſui generis ſeu ſpecificum eſt, quod alterando materiam lymphæ, quam afficiendo iſtas glandulas circa genitalia, hunc fluorem album mulierum infert, cujus primus faber in ventriculo reſidere videtur, utut ſemel facta per iſta loca excretione ulteriori poſtmodùm quælibet vitiatæ ſordes unà evacuentur. Scorbuticæ præſertim & graviùs & pertinaciùs fluore ejuſmodi albo laborare obſervantur. Simul tandem obſervandum eſt pro ulteriore ſcrutinio, quod habet HORNIUS *l. a.* nempè *orificium uterinum* internum eſſe *glanduloſum*; ex quo etiam ſuccus ſeminalis ſoleat emitti: videatur *David von der Becke* in Meditat. circa Principia Rerum Natur. pag. 193. ubi refert, *vaginam uteri* eſſe *poroſam*, & continuò quandam *lympham* ſolere tranſudare, & humectare genitalia viri in congreſſu. Interim SYLVIUS aſſerit, totam ſubſtantiam uteri & vaginæ eſſe membranoſo glanduloſam, quæ hypotheſis & fermento menſtruo & huic fluori albo, prætereà nutrimenti fœtus tranſcolationi, & quamplurimis ſimilibus problematis ſolvendis, aptiſſima eſſe ſolet.

Hæc quoad Theoriam hujus Affectus.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna*: Morbus hic pateſcit Medico ex relatione ipſarum ægrarum. Et quidem imprimis diſtinguendus fluor hic, qualis ſit gonorrhæa? an vera? an verò notha? quæ differentia ex adjunctis & ex effectu patet. *Prior* enim fluor paucus eſt in moderata quantitate, *craſſiuſculus*, *glutinoſus*, *ſeroſus*, citra ullam materiæ acrimoniam, nunc *ſtatis*, nunc *vagis temporibus* evacuatur, & talis gonorrhæa *vera* ſeu fluor ſubinde diu ſine inſigni incommodo perdurare poteſt: Sin verò copioſiora acria ſeroſiora, virideſcentia, fætida, tenuia, aut ſimilia plus minus alterata effluant, accedente comite cachexia, proſtrato appetitu, tumore pedum, ructibus, virium proſtratione, omnium actionum torpore, nauſea a coitu cùm ſpiritus deficiant in genitura, dolore *in lumbis*, & circa *os ſacrum* &c. talia fluxum gonorrhææ nothæ oſtendunt: cui, ubi & acrior ſimul concurrat lympha, febris nocturna ſeu veſpertina, quaſi catarrhalis, ſeu febricula quædam lentha, imprimis veſpertino tempore exacerbans, ſolet ſimul ſupervenire.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: *Gonorrhæa vera* nihil habet in receſſu; *notha* verò præter alia mala hoc habet incommodi, quod ſubindè fæminas reddat infæcundas & *ſteriles*, utut non ſemper.

Quod ſi fluores hi diutius duraverint, graves morbos, diabeten, languorem totius corporis, cachexiam, *hydropem*, *tabem*, *atrophiam*, item prolapſum ſinus pudoris, infert.

Rarum interim eſt, quod refert BALLONIUS *conſil. 59.* de Fluore muliebri continuò ſuppreſſo, quod exinde mutatus fuerit in diabetem lethalem.

Quò diutiùs duraverit gonorrhæa hæc notha, eò *difficiliùs* curatur, & imprimis ſedula medicamentorum continuatione opus habet; hinc fæminas nonnihil ſeniles malum hoc plerumque ad mortem uſque comitatur. In juvenculis autem faciliùs curationem admittit hic fluxus.

Si acrior ſit materia profluа, pruritus, ardores, exulcerationes genitalium, *gangrænam*, & tandem *mortem* infert.

CURA.

Ubi fluxus hic eſt de natura gonorrhææ veræ, tunc obſervandum eſt monitum HELIDÆI PADUANI, „ qui *in Obſervat. pag. 179.* dicit: *Si ſingulis menſibus bi-*
„ *duo vel triduo durat, & poſtmodum ceſſat, hinc ſuo tem-*
„ *pore redit, non eſt cohibenda; ſi verò perpetuò durat, maturè ſiſtenda eſt. In Cura ergò Gonorrhææ veræ*, eodem modo procedendum eſt, atque in gonorrhæa vera virili, aut abſumendo lympham genitalem, aut temperando eandem, aut *adſtringendo* partes *laxiores*. Optima medendi ratio eſt *copula cum viro*, qua in viduis & virginibus deficiente uſurpentur ea, quæ aliàs in gonorrhæa virili ex tumeſcentia aut acrimonia nimia genituræ ſunt in uſu, de quâ jam *ſuprà lib. 3. cap. 2. Artic. 1. membro 1.* pluribus actum. In ſpecie mala citria & limonia, eorumque ſuccus ad ℥ij. vel iij. ſingulo mane ad temperandam caliditatem genituræ, h. e. acrimoniam, & inde dependentem fervorem lymphæ genitalis, uſurpantur, imprimis ubi cum ipſo fluxu titillatio quædam aut pruritus ad Venerem fuerit conjunctus: ſed continuanda ſunt hæc. Item, terebinthina in ovo ſorbili, vel mediante ovi vitello cum aqua florum ſalicis miſta, omni manè aſſumpta, & aliquandiu continuata, conducit. Folia & flores ſeu cimæ ſalicis decocta in vino & potata, crebriùs etiam hic conducunt; item *ſuccus* exſtillans ex *ſurculis ſalicum* verno tempore inciſis, quod aliquandiu propinetur. Decoctum & extractum florum urticæ mortuæ ſeu galeopſidos flore albo in hac gonorrhæa ſpecificè laudatur; vel mentha & urtica hæc mortua, item ſclarea, iniicienda cerevisiæ, & ita potus hauriendus. Nam hæc urtica mortua, ſeu galeopſis flore albo præ aliis in gonorrhæa muliebri tàm vera, quàm notha, convenit. Tanquam efficax & expertum commendatur ſequens Decoctum.

♃. *Raſur. rad. liquirit.*
Sem. myrtill.
Coriandri,
Plantag.
Viticis ſeu *agni caſti* an. ʒj.
Papav. albi ℈ii.
Hyoſcyami ℈ß.
Hord. mundat. M. i.
Acaciæ,

Sym-

Sem. ſumach. an. ℈i.
Contuſa coqu. in ſ. q. *aquæ chalybeatæ*:
Colaturæ ℔iß. addendo poſtmodùm
Trochiſc. de alKekeng. ℈i.
Miſc.

Quidam
℞. *Sem. viticis*,
Plantag. an. ʒii.
Rutæ ℥iß.
Fol. menthæ ʒi.
Corall. rubr. præp.
Cornu cervi uſti præp. an. ʒiß.
Ebor. raſur. pulv. ʒi.
Maxill. luc. piſc. ʒß.
M. f. pulvis.
Doſis eſt ʒß.

Vel
℞. *Conf. flor. anthos* ℥iii.
Raſ. eboris pulv.
Mag. ſuccini cum ſpiritu vini extr. an. ʒiii.
Oſteocoll. ʒiß.
Putam. avell. pulv ℥ß.
cum ſ. q. *ſyr. roſdr. rub.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium adſtringens.
Doſis magnitud. caſtaneæ.

Præter dicta *Pulvis mandibularum lucii piſcis* à ʒß. ad ʒi. uſurpatus & continuatus, itidem conducere ſolet. *Trochiſci* etiam de *terra ſigillata*, *trochiſci de carabe*, itidem in uſu eſſe ſolent. Ipſum ſuccinum etiam præparatum, & ſimilia etiam ſunt uſus laudati; item balſamus ſulphuris terebinthinatus.

Externè *Balnea* & Fomenta *blandè adſtringentia*, facta ex cortice radicis pruni ſylveſtris, cortice ligni guaiaci, &c. cum alumine in aqua chalybeata, adiecto pauco aceto, decoctis, vel applicatis, vel iniectis, vel cum parva ſpongia inſtar peſſi applicatis, flacciditatem proſtatarum coercere, & hos fluxus ſiſtere valent.

In *gonorrhœa verò notha benigna*, ſeu fluore mulierum albo poſteriore & deteriore, curanda:

1. Stomachi chylificatio procuranda & emendenda per vomitum, & adminiſtranda experta *ſtomachica* vid. IUL. CÆSAR CLAUDINUS *Reſp. pag.* 220. & RECHIUS *Conſ.* 97.
2. Sanguinis *cruditas cachectica* corrigenda, partim per appropriata cachectica, aut remedia Martialia, partim ſalia volatilia & *aromatica*, præſertim ex lignis.
3. Ipſi *fluori*, & partibus à fluore læſis adſtringentibus & Nervinis eſt ſuccurrendum.
4. In ſpecie *appropriatis* ſeu ſpecificis malo occurrendum: quæ ferè ſunt talia, quæ acidum ſalſum ſpecificum temperant, ſeroſitates ſuperfluas quaſi imbibunt, & hinc adſtrictionem quandam poſt ſe relinquunt; qualia ferè in gonorrhœa virorum notha, aut quæ ex genitura acriore oritur, in uſu eſſe ſolent.

In ſpecie obſervandum:

I. Non ſtatim eſt ſupprimenda hæc gonorrhœa notha ſeu fluor mulierum albus, præſertim, ſi diutiùs duraverit, cùm aliàs gravia pathemata inducat, uti videri poteſt in M. A. N. C. *Ann. 3. pag.* 344. item in BALLONIO *lib. 1. Conſ.* 56. ubi fluor muliebris contumax ſuppreſſus diabeten lethalem intulit: quin potiùs præmiſſis præmittendis demùm per ſpecifica & appropriata fluxus ſiſtendus. Conf. HELIDÆUS PADVANUS *loco allegato*.

II. Sanguinis detractiones quævis nihil adiumenti afferunt: interdum tamen fonticuli in crure pro ſcopo averſorio aliquid efficere poſſunt.

III. Quod Evacuantia: *Vomitoria* commendavi, quæ præmiſſis *digeſtivis* imprimis ſunt egregia; hæc inter ſpecificè convenit pulvis radicis aſari ad ℈ii.

Repetenda ſunt etiam, ubi neceſſitas poſtularit. Nam reliqua *Purgantia* propriè dicta circumſpectè & rariſſimè uſurpanda ſunt, quia *parum* vel *nihil* iuvant; quin potiùs fluorem album magis augent. Autore enim PLATERO obſervatum fuit, quod Purgantibus fluxus talis interdum fuerit excitatus in iis, quæ aliàs eundem nunquam paſſæ fuerunt; Vomitoria verò fomitem ſubtrahendo eundem imminuant. Cautè ergo uſurpanda hîc Purgantia, per inferiora, aut omninò omittenda. Ubi verò neceſſitas poſtulat eadem, maritanda ſunt imprimis Ialappa & Rha-Barbaro, quod etiam vi alterativa in ſpecie convènit, & cuius adſtrictione relicta emendetur à purgante inducta noxa; unde ſpecies dia-turbith cum Rha-Barbaro inſigniter commendantur ab HELIDEO PADVANO. Iuxta pulverem Ialappæ eiuſque reſinam, Mercurius dulcis aliis additus proficuus videtur, quatenus cachexiam ſanguinis emendat: Sic Laxativa ex elleboro nigro, eiuſque extracto Maſſa pilul. de hiera cum agarico, &c. cum Mercurio dulci conveniunt: item brionia appropriatum, ubi neceſſitas poſtularit, eſt purgans. Quæ omnia laxativa colocynthide, vel potiùs extracto trochiſcorum alhandal ſunt acuenda. Loco *Purgantium* verò ſola ſufficiunt *Sudorifera*, quæ tutiora ſunt: uti & *Diuretica* cum appropriatis maximè proficua obſervari ſolent, præſertim in ſubiectis humidioribus, ſeroſioribus, aut ſcorbuticis, &c.

Ratione ergò *ſudoriferorum* in uſu ſunt *Ligna*, lignum, *ſaſſafras*, ſpeciatim *Decoctum* lignorum, iuniperi; guaiaci & ſaſſafras, cum agrimonia, fragaria; *eſſentia* lignorum compoſita; tinctura ligni ſaſſafras, item tinctura corall. cum ſpiritu lignorum, expectando ſudorem, ſunt utiliſſimæ: Sic ZACUTVS LUSITANVS *lib. 2. Prax. Admir. Obſerv.* 89. refert uteri profluvium, unde tabes ſecuta, Decocto lignorum curatum: Et tincturæ coralliorum cum ſpiritu lignorum egregium uſum, præmiſſis præmittendis videbitis in M. A. N. C. *Ann* 8. *Obſervat* 25. *pag.* 26. Pro ſcopo *diuretico* conveniunt in ſpecie *terebinthina* & *terebinthinata*, *terebinthina* in vitello ovi ſoluta, *balſamum* ſulphuris *terebinthinatum*: Sic namque FONSECA *lib. 1. Conſ.* 21. pro derivatione ad urinas commendat & laudat hoc;

℞. *Terebinth. cum aqua roſ. lotæ* ʒß.
Pulv. corall. rub.
Boli arm. an. ʒß.
Miſc.

Sumat ieiunè bis in qualibet ſeptimana in conveniente vehiculo.

Unde etiam RIVERIVS *Cent. 1. Obſer.* 40. tanquam utiles commendat *pilulas* ex *terebinthina* cum *Rhabarbaro* efformatas.

Hæc unà cum *appropriatis* uſurpanda ſunt.

Quoad II. conveniunt ſtomachica, ſalia volatilia oleoſa aromatica, chyli & ſanguinis alterativa & anticachectica, quæ ſecundùm SYLVIUM *libr. 3. Prax. cap. 2. pag.* 80. præſervant à fluore albo, unde etiam eundem iam præſentem corrigunt, ſanguinis vitium, radicem fluoris albi, eradicando & corrigendo. In ſpecie verò ad corrigendam cachexiam, ſimulque inde oriundum fluorem album, ſi quid aliud, expertum ſpecificum eſt *roſmarinus*, eiuſque Decoctum, ad ſiſtendum fluorem album: Hoc namque ſolo Decocto *roriſmarini* diutiùs continuato quoſvis fluores mulierum albos ſemper feliciſſimè curari aſſerit LINDANUS *in ſuis Practicis*, nec opus eſſe alio remedio. Et credo, quòd verum ſit; nobile enim eſt ſimplex roſmarinus in mulierum affectibus. Huc eſſentia & ſpiritus roriſmarini, eſſentia lignorum, elixyr proprietatis ſine acido, elixyr proprietatis cachecticum, elixyr cachecticum alterativum & laxativum, etiam conferunt: ut de balſamo ſulphuris terebinthinato, juniperino & ſuccinato nihil dicam, quæ multis uſibus conducunt. Sunt qui roriſmarino adjungunt folia menthæ & meliſsæ; ex quo ternario medicamenta quæcunque continuato uſu adminiſtranda moneo. Conveniunt etiam alia ad cachexiam appropriata, ut ſunt ver. grat. radix galangæ, cyperi, caryophyllatæ, majorana, antophylli, caryophylli, & oleum horum deſtillatum; etiam vulneraria, ut alchimilla, agrimonia, veronica, baccæ lauri, &c.

Inter Martialia eminent liquor Martis ſolaris, tinctura Martis tartariſata Ludovici, ſolutio Martis cum ſucco cydoniorum, Borſdorffianorum, &c.

Specifica verò interna, quæ in hoc fluore conveniunt, ſunt ea, quæ acre ſalſum acidum temperant, ſeroſitates imbibunt, & hinc aliqualem adſtrictionem relinquunt, & talia imprimis in gonorrhœa virorum ex ſemine ſeroſo acriori uſurpari debent. Talia ſunt imprimis *viſcus quercinus*, qui eſt commendatus pro uſu, tàm in *ſubſtantia*, quàm in *decocto*: hinc PANAROLLUS *in Pent. 2. Obſerv.* 48. laudat Decoctum nucis pineæ cum ligno viſci quercini, quo Decocto ſæpiùs hauſto tanquam mirabili & experto remedio in hoc morbo curando ſe uſum fuiſse aſſerit.

Hinc radix filipendulæ, tormentillæ, ſigilli Salomonis, angelicę & ſimiles conducunt, *Scalarea* tàm proppiè dicta (quam vulgò horminum odoratum, item gallitrichon, vocant) quàm horminum ſylveſtre, ſingulare eſt ſpecificum interno externoque uſu ad hunc fluxum, quacunque ratione uſurpata, in ſpecie ſi infundatur vino, & crebriùs hauriatur, præprimis Decoctum ſclareæ cum rore marino in vaſe clauſo, vel eſſentia; unde etiam eſſentia contra fluxum album D. *Michaelis* ex ſclarea, tanquam baſi, eſt conſtructa. Poſt ſclaream *galeopſis* ſeu lamium *flore albo*, ſpecies urticæ mortuæ, eſt nobilæ, cujus aqua, conſerva, & Decoctum in vino, mirè coferunt: Certè aliquando, cum eſſem adhuc ſub informatione Dn. D. MICHAELIS, Decoctum huius galiopſidis in vino generoſam fœminam, diu & contumaciter hoc fluxu albo laborantem, reſtituiſſe novi, aliis quamplurimus irritis. Poſt hanc etiam cortices avellanarum, *mille folium album*, *radix filicis*, *melilotus flore albo*, item plantago, cymę rubi ideæi, equiſetum, hyſſopus & ſimilia laudantur. Horum Simplicium flores, & in ſpecie nymphęę albę, item bellis flore albo, diutiùs continuata ſpecificè album fluxum ſiſtere, à quibuſdam laudantur. Lignum Lentiſcinum, guaiacum, in ſpecie ſaſſafras, commodè, ubi placet ſimul movere ſudores, uſurpatur, Modus utendi ſub forma Decocti & eſſentiæ eſt ſatis cognitus. De aromaticis nihil dico, quoniam ratione cachexiæ per ſe commendatur, uti iam ſuprà dixi. Porrò vinum, in quo extinctum eſt aurum, tanquam experimentum laudatur tam à FORESTO, quàm CORBEJO. Lac etiam ſuum uſum habet; ſiquidem lac chalybeatum cum bolo Armena miſtum, crebrius uſurpatum, in billioſioribus & melancholicis in uſu eſſe ſolet, id eſt, ubi acrius acidum eſt, quod affectum hunc pertinaciorem reddit. Eſſentia caſtitatis *Michaelis* magno eſt in pretio. Iſta *ex vegetabilibus* primatum obtinent. Hiſcæ porrò etiam adiungenda ſunt *putamina ovorum* poſt excluſos pullos, tàm crudè pulveriſata, quàm *calcinata*, doſi ʒß. aſſumpta, *os ſepiæ* præparatum, *maxilla lucii piſcis cruda & calcinata*, cancri fluviatiles calcinati, cranium, ſeu caput caponis exſiccatum & pulveriſatum, item ſuber uſtum, quod ad ℥i. propinatum, fuit experimentum *Helidei Paduani*. Præ cæteris *ebur* ſine igne præparatum, aut, quod melius, raſpatum, & pulveriſatum, *ſuccinum* album cum ovo ſorbili, (vid. FORESTVS *lib. 28. Obſer.* 23.) & omnis ſuccinata, trochiſci de carabe, cryſtallus præparata, *oſteocolla* præparata, item *pumex*, vel pulveriſatus vel calcinatus, *antimonium diaphoreticum*, alumen plumoſum, item lapis amianthus pulveriſatus ℈j. in hauſtu vini vel ſpiritu vini, *priapus cervi* & aceti à ʒß. ad ʒj. præmiſſis præmittendis eſt egregius. Horum omnium vis eò collimat, ut deſtruatur *acidum* aut *ſalſum*, quæ in *gonorrhœa* primariò peccare ſolent. Oſteocollæ lapis eſt unum ex primarijs ſpecificis TIMÆO *Von gulden Klee*, ad curandum fluorem album mulierum in ſpecie uſitatum, qui vel ſolus, vel cum aliis propinari poteſt:

> ℞. *Magiſt. Oſteocoll.* ʒß.
> *Carneol. præp.* ℥iß.

Quibus miſtis à ℈j. ad ʒß. in *aqua vel conſerva roriſmarini* uti ſolet. Vid ejus *Caſus lib* 4. *Caſ* 15. *pag.* 4. Aliam paululum utinam deſcriptionem his ipſis tamen primariò ingredientibus, habet idem TIMÆUS *l. a.* ſequenti modo:

> ℞. *Magiſter. oſteocoll.* ʒß.
> *Carneol. præp.* ℥iii.
> *Corall. alb.* ℥ii.
> *Smaragdi* ℥i.
> M. f. Pulvis.

Quid autem per *Magiſterium oſteocollæ* intelligat? ut verum fatear, neſcio, niſi oſteocollam præparatam intellectam velit; Eſt enim oſteocolla ſubſtantia adeò dura, ut neque in igne calcinari, neque per quodcunque menſtruum corroſivum diſſolvi, & in magiſterium redigi poſſit. Erit ergo intelligenda *oſteocoll. præparata*, ex qua etiam TACHENIVS Venetiis, ut obiter moneam, præparat remedium ſingulare contra caſum ab alto, item contra febres quaſcunque. Loco igitur huius pulveris compoſiti

> ℞. *Lap. Oſteocoll. præp.* ʒß.
> *Cryſtall. præp.*
> *Maxill. lucii piſc.* an. ℥i.
> Cum ſ. q. *conſ. roriſmar.* ſeu *flor. anthos* f. Electuarium.
> D. S.
> *Electuarium adſtringens.*

De quo ægra bis vel ter quotidie capiat.

Lapidis amianthi ſeu aluminis plumoſi pulverem BOETIVS miſcet cum aqua vitæ & ſaccharo, & ita patienti propinat eundem; vid. *Tract. de Gemmis*. Alia per ſe cognita lubens omitto. Vittellum ovi in aqua roſarum dilutum, propinatum & iteratum ſuperiùs ex AMATO LUSITANO commendavi in Fluxu rubro, ſeu menſibus nimis fluentibus. Idem AMATVS LUSITANUS ad fluorem album commendat albumen ovi cum aqua roſarum conquaſſatum, & ita repetitis vicibus uſurpatum; hoc ipſo enim ſe & fluorem album, & gonorrhœam curaſſe aſſerit. Vid. *Cent.* 4. *Cur.* 12. Efficacius erit, ſi aliquot maſtichis grana ad ℈i. huic albumini ovi adſumendo adiungantur. Emulſione ſeminis lactucæ cum aqua chalybeata præparata, addito ebore, plurimas reſtituit MEYNOLDUS, Medicus Venetus: Vid. VELSCHIVS *Mictomim. C.* 5. *Obſ.* 95. in M.A.N.C. *Ann.* 4. & 5. RIVERIUS & CORBÆVS *coagulum* leporis in Decocto fol. quercus commendant, quo MERCVRIALIS fluorem album ſe curaſſe teſtatur.

Ex his varia poſſunt fieri Compoſita. Medicus quidam egregius ceu experimentum contra fluorem album cortices ſeu putamina dura avellanarum cum ſemine aniſi multum commendat. Ad eius imitationem præſcripſi ſequentem pulverem:

> ℞. *Cort. avellan.* ℥ii.
> *Sem. aniſi* ℥i.
> M. f. Pulvis pro 4. vel 5. doſibus non pœnitendo effectu.

Sed neceſſe eſt, aliquandiu continuetur.

Alio caſu præſcripſi:

> ℞. *Ebor. ſine igne*,
> *Corall. rubr. præp.* an. ℥i.
> *Lap. oſtrac.* ℥ii.
> *Olei deſtillat. tereb.* vel *anthos* gutt. xii.
> M. f. Pulvis pro aliquot doſibus:
> D. S.
> *Pulvis adſtringens.*

Vel

> ℞. *Oſteocol.* ℥i.
> *Hæmat. præp.*
> *Ebor. ſine igne* an. ℈ii.
> *Corall. rubr. præp.* ℈i.
> *Olei deſtillat. aniſi*,
> *Macis* an. gutt. x.
> M. f. Pulvis.
> D. S. ut *antè*.

Medicus quidam celebris hac methodo fluorem album curavit præmiſſis præmittendis propinavit ante paſtum ſequentem pulverem;

> ℞. *Cornu Cervi. uſti* ℥ii.
> *Limat. ebor.*
> *Corall. rub. præp.* an. ℥iß.
> *Succin. præp.*
> *Boli Armen.*
> *Maſtich.*
> *Sem. aniſi* ℈ii. ad ℥i.
> *Cinnam.*
> *Caryoph.* an. ℈ii.
> *Ligni aloes* ℈i.
> *Ambræ*,
> *Moſchi* an. gr. iv.
> *Sacch. albiſſ.* q. pl.
> M. f. *Pulvis*.

Doſis ʒß. ad ℥i.

Sequenti verò Decocto bis in die pudenda abluere, & iis iniicere iuſſit:

> ℞. *Ligni ſancti* ℥ii.
> *Cort. granat.* ℥i.
> *Alum rochæ*,
> *Thuris* an. ʒß.
> *Maſtich.* ℥ii.
> *Flor. balauſt.*
> *Roſar. rubr.*
> *Myrtill.* an. M. ß.
> Infundantur omnia ſimul per 24. horas in
> *Aquæ comm.* ℔ii.
> Ebulliat lento igne ad medietatis conſumptionem;
> adde
> *Vini rubri auſt.* ℔i.
> Ebulliant. adhuc ſemel,
> Colatura ſervetur, pro uſu.

Electuarium vid. *in Idea Form. Cl.* 1. § 6.

Externa quod attinet remedia pro curando fluore albo decan-

decantatum eſt hoc unguentum euporiſton ex ſclarea, de quo CORBEJUS *de Morbis Mulierum*, item STOECHERUS *in ſua Praxi* recenſent quaſdam mulieres albo fluore affectas, per hoc unguentum curatas.

℞. Sclaream:

Quæ contuſa cum *butyro* ſubigatur, in quo aliquandiu putrefiat: poſtmodum coquatur aliquantulum, coletur & ſervetur uſui.

Hoc ipſo mulieri ab umbilico inferiora verſus ad regionem pubis uſque ſeduiò inunge, immittendo ſimul parum de hoc ipſo unguento per peſſos vulvæ. Comedat quoque herbam ipſam. *Hoc unguentum* etiam commendatur ad omnes graviores poſt partum dolores compeſcendos. *Thermæ* itidem præmiſſis præmittendis, ſunt perquam proficuæ, primariò naturales, imprimis Toplicenſes, ut & Vvolckenſteinenſes, & confirmatum malum curant, quarum loco fiant *artificiales ex ſulphure, calce vivo*, alumine; adjunctis *Vegetabilibus*, nunc *nervinis*, nunc uterinis, nunc *adſtringentibus*, & parum aluminis parandæ, verbi grat. cum plantagine, cum ſalvia, ſclarea, matricaria, artemiſia, & ſimilibus. Horum loco Balnea & fotus adſtringentes, vel *Injectiones uterinæ*, adhiberi poſſunt; in ſpecie *ſeſſio in Decocto radicis ebuli* laudari ſolet. Inter FOMENTA pro ventre inferiore & pube excellit Decoctum vincæ pervincæ cum alumine, quod commendatur à FORESTO. In ſpecie cinis nucleorum juglandium cum vino miſtus, in uterum injectus, mirificè hunc fluxum ſiſtere aſſeritur. Injectionem in uterum videb. in *Idea Formul. Claſſ.* 4. §. 27. Vel pro Balneo

℞. Herb. abſinth.
Menth.
Roriſmar.
Spicæ,
Flor. roſ. rub. an. M. i.
Cort. Granat. ℥j.
Inciſ. & contuſ. D. pro Balneo: S.
Species ad balneum.

Aliàs ſuffitus ex thure & maſtiche, item ex ladano, gummi juniperino, maſtiche, nuce moſchata, ſuccino, bdellio, & ſimilibus eſt egregius, & frequenti in uſu. Vid. LOTICHIUS *lib. 5. capit. 3. obſervat.* 12. Suffitus ſalviæ per infundibulum exceptus eſt ſecretum *Corbeii*, & in ſpecie commendari ſolet. *Adſtringentibus* ſimul *abſtergentia* combinandæ ſunt cum *eſſentia ſuccini*, *eſſentia traumatica*, &c. Nec inutiles ſunt Fonticuli, femori, tibiis ac humero, pro ſcopo evacuatorio & averſorio inurendi. Videb. VINCENTIUS ALSARIUS à CRUCE *de Quæſit. Capit.* 14. *pagin.* 287. RIVERIUS *lib.* 15. *capit.* 4. & ZECCHIUS *Conſult.* 35.

Abſolvimus affectus, qui obveniunt fœmellis, quando nubiles ſunt, menſtruationem nempè & fluorem album muliebrem. Pergo ad

SECTIONEM II.
DE
APPETITUS VENEREI VITIIS.

CAPUT I.
DE
VIRGINITATE LÆSA.

FOEmellæ ſimul atque puberes fiunt anno ætatis præter propter decimo quarto, & dum menſtruus flos primitùs erumpere incipit; ſimul quoque appetitu venereo tentantur. Huic appetitui quamdiu ſatisfactionem denegant, tamdiu naturaliter virgines dicuntur, vel mulieres ſeu fœminæ nondum virum paſſæ; ſin verò ad explendam famem iſtam à viro ſe ſatiari permittant, mutato nomine *defloratæ* appellantur. Congreſſus ergò legitimus diſtinguit virgines à non virginibus, non verò conceptio: poteſt enim concipere virgo ita, ut talis maneat, non autem poteſt congredi circa læſam Virginitatem; (iſtud de conceptione in ſequentibus patebit, quod nempè virgo concipere queat, ſine eo, ut lædatur Virginitatis nota:) In congreſſu verò nulla alia in mulieribus genitalibus fit mutatio, niſi quod eadem à virili membro dilatentur, & ita ampliora fiant, quæ anteà anguſtioribus circumſcribebantur terminis: idque eò magis, quò crebriùs repetatur congreſſus; ſive effundatur ſanguis in primo congreſſu, quod fit interdum; ſive non fundatur, perindè eſt; hæc enim cruentatio tanquam eſſentiale ad virgines non pertinet. In hoc ergo, minore nempe vel majore orificii uteri externi, & ipſi continuatæ vaginæ anguſtia, vel majore & minore amplitudine, naturalis & Phiſica conſiſtit Virginitas. Nam non aliud deflorationis indicium deprehendere potui, dicit PLATERUS *lib.* 3. *obſervat.* quàm quod introitus orificii ex dilatatione illa amplior fiat, & quod maturæ virgines ex venis, frictione Venerea in coitu reſeratis, ſanguinem interdum profundant, (non ſemper). Ad hanc ipſam genitalium adſtrictionem & anguſtiam præ cæteris pertinet caruncularum myrtiformium, poſt orificium uteri in introitu ſitarum, cohæſio & connexus mutuus per membranam mediam, ſuis vaſculis minutulis inſtructam. Hæc enim membrana ex iſtis carunculis unitis nata, reverà eſt, decantatum illud virginitatis & infallibile, ubi adeſt, ſignum, quod aliàs hymen appellatur: non autem converſim, ubi hymen abeſt, Virginitas læſa ſtatim exinde concludi poteſt; cùm mille caſibus vitiari & lædi hæc ipſa membrana poſſit.

Hæc ergò membrana tranſverſa, in collo ſeu vagina uteri poſt inſertionem cervicis veſicæ urinariæ ſita, aliquando tenuior, aliquandò craſſior, ſi divaricatis pedibus, & diductis pudendi labiis, introſpiciatur, ipſa extenſa figura lunari ſeu lunæ creſcentis in latere quodam ſuperiore perforata conſpicitur. Quòd ſi verò adductis cruribus labia denique concidant, aut & ipſa iſta membrana corrugata, carunculas quaſdam repræſentant: uti exactè hanc hymenis ſic dicti conſtitutionem & obſervavit & deſcripſit PANAROLLUS *Pent.* 5. *obſ.* 50.

Membrana ergo hæc anguſtior in coitu primo ſtricturam orifici & impedimentum auget; unde ejus violentiore laxatione & diſtenſione aliquantulum ſanguinis in tenerioribus nonnihil, aut quæ nimis mentulato ſubſternuntur, erumpere ſolet. Præter hanc enim carunculam (à cujus coarctatione conſtrictio meatus) non eſt alia membrana poſt carunculas iſtas obtenſa, niſi errore forſan naturæ id contingat nonnunquam: qua ratione etiam atretæ ſeu imperforatæ tales dicuntur, quibus pudendi labia membrana obducta concluſa reperiuntur, uti obſervat AQUAPENDENS *de Operat. Chirurg.* CABROLIUS *Obſervation.* 23. ROENHUYSIUS *pagin.* 102. & SENNERTUS *Prax. lib.* 4. *Part.* 1. *Section.* 1. *capit.* 8. Sed de his & aliis virginitatis ſignis, præter PINÆUM *Tractat. de Virginitatis Signis*, in ſpecie conſulendus eſt PAULUS ZACCHIAS in ſuis eruditiſſimis *Quæſtionibus Medico-Legal. libr.* 4. *Section. Tit.* 2.

Poſt amiſſam per congreſſum Virginitatem; & inde ſæpiùs factum conceptum, inter alias corporis mutationes etiam una inſignior in mammis contingit, dum non tantum in defloratis color papillarum lividus reddatur; ſed etiam ipſæ mammæ, quæ in virginibus rotundæ, erectæ, duriuſculæ & minores contrectantur, in defloratis molliores, majores & flaccidiores, magiſque pendulæ, ſucceſſivè fieri ſolent, quin & lac in iis ſucceſſivè ſe monſtrare ſolet. *Hæc tamen lactis præſentia non ſtatim eſt infallibile deflorationis ſignum*, cùm & ex menſium ſuppreſſione lac in mammis interdum concervari in innocentibus queat, ut jam ſuo tempore docuit HIPPOCRATES *Section.* 5. *Aphoriſm.* 39. ubi ſcribit: „*Mulieri, quæ nec prægnans, nec puerpera eſt, habeat* „*tamen lac, menſes ſuppreſſi ſunt*. Unde etiam in infantibus tenellis & puellis brevi poſt egreſſum ex utero matris ſæpè obſervatum fuit lac ex mammis ſtillans; Id quod obſervationes Medicæ teſtantur; ut taceam de viris, interdum ex mammis ſuis paulò carnioſioribus lac emulgentibus; quin & BARTHOLINUS *in ſua Anatome* recenſet de Familia quadam Nobili in Norvvegia, cui hæreditarium fuit, ut etiam inte-

meratæ

meratæ notæ virgines ſimul & puberes fierent, lac in mammis generarint.

ARTICULUS I.
DE
GENITALIUM MULIEBRIUM SOPHISTICATIONE.

SEmel amiſſa Virginitas denuò in integrum reſtitui nequit; factum enim infectum fieri nequit: nihilominus adſtrictio genitalium artificioſa, virginitatis veræ æmula, quin progenerari poſſit, nullum eſt dubium. Quæ ipſa artificialis adſtrictio præter hunc uſum, ut diſſimuletur commiſſum ſcelus, etiam interdum hunc in finem neceſſaria eſt, ut poſt partum, dum nimis dilatata ſunt genitalia, eadem denuò adſtricta ad naturalem tonum redeant, ut viris poſtmodum gratiores fiant denuò puerperæ. Conducunt ergo hic imprimis Balnea, fomenta, inſeſſus, & ſimilia ex adſtringentibus parata; quæ inter primatum obtinet radix ſymphyti majoris, de qua obſervationem habet non inelegantem HOECHSTEDTERUS *Decad. 3. Conſil. 5. in Schol.* ubi obſervat quidem, Balnea ex decocto radicis ſymphyti majoris facta mirè anguſtaſſe virginalia. Præter hanc radicem aluminoſa imprimis conducunt in decoctis adſtringentibus diſſoluta, vaginæ uteri injecta: *v. gr.* diſſolvitur aluminis aliquantulum in Decocto plantaginis, quod injicitur in vaginam uteri, & etiam tanquam fomentum externè applicatur. Alii

♃. *Fol. querc.*
Plantag. an. M. j.
Rad. conſol. mai. ℥ij. vel ℥iij.
Gall. contuſ. ʒvi. vel ℥j.
Alum. contuſ. ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.*

Decoctum per ſyringam injiciatur in vaginam uteri; aut eodem Decocto impragnata *ſpongiâ* aut *linteolum* externè applicetur; aut ipſi intinctus *peſſus minor* immitatur.

In talibus Decoctis commodè etiam *rob. acaciæ noſtratis immatura* diſſolvi poteſt ad quantitatem ſufficientem hoc enim miram adſtringendi facultatem partes membranoſas obtinet.

Conducit hic etiam alchimilla, cujus Decoctum vapore tenus in vaginam ſuſceptum inſigniter virginalia anguſtat.

ARTICULUS II.
DE
MAMMARUM SOPHISTICATIONE.

MAmmas quod attinet: ut & hæ denuò fiant virgines, conducit imprimis Fotus cum aqua pini viridis per alembicum deſtillata, qua aqua veſperi laventur mammæ, & ſponte exſiccentur, & mirè laudatur. Item decoctum alchimillæ pro fotu applicatum mirè conducit. In ſpecie mamillas flaccidas duriores reddit, ſi fomententur calidè per quinquaginta dies Decocto matricariæ & alchimillæ. Denique pendulas mammas erigit pannus lineus in Decocto gallitrichi, ſeu ſclareæ, de qua *ſuprà*, madefactus, mammiſque ſuperimpoſitus.

Dixi hactenus: amittere Virginem virginitatis coronam per congreſſum cum viro: Cauſa hujus congreſſus impellens & ſtimulans ex parte fœminæ eſt appetitus Venereus naturalis, cujus vitia ſunt: quando eſt vel imminutus in quibuſdam, aut planè nullus; vel quando eſt nimis auctus, adeò ut omninò in furorem ſic dictum uterinum degeneret. Progredior ad

CAPUT II.
DE
APPETITU VENEREO LÆSO.

SIve is auctus fuerit, ſive omninò, quod rariùs fit, abolitus. Et quidem præſupponendum eſt ante omnia, in quonam conſiſtat *Venereus* mulierum *appetitus*? Aut quomodo fiat iſta *titillatio ſeu pruritus* & delectatio mulierum, quam in congreſſu experiuntur? Teſtes hic eſſe inſontes, certum eſt, qualecunque etiam ſit eorum officium; Nam hi ipſi ſunt inſenſiles, non ſecus ac in viris, unde iidem ad Venerem minùs faceſſere poterunt. Nec uterus ipſe, ejusque vagina, ceu partes membranoſæ, hic incuſandæ, in quibus ſenſum nullum, aut non adeò ſingularem, neque ante neque in coitu, percipiunt fœminæ, niſi interdum immenſus dolor in quibuſdam affectibus eaſdem partes corripiat. Potiùs id, quod in congreſſu voluptate Venerea afficitur, eſt etiam id, cujus titillationis quodam ſtimulo in appetitum Venereum ruunt fœminę, & hoc ipſum primariò eſt *clitoris*, pars *peni virili* analoga; hujus enim tenſi ac inſtar penis parvi erecti frictione in actu Venereo mirè delectantur fœminæ, adeò, ut affluentibus hinc cum ſanguine per arterias & nervos ſpiritibus animalibus liquor genitalis, tàm in proſtatis glanduloſis, quam in glanduloſa textura vaginæ, turgeſcens cum ſumma voluptate erumpat. Cujus orgaſmo ut Venerea voluptas ſummè augetur, ita hujus eruptione, non ſecùs ac in viris, etiam poſtmodum ceſſat titillatio Venerea. Rectè etiam *ſedem libidinis clitoridem* vocat COLUMBUS *in Anatom. Appetitus* ergò & deſiderium *Veneris* fit, quando materia ſeminalis præcisè in proſtatis glanduloſis & glandulis vaginæ impenſiùs turgeſcit, ut clitoris exinde tendatur & erigatur, unde ſingularis iſtarum partium *ſenſus* & quaſi *obſcura titillatio emergit*, quæ, non ſecùs ac in ſexu maſculino, coitum urget, in Salacibus etiam Satyriaſin efficit. *Senſus* ergo appetitus hæret in *clitoride*, ratione cujus fœminæ etiam poſſunt exercere & imitari coitus Venereos.

Læditur hic *Appetitus Venereus*, ſine quo aliàs nemo hominum facilè ad tam fœdam actionem ſe accingeret, vel

1. Quando eſt imminutus, aut in totum *deficit*, quod rarum eſt; vel
2. Quando *excedit*, quod frequentiùs obſervatur.

ARTICULUS I.
DE
APPETITUS VENEREI DEFECTU.

DEficientis Appetitus Venerei rara ſunt exempla; adſunt tamen: Nempe, ubi quædam mulieres Venerem non deſiderant, nec ex congreſſu voluptatem percipiunt, quod ſymptoma PLATERUS *Impotentiam fœminarum* appellat. Salacitati contrarium eſt, ejuſque exempla videbitis in PLATERO *Pr. T. 1. p. 554.* & RIVERIUS *obſ. 19.* à PACHEQUO communic. Voluptas tamen non eſt neceſſaria, quia etiam quandoque ſine voluptate poſſunt concipere; qualia exempla ſingularia per totum aboliti Appetitus Venerei, ac deficientis omnis in coitu voluptatis, recenſentur à PLATERO *lib. 1. obſ. p. 243.* ubi habet fœminas nunquam à natura ad Venerem ſtimulatas, nec unquam in coitu cum maritis celebrato delectatas, quales etiam à viro initæ ſteriles tamen permanent.

CAUSÆ.

Cauſæ deficientis appetitus Venerei variæ equidem eſſe poſſunt; In genere tamen omnes ferè referendæ eò.

1. Quod vel omnimodum *defectum*, vel *paucitatem* ſaltem, liquoris iſtius genitalis minuſque ſpirituoſi inſequantur; unde & tales fœminę ſteriles ferè permanent: Hinc *ſcorbuticæ* quædam confirmatæ minùs ad Venerem inclinant (ſcio aliquot exempla) quia iſte *liquor ſeminalis* minùs ſpirituoſus generatur: Hinc in *gonorrhœa notha* benigna inveterata, ſeu

ſeu fluore albo Mulierum etiam pauca, & nulla in Venerem eſt propenſio.

2. Ubi nullus in Venerem eſt ſtimulus, cujus rariſſima ſunt exempla, ibi malum ex vitio confirmationis oriri arbitror, in ſpecie in iis, qui nunquam habuerunt *Appetitum Venereum*: quò etiam pertinet *caſtratio*, cùm certum ſit, fœminas brutorum, facta in latere inciſione caſtrari, extractis teſtibus in extremitate cornuum uterinorum ſitis. Hanc in fœminis etiam poſſibilem eſſe, arbitratur PLATERUS *in loco ſuprà citato*. Revera autem factam eandem eſſe in fœminis ex aliis refert SENNERTUS *lib. 3. Pr. part. 2. ſect. 2. cap. 1. de Appetitu Veneris læſo*, dum ovaria, ſeu teſtes eximunt, faciendo inciſuram in regione inguinum ſuperiore. Sed caſtratio, utut ſteriles reddat caſtratas, appetitus tamen Venereum ex toto an poſſit delere? ferè dubito. Nam, & Eunuchi viriles infœcundi licet, ſalacitate tamen, & voluptate Venerea, aut ſtimulo non carent, dum liquor proſtatarum loco virilis ſeminis ipſis quodammodo ſatisfacere poſſit; cui analogo puto liquorem iſtum genitalem fæmellarum, ex labiorum pudendi lacunis emanantem, hunc ipſum adhuc ſufficientem puto, quod eas ſtimulet ad Venerem.

DIAGNOSIS.

Signa diagnoſtica recenſetur ab ipſis fæmellis.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: malum eſt extra periculum, niſi quod ferè ſteriles eſſe ſoleant fœminæ, quæ nullam perſentiunt in coitu voluptatem, aut appetitum Venereum.

CURA.

Cura, niſi vitium ſit à conformatione nativa.

1. Inſtituenda per aromatica volatilia, quæ volatilitate ſua, & acrimonia turgeſcentiam, & vellicationem quandam in liquore genitali excitare valent.
2. Suppeditando ſimul uberiore copia alimenta euchima, illius & ſpirituum copiam præbentia.
3. Si adſit *morbus* quidam primarius, Scorbutus, fluor albus, &c. à quo *dependeat*, hic ipſe ante omnia erit removendus.

Inter remedia omnia ſunt eadem, atque ſuperiùs *lib. 3. ſect. 1. cap. 1. & ſect. 2. cap. 1. in affectibus Virorum* laudavimus, nempè quæ conveniunt *in genituræ generatione deficiente*, & *penis erectione læſa*, imprimis Ambrata, Moſchata, Zibethina, &c. Inter alia RIVERIUS *obſer. 19 communicata à Pacbequo*, cujus experientiam ipſe fecit ad ſtimulandam in fæminis Venerem.

Externa remedia imprimis ex *formicis* ſunt petenda; ſcilicet fiat *Inſeſſus*, aut *Balneum* ex formicis cum earum cubili collectis, cui balneo inſideat fæmina, & ſacculum iſtum, formicarum cubili repletum, pudendis admoveat. Item fiat inunctio pubis, & pudendorum regioniſque uteri cum oleo formicarum volantium (ſunt enim formicæ, quæ alas tandem acquirunt, & avolant) id quod commendatur à RIVERIO *loco ſuprà citato*. Item olea aromatica, Zibetho, & Moſcho miſta, aut Balſamum apoplecticum cum *Zibetho, & Moſcho* inungantur genitalibus, in ſpecie *clytoridi*.

ARTICULUS II.

DE

APPETITU VENEREO AUCTO.

Contrarium abſtinentiæ Venereæ in appetitu læſo vitium eſt *nimia appetentia Veneris*, ſeu *Appetitus Venereus Auctus*, qui aliàs *Salacitas*, item *Satyriaſis*, appellari ſolet: non ſecùs enim, ac in viris penis, ac in talibus fœminis ad Venerem proclivibus cliturìs tenſus, turgidus, & plus minus prominulus eſſe ſolet. Affectus eſt talis, in quo mulieres continuò Veneri inhiant, & inſtar Meſſalinæ laſſari potiùs, quàm ſatiari volunt, & ſolent: cujus extremus gradus *Furor Uterinus* appellatur.

Ad appetitum hunc Venereum augendum non parum facit Pruritus, & Puſtulæ pudendorum, & uteri: quæ duo imprimis vitia, ſi non ſubinde ſimul ad Venerem exercendam, ſaltem tamen ad genitalia ſcalpenda, continuò impellunt. Sit itaque,

MEMBRUM I.

DE

UTERI, & GENITALIUM MULIEBRIUM PRURITU.

Pruritum quod attinet Pudendorum, ſeu ſinus pudoris: quid ſit? per ſe patet. Eſt ſcilicet titillatio in labiis pudendorum, & vagina uteri, quæ continuum ſcalpendi, & vellicandi deſiderium excitat. Hoc præterquam quod à fœminis ſponte manifeſtetur, ipſæ vix poſſunt celare, cùm continuò, aut ſaltem ſæpiſſimè manus genitalibus admovere ſolent, aut pedes ſaltem ſucceſſivè mutuò attollere, & ſimiles motiones exercere ſoleant: vid. M. A. N. C. *Annotat. 4. & 5. obſ. 47.*

CAUSA.

Cauſam hujus pruritus credo eſſe humorem illum genitalem, qui naturaliter vaginam, & pudenda blandè humectare, in congreſſu verò copioſiùs excerni ſolet, utrobique ex glandulosa harum partium textura ſcaturiens, qui ipſe vel retentus diutiùs, cùm ſit revera quædam lympha, vel in ſpecie acrior, aut ſalſior, aut nonnihil acidior factus, talem pruritum in locis excretionis ſuæ vicinis inducere ſolet. Unde, & interdum eſt, ut adſit pruritus uteri cum ſuperveniente liquoris genitalis ejectione, quale exemplum refert MANARDES *lib. 13. Epiſt. 3.* hinc, & vetulis frequentior contingit pruritus talis, quàm junioribus. Adeſt interdum ſimul coeundi libido, utut hæc ipſa ſæpiùs abſit, interdum diu durat hoc malum, ac difficiliùs curatur. Refert namque ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Prax. Admir. obſ. 83.* talem pruritum uterinum diuturnum, & ferè incurabilem factum, tandem cauſticis, ſeu fontanellis duabus in femoribus excitatis fuiſſe curatum.

PROGNOSIS.

Malum hoc interdum eſt adeò moleſtum, ut continuo pruritu ſomnum etiam impediat.

CURA.

Quod attinet *Curam*: præmiſſis, ubi opus fuerit, blandis Laxativis, aut blandis Sudoriferis, item temperata non nihil, ubi opus fuerit, lymphæ acrimonia, externis, quod ſupereſt, abſolvendum.

Conveniunt ergò Infuſa, & Decocta ex fumaria, cichorio, ſcabioſa, meliſſa, pulegio, radice bryoniæ, hellebori nigri, polypodii, & ſimilibus. Imprimis Mercurius dulcis egregius eſt, & appropriatus, item extractum trochiſcorum alhandal. Medicamenta nunc vino, nunc, idque ſæpiùs, ſero lactis infundi poſſunt in bilioſis, h.e. in quibus acidus ſapor, nunc magis, nunc minùs volatilis, imprimis dominatur. Hinc eſſentia rob ſambuci, eſſentia lignorum, tinctura coralliorum cum ſpiritu lignorum, pro ſcopo alterativo, & diaphoretico imprimis, conducunt.

Externa inter excellunt Saturnina, hinc Mercurialia: imprimis convenit Linimentum factum ex lithargyrio auri, quod per diem, & noctem in aceto acerrimo maceratum fuit, ſi hujus recipiatur ℥ i. & miſceatur cum olei violar. ℥ ß vel ℥ i. Exinde enim, imprimis ſi ducantur in mortario plumbeo, fit Linimentum molle, ſecretum expertum HELIDÆI, quo ipſo illinantur partes affectæ. In tali uterino pruritu conducit etiam acetum, in quo ſolutum ſit plumbum calcinatum; tale enim acetum edulcoratum pro lotione pudendorum applicatum, inſigniter conducit. Alii uſurpant acetum per alembicum plumbeum deſtillatum, pro ſimili pruritum curandi ſcopo. Sin contumaciùs fuerit malum, tunc fiat unguentum ex p. i. unguenti de tutia, & parte dimidia olei hyoſcyami: Hæc duo ſubacta in mortario plumbeo

beo illinuntur labiis pudendi ad ſedandum pruritum.

Vel

℞. *Ungu. de ceruſſ.* ℥ ß

Lithargyr. ℥ j.

Ol. roſac. parum.

Ducantur in mortario plumbeo f. Unguentum.

D. S.

Unguentum leniens.

Quo imbutus pannus applicatur locis pruritu affectis, & plus minùs excoriatis.

Uſurpari etiam poteſt hic in pertinaciori malo unguentum FORESTI *lib.27. obſ.8.* quo pruritum, & excorationem penis aliis irritis, reſtituit. Item ubi contumacius adhuc fuerit malum.

℞. *Unguenti pomati* ℥ iv.

Mercurii dulc. ʒ ij.

M. in mortario marmoreo piſtillo lapideo, f. Linimentum.

D. S. ut ſuprà.

Poteſt etiam addi ceruſſæ, aut ſacchari Saturni ʒ j. hoc ipſum enim tanquam ſingulare remedium in pruritu, & excoriatione uteri, & labiorum commendatur.

Item.

℞. *Unguent. enulat.*

Miſc cum *Mercurio dulc.* addendo *oleum nicot.* ſicque fiat Linimentum contra nimium uteri pruritum.

Pertinaciori in malo veſicatoria in femore, vel fonticulus in crure, poſſunt excitari ad imitationem WEDELII *in Opiol. pag.* 137. pertinacem ſcroti pruritum hoc modo curantis.

Rarum eſt, quod pruritus uteri fiat ab aſcaridibus, injectionibus amaris, & abſtergentibus evacuandis: Vid. SENNERTUS *lib.4. Prax. p.2. ſect 2. cap.14. pag.204.* in ſpecie M. A. N. C. *Annot.8. obſ.75. pag.224.*

MEMBRUM II.

DE GENITALIUM PUSTULIS, & SCABIE.

POſt hunc pruritum uteri ſimplicem, ex ſimili forſan vitioſa, ac nimis acida lympha *retenta corroſio in labio pudendi ac ſinu pudoris, hinc furfures, puſtulæ, ac denique pudendorum ſcabrities*, interdum oriri ſolet, adeſt ſimul intenſus Pruritus, interdum ſimul coeundi deſiderium.

Puſtulæ hæ nunc ſunt ſaltem mitiores, & inſigniter prurientes, ac reverà ſcabiem ſaltem pudendorum ſpecialem conſtituunt; quædam verò earum ſunt maligniores, & in ſpecie *Epynictides* vocantur, quarum dolor inſigniter intenſus eſt, & qui longè excedit proportionem magnitudinis puſtulæ; nunquam enim faba majores viſuntur hæ epynictides, ſæpè ſunt minores, ſcabræ, pruriginoſæ, ac furfuraceæ, ſquamas de ſe projicientes, interdum inſignem ardoris ſenſum excitantes.

CAUSÆ.

Ex cauſis internis retentis excernendis puſtulæ tales benignæ generantur. Præter has enim etiam aliæ malignæ oriri ſolent, à contagio acido Venereo natæ ex congreſſu cum infectis, rodentes, & dolentes inſigniter, & ſucceſſivè in exulcerationes abeuntes.

DIAGNOSIS.

Malum hoc, ſeu puſtulæ tàm actu ægrarum, quàm adſpectu Chirurgi, facillimè per ſe cognoſcuntur.

PROGNOSIS.

Omnes hæ puſtulæ, præter moleſtiam, quàm excitant, ac præter contumaciam, dum difficulter curantur, ſimul contagioſæ ſunt, & viros, qui talium fœminarum conſuetudine utuntur, ſimul inficiunt.

CURA.

In *Cura* univerſalia iſta, quæ vel in genere in ſcabioſis uſurpantur, præmittenda, vel in ſpecie eadem, quæ jam *Membro Anteced. de Pruritu uteri* fuerunt inſinuata, adhibenda, imprimis Noduli laxantes cum radice bryoniæ, & eſulæ parati. Quod ſi Venereæ ſint puſtulæ, ad luem Gallicam cura eſt dirigenda, aut huic ſaltem ſimilis inſtituenda; unde Mercurialia, & quæ ex lignis ad impugnandam luem Veneream uſurpan ur remedia.

Præter talia imprimis conducunt externa applicanda, quæ aliàs ad ſcabiem uſurpari ſolent; in ſpecie oleum roſatum, miſtum cum vitellis ovorum, agitetur in mortario plumbeo tàmdiu, donec colorem mutet; item Decoctum calcis vivæ, cui additum ſit ſaccharum Saturni: e.g.

℞. *Decocti calcis vivæ* ℔ i.

Sacch. Saturni ʒ ß ad ʒ i.

M. S.

Mixtura purificans, & leniens.

Partim externè applicetur, partim injiciatur.

Aut, ubi contagium eſt ſuſpectum, loco ſacchari Saturni addatur Mercurius dulcis ad ʒ i. Vel præſcribatur Mixtura compoſita, quam SENNERTUS tanquam expertam deſcribit *l.4. Prax. p.1. ſect.1. cap.4.* Compoſitio eſt hæc.

℞. *Aloes.*

Myrrhæ ana pondere quantit. ciceris.

Viridis æris, ſeu, ut vocant, *flor. æris* dimid. ciceris.

His adde:

Vini albi.

Aquæ roſar.

Plantag. an. ℥ i.

M. S. ut antè.

Hæc Mixtura injiciatur, & eadem abluantur puſtulæ.

Remedium hoc inſigniter commendat CASTRO *in ſuo Tractatu de Morb. Mulierum*, utpote quod ipſum etiam ſine omni nocumento præter puſtulas omnia ulcera pudendorum ſanet, & emendet, ſi per ſiphonem injiciatur.

Sequitur poſt hanc *loc. alleg.* alia injectio, quæ fortior eſt, ex aqua plantaginis, roſarum, cum nitro, alumine, Mercurio, præcipitato, & viride æris, & conducit, ubi malum eſt à lue Venerea.

Alias ad furfures, & puſtulas conducit etiam unguentum, factum ex melle cum myrrha, cui alumen ſit additum. Ulteriùs unguentum album camphoratum, aut de lithargyrio, miſtum cum oleo, aut ſale Tartari per deliquium in benignis, aut cum Mercurio dulci in malignis, imprimis conducit, ſi poſt iſtas lotiones inungatur. Denique ſi contumaciores ſæpiùs verò pullulantes fuerunt hæ puſtulæ, obſervandum id, quod dicit CA„STRO: *Aperiatur fonticulus in crure, ac diu apertus* „*ſervetur*; quod utut ſit palliativum, forsàn etiam impoſtorium, nihilominùs tamen interdum contuliſſe obſervatum fuit.

MEMBRUM III.

DE FURORE UTERINO.

SUmmus *Salacitatis* gradus vocatur *Furor uterinus*, dum appetitus Venereus nimirum augetur, & eò uſque exſurgit, ut *Delirium* libidinoſum tandem inferat, ad maniam blandiorem, & mitiorem accedens, idque oriundum, ut dixi, ex nimio *Veneris deſiderio*. Nempè *affectus hic, Furor Uterinus, eſt complicatus ex nimio Veneris deſiderio, & delirio*; tàm *virginibus*, quàm maritatis accidit, quarum ſcilicet mariti, aut ægrotant, aut peregrè abſunt, hinc illæ diutiùs à congreſſu abſtinent: item viduis: magis tamen jis, quæ jam guſtarunt aliquoties Veneris delicias, quàm virginibus. In hoc affectu jam ad Delirium propriùs accedente fœminæ fiunt garrulæ, loquaces, interdum vociferantur, & jubilos edunt, inquietæ ſunt, & vix *intra Domus* coerceri poſſunt, quin foras ſe proripiant, & interdum per plateas vagentur, iracundæ ſint ſimul, & non rarò obviam venientes, & in ſpecie Viros aggrediuntur, quos *ad Venerem* interdum ſollicitant, renuentes verò verbis interdum, interdum

dum veteribus, malè puniunt; in ſpecie inconditis ſermonibus ſuis multa & varia de *rebus Venereis* interſerunt, & cuicunque argumento aliquid de concubitu ſemper intermiſcere ſolent; interdum frequenter detrectant *genitalia*; imò laſciviùs interdum in præſentia virorum ſe denudant, & quæ ſunt alia modò maiora, modò minora ſymptomata. *Congreſſus* validus & nervoſus, ſæpiùs repetitus, citra ullum aliud remedium, tales fæminas optimè curat. Inter alia SCHENCKIUS *in obſerv. pag.* 142. *ubi de Mania*, refert, quandam virginem furore uterino percitam hinc inde per plateas oberraſſe, & mares ad concubitum ſolicitaſſe, idque diutiùs, donec tandem in taberna meritoria unâ nocte a quindecim viris fuerit compreſſa, unde optimè ſanata, manè domum rediit. Simile exemplum habet BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hiſt.* 69. PANAROLLUS *Pent.* 3. *obſ.* 9. & hinc inde talia apud Autores leguntur.

CAUSÆ.

In perſcrutanda autem hujus furoris uterini natura duo ſunt conſideranda;

I. Quidem liquoris ſeminalis *fermentatio & turgeſcentia*, & hinc derivanda ipſa veneris exercendæ appetentia ſeu ſalacitas.

II. Adiunctum *inſigne delirium*, quod *mitior* quædam *maniæ ſpecies* eſſe videtur.

In genere affectus hic ſimillimus eſt æſtro illi Venereo, quo bruta certis anni temporibus percita, v. gr. cervi & damæ, ſimili *furore* in venerem ruunt: Nam reverâ hic *Furor uterinus brutalis quidam impetus* eſt in his fæminis, quæ ita contra omne honeſtæ rationis dictamen ſimpliciter *ex præternaturali veneris ſtimulo* quaſi in venerem ruunt, ſicut bruta ex vehementi, ſed naturali, certis anni temporibus ſtimulo eam appetunt: Iam verò ſicut hic *brutorum furor* eſt ex *turgeſcentia & effervescentia* quadam *genituræ* in maribus, ità etiam ex lymphæ genitalis turgeſcentia in fæminis contingit, qua partes genitales irritatæ, & fervidiores redditæ, ſuavem ac voluptuoſam veneream titillationem concipiunt: Unde etiam quædam bruta, v. g. canes Venere luxuriantes, (Germ. *die Batzen*,) materiam albidam aquoſam & nonnihil mucilaginoſam ſpontè & continuò per genitalia effundunt, quod alio tempore non fit; & talibus ſimul per ſanguinem & lympham turgeſcentem, à partibus genitalibus refluam, ſimili fermentatione maſſa ſanguinea reliqua inquinatur, turgeſcit & effervescit uberiùs; Unde ſucceſſivè ſpiritus animales & volatiliores & concitatiores fiunt, à quibus velocius ſimul in cerebro fervefacto agitatis, accedente iſtò pruritu venereo genitalium, tàm inſignis in venerem impetus conſequitur. Similiter etiam ſe res habet in *mulieribus*; quæ lympha propria genitali quaſi turgidæ aut gravidæ, iſta ſcilicet quæ in proſtatis circa urethram generatur aut coacervatur, hujus excitato orgaſmo & fermentativa *turgeſcentia*, accedente ſimul forſan acrimonia eius volatili ex quodam blando in genitalibus vellicationis aut titillationis ſenſu, prius in veneris deſiderium auctum incidunt, idque imprimis, ſi anteà conſuetæ fuerint aut congreſſui, aut aliàs habuerint ſuas pollutiones nocturnas, quæ utraque ubi ceſſant aut deficiunt, tunc clitoris ſimul in iſto orgaſmo tenditur, & turgidus veneris deſiderium magis magiſque incendit: Nam hunc clitoridem manifeſtè tumere, & in furore uterino phlogoſin quaſi quandam & ruborem concipere, aſſeritur *in Epiſt. Bartholinianis Cent.* 3. *Epiſt.* 94. *pag.* 407. Iam verò occaſione huius venereæ titillationis in genitalibus talis *ſpirituum animalium* in cerebro excitatur *motus*, cuius occaſione anima concipit *actum venereum*. Quo motu ſpirituum animalium diutiùs & vehementiùs continuato, tandem inordinatio quædam ſupervenit, unde *delirium*, ſed venereum, excitatur.

Effectum hunc obſcurum nonnihil declarant ſufficienter *pollutiones nocturnæ* virorum. In his enim *turgeſcente* ex quacunque cauſa *genitura* in veſiculis ſeminalibus, inchoata ſua titillatione excitatur *talis ſpirituum animalium motus*, unde exinde oritur ſomnium exercitii venerei, vel aliud ſimile, indeque *genituræ* tandem fit *excretio* in ſomnio. Iam verò *deliria* ſunt *vigilantium ſomnia* & *ſomnia* ſunt *dormientium deliria*. Unde ſicut ſe habet tale delirium nocturnum, aut ſomnium in pollutione nocturna virorum; ita ſe habet tale delirium diurnum in fœminis *furore uterino* afflictis; in quibus ex ſuavi genitalium prurigine, ob turgeſcentem illum & fermentantē ſeminalem liquorem facilè excitatur impreſſio ſeu idea venerea, quæ continua ſui repræſentatione inſtar cuiuſdam delirantis nil aliud cogitare permittit, quàm exercitia venerea. Dum enim liquor hic genitalis, per ſanguinem & lympham refluens, etiam alterat ſimul ſanguinem & totam maſſam ſanguineam, eius acrior fit fermentatio & effervescentia; Unde *ſpirituum impetus* magis *celer & agilis* redditur, ut ex concitatioribus hinc ſpirituum animalium agitationibus talis animoſitas, & audacia inſolita, aggrediendi conatus, & ſimiles exorbitantiæ in fœminis, imò inſolita corporis incaleſcentia, exinde ſequantur, unde tales mulieres ſunt audaces, minuſque timidæ.

Quoad *cauſas externas* ſeu *remotas*, diſponentes ad hoc malum, ſunt omnia ea, quæ iſtum liquorem genitalem vel augere, vel acriorem eundem reddere, & in turgeſcentiam inſolitam concitare poſſunt: Qualia, præter aſſumpta varia aromatibus condita & potum generoſiorem, ſunt vita ſedentaria, curiſque vacua, lauta diæta, abſtinentia à venere, habitus ſucci plenus, &c. Sic SENNERTUS *lib.* 4. *Prax. ubi de furore uterino pag.* 255. refert, obſervatam fuiſſe quandam fœminam ex hauſtu vini Hippocratici, in quo aliquantulum borracis diſſolutum fuit, hoc malum incurriſſe; Aliis idem accidiſſe poſt congreſſum cum viris, qui ad venerem augendam, & voluptatem fœminis conciliandam, virile membrum *moſcho & oleis calidioribus* inunxerunt. Nempe effluvia talia odorifera & lympham genitalem & totam maſſam ſanguineam impregnarunt. Præter cauſas iſtas nonnunquam evenit interdum, quod *moniales* ferè ſubindè obnoxiæ ſint huic paſſioni, cùm ordinaria remedia iis non admittantur. Et ſanè, ſi quid aliud, mirabilis uterini furoris in *moniali* cum copioſiſſimis pollutionibus nocturnis exemplum BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Epiſtol.* 39. ex literis HORSTII refert; Quo referenda etiam ſimilis ferè hiſtoria AMATI LUSITANI *Cent.* 6. *Cur.* 97. Furoris uterini in moniali; Sic ex imminente primitus menſium fluxu furorem uterinum notant BARTHOLINI *Acta Haffnienſia Vol.* 1. *pag.* 164. in quem deſiderat pleuritis ſpuria; *Acta Haffnienſ. Vol.* 4 *pag.* 167.

DIAGNOSIS.

Signa diagnoſtica ex modò dictis ſuprà de habitu mulierum mutato facilè patent.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Recens facilè curatur, ſi verò negligatur, periculum eſt, ne malum diutiùs durans (nam per paroxyſmos interdum recurrere ſolet) niſi maturè ſupprimatur, in perfectam tandem maniam degeneret.

CURA.

Quoad *Curam*, Iſta, quæ fit per nervoſum, validum, & crebriùs repetitum congreſſum; eſt optima; Quæ ipſa tamen, cum interdum nolentibus volentibus denegetur, hi quatuor ſcopi obſervandi ſunt: Opera ergò danda eſt,

1. Ut *materia peccans imprimis viis*, evacuetur.
2. Genituræ ubertas inhibeatur: quod præter diætam tenacem ea omnia faciunt, quæ peculiari vi genituram abſumere, aut ſaltem alterare, per experientiam cognita ſunt, & qualia *ſuprà l.* 3. *Sect.* 1. *cap.* 2. *Artic.* 1. *Membr.* 1 & *l.* 4. *Sect.* 1. *cap.* 4. in *gonorrhœa tam mulierum*, quam *virorum*, fuerunt recenſita.
3. Effervescentia ſanguinis, & hinc nata turgeſcentia liquoris ſeminalis, dometur per venæſectionem, per abſorbentia, & lenia diaphoretica.
4. *Spiritus animales* corrigendi, eorumque *impetuoſus motus* ad venerem plus minus impellens ſiſtendus ac coercendus: quod faciunt imprimis opiata & camphorata.

Priori ſcopo ſatisfaciunt imprimis *Vomitoria* in paulò maiore doſi, partim, quæ ægram mitigando, & partim lymphæ genitalis materiam revellendo, item ægras debilitando & delaſſando, optimè conducunt.

Pro ſecundo ſcopo ad genituræ ubertatem omnia ferè remedia conveniunt, quæ *ſuprà l.* 3. *Sect.* 1. *cap.* 2. *art.* 1. *Membr.* 1. & *Sect.* 2. *c.* 2. *Artic.* 1. & 2. *gonorrhœam*, *ſalacitatem*, *ac ſatyriaſin virorum* dicta ſunt, ut radix nymphææ albæ, & quælibet ex ea parata; item vitex ſeu agnus caſtus, in ſpecie eius ſemen, & ex agno caſto parata remedia,

lactuca,

lactuca, ruta, portulaca, cicuta, in ſpecie ejus ſemen, folia ſalicis. Nam, dum tempore verno amputantur rami ſalicis tenuiores, effluere ſolet ex iis liquor limpidus & aquoſus, qui propinatus, ac cum *farina* in paſtillos redactus, mulieribus, *furore uterino* laborantibus, omnem ad venerem propenſionem extinguit. Quod etiam facit *Decoctum* foliorum *ſalicis*, in ſpecie junioris, aliquoties epotum jejuno ſtomacho; nam & hoc omnem appetitum venereum in fœminis cohibet, quin & tandem omnes mulieres ſteriles facit: item extractum foliorum ſalicis de quo vid. LUDOVICI *Pharm. pag.* 716. Hinc ſemen cannabis, viticis, papaveris, & ſimilia laudantur. A quibuſdam propterea hæc laudatur Emulſio:

℞. *Sem. canab.* ʒii.
Lactuc.
Portulac. an. ʒii.
Cum ſ.q. *aquæ nymph.* vel *portulacæ* f. Emulſio, edulcoranda cum *ſyrupo de nymphæa*, pro aliquot doſibus:
D. S.
Emulſio cohibens.

Si addatur aliquid de *camphora* vel *opiato* quodam, remedium erit eò efficacius: cautè tamen uſurpetur propter cannabim. Vel ex *ſemine viticis* poſſunt fieri *Emulſiones*; ex. gr.

℞. *Sem agn. caſti* ʒß.
Cum ſ. *aquæ nymph.* f. Emulſio:
adde
Campb. ʒß.
M. S.
Emulſio refrigerans.

Pro tertio ſcopo ad maſſæ ſanguineæ turgeſcentiam convenit venæ ſectio repetita; hinc uſurpentur *acida* ſæpiùs laudata, in ſpecie *ſuccus citri* & *limonum*, *granatorum* & ſimilia acida, ſpeciatim nitrum & omnia *Nitrata*, aliquandiu continuata: quibus addantur *ſudorifera*: item *ſerum caprillum* copioſè hauſtum convenit. Alia, ut ſaccharum Saturni, corallia, & ſimilia, quæ ſanguinis efferveſcentiam etiam compeſcunt, non ſunt omittenda ſed diligenter uſurpanda. Quin & bolum ex terebinthina ad evacuandam materiam ſeminalem commendat RIVERIUS.

Pro *quarto ſcopo* optima ſunt papaverina, & quælibet *opiata*, & hinc *camphorata*. *Camphoram* quod attinet: ad compeſcendum furorem uterinum hujus crebrior uſus præ aliis remediis ſpecificè convenit, & omnia ex camphora parata. Confirmat hoc HORSTIUS *Epiſt. ad Bartholinum*, ubi dicit: ſe ſæpiùs expertum fuiſſe in virginibus hoc malo correptis, quod fere nihil meliùs contulerit, quàm *camphora* incenſa, & ſæpiùs in potu ordinario extincta, & ita pro potu ordinario ægræ propinata, qui potus eſt medicatus contra furorem uterinum: vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Epiſt.* 39. *pag.* 147. Credo hoc ipſum; nam notum aliàs eſt, quod camphora in mania ipſa ſit ſingulare remedium; Imò, quod etiam deliria febre maligna aut febre ardente correptorum egregiè domare ſoleat: Unde camphora tum his omnibus remediis miſcenda, imo præferenda, cùm ſimul habeat vim narcoticam & ſpirituum fixativam. De opio & ejus laudano itidem conſtat, quod conducat in Furore uterino, & genituræ compeſcendo turgeſcentiam, & ſpirituum cohibendo motum impetuoſum: Exemplum hujus rei clarum, quantum opiata valeant, refert BARTHOLINUS *Centur.* 5. *Hiſtor. Anatom.* 85. de muliere, quæ ſubitò furore uterino gravi fuit affecta, curata poſtmodum per grana ij. laudani opiati. Vitali anodyna & cannabis ſemen prodeſſe, videtur.

Ex his multæ formulæ poſſunt adornari, quales vid. in *Coll. Caſuali*. Si opus ſit evacuatione, infuſum ſennæ in ſerum caprinum apprimè conducit.

Externè conveniunt *Cataplaſmata*, Balnea & *Fomenta*, tàm regioni uteri externæ, quàm mammis, ex mandragora, ſolano, portulaca, ruta, papavere & ſimilibus applicata. Cicuta quacunque ratione uſurpata genitalibus, vel folia recentia, vel ſuccus, imprimis commendatur. Alii laudant Mercurialem cum lenticula paluſtri; ſub forma *cataplaſmatis* pectini & lumbis impoſitum. Denique ſuccus agni caſti, ſalicis, lactucæ, hyoſcyami, ſempervivi majoris, cum aceto, ſaccharo Saturni, camphora, & ſimilibus, frigidè dictis locis utiliter applicantur.

SECTIO III.
DE
AFFECTIBUS TOTIUS CORPORIS; QUI SEQUIORI SEXUI EX VITIO UTERI VULGO CONTINGERE DICUNTUR.

Nam modo dicta Sectio huc manu nos ducit: Nempe, cùm quotidiana conſtet experientia, quantum genitalis liquor in utroque ſexu, in puberibus naturaliter conſtitutis, & in iis, in quibus abundat præternaturaliter, alteret corpus, meritò accedimus ad affectus, qui vulgò ex utero vel per conſenſum uteri fieri in *mulieribus* putantur. Putantur, dico, fieri varii affectus ex *utero*, ſed malè, cùm reverà non ſint ex utero, qua tali, niſi uteri nomine partem continentem pro vitiis contentorum vel tranſmittendorum accipere, & ſic totum genitalium muliebrium ſyſtema ſimplici uteri nomine appellare velimus: Sed reverà eveniunt aut vitio liquoris genitalis diutiùs retenti, & ita præternaturaliter corrupti, vel alio modo alterati; (hic liquor genitalis ille eſt, qui in coitu fœminis effluit, & non confundendus eſt cum genitura ſeu ovario;) aut vitio menſium, in ſpecie ſuppreſſorum, nec ritè fluentium. Uterus enim ceu vaſculum membranaceum ſimul glanduloſum rariſſimis, nec adeò crebris, affligitur paſſionibus, iiſque ſaltem cum aliis affectibus particularibus aliarum partium communibus, quales v.g. ſunt inflammatio, tumor aquoſus ſeu hydrops uteri, inflammatio uteri, ſcirrhus, dolor, cancer, & ſic porrò, à quibus non major ſequitur corporis alterato, quàm ſi eædem paſſiones alias partes occupent, cùm dicta pathemata non uterum ſolum, ſed & alias corporis partes affligant: De cætero neque, ullum cum aliis corporis partibus commercium habet uterus, quàm quod fit beneficio nervorum ex plexibus meſenterii oriundorum, cum reliquis abdominis partibus. Unde, ſiqui ex utero per conſenſum ſunt affectus, hi ſolum erunt *ſpaſmi* aut ſpaſmodicæ convulſiones, unde dolores oriuntur, & pathemata, qualia Gravidis in antè, & poſt partum, frequenter accidere ſolent.

Quando ergò *uterus* accuſatur à Practicis in mulierum morbis abſtruſioribus & contumacioribus, & variis humoribus infarctus putatur, unde peſſima ſurgant miaſmata, à quibus aliæ partes afficiantur, aut quando intemperiebus quamplurimis laborare putatur, tunc profectò cauſam non cauſam proferunt; & potius tales excuſationes ſunt vana effugia ignoratæ cauſæ proximæ magis, quàm *accuſationes uteri* reverà affecti, quibus affectibus pallium ſaltim quærunt. Unde etiam regimen iſtud ſingularis monarchæ in totum corpus, quod ex utero ſtatuit HELMONTIUS, inter ſuaves ejuſdem proprio arbitrio effictas hypotheſes referri debet.

Miſſo ergo utero, pathemata iſta, quæ vulgò tribuuntur utero, dictum eſt originem ducere ex liquoris genitalis plus minus *turgeſcentia* & *menſtruorum ſuppreſſione*. Quod attinet lympham genitalem: (ubi ſemper intellectum volo non liquorem quendam in teſtibus contentum aut elaboratum, hic enim nullus eſt, imprimis cum teſtes ſint ovarium; ſed potius intelligo eum liquorem, quem mulieres in coitu voluptuoſo ſenſibiliter, imprimis in proſtatis glanduloſis colli veſicæ, & forſan etiam in vagina uterina ratione texturæ ejus membranoſo glanduloſæ, elaboratum & aſſervatum, excernunt:) ſi inquam retenta iſta materia & coacervata turgeſcendo, & ſtimulando dat *Satyriaſin*, in qua clitoris inſtar

penis rigidas prurigine Venerea afficitur, (adeoque affectus idem cum ſatyriaſi virorum,) adeoque ipſum & furorem uterinum; non dubium eſt, ſi hæc ipſa materia diutiùs retineatur & ſuprimatur, quò minùs aut conſuetis pollutionibus, aut congreſſibus excernatur, & ex retentione diuturniore inſigniter alteretur, quin & mutata tandem omninò depravetur, ita ut poſtmodum hæc ipſa inſignes in toto corpore mutationes inferre poſſit. Saltem conſiderentur *alterationes*, quæ mulieribus tempore *pubertatis* accidunt, ſimilimæ iis, quæ viris obveniunt ex cauſa eadem: Multò magis ergo ex *inquinata maſſa ſanguinea*, quæ inquinata eſt ab hoc *liquore ſeminali*, varia evenerint ſymptomata.

CAPUT I.

DE CHLOROSI.

HAs inter corporis mutationes *primo loco* conſiderandus eſt *Color pallidus virginum ſeu Chloroſis*, quæ alio nomine etiam *Febris alba virginea item Ictéritia alba* appellari ſolet, & malè ab omnibus ferè Autoribus cum cachexia muliebri, quæ vel *menſium* ſecum trahit *ſuppreſſionem*, vel ex menſium ſuppreſſione ſequitur, & in qua mulieres non ſecùs ac viri cachectici pallidæ etiam & decolores fiunt, confunditur. Nam poſterior hæc cachexia in genere ita dicta ex æquo omnibus mulieribus, quocunque in ſtatu ſint, contingere ſolet, tàm virginibus quàm *maritatis*, tàm iunioribus quàm vetulis: Et hanc cachexiam, quàm mulieres cum viris habent communem, ſemper aut antecedit aut inſequitur menſium ſuppreſſio. Sed hæc ipſa cachexia non eſt *Chloroſis* ſeu febris alba virginea: Nam & nominis ratio ſufficienter monſtrat, eſſe hunc affectum proprium aut virginibus aut viduis, aut ſimilibus extra viri conſortium viventibus, aut quibus mariti non ſatisfaciunt. Tales enim *pallent*, aut *ſublivido* potius aut fœdo nonnihil *colore* tinctæ apparent, imprimis ſub oculis *coronam* quandam quaſi ſubcœruleam, & ſubrubeſcentem habere ſolent, *anxiæ* ſunt, & non rarò *triſtes* citra manifeſtam cauſam, *menſes* non ſemper ſuppreſſi ſunt, ſed fluunt ſæpiùs ferè ſtatis temporibus, donec malo ulteriùs procedente tandem & illi emaneant. Febricula ſæpius adeſt lenta, & quodammodò *inordinata*, ac quaſi eſt erratica, *obſcura* tamen & ægris ipſis *vix ſenſibilis*: *pulſus* ſunt inæquales & varii, vomitus etiam interdiu infeſtat, ac præcordiorum anxietas, &c.

CAUSÆ.

Tales vulgò putantur laborare vitio uteri tali, quod contrahatur ex menſibus ſuppreſſis: quod non ſemper verum eſt, ſed *menſium ſuppreſſio* ſupervenit quandoque tanquam *effectus*: & poſito, quod menſium ſuppreſſio ſit cauſa huius affectus, ſicut nec hæc ſuppreſſio ex cauſarum numero omninò excludi poteſt, cùm hanc in maritatis æquè ac non maritatis & ſimilia ſymptomata ſequantur, (vid HORSTIUS *lib. 5. obſ. 5. & 6.* ac TIMÆUS *von GuldenKlee, lib. 4. Conſ. 16.*) quæritur; quare tales iuvet, & feliciſſimè reſtituat congreſſus cum viro? idque eò meliùs, quò frequentiùs hic ipſe reiteratur, habita ſimul circumſtantiarum ratione, quod non fit in ſuppreſſione menſium laborantibus. Sanè congreſſus, qua talis, ad cachexiam ſanguinis in genere, & hinc menſium ſuppreſſionem curandam, parum aut nihil facit; potius dicendum cum LINDANO: *Non ſtatim cachexia menſium laborant fœminæ, quæ pallent; nam ſubindè virgines admodum pallent, & tamen non laborant menſium ſuppreſſione, ſed potius volunt tales cohabitare viro.* Scilicet vitium eſt in liquore genitali ſuppreſſo, indeque alterato, & tandem nonnihil *corrupto*, cujus corrupti vitium maſſæ ſanguineæ communicatum inſtar fermenti & hanc corrumpit, unde & reliqui hinc ſecernendi corporis ſucci, uti & lympha, ſimiliter corrumpuntur, hinc ſucceſſivè talis *color*, *febris lenta*, & maiores calamitates, & citra ullum diætæ vitium talis pallor & malus habitus, cui tandem neceſſariò quoque ſuperveniet *menſium ſuppreſſio*, virgines tales affligit. Nam uti genitalis liquor naturaliter conſtitutus ſub pubertatis tempore tàm notabiliter corpus fœmineum alterat, & alacritatem, robur, venuſtatem, & ſimilia cum menſtrua fermentatione & mammarum ſororiatione inducit; item ſicut idem liquor genitalis luxurians copioſiùs impetum quendam pluſquàm humanum, furioſum & quaſi brutalem, in furore uterino infert, idque per auctas ſanguinis ſpirituaſcentias; ita retentus è contra & corruptus ac alteratus ſimili fermentativa virtute & totum ſanguinem, hinc & ſpiritus inquinat, & tandem alterat & vitiat, & conſequenter corporis habitum peſſundat. Per venerem ergo excreto iſto liquore, & à ſpiritu genitali maris novo quaſi fermento genitalibus muliebribus inſpirato, denuò ſpirituaſcit, & impetuoſiùs fermentare incipit maſſa ſanguinea, & ſpiritus alacriores & volatiliores, motuique elaſtico aptiores, totam corporis machinam pererrant, & omnes corporis partes animant, unde totum corpus denuò reſtituitur in ſtatum ſanum, & ſic redditur ejus color floridus. Hinc poſtmodum tales fœminæ per conjugium tandem tàm elegantes & formoſæ fieri ſolent, quæ anteà erant pallidæ & decolores, ut tantum non omnibus ſint admirationi, adeoque virgines pallentes ſæpè dant mulieres pulchras. Multum ſanè ad venuſtatem muliebrem juvat moderata Venus; ſicut nimia hanc ipſam (venuſtatem nempe) ſucceſſivè abſumit. Hæc ergò propriè dicta eſt febris alba virginea, iis tantum fœminis, quæ marium conſortio deſtituuntur, propriè competens, quæ non eſt confundenda cum iſta cachexia muliebri, quæ iiſdem cum viris eſt communis, & à perverſa diæta oritur, & quam antecedit, aut tandem ſequitur menſium ſuppreſſio: Quæ dixi, confirmari poſſunt obſervationibus & Hiſtoriis affectuum plurium ex ſimili cauſa natorum: in ſpecie PANAROLLUS *Pentecoſt. 3. Obſervat. 14.* rectè talem febrim albam ex amore puellarum nubilium deducit, unde & miſſis aliis remediis iiſdem medicandis ſuadet.

A *liquore* ergò ſpermatico *coacervato* & retento, hinc mora diuturniore corrupto & inquinato, etiam vitiari dixi maſſam ſanguineam & lympham, donec ſucceſſivè ipſi adeò ſpiritus & reliqui corporis ſucci inquinentur. Hinc ex liquore iſto genitali retento horrendos hyſtericos cruciatus cum *tetano convulſivo* totius corporis mirabili, ac oris tortura in vetula enatos, recenſet PANAROLLUS *Pent. 4. obſerv. 1.* quæ tamen priſtinam conſecuta eſt ſanitatem, ſupervenientе uberiore liquoris genitalis ad aliquot dies noctesque *profluvio*: Eſt obſervatio notatu digna, quæ vid. in *Autore allegato*: Id quod etiam LEMNIUS *de occult. Nat. Mir.* confirmat *cap. 6. lib. 1.* qui ex iſtius liquoris retentione, fluentibus etiamnum menſibus, virgines adultiores, item viduas, ut variis hyſtericis paſſionibus, ita etiam hac ipſa febre alba conflictari, eleganter illuſtrat; non ſecus ac DEODATUS *in ſuo Valetud. pag. 177.* obſervavit iuvenculam mulierem, poſt obitum mariti viduam factam, quam ex retentione excernendorum per congreſſum vomitus horrendi, omni aurora repetentes cum gravi *tetano totius corporis*, per integrum annum afflixerunt, donec tandem adhibitis appropriatis fuerit reſtituta: Conf. HOEFERUS *in Herc. Med. pag. 137.* & HILDANUS *Cent. 4. obſ. 32.* item *Cent. 6. obſ. 25.* qui, etiam hac ex cauſa in *monialibus graves vomitus* oriri aſſerit. Facit huc etiam, quod in ſuperioribus diſcurſibus ex Dn. BOYLE monui de *virgine, ſenſu tactus* in toto corpore deſtituta, ſalvo tamen motu in omnibus partibus, idque ex vitio ſimili; unde & per exercitium Venereum repetitum poſtmodum fuit curata, teſte BOYLEO *in Philoſ. Experiment. P. 2 pag. 75.* Nec ratum eſt, convulſiones graviores varias & epilepticos membrorum cruciatus ſupervenire *virginibus nubilibus*, aut *viduis* ſalacibus; quatenus propter *liquorem ſeminalem retentum* nervis uterinis, hinc reliquis abdominis plexibus, graviter irritatis, hi ulterius ſpaſmos convulſivos continuant, & ita ad ſuperiora loca quoque retorquent: Conf. hic HOECHSTETTERUS *Dec. 4. Caſ. 2. p. 110.* Sed rari ſunt tales ex vitio liquoris ſeminalis muliebris affectus, imprimis apud nos, quia aut conjugio præveniuntur, aut ipſa natura pollutionibus ſpontaneis, vel nocturno tempore, vel cum ipſa menſtruatione evenientibus, ſe liberat.

DIAGNOSIS.

Cognitio affectuum horum, & qui ex vitio liquoris genitalis retenti, & corrupti & alterati oriantur, difficillima eſt, ac ſagacem, prudentem & ſolertem præſuppoнit Medicum.

Febris alba quidem virginea, ex eo ferè cognoſcitur, quod *citra* ullum *errorem diætæ* ſeu ſex rerum nonnaturalium ſucceſſivè inchoaverit, & citra manifeſtam cauſam, etiam citra menſium obſtructionem, ita proceſſerit, donec negotio ulteriùs progreſſo ita curata fuerit. Suppreſſio enim menſium

ſium non adeò eſt cauſa chloroſeos, ſed potiùs illa effectus huius eſt, quia in maſſa ſanguinea eſt vitiata ex aliis præcedentibus. Quin & confirmatur tunc conjectura ſimul ex eo, ſi aut virgo nubilis, & iamdiu talis fuerit, quæ alias per ſe procax & nonnihil petulantior fuerit, quæ poſtmodum ita ſucceſſive *triſtis*, *anxia*, & in alium ſtatum permutata apparuit: Item ſi *vidua* ſit, quæ viro juncta cum fuiſſet, optimè ſemper ſe geſſit, ſed poſt huius obitum ita ſucceſſivè affecta fuerit, imprimis, ubi aliæ cauſæ, *diæta lauta*, *vita ſedentaria*, curis vacua, converſatio cum iuvenibus, *potus generoſus*, & ſimilia alia, *liquorem ſeminalem* augentia, acceſſerint. Reliqua & alia vitia, præter febrim albam virgineam, occaſione lymphæ genitalis oriri, præter dictas rationes ex eo ferè conjecturatur, ſi alia fere nulla adſit vel manifeſta, vel ſaltem probabilis cauſa, vel nulla alia effingi poſſit occulta, ſi menſes ritè fluant, aut haud ita pridem adhuc fluxerint, ſique ſubiecto modò enarratæ conditiones & circumſtantiæ ſimul reſpondeant. His & ſimilibus confirmatur Medicus, ut habeat reſpectum ad hæc *mala*, *ex liquore ſeminali derivanda*.

PROGNOSIS.

Prognoſis pro ipſorum affectuum varietate & ipſa etiam variat: Nam quò diutiùs durant, eò deteriora inſequuntur ſymptomata, ſic porrò.

CURA.

Curam quod attinet: in ea nil facilius aut melius eſt, quàm jucundo congreſſu levare tàm moleſta hæc mala: vid. BOYLE *Phil. Experim. P. 2. pag. 73.* HIPPOCRATES *de Morb. Virgin. T. 3.* LANGIUS *Ep. 2.* & PANAROLLUS *l. a.* Quod ſi hoc ipſum non liceat, ad *remedia alia* accedendum. Verùm pauca admodum, ut ita explicatorum affectuum, ita & remediorum, apud Practicos proſtant veſtigia, aut ſi horum remediorum fit mentio, ſunt *anticachectica*, ſed malè. Eo ergò imprimis, quoad Indicationes, eſt collimandum, ut liquoris genitalis vitium corrigatur, & maſſæ ſanguineæ hinc derivata craſis vitiata emendetur, ac denique variis inde ortis ſymptomatis debitis appropriatis obviam eatur.

Ut à poſteriore incipiam, *ſymptomata* ipſa quæcunque obvia, eorumque truculentiam, optimè ſuſpendunt & mitigant opiata, ſpecificis miſta. Sed hæc ipſa opiata in talibus non curant radicaliter morbum, ſed ſaltem, ferocitatem eius palliando, occultant; Undè ſaltem conveniunt ad ſymptomata atrocia mitiganda, ad malum verò radicitùs evellendum non valent. Quæ ergò liquoris genitalis corruptelam & virulentiam corrigere valent, imprimis èrunt camphora & camphorata, quæ non tàm abſumunt quantitatem, quàm corrigunt liquoris dicti virulentiam, hinc & maſſæ ſanguineæ *dyſcraſiam*, & *ſpirituum animalium* vitia mirè emendant: Singulare enim quid pro his affectibus latet in *camphora*; unde & peſtifera miaſmata tàm potenter corrigit, & eorum truculentam ferociam mitigat & obtundit. Hinc opiatis & camphoræ adiungatur *ſuccinum* & *ſuccinata*, quæ ſunt proficua: Nam præter vim corrigendi malignitatem liquoris genitalis, ſal eius volatile oleoſum acidulum ad hyſtericas & alias convulſiones mirum eſt auxilium. Myrrham etiam non contemnendi uſus putarem, cuius balſamica vis corruptionem liquoris ſeminalis efficaciter emendat, in ſpecie *eſſentia myrrhæ* cum ſpiritu ſalis dulci aut ſpiritu nitri dulci parata. Convenit etiam *caſtoreum*, & omnia *caſtorina*, liquor Cornu Cervi ſuccinatus, ſpiritus ſalis ammoniaci quo febris virginea ferè deſperata in Belgio curabatur, premiſſo vomitu. Denique ex Saturno parata remedia, tam eius ſal ſeu ſaccharum, quàm cum ſpiritu nitri, aut ſolo, aut aceto deſtillato acuato, parata ex minio, aut ex minera Saturni pura, *cryſtalli*: nam & hæ egregiæ ſunt in huiuſmodi affectibus primariò, quando occaſione talium *delirium* imminet; ſiquidem vitioſos ſapores ſuccorum corporis corrigere, & præternaturales ſanguinis alterationes potenter emendare valent. His addantur *moderata acida*, ex citro imprimis petita, item ex granatis ac cydonio erunt proficua, non ſecus ac nitro, omniaque *Nitrata* omnibus addantur, utpote quæ *mala ex corruptione liquoris ſeminalis* & eius *turgeſcentia* ſolent ſiſtere: E. g.

℞. *Conſ. meliſſ.* ℥iß.
Pulp. citri,
Cydon. condit. an. ʒ. vI.
Eſſ. myrrh. ʒß.
Succini præp. ʒii.
Cryſt. miner. Saturni,
Caſtor. pulveriſ. an. ʒi.
Caryophyll.
Macis,
Zadoar. an. ℈i.
Campb. ℈ß.
Cum ſ. q. *ſyr. granat.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium alterativum.

His intermiſcenda ſemen extinguentia dicta, ut ex vitice, ſalice, cannabe, ac ſimilibus parata remedia. Forſan & balſamica vis terebinthinæ, genitalibus locis preſertim dicata, quatenus urinam promovet, & loca urinaria emundat, erit proficua.

Veneſectio denique cum prudentia inſtitui, interdum etiam pro circumſtantiarum ratione repeti poteſt: Vid. HIPPOCRATES *l. a.* quia liquoris genitalis elaborationi obicem ponit, & per conſenſum eius turgeſcentiam refrænat. Verùm, cùm raro occurrant tales affectus, eorum medelam primariam innuiſſe ſufficiat.

CAPUT II.

DE CACHEXIA MULIEBRI.

Altera ſpecies affectuum utero vulgò adſcriptorum oritur ex menſium impedita excretione. Exinde enim mira malorum procella feminis imminere ſolet. Hos inter affectus, qui ſequuntur *menſium ſuppreſſionem*, primariò refertur *Cachexia muliebris* in genere ſic dicta, eadem omninò cum iſta *cachexia*, de qua alio loco & tempore iam locutus ſum, niſi quod in muliebri ſexu ſemper ſimul *menſium* adſit *ſuppreſſio*, quæ ipſa menſium ſuppreſſio vulgò quidem, nunc itiùs *cachexiæ* cauſa, nunc potiùs, idque utplurimum, effectus eſſe ſolet. Habitus enim ſanguinis *cachecticus* & *cacochymicus*, à naturali ſalina volatili aut ſpirituoſa craſi deficiens, & in maſſam crudam ex cacochylia degenerans, & imminutam ſanguinis fermentationem menſtruam, indeque ſubſequentem deficientem excretionem, infert. Rectè enim inquit RENEALMUS *in Obſ.* 89. „ *In fœdis mulierum coloribus ſupprimuntur menſes ut* „ *plurimum à cruditatum copia, quæ ſanguificationem per-* „ *vertens myriadem ſymptomatum invehit. Saltem ergo cu-* „ *retur cachexia more communi per Vomitoria, & hinc al-* „ *terantia, primariò Martialia, & deinde aromatica, &* „ *blanda hinc addita menſes leniter ſtimulantia, donec hi ipſi* „ *ſpontè erumpant*.

Certum interim eſt, quod menſes ex quacunque ratione demum ſuppreſſi mala cachectica exacerbent, & mille malis mulctent feminas, ſpeciatim ſi actu fluentes ex terrore, vel ex alia quadam cauſa ſubitanea, ſupprimantur. Sic enim non tantum *Inflammationes partium eryſipelaceas*, ex acido ſanguinem coagulante natas, ut pleuritides, anginas, uteri inflammationes, epilepſias, & ſimilia mala inducent; ſed & in ſpecie omni menſtrua periodo, dum turgeſcere ſolet ſanguis, & tamen per loca conſueta erumpere nequit, miras ludit tragedias; ſuperveniunt *picæ* & inſolitæ appetentiæ, diſponuntur mulieres ad periculoſas paſſiones ſic dictas hyſtericas, ſuperveniunt *epilepſiæ*, ac ſtupendæ interdum convulſiones, interdum *melancholiæ ex utero* dictæ, ſimiles ex aſſe melancholiæ hypocondriacæ: Superveniunt etiam interdum *tumores* & *ſcirrhi viſcerum*, in ſpecie *lienis*, unde poſtmodum mala omnia ex plene, tanquam radice, eſſe vulgò dicuntur, cùm potiùs ex morbo primario alio tanquam productum dependeat lien affectus, & conſequens ſit *menſium ſuppreſſionis*. Ulteriùs *cephalalgiæ inſanæ* & contumaciſſimæ talibus mulieribus ſunt frequentes, item *palpitationes* & pulſationes, tàm in corde, quàm in variis corporis partibus, ſe manifeſtant, in ſpecie quidem in dorſo & lumbis, & hinc in hypocondriis, & quæ alia quamplurima ſunt ſymptomata, donec tandem ex ſucceſſivè magis magiſque corrupto ventriculi fermento digeſtivo, vitiatoque bilis balſamo, & denique ſucci pancreatici corrupta natura, variæ cachexiæ, icteri, leucophlegmatiæ, hydropes, atrophiæ, utplurimùm *chronici affectus* difficilè curabiles, ac neſcio quæ non mala exindè ſcaturiant: V. g. epilepſiam ex retentis menſibus Venere & puerperio cura-

tam

jam vid. in M. A. N. C. *Ann. 1. obſ.86. pag. 204.* Melancholiam uterinam cum pertinacioribus vigiliis in HORSTIO *lib. 2. Obſervat. 18.* Convulſiones virginis cum riſu ex utero in M. A. N. C. *Ann. 3. Obſervat. 304. pag. 526.* Sic SCHENCKIUS *lib. 1. Obſerv. de Epilepſ.* obſervat uteri vitio ſuſcitatam epilepſiam in puella, erumpentibus primùm menſtruis curatam.

CAUSÆ.

Cauſam ergò horum ſymptomatum omnium, in cachexia muliebri occurrentium, dixi eſſe interdum ſuppreſſionem menſtruam. Nam hinc eſt, quod mala hæc omnia ſemper exaſperari ſoleant omni *menſtrua periodo*, & eò atrociùs affligere, quò diutiùs ſuppreſſi menſes manſerint, donec obliterato omninò typo continuam paſſionem, aut erraticas & inordinatas exaſperationes, inferant. Mulieribus maritatis non fœcundis, ſucculentioribus, communes ſunt hi affectus.

Utut autem ex omni ſuppreſſione ſanguinis menſtrui omnia hæc mala ſequantur; in ſpecie tamen hæc oriuntur, ſi ex improviſo repentè iidem fluentes ſupprimantur, idque ex duplici ratione:

1. Ex ſanguinis excernendi retenti *quantitate*.
2. Ex ſanguinis retenti *vitioſa qualitate*.

I. Quod attinet *quantitatem* ſanguinis excernendi: certè dum nimius eſt ſanguis, ineptus eſt æquabili per vaſa circulationi & debitæ in præcordiis fermentationi: Unde hic ipſe ſanguis à debita turgeſcentia & fermentatione cohibitus, inſtar muſti vaſis arctè & ſtrictè obſeratis incluſi, minùs ſpirituoſus, minuſque volatilis, ſed potius craſſus, plus minùs viſcidus, glutinoſus, & à debita craſi omninò degener, vappidus & iners evadit. Unde anguſtiæ præcordiorum, pulſationes & palpitationes variæ, cephalalgiæ, aliarumque partium dolores & inflammationes partium, quin & viſcerum, in ſpecie ſplenis infarctus, & ſimilia mala.

II. Quoad *ſecundum*: præmonendum, quòd licet *ſanguis* excernendus ſingulis menſibus, ſub nomine menſtrui excernendi, ejuſdem ſit conditionis & naturæ cum eo, qui poſt excretionem retinetur citra nocumentum in corpore; tamen eo ipſo, quo tanquam excernendus ſeparatur per fermentationem menſtruam à reliqua maſſa ſanguinea, alterationem quandam ſingularem circa uteri vaſa, ubi effunditur, induit, & proprietatem quandam acrem, eroſioni aptam, ſeu *tincturam aluminoſam acquirit*; ut ſcitè loquitur HELMONTIUS, & demonſtrat in *Tract. Lunare Tributum*, & ſupprimitur. Unde *ſanguis* tali vitioſo *charactere* inſignitus, & peregrino acore inquinatus, reliquæ maſſæ ſanguineæ permiſtus, inſigniter ejus craſin alterare, & à naturali ſtatu deturbare ſolet; quin & inquinando ſimul & alterando reliquos corporis ſuccos, vitioſum appetitum, digeſtionem pravam, & picam, abdominis cruciatus & tormina, tàm à mucilagine acida, quàm hinc oriundis flatibus nata, paſſiones & tenſiones hypochondriorum, melancholica deliria, & ſimilia mala inducit. Nam in fœminis, quibus ex menſibus ſuppreſſis oriuntur morbi, in iis imprimis *acidum vitioſum auſterum*, idque primariò in prima abdominis regione abundare & tragœdiam ludere deprehenditur: id quod & affectus poſtmodum in *nervoſo genere* & aliis locis indè nati, & *methodo medendi* per acidum deſtruentia, ſufficienter declarat.

DIAGNOSIS.

Cognitio horum affectuum fit aperta per relationem ægræ, quæ ſubitò referunt, ſibi menſes eſſe obſtructos.

PROGNOSIS.

Prognoſis plus minus eſt periculoſa, prout plus vel minus invaluerint dicta vitia, aut prout eadem vel mitiora vel graviora fuerint: Reſtituto enim fluxu, omnia ceſſant, de quo ſuperiùs dictum: quò verò diutius ſuppreſſi ſunt; tandem poſt varias calamitates intereunt.

CURA.

In *Cura* ergo talium paſſionum duo ſunt attendenda:

1. Eſt corrigenda *ſanguinis & reliquorum ſuccorum* indè dependentium *vitiata craſis*, ſpeciatim corrigendum eſt acidum auſterum.
2. Stimulanda eſt fermentatio ſanguinis menſtrua, ut redeant menſes in debitum fluxum.

Conjunctim utplurimum, & quidem præmiſſis debitis Evacuantibus *remedia utrique ſcopo ſatisfacientia* erunt uſurpanda: nam fruſtra *menſes* cientur, niſi craſis & fermentatio ſanguinis debita reſtituatur; & denique hæc ipſa vix reſtituetur plenariè, niſi *menſes* denuò apparere incipiant. Conducunt ergo pro primario *ſcopo Martialia* ac ſimilia, vitioſos ſapores abſorbentia & corrigentia, hinc *aromatica*, naturalem *fermentationem ac volatilitatem* ſanguinis reſtituentia. Pro ſecundo ſcopo ea conducunt, quæ aliàs menſes ſuppreſſos revocare ſolent, qualia ſunt *Aromatica volatilia*, ſeu *ſalia* volatilia plus minùs *oleoſa* & *aromatica*. In genere omnes hi affectus curantur iſta methodo, quæ alias *cachexia* vulgaris, & poſtmodum *menſium ſuppreſſio*, ab Authoribus curari ſolet, habita tamen ſimul ratione ſymptomatum urgentium, quæ ſubindè ſimul mitiganda veniunt.

Paucis curam percurremus: Radicem curæ conſtituit vomitus, qui interdum ſæpiùs repetitus mirè confert, ſive per antimonialia, quæ ſunt optima, ſive per aſarina, ſive denique in robuſtioribus per helleboriſmum, inſtituatur. Formulæ omnibus ſunt notæ. Sic v. g. oxymel hellebo-at. m *Geſneri* ad ℥ ii. propinatum promptè vomitum ciet. Ex Purgantibus pilulæ tartareæ & de ammoniaco *Quercetani* hìc mirè conducunt; ſimiliter etiam pilulæ de hiera, item de agarico: Nodulis diligenter admiſcendæ ſunt radices bryoniæ ac hellebori nigri, imprimis affectibus menſtruorum muliebrium dicatæ: quibus omnia pro ſtimulo ratione menſium inſerviunt ex colocynthide ſeu trochiſcis alhandal parata medicamenta. Hinc Martialia & alterantia, quæ vulgò vocantur Aperientia, ſunt uſurpanda. Ex his Martialibus nota eſt tinctura vitrioli Martis *Zwelferi*, quæ inſigniter eſt experta in talibus affectibus cum menſtruorum ſuppreſſione conjunctis. Poteſt etiam fieri aptiſſima Martis tinctura beneficio ſpiritus ſalis ammoniaci, juncti cum ſpiritu vini: hæc duo enim parva encheireſi conjunguntur, & præbent menſtruum, quod limaturæ Martis affuſum promptiſſimè tincturam elegantem educit, optimam in his caſibus. Sicuti etiam (quod incidenter moneo) ſpiritus ſalis ammoniaci affuſus ſali eſſentiali tartari *Zwelferi* promptè hoc imbibit, & dat tertium ſaltum volatile, egregium remedium in morbis mulierum chronicis. Alii croci Martis aperitivi ſalini, cùm ſalibus fixis parati, item aliæ tincturæ Martis jam notæ ſunt. Item vina Martialia, infuſionis nempè Martis, v. g. Vinum Malvaticum cum limatura Martis & cinnamomo infuſa; item vinum Rhenanum extinctione chalybis impregnatum, & ſimilia, ſunt proficua. Pertinet huc *vinum medicatum Cnœfelii* ad cachexiam virginum: Deſcriptio ejus eſt hæc:

℞. *Limat. Martis rubiginoſ.*
(ſic enim jam facta eſt corroſio) per ablutionem cum *aqua à ſordibus purg.* ℥ vi.
Rad. eryng.
Helen. an. ℥ vi.
Cinnam. ℥ iii.
Caryophyll. ℥ ii.
Spicæ nardi ℥ iii.
Raſ. eboris,
Cornu Cervi ſine igne,
Macis an. ℥ v.
Ceterach.
Flor. anthos,
Geniſtæ,
Epithymi an. p. j.
Spec. diatrion ſantal. ℥ ß.
Bacc. junip ℥ ii.
Vini albi ℔ vii.
Sacch. ℥ vi.

Miſta digerantur abſque igne per octiduum, bis agitando in die, poſt bibatur *vinum* tranſcolatum, quotidie bis in phialis probè obturatis aſſervatum.

Pulverem cachecticum *Quercetani*, item pulverem ad pallidos virginum colores HEINRICI *ab* HEER *in Obſer. 6.* lubens prætereo, cum aliàs ſit notus. Remedia hæc Martialia, ubi non habent pro vehiculo vinum, optimè aſſumantur in Decocto vel Infuſo roriſmarini; Nam roſmarinus aliquid ſingulare habet in morbis mulierum, à menſibus obſtructis ortis.

Poſt Martialia ſunt Aromatica dicta, quæ inter ſunt vulgaria omnia aperientia, imprimis lignum ſaſſafras, galanga, ſemina calida majora, baccæ lauri & juniperi (quæ ſimul

mul ſunt diureticæ.) Hæc autem Aromatica, ut ſuperiùs dixi, cum Martialibus juncta, uſurpanda e. gr.

℞. *Conſ. flor. anthos*,
Meliſſ.
Flor. Salv. an. ʒ iii.
Cortic. citri vel aurant. cond.
Zing. in Ind. condit. an. ℥ iii.
Solut. Martis cum ſucco pomor. ℥ ß.
Pulv. cach. Martial. ℥ ii.
Borac. Venet.
Spec. diaſabinæ Mynſ. an. ʒ i.
Zedoar.
Galang.
Cinnam. an. ℈ i.
Olei deſtillat. ſabinæ ℈ ß.
Cum ſ. q. *ſyr. de artemiſ.* f. Electuarium:
D. S.
Electuarium aperiens & alterativum.

Item convenit ſpiritus tartari volatilis, elixyr proprietatis, ſed ſine acido paratum. Modus *elixyr proprietatis abſque acido* parandi eſt, ſi ex tartaro & nitro per detonationem paretur alcali, ſeu, quod ferè melius, ex nitro fuſo, injecto carbonum pulvere, fiat alcali: Quod alcali per deliquium ſolvatur, lixivium affundatur ſpeciebus, aloe, croco, & myrrhæ, quod ipſum iſtas ſpecies ſolvit & extrahit promptè, imprimis myrrham, quæ aliàs difficillimè ſolvitur: Extractio ita nonnihil inſpiſſata conjungitur ſpiritui vini, ſicque fit elixyr proprietatis ſine acido, appropriatiſſimum morbis mulierum, & non eſt adeò nauſeoſum atque vulgare elixyr proprietatis. Aliàs elegantiori modo cum ſpiritu ſalis ammoniaci parari poteſt, paucis accedentibus encheireſibus, & eſt remedium admodum nobile.

SYMPTOMATA.

I. EPILEPSIA.

Symptomatis cum his morbis conjunctis ſimul nonnihil eſt reſiſtendum, pro quorum autem *varietate* etiam *ſpecifica* ordinanda ſunt: v. g. ſi ſupervenit *Epilepſia*, vel *motus convulſivi*, præter *Cinnabarina*, remedia ex *caſtoreo & ſuccino* ſunt optima.

II. CEPHALALGIA.

Si *Cephalalgia* ſit uterina, ut vocant, ſeu cum menſium ſuppreſſione conjuncta, tunc habita ratione primarii morbi ordinariis remediis *ſalia volatilia & antiſcorbutica*, ut *liquor Cornu cervi ſuccinatus*, addenda veniunt, quin & ipſum ſal volatile ſuccini uſurpatum eſt conveniens.

Externè ad tollendam cephalalgiam convenit ſacculus ex ſuccino pulveriſato cum eſſentia piperis irroratus, capitis vertici impoſitus: Loco hujus ipſum oleum ſuccini deſtillatum etiam convenit cum balſamo Peruviano miſtum, paucis guttis vertici illitum.

III. PALPITATIO CORDIS.

Ubi *palpitationes cordis*, & ſimiles apparenter periculoſi affectus conjunguntur, remedia ex coralliis ſunt miſcenda, imprimis tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi, item ipſe ſpiritus Cornu Cervi maritatus cum camphora, aut liquor Cornu Cervi ſuccinatus. In pauperculis convenit pulvis zedoariæ, cum *coralliis* rubris præparatis miſtus, & propinatus.

IV. MELANCHOLIA.

Quod ſi *Melancholica delilia* menſibus ſuperveniant ſuppreſſis, Antimonialia vomitoria ſæpiùs repetenda: hinc appropriatis miſcendi ſpiritus, item pulvis ſecundinæ humanæ. Hæc enim ipſa in delirio, quod vocatur ex utero, egregia ſunt remedia.

Reliqua medendi ratio ex cura cachexiæ per ſe eſt nota.

CAPUT III.

DE PASSIONE HYSTERICA.

Abſolvimus ferè ſuperiùs affectus, qui uteri culpa muliebri ſexui obvenire dicuntur: Verùm hos inter affectus nullus frequentior, nec alius atrocior eſt eo, qui vulgò *Suffocatio uterina* ſeu *Paſſio hyſterica* appellatur, Germ. *die Mutterbeſchwerung*, à primario ſymptomate, & quod maximè urgere ſolet, utut non ſemper, nempè ab *anguſtia præcordiorum*, & adjuncta ſumma in reſpiratione difficultate, ita appellatus. Nam hæc ipſa reſpirationis difficultas ſubinde tanta eſt, ut taliter conſtitutæ mulieres ſe ſuffocari ſingulis momentis putent, imò interdum ſuffocatæ quaſi ſine ullo ſenſu & motu, ſine pulſu aut reſpiratione ſenſibili ad aliquod tempus *mortuorum* inſtar jacent: Obſervavit namque LINDANUS aliquando mulierem per ſex horas ſine ullo ſenſu ac motu ac reſpiratione & pulſu ſenſili inſtar mortuæ jacentem: Imò interdum ad aliquot dies ſic jacent, ita ut jamjam ſepeliendæ interdum denuò ad ſe redierint. Exempla præter SCHENCKIUM de tali caſu vid. in SALMUTH *Centur. 2. Hiſtor. 86. & 87. Mulieres inquiunt: Matrix cubile ſuum reliquit, & cordi ſe adjunxit, dum talem præcordiorum anguſtiam, ſuffocationem & languorem ſentiunt.* Aliàs etiam hic morbus *Strangulatus uteri*, item *aſcenſio uteri*, ab HELMONTIO verò *uteri Aſthma muliebre*, à PARACELSO, qui ad *epilepſiæ* ſpeciem refert, *Caducus uteri ſeu Matricis*, appellari ſolet, *Tract. de Caduco Matricis* §. 2. Communiter paſſio ſeu affectus hyſtericus, ab ὑστέρα, uterus; à modernis quibuſdam *Suffocatio hypochondriaca* dicitur. Ratio tàm diverſæ appellationis ex dicendis patebit. Hujus affectus varia cùm ſit forma, & hinc diverſis ſymptomatis, nec ſemper iisdem, ſubindè ſeſe manifeſtet, & ſi quis alius frequentiſſimus ſit mulieribus, ob id ejus naturam paulò prolixiùs, prout quidem temporis ratio permittit, conſiderabimus. Ante omnia ejus hiſtoria obſervanda eſt: nempè tales mulieres, quibus imminet paroxyſmus, ſeu jam adeſt, in ventre infimo ſeu abdomine ſubinde *rugitus & borborygmos* percipiunt, hinc ſentiunt motum quaſi undulatorium in eodem (nempè abdomine) interdum velut globi cujuſdam hinc indè impetuosè in abdomine moti, & agitati, & ab imo loco ad ſuperiora pedetentim adſcendentis: Adeſt ferè ſemper *hypochondriorum* nunc *tenſio*, nunc diſtenſio; Et quidem tenſio, quando conqueruntur de dolore tenſivo; diſtenſio autem quando conqueruntur de inflatione regionis hypochondriorum: Item murmur, unà cum flatuum copioſa imprimis per os eructatione, quandoque per anum exſpiratione, à quorum emiſſione notabile levamen percipiunt. Copioſiſſimorum ructuum notatu dignum exemplum habet BARTHOLINUS *Cent. 2. Hiſt. Anat.* 21. Cum his flatibus ſubindè oſcitationes & pandiculationes crebræ ac ſimilia ſymptomata junguntur, & imprimis paroxyſmum imminentem antecedunt, aut inchoantem paroxyſmum comitantur: Speciatim *dolores* crebri & admodum atroces in *abdomine*, nunc lancinantes, nunc diſtendentes, nunc utplurimum contorquentes, nunc *fixi*, nunc hinc inde *vagi*, ſunt conjuncti; rarum eſt, quod nulli penitus percipiantur: *Appetitus*, imprimis in paroxyſmo, ut plurimum eſt *proſtratus*, & omnia, quæ aſſumunt, *vitioſa* & quaſi corrupto quodam *ſapore* imprægnata videntur: Rarum eſt, quod obſervata ſit *intenſa fames* poſt paroxyſmum: *Alvus* utplurimum eſt *conſtipata*, & mulieres tales ordinariò *alvi durioris* eſſe ſolent; qua verò aperta ſive ſponte, ſive per clyſteres, levamen egregium exindè percipiunt, præſertim ſi *flatus* ſimul *copioſi* erumpant: quinimò mirandi interdum *ſonitus*, & quaſi *voces* horrendę *quædam*, ex intimis viſceribus exaudiri ſolent, ut etiam à dęmone credantur obſeſſę tales mulieres. Exempla talia vid. in SCHENCKIO. Subindè *vomitus* ac alię dejectiones ſuperveniunt in quibuſdam materię viridis, flavę ſępius acidę, interdum alieni ac peregrini ſaporis: quaſdam in paroxyſmo ſępè inanis *vomendi conatus* admodum affligit, ſed rariùs ſemper tamen cum levamine. Accedunt his inſignes anxietates & anguſtię circa pręcordia; conqueruntur: *æquè ipſis eſſe, ac ſi cor & ilia ipſis rumpantur*; item dicunt: *eſſe ipſis, ac ſi cor anxiè conſtringatur, & ſub prælo quodam comprimatur*. Unde mox accedit *palpitatio cordis* tremula cum *pulſu* raro, parvo & debili, ſubindè intermittente, aliquan-

do ſuperveniente periculoſa lipothymia & *ſyncope*; & ſæpius recurrente, ad ſenſum omninò abolito: *Reſpiratio* imprimis difficillima eſt, inæqualis, impedita, ita ut *ſuffocatio* immineat: Imò in malo graviore *reſpiratio ad ſenſum eſt abolita*, percipiuntque mulieres tales ſimul anguſtiam in collo & faucibus, ſimulque conſtrictionis quendam ſenſum, non ſecus ac ſi laqueo injecto fauces præcluderentur: *Vertigo* capitis & viſus obſcuratio imminentem paroxyſmum ordinariò innuunt, in iis ſcilicet quæ ſæpiùs ſolent eodem malo affligi; & mulieres tales; ſi eaſdem incipiat corripere *Vertigo*, certæ ſunt de imminente *paroxyſmo*, & hanc eſſe per conſenſum ſtomachi aut abdominis: *In ipſo paroxyſmo quandoque perfecta adeſt ſcotomia cum oculorum rotatione*, inverſione & obtenebratione, & tandem corruunt: Interdum in *copioſum riſum*, ægris licèt invitum & inſcium, terminatur; qui etiam aliquandiu continuatur; quin *ſubindè delirium* varii generis *adeſt*, & in *paroxyſmo* varia, non rarò *ridicula*, loquuntur, & diſſerunt delirando: *Subindè in paroxyſmis gravioribus convulſiones artuum & graviſſimi epileptici* totius corporis *ſuperveniunt inſultus*, *& tàm atroces*, *ut ſtuporem injiciant adſtantibus*, quale robur habent in membris ab epilepſia correptæ; *& tunc mutato nomine Epilepſia uterina vocatur*; *& ſuperveniunt mirè non rarò artuum*, *brachiorum aut pedum*, *ac corporis geſticulationes*: *Adeſt interdum ferè ſenſuum omnium*, *tàm in quàm externorum*, *uti & motus abolitio*: Interdum ſenſibus omninò integris talia fiunt, utut ægræ aphonia correptæ in *paroxyſmo* nil dicere aut ſignificare poſſint, donec redeunte paroxyſmo omnia ſecum acta memorentur, eademque etiam enarrant; rariùs tamen in epilepticas perfectas terminatur convulſiones, ſæpiùs abdominis & thoracis tantummodò adſunt hujuſmodi ſymptomata, de quibus vid. *ſuprà lib. 1. ubi de Dolor. abdominis Colicis*: Interdum in graviore *paroxyſmo*, & quidem in *principio*, *& incremento*, ad tactum frigent: ſupervenit utplurimum in ſtatu calor præternaturalis, ac ſi adeſſet febris; in largum tandem ſudorem finiens, qui calor etiam poſt paroxyſmum aliquandiu perdurare ſolet, & non ſunt ſecuræ, niſi largus ſudor ſuperveniat. Mali hypochondriaci nomine venit in viris.

Quod attinet *ſubjectum*; infeſtant hęc ſymptomataomnis ætatis omniſque conditionis fœmellas, juniores ac *vetulas*, etiam *virgines*, imò interdum etiam *ante menſium fluxum*; ſicuti etiam non rarò vetulæ, quibus jam naturaliter defecerunt menſes; hoc ipſo interdum frequentiùs conflictantur. *Symptomata* autem talia non ſunt in omnibus ſimul, nec in omnibus eadem, ſed in quibuſdam *pauciora*, in quibuſdam *plura*, atrotiora & *mitiora*: *Sępè poſt paroxyſmum exanthemata ipſis in ore*, *labiis & facie prorumpunt*: Ordinariò motiones & plus minùs dolores, murmurationes, diſtenſiones, & alia ſymptomata abdominis; cum *præcordiorum anguſtia* & reſpirationis difficultate, flatibus & ſcotomiis vel vertiginoſa affectione, adeſſe ſolent, quæ paſſionis hyſtericæ rationem formalem conſtituunt. Eſt affectus, ſi quis alius, complicatiſſimus; Unde tres ferè gradus hujus paroxyſmi ſtatuunt.

1. Dum reſpiratio eſt libera.
2. Quando hæc impedita & pulſus ferè ceſſat.
3. Quando etiam convulſiones ſuperveniunt.

C A U S Æ.

Inter *Cauſas remotas*, quæ tales paroxyſmos hyſtericos in conſuetis aut diſpoſitis excitare, aut inſuetas ad eoſdem diſponere ſolent; imprimis ſunt (1.) *paſſiones animi graves*; *in ſpecie ira*, in quibuſdam etiam *terror*; *Certè nil frequentius eſt*, *quàm quod mulieres ex graviore iracundia paroxyſmum hyſtericum incurrant*. Aliquot enim novi mulieres, toties ſi dictæ uterinæ paſſioni obnoxias, quoties iræ nimium indulgent; ſicut rectè PRIMEROSIUS ab *ira*, *mærore*, item *malo nuncio*, affectum uterinum excitatum fuiſſe memorat; in ſpecie iræ *furor* maximè *paſſionem hyſtericam* movere ſolet. Deindè (2.) *odores fortes* naribus admoti, aut fortiter nares ferientes; hic admodum potentes, & mirabilium ac ſtupendorum ſunt effectuum, tàm in *excitando* hoc affectu in iis, quæ ſæpius jam conflictatæ fuerunt, quàm etiam in eodem compeſcendo. Utplurimum equidem (utplurimùm dico, non ſemper,) *ſuaveolentia*, *moſchus*, *ambra*, *zibethum*, & interdum *roſarum odor*, naribus admota eum ſuſcitant: HOEFERUS certè *in Herc. Medico pagin.* 311. refert ſuffocationem hyſtericam lethalem in muliere puerpera ex odore roſarum; ſicuti in virgine ex eadem cau[ſa], odore roſarum ſcilicet, ſimilem paſſionem annotavit LANGIUS *in Miſcellan. Curioſ. pagin.* 46. & ex eadem cauſa periculoſam uteri ſuffocationem etiam annotavit TIMÆUS *von GuldenKlee in ſuis Caſ. pagin.* 216. quem verò *graveolentia* ſubtilia, caſtoreum, aſa fœtida, cornua raſpata *accenſa*, *Camphora*, *&c.* odorata compeſcunt; ſicut contrà *ſuaveolentia* genitali antro applicata paroxyſmum leniunt. Imò eæ, quibus maximè infeſta ſunt ſuaveolentia odoretenus hauſta, iis eadem in paroxyſmo ad eum curandum, aut extra paroxyſmum ad eum præſervandum, intrò propinata optimè conducunt, modò nares non feriant, ſeu modò talia mulieres non olfaciant. Utplurimum equidem hæc (quod nempe ſuaveolentia ſuſcitent, graveolentia verò ſiſtant paroxyſmum,) dixi ita evenire; non eſt tamen univerſale; proſtant namque etiam contraria exempla mulierum, quibus ſuaveolentia optimè proſunt in paroxyſmo paſſionis hyſtericæ naribus admota, graveolentia verò potiùs nocent; adeò, ut hac in parte in ſpecie idioſyncraſiæ muliebris inſignis habenda ſit ratio, hinc enim, quod huic prodeſt, alteri nocet, & vice verſa. Conferatur hic imprimis HORSTIUS *libr.* 5. *Obſervat.* 26. *pagin.* 582. *& libr.* 10. *Obſervat.* 4. *pagin.* 462. ubi imprimis tale habet exemplum de mulere hyſterica, unàque epileptica, cui ſuaveolentia naribus admota paroxyſmum ſedarunt; dicitque, quod *graveolentia* non omnibus proſint ſuffocatis; iis nempè nocent, quibus unà *inſultus aut convulſiones* hujuſmodi *epilepticæ* adſunt, aut quibus ob acceſſiones epilepticas in adoleſcentia, vel alias ob cauſas *caput* ac nervoſum genus eſt *debile*: Similiter BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Hiſt. Anatom.* 28. Suaveolentia quibuſdam paroxyſmos hyſtericos ſedaſſe aut ſaltem conduxiſſe obſervavit: Videb. HOECHSTEDTERUS *Decad.* 4. *Caſ.* 2. *Schol.* item *Decad.* 9. & HORATIUS AUGENIUS *lib.* 12. *Epiſt.* 7. qui ſæpè in paſſione hyſterica utitur ſuo experimento, quod eum, ut ipſe fatetur, nunquam fefellit, quodque maximè odoratum eſt; v. gr.

℞. *Moſchi opt. gr.* v.
Cinnam.
Caryoph.
Nuc. moſch. an. ℈i.

Quæ in vino odorato ſoluta propinavit; ſicuti etiam *loc. cit.* pilulas de moſcho tanquàm efficaciſſimum præſidium commendat: Confer. SACHSII *Gamarol. pagin.* 584. Præterea quoque, quibus proſunt fœtida, nocent verò ſuaveolentia, earum omnium non eſt par ratio, dum quibuſdam hæc fœtida magis proſint, aliis alia. Mira hæc res eſt, quoad odores in paroxyſmo hoc hyſterico: quædam levantur *pice* incenſa, *ſulphure* incenſo, *caſtoreo*, *balſamo apoplectico*, *&c.* Nam ſi eſt *odor contrarius*, paroxyſmos incurrunt, & quando *incipit paroxyſmus*, ſentiunt malum *circa regionem ſtomachi*. Obſervavi etiam quaſdam, quæ maximum ſolamen à graveolentibus; verbi gratia caſtoreo, habent in paroxyſmo; hoc diſcuſſo, & affectu percurato, dum denuò reſtitutæ ſunt, non ſine motione animi & alteratione inſigni odorem caſtorei poſtmodum perferre potuiſſe. Ad cauſas remotas (3.) mutatio ſtatus virginitatis, ſeu virginalis in uxoratum, ſubindè etiam multum huc facit, in ſpecie ſi mox fiant *gravidæ*, & ſupprimantur *menſes*. Hinc enim obſervare licet tota die *virgines*, quæ optimè odoratiſſima quæcunque perferre poſſunt; factæ poſtmodum mulieres tales, & hinc gravidæ, talia poſtmodùm non ampliùs citra præſentaneum periculum talis paſſionis perferre poſſe: aut etiam ſi tanquam uxores, nondum tamen *gravidæ*, eadem perferunt, *gravidæ* tamen factæ ab iis omninò abhorrere, idque ita toto geſtationis & puerperii tempore fere continuari, imprimis, ſi ſint nonnihil *cacochymicæ*: quo tranſacto, dum denuò ventre ſunt vacuo, quædam minùs adhuc citra paroxyſmi metum dicta odorata ferunt, quædam è contra eadem iterum optimè perferunt, donec denuò gravidæ fiant. Denique (4.) inter cauſas remotas, inter aſſumpta *dulcia* imprimis ſunt, quę ordinariò exacerbant paroxyſmos, aut eoſdem excitant: v. gr. omnia Saccharata, omnia Syrupiſata, Mellita, & ſimilia *dulcia* facilè fermenteſcibilia, adeoque partim promptè aceſcentia flatuſque generantia, partim fermentativo impetu contenta primarum viarum alterantia, nociva ſunt his mulieribus; non ergò præſcribantur dulcia. Sic novi vetulam quandam ferè 60. jam annorum, quæ à ſolo paſſulæ unius uſu graves paſſiones hyſtericas perſentit. Interim tamen & hìc idioſyncraſiæ habenda eſt ratio; cum in BARTHOLINI *Act. Med. Haffn. Volum* 2. *pagin.* 207. referatur hyſterica ab omnibus abhorrens, dulcia tamen ſeu ſaccharum ferens: Sic aliam novi juvenculam, quæ ſpiritum cochleariæ

non abſque paſſione hyſterica aſſumpſit. Adeò ut & in aſſumptis idioſyncraſiæ muliebris inſignis habenda ſit ratio. Imprimis dulcia ſi excitarint paroxyſmum, optimè tunc curatur per amara, in ſpecie abſinthium; amarorum enim ſal nitroſum dulcem ſaporem, & inde ortam aceſcentiam, fermentando optimè corrigit & tranſmutat. Docet hoc FORESTUS *libr. 28. & obſervat. 28.* dum refert, quod talibus mulieribus, quæ ex dulcibus paroxyſmos incurrunt, Decoctum abſinthii optimè conferat: Refert *idem* mulierem, quæ ex ira frequenter ſuffocationem uterinam paſſa fuerat, in ſpecie ſi aliquid dulcium ſimul aſſumeret; cui conſuluit, ut extra paroxyſmum biberet cereviſiam abſinthithem, qua ipſa poſtmodum à paroxyſmo præſervata fuit: Plura de ſyrupo abſinthii vid. *in obſ. 30. cit. lib. 28.*

His ita præmiſſis, in ſpecie pergendum eſt ad complicati hujus affectus *Cauſam proximam, & ſubjectum patiens*: de quibus notum eſt, quod in hujuſmodi pathematis vulgò incuſetur *uterus* (vel juxta RIOLANUM teſtes & tubæ) qui nempè *ſanguine menſtruo & genitura*, aliiſve humoribus vitiatis & corruptis, turgidus, eſſe ſoleat *ſubjectum* horum affectuum, quatenus partim ipſe commoveatur ſurſum, unde ex commotione camarinæ, in eodem retentæ, tàm tetra & maligna miaſmata & halitus ſeu effluvia expirant, quæ ſuperiora verſus per corpus noſtrum ubique perſpirabile, effumando, nervoſum genus & cor afficiant, indeque omnia hæc ſymptomata tragica excitent, dum uterus ipſe ſurſum delatus ſub forma globi alicujus in abdomine variè & violenter moti verſus cor & diaphragma, tactui ſe offerat, donec tandem diaphragma comprimendo, & ſic reſpirationem impediendo, anxietatem & ſuffocationis periculum inferat, unde anxietates. Hæc eſt vulgaris Theoria, quam ſufficienter refellunt.

1. Uteri *ſitus*, firmiſſimaque ejus, & quidem mediata cum inteſtino recto, & etiam mediatè per ligamenta teretia cùm oſſe pubis *connexio* atque agglutinatio, ita ut non, niſi ſumma vi ex hoc ſitu ſurſum divelli poſſit. Nam & communis *procidentia uteri* falſa eſt, cùm & reverà dicta procidentia uteri nil aliud ſit, quàm prolapſus ſinus pudoris, qui fit à relaxatione membranæ vaginæ interioris, etiam ob id ſimpliciter poſt repoſitionem per adſtringentia externa curabilis: vid. BARBETTE *in ſua Praxi c. 19. lib. 4. de Procidentia uteri*, item JOB *van MecKern. in obſ. Chirurg.* ut ſuo loco demonſtrabo.

2. Contrariatur iſti hypotheſi *Anatome* ipſa, quæ fraudem ſimiliter detexit. Sæpiſſimè in tali paſſione mortuis mulieribus uterus parvus in naturali ſitu & conſtitutione citra excrementorum humoroſorum præſentiam repertus fuit: videb. SYLVIUS, HIGHMORUS *de Paſſ. hyſter.* & VVILISIUS *Tract. de affect. hypochondr. & hyſter.* nec non *de Morb. convulſ. cap. 10.* uti & *c. 6. pag 92.* ubi habet exemplum mulieris, hyſtericis paſſionibus graviſſimè laborantis, cujus corpus cùm poſt mortem aperuiſſet, uterum invenit inſontem; verùm *juxta meſenterii plexus nerveos, in mollem attolli & elevari ſolitos*, viſceris illis membranas ab invicem divulſas & ſolutas vidit. Hanc quoque ſententiam probat SYLVIUS aliique Modernorum: Ruit ergò HELMONTII *Monarchatus uteri, & Ignota actio Reguninis.* Quod autem vel clitoridis contrectatio, vel odorum ad uterum applicatio, paroxyſmum levet, ratio eſt, quod titillatione iſtius ſenſibiliſſimæ partis voluptuoſa ſpiritus fortiter afficiantur, & ad determinatum motum redigantur; unde motus inordinatus, convulſiones nempè, cæteraque ſymptomata, remittunt.

Denique 3. quod viri interdum, qui tamen omnium conſenſu utero carent, ſimili omninò paſſione, atque eſt in mulieribus, dicta hyſterica afficiantur, unde etiam in paroxyſmo à forti ligatura hypochondriorum levamen ſentiunt, *ut & mulieres faciunt*: & tales mares ſemper graviter *malo hypochondriaco* laborare ſolent, & non tantùm ſimillima abdominis, quæ tales mulieres patiuntur, percipiunt pathemata, & eundem *globi* aſcendentis *motum* uterum eſſe, multi, muliercularum inſtar, ridiculè aſſerunt, ſed etiam ſuffocationis præſentiſſimæ, & faucium conſtrictionis ſenſu, apertè & manifeſtè afficiuntur: item ſunt viri, qui *odores ſuaveolentes* non poſſunt ferè. Exemplum apprimè huc faciens viri paſſione hyſterica correpti, unà cum globo iſto in abdomine violenter moto, videb. in VVILLISIO *de Morb. convulſ. cap. 5. Obſervat. 6. pag 77.* Facit huc etiam *Hiſtoria* BARTHOLINI *Centur. 1. Hiſtor. Anatom. 45.* cujus aurigæ affectus, ſi mulierem corripuiſſet, hyſterica paſſio lethalis circa dubium ab omnibus vocata fuiſſet: Pertinet huc etiam *contractiva gulæ affectio* cum variis ſymptomatis hypochondriacis, ſimilibus hyſtericis, quam annotat HOECHSTETTERUS *Decad. 5. Caſ. 2.* Nihil ſanè in Praxi eſt frequentius, quàm quod etiam viri, qui gravioribus affectibus hypochondriacis, aut ſcorbuticis obnoxii ſunt ſymptomatis, quod de ingruente ſuffocatione cum abdominis variis paſſionibus, ac mulieres hyſtericæ conquerantur, & etiam ſimili modo curantur, ut per *caſtoreum & volatilia*. Conſuluit me aliquando Studioſus quidam, inſignis hypochondriacus, quem omni nocte circa ejus medium evigilantem affligebat rugitus & gravis murmur in abdomine; jam vero aliàs continuò eum torquebant copioſiſſimæ flatulentiæ abdomen diſtendentes; hinc poſt hæc murmura abdomen interiora verſus retrahebatur, quod ipſum inſequebatur inſignis *reſpirandi difficultas*, ita, ut omni momento ſuffocandus videretur, cum miſera *cordis anxietate & palpitatione* violenta; Referebat mihi, anguſtiam pectoris ſub reſpirationis iſta difficultate eſſe tantam, & ſe percipere talem ſenſum, non ſecus ac ſi intra torculare vel intra duos aſſeres cum violentia ſumma thorax conſtringeretur & comprimeretur, ut putabat, ut eum nulla vi pro inſpiratione dilatare poſſet: Hinc accedebant ſimul *ſenſuum internorum* imprimis quædam *perturbationes* & imminutiones ſub iſtis anxietatibus, donec poſt horam circiter cum dimidia, aut etiam fere duas, ſudore tandem modico erumpente, paroxyſmus ita diſcuteretur, qui tamen omni nocte ſtato tempore revertebatur. Paſſio hæc hyſtericæ ſuffocationi adeò ſimilis erat, ut ovum ovo ſimilius eſſe nequeat, quæ etiam, ſi corripuiſſet mulierem, ab omnibus hyſterica vocata fuiſſet, (*ſive ſuffocatio uterina*,) cùm tamen in hoc ſubjecto ſaltem eſſet affectio hypochondriaca dicta, quæ iſtis ſymptomatis erat ſtipata: Curavi etiam eum, præmiſſo *Vomitorio* & *Martial.* per *volatilia tartarea*, imprimis per ſpiritum carminativum de tribus & ſpiritum ſal. ammoniaci, per aromatica carminantia, & acidum abſorbentia. Aderat in hoc ſubjecto, quod obiter moneo, ſimul pertinax alvi obſtructio, & mira acidi præternaturalis in primis viis, præprimis ſtomacho, abundantia, unde continuò inſigni appetentia laborabat. Congeries iſta ſymptomatum truculenta, quæ mali hypochondriaci in viris, ſuffocationis verò uterinæ (ſi nempè eſt acerbior) in mulieribus nomine venit, adeò interdum per paroxyſmos ſævit, ut à dæmone obſceſſi ab ignara plebe habeantur ægri. Teſtimonia adhuc plurima hinc inde proſtant: Sed reverà in utriſque unus idemque affectus eſt, & ſuffocationis ſenſu in affectu hypochondriaco graviore viros torqueri, nihil novi eſt, idque duplici modo; nunc quidem putant & dicunt, fauces & laryngem à vaporibus vel humoribus acidis, ponticis, auſteris & ſtypticis quaſi conſtringi, quale exemplum B. D. MICHAELIS vidit in Juriſconſulto, quem acidum abſorbentibus & concentrantibus, alcalibus fixis, nempè creta, lapillis cancrorum, antimonio diaphoretico & ſimilibus, reſtituit; cujuſmodi caſus etiam mentionem facit SENNERTUS *libr. 3. Prax. Part. 1. Sect. 1. capit. 1. pagin. 7.* nunc verò ſine tali in faucibus moleſtia, ſaltem impotentia movendi thoracem adeſt, & cingulo vel zona quaſi circa diaphragmatis cum coſtis connexionem ſe conſtringi & coarctari queruntur ægri: Ita ut reverà affectu ſuffocationis uterinæ viros quoque laborare, dici poſſit. Sic quoque aliquando juvenis nobilis curabatur à me, qui genuinam paſſionem hyſtericam repræſentabat; dicebat ſe eſſe procliuem ad *colicam*, item ad *epilepſiam*, ita quidem, ut graves ſubindè patiatur inſultus abdominis; abdomen contrahebatur, quoties *dulcia* quædam comedebat; *epilepſia* corripiebatur, quoties *ira* aut *terrore* afficiebatur: Subindè utrumque coincidebat, quando edebat *dulcia*: dicebat: *eſſe ipſi ac ſi malum ipſum torqueret*, & veniret pedetentim ad ſuperiora; tunc circulum circumdabat circa pectus, ac ſi *ſenſationes colicæ* superveniant, ne ſuperiora verſus adſcendant. Affectus hic ſi fuiſſet in muliere, fuiſſet *paſſio hyſterica*; ſed eſt juvenis *hypochondriacus*: Hinc *Martialia*, hinc etiam *ſpiritus ſalis ammoniaci*, & *emplaſtrum de galbano* impoſitum, ſolebat eum curare.

His ergo ita conſideratis, moderni alio modo affectum hunc, tot ſymptomatibus complicatum, explicant, quorum *hypotheſis eſt duplex*. I. SYLVIUS, & qui eum ſequuntur, *ex acido pancreatis* nimis *auſtero*, vitioſè in inteſtinis efferveſcente, hinc copioſos *flatus* & vapores generante, & dolores abdominis & præcordiorum, aliaque ſymptomata inferente, hinc ad maſſam ſanguineam delato, eam nonnihil coagulante, &c. originem hujus paſſionis deducunt, adeò-

que

que ad affectus hypochondriacos graviores paſſionem hanc vulgò hyſtericam referunt, & per *ſalia volatilia oleoſa* optimo conſilio eam curandam ſuſcipiunt.

II. Alii è contrà, ut imprimis VVILLISIUS, & ejus ſectatores, ad *convulſivos morbos* ac *ſpaſmodicos affectus* paſſionem hanc hyſtericam referunt, quales ſpaſmi imprimis in ſcorbuticis & hypochondriacis affectibus frequentes eſſe ſolent; quorum ſymptomatum ſyndrome vocatur *Paſſio hyſterica*. Dicit enim VVILLISIUS *de Morbis convulſivis cap.* 10. *pag.* 165. ſe mulierem illuſtriſſimam paſſione hyſterica demortuam aperuiſſe, &, utero inſonte, inveniſſe in occipite principium nervorum ſero acri madidum, ac ferè immerſum: Deducit ergo *paſſionem hyſtericam à ſpiritibus animalibus*, principia nervorum intra cerebrum occupantibus, malè affectis, quatenus in confuſionem acti, vel humoribus vitioſis perfuſi, copulam exploſivam ſibi adſciſcant, quam unà ſecum in canales nerveos deducant: quod etiam ante VVILLISIUM inſinuavit HOECHSTETTERUS *Decad.* 4. *Caſ.* 3. *p.* 385. qui apertè aſſerit, ſibi videri ad ſpaſmodicam affectionem accedere uteri errorem, quæ ſi reliquis cognatis *partibus nervoſis* communicetur, & hæ in hoſtem aſſurgant, maximè ſi vellicatio major acceſſerit.

Mihi media placet incedere via, & utramque certo modo combinare opinionem: Nam quod materialiter ſeu occaſionaliter *acidum* peccet primariò in hoc affectu, idque vitioſum, tàm in quanto quàm in quali, à naturali ſtatu degenerans, multa in hoc affectu occurentia demonſtrant.

1. Quod ſcorbutica & hypochondriaca ſubjecta cujuſcunque ſexus imprimis obnoxia ſint huic affectui; unde & *ſcorbuticæ & hypochondriacæ* mulieres, licet lenia etiam ipſis propinentur Purgantia, ex moto tamen ad inteſtina copioſiùs peccante acido acri ſucco, vel pancreatis, vel quod probabilius, in plexibus nerveis meſenterii, præter tormina acerba, facillimè in hyſtericos incidunt inſignes paroxyſmos: Cautè ergò purgandæ ſunt mulieres ſcorbuticæ & hyſtericæ.
2. Quod *ſanguis* in talibus quodammodò *coagulatus* eſſe ſoleat, à cujus ſanguinis incraſſati *ſtagnatione* in præcordiis *anxietates*, *ἀσουξία*, & ſyncopes non leviter exacerbantur; de quo vid. VVILLISIUS *c. l. cap.* 5. *p.* 78. qui *viro* iſti *hyſterico*, de quo ſuperiùs, cum detraxiſſet vena ſecta ſanguinem, hic minùs fluidus, ſed ſemicongrumatus, & in guttulas concretus, fuit evacuatus: Unde.
3. Et per vomitus, à natura ſponte aut arte provocatos, bilem æruginoſam, porraceam, in quibus peccat primariò *acidum*, præcipitans bilem in iſtum viridem colorem, acerbam ac ſimilia in talibus reiicere ſolent. Unde &
4. *Dulcia*, quæ facilè fermentatione aceſcunt, & hinc copioſos generant flatus, *Hypochondriacis* ſunt moleſta, & paroxyſmos hyſtericos inſigniter excitant; & copia, quæ adeſt flatuum in paroxyſmo inſignis, ab acido eſt oriunda, à quacunque oriatur cauſa externa. In ſpecie acidum pancreatis vitioſum in paroxyſmo ſemper præſens multùm huc facit; Unde.
5. *Materialia* extra paroxyſmum *præſervativè*, *ſalia verò volatilia* ſpirituoſa & oleoſa in paroxyſmo *curativè*, præ cæteris ſuccurrunt, quatenus *acidum* vitioſum abſorbendo deſtruunt & corrigunt, teſte experientia. Hinc BARBETTE *in ſua Praxi pag.* 81. medicamenta *antiſcorbutica* applicanda *ad paſſionem hyſtericam* ſuadet. Et LANGIUS *Commentar. ſuper Fabri Pathol. p.* 10. omnia nobiliora *anticolica*, & ea, quæ *ardorem ſtomachi*, nec non *ſtranguriam* compeſcunt, in hyſterica paſſione quàm maximè appropriata remedia eſſe affirmat. Qui affectus modò recenſiti omnes ab acido vitioſo primarum viarum dependent.

Quod verò præter tale *acidum* in primis viis etiam *ſpaſmi* & convulſiones, tàm partium abdomini membranoſarum, quàm partium thoracis & colli muſculoſarum, ſimul concurrant, tantùm non manu palpari poteſt.

Ut enim

1. *Convulſiones* iſtas *epilepticas*, quæ in fine paroxyſmi, interdum & in medio, variis ridiculis, ſubindè & horrendis, ab ignaro vulgò pro Dæmoniacis habitis, geſticulationibus ſuperveniunt, taceam; Certè
2. Spaſmos & convulſiones teſtatur globus iſte in abdomine commotus, & ſurſum verſus cum impetu retractus; Non enim ſemper perſentiſcitur globus ille, qui dependet à plexibus meſenterii nervinis, iiſque inferioribus, una aut pluribus convulſis, à quibus ſimul imæ hypogaſtrii partes & convelli, & quaſi attolli ſolent, & ita molis cujuſdam agitatæ aut adſcendentis ſpeciem tactui repræſentant. Hinc
3. Sub fine paroxyſmi hyſterici *riſus* obſervatur interdum, & quidem *Hyſtericis* invitis ſupervenire, qui eſt reverà *riſus* quidam *Sardonius* (de quo *ſuprà l.* 1. *ubi de convulſionibus*,) *ex convulſione* clonica ſeu *motu convulſivo diaphragmatis* primariò dependens; ſicut *diaphragma* tonicè convulſum difficillimam iſtam reſpirationem & *dolorem* circa regionem cinguli infert: Quod & fœminæ poſt paroxyſmum haud obſcurè indicant, dum poſt graviorem paroxyſmum ſibi zonam, id eſt, regionem iſtam, ubi diaphragma coſtis annectitur, dolere conqueruntur. Convulſo autem plus minus diaphragmate, & reliqui thoracis motui dicati muſculi ſimul convelluntur, dum hos inter *muſculos* cum diaphragmate ex communitate nervorum intercoſtalium, ex quibus muſculi habent ſuos ſurculos, perpetua motus ſit proportio.
4. *Spaſmos* etiam teſtantur dolores illi in abdomine lancinantes, contorquentes, vagi & hinc inde oberrantes, qui oriuntur à violentis contorſionibus & ſpaſmodicis convulſionibus inteſtinorum: quales dolores etiam inteſtinorum in ſcorbuto, item ſexui fœminino in & poſt partum, ſolent eſſe frequentiſſimi: Nam & hinc eſt, quod fœminis nephriticis cum dolore calculi ſimul cum vomitibus paſſiones hyſtericæ ſatis doloroſæ contingant; Unde tunc dicunt communiter: *Calculum movere matricem*. Sicut enim in viris colicæ nephriticæ dictæ tunc oriuntur, dum ſcilicet nervis renum convulſis continuata, criſpatione ad horum uſque principium, plexus ſcilicet meſaraicos, vergente, hi convulſi inteſtina & ſtomachum ſpaſmo, ratione ſuorum nervorum ex iſtis plexibus oriundorum, corripere ſolent; eadem ratione hæc in nephritide contingunt per conſenſum, atque aliàs per ſe hyſterico dicto affectu contingere ſolent. Talem dolorem abdominis lacerantem & contorquentem, frequentem in *infantibus*, item in viris, mulieres appoſitè vocant: *Epilepſiam in corpore*; convulſiones ſc. quaſi epilepticas partium abdominis internarum.
5. Quod ſi tandem poſt *tormina* & manifeſtæ artuum externorum ſuperveniant convulſiones epilepticæ, hinc dicunt: *Malum internum erumpit*. Dum verò ita inteſtina convelluntur, *flatus* ab acido vitioſo effervèſcente in iis enati, convulſi, & variè agitati, ac tumultuosè oberrantes, iſtos borborygmos, murmura, ac ſimiles ſonitus varios, quales in *paſſione* hypochondriaca & *hyſterica* ſentiunt, repræſentant.

Acidum ergò *peccans*, & inde natæ convulſiones ſpaſmodicæ in abdomine, in ſcrutinio ſuffocationis uterinæ combinanda ſunt: vid. VVILLISIUS *de Morb. Convulſ. c.* 10.

Quod ergò *modum fiendi* paſſionis hyſtericæ attinet: ex hactenus dictis innotuit, complicatiſſimum ſanè affectum eſſe, qui Paſſio hyſterica dicitur: compoſitus nempe, (1.) & quaſi materialis, ex vitioſa in inteſtinis ab *acido* præternaturali, vel ſtomachi, vel *pancreatico*, aliarumque glandularum inteſtinalium, cum ſucco bilioſo effervèſcentia; unde *copioſi* admodum *flatus* & eructationes proveniunt; & irritationis talis occaſione ſimul acidum in plexibus nerveis meſentericis commovetur, à quibus conſequenter iſti *ſonitus & borborygmi*, aliaque tàm varia & multiplicia *abdominis* ſymptomata: quo vitioſo *acido* ulteriùs promoto, etiam *ſanguinis coagulationes*, in præcordiis *ſtagnationes*, oriuntur. His ſimul conjungitur (2.) quaſi formaliter depravatus & perturbatus *ſpirituum animalium* motus, primariò quidem in nervo intercoſtali & vago, hinc conſequenter interdum etiam in reliquis nervis, in quibus inordinatus ac exploſivus iſte motus ſpirituum animalium percipitur: unde *ſub hujus inchoamento in cerebro vertigines & ſcotomiæ*, variaque *deliria*, *& ſub progreſſu ſpaſmi inſignes in partibus abdominis* membranoſis, inteſtinis, meſenterio, & ſimilibus; item ſimul

ſimul in partibus *thoracis* muſculoſis; ipſoque adeò cordis muſculo quodammodò convulſo; unde hujus *palpitatio*, aut ex ejus continuata ferè ſyſtole iſte compreſſionis in corde ſenſus.

Quoad fiendi ordinem: Talis eſt inter ſymptomata, ex effervefcentia ab acido vitioſo in inteſtinis nata; unde ex irritatione ab iſto acido partium nervoſarum & ſurculorum nervorum *ſpaſmi interni*, hinc conſequenter capitis perturbatio, & denique membrorum externorum periculoſæ *convulſiones* ſuperveniunt, ut v. g. in *ira*, in *eſu dulcium*, in *nephritide*, in doloribus abdominis ſcorbuticis. Interdum verò præcedunt, præſertim in malo habituali, *ſpirituum animalium impetus* & exploſiones inordinatæ ex cerebro, eorumque agitationes vitioſæ per nervos; unde *ſcotomiæ*, *varii colores* ante oculos apparentes, ſenſus & motus deficiens, & ſimilia inchoante paroxyſmo primitus corripiunt ægros, & dum ab his inordinatè motis conſtringuntur & quaſi concutiuntur abdominis viſcera & ductus, effuſa tandem uberiùs pancreatis lympha; adeoque commoto ſic acido, & abdominis ſuperveniunt ſymptomata. Et hoc evenit, quoties ab *ira*, aut terrore, aut ab odoratis nimium, aut ſimili cauſa externa, organa ſenſuum aciente primariò malum procedit; *odores* enim fortiter afficiendo commovent ſenſuum organa, & percellunt ſpiritus, eoſque ad motus inordinatos cogunt, quâ occaſione *pancreas & porus biliarius conquaſſata* effundunt ſuos ſuccos. Et prout plures vel pauciores afficiuntur nervorum ſurculi, rami aut plexus, etiam plurium partium ſymptomata & actiones læſæ conjunctæ ſunt: Sic v. g. interdum tantummodò plexus nervei lienares, interdum ſaltem ſtomachici, primariò afficiuntur, & tunc paroxyſmi a ſiniſtro hypochondrio incipientes, non uteri, ſed *lienis vitio*, oriri dicuntur, utut ſit unum pathema. Sed hæc imprimis, quoad adjuncta convulſiva ſymptomata, & uberiùs & elegantiùs etiam explicata, videb. in VVILLISIO *de Morb. convulſ. cap.* 10. qui ſanè primus, eſt, qui *in Hiſtoriis & Obſerv. Morborum convulſivorum* in Praxi frequentiſſimis eoſdem, in ſpecie internos, exactiùs explicavit. Hujus doctrina benè obſervata, varii affectus in Praxi occurrentes faciliùs patebunt. Nam frequentiſſimi tales affectus interni, qui optimè per convulſionem nervorum explicari poſſunt; ſicut ea, quæ ad intelligenda nocumenta acidi, & hinc natam *effervefcentiam præternaturalem*, & vitia ſuccorum in primis viis, & indè originaliter dependentia abdominis accidentia, concernunt, quæ primariò in paſſione hyſterica conſideranda, videri imprimis poſſunt *in ſcriptis* SYLVII, qui alterationes humorum ex ſalium doctrina, alcali & acido, ſeu bile & lympha explicando, facillimam & Theoriæ & Praxeos rationem ſatis accuratè ſuperſtruxit; Vid. *Ejuſdem diſput. de Suffocat. hypochondriaca Belg.*

Ex his ergo patet, quod reverâ Paſſio hyſterica ſic dicta uterina ſit ſaltem paroxyſmus gravior mali hypochondriaci & ſcorbuti *admodum exacerbati*, oriundi imprimis ex irritante *acido vitioſo*, ſive vitio *ſtomachi*, quod ſæpiùs adjunctum eſt, ſive in ſpecie vitio ſucci pancreatici genito, & in inteſtina effuſo, à quo primariò oriuntur dicta pathemata, quatenus *nervi* afficiuntur, affligens potiſſimùm *mulieres* & fœminas, quàm mares: idque ex debiliore, imbecilliore, teneriore, & magis ſenſili ſyſtematis nervoſi, (quod faciliùs commovetur, ac in ſpaſmum convulſivum cogitur,) textura, & ſpirituum eorum animalium, ſubtiliorum majore raritate, & faciliore promptitudine in varias motuum exorbitantias & ataxias: (vid. VVILLISIUS *l. a.* vel ſaltem, quibus non placet affectio hypochondriaca, eſt certa ſpecies *colicæ convulſivæ* gravioris: Nam hæc, dum ſcilicet *inteſtinorum ſpaſmi*, ex irritante acido in plexus meſenterii continuati, ad alias ſuperiores partes ex connexione & crebriore concurſu nervi vagi & nervi intercoſtalis evibrantur, etiam *anguſtiæ*, *difficilis reſpiratio*, & ſimilia urgent: id quod ex anatome nervorum, quæ hic exactè debet eſſe cognita, perſpiciendum: hinc *virorum vera colica*, & *mulierum vera paſſio hyſterica*, à quibuſdam ex vulgò pro iiſdem habentur,

Odorum vis ſpiritus animales promptè afficit, eoſque ad varios diſtinctos & enormes motus ſubindè diſponit: Et prout variè conſtituti, ſunt ipſi ſpiritus animales, variatque intrinſeca eorum ſpecialis differentia, hinc idioſyncraſiæ, eatenus etiam diſtincti odores in diſtinctas motuum anomalias eos adigunt: Unde etiam literati, quorum ſpiritus animales magis ſunt volatiles, rarò poſſunt ferrè odores fortes, quin patiantur aut cephalalgiam, aut anguſtiam quandam circa præcordia: Unde mulieres etiam ab odoriferis iſtis tàm facilè alterantur, & in iiſdem ſuffocatio hyſterica reſuſcitatur. Obſervandum tamen, quod odorifera ſeu effluvia iſta volatilia ſubtilia non tantùm afficiant ſpiritus animales in naribus, ſed etiam circa ipſas partes genitales, dum nempè effluvia odorata promptè ſpiritus iſtius loci afficiunt, & hos ita alterando eoſdem ad determinatum, nimiſque erroneum ſeu convulſivum motum diſponunt: Id quod ex eo patet, quod augeatur utrique ſexui Venerea voluptas, ſi zibetho, balſamo apoplectico, vel ſimilibus odoratis volatilibus inungatur membrum: Conf. VVILLISIVS *l. a.* Prætereà tamen & odores tàm naribus applicati vel hauſti, quàm cum aere attracti, prout variè alterant maſſam ſanguineam in pulmonibus fermentando æſtuantem & ſpiritus animales, ſimiliter non parùm contribuunt ad levanda aut exaſperanda hyſterica ſymptomata, quæ ex maſſæ ſanguineæ motu, & ejuſdem impedito trajectæ per pulmones, oriuntur. Nam hinc fumus cornuum aut pennarum accenſarum, *perdicum imprimis*, item caſtorei olfactus, & ſimilia, anguſtias præcordiorum lenire, & amplius quaſi in thorace ſpatium efficere aſſerunt ægræ, quatenus ſal volatile iſtorum ſubjectorum incenſione ſui juris factum, cùm aere inſpirato interiùs attractum ſanguinem diſſolvit, *acidumque* ejus abſorbet, ſicque diuturniorem in pulmonibus moram & ſtagnationem tollit, & liberiorem circulum ipſi ferè reddit.

Ex dictis hactenus patet: paroxyſmatim ingruere paſſionem hyſtericam, unde ſub hoc reſpectu nunc *accidentale*, nunc *habituale* malum eſſe, obſervatur. *Habituali* in malo uti plures poſſunt eſſe cauſæ, à quibus excitatur paroxyſmus; ita etiam variis in partibus internis poteſt deliteſcere fomes ſeu cauſa occaſionalis quæcunque, cujus commotæ occaſione propter irritationem hinc inde factam paroxyſmus hyſtericus provocari poteſt; ut v. g. quando TACKIUS *in Chryſogon. pag.* 93. notat uteri ſuffocationem ferè lethalem ex deglutitione fruſti integri pellis lardi cocti: Sic in tali reſpectu non ſemper eximendæ ſunt *partes genitales* in mulieribus, quia interdum habent rationem fomitis morboſi, non quidem, quaſi *uterus* aut *teſtes* ſoli cum vulgò accuſandi ſint, aut quod uteri perverſus motus talia ſymptomata inferat; non: ſed vel primo modo, quatenus menſes ſuppreſſi, & inde coacervatum *fermentum vitioſum*, occaſionem præbent, uti variis aliis affectibus totius corporis, ita & huic complicato Protheo, uti ſuperiùs monitum, vel eveniendo, vel poſtmodum exaſperando: aut ſecundo modo, quatenus liquor genitalis retentus & corruptus, & ſpecificè acrior factus, uti partes nerveas irritando, ita & ſuccos corporis quoſcunque inquinando, in ſpecie ſpiritus animales vitiando & pervertendo, hos ad varias motuum anomalias diſponit, & varia ſymptomata infert, & ita ſicut epilepticos paroxyſmos, ita & hyſtericos affectus inducit; verbi gratia quoad prius, POTERIUS *Centur. 3. Curat.* 50. habet rarum exemplum uterinorum affectuum ex ſuppreſſione menſium curatorum his apertis. Quod verò ex *liquore* genitali retento ſuperveniant talia ſymptomata, patet ex obſervationibus: Refert namque FORESTUS *lib. 28. obſervat.* 25. & 26. ſe obſervaſſe ſuffocationem uterinam in vidua ex retentione excernendorum per coitum, & ex vellicatione pudendorum curatam: item *capit. 1. Obſervation.* 29. lethalem uteri ſuffocationem annotavit in muliere ex ſemine, ut inquit, retento ortam; in ſpecie ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Prax. Admir. obſervat.* 85. quorſum etiam facit exemplum FONSECÆ *libr. 2. conſil.* 33. qui obſervavit ſuffocationem hyſtericam in virgine, quæ ſemper, antequam paroxyſmus incederet, inexplicabili coeundi libidine tenebatur: præ cæteris elegans eſt hiſtoriola, quam recenſet GABELCHOVERUS *Centur. 4. Curat.* 95. *in Schol.* ubi mulier hyſterica fuit exſuſcitata fricatione forti partium genitalium cum oleo *ſpicæ*, unde copioſus liquor ſeminalis fuit excretus; Verba hiſtoriæ ſunt hæc: *Ego aliquando unà cum alio Medico vocatus eram ad nobilem quandam mulierem quæ vehementiſſimos dolores & tormenta ex utero ſuſtinebat. Nos variis utebamur rationibus, clyſteribus & aliis; quæ cum nihil prodeſſent, ego abii: alter medicus remanſerat tanquam propior. Is ſorori hujus nobilis, quæ etiam erat maritata, ſuadebat, ut digitos oleo ſpicæ inungeret, & ſinum muliebrem fricaret. Quod cum illa facere nollet, ipſe Medicus aggreſſus eſt, & cum digitos inunctis oleo dictum locum fricavit; unde illa maximam copiam craſſi ſeminis excrevit. Maritus ipſius erat paralyticus ex collica illamq; juvare non poterat. Mortuus autem fuit ipſe brevi poſt ſuperveniente epilepſia: mulier autem longo poſt tempore vixit, & alteri viro nupſit, &c.*

Con-

Confirmat denique hoc, quod nempe modò dictæ alterationes circa partes genitales aliquid conferant interdum, quod videamus mulieres quaſdam, dum virgines ſunt, nihil perpeti de hoc malo, aut odoribus; uxoratæ, vel maritatæ poſtquam fuerint, aut gravidæ redditæ, huic malo inſigniter obnoxiæ deprehenduntur, quatenus in maritatis per ſpiritum genitalem virilem, & in gravidis per retenta menſtrua, ſuccorum varietates, & alterationes, & conſequenter diverſæ ſpirituum animalium immutationes, oriri ſolent. Sed hæc ſaltem interdum obſervantur, adeòque reſpectu paſſionis hyſtericæ ſaltem cauſæ cuiuſdam ſpecialis remotæ, non verò proximæ, locum habent.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *ſigna* hujus mali diagnoſtica: ſuffocatio uterina ceu affectus complicatiſſimus pathognomonicum ſignum vix habet; cognoſci tamen facilè poteſt ex jis ſymptomatis, quæ in Hiſtoria hujus affectus ſuprà propoſita fuerunt recenſita, &, ut aliàs monui, interdum ſuffocatio uterina, interdum Epilepſia uterina vocatur.

Suffocatio tamen *uterina ab epilepſia* vera *differt parte affecta, quod nempe* in *epilepſia affectæ* ſint *partes externæ*; *in ſuffocatione uterina internæ*. In epilepſia vera ſolet deprehendi ſpuma circa os; id quod non æquè, aut non niſi in deſperata ferè ſuffocatione uterina contingit.

Præterea in Epilepticis pulſus cum valido niſu ferit manum tangentis, cujus contrarium evenit in ſuffocatione uterina.

Et Epilepticæ veræ (nempè in 2. vel 3. claſſe,) poſt paroxyſmum vix reminiſcuntur eorum, quæ circa ipſas dicta geſtavè fuerunt; Hiſtericæ verò non rarò iſtarum rerum firmam habent memoriam.

A ſyncope differt: quod ex improviſo magis invadat; paſſio verò hiſterica per dicta ſimiliaque ingruentia ſigna ſe prodat: in ſyncope pallor faciei eſt major; in hyſterica verò paſſione minor, imò utplurimùm rubedo: uid. RIVERIUS *l. 15. cap. 6.* Sudores in ſyncope ſunt frigidi, nunquam autem in affectibus hyſtericis: Syncope brevior fit, ſive ad ſalutem, ſive ad mortem terminetur; hyſterica verò paſſio ad horas & dies durat; utut interdum ſyncope cum paſſione hyſterica ſit; conjuncta, aut illa huic ſuperveniat, quando nempè ab huius: pertinacia vires nimis enervantur: In ſyncope pulſus ceſſat in paſſione autem hyſterica ſemper percipitur, utut debilis ſit imò ab odoribus gratis ſyncope ſedatur; hyſterica verò paſſio utplurimùm exaſperatur.

Ab *apoplexia differt*, quod *antecedentia* fuerint alia, ac in *apoplexia*, niſi ſuffocatio uterina confirmata ſit; non ſemper *pulſus, & reſpiratio* abolentur, ſed ſatis vegeta ſunt; Interdum ubi gravior eſt paroxyſmus mortuæ apparent.

Signa quibus à verè mortuis diſcerni poſſunt, ſunt vulgò ſpecula, & plumæ: Optimum eſt ſternutatorium, ſi nempè fortè in nares inſufflatum nihil operari velit: Item ſi vomitorium generoſum infuſum citra effectum deprehendatur, tunc eſt ſuſpicio, eſſe mortuam. Aliàs, & D. PRÆVOTIUS Patavinus, (quod obiter moneo,) nullum remedium efficaciùs obſervavit, quàm veſicantia coxis applicata: Ubi veſicas excitant, ſpes eſt clara de vita; ſi fruſtra applicentur res eſt deſperata.

A colica, malo hypochondriaco, ſcorbuto, &c. non differt *realiter*, ſed ſaltem *variatione ſymptomatum*.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: malum hoc *rarò* eſt *lethale*, præprimis ſi ſuperveniat gravior ſyncope, aut graviores convulſiones, utut ſubindè redeat, & graviores paroxyſmos mulieribus inferat: quò gravior eſt paroxyſmus, eò periculoſiùs eſt.

Interdum ſi non *maturè occurratur*, poteſt mulierem in ſpecie gravidam, necare.

Interim, quò plures partes in conſenſum trahuntur, adeòq; graviora ſymptomata excitantur, & quò reſpiratio, & pulſus magis aboletur, & lipothymia accedit, eò malum eſt periculoſiùs: Vid. FORESTUS *lib. 28. obſ. 29.* & PLATERUS *Obſ. pag. 187.*

Periculoſior interim eſt, ſi ex liquoris genitalis retentione, & corruptione, quàm aliundè oriatur: Vid. GABELCHOVERUS *Cent. 4. obſ. 95. in Schol.* & FORESTUS *loc. alleg. in Schol.*

Mulieri graviore ſuffocatione uterina laboranti ſi ſuperveniat ſternutatio, res ſalva eſt, juxta HIPPOCRATEM *lib. 5. Aphoriſm. 35.* ſignum enim eſt, ut ſic dicam, naturæ ſe ipſam reſuſcitantis.

In juvenibus, utplurimùm ceſſat hoc malum in partu, aut ſaltem tempore puerperii cum lochiorum fluxu; In ſenibus verò, quibus catamenia ſunt ſuppreſſa, in jiſdem rarò perfectè curatur; quin ſæpiùs recurrat.

Præ cæteris prægnantes, & hinc puerperæ, periculoſiùs laborant hoc affectu: Prægnantes quidem propter metum abortus; puerperæ verò propter metum ſuppreſſionis lochiorum, ac propter inſignem debilitatem virium, aliaque gravia, quæ jungi ferè ſolent, ſymptomata.

Interim tamen, utut pulſus, reſpiratio, omneſque actiones animales quoad ſenſum ceſſant, non ſtatim deſperandum eſt, quin potiùs generoſis remediis ſuccurrendum, cùm mortuorum inſtar jacent, & uti ſuperiùs monui per 24. horas mortuæ habitę denuò revixerint, adeòque non ſtatim ſunt ſepeliendæ: Sic de hyſtericis pro mortuis habitis jam ſepeliendis, vid. SALMUTH *Cent. 2. Hiſt. 86. & Hiſt. 87.* Quò etiam pertinet inchoata anatome mulieris, ex uteri ſtrangulatu mortuæ putatæ, quam refert PARÆUS *lib. 23. c. 46.* & ex eo SENNERTUS *lib. 4. Prax. de ſuffocat. uteri pag. 239.* Vid. etiam FORESTUS *l. 4. obſ. 27.* & 29. & LOSSIUS *l. 4. obſ. 13.*

Optimum τεκμήριον ſunt *ſternutatoria fortiora*; quæ naribus inflata, ſi ſternutationem excitent, bonum ſignum eſt; ſi non, & repetitis etiam vicibus citra effectum inſpirentur, malum eſt ſignum.

CURA.

Quoad *Curam*: Cum per paroxyſmos ut plurimum ſæviat malum, hi ipſi verò ſubitaneam poſtulent opem, ob id *duplex eſt* in paſſione hyſterica diſtinguendum: nempè *tempus paroxyſmi*, & extra paroxyſmum. *In Paroxyſmo* eò eſt attendendum, ut

1. *Acidum vitioſum* corrigatur, & alteretur, indèque *flatuum* proventus nimius inhibeatur.
2. Ut *convulſiones, & ſpaſmi*, ſiſtendo efferos *ſpirituum motus*, ſopiantur, & placentur.

Adeòque in paroxyſmo utrique *ſcopo*, ſpeciatim *priori*, optimè ſatisfaciunt ſalia volatilia ſpirituoſa, nunc macria, nunc oleoſa: pro poſteriore ſcopo Opiatis, & Camphoratis in quibuſdam miſta; Nam omnes non ferunt *Camphoram*.

Extra paroxyſmum verò ſucceſſivè alterantibus, inter quæ primatum obtinent Martialia, Evacuantibus, & ſimilibus, radix mali tollenda, & quantum poſſibile evellenda.

Quod attinent curam in paroxyſmo, uſurpantur tàm interna, quàm externa.

Inter Externa eminent.

1. Odorata, tàm naribus applicanda, utplurimum graveolentia, aut ſaltem fortiter penetrantia, quàm ſinui Muliebri intrudenda, utplurimùm ſua veolentia eaque nunc ſub forma *ſpirituum*, aut ſalium volatilium urinoſorum, nunc ſub forma *ſuffitus*, nunc *oleorum*: vid. TACHENIUS *Clave Hipp. Med. pagina 224. & ſeq.* Pertinent hunc *ſternutatoria* in graviore paroxyſmo uſitata.
2. *Umbilico* inungenda, aut abdomini applicanda.
3. *Clyſmata* appropriata injicienda ad reſerandam alvum.

I. Quod attinet: Mulieribus hyſtericis mox *odores fortes, & graveolentes*, pro ratione ægræ, admovendi ſunt *naribus*. Omnibus præfero *ſalia volatilia* fortiter penetrantia, naribus admota, v. g. *ſpiritum ſalis ammoniaci acriorem naribus admotum*, in vitro anguſti, ſed longiuſculi colli contentum, qui optimum eſt remedium, & etiam in *apoplexia*, & *epilepſia mira* facit. Loco hujus etiam ſpiritus Cornu Cervi, vel alius ſpiritus urinoſus volatilis, naribus applicari poteſt. Hic ſpiritus ſi ſit maritatus, ac imprægnatus cum caſtoreo, eò magis præſentaneam affert opem. In uſu aliàs communi eſt *caſtoreum*, item *aſa fœtida*, naribus admota. Ubi gravior ſyncope urget, caſtoreum immittitur in vinum generoſum, & ſpirituoſum, & ita naribus applicatur; Nam ſic refectivum, magiſque penetrativum evadit remedium. Radix leviſtici in vino macerata applicatur naribus. Vel

℞. *Aquæ hyſter. Lud.* ℥ ij.
Eſſent. caſtor. vol. ℨ ij.
Aceti rutac. ℨ i. vel ℨ i. ß
M. S.
Mulierum aqua apoplectica.

Naribus etiam commodè admoventur ſuffitus: Quos inter primatum obtinet ſuffitus ſuccini, qui & Epilepticos mirè ſuſcitat: item ſuffitus nucis moſchatæ carbonibus injectæ: hinc plumæ, & pennæ avium, imprimis *perdicum* combuſtæ, (vid. FORESTUS *lib. 1. obſerv. 32. in Schol.*) pili item, & cornua animalium combuſta, quorum ſal volatile acre oleoſum nares potenter ferit. Lignum agallochum incenſum etiam dat egregium fumum naribus admovendum in hyſtericis. JOEL *in Praxi pag. 200.*

℞. *Caſtor.*
Galban. cum aceto ſol. an. ℨ ij.
Sulphuris citrini ℨ ß
Aſæ fœtidæ ℨ i.
M. f. Maſſa cum *petroleo*;
ex quo fumum ad nares emittit.

RIVERIUS dicit, quod fumus tabaci citiſſimè excitet hyſtericas, quod tamen mihi adhùc videtur paradoxon; non minùs, quàm qui fumum ſulphuris accenſi naribus admovent; Nam hoc ipſum omninò rejicio, quia rariſſimè conducere ſolet, & periculum eſt, ne acidum ſulphuris ſtagma, quòd aliàs in ſanis anguſtias præcordiorum, & difficultatem anhelitus infert, ne idem in ægris malum exaſperet. Verùm habeatur ratio *idioſyncraſiæ*; quibuſdam enim magis placent *ſuaveolentia*; vid. HORSTIUS, & HOECHSTETTERUS *loc. alleg.* Interim obſervandum, quod mulieres, quas lædunt *ſuaveolentia* naribus admota, non lædant interiùs aſſumpta, ut *moſchus*, item *zibethum* cum caſtoreo, modò mulieres non percipiant odorem; vid. HORSTIUS *lib. 5. obſervat. 26.* SOLENANDER *ſect. 5. Conſ. 15.* cujus remedium ſequens etiam laudat RIVERIUS.

℞. *Moſchi.*
Sangu. dracon. an. ℨ i.
Sumendo *in aquæ menthæ* ℨ iij.

& HORATIUS AUGENIUS *lib. 1. Epiſt.* qui utitur *pulvere ſuprà deſcripto* ex moſcho, cinnamomo, caryophyllis, & nuce moſchata.

Juxta dictos ſuffitus naribus admotos etiam interdum utero, imprimis genitalibus, quædam admoventur: quæ ſunt Balſamum apoplecticum, (vid. SIMON PAULI *Q. B. pag. 201.*) allium diſſecto orificio vulvæ admotum: Vel fiat *ſuffitus*, per tubum, aut infundibulum ad uterum mittendus, quos inter eminet experimentum *Paracelſi*, quod eſt ſuffitus paratus ex verrucis equorum, de quo etiam affirmat FONSECA, nullam eſſe ab utero ſuffocationem, quæ ab hoc fumo non ſiſtatur. Compoſitio eſt hæc:

℞. *Verruc. equor.* ℥ i.
Aſæ fœtid. ℨ ij.
Ungu. capræ ℨ ij.
M. f. *Pulvis*: cujus ℈ i. vel ℨ i. carbonibus injecta pro ſuffitu, per tubum, vel infundibulum in uterum ſuſcipiendo inſerviat.

Oleum etiam, ut oleum ſuccini deſtillatum, oleum gagatis, oleum tartari fœtidum, oleum Cornu Cervi deſtillatum, & ſimilia naribus admota, valdè conducunt: obſervandum tamen, quod hujuſmodi oleoſa nimis fortia (nam ſalinorum alia ratio eſt) cautiùs ſint uſurpanda, ubi in apertas convulſiones epilepticas malum deſinit.

Quæ ſi non deficiant, ſed ægræ mortuæ ferè jaceant, ad excitandos, & refocillandos ægros inſpiretur naribus ſternutatorium, quæ aliàs egregii ſunt uſus, ex Nicotiana, aut radice hellebori nigri, aut per radicem, & flores liliorum convallium & majoranæ folia; v.g.

℞. *Caſtor.* ℈ i.
Piperis longi ℈ß vel gr. xv.
Rad. helleb. albi ℈ ß
Pyrethri gr. v. vel vj.
M. f. *Pulv. ſternutatorius.*
D. S.
Reſuſcitans pulvis ſternutatorius.

Cujus tantillum ſubindè per calamum ægræ naribus inſuffletur, ſed cautè.

Cum his II. ſimul conſultum eſt, abdominis regioni, nempè umbilicali, & ſcrobiculo cordis aromatica illinere, aut imponere, quæ ſpaſmum inteſtinorum cohibent. Ratione inunctionis inungitur oleum rutaceum, anethinum, laurinum, caſtorei, ſuccini, oleum tartari fœtidum, oleum ligni guajaci, ſpicæ, &c. unguentum factum ex ſclarea, in butyro cocta, miſtum cum tacamahaca abdomini illinitur, quod penetrantius erit, ſi impprægnetur ſimul camphora in oleo amygdalarum dulcium ſoluta. Mirè enim per ſe à quibuſdam laudatur camphora, itidem cum oleo amygdalarum dulcium ſoluta, umbilico admota. Inter alia eminet *Galbanetum Paracelſi*.

Vel

℞. *Olei caſtor.* ℥ ij.
Deſtillat. ſuccini ℨ i.
Spicæ ℨß
Cum *campb.* vel *hujus ol.* gr. vel gutt. v.
M. S.
Oleum matricale externum.

Inungatur his ipſis regio umbilicalis, & ſcorbiculum cordis, & imponatur deſuper Emplaſtrum.

Vel

℞. *Unguent. caſtor.* ℨiij.
Olei deſtillat. chamom.
Cumini.
Carvi an. ℈ i.
Spicæ ℨ ß
M. f. Linimentum umbilicale. S.
Linimentum matricale.

Quod tepidè illinatur dictis locis, imponatur deſuper *later calefactus.*

Mihi ſaltem in uſu eſt *oleum deſtillatum ſuccini*, mixtum cum ana, vel dimidio *olei deſtillati ſpicæ*, illinendo ſpinæ dorſi, regioni umbilicali, & ſcrobiculo cordis, vel quando ſunt acriora, excipiantur *cum oleo caſtorei, irino*, vel *corpore pro Balſamo.*

Vel

℞. *Olei deſtill. ſuccini.*
Spicæ an. ℨ ß
Cumini ℈ß
Macis gtt. ix.
M. S.
Oleum matricale externum.

℞. *Balſam. ſuccin.* ℨ i.
Ol. deſtillat. galbani ℈ ß
M. S.
Balſamus matricalis.

℞. *Olei laurini.*
Rutac. an. ℨ ij.
Deſtillat. chamom.
Succini.
Spicæ.
Aneti an. ℈ i.
M. pro Linimento. S.
Unguentum matricale.

Vel

℞. *Olei aneth.*
Chamom. an. ℨ ij.
Deſtillat. chamom.
Aniſi.
Carvi.
Cumini an. ℈ i.
Cum ſ.q. *corp. pro balſamo.*
M. S.
Balſamus matricalis.

Conſultum eſt, ut his linimentis deſuper imponantur *Emplaſtra*, idque in ſpecie ex *galbano*. Uſitatiſſimè galbanum ſolutum corio rotundo inductum, inſtar Emplaſtri applicatur regioni umbilicali, quod egregiè conducit. Addunt alii tacamahacam, alii caſtoreum, picem, &c. In medio hujus Emplaſtri recondunt aliquot grana zibethi, ita ut zibethum exactè umbilico imponatur, & hinc forti ligatura ſupra umbilicum firmetur; zibethum enim umbilico illitum ſuffocationes hyſtericas inſigniter alleviat, modò non nares nimium feriat: v.g *Emplaſtrum matricale de galbano uſitatum* q. ſ. vel ſolum, vel cum part. i. *galbani in aceto ſoluti*, malaxetur cum ſ. q. *olei tartari fœtid.* vel *cum oleo ſuccini*, vel *caſtorei*, vel *ſpicæ*: inducatur ſuper linteum in forma rotunda.

Vel

℞. *Galbani cum aceto ſol.* q. ſ.
Malaxetur cum part. iij. *Olei deſtillat. ſuccini*, & part. i. *Spicæ.*

Extende ſuper *alutam*, & impone regioni umbilicali.

Plura Emplaſtra de Galbano huc ſpectantia, vid. *ſuprà l. 1.* ubi *de Colica convulſiva*, & in *Idea Form. cl. 5. §. 5.* Vel ad imitationem HERTODTII *in Crocol. pag. 222.* ſ. Emplaſtrum magiſtrale tale;

℞. *Gal-*

℞. *Galbani in aceto*, vel *vino ſolut.* & ad pultis conſiſtent, inſpiſſati, vel quod meliùs, ſimpliciter lento igne in *terebinth.* liquat. ℥ iij.
Extract. caſtor. vel *caſtor. pulveriſ.*
Croci an. ʒ ij. vel ʒß.
Olei deſtillat. ſuccini.
Coriandri.
Spicæ an. ʒ i ß vel ʒ ij.
M. pro Emplaſtro efficaciſſimo ad uſum, aſſervando in vaſculo clauſo.
D. S.
Emplaſtrum matricale.

De hoc ſ. q. induc. ſuper alutam in forma rotunda, & ita imponatur abdomini, & regioni umbilicali, ut firmiter conglutinetur, facto priùs debito litu, imponendo deſuper *laterem calefactum*, ut eò meliùs operetur remedium. Quibus diſplicet agglutinatio, in jis mediante *ſindone rubra*, Emplaſtro obducta, applicari poteſt.

Vel

℞. *Tacamahacæ* q. ſ.
Subigatur, & malaxetur cum ſ. q. *Olei deſtillati, aniſi, carvi, cumini, chamomillæ, &c.*
Induc. ſuper alutam pro Emplaſtro carminativo.
D. S. *ut ſuprà.*

Prodeſt etiam allium contuſum, & umbilico impoſitum. Juxta hæc fortis ligatura circa hypochondria cum quocunque cingulo utplurimùm multùm conducit ad levandos paroxyſmum, & ſymptomata abdominis: *idque neceſſariò debet fieri*. Nam ſimul atque laxant, mox præcordiorum anguſtias, imminentem quaſi ſyncopen, aut imminentem ſuffocationem, ſentiunt. In ſpecie laudatur *cingulum* factum ex *corio humano* fœminino, de cujus uſu vid. BARTHOLINUS *Centuria 3. Hiſtor. Anatom. pagina* 179. Loco corii humani fœminini etiam ſunt, qui commendant cingulum ex corio cervi in coitu transfoſſi, ſeu interempti. Neque inconſulta eſt vellicatio pilorum pubis à multis ceu expertum remedium laudata, quâ facilè ad ſe redeunt; aut ſuaveolentium genitalibus circa clytoridem applicatio, imprimis ſi adſit turgeſcentia liquoris genitalis: Scilicet immittitur peſſus inunctus cum Balſamo Peruviano, aut peſſus inunctus cum oleo nucis moſchatæ, in quo ſolutum eſt parum zibethi; aut illinantur vulvæ in loco clytoridis Balſamum apoplecticum, zibetum, moſcus:

Vel

℞. *Styrac. liquid.* ℈ ß
Balſ. apopl. gr. vj.
Zibethi gr. iij.
Ex quibus facta Mixtura illinatur *lanæ bombicinæ*, & ita indatur pudendis: Sed fit rarò.
Vel celebretur coitus, ſi licitus; vid. FORESTUS *obſerv.* 25. *&* 29. *in Schol.*

Unà cum his Externis ita adminiſtratis III. perquàm neceſſaria ſunt *Clyſmata*, quæ optimo cum ſucceſſu ſedulò injiciuntur, ex Carminantibus imprimis, Aromaticis, & nonnihil penetrantibus parata: quibus interdum *ſalia volatilia* addi poſſunt. Hæc tempore certo applicata, & retenta, *evacuando* inteſtina, & promovendo *flatuum* expulſionem, mirè levant paroxyſmos. Talium Clyſterum formulæ videndæ *ſuprà l.* 1. *ubi de Cardialgia, & Colica, & in Colleg. Formular. pagina*..... necnon in *Idea Formular. Cl.* 4. §. 25.

Vel

℞. *Herb. chamomill. cum flor.*
Salv.
Matricar. an. M. i.
Rad. angel.
Leviſt. an. ʒ vj.
Sem. 4. calid. min.
Sal. tartari an. ʒ i.
Coqu. in ſ.q. *aquæ ſimpl.*
Colaturæ ℥ ix. adde
Elect. de baccis lauri ℥ i.
Ol. deſtillat. ſuccini.
Sal. vol. cornu cervi, vel *urinæ*, vel *alius* an. ℈i
Vitelli ovi num. i.
M.f. *Enema*: S.
Clyſter matricalis.

℞. *Herb. matricar.*
Leviſt. an. M. i.
Flor. Chamom. Rom. M. ii
Rad. angel. ʒ vi.
Fœnic.
Bacc. lauri an. ℥ ß
Sal. tartari ʒ i
Coq. in ſ. q. aquæ:
Colaturæ ℥ ix. adde
Elect. hier. picræ ℥ i.
Caſtor. ʒß ad ʒ i.
Olei deſtill. ſuccini ℈ i ad ʒß
M. pro *Clyſmate.*
D. S. *ut antè.*

℞. *Rad. angel.* ʒ vj.
Herb. matricar. M. ii.
Flor. chamom. M. i.
Bacc. lauri ʒ vj.
Sal tartari ʒ i ß. vel ʒ ij.
Coqu. in ſ.q. aquæ:
Colat. ℥ ix. adde
Elect. de bac. lauri ʒ vi. ad ℥ iß
Caſtor. ʒ ß ad ʒ i.
Olei deſtill. cumini.
Carvi.
Succini an. ℈ ß
(vel horum loco *olei deſtillat. bacc. junip.* vel *terebinth.* an. ℈ i.)
M. pro Clyſmate pro 2. vicibus applicando:
D. S.
Clyſter matricalis pro 2. vicibus.

℞. *Rad. angel.* ʒ vj.
Fœnic. ℥ ß
Flor. cham. Rom. M. i. vel vulg. M. ij
Herb. matricar.
Leviſt. an. M. i.
Bacc. lauri ℥ß
Sem. 4. calid. maj. an. ʒ i.
Coq. in ſ. *aquæ comm.* & *urinæ com.* an.
Colat. ℥ ix. vel ℔ i. adde *jam dicta*:
D. S.
Clyſter matricalis.

℞. *Rad. angel.* ʒ vj.
Fœnic. vel *Imperat.* ℥ ß
Herb. matricar.
Leviſt.
Flor. chamom. an. M. i.
Bacc. lauri ʒ vj.
Sal. tartari ʒ i. ß ad ʒ ij.
Coq. in ſ.q. *aquæ ſimpl.*
Colaturæ ℥ ix. adde *ſuperiùs dicta*:
M. pro *clyſmate.*
D. S. *ut anteà.*

Quibus loco *oleorum* deſtillatorum, ex ſe quidem ſatis penetrantium, à Modernis *ſalia volatilia* commodè addi ſolent à ℈ i. ad ʒ ß v.g. ſal volat. urinæ, Cornu Cervi, ſuccini, &c. & mirè proſunt in affectibus etiam Epilepticis, & abdominis doloribus convulſivis, utut ultra colon aſcendere nequeant Clyſmata.

Vel

℞. *Herb. calaminth.*
Origani.
Flor. chamom. an. M. i
Rad. angel. ʒ i.
Imperat. ʒß
Bac. juniperi ʒ vi.
Sem. carvi,
Cumini an. ʒ ii.
Sal tartari ʒ i. ß
Coq. in ſ. q. aquæ:
Colat. ℥ x. adde
Elect. de bacc. lauri,
Hiera cum agar. an. ʒß
Spir. ſal. ammoniaci aniſ. ʒ iß
M. pro Enemate.
D. S. *ut ſuprà.*

℞. *Herb. matricar.*
Salviæ,
Flor. chamom. an. M. i.
Rad. angel. ℥ i.
Bacc. lauri, vel *junip.* ʒ vi.
Coqu. in ſ.q. aquæ:
Colat. ℥ x. adde
Elect. hieræ cum agar. ℥ ß
Caſtor. ℈ ij.
Spiritus cornu cervi cum ſale vol. ʒj.
M. pro

M. pro Enemate.
D. S. *ut ſuprà.*

♃. *Herb. rut.* M.i.
Matricar.
Flor. chamom. an. M.ß
Rad. leviſt. ℥ i.
Bacc. lauri ℥ ß
Coq. in ſ.q. *aquæ ſimpl.*
Colat. ℥ ix. adde
Elect. hier. picr. cum agar. ʒ vj.
Caſtor. ʒ ß
Sal volat. cornu cervi vel *urinæ* ℈ i.
Vitelli ovi num.i.
M. pro Clyſmate, ſimplici, vel duplici vice applicando.
D. S. *ut ſuprà.*

Vel

♃. *Herb. matricar.*
Rutæ,
Chamom. cum flor. an. M. i.
Rad. meu,
Imperat. an. ʒ vj.
Bacc. juniperi rec. ℥ i.
Cum ſ.q. aquæ coquantur.
Colat. ℥ x. adde
Elect. de bacc. lauri ʒ vj.
Spiritus ſalis ammoniaci aniſati ʒ i. ß
M. f. Enema.
D. S. *ut ſuprà.*

Pro majori ſtimulo Clyſteribus dictis addi poteſt ℥ i. ad ℥ i ß. *ſyrupi emetici.*

Alii tanquam ſingulare laudant Clyſmata parata ex Decocto hederæ terreſtris ad ℔ i. & ℥ i. Mitridat. quæ injecta ad ſuffocationem uterinam commendant. Egregiè etiam conferunt clyſmata terebinthinata (de quibus *lib. 4. ubi de dyſenteria, colica, calculo renum, & ſcorbuto;* ſeu in quibus terebinthina cum vitello ovi diſſoluta, à ʒ ij. ad ℥ ß unà immittitur, ſingulariter proſunt in uterina ſuffocatione: Vid: HORSTIUS *Centuria 8. obſerv. 17.* item VELSCHIUS *Hecatoſt. 2. pagina 42.* WILLISIUS *de Anima Brutor. ubi de Colica pagina 293.* Nam egregium & balſamicum, & oleoſum eſt ſal in terebinthina, inteſtinis, & matrici gratiſſimum: e.g.

♃. *Lact. bubul.* vel *Decoct. flor. chamom. cum lact.*
vel *Decoct. carminat.*
vel *urin. puer.* ℥ viij. ad ℔ i.
adde
Terebinth. Venetæ cum vitello ovi ſolut. ʒ ij. vel ʒ iij. ad ℥ ß
Mell. anthoſat. ʒ vj.
M. pro Clyſmate.
D. S. *ut ſuprà.*

Injiciuntur hæc Clyſmata vel ſemel, vel partitis vicibus, præſertim quando flatuum impetus remoratur debitam clyſmatis applicationem, vel retentionem. In caſu fortiori WILLISIUS *de Morb. Convulſ.* commendat Enemata acriora, v.g. ex radice bryon. & carminat. &c.

Clyſteres ex fumo tabaci, ut in Colica, ita in paſſione hyſterica, perquàm ſunt egregii.

Denique interdùm uſu venit, ut in ipſo paroxyſmo, vel lipothymia, imprimis in Plethoricis, vena aperienda ſit, cautè tamen, & circumſpectè Præ cæteris obſervationem notabilem de hoc habet PANAROLLUS *Pent. 3. obſerv. 32.* dum hyſtericam virginem ex nimia ſanguinis copia, & circa cor ſtagnatione, ad mortem uſque deductam in ipſa lipothymia per inſtitutam phlebotomiam liberavit. WILLISIUS *loc. alleg.* in caſu fortiori commendat frictiones crurum, & pedum, & ſi ad fortiora procedendum eſt, cucurbitulas abdomini, aut inguinibus applicandas. His ipſis externis adjungenda ſimul *interna, ſuprà inſinuata* in paroxyſmo, omniaque ea generantia, nempè *ſalia volatilia oleoſa, & ſpirituoſa,* & in ſpecie, quia promptè *ſudorem* movent, hi autem paroxyſmi per *ſudorem* finiri ſolent: Quibus addantur ſubindè *opiata* ad impetum *ſpaſmi* coërcendum. In uſu ergo vulgari ſunt amara, *zedoaria,* abrotanum, abſinthium, *leviſticum,* radix gentianæ, mentha, galanga, pulegium, matricaria, ſclarea, hujus decoctum, & ſpiritus, chamomilla Romana, & vulgaris, cortex malorum aurantiorum, ſemen dauci, baccæ juniperi, allium hauſtum cum vino, Electuarium de allio, crocus, roſmarinus, & ſimilia: quæ omnia eò collimant, ut *ſale volatili* plus minus *oleoſo* acidum deſtruant. De caſtoreo, & aſa fœtida res eſt notiſſima, quod ſingulariter conducant in hoc affectu, quatenus ſua oleoſitate ſalina acidum vitioſum, ejuſque effervescentiam, promptiſſimè compeſcunt. JOHANNES ANGELICUS commendat *ſemen paſtinacæ,* vel *aquilegiæ in vino*: vid. WILLISIUS *de Morb. convulſ. pagina 20. & pagina 84.* Sed Modernis eminent ipſa *Salia volatilia,* quæ immediatè agunt: Unde mixturæ ex ſalibus volatilibus cum *caſtoreo,* & opiatis paroxyſmum hyſtericum ſedant optimè. Et quidem inter ſalia volatilia, quæ Authores ab experientia commendant, primatum obtinent ſpiritus ſalis ammoniaci ritè præparatus, Cornu Cervi, ſale volatili ſuccini, & omnia *ſuccinata;* ſal ſcilicet volatile à gr. v. ad vj. vel viij. uſque ad xij. in aqua hirundinum cum caſtoreo per os propinatum, ſeu infuſum. Eſſentia etiam ſuccini cum ſpiritu vini rectificatiſſimo parata, à ʒ ß ad ʒ j. in adulta muliere inſigniter prodeſt. Aliàs aliquot ſaltem guttæ (3. 4. 5.) olei ſuccini deſtillati, utut propter nimios *ructus,* quos ſolet ciere, ingrati, inſigniter tamen conferunt in paroxyſmo: vid. BORELLUS *Centuria 2. obſervat. 66.* Spiritus, & ſal volatile fuliginis, & quæcunque ſalia volatilia, interno uſu, quocunque modo uſurpata, ſunt perquàm convenientia, *imò optima:* hinc etiam tinctura tartari, tinctura ſcoriarum reguli antimonii, propter alcali nempè, item liquor cornu cervi ſuccinatus, ſunt egregia remedia à gtt. xv. ad xxx. ſeu ʒ ß cum appropriato vehiculo infuſa. Pertinet huc etiam *eſſentia caſtorei,* quæ cum ſpiritu vini paratur. Meliori ratione paratur cum ſpiritu vini, maritato *cum ſale volatili,* ſeu ſpiritu ſalino volatili oleoſo, ad imitationem BARBETTE, qui promptè penetrat caſtoreum, illudque diſſolvit, & elegantem, & penetrantiſſimam ſuggerit eſſentiam, de qua *ſuperiùs, ubi de Menſium Emanſione.* Quin, & tinctura tartari, ſpiritus ſalis ammoniaci vinoſus, liquor cornu cervi ſuccinatus, ſpiritus carminativus de tribus, &c. caſtoreo affuſi, elegantem tincturam, ſeu Eſſentiam eliciunt, proficuam ſanè in paroxyſmo etiam graviore hyſterico. Item *tinctura anonyma D. Langii* eſt Eſſentia ſpecifica hyſterica ex *caſtoreo, aſa fœtida,* myrrha, & pauco croco, per ſpirjutm vini tartariſatum parata: quibus ſpeciebus commodiſſimè baccę ſambuci exſiccatæ, item zedoaria, & galanga, addi potuiſſent. Baccæ enim ſambuci benè maturæ cautè exſiccatæ, item baccæ chamæactes, ſeu ebuli ſimiliter exſiccatæ, & contuſæ cum ſpiritu vini dant tincturam, cum cochl. i. vel ii. propinata in *paroxyſmo,* eundem mirè levant, provocandi brevi poſt *ſudorem.* Tinctura hæc tanquam expertiſſima commendatur à LINDANO. Loco horum baccæ hederæ arboreæ, ſeu potiùs Extractum baccarum hederæ mixtum cum Tryphera magna eſt experimentum *Prevotii.* Locum horum ex granis kermes, aut juxta alios ex baccis juniperi, eodem ſucceſſu tinctura, ſeu eſſentia præparatur in hyſterica paſſione conveniens. Sclarea, ejuſque Decoctum, ac cum ſpiritu vini parata eſſentia, nobiliſſima ſunt, ſi propinentur in paroxyſmo hyſterico, imprimis eſſentia cum camphora miſta, non ſecus ac gentianæ pulvis. Occaſione caſtorei dictis, (cujus oleum deſtillatum optimum quoque eſt,) mentio facienda myrrhæ, balſamici remedii in quamplurimis affectibus, in ſpecie ſuffocatione hyſterica: Nam *Trochiſci de myrrha* vulgò à ℈ i ʒ ß ad ℈ ii. propinati, egregiè, paroxyſmum ſedant. Potentior eſt eſſentia myrrhæ abſque acido, cum alcali, tàm fixo, quàm volatili, cum ſpiritu vini maritato, parata, v.g. cum tinctura tartari, vel ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo; Sic enim dat eſſentiam admodum elegantem. Pertinet huc etiam Elixyr proprietatis muliebre ſine acido per alcalia paratum de quo *ſuperiùs,* quod in paroxyſmo erit admodum proficuum: item eſſentia aſæ fœtidæ, vel cum tinctura tartari, vel cum ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo parata, eſt optima, Multum etiam conducunt ſalia deſtillata, & rectificata fuliginis, tartari fœtidum, ligni guajaci, ſaſſafras, &c His addendum *Elyxir uterinum Crollii,* doſi ℈ i. ad ʒ ß in *paroxyſmo* propinatum *ſudorem* expectando: hoc enim, præterquam quod paroxyſmum levet, ſi ſingulis menſibus appropinquante menſtruo fluxu propinetur, præſervare hunc morbum dicitur, ut nunquam revertatur. Huc etiam pertinet tinctura uterina Mynſichti. Camphora ſingulariter conducit, in ſpecie ſi ſublimetur cum ſale volatilis ſpiritus ſalis ammoniaci, aut ſi paretur ſpiritus ſalis ammoniaci camphoratus; ſic enim efficaciſſimum acquiritur remedium multis affectibus, in ſpecie ſuffocationi uterinæ, dicatum: quin, & camphora accenſa in potu ordinario extincta non eſt fruſtranea, de quo *ſuprà, ubi de furore uterino,* dictum fuit: ſicut camphoram cum oleo amygdalarum dulcium in deſperata ſuffocatione adhibuit

cum

cum ſucceſſu **IOHANNES PISTORIUS**; vid. **VELSCHIUS** *Miſcomim. annexis. Annot.* 4. & 5. M. A. N. C. *n.* 7. Spiritus ſecundinæ, imprimis primiparæ, per fermentationem ſeu putredinem paratus; item pulvis ſecundinæ à ʒß. ad ʒj. uſurpatus inſigniter conveniunt. Hiſce ultimum, ſed nulli cedens remedium, annumerandum eſt, *ſtercus equinum* maris non caſtrati, in quo, vulgari licet ſubjecto, ſingulare eſt experimentum contra ſuffocationem uterinam: Nam ſicut *ſuccus* ejus *expreſſus* eſt præſentaneum remedium contra colicam virorum, ita idem ſuccus cum cereviſia calida aut cum vino expreſsus, aut decoctum propinatum, ad expectandum ſudorem, eſt incomparabile remedium, præſervando & in paroxyſmo egregiè per ſudorem hunc ſiſtendo: videb. **JOEL** *Prax. lib.* 8. *Sect.* 1. Loco ſucci ſunt, qui extractum ſtercoris equini, vel extractum lichenum equi Schrœderi vel Hartmanni commendant. Cum quibus etiam fixa, ut Bezoardicum Martiale, cinnabaris antimonii nativa, à ℈ß. ad gr. xv. ſal. card. benedicti & ſimilia uſurpari poſſunt. Vulgò notum eſt, quod Jovialia remedia uſurpentur: ſunt namque, qui raſuram ſtanni in aqua appropriata propinatam admodum laudant; loco hujus Magiſterium Jovis Mynſichtii, item antihecticum *Poterii*, item Bezoardicum Joviale, aut Sudoriferum magnum *Fabri*, ſunt uſurpanda. Panacea Holſatica ſeu arcanum duplicatum Mynſichti & ipſum eſt egregium pro affectu uterino mulierum. Remedium domeſticum, ſed ſatis proficuum, eſt *fuligo furni* ſplendens, Germ. *der Spiegel-ruß*, ut vocant, à ʒß. ad ʒj. uſurpata. Partes animalium oſseæ ſeu duræ, & *flores ſulphuris*, in eadem doſi imperando ſudorem, propinantur. Item flores ſulphuris, aut ſulphuris crudi part. ii. miſtæ cum parte i. nucis moſchatæ, à ℈i. ad ℈ii. ſubindè uſurpata, ſingulare experimentum eſt ad curandam & præſervandam uterinam ſuffocationem: Quibus ſimul auxiliares manus fert opium, adeoque laudanum hyſtericum, laudanum opiatum, mithridatum, theriaca, aliaque theriacalia ſimul proficua ſunt in paſſione hyſterica; Theriacæ enim parum in vino diſsolutum ſi propinetur, hyſtericum paroxyſmum mirè levat. Eſt remedium pro pauperculis. Potentiùs hoc facit, ſi addatur ℈ß. caſtorei, vel ſpiritus theriacalis camphoratus, in quo extractum vel pulvis caſtorei diſsolutus cochleatim propinetur in paroxyſmo, ſicut & eſsentia theriacalis ratione opii & virtutis diaphoreticæ, egregiè conferunt, & 600. alia his ſimilia compoſita locum inveniunt: Nam camphora, ut jam dictum, eſt egregium antihyſtericum, ex qua & laudano opiato fit Hartmanni ſecretum in epilepſia, & ſuffocatione ſeu moleſtia quavis uteri, ante paroxyſmum præſervationis gratiâ propinando, utut eandem non omnes hyſtericæ ferre poſſint: videb. **TNONERUS** *libr.* 7. *de morb. uteri Obſervat.* 8. vel poſsunt ex tempore præſcribi Miſturæ, quæ in hoc conſpirent, ut ſint ſalinæ volatiles oleoſæ. Obſervando ſemper, attendendum eſse, ut paroxyſmus largo finiatur ſudore, quia ſic tuti magis eſſe poſſumus à metu recidivæ, ſiquidem ſimul atque excitatur ſudor, levamen atque declinatio paroxyſmi ferè ſequitur: Præſcribi ergo poſſunt *Mixturæ in Colleg. Formular. pag.* … *Ludoviciano p.* … & *Id. Formular. c.* 1. *§.* 9.

♃. *Aquæ puleg.*
Matricar.
Flor. ſambuci an. ℥i.
Spiritus theriac. ſimpl. ʒiii. ad ʒvi.
Eſſ. caſtor. vel *elixyr. uterin. Crollii* ʒi. ad ʒiß.
Spiritus ſal. ammoniaci ʒß. ad ʒi.
Olei deſt. cort. aurant. gtt. v.
Syr. fœnic. ℥iii.
M. f. *Potio*.
D. S.
Potio matricalis.

Capiatur cochleatim.

♃. *Aquæ flor. chamom.* vel *ſamb.*
Matricar. an. ℥iß.
Eſſ. caſtor. ʒiß ad ʒiii.
Liqu. cornu cervi ſuccin. ʒi.
Laud. hyſter. gr. ix.
Syr. card. bened. ℥iii.
M. S. ut *antè*.

♃. *Aquæ flor. chamom.*
Samb.
Puleg. ℥i.
Hirund. cum caſt. ℥iii.
Liqu. cornu cervi ſuccin. ʒiß
Eſſ. caſt. ʒi.
Laud. hyſter. gr. ix.
Syr. cort. aurant. ℥iii.
M. S. ut *ſuprà*.

Doſis cochl. ii. expectando madorem ſeu blandum ſudorem.

Mihi in graviori malo uſitata eſt hæc deterrimi quidem ſaporis, ſed præſentanei effectus, potio, quam aliquando mulieri deſperatè laboranti, & inſtar mortuæ ſine ſenſu & motu in paroxyſmo hyſterico jacenti præſcripſi:

♃. *Aquæ menth.*
Flor. ſambuci.
Matricar. an. ℥i.
Eſſ. caſtor. ʒiß. ad ʒiii.
Sal. volat. cornu cervi gr. xii.
Succini gr. vi. viii. ad xii.
Laud. hyſter. gr. ix. vel ℈ß. vel *laud. op.* gr. iii.
Syr. cort. aurant. ℥iii. vi. vel ℥i.

Poteſt etiam addi *ſpiritus ſalis ammoniaci* ʒi.

Doſis laudani hyſterici aliàs eſt ad gr. vi. Hic autem vix gr. iß. eſt in unaquàque doſi Mixturæ; quæ propter repetitum uſum ſufficit, capitur enim cochleatim, expectando ſudorem. Vel

♃. *Aquæ meliſſ.*
Flor. ſamb. an. ℥iß.
Carmin. ℥i.
Eſſ. caſtor. ʒii.
Spiritus ſalis ammoniaci ʒi.
Liqu. cornu cervi ſuccinat. ʒß.
Syr. de artemiſ. ℥vi.
Miſc. pro Potione.
D. S. ut *ſuprà*.

Capiatur cochleatim.

Si dolores urgent, *laudani opiati* parum addi poteſt.

Vel

♃. *Aquæ puleg.*
Matricar.
Menth. an. ℥i.
Eſſ. myrrh. ʒiß.
Spiritus ſalis ammoniac. ʒi.
Sal. vol. ſuccini.
Cornu cervi.
Laud. op. an. gr. iii.
Syr. cort. aurant. ℥ß.
M. pro Potione.
D. S. ut *ſuprà*.

♃. *Aquæ meliſſ. cum vino* ℥ii.
Carminat. ℥i.
Eſſ. caſtor. ʒiß.
Spiritus ſalis ammoniaci ʒß.
Sal. vol. ſuccini ℈ß.
Olei deſt. ſuccini gtt. vi.
Syr. de artemiſ. ℥vi.
M. f. Potio.
D. S. ut *ſuprà*.

Propinetur cochleatim in paroxyſmo.

Paroxyſmo ſedato, ne ſubitò revertatur novus, his ipſis Opiata & Camphorata ſunt immiſcenda, quæ in paroxyſmo non ſemper conducunt: v. gr.

♃. *Aquæ meliſſ.* vel *puleg* ℥ii.
Hirund. cum caſtor. ℥i.

(Simpliciſſima, ſi quæ alia, hujus eſt compoſitio, & tamen efficaciſſimam ſæpiùs expertus ſum:)

Tincturæ gran. actes ſeu ſambuci ℥vi.
Spiritus ſalis ammoniaci ʒi.
Laud. opiat. gr. ii. vel iii.
Campb. gr. iii.
Syr. cort. aurant. ℥vi.
M. f. Potiuncula.
M. S. ut *ſuprà*.

Iteratis vicibus propinetur.

Nam certum eſt, quod laudanum opiatum mirè conducat ad avertendum paroxyſmum hyſtericum imminentem, tàm intrà aſſumptum, quàm ſolùm naribus odoratum, de quo videb. **RIVERIUS** *Centur.* 4. *obſervat.* 85.

♃. *Aquæ menth.*
Matricar. an. ℥iß.
Eſſ. caſtor. ʒiii.
Spiritus ſalis ammoniaci ʒi.
Laud op. gr. iii.
Syr. artemiſ. ℥vi.
M. f. Potio.

D. S.

D. S. ut ſuprà.
℞. Aquæ matricar. ℥iß.
Menthæ ℥i.
Zedoar. cum vin. ℥ß.
Eſſ. caſtor. ʒiß.
Spiritus ſalis ammoniaci ſuccin. ʒi.
Eſſent. opii ʒß.
Syr. cort. aurant. ʒiij.
M. pro Potione.
D. S. ut ſuprà.

Uſurpetur cochleatim, crebriùs aut rariùs pro varietate circumſtantiarum.

℞. Aquæ flor. ſambuci,
Matricar.
Menth an. ℥i.
Eſſent. caſtor. ʒiß. ad ʒiij.
Liqu. cornu cervi ſuccin. ʒi. vel ʒiß.
Laud. opiat gr. ii.
Syr. flor. calend. ʒß.
M. S. ut ſuprà.

Capiatur cochleatim.

℞. Aquæ menth. ℥iß.
Spiritus theriac. camph. ʒiij.
Eſſent. caſtor. volat. ʒiß.
Laud. opiat. gr. ii.
Syr. menthæ ʒii.
M. S. ut ſuprà.

℞. Aquæ fœnic.
Flor. ſambuc.
Matricar. an. ℥i.
Eſſent. caſtor. ʒiij.
Liqu. cornu cervi ſuccin. ʒii.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. cort. aurant. ʒvi.
M. S.
Siſtens potio matricalis.

℞. Aquæ hirund. cum caſtor. ℥iij.
Eſſent. caſtor.
Myrrh. an. ʒi.
Sal. volat. ſuccini,
Salis ammoniaci an. gr. xv.
Laud. opiat.
Camph. an. gr. iij.
Oleoſacch. nuciſt. q. ſ.
M. pro aliquot doſibus.
D. S. ut ant.

℞. Aquæ matricar.
Meliſſ. an. ℥iß.
Spiritus ſalis ammoniaci ſuccinat. ʒiß.
Eſſent. opii tartariſat. ʒß.
Syr. menth. ʒiij.
M f. Potio.
D. S. ut ſuprà.

℞. Aquæ puleg.
Fœnicul. an. ℥iß.
Cinnamom. ʒiij.
Elixyr. uterin. vel eſſent. caſtor. ʒ i.
Spiritus ſalis ammoniaci caryophyllat. ʒß.
Eſſent. opii tartariſ. ℈i.
Syr. artemiſ. ʒiii.
M. pro Potione.
D. S ut ſuprà.

℞. Aquæ flor. ſambuc. ℥ii.
Matricar. ℥i.
Eſſent. caſtor. ʒiii.
Liqu. cornu cervi ſuccin. ʒiß.
Laud. hyſter. gr. ix.
Syr. card. benedict. ʒvi.
M. pro Potione.
D. S. ut antè.

℞. Aquæ flor. ſambuci,
Matricar.
Menthæ an. ℥i.
Eſſent. caſtor. ʒiii.
Liqu. cornu cervi ſuccinat. ʒi.
Spiritus ſalis ammoniaci ʒß.
Syr. artemiſ. ʒiii.
M. pro Potione.
D. S. ut ſupra.

℞. Aquæ menth.
Matricar. an. ℥i.
Aqu. Carminat. vel vitæ mulier. vel apopl. ℥ß.
Eſſent. caſtor. ʒii.
Spiritus ſalis ammoniaci ʒi.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. artemiſ ʒvi.
M. S. ut ſuprà.

℞. Aquæ flor. ſambuci ℥iiß.
Menthæ ℥ß.
Eſſent. caſtor. ʒiß.
Cornu cervi uſti præp.
Corall rubr. præp. an. ℈i. ad ʒß.
Syr. flor. tunic. ʒiij.
M. f. Potio.
D. S. ut ſuprà.

In ſuffocatione uterina ex nephritide cuidam ſequentem præſcripſi formulam cum ſucceſſu:

℞. Aquæ ceraſor. nigr.
Menthæ an. ℥iß.
Liqu. cornu cervi ſuccinat. ʒii.
Spiritus ſalis ammoniaci aniſ. ʒi.
Laud. hyſter. gr. vi.
Syr. cort. aurant ʒvi.
M. pro Potione.

℞. Aſæ fœtid. gr. iv. v.
Extr. caſtor. ℈ß.
Sal. volatil. ſuccini gr. v.
Laud. opiat. gr. i. vel ii.
Cum Oleo deſtillat. chamomill. f. Pilulæ hyſtericæ.

Confer. RIVERIUS *Prax. libr. 15. capit. 6.*

℞. Extr. zedoar.
Caſtor. an. gr. iv. vel v.
Laud. opiati gr. ii.
M. f. Pilulæ.
Cum oleo deſtillat. ſuccini.
D. S.
Pilulæ matricales.

Plures pilularum formulæ occurrunt ſuo loco in *Colleg. Conſult.*

℞. Eſſent. caſtor.
Liqu. cornu cervi ſuccinat. an. ʒiß.
M. S.
Mixtura matricalis, cochleatim ſumenda.

Pertinet huc *pulvis hyſtericus Timæi*, quem ſe nunquam fefelliſſe aſſerit. Deſcriptio eſt hæc:

℞. Fæcul. bryon. (nihil valet, cujus tamen loco *ſuccin. præp.* vel *flor. ſulphuris* ſubſtitui poſſunt)
Margar. præp (quatenus acidum abſorbent, quod tamen meliùs præſtant *lap. cancr.*)
Caſtor. gr. xxi.
Olei deſtillat. rutæ,
Succini an. gtt. v.
M. f. Pulvis.

Divid. in 3. part. æqu. quarum quævis doſis propinetur in vino, in quo macis & croci parum bullierit.

Fœcula hæc nihil facit, Margaritæ ſaltem abſorbent acidum, Caſtoreum autem & olea deſtillata optimè præſtant.

Hinc ergò ſequens Formula præferenda:

℞. Succin. præp.
Flor. ſulphur.
Caſtor. pulveriſat. an. ʒi.
Myrrhæ ʒß.
Camphor. ℈ß.
Olei expreſſ. nuc. moſchat. gr. xv.
Deſtillat. ſuccini gtt. xii. vel xv.
M. pro 8. doſibus.

℞. Matr. perlar. præp. ʒß.
Cinnab. antimonii, vel antih. Poterii, vel Bezoard. Jovial. vel Martial.
Salis volatil. cornu cervi an. gr. xii.
Laud. opiat. gr. ij.
Olei deſtillat. caryophyllor. gtt. ij.
M. f. Pulvis pro 2. doſibus.
D. S.
Siſtentes pilulæ matricales.

In qua hirund. cum caſtor. capiantur.

Plures pulverum formulas vid. in *Colleg. Conſultatorio.*

Adhuc notandum, quod Caſtoreata, & hujuſmodi ſalia volatilia oleoſa fortiter nares ferientia, non omnibus hyſtericis, quæ ſpiritus animales & ſyſtema nervoſum nimis ſenſile habent, conducant. Talibus ergo ſalia volatilia macra præſcribenda. Si vero ab his ſalibus volatilibus oleoſis paroxyſ-

roxyſmus exaſperatus fuerit, ad ſiſtendum eum ſpiritus nitri dulcis uſurpetur, qui hunc impetum in corpore excitatum figit & ſiſtit.

Quando occaſione Dulcium excitatur paroxyſmus, talibus in ſpecie amara v. g. Decoctum abſinthii, cereviſia & vinum abſinthites, in & extra paroxyſmum conveniunt: item pilulę ex caſtoreo & aſa fœtida: Confer. FORESTUS *lib.* 28. *Obſ.* 28. Sic mulieri, ex ira frequenter ſuffocationem uteri patienti, imprimis ſi aliquis dulcium præceſſerit uſus, imperavi extra paroxyſmum, ut cereviſiam abſinthitem, item ſyrupum ejus caperet, & ſic à paroxyſmo præſervabatur: vid. FORESTUS *citato loco Obſervat.* 30.

His & ſimilibus depellitur paroxyſmus. Quod ſi ſemel ſedato paroxyſmo motus ſit, ne ex acido auſtero acriori faciliùs redeat, Martialibus ferè hoc præcaveri poteſt; v.g.

♃. *Aquæ hyſſopi,*
Antiſcorb. an. ℥iß.
Solut. martis cum ſucco pomorum ℥iij.
Spiritus cochlear. ℨiß.
Laud. ferment. gr. ii.
Syr. ſceloryrb. ℥iii.
M. f. Potio.
D. S.
Præſervans potio matricalis.

Quod ſi hæc talia non ſufficiant pro ſedando paroxyſmo, ſed ægræ mortuorum inſtar ſine ſenſu & motu ferè iaceant, ne omni auxilio deſtitutæ intereant, in extremo caſu extrema tentanda remedia, & duro nodo durus opponendus eſt cuneus: nempè ſternutatoria ſuprà inſinuata conducunt; quibus non ſatisfacientibus, aliis irritis, vomitorium propinetur, cum ſatis tutum ſit remedium, quod eſt univocum, deſperatas & tantùm non pro mortuis habitas potenter exſuſcitans. Hyſtericis non quidem ſunt adeo proficua, quia ſtomachum in convulſionem cient, & effundere faciunt bilem & ſuccum pancreaticum, itaque paroxyſmus exacerbatur. In caſu tamen deſperato tandem ad vomitorium fit recurſus. Inſignes videbitis obſervationes de hoc apud PETRUM JOHANNEM FABRUM *in ſuis Curat.* imprimis in *Cura* 11. 12. & 13. ubi mulieres jam deſperatas & pro mortuis habitas per ℈ii. ſalis vitrioli (eſt dupla doſis) in ℥ii. aquæ ſalviæ cum pauca aqua imperiali propinati, tandem reſtituit: Idem *Curat.* 39. ſimilem curam deſperatæ mulieris refert. Sed vitriolacea ſunt ſuſpecta; Loco horum ergo antimonialia ſunt tutiora. Videbitis etiam de vomitoriorum virtute in paroxyſmo ad reſuſcitandas deſperatas hyſtericas RIVERIUM *Cent.* 1. *Obſ.* 65. & 4. *Obſ.* 85. Sed non conveniunt, niſi aliis irritis: vid. HORATIUS AUGENIUS *l.a.*

Quin etiam in deſperato adeo caſu venæſectio quibuſdam inſtituta ſalutaris obſervata fuit: Sic enim HOECHSTETTERUS *Decur.* 4. *Caſ.* 1. aphoniam cum hyſterica convulſione phlebotomia averſam & impeditam refert: Item PANAROLLUS *Pent.* 1. *Obſ.* 32. notant hyſtericam fœminam ex nimia ſanguinis copia ad mortem uſque adactam, venæ ſectione in ipſa lipothymia curatam; Item paſſiones hyſtericas conclamatas venæ ſectione in poplite curatas videb. in M. A. N. C. *Ann.* 4. & 5. *App. pag.* 31. Commendatur etiam à CAPIVACCIO *Pr. lib.* 4. *cap.* 22. HORSTIO *Decad.* 9. *Prob.* 3. & MERCATO *de Mulier. affect. lib.* 2. *cap.* 3.

Subſtitimus in *cap. de ſuffocatione uterina*, in quo ultimò propoſui modum tractandi mulieres in paroxyſmo: Extra paroxyſmum autem paſſio hyſterica, ceu *alius aliquis morbus chronicus*, curandus eſt. Opera ergo detur, ut præcaveatur ejuſdem recurſus, & fomes mali corrigatur & eradicetur. Præmiſſis digeſtivis uſurpentur vomitoria, & *remedia antihypochondriaca* & antiſcorbutica. Digeſtiva *videb. l.* 1. *ubi de Malo hypochondr. & ſcorbuto, in Coll. Inſtitut. pag.* 275. & 276. Vel

♃. *Corall. rub. præp.* vel *matr. perlar.* vel *lapill. cancr. præp.* ℨß.
Arcani dup. ℈j.
Salis abſinth. ℈ß.
M. pro 3. doſibus.
D. S.
Pulvis digeſtivus.

Convenit item Potio acidum deſtruens *in Prolegom.* præſcripta. Pro Vomitorio:

♃. *Arcan. dupl.* vel *tartari vitriolat. Tachen.* gr. ix.
Tartari emet. Mynſ. gr. ii. vel iii.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis vomitorius.

Iuxta hæc conveniunt imprimis Aromatica, blandis laxativis temperata. Ea ipſa ferè, quæ in paroxyſmo ceu appropriata internè aſſumuntur, itidem poſt paroxyſmum ad curam ipſius mali commodè adhiberi & uſurpari poſſunt, imprimis *eadem* ferè *medendi methodus atque in malo hypochondriaco* pro eradicando malo *extra paroxyſmum* inſtituitur. Unde communiter Nodulorum alterantium vino infundendorum uſus admodum proficuus eſt, qui præſcribuntur ex carminativis & nervinis uterinis. Huc tamen omnia collimant, quod vel de alcali volatili, vel de ſale volatili oleoſo aromatico plus minus amaro participent, vel acidum abſorbeant, vel vi anodyna plus minus conducant: hinc præter modò allegata ſunt radix angelicæ, petaſitidis, zedoariæ, leviſtici, gentianæ & ſimiles, item cortices aurantiorum, omnia aromata. In ſpecie Sclarea, Germ. *der ſtincKende Scharlach*, eſt experimentum ſingulare paucis notum in ſuffocatione uterina, ſive decoctum ejus, ſive alia ex eadem parata remedia uſurpantur. Hinc meliſſa, roſmarinus, artemiſia, ſalvia, matricaria, & tanacetum: hinc ſemina carminativa, quæ vocantur calida, cum omnibus aromaticis: quibus addantur blanda laxantia, ſpeciatim helleborus niger, & bryonia, quæ præ cæteris laudatur: v.g. ſit Nodulus alterans & laxans;

♃. *Herb. meliſſ.*
Matricar.
Puleg. an. M.i.
Fol. ſenn.
Rad. gentian.
Helleb. nigri an. ℥i.
Eſulæ. præp.
Coſti aromat. veri an. ℨiii.
Zedoar.
Sal. tartari an. ℨß.
Inciſ. & contuſ. includ. *Nodulo.*
D. S.
Nodulus matricalis aperitivus.

Alios nodulos alterativo-laxativos vid. *in Colleg. Formular. pag.* .... & ..... Vel

♃. *Herb. matricar.*
Meliſſ. an. M. iß.
Fol. ſenn. ſine ſtipit.
Rad. angel. an. ℥i.
Helleb. nigri ℨß.
Bryon. rec.
Bacc. iunip. an. ℨvi.
Cinnam. acut.
Zedar. an. ℨii.
Sal. tartari ℨiß.
Inciſ. & contuſ. includ. *Nodulo*, qui infund. in *vini Rhen.* Menſ. ii.
Stent per diem & noctem in loco calido, & hinc omni mane ægra capiat hauſtum.

Iuxta quæ etiam Martialia admodum ſolent eſſe proficua pro more aliorum affectuum chronicorum & hypochondriacorum, ſine Martialibus vix curabilium: utut ſpiritus ſalis ammoniaci ſuccinatus, ſimiliaque volatilia ad gtt. 30. ſimul veſperi, tempore ſomni, aſſumi poſſint. Quæ ipſa Martialia etiam curativè in ipſo paroxyſmo, præſertim in iis, quæ volatilia non æquè ferre poſſunt, etiam ſunt egregia, quæ inter eminet ſal Martis compoſitum mulieribus hyſtericis admodum conveniens, qualia ex *ſupra dictis de cachexia, de malo hypochondriaco* jam nota ſunt; uti etiam alia appropriata plus minùs Abſorbentia.

Cum his uſurpanda ſunt blanda laxativa: pro quo ſcopo HELVETIUS *in Dir. Med. pag.* 116. laudat Infuſum ſennę & Rhabarbari, cui addenda ſit ℨß. pulveris ſecundinæ humanæ, ex quo laxativo appropriato multum utilitatis ſe hauſiſſe affirmat in ſuffocatione uterina; Nam ſecundina ipſa eſt experta, uti jam ſuprà habui. Aliàs pilulæ hieræ cum agarico, cum myrrha & caſtoreo acuatæ, item pilulę fœtidę communes ad ℈i. (vid. RIVERIUS *l.a.*) addito Mercurio dulci, pro expurgandis talibus mulieribus conducunt. Verùm in talibus Hyſtericis laxandis duo conſideranda:

1. Quod in earum malo confirmato, ubi nempè crebriùs recurrunt paroxyſmi hyſterici, aut difficiliùs ſopiuntur, adſit ſimul pituita vitrea acida, hoc eſt mucus viſcidus, ſpecifico acido auſtero ſapore inquinatus, primas vias occupans.

2. Ut

2. Ut blandis tractentur laxantibus, quia aliàs paroxyſmus redit, & in talibus facilis eſt diſenteria, ſi acrioribus ſtimulantur Purgantibus. Ergo ſaltem blandè ſtimulantia cum ſalinis acuata uſurpentur, aut Purgantia blanda beneficio gummatum propinanda ſunt: v. g. pro removendo muco dicto viſcido:

℞. *Tartari vitriolati*, vel *arcan. dupl. Mynſ.* ℈ß. vel gr. xv.
Scamm. ſulphurat. gr. ii. vel iij.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis aperitivus.

Optimæ ſunt pilulæ cum gummatibus:

℞. *Gum. ammoniaci cum aceto ſol.* gr. xv.
Extr. caſtor. gr. v.
Trochb. albandal.
Scamm. ſulphurat. an. gr. i. vel ii.
Cum *eſſent. ſalv.* vel *roriſmar.*
f. Pilulæ: S.
Pilulæ matricales aperitivæ.

Vel

℞. *Gum. ammoniaci in aceto ſol.* ℈ß.
Vitrioli martis gr. v.
Extr. caſtor. gr. iij. vel iv.
Troch. alband. gr. i. vel iß. aut *trochiſcorum alband.* gr. iii.
Cum. ſ. q. *olei deſtillat. ſuccini* f. Pilulæ.
D. S. ut *antè*.

Plures *Pilulas uſuales* vid. *locis allegatis*.

Ad præcavendum paroxyſmum & dyſenteriam purgantibus quoque Opiata admiſceri poſſunt.

Præter hæc dicta tam in quàm extra paroxyſmum ulterius conducunt tinctura uterina Mynſichti; item ejuſdem Extractum ſpecificum uterinum. *Riverii pilulæ præſervativæ* à paroxyſmo ſimiliter conveniunt, factæ ex caſtoreo, aſa fœtida & laudano opiato: (ſunt alterativæ; non laxativæ.)

Colophonidis loco addam aliquot caſus, quos mihi videre contigit ſuperiore æſtate: Vocabar ad mulierem juvenculam, quæ in partu aliquando malè fuerat tractata, tempore tamen puerperii & lactationis fœtus commodè ſatis ſe geſſit. Cùm ablactaſſet fœtum, & redirent menſes incidit in hæmorrhagiam uteri nimiam, non quidem confertim, nec etiam adeò continuam, ſed ita, ut menſes interdum per integras ſex hebdomadas fluerent: Tandem ſuperveniebant tormina abdominis vehementiſſima & crudeliſſima, quæ principium capiebant in hypochondrio ſiniſtro, hinc extendebantur in totum abdomen, & tandem in ſpecie regionem dorſi lumbarem crudeliter lacerabant. Superveniebat hinc difficilis reſpiratio, & graves anxietates, ac compreſſiones cordis, ita, ut etiam ſyncope interveniret: tandem Crampus quaſi ſeu convulſio quædam tonica, dimidii corporis ſiniſtri ſuperveniebat, ita, ut dimidium caput, faciei ac naſi ſiniſtri, ac dimidius truncus cum brachio & pede totaliter rigerent, & quaſi tetano afficerentur, parte dextra tota ſana. Pulſus erat parvus, celer, imò interdum ferè nullus, hæcque per paroxyſmos ſubindè recurrebant. Revera erat affectus, quem vocant hyſtericum. Vocatus ergo in paroxyſmo, cùm ex relatione adſtantium mulier per quinque dies habebat alvum ſuppreſſam, præſcribebam clyſterem carminantem & emollientem:

℞. *Rad. angel.*
Leviſt. an. ℥ß. ad ʒvi.
Herb. malvæ,
Chamom. an. M. i.
Flor. chamom.
Samb. an. M. ß.
Sem. 4. calid. mai. an. ʒii.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimplicis*.
Colat. ℥viii. vel ix. adde
Elect. de baccis lauri ʒvi.
Caſtor. ʒß.
Olei deſtillat. ſuccini,
Cumini an. gtt. vi. ad ℈ß.
Vitell. ov. num. i.

Injiciebantur pro Clyſmate, quod egregiè proderat.

Pro uſu interno præſcribebam hanc mixturam:

℞. *Aquæ hirund. cum caſtor.* ℥ii.
Meliſſ. cum vino ℥i.
Spirit. ſalis ammoniaci, impr. *caryophyllat.* ʒi.
Cochlear. ʒß.
Sal. vol. ſuccini (eſt oleoſum) ℈ß.
Laud. op. gr. iii. vel *eſſent. opii* ʒß.
Syr. cort. aurant. ʒiii. ad ʒvj.
M. f. Potio, finito paroxyſmo ſubindè cochleatim haurienda.

Pauca hæc remedia ex toto levarunt malum, ita, ut hæmorrhagia uteri ſiſteretur, & omnia ſymptomata diſparerent.

Pro confirmatione autem imprimis abdominis præſcripſi inunctionem ſaltim externam:

℞. *Olei chamom.* ʒii.
deſtillat. ſuccini ℈ii.
Carui.
Fœnic. an. ℈ß.
M. pro inunctione hypochondrii ſiniſtri & regionis umbilicalis, applicato deſuper latere calente.

Mulier trigintaquatuor annorum, agilis aliàs & vegeta, de duobus tumoribus conquerabatur, magnitudinis ovi gallinacei paulò ſupra os pubis prominentibus, ſine moleſtia tamen inſigniori: dum ſupina jaceret, tumores diſparebant; dum verò tuſſiret, aut erecta incederet, denuò prominebant: ſine noxa etiam ulla aut incommodo hos patiebatur, etiam gravida facta; tunc enim nullum aderat tumoris veſtigium, poſt partum dictis tumoribus recurrentibus. Interim cum hoc, quod ſuaveolentia ferre nequeat, fœtida vero & Caſtorina eam delectent, frequentes, idque leviſſima occaſione, ſingulares paroxyſmos patiebatur, in quibus prægreſſa gravi totius corporis refrigeratione, unà cum tumultu aliquo in abdomine ſentiebat aliquid furſum pergere, & præcordia occupare, dicebat: quod ut impediret, ligatura forti hypochondria cingebat, hinc vomitus graves ſæpè eam prehendebant, & utplurimum repetitæ dejectiones alvinę ſub quo ſtatu tumores iſti admodum protuberabant, indurabantur, *lapidis inſtar*, dolebant: alias molles & indolentes, unà cum torminibus graviſſimis & exquiſitis doloribus lancinantibus, ſaltim circa loca à tumore afflicta; ſuprà umbilicum verò non adſcendentibus. Sub hoc ſtatu ea medicamentum capiebat domeſticum, abſinthium, matricariam, horumque cum aqua ſimplici Decoctum calidè bibebat, & ita ſub corporis horripilatione quocunque modo ad ſudorem ſe diſponebat; quò erumpente res ſalvæ erant, ſymptomata evaneſcebant, ipſaque vegeta reſurrexit. Sed cum aliquando menſe Februario tota die linum carminando ſe graviùs exercuiſſet, eadem ſymptomata præfati paroxyſmi redibant ſed atrociſſima, in ſpecie præter vomitum tumor prope inguen ſiniſtrum cum inſigni duritie, cruciatu lancinante intolerabili, & abdominis borborygmis, alvoque pertinaciter clauſa eam affligebant. Ipſa ægra ad aſſumpta quælibet ſæpius ſingultiebat, & violenter eructare videbatur, ſine flatu tamen. Tertia die verò, cùm in hoc ſtatu conſtituta fuiſſet, me vocabat. Ego ægram viſitans dicebam: eſſe paſſionem hyſtericam cum hernia complicatam, quæ tamen à paſſione hyſterica exaſperatur, ac itacuravi: ſcilicet cum per tres dies in ſtatu dicto perſtitiſſet, antequam mè vocandum curaſſet, die tertia morbi à meride præſcripſi clyſma carminans cum ſale tartari & oleo deſtillato ſuccini pro ſcopo alvum emolliendi ſtimulandique, internè ſimul hanc formulam ordinando:

℞. *Salis card. bened.*
Lapill. cancr. præp. an. ℈i.
Laud. hyſter. gr. vi.
Miſta div. in 2. part. æqu.

Cepit unam doſin veſperi, alteram circa noctem mediam, ſicque dolores ſedabantur. Clyſma autem eodem modo, quo injectum erat, effluebat, & ſine efficacia.

Poſt noctem mediam, laudani opiati vi ceſſante, ſymptomata omnia recrudeſcebant, unde clyſma ex lacte ordinavi, cui parum lixivii communis additum fuit; itemque ſimul pariter externè ægræ emplaſtrum ex galbano applicandum juſſi, malaxatum cum ſ. q. olei deſtillati ſuccini; ſimul præſcribendo ſequentem mixturam:

℞. *Liqu. cornu cervi ſuccin.*
Eſſent. caſtor. an. ʒii.
M. S.
Eſſentia matricalis.

Capiebat 40. guttas bis vel ter in die pro lubitu.

His factis Clyſma denuò rejiciebatur, & omnia fruſtranea erant. Ergo die quarto veſperi ſequentem formulā pręſcripſi:

℞. *Cinnab. antimonii* ʒß.
Laud. hyſter. ℈ß.
Olei deſtillat. aniſi gtt. iii.
Cum *eſſent. aurant.* f. Pilulę pro 2. doſibus.

Qua-

Quarum unam illa veſperi cepit, alteram poſt noctem mediam, & manè ſequente benè ſe habens, de nihilo conquerebatur, niſi quod alvus clauſa ſit, & ſitiat; quam tandem vetula quædam, quibusdam in caſſum adhibitis, cataplaſmate ex pomis Borsdorffianis cum pauxillo croci regioni umbilicali & herniosæ applicato, totumque abdomen cum ſevo hircino inungendo, reſeravit.

Ancillæ cuidam menſes fluentes, neſcio quo caſu, ſupprimebantur; dolor aderat gravis in regione pubis ac lumborum reſpiratio difficillima, amiſſa loquela, fauces occluſæ, ut juſculum calidum deglutire nequiret; anxietates, lipothymiæ recurrentes, ſuffocatio imminens, rugitus abdominis, dolor capitis, ſcotomiæ, tinnitus aurium, &c. Adſtantes putabant eſſe catarrhum ſuffocativum; ego paſſionem hyſtericam dicebam, & menſium cohibitionem. Propinabam internè, præmiſſa hypochondriorum ligatura, ſequentem Potionem cochleatim:

℞. *Aquæ puleg.*
Meliſſ. an. ℥iß.
Spiritus ſalis ammoniaci ℨi.
Eſſ. myrrh. ℈ß.
Sal. volat. ſuccini,
Cornu cervi an. gr. vi.
Syr. cort. aurant. ℨiii.
Miſc.

Præſcriptum ſimul fuit clyſma carminans, quæ optimè contulerant. Manè ſequente aperiebatur vena in pede cum euphoria. Internè præſcribebam.

℞. *Spiritus ſalis ammoniaci ſimpl.* (vel *ſuccin.* aut *caryoph.* ℨi.)
Eſſent. caſtor.
Myrrhæ an. ℨß.
Olei deſtillat. caryoph. gutt. i, vel ii.
M. S.
Mixtura matricalis.

Doſis 50. gutt. ter quotidie uſurpando.

Hiſce meliùs habuit: Sed cùm præcordia eſſent plena mucilagine viſcida, & dolores acerbi punctorii in hypochondrio ſiniſtro, pro fomite removendo præſcripſi potionem ex gummi ammoniaco cum ſucceſſu; item ſperma ceti, de quo *in Diſſert. mea cap. 2. pag. 12.*

Fœmina quædam aliquando ſubitò graviſſimo dolore lancinante & pungente in regione vulvæ, ſpeciatim in labio ejus dextro, corripiebatur, dolor horrendus erat, ſubinde ſurſum vergens verſus umbilicum: putabam primò calculum eſſe veſicæ, aut exulcerationem ejus aut pudendorum; ſed horum nihil aderat, quia liberè urinam excernebat, & nunquam calculoſa fuerat, nec pus nec ſanguis in urina conſpicua erant; & quia ſubitò dolores hi invadebant, & ſubitò etiam deſinerent, poſt dimidium annum recurrebant, dubius eram: ſed cùm proclivis anteà ad paſſionem hyſtericam fuerat, & ſe multoties curaverat per mentham contuſam, in forma globuli pudendis intruſam, ubi dictum factum paroxyſmus evanuerat. Hoc audiens, de ſpaſmo imprimis, quia dolor ſurſum pergebat, cogitabam, & præſcribebam:

℞. *Lapill. percar. præp.*
Cinn. antimonii an. ℈i.
Laud. op. gr. ii, vel iii.
M. f. pulvis pro duabus doſibus.

Capiebat in cereviſia calida: & ex prima doſi ſenſile levamen percepit, poſt alteram evanuit paroxyſmus; niſi quod levia circa pudenda ſe offerrent, unde ordinavi emulſionem violarum, tincturam nephriticam, ſed fruſtra. Externè inunxi cum oleo ſuccini cum oleo petræ, ſed male habebat ab acrimonia olei; tandem ordinabam ſpiritum ſalis ammoniaci & eſſentiam myrrhæ, cujus uſu jam per annum ſana fuit, & quoties aliquid ſentit, ſtatim ad hanc mixturam confugit.

Hæc de ſuffocatione ſic dicta uterina, & etiam de morbis, qui vitio uteri adſcribuntur, ſufficiant. Pergo ad

SECTIONEM IV.
DE
VIRI ADMISSIONE LÆSA.

FOEmina nempè quæcunque, quæ cum menſium fluxu ad generationem quaſi ſe habilitat, & cui, pruritu venereo titillante genitalia, à viro præſtanti ſatisfactionem deſiderii recipit per debitum *congreſſum*, ſeu potius per debitam in congreſſu Admiſſionem: Læditur hæc viri admiſſio vario *orificii uteri externi* & *vaginæ* uterinæ vitio, vel nimis clauſæ, aut nimis ſtrictæ, aut anguſtæ; vel nimis patulæ; ſeu denique impedita eſt Admiſſio hæc in affectu, qui vocatur vulgo *Procidentia uteri*, ſeu ejus Prolapſus, & in Inflammatione atque Exulceratione uteri.

CAPUT I.
DE
VAGINÆ UTERINÆ ANGUSTIA.

QUoad *nimiam anguſtiam* ſeu *clauſuram uteri*, hæc eſt vel *naturalis*, vel *præternaturalis*; *Naturalis*, de qua ſuprà dictum; *Præternaturalis* verò, quæ eſt hujus loci.

CAUSÆ.

Fit à coalitu vulneris, rupturæ, eroſionis &c. inconcinno, per quem aut vaginæ uterinæ parietes juſto arctiùs conglutinantur, aut excreſcentia carnea meatum hunc occludit, cujus exemplum videb. in VVIERI *Obſ. pag.* 114. Plures cauſas utut infrequentiores, vid. in ROENHUSYO *pag.* 114. & 118. nec non VVIERO *pag.* 99.

CURA.

Nimia anguſtia ſubindè repetito coitu ſolet curari. Optimum aliàs remedium eſt, ut recipiatur rapa exſiccata debitæ magnitudinis, quæ immittatur ſinui pudoris, ita per diem relinquatur; intumeſcendo enim clauſuram laxiorem facit: ſin minùs id fiat, per ſpeculum uterinum dilatanda venit. Si verò clauſa ſit vagina nimis, *methodo Chirurgica* curatur, de cujus Cura jam ſupra locutus ſum. Aſt ſi *vagina uterina* forſan *coaleſcat* poſt *excoriationem* aut *exulcerationem*, malum difficile eſt, & citra *ſectionem* non poteſt curari: quæ tamen etiam maximè dubia eſt. Si verò *nimis patula* ſit *vagina*, beneficio *Balneorum*, *Inſeſſuum* aut lotionum aluminoſorum aſtringentium, curatur.

CAPUT II.
DE
PROCIDENTIA UTERI.

UTeri procidentiam in ſpecie quod ſpectat: Vocatur ita propterea, quia communiter putant, quod uterus extra ſitum ſuum naturalem fermè progrediatur, exeat, & ita per pudenda propendeat, ita, ut procidere obſervetur corpus quoddam rotundum colore carneo, in medio perforatum, nunc magis nunc minus; qualem molem verum uterum, ſeu uteri fundum, eſſe putant. Verùm illi ſanè errant, quamvis illam communem opinionem defendere conetur GRAAFIUS *de Part. mulier. Generationi Inſervient. cap.* 11. argumentis tamen maximè imbecillibus. Nam ſi jam conſideramus firmam iſtam uteri connexionem circa os ſacrum cum inteſtino recto ac partibus vicinis, item per membranas (quibus ligamenta ejuſdem lata laxè connectuntur per firmam cum lumbis connexionem) ſanè per ſe patet, uterum planè eſſe immobilem, & omninò impoſſibile, ut talis fiat uteri Prolapſus, *à cauſa* ſcilicet *interna*, ſed neceſſe eſt, ut ſemper concurrat inſignis *violentia externa*, atque ita ſi potius *Vterus protractus*, quàm Uterus *prolapſus*. Evenit hæc *Protractio* interdum *in partu difficili*, dum obſtetrices ſæpè male tractant mulieres parturientes & puer-

puerperas: fit itidem hoc à nimis valida & violenta ſecundinarum, utero interdum adnatarum, extractione, cum quibus ſimul & uterus tandem neceſſariò foras extrahitur, & violenter à ſitu naturali divellitur. Id quod tamen fieri nequit citra ingens vitæ periculum, ita ut tales mulieres propter *vaſorum ruptionem & lacerationem partium*, ut & *inflammationem gangrænescentem*, vix ac ne vix quidem ſalvari poſſint, ſed ſemper neceſſe ſit intereant. Exemplum tale recenſet BARTHOLINUS *Cent. 2. Hiſtor. Anatom.* 91. ubi habet uteri extractionem cum ſecundina lethalem: Videatur itidem HILDANUS *Cent. 4 Obſer. 60.* ubi etiam habetur uteri extractio propter ineptam violentam ſecundinæ tractionem. Plura vid. in BERENGARIO, DIEMERBROCIO *Anat. lib. 1. cap. 24.* CARPO *iſagog. Anat. pag. 25* MAURICEAU *de M. M. lib. 9. cap. 6. Obſ. 76.* & PRIMEROSIO *de M.M. lib. 2. c. 15.*

Verùm cum talis extractio ſeu protractio ſit omninò periculoſa & ſubindè lethalis, patet, quid habendum ſit de traditione iſta ſatis communi, quâ uterus aut exſectus aut ulcere abſumptus ſtatuitur, remanente interim vitæ aut ſanitatis integritate, imò adhuc reſtitante vi concipiendi? Affectus autem iſte, qui vulgò nomine Procidentiæ ſeu Prolapſus uterini venit, *minimè utero* propriè ſic dicto competit, ſed tantùm *vaginam uterinam* afficit, utero ſemper in ſitu ac conſtitutione ſua naturali permanente; ac ob id à Modernis genuino nomine *Prolapſus ſinus pudoris* rectè vocatur, fitque duobus modis:

1. Quando *vagina uteri* tota nimis relaxata aut extenſa propendet foras, quod interdum fit in partu difficiliori, aut improvida obſtetricis manu; vid. ROENHUYSIUS *Obſ. Chir. lib. 2. pag. 91.* in quo nimis laxatur, extenditur & diſtenditur vagina uteri, ejuſque imprimis membrana interna rugoſa: poſt talem enim difficilem partum facilè evenit, ut non raro duos digitos latos globoſè extra genitalia propendeat, ac in medio ſui foramen exhibeat, quod falsò pro uteri orificio interno Veteres habuerunt. Quod ſi, etiam ab alia quacunque cauſa, vel interna vel externa, *relaxata*, aut nimis *extenſa*, & in naturali tono vitiata fuerit iſta vaginæ interna membrana, facilè citra uteri affectionem, vel in ſitu mutationem foras propendere, vel in labiis pudendi hærere, vel ulteriùs plus minùs procidere poteſt.
2. Etiam fit prolapſus ſeu procidentia vulgò, ſed falsò ſic dicta uteri, quando *rugæ vaginæ uterinæ* in quadam ſui parte *laxatæ*, aut *exeſæ*, aut *eroſæ* nonnihil, ſanguine vel aliis humoribus repletæ, ſucceſſivè in tantum à naturali tono relaxantur, ut pedetentim extra vulvæ labia propendere incipiant, ita ut tandem repræſentent *corpus amplum, rotundum, anguſto collo annexum*, & extra ſinum pudoris propendens; quod collum ulteriùs intra ſinum pudoris ſe abſcondit. Corpus propendens iſtud interdum in tantum augetur, ut tandem ad *capitis infantis* magnitudinem quoque accedat, & interdum *ad genua uſque* propendeat; Imò interdum alteratum ab aere externo, vel humoribus, tandem ulceratur, & graveolentem fœtorem expirat, & pondere ſuo ac ſitu, *Dolorem* moleſtum, pariter & impedimentum in progreſſu, mulieribus affert.

CAUSÆ.

Cauſæ hujuſmodi protuberantiarum, quas uteri procidētiam dicunt, ſunt ſæpius *internæ*; utplurimum poſt *hæmorrhagias uteri nimias*, à ſanguine ſeroſiore, aut poſt diutiùs continuatum fluxum album, oritur, dum laxatis fibris aut membranis, rugas vaginæ conſtituentibus, hæ ſucceſſivè ſanguinem alioſque humores colligunt, coacervant, tandemque in tale corpus ſucceſſivè augentur. Humores iſti concluſi ſucceſſivè corrupti putredinalem tandem acorem contrahunt, ſicque in *ulcera* fœtida tandem corpus proprium exedunt. Quod ſi tandem ſuperveniente interdum gangræna propendens moles abſcindatur, tùm uterum prolapſum, vel integrum ulceratum, citra vitæ periculum abſciſſum eſſe & abſciendi poſſe, veteres iactitarunt: & cum tactu intus inæqualitatem quandam repræſentet propendens tumor, teſticulos vel ſimilia corpora in utero inverſo latere putarunt; quæ tamen omnia veterum aſſerta de utero propendente ſufficienter refellit Modernorum experientia Anatomico Chirurgica, in ſpecie ROHNHUYSEN *Obſerv P. 1. pag. 91.* & Chyrurgi Amſtelodamenſis JOB *van Meeckern*, qui in *Obſerv. ſuis Medico Chirurg. Idiomate Belgico conſcriptis*, ſed mox Germanico prodituris, *Obſerv. 51. §. 2. pag. 310. ſeq. & in Append. cap. 14. pag. 491.* elegantibus Obſervationibus docet, poſt mortem mulierum, quæ cum aliis affectibus variis complicatis lethalibus, & procidentia ſic dicta uterina inſigni laborarunt, poſt factam corporis apertionem in talibus uterum verum naturali ſuo loco & ſitu conſtitutum fuiſſe, & id quod propenderit, ſolùm in vagina uterina relaxata, aut ejus aliquot rugis nimis protenſis fuiſſe, adeò, ut aliquando ingentem talem procidentiam poſt convenientem in parte ſui anguſtiore, ſeu collo, ligaturam Chirurgi abſciderint, & relicto filo in loco abſciſſionis intus repoſuerint, poſt mortem mulieris, aliquot dies poſtmodum evenientem, reperierunt filum parti cuidam laterali in collo ſeu vagina uteri, ubi relaxatæ quædam rugæ collum iſtius tumoris conſtituunt, fuiſſe annexum, utero in ſitu naturali, hoc eſt in pelvis cavo, laudabiliter conſtituto. Unde manifeſtè talis experientia docuit, id quod propenderit & abſciſſum fuerit, ſolùm à vagina relaxata & propendente ortum fuiſſe. Imò poſt reſectionem atque exſtirpationem corporis prolabentis ſeu uteri ſpurii mulieres non ſaltem ſuperſtites & incolumes evaſiſſe, ſed prolem quoque concepiſſe ac peperiſſe. ROENHUYS & plures Authores perhibent. Interdum etiam *excreſcentiæ* vaginæ variæ nunc *rugoſæ*, nunc *carnoſæ*, nunc polypoſæ, extra vaginam uterinam enatæ, aut aliis modis curandas ſuſcipiunt, ſed fruſtrà. Occaſio excreſcentiæ talis fere eſſe ſolet læſio quædam in interiore vaginæ ſuperficie, excoriatio aut exulceratio in locis hujuſmodi membranoſis, ex qua facile talis excreſcentia emergere ſolet: Conf. hic MEECKERN *l.a.* item ROENHUYSEN *Heil Cubr. id eſt, Cura Salutaris, l. 2. c. 49* *Bartholinus Cent. 2. Hiſt. 58.* SALMUTH *Cent. 1. Obſ. 44.* KERKRINGIUS *in Spicileg. Anat. Obſ. 53.* qui refert exempla *Sarcormatum*, nunc in orificio uteri interno natorum, nunc propendentium ex vagina uteri, quæ pro *utero prolapſo* habita ſunt: Sic in M.A.N.C. *Ann. 2. Obſ. 112. pag. 199.* proſtant exempla *excreſcentiæ fungoſæ* vaginæ, *uteri prolapſum* mentientis.

DIAGNOSIS.

Quod ergo attinet *Diagnoſin* hujus procidentiæ ſic dictæ uterinæ, duplex ſolet eſſe gradus, nempe vel ſaltem ejus deſcenſus, vel ejusdem prolapſus. Moles enim foras propendens vel adhuc eſt in labiis, vel circa labia pudendi, & hoc ſaltem deſcenſus uteri appellatur, tuncque apparet exiguus tumor labia pudendorum occupans; quaſi extenſa pellis, & ſimul pondus quoddam inſtar cujuſdam ovi majoris circa labia pudendi hærentis: quod ſi ulterius tumor pergat, ut etiam foras propendeat, propriè prolapſus ſeu procidentia dicitur, atque tunc apparet tumor ovi anſeris inſtar, modò minor, modò major, ita ut interdum, ceu dixi, ad capitis infantis uſque magnitudinem intumeſcat. Interdum habet in medio ſui foramen, ut anteà monui, quod internum uteri orificium putatur, & tunc eſt vagina tota relaxata, quæ foras prominet: Interdum citra tale foramen tumor eſt rotundus, globoſus, & tunc aliquot vaginæ uteri rugæ affectæ eſſe ſolent: Adeſt in principio imprimis inſignis dolor quidam tenſivus partium, quibus annectitur uterus, lumborum, hypogaſtrii, pudendi, & circa os ſacrum, aut partibus vicinis annexis, ex tumore propendente violenter protractis & tenſis: Interdum ſupervenit febris, interdum etiam convulſiones, & ſubſtantia propendens corrupta ulceratur non raro, imò gangræneſcit: poſtquam aliquandiu duravit malum ob conſuetudinem dolor mitigatur, & ſolùm ponderis moleſtia quædam ſentitur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*. Prolapſum ſeu Protractum uteri verum, ſeu Protractionem uteri à cauſa violenta, ut in principio monui, affectum pronunciat incurabilem LINDANUS, utut cura palliativa, ſi non ſit lethalis, intus retineri poſſit. Fit enim talis protractio uteri violenta non niſi & avulſis & ruptis ligamentis latis, quorum conſolidatio, aut repetita connexio, vix per artem poteſt perfici.

Quod verò attinet reliquas prolapſus putati differentias: deſcenſus *facilius* poteſt curari, idque imprimis in junioribus, quàm procidentia.

Quod-

Quod ſi dolor, febris, convulſio, aliave gravia ſymptomata accedant, mortis cauſa eſſe poſſunt.

Quò magis id, quod prolapſum eſt, ab ambiente aere alteratum, inflammatum, & gangræna plus minus corruptum fuerit, eò periculoſius eſt, nec niſi manuali Chirurgi exciſione curabile.

Quod ſi diutius malum fuerit (nam interdum per plures annos ſine vitæ nocumento durant, uti obſervavit MORISONIUS *de Morbis mulierum pag. 386.*) eò *difficiliùs* ad ſcopum optatum cura pervenire poteſt.

Aliàs ſinus pudoris prolapſus *per ſe* rarò eſt lethalis, valdè tamen moleſtus & periculoſus admodum, ſupervenientibus ulceribus tædioſiſſimis propter fœtorem.

Si fit à cauſa interna per *ſucceſſivam relaxationem*, *faciliùs* curari poteſt eo, qui fit per *violentiam externam*: Qui verò fit per *impetum obſtetricis*, *incurabilis* eſt.

CURA.

Quod ergo attinet *Curam*: Prolapſum ſinus pudoris ex vaginæ vitio quocunque curare qui vult, ſequentes tres attendat ſcopos:

1. Partem prolapſam convenienter in ſitum naturalem reponere.
2. Repoſitam adſtringentibus commodis vel verè, vel aliis mediis palliativè, *in debito ſitu firmare*.
3. Quod ſi vel reponi nequeat, aut *alterata*, aut jam *corrupta* & ulceroſa, aut etiam jam gangrænoſa, ſubſtantia propendens fuerit, abſciſſione totaliter extirpari debet. Excreſcentia verò quælibet eradicanda venit, idque omnium optimè ferro.

Repoſitio fieri debet *citò*, partim ne alteretur ab aere vel *urina*, partim quia ſic faciliùs curari poteſt: Fiat ut mulier debitè corpore ſituetur nempè in dorſo jaceat elevatis cruribus, & conſtrictis natibus ut, ita commodiùs intrudi poſſit: Quo facto, manuum ope *linteum* fotu ex aromaticis blandè diſcutientibus *intinctum* circumvolvatur digitis, & interiora verſus blandè ſubſtantia eminens intrudatur, atque in ſitum naturalem *reponatur*: poſtmodùm ægræ *quies* injungenda eſt. Ante repoſitionem autem, imprimis ſi alteratus & relaxatus nimis fuerit tumor propendens ab aere, commodè fotus aromatici confortantes & appropriati uſurpandi ſunt, quorum ope denuò reſtituitur uterus: v. g. fiat Fotus ex *rore marino*, *ſalvia*, *abſinthio*, *&c.* decoctis in *vino*, aut vini & aquæ partibus æqualibus, aut *aqua ferrariorum*: Item Fotus ex decocto allii in lacte, quod JOEL commendat: aut coquantur folia & baccæ lauri, menthæ, flores ſambuci, ac ſummitates artemiſiæ, in vino adſtrigente: quo fomento humido, tepidè cum linteis applicato, aliquandiu fomentetur *ſinus pudoris prolapſus*, ut partim *tumor* propendens, partim labes contracta corrigatur. Hinc pro ſcopo *repoſitionis & firmationis* conveniunt omnia alia remedia, quæ *in ano prolapſo, item quæ in Hernia inteſtinali, ſuperiùs l. 1.* dicta ſunt. Communiter ſuaveolentia naribus, fœtida tumori propendenti, applicant, perſuaſi de antiquata opinione, uterum, ut talem, delectari ſuaveolentibus, quibus ut vicinior ſit, ſurſum repat: Sed de his alio tempore. Aliàs ubi repoſitio eſt difficilior, ſingulare experimentum eſt HELIDÆI ſuffitus inſtitutus ex ſtercore bubulo ſiccato, cui adhuc præſtantior, & ab omnibus decantatum experimentum, eſt ſuffitus pellis anguillæ ſalitæ, in fumo exſiccatæ & *pulveriſatæ* ex qua, carbonibus impoſita, fumus, vulvæ per tritorium excipiatur; ſuffitum enim præbet excellentiſſimum ad repoſitionem uteri. In defectu hujus quibuſdam experimentum eſt ovum gallinæ putridum, quod, rupto cortice ipſius, panno ſubtili vel lana exceptum immediatè tumori propendenti applicatur, & mirè confert ad reponendum prolapſum ſinus pudoris. Eſt experimentum FORESTI, STOECKERI, & aliorum. Quidam laudant pro hoc ſcopo inunctionem regionis oſſis ſacri & circa os coxendicis *pinguedine urſina*, aut *erinacei*, item applicationem emplaſtri magnetici contra herniam: Sed an hæc tantum valere poſſint? dubito, utut aliàs paria, quæ in ano prolapſo vel in hernia inteſtinali conducunt, etiam in prolapſus ſinus pudoris locum inveniant. Jubent quidam pro utero reponendo, ut mulier *terreatur*, quia ſic ferè ſpontè retrahatur ſinus, nempè ut Chirurgus, vel Medicus, ferrum candens ipſi tunc manu oſtendat, ac ſtimulet, quaſi vellet uterum eo tangere: ſic enim, muliere terrefacta, introcedere, uti ex CASTRO refert SENNERTUS *lib. 4. Prax. ubi uteri procidentia p. 95.* ZACUTUS LUSITANUS, & ex eo RIVERIUS *in Praxi*, terrorem per *mures vivos* filo alligatos per mulieris crus ſiniſtrum diſcurrere permittunt. Quidam *cucurbitulas maiores cum flamma* inguini, umbilico, & ſub mammis apponunt.

Repoſitus ſic dictus *uterus* ſeu ſinus prolapſus *firmandus* & retinendus eſt, vel verè vel palliativè: Verè *remediis* convenientibus adſtringentibus, tàm in- quàm *externis*: Nam & *internè* vulneraria adſtringentia, & ex iis parata *Decocta* à quibuſdam uſurpantur, quæ fiunt ex *herniaria*, *piloſella*, polygono, radice ſymphyti, nuce cupreſſi, *betonica tormentilla*, & ſimilibus. POTERIUS cum ſucceſſu intus uſurpat ſequens Decoctum poſt repoſitionem & firmationem uteri:

℞. *Nuc. cupreſſ.* (vel loco hujus poſſunt accipi gallæ:) no. xij.
Rad. ſymph. mai. ℥ij.
Fol. ſeu Herb. polyg.
Herniar.
Beton.
Piloſell. an. m. j.
Coqu. in ſ. q. aquæ & *vini*.

De Colatura dantur pro doſi aliquot unciæ cum *Syrupo limonum*.

Cum etiam flatus inteſtinorum, turgeſcentia ſua ſtimulantes alvum malum exaſperare, & ad recidivam diſponere poſſint, propterea crebriorem uſum ſeminis aniſi & fœniculi convenienter ſuadet POTERIUS. Addantur etiam *ſemina 4. calida majora* Decoctis vulnerariis, ut præcaveatur *flatuum* nimius proventus, ne quodammodò denuò protrudatur ſubſtantia modò repoſita.

Sed imprimis firmandus eſt Prolapſus ſinus pudoris per externa *Fomenta adſtringentia*, nunc ſub forma *Injectionum*, nunc *Fomentorum* vulvæ extrinſecùs applicandorum, nunc ſuffituum modò laudatorum, nunc *Peſſi ex lana carminata* hujuſmodi *Decoctis adſtringentibus* intincti applicantur. Parantur talia *Fomenta* ex adſtringentibus aliàs cognitis, v. g. ex gallis, foliis quercus, myrti, prunorum ſylveſtrium, ex equiſeto, alchimilla, & millefolio, ex corticibus granatorum, ſumach, & ſimilibus, quæ decoquuntur in *aqua ferrariorum*; quibus etiam poteſt addi parum *aluminis*, eo nempè in caſu, quando *partes* non ſunt *excoriatæ* aut exulceratæ, & quando ſunt *indolentes*; aliàs talia *acria* intermittenda ſunt: e. g.

℞. *Rad. ſymph. mai.* ℥i.
Gland. no. vii.
Malicor. ſeu *cort. granat.* ℥ß.
Alum. ℥j.
Coqu. in *vino rubro* ad medias. S.
Fotus adſtringens.

Hoc ipſo Decocto fomentetur ſinus pudoris, & etiam peſſus ex lana vel ſpongia hoc ipſo ebria immittatur, ut eò meliùs firmetur.

POTERIUS *Cent. 3 cap. 91.* hoc fotu felici cum ſucceſſu uſus fuit:

℞. *Nuc. cupreſſ.*
Gallar.
Cortic. granat.
Balauſt.
Sumach. an. ℥ij.
Fol. myrti.
Olivæ ſeu *oleæ*,
Quercus,
Polyg. an. m. j.
Flor. roſar. p. j.
Bulliant in *vino rubro*: quo fotu pars affecta bis vel ter in die foveatur, muliere interea quietè jacente.

Præterea Decoctum aluminis aut muſci quercini pro fotu, aut etiam pro injectione in vaginam uterinam, commodè uſurpatur. Decoctum etiam gallarum in aqua ferrata, ſeu in quo ferrum aliquoties extinctum fuit, utero injectum, ceu admodum proficuum laudatur. Si in forma *peſſorum* & *globulorum* uſurpentur, cauti ſimus, ne peſſi tales nimis magni ſint & irritent vaginam uterinam; Metus enim eſt, ne excitetur *fluxus albus*, qui tunc ſolet malum ſubindè exaſperare. Radix et folia urticæ contuſa, & inſtar cataplaſmatis impoſita conferunt. Præterea non incongruum eſt, ut continuentur ſuffitus ex ſtercore vaccino aut equino, qui egregiè conveniunt; Item ex pelle anguillæ aliiſque ſimiliter fœtentibus. Loco horum ex *aceto*, *ſuccino*, *thure*, *maſtiche*, *gummi juniperi*, et ſimilibus forſan magis

magis ſunt proficui. Hinc pinguedine urſi inungatur regio oſſis ſacri, item regio pubis. Quidam ceu ſingulare laudant, ſi ſumatur chryſanthemum Peruvianum, quod vulgò vocatur flos ſolis, Germ. *die Sonnenblume*, qui coquatur, & decocto pars benè fomentetur, quo facto regio dorſi lumbaris cum axungia ſeu pinguedine urſi inungenda, ut firmetur tumor uteri prolabens.

Quibus placet, poſſunt applicare *emplaſtrum* regioni umbilicali & hypogaſtricæ, ita ut pubem verſum pertingat, aut oſſis ſacri, ex *opoponace*, *galbano*, *tacamabaca*, & ſimilibus, aut etiam ceratum ex ſolo galbano. Neſcio an tantũ valeant, quantum dicunt. Alii præſcribunt tale Emplaſtrum;

℞. *Olibani*,
Maſtich.
Opoponac.
Galbani,
Serapini,
Terebinth.
Styrac. liquid.
Pic. ſicc. an. p. æqu.
Ceræ parum,
Fiat Emplaſtrum.

Hoc poſteriùs circa lumbos, & anteriùs circa pubem imponendum pro firmando prolapſu.

In malo graviore, aut inveterato, aut ſæpius recidivante, Thermarum uſus eſt optimus; Conf. M. A.N.C. *Ann. 6. pag. 89. & 7. Obſerv. 57.*

His ſi nequeat denuò firmari propendens tumor, *palliativè* firmetur, & intrudatur in vaginam uterinam globulus cereus, & geſtetur; vel factus ex ſubere, cera candida, aut maſſa emplaſtri, facta ex cera, colophonia, gummi elemi & ſimilibus obducto; qualium globorum, aut rotundorum, aut oblongorum, aut pyriformium, optimam deſcriptionem & delineationem videbitis apud RHUMELIUM deſcriptam, & imprimis in MORISONIO *de Morb. mulier. lib. 3. c. 5. Part. lib. 23. cap. 41.* SCULTETO *lib. 22.* in HILDANO *Cent. 4. Obſervat. 61.* & ex eodem habet SENNERTUS de Procidentia uterina. Hi globi immittendi exactè reſpondeant amplitudini vaginæ, ne nimis parvi procidentiam impediant, nimis verò magni vaginam irritent, aut nimis dilatent, & ad fluxum album ſtimulent; unde commodius erit, ſubligaculis idoneis peſſum firmare. Conſultum autem eſt, ut in medio ſint perforati, & inſtructi filo, ut partim menſibus concedatur tranſitus, partim verò, ut pro lubitu poſſint extrahi, quando libuerit, in ſpecie, ſi forſan maritus ingreſſum moliatur; ſic diu ſupervivunt ſine moleſtia, quin imo concipiunt & pariunt: extra tempus autem congreſſus ſemper debent geſtari hi globuli.

Putant vulgò, hos globulos intrudi in uterum, quod impoſſibile, ſed hærent tantùm in vaginæ ſummitate; nam replendo exactè, laxitatem, & ſimul hinc propendentem tumorem, impediunt & fulciunt: Cavitas enim uteri tam parva eſt, ut impoſſibiliter poſſit capere, aut ſi capiat, non poſſent tàm facilè extrahi & reponi hi globuli. Loco globulorum SENNERTUS facit mentionem *annulorum* ſinui pudoris intrudendorum, quibus ſimiliter prolabens tumor ſuperiùs retinetur, ne propendeat. Hi ſimiliter nullo modo ad uterum pertingunt, ſed rugas ſaltem vaginæ diſtentas & laxatas inde egreſſum molientes firmant & fulciunt, & ita malum palliativè curant.

Quod ſi verò *excreſcentiæ* ſint, aut ſaltem tumor ex relaxata una alterave vaginæ ruga, aut, ſinus pudoris prolapſus ſit *alteratus* ab aere, & vel *corruptus* vel *ulceratus*, in tali caſu optimum eſt, ut radicitus *abſcindatur*; quod fit ſine periculo *injecta* priùs *ligatura* cum filo; hinc inſtar ulceris curetur; vid. PARÆUS *lib. 23. cap. 41.* & ROUSSETUS *de Partu Cæſ. c. 4.*

Locutus ſum de admiſſione viri læſa, & occaſione hujus de Procidentia dicta uterina: Sequitur jam

CAPUT III.

DE INFLAMMATIONE UTERI.

CAUSÆ.

VTeri Inflammationis *Cauſa proxima*, ſicut omnium inflammationum, eſt ſanguis intra poros uteri ſtagnatio.

Cauſæ remotæ & occaſionales frequentiùs ſunt coitus nimius, aer frigidior poſt menſes, aut mox à partu admiſſus, partus difficilis contuſiones & lacerationes uteri à partu difficili, & vulnera, (vid. FORESTUS *lib. 28. Obſ. 42.*) nec non menſes & lochia intempeſtivè ſuppreſſa.

DIAGNOSIS.

Cognoſcitur, & à vicinarum partium inflammatione diſtinguitur per tumorem, æſtum, dolorem tenſivum & gravativum genitalium, inguinum, hypogaſtrii & umbilici, qui poſt immiſſum digitum in genitalia augetur, & interdum ad coxas, ſpinam dorſi & ſcapulas uſque extenditur; unde propter diaphragmatis compreſſionem & pleuræ conſenſum, ſuffocatio imminet: percipitur ſimul fervor, unà cum orificii interni duritie, & retractione, & duritie; vagina uteri fit rubicundior cum venulis turgidioribus, menſes & lochia ſupprimuntur, mammæ quaſi inflantur & dolent, adeſtque ſimul nunc alvi, nunc urinæ ſuppreſſio: conjuncta eſt febris ardens continua, interdum lipyria cum ſiti, linguæ ariditate, cephalalgia & delirio, convulſionibus: de quibus vid. HIPPOCRATES *lib. 2. de Morb. mulier. ſ. 20 54.*

PROGNOSIS.

Inflammatio uteri malum ſatis periculoſum eſt, quæ, imprimis ejus fundus, facilè in gangrenam abit: vid. HIPPOCRATES *Aphor. 43.* & HERCULES *de Saxonia Prælect. P. 3. pag. 208.*

De cætero tutius eſt, quando inflammatio hæc diſcutitur quàm ſuppuratur; quia ſuppuratione abſceſſus, ſi ad cavitatem abdominis pertingat, novum periculum excitat; quia pus per inguina rariùs evacuatur, uti hoc BENEDICTUS *de Curat. Morbor. cap. 5.* annotavit; aut per alvum expurgatur, quod obſervavit RHODIUS *Cent. 2. Hiſt. 89.*

Denique uteri Inflammatio interdum in ſcirrhum degenerat, qui affectus difficilis ſatis eſt, & utplurimum hydropem conjunctum habet; quo præſente, doloris & ardoris & reliquorum ſymptomatum remiſſione tumor, renitentia, & gravitas hypogaſtrii atque crurum remanet.

CURA.

Quoad *Curam*; in primo inflammationis principio revulſionis cauſa venæ ſectio inſtituatur in brachio & altero die interjecto clyſtere in malleolo; vid. SENNERTUS *lib. 4. P. 1. S. 2. cap. 13.* & HERCULES *de Saxonia l. a. p. 208.* Poſt, clyſteres applicentur temperati, emollientes & reſolventes, ex lactuca, malva, violaria, floribus chamomillæ, ſambuci, verbaſci, in aqua calcis vivæ decocti, & cum electuario lenitivo, ſyrupo roſarum ſolutivo, atque nitro injecti. Ratione alvi evacuandæ uſurpetur Decoctum tamarindorum vel paſſularum minorum, cui infuſa folia ſennæ cum cremore tartari ad imitationem TIMÆI; quales *formulas ſuprà l. 1.* dedi *ubi de Alvo obſtructa*.

Externè Fotus aut Cataplaſmata reſolventia & anodyna, qualia parantur ex malva, althæa, pulegio, artemiſia, meliloto, floribus verbaſci, chamomillæ in aqua, vel ſimplici, vel calcis vivæ, aut cum vino coctis, pectini applicentur, in incremento, & ſtatu morbi continuanda: ſicut etiam emplaſtrum de galbano crocatum & reliqua Reſolventia uſurpari poſſunt.

CAPUT IV.

DE UTERI EJUSQUE VAGINÆ ULCERIBUS.

INterdum uterus ejuſque vagina exulceratur.

CAUSÆ.

Cauſæ horum ulcerum ſunt vel internæ, ut lochia retenta, & inflammationes ſuppuratæ, ſordes intra rugas retentæ, fœtus & mola corrupta, gonorrhœa maligna, fluor albus nimis acris, aliorumque humorum acrium diuturnior affluxus; vel externæ, ut frequens & violentior coitus, vaginæ attritio, partus difficilis, &c.

DIA-

DIAGNOSIS.

Ulcera hæc *cognoſcuntur* nunc ſolis oculis, nunc vagina uteri per ſpeculum uterinum diſtenta; vel ſi profundiora & in ipſo utero fuerint, ex dolore & mordicationis ſenſu, & quidem moleſtiore ſi partes nempè hæ contrectentur v. g. in coitu, vel acrioribus injectis.

Signa hæc confirmant fluor albus, retentio lochiorum, & acriorum applicatio, excretio purulenta, ulcus veſicæ propinquius, mictio frequens, ardor urinæ, & ſi poſterior pars vaginæ affecta, teneſmus quibus tandem febris ſymptomatica lenta ſupervenit, cum crebris horroribus & lipothymiis: vid. HIPPOCRATES *lib.* 1. *de M.M.t.*18.

PROGNOSIS.

Uteri ejuſque vaginæ exulceratio ſemper eſt periculoſa; ulcera enim horum difficiliùs conſolidantur, & in fiſtulas plerumque degenerant, tandemque hydropem excitant, imprimis ſi ulcera fuerint majora.

In vetulis, & quibus major humorum affluxus, difficiliùs curantur.

Ulcera ipſius uteri, etiam poſt inductam cicatricem, mulieres reddunt ſteriles, (vid. HIPPOCRATES *l.a.*) utut PRIMEROSIUS *l.* 2. *c.* 12. & ROUSSETUS *de Partu Cæſar. cap.* 4. teſtentur, quaſdam poſt enormiora ulcera concepiſſe.

CURA.

In *Cura* habenda eſt ratio cauſarum & ſymptomatum: unde ulcera à cauſa externa, v.g. coitu violentiore, ſolis conglutinantibus tractanda: ubi humorum acrimonia peccat, hæc corrigenda & vacuanda. Ante omnia dolor mitigandus; pus & reliquæ ſordes acriores detergantur.

Internè conveniunt vulneraria mundificantia, e. g. Decoctum ſummitatum hyperici in cereviſia vel ſero lactis, quocunque tempore bibitum.

Vel

℞. *Herb. heder. terr.* m.j.
Plantag.
Sanic.
Summ. hyperic. an.m.ß.
Raſ. cornu cervi ℥iij.
Coqu. in ſ.q. *aquæ ſimpl.*
Colat. ℥viij. adde
Syr. corallior.
De ſymph. Fern. an. ℥i.
M. D. S.
Potio vulneraria matricem purificans.

De quo quater in die bonus hauſtus cum gutt. 3. vel 4. Balſ. ſulphuris.

Convenit quoque Elixyr proprietatis, manè 30 ad 35. gutt., à meridie liqu. martis ſolar. ad 25. gutt. Externè conveniunt Injectiones uterinæ ex decoct. ſummitat. hyperici & florum verbaſc. cum aqua calcis vivæ: Item

℞. *Lact. chalyb.* ℔i.
Tereb. cum vitello ovi ſol. ℥ß. ad ℥vj.
Mellis roſat. ℥j.
Miſc. S.
Inſperſio mundificans.

Sæpiùs vaginæ uterinæ injiciatur pro ulcere mundificando & conſolidando.

Plures formulas tradam ſuo loco *in Chirurg. Medica*; quæ ſeligenda, & mutatis mutandis huc & in omnibus reliquis exulcerationibus applicanda. Conf. etiam hìc, quæ *ſuprà de Pruritu & puſtulis vaginæ uteri* dixi.

SECTIO V.

DE CONCEPTIONE LÆSA.

NOtum eſt, quod, dum legitimè copulantur mas & fœmina, mas emittat genituram ſuam, cujus ſpiritus genitalis impрægnet ovum muliebre, inſtar ovi in ovario oviparorum, ſicque fiat conceptio; i.e. cōceptio eſt ovuli uterini à ſpiritus genitalis maſculini afflatu facta fœcundatio, parili ratione atq; ſpiritus genitalis galli uno compreſſu omnia ova in ovario fœcunda reddere ſolet: ſimili ratione mulierum teſtes ovaria ſuperiùs dicta ſunt, in quibus ovula piſorum magnitudine producuntur, quæ per tubam uterinam, cornubus uteri in brutis analogam, ſub coitus ardore ad teſtem contortam, expanſo hujus orificio excepta deferuntur ad uterum. Et hæc eſt compreſſio & generatio ordinaria: Id enim quod eſt ovarium in oviparis, hoc ſunt teſtes in viviparis, & in ſpecie in mulieribus, utpote qui teſtes perfecta parva ovula in ſe continent, humore limpide ſcatentia, & propriis pelliculis circumdata, quæ ovula aquæ ferventi immiſſa coagulantur in formam albuminis ovi indurati, in aqua fervente cocti: Vid. STENO, HARVÆUS, HORNIUS, GRAAFIUS, MALPIGHIUS &c.: quæ doctrina Neotericorum in Compend. vid. in M.A. N.C. *Ann.*6. & 7. *Obſerv.* 196. 197 & 198.

Ovulum tale fœcundatum ſi in tuba uterina hæreat, *conceptio* fit *tubaria* præternaturalis in homine, i. e. fœtus in tubis uterinis conceptio & generatio, matrique lethalis; de qua parvus, ſed non inelegans eſt *Tractatus* ELSHOLZII *de Concept. Tubaria, obſervata Pariſiis*: Vid. etiam RIOLANUS. Extraordinariò quidem fit talis conceptio in genere humano; ordinariò enim fit in brutis, nempè in eorum cornibus uterinis, cum in brutis tubæ ſeu cornua ſint verus locus generationis: Nil dicam de eo, quod refert SALMUTH, in ſtomacho nempè mulieris ex nefando congreſſu factam conceptionem, fœtuſque digitalis poſtmodum per os excluſionem.

Dixi, quod ſpiritus genitalis maris fęcundet ova, iſte nempè, qui ſub craſſioris genituræ involucro unà excernitur, iſta materia genituræ craſſa nullo modo vel in utero ſubſiſtente, vel ceu materia fœtum conſtituente; demonſtrante hoc HARVÆO *Exerc.* 6. 39. 49. 67. 68. &c. qui primus hanc veterum opinionem concuſſit, & ejus fundamentum, nempè ingreſſum & miſturam genituręutriuſque ſexus, funditus diruit. Unde ejus obſervationes Experimentales meritò magni ſunt æſtimandæ, dum in *Oviparis* ova, ſive tota ſive ſaltem eorundem vitellos, a ſpiritu genitali maris galli, ſeu cujuſque ovipari, tanquam contagio quodam ſpirituoſo afflari, & ita fœcundari aſſerit: in *viviparis* verò uterum hoc ipſo vel eodem contagio ſpirituoſo infici, & ita fœminam à mari impрægnari ſeu concipere dicit, unde ſucceſſivè ex materia albuginea in uterum deſtillante, virtute iſtius contagii ſpirituoſi generatur tandem fœtus perfectus.

Sed maximè hoc videtur obſcurum, quâ ratione *ſimplex* talis ſpiritus, uterum ſaltim fœcundans, ſit *cauſa conceptionis*? Hiſce ergò dubiis occurrunt Modernorum jam allegatorum inventa Anatomica, quod ſc. ſolus ſpiritus genitalis contagii inſtar & ovum muliebre penetret, fœcundum reddat, & in motum concitet, mulieremque ita imprægnet, ut ex eodem tandem generetur fœtus perfectus. Gallina per integrum annum fœcunda obſervatur ab uno coitu galli. Spiritus hic genitalis habet ſe inſtar fermenti, addendi ovo ceu maſſę fermentandæ: craſſa materia pro tutela tantùm vel pro cuſtodia ſpiritus inſervit. Ovulū ſe habet inſtar fomitis, qui in proxima eſt potentia, ut incendatur etiam a tantilla ſcintillula ſpiritus genitalis maſculini: Mas confert principiū activum, fęmina verò principium paſſivum, quod veteres dixerunt menſtruum. In ovulo ita fęcundato, ſeu à ſpiritu genitali maris in motum concitato, nempè quoad materiā, mox inchoatur fętus formatio, dum non ſolùm ovum ſucceſſivè magis magiſque turgeſcit & dilatatur, ſed etiam tum ſpeciatim primitus apparet punctulū ſe movens & quaſi ſubſiliens cū filamentis circumcirca rubicundis, ita ut cordis palpitantis rudimentum inter partes ſolidas, & ſanguinis vitalis liquor inter partes liquidas, primitus conſpiciantur, & partes primogenitæ eſſe videantur. Emergit brevi poſt circa ſanguinea vaſa craſſius quid & albidius inſtar nubeculæ apparens,

rens, in duas partes diviſum; cujus major pars rudimentum præbet, quatuor veſiculis conſtans, quæ cerebrum, cerebellum & oculos binos repræſentant; minor verò pars inferiùs inſtar carinæ protenſa, ſpinæ rudimentum eſt, ex quo brachia & pedes ſenſim protuberant, donec vaſis ſanguifluis viſcera ſucceſſivè quoque adnata fœtum perfectum conſtituant.

Materia, ex qua formatur fœtus, ſunt *partim* humor limpidus albugineus, per arterias ad uterum delatus, ejuſque glandulosam ſubſtantiam, in ejus cuvum deſtillans, & hinc ovulo in utero fœcundato affuſus, tandemque in conceptum perfectum ſeu ovum uterinum Harvæanum concreſcens, non ſecus ac in oviparis propriè dictis vitellum ex ovario dilapſum in uterum, v. gr. gallinæ, ibidem tandem albumine inveſtitur; (præter *Harvæum*, *Stenonem* & alios, etiam tale ovulum ſub forma veſicali in teſticulis muliebribus obſervatum notet BARTHOLINUS *Centur.* 1. *Hiſt. Anat.* 92.) *partim* verò eſt ſanguis ex dicto chyloſo ſucco priùs elaboratus, ita ut veriſſima ſit diſtinctio in partes ſpermaticas & nerveas, & ſanguineas & carneas; Illis ex materia lactea ſeu chyloſa pronatis: his ex ſanguine circum iſtas concreto pedetentim exſtructis. Liquor hic nutritius primis geſtationis menſibus ſpiritu nitri coagulatur in caſeoſam ſubſtantiam, ultimis verò diebus geſtationis non coagulatur, quia materia chyloſa jam abſumpta eſt. Ex albumine nutriuntur partes nerveæ, ex vitello verò ſanguineæ. Membranulæ ovorum ſunt illæ, quæ poſtmodum fiunt ſecundinæ, vid. KERCKRINGIUS *Anthropogr.* In genitura, ut & in ovo, tantùm gemmula aliqua ineſt, quæ fœcunda eſt. Juxta HARVÆUM nullus meliùs, quàm MALPIGHIUS *de Pulli in ovo formatione* ſcripſit. Ova ergo hæc fœcundata, dum ita in utero foventur & retinentur, donec fœtus ex iiſdem emergat perfectus, dant animalia vivipara; Sin verò excludantur ante perfectam formationem, & poſtmodum ſolo ovipari externo incubatu foveantur, donec perfecti pulli egrediantur, dant animalia ovipara. Non autem eſt *eſſentialis differentia*, Nam & obſervatum eſt, gallinam ova intra ſe foviſſe, & loco ovorum pullos vivos numero ſe excluſiſſe una vice, utut hoc ipſum cum morte gallinæ matris fuerit conjunctum; Quam obſervationem videbitis in *Obſervat.* quas BARTHOLINUS *Cultro Anat. Lyſeri adjecit*, eſt *Obſervatio* 6. *Bartholino* à LYSERO communicata. Dictum eſt, *punctum ſaliens*, quod poſtmodum cor conſtituit, cum ſanguine primò ante omnia generari. Sunt quidam, qui exiſtimant, partes omnes ſimul delineari, eaſdem verò poſtmodum ſucceſſivè generari & perfici. Non incongrua videtur hæc aſſertio ex eo, quod MALPIGHIUS obſervet, in ovo fœcundato jam reperiri gemmulam capitulo rotundo, cum protenſo corporis rudimento conſpicuam, ex qua ſucceſſivè aucta pedetentim quaſi evolvantur partes, ita ut ſuſpicari liceat in iſta gemmula jam rudimenta omnium partium eſſe poſita ac figurata, quæ poſtmodum per extenſionem ſub nutritione & auctione pedetentim magis magiſque fiant conſpicuæ. Par nempè ratio hìc eſſe videtur atque in plantarum ſeminibus ſeu potiùs ovulis: in his etiam eſt gemmula, ex qua planta naſcitur, & in qua tota planta jam delineata conſpicitur, qua corrupta perit omnis vis & ſpes generationis: Ita ſimiliter in ovulo eſt macula, ſeu cicatricula, ſeu gemmula, in qua partes pulli omnes potentia inſunt, & ex qua ordine explicantur, in qua macula ſeu gemmula eſt ſpiritus, cui Creator poteſtatem fecit fœtum efformandi. De ſeminibus plantarum quod ſint ova ſui generis, vid. FABRICIUS ab AQUAPENDENTE, & GREVV, Anglus, *de Vegetabil. Generat. ſeu Anatome de parte ad partem*. Dum generatur ſemen, generatur etiam planta. Dum ergo coeunt mas & fœmina, ſtatim generatio fit.

Efficiens huius Formationis videtur eſſe ſpiritus genitalis utriuſque ſexus, matris quidem in ovulo concentratus, maris mediante genitura in congreſſu ejaculatus; qui licet originaliter videatur duplex, in ovo tamen mutua coitione unitus ex materia limpida in ovo coercita corporis machinam format. Quomodo autem fiat? res eſt obſcuriſſima: Carteſiani, & hos ſequentes, ex ſolo motu particularum per calorem excitato fieri formationem volunt, determinante hunc plus minus ſpiritu ipſo genitali, quo motu particulæ minimæ materiæ agitatæ ob ſuas figuras, texturas, aliaſque proprietates, neceſſariò in germen animalis abeant, eo modo, quo ex oblongis ſalium particulis, in aqua vi caloris agitatis, & inter ſe conjunctis, variæ ſalium, eæque diſtinctæ, efformentur figuræ: Confirmat hoc, quod ova fœcunda ſi concutiantur, vel agitentur fortiter, fiant infœcunda. Aliis caſuale nimis, & quaſi fortuitum ſtupendum, formationis corporis negotium hoc modo explicandum videtur, quin mirabilis ſtructura in tot mille animalibus eodem modo eveniens, & ſpeciales parentum texturas ſimul exhibens, determinatum & ſpecialem formatorem exigat, unde tales per ideas ſeminales negotium hoc explicant, quæ anteà confuſæ, ſed ſucceſſivè & ordinata ſerie evolutæ, corporis formatorem ſpiritum dirigant, ut determinatus tale vel tale corpus fabricet; Id quod confirmare videtur idea matris imaginando concepta, formationem corporis fœtus diverſimodè modificans; ſi enim Idea eſt extraordinaria, dat fœtum extraordinarium, ut caput ſuillum, fiſſum, &c. Idea ergo etiam ordinaria ſeminalis fœtum dat naturalem. Omnes homines eſſentia ſunt ſimiles, ſed differunt accidentalibus lineamentis.

Ex hac Modernorum doctrina ſpinoſæ quamplurimæ controverſiæ de Conceptione & Generatione prolium numeroſa, & *ſuperfœtatione* faciliùs poſſunt expediri, dum nempè ſæpius gemelli, interdum trimelli, imò quatuor, etiam octo fœtus vivi, ſani & vegeti una vice à muliere excluduntur, teſte BORELLO *Centur.* 2. *Obſervat.* 44. pro numero ſcilicet ovulorum in uno, aut pluribus ſe invicem ſubſequentibus congreſſibus, à ſpiritu maris genitali, tanquam à gallo fœcundatorum, & in utero retentorum. HARVÆUS etiam obſervavit ova, quæ conſtant duplici, aut triplici, aut etiam pluribus vitellis; An ſit univerſale? nondum determinatum eſt; Huc pertinet obſervatio SUAMMERDAMMII, quam allegat SCHRADERUS *in Præfat. de Generat. animalium*, de muliere, quæ menſe ſexto ex abortu gemellorum interiit, obſervatis veſtigiis ſeu foraminibus duorum ovorum juxta ſe invicem conſitorum, ubi etiam obſervata ſunt ova non ſeparatim exiſtentia, ſed bina quædam ita invicem connexa fuiſſe, ut ab invicem ſeparari non potuerint. *Probabile ergo eſt, oriri gemellos ex binis ovis inter ſe connexis.* Hiſce & *ſuperfœtationis* obſcura aliàs doctrina fœneratur lucem, quæ fit, quando ovulum unum, & poſt aliquot ſeptimanas vel menſes repetito denuò congreſſu aliud fœcundatur, unde poſt partum primum aliquot ſeptimanarum vel menſium ſpatio alius partus vitalis ſupervenit.

Spiritum genitalem maris imprimis obſervandum monui, qui ſcilicet ſub craſſiori geniture tegmine excretus, utero ſuſceptus, fœcunda reddit fœminæ ova, ipſo craſſiore genituræ corpore unà cum fœminæ liquore ſic dicto ſeminali denuò ex vagina effluente. Unde patet, verum eſſe, poſſe concipere etiam virginem, cui penis non adeò profundè intrudatur, & cui clauſtra, quæ vocantur virginalia, minus in tali caſu aperiuntur, modò tam artificioſè ejaculetur genitura maris, ne ab aeris externi ingreſſu vitiari, aut ſpiritus genitalis diſſipari poſſit, quin potius hic ipſe promptè ſe in uterum inſinuet, & ita virginem imprægnet. Exempla, quæ hoc confirmant, habet BORELLUS *Cent.* 4. *Obſerv.* 26. non tantummodò de virgine, quæ citra perfectam penis immiſſionem fuit imprægnata, ſed in ſpecie de equa, cui fibulis & annulis ferreis vulva fuit occluſa, quæ nihilominus tamen concepit. Curioſa etiam eſt obſervatio de puella imperforata, & cui tantùm eſſet foramen exiguum magnitudine piſi, quæ tamen ex ſola amaſii externa ejus membro frictione, & ita genituræ facta excretione, concepit, ita ut imminente partu membrana, foramen obvelans, reſcindenda, & vulva aperienda fuerit, ne periculum in partu incurreret: vid. *Obſervat.* 23. *Communicata* BARTHOLINO à MOINICHEN, quæ etiam annexa eſt *Cultro Anat. Lyſeri*, item HOBOKEN *in Spicileg. Epiſt. pag.* 188. HARVÆUS *Exercit. de Partu p.* 369. Item mirabilia refert exempla GUILLEMEAU *de Partu l.* 2. *c.* 10. GRAAFIUS *de Organ. Mulier. pag.* 51. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſer.* 273. *pag.* 34. VIARDEL *In obſervationibus de Genitura muliebri pag.* 46. MARCUS AURELIUS SEVERINUS *in Offic. Med. pag.* 285. Sufficit ergò ad conceptionem ſaltem ſpiritus genitalis maris, modò extra aerem externum poſſit venire in vaginam uteri. Plura quoad materiam conceptionis & fœtus vid. in HARVÆO *in Exerc. de Generat. animalium*, item in DEUSINGIO *Exercitat. de Geneſi Microcoſmi*, item CLAUDIO *de la* COURVEE, *Archiatro Regis Poloniæ*, *Tract. de Nutrit. fœtus in utero*, item MARCO MARCI *de Ideis operatrie.*

Inſpe-

In ſpecie ſimus ſoliciti de *ſignis conceptionis*, cum multum interſit, ut cognoſcamus, an mulier conceperit, nec ne? Equidem *ſigna* concepiſſe mulierem, certa ac *pathognomonica* rariùs deprehenduntur, imò ferè penitus non dantur, cum notum ſit, ipſas falli mulieres in hoc caſu. In quibuſdam autem mulieribus ex peculiari idioſyncraſia evenit, ut ſaltem hbeant ſigna quædam ſpecialia, ſeu ipſis ſolummodò propria, nec multis communia; Quia igitur ſunt particularia, non de omnibus teſtantur; qua ratione e. g. AMATUS LUSITANUS refert de muliere, quæ ſemper quadam melancholia uterina laboravit; ſimul verò atque concepit, etiam iſta melancholia ceſſauit: Sic PANAROLLUS *Pent.* 5. *Obſ.* 46. obſervavit aliquando tale ſignum infallibile conceptionis in quadam muliere, in qua cum concepiſſet, ſtatim primis menſibus vena tumens in femoris interna parte circa genu apparuit: Aliæ quædam uno alterove poſt conceptionem die crebris vomitibus manifeſtari ſolent: aliæ extra gravidationem *libidine pruriunt*, ſed facta conceptione *ardor* videtur *extinctus*, uti videb. in PANAROLLO *Pent.* 3. *Obſ.* 9. & SCHENKIO *lib.* 4. *Obſerv. ubi de Conceptione.* Ordinarium ferè eſt gravidis ſurarum tenſio & ſtupor pedum; dextri quidem, ſi maſculus; ſiniſtri, ſi femella fuerit embryo; Exempla vid. in BINNINGERO *Cent.* 2. *obſ.* 38. Interdum mulier gravida facta poſt paucos dies epilepſia corripitur. Sed hæc, uti dixi, ſunt ſigna particularia, quæ rarò obſervantur, & quibuſdam individuis ſaltem propria; Communia autem Conceptionis ſigna pathognomonica, atque hinc infallibilia, non dantur. *Probabilia* tamen *ſigna*, & ex quorum ſyndromè ſatis apparenter concludi poteſt Conceptio, ſunt ferè *ſequentia*: Nempe

1. *Orificii uterini interni* ſtricta *clauſura*, ita ut, teſte HIPPOCRATE *Sect.* 5. *Aphor.* 51. ne ſpecillum quidem admittat. Hoc ipſum ſignum pluribus evenit, & tanquam unum ex certiſſimis commendat PANAROLLUS *Pent.* 3. *Obſervat.* 20. dum dicit, hoc ipſum immiſſo digitò poſſe cognoſci; item FORESTUS *lib.* 28. *obſerv.* 49. In mulieribus non gravidis, dum percutiuntur œſtro libidinis, aut fricantur genitalia, (aut furore vaxantur genitalium,) orificium nteri internum ſolet hiſcere inſtar pili; foveam enim quaſi quandam repræſentat uterus non clauſus, & ſi non concepit, efformat circa orificium foraminulum; quod ſi verò firmiter claudatur, poſt factam ſcilicet conceptionem, nulla fovea aut ſinus tunc reperitur; vid. etiam RODERICUS à CASTRO *de Morbis mulierum P.* 1. *l.* 3. *pag.* 4. qui eſt in hac opinione. Et hoc ſignum ferè ex primariis habetur.

2. Succedit *menſtruorum ordinaria emanſio ſeu retentio*, quæ ordinariò ferè à conceptione ſupervenit. Ordinariò dico, & utplurimum; quia non univerſale eſt; Dantur enim exempla mulierum, quibus etiam primis geſtationis menſibus menſes adhuc ordinariò fluxerunt; Nempe ſanguine ſeroſiore, item copioſiore & ſpirituoſiore abundantibus quin & quibuſdam toto geſtationis tempore menſes fluxiſſe obſervatum eſt. Excipiuntur hic quoque virgines quædam, quibus labra nunquam polluerunt catamenia, & tamen fecundæ ſunt, viragines aliàs dictæ, quæ in hoc paſſu alterationem non ſentiunt; vid. SCHENCKIUS, & MARCELLUS DONATUS *Hiſt. mirab Cent.* 4. *obſ.* 23. Rarum eſt, quod in M. A. N. C. *Ann.* 3. *obſ.* 348. *pag.* 555. refertur de muliere, quæ nunquam paſſa eſt menſtrua, niſi fuerit gravida.

3. Primis *poſt congreſſum* diebus ſubindè horror aut horripilatio quædam, aut vagus frigoris ſenſus, corpus ſeu potius corporis peripheriam *ſine manifeſta cauſa* pererrare percipitur; aut ſaltim ipſæ mulieres dicunt ſe ſentire, neſcio quid? in corpore; utplurimum tamen, uti dico, ille frigoris ſenſus, & horror ſeu horripilatio percipitur poſt conceptionem.

4. Succedunt etiam ſucceſſivè *ſymptomata* varia circa *ſtomachum ac digeſtionem*: nempè primò *appetitus eſt dejectus*, hinc *vomunt* omni manè, adjunguntur *picæ*, faſtidium alimentorum, in ſpecie carnis, & nauſea ingens eſculentorum aliàs conſuetorum, ita ut ne quidem odorem carnis, imprimis coctæ, ſubindè perferre poſſint. In locum hujus appetitus ordinarii deperditi; ſuccedere ſolet pica & appetitus planè inſolitus, aut intenſior circa eſculenta ordinaria: prioris eſt exemplum, v. g. quod habet FORESTUS de gravida uno menſe, quæ una vice 12. haleces recenter ſalitos abſque noxa cum egregio appetitu devoravit: poſterioris exemplam eſt, quod refert SAkMUTH de gravida carbones avidè comedente. Et quod non rigoroſus ſit Medicus in prohibendis talibus, quæ appetunt, modò non nimis excedant quantitatem; vix enim aliquod incommodum exinde perſentiunt mulieres. Hæc ſymptomata mox primis menſibus ſuperveniut, non ob ſanguinem menſtruum retentum, aut pletoram hinc incuſandam, ut vulgò extimant; ſed propter motum fermentativum menſtruum humoribus adhuc impreſſum, (vid. VELTHUYSIUS *de Generat. pag.* 138.) vel certè fiunt non tàm ab humoribus contentis, quàm propter conſenſum ventriculi cum utero, uti arbitratur MORISONIUS *de Morb. mulierum pag.* 135. Nam obſervantur fœminæ, quæ ſimul atque gravidæ factæ fuerint, in primis diebus vomitu affliguntur, rejiciendo per eos copioſa aquoſa & limpida. Hæc tamen inſequuntur etiam *ſine ingravidatione* ſimpliciter *menſium præternaturalem emanſionem*.

5. Mulieribus, imprimis quæ aliqualiter ſunt *cacochymicæ*, vel quæ inclinant ad *ſcorbutum*, facta conceptione, ſuperveniunt ſæpius hyſterici dicti affectus, licet aliàs nunquam fuerint *obnoxiæ* huic paſſioni: adeò ut gravia *abdominis tormina*, cum reſpiratione nonnihil impedita, ac ſuperveniente vomitu, & ſimilia, poſt partum è contrà nihil de affectibus hiſce patiantur; Idque præſertim fit circa *primos* tantùm *menſes*, quæ tamen ſymptomata poſtmodum circa *medium geſtationis tempus* ſpontè ceſſant.

6. *Venter ſenſim attollitur* ac intumeſcit ex utero diſtento, i. e. *ab imo ad ſummum* protuberat, *Tumor ventris* eſt *circa regionem umbilicalem, & ſurſum* tendit, *partes inferiores* manent *in naturali* ſuo *ſitu*, & *tumor* quidem eſt talis, ut imprimis *circa lineam* abdominis *albam* promineat, regiones verò laterales lumbares quodammodò æquales & quaſi depreſſæ ſint. Id quod probè obſervandum eſt, quò meliùs imprægnatio vera ab aliis tumoribus congeneribus uteri vel abdominis diſtingui queat. Obſervandum tamen, quod pro ſitu vario fœtus, & uteri etiam tumor nunc plus nunc minus protuberet.

7. Circa medium geſtationis tempus tertio & quarto menſe percipitur motus infantis, iſque modò in hac, modo in iſta parte: præſertim quarto, aut *in principio quinti menſis*; qui motus eſt *in principio* ſaltem obſcurus & *ſubſultorius*, ſucceſſivè tamen magis fit *manifeſtus*. Sed nec hoc ſemper contingit; ſunt enim mulieres, quæ *motum fœtus* percipiunt *citùs*, & aliæ, quæ *tardiùs*: Sic quedam *tertio menſe*, quædam nono ſaltim menſe, fœtus motum demum percipiunt, & nihilominus tamen brevi poſt feliciter pariunt. Contingit hoc imprimis iis, quæ ſunt *feroſiores* & *aquoſiores*, in quibus copioſus chylus nutritivus tranſcolatur per uterum: in his ex abundantia talium aquarum uberiorum, ut vocant, ſeu liquorum, quibus fœtus includitur, quarum copia uterus ita impleri & diſtendi poteſt, ut mater *motum fœtus* non percipiat; imprimis ſi hic ipſe forſan ſimul debilior paulò fuerit. Retardatur etiam aliàs à matre febriente motus, teſte BARTHOLINO *Cent.* 1. *Hiſt. Anat.* 96. ubi obſervavit in muliere febriente motum fœtus demum poſt vigeſimam ſeptimam ſeptimanam. In fœminis etiam pinguiuſculis accidit, ut hæ *motum fœtus minùs* vel *tardiùs* percipiant. vid. BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hiſtor.* 78.

8. Denique ſæpius primis menſibus gravitas capitis & vagæ virtigines, imò ſæpè etiam dolor dentium admodum moleſtus, & ſimilia, ſuperveniunt.

Ex quibus ſimilibus ſignis probabiliter conjecturari ſolet, fœminam eſſe gravidam: quæ conjecturæ eò ſunt certiores, quò circa medium geſtationis tempus, in fine quarti & principio quinti menſis, motus fœtus percipitur. Additur in mulieribus propria unjuſcunque *idioſyncraſia*; & hoc eſt, quod Praxin mulierum reddit adeò difficilem. Mulieres, quæ ſemel conceperunt, alio tempore vix falli poſſunt. Vulgò tanquam primarium ſignum recenſent retentionem ſpermatis ſeu genituræ virilis in utero, ita quidem, ut poſt peractum complexum mulier non ſentiat denuò excerni maris genituram; Hoc an verum ſit? & an unquam contingat? vehementer dubito: cum nihil de genitura maris propriè ſic dicta ad conſtitutionem fœtus concurrat, aut admodum dubium ſit, an gutta ejus in uterum recipiatur? Sanè cum conſideramus ovipara animalia, v. g. gallum gallinaceum, conſtat, de hujus genitura materiali nihil (diſtinguendum enim materiale à ſpirituali) permiſceri ovis fœcundis: Sic etiam piſces oviparini generat ova, quæ tantum reſperguntur aut quaſi irrorantur à genitura piſcis maris. Ova iſt, quæ irrorarantur, fœcunda ſunt, & dant piſciculos; quæ non irrorantur, fatiſcunt, & non

ſunt fœcunda. Idem poteſt obſervari in papilionum genere, in ſpecie bombyce: huius fœmella copioſiſſima generat ova, poſtmodum in coitu fœmella ova hæc excludit, quæ à tenui ſubrubicundo, aut nonnihil flaveſcente liquore ſeu genitura maris reſperguntur; & quæ ita reſperſa ſunt, ſunt fœcunda, & dant novas erucas, hinc papiliones; quæ non adſperguntur, manent infœcunda.

Stante ergo hypotheſi, mulieres generare ova (de quo poſtmodum) quæ fœcundantur tantummodò à ſpiritu genitali maris, tanquam ova gallinæ à gallo, citra materialem genituræ propriè ſic dictæ contactum: certè iſtud ſignum, ſi mulier retineat genituram ſeu ſemen virile, tanquam falſiſſimum ſponte corruet.

Unum ſaltem habent argumentum contra hanc opinionem, quod etiam ſemen maris neceſſariò ſimul concurrat: nempe ſimilitudinem fętus, qui ſæpius patrem, non minus quàm matrem, referat, ex qua materialem genituræ maris commiſtionem concurrere putant: Sed plumbeum eſt & elumbe hoc argumentum. Nam gallinæ non minus referunt partem gallum, quàm alia animalia vivipara, & nihilominus tantum ex Obſervationibus Harvæanis certum eſt, quod de genitura galli nihil ingrediatur aut ovum, aut ovarium gallinæ. Deinde imaginatio materna ſignat fętum, ut nunc fraga, nunc mora, nunc mures, in certis corporis locis depicta aut genita reperiantur. Imaginatio hæc, quacunque ratione hoc faciat, citra commiſtionem materialem hîc operatur, ita ut nihil materiei pro talibus excreſcentiis communicetur fętui. Unde etiam fœtus poteſt eſſe ſimilis patri, utut nihil de genitura ejuſdem ad conſtitutionem illius concurrat.

Conceptio autem hæc læditur quatuor modis:

1. Quando eſt *falſa*, ita ut mulier quidem ſe æſtimet gravidam, cum tamen non ſit: quod fieri ſolet in Inflatione uteri; item in *hydrope* uteri, quæ ſub forma geſtationis mulieres decipiunt.
2. *Imminuta*, ita, ut ſi vel *nulla*, vel admodum *rara* in ſterilitate.
3. Quando eſt *aucta*, & copioſi fętus concipiuntur, geſtantur, & excludentur una vice.
4. Quando eſt *depravata*, ut eſt in Mola.

CAPUT I.
DE CONCEPTIONE FALSA.
ARTICULUS I.
DE UTERI INFLATIONE.

HAs inter conceptiones falſas, quæ ſæpiſſimè mulieres fallunt, eſt *Uteri Inflatio*, ſeu inſignis ejuſdem *intumeſcentia à flatibus*, in cavitate uteri collectis. Dubitant autem *Practici* quidam, an poſſint contineri *flatus* in uteri cavo? Sed utique verum eſt, quia quædam poſt remedia copioſos flatus ex utero emiſerunt. *Uterus* ergò *inflatus intumeſcit*, & non tantum *tumor* abdominis, non ſecus ac in gravidis, ſenſim ſenſimque *augetur*; ſed *menſes* etiam ſimul *ſupprimuntur*, aut *parciùs* ſaltem nonnihil fluere ſolent; quin & *lac* in talium mammis genitum obſervatum fuit; Unde tandem tales mulierculæ ſe gravidas firmiter credunt. Interim tamen nihilominus interdum fit, ut *ultra ſolitum partus tempus* ad annum integrum, immo ad biennium, ſe utero concepiſſe ita ſibi videantur, & poſtmodum vel *medicamentis*, vel ſupervenientibus doloribus parturientium, aut etiam interdum ſine his, excludant ex utero ſollummodò aliquos bombos, & *flatulentias*, ſubſideatque denuò venter, & patet tunc vel ſponte falſitas putatæ conceptionis; Unde hic affectus etiam à quibuſdam *mola ventoſa* ſeu *flatuoſa* appellari ſolet. Interdum verò ſine manifeſta talium flatuum eruptione impetuoſa *ſenſim* & inſenſibiliter omnino flatus exhalant, venter ſubſidet, & neſciunt tunc temporis mulieres, quid cum fętu & conceptione factum fuerit? Vid exempla in GABELCHOVERO *Cent.* 1. *Cur.* 25. HOECHESTETTRO *Decad* 6. *Obſ.* 4. WELSCHIO *in obſtetricum l.p.* 580. SENNERTO *de Morb. Mulier. lib.* 4. *P.* 1. *c.* 16. *ubi de Uteri Inflatione*, M. A. N. C. *Ann.* 6. *Obſ.* 45. & HARTMANNO.

CAUSA.

Inter *Cauſas* huius Inflationis, qua mulieres ſæpius decipiuntur, primaria & frequentiſſima eſt *ſuſceptio aeris frigidi externi* in uterum, idque imprimis *poſt partum* aut abortum, intra aut poſt menſes, poſt uſum balnei, &c. quales hiſtorias videbitis in FORESTO *lib.* 28. *Obſ.* 38. & 39. atque SALMUTH *Cen.* 2. *Obſ.* 57. Dum enim citò nimis aeri externo ſe exponunt mulieres, non benè circa genitalia munitæ ſubindè in tantum inflatur uterus, ut quaſi denuò fætum gerere videantur: quod ſi fiat, ut ſimul ſupprimantur lochia, dolores acerbi & crudeliſſimi totum abdomen cruciantes ſunt conjuncti: Imò etiam interdum, ſi *poſt* peractum debitum *lochiorum fluxum* in ſecunda poſt partum ſeptimana mulier audaciùs paulò aeri libero ſe exponat, ventus in utero nondum perfectè clauſo, ſed adhuc connivente, ſuſceptus, in loco iſto calido uberiore dilatatione turgeſcit, & tandem talem uteri & abdominis tumorem & diſtenſionem ſucceſſivè infert. Rariùs enim à cauſa interna citra talem cauſam manifeſtam externam accidit talis *uteri Inflatio*, & ferè ſequitur *conceptionem falſam*, videturque fieri *occaſione genituræ maris*, ſine conceptione in utero contentæ, ſeu vix ſolet obſervari, niſi forſan parvus quidam uteri hydrops conjunctus, aut ejus principium flatuum copiam ſimul inducat; cum aliàs pura talis Inflatio citra ullum materiæ concurſum aut collectionem rariùs reperiatur. Attendendum tunc ſimul ad primas vias, & digeſtionem ibidem peractam, circa quam ferè flatuum proventus copioſior obſervari ſolet.

DIAGNOSIS.

Quod ergo attinet *Signa* hujus Inflationis uterinæ: tunc intumeſcit quidem ſucceſſivè uterus, verùm non præciſè prominet in medio abdominis, ſed potius in omnes dimenſiones abdominis ſe expandit; & cùm contenta flatulentia nunc augeatur, nunc imminuatur, nunc magis ſeſe expandat, nunc minus, etiam uterus nunc plus nunc minus turgidus & extenſus apparet. Adeſt præterea ſimul vitium quoddam in hypocondriis & ſtomachi digeſtione, dum circa iſta loca flatus & borborygmi copioſiores non rarò perſentiuntur. Præterea inſignis tenſio dolorque tenſivus uterum occupat, adeò ut dum tumor premitur, exindè doleant mulierculæ propter nimiam diſtenſionem; quin & nullus motus fętus, aut ſimilis in talibus percipitur ſubjectis, & quando femina ſe volvit in hoc vel iſtud latus, uterus eo non volvitur, ſed manet in loco.

In hac *Inflatione Uteri* conſiderandum, eſt, ut probè diſtinguatur *à conceptione vera*: ob id probè obſervanda ſunt omnia Indicia & ſigna, in ſpecie *cauſæ antecedentes*, ex quibus aliàs concludere poteſt mulier, ſe eſſe gravidam, quorum uno alterove abſcentibus, Inflationis ſaltem ſuſpicio oboritur. Et quidem *diſtinguitur* in eo, quod

1. Flatus, cum nunc minui, nunc augeri, nunc magis dilatari, nunc magis condenſari, nunc plus minus diſtendere partem inflatam ſoleant, uterus etiam vi eorum elaſtica nunc plus minus intumeſcere, aut detumeſcere videbitur: ſecus ac fit *in vera ingravidatione*, ubi *tumor æqualis* eſt, *ſucceſſivè accreſcens*.
2. Quando obſervat mulier medio geſtationis tempore motum aliquem, ſedulò attendendum, an motus ſit genuinus ex fętu, nec ne? Nam utut palpitationis aliquis ſenſus, ſi abdomen fortiùs manu comprimatur, percipitur, iſque ex flatuum ſaltem impetu oritur; præterea quoque diſtenſus ac inſtar tympani, vel veſicæ protuberans magis videtur uterus, quàm revera à fętu contento fieri aſſolet: vid. M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obſ.* 1. *pag.* 14. Ad hæc
3. In uteri inflatione diſtenſio abdominis eſt multò major, quam in legitima gravidatione; è contra pondus eſt minus, quam in legitima conceptione, & vulva minus gravata, minuſque preſſa ſentitur. Interdum, ſed rariùs, manu percuſſus venter *inſtar tympani*, & ſonitum edere videtur. Verùm *in conceptione moles eſt minor*, & in ſpecie *pondus* eſt *majus*, uterus & abdomen compreſſa *primò cedunt*, ſed *ſucceſſivè attolluntur* iterum.

PRO-

PROGNOSIS.

Quod attinet *Prognoſin*: Inflatio uteri *per ſe* rarò aliquid periculi infert, cum interdum vel ſponte ceſſet: ſin verò mox à puerperio contingat, & impediat menſium vel lochiorum fluxum, per accidens ſolet graviſſimos in utero dolores, & alia mala excitare, & tunc res eſt ſatis periculoſa, quidquid SENNERTUS aliique contradixerint. Vid. FORESTUS *lib.* 28. *Obſ.* 28.

CURA.

Quod ergo attinet *Curam*: *Flatus* uterum diſtendentes *eiiciendi* ſunt aperto uteri orificio interno, & *diſcutiendi*. Cum verò frequenter ſimul adſint ſigna vitiatæ in ſtomacho digeſtionis, & oborientium hinc copioſiorum flatuum, propterea debitis *Alterantibus* & *Laxantibus* ſtomachum & primas vias, eſt corrigenda. Modum hujus *curæ* vid. in FORESTO *l. a. Obſ.* 39. & TIMÆO *von GuldenKlee in Caſ. pag.* 203. Pro his ſcopis, ſi malum oriatur ex purgatione poſt partum vel menſtruis actu ſuppreſſis, vena ſaphæna ferè incidi poteſt. Hinc inter remedia, quæ huc conducunt, ordinariò ſunt & *carminativa* aromatica dicta, aliàs nota: Primatum obtinet *caſtoreum*, & omnia *caſtorina*. *Flores chamomillæ*, tam vulgaris, quàm etiam Romanæ, quacunque ratione uſurpati internè & externè mirè conducunt in hoc affectu; *Decoctum* ſcilicet, aut eſſentia, & oleum deſtillatum ſapphirinum ex his parata: Nam conducit hæc chamomilla etiam egregiè in Inflatione uteri mox poſt partum, & ubi lochia ſuppreſſa crudeles minantur dolores. Addi huic chamomillæ, in ſpecie Romanæ, poteſt pro varietate circumſtantiarum etiam roſmarinus, *matricaria*, pulegium, ſalvia, &c. Decoctum calendulæ florum, chomomillæ, ſenecionis &c. item *radix* helenii, *zedoariæ*, *& gentianæ*; ſemina itidem 4. calida majora ſeu carminativa, cum galanga & zingibere, ex quibus conveniens vinum medicatum ad imitationem TIMÆI *von GuldenKlee* confici poteſt; macis in vino cocta, decoctum nucis moſchatæ cum matricaria in vino &c. oleum deſtillatum macis, ſpiritus carminativus vel aromaticus Sylvii, vel de tribus. D. *Michaelis*, ſpiritus aut eſſentia zedoariæ, item ſpiritus & eſſentia rob juniperi cum eſſentia caſtorei crebriùs uſurpata, ſunt egregia.

Ratione *ſtomachi* præ cæteris conveniunt remedia *ſaſſafrata*, *decoctum* nempè *ligni ſaſſafras* cum *Carminativis* hauſtum, & ab omni paſtu aſſumptum *Tragema*, v. g. ex *zedoaria & cardamomo*, quibus additur *Elæoſaccharum caryophyllorum*, *elæoſaccharum macis*, *cumini*, *carvi*, *&c.* TIMÆUS *von GuldenKlee lib.* 4 *Caſ.* 5. cum fructu uſurpat decoctum ligni ſaſſafras & ligni ſancti cum ſeminibus aniſi, fœniculi, & ſimilibus carminativis, per integrum menſem, exhibendo ſub introitum lecti eſſentiam zedoariæ.

Sed hæc & ſimilia Carminativa interna per ſe patent.

Hiſce pro ſcopo blandè abſtergendi Purgantia amara, ſpecies hierarum, maſſa pilular. de hiera cum agarico, extractum elaterii ſubjungenda.

Externè conducunt imprimis fotus & ſacculi abdomini inſtrati ex chamomilla parati; in ſpecie ſi fiat ex milio, & ſale toſto, cui addantur poſtmodum chamomilla & ſemina carminativa: coquantur hæc in vino & aqua, & ſic ſacculus admoveatur regioni pubis, ſeu uteri extenſi. Item litus cum oleo chamomillæ, caſtorei, lauri, &c. addi poſſunt. In ſpecie præmiſſo Inſeſſu ſeu Semicupio in decocto chamomillæ hujuſmodi litus applicatus convenit, in lectum benè calidum immittendo poſtmodum ægrum, &c. Sunt qui cataplaſma ex ſtercore caprino cum ſeminibus carminantibus in vino coctis paratum ceu ſingulare non citra rationem laudant. Item emplaſtrum de baccis lauri & gummi carannæ, malaxatum cum ſ. q. Balſami Peruviani aut oleo deſtillato baccarum juniperi, inſternatur abdomini: emplaſtrum quoque *ex galbano & tacamahaca*, malaxatum cum *oleo deſtillato chamomillæ*, vel cum *oleo fœniculi*, *cumini*, macis & carvi. Expertiſſimum eſt, quod tam à SOLENANDRO *Sect.* 5. *Conſ.* 15. & HARTMANNO *Praxi p.* 27 quàm LINDANO, & aliis commendatur, ſuffitus nucis moſchatæ per infundibulum utero exceptus. Modus utendi vid. in HARTMANNI *Praxi Chymiatr. p.* 279. *ubi de Inflatione uteri.* Convenit etiam vapor ſalis ammoniaci genitalibus exceptus, de quo vid. SYLVIUS M.M *lib.* 2. *c.* 21. §. 18. Aliis irritis imprimis Thermæ conducunt ad flatulentiam uteri curandam.

ARTICULUS II.
DE UTERI HYDROPE.

POſt inflationem uteri non rarò etiam Hydrops uteri ſeu tumor eius aquoſus feminas decipit, ut ſe gravidas æſtiment, qui non eſt adeò rarus: Vid. SENNERTUS *de Morb. mul. cap.* 11. Verùm quia de hoc Hydrope uteri confuſè admodum loquantur Auctores Practici, propterea doctrinæ melioris gratia diſtinguo *hydropem uteri* propriè ſic dictum à *mola uteri aquoſa*. *Ille*, nempè *Hydrops uteri*, eſt rarior: *Hæc*, ſc. *mola aquoſa*, eſt frequentior. In *illo* copioſæ limpidæ aquæ, rariùs croceæ, in utero collectæ, eum tumentem reddunt: Hic verò in mola aquoſa liquor ut plurimum nonnihil viſcidus & ſubindè aquoſus, membrana incluſus propria, & quidem nunc una, nunc pluribus diſtinctis, coacervatus, ita ut tot veſiculas, modò majores modò minores, repræſentet, foras excluditur; unde etiam à quibuſdam *Hydropos uteri veſicalis* appellatur. Talis molæ periculoſæ, ſeu Hydropis veſicalis illuſtre exemplum habet TULPIUS *lib.* 3. *Obſ. cap.* 32. item SCHENCKIUS *l.* 4. *Obſ. de mola*.

Hæc poſterior ſpecies molæ aquoſę ad doctrinam de molis pertinet, eſtque, ut obiter moneam, *facta quedam conceptio*, ovique uterini impprægnatio, ſed in quo poſtmodum fuit læſa & deſtructa debita *conformatio*, affluente adhuc humore nutritivo, pro formatione & nutritione fętus, qui ſenſim membrana vel una, vel hac diſrupta & diviſa, pluribus diſtinctis membranis collectus, molam veſicalem, vel aliam molam aquoſam repræſentat, ut in ſpecie de molis dicetur.

CAUSÆ.

Verum autem & propriè dictum Hydropem uterinum quod attinet, ſeu copioſam aquarum in utero collectionem & ſtagnationem: *cauſæ* hujus *ſunt variæ*. *Antecedentes proximæ* ſunt in triplici differentia. Nempè 1. interdum conjunctus eſt *hydropos uteri* cum *conceptione* & gravidatione *vera*, adeoque cum *fœtu vero*, quale exemplum videbitis in DODONÆO *Obſ.* 49. *in Schol.* PRIMEROSIO *lib.* 2. *c.* 7. SCHENKIO *Obſ. p.* 620. & in HILDANO *Cent.* 2. *Obſ.* 56. ubi mulieri gravidæ primitus parturienti ℔xvij. aquæ limpidiſſimæ ante partum effluxere, ultra quam copiam aquæ ulterius adhuc ℔jx. aquæ fœtum comitatæ ſunt, donec tandem ipſe fætus vegetus ſupervenit; Vid. etiam SALMUTH *Centur.* 1. *Obſ.* 59. quod notabilius adhuc eſt ubi mulieri gravidæ aquæ ad ℔iv. effluxere, qui fluxus aliquot dies continuavit, donec refocillata matre ipſa ſexto menſe poſt fluxum filiolum vivum & benè valentem pareret. Talis *Hydropis* cum *gravidatione* conjuncti origo eſt abundantia liquoris iſtius limpidi & albicantis ſeu chyloſi nutritivi, ſed in talibus ſubiectis copioſo vehiculo aquoſo diluti, qui pro nutrimento & augmento fœtus affluens ad uterùm ſecernitur, qui non totus in alimentum fœtus cedens, donec tandem uberiùs congeſtus talem molam conſtituit. Unde, uti non rarò cauſa eſt, quò minus motum fœtus mater perſentiat; ita, ubi copiſior congeſtus fuerit, rupta membrana extima fętum cingente, aut aliquot menſes ante partum, aut in partu ipſo ante fœtum, copioſiùs erumpit, ſalva matre, & fœtu. Forſan etiam eſt vitium in *vaſis lymphaticis*, quibus obſtructis *lympha* uberiùs congeſta, molam hanc conſtituit. Pro *uſu* ergo *Practico* obſervetur, ſi ante partum erumpat, cautus ſit medicus, ne abortum inſtare, aut, ut mulierculæ clamant, molam aquoſam adeſſe, ſtatim exiſtimet, quin omnia prius benè perpendat, ut analepticis matremque roborantibus potius inſiſtat, quàm temerè quipiam inchoet. In habitioribus enim fit, ut aquæ in chorio incluſæ effluant, reliquis in corpore reſtantibus, quòd fit ſine nocumento: Si verò ex amnio, abortum infert.

2. Deinde Hydropem uterinum etiam interdum inferunt menſes & lochia ſuppreſſa, eaque vel planè non, vel parcè admodum fluentia, (vid. TULPIUS *lib.* 4. *Obſ.* 45.) ita ut ſanguis licet primò effluxerit, materia tamen iſta ſeroſa & quaſi lactea, quæ hinc ſuccedit, remaneat, cum coercetur; ſucceſſivè congeſta uterum in tumorem attollit, & *hydropem* conſtituit: cum quali hydrope ſubindè ſimul ex fermentatione retenti liquoris *flatus* conjuncti eſſe ſolent,

adeòque cum *Hydrope Inflatio* uteri eſt conjuncta. In talibus Hydropicis ordinariò poſtmodum fluunt menſes, & tamen uteri tumor, & abdominis remanet; imò obſervatū fuit, quod tales denuò conceperint, & pepererint, & ſecundò demum partu copioſè effluxerint lochia cum ventre, & utero detumeſcente: Imò non rarò fit, ut ſuppreſſa talis evacuanda materia alio ruat, & in aliam quandam partem per metaſtaſin congeratur, & ibi liquefiat in *materiam ſeroſam*. Exemplum hujus eſt in Ephippiarii cujuſdam muliere hujus Urbis, in qua lochia poſt binos partus ex toto ſuppreſſa fuerunt: brevi poſt inſigniter *intumeſcebat abdomen*, ita, ut in ſummitate ejus perciperet *fluctuationem aquæ*; menſes tamen debitè fluebant, denuò concipiebat, tertio partu *lochia* rurſus ſupprimebantur; *Tumor abdominis* inſigniter accreſcebat, quod in erecta ad genua fere propendebat; ut abdomen in faſcia geſtare neceſſe haberet, ita, ut umbilicus ſedenti verſus genitalia incumberet: cætera erant plana, ſaltim inſtar ſacci ampliùs propendens abdomen intumuerat, quem ſaccum quoque aquis repletum in lecto decumbens nunc ad hoc, nunc ad iſtud latus ſeponebat; candela admota translucebat; Erat *hydrops omenti*, omnia lochia ſuppreſſa per metaſtaſin, erant collecta, & in hujus duplicatura coacervata per ſui corruptionem in liquamen ſeroſum alterata fuerunt ita, ut exactè ad peripheriam omenti tumor immenſus in abdomine ſentiretur, unde etiam nec menſium excretioni, nec conceptioni, aut partui impedimento fuerat: Hinc neque Purgantia, neque ſudorifera conducebant. Suadebam paracenteſim, ad quam tamen admodum erat obſtinata, poſt moriebatur. Facit huc ſingulare, & curioſum exemplum JOB *van MeecKern obſerv. c. 49.* qui obſervavit in muliere hydropem inſignem, ſaltem collectum in duplicatura peritonæi inferiore, ex ſuppreſſis menſibus natum.

3. Denique obſervatur ſubindè hydrops uteri ſine gravidatione, rariùs licet detur, quandò nempe in utero colliguntur ſpontè quaſi, & ſubindè *à cauſa interna*, eumque perquam tumentem, & inflatum reddunt, qui tamen utplurimùm ob menſium ſuppreſſionem contumacem, aut impeditum lymphæ ex utero refluxum (vaſa lympatica ex utero vidit MEECKERN) aut ſimile vitium internum quoddam interdum præſupponit. Facit huc imprimis hydrops abdominis obſervatus ex menſibus ſuppreſſis, in quo collecta fuit materia in duplicatura peritonæi; item facit huc Hydrops cornuum, ſeu tubarum (in brutis dicuntur cornua, in hominibus tubæ) uterinarum, qualem ſingulariſſimum obſervat TULPIUS *l. 4. obſervat. c. 34.* Forſan intelligit hydropem collectum in alis veſpertilionum.

D I A G N O S I S.

Quod attinet *Signa*: Signa hydropis uteri accuratè percenſet HIPPOCRATES *de Morbis Mulierum*, dum inquit: „ *Si hydrops uteri adnaſcatur, menſes pauciores & parvi fiunt,* „ *& ante tempus deficiunt, imus venter intumeſcit, mammæ ſo-* „ *lidæ aliàs molliores fiunt, lac nullum habet, utut putet, ſe in ventre habere.* Scilicet cognoſcitur imprimis hydrops uteri,

1. Ex tumore, qui primariò hyppogaſtrium occupat.
2. Ex fluctuatione, quando tumor tangitur, aut ſe movet mulier.
3. Ex indolentia loci preſſi, quod nullus adſit dolor, ſeu tenſio.
4. Ex inſigni gravitate vulvæ, ſeu ſinus pudoris à pondere materiæ incumbentis.
5. A delapſo in latus ſecundùm motum mulieris decumbentis.

Ante omnia neceſſe eſt, ut probè cognoſcat Medicus *diſtinctionem hydropis uteri*, qualiſcunque fuerit, *à vera conceptione*; utut res ſit ardua: nempè ex eo ferè ſuſpicio eſt, eſſe *Hydropem uteri*, quando

1. *Tumor aliqualiter* diſtenditur juxta uteri, & ventris amplitudinem, nec ſit acuminatus, ut in vera conceptione; cùm *in conceptione* anteriora verſus *promineat*.
2. Si mulier adultior ſit, & quæ ampliùs non concepit, & ſimul ſit bono faciei colore, ferè hydropem uteri innuit.
3. Si alia ſigna mulieris gravidæ abſint, & uterus tamen intumeſcat, ſuſpicio eſt de hydrope uteri.
4. Si decimus geſtationis putatitiæ menſis ſit prætérlapſus, tunc etiam ſuſpicio adeſt, adeſſe veram conceptionem.
5. Si *nullus motus fœtus* conveniens unquam perceptus fuerit.
6. Si mulier *ſub primo geſtationis* putatæ *tempore* commodè ſe habeat, nec alia indicia, præſertim primis menſibus familiaria, *gravidarum ſymptomata* non obſervata fuerunt. Vel
7. Si patiatur *ſymptomata*, & hæc *poſt medium geſtationis tempus* non ceſſent, ſignum eſt, eſſe vel *hydropem*, vel inflationem *uteri*.

Ab abdominis verò Hydrops uteri diſcernitur, ſi color faciei eſt bonus, ſitis nulla, tumor incipit à parte inferiore, & adſcendit in medio ſui verſus ſuperiora, &c.

P R O G N O S I S.

Si è ſola contenta lympha oritur, diuturnus quidem, ſed abſque periculo, eſſe ſolet: Si verò liquor contentus ſit pravus ſeu vitioſè corruptus, periculoſum malum propter varia hinc inde ſymptomata eſſe ſolet, quod tandem ad mortem uſque deducit mulieres.

Si mulier poſt conceptionem hydrope uteri corripiatur, fœtus intra aliquot menſes ab illuvie humorum ferè enecatur, adeòque abortu rejicitur, rarò enim ad legitimum partus tempus ſervatur.

Obſervandum quoque eſt, quod poſt *fluxum aquæ* tandem *intereant* mulieres.

C U R A.

Quoad *Curam*: ubi conſtiterit per conjecturam eſſe collectionem copioſarum aquarum in utero, conſiderandum eſt, an ſint *cum fœtu*, aut abſq; eo? Si cum fœtu, parum aut nihil omninò tentandum eſt, ſed relinquatur mulieri, aut ſaltem blandis *Hydragogis* ſic dictis, blandè, & quaſi per epicraſin evacuandum eſt nonnihil ſerum copioſum. *Diuretica* non ſunt tuta, quia ſtimulant menſes, & metus eſt abortus. Sin verò nulla ſuſpicio ſit de fœtu, ſed vel molam, vel pura liquamina adeſſe conjecturæ ſint, tunc maturè, & adaucter fortioribus Purgantibus ſtimuletur uterus, & partes vicinæ, ut aqua evacuetur, & Sudoriferis, Diureticis, & in ſpecie remediis fortioribus *fetum pellentibus*, urgeatur uterus ad excludendas *aquas*. Ubi verò conſtiterit, eſſe aquas, aut hydropem veſicalem, in utero, neceſſe eſt, ejiciatur.

In genere eadem remedia, & eadem methodus, medendi adhibenda, quæ aliàs in hydrope aſcite ſunt laudata; hinc imprimis Purgantia conveniunt, inter quæ eminet extractum Elaterii, quod cum *Mercurio dulci* aliquoties poteſt propinari. Convenit etiam radix eſulæ, ejuſque Infuſum, & Extractum, item radix bryoniæ ad ℥ß in Infuſo, vel ejus ſyrupo ad ℥ ß. Radix ireos noſtratis in lacte coquatur, ſuccus expreſſus propinetur. Item reſina jalappæ, & reſina gummi de Peru conducunt. V.g. fiat Purgatio per Pilulas

℞. *Extr. elater.* gr. xij. ad xv.
Mercurii dulc. gr. xv.
Troch. alhand. vel *cor. extr.* gr. iij.
Cum *ſpiritu roriſmar.* vel *eſſ. lign.* f. Pilulæ.
D. S.
Pilulæ abducentes.

Quæ in muliere ſupra allegata ſine moleſtia evacuarunt maſſam nigram, atramenti inſtar, 6. vel 7. vicibus.

Vomitoria propter niſum, quem exſerunt, ferè ab omnibus commendantur; in quorum locum acres ſaltem clyſteres, uterum ſimùl ſtimulantes, etiam injiciuntur commodè; quin, & clyſteres uterini purgantur.

Juxta hæc, Evacuantia etiam ſunt uſurpanda Interna, uterum irritantia, & excretionem contentorum ſenſilem promoventia, aut inſenſibiliter diſcutientia; qualia ſunt Decoctum nepethæ, pulegii, & cepæ albæ cum ſaccharo, quod copioſè expellit aquas, teſte ZACUTO LUSITANO *lib. 2. Prax. Admir. obſ. 144.* Item borrax cum croco, & extracto ſabinæ ſuccoſo redigatur in bolum, quem commendat RIVERIUS: Caſtoreum, myrrha, crocus, aromata quælibet, elixyr proprietatis, roſmarinus, calamintha, ſalvia, &c. & ex his parata remedia plura. In fine Decoctum lignorum uſurpari poteſt; ſicut ad præſervationem ſpecies diacurcumæ cum vino Malvatico pro corroborando utero commendat ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Pr. Admir. obſ. 143.*

Inter

Inter *Externa* conveniunt imprimis Peſſi purgantes, & ſtimulantes; v. g.

℞. *Elater.* ℥ß
Cum *caricar.* q. ſ. f. Peſſus. D. S.
Peſſus matricalis.

Item

℞. *Colocynth.*
Extr. helleb. nigri an. ℥ß
Pulp. caricar. pingu. ℥ß vel ſ. q.
F. Peſſus. D. S. ut antè.

Item Injectiones, ſeu Clyſteres uterini, parati ex decocto foliorum pulegii, ſabinæ, calamintha, &c. in aqua, & urina humana coctis, Electuario hieræ ſimplicis impr ægnatis, injiciantur.

Vel

℞. *Fol. Mezer.*
Rad. ireos noſtrat. an. m. j.
Coqu. in ſ. q. *aquæ Colatura* D. S.
Clyſter matricalis.

Injiciatur in uterum pro illo ſtimulando ad reddendas aquas.

Præſtat etiam ante horum applicationem priùs Balneis, & Inſeſſibus ex blandè Emollientibus, & leniter ſtimulantibus fomentare uterum, & genitalia ad meliorem excretionem, quibus ſubjunguntur Litus ex oleo irino, cheirino, laurino, deſtillato aniſi, carvi, ſabinæ: vel cataplaſma imponendum tumori ex foliis, & radice bryoniæ, angelicæ, ireos noſtratis, cum calaminta, roremarino, ſatureja, additis floribus calendulæ, & croco; vel ex ſtercore caprillo, fermento, & ſapone, quod ſuadet JOEL *in ſua Praxi*: item Emplaſtrum de baccis lauri, & hydropicum Auguſtanorum, vel de ſtercore caprillo cum caſtoreo imponi poteſt. Thermæ etiam ſulphureæ hìc locum ſuum inveniunt.

Rarum eſt, quod refertur in BARTHOLINI *Actor. Med. Haffnienſ. Vol.* 1. *pag.* 194. de hydrope dextræ tubæ uteri, paracenteſi curato.

Sed hæc, & ſimilia ex cura Hydropis antea ſunt cognita.

ARTICULUS III.
DE
HYDROPE PUDENDORUM.

PRopter argumenti affinitatem obſervandum eſt, gravidas ſubinde circa labia pudendorum intumeſcere, adeòque hydropem particularem labiorum pudendorum, nunc utrorum, nunc alterius pati. In tali caſu Fotus diſcutiens ex aqua calcis vivæ eſt egregius, teſte LYSERO *in obſ. Cultro Anat. pag.* 279.

CAPUT II.
DE
CONCEPTIONE IMMINUTA, & ABOLITA.

OCcaſione læſæ conceptionis dixi de Inflatione uteri, & de Hydrope uteri. His præmiſſis, pergendum eſt ad læſion es ipſius conceptionis ordinariæ, ita ut nunc *deficiat* in *ſterilitate*, nunc quaſi *augeatur*, partim in *Partu multiplici*, partim in *ſuperfœtatione*, quando ſemel concepto fœtu, repetito coitu, novus fœtus concipitur.

ARTICULUS UNICUS.
DE
STERILITATE.

COnceptio læſa, ita ut rara, aut etiam nulla ſequatur, repetito licèt coitu, vocatur vulgò *Sterilitas.*

CAUSA.

Hujus ſterilitatis *Cauſæ* tantum non innumeræ, & ſubinde imperſcrutabiles ſunt: nam ex parte viri poteſt eſſe vitium circa ſeminis, ſeu genituræ generationem, & excretionem: ex parte fœminæ, vel vitium in ejuſdem, vel ovario non ritè generante ova; vel in tubis uterinis anguſtis, tumore obſeſſis, obſtructis, &c. (vid. VESLINGIUS *Anat. l.* 7. TULPIUS *l.* 4. *obſ.* 43.) in utero ſcirrhoſo, aut calloſo, & cartilagineo, (vid. BONETI *ſepulchret. l.* 3. *ſect.* 34 *obſerv.* 4 § 2. & RIOLANUS *Anthropol. l.* 4. *c.* 32.) non ritè fovente ova fœcundata, ipſique annexa vagina: in conceptus retentione, aut excretione, &c. hinc eſt, quod ſæpiùs, imò ordinariò ferè, poſt abortum laborioſiorem fœminæ poſtmodum fiant ſteriles: quò pertinet vitium ex ſanguine ad uterum non ritè diſtributo. Item ex parte utriuſque ſimul poteſt eſſe vitium abſolutè, uti & reſpectivè, (reſpectiva eſt certa, & requiſita proportio ſpiritus genitalis maris ad ova fœcundanda,) hoc eſt cum ut mas hæc fœmina, quod crebrò obſervatur, generare non poſſit, qui tamen cum alia optimè generat; & contra poteſt eſſe, ut fœmina cum hoc mare ſit infœcunda, quæ poſtmodum alii nupta ſatis fœcunda fit. Nam, & omnes Practici, tàm Veteres, quàm Moderni, in hoc unanimiter cenſuerunt, & conſentiunt requiri certam inter marem, & fœminam, quoad generationis negotium, proportionem, & harmoniam, ut ovum fœminæ ſpiritus genitalis maris in motum ciere poſſit. Sed qualis hæc ſit? & in quo conſiſtat hæc proportio, & harmonia? à nemine huc uſque explicari potuit; Nec explicare ego id mihi præſumo. Res ſe videtur habere, ut ſcintillulæ, quæ recipiuntur à fomite: Scintillulam repræſentat, ſpiritus genitalis maris, fomitem verò ovum uterinum. Quando ergo fomes eſt pinguis & ſcintillula non rectè lucida, & non poteſt concipere ignem: Sic quando ſpiritus genitalis minus eſt volatilis, & activus, & ovum non ritè formatum, deficit fœcundatio.

In ſpecie tamen magis in ſexu fœmineo, quàm maſculino ſexu, cauſam ſterilitatis propriè latere, ex eo confirmatur, quod major apparatus fit in fœminis, quibus variè læſis fruſtratur conceptus, è contra vitium in viro ſit primario unicum, & imprimis in ſemine lateat, ex quo vitiato generationi eſt ineptus; Nam membri vitia, aut parum obſunt, aut facilè corrigi, aut emendari poſſunt. Unicum ergo vitium eſt in genitura maris, ſi aut deficiat, aut nimis aquoſa, ac tenuis, atque minus ſpirituoſa ſit, quod facile ex congreſſu patet: qui ſi languidior ſit, aut diutiùs cum tædio protrahatur, minus ſpirituoſam, & ob id ferè defectuoſam genituram innuit. Hinc frequentiſſima cauſa ſterilitatis in maribus eſt, ſi nimis citò veneri indulgere incipiunt, & ſub primis pubertatis annis crebriùs eandem exercere ſolent; enervantur enim ferè ſic teſtes & cæteræ partes genitales, unde poſtmodum minùs fœcundi tales fiunt. Fæmina è contra, quæ, & concipere, conceptum fovere, & tandem excludere debet, variis, ac multiformibus, & ovarii, & tubarum, ſeu oviductuum, & uteri, & vaginæ, omniumque harum diverſarum partium, imò totius corporis vitiis; laborare poteſt, utut mas optimè ſe habeat, & per conſequens ob id conceptionem fruſtrari. Item ſub geſtatione variis infortuniis, & rerum non naturalium inſultibus eſt obnoxia, ratione cujus conceptum poteſt minùs commodè fovere, ac retinere. Et quidem præ cæteris internis ferè, & latentibus cauſis in fœminis accuſatur defectus genituræ, qui ex modernorum hypotheſi in ovulorum vel defectu, vel deficiente in uterum injectione, vel eorum ad fœcunditatem concipiendam ineptitudine, conſiſtit. Hinc accuſari ſolet in fæminis defectus materiæ chyloſæ, ex qua albumen, ut ſic dicam, ſe incrementum ovi uterini, & tandem nutrimentum fœtui in utero, ſuppeditetur; hinc enim nutrices, aut mulieres quæ lactant, rariùs concipere ſolent, aut conceptum fovere, dum lactatione iſta adhuc occupantur. Par ratio eſt in nimis pinguibus, cum materia albuminis iſtius in ſupplementum pinguedinis ſuppeditetur, & ipſæ etiam minùs fœcundæ obſerventur, cum nutrimentum chyloſum pro humectatione uteri, ac fœtus nutrimento, in talibus ob corporis uberiorem nutritionem ferè deficiat: hinc ulcera mamillis inveterata, aut fiſtulæ, & fontanellæ uberiùs fluentes, maſſam ſanguineam exhauriendo, ad ſterilitatem diſponere dicuntur; *conf. Sennertus lib.* 3. *Prax. pag.* 946. & *Hoeferus Herc. Med.* Imò macriores etiam, & aridiores fœminæ, rubicundæ, &, ut vocantur, cholericæ, interdum minùs fœcundæ eſſe ſolent, ex ovulorum partim ineptitudine ad fœcundationem, partim ex defectu albuminis ad ovum fœcundandum neceſſariæ: Ut taceam uterum in talibus, parteſque genitales externas, minùs aptè ad congreſſum fœcundum eſſe diſpoſitas; hinc enim virgines adultiores non tàm facilè fœcundæ eſſe ſolent, utero talium aridiore, & quaſi ex ſucco exiſtente, adeòque ad fomentationem ovuli minùs apto, Ulteriùs, & ipſa uteri membranoſa ſtructura vitiata, nimis

laxa

laxa ſc. & flaccida, & cujus imprimis orificium internum aptiùs minùs connivet, etiam inſigniter ad ſterilitatem diſponit, quia ovula non continere, aut ſinu ſuo fovere ſolet. Et hoc oſervare datur in mulieribus cachecticis fluxu albo laborantibus, hemorrhagia uteri nimia ex ſanguine ſeroſiore afflictis, & ſimilibus. Vocant hoc vulgò intemperiem uteri frigidam & humidam, aut inundationem ejus ab excrementis ſeroſis aut pituitoſis. Unde imprimis, qui albo fluxu diutiùs laborarunt, minus fœcundæ, quin ſæpius ſteriles eſſe ſoleant. Pertinet huc conformatio vitioſa: Sic tumores orificium uteri internum obſidentes, ſcirrhi orificii interni, item hujus laceratio, quæ fit in difficili partu vel abortu, mulieres reddunt ſteriles, quatenus impediunt retentionem ovi uterini & fœtus.

Denique externa quædam à quibuſdam, ceu conceptionem impedientia aut eandem jam factam tollentia, allegantur, quorum tamen fides ſit penes Autores: qualia ſunt, v. g. abuſus borracis ante vel poſt conceptum aſſumptæ, quæ ad ſterilitatem ſeu conceptus impedimentum diſponere dicitur: Decoctum ſalicis junioris, aut aqua ſeu liquor limpidus ex ſalicibus tenellis inciſis emanans, vel ſuccus expreſſus, jejuno ventriculo aliquoties epotus, appetitum Venereum extinguere, conceptionem impedire affirmant: Item lapidis ſpecularis ſeu glaciei Mariæ ℥j. in decocto ſalicis vel vino ſtatim à coitu hauſtâ ceu ſingulare experimentum contra conceptionem commendatur: Item mox poſt congreſſum peſſus ex helleboro albo cum caſtoreo intruſus etiam conceptionem tollere ajunt.

Hæc de Cauſis conceptionis læſæ: Quas inter tamen adhuc ſunt quædam latentes, & nobis à priori imperſcrutabiles.

DIAGNOSIS.

Quod attinet ſigna: ſigna conjugii infœcundi cognoſcere res eſt difficillima, cujus ſit vitium? maris an ſeminæ? ut exinde impediatur conceptio, adeò, ut tantum non penitus ſit impoſſibile. Equidem vitia viri, item vitia uteri externa, v. g. ſcirrhus uteri, ulcus, &c. facilè cognoſci poſſunt: ſed vera interna cauſa in muliere latens, & iſta utriuſque ſexus ad ſe invicem proportio, in ſpecie, an ſemina abſolutè? an verò reſpectivè ſolùm cum hoc vel iſto viro ſit ſterilis? ut a priori cognoſcatur, omninò impoſſibile æſtimo. Probam per ſuffitum, de qua vid. SENNERTUS *Prax. lib. 4. ubi de ſterilitate*, cum ſine fundamento ſit, meritò rejicio; licet primam originem habuiſſe videatur ex HIPPOCRATE *Sect. 5. Aphor. 59.* Item quod quidam de peſſo ex melanterio utero intrudendo proponunt, hoc ceu minus certum, aut omninò fabuloſum, tantum inſtitutum muliercularum arbitror. HIPPOCRATES etiam jubet alii caput deraſum in utero ſubdi, & ſi poſtridiè odor ad os pervenerit, mulierem ad conceptionem aptam; ſin minus, ineptam fore affirmat. AMATUS LUSITANUS etiam recipit coaguli leporini ℥j. quod diſſolutum in aqua calida mulieri in balneo exiſtenti propinat: Quod ſi ſentiat dolores & ventris tormina, fecundam eſſe? ſin minus, contra aſſerit. Alii peſſarium ex galbano intrudunt, capite benè fumigato & circumvoluto; Si manè odor galbani ex vertice exierit, mulierem fecundam dicunt; ſi minus, contra. BORELLUS *Cent. 1. Obſ. 11.* obſervavit pilos albos in adoleſcentis pene repertos ſterilitatem denotaſſe. Alii ad probandam ſterilitatem recipiunt urinam mulieris, & affundunt malo ſylveſtri, quæ ſi exſiccetur triduo, ſignum eſſe ſterilitatis dicunt. Nonnulli hordeum in urina maceratum ſepeliunt, ſi eo die germinet, fecunditatem: ſi minus, ſterilitatem arguere putant. Alii aliis probationibus utuntur. Quatenus autem adhuc nondum planè perſpicuum factum eſt negotium fecundationis ovi uterini, nondum cauſæ ſterilitatis exactè determinari poſſunt: unde etiam cognitio ſterilitatis in quonam conſiſtat? eſt difficillima.

Equidem, quando mas emittit genituram largiter, & quando nullum adeſt vitium conformationis, mas abſolvitur, & vitium eſt in fœmina, quæ mille modis poteſt impediri, præprimis quando adſunt conformationis vitia.

PROGNOSIS.

Prognoſis, an ſterelitas poſſit corrigi & emendari? ſi non impoſſibilis, tamen difficilis eſt. Certè ſi dependet malum à vitiis & cauſis manifeſtis, facilis eſt: Si verò vitia ſint latentia, aut incognita harmonia & proportio in utroque ſexu, cautus ſit Medicus in prognoſi, quia nil poteſt determinari, cum in negotio adeò obſcuro & dubio quoad diagnoſin, etiam quoad Prognoſin pariter difficultates urgeant.

In ſpecie ſterilitas, ubi uterus exulceratus, incurabilis eſt: Vid. HIPPOCRATES *lib. 2. Prædict. 24. & 34. & l. 1. de M. M. 7. & 11.*

Aliàs eſt ſine periculo, quia ſi non alterantur vires, ad longævitatem perducit. Habitiores verò lauta diæta utentes, ſucceſſivè diſponuntur ad morbos chronicos, quibus fecundatio eſt ſalutaris.

CURA.

Cura, ut mulier fiat gravida, pro varietate cauſarum varianda eſt; ſed quia hæ ſunt partim manifeſtæ, partim verò valdè abſtruſæ, neque huc uſque ſatis determinatæ, ſpecialiter tractari non poteſt. In genere tamen præmiſſis, ubi opus fuerit, univerſalibus, danda ſunt ante omnia aromatica blanda, quæ utero ſunt amica, ut conſervetur ejuſdem & ovarii tonus legitimè conſtitutus: hinc ad promovendam conceptionem danda ſunt talia, quæ ceu Venerem ſtimulantia aliàs commendantur, & quæ etiam viris propinari ſolent; hinc ſubjicienda & ea, quæ per experientiam ut cognita ad ſterilitatem muliebrem remedia commendantur; habita tamen ſemper ſimul ratione conſtitutionis, & craſeos ſubjecti propriæ, imprimis, an macra? an pingue? an ſana? an cachexia ſeroſa affecta fuerit mulier? Ubi præſupponitur conſtitutio uteri laxa, & minus firma præ cæteris circa tempus menſium & poſt illos inſtituenda cura, & ad tempus continuanda, quia ſic meliùs operantur: v. g. ante menſes præmittantur univerſalia, totum corpus reſpicientia, poſt menſes verò demum continuentur ſpecifica utero appropriata, quæ eum in ſpecie roborant, firmant, & ad conceptum diſponunt, tam interna, quàm in ſpecie externa: Videatur hic in ſpecie PLATERUS *in Praxi, & lib. 1. Obſ. circa finem*, ubi aliquot ſteriles feminas curavit, quæ cum ſint elegantia, inſtar ideæ ſufficiant; *excellit enim præ aliis.*

Quoad remedia ergo, obſervandum eſt effatum LINDANI *ſuper Hartmannum*, qui dicit: *Sterilitas, ſi à nimia caliditate & ſiccitate ſanguinis fuerit, optimè prodeſt lac; ſin à nimia frigiditate & humiditate ſanguinis, optimum eſt roſmarinus, maximè fœminis conducit, & ſaſſafras.* Et quidem poſterior cauſa frequentiſſima videtur; unde etiam volatilia & aromatica imprimis talibus conducunt; quæ uterum, & ejus tonum nerveum cum ovario legitimè conſtitutum aſſervant, & virtute ſalina volatili roborant; hinc præter rorem marinum, qui in mulierum ſterilitate corrigenda egregius eſt, & ejus Decoctum ad methodum ZWELFERI paratum uſurpatur: de effectu roriſmarini vid. etiam *Pauli Quadrip. Bot. pag. 133.* Confert præterea ſalvia, lavendula, majorana, uterina ſelecta dicta, ut & meliſſa, pulegium, radix pimpinellæ, zedoariæ, galangæ, caſſia lignea, macis, anthophylli, coſtus aromaticus, cardamomum, nux moſchata, meliſſa, myrrha, & ſimilia. Lignum guajacum, præſertim ſaſſafras, eſt unum, quod præ cæteris ad ſterilitatem muliebrem emendandam & corrigendam commendatur, in ſpecie, ſi aut ad cachexiam ſeroſam nonnihil inclinent, aut ſanguine nimis ſeroſo turgeant; unde uterus fit magis laxus. Talibus aquoſioribus aut ſcorbuticis ad maſſæ ſanguineæ craſin immutandam diæta ſudorifera ex decocto lignorum, præſertim *ſaſſafras*, cum aliis appropriatis inſtituenda, & ſudores in conopeo eliciendi veniunt; aut ſecundùm HOEFERUM *in Herc. Med.* vina medicata, preſertim vinum infuſionis ligni ſaſſafras, item eſſentia lignorum, in ſpecie ſaſſafras, cum ſpiritu ſerpilli parata, copioſiùs & crebriùs uſurpata egregiè conferunt; Unde etiam tinctura coralliorū ſaſſafrata admodum laudari ſolet. Nam eſſe ita remedia contra ſterilitatem pro varietate temperamentorum immutanda, videb. in VELTHUSIO *de Generat. pag. 119.*

Præter dicta, quæ alterationem ſubjecti totius reſpiciunt, conveniunt etiam appropriata & ſpecifica, tàm interna quàm externa, quæ Venerem blandè ſtimulant, & mulieres aptas reddunt ad coitum fecundum. Quò enim voluptuoſior eſt congreſſus, eò magis fecundantur, quod tamen non univerſale eſt, cum ſine ſenſu voluptatis quandoque etiam concipiant. Huic ſcopo ſatisfaciunt nux moſchata, an-

ta, anthophylli, meliſſa, ſatyrion & eryngion, item aromata, ſemina acria, eruca, ſinapi, & ſimilia Venerem ſtimulantia, quæ abundè cognita ſunt. Inter reliqua excellunt quoque ambra & quelibet ambrata ac moſchus, quæ egregia ſunt ad promovendam conceptionem, etiam externè poſt menſium fluxum cum peſſis vaginæ uteri intruſa, multum obtinent contra ſterilitatem; hinc ex frequenti ambræ uſu fœminam quatuor annos ſterilem, fecundam redditam fuiſſe teſtatur ROLFINCIUS *in Ord. & Meth. Sect. 6. c. 1.* Imprimis paranda eſſentia ambræ pro uſu muliebri cum ſpiritu meliſſæ, hinc propinanda cum eſſentia roriſmarini, vel eſſentia ſatyrii, vel cum ſpiritu formicarum. Confectio alchermes, ſpecies diambræ, &c. aliàs notæ, tranſeant. HARTMANNUS tanquam experimentum commendat ſal ſatyrii, ſi à ℈ß. ad ℈j. in aqua vitæ mulierum alba, vel vino Hiſpanico aſſumatur. Ulterius etiam in viperis ſingulare quid latet ad conciliandam fœcunditatem; unde viperarum uſus, earundem remedia, & eſſentia viperina, aut in ſpecie ſal volatile viperinum, non erunt fruſtranea ad conciliandam fecunditatem, cum notum ſit, quod viperarum eſus mares reddat fecundos, aut carnes pullorum aliorumque viperis nutritorum, uſurpentur à Principibus ad fecundationem, quo remedio fecundum ſe reddidit defunctus *Dux Bavariæ*. Brodium item, in quo carnes viperinæ decoctæ, conducit. Præ cæteris obſervationem curioſam & notatu dignam habet HELIDÆUS PADUANUS *in Obſ. p. 294.* ubi in priori ſeculo brodio, in quo carnes viperinæ decoctæ fuerunt, unà cum columba juveni, myrobalanis, floribus cordialibus, epithymo, polypodio, anetho & ſimilibus, curavit non tantum modò mulierem leproſam à lepra, ſed præthereà quoque jam quadragenariam, cum anteà ſemper ſterilis fuiſſet, hoc ipſo Decocto tantum & ſanata à lepra, & ſimul fecunda facta eſt: Unde hujuſmodi brodio ad corrigendam mulierum ſterilitatem optimè quis uti poſſe ait. Pulvis cancrorum fluviatilium, blando calore balnei exſiccatorum, uti abortum præcavet, ita etiam contra ſterilitatem laudatur.

Iuxta hæc ulterius ſpecificè commendantur teſticuli cervæ & apri, qui fuerunt ſecretum *Corbeii & Hartmanni*, ex quibus hic parat ſuam eſſentiam contra ſterilitatem, quam tanquam ſingulariſſimam ſibi propriam reſervavit, quæ cum eſſentia ſatyrii *Crolii*, aut cum eſſentia florum anthos, laudari ſolet in vino generoſo vel aqua ſpirituoſa poſt fluxum menſtruum uſurpata: Vid. *Prax. ejus Chym. c. 227.* In SCHENKII *obſ. lib. 4.* porci teſtes laudantur. Aliàs notum eſt, quod matrix ſuilla, vel leporina, vel cervina exſiccata & pulveriſata, mulieribus ſterilibus commendetur. Porrò formicæ egregium ſubminiſtrant remedium, uti ad impotentiam virilem, ita & ſterilitatem muliebrem: Spiritus formicarum, & ex his parata eſſentia uterina, additis aliis ſpecificis approbatis uterinis, inſigniter confert contra ſterilitatem: unde aqua magnanimitatis & ſpiritus formicarum, vel cum hoc, aut cum ſpiritu roriſmarini parata eſſentia teſticulorum cervæ; vel eſſentia horum teſticulorum propinata unà cum eſſentia ambræ poſt menſium fluxum, & continuata, eſt remedium non contemnendum. Quò etiam pertinet eſſentia ſatyrii cum ſpiritu formicarum parata, & flores anthos, meliſſæ, radix ſatyrii condita, cortex aurantiorum conditus, raſura eboris cum vino rubro. Quidam commendant Electuarium, factum ex priapo cervi & tauri cum floribus ſtechadis Arabicæ & melle: cui ipſi Electuario convenientiſſimè ex formicis parata remedia addi, aut his hoc Electuarium largiter irrorari poteſt. Aliàs ſunt etiam, qui pulverem ſecundinæ humanæ ad ℥j. uſurpatæ contra ſterilitatem inſigniter laudant

Externè præter Thermas naturales, quæ ſepius obſervatæ fuerunt proficuæ, conveniunt contra ſterilitatem, præmiſſa debita corporis præparatione: præſertim Balnea, finita menſtrua purgatione aliquot diebus continuanda, parata vel ex decocto aromaticorum uterinorum, vel quod preſtat, Balnea, quibus incoctum cubile formicarum cum ipſis formicis in conſtitutione præprimis ſucculenta: vid. *Balneum Minſichti contra ſterilitatem, & Gunradi, Medulla Deſtil.* ubi habet egregia de Formicis. Balnea ex cicuta aliqui commendant: vid. PLATERUS *loc. ſup. cit.* Sic etiam oleum formicarum volantium externè utero illitum ad conceptionem diſponit. Item convenit ulterius ſuffitus ex appropriatis uterinis, reſinis ſuaveolentibus & aromaticis, v. g. gummi juniperino, baccis juniperi, ſuccino, thure, ſtyrace, maſtiche, benzoe, caſtoreo, gummi carannæ, animæ, & ſimilibus, poſt menſium fluxum frequenter inſtitutus admodum confert. Poſt quem ſuffitum applicantur peſſi uterum nonnihil expurgantes ex allio cum oleo ſpicæ ad imitationem Riverii parati, item peſſi ex foliis matricariæ & Mercurialis contuſis, & pauco oleo ſpicæ irroratis, qui peſſi poſt ſuffitum veſpertinum applicati per noctem poſtmodum retineantur. BORELLUS *Cent. 1. Obſ. 29.* pro ſecreto communicat, ſi mulieres ſteriles, modò à vitio conformationis non dependeat ſterilitas, antequam virum accedant, placentulam menthaſtri vulvæ imponant, coronæ inſtar effigiatam, idque ſub fine menſtruarum purgationum fieri debere, uti *ſequenti Obſervatione* herbæ clandeſtinæ potentiam ad ſterilitatem arcendam mirè deprædicat. Inunctio etiam glandis membri virilis cum balſamo apoplectico, vel cum zibetho, vel moſcho, ante congreſſum; qua uti utrique coitus redditur voluptuoſus, ita mulieribus ſub voluptuoſo congreſſu ad promovendum conceptum non parum confert. Ulterius ſunt, qui inungunt regionem uterinam ſeu pubis cum oleo cheirino, irino, nuciſtæ expreſſo, & oleis deſtillatis, ut nucis moſchatæ deſtillato, majoranæ, ſpicæ caryophyllorum, macis, meliſſæ & ſimilibus, ſtyrace liquida exceptis, & pro balſamo uſurpatis: ſicuti etiam emplaſtrum ex maſtiche, tacamahaca, carannæ, cum Balſamo Peruviano ſubactum, alutæ ſuperinductum, & regioni uterinæ ſupra juncturam impoſitum, pro utero confortando ſterilibus non inutiliter ſuadetur.

CAPUT III.
DE
CONCEPTIONE AUCTA.

HAbuimus in ſuperioribus de conceptione deficiente, ex qua etiam facilè poſſumus judicare, quando rarius contingit conceptio. De *aucta* non opus eſt, ut multa addam, quia ordinariò aut gemelli aut trimelli, rariùs plures una vice excluduntur Fetus: Pergo potius ad

CAPUT IV.
DE
FORMATIONE FOETUS LÆSA.

NOtum eſt, quod, poſtquam concepit mulier, ſucceſſivè in ovo uterino fœcundato formetur fetus, qui corpore aut eſt ſimilis ſpeciei humanæ, aut eſt diſſimilis. Similis eſt, quando ab hominibus generatur homo perfectus, ſicuti ab equis equus, à canibus canis, & eſt formatio naturalis: Verum ſi diſſimilis, eſt formatio præternaturalis, quæ ad duo capita referri debet, nempè.

1. Ita diſſimilis eſt ſpeciei parentum, ut ad certam aliam quandam viventium ſpeciem, ſed vitioſè formatam, accedat, à qua etiam primariò denominationem habet, & tunc vocatur monſtrum: ſic v. g. eſt monſtrum humanum, monſtrum caninum &c. Vel
2. Ita vitioſè conformatum eſt id, quod loco fetus ex utero prodit, ut ad nullam certam ſpeciem viventium corporum propriè referri poſſit, & tunc Mola appellatur.

ARTICULUS I.
DE
PARTU MONSTROSO.

PArtus *monſtroſi* ſunt, quando animalia perfecta à mulieribus ex utero excluduntur, dum nempè imaginatione ſeductæ alia animalia, e. g. mures & ranas, in utero formant & pariunt: qualia exempla obſervat BORELLUS *Cent. 3. Obſ. 73.* ſicut SALMUTH *Cent. 1. Obſ. 65.* refert mulierem mures admodum horrentem, molas excluſiſſe, mures repræſentantes: ſic molas inſtar ranarum ejectas notat AMATUS LUSITANUS *Cent. 1. Curat. 27* raſas en xas, quod in quibuſdam Regni Neapolitani locis familiare eſſe; ex *Antonio Torquemata* DELRIO *Diſq. Mag. lib. 2. Quæſt. 7.* item avem mordentem vivum cum fœtu editum, qui fœtus partem abſumpſerat, in Comitiſſa Mansfeldia obſervat

SAL-

SALMUTH *Cent.* 1. *Obſ.* 66. In SCHENCKIO *l.* 4. *Obſ. ubi de Mola*, ſunt exempla mulierum, porcos, leones, canes, ſerpentes, aſtacorum copiam, &c. edentium: gliris à puerpera editi exemplum habet BARTHOLINUS *Cent.* 1. *Hiſtor.* 10. molam volatilem vivam, aliaque animalia excreta ex utero, videb. in M. A. N. C. nec non *Ann.* 2. *Obſervat.* 1. *Schol. pag.* 12. nec non *Ann.* 2. *Obſerv.* 160. *pag.* 255.

C A U S Æ.

Monſtrorum horum *Cauſæ* conſiſtunt ſimpliciter in imaginatione materna quod ſufficienter explicavi in *Colleg. Inſtitut.* ſi enim ex imaginatione materna fœtus capite canino aut felino, aut pede equino, generari poſſunt, qualia non rarò proſtant exempla, quidni etiam totius corporis formatio ita transformari, & in alia animalia monſtroſè compingi poſſunt. Verùm cùm partus hi monſtroſi, qua tales, ſub Praxin medicam non cadant, ſed ad Phyſiologiam potius pertineant, pauca de his data occaſione dixiſſe ſufficiat. Pergo igitur ad

ARTICULUM II.
DE
MOLA.

Mola ita dicitur à pondere, dum quaſi moles quædam incondita fœminæ uterum premit, malèque afficit: Germanis dicitur *Ein GeWachſe, ein Mutter-Kalb, ein Monden-Kind &c.* quas quidam adhuc pluribus inter ſe diſtinguunt, ſed citra neceſſitatem. *Eſt nempè mola maſſa quædam informis in utero, ex conceptu vero loco fœtus ordinarii genita, & ità malè formata, ut ad nullam certam animalium ſpeciem referri poſſit;* unde à mola excludo animalia perfecta ex utero excluſa à mulieribus, quæ non tàm ad molas, quàm ad monſtroſos partus jam allegatos revoco.

Ex conceptu verò molas fieri in definitione dixi: Excludo ergò hic virgines & viduas, quę, qua tales, ſine viri ſocietate molas parere non poſſunt. Reperimus quidem multos Autores, qui aſſerunt, virgines & viduas, caſtas licet, molas ferre ex ſanguine menſtruo & ſemine proprio, inſtar gallinarum, ova hypomenia ſeu ſubventanea citra galli contactum parientium. vid. HOECHESTETTERUS *in obſ. pag.* 293. & KERCKRINGIUS *in Spicil. Obſ.* 81. quod tamen falſum eſt; & mulieres, quæ ſine mare ferunt molas, ſunt meretrices. Nam utut verum eſt, quod ovipara generent ova ſubventanea, citra galli benedictionem infœcunda, nihilominus tamen hoc in nullo viviparorum genere vel ſpecie obſervatur, ut ſe, aliquid tale in ſe generent, citra prægreſſum maris congreſſum & contactum. Unde nec homini hoc ſolùm tribuendum eſt citra neceſſitatem, quod nulli viviparorum ſpeciei convenit: Et ob id etiam raræ ſunt adeò molæ inter virgines & viduas, licet multas & annoſas, obſervatæ: Quæ (2.) ſi naturaliter citra viri adjumentum generentur, quidni, quæſo, eſſent frequentiores ſaltem in brutis aliàs ordinariò multiparis, uti in canibus, felibus, ovibus, & ſimilibus? Deinde (3.) etiam eſt differentia inter molas, dum quædam ejiciuntur animatæ ſeu potius vitales, & motu vitalitatem & animalitatem teſtantur, cum edant motum exercitum, & actu ſecundo & vitali animali gaudeant; quædam verò ſunt non vitales: Sic SALMUTH *Cent.* 3. *obſerv.* 98. refert molam viventem, ſe moventem; ſic pariter ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 2. *Prax Admir. Obſerv.* 144. refert molam carneam mirabilem viventem, tribus oculis rejectam. Jam ergo, ſi citra viri conſortium generaretur mola, unde quæſo vitalitas? Nam ova ſubventanea ſeu ova hypomenia, & quæ citra fœcundantis galli contactum excluduntur, nunquam vel tantillum vitalitatis exhibent, quin potius ſub incubatu putreſcunt brevi, & corrumpuntur. Ergò ſolæ ſaltim erunt vitales molæ, quæ à mulieribus maritatis excluduntur. Virgines verò ſuppoſitæ ſaltem non vitales excluderent molas. Jam verò (4.) falſum eſt, eſſe molam ullam non vitalem, i. e. quæ nec in utero vitam habuiſſet, licet vel ante excluſionem, vel ſub excluſione ex utero, vitalitatem amiſerit, cum etiam ſæpè diutiùs informes molæ in utero geſtentur, quæ poſtmodum citra ullum vitalitatis ſignum excluduntur. Sanè talis ſubſtantia omni vitalitate orbata citra ſui corruptionem & putrefactionem tamdiu in utro perſiſtere nequiret (niſi in ſchirrhoſam duritiem, vel ſimile concrementum durius & ſiccius abeant; tales enim molas eſſe, quas per plures annos ſubindè mulieres in utero geſtant, probabile eſt, & confirmatur ex PARÆO, qui *lib.* 2. *cap.* 34. refert, quandam fœminam totos annos 17. molam ſchirrhoſam utero circumtuliſſe) cum etiam infans verus, quandiu vivit, circa corruptionem in utero hæreat; ſimul atque verò moritur, ſi diutius paulò retinetur, ad corruptionem, & putredinem breviter tendit. Par ratio etiam eſt cùm ſecundina uterinaque placenta, quamdiu eſt fœtui viventi in uterò juncta, ejus vità communi fruitur, tamdiu ſanà & ſalva perſtat; ſimul verò atque ſeparato fœtu illa in utero remanet, vitalitate ſpoliata corrumpitur & putreſcit. Ut taceam molas omnes à parvo principio per veram nutritionem & augmentationem ſucceſſivè accreſcere, item conformari plus minus, licet vitioſè, videamus molas, quæ operatio vitalis citra vitæ poſſeſſionem exequi nequit: Sic HORSTIUS *in Obſerv.* refert molam muris formam referentem, à virgine in lucem editam: Sic mola buſonem referens refertur ab HOEFERO *in Herc. Med. pag.* 344. Ex quibus dictis concludo: non dari molas non vitales, aliàs putreſcerent, & dum ſunt vitales, non eſſe ova hypomenia, ſed vera: Molas ergò qualcunque nullo modo neque à virginibus, neque à viduis citra viri conſortium excludi aut generari poſſe. Plura quoad hanc controverſiam videb. in SENNERTO *de Morb. Mulier. cap. de Mola*, ubi, quod ſanè miror, viduis caſtis molas citra viri contactum concedit, non verò virginibus, cum tamen viduæ cum virginibus pari paſſu ambulent. Rigoroſè ſatis pro noſtra parte ſtat PAULUS ZACCHIAS in eruditis propter copiam rerum *Queſt. Medico Legal. lib.* 1.

Molæ hæ Germanis vocantur *Ein Sonnen-Kind, ein Mutter-Kalb;* item quibuſdam *Mond-Kinder*: Dicunt namque obſtetrices, ſi mas poſt coitum emittat urinam, ut radii lunares tangant membrum virile, generari molam. Ordinariò verò vocantur *ein GeWachſe*; utut quidam rigoroſè inter has tres molas, tanquam tres ſpecies diſtinctas, diſtinguere velint, quod tamen ſuperfluum. Obſervandum autem, non confundandas molas propriè ſic dictas cum excretis aliis ex utero: ſiquidem ſubindè quædam feminæ, declinante menſium fluxu, aut etiam alio tempore, excludere ſolent ex genitalibus maſſam apparenter carnoſam, quæ etiam reverà nihil aliud ſunt, quàm majores grumi ſanguinis firmiùs coagulati, utut ſine textura carnoſa aut membranoſa, qualis in molis obſervatur: Sic pariter obſervantur feminæ, quæ quavis menſtruatione excludunt parva corpora quaſi membranoſa, quæ quidem pro pituita viſcida condenſata habentur, quæ forſan ovula ſunt ex ovario matura, ſpontè ſua in uterum per tubas decidua. Conf. huc MAURICEAU *de Mulier. Morb. lib.* 1. *c.* 10 Et hujuſmodi rejectanea, quæ non ſunt molæ, tàm virginibus, quàm maritatis ſunt communia.

Conjunguntur molæ propriè ſic dictæ utplurimum, non tamen ſemper, cum fetu vivo, & vero; imò refert KERCKRINGIUS *Spicil. Anat. Obſerv.* 65. infantem molæ incluſum repertum; & interdum unà cum fetu, aut brevi poſt interdum etiam aliquot menſes vel ſeptimanas ante fœtum, excluduntur, ipſo fetu adhuc in utero ſubſiſtente, & ſuo tempore in lucem emergente: Id quod fit imprimis, ſi ex quocunque accidente mola moriatur; tunt enim ceu excrementitium, à conſortio vitalitatis proſcriptum, ex utero ejicitur, vivo ſubſiſtente fetu. Interdum poſt fœtum & ſecundinas prodeunt, fetu legitimè conſtituto; frequenter tamen occaſione molæ fetus abortu rejicitur: interdum mola fetui juncta huic nutrimentum ſubtrahit, unde ſanguiſuga dicitur; vid. BARTHOLINUS *Act. Haffnienſ. T.* 1. *Obſerv.* 26. & LEMNIUS *de occult. Nat. Mirac. c.* 8. Quæ verò ſunt abſque fetu molæ, interdum diutiùs admodum in utero ſubſiſtunt, & ipſi firmiter accreſcunt aut, ſaltem in ſcirrhoſam ſimilemve duritiem degenerant, ac cum mulieribus conſeneſcunt, quas tandem trucidare ſolent.

C A U S Æ.

Quod ergò *Cauſam proximam* attinet, & Generationis modum in mola, res perquàm intricata eſt. Qui veterum veſtigia imprimis HIPPOCRATIS *l.* 1. *de M. M. & de ſterilitate*, legunt de Generatione fetus ex ſeminibus utriuſque ſexus miſtis, & ſanguine menſtruo, indeque molam ex

ſanguine fœminæ copioſo, & ſemine utriuſque ſexus, in ſpecie virili, pauco vel debili, generari aſſerunt, illos ſuo ſenſu abundare permitto. Qui verò ex Harveanis aut Hornianis & Graafianis principiis de ovo uterino generationem molæ explicare vult, is videat CLAUDIUM *de la* COURVEE, *Medicum Regis Poloniæ, Tract. de Nutrit. Fœtus in utero P. 3. cap. 4.* qui de mola optimè explicat originem & generationem molarum. Nempè quoad rationem conceptus nulla eſt differentia inter verum conceptum, qui dat fœtum, & inter conceptum, qui dat molam, ſive in principio, ſive in progreſſu formationis hoc ipſum fiat: ſc. inter duplicem membranam, amnium & chorium, fœtus tàm perfectus, quàm ejus rudimenta, continentur. Amnion quidem tenuior eſt membrana, quæ tanquam munimentum eſt, in quo & fœtus formatur & etiam cuſtoditur, ne humor albugineus nutritius affatim ex chorio irruat in colliquamentum ovi & inchoatam tenelli embryonis delineationem & formationem omninò interturbet. Si igitur fiat, ut lædatur iſta interna amnii membrana, quæ tanquam monumentum eſt, indeque fiat liquorum amborum inordinata confuſio, exinde impeditur formatio, & ex confuſione iſtorum humorum, nempè nutrimenti, & ex quo & in quo formatur fœtus, loco fœtus perfecti emergit hinc tandem moles talis incondita & inconcinna, quas molas vocamus; quæ tamen nunc proprio motu ſecundùm agentia & patientia naturalia oriri, nunc à ſuperveniente imaginatione materna, ejuſque forti impreſſione ſub iſta incondita forma, figuratione plus minus quadam certa, & charactere ſæpius rudi, inſigniri tandem ſolet: Sic enim refert FORESTUS *in lib. 28. Obſervat. 67.* de muliere, quæ molam carneam cum capite & quaſi roſtro cujusdam aquilæ conformatam ejecit, cujus rictus cartilagineus utrinque diduci potuit, natam ex imaginatione matris, ſc. cum antea monſtroſas figuras ſimilibus capitibus depictas adſpexiſſet: PLATERUS *lib. 3. Prax. pag.* 898. molam vidit, ſtellam arboream marinam perfectè repræſentantem: Molam figuram capitis ovilli æmulantem, habet BARTHOLINUS *Cent. 4. Hiſtor.* 48. Molam, quæ maris figuram repræſentavit, videb. in HORSTIO *lib. 5. Obſerv.* 39. & SALMUTH *Cent. 1. Obſer. 65.* refertque DIVERSUS *in Annotat. in Altom. cap.* 112. ſe noviſſe mulierem quæ 3. molas ad ſimilitudinem pudendi virilis formatas peperit. MATTHÆUS *de* GRADIBUS *in cap. 9. Rhaſis* vidit bis vel ter fruſtum aliqualiter figuratum. Conf. GARMANNUS *in Diſſert. de Gemellis & Partu numeroſa c. 1. §. 1* Exemplum quoque KERCKRINGIUS *in Obſervat. anat. Obſerv. 95 pag.* 184. adducit, cui anno 1669. Amſtelodami ab obſtetrice quadam 9. Februarii mola corporis forma inſtar cyprini exhibita fuit, in biſurcatam caudam deſinens, capite & ore pertorato Cyprino ſimili, & in medio molæ ventre infans perfectè efformatus, quantus ſolet unius menſis fœtus eſſe: Simile exemplum etiam ALEXANDER BENEDICTUS *lib. 25. cap. 29. de Cur. morbor.* refert: Quod ſi ergò liquores hi confundantur, & formatio fœtus interturbetur ſub primis geſtationis menſibus, in principio nempè conformationis, tunc humores iſti albuginei confuſi, & vel una chorii membran-communi, vel ex rupto amnio, quaſi pluribus membranaceis particularibus capſulis muniti, dant molam iſtam aquoſam veſicularem, de qua vid. LOSSIUS *lib. 4. Obſerv.* 167. TULPIUS *lib. 3. Obſerv. 32. & ſuperius, Sect. 5. Artic. 2. Capit. 1. ubi de Hydrope Uteri.* Sin verò talis humorum confuſio & formationis interturbatio tardiùs fiat, cùm ſtamina ſanguinea ſint efformata, & ſanguis copioſus genitus ſit, tunc utplurimum mola ſanguinea & carnea, quaſi parenchymata viſcerum repræſentans, apparet. Si denique adhuc longiùs protrahatur talis humorum confuſio, & ubi jam in fœtu ſtamina fibroſa nervorum fuerunt deducta, & ſpiritus animales geniti ac diſtributi, tunc motum ſimul quendam, interdum ordinatum, interdum palpitantem tantum, nata hinc mola obtinere ſolet. Imò in tali mola interdum etiam unum alterumve membrum, v. g. os, naſus, oculi, aut cerebrum, aut parenchyma quoddam, exactè ſatis jam elaboratum deprehenditur: Nempè ſunt ſanè membra & viſcera fœtus tenella juxta ſe quidem poſita, ſed minus firmiter connexa, & quæ non, niſi ultimo geſtationis tempore, cute ac tegumentis membranaceis firmiter inveſtiuntur: unde confuſo humore chorii craſſiore cum liquore amnii tenuiore, facillimè formatarum partium ſolidarum tenellarum tranſlocatio, confuſio, & tandem extenſis jam firmiter vaſorum ſanguifluorum canalibus tenuibus aliqualis ſanguinis circulatio, & ſic molæ inconditæ nutritio, & informis plus minus augmentatio contingere poteſt, donec mola inſignis & variformis emergat.

Negotium hoc ulterius declarant ova fœcunda gallinarum, quæ ipſa vel ante incubatum, vel dum iam aliquandiu fuerint incubatu fota, ſi talia, inquam, ova fortiter concutiantur vel agitentur, impeditur fœtus formatio, & nullus exindè excluditur pullus, confuſis & permiſtis invicem vitelli & albuminis liquoribus, aut tranſlocatis ex toto ſub vitio conformationis partibus tenellis iam nonnihil formatis, pullus imperfectus in teſta reperiatur. Hinc etiam eſt, quod tonitru forte, dum gallinæ incubant ovis, debitam conformationem impediat, aut pulli moriantur; ac ova, licet fœcunda, tamen ut corrumpantur, efficiat, à ſimili ovorum, in eorum ſc. teſtis, concuſſione & confuſione oritur: Unde etiam ſub fervido æſtatis tempore minus ſolent feliciter excludi pulli, propterea, quia ab aere ſubtili & calore ambiente humores facilè colliqueſcunt & confunduntur, & ita formationem pulli turbant. Simile ſi fiat in conceptu ſeu ovo humano, facilè hinc fruſtratur formatio, & hinc molæ, vel aquoſæ, vel carnoſæ, vel ſanguineæ, vel denique ruditer, plus minus licet, in varias figuras formatæ, generatio ſequitur: Vid. HARVÆUS *de Gener. animal. cap.* 16. Quod verò ſubindè cum fœtu deprehendantur molæ, fieri videtur, quatenus vel gemellorum, pluriumque fœtuum conceptio ſimultanea, aut ſaltim ſuperfœtatio facta fuerit, aut alia ratione plurium ovulorum ſub congreſſu fœcundo, aut uno aut pluribus, excluſio contigerit, inde ovum unum in fœtum perfectum ſucceſſivè adolevit, cæteris impeditis, & ſub formatione inchoata quacunque occaſione vitiatis, in molam degenerantibus.

Cauſæ remotæ, quod generetur mola, ſæpiſſime ſunt in matre, & ſubindè externæ: ſic interdum ex inconcinno motu matris, aut ventris nimia percuſſione, aut ſaltu, vel caſu, aut ira, aut aliis gravioribus animi pathematibus, formatio conceptus impeditur, membrana amnii diſſolvitur, humores confunduntur, & ita molæ oriuntur. Item iis, quæ ſunt ſalaciores, aut quæ ſubindè pariunt gemellos, non rarum eſt, quod cum fœtu prodeant molæ, ubi ſub congreſſu plura ova fecundata, unde alter magis, alter minùs fœcundatur. Allegantur etiam hic à quibusdam mulieres fervidiore ſanguine præditæ, unde aut colliqueſcunt humores, & extra debitam conſiſtentiam abeunt, & ad conformationem inepti fiunt, membrana amnii adhuc tenera rumpitur, ac ita humores ovi uterini diſtincti inordinatè confunduntur, ſicque formationis negotium interrumpitur, ut fiant molæ.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa*: molam ritè cognoſcere, & à vera gravidatione diſcernere, difficile eſt, & res accurato ſcrutinio digna: vid. FORESTUS *lib. 28. Obſerv* 62. Equidem mola ſine fœtu faciliùs cognoſcitur, quàm quæ cum fœtu: In ſpecie primis menſibus, aut ante quartum menſem, aut medium geſtationis tempus, vix minima eius præbetur ſuſpicio.

Signa autem, quæ molam produnt, menſe quarto, vel inſtante proximo, magis innoteſcunt, quæ inter imprimis ſunt

(1.) Motus qui latentem molam nonnihil manifeſtat; nam fœtus tunc moveri ſucceſſivè incipit, primò motu pulſatorio, qui magis fit validior ſucceſſivè, quod non fit in mola: Hæ enim ſi adſunt, vel nullum motum ſenſibilem edunt, vel ſi aliquem habeant, ipſæ mulieres illum facilè à motu genuino fœtus diſcernere valent: Nempè ante tertium menſem tremulus ſaltem, minus validus & palpitatorius eſt, vel conſtrictorius & dilatationis ſaltem: vid. RIVERIUS *Cent. 2. Obſerv.* 100. Non verò in omnem ſitus differentiam, ut in fœtu perfecto accidit, qui interdum calcitrando firmiùs ſe movet; & tumorem quaſi facit. Interdum etiam inſignes motus obſervantur ſub præſentia molæ, qui tantum ſunt uteri, non verò molæ contentæ: ſunt nempè ſpecies motuum convulſivorum matricis irritatæ à mola, non verò ipſius molæ; cum interdum obſerventur fœminæ cum motibus adeò violentis, quaſi plura animalia in eodem eſſent ventre: Vid. hic MAURICEAU *ſuprà citatus.*

(2.) Si jam fœmina de latere in latus ſe vertit, mola parili etiam ratione in latus, in quod decumbit mulier, inſtar lapidis, & inſignis ponderis dorſum prementis, impetuosè volvitur; quod longè majus ſentiunt, quàm dum in

utero

utero fœtum perfectum geſtarunt, cum in legitima gravidatione fœtus citra talem ponderis motum in utero firmiter expanſo, quocunque ſe moveat mulier, ferè eundem ſitum obtineat. Hinc etiam ponderis major ſexus percipitur, & quaſi incumbit utero, dum geſtatur mola, quàm quando geſtatur fœtus verus; & iſtud pondus deorſum verſus vulvam premit in geſtatione molæ, quod non æquè fit in fœtu vero, qui potius in ventre ſine moleſtia geſtatur, niſi ultimo menſe, circa tempus partus, ubi magis ad inferiora declinat &c.

(3.) Si tempus motus fœtus, menſis nempe quartus vel quintus geſtationis, præterierit, & nihilominus nullus motus in utero percipiatur, interim verò venter intumeſcat, nec tamen vel hydropis aſcitis, vel hydropis uterini ſigna adſint, molæ latentis indicium eſt.

(4.) Fœtus verus à mola ventris figura diſcernitur. Nam in fœtu vero venter præſertim ad umbilicum verſus attollitur & protuberat, verſus latera nonnihil coarctatur: In mola verò venter non antrorſum verſus apparet turgidus, ſed potius ubique tam ad latera, quàm anteriora, circa hypogaſtrii imprimis regionem intumeſcit, & in omnem dimenſionem æqualiter attollitur, & quaſi globulus ſeu maſſa in utero & lumborum regione poſita tactu percipitur.

(5.) In ritè gravidis quamplurimis, in ſpecie habitioribus, lac verum circa quartum menſem aut medium geſtationis tempus ſubindè generari incipit: in mola verò mammæ rarò intumeſcunt, aut utut intumeſcant, tamen verum lac non generatur, ſed cruda ſaltem quædam maſſa & liquamen ſeroſo-excrementitium ad mammas derivatur, & ex iiſdem effluere ſolet, quæ ſucceſſivè denuò evaneſcit.

(6.) Molam dolor quidam in utero, punctionis ſenſum inferens, ſubſequitur, teſte FORESTO *lib. 28. Obſerv. 61.* & punctiones has dolorificas ſubindè moleſtas, peculiare molæ carneæ eſſe notas, quibus eam à vero conceptu diſtinguere queamus, aſſerit SCHOLZIUS *in Conſ. 355.*

(7.) Graviora molas, quàm uterum verum geſtantes, mulieres habent ſymptomata, præſertim minus coloratæ & pallidiores quaſi cachecticæ apparent, vireſque magis proſternuntur, ac cachexiæ ſimilia, circa univerſi languorem, difficilem reſpirationem, decolorationem, &c. patiuntur: in verè autem gravidis medio geſtationis tempore ſymptomata gravia remittere ſolent.

(8.) Si poſt decimum menſem, adeoque præterlapſo tempore partus legitimo, venter adhuc tumeat, nec hydropis & inflationis ſigna adſint, de molà ſuſpicio adeſt, quæ poſtmodum ſucceſſivè magis magiſque ſe prodit, quò diutiùs in utero ita retinetur. Et dum

(9.) Gravidis menſtrua Purgatio omninò ceſſat, plerumque molam geſtantibus ex intervallis, tertio quovis menſe, vel etiam longioris temporis intercapedine effrænes uterini fluores ſanguinei fœminis ſuperveniunt, ſed colore vitioſo: id quod minus convenit in vera fœtus geſtatione, ſi eſt ſanus, vel vitalis. Interdum quoque per aliquot dies mictio laborioſa & dolorifica eſt, ægrequè procedit. Item tempore menſium conſueto gravidæ neque dolores neque tenſiones percipiunt, ſed potius tantùm fortiorem motum fœtus; contrarium verò fieri ſolet in mola. Quibuſdam menſes fluunt, utplurimum verò hi ipſi, non ſecus ac in legitimè gravidis, ſuppreſſi ſunt.

Hæc ſigna faciliùs apparent, uti mola eſt ſola, & citra adjunctum fœtum verum, ex quibus probabilia eruantur, ut præſens mola cognoſcatur. Mulieres gravidæ ſemper ſolent optimè de ſe ſperare; unde etiam, niſi varia adſint ſymptomata, difficulter iiſdem poteſt perſuaderi, quod geſtent molam. Quod ſi fœtus verus & vivus ſit conjunctus, quod interdum fit; hoc difficiliùs omninò cognoſcitur, niſi forſan ex quantitatis pondere, ventris mole majore, ac ſymptomatibus gravioribus diſtincta ſingularis, quoad motum ab uno latere in alterum, & ſimilia alia ſupervenientia ſigna, ſuſpicio oritur.

In genere cognoſcitur rectiſſimè mola ex pondere & gravitatis ſenſu in utero, & ex motu ejus, quem ægra, dum ſe erigit, vel ambulat, vel de latere in latus movetur, percipit. Si ergo hæc conjectura adeſt, relinquatur mulier uſque ad tempus partus.

Qua ratione autem mola & fœtus ſimul probabili conjectura poſſint cognoſci, conf. SENNERTUS *lib. 4. Prax. ubi de Mola.*

PROGNOSIS.

Quod *Prognoſin*; Mola ſemper periculoſus affectus eſt, matrem lædens, & multa ſymptomata, tam cum retinetur, quàm cum excluditur, inferens, cujus occaſione dum retinentur menſes, tam uterus quàm univerſum corpus exinde inſigniter læduntur.

Quò citiùs eiicitur mola, eò meliùs.

Quò major eadem, vel diutiùs retinetur, eò maius periculum imminet, & interdum in aſciten lethalem degenerat: vid. FORESTUS *l.a. Obſ. 62.* HILDANUS *Cent. 2. Obſerv. 55.*

Interdum tamen etiam celeri ſatis morte enecat; vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib. 3 Princ. Hiſt. cap. 16. Obſer. 2.* aut ſi prodeat, dolores acerbiſſimos, hæmorrhagias, aliaque ſymptomata periculoſa excitat, & egrediendo enecat.

Si verò in plures partes diviſa fuerit, minus periculi affert, cum ſucceſſivè fruſtula aliquot diebus aut menſibus interjectis eiici ſoleant.

Si fœtui mola iungatur, eum vel enecat, vel inſigniter lædit, ſæpiuſque cauſa eſt, ut mulier abortiat; aut ſi cum fœtu excluditur, partum laborioſum facit. Curioſum eſt, quod refert SALMUTH *Cent. 1. Obſ. 66.* de ave mordente cum fœtu edito, qui fœtus partem abſumpſerat.

Si eſt citra fœtum, quando corrumpitur antequam eiiciatur, putreſcendo uterum inquinat, ac ad ſimilem putredinem diſponit: quod quidem perquam rarum eſt, obſervatum tamen à SCHENCKIO *lib. 4. Obſervat. ubi de Mola.*

Molæ ſi hydrops uteri junctus ſit, ferè lethalis eſt, cùm duos graviſſimos morbos vix ſuperare poſſit mulier, quin jugulent.

Molæ ſolæ, ſi non corrumpantur & inalteratæ perſiſtant, ſubindè pluribus menſibus, quin & 2. 3. imò etiam decem annos in utero hærent citra gravidationis læſionem, & cum eadem conſeneſcunt, imò matrem uſque ad mortem comitari ſolent, utut non ſine inſigni mulieris nocumento & ſucceſſivè viribus langueſcentibus matrem propriam jugulent.

Si excludantur tandem ſpontè, quod rarius eſt, vel medicamentorum vi per artem, cruciatus inſignes, & imprimis periculoſæ hæmorrhagiæ uteri, ſupervenire ſolent.

CURA.

Quod ergo attinet *Curam:* In ea obſervandum eſt, ante omnia, quantum poſſibile, antequam ad Indicationes procedatur, an mola ſit conjuncta cum fœtu? an verò ſine eo? Si mola eſt cum fœtu perfecto, nihil temere agendum eſt, ſed ſaltem abortus præſervandus, & hujus excluſio expectanda; tunc enim utplurimum ſimul eiicitur mola. Ubi verò obſervandum, ſubindè placentas uteri inſignes grandævas, aut varieformes haberi ſubindè pro molis, quod tamen non eſt. Aut ſi præter ſpem retineatur, tunc demum vel manu Chirurgica, vel ope Pharmaceutica extrahenda aut expellenda erit. Sin vero ſine fœtu ſuſpicio adſit, id quod imprimis fit, ſi ultra 10. menſes, aut ultra annum integrum in utero perſiſtat, tunc opera danda eſt, ut quantocyus eiiciatur, ne diuturna mora vel fiat grandis, vel matrem geſtantem lædat. Od id ergò omnia fortiora menſes pellentia, & partum difficilem promoventia & denique omnia fœtum mortuum eiicientia, uſurpanda ſunt. Conveniunt ob id eadem M. M. eademque remedia, quæ in partu difficili, fœtu mortuo, ſecundinis retentis, menſibuſque ſuppreſſis, uſurpantur.

Ut ergo hoc fiat, præmittantur quædam Præparantia, hinc pellentia. Inter Præparantia Inſeſſus, Balnea, Fomenta, Inunctiones & Clyſteres alvini & uterini, & ſimilia ex Emollientibus & Laxantibus parata. Scil. Inſeſſus in Decoctis plantarum emollientium, laudantur: Clyſteres uterini ex oleo; alvi ex lacte, ſolent laudari: Fomenta uteri ex oleo & lacte applicanda, & quæ ſunt aliàs ſatis cognita, & de partu alibi recenſebuntur, quæ vias laxant, uterum ejuſque fibras, ac ambientes membranas, molliores, flacciores, & tractabiliores & diſtenſioni aptiores reddunt. Præparatis ſic viis, convenit venæſectio, primò in brachio, poſtmodum in pede. Poſt hanc in uſu ſunt Vomitoria valida, cùm potentia ſint ad excludenda in utero contenta; ſive ſint antimonialia, quæ ſunt optima, ſeu vitriolata,

inter

inter quæ eſt ſal vitrioli vomitivum, quæ minus ſunt commoda. Juxta hæc præſcribantur Purgantia fortiora, quæ, uti notum eſt, ſimul potenter uterum ſtimulant, & ad ejectionem contentorum diſponunt; qualia ſunt pilulæ fœtidæ, pilulæ de hiera cum colocynthide, aut ejus extractum, ſpecies Diaturbith cum Rhabarbaro: Item Decoctum sennæ, pulegii, ſabinæ an. M. ß. in ſero lactis, ad aliquot dies hauſtum, ad imitationem RULANDI *in Theſaur. pag.* 300. quo Decocto aliquot molas ejecit: Item extractum & remedia ex helleboro nigro & colocynthide, & ſimilia Draſticotera internè uſurpanda. His ſubindè addantur pellentia menſes, fœtum & ſimilia, imprimis ex ruta, artemiſia, pulegio, ſabina, bryonia, gentiana, aſaro, anetho, & ſimilibus: Ex baccis item juniperi, ex ſemine nigellæ, ciceribus & ſimilibus, quibus commodè aqua ſpirituoſa ſeu tinctura in magna copia, & ſimilia ex cinnamomo & canella remedia adduntur? Nam hæc potentia ſunt ad promovendam ex utero excretionem: Decoctum anethi & rutæ in vino ſecundùm FORESTUM *lib.*28. *Obſ* 61. Eſſentia & oleum caryophyllorum, & pilulæ de ſabina Mynſichti, hic etiam locum habent; item Decoctum ac oleum deſtillatum ſabinæ cum aliquot guttulis olei deſtillati caryophyllorum cum ſaccharo in Elæoſaccharum redacta, diutiùs continuata, ſtimulum potentem infernant: Vel fiat pulvis ex borracis, myrrhæ, caſtorei ana part. æqu. addito ſale volatili ſuccini; de quo pulvere ʒß. in aqua cinnamomi quotidie ſemel aut bis repetitis vicibus aſſumatur. Pertinet huc aſa fœtida; aut fiant pilulæ ex trochiſcorum de myrrha ʒß. ad ʒj. cum gran. iij. euphorbii, cum eſſentia myrrhæ, quæ pro 3. doſibus per 3. dies ſucceſſivè hauriantur. Præ reliquis experimentum eſt pulvis ſecundinæ blando igne exſiccatæ ad ʒj. in aqua cinnamomi aut alia appropriata propinatus, *ſpecificum* eſt *Hartmanni in Prax. Chymiatr.* commendatum inſigniter à LINDANO, & adhuc uſitatum SYLVIO. Eſt ſingularis hæc ſecundina ad præternaturalia ex utero pellenda. Spiritus ſecundinæ per putrefactionem eſt optimus, ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 2. *Prax. Admir. Obſ.* 145. ceu experimentum commendat pilulas ex euphorbii ʒj. cum ſyrupo artemiſiæ paratas; Nam & hæ potenter expellunt. Hæc & alia aliquandiu internè continuanda ſunt, donec provocetur ſucceſſivè uterus ad molæ excluſionem.

Hiſce internis ſimul addantur *Externa*: Externè ergò præter clyſteres fortiter ſtimulantes & menſes provocantes acriores, aliaque vaginam uteri & orificium uteri internum irritantia, & ſpaſmum promoventia, uſurpanda ſunt. Hinc fiant Clyſteres alvini, imprimis ex pulegio, matricaria, ſabina, pulpa colocynthidos in nodulo ligata, ac ſimilibus injiciendi: Vel fiat Clyſter uterinus ſequens:

℞. *Herb. artemiſ.*
Sabinæ an. m.j.
Sal. tartari ʒß.
Coqu. in ſ.q. *aquæ ſimpl.*
Colat. ℥iv. vel ℔ß. adde
Eſſ. myrrhæ,
Aſæ fœtid. an. ʒj.
Caſtor. ʒß.
Olei laurin.
Irin.
Lil. albor. an. ʒvj. ad ℥j.
Vitell. ovi no. j.
Syr. de artemiſ. ℥j.
Miſta ſub forma Clyſteris uterini per metrenchiten in vaginam uterinam injiciantur, & repetantur:
D. S.
Clyſter uterinus ſtimulans.

Courvee laudat Peſſos acutos ex *Galbani* ℥ii. cum ʒii. *hellebori albi*, qui ſatis acres ſunt, & violenter ſtimulat. Accedunt etiam ſuffitus ex ſabina, colocynthide & cinnamomo, galanga, myrrha, mace, galbano, & ſimilibus, & per infundibulum excipiantur: Suffitus ex anetho & cumino, cum raſura ungulæ aſini, ad deſperatam molam commendatur à CORBEJO; item ſuffitus ex ſcorii reguli antimonii martialis, vel cum vino, vel cum aqua, vel urina fœtida inſtitutus; item ſalia volatilia fœtida, aut ſaltim ſpiritus ſal. ammoniaci cum calce viva paratus, & cum hoc parata eſſentia caſtorei: mediante *Inſtrumento Glauberi*, aut mediante phiola carbonibus impoſita, pudendis excipiatur ſuper pubem & uteri regionem, præmiſſis Inunctionibus emollientibus, cum oleo diacolocynthidos vel cheirino & anethino, additis paucis guttis olei deſtillati ſuccini, ſabinæ &c. & ex his cum fimo bovillo ſubactis fiat cataplaſma pectini imponendum, quod ceu proficuum remedium commendatur à FORESTO *lib.* 28. *Obſ.* 61. His ipſis opera danda, ut ſtimulata natura ejiciatur mola. De cætero eò meliùs operantur hæc remedia quælibet, ſi ſimul mulier fortiore motu, in ſpecie ſaltu, ſimilive exercitio crebriùs ſe exercuerit, quin etiam ſi ſanguine turgeat mulier, venæ ſectio largiter inſtituta convenit.

Quod ſi his & ſimilibus ſuperveniat nixus excretorius, quavis opera hic ipſe promovendus eſt, ut ejiciatur mola.

Quod ſi difficiliùs ſuccedat negotium, ad manualem Chirurgi operam confugiendum erit. Speculum uterinum applicandum vaginæ uteri, & orificium uteri internum dilatandum, & vel manu immiſſa à Chirurgo, vel inſtrumentis, mola extrahenda, eaque tota, ne fruſtula relicta turbas inferant. Encheiriſes pro tali operatione videbitis in HILDANO *Cent.* 2. *Obſerv.* 52. item *in ejusdem Epiſtolis*. In ſpecie Chirurgica operatio hic neceſſaria eſt eo in caſu, quando cum niſu excretorio uteri magna hæmorrhagia adeſt, quæ cum remediis internis & ejicientibus multò magis exaſperari ſolet. Reverà tali in caſu Chirurgica auxilia præferenda ſunt Pharmaceuticis: vid. MAURICEAU *lib.* 2. *cap.* 23. Nec deſiſtendum eſt, ſi operatio Chirurgica in principio non ſtatim ſuccedat, quin poſt aliquot dies eadem reiteranda venit, ut rectè hoc monet ac docet HILDANUS *Cent.* 1. *Epiſt.* 39.

Ejecta mola quacunque ratione, ſubindè non leve periculum imminet à nimio ſanguinis fluxu, & hinc graves dolores uterini inſequi ſolent, quæ ſymptomata eodem modo curanda ſunt, atque ſi eadem poſt partum naturalem accidant; v. g. ad nimium ac deſperatum ſanguinis poſt molam fluxum, remedia *nimium menſium aut lochiorum fluxuum* ſedantia conducunt: Expertum eſt Electuarium FORESTI *lib.* 28. *obſ.* 62. quo feliciter uſus eſt:

℞. *Conſ. roſar. antiqu.* ℥j.
Diacydon ſine ſpec. ℥ß.
Trochiſch. de carabe,
Terra ſigill.
Spodio an. ʒß.
Sem. acetoſ.
Cornu Cervi uſti præp. an. ℈j.
Cum ſ.q. *ſyr. cydon.* & *menthæ* f. Electuarium:
D. S.
Electuarium confortativum adſtringens.
De quo mulier capiat pro lubitu.

Ad huius imitationem varia poſſunt formari.

Abſolvi occaſione vitiatæ formationis doctrinam de Molis: Reliqua formationis vitia, quæ vel imaginatione materna, vel terrore, vel alia quacunque cauſa externa contingunt, cum ſub Caſum Practicum non cadant, meritò omitto, & pergo ad

SECTIONEM VI.

DE

REGIMINE GRAVIDARUM.

Dum nempè concepit mulier, in eaque generatur & formatur fœtus, gravida dicitur, quaſi à fœtu in ventre gravata: unde in his, tàm ratione Hygienes quàm Therapeuſos, ſemper ad duo primaria in toto earum ſtatu, vel naturali vel præternaturali, reſpiciendum eſt:

1. Ad fœtum ſimul, ne huic noxa, ſed potius robur inferatur, neque ad prœmaturam ſui excluſionem ſeu abortum diſponatur.
2. Quod naturaliter ſuppreſſi ſint menſes, ratione quorum ut varia oriuntur ſymptomata, ita etiam ratione cauſarum & curæ ſymptomatum, ſemper ad menſes reſpiciendum eſt.

In regimine ergò gravidarum ſemper reſpiciendum eſt ad vires matris & fœtus, & ad corporis noxam illatam.

CAPUT I.

DE

DIÆTA GRAVIDARUM.

Quoad *Diætam* ergo Gravidarum, ſeu Regimen ſex rerum nonnaturalium: conſuetudinis, uti in aliis, ita etiam in gravidis præſertim habenda eſt ratio, idque jam olim nos docuit HIPPOCRATES *lib.* 2. *Aphor.* 50. & 52. Hic enim in *allegatis aphoriſmis* inter alia aſſerit, quod conſueta licet deteriora, inſuetis tamen licet melioribus, minus nocere ſoleant: item quod ſanitatis ſtudium ſit, non ſatiari cibis, & impigrum eſſe ad labores; in gravidis quidem moderatos, cum & omne nimium naturæ inimicum obſervetur. Item idem aſſerit, quiete & abſtinentia multos magnos morbos curari poſſe. Speciatim ergo quoad res nonnaturales: ad conſervandam gravidarum ſanitatem, imprimis ratione *aeris*, odores nimis fortes, croci & aliorum, ſive ſint ſuaveolentes ob hyſtericas paſſiones, ſive graveolentes ob metum abortus, vitandi ſunt. Tales enim ſimul exagitant maſſam ſanguineam: propterea ne hoc fiat, aut periculum fœtui abortus immineat, eosdem fugiant, imprimis, ſi mulier proclivis eſt ad paſſionem hyſtericam: item propter metum abortus fugiant, ne commotis ſpiritibus & ſucceſſivè commoveatur uterus, & excludatur fœtus. Notum namque eſt, quod odor carbonum incenſorum, & fœtor candelarum extinctarum, maximè nocivus ſit fœtui, ut in quibusdam abortum provocare ſoleant.

Deinde quoad *aſſumpta*: utplurimum appetitus audiatur, & aſſueta aſſumantur, modo ſub moderata doſi appetitus „ deſiderio ſatisfiat: *Sobrietas* enim, teſte HELMON„ TIO, *cardo eſt totius diætæ in ratione victus*. In ſpecie tamen *fructus horæi* non nimis capiantur propter vim fermentativam; partim quia fermentatione iſta ſubindè Diarrhœas aut Dyſenterias, gravidis imprimis funeſtas, inducere ſolent; partim quia præter flatus inde natos ſubindè paſſionem hyſtericam ſolent excitare; partim etiam, quia facilè aceſcunt, qui acor inimiciſſimus fœtui tenello. *Aromata* quod attinet: & ipſa etiam moderatè ſunt uſurpanda, ſpeciatim acriora; quia ſunt ſpirituoſa ac volatilia, indeque faciliimè maſſam ſanguineam commovere, hincque partum, lochia, ſecundinas, menſes, aliaſque uteri hæmorrhagias, vel ſimiles periculoſas excretiones, excitare poſſunt. Notum enim eſt de cinnamomo, caryophyllis, galanga, croco, pipere, zedoaria, zingibere, quod, præter menſium vim pulſivam, lochia &c. promoveant; Metus enim eſt, ne fœtum ad abortum diſponant: Moderatè ergò uſurpentur, ſaltem ut flatus diſcutiant. *Acida* etiam imprimis nocent, & toto geſtationis tempore, cujuſcunque ſint generis, vitentur: præter hoc enim, quod ſexui ſequiori minus conveniant, ſpeciatim fœtui, cuius ſyſtema nervoſum debile & faciliimè irritabile eſt, hoſtilia ſunt, unde uterum, ceu membranoſum & nervoſum, inſigniter irritando ad abortus diſponunt, cùm membranoſis & nervoſis partibus, nil æquò ſit hoſtile & inimicum, quàm acidum. Nè ergò ab acido irritatus uterus ad abortum commoveatur, ab iis exceſſivis ſedulò eſt cavendum: Sic mulieres, quæ crebrò utuntur aceto, aliiſque acidis, pariunt infantes diſpoſitos ad epilepſiam, & ſine epidermide natos: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſervat.* 49. *pag.* 233. *Butyri eſum* prægnantibus & ſuffocationi uterinæ crebriori detentis noxium aſſerit BORELLUS *Cent.* 3. *Obſervat.* 26. quod tamen falſum exiſtimo.

Hinc *vinum* non ſemper conducit Gravidis, imprimis gravidis vegetis; diſponit enim fœtum ad epilepſiam; & in ſpecie ſi mulier fuerit paulò ſpirituoſior & vegeta, Vinum etiam ad abortum diſponit. Parcè ergò & moderatè bibatur. Dulcia magis conveniunt utero membranoſo, ipſique fœtui gratiora, quàm iſta acida vina. Præterea etiam facilè *fermenteſcibilia* quæcunque, *ut cereviſia recens*, eſculenta & potulenta, indeque *flatulenta*, ſedulò aut ſtudioſè ſunt à gravidis vitanda, cum abdomen uberiùs diſtendatur, & diſtendendo difficilem reſpirationem matri, & anguſtiam fœtui, tormina, paſſiones hyſtericas, choleram aut diarrhœas, inferre ſoleant.

Quoad *motum*: omnis motus violentus caveatur, qui maximè nocivus eſt gravidis, ac manuum extenſio ſurſum, cùm facilè enim abortum patiantur mulieres propter uteri compreſſionem, & abdominis attractionem: Contracto ita ſic abdomine, valdè comprimitur & coarctatur uterus, ſubinde concitantur dolores uterini, & diſtenta & extenta vagina dilatatur nimis orificium uteri, & ſæpius à tali manuum ſurſum verſus tenſione membranæ fœtum ambientes rumpuntur, & prœmaturus aquarum excitatur effluxus. Item omnis *geſtatio* aut *ſublatio oneris* gravioris cum niſu tali, ut inſpirent, propter retentionem halitus, ac depreſſionem diaphragmatis inferiora verſus, eſt nociva, quia ſic premitur uterus, & deorſum movetur. *Saltus* item pedum quilibet deorſum, in ſpecie primis geſtationis menſibus, mulieribus gravidis ob metum abortus propter placentæ avulſionem nocet; Movetur enim ſic ovum uterinum inferiora verſus, ut exinde ejusdem fiat effluxus, uti quidem abortus primis menſibus vocatur. Motus autem moderatus ultimis imprimis geſtationis menſibus, ut ſaltatio blanda, ſatis conveniens eſt, quia tali motione uterus nonnihil ſubſidet, fœtus magis deorſum inclinat; hinc ſucceſſivè diſtenduntur & dehiſcunt viæ anguſtiores orificii uterini & vaginæ, & iſta ſubſidentia ac motu deorſum nonnulli incipit laxari os pubis; unde moderatum motum ultimis menſibus facilior ſequitur partus, & faciliùs ſecundina ſeparari poteſt, quæ in iis, quæ ſunt quietæ, difficulter ſeparatur: ſed cautè admodum, ne hujus occaſione fœtus ſitum præternaturalem in partu acquirat, ut rectè contra communem opinionem hoc urget MAURICEAU *de Morb. Mulier. lib.* 1. *cap.* 11. & *lib.* 2. *cap.* 6.

Vigiliæ nimiæ autem diutiùs protractæ gravidis multum periculoſæ, Autore BARTHOLINO *Cent.* 4. *Hiſt.* 70.

Quoad *Veneris exercitium*: hoc ipſum vitandum, cum non adeo conducat gravidis, utut rarò ſoleant abſtinere ab eodem; quia metus eſt ne in fœcundioribus primis menſibus ex repetita Venere fiat ſuperfœtatio, aut etiam periculoſæ molæ generatio: ultimis menſibus penitus ommittenda, ne venter tumidus nimis compreſſus noxam fœtui inferat.

Quoad *animi pathemata* graviora: ea etiam ſuas merentur cautelas, imprimis terror, hinc ira, fugienda ſunt, quia ſunt affectus nocentiſſimi: *Ira* enim, cum inſigniter moveat maſſam ſanguineam, & excitet lochia, & hæmorrhagias uteri graviores, ad abortum diſponere ſolet: *Terror* verò maxime ſignat fœtum, cui adeò eſt nocivus, ut interdum exindè interimatur fœtus, aut exinde ad epilepſiam lethalem jam in utero materno diſponatur; ſicut mulieres primo geſtationis tempore terrefactæ interficiunt

ciunt fœtum, ultimo verò reddunt epilepticum: Sic mulier ultimo momento gravidationis veſperi gravi terrore afficiebatur, poſt mediam noctem pariebat, fœtus erat mortuus. *Gaudium, moderatum lætitia* & ſimilia ſunt ſaluberrima, in ſpecie gaudium ſæpiùs feliciorem ſolet præcedere partum.

Inter *Excreta & Retenta* in gravidis ſtudendum eſt, ut *alvus* quotidie ſit *laxa* ſeu aperta, cùm retenta ſcybala & ſupreſſi flatus graves aliàs dent turbas, in ſpecie ultimis menſibus: Quod ſi ſit *clauſa*, fluida ſervanda eſt omni ſtudio. Pro hoc tamen ſcopo ſedulò vitanda ſunt *Suppoſitoria*, in ſpecie acriora, tàm primis quàm ultimis menſibus, idque ob metum abortus ex irritatione vaginæ uteri cum inteſtino recto arctè connexi, ne uterus diſponatur ad ſpaſmum ſeu ſui contractionem. Item vitentur *Cliſteres* quicunque in gravidis, niſi interdum ad horum uſum, ſed rarò, cogatur Medicus, iique cautè in minore præſcribantur doſi, & non niſi ex blandè Emollientibus & Carminantibus, Lacticiniis, Juſculis avenaceis, non verò ex aromaticis acribus præparandi. *Adſtricta* ergò ſi fuerit *alvus*, potus uberior aſſumendus eſt, qui hic ſolet emollire, & ulterius derivare fæces: aut juſcula pinguiora, aut copioſiora, aut ſimilia fluida aut liquidiora crebriùs deglutiantur: aut cremor tartari, vel ſolus ad ℨß. vel ℈ij. vel quod melius, cum dimidio ſalis tartari miſtus cum juſculo carnis fervido ſubindè uſurpatus, eſt optimus; ſic enim alvum retinet laxam. *Aloetica* vitentur omnia, etiam *pilulæ*, quas vocant *Francofurtenſes*. Nam omnia aloetica menſes ſtimulant, & vellicativa vi ad abortum diſponunt: prætereà aloe nimiam poſt ſe adſtrictionem relinquit, & ita, quantum juvat, tantum nocet. Vitetur etiam *Senna*, quia tormina admodum gravida excitat, quæ mulieribus gravidis ſunt nociva, propter metum abortus. Si tamen adduntur tartarea, ſine torminibus operatur. Poſtmodum *Purgantia* quæcunque vitentur ſtudioſè, quia omnia ſunt venenoſa, virulenta, & vim habent enecandi fœtum, & corrumpendi ejuſdem nutrimentum proximum. Vix ex veris Purgantibus aliud, quàm *Rhabarbarum* tutò poteſt concedi gravidis, idque non ſolum propter adſtrictionem, ſed ſemper vel ſociatum tartareo, vel cum paſſulato vehiculo uſurpatum. *Caſſia*, quæ à quibuſdam propinatur prægnantibus, eſt nociva, ob tormina & flatus, quæ ab illa excitari ſolent; item propter vim fermentativam paſſiones hyſtericas in quibuſdam cauſat; Eſt enim caſſia ſuccus crudus facilè fermenteſcibilis. Item *Manna* nocet, quia propter dulcedinem fermentativam, adeoque propter flatuentiam, hyſtericam paſſionem inducit. *Oleum* denique *amygdalarum dulcium* recens expreſſum, ab ℥ß. ad ℥i. vel ℥iß. in juſculo calido, jejuno ſtomacho hauſtum, optimè conducit ad emolliendam alvum adſtrictam, in ſpecie, ſi à ſcybalis induratis fuerit adſtricta. *Ova etiam tremula* ſeu liquida ſorbilia, cum pauco ſaccharo, optimè proſunt ad alvum emolliendam. Conducunt ergò *paſſulæ minores* laxativæ, *tamarindum*, & *Tartarea*, aut ex paſſulis & tamarindis Laxativa leniora, vel ſola, vel cum Tartareis miſta, quæ imprimis convenientia ſunt mulieribus pro laxanda alvo. Res ut pateat clariùs, v. g.

℞. *Crem. tartari* ℈j.
Sal. tartari gr. viij. ad x. vel xij.
M. D. S.
Pulvis aperiens.

Capiatur manè in juſculo benè calido. Aut

℞. *Crem. tartari* ℈j. ad ℨß.
Pulv. ialapp. gr. v. ad vj.
M. f. Pulvis laxativus:
D. S. ut *antè*.
Vel

℞. *Pulp. paſſular.* ad ℥j.
Crem. tartari ℨij. vel *arcani dupl.* ℨj.
Sem. aniſi ℨß. ad ℈iv.
Sir. roſar. ſolut. ſine ſcamm. par. q. ſ.
M. f. Electuarium.
D. S.
Electuarium laxans.

De quo gravida quantitatem 2. caſtanearum capiat manè jejuno ſtomacho, quoties alvus fuerit adſtricta, ingeratque poſt uſum vel juſculum, vel hauſtum cereviſiæ.

Sin paulò acriùs alvus ſit ſtimulanda:

℞. *Pulp. paſſul.* ℥ij.
Rhabarb. el. gr. xv.
Sal. tartari gr. vij.
Olei deſtillat. aniſi gtt. ij.
Cum *ſyr. de cich. cum Rhabarb.* ſ. q. f. Bolus.
D. S.
Electuarium laxativum pro una vice.

Faciunt etiam huc Paſſulæ laxativæ uſitatæ, ſine tamen ſcammonio.

Quod ſi in forma liquida potius uſurpanda ſunt Paſſulata, tunc Decocta & Infuſa paſſulata, ut infuſum cum ſenna, vinum Rhenanum Infuſionis paſſularum contuſarum, ſunt egregia ad laxandam alvum mulierum, v. g.

℞. *Paſſ. min.* ℥j.
Contundantur in mortario, f. exinde Paſta: quæ coquatur in ℔iß *aquæ communis*.
Colaturæ ferventi infundantur
Fol. ſenn ſine ſtipit. ℨij.
Crem. tartari ℨj.
Sem. aniſi ℨj.
Flor. violar. p. ij.
Stent in loco calido per noctem; Manè coletur.
D. S.
Potio laxativa.

Elegans admodum & proficua eſt Potio, ſuavis ſaporis, cujus hauſtulus, quoties opus eſt, aſſumptus facillimè alvum laxat.

Quod ſi forſan dulcia ex paſſulis nonnihil ſint adverſa, ad acidula ex tamarindo commodè poteſt fieri acceſſus; pulpa enim extracta à ℨij. ad ℨß. vel etiam, ſi cum tali pulpa miſceatur tantillum Rhabarbari, etiam commendatur, egregiè laxat; e. g.

℞. *Pulp. tamarind.* ℨij. ad ℥ß.
Crem. tartari gr. xv.
Sal. tartari gr. vj. vel viij.
Syr. de cichor. cum Rhabarb. q. ſ.
F. Bolus: S.
Bolus laxativus pro una vice.

Item Tamarindum contuſum, nodulo incluſum, & vino vel cerviſiæ infuſum, hauriatur pro Potu: Vel coquatur, aut ebulliat leniter in vino, vel in aqua, & hinc Colatura vel ſimplex, vel tantillo ſyruppi rubi idæi, vel roſarum ſolutivi edulcorata, datur pro Laxativo Gravidarum blando, ſubinde hauſtum capiendo. Hinc HORSTII Electuarium de Tamarindis pro laxandis gravidis deſcribitur in *Obſerv. lib. 11. pag. 560.* In hujuſmodi Laxativis flatuum proventus vitandus: Ob id ſemen aniſi aut fœniculi contuſum hujuſmodi Decoctis, aut olea horum deſtillata pulveribus, & Electuariis, commodiſſimè adduntur, cùm hæc ipſa flatus egregiè diſcutiant, & proventum flatulentiarum inſigniter impediant. Fœtus ratione etiam de caryophyllis aut cinnamomo, aut parum de nuce moſchata intermiſceri poteſt. Eleoſaccharum aniſi & fœniculi etiam amicum eſt fœtui.

CAPUT II.
DE
FOETU DEBILI ROBORANDO.

Mater etiam reſpiciat ad *fœtum*, ejuſque *robur ſpirituoſum* conſervet. Pro fœtu ergo cuſtodiendo & roborando Gravidis conducit interdum aqua cinnamomi borraginata, aut cydoniata ritè parata, (nam officinalis eſt phlegma, ut blanda iſta volatilitate oleoſa recreentur ſpiritus animales exerciti in fœtu: item convenit ſuccus, ſyrupus, & miva cydoniorum, attemperata cum pauco pulveris caryophyllorum, & macis aut nucis moſchatæ; Aromata enim gravidis proſunt pro conſervando fœtu: PANAROLLUS præ cæteris laudat ova ſorbilia recentia, jejuno ventriculo aſſumpta: Item amygdalatum, factum more conſueto ex amygdalis ambroſinis, cum ſemine fœniculi & pauco ſyrupo cydoniorum ſubactis, in gravidis debilibus ad roborandum fœtum conducit. Hauſtulus vini interdum, poſt paſtum in adſuetis & in debilibus non eſt nocivus; in robuſtioribus verò aut ſpirituoſis, ut ſic dicam, non ſemper eſt tutum vinum, ſed tales ad abortum diſponit: hauſtulus tamen vini dulcis à paſtu in adſuetis poteſt uſurpari. Vel fiat vinum aromaticum Infuſionis plantarum aromaticarum, ut radice

dice galangæ, leviſtici cum cinnamomo aut temperantibus aromaticis, de qua interdum, ſed rarò, capiatur hauſtus.

Externè pro hoc ſcopo commodè fruſtum panis aqua vitæ mulierum, aut balſamo embryonum ſic dicto, vino generoſo Malvatico; & ſimilibus irroratus applicetur umbilico, aut ſupra regionem pubis, item quando adſunt tormina abdominis aut dorſi, metus eſt abortus. Panis piperatus, qui Germanis dicitur *Pfeffer Kuchen*, irroratus vino Malvatico, & aſperſus pulvere caryophyllorum & nucis moſchatæ, ſimiliter pro fœtu roborando optimè conducit: & hæc ipſa imprimis ſi debilior ſit fœtus. Vel ſacculus interpaſſatus fiat ex mentha, meliſſa, zingibere, galanga, caryophyllis, anthophyllis, ſemine aniſi, feniculi, coriandri, & ſimilibus, oleis deſtillatis aromaticis, citri, cort. aurantiorum, caryophyllorum, cinnamomi, &c. adſpergendis, qui ſub introitum lecti applicatur ventri tumido calidus circa regionem umbilicalem, vel ſiccus, vel vino generoſo irroratus, ut reſtauretur fetus.

Hæc de Diæta.

CAPUT III.

DE

GRAVIDARUM REGIMINE IN MORBIS.

QUoad ergo Therapiam ſeu *regimen gravidarum in morbis*, tàm acutis quàm chronicis, eadem ſanè in his curandi eſt ratio, quæ in aliis ſubjectis, niſi quod accuratè ſemper uno oculo ad menſes, altero ad fœtum, ſit reſpiciendum, ne aut aliquid noxæ, aut quoad ejus corpus, aut quoad ejus in utero retentionem, superveniat.

ARTICULUS I.

DE

VENÆ SECTIONE IN GRAVIDIS.

QUod ergo attinet ſic dicta remedia univerſalia: utut minus jam habeatur eorum ratio, de venæ ſectione imprimis quæritur, an conveniat gravidis? Nunc convenit, nunc nocet. Notum quidem eſt ex *Aphoriſmis*, quod mulieribus venæ ſectio ſi adminiſtretur, abortum inducat. Verùm HIPPOCRATES vixit in climate fervidiore, & ubi media diæta utebantur mulieres. Apud nos, ubi luxuriantes ſunt mulieres, adminiſtrare venæ ſectionem ſubindè conſultum eſt, nempè junioribus, habitioribus & plethoricis. Quoad gravidas ſanas; in iis ſanè, qui ſunt habitus laudabilioris, quæ corpore ſunt ſucculento, & denique lauto utuntur victu & vino, in iis interdum neceſſaria eſt venæ ſectio medio geſtationis tempore, ſcilicet quarto, quinto, vel ſeptimo menſe inſtituta, quia præſervat eas ab abortu, cui aliàs eſſent obnoxiæ. Teſtantur enim obſervationes, quod intermiſſa venæ ſectione mulieres nonnullæ abortum fuerint paſſæ, & fœtum ſanguinis copia ſuffocaverint: Refert PANAROLLUS *Pent.* 1. *Obſerv.* 10. ſe noviſſe mulierem quinto menſe ſemper abortientem, quæ tamen inſtituta phlebotomia fuit præſervata; unde in *Pentec.* 2. *Obſerv.* 23. tamquam optimum præſervativum gravidarum plethoricarum laudatur, ubi audacter primis menſibus venæ ſectionem inſtituere ſuadet. Interdum etiam bina, interdum tertia vice, ſecatur vena medio geſtationis tempore, interdum etiam ultrà; Conf. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſerv.* 47. *Ann.* 6. *&* 7. *Obſerv.* 204 *pag.* 301. *&* *Ann.* 9. *&* 10. *Obſerv.* 48. *pag.* 123. PETRUS SALIUS DIVERSUS de *Affect. Part. cap.* 22. ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 2. *Pr. Admir. Obſ.* 144. *&* RIVERIUS *Prax. lib.* 15. *cap.* 16. Non verò adminiſtranda eſt venæ ſectio ex intentione HIPPOCRATIS, qui dicit: ſi ſecetur vena, medio geſtationis tempore, tunc eſſe talem innoxiam à purpura; quod falſum eſt. Et quidem inſtituatur venæ ſectio imprimis in brachio quocunque, non verò in pede, quidquid etiam dicat ZACUTUS LUSITANUS. Interim tamen non ſimus nimis profuſi in ſanguine exhauriendo in gravidis, ſed ſanguinis theſaurum conſervemus ſartum tectumque, ne partum reddamus difficiliorem debilibus gravidis. Inſtituatur potius venæ ſectio, ſi opus eſt, repetita vice, quàm ut ſemel nimis de ſanguine detrahatur: Nam & in talibus etiam in partu interdum, ad facilitandum hunc ipſum laborioſiorem, neceſſarium eſt, venæ ſectionem adminiſtrare, ut meliùs negotium ſuccedat qualia non pauca proſtant exempla, ita ut aperta vena facillima ſucceſſerit excluſio fetus. Id quod pariter tamen in morbis acutis obſervandum, in quibus, urgentibus Indicationibus, venæ ſectio convenit; tutius tamen medio geſtationis tempore, minùs verò primis aut ultimis menſibus. Præſertim in his noſtris regionibus temperatis, non ſemper adeò neceſſaria eſt venæ ſectio; aut, ſi inſtituitur, parciùs inſtitui poteſt, quàm in climatibus calidioribus, & ubi diæta magis lauta & ſpirituoſa in uſu eſt, uti in Gallia & Italia. Unde etiam apud nos non imitanda conſuetudo iſtorum in venæ ſectione nimis excedentium, nec niſi obſervatis ſuperioribus conditionibus, ad eam accedendum; Nec ad exemplum illius gravidæ, cui 48. vicibus ſecta fuit vena ſine periculo matris & fetus, quod refertur à MAURICEAU *lib.* 1. *cap.* 11.

Hæc de Venæ ſectione.

ARTICULUS II.

DE

PURGATIONE GRAVIDARUM.

P*Urgationem* quod attinet: in iis, quæ facilè vomunt, quæ continuò nauſea, aut pica, aut ſtomachi dolore & ſimilibus ſymptomatis laborant, leviora, & blanda vomitoria primis menſibus propinare ſæpè proficuum eſt. Nam ipſa natura hac in parte ſubindè noſtra eſt magiſtra, quæ nobis viam præmonſtrat, & in primis menſibus crebros; interdum continuos provocat vomitus, in ſpecie, ubi adſunt ſymptomata ſtomachi, citra matris aut fetus noxam. Hanc ipſam ergo & cautè imitari, cui erit prohibitum? Sic gravidam melancholicam vomitorio ſine fetus noxa curatam videb. in M. A. N. C. *Ann.* 9. *&* 10. *Obſerv.* 73. Imò hoc tempore Vomitoria tutiora longè ſunt purgantibus fortioribus per inferiora; *Quia mulieres ſi facilè vomunt, bene poſtea ſe gerunt in ſex puerperij hebdomadibus.*

Quod verò *Purgantia per inferiora* attinet; præter iſta Emollientia, Laxantia & blandè abſtergentia ſuperiùs propoſita, omnia ea, præſertim acriora, omninò damno; utut exempla teſtentur non pauca, gravidis citra ullam noxam etiam frequentiora & vahementiora propinata & uſurpata fuiſſe ſolutiva: vid. SCHOLZIUS *lib.* 4. *Obſerv.* 2. item ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 3. *Med. Princ. Hiſt.* 14. Cum ſanè aliàs difficilimum ſit, arte provocare abortum; Nihilominus tamen in talibus nullus cordatus Medicus exempla talia ſuſpecta ſaltim, & dubia alia, quæ accidentariò ſaltem contingunt, ſtudiò & temerè imitari debet. Nam Purgantia propriè ſic dicta

1. Ob malignitatem ſuam, quâ ſuccum nutritium corrumpunt & alterant, fetui ſunt nocentiſſima;
2. Ex torminibus & ſpaſmis inteſtinorum, ſi non hyſtericam in gravidis paſſionem excitare, tamen per conſenſum uterum ad ſui contracturam & abortum periculosè ſtimulare poſſunt.

Quod ſi ergò Purgans aliquod interdum, invito etiam Medico, propinandum ſit, cautiſſimè, ac ſaltem quarto vel quinto menſe id fiat, idque medio tempore geſtationis, & probè circumſpecta ejus quantitate, omnibuſque ritè ſimul penſitatis circumſtantiis, vitando omnem irritationem ac tormina: conf. HIPPOCRATES *lib.* 4. *Aphor.* 1. *&* *lib.* 5. *Aphor.* 29. RIVERIUS *Prax. lib.* 15. *cap.* 16. SENNERTUS *Prax. lib.* 4 *P.* 2. *Queſt.* 3. & ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 3. *de Med. Princ. Hiſt.* 14.

ARTICULUS III.

DE

OPIATORUM USU IN GRAVIDIS.

S*Ymptomata* denique quod attinet urgentia; utut his omnibus ferè facilè ſuccurrat *Opium*, ejuſque laudanum, vix tamen tutò hoc uſurpare licet in gravidis, ſaltim tremula manu, & in ſuccincta admodum doſi: Obſervatum namque fuit, ſæpiſſimè quævis opiata incautè adminiſtrata imprimis utero & gravidis maximè eſſe nociva, &

omni

omni geſtationis menſe etiam circa ultima tempora, utplurimum abortus & fœtus immaturi ejectionem ſæpius induxiſſe. Nocentiſſima ſunt fœtui tenello, cùm ſpirituum animalium exercitum deſtruere, & fœtum enecare poſſint; Item in cauſa ſunt, ut torpentibus ab adhibitis opiatis ſpiritibus, motus æquabilis & blanda fibrarum nervoſarum inflatio eeſſet, unde & fibris uteri quaſi reſolutis & relaxatis, elabi ferè fœtum patiantur ſub forma abortus; tono uteri ſic reſoluto; adeò ut cautiſſimus in eorum uſu pro gravidis ſit Medicus, ſi laudabilem ejus exoptat uſum. Interdum tamen, ubi metus eſt nimiæ uteri irritationis, aut nimiæ ſpirituum animalium commotionis in gravidis, ne commotione tali vel noxa inducatur utero, vel provocetur fetus ad abortum, conſideratis priùs benè omnibus circumſtantiis, tantillum laudani opiati unà cum aliis adhiberi poteſt. Item aliis irritis in affectibus matris catarrhalibus nocturnis contumacioribus, v. g. tuſſi ferina, vigiliis nimiis, &c. neceſſitate urgente interdum ad laudanum opiatum, cautè tamen & oppropriatis miſtum confugere licet. De quo ſucceſſu Opiatorum in affectibus catarrhalibus vid. HORSTIUS *lib.* 10. *Obſerv.* 111. In genere quoad Purgantia & Opiata: in gravidis obſervandum, an magis vel minus ferat mulier eadem gravida? namque, quæ debili ſunt ſtomacho, & facilè moventur à Purgantibus, iis cautè propinanda laxantia; ſicuti quæ debiliore ſunt ſyſtemate nervoſo, & quorum ſpirituum animalium rarior textura eſt, talibus non, niſi cautè, Opiata propinanda.

C A P U T IV.

D E

GRAVIDARUM SYMPTOMATIBVS.

QVod ergò in ſpecie graviora attinet SYMPTOMATA, quæ gravidas ſubindè vexant; horum quadruplex ferè cauſa obſervanda venit:

1. Activitas auræ genitalis maris, cujus occaſione mox poſt conceptionem varia pathemata gravidas affligunt.
4. Motus ſanguinis fermentativus menſtruus humoribus adhuc impreſſus, cujus occaſione ex denegata excretione varia pathemata ex commotis humoribus ſuperveniunt, idque ferè primis geſtationis menſibus.
3. Ob menſes retentos, hinc ſanguinem uberius congeſtum, & ex retentis aliis excernendis multiplices actionum alterationes.
4. Conſenſus uteri alterati, & ſucceſſivè diſtenti cum aliis partibus abdominis, præſertim cum ventriculo.

Et hæc 4. ſunt fontes ſymptomatum gravidas in ſpecie affligentium, inter quæ ſtomachi pathemata ſunt frequentiſſima, imprimis ſæpius familiaris & moleſtus eſt vomitus.

ARTICULUS I.

D E

VOMITU GRAVIDARUM.

VOmitus nunc ſaltim primis geſtationis menſibus, moleſtus eſt, & partim ex vi auræ genitalis, partim ex motu humorum fermentativo menſtruo refluente, oritur; ſicut vomitus quotidianus cruentus in gravidis innoxius obſervatus fuit in M. A. N. C. *Ann.* 9. & 10. *obſerv.* 6. Nunc mediis geſtationis menſibus gravius affligit, & ferè ob menſium ſuppreſſionem in plus minus cacochymicis oritur: nunc etiam ad ultimos uſque geſtationis menſes perdurat, & modò dictas pariter agnoſcit cauſas: nunc verò ultimis geſtationis menſibus ſaltim supervenit, qui antea non adfuerat, & partim ex conſenſu ventriculi cum utero nimis diſtento, partim ex irritatione ventriculi ab utero ſurſum nimis elato, originem ducit. Pro varia hujus in fiendi modo ratione diverſimoda inſtituenda

C U R A.

Vomitus, qui primo, ſecundo, aut tertio geſtationis menſe accidit, non facilè ſiſtendus ſed naturæ negotium committendum, cum plerumque poſt unum alterumvè menſem ſponte ceſſare ſoleat; quò crebriùs enim vomunt, eò facilius habent puerperium. Quod ſi diutiùs continuetur circa medium geſtationis tempus, potius venæ ſectione quàm remediis compeſcendus, venæ ſectione enim in brachio in talibus vomitus ceſſat. Quod ſi ex cacochymia, adeoque retentis acrioribus, forſan vomitus contingat, præſertim ultra medium geſtationis tempus, blandè abſorbentia & abſtergentia ac temperantia conducunt, non negligendo, quæ ſtomachum confortant. De vomitu autem obſervetur, quo diverſimodè affligat mulieres: Quædam, ſimulatque gravidæ factæ fuerint, etiam mox primis diebus vomitu affliguntur, rejeciendo per os varia aquoſa & limpida, qualia ſubitò non ſunt ſiſtenda; aliæ in fine primi, & principio ſecundi menſis vomunt, & vomunt uſque ad medium geſtationis tempus; quædam etiam uſque ad partum vomunt, & nauſea laborant. Sed ultimis geſtationis menſibus admodum periculoſus eſſe ſolet, adeoque tunc maturè eſt compeſcendus. Pro ſiſtendo ergò gravidarum vomitu, imprimis ſi pertinaciter hæreat, tàm ſecundo, tertio, quàm ultimis menſibus, tunc præmiſſis aut interpoſitis blandè laxantibus, appropriata ſtomachica ſunt uſurpanda: quæ inter conveniunt remedia quæcunque ex cydoniis, ſuccus cydoniorum, miva cydoniorum, item ſyrupus ribium, agreſtæ, de citro, & acetoſitatis citri, quæ ſunt egregia. Grana maſtichis manè aſſumpta & comeſta, item aqua menthæ, cinnamomi cydonia, ſpiritus maſtichis acidus cum aqua cinnamomi propinatus, etiam conveniunt: item liquor terræ fol. tartari, in ſpecie quando adeſt nauſea propter mucum ſalſum vel pituitam ſalſam, vellicantem orificium ſtomachi: in talibus hic liquor eſt egregius, doſi ʒß. Ex his poſſunt fieri Miſturæ, quarum deſcriptiones ſeu compoſitiones ſunt facillimæ: v. g.

♃. *Aquæ menth.* ℥iß. vel ℥ii.
Cinnam. ʒii vel ℥ß. ad ʒvi.
Liqu. terræ fol. tartari ʒiiß. vel ʒiii.
M. S.
Potio ſtomachalis diſſolvens.

Capiantur cochl. ii. vel iii. donec compeſcatur vomitus. Tinctura etiam vitrioli Martis Zvvelferi in mulieribus gravidis nimis vomentibus ad 30. vel 40. guttas non eſt inconcinna, benè confortat. Alia Martialia Marte magis imprægnata minus tuta ſunt; cùm eorum uſu tormina parturientium ſimilia excitata obſervaverim: Spiritus maſtichis, ſpiritus vitrioli Martis, hinc conſerva roſarum, aut conſerva menthæ parumper cum ſpiritu vitrioli Martis acidulata, &c. in uſu ſunt. Quod ſi acriores ſucci ſunt, præſertim ultimis menſibus, à quibus omni mane vomitus ſtimuletur:

♃. *Corall. rubr. præp.* ʒi.
Lap. cancr. præp. ʒß.
Pulv. caryoph. gr. xv.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis ſtomachalis.

De quo capiatur omni mane, quantum cuſpis cultelli capit, in brodio calido. Vel

♃. *Corall. rubr. præp.* ʒß.
Pulv. cancr. calcin. gr. xv.
Nuc. moſch. ℈ß.
Olei deſtillat. mac. gtt. iii.
M. f. Pulvis pro 2. doſibus.
D. S. ut *antè*.

Externè regioni ſtomachi in vomitu nimio imponendum eſt Emplaſtrum ſtomachale Cratonis, miſtum cum Tacamahaca: Emplaſtrum ex Theriaca, impręgnata cum aliquot guttulis olei deſtillati menthæ & macis: aut imponatur Cataplaſma ex fermento cum ſpeciebus ſtomachicis, in ſpecie aromaticis. Item fiat inunctio ſtomachi cum oleo maſtichino, oleo abſinthii, cum oleo deſtillato maſtichis, menthæ, & oleo nucis moſchatæ, tam expreſſo, quàm deſtillato. Præterea cruſta panis in vino generoſo intincta, & aromatibus adſperſa, ventriculo applicata conducit. Vel Balſamum Peruvianum inducatur linteo denſo, cui inſpergatur pulvis gallarum contuſarum, & aliquantum macis, & ita ſubindè applicetur ſtomacho. In vomitu contumaciore, ac gravi nimis vomendi conatu, ubi mulieribus excitantur pathemata hyſterica, vel ſi primis geſta-

geſtationis menſibus *urgeant paſſiones hyſtericæ* cum vomitu, in tali caſu, præter tincturam vitrioli Martis Z V Velſeri, Emplaſtra hyſterica, v.g. Emplaſtrum matricale de galbano & tacamahaca, malaxatis invicem cum balſamo Peruviano, regioni umbilicali applicata, conducunt. Iſti vomitus ſunt ſimpliciter convulſivi.

ARTICULUS II. DE PICA.

SUbſtitimus in ſymptomatis, quæ Gravidis geſtationis tempore ſubinde obvenire ſolent; Hæc inter ſymptomata moleſta ſunt duo famoſa, nempè Pica, & Alimentorum Faſtidium.

Quoad *Picam*; eſt ea appetitus inſignior rerum inſolitarum, ſuperveniens ferè circa ſecundum menſem, dum menſtruus ſanguis in ſuo motu fuit impeditus, unde ſtomachi fermentum alteratur, quod à ſapore naturali in acidum degenerat, & ſal volatile oleoſum obtundit. Appetuntur in pica vel conſueta, vel aliàs eſui inſolita. Si appetuntur eſui inſolita, vix tutò concedi poteſt: Nam, utut talia comeſta non ſemper noceant, ſi non nimia quantitate aſſumantur, tamen vix tutò ſemper, imprimis ſi ſint res abſurdiores, concedi poſſunt. Sin verò appetantur res eſui aliàs aptæ, tunc ſanè concedendæ ſunt. Nam res appetitæ faciliùs digeruntur & concoquuntur, & ſæpè tales gravidæ citra noxam hujuſmodi cibos aſſumunt, quæ non gravidis ipſis vix eſſent abſque noxa.

PROGNOSIS.

Malum hoc nihil habet in receſſu, niſi mulier fiat languida & debilis, cum ſi comedat nimis intensè, periculum eſt, ne varia ſymptomata ſuperveniant, & fœtus ad abortum diſponatur.

CURA.

Quoad *Curam*; utiliter ea uſurpari poſſunt, que *Artic.* 1. *de vomitu* dicta ſunt. Quod ſi verò talia appetunt, quæ haberi nequeunt, ne exinde fœtui imprimatur ſignum aliquod, aut ne fœtui accidat nocumentum, exhibendum eſt gravidæ aliquid de nuce moſchata cum pauco melle, hoc enim ceu probatum in tali caſu laudatur. Aliàs in Pica ſuccus citri & aurantiorum, aqua corticum aurantiorum ſyrupus de corticibus aurantiorum & citri, ſyrupus de abſinthio, item pulvis nucis moſchatæ, cortex aurantiorum & citri laudantur. Tenella etiam folia vitis, exque iis expreſſus ſuccus purificatus, vel ſolus, vel cum ſucco, aut ſyrupo, aut miva cydoniorum hauſtus, contra picam optima ſunt; item aqua vitis, quæ Majo menſe ſpontè ex pampinis inciſis exſtillat; aut aqua acidula tenellorum vitis foliorum deſtillata, ceu ſpecifica gravidarum picantium habentur remedia: oleum deſtillatum corticum aurantiorum, & eorum eſſentia, etiam utiliter propinatur. Hinc granata, eorumque ſuccus acidus, cydoniorum &c. eſt egregius in pica, & panis in his ipſis maceratus comeſtus etiam picam tollere ſolet. Quod ſi appetantur res inſolitæ, quæ apparenter ſunt difficilis digeſtionis, ut creta, calx, carbones, &c. tunc fixa acidum abſorbentia conveniunt, ut ſunt corallia præparata, mater perlarum, lapilli cancrorum, cornu cervi, item ebur, tam ſine igne quàm uſtum, quæ vel cruda, vel cum tantillo aceti irrorata, aut cum vino pauco aſſumantur interiùs.

ARTICULUS III. DE NAUSEA ET FASTIDIO CIBORUM.

DUo hi affectus non rarò ad tertium uſque protrahuntur menſem, quo tranſacto, ſpontè ceſſare ſolet omne hujuſmodi faſtidium. Hoc faſtidium, tanquam gravidationis ſignum, proponit HIPPOCRATES *Sect.* 5. *Aphor.* 45. dum inquit: Si *mulieri ceſſent Purgationes* (nempè menſtruæ) *neque horror, neque febris ſuperveniat*, & cibi faſtidia accedant, judica, ipſam in utero habere.

CAUSÆ.

Origo horum eſt ex alteratione contentorum corporis, ac fermenti ſtomachalis; partim ab aura genitali maris, partim à retentis menſtruis.

PROGNOSIS.

Mala hæc nihil in receſſu habent, niſi mulier languida & debilis fiat, &c.

CURA.

Ne ergo ex faſtidio graviore corpus contabeſcat, aut etiam generatio ovi uterini, & albumini veſtimentum, ut ſic dicam, ſeu albumini generando materia deficiat, propterea ad tollendum faſtidium quædam à Medico ſunt ordinanda. Primò lene vomitorium propinatum, imprimis in nonnihil cacochymicis, ſæpiùs utile eſt: Quod ſi non tollatur, poteſt propinari fortius vomitorium. Præter hæc Pilulæ aloephanginæ ſine Purgantibus paratæ convenienter propinantur, aromaticæ enim cum ſint, ſtomachum detergent, eumque roborant. Juxta hæc ſubindè ſunt acida aſſumenda, ad corrigendum ſucci ſtomachalem inquinatum. Hinc ſyrupus conſervativus radicis zingiberis, aut ipſum zingiber in India conditum, vel etiam nux moſchata in India condita, vino acidulo irrorata, & parum ejuſdem tempore matutino hauſtum, faſtidium ciborum delet. Vinum generoſum Malvaticum cum bucella panis aſſumptum, Mala cidonia condita, miva, ſuccus, & omnia ex cydoniis parata & quæ *jam Art.* 1. *de vomitu* commendata, ad Gravidarum faſtidium tollendum conducunt. Fœniculum aceto conditum, item cappares aceto conditi, Elyxyr item ſtomachale, (nam ab Elixyr proprietatis abſtinendum propter aloen, crocum & myrrham) ac ſimilia commodè uſurpantur. Præ cæteris ſpiritus maſtichis acidus, item ſpiritus ſalis dulcis convenientiſſimè faſtidium gravidarum tollit, ſi aſſumatur in vino Malvatico, vel pauco vini generoſi: vel propinetur mixtura;

℞. *Aquæ menth.* ℥iß.
Cinnam ℥vi.
Spiritus maſtich. ℥iii.
Theriac. camp. ℥I.
Salis dulc. gtt. xii.
Syr. de ſucc. cydon. ℥ß.
M. f. Mixtura.
D. S.
Potio pro ſtomacho confortando.

De qua interdum cochleare exhauriat gravida primis menſibus, quæ ipſa in ſtomachi affectibus earundem inſigniter conducit.

Externè commodè oleum maſtichinum, oleum menthæ, cydoniorum, cum pauco oleo ſtomach. Cratonis (propter copioſam nucem moſchatam) regioni ſtomachi inungitur, & later calidus deſuper applicari poteſt; aut etiam ceratum ſeu emplaſtrum de cruſta panis malaxatum cum oleo maſtichino, item ceratum de tacamahaca, commodè imponitur regioni ſtomachi.

ARTICULUS IV. DE TORMINIBUS VENTRIS GRAVIDARUM.

ULteriùs ſæpè *Tormina ventris* doloroſa moleſta ſunt gravidis, nunc quidem in fine geſtationis quo tempore dolores nothos parturientium conſtituunt, de quibus *infra*; nunc verò etiam prioribus menſibus iiſdem gravia ſunt, nunc ex flatibus, ab acido vitioſo in inteſtinis per fermentationem ſuſcitatis, ſicut in paſſione hyſterica; nunc à mucilagine viſcida pontica inteſtinis adhærente, & ea vellicante ortum habet; & colligitur, quando non vomunt & voraces ſunt, ubi contumacia & acerba oriuntur tormina.

CURA.

C U R A.

Utrobique Abſorbentia cum Aromatibus temperatis ſociata, Carminantibus imprimis, ſunt in uſum vocanda. Non tantummodò ſemina quatuor calida majora & carminativa notiſſima, in vino bullita; ſed præterea etiam cortices citri & cortices aurantiorum cum maxillis lucii piſcis; item vina aromatica, ſeu clareta Hippocratica: aqua etiam & ſpiritus zedoariæ, ubi à flatibus eſt malum, corticum citri & aurantiorum tincturæ ſeu eſſentiæ, & olea deſtillata: aniſum etiam & fœniculum, horumque olea, in vehiculis appropriatis cum coralliis & ſimilibus propinata, tinctura tartari cum oleo deſtillato aniſi impregnata, egregia ſunt. Præ reliquis convenit aqua vitæ mulierum cum oleo fœniculi aut corticum aurantiorum, inſigniter juvat. Poteſt hinc fieri talis Miſtura:

♃. *Aquæ fœnic.* ℥ii.
Cinnam. ℥ß. ad ℥i.
Carminat. ℥ß. ad. ℥i.
Spiritus zedoar. ʒiij. vel ʒvj.
Nitri dulc. ʒß. ad ʒj.
Syrup. de cort. aurant. ℥ß.
M.f. Potio: S.
Potio leniens cocleatim ſumenda.

Cujus aliquot cochlearia ſubindè delibantur, quæ efficaciter diſcutient flatus.

Convenit etiam gummi ammoniacum in forma Potionis liquidæ aſſumptum, pro abſterſione mucaginis acidæ. *Externè* inungantur ſuperiores abdominis regiones oleo rutæ, laurino, chamomillæ, acuato cum oleo deſtillato chamomillæ. Item Fomenta ſeu Sacculi ex carminantibus v. g. ex ſale & milio toſto cum ſeminibus iſtis calidis majoribus, qui ſacculi interpaſſati, ſpiritu vini aut vino irrorati abdomini applicati conducunt ad ſiſtendos dolores. Aut quod eſt experimentum à CASTRO, fiat placenta mollis ex *vitellis ovorum* num. 17. quibus fortiter agitatis addatur *pulveris aniſi, cumini, fœniculi*, an. ʒj. & cum ſ. q. *olei laurini* miſc. pro placenta inſternenda abdomini. Vel fiat Cataplaſma molle ex ſeminibus quatuor calidis contuſis, cum vitello ovi exceptis, linteo ſuperinductum, & abdomini inſtratum.

ARTICULUS V.
DE
DIARRHOEA GRAVIDARUM.

VLterius tam primis, quàm etiam ſubindè ultimis menſibus, alvi fluxus ſeu *Diarrhœa*, nunc ſimpliciter talis, nunc cruenta, eſt moleſta gravidis, periculum abortus inducens.

PROGNOSIS.

In principio geſtationis periculoſior ac mali omnis eſſe ſolet, adeoque ſiſtenda: Circa ultimos verò menſes ſine cauſa manifeſta obveniens, niſi ſit nimia, relinquenda; ſiquidem prægnantes nonnunquam hujuſmodi diarrhœas, interdum & leves dyſenterias, cum euphoria fuerunt uſque ad partum citra noxam, quo tempore ſponte ceſſant per lochiorum fluxum: vid. SCHOLZIUS *Conſ.* 340.

Nimia autem eſt affectus periculoſus, uti jam ſuo tempore monuit HIPPOCRATES *Sect.* 5. *Aphor.* 34.

C U R A.

Sin ergo fiat quocunque geſtationis tempore ſine virium proſtratione, nec ſit adeo copioſus, nec interturbet ſomnum, & quæ ſunt ſimiles circumſtantiæ, admodum conſultum eſt, ut non adeò facilè ſiſtatur, ſed aliquandiu relinquatur hæc diarrhœa, & potius ſtomacho proſpiciatur; quoniam natura ductrice ſanguinis excernitur excrementum, & ſic purgatur. Sin verò ſit diarrhœa nimia medio geſtationis tempore, aut vires dejiciat, ut metus ſit abortus, ſpeciatim ſi dyſenteria maligna apprehendat mulieres gravidas, ferè ſemper abortiunt. Si ergo ſiſtenda ſit Diarrhœa, tunc Purgantia omninò exulent, aut ſaltim Rhabarbarum uſurpandum eſt. Potius conferunt blanda adſtringentia acidula; qualia imprimis ſunt: Cydonia cocta condita, ſuccus cydoniorum fumo ſulphuris aſſervatus, rob cydoniorum, item ſyrupus & omnia remedia cydoniata, corallia ſoluta, etiam ſyrupi & tincturæ coralliorum, cornu cervi uſtum, &c. Decoctum radicis tormentillæ aliis permiſtum eſt egregium. Item gelatina cornu cervi ad ℥ß. in potu ordinario diſſoluta quotidiè bibita, diarrhæam ſiſtere ſolet. Denique Theriaca vel Electuarium diaſcordii Fracaſtorii, aliis irritis in vehiculo appropriato, admiſto quodam acido, uſurpatum eſt efficax. Cautus tamen ſit ejus uſus propter opium ſimul ingrediens: unde ut opium corrigatur, & ipſum Electuarium meliùs operetur, cum tantillo aceti vel aliis temperandum eſt; Nam accida corrigunt opium. In tali ergo caſu poteſt fieri talis Miſtura:

♃. *Aquæ menth.* ℥iß.
Succ. cydon. ʒvj.
Spiritus maſtich. ritè par. ʒiii.
Elect. diaſcord. Frac. ʒi.
Extr. torment. ℈i. vel ʒß.
Syr. corall. ℥ß.
M. f. Potio ſubindè haurienda.
D. S.
Potio adſtringens.

Quibus accedat ſubindè blandus ſudor: Nam tali omnium optimè poteſt ſiſti nimia gravidarum Diarrhæa ac dyſenteria.

Spiritus maſtichis etiam confert: item conſerva roſarum vitriolata, cum coralliis rubris præparatis, & ſyrupo aut ſucco cydoniorum inſtar Electuarii, repetitim comeſta conducit e. g.

♃. *Conſ. roſar. vitriolat.* ℥ii.
El. diaſcord. Frac. ʒiii.
Corall. rub. præp. ʒi.
Nuc moſchat. ʒß.
Cum ſ. q. *ſyr. cydon.* f. Electuarium.
D. S.
Electuarium adſtringens.
Doſis quantitas nucis moſchatæ.

Externè commendatur Emplaſtrum, factum ex maſtiche, ſubacta cum oleo roſarum, quæ cum ſufficiente quantitate ceræ in forma emplaſtri inducatur linteo: & dat Emplaſtrum efficax, umbilici regioni applicandum, quod pariter in vomitu locum invenit. Vel fiat Cataplaſma ex cydoniis coctis, cum quorum pulpa miſc. pulvis macis, caryophyllorum, nucis moſchatæ, maſtichis & ſimilium quod ipſum imprimis ſtomacho eſt applicandum.

ARTICULUS VI.
DE
DOLORE LUMBORUM, COXENDICUM, & PUBIS.

DOlores *lumborum*, *coxendicum*, ac *pubis*, ſubindè multum affligunt gravidas, & ferè oriuntur ex diſtenſione uteri, ejuſque ligamentorum & membranarum ipſi connexarum; idque in lumborum & coxendicum; vel à pondere uteri magis ſubſidentis, aut anteriora verſus prominentis; idque in dolore pubis. Ligamenta iſta & partes vicinæ interdum adeò diſtenduntur, ut etiam ruptio in uno alterovè loco fiat, unde vomitus, dolores, febres, &c. ſuperveniunt: vid. de hoc MAURICEAU *de Morbis mulier. libr.* 1. *cap.* 13. Obſervandum autem hìc, varium eſſe fœtus ſitum in abdomine: Nam quædam fęminæ portant fętum altè, unde nullas ſentiunt infrà moleſtias; aliæ admodum infrà eundem geſtant, id quod dolores inguinum & coxarum infert, quatenus dictæ partes diſtenduntur: aliæ geſtant fętus, ut inſigniter promineant; aliæ, ut iidem intus ſint quaſi reconditi, unde dolores dorſi & renum inducuntur.

C U R A.

Pro doloribus his leniendis litus blandè emollientes & laxantes ex oleo lumbricorum terreſtrium, amygdalarum dulcium recenti, chamomillæ, &c. acuatis cum pauco olei deſtillati juniperini: item pro coxarum doloribus ſubin-

ſnbindè graviter lancinantibus aqua articularis ad extra cum ſpiritu lumbricorum terreſtrium benè affricando.

ARTICULUS VII.

DE

ODONTALGIA GRAVIDARUM.

COmmunis etiam querela eſt gravidarum, ut moleſtias doloroſas percipiant ex dentium dolore; quem dentium dolorem, primis menſibus moleſtum, optimè ſiſtunt decocta appropriata in ore detenta, v. g. ex abſinthio, quinquefolio, oxylapatho, urtica majore, & ligno ſancto; quorum in aqua, pauco addito aceto, detineatur decoctum in ore, & ſubindè exſpuatur. Quod ſi dolores dentium forſitan ſint ex ſcorbuto, loco aquæ & aceti fiat decoctum in lacte vel ſero lactis, quod magis appropriatum eſt in dolore dentium ſcorbutico. Aliàs etiam Decoctum Nicotianæ in ore detentum, (hac cautela, ne aliquid deglutiatur; nam vomitus movet,) etiam potenter dolorem dentium ſiſtit. Vel oleum camphoræ, aut oleum origani Cretici, aut oleum deſtillatum caryophyllorum, bombace exceptum immittatur, aut imponatur interius denti; nam & hæc dolorem ſiſtunt; Item eſſentia ligni Guajaci aut ſaſsafras cum ſpiritu vini parata, eſt admodum elegans & efficax in dolore dentium; Si in hoc ſolvantur aliquot grana laudani opiati, dant tincturam odontalgicam, cum bombace ſalubriter applicandam; Nam veteres Philonium Romanum non ſine ſucceſsu denti dolenti impoſuerunt ratione papaveris; Externè temporibus applicatur emplaſtrum in forma thaleri ex maſtiche & tacamahaca, quæ diu ſubacta, temporibus impoſita, non raro conducunt.

ARTICULUS VIII.

DE

CORDIS PALPITATIONE ET SYNCOPE GRAVIDARUM.

JUxta hæc procedente ſucceſſivè geſtationis tempore, ſupervenit gravidis etiam moleſta palpitatio cordis, cui interdum ſyncope ſupervenit: & quidem

1. Paulò habitioribus juvenculis, imprimis ſi ambulando ſe movere incipiunt; Talis palpitatio eſt ex abundantia ſanguinis;
2. Affliguntur gravidæ hypochondriacæ, in quibus ſupervenit vitio ſanguinis, & affectu nervoſarum ſpaſmodico, à vitioſo acido ad congrumeſcentiam diſpoſiti & apti, ut in ventriculis cordis ſtagnet.

CURA.

Priori in caſu, ſi Palpitatio ſit vehementior, ſi superveniat circa medium geſtationis tempus, ſi ſit in conſtitutione corporis laudabiliore aut ſucculenta, optimè tollitur per venæ ſectionem; quæ ſi non poſſit admitti, vel non proſit, ad alia appropriata contra cordis palpitationem eſt accedendum. Poſteriore in caſu acidum deſtruatur; quæ inter eminent Marina, & hinc quædam ſalia volatilia in parva doſi. Inter Marina conveniunt corallia, & omnia ex coralliis ritè parata, in ſpecie tinctura coralliorum antiſcorbutica; tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi eſt remedium admodum elegans in gravidarum Palpitatione cordis, ſi à 30. ad 40. vel 50. guttas bis quotidiè uſurpetur: aut ſaltem loco hujus in pauperculis ſolutio coralliorum cum ſucco citri ſaccharo edulcorata propinanda eſt, & ipſa conducit. Conveniunt etiam mater perlarum præparata, teſtæ concharum & oſtrearum. His addi poteſt parum de ſale volatili macro, non oleoſo, v. g. ſale volatili urinæ probè rectificato, vel ſalis ammoniaci; tale enim ſal volatile ab omni oleo liberatum convenit ad palpitationem cordis: Hinc ſpiritus roſarum & meliſſæ, & cum his parata eſſentia ambræ; (nam internè non abhorrent gravidæ ambram) in palpitatione cordis, ubi metus adeſt ſyncopes, commode ad paucas guttas in vino generoſo propinatur. Elixyr etiam citri cum modico proprii ſucci in paroxyſmo egregiè convenit. Interdum etiam Theriaca in hauſtu vini propinari poteſt. De cætero aqua cordis cervi compoſita, aqua cordialis Herculis Saxoniæ, Confectio alchermes cum ſucco citri ſoluta, & ſimilia, per ſe ſunt nota. Externè meliſſa cum vino irrorata regioni cordis; vel linteamina ſpiritu cordiali calida madida dicto loco imponantur; Vel fiat Inunctio pulſuum & regionis cordis cum oleo deſtillato meliſſæ, citri, cinnamomi quæ cum corpore pro balſamo inungantur contra lipothymiam & cordis palpitationem.

ARTICULUS IX.

DE

TUSSI GRAVIDARUM.

JUxta palpitationem cordis ſubindè graviter & periculoſè vexat *Tuſſis* gravidas, quæ, quò major & grandior eſt fœtus, eò periculoſior, propter concuſſionem abdominis, & hinc abortus metum. Circa hanc tamen ejus differentiæ obſervandæ; cùm nunc ſit nocturna, adeoque imprimis catarrhalis, ex lympha acri imprimis oriunda laryngem vellicante, in qua pauca & modica ejiciuntur; nunc verò diurna, quæ eſt continua, & utplurimum ex vitio ſtomachi oritur, & in qua rejecta & viſcida & mucilaginoſa malum leniunt; nunc ſicca, ſeu à materia tenui, ſive à cauſa externa, ſive à lympha acriore, nunc humida ſeu à materia craſſa.

Quod ſi Tuſſis ſit nocturna & à materia tenui, quæ frequens eſt, curatur optimè mox in principio, mediantibus remediis temperantibus anodynis, ſeu medicamentis incraſſantibus dictis: Hæc inter conducunt ſpecies diaireos temperatæ, dia-Tragacanthi frigidæ, conſperſæ aliquot guttulis olei deſtillati fœniculi vel aniſi &c. ſemen fœniculi ſaccharo obductum, quod roborare ſimul fœtum, & oculos ejus elegantes reddere dicitur; Decocta avenacea cum ſyrupo violarum, pulpa paſſularum, ſyrupo diacodii Montani, qui optimum remedium eſt, & cum baculo de glycyrrhiza capi poteſt. Juxta hæc in uſu ſunt paſsulæ, à quibus ſpiritus vini deflagravit, & paſsulata, loch de paſſulis, pulpa paſſularum, imprimis cum ſpiritu vel elæoſaccharo aniſi impprægnata. Elæoſaccharum aniſi, fœniculi, ac ſimilia temperantia olea deſtillata, ac grata carminantia, in uſu ſunt gravidis. Rotulæ paratæ ex ſpeciebus dia-ireos cum oleo deſtillat. fœniculi & aniſi, quæ Rotulæ ſub introitum lecti in ore detentæ ac deglutitæ, faucium aſperitatem leniunt, & tuſſis ferociam mitigant: quod melius adhuc faciunt pilulæ de ſtyrace moderata doſi, propter ingrediens opium; quæ ipſæ poſt moderatam cœnam ſub introitum lecti deglutiantur: Vid. Compoſitio in SYLVII *Praxi* & SCHROEDERI *Pharmacopœia, ubi de Pilulis*: Nam interdum, aliis irritis, in tuſſi vehementiore cum cephalalgia continua, & ſupervenientibus vigiliis, ad laudanum opiatum, circumſpectè uſurpando, aliis permiſtum confugere neceſse eſt, de cujus efficacia locum ex HORSTIO allegavi: Propinatur imprimis cum pulvere pectorali ex benzoe, antihectico Poterii, radice ireos Florentinæ, &c. Aliàs ſyrupus de jujubis, de hyſſopo, & tuſſilagine, ac ſimiles etiam, temperant acriorem lympham, tuſſim nocturnam inferentem.

In *Tuſſi* verò *humida* & diurna optimum eſt uſurpare, Alterantia & Incidentia, in ſpecie ſtomachica; talis enim tuſſis frequenter habet locum in ſtomacho. Conveniunt ergo ſemen fœniculi & aniſi, quod ſæpiùs comeſtum & tuſſim ſedare, & ſimul fœtum roborare aſſeritur; Adeoque optimè leniunt Fœniculata, aniſata, aqua aſthmatica Rudolphi, tanquam ſpirituoſa aromatica, miſta cum dimidio ſpiritus viridis æris aut ſ. ammon. cum viridi æris ritè parati, quæ ad 40. vel 50. guttulas uſurpata, ſolvendo mucilaginem viſcidam & excretionem adjuvant, & tuſſim leniunt; Item ſyrupus & remedia ex hyſſopo, ſyrupus & decoctum de marrubio, helenio, mixtura ex oxymelle ſcyllitico, ſi ferre poſsunt, cum aqua hyſſopi & cinnamomi; cui parum ſpiritus ſalis dulcis ſit additum, etiam lenit contumaciorem tuſſim, excernendo materiam. Item ſpecies diaireos, paſſulæ ſæpius deglutitæ; vel etiam decoctum helenii cum paſsulis in vino ſubindè delibatum, blandum

& ele-

& elegans eſt remedium ad Tuſſim Gravidarum: Item Electuarium ex pulvere helenii cum melle, &c. Succus raphani eſt egregius, modò ut præcaveatur ejus flatulentia, addendo de elæoſaccharo, ex oleis ſeminum carminativorum parato.

ARTICULUS X.

DE HÆMORRHAGIIS GRAVIDARUM.

IUxta Tuſſim interdum *Hæmorrhagiæ* variæ non rarò terribiles & periculoſæ mediis, & ultimis menſibus gravidis ſunt moleſtæ; quæ nunc ſunt per uterum, nunc verò ſunt per alia quædam ſingularia loca: Uterinæ nunc ſunt periodicæ, nunc vagæ. In his cautus ſit Medicus, ne utiles ſupprimat, ſuperfluas verò relinquat. Quæ fiunt per uterum, utplurimum funeſtæ ſunt, utpote quæ præſentaneum abortus inferunt periculum. Cum verò etiam plures proſtent Obſervationes mulierum gravidarum, quibus menſium fluxus innoxius fuerit, v. g. in HORSTIO *lib.* 5. *Obſerv.* 38. item in M.A.N.C. *Ann.* 1. *pag.* 224. *Obſervat.* 96. *&* *Ann.* 9. *&* 10. *Obſerv.* 29. ubi refertur ſtillicidium uteri uſque ad partum innoxium; propterea non confundenda eſt hæmorrhagia uteri præternaturalis, & quæ abortum minatur, cum hæmorrhagia vaginæ uterinæ & quæ inſtar menſium fluxus ſe habet. Nempè ſanguis, qui effluit in gravidis, aut prodit ex ipſo utero pro orificium ejus internum, aut prodit ſaltem ex vagina uterina, excerniturque ex vaſis ſanguifluis hypogaſtricis: prius ſi fiat, periculum abortus imminet; poſterius verò ſine periculo eſt, & inſtar fluxus menſtrui ſe habet. Fluxus menſtruus ex eo ferè cognoſcitur, quod periodicè & tempore conſueto eveniat, idque ſine dolore, & quod ſucceſſivè ac pedetentim ex collo matricis effluat, internum verò orificium uteri exactè clauſum obſervetur: Si verò ex ipſo utero fluat, dolores adſunt hypogaſtrii, lumborum, lancinantes, parturientium ſimiles, ſubitò accidit, & ſanguis, in magna abundantia effluit, continuò quoque prodit, niſi à grumo ſanguinis aliquandiu ſiſtatur, ſed brevi poſt majori impetu adhuc redit.

CURA.

Hæmorrhagiæ hæ uterinæ ſequuntur occaſione menſium ſuppreſſorum: ſi tamen ſunt periodicæ, ſingulis duabus aut quatuor ſeptimanis repetentes, ſive ſint ex utero, ſive ex aliis locis, & fiant cum euphoria gravidæ, & menſium excretioni vicariæ ſint, vel relinquendæ ſunt, nec curandæ, niſi ſint nimiæ; tunc enim moderata venæſectione, & remediis appropriatis adſtringentibus, nonnihil ſufflaminari poſſunt. Certum eſt, fœminis quibuſdam junioribus & habitus laudabilioris, gravidis licet, ordinata tamen periodo adhuc fluere menſes: item obſervatum eſt in aliis, cum menſes non fluant per ordinaria loca, toto geſtationis tempore ſubindè per alia erumpant: nunc quidem per nares; obſervata namque fuit talis hæmorrhagia narium ſatis contumax in gravida, tamen innoxia: vid. *Obſervat. in lib.* 4. *Obſervat.* SCHENCKII *pag.* 573 *ubi de gravidis*: ſic SALMUTH. *Centur.* 2. *Hiſt* 54 & SOLENANDER *Sect.* 5. *Conſ.* 15. §. 36. obſervat vomitum ſanguinis in gravida crebriorem, nihilominus tamen ſine noxa: imò quibuſdam gravidis, loco menſium, hæmorrhoidum ſupervenit fluxus admodum ſalubris; vid. M.A.N.C. *Ann.* 4. *&* 5. *pag.* 299. *&* *Ann.* 6. *Obſervat.* 63. ſi ſupprimantur forſan, per hirundines ſunt revocandi. Singularem hujus rei habet Obſervationem ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Med. Princ. Obſerv.* 27. ubi refert, gravidam nonimeſtrem epilepſia correptam, ob ſuppreſſas hæmorrhoides, quæ poſtmodum per applicatas hirudines ano fuit curata. Si verò hæmorrhagiæ ſunt *vage & extra uterum*, ſignum eſt, quod ſubſit vitium ſanguinis acrioris aut inclinatis ad ſcorbutum, quę uti minus ſunt periculoſę, ita pro circumſtantiarum ratione nunc relinquendæ, nunc per venæſectionem avertendę, nunc remediis curandę, quod utplurimum fit per Martialia, quę in gravidis ſatis tuta ſunt. Si graviores ſunt, venęſectio adhibeatur. Verùm hęmorrhagię gravidarum *vagæ, quæ ex utero immediatè proveniunt*, plus habent in receſſu. Si primis geſtationis menſibus mulieribus effluat ſanguis ex utero, nunc floreſcens, nunc aquoſus, ſive fiat cum torminibus, ſive ſine his, ſemper peſſimum eſt: Nam innuit molam, nunc ſimplicem, nunc fœtui conjunctam, quibus occaſionibus irritatus uterus ad contenti pręternaturalis excluſionem ſe accingit. Si verò, quod pejus, in ipſis mediis plus minus aut ultimis geſtationis menſibus graviores hæmorrhagiæ uteri, vagæ & interruptæ accidant, periculum adeſt vel abortus, vel fœtus jam mortui, vel debilis, vel molæ, fiunt nempè ex imbecillitate uteri, qui irritatur ex re præternaturali, unde ex irritatione ferè avulſio & ſeparatio placentæ ab utero ſequitur, quam avulſionem ſanguinis in uterum effuſio, hinc ex utero irritato ejuſdem per orificium internum excretio, & tandem ipſe abortus inſequuntur. Rarum enim eſt, quod quibuſdam gravidis menſium fluxus innocuus contingat.

His & ſimilibus conſideratis benè, omnes perpendat circumſtantias Medicus, an potiùs ſit opus naturæ talis hæmorrhagia quocunque in loco erumpens? an vero ſit quoddam ſymptoma, quod in gravidis, quare fœtus eſt debilior, ſupervenit? Nam ex HIPPOCRATE jam ſcimus, quod ſanguis ex utero aut ex mammis effluens, fœtus debilitatem & imminentem abortum innuat; hoc ipſum tamen, ut præcaveatur, omnia benè ſunt penſitanda. Si mulieri conſuetus ſit ſanguinis fluxus, ſi citra virium debilitatem contingat, ſi cum euphoria hoc fiat, ſi mulier aliàs abortum fecerit ex ſanguine abundantiore, & quæ ſunt ſimiles circumſtantiæ? in talibus caſibus ſinendus eſt fluxus, & ſaltem ejus copia eſt moderanda, non verò citra neceſſitatem ex toto ſupprimendus eſt, in ſpecie, ſi ſimul certam quandam periodum obſervare videatur.

Quod ſi non fiat, ſed gravior hæmorrhagia uteri superveniat, & mater percipiat debiliorem fœtus motum, ipſa fiat laſſa & debilis, ſentiat gravius ſolito pondus in utero, appetitus ipſi deiiciatur, ſuperveniant dolores vagi lancinantes in dorſo & regione lumbari, eò pejora ſunt; In talibus caſibus vix aliis remediis eſt locus, quàm promptè liberare fœminam, vel per molæ ejectionem, vel ut abortum promoveat; minus quidem auxiliis Pharmaceuticis, utpote quæ hæmorrhagiam magis intendunt, ſed potius auxiliis Chirurgicis manuum opera, tam orificium uteri internum diducendo, magis magiſque aperiendo, & ita molam aut abortum extrahendo: conf. MAURICEAU *lib.* 1. *cap.* 20. *& lib.* 2. *c.* 27. item VELSCHIUS *Mictom. Cent.* 3. *Obſervat.* 89. ubi Pariſienſium quotidiana Praxi abortus promotionem, neceſſariam eſſe, confirmat SLEGELIUS. Non enim ſiſti ſolet & poteſt ſanguinis profluvium, ſed ſi aliquandiu perſtiterit, tam matrem quàm infantem è medio tollit: ſi verò fœtus ſtatim eiiciatur, matris viribus conſtantibus, illa ſervari poteſt. Notatu digna eſt Obſervatio RIVERII *in Cent.* 3. *Obſervat.* 24. ubi obſervavit fluxum ſanguinis in gravida immodicum, evenientem ex fœtu mortuo, qui alio modo nec potuit nec debuit curari, quàm fœtus mortui expulſione. Rationem dabo *infra, ubi de fœtus extractione*. Quod ſi ante hujuſmodi auxilia manualia aliquid tentare locus ſupereſt, ſemper reſpiciendum eſt ad fœtum, ut robur partim externis analepticis, partim internis probè nutrientibus & nonnihil ſpirituoſis concilietur. Juxta hæc blandè adſtringentibus firmetur uterus, & ſimul nonnihil coerceatur ſanguinis impetus, ne abortus tandem ſuperveniat. Quod ſi verò hæmorrhagia fiat per alium locum, minus pericuIoſa eſſe ſolet, & conſideratis circumſtantiis, imprimis habita ratione gravidæ, nunc ſiſtenda, nunc, ſi moderata fuerit, relinquenda. Pro hæmorrhagia compeſcenda uſurpetur v. g. mixtura polychreſta SYLVII *cap.* 9. *lib.* 1. *Prax.* §. 20. item corallia rubra præparata cum lapide hæmatite, terra ſigillata in ſucco granatorum vel cydoniorum &c. remedia ex tormentilla, ſyrupus plantaginis, ſyrupus paratus ex ſucco ſymphyti & portulacæ, cui neceſſitate urgente parum ſyrupi papaveris albi admiſceatur. Propinetur in aqua tormentillæ, portulacæ &c. Syrupus item coralliorum, ribium, myrtillorum, cydoniorum & ſimiles uſurpantur. Tinctura coralliorum cum ſpiritu lignorum, ad plures guttas bis vel ter quotidiè uſurpata, optime convenit: Aut fiat Electuarium ex conſerva roſarum antiqua vitriolata, cui corallia rubra & terra ſigillata intermiſceantur, cum ſyrupo cydoniorum, irrorandum cum tinctura ſulphuris vitrioli, vel liquore ſtyptico; de quo Electuario bis vel ter quotidiè quantitate nucis juglandis vel caſtaneæ accipiatur.

♃. *Rad. tormentill.*
Biſtort. an. ℥ ß.
Herb. conſol. maj.
Sanic.
Pyrol.
Summit. hyper. an. M i.
Coqu. *in aquâ chalybeatâ q. ſ.*
Colaturæ ℥ xv. ad ℔ iß.
adde
Aquæ cinnam. ℥ ß.
Syr. de ſymph. Fernel. ℥ iii.
D. S.
Potio adſtringens.
Doſis ℥ iv. tepidè.

Item in ſtatu ſanguinis ſeroſi bolus Armena, Cornu Cervi uſtum, &c. uſurpanda ſunt. Interdum etiam ad ſyrupum dia-codion veterum, vel ad mitiora opiata fugiendum, nempè ſi dolores lancinantes crebriùs repetant. Conveniunt præter alia, quæ *aliàs in nimia narium, menſium, & uteri hæmorrhagiis*, ſuperiùs fuerunt commendata, unà cum corporis quiete, & externorum à frigore munitione. Obſervavi aliquando gravidæ ſcorbuticæ, & facilè hæmorrhagiis nimiis uteri obnoxiæ, ex propinata tinctura tartari compoſita hæmorrhoidum fluxum eſſe curatum, cum in non-gravidis ſubindè menſes ſtimulet.

ARTICULUS XI.

DE
SUPPRESSIONE URINÆ IN GRAVIDIS.

JUxta hæmorrhagias ſubindè, ſpeciatim ultimis geſtationis menſibus, ſupprimitur interdum gravidis urina, ex utero diſtento, & propter pondus inferiùs ſubſidente, ac veſicam comprimente. Fit hoc pro vario ſitu fœtus & uteri, quod rectè obſervavit GUILLIMEAU *de felici Puerperio*, qui obſervavit varium ſitum fœtus; quia mulieres quædam gerunt fœtum altè, unde nullam ſentiunt moleſtiam; quædam infrà, unde dolores inguinales & vagos ſolent pati, &c. Si ergo in ultimo geſtationis tempore ex pondere uteri premi veſicæ collum conqueruntur gravidæ, urinam reddere nequeunt ſine inſigni niſu; & hinc imprimis urina eſt ſuppreſſa, quando fœmina ſtat erecta, eadem verò jacente, faciliùs prodit.

CURA.

In tali caſu monet GUILLIEMAU, ut mulieres ſuis manibus attollant ventrem prominens ſuperiora verſus, blandè tamen, ne corpus matricis prematur, quod fit eò faciliùs, ſi ſimul adjungunt Fotus emollientes, ut relaxentur vaſa uteri. Internè à diureticis abſtinendum, aut leniora ſaltem eadem ſunt propinanda. Externè potiùs regio veſicæ in pube illinenda eſt oleo ſcorpionum; vel Balnea & Fomenta inſtituantur ex althæa, malva, meliloto, parietaria & ſimilibus; pro laxandis viis, & promovenda urina optimum eſt cataplaſma, factum ex Parietaria cum pinguedine anſerina & oleo ſcorpionum quod pubis regioni impoſitum promovet urinam remorantem: e. g.

♃. *Herb. parietar.* M. ii.
Cherefol. vel *flor. chamom.* M. i. ad M iß.
Coquantur ad mollitiem.
Pulpæ per ſetaceum trajectæ
adde
Butyr. rec. ℥ i. vel ℥ ii.
Olei ſcorpion. ℥ ß. vel ℥ iß.
M. f. Cataplaſma. S.
Cataplaſma urinam promovens.

Applicetur calidè regioni pubis, imponendo operculum calidum.

Vel fiat Cataplaſma ad imitationem WEDELII *Tract. de Compoſ. Medicam. pag.* 159.

♃. *Rad. allii,*
Cep. ſub ciner. coct. an. no. i.
Herb. cherefol.
Parietar.
Flor. chamom.
Meliloti an. M. i.
Bacc. junip. ℥ ß.
Sem. lini,
Cumin. an. ℥ ii.
Olei ſcorpion. ℥ i ß. vel ℥ ii.
M. f. Cataplaſma.

ARTICULUS XII.

DE
STRANGURIA IN GRAVIDIS.

STranguriam quod attinet, de hac optimè dicit GESNERUS *lib. 3. Epiſt. pag.* 84. deſperatam ſtranguriam mitigari poſſe in gravidis, ſi per intervalla iis alvus ſolvatur cum ſyrupo de floribus perſicorum, ſic enim partim evacuantur, partim revelluntur humores; & interdum, ſi libuerit, decoctum radicis althææ recentis cum paſſulis & ſaccharo, aut cum ſimili decocto emulſio ex amygdalis præparetur. Item convenit decoctum jujubarum cum lapidis percarum, &c. In mentem recurrit affectus cujusdam gravidæ medio geſtationis tempore, quaſi intenſior ſtranguriæ gradus, unà cum dolore nephritico: nempè urgebat dolor in dorſo è regione lumborum, urinæ creberrimus ſtimulus, ejuſque craſſæ ac turgidæ ejectio cum ſummo conatu, ita ut etiam alvus exindè crebriùs deponeretur: continuò urgebat urina, quam diutiùs continere non poterat, ſub excretione totius corporis tremula concuſſio aderat: Suſpicabatur peregrinum acidum urinam inquinans, ſimulque membraneas renibus vicinas partes moleſtè irritans: Propterea præſcripſi:

♃. *Corall. rub. præp.*
Lap. percar præp. an. ℈ i.
Olei deſtillat. cort. aurant. gtt. ii.
Eſſent. Opii ℈ ß.
M. pro 2. doſibus.

Et hinc

♃. *Eſſ. balſam. de capaiba* cum *tinctura tartari par.* ℥ ii.
Doſis gtt. xx. vel xxx. quibus melius habuit.

ARTICULUS XIII.

DE
SPASMIS GRAVIDARUM.

SPaſmus interdum gravidas torquet, præſertim crurum; item ſurarum ac pedum, Convenit dens equi marini præparatus, & externè annulus ex dente equi marini, pollici pedis applicatus: item oleum & ſpiritus lumbricorum terreſtrium pro ſitu: item oleum ſcorpionum, amygdalarum dulcium cum pinguedine viperina: de quibus vid. VELSCHIUS *Hecat.* 2. *pag.* 57. Euporiſton etiam eſt matricaria recens contuſa, & cervici impoſita, nunc ſola, nunc cum verbena miſta.

Gravida quædam dolore crurum quaſi convulſio agitata ſequenti remedio fuit reſtituta:

♃. *Aquæ hirund. cum caſtor.* ℥ j.
Theriacal.
Cephal.
Spiritus lil. convall. an. ℥ ii.
Miſc.

Qua miſtura pedes calidè fuere inuncti.

Simile exemplum habet HORSTIUS doloris pedum periodici acerbiſſimi & diuturni, in quo externè inſigniter profuit aqua hyſterica camphorata, cum ſpiritu liliorum convallium & ceraſorum nigrorum miſta, externè uſurpata. Aliàs aqua articularis ad extra, miſta cum ſpiritu lumbricorum terreſtrium in talibus doloribus inſigniter confert externè.

ARTICULUS XIV.

DE

DOLORE TENSIVO, FISSURIS ET RIMIS ABDOMINIS IN GRAVIDIS.

FIt interdum, ut mulierculæ ultimis menſibus, quando nempè prima vice utero gerunt, ex diſtenſione pellis abdominis gravem *dolorem tenſivum* & lacerantem percipiant: imò diſtenſio hæc interdum eſt tanta, ut ſi fortè *cutis* ſit tenerior, interdum *fiſſuras* agat, ac *rimas* malas dolentes & moleſtas. Huic malo, partim dolori, partim imminentibus rimis ut ſuccurratur, optima ſunt unguenta & linimenta laxantia & emollientia, quæ fiunt v. g. ex mucilagine ſeminis lini, ſemine fœnugræci, radicis althææ, cum medulla crurum vituli, addito ſimul oleo amygdalarum dulcium ac liliorum alborum, item pinguedine gallinacea & anſerina ac ſimilibus: vel linimentum ad præmaturum aquarum effluxum mox dicendum, quibus ipſis manè & veſperi illinatur abdomen; laxat enim cutim abdominis, eamque flaccidam ac mollem reddat in ſpecie, dum eo illinitur regio pubis. Vel ſolum unguentum pomatum calidè abdomini dolenti illitum convenit.

ARTICULUS XV.

DE

AQUARUM EX UTERO EFFLUXU IMMATURO IN GRAVIDIS.

ULterius interdum per menſem, interdum per aliquot ſeptimanas, ante partum fit *aquarum ex utero effluxus immaturus* qui eſt ſymptoma grave ac periculoſum, & ſuam conſiderationem meretur.

1. Quia metus eſt, ne fœtus moriatur.
2. Quia hæ aquæ nonnihil viſcidæ & glutinoſæ in partu ſunt neceſſariæ ad laxandas & lubricandas vias, pro facilitando partus labore.

Diſtinguendus ergò ſemper eſt à fluore albo mulierum. In quibusdam enim nunc toto geſtationis tempore, nunc certis menſibus, humiditates rubicundæ, item fluores albi, non tam ex matrice, quàm potius collo ejus, prodeunt, & nihil commercii habent cum immaturo aquarum effluxu, Hi linquendi ſunt, niſi forſan interdum nimia quantitate excedant, & periculum ſit, ne abortum provocent, aut inſignis impuritas vel etiam fœtores adſint; tunc enim infuſum Rhabarbari, aut etiam pulvis ejus optimo cum ſucceſſu datur. Nam interdum ultimis menſibus mulieribus erumpunt ex utero copioſæ aquæ, quæ ſub partu effluere debent, & fœtui nunc imminet noxa, nunc citra ullam noxam fœtus, nunc cum nunc ſine doloribus, hoc evenit. Nempè obſervantur ſubindè fœminæ, quas HIPPOCRATES vocat aquoſas propter abundantiam aquarum, quas evacuant: nam loco purgamentorum poſt partum cruentorum & benè coloratorum emittunt ſaltem aquas, & pauco tempore multa linteamina his ipſis replent: Conf. de his GUILLEMEAU *de Felici Partu l.* 3. ubi obſervavit quasdam, quæ uno die in pelvi ſuppoſita pluſquam ℔ I ß. aquarum talium evacuaverint, per tres & ampliùs ſeptimanas continuando, ſine hoc, ut guttam ſanguinis evacuarint. Tales mulieres conqueruntur de facili lipothymia ac virium imbecillitate, ac neceſſe habent, quando tales aquæ impetu quodam prodeunt, ſicut interdum accidit, aliquantulum vini bibere, alias lipothymias incurrunt. Simile quid evenit honeſtæ mulieri, quæ 8. diebus abſque doloribus per diverſos dies plus quàm quatuor pintas aquarum limpidarum evacuavit: aqua talis non fluebat ex matrice ejus, quoniam internus orificium exactè clauſum, ſed ſaltim ex venulis vaginæ uterinæ: poſt octiduum feliciter peperit, paucis cum cruentis evacuationibus, & per tres ſeptimanas puerperii nil aliud, quàm aquas limpidas, evacuavit. Notabile eſt, quod ipſa in aliis gravidationibus labia pudendorum ita inflata habebat, & aquis plena, uti etiam coxas & latera abdominis: Conf. etiam de hujuſmodi aquis HARVÆUS *de Generat. Animalium Exercit.* 56. Talibus, quæ ſunt magis ſeroſæ, interdum aliquot ſeptimanis vel diebus ante partum aquæ fluunt citra noxam, moleſtiam, & ſine dolore. Noxa imminet fœtui pericu loſa, quando tam ex amnio, quàm chorio, ex copioſa aqua diſtentis, ruptis & læſis, effluit humor ſeu liquor; deficit enim ſic fœtui nutrimentum per os hauriendum, quia fœtus adhuc intra amnion contentus probè nutritur per placentam uterinam; Sin verò ex ſolo chorio læſo aut rupto effluit, minus periculi ſubeſt. An verò ex ambobus? an ex una tantum effluat? perfectè cognoſci nequit, niſi ex effectu: ſi enim fiat effluxus harum aquarum etiam ex amnio, ſpeciatim generantur dolores lancinantes in regione lumbari, & periculum eſt, ne inſequatur abortus, vel ne fœtus reddatur debilis, vel viæ, per quas fit partus, fiant aridæ & ſiccæ & laborioſus poſtmodum ſequatur partus! Notandum eſt, quod recentet GUILLEMEAU, in effluxu aquarum attendendum eſſe, an dolores veri ad partum adſint? aut an effluentes aquæ reverâ ſint iſtæ, in quibus fœtus natat? in quibusdam enim longè ante partum effluunt. Ordinariè quidem aquas effuſas dolores partus intra trium horarum ſpatium ſequuntur; nihilominus tamen ſæpiſſimè partus, aquis jam effluxis, retardatur, ad 6. 10 interdum etiam ad 20. horas, imo Amſtelodami ad trium ſeptimanarum & trium dierum ſpatium obſervatum fuit: *Vid.* M. A. N. C. *Ann. 3. obſ.* 192. Notabile eſt, quod Comitiſſa de Starenberg ſemper quindecim diebus ante partum aquam puerperii rejecerit ſine gravi nocumento, ubi maſculum peperit, non item, ubi fœmellam: *vid.* M. A. N. C. *Ann. 2. Obſ.* 197. Ergò ſub tali aquarum effluxu non ſtatim partus inſtans concludendum venit. Sic GUILLEMEAU *cap. 3. lib. 1.* refert de fœmina ſeptem menſium gravida gravi colica afflicta, quotidie ferè per 2. menſes certis horis eam affligente, quæ poſtquam evaſit, copioſam ſimul aquam evacuavit, & colica etiam ceſſavit, ita ut putaret, ſe non ampliùs eſſe gravidam, nihilominus tamen poſt 5. dies peperit filiam citra inſignes dolores, cum pauco admodum aquarum effluxu. Aliis plus 10. diebus ante partum copioſæ aquę effluunt, aliis longiùs. Id quod probè obſervandum, ne nimis acceleretur partus: ſi enim ſunt ſaltem aquę ex chorio, nihil periculi ſubeſt: aliàs ſi dolores debiti & legitimi non ſuperveniant, tales mulieres quaſi hydrope uterina ſimul laborare videntur, ut loquitur MAURICEAU *lib.1. cap.* 23. In tali ergo caſu, aquarum nempè prematuro effluxu, quietam ſe contineat mulier, ne vehementiore motu fluxum augmentet. Quod ſi, ceſſante fluxu, ſed ſuperveniente partu, hic laborioſior fiat, loco aquarum tunc effluxarum ſubſtituantur olea, mucilagines, linimenta, & ungueata blanda emollientia (de quibus paulò ante, ubi de fiſſuris & rimis abdominis ſufficienter dictum,) quibus inungenda vagina uteri ac loca vicina, unde & inſtar aquę ſub partu effluendæ continuò laxentur, emollientia, ac lubrica reddantur, & ita partus facilitetur:

℞. *Mucilag. ſem. lini,*
Fœnugr.
Rad. alth. ana, cum *aqua lil. alborum extr.* ℥ i.
Axung. anſerin.
Olei lil. albor.
Amygd. dulc an. ℨ vi.
Ceræ albæ q. ſ.
M. S.
Unguentum emolliens.

Conveniens etiam eſt Linimentum, quod infrà pro facilitando partu preſcriptum, aut unguentum Cumenii ex M. A. N. C. *l. a.* Nempe

℞. *Olei chamom.* ℥ i.
Cheirin.
Ungu. dialth compoſ. an. ℥ ß.
Pingued. gallinæ
Taxi an. ℨ vi.
M. f. Linimentum.

Item iniiciendum eſt oleum amygdalarum dulcium, aut oleum liliorum alborum, chamomillæ &c. in vaginam uterinam, ac ſimilia, ut ab his ipſis laxentur vię, & ſuppleatur defectus aquarum effluentium.

AR

ARTICULUS XVI.
DE
TUMORE ET INFLATIONE CRURUM IN GRAVIDIS.

JUxta hæc interdum circa ultimos geſtationis menſes gravidis *crura* tumore ſeroſo inſigniter *inflantur & intumeſcunt*. Talis autem tumor & inflatio pedum frequenter & ordinariò illis accidit, quæ ante conceptionem fluore albo laborarunt; non ſecus ac quæ ſunt conſtitutionis humidæ ac ſeroſæ, ſeu quæ ſanguinem habent ſeroſum, in talibus crura inflari & tumeſcere ſolent. Fit hoc ſaltem duobus ultimis menſibus, in quibusdam etiam ſecundo geſtationis menſe, & tamen ſine periculo, ſaltem eſt moleſtum, & ferè uſque ad ſubſequentem partum relinquitur; tunc enim per lochiorum fluxum evacuatur, & ſponte evaneſcit. Sin verò ſit nimius tumor & exceſſivus, inungantur crura tumida veſpertino tempore cum oleo anethino, chamomelino, hyperici & ſimilibus: aut, quod optimum eſt, applicentur Fotus, vel Cataplaſmata ex chamomilla, ejuſque floribus, quod diſſipat tumorem: vel involvantur crura ſacculo ſale & cineribus pleno, item aqua calcis vivæ fotus inſtar applicata: Vel fiat etiam fotus cum lixivio ſarmentorum vitis cum vino paratus, in quo ſimul incoqui poſſunt origanum, chamomilla, pulegium, calamintha, & ſimilia: E. g. ſit ſequens Fotus ac Cataplaſma:

℞. *Fol. ſalviæ*,
Majoran.
Ebuli,
Roriſmar. an. M. I.
Flor. chamom.
Meliloti,
Hyperici,
Lavendulæ,
Roſar. an. p. i.
Balauſt.
Bacc. lauri,
Juniperi an. ℥ ß. ad ℥ i.
Coqu. in *lixivio ſarment. vitis*.
adde
Alum. crudi ℥ i.
Aceti ℥ ij.
F. Fotus cum ſpongiis applicandus.
D. S.
Fotus diſſolvens.

Poſt hunc applicetur tale Cataplaſma:

℞. *Farin. fabar.*
Hordei,
Orobi an. ℥ iij.
Coq. in *Decocto ſuperiori*:
adde
Fæc. vini rubri ℥ iii.
Terebinth ℥ iß.
Unguenti roſat. Meſ.
Olei chamom.
Rutæ an. ℥ ii.
Pulv. rad. ireos,
Roſar. an. ℥ iß.
M. f. Cataplaſma: S.
Cataplaſma diſſolvens.

Admoveatur parti calidè, præmiſſo Fotu.

In leviori malo ſufficit fotus ex ſlixivio ſarmentorum vitis, in quo parum chamomillæ bullierit; poſt hunc cataplaſma ſequens:

℞. *Farin. fabar.*
Lupinor. an. ℥ ii.
Sulphuris ℥ i.
Sterc. columb. ℥ ß.
Cum *aqua chalybeata* vel *Decocto chamomillæ & calaminthæ* bulliendo redigantur in conſiſtent. Cataplaſmatis.

Vid. SENNERTUS *Pr. lib. 4. P. 2. S. 5. & 6.*

Sed mediocres crurum hujuſmodi tumores ferè relinquuntur naturæ, cùm ferè ultimis geſtationis menſibus accidant, poſt partum verò penitus ceſſent.

Poſt partum in puerperio frequenter ſudent.

ARTICULUS XVII.
DE
HYDROPE PUDENDORUM IN GRAVIDIS.

POſt has pedum intumeſcentias etiam gravidis quibusdam ſupervenit *Hydrops pudoris*, in quo labia pudoris, nunc utraque, nunc alterum, ita tument, ut vid. GUILLEMEAU accedere hunc tumorem ad capitis infantis magnitudinem, unde femora ad ſe invicem movere nequeunt.

Tumor hic obſervatur clarus & pellucidus inſtar hydroceles, cùm ſolam aquam contineat.

CURA.

Neceſſe eſt autem, ut curetur ante partum. In tali caſu convenit imprimis aqua calcis vivæ ſub forma Fomenti crebriùs applicata, quæ eſt egregiè diſcutiens: vid. *Obſ. in Cultro Anat.* LYSERI *pag.* 223 Sufficit etiam ſimpliciter Cataplaſma carminativum impoſitum. His non ſufficientibus, putat Guillemeau, loca tumida ſcarificanda longitudine & profunditate, & aqua clara per aperturas cum lancetta factas removenda: Vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſer.* 256. & MAURICEAU *de Morbis Mulier. l.* 1. *c.* 24. Item optimum quoque eſt, applicare hirundines.

ARTICULUS XVIII.
DE
VARICIBUS GRAVIDARUM.

FRequens etiam eſt, ut circa ultimos geſtationis menſes *Varices* ſeu venarum intumeſcentiæ crura gravidarum occupent, quæ ferè naturæ ad partum uſque relinquuntur. Verùm cum interdum adeò ſint magnæ & tumidæ varices, ut periculoſam ruptionem venarum inferant, tunc optimum conſilium eſt, inungere venas tumidas cum oleo laurino & unguento de baccis lauri, aut cum oleo de ranis, aut cum oleo lumbricorum terreſtrium, & tunc cum faſcia non nihil latiori vino intincta, aut decocto quodam nonnihil adſtringente madefacta, conſtringantur.

ARTICULUS XIX.
DE
HÆMORRHOIDUM TUMORE IN GRAVIDIS.

DEnique tædioſum ſymptoma, quod ultimo geſtationis tempore ſupervenit gravidis, eſt *Hæmorrhoidum Tumor*, nunc doloroſus, nunc indolens: pro quo reſolvendo applicanda eſt ſpongia, decocto adſtringente mitiore in vino imbuta: vel inungatur tumor hæmorrhoidum cum oleo ovorum, cum oleo maſtichino. In ſpecie oleum momorditæ per infuſionem eſt experimentum optimum; unguentum linariæ applicatum etiam confert. Ac denique, ſi gravius videatur malum, applicanda eſt pulpa pomorum coctorum, cui intermiſti ſint millepedes, aut ſaltim additum oleum millepedum.

Hæc ſunt ſymptomata, quæ gravidis accidunt.

Abſolvimus ea, quæ ad gravidas, qua tales, pertinent, earumque ſymptomata & affectus frequentiores paulò luſtravimus: Pergo jam ad

SE-

SECTIONEM VII.

DE

PARTU, & PARTURIENTIUM REGIMINE.

PArtus nil aliud eſt, quàm fœtus maturi & perfectè formati debito tempore legitima facta excluſio. Contingit hæc conatu ſimultaneo fœtus & matris. Fœtus enim valdoperè auctus & grandior factus proprio motu exitum quærit, convolvendo ſeſe & invertendo caput deorſum verſus, unde & capite primò egreditur. Motu hoc membranæ diuturniore mora tenuiores factæ dehiſcunt & rumpuntur, unde & aquæ effluunt. Huic fœtus conatui accedit ſimul matris labor, quæ tam inſpirando, & diaphragma deorſum movendo, quàm muſculos abdominis contrahendo, uterum comprimit, qui quoque ſimul nimia diſtenſione irritatus modicò ſenſu & ſtimulo, contractis ſuis fibris fœtum excludit.

Contingit hoc menſe poſt conceptionem utplurimùm nono, nempè circa hujus finem, vel circa decimi principium; (*verſus quadrageſimam ſeptimanam*) ordinariè; interdum, ſed rariùs, menſe ſeptimo, idque ferè ſaltim in primo partu, in tenerioribus autem juvenculis: qui ſeptimeſtris partus ferè imperfectionis quaſdam notas in auriculis, ore, aut digitis habere ſolet, utpote quæ partes ultimò omnium perficiuntur; de quo vid. BORELLUS *Cent. 1. obſervat. 71.* Accidit tamen interdum, ut vel mater vetula, vel fœtus imbecillior, ultra decem menſes partum differant, ſicut interdum anticipant, & menſe octavo pariunt: quos non vitales eſſe fœtus falſum eſt; cùm plurimi hoc menſe nati vixerint, de quo vid. SCHENCKIUS *in obſ* ſiquidem etiam vitales non raro ſunt fœtus, qui ſeptimo excluduntur menſe. Quod ſi verò moriantur octimeſtres, hoc fit, quando ex irritatione uteri, vel fœtus, vel ex alia cauſa nonnunquam fœtus quaſi per abortum octavo menſe excludatur, qui nono menſe debuiſſet naſci: de quo vid. DRELINCURTIUS *Diſſer. de Partu Octimeſtri*, item PAULUS ZACCHIAS *in Quæſt. Medico-Legal.* Raræ aliàs, eæque paucæ, proſtant Obſervationes fœtuum 6. 12. 15. menſe natorum, qualia videb. in SCHENCKIO *l. a.* Obſervandum tamen hic ſimul, falli non raro mulieres in calculo, dum primum conceptionis tempus non adeò exactè obſervare ſolent.

Cauſa impulſiva, quæ fœtum ſtimulat & impellit, ut moliatur egreſſum, videtur eſſe anxietas quædam in fœtu propter defectum legitimæ reſpirationis, cùm aquis immerſus reſpirare nequeat; Sanguis enim ſenſim ſenſimq; circa præcordia nonnihil magis movetur, & ita circa præcordia anguſtias excitat, unde fœtus anxius egreſſum molitur, & quamprimùm egreditur, reſpirat: de qua controverſia quod nempè fœtum ſtimulet ad egreſſum, videri poteſt DEUSINGIUS *in Geneſi Microcoſmi*. Hinc proba poteſt inſtitui, an fœtus natus ſit vivus? an verò natus ſit mortuus? idque per pulmones, qui per reſpirationem expanduntur, & ita leviores ac ſpongioſiores fiunt; pulmo enim ſpongioſus rarius aquis ſupernatat. Quod verè de vagitu fœtuum circumfertur, & cuius non vulgaria proſtant exempla, ea, uti rara, ita ferè ſolent eſſe prodigioſa, cum non vagiiſſe tantùm, ſed etiam articulatas voces emiſiſſe infantes adhuc in utero incluſos, teſtentur obſervationes: Vid. SPERLINGIUS *de Format. Fœtus cap. 7. Quæſt. 2.*

Fœtui per funiculum umbilicalem cohærentes ſecundinę & ipſæ poſt fœtum excluſum maturè extrahendæ; quibus extractis uterus extenſus denuò fibrarum ſuarum beneficio ſe contrahit, ſicque ſpongiæ inſtar compreſſæ liquores, partim geſtationis tempore imbibitos, partim in & poſt partum uberiùs affluentes, hic exprimit; unde purgamenta uteri poſt partum ſeu lochia ſuccedunt. Effluit autem primò cruentus humor ſeu ſanguis purus, hinc ſanguis dilutus, aquoſo nempè & lacteo ſero, tandem materia mucoſa alba, quam eſſe reliquias ſucci nutritii fœtus in utero, cùm DEUSINGIO arbitror. Nec improbabilis eorum eſt opinio, qui ſub primo lochiorum fluxu ſimilem ferè fermentationem in ſanguine fieri exiſtimant, qualis ſub menſtruatione ordinaria obſervari ſolet. Quantitas huius purgationis, & tempus, quamdiu durat, varium eſt, pro varietate conſtitutionis ipſius puerperæ: nonnullæ ad quindecim dies purgantur, alię citiùs, quibusdam octo dierum ſpatio effluxus iſte abſolvitur.

Quando jam appropinquat pariendi tempus, formatus fœtus anguſtiis uteri incluſus, iſque grandior factus, tandem calcitrando, & ſe fortiùs movendo, egredi nititur; unde tunc graves dolores prehendunt gravidam, à quibus ipſa impellitur, ut adiuvando fœtus conatum, hunc tandem expellat vel excludat. Uterus ſcilicet membranoſus & fibroſus, mole & motu fœtus incluſi diſtentus, ſucceſſivè ſubſidere incipit, uti dicunt, & magis ad os pubis deorſum vergit; hinc tandem fœtus incluſus grandior & robuſtior factus, cùm iſtas anguſtias amplius perferre nequeat, ſe validè movet, & agitat artus, ac invertendo ſeſe, qui anteà erat convolutus, capite deorſum verſus proruit, ita ut tandem caput aut oſſi pubis aut orificio uteri interno perfectè inſiſtat & immineat; Si oſſi pubis, *dicunt enim, inſiſtit arcu*, (eſt terminus technicus mulierum.) Hinc uterus membranoſus & fibroſus iſto fœtus conatu irritatus, ſe validè ſpaſmodico & convulſivo quodam motu ſucceſſivè & partitis vicibus contrahere nititur; unde nunc graves iſti dolores lancinantes & contorquentes mulieres prehendunt. Vocantur hi dolores partus: Qui ſi ſunt legitimi ad partum, quod probè obſervandum, ſint frequentes, ſubindè repetant. Si inchoant probè umbilicalem regionem, & in dorſo circa regionem renum, hinc ſucceſſivè deorſum verſus pubem & ex ſinu pudoris denuò poſteriùs ſurſum verſus ad lumbos & dorſum retorquentur, ibique ingentem lancinationis ſenſum inferunt, minuſque inferiora verſus vergunt, non ſunt dolores partus veri, ſed vocantur Dolores nothi, & nunc vomitus, nunc tremorem brachiorum, nunc alia inferunt ſymptomata. Aſt meliùs ſunt dolores, qui continuò ex lumbis incipientes ſecundùm abdomen deorſum protenduntur ad regionem pubis uſque, hinc clunes & coxas occupant, & ita tremorem genuum inferunt; qui ſunt ſpaſmi doloroſi muſculorum, quando convelluntur, & ſunt optimi. Fiunt ergo hi dolores ex ſpaſmo uteri & partium membranoſarum connexarum, unde tales ſpaſmi ſunt coniuncti ex his partibus ſimul affectis: Sub his doloribus orificium uteri internum ſe pandere & aperire incipit: Nam in huiuſmodi cavitatum contractionibus & conſtrictionibus ſemper orificii accedit amplitudo; unde etiam tunc, quando uterus ſe contrahit, orificium uteri internum ſe aperit, quod etiam obſtetrices facilè immiſſo in ſinum pudoris digito ſtudioſè explorare ſolent & debent. Percipiunt enim tunc foraminulum & ſupra foraminulum membranam quandam adhuc integram, collectis etiam & incluſis aquis diſtentam, per dictum orificium ampliatum prominens, in forma ferè ovi mollis, cui exterior dura teſta deficit, quod vocant: *Aqua ſe trahit*. Nec priùs mulieres ad labores partus facilè admoneant, aut reluctantes cogant, niſi digitis orificium hians uteri, & iam vel fœtum, vel membranas denſas fœtum cingentes, & à conatu fętus fortiter diſtenſas deprehenderint, doloreſque iſti parturientium veri ſimul acceſſerint: Horum quoddam ubi deficit, non ſunt ad partum cogendæ. Continuato ergo fętus motu, & repetitis uteri ſpaſmis, rumpuntur tandem membranæ fętum cingentes, effluuntque liquores in iis contenti, unde dicunt vulgò: *Aqua ſalit*: qui liquores raro ſunt ſinceri, ſed ſubindè nonnihil ſanguine tincti, quod fit ex orificio uteri interno aperto: Quoties enim hoc aperitur, ſolet ſanguinem plorare, qui nunc ſolus, nunc cum his liquoribus ſolet effluere. Liquor hic ſeu aquarum effluxus laxat, emollit, ac lubricat vias, ut faciliùs hæ diſtendi, fętuſque per eaſdem, aliàs ſatis anguſtas, promoveri poſſit. Patienter autem, neceſſe eſt, expectet obſtetrix ſpontaneam membranarum rupturam aquarumq; effluxum, nec unguibus ſuis membranas rumpere debet, id quod fieret cum inſigni fętus & matricis nocumento, ſemperque partus impedimento, conf. MAURICEAU *lib. 2. cap. 7.* aut in tali caſu, quando membranę tenuiores unà cum fętu prodeant, & multum

tum admodum promineant; tunc enim aquas rumpere licet; vid. *Idem lib.* 2. *cap.* 11. uti etiam, ſi in præternaturali partu placenta priùs ſe offerat; tunc enim etiam membranas pro facilitando partu aperire licet: vid. *Idem lib.* 2 *cap.* 28. Hæc dum fiunt, mulier iſta ſeu mater ſellæ appropriatæ impoſita (cujus figura proſtat in Dn. D. VVELSCHII *Libro Obſtetricum*, *lib.* 1. *cap.* 23.) aut aliàs commodè ſituata, nempè per tranſverſum lecti cruribus inflexis, ita ut totę nates attingant, vid. VIARDEL *in libro Obſtetricum p.* 33. item MAURICEAU *lib* 2. *cap.* 8.) comprimendo abdomen expulſioni fœtus multùm adiumenti affert. Sub hoc conatu imprimis, dum tremunt genua, ex utroque latere adſideat fœmina robuſta quæ dicta genua fortiter teneat & firmet, aliàs gravia ſymptomata in coxis poſt partum percipiunt. Imò ſi negligenter firmantur, tàm debilitantur pedes, ut difficulter incedere queant. Mulier autem gravida adjuvet motum fœtus. Quod ſi ergò debilior in labore fiat, pauco vino generoſo, aut aqua cinnamomi ſpirituoſa, aqua vitæ mulierum, aut pauca aqua hirundinum cum caſtoreo, ſi forſan hyſtericę paſſiones immineant, refocilletur, ut ſtrenuò pergat in incepto labore, dum obſtetrix interea temporis ante & intra genua parturientis poſita & ſituata expectet, manus & digitos oleo liliorum alborum, aut amygdalarum dulcium, aut oleo cheirino aut ſimilibus illitas in vaginam uteri immittat, fœtum approximantem digitis blandè arripiat, ordinet, locet, & tandem capite priùs ita nonnihil protrahat, arreptoque hinc umbilicali fune ſimul placentam uterinam cum conjunctis membranis ſeu ſecundinis unà extrahat, ſtudioſè obſervando, ne tantillum aeris externi aut frigiduſculi in uterum parturientis ante aut poſt partum irrumpere poſſit. Hinc omnia linteis, ſtragulis & ſimilibus benè munita eſſe ſolent circa partum, ut aeris impediatur acceſſus, quia aliàs metus eſt, ne lochiorum ſuppreſſio, hincque uteri inflammatio, aut uteri inflatio, aut ſimilia ſexcenta mala, exinde ſuperveniant.

CAPUT L.
DE
PARTUS LÆSIONIBUS.

Quod partum ipſum attinet: ad hunc, ut fiat naturaliter, tria imprimis requiruntur:

1. Ut fiat legitimo tempore, nempè fœtu maturo jam & perfecto.
2. Ut fiat legitimo modo, cum debito ſcilicet ſitu & poſitu infantis.
3. Ut nullis gravioribus aut periculoſis comitetur ſymptomatis.

Quoad I. notum eſt, quod ſub ratione ſanitatis & circumſtantiarum variarum præter propter partus tempus naturaliter ſit menſis nonus, in hujus imprimis fine, aut circa principium decimi: unde qui eo tempore naſcuntur, dicuntur legitimi, per ſe ſemper vitales; qui verò citiùs excluduntur, abortivi & non legitimi, ſubindè non vitales, idque eò magis (ſcilicet ſunt abortivi) quò longiùs à legitimo abſunt termino; Nam etiam in ſeptimo vel octavo menſe vitales naſci fœtus, interdum obſervatum eſt, utut ſæpiùs moriantur, quia abortivi ſunt. Nec minùs lethalis eſt ſeptimeſtris partus, quàm octimeſtris, aut minùs vitalis octimeſtris, quàm ſeptimeſtris. Sed ambo utplurimum ſunt lethales, quia ſunt, ut dictum, abortivi fętus, nono menſe excludendi. Quod ſi ſeptimeſtres aut octimeſtres ſint vitales, hoc fit, quando vel falſo calculum ſuum ſupputavit mulier ſeu fœmina, vel quando computavit falſum conceptionis principium, aut quoniam eſt partus primus in juvencula, ſeu robuſtis & vegetis parentibus genitus, in quibus equidem generatur fętus robuſtus, ſed quia uterus eſt anguſtus nimis, eundem retinere nequit. De partu octimeſtri, an ſit vitalis vel non? elegantem conſcripſit Diſſertationem DRELINCOURT (*Scriptor Gallicus, Profeſſor Lugdunenſis*,) ubi ſtatuit, quod per ſe octimeſtris non ſit lethalis, quà octimeſtris, ſed ſit lethalis, qua abortivus menſis noni.

Ut autem cognoſcatur, an ſeptimo menſe natus fętus reverà ſit talis? cum interdum partus ſeptimeſtris ſit pallium impudentiæ noviter nuptorum: ut, inquam, cognoſcatur, obſervandum eſt, quod ſeptimo menſe nati ut plurimum habebant imperfectionis quaſdam notas, nempè in auriculis, in labio oris ſuperiore, in digitis pedum, & ſimilibus, iſtis ſcilicet partibus, quæ ultimò omnium perficiuntur, & quæ poſtmodum nono demum geſtationis menſe apparent perfectæ, obſervante hoc BORELLO *Cent.* 1. *Obſerv.* 71. aut certè imbecilles, aut debiles admodum ſunt: Conf. THIERMAYERUS *Conſil. lib.* 2. *pag.* 72. Hinc perfectus & robuſtus fętus ſuſpectus eſt, quod ſit legitimus, & non ſeptimeſtris: Conf. M.A.N.C. *Ann.* 8. *Obſerv.* 69. *pag.* 117. Rarum eſt, quod familiæ integræ obſervatæ fuerint, quorum liberi omnes partu ſeptimeſtri editi, Autore SYLVIO *lib.* 3. *Prax. cap.* 7. §. 19. Interim tamen ſi mulieres, uti dixi, juvenculæ, primiparæ, graciles ac agiles, tales primo partu raró novem menſes abſolutè complent; ſicuti mulieres, quæ jam ſæpiùs pepererunt, aut ætati conſiſtenti ſunt viciniores, utplurimum uſque ad menſem nonum perfectum, vel medium decimi menſis, utero geſtare ſolent.

In computando autem partus tempore intelliguntur menſes ſolares, non lunares: Conf. obſoletus *Tractatus* JOHANNIS PEGISSONELII *de Tempore humani Partus*, qui demonſtrat, etiam HIPPOCRATEM numerare 30. dies pro menſe, & ita intelligere menſes ſolares, nempè lunaris eſt dierum 27. & 8. horarum, ſed menſis ſolaris eſt dierum 30. Ergo decem menſes Lunares, & novem menſes Solares cum 10. diebus, exactè conveniunt, utrobique 40. ſeptimanas complent; & ita finem noni, principium decimi menſis ſolaris conſtituunt. Hæ 40. ſeptimanę complent exactè 10. menſtruationes muliebres; unde in computando tempore partus ad menſium emanſionem poſt conceptionem contingentem, practico reſpectus habendus eſt, i. e. quod abſolutè nona à menſibus primò emanentibus periodo, aut abſolutè decima à menſibus ultimò comparentibus ante conceptionem periodo, fiat partus, idque præciſe tunc temporis, cum menſes periodicè redire deberent: id quod obſervaſſe me aliquoties memini.

Hæc ratione temporis.

Quoad II. *ratione modi*, partus eſt vel *naturalis*, vel *præternaturalis*: *Ille*, quando partus accidit fętu in caput prono, ita ut capite primò prodeat: Præternaturalis verò partus eſt, quando alio ſitu, alio ve membro, v. g manu, pede, podice, &c. ad orificium uteri internum primitus ſe ſiſtat. Hujus quindecim modi ab Autoribus annotati reperiuntur: vid. in LUDOVICÆ BOURGEOIS, & Dn. D. VVELSCHII *Libro obſtetricum*. Situm hunc acquirit fętus, quando ultimo tempore ſe incipit extendere & invertere, capite inclinato orificio uteri imminet, quod fit, inſtante jam partu, anxiæ tunc fiunt mulieres, & dolores percipiunt. Capite prono & primitus apparente fœtum naturaliter prodire dixi. Nam brevi ante partum, dum violentiùs ſe movet fętus, hic ſe invertit, ut ita capite pronus ſe offerat.

Rariſſimum eſt & ferè ſingulare, (forſan adhuc dubium,) quando per ſeptimanam unam vel alteram, imò per menſem, ita in utero, inverſo ſitu, obſervati fuerunt fętus: Nec facilè hoc crederem, niſi LOVIS BOURGEOIS *lib.* 1. *cap.* 46. *in libro Obſtetricum*, narraret tale exemplum mulieris, quæ fętum per duas ſeptimanas & octo dies geſtarit inverſo ſitu & poſitu, ita ut capite oſſi pubis immineret. Præter hoc exemplum ipſa de ſe teſtatur, quod ſex ſeptimanas aliquando ante partum fętum ita geſtaverit inverſum, & pluries ſe hoc obſervaſſe, ſimiliter aſſeverat. Hoc ipſum etiam nuperrimè mihi confirmavit & faſſa eſt noſtra obſtetrix, paucis abhinc ſeptimanis defuncta, quæ ultra 4000. infantes ad lucem produxit, ſanctè aſſeverans: ſibi certò conſtare, quod aliquando ultra tres ſeptimanas fętus ſuper os pubis inverſus ita à quadam muliere fuerit geſtatus. Fateor, res eſt difficillima creditu, dum penſitamus, quomodo fętus tali inverſo ſitu in utero vivere poſſit ad longum tempus, cum notiſſimum ſit, adultos pedibus ſuſpenſos ex vitiato ſanguinis per caput circulo, non ita multo poſt quaſi apoplecticos interire: quod idem de fętu ſubſumi poteſt, niſi tales obſervationes, quas omnes ceu falſas traducere nequeo, aliud imperent & loquerentur. Res ergò adhuc, quoad hoc negotium, ulteriori experientiæ relinquenda.

III. Denique læditur partus, quando graviora accedunt ſymptomata, ita ut aut laboroſior, aut difficilior fiat, quàm naturaliter eſſe debeat: quo facit imprimis, ubi fętus in utero fuit mortuus.

De his læſionibus jam in ſpecie.

ARTICULUS I.

DE

PARTU IMMATURO.

MEMBRUM UNICUM,

DE

ABORTU.

PRimum ergo eſt vitium, nempè fetus nondum perfectus immaturè ejectus, qui ob id non, niſi rariſſimè, vitalis, lato ſenſu *Abortus* dicitur, Germ. *Es gehet ihnen unrichtig, nicht VVohl*, dicunt de hominibus; de brutis verò, *Sie haben verVVorffen*. Græci rectiùs & accuratiùs rem diſtinguunt pro varietate temporis, dum ſcilicet ejectionem ovi ab abortu propriè ſic dicto & fetu mortuo accuratè diſtinguũt; Nã Græci habent ἐκβολὴν & ἔκτρωμα: ἐκβολὴ propriè eſt ovi excluſio ſeu rejectio conceptus ſeu fœtus non formati ſub forma ovi, quale exemplum in *Hippocratis* ſcriptis reperitur: ἔκτρωμα verò eſt abortus ſeu ejectio fetus jam conſtituti. ἐκβολὴ ſeu ovi hæc ejectio fit intra ſex primas à conceptione ſeptimanas; poſtmodum conceptus à formatione ad decimam ſextam ſeptimanam, vel ad tempus motus, vocatur ἔκτρωμα: Nam poſt quartum menſem, ubi fetus moveri incipit, à medio geſtationis tempore ad verum partus tempus, dicitur Fetus mortuus;

Ergò *Abortus ordinarius eſt, qui venit ante tempus motus*, prout quidem feminæ motum æſtimare ſolent; poſt motum verò, perceptum in femina, dicitur fetus mortuus: quæ ipſa tamen à latinis ſub generali Abortus nomine comprehendi ſolent.

CAUSÆ.

Cauſa autem *proxima*, propter quam fœtus & conceptus non retineatur ad abſolutum geſtationis & partus tempus, ſed citiùs ejiciatur, eſt in utero, cujus vel præternaturalis coarctatio ex irritatione, contractarum fibrarum occaſionem præbente, conceptum fetum excludit, id quod frequentiſſimè vel ejus præternaturalis relaxatio, e. g. à fluore albo aut cachexia seroſa; vid. HIPPOCRATES *lib 5. Aphor.* 45. & AMATUS LUSITANUS *Cent. 6. Cur.* 50. item ab opiatis, eundem ad tempus debitum retinere nequit; hocque rariùs: membranoſus enim uterus & hinc fibroſus eſt, ex quarum tono naturali dependet, ut retineatur fetus.

Sin ergò vel relaxatione, vel contractione (nam in hujuſmodi cavitatum coarctationibus & conſtrictionibus ſemper orificii ampliatio adeſſe ſolet, v.g. in veſica urinaria,) fibrarum & membranarum; ejus lædatur tonus, leditur etiam debita fetus retentio, ut vel excludatur intempeſtivè, vel non debite retineatur, quin potiùs quaſi elabatur.

Inter cauſas remotas primariò ſunt tres, quæ abortum excitant: Scilicet

1. Cauſa externa, imprimis commotio uteri:
2. Cauſa violenta, aut nimius motus aut ſaltus, aut ſimilia; &
3. Rariùs quidem, à vitio ipſius matris, non conveniens fetui ſuggerantis nutrimentum. Accedit etiam interdum, ut nimia cura præcavendi abortum, abortum provocemus, multis ſcilicet citra neceſſitatem medicamentis adhibitis: *Feminæ* „ nempè *gravidæ nunquam meliùs valent, quàm* „ *quando nil medicamentorum aſſumunt*, ut rectè loquitur LINDANUS.

Sed ut hæc legitimè & decenter expediam, ad contractionem quidem nimiam, & præmaturum ſpaſmum, hinc præmaturam fœtus excluſionem ex utero, irritatur vel ſtimulatur uterus, vel à fœtu ipſo, vel ſui ipſius vitio, vel matris, pro varietate ſex rerum non naturalium.

Primò quoad fœtum, uterum irritantem & ad ſui excluſionem ſtimulantem, fit Abortus, quando fœtus eſt admodum debilis, ut quaſi ſarcina iners in utero retineatur, aut ægrotat, aut etiam moritur, vel quando non ritè utero cohæret: hinc enim ex præternaturali contento irritatus uterus, affluentibus ſpiritibus animalibus, ſe contrahit, & exinde excluditur fœtus. Afficitur etiam fetus, ſi ex erroribus diætæ fœtui debitum deficiat nutrimentum, debitam cohæſionem cum utero impediens. Sic etiam matris morbi in fetum derivati, hunc ad abortum diſponunt, quod de variolis BARTHOLINUS *Cent. 2. Epiſt. 85.* & PLATERUS *Prax. Tom. 3. pag.* 250. & ictero KERCKRINGIUS *Spic. Obſ.* 57. & PANAROLLUS *Pent. 4. Obſ. 44.* teſtatur.

Secundum in utero vitium, quo irritatus & contractus fœtum excludit, eſt in affectibus vel per eſſentiam, vel per conſenſum aut partium vicinarum læſiones & irritationes. Per eſſentiam, quando eſt vitiosè conſtitutus nimis anguſtus & exulceratus, aut quando tumoribus doloroſis eſt affectus, v. gr. ſcirrho, qualem ſcirrhum abortus cauſam obſervavit HILDANUS, aut quando laborat abſceſſu occulto. Ex tali enim occaſione uterus, dum debet extendi, ex dolore irritatus convellitur, hincque fœtus conceptus ejicitur. Hujuſmodi affectus à priori ſemper ſunt imperſcrutabiles. Faciliùs patent per conſenſum, v. g. ſi dyſenteria corripiantur inteſtina, aut anus teneſmo, aut etiam, ſi acriora clyſmata & ſuppoſitoria acria inconſideratè admoveantur, quæ ratione contiguitatis vaginam uteri & uterum ipſum ſtimulant ad contractionem & expulſionem: quò etiam pertinent hæmorrhagiæ graves; Hinc etiam eſt, quod mulieres nephriticæ, aut gravidæ nephritico dolore, præſertim primis geſtationis temporibus, correptæ ſæpiùs abortiant: vid. MAURICEAU *lib. 1. cap.* 13. per conſenſum enim uterus irritatur, ſe ſtringit & fetum excludit: & hinc etiam PANAROLLUS *Pent. 3. Obſerv. 20.* refert, ſe frequentiſſimè obſervaſſe, abortus cauſam in femellis quibuſdam fuiſſe nimiam renum debilitatem. Faciunt huc tormina colica, ex fructibus horræis fermentantibus interdum in gravidis oborta: item tormina, quæ coniunguntur cum paſſione hyſterica; nam & hæc ſimiliter interdum abortum provocant.

Tertiò ipſa mater pro rerum ſex non naturalium varietate diverſimodè affecta ſolet irritare uterum, & abortum provocare. Eminent hic aſſumpta, in ſpecie acida, quæ nimis aut frequentiùs uſurpata, & ad uterum delata, hunc irritant, fœtui nocent, eundem ad epilepſiam diſponunt, & ad abortum cogunt: Vid. DAVID *vander* BECKE *de Princ. Rer. Natural. pag.* 214. *& ſeqq.* Porrò ex alimento generoſiore & potu ſpirituoſiore aſſumpto, quæ ſanguinem nimis ſpirituaſcere & turgeſcere faciunt, v. g. ex aromatibus acrioribus, ex uſu vini generoſi, &c. ſubinde ſequitur abortus? Vinum enim pellit fœtum in iis, quæ ſunt ſaniores, vegetiores & ſpirituoſiores, ſeu, ut vulgò dicuntur, calidioris naturæ. Id quod imprimis ab initio conceptionis primis menſibus, & medio geſtationis tempore obſervandum eſt: Nam tribus ultimis menſibus hauſtulus vini generoſi ſub introitum lecti eſt optimus & proficuus interdum: vitetur tamen vinum Hiſpanicum aut Malvaticum, quod nimis eſt ſpirituoſum ac fermentativum: Faciunt huc odores fortes, de quibus *jam ſuprà* inſinuatum, imprimis fœtor candelarum extinctarum, hinc fumus carbonum extinctorum, de quo exemplum notabile refert. MAURICEAU *lib. 1. cap.* 1. Irritant nempè hi ipſi membranoſum uteri nimis extenſi, adeoque admodum irritabilis, ſyſtema, unde contractio, & fœtus excluſio. Notabile eſt, quod BORELLUS *Centur. 2. Obſervat.* 98. abortum in fœmina, cùm ſæpè pyxidi camphoræ inſediſſet, refert. Pertinent huc excreta & retenta, ubi conſideretur in gravidis ſuppreſſio, unde etiam in quibuſdam ſanguinis abundantia, fermentatio, & hinc uberior ſpirituum proventus, obruendo fœtum, hinc irritando uterum; adeoque communiter ſic dicta plethora, dum imprimis ſanguis in gravidis, ex ſuppreſſis menſibus, circa uterum coacervatus; hujus contractione occaſionem præbet non rarò Abortui, imprimis in juvenculis alacrioribus, ſpirituoſioribus, & ſimilibus: qui Abortus præcavendus eſt ſecta vena vel cucurbitulis medio geſtationis tempore, aut etiam repetitur bis vel ter hæc ipſa phlebotomia, in regionibus imprimis calidioribus: Vid. SYLVIUS *lib. Prax. cap. 6. §. 6. &c.* Imò ZACUTUS LUSITANUS refert de venæſectione ſingulis menſibus inſtituenda ad præcavendum abortum. Deinde affectus animi nonnulli graviores, qui maſſam ſanguineam inſigniter commovent, & ſpiritus animales in vagos & inordinatos motus cogere ſolent, ſæpiſſimè ad abortum inducendum multùm in receſſu habent; his enim facilè quoque uterus commovetur, ſicque fœtus expellitur. Excellunt inter hos terror, triſtitia, gaudium nimium, iracundia, & ſimilia. Et quidem frequentiſſimè mulieres nimis iracundæ Abortus patiuntur; commotis enim ſic ſpiritibus & tota maſſa ſanguinea, exinde non tantum humores in fœtu, & quibus fœtus includitur, conturbantur,

bantur, ſed etiam ſpirituum animalium impetus pervertitur, ſyſtema nervoſum convellitur, & uterus hinc commotus contrahitur, ſicque fœtum expellit. De terrore poſtmodum. Motus quoque nimius & exercitatio corporis incondita, imprimis mediis geſtationis menſibus, ſi ſit nimia noxia, eſt, & maximè facit ad Abortum: Hinc corporis equitando agitatio, ſaltatio nimia, curſus & caſus vel ab alto, vel pronus, in abdomen, & rerum ponderoſarum ſublatio, item fortis extenſio brachiorum & manuum ſupra caput, & omnia ejuſmodi, quæ corpus graviter moveant, fœtum commovent, & placentam avellunt à cohæſione cum utero & faciunt, ut proveniat exinde abortus. Vid. SINIBALDUS *Geneanthr. lib. 8. Tr. 2. cap. 13. pag. 701.* BURNETUS *Theſ. Pract. lib. 1. ſect. 5. pag. 6.* A ſublatione, enim ponderis gravioris propter retentionem halitus, & depreſſionem diaphragmatis, inferiora verſus premitur uterus, & deorſum movetur: Ab extenſione autem manus ſupra caput uteri orificium ampliatur, uterus dislocatur, & interdum membranæ fœtus rumpuntur. Facit huc etiam ſternutatio, tuſſis item ferina, imprimis vomitus, qui ſi ſint contumaciores, aut graviores, omnia hæc commovendo nimis, & plus minus irritando uterum, facile Abortum fœminæ provocant; Conf. SYLVIUS *loco citato*.

Verſamur adhuc in conſideratione Abortus ſeu partus immaturi: conſideravimus ejus cauſas remotas, quibus diſponitur uterus ad abortivam ſui contractionem, adeoque fœtus præproperam excluſionem. Pergimus jam ad eas cauſas remotas, eaſque rariores, nempe quæ uterum nimis laxant, eumque laxatum ita diſponunt, quo minùs commodè fœtum retinere poſſit, ſed ut præmaturè eiiciatur. Talis cauſa adeſt in fœminis, graviori & diuturno fluore albo correptis, ante vel etiam poſt conceptionem; item in iiſdem, quæ cachexia ſeroſa ſunt afflictæ: in his enim fibræ & membranæ uteri nimis laxatæ, flaccidæ & debiles, & uteri orificium internum nimis patulum, convenienter detenere nequit fœtum. Facit huc *Aphoriſmus* HIPPOCRATIS 45. *ſect.* 5. „*Quæ verò mediocre corpus habentes ſecundo aut tertio menſe abſque manifeſta cauſa* „*abortiunt, his cotyledones mucilaginibus ſunt refertæ,* „*& fœtum propter gravitatem retinere non poſſunt, ſed* „*abrumpitur*; Vid. etiam AMATUS LUSITANUS *Cent. 6, Curat.* 56. Præterea facit huc imprimis etiam defectus ſanguinis & ſpirituum, unde & debitus tonus uteri deficit; hinc nempe hæmorrhagiæ inſignes, aut etiam venæſectiones intempeſtivæ, ac ſimiles cauſæ, ſanguinem & ſpiritus animales male afficientes, aut depauperantes, ad abortum etiam ex parte diſponunt.

Tandem terror & pavor ſubitaneus uti fœtui non rarò necem, ita & utero relaxationem nimiam inducunt, ut ob id fœtum minus commodè retineat. Notum enim eſt, quod in terrore & pavore omnes partes exteriores ſubitò ſpirituum ſentiant defectum, hinc uti in terrore ſubitaneo firmiter apprehendere, aut res apprehenſas retinere non poſſumus, ſed gravi terrore perculſi rem aliquam continentes dilabi ſinimus; ita ſimili ratione à terrore & pavore diſponitur uterus, ut brevi poſt elabatur fœtus tanquam moles iners: unde & ſyncopes & ſimiles aliæ contingentes cauſæ, lipothymiæ, &c. ſubitò abortum provocare poſſunt: qua ratione etiam timor ac meſtitiæ diuturnæ ſæpiùs Abortum inducunt.

Denique, ut jam ſuo loco ſuperiùs monui, opiata ſæpiùs Abortus ſunt cauſa, quatenus ſpiritus animales figendo, eorum volatilitatem ac debitam in motu agilitatem nonnihil ſiſtant, unde etiam membranarum ac fibrarum uteri tonus relaxatus abortum infert, utut etiam opiata ipſi fœtui exiſtunt nocentiſſima, cujus internecionem ferè inducunt.

Hæc ferè ſunt cauſæ, è quibus ordinariò & utplurimum ſupervenire ſolet Abortus.

DIAGNOSIS.

Quod jam attinet *Signa* abortus præſentis, nempè excluſionis fœtus immaturi, per ſe patent. Potius ergò præcognoſcendus eſt futurus abortus ſeu inſtans, ut commodè præſervari poſſit à Medico.

Imminentem ergò abortum innuunt in ſpecie gravitas quædam inſolita circa lumbos & coxas, cum qua concurrit ſegnities quædam ad motum; adhuc conqueruntur tales gravidæ, quibus imminet abortus, de ſenſu quodam inſolito ponderis incumbentis ſinui pudoris, ac prementis vulvam. Nam aliàs fortes mulieres gravidæ per geſtationem ſalubres, ſunt ſatis agiles, & nunquam tale percipiunt pondus, niſi ultimis ſeptimanis, quando imminet partus, & quando uterus ſubſidet. Quando ergò alio tempore conqueruntur de ſimilibus inſuetis & inſolitis gravationis doloribus in ſinu pudoris, periculoſum eſt ſignum imminentis abortus.

Quod ſi præterea accedant vagi dolores lancinantes crebriùs recurrentes in abdomine & circa umbilicum, & ad ſinum pudoris uſque deorſum ſeſe extendentes, periculoſum admodum eſt ſignum, ne ſubſequatur abortus; imprimis ſi ſimul adſit quidam involuntarius conatus quaſi egerendi ex utero.

Certè hæc duo ſola ſigna, nempè gravitas inſolita à regione lumbari deorſum tendens, & ſupervenientes vagi dolores deorſum ad ſinum pudoris protenſi, ſæpè ſoli ſunt certum ſignum imminentis Abortus, cujus aliquot vidi exempla.

Item teneſmus in gravida abortum portendit.

Inſolita admodum ſegnities, inappetentia in gravida, ſitus uteri vel abdominis mutatus, ita ut qui antea ſurſum ſupra regionem pubis in medio ventre blandè eminebat & protuberabat, jam conglobatus deorſum verſus pudenda inclinet, & omnis tumor oſſi pubis nimis quaſi approperet, varia etiam vaga ſymptomata, rigores quidam & horrores, quos ſubinde comitantur ſubitaneę phlogoſes, idque reciprocè, item tremores, cordis palpitationes, &c. Imminentis Abortus ſunt prodromi: qui magis urget, ſi jam circa ventrem & lumbos dolores percipiuntur, qui verſus pubem & os ſacrum deſinunt cum quodam egerendi conatu. Quod ſi poſt aut cum hujuſmodi doloribus ſimul ſanguinis, vel puri vel ſeroſi, ex utero per orificium ejus internum obſervetur aliqualis effluxus, jamjam minitantis partus indicium eſt. Item ſi mulieribus gravidis ex quacunque cauſa, quæ ad abortum diſponere poteſt, ſerum cruentum, vel etiam ſanguis ex utero effluere incipiat, etiamſi non ſtatim ſequatur abortus, ſi etiam ſtillicidium tale perduret, aut ſubinde repetatur, ante ſeptimum vel nonum diem à prima apparentia, ſecuri ab Abortu eſſe non poſſumus, quin hic duobus diebus utplurimum ſubſequatur. Liquores ſeu aquarum eruptio, qualis ferè oriri ſolet in partu, innuit jam factam eſſe membranarum ruptionem & hiare inſigniter orificium uteri internum, adeòque inſtare proximè abortum.

Ex antiqua HIPPOCRATIS doctrina etiam ex mammis ſolet deſumi ſignum futuri abortus: Vid. *Section.* 5. *Aphoriſm.* 35. dum ex flacciditate & extenuatione mammarum, aut etiam ex fluxu lactis, aut ſanguinis ex iiſdem, metum futuri abortus præſagit; innuit enim hoc ipſum corruptionem ac depravationem nutrimenti fœtus in utero: cum quo eadem eſt materia, quæ mammas reddit turgidas, & conſequenter mammarum lac conſtituit. Vitiata ergò iſta materia, ita ut aut omninò deficiat, aut in mammis corrumpatur, forſan motum fœtus deorſum, & per conſequens futurum Abortum, innuit.

Hæc inter ſigna diagnoſtica etiam hoc obſervandum ſimul probè; fieri ſcilicet interdum, ut ex fœtu adhuc in ſua matre mortuo, & ad aliquot dies geſtato, matre ſcilicet inſcia, etiam irritetur uterus ad excluſionem; unde ſigna & ſymptomata abortientium ſuperveniunt. Apparentibus ergò ſignis excretionis & abortus, cavendum eſt, ne fœtum mortuum excernendum, tanquam fœtum vivum abortientem retinere ſtudeamus. Cognoſcitur fœtus mortuus ex ſignis infradeclarandis: in genere, quantum ad præſens negotium, ſufficiant hoc loco ſigna ab HIPPOCRATE *in libr. de ſuperfœtat.* recenſita, dum dicit: „*Cum mortuus fetus fuerit, dilabitur in utero, quocunque ſe vertat mulier, tanquam ſaxum* „*aut aliud quippiam ſimile, & pectinem frigidum* „*ordinariò habet mulier.* Regio pubis *eſt frigida*.

Hęc duo ſufficienter in imminente abortu concludunt, fętum eſſe mortuum.

Certè ex ſubito pavore, qui tertio menſe v. g. corripit mulierem, facillimè fit, ut moriatur fœtus, matre verò pavorem nil ſentiente.

Habent equidem fœminæ plura mortui fœtus ſigna: Sed hæc dubia ſunt, quoniam mulieres ſemper benè de ſe ſperare ſolent; rebus tamen in dubiis, ubi hoc ſolum adeſt ſignum, gravari plus ſolito naturam muliebrem ſeu geni-

genitalia; hoc ipſum ſufficit imminere abortum. Et quidem ſi obſervavit femina tertio menſe gravida ſe leviter aliquando ex repentina cauſa, terrore, pavore magno & ſimili modo inhorruiſſe, evenit, ut dictum factum à tali horrore moriatur fetus, matre minus hoc putante. Ubi ergò poſt talem horrorem brevi poſt ſequitur gravamen pubis & genitalium, certum eſt ſignum, imminere excluſionem fetus mortui. In tali ergò caſu abſtinendum eſt ab omnibus adſtringentibus, quin potiùs movenda eſt excluſio, quantò citiùs, tantò meliùs: „ *Nam ſi adſtringentia adhibeatis,* „ *quia abortus in excluſione fœtus conſiſtit, naturæ motum* „ *impeditis: In fœtu ergo mortuo, vel ſaltim eius ſi ſuſpi-* „ *cio adſit, nihil date quod adſtringat, quia alias pericu-* „ *lum infertur corruptionis uteri, eiuſque periculoſæ in-* „ *flammationis*, ut rectè loquitur LINDANUS. Par ratio eſt, ſi mola in utero congeſta malum hoc inferat;

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Notum eſt, quod in Abortu omni mulieres longè periculoſiùs laborent, & quidem graviùs, quàm in partu genuino & naturali; quia violentia ſubeſt, & poſt eundem vel mox vel poſt aliquot ſeptimanas gravi hæmorrhagia uteri corripiunt: hinc metus eſt, ne ſecundina retineatur, & dolores, hæmorrhagias graviores, ac alia graviora patiuntur ſymptomata, quæ ſi ſuperent, ſubinde multis adhuc ſymptomatibus, iiſque variis, per plures interdum annos infeſtantur.

Ex abortu graviori etiam interdum ſteriles redduntur ex læſione uteri ac vaginæ, ut poſtmodum non ampliùs uterum gerere queant mulieres, ſpeciatim ſi primus conceptus fuerit abortu reiectus.

Quò grandior etiam fœtus eſt, eo quoque periculoſior ſolet eſſe abortus: & quo minor & imbecillior eſt idem, eò minùs periclitantur.

Ex caſu ab alto ovi uterini primæ conceptionis reiectionem novi in juvencula, Sine ominoſo aut abortus ulterioris aut omnimodæ ſterilitatis periculo; quin jam 35 annos nata, 12. liberorum fœcunda mater ſupereſt; ſemel tamen poſt ſextum partum ex terrore ferè circa medium geſtationis tempus idem ſe paſſam eſſe, mihi retulit.

CURA.

Quoad *Curam*: Ea in abortu eſt nulla, dum nempè jàm fit, ſeu quando jàm fœtus à connexione cùm utero eſt ſeparatus; ſed potiùs adjuvetur à Medico, ut eò citiùs & cum minoribus ſymptomatis eveniat. Nam ſi præſente abortu adſtringentibus aliiſve ſimilibus remediis jam imminentem indubitatò, aut incipientem, aut jam quoddammodo factum abortum, & in quo ſanguis jam incipit erumpere, aut fetus jam extinctus eſt, retinere velimus, periculoſum eſt, & verendum, ne fœtus mortui (nam interdum fœtus in egreſſu moritur) retentionem, & hinc ejus & ſecundinæ putredinem, aut tandem ex ſanguinis impedita excretione hujus coagulati congeſtionem, aut periculoſiſſimam uteri inflammationem inferamus: ut taceam alia mille hinc metuenda ſymptomata. *Aliàs religio ſumma ſit Medico, quocunque in caſu vel tantillum dare mulieri, quod ad abortum facere poſſit*; ſicuti ad hoc tenetur juxta juramentum HIPPOCRATIS. Nam ut taceam, non tam facilè eſſe, in ſanis provocare abortum, quin non ſimul ſubinde ipſius matris vita periclitetur; ſanè in ægris, ſi abortum provocare velimus, tamen incertum eſt, an hoc ipſo gravida per abortum ſalvari poſſit: Rarus interim & notabilis caſus eſt, quem refert CASTRO *Tract. Quæ ex quibus*: Hoc ergò opus incumbat Medico,

(1.) Ut abortus præcaveatur,

(2.) Ut poſt abortum factum mulier ritè tractetur, & mala imminentia maturè præcaveantur.

Quoad præſervationem: imprimis inſtituenda eſt, dum adhuc in ſuo ſitu naturali fœtus eſt conſtitutus in utero, & ſaltim metus imminentis abortus adeſt; eaque ipſa præſervatio pro cauſarum remotarum, quæ aut irritatione, uterique præmatura conſtrictione, aut nimia ejus relaxatione, & membranarum tonum lædendo, Abortum inducere valent, varietate varia inſtituatur. Nam prima cauſa eſt frequentiſſima, etiam in primis geſtationis temporibus; poſterior verò rarior, & fœminis ſaltem circa ſecundum, tertium, ac principium quarti menſis, obvenit. Prout ergò diſtinguuntur hæ cauſæ, proxima & remotæ, eatenus etiam dirigenda venit cura præſervatoria. Ubi in genere obſervandum, in plethoricis venæ ſectionem interdum ab abortu præſervare; vid. AMATUS LUSITANUS *Cent. 2. Curat.* 95. item M.A.N.C. *Ann. 2. Obſervat.* 47. *pag.* 86. & *Ann.* 6. & 7. *Obſ.* 204. *pag.* 301. *Ann.* 9. & 10. *Obſerv.* 40. Imò ad præcautionem abortus ſingulis menſibus geſtationis ſectam venam refert RIVERIUS *Cent. 1. obſerv.* 53. item BINNINGER *in obſervat.* Conferatur etiam HEINRICUS ab HER *obſerv.* 14. de mulieribus, quæ cum quotannis abortirent, ter toto geſtationis tempore ſecta vena vitales fetus ediderint. Aperitur vena ferè in brachio; nec niſi caute, & certis ſolùm in caſibus venæ ſaphænæ ſectio inſtituenda, de quo vid. ZACUTUS LUSITANUS *lib. 2. Prax. Admir. obſervat.* 150. Interdum in impetuoſiore ſpirituum motu, aut graviore uteri irritatione aut ſpaſmo, ſubinde conſideratis probè quibuſvis circumſtantiis, ad opiata, nempè laudanum opiatum, cùm aliis confugiendum erit: Ubi verò laxitas in cauſâ eſt, vitanda ſunt; quin potiùs in hoc caſu cura præſervatoria inſtituatur cum aromaticis nervinis utero gratis, laxitatem & tonum corrigentibus; quin etiam cura ſimilis pro cachecticis per remedia ex lignis cum aromatibus inſtituenda eſt. In genere tamen contra quemcunque Abortum præſervandum commendatur ex vegetabilibus quocunque in caſu primariò verbena; cuius uſus, ſive ſit internus in Decocto, vel etiam aqua ejus deſtillata frequentiùs cohobata, eſſentia, extractum aut ſuccus, ſive etiam externus, eſt præſentiſſimum euporiſton mulierculârum ad præſervandum Abortum: quibus admiſceri poteſt parum aquæ cinnamomi, quia confortat fetum & uterum. Poſt verbenam ſunt grana chermes, quæ multum habent in receſſu, modò poſſint haberi ſincera, &, quantum fieri poteſt, recentia; quorum vel pulvis, vel elicita tinctura ZWelferi, item confectio alchermes ſine ambra & moſcho, ſi gravida perferre poſſit dulcia, optima ſunt, & mirè conveniunt ad præcavendum abortum. De adſtringentibus, millefolio, eiuſque Decocto, biſtorta, tormentilla, de plantagine, eiuſque ſucco, de remediis maſtichinis, & ex cydoniis, & ſimilibus adſtringentibus, ceu remediis per ſe notis, nihil addere volo. Semen plantaginis ad ℥ß. cum granis coccineis ex ovo ſorbili toto geſtationis tempore adhibitum, abortum præcavet: vid. VELSCHIUS *Miſcell. Cent. 3. Obſ.* 66.

Imprimis ex regno animali contra abortum conducit Ebur, & omnia ex ebore parata remedia, ebur ſine igne, gelatina eboris in potu diſſoluta, ac ſimilia frequenti ſunt in uſu; ac tandem ex hoc regno ſunt imprimis Aſtaci ſeu cancri fluviatiles, qui ſingulare ſunt experimentum ad præcavendum abortum, quacunque ratione adhibeantur: Sic eorum pulvis in fumo lentè exſiccatorum ſpecificum eſt *Poterii* ſingulare ad præcavendum contra abortum imminentem: non ſecus atq; ſuccus cancrorum fluviatilium contuſorum, cum bono vino expreſſus, & omni menſe repetitis vicibus à gravida hauſtus, experimentum eſt ſingulare HARTMANNI *pag.* 228. contra abortum imminentem: ab aliis etiam ſuccus aſtacorum, aut etiam cancrorum fluviatilium, cum juſculis pullorum contuſorum & expreſſorum laudatur: conf. etiam SACHSII *Gammarolog.* Loco horum pulverem cancrorum fluviatilium calcinatorum etiam cum ſucceſſu uſurpare poſſumus.

Denique ad omnem abortum ex regno minerali, ſi ita loqui liceat, optimè conveniunt Corallia præparata, eorumque paratæ convenientes tincturæ, & quæcunque coralliata, in ſpecie tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi legitimè parata, inſigniter confert ad præcavendum abortum, ſi à feminis aliquoties per ſeptimanam in liquore conveniente hauriatur: item hypocondriacis & ſcorbuticis tinctura coralliorum ſaſſafrata & antiſcorbutica eſt egregia: quò etiam ſyrupus coralliorum Quercetani referri poteſt. Ex his varia parantur Compoſita, quæ in frequenti ſolent eſſe uſu, ut pulvis contra abortum Auguſtanorum, pulvis Marchionis, Margaritæ præparatæ, &c. propinanda in aqua verbenæ cum ſucco & ſyrupo cydoniorum, coralliorum Quercetani, de corticibus citri, & ſimilibus: V. g. contra abortum in genere:

℞. *Pulv. contr. abort. Aug.* ℨii.
Matr. perlar. præp.
Ebor. ſine igne ana ℈ii.
M. D. S.

Pulvis

Pulvis adſtringens, pro aliquot vicibus.

Vel

♃. *Mag. Corall. cum ſucc. citri,*
Ebor. ſine igne,
Gran. Maſtich. an. ℥i.
Pellic. ventric. gallin. ℈iv.
M. f. Pulv. S.

Pulvis adſtringens, de quo duo cultri cuſpides ſumantur bis in die.

♃. *Pulv. cancr. fluviat. in Mariæ Balneo exſicc.* ℥ii.
Calcinat.
Matr. perlar. præp. an. ℥i.
M. f. Pulvis,
irrorandus cum *olei deſtillati macis* gutt. aliquot.
D. S. *ut antè.*

Item

♃. *Aquæ ceraſ. nigr.*
Flor. til.
Epil. Lang. an. ℥i.
Corall. rub. præp.
Ebor. ſine igne ana ʒß.
Syr. Corall. Querc. ʒvi.
M. D. S.
Potio adſtringens, benè circumagitanda.
Detur cochleatim.

Externè in genere ad præcavendum abortum optimè conducit panis piperatus, in forma rotunda, melle illitus, & pulvere caryophillorum, macis, cumini, & ſimilibus benè aſperſus, & utrinque, tàm lumbis, tàm abdomini, regioni pubis, calidè applicatus, dùm nimis ſubſidet uterus; hinc enim fit interdum, ut denuò ſurſum verſus in naturalem ſitum ſe diſponat ac credeat. Nec inconveniens eſt, ut in imminente abortu fermentum, cum pauco cinamomi & caryophyllorum, & aliis aromatis, mediante vino ſubactum, in forma cataplaſmatis applicetur infrà regionem umbilicalem & ad lumbos: vel dum jam dolores incipiunt corripere mulieres, optimum eſt applicatus ſacculus ex herbis menthæ, abſinthii, roriſmarini, meliſſæ, & ſimilibus, in vino generoſo bullitis, calidè applicatus: præſertim quando fœtus eſt debilior, aqua vitæ mulierum, vel balſamus puerorum, vel vinum Malvaticum cum pane toſto, abdominis regioni umbilicali convenienter imponitur. Optimum eſt cataplaſma ex melle cum meliſſa, chamomilla, pipere, nuce moſchata, zedoaria & ſimilibus, quod nunc umblico, nunc lumbis, ubi ad ilia deſcendere incipiunt, applicetur. Thermæ à quibuſdam uſurpantur: Sed hoc intelligitur eo in caſu, quando mulieres ex nimia laxitate abortiunt, tunc quando nondum ſunt gravidæ, ſunt ſaluberrimæ. Aliàs, ubi imminet abortus ex relaxatione uteri, conducunt bdellium & maſtix aceto diſſoluta, linteis inducta, & inſtar cataplaſmatis ſeu emplaſtri regioni abdominis hypogaſtricæ applicata.

Vel

♃. *Empl. de galb.*
Tacamahac. ana q. ſ.
Malax. cum. ſ. q. *Balaſ. Peruv.*
D. S.
Cataplaſma adſtringens.

Et applicetur lumborum regioni.

HEURNIUS in tali caſu commendat balnea aluminoſa; quæ tamen in ultimis geſtationis menſibus minus ſunt tuta, quoniam notum, quod vaginam aliàs reddunt anguſtam, unde ſequitur partus laborioſus.

Hæc in genere.

Juxta hæc in ſpecie, pro varietate cauſarum remotarum, imprimis ex ſex rebus non-naturalibus, & variarum indicationum, varianda etiam eſt cura, cum ſæpiſſimè cauſæ ſint graviores *animi affectus*, primariò iracundia, terror, & pavor, qui inſigniter hoſtiles ſunt gravidis, & mortem ſeu necem minantur fœtui, & ex his cauſis imminentem abortum neceſſe eſt maturè levet Medicus. Et quidem ſi *ex medicamentis acribus* irritantibus, imò acido vel aſſumpto vel intùs genito uterum irritante, & *iracundia*, qua omnes ſucci confuſi effervescentiam excitant, ſicuti etiam in terrore, pavore, & ſimilibus metus abortus immineat, appropriata quædam abſorbentia, præcipitantia dicta, quæ acidum corrigunt, & ſanguinis imminentem coagulationem, & ſtagnationem impediunt, in uſu eſſe ſolent. His ergò in caſibus convenit ebur ſine igne & medicamenta ex ebore, (& quidem ſin ab ira immineat abortus, ebur ſine igne propinetur in vino acidulo, vel in aceto roſaceo: convenit etiam gelatina eboris acida reddita, in vehiculo appropriato hauſta, vel in potu ordinario diſſoluta:) Cancri fluviatiles, & omnia cancrina jam laudata, ſingulare quid obtinent pulvis contra abortum Auguſtanorum, cinnabaris antimonii, item pulvis Marchionis, ſpecificum cephalicum, pellicula cartilaginoſa ex ventriculo gallinarum ſumpta, exſiccata pulveriſata ad ℥i. tali leporis, præparata ex dente hippopotami ex dente caſtoris, & ſimilibus, in uſu ſunt: quibus addantur blanda aromatica, nux moſcata, caryophylli, tantillum cinamomi, item coralliorum tinctura, in ſpecie ſaſſafrata, quæ à terrore imminentem abortum præſervat. Aliquando juvenculæ quarto menſe gravidæ, quæ per ſcalas deciderat in cellam, & exinde inſigniter *terrefacta*, ita ut ferè per dimidiam noctem non ſentiret motum fœtus aliàs alacris, præſcripſi ſequentem Miſturam, quæ in quovis abortu, à gravioribus animi pathematis metuendo, uſurpari poteſt.

♃. *Aquæ lil. convall.*
Ceraſ. nigr.
Epil. Lang. ana ℥i.
Ebor. ſine igne ʒß.
Pulv. epilept. March. ℈ß. ad ℈i.
Specif. cephal. gr. xv. ad ℈i.
Thuris,
Maſtich. ana gr. v.
Syr. Corall. Querc. ʒvi.
M. D. S.
Potio confortativa adſtringens.

De qua miſtura non ingrata capiebat ſubinde, benè agitata, aliquot cochlearia: unde factum eſt ut poſtmodum ceſſaret alteratio à pavore inducta, & fœtus indè roboratus denuò ſe alacriter moveret: applicata ſimul externè cruſta panis cum vino malvatico abdomini, de quo ſuperiùs.

In ſpecie ſi *iracundia* fuerit *gravior*, conſultum eſt, ad orgaſmum ſuccorum & perturbatum ſpirituum animalium motum ſiſtendum, ut nonnihil de laudano opiato, cautè tamen, uſurpetur, ut ſiſtatur facilis uteri irritatio & contractio. Quodſi uterus aut fœtus roborandus ſint, tormentilla, decoctum millefolli, grana chermes, maſtix, thus, & ſimilia adhibenda veniunt. Sin *à nimio frigore externo*, ut interdum fit, immineat abortus, ita ut fœtus quaſi torpidus & nonnihil ſtupefactus hæreat, convenit internè aqua vitæ mulierum, balſamus embryonum, ſive internè ſive externè uſurpentur, aqua caryophyllorum compoſita,) vid. VELSCHII *Miſtom. Cent. 1. Obſervat. 10. annexa* M. A. N. C *Ann. 4. & 5.*) & ſimiles aquæ ſpirituoſæ. *Externè* conveniunt inunctiones cum oleo maſtichino, cui additum ſit oleum deſtillatum macis, caryophyllorum, aliquot guttulæ olei deſtillati cinamomi cum balſamo Peruviano.

Sin à *lipothymiis* metuendus abortus, aqua cinnamomi borraginata, tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi, confectio de hyacintho, ſyrupus florum tunicæ, &c. conducunt.

Quodſi à *cachexia ſeroſa* ſit malum, lignorum decoctum ad præcautionem abortus ſunt optima; Sic enim PLATERUS *lib. 3. Obſerv.* abortum frequentem aliàs per crebriorem decocti guajaci uſum curavit. In quo caſu, uti etiam in albo fluore nimio, Fontanellæ in crure apertæ, non ſunt inutiles: Sic ZACUTUS LUSITANUS *Prax. Admir. Obſerv.* 450. pro præſervatione abortus fontanellam ſummè prodeſſe obſervavit.

Ubi ex *torminibus* ſeu *doloribus abdominis nothis* imminet periculum abortus: convenit panis iſte piperatus cum melle abdomini applicatus ac ſuperimpoſitus: internè verò convenit pulvis zedoariæ, vel per ſe, vel cum pane, cui illitum ſit butyrum, aſſumptus.

Hæc ſunt primaria remedia, quæ contra Abortum ad eius præſervationem ſolent uſurpari.

Facto jam abortu, Medicus præcaveat ſymptomata. Ad duo ergò reſpiciat:

(1.) Ut ſecundina & placenta poſt fœtum ſimul excernantur integra: Nam poſt abortum pertinaciter adhæret utero, unde periculum eſt, ne lacerata ſecundina, quando ab obſtetrice pauló fortiùs tractatur, ex parte prodeat, & ex parte remaneat: Conf. M. A. N. C. *Ann. 1. Obſervat. 128. pag. 287.* Si non excernatur, manu imprimis cautè extrahenda: (conf. MAURICEAU *lib. 2. cap. 10.*)

cum

cùm interna medicamenta ſecundinam pellentia propter hæmorrhagiæ metum ferè ſuſpecta ſint. In ſpecie verò mulier mox poſt abortum in lectum benè calefactum ſe componat, extenſis probè ſimulque invicem ſuperimpoſitis cruribus quietè jaceat, & ab omni frigore, quantum poſſibile, imprimis etiam extremorum, manuum & pedum, ſe muniat, nec manus etiam, ſi tempus ſit frigidiuſculum, extra lectum exſerat. Nam

(2.) Frigefactis externis vel modicè, vehementiſſima ac periculoſa utplurimum uteri imminet hæmorrhagia, nunc immediatè poſt abortum, nunc poſt quartam demum ſeptimanam ab abortu, ut ferè periculum mortis incurrat mulier: in qua propinanda tandem ea, quæ infra *Sect. 8. cap. 2. Art. 2. circa lochiorum nimium fluxum* proponentur, & aliàs contra hæmorrhagiam uteri nimiam quamcunque uſurpari ſolent, conducunt.

Vel

♃. *Aquæ tenell. cornu cervi* ℥ iii.
Succ. Cydon.
vel
Granat. acid. ℥ i.
Hæmatit. præp.
Corall. rub. præp.
Terræ ſigillat. ana ℈ i.
Laud. opiat. gr. i ß. ad gr. iii.
Syr. plantag. ʒ vi.
M. D. S.
Potio adſtringens, benè circumagitanda.

Ad imitationem SYLVII:

♃. *Aquæ plantag.*
Meliſſ. an. ℥ i ß.
Spirit. theriac. ſimpl. ʒ iii.
Acet vini ℥ ß.
Troch. de Carabe ʒ j.
Croci Martis præp. ʒ ß.
Syr. de roſ. ſicc. ℥ ß. ad ʒ vi.
M. S. ut antè.

Externè verò ſpongiæ aceto ac vino rubro madefactæ applicentur ſecundùm RIVERIUM *Cent. 4. Obſervat. 46.* Aut fiant ſacculi ex roſis, balauſtiis, malicorio, & ſimilibus, qui in vino rubro bulliti calidè applicentur.

Hæc de partu ratione temporis immaturo.

ARTICULUS II.

DE

PARTUS SITU VITIOSO.

QUod attinet II. Partum præternaturalem, ratione ſitus infantis vitioſi, cujus modi quindecim enarrantur, hujus correctio imprimis obſtetrici expertæ incumbit, quæ manibus, oleis appropriatis inunctis, fœtum in naturalem ſitum, quantum poſſibile, reponere debet, ſive ſit vivus, ſive mortuus, ut repoſitum commodè extrahat. Cum verò hoc rariſſimè fieri poſſit in omni ſitu fœtus vitioſo, optimus ſuccurendi modus eſt, ut pedibus arreptus fœtus extrahatur, de quo conſulenda venit experientia VIARDEL *in ſuo libro Obſtetricum*, & hinc MAURICEAU *de Morb. Mulier.* Tutiſſima hæc ſimulque facillima eſt methodus, cujus encheiriſes pluribus ab hinc Autoribus deſcriptæ videantur. Quodſi hoc fieri nequeat, qua data faciliori occaſione ac ſitu fœtus extrahendus, & hac ratione matris vita ſalvanda. Modi videantur in iis, qui ſcripſerunt ex profeſſo de hac materia, imprimis LUDOVICA BOURGOIS, item SCIPIONIS MERCURII *Tractatus*, quem in noſtra vernacula edidit ſpectabilis *Decanus noſter* Dn. D. VVELSCHIUS. Si enim fœtus non eſt vitalis, non ſemper neceſſe eſt, ut in debitum ſitum reponatur, ſed in malo graviori imprimis etiam quocunque modo eum extrahere nitatur obſtetrix. Unum adhuc moneo circa partum difficilem: Præ cæteris caſus eſt periculoſiſſimus, quando pedibus primò prodit infans, ita ut etiam manus deorſum verſus inclinent: nam ſic fit, ut egreſſo corpore orificium uteri internum circa collum iterum ſe ſtringat, ita ut fœtus extra uterum, caput autem ejus adhuc in utero hæreat, & reddat partum difficilem. Caſus eſt periculoſiſſimus, & tales fœtus dicuntur Agrippæ. Ubi non poteſt emendari talis poſitura infantis, obſtetrix ſaltem alterutrum infantis brachium eò dirigat, ut ſurſum verſus ad caput vergat; Sic enim fit, ut propter brachii extenſionem ſurſum factam uterus non poſſit ſe contrahere circa collum: quo brachio retracto ſe vel ultrò fœtus ad ſui exitum accingit, eumque inſigniter adjuvat, utut non ſine graviſſimis cruciatibus matris. Vid. interea, qui de hoc ſcripſerunt ex profeſſo. Si fœtus ita eſt mortuus, ut nequeat arripi, chirurgicis inſtrumentis fruſtulatim diſciſſus extrahatur.

ARTICULUS III.

DE

SYMPTOMATIS IN ET CIRCA PARTUM.

MEMBRUM I.

DE

DOLORIBUS PARTURIENTIUM NOTHIS.

PAtet ex hactenus dictis, quod in Partu ex ſpaſmo uteri & partium membranoſarum dolores certi, pro ſtimulando partu neceſſarii oriantur: qui dolores parturientium veri cautè & accuratè diſcriminandi ſunt à Doloribus Parturientium Nothis, utpotè qui Parturientes maximè cruciant, & partum difficilem reddunt; de quibus pauci quidem mentionem faciunt, cum tamen probè obſervandi ſint. Fit enim ſubinde, ut graves dolores abdominis circa umbilicum, regionem lumbarem & totum ventrem, ad pubem protenſi, interdum per menſem, interdum per aliquot ſeptimanas aut aliquot dies, antequam partus inſtet, ſemper fœminas mirè torqueant, qui non tantummodò totum abdomen inſtar torminum colicorum & iliacorum occupant, ſed interdum etiam ſubinde inferiora verſus ad pubem uſque deſcendunt, & incautis tanquam veri partus dolores imponunt. Quod ſi tunc mulieres cogantur, ad laborem partus, id cum ſumma difficultate, labore & anxietate contingit: imò fit interdum, ut, dum maximè eniti in talibus doloribus volunt fœminæ, denuò remittant dolores & evaneſcant, & interdum adhuc per tres, vel quatuor, vel octo, interdum per quatuordecim dies, & interdum per ultra integrum menſem, fœtum denuò retineant: Tales ergò dolores vocantur vulgò DOLORES NOTHI.

CAUSÆ.

Nempè oriuntur hi ipſi dolores Nothi à convulſionibus ſeu ſpaſmis inteſtinorum & meſenterii, adeòque ad Colicas convulſivas reverà pertinent; unde etiam vicinæ utero partes ſimul nonnihil convulſæ ſimilem dolorem, inſtar parturientium, repræſentant. Uno verbo: *Sunt* nihil aliud, quàm *dolores inteſtinorum colici & iliaci graviores*, qui fiunt ab eorum dolorificis ſpaſmis & convulſionibus, aut qui interdùm hyſtericam paſſionem aut antecedunt, aut comitantur; & non tantùm ab aſſumptis flatulentis, aut ab ingeſtis acidis, ſimilibuſque, ſed etiam interdum ex efferveſcentia vitioſa ſucci pancreatici, & bilis, in primis viis corruptorum, oriuntur, prædominante etiam Acido plus minùs auſtero, unde & imprimis ſuffocationes hyſtericæ talibus doloribus in prædiſpoſitis ſubinde ſuperveniunt, vel lipothymiæ. Fiunt item interdum tales Dolores Nothi à mucilagine pontica acida, tenaciùs inteſtinis affixa, quavis occaſione commota aut reſoluta; unde dum eam criſpationibus doloroſis excutere nituntur inteſtina, facilè tales falſi Parturientium Dolores ſuccedunt: Sic mulier quædam aliquamdiu ex eſu raphani incidebat ſequenti nocte in graves dolores abdominis, ita ut acceſſerit obſtetrix, & aliæ mulieres; volebat eniti; nihil procedebat, inſtabat laboribus per integram noctem, manè dolores ceſſabant, & expectabat adhuc quatuordecim dies ac noctes. Sæpiſſimè in partu veris partus Doloribus Nothi hi ipſi dolores, uti ſubinde antecedunt verùm partum, ita quandoque conjunguntur ipſi partui, & non rarò poſt partum etiam ad tempus durant, dum nempè uterus in partu ſpaſmo correptus & contractus pro excludendo fœtu, motus iſtos convulſivos ratione ſuorum nervo-

rum, ex meſenterii plexibus derivatorum, ad hos plexus nempe, continuat; unde & reliqui nervi ex his oriundi ſimiles ſpaſmos & contracturas concipiunt, ſibique annexas partes membranoſas, inteſtina & meſenterium, dolorificè convellunt. Qui dolores ſemel excitati in his parturientibus etiam poſt partum durare ſolent, adeò ut tali in caſu ſubinde epileptici inſultus, in partu imprimis laborioſiore, superveniant, iique eò atrociores, quò propior fœtus inſtat, & qui excluſo fœtu ſpontè ferè ſua denuo ceſſant; vid. M. A. N.C. *Ann. 2. Obſ. 67. p. 124.* Suntque hi Dolores Nothi aut colici, aut iliaci, aut hyſterici. Non ergò apparentibus quibuſvis abdominis doloribus ſtatim ab obſtetricibus ad enixum cogendæ ſunt mulierculæ; nam in hoc peccatur quotidiè ab obſtetricibus ignaris, quod citò nimis ſellæ puerperali imponant gravidas, & levi etiam dolore correptas ad enixum, quantum poſſint, cogant, hoc ipſo ſatisfeciſſe ſe ſuo officio putantes, ſi infantem modò habeant ex matre, ſive cum parturientis id fiat commodo, ſive cum ejusdem detrimento. Sed exſpectetur modo legitimum partus tempus; nam tunc dolores partus veri vel ſponte & ſufficienter cogunt mulieres ad partum, & tunc etiam, ſi veri dolores exiſtunt, uterus ſimul ſe aperit, aquæ effluunt & omnia ſpontè ordinatèque, ac NB. longè faciliùs reddunt; ſin è contra nimis intempeſtivè & ob dolores iſtos nothos ad partum cogantur mulieres, inſigniter ſub inani conatu debilitantur, & enervantur, adeò ut dum poſtmodum verum parturiendi ſupervenit tempus, ipſæ non ſufficiant labori, quin omnia difficiliora, & laborioſiora, & cum ſummo fœtus ac matris periculo fiant. Nempè nunquam priùs ad partum excitandæ ſunt gravidæ, niſi (1.) Tumor abdominis benè ad inferiora, ad regionem pubis, deſcenderit; (2.) Dolores ex lumbis deorſum verſus ſupervenientes fortes & ſæpè recurrentes urgeant; (3.) Orificium uteri internum apertum ſit; & (4) In protuberantibus membranis ritè aquæ formatæ ſint. Conf. hic. MAURICEAU *l. 2. c. 2.*

DIAGNOSIS.

Ea, quæ hactenus dixi, quod nempè dolores Parturientium veri à nothis accuratè ſint diſtinguendi, & diſcriminandi à doloribus inteſtinorum & partium vicinarum aliarum, per conſenſum utplurimum evenientibus; item quod hi dolores veri & nothi oriantur à ſpaſmodicis contracturis uteri & reliquarum partium vicinarum in partu; inteſtinorum verò in doloribus: Hoc ipſum etiam confirmat Obſervatio egregia & notatu digna HOEFERI *in Herc. Med. pag. 326. & 327.* ubi refert de muliere nephriticis doloribus correpta, quæ ab adſtantibus indoctaque Obſtetrice tanquam parturiens fuit tractata: ſic è contrario etiam *l. c.* proſtat hiſtoria mulieris reverà parturientis, ſed ignaræ proprii negotii, quæ tantùm nephriticis doloribus ſe corripi putavit, dum ſuperveniens fœtus robuſtus ipſum affectum meliùs pateſeciſſet, dum ſcilicet dolores nephritici per conſenſum dolores etiam colicos inteſtinorum eduxerint, unde iſte error, quod non potuerint diſtingui à veris partus doloribus: Unde etiam, cùm omnis excludendi fœtum labor eſſet irritus, matre inſigniter, ſed fruſtrà, debilitata, hæc ipſa poſtmodum poſt duos elapſos menſes verum denique & vegetum peperit filium; cùm anteà applicatis renum regioni unguentis anodynis, ac aliis appropriatis, dolores iſti nephritici fuiſſent ſedati. Facit huc obſervatio & monitum HILDERI *de Lithot. veſicæ pag. 741.* ne, quæ calculo veſicæ affliguntur gravidæ, & exinde ſummum quaſi enitendi conatum patiuntur, pro parturientibus habeantur: Sic refert VIARDEL *in libro Obſtetricum pag. 60.* dolores colicos pro doloribus partus vulgò habitos.

Dolores iſti *Nothi à doloribus veris* Parturientium *non adeò facilè diſtinguuntur*, niſi à mulieribus, quæ jam ſæpiùs pepererunt, aut ab expertis obſtetricibus: Cognoſcuntur tamen etiam ab aliis:

1. Si nimis intempeſtivè mulierem prehendant, antequam nempè ex ejus calculo verum partus tempus inſtet.
2. Quando alia ſigna ac partum naturalem requiſita non adſunt, ſeu deficiunt: v. g. quando orificium uteri adhuc connivet, nec eſt apertum: quando aquæ effluere nolunt; item quando obſtetrices nec motum fœtus, nec tenſionem membranarum percipiunt, & ſic porrò.
3. Si in his doloribus nothis mulier lectis calidis & ſtragulis, item linteaminibus calefactis ac fomentationibus ſiccis probè calefactis, abdomen foveat, pedeſque blandè incurvet & ad corpus attrahat, dolores ſic ceſſant, cùm è contrà dolores partus veri talibus calidis fomentationibus, & pedum attractione, protinus exaſperentur & promoveantur, obſervante hoc LUDOVICA BORGEOISA *in libro Obſtetricum.*
4. Si internè cereviſiam calidam decoctionis ſeminis cumini bibat, ceſſant ferè dolores nothi; cum è contrà dolores partus veri talibus calidis, potiùs exaſperentur & promoveantur.
5. Si conjuncti ſint dolores partus veri cum doloribus nothis, id quod ſæpiùs accidit, cognoſcitur ex eo, quod non ſolùm ad regionem pubis & uteri graviùs & acerbiùs torqueantur, ſed etiam quod ſuperiores abdominis partes, nempè circa umbilicum & regionem colli, ſimul crucient, & vagis, modo ſimul diſtinctis vicibus mulierem prehendant, ut etiam Vomitus ſuperveniant.

PROGNOSIS.

Dolores hujuſmodi Nothi hoc incommodi habent, quod interdum primariæ ſint cauſæ, quod tandem abortivus excernatur fœtus, vel mulieres ultimo menſe nimis citò abortiant: item quod conjuncti cum doloribus partus veris, hos impediant & imminuant, ſeu contractionem uteri, & ex hoc fœtus excluſionem tollant, adeòque parturientem debilitant, partum diutiùs protrahant, & laboroſiorem reddant.

CURA.

Non opus eſt ſemper, ut curentur hujuſmodi Dolores nothi, nam ſubinde quiete & opertione ſtragulorum ſpontè diſparent denuò: ſin verò nimis diuturni ſint, internè ea, quæ *ſuperiùs Sect. 6. cap. 4. Artic. 4. de Torminibus Gravidarum* dicta ſunt, applicari poſſunt, imprimis aqua & ſpiritus Zedoariæ, item ſpiritus nitri dulcis ritè paratus in parva doſi, detur.

Externè fomenta calida, tam ſicca quam humida, ex plantis anodynis carminantibus, chamomilla, imprimis Romana, conveniunt. Item cataplaſma, ex melle cum zingibere, nuce moſchata, cinnamomo, caryophyllis, & ſimilibus, lumbis & abdomini inſternatur, quod optimum eſt. Vel recipiantur *mentha, abſinthium, caryophylli*, &c. ſubigantur & leviter bulliant cum *Vino malvatico*, ut fiat Cataplaſma, applicandum regionibus prædictis. Vel meliùs eſt, ſi recipiatur *panis piperatus*, illinatur *melle* largiter, quod adſpergendum cum *dictis aromatibus*, & tepidè applicandum lumbis & umbilico. Dolores autem veri potiùs his ſtimulantur. Interdum Clyſteres, imprimis abſtergentes ex lacte, vel qui ſine ſtimulo inteſtina abſtergunt, aut carminantes blandiores, poſſunt injici.

MEMBRUM II.
DE
PARTU DIFFICILI.

PRæternaturalis quoque eſt partus, quando tempore & ſitu naturalis, laborioſior tamen & gravioribus comitatus ſymptomatis, accidit Partus, qui dum in conatu partus vel tardè nimis procedit, ita ut diutiùs, quàm par eſt, & gravioribus doloribus laboret fœmina, aut ſi dolores non benè continuent, aut ſi anxietates ſummæ adſint, quæ non rarò inſigniter augentur à flatibus, inteſtinis parturientis retentis, atque non tantùm totum abdomen expandentibus, ſed etiam muſculorum ejus & diaphragmatis, & ita excluſionem fœtus inſigniter imminuentibus, aut à ſuperveniente paſſione hyſterica, anxietates intendentibus. Utplurimum tamen ſub nomine Partus difficilis naturalis, Partus tardior, & qui difficulter ac lentè ſuccedit, intelligitur.

CAUSÆ.

CAUSÆ, quæ tardiorem & difficiliorem reddunt partum, aliàs in cæteris requiſitis naturalem, ſunt vel in fœtu, vel in matre, vel in viis, per quas tranſire debet fœtus: In fœtu & matre quidem imprimis eſt languor & defectus virium, alterius aut utriuſque: in viis verò, quando ſunt minus patulæ.

In ſpecie Mater eſt cauſa partus difficilis, quando debilis eſt, & viribus plus minus exhauſta, ut minus ſufficiat pro labore partus, ſi ſit.

1. Morboſa, aut conflictata fuerit morbis gravioribus variis geſtationis tempore. Vires requiſitæ ad partum ſunt fundatæ in ſpiritibus animalibus, quorum impetu ſpaſmi iſti perficiuntur, mediantibus quibus fœtus excluditur: Horum enim defectus in matre debilitata, morboſa, &c. facit Partum laborioſum.

2. Ex parte matris redditur Partus difficilis, ſi graviores dolores nothi vel præceſſerint, vel etiam conjuncti ſint veris partus doloribus, à quibus doloribus nothis graviter ſubinde debilitantur fœminæ, ut exinde partus difficilis & laborioſus ſit. Quò etiam

3. Pertinet parturientium ſudor, qui ſi eſt nimius, difficiliorem ferè partum reddit; nam quò plus ſudant in partu, in ſpecie circa caput, eò magis ex ſpirituum nimia diſſipatione decreſcunt vires, & inſigniter debilitantur.

4. Si interruptus, & nunc irritus, nunc denuò urgens ſit pariendi conatus, id eſt, *cum inſiſtunt dolores, cum veniunt & mox iterum ceſſant &c.* hoc ipſo mirè etiam debilitatur fœmina, quia ex inordinatis ſpirituum motibus ferè enervantur vires: Item quando dolores non rectè feriunt uterum & partes genitales, ſed in locis inferioribus ad loca ſuperiora, caput, ſtomachum, brachia, &c. retorquentur.

5. Inſigniter etiam huc faciunt animi pathemata matris graviora, quæ per accidens matris pariendi conatum impediunt, ſpirituum animalium maximè neceſſarium motum ad uterum ab eo avertendo, v. g. in parturientibus nimis verecundis, imprimis primiparis, in nimis timidis, aut etiam delicatulis dolores fugientibus, &c. His enim ſubinde divertitur ſpirituum animalium impetus ad uterum directus, unde ſpaſmi fiunt minores & Partus redditur difficilis. Sint ergo hilares, recreentur à jocoſis mulieribus adſtantibus ſpe futuri partus, precibus atque cantu animentur ad conſtantiam laborum, ſubinde hauſtulus vini generoſi concedatur, ut reddantur animoſæ; ſic melius ſuccedit labor & etiam promptiùs expurgantur lochia: *externè* aquæ hyſtericæ, &c. admoveantur naribus.

In Fœtu eſt cauſa difficilioris partus:

1. Si etiam hic morboſus aut aliàs per ſe debilis ſit, ita ut ipſe in ſuo conatu deficiat, & ſola mater neceſſitet labores.

2. Si gemelli fuerint, & ambo æquali enixu egredi tentent.

3. Si membranæ, ſecundinam conſtituentes & fœtum cingentes, non rumpantur, ſed tenaciores & firmiores hæreant, unde fœtus iis obvolutus progredi tentet, & orificio uteri interno immineat: id quod fit interdum, ut integris membranis obvolutus fœtus prodeat, partu etiam maximè difficili, ita ut interdum neceſſe ſit, ut obſtetrix unguibus digitorum, aut ſingulari quodam ſcalpello, ſuperius obtuſo, rumpat & ſeparet membranas, (quod dicunt Germ. *das Waſſer Kneipen*,) quo aquarum effluxus promoveatur, & fœtus egreſſus adjuvetur. Rarum enim eſt, niſi in fœtibus admodum parvis, & quorum matres habent loca patentiora paulo, ut unà cum ſecundinis prodeat fœtus, Vid. HARVÆUS *de Partu*. Non tamen ſemper conſultum eſt membranas diſcindere, & non faciendum, niſi indicia imminentis partus ſufficientia adſint, & fœtus legitimum habere ſitum; quia aliàs fœtus ſe non movere, & in commodum ſitum ponere poteſt. Fiant ergo fotus & fomenta ex plantis emollientibus, lacte & ſimilibus, ut ſic emollitæ membranæ à fœtu perrumpi poſſint.

4. Ex parte fœtus fit laborioſus partus, ſi funiculus umbilicalis, qui cingit communiter frontem fœtus, aliquot gyris ſit circa collum aliamve partem circumvolutus, ita ut quaſi laqueo ſuffocandus prodeat fœtus: caſus eſt ſanè periculoſiſſimus.

5. Periculosè difficilem partum præ cæteris caſibus facit fœtus ipſe mortuus, de quo *ſequenti membro*.

Ratione viarum eſt partus laborioſus ſive difficilis, ſi nimis.

1. Anguſtæ aut impeditæ ſint; hinc in primiparis, in ſpecie paulò ſenioribus, difficilis ſolet eſſe partus, quia partes ſunt altiores, firmæ, denſæ, & magis robuſtæ: Vid. BARTHOLINUS *de Inſol. Partus viis cap.* 3.

2. Si viæ ſint minus lubricæ, ut in defectu aquarum harum, nempè retentione ob membranas nondum ruptas, vel propter harum ipſarum etiam nimis aliquot ſeptimanas ante partum profluxionem, vel quando planè nullæ in partu effluant; tunc enim partes genitales manent aridæ & minus lubricæ: Vid. BARTHOLINI *Acta Med. Haffn. Volum.* 3. *pag.* 257. item M. A. N. C. *Ann.* 3. *obſerv.* 132 *pag* 241. Adeoquè rarum eſt, quod præmaturè innocuo tamen partu effluxerint aquæ: Vid. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſer.* 13 *pag* 31. Ubi tamen diſtinctio aquarum effluentium ſupra inſinuata probè obſervanda venit.

4. Si os pubis nimis firmum & fortiùs junctum ſit, indeque hujus cartilago minus relaxari queat. Utut enim hujus aliqualis apertio aut dehiſcentia ad partum non requiratur à MAURICEAU *lib.* 2. *cap.* 1. tamen in fœtu grandiori, & ubi major conatus adeſt pariendi, quin ſæpiſſimè nonnihil laxetur, & ita plus minus hiſcant oſſa pubis, haud adeò abſonum videtur, cum præter experientiam, quam allegat GUILLEMEAU *lib.* 2. *cap.* 1. dislocationem oſſium pubis in partu referant M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obſ.* 255. *pag.* 468.

4. Facit huc etiam, ſi ipſe infans capite prono ſuper os pubis immineat, quod vocant Germ. *wan das Kind uber den Bogen ſteht*, Caſus eſt à paucis notatus. Tunc enim maximo conatu & omnibus fœtum pellentibus nihil juvatur, quin potiùs datis ſtimulantibus malum deterioratur; nil præſtabitur tunc quibuſcunque remediis, niſi à manu obſtetricis fœtus caput blandè ſurſum adigatur, ut ita poſtmodum ab oſſe pubis remotus, in naturalem vaginæ tranſitum ſeu orificium uteri internum redeat, & iſtud orificium ingrediatur.

5. Pertinet huc etiam, ſi os coccygis durius ſit & fortius, & minus reflectatur ad poſteriora; Nam hoc os coccygis incurvatum in partu extrorſum verſus flectitur, unde, propè anum, intenſos admodum dolores percipiunt mulieres. Si ergò os coccygis duriùs & tenaciùs cohæreat, adeoque minus flexile ſit, etiam cauſa eſt difficilis partus: Vid. BARTHOLETUS *Encyclop. p.* 49. & BARTHOLINUS *de Inſol. Partus Viis cap.* 3. E contra interdum fit, ut luxetur os coccygis. Ut autem redeat denuò in locum & ſitum naturalem, obſtetrices habent egregiam encheiriſin; *ligant enim linteum circa corpus, idque trahunt per crura, & ſic reducunt os coccygis ſolerter in ſitum naturalem*.

6. Cauſæ etiam, quæ vias impediunt, ſunt veſica urina repleta, vel alvus excrementis nimiis onerata. Nam excrementa alvi retenta, & juxta inteſtinum rectum collecta, ob viarum anguſtiam inſigniter impediunt partum & reddunt difficilem; Hinc frequentiùs in laborioſo partu & mingunt & cacant. Notabile exemplum de inteſtinis plenis, partum impedientibus videb. *in Tr.* GUILLEMEAU *lib.* 2. *cap.* 11.

7. Pertinent huc etiam tumores, ſcirrhi, excreſcentiæ aut ſimiles, aut in vagina uteri vel pudendis, vel orificio uteri multiplices; nam & hi multum etiam impediunt viarum uteri tenſionem & partus egreſſum. Exemplum habet HILDANUS *Centur.* 3. *Obſervat.* 57. Sic HORSTIUS *lib.* 2. *Obſerv.* 5. *pag.* 163. partum impeditum obſervat ex ſcirrho orificii uteri, ubi poſt matrem apertam fœtus in abdominis cavitate fuit repertus, rupto utero; de quo conf. *Obſervat.* 64. *Centur.* 1. & *Obſervat.* 57. *Cent.* 4. item partus impeditus ob abſceſſum uteri obſervatur in M. A. N. C. *Anno* 2. *Obſervat.* 180. *pagina* 277. Quò etiam hæmorrhoides cæcæ, aliaque ani pathemata ſpectant.

8 Ad anguſtiam viarum etiam facit, ſi ipſe fœtus interdum hydrocephalo laboret in utero, qui caſus admodum periculoſus; nam tunc caput aqua inflatum ineptum eſt, ut tranſeat per iſta loca; & in tali caſu deſperato interdum neceſſe eſt, ſcalpello aperire tumorem, ut evacuentur aquæ, & fœtus eximatur, ne unà cum fœtu mater intereat.

9 Pertinet huc nimia laxitas rugarum vaginæ uteri in iis quæ vel crebriùs pepererunt, vel quæ diutiùs fluore albo laborarunt, ubi hæ rugæ nimis laxæ aut flaccidæ, ut minus ſe contrahere valeant, partum laborioſiorem reddunt, & quem obſtetrices interdum manu juvare neceſſum habent. Aliàs rugæ hæ, contrahendo ſeſe, multum faciunt ad excluſionem fœtus.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa*: Partus difficilis & laborioſus per ſe patet.

Cauſarum ſigna imprimis cognoſcenda; quod facilè fieri poteſt, modò omnes circumſtantiæ partus penſitentur à Medico.

Matris vitia ac debilitates, eamque minus eſſe promptam ad partum, ex ejus relatione & cauſis antecedentibus facilè cognoſcuntur, ſi dolores partus ſint remiſſiores, ſi ſint interrupti, item ſi mater aliàs per ſe debilis aut debilitata fuerit.

Meatuum vitia, *ſi vulvam ſeu vaginam habent anguſtam*, ex obſtetricis relatione imprimis cognoſcantur, ſi & ſtrenuè laborante matre, & ſtrenuè ſe movente fœtu, & continuantibus partus doloribus, nihilominus tamen viæ anguſtæ maneant, id quod tangendo experitur obſtetrix, aut orificium uteri pertinaciùs clauſum fuerit: in quo caſu emollientia & laxantia iniicienda.

Fœtus vitia ex circumſtantiis, præſertim ex deficiente ejus motu ac debito conatu, cognoſcuntur, ſi partus, licèt doloribus continuantibus, hic tamen tardius aut imbecillius moveatur, qui aliàs ſtrenuè ſe gerit, imò interdum omninò in motu ceſſat, ut quibuſdam fœtus putetur mortuus: quod quomodo cognoſcendum, *Membro* 3. habebimus. Scilicet (ut obiter hoc loco moneam) obſtetrix inungat manum aqua vitæ mulierum vel alia ſpirituoſa, & ita, eadem in uterum immiſſa, fœtum tangit; qui ſi vivus adhuc eſt, ſubitò ſe movere incipit; ſin minus, mortuus eſt.

In ſpecie tres ſunt circumſtantiæ, quæ, monente GUILLEMEAU *Tract. de Felici Partu Mulier.* Partum difficilem & periculoſum reddunt, & ſpecialem evolutionem merentur:

1. Quando fœtus mortuus reddit partum difficilem.
2. Quando nimia hæmorrhagia uteri partum præcedit.
3. Quando partu imminente adſunt vel ſuperveniunt convulſiones.

De his adhuc quædam monenda. De fœtu mortuo *infra ſuo loco*.

Quod attinet Hæmorrhagiam uteri: ſæpius evenit, ut nonnullæ uterum gerentes obnoxiæ ſint fluxui ſanguinis per uterum: Si igitur imminente partu accidat, obſervet Medicus, ex quo loco ſanguis prodeat? an nempè ſaltem ex vagina uteri? an ex matrice? Ex qua non prodit, ſi mulieres nullos patiantur partus dolores; item, ſi orificium uteri internum clauſum & non apertum ſit; ſed ſanguis prodit ſaltem ex vagina uteri.

Interim ſimul obſervetur, ut quando orificio uteri aperto ſanguis prodit, ut tunc attendat Medicus, quid iſtud ſit, quod orificio uteri immineat? an ſit ſecundina? an fœtus? ſi ſit ſecundina, ſignum eſt, eam eſſe diſruptam à connexione cum utero, & imminere mortem fœtûs; adeòque accelerandam eſſe fœtus excluſionem.

Quod verò attinet convulſiones parturientibus ſupervenientes, plures ſunt mulieres, quæ ſine convulſionibus pariunt, niſi aliàs affectibus convulſivis affecta ſit mulier (tunc enim parum referunt). Hinc quibuſdam fœtibus epilepſia ſub partu, eſt ſalubris, quibuſdam lethalis. *Vid.* M. N. C. *Ann.* 2 *Obſervat.* 67. *pag.* 124. & *Ann.* 3. *Obſervat.* 317. *pag.* 534. Interim ſi adſunt, oriuntur utplurimum ex impetu fœtus in utero, dum ſummo conatu exire nititur.

His ſignis diagnoſticis adjungatur notatu digna obſervatio HORSTII *lib.* 5. *obſervat.* 37. ubi fœtus ante medium geſtationis tempus, & adeò ante motum, inſcia matre ejus, mortuus relictus fuit, qui poſtmodum ex ſupervenientibus variis ſymptomatis cachecticis, gravioribus lipothymiis, à poſteriori ceu mortuus cognitus, ac feliciter expulſus fuit.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: In primiparis partus non rarò ſolet eſſe paulò laborioſior; nec tamen id perpetuæ obſervantiæ putandum eſt, cùm crebriores proſtent obſervationes, quod fœminæ, quæ primum partum faciliùs abſolvunt, ſequentibus temporibus de partu in partum ferè difficiliùs habeant, & tales ſæpius in partu, aut etiam ſæpiùs in puerperio, moriantur: E contra partus primus quò difficilior, eò faciliores ſecundi & inſequentes eſſe ſolent.

Virginibus etiam ſeriùs maritatis imprimis periculoſior & difficillimus imminet partus, imprimis quando circa trigeſimum vel trigeſimum quintum annum nubent: Nam quò propius tales virgines appropinquant ad quadrageſimum annum, eò periculoſiùs in partu ſe habent, ſæpè & hæ ſolent mori, vel in partu, vel in puerperio; idque propter fortem juncturam & firmitatem partium uteri membranacearum.

In valdè juvenculis verò difficilis eſt partus, quia membra omnia teneriora ſunt, & exitus non adeò apertus; infantes enim primipari valdè magni eſſe ſolent utplurimum.

Interim tamen partus difficilis omnis periculoſum malum eſt, cum exhauſtis ſucceſſivè viribus, vel matri vel fœtui, vel utriuſque vitæ ſubinde immineat periculum, quia matri gravia ſuperveniunt ſymptomata, ut hæmorrhagiæ uteri, febres, &c.

Porrò partui difficili ſuperveniunt non rarò convulſiones & paroxyſmi epileptici funeſti & lethales, niſi brevi poſt ſequatur fœtus; nam ubi ſequitur fœtus, tunc ceſſant vel ſponte.

Quod ſi verò fœtus non ritè fuerit ſituatus, vel inverſus, tam ingentem uteri diſtenſionem facit, ut metus ſit, ne utero lacerato mater gravius malum, aut periculum vitæ, incurrat.

Interdum in partu laborioſo rumpitur vagina uteri in pudendo, ita ut ſinus pudoris cum podice in unum abeant foramen; de quo inferiùs plura.

Si mulier quatuor diebus partu difficili laboret, vix poteſt fieri, fœtum permanere vivum, quin tandem moriatur, matris ſcilicèt & fœtus viribus collabeſcentibus.

Partus difficilis, qui fit ex anguſtia viarum, ſpeciatim oſſis ſtructura validiore, periculoſus eſt, & ſubindè cum periculo fœtus ſit conjunctus, & ſubinde Chirurgi accedat opera, neceſſe eſt.

CURA.

Quoad *Curam* Partus difficilis: ut plurimum duplex inſtituitur, partim præſervatoria, partim curatoria, id eſt, Medico incumbit, tàm ut præcaveatur, qui metuitur, quam etiam ut facilitetur, qui actu inſtat, ut fiat minus laborioſus, per medicamenta tam externa quàm interna.

Aliquot ergo diebus ante partum; qui metuitur difficilis, ad hunc facilitandum, utatur mulier balneis & inſeſſibus emollientibus, laxantibus & nervinis, ex althæa, malva, meliloto, chamomilla, pulegio, artemiſia, ſerpillo, matricaria, & ſimilibus: e. gr.

℞ *Herb. Malv.*
Artemiſ.
Matricar.
Mercurial.
Puleg.
Meliſſ.
Alth.
Violar.
Branc. urſin.
Parietar.
Flor. Chamom.
Sambuc.
Malv.
Melilot.
Lin. an. M j.
Radic. alth. ℥ j.
Malv.

Rad. Lil.

Rad. Lil. alb. an. ℥iß.
Sem. lin.
Fœnugr.
Aneth. an. ℥ii.
Inciſa & contuſa S.
Species ad Balneum.

Cui & lactis menſura una vel duæ infundi poſſunt.

His poma momordicæ ſeu fructus momordicæ quidam addendos ſuadent, propter ſignaturam: nam ſi hæc poma contineantur in manu, crepitu edito per medium diſrumpuntur, & ſua ſemina ita effundunt; unde per ſimilem ſignaturam, clyſteribus incocta, etiam in partu facilitando à VOLCHAMERO in M. A. N. C. *Ann. 6. obſerv. 72.* aliiſque laudantur. Loco balneorum uſurpant quædam fomenta, ex dictis ſimplicibus, ſacculo inſutis, in aqua vel lacte probè coctis; & ſubinde hypogaſtrio tumenti admotis, concinnata. Poſt balneum aut talem fotum, vel ſine eo, illinatur regio abdominis inferior, item pudenda & regio lumbaris, cum mucilaginibus, oleis & pinguedinibus, vel ſimili *linimento*, quòd *ſuprà à ſect. 7. cap. 4. Artic. 15.* datum eſt, vel ſequenti:

℞. *Mucil. ſem. Lin.*
Fœnugr.
Radic. Alth.
Malv. an. ℥i.
Olei lil. alb.
Cheirin.
Chamom.
Momord.
Amygd. dulc. an. ℥ß.
Balſ. Peruvian. ʒii. vel ʒiii.
Miſce, pro linimento: S.
Unguentum emolliens.

Quo poſt balneum vel fomentum illinatur mulier.

Conveniens etiam eſt, quando aquæ præmaturè effluxerint, & genitalia nimis arida exiſtant. Vel oleum amygdalarum dulcium & oleum liliorum alborum ſola conveniunt.

Dum verò jam partus inſtat, & dolores mulierum prehendunt, optimum eſt, alvo exiſtente vel clauſa, vel inteſtinis flatu turgidis, applicare enema carminativo-emolliens, quod maximè confert: imò ubi dolores partus nothi, aut etiam colici, aut pathemata hyſterica, graviùs parturientes ſimul affligunt, talia clyſmata ad facilitandum partum optimè conducunt; & in ipſo partu difficili, aliis ferè fruſtraneis, ſe aliquoties felicem ſucceſſum ex tali enemate obſervaſſe, ſcribit TIMÆUS *von Guldenklee, in Epiſt. 16. lib. 6. pag. 432.* Enema ab ipſo inſigniter commendatum, in ipſo labore partus infundendum, eſt hoc ſatis forte:

℞. *Herb. Parietar.*
Branc. urſin.
Malv.
Violar.
Parietar. an. Mi.
Flor. Chamom.
Melilot.
Sambuc. an. Mß.
Radic. Alth.
Lil. alb.
Bryon. an. ℥ß.
Sem. Aniſ.
Fœniculi,
Lin. an. ʒii. vel ʒiii.
Agaric. trochiſcat.
in pet. ligat. ʒiii.
Inciſa & conquaſſ. coqu. in ſ. q.
aquæ ſimpl.
Colaturæ ℔i.
adde
Elect. hier. picr. ℥i.
Catholic. ℥ß.
Ol. lil. albor. ℥iß. ad ℥ii.
Sal. gemm. ʒiii.
M. f. Enema infundendum.

Idque, ut dicit, *felici cum ſucceſſu.*

His etiam factis, aut adhuc faciendis, dum Partus inſtat, obſtetrix ante mulierem collocata manibus inunctis oleo liliorum alborum, amygdalarum dulcium, cheirino, aut pinguedine gallinacea, aut anſerina, aut urſina & ſimilibus, blandè vaginam dilatet, abdomen mulieris tumidum, & lateralem regionem lumbarem ſimiliter inungat, ſubinde etiam abdomen mulieris blandè deorſum verſus premat.

Quod ſi in longum partus protrahatur, & dolores non ſint continui, ſed per longa intervalla interrupti, mulier non ſtatim cogatur in ſellam, & ad puerperii conatus ac labores inſtigetur, in quo moroſæ, imprudentes, vel aliis puerperis ad lucrum intentæ obſtetrices ſæpè delinquunt; quin potiùs, cùm anxia ſit mulier, & ſubinde ſtare, ſubinde ſedere, ſubinde decumbere aut ambulare velit, tamdiu parturienti libertas & blandus motus, in ſpecie blanda ambulatio & inclinatio ad parietem concedatur, ut fœtus ſitus deorſum verſus eò meliùs promoveatur, quandiu poſt effluxam aquam uterus nondum perfectè apertus, nec fœtus capite uteri orificio immineat, & ad partum jam diſpoſitus ſit: tunc enim ſellæ impoſitam in eodem ſitu obſtetrix conſtanter retineat, & firmiter ad partus labores urgeat, nec priùs dimmittat, niſi fœtus ſubſequutus ſit. Nam tunc, quando ita imminet partus, neque ſedere, neque ambulare poſſunt; quin potiùs periculum eſt, ne ſub conatu ambulandi vel ſedendi vitietur poſitura ſitus infantis, & qui erat naturalis, nunc ſemotus vel ventre vel brachio vel alia parte orificio uteri incumbat, & ita partus præternaturalis reddatur. Intereà dum longiùs labor protrahitur, obſtetrix oleo cheirino, pinguedine anſerina, oleo ſuccini, liliorum alborum, & ſimilibus ſuprà dictis linimentis abdomen gravidæ & vaginam uteri inungat, ut in tali caſu uterus & abdominis muſculi relaxentur, & blanda manu puerperam tractet, & eam audacter ad partum ſtimulet. Fit interdum, ut aquæ remorentur, unde ruptis unguibus ſuis membranis obſtetrices maturiùs effundere faciunt: id quod tamen inſigni cum detrimento fœtus & matris, ſæpeque impedimento partus, evenit; potiùs ſuffitus ex emollientibus & carminantibus, in ſpecie decocto chamomillæ, utero excipiendos inſtituat obſtetrix. BORELLUS *Cent. 2. obſerv. 25.* habet, à potu olei olivarum ante partum mirè eundem facilitari, ita ut nec tormina ulla patiantur puerperæ, cùm oleum hoc vias molles & lubricas reddat, præſertim ſi etiam extra admoveatur.

De Obſtetricum Officio vid. LUDOVICA BOURGOIS, JOANNES VESLINGIUS *in Obſervat. Anatom. poſthumis,* à CASPARO BARTHOLINO *editis, pag. 159. & pag. 168.* BARTHOLINUS *in Actis Haffnienſ. Volum. 1. Obſerv. 139. pag. 286. ad pag. 292. & Volum. 2. Obſerv. 22. pag. 53. ſeq. &* MURALD. *Clav. Medic. pagina 429. De qualitatibus & Requiſitis earum* VIARDOL. *in obſervationibus de ſanguine muliebri pag. 159. ſeq. de earum examine* PECHLINUS *l. 1. Obſerv. 33.* ubi & *Obſerv. antecedente de infelici obſtetricis manu* conqueritur.

Intereà temporis, ſi fœtus in ipſis oris inhærat, & metus ſit, ne vel fœtus, vel mater debilitetur, ad roborandam matrem & fetum, & ita promovendum partum, Medicus vocatus internè tam analeptica varia propinet, quàm externè admovenda ordinet. Internè propinet ea, quæ per experimenta partum promovere cognita ſunt, miſcendo ſimul cum ſpirituoſis urinoſis volatilibus, & acribus aromaticis, ſpiritus animales roborantibus, & ita ad enixum meliùs diſponentibus; & neque his ſufficientibus ad ſpecifica, fortiter pellentia, per experientiam confirmata, progreſſus fiat in ſpecie cum cinnamomo, ſine quo nulla remedia pro facilitando partu propinanda veniunt. Ut ut autem ſpirituoſa analeptica, matrem & fetum roborantia, ſemper conveniant, poſteriora tamen aromatica acria volatilia, & ſpecifica fetum pellentia, non priùs danda ſunt, quod probè notetur, niſi aliis irritis, omnibuſque ad partum ratione matris & ratione fetus jam prædiſpoſitis, *cum fetus eſt in partu,* atque hic ſaltem tardiùs procedat, Id eſt, niſi aquæ effluxerint, orificium uteri hiet, dolores parturientis rectè ſe habeant, & ipſe fetus in convenienti ſitu poſitus, adeòque, ut vocant, *cum fetus adeſt & capite inſtat orificio uteri*; aliàs enim, niſi hæc omnia adſint, fetu malè ſituato, aut tempore ad partum nondum requiſito, ab internis partum pellentibus ſeu promoventibus, quibus crebrò à mulieribus peccatur, omninò eſt abſtinendum, quia ſubinde fruſtrà & cum periculo propinantur. Nihil peius eſt, quàm quod obſtetrices mox mulieres ad partum cogant, antequam omnia ſint parata. Uno nomine: non conveniunt talia niſi in partu naturali, in præternaturali penitus ab

iiſdem abſtinendum. Unde quando dolores inſtant, non opus eſt remediis pellentibus; ubi verò omnia ſunt parata ad partum, dolores tamen remittant, ſpirituoſis analepticis tanquam vehiculo, appropriata fœtum pellentia, & novos dolores excitantia, ſunt intermiſcenda.

Cæterùm ex innumerabili remediorum farragine ſaltem ſelecta proponemus, quæ in partu difficili promovendo ſunt uſitata, & in tres claſſes dividuntur. Remedia ergo, quæ parturientibus conveniunt, ſunt, vel *ſpirituoſa analeptica*, adeoque nervina, motum partium beneficio ſpirituum promoventia, atque matrem & fœtum refocillantia; vel remedia *aromatica volatilia acria* fœtum ſtimulantia; vel *ſpecifica* per experientiam cognita, uterum ſpeciatim irritantia, & ſpaſmos concitantia.

Quoad I. *Spirituoſa*: ſunt cinnamomum, vinum generoſum, ſpiritus vini, aqua vitæ mulierum, aquæ hyſtericæ ſpirituoſæ compoſitæ variæ, aqua cinnamomi ſpirituoſa, aqua pulegii & meliſſæ cum vino deſtillata, cum ſyrupo de canella, de artemiſia, cum ſyrupo de cortice aurantiorum, & hujuſmodi alia, quæ omnia ſunt egregia: imò hæc ſpirituoſa inſuper id commodi habent, ut dum commovent maſſæ ſanguineæ circulum, poſtmodum lochia meliùs fluant.

II. *Aromatica* fœtum ſtimulantia ſunt dictamnus Creticus verus, ſalvia, artemiſia, aromata omnia, in ſpecie cinnamomum, quod unum eſt ex optimis; unde rectè monet LINDANUS nunquam ſine cinnamomo in partu mulieribus medicamenta, fœtum vel vivum vel mortuum pellentia, eſſe propinanda, eò quod vires reſtauret & fœtum pellat. Item pertinet huc canella, id eſt, coſtus Arabicus verus, Antophilli, & caſſia lignea: dicimus ligneam, propterea, quia ſæpiùs reperiuntur apud Practicos formulæ, ubi ex ignorantia ſubſtituta fuit caſſia fiſtularis, cùm tamen huius cortex nil valeat, ſed ſit elumbe & medicamentum ſine uſu. Poſt caſſiam Crocus eſt egregius, qui uti menſes, ita etiam fœtum pellit, & miraculoſus à quibuſdam ad partum difficilem dicitur, adeò ut etiam quandoque ex eius uſu fœtus obſervatus fuerit colore flaveſcente tinctus, utut his crocus ipſo partus labore aſſumptus ſit: Vid AMATUS LUSITANUS *Cent. 5. Curat. 34. & 157. Cent. 6. Curat. 87. Cent. 7. Curat. 86.* HORSTIUS FILIUS *in obſerv. Anat.* 31. HENRICUS *ab* HEER *obſerv.* 14. Quibus addantur omnia ſalia alcalia fixa & volatilia, ſpeciatim volatilia oleoſa, & olea aromatica, eſſentia croci, &c. quæ egregia ſunt ad fœtum promovendum.

III. Succedunt *Specifica*, Inter quæ flores cyani & calcatrippæ in vino cocti à quibuſdam ſingulariter laudantur, ſicut etiam *Eſſentiam ad partum D. Michaelis* ingrediuntur; item Antheræ liliorum alborum, flores calendulæ, ſemen lavendulæ, milii Solis, &c. Pauperculis in uſu eſt hauſtus urinæ mariti, uti dicit HARTMANNUS; Et ſanè ſcio, hoc feliciter quibuſdam ſucceſſiſſe, dum ſcilicet hauſtu urinæ maritorum liberati fuerunt ab ipſo labore partus. Porrò caſtoreum, & omnia ex eo, ſunt egregia; item ſuccinum album, & omnia ex hoc: Nam ſuccinum præparatum ſolum ad ℈ii. vel ʒi. propinatum, promovet partum; & eſſentia ſuccini, ſeu potiùs oleum ſuccini deſtillatum, quod ſub nomine Quintæ Eſſentiæ ſuccini laudat BORELLUS *Cent. 3. Obſervat.* 52. ſicut RULANDUS *in Theſaur. Curat. pag. 320. & 321.* oleum ſuccini egregio cum ſucceſſu expertus, quod à guttis viii. x. xii. xiii. ad xxx. in aqua meliſſæ cum vino, vel aqua pulegii ſpirituoſa intus propinatum, eſt ſingulariſſimum remedium, in caſu difficili ſimul externè umbilico inungendum: ſi acuatur aliquot guttis olei deſtillati cinnamomi, erit eò magis præſentaneum remedium. Loco hujus efficacius longè experimentum eſt RULANDO *l. a.* in uſu poſitum ſuum oleum Heraclinum, ex corylo, certo tempore diſſecto, præparatum, quod tam internè aſſumptum ad guttas xii. xv. uſque ad xxv. & externè umbilico illitum, mirè partum promovet. Eſſentiam ſuccini tartariſatam cum eſſentia caſtorei miſtam, & ad guttas xxiv. aliquoties exhibitam, LUDOVICI commendat in M. A. N. C. *Ann. 9. & 10 Obſervat.* 35. cui eſſentia Croci etiam aſſociari poteſt. His non cedit ſal volatile ſuccini, doſi ℈ß. vel gr. xv. in aqua liliorum alborum, quod fuit Secretum SULTZBERGERI, olim Archiatri Saxonici, ad promovendum partum difficilem; unde liquor cornu cervi ſuccinatus à ʒß. ad ʒ. eſt remedium egregium.

Porrò myrrha, aſa fœtida ac ſimilia ſunt expertiſſima: Hinc pilulæ fœtidæ, ad ʒi. cum decocto ſabinæ propinatæ, mirè ſtimulant partum. Myrrha imprimis eſt ſingulariſſima & in ſpecie trochiſci de myrrha uſitati ſunt ad fœtum pellendum, & vivum & mortuum, propinati à ʒß. ad ʒi. Quo pertinet etiam ſabina, item decoctum; imprimis oleum deſtillatum ſabinæ eſt efficaciſſimum fœtum pellens: vid. VELSCHIUS *Hecat. pag.* 32. Præ cæteris eminet ſecundina humana, cuius *ſpiritum* per putrefactionem paratum, & ritè rectificatum, ceu ſummum ſpecificum, primariò primiparæ, inſtar omnium in partu difficili, fœtu vivo vel mortuo, vobis commendo. Modus præparandi eſt hic: ſecundina cum membranis conciſa minutim, in vaſe amplo benè clauſo in Mariæ Balneo, digeratur per menſem & plus; ſic enim reſolvitur tota ſecundina in liquorem, ſed horrendè fœtentem, paucis tantummodò veſtigiis membranarum craſſiuſculis relictis: hic liquor rectificandus eſt per balneum, ut ſolus prodeat ſpiritus, qui ſpiritus ad guttas 30. vel 40. uſurpatus, non habet ſibi par remedium in morbis, qui partum attinent, & poſt partum ſuccedunt; in fluxu lochiorum, doloribus poſt partum, & fœtu mortuo pellendo, eſt ſingulariſſimum remedium. Hoc ipſo in ſuperiori anno in quadam, medio geſtationis tempore abortiente, cum relictæ eſſent ſecuudinæ, & per tres dies retentæ, fruſtulatim licèt, expuli. Sed hæc obiter. Hinc quoque cum hoc ipſo ſpiritu ſecundinæ humanæ, ceu menſtruo, parantur Eſſentiæ ad partum, imprimis *Eſſentia ad partum B. Dn. D. Michaelis*, cuius, ingredientia ſunt præter alia aromata, antophylli & cinnamomum ſive canella, coſtus Arabicus, caryophylli, flores cynai, tunicæ, calcatrippæ & cheiri, antheræ liliorum alborum, ſabina &c. Ex his beneficio ſpiritus ſecundinæ fit eſſentia ad partum admodum efficax. Datur ſpiritus ille à ʒß. ad ʒi. in aqua liliorum alborum, aut cinnamomi, aut pulegii, aut meliſſæ. Qui non habent ſpiritum ſecundinæ, aſſumunt ſecundinam, eamque blandè exſiccant in clibano, aut phlegmatis in Mariæ balneo abſtractione. cujus pulveris ʒß. ad ʒi. propinant æquali ferè effectu. Quia autem ſecundina, niſi ritè & ſedulò exſiccetur, vix profert moram, ſed facilè putreſcit, inde ut hoc præcaveatur, pulvis imprægnetur oleo deſtillato caryophyllorum aut cinnamomi; ſic enim diu ſervari poteſt, & meliùs quoque operatur. De Fuligine res nota eſt, quod in ſubſtantia ad ʒi. propinata inſigniter conducat pro promovendo partu. Hinc loco ſpiritus ſecundinæ etiam ſpiritus fuliginis benè rectificatus eſt egregius ad pellendum fœtum: in ſpecie ubi vires deficiunt mulieri, doloreſque parturientium deſinunt, & ſic partus periclitatur, tunc promptè propinatur ſpiritus & ſal volatile fuliginis, vel oleum rectificatum; ſic enim promptè denuò redeunt dolores ad laborem: item applicatur fuligo furni ſplendens, ſubacta cum aceto deſtillato pulſibus; ſic enim facilè denuò partus labores repetunt. Secundinæ humanæ & fuligini ſuccedit jecur anguillarum, unà cum ſuo folliculo fellis exſiccatum & pulveriſatum, quod *ſpecificum* ſingulare *Helmontii* eſt, *Tractat. Jus Duumvirat* §. 47. ad promovendum partum, cuius miram efficaciam ad promovendum partum etiam inſigniter extollunt PANNAROLLUS, ceu certiſſimum, *in Obſervationibus, Pentec. 3. Obſ.* 21. BINNINGER *in Obſ. de* HAMEL *de Affect. Corp. pag.* 309. ZWELFFERUS *Apol. pag.* 103. & BOYLE *in Philoſophia experimentali pag.* 478. ubi dicit, ſe aliquoties huius hepatis exſiccati uſu doſi ʒß. ad ʒi. in caſu deſperato adhibuiſſe, dummodò ſit recentius, nec ultra duos annos aſſervatum. Loco hepatis anguillæ etiam poteſt uſurpari æquali cum ſucceſſu hepar ſerpentis, aut, quod melius adhuc, hepar viperarum, ſimiliter cum ſuo folliculo fellis exſiccatum & pulveriſatum, & hepati anguillæ non cedit. Iuxta hæc Teſtes equini, exſiccati & pulveriſati, ſunt ſpecificum ſingulare ad partum difficilem, cuius apud Practicos frequentia veſtigia exiſtant. Singularem horum & mirabilem efficaciam à ʒß. ad ʒi. vel ſi ſoli propinantur, vel ſi cùm tantillo borracis in aqua liliorum alborum hauriantur, mirè commendat CLAUDINUS *Conſ.* 107. & HENRICUS *ab* HEER *in obſerv.* 14. & baſis ſunt pulveris ad partum difficilem HELIDÆI PADUANI, qui ſatis eſt efficax. Iuxta hos teſticulos etiam pro pauperculis eſt ſtercus equinum, eiuſque ſuccus cum vino expreſſus, qui loco urinæ mariti hauſtus egregium eſt remedium, quod potenter pellit partum, & etiam ceu εὐπόριςον, fædum licet, efficax

tamen,

tamen, commendat LINDANUS. Quibus omnibus ſubinde pro circumſtantiarum ratione & alia ſocianda veniunt. In ſpecie borrax Veneta unum ex optimis & potentiſſimis eſt ad promovendum partum, fetum mortuum, lochia & ſecundinas, ſi à ℈i. ad ʒß. & ʒi. propinetur in decocto vel ſyrupo appropriato, meritò laudatur à ZACUTO LUSITANO *lib.* 2. *Prax. Admir. Obſerv.* 41. 49. & 158. quod rarò fallit, ubi affectus eſt curabilis. Porrò Mercurius vivus propinatus expertum eſt remedium à BARTHOLINO *Cent.* 4. *Epiſtolar. pag.* 492. Sicuti ab aliis mirè commendatur aurum fulminans, ita ut aliis quamplurimis fruſtrà adhibitis hoc ſolum ſit ſingulare, & ceu anchora ſacra, & ultimum remedium: LANGIUS *in Miſc. Cur. pag.* 101. mirè extollit tanquam expertiſſimum in hoc caſu ſpecificum cephalicum D. Michaelis, præprimis ſi epilepticis inſultibus ſit ſtipatus partus difficilis.

Jam ex his paucis & ſelectis mille poſſunt fieri formulæ; v. gr.

♃. *Aquæ Matricar.* ℥ii.
Cinnam. ℥ß.
Borrac. Venet. ʒß.
Myrrhæ ℈i.
Salis volat. ſuccini ℈ß.
Syr. de canella ʒiii.
M. f. Potio pro duabus doſibus.
D. S.
Potio partum promovens.

♃. *Aquæ liliorum alb.* ℥ii. vel ℥iii.
Cinnam. ʒiii. vel ʒvi.
Liq. Cornu Cervi ſuccinat. ʒiß.
Borrac. Venet ʒi.
Syr. Artemiſ. ʒiii.
M. D. S.
Potio promovens pro aliquot vicibus.
Capiatur pro lubitu.
Vel

♃. *Aquæ lil. alb.*
Puleg. an. ℥i.
Cinnam. ℥ß.
Spiritus fulig. à ʒi. ad ʒii. (prout rectificatus plus vel minus)
Pulv. ſecund. human. præp. ʒi.
Syr. de Canell. ℥ß.
M. pro 2. doſ.
D. S.
Potio promovens pro 2. *doſibus.*

♃. *Aquæ lil. alb.* ℥ii.
Meliſſ.
Puleg. an. ℥i.
Cinnam. ſpirituoſ. ℥ß.
Teſtic. equin. pulveriſ. ℈iv.
Borrac. Venet. ℈ii.
Eſſ. Caſtor.
Succin. an. gtt. vi.
Ol. deſtill. Nuc. moſch. gtt. vi.
Sacc. albiſſ. ʒii.
M. D. S.
Potio promovens pro aliquot vicibus.
Propinetur cochleatim.

♃. *Aquæ flor. Cheiri* ℥ii.
Puleg. cum vino ℥i.
Cinnam. cum vino ℥ß.
Pulv. Hepat. Anguill. cum felle ʒß.
Borrac. ℈i.
Syr. Artemiſ. ʒiii.
M. S. *ut antè.*
Detur pro lubitu.

Pertinet huc *Mixtura* experta TIMÆI *von Guldenklæe*, ex myrrha, croco & ſuccino, cujus efficaciam vel centies in difficili partu ſe expertum fuiſſe affirmat *in Caſibus lib.* 4. *caſ.* 25. *pag.* 223. & 28. Formula eſt hæc:

♃. *Aquæ Meliſſ.*
Artemiſ.
Cinnam.
Hyſteric. an. ℥i.
Myr. elect. ʒß.
Succin. alb. præp. ℈i.
Croci ℈ß.

M. f. Potio, haurienda calidè, quæ ſubitò partum promovet.

Item *Mixtura* TIMÆI *von Guldenklee*, *Caſ.* 28. cujus formulam *infrà Sect.* 8. *cap.* 2. *artic.* 1. *ubi de Lochiis ſuppreſſis*, communicabo. Meritò addit ſuccinum album, ob rationes ſuprà dictas. BARBETTE, ut & SYLVIUS, inſigniter commendant hanc potiunculam:

♃. *Aquæ puleg.* ℥ii.
Meliſſ. cum Vino ℥i.
Vitæ Matth. ʒvi.
Syr. de Artemiſ. ʒß.
Miſc. pro Potione.

De hac miſtura aliquot coclearia ſubinde propinata, mirè matrem roborare & partum promovere dicuntur: ſi non fuerit ſufficiens, reliquis pro vehiculo inſervire poteſt.

D. CUMMIUS in M. A. N. C. *Ann.* 3. *obſ.* 132. talem commendant mixturam roborantem in partu difficili:

♃. *Aquæ puleg.*
Fœnic. an. ℥ii.
Vitæ mulier. ʒvi.
Eſſ. Caſtor.
Croci an. ʒß.
Syr. de Artemiſ. ℥i.
Miſc.
Detur cochleatim per vices.

Pertinent huc ſpecies dia-borracis Mynſichtii, cum Decocto Matricariæ vel Sabinæ propinatæ, quæ mirificè fetum pellunt: & *in Curationibus* HILLERUS curavit feminam triduano partu laborantem, propinando tandem borracis ℈i. cum unicorn. animal. ℈iii. & ſic tandem peperit filium mortuum. Pulveres aliquot compoſitos expertos vid. in HERTODTII *Crocol. pag.* 224. Item convenit pulvis ad partum Auguſtanorum, & pulvis ad difficilem partum HELIDÆI PADUANI, qui ſatis eſt efficax, & cuius hæc eſt compoſitio:

♃. *Teſtic. equin. exſicc. & pulveriſ.* ℈iiß. vel ʒi.
Borrac. ℈ii.
Cinnam.
Croci an. ℈ß.
M. f. Pulvis pro duabus vel tribus doſibus: quarum ſingula in ℥ii. *aquæ artemiſiæ* propinanda.

Pertinet huc *pulvis expertus Lindani*, quem in defectu ſæcundinæ humanæ ſe ſemper felici cum ſucceſſu etiam aliquoties in propria uxore ad fetum pellendum adhibuiſſe teſtatur;

♃. *Cinnam. acerr.*
Oſſ Dactyl.
Borrac. Venet. an. ℈i.
M. f. Pulvis.

Detur in *hauſtu vini generoſi* vel *Hippocratici*, aut in *Decocto radicis liliorum alborum*.

Si potentius debeat eſſe remedium, loco oſſium dactylorum ſumatur *Trochiſcorum de myrrha* ℈i.

Mirè laudat hunc pulverem, ubi vires deficiunt, & dolores in parturientibus remittunt; ab aſſumpto enim hoc pulvere ſubitò rediiſſe dolores, ſe aliquoties obſervaſſe affirmat. Vel

♃. *Troch. de Myrrha*,
Borrac. Venet. an. ʒß.
Cinnam. acuti ℈i.
M. f. pulvis: S.
Pulvis promovens.
Item

♃. *Pulv. hepat. Anguill.* ʒi.
Borrac. Venet. ℈i.
Myrrh. ℈i.
M. pro 3. doſ.
S. ut antè.

Quorum vehiculum ſit:

♃. *Aquæ puleg.* ʒiiß.
Cinnam. ʒiiß.
Miſc.
Vel

♃. *Pulv. hepat. Anguill.*
Secund. hum. an. ʒi.
Borrac. Venet. ℈ii.
M. pro 3. doſibus.
D. S.
Ut antè.

Propinantur in vehiculo ſequenti:

♃. *Aquæ Lil. alb.* ℥ii.
Puleg. ℥i.
Cinnam. ſpirituoſ. ʒiii.
M. pro vehiculo: S.

Aqua ad pulverem.

Similis ferè eſt *pulvis Sylvii* ad promovendum *partum;*

♃. *Borrac. Venet.* ʒß.
Myrrh. el. ℈i.
Croci opt. ℈ß.
Cinnam. acut. gr. viii.
M. f pulvis pro duabus doſibus.

quæ ex mixtura ſpirituoſa propinentur.

Dum jam mentionem facio Croci, hoc ipſo memoratu digna eſt obſervatio AMATI LUSITANI *Cent. 5. Cur.* 34. *Cent. 6. Curat.* 51, *Cent. 7. Curat.* 66. cujus egregius & expertus pulvis eſt ſequens;

♃. *Cinnam. opt.*
Troch. de myrrh.
Croci an. ʒß.
M. f. Pulvis pro una vel duabus doſibus,

A quo poſtmodum infantes enixi quaſi luteo colore apparuere tincti, ratione nempè croci, cujus nimia vitetur quantitas,

Dum de Borrace ſuperiùs locutus ſum, in mentem venit, quod ſcribit CORNARIUS *in ſuis Obſervationibus*, quod „ *ſi* ſcilicet *pariendi conatus ex longa mora infantis & orifi-* „ *cii uteri anguſtia deficere volunt*, *tunc exhibeatur pulvis* „ *ſequens*.

♃. *Borrac. Vent.* ℈iv.
Croci,
Cinnam. an. ℈ii
Miſc.

„ *& propinetur gravidis pro duabus doſibus in aqua artemi-* „ *ſiæ aut vino dulci diſſolutis*,

„ *Obſtetrix verò interea abdomen & loca parturientis* „ *adipe coturnicis liquefacto calidè inungat*, *unde ſubitò* „ *& brevi poſt nova tormina ſuperveniunt & partus ſe-* „ *quitur*.

Hæc equidem ſunt talia, quæ partum promovent, & dolores imprimis reiterare faciunt: quod ſi tamen nimii ſint dolores ita, ut ab his ipſis fatigetur nimis ac debilitetur femina, tunc SYLVIUS hiſce fetum pellentibus aliquot grana laudani opiati tutò addenda ſuadet, conſilium quod apud neminem Practicorum unquam invenientis à ſi propinetur imprimis in aqua appropriata cum tinctura caſtorei.

Cum his internis ſæpè neceſſe eſt, ut uſurpentur quædam *Externa*; inter quæ præ cæteris convenit Cingulum ex exuviis ſerpentum, circa hypocondria vel lumbis circumligatum, quod ſingulare quid obtinet ad promovendum partum: Sic etiam ad eundem facilitandum unguentum fit ex exuviis ſerpentum, quas ſponte deponunt, axungia vulpis, leporis, lumbricis terreſtribus, & ſucco cancrorum fluviatilium, abdomini illinendum; quod ipſum, à quibuſdam in ſecretis habitum, partum potentiſſimè promovet. Deſcriptum videri poteſt in *Gammorol.* SACHSII *pag.* 782. Sed mox abſtergendum propter nimiam pellendi virtutem. Item convenit ſuffitus ex benzoe, ladano, ſuccino, thure, & maſtiche; vel fiat *ſuffitus* STOECKERI, quem *infrà Sect. 8. cap.* 1. dabo, item unguentum ex oleo cheirino, liliorum alborum, unguento althææ, &c. quæ acuuntur cum oleo deſtillato ſuccini imprimis & ſpicæ q. ſ. pro litu externo abdominis: e. gr.

♃. *Olei Cheirin.* ℥vi.
Deſt. ſuccin. ℥i.
M. D. S.

Unguentum promovens.

Illinatur regio umbilicalis & abdominis tumens.

Vel

♃. *Ungu. Nervin.*
Ol. laurin. an. ʒß.
Deſt. ſuccin. ʒß. ad ℥i.
M. pro Linimento.
D. S. ut antè,

quo abdomen illinatur.

Item ſubigatur ſuccus ſabinæ pinguedine anſerina, & moderato igne redigantur in formam linimenti, quod illitum abdomini, fetum promovet. Alii commendant zibethum humanum ſeu pinguedinem circa teſticulos virorum, quam vulvæ & umbilico illitam fetum pellere affirmant. Præ cæteris ſpecificè laudatur axungia viperina & ſerpentum, quæ regioni umblicali inuncta promptiſſimè pellit fetum: Sed quoniam eſt ſingulare remedium, poſt partum mox abſtergatur, *valdè promovet* lochia. Item oleum deſtillatum ſuccini, miſtum cum axungia ſerpentum, umbilico illitum, mirè partum promovet. Hoc enim à Lotichio laudatur ad promovendum fetum etiam mortuum, quo etiam vaginam uterinam illineandam ſuadet, ut feliciter ſuccedat partus: v. g.

♃. *Pingu. viperin.* ℥vi.
Ol. Cheirin. vel *Momord.* ℥iii
Deſtil. ſpicæ ℥i.
M. D. S.

Unguentum promovens.

Vel fiat Fotus abdomini applicandus ex plantis aromaticis pellentibus, v. g. ex mercuriali, dictamno Cretico, radice Ireos, radice Cucumeris agreſtis, Floribus chamomillæ, pulegio, artemiſia & ſimilibus, ex quo fotu abdomen aliquandiu fomentetur, poſtmodum verò illinatur abdomini unguentum de arthanita, quod potenter pellit. Vel fiat cataplaſma ex Decocto colocynthidos, ſuccino, ruta, & myrrha cum farina hordei, quæ omnia inſternantur abdomini ſub cataplaſmatis forma. Et hæc ita internè & externè in partu difficili ac in fetu mortuo conveniunt, niſi quod in hoc magis valida, & in maiori doſi uſurpanda ſint, Peſſi intruduntur ex ſabina viridi, contuſa cum croco; vel ex galbano in aceto diſſoluto, cui myrrha & crocus addita ſint; e. g.

♃. *Galban. in acet. diſſolut.* ℥i.
Myrrh. ʒii.
Croci ʒß.
Cum *Ol. Irino*
F. Peſſus. S.

Peſſus promovens.

Alia externa, nempè cingulum ex corio humano, lapis ætites coxæ alligatus, per ſe ſunt nota. Fruſtum cutis Tigris femori ſiniſtro alligatum, partum facilitare, vid. in M. A. N. C. *Ann. 6. Obſerv.* 59. Oculos leporis exſiccatos, vertici aut umbilico applicatos, laudat HARTMANNUS ad pellendum fetum: res mihi ſubinde fuit viſa ridicula, nihilominus tamen MACASIUS *in Promptuar. Med.* item MAIOR *in Tract. de Junct. Vert.* hoc ipſum experimentum comprobant.

His verò & ſimilibus adhibitis, ubi ſperatus non ſuccedit effectus, & fetus adhuc in partus hæreat anguſtiis, aliquantiſper fortiora adhibenda ſunt remedia. Neceſſe ergò eſt, ut ſubiungantur ſimul ſternutatoria quædam, dum ſternutationis niſu per vices quaſi irritantur feminæ, & ita forti diaphragmatis & abdominis concuſſione concutitur uterus & partus ſimul promovetur. De eorum uſu vid. HEER *Obſerv.* 14. HARVÆUS *lib. de Partu.* HILDANUS *Sent. 3. Obſervat.* 53. Fiant autem iſta ſternutatoria ex nicotiana, helleboro albo & nigro, majorana, radice & floribus liliorum convallium, pipere, caſtoreo, caryophyllis & ſimilibus.

Quibus fruſtra adhibitis, tandem in cauſa nonnihil difficiliori & deſperata videtur neceſſarium, ut ad vomitoria fiat acceſſus, quæ extremum ſint remedium. Hæc inter eminet mercurius vitæ, quem mirificis extollit laudibus LANGIUS *Miſc. cur. p.* 101. HOFFMANNUS *Meth. Med. lib. 1. cap.* 9 & BILLICHIUS *in ſuis Paradox. & Obſerv. Chymicis*, ubi occaſione mercurii vitæ egregium diſcurſum habet, & partum difficilem deſperatum hoc ipſo beneficio vomitus curari dicit. Et certum eſt, quod inter vomitoria, quoad partum difficilem, hic mercurius vitæ ſit ſingulariſſimus, qui rarò fallit, & in iſto vomitus conatu aliis deſperatis tandem excludunt feminæ tam vivum quàm mortuum fetum. Sunt qui ſuccum nicotianæ inſpiſſatum pro vomitorio hìc laudant, ſed eſt nimis violentus nimiſque malignus: Potiùs ergò Mercurius vitæ in ſubſtantia, vel infuſum antimoniale ex mercurio vitæ eſt uſurpandum. Quinimo Modernorum audacia pro facilitando partu venæ ſectioni locum interdum conceſſit; & aliquot novi exempla, in aliis locis (non hic) mulierum, quæ cum aliàs laborarent ordinario partu difficili, ſibi dum inciperent dolores partus, venam aperire in brachio curarunt, unde facilè poſtmodum fuerunt liberatæ: & ipſe PATINUS Pariſiis mihi retulit, ſe plus quàm ter in partu difficili ſecaſſe venam in cubito, unde brevi poſt liberatæ fuerunt fœminæ à fetu. Nec res eſt impoſſibilis aut abſurda, in paulò ſcilicet habitioribus juvenculis, & in magis plethoricis, quæ ſanguine ſpirituoſiore & magis turgeſcente abundant, Id quod antea etiam docuit *de la* COURVEE *in Parad. de Nutrit. Fetus in utero, qui c. ultimo circa finem p.* 357. uti in aliis gravidarū affectibus, ita in ſpecie venæ ſectionem commendat ad facilitandum Partum, cujus felicem uſum etiam

BAU-

BAHHINUS obſervavit. Imò jam veſtigia proſtant in HIPPOCRATE *lib. 1. de Morb. Mulierum*, ubi Venæ Sectionem in talo inſtituendam hìc commendat. vid. ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Prax. Admir. Obſervat. 64.* BORELLUS *Cent. 4. Obſervat. 24.* & RIVERIUS *Prax. lib. 15. cap. 16.* Apud nos non videtur neceſſaria hæc Venæ ſectio. In climatibus calidioribus, & in habitu fœmellarum ſucculentiore paulò, aut quæ utuntur pro potu ordinario Vino, in his venæ ſectio in ipſo partus labore inſtituta admodum neceſſaria & proficua eſt; ſic enim imminuto ſanguinis quanto interdum mirabiliter partum promovet.

Quodſi imminente partu hæmorrhagia uteri accedat, huic alio modo ſuccurrere non poſſumus, niſi ut quantocyus à fętu liberetur mater, aliàs impoſſibile eſt, ut ſiſtatur ſanguis: adeo opera danda eſt, ut fętus excludatur & foras provocetur, ne diuturniore mora vel fętus vel mater periculum vitæ incurrat; vid. MAURICEAU *de Morb. mulier. cap. 21.* idque præprimis, ſi dolores parturientium præceſſerint, aut adſint; item ſi ſimul aquæ vel effluunt, vel effluere incipiunt, etiamſi fętus vel ſex vel ſeptem vel octo fuerit menſium; item ſi orificio uteri aperto ſecundina immineat. Si verò orificio interno clauſo ſanguis ex vagina uteri ſaltem prodeat, tunc mulieres non ſunt urgendæ ad partum, ſed curandæ ſunt ad modum curationis aliarum hæmorrhagiarum.

Si adſunt in partu convulſiones, quæ ut plurimum ex impetu fętus in utero, ejuſque ſummo egrediendi conatu, oriuntur, in hoc caſu egregiè ſe gerit *ſpecificum cephalicum D. Michaelis* ad ℈i in aqua quadam ſpirituoſa exhibitum: vid. LANGIUS *Miſcell. Cur. pag. 92.* Hoc non ſufficiente, & metu uteri lacerationis aut alius gravioris mali, ſubitò mater à fętu liberetur, in ſpecie manuali operatione ſecundùm modos, quos docet tam GUILLEMEAU, quàm MAURICEAU *l. a.*

Sæpè etiam evenit, ut in partu difficili, fętu vivo exiſtente, mater intereat, ubi vix aliud ſalvandi fętus eſt medium, quàm *Sectio Cæſarea*, ſeu abdominis in regione laterali hypogaſtrica, ibique facta apertio, & ex eo fętus vivus extrahendus, qui poſtmodum, uti notum eſt, appellantur Cæſares: quæ ſectio abdominis pro partu Cæſareo non niſi in hoc caſu toleranda. Vid. prout pluribus hoc explicat MAURICEAU *l. 2 cap. 33.* Hujus feliciter adminiſtratæ exempla, præter ROUSSÆUM *de Partu Cæſareo*, qui optimus, & SENNERTUM, vid. VALERIOLA *l. 2. Obſerv. 22.* MARCELLUS, DONATUS *Hiſtor. Med lib. 7. cap. 12* BARTHOLINUS *C. 2. Hiſtor. 8* ubi refertur mulier, cui quater & amplius, & alia *in Epiſt. Medicin. Cent 4. Epiſt. 41. pag.* 237. ubi ter fętus exſecti fuerunt.

MEMBRUM III.

DE

FOETU MORTUO.

PEriculoſum & difficilem partum præ cæteris caſibus fętus ipſe mortuus conſtituit, quia omnis ejus conatus tunc ceſſat ſæpeq; etiam perverſum habet ſitum, & totum negotium matri, ſæpiſſimè tunc debili, unicè incumbit; unde vel poſtmodum mater debilitata tandem & ipſa in labore fatiſcit & moritur, vel non ſine labore fętum tardè enititur. Imò in tali caſu evenit interdum, ut mortuo fętu in matre debilitata, ceſſante fętus motu & conamine, omninò dolores partus ceſſent, & evaneſcant, nec unquam redeant, quidquid etiam ad promovendos eos adhibeatur; aut ſi redeant, non tamen ſufficiant pro excludendo fętu, imprimis ſi vitioſè ſimul ſituatus fuerit infans in utero materno, adeoque omnia medicamenta ſunt fruſtranea.

CAUSÆ.

Moritur fętus aut in partu, aut aliquot diebus vel menſibus ante partum. In partu moritur ex iiſdem ferè cauſis, ex quibus alias difficilis fit partus; v. g. aut ex propria fętus debilitate; aut ex matris debilitate fętus conatum, non promoventis; aut ex viarum anguſtia, ex quibus eniti nequit, quin ſuffocatus quaſi hæreat, & quandoque capite vehementer compreſſo intereat. Imò perverſus ejus ſitus multum etiam ſimul tribuere poteſt ad ejuſdem internecionem, ſi ſcilicet accedat ſimul fortior matris conatus, quatenus ſubinde aut collum ejus invertendo, aut laxando, moris hinc fœtui in utero accelleratur. Ante debitum verò partus tempus ſæpiſſimè *externis ex cauſis* moritur fętus, v. g. ex nimia matris ira terrore aut ejus pavore, à quo etiam in utero adhuc conſtitutus tenellus loco mortis epilepticis convulſionibus corripi ſolet. Item etiam perit fętus ex prolapſu matris in abdomen ex percuſſione gravi abdominis, & ſimilibus. *Ex cauſis internis* febres acutæ, alii morbi acuti matrem graviter affligentes, ſæpiùs fętum adhuc in utero interimunt.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Diagnoſin fœtus mortui*, circa hunc imprimis arduum negotium incumbit Medico, ut cognoſcat, an revera fętus ſit mortuus? aut ſaltem, an ſi debilitatus quidem, & adhuc vivus? Et quidem ſi hoc evenit, vel ſuſpicio ſit de fętu mortuo, obſervetur, an tempore legitimo partus hoc eveniat? ut exindè ſciat, an chirurgica applicanda ſint inſtrumenta? ſive extrahendus ſit uncis; ſive diſcindendus ſcalpellis, & ita fruſtulatim foras protrahendus: ſin verò ante tempus partus moritur, neceſſe eſt cognoſcat, an fętus ſit mortuus? ut eundem mortuum maturè ejiciat, ne eundem tanquam vivum retinere ſtudeat, nec retentus in utero ſua putredine matri detrimentum inſigne, & ejuſdem uteri corruptionem ac putredinem, & tandem mortem inferat.

Signa, fętum eſſe mortuum, infallibilia & certò demonſtrantia non dantur, potiùs aliquot vel plura ſimul ſumpta accuratiùs inter ſe collata & benè penſitata, rem tandem certiorem reddere valent. Nam fit ſubinde, ut à doloribus nothis irritatus & uterus & fętus, egreſſum moliantur menſe ſeptimo & octavo, ſub quo molimine adeo interdum debilitatur fętus, ut non ampliùs ſe moveat, adeoque interdum tanquam mortuus in utero hæreat. In tali caſu, ne fiat deceptio, omnes omninò circumſtantiæ probè ſunt penſitandæ.

Horum ergo ſignorum, quæ manifeſtant fętum vel in partu, vel aliàs eſſe mortuum, ſunt ſequentia:

1. Quando mater & obſtetrix, ſi eſt in partu, motum fętus amplius non percipiunt, etiamſi roborantia, aut aliàs confortativa ſpirituoſa exibeantur, ſive interna ſive externa.
2. Quando gravida de latere in latus ſe vertendo ac volvendo fętum ſimul ex una parte in alteram lapidis aut molis cujuſdam inconditæ inſtar, dilabi & moveri ſentit. BN. Sæpe fallit hoc.
3. Facies & imprimis labia puerperæ admodum pallent.
4. Partes extremæ interdum ſublividæ, & ad tactum frigidæ apparent.
5. Uteri regio extima, & pecten ejuſque cervix, frigida tactu deprehenduntur; hinc, quando obſtetrices ſentiunt ós pubis frigidum, dicunt: *Os pubis friget*.
6. Mammæ, quæ anteà blandè turgebant, & ſurgebant, flacceſcere, emolliri ac perlæ fieri incipiunt; & lac, quod eſt, emulgetur inſtar ſeri candidi.
7. Temporis progreſſu anhelitus gravidæ fit fœtidus: hinc
8. Aqua & ſanies tandem fœtida ex utero effluit.
9. Superveniunt hinc ſubinde febres admodum graves, periculoſis lipothymiis, cordis palpitatione & deliriis conjunctæ. Et
10. Subitò horror febrilis ſine manifeſta cauſa accidit tali matri; & curioſum eſt, quod extincto fętu mox ſequatur horripilatio ingens. Unde ſi poſt gravem terrorem, vel ſi in ipſo partu, vel ante partum, matrem ingens horripilatio prehendat, unum eſt ex familiaribus & certiſſimis ſignis, fętum eſſe mortuum: vid. SALMUTH. *Cent. 2. Obſerv. 69.* Sunt, qui hoc ſignum tanquam infallibile putant; non tamen eſt univerſale: ſemper quidem, quando fętus moritur, matres corripiuntur horrore, ſed non vice verſa, cùm nihilominus ab experto quodam Practico mihi relatum fuit, ſe obſervaſſe frigus cum tali horripilatione, fœtum tamen adhuc ſuperſtitem fuiſſe vivum, ſæpe enim parturientes horrore percutiuntur, utut vivus ſit fœtus.
11. Subinde graviora animi deliquia ſuperveniunt;

12. Sto-

12. Stomachi & capitis dolores interdum, ſi fœtus mortuus aliquandiu retineatur, ſuperveniunt.

13. Interdum, & convulſiones, nonnunquam horrendæ, accedunt.

14. Si ante fœtum ſecundinæ excludantur, vel vaſa umbilicalia flaccida, item ſi obſtetrix funiculum umbilicalem contingens, non percipiat arteriarum pulſum, fœtus in utero extincti & mortui ſignum admodum certum, & RIVERIO ſignum certiſſimum eſt, & rarò fallit. Ceſſante enim debito ſanguinis circulo inter fœtum & placentam, item inter placentam & uterum, neceſſe eſt mori fœtum, veriſſimum eſt. Exemplum contrarium, nempe in partu difficili ſecundinam ante fœtum prodiiſſe, matre & fœtu ſalvis, obſervavit LOSSIUS *in Obſerv. pag.* 380.

15. Si prægnans, quæ ſuſpicatur de fœtu mortuo, manum in calentem aquam imponat, in eaque aliquandiu teneat, nec fœtum moveri ſentiat, ſignum etiam eſt ultimum, eum mortuum eſſe.

16. Dolores parturientium, ſi ſubitò penitus ex toto intermittant, noxam fœtui illatam teſtantur; id quod adhuc validius eſt ſignum, ſi ſuccedat adhuc horror & pandiculatio.

17. Manus aqua frigida madida cujuſdam adſtantis ventri matris impoſita manifeſtat ex ſubſequente motu fœtum vivum; ſi enim hinc non moveatur, fœtum mortuum eſſe, ſignum eſt: Vid. BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hiſt.* 78.

18. Majorana viridis digitis trita umbilico imponenda eſt fœtus enim ſe movebit, ſi adhuc in vivis ſit.

19. Panis vino malvatico intinctus applicetur ventri, in pede vero fiat parva venæ ſectio, & fetus, ſi eſt vivus, movebitur: Vid. BARBETTE *in Chirurg.* Ulterius.

20. Caput infantis in partus loco ſituatum, ſi fontanella ejus capitis ſeu membranea, Germ. *das Blatgen*, in interſtitiis oſſum crannii eſt flaccida, nec fortiter tenſa, tunc ex tali flaciditate ejus arguitur, fœtum certò eſſe mortuum.

21. Ultimò denique unum ex primariis & certiſſimis fœtus mortui in partu ſignum eſt ſi in partu meconium ſeu excrementa alvi ante fœtum prodierint. Nihilominus tamen RULANDUS huius rei habet contrariam experientiam in *Theſ. p.* 300. ibi enim refert feminam, quæ cùm biduum parere non potuiſſet, etiam fœtus meconium excluſiſſet, nihilominus tamen poſtmodum fetum vivum expulit beneficio olei ſuccini, cujus guttas 30. cum vino propinavit, oleo ligni heraclini umbilico illito, ſic enim poſt dimidiam horam feminam eſſe enixam ſanum & ſalvũ filium.

Plura ſigna videbitis in MAURICEAU *lib.* 2. *de Morb. Gravidar. c.* 12. Ex hactenus dictis ſignis primatum obtinet deficiens motus fœtus, horripilatio matris, ſecundinarum aut meconii prægreſſus, & denique membrana fetus flaccida.

PROGNOSIS.

Quoad *mortui fœtus Prognoſin*: Hic retentus, præter hoc quod difficilem reddat partum, ad putredinem ruit, & graviſſimum periculum vitæ matri variis modiis afferre ſolet: his enim, preter anhelitum difficilem, ſuperveniunt appetitus dejectus, cachexiæ, febres erraticæ, lipothymiæ, pathemata convulſiva, ac varia ſymptomata, tandem & ipſa mors.

Rariſſimum eſt, Fetum mortuum ad tempus citra corruptionem putredinalem, aut citra ſenſibile matris incommodum, fuiſſe in utero retentum, niſi exſiccatus fuerit: de quo vid. BARTHOLINUS *Centur.* 2. *Hiſtor.* 12. & M. A. N. C. *Ann.* 6. & 7. *Obſerv.* 13. *pag.* 23.

Interdum autem, utut fetus mortuus ſui putedrine matri mortem intendat, putrefactus tamen fruſtulatim per uterum ejuſque vaginam excernitur: Conf. M. A N. C. *Ann.* 2. *Obſervat.* 256. *pag.* 382. Interdum partes molles in liquamen corruptæ profluunt, durioribus oſſibus relictis, ita ut mater ſceleton in utero geſtet. Interdum ex putredine fetus uterus corruptus, & ipſe putreſcit, unde vicinæ partes ſimili putredine correptæ putrilaginem fœtus aut per umbilicum, aut per alvum, aut per inguina, aut per alia ſimilia loca eroſa ac corrupta, ejiciuntur. Miræ hujuſmodi hiſtoriæ fetuum mortuorum, in utero matris putrefactorum, per varia loca illæſa matre fruſtulatim ejectorum, videbitis in SENNERTO *lib.* 4. *Prax. ubi de Fœtu mortuo*, & in SCHENCKII *Obſervationibus*, *ubi de Fœtu mortuo*, in ſpecie BARTHOLINO, *Tract. de Inſolit. Partus Hum. Viis*.

CURA.

Abſolvimus *Membro* 2. quæ pertinent ad partum difficilem promovendum. Reſtat adhuc, ut ſubnectam, quomodo Fœtus mortuus, partus præ aliis caſibus admodum difficilis & periculoſus, promendus & ejiciendus.

Si ergo mortuus ſit fetus, opera danda eſt, ut quantocyus, quocunque tempore mortuus fuerit, promoveatur & excludatur. Omnia igitur validiora, partum difficilem promoventia, fetumque pellentia, hic locum habent, modò præmiſſa ſint priùs, quæ primas viss emollire, laxare, & lubricas reddere valent, idque imprimis, ſi fetus mortuus ante legitimum partus tempus ſit excludendus.

Et quidem, ſi ipſo in partu extinctus fuerit fetus, quantocyus promovendus venit, tam internè fetum pellentibus, quàm externis, manuum opera, vel ſpeculi, vel inſtrumentis armata admotis.

Quoad Interna: præ cæteris remedia ex ſecundina, myrrha & borrace, hic conveniunt: v. g.

℞. *Trochiſc. de Myrrh.* ʒß.
Borrac. gr. xv.
M. f. Pulvis:

in aqua artemiſiæ vel alia appropriata propinandus. Experimentum ſunt Thoneri.

Vel ʒi. pulveris ſecundinæ, quæ primatum obtinent, cum unicornu veri in vino Malvatico vel aqua cinnamomi exhibeatur; aut loco hujus, ſi non habeatur pulvis ſecundinæ, ceu æqualis efficaciæ, LINDANUS ſequentem ſubſtituit pulverem compoſitum:

℞. *Troch. de Myrrh.*
Borrac. Ven. an. ʒß.
Cinnam. ℈i.
Cum *decocto rad. lil. alb.* f. Potio.

Egregia eſt ad promovendum mortuum fetum; aut in forma pulveris pro una doſi in hauſtu vini vel aquæ cinnamomi aſſumatur.

Vel

℞. *Teſticul. equin. pulveriſ.*
Borrac. Venet. an. ʒi.
Croci ℈i.
M. pro 2. doſibus,
in aqua lil. albor. propinandis.
M. D. S.
Pulvis promovens.

Quin & ſuccinata, in ſpecie oleum ſuccini ad guttas xii. xx. uſque ad xxx. (duro enim nodo durus quærendus eſt cuneus) in hauſtu vini internè propinatum, & exterè ſimul umbilico ac muſculis abdominis illitum, mirè conducit. Reliqua interna ex ſuperioribus jam ſunt cognita. Vomitoria itidem ex aquis benedictis Infuſionis antimonii, aut etiam gr. iv. Mercurii vitæ internè propinati, vomitu forti fœtum pellunt.

Externè balnea & fomenta, imò emollientia, laxantia & lubricantia, ſimiliaque ejectionem præliminariter faciliorem reddentia, v. g. ex malva, althæa, mercuriali, floribus geniſtæ, chamomillæ, artemiſia, pulegio, oleo liliorum alborum, amygdalarum dulcium, chamomillæ, adipe anſeris, &c. ſed poſt horum uſum fortiter pellentia uſurpentur. Inter balnea convenit, quod præſcribit *Joel in ſua Praxi*, hoc modo:

℞. *Flor. Chamomill.*
Abrotani,
Parietar.
Puleg.
Artemiſ.
Malvæ cum rad.
Betonic.
Sabin. an. M. ii.
Rad. Bryon.
Ariſtoloc. long.
Filic. an. ℥ii.
Sem. lini

Fœnugr.

Sem. Fœnugr. an. M. iii.
Conciſa & contuſa
Coque in aqua pro Balneo,
cui inſideat uſque ad umbilicum mulier.

Ipſæ ſpecies ſacculo poſtmodum incluſæ pro fomento externo crebriùs applicentur abdomini.

Poſt tale balneum & fomenta, uſurpantur unguenta pellentia, ut dixi, inter quæ conveniunt etiam unguentum de arthanita cum oleo ſuccini ſubactum, & largiter regionibus umbilicalibus & hypogaſtricis inunctum, præmiſſo fotu ex pellentibus ſeu irritantibus, qualem *ſuprà Sect. 1. cap. 1. de Menſ. emanſ.* commendavi; aut cataplaſmata expellentia, in ſpecie ex decocto colocynthidos: poſt quem cataplaſmatum pellentium uſum inunctio cum oleo ſuccini inſtituitur, aut unguento jam dicto: Vel

℞. *Rad. Cyclam.*
Ireos,
Ariſtol. rot.
Cucum. Sylv. an. ʒii.
Nitri,
Myrrhæ an. ʒi.
Opoponac. ʒß.
Ol. Cheirin. q. ſ.
F. Cataplaſma ventri inſternendum:
D. S.
Cataplaſma promovens.

His etiam ſociandi ſunt Peſſi ſtimulantes, qualem, ceu validiſſimum, ſequentem commendat:

℞. *Gum. Ammon.*
Opoponac.
Aſphalti an. ʒi.
Ellebori nigri,
Sem. ſtaphiſagr.
Rad. Ariſtol. long.
Pulp. Colocynth. an. ʒiß.
Scammon. ʒi.

Ex quibus cum ſ. q. *Fellis tauri* conformetur maſſa, quæ lanæ involuta, & *ſindone* obducta, inſtar peſſi applicetur.

Quin & ſuffitus inſtituantur orificio pudendorum per Infundibulum excipiendi. Quos inter præ cæteris experimentum eſt ſingulare ſuffitus ex decocto vvarum putridarum paratus: v. g.

℞. *Vvar. putridar.* (cujuſque ſortis ſint) ℥iv. Proiice in *aquam ferventem* per horæ dimidium: hinc ſupra ardentes prunas impone, & ſuffumigium excipiat fœmina ſepties in die per vulvam quadrantis ſpatio.

Ceu experimentum ſingulare fuit communicatum, cujus tamen mentionem factam invenietis cum felici ſucceſſu in SCULTETI *Obſervat. Chirurg. Obſerv. 77.* uti etiam in ZACUTO LUSITANO *in ejuſdem Praxi Hiſtoriar.*

Loco hujus ex ſequentibus trochiſcis, à JOELE commendatis, non immeritò poteſt fieri ſuffitus utero expiciendus:

℞. *Vernat.* ſeu *exuv. ſerpent.* Num. 1.
Myrrhæ,
Caſtor. an. ʒi.
Rad. rub. tinctor.
Sterc. Columbin. an. ℈ii.

Contuſa omnia cum *felle bubulo* redigantur in trochiſcos, qui carbonibus ignitis impoſiti, dant fumum ad proritandum fœtum.

Aliàs etiam ſuffitus ex ungula aſini vel aſinæ cum galbano ac myrrha inſtitutus, ad promovendum fœtum inſigniter commendatur.

Denique ubi res eſt admodum periculoſa, imitandum eſt experimentum BARTHOLINI, quod recenſet *in Cent. 6. Hiſtor. Anatomicar. Hiſtor. 83.* Nempè imponitur orbis ligneus ſeu ſtanneus abdomini tumido matris, in caſu ſcilicet, quando fœtus eſt in ſitu ad partum naturali, ſed tamen mortuus & valida manu à Medico percutitur, hac enim forti percuſſione quaſi cum impetu rejicitur fœtus. Obſervetur hoc, refert enim *c. l.* BARTHOLINUS hoc modo expulſum fœtum mortuum, ubi omnia fuere deſperata.

In contumaci uteri clauſura, mediante *inſtrumento Glauberi* volatilia utero veniunt applicanda: uid. *ſuprà ubi de menſib. ſuppreſſis*, conf. BARTHOLINUS *Cent. 3. Epiſt. pag. 67.*

His & ſimilibus occurrimus matri & fœtui, vivo & mortuo, in partu difficili. Quod ſi hæc pro fœtu eiiciendo non ſufficiant, ad chirurgiam progrediendum; vel inſtrumentis, in ſpecie uncis aut hamulis aut ſub mento aut circa claviculas infixis, extrahatur fœtus totus; ſive quando vitioſè nimis eſt ſituatus, novaculis & ſcalpellis artificioſè adhibitis, in fruſta diſciſſus extrahatur, utut caſus ſit periculoſiſſimus, in ſpecie apud nos, ubi vix niſi in deſperatiſſimo caſu, tale admittere ſolent. De hac operatione vd. SENNERTUS *in lib. 4. Praxos, ubi de Fœtu mortuo*, SCULTETUS, PARÆUS, & BARBETTE *in ſuis Chirurnicis.*

Hæc ſufficiant de Partus læſionibus, Pergo à partu ad

SECTIONEM VIII. DE REGIMINE PUERPERARUM.

UBi ergo jam peperit mulier, ſtudioſè ſibi caveat ab omni aeris externi frigidi inſultu, ne uterum lædat, quia metus eſt, ne ex talis aeris ſuſceptione inflatio uteri ſuperveniat, aut ne coagulatus ſanguis inde ſtagnet in utero, & inde periculoſam inflammationem, lochiorumque defectum inferat, imo dolores graviſſimi partum inſequantur. Unde obſtetrix mox poſt egreſſum infantis cum funiculo umbilicali ſecundinam extrahat, quo facto puerpera circa coſtas cingulo vel linteo probè cincta, in ſpecie cum cingulo ex corio humano, mox in lectum transferatur, & pedibus probè extenſis vel blandè incurvatis, quietis labiiſque vulvæ ſpongiis aut linteis probè munitis, pro excipiendo ſanguine effluente: Poſt hinc quieta jaceat, & ab omni corporis jectigatione, aut etiam extremorum frigido aeri expoſitione, ſtudioſè caveat; aliàs enim ſupprimuntur lochia, quæ inferunt tormina, & ſimilia ſymptomata. Jam verò, dum lectum petunt, utplurimum inſigniter ex labore partus incaleſcunt, ſubinde etiam non parum debilitantur, & ſpeciatim ordinariò ſiti gravi ex æſtu, ſudore, & lochiorum fluxu premuntur; hinc vulgò receptum eſt propinari poſt partum juſcula gallinacea, eaque calida recentia pro refocillandis viribus, ratione gelatinæ blandæ quam continent, & fallenda ſiti: loco quorum etiam hauſtulus cerviſiæ calidæ imprimis, cui cuminum pulveriſatum incoctum ſit, commodè propinari poteſt; ſic enim nonnihil recreantur, quin etiam promoventur lochia, & ſiſtuntur poſt partum, ratione cumini, dolores ſupervenientes. Interim ditioribus propinari queunt juſcula galllinarum calida, ſed cautè: nempè ea ſint non nimis pinguia, neque nimis diu gallinæ coquantur, ne juſcula iſta carnium nimis ſubſtantia carnis imprægnata, ſed diluta, & quibs pinguedo detracta, nec adeò nimis ſint nutritiva, ſed talia, qualia pro viribus ſufficiunt: nam quando nimis diu fuere cocta, non ſunt puerperis convenientia, cùm talia juſcula nutrientia poſtulent priùs ſtomachum, qui eadem digerat & concoquat. Jam verò periculum eſt, ne loco digeſtionis laudabilis talia juſcula aut alimenta nimis nutritiva cadaveriſentur & corrumpantur in ſtomacho mulieris, noviter à partu liberatæ, non ſecus atque aliàs fieri ſolet in febrientibus, cùm ſemper puerperæ recentes plus ſolitò caleant, & quaſi febrile quid patiantur. Nam earum pulſus eſt frequens, celer, mollis, magnus, aut ſaltem in magnitudine & vehementia moderatus, & quaſi febrilis, prout plus, vel minus debilitata fuerit puerpera. Eſt ſcilicet tunc aucta inſigniter ſanguinis turgeſcentia & fermentatio, & rapidior fit ejus circulus, ſimilis iſti, qui aliàs ſub quavis menſtruatione contingit, mediante quâ & lochiorum promovetur fluxus, & ſimul quicquid heterogenei eſt in ejus maſſa, ſimul expellitur & ſe-

& ſeparatur. Unde non tantùm ſuffocationes hyſtericæ ratione inordinati motus ſpirituum animalium, & copioſiùs effuſorum ſuccorum, biliosi & pancreatici ad inteſtina, & impetuoſiùs motorum ſpirituum animalium, ſed etiam febres ardentes, aut malignæ & petechiales, item purpuratæ, ſubinde talibus ſuperveniunt. Nullo autem modo impedienda eſt talis in partu ſanguinis ebullitio, cùm multum ſalutis hinc fœminis emergat: quæ etiam obſervanda ſunt circa alimenta, nè ſcilicet mulier poſt partum lautè nimis nutriatur; putreſcunt enim, cadaveriſantur, & exinde mulieres ad febres continuas malignas, petechiales, purpuratas, & ſimiles diſponuntur, *imò ad diverſos alios morbos, imprimis illis ſeptem diebus*. Adeòque à partu potius propinetur cereviſia calida cum cumino, vel juſcula gallinarum macria, parcè nutrientia. Quibus verò minus arrident aut conveniunt talia juſcula nutritiva, ut in ſpecie debilitatis, iis hauſtulus parvus vini generoſi non nimis frigidi eſt concedendus ac ſtultè mulieres noſtrates horrent vinum, dicentes, *eſſe ipſis nimis calidum*: aut mica panis ſimilaginei mollior vino intincta propinanda; hinc enim mirè denuò refocillantur tales mulieres debiliores: nec ex ficta iſtâ vini caliditate aut aciditate, febris vel caloris intenſio ſuperſtitioſè inde metuenda eſt, nam potiùs reſtaurat, & lochiorum ſimul promovet fluxum, quibus fluentibus vix febris intenſio ſupervenire poteſt, modò hoc obſervetur, ne frigidum præbeatur: quod etiam de omni potu cereviſiæ & aere ambiente intelligendum; ſi enim hoc fiat ut frigida aſſumantur, ſubitò ſupprimuntur lochia, & dolores abdominis graves excitantur. Tepida ergo propinentur; ſic enim nullo modo nocebit vinum: quædam etiam non inconſultò præbent buccellam panis butyro illitam, adſpergendo eidem pulverem zedoariæ, quod laudandum; vel etiam hunc ſolitariè cum cereviſia exauriendum ſuadent; his enim mox à partu appropriatis dolores ſiſtuntur, & promoventur lochia. Refocillatæ ita poſt aliquot horas poſſunt aſſumere ovum ſorbile cum pauco cinnamomi, ac tantillo nucis moſchatæ, vel vitellum ovi cum juſculo gallinæ & tantillo cinnamomi. Pro medicamẽto vero analeptico excellit tinctura Coralliorum cum ſpiritu cordis cervi, quæ eſt egregia atque nobilis.

Superveniente æſtate vocabar ad parturientem, quæ poſt partum felicem inſigniter licet debilitata, gravi premebatur ſiti, ſuperveniebant ſuffocationes hyſtericæ leves, & in ſpecie immenſus lochiorum fluxus; erat enim juvencula, & ſucci plena: Veniebam ad ipſam, mulieres adferebant juſculum gallinaceum, quibus reſtiti, interim ſuadebam vinum, omnes ridebant, utut tamen, propinato tandem hauſtulo vini, egregiè refocillabatur fœmina: Ergò in tali caſu maximè obſervanda eſt virium ratio, & propinandus loco juſculi gallinacei potiùs hauſtulus vini tepidi, utut lochiorum fluxus hoc in tali caſu potuiſſet inhibere. Sed hæc obiter.

Porrò mox à partu puerpera ſomno non indulgeat, ſed aliquot horas ad minimum vigilet; interdum enim quibuſdam poſt partum hyſtericæ ſuffocationes aut lipothymiæ ſub forma ſoporis gravioris, aut nimiæ in ſomnum propenſionis, imminent, in quibus, niſi cauti ſint adſtantes, puerperæ ſub ſpecie ſomni lipothymia aut paſſionibus hyſtericis correptæ ita dormire poſſunt, ut non ampliùs evigilent: unde aliquot horis vigilent, donec debitis remediis dicta ſymptomata præcauta ſint, vel ceſſaverint. Inſuper odorifera omnia & nimis ſpirituoſa à puerpera ſtudioſè fugienda ſunt, & in ſpecie, dum fluunt lochia, cùm non tantum promptiſſimè hyſtericam paſſionem, ſed etiam affectus capitis, in ſpecie graves cæphalalgias, & contumaces agrypnias, facilè excitare poſſint, niſi in imminente hyſterica paſſione interdum odor caſtorei, aut ſimilis olfactus appropriatus, præter voluntatem ſit concedendus.

Præ cęteris ex omnibus animi pathematis etiam Ira ac Terror maximè nocent puerperis, cùm mille graviſſima poſt ſe trahant ſymptomata. Nam ex ira periculoſæ febres, incoercibiles ferè uteri hæmorrhagiæ, & lipothymiæ; ex terrore verò lochiorum ſuppreſſo, & multa alia mala ſupervenire ſolent: Vid. TULPIUS *obſerv. cap.* 20. *lib.* 2. & SALMUTH *Cent.* 3. *hiſtor.* 49. qui obſervavit ex terrore profluvium lochiorum lethale, quod rarum eſt. Item omnis eſus acidorum eſt noxius, quia infantes hinc facilè in tormina ventris incidunt.

Remedia inter, puerperis primis à partu diebus propinanda, imprimis laudo Miſturam aliàs polychreſtam, quæ pluribus ſcopis, tam præſervatione quàm curatione, recentiſſimis puerperis confert:

℞. *Aquæ Ceraſor.*
Matricar. an. ℥iß.
Acet. vini ʒiii. ad ℥ß.
Lap. Cancr. præp. ʒi.
Antimonii diaphor. ℈i.
Syr. Artemiſ. ℥ß. ad ʒvi.
M. D. S.
Mixtura diſcutiens.

Capiatur cochleatim.

Miſtura hæc eſt quaſi vulneraria, genitalium in partu plus minus læſiones, inde metuenda ſymptomata, maturè reſtituit, lochiorum grumeſcentiam diſſolvit, & hinc eorum fluxus promovet, corpus in diaphoreſi & blando madore conſervat, æſtum plus minus febrilem, puerperis interdum gravem, moderatè coercet, cephalalgiam earum tollit, ſitim earum minuit, &c. Ubi animus eſt promovere lochia, myrrhæ ℈ß. ad gr. xv. ad ℈i. addi poſſunt. Si dolores abdominis aut uteri adſint, lochiorum fluxum plus minus impedientes, commodè Laudani opiati gr. iß. addi poteſt.

Interdum ordinariò poſt partum alvus contumaciter eſt clauſa, quam validioribus remediis movere, aut acrioribus clyſmatis ſtimulare, religio eſt, niſi forſan lochia parciùs fluant; potius illa tertio aut quarto die à partu niſi ſponte ſoluta, aperiatur, antequàm nempè ſuperveniat febris lactea, unde aut blandis clyſmatis vel ſuppoſitoriis, aut, quod optimum, globulis zibethinis proritetur, aut obſervatis circumſtantiis, aſſumptione *pilularum peſtilentialium Ruffi* (ex aloe, myrrha, croco & gummi ammoniaco compoſitarum) ad gr. vi. viii. x. xi. xii. xv. & ℈i. alvus ſegnior denuo aperiatur, cùm ad promovendam alvum & lochiorum fluxum ſimul egregia, & hic in feliciſſimo uſu ſint: vel mediante Elixyr Proprietatis cum Rhabarbaro, ad guttas 30. 40. 50. propinato, referetur, cujus ingredientia ſimul lochia pellunt: Vel, quod ſatis commodum eſt:

℞. *Crem. tart.* ℈ß. ad gr. xv.
Pulv. Jalappæ gr. iii.
M. Pulvis: S.
Pulvis aperiens.

Capiatur in vehiculo juſculi calidi.

Quod ſi autem ſimul non ritè fluant lochia, imprimis locum habent clyſmata fortiter ſtimulantia, ut ita cum alvo etiam lochiorum fluxus provocetur; habita tamen ſemper, uti dico, ratione attenta, an adſit febris maligna ex genere petechialium, an purpuratarum? nam in his alvum vel ſuppoſitorio ſtimulare, non caret periculo, imprimis ſi fuerit febris purpurata alba, quam vocant Germ. *den Weiſſen Frieſel*, in qua vel minimus error eſt lethalis.

De venæ ſectione notandum, quod hæc in principio puerperii, lochiis ritè fluentibus, magis noceat quàm proſit, licet indicatio ejus adfuerit; cùm ſanguinis evacuationem natura tunc temporis rectè agens dirigat: ſin verò lochia ſuppreſſa vel imminuta fuerint, venæ ſectio maximè neceſſaria erit, tanta nempè, quæ lochiorum fluxui tum temporis naturali proportionata ſit. Quod ſi verò progreſſu demum temporis ejuſmodi affectus venæ ſectionem poſtulantes eveniant, intra terminos nihilominus adhuc lochiorum, ac mulier non perfectè purgata ſit, venæ ſectio omninò locum habent: imò licet puerpera commodè evacuata fuerit, propter morbum tamen ingraveſcentem, ejuſque ſymptomata, parca venæ ſectio adminiſtranda: ſin autem poſt lochiorum fluxum, & in puerperii declinatione, morbus venæ ſectionem urgens evenerit, ab hac indicata neutiquam erit metuendum: Vid. RIVERIUS *Prax. lib.* 15. *cap.* 24. & TULPIUS *lib.* 2. *Obſerv.* 2.

Abſolvimus jam ea, quæ ad regimen puerperarum ſecundùm leges diætæ requiri videbantur: Pergo ad alios affectus, qui & ipſi puerperis non rarò ſolent eſſe familiares; inter quos omnium primus eſt ſecundina aut mola poſt partum retenta, ſive ſecundina tota, ſive ſaltim fruſtulum ejus in utero relinquatur.

CA-

CAPUT I.
DE
SECUNDINÆ RETENTIONE.

POſt partum, ſimul atque fætus excluſus eſt, ſecundina, id eſt placenta uterina cum membranis fœtum naturaliter involuentibus, mola etiam, aut quicquid præternaturale in utero reperiatur, ſequi debet. Secundinæ autem relictæ in naturali partu utplurimum tertia die ſponte ſua vim facillimè ex utero per funiculum umbilicalem ſequuntur, & citra extrahuntur. Fit tamen ſubinde, ut ſecundinæ poſt partum reſtitent, quando eædem aut cum difficultate ſeparantur, aut quando omninò non prodeunt, ſed rupto umbilicali fune intra uterum ſubſiſtunt, adeoque quando nunc integræ nunc fruſtulum earum in utero remaneat; tota enim ſecundina ejici debet, quia vel tantillum relictum fruſtulum non vulgares dare ſolet turbas.

CAUSÆ.

Cauſæ, quare ſecundina nunc tota, nunc verò quædam fruſtula, in utero matris retineantur, nec debite excernantur, ſunt:

(1) Quando eadem ſuis vaſis pertinaciter uteri poris inoſculata & agglutinata quaſi fuerit, & ſic firmiùs adhæreſcit; ſiquidem PLATERUS *Obſ. p.* 231. Secundinas utero connatas refert; qui coalitus fit imprimis, quando præmaturè excluditur fœtus, ut in abortibus fieri ſolet: hinc enim tenaciùs utero adhærens ſecundina non ſine difficultate ſolet divelli, ſecus ac in partu legitimo; & ubi legitimum tempus inſtat, tunc enim ſæpe quaſi ſponte ſequitur ſecundina; quò magis enim partus inſtat tempus, eò magis remittit, & eò minus firmiter placenta utero adhærere ſolet. Firmiori coaleſcentiæ occaſionem ſuggerunt, præter partum ante debitum exactè tempus ſupervenientem, interdum cauſæ externæ ex contuſione vel ſimili modo lædentes placentas aut uterum, & ita ſub alterutrius ſanatione firmiorem coalitum inducentes. Huc facit, quando mulieres, præprimis ultimis geſtationis menſibus, vitam nimis ſedentariam agunt, nam & in his firmiùs adhærent: contra quæ laborioſæ ſunt, quæ exercent corpus vel ambulatione vel ſimilibus, in his longe feliciùs divellitur ſecudina poſt fœtum. Vel

(2) Quando funiculus umbilicalis tenerior in labore partus rumpitur, & à ſecundina avellitur, vel propter vim infantis, vel propter ipſius funiculi corruptelam, vel propter intempeſtivam funiculi umbilicalis in fœtu reſciſſione u vel ſimilem læſionē; aut ineptè ab obſtetrice tractatur, tunc enim fit, ut inſtar chordæ contortæ funiculus umbilicalis ſeparatus in ſe invicem retrocedat, ac ſubitò uterum introeat: unde defectu hujus funiculi non poteſt trahendo ſeparari ſecundina, & tunc utero connivente ſecundina, excludi non poteſt. Non enim ſemper neceſſe eſt, ut obſtetrix immiſſa in naturalia manu ſecundinam arripiat, præprimis ſi manu non priùs prehenderit funiculum, ſed potius blanda contorſione ſaltem funiculi umbilicalis ſecundinarum avulſionem procurare debet.

Caveat ergo obſtetrix ſeparare funiculum umbilicalem à fœtu, antequam poſt eum etiam prodierit ſecundina: aut ſi forſan diutiùs retineatur in utero, ita ut fœtus periculum immineat, tunc reſecandus quidem venit funiculus umbilicalis, ſed ſeparatus forti filo alligandus eſt femori, ne denuò intra uterum repere, & ſecundinæ excluſionem impedire poſſit, permittendo tamen, ut ſanguis è funiculo probè exſtillet, ut ita placenta, in magnitudine imminuta, facilius extrahi poſſit.

De obſtetricum aliàs malitia circa neglectionem ſecundinæ extrahendæ videri poteſt KERKRINGIUS *Obſervat. Anatom.* 36.

(3) Quando cervix uteri ſeu orificium uteri internum tumet, adeoque anguſtum, aut citò nimis clauſum eſt.

(4) Denique ſi puerpera non bene muniatur in partu, ſed aer frigidiuſculus in uterum irrepat, facile hinc uteri contractura, ſanguinis coagulatio, ſecundinarum retentio, &c accidere poſſunt:

Et hæ ſunt cauſæ ordinariæ: aliæ cauſæ minus frequentes, ut refrigeratio extremorum ſubitanea, &c. tranſeant.

DIAGNOSIS.

Signa: ſecundinam retineri, vel integram, vel ex parte, ipſis oculis patet, ubi cauti ſimus, ne vel minima particula remaneat: nam retentam ſecundinam brevi poſt ejus putrefactio, hinc febris acuta & periculoſa, & dolor ventris poſt partum inſignis, & tormina infra umbilicum in & circa uteri regionem, quaſi ſecundus generandus eſset fœtus, ſuperveniunt.

Sæpius, licèt rariùs, ſupprimuntur ſimul nonnihil lochia ſemper venter turget, magnus fit; ſicuti è contra, ſin fruſtulatim prodeat ſecundina, retentum fruſtulum continuò irritando uterum ſubinde crudelem uteri hæmorrhagiam excitat: ſuperveniunt difficultas anhelitus, halitus fœtens intolerabilis, lipothymię, & tandem convulſiones.

Quæ per genitalia excernuntur poſt aliquot dies, ſunt ſaniosa, fętida, ac horrendè olentia; undè etiam lochia fœtorem cadaveroſum referentia ſecundinarum partem in utero relictam indicant, quæ ſucceſſivè ſub putrilaginis forma, ſeu liquaminis putridi ſpecie, ex utero effluit, de quo vid. RIVERIUS *Cent.* 1. *Obſer.* 61. Conf. HORSTIUS *in obſer. pag.* 293. KERKRINGIUS *Spicileg. Anat. obſerv.* 36. & PRIMEROSIUS *de Morb. Mulier. lib.* 4. *cap* 9. ſic VELSCHIUS *Hecat.* 2. *pag.* 4. refert, ſecundinam ſeptemdecim dies à partu retentam & putrefactam ſine nocumento: non ſecus ac in M. A. N. C. *Ann.* 6 & 7. *Obſerv.* 322. *pag.* 2. caput fœtus in utero relictum ſucceſſivè per ſeptem annos excretum refertur: nunc verò putreſcendo uterum inficit, eumque ſimiliter in putredinem & gangrænam lethalem abire facit.

Rarum eſt, quod retenta ſecundina in utero exſiccata fuerit ſecundùm RIVERIUM *Cent.* 2. *Obſervat.* 3. Rarius adhuc eſt, quod obſervavit KERKRINGIUS *in Spicileg. Anat. obſervat.* 36. de ſecundinæ portione quarto demum menſe à partu incorrupta & innoxia edita ſicut &c. id curioſum eſt, quod proſtat in M. A. N. C. *Annot.* 3. *obſervat.* 117. *pag.* 107. de ſecundina, ultra menſem incorrupta, in utero reperta: aut quando poſt quatuordecim ſeptimanas integra excernitur, Conf. BARTHOLINUS *in Act. Med. Haffn. Vol.* 2. *obſerv.* 22. KERKRINGIUS *Obſerv. Anat.* 30. Scilicet evenit ſubinde pertinaciter ut ſecundina vel tota, vel ſaltim pars ejus non tam adhęreat, quàm firmiter utero connectatur, ipſique quaſi adnaſcatur, unde fit, ut ſecundina non vivat fętus vita, ſed matris, & ceu pars uteri ſe habeat, atque hoc in caſu, ſi ſe habeat ut pars matris in utero, citra ſui corruptionem in utero hæret, utpote ſanguine & ſpiritu vitali matris ad uterum delato adhuc perfuſa; ſecus fit, ſi eadem vita fętus vivat uti ordinario contingit, unde detracto fœtu, & ſic impedita ſanguinis & ſpirituum animalium in ſecundinam diſtributione, in cadaver degenerat & putreſcit.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Graviſſima pericula, & omnia eadem mala, quæ fætum ſequuntur mortuum, comitari etiam ſolent ſecundinam retentam, tandem quoque mors: nec aliter ſperanda ſalus, niſi ejiciatur: Nam aut retenta putreſcit, indeque febrem malignam periculoſam, uteri corruptelam, aut ſaltem deterrima & gangrænoſa ulcera, ac tandem mortem infert: aut putrefacta tandem, ſub forma ſaniei putridę foras excluditur, quod tamen rarò ſit citra notabile damnum.

CURA.

Quoad *Curam*; Pro ea optimum eſt, ſecundinam maturè, quantum fieri poteſt, totam non diſciſſam, extrahere. Quod ſi gemelli adfuerint, hi ipſi interdum unam, interdum duplicem habent ſecundinam: Ubi ſecundina fuerit duplex, poſt fœtum propria ſecundina prodit: ſin verò gemelli unicam habent ſecundinam, aut ſaltem unam placentam cum duplicibus membranis, tunc, cum primus infans in lucem prodiit, prudentiores obſtetrices ejuſdem funiculum umbilicalem reſcindunt, & ipſius reſiduum, cujus ſuperior pars ſecundinis intra uterum adhæret, parturientis femori alligant, quoad alterius infantis intus manentis umbilicus ab utero, unà cum placenta,

centa, divellatur, & ita cum ſecundo fœtu amborum ſecundina integra excernatur & tunc denique funiculus à femore ſolvatur; ſicut hoc facillimè ſuccedens negotium rectè urget RODERICUS à *Caſtro Part. 1. lib. 3. de Morb. Mulier.* Quodſi poſt fætum egreſſum vel mores agat ſecudina intra uterum, vel particula ejus remaneat, jubeatur, ut dum ægra vel puerpera adhuc ſellę inſidet, tuſſiat ſubinde, & tuſſiendo aut quaſi ſternutando, concuſſo utero & abdomine, ea ſeparetur; quæ tuſſis ſi non ſufficiat inſletur naribus ſternutatorium, ut ſic concuſſione totius corporis promoveatur ſeparatio ſecundinæ: vid. BARTHOLINUS *Cent. 5. Hiſtor.* 39. unde non niſi graviori caſû, & ubi circumſtantiæ aliæ id urgent, vomitoria conveniunt. Quibus irritis, ne frigus puerperam corripiat, imponatur ea lecto firmiter ligata, obſtetrice intereà continuò abdomen ægræ comprimente deorſum verſus, ut ita ſecundina diſcedat, & faciliùs excernatur. Et his medelis mulieres ordinariò utuntur, quibus nonnunquam opera Medici eſt addenda; adeòque in retentione ſecundinæ uſurpanda ſunt remedia ſecundinas expellentia, & eadem ferè omnia, quæ in partu difficili, aut mola & fœtu mortuo promovendo, uſurpantur; de quibus ſuperiùs jam ſufficienti dictum, fuit. Prę cęteris expertus pulvis & decoctum proſtat in TULPIO *lib. 4. Obſerv.* 41. quæ ceu experta ſæpius multumque proficua in ſecundina retenta commendat:

℞. *Borrac. Venet.*
Succin. alb. an. ℈i.
Croci,
Caſſ. lign.
Caſtor. an. ℈ß.
M.f. Pulvis,

Cui tanquam vehiculum inſerviat ſequens Decoctum:

℞. *Rad. Gramin.*
Peon.
Scorzoner.
Cichor. an. ℥i.
Herb. Acetoſ.
Endiv.
Borrag.
Meliſſ. an. M. j.
Artemiſ.
Card. bened. an. M ß.
Borrac. Venet. ℥iii.
Coqu. ex aqua hord. ad ℔ij.
quibus adde
Syrup. Artemiſ.
Limon. an. ℥ii.
Miſceatur, & ſubinde exhibeatur.

Cujus felicem experientiam ſe aliquoties feciſſe idem Autor memorat.

Alia, quæ vulgò exhibentur ad pellendam hujuſmodi ſecundinam retentam; ſatis nota ſunt, in ſpecie Cherefolium, & juſculum ex decocto cherefolii egregium etiam eſt, & ſingulare, de quo vid. M. A. N. C. *Anno 3. loc. allegat.* Item decoctum Artemiſiæ rubræ cum antheris liliorum alborum, quibus & ſabina adjici poteſt, admodum laudatur à CORBEIO: ſicut fimus equinus, vino infuſus & expreſſus propinetur, qui tanquam remedium potens, pellens ſecundinam, mirè laudatur. Omnibus palmam præferunt pulvis & ſpiritus ex ſecundina, primario quidem ex humana, ſecundariò etiam ex ſecundina ovis vel capræ; nam & hanc ceu infallibilem commendat CORBEIUS, Singulare certè quid latet in ſecundina humana, ſupra quam non datur præſtantius remedium: nam non tantummodo parturientium & puerperarum quamplurimis ſuccurit affectibus; ſed præterea epilepſiam etiam, ut quidam aſſerunt, hæreditarium, ſingulari virtute paratus ex eadem ſpiritus pellit & domat: imo experientia, prudentum & ſtultorum magiſtra, docuit, per ſecundinam magica naturalia, per magnetiſmum in damnum primariò fœtus, ſecundariò ipſius puerperæ, non leve inferri poſſe; hinc & bruta omnia devorant ſecundinas poſt partum, id quod non ſine ſingulari naturæ inſtinctu fieri, admodum probabile eſt. Pulveris item Sabinæ ʒß. cum Croci ℈ß. in aliquot unciis aquæ liliorum alborum ſecundinas pellit. De oleo Heraclino ex RULANDO res nota eſt; loco ejus olei ligni Iuniperini guttæ 30. aut olei ſuccini deſtillati guttæ 18. propinatæ, non vulgares poſſident vires. His adnumeratur Myrrha, & trochiſci de myrrha, in aqua cinnamomi, vel vino generoſo propinati: item borrax, Caſtoreum, ſuccinum, ſal volatile ſuccini, & ſimilis, nec non oleum deſtillatum ſuccini.

Ex his ſub forma pulveris vel decocti uſurpantur remedia ad pellendam ſecundinam: Conf. TULPIUS *lib. 4. Obſerv. cap. 48.*

Vel

℞. *Myrrh. rub.* ℈i.
Croci ℈ß.
Borrac. Venet. ʒß.
Ol. deſtill. Cinnam. gtt. iii.
M. f. Pulvis S.
Pulvis pellens.

Conveniunt etiam *Mixturæ* TIMÆI *von GuldenKlee in caſib. l. 4. Caſ. 25. p. 223. & Caſu 28. p. 227.*

Quod ſi incipiat putreſcere ſecundina retenta, vel tota vel fruſtulatim, & in ſaniem colliqueſcere, commodè Elixyr proprietatis propinari poteſt, ut ſcilicet præter hoc, quod pellat ſecundinam, ſimul putredinis noxa cohibeatur, ne aliæ vicinæ partes ſanæ ſimili contagio inquinentur, unde illud tam ſimplex, vulgari modo acidulatum, aut, quod melius (in omni enim ulcere ſeu putredine eſt acidum) cum alcali fixo paratum, egregiè progreſſum putredinis præcavet, idque imprimis, ſi cum ſpiritu theriacali camphorato extractum.

Inſuper cum his internis conveniunt quædam *Externa* abdomini impoſita, uti vulgò in uſu habent, ut recipiant ſemen lini contuſum, illudque coctum in oleo lini in formam cataplaſmatis calidè abdomini inſternunt; quod euporiſton periculoſo quodam in caſu proficuum fuiſſe novi.

Aliàs quoque conveniunt ſuffitus per vulvam excipiendi, quos inter ſequentem ſuffitum tanquam expertum ad extrahendam ſecundinam, fœtum, molam, ipſumque ſanguinem in matrice coagulatum, commendat STOECKERUS *in ſua Praxi*:

℞. *Myrrhæ el.* ʒß.
Cinnam.
Galban.
Caſtor. an. ʒß.
Opopanac. ℥i.
Helleb. nigr. ℥iß.

Ex his cum *felle vaccino* fiant Trochiſci.

De quibus projiciantur quidam ſuper carbones, & excipiatur fumus genitalibus beneficio infundibuli vel syphonis, quo aliquoties repetito, prodibit ſecundina.

Quod ſi ſecundina non exierit, dicit *citatus Autor*, non amplius eſſe quid tentandum, ſed injiciendum eſſe unguentum Baſilicon putrefactionem promovens.

Convenit etiam ſuffitus ex ſcoriis reguli antimonii.

Alii inter externa uſurpant exuvias ſerpentum ad coxam alligatas; nam has, ut aliquoties monui, etiam ſecundinas pellere dicunt; mox tamen removendæ ſunt, ubi prodierint. Juxta hæc clyſteres uterini ex Decoctis ſimplicium ſtimulantium, & acriorum aromaticorum, imprimis artemiſiæ, ſalviæ, calaminthæ, ſabinæ, pulegii, colocynthidos, & ſimilium etiam conveniunt, partim ut ſtimuletur uterus ad ſecundinas pellendas, partim ut ſanies ex putrefactis ſecundinis exhauriatur; modò maturè fiat, antequam orificium uteri interdum denuo ſe ſtringat: ſicut etiam eadem ingredientia commodè ſub forma fotus vel cataplaſmatis calidè inſterni poſsunt. Item applicentur peſſi ex ſabina, ſalvia, colocynthide, helleboro, cum oleo cheirino, felle bubulo, aut melle, &c. Imo etiam inunctiones cum oleo cheirino, & oleo colocinthidos, quibus aliquot guttæ olei deſtillati ſabinæ vel ſuccini additæ ſint, crebriùs repetitæ conveniunt. Vel uſurpetur Mixtura ſalis ammoniaci & ſalis tartari in inſtrumento Glauberi vel vitro longioris colli, vaginæ uteri intruſo, ut ſpiritus ſubtilis ſenſim in uterum ſe inſinuet, & ſecundinæ aut fruſtulorum relictorum excretionem ſtimulet. Simul etiam ſternutatoria conſilio HIPPOCRATIS *lib. 5. Aphor.* 49. de quibus *ſuprà in Partu difficili* dictum. Vehementiùs quoque puerpera ſub ſpecie tuſſis exſpiret.

Sed optimum eſt, vel mox, vel ſaltem primis diebus à partu, manuum opera admota arripere, blandè intorquere, & ita ex utero extrahere ſecundinam; ſic enim ſecundinam relictam tertia die ſine labore manuum opera extractam videb. in BORELLO *Cent. 3. Hiſtor.* 39. MAURICEAU ſimile huic refert exemplum *libr. 2. cap. 9.* Siquidem non adeo citò apertus uterus ſe con-

contrahere ſolet; quin per octiduum à partu uterus amplus & ſpiſſus eſſe ſolet, antequam ſe contrahat, ut loquitur PLATERUS *in Obſerv. pag.* 231. His tamen non ſufficientibus, ſi ſuſpicio ſit ſecundinam penitus retentam, tandem putreſcere, injiciantur in uterum decocta emollientia, ſecundinæ putrefactionem blandè promoventia; in quem finem,

℞. *Herb. Malv.*
Alth.
Parietar.
Matricar.
Chamom. an. Mß.
Coqu. in *aquæ ſimpl.* ℔iß.
Colat. ℔ß. adde
Myrrhæ,
Aloes,
Rad. Ariſtol. rot. an. ℥ß. ad ℥vi.
Ol. roſat. ℥i. ad ℥ii.
Acet. vini ℥i.
M. pro Injectione. S.
Inſperſio promovens.

Quibus ſubinde addantur vel ſubjiciantur etiam injectiones cum unguento baſilico, vel pauco unguento Ægyptiaco, ut ita putrefacta ſeparetur, & uterus à putredine præſervetur. Forſan aqua calcis vivæ hiſce liquoribus addita, aut etiam cum aqua calcis vivæ parata Decocta, ad putrefactionem ſecundinæ promovendam, & præſervationem corruptelæ uteri obtinendam, proficuo cum uſu applicari poterunt. Par omnino ratio eſt de molâ retenta. Aſt ſi tales caſus ſuperveniunt, rarò ſolent ſupervivere puerperæ.

Sin fiat, ut uterus denuo conniveat, ac ſe claudat, præter interna ſtimulantia externæ injectiones emollientes & lubricitantes denuo ſunt injiciendæ in vaginam uteri, & inungendus uterus laxantibus & emollientibus, aut apertus faciliùs prodeat ſecundina.

Eadem locum habent in Mola, à fœtu ſuperſtite, ex utero ejicienda.

CAPUT II.
DE
LOCHIORUM VITIIS.

CÆterum ſubinde ſunt mulieres, quibus licet poſt partum ſequatur ſecundina, & ſe optimè habeant; nihilominus tamen interdum contingit, ut poſt octo, decem vel quatuordecim dies à partu superveniant *horrores*, cum *gravi æſtu & doloribus dorſi*, regioneſque hypogaſtricæ: uno nomine, cum *doloribus partus* redeuntibus. Hoc ſi fiat, certum *ſignum* eſt, vel ſubeſſe *ſanguinem grumoſum* in utero, ex *defectu lochiorum* non rite evacuatorum, vel etiam tales mulieres emittunt ſub partu *copioſas aquas limpidas*, quod vocant vulgò non incongruè: *Reſtitare adhuc molam vel bullam aqueam*. Obſervatur etiam ſubinde aliquid, *molæ*, ſimile, *aquoſum* in membrana contentum, quod poſt partum remanet, & ſtimulando novos dolores infert, non ceſſantes, antequam dicta materia in utero coercita denuò ſit rejecta. Aliàs quando ita in partu ſeparantur fœtus & *ſecundina*, toto hoc labore cum ſecundinis uberior ſanguinis fluxus per uterum conſequi ſolet, ita ut ſubinde plus ſubinde minus evacuatur, pro circumſtantiarum varietate. Effluit continuò, in quibuſdam diutiùs, in quibuſdam breviùs.

Vocatur hic ſanguinis fluxus poſt partum Græcis λόχια, quibuſdam ſanguis puerperalis, aut Purgamenta uterina. Cæterum hic ſanguis non ſolus eſt. Nam fluunt lochia partim cum ipſo fœtu, cum quo ſimul ſanguis plus minus copioſus excernitur: deinde poſt fœtum adhuc naturaliter per triduum ferè vel quatriduum ſanguis fluit: poſt loco materiæ cruentæ effluit *liquor aquoſus*, ſanguine ſaltem tinctus, inſtar loturæ carnium craſſioris, quod fit uſque ad diem ſextum vel ſeptimum; hinc materia viſcida & quodammodo mucilaginoſa & tandem ſeroſa, pauco aut nullo ſanguine permiſta, fluere incipiunt, idque ferè per novem, decem aut quatuordecim dies, & ſic ſucceſſivè ceſſat lochiorum fluxus: in quibuſdam tamen, quibus non adeo copioſè aut confertim fluunt, ferè ad tres aut quatuor ſeptimanas excretio durat, donec debita menſtruatio denuo ſuperveniat, in quibuſdam integris fere ſex ſeptimanis evacuatio hæc protrahitur; vid. HARVEUS *Tractat. de Partu pag.* 353. Quantum lochiorum effluere debeat, determinari exactè non poteſt; quin pro mulierum idioſyncraſiæ ratione in quibuſdam plus, in quibuſdam minus eorum evacuatur.

Variat interim lochiorum quantitas duplici ex cauſa: Nam

(1) Habeatur ratio menſium, cùm mulieres, quæ menſtruatim largiùs evacuantur, largiùs etiam per lochia purgantur; vel quæ parciorem habent *menſium fluxum*, hæ etiam parciùs ſolent purgari per *lochia*; & quibus durante geſtationis tempore vel per *uterum*, vel per *nares*, vel alia loca, crebrior fuit facta *ſanguinis excretio* præternaturalis, iis etiam *parum ſanguinis* poſt partum evacuatur. Rariſſimum eſt, quod citra noxam puerperæ pauca vel nulla fluant lochia in iis, quæ non habent menſtrua, utut ſint fœcundæ, quod ut plurimum fit in iis, quæ minus ſunt ſucculentæ, & aliàs dicuntur naturæ ſiccioris; cujus exemplum refertur à SALMUTH *Cent.* 3. *Obſervat.* 89. de quadam parturiente, cui lochia nulla fluxerunt citra noxam, ob corporis ſicci conſtitutionem, & ſanguinis exhauſtionem.

(2) *Mulieres*, quæ *lactant*, aut *lactare* volunt, in talibus poſt ſanguinis excretionem *parum de materia ſeroſa*, aut *lactea*, ac nonnihil *glutinoſa* ſolet evacuari, quia multum abſumitur in materiam lactis; quæ verò *lactare* nolunt iis *uterus* evacuatur. Obſervatum autem à me fuit, quod, quando inceperunt mammæ *turgeſcere* & lacte ſcaturire, parum per uterum *materiæ ſeroſæ* fluxerit: poſtmodum verò, quando *lac* fuit *ſuppreſſum*, *copioſa materia* per uterum fuit evacuata.

Unde pro determinanda lochiorum ſufficientia vel inſufficientia obſervetur menſium fluxus, an hic naturaliter copioſior vel parcior exiſtat?

Ita ſe res habet naturaliter. Sed obſervandum eſt, quod non ſemper *lochia* hujuſmodi *colorem naturalem* obtineant, Nam interdum etiam flava lochia quandoque obſervantur, de quibus exemplum videbis in M. A. N. C. *Ann.* 3. *obſervat.* 115. *pag.* 186. & HARVÆO *Exerc.* 58. Imo interdum ſimpliciter aquoſa ſine ſanguine reijciuntur confertim uti hoc obſervat GUILHELMUS *lib.* 3. qui refert, ſe aliquoties obſervaſſe, quod reperiantur mulieres, quæ ſimpliciter *aquoſa* ſaltim evacuaverint loco veri ſanguinis: Sic refert hiſtoriam de muliere, quæ octo dies ante partum ſine ullo dolore abdominis per aliquot dies quatuor vel quinque Pintas *aquæ clariſſimæ* evacuaverit, quæ tamen non fuit intra matricem firmiter clauſam, ſed prodiit per vaſa quædam colli uterini ſeu vaginæ; poſt octo dies peperit filium, parumque cruenti evacuavit: Imo, quod notandum, ſimul obſervavit, tempore geſtationis labia pudendi ab aqua ita fuiſſe inflata, ut mulier non potuerit commodè incedere.

Jam autem *Fluxus* hic ſanguinis, ſeu *Lochiorum* excretio, vitiatur triplici modo:

1. *Quando deficit omnino*, aut *ſaltem imminuta eſt*; vel
2. Quando eſt *nimis copioſa* ac *abundans*; aut denique
3. Quando per *aliena loca ejiciuntur* dicta ſic lochia.

ARTICULUS I.
DE
LOCHIIS RETENTIS.
CAUSÆ.

LOCHIORUM SUPPRESSIONEM aut vitiatam excretionem quod attinet: hujus cauſæ non ſolùm ſanguine aut humoribus circa uterum coacervatis, ſed ſimul etiam tum in vaſis ipſius uteri; per quæ fieri debet excretio; tum imprimis in ſpiritu movente, quærendæ ſunt. Quoad vaſa uteri, eadem conſtricta & obſtructa ſuppreſſionis lochiorum ſunt cauſa, quando adſtringuntur in ſubita *uteri* refrigeratione, ſi in partu, aut brevi poſt eundem, *frigus aeris* externum ſubito irruat in uterum, quale

le exemplum refert TIMÆUS *Von Guldenklee in Caſ. pag.* 626. vel etiam *linteamina frigida*, tam *ſicca* quàm *humida*, admoventur, quæ ſubitò *ſanguinem* plus minus coagulando lochiorum fluxum imminuere ſolent; à grumis enim circa vaſorum orificia hęrentibus ulterior excretio ſupprimitur. Par ratio eſt, ſi frigidum potum hauriat, aut etiam mammæ & extrema, manus pedeſque, refrigerentur item in dolore uteri undecunque nato; cujus occaſione etiam ſtringuntur fibræ, & anguſtantur vaſa. In movente ſpiritu eſt cauſa ſuppreſſionis lochiorum, quando per graviora animi pathemata, iram, terrorem, pavorem, triſtitiam, metum & ſimilia, ſubinde diverſimodè determinatur ejuſdem motus, ſicque ſimul ſanguinis motus & ſpirituum animalium impetus, hinc conſequenter etiam lochiorum fluxus, modificatur, & naturalis cohibetur: ex ſtagnatione verò & coacervatione ſanguinis retenti per alia loca evacuatio inſtituitur; ipſeque obſervavi in muliere fœtum mortuum pariente; quod ob *dolorem* & inde natam *triſtitiam* nil *lochiorum* evacuaverit, niſi arte poſtmodum ſuccurreretur: ipſæmet etiam mulierculæ nimis verecundæ exhibent occaſionem, quod ſi ſtantur lochia: item ſi in ſucculentioribus primo poſt partum impetu uberiùs proruant excrementa uterina, à quibusdam inſulsè per internè propinata, aut externè applicata adſtringentia, perniciosè ſiſtuntur lochia. Unde in ſiſtendis lochiis mox poſt partum ſimus cautiſſimi.

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa*: Deficere aut imminui *lochia*, præter ipſum viſum aut relationem egræ, confirmant ſupervenientia alia, dum nempè abdomen ordinariò tumidum manet, tenditur & induratur, nec debitè ſubſidere poteſt, dolor gravativus, diſtendens & lancinans, item pulſationis & ardoris, ventrem imum, lumbos & inguina occupat uterus interdum inflammatur: hinc rigor & *febres periculoſæ*, præcordiorum anguſtiæ & anxietates, reſpirationes difficiles, plus minus anheloſæ; dicunt; *velle ipſis cor ſupprimere*; animi deliquia, ſudores frigidi, pulſatio temporum, cephalalgia crudelis, & ſimilia ſymptomata, *à ſanguinis motu* per inferiora *impedito* enata, deliria, & interdum ipſa mors, ſuperveniunt.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Ex dictis ſpontè manifeſtum eſt, quot pericula mulieri ex lochiorum ſuppreſſione imminere poſſint; idque eò periculoſius, quò magis vel minus ſanguis ſupprimitur; ut neque arte poſſint per uterum evacuari, neque per alia loca, mammas alvum, nares, & ſimilia exitum quęrant. Vid. BARTHOLINUS loc. all. & M.A.N.C. *Ann.*2. *Obſervat.*184. *pag.*282.

Quod ſi uterus inflammatur, perquam periculoſum eſt, ſi alia ſuperveniant pathemata, melancholia, ſanguinis ſputum, pleuritis, hydrops &c. Hæc omnia difficillima curatu ſunt, & in quibus ſemper menſium debita evacuatio ante omnia lochiorum loco procuranda venit. Si tamen copioſiùs ſudor in puerpera erumpat, aut ſucceſſivè livida, nigra, fœtida, &c. copiosè tamen, ex utero fluere incipiant, hęc ipſa lochiorum vices ſupplere poſſunt.

CURA.

Quoad *Curam*: Cura pro cauſarum varietate & ſuppreſſionis ratione plus minus varianda. Primarius ſcopus eſto, ut quantum poteſt, præcaveatur *ſuppreſſio lochiorum fluxus*. Obtinebitur hoc partim per *remedia chirurgica*, partim per *pharmaciam*.

Inter *remedia Chirurgica* eminet venæ ſectio, aut hirudinum applicatio, imprimis ubi metuitur, ſine hac vel non ſuffectura, vel non citò ſatis operatura interna remedia: in ſpecie, ubi aut ſanguinis abundantia abſolutè, aut hujus turgeſcentia fermentativa, febris nimia, &c. magis ſubitaneum poſtulant auxilium; tandem ad apertionem venæ eſt accedendum. Malè enim communiter à ſaphænæ ſectione initium promovendorum lochiorum faciunt, quin potiùs internis ſtimulantibus præmiſſis, & non ſufficientibus, aut his adiunctis, vena aperienda eſt. Sin lochia non ſufficienter fluant, & ſanguinis minor adſit abundantia, ſufficit ſaphænæ ſectio, & ibidem pro circumſtantiarum varietate plus vel minus evacuetur de ſanguine pro revulſione particulari, & ut ſanguinis eò major impetus concilietur ab utero, & hanc ſolam ferè Autores adhibent (vid. M.A.N.C. *Ann.* 3. *Obſerv.* 53.) iſtam, quæ in brachio fit, omninò rejicientes contra quos tamen rectè diſputat MAURICEAU *de Morb. Infant. lib.* 3. *cap.* 11. In Gallia & Italia loco hujus, vel etiam præmiſſa eadem, pro derivatione applicant *hirudines* interiori vulvæ parti: vid. *Theodatus in Valetud. pag.* 191. Sic ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Med. Princ. Hiſt.* 4. *in annexa obſervatione* refert, ex puerperio retento febrim continuam cum pleuritide, hirudinibus internè uteri parti applicatis curatam: Item THEODATUS *Valetud. pag.* 171. refert lochia ſuppreſſa cum febre ardente & delirio, hirudinibus interiori parti vulvæ applicatis curata. Applicandi modum communicavi *in Colleg. Pharmaceut. in Schrœd par.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 221. Aſt vero hoc remedium noſtrates mulierculæ horrent. Loco venæ ſectionis *cucurbitulæ, vel cum vel ſine ſcarificatione*, ſuris vel interiori femoris parti commodè applicari poſſunt. Quodſi in juvencula aut ſucculento corpore, cui ſuppreſſa ſunt lochia, major ſanguinis abundantis ſit turgeſcentia, & hinc ſuperveniat inflammatio uteri cum febre acuta, difficili reſpiratione &c. in tali caſu, ne nimio impetu deorſum provocetur ſanguis, ſi ſaltem in talo inſtituatur venæ ſectio; præmittenda eſt in brachio moderata, & hinc ſubjungenda ſufficiens ſaphænæ evacuatio: Rationem hujus ſuperiùs, *ubi de Menſibus ſuppreſſis*, dedi. Nempè ſupprimuntur lochia, uti ſuperiùs jam dictum, vel ex cauſa, quæ in ipſo ſanguine ejuſdemque motu hæret, vel etiam ſupprimuntur ſaltem ex vitio in ipſo utero ejuſque vaſis latente. Prius accidit v.g. à terrore, quale exemplum proſtat apud NICOLAUM TULPIUM *lib.* 2. *obſerv.* 2. à mœrore, quale exemplum vidit *Sylvius in Praxi*: Poſterius fit, quando ex grumo ſanguinis in utero, ex ejus præternaturali contractura, &c. idem accidit. Si prius, venæ ſectio in pede omninò convenit, ut ejus medio modificetur quaſi & determinetur illius motus ad uterum, aut ſaltem in plethoricis præmiſſa illa in brachio in pede demum inſtituenda venit: ſin verò in utero ſit vitium, venæ ſectio in pede inutilis erit. Mulier hìc partu octavo abortiebat, hinc lochia ſupprimebantur, ſuperveniebant anxietates præcordiorum, quas vocabat *Cordis anguſtiam*, æſtus, ſitis &c., cui ex venæ ſectione in pede ſtatim lochia redibant, unde ſub fluxu Myrrham internè exhibui. Ubi verò alia ſuperiorum partium ex lochiis ſuppreſſis urgeant pathemata, ut cephalalgia, dyſpnœa, vomitus aut ſputum cruentum, &c. venæ ſectio ſaltem in brachio inſtituenda venit, pro urgentibus iſtis mitigandis ſymptomatis.

Quoad *remedia Pharmaceutica*: ea ſunt interna & externa.

Inter Interna, præmiſſa vel omiſſa venæſectione, conducunt remedia appropriata, menſes aliàs aut fœtum, tam vivum quàm mortuum, pellentia, blandis aromaticis diaphoreticis miſta, ut ab his aut à frigore coagulatus ſanguis reſolvatur, aut ceſſans ſanguinis turgeſcentia poſt partum reſtituatur & corrigatur, ſanguis fluxilis magiſque fermentativus redditus, & ejus circulus concitatior procuretur, dum illa uterum imprimis irritant, ut per hunc evacuetur ſanguis. Inter appropriata in ſpecie conducunt *Myrrha*, quæ egregia eſt in lochiorum fluxu deficiente, tam in ſubſtantia uſurpata, quàm *eſſentia myrrhæ* cum *tinctura tartari*, vel *ſpiritu vini* probè *tartariſato* parata, unde & trochiſci de myrrha ſunt elegantes: hinc Crocus, Borrax Veneta, Zedoaria, eſſentia Zedoariæ, Dictamnus Creticus, Caſtoreum, Succinum, Cuminum cum cereviſia coctum, aliaque ſimilia *in menſium defectum, fœtu & ſecundinis promovendis ferè uſitata*. Noſtratium mulierculàrum ordinarium εὐπόριστον ſunt *Ciceres rubri*, quorum *decoctum* vel per ſe vel cum *radice petroſelini* in jure carnis paratum, addito croco exhibitum, non inconveniens eſt: eleganter lochia ciet, & uterum purgat; attamen non ſemper juvat. Aliàs ſyrupus vel Decoctum Abſinthii, ſi à frigore ſupprimantur lochia, eſt optimum; item Decoctum pulegii, Decoctum & aqua florum cheiri, Matricariæ cum Artemiſia & chamomilla; vel Decoctum betonicæ, vel Chamomillæ uſurpatum cum Elixyr proprietatis aut etiam, quod melius, & Lotichii experimentum eſt:

♃. *Flor. Chamomill. noſtr.* M.jß.
Cort. Aurant. ſicc. ℥j.
Coqu. in ſ.q. *Cereviſiæ*

Hoc decoctum propinatum egregiè convenit in lochiorum ſuppreſſione. Poteſt aliquid addi de *myrrha*, vel propinetur in eodem *Elixyr Proprietatis*, præſertim *ſine acido* ſeu *cum*

ſpiritu

ſpiritu ſalis ammoniaci paratum, quod eſt egregium euporiſton, *& probatum*.

Hinc eſſentia ſabinæ, eſſentia ad menſes, & eſſentia caſtorei conveniunt. In lochiis ſuppreſſis mihi, cum hic frequentiſſimus ſit hic affectus, in more poſitum, cum dicto decocto ex Chamomilla propinare ſequentem pulverem, qui admodum convenit, nec unquam me fefellit:

℞. *Antimonii diaphoret.* ℈j.
Zedoar. ℈ß.
Myrrh. elect. gr. viij.
Cinnam. gr. vi.
Croci gr. v. vel vi.
M. f. Pulvis pro una vel duabus doſibus:
D. S.
Pulvis aperiens.

Exhibentur in modò dicto decocto, vel cereviſia calida, ita blandè ſudando lochia copioſè promoventur, & dolores poſt partum cum lochiis ſuppreſſis frequentiſſimi ſimul ſopiuntur.

Vel

℞. *Antimonii diaphor.* ℈ij.
Myrrhæ ℈ß.
Caſtor. gr. xij.
M. f. Pulvis pro duabus doſibus.
D. S. ut antè.

Externè ſimul flores chamomillæ modò decocti regioni pubis, adhuc tumenti, imponi poſſunt; Nam egregiè etiam conveniunt.

Faciunt huc Mixturæ TIMÆI *Von GuldenKlee* expertæ in *partu difficili*, *ſecundinis & lochiis retentis*, ex *myrrha, caſtoreo, ſuccino & croco*, dilutiis in convenienti vehiculo; quæ convenienter uſurpari poſſunt, & multis profuerunt. Harum prior deſcriptio *in Caſib. lib. 4. Caſ. 25. p.* 223. (vid. ſupra, ubi de Partu difficili) poſterior verò *Caſ.* 28. *pag.* 227. eſt hæc;

℞. *Aquæ Artemiſ.*
Hyſter. Mynſ. an. ℥iß.
Cinnam. ʒß.
Pulv. Myrrh. el. ℈i.
Succin. alb. præp.
Caſtor. an. ℈ß.
M. pro una doſi.

Quam admodum laudat; neque ſine cauſa.

Vel

℞. *Eſſ. Myrrh. cum ſp. vin. tartariſat.* ʒiij.
Tincturæ antimonii ex ſcor. ʒj.
M. D. S.
Eſſentia aperiens.

Doſis 40. vel 50. guttæ bis vel ter in die.

Vel

℞. *Myrrh. elect.* gr. xv.
Borrac. ℈j.
Croci gr. vj.
M. pro 2. doſ. S.
Pulvis aperiens.

℞. *Aquæ Card. bened.*
Matricar. an. ℥iß.
Eſſ. Myrrhæ ʒiij.
Borrac. Venet. ʒj.
Sal. vol. cornu cervi gr. ix.
Syr. Artemiſ. ℥vj.
M. D. S.
Mixtura aperiens cochleatim ſumenda.

Capiatur ſubinde cochleatim, vel, aſſumatur pro tribus vicibus; *guſtui verò non eſt gratum*.

Aliquando mulieri jam tertio à partu die, cui penitus ſuppreſſa eſsent lochia, præſcripſi:

℞. *Borrac.* ʒß. ad ℈ij.
Myrrh. gr. xv.
Croci ℈ß.
M. f. pulvis pro duabus doſibus.

accipiendis in hauſtu cereviſiæ calidæ, vel, quod melius, in decocto artemiſiæ & chamomillæ, præmiſſa venæ ſectione in pede.

Ego aliquandò femellæ juvencule ſanæ poſt partum felicem *parum de lochiis* expurganti, cui poſt decimo à partu die *varia colluvies* ex utero effluxit, ut promoveretur lochiorum fluxus, ordinavi ipſi Eſſentiam Myrrhæ cum tinctura tartari paratam, ad aliquot dies uſurpandam; ſed fruſtra nihilominus hic labor fuit: Hinc, ut promoverem eadem, præſcripſi ſequentem pulverem.

℞. *Borrac. Venet.* ℈ij.
Myrrhæ elect. gr. xvj.
Croci gr. viij.

Miſtis, & duabus doſibus uſurpatis, maxima copia *lochiorum & colluviei* expurgata ſeu evacuata fuit, ut neceſſe fuerit ſanguinem denuo ſupprimere; Hunc enim pulverem in graviori malo adhibere ſoleo.

Pulvis radicis *Zedoariæ* à ʒß. ad ʒj. multis ſymptomatis puerperarum medetur, in ſpecie, ſi ſit conjuncta *lochiorum retentio* cum *dolore poſt partum*, vel pulveris Zedoariæ ʒj. pro duabus doſibus propinetur, acuendo cum aliquot guttis olei deſtillati roriſmarini ad provocanda lochia: Vid. BARTHOLINUS *Act. Med. Haffn. Volum.* 2. *pag.* 209.

Pellentibus his etiam poſſunt annumerari Elixyr Proprietatis abſque acido, ſed cum alcali fixo (quod magis accedit ad præparationem Paracelſi, quàm vulgare) vel ſpiritu ſalis ammoniaci paratum. Item, loco hujus, Elixyr Proprietatis ſiccum ſeu pilulæ peſtilentiales Ruffi, Avicennæ, vel de ſagapeno, ſtimulant lochia, ſimulque ventrem, alvus ſi ſit obſtructa, laxant. Nam mox poſt partum non convenit purgatio ad promovenda lochia, niſi ſeptem aut novem dies effluxerint, quo tempore blandum infuſum ex Rhababaro, Agarico & ſuccino, propinari poteſt: cautè tamen in noſtris regionibus propter latentes ſæpiùs febres malignas purpuratas, quæ interdum vix ante nonum aut undecimum diem à partu ſe manifeſtant.

Quodſi à frigore ſanguinis grumoſi aut plus minus coagulati ſubſit ſuſpicio, his ipſis appropriatis *ſperma ceti* addi poteſt, quod cum pauco *caſtoreo* multum conducit ad ſolvendos ſanguinis grumos; vel etiam *Mixtura* hæc, quam ingrediuntur *lapilli cancrorum cum aceto*, eſt egregia ad *ſanguinem grumoſum* reſolvendum & *lochiorum fluxum* promovendum; v. g.

℞. *Aquæ Cherefol.*
Matricar. an. ℥iß.
Acet. vini acerr. ℥vj.
Lapill. cancr. præp. ʒj.
Antimonii diaphor. ℈j.
Syr. artemiſ. ℥ß.
M. D. S.
Mixtura diſcutiens & aperiens, cochleatim ſumenda.

Quod ſi cum lochiis ſuppreſſis gravia urgeant ſymptomata, aut inſignis perturbatio in corpore juncta ſit, aut dolores uterini urgeant, in ſpecie ubi aut adeſt crudelis cephalalgia, aut periculoſum imminet delirium, commodè tali miſturæ & dictis ſtimulantibus ac lochia pellentibus laudani opiati gr. j. vel gr. iß. addi poteſt, monente hoc non incongruè VVILISIO *Tract. de Febr. pag.* 284.

Externè Fomenta & ſacculi ex chamomilla cum ſabina & ſerpillo; quin & Litus emollientes, ſanguinis grumos reſolventes & blandè ſtimulantes ſeu cientes, ſunt optimi, fomentando & ungendo partes abdominis inferiores cum oleis penetrantibus laxantibus & aromaticis, *oleo cheirini*, cui additum ſit *oleum deſtillatum ſuccini*, *baccarum juniperi*, item parum olei deſtillati *ſpicæ*: v. g.

℞. *Ol. Cheirin.* ℥ß.
deſtill. Cumin.
Bacc. iunip. an. ʒi.
Succini ʒß.
M. D. S.
Oleum diſcutiens & aperiens.

Hoc calide inungatur largiter abdomen ab umbillico uſque ad genitalia, litui ſuperimponatur later calefactus, vel *ſacculus* emolliens, reſolvens, plus minus ciens, probe *calidus*, ex artemiſia, *abſinthio*, *matricaria*, *mentha*, *pulegio*, ſerpillo, meliſſa, floribus chamomillæ, *radice angelicæ*, *ſeminibus quatuor carminativis maioribus*, & ſimilibus, nunc in forma ſicca, nunc, in vino coctis. Conf. HILDANUS *Cent.* 5. *obſ.* 42. V. g.

℞. *Herb. Abſinth.*
Flor. Chamomill. an. M. iii.
Herb. Matricar. M. ii.
Rad. Angel. ℥iß.
Sem. 4. cal. mai. an. ʒii.
Bacc. Junip. ℥ii.

Inciſa & contuſa includantur *ſacculis duobus*.
D. S.

Sacculi diſcutientes & aperientes.

Hi mutuò, quàm calidè fieri poteſt, imponantur abdomini, priùs iſto *oleo* inuncto, idque crebriùs repetatur. Prodeſt hoc euporiſton in ſpecie, ſi à *frigore externo* oritur *lochiorum ſuppreſſio*. Egregie convenit Fotus, quem *ſupra* dedi, *ubi de Menſium emanſione*: item *in Colleg. Formular. pag.* & *Id. Formular. Cl.* 4. §. 20.

Vel

℞. *Herb. ſabinæ* M. ii.
Artemiſ.
Puleg. an. M. j.
Rad. Alcann. ℥ij.
Valer. ʒvj.
Flor. Chamom. Rom. M. ij.
Cheiri,
Samb. an. M. j.
Bacc. Iuniper. ℥ij.
Lauri ℥j.
Inciſa & contuſa includantur *ſacculis duobus* rotundis *interpaſſandis*;
D. S. ut ante.

Ebulliant in *aqua* & vino, & viciſſim applicentur.

Ubi ſimul adeſt urinæ ſuppreſſio, convenit cataplaſma ex parietaria, chereſolio, & oleo ſcorpionum, v. g.

℞. *Herb. Parietar.* M. ii.
Cherefol.
Flor. Chamomill. an. M j.
Coqu. ad mollitiem:
Pulpæ per ſetaceum trajectæ adde
Ol. ſcorpion. ℥ß.
Butyr. rec. ℥j.
M. D. S.
Cataplaſma urinam promovens.

Imponatur calidè regioni pubis, applicato deſuper operculo calido.

Ut hactenus dicta fiant magis clara, exemplum lochiorum retentionis, cum ſuppreſſione urinæ & doloribus poſt partum complicatæ, curatæ narrabo: Mulier nempè partu per quam laborioſo, in quo ab obſtetrice ruditer tractata erat, filium enitebatur, quem difficilis & turba Secundinarum, earumque fruſtulatim diſcerptarum, excluſio ſequebatur: Hinc lecto impoſita altero manè graves abdominis lancinantes & ad pubem uſque protenſos dolores patiebatur, repetitis iiſque crebrioribus vicibus recurrentes, ſimiles partus doloribus. Acerbiſſimè ſimul circa pubis regionem dolebat, ita ut præ dolore tantum non ejulare cogeretur: Lochia parcè fluebant, loturæ carnium ſimilia, eaque pauca: urina difficulter reddebatur, eaque tandem penitus ſupprimebatur. Ponderis ſenſum in abdominis regione hypogaſtrica, verſus genitalia prementis, intrinſecùs ſentire dicebat. Tertia demum die vocatus, ægram, præter enarrata frigidiuſculè circa extrema & frontem ſudantem, cum ructu & ſingultu offendebam, ſimulque pulſum celerem, frequentem, magnitudine & vehementia moderatum, durum non nihil deprehendebam; quam ſic curavi:

Primitus ut promoverentur lochia penitus ferè ſuppreſſa; præſcripſi duos pulveres:

℞. *Borrac. Venet.* ʒß.
Myrrh. gr. xvi.
Croci ℈ß.
M. f. Pulvis pro duabus doſibus.

Primam doſin mulier manè capiebat, ſecundam revomebat; veſperi ob id præſcripſi ſequentes pulveres.

℞. *Salis Card. Bened.*
Artemiſ. an. ℈ß.
Borac. Venet. ʒß.
M. pro 2. doſibus.

Primam doſin capiebat veſperi, alteram à media nocte.

Externè præſcribebam Litum:

℞. *Ol. Cheirin.* ℥ß.
Deſtill. Cumin.
Bacc. Iunip. an. ʒj.
Miſc.

Hoc calidè illinebat regionem hypochondriorum & pubis, idque crebriùs; hinc poſt primam pulveris doſin ſat commodè fluxere lochia. Sed inſequente manè & die penitus ſupprimebantur cum ventris tumore intenſoque dolore, tactui venter durus erat, ſudor frigidus ſuperveniebat, hinc ſanguinis grumos in utero adeſſe collegi, & præſcripſi ſequentem Potionem:

℞. *Aquæ Cherefol.*
Matricar. an. ℥iß.
Acet. vin. acerr. ʒvj.
Lapill. cancr. præp. ʒj.
Myrrhæ gr. xv.
Laud. opiat. gr. iß.
Syr. Artemiſ. ʒvj.
M. pro Potione.

Probè agitando capiebat ſæpiùs cochleatim.

Cum uſu hujus Potionis ſacculi parabantur, & repetitis vicibus abdomini calidè applicabantur:

℞. *Flor. Chamomill.*
Herb. Abſinth. an. M. iij.
Matric. M. ij.
Rad. Angel. ℥ij.
Sem. 4 cal. maj. an. ʒij.
Bacc. Junip. ℥ß.

Conciſa & contuſa *ſacculis duobus* incluſa, ut dixi, applicabantur; & exinde ſanguis diſſolutus egregiè evacuabatur.

Cum autem ægra adhuc urinæ ſuppreſſione moleſtaretur, ſequens cataplaſma pectini calidè applicare juſſi:

℞. *Herb. Parietar.* M. ij.
Cherefol. M iß.
Inciſ. coqu. ad conſiſt. pultis:
cui adde
Butyr. rec. non ſalit. ℥ij.
Ol. ſcorpion. ʒiij.
Deſtill. terebinth. ʒiß.
Miſceantur.

Alii mulieri per tres dies & noctes partu difficili laboranti, & tandem fœtum mortuum excludenti, poſt partum, cum graviter partes eſſent læſæ & urina non contineretur, & lochia ſupprimerentur, dictam Miſturam felici cum ſucceſſu dedi. Sed ſexto die Purpura alba ſuperveniebat, cui hæc miſtura propter additam myrrham egregiè profuit.

Inſuper cum his, quando puerpera ſub *mutatione ſtragulorum*, aut lectum petens, metuit de periculo imminente, conſultum eſt, ut in ſella perforata fiat *ſuffitus* ex ſagapeno, myrrha, ſuccino, galla moſchata, ex trochiſcis de myrrha, bdellio, ſcoriis reguli antimonii & ſimilibus, blandè uterum ſtimulantibus: Quibus adnumerandi trochiſci *ſuprà cap.* 1. *ubi de ſecundinæ Retentione*, præſcripti. Præ cæteris optimi ſunt ſuffitus; parati ex *colocynthide*, qui potentiſſimè reſtitantes purgationes poſt partum promovent & eliciunt, de cujus ſuffitus egregio uſu vid. *in Caſ.* TIMÆI *Von GuldenKlee pag.* 226. Lateres quoque igniti in lixivium ſcoriarum reguli antimonii injiciantur, & per infundibulum fumus attrahatur. Item ſi forſan adſit inflatio uteri dolorifica, optimè convenit ſuffitus ex nuce moſchata, de quo vid. HARTMANNI *Praxi Chymiatr.*

Quibus tandem accedant Clyſteres alvini, ex mollientibus blandioribus, aromaticis, carminantibus & uterum ſtimulantibus, ano injecti, imprimis ubi mulieres ſimul laborant *ſuppreſſione alvi*, qui tanquam fomentum ſanguinem circa uterum ſtagnantem incidunt, fluxilem & excretioni aptum reddunt. Horum proficuus uſus vid. in BARTHOLINO *Cent.* 3. *Hiſt.* 19. & TIMÆO *Von GuldenKlee in Caſibus lib.* 4. *caſ.* 28. *pag.* 227. ubi tale præſcribit Enema:

℞. *Rad. leviſt.*
Alth.
Lil. alb. an. ℥ß.
Ariſtol. utriuſque an. ʒij.
Herb. Malvæ,
Puleg.
Artemiſ.
Sabinæ,
Calaminth. an. M. ß.
Flor. Chamomill.
Sambuci,
Melilot. an. p. I.
Sem. Lini,
Aneth.
Fœnugr. an. ʒii.
Bacc. Lauri ℥ß.
Inciſa & conquaſſata coqu. in ſ. q. aquæ ſimpl.
Colaturæ ℥x. adde
Spec. hier. ſimpl. ℈iv.
Ol. Chamomill.

Ol. Aneth. an. ℥i.
Ungu. de Arthanit.
Salis gemm. an. ℥i.
Miſta injiciantur pro Enemate.

Inſtrumentum Glauberianum hìc locum ſuum invenit; ſicut hellebori nigri pulvis incluſus nodulo, & vaginæ uteri intruſus, mirificè prolicit lochia.

Lotio denique pedum in auxilium quaſi revulſorium inſtitui poteſt.

Hæremus adbuc in affectibus, *qui poſt partum* ſolent ſupervenire puerperis, è quibus abſolvimus retentionem ſecundinæ, & remoratam expulſionem lochiorum: Pergo jam ad

ARTICULUM II.
DE
LOCHIORUM FLUXU NIMIO.

Contrarium vitium eſt *Nimius lochiorum* in partu ſeu mox poſt partum *Fluxus*. Sæpius etiam uſu venit imprimis poſt abortum, item poſt rejectam molam, aut etiam poſt excluſionem fœtus mortui, item, rariùs licèt, poſt legitimum partum, ut graves ſubſequantur ſanguinis fluxus ex utero ſeu nimiæ lochiorum excretiones, vel ſanguinis obſcuri, nigricantis, grumoſi, vel ſanguinis floridi, tenuis, coccinei: prius ex venoſo genere; poſterius ex arterioſo fluere ſolet.

CAUSÆ.

Cauſæ nimii lochiorum fluxus ſunt:

1. *Sanguis uberior* aut *ſeroſior* & *aquoſior*, adeoque *fluxilior*.
2. Idem concitatior, aut etiam magis turgeſcens.
3. Alæſione uteri, imprimis ex *placenta avulſa*.
4. *Irritatio uteri*, vel à *ſanguine grumoſo*, vel à *fruſtulis placentæ*, vel à *mola* in utero relictis.

Primum quod attinet: aut effluit interdum quidem naturaliter ſanguis copioſior in juvenculis ſucci plenis, calidioribus, coacervatus geſtationis tempore, imprimis quæ ordinariò patiuntur menſium fluxus: aut evenit, ubi *ſanguis* ſua natura eſt *ſeroſior*, *aquoſior*, ac paulo *acrior*, adeòque fluxilior, ut patet in *ſcorbuto* & ſimilibus, quibus cum impetu fluunt lochia.

Secundum quod attinet: in ſpecie in puerperis, dum inſigniter incaleſcit corpus & ſanguis fermenteſcit, ordinariò quoque adeſt pulſus celer, frequens, magnus, ubi ſub turgeſcentia in partu uberiora effluunt lochia. Item evenit non rarò, ut in ipſo pariendi conatu, ubi paulo fuerit difficilior, propinata copioſiùs ſpirituoſa, nempè vinum, aqua vitæ mulierum &c. nec non ſalina, fœtum pellentia, &c. maſſa ſanguinea poſtmodum exagitetur, rareſcat; turgeſcat, & uberius ejus profluvium per uterum inducatur. Sanè muliercularum plebejarum mos eſt, aut vino generoſo tantùm non inebriare fœminas parturientes, aut loco hujus aquas apoplecticas ſpirituoſas, ſeu ſpiritum baccarum juniperi, aut ſimilia, copioſiùs, ad vomitum uſque interdum, propinare, à quibus volatiliſata partim, partimque fluxilior & magis fermentativa reddita maſſa ſanguinea, uberiùs poſt partum evacuatur.

Quoad *tertium*, nempè læſionem uteri: accidit interdum nimius lochiorum poſt partum fluxus ex placenta diſrupta, aut violentiùs avulſa: id quod imprimis fit in abortivis aut intempeſtivis partubus; aut etiam, quando alio quocunque tempore firmiùs ſecundina cum utero adhæreſcit, tunc hac abrupta *vaſa uterina* læduntur, ubi *ex laceratione* quaſi *uteri* gravius ſubindè profluvium ſanguinis excitatur. Quò etiam pertinet vaginæ uteri plus minus excoriatio, aut ejuſdem in parte quadam ruptio, cujus occaſione etiam *nimiæ hæmorrhagiæ* interdum ſupervenire poſſunt: vid. VESLINGIUS *in Obſ. pag.* 164. *Bartholinianæ Editionis*.

Quartus denique perìculoſus uteri fluxus fit ab irritatione uteri ob res moleſtas, quando placenta uterina remanet, aut tota non extrahitur, ſed una alterave ejus ſupermanet in utero particula, cujus cadaveris præſentia continuò irritat uterum ad copioſam ſanguinis profuſionem. Interdum non tam placentæ fruſtulum eſt, quàm *mola* quædam à partu interdum adhuc in utero relicta: & hæc poſterior ferè frequentior ſolet eſſe cauſa, cujus moleſta præſentia uterus irritatus copioſum plorat ſanguinem. Rectè enim hìc loquitur AMATUS LUSITANUS *Cent.* 7. *Cur.* 54. dum dicit: *Eniexo fœtu & ſecundinis, ſæpiùs nimium ſanguinis ſequitur profluvium, quod nullis reſtringi poteſt remediis, idque ob molam quandam in utero adhuc latentem, qua excreta, vel ſpontè ſiſtitur iſtud ſanguinis profluvium*. Proſunt ergo tunc menſes cientia, ut peſſus ex elaterio, item medicamenta ex cyclamine, ſabina, &c. Nec ſola mola, ſed fruſtulum ſecundinæ, violenter abruptæ aut laceratæ, in utero reſtitans ſimilem infert hæmorrhagiam: Quo etiam facit obſervatio elegans RIVERII *in Cent.* 3. *obſ.* 24. ubi gravis uteri fuit exorta hæmorrhagia, cùm fœtus mortuus in eodem contineretur. Huc denique etiam pertinent *ſanguinis grumi* in utero collecti. Omnia hæc præternaturali ſua præſentia continuò irritando uterum, graves hæmorrhagias inferunt, ita quidem, ut vel impoſſibile ſit has ſiſtere, vel eaſdem ſine recidivæ metu compeſcere, niſi dictæ illæ res moleſtæ in utero exiſtentes priùs fuerint remotæ, quæ quandiu durant, tamdiu etiam fluxus lochiorum non ceſſat. Quin & retenta inteſtinorum præternaturalia, aut excrementa viſcidiora aut duriora, abdominis dolores ac tormina inferentia, per accidens etiam ex conſenſu nimiam lochiorum excretionem inferre poſſunt. Notabilis in hunc finem eſt obſervatio, quam habet MAURICEAU *lib.* 3. *de Morb. Mulier. cap.* 5. hæmorrhagiæ uteri nimiæ ex ſimili cauſa natæ, per acrius injectum clyſma curatæ.

Hæ ſunt cauſæ, quæ inferunt nimium lochiorum fluxum.

DIAGNOSIS.

Quod attinet *Signa*: fluxus & quantitas ſanguinis excreti nimia facilè & ſpontè per ſe patent & cognoſcuntur, idque eo magis, ſi in ipſo partu non pauca hujus effluxerit copia.

Arterioſus, an venoſus ſanguis effluat? teſtantur conditiones, in fluxu, nempè materia excreta.

Cauſæ per antecedentia fiunt manifeſtæ: primariò tamen vires puerperæ innuunt, an nimium ſit, quod effluxerit? an ſecus? ubi enim dejiciuntur vires, ac pulſus debilis ac frequens ſupervenit, ubi faſtidium, viſus obtenebratio, aurium tinnitus, & quodammodo animi deliquium tandem imminere videtur, imo interdum mors ipſa ſubſequitur, tunc ſatis patet, nimium eſſe id, quod effluit.

PROGNOSIS.

Quemadmodum *omnes hæmorrhagiæ* uteri ſunt nimis *periculoſæ*, ita mulieribus periculoſus eſt nimius lochiorum fluxus; quia in laboribus partus vires debilitatæ, & maſſa ſanguinea nimis agitata & exhauſta, eaſdem plurimum ſolet labefactare: quin imo mœſtitia, melancholia, & alia gravia ſuperveniunt ſymptomata, imprimis *deliria* & ſyncope, quibus ſi *convulſiones* ſuperveniant, eò pejus eſt; vid. HIPPOCRATES *ſect.* 5. *Aph.* 56. dum etiam interdum *mors* ipſa ſupervenire ſolet.

Cæterum diſtinctionem hìc faciunt mulieres inter *ſanguinem* ut ſic ſeu venoſum, &, ut dicunt, Ger. *ſub ſanguine cordis*: Quæ diſtinctio non eſt de nihilo. Per *ſanguinem cordis* enim intelligunt *ſanguinem arterioſum*; Nam qui effluit *poſt partum*, is eſt *ex venis*, quod monſtrat color obſcurus & ex rubro nigricans. Si ergo *ſanguis intenſè floridus* ſeu magis coccineus, & ex rubro ad flavum colorem inclinans, emanat, revera indicium eſt, quod immediatè *ex arteriis* evacuetur. Periculoſius ergo eſt, ſi arterioſus effluat ſanguis.

Porrò lochiorum hæc hæmorrhagia nimia frequentiùs accidit poſt abortum, quàm poſt partum legitimum: Illa, quæ ſequitur vel *violentam ſecundinæ ſeparationem*, vel *abortum*, ſolet eſſe longè periculoſior & gravior, quàm quæ ſequitur partum naturaliter conſtitutum: Aut ſi poſt abortum parum videtur excerni ſanguinis, tamen menſtrua periodo & graviorem & periculoſiorem hæmorrhagiam ſuperveniſſe obſervavi.

Et in genere: Quæcunque vitia aliàs hæmorrhagias inſequi ſolent, iſta in ſpecie ſequuntur lochiorum nimium fluxum.

CURA.

Quoad *Curam*: in hac optimum eſt, ut habeatur ratio *cauſarum remotarum*, quibus ſufflaminatis, facilè conſtrabit omne negotium. Opera ergo danda eſt, ut *ſanguinis* nimius fluxus ſiſtatur; idque pro cauſarum varietate vel ſanguinem incraſſantibus, demendo ſimul ipſi ſuperfluum ſerum; vel ejuſdem motum fermentativum, à ſpirituoſis excitatum, compeſcentibus; vel læſiones uteri ab avulſa placenta conſolidantibus, adſtringentibus; vel denique iſtud, quod uterum irritet, fruſta nempè ſecundinæ, ſeu molas retentas, removentibus: nam ubi hæc fuerint ſecreta, vel ſponte ſubindè ſiſtitur ſanguis; ipſa enim ſanguinis copia, fluxum faciens uberiorem, ſponte ſiſtitur, ubi tandem, quod ſuperfluum eſt, fuerit evacuatum.

Ex quibus patet, venæ ſectionem in brachio eſſe auxilium minus conveniens in lochiorum fluxu, ut ut hanc admodum ceu probabiliſſimum remedium approbat GUILLEMEAU *lib. 3. cap. 10.* niſi vel in habitioribus, vel in caſu adeò gravi, ut ex neceſſitate pro aliquali ſaltem revulſione venæ ſectionem in cubito inſtituere cogatur Medicus, qualem refert SYLVIUS *lib. 3. cap. 8. §. 55.*

Quod ergo attinet remedia: ea ſunt pro varietate cauſarum varia. Hinc, dum *ſanguis eſt ſeroſior & aquoſior*, mediantibus *ſudoriferis* ſerum derivetur per loca aliena. Sudorifera certè ex omnibus evacuandi rationibus, ſola conducunt, & interdum maximè proſunt in nimio lochiorum fluxu; nam utut in ipſa ſudatione ex fluidiore maſſa ſanguinea, & rapidiori ejuſdem circulo, incrementum contingat ipſius fluxus, tamen hic, ubi ſufficienter ſudavit corpus, aut ſpontè imminuitur, ut poſtea ſanguis inſpiſſatus parciùs effluat per uterum. Etiam in ipſa ſudatione ſpongia aceto roſaceo imbuta genitalibus ac regioni pubis applicanda eſt; ſic enim præcavetur, quod metuendum eſt, ſanguinis nimium profluvium. Ratione ſanguinis turgeſcentis conveniunt *blanda acida*, ſanguinis ferociam compeſcentia, & eundem mediocriter ad coagulationem diſponentia; qualia ſunt remedia ex Tormentilla, Portulaca, Plantago, lyſimachia flore purpureo, quæ ceu ſpecifica hinc commendantur à quibuſdam.

Ratione *cauſæ tertiæ*, quando nempè uterus læſus ab avulſa placenta infert nimium lochiorum fluxum, adſtringentia *blanda & vulneraria* conveniunt: quæ inter eminet *Cherefolium*, cujus *Decoctum* inter *vulneraria* eſt egregium: quibus addatur *Plantago*, *Cydoniata* quæcunque, &c. Vel fiat talis Miſtura:

℞. *Aquæ Plantag.*
Portulac. an. ℥i.
Cinnam. ʒvi.
Acet. deſtill. ℥ß.
Corall. rub. præp.
Terræ ſigillat.
Hæmatit. an. ℈i.
Laud. opiat. gr. ii.
Syr. Cydonior. vel *Corall.* ℥i.
M. D. S.
Mixtura ſanans & adſtringens.

Miſtura hæc ſubinde cochleatim hauſta, blande fluxum adſtringit, & uterum denuò conſolidat.

Vel

℞. *Aquæ Plantag.* ℥vi.
Fl. Acac. ℥ii.
Extr. flor. hyperic.
Plantag.
Fol. Alth.
Sanicul. an. ʒß.
Laud. opiat. Lang. gr. iii.
Syr. Corall. vel *de Alth. Fern.* ℥i.
M. S. ut *antè*.

Detur cochleatim.

Quod ſi in quarta cauſa, irritato nempè utero, fiat, ut reſtitans placentæ fruſtulum, vel mola, &c. nimium ſanguinis concitet fluxum, periculoſum imminet Medico negotium; neceſſe enim eſt, ut expellatur hæc ſecundina retenta moleſta, quo facto mox ceſſabit nimia *uteri hæmorrhagia*. Cum verò omnia *pellentia* ſimul ſoleant promovere *lochiorum fluxum*, & ſtimulent uteri excretionem, ideò canti ſimus in utendis his ipſis; quin potiùs, cùm iſta retenta ſint cauſa profluvii, pellentia aromatica ratione retenti fruſti, & ſimul incraſſantia ſeu blanda adſtringentia ratione uberioris fluxus, ſunt conjungenda; applicando externè peſſos, aut irritando uterum, internè vero, quæ poſſunt nonnihil adſtringere, ſimul tamen ſecundinam aut molam promovere: v. g. SYLVIUS *in Prax. lib. 3. de Morb. Mulier. cap. 8. de Lochiorum fluxu læſo §. 2.* habet *mixturam ex radice biſtortæ*, *herba maioranæ*, *pulegii*, &c. qua dicit feliciter ſe uſum eſſe in hoc caſu. Interim in hoc ſphalma hypographicum latere puto, & pro ʒii. *radicis biſtortæ*, ſumendas eſſe ſuſpicor ℥ii. Nam hoc magis probabile videtur. Ad imitationem ergò Sylvii in tali caſu fiat tale Decoctum:

℞. *Rad. Biſtortæ* aut *Tormentill.*
(eſt adſtringens ℥ii.
Fol. Maioran.
Puleg. (menſes pellentia ſunt,) an. M. i.
Coq. ex *aquæ puræ & vini albiſſ.* an. ſ. q.
Colat. ℥xx. adde
Syr. Artemiſ. ℥i. vel ℥ii.
Aquæ Cinnam. ℥ß.
M. D. S.
Decoctum matricale.

De hoc capiat ſubindè ægra bis vel ter in die ℥ii. vel iii.

Vel

℞. *Rad. Biſtor.* ℥iß.
Tormentill. ʒvi.
Herb. ſeu *ſumm. Maioran.*
Puleg.
Com. hyperic. an. M. i.
Coq. in ſ. q. *aquæ & vini*:
Colatur. ℔i. ad ℔iß.
adde
Aquæ Cinnam. ℥ß. vel ʒvi.
Syr. Artemiſ. ℥iß.
M. f. Potio adſtringens nonnihil, ſimul tamen pellens:
D. S. ut *antè*.

Succinata imprimis conveniunt in hoc caſu, ut ſuccinum præparatum, trochiſci de Carabe, &c. quæ & ſanguinis fluxum cohibent, & ſimul pellunt contenta uterina. Quod ſi debiliùs promoveant, acuenda ſunt aut ſale volatili ſuccini, aut aliquot guttulis ejus olei deſtillati, aut granis ſufficientibus borracis Venetæ. Si ergo quis pro decocto malit pulverem, talis parari poteſt:

℞. *Cornu Cervi uſti* ℈i.
Borrac. ℈i.
Cinnam.
Croci an. ℈ß.
M f. Pulvis pro duabus doſib. S.
Pulvis ſingularis.

Capiatur in aqua Cinnamomi.

Vel

℞. *Cornu Cervi uſti præp.* ℈ii.
Hæmatit. præp.
Cinnam.
Croci,
Borrac. an. ℈i.
M. f. Pulvis pro duabus vel tribus doſibus:
D. S. ut *antè*.

Aliàs in genere in quibuſcunque fluxibus nimiis optimum eſt, miſcere ſubinde, quæ plurimi ſatisfaciunt ſcopis; hinc Cydonia & omnia Cydoniata conveniunt, ſuccus nempè cydoniorum, vel vinum ſeu ſuccus granatorum. Conducunt itidem *Corallia* & Coralliata, in ſpecie tinctura coralliorum ſaſſafrata, *corallia rubra* mixta cum ſucco granatorum acidorum recenter expreſſo, quę mixtura puerperis ſubinde propinata ſolet lochia nimis fluentia egregiè ſiſtere: quibus etiam poſſunt addi *ſuccus* aut *ſyrupus Portulacæ*, imprimis in *acrimonia ſanguinis* aut *utero læſo*. Pulvis dentis hippopotami, vel unicornu verum, à ʒß. ad ʒi. ceu ſpecificum experimentum laudatur à MINDERERO *in Medic. Militari*, & VELSCHIO *Hecat. 2. pag. 26.* Obſervandum tamen de dente hippopotami, miras ejus eſſe facultates ad quaſcunque ſiſtendas hæmorrhagias: differentia tamen quædam intercedit inter ipſos dentes, cùm non omnes ſint ejuſdem efficaciæ, ſed certo tempore ejecti ab ipſis brutis, hìc conveniunt. In genere autem in quibuſcunque lochiorum fluxibus nimis conveniunt imprimis *Martialia*, & hinc *Terrea*, adeoque eminet *lapis hæmatites* præparatus, *Bolus Armena*, *Terra ſigillata*, Cor-

Cornu cervi uſtum, Crocus martis adſtringens, inſpecie Tinctura martis adſtrictiva; aut, quæ ejuſdem naturæ, *Tinctura ſulphuris vitrioli* ritè præparata, aut *liquor Martis ſolaris*, in graviori malo mirificè conveniunt: *liquor martis ſolaris* à gutt. viij. x. xij. & xv. *tinctura* verò *ſulphuris vitrioli* à gutt. xx. ad xxx. utut fortioribus his non facilè utamur, niſi in graviori caſu.

Mulier quædam hic patiebatur nimium lochiorum fluxum, cum jam puerperium eſset ſublatum, uſurpabat liquorem martis ſolaris à gutt. xij. ad xv. per aliquot dies, & fluxus ceſsabat.

Alia mulier juvenis parum lochiorum ſub tertio partu emittebat, hinc ſubſiſtebant, & ſequebatur gravis hypochondriorum dolor; pro quo ſcopo ordinabam Eſsentiam Myrrhæ cum tinctura tartari, ſed fruſtra; Unde præſcripſi ſequentes pulveres.

℞. *Borrac. Venet.* ℈ii.
Myrrh. gr. xvi.
Croci gr. viii.
M. pro 2. doſibus.

Exinde copiam & variam colluviem emittebat, ita ut Fluxum hunc ſtringere neceſse eſset, quod mediante hoc liquore præſtabam.

Sunt, qui laudant ſperniolam Crollii: ſed hæc propter myrrham & additum crocum minus laudanda, minuſque conveniens videtur: potius convenient *trochiſci de carabe*, item *de terra ſigillata*, vel *per ſe* in vehiculo quocunque, vel *in vino auſtero acidulo*, vel etiam cum cochleari *aceti*: in ſpecie conducunt, ubi vel *læſio* inducta eſt utero *ex avulſa ſecundina*, vel ubi ſubeſt *ſanguis ſeroſior & aquoſior*; uti etiam antihecticum Poterii, imprimis Bezoardicum Ioviale, ad compeſcendum uteri fluxum conveniunt.

Conveniunt aliàs hic omnia ea, quæ *ſuperiùs de Hæmorrhagiis in genere*, aut *nimio menſium fluxu* commendavi, imprimis Laudanum opiatum, & ex eo parata remedia; deſperatam enim uteri hæmorrhagiam poſt partum hoc ipſo Laudano opiato curavit TIMÆUS *Von GuldenKlee*, *in ſuis Caſibus*. Vehiculum horum aſſumendorum conſtituunt aqua tormentillæ, fragorum, plantaginis, item vinum granatorum, aqua martialis ſeu ferrata, & ſimilia; imprimis aquam tenellorum cornuum cervi, Germ. *Hirſch Kolben-VVaſser*, cochleatim propinata. Nam hæc aqua arcanum fuit Cratonis, trium imperatorum Archiatri, ad nimium menſium fluxum, cum qua propinavit pulverem de oſſe cordis cervi; in ſpecie, ſi ſanguis arterioſus fluere percipiatur, quod vocant, *Sanguis Cordialis abit*, id quod ex tenuitate, colore florido & uberiori ſcaturigine cognoſcitur, vix melius habebitis remedium, quàm aquam tenellorum cornuum cervi ritè præparata, & cum ſpiritu cornu cervi nonnihil acuatam, cum cornu cervi, vel coralliis rubris, &c.

Hæc primatum ducunt in *Hæmorrhagia nimia poſt partum*. Hinc v. g.

℞. *Cornu Cervi uſti præp.* ʒj.
Terræ Sigillat.
Lap. hæmat. præp. (eſt melius quàm Crocus *Martis* adſtringens) an. ʒß.
Laud. opiat. ferment. gr. iß. vel gr. ii.
M. pro 2 vel 3. doſibus. S.
Pulvis adſtringens.

Propinentur in vino auſteriuſculo.

℞. *Lapill. cancr. præp.* vel *Corall. rub. præp.* ℈ii.
Terræ Sigillat. ℈i.
Laud. opiat gr. ii.
M. f. Pulvis pro duabus doſibus
Cum aceto vini non nimis forti aſsumendis.
D. S. ut *antè*.

Vel

℞. *Conſ. roſar. antiqu.* ʒj.
Dia. Cydon. ſine ſpecieb. ʒß.
Trochiſc. de Carabe.
Terra Sigill.
Cornu cervi uſti præp. an. ℈ii. vel ʒj.
Cum ſ. q. *Syrup. cydonior.* f. Electuarium.

De quo capiatur ſubinde quantitas nucis juglandis: Vid. FORESTVS *lib. 28. Obſ. 62.*

Vel

℞. *Aquæ Tormentill.*
Menth. an. ℥iß.
Cinnam. cum vino ʒiij.
Trochiſc. de Carabe ʒiß.
Syr. Corallior. ʒvj.
M. S.
Mixtura adſtringens.

Cochleatim hauriatur.

℞. *Aquæ Tenell. cornu Cervi* ℥iij.
Succ. Cydon. vel *Granat. acid.* ʒi.
Hæmat. præp. ℈ii.
Corall. rub. præp.
Bol. Armen. præp. an. ℈i.
Laud. opiat. gr. ii.
Syr. Corall. ʒvj.
M. S. ut *antè*.

Hanc & ſequentem Mixturam, ad imitationem SYLVII *lib. 3. Pr. cap. 8.* præſcriptam, egregiè profuiſſe obſervavi: Scilicet ſuperiori æſtate *mulier quædam* erat, quæ altero die poſt partum iraſcebatur, unde ex *ira*, confuſis ſic *ſuccis & ſpiritibus*, ſupprimebantur *lochia*, quod aliàs rarò evenire ſolet. Erat autem mulier non plethorica, ſed inclinabat ad cachexiam: tertio, quinto & ſexto die à ſuppreſſione ſuperveniebant *graves dolores abdominis*, & hinc *enormis lochiorum fluxus* repetebat de novo. *Cauſa* erant *ſanguinis grumi*, qui in utero coacervati poſtmodum *dolores* iſtos, hinc *nimiam hæmorrhagiam* inferebant, quod monſtrabatur, quia grumoſus ſanguis cum florido ejiciebatur. Variis cæteroquin tractatis, præſcripſi ſequentem Mixturam, quæ feliciter operata eſt:

℞. *Aq. Tenell. cornu cervi* (euporiſton CRATONIS in hæmorrhagia uteri nimia) ℥iij.
Succ. Cidon. rec. ℥j.
Corall. rub. præp. ʒj.
Hæmat. præp. ʒß. ad ʒj.
Laud. opiat. gr. iß.
Syr. Cydon. vel *Plantag.* ℥ß. ad ʒvi.
Miſc.

Hæc Mixtura uſurpabatur repetitis vicibus cochleatim, & brevi poſt lochia ſuppreſſa ſunt, & ſic unà cum aliis ſucceſſivè curata fuit.

Obſervandum tamen adhuc eſt, non ſubitò eſſe ſupprimendum ſanguinem, in ſpecie mox à partu, quia ſubinde ubi primus impetus ceſſaverit, ſponte denuò ſoleat ſiſti: quod ſi non fiat, tunc demum ad appropriata accedendum erit.

In graviori autem malo, aliis deſperatis, ultimum refugium ſit Bolus ex *conſerva* appropriata, nempè roſarum vel *radicis ſymphyti* majoris, in quo parum *aluminis* propinetur, ſcilicet à ℈ß. ad gr. xv. aut ℈j. & ʒß. ad ℈ij. pro una vel duabus vicibus exhibendum, & ceu optimum laudatur experimentum.

Opiata per ſe in hoc caſu nota ſunt.

Cum his *internis Externa blanda*, vel ſanguinem nimis effluentem *ſiſtentia*, vel vaſa circa uterum nonnihil *adſtringentia*, adjungenda ſunt. Quibuſdam in uſu ſunt Injectiones in uterum ex decoctis adſtringentibus. Commendat VALERIOLA *lib. 4. Obſ. 6.* injectionem factam ex *Decocto* aut *ſucco plantaginis* aut *portulacæ*, ex decocto ſtercoris ſuilli, & ſimilibus in aqua *ferrariorum* decoctis, injiciantur cum ſiphone in uterum, imprimis ubi ſuſpicio eſt *læſi* aut *excoriati uteri*; quibus neceſſitate urgente Unguentum Comitiſſæ adſtringens addendum monet *citatus* VALERIOLA. Vel fiant decocta adſtringentia cum aqua ferrariorum, in quibus ſuccus Acaciæ noſtratis, item ſanguis draconis aut bolus Armena diſſoluta ſint: item fiat *cataplaſma ex fuligine cum aceto roſaceo & albumine ovi*, quod regioni lumbari propè os ſacrum applicandum & ſubinde repetendum ſuadet RIVERIUS. Vel argilla calcinata ſimili modo cum aceto ſubacta, circa regionem renum lumbarem applicari poteſt. Item pubi ac genitalibus applicari poteſt Epithema ex aqua ſpermatis ranarum ritè deſtillata, aut ſpermate ranarum cum aceto roſaceo pauco miſta, cum ſpongia, vel tepidè vel frigidè, admovenda. Nec incongruum eſt, ut applicentur *mammis* quædam, & quidem ſi fluunt nimiùm *lochia* ex ſanguinis turgeſcentia & nimio orgaſmo: nempè *Epithemata* ex aceto, *ſucco ſempervivi*, *nitro*, & *aqua ſpermatis ranarum*, frigide applicata & ſæpe reiterata, imprimis in iis, quæ nolunt lactare: Vel applicentur *cucurbitulæ cum magna flamma* ſub mammis, ut ita motu ſanguinis quaſi contrario ſurſum concitato impediatur ejus nimius raptus ad vaſa uteri.

Tandem ſingulare experimentum eſt cingulum, factum ex foliis hellebori albi (folia ſcilicet nonnihil contuſa, ut partes nerveæ ſubſideant, aſſuantur linteo, & ita cinguli for-

forma applicentur nudæ pubi circa lumbos) eſt *Experimentum* HARTMANNI, quod ceu expertum à ſe commendat LINDANVS in nimio lochiorum fluxu.

Denique in habitioribus aut ſanguine turgeſcentiori, impetuosè per uterum erumpente, præditis, venæ ſectio in cubito maturè inſtituta, ſubindè in prima herba affectum ſuffocat, quia ejus impetum deorſum verſus tollit. Hanc imprimis extollit GVILLEMEAV: Aſt facit hoc more Gallis conſueto, cùm tantum locum habeat venæ ſectio in ſtatu ſanguinis copioſi, & nimis quaſi febriliter turgeſcentis.

Hæc fuerunt lochia nimis fluentia.

ARTICVLVS III. DE LOCHIORVM PER LOCA ALIENA EXCRETIONE.

NEmpè ubi impeditur Lochiorum Excretio, vel pertinaciter ſupprimuntur, non mirum eſt, ut regurgitantia in maſſam ſanguineam fermentativa turgeſcentia per alium quendam locum moliantur egreſſum. Pro partium natura, in quas fit metaſtaſis, multiplicia ſymptomata ſuperveniunt, qua ratione BARTHOLINVS refert *Cent.* 3. *Hiſt. Anatom.* 19. ſe obſervaſse aliquoties lochia ſalutariter non rarò per alvum expurgata; Sic SALMUTH refert *Cent.* 4. *Obſerv.* 89. quod à retentis lochiis febris acutiſſima, doloreſque abdominis in puerpera fuerint oborti, donec lochiis per nares erumpentibus hæc omnia ceſſarint; Vid. M.A.N.C. *Ann.* 2. *Obſervat.* 184. *pag.* 282. Quin & obſervatum fuit aliquando, per mammas ſuppreſſa lochia ſalutariter fuiſſe evacuata; Graviſſimum morbum ax lochiis retentis videbitis apud HILDANUM *Cent.* 5. *Obſerv.* 42. Scabiem fœdiſſimam & fere leproſam per lochiorum ſuppreſſionem obortam apud eundem *c. l. Obſerv.* 43. SALMUTH. *Cent.* 1. *Obſer.* 82. obſervavit melancholiam & oblivionem; FORESTUS *in Reſponſ. Medicis pag.* 25. Apoplexiam: ex lochiis non ritè fluentibus phthiſin & pulmonum corruptelam, CATTIER *apud* BORELLUM *Obſer.* 11. Paralyſis etiam ſupervenit lochiis ſuppreſſis, imprimis in partibus inferioribus; quale exemplum etiam habet THEODATUS *in Valetud. pag.* 112. ſicuti etiam ex lochiis ſuppreſſis epilepſiam obſervavit TIMÆUS *Von GuldenKlee in Epiſt. pag.* 26.

CURA.

In tali caſu cautus ſit Medicus, ne turbet motum naturæ, quem facilius eſt impedire quàm corrigere, & niſi notabile damnum adferat Excretio lochiorum per aliena loca, ſemel cepta veſtigia ne turbet, ſed naturæ motum permittat; ſin verò malum aliquod immineat, v. g. ſi tuſſi aut hæmoptyſi rejiciatur, tunc per externa lochia ſuppreſſa revocanda ad uterum, & perversè excretorum lochiorum corrigat luxum.

CAPUT III. DE DOLORIBVS POST PARTUM.

POrrò præter hos affectus circa lochiorum fluxum etiam mirè cruciant frequenter puerperas poſt partum *Dolores*, iique varii, qui ipſi nunc ſimiles ſunt Doloribus partus, nunc verò ſunt diſſimiles. Si ſint ſimiles, vocantur *Dolores poſt partum*; vix enim eſt partus, cui non ſuperveniant. Non tamen confundendi ſunt varii hi dolores, qui poſſunt mulieribus à partu ſupervenire: propterea, qui forſan ſuperveniunt orificio interno læſo, vel *vaginæ uteri* laceratæ, illi huc non pertinent propriè, ſed iidem dolores, qui affligunt *puerperas* poſt partum *in ipſo abdomine*, ſunt propriè illi; adeoque dividuntur in dolores *Veros* propriè dictos, & *Nothos* ſeu impropriè dictos. *Veri* ſunt, qui affligunt *inteſtina*, *meſenterium*, parteſque his connexas.

Dolores veri ſunt nihil aliud, quàm continuatus pariendi conatus, dum ex quacunque cauſa adhuc poſt partum uterus vel irritatus, vel inſigniter læſus, continuato ſpaſmo violento & convulſione ſe contrahere, & rem irritantem excutere, nititur, & tales *Dolores* infert; propterea etiam ſunt *vagi*, non continui, ſed nunc inſurgunt, nunc remittunt, iis ſimiles, quos aliàs percipiunt in partu, & ſaltim aliquot horas, interdum aliquot dies puerperas vexant; Imò & hi ipſi dolores poſt partum, interdum atrociores & crudeliores ſunt, quàm ipſi dolores *in partu*, ita ut Patientes dicant ſe libentiùs partum ipſum, quàm dolores hos perferre velle.

Hi ſunt veri poſt partum dolores, ſimiles ferè ipſius partus doloribus.

CAUSÆ.

Cauſa horum dolorum in genere eſt ſaltem irritatio uteri & hinc laborioſus & ferè fruſtraneus egerendi conatus, ſeu, ut ſic dicam Teneſmus uterinus.

Cauſa autem, quæ uterum irritare, & eundem in *ſpaſmum* concitare valet, eſt *duplex*; nempè, vel *frigus* extrinſecùs admiſſum; vel grumi ſanguinis in utero retenti, aut ſecundinæ fruſtula, vel etiam *mola*, vel ſimile quid *poſt partum* adhuc in utero reſtans, quod aliàs excernendum fuiſſet: Quibus occaſionibus uterus irritatus, continuatis ſic ſpaſmis dolores ſuperveniunt, ſpeciatim ſi puerperæ aerem frigidum poſt partum citò nimis ſuſcipiunt, hinc enim ſubinde atroces ſuperveniunt dolores. Hoc obſervavi in quadam muliere, quæ veſperi ante partum convivio præſens veſcebatur nimio pulmento, Germ. *Kombs*, hinc nocte inſequente, urgente tunc frigore, corripiebatur diarrhœa cum copioſis flatibus, unde ter aut quater lecto ſurgens alvum exonerabat: hinc frigus contrahebat, poſt horam pariebat, peractoque partu integris 24. horis gravibus doloribus cruciabatur, ut etiam diceret, ludum eſſe pariendi dolores veros, ſi cum his conferantur. Frigus enim externum, lædendo plus minus uterum, eumque irritando, occaſionem præbebat ſupervenientibus doloribus; ſicut ex eadem cauſa ſanguine grumoſo facto & impediebatur lochiorum fluxus, unde graves dolores lancinantes, qui reverà conveniunt cum veris partus doloribus aut eoſdem ſuperant; quod etiam fit ſubinde, quando ſecundina diutiùs poſt fœtum in utero moratur; tunc enim ex frigore externo aeris inflatus uterus admodum dolet, imminuta plus minus lochiorum excretione. Id quoque ſimiliter fit, quando extrema, v. g. manus vel pedes, nonnihil refrigerati ſunt. Par ferè ratio eſt potus frigidi mox poſt partum aut ſaltim in puerperio crebriùs hauſti; nam & hinc uterus læditur, fere tumidus & quaſi inflatus redditur, & plus minus dolet. Vel (2) infert tales *dolores poſt partum* interdum plus minus violenta ſecundinarum, utero firmiùs connexarum, avulſio, indeque nata uteri læſio & quaſi excoriatio; unde læſus uterus à partu dolet, qui dolores continui, nec lancinantes ſed angentes eſſe ſolent, & hoc habent conjunctum ſibi, quod abdomen non verò corpus, angant, ut dicant: *Se non debere corpus tangere, eſſe enim quaſi purulentum*; quod ipſum ſignum eſt *læſi uteri*, & vel *à placenta impetuosè avulſa*, vel *ab excretis* ibidem *acrioribus*, ſanguine nempè acriori, ſalſiori, &c. uterum in ſuo tranſitu plus minus irritante, & ad dolores ſtimulante. Quod ſi autem dictæ cauſæ concurrant, *dolores* ſunt eò *graviores*; utut *rariores* ſint, qui ab utero læſo, *frequentiores* tamen ratione *frigoris ſuſcepti*, vel *ſanguinis grumoſi*. Cæterùm his cauſis ſimul adde *flatus*, quibus ſi inflatus uterus, dolores poſt partum oriuntur cum graviſſima regionis hypogaſtricæ diſtenſione, dicuntque ejuſmodi ægræ: *eſſe ipſis ac ſi corpus vellet dirumpi*.

Dolores verò *nothos* & colicis ſimiles, Germ. *die falſchen VVehen*, quod attinet: ſimillimi ſunt iis doloribus, qui ſub menſium difficul tate ſubinde mulieres affligunt, & eandem rationem fiendi & curandi habent: Nempè circa *umbilicum tenſiones* percipit, dolores ad *cor* properant, uno nomine: ſunt ſaltem tormina ventris ſeu dolores colici & iliaci, aut hypochondriaci, &c. oriundi à dictis lochiorum *ſpaſmis* quaſi hyſtericis, qui ipſi graviter interdum excruciant mulieres, & excitantur ab excrementis retentis ante partum, vel ſuccis in inteſtinis effuſis, qui ubi *efferveſcunt*, flatus & tormina inferunt, vel ſimilibus cauſis, quibus inteſtina irritantur, atque ita poſt partum dolores non tam uteri, quàm abdominis partium contentarum inferunt, unde injectis clyſmatis facilè levantur.

DIA-

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa*: Puerperæ ipſæ hos dolores & indicant, & nothos à veris facilè diſcernere poſſunt; partim *à loco*; in doloribus enim veris loca abdominis inferiora affliguntur, quia ſunt ſimiles genuinis partus laboribus & doloribus, reliqui verò hypochondria, ſpecialiter ſiniſtrum, magis occupare ſolent, vagi ſunt, & modo atrociùs, modò remiſſiùs cruciant; quin & ad ſuperiora magis recurrunt, cum veri dolores poſt partum deſcendant deorſum ad pubem, & hinc reflectantur ad lumbos: partim *à dolore*; in doloribus enim veris eſt irritatio in utero, uti dicunt: *eſſe ipſis ac ſi denuò debeant parere*; ſi vero uterus ſit læſus, dicunt *intolerabiles in utero ſentire dolores*; ſi *flatus* diſtendunt uterum, tunc in ſpecie *lochia* ſimul *ſupreſſa* ſunt.

Cauſæ, an ſanguis congrumatus? an aer ſuſceptus? ab antecedentibus, item ab excretis lochiis aliiſque circumſtantiis & relatione ægræ, facilè cognoſci poſſunt.

Vana interim eſt muliercularum perſuaſio, quaſi ſalubres & admodum proficui ſint hi dolores poſt partum, quatenus lochiorum promoveant fluxum; quod tamen falſiſſimum eſt, quin potius interdum impediunt eundem; quando enim uterus eſt irritatus, inflatus, aut excoriatus, ulteriùs ejus orificium interius ſe ſtringit, lochiaque ſupprimuntur, & ſic dolores fiunt longè acerbiores, ſubindeque magis excruciant puerperas, quàm veri dolores.

Interdum occaſione lochiorum ſuppreſſorum exſuſcitatur febris cum delirio, adeoque virium defectum & inde varia mala inferunt, ut in ipſo partu mulier non adeo debilitata fuerit; unde potiùs dolores præcavendi ſunt, quam curandi.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Moleſtiſſimi puerperis ſunt hi dolores à partu, reddunt illas inquietas, & præter lochiorum ſuppreſſionem, graviores ſi fuerint, ad convulſiones ac deliria, diſponunt: imò ex iſtis doloribus univerſo corpore commoto interdum occaſionem ſuggerunt, ut febrim contrahat mulier periculoſam, in ſpecie ſummam virium proſtrationem poſt ſe trahant; unde ſymptomatis aliis ferendis poſt impares ſunt. Errant ergò hoc in paſſu mulieres, ceu dixi, quæ dolores hos proficuos, quaſi lochiorum fluxum concitantes, putant. Conf. in ſpecie SYLVIUS *lib. 3. Prax. cap. 9.* ubi prolixè de his doloribus poſt partum agit, §. 2.

CURA.

In hac ergo opera danda eſt, ut dolores maturè removeantur, & ſiſtantur, tam per interna aromatica carminantia, & ſanguinis fluxum nonnihil promoventia; quàm per externa fomenta uterina aromatica, uterum, ut vocant, roborantia, ſuccurrendo tamen in ſpecie cauſis variis. Hinc ſi malum fuerit *ex frigore ſuſcepto*, tunc præter remedia ex chamomilla, optimè conveniunt *fomenta & litus*, in ſpecie ſuffitus ex nuce moſchata *ſuprà*, ubi *de inflammatione uteri*, allegatus: Sic SCHENCKIUS *lib. 4. Obſervat. de Puerperis* refert, puerperam intempeſtivè egreſſam puerperium, contractis doloribus, magnis, ſuffitu nucis moſchatæ adhibito emiſſo ingenti crepitu ex utero, curatam. Si ſint ex *retentione ſanguinis grumoſi* vel lochiorum, præter *miſturam polychreſtam ſupra laudatam* nil melius eſt *cherefolio*, cujus *aqua & decoctum*, ac quoque eſus, ſanè multiplici uſu prodeſt puerperis: conſolidat ſimul, ſi quid læſum eſt in utero, & ſanguinis grumos optimè diſſolvit, aliaque retenta eiicit; ac multis ſcopis ſatisfacit: addi poteſt crocus & macis, ſic enim magis ſtimulat, *ſi aliquid ibi contrarium eſt*. In ſpecie convenit *ſperma ceti* à ʒ ß. ad ʒ j. in aqua cardui benedicti vel *decocto* florum *chamomillæ* exhibitum, nam & hoc talem dolorem ex ſanguine congrumato curavit TIMÆUS *Von GuldenKlee in Caſib. pagin. 34.* Aut ad diſſolvendum ſanguinem grumoſum tale paretur decoctum, quod etiam eſt experimentum.

♃. *Rad. Gramin.* ℥ ß.
Herb. Cherefol. M. j.
Coqu. in *aqua fontan.*
addendo in fine *crocum & macin.*
Colatura pro libitu *edulcorata* S.
Decoctum pro aliquot vicibus.

Hujus potu ſanguis grumoſus in utero optimè diſſolvitur.

Quod ſi lochia minus benè fluxerint, uſurpari poteſt:

♃. *Tincturæ tartari* ʒ ij.
Eſſ. Myrrh. ʒ j.
M. S.
Eſſentia diſſolvens & leniens.

Doſis guttæ 40.

Si acrior ſanguis hos dolores concitaverit, cornu cervi uſtum convenit, item oleum amygdalarum dulcium recens expreſſum ad aliquot uncias ſubindè repetitis vicibus à partu aſſumptum:

Vel

♃. *Ol. amygd. dulc rec.* ℥ ij.
Syr. Violar. ℥ j.
Aquæ Borrag. ℥ ß.
M. D. S.
Mixtura leniens, cochleatim capienda.

Quodſi verò dolores illi ſint ab excoriatione vel læſione uteri, tunc præter Miſturam polychreſtam, vulneraria ſupra allegatis anodynis addita, conveniunt, ut & *Corallia* & coralliata, blanda *Martialia* & hæmatites, in vehiculo ſpecifico. In genere omnium optimè conducunt, præter ſemina calida iſta carminantia, cumini, fœniculi, aniſi, carvi, & remedia ex iis ſpecifica, qualia etiam utero non incongrua ſunt; ſemina enim hæc in vino bullita ac propinata optimè conducunt in doloribus poſt partum; non ſecus ac ſemen cumini in cereviſia coctum. Juxta hæc nobile eſt ſimplex ad ſopiendos poſt partum dolores uteri chamomilla, quæ par ſibi remedium non habet, tam communis, quam Romana. Decoctum ſanè florum chamomillæ vulgaris internè hauſtum, quo ſemper tanquam arcano feliciſſimo uſus ſit cum ſucceſſu, commendat FORESTUS *lib. 28. Obſervat. 75. & 81.* Confirmant hoc alii, in ſpecie AMATUS LUSITANUS, item ROSENCREUZERUS *in ſua Aſtronom. Inferiorum*, qui omnes ſingulariſſimè hanc chamomillam, ejuſque decoctum, nunc ſolitariè, nunc cum aliis, aliaque remedia contra nimios dolores poſt partum laudant. Imprimis ſi accipiatur chamomilla Romana, magis aromatica & volatilis, eſſet remedium eò magis præſentaneum: unde etiam *aqua & eſſentia* florum *chamomillæ*, tam *vulgaris* quàm Romanæ, cum ſpiritu proprio parata, erit egregia; non minus quàm oleum chamomillę utriuſque deſtillatum ſaphirinum mirè conducit, & ad aliquot guttas hauſtum vix deſeret ægram aut Medicum. Sic poteſt etiam in *Decocto chamomillæ* aſſumi *Elixyr proprietatis*, vel *eſſentia Myrrhæ*, imprimis dum non rectè fluunt lochia: & ſanè creberrimè in *doloribus poſt partum*, imprimis quando ſanguis grumoſus aut lochia ſuppreſſa ſimul aderant, feliciſſimo cum ſucceſſu *Decocto* florum *chamomillæ*, cum cereviſia parato, uſus fuit. Aliquando curavi hoc Decocto, in quo ratione lochiorum ſimul propinabatur *Elixyr Proprietatis*, mulierem hujuſmodi acutiſſimis poſt partum doloribus, cum imminuto admodum lochiorum fluxu, & hinc graviſſimis præcordiorum anxietatibus afflictam, magma decoctionis reſiduum regioni pubis ſimul imponendo, & his ipſis omnis poſtmodum dolor brevi evanuit: & ſanè ab omnibus Practicis hæc ipſa chamomilla extolli ſolet. Addi poteſt interdum Artemiſia rubra, ut fiat remedium eò magis appropriatum. Juxta chamomillam convenit in ſpecie etiam Lavendulæ decoctum, in vino vel cereviſia pro ſopiendis his doloribus. De remediis ex ſecundina res nota eſt, quod in his doloribus *ex conatu eiiciendi* oriundis ſit ſingulare & infallibile experimentum, ſi vel pulvis ſecundinæ à ʒ ß. ad ʒ j. vel ſpiritus ſecundinæ in ſimili doſi, calidè exhibeatur in juſculo gallinæ. Quibus addatur Caſtoreum cum Myrrha ſociatum, & omnia ex iiſdem parata, eſſentia caſtorei, eſſentia myrrhæ cum tinctura tartari parata, item *tinctura hyſterica* ſeu *anoryma D. Langii* ex caſtoreo & aſa fœtida cum ſpiritu vini confecta, quæ ſunt admodum proficuæ; item ſpiritus ſalis ammoniaci aniſatus commodè propinari poteſt in his doloribus. Juxta hæc eſt *Zedoaria*, item galanga, commune muliercularum euporiſton, quarum *pulvis* à ʒ ß. ad ʒ j. in hauſtu vini calidi aſſumptus, optimè confert ad nimios poſt partum dolores. Obſtetrices noſtræ laudabili conſilio ad præcavendos nimios tales dolores propinant poſt partum panem butyratum, cui *pulvis zedoariæ*, argiter adſperſus, aut ſaltem in vino calido propinant, ſubinde etiam repetunt, idque felici cum ſucceſſu. Ad præcavendos æquè atque ſopiendos poſt partum dolores, εὐπόριστον muliercularum plebejarum eſt aqua ſeu lotura butyri, quantitate trium cochlearium hauſta, admoto naribus pane to-

ſto ne excitetur vomitus; quod etiam duo decies ſe expertum habere, dixit mihi experientia ipſa edocta quædam mulier; cui nec ignotum eſt vinum, poſt partum tepidè hauſtum, mirè refocillare, quæ itidem dolores partus veros à nothis diſcernere novit, dum dicit: *Dolores nothi ſurſum aſcendunt, neque ſequuntur partum, ſicut veri.*

Præter dicta etiam conveniunt ex Artemiſia, item ex Matricaria parata remedia, uti etiam Angelica, eſſentia Zedoariæ, ſuccini, &c. cum aqua cinnamomi propinata, cinnamomum, Zingiber, cardamomum, oleum deſtillatum baccarum lauri, &c.

His ipſis non ſufficientibus in graviori malo ad opiata, neceſſitate coacti, confugimus, addendo tamen ſimul, quæ nonnihil ſtimulent, ne lochiorum impediatur fluxus; ſecus enim illa ſiſtuntur: e. g.

℞. *Aquæ Puleg.*
Chamomill. an. ℥ j.
Carmin. ℥ ß.
Eſſ. Caſtor. ʒ i.
Ol. Chamom. ſaphir. gtt. ii
Laud. opiat. gr. ii.
Syr. Artemiſ. ʒ vi.
M. f. Potiuncula
Interdum cochleatiatim haurienda.
D. S.
Mixtura leniens & aperiens pro aliquot vicibus.

Quodſi febricula ſimul adſit aut ſuperveniat, his commodè parum de ſpiritu nitri dulci addi poteſt.

Sin *Dolores poſt partum ſint nothi*, tormina nempè abdominis & hypochondriaca, optimo cum conſilio applicantur Clyſmata ex carminantibus & aromaticis conflata, quæ iſtiuſmodi dolorem brevi ſopiunt. Internè propinetur Zedoaria, ſpiritus carminativus ex tartaro & nitro, ut & ſpiritus ſalis ammoniaci, & ſic etiam ſubinde evaneſcunt dolores.

Juxta hæc *externè* in genere conveniunt imprimis in doloribus, tam veris quàm nothis, *Fomenta* abdomini applicata, paranda imprimis ex Artemiſia, Matricaria, Pulegio, Abſinthio, floribus chamomillæ, Roremarino, foliis & baccis lauri & juniperi, & ſimilibus aromaticis carminantibus in vino vel aqua decoctis; quæ vel intinctis linteis vel ſacculis incluſa, quàm calidè fieri poteſt, abdomini applicantur. Primatum obtinet fomentum ex decocto Artemiſiæ; Hoc ipſo enim RULANDUS *in Theſaur.* curavit fœminam quandam, poſt gemellorum difficilem partum difficillimo dolore matricis in orificio cum omnimoda urinæ ſuppreſſione per multos dies durante, correptam: ſolam ſcilicet herbam coxit in aqua ſimplici, quo decocto fomentando uterum externè, malum curavit. Item conveniunt *fomenta ſuprà annotata, ubi de Colica*:

Vel
℞. *Herb. Rutæ,*
Fol. lauri an. M. ii.
Summ. Aneth.
Flor. chamom. Rom.
Samb. an. M. ß.
Rad. Angel.
Leviſt. an. ℥ ii.
Bacc. lauri ℥ j.
Juniperi ℥ ß.
Sem. 4. cal. mai. an. ʒ ii.
Coqu. in ſ. q. *Vini*, vaſe clauſo:

Huic linteamina immerſa tepidè applicentur, imponendo deſuper laterem calefactum.

Item Litus ex oleo cheirino, oleo liliorum alborum, chamæmelino, anethino, lumbricorum; item ex *axungia caſtorei* cum oleo deſtillato ſpicæ, ſuccini, cumini, angelicæ, & baccarum lauri, niſi fortè unum horum ægra ob odorem non poſſit ferre: e.g.

℞. *Axung. Caſtorei* ʒ ii.
Olei deſtill. ſpicæ,
Succini,
Cumini,
Angel. an. ℈ ß vel gtt. x.
M. f. Linimentum. S.
Unguentum leniens.

Quo calidè inungatur umbilicus & regio hypogaſtrica ſub eodem repetitis vicibus.

Vel applicentur linimentum, unguentum ſeu Emplaſtrum, *ſuprà ubi de ſuffocatione uterina, & in Idea Form. Claſſ.* 5. §. 3. commendata. Si poteſt mulier ferrè odorata, *Zibethum* illinatur calidè abdomini, & reiteretur, vel *Linimentum* mollius ex axungia gallinarum, mixta cum oleo deſtillato chamomillæ, illinendo abdomini; præſertim quando puerperas jam aliquot poſt partum diebus dolores lancinantes & pulſantes in hypogaſtrio, nunc in altero, nunc in utroque, vexant. Aut

℞. *Ungu. de Alth.* ℥ ß.
Ol. Chamom. ʒ ii.
Deſtill. Chamom.
Succini an. ʒ ß.
M. S. *ut ſuprà.*

Illinendo abdomini. Applicentur deſuper linteamina probè calefacta.

Vel applicetur *Emplaſtrum matricale de galbano*, malaxetur cum *oleo deſtillato chamomillæ*, & inſternatur abdomini. Vel applicari poteſt ſequens *Cataplaſma*, quod & ipſum ceu ſingulare laudatur.

℞. *Bacc. lauri pulveriſ.* ℥ i ß.
Rad. Alth. ℥ i.
Calam. arom. ʒ ii. vel ʒ iii.
Coqu. ad ſpiſſitudinem pulticulæ in aqua fontana:
adde
Pingu. Capon.
Anſerin.
Gallinæ an. ℥ i ß.
Subigantur deinde blando igne ad conſiſtentiam Cataplaſmatis ſpiſſioris, ut linteo induci, & ita pubi calidè applicari poſſit; ubi refrixerit, ſubinde repetatur.
D. S.
Cataplaſma leniens.

Nec inconveniens eſt *cataplaſma* ad imitationem COURVEI *de Morb. Mulierum*, ex radice liliorum alborum & cepis coctis cum farina ſeminis lini, cumini, addito oleo chamomillæ: v.g.

℞. *Cepas in aqua coctas* No. iii. vel iv.
His comminutis adde
Pulp. ſem. cumini,
Lini,
Flor. chamom. an. M. i.
Farin. hord. q. ſ.
Cum ſ. q. *aquæ, in qua coctæ cepæ*:
F. Cataplaſma.

Quod applicetur calidè abdomini infra umbilicum.

Sclarea cum butyro frixa, & umbilicali regioni & infrà eam inuncta, quosvis a partu dolores etiam ſiſtit.

Quodſi ex *inflatione uteri dolores* ortum trahant, clyſteres carminantes ex herba matricariæ, calamintha, pulegio, artemiſia, radice althææ, liliorum alborum, &c. (vid. TIMÆUS *loc. all. Caſ.* 30.) injecti per anum & *ſuffitus*, imprimis ſi à refrigerio malum fuerit, *ex nuce moſchata* inſtitutus, optimè conveniunt. Vid. HARTMANNUS *Pr. pag.* 279. & SOLENANDER *Sect.* 5. *Conſ.* 15. Plura *ſuprà dixi, ubi de Uteri Inflatione.*

CAPUT IV.

DE LIPOTHYMIIS PUERPERARUM, ET UTERI SUFFOCATIONE.

Porrò *Suffocatio* ſeu *Strangulatio uteri* gravior, ut vocant, ſæpè mox à partu, interdum aliquot poſt partum diebus, affligit puerperas, eaque duplici modo: Interdum enim mox à partu *lipothymiæ* imminent, ac tunc dormire volunt, quod ipſum reverà eſt Paſſio Hyſterica: vel *Paſſiones* tales *hyſtericæ* ſuperveniunt poſtmodum in curſu puerperii, atque ſunt vel ſolitariæ, vel conjunctæ aliis morbis.

Prius ſi fit, optimum eſt, ut utamur ſaltem ſale quodam *volatili*: v. g. ſolus *ſpiritus ſalis ammoniaci* cum *liquore cornu cervi ſuccinato* in vehiculo calido diſſipat imminentes *lipothymias* hyſtericas, repetendo aliquoties, donec mulier evadat immunis. Verùm ſi *poſterius ſit*, nempè *paſſiones hyſtericæ* in curſu puerperii, vel complicatæ cum aliis affectibus, eſt malum difficilius, partim quia non poteſt facilè cognoſci ob alios morbos, partim quia *in cura* reſpectus habendus

bendus eſt ad ipſum partum: Nempè ſi aliquot dies à partu tales ſuperveniunt *ſuffocationes uteri*, hæ ipſæ imprimis ſe manifeſtant maximis cordis anxietatibus, & inſigni compreſſione præcordiorum, cum difficili reſpiratione, adjuncta ſymptomata abdominis vel pauca ſunt vel nulla, niſi poſtmodum tandem ſuperveniant; adeoque ut interdum quibuſdam pro alio affectu imponat, & ipſæ interdum puerperæ neſciant, ſe laborare hyſterica paſſione.

CAUSÆ.

Imprimis excitatur hoc ſymptoma, ſi pro cura alius affectus propinantur remedia aut dulcia, aut aliàs ingrata & faſtidioſa; tunc enim ſubitò ſolet excitari hoc ipſum πάθημα, & ſupervenire iſtæ anguſtiæ. In ſpecie verò apud noſtrates mulierculas cum purpura imminente & erumpente ſe ſolet frequenter conjungere, adeò ut neſciamus ſępè, an febris & purpura? an hyſterica paſſio magis excruciet puerperam?

DIAGNOSIS.

Interim tamen in *paſſione hyſterica anxietates præcordiorum* affligunt circa regionem ſtomachi & hypochondriorum; quibus verò imminet *purpura*, conqueruntur ſimul de *difficili anhelitu*, non quod thoracis motus impediatur, ſed quod *pectus repletum* ſit. Dicunt *totum pectus ipſis eſſe repletum*. Quod ipſum fit ex aliquali ſanguinis ſtaſi, propter *vitiatam fermentationem* circa præcordia.

CURA.

In tali ergo caſu, utut præter abſorbentia & remedia ex caſtoreo ac myrrha, optima eſſent clyſmata, quæ ipſa etiam talem hyſtericam paſſionem ſubitò tollunt, tamen ubi purpura incipit erumpere, cavendum ſtudioſè ab omni evacuante, aut alvum ſtimulante, idque eò magis, ſi purpura fuerit alba, Germ. *der VVeiſe Frieſel*; nam rubra minus eſt periculoſa. Vbi ergo ſuſpicamur, eſſe complicatam *paſſionem hyſtericam cum imminente* purpura aut alio *morbo acuto*, aut adjunctus æſtus aut intenſus calor cruciet puerperam, ſimus cauti in remediorum volatilium exhibitione; quia non ſemper eadem ferunt *morbi acuti*. Potiùs ergo, cum ſemper ſimul habenda ſit reflexio ad lochiorum fluxum, *temperata*, e. g. caſtoreata, hinc myrrhata, ac denique ex ſuccino, quibus ſemper ſimul fixa temperata ex matre perlarum, antihectico Poterii, antimonio diaphoretico, cinnabari antimonii & ſimilibus, item ſalia fixa, cardui benedicti, &c. cum myrrha, ſalibus volatilibus, cornu cervi & ſuccini, ſociata, uſurpari debent, ut ita utrique affectui urgenti, nempè *paſſioni hyſtericæ*, & *morbo acuto*, vel imminenti vel præſenti, ſimul occurramus. Propinanda ſunt in aqua hirundinum cum caſtoreo. Umbilico verò inungatur oleum ſuccini, cum quo probè ſubactum ſit parum caſtorei. Res mira in tali caſu, dum in hyſterico paroxyſmo probè contectæ tales mulieres ſudant, ſi illis propinetur ſubinde, quo neceſſe eſt fiat, cochlear unum vel alterum aquæ hirundinum cum caſtoreo, ſubitò ſtimulatur urina, & inſciæ ſubinde ſtragula permingunt. In tali caſu, ubi eſt hyſterica paſſio cum erumpente purpura, præſcribi poteſt talis pulvis; Nam potulenta, dulcia, &c. inſtar diaboli fugienda ſunt: V. g.

℞. *Ebor. ſine igne*,
Antimonii diaphor.
Specif. Cephal. vel *Cin. antimonii* an. ℈i.
Myrrh. elect. (ratione lochiorum & ratione purpuræ; nam myrrha eſt appropriatum remedium febrium purpuratarum) ℈ß.
Caſtor. gr. vj.
Sal. vol. Cornu Cervi,
Succini an. gr. ix.
M. f. Pulvis pro tribus doſibus: S.
Pulvis matricalis.

Propinatur in aqua hirundinum cum caſtoreo; acuata cum tantillo de eſſentia caſtorei. Eſt pulvis nauſeoſus, ſed bonus; nam & purpuram promovet, & hyſtericam paſſionem ſiſtit, & lochia ſtimulat.

Aliàs ubi nullus metus eſt purpuræ, volatilia oleoſa caſtoreata vel ſola ſufficiunt, modò obſervetur, quod vel ſolæ anxietates præcordiorum, citra ſenſibile abdominis ſymptoma, ſufficiant pro paſſione hyſterica. Item vitentur omnia dulcia in puerperis.

CAPUT V.
DE
INSULTIBUS EPILEPTICIS PUERPERARUM.

POrrò interdum mox poſt partum, aut ſuppreſſis lochiis, aut interdum etiam ritè fluentibus lochiis, ſed cum ſuffocatione quaſi hyſterica ſuper veniunt *Epileptici inſultus*, qui ubi adſunt, niſi ſubſit ſingularis malignitas, ſæpiùs vitium lochiorum ſubitò ſuppreſſorum, aut hyſtericæ paſſionis plus minus manifeſtæ præſupponere ſolent, vel hanc ſibi comitem adſciſcunt: ſicut etiam TIMÆUS *von Gulden-Klee., in Epiſt. pag.* 26. Epileſiam ex retentione lochiorum obſervavit.

CURA.

Conveniunt ergò in hoc caſu; præmiſſa tamen vel omiſſa venę in talo ſectione imprimis liquor cornu cervi ſuccinatus, qui utrique ſcopo ſatisfacit, cum caſtoreatis propinatus, Conducit etiam Eſſentia hyſterica D. Langii, quæ hic eſt commendata: aut ex myrrha & caſtoreo parata eſſentia cum ſpiritu ſalis ammoniaci oleoſo; aliaque caſtoreata & myrrhata cum volatilibus miſta, ſunt experta: aut ſaltem uſurpentur antimonialia fixa, præſertim cinnabaris antimonii cum ſuccinatis volatilibus miſta; ſic namque ex utriuſque connubio aptiſſimum pro epilepticis puerperis habetur remedium, ſubinde reiterandum.

CAPUT VI.
DE
GRAVIDARUM CEPHALALGIA, VIGILIIS, ET DELIRIIS.

PAr ratio eſt, ſi *Vigiliæ*, *Deliria* ac ſimilia *Pathemata Capitis* ac nervoſi generis, ſuperveniunt puerperis; in his enim primariò ad lochiorum fluxum reſpiciendum venit; Sic SALMUTH *Cent.* 1. *Obſerv.* 82. refert melancholiam & oblivionem puerperæ ex lochiis retentis. FORESTUS *in Reſp. Med. pag.* 25. obſervat puerperam ex non ritè fluentibus lochiis apoplexiam incurrentem, clyſteribus & venæ cephalicę ſectione cúratam,

Quod ſi Vigiliæ comitentur febres acutas, levantur optimè per medullam crurum vituli temporibus bis vel ter illitam. Opiata non facilè uſurpantur.

CAPUT VII.
DE
PUDENDORUM EXCORIATIONE.

FIt interdum etiam, ut *in partu*, idque imprimis difficili & *violento*, *contundantur*, *excorientur* aut *lædantur Pudenda*: in quali caſu in ſpecie prodeſt, ſi *oleum hyperici* & roſatum miſceantur cum *ovis integris* probè contuſis, & ſub forma *Linimenti mollioris* applicentur.

CAPUT VIII.
DE
TUMORE PUDENDORUM.

IUxta hanc pudendorum excoriationem, evenit interdum, ut in partu, vel primo vel difficili, ex dilatatione nimia & quaſi fibrillarum & membranarum laceratione oriatur *Tumor inguinum & pudendorum*, & aliqualis eorum inflammatio, aut ſaltem tumor ædematoſus poſt partum, quod vocant, Germ. *Matricem eſſe turgidam*.

CURA.

CURA.

In tali caſu convenit oleum verbaſci & chamomillæ: imprimis fotus ex *floribus chamomillæ & ſambuci* in vino & aqua coctis, qui cum linteis calidè & crebrò applicatus diſcutit tumorem. Vel recipiatur *Beccabunga viridis* contuſa (eſt enim ſucculenta) cum *floribus chamomillæ*, quæ calidè inſtar *cataplaſmatis* imponantur pudendis tumidis; ſic enim etiam ceſſare ſolet pudendorum tumor. Item *herba Meliloti* cum *ſemine fœnugræci* in fotus forma uſurpata admodum laudatur à PAULI *in Quadrip. Botan. ubi de Meliloto.*

CAPUT IX.

DE

FISSURIS LABIORUM PUDENDI.

IN *Fiſſuris* & laceratione *labiorum vulvæ* ac orificii uteri exterioris à partu difficiliori, uſurpant noſtrates Decoctum raparum exſiccatarum in Torgavienſi cereviſia, cum butyro pauco non ſalito: Hoc decocto eluunt, mundificant & purgant partes læſas, quod etiam convenit in pudendorum excoriatione. Optimè etiam convenit Emplaſtrum ſequens:

℞. *Ceræ alb.* ℥ß.
Ol. Amygd. dulc. ℥i.
Liquefactis adde
Balſ. Peruv. ʒiii.
Miſc. pro Linimento,

agitando donec refrigeſcat, & plumaceolis applicetur in loco affecto:

D. S.
Unguentum ſanans.

In majoribus vero fiſſuris:

℞. *Ol. hyperic.* ℥ß. vel *Balſ. Peruviani* ʒiii.
Axung. porcin. ℥ii. vel ℥iii.
Ol. vitell. ovor. ʒiii.
Terebinth. Venet. ʒi.
M. f. Balſamus. S.
Balſamus ſanans.

Applicetur cum plumaceolis intinctis, Germ. *mit geſchabten Faſgen,* dictis *fiſſuris.*

CAPUT X.

DE

RUPTURA VULVÆ SEU PERINÆI.

VErſamur adhuc in ſymptomatibus, quæ poſt partum, tam naturalem quam præternaturalem difficilem, ſolent ſubſequi ſubinde: juxta quæ etiam puerperas grave affligit malum, quando nempè interdum in *primiparis*, vel ex anguſtiis viarum vel ex partu difficiliore, vel à grandiore fœtu, contigit *Ruptura Perinæi*, ſeu ſpatii, quod eſt inter rimam vulvæ & anum, ita ut hi duo ſinus efficiant unum idemque foramen.

PROGNOSIS.

Affectus, ſi quis alius, eſt moleſtus & doloroſus, qui non ritè tractatus, facilè in inflammationem, hinc *gangrenam* degenerat, & ita mortem infert.

CURA.

Malum hoc nunc eſt recens, nunc inveteratum, ita ut loca diſrupta jam cicatrices contraxerint. Recens ſi fuerit, ante omnia vulnus recens eluatur cum Decocto calido pruni ſylveſtris, in quo diſſolutum ſit rob acaciæ, ſic labia loci rupti adſtringendo nonnihil uniuntur: hinc ſutura conjungenda, ſive cum filo conſuantur, ſive mediante ſutura per *gluten* adſtringens, Germ. *ein Hefft pflaſter*, linteo inducendum, & utriuque labiis ruptis imponendum; quæ ubi probè cohæſerint, per anſulas mutuò colligantur, & ita unienda. Facta conjunctione imprimis convenit radix conſolidæ majoris, ſi ſcilicet pulveriſata ſaltem inſpergatur, aut miſceatur cum *albumine ovi*, & ita rimæ in ſpatio illo factæ blandè illinatur, aut cum filamentis carptis imponatur; ſic enim breviter fit conſolidatio foraminis. Affirmant quidam intra vigintiquatuor horas fieri; ſed vix credo, eſſet nimis cita curatio. Alii faciunt cataplaſma ex decocto radicis conſolidæ majoris cum herba verbaſci, quo cataplaſmate applicato curare volunt hoc ipſum vulnus, ſituando ita puerperam, ut clunibus elevatis, cruribus & pedibus probè anguſtatis, ſupina continuò jaceat ad octo vel novem dies vitando omnem motum tuſſis, ſternutationis, & ſimilem. Vel cum plumaceolis ſubinde immittatur balſamum quoddam vulnerarium, v. g. balſamus ſulphuris ad extra, nunc ſolitarius, nunc cum balſamo Peruviano imponitur; aut ſolus *balſamus Peruvianus*, qui ſi fuerit acrior, diluatur cum vitello ovi; aut imponatur balſamus ſulphuris terebinthinatus, promptè conſolidans, aut alius expertus balſamus in vulneribus recentibus, cum oleo hyperici aut momordicæ, donec perfectè fuerit conſolidatum, ægra intereà ab omni motu corporis abſtinente, & quieto in loco jacente. Optima methodus medendi eſt, quam docet in *Caſ. Medicis* TIMÆUS *von GuldenKlee, lib. 4. Caſ. 31. pag. 230.* ubi ſolo glutine, utrinque labiis rimæ ruptæ applicato, curavit talem *rupturam* citrà balſamum vulnerarium. Deſcriptio eſt hæc:

℞. *Pulv. rad. Conſol. mai.* ʒii.
Boli Arm.
Maſtich.
Sangu. dracon.
Sarcocoll.
Farin. volat.
Pompholyg. an. ʒi.
Cum *reſinæ pini & album. ovi* q. ſ. miſc. pro Glutine.

Quod ſi accidat, ut ex urina effluente, & neglecta ruptura immineat gangræna, quale exemplum refert RULANDUS *in Theſaur.* tùnc abſciſſa parte gangrænoſa applicetur crebrò aqua calcis vivæ cum linteolis duplicatis, ſic gangræna ſiſtetur: quo facto, illinatur balſamus ſulphuris terebinthinatus, ut pars gangrænoſa conſolidetur.

Sin verò jam inveterata fuerit ruptura, ita ut utrinque cicatrices jam ſint adnatæ, cura ad eum modum, quo labiorum leporinorum cura, inſtituenda venit, vulnerando aut leviter exulcerando labia cicatriſata, hinc conſuendo eadem, & cum balſamo vulnerario conſolidanda. Conferatur hic VIARDEL *in ſuo libro Obſtetricum cap. ult. p.* 210. Aliàs curioſum caſum & ſingulare exemplum rupturæ vulvæ ad anum habet GUILLEMEAU *in lib. 3. cap. 7. de felici Puerperio*, quæ ruptura neglecta cicatrices induxit, ita ut unum foramen remanſerit: interim mulier denuò concepit, & poſtmodum ſequente partu ab eo fuit curata eodem modo, quò *labia leporina* curari ſolent, ſcilicet *abſcindendo* primò pellem cicatriſatam, poſt per filum circa anum transfixum denuo ductum labia uniendo, & poſtmodum in extremitatibus levibus ſuturis conjungendo, & pro conſolidatione hocce *balſamum Elemi compoſitum*, mediante quo curabatur, applicando:

℞. *Gum. Elemi* ℥ii.
Terebint. Venet. ℥iii.
Ol. hyperici ℥iiß.
Sangu. dracon.
Mirrbæ,
Aloes an. ʒi.
Liquefiant omnia ſimul,
& f. l. a. *Balſamum.*

CAPVT XI.

DE

INFLAMMATIONE VTERI CVM GANGRÆNA.

POrrò in difficiliori partu ex contuſione & laceratione uteri ſubinde hujus inflammationem cum gangræna & ſphacelo ſupervenire, ſuprà dictum. Quod ſi hoc fiat in ipſo utero, conveniunt Injectiones, quales deſcribit VIARDEL *in libro Obſtetricum, cap. 24.* & quæ *ſuprà cap. 1.* fuerunt *inſinuatæ*, *ubi de retenta & putreſcente ſecundina.*

Vel

♃. *Herb. lactuc.*
Nymph.
Plantag.
Scord. an. M.i.
Coqu. in ſ. q. *feri lactis*, vel in *lacte ipſo*:
Colatura
D. S.
Lac inſpergendum.

Sed ſi mala hæc ipſum uterum afficiunt, rarò curari eundem arbitror, quin potiùs intereant puerperæ: ſin verò partes exteriores, affligantur, imitari poſſumus RULANDUM, qui gangrænam vulvæ curavit præſcindendo quotidie partes, utpotè carnes emortuas: Poſt præſciſſionem affecta loca mundificavit intus & extus aqua calcis vivæ, mundificatas & linteolis ſiccatas partes ungebat oleo ſulphuris ſuo, poſteà deſuper applicabat emplaſtrum diaſulphuris, quibus dolor mitiùs agebat, & partes corruptæ in dies conſaneſcebant: vel fortè è profundo faciendæ ſunt inciſiones, hinc inſtituenda ablutio cum vino, melle, ſale & aceto, hinc linimenta mundificantia uſurpanda. Vid. RIVERIUS *Obſerv.* 22. & 23. communicata à FOMIO.

CAPUT XII.
DE
HÆMORRHOIDIBUS CÆCIS.

PORrò in quibuſdam *Hæmorrhoides cæcæ*, à partu prorumpere incipiunt, & doloribus acerbis puerperas affligunt, tàm internè quàm externè. Non ſtatim applicandæ ſunt hirudines, quod quidam faciunt, ne per derivationem lochiorum impediatur fluxus, ſed potius dolor ſiſtatur hoc fotu:

♃. *Flor. Chamomill.*
Verbaſc.
Sambuc.
Herb. linar. an. M i ß.
Miſta & conciſa ebulliant in lacte:
Colatura D. S.
Lac leniens.

Partim ſub forma fomenti uſurpetur, partim ſpongia decocto imprægnata ano applicetur.

Item radix fabariæ vel ſcrophulariæ recens in dorſo ſuſpenſa convenit:

Vel
♃. *Ol. Verbaſci* ℥ ii.
Expr. ſem. Papav. ℥ i.
Ceruſſ. ʒ ß.
Camph. gr. iii.
Miſta probè ducantur in mortario plubeo pro Linimento:
D. S.
Unguentum leniens

Applicetur crebrò.

CAPUT XIII.
DE
ALVO SUPPRESSA PUERPERARUM

PORrò *ſuperiùs* dixi, alvum puerperis eſſe ſæpiùs ſuppreſſam, quæ tamen nullo modò acrioribus eſt irritanda: Curam *ſupra* ſimul, ubi *de ſymptomatibus gravidarum*, exhibui. Sufficiunt, ut monui, pilulæ peſtilentiales Ruffi, aut paſſulæ laxativæ; ſi eas propter dulcorem ferunt puerperæ; ad ſummum, ſuppoſitorio uſitato leniore ſtimulanda eſt alvus: fortiora ante nonum aut decimum quartum à partu diem vix tutò uſurpari poſſunt.

CAPUT XIV.
DE
DIARRHOEA PUERPERARUM.

COntrarium huic & periculoſum vitium eſt, quando, puerperis ſupervenit *Diarrhœa*, utplurimum, niſi fuerit à cauſa externa, funeſta & lethalis; nam interdum puerperæ ſunt nimis ſiticuloſæ, & bibunt frigidum potum, parum quidem una vice, ſed crebriùs, unde ſupervenit tandem Diarrhœa, quæ à tali manifeſta cauſa non eſt adeò periculoſa, niſi forſan in adjuncta purpura & petechiali febre ſimilive caſu retroceſſum excernendorum inducat; nam in hoc caſu eſſet admodum periculoſa.

CURA.

Hæc diarrhœa à potu copioſo, in ſpecie ſi frigiduſculus hauriatur, ſiſtitur inungendo umbilico & regioni ſtomachi oleum deſtillatum Macis, cum oleo deſtillato ſuccini: (poſterius additur, ne odor gratus macis hyſtericam paſſionem excitet). Item propinentur ova ad duritiem cocta, quibus parum pulveris nucis moſchatæ recentis inditur; Nam hæc denuò diarrhœam ſupprimunt. Puerperis imprimis malignè febrientibus primis poſt partum diebus frigidus potus, ceu peſtilentiſſimus, eſt fugiendus. Hauriatur potus uſitatus & ordinarius, & quantum fieri poteſt, tepidè aut nullo modo frigidè & ſimul diſſolvatur in eodem gelatina cornu cervi ſimplex, ubi nullus adeſt æſtus corporis, gelatina verò cornu cervi acida, ubi æſtuatio febrilis ſimul adſit: nam potus tepidè hauſtus promovet lochia, addita gelatina cornu cervi malignitati ſæpiùs latenti obviam venit, & corpus in blanda diaphoreſi ſervat.

Imprimis in Diarrhœa puerperarum duæ circumſtantiæ ſunt conſiderandæ?

1. An ritè fluant vel fluxerint lochia?
2. An adjunctus ſit *morbus acutus malignus*.

In utroque caſu cautus ſit Medicus. Si ſuperveniat *Diarrhœa lochiis rectè fluentibus*, ſiſtenda venit, in ſpecie *blandis ſudoriferis*, & ſimul *ſtypticis*: ſi verò vel *non manant*, vel non ſufficienter *fluxerunt*, relinquenda. Interdum enim fit, ut *Diarrhœa* oriatur aut potius ſuperveniat lochiis ſuppreſſis, naturæ conatu admodum ſalubri, quæ interdum, ut ſe ipſam liberet, diarrhœam inſtituit loco ſuppreſſionis *lochiorum*: quale exemplum videbitis in BARTHOLINO *Centur.* 3. *Hiſtor.* 19. Cum ergo interdum *lochia* per *diarrhœam* ſoleant evacuari, propterea talis Diarrhœa, ubi *lochia* vel non, vel non ſufficienter fluunt, niſi ſit nimia, aut niſi nimis debilitet ægram, adeòque quamdiu durat cum appetitu integro, nullo modo eſt ſupprimenda; potius propinando lochia ſtimulantia, horum fluxus aut revocandus, aut ſaltim, ut promptior per alvum fiat ſimilis excretio, ſtimulandus. Sin verò febri malignæ à cauſa interna, efflorescentiis cutaneis, &c. ſuperveniat Diarrhœa, res eſt periculo pleniſſima, & quia impeditur eadem naturæ motus, propterea venit *curanda*, atque tùnc externè aromaticis, internè præcipitantibus ſudoriferis fixis, nonnihil ſtypticis, malo obviam eundum eſt, ut ita beneficio ſtypticorum alvi fluxus ſiſtatur, per ſudorifera verò eiiciantur *recrementa*, *cauſa Diarrhœæ*. Conveniunt ergo *cornu cervi uſtum*, *terra ſigillata*, *magiſterium corallioru̅m* cum *ſucco citri*; quibus pro circumſtantiarum ratione addendum eſt nonnihil de *laudano opiato*, imprimis ubi lochia ſufficienter fluxerunt; ſic enim prohibetur *cauſa* motus, & *cauſa* ipſa per ſudorifera evacuatur; *ſtyptica* verò fluxum ſiſtunt, & diarrhœam compeſcunt. Subinde intermiſcenda ſunt Cydoniata blanda, ſtomachum & inteſtina modicè adſtringentia.

CA-

CAPUT XV.

DE INCONTINENTIA URINÆ PUERPERARUM.

POrrò fit interdum in laborioſo partu, ut fœtus grandior, nimis diſtendendo vaginam uterinam, adeò diſtendat collum veſicæ urinariæ, vaginæ uterinæ inſertum, ut ex hujus diſtenſione puerperæ continere nequeant urinam: id quod, præter talem diſtenſionem, accidit etiam interdum vitio obſtetricum ignararum vel incautarum, malè digitis genitalia tractantium, in ſpecie carunculam iſtam myrtiformem majorem, iſti veſicæ orificio in vulva inſtar peſſuli oppoſitam, & ſimul ſphincterem veſicæ, lacerantium, vel alio modo lædentium: vid. HILDANUS *Centur. 6. obſerv.* 39. SALMUTH *Cent.* 1. *obſerv.* 39.

PROGNOSIS.

Sæviſſimum hoc ſymptoma ratione moleſtiæ eſt, quando parturientes tractantur ita, ut ſimul lædatur *ſphincter veſicæ*, & urina cohiberi non poſſit; exinde enim excoriantur & exulcerantur pudenda, malum eſt difficulter, aut ſi inveteratum, non curabile; vid. HEINRICUS *ab* HEER *Cent.* 1. *obſ.* 14.

CURA.

Talis urinæ incontinentia ex fibrillarum laceratione aut nimia diſtenſione orta & *recens* curatur imprimis per fotus aromaticos nervinos, fibras læſas in naturalem tonum reſtituentes. Fiunt ſcilicet decocta aut ſacculi decoquendi ex foliis lauri, roriſmarini, pulegii, origani & ſimilibus, quæ in vino cocta inſtar fotuum vel ſacculorum applicantur pubi, item lintea humectata intruduntur vaginæ inſtar parvorum peſſorum, ut ita fibris nerveis læſis in vagina & orificio veſicæ, redeat ſuus tonus. Alii Autores inſeſſus & balnea ex nervinis, additis adſtringentibus, inſtituunt. Item conveniunt injectiones adſtringentes vulnerariæ, linimenta & ſimilia, imprimis unguentum de catellis, quod habet SENNERTUS *Prax. lib.* 4. *Part.* 2. *ſect.* 7. *cap.* 9. *ubi de Morbis Mulierum*, & inter hos *de hoc ſymptomate*; aut oleum ab HORSTIO *lib.* 5. *obſ.* 20. laudatum, ſingulariſſimum experimentum eſt in tali caſu, quod *bufones* legitimo tempore occiſi, vel *vivi*, in olla nova *calcinati* & appenſi, ut immineant regioni ſtomachi, hanc urinæ incontinentiam ſiſtant & compeſcant, teſte non tantum experientia HEINRICI *ab* HEER *Obſervat.* 14. ſed præterea etiam BOYLE *in ſua Philoſophia Experimentali* ſimilem in Anglia factam experientiam notat *pag.* 216. Jam verò BOYLE eſt Autor fide digniſſimus, de quo nullum eſt dubium. Certum eſt, quod inveteratum malum ferè incurabile ſit, niſi forſan Thermæ, de quibus tamen adhuc dubito, aliquid conferant; Sphincter enim læſus vix cicatricem contrahit, unde vix curari poteſt hoc malum.

CAPUT XVI.

DE SUPPRESSIONE URINÆ PUERPERARUM.

COntrarium vitium *Urinæ retentio* eſt, quando interdum ſupprimitur urina in puerperis, quando, quod rarius eſt, tumet nonnihil vagina uteri aut collum veſicæ poſt partum laborioſum; aut, quod frequentiùs accidit, fit talis ſuppreſſio aliquot à partu diebus, dum ſanguinis quidam grumi circa veſicam in vagina uteri hærent, aut etiam in vicinis locis in vaſis ſanguis ſtagnat & grumeſcit, à quibus grumis impeditur urinæ excretio, ut non fiat aut fieri poſſit, niſi cum ſummo excernendi conatu, poſtmodum verò, ſi reſoluti ſint tandem grumi iſti, ſpontè denuò urina fluit.

CURA.

In tali ſuppreſſione urinæ à partu externè inunctio cum oleo ſcorpionum, pubi & veſicæ regioni illito, convenit, aut applicentur fomenta ex ſimplicibus ſanguinis grumos reſolventibus, & urinam ſtimulantibus, v. g. ex parietaria, ex cherefolio, ex floribus chamomillæ, cum radice rubiæ tinctorum: quibus ſi addantur lumbrici contuſi, aut oleum lumbricorum, erit eò melius: Hinc

℞. *Herb. Parietar.* M. ii.
Cherefol. M i. vel i ß.
Flor. Chamomill. M. i.
Inciſa coquantur ad conſiſtentiam pultis: cui adde
Butyr. rec. non ſalit. ℥ i. vel ℥ ii.
Ol. Scorpin. ℥ ß. ad ℥ i ß.
Terebinth. vel *Junip.* ℥ i ß.
M. D. S.
Cataplaſma urinam promovens.

Imponatur calidè regioni pubis, & deſuper adhuc operculum calidum.

Internè quando ſanguinis grumus urinæ impedit excretionem, in tali caſu poſt uſum ſanguinem grumoſum diſſolventium, imprimis decocti cherefolii cum ſpermate ceti, denuò urina fluit. Reliqua ad ſanguinis grumos diſſolvendos nota ſunt ex *ſuprà dictis articulo primo Capit.* 1. *de lochiorum fluxu imminuto poſt partum* ex ſanguinis grumis. Convenit item emulſio ſeminis violarum cum aliis uſurpata.

Cæterum præter interna conveniunt etiam *Clyſmata* acriora & ſimilia injecta, alvum laxantia & fortiter ſtimulantia; nam ab his ſtimulatur etiam ſanguis ſtagnans, non minus quàm urina reſtitans.

CAPUT XVII.

DE VENTRIS RUGIS.

COnqueruntur etiam ſæpè Puerperæ, imprimis delicatiores, de rugis ventris poſt partum: quæ cum perquam tædioſæ ſint illis, fiat unguentum ex ſpermate ceti cum oleo nuciſtæ expreſſo, cera & pauco croco, mixtis in conſiſtentiam unguenti vel emplaſtri, calidè abdomini applicandi, quod abdominis rugas optimè delet & corrigit; vel adhibeatur emplaſtrum de ſpermate ceti Mynſichti;

Vel

℞. *Ceræ nov.* ℥ iii.
Sperm. Ceti ℥ i ß.
Terebinth. ℥ ii.
Olei amygd. dulc.
Hyperici an. ℥ i.
Myrtin.
Maſtich. an. ℥ ß.
Sev. cervin. vel *medull. crur. bubul.* ℥ ii.
M. f. Ungu. S.
Unguentum ſingulare.

CAPUT XVIII.

DE FEBRIBUS PUERPERARUM.

REſtant adhuc duo primaria ſymptomata *Puerperarum*, nempè *febres*, *&* *morbi acuti*; utplurimum febres continuæ & acutæ, rarò abſque malignitate, & præ aliis affectibus ſpecialiter periculoſæ vel infeſtæ, vel communes ſunt omnibus puerperis, vel ſaltem quibusdam particulares.

ARTICULUS I.

DE

FEBRE LACTEA.

COmmunis omnibus eſt *Febris lactea* ita dicta: Nempè à partu ſucceſſivè mammæ turgent, colligitur in iiſdem coloſtrum ſeu ſerum lacteum, donec, dum perfectum lac in iiſdem generari incipiat, ordinariò ſub primo lactis propriè ſic dicti in mammas impetu, circa tertium aut quartum diem à partu præter propter, ſupervenit ſimul febris, quam vocant Lacteam; tunc enim, à provectu hujus ſubitaneo levi horrore concutiuntur (*tertio vel quarto die eſt horror, quando venit coloſtrum, & poſtea venit lac*) poſtmodum inſequitur æſtus continuus moderatus, biduum vel triduum durans, & circa nonum, interdum ſeptimum à partu diem, blando ſudore & madore fauſtò finitur. Nihilominus tamen obſervatum etiam eſt, quod hæc febris lactea ſubinde pro ſubjecti & circumſtantiarum varietate variare ſoleat, & demum ſeptimo, imò nono die à partu ſuperveniat, utut jam ante mammæ lacte turgidæ conſpiciantur.

CAUSÆ.

Oritur ex materia lactis, quæ aliàs per uterum ad fœtum pro nutrimento derivata fuit, quæ ſub uteri contractura vaſorumque clauſura regurgitat ad maſſam ſanguineam, in eaque motus hujuſmodi inordinati febrilis occaſionem præbet, donec depoſita eadem in mammas, hinc ſucceſſive excreta, & ita continuò promota, febricula ceſſet, id quod ſub turgeſcentiæ motu ſimul ex maſſa ſanguinea ſecretum fuit, per ſudorem tandem excernitur: conf. WILLISIUS *de Febr. cap.* 16. Per fermentationem enim & per præcipitationem aliquam lac diſponi, ut faciliùs à ſanguine ſecedat, præter febrem ipſam lacteam inde conſtat, quod fœminæ lactantes mox, antequam ad mammas deferatur, ſitim quandam & phlogoſin percipiant; quam ſitim, licet nonnulli à ſeri ſeu ſucci nutritivi detractione & ad mammas depoſitione deducant, quia tamen illa ſitis, antequam mammæ turgeſcant, tales affligit, tunc ſcilicet, quando intra vaſa adhuc hæret ſecernendum lac, imo poſtquam hæc ſecretio facta denuò ceſſat; ab agitatione fermentativa potius, hancque excipiente præcipitatione ſeu ſecretione ſola hæc ſitis derivanda erit.

Plura de hac febre non addo, cum rarò aut nunquam cadat ſub praxin Medicam, & quæ de eadem notatu ſunt digna, eadem in ſpecie à WILLISIO *loc. alleg.* ſufficienter declarata ſunt: ſicuti etiam hic WILLISIUS optimus & ſolus ferè eſt, qui aliquid laudatu dignum ſcripſit de febribus Puerperarum. Hoc ſaltem moneo obſervandum eſſe, non tantum febrem hanc lacteam ordinariò oriri ſub primo lactis in mammas impetu tertia & quarta à partu die, ſed ſi caſu fiat, ut lac in mammis vel non exugatur, vel alia ratione in corpus ex mammis regurgitet, tunc ſimili quoque ratione & rigorem & ſubſequentem æſtum non levem inferre, itidem per ſudores diſcutiendum, aut lactis continuata exſuctione curandum.

Et hoc ſaltem colligitur, quàm proficuus ſit ſudor puerperis, ita ut, quando à partu mox madere incipiunt, & mador talis plus minus copioſus poſtmodum continuet per aliquot dies, in ſpecie uſque ad ſeptimum vel nonum, hoc ita conducere puerperis, ut per reliquum puerperii tempus incolumes ſint aut licet interdum febres aliæ etiam ſuperveniant, tam malignæ, quàm purpuratæ aliæve, tamen modò corpus continuò madeat, has ipſas faciliores fore: è contra dum ſine madore ſunt puerperæ primis à partu diebus, vix ſine febribus aut aliis gravioribus ſymptomatis puerperium tranſigunt.

CURA.

In febre ergo lactea curanda natura ſibi ipſi ferè proſpicit, per ſudorem quaſi criticum malum levans. Pro levando tamen malo, ſi quid agendum, optimum eſt, ut ſudor blandè promoveatur, & lochia nonnihil ſtimulentur, & ſic citiùs evaneſcat febris hæc lactea. Obſervandum autem, an lactare velit mater? an ſecus? Si prius, lochia non ſtimulanda ſunt; ſin verò poſterius, pro imminuendo lactis quanto lochia eò copioſiùs movenda. Ut ergo compeſcatur æſtus & concurrens cephalalgia, quin & diaphoreſi blanda magis ventiletur maſſa ſanguinea, huc pulverem ordinare ſoleo:

℞. *Antimonii diaph.* gr. xv. ad ℈i vel ʒß.
Myrrh. el. gr. iv. v. vel vi.
M. f. Pulvis. S.
Pulvis ſudoriferus.

Propinetur ægræ pro doſi, ſubinde repetendus, blando ſudore & lochiorum fluxum promovendo hanc febrim finiens niſi puerpera in laboribus partus vel poſt partum largiter ſudarit, aut lochia ſufficienter fluant.

Vel

℞. *lapill. cancri præp.* vel *antimonii diaphor.* ℈i. ad ʒß.
Salis Abſinth. vel *Card. Bened.* ℈ß. ad gr. xii.
Myrrh. el. gr. v. vi. vel viii.
M. div. in 2. part. æqual.
D. S. ut ſuprà.

Item Mixtura polychreſta ſupra laudata optimè quoque convenit.

Quodſi verò fiat, quod non rarum eſt, ut ingruente hac febre die quarto ſimul anguſtia præcordiorum & difficilis reſpiratio oboriatur, ex eo, quod tunc uberiùs lac turgeſcat in ſanguine: tunc præter dicta utilis eſt emulſio ex ſeminibus expellentibus cum antimonio diaphoretico, v. g. ex ſemine cardui benedicti, napi, aquilegiæ, &c. cum pauco myrrhæ, addita antimonii diaphoretici ſufficiente quantitate. Hac emulſione dicta præcordiorum pathemata & febris lactea facilè evaneſcunt.

Mulier quædam juvencula ſecunda vice puellam enixa, à partu optimè ſe habebat, & cum ipſa infantem prima vice lactaſſet, ſecundo partu laboris pertæſa nutrici negotium committebat: Sed die ſaturni, à partu nono, media nocte intenſo corripiebatur æſtu, cum ſiti, cephalalgia & anxietate, mammæ anteà lacte moderatè repletæ immenſum turgebant, & tumebant, dolebant & indurabantur: appetente aurora prædicta, præter mammarum ſymptomata, per levem ſudorem evaneſcebant, ſuperſtite ſaltem inſigni virium proſtratione, appetituque dejecto. Die ſolis vocatus, præter externa mammis imponenda, præſcripſi ſequentes pulveres.

℞. *Cornu cervi ſine igne* ʒß.
Salis Abſinth. ℈ß.
Myrrh. el. gr. viii.
M. f. Pulvis pro duabus doſibus.

Quarum unam ægra à meridie hora tertia capiebat.

Verùm omnia ſuprà dicta ſymptomata cum ſimili ferocia redibant & ad mediam noctem perdurabant, quo tempore alteram doſin ſumere debuiſſet; dubitabat tamen, an hoc facere debeat? Die lunæ inſequente melius habebat, mammæ minùs dolebant, lac per papillas affluebat, nox inſequens quieta erat: ſicut & die Martis horis antimeridianis optimè habebat: A meridie præſcripſi hunc pulverem:

℞. *Lapill. cancr. præp.* ℈i.
Salis Abſinth. gr. xii.
M. pro doſi:

Quem hora prima capiebat; & circa veſperam hora quinta ex improviſo gravi horrore per horam durante corripiebatur, æſtus gravis per aliquot horas ſuperveniebat, mamma ſiniſtra de novo intumeſcebat, indurabatur, inſigniter dolebat poſt mediam noctem ſymptomata febrilia remittebant, mammæ affectibus eodem tenore durantibus.

Die Mercurii cum benè ſe haberet, niſi quod mamma doleret & dura eſſet, præſcripſi:

℞. *Spiritus ſal. ammoniaci cum calce viva* ℥iß.
Eſſ. Croci ʒiii.
Miſc.
Hinc.
℞. *Empl. de galb. croc. Mynſ.* q. ſ.
Malaxabatur cum ſ. q. *olei tartari fœtid.*

Inducebatur ſuper linteum, quod in medio perforabatur pro papillæ protuberantia. Spiritus ille tepidè calefactus ſpongiola illinebatur mammæ, & applicabatur deſuper Emplaſtrum allegatum calidè: Hinc imponebantur ſacculi oryza, avena vel milio ad pollinis craſſitiem referti, iique, quantum fieri poterat, calidiſſimi. Die Jovis benè ſe habebat, ſed hoc ipſo à meridie eodem tempore rigor & æſtus cum reliquiis ſymptomatis redibant, dextra ſimul mamma

mamma indurabatur, tumebat, dolebat, & ſpeciatim tumor durus magnitudine ferè inſtar ovi gallinacei in prima mammæ parte paulò profundiùs tactu percipiebatur. Poſt mediam noctem ſymptomata remittebant, mammarum ſaltem pathemata affligebant, ægra ipſa fatebatur appropinquante paroxyſmo ſe ſæpiùs aliquid in mamma percipere: pulverem igitur præſcriptum aliquoties repetebat, & remedia dicta externa ter quotidiè applicabat, intermedio tempore ſacculos probè calidos ſæpè renovando, & ſic convaluit; ſicuti uſu hujus emplaſtri mamma ſiniſtra & dextra, in quibus jam tum nodi duriores erant, curabantur.

ARTICULUS II.
DE
MORBIS ACUTIS PUERPERARUM.

Quod verò attinet cæteros puerperarum *Morbos acutos* febreſque, rarò hæ *ſunt* benignæ, ſed *ut plurimum malignæ*, unde etiam in pluribus, quoad principaliora capita, imprimis quoad excretiones cutaneas, cum reliquis conveniunt febribus malignis, tam in Theoria, quàm Praxi, de quibus alio tempore pluribus actum. Ea ſaltem monebo, quæ circa puerperarum febres, tanquam ipſis peculiaria & propria, imprimis ſunt conſideranda. Superveniunt hę febres puerperis, *aut* dum fluunt rectè lochia, *aut* dum hęc pręternaturaliter ſunt imminuta *aut* ſuppreſſa, *aut* dum hęc naturaliter non amplius fluunt, ritè tamen fluxerunt; Nam lochiorum excernendorum in his febribus ſumma habenda eſt ratio. Et quidem ſi ſupprimantur lochia adhuc fluentia, immediatè febrilia ſymptomata ac ipſa denique febris ſuperveniunt: unde primum, quod tunc agendum, eſt, ut revocetur lochiorum fluxus per *venæ ſectionem in talo* adminiſtratam, & per remedia interna, *lochia promoventia*, corpuſque ad blandam *diaphoreſin diſponentia*. Si verò non amplius fluant lochia, rectè autem anteà *fluxerint*, ut aliæ febres benignæ vel malignæ, aut cum excretionibus cutaneis conjunctæ, v. g. petechiales, curandæ ſunt. *In omnibus* enim *febribus acutis* & malignis *puerperarum ad duo* imprimis *reſpiciendum eſt* primariò:

1. Ad lochiorum fluxum, qualis ille & quantus fuerit?
2. Ad primas vias & ſuccorum ibidem ſcaturiginem, horumque ibi factam commiſtionem, alterationem & ejectionem ex pancreate, poro cholodocho, & glandulis meſenterii in & poſt labores partus.

Cum enim ex menſibus ſuppreſſis alterentur hi ſucci inſigniter toto geſtationis tempore, prout plus minus cacochymicum fuerit corpus, indeque tam varia pathemata circa primas vias oriri ſoleant, ob id ſucci circa partum commoti, adeòque plus minus efferveſcentes, obſervandi ſunt probè, qualia ſymptomata in primis viis poſt partum inferant? ſpeciatim an ſimul pathemata hyſterica, aut alia pathemata, excitent? ut partim præcaveri, partim etiam maturè coerceri queant.

DIAGNOSIS.

Febres puerperarum acutę primò invadunt cum rigore, quem mox inſequitur æſtus continuus, ac vehemens cum ſiti inextinguibili, pulſu celeri, inæquabili & debili, virium proſtratione, vigiliis, inquietudine, urina craſſa & rubicunda lochiorum ſuppreſſione: quibus tandem ſuperveniunt paſſiones hyſtericæ, deliria, ſtupor, convulſiones, ſimiliaque generis nervoſi ſymptomata.

PROGNOSIS.

Febres hæ puerperarum ſatis periculoſæ ſunt, niſi ſtatim in principio diarrhœa, lochiorum fluxu, aut ſimili evacuatione ſolvantur.

In ſpecie tinnitus aurium, & gravitas capitis, tertio aut quarto die ſupervenientes, generis nervoſi ſymptomata graviora innuunt: quibus ſi accedant ſumma præcordiorum anxietas, reſpiratio difficilis, cum pulſu debili & inæquali, res deſperata eſt.

CURA.

Febres ergo ſuperveniunt puerperis, vel dum fluunt ritè lochia, vel dum hæc præternaturaliter ſunt ſuppreſſa, vel dum hæc non ampliùs fluunt: nam lochiorum in his febribus ſumma habenda eſt ratio. Et quidem, ſi ſupprimantur lochia, immediatè febrilia pathemata, & ipſa denique febris, ſuperveniunt. Unde primum quod attinet; agendum eſt, ut revocetur lochiorum fluxus: ſi verò lochia non amplius fluant, anteà autem ritè fluxerint, febres ſupervenientes ut aliæ febres curandæ ferè ſunt. Si verò lochia adhuc fluant, horum motus ita gubernandus erit, ne alia ſymptomata ab iiſdem augeantur, vel motus naturæ in ſanguine turgeſcente, aut nimio eorum fluxu impediatur, aut imminuto eorum fluxu perturbetur aut impediatur.

Verùm cum hæ puerperarum febres utplurimum ſint malignæ, imprimis quæ ſuperveniunt ritè factæ expurgationi per uterum, (in quibus, quoad malignitatem, in ſudoris legitima provocatione primarium curationis punctum conſiſtit,) tunc *cautus ſit Medicus*, *ne* nimis ſudorem provocando *lochiorum ſiſtat fluxum*, quod ordinariò ferè accidere ſolet; dum enim ſuperveniunt tales febres, lochiorum fluxus conveniens eſt, modò non excedat: aut etiam caveat ſibi, ne, dum lochia fluant copioſiùs malignitati hac ratione pandatur acceſſus ad interiora; cum notum ſit aliàs, quàm periculoſæ ſint quæcunque in febribus malignis evacuationes, tàm ſanguinis, quàm aliorum humorum, niſi ea, quæ eſt per ſudorem. Et imprimis cum tales febres interdum per excretiones cutaneas, ſive petechiales, ſive puſtulares, Germ. *BocKen unde Maſern*, ſive miliares, Germ. *Frieſel* nempe, ſalubri naturæ conatu mitigentur, obſervet probè Medicus, ne lochiorum fluxus nimius iſtum, quem vocant, naturæ conatum excretorium, impediat; (*Puerperæ Medici ſagacitatem periculo exponunt*:) Ob id *inter ea remedia*, has febres curantia, *primatum obtinent* ea alexipharmaca, quæ & blanda diaphoreſi maligna fermenta removent, naturæque conatum excretorium adjuvant, & ſimul nonnihil ſtimulando æquabilem lochiorum fluxum conſervant; ne cum diaphoreſi & leni ſubinde madore lochia imminuantur. *Si tamen fluant nimio*, addantur talia, quæ blanda vi adſtrictoria lochiorum fluxum nimium ſiſtant, ut *terra ſigillata & cornu cervi uſtum*, ut adeò cum moderatis alexipharmacis nunc ſtimulantia, ut *myrrha*, nunc adſtringentia, combinanda ſint. Fortiora tamen pellentia addenda, ubi ſupprimi incipiunt, aut cum omninò jam ſuppreſſa ſunt. Quæ ſi revocari nulla arte poſſint, fortiùs moti & profuſiùs emiſſi ſudores eorum defectui & inde ortis malis mederi ferè poſſunt. In genere ergo in febribus puerperarum malignis remedia ex cornu cervi parata, item ex antimonio fixato, nempè diaphoretico, bezoardico minerali, item myrrha, & ſuccino, hinc ſalibus volatilibus, fuliginis, cornu cervi, viperarum &c., & hinc fixis concinnata remedia, in his febribus primatum obtinent, ac quidem Cornu cervi, tam ſine igne præparatum, quam cornu cervi ſolare, quod imprimis in febribus purpuratis egregium eſt. His addi poſſunt, præter antimonialia, etiam alia diaphoretica nota, imprimis Cinnabaris antimonii ritè præparata, quæ in puerperarum morbis malignis maximè ſunt proficua. De ſale volatili ſuccini & ſale volatili cornu cervi, ana mixtis, & additis fixioribus in pauca quantitate res nota eſt.

Quoad *Purgationes* verò: eæ in febribus his malignis cautiſſimè inſtituendæ ſunt, quin potiùs omninò omitendæ (contra Gallos & Italos) cùm certò obſervatum ſit, etiam clyſteres applicatos in his febribus cum excretione cutanea junctis ſubinde fuiſſe periculoſiſſimos; imo Purpuram albam, Germ. *den VVeiſſen Frieſel*, vel ſuppoſitorium applicatum, retrocedere facit. Unde cautus hac in parte ſit Medicus, & mox in principio puerperii ſecundo vel tertio die, ubi ſuſpicio eſt imminere morbum malignum, primas vias eluat, v.g. pilulis peſtilentialibus Ruffi, & ſimilibus, vel cliſmate aliquo temperato præveniat. Ergo alvi ſtimulatio vel tantilla eſt periculoſa: ſicut venæ ſectio, ubi ritè fluant aut fluxerint lochia, locum nullum habet, imo nociva eſt; idque præſertim in noſtro climate; nam alibi quod fit apud Hiſpanos Gallos, &c. in corporibus ex ſex rerum non naturalium varietate diverſimodè diſpoſitis,

apud

apud nos æquè non imitari poteſt: v. g. dum ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Princ. Medic. Hiſt.* 77. *in annexa obſervatione* refert fœminam, tribus diebus à partu angina ſuffocante correptam, ritè fluentibus lochiis per ſectam venam in utroque brachio curatam, apud nos non adeò commodè inſtitui poteſt, cum minùs acutus hujuſmodi affectus eſſe ſoleat. Suppreſſis verò mox in principio lochiis, ubi urget malignitas, nemo cogitet de aperienda vena; ſin verò in minus periculoſis malignis, aut etiam in ſimplici febre, inſtitui neceſſe ſit, conſideret Medicus habitum ægræ, an juvencula ſit? In plethoricis enim ſeu ſanguineis juvenculis, ubi ebullit ſanguis, applicatis priùs utero emollientibus ac nonnihil ſtimulantibus convenientibus, ſanguinem ibidem hærentem reſolventibus, meatus laxantibus & ad fluxum diſponentibus, ſecetur ſaphæna in talo, *utram vis, potiùs tamen internam; quàm externam*, ut ita concilietur ſanguini impetus inferiora verſus. Sin verò graviter affligat malum, & corpus ſit ſucculentum, & ſanguinis inſignior copia adſit, quod tamen vix apud nos locum habet, interdum præmittenda eſt brachii venæ apertio, & hinc ſubjungenda iſtius eſt poſtmodum inciſio, quæ eſt in cruribus. Nihilominus tamen rariſſimè aperiatur vena, *equidem id nemini conſulo*, imprimis ubi ſaltem in partu aut aliquot dies à partu impetuoſiùs lochia fluxerint, à venæſectione in malignis ſuperſedere debet Medicus.

Diæta in quibuſvis puerperarum febribus, non ſecus ac in primis puerperii diebus, ſit tenuior, aut ſaltim pro conſuetudinis ratione mediocris, quæ ſuſtentet ſaltem corpus, & vires hinc non augeantur. Notabile eſt effatum FONSECÆ *Conſult.* 45. *Tom.* 1. ubi refert, quod febres acutæ puerperarum ex retentis lochiis ob pleniorem plus debito victum ſæpius recurrant, ſed ſemper ſequentibus ſudoribus ſalubriter ſolvantur: Ubi obſervatur, quod in tantum noceat liberalior victus, in quantum proſunt diaphoreſis aucta atque ſudores.

Quodſi lochia ſuppreſſa dent febres benignas ardentes, ſive ſolitarias, ſive inflammatorias, v. g. *comitatas* cum pleuritide, angina, uteri inflammatione &c. tunc tutior res eſt, ac *præmiſſa*, aut etiam omiſſa *venæ ſectione* (imprimis in noſtro climate) in pede, ſudoriferis, aut ſalinis volatilibus potentioribus, aut antimonialibus fixis, ſimilibuſque acidum abſorbentibus, adjunctis myrrhatis, propter lochia nempe, ſanguinis coagulatio, & ſtagnatio, & hinc lochiorum ſuppreſſio eſt corrigenda. Mox ergo uſurpentur talia, quæ *ſanguinis grumos* ab acido natos promptè *diſſolvunt* & effuſo ſudore ſanguinem ſtagnantem in debitum circuitum revocare poſſunt; unde, præter remedia ad inflammationes laudata, item myrrhata & caſtorina, ſæpiùs ſperma ceti uſurpetur.

De cætero ad ſitim fallendam, & temperandum ſanguinis efferveſcentis æſtum, acida nimis non benè conveniunt in his ardentibus acutis, ut & in reliquis malignis puerperarum febribus, ex eo, quia periculum hic eſt, ne alterando ſanguinem, fluxum lochiorum, uti aliàs menſes, ſiſtant propter coagulationem, cum & acida utero membranoſo, & à partu plus minus læſo & facilè adhuc irritabili, indeque doloroſo, ſint inimica. Potius ergo temperata, aut ſubacida temperatis miſta, in caſu majoris ſitis & æſtus ſunt convenientia, ut v. g. ſunt tincturæ florum aquilegiæ aut cyani, gelatina cornu cervi acida, citri granatorum, berberum, cydoniorum, cum Decocto cornu cervi infuſa blanda acida, & ſimilia blandiora: quibus in moderata doſi, aut etiam, ubi nimis urget æſtus, ſpiritus ſalis aut nitri dulcis parum poteſt addi.

Qualis Cura & qualia remedia his febribus imprimis conveniant, ex ſupra dictis per ſe patet; nempè præcipitantia dicta & diaphoretica, ſimulque lochiorum fluxum conſervantia primatum ducunt: Hinc variæ ſolent fieri formulæ variis in caſibus. Res ut pateat, ad febres puerperarum malignas hæc formula eſt admodum conveniens, imprimis in principio:

℞. *Aquæ puleg.*
Flor. ſambuci an. ℥ i ß.
Acet. vini ℥ vi.
Lapill. cancr. pulveriſat. (fit ſalſum tertium diureticum) ℈ ii.
Bezoard. mineral. ℈ i.
Myrrh. el. ℈ ß.
Syr. Artemiſ. ℥ ß.
M. f. Potio: S.
Mixtura reſolvens ſudorifera.

Capiatur ſubinde cochleatim:

In pleuritide à partu ſupervenienté, & quidem imprimis cum lochiis ſuppreſſis:

℞. *Aquæ Puleg.*
Papav. errat. an. ℥ i.
Antimonii diaphor. ℈ j.
Salis vol. Fulig. aut loco hujus *ſalis vol. urinæ*, aut *ſalis vol. ſal. ammoniaci* vel *Cornu cervi* gr. iv. v. vel vi.
Succini gr. iii. iv. v. vel vi.
Myrrh. el. gr. iv.
Caſtor. gr. ii. } (ratione lochiorum.)
Syr. Card. Bened. ℥ iii. vel ℥ ß.
M. D. S.
Potio ſudorifera pro una vice.

Hæc Potio & pellit per ſudorem, & lochia ſimul ſtimulat & promovet. Vel

℞. *Aquæ flor. Papav. errat.*
Puleg. an. ℥ i ß.
Spiritus ſalis ammoniaci ℨ i.
Eſſ. Caſtor.
Antimon. diaphor. an. ℨ ß.
Myrrh. gr. v.
Syr. card. Bened. ℥ i.
M. S. ut *antè*.

Item in forma pulveris:

℞. *Cornu cervi ſine igne* ℈ i.
Salis card. Bened. gr. xii.
Antimonii diaphor. gr. vi.
M. f. Pulvis pro una vel duabus doſibus;
D. S.
Pulvis ſudoriferus.

℞. *Cornu cervi ſine igne,*
Antim. diaphor.
Nitri antimoniati an. ℨ ß.
M. div. in 2. part. æqual.
D. S. ut antè.

℞. *Cornu cervi ſine igne* ℈ i.
Antim. diaphor.
Salis Card. Bened. an. ℈ ß.
Myrrh. el. gr. vi.
M. f. Pulvis.
Div. in 2. part. æqual.
D. S. ut ſuprà. Vel

℞. *Antimonii diaphor.*
Salis Card. bened. an. ℈ ß.
Myrrh. el. gr. v.
M. pro doſi.
D. S. ut ante.

Item, præſertim ſi excretio quædam cutanea immineat:

℞. *Cornu cervi ſine igne* ℨ ß.
Antimonii diaph.
Bezoard. miner. an. ℈ ß.
Myrrh. gr. vi.
M. pro 2. doſ. S.
Pulvis ſudoriferus.

Capiatur in vehiculo calido: (*frigida omninò probibeantur:*) Vel

℞. *Ebor. ſine igne,*
Antimonii diaphor.
Specif. cephal. an. ℈ i.
Myrrh. gr. xii.
Sal. vol cornu Cervi gr. ix.
M. pro 3. doſibus.
D. S. ut antè.

Propinetur in *aqua pulegii* &c.

Cinnabaris antimonii egregia eſt in febribus puerperarum, præſertim malignis, & in quibus nervoſum genus afficitur: Hinc

℞. *Pulv. Bezoard. D. Mich.*
Cinnab. antimonii an. gr. xii.
Salis vol. cornu cervi,
Succin. an. gr. ii.
M. S. ut ſuprà.

Capiatur in vehiculo pro lubitu.

Vel

℞. *Pulv. Bezoard. M.* ℨ i.
Cinnab antimonii ℈ i.
Sal. vol. cornu cervi,
Succin. an. gr. xii.

M. f.

M. f. Pulvis pro aliquot doſibus:
D. S.
Pulvis ſudoriferus.
Item
℞. *Cornu cervi ſolar.* ℈ i.
Pulv. Bezoard.
Cinnab. antimonii an. ℈ ß.
Salis vol. Viper. gr. viii.
M. f. Pulvis pro duabus doſibus:
D. S. ut ſuprà.
℞. *Antimonii diaphor.*
Cinnab. Antimonii an. ℈ i.
Salis vol. ſangu. hum. ℈ ß.
Succini gr. vi.
M. f. Pulvis pro duabus doſibus.
Cui etiam pro ratione circumſtantiarum addi poſſunt.
Myrrh. gr. iv. vel vi.
D. S. ut ſuprà.

Sumuntur dicti pulveres in aqua tenellorum cornuum cervi, aut aqua ſcorzoneræ; ulmariæ, & ſimilibus, pauco vel nullo ſyrupo dulci admiſſo propter metum hyſtericæ paſſionis; aut propinetur in aqua hirundinum cum caſtoreo, vel ſimili.

℞. *Cornu cervi ſine igne* ʒ ß.
Antimon. diaphor.
Cinnab. antimonii ritè par. an. gr. xv.
Myrrh. el. gr. xii.
M. f. Pulvis pro duabus vel tribus doſibus:
D. S. ut ſuprà.

Propinantur in quocunque vehiculo; aut ubi ſuſpicio adeſt anguſtiæ præcordiorum in hyſtericis, in aqua hirundinum cum caſtoreo, quæ ipſa blandè acida.

Bezoardicum Joviale, ſolare, Antihecticum Poterii, &c. commodè etiam propinari poſſunt: item Tinctura Coralliorum antiſcorbutica in noſtratibus purpura afflictis eſt egregia: item Tinctura Coralliorum cum ſpiritu cordis cervi in hiſce febribus, in quibus vires unà debilitantur, eſt egregia. Laudano opiato & opiatis in his cautè & parcè utendum eſt, ne ſufflaminando ſymptomata motus naturæ inhibeatur, lochiorum fluxus imminuatur, & ad deliria ac convulſiones diſponatur ægra: Interdum tamen laudanum opiatum cum croco aut aliis appropriatis miſtum uſurpari poteſt, etiamſi lochia ſuppreſſa ſint, ſi inſignior ſanguinis & humorum agitatio in corpore adſit: conf. VVILLISIUS *de Febr. Puerperarum pag.* 285. & 293.

Puerpera ſecundo à partu die gravi terrore percuſſa, ſubito intenſiſſimum corporis æſtum cum gravi cephalalgia, lochiorum maximam partem ſuppreſſione, mammarum turgeſcentia, & poſt quatuor vel quinque horas incipiente delirio, incurrit: hinc ante omnia venam in pede aperiendam juſſi, licet eſſet hora nona veſpertina, ſimul præſcripſi ſequentes pulveres:

℞. *Cornu cervi ſine igne* ʒ ß.
Antimonii diaphor. ℈ i.
Myrrh. el.
Salis vol. cornu cervi an. gr. vi.
Miſta div. in 2. part. æqual.

Unam capiebat veſperi, alteram appetente diluculo.

Manè ſequenti, cum melius haberet, propter vaga abdominis ſymptomata uſurpatum clyſma carminativum cum euphoria. Internè præſcripſi ſequentes duos pulveres:

℞. *Cornu cervi ſine igne* ℈ i.
Bezoard. miner. gr. xvi.
Salis Abſinth ℈ ß.
M pro 2. doſibus.

Hinc altero manè ſatis commodè habebat, pulſu licet admodum febrili adhuc exiſtente; quibus tamen & ſimilibus inſiſtendo, & in declinatione eſſentiam quoque myrrhæ cum tinctura tartari frequenter uſurpando, tandem convaluit.

Pro Potu Julebi interdum præſcribi ſolent, qui tamen minus conducunt in principio harum febrium, aut etiam prima puerperii ſeptimana: reliquis temporibus tutiùs Julebi, moderatè tamen acidulati, & ſemper cum gelatina cornu cervi imprægnati, uſurpari poſſunt: verbi gratia Julebus pro Potu in febribus malignis Puerperarum ſit ſequens:

℞. *Decoct. hord. cum rad. ſcorz.* vel ſolius *radicis ſcorzon.* ℥ viii.
Gelat. cornu cervi rec. ℥ i.
Tinct. flor. aquileg.
Tinct. flor. Cyani an. i.
Syr. Ribium,
De Junib. vel *Violar.* an. ʒ vi.
Spiritus nitri dulc. parum.
M. pro blando Julebo.
D. S.
Julepus Bezoardicus.
Vel
℞. *Aquæ Ulmariæ,*
Puleg. an. ℥ iv.
Hirund. cum caſtor. ℥ ii.
Gelat. cornu Cervi acid. ℥ ß.
Acet. theriacal. ʒ iii. (aut loco hujus tincturæ *flor. Aquileg.* & *Cyani* an. ʒ i.)
Syr. Ribium.
de Jujub.
Corall. an. ʒ vi.
Spir. nitri dulc. parum.
M. f. Potio: S.
Mixtura Bezoardica, cochleatim ſumenda.

Potius inſipida acida, quàm dulc-acida ſit.

Vel etiam in ſiti nimia ordinetur *Julebus ex infuſione florum Sylvii vid. ſuprà lib. 1. ubi de ſiti læſa*; ut & ex *Colleg. Formul. pag.....* acidulatus parum: e. g.

℞. *Flor. Viol.*
Cyani,
Aquileg. an. p. i. vel M ß.
Irrorentur parum cum *ſpiritu ſulphuris:* (quem hìc meritò eligo) infund. in
Aquæ cherefol.
Ulmar.
Meliſſ. an. q. ſ. (vel *aquæ Card. Bened.* vel etiam *aquæ ſimpl*)
Stent in loco tepido vel Balneo Mariæ, donec liquor probè tinctus ſit:
Tunc Colat. adde
Syr. Berber.
Scord.
Artemiſ. vel *Ribium* q. ſ.
ac ſuavem & nonnihil dulcem ſaporem, qui nec nimis acidus, nec nimis dulcis ſit, aliàs in prædiſpoſitis excitat paſſionem hyſtericam.
D. S.
Julepus confortativus.

Vinum generoſum puerperis malignis febrientibus cautè exhibetur, imprimis mox poſt partum, ut rectè monet HOEFERUS *in Herc. Med.*

ARTICULUS III.
DE
PURPURA *ſeu* FEBRE MILIARI PUERPERARUM.

SPeciatim ex omnibus febribus malignis ferè, imprimis apud nos, peſſimæ notæ eſt *Febris Purpurata* mulierum, Germ. *der Frieſel*, ſeu *Febris Miliaris* quorundam dicta; ſive rubra fuerit, quod puſtulæ ſaltem rubræ ſint, eaque ferè ſalutaris: ſive alba fuerit, dum milii inſtar candida grana copioſiſſima, ceu tot puſtulæ, corpus incruſtant, eaque periculoſior. Purpura hæc eſt maligna, quæ tamen, ut mihi videtur, radicem quodammodò ac fomitem ſuum acquirit ex ſcorbuto, idque ideò, quod obſervaverim, unà cum reliquis remediis in febribus malignis uſitatis etiam remedia antiſcorbutica permixta & uſurpata promovere inſigniter purpuræ eruptionem.

DIAGNOSIS.

Imminere febrim miliarem, aut ſaltem aliam excretionem cutaneam, ferè ex hoc cognoſcitur, ſi puerperæ graviter febrientes, cum aliquali tamen madore, percipiant ſubinde vagos ac leves horrores, dorſum aut peripheriam corporis occupantes, aut ſi pungi dorſum hinc inde, tanquam ſi ab aciculis fiat, ſentiant.

PRO-

PROGNOSIS.

Salutis ſpes affulget, ſi tempore critico per univerſum corpus cum ſymptomatum levamine confertim purpura erumpat, hinc prurire incipiat, donec puſtulæ exſiccatæ ſub minutarum ſquamularum forma erumpant. Alterutrum iſtorum ſi deficiat, ſemper periculum ſubeſſe innuitur, ſpeciatim in purpura alba, quæ præ cęteris admodum periculoſa.

CURA.

Scilicet ad inſta variolarum duplex tempus obſervandum eſt in purpura:

1. Tempus ebullitionis.
2. Dempus excretionis.

Iſtud quidem in imminente purpura: Hoc verò in eadem erumpente.

In *tempore ebullitionis*, ratione efferveſcentiæ ſuccorum compeſcendæ, conveniunt ſimpliciter remedia efferveſcentes humores compeſcentia, & blanda diaphoretica: quibus ſemper vel parum de *myrrha*, ceu appropriatum malignitati purpuræ in ſpecie reſiſtens, vel parum de *ſale volatili*, addendum.

Poſtmodum, ubi imminet *tempus excretionis*, & veſtigia Purpurę incipiunt apparere, ſimpliciter *expulſiva* conveniunt: adeoque v. gr. *in principio morbi* excellunt partes animalium duræ & antimoniata, cornu cervi uſtum, & ſolare ad ℈i. bolus Armena, terra ſigillata, Bezoardica mineralia quæcunque, cinnabaris antimonii, Jupiter diaphoreticus. Si quod aliud in his febribus miliaribus periculoſum eſt ſymptoma, hoc eſt diarrhœa, quia uti impeditur excretio cutanea, ita huic ſupervenienti abſorbentia modò dicta optimè reſiſtunt; item *ſal volatile cornu cervi*, & ſucc inl ana miſta, & in parva doſi cum dictis pulveribus ſociata; quin & conveniunt *Salia fixa vegetabilium*, ut cardui benedicti, &c. v. gr.

♃. *Cornu cervi ſolar.* ℈i.
Bezoard. miner.
Cinnab. antimonii an. ℈ß.
Sal vol. Cornu cervi,
Succini an. gr. ii. vel iii.
M. f. Pulvis pro duabus doſibus:
D. S.
Pulvis excretorius.

Perquam eſt egregius; hauriatur in potu ordinario.

Vel

♃. *Cornu cervi ſine igne* gr. xii. ad xv.
Salis Card. Bened. ℈ß.
Myrrh. el. gr. iii.
M. f. Pulvis pro doſi.
D. S.
Ut ſuprà.

Qui pulvis in ſpecie egregius eſt.

In progreſſu Purpuræ, ubi veſtigia ſe oſtendunt, egregia eſt tinctura Coralliorum cum ſpiritu cordis cervi, & *Tinctura Coralliorum antiſcorbutica*, quæ optimè expellit, doſi gutt. xxx. vel xl. Loco hujus prodeſt ſequens Mixtura nobilis, quam obſervavi proficuam:

♃. *Aquæ ſcord.*
Scorzoner. vel *tenell. Cornu cervi*, vel *liquoris vitiis* an. ʒß.
Spiritus Cochlear. ʒi. ad ʒiß.
Mag. Corall. cum ſucc. citri,
Antimonii diaphoret. an. ʒß.
Syr. de ſcord. vel *de Calend.* ʒvi.
M. D. S.
Mixtura ſudorifera.

Capiatur pro una vel bina doſi, vel uſurpentur ſubinde cochleatim.

Vel etiam, *ubi incipit apparere* Purpura, optimè conveniunt *Emulſiones ex ſeminibus* expellentibus, *Cardui benedicti*, *napi*, *aquilegiæ*, *citri* & ſimilibus, cum vel ſine myrrha: aut eſſentia myrrhæ pro ratione *lochiorum*, additiſque ſimul cornu cervi ſine igne, antimonio diaphoretico, bezoardico minerali, pulvere bezoardico SENNERTI, &c. ad imitationem ZVVELFFERI: quales *formulas ſuprà lib.* 1. *de Febribus malignis & petechialibus* dedi. Nam hæ Emulſiones potenter expellunt Purpuram imminentem, aut nondum ſufficienter erumpentem: v. g.

♃. *Flav. cort. Citri* ʒij.
Sem. Citri ʒi.
Card. bened.
Aquileg.
Myrrh. an. ʒß.
Amygd. dulc. ʒj.
Cum ſ. q. *aquæ ſcorzoner.*
F. Emulſio,
Leniter edulcoranda:
D. S.
Emulſio expellens.

Vel

♃. *Flav. cort. Citri* ʒij.
Contuſis in mortario adde
Sem. Card. bened. ʒij.
Napi,
Citri an. ʒj.
Myrrh. el. gr. xvi.
Cum ſ. q. *aquæ flor. ſamb. & ſcabioſ.*
F. Emulſio:
adde
Cornu cervi ſine igne ℈ij.
Antimonii diaphor. ℈ij.
Edulcor. parum.
M. D. S.
Ut antè.

In ſpecie tamen obſervetur:

1. Quod acido, niſi admodum temperata, puerperis purpura laborantibus minus conveniant, porpter uterum à partu læſum, propter lac in mammis, & etiam propter lochiorum fluxum.
2. Ut etiam callidiſſimè tractentur, ex eo, quia tantillus *halitus frigidus* facit retrocedere omnem Purpuram: Unde ſubitò *difficultas reſpirationis*, *anxietates præcordiorum*, *iectigationes* corporis, ſubindeque *diarrhœa* lethalis, & ſimilia ſuperveniunt: ſpeciatim hoc advertatur in purpura alba, præ reliquis puerperis periculoſa.

Plures cautelas dedi *ſuprà lib.* 1. *cap.* 9. *Sect.* 15.

Quod ſi Purpura prurire incipiat, & ſub forma ſquamarum decidat, continuentur remedia antiſcorbutica; ſic enim reliquiæ ejus radicitus evelluntur.

Abſolvi ferè ea, *quæ Mulieribus poſt partum* ſunt vel nociva, aut ſaltem moleſta:

Pergo ad

SECTIONEM IX.

DE

LACTIS ET LACTANTIUM VITIIS.

VTi infans ſeu fœtus in utero nutritur lacte, ita & extra uterum, quamdiu tenellus eſt, nec ſolidiora alimenta commodè digerere poteſt, ſed lacte ex mammis hauſto nutritur. Mox enim ſecundo aut tertio poſt partum die puerperis mammæ, primò quidem lacte aquoſo vel ſeroſo & tenui, quod vocant Coloſtrum, turgeſcere incipiunt; procedente verò tempore aut quarto præter propter die, imprimis cum febre, lactæa dicta, lac ipſum verum ſub naturali conſiſtentia mammas replet. Materiam lactis Veteres omnes ſanguinem menſtruum ſtatuerunt, cum lactantibus menſes utplurimum deficiant: quibus manifeſtiſſimè contradicit HIPPOCRATES *de Nat. Puer. F. 21. & de Morb. Mulier. lib. 1. Text.* 95. ubi alium ſanguine dulciorem, pinguiorem & candicantem ſuccum ex cibis & potibus ad mammas exprimi dicit: cui ſubſcribunt Neoterici ferè omnes. Materia enim ex qua nihil aliud eſt, quàm chylus: Vid. *ſuprà lib. 1. ubi de Motu chyli*, PLEMPIUS *Fund. Med. pag.* 63. ENTIUS *pro Circul. ſanguinis pag.* 186. MOEBIUS *Fund. Phyſiol. pag.* 595. VVARTHONUS *Adenograph. pag.* 239. CHARLETON *Oeconom. Animal. pag.* 126. EVERHARDUS *de Hom. Brutique Exortu pag.* 176. SCHNEIDERUS *de Catarrh. lib. 3. cap.* 3. BARBATUS *de Sanguine & ſero pag.* 39. Chylo tamen huic etiam in mammis, ſicut ſero in glandulis, à ſpiritibus animalibus aliquid per nervos accedere, ex NEEDHAM *de Form. Fœt. pag.* 13. & VVARTHONO *Adenogr. pag.* 237. & 211. videri poteſt.

Per quas vias autem chylus hic ad mammas deferatur, novæ iterum exortæ ſunt lites. Quippè BILSIUS vaſis ſuis roriferis negotium hoc aſſignat; DEUSINGIUS, EVERHARDUS, & alii plurimi peculiaria vaſa lactea hactenus incognita ex receptaculo lumbari & ductu thoracico ad mammas tendentia ſe obſervaſſe putant. Verùm nemo Anatomicorum poſt jam dictos Autores vaſa hæc, utut accuratiùs inveſtigata fuerint, invenire potuit; ſicut etiam vaſa lymphatica ſeu rorifera BILSII ex mammis potiùs refellunt ſua aſſerta. Probabiliſſimum igitur eſt, *per arterias* mammarias chylum nondum huic aſſimilatum cum ſanguine arterioſo per totum corpus, non per vias ſingulares, ad mammas diſtribui: Vid. VVARTHONUS *Adenogr. pag.* 240 CORNELIUS CONSENTINUS *Progymn. Phyſ. pag.* 219. NEEDHAM *de Form. fœt. pag.* 18. LOVVERUS *de Corde pag.* 216. Accedit & hoc, quod in lactantibus arteriæ hæ cum ſuis venis longè craſſiores magiſque tumentes ſint.

De modo lac generandi ſimiliter controvertitur, dum quæritur, quomodo lactis materia ad mammas moveatur, & à reliqua maſſa ſanguinea ſeparetur, ut lactis formam acquirat? DEUSINGIUS diſpoſitionem peculiarem lacti generando aptam, atque ab utero contractam, in mammis præſupponit, & in gravidis ob compreſſionem ventriculi, hepatis ac reliquorum abdominis viſcerum à fœtu increſcente factam, chylum verſus mammas propelli ſtatuit, quod tamen refutat DIEMERBROECK *Anat. lib. 2. pag.* 247. Unde alii ad ignorantiæ illud aſylum, peculiarem naturæ providentiam confugiunt, quæ tamen tanquam particularis & proxima non, ſed tanquam univerſalis, conſideranda. Alii denique ſuctionem frequentiorem pro motu hujus ad mammas vero, tanquam cauſam, in medium proferunt; hinc SALMUT *Centur 1. Obſervat.* 92. de virgine quadam refert, quæ, cùm infanti, cujus curam egerat, mammam frequentiùs ſugendam exhibuiſſet, lactis proventum in iiſdem deprehenderit; imò maribus quibuſdam tale quid per ſolam contrectationem & ſuctionem frequentiorem accidiſſe, DIEMERBROECK *l. a. cap.* 2. ex diverſis Auctoribus & propria experientia exempla ejuſmodi adducit; nervoſè tamen ſatis ad hanc hypoteſin reſpondet, quod in centum viris, virginibus aut fœminis non lactantibus, licet harum ſugantur aut contrectentur mammæ, quouſque placet, non omnibus, ſed forſan aut nulli aut alteri tantum lac ad mammas derivetur. Aliam ergo cauſam ſuppeditat, & quidem talem, cujus neminem hactenus mentionem feciſſe putat, fortiorem ſcilicet imaginationem, ſeu intentam & crebram de lacte & mammis proliſque nutritione cogitationem, cùm imaginationem aliàs in corpore mirabilia operari, notum ſit. Verùm utut ſuctio frequentior, non minus ac intenta quoque, de infante lactando cogitatio pro lacte advocando multum faciat; attamen nec illam, nec hanc, primariam hujuſmodi cauſam eſſe inde patet, quod (1.) non meretricibus ſaltem, dum fœtus ſui in utero nullam rationem habent; nulloque illius amore trahuntur, & de expellendo vel perdendo fœtu cogitant; ſed in aliis quoque mulierculis, rerum harum minus gnaris, quæque ſe gravidas eſſe ignorant, circa medium geſtationis tempus mammæ à lacte intumeſcant, hocque per papillas copioſè ſatis effluat; (2.) Non infrequens ſit, ut matres, quæ ea lactis quantitate, qua proli ſufficienter nutriendæ opus habent, deſtituuntur, ſæpiùs per intentam nimis de lactatione incommoda cogitationem fontes hujus liquoris planè exſiccent: (3.) Hiſtoria à DIEMERBROECKIO de uxore propria adducta, circumſtantias tales continet, quæ theſin ipſam ambiguam ſatis reddunt; v. g. dum refert, poſt tempus demum illam voti ſui compotem factam, poſt longum, quùm ſcilicet per aliquot menſes nihil lactis produci potuerit. Probabilius ergò videtur, nutrimentum fœtus lacteum in utero, ſub hujus contractione ad maſſam ſanguineam regurgitare, & propter denegatam cum maſſa ſanguinea ſubactionem, fermentationem ac agitationem, & per conſequens febrem lacteam ita dictam, excitari, donec ceſſante motu febrili materia lactea à ſanguine ſecedat, & per tubulos mammarios excerni poſſit. Per motum enim febrilem & aliquam præcipitationem lac à ſanguine faciliùs ſecedere, *ſuprà Sect. 8. Articulo 1. capitis 19. ubi de Febre lactea*, ſufficienter explicavi.

Sicut autem per fermentationem hanc lac ad mammas tam copioſiùs non urgetur; quàm ita diſponitur, ut facilius in mammis poſtmodum ſecedat? ſimili ratione ac in chyli à fæcibus ſecretione illa fermentatio & præcipitatio, quam à bile & ſucco pancreatico chylus ſuſtinet, non ſufficit, ſed tranſcolatione per vaſorum lacteorum oſcula ad inteſtina hiantia opus eſt: ita chylus lacteus ſanguinis laxiùs cohærens, dum per glandulas mammarias defertur, ab hoc ſecedit, & intra tubulos lactiferos ſub lactis forma excernitur.

Generatur ergo lac per modum tranſcolationis, accedente tamen pro hoc negotio certá quaſi tinctura ſeu fermento glandularum mammariarum, cujus ratione ſerum ſanguinis chyloſum alteratur, & quodammodo diſponitur pro materia lactis, quod hinc per tubulos lacteos ex glandulis ad papillas derivatur. Sicut enim in diverſis glandulis diverſimodè, ratione conſiſtentiæ, ſaporis & ſimilium proprietatum, ſerum tranſcolatum alteratur; ita in mammarum glandulis idem ſerum chyloſum aliquo modo immutari, probabile eſt, utpote quod ratione ſubſtantiæ, coloris, & ſaporis à chylo, reliquarumque glandularum ſero, multum differt. Serum chyloſum in mammis alterari probatur: quia ex ſero beneficio cujuſdam ſpiritus aut tincturæ acidæ præcipitatur grumus lacteus; unde blandum acidum, in dictis glandulis una elaboratum, probabile eſt, præcipitare ex ſero dictum chylum, & eum condenſare in lac, quod deferatur tandem ad papillas, quod eſt ſpiſſius ipſo ſero. Notum enim eſt, quod ſanguis lacteus obſervatus ſit, & LAURENTIUS *in Controverſ. Anatom.* exemplum mulieris, quæ lac per lochia excrevit, refert; mulieréſque brevi à partu tempore percipiant motum materiæ ad mammas, ita ut primum lac ſit aquoſius, ſicuti tertio vel quarto die cum febre lactea propriè dictum lac generari ſolet. Lac iſtud præbendum eſt infanti, quod eſt alimentum medicamentoſum.

In ſpe-

In ſpecie *circa lac & eius generationem tria vitia conſideranda ſunt:*

1. Quando deficit.
2. Quando nimis abundat; &
3. Denique, quando præternaturaliter depravatum eſt in mammis & corruptum.

Cauſæ horum in genere ſunt vitia materiæ, vel vitia organi.

CAPUT I.
DE LACTIS DEFECTU.
CAUSÆ.

QUoad primum in ſpecie, nempè *Defectum Lactis: deficit* lac vel vitio ſeu defectu *materiæ, ex qua* lac generandum eſt; vel deficit lac *vitio* vel defectu *mammarum*, materiam alterantium, in ſpecie glandularum, chylum non ſequeſtrantium. *Materia deficit*, dum vel non generatur, vel genita licèt, abſumitur, vel aliorſum transfertur: hinc nimis macræ, juvenculæ, teneriores, febrientes, nimis ſudantes, &c parum vel planè nihil comedentes & bibentes, ac illæ, quibus immenſiùs fluxerunt lochia, quibus uberiùs evacuatur materia candida ſeroſa, &c. minùs lacte abundant; ſed hoc rarius eſt: item quæ gravidationis tempore vel ex nauſea alimentorum parum comederint, vel ex ratione picæ vitioſa alimenta aſſumpſerint, raro à partu lacte abundare ſolent: item mulieres ſicciores lacte minus abundant, cum chylus promptè in ſanguinem aſſimiletur. In morbis acutis lac quoque imminuitur, unde puerperis febrientibus lac ferè deficere incipit, &c. Puerperæ etiam nimis ſudantes nunc vitium, nunc totalem lactis defectum patiuntur, unde quæ lactare nolunt, præter copioſiorem lochiorum fluxum, copioſiùs imprimis ſudant. Tempore quoque geſtationis lactantibus lac partim imminuitur, partim notabiliter alteratur, dum è contrà majori quantitate ad uterum defertur. Vinum, item acida & auſtera quælibet, lactis copiam imminuunt; in ſpecie vinum acidulum, v. gr. Rhenanum, &c. lac notabiliter depauperare ſolet: Denique mœror, triſtitia, item interdum terror ſubitaneus, lac imminuunt in ſpecie. Communiter poſt animi pathemata dicunt, *lac retro remanſit*, dum ſpirituum perturbato motu etiam contentorum corporis motus alterari, ac plus minus perturbari ſolet.

Utplurimum *mammarum vitio* deficit lac, quando nempè harum glandulæ transſcolatoriæ ſunt vitioſæ, quarum primum vitium eſt, quando vel ſcirrhoſæ, vel induratæ, vel obſtructæ, vel vi nimis adſtrictæ, minus poroſæ & poris arctis conſtantes, aut quando viæ ad mammas aut tubuli glandularum excretorii nimis anguſtati fuerint; id quod fit in ſpecie arte, quando mulieres adhuc virgines nimis conſtringunt veſtimentis thoracem, & comprimunt mammas & vaſa ac meatus ad has tendentes: Et hæc eſt cauſa, quare noſtrates puerperæ tam raro poſſint lactare proprios fœtus ſeu infantes, quoniam in juventute nimis adſtringendo & comprimendo mammas impediunt lactis proventum. Præterea huc etiam faciunt, quando externis variis admotis mammarum augmentum aut turgeſcentia & glandularum debita ſtructura, ſub pubertatis annis impeditur, aut etiam, quando mediis geſtationis menſibus, dum mammæ itidem augeri incipiunt, ſimilibus earundem augmentum coercens. Accedit huc etiam, utut indirectè, infans debilis, non ſufficienter ſugens ac quaſi attrahens lac ex mammis; quò magis enim hoc allicitur, eò magis illabitur, eòque magis ampliantur vaſa: unde interdum ex nimio infantum ſuctu ſanguis purus loco lactis emanare obſervatus fuit: hinc tales puerperæ interdum priùs catellos aut alios infantes robuſtiores admovent mammis, ut horum ſuctu promoveatur lactis affluxus. Notabile exemplum lactis, ſolius fœtus ope in mammis attracti, videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſerv.* 135. *in Schol. pag.* 219. & in vetula *Ann.* 3. *Obſerv.* 10. *pag.* 14. item SALMUTH *Cent.* 1. *Hiſt.* 62. ubi refertur virgo lactans, cum infanti ſæpiùs ex petulantia mammas exhibuiſſet: Si ipſæ mammæ in culpa ſunt, ſubtile iſtud acidum volatile, quod chylum in mammis præcipitando coagulat, ſi vitioſum ſit, cauſa, eſt ſupervenientis lactis defectus.

Cæterùm præter hactenus enarratas cauſas lactis defectus, ſimul in ſpecie conſideranda venit certa quædam conſpiratio aut quaſi ſympathia uteri & mammarum, dum imprimis poſt conceptum, item poſt partum, lac ad mammas moveri incipit; item quod uterus & mammæ iiſdem ferè morbis, in ſpecie ſcirrho & cancris, affligi ſoleant; ita quidam gravidatione lac alterari & imminui ſoleat; ſicut in aliis, quamdiu lactare ſolent, ferè conceptio impediri ſolet, &c. Quæ omnia certam quandam inter uterum & mammas conſpirationem oſtendunt, qua unius functio ab alterius functione plus minus adjuvari vel impediri videtur.

DIAGNOSIS.

Deficere lac per ſe patet, idque imprimis, ſi ſimul acceſſerint mammæ flaccidæ ac pendulæ minuſque turgentes, ex quibus parum vel nihil lactis effluere poſſit.

Cauſarum ſigna ex circumſtantiis & antecedentibus ſunt penſitanda.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Puerperis equidem per ſe parum aut nihil mali infert lactis defectus, modò ritè fluant lochia, utut infanti ſubinde nocivum ſit, quia non poteſt ritè nutriri, hinc viribus deficere, ex ploratu verò continuo varia mala accelerari ſolent. *Interdum, cum infantes unam modò ſugunt mammam, tum lac in altera remanet, indureſcit, nec vult exire.*

CURA.

Quoad ergò attinet *Curam*: In hac aut *externis* emollientibus, mammas irritantibus, admotis viæ ampliandæ, laxandæ & mammæ quaſi ſpongioſiores & molliores reddendæ, aut *internis* appropriatis lactis proventus accelerandus, ſubminiſtrando ſimul victum εὔχυμον & laudabilem, imprimis lacticinia, ova ſorbilia, pultes ex ovis cum lacte, butyro, item ex amygdalis, &c. Oryzam aut hordeum excorticatum contuſum, in lacte coquendo, & inſtar pultis capiendo, quæ puls condienda eſt cum cinnamomo, galanga, caryophillis ac ſimilibus. Noſtrates ſecale contuſum in aqua coquunt, & ita juſculi forma copioſum lac ſuggerentis aſſumunt: carnes mamillarum vaccæ juvenculæ, quæ etiam cocta, indurata & pulveriſata, cum aliis lac provocantibus miſcentur. Inter remedia appropriata eminent *flores ſambuci in lacte* moderatè *cocti*; lac decoctioni bibitum, copioſum lac ſubminiſtrat: Vid. LANGIUS *in Miſcell. pag.* 46.

Nempe
℞. *Fl. ſambuc. arid.* M. j.
& cum menſura una *lactis vaccini* coquatur.

Quod decoctum bibat calidè nutrix ad augmentandum lac: Vidi enim aliquando, quod hi flores copioſiùs in lacte cocti, & à muliere aſſumpti, lac equidem ejus augmentarint ſed & fœtum & puerperam inſigniter purgant; id quod, cum interdum ſit minus conſultum, propterea in minori ſumantur quantitate.

Iuxta hos in ſpecie eminet fœniculum totum, cujus ſummitates recentes comeſtæ egregiè conducunt ad lactis proventum augmentandum, unde aliæ decoquunt ſummitates fœniculi utplurimum, vel cum potu ordinario, vel in lacte, & ita hauriunt: adeoque ipſum ſemen fœniculi copioſiùs aſſumptum, item radix fœniculi, & decoctum ſummitatum fœniculi, ſunt experimentum AMATI LUSITANI *Cent.* 6. *Curat.* 86. unde etiam oleum deſtillatum fœniculi, in uſu eſſe ſolet ad lac augmentandum. Præter dicta lumbrici ſingulare quid obtinent in augmento lactis conciliando; v. g. decoctum lumbricorum terreſtrium cum fœniculo egregium eſt *experimentum Helidæi Paduani* in brodio fœniculi *ad generandum lac*, item pulvis lumbricorum terreſtrium ad ℥i. aliquamdiu propinatus. Poſt fœniculum imprimis conducit aniſum, ejuſque ſemen. Hoc enim ſemen aniſi egregium eſt remedium copioſiùs comeſtum ad generandum lac, ſive in ſubſtantia aſſumatur, ſive ejus oleum deſtillatum ſubinde guſtetur, ſive in lacte coquatur. Novi puerperam, cui decoctum hoc propinatum pro copia lactis ſuggerenda, cum uberrimo lactis proventu graviſſimum ſomnum induxerit. Poſt hæc ſemen Carvi, quod Germanis dicitur *cuminum album*, cardui Mariæ, Dauci, ſemen Nigellæ, &c.

&c. omnia optimè conducunt in hoc caſu. Semen Anethi vel ſolum, vel cum ſemine cardui Mariæ, nutricibus lac auget. Item hìc in uſu ſunt Agaricus mineralis ſeu *lac lunæ*, à ʒß. ad ʒi. propinatum; *cryſtallus* præparata ad ℈i. aſſumpta, *ſpecies diacryſtalli Mynſichti*, & marga ſaxorum, quæ pro lacte nutricum multiplicando ſummum ſunt remedium; privativè ſcilicet operantur removendo vitioſum acidum, lactis profluxum impediens; nunc ſolum in cereviſia calida, nunc addito ſemine fœniculi. Olea deſtillata præfatorum ſeminum, præſertim aniſi, juxta hoc, quod lac generent, ſimul etiam lac medicamentoſum reddunt, *depellit infantibus lancinationes, ipſumque lac ſapit poſtea illud oleum.* Obſervavit KercKringius, quod crepitus ventris, odorem aniſi referentes, fœtus, habuerit; quia mater lacteſcens oleum deſtillatum aniſi aſſumpſerat. Semen Dauci noſtratis egregiè convenit, *juſcula cumini*.

Hinc

℞. *Lact. Lunæ* ℈ii. vel ʒi.
Cryſtall. præp. ℈i.
Ol. deſt. aniſi,
Fœnic. an. gtt. vi. vii. ix. vel xii.
M. f. Pulvis pro duabus vel tribus doſibus:
D. S.
Pulvis lac promovens.

Capiatur vel brodio gallinæ, vel in brodio decoctionis fœniculi.

Vel

℞. *Lact. Lunæ* ℈ii.
Cryſtal. præp ℈i.
Olei deſt. Fœnic. gtt. ix.
M. f. pulvis pro duabus doſibus.
D. S.
Ut antè.

Vel

℞. *Sem. aniſ.* ʒii.
Lact. Lunæ ʒi.
Cryſtall. præp. ʒß. vel ℈ii.
Ol. deſt. aniſ. gutt. viii.
M. f. Pulvis pro 4. doſibus;
D. S.
Ut antè.

Aſſumendus in decocto fœniculi.

Vel

℞. *Cryſtal. præp.* ʒii.
Sem. Fœnic.
Carvi an. ʒiß.
Ol. deſtil. aniſ. gtt. vi.
M. f. Pulvis:
D. S.
Ut antè.

Quoad *Externa*: uſurpentur partim Emollientia mammas; partim irritantia & lac promoventia; unde confert fotus ex decoctis ſimplicium appropriatorum, cum emollientibus aliàs notis miſtorum, crebriùs mammis applicatus: v. g. ex herba & radice fœniculi, ex malva, mentha, floribus ſambuci, meliloti, ſemine fœniculi, aniſi, nigellæ & ſimilibus: quæ vel in lacte vaccino, vel in aqua ſimplici coquantur, ut ita ad majorem lactis copiam tranſmittendam diſponantur mammæ. Item ſunt qui commendant cataplaſma ex farina hordei, herba malvæ, & fermento, mammis applicatum, quod nonnihil attrahit. Item Inunctio mammarum cum oleo lumbricorum terreſtrium laudatur, (vid. HILDANUS *Cent.* 4. *obſerv.* 27.) quod imprægnandum venit cum aliquot guttis olei deſtillati aniſi. Item herba Pimpinellæ mammis appoſita, aut vinca pervinca contuſa, mammis circumdata lac augmentat: quin & poſt paſtum & abſolutam digeſtionem frictio mammarum moderata cum pannis aſperis, ut incaleſcant nonnihil, ac ita mediante ſanguine uberiùs affluente, uberiori lacte turgeſcant. Mercurius in nuce avellana excavata intra mammas alligatus commendatur: Vid. WEDELIUS *de Fac. Med. pag.* 196.

Hic eſt defectus lactis.

CAPUT II.
DE
LACTIS ABUNDANTIA.

Contrarium vitium eſt, cùm lac nimis redundat, quod vocatur *Lactis Abundantia*. Fit enim interdum, ut lac nimis redundet, ita ut plus debitò luxuriet lac, dum non tantummodò ſufficit nutriendo fœtui, ſed præterea etiam vel ſpontè effluit: Idque fit vel abſolutè, vel reſpectivè: *reſpectivè* in iis, quæ lactare nolunt, & ita lac in mammis colligitur; *abſolutè* lac abundat, quando mulieres, etiam lactantes plus lactis congerunt, quam fœtus exſugere poteſt.

CAUSÆ.

Origo ejus inveſtiganda eſt vel in materiæ copia ſeu uberiori alimento aſſumpto in ſubjectis ſanis & ſalubribus, *hinc* in laudabili digeſtione ſtomachi; vel mammarum laxitate mollitieque, hinc ſpongioſitate glandularum copioſarum & melioris conſiſtentiæ, à quibus uberior lactis copia emulgetur & tranſcolatur; & in ſpecie volatili acido, præcipitante lac ex maſſa ſanguinea: quò & ipſe fœtus robuſtior & famelicus, fortiùs exſugens lac, ac proinde majorem ejus influxum per accidens excitans, pertinet.

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa: ſequentia obſervanda ſunt.*

(1.) Evenit interdum, ut mulieres lactantes, dum lac promptè vel uberiùs effluit ad mammas, vel quibus jam lac copioſum in mammis eſt, in iis percipiant inſignem turgeſcentiam à lacte retento, & dolorem quaſi prementem & contundentem in regione ſpinæ dorſi; quod ipſis per quàm moleſtum eſt, *ſæpè enim non poſſunt dormire.* Et hoc ſæpiſſimè evenit ex abundantia lactis, vel quando ſimpliciter redundat, vel quando non ſufficienter emulgetur ex mammis; quod ipſe obſervavi non ſolùm in mulieribus lactantibus, ſed etiam habitioribus & ſucculentioribus, quibus mediis geſtationis menſibus, dum ſcilicet lac in mammis ſuboriri in quibuſdam ſolet, qui tamen dolores evanuerunt ubi lacti patuit exitus per mammas. Et talis, uti dixi, dorſi compreſſivus dolor oritur ex redundantia lactis, ſtagnantis quaſi in locis & vaſis, per quæ aliàs eſſet deferendum ad mammas.

(2.) Quod lac, quando vel uberiùs ad ubera movetur, & copioſiùs in iis retinetur, interdum ſimul tumorem glandularum mulieribus, ubi ſub axillis muſculus pectoralis, qui brachium attrahit, inferat, quod ineptè Chirurgi pro abſceſſu radicali interdum habent: unde puerperæ lactantes brachium movere ſine dolore non poſſunt. Præterea

(3) Lactis abundantia patet ex copioſiore excretione ejus, quæ imprimis tunc eſt curanda, quando tam copioſè abundat lac, ſimul ſpontè effluit, ut exinde emacietur fœmina, aut etiam nonnihil debilitetur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Malum per ſe patet, per ſe innocuum eſt, & benignum naturæ beneficium.

Moderata ergo abundantia minus mala eſt; cum fœtus ſucceſſivè grandior ac robuſtior, plus eius in ſui nutrimentum abſumat.

Non tamen adeò contemnendum eſt, ſi enim nimis abundet, ut atrophia ſequatur, aut virium debilitas, curationem omninò poſtulat. Metus quoque eſt, ne lac in mammis redundans ex tumore nimio dolorem, inflammationem, hinc lactis corruptionem inferat: imo ipſum lac in mammis uberiùs congeſtum, quàm vel fœtus exſugit, vel in mulieribus, quæ lactare non volunt, proprio motu ad ſui corruptionem & aceſcentiam vergere, coagulari, & ita mammarum doloroſa irritatione ſcirrhos, ſcrophulas & abſceſſus, aliaque mala, inferre poteſt: minus tamen adeſt periculum, quando uberius fluunt lochia.

CURA.

CURA.

Quoad *Curam*: In hac *duo ſcopi obſervandi ſunt*:

1. Nimius lactis proventus tam internis appropriatis, quàm externis, præcavendus.
2. Genitum verò jam lac copioſum & mammas diſtendens, vel mediante ſudore, quo etiam promovetur lochiorum excretio, vel mediante per papillas effluxu, removendum.

Effluxus per papillas promovetur vel emulctione ſpontanea: vel ſuctione per canem, qui dentes non habet; vel mediantibus ſacculis oryzæ, aut milio, aut hordeo contuſo plenis, quàm fervidè ferri poteſt, mammis impoſitis, idque in ſpecie, ſi priùs impoſitum fuerit *emplaſtrum de ſpermate ceti Mynſichti*, ut integras mammas tegat; ſic præcavetur lac à ſui coagulatione; fiant nempè ſacculi pollicis craſſitie, iique interpaſſati, probè calefacti imponantur dicto emplaſtro, crebriùs repetendo, toties nempè, quoties calor remittit, ſic lac fluidum manet, & ſponte per papillas emanat. Milium enim, oryza & hordeum mammis imponuntur non propter ſpecialem vim, ſed propter calorem, quia magis quàm aliud ſubjectum calorem retinet.

Poſt moderatam ergo diætam interna quædam appropriata, in ſpecie autem Externa, vel adſtringentia, vel reſolventia, vel appropriata, quæ lactis redundantiam tam præſervant quàm curant, uſurpanda veniunt.

Quoad remedia interna: Mentha, ejuſque aqua & decoctum, eſt unum ex optimis lac abſumentibus: (quidam etiam dicunt, lac generare:) item Cicuta, Apium, ejuſque aqua vel decoctum radicis bibitum: item *Vitex* ſeu agnus caſtus, *ejuſque ſemen*, & ex eodem parata remedia. Roſmarinus etiam & Cherefolium ad lactis copiam imminuendam laudantur. Nicotianæ uſus lac potenter abſumit, Autore SANCHEZ *in Obſervationibus*. Ex Anetho etiam, Cherefolio, item Cumino, Coriandro & Myrrha; quæcunque aſſumpta lac imminuunt. Semen lactucæ lac imminuere ſolet, quando nimirum in nimia copia affluit; temperando illud; quod quidem non ſolum, ſed cum vitice facit. In genere omnia ea lac muliebre imminuunt, quæ aliàs ad genituram extinguendam & imminuendam in gonorrhæa in uſu ſunt; ſed parciùs ea uſurpari ſolent, ne vis genitalis imminuatur: quibus accedat uberior lochiorum fluxus, aut revocentur in ordinarium curſum menſes, qui utplurimum ſunt ſuppreſſi lactantibus; aut inſtituatur venæ ſectio in brachio.

Potiùs tamen externis hìc inſiſtendum eſt, quæ ſunt imprimis aqua apii & menthæ applicata, quæ epithematum inſtar lac imminuunt; ſicut ipſa mentha contuſa, inſtar cataplaſmatis mammis circumpoſita, lac diſcutit & diſſolvit in iis, quæ lactare nolunt, uti & calamintha. Quædam ideò mulierculæ aquam menthæ reiiciunt, quod poſteà nunquam lactare poſſint. Fotus ex ſemine cumini contuſo in aceto & aqua decocto applicatus, vel decoctum cumini cum aceto, cum vel ſine pauco alumine, fotus inſtar calidè ſubinde mammis applicatur; aut paratum cataplaſma ex ſemine cumini contuſo cum aceto ſimplici, & ita calidè applicatum, convenit. Cataplaſma ex farina fabarum & lentium in oxycrato decoctum eſt expertiſſimum mammis impoſitum: Vid. M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. Append. pag. 36.*

Vel

℞. *Rad. Apii* ℥i.
Semini Cumini,
Coriandr. an. ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *aceti & aquæ Menthæ*, vel in *aqua & vino*, addendo parum aceti deſtillati.
Colatura D. pro Epithemate.

Cum linteis multiplicatis calidè applicando mammis, cui interdum etiam aliquid *aluminis* addi poteſt:

D. S.
Externum epithema.

Expertus eſt hic fotus ſæpiſſimè à D. MICHAELIS ad præcavendam lactis abundantiam. Cautè tamen applicandum hoc epithema, ne lac tam ab hoc, quàm aceto, coaguletur.

Folia & radix petroſelini nonnihil ſiccata, vel in nodulis infuſa & externè applicata, lactis abundantiam impediunt. Eminent *Cicuta & Mentha*, vel recenter contuſa & mammis applicata; vel ex his paratum fomentum cum ſemine cumini & coriandri in aqua vel vino, linteis multiplicatis applicatum mammis calidè: vel ex decoctis fiat cataplaſma addita farina fabarum cum oxycrato, ſeu aqua & aceto, quod cataplaſma etiam egregiè conducit, vel cicuta cum aqua cherefolii, vel ſuccus cicutæ aceti tantillo temperatus, item folia cucurbitæ & plantaginis cum aceto contuſa, applicata, item emplaſtrum de cicuta mammis impoſitum, confert ad imminuendum lac; ſimul quoq; lactis coagulationem, & glandularum indurationem præcavet; ut etiam ſuccus plantaginis mammis illitus certò lac imminuit; quod etiam facit vinca per vinca in forma cataplaſmatis dorſo applicata. Papyrus griſeus, *ſive charta bibula*, melle virgineo illitus, mammis impoſitus lac imminuit: ac denique cancri fluviatiles calcinati, ſacculo lineo incluſi & mammis applicat, uſurpantur ad lac imminuendum.

Quodſi mulier lactare nolit, ut evaneſcat lac dennò, convenit imprimis cataplaſma ex mica panis, pulvere menthæ, aceto & ſale, quo uſus ſubinde TIMÆUS *von GuldenKlee*. Vid. etiam VVEDELIUS *de Med. Facult. p. 197.* Nec inconveniens eſt emplaſtrum HOEFERI *in Hercul. Med. pag.* 340. cujus hœc eſt compoſitio:

℞. *Ceræ alb.*
Flavæ,
Pingu. gallin.
Axung. cervin. an. ℥ß.
Miſtis & liquatis adde
Camphoræ,
Myrrh.
Aſſæfœt. ana. ℥ß.
Croci ℈i.
M. f. Emplaſtrum:

Quo tingantur *lintea* in formam mammarum concinnata, ſed ita perforata, ut papillæ exeant, ſicque geſtentur per ſex ſeptimanas.

VVEDELIUS *l. a. pag. 199.* mammis applicat emplaſtrum diachylon ſimplex, exceptis papillis, quæ liberæ ſint; dorſo verò emplaſtrum de ſpermate ranarum cum ana albi cocti, ut influxurum lac in via etiam impediatur, nec in mammas perveniat. Euporiſton mulierum noſtratium eſt, ut mox poſt partum, aut quando lac ſe manifeſtat, aut etiam dum jam effluere incipit, herba Alſine viridis, Germ. *das Mauſe gedarme*, leviter contuſa nonnihil calidè applicetur mammis, & ſubinde renovetur, & ita lactis proventus in mammis ſiſtitur. Vel folia braſſicæ capitatæ albæ, leniter conquaſſatæ, imponi ſolent, aut ſolitaria, aut petroſelino viridi nonnihil contuſo repleta, calidè applicant ad præcavendum lac. Quidam recipiunt folia braſſicæ capitatæ, & huic imponunt alſinem contuſam, & calidè admovent mammis, crebriùs repetendo. De cætero etiam optimum *eſt experimentum ſympatheticum*, ut quando mulier vel recuſat lactare, vel infantem ablactavit, pro lactis ubertate tollenda, ſi de ſuo lacte emulgeat aliquid in carbones candentes, vel in ferrum candens; Omne enim lac, quod reliquum eſt in mammis, exſiccatur, & ſucceſſivè breviter abſumitur. Notat hoc HELMONTIUS *in ſuis Scriptis* per experientiam, certum eſſe. Expertum etiam fuit à PETRO à CASTRO, Medico Veronenſi. Probatum eſt aliquoties poſt ablactationem infantum ad lac imminuendum: Nihil nocet lacti, alioque tempore lac accipiunt. Quando infantes clamitant, mater dolorem in mammis ſentit, licet non ſit domi: ſi fœtui mora immineat; lac mulieri deficere incipit. Communis etiam *traditio eſt* mulierculárum, quod ſi mus nutricis lac guſtaverit, lac ſtatim in mammis abſumitur, quo tamen ferè dubium mihi videtur. Ratio dubitandi eſt hæc, quod in nutricum lacte ſepoſito murium excrementa ſæpiùs fuerint reperta, abſq; tamen impedimento ulterioris lactationis, utut lac deguſtaverint. Si poſt infantis ablactationem lac adhuc reſtitans mammis dolorem conciliet, prodeſt tunc ad lactis in iis ſcaturiginem ſiſtendam, ſi ſuccinum & cryſtallus appendantur in regione dorſi mammis oppoſita in nodulo; ſic enim lac ſucceſſivè ex mammis moveri, & per alvum egredi, aſſerunt.

CAPUT III.
DE
LACTE IN MAMMIS DEPRAVATO, ET VARIIS INDENATIS AFFECTIBUS.

ARTICULUS I.
DE
COAGULATIONE LACTIS.

CAUSÆ.

Tertium denique vitium eſt, quando *Lac depravatur* ac vitioſum fit: 1. quod variis modis in ſapore, in colore & conſiſtentia, fieri poteſt, pro vario uſu ſex rerum non naturalium, & hinc digeſtionum varietate: qua ratione MEARA *contra* VVILLISIUM obſervavit lac cœruleum ex mammis excretum. Præ cæteris tamen familiariſſimum & nocentiſſimum vitium eſt in lacte, ſi in mammis concreſcat & coaguletur in grumos, ac in caſeationem ſecedat; quod fit, quoties acidum, tàm lacti proprium, quàm aliunde ſuperveniens, exceſſivum, lac condenſaverit; ſive coagulatio hæc in mammarum ſubſtantia fiat, ſive in ductibus & glandulis ad papillas derivatis, perinde eſt. Jam verò promptiſſimè aceſcit & coagulatur lac, *partim* quod in ſe ipſo occultum gerat acidum; hinc enim acorem, & per conſequens coagulationem, lacti inducunt omnia ea, quæ ejus alterationi vel aliquali corruptioni occaſionem præbent, hinc namque ſubitò aceſcit, unde ejuſmodi congrumeſcentia: *partim* quod in glandulis mammarum à lympha acidula, tanquam peculiari fermento, probabiliter ſpecifico acido, corrumpatur: quibus ſi accedit ſpirituum animalium defectus, ex motu nempè eorum ſub animi pathematis gravioribus perturbato, neceſſariò acidum anteà blandum & occultum fit manifeſtum, indeque lactis proprii coagulativum. *Coagulatur* nunc ergò *lac ſua ſponte, nunc à rebus non naturalibus*. Sua ſponte, quando quocunque modo in mammis alteratur, aut etiam diutiùs in iiſdem retinetur; ſi enim retentum, nec excretum, tepore loci occulta fermentatione alteratur, alteratum facillimè aceſcit & grumeſcit, & hinc mammarum ſupervenit tandem inflammatio, atque hujuſmodi coagulationes pedetentim fiunt; ſicut ſubitò id accidit in rebus non-naturalibus, v. g. animi pathematis, mœrore, terrore ſubitaneo gravi, ira ac ſimilibus; ab his enim mulieres mox percipiunt lactis grumos in mammis. Ex terrore mox lac coagulatur: Novi puerperam, quæ in ſomno ex graviori inſomnio perterrefacta, hujus inſomnii occaſione mox lac in mammis coagulatum contraxerit. Si iracundia nimia ſint affectæ, lactis cogulationem & eryſipelas contrahunt. Facit huc etiam ſi poſt ſudorem mammæ ſubitò exponantur aeri frigido; ſic enim ſubitò induci ſolet ſicuti ſanguinis, ita etiam lactis, ab acore ſuborto coagulatio. Porrò acida quælibet aſſumpta, in ſpecie auſtera, ſi copioſiùs ingerantur, niſi corrigantur maturè in primis viis, vel extra inconſultò & intempeſtivè mammis applicentur, lac quoque coagulare valent: qua ratione fomenta nimis acida, & quæ recipiunt acetum ab aliis admiſtis non ritè temperatum (cuminum temperat acetum) facilè lacti coagulationem inducere poſſunt. Rigor febrilis in febribus intermittentibus lac pariter in mammis coagulat, ut obſervat SCHNEIDERUS *in Obſ. pa.* 228.

Cauſæ hæ ſi fuerint graviores, lac totum coagulant, mammaſque induratas reddunt: leviores ſi fuerint, lac tantummodò in una alterave glandula grumeſaciunt, aut exinde ſaltem aliquot loborum infarctum inducunt, unde tunc fit, ut permaneat adhuc lactis per papillas effluxus, utut grumoſa, & caſeoſa in mammis deprehendantur tactu.

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa*: Lac in mammis in grumos abiiſſe, ſubitò percipiunt fæminæ: ſed *aliud eſt* durities mammarum à lacte nimio mammas diſtendente, *aliud* lac coagulatum in mammis. Ordinariò in puerperio, quando tertio vel quarto die lac defertur ad mammas, mammæ duriſſimæ apparent, ſed tunc ſunt æqualiter duræ: Verùm quando lac coagulatum eſt in mammis, mammæ inæqualiter tument, nempè hinc inde tumores duri, tactui renitentes, nunc ſimplices, nunc multiplices, duplices, triplices, &c. ſubitò deprehenduntur, modò majores, modò minores, modò continui, modò interrupti, prout plus vel minus continuæ, vel ſecretæ aut diſcretæ, fuerint affectæ glandulæ: baſis enim ſemper eſt glandula lacte circumfuſa.

Tumor hic in principio eſt ſine dolore; ſucceſſivè autem mulier dolorem obtuſum gravativum & quaſi contundentem in mamma percipit, niſi maturè diſſolvatur grumus coagulatus.

Malo occaſione grumi caſeoſi procedente ſupervenit calor, rubor, & inſignis æſtus mammæ, in loco lactis caſeata, cum pulſu & pathematis totius corporis febrilibus, hinc dolor punctorius, intenſiſſimus ardor, &c. mammam prehendunt, magis magiſque phlogoſi ſeu inflammatione intumeſcit, ac ex fibrarum ſpaſmo propter irritationem doloris indureſcit, hinc inſigniter augentur dolores ardentes, pungentes, pulſantes, non ſecus ac ſi ſpina digito infixa eſt; hinc ſub his tormentis inflammatio ſucceſſivè ſuppuratur, ac ſimul lac caſeatum in pus mutatur; facta ſuppuratione aperitur abſceſſus, & ulcus factum mundificantibus & conſolidantibus lege artis tractetur. Hæc ordinaria ſunt phænomena, quæ inſequuntur lac coagulatum; quibus ſemper ſuppurationis negotio febricula plus minus intenſa jungitur, niſi lac jam grumoſum factum maturè diſſolvatur. Nam ubi perfectè ſemel induraverit coagulum lacteum, non niſi ſuppurationis negotio ſolvi, & ex mamma eiici poteſt. Nempè ex lactis coagulatione tres ſunt modi evadendi: *aut* ſucceſſivè emollitum diſparet; *aut* ſuperveniente inflammatione beneficio abſceſſus, nunc ſpontanea apertura, nunc chirurgica per lancettam, vel cauterium potentiale apertione evacuatur; *aut* tertiò tandem, utut rarò, promptè induratur, & in ſcirrhum abit.

Quod ſi ab animi pathematis, ſpeciatim à terrore, fiat lactis coagulatio, ordinariò mox inflammatio eryſipelacea primitus occupat mammam, cum intenſo rubore, ardore, dolore pungente, in ſuperficie mamma ſimul induratur, & in profundo grumi lactis caſeati apparent; qui diſcuſſa inflammatione eryſipelacea adhuc contumaces perſtant, & ita ſupra dicto modo, ſuperventu genuinæ inflammationis & ſuppurationis, diſſolvuntur.

PROGNOSIS.

Patet ex his *Prognoſis* facilè: ſcilicet non leve malum eſſe lactis aceſcentiam, cùm doloroſiſſima mammarum ſint apoſtemata, febris etiam adjuncta, plus minus intenſa eſſe ſoleat, & ex his occaſionibus ulcera mammarum diuturna & cacoethea, cùm ſint partes glanduloſæ, facilè oriri poſſunt.

Tota ergò hujus ratio conſiſtit in grumo lactis, qui ſi diſſolvatur maturè, res in vado: ſi verò hereat pertinax, non niſi mediante abſceſſu poteſt curari, qui nunc ritè mundificatur, nunc in ulcus ſinuoſum & fiſtuloſum abit, nunc ipſe tumor in ſcirrhum induratur, nunc facilè etiam in cancrum degenerat.

CURA.

In *Cura* ergo, ubi adeſt ſuſpicio vel præſentia lactis coagulati in mammis, lac nondum concretum quantocyus removendum, coagulatum maturè reſolvendum, & lac reſolutum vel inſenſibiliter diſcutiendum, per ſudores nempe, vel ſenſibiliter emulgendum; grumus verò ſi reſolvi nequeat, ſaltem ſuppuratio promovenda, & abſceſſus maturandus, ut citiùs & jucundiùs, hoc eſt, minori doloris tormento, liberetur.

Unde pro his ſcopis obtinendis ſubitò quantocyus mulier coagulum lactis, vel exinde ſibi naſci tumorem, in mamma percipit, mammam emulgeat, quantum poteſt; vel ſi non poſſit lac emulgere, mammam exſugendam cani præbeat, aut exſuctio per vitra inſtituatur, ut id, quod nondum concretum eſt, maturè removeatur, ne & hoc concreſcere incipiat. Quo facto, ut grumi citò diſſolvantur, uſurpentur internè ſudorifera abſorbentia ſeu acidum coagulans infringentia, atque hinc ſanguinem & lac grumoſum reſolventia, qualia ſunt ſperma ceti, grumos quoſcunque reſolvens, à ʒß. ad ʒi. uſurpatum. Hinc etiam emplaſtrum de ſpermate ceti Mynſichti, externè mammis mulierum lactare molen-

nolentium ſtatim impoſitum, ad præcavendos lactis grumos non habet æquale remedium, præcavet ſimul, ne reliquum lac tàm facilè in mammis concreſcere poſſit. Propinentur ergò lapilli cancrorum, qui vulnerarii, & acido abſorpto lac reſolvunt, imprimis ſi myrrhæ paululum iis addatur, cornu cervi ſine igne, antimonium diaphoreticum cum ſalibus fixis, cardui benedicti nempè, abſinthii & ſimilibus; nunc in forma pulveris, nunc cum rob ſambuci in forma boli, & mediante ſuperventu ſudoris acidum infringatur, & lactis grumos, quantum poſſibile, diſſolvatur. Pulvis millepedum ſeu aſellorum ſicut mira præſtat in chirurgicis caſibus, ita etiam in ſpecie reſolvendo lacte coagulato ſi à ʒß. ad ʒj. crebriùs hauriatur, idque experientia RIVERII *Cent.* 4. *Obſerv.* 89. ulceraque mammarum cavernoſa mirabiliter curat, Porrò ſemen fœniculi, cumini, aniſi, crocus, ſalvia, mentha, chereſolium ac ſimilia internè uſurpata etiam lactis præcavent & reſolvunt grumos. Præ cæteris *ſalia volatilia*, quæ per ſudorem & vi alcalina grumos lactis coagulatos diſſolvunt; primariò ſpiritus ſalis ammoniaci probe rectificatus, liquor cornu cervi ſuccinatus & ſimilia, acidum quodcunque deſtruentia, & hinc lactis grumos diſſolventia, conveniunt doſi à ℈j. ad ʒi. & blandum ſudorem, iſtis propinatis, mulier exſpectet. Et ſi rectè ſudant, mox ſenſibile levamen in mammis percipiunt, tam in lactis coagulatione, quàm etiam, ſi ſupervenit inflammatio. Si ſpiritus ſalis ammoniaci uſus ſit nauſeoſus, commodè diſſolvitur & aſſumitur cum lacte; ſic enim ſapor & odor ejus fit inſenſilis.

Quoad *Externa*: ubi ſudaverunt, mox in principio ad diſſolvendos lactis grumos maturè imponatur emplaſtrum de ſpermate ceti Mynſichti, de quo jam monui, tanquam optimum, imponendo deſuper ſuprà laudatos ſacculos ex oryza, milio vel hordeo contuſo, ut partim internis, partim his externis, grumos lactis denuò diſſolvatur, quæ ipſa etiam remedia aliquamdiu continuanda. Certè emplaſtrum hoc de ſpermate ceti non eſt contemnendum, ritè paratum nempè, ſi ceræ albæ liquefactæ in ſartagine addatur galbanum, & hinc probè miſtis ab igne remoto addatur demum ſperma ceti, ut fiat emplaſtrum ductile, totis mammis inducendum. Conferatur de ejus uſibus TIMÆUS *von GudenKlee in Caſibus pagina* 234. Tamen hoc magis præſervationis gratia, aut ſaltim in principio coagulationis confert. Si enim jam grumi quidam appareant, aut coagulum lactis durius & pertinacius fuerit, ita ut dicto emplaſtro cedere nolit, vel coagulum hoc modo reſolutum iri vix ſuſpicio ſit, tunc optimum eſt emplaſtrum de galbano crocatum Mynſichti probè calidum (*Galbanum eſt valdè bonum*) integræ mammæ inſtratum, admotis ſimul modò dictis ſacculis, & continuatis internis, imprimis cum ſudore: certè egregium eſt hoc emplaſtrum in grumis lactis diſſolvendis, vel ſequens *emplaſtrum*, quod aliquoties expertus fui:

℞. *Empl. de Galb. crocat. Mynſ.*
Gummi ammoniaci aceto ſolut, vel lento igne liquat. an. q.ſ.
Liquefacta malax. & ſign.
Emplaſtrum reſolvens.

Inducatur ſuper *alutam ſeu linteum craſſum* (*aliàs xylinum*) ita ut integram mammam obtegat, tranſcindendo *foramem pro papilla*, poſt imponatur mammæ probè calidè, & imponantur ſacculi fervidi jam dicti & mulier diſponatur ad ſudorem: ſic inchoatos grumos abſumit, & denuò reſolvit, atque lac ſucceſſivè evaneſcit. Sed neceſſe eſt, ut fiat in principio: ſi enim per biduum aut triduum lac coagulatum in mammis hæſerit, fruſtrà eſt, ut diſſolvantur grumi, & inſenſibiliter diſpareant. Convenit etiam hujus emplaſtri uſus iis, qui infantes ablactant, & quibus ex lacte retento & coacervato dolor & grumeſcentia imminet, Sanè ſi ex terrore vel alia ſubitanea occaſione lac in grumos abeat etiam emplaſtra dicta impoſita cum ſacculis iſtis ſæpiùs renovatis & internè ſudoriferis propinatis, in principio adminiſtrata multùm proſunt. Externè quotidie bis ſequentem ſpiritum illinire jubeo:

℞. *Spiritus ſal. ammoniaci cum calce viva*, vel *aqua calcis vivæ ſaltem*, ℥iß.
Eſſ. Croci ʒiii.
Diluantur cum *ſpiritu Vini, non adeò rectificato* plus minus:
D. S.
Externa Mixtura reſolvens.

Mixtura hac calida illinantur loca grumoſa, & ſic imponatur dictum emplaſtrum, quotidie bis renovando illinitionem, & idem emplaſtrum denuò, & deſuper ſacculum oryza & avena repletum calefactumque imponendo.

Subinde etiam ita præſcribo:

℞. *Empl. de Galb. crocat.* ℥iß.
Diachylon. ſimpl. ʒiii.
Liquefacta malax. cum ſ.q. *ſevi cervini*.
Inducatur ſuper *linteum* amplum, & applicetur mammæ.
D. S.
Emplaſtrum reſolvens.

Egregiè diſſolvit.

Novi mulieres, quæ ubi ex quodam affectu animi, vel alia quavis occaſione duritiem mammæ cum rubore & phlogoſi eryſipelacea obſervant, & hinc lactis coagulationem metuunt: mox emplaſtrum Norimbergenſe dictum applicant, & hinc potentem ſudorem eliciunt.

Juxta hæc etiam hìc in uſu eſt, ut ad lactis coagulati grumos diſſolvendos *Ruta & Mentha* contuſa, & tanquam cataplaſma mammis imponatur per octiduum, quotidie novam recipiendo: Optimè reſolvit lactis grumos, imprimis ſi ſimul propinetur internè omni manè ʒi. ſeminis anethi. Hinc cicuta contuſa & impoſita etiam lac grumoſum reſolvit. Quidam etiam fotus ſuadent ex decocto chelidonii majoris applicato, vel ex decoctis fœniculi, anethi, abrotani, chamomillæ, chereſolii, cicutæ, menthæ, & ſimilibus applicantur: quò etiam pertinet fotus PAULI *in Quadr. Botan. pag.* 396. ex herba menthæ, & rutæ cum tantillo ſeminis carvi in aceto cereviſiæ coctis, & inſtar cataplaſmatis applicatis. Vel

℞. *Herb. Menthæ*,
Flor. Chamomill.
Lil. alb. an M.i.
Rad. apii ℥ß.
Sem. Cumin.
Coriandr. an. ʒii.
Inciſa & contuſa D. S.
Externæ ſpecies.

Ebulliant in *poſca* ſive *oxycrato*, id eſt, mixtura ex aqua & aceto: Decoct. immergantur lintea, & calidè repetitis vicibus mammæ admoveantur.

Sed quoniam hujuſmodi humida admota facilè refrigerantur, unde & tenera & ſenſilis mammarum cutis occaſione frigidi & humidi ambientis poros contrahit, indeque ex inſenſili tranſpiratione impedita dolor, irritatio, & hinc inflammatio exaſperatur, propterea fotuum loco maioris facio emplaſtra. His etiam adnumerentur folia & radix petroſelini impoſita, quæ lactis grumeſcentiam impediunt: verùm hæc ſaltim iuvant in principio. Quod ſi nihilominus in duriores grumos abierit lac, ita ut dictis modis diſcuti nequeant, tunc ſupervenit vel inflammatio mammarum, vel gangræna, vel indurantur in ſcirrhum.

ARTICULUS II.
DE
ABSCESSU LACTANTIUM.

Si ergò hactenus dicta ſint irrita, ita ut ex lactis coagulò jam immineat mammæ inflammatio, ſuppuratio & futurus abſceſſus, ut maturetur inflammatio, & promoveatur ſuppuratio, internè propinetur pulvis ex lapill. cancrorum, ſale cardui benedicti, myrrha & ſimilibus, quæ nimium acorem in primis viis abſorbent & deſtruunt. Si mulier ſudet interdum, eſt curatio magis proſpera.

Externè egregium eſt pro maturando abſceſſu, ut mamma tumida illinatur ſpiritu ſalis ammoniaci cum calce viva, & ſpiritu vini parato; melius eſt, ſi addantur crocus & caryophylli, & deſtilletur, e.g.

℞. *Spiritus ſal. ammoniaci cum calc. viu.* ʒvi.
Eſſ. croci ʒiii.
M. D. S
Externa mixtura leniens.
Vel
℞. *Aquæ artic. ad extra* ℥i.
Spir. ſal. ammon. cum calc. viu. ʒvi.
M. S. ut antè.

Illinatur, quàm calidè ferrè poſſunt, *cum linteolo*, mammæ tumidæ, quouſque rubet, tumet & dolet ter quotidie, imponendo deſuper calidè emplaſtrum diachylon cum gummis, vel modò laudatum emplaſtrum de galbano crocatum Mynſi-

Mynſichti, malaxatum cum ſufficiente quantitate olei tartari fœtidi, ſuperimponendo calidè ſacculum oryzâ, vel milio turgidum. Reiteretur hoc quotidie bis vel ter; his enim mediis facilitatur in tantum ſuppuratio abſceſsus, ut ne dimidios dolores percipiant, quos aliàs ſentirent, ſi cataplaſmata Chirurgis uſitata applicentur: *ſuppurat facilè & emollit*, &c. Vel illinatur mamma iſto ſpiritu, & imponatur deſuper emplaſtrum diachylon cum gummatibus, vel ſolum, vel cum aliis mixtum, e.g.

℞. *Empl. de Melil.* ℥iij.
Diachylon. cum gumm. ℥iß.
Miſta malaxentur cum ſ. q. *ol. lil. alb.*
D. S.
Emplaſtrum emolliens.
Aut
℞. *Empl. de galb. croc. Mynſ.* ℥ij.
Diachyl. ſimpl.
Gumm. ammon. cum aceto diſſol. an. ℥ij.
M. pro Emplaſtro,
Malax. cum ſ. q. *Ol. Philoſ.*
D. S. ut antè.

Hoc poſt factum iſtud litum ſemper denuò probè calefactum imponatur, idque quotidie ter repetatur; ſic pedetentim ſuppuratur abſceſſus. Nam ſucceſſivè in quodam loco levius emergit tuberculum, quod ſi appareat, digito contingendum eſt, an ſub eo omnia ſint molliora? nam ſi durum eſt, continuentur remedia; ſin verò molle, aperiendum eſt cultello. Aliàs pro promovenda ſuppuratione in uſu eſt, ut imponatur *emplaſtrum ex mica panis cum lacte*, vel *medulla panis cum ſucco apii* impregnata; ſed faciunt dolores. Sin verò ſuſpicio ſupervenientis inflammationis abſit, ſed futuræ apoſtematis apertionis, commendatur remedium HILDANI *Cent.* 2. *Obſ.* 58. quod eſt cataplaſma, quod vel ſolum impoſitum mammæ interdum diſſolvit coagulum, & ceſſare facit inflammationem, vel ſi hoc non fit, facilè ad abſceſſum ducit inflammationem. Accipitur etiam ad maturandam ſuppurationem ſuccus fimi ovilli, qui miſtus cum aqua agrimoniæ imponitur; aut ipſa herba agrimoniæ, vel cherefolii cum radice contuſa, addito butyro & melle, ſuppurat, & maturatè ſuppurationis abſceſſum adjuvat. Sicuti etiam loco horum ad maturandum & rumpendum tumorem ſequens cataplaſma eſt egregium:

℞. *Rad. Ireos noſt.* vel *Florent.*
Cepar. ſub cineribus cal. coct. an. ℥iij.
Fermenti ℥ij.
Vitell. ovor. No. iii.
Axung. porcin. rec. non ſalit. ℥ß.
Ol. Roſar.
Farin. fœnugr. vel *fabar.*
Sem. Lini an. ℥j ad ℥ij.
Omnia contund. & Miſc. pro Cataplaſmate mammis imponendo;
D. S.
Puls emolliens.

His modis ferè lactis grumoſitates & ex his natæ inflammationes tractandæ veniunt.

Quod ſi maturatus ſit abſceſſus, convenientiſſimum eſt, ut lancetta aperiatur; dolorum enim atrocitas non permittit, ut expectetur ſpontanea apertura. Cutis nempè membranoſa & denſa longum tempus requirit, donec plus minus ſalſum penetret, unde dolores majores, quando ad cutim pervenit. Internè autem, quia tantum glandulæ & pinguedo facilè à pure reſolvuntur, inde minores dolores obſervamus. Aperto abſceſſu evacuandum eſt pus, poſtmodum mundificandus eſt, partim ut grumi foras eliciantur, partim ne in ulcus ſordidum degeneret. Pro purificando & conſolidando abſceſſu facto optimum eſt applicare cum turundis balſamum Peruvianum, balſamum ſulphuris terebinthinatum, oleum hyperici, aut ſaltem digeſtivum quoddam commune ex vitello ovi, melle & terebinthina. Egregiè etiam mundificat abſceſsus mammarum oleum nucis juglandis cum turundis applicatum. Loco hujus præſtantius longè eſt oleum ſtercoris humani, quod ulcera & abſceſsus mammarum periculoſos, qui acriores facti gangreneſcunt, egregiè mundificat & purificat. Præterea commendatur *oleum Momordicæ* per infuſionem, vel infundantur poma momordicę rubicunda & ſpinoſa in oleo olivarum vel lini. Hoc cum turundis applicatum, vel blanda manu inſtillatum in abſceſſum, eſt admirabile in mammarum abſceſſibus & ulceribus. In defectu hujus ſumitur *balſamus ſulphuris* vel communis *Rulandi cum oleo papaveris*, vel oleo nucum, vel *amygdalarum dulcium* expreſſo, vel nobilior cum oleis deſtillatis, terebinthinę, &c. & vel ſolus, vel ſi acrior fuerit, mixtus cum vitello ovi applicatur, applicato deſuper emplaſtro diaſulphuris Rulandi vel emplaſtro diachylon compoſito. Solis etiam foliis tuſſilaginis ulcera mammarum curata ſunt. Abſceſſus ſervatur tamdiu apertus, donec parum vel nullum tumoris duri ſuperſit indicium.

ARTICULUS III.
DE
MAMMARUM FISTULIS.

QUodſi fiat, ut abſceſsus apertus degeneret in *Fiſtulam* (quæ in hujuſmodi locis glanduloſis admodum ſunt contumaces) ſinuoſaque ulcera, ſanè oleum modo laudatum Momordicæ eſt præſtantiſſimum ritè adhibitum, aut uſurpanda ſunt medicamenta FORESTI *lib.* 1. *obſerv.* 24. Nempe eluenda eſt quotidie fiſtula bis cum decocto agrimoniæ, in quo parum aluminis & myrrhæ ſunt contenta. Hinc tale applicetur unguentum;

℞. *Succ. agrimon.* ℥j.
Aloes,
Myrrhæ,
Sarcocoll.
Alum. plum. an. ʒj.

Et incorporentur cum *melle* pro Unguento ad fiſtulas mammarum.
D. S.
Unguentum mundificans.

Alia remedia fiſtulis dicata pro mammis videbitis in SCULTETI *Armam. Chirurg. obſ.* 75.

ARTICULUS VI.
DE
INFLAMMATIONE MAMMARUM.

HAbuimus *ſuperiùs* ſymptomata, quæ circa lactis generationem ſuperveniunt: verùm hæc ipſa ſymptomata, in ſpecie coagulum lactis, ſæpiſſimè cauſa eſt variorum & gravium mammarum tumorum, quibus mulctantur fœminæ; qui tumores propriùs ad Chirurgiam ſpectant. Quoniam autem periculoſiſſimi ſunt, & ſingulare quid obtinent, de his quædam adhuc monenda ſunt. In genere in omnibus mammarum affectibus obſervandum eſt, quod mamilla affecta raro ad ſanitatem perducatur, niſi altera ſana lacte exſiccetur, ut rectè hoc obſervat AMATUS LUSITANUS *in Cent.* 1. *Cur.* 47. quia, dum lac influit, ad unam mammam, etiam fluit ad alteram, & ſic malum exaſperatur. Obſervatur enim, quod in muliere lacte abundante, ſi fœtus mammam unam ſugit, ex altera etiam lac ploret vel ſtillet.

CAUSÆ.

Sæpè ergò ex lactis coagulo in mammis, aut quod aliàs ſtagnat, aceſcentia vitioſa, aut quacunque ex cauſa, Inflammatio vel ſimplex, vel eryſipelacea, mammam mulieris, præſertim puerperæ, prehendit: id quod præter intenſum ruborem & dolorem gravativum ac nonnihil lancinantem, ſimul rigor febrilis cum inſequenti æſtu, & in medio ſui vehemens pulſatio, oſtendit. Rariùs oriuntur inflammationes mammarum ex contuſione externa, aut etiam ex anguſta nimis mammarum conſtrictione.

Hæ ferè ſunt cauſæ, quæ inducunt inflammationem Mammarum.

DIAGNOSIS.

Signa ex dictis patent: Nempè ex tumore, dolore, ardore, & pulſationis ſenſu, ratione arteriarum in ſanguinis diſtributione impeditarum: quæ ſi percipiuntur, certum ſignum eſt, properare tumorem mammæ ad inflammationem & ſuppurationem, ubi fruſtra eſt omnis conatus diſcutiendi grumos lactis & tumorem inflammativum; qui tumor eſt quidem minor Eryſipelate, ardor verò & dolor in hoc eſt maior.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Inflammationes omnes mammarum ſunt periculoſæ, quia utplurimum abeunt in abſceſſus, & hinc in ulcera ſinuoſa, interdum etiam fiſtulas: ſi non abeunt in abſceſſus, indurantur in ſcirrhos, qui levi errore abeunt in cancros: *Rariſſimè enim inflammationes mammarum, in ſpecie ex lactis coagulo, diſcuti poſſunt*.

CURA.

Quoad *Curam*: mox opera danda eſt, ut lac ſedulò emulgeatur, inflammatio verò reſolvatur ac diſcutiatur quantocyus: aut ſi hoc fieri nequeat, ſanguinis aut lactis grumi ex acido coagulati & ſtagnantes, per ſuppurantia maturentur & in abſceſſum transmutentur. Internè ſudoriferum fixum ex pulveribus diaphoreticis cum ſalibus fixis, lapillis cancrorum, *myrrha*, ſale abſinthii, cardui benedicti, & ſimilibus propinandum, ut largiter ſudent. Conveniunt etiam remedia ex mentha & cherefolio; nam horum decocta, ſucci, aquæ, &c. inflammationem ſiſtunt, aut ſuppurationem fientem adjuvant; vel ſola aqua ex mentha & cherefolio deſtillata artifitioſè, ſi poterit mirificè in inflammatione, mammarum conducit. Hinc ex carduo benedicto blandè & moderatè uſurpata ſudorifera ſanguinis ſtagnationem egregiè tollunt. Hiſce ſperma ceti primariò eſt addendum, ſi parum ejus miſceatur cum myrrha; prius, nempè ſperma ceti, coagulum tàm lactis quam ſanguis diſſolvit: poſterius, myrrha ſcilicet, acorem corruptivum ſub ſuppuratione arcet.

Præ cæteris tamen, *Externis* imprimis inſiſtendum, quæ inter ad inflammationem mammarum diſcutiendam imponatur Papyrus griſeus, *ſeu charta bibula*, vel cœruleus propter colorem, qui eſt ex Cobalto, benè confricatus, melle virgineo illitus, mammis impoſitus. Si verò fuerit *Inflammatio gravior*, eſt optimum phlegma vitrioli, purum ſine acido, aliquoties à proprio capite mortuo cohobatum; quia ſingulares habet vires à ſulphure vitrioli; Item aqua cicutæ, aqua plantaginis, in ſpecie ſpermatis ranarum, remedium ſingulariſſimum ad quæcunque eryſipelata. Convenit itidem decoctum thuris & myrrhæ in aceto & vino tepidè applicatum. Aqua calcis vivæ, ſi quæ alia, inflammationem omnem avertit, reſolvit & diſcutit: vid. WEDELIUS *de Med. Facult. pag.* 199. Ulterius unum ex expertiſſimis ad mammarum inflammationes remediis eſt *cataplaſma*, factum ex farinis, v. gr. *ex farina fabarum*, *lupinorum* & lentium in oxycrato, ſeu aqua & aceto, coctis & ſubactis, & cum abdominis ovi pauco miſtis, imponatur mammæ: vid. RIVERIUS *Cent.* 4. *Obſerv.* 74. Hoc cataplaſma, uti *ſuprà ad Inflammationes Teſtium* ceu ſingulariſſimum commendavi; quia etiam ſunt corpora glanduloſa; ita & hoc ipſum eſt experimentum RIVERII, tam in teſtium quàm mammæ inflammatione, in *Cent.* 2. *obſerv.* 39. *Cent.* 3. *obſ.* 1. *& Cent.* 4. *obſ.* 74. & AMATI LUSITANI *Cent.* 2. *Cur.* 34. contra mammarum inflammationes: idque calidè ſæpius repetendo; ſicuti loco hujus alii uſurpant Linimentum ex farina ſeminis lini cum melle ſubacta illitum. Porrò etiam cancri fluviatiles triti crudi, tumentibus mamillis illiti, mire proſunt; Nam in cancris ad rem Chirurgicam pertinentia multa latent arcana. Tandem emplaſtrum de ſpermate ceti Mynſichti, emplaſtrum de cicuta Hildani, & ſimilia, inflammationes ſimiliter reſolvunt. Præ cæteris obſervatu dignum eſt, quod manus, in qua talpa viva tamdiu fuit detenta, donec moriatur, ſi imponatur mammæ, in principio ſtatim inflammationes egregiè ſiſtantur; quæ ipſa manus etiam cancrum mammæ occultum, ſingulariter curat: Vid. SCHMUCK *in Curat. Magico Magnet.* & HORSTIUS. Denique pinguedo ſerpentum in tumore mammarum ex lacte abundante cum metu inflammationis mirificè confert, ſi illinatur; uti etiam in jam dicto caſu ſingulariter utile eſt, ſi recipiatur medulla panis, imbibatur cum ſucco apii, & imponatur mammæ; ſic enim ſanabitur.

His & ſimilibus dictæ inflammationes diſcutiendæ; ſin minus, ſuppuratio expectanda & promovenda, de qua *ſuprà* ſufficienter dixi.

ARTICULUS V.

DE ERYSIPELATE MAMMARUM.

CAUSÆ.

Diſtinctio autem facienda eſt ab inflammatione, mammarum, quæ ab alia cauſa ſupervenit, & etiam ab ERYSIPELATE. Interdum enim, & quidem ſæpiſſime, terrori puerperarum ſupervenit ſimilis eryſipelacea inflammatio in mammis, unà cum lactis coagulo; exinde enim horrore corripiuntur, poſtmodum gravem æſtum incurrunt, & vehementem pulſationem in mammis percipiunt.

DIAGNOSIS.

Eryſipelas mammæ mox apparet, mamma rubet, calet, coccineo colore tincta eſt, & dolores lancinantes & pungentes in ejus ſuperficie percipiuntur.

CURA.

In *Cura* lac emulgeatur. Internè verò, dum calor durat, propinentur remedia diaphoretica fixa, in ſpecie alcalia, acidum abſorbentia, v. g. Bezoardica antimonialia, cornu cervi, lapilli cancrorum, &c. cum ſale abſinthii, cardui benedicti, &c. v. g.

℞. *Cornu cervi ſine igne* ℈j.
Salis Card. Bened. ℈ß.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis diſſolvens.

Expectetur ſudor, ſub quo mammæ linteis calidis probè obtegantur, ut ſudor erumpat.

Hoc facto, ſi levius fuerit eryſipelas, pro diſcuſſione tumoris eryſipelacei applicentur *ſacculi ex floribus ſambuci*, qui interpaſſati cum *ſpiritu vini* probè rectificato largiter *irrorentur*, ſuffumigando pulvere *ſuccini & thuris*, & quàm calidè fieri poteſt, admoveantur, aliquoties repetendo. Vel, ſi gravius fuerit malum, optimum eſt, ut fiat emplaſtrum ex *theriaca* & ſale *abſinthii*.

Nempe

℞. *Theriac.* ℥ß.
Salis Abſinth. ℈j. vel ʒß.

Quæ mixta in forma emplaſtri calide imponantur mammę eryſipelate affectæ; *eſt præſens remedium*.

Loco horum eſt optimum *Rob ſambuci*, quod inducatur *linteo*, & poſtmodum probè calefactum tam calidè, quàm mulier perferre poteſt, imponatur, & hoc omni hora repetatur calidè (in hoc enim conſiſtit arcanum) ſic & reſolvitur lac & diſcutitur imminens & jam factum eryſipelas. Superſtitio eſt, quod horreat talia humida. Vel pulvis eryſipelatodes Mynſichti cum ſpiritu vini tartariſato ebrius, calidè mammis applicandus, & imponatur vel linteum vel ſacculus ex floribus ſambuci & chamomillæ, mulierque blandè ſudet, aut ſemper madeat. Convenit itidem decoctum thuris & myrrhæ in aceto & vino tepidè applicatum. Ubi dolor intenſior, aut folia hyoſcyami, aut laudani opiati tantillum, aut ſimilia, commodè addi poſſunt. Vulgo, & quidem non à vulgo Medicorum, ſed à ſingularibus Chymiatris, commendantur ſpecula pavonum ſeu orbicula lucida, quæ in pennis pavonum ſunt conſpicua, idque ex ſignatura, quam habere dicuntur cum mammis, quas quodammodo repræſentant: Sed profectò neſcio, annon ex falſa quadam hypotheſi ſeducti ſint hi Autores de ſpeculis pavonum; & vereor, ne ſoli imaginationi indulgentes fruſtra uſurpentur.

ARTICVLVS VI.
DE
SCIRRHO MAMMARUM.
CAUSÆ.

VErùm hi ipſi tumores, ſive ſint ex ſanguinis ſive lactis coagulo, non ſemper reſolvuntur, neque etiam ſuppurantur, ſed ſæpiſſimè non ritè tractati, ab acido proprio, contracto in materia coagulata, indurantur in tumores duros & indolentes: Et quidem ſi ſint ex ſanguinis grumis, ex inflammatione indurata & coagulata, oriuntur imprimis ſcirrhi: ſin verò ſint ex lacte, in glandulis mammæ coagulato & indurato, oriuntur ſcrophulæ ſeu ſtrumæ, utut hoc rariùs fiat, quin utplurimum per ſuppurationem grumorum lactis, tanquam ſpina exotica à natura ejicitur. Aliàs cauſas vix habent ſcirrhi & ſcrophulæ, niſi interdum in mulieribus ex menſium aut emanſione naturali aut ſupreſſione præternaturali ſuperveniat ſcirrhus in mamma.

DIAGNOSIS.

Tumor talis tactui renitens, indolens, & qui inſtar lapidis in parte infixus ponderoſus hæret.

Indolentem dixi tam ſcirrhum quàm ſtrumam. Scirrhi mammarum ſunt varii; oriuntur enim vel à cauſa manifeſta, & ſunt indolentes; vel pedetentim ab interna cauſa, qui ſubindè ſunt nonnihil dolentes, non quidem continuò; ſed interdum. Scirrhi hi, ſi duri, indolentes, ſine inſigni caloris naturalis mutati veſtigio fuerint, ſcirrhi legitimi dicuntur, & ſpecialiter ex acido fixiori, lac aut ſanguinem fortiùs condenſante & coagulante, oriuntur. Sin verò pulſare & hinc dolere incipiunt, & punctiones acutæ in eodem obſervantur, calor etiam, obſcurus licet, non nihil in eodem obſervetur & calor ad aliqualem livorem degenerat, ſignum eſt ſcirrhi illegitimi ſeu cancroſi, aut ſaltim ad cancri naturam declinantis, & ab acido volatili corroſivo facillimè efferveſcibili originem ducit: unde relinquendi ſunt, ne exaſperentur, & crabrones irritentur; *reliqui vero ſcirrhi curandi ſunt*. Ex quibus facilè patet, quomodo cognoſcantur ſcirrhi & ſcrophulæ mammarum.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin* eorum: Cautè & circumſpectè admodum curari debent; nam facili errore in cancros degenerant; idque imprimis in mulieribus, quibus jam naturaliter deficiunt menſtrua.

Imo qui ex menſium vitiis ſuperveniunt ſcirrhi aut ſcrophulæ, ſcirrhi imprimis, non niſi cautè attingi debent, quia ut plurimum, ſi non ſemper, aliquid cancroſi ſubeſt.

CURA.

Quandò ergo tumorem durum ſcirrhoſum, utplurimum inveteratum, patiuntur mammæ, hic, ſi indolens fuerit, id eſt ſine punctionibus ſubinde recurrentibus affligat, durum coagulum, ſive ſanguinis ſit in ſcirrho, ſive lactis in ſcrophula, nunc relinquendum, nunc verò ſucceſſivè emolliendum, diſcutiendum & reſolvendum eſt. Nam ut ſuppurantia applicentur, niſi ipſa natura eò tendat, nemini autor ero; periculum enim eſt, ne ſuppurantia & emollientia propriè ſic dicta acidum ſcirrhi attenuent & volatiliſent, & ita promptiſſimè hos tumores in cancroſam naturam degenerare faciant. Acria ergo reſolventia, penetrantia, & potenter emollientia, ſunt applicanda; Internè ex fumaria & vulnerariis parata remedia, & ſimilia, ſunt uſitata, quæ tamen facillima.

Externè primatum obtinent ad ſcirrhum legitimum & ſcrophulas mammarum *emolliendum* gummata, ſpeciatim gummi ammoniacum in aceto ſolutum, & inſtar emplaſtri mammis inductum. Eaſdem vires cum ammoniaco obtinet etiam Galbanum, & in genere quælibet emplaſtra ex gummatibus compoſita. Semper autem, antequam applicentur, præmittendus ſuffitus ex vino & aceto, ſilici ſeu lateri candenti affuſo. Convenit itidem *Unguentum de cicuta Hildani miſtum cum ana gummi ammoniaci*, vel ſuccus cicutæ cum gummi ammoniaco in forma emplaſtri. Item emplaſtrum de ranis Vigonis cum mercurio; emplaſtrum de cicuta, de ammoniaco Foreſti, diachylon magnum, ad tumores ſcrophuloſos & ſcirrhoſos mammarum, non cancroſos, reſolvendos optima ſunt. Poteſt ſumi Mercurii vivi doſi dupla. Vel fiat Linimentum tenue ex ſucco ſolani, ſubacto cum lithargyrio in mortario plumbeo, talia enim quæ acidum abſorbent, hos tumores curant, uti ſunt ſaturnina. Si non ſuffecerint, mammarum ſcirrhoſus tumor emolliri & diſcuti poteſt Emplaſtro THONERI *in Obſerv.* quo tumorem dextræ mammæ ſcirrhoſum chronicum aliis irritis facili cum ſucceſſu curavit:

♃. *Empl. diachyl. magn.*
De Melil.
Ceron. vel *de Peto* an. ℥i.
Gum. ammoniaci in aceto diſſol. ℥ß. ad ℥vi.
Miſc. inſtar Emplaſtri,
Tumori mammæ duro applicandi.

♃. *Empl. diachyl. magn.*
Ceron.
Gum. ammoniaci in aceto ſubact. an. ℥j.
M. S.
Emplaſtrum emolliens.

Sin verò ſcirrhus ſit illegitimus, adeoque ad cancri naturam degeneret, cautiſſimè abſtinendum eſt ab omnibus emollientibus, ac vel minimum ſcirrhum irritantibus, periculum enim eſt, ne in cancrum exulceratum abeat. Quod ne fiat, optimum eſt *unguentum contra tumores ſcirrhoſos as cancrum degenerantes Hildani*, quod habet *in Cent. 6. obſ* 75. Habetur etiam cataplaſma excellens in tumoribus mammarum duris, in cancrum degenerantibus, curandis in *Methodo Medendi* HOFFMANNI *pag.* 417. factum ex pulpa pomorum Borſdorffianorum cum aliis:

♃. *Pulp. pom. Borſdorff.*
Rapar. mai. an. ℥i.
Coqu. in *lacte caprillo* vel *aquæ Malvæ* ad pultis conſiſtentiam:
adde
Medull. panis albiſſ. ℥ß.
Farin. Fabar.
Pulv. ſem. Fœnugr. an. ℥ii.
Fol. Alth.
Braſſ. rubræ,
Flor. Malv. arb.
Roſar. rub. an. ℥i.
Ficuum No. vii.
Croci ℈ß.
F. Cataplaſma.

Revera enim in pomis Broſdorffianis bene maturis multa egregia latitant recondita contra ulcera maligna, alcali eorum ſpecifico fermento ulcerum contrario: hinc etiam ſuccus, item aqua Borſdorffianorum pomorum deſtillata in gangræna mamarum eſt laudata.

Hoc cataplaſma poteſt adhuc meliorari, ſi lumbrici contuſi aut horum ſuccus ſimul applicetur; hæc enim remedia ex lumbricis parata in hujuſmodi mammarum ſcirrhoſis tumoribus, in cancrum vergentibus, ſimul optima. Sin verò dictus ſcirrhoſus tumor ſubinde punctionibus moleſtus fuerit non attingendus eſt, quia talis facillimè in cancrum degenerare poteſt.

ARTICULUS VII.
DE
SCROHPULIS ſeu STRUMIS MAMMARUM.

SEd præter modò dictos ſcirrhos, in ſpecie glandulæ mammarum tumores contrahunt, duros, plus minus magnos, proprie *Scrophulæ* ſeu *Strumæ mammarum* dicto ex lympha in iiſdem coagulata, & condenſata ab acido ſui generis; unde etiam nunc legitimæ, nunc illegitimæ, plus minus cancroſæ eſſe ſolent. Tumor eſt circumſcriptus & qui ſpecialem ſuam habet figuram ad glandulæ modum, non adeo indeterminatus, ut ſcirrhus.

CURA.

Curatur autem iiſdem ferè, quæ modò de ſcirrho monita fuerunt.

AR-

ARTICULUS VIII.

DE

CANCRO MAMMARUM.

Denique quoad *Cancrum mammarum*: hic aut per ſe incipit, aut alios mammarum affectus, inflammationes, ulcera; ſcirrhos, &c. inſequitur. Verùm hoc ipſum acidum in ſcirrhis mammarum, aut etiam earundem cancris, interdum vel ſponte adeò eſt exceſſivum, vel remediis nonnullis fermentando exaſperatur, ut corroſivitatem arſenicalem acquirat, ac in cancrum degeneret, qui cancer frequentiſſimè glandulas, ac primariò in mammis, infeſtat. Ut plurimum enim cancer ex prægreſſo mammæ ſcirrho aut ſcrophula, in ſpecie ſi adiungatur his menſium vitium: Rariſſimè per ſe incipit. Et quidem ſi per ſe oriatur cancer, tunc primitus ſe ſaltem manifeſtat ſub forma turbeculi parvi, quod in profundo ſitum vix ciceris aut fabæ, primùm rubicundi, hinc liveſcentis, & nonnihil nigricantis, magnitudinem ſuperat. Tuberculum hoc ſucceſſivè augmentum capit, donec pulſatione & punctionibus quibuſdam acutis in eodem ſe manifeſtet, & tumor evadat paulatim magnus, & cum venis circumcirca tumentibus & liventibus inſtar pedum cancrinorum, unde etiam nomen habet, ſe prodat. Scirrho vel ſcrophulæ ſi ſupervenit, vel hi degenerent in cancrum, tunc hi tumores duri, aut aliàs indolentes, continuis puncturis acerbum dolorem, ardorem & æſtum concipiunt, citra hoc ut inflammatio quædam ſuppuratoria ſuperveniat: Huic accedit partis tumor, color tumoris liveſcens, venæ tumidæ, &c. Hujuſmodi *cancer eſt vel occultus* vel *eſt manifeſtus*. *Occultus eſt*, cujus acidum nondum fermentando eò uſque exaltatum eſt, ut poſſit mammarum corroſionem conſtituere, ſed quod adhuc à propria materia concentratur & ſaturatur. Quod ſi verò acidum hoc per fermentationes exaſperetur, & etiam partes vicinas aggrediatur, & exeſa cute exulceretur, & acorem putrefactivum concipiat, ulcus emergat fœtidum & ſordidum, labra habeat inverſa, loco puris ſanies acris, & ſucceſſivè latiùs ſe diffundat, tunc *cancer manifeſtus* ſeu *cancer exulceratus appellatur*.

CAUSÆ.

Proxima cauſa eſt acidum volatile fermentativum.

Cauſæ remotæ ſunt ferè occaſiones externæ, compreſſio, contuſio, percuſſio aut contrectatio inclementior mammæ in quodam loco. Menſtruatio multum ad cancrum confert, eundem plus exaſperando, prout plus minus menſes fluxerint: Quantum enim ad cancrum mammæ producendum conferant menſium ſuppreſſiones, vid. in BARTHOLINI *Act. Med. Haffn. Vol. 2. pag. 195.*

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Obſervandum eſt Autore HIPPOCRATE *ſect. 3. Aphor. 38.* quod nempè cancri occulti non ſint attingendi, quia ſic diutiùs ſupervivunt: è contra ſi attingantur, facillimè abeant in canceros incurabiles. Quare & HIPPOCRATES & GALENUS incurabilem, niſi ferro & igne extirpetur, cenſuere.

CURA.

In *Cura* occultus cancer, quamdiu talis eſt, ita relinquendus; multi enim talibus cum cancris multos annos ſupervixerunt, adeòque ſaltim palliative eſt curandus, ita ut univerſum corpus expurgetur, fonticuli in loca vicina inurantur, acredo ejuſdem, quantum poſſibile, temperetur, & hac temperata tumor ſucceſſivè inſenſibiliter reſolvatur.

Faciunt huc ex regno minerali imprimis remedia Saturnina, quæ abſorbendo ſucceſſivè acidum, illud in dulcedinem adſtrictivam aluminoſam transmutant, hinc ejus efferveſcentiam ac ſuppurationem, adeoque in cancrum manifeſtum exaſperationem impediunt.

Ex regno vegetabili huc faciunt Vulneraria, alcali temperato, & quodammodo occulto prædita, quæ aliàs frigida appellantur.

Ex regno animali imprimis conducunt cancri, & ex his quæcunque parata remedia, ſimiliter alcali occulto, ſed copioſo, prædita; loco quorum etiam ranæ in aquis puris viventes commodè uſurpari poſſunt.

Præter interna etiam *Externè* ex Geranio Rupertiano, Agrimonia & perſicaria, & ſimilibus uſurpata, ſunt optima. Externè dixi, quod imprimis Saturnina conveniant; unde ad cancrum occultum omnia Linimenta & unguenta, omniaque emplaſtra, diu multumque ſubigenda ſunt in mortario plumbeo, ut ramenta ſaturni ſucceſſivè commiſceantur cum iiſdem. Præter ceruſſam & ſaccharum ſaturni in cancro imprimis emplaſtrum ſaturninum Mynſichti eſt uſitatum pro extirpando cancro occulto, dum impedit, ne fiat manifeſtus: vid. TIMÆUS *Von GuldenKlee in Caſ. pag. 240.* Hinc Ceratum Prævotii; vid. SCULTETUS *in Armament. pag. 155.* Unguentum de ceruſſa album, diapompholygos, lamina plumbea impoſita, & ſimilia, cum fructu conducunt; vid. M. A. N. C. *Ann. 4. & 5. Obſerv. 161.* Ex vegetabilibus herba & ſuccus Onopordi contuſi ſæpe admoveri debet, vid. BORELLI *Obſerv. pag. 151.* Item Plantago eidem ſubſtitui poteſt; aut ſuccus plantaginis extra impoſitus, ſubigendo plantas has recentes aut ſuccos in mortario plumbeo, ut ſic fiat magis appropriatus. Præter dictum hoc Geranium Robertianum, Sonchus, Scabioſa, Agrimonia, Perſicaria, & ex his parata externa, ſunt optima, non minus quàm ſuccus aut aqua pomorum putridorum; imprimis Borſdorffianorum: in quibus pomis putridis ſingularia latent ad chirurgiam pertinentia. Quoad vulneraria alia, quomodo etiam in mammis per appropriata vulneraria cancer occultus ſit conſervandus, ne fiat manifeſtus, vid. TIMÆUS *Von GuldenKlee. in lib. 4. Conſil. 39. & 40.* ubi habet egregia remedia.

Quod ſi verò fiat, ut nihilominus cancer occultus fiat manifeſtus & exulceratus, talem, ceu dictum, incurabilem judicant HIPPOCRATES & GALENUS, niſi ferro & igne eradicetur, n ſi, præmiſſis præmittendis ferro cancer excindatur, & hinc ferro ignito hæmorrhagia ſiſtatur, & ſic ipſa mamma cancroſa radicitus extirpetur. Sententia hæc ſtetit hactenus inconcuſſa in ſcholis Medicorum, donec ante ſex, & quod excurrit, annos D. ALLIOTH, Lotharingicus, Archiater Ducis Lotharingici, novum modum invenit curandi cancrum exulceratum citra ferrum & ignem, cujus curationis aliquot ſingularia & illuſtria exempla fecit Pariſiis in mulieribus infectis, ut exinde etiam ad Regiam matrem, licet tardiùs, fuerit vocatus. Arcanum curæ fundatum eſt eleganter ſuper hypotheſes has dictas de acido cancri arſenicali, quod curandum præcipit per alcalia, tanquam acidis omnibus contraria: alcalia verò jubet ſumenda non pura; quoniam alcalia illa pura concurrentia cum acidis nimis, efferveſcentiam inducunt periculoſam, unde poſtmodum tumor & dolor mammæ major conciliatur. Propterea temperare jubet alcalia per ſulphur, ut ſulphuribus temperata alcalia promptè poſtmodum acidum cancri corroſivum jugulent citra ſupervenientia periculoſa ſymptomata. Proſtat ejus ſcriptum de hoc ante ſeptem præter propter annos editum, in quo tribus theſibus totum hoc comprehendit negotium. Verùm cum non omnibus liceat adire Corinthum, ubi exulceratus eſt cancer, neque torturam ferri aut ignis velit, ſubire fœmina, ſaltim applicatis externis malignitas corroſiva cancri eſt mitiganda, & ſic uberior ejus progreſſus per palliativam curam, ne ulteriùs ſerpere poſſit, inhibendus.

Præ cæteris ſingulare quid obtinet cancer vivus, cui colligatæ ſunt chelæ, cancro exulcerato impoſitus: dum enim ad tempus geritur, moritur; hinc renovanda eſt impoſitio cum novo cancro, idque toties, quoties moritur donec in vita permaneat; tunc enim ſignum eſt, virulentiam fermenti cancroſi eſſe jam temperatam. Hinc conveniunt pro temperando acido ferè *ſuprà dicta*, quæ cancrum occultum ſiſtunt: v. g. imponenda eſt cancro lamina plumbea, quæ acidum abſorbet, aut etiam pulveres, parati ex bufonibus, ranis & cancris, unguentis & emplaſtris ſaturninis aliiſque appropriatis permiſcendi. Aqua item pomorum putridorum, aqua calcis vivæ, ſunt egregia ad eluendum cancrum exulceratum: Notus etiam eſt pulvis benedictus hinc inde proſtans apud Autores, cujus circumſpectus uſus admodum eſt proficuus. Fuligo furni etiam ſingulare eſt remedium in cancro exulcerato, ſive ipſa fuligo inſpergatur, ſive liquor ex ſale fuliginis per deliquium paratus inungatur, ſive cremor calcis vivæ, de natura temperatorum alcalium, illinatur. Aliàs nota ſunt emplaſtra & unguenta parata ex ſuccis ſcrophulariæ, urticæ, geranii Robertiani, virgæ aureæ, ſolani & ſimilibus, cum pompholy-

pholyge miſtis, & in mortario plumbeo ſubactis: qua ratione *Linimentum ad cancros mammarum Spigelii*, impediens ejus nimium progreſſum, eſt ſequens.

℞. Succ. Virgæ aur.
Solani,
Sonchi an. ℥j.
Ol. Violar.
Roſar. an. ℥iß.

Hæc in mortario plumbeo cum piſtillo plumbeo ſubigantur, & redigantur in formam unguenti ſeu Linimenti, quod eſt optimum.

Huic, ſi addatur (quod non habet SPIGELIUS) ſal calcis vivæ, aut ejus cremor, (quod ſal calcis vivæ quibuſdam eſt non ens,) eſt remedium ſatis potens ad abſumendam virulentiam cancri exulcerati.

Plura de mammarum tumoribus uberius explicata videb. in ſpecie in BARBETTE *Chirurg. de Affect. Mamillar.* & SENNERTO *lib.4. Prax. ubi de Cancro mammarum.*

CAPUT IV.
DE
LACTATIONE LÆSA.

HÆc de Lactis Vitiis in mammis. Præter hæc lactis vitia etiam *Vitiatur lactatio*, vitio nempè papillarum: v. g. quando papillæ aut ſunt nimis parvæ, aut omnino deficiunt, aut quando papillæ agunt fiſſuras ſeu rimas, propter quarum dolorem non poſſunt admovere nutrices infantes; aut denique, quando ulcuſculis corripiuntur papillæ.

ARTICVLVS I.
DE
PAPILLARUM DEFECTU.

PApillæ aut *parvæ* nimis, aut *minus prominentes*, facilè extrhauntur beneficio cucurbitulæ ſuperimpoſitæ: vel habetur vulgò inſtrumentum quoddam vitreum, quo applicato, oris ſuctu facilè extrahitur papilla latens. Verùm licet papillæ pateant, non tamen ſatis ſint perforatæ, tunc foraminula earum fiant ampliora imprimis per ſuctum, inſtitutum, aut per catellos admotos, aut ſi mulier quædam fortiùs ſugat; ſic enim aperitur meatus in papilla.

ARTICULUS II.
DE
FISSURIS PAPILLARUM.
CAUSÆ.

POrrò frequenter rimas agit & fiſſuras papilla, quæ acerbiſſimum lactantibus dolorem pariunt, adeò ut lactationi haud ſufficiant. Interdum eouſque procedunt fiſſuræ hæ mamillarum, ut per ipſas papillas penetrent, adeò, ut fruſtulatim earum particulæ decidant: Interdum ipſius papillæ integræ jacturam faciant lactantes, quod fit interdum, ſi ſerum lactis acrius ſit paulo, quod corrodendo nonnihil valet exulcerare ipſas papillas, unde agunt fiſſuras & rimas: Fit etiam quando infantes lactantes papillas lacte humidas relinquunt; unde ab aere ambiente alteratum lac aceſcens teneriorem papillarum ſubſtantiam ſubtiliter erodit, ut rimas & fiſſuras agant.

CURA.

Pro hoc malo præſervando optimum eſt, ut mulieres ante partum aliquandiu recipiant Nucem moſchatam, eamque excavatam, adeò ut exactè papillæ reſpondeat, huic imponant, & ritè aliquandiu geſtent. Vel fiat Linimentum ex bolo communi exactè pulveriſato, cum pinguedine porcina ſubacto, quo ipſo aliquandiu ante partum manè & veſperi illinantur papillæ, quæ exinde majorem firmitudinem acquirunt, quò minus tam facilè ſcindi queant.

Quodſi factæ ſint rimæ ſeu *fiſſuræ* papillarum, curantur facilè cum balſamo Peruviano. Expertum quoque eſt oleum Momordicę, quod eſt optimum: potentius fit hoc, ſi miſceatur oleum ovorum; nam & hoc eſt egregium remedium ad papillarum fiſſuras, ſi illinantur crebrò, papilla priùs ſaliva madefacta: quod etiam facit oleum ceræ, florum hyperici. Pinguedo crurum vituli crebriùs illita eſt unum ex optimis. Oleum ſeu liquor ſacchari etiam eſt egregium remedium; item oleum nucum cum ſaccharo: vid. RIVERIUS *Obſerv.* 14. à PACHEQUO *communicata*. HARTMANNUS oleum ceræ commendat; DECKERS *in Praxi* flores zinci. Pinguedo cochlearum eſt uſitatiſſimum remedium, & experimentum HARTMANNI. Geranium Robertianum viride contuſum & impoſitum, vel goſſypium hujus ſucco imprægnatum & applicatum, eſt præſtantiſſimum: vid. VELSCHIUS *Miſcomim. Cent.* 2. *obſ.* 38. *annexis Anno* 4. & 5. M. A. N. C. Mucilago tragacanthæ cum aqua appropriata parata, fiſſuris illita eaſdem conſolidat; aut etiam pulvis tragacanthæ inſpergatur iiſdem: vid. VELSCHIUS *l. a. Cent.* 3. *Obſerv.* 95. ſicut etiam JOEL. Vernicem & mucilaginem tragacanthæ, item mucilaginem cydoniorum cum aqua roſarum aut ſucco plantaginis paratam, quæ omnia tamen antecellit ſuccus millepedum cum vino expreſſus & applicatus. Item unguentum de ſaturno, de tutia, aut tutia præparata cum oleo liliorum alborum continuata agitatione in mortario plumbeò in linimenti formam redacta, & applicata ſunt egregia. His applicatis ſæpiùs quotidie vel folium hederæ recens deſuper imponatur, vel folium lilii albi recens, vel calcei corium deſuper admoveatur, vel, quod optimum eſt, paſſulæ magnæ exacinatæ ſuperimponantur papillis; nam hæ ſolæ fiſſuras leviores ſolent curare.

In fiſſuris grandioribus:

℞. Aquæ Plantaginis,
in qua diſſolv. parum de *Sacchari ſaturni.*

D. S.
Mixtura ſanans.

Illinatur frequenter locis illis, & imponatur deſuper folium hederæ vel plantaginis, &c. bene abluendo papillam cum aqua calida, ne relictum intra fiſſuras lac aceſcendo malum intendat, & modò laudatum remedium deſuper applicetur.

Sic in fiſſuris hiſce remedium incomparabile dicitur Coagulum albuminis maſculum, Italis dicitur Gallatura, cum aqua roſarum & ſaccharo applicatum: Vid. VELSCHIUS *Miſcom.* 26. *Cent.* 1. Idem præſtat quoque oleum aluminis ovorum, de quo vid. in *Coleg. Pharmaceut. P.* 1. *Sect.* 2. *pag.* 250.

Quodſi verò altius ſerpat malum, ita ut potentiora requirantur remedia, tunc faciendum eſt unguentum:

℞. Lithargyr. ℥ß.
Myrrhæ ʒij.
Alum. ʒj.

quæ cum *oleo roſaceo* ſubacta in formam Linimenti, pro inungendis papillis:

D. S.
Unguentum ſanans.

Quod ſi ulcera contrahant papillę, quę utplurimum gravem ſimul habent dolorem, tunc pręter remedium ultimo loco poſitum convenientiſſima eſt aqua ſeu decoctum calcis vivæ, ſi eadem applicata laventur papillæ.

Graviora ſi fuerint ulcera papillarum, huic aquę calcis vivę parum Mercurii dulcis additum, eſt optimum remedium.

Hæc de morbis mulierum ſufficiant.

Abſolvimus Bono cum Deo Morbos Mulierum: Pergimus ergo recto tramite ex conjunctione & connexione ad Librum V.

LIBER

LIBER V.

DE

MORBIS INFANTUM.

CAPUT I.

DE

INFANTUM REGIMINE.

SCilicet Infans, ſimul atque utero materno in lucem egreditur, excipitur cum ſequente & ſimul annexa ſecundina ab obſtetrice, balneo aquæ dulcis tepidæ abluitur, & probè mundificatur, & ſordes iſtæ mucilaginoſæ, quæ in naribus, auribus, ano & ſimilibus locis reperiuntur, probè eluuntur, ut ita infans purificetur. Antequam autem in balneum eum imponat obſtetrix, umbilicalem placentæ funem probè ligatum ab umbilico reſecat per tres vel quatuor tranſverſos digitos ſupra umbilicum, linteaque tepidiuſcula ſuperimponit, & ita linteolis involutum in lectulum reponit, ut collectis in utero materno recrementis excretis aptior fiat pro nutrimento lactis ex mammis vel maternis vel ad id conductæ nutricis, emulgendo. Studioſè quoque incumbendum, ut copioſæ impuritates geſtationis tempore collectæ ejiciantur. In hunc finem ſubinde poſt balneum recens natis parum ſacchari albiſſimi vel penidii, aut *oleum amygdalarum dulcium* recens expreſſum ingeritur; aut coniunctum; e. g.

℞. Ol. Amygd. dulc. rec. expr. ℥v.
Sacch. albiſſ. vel *penidii* ʒii.
M. S.
Mixtura evacuans.

Horum enim ope lubricantur & abſterguntur ſtomachus & inteſtina, & copioſæ ſordes, geſtationis tempore collectæ, eliminantur: aut, quod optimum, parum de ſyrupo cichorii cum rhabarbaro, vel de ſyrupo roſarũ ſolutivo, aut de melle roſarum ſolutivo feliciori ſanè cum ſucceſſu in os imponitur, ut lentè deglutiatur. Soli enim huic oleo non fidendum eſt; cum vel ranceſcendo facillimè infanti propinatum, non leve incommodum in primis viis inferat; vel non rancidum licèt, vix tamen omnia ex iis tam exactè eliminet, quin ſubinde aliquid ſordium remaneat. Mihi convenientiſſimum ſemper & in uſu eſt præſcribere pulpam paſſularum minorum cum ana *ſyrupi de cichorio cum rhabarbaro* miſtam, addito pauxillo coralliorum rubrorum preparatorum & lapillorum cancrorum præparatorum ana, horum ℈i. vel ʒß. ad illorum ℥ß. addendo:

Vel
℞. Syr. roſat. ſol. ℥ii.
De Cich. cum Rhab. ℥i.
Emet. A. S. ʒß.
M. S.
Syrupus evacuans.

Quæ cum parvulo cochleari ſubinde & ſucceſſivè propinantur infanti recens nato, idque toties & tamdiu donec copioſè partim per vomitum auſpicatum à copioſo ſero mucilaginoſo ventriculum occupante; partim per ſeceſſus à meconio, ſeu nigricante illo & ſpiſſo excremento, in inteſtinis ſtabulante, evacuetur, & in ſpecie vitioſa eius & ſuccorum aliorum aceſcentia abſorbeatur & tollatur: nam hæc excrementa, præſertim meconium, retenta vitioſa ſui aceſcentia lac ingeſtum inquinant, & mille malis, præſertim epilepſia multant infantes: vid. M.A.N.C. *Ann. 6. & 7. Obſervat.* 201. Denique *ſyrupus de ſpina cervina* ſeu domeſticus eſt optimum & convenientiſſimum abſtergens omnium ſordium, & laxans infantum, ſpeciatim ſi loco *ſacchari* cum *melle* per ſe depurato ſub inſolatione confectus fuerit, vix unquam fallens & ſine ullo incommodo evacuans, imprimis cum pulvere lapillorum cancrorum præparatorum & coralliorum præparatorum ſi ſubactus fuerit. Nec infans facilè priùs mammæ admovendus, quàm aliquoties ſupra aut infra purgatus fuerit. A partu infantes ante decem vel duodecim, quatuordecim vel quindecim horas non admovendi ſunt mammis, ſed quò longiùs poſt partum eſuriunt; eò melius eſt, donec interea in mammis matris ſe colligat Coloſtron ſeu lactis primum rudimentum, ſerum nempè lacteum: Hoc ipſum equidem tanquam nocivum, ſunt qui præbere infantibus prohibent: ſed hoc peſſimo conſilio, cùm blandum ſit infantum laxativum, abſtergens optimè ſordes ejus, & purificans inteſtina; & cum minus negotii faceſſat ſtomacho pro digeſtione, hoc ipſo faciliùs tranſit, minuſque lacte ipſo corrumpitur in eodem, dum interea lacti perfecto, tertio vel quarto die ſupervenienti cum febre lactea, concoquendo adſueſcat meliùs infans, & hujus nutrimento magis largo ſuſtentetur. Coloſtrum namque eſt alimentum medicamentoſum, quod natura eum in finem generavit, ut modicè nutriendo, leviter pro infantis imbecillitate purget per aliquot dies, ut rectè aſſerit SPIGELIUS *Tr. de Form. Fœt. cap. 13. pag.* 17. Ab ipſa matre lactetur infans, ſi eſt ſana, & lac habet quod huic negotio ſufficiens; aliàs eligenda eſt nutrix. Vulgò *examinant* hujus lac per colorem; odorem, ſaporem, &c. an ſcilicet craſſum, tenue, dulce, pingue, &c. ſit? ſed ridiculo planè conſilio: Non enim hæ & ſimiles proprietates lac vel bonum vel malum reddunt, cum occulti ſæpius defectus maximi momenti hoc ipſo cognoſci & videri nequeant, qui tamen ſæpius longè majoris ſunt conditionis, & inſenſilia utplurimum vitia, ſecum vehunt, quæ lactis corrumpunt miſcelam, ut non tantum in ſeminibus morboſis cum lacte tranſplantatis, ſed in ſpecie vitiis moralibus per lac inſenſibiliter communicatis, eſt manifeſtum. Sed, ut rectè loquitur HELMONTIUS *Tr. Sextupl. Digeſt.* §. 74. æſtimanda eſt lactis conditio ex ſanitate nutricis, & beſtiæ; vita, & cibis. Modò ergo ſana ſit nutrix, bonis utatur alimentis, aut talibus ſaltim, quibus aliàs conſueta ſit, & quæ facilè ferat, & denique ab affectibus animi gravioribus ſe temperet, & abſtineat, laudabile erit lac, ſive craſſum, ſive tenue, ſive plus minus album, ſive flaveſcens nonnihil fuerit. Nam conditiones lactis etiam ſani ſunt variæ: cum, uti digeſtio prima in unaquaque ſpecie & individuo certa ratione variat, ita etiam varient conditiones inde oriundorum corporis ſuccorum, & per conſequens lactis, Poteſt nutrix lue Venerea inquinata lac apparentur optimum habere, & alia ſana non. Lac enim in mammis pro nutrimento fœtus extra uterum ejuſdem ferè naturæ & rationis eſt, cum alimento fœtus chyloſo intra uterum, ut ob id minùs audiendus ſit ſupra laudatus HELMONTIUS, inter dicens ipſum lac tenellis. Nam, quod obiter moneo, omnia ea mala, quæ infantibus incumbunt, ex hauſto lacte è mammis, & recenſetur ab HELMONTIO, eadem ipſa mala impendent & adhærent iiſdem in utero ab eorundem alimento chyloſo ſimul deglutito. Uti autem nihilominus providiſſimo conſilio natura infantes nutrit in utero materia lactea, ita ſimili ratione extra uterum eodem nutrimento naturaliſſimè ſuſtentandus eſt. Lactet autem mater ſeu nutrix infantem utraque mamma; quia infantes aliàs fiunt luſcioſi, ſeu ſtrabiſmo laborant: ſi uni tantummodo admoveantur mammæ, continuo oculos ad hanc conferunt, & ita tandem ex conſuetudine luſcioſi fiunt.

Utrique ergo mammæ admoveantur, ne ita ex conſuetudine oculorum perverſum acquirant motum: id quod aliàs in ſitu infantum in cunis obſervandum, ne ex altera tantummodo parte candelas lucentes & feneſtras adſpiciant; ſed ita ſituati ſint, ut vel promiſcuè modò dextrum modò ſiniſtrum latus illuminetur, & etiam candelæ utrique parti admoveantur & ſituentur, propter vitandum ſtrabiſmum infantum.

Iam verò tam ſub tempore lactationis, quàm poſt eandem, *infantes* variis corripiuntur *morbis*, qui dum exactè conſiderantur, ad *duos* fere principaliores *cauſarum fontes* referri poſſunt remotè, excluſo tamen ſemper vel vitio parentum hæreditario, vel aliunde hauſto fermento contagioſo. Nempe eſt *primus fons* obſtinata *retentio excernendorum*, & ſecundus *perverſa ingeſtio nutriendorum*.

Hæc

Hæc facilè inferunt cruditatem acidam & viſcidam, ex qua, tanquam cauſa proxima, omnes eorum morbi oriuntur. Ibi quidem eminet (1.) *fecum* primarum viarum, & *meconii in ſpecie, ſuppreſſio*; & hinc (2.) *inſenſibilis tranſpirationis occluſio*: Hic verò offerunt primariò ſe *Vitia Lactis*, & *Errata pultis*. Hæc quatuor ſuppetunt Capita generalia affectuum infantilium.

CAPUT II.
DE
MORBORUM INFANTILIUM ORIGINE.

NOn abſque præmeditata ratione miratur HARVÆUS *de Generat. Animalium Exercitat. de Partu pag. m.* 501. qui fiat, quod fœtus non tantum ultimis geſtationis menſibus in utero, ſed etiam tandem extra uterum, dum membranis adhuc integris eſt opertus, & etiamnum in aqua ſua manens, per aliquot horas citra ſuffocationis periculum ſuperſtes ſit? idem tamen ſecundinis exutus, ſi ſemel aerem intra pulmones attraxerit, poſteà ne momentum quidem temporis abſque eo durare poſſit, ſed confeſtim moriatur? Aſt æquè, ſi non magis mirabile videri poſſit, quod fœtus ex tam ſubitanea, adeoque apparenter periculoſa mutatione, quam ſubit, ſimul atque ex clauſtris vapidis uteri materni in liberum apertumque irrumpit aerem, non ſtatim graviter & ferè lethaliter ægrotet? quidni enim loci calidi cum frigido, humidi anxioſique æſtuarii cum aura ſicca patulaque permutatio, & ab aere in pulmones primò irrumpente, & inde ſuccedente reciproco reſpirationis negotio; maxima in ſanguine facta mutatio, totius corporis ſenſibilem inducat alterationem? Tantam ſanè, quantam poſt primam hanc inſpirationem uſque ad ultimam expirationem per totum vitæ curſum vix per ferre videtur animal. Hæc ipſa, quam tunc ſuſcipiunt corporis mutationem infantes, ad ejus deſtructionem; ſed perfectionem potius tendit. Plus ſanè in receſſu habet operoſum reſpirationis negotium, quàm ut vel fuliginum exploſioni, vel ſanguinis ſimpliciter refrigerationi, vel hujus ſaltem circulationi, vel ſoni formationi inſerviat, modò attendamus mirabilem aeris naturam & affectus, ſimulque nexum reſpirationis cum vita, ita ut quamdiu extra uterum vivimus, tamdiu etiam neceſſariò reſpiremus, & contrà: Scilicet ad ſanguinis perfectionem & ſpirituaſcentiam vitalem tendit hic aeris ſuctus; ita ut hujus medio attenuetur, & reſolvatur ſanguis in pulmonibus, & imprimis ejuſdem ſulphur hac ratione quodammodo reſolvatur & volatiliſetur, quo ſub aucta fermentatione in corde cùm ſalibus ſanguinis volatilibus coeat in gas ſpirituoſum volatile, ſive ſpiritus vitales, calidos & probabiliter lucidos, ac ita ſanguis quaſi accendatur. Quod cum ritè fiat primitus in fœtu, dum utero materno egreditur, non poteſt non ex debita perfectione ſanguini tunc primitus inducta, adeoque ejus majori ſpirituaſcentia & incaleſcentia ex aucta ejuſdem fermentatione, cum rapidiori per omnes meatus circulo, & uberiori ſpirituum animalium proventu, indeque organorum corporis quorumcunque ad motum ſingulari niſu, fœtus quaſi noviter aut propriè animatus reddi, & vita perfecta animali dotari, qui antea in uteri materni clauſtris ſaltem plantæ cujuſdam aut zoophyti vitam egiſſe videtur. Occultum nempè vitæ cibum in aere contineri, ſublimiorum naturæ ſcrutatorum communis fert ſententia; idque ratione ſalis ſui, ut ſic dicam, mirabilis, quæcunque penetrantis, reſolventis, & volatiliſantis, atque univerſalis quaſi ſolventis. Unde tanta reſpirationis ad vitam emergit neceſſitas, ut quæcunque animalia, ſimul atque ex ovis ſemel eruperint, aeris perneceſſario victu nunquam carere poſſint, ipſis etiam inſectis eodem indigentibus, non ſecus ac piſces, aquarum licet incolæ.

Cum ergo ad perfectivas potius quam deſtructivas alterationes pertineat dicta fœtus ſingulariſſima paſſio, quam primo in mundum ingreſſu ſuſcipit, ſaltem hæc ipſa rationem videtur ſubminiſtrare probabilem: qui fiat non raro, quod matres quædam cacochymicæ, & in ſpecie noſtrates ſcorbuticæ, quos in utero feliciter geſtarunt, & optimè lacteo nutrimento aluerunt fœtus, poſtmodum facta excluſione citra periculum lactare ipſæ nequeant, quin potius, ſi eoſdem ſanos conſervare velint, conductæ ad id nutrici committere neceſſe habeant, qui aliàs ſub proprio matris lacte, eo nempè, ex quo ipſæ partes corporis primò coaluerunt, adeoque iiſdem appropriatiſſimum ſit, continuo ploratu, torminibus, non raro quoque ſupervenientibus epilepticis inſultibus, aliiſque variis pathematis, non leves ægritudines teſtentur, ſubinde ad mortem terminantes: quæ omnia alieno lactis ſuperveniente ſuctu, ſucceſſivè evaneſcant & non raro cum optimo infantis habitu permutentur? Solutionem hujus dubii ſubminiſtrat præfata ſanguinis & totius corporis per inſpiratum aerem alteratio, ſub qua ipſa ſanguis citatiori fermentatione turgeſcit, & ab inſpirato aere reſolvitur, unde ſimul morboſa ſemina, ſub nutrimento lacteo in utero matris, communicata, excitantur, & ceu fermenta exotica partim ſanguinis craſin vitiant, partim alios à ſanguine dependentes ſuccos, in ſpecie lympham & bilem alterant, aut ipſum ſtomachi fermentum protopepticum inquinant, unde ſucceſſivè largæ morboſorum affectuum ſegetes progerminant: Idque eò magis, quò amplius ſimili, inquinato nempè à morboſæ matris lacte, nutritur infans, & ita ſeminibus morboſis, nempè igni oleum, aptiſſimum ſe multiplicandi ſubjectum ſubminiſtratur. Simile ferè hic evenit atque id, quod tempore verno ſub renovati quaſi aeris inſpiratione adultis etiam crebriùs accidit, ut ſcilicet eodem tempore latentia & antea ſopita morborum ſemina quaſi evigilent, & varios affectus, & corporis paſſiones, ceu tot flores, protrudant. Maturè ergo à mammis propriis abigant neceſſe eſt matres tales ſuos fœtus, & alienis in tali caſu tradant, pauperculis licet, mulieribus, modò ſub moderata diæta, & laborum continuato exercitio, ſanæ magis & vividæ exiſtant, ut temperato & ſalubri tali lacte opprimantur morboſa fermenta, imprimis ſalina ſcorbutica, & corrigantur ſanguinis dyſcraſiæ, quò conſtans & firma magis exinde conſervetur ſanitas. Ex hoc ipſo etiam ratio indaganda, quare infantes, ſpeciatim noſtrates, recens nati, ſubinde tertio aut quarto à partu die effloreſcentia cutis miliari, purpura, Germanis *der Frieſel* dicta, affligantur, quatenus ſcilicet ex reſpiratione facta maſſa ſanguinea intenſiori fermentationis gradu agitata, ſalia hæterogenea præcipitando ſeparat, & ceu fæculentias non ritè miſcibiles ex ſuo miſto extrudit, quæ ipſa ſeroſo latice, ceu communi nutrimenti & excrementi vehiculo imbibita, occaſione balnei in recens nato inſtituti, & promptæ hac ratione liberioris perſpirationis, ad corporis peripheriam, in ſpecie glandulas intercutaneas miliares, deponuntur, ubi cum rubedine, pruritu, & aliquali ſubſequente excoriatione ſeu cuticulæ deſquammatione pedetentim exhalant. Revera purpuræ noſtratis origo, ex ſcorbutica affectione matrum, originem ducere videtur, cujus productum, inter alia pathemata & purpurata hæc exiſtit effloreſcentia.

Monitum fuit ſuprà, ex ſpirituaſcentia majori ab inſpirato aere promota, indeque ſpirituum vitalium concitatiori impetu, in organis quibuſvis inſignem ad motus niſum excitari. Exinde namque originem ducit, quod fætus recens editus non tantùm artus validè moveat & vibret, adeoque digitos variè inflectat, ſed quod in ſpecie urinam brevi poſt per urethram emittat, crebriori vomitu cruditates ſtomachi ejiciat, & alvi recrementa varia protrudat: Quæ ipſa in utero nunquam naturaliter excernuntur, adeò, ut certum ſignum fetus in partu ex labore & nimio conatu mortui referatur à VELSCHIO *de Ægagrop. Diſſert. 2. pag. 61. Curat.* 61. ſi meconium ſeu alvi excrementum, antequam fœtus prodierit, emittatur; utut contrarium huic aſſerto exemplum reperiatur apud RULANDUM, *Theſ. Curation. Empiricar. Cent. 3. cap. 66. pag.* 300. Sternutare etiam interdum fetus recens excluſus obſervatur, dum ex membrana narium irritata, nervis intercoſtalibus per conſenſum connexionis affectis, etiam convulſiva partium, cui inſeruntur, ſequatur commotio & concuſſio. Hæc ipſa tamen omnia, cùm opera potius ſint naturæ, quàm morboſa ſymptomata, ob id propiùs ad affectus præternaturales accedamus.

CA-

CAPUT III.

DE

RETENTIONE EXCREMENTORUM IN FOETU,

ARTICULUS I.

DE

RETENTIONE MECONII.

FÆces *primarum viarum* quod attinet: præter ventriculum albicante plus minus lentaque materia refertum, pituitoſa, flava, & *variegata recrementa* interdum inteſtina tenuia occupant, in craſſioribus verò excrementa *dura*, craſſiora & quaſi *picea*, ex *nigro viridescentia*, papaverculum ſeu *Meconium* quibuſdam appellata (utut meconii vox generaliter HIPPOCRATI *de Vict. Acutorum Sect.* 69. *Num.* 9. quod primum natis exit excrementum denotet) hoſpitantur, & omnia hæc ex nutrimento, per os ſub formatione & nutritione fœtus in utero hauſto, genita ſunt. Hæc ipſa verò maturè ex corpore infantis *expurganda* ſunt, ne diutiùs retenta aut pertinacem alvi obſtructionem inferant, aut *lactis* nutritivi *diſtributionem* impediant, aut ſub diſtributione per inteſtinorum gyros idem corrumpant, & æruginoſo virore tinctum ad corruptionem & *cadaveriſationem* diſponant, aut inteſtinis pertinaciter adhærendo, & aciditate rodendo, *tormina crudelia* inferant. Conſtans ſanè omnium *Practicorum* eſt ſententia, omnium atrociorum *torminum*, uti & *epilepſiæ*, *originem* eſſe ex *excrementis* his diutiùs *retentis*, & hinc in deterius corruptis; quemadmodum & meconium retentum ſæpiſſimè eſt cauſa, quare recens natis interdum tertio aut quarto die à partu effloreſcat *Icterus*, imò ipſis interdum connaſcatur: item meconium retentum ſæpiſſimè cauſa eſt, quod infantes afficiantur aphthis ſeu ulcuſculis oris, *de quibus poſteà*, quatenus hoc meconium lac hauſtum coagulat, ſpiſſat, & aceſcere facit: Unde ſi meconium tempeſtivè vel per aſſumpta vel per coloſtrum evacuetur, ab omnibus his malis poſſunt præſervari. Hinc ipſa natura provida ordinaria lege mox à partu eſt occupata, ut partim *vomitu*, partim *ſeceſſu*, infantes expurget, etiam antequam aliud quid moliatur, præmonſtrans his ipſis viam miniſtro Medico, quid ſub tardiori ejus conatu ipſi agendum ſit? Præ cæteris *meconium* malè audire ſolet, idque ſuo merito; nam *acidum præternaturale* eſt, quod in ejus receſſu peccat. Cùm enim oriatur ex *nutrimento fœtus* quaſi *lacteo* in utero, nil aliud eſſe videtur, quam crudior caſeus, à reliqua ſubſtantia nutritiva ſeparatus & quaſi præcipitatus: qui ipſe *acorem* in ſtomacho ſemel conceptum plus minus retinere ſolet, indeque occurrente in inteſtinis *bile* obſcurum, *ex nigro virideſcentem* colorem contrahit, & pedetentim in inteſtinorum cellis ſub mora diuturniori coagulatur firmiùs, & eò magis nocens evadit: quæ ipſa mutatis mutandis & reliquis recrementis accommodari poſſunt.

Pro meconio ergo purgando nil æquè convenit, atque *coloſtrum*, quod eſt aquoſius, ſalſius, & vi abſterſiva præditum: & ceu alimentum medicamentoſum infantes blandè purgat. Hoc ſi fieri nequit, ſtudioſè incumbendum eſt in id, ut *pharmacis* nihilominus evacuentur dictæ ſordes ex primis viis, tam per *vomitum*, quàm per *ſeceſſum*: in quem finem propinentur ea, quæ *ſupra dicta* ſunt.

ARTICULUS II.

DE

TRANSPIRATIONIS OCCLUSIONE.

QUod attinet *inſenſibilis Transpirationis morboſam* in infantibus *occluſionem*, ceu alterum Fontem morborum infantilium: notum eſt hujus in omni ætate & vitæ genere ſummam eſſe neceſſitatem pariter & quantitatem, quod eleganter docuit SANCTORIUS *in Medicina Statica*, adeo ut corpus noſtrum in continuo fluxu conſtitutum atmoſphæram certam ubique in ambitu circumfundat. Præ cæteris infantes cùm copioſo ſuſtententur nutrimento, ob id neceſſe eſt, ut copioſè quoque tranſpirent, partim, ut nutrimenti, tam univerſalis ſeu remoti in maſſa ſanguinea quàm particularis ſeu proximi hinc inde diſtributi puritas, ab omni vel heterogenea vel effœta fæculentia, partibus non aſſimilabili, ſarta tectaque conſervetur, partim etiam, ſi quid feculenti ſub nutritione enatum ipſis commiſtum ſit, mediante *inſenſibili tranſpiratione* ex partibus ſolidis eliminentur. Jam verò notum eſt, infantum corpora ordinario *cruſta* quaſi aut *mucilagine viſcida* & glutinoſa obducta eſſe, quæ lanugo oritur ex liquore nutritivo in quo innatant, à quo muco ſucceſſivè cuti extrinſecùs adhærente inſenſibilis halitus effluxus inſigniter impediri ſolet. *Retenta* igitur talia *tranſpirabilia* in maſſa ſanguinea ſi coacerventur, hujus æquabilem turbant fermentationem, & ad febres ordinariò diſponunt; ſin verò ſub poris cutis depoſita hæreant, & variam corruptionem ſubeunt, & cùm ſimul ſint naturæ ſalinæ, & ſapore ſalſo adeoque compoſito prædita, plus minùs licet, (vid. TACHENIUS *Hipp. Chym. pag.* 78.) exinde facilè ſub cute hærendo ſua corruptione intenſam acrimoniam contrahunt, nunc ſalſam ſimpliciter, nunc acido-ſalſam, nunc urinoſo-ſalſam, utplurimum acido-ſalſam, unde digeſtiones particulares ſeu privatæ partium ſubcutanearum turbantur, & *cutanei affectus* effloreſcunt, alterato & corrupto ab illis retentis *nutrimento* dictarum partium *proximo*, ſimulque deſtructo plùs minus *fermento* dictarum partium *digeſtivo*: qui affectus eò promptiùs eveniunt, quò magis excrementa tranſpirabilia ex mucilagine minus temperata; ſed magis acriore, vel ſalſiore, vel facilè aceſcibili, vel alio modo vitiata, originem ducunt; ſive fiat vitio *nutricis* perversè lac infanti præbentis; ſive vitio *digeſtionis primæ* in infantibus, vel non corrigentis nutrimentum minus adæquatum, vel ipſum acore præternaturali inquinantis. Quodſi verò dicta tranſpirabilia retenta, fuerint magis temperata, & nonnihil pinguia, adeò ut minus ad acrimoniam ſalſo acidam degenerare queant, fit ut cohibeantur partim ſua ſponte, partim tepore loci humido, in infantibus ſemilacteis ad putredinem ruant, & emergente tunc alcali deſtruente acidum larga ſeges animalculorum variorum pedetentim emergere ſoleat.

Ut verò *inſenſibilis* promoveatur *tranſpiratio*, auſpicatò ſolent mulierculæ recens natos infantulos immergere *balneo aquæ dulcis tepido* ſeu ſub calido (non, qui aſperrimus & ſanæ rationi pariter ac conſtitutioni ſanæ reluctans erat veterum Germanorum mos, de quo vid. SENNERTUS *lib. de Morb. Infantum Part.* 2. *cap.* 4. aquæ frigidæ aut flumini.) ut illius medio abluantur ſordes viſcoſæ, lanuginis inſtar tegentes tenerrimam cutim, & accedente blanda frictione aperiantur & magis patuli reddantur conniventes aliàs cutis pori. Non ineptum eſt, quod in more poſitum, ut ſimul *ſaponis* adjumento fiat ſordidum ablutio, & hujus alcalina lixiviali acrimonia promptiùs detergantur iſta caſeoſa quaſi concrementa extracutanea, quia ſatis ſunt viſcoſa, & difficiliùs removeri poſſunt: poſtmodum, ſi reiterantur crebriùs hæc balnea, ipſi aquæ, qua abluantur, parum *lixivii communis* addendum erit, ut eò meliùs tam reſolvantur & detergantur dictæ ſordes, quàm etiam hujus alcalini ſalis beneficio præcaveantur maturè *affectus* infantum *cutanei*; ſicuti hos affectus jam inductos dicta alcalia fixa optimè tollunt, ut *infra* monebitur. In communi recipiunt *farinam piſorum*, & hujus medio abſtergunt infantes toties quoties balneantur: Nempè reiteranda eſt ſæpius hæc *balneatio*, quoties ſanitas infantis & vires permittunt, idque in ſpecie primis ſeptimanis, in quibus quotidie balneandi ſunt infantes, reliquis alternis aut tertiis diebus, donec exactè purificatus, glaber, mollis, rubicundus atque nitidus appareat fœtus; alias enim ſuggerunt occaſionem vel febrium, vel affectuum intercutaneorum. Unde non rarum eſt, quod flavedine quodammodo crocea, adeoque Icteritio colore tincti in lucem prodeant infantes, aut tertio vel quarto die poſt partum dictus color ſuperveniat; qui extraordinarius color vix meliùs dictis balneis detergi penitùs, & deteri poterit; quibus convenit etiam, ſi gr.j. croci optimè triti in lacte nutricis vel alio conveniente liquore exhibeatur fœtui; & aliquoties in die propinetur, quo ipſo dicta cutis defœdatio extingui poteſt.

AR-

ARTICULUS III.

DE VITIIS LACTIS.

ERat hæc excernendorum retentio : ad nutriendorum vitioſam pergo digeſtionem, ubi primariò ſe offerunt Vitia Lactis. Lac eſt naturaliſſimus cibus & ſuccus nutritivus infantum, quod neceſſariò infantibus lactantibus propinandum, certo tamen ordine.

Eius vitia ſunt varia : quorum primum eſt, quando fuerit *alienum*, h. e. dum non à propria matre tenellis porrigitur mamma, ſed nutricibus hoc negotium committitur. Quod ut pateat clariùs, præſuppono :

1. Fœtum in utero materno nutriri non ſolùm per umbilicum, ſed ſimul etiam por os: Vid. *Diſſert.* SEGERI *de Hipp. Orthod. & Democr. Heterod. in Nutrit. fœtus*; JOHANN. CLAUDIUS; item *de la* COURVEE *Tr. de Nut. Fœtus in utero* item HARVÆUS *de Gener. Animal. Exercit.* 58. item 56. *& Exercit. de Humor.*
2. Nutrimentum utrobique non eſſe ſanguinem, ſed lac ſive chylum lacteum, cum ſanguine per arterias (cum aliæ nondum repertæ ſint viæ, in vaccis licet lactantibus inſtituta fuerit inquiſitio Anatomica) ad uterum delatum: Vid. præter *loc. cit.* NEEDHAM. *Tract. de Form. Fœtus cap.* 1.
3. Lac mammarum & ipſum revera eſſe chylum, in mammarum glandulis ſecretum, & ductibus particularibus exinde ad papillam delatum: Vid. DEUSINGIUS *de Lacte*, & CHARLETON *Exerc. de Galaxia.*

Jam verò unicuique mulieri ſuum proprium eſt lac, ſeu ſpecialis lactis proprietas ac idioſyncraſia (ut taceam lac diverſum in una mammarum obſervatum fuiſſe ab eo, quod erat in altera, à LYSERO *Obſerv.* 11. *annexa Cultro ſuo Anatomico*) eaque oriunda ex ſpeciali fermenti digeſtivi ſtomachalis differentia (nam hoc in omni individuo inſignem patiatur latitudinem :) unde hoc fermentum, prout in unoquoque individuo fuerit conſtitutum tam naturaliter, quàm præternaturaliter, hactenus diſtincta oritur appetitus & digeſtionis primæ ratio, eorundem licet aſſumptorum, unde ſupervenit diſtinctum lac pro diverſitate mulieris, in qua generatur. Diverſum ergo lac mammarum nutricis, à lacte uterino matris neceſſariò in ſtomacho infantuli tali lacti aliàs non adſueti, (cum conſueta longo tempore, licèt deteriora, inſuetis minus moleſta eſſe ſoleant, juxta HIPPOCRATEM *Sect.* 2. *Aphor.* 50. idque ob intimam ſymbolizationem aſſumendorum cum fermento) alterationem inſignem infert, & plus minus ad corruptionem pergit, aut digeſtionem primam neceſſariò inſigniter turbat; quin imò lac iſtud alienum diſtributum ulterius in maſſa ſanguinea heterogeneitate ſua turbat hujus craſin, & fermentationem vitalem, antequam ſucceſſivè ſtomachi fermento alterato, & ſanguinis craſi immutata, conveniens magiſque homogeneum fiat nutrimentum, cum generalis ſtomachi digeſtio præſit quibuſque ſingularium digeſtionum culinis. Speciatim cum matres ſubinde vivant opiparè, & ita cæteris partibus lac nutritivum generent, nutrices verò adſcititiæ ſint utplurimum pauperculæ, & quibuſcunque eduliis ſubinde latranti ſatisfaciant ſtomacho, vix fieri poteſt, quin & cacochymia in iis ſuperveniat: (vid. SENNERTUS *de Cura Infant. Part.* 1. *cap.* 1.) & ſic lac maximè eſt diverſum & contrarium lacti matris, ex quo coaluit fœtus: unde per dictum lac tam *vitia naturalia* quàm *moralia* à nutricibus generantur in infantes de quo meritò cõqueritur HELMONTIUS *Tractatu Infant. Nutrit. pag. m.* 623. cum legitimo ſenſu veriſſimum ſit illud Galeni, quod mores ſequantur temperamentum corporis: Sic puella v. g. obſervata fuit admodum ſiticuloſa ex nutrice bibacula à DEODATO *Valetud. pag. vigeſima ſexta.* Cùm & brutales proprietates & mores cum lacte infantem penetrent ac in vitam perſeverent, ut in pueris à cervæ item à capræ lacte nutritis obſervatum fuit; REIES *Camp. Elyſ. quæſtion.* 41. *pag.* 586. Hìc Lipſiæ aliquando infans ob defectum nutricis lacte caprino nutritus fuit, qui adhuc vocem capræ imitari poteſt. Sed hæc cum minus faciant ad ſcopum noſtrum, ob id vel ſummis labris ea delibaſſe ſufficiat. Quæ ipſa de lacte ex chylo elaborato explicata hactenus, fortius adhuc eos ſtringunt, qui ex ſanguine lactis fontes derivant. Proprium igitur matris lac, ſi fieri poſſit : infanti eſt propinandum, quod eſt omnium optimum; quia ex hoc primò concrevit infans, nec ſine inſigni alteratione alterius lacti adſueſcit, imprimis ſi mater ſana ſit, vel non admodum morboſa, habeat lac negotio ſufficiens; aliàs in ejus locum, utut deteriorem, eligenda eſt nutrix, quæ mammas infanti præbeat : Vid. SENNERTUS *Tr. de Morb. Infant. Part.* 1. *cap.* 1. *quæſt.*

Hæc ipſa ſimul oſtendunt, quàm aliena ſit à vero eorum opinio, qui conſideratione facilis corruptionis lactis in infantulis, indeque natorum variorum malorum, alio potius nutrimento, quàm lacte, tenellos cibare & educare malunt: Adeoque vel hordeata juſcula, vel ex crepatura hordei addito vitello ovorum emulſioni ſimilem mixturam, vel juſcula avenacea; vel amygdalorum emulctum lacteum ſuccum, aliudve ſimile ſubſtituunt; quo etiam nutrimentum HELMONTII pro pueris, *Tr. Infant. Nutrit.* pertinet, ex pane tantiſper cum tenui cereviſia bullito cum melle. Siquidem nec fruſtra, nec ſine prægnanti ratione, aut ornatus ſaltim gratia, mammæ mulieribus, & in iis mox poſt partum lac; non ſecus aliquis brutis terreſtribus, uti & quibuſdam aquatilibus conceſſum fuit à natura; quin hæc ipſa potiùs digito quaſi intento hanc fœtuum nutritionem monſtraverit. Hinc aves mammis carentes earum defectu grana deglutita, & in ingluvie aliquali mora macerata, ac ita ad fundendum citiùs lacteum ſuum nutrimentum prædiſpoſita, evomunt denuo, pro meliori pullorum ſuſtentatione. Tenerior ſiquidem infantum eſt ſtomachus, minuſque exaltatum fermentum eorum digeſtivum; unde quæcunquæ ferè ingeſta laborioſam ſaltem, ſi non & defectuoſam penitus redderent digeſtionem; quæ facillima & ſummè nutritiva erit, dum lac, ceu chylus jam ante in nutrice elaboratus, ipſis ſuggeritur. Talis ſcilicet ſuccus, ex quo & primitus machina eorum corpora conſtructa fuit, & ipſe fœtus jam in utero ſuſtentatus, & quem ceu jam conſuetum facillimè digerere & concoquere poteſt. Quod ſi quædam ex lactis alteratione in infantibus metuenda erunt pericula, ea ſanè in ſe ſunt facilè corrigibilia, modò maturè & legitimè iiſdem occurratur. Unde & rariſſima eorum obſervata fuerunt exempla, qui defectu nutricum feliciter adoleverint.

2. Secundum lactis vitium eſt, ſi *fuerit morboſum*: ſive ergo nutriatur à matre, ſive nutrice ſitiens puerulus, niſi vegeta & ſana gaudeat corporis œconomia, indubitatum eſt, varia morborum ſemina radiceſque firmiſſimas in eum tanquam per medium fomitem tranſplantari in fœtum: Sic *lithiaſin* ex nutrice calculoſa derivatam in puerum, cujus fratres priores à calculo liberi fuerunt, notat HELMONTIUS *Tr. Nutritio Infantum ad Vitam long. & de Lithiaſi*: Sic *Lues venerea*, *Scorbutus*, *&c.* quorum contagioſa indoles per ſe notiſſima, per lac communicata ſunt fœtibus, ita ut quæcunque contagia morboſa ex nutrice vel matre facilè deriventur in infantem, ſi non ſint ſanæ: Lue venerea per matres infectas puellas inquinatas binas obſervavi in noſocomio Patavino: Nutrices habitus ſeroſioris ad affectus catarrhales proclives reddere, quos nutriunt infantes, compertum eſt. Sed res ipſa cum loquatur, quid opus ulteriori diductione; Quin etiam ſana licet in proprio copore deprehendatur nutrix, ſi tamen propriæ conſtitutionis causa : idque ex ratione peculiaris in ſtomacho digeſtionis vel ſeroſioris & ſalſioris ſanguinis conſtitutionis, vel certæ in glandulis mammarum texturæ, ſeroſius, acrius aut ſalſius, aliovè modo minùs conducens infanti lac colligat etiam citra ſugentis noxam id propinari nequit, quin nutrimentum tale, ipſi minus appropriatum, hoſtile & inimicum evadat.

3. Tertium lactis vitium eſt, ſi fuerit *nimis nutritivum.* Scilicet utut ſaniſſima etiam ſit mater vel nutrix, tamen tenello infantulo ipſum lac probè excoctum, craſſius, ſpiſſius, adeoque magis butyroſum & nutritivum, non æquè primo ſtatim hauſtu vix convenire videtur; quia in utero materno adhuc concluſus fœtus nutrimento lacteo tenui & limpido fuerit ſuſtentatus; unde mox à partu ſi tale lac hauriatur, ab eodem oneratur ejuſdem ſtomachus, & exinde varia recrementa coacervantur. Ob id nempè provida mater natura poſt partum matribus in ſalutem editi fœtus in mammas derivat coloſtrum, h. e. ſeroſiorem tenuioremque chylum, quod præmittitur lacti perfecto, pinguiori & ſpiſſiori,

fieri, tertio vel quarto die demum ſupervenienti. Coloſtrum enim ab ipſa natura præmittitur, ut ceu ſeroſum ac tenue minus negotii faceſſat ſtomacho, ſed potius ſeroſitate ſalina abſtergat blandè ſtomachi mucum, & inteſtinorum ſub geſtatione collectas ſordes expurget, & ſimul virtute diuretica urinarias vias probè eluat, & vias quaſi patulas reddat, donec ſucceſſivè, lacte magis magiſque alimentoſo reddito, ſtomachus eidem adſueſcat, facilitetur digeſtio, & impediatur facillima ejus corruptio. Rectè igitur dicunt Practici: Coloſtrum non eſſe reiiciendum, ſed eſſe fœtui alimentum medicamentoſum pro purificatione primarum viarum eidem inſerviens. Hinc iſtud, quod die primo ſcaturit ad mammas, potentiùs purgat; quod ſecundo & tertio, minus donec ſuccedat purgatrici vis nutrix. Matres ergo quàm peſſimè infantes ſtatim nutricibus robuſtis, obeſis aut pinguibus, aut quæ jam aliquandiu lactarunt, exponunt; quia ab harum lacte butyroſo & caſeoſo nimis oneratur ſtomachus tenellus, & digeſtionis opus inde inſigniter retardatur, ac cruditati acidæ, lactiſque coagulo, promptiſſima occaſio ſubminiſtratur. Illuſtrat hæc epilepſiæ exemplum aliquot filiabus lethale, ex nimia lactis, materni licèt, butyroſitate & pinguedine, quod recenſet HOFFMANNUS *Tr. de Uſu & Abuſu Medic. Chym. pag.* 49. Quod ſi verò matres nutrire intendant ſuos fætus, quo quæſo conſilio corrigunt naturæ prudentiſſimos conatus, & tam ſtudioſè emulgent tam ſalutare hoc coloſtrum: quaſi nocere poſſit infanti, quod ceu divina medicina ipſi propinandum foret; de quo etiam imprimis contra Medicum quendam ſufficienter & egregiè VESLINGIUS *in Epiſt. & Obſ.* 28. *pag.* 123. & ante eum SPIGELIUS *in erudito ſcripto de Formato Fœtu cap.* 13. *pag.* 16. ubi valdè peccare matres ait, quod non admoveant recens natos mammis, dum ſcilicet habent adhuc coloſtrum. Propinent ergò matres uel nutrices ſuis infantibus coloſtrum, ut hoc præparentur ad ipſum lac uberiùs nutritivum.

Sed tolerabile adhuc, quia facilè corrigibile, eſſet hoc erratum niſi IV. gravius longè, familiariſſimum licèt, ſe offerret vitium, nempè *ſuperflua & inordinata*, & tantum non per *vim* lactis infuſio in os & ſtomachum infantis, ut ſubindè mater aut nutrix pueros ſuos nimis alendo ſæpiùs necet, aut lactando mactet, ut rectè obſervat KERCKRINGIUS *in Spicileg. Anat. Obſerv.* 40. Familiare enim eſt, ut infantibus ad quemvis ex quacunque cauſa excitatum ejulatum, ipſis renuentibus licèt, ſæpius præbeant mammam, & una die decies imò vigeſies lactent, antequam priùs lac hauſtum ex toto digeſtum; unde crudum adhuc & ſubacidum in ſtomacho hærens, à ſuperventu novi lactis grumeſcit, caſeatur, & abit in mucilaginem acidam, viſcidam & tenacem, atque ſic unum corrumpit alterum: unde ab inordinata ingeſtione & corruptione pylorus indignatur, ut vel, ſalutari licèt effectu, omnia iſta vitiata vomitu reiiciat, vel eadem corrupta & caſeata ſe pertinaciter ſtringendo tranſmittere nolit, hinc infantibus mille impendent mala. Secundùm KERCKRINGIUM enim *l. a.* pylorus in infantibus ſe firmiter claudit, unde ea ulteriori mora in ſtomacho retenta in loco iſto tepido in deterius, ac ex cruditate acida in corruptionem putredinalem delabuntur, & in liquamen putridum, flaveſcens, nidoroſum, virideſcens, &c. tandem degenerant. Vid. HELMONTIUS *Tr. Infant. Nutrit.* qui tragœdiam hanc graphicè & eleganter delineavit.

Lactet ergo nutrix fœtum, quantum ſufficit, cavendo imprimis, ne crebriùs ſeu ſæpius ac copioſiùs fiat: nam aliàs aut acori ſeu cruditati acidæ, aut nidori ſeu corruptioni nidoroſæ lactis occaſio datur. Præſtat ſanè peccare hìc in defectu, quàm in exceſſu, cùm repletiones ad extremum productæ graves eſſe ſoleant, teſte HIPPOCRATE *Sect.* 1. *Aph.* 14. & ſicut in adultis omnis repletio, in ſpecie panis, eſt peſſima, quod veriſſimum eſt; ita ſanè lactis in infantibus nocet: hinc enim conſequenter impura corpora, quò magis nutriveris, eò magis læſeris; Vid. HIPPOCRATES *Sect.* 2. *Aph.* 10. Nam tantùm non omnes infantum affectus primariam originem habent ex lactis vitio; ſive aceſcat, ſive coaguletur, ſive alio modo corrumpatur, idque vel vitio ventriculi infantilis, vel vitio nutricis, aut inſuetis aut incommodis alimentis utentis, aut affectibus animi nimis indulgentis.

Unde V. periculoſius jam urget fatum miſellos lactentes, ſi *lac* per perverſam & ſæpiſſimè inordinatam diætam matris vel nutricis fuerit *depravatum*. Diætæ peccata ſunt

1. Varia alimentorum ingluvies.
2. Affectuum neglecta refrænatio, &
3. Excernendorum pariter ac retinendorum neglectus.

1. Quod attinet aſſumpta: Equidem ſanis omnia ſunt ſana, modò per internam appetentiam aſſumantur, & ſobriè ingerantur; quod enim ſapit, nutrit. Adeò ut in ſanis ſcrupuloſus alimẽtorum delectus reverà ſit fruſtraneus, quin potiùs, ſi appetitus circa aliquod objectum feratur intenſiùs, imprimis conſuetum, (nam in inſuetis appetitus ſubinde medicamentum quærit,) vix denegandum ſit, quia fermentum digeſtivum potenter quælibet in ſui ditionem trahit & coercet, utut talia cum moderamine mediocritatis propinanda ſint, cùm ſobrietas rectè cardo totius dicatur diætæ; id quod nutricibus conductitiis in ſpecie obſervandum, utplurimum egenis, adeoque famelicis & frequenter nimio nutrimentorum exceſſui primitus indulgentibus. Nihilominùs tamen lactantes præ cæteris in ſpecie reſpicere debent fœtus tenellos, quibus errata nutrici innocua ſolent eſſe nocentiſſima, & graves ſubinde inducunt paſſiones; ſiquidem aſſumptorum plures proprietates in chylo perſiſtunt, quæ utut plus minus infractæ aut alteratæ ſint, & nutrici non noceant, ſuam tamen in lacte præſentiam manifeſtò exſerunt, & fœtui nocivæ ſunt. Res nota eſt de *Purgantibus*, quæ à nutrice aſſumpta ſubinde graviter infantem laxant, & omnia imprimis propriè dicta infantibus ſunt inimiciſſima. Notum eſt de *aniſo*, quod pro augmentando & corrigendo lacteo chylo propinatum nutrici, ſui in eo veſtigia odore repræſentet. Tacebo peculiares idioſyncraſias infantum quoad certa aſſumpta, à parentibus tranſplantatas, quæ à nutricibus neglecta graviter tenellos lædunt, quorum exempla recenſet DIGBY *de Nat. Corpor. Tr.* 1. *cap.* 38. *pag. m.* 424. & 436. Imprimis autem urgentur *acida*, in quibus ordinariò peccatur, nempè quæcunque *acida* aut aceſcentia, ſive ſint condimenta ſive potulenta, mox ſui veſtigia in dulci lacte, utut ſenſibus abſcondita, relinquunt; quæ ordinariò ejus coagulatio & grumeſcentia, & corruptio in excreta viridia & acria, manifeſtè acorem ſpirantia, &c. ſequuntur; unde tunc temporis tormina infantibus moleſtiſſima, ab acido inteſtina torquente, convulſiones & infantum epilepſiæ, ardores & inſultus febriles, ab acore peregrino ſanguini infuſo, aphthæ, achores, favi, tineæ, abdominis inflationes, & ſimilia mala ab acido oriunda. Et hæc mala infantibus ſunt frequentiſſima, ſicut etiam corruptio lactis acida ipſis eſt familiariſſima, unde etiam conveniunt infantibus primariò abſorbentia terrea, marina, &c. Hinc & cautiores matres, dum fœtum in utero incluſum geſtant, acida nimia fugiunt, ne inſontes infantes in utero præmaturè torqueant, aut iiſdem *fomitem epilepticum* ingenerent. Sic ſæpius obſervavit *Clariſſimus* SYLVIUS, quod tales mulieres ordinariò generent fœtus epilepticos; dum verò acido abſtinuerint alio gravidationis tempore, fœtus ſaniores, epilepſiæ minus obnoxios, produxerint, idque etiam adeo pluribus matribus prædixit: Cùm præterea acidorum abuſus ad abortum gravidas diſponere rectè aſſeratur à BECKIO *in Med. & Experimen. pag.* 214. Quod etiam de vino, quod nempè fœtum pellat, aſſerit HARTMANNUS *Prax. Chymiatr. cap.* 228. §. 3. Unde etiam JOHAN-ANTONIUS *Von der* LINDEN *in Comment. ſuper hunc loc.* primis geſtationis menſibus vinum gravidis, in ſpecie, ut vocat, calidioribus, prohibet, metu abortus, quibus ultimis duobus uel tribus menſibus Creticum aut Malvaticum, in parva tamen doſi, concedit. Hic etiam *vinum* nutricibus (non aſſuetis) non ſempr prodeſt, quia ab hujus præmatura coagulatione ad grumeſcentiam lac in mammis diſponitur: In quo tamen acido frequentiſſimè peccatur, amicum & gratiſſimum cùm ſit ſtomacho, tantum non quotidianum ejus percipimus appetitum. Caſeo itidem non immeritò interdicitur nutricibus, ne hoc, tanquam præmaturo coagulo, ad grumeſcentiam præternaturalem jam in mammis lac diſponatur. *Cereviſia* non ritè fermentata, aut à fæcibus depurata, utut nutrici ſine torminibus aliaque noxa propinetur, à fermento ſtomachi ferè ſubacta, tamen lac corruptum ab ea pueris *diarrhœas terminoſas* excitare ſolet. Quod etiam de *fructibus boræis ſucculentis, uvis, muſto, prunis,* & ſimilibus facilè fermenteſcibilibus, verum eſt quorum eſu infantes ſolent diſponi ad *diarrhœam torminoſam*: ſicut aridiores è contra alvum pertinaciùs ſiſtunt, dum refert TIMÆUS *Von GuldenKlee in Caſ. l.* 5. *Caſ.* 15. *p.* 252. ex eo, quod nutrix caſtaneas copioſius aſſumpſerat, alvum infantis pertinaciter obſtructam: ſicuti

ex florum ſambuci lacti incoctorum uberiori hauſtu & nutricem & fœtum copioſè purgatas eſſe obſervavi. Confer. BARTHOLINUS *Cent. 2. Hiſt. 93. pag. 338.* utut aliàs inſons ſoleat eſſe potus, Imò admodum proficuus pro lactis augmento. Propterea cautæ ſint nutrices in aſſumptione alimentorum, plus minus tamen, prout nempe aut conſuetudinis, aut digeſtionis primæ, vel abſolutioris vel deficientis, adeoque ſubactorum plus minus, & alteratorum à fermento digeſtivo ingeſtorum, in iis fert ratio.

Iuxta hanc acidam corruptionem, & hinc ortam coagulationem, & fœtidiſſimam corruptionem, & depravationem lactis ab aſſumptis; etiam *ſecundò Affectuum exorbitantiæ* jam attingendæ ſunt, quorum inordinatus inſultus, ut generaliter ſpiritus animales, totumque genus nervoſum, & his mediantibus maſſam ſanguineam & reliqua corporis contenta liquida commovendo, inſigniter alterat; ita ſpecialiter nutrimentium corrumpit lac. Imprimis dum nutrix affectuum agitata fluctibus, nunc ira, nunc libidine æſtuat, nunc terrore perculſa; ex his enim lac inſpiſſatur, & ad coagulationem & corruptionem diſponitur: unde lac ita alteratur, ut exinde epileptici inſultus frequentes, in ſpecie ab ira, ſuperveniant infantibus. Turbant ſanè affectus omnes concoctionis primæ negotium, adeò ut ex triſti nuncio eſurienti inopinatò allato, adeoque incuſſo ſic terrore, ſtatim pereat omnis appetitus, unde digeſtionis conſequenter impedimenta, & cruditatum acidarum occaſiones: qui affectus itidem ex iræ furore exſpectandi ſunt, ſub cujus fervore vel maximè ſanguinis ebullitio & quaſi febrilis efferveſcentia, cum bilis orgaſmo conſideranda veniunt. Ex alterato ergo ac depravato chylo ſimile generabitur lac, aut hoc genitum licèt in ſtatu pacato, ſub inteſtina tamen effectuum rebellione, & inde nata omnium corporis contentorum à ſpirituum vario ac præternaturali impetu, non poteſt non inſigniter alterari, & variè commotum & quaſi ſecundum minima concuſſum, in partes ſecedere, & butyri ac caſei ex ſeroſo vehiculo quaſi ſeparationem præternaturalem pati. Sic *terror* non minus, quàm *iracundia*, mediante *lactis coagulo*, ac in mammis grumeſcentia, inflammationes, doloroſiſſimoſque abſceſſus, & in ſpecie *eryſipelas mammarum*, ſæpiſſimè inferunt; hinc mater inſonti infanti præſens lacte tali ſemicaſeato mille nocumenta infert. Nihil magis autem infantes ad *epilepſiam* ordinariò diſponit, quàm *terror, & iracundia* nutricis: Sic quædam puerpera voluit nutrire proprium fœtum, ſed ſimul lactare catellum, ut lac uberiùs alliceretur: aliquo die caſu patella porcellanea ex alto hypocauſto decidit & frangitur, unde graviter perterrefit, unde repente ad ſe cùm rediiſſet animus, mox catellum mammis, ut lac terrore alteratum exſugat, applicat, ne iſto fœtui noceret: quo facto intra dimidiam horam gravi epilepſia catellus corripitur; propinat eidem *Theriacam*, unde oborto gravi ſomno fuit curatus. Sed præter has ſenſiles coagulationis & grumeſcentiæ qualitates nocivas, & alias multifarias difformitates inducit lac, ex tam variis affectuum fluctibus, quibus ſane non tam matres, quàm ſpecialiter nutrices, obnoxiæ ſuccumbunt, quarum ſingulæ infantis nutrimentum lacteum morboſè diſponunt, hinc in varia liquamina cadaveriſatur, unde excrementa nunc intensè flava dulcia, nunc fœculenta fœtida, inſtar fœcum cereviſiæ, nunc ex nigro putrida, aut alio modo corrupta, imprimis in diarrhœa infantum, reiiciuntur: quin & vomitus, febres, atrophia tandem, aut ſaltim varii cutanei affectus ſuperveniunt, quæ ita fœtus ſanitatem graviter labefactant.

Præter dictas lactis materni depravationes, ab affectuum exorbitantiis oriundas, matres etiam gravidæ occaſione ſubitanei terroris, & inde ortæ fortioris impreſſionis, ſuos in utero materno adhuc concluſos fœtus notabiliter ſignare, aut horum cutim variis maculis defœdare ſolent, unde

NÆVI MATERNI.

Nævi materni ſunt maculæ varii, imprimis rubicundi, vel ſanguinei, flavi quoque & nigri coloris, & variæ figuræ, qua nunc planæ, nunc in tumores aliquo modo elevatæ, imò excreſcentiæ carneæ, conſpiciuntur variarum rerum, nimium imprimis appetitarum, e. g. fragorum, myrtillorum, ceraſorum, pomorum, &c. hanc vel illam fœtus in utero materno adhuc concluſi partem afficiunt, à ſubitanea & pavida rei horrendæ, e. g. flammæ, ſanguinis, linguæ bubulæ, muris, aut cujuſdam animalis ex angulo proſilientis, ulceris cacoethei, &c. aſpectu, & inde fortiori matris impreſſione inductæ; unde & rerum harum figuram & colorem referunt.

PARS AFFECTA.

Subjectum patiens ſeu *Pars affecta* ſunt partes cutaneæ, vel ſolæ, vel cum vaſorum ramis majuſculis conjunctæ, quæ in tales excreſcentias terminari ſolent; unde æquè feliciter ac aliæ partes corporis naturales ſuccreſcunt, adeoque non ſine periculo præſcinduntur.

CAUSÆ.

Cauſa proxima latitat in ideali, tàm matris quàm fœtus, primariò tamen matris, ſpecifico conceptu & impreſſione, adeòque ſpiritus inſiti in certa corporis parte alteratione. Dum enim mater gravida ex ſubitaneo & improviſo hæmorrhagiæ, flammæ, muris, aut aliûs rei conſpectu, certam corporis partem, v. g. frontem, labia, genitalia, &c. attingit, ab idea hac concepta, & ſpiritibus animalibus repræſentata, ſpiritui inſito ſimul alterato rei conceptæ character, & ſic fœtui eadem in parte nævus certus imprimitur. Sic notum eſt HELMONTII exemplum de militis manu abſciſſa, cujus aſpectu gravida quædam filium manu carentem peperit: Sic paucis abhinc annis in conſiſtorio quodam Eccleſiaſtico in cauſa divortii caſus ſequens de vulva monſtruoſa, erinacei vultum repræſentante, adeoque congreſſui inepta, ventilationi ſubiiciebatur: Scilicet fœmina quædam Illuſtris, ex proſapia, ni fallor, Comitis cujuſdam oriunda, altera aut tertia nuptiarum die circa veſperam inter ſaltandum à Tychone citata, veſicam exoneratura, in proximum conclave ſe recipit; inter mingendum verò ex improviſo erinaceus in angulo deliteſcens proruit; quo perterrita genitalia fortè attingit: unde ſuo tempore filiam peperit, quæ pudendis non ſolùm erinacei vultum repræſentavit, ſed cui etiam debito pubertatis tempore loco pubis pili craſſiores, aculeos erinacei ferè referentes, effloruerunt.

Denique tertiò ſupereſt conſideranda Ratio *Excernendorum ac Retinendorum* in nutricibus. *Excreta* quod attinet, hæc inter primarium obtinent *menſtrua muliebria*; nam ſicut gravidis, ita etiam in lactantibus naturaliter ſupprimuntur *menſes*, probabiliter in ſalutem fœtus. In habitioribus tamen, ſanguine turgeſcentiore præditis, Viraginibus dictis, vel plethoricis, ſubinde primis geſtationis menſibus etiam adhuc ſub ipſo lactationis tempore iiſdem ordinaria periodo crebriùs fluunt; qualia collegit exempla SCHENCKIUS *in Obſervat. pag. 754. & 630.* Iam verò obſervandum, quoties nutrici fluunt *menſes*, quod tunc fœtus minus commodè ſe habeat, & ſenſilis in eo obſervetur alteratio, languidus, lachrymoſus ac imbecillis ſit toto menſtruationis tempore; quo ceſſante ceſſat etiam dictus languor fœtus: Id quod itidem obſervatum à PAULO ZACCHIA *Quæſt. Medico legal. lib. 7. Tit. 3. quæſt. 3. pag. 499.* Nempè certa fermentatione maſſa ſanguinea ſub menſtruatione agitatur, & turgeſcit, unde & menſtruam febrim, ſive omni menſe, cum ſanguis per genitalia evacuaretur, recurrentem, ex acriori ſcilicet ſanguinis efferveſcentia obſervavit LINDANUS *in Coll. Manuſcr. ſuper Hartm. Prax. Chymitricam*, ſub qua commovetur camarina cacochymiæ; unde tunc menſes partim curant, partim præſervant multos morbos chronicos: Si ergo commovetur camarina ſub lactatione, exinde lac tunc temporis alteratum, & ſimilem fermentativum concipit motum, qui & turbat infantis primam digeſtionem, & vitalem ſanguinis fermentationem vitiat, fœtum lædit, & eundem ægrorum reddit; forſan ſimili quodammodo ratione, atque quando adulti cereviſiæ potui vel vini adſueti, ex potu talis liquoris adhuc nonnihil fermentantis ceu extraordinariè affecti ſubinde non leviter læduntur. Imprimis inſigniter alteratur lac, ſi furtiva nutrix utatur Venere, aut clanculum denuò fuerit imprægnata; corrumpitur hinc lac, & horridam quodammodo acquirit impreſſionem, fœtui nocivam; unde iſtud nauſeat infantis ſtomachus, ut ſubinde ſponte ſe ablactent infantes: id quod & in brutis obſervabile eſt; ut curioſo exemplo obſervatum à GRÆFIO *de Organ. Virorum Genital. p. 126.* de cane felem lactante. Lac ita depravatum, ne dicam corruptum, ab infante hauſtum, tanquam hoſtile, aut in ejus ſtomacho in peregrinū caſei coagulum abit, tenello infantis ſtomacho mirè infeſtum, adeò ut eidem exinde ſtigma, caſei aver-

averſatio multis familiaris, & per totam vitam durabilis, imprimatur; aut lac alia ratione in liquamen dulce putridum, flaveſcens, &c. alteratum, diarrhœas, maciem, ac modò dicta mala infert. Ob id & Medicorum eſt præceptum, toto lactationis tempore nutrices à coitu abſtineant; unde etiam lactantes matres à redditione debiti excuſat, propter inſignia fœtus nocumenta: PAULUS ZACCHIAS *loco ſupra citato*. Quod verò ex alteratione lactis poſt impregnationem, & inde in ſtomacho ejus facta caſeatione, oriatur averſatio caſei, poſtmodum per totam vitam durabilis, præ cæteris eleganter deducit MARTINUS SCHOOCKIUS *Tr. de Averſatione Caſei*, & Illuſtris DIGBY *Tr.* ſatis accurato & eleganti Phyſico, *de Immortal. Animæ hum.* uti & *de Nat. Corpor. cap. 38. pag. 437.* & denique SCHOTTUS *in Phyſ. Curioſ. cap. peculiari* prolixiùs *de Averſatione caſei pag. 534.*

CURA.

Lactis hæc & *lactationis vitia* aut *errata* ex iis, quæ hactenus dicta ſunt, facillimè quivis corrigere valet; Nempè ſemper habeatur reſpectus, ut omnis ejus ſub digeſtione prima oriunda *vitioſa aceſcentia*, hincque grumoſa *coagulatio*, ceu familiariſſima vitia, quantum poſſibile, præcaveantur. Unde in infantum curis vel maximè nutricum habenda eſt ratio, cùm peccatorum earum pœnas ſæpiſſimè luant infantes inſontes. Propterea mulieribus vel nutricibus commendatiſſimus ſit uſus *aniſi* & hinc *fœniculi*, ſive ſemina eorum poſt ſingulos paſtus comedantur, ſive radix ſaltem & herba fœniculi quacunque ratione uſurpetur, & ex his parata medicamenta: nam præter lactis ubertatem, etiam ſaluberrimam vim, & corruptioni minus obnoxiam, ipſi ſimul conciliant aromatica volatili oleoſa natura vitioſam & præmaturam lactis aceſcentiam & coagulationem prohibent & corrigunt; quin & *tormina* & flatus infantis feliciter tollunt, blandèque inteſtina abſtergendo infantes laxant. Caveat nutrix ſimul ſedulo, ne aquæ frigidæ diutiùs aut crebriùs manus immergat, vel ne crebriùs pedibus nudis in loco frigido ambulet, & ſtatim ab hoc lac infanti infundat ſic enim ſtatim lac in mammis alteratur, nec infantes tantum, ſed & ipſa nutrix, ventris tormina ſolent pati.

Quodſi *inopinato terrore* perculſa, vel *ira* commota fuerit mulier vel nutrix, lactiſque graviorem alterationem metuat, primò omne lac ex mammis priùs *emulgeat*, poſteà aſſumat *ſpermatis ceti* ʒß. ad ʒj. cum lapillorum cancrorum, vel *antimonii diaphoretici*, vel coralliorum, gr. xv ad ℈j. in hauſtu cereviſiæ calidæ, & ad blandum ſudorem ſe componat, quo omnis lactis corruptela ſic emendetur; ſperma ceti enim quemcunque grumum & quodcunque coagulum lactis promptè diſſolvit. Vel

♃. *Cornu Cervi ſine igne* ʒß.
Salis card. bened. ʒß. ad gr. xv.
M. F. Pulvis: S.
Reſolvens pulvis ſudoriferus,

Capiat in aqua florum ſambuci, & blandum ſudorem expectet.

Vel in tumore, dolore, & duritie ſuperveniente, & ita inflammationis metu:

♃. *Cornu cervi ſine igne* ℈j
Antimonii diaph. ℈ß.
Sal. vol. cornu Cervi aut *viper.* gr. viij.
M. D. S. ut *antè*.

Vel horum loco ſpiritum ſalis ammoniaci à ʒß. ad ʒj. in aqua cardui benedicti hauriat, & ſudorem plus minus largum expectet, imponendo ſimul mammæ in leviori quidem affectu emplaſtrum de ſpermate ceti Mynſichti: in graviori vero inducendo mammæ emplaſtrum de galbano crocatum Mynſichti, cum ana gummi ammoniaci, in aceto deſtillato ſoluti, invicem liquefactis, & linteo denſo inductis, confectum, quàm calidè perferre poteſt: utroque in caſu deſuper ſacculum interpaſſatum ex oryza confectum probe calefactum imponatur, ut per ſudorifera iſta alcalina diſſolutum lac horum adjumento promoveatur in motum, & ſtagnatio ejus ac grumeſcentia ita corrigantur maturè. Aliud emplaſtrum, lactis coagulationem à terrore præcavens, habet SYLVIUS *in Praxi pag. 387. §. 45.*

Uti autem in infantibus adhuc lactentibus imprimis habenda eſt ratio corruptelæ lactis, & inde natorum liquaminum multiplicium, in ſpecies cruditatis acidæ; ita in infantibus ablactandis habenda quoque eſt ratio digeſtionis primæ, & propter voracitatem ſeu addiphagiam cumulatorum excrementorum acidorum viſcidorum, unde morbi infantum ablactatorum maximam partem oritur, ad quæ in cura primariò reſpiciendum venit.

Nævi Materni, cum ſibi relicti, imprimis profundiores, ad ultimum vitæ terminum remaneant, & ad reliquarum corporis partium modum adaugeantur, maturam requirunt *Curam*: pro quo optimum remedium eſt ſecundina, ſive propria, ſive alius fœtus, ſi eadem adhuc cruenta & calida nævus mox à partu aliquoties fricetur; ſicut & puelli mortui attactus & quidem ſæpiùs admiſſus, à multis laudatur. Quidam requirunt ſecundinam primiparæ & puellum primogenitum; ſed non neceſſe eſt; modò ſæpiùs repetatur. Lintea etiam ſanguine menſtruo tincta ſufficiunt; quibus nævi probè fricandi: ganglia enim hiſce linteis curata vid. HELMONTIUS laudat frictionem cum pomis redolentibus, de qua vid. *Tract. de Magnet. Vulner. Curat.* Itali contra hos nævos bufones cruſtatos, *ſeu teſtudines*, tanquam ſecretiſſimum remedium commendant, ſanguinem linteolis exceptum applicando, & ſimul particulam carnis imponendo. His non juvantibus ad corroſiva magis accedendum, v. g. aquam Divinam Fernelii. Huc etiam pertinet ſinapi maſticatum, cum quo pars defœdata frequentiùs fricanda. Ubi verò integra corpora excrevere, eaque majora, propriis vaſis ſanguiferis & nervis majoribus inſtructa, per conſtrictionem & abſciſſionem ſunt auferenda.

Quoad *Ablactationis Tempus*: lactet infantem mater præter propter annuo ſpatio; ablactandus poſtmodum venit commodiſſimè verno & autumnali tempore poſt æquinoctia, idque potius creſcente luna, quàm decreſcente. Sub alteratione hac maximè lædantur infantes à potu nocturno cereviſiæ, vel aliorum liquidorum; hinc enim ſtomachi atonia, inflatio totius abdominis, diarrhœa, & mille mala ſuperveniunt: Propterea potui nocturno ſemper aliquantulum eſſentiæ abſinthii addendum, partim ut amarore hujus deterreantur ab ulteriore potu, partim ut hoc modò medicatus ipſe potus ventriculo & primis viis medicamentoſus evadat, nec ampliùs noceat. Sin verò ſupradicta mala ex potu nocturno jam orta ſint, corriguntur optimè, pauxillum vini Malvatici propinando: externè verò ſacculum ex mentha, roremarino, angelica, caryophyllis, nuce, & ſimilibus aromaticis, confertim abdomini applicando.

ARTICULUS IV.
DE
VITIIS PULTIS.

HÆc vitia lactis fuere, reſtant adhuc *Errata Pultis*, ceu ſecundum genus eorum in aſſumptis.

Sunt hæc potiſſimum
1. *Præparatio*;
2. *Propinatio*:
quæ culpantur.

Quoad 1. deteſtor in pulte imprimis farinæ crudæ uſum, quæ vel cum aqua ſimplici, vel cum lacte ſubacta & cocta, ac in pulmentum viſcidum, craſſum & glutinoſum, &c. redacta, quid aliud dabit, quàm paſtam tenacem, crudam & viſcidam, utiliorem bibliopegis pro glutinandis chartis, quam infantibus pro nutrice? Jam verò notum eſt, quod farina quæcunque cum aqua ſufficienti ſubacta, & in loco tepido aſſervata, ſpontè ſua & facilè incipiat inſigniter aceſcere, & hinc fermentare, atque ſpumoſè turgeſcere, etiam circa fermenti additionem: quid jam fiet in ſtomacho infantis, quem talis puls ingreditur, & poſtmodum lac butyroſum ſuperfunditur? Ex hoc nempè præternaturali & ſtomacho peregrino pultis acore emergit materia acida, viſcida, cui ſuper ingeſtum lac mox corrumpitur, & in grumos caſeoſos coagulatur, adeoque digeſtio prima exinde depravatur inſigniter. Siquidem ob fermentationis farinæ in panificio pro adultis etiam ſummè neceſſariæ defectum difficillimæ eadem paſta exiſtit digeſtionis, quia laborioſæ in ventriculo fermentationis. Conſiderate ſaltem, quod panis ex quacunque farina confectus, non ritè fermentatus, ac ita pro digeſtione ſtomachali faciliùs ſuſpicienda, & in aliis unà aſſumptis promptiùs adjuvanda ineptus, ex defectu acidi ſpirituoſi volatilis, crudam farinæ mucaginem reſolventis & volatiliſantis, adultis maximè ſit noxius, & quàm fœ-

fœcundus ſit genitor morborum chronicorum, quod præter quotidianam experientiam vel muliebris loquitur ſexus, ex talis panis eſu menſtruorum patientes defectus & cachexias, ut pluribus videri poteſt KERGERUS *de fermentat. Sect. 3. cap. 2. pag. 216.* & SCHOOCKIUS *de Ferment. cap. 2. & 3.* Quid ergo fiet, ſi edamus panem ex farina cruda cum aqua ſubiecta? Aſt robuſtus eſt adultorum ex ſpirituoſiori ac acriori fermento ſtomachus, debilis è contra infantis. Ingerat quis tale pulmentum glutinoſum & viſcidum infanti, & ſuperaffundat lac butyro & caſeo pingui turgidum, quidni talis puls infantibus erit admodum nociva? tenax nempe & glutinoſus, ſtomacho ponderoſus, vitioſoque acore intensè tinctus emerget mucus, mille malorum in junioribus talibus fœcundus parens. Potius ergo farinæ talis pro meliori digeſtione fermentativa præparatio extra corpus præmittatur, quàm quod tanto ſanitatis periculo eadem in ſtomacho demum inſtituenda ſupponatur. Perſpexerunt hoc, & rejecerunt ob id tales pultes jam olim plures inſigniores Medici, uti de hoc videri poteſt VELSCHIUS *de Vena Med. ſeu Dracunculis Veter. Excitat. de Verm. capill. infantum pag.* 261. Conf. ſimul HILDANUS *Cent. 6. Obſerv.* 34. qui periculoſiſſimam pylori obſtructionem, à tali ſpiſſa pulte natam, obſervat.

Quoad 2. poſt pultis præparationem culpo etiam ejus *uſurpationem*, dum conſuetæ ſunt mulieres vel nutrices, ut pultem priùs ingerant in proprium os, & cum ſaliva ad debitam fluiditatem ſubactam poſtea in os infantis intrudant. Conſideramus ergo ſalivam, & ejuſdem ſingularem fermentativam vim, à modernis ſufficienter declaratam, (ratione cujus proficua ſanè eſſet ejus cum pulte miſcela, ſi exactè ſana nutrix eam inſtitueret) quàm promptè ſub ejus vehiculo ratione, hujus virtutis fermentativæ etiam morbi contagioſi promptiſſimè ſoleant communicari, & propagari in diſtans; ob id minus iſtam nutricis delibationem permittere poſſum, cum exinde facillimè ad morboſam corruptelam puls diſponatur, imprimis ſi tantillum ſcorbutici fermenti gingivas & ſalivam inquinaverit. Si ergo ſaliva talis nutricis vel tantillo cacochymiæ vel ſcorbutici eſt inquinata, eo etiam inquinat infantem; cum tamen per ſe puls ſit ſatis nocens.

Supereſt pultis correctio, quæ conſiſtit in eo, ut loco farinæ ſumatur panis triticeus, vel, ut vocant, ſimilagineus, qui nonnihil exſiccatus vel induratus, probè tritus, cum lacte vel cum aqua, adjecto vitello ovi, in pultis conſiſtentiam mollem coquatur, tantillum *ſeminis aniſi pulveriſati* ſuperaddendo. Experientia me hactenus docuit, talem optimè conducere tenellis, & ubertim eos nutrire, variaque mala præcavere. Nempè fermentatus panis ſimilagineus, adeòque facilè reſolubilis, promptiùſque in ſtomacho digeſtibilis, melior eſt, quàm paſta farinacea cruda, unde ſalubriores fiunt pultes. Pauciores enim ſic elevabuntur flatus, & mucus erit longè liquidior poſt ejus uſum, & minus viſcidus, qui etiam faciliùs poteſt abſtergi, quàm è communi pulte fieri ſolet. Sed etiam non nimia quantitate propinetur puls, verùm tantum ſaltem, quantum citra coctionem abſumit infans.

Quibus hactenus dictis ritè obſervatis, nullum eſt dubium, quin infantes vitam ſanam ſint conſervaturi diutiùs.

CAPUT IV. DE MORBIS INFANTUM PRÆCIPUIS.

SEd quàm facilè hæc imperantur, quæ tantum non impoſſibilia ſunt, ut obſerventur; idque tam à matre, quàm à nutrice, non poterit tamen tàm rigoroſum regimen inſtitui; quin propter multiplices circumſtantiarum varietates colligatur tandem ſuccus acidus, copioſior vel parcior, acidior vel temperatior, viſcidior & pituitoſior vel ſeroſior; unde morbi infantiles plerique ſucceſſivè propullulant. Sub hoc enim nutritionis curſu frequentiſſimis tenelli obnoxii ſunt ægritudinibus, quæ & ipſæ poſt ablactationem non ſtatim deſinunt, quin interdum facta ablactatione demùm ſe prodant, ob errores circa nutritionem commiſſos. Primitus inteſtinorum tormina frequentiſſimè cruciant illos, cum quibus excreta alvi à conſueta flavedine ſubinde deflectunt, & obſcuriori colore ſubinde viridi omninò, porraceam vocant Practici bilem, tincta apparent: quin & cum hoc peregrino colore (rariùs ſine eo) eadem ipſa non in debita fluida æqualiter permixta conſiſtentia cernuntur, ſed in parvos quaſi grumulos diſcerpta procedunt: præter quas vitioſas excretiones & copioſior alvi fluxus ſeu diarrhœa non rarò eos delaſſat. Juxta has paſſiones, & vigiliæ pertinaces maximè neceſſariam junioribus ſomnolentam quietem tollunt, aut interrupti pavores eandem turbant, prodromi ſcilicet gravioris mali epileptici, cui vel maximè iſta ætas eſt obnoxia, ſive interiores abdominis tantum convellantur partes & thoracis (quod noſtrates vocant *epilepſiam in corpore*) ſive externa concutiantur membra. Hypochondriorum præterea flatulenta intumeſcentia, tumorque præcordiorum anguſtat eoſdem, non minus quàm difficilis reſpiratio tuſſiſque perquam vel ex eo moleſta, quod aut neſciant aut nequeant rejicere ea, quæ ad tuſſim proritant, niſi repetitus vomitus ſpontè natura vitioſa auſpicatò eliminet. Utut autem viſcerum & membrorum mollis extenſilitas aptiſſima ſit pro uberiori augmentante nutritione; crebrò tamen exareſcunt potiùs, aut deficiente nutrimento atrophia laborant, aut, nutriantur licet, vitio tamen hujus nutritii ſucci prava non rarò effloreſcunt tubercula, in ulcera ſanioſa & cutaneas partes inſtar favorum in mellificio exedentia, aut tineæ inſtar cranii tegmina erodentia: quibus malis nec linguæ artificioſus muſculus, nec palati concamerata ſtructura carent, quin ulcuſculis, Aphthis appellatis, infeſtentur. Ut nihil dicam de febribus variis, in ſpecie lentis, item de variolarum, & morbillorum contagioſo inſultu, muſteum tenellorum ſanguinem, non minus quàm paulò adultorum magis, febrili turgeſcentia & tantum non efferveſcentia turbante. Supervenit tandem & dentitio, doloroſa eadem, & peſſimorum ſymptomatum concitatrix; non ſecus ac intertrigo, ſive cuticulæ tenerrimæ hinc inde facta excoriatio. Ac ne malorum aliquid deſit, lumbricorum incondita turba, quibus non malis mulctat infantes? in inteſtinis qui hoſpitantur, dum crinones ſeu capillares vermiculi intercutanea loca catervatim inhabitant.

Talis tantaque malorum ſtrages imminet pueris, ut rectè cum PLINIO *in Proœm. lib. 7. Hiſtor. Natural.* dicendum ſit; *à ſuppliciis vitam auſpicatur homo, unam tantùm ob culpam, quia natus eſt* aut aſſerendum cum ſapiente SOLONE. *Homo eſt putredo in exortu, bulla in omni vita, eſca vermium in morte.*

CAUSA PROXIMA.

Detectis hactenus remotioribus cauſarum morbificarum fontibus, dum exactiùs conſideramus omnia hæc vitia, & nocendi rationem proximam ſeu rationem cauſandi, perſpicuum euadit, *ſuccum vitioſe acidum*, nunc *viſcidum*, nunc *aqueo ſeroſum*, defectu primæ digeſtionis in ventriculo, ejuſque in inteſtino duodeno perfectionis, edeoque ex cruditate acida coaceruatum, eſſe *Cauſam proximam & radicem* omnium fere *affectuum infantilium*. Hunc, ſive Galenicorum pituitam acidam, ſive Paracelſiſtarum ſal acidum, ſive tartarum fęcalem appellare velitis, mihi perinde eſt; ſimus namque in verbis faciles, modò in rebus conveniamus. Nempè omnia *vitia lactis* in ſtomacho concurrunt inque eo magis alterantur, & in *coagulum acidum* abeunt, idque eò magis, quò copioſiùs aut inordinatiùs ingeritur, hinc ſpiſſeſcit; & facta per coagulum ſeri a contentis ſeparatione caſei cum butyro pernicioſus grumus nunc in ſtomacho, nunc in inteſtinis ſubſidet, & plus minus pertinaciter agglutinatus hæret; unde oriundus mucus impensè acidus & ponticus originem ducit; id quod excreta inde per alvum viridia, ſeu porracea & æruginoſa, quaſi grumoſa, & quamplurimi morbi, ſufficienter declarant, dum præter tormina ſæpe corripiuntur epilepſia, flatibus, inflatione præcordiorum, convulſionibus, puſtulis, acoribus, favis, morbillis, variolis, atrophia, &c. Confert huc ſuum ſymbolum *puls farinacea* cruda & viſcida facilè aceſcibilis, unà cum retento & plus minus corrupto meconio, unde ex conditione loci, hoc eſt ſtomachi calidi, & ratione contentorum, uti & ingeſtorum lacteorum & pultaceorũ, intenſus acor neceſſario & de facili oritur; qui nunc materia viſcida irritatus in primis viis ſuas ludit tragœdias; nunc vehiculo aqueo ſeroſo & lymphatico ulterius diſtributus, etiam aliis & remotis in locis mille malorum exiſtit artifex: Clara hæc euadunt ſpontè modò ſuperiùs explicata probè conſideremus, in ſpecie quæ de retentione meco-

meconii, vitiis lactis & pultis, dixi. Confirmat etiam hoc medendi ratio, quæ ordinario & optimè inſtituitur per *alcalia*, tam *fixa* quàm *volatilia*, in ſpecie per *ſalia volatilia*, aromatica oleoſa, infantibus optima remedia, quæ *acidum* deſtruunt, & *ſeroſum* evacuant.

Hæc tamen non ita intelligenda ſunt, ac ſi hæc quaſi ſolitaria ſint *cauſa proxima* horum affectuum, ſed quod etiam ſubinde, rariùs tamen, alia errata in corpore tenello obſerventur; ubique enim excipiendi ſunt *morbi hæreditarii* utut occaſione tali ſubinde maturiùs expergiſcantur, uti & à lactantibus transplantata morborum ſeminaria, aut alioſum hauſta contagia. Præterea *lac* in ſui corruptione mille larvas induit, mille inde nocendi artes, non tantum dum adhuc in mammis turget, ſed in ſpecie, dum nunc in ſtomacho, nunc in inteſtinis à *bile* & *ſucco pancreatico* diverſimodè alteratur, ſubinde à reſtitante meconio ſimilibusque excernendis inquinatur, quin & propria ſponte de facili corrumpitur, unde diverſimodè dulceſcit, amareſcit, colliqueſcit, virideſcit, liveſcit, putreſcit, vermineſcit, aliaſque quàm plurimas peregrinas adſciſcit ſibi qualitates: nam & jam in tenellis ſexcenta ſeu potius infinita Hippocratea, de quibus *Autor libri de Priſca Medicina*, locum inveniunt. Unde tam in abdominis viſceribus, quàm maſſa ſanguinea, & inde derivatis reliquis contentis liquoribus activis, quàmplurima præternaturalia nocumenta præſtò adſunt; Utut frequentiſſimum & familiariſſimum ſit nocumentum, ſi in *coagulum acidum* aut cruditatem acidam abeat.

Verùm hoc quibuſdam paradoxum videtur, infantibus tenellis ſemilacteis, adeoque dulci rore chyloſo ubique perfuſis, ex lacte dulci primitus concretis; & eodem cum pulte inſipido dulci enutritis peccare poſſe *acidum* adeo nocivum, & ſubinde *exceſſivum*, à quo tam tetra ſuperveniant ſymptomata. Sed clarius redditur facilè totum negotium, modò conſideremus *aſſumpta* tam matris utero geſtantis, quàm nutricis lactantis, & poſtmodum ipſam *naturam lactis*, cum facilè patebit, quod ſubinde *acidum*, etiam ſatis *exceſſivum*, in fœtu tenello poſſit congeri. Frequens eſt, ut mater & nutrix ex dictamine appetitus ingerant manifeſtè acida; ſed poſito, non veſci talibus, certum tamen eſt, matrem & nutricem veſci ſaltem pane, & bibere cereviſias: Jam verò in pane omni, in ſpecie ſecalino, ſemper adeſt ſpiritus acidus, volatilis tamen, ſaluberrimus quidem in ſe, ſed adeò potens, ut etiam duriora corpora, v.g. corallia, vitrum antimonii, martem, ſaturnum, aliaque rodere & diſſolvere queat. Jam verò panis cum aliis aſſumptis etiam materiam lacti ſuggerit; unde hic ipſe acor, quamvis in ſtomacho ſub digeſtione, & in jejuno ab alcali bilis, alteretur plus minus in ſalſum volatile; nihilominus adhuc in lacte occultus hæret, qui per ſe quidem eſt innocuus, data tamen occaſione facilè denuo ſe exſerit & operatur, & dicta mala infantibus infert; hinc enim tam facilis lactis aceſcentia, & aſſumpta acida, matri ac nutrici innocua, tamen infantibus per lac revera ad guſtum dulce, ſunt torminoſa, & vel maximè hoſtilia. *Cereviſiæ* quoque facillimè aceſcunt, cùm modica lupuli pinguis aromatica conditura non ſemper ſufficiat, quin tandem aceſcat. Si ergo cereviſia nouella, vel à fæcibus nondum ſufficienter depurata, fermentando in ſtomacho facillimè aceſcens, aut cereviſia inveterata jam nonnihil acidula à nutricibus ſubinde ingeratur, facilè in his ſuo acore lac inquinat, ut conſequenter in fœtu quoque evigilando lac dictum acorem poſſit inferre. De cætero his ipſis vix ulla eſt cura, quantum ſua aſſumpta fœtum aut infantem afficiant, utut earum delicta diu poſt demum luant infantes, idque data qualibet occaſione, utplurimum per epilepſiam, ut ſuprà monitum. De *fructibus horæis*, efferveſcibilibus facillimè, acetariis & ſimilibus, gravidis pariter ac lactantibus, citra reflexionem in fœtum familiariſſimis, res nota eſt. Adeò ut acidum ſit, quod morborum infantilium frequentiſſimus eſt autor: ſicut ſubjectum eius viſcidum eos contumaces ſubindè reddit, aut crebriùs reicidivantes; vehiculum verò aquoſum etiam in remotioribus locis, & extrema corporis peripheria eoſdem propullulare facit.

CURA IN GENERE.

Pro horum correctione, & inde natorum morborum cura, in genere, remedia talia conueniunt, quæ *acidum* abſorbent vel *deſtruunt*, *viſcidum incidunt*, ſeu attenuant, & utrumque pro ratione occaſionis, tam per *urinam*, tam *inſenſibilem tranſpirationem*, quàm per aluum euacuare, primaſque vias ſeu fomitem morboſum abſtergere valent. Adeoque mox à nativitate propinanda ſunt, & ſubinde repetenda remedia *temperata*, his indicationibus ſatisfacientia: inter quæ prima ſunt ex animalium partibus parata *ſalia volatilia*, in ſpecie *oleoſa*, quæ optimè acidum corrigunt, & in ſalſum alcalinum blandum tranſmutant, diureticum pariter & diaphoreticum; quin etiam penetrando potentiſſimè attenuant & reſolvunt quaſcunque obuias cruditates viſcidas, & ſic lac ſalubre & à corruptione præſervant; unde *ſpiritus ſalis ammoniaci* vel ſimplex, vel cum aromatibus deſtillatus, ſicque factus oleoſus, item *ſpiritus ſalis ammoniaci anniſatus* & *caryophillatus* convenit. Optimè etiam conveniunt aliquot guttæ ſpiritus cornu Cervi, & quem mille encomiis extollo pro curandis infantibus, *liquor cornu Cervi ſuccinatus*, à B. *Doctore* MICHAELIS primitus in uſum vocatus, & hactenus mille experimentis multis in caſibus adultorum pariter ac juniorum utriuſque ſexus comprobatus. Hæc enim ſalia volatilia hoſtiles acores altiùs in corpus tenellorum penetrantes, & inde ortas convulſiones & epilepticas paſſiones corrigunt & ſedant, eorumque declinantem ſanitatem firmant: hinc etiam ſpiritus cornu cervi ſuccinatus, puſillo ad duas vel tres, infanti unius anni ad ſeptem vel octo guttulas, eſt expertum remedium in epilepſia infantum. Paratur modò laudatus liquor ex ſpiritu cornu cervi & ſale volatili ſuccini, ab omni oleoſitate empyreumatica crebrioribus cum aqua & ſpiritu vini ſolutionibus, & inde ſublimationibus, purificato, ana quantum ſufficit, ut imbibat & ſoluat intimè dicta ſalia: quæ miſtura, utut efferueſcat primitus, cùm ſuccini ſal volatile acidum ſuaviſſimum admodumque delicatum conjunctum habeat; brevi tamen amicè coeunt, & digeſtione debita ac cohobatione reiterata liquorem hunc commendatiſſimum conſtituunt. Nec eſt, quod generoſa nimis nimiſque graduata pro infantibus putemus *ſalia volatilia*; nam circumſpectus uſus in lacte nutricis, vel in *aqua* aut *ſyrupo menthæ*, *fœniculi* &c., & limitata ad guttulas ſaltem doſis, optimè poteſt accommodari tenellis pariter ac paulò robuſtioribus infantibus; & licèt, dum propinantur infantibus, mirè mutentur, nemo tamen interit; mox enim ad ſe redeunt, & aliquot doſibus repetitis iiſdem quatenus conſuetis minus ſolent angi. Miratus ſum ſæpius, à quibuſdam vel præconceptis opinionibus excæcatis, uel experientia debita deſtitutis Medicis, cum pavore quaſi audiri ſalium volatilium mentionem, ſpeciatim pro infantum cura, cùm tamen ſub legitimo & circumſpecto uſu Deorum manus eadem vocanda exiſtimem. Volatilibus hiſce alcalibus & fixa per ſpiritum uini temperata in ſolutiones tinctas etiam ſubjungenda erunt, imprimis tinctura tartari, & tinctura ſcoriarum reguli antimonii.

Præter ſalia hæc uolatilia acriora & aromatica, conveniunt etiam infantibus ægris ſubjecta alia aromatica & oleoſa, ſuo volatili ſale non deſtituta. Inter hæc eminet *Aniſum*, ejuſque ſemen pulveriſatum; quod recens, doſi ℈j. ad ʒß. aromatica ui uitioſas aceſcentias corrigit, & inde productionem flatuum impedit, blandeque inteſtina abſtergendo tenellos laxat; ſicuti commendatur ab HEURNIO *in Meth. ad Prax. lib.* 2. *cap.* 26. Iuxta hæc *Caſtoreum* benedicta eſt Medicina, mirè temperans acidum auſterum, & qualcunque conuulſiones & tormina leniens. *Myrrha* quoque omnem corruptionem & acorem tollit, & balſamica ui quamcunque corruptionem putredinalem inhibet, indeque ad vitam longam ab HELMONTIO commendatur *Tr. Arcan. Paracelſ. pag.* 626. Unde PARACELSUS ipſe *in Conſil. antipeſtil. Sterzingenſ. Myrrham* junioribus & infantibus, ceu optimum peſtis præſeruatiuum, commendat. Præterea *Tinctura ſalutis* B. Doctoris Langii ex myrrha *cum ſpiritu vini tartariſato* uel *tinctura tartari* parata, ſalutare eſt pueris remedium, corrigens acidum, & reſolvens uiſcidum; loco cuius etiam *ſpiritus ſalis ammoniaci cum* ſpiritu uini paratus pro menſtruo pro elicienda *eſſentia mirrhæ* capi poteſt. Facit huc etiam *Elixyr proprietatis ſine acido* paratum, per alcalia nempè, vel fixa, ut ſal tartari, & hinc diſſoluta cum ſpiritu uini, uel uolatilia, cum ſpiritu ſalis ammoniaci: hoc ipſum enim iis, qui adhuc lactis gaudent nutrimento, mirificè conducit, ſicut poſt ablactationem id, quod cum acido conſueto modo vulgò conficitur, tutò concedi poteſt.

Hiſce acidum corrigentibus volatilibus, partim ſalinis, partim oleoſis, adiungenda ſimul erunt denique Concreta quaſi terrea & paulò fixiora, acidum, quod talia rodit, in ſe abſorbentia: qualia ſunt imprimis marina ſeu aquatilia, ut

ut *lapilli cancrorum*, & cum his, vix nobilioris uſus, *margaritæ* præparatæ, maxilla lucii piſcis, *unicornu* verum præparatum, *dens hippopotami præparatus*, *corallia rubra*, &c. in genere etiam quævis animalium partes duræ, ut *Cornu Cervi*, tam communi modo, quàm *ſine igne* aut philoſophicè, ut vocant, uſtum, ut & *ebur* ſimili modo tractatum, &c. ex quibus decantatus *pulvis Marchionis* fere eſt compoſitus, qui ad *tormina* & *epilepticos inſultus* infantum mulierculis eſt uſitatiſſimus: item mineralia abſorbentia, in ſpecie cryſtallus, terra ſigillata, antimonium diaphoreticum, *lapis bezoar* animalis. His denique pro ſcopo anodyno aut Thæriacæ aut Mithridatii, aniculis gr. i. vel grana ij. pro una vel duabus doſibus, aut cinnabaris antimonii, aut pulvis epilepticus antimonialis, addi poſſunt. Nec eſt, ut Theriacæ aut Mithridatii vel caliditatem vel narcoſin opiaticam metuamus, modò a grano dimidio ad gr. j. vel ij. pro ratione ætatis propinetur; quin & acida vitioſa temperent, & inde illatas noxas doloroſas blando ſopore fallant. Opiata autem nimis generoſa nocent infantibus, tam ante quàm poſt ablactationem, *jacent ibi ac ſi mortui eſſent*; Conf. PANAROLLUS *Pent. ec. 2. obſ. 27.* V. g. loco pulveris epiletici Marchionis etiam feliciter uſurpari ſolet pulvis pro pueris polychreſtus ſequens:

♃. *Lapill. cancr. præp.* ʒß.
Cornu Cervi ſine igne ℈j. ad ʒß.
Corall. rub. præp. ℈ß.
Myrrh. el. gr. vi vel ix.
Ther. Androm. gr. iii. vel iv.
Ol. deſtill. aniſi gtt. iii. ad vj.
M. f. *Pulvis*: S.
Pulvis infantum contra tormina.

♃. *Cornu Cervi ſine igne* ℈j.
Lapill. cancr. præp. ℈ß.
Myrrh. el. gr. vi.
Ol. deſt. aniſi gtt. iii.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis pro pueris.

Vel
♃. *Lapill. cancr. præp.* ʒß.
Corall. rub. præp.
Cornu Cervi ſine igne an. ℈j.
Salis Card. ben. gr. xij.
Theriac. gr. iv.
Ol. deſtill. aniſi gtt. vi.
M. f. Pulvis.
D. S. ut *ſuprà*.

♃. *Lapill. cancr. præp.* ℈ij.
Salis abſinth. gr. xij.
Myrrh. gr. vi.
M. S.
Ut ante.

De his, quantum ſufficit, in lacte matris vel nutricis, vel in pulte, vel alio vehiculo, infanti propinetur: & loco *ſalis cardui benedicti* vel abſinthii grana quædam *ſalis volatilis cornu Cervi*, vel *ſalis volatilis cranii humani*, vel viperarum permiſceri poſſunt; erit enim ſic uſus ejus longè ſalubrior, magiſque præſentaneus: E. g.

♃. *Lapill. cancr. præp.* ʒß.
Cornu Cervi ſine igne ℈j.
Unic. veri præp. gr. xv.
Salis volatil. cornu Cervi vel *cancr. hum.* gr ix
Theriac. gr. iij.
Ol. deſtill. aniſ. gtt. iv.
M. f. pulvis:
D. S. ut *ſuprà*.

Vel
♃. *Cornu cervi ſine igne* ℈ß. ad ℈j.
Lapill. cancr. præp.
Corall. rub. præp. an. ℈ß.
Salis vol. cornu Cervi gr. vi.
Theriac. gr. iv.
Myrrh. el gr. iii.
M. f. pulvis: S.
Pulvis pro infantibus ſanguinem mundificans.

Item Mixtura polychreſta:
♃. *Aquæ flor. ſamb.* ℥ii.
Spir. ſal. ammoniaci gtt. xii. ad xv.
Curnu Cervi ſine igne,
Maxill. lucii piſc.
Unic. veri præp. an. gr. ix. ad ℈ß.
Syr. Papav. albi vel *Diacod.* ℥iß. ad ℥ii.
M. D. S.

Potio leniens contra tormina.

Temperatus ſic partim, partim reſolutus mucus acidus viſcidus, neceſſe interdum eſt, ut foras eliminetur, idque per alvum imprimis, obſtetricante naturæ defectibus arte. Opiatam hìc ferunt opem *Clyſmata*, imprimis cum *ſale tartari* aut ſimili lixiviali acuata, quæ mucum in craſſioribus inteſtinis reſolvunt, optimèque deducunt, & ſtimulo reliquis inteſtinulis ita injecto, cætero muco deſcendenti vias patentiores reddunt. Optimè parantur ex *decocto florum chamomillæ*, v. g.

♃. *Decoct. flor. Chamomill.* ℥i. vel ℥iß. ad ℥ii.
pro ratione ætatis,
adde
Mell. rutac. ℥ß.
Sal. tartari ℈ß. ad ℈i.
Ol. deſtill. aniſi gtt. iii. vel iv.
M. pro Enemate
D. S.
Clyſma abluens.

Quod injectum feliciter operatur.
♃. *Decoct. emoll.* ℥ii.
Ungu. clyſmat. ʒiii.
M pro Enemate:
S. ut *ſuprà*.

♃. *Spec. emoll.* M. ii.
Bacc. juniper. ʒß.
Cin. clavell. ʒiii.
Coqu. in *aqua ſimplici*:
Colat. ℥iv. adde
Ol. lil. alb.
Mell. mercurial. an. ℥ß.
Miſc. pro Clyſmate:
D. S. ut *ſuprà*.

♃. *Spec. carmin.* M. i.
Sal. tartari ʒß.
Coqu. in ſ. q. *aquæ* ad ℥iii.
Colaturæ adde
Elect. Hier. cum agar. ʒiii.
M. f. Enema:
D. S. ut *ſuprà*.

♃. *Rad. lil. alb.* ʒi.
Flor. Chamomill. M. i.
Sem. aniſi ʒß.
Coqu. in ſ. q. *aquæ*:
Colat. ʒiii. adde
Elect de bacc. lauri ʒii.
Mell. mercurial. ʒiii.
Ol. deſtill. Tereb. ℈ß.
M. f. Enema:
D. *S.* ut *antè*.

Vel loco talium enematum injiciantur ex lacte dulci, ſed cum terebinthina mediante vitello ovi diſſoluta permixto, quæ admodum ſunt egregia, idque in ſpecie, ubi doloroſi abdominis affectus ſimul urgent: E. g.

♃. *Lactis* ℥ij. vel iij.
Terebinth. cum vitello ovi diſſol. ʒij.
M. pro Enemate: S.
Clyſter leniens contra tormina.

Quin ſi & fortiùs agendum per clyſmata, ubi ſtimulanda alvus, & detergendus mucus, non rarò vitreus, etiam talibus ex ſimplici vegetabili decocto paratis, pro fortiori zeumine addendus eſt ſyrupus emeticus à ʒj. ad ʒij. pro ætatis ratione, aut etiam infuſum quoddam antimoniale, nomine aquæ benedictæ aliàs cognitum: qualia pertinacioribus in malis, epilepſiam jam minitantibus, quæ ferè ſemper in infantibus fomitem obtinet in abdomine, convenientiſſima ſunt: E. gr.

♃. *Decoct. carmin. cum* ℈ß. vel ℈j. *ſal. tartari* par. ℥ij. vel iij.
Syr. emet. ʒß. ʒj. ad ʒii.
Mell. roſac. ʒij.
M. S.
Clyſter abſtergens.

Quoad *laxantia*; ſanè infantes benè poſſunt ferre Purgantia, ut rectè obſervavit WEDELIUS *in Opiol. pag.* 38. Quod ſi opus ſit ex lacte farinaque in pulte congeſtum mucum per vomitum evacuare, in ſpecie in aſthmatis aut gravioris ſuffocationis metu, ſufficit *pulvis radicis Ireos Florentinæ* ad grana aliquot (iv. vel xii.) propinatus. Inſtar omnium ſit ſyrupus emeticus ſeu Oxyſaccharum emeticum Angeli Salæ. De hoc, ut apud nos paratur, infanti

unius

unius anni ℈ß. trium annorum ʒß. ſex annorum ʒi. & ſic porrò, ratione ætatis præter propter plus minus propinatur: Quod ſi viſcidior mucus occupet præcordia, parum de ſyrupo nicotianæ poteſt addi: v. g. Infanti unius anni adhuc lactanti:

℞. *Aquæ Hyſſ.* ℥ij.
Sir. Nicot. ʒß.
Emet. ℈j.
M. D. S.
Potio emetica.

Propinatur pro doſi.

Quando infantes teneriores, propter ſordes imprimis viis copioſas, vomitu ſunt evacuandi, tutiſſima eſt methodus, ut recipiatur quantitas ſyrupi emetici, quoad doſin pluribus guttis ætatem infantis ſuperans e. g. gtt. vi. vel viii. ad ℈i. diluatur cum aquæ mentæ vel fœniculi vel alius appropriatæ, ʒß. vel ℥j. & de miſtura hac aliquoties, ſucceſſivè tamen, idque tutius, quàm ſemel pro una doſi, quod periculoſius, cochleare parvum unum vel duo ad tria propinetur, eamdiu continuando, donec ſufficiens evacuatio ſucceſſerit, ſuadente hoc itidem experto LUDOVICI *c. l. pag.* 197. ſic enim ſine ullo periculo poſſunt purgari infantes, & haud facilè nec in exceſſu, nec defectu peccari poteſt: Sit v. g. Infans dimidii anni, cui præſcriberem pro vomitorio:

℞. *Aquæ Menth.* ʒß.
Syr. emet. ʒß.
M. S. ut *ſuprà.*

De hoc cochleatim propinetur, donec ſufficiens ſequatur evacuatio.

Sedulò nempè hoc obſervandum in omnibus remediis, quæ infantibus propinantur, nunc plus nunc minus ſe exſerere in operando poſſe, quatenus vel copioſior mucus, grumuſque caſeoſus, vel parcior, aut prout tenacior vel minus tenax in ſtomacho & primis viis hæſerit. *Faucium irritatio cum penna* oleo intincta moleſtiſſimum eſt remedium; interdum enim fruſtra infantes ad vomitum ſtimulat.

Si per inferiora purgandi ſunt infantes, præter ea, quæ *ſuprà Artic.* 1. *cap.* 3. *pro meconio removendo* laudavi, omnibus palmam præripit *ſyrupus de ſpina cervina* vel domeſticus, vel ſolus, vel cum *ſyrupo de fumaria* mixtus & ſubinde exhibitus; item ſyrupus de cichorio cum rhabarbaro: V. g.

℞. *Syr. de Fumar.* ʒiij.
Domeſt. ʒj.
M. S.
Succus aperiens.

℞. *Aquæ Menth.* ℥vj.
Syr. de ſpina cerv. ʒß.
M. S.
Ut ante.

De quo propinetur infanti pro lubitu.

Vel

℞. *Syr. de ſpin. cerv.* ℥j. (vel bujus & *ſyr. roſ. ſolut.* an. ʒß.)
Lapill. cancr. præp. vel *Maxill. lucii piſc.* ʒß. ad ʒj.
M. S.
Succus aperiens bene circumagitandus.

℞. *Syr. de ſpin. cerv.* ʒß. *Cichor. cum Rhab.* ʒii.
Lap. canc. præp. ℈i. ad ʒß.
D. S. ut *ſuprà.*

Propinetur cochleatim.

Poteſt etiam dilui cum pauco aquæ cujuſdam appropriatæ. Item

℞. *Syr. de ſpin. cer.* ℥j. *roſar.* ʒij.
Lapill. cancr. præp. ʒß.
Corall. rub. præp. gr. xij.
Spiritus Aniſi parum.
D. S. ut ſuprà.

Propinetur cochleatim. Vel

℞. *Syr. de Spin. cerv.* ʒß.
Aqua Cinnam. ʒij.
Spiritus ſal. ammoniaci ʒß.
Lapill. cancr. præp. ℈j. ad ʒß.
Miſta diluantur cum pauca *aqua fœniculi.*
D. S. ut ſuprà.

Singulare aliàs pro reſeranda alvo infantum quid obtinet *Muſcerda*, non niſi ſuperfluè delicatis horrida, cujus minutæ pilulæ No. i. vel ii. aut iii. pulveriſatæ, & cum lacte, vel pulte potiùs, exhibitæ ad imitationem RULANDI *Theſ. lib.* 3. *pag.* 220. optimè ſolent purgare infantes; vel tales pilulæ vi. vel viii. aut x. diſſolvantur in lacte, per linteum exprimantur, & exhibeantur.

Jalappa quoque abſorbentibus in parca doſi addi poteſt, nempè ad immitationem LUDOVICI *in accurata Pharm. Diſſert.* 1. *pag.* 190. qui

℞. *Cornu Cervi uſti præp.* vel *ſine igne* p. iii.
Pulv. Jalapp. p. i.
M. pro pulvere.

Doſis gr. i. vel ii. trimeſtri gr. iii. ad v. pro ratione ætatis & virium, feliciter purgat.

℞. *Cornu Cervi ſine igne* gr. xii.
Pulvis Jalapp. gr. iii. vel iv.
Ol. deſtill. aniſ. gtt. iv.
M. pro 3. doſ. S.
Pulvis aperiens pro aliquot vicibus.

Ablactatis infantibus eadem Jalappa cum tartari cremore commodè poteſt propinari, ſemper grano uno alterove excedendo annorum numerum, v. g. pro purgando infante quadrienni:

℞. *Crem. tartari,*
Pulv. Jalapp. an. gr. v.
M. f. Pulvis.
D. S.
Pulvis purgans.

Item

℞. *Pulver. Jalapp.* gr. vi.
Tartari vitriolat. ℈ß.
M. S.
Ut ante.

Vel

℞. *Pulver. Jalapp.*
Crem. tartari an. gr. vi. vii. viii. ad ℈ß.
M. f. Pulvis pro infante 5. vel 6. annor.

Propinetur in juſculo calido, vel in ſyrupo domeſtico, aut de cichorio cum rhabarbaro.

Vel pro infante 8. annorum:

℞. *Crem. tartari* gr. xij.
Pulv. Jalapp. gr. ix. ad ℈ß.
Ol. deſt. aniſ. gtt. j.
M. f. Pulvis pro doſi.
D. S.
ut ante.

Propinatur in vehiculo juſculi fervidi.

His ipſis quoque Nodulus ex Rhabarbaro pulveriſato in cereviſia ſuſpendi poteſt, cui addenda ſubinde interdum radix Helenii, quæ pulveriſata potui ordinario in nodulo ſuſpenſa, interdum expreſſa, commodè ſatis infantes laxant; non minus quàm dimidia vel unica pilula aloetica ab eodem LUDOVICI *cit. loc.* præſcripta. Habitioribus paulò eadem mutata ſaltem doſi conveniunt. Manna quoque Calabrina purior in pulte & infantibus propinata quantitate plus minus aucta, ʒij. ad ʒß. pro ſcopi vel ætatis ratione, ſuaviter & blandè eoſdem laxare ſolet, ſed eſt ſimul fermentativa, & flatuum torminumque in infantibus author. Præ aliis ſpecificè infantes evacuat Mercurius dulcis & aurum fulminans. Nam cùm graviſſimi infantum morbi in lactantibus oriantur ex acido in fomite plusminus viſcido, & in ablactatis ex ſimili cruditate acida, convenientiſſimus eſt mercurii dulcis uſus & corrigens acidum diſſolvens viſcidum: Infanti, dum adhuc lactatur, gr. j. vel ij. in lacte, vel potius in aqua quadam deſtillata, ceraſorum, menthæ, &c. propinatur. Mirum quantum viſcida & horida evacuat. Datur tutò etiam febricitantibus: Item quando ſuſpicio eſt de nutrice mali moris, neceſſe eſt mercurius dulcis ſedulò infantibus detur. In ablactatis verò datur ad plura grana ferè pro ætatis ratione, tot ſcilicet ferè grana, quot ſunt annorum, in paulò robuſtioribus & vegetioribus ſtimulum grani unis alteriuſve Jalappę addendo: v. g. infanti trium annorum:

℞. *Mercurii dulc.* gr. iij. vel iv.
Sacch. gr. ii. vel vj.
M. S.
Pulvis purgans.

℞. *Pulp. paſſul.* ʒß.
Mercurii dulc. gr. iß.
Pulv. Jalapp. gr. iij.
M. S.
Electuarium purgans pro una vice.

Infanti quinque annorum:

℞. *Mercurii dulc.* gr. v.
Pulv. Jalapp. gr. j.
Conſ. Roſar. q. ſ.

M. f. Bolus. S.
Bolus laxativus.

Egregiè operatur
Infanti ſex annorum:
℞. *Mercurii dulc.* gr. viij. ad ix.
Sacch. ℈ß.
M. f. pulvis. S.
Pulvis purgans.

Puero octo vel novem annorum:
℞. *Mercurii dulc.* gr. ix.
Scamm. præp. gr. j.
M. S.
Ut antea.

Vel
℞. *Pulv. paſſul. min.* ℈j.
Mercurii dulc. gr. viij.
Scamm. præp. gr. j.
M. D. S.
Succus purgans.

Puero decem annorum:
℞. *Mercurii dulc.* ℈ß.
Scamm. ſulphurat. gr. ß.
M. f. Pulvis pro j. doſi.
D. S.
Pulvis purgans.

In ſpecie imminentibus variolis & morbillis mirabilis eſt ejus uſus in principio propinatus; nam tunc ſimul ordinariò vomitus movet, & variolæ faciliùs poſtmodum erumpunt, pauciores fiunt, & minus malignæ, quod probè obſervandum: & pro infantum cura ſingulare quid latet in mercurio dulci. Hic, ubi non videtur ſufficere, ad aurum fulminans me accingo, cujus operationes ordinariè in infantibus ſunt, quòd horridas dejectiones efficiat, interdum etiam vomitus moveat, ordinariò ante vel poſt evacuationem, quiete inſequente: nempè acrimoniam corroſivam, unde ferè epileptica pathemata, in infantibus abſorbet, & ſimul viſcidiſſimas ſordes notabiliter adſtergit; ſaltim doſis probè notanda eſt; potenter enim operatur. Infantibus adhuc lactentibus gr. j. pro doſi, aut in delicatioribus gr. iß. pro duabus ferè doſibus ſufficit, idque quamdiu lacte utuntur; robuſtiores ſi fuerint, aut tenaciores ſordes primas vias occupaverint, ad gr. ij. etiam adſcendere poſſumus: v. g. aliquando infanti ſeptem dierum cum coralliis præparatis auri fulminantis gr. ij. pro duabus doſibus dedi in torminibus gravioribus, in quibus epilepſiæ metuebatur proventus. Infanti duarum ſeptimanarum in inſigni totius corporis æſtu, torminibus acerbiſſimis & epilepſia affecto, cum clyſmatibus præmiſſis præſcripſi ſequentes pulveres.

℞. *Unic. veri præp.* gr. xij.
Ebor ſine igne,
Cryſtall. mont præp. an. gr. vj.
Auri fulm. gr. iiß.
M. pro 2. doſibus:
in *aqua ſucci Pæoniæ* propinandis.
D. S.
Pulvis aperiens ſingularis.

Item aliquando puellæ viginti ſeptimanarum:
℞. *Dent. Hippop.*
Ebor. ſine igne an. ℈ß.
Auri fulmin. gr. ij.
M. pro doſibus.
D. S. ut *ſuprà.*
℞. *Ebor. ſine igne* ℈ß.
Auri fulmin. gr. j.
M. S.
Pulvis ſingularis.

Et ita quidem, quamdiu infantes lactantur, in doſi gr. j. ferè ſubſiſto, rarò plus, interdum, ubi cautiùs agendum, paulò minus propinando.

Quodſi ablactati fuerint, cautior hujus auri fulminantis ſit uſus: quia enim in his deficit lac, aut hujus in ſtomacho coagulum, à quo notabiliter aliàs temperatur aurum fulminans, propterea potentiùs operatur, adeoque ſecundùm annorum rationem grana etiam ordinanda pro doſi: & hinc eſt, quod ablactato ſubinde vomitus moveat, minùs lactentibus; item quod infanti lactenti unius alteriuſve ſeptimanæ tantum propinare queam, quantum ejuſdem lactenti octo vel novem menſium; quia nempè, quò juniores ſunt infantes, eò copioſiori utuntur lacte, adeoque eò magis temperatur aurum fulminans; item quò juniores ſunt infantes, eò temperatius eſt acidum fermentum vitale in ventriculo, quod in ablactatis potentius magis valet diſſolvendo, vel acuendo auro fulminante, unde in talibus etiam potentiùs operatur: Sic infanti duorum annorum, & qui jam diu ablactatus eſt, propinata gr. ij. aliquot vomitus & ſeceſſus movent cum impetu, & ſic porro in aliis. De cætero, quando infantibus, tam lactentibus, quàm ablactatis, copioſæ ſordes occupant primas vias, præſertim acido plus minus corroſivo imprægnatæ, unde hypochondriorum inflationes, epilepſia partium internarum & externarum, aſthmata convulſiva tormina, æſtuationes univerſi corporis, convulſiones &c. in talibus caſibus ſacra anchora eſt aurum fulminans, repetito in uſu adhibendum. *Sunt* qui ſcammonii uſum reliquis præferunt, & ejus aliquot granula in forma emulſionis propinant, & admodum commendant: vel ſi ejus gr. j. aut ii. ſyrupo de cichorio addantur. Sed acrius eſt, & infantibus pernicoſius ſimplex, & vix, præterquam ablactatis & robuſtioribus, locum habet. Horreo eſulinam vel tithymalinam ſcammonii virulentiam, adultis & robuſtis gravem, & ſubinde nocivam, tantò minus infantibus tolerabilem. Quidam etiam mediante nutrice purgare volunt infantes; ſed conſilium eſt inconſtans ſeu incertum, prout ſcilicet plus vel minus alterari poteſt remedium purgans in ſtomacho nutricis; item prout citiùs vel tardius purgabitur infans; propterea, quia res eſt dubia, ſimplici remedio tutiùs laxantur infantes. Huc pertinet aliquo modo, quando papillis pulvis quidam laxativus inſpergitur, de quo PANAROLLUS *Pent.* 5. *Obſerv.* 10. ſed propter ſummam incertitudinem doſeos, quæ in tali caſu ad fœtum certò determinari nequit adeoque ob metum, ne plus debito purgentur tenelli, minus tutum negotium exiſtimo: Vid. BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Hiſtor. Anatom.* 93.

CAPUT V.

MORBI INFANTUM SPECIALES.

Jactis hiſce fundamentis facilis eſt via ulteriùs indagandi ſuprà enarratorum morborum generationes.

ARTICULUS I.
DE
TORMINIBUS VENTRIS.

Quod ergò ſpecialia attinet pahtemata infantum, familiariſſimè affligunt infantes, præſertim recens natos, *Tormina Abdominis*, Germ. *das Reiſen imleibe*, qua ipſis ferè ſunt inevitabilia, unde infantes ſunt inquieti, continuò plorant, pedibus calcitrant, mirè ſe torquent, & hinc inde jactant, mammas recuſant, præterea ſubinde ſimul venter inflatur, aut crepitus copioſi emittuntur, alvus plus minus adſtricta eſſe ſolet, & quæ excernunt, ſunt aut viridia plus minus, & æruginoſa, quæ ordinariò acidum odorem ſpirant, aut flava, ſed quæ brevi poſt in aere virideſcunt, aut ſunt grumoſa. Tormina hæc formaliter ſunt motus convulſivi inteſtinorum, unde non rarum eſt, quod gravioribus his torminibus, cum convulſivis ſpaſmis junctis, non rarò ſuperveniant *epilepſiæ*. Materialiter ſeu occaſionaliter oriuntur à corruptela lactis, quia lac aceſcendo, aut in ſtomacho aut poſtmodum in inteſtinis præternaturali hoſtili ac viſcido acore inteſtina afficiendo, rodendo, lancinando &c. tormina talia induit, eaque eò crudeliora, quò acidum viſcidius & glutinoſius ſe affixerit parietibus inteſtinorum: quin & ex acido per vitioſam cum bile fermentationem excitantur flatus, à quibus ſimul & hypochondria infantum, Ger. *das Hertz geſpann*, uti vocant, & præterea totum abdomen, mirè diſtenditur. Vidi ego aliquando tantam à flatibus abdominis diſtenſionem, ut etiam Hernia ſcrotalis ſequeretur.

Tales infantes, qui torminibus *ab acido exceſſivo* & vitioſo infeſtantur, habent *excrementa* utplurimum *viridia*, ſive, ut vocant, porracea, ſive æruginoſa cum grumis lactis excreti, cum bile ſalina oleoſa volatili permiſta, ex quorum miſcela viriditas iſta exſurgit. Comprobat hoc experientia quotidiana, dum acida, imprimis acria, bilem ſolent in viridem colorem tranſmutare; unde ſimile *acidum* in inteſtinis concurrens & efferveſcens cum *bile*, iſtum virorem inducere poteſt.

Equi-

Equidem viridis color reverà ſub concurſu plurium ex miſcela flavi & cerulei emergit: flavedo in bile clara eſt, & conſpicua; ceruleus color in nullo ſuccorum corporis unquam, nec naturaliter nec præternaturaliter, obſervatus fuit; unde rariſſimum & ferè unicum eſt exemplum, quod recenſet MEARA de lacte nutricis, ſaphirinum colorem exactè referente, *in Exam. Diatrib. de Febribus VVilliſii pag.* 75. Cum tamen cæruleus color ad nigrum accedat propiùs, adeòque in certa luminis maximam partem introſuſceptione in porulos & cum umbrulis miſtione conſiſtat, loco hujus in corpore abſentis acidum, perſpicuum licet, conſtringendo tamen & anguſtando aliquali ſubjecti coagulatione poros flavi corporis, ſufficiet, imprimis ſi dictum acidum & ipſum in ſubiecto nonnihil denſiore & craſiore hæreat, ut exinde viridis ceu medius inter cerulenm & flavum color emergat. Comprobat dicta experimentum GRAFII *de Succo Pancreatico Theſ.* 145. & 147. ubi bilis flava ex miſcela cùm ſpiritu vitrioli atrovireſcentem induit colorem Nec eſt, quod quoad experimenti fidem obiici poſſit, id quod alio mihi obtigit tempore, in ſpiritu vitrioli adhuc contentas eſſe, & ſub rigoroſo ignis examine cum acido ſimul elevatas metallicas cupreas & martiales particulas, quę attactu alcali bilis præcipitatæ virorem repræſentent; ſicuę eædem attactu gallarum in vitriolo atrum colorem induant: nam idem experimentum tentavi & cum ſpiritu ſalis puriſſimo, non ſecus ac cum ſpiritu nitri, & ubique idem fuit ſucceſſus & eventus quod nempe iſtâ miſtura intenſus viror effloruerit; id quod ſimili ratione de lactis vitioſo acore, virorem cum bile producente, verum erit. Hinc talia ſub infantum torminibus excreta, licet non ſemper ſimul *viridia*, ſubinde ſunt tamen *grumoſa*; qui *grumi* ſunt *lac à præternaturali acido condenſatum & coagulatum* quod iſtam larvam induit. Talia grumoſa etiam nunc ſunt *viridia*, nunc *flava*, quorum excrementorum diſcoloratio oritur à *bile per acidum* mutata & corrupta in inteſtinis mox *virorem* contrahunt; ſæpè tamen evenit, ut fœces excernantur flavæ, quæ pauco tempore poſtmodum colorem viridem acquirunt. Cauſa hujus phænomeni eſt: (1.) quod acidum in corpore in bilem, quamdiu in corpore fuit non ſufficienter egerit, propter impedimentum à lacte, continuò vel brevibus intervallis tantum aſſumpto, quippè quod ejus vim temperando infringat: (2.) quia non niſi finita effervеſcentia & facta præcipitatione mutationem rerum accuratam obſervare licet, unde poſt factam præcipitationem, dum aer externus accedit, finita mutua actione & reactione permiſtorum, color tandem tertius emergit; (3.) quia & ipſa commiſta excreta faciliùs forſan in aere libero novum coloris ſchema arripiunt, quam dum in inteſtinis adhuc ſunt coercita Obſervandum quoque hoc loco, atrociſſima non rarò adeſſe tormina, excretis alvi aquæ inſtar leviter flaveſcentis fluidis; quæ nimis fluida: ſubinde adeò acria obſervantur, ut & podex excoriari exindè ſoleat.

Corrumpitur lac nunc à meconio retento, nunc ex proprio ſuo motu alterativo in ventriculo abdominis Meconium quidem peſſimè corrumpit lac, unde ſedulo à partu hoc evacuandum, cùm hoc retentum ex lactis inducta vitioſa corruptela epilepſiæ ſæpius recurrentis fomes exiſtit, Proprio motu aceſcit lac, vel quia nutrices acidis vinoſis utuntur; vel quia copioſus nimis infanti ingeritur, unde recens priori nondum digeſto ſupergreſſum prompte acorem contrahit. Vulgò refrigeratio corpus non immeritò hic accuſatur; nam frigidum facilè lædit tenellum infantis ſtomachum; ut exinde non ritè digeratur lac, ſed acore corruptivo inquinatum ad inteſtina deſcendat.

PROGNOSIS.

Quoad *Pognoſin*: Dolores hi infantum vires proſternunt, crebrò convulſiones & epilepſias excitant.

CURA.

In *Cura* imprimis opera danda; ut alvus ſit aperta cùm alvo obſtructa pathemata hæc inſigniter exaſperari ſoleant: hinc ea, quæ acidum temperant, viſcidum incidunt & abſtergunt, ſunt convenientiſſima; adiungendo ſubinde blanda anodyna, dolorem ſedantia.

Pro his ſcopis conveniunt injecti clyſteres ſuprà laudati, reiterandi: attendendo ſedulò, an magis acrimonia acida, an viſciditas cauſæ peccantis urgeat? ut ita delectus aliquis inſtituatur in clyſmatibus injiciendis, ſpeciatim ſi *tenuia* & *liquida*, laticis cujuſdam inſtar plus minus *flavedine tincta*, utut acerrima, reiiciantur per alvum, ut etiam, pręter gravia infantum tormina, excorietur podex, ſufficiunt clyſmata ſimplicia ex lacte bubulo, vel cum vel ſine *terebinthina*, aut cum pauco ſaccharo impregnata, injecta, quibus dicta acrimonia temperari, & quæ imminet inteſtinorum craſſorum gravis læſio ac excoriatio, tuto præcaveri poteſt: ſi vero *viſcida* ſint, conveniunt *clyſmata ex decocto ſimplici*, chamomillæ imprimis, parietarię, foliorum & baccarum lauri aquæ juniperi, imprimis piſorum, *cum ſale tartari* vel ſimili *ſale lixiviali*, quæ diſſolvunt mucum & abſtergunt. In quo decocto olei deſtillati rutæ aliquot guttæ poſſunt diſſolvi, quod eſt egregium in torminibus infantum: loco olei rutæ aliquot guttæ olei deſtillati aniſi commodè diſſolvantur; nam & huius aromatica vis inteſtina ſolatur, ut utar verbis HELMONTII. Electuarium etiam de baccis lauri commode diſſoluitur in his clyſteribus V. g.

♃. *Spec. carmin.* M. i.
Sal tartari ℈i. ad ʒß.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.*
Colaturæ ♃. ℥iß. ad ℥iii. (prout pro uno vel duplici clyſtere præſcribitur)
adde
Mell. roſat. ʒß. ad ℥i.
Ol. deſt. aniſi,
Bacc. iuniper. an. gtt. iii.
M. pro Clyſmate. S.
Clyſter leniens.

♃. *Spec. Dec. carm.* M. ß.
Bacc. lauri ʒi.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.*
Colat. ℥iii adde
El. de bacc. lauri ʒii.
Ol. deſt. Cumini,
Carvi an. gtt. i.
M. f. Enema:
D. S. ut ſuprà.

♃. *Decoct. Carm.* ℥iij.
El. de bacc. lauri ʒiii.
Vitell. ovi No. i.
Ol. deſt. bacc. lauri gtt. ii.
M. pro Enemate:
S. ut ſuprà.

Item
♃. *Decoct. Piſor.* ℥ii.
El. de bacc. lauri ʒß.
Sal. tartari ℈i.
Ol. deſt ſuccini gtt. iv. ad vi.
M. f. Enema:
D. S. ut ſuprà.

Præter iſta clyſmata internè conducunt lenia Abſtergentia, quæ ſunt ſyrupus roſarum ſolutivus, item pulvis ſeminis aniſi ad ℈j. propinatus, qui maximè conducit tenellis. dum non tantummodò corruptionem lactis acidam corrigit, ſed etiam aromatica vi flatuum generationem impedit, & ut ſuprà monui, blandè infantes laxat; vel præter laxativa *ſuperiùs cap.* 4. allegata, convenit pulvis Comitis de VVarvvich ad ℈ß. propinatus, qui a RIVERIO *Cent.* 1. *obſer.* 27. commendatur. In ſpecie, ubi tormina cum flatibus aut excretis viridiuſculis & porraceis aliiſvè dejectionibus præternaturalibus conjuncta ſunt, in tali caſu non crebrò nimis præbenda eſt mamma, ſed interea

♃. *Aquæ Fœnic.* ℥i.
Spiritus ſal. ammoniaci aniſ. ʒß.
Lap. Cancr. præp. ℈j. ad ʒß.
Syr. de Spin. cerv. ʒß.
M. D. S.
Potio aperiens, benè circumagitanda.

Detur cochleatim crebriùs.

Aqua etiam carminativa Dorncrellii, in qua cum ſyrupo de chamomilla, qui expertiſſimus eſt, aliquot guttæ olei deſtillati aniſi ſint permiſtæ, optimè conducunt: Quin & ſyrupus de corticibus aurantiorum non inconvenienter præbetur tenellis.

Conveniunt porrò cum lacte Corallia præparata, & lapilli cancrorum, addita ſemper anatica portione pulveris ſeminis aniſi; Item Cryſtallus præparata, quæ in horridis torminibus ventris à bile æruginoſa optimum remedium eſt, & ſimilia, abſorbentia; aut loco talium *pulvis Marchionis*, aut, qui præſentanei magis eſt auxilii, *pulvis ſuprà cap.* 4.

dictus puerilis propinetur, augumentando doſin *olei deſtillati aniſi*; vel iſtis acidum torminoſum abſorbentibus *caſtorei* parum addendum; & quacunque ratione fieri poteſt, propinandum. Sin pertinacius malum fuerit, nec talibus crebriùs repetitis quieſcat, ita ut jam vel epilepſia metuenda, *ſalia volatilia*, v. g. ſal cornu cervi, & ſupra dicti *ſpiritus* & liquores ſalini volatiles, imprimis blandè aromatiſati oleoſi, liquor cornu cervi ſuccinatus, ſpiritus ſalis ammoniaci aniſatus, &c. Theriaca aut Mithridatium piſi vel minoris vel majoris magnitudine, vel quantum cultelli parvi cuſpide capi poteſt, ſub veſperam exhibitum plus minus pro ætatis ratione, blandam quietem inducit; v. g. infantulis aliquot dierum pro una vel duabus doſibus: item Laudanum opiatum ad gr. i. in Miſturæ ℥iii. vel ℥iv. uſurpari poteſt: Caſtoreum quoque mirè convenit. Hinc aliis irritis *aurum fulminans* ſecundùm leges ſupra inſinuatas, idque imprimis ubi ſimul contumacior ac obſtructa alvus fuerit, magnæ hoc in caſu obſervatur efficaciæ. Datur infanti aliquot dierum, aut etiam unius ſeptimanæ; gr. i. cum gr. iii. nitri depurati vel antimoniati: datur etiam ſolum vel abſque addito in iis, qui jam fuerint aliquot ſeptimanarum, gr. ii. vel iii. pro ratione circumſtantiarum: propinatur in lacte, vel, quod melius, in *aqua florum tiliæ* aut *ceraſorum nigrorum*, vel alia aqua deſtillata idonea, & præter alios effectus, quos aliquoties admiratus fuit, ſanè tormina ſiſtit, horridas dejectiones alvi inducit, & epilepticos inſultus, tàm imminentes præcavet, quàm præſentes ſopit. Obſervetur autem varietas in auri fulminantis operatione; interdum fortiùs, interdum debiliùs, interdum citiùs, interdum tardiùs operatur, quatenus, uti ſuſpicor, plus minus in ventriculo infantis à grumo lactis vel muco pituitoſo obviſcatur vel irritatur. Semen aniſi contuſum cum pulte exhibitum egregium eſt in torminibus cum flatibus: ſic ſperma ceti cum ſemine aniſi, vel ejus oleo deſtillato maritatum, egregium eſt remedium; hinc etiam oleum deſtillatum aniſi convenienter aliis additur: V. g. In torminibus ventris, ubi adeſt pavor in ſomno:

♃. *Cornu Cervi ſine igne*,
Lapill. cancr. præp. an. ℈i. ad ʒß.
Myrrh. el. gr. vi.
Theriac. gr. iii.
Ol. deſt. aniſi gtt. iii.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis infantum contra tormina.

♃. *Lapill. Cancr. præp.* ℈i. ad ʒß.
Corall. rub. præp.
Cinnab. antimonii an. ℈ß.
Theriac. gr. iv.
Ol. deſt. aniſ. gtt. iii.
M. f. Pulvis
D. S. ut ſupra.

♃. *Cornu cervi ſ. igne* ʒß.
Myrrh. el. gr. vi. ad ix.
Sal. vol. Cornu cervi gr. vi.
Theriac. Andr. gr. iii. ad iv.
Ol. deſt. aniſi vel *Caryoph.* gtt. iv.
M. f. Pulvis pro 4. vel 5. doſibus:
D. S. ut ſupra.

♃. *Pulver. diaphor. Lud.* ℈i.
Theriac. gr. ii. vel iii.
Ol. deſt. aniſi,
Caryoph. an. gtt. i.
M. f. Pulvis:
D. S. ut ſupra.

♃. *Lapill. cancr. præp.* ʒß.
Salis abſinth. gr. vi. vel viii.
M. pro 2. vel 3 doſib.
D. S. ut ſuprà.

♃. *Lap. cancr. præp.* ʒß.
Cryſtall. præp. gr. xii.
Corall. rubr. præp. gr. vi.
Ol. deſt. aniſi. gtt. iv.
M. f. Pulvis:
D. S. ut ſuprà.

Detur cum lacte pro aliquot doſibus:

In forma potiunculę puerulis duarum vel trium ſeptimanarum:

♃. *Aquæ flor. ſamb.* ℥ii.
Liqu. corn. Cerv. ſuccin. ʒß.
Lapill. cancr. præp.
Cornu cervi ſine igne an. ℈ß.
Syr. roſ. ſol. ℥ß.
M. D. S.
Mixtura leniens, benè circumagitanda.

Vel, v. gr. pro infante decem vel duodecim ſeptimanarum:

♃. *Aquæ ceraſ. nig.* ℥ii.
Menth. ℥ß.
Spiritus ſal. ammoniaci aniſ. ʒß.
Lap. cancr. præp. ℈ß.
Cryſtalli præp. ℈ß.
Syr. diacod. ℥ii. vel iii.
M. D. S. *Ut antè.*

Si cum torminibus purpura emineat:

♃. *Aquæ ſcorzon.* ℥i.
Menthæ ℥ß.
Cornu cervi ſigne igne,
Maxill. lucii piſc. an. ℈ß.
Salis vol. Cornu cervi gr. iii. ad vi.
Syr. Fuman. ℥iii.
M. D. S.
Potio leniens & purgans.

Quodſi cum torminibus adſint ſimul alvi dejectiones crebræ, fluidæ, acres, podicem excoriantes:

♃. *Cornu cervi uſti* ʒß.
Corall. rub. præp.
Terræ ſigill. an. gr. xii.
Ol. deſt. aniſi gtt. iv.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis adſtringens.

Aut

♃. *Cornu cervi uſti* ℈ii.
Unic. foſſ. ℈i.
Terræ ſigill. ℈ß.
Theriac. gr. iv.
Extr. Caſtor. gr. iii.
Ol. deſt. Macis gtt. ii.
M. f. Pulvis: S.
Ut antè.

E contra, ubi cum torminibus alvus ſimul laxanda venit, in infante v. g. trium menſium:

♃. *Lap. Cancr. præp.* ℈i.
Cryſtall. præp. ℈ß.
Salis vol. cornu Cervi gr. iv. ad vi.
Pulv. Ialapp. gr. iii. ad v.
Ol. deſt. aniſi gtt. iii.
M. f. Pulvis pro 4. vel 5. doſibus
D. S.
Pulvis aperiens.

Aliquando in torminibus infantis quaſi dyſentericis, cum excretis horridis, etiam viſcido rubicundis in infante 18. ſeptimanarum:

♃. *Cornu cervi uſti* ℈i.
Cryſt. præp. ℈ß.
Pulv. hepat. Viper. gr. xii.
M. pro 2. doſ. S.
Pulvis adſtringens.

Aliquando in torminibus ventris cum metu jamjam imminentis epilepſiæ cum ſingulari effectu præſcripſi:

♃. *Unic. veri præp.* gr. ix
Cinnab. antimonii gr. iv.
Extr. Caſtor. gr. ß.
M. f. Pulvis pro doſi.

Item pro infante trium menſium:

♃. *Aquæ Menthæ*,
Chamomill. an. ʒvi.
Eſſ. Caſtor. ʒß.
Lap. cancr. præp. ℈i.
Syr. fœn. ℥ii.
M. pro Potione: S.
Potio leniens, benè circumagitanda.

Uſurpetur crebriùs cochleatim.

Aliquando puero, altero à partu die graviſſimis torminibus correpto, præſcripſi:

♃. *Aquæ flor. Pæon.* ʒx.
Liqu. cornu Cervi ſuccin. ℈i.
Cran. hum. præp.
Unic. veri præp. an. ℈ß.
Syr. flor. Pæon. ℥ii
M. D. S. ut antè.

Externè abdomini & umbilico infantis inungendum venit oleum ſeptem florum Mynſichti, acuatum cum oleo deſtillato

ſtillato fœniculi, aniſi, caryophyllorum, rutæ, &c. Item ſcrobiculo cordis, & umbilico utiliter inungi poteſt oleum anethi, chamomillæ, rutæ, per infuſionem ceu corpus, aut oleum nuciſtæ expreſſum, aut oleum ſtomachale Cratonis, acuata cum oleo deſtillato Angelicæ, carvi, cumini, chamomillæ, corticum aurantiorum, & ſimilibus, ne hæc deſtillatorum acrimonia dolorem ex excoriatione inferat; E. g.

℞. *Ol. deſtill. Cumini*,
Chamomill. an. ℈ß.
Succin. gtt. vi.
Corp. pro Balſ. q. ſ.
M. S.
Balſamus leniens.

℞. *Ol. coct. abſinth.* ℥i.
Expr. Nuciſt. ℈i.
Deſt. Macis,
Aniſi an. ℈ß.
M. S.
Oleum leniens.

℞. *Ol. expr. Nuc. moſch.* ℥i.
Deſt. Iunip. ℈i.
Macis gtt. vi.
M. S.
Balſamus leniens.

Quibuſdam commendatur linimentum ſeu unguentum, factum ex ſpolio vel exuviis ſerpentum coctis in pinguedine propria cum oleo anethi; ex quibus paratum unguentum abdomini illitum confert contra tormina infantum. Item pulvis caryophyllorum cum aqua menthæ applicetur calidè abdomini ſecundùm VELSCHIUM *in Hecatoſt.* 2. *pag.* 22. Fotus parati ex aniſo & chamomilla cum ſummitatibus anethi & foliis lauri, etiam commodè imponuntur abdomini.

Quod ſi tormina oriantur à mucilagine acida viſcida, pertinaciter inteſtinis adhærente, & quæ per clyſmata convenienter abſtergi nequeat, convenienter paratur unguentum ex gummi ammoniaco & hujuſmodi, liquefactis vel in vino, vel in aceto deſtillato: e. g.

℞. *Gummi ammoniaci in aceto ſol.* ℥ii.
Terebinth. ℥i.
Aloes hepat. ℥i. vel ℈ii.
Sevi hircin. vel *cervin.*
Butyri non ſaliti an. q. ſ. pro conſiſtentia debita.
M. f. Unguentum.

Huic ulterius ſemper, quoties illinitur, *olei deſtillati aniſi vel cumini* ℈ß. convenienter additur, & ita abdomini, vel umbilicalibus dictis locis, imponitur, ac quoties opus fuerit, aliquali portione *fellis tauri* acuatur.

D. S.
Unguentum emolliens.

Hoc unguentum reſolvit, & liquefacit mucilaginem acidam viſcidam, eamque per inferius guttur faciliùs evacuare juvat.

ARTICULUS II.

DE

INFLATIONE ET TENSIONE HYPOCHONDRIORUM.

Dixi hactenus, quod lac acidum, aut aciditate corruptum, in inteſtinis cum *bile* concurrendo per fermentationem generet *flatus*; qui collecti in inteſtino colo ſub hypochondriis juxta tormina recens natis ſæpiùs inferunt *Inflationem & Tenſionem Hypochondriorum*, quam vulgò vocant Germ. *das Hertz geſpan*, ſeu *Affectionem Cardiacam*, dum nempè hypocondria utrinque tumida, inflata, & inſigniter diſtenta ſunt, unde difficilem reſpirationem cum inquietudine & agrypniis ferè patiuntur.

CAUSÆ.

Oritur malum ex nimia lactis aut pultis ingeſtione, dum plus aſſumunt, quàm digerere valent, unde ex cruditate acida fermentando emergunt flatulentiæ, ſpeciatim hypochondria diſtendentes. Oritur etiam, quando infantes aeri ventoſo nimis exponantur, hinc enim quoque hoc malum ſupervenit.

DIAGNOSIS.

Solo viſu faciſè patet.

CURA.

In *Cura* imprimis radicis Angelicæ pulvis convenit cum pulticula propinatus, vel gutta una aut altera olei deſtillati ſimul cum lacte infantibus porrecta, & omnia hactenus recenſita ad inflationem hypochondriorum, aut tympaniticam quoque abdominis diſtenſionem, optima ſunt. Præ reliquis convenit ſemen cumini & aniſi, ejuſdem oleum, & ſpiritus ſalis ammoniaci aniſatus, ſpecies diacumini, item emulſio ſeminis violarum & cardui Mariæ ſecundùm VELSCHIUM *Hecat.* 2. *pag.* 53. Vel

℞. *Sem. aniſi pulveriſ.* ℥ß.
Corall. rub. præp. gr. xv.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis infantum contra flatus.

Detur in pulte infantibus tenellis.

Item olæoſaccharum aniſi propinetur cum lapillis cancrinis, item Theriacæ parum propinari poteſt. Herba botryos, Germ. *das Trauben-Kraut*, à quibuſdam tanquam experimentum ſingulare laudatur, ſi aqua ejus deſtillata ſæpiùs propinetur infantibus, imprimis ſæpiùs cohobata à nova planta; mirè enim conducere ad inflationem hypochondriorum prædicant: cui incommodè ſyrupus corticum aurantiorum addi poterit.

Externè quoque conducit oleum rutaceum & laurinum, cui aliquot guttæ olei deſtillati angelicæ ſunt additæ:

Vel
℞. *Ol. Chamom.* ℥i.
Deſt. Cumin. vel *aniſi* ℈i.
Miſc.

Illinantur calidè hypochondria.

Item extractum Angelicæ illinatur umbilico, item butyrum rubrum, acuetur aliquot guttis olei deſtillati Angelicæ, & loco tumenti illinatur. Sunt qui ſemen botryos contuſum in oleo communi infuſum & digeſtum tanquam expertiſſimum laudant, ſi externè inungatur hypochondriis inflatis: item cataplaſma ex cherefolio cum butyro contuſo commendatum à PAULI *in Quadrip. pag.* 257.

ARTICVLVS III.

DE

ANOREXIA ET VOMITU.

Juxta hæc obſervetur, quod ſi *copioſior tenaciorque grumus* ex lacte & pulte ſtomacho incumbat, cui per pylorum tranſitus denegetur, *Appetitus* hinc deiiciatur, & activitate fermenti digeſtivi à lacte, vel copioſiore vel coagulato, obruta *horror Mammæ* oriatur, cum abſoluta *apepſia*; cum quotidie obſervemus, iſtud quod ſemel ſtomachum læſerit, ceu hoſtile poſtmodum diu ab eodem averſari.

Quod ſi graviùs adhuc oneretur ſtomachus, & irritetur pylorus, infantes continuò *vomunt*, eaque varia, nunc albicantia viſcida, nunc tenuia flaveſcentia, nunc viridia acria, quæ vulgò vocantur æruginoſa, nunc ſimilia.

CAUSÆ.

Cauſa vomitus quærenda eſt in lacte imprimis, quod vel per ſe vitiatum, vel in ſtomacho fœtus corruptum, irritando pylorum vomitum infert. Imprimis equidem copia lactis ſola ſæpè eſt cauſa vomitus, imprimis ſi ingeratur lac novum, priore nondum concocto: Hinc enim fit, ut lac recens ſuper infuſum congrumeſcat aut coaguletur, aut ſaltim tranſeat in liquamen viſcidum aut mucilaginoſum, quod obſtruendo pylorum, eumque oppilando (de quo vid. HOEFERUS *Hercul. Medic. pagina* 149. item HILDANUS *Cent.* 6. *Obſerv.* 34.) vel irritando quoque, cauſa eſt hujus convulſivæ contractionis, quam vomitus violenti ſequuntur, in quibus cum lacte aſſumpto copioſa viſcida reiiciuntur: qui vomitus tenellos infantes inſigniter quidem lædunt & debilitant, ſalubres tamen ſunt, quatenus excrementa iſta reiiciuntur, & gravia mala jam jam imminentia præcaventur. Fingite enim, hærere talia

diutiùs in ventriculi burſa, facilè ex acore fermentativo paſtæ inſtar farinaceæ intumeſcent, & impetuoſo flatuum proventu intumeſcentiam præcordiorum, hinc diaphragmatis impedito motu, difficilem reſpirationem, & ex horum flatuum in orificium ſiniſtrum impetu, hujuſque pertinaci ſtrictura, præcordiorum anxietates, inde inquietudines, ſomni impedimenta, vigilias, &c. inferent; & quamdiu tales grumi, aut talia liquamina viſcida, pylorum infarciunt, tamdiu vomitus etiam continuat, ac præterea inquieti ſunt infantes; & interruptis clamoribus in ſomno perturbantur. Nec tantùmmodò lactis copia, & inde orti grumi ac viſcida, in pyloro hærentia, ſed etiam quæcunque ejuſdem corruptiones in ventriculo vomitum inducunt. Unde ſi nidore corripiatur lac, flaveſcentia fœtida excernuntur: Sin vitioſis ſuccis ex inteſtinis in ſtomachum regurgitantibus, in ſpecie acore peregrino, in ſtomacho inficitur lac, hoc virideſcens & æruginoſum per vomitum reiicitur.

DIAGNOSIS.

Affectus per ſe patet: cognitio ſaltem circa cauſas verſatur.

Copiam lactis adeſſe, vomitus materiæ albicantis & viſcidæ teſtantur.

Nidore corrumpi lac, fœtida flaveſcentia reiecta loquuntur.

Viridia & ſimilia per ſe patent.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Utilis eſt vomitus in infantibus, ex quacunque cauſa oriatur, ſi non ſit nimius; innuit enim robuſtum ſtomachum (vulgò dicitur ſtomachus flaccidus, quod tamen falſum eſt) id eſt, ſatis ſenſilem & validè ſe contrahentem, moleſta reiicientem, quin & interdum promovendus eſt vomitus, ſi ſignum adſit ventriculi male digerentis ingurgitatum lac.

Et quidem minimum periculum habet vomitus, ſi ſit à copia lactis; ſuſpectus autem eſt nonnihil, quando vario colore, crocea, viridiuſcula ac nigricantia, reiiciuntur.

Pravus eſt, & non abſque cautela conſiderandus, qui eſt fœtidus, cum putredinem lactis inſignem ſubeſſe connotet.

CURA.

Quoad *Curam*, ſi *Vomitus* turbet infantes, iſque per eſſentiam, ut vocant, fuerit, ſinendus eſt, donec mucus vitioſus aut acris latex evacuati fuerint; poſtea cum moderato lactis uſu pulvis ex nuce moſchata, coralliis & caryophyllis paucis propinetur, & ſubinde repetatur: e. g.

℞. *Corall. rub. præp.* ʒß.
Nuc. moſch. gr. vi.
Caryophyll. gr. iii. vel iv.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis ſtomachalis adſtringens.

℞. *Lapill. cancr. præp.*
Corall. rub. præp. an. ℈ß.
Cryſtall. præp. gr. vi.
Nuc. moſch. gr. v.
M. f. Pulvis:
Div. in 2. part. S.
Ut antè.

℞. *Corall. rub. præp.*
Lapill. cancr. præp. an. ℈i.
Extr. tormentill. gr. vi.
M. f. Pulvis:
D. S. ut antè.

Vel temperatior *aqua Cinnam. ſpir.* iis infundatur. *Theriacæ* etiam externus pariter ac internus uſus in minuta doſi non negligatur, idque etiamſi per conſenſum fuerit. Quod ſi ablactati fuerint infantes, & ſufficienter evacuatus ſtomachus, pro quo ſcopo ſyrupus de cichorio cum rhabarbaro interdum conducit, tunc ad quemcunque infantum vomitum non immeritò commendat JOEL *in Pr. lib. 9. Sect. 4. membr. 3. pag.* 344. Decoctum, quod fit ex *Caryophyll.* ʒß. & *gran. Maſtich.* ℈ii. quæ ſimul conciſa in ℥vi. *vini rubri* bulliant; cujus colaturæ ſubinde cochleare unum vel alterum infanti propinandum eſt.

Imò commendat hic ipſe etiam in abſcentia febris, quod in infantum vomitu commodè propinentur gutt. ii. olei deſtillati caryophyllorum in pauxyllo vini, quod mirè conducit contra infantum vomitus. Loco olei caryophyllorum, quod tamen ferè eſt optimum, ſunt qui oleum menthæ deſtillatum item oleum deſtillatum zedoariæ, imprimis ubi ſimul ſunt tormina, commendant; hinc talem potiunculam præſcribere poſſumus:

℞. *Aquæ menthæ* ℥iß.
Corall. rub. præp. gr. xv.
Ol. deſt. zedoar. gtt. iv.
Menthæ gtt. ii.
Syr. Cydonior. ℥vi.

Subacta invicem miſceantur, & in abſcentia febris propinetur cochlear unum vel alterum contra vomitum infantum:

D. S.
Potio ſtomachalis adſtringens.

Ex Cydoniis aliàs quæcunque parata & aromatica condita, ut acor temperetur, conducunt contra vomitum infantum, & talia ſubacida tutiùs uſurpari poſſunt, quando ablactati ſunt infantes; quoniam tunc lactis coagulatio non æquè metuenda eſt. Conveniunt itidem grana maſtichis cum pulvere galangæ & caryophyllorum infanti propinata; Item nux moſchata pulveriſata, pulticulæ inſtrata, aceſcentiam lactis prohibet, concoctionem adjuvat, & in ſpecie vomitum ſiſtit.

Sed, ut *ſuprà monui*, non nimis citò compeſcendus eſt vomitus, in ſpecie ſi *nauſea* urget, aut *ſtertor* anhelando auditur.

Quod ſi variegata ſeu diverſicolora & multiformia vomitu reiiciantur recrementa, & ſuſpicio eſt, non ritè fieri ſeparationem chyli à fecibus in inteſtinis, cum talia non abſque perverſo regurgitationis motu ex ſuperioribus inteſtinis in ventriculum eveniant, imprimis clyſmata ſuprà laudata conducunt, quæ ſtimulando inferiora perverſum ſuperiorum periſtalticum motum inferiora verſus corrigunt, materiam ex ſuperioribus deorſum verſus proliciunt, & ita vomitus violentiam cohibent. Clyſmata hæc componenda ſunt ex carminantibus imprimis aromaticis, quibus pro ſtimulo parum ſalis gemmæ addatur.

Aliàs externè inungatur ſtomachi regio cum oleo maſtichis & cydoniorum, quibus aliquot guttæ olei deſtillati caryophyllorum & menthæ ſimul adduntur; vel aliquot guttæ olei deſtillati macis cum *oleo nucis moſchatæ expreſſo* exceptæ commendantur.

Vel
℞. *Ol. ſtomach. Crat.* ʒiß.
Deſt. bacc. iunip. ʒß.
Menthæ gtt. v.
M. S.
Balſamum ſtomachale.

Aut recipiatur *fruſtulum panis* madefactum *vino Malvatico*, imponatur regioni ſtomachi; aut irroratum *aceto deſtillato*, cui inſpergatur ulteriùs *pulvis caryophyllorum*, & *nucis moſchatæ*, & hoc epithema imponatur externè regioni ſtomachi & hypochondriorum ad nimium ſiſtendum vomitum. Vel recipiatur parum *fermenti*, & miſceatur cum *pulvere menthæ*, *nucis moſchatæ* & *caryophyllorum*, quæ invicem ſubacta, calefacta apponantur ſtomacho.

Ceratum ſtomachale ex LINDANO & ipſum convenit infantibus non minus quàm adultis.

ARTICULUS IV.
DE
SINGULTU.

SI *tenacior* aut *acidior mucus* in ſuperiori ventriculi orificio firmiùs adhæſerit, per conſenſum firmiſſimæ connexionis diaphragma ſimul irritatur; unde hujus ſub inſpiratione facta *convulſiva contractio*, indeque *ſingultus* ſubinde etiam infantibus contumax & pertinax obvenit, qui in talibus ordinario ex *viſcido*, circa ſtomachi orificium ſuperius ſtabulante, originem ducit.

CU-

CURA.

Si ergo *Singultui* ex quacunque cauſa, & paulò *pertinacior* adſit *vomitus* imprimis conducit, evellendo artes acidas ſordes, ſtomacho & orificio ſuperiori adhærentes. Propinetur poſtmodum *pulvis Ioelis* in omni ſingultu ab eo æſtimatus, ex *cornu cervi uſto* & *coralliis præparatis* ana miſtis conſlatus, cui interdum conſultò gutta una vel altera olei deſtillati aniſi aut *cinnamomi* aut *caryophyllorum* addi poteſt. Nec omittendus proficuus Theriaces uſus, aut, quod jam ſæpius laudavi, noſtras aroma, Aniſum nempè; ſingultui etiam adultorum appropriatum, externo pariter ac interno uſu, non minus quàm polychreſtum caſtoreum.

ARTICULUS V.

DE

ALVI ADSTRICTIONE.

PORrò frequenter infantes affligit *Alvi Adſtrictio*, ita quidem, ut infantes, qui naturaliter bis quotidie ad minimum egerunt, interdum ad biduum & ultra nil excernant, unde abdomen intumeſcit, inflatum, indureſcit, difficulter reſpirant, inquieti ſunt immoderatiùs æſtuant, &c.

CAUSÆ.

Cauſa ſæpiſſimè eſt mucilago viſcida, craſſa & tenax ex vitio lactis craſſioris, ſpiſſioris; minùs debite digeſti, magiſque caſeoſi, quæ cum ſit tenax & viſcida, difficulter mobilis, hinc inde obſtructioni alvi occaſionem præbet. *Nunc* oritur ex vitio aſſumptorum à nutrice, ſi nempè nutrices veſcantur alimentis adſtringentibus, unde lac craſſum, aut alimentis adſtringentibus adſtrictorium redditur, & hinc interdum infantibus alvus obſtruitur; ſiquidem omnia aſſumpta a nutrice ſui veſtigia lacti imprimunt: Sic TIMÆUS *von GuldenKlee in Caſ. pag.* 252. refert pertinacem alvi obſtructionem in infante ex nimio eſu caſtanearum à nutrice. *Nunc* cauſa hujus morbi ſunt grumi lactei, ex lactis benè conſtituti corruptela in inteſtinis nati, hinc inde cellulas inteſtinorum occupantes; ſicque admodum tardiores ſeceſſus remorantes.

Denique accedit his ſimul bilis defectus in inteſtinis, cujus vis ſalina attenuat & liquefacit fęces alvinas, eaſque mobiles reddit ac fluidas. Unde ſi vel mox poſt partum infarctus ſit ductus cholodochus à meconio, (unde tunc fit icterus interdum in infantibus,) aut ſi mucilago ſimilis tenax eundem ductum oppleverit, utplurimum infans ſolet eſſe obſtructæ & adſtrictæ alvi.

DIAGNOSIS.

Ipſum vitium per ſe eſt manifeſtum.

Cauſæ ipſæ latere non poſſunt, imprimis ſi eſt à matre vel nutrice.

Sin viſcida & tenax mucilago ſit cauſa, excreta ſunt craſſa & tenaci ora.

Bilis denique defectus in inteſtinis ſi fuerit, ea, quæ reiiciuntur, alba ſunt, cineritia, minuſque ordinariè tincta.

PROGNOSIS.

Periculoſum quidem malum hoc non eſt, niſi ſi nimis diuturnum; naturale enim eſt infantibus, ut alvus eorumdem ſit ordinario laxa.

CURA.

In *Cura* ergò alvi obſtructæ conveniunt blande emollientia & laxantia, nempè ſyrupus florum perſicorum recentium decerptorum, non ſponte decidentium, ſyrupus de cichorio cum rhabarbaro, ſyrupus roſatus ſolutivus, ſyrupus de pomis Regis Saboris: item paſſulæ laxativæ officinales propinatæ; aut ſaltem brodium paſſularum laxativum ſubinde infuſum cochleatim. Manna pro ratione ætatis à ʒß. ad ʒi. vel ʒ ii. in lacte diſſoluta, vel unà cum pulte propinata, egregiè laxat infantes; nam dulcedine ſua blandiente non reiicitur ab infantibus item cum ʒi. olei amygdalarum dulcium manna commodè propinari poteſt; ſed cauti ſimus in hujus uſu cum ſit fermentativa, & flatuum torminumque in infantibus Autor. Aliàs oleum raparum ſaccharatum movet feliciſſimè alvum: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 4. & 5. *pag.* 74. Præ omnibus præſtantiſſimum eſt remedium muſcerda No. i. vel ii. ad v. vel vi. pro varietate ætatis plus minus; vel pulveriſata cum pulticula uſitata permiſceatur & infanti detur; vel cum lacte diſſoluta propinetur; vel aliquot eorum permiſceantur lacti, ſubigantur, & lac per linteum expreſſum ita propinetur. Sanè optimè alvum laxat; rarò fallit: Medium hoc eſt RULANDO expertum, qui proprio filiolo tres menſes nato ex alvo obſtructa, inſignibus alvi torminibus correpto, propinavit muſcerdæ No. i. in pulticula ſolita unde ſolita fuit alvus, & dolor omnis ceſſavit. Vel propinatur tenello ſpermatis ceti tantum, quantum cuſpis cultelli poteſt capere in cereviſia calida, nam hoc etiam blandè viſcidam mucilaginem abſtergit, & alvum laxat ſicut in paulò robuſtioribus pulvis mechoacannæ inſipidus & tamen qui pituitam viſcidam ſuaviter detergit, optimæ confert, an. ʒi. ad ʒß. cum pulte vel pane Martio propinatus, quamvis ſit citra ſaporem & odorem. Denique, ubi magis adultus fuerit infans,

℞. *Crem tartari* ℈i.
Diagryd. gr. v.
M. f. pulvis: S.
Pulvis aperiens.

Datur à ℈ß. ad ℈i. pro conditione nempe ætatis.

In malo graviori ad Mercurium dulcem aut aurum fulminans confugere licet.

Externè imprimis conducunt balnea. Quibus præmiſſis ſuppoſitoria ex ʒß. ſtercoris muris cum melle ad duritiem cocto, quod alvum blandè proritat, aut ſalem domeſtica ex ſapone, vel ſimplici vel Veneto confecta applicentur, & ubi fortiùs ſtimulandum, oleum diacolocynthidos Quercetani illinantur. Vel omnium optimè conducunt Clyſteres emollientes ad ℥iii. vel iv. pro ratione ætatis; quibus, ubi opus eſt abſterſione ſimul mel addi poteſt: item clyſteres ex brodio ſeu decocto piſorum cum ſaccharo Thomæo nam hoc abſtergendo ſordes mucilaginoſas alvum aperit. Sin meconium ſeu excrementa indurata ſint in colo ejuſque cellulis, clyſma ſolum ex oleo lini & raporum paratum commodè eadem educit, quia emollit & lubricat. Quod ſi opus ſit fortiori ſtimulo, Decocto emollienti addi poteſt extractũ hellebori nigri, quod ſtimulando alvum ſolvet. Præterea etiam epomphalia ſeu unguenta laxativa umbilico imponantur pro ſolvenda alvo; nempè *ſpecierum hieræ picræ* ʒi. cum *ſcammonii* gr. v. miſceantur, cum nuce juglande applicentur umbilico, contumacem alvum irritant. Item pomum Borſdorffianum putridum cum pinguedine anſerina ſubactum applicetur abdomini, quod promptè alvum infantum reſerat. Item oleum dia-colocynthidos Quercetani, item oleum chamomillæ, cui incocta eſt pulpa colocynthidis, ſimiliter illinantur. Butyrum vel adeps gallinarum cum felle bubulo & ſcammonio ſubactum illinatur quoque, pro ſtimulanda alvo, umbilico. Vel

℞. *Ungu. de Artan.* ʒii.
Fell. taur. inſp. ʒi.
Cum ſ. q. *Ol. Colocynth.* f. Linimentum: S.
Linimentum aperiens.

Item

℞. *Aloes* ʒii.
Fell. tauri ʒi.
Scammon. ℈i.
Butyr. rec. q. ſ.
M. f. Linimentum.
D. S. ut ſuprà.

Illinatur umbilico ſic apperitur alvus.

His ipſi Epomphalis etiam oleum nicotianæ, unguentũ dialthęę, & ubi fortiùs agendum, unguentum de arthanita, commodè permiſcetur. Vel fiat Linimentum ex ſucco cyclaminis, ſubacto cum adipe gallinę, quæ blando calore decoquantur ad conſiſtentiam linimenti, umbilico illinendi.

ARTICULUS VI.

DE

INTERTRIGINE.

I*Ntertrigine* frequenter acerbo dolore excruciantur infantes tenelli, Germani vocant *das Fralt ſeyn der Kinder*, & nil aliud eſt, quam excoriatio circa genitalia & clunes, item ſub axillis in rimis colli, & ſimilibus locis: quæ oritur partim ex urina, qua continuò humectatæ partes ab hujus ſalina acrimonia tenerrimam epidermidem amittunt, & ita pedetentim penitus excoriantur, aut quando lintea humectata minus ſedulò permutantur & exſiccantur: partim verò a ſudore, vel inſenſibili tranſpiratione in articulorum flexuris, & ſub axillis aliiſve locis retenta, acrimonia, ſimili cuticularum erodente: qua ita abraſa nuda cutis admodum dolet, interdum plus minus exulceratur, unde agrypniæ, & continuati infantum vagitus aliaque, pathemata ſubſequuntur; quæ exulceratio etiam ad mortificationem partis ſubinde tendit. In multis nempè ſudor & urina convenit, adeòque affectuum identitatem comitem ſecum trahere ſolent.

DIAGNOSIS.

Malum per ſe patet.

CURA.

In *Cura* ergo ea, quæ acre temperare, humidum imbibere, & blanda exſiccatione & adſtrictione poros cutis firmare poſſunt, adhibenda.

Inſpergatur ergo Nihil album, Cornu cervi uſtum, Creta, Ceruſſa, Tutia, lapis calaminaris pulveriſatus; aut loco hujus lac lunæ etiam convenit, & ſimilia. In ſpecie vix citiùs aut jucundiùs removetur Intertrigo, quàm croco martis ex vitriolo martis precipitato, qui ſine ullo vel minimo ſenſu excoriata loca reſtituit, cujus defectus & terra vitrioli dulcis conſultò ſubſtitui poteſt, niſi macularum in linteis exinde nata flavedo ſit obſtaculo. Nempè abluantur prius partes intertrigine affectæ aqua calida, hinc pulveres iſti, nodulo incluſi raro ita inſpergantur: V. gr.

℞. *Lapid. calam. exactè pulveriſ.* ℥iß.
Tut. præp. ʒß.
Ceruſſ. lotæ ℈j.
Terræ vitrioli dulc. gr. xv.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis inſpergendus.

Ex nodulo tenui ſuſpenſa manu blandè inſpergatur, ſuperimpoſito linteolo.

Vel qui fit ex cornu cervi uſto, creta & ceruſſa miſtis: e. g.

℞. *Cornu cervi uſti præp.* ʒij.
Cretæ albæ præp. ʒiß.
Ceruſſ. ʒß.
Pulv. Roſar. rub. q. ſ. pro gratia coloris.
M. f. Pulvis:
D. S. ut *ante*.

Vel

℞. *Lap. calam.* ʒß.
Croci Martis ex vitriolo Martis præcipitati ʒi.
Cretæ præp.
Ceruſſæ an. ℈i.
M. f. Pulvis ſubtiliſs.
D. S. ut *ante*.

Gravius ſi malum fuerit, & ad aliqualem exulcerationem jam devenerit, aut ubi rubor ſaltem & color adjunctus ſit intenſus, ſaccharum ſaturni commodè additur; vel loco hujus ceruſſa, vel unguentum de lithargyrio, aut unguentum album ſeu de ceruſſa camphoratum, aut unguentum diapompholygos, &c. hiſce locis commodè inungitur.

ARTICULUS VII.

DE

UMBILICALI PROMINENTIA.

POrrò infantibus recens natis ſubinde umbilicus laxior inſigniter protuberat ac prominet, & in formam parvi & anguſti farciminis inverſi protenditur, in *Umbilici Prominentia* dicta. Nullus adeſt ardor, nullus mutatur color, nec tumor, ſpecialiter umbilicus ita protuberat, & in medio ſui propè peritonæum foraminulum quaſi exhibet. Accidit hoc malum, cum funiculus umbilicalis à partu, non debitè ligatur, parſque ejus major, quam debeat, relicta eſt, quæ ita in altum attollitur & protuberat, vel cum peritonæo nonnihil relaxatur, unde vel omentum, vel inteſtinulum quoddam relaxatum, ſe inſinuat & ita eundem prominere faciunt: id quod frequentiùs à fletu infantum nimio item à tuſſi vehementiori accipiunt, quibus occaſionibus facilè relaxari peritonæum & ita umblici prominentia induci poteſt.

DIAGNOSIS.

Umbilicalis hæc prominentia per ſe manifeſta eſt, dum foras prominet & tumet citra colorem, & citra omnem ad tactum dolorem.

Cauſæ antecedentes facilè patent per ſe.

PROGNOSIS.

Malum non contemendum eſt, quia temporis ſucceſſu ſucceſſive increſcere & ita in omphalocelen ſeu perfectam umblici herniam degenerare poteſt.

CURA.

In *Cura* probè obſervandum eſt, ut præcaveantur ſedulo flatus in infante, in quem finem ſemen aniſi, exque eo parata remedia, ſedulò uſupentur.

Externè verò, imprimis ſi ruptura adeſt peritonæi, convenit hærba perfoliata, contuſa, cocta, umbilico impoſita: item rob Acaciæ noſtratis diſſolutum in liquore appropriato ad conſiſtentiam unguenti ſeu linimenti, illinatur umbilico relaxato, donec denuò coeat: vel, quod optimum eſt, pulvis maſtiches pauxillo terebinthinæ in mortario calido ſubactus, & cum linteo impoſitus; videat. VVELSCHIUS *Hecad.* 2. *pag.* 22. Item plantago & muſcus pruni ſylveſtris in vino rubro probè cocta, & cataplaſmatis forma impoſita, & aliquamdiu continuata. Semen perfoliatæ cum adipe urſino probè ſubactum etiam confert. Optimum eſt ſi formentur globuli ex corio, magnitudine rotundi groſſi præter propter ſeu quanta eſt prominentia umbilici, qui globuli linteo obvoluti obducendi ſunt emplaſtro oxycroceo aut maſtiche, & ita imponendi ſunt cum firma ligatura umbilico prominenti. Conducit etiam, ſi oleo ovorum illinatur umbilicus prominens toties, quoties ligatur infans novis faſciis, & poſt inunctionem hanc impònitur globulus latus factus ex cera flava cum maſtiche permiſta, qui globulus convenienti faſcia firmandus eſt, ut firmiter hæreat, donec denuò coeat ſucceſſivè umbilicus. Noſtrates ex cera flava faciunt pileolum parvum, quem inverſo ſitu umbilico imponunt, & ita ligatura firmant aliquandiu ita relinquunt, donec denuò ſpontè ſua coaleſcat peritonæum, atque curetur malum.

ARTICULUS VIII.

DE

UMBILICI INFLAMMATIONE.

REcens deciſus *Umbilicus* interdum *inflammatur*, unde ejuſdem tumor, rubor, & ad tactum inſignis calor percipitur, durus eſt umbilicus, nonnihil dolet, nec tactui facilè cedit, & ſi attingantur infantes, ejulatus dolorem produnt.

CAUSÆ.

Oritur ferè, cùm ligatura ante abſciſſionem non firma ſatis facta fuerit; hinc enim ex abſciſſione propter dolorem, aliamve ſimilem occaſionem facilè inflammatio excitari poteſt, quo rupto inteſtina procidunt. Imò interdum ſimul ipſa inteſtina afficiuntur, ita ut excretio fœcum alvi per umbilicum ſuppuratum obſervata & curata fuerit in M.A.N.C. *Ann. 3. obſerv. 64. pag. 110.* Fit etiam ex alteratione ejus ab aere externo; vel etiam interdum ex nimio clamore & tenſione abdominis; quod tamen rarum eſt.

PROGNOSIS.

Facilè curari poteſt, ſi maturè fiat: ſin verò cura tardiùs inſtituatur, & factus ſit abſceſſus, periculum eſt prolapſus inteſtinorum infantis per umbilicum.

CURA.

In *Cura* ergò inflammatio ſubitò & quantocyus fieri poteſt, diſcutienda & reſolvenda eſt; in quem finem optimè convenit, ut maturè illinatur locus inflammatus oleo roſarum, aut oleo lumbricorum terreſtrium, cum ceruſſa vel ſaccharo ſaturni probè ſubactum: item ſaccharum ſaturni in decocto Malvæ ſolutum, addito oleo roſaceo, cum linteis multiplicatis imponatur: item emplaſtrum de ſpermate Ceti Mynſichti, emplaſtrum album ſeu de ceruſſa camphoratum, aut emplaſtrum de ſpermate ranarum officinarum, imponendum.

Sedata denique inflammatione oleum chamomillæ vel anethi tepidiuſcula illinenda ſunt ad reliquias omninò diſcutiendas.

ARTICULUS IX.

DE

ANI PROCIDENTIA ET TENESMO.

COgnatus his inteſtinalibus affectibus eſt frequens in pueris obſervabilis *Ani Procidentia*, eòque frequentior uti dico, in pueris, quò laxior magis, magiſque flaccida exiſtit ſubſtantia inteſtini recti & muſculorum ejus.

CAUSÆ.

Cauſa ergò, quare interdum foras promineat anus ſeu inteſtinum rectum, eſt ſæpius *Teneſmus*, ſeu continuus, fruſtraneus tamen, egerendi infantum conatus; qui teneſmus oritur ex mucilagine acida & viſcida, inteſtinum rectum obſidente, à qua continuò irritatum continuò egerere nititur, unde tandem foras protruditur inteſtinum rectum. Præter talem teneſmum etiam nimia laxitas ac nimia flacciditas muſculorum inteſtini recti ſubinde cauſa eſt hujus procidentiæ, in ſpecie quando nimis frequenter ſuppoſitoriis moleſtantur tenelli.

DIAGNOSIS.

Affectus ipſe per ſe patet, facilis etiam eſt reſtitutionis, ſi tempeſtivè fiat: aliàs periculum eſt, ne ab aere ambiente alteratum inteſtinum in gangrænam dilabatur.

CURA.

Ut ergo denuò reſtituatur anus prolapſus, ſi eſt ex laxitate, ſufficit ſola cum linteo calido repoſitio, aptaque infantis faſciatio, ut pedibus extenſis ita permaneat.

Sin verò cauſa prolapſus ſit teneſmus, tunc ad corrigendum & tollendum teneſmum conducit imprimis ſacculus, aut etiam inſeſſus, balneum, voca ut lubet: v. g.

℞. *Flor. Verbaſc.* M. iii.
Furfur. tritic. M. ii.
Sem. Cumin. ℥i.
Bacc. laur. ℥ß.
Inciſa & contuſa includantur
ſacculo interpaſſando.
D. S.
Sacculus ſiſtens.

Sacculo inſuta coquantur in ſufficiente quantitate aquæ: ſacculus expreſſus calidus ſupponatur, ita ut eidem inſideat infans, nam hic tollit teneſmum.

Utilis etiam eſt ad teneſmum ſuffitus ex terebinthina prunis injecta ſeu impoſita.

Vel
℞. *Suffit. ex Colophon.* ℥ß.
Sarcocoll. ℥ii.
Bacc. lauri,
Sem. fœnic. an. ℥i.

Quæ pulveriſata prunis injiciantur, & inde exiens fumus excipiatur ano:

D. S.
Pulvis ſingularis ad ſuffitum.

Curato teneſmo facilè poſtmodum reſtitui poteſt anus prolapſus.

Quod ſi citra teneſmum anus ſit prolapſus, ſi ab aere alteratus nonnihil intumuerit, ante repoſitionem fovendus eſt decocto malvæ & ſeminis cumini in aqua & vino: foveatur hoc decocto.

Fotus ita anus denuò blandè reponendus, qui repoſitus in ſuo loco maneat. Optimum eſt, ſi infans inſideat aſſeri plano calido, cui maſtix ſit illita; aut etiam loco maſtichis, ſevum hircinum aut cervinum ſufficit, ſi aſſeri dicto calido illinantur. Vel etiam fovendus eſt anus hoc ipſo ſevo hircino aut cervino liquefacto, & ita reponendus, non enim adeò facilè poſtmodum denuò excidit.

Conducit etiam inſeſſus ad umbilicum uſque in decocto adſtringentium, gallarum nempè, glandium, corticum granatorum, foliis myrti & ſimilibus, adjecto, ſi opus ſit, pauco alumine: Aut etiam intrudatur vel applicetur ano parum bombacis impregnatæ pulvere ſanguinis draconis, maſtichis pulveriſatæ, balauſtiorum, thuris & ſimilium. Nam his facilè anus repoſitus in loco ſuo firmabitur.

ARTICULUS X.

DE

URINÆ SUPPRESSIONE.

NOn rarum eſt, quod infantes tenelli, præſertim puelli, retentionem aut difficultatem urinæ patiantur, ita ut vel planè non eandem excernere poſſint, vel cum inſigni difficultate aut dolore eandem excernant, idque interdum mox à partu obſervatur in talibus materia inſtar ſabuli ſubtilis ruffeſcentis, qui meatum urinarium obſidet, & cum urina interdum excernitur. Putant mulierculæ eſſe calculi rudimentum; quod tamen non eſt, cùm ſucceſſivè ſubtili hoc ſabulo excreto, ordinariè & ritè profluat urina.

CAUSÆ.

Frequentior *Cauſa* eſt pituitoſus humor viſcidus & craſſus, quacunque ratione ad meatum urinarium delatus, qui in cervice veſicæ denuò quaſi inſpiſſatus aut concretus, meatum urinarium plus minus obſtruit; & malum hoc infert, unde talium urina craſſa & fœculenta quaſi excernitur.

Origo hujus mucilaginis eſt ab aſſumptis, imprimis pultaceis viſcidioribus, dum propinantur pultes ex farina, aut pane ſimilagineo (Germ. *von Semmel*) non ritè fermentato, quo viſcidum in ſtomacho difficulter digeritur, & viſcida copioſa inde in primis viis generantur, quæ ad veſicam urinariam cum urina derivata retentionem & difficultatem urinæ inferunt.

Denique pueri interdum reverà calculo obſervantur obſeſſi, unde urinæ ſuppreſſio.

DIAGNOSIS.

Malum per ſe patet, dum nihil uel parum ab infantibus excerni conſpicitur.

Item ejulatus & aliqualis tumor circa regionem ueſicæ ſufficienter malum declarant.

Calculus præſens uix alia ratione, quàm per catheterem in infante jam nonnihil robuſtiore cognoſci poteſt:

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Malum in pueris non contemnendum eſt hæc urinæ ſuppreſſio, cùm nulla excretio præternaturaliter ſine periculo in infantibus ſupprimatur, quin plura alia ſymptomata, nempè dolor, eiulatus, vigiliæ & ſimilia exinde oriri queant.

Imò ſi diutiùs protrahatur malum, periculum eſt, ne exinde mors immineat infantibus.

CURA.

Ergò primò quidem mucilago tenax & viſcida eſt evacuanda: quod præſtat imprimis mechoacanna propinata cum ſyrupo roſarum ſolutivo.

Evacuato corpore promovenda eſt blandè urina. Conveniunt imprimis flores cyani & calcatrippæ; ſive propinetur horum aqua deſtillata, minoris tamen efficaciæ; ſive decoquantur in aqua ſimplici vel potu ordinario cereviſiæ, & propinetur decoctum infanti; aut, quod melius eſt, ſi in iis, qui jam ſunt ablactati, fiat infuſio horum florum cyani & calcatrippæ in aqua polygoni & ononidis cum ſpiritu ſalis dulci acidulatis; ſic enim extrahitur elegans tinctura, cui gratia ſaporis concilianda cum ſyrupo capillorum veneris, aut cum ſyrupo artemiſiæ. Convenit imprimis decoctum cicerum & decoctum radicis & ſummitatum fœniculi, quæ ſufficiunt in infantibus ad promovendam urinam. Therebinthinata omnia, in ſpecie ſpiritus terebinthinæ, egregius eſt ad promovendam infantum urinam. Expertus eſt ſuccus paſtinacæ luteæ recens expreſſus, & infantibus ita propinatus. Semen violarum, & ex hoc parata emulſio cum dictis aquis appropriatis, in ſpecie ononidis, etiam egregium eſt medicamentum; v. g.

℞. *Sem. violar.*
Amygd. dulc. an. ℥i.
Cum ſ.q. *aquæ petroſel.* f. emulſio: cui adde
Lapill. cancr. præp.
Corall. rub. præp. an. ℈ß.
Edulcoretur parum.
M. S.
Emulſio aperiens & leniens.

Profuit infanti 4. dierum, alvi tormina & urinæ ſuppreſſionem habenti.

Item in alio infante, ex ſuppreſſione urinæ:

℞. *Sem. Violar.* ℥i.
Cum ſ. q. *aquæ flor. ſambuci* f. Emulſio; adde
Cornu cervi ſine igne ℈ß.
Antimonii diaphor. gr. v.
Edulcoretur parum.
D. S.
Ut ſuprà.

Farina ex lycopodio ſeu ſulphur vegetabile nobile ſpecificum eſt in ſuppreſſione urinæ infantum, etiam ſi jam exinde epilepſia immineat: vid. M. A. N. C. *Anno* 3. *Obſervat.* 15. *in Schol. pag.* 20. Datur à ℈ß. infanti trium annorum.

Externè illinatur regio pubis & perinæi cum oleo ſcorpionum ſimplici:

Vel

℞. *Olei lil. alb.*
Chamom.
Scorpion. an. ℥i.
Pulv. Scorpion. ℥i. ad ℥iß.
M. D. S.
Unguentum urinam promovens.

Quod linimentum poſt balneum aut fotum inungatur dictæ regioni.

Aut etiam unguentum dialthçę cum oleo ſcorpionum permiſtum, iiſdem in lociis illinendum eſt. Si fortiùs agendum eſt, oleum ſcorpionum cum pauco oleo ceræ illinatur regioni veſicæ ad promovendam urinam: item cataplaſmata ex parietaria cum oleis aut pinguedine anſerina applicata: item cataplaſmata ex chamomilla vulgari applicata regioni veſicæ ſunt optima. Poſſunt etiam ſimul addi modò dicto cataplaſmati ex parietaria cepæ ſub cineribus coctæ, quæ & ſolitariæ ſunt optimæ: ſic enim optimè & promptiſſimè promovetur urinæ fluxus.

Vel

℞. *Herb. Pariet.* M. ii.
Chereſol.
Flor. chamomill. an. M. i.
Coque ad mollitiem
Pulpæ per ſetaceum trajecto adde
Ol. ſcorp. ℥ß.
Butyr. rec. ℥i.
M. D. S.
Cataplaſma aperiens.

Applicetur calide regioni pubis.

Balnea denique ſunt uſitata, quæ emolliunt & reſolvunt nonnihil ſordes iſtas mucilaginoſas; multum proſunt ad ſtimulandam ſuppreſſionem.

ARTICULUS XI.
DE
INCONTINENTIA URINÆ.

Contrarium vitium eſt, quando infantes retinere nequeunt urinam, & dicitur incontinentia urinæ, malum quod in ætate tenella vix poteſt judicari, quoniam imprimis infantes in ſomno excernunt neſcientes & nolentes: poſtmodum verò ubi talia intelligere incipiunt, ſi urinam retinere nequeant, vitioſum eſt, ſive fiat ex conſuetudine, ſive fiat interdum ex vitio partium veſicæ; in ſpecie ex reſolutione ejuſdem ſphincteris, aut ex læſione ejuſdem è calculo, aut quacunque alia ſphincteris veſicæ læſione.

An ſit ex conſuetudine, vel non, non poteſt cognoſci, niſi in infantibus nonnihil robuſtioribus: in quo caſu & tempore etiam cura inſtituenda eſt.

Talis urinæ incontinentia ex conſuetudine nihil mali ſub ſe habet, ſin verò vitium ſit in ſphinctere, hoc ipſum maturè corrigendum eſt, imprimis per balnea ex nervinis & adſtringentibus parata, uti ſunt in ſpecie ex foliis quercus, ex ſalvia, ex ſatureja, fœniculo & ſimilibus. Inungi etiam poteſt oleum maſtichinum, quod valdè adſtringit, uti etiam unguentum Comitiſſæ cum oleo irino, & etiam cum oleo coſtino.

Internè pulverem ex caſtoreo & myrrha cum oxymelite propinandum commendat JOEL, ſi ſubſit affectus quodammodo paralyticus ſeu ex laxatione ſphincteris veſicæ.

Commodè etiam propinatur internè pulvis ex erinaceo uſto, herba & ſemine agrimoniæ, maſtiche, medulla ſaxorum, & ſimilibus *ſuprà l.* 1. ubi de urinæ ſuppreſſione actum fuit, propoſitis.

ARTICULUS XII.
DE
HERNIIS INFANTUM.

Multùm etiam infantes teneriores obnoxii ſunt Herniis, tàm umbilici, quàm ſcroti, ex peritonæi frequentiùs relaxatione, rariùs ex ejuſdem ruptione.

Occaſionem peritonæo relaxando ſuggerit clamor nimius aut continuus ejulatus, tuſſis crebrior ac vehementior, ac denique intenſior fæces egerendi per alvum conatus: quæ ipſa eo magis ad hoc malum diſponunt, quò magis infantum abdomen, vel naturaliter vel præternaturaliter tumet, aut prout magis vel minus flatibus fuerit turgidum.

DIAGNOSIS.

Signa herniarum, ſcroti & umbilicalis per ſe patent, dum imprimis violenta talis cauſa præceſſerit, v. g. ejulatus, clamor, tuſſis, vehemens egerendi conatus &c. ſicut etiam, quod altera tantummodò ſcroti medietas ordinariò ferè ſit affecta et tumida.

Ab Hydrocele ſeu tumore ex aquoſitatibus, ex abdomine in ſcrotum deſcendentibus, nato Hernia diſtinguitur, quod ille utrumque ſcroti latus occupet, ſcrotum quoque tumidum magis, quàm in herniis, obſervetur, nec tàm facilè recedat tumor, atque recedit qui eſt, iſte ab inteſtinis; atque denique admota candela quaſi limpidus et perſpicuus iſte tumor apparere ſolet, ſi eſt Hydrocele; in herniis verò inteſtina prolapſa tactu ferè poſſunt deprehendi, ſecus ac in alio ſcroti tumore.

Herniæ umbilicales etiam per ſe manifeſtæ ſunt, dum foras

ras prominet & tumet citra dolorem, & citra omnem ad tactum dolorem.

Cauſæ antecedentes facilè patent per ſe.

PROGNOSIS.

Propriè dictæ herniæ in infantibus facilè curantur, modò debitum regimen accedat; peritonæo adhuc molliori exiſtente, & quidem naturali augmento facilè firmatur denuò ac conſolidatur.

CURA.

In *Cura* ergò herniarum internè pulveres, decocta, aut ſyrupi ex vulnerariis præparati imprimis conveniunt, v. g. decoctum herniariæ edulcoratum cum ſyrupo ſymphyti, aut decoctum perfoliatæ cum ſanicula; aut detur pulvis ſeminis perfoliatæ, herniariæ, conſolidæ majoris, &c. item harum, uti & ſaniculæ; plantaginis, &c. aquæ deſtillatæ: obſervando ſimul, ut, quantum poſſibile, flatus arceantur ab inteſtinis.

Externè ſingulare experimentum eſt in herniis infantum, ſi admoveatur fruſtum pellis ſeu cutis anguillæ ſolummodo obtinctæ cum albumine ovi; hæc enim applicata mirè conſolidat rupturam peritonæi: cum quo remedio interne ſimul propinandum eſt ſemen naſturtii vino infuſum. Certum eſt experimentum. Quòd ſi ipſa cutis anguillæ hoc modo applicata non ſit ſufficiens accipiatur pellis anguillæ ſalitæ, quæ coquatur in lixivio forti ad conſiſtentiam emplaſtri, alutæ inducendi, quod emplaſtrum loco rupturæ applicatum brevi conſolidat eandem. Vel fiat emplaſtrum ex *gummi caranna* p. ij. & *ſeminis naſturtii* p. j. ſubactis cum pauxillo *terebinthinæ coctæ*, quod inducatur ſuper linteum craſſum, & applicetur loco hernioſo, ut probè adhæreat. Item emplaſtrum dia-ſulphuris Rulandi, aut ſaltim cerotum ex pice, imponatur, relinquendo tamdiu, quamdiu firmiter adhæret, ſimul ſubligaculis aut faſciis muniendo loca hernioſa, ut inteſtina & omentum in loco naturali retineantur.

Ubi repoſita fuerint inteſtina, ſuperimponunt fomenta adſtringentia ex vulnerariis, perfoliata, herniaria, plantagine, myrtillo, rob acaciæ & alumine, in aqua & aceto nonnihil coctis & ita applicatis. Super imponendum quoque eſt loco rupto aut laxato emplaſtrum ex gummi elemi, in aceto macerato, denuò inſpiſſato, cum oleo ovorum in formam emplaſtri ſubacto. Vel fiat emplaſtrum adſtringens & quaſi corrugans ex *maſtiche*, *ichthyocolla*, *tacamahaca*, & *gummi Arabico* ana ℥ij. *thuris*, *picis*, *Græcæ* ac *picis nigræ* ana ℥ij. quæ ſubacta alutæ (vel linteo potius, quod tractabilius eſt) inducta imponantur loco rupturæ. Aut illinatur frequenter locus rupturæ cum oleo hyperici & oleo ovorum, & ſuperimponatur poſtmodum emplaſtrum de pelle arietina.

Communiter lapis ceraunius ſeu lapis fulminaris ad curandas hernias infantum laudatur. Novi infantem ejus beneficio curatum, qui ex nimiis clamoribus Enterocelen ſcroti contraxerat: nempè mater omni manè & veſperi, quoties infantem lecto imponeret, cum lapide fulminari ſaliva probè humectato, aliquoties compreſſit ſurſum verſus lapidem ducendo, & ita continuato uſu herniam curatam vidi. Porrò radix conſolidæ majoris conteratur, & cataplaſmatis inſtar loco affecto imponatur, omnibus duodecim horis renovando, multùm confert contra hæc mala.

Quodſi copioſi flatus adſint, litibus, aut fotibus ex foliis lauri, floribus chamomillæ & ſambuci, cum quatuor ſeminibus calidis majoribus, aliiſque carminantibus, vino in coctis, & inſtar fomenti applicatis, ſeduló hi ipſi diſcutiendi, ne conſolidationem impediant.

ARTICULUS XIII.

DE

SCROTI TUMORE AQUOSO.

OBſervandum, præter hujuſmodi hernias umbilici ac ſcroti, etiam infantes ſubinde alio adhuc *Scroti Tumore*, nempè *aquoſo*, laborare in quo, peritonæo ſalvo, ſcrotum à collectis aquoſitatibus ſeroſis intumeſcit, & inſciis pro hernioſo affectu imponit.

DIAGNOSIS.

Signa Hydroceles ex *Artic. antecedente patent.*

PROGNOSIS.

Tumores aquoſi ſcroti ſine periculo ſunt, cùm niſi ſint nimii, ſpontè ſua evaneſcant, vel ſolius arcani duplicati uſui cedant.

CURA.

Tumor ſcroti aquoſus & Hydrocele curatur litu olei laurini & chamomillæ, vel cataplaſmate ex farina fabarum, pulvere ſeminis cumini ac ſimilibus in aqua coctis, impoſitis. Cataplaſma ex ſtercore caprillo eſt optimum, aut ſolus fotus ex ſucco ſtercoris caprilli admotus eſt optimus.

ARTICULUS XIV.

DE

APHTHIS.

FAmiliare perquam malum eſt interdum paucis à partu diebus affligens, quod *Aphthas* vocant, Germ. *Schwamme, oder Blaſen auff der zunge der Kinder.* Sunt ſcilicet tubercula parva, ſeu puſtulæ quaſi veſicales, quæ hinc inde in lingua, carne gingivarum, faucibus, palato, œſophago &c. elevantur in medio ſui albicantes: in circumferentia intensè rubent; infantibus vero inſigni ardore & dolore non levi impedimento ſunt, quò minus lac ſugere poſſunt. Hæ ipſæ veſiculæ ſucceſſivè, niſi curentur, interdum in perfecta abeunt ulcuſcula exeſa ſcilicet ſuperiori tunicâ ſeu pellicula, quæ tamen poſtmodum facilè curantur: non rarò ſerpunt, & in ulcera ſerpentia abeunt, & aliqualem imprimis gingivarum putredinem inducunt: interdum acriori dum conſtant materia, fœtere ſolent, & putredine junctâ longiùs ſerpunt, ac ſerpendo latiùs vicina depaſcunt. Affligunt imprimis fauces, linguam, hinc gingivas & palatum, interdum tamen etiam œſophagum & ventriculum, imò & ipſa inteſtina occupant: id quod tunc temporis imprimis patet, quando in excrementis rejectis parvæ ſquamulæ hinc inde conſpiciuntur.

CAUSÆ.

Cauſa harum aphtharum eſt acre acidum, excorians & exulcerans plus minus dictarum partium ſuperficiem. Fons peccantis acidi ſæpiſſimè eſt coruptela & aceſcentia nimia pultis & lactis tenuis aquoſi in ventriculo. Utut enim aut lactis nutricis aut ſalivæ ipſius infantis à quibuſdam nimia accuſetur acrimonia, vix tamen in infantibus aliam originem agnoſcunt, quam acres halitus qui ſucceſſivè ex ſtomacho aſſurgunt, os quodammodo inflammant, & hinc inde talia ulcuſcula excitant. Nam & in adultis frequenter contingere ſolet, ut correpti febribus, cruditatibus recrementoſis in ſpecie porraceis in ſtomacho exiſtentibus, aphthis moleſte laborant, niſi maturè fomes removeatur à Medico ex ventriculo.

DIAGNOSIS.

Diagnoſis ex dictis patet in principio.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Per ſe nihil periculi habent aphthæ, niſi ſint nigricantes aut ſublividæ; tales enim ſæpè abeunt in ulcera depaſcentia & periculoſa: ſicuti etiam aphthæ reliquæ, ſi perfectè exulcerentur, & in ulcuſcula abeant ſerpentia, non ſunt adeò contemnendæ.

CURA.

Maturè removendæ ſunt, partim quod utplurimum ſuctionem lactis impediant, partim quod periculum ulterioris exulcerationis inferant. Conducunt ergò collutio aphtharum cum urina propria, eaque repetita, vel aqua ferrariorum,

giorum, in qua ſalvia & parum mellis bullierint, pro abluendo ore: item ſuccus ſempervivi & portulacæ cum aqua roſarum permiſtus uſurpatur, quæ etiam eaſdem ſubitò corrigunt & emendant.

Vel

℞. *Aquæ Roſar.* ℥ij.

Miſc. cum *vitello ovi* probè conquaſſato, & *ſacchari albi* vel *candi* parum: qua miſtura abluantur aphthæ, ut ſic diſpareant.

Ubi nimis æſtuaverint, tunc loco aquæ fragorum commodè aqua ſpermatis ranarum, aut aqua fragorum, cum tantillo aluminis poteſt adhiberi. Mucilago etiam ſeminis cydoniorum cum aqua ſpermatis ranarum extracta; etiam cum ſucco ſempervivi majoris ſubacta, linimentum præbet non inconveniens pro illinendis aphthis. Plures in uſu habent fungos ſambuci, Auriculæ Judæ dictæ, quos infundunt aut coquunt in aqua ſalviæ vel lacte, & abluunt aphthas, & ſanè optimè proſunt. Præ cæteris rapæ in aphthis egregiè conveniunt, *ſive* recipiatur ſuccus raparum in aqua coctarum expreſſus, cui aliquid ſacchari vel mellis addatur, *ſive* recipiatur decoctum raparum, *ſive* recipiantur rapæ ſupra ignem tecto vaſe ſine aqua aſſatæ, ex quibus expreſſus ſuccus, etiam ſine ſaccharo, eſt optimus dicto modo illitus. Item oleum raparum ſaccharatum eſt præſtantiſſimum pro aphthis: Vid. de his SYLVIUS *lib.* 3. *Prax. ubi de morbis Infantum*; item *Miſc. Academ. Nat. Curioſ. Ann.* 4. & 5. *pag.* 73. BARTHOLINI *Act. Med. Hafn. Vol.* 4. *pag.* 49. Si deteriores ſint aphthæ, pro lotione oris decoctum Veronicæ in aqua ſimplici factum cum melle miſtum; aut loco Veronicæ poteſt ſumi ſatureja, quæ ſimili ratione adhibita convenit. Decoctum ſalviæ in vino vel hydromelite fricando aphthas & benè os abluendo eaſdem ſanat: aut etiam decoctum foliorum & florum liguſtri in aqua communi, addito pauco melle, pro aphthis perfectè exulceratis ſanandis uſu frequenti compertiſſimum eſt.

Facit huc gingivarum putredo, curanda per ſequens decoctum;

℞. *Herb. Cherefol.* M. j.
Salv. Mß.

Quæ in *aqua ſimplici* decocta, cui parum *aceti*, & in fine paululum *mellis* additum ſit, dat quaſi gargariſma ſeu miſturam admodum convenientem in hac putredine gingivarum.

Vel ubi adhuc plus ulcerantur, convenit linimentum ex myrrha thure, gallis, & melle; quæ invicem miſta exulceratis locis illinuntur.

In aphthis exulceratis perículoſioribus adeoque ſerpentibus, idque in ablactandis imprimis (nam lactantium nutrimentum lacteum pro medicina ex parte inſervire poteſt:)

℞. *Aquæ plantag.*

Quæ impregnetur *ſpiritu vitrioli* ad ſuavem ſaporem, addito vel omiſſo *melle* aut *ſyrupo violarum.*

Hoc ipſo tangantur aphthæ, optimè prodeſt.

Porrò ubi alia non juvant, inſtar omnium ſit linimentum ex melle roſato, vel ſimplici, cui tantillum ſpiritus ſulphuris vel ſpiritus vitrioli, vel, quod magis placet, ſpiritus ſalis fuerit admiſtum, quo ſubinde illinantur aphthæ exulceratæ; ſic enim curantur. Aut denique ulcera oris ſerpentia in ore infantum curat linimentum ex melle deſpumato, cui album græcum eſt immiſtum; hoc enim illitum loco exulcerato eundem ſanat: Colluatur poſtmodum os cum aqua vincæ pervincæ, cum aqua ſalviæ, plantaginis, & ſimilibus.

Sed cum hac cura externa etiam interna, partim abſorbentia, partim blandè laxantia, interdum anodyna uſurpanda ſunt: Conf. RIVERIUS *Cent.* 2. *Obſerv.* 43. & *Centur.* 3. *Obſerv.* 35.

ARTICULUS XV.
DE
VIGILIIS NIMIIS.

Vigiliæ nimiæ, dum nimis vigilant, & parum dormiunt, ſubinde graviter vexant infantes, unde non ſolùm nutritio eorum impeditur, ſed etiam aliis malis occaſio ſimul ſuggeritur. Utplurimum alios ſequuntur affectus, & adſunt non per πρωτοπάθειαν, ſed per δευτεροπάθειαν.

CAUSÆ.

Cauſa omnium frequentiſſima eſt (1.) abundantia lactis & pultis, quo infarcti infantes ex digeſtione laborioſiore minus dormire poſſunt. (2.) Eſt lac acrius minus, irritans præcordia aliaſque partes nervoſas, cum quotidie in Praxi obſervemus, lac unius nutricis longè magis quietos reddere infantes, quàm alterius; quo minus nempè temperatum, ſed magis butyroſum fuerit, eò minus dormire valent. (3.) Cruditates & acria contenta præternaturalia in ſtomacho & primis viis, lac plus minus vitiantia, & partes nerveas circa hypochondria irritantia, ſæpiſſimè inquietos reddunt infantes, & ſomnum interruptum efficiunt, in ſpecie ubi cruditates vitioſæ fermentando ſimul inflationes hypochondriorum effecerint: (4.) Dentitio difficilis. (5.) Lumbrici ſubinde pertinaces vigilias cum ejulatu diuturno ſolent inducere: Vid. M. A. N. C. *Ann.* 8 *obſer.* 36. *pag.* 66. Adeòque ſemper in agrypniis infantum ex cauſa interna ad primas vias reſpiciendum, cùm ibidem ferè cauſæ lateant.

SIGNA.

Affectus per ſe eſt manifeſtus, & periculoſus, propterea quoniam vires infantum notabiliter deiicit, atque occaſionem dat epilepticis inſultibus

CURA.

In *Cura* ergo præmiſſis præmittendis, in ſpecie blandè laxantibus ac primas vias abſtergentibus; cautiùs uſurpentur Papaverina, nempè ſyrupus de papavere, emulſio ex ſemine papaveris & ſimilia, infantibus tenellis ferè damnoſa nec, niſi præmiſſis aliis, idque cautè, admovenda, vel in imminuta doſi propinentur quia ſtuporem & torporem inſignem inducunt ſpiritibus animalibus, ut poſtmodum tales ſemper habere ſoleant ingenia ſtupida. Non ergo, niſi in adultioribus ſeu adultis, ad papaverina eſt accedendum. Aut quod tolerabilius eſt; ſufficit pulmentum ex lacte; in quo cortices capitis papaveris cocti fuere; in his enim mitior eſt vis hypnotica. Noſtrates propterea Mitridatii vel Theriaces tantillum propinant: vel fiant emulſiones:

℞. *Amygd. dulc.* ℥j.
Sem. Papav. alb. ʒß.
Cum *Aqua Fenic.* f. Emulſ.
adde
Cornu Cervi ſine igne gr. xv.
Sal. vol. Cornu Cervi gr. iv. vel v.
Edulcoretur parum.
M. D. S.
Emulſio ad quietem.

Item ſyrupus papaveris albi, aut diacodium cum aliis; in parca doſi exhibetur: vel etiam loco ſyrupi papaveris ſimplicis ſyrupus papaveris rhœados, tanquam minus malignus, eſt uſurpandus; interdum unum alterumve parvum cohlear cum aqua hypnotica Dorncrelii propinari poteſt. Cinnabaris antimonii cum cervinis ſimilibuſque abſorbentibus propinetur. Aliquando infanti, pertinacibus vigiliis afflicto, ex acrimonia humorum cum metu imminentis epilepſiæ, præſcripſi;

℞. *Aquæ Fœnic.* ℥j.
Farin. lycopod. ℈j.
Cran. hum. præp. gr. xij.
Syr. flor. Tunic. ʒj.
M. f. Potiuncula;

Propinetur crebrius.

Externè:

℞. *Ol. expr. Nuc. moſch.* ʒj
Deſt. rutæ ℈j.
Succini ℈ß.
Miſc.

Hoc ipſo illinantur præcordia & nucha, quod factum cum ſucceſſu.

Etiam oleum anethi deſtillatum ad aliquot guttas commodiſſimè miſceri cum oleo nucis moſchatæ expreſſo, & temporibus blandè illini poteſt; quibus etiam commodè applicatur lac muliebre cum pauco croco temporibus illitum vel fiat emulſio ex nucleis perſicorum cum lacte muliebri, quæ inſtar epithematis tepide fronti admovenda eſt. Item pinguedo lucii piſcis, plantis pedum applicetur. Item medulla

dulla cervina vel medulla crurum vituli liquefacta temporibus illinatur, aut, quod tutiùs eſt, plantis pedum inuncta commodè uſurpatur.

ARTICULUS XVI.
DE
PAVORIBUS IN SOMNO.

PRæter agrypniis, dormientes licet, infantes etiam ſubinde *Pavoribus in ſomno* corripiuntur, eò magis ſuſpectis & periculoſis, quò frequentiùs epilepſiæ ſolent eſſe prodromi.

CAUSÆ.

Oriuntur ex exploſivo ferè impetu ſpirituum animalium in nervos, qui cùm ſub ſomni requie blando, tardoque greſſu influere debeant, impetuoſiùs irruentes inopinato totius infantis corpuſculum ex fibrillarum nervearum momentaneo niſu contractivo inferunt ejuſmodi concuſſionem, adeò ut hi *pavores* non ineptè mulierculis habeantur prodromi *Epilepſiæ*; qui *Inſultus epileptici* aliàs admodum ſolent eſſe familiares infantibus. Fomitem, imprimis cruditatem acidam, ſemper agnoſcunt, in primis viis circa ventriculum & inteſtina, iiſdem ferè ex cauſis, ex quibus agrypnias induci modò inſinuatum fuit. In ſpecie ad acre acidum volatile hic imprimis reſpiciendum, quod vellicando præcordia, os ventriculi, &c. ſomnum ita interrumpit, & pavidos infantes reddit; unde ſubindè etiam plorant. Sæpius etiam torminibus infeſtantur infantes pavore nocturno correpti, *cum noctu de improviſo expaveſcunt*.

PROGNOSIS.

Pavor hic eſt periculoſus, non per ſe, ſed quod prodromus ut plurimum ſit epilepſiæ.

CURA.

Propterea in *Cura* ea, quæ hoc acidum temperare poſſunt, primatum ducunt, ſemper ſimul reſpiciendo ad epilepſiam, propterea etiam ſubinde antepileptica cum ſucceſſu uſurpari poſſunt. Conveniunt ergò Cryſtallus præparata, cranium humanum præparatum, cornu cervi ſine igne, ſmaragdus præparatus, pulvis puerorum ſeu Marchionis, cinnabaris antimonii, pulvis epilepticus antimonialis, corallis rubra præparata, dens hippopotami, &c. in aqua pœoniæ, menthæ, fœniculi, &c. cum quibus etiam ſemen pœoniæ non inconcinnam præbet emulſionem. Hinc pulvis ex ſemine aniſi, aquilegiæ, & ſuccino præparato, commodiſſimè propinantur infanti cum pulte; ſicut & ſpecificum cephalicum cum ſemine aniſi permiſtum commodè propinatur; eſt enim oleum aniſi optimum ſpecificum etiam contra pavorem nocturnum. Imò mechoacannæ pulvis pro abſtergendo lacte corrupto ex primis viis ſubinde propinatur.

Externè Clyſmata acria pro ſcopo revulſionis injiciuntur. Hinc oleum ſtomachale Cratonis, cum oleo deſtillato aniſi acuatum, ventriculo, umbilico & hypochondriis illinatur; vel oleum nucis moſchatæ expreſſum cum oleo deſtillato aniſi impregnatum, tàm ventriculo quàm temporibus illinatur, ſed in parva doſi. Vel ſacculus ex aniſo contuſo vertici capitis impoſitus, unà cum reliquis commodè uſurpari poteſt.

ARTICULUS XVII.
DE
EPILEPSIA.

MAter puerorum, ſeu potiùs eorum noverca; quibuſdam dicitur *Epilepſia*, qua frequentiſſimè afficiuntur infantes, nata ex inordinato & perverſo *ſpirituum animalium motu* in cerebro, & violenta *exploſione* in nervos. Frequentiſſimè autem paris vagi & intercoſtalis ramificationibus annexæ partes abdominis & thoracis præ cæteris partibus *convulſionibus* hujuſmodi *epilepticis* tentari ſolent, iiſque ſubinde gravia tormina in abdomine ſuperveniunt, quia dictæ partes internæ prius affliguntur, quę tormina mulierculæ convenienter admodum *epilepſiam in corpore* appellare ſolent. Poſt repetita autem talia pathemata ſuperveniunt etiam convulſiones epilepticæ in partibus externis, quia continuus & nunquam interruptus ſpirituum animalium in hos nervos eſt motus & influxus, pro continuando motu cordis, diaphragmatis, & reſpirationi inſervientium muſculorum primariorum, ut & ventriculi & inteſtinorum motu periſtaltico perficiendo: unde conſueto quaſi tramite longè promptiùs irruunt in dictarum partium nervos ſpiritus animales, quàm in membra externa in infantibus magis quieta, adeòque dictos ſpaſmos internos frequentiùs concitant. Quod ſi verò crebriùs repetant, tandem totum ſpirituum animalium exercitum integrumque ſyſtema nervoſum per conſenſum & continuitatem motus ſimiliter afficiunt, unde *univerſalis* tandem ſupervenit *epilepſia*, de qua dicunt: *epilepſia erumpit*.

CAUSÆ.

Malum hoc ferè ſemper per *συντροπάθειαν* ſeu per conſenſum partium nervoſarum cum partibus nervoſis & membranis oriri ſolet, inſequitur nervorum & horum fibrarum quocunque in loco *irritationem*, quæ tamen effectivè excitatur occaſione vitioſi volatilis & corroſivi acidi, per ſe nervis inimiciſſimi, multò magis nervis tenellorum, quorum fibrarum nervearum textura mollior, tenerior & ſubtilior, facillimè mobilis, & ita in convulſivos motus criſpabilis ut ſic dicam, exiſtit. Hinc quò propinquiores ſunt partes fonti vitioſo acido, ſtomacho nempè & inteſtinis, aut mediantibus nervis connectuntur iiſdem, etiam frequentiùs patiuntur convulſivos ſpaſmos, qui continuati ulteriùs in tantum, donec totum nervorum ſyſtema in cerebri cerebellique confiniis concutiant, univerſalem tandem epileſiam, ſuperveniente ſpirituum impetu inferant. Uti in adultis ſubinde in membro quodam externo focus latet epilepticus, qui per continuatos ſpaſmos ſub apparente auræ frigidæ ſenſu ſurſum delatus ad cerebrum, tandem univerſum microcoſmum concutit; ita pari ratione ex acido, quod imprimis viſcidum in inteſtinis aut glandulis meſenterii hoſpitatur, tam ſpaſmi leviores interni, quàm epilepticus totius corpuſculi inſultus, oriuntur: propterea abſorbentia rariora, & hinc *liquor. cornu cervi ſuccinatus*, aliaque ſalia vol atilia acria, quæ acidum deſtruunt, & viſcidum incidunt, experientia teſte infantibus epilepticis ſolent eſſe convenientiſſima. Adeò ut rariſſimam infantum exiſtimem epilepſiam, cujus focus acidus non in abdomine lateat, aut ex abdomine non derivetur, ita tamen, ut citra halituum aut fumorum impoſſibilem adſcenſum malum dicto modo explicari queat. Fomitem epilepſiæ infantilis exiſtere ferè in abdomine, ex eo concludi poteſt, quod imminente malo ferè ſemper ſoleat tendi abdomen, &, ut arbitror, peritonæi membrana ſpaſmo afficiatur; hinc infantes ſolent difficulter & quaſi cum ſuſpiriis reſpirare? Vid. M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. obſervat.* 201. qualis difficilis reſpiratio in iiſdem fere ſemper originem ex hypochondriis ac ſtomacho, harumque partium vel repletione, vel tenſione habere ſolet: hinc vomitoria tali in caſu ſunt optima. Oboriri autem nocturnos pavores & epilepſiam infantum primariò ex acido peccante, etiamſi nulla hujus indicia vel adſint, vel præceſſerint, niſi ex dentitionis dolore epilepſia ſuperveniat, ex eo ſit manifeſtum:

(1.) Quod frequenter *tormina* infantes cum excretis æruginoſis aut nigricantibus ſimul affligant, & ſi diutiùs continuentur, tandem in infantibus *epilepſiam* inferant, teſte preter QUERCETANUM *in Tetr. Graviſſ. Caſſ. Aff. cap.* 11. *pag. m.* 116. LINDANO *ſuper Hartm in Prax. Chymiatricam*, qui vix virorem æruginis inſtar intenſam in infantum excretis obſervari aſſerit citra epilepſiam. Quod ſi dicta materia ita ſit acris, ut febris eam accedat, plerumque interimit infantes. Epilepſiam ab hac cauſa ortam prægredi ſolent ejulatus infantum ferè continui, tormina & dolores abdominis, & jectigationes infantum; tormina verò & talia excreta ex acido lactis corrupto ſuperius derivavi.

(2.) Juxta HIPPOCRATEM *lib. de morbo ſacro* poſt curatam epilepſiam undecunque natam puſtulæ & achores, aut ſcabies, nunc in univerſo corpore, nunc in capite, nunc circa aures, nunc

in facie, nunc in nucha & dorſo, effloreſcere ſolent; quæ cum prurítu ſuppurantur, hinc decidunt, idque cum euphoria: Vid. SENNERTUS *de Morb. Infant. Part. 2. cap. 3. pag.* 28. quas exulcerationes etiam ex acido lymphæ deduxi. Quibus

(3.) Accedit cura epilepſiæ infantis per alcalia volatilia, item per terrea acidum abſorbentia.

Aliàs frequentiſſimæ epilepſiæ occaſiones ſolent eſſe:

(1.) Meconium à partu non ſufficienter expurgatum. vid. M.A.N.C. *loco allegato*.

Hinc

(2.) Lactis in ſtomacho corruptela, & inde natus vitioſus acor, ſæpiſſimè infert epilepſiam; atque tunc excreta infantum ſolent eſſe viridia aut nigricantia.

Deinde

(3.) Dentitio difficilis propter dolorem, & propter fibras nervoſas in gingivis à dentibus erumpentibus punctas, concitando inordinatum ſpirituum animalium motum, & commovendo in corpore acidum vitioſum, facillimè epilepticos reddit infantes.

(4.) Vehementiores ac ſubitanei animi affectus, tam nutricis quàm infantis, præſertim illius ira, hujus verò terror, ordinariò ferè ad epilepſiam diſponunt.

(5.) Excreta retenta aut cohibita, v. g. achores, variolæ, epilepſiam inferunt.

(6.) Lumbrici familiariſſimi epilepſiarum ſunt Autores: Vid. M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. obſ.* 107. & 236.

Hæ ſex cauſæ, aut meconium retentum, aut acor lactis vitioſus, aut dentitio difficilis, aut immoderatus animi affectus nutricis, aut excreta cohibita, aut lumbrici, facillimè inordinatum ſpirituum animalium in infante concitant motum. Unde conſequenter epilepſia, & quidem eò facilior in infantibus, quò debilior adhuc textura partium nervoſarum, & quò poroſius & ſpongioſius adhuc, minuſque ſolidum aut poris anguſtioribus pertuſum eorundem eſt cerebrum; unde facilè hinc inde diſpergi & inordinatè moveri poſſunt ſpiritus.

DIAGNOSIS.

Signa epileſiæ per ſe patent.

Cauſæ etiam latere non poſſunt, partim ratione ipſius infantis, ex retento meconio, difficili dentitione; partim relatione nutricis, ſi vult, partim ex aceſcentia lactis.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Funeſtum malum eſt infantibus, licèt familiare, ex quo ſæpius periclitantur, mortemque obeunt, præſertim ſi in tenuiore conſtitutione crebriùs malum repetat.

In principio variolarum, minus periculi habet; nam ubi erumpunt variolæ, ſpontè ceſſat epilepſia.

CURA.

Pro *Cura*, cauſarum habenda eſt ratio: cùm verò utplurimùm ex *ſtomacho & acido* acri ibi genito malum oriatur, abſorbentia & acidum deſtruentia, tàm fixa quàm volatilia, & hinc anodyna mineralia, ſunt optima. Specificè conveniunt radix pœoniæ, & internè & externè, juſto tempore collecta, emulſio ex ſemine pœoniæ; vid. STROBELBERGERUS *Tract. de morb. Infant.* & omnia ex pœonia parata. Majoris pretii tamen eſt viſcus corylinus, & poſt hunc viſcus quercinus, optimus ad curam epilepſiæ infantum. Præ cæteris tamen omnibus eſt expertum remedium in epilepſia infantum Succinum, & quibuſdam inter ſecreta repoſitus pulvis iſte citrinus ſeu farina ex muſco clavato terreſtri, h. e. lycopodio inſidens, ſulphureæ proſapię, adeoque facilè flammam concipiens, & inſtar pyrii pulveris crepitum edens: & verum eſt, interdum ad ℈ß. ceu ſummum epilepticum puerile interdum proſperè adhibetur. Multò magis tamen convenit ſimilis farina iſta ſeu *pulvis flavus* primo vere ex *iulis coryli* collectus, ob ſulphur anodynum nobiliſſimus in epilepſia & pluri̇mis infantum affectibus. Deinde non reiicienda communia euporiſta, unicornu marinum præparatum, dens hippopotami cryſtallus præparata, imprimis ſi excernantur per alvum viridia, acidum enim interimit, cum appropriatis imprimis ſi permiſceatur, ſpina muſtellæ piſcis, cranium humanum, lapis bezoar animalis, pulvis Marchionis, &c. Omnia enim hæc acidum nervos infeſtans abſorbent, & ita malum non mediocriter levant, interdum planè tollunt. Quæ ſi non ſuffecerint, ſit pulvis ſecundinæ humanæ primiparæ, quilibet ſpiritus urinoſi, ac quælibet ſalia volatilia, in ſpecie ſpiritus & ſal volatile cornu cervi, cranii humani, ſecundinæ humanæ, & ſal volatile ſuccini, quod ſibi par non habet remedium in infantum curanda epilepſia quacunque, etiam ſi dentitionis difficultas eaſdem excitaverit, ſuo tamen officio optimè ſatisfacit, crebriori experientia comprobatum: Hinc liquor cornu cervi ſuccinatus nunquam ſatis laudari poteſt pro epilepſia infantili, ita ut vix quenquam relinquat hic liquor, ſi epilepſia non ſit lethalis: ſicuti gr. i. camphoræ in aqua florum cheiri poſt paroxyſmum aſſumptum præſervat, ne tam facilè recurrere poſſit. Porrò cinnabaris antimonii, nec minoris pretii cinnabaris nativa præparata, depurata, & ſuper ejus baſin compoſitum ſpecificum cephalicum, optimum eſt remedium in epilepſiâ infantum. Hiſce tamen, ſi non ſuperius, nobile ſanè eſt medicamentum *Sulphur antimonii, ex ſcoriis reguli* ultimâ vice certo modo præcipitatum. Infantibus datur ad gr. j. & in robuſtioribus paulo ad gr. jß. ad ſummum gr. ij. Mirabilis eſt ejus vis in epilepſia infantum tam imminente quàm præſente ſiſtenda; nempè prima vice mineram morbi auſpicato vomitu exturbat, ſi quandam inveniat; ſi verò primis viis repurgatis nihil offendit, etiam repetitis vicibus ſine tali effectu inſenſibiliter per ſudorem operatur, & inſequente blando ſomno infantes curabit. Vocatur pulvis antepilepticus antimonialis. Aurum quoque fulminans mirabilis eſt efficaciæ in corrigendo & eradicando fomite epileptico, cum arcano duplicato vel nitro depurato propinatum. Si à terrore ſit malum, ſmaragdus laudatur. Alia etiam ſexcenta ad epilepſiam infantum commendata facilè modò dictis applicari poſſunt. Vehicula horum ſunt ſatis nota.

Ex his plures poſſunt fieri formulæ: v. g.

℞. *Aquæ Fœnic.*
Flor. Pœon. an. ℥j.
Cran. hum. præp. ℈j.
Cinnabaris antimonii gr. ix.
Syr. Fœnic. ʒij.
M. f. Potiuncula: S.
Potiuncula cephalica contra epilepſiam.

℞. *Aquæ Fœnic.*
Fl. Tiliæ an. ℥j.
Eſſ. Caſtor. ℈j.
Spiritus ſal. ammoniaci,
Liqu. cornu Cervi ſuccin. an. gtt. viij.
Syr. de Stœcad.
Papav. ſimpl. an. ℥ß.
M. S.
Ut ſupra.

Item

℞. *Unic. foſſil.*
Ver. præp. an. ʒß.
Olei deſt. ſuccini, aut ſi ſit nauſeoſus, *Roris mar.* vel *Rutæ* gtt. iij. vel v.
Theriac. gr. ij.
M. f. Pulvis pro aliquot doſibus.
D. S.
Pulvis ſingularis antepilepticus.

Item

℞. *Unic. ver. præp.* ʒß.
Cinnab. nat. ſel. gr. xv.
Salis vol. Cornu cervi gr. iij.
Extr. Caſtor. gr. j.
Ol. deſt. aniſi gtt. ij.
M. f. Pulvis pro tribus doſibus:
D. S.
Pulvis ſingularis.

℞. *Unic. veri præp.*
Cran. hum. an. ℈ß.
Sal. vol. Viper. gr. iv.
M. f. Pulvis pro duabus doſibus.
D. S.
Ut ſuprà.

Præ-

Præmiſſis præmittendis, in ſpecie auro fulminante, quò fomes morboſus eò melius eradicetur, e. gr.

℞. *Ebor. ſine igne* ℈ß.
Auri fulmin. gr. j.
M. S.
Pulvis ſingularis.

℞. *Unic. veri præp.*
Cran. hum. ſine igne an. ℈ß.
Auri fulmin. gr. ij.
M. f. Pulvis.
Div. in duas partes.
D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Aquæ flor. Pæon.* ℥iß.
Cinnam. cum vino ℥i.
Syr flor. tunic. ʒiß.
M. S.
Aqua ad pulverem.

Pro infante aliquot dierum.

℞. *Unic. mar. præp.* gr. viij.
Pulv. epilept. Antimonial. gr. ß.
M. S.
Pulvis ſingularis.

Infanti duorum annorum.

℞. *Pulv. epil. Antimonial.*
Auri fulmin. an gr. iij.
M. S.
Pulvis cephalicus.

Item

℞. *Farin. lycop.* ℈ß.
Cinn. nativ. gr. iv.
M. f. Pulvis.

Puella undecim dierum laborabat purpura, *anhelabat*, *nec reſpirare poterat*, extrema refrigeſcebant, oculi contorti erant, mortui inſtar jacebat cum ſtertore: uno nomine, erat epilepſia partium internarum, aut ſaltim aſthma convulſivum occaſione muci vitioſi in ventriculo & primis viis coacervati: ſubitò vocatus, præſcriberem:

℞. *Aquæ ex ſucc. rad. Pæon.* ℥j.
Liqu. cornu Cervi ſuccin. ʒi.
Syr. emet. A. S. ʒß.
Miſc.

Propinetur cochleatim.

Præſcribebam item clyſma. Potiuncula continuabatur, donec ſuperveniente repetito vomitu infans ad ſe rediret.

℞. *Auri fulmin.* gr. iß.
Unic. veri præp. ℈i.
M. pro duabus doſibus.

Horridi ſecuti ſeceſſus, infans convaluit.

Item in aliis tenerioribus, præmiſſis præmittendis:

℞. *Aquæ flor. Pæon.* ℥i.
Unic. ver. præp. gr. xv.
Salis vol. cornu Cervi gr. viij.
Syrup. flor. Tunic. ʒij.
M. D. S.
Mixtura caput confortans.

Propinetur cochleatim, excitato ſudore melius habent infantes.

Infanti unius & dimidii anni epilepſia gravi occaſione dentitionis correpto, præſcribebam:

℞. *Liqu. cornu Cervi ſuccin.* ʒii.
Doſis gtt. xij. ad xv. vel xvi. ſæpiùs in vehiculo *aquæ flor. Acaciæ.*

Item

℞. *Unic. veri præp.* ℈j.
Auri fulm. gr. iij.
M. f. Pulvis pro duabus doſibus.

Item

℞. *Farin. lycopod.* ℈ß.
Auri fulmin. gr. i.

Dabatur in vehiculo juſculi carnis calidi: hinc

℞. *Aquæ ceraſ. nigr.*
Fl. Tiliæ an. ℥i.
Unic. veri præp.
Cran. hum. præp. an. gr. xv.
Salis vol. cornu Cervi ℈ß.
Syr. flor. Tunic. ʒij.
M. f. Potiuncula.

Item

℞. *Ol. deſtill. ſuccin.*
Rutæ an. ℈ß.
Ol. expr. Nuciſtæ q. ſ. pro conſiſt. Balſami. quo illinebantur precordia, nucha aut vertebræ colli & dorſi.

Pro Clyſmate:

℞. *Flor. Chamomill.* M. j.
Sem. Aniſi ʒß.
Bac. junip. ʒvi.
Coqu. in ſ. q. *aquæ commun.*
Colat. ℥vi. adde
Elect. de baccis lauri ʒvi.
Syr. emet. Salæ ʒii.
M. pro Clyſmate.

Hiſce convaluit.

Sequens etiam convenit Clyſma:

℞. *Fl. Chamom. Rom.* M. i.
Coqu. in ſ. *aquæ ſimpl.*
Colat. ℥iij. adde
Salis vol. cornu Cervi gr. viij.
Mell. roſat. ʒiii.
Olei deſt. aniſi gtt. v.
M. pro Clyſmate infantis unius anni.

℞. *Rad. Pæon.* ʒß.
Angel.
Leviſt. an. ʒii.
Flor. Chamomill.
Sambuc. an p. i.
Coqu. in ſ. q. *aquæ*:
Colat. ℥ii. adde
Ungu. clyſmat. ʒj.
Elect. Hier. cum agar. ʒß.
Sal. vol. ſuccini gr. v.
M. f. Enema pro infante unius anni.

Puero quatuor & dimidii annorum inſigniter epileptico unà cum aliis imprimis contulit:

℞. *Unic. veri præp.* ℈i.
Bez. ſolar. ℈ß.
Auri fulmin. gr. v.
M. pro 2. doſib.

Proficua etiam erat ſequens Potio:

℞. *Aquæ flor. Pæon.* ℥i.
Farin. Lycopod. ʒß.
Auri fulm. gr. ii.
M. pro 2. doſib.

Hæc ipſa farina lycopodii etiam commodè cum pulte propinari, & ita variis infantum affectibus ſuccurri poteſt.

Quoad externa: optimè confert & præſervat ab infantum epilepſia Cinnabaris nativa, de collo tantum ſuſpenſa, vel, ut aliis placet, carpis applicata. Uſneam cranii humani externè contra infantum epilepſiam prodeſſe ſcribit KIRCHERUS *in Regn. Naturæ ſympath.* Oſſiculum bufonis pulitui infantis applicatum, ob ideam pavoris, epilepſiam ex ira vel terrore nutricis, & infantem paulò poſt lactantis, natam ſiſtit. Vertici, ſi paulò robuſtior fuerit infans, oleum ſuccini commodè illinitur: dico, ſi fuerit robuſtior; nam eſt penetrans remedium. Aliàs Litus pro vertice, præcordiis & abdomine ex oleis & balſamis rutæ, roriſmarini, fœniculi, imprimis balſamum ſuccini, ceu optimum euporiſton, ſedulò in uſum vocandi; quibus & paucum caſtorei vel extractum eius ſubinde addi poteſt; quin & oleum caſtorei pedum plantis utiliter admovetur. Quò etiam pertinet oleum ſeminis ricini maioris ſeu granorum tilli expreſſum, cuius p. i. cum p. iv. pinguedinis erinacei in Linimentum rediguntur, quod umbilico illinitur.

Item

℞. *Cerot. pro bregm. uſitat.* q. ſ.

Malaxetur cum *oleo ſuccini* aut *rutæ*, aut, ſi penetrantiora hæc videantur, cum *balſamo Peruviano*, & imponatur capiti; qualia potentius in infantibus operantur, quàm in adultis, quoniam fontanellla in iiſdem eſt adhuc aperta.

ARTICULUS XVIII.
DE
DENTITIONE INFANTUM DIFFICILI.

SÆpius epilepſiæ occaſio eſt *Dentitio* infantis *difficilis*, partim; dum intra alveolos incrementum capiunt, partim, dum extra gingivas jam robuſtiores dentes prorumpunt. Hujus ergo dentitionis negotium, & ſymptomata ejus occaſione excitata, hic evolvenda erunt. Nam dentium pulpa radicalis in formatione ſetus inſeritur gingivis in forma mucilaginis mollis: poſtmodum dum quinque vel ſex menſium ſunt infantes, circa ſextum vel ſeptimum iſta pulpa dentium ſucceſſive indurata & augmentata penetrari incipit per gingivarum carnem ſpongioſam. Si ergo facilè penetrat, & hanc carnem perforat, eſt dentitio facilis; quod ſi propter tenacitatem aut duritiem gingivarum difficiliùs erumpat, propter concurrentia gravia ſymptomata, eſt dentitio difficilis. Erumpunt primò dentes inciſores ſeu anteriores, hinc canini, ac tandem molares.

Dixi, quod imprimis gingivarum durities ſit cauſa: unde ſub dentitione hac, dum non poſſunt ſatis penetrare, inſignem pruritum, hinc intenſum dolorem, ardorem febrilem, &c. percipiunt gingivæ, dum ab aculeatis talibus oſſibus increſcentibus perforantur, eædem inſigniter intumeſcunt, ſimul plus minus inflammantur, inde inquietudines, ploratus, agrypniæ, &c. ſuperveniunt. Dolor qui primariò urget, ſimilis quodammodo eſt illi, dum acido morboſo gingivæ in dentium radicibus punguntur & quaſi perforantur. Sed cum ſenſilis gingivarum ex interſperſis variis nervulis ſubſtantia cum partibus vicinis inſignem conſenſum habere ſoleat, quod ex odontalgia adultorum, ſubinde dimidiam capitis ſphæram per conſenſum afficiente, interdum muſculi temporalis aliquem ſpaſmum inferente, notiſſimum eſt, de facili evenit, ut atrocioribus ſub doloribus tandem univerſum ferè nervorum ſyſtema ſimul vellicetur, & inde convulſiones, epilepſiæ ſuperveniant: idque eò promptius, quò vel per ſe & in ſe ipſo nervorum ſyſtema infantum tenerius & mobilius exstiterit, vel ipſum ex perverſa diæta matris vel nutricis, acidis abutentibus, in primis ſuis ſtaminibus debilius, & faciliùs irritabile redditum, vel ex lympha vitioſa commota hinc inde irritatum fuerit: item cum doloris gingivarum occaſione vicina glandularum, præprimis ſalivarum, vaſa, & illas integentes membranæ, vellicari ſoleant ſimul, hoc ipſo copioſior ſaliva in os effundatur, ordinariè copioſè admodum ſalivant infantes; quod vocant Germ. *das Geiffern*, & interdum aliquamdiu præcedere dentitionem moleſtiorem ſolet: qua ſaliva copioſiùs etiam deglutita læditur appetitus, nunc turbatur digeſtio prima, relaxatur ventriculus & inteſtina, interdum ſupervenit vomitus cum tuſſi ferina, aut certè copioſa diarrhœa plus minus ſeroſa, quæ hoc tamen habet commodi, quod quò copioſiùs fuerit, eò minus epilepſia tentari ſoleant infantes. Item cùm copioſiori ex ſaliva, regioniſque vicinæ dolore, ſimul irritantur fauces, etiam copioſior lymphæ ad fauces & aſperam arteriam affluxus ſupervenire ſolet: quæ lympha, ſi & ipſa minus temperata, ſed ſalſo acida plus minus fuerit, ejus occaſione, præter roſionem faucium & laryngis, tuſſis creberrima ſicca ſeu inanis cum reſpiratione ſtertoria quibuſdam accidit: Imò cùm in infantibus minùs ſanis doloris & agrypniæ ratione, commotis nimis ſpritibus, quælibet in corpore turbari ſoleant, facilè vitioſum acidum commoveri, hinc epilepſia tam frequenter dentitioni ſupervenire ſolet, donec erumpentibus tandem dentibus iſta ſymptomata ſucceſſivè ceſſent. Et quidem diarrhœa dentitioni ſuperveniens eſt ſalubris, nec adeò facilè ſiſtenda. Obſervatus fuit interdum in infantibus ſub dentitionis tempore genarum tumor, qui linquendus eſt; nam ſuperveniens diarrhœa interdum eundem ſolvere ſolet. Contingunt hæc ferè, dum ſex ſeptemve menſium fuerit infans: idque omnium maxime in dentibus caninis erumpentibus, hinc in molaribus omnium minimè in inciſoribus, ſymptomata talia obſervari ſolent.

DIAGNOSIS.

Quoad *Signa diagnoſtica*: iſta patent ex jam dictis, ex dolore, ſaliva, tumore, caloris ſenſu, & ſic porrò: imprimis facilè ſentiunt nutrices imminentes dentes, quando nempè infantes, dum ſugunt, papillas gingivis acriùs & fortiùs apprehendunt, ac adſtringunt: item calor inſuetus in ore infantis percipitur, ipſique infantes manibus ori ingeſtis doloris locum ferè oſtendunt.

PROGNOSIS.

Quoad *Signa Prognoſtica*: Dentitio ipſa per ſe malum eſt minus periculoſum, ſaltem propter ſupervenientia ſymptomata, nempè convulſiones epilepticas, aut diarrhœas exceſſivas, periculum incurrunt, quæ tamen & leviores ſunt & minus pericul oſæ, ſi adjuncta ſit diarrhœa moderata, aliàs ſæpiùs ſunt funeſtæ. In ſpecie autem ex caninis dentibus graviter laborare ſolent infantes, propter eorum duritiem & majorem acutiem.

CURA.

In *Cura* omnis intentio eò dirigatur, ut emolliantur gingivæ, ardor & dolor earum ſopiatur, ſymptomata ſupervenientia mitigentur, atque erumpentes dentes faciliùs tranſmittantur: in quem finem recipiatur *mucilago ſeminis cydoniorum & pſylii* cum *aqua ſpermat. ran. extr.* quæ dentibus ſubinde illinenda.

Vel

℞. *Mucil. ſem. Pſyll.*
Radic. alth. cum aqua ſempervivi par. an. ℥ß.
Olei amyg. dulc.
Papav an. ʒii.
M. D. S.
Linimentum.

℞. *Mucil. ſem. Cydon.*
Sem. alth. par. cum aqua ſperm. ran.
But. rec. non ſalit. an. ℥ß.
Quibus addatur
Vitellum ovi dimidium.
Subigantur mutuò in formam Linimenti:
D. S.
Unguentum leniens.

Quo illinendæ ſunt gingivæ.

Mel etiam vel ſolum, vel cum medulla crurum vituli ſubactum, & gingivis illitum, dolorem ſiſtit. Fruſtulum *radicis Althææ recens*, vel *aridum*, *in aqua malvæ* maceratum, ſæpius detur infantibus, ut iſtud probè maſticent, & maſticando mucilago radicis extracta ſucceſſivè emolliat gingivas; cujus loco non ineptè alii fruſtulum *corii lardi recentis* ſubſtituunt. Non enim approbo communem ſententiam, qua dens aut lupinus cryſtalli fruſtum infantibus pro maſticatione porrigitur, quoniam durities horũ facit, ut gingivæ fortiori attritu magis potius indurentur, quàm ut emolliantur. Item medulla crurum vituli, ut unguentum dialthææ, gingivis illinendum venit: ſuccus cancrorum fluviatilium, cum aqua florum cyani contuſorum, illitus gingivis puerorum, benè confert: vel fiat balſamum puerorum dentientium, quo illinantur gingivæ, quale elegans deſcribit JOHANN-DANIEL HORSTIUS *in diſpenſ. pag. 567.* vel M. A. N. C. *Ann 6. & 7. Append. pag. 576.* Præ aliis ſanguis ex criſta galli parum inciſa exſtillans gingivis illitus, ad dentium eruptionem promovendam impenſè quibuſdam laudatur. Vel ipſa criſta à gallo nigro rupta vel deciſa infanti pro maſticatione quaſi, vel gingivis contetenda porrigitur infanti; hoc enim modo etiam promovetur dentium eruptio. Potentiſſimum remedium dicitur cerebrum leporinum gingivis illitum, quod potenter dentium quaſi extractionem promovet; coctum tamen & cum melle in forma linimenti mixtum, tutiùs eſſe dicitur, quam crudum; ejuſdem enim vis nimia ſic mitigatur. Leporino cerebro cerebrum agni aut hirci alii ſubſtituunt. Aliis irritis, ſi protuberantia gingivarum, & ſuperior ejus candidior reddita pars, dentis jam proximè abſconditi ſignum exhibeant, ſcalpello eas incidit PARÆUS *lib. 23. capit. 167.* quod ceu tutum ſibique compertum & ſummè proficuum commendat BORELLUS *Centur. 1. obſervat.* 97.

Extra fiunt fotus maxillarum, item inunctiones ex emollientibus, diſcutientibus & lenientibus; hinc butyrum recens inſulſum, medulla crurum vituli, oleum amygdalarum dulcium, oleum liliorum alborum, oleum chamomillæ, unguentum dialthææ, mucilago radicis althææ aut ſeminis pſyllii, theriaca, &c. maxillis & regioni temporum loci dolentis illinatur pro leniendo ſpaſmo doloroſo dictorum locorum, & intenſiore dolore. Quidam faciunt linimentum ex axungia leporis cum melle deſpumato, ana: ex quibus paratum linimentum poſt aures vel ante aures illinunt, ut facilitetur, & dentium eruptio, & præcaveatur vicinarum partium tumor.

Intra os ſupra dicta Emollientia ex mucilaginibus & axungiis non adeò nimis copioſè aut frequenter uſurpanda ſunt, quando nempè adeſt diarrhæa, quia periculum eſt, ne talibus laxantibus & lubricitantibus ſucceſſivè deglutiti exaſperetur potiùs quàm leniatur diarrhœa, utut dentibus conducat.

Ut verò reliqua interea mitigentur ſupervenientia ſymptomata, qualia primariò ſunt febres & convulſiones, optimum fuerit, ſi alvus, quantum poſſibile, ſervetur probè fluida: nam quibus, cùm dentes erumpunt, alvus crebrò lavatur, minùs convulſiones tentantur, inquit HIPPOCRATES *de Dentit. lib.* Hinc vel ſponte alvus fluidior ſervetur talis, vel eadem clyſmatis, ſimilibuſque remediis laxior reddatur; conf. HOEFERUS *Herc. Med. pag.* 355. Idque ſpeciatim in iis, qui ex nutricis cacochymia minus laudabilem ſanguinis, reliquorumque contentorum craſin obtinent: nam & tales ordinariò gravius ſub dentione laborare aſſolent. Internè gelatina cornu cervi recens, crebriùs quocunque vehiculo propinata, & hinc liquor cornu cervi ſuccinatus, ob convulſionum imprimis metum medicamenta ſunt tutiſſima & utiliſſima.

Hæc eſt Dentitio vera.

ARTICULUS XIX.
DE
DENTITIONE NOTHA.

Reperitur præterea etiam *Dentitio notha*, quod vocant Germ. *Beul-Zahne*, quando ſcilicet erumpunt tubercula, Germ. *Beulen*, in gingivis, eaque inſigniter dolentia, ex quibus tamen nulli dentes erumpunt, quin potius lactationem impediunt, & lactando infantes ſuctum ſonorum edunt.

DIAGNOSIS.

Imprimis hujuſmodi dentitio notha cognoſcitur, ſi infantes juxta aures digitis premantur: tunc enim incipiunt ejulare.

PROGNOSIS.

Malum hoc propter dolorem aut ſubſequentem inflammationem eſt ſatis periculoſum non rarò.

CURA.

Cura hujus *Dentitionis nothæ* conſiſtit in eo, ut inungantur infantes circa & penes aures axungia leporina: ipſi verò tumores illinendi ſunt & fovendi oleo amygdalarum dulcium recenti, ſic enim ſucceſſivè evaneſcunt.

ARTICULUS XX.
DE
DIARRHOEA.

Alvi fluxus ſæpiſſimè eſt dentitionis difficilioris comes, dum nempè infantes copioſiſſimè eiiciunt per alvum, cum quo conjuncta eſſe ſolet eorundem imbecillitas: ſæpiùs adeſt dejectus appetitus, & tandem nonnihil atrophia corripi incipiunt infantes.

CAUSÆ.

Quoad *Cauſas*: ordinariò, uti notum eſt, dentionis tempore ſupervenit diarrhœa, dum continuò os madet ſaliva, quæ copioſiùs deglutita lactis digeſtionem prohibet, & inteſtina nimis laxat, cum ſimul propter dolorem & inquietudinem lac minùs commodè concoqui poſſit, quod ſponte ex pyloro denuò egeratur. Præterea tamen etiam nutricum lac nimis aquoſum, tenue, acrius, ſalſius, ſeroſius, &c. ſæpiſſimè diarrhœæ eſt cauſa, irritando inteſtina ac ventriculum, & ita ad diarrhœam diſponendo. Id quod fit imprimis, quando nutrices crebriùs uſurpant potum frigidum, aut etiam quando mammas libero aeri nimis exponunt; tunc enim lac crudius & ſeroſius generari ſolet, à quo hauſto ſæpiſſimè alvi fluxus ſupervenit. Aut denique ipſa infantis digeſtio læſa, indeque nata liquamina acria, ſalſa aut æruginoſa, alvi fluxum inducere valent.

DIAGNOSIS.

Malum per ſe patet.
An cauſa ſit dentitio, etiam non latet.
Vitium nutricis ex ejus diæta cognoſcitur.

PROGNOSIS.

Per ſe quidem proficua obſervatur alvus laxior infantibus, præprimis in dentitione, in qua, uti monui, potiùs conducit, quàm nociva eſt: ſin verò crebriùs affligat, imprimis ſi ad ſeptimum uſque porrigatur diem, funeſta eſſe ſolet.

Mitior tamen eſt alvi fluxus, ubi albicantia aut flaveſcentia reiiciuntur: deterior, ubi acria, viridia, in ſpecie fœtida plus minus nigra excernuntur, adeòque de remediis cogitandum.

Si appetitus adhuc conſtat, res benè habet; hoc nimis dejecto, res non caret periculo.

In febre ardente, aut acuta, ſi nigra reiiciantur, infantibus ferè periculum mortis imminet.

CURA.

Ordinata ergò debita nutricibus diætâ, præſertim ex oryza, milio & ſimilibus, potuque calido, ut ita lac ejus nonnihil alteretur, conveniunt internè cornu Cervi uſtum, terra ſigillata, maxilla lucii piſcis, cryſtallus, corallia, pulvis tormentillæ, nux moſchata, theriaca, & ſimilia. Ulterius Mumia cum ſpermate ceti permiſta, ad ℈i. optimè ſiſtit alvum infantum, etiam ubi laborant dyſenteria. Gummi Arabicum ad ʒi. juſculo gallinæ aut carnis exhibitum inſigniter conducit ad ſiſtendam infantum alvum. Item pilulæ ex extracto tormentillæ, cui granulum ſemis, aut etiam adhuc minus, Laudani opiati ſit additum, offerri etiam poſſunt infantibus, in lactæ diſſolutæ: v. g.

℞. *Pulv. diaphor. Lud.* gr. vi. viii. x. ad xii.
Theriac. gr. i. vel ii.
M. D. S.
Pulvis adſtringens.

℞. *Cornu cervi uſt. præp.*
Terræ ſigill. an. gr. viii.
Extr. rad. Torment. gr. xii.
Theriac. gr. ii.
M. pro 2. doſ. S.
Ut antè.

Vel

℞. *Aquæ menth.*
Scord. an. ℥vi.
Cornu cervi uſti præp. gr. xv.
Terræ ſigill. gr. xii.
Theriac. gr. ii. vel iii.
Syr. Plantag. ℥ii.
M. D. S.
Potio adſtringens.

Vel

℞. *Aquæ Plantag.*
Cinnam. cydon. an. ℥i.
Extr. tormentill. ʒß.
Theriac. gr. viii.
Syr. Corall. ʒß.
M. D. S.

Mixtura adſtringens.

Dequa miſtura cochleare unum alterum ve interdum, ſed rarius, propinetur infanti ad ſiſtendam alvum.

Grana maſtiches cum pauco nucis moſchatæ permiſta etiam ſtomachum roborant, & alvi fluxum ſiſtunt: vel ſubigatur maſtiche cum pauco ſyrupo de roſis ſiccis, & cydoniorum, aut etiam cum ſyrupo maſtichino, & ſubinde lambenda offeratur infanti. Tincturæ coralliorum imprimis commendantur à modernis, ſi nimio acore non ſint inquinatæ; Undæ tinctura coralliorum cum ſpiritu cordis cervi in parva doſi propinari poteſt infanti, in ſpecie ſi cum febre maligna vel torminibus conjunctis ſit alvi fluxus.

Item in Diarrhœa infantis cum excretis viridibus & acribus, æſtu corporis, &c. ex acrimonia contentorum aut lactis nata.

℞. *Aquæ Plantag.* ℥j.
Menthæ ʒij.
Gel. cornu Cervi rec. ℥ß.
Lap. Cancr. præp. gr. vj.
M. D. S.
Potio adſtringens.

Vel

℞. *Cornu cervi uſt. præp.* ʒß.
Terræ ſigill. g. xij.
Theriac. Androm. gr. iij
Ol. deſtill. Macis gtt. i.
M. pro 3. doſ. S.
Pulvis adſtringens.

Uſurpando ſimul clyſma ex lacte, & illinendo regioni ventriculi & umbilici vel balſamum nucis moſchatæ, vel theriacam.

Clyſmata lenientia imprimis, quando acres ſucci peccant, egregiè conveniunt. Curavi aliquando puellam quatuor annorum ex febre acuta laborantem, & diarrhœa inſigni cum flatuum copioſiorum proventu correptam, crebroque, ſed parum deiicientem (quod non tam quantitatem quàm qualitatem ſeu ſtimulum excrementorum ſubeſſe indicabat,) quæ beneficio clyſmatis ex lacte optimè levabatur.

Hiſce, ſi dyſentericus ſuperveniat fluxus, bolus armena, cryſtallus præparata, maxilla lucii piſcis, ac ſimilia acidum abſorbentia, addi poſſunt.

In infantibus ablactatis dirrhœa affectis:

℞. *Aquæ flor. ſambuc.*
Fœnic. an. ℥i.
Succ. Cydon. ʒvj.
Corall. rub. præp. ℈j.
Terræ ſigill. ℈ß.
Syr. Papav. alb. ʒiii.
M. S.
Potio adſtringens.

Externè infantibus convenit pro litu umbilici theriaca, aut oleum deſtillatum menthæ, macis, abſinthii, ſpicæ, excepta cum theriaca aut balſamo Peruviano aut ſimilibus, aut etiam oleum maſtichinum & nardinum, cum aliquot guttis olei ſpicæ umblico illitum: vel cataplaſma ex cydoniis coctis, per ſetaceum trajectis. Item fotus ex decocto roſarum rubrarum, radicis tormentillæ, menthæ, plantaginis, &c. in vino rubro coctis, cui ſimul nux moſchata & caryophylli ſunt addita, & ita cum pannis multiplicatis applicatur calidè abdomini, ut nimius impediatur fluxus.

ARTICULUS XXI.

DE LUMBRICIS.

PRæ cæteris mille malorum autores infantibus exiſtunt *Lumbrici*, iique ſaltem longi; Germ. *die Spuhl-VVurmer*: rarò enim lumbricus latus ſeu tinea aut cucurbitinus in infantibus obſervatur, exemplum tamen videatur in BARTHOLINI: *Act. Med. Haffn. Vol. 3. pag. 116.* Non rarò etiam aſcaridibus torquentur, quæ ſcilicet incolunt inteſtinum rectum; Nullum ferè eſt ſymptomata, quod non excitetur à lumbricis, in inteſtinis infantum ſtabulantibus, adeò ut etiam horrendas epilepticas convulſiones in iiſdem excitent. Ob id accuratiores Practici ſtudioſè monent, in omnibus affectibus infantum curandis, imprimis abſtruſioribus, ſemper ad lumbricos eſſe attendendum, qui latentes peſſima inferunt ſymptomata, utut certa eorundem indicia vix dentur & ſæpiſſimè in obſcuro lateant. In ſpecie tamen infantibus talibus, quibus lumbrici in inteſtinis latent, os copioſa ſaliva, & quidem ſemper jejuno ſtomacho, continuò abundat, item crebrò nares fricant, admodum turbulenti & pavidi in ſomno ſunt, ſtrident præter ſolitum dentibus in ſomno. Hæc ſunt ferè primaria ſigna, quæ in lumbricorum præſentia ſe ſolent manifeſtare. His accedunt, quod tuſſis ſæpiùs adſit ſicca, ſitis plerumque infantes, præſertim manè evigilantes, graviter infeſtat, appetitus etiam ſubinde nimius eſt, cum quo nihilominus marceſcunt, & minus nutriuntur, interdum planè deiicitur venter, interdum ſimul inflatur & intumeſcit, alvus ut plurimum lubrica eſt & laxa, tormina ventris roſiva crebrò adſunt, præſertim ventre vacuo exiſtente; quæ tormina ferè ceſſare ſolent, ubi aliquid alimenti aſſumpſerint; color faciei eſt incoſtans, interdum phlogoſi quadam rubere videtur, interdum ſubitò denuò pallet. Superveniunt tandem febres, eæque ſæpiùs malignæ, aut ſaltim varii typi inconſtantis, quæ mirè infantes excruciant: interdum periculoſæ epilepſiæ & convulſiones capitis, manuum ac crurum vid. M. A. N. C. *Ann. 3. obſ. 63.* & *Ann. 6. & 7. obſ.* 137. & 187. THONERUS *lib. 2. obſerv. pag 94.* BONETTUS *lib. 1. Med. Sept. ſect. 15. cap. 5. pag. 133. & lib. 3. ſect. 16. cap. 3.* AVICENNA *fen. 16 3. Tr.* Lipothymiæ, aliaque lethalia interdum ſymptomata ſuperveniunt, quæ omnia, ſive plura ſive pauciora horum adſint, ſuſpicionem de vermibus eò magis cofirmant, ſi interdum unus alterve mortuus per alvum excretus obſervatus fuerit, aut ex plurium jam dictorum ſymptomatum ſyndrome de vermibus conjectura fieri poteſt: ex quibus potiora ſunt copioſior ſaliva, ſtridor dentium in ſomno, narium crebrior ſcalptura, ſitis matutina, ventris tumor, &c.

CAUSÆ.

Generantur lumbrici in inteſtinis, imprimis tenuibus, & ſæpius oriuntur ex ἀδηφαγία ſeu copia *aſſumptorum*, lactis aut pultis, aliorumque alimentorum; hæc enim copioſiùs ingurgitata, dum non ritè digeri poſſunt, in mucum degenerant. Mucus hic blandus tamen & dulcis, ex alimentorum, vel non digeſtorum, vel ritè licet digeſtorum, reliquiis, ſi in inteſtinis diutiùs hæſerit, mediante *calore levi*, & conſequenter *incohata* ſucceſſivè *putrefactione*, ſemina *Lumbricorum* recondita gerit: quæ in infantibus, quorum vis digeſtiva tam potenter alterare aſſumpta nequit, facilè reſuſcitata, lumbricos producunt: Nempè *ſemina* vegetabilium, imprimis *cerealia*, ſpeciatim *ſecalina* & *triticea*, vel immediatè in pulte infantum farinacea, vel mediatè in lacte nutricis, ex pane ingeſto nata, & ſeminali inſectorum variorum contagio (quod ſub minima etiam mole latere poteſt, utpote conſtituere dicitur ſaltem 2800. partem ſui ſeminalis corporis) quaſi imprægnata, data occaſione & quaſi evigilando in infantibus dictos lumbricos excludunt. Accedit, ut monui, *tepor loci* blandus ſimulque in infantibus *vis digeſtiva* ventriculi *debilitata*, quando digerendo non ſubiguntur exactè omnia dictorum animalculorum ſeminalia principia, ſed vivos fœtus emittunt. Prætereà etiam dulcia, imprimis ſaccharata, quibus delectantur, facillimè animalia ſubminiſtrantia, eaque varia, faciunt, ut eò promptiùs in infantibus lumbrici generentur. Et hinc eſt, quod etiam lumbrici per dulcia ex lacte, ſaccharo, melle, &c. parata, imprimis alliciantur & ineſcentur. Accedit denique temperata *bilis* acrimonia, minuſque amara in infantibus, aliàs ſuccos, quos attingit, à tam prompta putredine & verminatione defendens, quæ cum deficiat in infantibus, ubi vis digeſtiva ſtomachi eſt mitior & bilis temperata, minus corruptelam humorum animatam temperare ac præcavere poteſt, atque in adultis. Uti namque ſal volatile oleoſum bilis inſtar balſami condit chylum, eumque præſervat ab omni corruptione, idque eò magis, quò acrior magiſque ſalina volatilis fuerit, uti eſt in juvenibus adultis; ita cum in infantibus ſit magis temperata & minus ſalina, ob id minus condire poteſt chylum, minuſque defendere eundum à putredine & verminatione, unde tandem *mucus lacteus ſubdulcis* in inteſtinis putrefactus *lumbricos* excludit: Hinc & ubi bilis deficit balſamus, lumbricorum eſt patria, rectè dicit HELMONTIUS *Tractat. ſextupl. Dig. §. 82.* hinc etiam *tinearum* in adultis cauſam refert HARTMANNUS potiſſimùm *in obſtructionem*

nem folliculi fellis, *in Prax. Chymiatr. cap.* 156. §. 11. Unde etiam talia quæ amaricantia ſunt, & bilis balſamo cognata, uti ſunt myrrhata, abſinthiaca, aloetica, colocynthiaca & denique ipſum fel bubulum, promptè lumbricos fugant & pellunt.

Denique in ablactatis præter addiphagiam, fructuum horæorum eſus vi fermentativa uti corrumpit lacticinia & pultacea, ita promptiſſimè infantes ad lumbricos diſponit. Talibus ergo occaſionibus facilè viva iſta putredo excitari poterit. Diutiùs equidem lumbricis ſubinde affliguntur infantes ſine notabili detrimento, ut plurimum tamen peſſima ſymptomata inducunt, ex quibus non rarò periclitari contingit infantes. Quodſi ſuſpicio ſit de eorum præſentia, maturè ejiciendi & excludendi ſunt.

C U R A.

In *Cura* eorundem conveniunt omnia amara, quæ eos aut enecant, aut ceu ipſis adverſa fugant. Si propinentur enecantia, ſimul vel brevi poſt ſubjungenda ſunt purgantia, eos expellentia: Nam licèt ſemel enecati ſint, ſi tamen adhuc hoſpitentur in corpore, ex eorum corruptione novi exſurgunt lumbrici.

Conveniunt ergo internè mechoacanna, item paululum de jalappa: item ſyrupus florum perſicorum admodum infenſus lumbricis, ſi paulò robuſtior fuerit fœtus: non eſt melius interficiens aut enecans lumbricos, quàm ſpecies diaturbith cum rhabarbaro à gr. viii. x. uſque ad xv. propinatæ: ſi non habentur, aſſumendus eſt *Mercurius dulcis*: e. g.

♃. *Mercurii dulc.*
Sacch. an. gr. iij.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis laxativus pro una vice.

Detur in vehiculo liquido ex cochleari ligneo.

Commodiſſimè autem cum conſerva florum perſicorum in forma boli, vel cum ſaccharo in rotulas redactus, uſurpatur; (metus enim eſt, ne in forma pulveris ſub antiqua facie cochleari metallico adhæreat:) v. g.

♃. *Conſ. roſar.* vel quod melius, *Conſ. flor. Perſic.* (quæ tamen amaricat:) ℈ß. ʒß. ad ʒj.
Mercurii dulc. gr. iij. iv. ℈ß. vel gr. xv. ad xviij. (pro ratione ætatis.)
Cum ſ. q. *Syr. flor. Perſic.* f. Bolus. S.
Bolus laxativus contra lumbricos.

♃. *Conſ. flor. Perſic.* ℈ij.
Mercurii dulc. gr. xv.
M. f. Bolus infanti 3. annorum pro duabus vicibus.
D. S. ut antè.

Ubi infans fuerit jam aliquot annorum, commodè etiam pro ſtimulo aliquot grana jalappę addi poſſunt; nam Ialappa etiam promptè pellit lumbricos: e. g.

♃. *Conſ flor. Perſic.* ℈ij.
Mercurii dulc. gr. xij.
Pulv. Ialapp. gr. v.
Cum *Syr. flor. Perſic.* f. Bolus pro duabus vicibus infanti 3. annorum.
D. S. ut *ſuprà*.

♃. *Mercurii dulc.* gr. v.
Pulv. Ialapp. gr. i.
Conſ Roſar. parum.
M. f. Bolus. S.
Bolus laxativus pro una vice.

♃. *Conſ flor. Perſic* ʒj.
Mercurii dulc. ℈j.
Spec. diaturb. cum Rhab. gr. v.
Cum *Syr. flor. Perſic.* f. Bolus. S.
Bolus contra vermes.

Iuratus enim lumbricorum hoſtis eſt Mercurius, ſi cum *ſaccharo*, quod ſuccum ſingularem vocat SCHROEDERUS *in Pharm. lib. 3. cap. 15. pag.* 398. ſubigatur probe tamdiu in mortario vitreo, donec pulvis gryſeus emergat, qui pulvis aliàs notus eſt nomine *pulveris ad vermes D. Michaelis*, à ℈i. ad ʒß. certum experimentum in cochleari ligneo, promptiſſimè vermes enecat & expellit.

Vel

♃. *Conſ. flor. Perſic.* vel *Roſar.* ℈j. ad ʒß.
Pulvis Mercurial. ſacchar. gr. xij. xv. ℈j. ad ʒß.
Miſc. pro una vel duabus doſibus:
D. S.
Vt antè.

♃. *Conſ. Roſar.* ʒj.
Pulu. Mercurial. ſacchar. ʒß.
Ol. deſtill. ſpicæ gtt. iij.
Cum *Syr. flor. Perſic.* f. Bolus;
D. S.
Vt antè.

Vid. HORSTIUS *obſ. pag.* 449.

Etiam *aqua Mercurialis Hermetica*, quam vocant, vel *anthelmintica Helmontii*, ſeu quæ fit ex infuſione Mercurij vivi, ejuſque agitatione aut ebullitione, certum eſt experimentum ad lumbricos: Nempe recipiatur ℥j. *Mercurii vivi* benè *purgati*, aut, quod melius eſt, ex laboribus Mercurialibus *reſuſcitati*; (vocatur aliàs revivificatus:) infund. in ℔j. *aquæ ſimpl. vel radicis graminis, vel hyperici* (nam hæc etiam ſunt inimica lumbricis) & probè agitantur invicem in lagena vitrea, vel decoquuntur: Reponitur hæc Mixtura, ut Mercurius omnis fundum petat, & aqua ſuperſtans contagio Mercurii infecta clarefiat; quæ aqua eſt certiſſimum experimentum ad enecandos & fugandos lumbricos. Vocatur ab HORATIO *Augenio Aqua Hermetica*, quæ filtrata cochleatim datur.

Præter dicta ulterius lumbricos enecant & pellunt omnia cornu Cervi uſtum, & ex cornu Cervi parata, quælibet ex marte; hinc abſinthium, hypericon, corallina, ejuſque pulvis, zedoaria, ſcordium; pulvis item ſummitatum & ſeminis tanaceti, gentianæ pulvis cum cornu Cervi ſine igne & tantillo myrrhę, jurato lumbricorum hoſte; vel quæ pręſentaneam magis fert opem, tinctura ſalutis, aloe & ſimilia amaricantia: ſal volatile & ſpiritus cornu Cervi probè eſſentificatus, vel ſale volatili proprio acuatus, adeoque & polychreſtus liquor cornu Cervi ſuccinatus; hic enim promptè lumbricos, pellit, & commodè uſurpatur, ubi ſimul imminent epilepticæ convulſiones cum lumbricis.

Ex his aut ſimilibus parantur Eſſentia compoſita contra vermes, qualem habet SCHARFFIUS *in Deſcript. Iuniperi*. Aqua deſtillata raphani ruſticani, de qua vid. M A N. C. *Ann. 6. & 7. obſerv.* 187. ubi ob acrimoniam cum aliis mixta & propinata 11. uermes, motuum convulſivorum autores, exturbavit. Aliàs Decoctum radicis filicis in lacte infantibus propinatum, tanquam certiſſimum commendatur contra vermes. Crocus martis ex vitriolo pręcipitatus huc quoque pertinet: e. g.

♃. *Croc. Martis per præcipitat.* ʒij.
Sem. tanaceti ʒj.
Pulu. Zedoar. ℈ij.
Cum ſ. q. *Sacchari*,
F. Rotulæ.

Certiſſimum experimentum etiam pro adultis eſt Præcipitatum Veneris, quod & TIMÆUS *Von GuldenKlee*, tanquam arcanum, & ZVVELFFERUS tanquam expertum ad lumbricos commendat: Nempè vitriolo Veneris affundit phlegma vitrioli Veneris acuatum cum pauco ſpiritu proprio, ut in hoc liquore ſolvatur vitriolum; ſolutio filtrata pręcipitatur cum oleo tartari per deliquium; ſic acquiritur pulvis, vel cœruleus, vel exactè viridis qui optimè edulcoratus ad gr v. vel vj. pro ratione ætatis in vehiculo convenienti propinatus, in infantibus promptiſſimè pellit lumbricos, qui & in adultis eoſdem certò fugat.

Ubi non amplius lactantur infantes, optima ſunt remedia ſpiritus ſulphuris, ſeu, quod melius eſt, ſpiritus vitrioli, utut in radice conveniant; ſi nempe quicunque potus & aqua appropriata hyperici, portulacæ, radicis graminis, aut etiam ſaltem aqua communis acidulata præſcriptis ſpiritibus ſulphuris vel vitrioli modicè, de qua interdum prolubitu hauriat infans, mirum eſt, quam promptè pellat lumbricos, eoſque fuget.

Cum his internè aſſumptis vermes pellentibus ſimul per *Clyſteres* ſemper injiciantur dulcia, quæ lumbricis ſunt amica, & deorſum verſus ad ſe alliciunt; qualia ſunt clyſteres ex *lacte vaccino* vel *muliebri* ad ℥ii. vel iij. cum ſufficiente quantitate *ſacchari* pro ratione ætatis infantis; aut ex decocto paſſularum cum ſaccharo, aut ex decocto caricarum aut ſimilibus, quorum dulcedine allecti lumbrici, dum ſugunt per os aſſumpta hoſtilia, in fugam verſi faciliùs ita ejiciuntur; aut ſaltem aqua ſaccharo imprægnata loco clyſmatis injicitur.

Externè ſimul umbilico applicetur Linimentum ſequens, domeſticum quidem, ſed certum, cujus aliquoties felicem vidi ſucceſſum:

♃. *Aloes*

℞. *Aloes* ʒij.
Myrrhæ ʒß.
Cum *felle Tauri* f. Linimentum:
D. S.
Linimentum contra vermes.

Cum oleo colocynthidos acuatum indetur fruſto veſicæ bubulæ vel ſuillæ quantitate palmæ ſeu parvæ manus, & ita applicetur umbilico, & quamdiu adhæret, retineatur; ſic namque facilè halitu ſuo lumbricos fugat: Quodſi adſint lumbrici, fortiter adhæret, nec priùs cadere ſolet, quod certiſſimum eſt, & ipſe vidi, niſi enecati & fugati fuerint lumbrici, quo tempore ſpontè cadit: Quodſi verò applicatum non adhæreat, eſt ſignum non improbabile, non adeſſe lumbricos:

Præterea etiam oleum abſinthii, oleum diacolocynthidos, oleum nucleorum perſicorum expreſſum, unguentum contra vermes Auguſtanorum, unguentum de arthanita, & ſimilia Linimenta, umbillici regioni illinantur.

Vel

℞. *Ungu. de Arthan.* ℥ij.
Fellis tauri inſpiſſ. ʒj.
Ol. diacoloc. Quer. q. ſ.
Deſtill. Abſinth. gtt. vj.
M. f. l. a. Linimentum:
D. S.
Ut antè.

Quod ſi ſtrictè adhæret, certò adſunt lumbrici.

Quibuſdam in uſu eſt, applicare etiam Theriacam cum ſucco vel oleo abſinthii aut rutæ.

Vel

℞. *Aquæ Abſinth.* ℔j.
in qua diſſolv.
Aloes ℥ij.
Miſc.

probè terendo & ſubigendo.

Valet contra vermes, corpora puerorum in balneo fricando.

ARTICULUS XXII.
DE
VERME UMBILICALI.

SEd præter hos lumbricos inteſtinis infantum ſtabulantes, notabilis eſt *Vermis umbilici*, quem vocant Germani *den NabelWurm, den ZehrWurm, den GeitzWurm*: de quo vid. pauca in ſpecie in SENNERTO *lib 3. Prax. P. 10. de Morb. Abdominis cap. 4. pag. 984.* Affectus eſt rariſſimus; nullus enim Autorum de tali verme umbilicali habet aliquid; veritas tamen horum etiam obſervata fuit à D. Michaelis, qui etiam methodo mox recenſenda eoſdem fugavit.

DIAGNOSIS.

In tali caſu infantes cum nutrice optima, optimè ſugentes licet, ſucceſſivè emaciantur, labia pallent, *ſunt quaſi cærulei coloris*, & deficiunt à nativo colore, inquieti ſunt, & quaſi tormina ventris patiuntur, interdum ſe jactitant.

Signa alia manifeſta ſunt nulla hujus vermis umbilicalis.

CURA.

Quoad CURAM: ubi adeſt ſuſpicio talis vermis, applicetur fundulus umbilico ſub introitu lecti, quem depaſcit vermis, idque bis vel ter repetitur, imponendo novum fundulum, ut ſimus certi de præſentia hujus vermis umbilicalis; poſtmodum applicetur putamen nucis juglandis internum, *idque durius*, excavatum, pulveris vitri Veneti & ſabinæ cum ſufficienti quantitate mellis repletum; hoc modo dulcedine mellis allectus vermis cum ſabina & pulvere vitri poſtmodum enecatur, ut extrahi queat. Dum ergo apparet, nil abſumi ex miſtura nuci juglandi inſita, tunc appropriata purgantia uſurpentur, ut vermis enecatus quacunque via evacuetur:

ARTICULUS XXIII.
DE
TUSSI.

INfantes ulterius ſubinde *Tuſſi* & affectibus catarrhalibus laborare ſolent, circa quam infantum tuſſim melioris doctrinæ gratiâ ante omnia obſervanda venit differentia Tuſſis, vel *humidæ*, vel *ſiccæ*; item vel *ſtomachalis*, vel *pectoralis*. Tuſſis ſicca eſt, quando ſolummodo eſt abſque materiæ excretione, & hæc eſt apud infantes rarior, niſi quod ſæpius ſoleat eſſet prodromus variolarum. Tuſſis verò humida ſeu cum materiæ excretione eſt, quando reijciuntur aut ſaltem rejectibilia deglutiuntur, poſtmodum viſcida, mucilaginoſa & pituitoſa, ut vocant.

Hoc præſuppoſito, *Tuſſis* iſta *ſicca* pectoralis eſt à lympha nimis acida, vellicante fauces & membranarum eas ſubcingentem, in ſpecie iſtam quæ cingit interius laryngem aſperamque arteriam, de qua lympha jam alio loco plura dicta fuere. Aliàs omnis *tuſſis infantum* eſt *humida*. Par ratio eſt circa tuſſim iſtam, quæ ſub dentitionis tempore frequenter oritur, ut ſuprà inſinuatum fuit, cui ſucceſſivè propter copioſioris ſalivæ ſubinde ſalſo-acrioris defluxum in ſtomachum, & imprimis membranas pituitarias copioſam lympham plorantes, & per gulam in ventriculum dimittentes, & inde *defectuoſam* redditam *digeſtionem primam* & coacervatas cruditates, etiam Tuſſis ſtomachalis humida ſupervenire ſolet tandem. Item aeris inclementioris afflatus liberiorque inſpiratus ſuo modo infantes ſubindè ad tuſſim ſiccam pectoralem diſponit, ex lymphæ nempè ab aere copioſiùs effuſione, quæ tandem evadit humida ex ſucceſſiva muci generatione cum ſtertore affligens. Pertinet huc *tuſſis puerorum convulſiva*, de qua VVILLIS. *in Pharm. Rat. Part. 2. ſect. 1. cap. 6. pag. 101.*

Sed frequentior eſt tuſſis *infantum ferina*, ſeu quibuſdam *furibunda* dicta, in qua infantes multum ac diu tuſſiunt, & quæ ſubindè tanta violentia repetens vix ſiſti poteſt, niſi ſpontaneus tandem ſupervenerit vomitus copioſique muci rejectio, poſt quem vomitum ceſſat tuſſis ad tempus, donec reuertatur poſt dimidium diem præter propter ſimilis ferè tuſſiendi paroxyſmus, ſimili vomitû claudendus. Talis ordinariò ex ventriculo eſſe ſolet. Oritur hæc ipſa ordinariò vel ex addiphagia infantum ſeu copioſiore pultaceorum ingeſtione, vel lactis acrioris & ſeroſioris crebriore hauſtu, vel ejuſdem in ſtomacho corruptione, & acrimonia ſingulari ventriculum vellicante: quæ duo nimia copia cum imparia fiant fermento ſtomachi digeſtivo ex defectu concoctionis, degerant in liquamina viſcida, craſſa & mucilaginoſa, quæ ipſa nunc flatuum ſubminiſtrant materiam, unde difficilis reſpiratio, quamdiu ſupini jacent infantes, aut etiam hæc pituitoſa acida aut ſalſo: acida in ſtomachi cavo magis fluctuantia, ſucceſſivè irritando orificium ſtomachi ſiniſtrum, & cum hoc arctè connexum diaphragma, tuſſim pertinacem, & primo quidem inanem hinc cum rejectione mucilaginis viſcidæ conjunctam inferunt; ſicut in ablactatis frequentior hæc tuſſis ex muco viſcido, utut pauco, orificium inferius obſidente, oriri ſolet: vel infenſa & moleſta ſui præſentia; vel ſaltem halitibus acrioribus, excitant ſub exſpiratione per conſenſum vellicati diaphragmatis, & ipſi compatientium muſculorum thoracis expirationi inſervientium, horum convulſivos motus, unde tuſſes ſæpiùs repetentes tenella pectora concutiunt.

Idem ſentiendum eſt de *Aſthmate* infantum, quod utplurimum etiam ex ſtomacho onerato oritur, propter cruditates acidas mucilaginoſas coacervatas, quæ ſi turgeſcant, & in flatus abeant, fermentando in tantum diaphragmatis deorſum verſus impeditur contratio, ut moleſtus talis aſthmaticus paroxyſmus immineat; hinc enim etiam provocato *vomitu* ſtatim liberantur, Autore PRIMEROSIO *de Pueror. Morb. pag. 73.* Unde in tali infantum tuſſi ſemper ad ſtomachum erit reſpiciendum.

DIAGNOSIS.

Affectus per ſe patet: an ſit ſicca vel humida; etiam eſt in propatulo.

In ſpecie, quando eſt *ſicca tuſſis*, conjuncta ſolet eſſe ſternutatio, conjuncta ſolet eſſe involuntaria oculorum illachry-

chrymatico, & qui ſunt ſimiles affectus ex lympha paulo acidiori oriundi.

Tuſſis humida ex oleo luculenta eſt quod cum ſtertore quodam reſpirare ſoleant infantes, item quod tuſſiendo materiam reiiciant, aut reſolutam denuo deglutiant.

Subin de etiam *inflatio* quædam in præcordiis, & quædam ibidem locorum intumeſcentia adeſſe ſolet; *Venter enim ipſis ſolet intumeſcere*; & quæ ſunt ſimilia tuſſim ſatis manifeſtantia ſigna.

PROGNOSIS.

Non negligenda eſt tuſſis in infantibus, quia præter vigilias & vomitus etiam hernias, ſuffocationes &c. inducere ſolet.

CURA.

Si prodromus eſt variolarum tuſſis, vix curari ſolet, cum ſponte poſtmodum ceſſet. Imprimis autem tuſſis humidà ſub curam Medici cadit. In tuſſis enim cura, uti etiam in cura aſthmatis infantilis ſemper ſuprà inſinuata obſervanda venit differentia. In genere tamen tuſſis infantum inveterata, humida quælibet, & hinc iſta, quæ ex ſtomacho, præ cæteris tuſſis ſpeciebus furibunda, vix curari poterit abſque vomitu; quo uno, aut, ſi opus fuerit, repetito, plus præſtare poſſumus, quam pluribus aliis remediis, diu licet continuatis; hinc niſi ſponte ſuperveniat vomitus, arte provocandus eſt: quo facto, vel ſponte remittunt dicta pathemata.

Provocatur facilè in infantibus, ſi digito oleo illito irritentur fauces, aut etiam ſi penna ſimiliter oleo tincta faucibus intrudatur; ſic namque infantes aliàs facilè vomiturientes ad vomitum ſtimulantur, & ſubvenit vomitus tam in tuſſis, quàm in difficili reſpiratione, aſthmate infantum & ſimilibus admodum utilis.

Vel
℞. *Aquæ hyſſopi* ℥ß.
Oxyſacch. emet. A. Salæ ʒj.
M. S.
Succus emeticus.

Ubi per inferiora volumus evacuare, mechoacannæ pulvis adhibetur utiliſſimè, habita ratione ætatis pro ratione doſeos.

In *Tuſſi* ergo contumaci *Sicca* pectorali ſæpius nocturna, aut laryngè potius affecta, & à lympha acriore, vel *aere* inclementiore irritata, convenit imprimis loch ex paſſulis cum mucilagine ſeminis lini aut cydoniorum permiſtum; eſt enim blandum temperans. In tali etiam tuſſi mulierum euporiſton eſt ex CRATONIS, trium Imperatorum Archiatri, experientia ipſis compertum, juſculum raparum, in ſpecie *ſiccarum cum ſaccharo*, quod crebriùs infantibus propinatum *tuſſim catarrhalem* ſiſtit; item ſuccus raparum, &c. Adultioribus paulo decoctum radicis helenii cum uvis Corinthiacis in vino Malvatico, pauco addito ſaccharo, ut fiat quaſi ſyrupus, ad levandam tuſſim mirè conducit. Syrupus diacodium egregius eſt, uti & ſuccinum & ſuccinata, ſuccinum catarrhale, ſpecies diatragacanthi, pulvis contra tuſſim infantum Mynſichti, item flores ſulphuris cum ſaccharo pauco miſti; temperant enim acrimoniam lymphæ: *Sperma ceti* annuo ad ℈ß quacunque ratione, commodiſſimè in cerevisia calida, vel in juſculo aut cum lacte probè calido propinatum, aliove ſimili calido vehiculo; item ſyrupus jujubis, de ſcabioſa, de glycyrrhiza, &c. quibus & *ſpiritus ſalis ammoniaci aniſatus* pro lubitu addi poteſt, qui infantibus eſt egregius; & inſigni merito extollendus encomio; etiam ubi *Difficilior Dentitio* talem *Tuſſim*, quod interdum contingit, infantibus excitaverit, quo in caſu vomitorium interdum præmittendum erit. Præ cæteris tamen *liquor cornu Cervi ſuccinatus*, ſupra pluribus laudatus, nunquam omittendus eſt; *in Affectibus Catarrhalibus* quibuſcunque, infantum præcipuè, & inde in *tuſſi ſicca* primum meretur locum. Pinguedo itidem caponis in jure piſorum liquefacta & propinata, mirè commendatur.

Et hæc Incraſſantia dicta in quavis tuſſi infantum ſicca, tam pectorali quàm ſtomachali, lochum inveniunt. Noſtrates mulieres in tali tuſſi infantibus ablactatis non abſque ſucceſſu propinant caricas pingues, in minutas particulas conciſas, in ſpiritu vini maceratas, deflagrando; caricas relictas propinant veſperi felici cum ſucceſſu.

FORESTUS aſſerit, infantem tuſſi laborantem curari per mures coctos, eſitatos, manducatos priùs à nutrice, & in os infantis inditos.

Quoad *Externa*: præ cæteris in tali *Tuſſi ſicca* in uſu eſt lotio pedum in cerevisia calida; qua peracta pinguedo lucii piſcis recens, vel locò hujus ſevum hircinum aut medulla cervina, liquefacta in cochleari, & plantis pedum inuncta, contra hanc tuſſim optimè prodeſt; in ſpecie ſi miſceatur cum oleo laurino. Linimentum ex pinguedine caponis cum capitibus alliorum factum, ceu notum, hic præſuppono. Item ſi ex catarrhali fuerit vitio, ſuffitus ex ſuccino, thure, gummi juniperino, &c. bombace exceptus, capiti imponitur felici cum ſucceſſu; vel cerotum pro bregmate uſitatum, cum tacamahaca miſtum, oleo deſtillato majoranæ irroratum, capiti imponitur.

In Tuſſi convulſiva convenit liquor cornu Cervi ſuccinatus, eſſentia caſtorei, & remedia à VVILLISIO *l. c.* commendata: Vel

℞. *Aquæ fœnic.*
Hiſſopi an. ʒvj.
Spirit. ſal. ammoniac. lavendul.
Succin. an. gtt. xx.
Syr. papav. ſimpl. ℥ß.
M. D. S.
Tuſſim ſedans potio.

℞. *Eſſ. caſtor. vinoſ.* ʒj.
Spirit. ſal. ammoniac. ſuccin. ʒß.
M. D. S.
Tuſſim ſedans Eſſentia.

Quodſi tuſſis fuerit humida, atque juncta copioſo muco acido viſcido, præter vomitum incidentia & attenuantia conveniunt: quæ inter primatum ducit ſpiritus ſalis ammoniaci aniſatus: item ſyrupus de nicotiana ritè paratus perquam egregius eſt in incidendo & attenuando muco & liberandis infantibus à ſuffocatione: Hinc ſyrup. de hyſſopo item de ſcabioſa, vel ſyrupus de eryſimo &c. qui propinari poſſunt in aqua hyſſopi, in aqua ſcabioſæ, vel menthæ, ac ſimilibus.

Vel
℞. *Syr. Nicotian.*
Hyſſopi an. ℥iij.
Emet. ʒj.
M. S.
Succus emolliens.

Reſolvit mucum, & vomitum blandè movet.

Succus item raphani recens cum *ſaccharo depurato* temperatus, ingratus licet, efficaciſſimus tamen eſt: vel qui mitior & temperatior, non minus tamen potens eſt, qui ex *raphano ex cavato & ſaccharo repleto* in frigido per deliquium, aut ex raphano in taleolas inciſo, ſaccharoque largiter inſperſo, defluit, aut intra duos orbiculos ſtanneos exprimitur, ſuccus eſt egregius pro reſolvendo muco ſtomachi, tuſſim & aſthma inferente. Item ſuccus fœniculi, miſtus cum lacte & propinatus, non parum levat infantum tuſſim. Convenit etiam ad mucilagines ſtomachi reſolvendas ſperma ceti, ſi hoc in pauca quantitate pro ratione ætatis in lacte calido propinetur infanti; reſolvit enim inſigniter mucilagines ſtomachi. Eleoſacchara fœniculi & aniſi optimè conducunt, ſi lambenda præbeantur infantibus: Hinc pulvis radicis Ireos, radicis aronis, liquor cornu Cervi ſuccinatus, pulvis contra tuſſim infantum Mynſichti, &c. V. g. Infans 12. ſeptimanarum tuſſi humida cum copioſo muco, os & bronchia infarciente, perículoſe ob ſuffocationis metum infeſtabatur:

℞. *Aquæ Menth.* ℥iij.
Syr. emet. Salæ ℈j.
M. f. Ponticula.

Quæ cochleatim propinabatur, donec ſequeretur vomitus: ſed parum operabatur: Hinc

℞. *Aquæ Hiſſ.* ℥iß.
Syr. Nicot. ʒvj.
Spirit. ſal. ammoniac. aniſ. ℈j.
Miſc.

Quatuor vel quinque horas ab illo priori remedio porrigere incipiebant, hinc tandem per repetitos ſupervenientes vomitus admodum mucilaginoſos, & ſeroſos ſeceſſus beneficio ſuppoſitorii, infans levabatur. Mirabar vomitorii doſin in infante unius anni & amplius, ſufficientis minus ex ſe ipſo vomitum ſuſcitaſſe: ſed partim copia muci, partim uſus lactis, remedii vim obtundebat.

Item in tuſſi ſicca:

℞. *Rob.*

♃. *Rob. Paſſul.*
Syr. Papav. alb. an. ℥ß.
Miſc.

Interdum addebantur
Lapill. cancr. præp.
Flor. ſulphuris an. gr. xv.
Miſc.

Propinabatur infanti ſæpius.

Item decoctum raparum flaccidarum cum paſſulis & ficubus bene confert.

In tuſſi ſicca pro puero trium annorum:
♃. *Aquæ Scabioſ.* ℥ij.
Spir. ſal. ammoniac. aniſ. ʒß.
Syr. diacod. ʒiij. ad ℥ß.
M. D. S.
Potiuncula contra tuſſim.

In aſthmate infantum, vinum infuſionis millepedum eſt optimum, auctore HERTODT *in Crocol. pag.* 129.

Externè oleum chamomillæ & amygdalarum dulcium pectori illitum convenit.

Puer ingenuus novem vel decem annorum, macilentus corpore, facie tamen plena, paulo tamen pallidiore ornatus, laborabat catarrho ſuffocativo ex vitio lymphæ in arteria aſpera; ſubinde enim ſubito ſolebat, nocturno tempore ſomno alto oppreſſus, in reſpirationem difficillimam incurrere, ita ut eum ſtertore ſeu ſonitu (adſtantes dicebant, *ſibilat*) ſpiritum ducendo expergefactus omni momento ſuffocandus videretur, facie ſub anguſtiis iſtis intumeſcente, & ex rubro cœruleſcente cum extremorum refrigeratione; tuſſis crebra accedebat, ſed difficillima & inanis, cujus impetu nil præterquam aqua tenuis, eaque non copioſa, excernebatur; ſic pedetentim paroxyſmus remittebat, febre aliquot dierum lenta ſuperſtite, ipſe verò æger, cum facie ſubtumida raucus remanebat, & continuò tuſſiebat. Tandem, præterlapſis duabus vel tribus diebus, materiam viſcidam copioſam reiiciebat, quo facto totius morbi curſus abſolvebatur. Idem paroxyſmus redibat crebriùs, utplurimum omni menſtruo ſpatio ſemel, idque tempore præſertim autumnali & hyberno: Interrogatus, quid ſub paroxyſmo patiatur? de reſpirationis difficultate, & in larynge titillatione, conquerebatur. Interdum præcedebat dolor capitis, colli aut partium vicinarum, ipſe æger etiam ſubinde dolori & tumori tonſillarum obnoxius erat. Occaſionem paroxyſmo redeunti ſuggerebat nunc auræ frigidæ ſuſceptio, nunc prægreſſo corporis motu & exercitio, aliqualis extremorum refrigeratio.

Curavi hunc puerum ſequenti modo. In Paroxyſmo, qui repente affligebat puerum, mox verticem inunxi oleo deſtillato ſuccini; brachio verò applicare jubebam ſtricturas fortes: nam ſi ætatis fuiſſet conſiſtentis, venam aperire neceſſe fuiſſet.

Cum his miſturam ſequentem ordinavi:
♃. *Aquæ Scabioſ.* ℥ij.
Aſthmat. Rud. ℥ß.
Syr. diacod. Mont. ʒvi. ad ℥i.
Miſc.

Ubi lymphæ vitium magis urgebat, pro ſudore procurando.
♃. *Aquæ Scabioſ.* ℥iij.
Spirit. ſal. ammoniac. aniſ. ʒiß.
Syr. Papav. alb. ʒvi.
Miſc. pro Potiuncula.

Capiebat cochleatim in principio paroxyſmi, *ad reſpirationem facilitandam*, quod ſaltem poteram facere ſenſum vellicationis ſiſtendo, & lymphæ acrimoniam temperando.

In incremento
♃. *Aquæ Scabioſ.*
Serpill. an. ℥iß.
Aſthmat. ʒvj.
Flor. ſulphuris ʒß. ad ℈ij.
Syr. vel *ſcabioſ.* vel *Violar.* vel *papav.* vel *de Iuiub.* ʒvj. ad ℥j.
M. f. Potio.

Hæc probè agitata crebriùſque aſſumpta tuſſim minuebat, & materiæ copioſioris proventui præveniebam: Nam & irritantem cauſam in faucibus demulcebam, & ſenſum irritationis ſiſtebam, unde lymphæ effluxus copioſior præcavebatur.

Poſt in ſtatu, cum mucus excerneretur, ſufficiebat ſuccus raphani cum pauco ſaccharo expreſſus.

Quod adhuc febriculæ lentæ reſtabat, ſudore blando per liquorem cornu Cervi ſuccinatum, vel ſpiritum ſalis ammoniaci oleoſum, vel per blanda diuretica, præſertim ex ſuccino, vel ex lumbricis, removebam.

Præſervationis gratia extra paroxyſmum plura tentabam; ſemper tamen voracitas pueri & vita ſedentaria obſtabat, egregiè erat ſomnolentus, &c. qui cum habitu corporis ſeroſiore oſtendebant, à priori ſuccurri non poſſe; unde inurebatur fonticulus brachio ſiniſtro, & ſic levabatur. Fonticulus tam ubertim fluebat, ut mane & veſperi mundandus eſſet.

ARTICULUS XXIV.

DE OBSTRUCTIONE NARIUM IN INFANTIBUS.

HAc occaſione etiam moneo, fieri non raro, ut nares infantum in ſummitate narium ſint obſtructæ ac infarctæ muco craſſo, quem ut reſolvamus, optimum eſt auxilium ſequens.
♃. *Vitrioli albi* gr. iv. ad v.
Aquæ Maior.
Ceraſ. nigr. an. ʒß.
Miſce & filtra.

Filtratura detur, de qua cum linteolis naribus intrudatur.

Extra, nares ſupremæ inungatur butyro ſine ſale, vel oleo amygdalarum dulcium, cum aliquot guttis olei majoranæ deſtillati miſto: hoc enim aut externè illitum ſummitati narium, aut labris narium externè applicatum, reſolvit ſordes & denuo reſpirationem per nares liberam reddit, vel naribus butyrum non ſalitum piſi magnitudine indatur.

ARTICULUS XXV.

DE CRUSTA LACTEA, SEU ACHORIBUS, FAVIS ET TINEIS.

POrro Lactationis tempore frequenter infantes affligunt exanthemata faciei & capitis, ſeu puſtulæ & ulcuſcula, quæ cutim faciei, hinc ſuperficiem capitis piloſam, interdum etiam quodammodo univerſam cutim, incruſtant. Vocantur aliàs hæc ipſa ulcuſcula & puſtulæ *Cruſta Lactea* ſeu *Lactumina*, Germanis *der Aſprung*, Græcis *ἄχωρες*, qui ſi profundius eroſerint cutim, *Favi* appellantur. Poſt ablactationem autem ſimile vitium capitis partem piloſam affligit, quæ *Tinea* dicitur, Germanis *der boſe Grind.* Lactumina ſunt puſtulæ prurientes rubræ, quæ ſucceſſivè ſuppurantur, hinc exulcerantur, & nunc exſiccando in cruſtas abeunt, quibus deciduis ſubindè de novo propullulant, nunc poſt exulcerationem ulcera manantia, plus minus ſordida, ſupermanent. Occupat malum hoc ordinariò faciem, hinc ad caput etiam ſubinde ſe extendit; interdum etiam brachia, crura, ipſumque corpus hinc inde plus minus affligit. Tinea verò caput ſaltim occupat, pruritu imprimis incipit, hinc furfures copioſi decidunt, donec puſtulę hinc inde erumpant, quę ſuppurantur & exulcerantur, & nunc ſaltim in cruſtas vel ſquamas ſiccas abeunt, nunc verò ulcera manantia & copioſas ſordes plorantia inferunt. Uno nomine; ſunt hæc mala nil aliud, quàm ſcabiei quædam ſpecies, infantibus magis propria. Cruſta lactea quidem, ſive infantes lactentes infeſtet, ſive poſt lactationem denuo ſe manifeſtet, ferè ex acido vitioſo lactis non difflabili & reſolubili per poros corporis oritur; à quo acido nutrimentum partium cutanearum inficitur, unde puſtulæ, pruritus, exulcerationes, non ſecus ac in variolis aut ſcabie humida vel ſicca oriri ſolet. Tinea verò, quæ interdum plures annos poſt ablactationem demum infantes affligit, oritur ex ſimili vitioſo acido, intrà corporis cutim coercito, ex maſſa ſanguinea tamen & lympha ſecreto, & ad partes intercutaneas beneficio ſanguinis circuli depoſito; unde ſemper ferè tumores glandularum in collo pone aures & pone cervicem comitari ſolent tineam. Si enim cum ſanguine & lympha plus minus acida, acri & *viſcida*, nutrimentum exinde pro augmento & ſuſtentatione partium confectum has ipſas ſubintret,

tret, nullo modo iis perfectè aſſimilari poteſt; ſed potius volatili acore, antea quidem apparenter occultato, & aliquali ſimul viſciditate ipſis inimica, hinc inde in puſtulas extollitur, in quibus acor denuo ſucceſſivè manifeſtatus, cum vicinis partium ſuccis acriùs efferveſcit; hinc altior tumor, intenſior *rubor* & *ardor* ſupervenit, donec mutua temperatura nunc in *pus*, nunc in *ſaniem*, nunc aliud ſimile liquamen abeat, & per pruritum in *puſtulas* vel alio modo exeat, relicto adhuc poſt ſe *fermento* ſubtili *acido viſcido*, quod etiam aliud inculpatæ notæ alimentum inquinat, iſtudque in ſimiles ſordes tranſmutat, & conſequenter dicta mala magis magiſque propagat; hinc etiam adjacentes partes è dictis puſtulis pruritu & ardore inquinantur, unde *Favi*, *Tineæ*, *Cruſta lactea*, uti etiam *Furunculi* infantum, primitus enaſcuntur. Quæ eò facilius eveniunt, eòque pertinaciores radices figunt, quò minus tranſpirabiles ſunt partes ita affectæ, & quò magis poris earum clauſis dicta excernenda ſucceſſivè congeruntur.

Facta modò lymphæ præter naturaliter acidæ ac viſcidæ, item cruſtæ lacteæ mentio, uberiorem ſui explicationem urget. Nam dictæ corporis, & imprimis capitis ac faciei, de fœdationes puſtuloſæ; cruſtoſæ, ulceroſæ &c. quæ cruſtæ lacteæ, achorum, & tineæ nomine venire ſolent, quarum deſcriptiones & differentiæ ſaltem accidentales vid. apud Practicos, revera ex *lympha nimis* ſeu præternaturaliter *acida*, & plus minus ſimul *viſcida* originem ducunt; *lacte* vel matris in utero ſubgeſtatione fœtus, vel nutricis extra uterum ſub ejus lactatione *vitioſo*, *cauſæ remotæ* vices gerente: ſemper etiam ferè cum hiſce affectibus externis *glandularum* in collo & capite densè conſitarum, item *parotidum*, &c. *tumores* conjuncti eſſe ſolent, quos vocant Germ. *Haupt-Druſen*; ita quidem, ut vel præcedant, aut ſimul affligant, vel hos affectus declinantes ſubſequantur. Ordinariò autem rariſſimè obſervatur, quod inſequantur, & ſi fit, vel metus recidivæ, vel mutatio defœdationis dictæ in pejores affectus inſinuatur: Iſtud priùs frequens nempè eſt, ut hos affectus comitentur, ut hinc etiam mulieres per experientiam edoctæ ex conditione dictorum tumorum quaſi ſcrophuloſorum, & quos ordinariè Germ. *Haupt-Druſen* appellare ſolent, affectuum horum vel magnitudinem vel diuturnitatem, aliaſvè circumſtantias, probabiliter ſoleant hariolari. Certè obſervavi in infante quinque menſium tumores tales glandularum in collo propè aures ad ovi parvi gallinacei magnitudinem cum *cruſta lactea* caput obducente, qua evaneſcente dicti tumores etiam evanuerunt, & tandem *lactumina* illa denuo effloreſcebant. Jam verò non amplius dubitatur, glandularum functiones verſari circa lymphæ præparationem & diſtributionem: unde ſpontè pateſcit, *lymphæ vitium primarium* ſubeſſe, ita quidem, ut ab ejus conſiſtentia materiali obſtruantur glandulæ, & inde conſequenter intumeſcant, ab ejus verò *acido* largiùs in partes intercutaneas capitis extimas effuſo, ex denegata plus minus debita diſtributione & motu per glandulas, pruritus intenſiſſimus in dictis locis cum puſtulis rubris pedetentim albicantibus, & in pus abeuntibus, & ſquamis inſequentibus ac furfuribus, ex cutis & cuticulæ eroſionibus ſuperveniant: quæ omnia, ut pruritus, purulenta *ſanies*, *cruſta* & *ſquamæ*, ab acri ſalſo plus minùs acido agente, tanquam cauſa peccante, manifeſtè fiunt, ut alio loco & ab aliis probatum eſt. Imò hujuſmodi cruſta, tinea capitis, & horum acor vitioſus uſque eò ſerpit, ut etiam oſſa cranii erodat, eaque carioſa reddat, pro more acidorum, oſſeas ſubſtantias facilè erodentium; de quo vid. SENNERTUS *lib. de Morb. Infantum Part. 2. cap. 3. pag. 281.* id quod fit imprimis, quando nutrix contagio Gallico non nihil inquinata lactaverit infantem. Hinc & capitis partes exteriores præ reliquis locis magis infeſtantur his affectibus propter copioſiores glandulas, quibus caput hinc inde, ſpeciatim collum, ſtipatum eſt.

Differentia autem has inter capitis defœdationes obſervatur, quod materia peccans, prout eſt nunc *acrior*, aut *acidior & tenuior*, ſoleat inferre *ulcuſcula manantia*, & *copioſam* acrem *ſaniem* fundentia: Sed quatenus eadem eſt *minus acris*, ſed ferè magis temperata & *viſcida* extiterit, tunc *cruſtæ craſſiores* & densè ſubinde compactæ, & ſibi invicem ſuperſtratæ, induci ſolent, ſucceſſivè decidentes: imò etiam pro lymphæ ita peccantis ratione varia glandularum quoque obſervatur conſtitutio, de quo uberior experientia adhuc conſulenda venit. Et ſanè non levis eſt cognatio horum *lactuminum* cum adultorum *ſcabie*: nam & ſubinde contagioſa ſunt, & mediantibus linteaminibus in alios etiam infantes propagantur: unde iiſdem ferè remediis, in ſpecie, nicotiana, ſulphure, mercurio, &c. quibus adultorum pertinax & ferina ſcabies curatur, etiam curari poſſunt; & retropulſa, ut vocant, varia planè inferunt ſymptomata, ita ut quaſi particularis capitis ſit ſcabies. Equidem vulgi fert perſuaſio, ſalubres eſſe infantibus tales defœdationes, quatenus præſervent eos à gravioribus affectibus: quod negari ſuo modo nequit, quatenus ſunt bonum ſignum. Sed malæ cauſæ; quæ ſi abeſſet, magis conducere.

Quæ hactenus ſunt expoſita, videtur confirmare, dum obſervavi in puerulo novem menſium præterpropter, vitio nutricis cacochymico ſcorbuticæ inſigniter dicta cruſta lactea ſuper cranii hemiſpherium & faciem ferè integram mirè deformato: quæ cum ſpontè vanuiſſet, ſucceſſit graviſſima tuſſis, tenellum pectus inſigniter & continuò quatiens, cum copioſi muci in ſtomacho & œſophagi præſentia, una cum diarrhœa ſeroſa adeo acri, uti etiam extrema podicis & vicina loca excoriarentur: totum corpuſculum inſigni æſtu fervebat, & inſultus quidam epileptici ſubindè iſtud convellebant. Factam hic fuiſſe arbitror lymphæ peccantis metaſtaſin, præter alia loca in ſpecie ad glandulas ſalivales, & quæ laryngem irrorant, ut & ad pancreaticas, per quas lympha iſta acida acris, non adeo viſcida, uberiùs effuſa ſpeciatim dictam tuſſim & diarrhæam, alia ut tranſeam ſymptomata, induxerunt. Dicta modò etiam rationem aurium humiditatis fluentis, excoriationis & exulcerationis, item labiorum, manifeſtam reddunt.

DIAGNOSIS.

Signa horum achorum, tineæ & favorum, ſunt manifeſta per ſe.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: Omnes hi affectus bonum equidem ſunt ſignum malæ cauſæ: Bonum ſignum, quod non tam inquinent maſſam ſanguineam, ſed potius in partibus intercutaneis defixi hæreant: Malæ cauſæ; innuunt enim acidum vitioſum, quod maſſam ſanguineam inquinavit, & hinc expulſione ſua iſta ulcuſcula interdum periculoſa excitat. Oſtendunt nempè ſecretionem acidi vitioſi ad partes intercutaneas, ſed à quo ipſo, nutrimentum proximum dictarum partium inficiente, affectus diuturnitas, & per contagium multiplicabilitas oriuntur. Subinde tamen horum affectuum medio ab aliis gravioribus malis, in ſpecie epilepticis præſervantur & liberantur infantes; ſicuti retropulſis his ipſis puſtulis, aut exſiccatis ſubitò ulcuſculis (id quod ſæpius fit occaſione ſupervenientium dolorum dentitionis) multa mala, in ſpecie febris lymphatica plus minus lenta, convulſiones, diarrhœæ, tuſſes pectorales diuturnæ, & ſimilia ſuperveniunt.

Spontè naturæ ſubinde ſanantur: interim tamen ſi diuturniora ſeu contumaciora fuerint hæc ulcera ſanioſa, interdum in ulcera maligna & depaſcentia degenerant.

CURA.

In *Cura* ergo dyſcraſia contentorum corporis corrigenda & evacuanda, acidum intercutaneum fermentativum corrigendum, blanda diaphoreſi ad partes ambientes beneficio ſudoris eſt promovendum, & hinc nata mala admotis externis removenda.

Internè ergo conveniunt medicamenta ex fumaria, ſyrupus ex fumaria ſimplex & compoſitus, eſſentia de fumaria ſimplex & compoſita, eſſentia cardui benedicti, eſſentia helenii, eſſentia lignorum compoſita, tinctura coralliorum ſaſſafrata, item remedia ex ſambuco, rob ſambuci, aqua, ſpiritus & eſſentia ex floribus & rob ſambuci parata, item aqua betulæ, liquor cornu Cervi ſuccinatus, cornu Cervi ſine igne, omnia ex cornu Cervi parata diaphoretica, imprimis utilia ſunt, item quælibet *viperina*, eſſentia viperarum, earumque pulvis & ſal volatile. In adultioribus infantibus, *quatuor vel quinque annorum*, una alterave gutta olei deſtillati viperarum fœtidi miram vim ſudorem pellendi, & hujus medio hos affectus curandi, obtinet: E. g.

℞. *Cornu Cervi ſine igne* gr xxiv.
Antimonii diaph. gr. xvi.
Sal. vol. cornu Cervi gr. iv.
Theriac. gr. xiij. M. f. Pulvis: S.

Pul-

Pulvis ſanguinem purificans ad quietem.

Decoctum florum acaciæ cum radice helenii eſt elegantiſſimum laxativum & alterativum; ſpecificari poteſt cum fumaria. Quælibet *alcalia*, vel *ſalia* volatilia ſæpè laudata, eſſentia myrrhæ, vel lapilli cancrorum, aut cornu cervi ſine igne, aut antimonium diaphoreticum cum pulvere myrrhæ propinata & ſæpius repetita, curationem horum ulcuſculorum mirè facilitant. Convenit etiam cinnabaris antimonii, & tinctura antimonii ex ſcoriis ſupra laudata, crebriùs guttatim exhibendo, ut deſtruatur *acidum primarum viarum*, quod ſubinde nutrimentum ſolet inquinare. V. g.

℞. *Tincturæ antimonii*,
Tartari an. ʒiß.
M. D. S.
Tinctura ſanguinem mundificans.

De purgantibus præmittendis ſtudio taceo. Præ omnibus Mercurius dulcis ceu appropriatiſſimus convenit.

Quodſi gravis affectus aut ſymptomatis alicujus occaſione introcedat cruſta lactea, pro expellenda eadem convenit emulſio ſeminis napi, naſturtii, aquilegiæ, cum myrrha, cornu cervi, &c.

Externè in his malis pro lotionibus ſpecificum eſt oxylapathum acutum, nicotiana, helenium, malva, piſa; item linimenta, vel ſulphurea, vel quælibet ſaturnina, acidum abſorbentia aut temperantia blandè inungantur; hinc pro ratione circumſtantiarum tutia præparata, pulvis lapidis calaminaris, unguentum diapompholygos, unguentum enulatum: quibus ſi addatur parum *ſalis tartari*, habebitur effectus magis tutus. Unde unguentum de ceruſſa camphoratum, vel *diapompholygos*, vel unguentum enulatum, miſtum cum floribus ſulphuris & ſufficiente quantitate *olei nicotianæ vulgaris*, addendo ſalis tartari plus minus, prout acrius vel mitius poſtulamus Linimentum, egregiè convenit, quo ipſo illitæ puſtulæ optimè exareſcent & curabuntur. Unguenta & linimenta vulgaria meritò fugimus, ubi ſimplicia cera, oleis, terebinthina, pinguedinibus, reſinis, ſimilibusve permixta, & partim ſaturata, partim obruta & ſubacta, nullam operandi vim exſerere valent, niſi quod poros cutis denſè incruſtando malum longè deterius reddant.

Meritò autem duplex harum in cute efflorescentiarum ſtatus duplicem medendi rationem Medico inſinuat; unde in ſpecie obſervanda eſt *Differentia ulcerum*, *an ſint cruſtoſa?* quandò nempè mitius in dictis ulcuſculis peccaverit acidum, idque jam ſub ſua ſalſedine temperata cum purulentia viſcida in tenaces & ſubinde ſpiſſas cruſtas coiverit; *an manantia?* quando interdum puſtulæ ex acriori acido in ulcuſcula manantia jam degeneraverint, acrem plus minus tenuemque ſaniem jugiter plorantia. V. gr. ſi lactumina *ſive Cruſta lactea*, faciei obfuſcant nitorem, præmiſſis præmittendis internis, imprimis laudo inter externa in ulceribus manantibus inſperſionem pulverum, acida abſorbentium, viſcida modicè reſolventium & abſtergentium, & ita, ut vocant, exſiccantium & detergentium: quales componuntur ex *creta*, *lacte lunæ*, ſuccino, cornu cervi uſto, ceruſſa; tutia, *myrrha*; floribus ſulphuris, & ſimilibus, quibus tantillum *ſalis tartari*, coſmetici ſummi, quantum nempè ſine doloris ſenſu perferre poteſt, imprimis ſi contumaciores fuerint, aut ſubinde repullularint defœdationes dictæ, conſultò addendum: V. g.

℞. *Lap. calam. præp.* ʒj. vel ʒiß.
Cornu Cervi uſti præp. vel *Ceruſſ.* ʒß. ad ℈ij
Flor. ſulphuris ℈i. ad ʒß. vel ℈ij.
Sal. tartari gr. xij. vel xv.
M. f. Pulvis ſubtiliſſimus:
D. S.
Pulvis inſpergendus.

Ulcuſculis cum linteolo vel ſpongiola, *aqua ſpermatis ranarum* impregnata, abſterſis blandè inſpergatur.

Vel

℞. *Cretæ pulveriſat.*
Tutiæ præp. an. ℈j.
Flor. ſulphuris ʒß.
Sal. tartari,
Myrrh. an. gr. xij.
M. f. Pulvis.
D. S. *Ut antè.*

Hinc namque abſorpto acido, & deterſo viſcido, ſpontè ſucceſſivè coibunt ulcuſcula, idque citra ullum recidivæ metum.

Quibus omnibus præfero & propterea addendum ſuadeo pulverem ſeu crocum ex *vitriolo Martis*, per oleum aut lixivium ſalis tartari præcipitato factum, & probè ablutum, qui ſolùm ex nodulo inſperſus mirè abſumit acida, & prædicta ulcera ad ſanitatem perducit; cui pariter tantillum ſalis tartari admiſceri poteſt; e. g.

℞. *Croci Martis per præcipitat.* ʒi.
Lapid. calam. præp. ʒß.
Cretæ præp.
Ceruſſ. an. ℈i.
M. D. S.
Ut antè.

Quodſi ſicca fuerit *Cruſta craſſa*, ſufficiant ſimpliciter alcalia fixa, tales cruſtas blandè emollientia, & acidum vitioſum in radice penitus deſtruentia, ita ut ſpontè decidant: quem in finem optimum eſt, ut blandè humectentur ſubinde dictæ puſtulæ, vel cum lixivio vulgari, vel blandè quaſi illinantur cum *oleo tartari per deliquium*, vel illinantur oleo amygdalarum dulcium recenti, aut butyro recenti non ſalito, addita tamen pauca camphora; ſic emollitur cruſta, ut ita blandè auferatur, relinquendo vel naturæ, quod ſupereſt, conficiendum, vel ſi ſuperſint ulcera manantia, blandè iſtos pulveres inſpergendo. Commodè etiam oleo amygdalarum dulcium expreſſo, aut dicto butyro parum olei tartari per deliquium addi poteſt pro Linimento blando & tenui, eum in finem, ut eò meliùs corrigat fermentum acidum: moderate tamen hoc fiat, ne acriori litu doloris ratione exaſperetur malum. Quin & ulteriùs conducunt balſamus ſulphuris temperatus cum axungia porcina & illitus; quæ axungia porcina cum ſola camphora ſubacta in mortario plumbeo dat unguentum admodum conveniens ad cruſtam lacteam & capitis tineam.

Aliquando puero novem menſium, cujus cubitum talis cruſta lactea infeſtabat, & inſtar herpetis exulcerati magis magiſque ſerpendo maximam brachii partem occupabat, præſcripſi:

℞. *Cornu cervi ſine igne*,
Lap. cancr. præp. an. ʒß.
Mercurii duc. gr. iv.
Miſc. pro uſu interno.

Hinc

℞. *Ceruſſ. præp.*
Cretæ pulveriſ.
Lap. calam. an. ℈i.
Sal. tartari gr. vj.
Miſc. pro Pulvere.

Inſpergebatur leniter ex nodulo locis exulceratis, hinc filamenta carpta imponebantur.

Par curandi ratio eſt Tineæ capitis infantum, nempè præmiſſis & continuatis internis; quoad externorum uſum, tinea eſt vel *ſicca cruſtoſa*, vel *eſt humida manans*. In *Tinea cruſtoſa* ſicca ſaltem *litu emolliente ſuprà inſinuato* cruſtæ ſemel factæ emolliantur (non tamen citò nimis, ne remotis cruſtis cutis eadem exulcerata appareat,) & hinc lotione facta ex decocto radicis oxylapathi, chelidonii majoris, betonicæ, ſaponariæ, herbæ malvæ cum piſis in cereviſia ſecundaria, quibus commodè furfures addi ſolent, abluatur: idque non adeò crebrò, ſed intra tres, quatuor ad ſex ſeptimanas ſemel, prout neceſſitas requiſiverit, lotio talis inſtituatur, iſtud, quod de cruſtis internè ſubnatum fuerit, & interdum à litu emollitum, pectine ſive ſcopa blandè removendo. Convenit etiam decoctum radicis althææ cum urina infantis, pro lotione capitis uſurpatum. *Generoſiſſima Comes* a FLECKENSTEIN tinea & alopecia correpta, purgata eſt pilulis Mercurii dulcis, & pulvere viperarum ſæpius ex vino ſumpto, caput lixivio cynogloſſæ abluendo, & pinguedine natricum Germ. illinendo convaluit; Vid. VELSCHIUS *Miſtomim. Cent. 1. Obſerv.* 23. annex. *Ann.* 4. & 5. M. A. N. C. Sic porrò tineas in puello Nobili, pileolo ex carne ſuilla ſalita impoſito brevi percuratus eſt Patavii: vid. *loc. all. Cent.* 2. *Obſ.* 68. Si verò tinea manans & ulceroſa fuerit, ante omnia crines abluendi ſunt: Si enim hi ipſi à ſordibus manantibus inviſcantur, cruſtam tam denſam inducunt, ſub qua non ſolùm cuniculos profundos agit ſanies, ſed etiam generantur copioſi pediculi quorum morſicationibus ſtimulati infantes, ſcalpendo caput, eò magis malum exaſperant, ac deteriùs reddunt; remotis crinibus filamenta carpta locis exulceratis imponantur, item abſterſis ſordibus *pulveres ſuprà inſinuati* leniter inſpergantur, & hinc dictis filamentis muniantur, donec ſucceſſi-

ſucceſſivè cruſta ſicca ſupernaſcatur, ſub qua, ne nimiæ colligantur ſordes, illa ipſa ſubindè exprimenda eſt, ut saniei pateat exitus, deinde ubi ſicca apparuerit, litu emolliente attenuanda, & hinc pedetentim ſeparanda.

Tumores grandiores glandularum in collo & capite, ſi qui ſuperſint emplaſtro de ammoniaco, de cicuta, de galbano matricali, &c. applicatis attenuandi & diſcutiendi. Vel Emplaſtrum de meliloto malaxetur cum oleo Philoſophorum vel fiat compoſitum ex eodem cũ emplaſtro de galbano crocato Mynſichti & ita imponantur, aliquamdiu relinquendo.

Hiſce quidem modis mitiori malo commodè ſuccurri poteſt; ſi vero gravius fuerit; non ſecus atque ſcabies curandæ veniunt. In ſpecie in capitis tinea graviori vulgi experimentum eſt lotio capitis ex decocto nicotianæ pulveriſvè ejus inſperſio ſed peſſimo cum conſilio, cùm ebrietatem turbulentam, anxietates precordiorum, lipothymias vomitus, copioſos ſeceſſus, & alia gravia ſymptomata inferre ſoleant: Conferatur BOYLE *in ſua Philoſophia Experimentali*, & FEHR *Tract. de Abſinth. pag.* 90. qui ſimilem ebrietatem obſervavit ex pulvere nicotianæ ulceribus capitis manantibus inſperſo. Sic novi exemplum de puero aliquot annorum pediculis affecto, cui inunctum fuit caput unguento ex pulvere nicotianæ parato, additis aliis, quo ipſo brevi poſt infans percipit anguſtias præcordiorum; ſuperveniunt purgationes crebriores ſuprà & infrà unà cum lipothymiis repetitis. Cauſa omnes latebat: Tandem deveniebant in ſuſpicionem unguenti, quod abluunt & cum linteolo detergunt, & omnia ceſſarunt ſupra dicta ſymptomata. Propterea cauti ſimus in uſurpandis remediis ex nicotiana.

Præter Nicotianam contra tineam capitis etiam utuntur Mercurialibus litibus, nunc ex Mercurio crudo, nunc vario modo præparato conſtantibus. Sed hoc non ſemper abſque periculo, quia imprimis in tenerioribus graviſſima inducere ſolet ſymptomata Mercurius capiti applicatus, e. g. infans achoribus laborans ex inunctione capitis Mercuriali *epilepſiam* lethalem contraxit, referente E. I. M. Æ. O. *Von GuldenKlee in Reſp.* 43. *p.* 106. In robuſtioribus etiam infantibus *Mercurialia* cautè ſunt uſurpanda propter metum ſalivationis, quæ ſuperveniens tam ſpontè & facilè ſiſti nequit. Ob id mercurius vivus neceſſitate cogente in pauca quantitate eſt permiſcendus remediis. Tutiùs adhuc, quàm Mercurius vivus, uſurpatur Mercurius præparatus, imprimis cum ſpiritu nitri præcipitatus, qui communiter appellatur arcanum corallinum; Item conducit etiam Mercurius dulcis, qui non inconvenienter unguentis & linimentis permiſceri poteſt. Aliàs cingulum Mercuriale, ſeu, ut vocant, cingulum ſapientiæ, lumbis ſaltem circumdatum achores & tineas, uti etiam phthiriaſin, optimè curat: Paratur ex cingulo panneo bene inluccato, ut ſic dicam, cum Mercurio vivo, vel ſubigatur mercurius vivus cum axungia porcina, & benè illinatur in cingulum ex panno paratum. Tutò uſurpatur in adultis tale cingulum, ſi præmiſſa fuerint univerſalia, ſi continuo ſimul uſurpentur corpus in blãda diaphoreſi conſervantia; illudque non nimis exponatur frigori, quin calidum & probe munitum continuo conſervetur: Sic FONTANUS *in Anal. cap.* 9. *Exemplo* 6. refert, ruſticum achoribus & phthiriaſi laborantem, præmiſſis univerſalibus zona Mercurio vivo cincta lumbis circumdata curatum. Recte dicit *univerſalibus præmiſſis*; his enim non priùs adhibitis non facile hæc mala curanda veniunt: Sic enim PLATERUS *in Obſervat. pag.* 342. refert cruſtas in mulieris capite erumpentes intempeſtive exſiccatas; unde continuo ſecuta eſt cephalæa quæ aperta, denuò capitis cute per veſicationum deſiit. Aliàs forma talis unguenti Mercurialis ſit.

℞. *Ungu. roſ.* ʒij.
Mercurii vivi
Pulv. ſem. ſtaphiſagr. an. ʒij.
M. f. Linimentum: S.
Unguentum contra pediculos.

Tutius eſt, quod deſcribit JOEL *in ſua Praxi* ad tineam capitis contumacem, poſt lotionem capitis cum decocto Malvę, aut aliam appropiatam illinendum;

℞. *Lithargyr.*
Ceruſſ. an. ʒij.
Flor. ſulphuris,
Mercurii vivi an. ʒj.

Cum ſ. q. *olei Roſarum* commiſc. in mortario plumbeo diutiſſimè & f. Unguentum contra tineam non inelegans.

D. S.
Unguentum mundificans.

℞. *Unguentum pedicul.* ℥ii.
Ol. Nicot. ʒvi.
Sal tartari ʒiß.
M. f. Unguentum.
D. S. ut *ſuprà*.

℞. *Ol. tartari per deliq.* ʒiii.
Amygd. dulc. rec. expr. q. ſ. pro conſiſtentia Linimenti:
adde
Ol. deſtill. ſpicæ ʒß.
M. S. ut *antè*.

Sed non, niſi extremo in caſu, mercurialibus iiſque cautè, utendum erit; hæc enim infantibus tenellis externè ſunt nociva, utpote quos ſubinde ad epilepſiam diſponunt. Tutius eſt, quod ceu mirandum & ſepius expertum unguentum commendat: PANAROLLUS *in Pentec.* 5. *Obſ.* 31. quod paratur ex *ſulphure, axungia porcina & ſucco limonum.* Item Linimentum de amiantho paratum miraculoſum dicitur ad tineam puerorum à BOOTIO *libro ſecundo de Gemmis & Lapid pag.* 204. quo etiam non ſine ſucceſſu uſus fuit SCULTETUS *in Armam. Cirurg. Obſ.* 96. quo ipſo capitis tineam contumacem curavit. Revera tamen parum de Amiantho participare videtur, ſed plus de ſaturno & tutia Oleum non contemnendum contra capitis tineam eſt & hoc

℞. *vitell. ov. ad durit. elix.* No. xvj.
Myrrhæ ʒß.
Rad. ariſt.
Serpentar. an. ʒß.
Helleb. nigr. gr. iv.

Miſc: probè, & coquantur ſuper carbonis ignitis abſque flamma, donec ſpumeſcere incipiant, tuncque exprimatur oleum uſui reſervandum.

In ſpecie decreſcente luna commode inſtituitur cura tineæ, nam achores & favi ſpontè naturæ ceſſant. Ubi pertinaciora aut periculoſiora fuerint ulcera, lapis medicamentoſus Crollij (deſcriptio proſtat in BEGUINO & aliis) diſſolvatur in aqua nicotianæ, & ita levi manu inungatur; valdè enim juvat.

Quodſi verò ex increſcente cranium fuerit læſum; præmiſſa ablutione ulcerum, cranio læſo inungendum eſt mel roſaceum cum ſpiritu vini, hinc applicetur pulvis ariſtolochiæ ſubactus cum balſamo Peruviano; ſic enim ſucceſſivè deletur caries, & os denuò saneſcit.

Quæcunque autem modò recenſita externa non niſi præmiſſis internis & fomitem morboſum tam in primis viis, ſpeciatim in ſtomacho, quàm in latice lymphę corrigentibus & delentibus, in uſum vocanda ſunt, ne pallietur morbus externus, & gravior internus inducatur affectus.

ARTICULUS XXVI.

DE

AFFECTU PEDICULARI SEU PHTHIRIASI.

Tineæ capitis conjunctus & familiaris eſt affectus pedicularis ſeu Phthiriaſis, infantes ſæpiſſimè mirè torquens, etiam interdum adultos.

CAUSÆ.

Cauſa hujus eſt in ſingulari ſeminio, ex quo generantur pediculi quod imprimis in corpore infantili ſe exierit, & fœtus ſuos excludit.

Ex internis cauſis ficus ſunt qui inferre dicuntur phthiriaſin, uti hoc obſervavit HEINRICUS *ab Heer in Obſervationibus oppidò raris.*

DIAGNOSIS.

Malum ex moleſtia, quæ inde oritur, per ſe patet.

CURA.

C U R A.

In *Cura* conveniunt lotiones capitis cum ſemine ſtaphiſagriæ, item cum ſcordio, abſinthio, colocynthide, centaurio minori, radice hellebori nigri, & ſimilibus in aqua appropriata coctis. Vulgò commendatur lotio capitis cum decocto nicotianæ, ſed peſſimo, cum conſilio, ex rationibus ſupra dictis. Sanè tutius eſt uſurpare aquam lavendulæ aut ſpicæ nardi, ſi his abluantur loca pediculis infeſtata; aut oleo ſpicæ, quod eſt unum ex optimis, veſperi ſub introitu lecti caput leviter illinatur, operiendo poſt inunctionem iſtud vitia; ſic enim interea noctis omnes pediculi interimũtur. Quodſi acrius fuerit oleum, ſubigi poteſt cũ pauco butyro nõ ſalito, aut oleo amygdalarum dulcium, aut unguento nicotianæ; ſic enim dictum factum delentur pediculi, abluendo ſubſequente mane caput, cum lixivio decoctionis ſpicæ ſeu lavendulæ. Etiam ſi inquinant loca pudenda pediculi, oleum ſpicæ eſt tutiſſimum, Vel ſuccus abſinthii depuratus, in quo probè agitatus fuerit Mercurius vivus, & hic denuò ſubſederit, optimus eſt, ſi illinantur loca pediculis infeſtata. Semen ſtaphiſagriæ coquitur in lixivio vel cum butyro recenti, ſic unguentum: item Cocculi de levante pulveriſati, & cum butyro non ſalito ſubacti, ſuo litu in margine primò, deinceps vertici & toti capiti, potenter enecabit quoſvis pediculos.

Vel

℞. *Pulv. Coccul. de lev. vel rad. Gent.* ℥iß.
Rad. Helleb. albi ℨß.
Cum ſ. q. *Ol. Nicot.* vel *Laurin.* f. Linimentum,
irrorandum ſub miſtione cum aliquot gutt.
Ol. deſt. ſpicæ,
D. S.
Unguentum contra pediculos.

Aloe etiam, & cum hac parata *aqua aloetica* TIMÆI *Von GuldenKlee in Caſ. pag.* 444. imprimis etiam confert in affectus pediculares, ſi hac aqua abluantur loca pediculis inquinata: Præ omnibus equidem inſatus pediculorum hoſtis eſt Mercurius, minus pulicibus infenſus, confer. BARTHOLINI *Acta Med. Haffn. Vol.* 4. *pag.* 150. Sed non ſemper tutò uti licet Mercurio in phthiriaſi, quia graviora infert ſymptomata. Interim præſentiſſimum remedium, quo omnes fugantur & interimuntur pediculi, ratione Mercurii eſt, ſi pediculi hæreant in locis ſecretis, in ſuperciliis, &c. ſi abſtergantur hi loci linteolis iſtis, quibus aurifabri pocula ſua poſt deaurationem detergere ſolent; ſic pediculi adhærent vita privati. Aliàs certum eſt, quod Mercurius vivus, aut dulcis, aut cum ſpiritu nitri præcipitatus, quibuſvis unguentis additus, ſubitò quoſvis enecet pediculos. In ſpecie ex pinguedine porcina, ſucco abſinthii, farina lupinorum, & pulvere ſeminis ſtaphiſagriæ paratur Linimentum Mercuriale ſed pauco addito Mercurio acuendum. Denique vel ſolum *cingulum* iſtud *Mercuriale* ſeu *ſapientiæ*, de quo *ſuperius* locutus ſum, etiam certò pediculos fugat, ſaltim ſi lumbis circumgeſtetur; vel Mercurius vivus in burſula ſecum geſtatus in veſtimentis pediculos fugat, eoſque interficit.

ARTICULUS XXVII.

DE

VARIOLIS ET MORBILLIS.

HActenus dicta occaſionem ſuggerunt in *Morbillorum &* in ſpecie *Variolarum*, originem & abſtruſam aliàs naturam meditandi, & inquirendi quæ, quà tales, cum dicta *cruſta lactea, &c.* quoad faciem externam, fiendi modum & effectum, in quàm plurimis conveniunt, cùm etiam tinea capitis non rarò poſt variolas ſupereſſe, aut etiam eaſdem inſequi ſoleat.

C A U S Æ

Torquet imprimis Philiatros inevitabilis ferè harum inſultus, omnibus Europæis, ne dicam de aliis quibuſdam Nationibus, familiaris. Ex menſtrui ſanguinis reliquiis multi cum Arabibus earum radicem derivant; alii ex repetita poſt ſemel factam conceptionem venerea libidine; neutrum mihi ſatisfacere videtur. Quin potius, ſi quid certi ſtatuendum eſt, quod aliquod in nobis quaſi implantatum ſit *variolarum* principium, ratione cujus nemo ferè poſſit effugere eas, videtur probabile, quod hæ ipſe originem habeant ex corruptela lactis nutritivi, tam in, quam extra uterum, & vitioſo viſcido acore infantes inde inquinante; exinde enim & frequentiſſimè ſaltem infantes & pueros, rariſſimè demum adultos, affligere ſolent, dum lac peregrino acore inquinatum ad maſſam ſanguineam perfertur, ubi acor iſte aut mox cum ſale volatili oleoſo maſſæ ſanguineæ effervеſcendo præcipitatur, aut aliquamdiu latens occultè, tandem quaſi maturatus occaſione data, in ſpecie excitata maſſa ſanguinea, per *fermentum* ſimile extrinſecùs inſpiratum vel hauſtum, ſucceſſivè quaſi coagulando tandem pernitioſam effervеſcentiam febrilem infert, quocunque tempore hoc eveniat, concurrente, acido fermentativo viſcido cum ſale volatili oleoſo maſſæ ſanguineæ, donec præcipitato & ſubjugato acido iſto vitioſo, & ſero involuto, criticа ſanguinis purgatione per vaſa capillaria hinc inde ſub cute defixa, in ſpecie beneficio glandularum ſubcutanearum miliarium excernatur, & ibidem ſub cuticula hærendo, ſucceſſivè in *puſtulas* tales coacervetur, quarum contentus *ſuccus ſalſo acidus* effervеſcendo ulterius miteſcit, & in pus perfectum abit, unde cuticulæ tandem in ſquamas eroſio, erodente interea ſub his ipſis acido cutim ſubjectam in foveas plus minus, prout magis vel minus effervеſcentia febrili temperatum fuerit: hinc poſt *variolas* interdum *ulcera periculoſa* & cacoethea remanent, tam in partibus externis quàm internis in ſpecie in tenera veſiculoſa pulmonum ſubſtantia, pro conditione acidi plus minus virulenti varia; & ſubinde *tinea capitis* variolas inſequitur; uti in variolis hæc ſunt ſatis clara.

Quæ omnia mitiora in reliquis febribus vel cum morbillis vel cum petechiis conjunctis: Utplurimum tamen ſunt variolæ.

Præter dicta, ut ſunt eroſio, ulcuſcula & ſimilia, quæ confirmant acorem in variolis, etiam confirmatur ex eo, quod imprimis ſoleat præcedere tuſſis ſicca, rubor & illachrimatio oculorum; quæ omnia loquuntur acrimoniam nimiam in lympha: item, quod in variolis ſæpius ſit conjunctus ardor urinæ & exulceratio veſicæ, effectus acidi; quod ipſum in dictis variolis oſſa non rarò arrodere & corrumpere aſſolet; id quod expertus teſtatur PARÆUS *de Variol. cap.* 1. Hinc etiam liberi à parentibus lue Venerea infectis prognati, ſi poſtmodum corripiantur variolis, longè pejus habent, obſervante hoc HORSTIO *lib. 6. Obſervat. Append. pag. m.* 308. Hinc etiam *Mercurius dulcis* in ſcabie & lue venerea acidum viſcidum delet, & ceu ſingulare alexipharmacon, maturè adminiſtratus, variolas quoque curat, & earum maturam expulſionem promovet, pariterque præſervat: Conf. M. A. N. C. *Ann. 3. Obſervat. 9. &* 56. Unde & *convulſivi motus & epileptici inſultus* variolas ſæpè antecedunt, vellicante & lædente partes nervoſas (quibus omnia acida imprimis ſunt inimiciſſima) acido viſcido, & ad criſpaturas earum fibras; & hinc ad inordinatos ac impetuoſos motus ſpiritus animales irritante, antequam perfectè ſit præcipitatum effervеſcendo & in ſalſum tranſmutatum, in quo tamen adhuc præpollet acidum. Unde variolæ & ſimiles febres cum exanthematis in infantibus conjunctæ optimè curantur per remedia acidum iſtud vitioſum in maſſa ſanguinea corrigentia, & ſalia volatilia id per ſudorem eliminantia, ſive abſorbendo ſive temperando: abſorbendo per ſal volatile cornu Cervi, cornu Cervi ſine igne, ebur ſine igne, unicornu foſſile, antimonium diaphoreticum, corallia, & ſimilia; temperando per myrrham, caſtoreum, cinnabarin antimonii, &c. Non rejicio hoc ipſo vermiculorum exercitum, in ſingulis puſtulis acervatim graſſantem: vid. BORELLUS *Cent. 2. Obſ. 72. & Obſerv. Microſcop. Obſ.* 31. *pag.* 21. item LIPSIUS *de Variol.* BARTHOLINUS *Cent. 5. Hiſt.* 20. RHODIUS *Cent. 3. Obſ.* 64. cùm nullum pus abſque horum pullulante ſegete reperiatur, ſed hos tanquam effectus ſponte ex ordine cauſarum morboſarum in pure ſupervenientes, tranſmitto.

Unicus hic eſt ſcrupulus: *cur* variolæ interdum *tam tardè in quibuſdam erumpant*, ita ut interdum ad annos ſex, decem, & ferè ad ætatem adultam harum fermentum in corpore lateat? Verùm ſi conſideremus, quod diutiùs morboſa fermenta in corpore deliteſcere, poſſint donec ſub ſua dierum maturitate tandem evigilent; id quod non

tan-

tum evenit *in affectibus hæreditariis*; ſed etiam in *canis rabidi ſalivali fermento*, & febrium petechialium ſubinde ad aliquot hebdomadas latente contagio: item, quod ve ſeminium *luis Venereæ* hauſtum diutiùs ſæpè in corpore lateat, non adeo ineptum videbitur, etiam dicta *fermenta variolarum* tamdiu in corpore latere poſſe, antiqua occaſione miaſmatis ſimilis externè hauſti variolas inferente: unde & infantes, qui ſub nutritione ſani erant & vegeti, poſt ablactationem ſubindè cutanea contrahunt vitia, achores & ſimilia, dum vitia lactis per conſuetudinem ſub lactatione quaſi appropriata naturæ citra nocumentum adſunt, quæ mutata diæta per effervescentiæ motum in muſteo ſanguine ſeparata, & inſtar fæcum præcipitata, hinc inde per ſanguinis circulum ſub cute defiguntur, & ibidem coacervata ſuas morboſas Indunt tragœdias, redeunt es ſubinde pertinaciter, quamdiu tantillum miaſmatis morboſi aut ſeminii fermentativi, nunc ſub ſanguinis velamento, nunc ſub epidermidis tegumento, latuerit; quod ex materia conveniente data occaſione ſe multiplicat, & malum renovat: quæ ipſa de variolis & morbillis pariter aſſerenda videntur.

DIAGNOSIS.

Imminentes ergo variolas in infantibus innuunt æſtus inſignis corporis, dolor pulſatorius in ſpina dorſi, tuſſis ſicca, quatiens pulmones, oculorum tumor & illachrymatio, pruritus in naribus, anguſtia quædam, & occultus dolor in faucibus, donec hinc inde die imprimis tertio vel quarto incipiunt emergere monticuli parvi rubicundi, acutiores in variolis, plani ferè & depreſſi in morbillis. Hi monticuli in variolis rubicundi, interdum etiam purpurei, interdum peſſimo omine lividi, turgidiores facti tandem ſuppurantur, & abeunt in pus, à quo pure tandem corrupta cuticula abit in ſquamam, quæ tandem ſpontè decidit, relicto poſt ſe foramine, modò majore modò minore, in ipſa cute.

PROGNOSIS.

Variolæ, quæ quarto die erumpunt, ſeptimo ſuppurantur, (nam criticus motus in variolis imprimis eſt obſervandus) & undecim incipiunt exſiccari & decidere, ſunt ſalubres & facilè curantur: ſin verò variolæ erumpentes non ſint plenæ ſive turgidæ, ſed depreſſæ & in medio ſui habeant quaſi foveam, innuit deficientem expulſionem variolarum, adeoque latens periculum.

Variolæ, quæ jam ſuppurantur, ubi in ſuppuratione concidunt, & in medio ſui foveam quodammodo acquirunt, periculoſum eſt.

Hoc tamen hic obſervandum eſt, ut ordinariè, ut dum ſuppurantur, ex motu iſto ſuppurationis fermentativo & turgeſcentia materiæ ſuppurandæ, quod ſemper puſtulæ ſint plenæ & turgidæ, quæ ubi factum eſt jam pus, nonnihil concidere videntur: ſed hæc concidentia & depreſſio matura, non confundenda cum concidentia immatura & ſubitanea, quæ dum fit, eſt periculoſa.

Erumpentes variolæ quò magis rubicundæ, eò meliores, benigniores & ſalubriores; quò magis lividæ eò malignio-res & ſæpiſſimè lethales.

CURA.

Quoad *Curam variolarum & morbillorum* (quæ etiam poteſt adhiberi in Purpura infantum, quam ex utero materno habent;) mox in principio, quando infantes incipiunt ægrotare, vel altero die, principium, fiat laxando alvum per Mercurium dulcem, modò infantes fuerint ablactati. Sanè cùm ante hoc triennium variolæ populariter graſſarentur inter infantes, ad imitationem BOUCHARDI & GRASSII in M. A. N. C. *Ann. 3. Obſerv. 9. & 56. pag. 13. & 56.* omnibus, quibus ſuſpicio fortan imminentium variolarum aderat, mox in primo principio Mercurium dulcem dedi pro ætatis ratione, grano uno vel altero præter propter annorum numerum tranſcendens: v. g. infanti duorum annorum dedi gr. ii. vegetiori gr. iii. trium annorum gr. iv. quatuor annorum gr. v. vel vi. Pulvis hic nunc ſolitarius, nunc ſub tegmine conſervæ roſarum, in principio primo datus nunc vomitum, quod libenter vidi, & aliquot ſeceſſus, nunc alterutrum ſolum provocavit, & ferè ſemper felicem eventum appropriatis remediis adhibitis obſervavi: e. g. pro infante 1. 2 vel 3. annorum:

℞. *Conſ. roſar.* ℈ß.
Mercurii dulc. gr. j. ij. vel iij. pro ratione ætatis.
Cum ſ. q *Syr. roſar.* f. bolus.
D. S.
Bolus laxativus.

In forma pulveris:

℞. *Mercurii dulc.*
Sacch. an. gr. iij.
M D. S.
Pulvis laxativus.

Detur in vehiculo liquido ex cochleari ligneo infanti 2. vel 3. annorum.

Interdum nihil operatur, unde pro ſtimulo granulum pulveris jalappæ addi poteſt, ſequenti modo:

℞. *Mercurii dulc.* gr. v.
Pulv. Jalapp. gr. ß. ad j.
Sacch. ℈ß.
M. f. Pulvis:
S.
Pulvis laxativus.

Puero 4. vel 5. annorum:

℞. *Conſerv. roſar.* ℈ß.
Mercurii dulc. gr. v. ad viij.
Pulv. Jalapp. gr. ß. ad gr. i. (ſi robuſtior)
Cum *Syr. Roſ. ſolut.* f. Bolus:
S.
Bolus purgans.

Sin verò graviùs affligat morbus mox cum proſtratione virium, æſtu, jectigatione corporis, in principio exhibetur pulvis epilepticus antimonialis cum euphoria. Principio autem præterlapſo aliis inſiſtendum.

Quando ſymptomata circa primas vias urgent cum murmuratione hypochondriorum, tenſioneque abdominis, clyſma blandum injiciatur ex decocto avenæ cum lacte, addito melle.

Præterlapſo principio pro variolarum & morbillorum expulſione, ſeu acidi viſcidi peccantis ex lympha & ſanguine ſeparatione, indeque natæ febrilis effervescentiæ mitigatione, emulſiones ex ſeminibus iſtis expulſivis dictis, aquilegiæ videlicet, napi, cardui benedicti, naſturtii, & ſimilibus, addita pauca *myrrha*, optimæ ſunt, facte cum *aqua florum ſambuci*, *ſcabioſæ*, fœniculi, veronicæ, tenellorum cornuum Cervi, & ſimilibus, ad imitationem ZVVELFFERI *Pharm. Reg. pag.* 209. quæ infantibus perquam ſalutariter porriguntur.

His ſi adſit epilepſia, vel immineat, grana pœoniæ ſimul poſſunt addi; ut etiam, ſi inquieti ſint nimis infantes, ſeſe jactitent, & ſtragula non ferant, id quod imprimis fit prioribus duobus diebus, tunc optimè aliquantulum ſeminis papaveris albi addi poteſt in his emulſionibus, v. g.

℞. *Sem. aquileg.*
Napi an. ʒi.
Papav. albi ℈ii.
Cum ſ. q. *aquæ Fœnic.* & *flor. Sambuci* f. Emulſio, quæ eſt optima.
D. S.
Emulſio expellens.

Huic poſſunt addi vel antimonium diaphoreticum, vel cornu Cervi ſine igne, vel pulvis epilepticus Marchionis, vel unicornu foſſile, & ſimilia appropriata:

Vel

℞. *Sem. Napi,*
Aquileg.
Card. bened. an. ʒi.
Cum ſ. q. *aquæ Scabioſ.* vel *flor. ſamb.* f. Emulſio:
adde
Eſſ. Myrrh. ʒi. ad ʒiß.
Cornu Cervi ſine igne ʒß.
Edulcoretur parum:
D. S.
Emulſio expellens.

Ulterius & *antimonium diaphoreticum*, tam vulgare quam, quod magis appropriatum hic creditur, ex *Mercurio vitæ* cum *nitro* præparatum, addito parum *myrrhæ*, item caſtorei, conſultò in aqua vel vehiculo appropriato iiſdem reiteratis vicibus exhibetur; non ſecus ac Bezoardicum ſolare & *cornu Cervi ſine igne*, ſimili modo ſalubriter convenit; item magiſterium coralliorum cum ſucco citri miſtum cum myrrha: e. g. præmiſſo præſertim uſu Mercurii dulcis:

℞. *Cornu Cervi ſine igne* gr. xvi. ad ℈j.
Myrrh. el. gr. iv. vel vi.
Theriac. gr. ij.
M. f. Pulvis.
Divid. in 2. part.
D. S.
Pulvis expellens.

℞. *Cornu Cervi ſine igne* ℈j.
Myrrh. el.
Sal. vol. cornu Cervi an. gr. iv.
M. f. Pulvis.
Divid. in 2. part.
S. *Ut ante.*

Item

℞. *Cornu Cervi ſine igne,*
Ebor. ſine igne an. gr. vij.
Caſtor. gr. ij.
M. D. S.
Ut ſuprà.

℞. *Cornu Cervi ſine igne* ℈i.
Antimonii diaph. ℈ß.
Myrrh. el. gr. vj.
M. pro Pulvere:
Divid. in 2. part. æqu. S.
Pulvis ſanguinem purificans,

℞. *Antimonii diaphor.* ℈j.
Cinn. Antimonii ℈ß.
Myrrh. el. gr. v.
Caſtor. gr. ii.
M. pro 3. doſ. S.
Pulvis expellens.

℞. *Pulv. Bezoard. D. Mich.* ℈j.
Salis card. bened. gr. iv.
Myrrhæ gr. ij.
M. pro 2. doſ.
D. S. ut *ante.*

℞. *Cornu Cervi ſine igne* gr. xvi. ad ℈i.
Myrrh. el. gr. vj.
Salis abſinth. vel *Card. bened.* gr. ij. vel iv.
M. pro Pulvere:
Divid. in duas part. S.
Pulvis ſanguinem mundificans.

℞. *Cornu Cervi ſine igne* gr. xii. ad ℈i.
Antimonii diaph. gr. iv. ad ℈ß.
Salis Card. bened. gr. iij. vel iv.
M. f. Pulvis;
Div. in 2. part. S.
Pulvis expellens confortativus.

℞. *Aquæ Scabioſ.*
Card. bened. an. ʒvi.
Eſſ. Myrrh. ʒi.
Cornu Cervi ſine igne ℈i.
Antimonii diaph. ℈ß.
Syr. ſcabioſ. ʒiii.
M. S.
Ut ante.

Dicti pulveres imprimis propinantur in incremento morbi ſecundo vl tertio die, dum æſtus urget, ante eruptionem, quibus etiam, variolis erumpentibus, inſiſtendum.

Caſtoreum ſingulare eſt in expellendis & curandis infantum variolis, miras habet virtutes in expellendo, & cum antimonialibus commodè permiſcetur; v. g.

℞. *Cornu Cervi ſine igne,*
Antimonii diaph. an. gr. vii.
Caſtor. gr. ii. vel iii.
M. f. Pulvis S.
Pulvis expellens.

Detur infanti trium vel quatuor annorum, potenter expellit.

Unde butyrum rubrum potabile eſt ſingulare remedium, ſi liquefactum propinetur infantibus contra variolas, quoniam ingrediens habet caſtoreum.

Caſtoreo non cedit *myrrha* jam aliquoties præſcripta, nec unquam in variolis & morbillis negligenda eſt, tot experimentis jam confirmata, & in expulſione, nec non promovenda ſuppuratione, & impediendis cicatricibus mirabilis: e. g.

℞. *Antimonii diaphor.* ℈i.
Cinnab. antimonii ℈ß.
Myrrh. el. gr. v.
Caſtor. gr. iii.
M. f. Pulvis pro tribus doſ.
D. S.
Pulvis ſanans & ſanguinem purificans.

Mihi aliquando evenit talis caſus: Erat puella decem annorum, cujus variolæ jam erumpebant, & eruptæ incipiebant ſine ſuppuratione evaneſcere, cum ſuperveniente gravi diarrhœa, & cujus pedes jam omninò uſque ad genua cum intenſo calore liveſcebant; quæ omnia ſymptomata veniebant ex variolis retrocedentibus. Ut ergo eaſdem denuò promoverem extrorſum verſus, præſcripſi ſequentia:

℞. *Antimonii diaphor.* gr. xii.
Caſtorei
Myrrhæ an. gr. iv.
Camph. gr. ii.
M. f. Pulvis:

Præparabatur in duplo.

Capiebatur doſis una manè, altera veſperi, & his ipſis denuò puella fuit reſtituta erumpentibus denuo & ſuppuratis variolis.

Unde & *Eſſentia myrrhæ* ſeu *ſalutis ſuprà laudata* comprobatæ hic eſt efficaciæ; non ſecus ac *eſſentia caſtorei*, tam *ſimplex*, quàm, quæ magis eſt compoſita, è *caſtoreo & aſa fœtida*, *cum tinctura tartari* aut ſpiritu vini tartariſato parata, præſervativè pariter ac curativè ab aliis maximè commendantur.

Dum ergo variolæ plenè erumpunt & attolluntur:

℞. *Tincturæ tartari acerr.* ʒii.
Eſſ. Myrrh. volat. ʒi.
M. D. S.
Eſſentia ſanguinem purificans,

Vel

℞. *Tincturæ tartari acerr.*
Eſſ. Myrrh. tartariſ. an. ʒiß.
M. S.
Ut ante.

℞. *Eſſ. Myrrh.* ʒii.
Tincturæ antimonii ʒi.
M. S.
Ut antea.

De his doſis gutt. xx. vel xxv. pro infante trium, quatuor & quinque annorum bis, ter & quater in diei & noctis ſpatio, pro ratione circumſtantiarum.

Dictis uſibus, (niſi ſuperfluè delicati in remediorum ſelectu eſſe velimus) ſimiliter fimus equinus eſt ſummum remedium in variolis infantum, recens cerevisiæ vel potui ordinario infuſus, ſubactus & expreſſus, vel ejus ſuccus his permixtus, promovet expulſionem & febrim potenter ſiſtit, & in ſpecie certiſſimè præſervat ab angina, & ne variolæ partes internas, in ſpecie fauces, infeſtent, quod periculoſum eſt: præfertur tamen huic adhuc *ſtercus ovillum* in variolis, ſicut in morbillis *caprillum* eminet.

Quodſi gravior malignitas, & acrimonia in variolis ſub eruptione convulſiones & *epilepticos inſultus* inferat, in tenerioribus convenit *liquor cornu Cervi ſuccinatus*, aut ſalia volatilia viperarum, aut cornu Cervi, cranii humani & ſuccini; ſicut robuſtioribus paulò pulvis epilepticus antimonialis, vel cinnabaris antimonii, & ſuper ejus baſin conſtructum ſpecificum cephalicum; quæ mirè conferunt in infantum epilepticis affectibus in variolis. Nam cinnabaris antimonii malignitati potentiſſimè reſiſtit, plus quàm omnia antimonialia, imprimis cum dictis volatilibus ſociata: item bezoardicum ſolare e. g.

℞. *Cornu Cervi ſine igne* gr. v. vel viii.
Cinn. antimonii gr. iv.
Sal. vol. cornu Cervi gr. ii.
M. S.
Pulvis expellens alterativus.

℞. *Aquæ Card. bened.* ʒiß.
Cornu Cervi ſine igne ℈i.
Cinn. antimonii gr. xii.
Sal. vol. cornu Cervi gr. v.
Syr. Card. bened. ʒiii.
M. S.
Potio confortativa expellens,

℞. *Aquæ Scabioſ.* ʒiß.
Cornu Cervi ſine igne gr. xii.
Cinnab. antimonii gr. viii.
Bezoard. ſolar. gr. iii.
Sal. vol. cornu Cervi gr. iv.
Theriac. gr. ii.
Syr. ſcabioſ. ʒiii.

M. S.

M. S.
Ut ante.
Externè ſimul, ſi dolor abdominis tenſivus adfuerit:
℞. *Ol. deſtill. ſuccini* ℈j.
Spicæ gtt. v.
Corp. pro Balſ. q. ſ.
M. D. S.
Balſamus lenitivus.
Quo regio umbilici & ſcrobiculus cordis inungatur, idque aliquoties; ſic enim epilepſia evaneſcit.

In declinatione, ſi jam eruperint variolæ corporis fervor tepeſcat, & ſuppurari incipiant, ut faciliter ſuppuratio fiat, & præcaveantur cicatrices, in ſpecie in puellis, optimum eſt propinare lapillos cancrorum præparatos cum pauca quantitate myrrhæ, crebriuſque repetere; hæc duo temperant acrimoniam & corroſionem impediunt.

Vel
℞. *Lap. cancr. præp.* ℈ij.
Salis abſinth. gr. xij.
Myrrhæ gr. vj.
M. f. Pulvis pro tribus doſ.
D. S.
Pulvis ſanguinem mundificans.

Externè ſpongia cum *lixivio ſalis tartari* ebria blandè tangantur puſtulæ, ſic mortificatur acidum, & tollitur eroſio.

Nutrix interea, ſi infans eſt adhuc ſub lactatione, quotidie utatur in potu communi *gelatinâ cornu Cervi* diſſoluta: item hauriat ſubinde decoctum radicis ſcorzoneræ, quod eſt optimum; id quod etiam poteſt infanti propinari felici cum ſucceſſu.

Decoctum cornu Cervi cum ficubus commodiſſimè etiam propinatur infantibus, cùm ficus temperando acrimoniam ſalinam quemcunque efferveſcentiæ motum nonnihil minuant, & nimium impetum variolarum, imprimis in faucibus & collo aliiſque partibus internis, corrigant; unde etiam quibuſdam in uſu decoctum milii eſt cum ficubus ſalubri cum ſucceſſu.

Hoc tamen obſervandum eſt, ne ficuum nimia ſummatur quantitas: Nam ficus laxant aluum infantum, quæ alui laxatio in variolis & morbillis ſæpiſſimè eſt lethalis: etiamſi per octo aut decem dies in his obſtructa ſit aluus, nihil periculi infert, ſed ſponte aperitur denuò. Cautiſſimus ergò ſit Medicus, ne aperiat aluum infantum, dum laborant variolis.

Cum cruſtæ iterum decidunt, pro interna mundificatione poſt duas vel tres ſeptimanas à primo morbi inſultu iterum purgatio inſtituatur ex Mercurio dulci; cum verò minus laxare ſoleant, pro ſtimulo eidem granum unum vel alterum Ialappæ addi poſſunt.

Vomitus in principio urgentes nunquam tutò ſiſtendi; ſi verò excedant, optimum eſt Theriaca, vel gr. iß. Laudani opiati pro aliquot doſibus. His non ſufficientibus accedendum ad liquorem cornu Cervi ſuccinatum, qui optimè prodeſt, & eoſdem quietos reddit. Doſis ſunt gtt. iii. iv. v. in potu ordinario.

Si verò in incremento & ſtatu *Diarrhœa* ſuperuenіat, ut plurimum funeſtum eſt, niſi in infantibus ſucculentis, præcipuè ſi in ſtatu, occaſione vel potus nimii vel frigidiuſculi orta, & imprimis ſi murmurationes abdominis conjunctæ & excrementa ſpumoſa fuerint, tunc infundatur ʒj. pulveris terræ ſigillatæ in menſuram ſemis potus ordinarii, de quo Infantes bene agitando bibant; ſic brevi poſt ſedatur diarrhœa, & variolæ progerminant.

Vel
℞. *Aquæ Menthæ,*
Flor. ſamb. an. ℥j.
Gel. cornu Cervi ʒvj.
Succ. Cydon. ℥ß.
Terræ Sigill. ℈j.
Antimonii diaphor. ℈ß.
Syr. ex toto citro ℥ß.
M. S.
Mixtura adſtringens, confortans & expellens: capiatur cochleatim.

Si verò in ſtatu ob ſymptomatum ſyndromen *Vires* fuerint *proſtratæ*, optima fuit Tinctura Coralliorum cum ſpiritu cordis Cervi ad gutt. viij. vel xij.

Si *Nimiis ſudoribus* diffluant, & inde fiant imbecilliores, analepticum optimum eſt hauſtulus vini, vel panis ſimilagineus vino intinctus, & ita propinatus. Aliàs non liberales ſimus in vino concedendo.

Ut à variolis *præſerventur nares*, odor aceti imprimis conducit.

Quodſi *periculum oculis immineat*, quod duplex eſt:
1. Ne variolæ oculi bulbum occupent;
2. Palpebras obſideant, quibus ſuppurantibus oculus aperiri non poteſt.

Hinc ratione prioris mulier quædam ſana allium maſticet, & halitum oris oculis inflet, manè ſtomacho jeiuno crebrùs repetat: vel crocus accipiatur, infundatur aquę fœniculi, & infuſum hoc (non tamen ſit acre) inſtilletur: vel ex *ruta recenti* contuſa exprimatur *ſuccus*, qui per filtrum miſſus, & cum *aquis ophthalmicis* miſtus, inſtilletur: Interdum aqua plantaginis cum pauca ceruſſa & camphora inſtillanda.

Si verò *Palpebræ* ſint *obſeſſæ & inviſcatæ*, pro iiſdem aperiendis, ne erodantur, ſufficit Decoctum blandum vel florum meliloti, vel herbæ malvæ, calidè applicatum oculis cum linteo. Malè lac uſurpatur, quia facilè acorem contrahit. His irritis, ſi oculi inquinentur, & poſt curatas variolas vel lippitudo, vel ophthalmia, vel viſus hebetudo ſuperſit, appropriatis ſuccurratur, ſed ſimul nuchæ applicãdum veſicatorium; quo non ſufficiente & clauſo, bina veſicatoria pone aures applicentur, quæ impedimenta removent, ut oculi meliùs curari poſſint per reliqua remedia. Pro veſicatorio autem

℞. *Empl. veſic. uſit.* ʒii.
Citrin. ʒi. vel ʒii.
Cum ſ. q. *Ungu. alth.* f. Emplaſtrum: S.
Emplaſtrum veſicatorium.
Quod inducatur ſuper linteum, & applicetur.

Ut verò diutiùs apertum ſervetur, recipiatur *Emplaſtrum de ſpermate ranarum*, & addatur quinta vel ſexta pars dicti *emplaſtri veſicatorii*.

Ut Angina præcaveatur, fimus equinus, aut, ſi collum jam obſeſſum ſit variolis, decoctum ficuum moderata doſi conducit: ſyrupus variolarum interdum lentè deglutitus maturat ſuppurationem.

Tuſſim & pectoris affectus optimè curant remedia ex ſcabioſa, vel ſola, vel cum ſpiritu ſalis ammoniaci aniſato miſta; hic enim in affectibus pectoris in variolis optimus eſt:

Vel
℞. *Tincturæ tartari* ʒii.
Elix. Propr. ſine acido ʒi.
M. S.
Tinctura ſolvens: 30. *guttæ*.

Vel
℞. *Aquæ hyſſopi,*
Tuſſilag. an. ℥iß.
Syr. de Juiub.
Violar.
Nicot. an. ʒvi.
M. D. S.
Succus tuſſim ſolvens.

Puer unius anni cum ſemiſſe, cum alii fratres morbillis correpti decumberent, ex improviſo à meridie cum gravi ſtertore incaleſcere admodum & debilitari cœpit. Cum malum hoc ex imminentibus variolis eſſe ſuſpicarer, & alii fratres unà decumbentes graviter tuſſirent, præſcripſi ſequentem potionem:

℞. *Aquæ flor. ſamb.* ℥iß.
Liqu. cornu Cervi ſuccin. ʒi.
Syr. Papav. albi ʒiii.
Miſc.

Huius uſus copioſiſſimi proruperunt morbilli, & ſtertor & difficultas anhelandi ceſſarunt: Nempè ex impetu lymphæ acrioris, & hinc inimica vellicatione & irritatione faucium, laryngis & pulmonum, malum ortum fuerat; ob id acrimonia ſuſpecta maligna erat corrigenda per volatilia, irritationis autem ſenſus ſopiendus per papaverina.

Interdum ſupervenit *Aphonia*, quæ duplex: vel ſonum formare non poſſunt, quod fit vitio laryngis & nervorum eiuſdem; vel licèt ſonum edant, loquelam tamen formare nequeunt, quod fit vitio linguæ & eiuſdem nervorum. Primus caſus reperitur in HILDANO *Cent. 6. Obſ.* 14. ſed eſt rarus. Secundus caſus curatur per interna volatilia antiparalytica, imprimis eſſentiam caſtorei, quæ linguę in parte prima circa frænum crebrò affricetur: Vid. HORSTIUS *Obſ. lib. 1. Obſerv.* 29.

ARTICULUS XXVIII.

DE

SUBLUXATIONE INFANTUM.

INfantes paulò adultiores vehementiori ſub motu frequenter *Subluxationem* incurrunt, unde hypochondriorum tumor, difficilis reſpiratio, totius corporis æſtus, appetitus dejectus, vigiliæ; &c. ſuperveniunt.

CURA.

Curatur optimè, ſi infantes imponantur ventri; & manus & pedes per crucem ſibi invicem admoventur; hoc enim modo curatur ſubluxatio.

ARTICULUS XXIX.

DE

MACIE ET ATROPHIA INFANTUM.

FRequens & ſæpè difficillimum curatu, ſimulque periculoſum malum eſt, quando ſub nutritione ſubinde deficiunt infantes, ita ut eorum corpus ſucco nutritivo privetur,& ejus partes muſculoſæ flaccidæ & molles fiant; uno verbo; quando non nutriuntur & augentur, ſed ſucceſſivè, utut alimenta capiant, macilenti fiant, adeoque plus minus macie & atrophia corripiantur.

Macies hæc in genere eſt vel *ſymptomatica*, vel *morboſa*. *Symptomatica* eſt, quando alium morbum, febrim, diarrhœam, vel ſimilem affectum ſequitur. *Morboſa* eſt, quando citra talem prægreſſam cauſam, vel citra prægreſſum alium morbum, ex ſe ipſo radices egerit, vel ex ſe ipſo inceperit.

CAUSÆ.

Talis Maciei *cauſæ* ſunt plurimæ, quas ordine pertractabo.

CAUSA I.

DE

NUTRIMENTI DEFECTU.

PRima quidem *Cauſa* eſt defectus nutrimenti laudabilis, quando lac nutricis minus proportionatum eſt ad craſin fœtus ſeu infantis nutriendi, quin potiùs acrius & ſalſius exiſtit; tunc enim minus nutriri poſſunt infantes. Id quod fit imprimis in nutricibus cholericis, ut ſic dicam, ſeu habitus minus ſucculenti, & quæ quodammodo ad phthiſin aut hecticam inclinant, in ſpecie; ſi jam diutius lactaverint alios infantes; nam talium lac aſperum nonnihil eſt, & minus aptum ad nutriendum infantem, qui nutrimentum temperatum, roſcidum & quaſi oleoſum requirit, vel vitiatum; ubi illinc atrophia, hinc cachexia ſupervenit.

DIAGNOSIS.

Cognoſcitur hoc ipſum vitium, ſi ipſa nutrix talis ſit & Infantes citra manifeſtam aliam quamcunque cauſam ſucceſſive emacientur & parum vel nihil proficiant.

PROGNOSIS.

Affectus non eſt contemnendus, ſemper enim periculum infantis viribus intendet.

CURA.

Propterea in Cura lac & nutrimentum laudabile ſuggerendum; pro quo ſcopo imprimis mutanda eſt nutrix, & poſt mutationem nutricis, aut etiam ſi infans quodammodò ſponte minus aptus ſit nutritionis aut ſi contabeſcat & minus nutriatur propter vitium nutricis; poſt nutricis remotionem commodè balneatur infans in lacte bovino vel caprino: quo ipſo ſubinde blandè fricanda ſunt ejuſdem membra, & poſtmodum capiatur hedera arborea, creſcens in quercu, ex qua hedera arborea deſtillatur aqua, quæ mirè commendatur in tali infantum macie: ſicuti etiam ipſa folia hujus hederæ pulveriſata ad ℈j. cum pauco ſyrupo violarum ſunt propinanda.

Præter hæc etiam aqua filicis deſtillata mirè laudatur, ex qua filice etiam culcitras ſub dorſum ponendas ſuadent. Sunt etiam, qui in tali caſu poſt balneum lactis commendant unguentum ex butyro non ſalito, quo ſubinde membra tenella fricanda ſunt.

CAUSA II.

DE

LUMBRICIS.

CÆterum præter lactis vitium *Secunda Cauſa* maciei infantum eſt, quando nutrimentum, licet laudabile, abſumitur à *lumbricis*, item *crinonibus*, qui ubi ſunt copioſiores, aut etiam diutiùs retenti fuerint in infantibus, tandem maciem inducunt. De *Lumbricis*, cum eorum *ſignis* & *cura*, *ſuprà dixi*.

CAUSA III.

DE

CRINONIBUS SEU COMEDONIBUS.

SEquitur *Cauſa tertia Maciei & Atrophiæ*, Dracunculi ſive Vermiculi ſubcutanei capillares infantum, quatenus hi ipſi atrophiam ſimul junctam ſemper habere ſolent. Incognitus & indictus antiquioribus fuit morbus, cujus paſſim ſuperiori ac hodierno ſeculo à Medicis non minus, quàm medicaſtris mulierculis, fit mentio, & ab iſtis quidem morbus pilaris infantum communiter appellatur, proprio autem nomine *Comedones* ab adjuncta infantis tabe, quaſi vermes qui nutrimentum infantum comedendo largiùs abſumant; item Crinones à figura, quod, ſi in balneo ritè tractentur, crinum ſeu pilorum curtorum nigrorum formâ foras interdum prominere per poros cutis ſoleant, appellantur, Germanis *die Mit-Eſſer*, *die Zehr wurme*, quæ pro animalculis intercutanea loca inhabitantibus ab aliis habita fuerunt. Differunt à Sironibus ſeu Cironibus, vermiculis minutis, quaſi pedicularibus, in puſtulis ſeroſis prurientibus ſub cuticula manuum imprimis & pedum enatis, de quibus vid. SENNERTUS *lib. 5. Prax. Part. 1. cap. 24. pag. 118.* LANGIUS *libr. 2. Epiſtol. 42.* GOEDARTIUS *Metamorphoſ. Part. 1. pag. 126.* ſicuti & Sironum & Crinonum formæ, per microſcopium conſideratæ, differentes planè deprehenduntur. Dicti Crinones vermiculi capillorum ſpiſſorum ſeu ſetarum curtarum forma nudo oculo aſpicienti ſe exhibent, qui mellis dulcedine per frictionem allecti in loco calido foras prorumpere nonnihil, frigoris verò ipſis inimici ſenſu denuò introrepere, obſervantur; ſic enim apparent vermiculi forma ſingulari, oculis rotundis grandiuſculis, coloris ſubcineritii & plus minus nigricantis, cornubus ſeu potius antennis binis longè prominentibus inſtructi, cum caudis oblongis in fine villoſis, uno nomine: aſpectu ſatis horridi; prout nuperrimè ab amico curioſo & artificioſo, nempè Dn. CHRISTIANO SCHÆFFERO *Sereniſſimi Ducis Saxoniæ* MAURITII *Apellè Aulico* dexterrimè (non ſecus ac alia talia minutiſſima inſectula, in ſpecie ſirones, item termites ſeu potius lendes caſeorum, &c.) hacce ſub forma accuratè per microſcopium obſervati & delineati fuerunt: quorum iconiſmus videri poteſt in *Valetud. Infant. cap. 2. §. 33.* Occupare magis loca muſculoſa, imprimis dorſi, ſive totius interſcapilii tantum, maximè tamen ſcapularum, humeri, item ſurarum & crurum, ſub cuticula aſſolent. Infantes imprimis teneriores, minus robuſtiores, affligere ſolent.

CAUSÆ.

Originem iis ſubminiſtrat ſuppreſſa inſenſibilis tranſpiratio, ut rectè id ſuſpicatur HORSTIUS *lib. 4. obſerv. 53. pag. 254.* quæ temperata ſi fuerit, minuſque acris, dulcis & pinguis, retenta diutiùs ad putredinem ruit, unde occultata antea & oppreſſa penitus principia ſeminalia, quæ in minimo, ſeu, ut vocant, in atomo ſenſibus imperceptibili latere poſſunt, ſui juris facta, deſtinationes naturales exequuntur,

quuntur, & in viva animalcula proruunt. Nempè in lacte, ratione alimentorum ex quibus generatur, non ſecus ac in pulte, milleformia inſectulorum & vermiculorum latent ſemina, quæ in tenello infantis ſtomacho non adeo exactè alterata, facilè data occaſione evigilare, & in actum ſecundum erumpere valent: hinc & quidam crinones hos illis vermiculis ſeu aſcaridibus ſimiles aſſerere volunt, qui in antiquis caſeis innaſci obſervantur. Hi ipſi crinones animati moleſtiam admodum prurientem & continuò laceſſentem, plus minus tamen, ſub cuticula admodum ſenſili excitant, indeque inquietos, ejulantes & vigiles reddunt infantes, quibus utut ſæpius porrigant mammas nutrices, quas etiam exhauriunt, tamen inquietudine, vigiliis & ploratu confecti, minus dictum alimentum degerere aut ritè aſſimilare poſſunt, donec emacientur tandem, & ita ſucceſſivè in tabem proruant: ut ob id exiſtimem, non tam ratione nutrimenti à vermibus exhauſti, quàm ratione ſymptomatum ab iſtis introductorum, maciem & tabem conſecutivè ſupervenire. Ubi ergo adſunt talia ſymptomata, mulieres ſtatim dicunt, aut ſubeſſe faſcinationem, aut adeſſe crinones.

C U R A.

Quoad *Curam*: Crinones ſunt eliciendi. Hi cognoſcuntur & removentur ſimul, ſi infans deducatur in balneum aquæ dulcis, in quo benè fricetur cum melle farina ſubacto, ſic enim ſub lotione hujus dulcedinè allecti cum ſudore per poros erumpunt ſub forma pilorum nigrorum craſſiorum, qui tamen poſtmodum, dum ita emittunt capita, commodè vel cum unguibus acutioribus, vel novacula exigua, vel cum cruſta panis acuta, ſubtiliter abraduntur, & ita tolluntur; id quod aliquoties reiterandum erit, unde melius habere infantes obſervantur. Aliis in more poſitum eſt, ut ablutos in balneo infantes manu melli intincta blandè perfricent: & hinc prolectos vermiculos vel cruſta panis duriore in formam aciei cultri reſciſſa, idque tutiùs; vel ſcalpello, idque minus ſecurè, abradant & removeant. PETRUS à CASTRO *Tr. de Coloſtro* mulierum Luſitanarum experimento fuliginem caminariam cum melle & lacte mixtam, dorſo illitam laudat. Quidam loco talis unguenti ex melle imponunt infantes in lixivium, in quo ſtercus pullorum gallinarum bullivit. Huic ipſi lixivio ad collum uſque immergunt infantes, & ita nonnihil ad ſudorem diſponunt, poſtmodum levi manu melle illita crinones proritant, quos poſtmodum dicto modo vel novacula vel cruſta panis acuta abradunt: repetitur toties (ad biduum, triduum) quamdiu præſentia talium hoſpitum ſe manifeſtat.

Quodſi copioſiores ſint, aut ſubinde regenerentur, radicitus evellendi ſunt ſecundum modum TIMÆI *Von GuldenKlee*, quem habet *in ſuis Caſib. lib. 5. de morb. infantum cap. 23.* nempe ut propinentur internè tincturæ antimoniales, loco quarum tamen eſſentia myrrhæ & remedia viperina non erunt minoris pretii. Externè verò in balneis talibus & poſt talem frictionem quotidie abſtergendi ſunt infantes cum *aqua* ſua *aloetica*, parata ex *aquæ abſinthii* ℔ ij. in qua diſſolutæ ſint *aloes hepaticæ* ℥ij. Hac ipſa aqua fricati ita infantes omnino amittunt, & curantur ab iſtis crinonibus. Quin imò putarim, aquam hermeticam ſeu decoctionis Mercurii vivi, uti lumbricis & ſcabiei optimè conferre ſolet, etiam eandem in balneo cutim abluendo uſurpatam, citra ullum periculum dictos crinones necare & tollere poſſe. Plura de his videb. in VELSCHIO *ſupra citatis locis*. Unguentum contra Sirones vid. in SENNERTO *Pr. lib. 5. pag. 118.*

C A U S A IV.

D E

VASORUM LACTEORUM & GLANDULARUM MESENTERII OBSTRUCTIONE.

POrrò quarta *Cauſa atrophiæ & maciei* infantum, hactenus ferè incognita, eſt, quando commodè nutrimentum diſtribui nequit, ex infarctu & obſtructione viarum ac ductuum abdominis, vaſorum lacteorum, & conſequenter glandularum meſenterii, per quas vias naturaliter chylus deberet moveri ad maſſam ſanguineam. Certum enim eſt, quod his ipſis locis obſtructis & oppilatis, tandem deficiat neceſſariò corpori nutrimentum: unde tales infantes quoad membra ſunt macilenti, & minus nutriuntur, quin potiùs decreſcunt; abdomen autem ferè tumet; utplurimum ſeceſſus liquidi copioſi obſervantur. Vocant hunc affectum mulieres Germanæ *das unterwachſen der Kinder*, quando ſcilicet intumeſcit abdomen infra coſtas: conf. M. A. N. C. *Ann. 2. Obſ. 152. pag. 237.* SYLVIUS *Prax. lib. 1. cap. 14. §. 56. pag. 168.* BARBETTE *in Prax. lib. 3. cap 2. Obſeru 3. & Anat. Pract. lib. 1. cap. 14.* HOEFERUS *Herc. Med. lib. 7 pag. 349.* & SYDENHAM. *de Feb. pag. 89.*

C A U S Æ.

Cauſæ ſæpiſſimè ſunt pulmenta viſcidiora & tenaciora uberiùs ingeſta; Nutrices enim interdum vix deſiſtunt, quin infarciant talia pulmenta, ut tantum non digitis attingere ferè poſſint. Hinc fit, ut talia pulmenta loco nutritivi ſucci diſtribuendi ſæpiſſimè degenerent in mucilaginem craſſam, plus minus acidam viſcidam, quæ ſucceſſivè inteſtina aut admodum incruſtando, aut orificia & ductus lacteorum obſtruendo, etiam ipſas glandulas meſenterii conſequenter infarciendo, debitum nutrimentum corporis deficere facit.

DIAGNOSIS.

Signa ex modò dictis facilè patent, imprimis ex cauſa prægreſſa, ex tumore abdominis, item ex aliquali ejus ad tactum duritie, quæ excernuntur, ſolent eſſe viſcida, albicantia, & quæ ſunt ſimilia indicia.

PROGNOSIS.

Periculoſum eſt hoc malum; nam atrophia lethalis tandem neceſſario ſequitur.

C U R A.

Si ergo ex denegato nutrimenti tranſitu, & debita diſtributione ceſſante *atrophia* infantes corripiat, pro cura hujus mali internè conveniunt alimenti depravationem corrigentia, & hujuſmodi mucilaginoſas ſordes, vaſa obſtruentes, alterantia & reſolventia. Conveniunt ergo, laudata ſæpius *ſalia volatilia*, quæ forti penetratione obſtructos antea meatus reſerant, præmiſſo & interdum iterato ſubinde blando laxativo, ob id lactationis tempore ſubinde iteranda: ſicuti poſt ablactationem convenit *tartarus vitriolatus Tachenii*, ut & arcanum duplicatum Mynſichti, in brodio ſeu decocto paſſularum propinata, quotidie reiteranda. Pariter *liquor terræ foliatæ tartari* ſeu ſal eſſentiale tartari reſolutum in liquorem, infanti ſubinde guttulatim propinatum, à BARBETTE *laudatur in Praxi lib. 3. cap. 2. pag. 3.* Item tinctura tartari. Commodè etiam uſurpantur Martialia, liquor ſeu *tinctura vitrioli Martis tartariſata*, vid. M. A. N. C. *Ann. 3. obſeru. 250. pag. 454* & crocus martis aperitivus cum tartareis permiſtus. Hinc ceu præſentiſſimum ſæpeque expertum remedium in tali caſu commendat HOEFERUS *in Herc. Med pag. 349.* Pulmentum illud, quod vertex ferreus rotæ molaris inter movendum colligit, extra illitum, quod nihil aliud eſt, niſi ſubtiliſſimus quidam crocus martis iſta agitatione è ferreo vertice abraſus. Unde HORSTIUS propinat in tali caſu infantum aquam iſtam, quæ in acuandis inſtrumentis ferreis ſub cote colligitur, Germ. *das waſſer vom Scleif. Stein.* Commodius eſt, ut uſurpentur tincturæ Martiales, imprimis permiſtæ cum remediis tartareis. Hæc interiùs oblata ſunt optima.

Externè commodè fiunt unguenta & linimenta abdomini illinenda pro reſolvenda & attenuanda iſta mucilagine ſpiſſiore & meatibus reſerandis, quæ attenuata poſtmodum in inteſtinis blandè per laxantia eſt evacuanda. Imprimis convenit *linimentum ex gummi ammoniaco ſupra laudatum*, ubi de Torminibus; vel *unguentum Martiatum*, *unguentum Althææ compoſitum*, & *oleum Philoſophorum*, mixta, felle tauri acuata, & abdomini illita. Sequens unguentum BARBETTE, quod habet *in Anatomia Practica l. 1. cap. 14.* eſt egregium, quod etiam ſingulariter commendat:

Nempe

℞. *Ungu. Alth. compoſ.* ℥j.
Arthanit.
Martiat. an. ℥ij.
Ol. lil. alb.

Olei Chamomill. an. ℥ij.
M. f. Linimentum:
Quo inungitur abdomen.
Aliud habet *in ſua Praxi citato loco*, ſcilicet:
♃. *Vngu. dialth. compoſ.*
Arthan. an. ℥ß.
Ol. mucilag. ℥j.
Miſc. pro Linimento.

Conveniens etiam eſt, ſi fiat *unguentum Sylvii Prax. lib. 1. cap. 14. §. 56. pag. 167.* Nempè:
♃. *Vngu. dialth. vel ſimpl. vel compoſ.*
Ol. lil. alb. an. ℥ß.
Lateritii Philoſoph. ſeu ℥ij.
M. f. Linimentum.

Quod commendat SYLVIUS inſigniter, ut eodem inungatur abdomen infantis, dum lectulo imponitur, reſolvit potenter viſciditates inteſtinorum & glandularum meſenterii, ut poſtmodum feliciùs blandis evacuantibus poſſint evacuari.

CAUSA V.
DE
FASCINATIONE PUERORUM.

QUinta denique *cauſa maciei puerorum* ſæpiùs eſt aut ſaltem dicitur *Faſcinatio* ſeu *Faſcinum*, quod vocant, Germ. *VVen die Kinder beſchrien ſind.* Vim talis faſcini cum PARACELSO multi moderni ex impreſſione imaginativa deducunt, quæ per ſolum viſum poteſt nocere. Alii hoc ipſum negant, & totum negotium veneficio attribuunt; de quibus hic non eſt dicendi locus. Sufficiat ſubſumptionem eſſe faſcini & veneficii, vel in tali ſtatu, ubi nulla adeſt ſufficiens cauſa, quæ monſtret affectum alium; item quando cum macie ſimul præter ſpem nimis imbecilles & debiles fiunt infantes; item quando ſubſumptio eſt aut ſuſpicio de vetula quadam, quæ familiariùs aliquando cum infante fuit converſata. Prolixum Tractatum de Faſcinatione edidit D. FROMMANNUS. Sed ad hoc, ut cognoſcatur, an faſcinatus fuerit infans? *tum ponitur vas aqua fluente plenum ſub cunis, in illud injicitur ovum; quod ſi natat in alto, faſcinatus eſt infans: ſi verò vadit fundum verſus, nihil adeſt mali: Ratio eſt, quia Spiritus ligari volunt eſſe liberati, ideoque attrahunt ovum in altum.*

CURA.

Ad tollendum hunc faſcinum & veneficium partim ſuperſtitioſa quam plurima, partim naturalia revocantur remedia.

Internè ſuadentur aliàs contra faſcina corallia, viſcus coryli pulveriſatus, aut etiam pulvis baccarum uvæ inverſæ ſeu herbæ paridis: Item pulvis GANSII *in ſuo de Corallis Tractatu* ex ſemine antirrhini, corallis rubris & albis, & dente hominis mortui; Nam coralliis ſingularis adſcribitur efficacia. Unde Tincturæ Coralliorum quacunque ratione paratæ, in ſpecie in vehiculo ex hyperico propinatæ, inſigniter laudantur. Eſſentia hyperici, ſpiritus ſecundinæ primiparæ, pulvis ſecundinæ primiparæ; quæ uti aliàs ad quæcunque veneficia, ita in ſpecie ad faſcinum ſeu maciem ex faſcino inſigniter commendantur, ſi remedia ex ſecundina parata interiùs propinentur infanti.

Externè conducit ſacculus appenſus ex floribus ſeu ſummitatibus hyperici; & baccis uvæ inverſæ cum ſemine & herba antirrhini; item ſuffimigium ex herbis contra faſcinum & veneficia decantatis, v. g. ex conyza flore cæruleo, hyperico, antirrhino, dentibus hominis emortui, viſco corylino & quercino, ac ſimilibus. Quibus adjungenda etiam ſunt balnea, quæ inter præſervat à macie balneum, cui cortices & folia ſalicis ſunt incocta, quod inſigniter commendatum ab HARTMANNO & GABELCHOVERO tam curat quàm præſervat à macie. In ipſa macie cum foliis & corticibus ſalicum poſſunt ſimul incoqui flores aquilegiæ, adianthum, antirrhinum, hypericon, conyza, folia & baccæ inverſæ. Sideritide cum filagine, vel ſolitario, vel cum hyperico & tanaceto, mulieres utuntur pro balneo, fricantes eoſdem una cum herbis, & tunc comparent copioſæ ſordes extrinſecùs, incantationis indices habitæ, ſed falſò: Conf. HOEFERUS *Herc. Med. pag.* 107. Convenit etiam inunctio ex unguento corylino ad mente-cia HEINRICI *ab* HEER, quod videbitis in ejus obſervationibus; aut imponatur regioni ſtomachi emplaſtrum Mynſichti contra veneficia, malaxatum cum hoc ipſo unguento ſeu *oleo corylino Heinrici ab Heer.* Ex ſola Aſa fœtida etiam poteſt fieri emplaſtrum contra maciem ex veneficio ſeu faſcino oriundam, ventriculo imponendum. CASTRO *in ſuis Manuſcr.* pro pueris faſcinatis ſequens unguentum commendat:

♃. *Ol. Roſat.*
Nardin.
Maſtich.
Succ. Menthæ,
Abſinthi.
Cydonior.
Pom. redolent. an. ℥ij.
Corall. rubr.
Pulv. raſ. Eboris,
Xyloaloes an. ℥ß.
Cum ſ. q. *Ceræ* f. Unguentum:

Quod bis vel ter in die ſtomacho applicandum ſuadet.

Solent etiam Hiſpanicæ mulieres ſuffumigare partes faſcinatas gummi ammoniaco; cui commodè aſa fœtida poteſt addi. Sepè etiam obſervavit *à Caſtro* ſufficere ſuffitus ferrei calcei equini nigri, Germ. *aus einem Huff Eiſen*, candentis, aceto ter excitatus, quo ſuffumigandus eſt puer.

ARTICULUS XXX.
DE
FEBRIBUS.

DEnique quoad *Febres infantum*: hæ ſunt variæ, quæ eos infeſtant, rariùs tamen intermittentes, niſi in infantibus paulo adultioribus, aliquot nempè annorum, ordinariò plus minus acutæ & continuò ardentes, hæque ipſæ ſæpiùs cum puſtulis & exanthematis conjunctæ, quæ vulgo vocantur variolæ & morbilli, pro varietate exanthematum.

Omnes autem febres, niſi malignæ ex contagio natæ fuerint, originem habent ex cruditatibus viſcidis acidis primarum viarum, ſive lactentur adhuc, ſive ablactati fuerint.

FEBRES LENTÆ.

In ſpecie, ſi ſuccus nitritivus minus *viſcidus*, *crudus* tamen, & *vitioſo acore* inquinatus, vel ſaltim *acri-ſalſo ſapore* infectus, diſtribuatur ad maſſam ſanguineam, pro hujus augmento & corporis nutrimento, neceſſariò ex tali alimento inepto depravatur maſſæ ſanguineæ craſis, vitiaturque inſigniter ſanguificatio, & inde oritur *præternaturalis* ejus *efferveſcentia*, unde *Febres variæ*, imprimis tamen *lentæ*, ſub veſperam præcipue exacerbantes, ſupervenire ſolent. Hinc etiam conſequenter vitiatur *lympha*, & redditur *nimis acida*, *acris* & ſimul ſubindè nimis *viſcida*, unde & circa glandulas, *Tumores*, & varii *affectus catarrhales* infantibus ſuperveniunt in ſpecie tuſſes ſiccæ nocturnæ, ex lymphæ talis acido-acris ad laryngem effuſione; item per membranam pituitariam inferiorem tranſudatione oriunda; Obtunditur contra bilis ſal volatile oleoſum ſeu balſamicum, unde perfectio digeſtionis primæ in inteſtinis deficit ultimò, & ita magis magiſque propullulantes jam confirmantur ægritudines.

FEBRES ARDENTES.

Cæterum præter has & aliæ *febres* variæ, plus minus *acutæ & continuò ardentes*, aut periodicæ continuæ, aut catarrhales, ſimileſve frequentes ſunt inter tenellos, quarum ratio omnis ex *corruptione lactis* interna, aut ex *obſtructione pororum cutis* externa, optimè explicatur. Nam præter *cruditatem acidam* lactis & pultis in ſtomacho infantili, unde ejus febres frequentiſſimè nunc lentæ nunc acutæ ſcaturiunt, & jam variæ aliæ omnino ſunt lactis corruptiones, jam ſupra inſinuatæ, ſive in ſtomacho ſub digeſtione prima, ſive in inteſtinis ſub hujus digeſtionis perfectione & fæcum ſeparatione ſuperveniant; in ſpecie *cruditas nidoroſa* appellatur, dum *flava* copioſa aut *fœtida* ab infantibus ejiciuntur. Excreta talia flava non ſunt beneficio bilis tingentis, talis enim copia bili in fœtu juniore non adeſt; niſi infantulos ferè omnes primo ſui initio bilio-

biliosiores viris ipſis dicere velimus: neque amareſcunt ſemper hæc ipſa, ſed dulceſcunt potiùs ſubinde, & avidæ à canibus amari omnis oſoribus comeduntur. Sed iſta excreta nidoroſa & flava ſunt frequentiſſimè ex lactis vitiata digeſtione, & ejus multiplici corruptione. Lac enim vitiata quacunque ratione digeſtione ventriculi ſponte de facili citrineſcere, ſufficienter declarat HELMONTIUS *Tr. Schol. Paſſ. Decept. cap. 3.* Adeò ut hujus digeſtionis primæ multiplicia errata ex alimentis, & hinc affectibus nutricis primariò oriunda, cum non corrigi poſſint in ſecunda digeſtione, neceſſariò ſanguineam craſin in tantum alterent, & diverſas vitioſas in ſanguine efferveſcentias febriles inevitabiliter inferant: id quod pariter in quibuslibet infantum, etiam ablactatorum, *febribus*, tam lentis quàm acutis, obſervandum venit, quæ omnes ferè pro cauſa interna Errata digeſtionis primæ in ventriculo & inteſtinis, propter ordinariam eorum addiphagiam, agnoſcunt. Et quidem ſi cruditate nidoroſa, ex oleoſa parte lactis corrupta, fuerit inquinatum lac, tunc febrem ardentem gravem infert cum inſigni virium imbecillitate conjunctam; idque eò magis, ſi vel vigiliæ præceſſerint, vel nutrix iracunda fuerit, vel alio quoque latente vitio fuerit correpta. Namque dentitionem infantum ſuperveniunt febres, dum ferè tantum non ſint ſymptomaticæ, huc non pertinent. Eò citiùs autem ex enarratis occaſionibus fiunt febres, quantò minus tranſpirant infantes per cutim, vel ob defectum *caloris ambientis*, vel crebriorem *linteorum* non ſufficienter calofactorum *mutationem*. Ad hæc pertinet neglectus *balnearum*, admodum nocivus infantibus, & eoſdem ad *febres* diſponens. Calidi ſanè balnei lotio, ut ſordes cutaneas infantis copioſas abſtergit & removet, ita & fibras retis cutanei laxando pororum apertioni & copioſiori tranſpirationi amplam occaſionem ſuggerit, cujus intermiſſio & poros conſtipat, & ex heterogeneorum coacervatorum impetu hujus febrili fermentationi uberrimam occaſionem ſuggerit.

DIAGNOSIS.

Patent facilè febres infantum, dum inquieti ſunt, facies rubet, artus infantis inſigniter æſtuant, infantes ſiticuloſi ſunt, &c.

PROGNOSIS.

Vacant autem utplurimum periculo hæ febres, ut, niſi in tempore occurratur corruptioni lactis, etiam lethales tandem fieri poſſint hæ febres.

Si ſuperveniat Diarrhœa non nimis violenta, optimè curantur infantum febres ſponte natura quaſi per motum criticum.

CURA.

Quod *Curam*: hæc pro varietate febrium varianda venit.

Febres intermittentes, quæ rariores ſunt in infantibus ablactatis, curantur ut febres adultorum, præmiſſo vomitorio, & interdum repetito, cum ſyrupo emetico, v. gr. pro infante duorum annorum ad ʒj. bihorio ante paroxyſmum; vel purgatione repetita cum Mercurio dulci, qui promptiùs confert, ſi ſimul vomitum moverit. Vel

♃. *Pulp. Tamarind.* ʒj.
Pulv. Mechoacann. gr. xv.
Sal. tartari gr. v.
Cum *Syr. de Stæchad.* f. Bolus.

Quem aliquando præſcripſi infanti ſex annorum in febre quotidiana intermittente, cum elixyr proprietatis ſine acido, aut febrili cum eſſentia abſinthii, & ſimilibus, die intermittente crebrò uſurpatis, ante paroxyſmum propinando lapillos cancrorum cum ſale abſinthii fixo, vel ſale Holſatico, dicto aliàs Arcanum duplicatum Mynſichti, oleo deſtillato caryophyllorum; aut loco horum ſpiritu ſalis ammoniaci, liquore cornu Cervi ſuccinato, ſpiritu carminativo de tribus, &c.

Si verò infans adhuc lactens febre intermittente corripitur, qualiſcunque fuerit, curatur præmiſſo vomitorio, aut purgatione Mercuriali, imprimis per aurum fulminans ante paroxyſmum propinatum. Sic infans decem menſium quartana duplicata affectus, præmiſſo vomitorio antimoniali curabatur, propinando ante paroxyſmum ſequentem pulverem:

♃. *Auri fulmin.* gr. j.
Ebor. ſine igne gr. viij.
M. pro Pulvere: S.
Aperiens pulvis febrilis.

Detur aliquoties, donec ceſſet paroxyſmus, obſervando ut aliquot horis ante paroxyſmum jejunus ſervetur infans, ne lacte in ventriculo nondum digeſto paroxyſmus superveniat; quin etiam non priùs mamma porrigenda venit, niſi in ſtatu paroxyſmi, ubi æſtus jam invaluit.

Lactis loco pro ſiti fallenda commodè propinetur:

♃. *Aquæ flor. ſamb.*
Card. bened. an. ʒvj. ad ℥j.
Spirit. ſal. ammoniac. gtt. xv. plùs minus.
Lap. cancr. præp. gr. xv.
Syr. fænic. ʒij.
M. f. Potiuncula: S.
Potiuncula febrilis.

Externè verò recipiatur *cepa*, hæc contuſa applicetur carpis, & aliquandiu relinquatur.

Continuæ verò lentæ, ex *acido viſcido*, ut & cognatæ *Febres Catarrhales* ex lympha nimis acida, curantur, præmiſſis laxativis & clyſmatis, optimè ſpiritu ſalis ammoniaci, vel ſimplici vel aniſato, aut liquore cornu Cervi ſuccinato, in ſpecie poſteriores. Non curemus æſtum, qui tempore veſpertino adeſt, nam quia eſt ab acido, ſiſtitur à talibus volatilibus. Item tinctura myrrhæ ſupra dicta ſalutariter convenit. Quodſi verò ablactati fuerint, optimè *liquor tartari ſuprà laudatus*, item ſal ammoniacum cum dimidio lapillorum cancrorum ſæpius reiteratum eas profligabit.

Item

♃. *Aquæ flor. ſamb.* ℥j.
Menthæ ℥ß.
Acet. vini ʒij.
Lap. cancr. præp ʒß.
Antimonii diaphor. gr. xij.
Syr. flor. Tunic. ʒiij.
M. S.
Mixtura diſcutiens.

Quoad Febres verò continuas ardentes & benignas, aut his ſimiles, utut rariùs affligant tenellos, nihil ferè peculiare habent, quàm quod has, præmiſſo imprimis vomitorio, vel aliis primas vias evacuativis, præ cæteris curent abſtergentia, *cornu Cervi ſine igne* præparatum, & cum eodem compoſitus pulvis febrilis LUDOVICI *in Pharm. pag. 280. & 282.* quàm etiam ſalia volatilia: v. g.

♃. *Aquæ flor. ſamb.* ℥ij.
Spirit. ſal. ammoniac. gtt. xv.
Cornu Cervi ſine igne,
Maxill. Lucii piſcis an. gr. xv.
Syr. Papav. albi ʒij. ad ʒiij.
M. pro Potiuncula: S.
Potiuncula refrigerans.

Propinetur cochleatim.

Vel propinetur pulvis ex cornu Cervi ſine igne, myrrha, &c. *ſupra de Torminibus* præſcriptus: item Cinnabarina, *antimonium diaphoreticum* fixum, & ſimilia probè conveniunt, non ſecus, atque gelatina cornu Cervi recens parata, tam infanti, quàm in ſpecie etiam nutrici, in potu ordinario frequenter diſſoluta, temperando acre, & ſale volatili corrigendo acidum, ſimulque conſervando corpus in debita diaphoreſi, multum infantibus prodeſt. Stercus equinum recens potui ordinario, quem præter lac avidè ſuppetunt, infuſum in nodulo & ſubinde expreſſum, multum prodeſt in mitigando æſtu harum febrium: vile quidem, ſed non niſi à ſuperſtitioſè delicatis contemnendum eſt euporiſton. Aliàs, ſi robuſtiores paulo extiterint: *nitrum antimoniatum*, uti & *arcanum duplicatum Mynſichtii* modò laudatum cum modò dictis exhibita, ſunt egregiè proficua: ex. gr.

♃. *Arcan. dupl.* gr. xxiv.
Cornu Cervi ſinè igne ℈ß.
M. f. Pulvis:
Div. in 2. part. æqu. S.
Pulvis refrigerans.

Quin & nitrum præparatum in juſculis aut cum pulticula commodè permiſcetur & propinatur.

Sin ablactati infantes fuerint, etiam blanda acida addi poſſunt, Tinctura nempè roſarum cum ſpiritu nitri parata, item ſyrupus granatorum acidorum, ſyrupus de citro, & ex ſimilibus paratæ miſturæ blandè acidulæ pro compeſcendo æſtu ſitique moleſta: v. g.

℞. *Aquæ ſcorzon.*
Rubi idæi aa. ℥j.
Succ. Rub. id ʒvj.
Tincturæ flor. Papav. err. ℥j.
Cornu Cervi ſine igne ℈j.
Antimonii diaphor. gr. xv.
Syr. rubi idæi vel Papav. alb. ℥ß.
M. pro aliquot doſ.
S.
Mixtura refrigerans, capienda cochleatim.

Sicut & ſeri lactis cum ſucco citri acidulati potus non eſt ingratus.

Nutrici blanda laxativa ſunt propinanda: hinc ſæpius propinetur cornu Cervi cum rob ſambuci aut baccarum juniperi, idque imprimis dum cubitum eſt itura.

Externè convenit imprimis oleum roſarum, cui camphora ſit permiſta, quod oleum roſarum camphoratum ſpinæ dorſi illitum mirè confert ad ardentes infantum febres. Item ruta viridis contuſa, ac aceto miſta, optimo conſilio plantis pedum alligatur. Lutum etiam fornatum cum ſucco rutæ miſtum, & aceto irroratum, ad temperandum æſtum febrilem commodè applicatur infantum plantis pedum. Optimum eſt, ſi recipiantur herbæ anſerinę M. v. quę planta contuſa & probè conciſa miſcetur cum pauco *ſale*: additur his *ſuccus ex radice Armoraciæ* minutim raſa expreſſus, pulticula vel cataplaſma ex his confectum excipitur linteis & applicatur plantis pedum. Mirè conducit ad febres infantum.

Quodſi etiam, quod interdum evenit, ſimul cum febribus infantum conjuncti ſint *pedum tumores*, hi ipſi hoc ipſo remedio promptè diſcutiuntur & reſolvuntur.

Quod ſi *malignitas* adfuerit, eodem modo curandæ veniunt atque variolæ aut morbilli, de *quibus ſuprà pluribus actum*. Unde, præter modò enarrata, etiam *emulſiones* in variolis cum cornu Cervi ſine igne, antimonio diaphoretico, terra ſigillata, & ſimilibus in ſpecie conveniunt. *Pulveres* quoque ex cornu Cervi ſine igne cum myrrha &c. *ſupra laudati*, interdum etiam *Theriaca & Mithridatium*, uti & mixturæ cum electuario diaſcordii Fracaſtorii, aut moderata theriacæ doſi impræ gnatæ, in paulo robuſtioribus cutè in uſum revocari poſſunt.

EPILOGUS.

Hæc & ſimilia, quæ hactenus tractata fuerunt, uti primariò de tenerioribus, & qui nutricis adhuc ſuſtentatur lacte, intelligenda veniunt infantibus, ita etiam eadem mutatis mutandis de facili applicari poſſunt ablactatis, & vegetiore robore jamjam adoleſcentibus, & uſque ad duodecimum annum provectis; ſaltem obſervando, quod quicunque infantes, & ſpeciatim qui lautiori gaudent diæta, & à teneris unguiculis luxurioſè magis, quàm ſalubriter, educari ſolent, propter communem iis addiphagiam, & quaſi nimiam voracitatem, coacervent ſuccos crudos acidos, & pituitam viſcidam, quæ ſe habent ſimili modo ac lac coagulatum, vel ex pulte congeſtus mucus, ex quibus ceu uberrima ſcaturigine ſimilia iis, quibus ſub lactatione, ex lactis præternaturali aceſcentia & corruptione, &c. conflictari ſolent, mala in eoſdem largiter redundare ſolent; unde eadem ferè aut ſimilia medicamentorum genera ablactatis, quæ infantibus lactentibus conveniunt, uſurpari poſſunt.

LIBER VI.

CHIRURGIA MEDICA.

PROOEMIUM.

PErgimus nunc ad *Chirurgiam*, & quidem *Medicam*: non enim omnia, quæ Chirurgo propria ſunt, pertractanda ſuſcipimus; ſed quantum ſpectat ad Medicum, ut curationes Chirurgicas aut corrigere, aut dirigere, aut prompto conſilio adeſſe poſſit ac debeat. Ob id, quæ ad operationes Chirurgicas in ſpecie pertinent, omnia miſſa faciemus, eaque alii tempori reſervabimus, & potius ſynopſin Theoretico-Medico-Practicam pertractabimus.

Chirurgia ergo eſt iſta pars Medicinæ, quæ manuum opera externa mederi docet affectibus corporis humani externis.

Affectus autem huic Medicinæ parti ſubjecti quinario numero commodè comprehenduntur; ſuntque *Tumores*, *Vulnera*, *Ulcera*, *Luxationes*, & *Fracturæ*: quorum priores tres partibus mollibus; poſteriores verò duo partibus duris ſunt proprii.

Artifex Chirurgiæ dicitur *Chirurgus*, cujus deſcriptionem exactam præ cæteris docet CELSUS *in Prooemio in 7. ſuæ Medicinæ Partem*.

Jam harum partium affectarum, nempè aut durarum aut mollium, exacta notitia per neceſſaria eſt; & in duriobus ſcienda eſt:

1. Earum *Conformatio*, *Situs* & *Connexio*.
2. Earundem *Uſus*; &
3. Quod his omnia mucida, omnia *unctuoſa* & *pinguia*, ac oleoſa *vulgaria*, maximè nociva ſint iiſdem, niſi antea artificioſè ea volatiliſata & deſtillata fuerint. Eſt enim in omnibus iſtis occultum acidum, quod pertinaciter adhærendo oſſibus, facilè etiam carnem corrodit: hinc potius ſicca & *amariuſcula*, item remedia ſale paulo acriori alcalino prædita, in oſſium affectibus ſunt convenientiſſima.

Hæc de partibus duris.

In partibus *mollioribus* præ cæteris accuratè notanda eſt *differentia inter partes ſanguineas*, & *ſparmaticas* ſeu *nervoſas*: quarum hæ ex colliquamento uterino ortæ immediatè poſtmodum ſucco chyloſo nutriuntur & ſuſtentantur; Sanguineæ è contra, productæ priùs & ortæ ex ſanguine, ſanguine etiam poſtmodum augmentantur & conſervantur.

Diſtinctio ergò inter has duas partes vel maximè eſt obſervanda, quæ utramque paginam facit, tam propter prognoſin in affectibus chirurgicis ferendam, quàm etiam propter curam & medicamentorum convenientium electionem & applicationem, quæ pro partium harum varietate varia.

Nam

1. *Sanguinearum partium affectus* Chirurgici, Tumores, Vulnera & Ulcera, ſunt longè tutiores, quàm *nervoſarum*, nec tantis ſymptomatis, in ſpecie gangrenæ & morbis convulſivis adeò ſunt obnoxii, neque etiam adeò ſunt ſenſiles, nec adeò facilè irritabiles: unde vulnera articulorum v.g. longè periculoſiora ſunt & citiùs gangrænam contrahunt; item periculoſiora obtinent ſymptomata atque vulnera partium muſculoſarum ſive carnoſarum.
2. Affectiones hæ in partibus ſanguineis curatu ſunt longè faciliores, quàm in partibus nerveis.

Hinc

3. Non ſunt adeò dolorificæ ſive doloroſæ, ſanguineas ſi occuppaverint partes, quàm ſi afflixerint nervoſas.
4. Etiamſi in partibus *ſanguineis* superveniat aliquod *fermentum præternaturale corruptivum*, ut in vulneribus & ulceribus ordinariò fieri ſolet, hoc in ſanguineis non adeò eſt acre & vitioſum, non adeò malignum, ſed eſt mitius longè & correctu faciliùs, quàm in partibus *nervoſis*. Unde in gangrænoſa ulcera promptiùs longè abeunt in nerveis partibus, quàm in ſanguineis.
5. *Sanguineæ* partes ablatæ aut detruncatæ faciliùs reſtituuntur, aut ſaltem quodam analogo reſarciuntur; ſecus ac fit in nerveis, quorum jactura ſolet eſſe immedicabilis.

Hinc

6. *Sanguineæ* partes læſæ debilioribus etiam medicamentis faciliùs auſcultant, & imprimis *temperata balſamica*, ſeu *ſale volatili oleoſo* temperato prædita, naturæ amica poſtulant. Ex errore verò applicata forſan paulò acriora meliùs perferunt: nervoſæ verò, utut his balſamica temperata ſint acceptiſſima, tamen eadem debilia ſubinde conducunt; acriora verò & fortiora eaſdem irritant, earumque affectus longè deteriores reddunt.
7. Denique quomodocunque curatæ læſiones dictarum partium *ſanguinearum*, nec læſionem nec deformitatem tantam in corporis actionibus, neque etiam tantam membris deformitatem afferunt (contracturam, incurvationem, & ſic porrò) quàm fit in partibus nervoſis læſis.

Juxta partes has, tanquam primariò ſubjectas læſionibus & curationibus Chirurgicis, etiam qui eas abluunt exactè conſiderandi ſunt liquores; primariò quidem ſanguis, hinc etiam chylus nutritivus, cujus vehiculum ſeparatum ex parte conſtituit lympham.

Sanguis ſalinus, volatilis, oleoſus & balſamicus, ſpiritu ſalino ſimiliter volatili balſamico turgidus, partium conſervationi dicatur; ubi corruptionem incurrit, acorem quidem facilè contrahit, ſed hunc aut arte facilè corrigibilem, aut ſponte efferveſcendo ſale volatili oleoſo in pus ſalſum temperatum transmutatur.

Chylus verò latice aquoſo dilutus, & hinc poſtmodum lympha, vitiati inſigniter aceſcunt, & in mucilagines varias ſæpius, in ſpecie in locis glanduloſis in liquamen corroſivum corrumpuntur.

Jam verò *in dictarum partium* externa læſione, & earundem Curatione Chirurgica, tria imprimis obſervanda in genere:

1. *Naturale conſervandum*: & hoc eſt imprimis naturalis humorum motus, tàm univerſalis ſanguinis & lymphæ, quàm particularis ſucci uniuscujuſque partis nutritii balſamici; nam hi humores facilè delent omnes affectiones.
2. *Præternaturale tollendum* ſeu delendum: & hoc eſt imprimis *acor vitioſus* ſæpius putrefactivus, tam interdum in maſſa ſanguinea, quàm in ſpecie in ſtomacho & primis viis, primariò autem in parte læſa tanquam fermentum corruptivum præter naturam enatum. Deleto hoc acido & ſic vel ſpontè curabuntur vulnera, & ulcera.
3. *Symptomata mulcenda*; & inter hæc præ aliis eſt *dolor*, qui ſæpiſſimè eſt vel tenſivus, vel morſicans, & pungens ſeu corroſivus.

Hæc tria probè obſervanda in omni caſu chirurgico; facilitant etenim curam, neglecta verò eandem difficiliorem reddunt. Nam *primum* ſi adſit, corporis totius, in ſpecie partis læſæ, œconomiam naturalem turbat; *ſecundum* læſionem morboſam ſuſtentat & auget; *tertium* corpus partemque debilitat & 1000. accidentia advocat. Et hoc ipſum tertium ex primis duobus primariò dependet. Nam dolor tenſivus ex impedito motu liquoris tranſeuntis, indeque partis dilatatione oritur, ut fit in tumoribus; corroſivus verò & pungens dolor, ex acido habet orginem præter naturam rodente & vellicante.

Auxi-

Auxilia ergo in genere, quæ his conveniunt affectibus, ex *tribus petuntur fontibus*, imprimis Diæta, Pharmacia, & Chirurgia in ſpecie ſic dicta.

Manus artificioſa *Chirurgi* debet eſſe activa, partim removendo impedimenta ſeu impedientia, partim applicando conducentia remedia. Quæ applicanda ſunt, ex Pharmacia deſumuntur, imprimis ex regno vegetabili, remedia nempè, quæ ſale volatili balſamico conſtant, ut ſunt dicta vulneraria reſinoſa & ſimilia, quæ utramque paginam faciunt in Chirurgia. Nam hæc non tantummodò tribus ſuperius monitis requiſitis, quocunque uſu interno & externo, optimè ſatisfaciunt, ſed etiam pro aliis ſcopis hinc inde intervenientibus optimè unà ſuccurrunt.

Imprimis autem, dum impedimenta removet Chirurgus, ea ſcilicet, quæ naturam tanquam primariam Medicatricem in ſuis actionibus morantur, verè artificioſum ſe exhibet, dum nempè

1. Separata jungit,
2. A ſitu naturali dilapſa reponit,
3. Id quod inutile aut vitioſum eſt à toto ſeparat,
4. Deficiens, quantum poſſibile, reſtituit; &
5. Solvendo continuum & meatus aperiendo promptè ſuccurrit.

Hæ ſunt operationes primariæ quæ Chirurgo incumbunt in operatione manuali; quæ optimè deſcripta videbitis tanquam in ſynopſi in *Microtechne Hornii*, item *in Armamentario Chirurg.* SCULTETI; ſicuti etiam videnda ſunt in *efficaci Medicina* MARCI AURELII SEVERINI Medici Neapolitani; quæ tamen vix melius, quàm per autopſiam ocularem, addiſci, & per Praxin deduci poſſunt.

Jam ergo pro remediorum varietate, *Chirurgia eſt duplex, vel Medica, vel Manualis. Medica* conſiſtit in recta *cognitione affectuum præternaturalium* per manum chirurgicam tractandorum, & legitima *inventione remediorum* ex Pharmacia & Diæta convenientium; *Manualis* verò verſatur ſaltem circa *operationes chirurgicas*, quæ nos non tangunt.

Hæc in genere de Chirurgia monuiſſe ſufficiat. Circa Therapiam affectuum & inventionem remediorum ex fonte diætetico & Pharmaceutico conſiderandi ſunt Autores: Inter omnes optimi ſunt, & quidem in Chirurgia Rationali 1. AGRICOLA *in Chirurg. Parva*, 2. BARBETTE *in Chirurg. & Anatom. Practica* 3. FELIX VVURTZ, qui rectè ab HELMONTIO Chirurgorum Anteſignanus vocatus *in libro ſuo intitulato Wund. Artzney*. In Chirurgia verò Mechanica: vid. FABRICIUS ab AQUAPENDENTE, PARÆUS, SCULTETUS, & GUILLEMEAU.

In ſpecie cum quinque dixerim eſſe affectus, qui Chirurgi manui ſunt ſubjecti, jam inchoandum

CAPUT I.
DE
TUMORIBUS IN GENERE.

Quod attinet *Tumores in genere*; nomine Tumoris in genere intelligitur Magnitudo partis præternaturaliter in longitudine, latitudine, & profunditate aucta, ſive ſit conjuncta cum materia purulenta, ut abſceſſus, ſive non: Convenit cum abſceſſu in conceptu generali, qui interne differunt ut genus & ſpecies.

Excreſcentiæ ergo præternaturales, in quibus non tam major fit pars, quàm nova moles quaſi adnaſcantur ipſi, propriè non ſunt tumores, utut reſpectivè parum pertractatio ad Tumores pertineat, & etiam pertractentur ſimul.

CAUSÆ.

Cauſa in genere omnium Tumorum ſeu auctæ magnitudinis eſt (1.) vel pars quædam ex naturali ſitu dilapſa, & in proximam partem propulſa ſeu dislocata, aliam partem expellens; & eſt nunc mollis, uti apparet in Herniis; nunc dura, ut in Luxationibus; quibus ſemper conjuncti ſunt Tumores. (2.) Vel eſt *Humor* quidam replens, indeque partis magnitudinem augens. Vel (3.) eſt *Flatus* diſtendens; unde etiam non rarò ſunt *Tumores flatuoſi*, qui interdum antequam aperiantur, abſceſſum mentiuntur, & hi imprimis in genubus ſolent eſſe frequentes.

Ex quibus cauſis tamen cauſa media, nempè Humor, ſolet eſſe frequentiſſima: Nam licet interdum etiam lapides, item vermiculi, pediculi, copioſa parva quaſi ovula, item crines, & ſimilia varia, in Tumoribus & inde natis abſceſſibus reperta fuerint, eaque in ipſis Tumoribus genita; (unde excludo hìc ea, quæ extrorſum per Incantationem intenduntur;) tamen cum hæc ſint rariora, ad inſolita naturæ opera meritò referenda, quæ iſti, quod ſit, in plurimum nil derogare poſſunt. Humor ergo, qui partem replendo Tumorem producit, *in eadem colligitur* de novo, qui antea non aderat: & quidem *vel* ob motum humoris cujuſdam trans partem impeditum, unde oritur humoris ſtagnatio; *vel* propter novam humoris in parte generationem.

Stagnatione fiunt Tumores, ſi humorum motus per partium meatus & vaſa ſubtilia impeditur, & eſt hæc humorum ſtagnatio, & inde natus tumor, *vel* ſimpliciter, *vel* paulatina congeſtio: *Illa* fit in Tumoribus aliàs vulgò notis; hæc fit etiam imprimis in *Tumoribus criticis*, hiſque aliis analogis tumoribus: Ibi promiſcuè hæret humor tranſiens; hìc verò, quaſi ſecretione quadam facta, partes quædam adhærent, quibuſdam adhuc tranſmiſſis. Hinc *illa ſtagnatio* propriè dicta; *hæc Congeſtio* dici poteſt.

Jam in ſpecie *ex ſtagnatione morboſa ſimpliciter* dicta fiunt omnes Inflammationes, omnes Contuſiones, Eryſipelata & ſimiles tumores, & hæ quidem omnes *ex ſanguine*; *ex lympha* verò *ſtagnante* fiunt Tumores œdematoſi & ſeroſi quicunque, item hydrops, tam univerſalis, quàm particularis. Pertinet huc *lac in mammis concretum, lochia circa uterum contenta*, &c.

Congeſtione verò paulatina ſeu ſucceſſiva Tumores Critici & Abſceſſus, hiſque ſimiles, Excrementis ſcilicet febrilibus, ob craſſitiem, aut coagulationem ſeu coacervationem reſiſtentibus, ipſo ſanguine aut lympha tenuiori ſenſim tranſeunte. Huc pertinent Bubones Peſtilentiales, furunculi, Germ. *die Schweren*, phygethla, Parotides, Carbunculi, & his ſimiles Tumores. Pro illuſtratione talium Tumorum conſideremus ſaltem filtrum chymicum, quod per præcipitationem ex liquore continente ſeparata retinet, reliqua tranſmittit. Par ratio eſt in Tumoribus per digeſtionem obortis. Faciunt huc etiam viſcerum ſcirrhi & ſtrumæ circa glandulas enatæ. Hi enim Tumores ſenſim generantur ex viſcidiore ex humore ſanguine & lympha relicto, tenuiore tranſeunte. Hoc modo fiunt Tumores per ſtagnationem.

Per novi humoris in parte generationem & collectionem *fiunt Tumores* reliqui, *quando alimentum partis proximum coacervatur & colligitur* in parte *præternaturaliter*; idque vel corruptum, *vel* plus aut minus alteratum.

1. *Corruptum* quidem, quando fermentum vitioſum quoddam in parte adhuc latens alimentum affluens degenerare facit in varios vitiatos ſuccos, qui ſucceſſivè collecti dant Tumores, continuò in ulcera denuò degenerantes. Hinc enim fit, ut abſceſſus aut ulcera non ritè mundificata dent Tumores & abſceſſus recidivantes, qui vulgò malè fluxionibus corporis, ad certam partem decumbentibus, adſcribuntur. Hinc caries oſſium non ritè curata poſt ulceris conſolidationem denuò novum infert Tumorem, novumque exinde natum abſceſſum. Pertinet huc *Bubo venereus* ex contactu ſcorti ſucceſſivè in inguine enatus: item pertinent huc *Tophi, Cancer mammarum ac gummata Gallica*, ex acido maligno, nutrimentum oſſium corrumpente, & hinc iſtos tumores excitante, unde poſtmodum Gummata ac Tophi enaſcuntur.

Ex alimento verò ulterius affluente, minùs verò in parte al-

te alterato, oriuntur Tumores iſtis partibus quodammodò ſimiles: quales ſunt Tumores oſſium fractorum calloſi, item carnis in ulceribus mundificatis luxuria & excreſcentia, auctæ viſcerum inſignes magnitudines, *nodi* item, & *ganglia*. Ex alimento verò congeſto, ſed magis alterato & coacervato, naſcuntur *Tumores*, *partibus* quibus adhærent nonnihil *diſſimiles*, quò equidem pertinent omnes excreſcentiæ, ut ſunt *Verrucæ*, *Polypi*, item *Cornua*, quæ ipſa commodè ad verrucas referuntur, quale in ſuperiori parte pedis enatum memorant M. A. N. C. *Ann.* 4. & 5. *Obſ.* 180. item *Fungi*, & omnes iſti tumores, qui in propria tunica obſervantur contineri, quales ſunt *Melicerides*, *Atheromata*, *Steatomata*, vel ſimilia de quibus pluribus infra.

Hæ ſunt Cauſæ Tumorum generales proximæ.

Quoad *Cauſas remotas*; Stagnatio humorum quæcunque contingit *aut vitio viarum* tranſmiſſioni repugnantium ob earundem anguſtiam, *aut* propter humoris ipſius ad tranſeundum ineptitudinem, *vel* propter ſui craſſitiem, *vel* propter ineptitudinem particularum ejus reſpectu figurationis ad poros partium.

Viæ porique ſunt anguſti:

(1.) Propter *compreſſionem* ab incumbentibus quibuſcunque,

(2.) Propter *conſtrictionem* à vinculis, & ſic porrò.

(3.) Propter *obſtructionem* à materia viſcida mucilaginoſave efficiente frigido imprimis inſpiſſata, aut ab acido condenſata.

(4.) Propter fibrarum partis contractionem ac criſpationem, indeque natam porulorum partis anguſtiam, quæ oritur imprimis ex dolore ſeu doloroſa partis affectione.

Humorum verò craſſities, & inde ejus orta ſtagnatio, accidit *vel* propter pituitam, quam vocant chylum crudiorem & viſcidiorem in prima vel ſecunda vel tertia digeſtione non ritè ſubactum, *vel* propter frigus humores inſpiſſans, *aut* propter acidum humores coagulans, *aut* denique propter remedium externum malè adhibitum tranſeuntes humores incraſſans: quo ipſo reiiciuntur omnia *Repellentia* & *Aſtringentia* in Fracturis & Luxationibus ineptè applicata.

Denique *Humoris particulæ malè figuratæ per poros tranſire nequeunt*, quin hæ per præcipitationem ſeparatæ ex maſſa ſanguinea, & hinc denſiùs agglomeratæ, in liquore fluctuant, quo vehiculo ſeu liquore vehente tranſeunte, per poros ipſæ reſtitant, ut in abſceſſibus Criticis uſu venire ſolet.

Ex alimento coacervato collecto præternaturaliter, aut etiam alterato oriuntur Tumores, quando *fermentum* quoddam *corruptum*, utplurimum *vitioſè acidum*, *in parte latet*; quod ipſum alimentum partis proximum effluens degenerare facit, iſtudque tranſmutat in varios vitioſos ſuccos, qui collecti ſenſim dant novos tumores atque abſceſſus, ut v. g. in *abſceſſu*, *carie oſſium*, *ulceribus* non ritè mundificatis, &c.

Alimentum verò *minus alteratum dat tumorem*, quando utplurimum ex cauſa externa ſubinde propter labores ob poros partium dilatatos, fibraſque nonnihil laceratas, item propter membranas diſtinctas, alimentum copioſius recipitur, & ità uberiùs colligitur, unde Tumores oriuntur: Qua ratione ex tendinis cujuſdam in manu ex labore diſtenſione circa articulos ſupervenit ſucceſſivè *Ganglion*: aut quando ex compreſſione aut dilatatione fibrarum ejus ex calceo ſupervenit in pede *Clavus*, & ſimiles tumores pro partis læſæ conſtitutione.

Alimentum denique *plus* minus *alteratum* à ſtatu naturali, non tamen corruptum, dat excreſcentias membranis propriis incluſas, & pro alimenti alteratione ex vaſis in membrana colligente tranſcolatione, *nunc* ſerum, *nunc* ſevum, *nunc* pultem, nunc aliam ſimilem materiam, cum radice tamen, ex qua enaſcitur, aliqualem analogiam obtinente, referentes tumores: Quin & *Polypi*, *Verrucæ*, & ſimiles hujuſmodi naſcuntur, adeò ut rarò citra externam quandam violentiam, aut citra impetum quendam externum, item ſi abſit hæc externa violentia, rarò citra internum levem ab acido vitioſo præcedentem corroſionem, ſubnaſcitur talis Tumor: Sic enim v. g. ex ulcuſculis narium ſubinde propullulant *Polypi*.

CURA.

Ut ergo *curentur Tumores* in genere, neceſſe eſt, ut evacuetur continens eorum Cauſa, ſeu potiùs in tumore contenta materia, quacunque id fiat ratione, ut remota materia fibræ partium porique diſtenti denuò ſe contrahant & ita naturalis parti redeat figura, & hanc poſtmodum inſequens actio & functio naturalis antea in parte læſa.

Aſtagnantibus humoribus pars liberatur:

1. Reſtituendo ipſis motum naturalem, ſi fieri poteſt.
2. Evacuando ipſos immediatè ex parte, aut reſolvendo, aut inſenſibiliter diſcutiendo, aut viam novam aperiendo, ſecando, vel urendo: Illud (nempè *diſcuſſio*) ſtagnantibus humoribus ſimpliciter; hoc verò (nempè apertio) humoribus congeſtis magis convenit.

Ut his duobus ſatis fiat, *Motus* ſtagnantibus *reſtituitur* vel vias anguſtas dilatando:

(1.) Removendo impedimenta externa anguſtantia, ut ſunt uincula, ligamenta: id quod in fracturis & luxationibus conſiderandum.

(2.) Humoris coagulationem obſtruentem ſolvendo.

(3.) Dolorem tenſivum mulcendo.

(4.) Vel denique craſſitiem ipſius humoris tollendo.

Tollitur hæc Stagnatio

1. Removendo externa incraſſantia.
2. Temperando frigus inſpiſſans: &
3. Corrigendo acidum coagulans.

Diſcutiuntur ſtagnantes humores vel inſenſibiliter; *quod fit vel* acidum coagulans temperando & humores per medicamenta, partibus ſubtilibus conſtantia & penetrantibus prædita, ſenſim ſenſimque attenuatione diſſipando; *vel apertione novi foraminis evacuando humores*; *vel* demulciti & temperati per ſuppurationem, ſi nempè mutationis in pus ſunt capaces; aut ſaltim ſi à cruditate ſua nonnihil ſunt mitigati aut quaſi alterati, ſi ſuppurationis perfectæ ſint incapaces.

Illud (*ſuppuratio* nempè) ſanguineis aut cum ſanguine permiſtis liquoribus tantummodò convenit: Hoc verò reliquis ſaltem humoribus & tumoribus ex aliis occaſionibus eſt proprium. Terenda tamen ubivis veſtigia a natura præmonſtrata.

Suppuratio fit, quando in ſanguine ſtagnante & congeſto evaneſcunt & diſſipantur partes ejus ſpiritituoſæ ſubtiles ac tenues; unde id, quod remanet, ſpiſſeſcit ſenſim & grumeſcit (hinc omnis ſanguinis extravaſatus in grumos tandem concreſcit) & ex corruptione ſucceſſivè acorem contrahit putredinalem, à quo acido fit efferveſcentia acris cum ſalibus volatilibus oleoſis ipſius ſanguinis, ex qua efferveſcentia aucta non tantum calor in parte affecta ſentitur major, ſed ipſa tumoris magnitudo ſucceſſivè in medio ſui turgeſcendo augetur: *& quaſi florem acquirit*. Unde dolor & tenſivus (ratione partium diſtenſarum) & pulſatorius (ratione arteriarum in motu impeditarum) intenditur, & tandem ſanguis in pus corrumpitur, acido adhuc nonnihil prædominante, unde pus album apparet: omnia enim alcalia oleoſa vel ſulphurea ab acido præcipitantur in album colorem, uti in Chymicis ex lacte ſulphuris patet.

In hoc ſuppurationis negotio, *acidum* imprimis eſt conſiderandum: Nam hoc nimis excedente nulla fit ſuppuratio, ſed aut partis in ulcus corroſio, aut tumoris in ſcirrhum induratio; *deficiente* verò acido non opus eſt ſuppuratione, cum liquor fluxilis tunc temporis alia ratione facilè removeri poſſit, aut tunc exacta temperatura opus non habent. Hoc *ergo acidum* cum ſale volatili oleoſo ſanguinis concurrendo dat inflammationes ac ſimilium tumorum ſuppurationem. Ex dictis facilè patet, *qualia medicamenta* in genere *ſint applicanda*? Nam *motum* naturalem humoribus reſtituunt omnia ea, quæ reſolvunt, attenuant, & alcali ſeu ſale volatili plus minus temperato factum coagulum tollunt ac mobile reddunt.

Per diaphoreſin verò Tumores *diſcutiunt* primariò quæ participent de ſale volatili ſeu alcali, nunc acri, nunc fixo, tam minus quam magis temperato, acidum fixum temperante & abſorbente, atque ita occaſionalem cauſam ſtagnationis tollente.

Suppurationem verò, ſi fit legitimò modo, adjuvet Chirurgus, non applicando diaphoretica alcali acri conſtantia: quia

quia horum operatio diſſiparet quaſi tenuia & volatilia, reliqua verò ſpiſſiora induraret in ſcirrhum: nec applicet etiam his contraria acida, quia acida ſuppurationem impediunt, & facilè occaſionem grumeſcentiæ dant, & ſic ulcus inducerent. Applicet ergo Chirurgus remedia temperata, humectantia, & blandè laxantia, occulto tamen alcali, ut vocat HELMONTIUS, & temperato conſtantia, plus tamen minus acriora, pro ratione nempè materiæ ſuppurandæ. Imprimis tamen ſuppurantia debent eſſe nonnihil mucilaginoſa, & ſuaviter humore quaſi roſcido laxantia: nam talia acrimoniam humoris ſuppurandi, imprimis acidum, ſuaviter temperant, unde acido temperato ſalia in liquore ſuppurando minus impetuoſè effervescunt, & per conſequens cum minore dolore & ardore inter ſe concurrunt, & blandè ſe in pus ſaltum uniunt & convertunt, dum interea per iſta remedia applicata ſimul laxantur tenſæ antea fibræ, unde dolor ſucceſſivè mitigatur, & pus faciliùs exteriora verſus viam invenire poteſt. Temperata ergo nonnihil mucilaginoſa dixi ſuppurantia eſſe.

Quodſi verò Tumor ſuppurandus conſtat materia craſſiore & viſcidiore & acidiore, qualis v. g. ſit lac in mammis coagulatum ad ſuppurationem tendens, qui Tumor ob id minus fermentationi ſeſe accinget, ſed potiùs ad ſcirrhum degenerare velit, tunc cum ordinariis ſuppurantibus applicanda ſunt paulo acriora, ſale volatili magis acri imprægnata: qualia ſunt cepacea, alliata & ſimilia: de quibus inferiùs; prout conditio tumoris & humoris ſuppurandi requiſiverit.

Apertio Tumoris (quæ eſt tertius modus curandi) aut *ſuppurati*, aut aliquantiſper alterati, ſi ineptus ſit ad ſuppurationem, fit *vel* ſponte natura, dum ſupertenſa cutis ob acrimoniam contenti humoris ſucceſſive eroditur; *vel* apertio iſta fit arte: idque nunc ferro, *quod Lancettam vocant*, qui modus eſt optimus Gallis uſitatus; *vel* apertio fit *igne*, qui modus ferè eſt Italorum, & hoc aut actuali per ferramenta ignita, quod tamen rariùs fit; vel potentiali cauſtico, *ſive corroſivo*, quod conſtat ex ſale quodam acerrimo: *Nunc* quidem ex *alcali fixo* acri, idque uſitatiſſimè: hinc parantur *Cauteria* ex lixivio ſaponario inſpiſſato, *Ger. aut Seifenſieder Lauge*, vel fiunt cauteria ex calce viva cum cinere fraxini, vel fiunt ex ſale tartari & cineribus clavellatis, & quæ ſunt ſimilia alia ſubjecta alcalica fixa: *Nunc* verò conſtant *cauteria ex acido*, nempè butyro antimonii, quod ſingulariſſimum eſt cauterium pro parandis v. g. Fontanellis, item quod bubones vel carbunculos quoſcunque optimè aperit; item parantur talia ex magnete arſenicali, qui legitime adhibitus eſt cauterium arcaniſſimum, quia indolens: ſapienti ſat; vel parantur ex lapide infernali, ex ſpiritu nitri concentrato cum luna (quod uſitatum eſt Italis & ſatis conveniens;) vel fiunt talia ex opio in ſpiritu nitri diſſoluto, quod tamen ſingulare eſt.

His viis, vel ferro vel igne potentiali, apertus tumor, ubi materia contenta jam erit evacuata, tunc *cavum reſtitans vocatur abſceſſus*, qui ubi per occultos quaſi cuniculos hinc inde ſerpit, alio nomine vocatur *ſinus*, German. *ein hohl Geſchwür*. Et eſt talis abſceſſus revera nihil aliud, quàm ulcus poſt ſuppurationem relictum, ſimili modo curandum ut alia ulcera, de quibus *inferius plura*, mundificando, & hinc conſolidando.

Hæc eſt curatio tumorum ex humoribus ſtagnantibus ortorum.

Quòd attinet *Tumores ortos à materia per novam generationem introducta*, liberatur pars tumens; aut materiam collectam inſenſibiliter diſcutiendo, quod rariùs contingit; *aut* per factam aperturam materiam evacuando, quod fit frequentiùs; materiam ipſam evacuandam emollientibus aut ſuppurantibus plus minus antea alterando & mitigando; cavendo recidivam tumoris per fermenti ulceroſi & peregrini in loco affecto totalem deſtructionem. Nam aliàs v. g. dabo exemplum: ſi in mammarum ex lacte coagulato ſuppuratione (quod frequentiſſimè fit) non ritè curetur abſceſſus, & mundificetur per fermenti peregrini extinctionem, demum, licèt conſolidata fuerit mamma, recurrit tumor, & novus fit abſceſſus, qui poſtmodum per balſamica oleoſa (uti habebimus probè) mundificatus eſt curandus.

Excreſcentiæ verò tolluntur utplurimum, imprimis inſigniores, omnimoda earum ferro aut igne extirpatione; igne imprimis potentiali; rariùs, niſi more Italorum, actuali, præcavendo hic recidivam talium excreſcentiarum per radicis membranoſæ omnimodam deletionem.

Hiſce manuali artificio externè applicatis remediis commodè etiam ſimul adduntur medicamenta interna: *nunc* quæ laxando primas purificant vias, aut quæ maſſam ſanguineam quacunque ratione expurgant, imprimis quidem ſudorifera; nunc quæ acidum vitioſum, tàm in primis viis, quàm in toto corpore oberrans, ſubinde abſorbunt & deſtruunt; *nunc* quæ labem maſſæ ſanguineæ peculiarem corrigunt, v. g. cachecticam, & veneream, ſcorbuticam, aut ſimilem; *nunc* verò, quæ blandum ſudorem per ſubjecta de natura alcalium provocando, omnes liquorum ſtagnationes & coagulationes ſucceſſivè ſolvendo, æqualem humoribus motum reſtituunt, & reſtitantes inſenſibiliter reſolvunt, & talia ſunt v. g. antimonium diaphoreticum, lapilli cancrorum, qui Chirurgorum debent eſſe arcanum quoad internum uſum, myrrha, caſtoreum, viperina quæque, & hinc ſuccinnata balſamica internè uſurpata: nam talia in omni Chirurgico caſu commode poſſunt applicari.

Quodſi febricula aut æſtus adſit, nitrata ſunt uſitata, ut ſunt nitrum antimoniatum imprimis, hinc nitrum per alcali purificatum, & tandem, quod viliſſimum omnium eſt, (utut vulgò contrarium ſtatuatur) lapis prunellæ, commodè interne uſurpantur; ſicuti milites ordinariò uſurpant pulverem pyrium, cujus internus uſus ratione nitri, ſulphuris, & alcali fixi in carbonibus tiliæ, in chirurgicis caſibus eſſe debet frequentiſſimus, nec ſine ratione.

Hæc de Cura Tumorum in genere.

Quod attinet ergo *remedia* Tumoribus in genere applicanda, ſunt ea *in triplici claſſe*, *vel* reſolvunt, *vel* diſcutiunt, *vel* ſupparant.

I. *Reſolventia* ſunt ea, quæ imprimis ſtagnationi humorum ſunt oppoſita, utpote quos reſolutos in naturalem motum revocare debent. Sub hunc titulum revocanda ſunt omnia ea, quæ externè applicanda & craſſum attenuant, coagulata ſolvunt, grumos & viſciditates incidunt & rarefaciunt, & concreta fundunt, exque his ortas durities varias emolliunt. Omnia hæc ſub nomine attenuantium & reſolventium comprehenduntur. Operandi rationes facile patent.

In corpore humano dixi humores ſtagnare, incraſſari & indurari, vel ob frigus externum coagulans, vel ob propriam viſciditatem & craſſitiem. Qui coagulantur humores, ſunt vel ſanguis ſolus, qui imprimis ab acore congrumatus hæret; vel eſt pituita ſeu chylus craſſior & crudior, nondum in ſanguinem perfectum aſſimilatus, tam in ſanguine quàm in lympha, tam ob frigus externum, quàm ob acidum internum inſpiſſatus: nunc vero concurrit ſimul uterque humor, ſanguis nempè craſſus & viſcidus, ob chyli portiones crudas ipſi permiſſas ex cacochylia natas: qui tertius modus eſt communiſſimus, & dat Tumores obſtinatiſſimos, ad ſcirrhum nempè & ſcrophularum naturam inclinantes.

Medicamenta ergò, quæ has humorum affectiones curare valent, Emollientia ratione duritiei, & Attenuantia & Reſolventia ratione craſſi & coaguli dicta, hanc habent virtutem, ut acidum temperent, partes coagulatas penetrent, eaſque attenuent, & ita humores denuò molles, tractabiles ac mobiles reddant. Nam quæ à frigore fit coagulatio admoto externo calore poteſt reſolvi.

Medicamenta quæ huc valent ſunt,

1. *Pinguia* & nonnihil mucilaginoſa, quæ acidum temperant & quaſi obtundunt, fibras & membranas laxant & emolliunt, vulgò *Emollientia* in ſpecie ſic dicta.
2. Deinde valent huc etiam paulo acriora, de ſale volatili penetrantiori participantia, quę & acidum omninò abſumunt, & partibus volatilibus in poros penetrant, & coagulo iſto abſumpto humores tenues, mobiles ac fluidos reddunt: & hęc ſunt propriè Attenuantia dicta.

Et quidem, prout nunc coagulum, & inde orta ſtagnatio, eſt magis vel minus fortis & contumax, & ratione aut acidi inſpiſſantis vel humoris craſſi & viſcidi ſubſiſtentis, etiam remedia varianda, & nunc acriora, nunc temperatiora, adhibenda ſunt. Unde tres ſunt gradus Emollientium & Attenuantium, nempè ſunt lenia, mediocria, & fortiora, diaphoreticis ſeu diſcutientibus cognata. Objiciat quis: Reperiuntur, etiam acida, quæ attenuant & reſolvunt: *Sed hæc*, quatenus ſunt acida, hoc non præſtant, ſed ſalinarum partium volatilitate; unde vix ſola uſurpantur, ſed pro vehiculo aliis adduntur.

Primi gradus *Emollientia* & *Reſolventia* ſunt ſequentia:

Radix & *herba* malvæ, althææ, atriplicis, Mercurialis, brancæ urſinæ, violariæ, liliorum alborum, parietariæ; flores meliloti, malvæ, ſemen fenugreci, lini, althææ, lupinorum, & ex his paratæ *mucilagines* atque farinæ; item *caricæ pingues* aſſatæ & calidè impoſitæ, *uvæ paſſæ* & ſimilia; *adipes & axungiæ caponis, vaccina, porcina, humana*. *Pinguedines recentes* magis emmolliunt, *veteres* attenuant, & illud magis, ſint pinguedines ex *fœmellis*, quàm ſi ex maribus; *medullæ* animalium recentes; *lac, butyrum, oleum amygdalarum* dulcium, violarum, liliorum alborum, unguentum de mucilaginibus, dialtheæ, quod ſingulare eſt cum *unguento reſumptivo*, & ſimilia.

Attenuantia & *Emollientia ſecundi gradus* ſunt: Radix & herba apii, pulegii, helenii, imprimis cepæ coctæ, quæ ſunt egregiæ; ebuli, hyperici, chærefolii, betonicæ, verbaſci, ſambuci, rutæ, menthæ, artemiſiæ, ſaturejæ, cicutæ, ſcabioſæ; flores hyperici, croci, ſambuci, ſcabioſæ, chamomillæ; item adipes, v. g. anſerina, urſina, cervina: ſevum hircinum; medulla cervina, gummi tacamahaca, ſtyrax liquidus, reſina terebinthinæ, cera, mumia; farina fabarum cum aceto applicata, ſperma ceti, ſpiritus tartari, oxymel ſcilliticum; oleum chamomillæ, amygdalarum amararum, hyperici, nucum, anethicum, laurinum & nicotianæ; unguenta & *emplaſtra* de *cicuta*, de *betonica*, *diachylon ſimplex*, de ſpermate ceti Mynſichti, *de meliloto*, &c.

In *tertio gradu Emollientia & Attenuantia ſunt*: Radix & herba bryoniæ, cucumeris agreſtis, raphanus, cepæ crudæ (*antea dixi de cepis coctis*) nam in coctione avolat ſal volatile, vincetoxici, cyclam. ſigilli Salomonis, aſari, ſquilla, ſabina, abſinthium, centaurium minus, nicotiana; ſemen ſinapi, erucæ, cumini cum aceto coctum; gummi ammoniacum, vel ſolum, vel cum emplaſtro de cicuta, galbanum, bdellium, ſagapenum, opopanax, myrrha, elemi, ladanum, reſina pini; ſtercora & urinæ animalium; nidus hirundinum cum excrementis; ſpiritus urinæ, ſalis ammoniaci, vini ſpiritus crocatus, acetum ſcilliticum, fermentum; oleum irinum, laterinum, ſcorpionum, terebinthinæ, ceræ, lumbricorum, petroleum, oleum tartari deſtillatum, oleum nicotianæ, balſamus ſulphuris; unguentum Martiatum; emplaſtrum diachylon cum gummis, oxycroceum, dia-ſulphuris, cujus extemporanea compoſitio videri poteſt in *Collegio Pharmaceut. ad Ludovici Pharmaceiam*; de cicuta, de ammoniaco, & Vigonis de ranis cum Mercurio; Mercurius laminæ plumbeæ illitus & applicatus.

Ex his modò dictis ſimplicibus varia poſſunt fieri remedia compoſita:

1. *Fomenta*,
2. *Cataplaſmata*,
3. *Linimenta* & *Unguenta*,
4. *Emplaſtra*.

Formula ergo *Fomenti Emollientis* fit hæc:

♃. *Rad. alth.*
Lil. alb. an. ℥iß.
Herb. & flor. malvæ,
Melilot.
Sambuc. vel *chamomill.* an. M.i.
Caric. pingu. No. vj.
Coqu. in ſ. q. *ſeri lactis* vel in *lacte caprillo*:
Colatura D. S.
Cataplaſma emolliens.

Applicetur calidè cum linteis duplicatis, idque ſæpius repetendo.

Vel loco *lactis* coqu. in ſ. q *aquæ ſimplicis*:
Colat. ℔iß. adde
Succ. cepar. rec. vel *olei chamom.* aut *lil. alb.* ℥iij.
M. D. S.
Ut ſuprà.

Cataplaſmata emollientia & reſolventia ſunt hoc modo;

♃. *Rad. alth.* ℥iij.
Cucum. aſin. vel loco hujus *Ireos rec.* ℥j.
Fol. braſſ.
Malvæ,
Herb. abſinth. an. M. j.
Flor. chamom.
Melilot. an. M. ß.
Sem. lini ℥iß.
Contuſa coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* vel *lactis*, vel *ſeri lactis* pro lubitu:
Trajice per ſetaceum, pulpæ trajectæ adde
Sterc. caball. ℥iij.
Olei chamom. ℥iß.
Cepar. ſub cineribus coct. ℥iß. vel ij.
M. D. S.
Puls emolliens.

Wedelius de Med. Facult. lib. 1. *Sect.* 2. *c.* 1. *pag.* 31. & *Tract. de Comp. Med. p.* 159. ſimile parat Cataplaſma emolliens ex rad. altheæ, lil. alborum; flor. cham. meliloti, farina ſeminis lini, fœnugræci, caricis pingu. in lacte ad putrilaginem coctis. *Cataplaſma reſolutivum Foreſti* egregiè convenit in Tumoribus duris; non ſecus euporiſton quoque eſt inſigniter emolliens & maturans Tumores, quod paratur ex ſapone communi in lacte calido diſſoluto.

Aliud & quidem ſub forma Linimenti:

♃. *Mucilag. ſem. alth.*
Fenugr. cum *decocto ficuum extr.* an. ℥j.
Adip. anſer. ʒvj.
Olei chamom.
Lil. alb. an. ʒiij. vel ℥ß.
M. ſuper ignem ad conſiſtentiam Linimenti: ſub finem verò adde
Olei deſtillat. terebinth. ʒj.
Tartari fœt. ℈j.
(licèt fœtor ſit horribilis, eſt tamen potens)
M. pro Linimento S.
Unguentum emolliens.

Denique ſub forma *Emplaſtri*:

♃. *Empl. de melilot.*
Gumm. amm. in aceto ſol. & inſpiſſ. vel lento igne *liquat.* an. ℥iß.
Liquefacta malax. cum ſ. q. *olei irini* & *nicotianæ*: induc. ſuper *alutam* in forma debita: S.
Emplaſtrum reſolvens.

Conveniens eſt in tumoribus duris ad ſcirrhos quodammodo inclinantibus. Item

♃. *Empl. de boſo.* ℥ij.
Gumm. ammoniaci lento igne *liquat.* vel cum *aceto ſol.* & inſpiſſ. ℥j.
M. S.
Ut antè.

II. Poſt Reſolventia ſeu Emollientia proxima ſunt *remedia Diſcutientia*, ea ſcilicet, quæ *inſenſibiliter* materiam Tumoris ex parte expellunt; aliàs etiam *Diaphoretica* appellantur, quæ ſi ſint leniora, dicuntur *Rarefacientia*. Pertinent huc ea, quæ aliàs interno uſu *Carminantia & Aperientia* appellantur, quæ poros partium, dum ſunt occupati Tumore quodam, aperiant, humores penetrent & diſcutiant: id eſt, pori partis cujuſdam, dum ſunt oppilati humore retento, non poſſunt liberari, niſi ut reſolutus humor iſte vaporis aut halitus ſpecie diſſipetur, & inſenſibiliter evacuetur.

Ad hoc ipſum requiritur, ut humor ſit fluidus & tenuis, reſolubilis in halitus, expers ob id omnis craſſitiei aut coagulationis; quæ ſi adſint, priùs corrigendæ. Quæ ergò talem humorem ita reſolvere debent, neceſſe eſt, ut habeant partes ſubtiles, tenuiores & facilè penetrantes, ſimulque valeant in parte producere quendam calorem, quo ipſo liquefacti & reſoluti humores partim in meatus ordinarios remeent, partim verò per poros cutis exhalent.

Vitanda ergo *frigida* quæcunque, quæ pororum occluſioni occaſionem præbent. Vitanda quoque quælibet *acida*, quæ coagulando humorem magis inſpiſſant, & parti noxam inducunt, niſi ſint acida, quæ habent partes admodum ſubtiles & penetrantes, quales in vino, item in aceto, ſunt conſpicuæ.

Medicamenta ergo, quæ huc conveniunt, erunt imprimis penetrantia *aromatica*, *ſale volatili oleoſo prædita*, quæ penetrant & attenuant inſigniter, & uti omnem humoris craſſitiem, ita omnem ab acido inductam coagulationem tollunt, ac ſimul partis calorem ſuaviter fovent, nervisque amica ſunt. Poſt hæc etiam ſalia alcalia, nunc volatilia, nunc fixa, lixivii forma applicata, ſunt utilia: Sic ſpiritum ſalis ammoniaci ex calce viva cum oleis in conſiſtentiam uguenti redactum adhibuit BURRHUS ex relatione BARTHOLINI.

Vicina ergò admodum ſunt Diaphoretica Reſolventibus ſeu Attenuantibus, gradu auctiori tantummodò diſtando. Nam quæ reſolvunt continuato uſu, tandem etiam diſcutiunt, & quæ in corpore denſiore ſeu, in duriore materiæ compage ſunt Attenuantia & reſolventia, ea in corpore mol-

molliori, & in leviori materiæ concretione, erunt Diaphoretica.

Dum autem Diaphoretica ſemper præſupponunt humorem facilè reſolubilem, eo ipſo etiam poſtulant aut præcedentem aut conjunctū Attenuantium & reſolventium uſum, ne, dum pars humoris incraſſata diaphoreſi reſiſtat, ita ut ſubtilioribus & tenuioribus partibus diſſipatis reliquæ craſſiores magiſque coagulatæ, & hinc contumaciores remaneant. Ob id Diaphoreticis commodiſſimè ſemper ſimul Attenuantia permiſceantur.

Externis hiſce commodiſſimè ſimul adduntur interna Diaphoretica ex alcalium republica deſumpta: hæc enim attenuando & liquefaciendo ſuccos, naturalem eorum motum concitatiorem reddunt, & præternaturalem eorundem ſtagnationem reſolvunt. Unde liquefacti humores partim per poros diſcutiuntur, partim cum aliis in vaſa reſorbentur.

Remedia ergo Tumores diſcutientia ſunt ſequentia, imprimis aromatica, ut: Radix fœniculi, calami aromatici, Ireos, helenii, ariſtolochiæ rotundæ; ſigilli Salomonis, cucumeris aſinini, pyrethi, zingiberis; fol. & herbæ anethi, ſambuci, ebuli, lauri, plantæque cæteræ aromaticæ, ut origanum, pulegium, cherefolium, thymus, calamintha, majorana, roſmarinus, abſinthium, centaurium minus, ſalvia, ruta, ſabina, lavendula, hyſſopus, abrotanum, chamæpitys, Satureja, & ſimilia; flores chamomillæ, imprimis Romanæ, meliloti, ſambuci, lavendulæ, anethi, ſalviæ, anthos, croci; baccæ juniperi, lauri; nux moſchata, macis, ac alia aromata; ſemen anethi, cumini, carvi, aniſi fœniculi, rutæ, ſinapi, petroſelini; farina fabarum cum aceto applicata; caſtoreum, benzoe; ſtorax, calaminta, camphora; ſpiritus vini camphoratus, eſſentiæ plantarum cephalicarum & aromaticarum; oleum lumbricorum terreſtrium, chamomillæ Romanæ, anethinum, cumini, carvi, fœniculi, aniſi, laurinum, juniperi, nardinum, laterinum, menthæ, irinum, coſtinum, ſpicæ, petroleum, oleum, ceræ, terebinthinæ, tartari, ſuccini, quæ inter primatum obtinent olea deſtillata; adipes & pinguedines animalium ſylveſtrium, canis, vulpis, urſi, cervi; etiam ſtercora & urinæ animalium, imprimis caprillum, hinc equinum; balſamus ſulphuris, decoctum ſulphuris cum ſtercoribus; lixivium ſarmentorum vitis, aqua calcis vivæ, ſuffitus aceti ſuper ſilicem candentem; emplaſtrum diachylon, ireatum, emplaſtrum Martiatum, diaſulphuris, emplaſtrum Auguſtanorum ad hydropem, & ſimilia.

Modus applicandi hæc Diaphoretica eſt
1. In Suffitu.
2. In Fotu.
3. In Cataplaſmate.
4. In Linimento vel Unguento.
5. In Emplaſtro.

Emplaſtra tamen nimis unctuoſa & Emplaſtica, quæ poros oblinunt & infarciunt, ſemper ſunt vitanda.

Exemplum *Fomenti* aut Suffitus diſcutientis ſit hoc:

℞. *Rad. enul.*
Ebul.
Bacc. iunip. an. ℥j.
Herb. orig.
Calaminth.
Pulegi
Roriſmar.
Fol. laur.
Samb. an. M. i.
Sem. aniſi,
Fœnic.
Cumin an. ℥ß.
Sterc. caprill. ℥iß.
Coqu. modicè in ſ. q *aquæ ſimpl.*
Sub finem adde
Vini Rhenan. ℥iv.
Colatura
D. S.
Fomentum diſcutiens.

Decoctum hoc pro Fotu cum linteis multiplicatis vel ſpongiis novis repetitis vicibus applicandum; aut ex Decocto ſuffitus excipiatur membro tumente.

Exemplum Cataplaſmatis diſcutientis:

℞. *Fol lauri*,
Roriſmar.
Rutæ, an. M. j.
Flor. chamom. Rom.
Flor. Sambuc.
Summit. anethi an. M. ß.
Bulliant in ſ. q. *aquæ & vini* ad mollitiem:
Pulpæ trajectæ per ſetaceum adde
Far. Fabar.
Furfur.
Sterc. vaccin. an. ℥iij.
Mellis opt. ℥ iv.
M. pro Cataplaſmate: S.
Cataplaſma diſcutiens.

Exemplum Linimenti Diaphoretici:
℞. *Balſ. ſulphuris terebinth.* ʒiij.
Peru. ʒiß.
Olei deſtill. fœnic.
Cumin. an. ʒß.
Camph. gr. vj.
M. pro Linimento, cum vel ſine *Cera*: S.
Balſamus diſcutiens.

Denique *Emplaſtrum Diaphoreticum*:
℞. *Empl. dia ſuphuris Ruland.* ℥ij.
Diachyl. cum Gumm. ℥j.
Malax. cum ſ. q. *olei deſtill. chamomillæ*:
Inducatur ſuper *alut.* pro Emplaſtro, irrorando cum *oleo deſtill. ſuccini*:
D. S.
Emplaſtrum diſcutiens.

III. Remedia Tumorum in genere ſunt ſuppurantia. Dicuntur ea, quæ pus generant; alio nomine vocantur *Maturantia*, & ob ſanguinis in pus alterationem, quam à calore fieri exiſtimant Veteres, quibuſdam dicuntur *Concoquentia*. Et hæc habent locum in Tumoribus vel ſanguineis ſimplicibus, vel cum ſanguine complicatis, nempe dum ſanguinis pars coagulata aliique, ſanguini tamen permiſti, humores, aut cui ſanguinis ſuffuſio tandem ſupervenit, ex acido præternaturali incipit effervescere, tunc ex acido iſto in ſanguine congrumato orto, cum ſale volatili maſſæ ſanguinæ concurrente & effervescente, fit ſanguinis totalis mutatio in aliam planè ſubſtantiam, quæ vocatur Pus: Salſum hoc eſt, natum ſcilicet ex concurſu acidi peregrini & urinoſi ſanguinis, quorum concurſu fit ſapor ſalſus puris: præponderare tamen in pure facto adhuc videtur acidum, ob quod albedo, cùm acida oleoſa & ſulphureo-ſalina in colorem album cogere ſoleant, & hinc ulcera remanent mundificata.

Medicamenta ergo, quæ ad promovendam hanc alterationem applicantur à Chirurgo, dicuntur Suppurantia, ad id adhibenda,

1. Ut Suppurationem reddant promptiorem, faciliorem, & jucundè aut brevi tempore abſolvatur, & cum minori ægri incommodo ſeu moleſtia. Facilitant Suppurationem omnia ea, quæ leviter & blandè humectando ſalia iſta duo reſolvunt, & reſoluta promptiùs & citiùs in ſe invicem agunt.
2. Quæ acidum modicè temperando, æquabilem cum urinoſo fermentationem adjuvant.
3. Quæ penetrando coagulatum ſanguinem nonnihil reſolvunt, & ita ſuppurationem promovent: quamdiu acidum nimis præponderat, perfecta aut abſoluta Suppuratio fieri nequit.

Monſtrant ergo hæc, quod medicamenta Suppurationem facilitantia debeant eſſe leniter humectantia, & alcali occulto & blando prædominante prædita pro acido temperando, ſimulque nonnihil emollientia & reſolventia, nunc magis nunc minus talia, pro acidi & humoris coagulati ratione varia. Ubi enim fortius eſt acidum, acriora; ubi contumacius eſt coagulum, magis reſolventia requiruntur remedia.

Jucundiorem ſeu minus moleſtam Suppurationem reddunt:

1. Quę ſalium acrimoniam temperant; ſic enim majori impetu inter ſe agunt; unde & acor & etiam punctiones tolluntur, atque ſalium mutua actio cohibetur, nè adeò impetuoſè effervescant.
2. Quæ partem adſtrictam laxant, & ita fibrarum contractionem doloroſam tollunt: unde dolor tenſivus ſenſim longè redditur mitior, & præterea eruptio & apertio apoſtematis facilitatur.

Quæ huc faciunt medicamenta, ſunt mucilaginoſa; & oleoſa ſubſtantia conſtant: nam hæc ambo ſalia (1.) temperant (2.) partem tumentem laxant: & hæc inter lac primum locum meritò habere dicitur.

Suppu-

Suppurantia autem remedia ferè ſunt ſequentia; rad. altheæ, liliorum alborum, tuſſilaginis, bryoniæ recentis, cucumeris ſylveſtris, cepæ coctæ, cyclaminis, ſigilli Salomonis, allium ſub prunis coctum, &c. folia & herbæ altheæ, malvæ, brancæ urſinæ, parietariæ, meliloti, chamomillæ, ſambuci, ebuli, tuſſilaginis, Mercurialis; flores horum ſimplicium, violarum, crocus, ſemen lini, fœnugræci, hordei, tritici, orobi; mica panis albi cum lacte, caricæ pingues, paſſulæ, dactyli pingues, gummi ammoniacum, imprimis ubi opus eſt ſimul tumoris duri reſolutione; terebinthina, thus, pix; adeps gallinarum anſerum, axungia porcina, medulla vituli, butyrum, pinguedo humana, ſevum cervinum; vitellum ovi, cera flava, propolis, mel, lac; oleum dulce, oleum amygdalarum dulcium, liliorum alborum, chamomillæ, vulpinum, & ſimilia; aqua calida, hydrolæum, ſpiritus vini non adeo rectificatus; unguentum altheæ, reſumptivum, baſiliconis aregonis, Agrippæ; emplaſtrum diachylon ſimplex & cum gummis; emplaſtrum de meliloto, de mucilaginibus, baſilicon; fermentum, ſapo Venetus; ſtercus bubulum, nidus hirudinum, lumbrici, & cum his parata externa.

Forma utendi eſt;

1. In forma Cataplaſmatis,
2. Unguenti,
3. Emplaſtri,
4. Interdum in Fomentis.

Cataplaſma ſuppurans ſit hoc;

℞. *Rad. althææ*;
Lil. alb. an. ℥ij.
Fol. malvæ,
Violar.
Senecion.
Mercurial. an. M. j.
Nid. hirund. cum excr. No. j.
Miſta coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* vel *lactis*;
Pulpæ trajectæ per ſetac. adde
Axung. porc.
Butyr. recent. non ſalit. an. ℥ij
Olei lil. alb.
Violar. an. ℥iß.
Farin. ſem. lini ℥j.
Vitell. ovor. No. ij.
M. f. Cataplaſma: S.
Cataplaſma ſuppurans.

℞ *Cepar. ſub ciner. coct.* ℥ij. ad iij.
Ficuum ping. No. vj.
Contund. in mortario calido,
adde
Axung. anſer. vel *anat.* ℥j.
Ungu. baſilic. ʒvj.
Mell. Virgin.
Far. ſem. lini an. q. ſ. pro conſiſtentia Cataplaſmatis;
D. S.
Ut antè.

Denique ſit Emplaſtrum maturans:

℞. *Empl. de Melilot.* ℥ij.
Diachyl. cum gumm. ʒj.
Malax. cum oleo lilior. albor. vel *balſam. ſulphuris.*
Inducatur ſuper *alutam.*
D. S.
Emplaſtrum maturans.

℞. *Empl. de Melilot.*
Diachyl. cum gumm. an. ℥iß.
Dia-ſulphuris Ruland. ʒvi.
Malax. cum oleo lil. alb.
D. S.
Ut antè.
Inducatur ſuper *alutam*, & applicetur.

Hæc eſt Theoria & Praxis Tumorum in genere.

ARTICULUS I.
DE
TUMORIBUS SANGUINEIS.

MEMBRUM I.
DE
INFLAMMATIONE.

Quoad Tumores ſanguineos in ſpecie, communiſſimus eſt *Inflammatio*. Loquor de Inflammationibus partium externarum; nam de internis *ſuperiùs*, *ubi de ſanguinis circulo per partes impedito*, actum fuit. *Inflammationes* ſive *Phlegmones* omnes fiunt per motum ſanguinis impeditum, & inde ortam ſanguinis ſtagnationem, unde fit ut oriatur Tumor, ex tumore Tenſio, ex tenſione partiſque repletione ad tactum renitentis, propter ſanguinem ſtagnantem Rubor, propter ſanguinis in arteriis impeditum motum Dolor pulſatorius, & tandem propter ſanguinem calidum effervescentem inſignis Ardor. Jam verò prout variat ſanguinis craſis & conſtitutio, eatenus etiam varia eſt inflammatio; nunc quidem *genuina* ex ſanguine puro; nunc verò *ſpuria*, ad eryſipelata, vel œdematoſos tumores, vel ſcirrhos propiùs accedens.

CAUSÆ.

Cauſæ Inflammationum externarum ſunt *vel* læſiones externæ, *vel* ſpina quædam interna. *Leſiones externæ* ſunt interdum ſola tranſpiratio inſenſibilis, à frigore externo impedita, unde ſeri & ſanguinis in parte affecta ſtagnatio, & inde Inflammatio oritur. Interdum ab ictu, caſu, contuſionibus, fracturis, vulneribus, ulceribus, & reliquis rebus extraneis violentis oriuntur. Imprimis autem ſimul cum rebus lædentibus ſordes & aliæ quiſquiliæ partibus intruduntur; unde ſemper pro exactiori inſtituenda Cura ſemper Inflammationis cauſa probè inquirenda. Per *ſpinam* verò *internam*, *ejuſmodi parti infixam*, intelligitur, ſimilitudo, quia, ſicut, ſpina extrinſecùs digito infixa infert inflammationem, ita in partibus internis heterogeneum, in vel ſub digeſtione prima enatum, vel digeſtione publica obortum inflammationes infert.

PROGNOSIS.

Omnes Inflammationes vel inſenſibiliter diſcutiuntur, vel ſuppurantur, vel malè tractatæ in gangrænam tranſmigrant.

CURA.

Pro *Cura* ergo ritè inſtituenda *uſurpentur* externa & interna. *Interna* ſunt ſudorifera moderata de natura alcalium, tam fixa, quàm ſalibus volatilibus conſtantia, quæ ſanguinem coagulatum reſolvunt, & ſtagnationem tollendo eum in debitum motum revocant. Unde omnia ea, quæ aliàs in pleuritide ſunt uſitata, in quacunque inflammatione internè commodè poſſunt uſurpari; v. g. ſperma ceti cum antimonio diaphoretico, additis quibuſdam ſalibus volatilibus; item ſpiritus nitri probè dulcificatus; nam hic ſudorem movet. Ratione febris, in omni ferè inflammatione adjunctæ, ſi acuta magis eadem fuerit, internè conducunt nitrata, primariò nitrum antimoniatum, hinc trochiſci de nitro Mynſichti, &c. *Externè* verò applicantur in principio poſt venæſectionem revulſoriam, quæ ſanguinem ſtagnantem reſolvunt, denuò fluxilem reddunt; quæ inter primariò ſunt *Decoctum ſulphuris cum urina*, decantatum à PARACELSO, quod crebriùs calicè applicatum optimè conducere aſſerit; item ſtercus vaccinum, caprinum equinum, album grecum, &c. impoſitum. Convenit etiam *ſuccus cancrorum fluviatilium recens calidè applicatus* & renovatus, *emplaſtrum de ſpermate ceti*, *balſamus ſulphuris*, *emplaſtrum dia-ſulphuris Rulandi*; item fomenta & *fotus ex* vegetabilibus *blandis diaphoreticis* & *aromaticis*, *una cum vini ſpiritu* camphorato *extrinſecùs* applicati; Item ſpiritus vini mixtus cum rob ſambuci, imprimis ubi aliquid eryſipelacei ſubeſt; flores ſambuci ſiccè vel in forma Decocti

cti aut cataplaſmatis impoſiti; in inflammationibus malignis herbâ Paris ſub forma decocti vel cataplaſmatis cum fuligine, conveniunt. *Decoctum quoque calcis vivæ* in forma Epithematis applicetur, *vel ſolum*, vel cum *ſaccharo Saturni*: v. g.

♃. *Aquæ calcis vivæ* ℔j.
Sacch. Saturni ʒij.
M. D. S.

Cataplaſma diſcutiens.

Vel ceruſſa cum oleo roſarum in mortario plumbeo in linimentum redigatur; loco hujus etiam *Epithema* convenit *ad diſcutiendos Tumores inflammatorios*:

♃. *Lixiv. Ciner. ſarment. vitis* ℔j.
Nitri ʒß.
Salis ʒj.
Aceti vini optimi ℥j.
M. S. ut *antè*.

Confert non ſolùm ad ſimplices *Inflammationes eriſipelaceas, vel œdematoſas nothas*, ſed etiam *imminentem gangrænam* & ſphacelum præſervat:

Vel

♃. *Vini ſpiritus campbor.* ℥iij.
Spiritus vitrioli volat. ʒß.
M. S. ut *ſuprà*.

Quibus, ubi adhuc perſiſtat Tumor inflammatorius, ut poſſit diſcuti, maturantia & ſuppurantia ſunt ſubjungenda, temperata quidem, ubi eſt inflammatio legitima; quibus addantur acriora paulò ex cepis & ſimilibus, ubi inflammatio eſt notha, ſeu, uti vocant, pituitoſa, ubi nempè ſanguis inflammatus pruriens chylo crudò & viſcido eſt permixtus.

In æſtu inflammationis & ardore magno vitanda ſunt pinguia & oleoſa, fiantque fotus & cataplaſmata *emollientia*, *in ſero lactis* benè depurato cocta, & applicata, vel ubi deeſt ardor, *in lacte* ipſo.

Vel

♃. *Empl. de melilot.* q. ſ.
Malax, cum oleo lil. alb.
D. S.

Emplaſtrum emolliens.

Vel

♃. *Empl. de Melilot.* ℥j.
Diachyl. compoſ. ʒß.
Malax. cum ungu. dialthææ.
D. S. ut *antè*.

Præ reliquis egregium eſt ſuppurans *lac*, in quo coctus ſapo Venetus, plus minus, prout magis vel minus genuina eſt Inflammatio, hoc appoſitum cum linteis multiplicatis mirè maturat & apperit abſceſſum Si his ſuppurata fuerit Inflammatio, tumor aperiendus, & niſi ſpontè fiat, aperiatur primariò ſcalpello vel cauteriò potentiali, hinc apertus abſceſſus purificandus & conſolidandus: pro quo ſcopo vel balſamus ſulphuris terebinthinatus, vel balſamus peruvianus cum melle & vitello ovi permiſtus, inſtillatus & applicatus eſt optimus; e. g.

♃. *Terebinth. clar.* ℥j.
Mell. roſat. ʒ vj.
Balſ. Peruv. cum vitello oui ſol. ℥ß.
M. pro Linimento mundificativo.

Hæc enim omnibus ſatisfaciunt indicationibus, reſolvunt maturant, & factum jam abſceſſum purificant & conſolidant. Veriſſimum eſt effatum LINDANI, quod balſamus ſulphuris & emplaſtrum dia-ſulphuris hic ſufficiant. Sin ſinuoſi ſint abſceſſus, pro mundificatione meliore conveniunt injectiones ex Decocto nicotianæ & plantaginis cum aloë & myrrha, vel ex aqua calcis vivæ cum ſpiritu theriacali temperata; quibus, ſi contumacior & malignior ſit abſceſſus, pro majore mundificatione unguentum Ægyptiacum ſimiliaque addenda ſunt.

Facta mundificatione conſolidatio ſpontè ſequitur, pro qua facilitanda omiſſis mundificantibus unguentum de tutia vel betonica applicantur, vel emplaſtrum diapalmæ, aliaque ſimilia deſuper imponuntur. Vulgò in uſu eſt in principio Inflammationum admovere Intercipientia, & Repellentia, Cataplaſmata adſtringentia ex bolo Armena, terra ſigillata, ſanguine Draconis, albumine ovi, maſtiche, cum aceto vini & ſimilibus, qui eum in finem faciunt, ut hiſce humoribus affluentibus intercipiatur via, & qui jam effluxerint, retrò in ſua vaſa pellantur, & ita factus tumor atque inflammatio mox in prima radice curetur: Sed omnibus patet, quod hæc ſententia cum circulatione ſanguinis ſit incompatibilis, quoniam intercipientia motui & regreſſui ſanguinis per arterias ſunt contraria, adeoque impoſſibiliter poſſunt conciliari cum ſanguinis circulatione. Potius quæ adſtringendo vias anguſtant poroſque occludunt, aut quæ humores hac ratione & ſanguinem inſpiſſant, ſtagnationem ſanguinis indeque ortam Inflammationem augebunt periculoſè, & ita malum deterius reddunt. Protereà etiam hæc & ſimilia Repellentia & Intercipientia, (vulgò vocantur Defenſiva) talia ex adſtringentibus parata ferè in deſuetudinem abjerunt, quia in metu Inflammationis Refringentia dicta, uti aqua ſpermatis ranarum, ſuccus ſempervivi majoris, plantaginis, aqua calcis vivæ, & aqua ſolutionis Saturni ſacchari, & ſimilia, commodiùs applicantur, non quod repellant talia, ſed potiùs quod hæc & ſimilia alcali occulto ſunt inſtructa (quod imprimis ex aqua ſperm. ranar. patet) ratione cujus alcali ſubtilis acorem occultum in incipiente inflammatione delent, & ita radicem inflammationis extirpant, ut ita inflammatio ſedetur. Pertinet huc Decoctum ſulphuris in aqua ſimplici commendatum a POTERIO, aut, quod melius eſt, Decoctum ſulphuris cum aqua calcis vivæ. Hoc enim in principio impoſitum non repellendo, ſed reſolvendo & abſorbendo acidum, inflammationem curabit. Plura de Curatione inflammationum in genere videbitis in BARBETTE *Chirurgia*.

MEMBRUM II.

DE ECCHYMOMATE ET SUFFUSIONIBUS SANGUINIS.

Præter Inflammationes ſubindè etiam ex ſanguine oriuntur Tumores poſt contuſionem partium violentam, dum nempè ex contuſione ruptis vaſculis & poris transformatis naturalis ſanguinis circulus inhibetur & ſtagnare incipit. Vocantur tunc Ecchymomata, item ſuffuſiones ſanguinis, à CELSO Vexatio.

CAUSÆ.

Oriuntur ex *Cauſa externa* & ferè eandem cum inflammationibus genuinis naturam habent. Nempè in ſuffuſionibus ſtagnat in loco tumente ſanguis ob poros vel vaſa compreſſa aut lacerata; quæ enim contundunt, ea occaſione faciunt dislocationem pororum & meatuum in parte contuſa, & conterunt vaſa capillaria loci contuſi, hinc non poteſt non ob poros diſtortos impediri ſanguinis motus, & conſequitur fit ſuffuſio ſanguinis & ejus extravaſatio; hinc extravaſatus & ſtagnans ſubitò corrumpitur, moritur ſeu vita privatur, unde ex colore primitus quidem rubeo ſucceſſivè contuſiones cæruleſcunt, *liveſcunt*, & tandem flaveſcunt. Hic in cadaveriſato ſanguine mox emergit acor peregrinus, qui ſangumem in grumos coagulat. *Sanguis corruptus vel* inſenſibiliter diſcutitur, *vel*, ſi hoc fieri nequeat, fermentando in pus mutatur, apertoque abſceſſu evacuatur, *vel* putrefactus gangrænam infert. Prius fit in contuſione leviori, poſterius in graviori, ultimum in graviſſima, cum laceratione partium carnoſarum & nervoſarum.

De ſanguinis extravaſatione in partes internas alio tempore locuti ſumus: hac vice de Suffuſione ſeu Ecchymomate in partibus externis à cauſa externa enata.

CURA.

Facta jam contuſione, & hinc nata ſanguinis ſuffuſione, ſive fiat à caſu, ſive percuſſione, ſive lapidibus, ſive fuſtibus, &c. imprimis opera danda eſt, ut ſanguis extravaſatus congrumatus & acore inquinatus ſucceſſive reſolvatur, iſque inſenſibiliter abſumatur, & per meatus ſeu porulos corporis eliminetur. Conveniunt ergo *remedia interna*, acidum abſorbentia, *ſanguinem congrumatum reſolventia*, ſimul blandè nonnihil diaphoretica, ut ſimul cum ſudore Maſſa ſanguinea diſſoluta, in meatibus partis contuſæ impedita, faciliùs eos penetrare, & in debitum circulum remeare poſſit; *Obſervando* ſimul, ut imprimis, ſi ſit ſuffuſio partis cujuſdam internæ læſæ, propinentur vel *blandè laxantia*, vel *blanda diaphoretica*; Si verò in locis externis hæreat, ſufficiunt *ſudorifera*. Eminent ſperma ceti cum lapillis cancrorum, item cum ſuccino albo præparato, cum

coralliis

corallis rubris, in aceto vini diſſolutis; vel etiam carbones tiliæ in vino hauriantur; ſicut & *ſalia volatilia* in debita doſi ſunt egregia. Cherofolium, & omnia ex eo parata liquida, etiam conducunt internè ad ſanguinem congrumatum in Ecchymomatis, alia interna vulneraria mitto.

Externè ſimul imprimis Reſolventia, & ſanguinem congrumatum inſenſibiliter diſſipantia, ſunt uſurpanda. Communiter vinum calefactum applicant, quod adhuc potentior eſt *vini ſpiritus probè rectificatus & tartariſatus* externè illitus, vel cum linteis applicatus, nunc ſimplex nunc *camphoratus* nunc *crocatus*, acorem ſanguinis temperans, ſanguinemque fluidum reddens; cui inſuper applicetur mel cum ſpiritu vini ſubactum: Efficacius erit, ſi vini ſpiritus ſocietur cum theriaca, à quo diſſolutione aromatica ſanguis grumoſus arcetur ab ulteriori corruptione. Convenit etiam cum vino factum lixivium, *ſpiritus ſalis ammoniaci cum vini ſpiritu paratus*, ſanguinem congrumatum in gravioribus ſuffuſionibus potenter diſcutiens; & in ſpecie balſamus Peruvianus diſſolutus in vitello ovi & ſpiritu vini eſt egregium remedium, imprimis in contuſionibus partium nervoſarum (de quibus *infrà plura*). Fotus ex decocto radicis bryoniæ cum *vino*, item chelidonium majus recens contuſum, ſuffuſioni ſeu Ecchymomati applicatum, etiam egregiè conducit.

In Ecchymomate non adeò ingenti applicatio carnis crudæ, præſertim bubulæ, *ſive etiam vitulinæ*, in tenues lamellas ſectæ, optimè conducit, ſubinde repetatur. Emplaſtrum de ſpermate ceti eſt admodum egregium, item unguentum Mynſichti ad livorem faciei eſt expertum: Inſigniter etiam conducit emplaſtrum in Ecchymomate à caſu facto ex theriaca & rob ſambuci, cui parum ſalis abſinthii, vel ſaccharum Saturni fuerunt additum: ſi fortiora requirantur; melius non habetur remedium, quàm radix ſigilli Salomonis, quæ contuſa in aqua vel vino cocta, & ſub forma fotus aut cataplaſmatis applicata, mirè confert ad quæcunque ecchymomata tollenda. Melius adhuc eſt, ſi addatur ſimul radix ſymphyti majoris, quæ duo ſunt expertiſſima ad Ecchymomata: v.g.

♃. *Rad. coſol. mai.* ℥iß.
Sigill. Salom. ℥i.
Coq. in vino ad conſiſtent. Cataplaſmatis.
D. S.
Cataplaſma diſcutiens.
Vel
♃. *Rad. ſymph. mai* ℥vi. iv. v. vel iii.
Sigill. Salom. ℥iii. ii. vel iß.
Herb. agrimon.
Chereſol.
Meliſſ. cum flor. vel ſummit. hyoſcyami,
Flor. ſambuc.
Chamomill. an. M. i.
Sem. lini,
Fœnu græc. an. ℥ß.
Coq. in ſ. q. *Vini alb.* vel *aquę ſimpl.* ad conſiſtentiam Cataplaſmatis:
cui adde
Croci ʒi.
M. S. ut *antè*.
Aplicetur Ecchymomatis, vel decoctum ſub forma Fotus.
Item.
♃. *Rad. ſymph. mai* ℥ii.
Sigill. Salom. ℥i.
Summ. hyperic. M.ß.
Albi Græci ℥vi.
Coqu. in ſ. q. *Vini* ad putrilag.
Traiiciantur per ſetaceum & f. Cataplaſma,
cui adde
Olei hyper. ℥i.
Vngu. rub. potab. ℥ß.
M. S. ut *antè*.
♃. *Rad. conſol. mai.*
Minor. an. ℔ß.
Sigill. Salom. ℥iv.
Herb. chamom. cum flor.
Melilot. cum flor. an. ℥ii.
Farin. fabar.
Fenu. Græc. an. ℥iv.
Croci ℥ß.
Butyri nonſalit. ℥v.
Coqu. radices uſque ad conſiſtentiam temperatam, deinde reliqua addantur.

M. pro Cataplaſmate:
D. S. ut *ſuprà*.

Probatiſſimum eſt in gravioribus contuſionibus poſt prægreſſam cum *ſpiritu vini camphorato* inunctionem. Quodſi partes nervoſæ ſint contuſæ & Ecchymomate affectæ, id quod imprimis patet ex loco affecto circa articulos, item ex intenſiſſimo dolore, quia aliàs talis eſſe non poſſet, tunc opera danda eſt, ut omne id, quod ex contuſione fuit extravaſatum, maturè diſcutiatur & reſolvatur, quia periculum eſt aliàs, ne materia corrumpatur, putreſcat, & ita tendines parteſque nervoſæ ſimiliter putreſcant, & in gangrænam abeant. Hoc ut præcaveatur, pro reſolutione materię extravaſatę poſt iſtam contuſionem inungatur locus affectus cum balſamo Peruviano & vini ſpiritu (ut antea monui, item cum oleo caſtorei, cum oleo lumbricorum terreſtrium, cum oleo chamomillę & roriſmarini; vel foveatur pars affecta nervoſa ſequenti Decocto:

♃. *Rad. Ireos noſtr.* ℥iß.
Flor. roriſmar.
Menth.
Major an. M. ß.
Coqu. in ſ. q. *vini albi*
Decoctum inſtar fomenti ſępiùs calidè applicetur.
D. S. ut *ſuprà*.

Internè in tali caſu optimè propinantur aliquot guttę olei deſtillati lavendulę, imprimis ubi ſimul tenſiones nervorum obſervantur: hoc enim oleum eſt expeartum ad tales partium nervoſarum contuſiones, & ſubſequentes tenſiones, metumque convulſionis.

De *Cura magnetica* mediante perſicaria videbitis in PARACELSI *Herbario*. Refert non nemo, in Gallia vidiſſe puellam, in tota facie per caſum ab alto miſerrimè contuſam: huic, cum antè multa, ſed in caſſum adhibita fuiſſent, tandem muliercula ſuaſit uſum hujus herbę, ut trahatur per aquam frigidam, poſt loco contuſo imponatur donec incaleſcat, planta adhuc tepida poſtmodum ſepeliatur poſt fimum vel alium locum, ubi citò putreſcere poteſt & altero die ſtatim ſanata eſt. Exemplum de equo contuſo & hoc remedio curato proſtat, de quo *ſuprà* egi, *ubi de Odontalgia*: Vid. quoque HELMONT, & MARCUS *Marci*.

Quodſi his & ſimilibus remediis nequeat diſſipari Ecchymòma ſeu materia extravaſata, vel ſi ſuffuſio ſit grandior, & ad ſupurationem tendat, tunc opera danda eſt, ut ſanguis iſte extravaſatus maturetur & ſuppuretur in pus, ut tandem facto abſceſſu ita aperiatur, & ulcus reſtitans convenienti modo conſolidetur eadem ratione ac inflammatio. Verùm non ſemper ęquè tutum eſt, ut diſcutiatur ſuffuſus ſanguis & reſolvatur; non minus quàm expectare ſemper maturationem. Nam interdum imprimiss in partibus carnoſis contuſio adeò magna eſt ut pars brevi poſt livorem contrahat, atque gangrenam minitetur.

In tali caſu, ubi metus adeſt *gangrænæ*, mox pars contuſa profundè ſcarificetur, & ſanguis extravaſatus, congrumatus, quantum fieri poteſt extrahatur: hinc Decocta aromatica cum vino applicentur, vel aqua calcis vivæ, acuata cum ſpiritu vini & Mercurio dulci imponatur, ut ita gangręneſcens pars ſalvetur & conſervetur. Item pręter dictum caſum non tutum eſt expectare maturationem, quando contuſiones non ſunt pręciſè in partibus intercutaneis, cùm ſint ſitę paulo profundiùs; ita ut periculum ſit, ne facta maturatione, antequam pus per partes ſubjacentes egreſſum inveniat, quandam partem vicinam, v. g. os, corrumpat vel corrodat, vel ne partes vicinas perforando, in cavitatem corporis nobiliorem irrumpat: v. g. in contuſione muſculorum abdominis, ne per peritonęum perforatum pus irrumpat in abdomen. In his caſibus non expectanda perfecta maturatio, ſed maturè aperiendus eſt tumor molleſactus ſcalpello, & materia hęrens extrahenda, hinc immittenda turunda unguento Ægyptiaco, cum Digeſtivo vel ſimili mixto, illita, & factum ita ulcus ſolito modo conſolidantibus & mundificantibus curandum.

Plura de Sugillationibus quibuſcunque habent FORESTUS, HILDANUS, RULANDUS, RIVERIUS, SCULTETUS, BARBETTE, JOB *van* MEKERN, aliique plures.

MEMBRUM III.
DE
ERYSIPELATE ſeu ROSA.

PORRÒ quod ſi fiat, ut ſubitò cum gravioribus ſymptomatis, nempè cum precedente rigore, & ſubſequente gravi ardore, erumpat Tumor inflammatorius non adeò inſigniter protuberans, intensè tamen coloratus & quaſi igneus; latè diffuſus, ac ſubinde latiùs ſerpens, cum intenſo partis ardore & ęſtu, ac ſenſu acutarum punctionum, qui tumor quidem digito preſſus maculam albam oſtendit, ſubitò tamen rubeſcentem rurſus, & appellatur *Eryſipelas ſeu Roſa*.

CAUSÆ.

Non oritur à bile, ut vulgò exiſtimant, ſeu ſale volatili oleoſo ſimpliciter, *ſed* potiùs occaſionaliter à ſubtili ac volatili acido, quod cum ſale volatili maſſę ſanguineę febriliter effervelcit, & in parte quadam cutanea diffuſum ibidem ſanguinem in vaſculis extimis coagulat, & ad ſtagnationem diſponit unde ſcorbutici levi de cauſa laborant Eryſipelate: hinc magis circa nervoſa & ſanguinea loca ſimul, non circa ſanguinea ſolùm oritur Eryſipelas.

Tales inflammationes eryſipelaceę in genere in partibus externis ita dictę, ſi ſint in partibus internis, peculiaria obtinent nomina, nam tale Eryſipelas in pectore dicitur Pleuritis & peripneumonia; in renibus dicitur Nephritis; in hepate Hepatitis, & ſic porrò. Nec pręſens affectus ab iis differt, quàm ratione loci; occupat namque inter partes externas caput, faciem, mammas, brachia, pedes, imò ipſum ſcrotum.

Subinde magis malignitas ſubeſt, ita ut in vitę periculum conjiciat ęgrum, imprimis quando eryſipelas erraticum eſt, & per totum corpus vagatur; unde tunc ignis ſacer, ſeu roſter, interdum etiam Herpes eryſipelaceus, à ſerpendo, vocatur; Interdum periodicè & tunc plerumque ſingulis menſibus affligit. Apud nos ſcorbutici imprimis obnoxii ſunt eryſipelati, & ſepiùs in ſcorbuto, cum euphoria tamen ægri, talia eryſipelata erumpunt.

DIAGNOSIS.

Signa interim ejus diagnoſtica cum ſignis inflammationis (de quibus *P. 1. Sect. 18. cap. 1. Artic. 1.*) eadem ſunt, Calor ſcilicet, Rubedo, Dolor, & Febris, ſub aliis paulò ſaltem circumſtantiis obſervabilia. Nempe

1. Calor in eryſipelate acrior & mordicans magis eſt.
2. Rubedo magis purpurea & ſplendens, quę quidem ad leviſſimam compreſſionem cedit, & maculam albicantem, mox denuo rubeſcentem, relinquit; quod non fit in inflammatione, niſi pars inflammata fortiùs prematur.
3. Dolor exilis eſt non tenſivus, & ſaltem pungens.
4. Febris in eryſipelate ſemper primaria ſeu comitata eſt, imò vehementior, tam ratione horroris quàm caloris.

Quibus omnibus accedit quod eryſipelas mox latiùs ſe extendat, & ad vicinas partes progrediatur.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin* ſciendum: Eryſipelas à cauſa interna præcipuè plethora, ac in adluetis, item in parte externa, pronatum, ſine ſingulari periculo eſſe; ſecus à cauſa externa, v. g. fractura, vulnere, &c.

Eryſipelas in brachiis non ita frequens eſt ac in pedibus; & quod in brachiis, diuturnius eſt quàm in pedibus, quia plerumque vel inflammationem aliquam conjunctam habet, vel bubonem ſub alis, vel alium tumorem inflammatorium judicat.

Eryſipelas mammarum puerperis ac lactantibus familiaris eſt, & plerum que ulcera poſt ſe trahit. Eryſipelas malignum, in ſpecie roſter, ſepius lethale eſt, imprimis ſi vel in os, vel in anum per inteſtina, vel aliam corporis cavitatem, ſerpat. Eryſipelas ſcorbuticum ſi inconcinnè, aut per repellantia tractetur, periculoſum eſt, cum facillimè exulceretur, & interdum aut in gangrenam, aut in ulcera cacoethea maligna, chronica, aut facile recrudeſcentia, ac ſæpiùs longè latèque ſerpentia; qualia in Italia ſunt frequentiſſima degeneret, & quibus vix, niſi generoſioribus remediis, occurri poteſt; Conf. HIPPOCRATES *Sect. 7. Aphoriſm. 20.* Præ cæteris periculoſum eſt Eryſipelas in parte nobiliori, ut in capite, ſit partes capitis externas, faciem imprimis, occupat; præ reliquis enim hujus ſpeciebus hoc eryſipelas ſæpius lethale eſſe ſolet.

Malum quoque eſt, quando eryſipelas ab exterioribus ad interiora vertitur, juxta HIPPOCRATEM *Sect. 6. Aphor. 25.* quod aut naturæ imbecillitate in eryſipelate maligno, aut ab aere frigidiore, aut repellentibus applicatis, facilè fieri poteſt.

CURA.

Curatur aliàs facillimè, ſi rectè procedatur, modò ſcilicet *acidum iſtud* vitioſum internis ſudoriferis cum rob & remediis aliis ex baccis *ſambuci* paratis jungendis *infringatur*, & internis etiam temperatis alcalibus volatilibus, acidum ſubtile diſcutientibus, aut metallicis Saturninis, iſtud promptè abſorbentibus, corrigatur.

Purgatio omnis eſt ſummè vitanda. Venæ ſectio eſt periculoſiſſima, niſi eryſipelas à contuſione, fractura ac vulnere, ortum fuerit; in quo caſu venæ ſectio revulſoria inſtitui debet. SENNERTUS quidem *in Praxi*, *Wierus in Obſ. lib. 1. cap. de Eryſip.* multique alii, in plethoricis mox à primo principio purgationem & venæ ſectionem commendant: cum autem eryſipelas mox ad habitum corporis vergat, & ſæpiùs cum malignitate complicatum ſit, experientia quodque teſtetur, quod omnes cutaneæ excretiones purgantibus & venæ ſectione facillimè retrocedant, è contra ſolis diaphoreticis & ſudoriferis facilè expelli, ac per cutis ſpiracula efflorescere, ab illis omninò abſtinendum.

Internè ergò ſolis diaphoreticis Cura inchoanda & abſolvendo: pro quo ſcopo ſuprà dixi, quod primatum obtineant ex baccis ſambuci parata diaphoretica, adeoque convenit imprimis rob ſambuci, quibuſvis formulis additum, aut pro vehiculo pulverum uſurpandum, ceu appropriatiſſimum eryſipelatis remedium; præſertim quando motus naturæ exctetorius deficit, nec debitè eryſipelas efflorescere poteſt, tunc loco ſtimuli uſurpatum rob ſambuci, ad ℥i. cum aqua florum ſambuci diſſolutum, cum gr. xv. vel ℈i. ſalis volatilis Cornu Cervi optimum eſt: ſi aliquantulum de camphora adderetur, eſſet eò potentius ſudoriferum. Conveniunt quoq; flores ſambuci in lacte cocti, vid SENNERTUS *de Febrib.* & SIMON PAULI *in Quadrip. Bot.* item eſſentia rob ſambuci a ℨß. ad ℨi. vel ℨii. propinata, per ſudorem optimè curat Eryſipelas. Paratur ſcilicet hæc eſſentia ex rob ſambuci mediante ſpiritu ex floribus ſambuci per fermentationem parato. Præterea antimonium diaphoreticum cum bezoardico minerali & cum cornu cervi ſine igne, & ſimilibus, & omnia illa, quæ *ſuperiùs loco allegato de Inflammatione in genere* laudavi, per ſudorem nempe, curant Eryſipelas. Aliàs ubi faciem ac caput occupaverit eryſipelas, ex cinnabari antimonii parata remedia, & hinc ſpecificum cephalicum, ſunt optima; e. g.

℞. *Cinnab. antimonii* gr. xxiv. ad ℨß.
Sal. volat. Cornu cervi ℈ß. ad gr. xii.
Volat. ſuccin. gr. vi.
Laud. opiat.
Camph. aa. gr. ii.
M. f. pulvis.
Div. in 2. part. æqual. S.
Pulvis expellens.

Item

℞. *Cornu cervi ſine igne* ℨß.
Antimonii diaphor. ℈i.
Cinnab. antimonii ℈ß.
M. f. Pulvis.
Dividatur in 2. part. æqu.
D. S. ut *antè*.

In declinatione demum lene purgans ſuperaddendum.

Externè omnia unctuoſa, omnia mucilaginoſa, omnia pinguia, omnia quæ ſunt *actu frigida*, item omnia adſtringentia, magis quàm ipſum malum ſunt fugienda: Hæc enim oblinendo poros ex Eryſipelate aut ulcus depaſcens faciunt, aut eryſipelas in gangrænam tranſmutant; vid. HILDANUS. Potius applicetur cortex ſambuci medianus ſucculentus, vel folia raphani ſylveſtris contuſa leniter; nam

nam horum ſal volatile optimè corrigit acidum eryſipelatis. Item optima eſt aqua ſpermatis ranarum impoſita, item aqua ſtercoris bubuli menſe Majo collecti & deſtillati. Convenit etiam Decoctum ex myrrha, thure ſeu olibano, in vino paratum, cui aliquantulum camphoræ & croci ſimul in fine additur; hoc enim Decoctum impoſitum mirè confert ad reſolvenda eryſipelata: Nempè

♃. *Myrrhæ*,
Olibani, an. ʒß.
Coqu. *in vino*:
Colaturæ adde
Campb. ʒj. vel ʒii.
Croc. ʒß.
M. D. S.
Decoctum reſolvens.

♃. *Flor. ſambuc.* M. ii.
Litargyr. ʒvi.
Olibani,
Myrrb. an. ʒii.
Croci (pro dolore leniendo) ʒß.
Pulveriſata coqu. in
Vini part. ii.
Aceti part. i.
Colaturæ adde
Campb. ℈j.

Applicetur calidè cum linteis.

Convenit etiam Decoctum florum ſamb. cum vino, addito ſapone Veneto & theriaca, quod LOSSIUS *lib.* 1. *obſ.* 25. commendat. Etiam *vini ſpiritus* ſolus, aut *camphoratus*, aut *crocatus*, vel etiam ſpiritus theriacalis camphoratus, eryſipelati illitus, hinc *ſperma ranarum*, & *lintea hoc ſpermate probè impragnata*, & *pannus linteus crocatus Mynſichti*, optimè reſolvunt tumorem.

Ubi intenſus eſt ardor & dolor, opii nonnihil huic Decocto addendum erit; v. g. alio modo:

♃. *Myrrb.* ʒii.
Sacch. Saturni ʒß. vel ℈iii.
Campb. ℈i.
Opii gr. xv.
Vini alb. ℥vi.

Quæ invicem miſta leviter bulliant, hinc confuſa cum linteis duplicatis applicantur, & egregiè conducunt in eryſipelate.

Nobile etiam *Epithema Zvvelfferi in Pharm Reg. pag* 91. ad cujus immitationem aliud communicavi *in Idea Formular. Blaſſ.* 4. §. 19. quod cum linteis multiplicatis bis vel ter vel crebriùs in die applicetur. In uſu aliàs ſunt pulveres eryſipelacei, qualis egregius eſt pulvis Mynſichti ad Eryſipelas. Fieri etiam poſſunt ex floribus ſambuci, ſaccharo Saturni, thure, minio, myrrha, creta, ceruſſa, croco & campora, & ſimilibus: quæ invicem pulveriſata inſpergantur tumori, vel cum papyro griſeo melle illito; vel impragnato ſpiritu vini crocato; abſorbent enim acidum eryſipelatis: e.g.

♃. *Flor. ſambuc.*
Chamom. Rom.
Fol. hyoſcyami an. M. i.
Myrrbæ ʒiii.
Cretæ ʒii.
Oliban. ʒi.
M. f. Pulvis.

Pulvis ſperniolæ compoſitus Crollii, cum ſpiritu vini vel vino calente ſubactus, egregium erit remedium propter camphoram, myrrham, & crocum. Singulariſſimum eſt linteum tinctum cruore leporino, ex lepore quidem in venatione interempto, ex quo ipſo ſanguis collectus aſſervatur, cui lintea immerguntur poſtmodum exſiccanda, quæ ita ſanguine leporino tincta ſicca applicata eryſipelati, probatiſſimum ſunt remedium, Vid. HELMONTIUS *Imag. Ferm.* §. 13.

Non minoris eſt efficaciæ, quod certum eſt linteum ſanguine primo menſtruo virginis tinctum, hoc linteum exſiccatum citra loturam applicatur eryſipelati, & miros habet effectus. *Fel carpionum* applicatum ſpecificum eſt, cùm alcali temperatum ejus deſtruat acidum eryſipelatis; item lintea cum ſolutione ſaponis in aqua appropriata imbuta & exſiccata tepidè admota: vid. SOLENANDER *Sect.* 5 *Conſ.* 12. & 13. atque VVIERUS *Obſerv. l.* 2. *cap. de Eryſip.* Unum etiam ex optimis remediis eſt theriaca linteo illita, probè calida eryſipelati impoſita. Melius eſt remedium, ſi ipſi addatur parum ſalis abſinthii, ſubigatur & *in forma unguenti* eryſipelati imponatur: e. g.

♃. *Pulv. flor. ſamb.* ʒiii.
Ceruſſ. ʒiß.
Salis abſinth.
Theriac. q. ſ.
Miſc.

Hoc enim ſubinde repetitum probè calidum optimè confert ad ſiſtenda & reſolvenda Eryſipelata: ſicut etiam emplaſtrum ſeu unguentum ex rob ſambuci cum ſaccharo ſaturni impoſitum probè calidè, eſt optimum.

Si facies & caput eryſipelate laboret, ſuffumigetur maſtiche & thure quinquies vel ſexies de die.

Quodſi fiat, ut nihilominus eryſipelas vel ſponte vel malè curatum *exulceretur*, ad curam hujus optima eſt aqua calcis vivæ cum aqua flor. ſambuci parata, linteis duplicatis calidè, vel ſolùm vel cum ſaccharro Saturni appoſita: item *ſuccus naſturtii* inſpiſſatus, cui ſaccharum ſaturni vel ceruſſa, lithargyrium, lac lunæ, crocus Martis per præcipitationem, ſit additum, imponatur eryſipelati exulcerato, eſtque optimum remedium. Aut fiat ſaltim tale unguentum ſaturninum, quod eſt *euporiſton Foreſti*, ſequens:

♃. *Lytargyr.* ℥iii.
Ungu. popul.
De ceruſſa
Infrigit. Gal. an. ℥iß.
Olei roſat. campb. ℥i.

M. & ducantur probè in mortario plumbeo, fiat Unguentum applicandum, uſque ad Eryſipelatis exulcerati conſolidationem. Quia tamen hic morbus frequentiùs nonnullos ex quacunque cauſa externa, præprimis ira, facilè affligit, ejus præcavendi gratia commendantur primò Evacuationes circa æquinoctium vernum atque autumnale, tàm per venæ ſectionem, quàm purgationem inſtituendæ, pro diverſa corporum conſtitutione. Deinde laudantur illa, quæ ſanguinis æſtum, & acrimoniam temperant, v. g. lac cum floribus ſambuci decoctum, ſingulis decreſcentibus lunis ter vel quater vel per totum annum, bis de die ad ℥viii. hauſtum: vid. SOLENANDER *Sect.* 5. *Conſil.* 12. & 13. Nec inutiles quoque ſunt acidulæ ſanguinis fervorem mitigantes.

ARTICULUS II.

DE

TUMORIBUS & ABSCESSIBUS CRITICIS.

POrrò ad hos Tumores ſanguineos pertinent etiam *Tumores*, & *Abſceſſus Critici*, vel qui his ſimiles, interdum ſymptomaci. In morbis acutis & febribus, tàm benignis quàm in ſpecie malignis, oriuntur, & fiunt per congeſtionem in his morbis acutis, nunc celeriùs, nunc tardiùs dum nempè fermentum morboſum malignum unà cum partibus maſſæ ſanguineæ heterogeneis & corruptis benificio fermentationis præcipitatum & correctum in locis extimis circa vaſa capillaria in quodam loco hæret, ſenſimque coacervantur & ſtagnant, unde ſanguini tranſitu præcluſo tandem ſupervenit phlegmone & inflammatio ſuppuranda. Oriuntur tales Tumores nunc promiſcuè in partibus carnoſis, nunc & primariò in locis glanduloſis: Et iſti, qui in locis glanduloſis emergunt, ſi in inguinibus aut ſub axillis ſe manifeſtant, ordinariò *Bubones* appellantur: ſin verò propè aures appareant tumores cum rubore, dolore pulſante & ardente, *Parotides* vocari ſolent: aliis in locis, ubi glandulæ ſunt minores, ſi propullulent, ſpeciali nomine carere ſolent.

MEMBRUM I.

DE

BUBONIBUS.

BUbonis vox utut proprie certam corporis partem, quæ poſita eſt in flexura femoris circa inguina in utroque latere, tantum ſignificet, tamen etiam tumori, huic parti inhærenti, propter ſimilitudinem partis affectæ & ipſius affectus ſub axillis tumoribus enatis tribuitur.

Fiunt autem Bubones, quatenus vaſa cubitalia & cruralia majora glandulas has tranſeunt, inque tranſitu ſanguinem pro ſeri ſegregatione (hic enim glandularum uſus eſt, ut ſerum à ſanguine ſegregatum recipiant, & vaſa lympha-

ti ea alioſum derivent) effundunt, qui propter craſſitiem & viſciditatem ſtagnans tumorem producit.

Bubones hi ſunt nunc critici in ſtatu morbi cum levamine ægri; nunc ſymptomatici in principio cum virium dejectione: nunc tuti, quando circumſcripti, prominuli, & quaſi in acumen deſinentes; nunc minus tuti vel inſidi, depreſſi, occulti ſeu in profundo ſiti, & eadem eſt natura in hoc caſu ac carbunculorum, niſi ſint mitiores. Porrò Bubones hi aut benigni ſunt, aut maligni, *Benigni*, qui in febribus ardentibus in ſtatu & declinatione ſuperveniunt, ubi per ἔκκρισιν heterogeneum cum lympha vitioſa in dictas glandulas protruditur, illicque ſtagnando ac ſuppurando tumorem inflammatorium ſuſcitat: *Maligni*, qui etiam contagioſi ſunt, & imprimis in peſtilentialibus febribus ſolent eſſe frequentes.

CURA.

Benignus Bubo, ut aliæ inflammationes præmiſſo ſudorifero eſt diſcutiendus, & quidem iiſdem remediis, quibus aliàs inflammationes ſolent ſuppurari: v. g. illinatur balſamus ſulphuris, & applicetur deſuper emplaſtrum de meliloto cum unguento dialtheæ, & ſimilibus.

In Bubone verò maligno pro malignitatis ratione Cura variat. Nempè ſunt *vel* in febribus malignis *vel* in lue Venerea. In Bubonibus febrium malignarum, & peſtilentialibus, omni ſtudio cavendum, ne incautiorum Practicorum aut naſutulorum barbitonſorum noſtratium more vel purgantibus vel venæ ſectione naturæ motus turbetur, & in bubonum retroceſſione lymphæ hujus ferocientis & miaſmatis maligni excretio impediatur. In primo ergo principio internè danda ſunt diaphoretica & alexipharmaca, imprimis ſulphurea antimonialia, ut *lib. 1. Sect. 15. de Morbis Peſtilentialibus* monui. Poſt ſudorem julepi moderatè aciduli propinandi eum in finem, ut malignum fermentum, de natura alcalium acrium participans, his ipſis corrigatur & emendetur, ſimul tamen corpus, quantum fieri poteſt, in diaphoreſi blanda conſervetur & retineatur.

Præterea malignus Bubo ita tractandus, ut cataplaſmatis emollientibus ſæpiùs impoſitis quamprimum maturetur & aperiatur, aut ſi profundus ſit, aut minus prominens, foras quaſi attrahatur, ne ſubitò iterùm diſpareat. Nam quando retrocedunt tales Bubones, factum eſt de vita. Ad hoc ergo, ut melius promineat & citiùs ſuppuretur, quod neceſſarium eſt, applicandæ cepæ & alium ſub cineribus coctæ, quibus permiſcetur theriaca & fuligo furni, cum ſucco chelidonii; aut etiam *bufo*, (certo tempore captus & interemptus) exſiccatur, & in vino maceratus, calidè imponitur buboni; vel *ex bufone paretur cataplaſma*, ut meliùs temperetur malignitas, & promptiùs poſtmodum ſuppuretur tumor. Aliàs etiam cataplaſma ex ſcabioſa cum fermento & ſapone Veneto applicatum, tumorem maturat. Vel fiat Emplaſtrum vel Cataplaſma ex foliis ſambuci contuſis, cum pulvere ſinapi contuſo ſubactis: hæc duo applicata maturant & promptè rumpunt abſceſſum ſeu bubonem.

Optimum tamen eſt, & optima methodus, ut nempè mox in principio, imprimis in cute denſiori, vel bubone profundiùs latente, applicetur *veſicatorium*: hinc facta veſica promptè incidatur per tranſverſum, quo facto applicetur emplaſtrum, quod vocant, tractivum tale:

℞. *Empl. diachyl. cum gumm.*
De mucilag. an. ℔ß.
Ungu. baſil ℥iv.
Sem. ſinapi cont. ℥iij.

Miſta ſub forma Empl. imponatur veſicæ apertę; hoc enim maturat promptè & ſuppurat tumorem. Loco hujus emplaſtri melius longè eſt emplaſtrum ex magnete arſenicali Ang. Salæ, aut Friderici Hoffmanni, veſicæ apertæ ſuperimpoſitum; hoc namque mox malignitatem ita elicit, ut denſa cruſta oriatur, quæ facilè & ſponte ferè ſeparari poteſt.

Cruſta ſeparata & bubone aperto, ubi non fuerit ſufficienter malignitas extracta, denuò imponendum erit idem emplaſtrum, & hinc denuò facta cruſta removenda, poſtmodum, ubi ulcus factum, cum balſamo ſulphuris & *unguento baſilico & theriaca* mundificandum, aut cum emplaſtro diapompholygos cum oleo nicotianæ digerendum, cum emplaſtro dia ſulphuris Rulandi conſolidandum Conf. BARBETTE *Chirurgia*, DIEMERBROCK *in Tr. de Peſte*, & NICOLAUS *de* BLEGNY *Tr. de Lue Venerea Gallicè conſcripto*.

Præter Bubones autem peſtilentiales etiam obſervandi ſunt *Bubones Venerei*, qui non ſine malignitate exiſtunt, cùm ipſa lues venerea ſolo attactu ſeu contagio contrahatur: ideò non minus congeſta hic porulenta materia contagium eſt, ſi ejus aura fœtidior vel ipſum pus alii, in eodem lecto decumbenti, communicetur. Oriuntur ex acido viſcido maligno in dicto loco ſucceſſivè coacervato, idque laudabili naturæ conatu; nam ſic præſervantur a lue Venerea, ut non eadem corripiantur. Unde de his dicit CARDILUCIUS *in Offic. Sanitat. p. 856. Apparent. verò crebriùs in ſanguineis, alioquin rarò vel nunquam, niſi graviſſimæ lui Venereæ obnoxiis, occultante ſcilicet elegante habitu corporis hoſtem inquilinum, eumque ad inguina protrudente.*

In *Cura* opera danda eſt, ut maturè aperiatur & virulentia eliciatur. Pro hoc ſcopo imponatur *emplaſtrum Vigonis cum Mercurio*, *malaxatum cum oleo deſtillato ligni guajaci*, vel *emplaſtrum diachylon compoſitum*, *malaxatum cum oleo deſtillato ligni ſancti*, vel *emplaſtrum diachylon ſimplex*, *malaxatum cum oleo* Philoſophorum vel *tartari volatili*, quod CARDILUCIUS *loco citato* tanquam diſcutiens præſtantiſſimum commendat, ut horum medio emolliatur bubo; perfecta enim ſuppuratio hoc in loco rarò aut nunquam accidit. Maturatus aperiatur apertione larga, & materia evacuetur, mundificetur ulcus cum *balſamo hyperici*, mixto cum *oleo deſtillato ligni ſancti & tartari*, vel cum *unguento de apio*, cui additum ſit parum de *Mercurio præcipitato* vel *arcano corallino*: ſuperponatur dictum emplaſtrum exteriùs.

Internè uſurpentur primò *lignorum Decocta*, poſteà *purgantia*, in fine *ſal & ſpiritus viperarum* Curam bubonum abſolvunt.

Accidit ſæpiùs, ut Bubones Venerei nullo modo maturentur, etiam legitimè inſtituta diæta ſudorifera & ſalivatoria: in hiſce tamen caſibus, præter impoſitionem emplaſtri magnetici vel de cicuta, oleo Philoſophorum vel ſaponis malaxati, vix quicquam applicandum, cum ſenſim ſenſimque tandem viſcidiſſima hæc lympha in glandulis hiſce quaſi congelata reſolvatur.

MEMBRUM II. DE PAROTIDIBUS.

PArotides, Germ. *die ohrengeſchw'uhre*, plerumque poſt malè judicantes febres, quando nempè ægroti aut non, aut non ſufficienter, ſudarunt, unde poſt cephalalgiam in glandulas ponè aures fauſto naturæ conatu ex maſſa ſanguinea præcipitatur heterogeneum, & protruditur.

CURA.

Si ſint *benignæ*, maturationi opera danda, & tractantur ſicut bubones benigni, & aliæ inflammationes ad ſuppurationem vergentes. Si verò ipſæ oriantur in febribus malignis aliiſque morbis, ſemper ferè ſunt ſuſpectæ, quarum funeſtus eſt eventus: vid. in M. A. N. C. *Ann. 4. & 5. obſerv. 4. pag. 6.* Unde ſudoriferis naturæ conatus erit adjuvandus, aerem externum cautè arcendo, & caput linteis, ſuffumigio quodam infectis, involvendo. Et ſi à natura ſponte reſolvantur, quod rariùs fit reſolventia blanda uſurpanda.

Conſultiſſimum potiùs erit maturatione ſuccurrere, eidem imponendo cepam ſub cineribus coctam, cui oleum ſcorpionum fuerit additum; emplaſtrum etiam diachylon commodè imponitur. Quodſi durior & pertinacior fuerit Parotis, emplaſtrum diachylon ireatum cum gummi ammoniaco in aceto diſſoluto imponendum; quibus omnibus ſi olei deſtillati fœtidi, guajaci aut tartari parum addatur, multo promptiùs facilitatur ſuppuratio; poſt maturationem promptè aperiendus abſceſſus, & inſtar ulceris ſimplicis curandus.

Empyema à Parotide videbitis in M. A. N. C. *Ann. 3. obſerv. 30.*

MEMBRUM III.

DE CARBUNCULIS.

AD hos ipſos Tumores malignos primariò etiam pertinet *Carbunculus* Græcis *ἄνθραξ*, Germanis *ein Carfunckel oder Peſt GeſchVVuhr*. Eadem enim eſt natura horum atque Bubonum malignorum, cum non rarò in febribus malignis & peſtilentialibus, ipſaque peſte, & bubones & carbunculi ſimul oriantur, atque etiam ex eadem proveniant *Cauſa*.

Nam rariſſimus obſervatur Carbunculus benignus, quia utplurimum, ſi non ſemper, in carbunculo adeſt malignitas: quæ tamen in bubonibus magis eſt correcta magiſque ſubacta, in carbunculis verò minus eſt cicurata, adeòque inſigniter maligna.

Malignitas iſta videtur conſiſtere in fermento ſalino acri volatili & quaſi cauſtico inſtar cauteriorum potentialium, quando efferveſcentia febrili præcipitatum & nonnihil ſeparatum ex Maſſa ſanguinea in extima cute & carne hæret; ibique cauſtica ſua acrimonia & doloroſiſſimum ardorem & ſubitam partis mortificationem, etiam livorem, hinc omnimodam nigredinem infert: propter talem enim partis in nigrum livorem corruptionem vocatur Carbo item Carbunculus, cum inferat cruſtam in parte corrupta nigram inſtar carbonis, unde quibuſdam etiam Pruna appellatur: Græcis verò eadem ratione vocatur *ἄνθραξ*.

Corruptio iſta in Carbunculo obvia, dico, quod oriatur ex ſale acri & cauſtico maligno, in Carbunculo exiſtente, quo inducitur parti omnimoda nigredo inſtar cauteriorum potentialium, ex ſalibus lixivialibus paratorum; cum hæc ipſa eundem planè habeant effectum. Nam acida corroſiva non inducunt nigredinem morſicantem, ſed primò intenſam rubedinem, hinc conſequentem albedinem inſenſilem, in partibus mollibus inducunt; acria verò lixivialia omnimodam partis mortificationem & nigredinem inducunt; quæ ſubinde ulterius proſerpit cum dolore ardente: id quod ſimiliter fit in Carbunculis, ubi etiam talis ſubitanea nigredo livor & mortificatio cum diffuſione in longum & latum mox ſub primo conſpectu ſe manifeſtat; unde patet, quod ejus venenum conſiſtat in tali ſale acri cauſtico lixiviali.

Carbunculus quidem, quando in febre vel morbo maligno oritur (in ſpecie in peſte) manifeſtat ſe primò exigua quadam puſtula, aut albicante aut liveſcente, interdum ſimul plures tales exſurgunt puſtulæ, à quibus brevi mora, ſubſequente cum ardore & dolore acerbo excitatur ulcus cruſtoſum, ſimile ipſi, quod ferro ignito vel candente ſolet excitari: interdum citra ullam præcedentem puſtulam mox talis cruſta in carbunculo incipere ſolet, excitaturque ulcus cruſtoſum in cruſta modò livida, modò cinerea, modò omninò nigricante. Cruſta tandem emortua decidente ulcus putridum in carne profundum, & hinc inde putreſcendo latiùs ſerpens, ſubſequitur, carnem circum circa depaſcens & mortificans. Caro adhuc ſana in confiniis carbunculi inflammatur cum intenſa phlogoſi & ardore, unde circa omnem anthracem ſeu Carbunculum ſimul adeſt circulus ex inflammatione admodum doloroſus, rubeus quidem inſtar eryſipelatis, interdum cæruleus, in Carbunculis malignis aut lividus, aut nigricans.

PROGNOSIS.

Quò magis hic circulus eſt rubeus, eò ſalubrior eſt Carbunculus; quò verò lividus magis fuerit circulus, aut magis nigricans, eò periculoſior eſt anthrax: ſicuti etiam, quò magis rubet aut minus livet carbo, eò etiam ſecurior eſt: quo verò magis liveſcit aut nigreſcit, eò eſt periculoſior: ſicuti etiam periculoſus eſt, qui in locis nobilioribus erumpit, cum optimus ſit, qui in artubus carnoſis ſe manifeſtat; minus enim periculi tunc ſubeſt.

CURA.

Malignitas ergo Carbunculi cauſtica & acris, de lixiviatium acerrimorum natura, optimè mortificatur & curatur per ſuum *contrarium*, nempe *per acidum*: hinc enim eſt, quod nihil magis reſiſtat Carbunculo, aut quod potentiùs enecet ejus malignitatem, quàm *butyrum* iſtud *Antimonii* acidiſſimum: quod ipſum ſicuti in ſphacelo, (quod obiter moneo) ubi pars eſt emortua, ſi cum eodem circumducatur circulus in termino, ubi pars mortua attingit ſanam, ſeparat promptè partem mortuam à ſana, & ſiſtit ulteriorem mortificationis ſphaceloſæ progreſſum; ita hoc ipſum butyrum antimonii in carbunculo eandem habet efficaciam, ſi ſcilicet in centro carbunculi, *ſive in medio apicis*, cum pluma illinatur butyrum antimonii; ad quantitatem nummi, *ſive ſolidi præter propter*, vel, quod melius eſt, ducatur circulus beneficio plumæ huic butyro intinctæ circa mortificatum anthracem, in confinio nempè cum parte ſana; ſic namque his modis optimè virulentia carbunculi cauſtica extinguitur, & ulterior mortificans progreſſus potenter inhibetur: & hinc ſeparatur pars ægrota & mortua carbunculi à parte vicina ſana, ut ulterius ſerpere nequeat; quin intra circulum contenta pars à carbunculo mortificata ſpontè excidat, & poſtmodum ulcus mundificandum, ac more conſueto conſolidandum relinquitur. Notum eſt aliàs, quod ſympathetico modo circulus circa anthracem ductus à ſapphiro, annulo incluſo, etiam inhibeatur progreſſus ulterior carbunculi, quin carbunculus excidat, & ulcus cavum relinquat.

Loco butyri antimonii commodè etiam poteſt adhiberi nobile *emplaſtrum magneticum* arſenicale *Angeli Salæ*, quod ipſum applicatum etiam brevi inducit cruſtam, qua ſeparata illinatur unguento lenè maturante, cruſtam ſuppurante. Si adhuc malignitatis carbunculi quædam ſubeſt ſuſpicio, denuò applicandum eſt emplaſtrum, donec virulentia ejus fuerit extincta; hoc facto, ulcus mundificandum, diù apertum ſervandum, ac conſolidandum. Hoc ipſum tamen emplaſtrum, ut in corpore robuſto cutique denſiori meliùs & promptiùs operetur, commodiſſimè carbunculo priùs imponitur *veſicatorium*: v. g.

℞. *Sem. ſinapi*,
Piperis an. ʒß.
Pulv. canthar. ℈ij.
Ferm. acerr. ℥ß. vel q. ſ.
F. Veſicatorium imponendum carbunculo.

Veſica poſt aliquot horas excitata incidenda eſt, & modo dictum emplaſtrum applicandum. Vel loco veſicatorii ſcarificetur Carbunculus, & poſt ſcarificationem dictum emplaſtrum applicandum. In defectu hujus emplaſtri poſt diſciſſam veſicam, vel poſt factam ſacrificationem, communiter unguentum Ægyptiacum illinunt, quod ipſum etiam non contemnendum eſt.

Notum aliàs eſt, quod in vulgari Carbunculos curandi ratione ſoleant poſt factas ſacrificationes imponi Cataplaſmata ex ſcabioſa, ſuccisa, uva inverſa, calendula, cum cepis ſub cineribus coctis, cum ficubus, cum fuligine, cum fermento, bufonibus pulveriſatis & ſimilibus: item imponi ſolet poſt ſacrificationem emplaſtrum de fuligine, emplaſtrum diachylon cum gummis, & ſimilia. VALERIOLA inſigniter commendat *in ſuis Obſervationibus Caſ. 6.* ſequentia duo remedia, poſt ſacrificationem tam carbunculis, quàm etiam bubonibus peſtilentialibus, applicanda:

℞. *Succ. ſymph. mai.*
Scabioſæ,
Calend. an. ℥j.
Ther. vet. ʒiij.
Salis comm. ʒj.
Vitell. ovor. No. ij.
Incorporentur ſimul.

Hoc ipſo illinatur Carbo poſt ſacrificationem factam, quod aliquandiu continuandum, ubi tanquam ſecreto malignitas corrigitur, carbunculi progreſſus inhibetur, & cruſta ac eſchara facta promptè ſeparatur, qua ſeparata ulceris mundificativum optimum eſt ſequens:

℞. *Succ. calend.*
Abſinth.
Scabioſ.
Apii an. ℥j.
Myrrhæ,

Rad. Ireos Flor.
Aloes an. ℥j.
Sarcocoll. ℥iß.
Mel. roſae. ℥ij.

Quę miſta ſub forma unguenti ulceri illinantur ad mundificandum & conſolidandum illud. Loco hujus tamen poſterioris, ruptus carbunculus unguento ægyptiaco VVurzii, vel Hildani, aut baſilico, mundificari, & poſtmodum ulceris probè deterſi cavitas linteis carptis, oleo ovorum imbutis iterumque expreſſis, impleri poteſt, ſuper impoſito emplaſtro diachylon cum gummis & ſupra emplaſtrum hoc defenſionis loco vini ſpiritu theriacali camphorato. Aliàs quoque balſamus ſulphuris ad mundificandos & curandos bubones & carbunculos optimus eſt.

Cum his externis etiam *internè* conveniunt *alexipharmaca* ſudoriſera, in ſpecie antimonialia fixa: quibus Julepi blandè aciduli temperati ex citro, cydoniis, ſpiritu ſalis, ſpiritu vitrioli, & ſimilibus adhibendi ſunt, de quibus *lib. 3. Sectione 15. ubi de Febribus Malignis & Peſtilentialibus* actum jam eſt.

Huic etiam pertinent Furunculi, Germ. *die SchVVahren*: Item Phymata ac Phygethla.

MEMBRUM IV.
DE
FURUNCULIS.

FUrunculi ſunt inflammationes parvæ in locis extimis, tamen glandulosis, conſpicuæ, in acutum tuberculum tendentes, ovum columbinum magnitudine non excedens, cum rubore & dolore, interdum atrociſſimo cum ardore, ac ſi carbo igneus admotus eſſet.

Dicuntur ita à Furore, Germanis *die Bult-SchVVabre*.

CURA.

In *Cura* applicandum eſt *emplaſtrum citrinum*, vel alia maturantia ac malactica, ut maturetur & ſuppuretur *Furunculus*. Repellentia quàm maximè nocent, cùm materia vitioſa repulſa longè deteriora excitet ſymptomata; ſicut ex levi Furunculo ſæpiſſimè anthraces ſatis malignos evaſiſſe CARDILUCIUS *in officin. Sanit. pag. 856.* obſervavit.

Furunculus apertus ſpontè coaleſcit: ſi hoc non fiat, tantillo balſami Peruviani conſolidari ſolet, vel imponatur *emplaſtrum de meliloto*.

MEMBRUM V.
DE
PHYMATIS.

PHyma eſt tumor glandularum rotundus, acuminatus inſtar plantæ ſeu arboris, quæ in parte inferiore eſt plana, in ſuperiori acuminata, plus minus rubens ac dolens, qui ſtatim augetur, & ſuppuratur. Dicitur ita à Græco φύω, naſcor, Germanis *ein hitzige Beule*. HIPPOCRATES *Aphoriſmo 26. Sect. 3.* ad morbos pueriles refert, quia hos maximè affligit.

CURA.

In *Cura* à Repellentibus cavendum. Maturatio per emplaſtrum citrinum, imo ſolam inunctam ſalivam, promoveri poteſt, cùm natura potiſſimùm in hujus ſuppuratione occupata ſit.

MEMBRUM VI.
DE
PHYGETHLIS.

PHygethlon, Latinis *Panus*, eſt Tumor durus Phymate major magiſque rubens ac dolens, expanſus inſtar pani ſeu fungi arbori adnaſcentis, in locis glandulosis emergens.

CURA.

Curatur Diſcutientibus, pro quo ſcopo convenit oleum tartari fœtidum vel ligni guajaci. His interdum & Emollientia cum anodynis junctis adduntur, unde laudatur cataplaſma ex foliis & radice atriplicis, malvæ, althææ, farina triticea, &c.

Pus ſtatim evacuandum, & vulnus conſolidandum.

MEMBRUM VII.
DE
PARONYCHIA.

PArynichia, Germanis dicitur *der VVurm oder das ungenandte*, cujus appellationis rationem videbitis in SENNERTO *lib. 5. Prax. Part. 1. cap. 14. pag. 78.* Hanc quod attinet, eſt tumor ordinariò obveniens in extremitatibus digitorum, ultimis nempè articulis digitorum, ita tamen, ut non excludantur reliqui articuli. Quandoque eſt erraticus, & ex uno digito in alium tranſit, ita ut uno perſanato mox vicinus inquinetur, donec omnes ſucceſſivè infeſtaverit: tantus eſt dolor, ut ſubinde univerſum brachium conſenſu afficiatur.

CAUSA.

Oritur ex humore acri admodum corroſivo, circa unguium radices effuſo, immediatè perioſtium & ipſi adhęrentes tendines occupante, & quidem mediatè. Supervenit *inflammatio*, eaque in *apoſtema* vergit, imò interdum, niſi ritè tractetur, antè facta apoſtemationem Paronychia ad *gangrænam* vergit: nam brevi oſſiculum articuli extremum fit carioſum, nec curatur, niſi illo ablato, quod facile fit, modò volſella mature extrahatur. Illuſtratur hoc à BONETO *in Anat. Pract. l. 4. Sect. 5. p. 1544.* qui obſervavit ſphacelum in ancilla quadam, implorante auxilium cujuſdam matronæ, quæ certam opem omnibus pollicebatur beneficio herbę cognominis: hac autem per plures dies fruſtra adhibita ancillæ digitus poſt ingentes dolores gangręna & ſphacelo corripitur, ut ad amputationem ſuprà ſecundum digiti articulum deveniendum fuerit: Et ſecundùm longitudinem poſt amputationem aperto digito caro & tendines omninò computruiſſe apparuit, oſſa nigredine tetra affecta & quaſi calcinata, cinerei coloris & friabilia evaſerunt.

Occaſio hujus acidi eſt utplurimum ex læſione oſſis, articulos conſtituentis; tunc enim ex oſſe tranſudat nutrimentum proximum, unde acorem contrahit & partes afficit, unde dolor.

CURA.

Pro dolore hoc ſiſtendo, præmiſſa purgatione Mercuriali nil melius eſt remediis ex *lumbricis*: nempe lumbricis ſub cataplaſmatis forma contuſis, vel lumbrico vivo impoſito, vel *liquore lumbricorum* in clibano facto, *ſpiritu lumbricorum*, & ſimilibus, digitis illitis: quod etiam facit *balſamus ſulphuris* & emplaſtrum diachylon cum gummis. Dolorem quoque & tumorem diſcutit, atque, ſi fieri poteſt, mature ad ſuppurationem perducit *linimentum ex aurium ſordibus cum ſaccharo Saturni*, commixtum cum *pauco oleo avellanarum expreſſo*. Certum experimentum dicitur, ſi ovo recenter excluſo & calido digitus imponatur, quo facto patiens illico à dolorbus liberari: vid. SORBAIT *Med. Pract. Tr. 5. cap. 24. p. 634.*

Convenit etiam, ſi *digitus intrudatur in ſterquilinium*; vel recipiatur *linteum*, quod *humectetur cum ſterquilinio*, & *calidè digito dolenti applicetur*, ſic dolor & tumor optime diſcutitur & ſiſtitur. Interdum tamen lanceola vel forfice aperiendus tumor, interdum fiſſura in ipſo ungue cultello facienda, quo ichor illuc effluere poſſit: quò citiùs enim ichor maturatur, eò minus periculum eſt oſſis cariei. Ubi autem Paronychia altiores egerit radices, opus eſt inciſione, quæ etiam tutiſſima eſt, & quidem per longitudinem & latitudinem fibrarum uſque ad ipſum os, ut rectè monet cum allegato BONETO SORBAIT *l. a.* vid. HILDANUS *Centur. 1. Obſervat. 97.* FORESTUS *obſervat.* 26.

26 nec non GLANDORPIUS *in peculiari de Paronychia Tractatu*, & ROLANDUS *in obſeru.* Facta inciſione ad præſaudati BONETI immitationem theriaca cum vini ſpiritu ſoluta digito applicanda; toti verò manui defenſivum; quæ inter non inelegans eſt, quod *Sorbait loco allegato* commendat, nempè

℞. *Vngu. alb. camph.*
Popul. an. ℥j.
Opii Thebaic. ℈ß.
Theriac. rec. ʒij.
M. pro Linimento ſæpiùs reiterando.

Huc quoque pertinet affectus pernicioſiſſimus, qui pollices pedum cum doloribus atrociſſimis infeſtat; & nihil aliud eſt, quàm *Paronychia pedis digitorum*, cui gangræna & ſphacelus, & tandem mors, ſubſequitur.

Febris plerumque conjuncta eſt, nunc continua, nunc ſola ephemera, per longiora intervalla rediens.

Cauſa eſt eadem, ac de *Paronychia* iam dixi.

In *Cura* cavendum à Repellentibus, cùm horum uſu pars affecta in gangrænam & ſphacelum abeat: potiùs unà cum internis diaphoreticis, & acrimoniam temperantibus, emplaſtrum diachylon cum gummis aliaque emollientia & ſuppurantia anodynis juncta applicanda; quibus ſi ichor circa ungues ſtagnans in pus laudabile ſuppuretur, res ſalva erit. Ulguſculo inſtilletur vel balſamum vulnerarium Prævotii, vel de capaibe.

His nihil proficientibus, ipſa digiti reſectio tentanda, de qua vid. HILDANUS, & JOB van MEKERN, & alii. Cum autem ſola inflammatio partes vicinas occupet, ad præcavendam gangrænam vini ſpiritus, vel ſpiritus theriacalis camphoratus, applicetur; ſublata enim inflammatione gangræna latiùs ſerpere non poteſt, modo portiuncula ſphacelata ad vivum uſque reſecetur.

MEMBRUM VIII.
DE
PERNIONIBUS.

HIs ſubinde inflammationes ſuperveniunt, affligunt imprimis partes extimas nerveas; tales enim partes ſi affectæ tument, & ex albedine ad aliquam cœruleſcentiam inclinant, dolent, ita ut nunc cum, nunc ſine exulceratione evaneſcant, ut tamen ſemper, quoties inclementia aeris & frigus inſtat, dolor increſcat.

CURA.

Ut præſerventur perniones, nil melius eſt quàm *petroleum* illitum, quod & præſervat, & factas jam curat. Pinguedo etiam anſerina vel cati ſylveſtris contra frigus externum præſervat, ſi membra eo illinantur. Item *terebinthina* loco refrigerato, dum imminet frigus, denuò cum *veſica bubula* impoſita. Iuxta hoc *oleum pini* deſtillatum nobile eſt præſervativum & curativum. Vel

℞. *Olei terebinth.*
Petræ an. ʒiß.
Salu. ʒß.
Spicæ ℈j.
Camph. ℈ß.
Miſc. S.
Oleum præſervans.

℞. *Olei expreſſ. rapar.* ʒj.
Deſtillat. terebinth. ʒß.
M. S. ut *antè*.

℞. *Olei expr. rapar.* ʒß.
Petræ alb. ʒij.
Deſtillat. ſuccin. ʒj.
Terebinth. ʒß.
Cum ſ. q. *Corp. pro Balſam.* f. Balſamus.
D. S.
Balſamus præſervans.

Crocus cum ſpiritu vini, imprimis camphorato, membris frigore læſis applicandus. BORELLUS *Cent. 3. obſ. 32.* frequentem manuum ac pedum frictionem cum fragis recentibus tempore verno commendat; unde & loca ſpiritus vini, ſpiritus fragorum, vel vini ſpiritus rectificatus, cui fraga recentia infuſa, ſæpius applicari poteſt. Si verò graviùs læſæ ſint partes à frigore, tunc ad eliciendum frigus (ut vocant) optimum eſt cataplaſma liquidum ex fermento, aceto deſtillato, & ſulphure antimonii, calidè applicatum; ſic omne frigus & dolor diſcutitur & reſolvitur. Alias notum eſt, quod contra hos nihil meliùs ſit præ nive gelidiſſima, ſi partes frigore læſæ manè & veſperi hac vel glaciei fruſtulo probè fricentur, vel rapæ frigore conglaciatæ, in ſpecie exſiccatæ, frigidè applicentur, ſicut & horum decoctum eſt egregium; unde etiam *unguentum de rapis Mynſichti* eſt elegans ad perniones curandas.

Vel

℞. *Unguent. Saturnin. ZWelff.* vel *Balſ. Saturni ſimpl.* ʒiß. ad ʒij.
Olei Petræ vel *Philoſoph.* ʒß.
M. pro Linimento. S.
Linimentum calefaciens.

Quo partes affectæ manè, & veſperi fricandæ; ſic tumor imminuitur, & promptè tollitur.

Prodeſt etiam ſevum cervinum, pernionibus manè & veſperi illitum.

Ruptis pernionibus imponi poteſt emplaſtrum ſpermatis ranarum camphoratum, quod acidum invertit; ſi verò iam exulceratæ ſit perniones, præter unguentum de rapis Mynſichtii egregium etiam eſt, ſi recipiatur rapa, & mediocriter excavetur, infundatur oleum roſarum vel hyperici, & aſſetur ſub cineribus calidis: quo facto ſi poſt expreſſionem linimentum applicatur pernionibus, eaſdem ſolet reſtituere & conſolidare.

Parari poteſt linimentum ſimplex ex rapis gelidis cum butyro. Aut perniones eluantur cum decocto raparum, & poſt imponatur unguentum tutiæ.

Aliàs expertum eſt *linimentum Sculteti* in Obſervationibus, conſtans ex *baccar. recent. iuniperi* M. j. *butyri cocti, Germ. geſchmeltzte butter*, ʒiv. Antè applicationem pernionibus exulceratis inſpergatur pulvis ſtercore humano combuſto, vel ſpongia cynosbati calcinata & pulveriſata. TACHENIUS *Tr. Morb. Princ. p. 129.* lympham aquaticam inſperſam mirabiliter ſanare aſſerit.

Item *mucilago ſeminis cydoniorum cum aqua ſolani* extracta, addendo parum *tutiæ præparatæ*, convenit, ſi cum linteis multiplicatis applicetur *pernionibus exulceratis*. Modum quo Boreales perniones, imò ipſam gangrænam à frigore oriundam, curare ſolent, videbitis apud BARTHOLINUM *Tr. de Nive*. Plura de pernionibus legere poteſtis apud FORESTUM, SCHENCHIUM, SCULTETUM, & SEVERINUM.

Hi ferè ſunt tumores ſanguinei aut ſanguineis cognati: Sequitur

ARTICULUS III.
DE
TUMORIBUS EX LIMPHÆ VITIO.

NEmpe ſi fiat, ut *ex impedito lymphæ motu*, propter vaſa lymphatica, aut obſtructa aut rupta, aut aliter affecta, lymphæ fiat præternaturalis collectio & ſtagnatio in parte quadam oriuntur *Tumores*, qui vocantur *ſeroſi* ſeu *aquoſi*, molles nempè ad tactum, laxi, indolentes, in quibus impreſſionis à digito nullum veſtigium remanet, & qui interdum ad lucem vel candelam lateraliter conſiderati ferè pellucidi apparent. Nam hæc ipſa lympha in cavitate quadam corporis collecta dat hydropes, uti notum eſt, particulares, quæ in totius corporis peripheria congeſta, dat Anaſarcam.

PROGNOSIS.

Tumores hi ſeroſi ſine ingenti ſunt periculo, ſaltem, quia ſubinde ſunt comites aliorum affectuum.

CURA.

Scopus pro *Cura* horum Tumorum eſt, ut potenter diſcutiatur & reſolvatur lympha ſtagnans, quibus ipſis ſimul imprimis obſtruentes humores in vaſis lymphaticis liquefiant & reſolvuntur.

Conveniunt ergo imprimis *aqua calcis vivæ*, vel per ſe vel *cum vini ſpiritu* ebria, ſæpius calidè cum ſpongiis vel linteis applicata, & ſubinde renovata. Conveniunt imprimis

mis ſtercora animalium, primariò quidem caprillum, hinc ſtercus bubulum; ſcilicet fiat Cataplaſma ex ſtercore bubulo, cui permiſceatur ſemen cumini pulveriſatum: hæc duo excipiantur linteo vel ſpongia lixivio acri humectata, & imponantur ita, præmiſſis internis univerſalibus (de quibus poſtmodum) parti, in qua eſt tumor ſeroſus ſeu aqua collecta. Inſignis vis latet in ſtercore bubulo; ſic enim, quando hoc applicant pedibus, qui podagra laborant, cum levamine id faciunt. Vel convenit emplaſtrum paratum ex baccis lauri, vel *hydropicum Auguſtanorum*, imprimis tamen de baccis lauri mixtum cum ana ſtercoris caprilli, quæ cum *melle* rediguntur in Emplaſtrum.

℞. *Empl. hujus* ℥ij.
De Melilot. ʒvj.
M. D. S.
Emplaſtrum reſolvens.

Applicetur calidè, & Tumores aquoſos & ſeroſos potenter reſolvit.

Convenit etiam, ubi fortiùs agendum eſt, tale Cataplaſma.

℞. *Sterc. vacc.* ℥ß.
Columb. ʒij.
Sulphuris vivi ℥ß
Nitri ʒij.
Mellis,
Aceti deſtillati an. ℥iß.
Farin. fabar.
Bacc. lauri,
Sem. cumini an. ℥ß.
Olei anethin.
Nardin. an. ℥j.
Vini alb. Gallic. q. ſ. pro miſcendo cataplaſmate.
D. S.
Cataplaſma diſcutiens.

Quo applicato promptè diſcutiuntur tumores ſeroſi.

Cum his externis jungantur *interna*, tàm *diuretica*, quàm in ſpecie *diaphoretica*, inter quæ Decocta ſudorifera, in ſpecie ex ligno juniperino & ſaſſafras parata, optimè opem ferunt, externis appoſitis.

MEMBRUM I.

DE OEDEMATE.

EAdem lympha, ſed vitiata, imprimis craſſa nimis, ex pituita, ut vocant, viſcida, h.e. ex chylo crudo maſſæ ſanguineæ permiſto, & hinc inde diſtributo, ſi ſtagnet, id quod fit imprimis in extremitate manuum & pedum, dat Tumorem, qui vocatur *Oedema*.

Oedemata ſunt tumores molles, laxi, & qui promptè cedunt digito prementi, preſſionis etiam hujus veſtigia diutiùs retinent, imprimis ſoveam, & ſucceſſivè denuò protuberant, indolentes ſunt & albicantes, ſæpiùs in cruribus, rariùs in brachiis, ſe manifeſtant, & oriuntur à materia craſſiori in partibus hærente. In Leucophlegmatia totum corpus œdemate laborare videtur. Rarum eſt, quod hæc œdemata per ſe oriantur, frequentiùs aliis ſuperveniunt morbis imprimis chronicis, ut phthiſi, aſtmati, &c. & ferè inchoamentum habent hydropis: interdum ſuccedunt affectibus ſoporoſis ac convulſivis, ſimilibuſque, febribus intermittentibus; & quidem his in declinatione ſuperveniunt in ſpecie febribus acutis, & tunc fieri ſolent imprimis, quando præmaturè ægri lautiori diæta utuntur. Gravidis etiam familiaria ſunt.

PROGNOSIS.

Si per ſe apparent, malum ſignum eſt, quia metus eſt, ne morbi chronici ſuperveniant.

In genere in junioribus minus periculi habent œdemata, quæ in ſenibus debent eſſe ſuſpectiſſima, cum ſæpius mortem imminentem portendant, ſicuti etiam in phthiſi contumaci ſeu confirmata œdemata pedum mortem fores pulſare indubitatò innuunt.

CURA.

In *Cura* præmiſſis internis, imprimis *ſtomachicis & aromaticis*, cum originem ducant ex vitiata chyloſi, *elixyr proprietatis antiſcorbuticum*, remedia ex roremarino, ligno ſaſſafras, & quæ ex eodem paratur *Eſſentia*, dicta *catarrhalis*, conveniunt; item remedia ex ſeminibus calidis majoribus, aniſi, fœniculi, & ſimilibus: etiam *noduli laxantes & alterantes* vino infundendi; in genere omnia ea, quæ aliàs ad cachexias uſurpari ſolent, & intermiſtis interdum etiam ſimul *ſudoriferis & diureticis*, imprimis in œdemate poſt febres intermittentes.

Externè optimè applicantur *diaphoretica* & potenter *reſolventia*, nunc ſalinis alcalibus acrioribus, nunc verò aromaticis temperatioribus, conſtantia; nam reſolvendo, & diſcutiendo curantur œdemata, rariſſimè aut nunquam ſuppurantur. Conveniunt ergo omnia *aromatica*, in ſpecie *Cataplaſmata & Fomenta ex abſinthio*, roremarino, *chamomilla*, pulegio, ſalvia, ruta, floribus ſambuci, iuniperi, radice cucumeris aſinini & ſimilibus, *in lixivio communi vel vino decocta*, quæ optimè diſcutiunt œdemata, in forma nunc fomenti mediantibus ſilicibus ferventibus excipiendi, nunc cataplaſmatis applicandi. His convenientiſſimè ſtercora animalium adduntur, ceu optima ad reſolvenda œdemata remedia; v. g.

℞. *Fol. tamariſci,*
Roriſmar.
Rutæ an. M. j.
Bulliant in *aqua* vel *vino* ad mollitiem; adde
Farin. cicer.
Furfur. frum. an. ℥ij. vel iij.
Sterc. vaccin. ℥iij. vel iv.
Axung. anat. ℥iß.
Mellis opt. ℥iv.
M. f. Cataplaſma: S.
Cataplaſma reſolvens.

Applicatur manè & veſperi œdemati & partibus œdemate tumentibus, donec detumuerint.

℞. *Herb. roriſmar.*
Bacc. iunip. an. q. v.
Ebulliant *in aquæ ſimpl. & lixiv.* q. ſ. Fiat Pediluvium, quod in pedibus œdematoſis eſt egregium.

Lixivia in dictis caſibus ſunt optima; vid. HARTMANNUS & PLATERUS. Convenit etiam *emplaſtrum de baccis lauri*, malaxatum cum *petroleo*, vel *oleo deſtillato ſuccini*, quotidie bis repetitum. Vel etiam præparetur *ſuffitus* aceti ſuper lapides candefactos.

℞. *Succini pulveriſ.* ℥viij.
Aceti vini ℔j.

Infund. lapidibus candefactis, & excipiatur fumus pedibus aut partibus œdematoſis, poſtmodum applicetur dictum emplaſtrum.

Juxta hæc, ſi acria deſiderentur, eminet aqua benedicta Chirurgorum ſeu *aqua calcis vivæ, & lixivium ex cineribus ſarmentorum vitis*; etiam hìc optima ſunt: applicatur cum ſpongia nova, ubi pars priùs fuerit illita cum adipe porcino. Meliorem ſucceſſum habet hæc aqua applicata, ſi cum eadem bulliat ſulphur commune aut baccæ lauri contuſæ; Tale lixivium eſt, quod diſcutit dicta œdemata; ſicuti & thermarum uſus commendandus.

Ubi durius ac pertinacius ſit œdema, recipiendum eſt *ſtercus caprillum*, & hoc benè ſubigendum cum *urina humana*, vel ipſius ægri: Coquuntur invicem ad craſſitiem pultis ſeu cataplaſmatis, quod calidè imponendum œdemati contumaciori. Vel *fimus equinus* miſceatur cum farina *hordei, & aceto*, & ſimili applicetur modo; promptiſſimè enim ſolet diſcutere tumorem.

Emplaſtrum hydropicum Auguſtanorum notum eſt in vulgus: item inunctio cum oleo laterino ſeu Philoſophorum, cum oleo hyperici, in ſpecie cum petroleo, aut cum oleo tartari fœtido rectificato aliquoties à cornu Cervi uſto, quod etiã per ſe illitum mirum eſt. Non inferius eſt *oleum guaiaci deſtillatum*, quod commodiſſimè etiam diſcutit œdemata.

Si hujuſmodi *œdemata* in declinatione febrium & morborum, vel acutorum vel chronicorum, dum ægri denuo ſtrenuè edunt, oriuntur, imprimis veſpertina, (nam matutino tempore ſolent ceſſare & evaneſcere,) optimè applicatur Geranium Rupertianum cum abſinthio contuſum inſtar cataplaſmatis. Ejuſdem efficaciæ, & probatæ experientiæ eſt quoque *chelidonium maius* recens contuſum, & plantis pedum impoſi-

impoſitum. Laudatur etiam pediluvium ex cinere ſarmentorum vitis cum calamintha, origano, malva & chamomilla.

In tumoribus pedum œdematoſis hecticorum ac phthiſicorum omnia ſunt fruſtranea, niſi quis ægris blandiri velit, ut aliquid agere videatur.

MEMBRUM II.

DE SCROPHULIS.

POrrò juxta œdemata ſimilis lympha viſcida & vitioſa, ſimulque ſapore non nihil adſtringente & auſtero prædita, ac acido occulto imprægnata, ſi in poris & meatibus glandularum colligatur, coaguletur, & ab acido proprio ſenſim inſpiſſetur, ac ibidem indureſcat, dat tumores glandularum, quos vocant *Strumas* ſeu *Scrophulas*, Germ. *Kropffe*, quæ frequentiùs equidem collum; utpote quod ubique glandulis obſeſſum, rariùs aliàs partes occupant, utut ſubinde meſenterium his repletum, obſervatum fuerit.

Ipſæ *Scrophulæ* & *Strumæ*, imprimis in collo, ſub duplici ſunt *differentia*: vel ſunt *mobiles* & pendulæ foras prominentes, vel *immobiles* ſeu *fixæ*, quæ aliarum partium vicinarum muſculis profundiùs intertextæ, & iiſdem firmius irradicatæ ſunt. Porrò ad tactum ſtrumæ ſunt vel *duræ*, vel *molles*, colore albicantes, viciniis partibus colore ſimiles, ſuntque vel *dolentes* vel *indolentes*, & tales ſunt ſtrumæ legitimæ: *dolentes* verò ſponte & punctionibus ſpontaneis interdum moleſtæ, aut quæ colorem ſubcœruleum vel ſublividum repræſentant, ſunt non *legitimæ ſeu nothæ*, ſed ex acidi vitioſi & corrupti abundantia ſunt cancroſæ, unde non facilè curandæ. *Legitimæ ſunt benignæ*; *illegitimæ verò malignæ*, pro cura nunquam attingendæ.

CURA.

In *Cura* ergo emolliendæ ſunt ſtrumæ & reſolvendę ſucceſſivè, per remedia potenter reſolventia & ſtrumas emollientia ac diſcutientia, viſcida *liquefacientia*, & acidum viſcidum *corrigentia*; quæ inter eſt *gummi ammoniacum* ac reliqua gummata in aceto ſoluta, inſpiſſata, emplaſtri forma loco ſtrumoſo impoſita. Loco hujus emplaſtrum Mynſichtii de Galbano crocatum, de ammoniaco, item emplaſtrum de cicuta Hildani; vel ſolitariè, vel cum gummi ammoniaco in aceto ſoluto, commodè imponuntur. Pinguedo viperarum in ſtrumis incipientibus egregia medicina eſt, earumque progreſſum & incrementum præcavet. Item fotus cum ſpongia aqua calcis vivæ ebria & hic eſt convenientiſſimus. *Cataplaſma* etiam reſolutivum Foreſti, uti & *ex foliis* & radice *cucumeris aſinini* paratum, *optimum eſt*, emollit & reſolvit glandulas ſtrumoſas, quod potentius eſt adhuc, ſi cum ſtercore caprillo fuerit ſubactum.

Hæc ſi non ſuffecerint, ad potentiora accedendum eſt, quę inter præ cæteris eminent Mercurialia, ſub viva forma addita, imprimis Mercurius vivus potenter penetrans & reſolvens ſtrumas. Hinc expertum eſt emplaſtrum de ranis Vigonis cum Mercurio, vel ex *gummi caranæ cum Mercurio & terebinthina* ſubacta, fiat emplaſtrum ad imitationem BARBETTE: Habetur ſic amalgama Mercuriale, ex quo & cum quo emplaſtra parata ſunt egregia. Vel *emplaſtro diachylon cum gummis*, v. g. ℥j. addi *poteſt Mercurii vivi* ʒj.

Vel

℞ *Ungu. Martiat.* ℥j.
Olei myrtin.
Laurin. an. ℥ß.
Mercurii viv. flor. ſulph. extinct. ʒij.
M. f. Unguentum: S.
Unguentum emolliens.

Hoc ſcrophulis ſeu Strumis imponendum, & quotidie renovandum; hoc enim promptiſſimè reſolvit & emollit.

In quibus tamen Mercurialibus ſemper inſpiciendæ ſunt fauces & gingivæ, an forſan ex eorum uſu immineat ſalivatio.

GRUELINGIUS *lib. 5. Medicinæ Practicæ P. 3. c. 19.* omnia linimenta & emplaſtra corio canino denſo illinit egregio cum uſu.

Præ cæteris excellens eſt *oleum deſtillatum* HELMONTII *in Scriptis, in Tr. Tartarus Non Eſt in Potu §. 15.* quod oleum deſtillatum etiam invenitur jam olim deſcriptum *in Epiſtolis Medicinalibus* LANGII *Epiſt. 4. lib. 3.* Hoc illitum potenter reſolvit & inſenſibiliter diſcutit Strumas & Scrophulas; quod etiam facit oleum Philoſophorum & iridis noſtratis per infuſionem paratum.

Quodſi emolliri aut reſolvi nequeant ſcrophulæ ſeu ſtrumę, uſurpanda ſunt ſucceſſivè ad quandam ſuppurationem ducentia, ad quam ſcrophulæ legitimæ interdum ſponte tendunt. Ad ſuppurationem præſtat imprimis *emplaſtrum* de meliloto cum oleo amygdalarum dulcium & pinguedine ſerpentum ſubactum, aut unguentum diachylon cum gummatibus commodè ſuppurat, & maturat ſcrophulas, vel *cataplaſma ex cucumere aſinino*: *emplaſtrum magneticum Angeli Salæ*, cum *emplaſtro diaſulphuris mixtum*, ad imitationem FABRI *in Cura Cancri Curat. 97.* Vel applicetur emplaſtrum de nicotiana *Plateri*, quod videbitis C. 1. *Obſ.* 28.

His & ſimilibus ſuppurandæ ſunt Scrophulæ. Scrophulæ dum ſuppuratę ſunt, non ſtatim aperiendę, ſed quamdiu fieri poteſt, clauſus linquendus eſt abſceſſus, propterea, ut eò major glandulæ ſtrumoſę pars per maturationem in pus abeat; Nam aperto abſceſſu tota glandula affecta per ſuppurationem eſt abſumenda. Aperto ergò abſceſſu, ut hoc fiat, imprimis ut tota ſtrumoſa glandula abſumatur, ſufficit vel ſolum *commune digeſtivum* ex terebinthina, vitello ovi & melle illitum (de quo alio loco plura;) vel quod melius eſt, permiſceatur *cum* tali digeſtivo Mercurius præcipitatus probè ablutus; ſic enim blandè & ferè abſque dolore abſumit glandulam ſtrumoſam. Abſumta in totum ſtruma, ulcus glandularum relictum *mundificandum*, & ſolito modo conſolidandum erit. Pro *mundificando* ſufficit *balſamus ſulphuris*.

Si verò glandulę ſint *pendulæ*, commodè filo ſeu ſeta equina pedetentim conſtringendæ ſunt, ut ſenſim marcidę ſponte ſeparentur: ſi verò *propriis tunicis* ſint *incluſæ*, ſubinde neceſſe eſt, ut, cùm diſcutientia & ſuppurantia ſint fruſtranea, Chirurgi manu curentur, proſpiciendo ut membrana tota tollatur; quod ſaltem fieri poteſt, ubi non magna vaſa aut nervi ad glandulas tendunt.

Hiſce externis commodè ſubjungenda ſunt interna, ut plurimum *fixa acidum* iſtud vitioſum, lympham ſcrophularum inquinans, *abſorbentia*; qualia fiunt ex ſpongiis combuſtis, earum lapidibus calcinatis, oſſe ſepiæ, pumice, cum zingibere, pipere, & ſimilibus, remedia *viperina arcanum duplicatum*, *pumex* præparatus, præmiſſa tamen interna purgatione ex helleboro nigro & Mercurio dulci. Facit quoque huc pulvis *Helmontii* contra ſtrumas, qui vid. in *cit. loc.* item pulvis Arnoldi Villanovani contra ſtrumas, qui vid. *in Pharm. Auguſt.* doſi ʒß. Vel fiat talis pulvis, in quo ferè ſunt omnia ingredientia contra ſcrophulas.

℞ *Spong. marin. comb.* ℥iij.
Oſſ. ſepiæ
Maxill. lucii piſc.
Lap. cancr. præp.
Piper. long.
Zingib. albi,
Rad. pyrethri,
Gallarum,
Teſt. ovor. calcin. an. ℥i.
M. f. Pulvis.

Quotidie decreſcente luna doſi ʒß. uſurpatur.

Magis appropriati redduntur pulveres ad ſtrumas, ſi cujuſdam p. ij. vel iij. miſcentur cum p. i. arcani duplicati Mynſichti, doſi ℈j. ad ʒß. vel ℈ij.

In potu commodè infunduntur vel decoquuntur rad. ſcrophularię, filipendulę, & harum herbę, geniſta, & ſimilia. Vincetoxicum decoctum & exhibitum ſcrophularum Antidotus vocatur in M. A. N. C. *Ann. 1. Obſ. 57.* *Lacertarum* cum aceto præparatarum *pulvis* nobilis eſt contra ſcrophulas qui etiam redigitur in Electuarium: e. g.

℞ *Lacertar. præp. & pulveriſ.* ℥j.
Mellis ℥iv.
M. f. Electuarium.

Doſis ʒij. vel ʒiij. omni manè continuando per aliquot ſeptimanas.

Huc quoque facit manus & ſudoris mortui affrictio: Conf. VVEDELIUS *Phiſiolog. Sect. 3. c. 27. p. 189.* Denique hauſtus potus ordinarius ex cranio hominis ſepulti, ad tempus continuatus ſingulariter conducit ad ſtrumas, in ſpecie colli.

MEM-

MEMBRUM III.

DE SCIRRHO.

Scirrhus vocatur *Tumor durus tactui renitens*, qui ſenſim utplurimum generatur in partibus mollioribus, & indolens eſt, & loco immobilis, & præter glandulas occupat alias partes, imprimis carnoſas, ſive *internas*, nempè viſcera, ſive *externas* quaſcunque.

CAUSÆ.

Naſcitur ex coagulatione aut ſanguinis, *aut* chyli crudioris, *aut* utriuſque ſimul: Ex *ſanguine coagulato*, quando inflammationibus male tractatis, imprimis per Repellentia dicta adſtringentia, ſupervenit; tunc enim talis tumor durus remanet ſeu ſcirrhus. Ex *chylo crudo* & viſcido, cum ſanguine hinc inde diſtributo, vel etiam cum alieno vehiculo cùm ſimiliter in talem tumorem durum coagulando coeunt: qua ratione œdemata epithematis nimis validè diſcutientibus tractata in ſcirrhum degenerare ſolent: quò pertinet etiam Tumor mammarum ex lacte coagulato, qui & ipſe interdum ſcirrheſcit, & tandem tam durum ſcirrhum quàm ſcrophulam generat. Interdum ſimul & ſanguis & talis chylus viſcidus per poros partium, in ſpecie viſcerum, tranſeundo ſucceſſivè hæret, congeritur & coacervatur, ibique coagulatur in talem ſcirrhum autore acido præternaturali, aut nimio, aut fixo, aut auſtero, aut alio ſimili modo vitiato, dictam materiam coagulante. Cauſa remota & occaſionali, præter febres chronicas, menſium aut hæmorrhoidum ſuppreſſionem, ſæpè ſunt fracturæ: (vid. VVISEMANNUS *Chirurg. lib.* 1. *cap.* 19.) Item convulſiones, (vid. HILDANUS *cap.* 3. *Obſerv.* 79. & VVISEMANNUS *l. a.*)

In his ſcirrhis probè obſervanda eſt *differentia & diſtinctio: Scirrhus vel indolens* eſt & *legitimus*, vel *dolens* & præterea nonnihil liveſcens eſt & *nothus*, qui ſubinde eſt *cancroſus*, unde ſi curatur, periculum eſt ne in cancrum degeneret.

DIAGNOSIS.

Facilè patet ſcirrhus ex duritie & indolentia, quæ ſemper ſunt in ſcirrho legitimo.

PROGNOSIS.

Scirrhus, imprimis inveteratus, difficulter curatur, cùm nec reſolvi, nec commodè ſuppurari poſſit, & cauſa ejus ſæpe maligna, & ſcirrhus facilè in cancrum degeneret: vid. HILDANUS *C.* 3. *Obſ.* 79. & *C.* 6. *Obſ.* 75.

CURA.

In *Cura* opera danda eſt, ut ſcirrhus emollitus ſucceſſivè inſenſibiliter reſolvatur & evaneſcat, idque mature; aliàs enim facilè incurabiles fiunt ſcirrhi. Curantur imprimis maturè, aut, uti dico, inſenſibiliter reſoluti, aut, quod rariùs & etiam periculoſius, ſi tandem ſuppurentur & degenerent in abſceſſum. *Acidum* ergo coagulans temperandum eſt, & *durities* facta emollienda.

Faciunt huc *Reſolventia fortiora*, diſcutientibus moderatis nec adeò acribus permiſta, ut reſolvatur tumor ſucceſſivè. Id quod faciunt imprimis remedia ex naſturtio, eryſimo, cochlearia, eruca, cicuta, mandragora, nicotiana, ſcrophularia, cucumere aſinino, ac ſimilibus, imprimis ſub forma emplaſtri ſucculenti vel cataplaſmatis applicata, donec tumor ſcirrhoſus emolleſcat. Stercus bubulum aceto incoctum & applicatum ſcirrho, tumores ſcirrhoſos quamplurimos mirificè diſſipat. Oleum lumbricorum terreſtrium, olei tartari deſtillati pauco miſtum, & hæc duo vini ſpiritu diluta & illita, optime curant ſcirrhum: Nam certum eſt, quod oleum tartari rectificatum, fœtidum licet, mirè reſolvat, & tumores duros potenter diſcutiat & emolliat, quod etiam facit oleum Philoſophorum, vel ſaponis.

Hæc juxta, Cataplaſmata ex radice bryoniæ cum ſtercore caprillo impoſita ſimiliter egregia ſunt ad diſcutiendum & emolliendum ſcirrhum; vel applicetur Cataplaſma reſolutum Foreſti, aut fiat tale Cataplaſma, quod expertus eſt feliciter THONERUS:

℞. *Farin. & furfur. hord.* an. ℥ij.
Stercor. caprill. ℥iij.
Melilot.
Chamomill. an. M. ß.

Cum *lixivio* & *ſapâ* F. Cataplaſma, addito pauco *oleo anethi*.

Præ cæteris tamen gummata ſunt, quæ potentiſſimè ſcirrhos reſolvunt, nempe bdelium, galbanum, opopanax, & hæc inter gummata ammoniacum primatum obtinet, ſi ſcilicet vel ſolum gummi ammoniacum in aceto ſolutum inducatur alutæ & applicetur ſub forma emplaſtri, optimè reſolvit ſcirrhum. Melius adhuc eſt, ſi emplaſtrum de cicuta vulgare miſceatur cum gummi ammoniaco in aceto: Nam cicuta per ſe mire laudatur ad quoſcunque ſcirrhos curandos. Hinc emplaſtrum ſpleneticum Aquapendentis, paratum ex gummi ammoniaco & ſucco cicutæ, expertum eſt remedium ad percurandos ſcirrhos. Item *emplaſtrum diachylon*, vel de meliloto, cum duabus partibus *gummi ammoniaci* mixtum, ſcirrhum emollire ſolet. Elegans etiam eſt ſequens emplaſtrum, efficax ſatis ad ſcirrhos curandos: nempe.

℞. *Succ. cicutæ expr.*
Mandrag. an. ℥iv.
Coqu. in tigillo aſſidue movendo ad extracti liquidioris conſiſtentiam: adde
Galb. cum aceto ſol.
Gum. ammon. cum aceto ſol. an. ℥iij.
Empl. de meliloto
Diachyl. ſimpl.
Terebinth. an. ℥ij.
Croci Orient. ʒiij.
Sal. ammoniac. ℥j.
Olei tartari fet. ℥iß.
Ceræ q. ſ.
M. F. Emplaſtrum applicandum ſcirrho.
D. S.
Emplaſtrum emolliens.

Hocce applicatum dolorem equidem primitus movet: ſed propterea non eſt ceſſandum, ſed tertia quaque die novum eſt reiterandum.

Aliàs etiam emplaſtrum Hildani tanquam ſingulare experimentum laudatur ab Autoribus, cujus deſcriptionem videbitis in *C.* 6. *Obſerv.* 75. Loco hujus emplaſtrum diaſulphuris Rulandi, item *emplaſtrum diachylon* cum gummis, commodè etiam applicantur.

His non ſatisfacientibus, & Mercurialia ex Mercurio vivo parata commode etiam ſcirrho legitimo imponuntur. Hinc emplaſtrum de ranis Vigonis cum duplo Mercurii applicari poteſt: Vel ſequens.

℞. *Empl. diachyl. cum gumm.* ℥ß.
Mercurii vivi ʒß ad ʒij.
M. D. S.
Ut ſuprà.

Imponatur de ſcirrho.

Vel pinguedo ſuilla cum oleo laurino & Mercurio vivo in mortario lapideo cum piſtillo ligneo ſubigatur, donec fiat unguentum. Convenit etiam ſolum lamina plumbea hydrargyro illita & impoſita, vel etiam ad ſcirrhos Cloſſæi, vel *emplaſtrum Magiſtrale*, quod habet AGRICOLA *in Chirurgia Parva p.* 689. ſufficit ad tollendum & percurandum ſcirrhum.

Quodſi his ipſis & ſimilibus, & imprimis Gummi ammoniaco, non poſſit legitimè diſcuti ac reſolvi Scirrhus, tunc neceſſitate urgente ad maturationem in pus, quantum poſſibile, deducendus eſt, temperatis tamen, ſed nonnihil acrioribus, quàm in inflammationibus fieri ſolet, non, tamen nimis oleoſis nec mucilaginoſis remediis: talia nempè imponenda ſunt, quæ alcali quidem, ſed temperato, conſtant, quæ imprimis acidum blandè reſolvunt, alterant, & ſucceſſivè materiam in pus tranſmutant: id quod ipſum tamen cautè ſimiliter admodum faciendum eſt. Nam nimis ſuppurantia periculoſa ſunt, quia ſcirrhus quicunque ſub maturatione facillimè abit in Cancrum, eumque exulceratum: quod obſervetur imprimis in ſcirrho dolente, & colore nonnihil liveſcente, qui *ſuppurantibus* tractatus abit in Cancrum; in ſcirrho enim indolente hoc non ſemper eſt metuendum. HILDANUS *cap.* 6. *Obſerv.* 75. habet unguentum in tumore ſcirrhoſo ad Cancrum inclinante, quod

etiam

etiam in ſcirrho mammæ mulieris, ubi metus ſuberat *Cancri*, optimum fuit.

Dolens ergo *Scirrus*, *puncturis occultis moleſtus* ad *tactum dolens*, *colore liveſcens*, in ſubjecto vel jam ad ſenectutem vergente, vel cui ordinarius aliàs hæmorrohidum aut menſium fluxus eſt ſuppreſſus, talis, inquam, ſcirrhus, ſi non poteſt ſenſim reſolvi, & ſucceſſivè abſumi, inſenſibiliter & citra ſuppurationem, aut intactus omninò eſt relinquendus, aut applicatione nitri in aceto diſſoluti in lapideam duritiem indurandus; nitrum enim hoc modo diſſolutum cum linteis vel ſpongiis applicatum indurat ſcirrhum, & in lapideam concretionem ferè transmutat.

Quidem tumoribus ſcirrhoſis, præmiſſis univerſalibus, cauteria potentialia applicanda commendant, vid. HILDANUS *Cent.* 3. *Obſ.* 79.) quæ tamen vitanda, prærertim quando ſcirrhi in Cancrum degenerare volunt: vid. HILDANUS *Cent.* 6. *Hiſt.* 75. Scirrhos hos dolentes, ſicuti etiam ſtrumas doloroſas, in ſubjectis modò citatis facilè in Cancro degenerare dixi.

Pergo igitur ad

MEMBRUM IV.
DE
CANCRO.

CAncer eſt tumor planè ſingularis, ac omninò ſui generis. Primò quidem vix ciceris ac ipſi aut fabæ magnitudinem adæquat, ita tamen, ut in ipſo ſubinde punctio percipiatur ab ægro, ſucceſſivè modò citiùs, modò tardiùs incrementum capit,& ſub iſto parvo initio tuberculum iſtud durum nigricans, interdum lividum, punctionibus quibuſdam moleſtus eſſe ſolet: Ubi Cancer augmentum accepit, apparet tumor durus, coloris plumbei aut lividi, dolens in principio moderatè, in augmento vehementiùs: Ubi verò eſt exulceratus jam ardor eſt acerbiſſimus, inſtar aquæ fortis corrodens & depaſcens partes vicinas molliores, cum inſigni in ulcere putrilagine ac fœtore: adeſt in incremento Cancri, aut ubi jam ad exulcerationem vergere incipit, fervidus ardor, pulſatio punctoria moleſta,& ambiunt tumorem venæ hinc inde turgidæ, & nigro ſanguine diſtentæ, tanquam pedes cancrini hic inde extenſi, donec exulceratus tandem Cancer niſi ferro aut igne deleatur, miſera morte ægros occidat.

Qui tamen per ſe rariùs inchoat, niſi forſan in mammis; cùm ſæpiùs alios tumores, in ſpecie ſcirrhos, & quæ his ſunt cognatæ, ſtrumas ſcilicet ſubſequi ſoleat, ſi malè tractentur: Nam Cancer creberrimè occupat mammas, in quibus quamplurimi oriri ſolent Cancri; poſt mammas etiam loca glanduloſa alia; ſic namque in locis glanduloſis ulcera deteriora fiunt, quæ ſubinde ad cancri malignitatem accedunt.

Poſt has glandulas occupat Cancer frequentiùs, ſi per ſe incipiat, faciei partes externas, nempè os, naſum, labia, & ſimilia. Si naſum, os, vel labia occupat, dicitur *Noli me tangere*, item *Lupus*. Pariter etiam genitalia, tam virilia quàm muliebria, ſicut ſæpiùs & ipſe uterus ex partu difficili, aut impuro coitu, cum annexis, Cancro afficiuntur.

CAUSÆ.

Occaſio hujus interdum eſt ex *cauſa externa*, nempè contuſione, contrectatione inclementiori, vel alia læſione mammæ, aut aliarum partium glanduloſarum, quâ tunc in parte læſa colligitur tale fermentum malignum, quod ſub ſeri vehiculo unà cum acido corroſivo ſenſim ſenſimque circa vaſa capillaria varices efficit, dum illic ſtagnat, ac corrodendo latiùs ſerpit, ubi tamen ſimul vaſa capillaria propter vim quaſi illatam conſtringuntur, adeoque, dum, ſic toti maſſæ ſanguineæ tranſitus præpeditur, Cancer oritur: Ubi principium ejus diu latere poteſt donec ſua ſub dierum maturitate ſupervenientibus cauſis internis, in ſpecie in ſcorbuticis quibuſdam, hypocondriacis, melancolicis, hyſtericis, lue venerea affectis, &c. menſium fluxu ſuppreſſo, aut hæmorrhoidibus deficientibus, ut ferè in ætate conſiſtente evenire ſolet, tandem ſe manifeſtet & augmentum capiat. Interdum etiam retentio viſcidioris lymphæ in ipſis glandulis, accedente acido corroſivo, cauſa antecedens hujus affectus eſt: Cum ergo varia hæc ad Cancri generationem concurrant, hinc ejus productionem ad unam ſaltem cauſam remotam vix referre poſſumus, excepto illo, qui à certis & jam dictis ſubjectis prædiſpoſitis contagio propagatur.

Cauſa proxima Cancri communiter ſtatuitur humor melancholicus aduſtus, ſeu ut alio nomine venit, atrabilis, id eſt ſi intelligibili ſenſu explicetur, acidum volatile inſigniter coroſivum, de natura quaſi (ſi per ſimile explicandum eſt) arſenicali, in quo ipſo, in ſpecie ſi exuberat, duplex venenum eſſe non ineptè aſſerit HILDANUS, nempè putrefactivum & corroſivum.

Hoc ipſum *acidum* eſt occultum in Cancro incipiente, increſcente & nondum exulcerato; manifeſtum verò eſt in Cancro exulcerato.

Latet autem iſtud acidum, quamdiu à novo acido vitioſo nullum augmentum capit, aut quamdiu per applicata externa non irritatur ſeu in efferveſcentias cogitur, aliàs enim levi irritatione efferveſcit, unde acor malignus ſic ſe explicans ulcus conſtituit cancroſum, ſeu cancrum exulceratum, qui Veteribus, HIPPOCRATI & GALENO, citra totalem partis cancroſæ extirpationem ferro & igne fuit incurabilis; Modernis autem, licet pauciſſimis, per certum quoddam alcali ſulphureum citra partis jacturam curabilis.

Cancer iſte, qui adhuc latet, ſi nondum in ulcus degenerat, dicitur *Cancer occultus*; qui verò jam prodidit ſeſe exulceratione, dicitur Cancer manifeſtus. Occultum fieri manifeſtum ſeu exulcerari ferè, patet ex ſuperveniente dolore intenſiore, pulſatione punctoria moleſtiore, ardore, & cancri inſolita intumeſcentia, donec perfectum prodeat ulcus.

PROGNOSIS.

Cancer eſt affectus graviſſimus, quo plures moriuntur, quàm reſtituuntur, vid. FRANCISCUS *de Roma Conſ.* 21. utut non abſolutè lethalis ſit, ille præprimis, qui à cauſa externa oritur, vid. WISEMANNUS *Chirurg. p.* 20. & quia non niſi generoſis remediis curari poteſt, periculoſà etiam applicatione malum fit difficiliùs.

Cancer, qui totam Maſſam ſanguineam & viſcera interna inquinat, periculoſus eſt: vid. AVICENNA *de Cura Cancri*, FORESTUS *lib.* 4. *Obſerv.* 5. & FRANCISCUS *de Roma Conſulti* 22. *In Append.* qui experientia teſtatur, una mamma cancroſa reſciſſa alteram mox cancro affici.

Cancer qui immediatè ſub cute hæret, faciliùs curatur, quàm qui profundiùs latet; unde cancer oris, vaginæ uterinæ, facilè quidem extirpatur, commodè tamen non cicatriſari poteſt.

Qui vaſis majoribus propinquiùs, aut in mamma coſtis arctiùs cohæret, difficiliùs curatur.

Cancer cum dolore atrociore & hæmorrhagiis frequentioribus grave malum eſt.

Cancer exulceratus periculoſior eſt Cancro non exulcerato.

CURA.

De modo curandi per remedia, vid. *Diſcurſ.* ALLIOT in *P.* 1. *Act. Haffn. pag.* 158.

Cancros ergo hos occultos ſeu nondum manifeſtos, adeoque ſcirrhos & ſcropulas indolentes, non attingere melius eſt monente HIPPOCRATE *lib.* 6. *Aphor.* 38. cùm per medicamenta diſcutientia, ſuppurantia & erodentia attacti faciliùs exaſperentur & alterentur, unde poſtmodum ægri citiùs intereant: aut ſi attingi debet hic ipſe Cancer occultus, palliativè ſaltem tractetur, incrementum ejus præcavendo, & exceſſivum gradum acidi temperando & quaſi edulcorando, per medicamenta imprimis Saturnina, acidum quodcunque, quale nempè eſt in aceto & ſpiritu nitri, edulcorantia, aut per vegetabilia temperata, alcali fixo & ferè inſenſibili prædita, vulgò refrigerantia dicta, nempè plantago, ſolanum, cicuta, quibus Cancri fluviatiles, ſtercus humanum, ranæ, bufones, & ſimilia animalia accedunt: *quædam* internè, *quædam* externè conveniunt; internè remedia ex Cancris, acidum nimium in corpore abſorbentia, ejuſque proventum impedientia.

Inter externa ergo, quæ applicentur in Cancro occulto palliativè conſervando, ne exulceretur, ex vegetabilibus eſt cataplaſma ex cicuta recenter impoſitum: hoc nempè potenter mitigat Cancrum. Hinc omnes ſpecies intyborum,

atque

atque Decoctum ſolani aut ſimilis, aut ſucci horum vegetabilium, item ſuccus ſcabioſæ, geranii Robertiani, herniariæ, plantaginis, & ſimilia mitigant Cancrum incipientem. Solani nempè folia teruntur in mortario plumbeo, & imponuntur locis, ubi Cancer occultus eſt, ut impediatur ejus progreſſus & ulterior exulceratio: vel ſubigitur ſuccus in mortario plumbeo. Solo ſucco onopordi contuſi quidam apud BORELLUM *Cent.* 2. *Obſ.* 51. à Cancro narium curatus fuit; ubi plantago, ſi mammarum Cancris applicatur; laudatur: Vid. *Cent.* 2. *Obſerv.* 67. ubi egregia medicamenta contra Cancrum deſcribit. Vid pariter AGRICOLA, ubi idem arcanum reperietis. Præ cæteris poma putrida applicata, aut aqua pomorum putridorum, & cum hac parata aqua calcis vivæ applicata, eſt optima; quin & Cancri fluviatiles contuſi in mortario plumbeo, & ſuccus eorundem in ſimili mortario probè agitatus, optimè applicatur partibus Cancro occulto laborantibus.

Fiunt etiam unguenta ex Cancris fluviatilibus huic uſui deſtinata. Hinc ſtercus humanum impoſitum, aut oleum & aqua ſtercoris humani deſtillata applicata, optimè conducunt ad palliandum Cancrum occultum. Ranæ etiam virides dant unguentum & oleum, quod deſcribit SENNERTUS, & valdè etiam commendatur ab aliis Autoribus pro Cancro occulto.

Saturnina imprimis dixi eſſe utilia & his cognata: hinc Saturnus calcinatus, lithargyrium, ceruſſa, ſaccharum Saturni, & ſimilia optima ſunt, unde uſurpetur *emplaſtrum de Saturno*, nempè *ex oleo roſarum*, diutiùs in mortario plumbeo cum Saturno calcinato terendo tamdiu, donec fiat Linimentum craſſum & lividium, Unde etiam unguenta, & liquida Cancro occulto applicanda, omnia ſubigenda ſunt in mortariis ſeu vaſis plumbeis; ſicut etiam unguentum ex plumbo uſto, plantaginis, ſolani ſuccis, &c. habet AMATUS LUSITANUS *l. a.* quò etiam pertinet unguentum de tutia, diapompholygos, &c. imprimis ſi his oleum & cineres ranarum admiſceantur.

Vel

℞. *Saturni uſti* ℥j.
Olei roſar. ℥iiß.
Croci ʒvj.

Miſta ducantur in *mortario plumbeo* calidè cum *piſtillo plumbeo*.

D. S.

Unguentum præſervans.

Hinc *emplaſtrum Saturninum Mynſichti*, item emplaſtrum de carne bubula ejuſdem, optimè conducunt in hoc caſu, *Oleum ranarum* ducatur diu in mortario plumbeo, addendo *cornu Cerviaſti & ſaturni calcinati* q. ſ.

Convenit etiam in Cancro occulto lamina plumbea, primò ſimplex, poſtmodum Mercurio incruſtata, cancroſo tumori arctiùs applicanda: Vid. AMATUS LUSITANUS *Cent.* 3. *Cur.* 32. & PARÆUS *lib.* 7. *c.* 32. *Amalgama Mercurii cum ſaturno*, quale amalgama & inde paratum emplaſtrum eſt optimum. TULPIUS *lib.* 1. *Obſ. cap.* 47. & *lib.* 6. *cap.* 51. etiam habet Ceratum de Saturno ad hujuſmodi Cancrum palliandum convenientiſſimum, quod ſequenti modo paratur:

℞. *Olei roſar.* ℥ij.
Ceræ alb. ʒvj.
Plumb. uſt. & lot. ℥ß.

Cera cum *oleo* liquefiat, & addito *plumbeo* agitentur per ſex horas in *mortario plumbeo*, fiat Ceratum. Cautè tamen mercandum in tumoribus cancroſis cum unguentorum applicatione: Vid. WEDELIUS *Tr. de Comp. Medicamentorum p.* 185.

Nec negligendi etiam ſunt Fonticuli, e. g. brachiis in cancro mammarum inuſti, quos commendant CLAUDINUS *in Reſponſ. Med.* 35. HILDANUS *cap.* 6. *Obſerv.* 22. & LUDOVICUS MERCATUS *Chir. lib.* 2. *cap.* 7.

Internè his ipſis ſuccurrendum eſt appropriatis: unde præmiſſis abſorbentibus, & acidum cauſticum invertentibus, v. g. antimonio diaphoretico Joviali, ſaccharo ac magiſterio Saturni, & ſimilibus, vel ſeorſim vel junctim, quotidie bis vel ter aſſumptis, imprimis uſurpanda purgantia ex helleboro nigro, quæ etiam in ſcirrhis conveniunt, cum Mercurio dulci propinanda. Item conveniunt etiam in ſpecie remedia ex fumaria, borragine, bugloſſa, portulaca, &c. quæcunque hinc Saturnina, ſaccharum Saturni, cryſtalli Saturni cum ſpiritu nitri, balſamus Saturni, &c. tinctura Antimonii tartariſata, tartarea etiam volatilia, ſpiritus tartari volatilis per fermentationem parandus, &c. quæ optimè ad præcavendum cancri progreſſum uſurpantur. Convenit etiam lac, cui cancri fluviatiles incocti, quod commendat CLAUDINUS *l. a.* & pro acido diluendo ſerum lactis, decoctum theæ à KYPERO olim laudatum, decoctum radicis chinæ, ſarſæparillæ, ligni ſaſſafras, decoctum herniariæ, de quibus vid. RIVERIUS *Pr. lib.* 15. *c.* 10. Præ cæteris pulvis millepedum præparatorum, à ℈j. ad ʒß. uſurpatus, ſingularem habet virtutem contra Cancros occultos, in ſpecie ſi mammas occupaverint: propinatur cum dimidio lapillorum cancrorum, ut acidum occulti Cancri temperent, ne exulcerationem inducat. Cum his legitima inſtituatur diæta, qua ſola etiam multi cancroſi per plures annos ſine incommodo vixerunt: Conf. AMATUS LUSITANUS *C.* 3. *Cur.* 31. Vitetur vinum, utpote acidum volatile corroſivum augens.

De Cura Cancri exulcerati *inferiùs Art.* 6. *Cap.* 3. habebimus, *ubi de ulceribus cancroſis*, quæ vix niſi arſenico cedunt. In talem *Cancrum exulceratum*, ut *ſuprà dictum* eſt, gingiuarum cancer occultus, ſcirrhi & ſcrophulæ dolentes uti etiam excreſcentiæ quædam lividæ & dolentes, v. g. polypus narium, quædam verrucæ & ſimiles, facilè degenerant, ſi ſcilicet nigreſcant, vel liveſcant, vel ſint doloroſæ, aut malè tractentur.

Signum imprimis eſt *dolor* eorum *punctorius* & lancinans, qui oritur ex eo, quod acidum iſtud volatile corroſivum morſicat obſcurè fibrillas quaſdam nerveas & vicinas partes; *vel* ob ſui exceſſum, dum non ſatis habet à quo imbibatur; *vel* in ſpecie, quia infeſtat partes ſenſiles nerveas & fibrillas facilè irritabiles; *vel* fit dolor ob occultam, quam iſtud acidum jam concipit, efferveſcentiam ad exulcerationem diſpoſitivam, cum qua ſemper ſimul ardor quaſi & æſtuatio in loco dolente concurrere ſolet; ſi tantillum ergò acidi in efferveſcentiam concitetur, etiam porrò in exulcerationem promovetur. Quicquid in his caſibus tentetur, irritando crabrones facilè in perfectum exulceratum cancrum mutabitur, idque imprimis ſi ducatur ineptè ad ſuppurationem tumor per propriè dicta maturantia aut emollientia, aut illegitimo aut inconvenienti modo adhibita. Nam ſi talia adhibeantur acriora, acidum in fermentationis exſuſcitatur motum, doloroſa oritur exulceratio, & cancer manifeſtatur. Sin hæc acriora fuerint *mucilaginoſa* nimis & oleoſa, tunc pori partis agglutinantur & incruſtantur, unde exhalatio particularum acrium ſubtilium impeditur, quæ retrogreſſa acidum coroſivum augebunt, & ita promptiùs exulcerationem inferent: Sin *humectantia*, tunc reſolvendo acidum occultum iſtud in actum deducitur, quo ſoluto ſupervenit corroſio & exulceratio, hinc dicunt, in ſcirrho dolenti fotus humidi ſunt nocivi; item fotus cum aqua ſunt rejiciendi.

Scrophulæ ergo & ſcirrhi, & ſimiles tumores dolentes, aut non ſunt attingendi, aut tentandum ut iis, quibus cancri occulti ad tempus palliantur, ſucceſſivè diſcuti ac removeri poſſint: id quod tamen, niſi appropriatis internis ſuccurramus, vix fit citra metum recidivæ, aut orientis cancri occulti in alia corporis parte.

Hæc de tumoribus ex congeſtione & ſtagnatione enatis.

Sequitur.

MEMBRUM V.

DE GUMMATIS GALLICIS.

QUod attinet alteram Tumorum ſpeciem, ex alimento partis proprio corrupto aut alterato, paulatimque coacervato oriundorum: pertinent ad hos imprimis *Gummata Gallica*, quæ ſunt tumores duri, tactui renitentes, interdum dolentes, in oſſium medio enati, & iis immediatè incumbentes, ſubinde ipſi dolorem nocturnum graviſſimum ferè intolerabilem *oſteocopon* inferentes, tandem partes molles ſubjacentes & omnia ſubjecta eroduntur & carioſa redduntur.

CAUSÆ.

Originem ducunt ex acido maligno Venereo, quod aggreditur partes nerveas, in ſpecie oſſa, in his ſe firmiùs implantat, eorum alimentum corrumpit, quod corrupti acore in pui-

inquinatur, ſucceſſivè in medio oſſium coacervatur, & porrò coagulando in iſta gummata induratur, donec acidum vicina loca erodendo ulcera peſſima excitet.

CURA.

In *mitiori* caſu proſunt *ſudorifera* ex lignis, aliaque lue Venereæ appropriata, in graviori ſalivatio Mercurialis, quibus etiam ſemper Viperina & Martialia fixa remedia ſunt intermiſcenda.

Præter interna applicanda ſunt hic gummata emollientia & reſolventia, antequam ulcera oſſium & partium mollium inferant.

Conveniunt ergo emplaſtra ex gummis fortiter penetrantibus, in ſpecie *oleo deſtillato ligni guajaci* malaxando, quod oleum imprimis *cariem* præſervat & curat, iiſdem tamen ſemper Mercurialibus concurrentibus, tanquam ſpecificis alexipharmacis. Præter hæc, Gummata talia reſolvuntur lamina plumbea impoſita, cum Mercurio vivo illita, ſi ſcilicet ſunt adhuc in principio; vel etiam imponendus eſt Mercurius vivus *fumo Saturni coagulatus*, & hinc quaſi in laminam ductus: aut etiam emplaſtrum de ranis Vigonis cum Mecurio; vel miſcendum eſt oleum terebinthinæ cum *oleo deſtillato guajaci*, & ipſis addendum eſt opii q. ſ. pro leniendis nonnihil doloribus, unà *cum Mercurio vivo*, & inſtar linimenti illinendum eſt Gummatis doloroſis. Optimè convenit in tumoribus ſanguineis opium; dolorem enim ſiſtit, & ſimul reſolvit. Vel

℞. *Empl. de hyoſcyam. Lud.*

Miſceatur cum *Mercurio pinguedine ſubacto*:

D. S.

Emplaſtrum emolliens.

Item emplaſtrum, quod Patavii in uſu eſt, cujus deſcriptionem videbitis in *Colleg. Pharmaceut. in* LUDOVICI, *Tit.* 22. *p.*

MEMBRUM VI.

DE

TUMORIBUS RECIDIVANTIBUS.

PErtinent huc *Tumores* poſt curatos abſceſſus & ulcera ſæpiùs *recidivantes*: Nempè ſæpiùs poſt abſceſſum induratum non ritè mundificatum, & nimis maturè conſolidatum, aut poſt ulcera partium, imprimis nervoſarum, alcalibus balſamicis non ritè mundificata, aliquid de fermento ulceris corruptivo, tantillo licet, remanet, aut ſi poſt ulcera occulta oſſis ſubinde caries, etiam carie non ritè ſublata conſolidata, recidivant tumores inſignes, qui pedetentim de novo ſuppurati novos abſceſſus & ulcera faciunt, de quibus inferiùs.

In his & ſimilibus caſibus alimentum partis proximum alteratur, & in materiam acrem ſubacidam mutatur, & in novum tumorem collectioni anſam præbet: Unde ſucceſſivè dolor oritur; his enim ex cauſſis tumor & inflammatio & irritatio ſupervenit, & tandem per ſuppurationem abſceſſus renovatio, idque toties (decies v. g.) quoties occulta caries in oſſe non fuerit perfectè curata.

CURA.

Cura eſt eadem, quæ ulcerum, propinando internè potiones vulnerarias: in ſpecie tamen opera danda eſt, ut ſalibus volatilibus Maſſa ſanguinea purificetur, & fermentum ſtomachale in naturali vigore conſervetur, & acidi proventus prohibeatur; *externè* vero probè mundificando ulcus vel abſceſſum de novo factum, & diutius apertum conſervando. *Mundificatur* vel communibus digeſtivis cum balſamo ſulphuris ritè præparato, vel balſamo Peruviano cum oleo nicotianæ, aut ſimili. Quodſi pertinacius fuerit malum, imprimis quando ſuſpicio eſt latentis forſan malignitatis Venereæ, præter internè dictis mundificantibus ſemper de Mercurio, aut dulci aut præcipitatum, parum addendum erit.

Oſſium caries occulta inquirenda, &, ut alio loco dicetur, appropriatis curanda.

MEMBRUM VII.

DE

CALLIS, GANGLIS, ET SARCOMATIS.

AD hos Tumores pertinent etiam *Calli Ganglia*, & *Sarcomata*, quando nempè pars quæcunque, tam carnoſa quàm nervea, imprimis tamen nervea, ex quacunque cauſa, imprimis externa, ita lædatur, ut ejus nimia extenſio, ſtaminum fibroſorum nerveorum laceratio, pororum & meatuum ex naturali figuratione confuſio & inordinatio fiat; tunc enim fibrillis partium læſis alimentum proximum partis uberiùs recipitur, diutius retinetur, & magis, quàm pars requirit, aſſimilatur. Atque his occaſionibus fiunt Tumores congeneres, ſeu ejuſdem naturæ cum partibus, quibus adhærent; v. g. circa oſſa fracta Calli, in tendinibus Nodi ſeu Ganglia, in partibus variis carnoſis Sarcomata ſeu Excreſcentiæ. Unde ganglia admodum familiaria ſunt Religioſis Romanenſibus, quibus oriuntur à frequenti genuum proſtratione in tabulas lapideas, imprimis hyberno tempore, qua ſenſim circa genua partes membranoſæ & tendinoſæ unà cum carnoſis concutiuntur, ſimili modo ac pueri veſicas bubulas aut ſuilla concutiendo ampliores faciunt, adeòque ſucceſſu temporis uberiori alimenti proximi receptione & aſſimilatione majus incrementum capiunt.

CURA.

Curantur facilè vel emolliendo & reſolvendo eadem inſenſibiliter: id quod locum habet in *Callo* nimis excreſcente in oſſe fracto, cujus curationem videbitis in SCHENCKII & HILDANI *Obſ.* Idem locum habet in *Gangliis* & Nodis, ut nempè emolliantur & inſenſibiliter reſolvantur: Vel curantur Tumores aperiendo & radicitus exſcindendo; idquod imprimis in Sarcomatis ſeu Excreſcentiis carnoſis faciendum. Vel *Ganglia* & *Nodi reſolvuntur* per folium ſempervivi majoris detracta pellicula interna arctè ligatum, & quotidie, manè & veſperi, renovando. Item Nodos & Ganglia in principio diſcutit vel reſolvit lamina plumbea, vel ſola, vel cum *Mercurio vivo illita*, & ſuperimpoſita; aut loco Mercurii lamina plumbea oleo deſtillato juniperino illita imponenda; ſic enim aliquandiu geſtata facilè etiam diſparet; hujus loco etiam oleum tartari fœtidum, item ſaponis Veneti, expertum deprædicatur remedium. conveniens etiam eſt, ſi applicetur gummi ammoniacum in aceto ſolutum, ac poſtmodum emplaſtrum figens, Germ. *ein Heſſip flaſter*, ſuper imponitur. Vel

℞. *Empl. diaphoret. Mynſ.*

De ammon. For. an. ℥j.

Olei tartari fœtid. ʒj.

M. D. S.

Emplaſtrum emolliens.

Vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *obſ.* 326. & *Ann.* 6. & 7. *obſer.* 201. Curantur denique etiam Ganglia, ſi illinantur cum ſpiritu vini temperato cum ſucco rutæ; hæc enim applicata ſepius, optimè diſcutiunt & reſolvunt Ganglia: Vid. BORELLUS *Cent.* 1. *obſerv.* 15. Interdum ſolum gummi ammoniacum in forma emplaſtri impoſitum ſatisfacit. Pertinaci malo convenit *Emplaſtrum de ranis Vigonis cum Mercurio*. Vel *lamina plumbea*, infuſa *ſpiritu vini* & *aceto deſtillato*, & adſperſo *euphorbio* applicata Gangliis, ſucceſſivè illa evaneſcere cogit.

Sarcomata verò abſcindenda & exſiccanda ſunt, in caſu, quando nempè non adhærent nervis, vel quando ſarcomata non conſpirant cum vaſis inſignioribus arterioſis & nervoſis, & in talem excreverunt magnitudinem, ut manibus commodè ea ad radices uſque prehendi & exſcindi poſſint. Sectio autem decuſſatim facienda, cutiſque inciſa crucis forma à cyſtide avellenda, cyſtiſque ad radicem ſarcomatis liganda ac ſtringenda, trajecta priùs acu ſub ejus radice; hac probè conſtricta ac ligata ſarcoma cultro vel novacula ſub filo abſcindatur. Sedata hæmorrhagia heterogenea ſubſtantia membranoſa vel fibroſa cryſtallis lunaribus fricetur, vel pauxillo butyri antimonii attingatur, & blande exedatur, ut radix emoriatur, ne novus denuò tumor excreſcat: poſtmodum radicaliter eſt tollenda per ſuppurantia, aliàs enim revertitur. Suppurationi ſufficit unguentum Ægyptiacum, vel ſuppurantia communia: poſtmodum per empla-

emplaſtrum quoddam glutinans, vel alia conſolidantia vulneraria adſtringentibus miſta, pars læſa conſolidetur. Sic in M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſerv.* 255. *p.* 379. verruca linguę & excreſcentia ex loco dentis evulſi, per chordam reſecta & curata refertur.

MEMBRUM VIII.
DE EXCRESCENTIIS.

Simili ratione ferè generantur & alii Tumores ſuis propriis folliculis incluſi, qui omnis ex eo, quod foras adnaſci ſoleant, *Excreſcentiæ* vocantur, & in membranis propriis peculiarem & ſingularem humorem retinent. Germanis dicuntur *die GeWachſe*, pro ejus humoris varietate diſtincta & varia ac diſtincta hi Tumores acquirunt nomina, ita ut nunc *Melicerides*, nunc *Atheromata*, nunc *Steatomata* appellari ſoleant.

Meliceris equidem dicitur, quando materia contenta eſt ſimilis quodam modo melli vel piſis coctis: *Atheroma* dicitur, ſi materia contenta eſt inſtar pultis, *Steatoma*, verò dicitur, quando materia contenta eſt inſtar ſevi, vel adipis, vel ſaponis.

Reperiuntur etiam alia contenta varia, dum interdum ſub forma farinæ, contineri ſoleant, interdum etiam una lapides in iiſdem continentur, interdum filamenta oblonga ex iiſdem extrahuntur, & quæ ſunt hujuſmodi contenta alia varia, quæ omnia propria tunica ſeparatim ab ambiente cute ſunt incluſa, & ita retenta. Oriuntur hæ excreſcentiæ ex nutrimento partis cujuſdam nerveæ, in ſpecie membranæ aut tendinis, ut plurimum membranæ copioſiori retento, ſed nonnihil alterato, & hinc in aliam ſubſtantiam, quàm præciſè eſt pars alenda, transmutato.

CAUSÆ.

Cauſa autem, quod uberiùs colligatur tale nutrimentum & alteretur, eſt, quod membranæ & partes membranoſæ aut à cauſa violenta diſtendantur, & dilatentur & dilacerentur, quod utplurimum fit, vel quando à cauſa *interna*, levi tamen, nonnihil eroduntur. Unde fibris, quarum textura membranæ conſtituuntur, à ſe invicem ſeparatis, & poris dilatatis & ampliatis, alimentum earum proximum diſtributum uberiùs recipitur, retinetur, & ita ſenſim extrorſum verſus protuberans, tumor generatur: nam introrſum non patet ſpatium, ut eò vergere poſſit. Utplurimum dixi, præcedere cauſam externam: hinc enim eſt, quod Moniales & Monachi ex crebrioribus genuflexibus, adeoque dilatatione membranarum iſtius loci, ſæpius patiantur tales tumores, in ſpecie Melicerides, in genubus: Sic enim ex equitatione violenta & concuſſione, ingens Steatoma cuidam militi ſucceſſivè in perinæo fuit enatum, de quo ſcripſit *Elsholz* in quadam Epiſtola. Obſervetur hoc, quod, ſi non ſemper, tamen utplurimum, tales tumores a cauſa externa violenta occaſionaliter oriantur.

Quod verò attinet *folliculum* proprium, videtur fieri ita: nempè fibrillæ illæ membranarum eroſæ aut laceratæ, aut à ſe invicem ſeparatæ, cùm ſponte non ampliùs redeant in naturalem ſitum & unionem, à nutrimento collecto & coacervato diſtendente ſucceſſivè & ipſæ longiùs prætenduntur, & hic inde aliàs emittentes fibrillas, tandem ſe uniunt, & mutuò concurrunt in perfectam talem membranam, talem tumoris materiam ex parvo initio propullulantem comprehendentem, eſtq; ipſa membrana, aliarum membranarum inſtar, & cum incrementum tumoris & ipſa accreſcit ſenſimque augetur. Quoniam verò ſuccus alimentitius per membranas læſas ſucceſſivè transfudans, non naturali ritu & ſitu diſponitur & ordinatur, ſed ſaltim conglomeratus coacervatur ſimpliciter, ob id nudam materiam, aut ſevi aut pultis aut mellis, repræſentat, prout ſimul ſub iſta transſudatione & collectione plus minus alteratur.

Obſervatum etiam fuit, quod hi tumores, propriis folliculis incluſi, ſubinde lunæ phaſes imitentur, quod videtur commune quibuſdam tumoribus in partibus nerveis radicatis: item quod hi tumores ſæpè & frequentiùs circa caput, collum, nucham & ſimilia reperiantur, rariùs in aliis locis, etiam carneis, ſarcomata protuberent.

DIAGNOSIS.

Facile patet, an ſint propriò folliculo incluſi? qualis autem materia contineatur? vix poteſt cognoſci; hoc parum refert.

PROGNOSIS.

Tumores tales cyſtici per ſe præter moleſtiam ferè nihil habent periculi: attamen quia interdum enormem excreſcentiam, interdum deformitatem important, curandi ſunt.

CURA.

In *Cura* ergo obſervandum eſt, ut materia contenta, tumorem conſtituens, omnimodè tollatur, ſive inſenſibiliter reſolvatur, & diſcutiatur, quod fit rariùs, & ſaltem in his tumoribus incipientibus, aut minus inveteratis, quorum cyſtis ſeu membrana nondum tam firmiter coaluit, aut nondum adeò tenax fuit reddita; ſive ſenſibiliter evacuetur, dum alteratur & quodammodo in materiam puri ſimilem transmutatur, & hinc aperto cum laceola tumore exauriatur; quod fieri poteſt tantummodo in Meliceride: nam alii tumores alterationem quamcunque reſpuunt. Interdum ſpontè aperiuntur tumores, & materiam contentam largiter effundunt: interdum inſtituta ſectione integra membrana cyſtim conſtituens penitus extirpanda eſt, qui modus eſt optimus. Verùm ſi tumor eſt confirmatus, & ejus membranæ firmiter coaluerint, ſine ſectione Chirurgica vix tolli ſolet: unde obſervandum in omnibus curandi modis, ut dicta cyſtis radicitus tollatur, quod fit vel cultro ſucceſſivè ſeparando, vel inunctione butyri antimonii, aut frictione cum cauterio lunari, vel ſimilibus unguentis erodentibus, ne tantillum ejus ſuperſit; aliàs namque à paucis ejus fibrillis relictis novi tumoris regeneratio ſupervenit: Vid. M.A.N.C. *Ann.* 2. *Obſerv.* 93. *p.* 167. & *Ann.* 3. & 5 *App. pag.* 72.

Reſolvunt hos Tumores balſamus Peruvianus, balſamus ſulphuris, vel gummi ammoniacum, item lamina Saturnina Mercurio illita ſuperimpoſita, item emplaſtrum oxycroceum applicatum, item emplaſtrum de ranis Vigonis cum Mercurio.

Vel

℞ *Picis naval.* ℥ij
Gum ammoniac.
Sulphuris an. ℥ß.
M. f. Emplaſtrum.
D. S.
Emplaſtrum reſolvens.

Potens ſatis eſt hoc emplaſtrum ad reſolvendos & diſcutiendos hos tumores non inveteratos.

Facit huc etiam *emplaſtrum diaſinapios*, deſcriptum à SCULTETO *in Tab. ultima*, quo ipſo curavit Melicerides, uti patet ex *Obſerv.* 66.

Quodſi reſolvi nequeat Tumor & ſuppurari poſſit, ſuppurandus venit per ſuppurantia paulò fortiora & acriora impoſita; id quod tamen rarò fit. Pro hoc ſcopo BARBETTE *in Chirurg.* parat *emplaſtrum* utile ex *gummi ammoniaco*, *pyrethro*, & oleo ſuccini, quod impoſitum tumorem maturare & ad ſuppurationem deducere, ſolet ſequenti modo:

℞ *Gum. ammon.*
Sagap. an. ℥ß.
Rad. pyrethr.
Euphorb. an. ℨß.
Sulphuris ℨiij.
Olei ſuccin. ℨj.
M. f. Emplaſtrum:
D. S.
Emplaſtrum emolliens.

Tumor ſuppuratus aperiendus eſt vel medicamentis, vel ſectione Chirurgica; & hinc evacuata materia membrana eam continens ſeu folliculus cathereticis ſeu exedentibus eſt abſumenda. Id quod faciendum eſt, quando talis tumor ſpontè rumpitur: tunc enim & materia tumoris & membrana continens blandis corroſivis eſt tollenda; quia aliàs aut recidivam parit, aut relicto tantillo membranæ in fiſtulam abit, aut ulcus diuturnum ac fœtidum conſtituit. Abſumunt ma-

materiam & folliculum *unguentum Ægyptiacum*, vel unguenta cum Mercurio præcipitato edulcorato applicata; aut

> ℞. *Unguent. Ægypt.* ℥ß.
> *Terræ vitrioli opt. edulc.* ʒi.
> *Salis* ℈i.
>
> M. f. Unguentum, applicandum pro exedendo folliculo.

D. S.

Unguentum exedens.

Optimus tamen curandi hos Tumores modus eſt per exſciſſionem ſive abſciſſionem: in ſpecie ſi inveteratus & contumacior fuerit.

Fit ſectio cutis per crucem, quæ ita facienda eſt, ne lædatur folliculus, hinc cutis ſeparanda à folliculo, (quod facilè fit) & ipſe folliculus ac cum eodem tumor iuxta radicem (quæ ſemper eſt parva & anguſta) abſcindendus, & ſi quæ ſuperveniat hæmorrhagia, applicatis debitis ſiſtenda: hinc exempto folliculo factum ulcus mundificantibus, ut moris eſt, curandum, ſic abſceſſu mundificato caro ſuccreſcens tumorem denuò replet.

MEMBRUM IX.

DE TESTUDINE, TALPA ſeu LUPIA.

TAlis Tumor exſcreſcit ſubinde in pericranio, qui ob denſam capitis cutim, firmiter cranio circumtenſam, non tàm extrorſum prominet, quàm quod latiùs expandatur, & ob id *Teſtudo*, item *Talpa*, ſeu *Lupia*, vocari ſolet. in hac Talpa, ſi materia proprio folliculo contenta (ſimilis eſſe ſolet materiæ in modo dictis exſcreſcentiis contentę) diutiùs retenta fuerit acrior, tunc ipſum cranium carioſum reddere incipit.

CURA.

Talis Talpa ſeu Tumor ſi fuerit immediatè ſuper ſuturas cerebri, ita ut ex fibris membranæ cerebri duræ per ſuturas tranſmiſſis oriri videatur, ferè relinquendus eſt, propter periculum inflammationis duræ meningis, aut alios affectus capitis lethales: ſin verò alio in loco fit, aut inſenſibiliter reſolvenda eſt materia, aut cataplaſmate emolliente aliqualiter ſuppuranda, aut ipſe tumor lanceola aperiendus more conſueto, & membrana tollenda, facta capitis caries probè radenda, hinc pulvis contra cariem oſſium ex rad. Ireos Flor. cum pauco euphorbio cranio affecto inſpergendus, & cutis aperta cum emplaſtro diachylon ſimplici vel cum gummatibus denuò conſolidanda, ut fit in aliis hujuſmodi excreſcentiis.

MEMBRUM X.

DE VERRUCIS, CLAVIS ET CORNUBUS.

QUod ſi fibrillæ nerveæ, quæ copioſiùs extremitatibus vaſorum capillarium intertextæ, cutis rete conſtituunt, nunc ſolitariè, nunc cum fibris ſubiacentibus aut laceratæ, aut nonnihil eroſæ, nutrimentum ſuum foras emittant, hoc ſucceſſivè coagulatur in *Verrucas*: quæ ſi ex attritione, hinc laceratione fibrillarum ex calceis fiant in digitis pedum, vocant *Clavi*, qui Clavi interdum profundiùs radicati ſunt & ex ipſis tendinibus, articulos digitorum pedum moventibus, attritis, inſtar gangliorum oriri ſolent. Verrucæ verò pro ratione radicum, quibus inhærent, *nunc ſunt* planæ ſeu *ſeſſiles nunc* ſunt *penſiles* & ex anguſto collo capite ampliore prominentes; quæ priores in ſpecie vocantur *Myrmeciæ*; hæ verò Verrucæ penſiles dicuntur *Acrochordones*; ſicuti tales Verrucæ, ſi ulterius proveniant, & latiùs ſe expandant, & ſingularem habeant duritiem, in hominibus *Cornua* appellantur, quæ ſæpiſſimè pro fundamento habent os, à cuius alimento, ſimul in Verrucam tranſudante, ſtructuram peculiarem ſingularemque duritiem obtinere videntur.

CURA.

Obſervandum autem eſt in *Cura* harum Verrucarum, *an* ſimpliciter ex fibris nerveis cutis originem ducant? *an* verò ſimul in ſubiectis tendinibus ſint radicatæ; Si *prius*, nihil habent periculi, & facilè curantur: ſi poſterius, vix radicitus extirpari poſſunt, citra ingentia ſupervenientia pericula, dolorem, inflammationem, convulſionem, & cancrum aut gangrænam. Id quod imprimis obſervandum eſt in Verrucis faciei, & Clavis pedum profundiùs radicatis: qui poſteriores ſuperficialiter equidem poſſunt tolli, ſed ex ipſo tendine vix poſſunt extirpari, quia gangrænæ metus interdum ſupervenit.

Verrucæ autem hæ, conſideratis his circumſtantiis *curantur eas abſumentibus*, iiſque variis, In genere Verrucas delet ſuccus chelidonii majoris recens ſæpius illitus, qui ſucceſſivè abſumit verrucam, donec in totum diſpareat & evaneſcat; quod probatum eſt imprimis, ſi priùs nonnihil incidantur verrucæ duriores, ut leviter ſanguinem fundant. Item eſt planta, quæ vocatur Cieporum, verrucis ſimilis propter figuram, quæ contuſa verrucis impoſita eas evaneſcere facit. Lac eſulæ verrucis illitum eaſdem exedit: ſi denſior & tenacior ſit, leniter vulneranda eſt, ut meliùs pateat introitus lacti eſulæ. Succus lacteus dentis leonis etiam applicatus conveniens eſt admodum. Folia ſempervivi detracta pellicula tenui interna applicata, ſæpiuſque repetita, ſucceſſivè verrucas tollunt. Cineres bryoniæ, cum ſucco ejuſdem miſti, verrucas in quacunque corporis parte certiſſimo experimento tollunt HOPPERI, *Medici Oxonienſis*. Vid. VELSCHII *Miſt. Cent*: 2. *Obſ*. 94. Succum pomorum Borſdorſſianorum, & alia ceu nota, taceo. Aqua, quę ſupernatat truncis quercus ex pluviis, collecta, probatum eſt remedium, ſi illinatur ad delendas verrucas. Aqua, in qua ſolutum eſt ſal ammoniacum, ſi aliquoties ea tangantur verrucæ, certiſſimum eſt experimentum BORELLI *C*. 2. *obſ*. 46. Convenit etiam egregiè unguentum plus minus ex *melle cum* tantillo ſpiritus ſulphuris aut olei vitrioli, quod applicatum verrucis, eaſdem pedetentim erodendo ſolet mortificare. Experimentum eſt TIMÆI. *Limaces* ſunt egregii, qui abſtergendi ſunt ſale communi, ſic produnt ſalivalem humorem, quo illitæ verrucæ crebriùs, inſenſibiliter evaneſcunt; quod etiam harum pinguedo præſtat. Item fiat unguentum ex unguenti albi camphorati ʒii. & olei tartari per deliquium ʒi. aut loco hujus ſal. tartari ʒß. ſi enim hoc linimento ſeu unguento illinantur verrucæ crebriùs, inſenſibiliter evaneſcunt & diſparent. Emplaſtrum oxycroceum, cui parum arſenici albi fuit admiſtum, abſumit etiam & exedit verrucas, quod etiam facit emplaſtrum ex cera cum tantillo Mercurii dulcis. Omnium optimè cauterio actuali eradicari ſolent; vel quibus ferrum ignitum non placet, aut aliæ circumſtantiæ prohibeant, attingantur butyro antimonii vel aqua forti, partes vicinas muniendo ſimul emplaſtro aliquo defenſivo. Verrucæ autem ſi ſint penſiles, facilè tolluntur conſtrictione cum ſeta equina aut filo ſerico, qui inde marceſcunt, intercepto illorum nutrimento.

Prę cęteris tamen iſtæ *Verrucæ*, merentur conſiderationem, quæ in *locis pudendorum ex congreſſu Venereo* ſunt natę, ad quas Itali utuntur *aqua forti*: ſed melius eſt *Mercurius ſublimatus ſolutus in aqua plantaginis cum alumine*; v. g.

> ℞. *Aquæ plantag. vel aquæ roſar.* ℔ß.
> *Mercurii ſublimati* ℈iv.
> *Alum.* ʒß.

Diſſolvantur invicem, & cum penna huic liquori intincta dictæ verrucæ attingantur; ſic emarcitæ pedetentim decidunt.

Vel ſi racemoticè ſint conſitæ ad modum thymi & condylomatum in pudendis, curantur ſequenti mixtura: ſcilicet recipiatur *aqua calcis vivæ*, miſceatur cum *Mercurio ſublimato*. Hac mixtura in forma fluida, vel linteaminibus huic intinctis, ſolent exſiccari & curari.

Quoad *Cornua*: Curantur cornua abſciſſione radicali, niſi immediatè ex ſuturis cranii emergant, tunc enim abſcindi equidem poſſunt, ita tamen, ut radix maneat, ex qua radice denuo cornu novum creſcit, ferè ſingulis mēſibus aut ſingulo bimeſtri ſpatio denuò abſcindendum, quale cornu vidi Pariſiis.

Clavos pedum quod attinet: Interdum poſt ſola pediluvia radicitus tolluntur; ſi prominentiores extiterint, ita

ut

ut ipſis unguibus evellantur: Si verò latiores & in ipſis tendinibus radicati fuerint, pediluvia non ſufficiunt. Potiùs his, præmiſſis cutis carnea detrahenda, aut cultello reſecanda, & poſtmodum reſina abiegna aut picea, item cera viridis, pauxillo olei Philoſophorum ſaponis vel ceræ malaxata, Clavo imponenda, emolliendi, & exedendi fine. Præ cæteris expertum eſt *emplaſtrum Mynſichtii de galbano* crocatum cum ſale ammoniaco, quod ceu expertiſſimum ad clavos pedum prædicant TIMÆUS, & SENNERTUS; ſic etiam pars emollita ſemper poteſt abſcindi; nam ſolum galbanum aut gummi ammoniacum in aceto diſſolutum & inſpiſſatum, linteo extenſum & impoſitum, optimè curat verrucas pedum ſeu clavos, quod pariter cum guttula una vel altera prædictorum oleorum malaxari poteſt; ſicuti & ipſum oleum ipſo clavo, per cultellum leviter vulnerato, inſtillari poterit. Succus item tithymali pluma illitus eoſdem delet, & *emplaſtrum de ranis Vigonis cum Mercurio* admodum emollit Clavos pedum & verrucas; loco cuius emplaſtrum de cicuta cum Mercurio dulci permiſtum eſt illinendum, quod etiam verrucas pedum tollit. Item recipiatur caro bubula recens, Germ. *robe Rind. Fleiſch*, & ejus fruſtulum tantum, quanta eſt magnitudo Clavorum, inſtar emplaſtri iis alligetur, & ſæpius renovetur: ſic enim citò omninò & quaſi ſpontè dilabi clavi dicuntur. Laudatur quoque allium recens cum ſapone raſo contuſum, ac inſtar cataplaſmatis impoſitum. PLATERUS à pediluvio & craſſioris cutis remotione ſenecionem affrictum impoſuit cum ſucceſſu; vid. VELSCHIUS *Miſcell. Cent.* 2. *Obſer.* 61.

Sunt etiam, qui corroſioni cauterium lunare, aquam fortem, butyrum antimonii, ſpiritum ſulphuris, &c. commendant ceu probatiſſima; quod verum eſt, in ſpecie ſi cum melle in unguenti formam redigantur, & poſt detractam cuticulam duriorem applicentur, aut ſolo cauterio lunari ſalvia madido, clavi fricentur; unde eſchara ſubſequitur, abſque omni dolore poſteà decidens. Ut verò hæc eſchara eò citiùs maturetur, imponatur emplaſtrum diachylon cum gummis; vulnus autem poſt eſcharam delapſam modo aliarum læſionum ſimplicium conſolidetur. In horum tamen cauteriorum applicatione hæ conditiones ſunt obſervandæ: ut circa clavum imponatur emplaſtrum quodcunque fortiùs adhærens, quod præmuniat partes vicinas, ne linimentum eaſdem corrodere poſſit, in medio ſit perforatum, ut emineat Verruca ſeu clavus. Hinc ſi radices habeat Clavus in tendine, ſeu ex tendine oriatur, cavendum eſt, ne corroſio ad tendinem uſque perveniat, ne dolorem, inflammationem, ulcus & ſimilia excitemus.

A ſectione quoque aut eradicatione per cultrum abſtinendum eſt, ſi infixi circa articulos, profundioreſque radices egerint; facilè enim unà cum Clavis vicina vaſa, tendines ac ligamenta, ſimul læderentur.

MEMBRUM XI.
DE
FUNGO.

Fit ſubinde, ut circa articulos, ex dilatatis, aut laceratis membranis & tendinibus ibidem expanſis, aut ſimilibus partibus nervoſis, ex caſu vel contuſione vel violenta luxatione in ſaltu, &c. læſis, excreſcat tumor mollis, ſucceſſivè incrementum capiens, qui ſi aperta cute amplius ſpatium nanciſcatur, ſubitò incrementum capit enorme, & inſtar fungorum velociter excreſcit in ſubſtantiam carnoſam, mollem, pallidam & indolentem, quæ ob id *Fungus articuli*, Germ. *ein Glied Schwamm*, appellatur. Rariſſimum eſt, quod præter articulos etiam alia loca infeſtare ſoleat; ſemper tamen membranis aut tendinibus, ſimilibuſque partibus adhærere & affigi obſervatur, unde etiam membranæ cerebri poſt vulnerationem capitis læſæ, ubi non benè præſervantur ab aere ambiente, in tales fungos, qui tamen quaſdam proprietates adhuc ſpeciales habent, erumpere vel adnaſci ſolent. Hiſtorias aliquot notatu digniſſimas refert SENNERTUS *lib.* 5. *Prax. de morbis externis in Chir. P.* 1. *cap.* 39 item HILDANUS *Centur.* 2. *Obſ.* 19. & *Cent.* 3. *Obſ.* 1. *Cent.* 5. *Obſ.* 62. Vid. quoque M.A.N.C. *Ann.* 9. *Obſ.* 63. ſunt enim rariores.

CAUSÆ.

Cauſæ autem horum Fungorum eſt humor nutritivus retentus & collectus, cui cum ſe iungat ſynovia ſeu axungia illa glutinoſa, quæ naturaliter oblinit articulos pro facilitando motu, exinde ſubſtantia mollis, rara, ac inſigniter luxurians, generatur: interdum tamen corruptionem quandam, & hinc occultam aceſcentiam concipit materia, ex qua fungus generatur: unde facillimè, ſi male tractetur, Fungus, malignitatem cancroſam acquirit.

CURA.

Cura eſt difficilis, ſæpiſſimè nulla, niſi pars affecta extirpetur & radicitus tollatur, quandoquidem ſucceſſivè ad tabem perducatur corpus ægri, omni nutrimento in fungo deperdito; eòque difficilior eſt Cura, quò magis in profundo originem trahant Fungi. Quod igitur circa genua aut cubitum fungus ſeſe prodat, neque emollientia neque ſectio per cultrum locum habet, cum mox ab aere ambiente labia in cancrum exitioſum degenerare, eademque ſymptomata, quæ in Cancro nondum exulcerato: ſequi ſoleant. Nam auferendus eſt totus fungus ex toto, ſi ſcilicet radix ejus ſit manifeſta, ac ſi commodè fieri poteſt: quod ſi non fiat, exedentibus & abſumentibus blandis erit tollendus, aut nimium ſaltem incrementum impediendum; quæ ipſa tamen exedentia cum ſæpius ſint periculoſa, & iſtis fungus malignus ſæpius in cancrum exacerbetur, ob id omiſſis omnibus linimentis nervinis ac unctuoſis emollientibus, malum contumacius reddentibus, valida exſiccantia, & acidum occultum temperantia & mitigatia fungo ſunt inſpergenda & applicanda, v. g. ex radice ariſtolochiæ rotundæ veræ, Ireos Florent., ari, foliis ſabinæ, roriſmarini, tutia, *myrrha*, thure, *lapide calaminari*, terra vitrioli dulci, lapillis cancrorum calcinatis; cineribus cancrorum fluviatilium, *ſaccharo Saturni, vitriolo, calce viva*, & ſimilibus.

Fungus mox in principio ſupprimendus eſt: Ergo mox adſpergatur cornu Cervi uſtum præparatum, myrrha, pompholyx & ſimilia. MARCHETTE *in Obſerv. Medico-Chirurg.* 6. utitur pulvere ex ſpica & ſchœnantho: Vid. M.A.N.C. *Ann.* 9 & 10. *obſerv.* 124. Si nec hæc ſufficerint, maturè uſurpetur *Mercurius præcipitatus*: ſi & hic non ſufficerint, lethale eſt malum. Videatur HILDANUS *in Centur.* 1. *Obſerv.* & SCULTETUS *obſerv. Chirurg. Obſerv.* 17.

Quod ſi verò vel ferro vel arcta ligatura abſcindi poſſit Fungus, poſt abſciſſionem ſimiles pulveres inſperſi locum adſtringendo claudunt, & recidivam prohibent.

In vulneribus & ulceribus exorientes omnium optimè per pulverem prædictorum inſperſionem tolluntur, imponendo ſimul emplaſtrum dia ſulphuris Rulandi: Vitanda tamen acria & corrodentia, ne convulſiones accreſcantur, aut ulcus in cancrum degeneret.

ARTICULUS IV.
DE
TUMORIBUS VASORUM SANGUIFLUORUM.

MEMBRUM I.
DE
ANEURISMATE.

Sequuntur ſingulares quidam & quaſi anomali Tumores qui ſanguiflua vaſa interdum occupant, & *Aneuriſmatis*, & *Varicis* nomine vulgò noti ſunt, Illud, *Aneuriſma* nempè, eſt, dum arteria eſt tumefacta, aut ſaltim tumor eſt ex & circa arteriam natus. Hoc verò, nempè varix, eſt, dum vena turgida & tumefecta cernitur & contrectatur.

Aneuriſma eſt collectio ſanguinis arterioſi, fit dum arteria aut exeſa, aut laxata nimis, aut rupta ex quacunque violentia, aut vulnerata ex inepta eius, loco venæ ſectione, aut in arteriæ per venam pertuſam vulneratione, dum, inquam, his modis læſa arteria ſanguinem ſpirituoſum, quem vehit, in loco læſionis colligit, & hinc ex iſta ſangui-

nis

nis collectione in talem tumorem ſucceſſivè tollitur,

Exeſam dixi arteriam interdum, dum nempè ab interna ſucceſſivè oritur causâ; hinc enim interiore arteriæ tunica exeſa aut eroſâ, externa ambiens ſucceſſivè dilatatur & ampliatur, etiam ulterius interdum exeditur, ſimulque vicina loca hinc affliguntur; quale exemplum videatur in *Praxi* BARBETTE. Frequentia etiam ſunt Aneuriſmata à vehementi cordis palpitatione; ita ut ramus arteriæ deſcendentis intumeſcat. Sed hæc ad Chirurgum non pertinent.

Laxata ſæpiùs reperitur arteria aut rupta ex nimio conatu in artuum violenta commotione, vociferatione, in partu, in firma ſpiritus retentione. Ex his enim cauſis Aneuriſmata in collo ſunt frequentia; nam frequentiſſimè collum occupant Aneuriſmata: hinc etiam interdum brachiis & cruribus, rarius licet, obſervata fuerunt.

Frequentiſſimè fiunt ex venę ſectione inepta. Exempla talia ſunt frequentia in regionibus, ubi crebriùs celebrantur venæ ſectiones.

DIAGNOSIS.

Affectus hic facilè cognoſcitur ex impetuoſa floridi ſanguinis ejaculatione, qui pro ratione rythmorum in pulſu ſubſultim magis floridus ac dilutior prodit, unde mox tumor cum dolore ſucceſſivè aſſurgit, colore partibus vicinis ſimilis interdum ubi immediate ſub cute eſt, ut à venę ſectione, nonnihil rubicundior pulſatilis eſt, & tactui recedens: dum, niſi nimis inveteratum ſit Aneuriſma, digito compreſſus tumor ſucceſſivè ſubſidet, & omnino intromeat; digitis verò remotis denuo redit: augetur ſucceſſivè ad magnitudinem interdum ovi anſerini. Sanguis in eo eſt utplurimum corruptus, nonnihil tamen ſpiſſior & paulo obſcurior reliquo ſanguine, atque hæc magis locum habent in Aneuriſmate non adeo ingenti aut inveterato; & quò magis inveteratum eſt Aneuriſma, eò magis talis conſpicitur contentus ſanguis, uti etiam in tali inveterato Aneuriſmate minùs pulſans minuſque tactui cedens tumor; & etiam *ſanguis ſemigrumoſus* eſſe ſolet, unde non tam ſubitò in arterias poteſt propelli.

In partibus externis facilè patent, in partibus verò internis ſubinde imperſcrutabilia ſunt, & rupto aneuriſmate ad mortem perducitur æger. HORSTIUS *in obſ. Anatomicis* dicit, quod interdum *Aneuriſmata* oriantur *in partibus internis* lethalia in iis, qui morbo Gallico curari volunt.

PROGNOSIS.

Tumor hic Aneuriſmaticus externus nihil periculi habet, niſi quod interdum ab imperitis Chirurgis habeatur pro abſceſſu ſuppurato; unde ſi aperiatur tunc temporis tumor, ſubitò ſub manibus ægri cum ſanguine animam emittunt.

Rarius eſt, ut in gangrænam ex ſanguine corrupto detento Tumor abeat, quod tamen rariſſimum eſt: Vid: BORELLUS & HORSTIUS *de eodem*.

CURA.

Cum *frequentiſſima cauſa* ſit *pertuſio arterię loco venę*, mox forti ligatura ligetur pars læſa, vel moneta minor aut lamina plumbea, ſuperimpoſito emplaſtro de chalcitide, applicetur, & fortiter ligata pars læſa firmetur; in oppoſita verò parte mox ſecetur vena. Hoc neglecto fit Aneuriſma, quod, dum eſt in principio, fortiter adſtringentibus applicatis ex terra ſigillata, bolo Armena, terra vitrioli dulcis, colophonia, thure, ſanguine draconis, ſperniol. Crollii & ſimilibus, cum laudano opiato mixtis, ſub forma emplaſtri forti ligatura applicatis, tumoris progreſſus tolli, et ipſe tumor tunc facilè curari poteſt. Quies ſimul ſevere imperanda, nec emplaſtrum nimis citò removendum, quin mox recens ligetur; aliàs autem corporis motu frequentiori tumor facilè increſceret, & tandem lipothymiæ, affectui huic familiares, ſubſequerentur.

Curioſum eſt, quando, obſervat HORSTIUS, & ex eo HOEFERUS, quando arteriæ applicaverit *laudanum opiatum*, & mox hæmorrhagia ſteterit. Quibuſdam expertum eſt hoc *emplaſtrum* SANCHEZ *in obſ. Medicis*

℞. *Pulv. ſumach.*
Hypocyſt.
Acacię,
Sangu. Drac.
Aloes,
Thuris an. ℥i.

Ex his cum *albumine ovi* ſubactis fiat Emplaſtrum, addito loco ceræ, *emplaſtro contra rupturas*.

Applicandum hoc eſt emplaſtrum ſtatim in principio, ut tangere ferè poſſit arteriam, forti ligatura ſubjecta, & ſic conſolidetur locus læſus: ubi grumus ſanguinis in loco eſt collectus, fruſtra applicatur.

Aliàs notum eſt emplaſtrum Galeni ex thure, aloe, pilis leporinis, & albumine ovi. Etiam lamina plumbea, vel ſola applicata, vel cum ſucco plantaginis prius illita; cum forti ligatura Aneuriſma tollit; aut ex toto iſtud curat, ſi mox in principio applicetur, v. g. poſt ineptam venæ ſectionem; vel etiam iſtud palliativè ad multos annos ſuſtentat, ſi continuò alligata loco arteriæ leſæ circumgeſtetur.

Quodſi verò jam factum ſit Aneuriſma, & ſanguis contentus in tumore iam ſpiſſior nonnihil fuerit, ad imitationem HILDANI *in C. 3. Obſ.* 44. corrigendus, eſt prius ſanguis impoſito emplaſtro de calcithide, hinc correcto ſanguine, & eodem retropulſo, addendo laminam plumbeam aut ferream, ſuper hanc iterum emplaſtrum fortiter adſtringens ex *ſupra dictis* eſt imponendum: huic pulvilli, Germ. *Bauſchlein*, & demum faſciæ fortiter adducendæ.

Quodſi verò his irritis nihilominus Aneuriſma perſiſtat, aut his remediis cedere nolit, ſimilibus adſtringentibus ulterior progreſſus præcavendus; evacuetur ſanguis contentus, & ſuper locum læſionis arteriæ iniicienda eſt fortis ligatura, & infra ligaturam per tranſverſum diſſecandus ramus arterioſus, quod tamen periculoſum; hinc vulnus factum digeſtivis ac conſolidantibus conſolidetur.

Galli moderni Aneuriſmata poſt ineptas Venæ ſectiones vitriolicis blandè erodentibus optimè curant, ut labia craſſa ſucceſſivè coaleſcant & coeant, poſtmodum locum ipſum & foramen conſolidantibus reſtituunt. Hæc methodus eſt nova, & reperitur apud DECKERS, quale exemplum ipſemet vidi Pariſiis. Modus eſt hic: ſcilicet Chirurgi miniſter arripit brachium, & fortiter premit, ubi arteriæ ex ramo axillari decurrunt in brachium; tamdiu, ut nullus percipiatur pulſus in carpo: Poſtea Chirurgus tumorem ſeu Aneuriſma factum (quid dimidium ovum æquabat) in flexura cubiti aperit larga inciſione, ſanguis ſemigrumoſus evacuatur, poſtea in loco arterioſo mox patet, ubi ſit læſio hæc facta: denuò in ſuperiori brachii parte adſtantes digitis fortiter comprimunt arteriam, ut poſt coagulatum ſanguinem nihil amplius effluere poſſit, & Chirurgus imponit foramini arterię per venæ ſectionem ineptam relicto globulum parvum unum vel duo magnitudine piſi paratos ex *vitriolo albo* vel Cyprio ad albedinē calcinato, eoſque bombaci probè involutos: poſtmodū inſpergitur vulneri ſeu tumori aperto *pulvis* ex *ſarcocolla, colophonia*, & thure cum ſtuppis cannabinis, hoc pulvere imprægnatis deſuper applicādo plumaceolos digeſtivo ordinario illitos & ita cōvenienter faſciatur & fortiter ligatur vulnus: quotidie removeātur plumaceoli ſuperficiales, ut in labiis tumoris aperti pus evacuari poſſit, ipſe verò globulus & immediatè ſuper injecti plumaceoli nō removentur, niſi ſpontè cadant, quod fit, niſi arteria ſit conſolidata; ſic enim fit, ut à ſanguine ſucceſſivè tranſudante reſolvatur ſucceſſivè vitriolum & liquefactum erodat nonnihil labia arteriæ apertæ, quæ corroſa ſimul blandè adſtringuntur ab iſto vitriolo, & ita, ut ſucceſſivè labia arteriæ, quaſi renovato vulnere ſauciata, per nutrimentum proximum denuo conglutinentur. Si ceciderit globulus, & nondum ſufficienter conglutinata ſit arteria, novus imponitur donec obtineatur ſcopus. Hinc caro muſculorum vicinorum facilè ſupercreſcit, & tandem tumor ulcuſque ex toto conſolidatur.

Chirurgi incauti, ſimul ac errorem hunc commiſerint, ſtatim confugiunt ad unguentum de althæa, populeum nervinum, aliaque unctuoſa; quibus tamen Tumor hic maximè augetur. Vitanda ergo ſunt omnia pinguia emollientia, balnea pariter ac exercitia omnia vehementiora, nec non aromatica ſpirituoſa pulſum accelerantia & purgantia, maſſam ſanguineam magis exagitantia.

Hæc de Aneuriſmate.

MEMBRUM II.
DE
VARICIBUS.

IUxta Aneuriſma in venis obſervantur *Varices*: nempè ſunt nihil aliud, quàm venæ laxatæ tunica, ſeu quando venę tunica laxatur, ut fibrę ejus molliores valdè diſtēdantur, & poſt-

& poſtmodum in loco venæ diſtento hæreat ſanguis, & ſtagnando tumorem inferat, qualis tumor vocatur *Varix*. Malum hoc frequens eſt mulieribus in ultimis à partu menſibus, uti & poſt partum difficilem.

C A U S Æ.

Cauſa interna ſæpius eſt ſanguis craſſior, qualis Melancholicus dicitur, id eſt, qui ab acido nimio craſſiorem nonnihil habet conſiſtentiam. Talis ergo ſanguis in motu ſuò in quodam venæ ramo inſigniter impeditus, in ſpecie circa venarum valvulas, non nihil vas continens ex ſuccedente ſanguine novo ita diſtendit, ut atoniam ejus nimiamque laxationem tunicæ venoſæ inferat, ut poſtmodum in iſto loco laxato ſanguis uberius collectus & tanquam alveo ampliori contentus, talem tumorem inferat. Præter hanc tamen cauſam internam etiam ipſe ſanguis, naturaliter licet conſtitutus, in trunco tamen venoſo ex huius compreſſione vel ſimili cauſa in motu ſuo impeditus, in iſtius trunci ramis potentioribus extrorſum, adeoque minus à partibus vicinis anguſtatus, hærens nonnihil diſtendere, & ita Varicem inferre poteſt: qua ratione ultimis geſtationis menſibus, propter vaſa iliaca venoſa in mulieribus ab utero tumido compreſſa, varices crurum gravidis familiares eſſe ſolent.

D I A G N O S I S.

Sequuntur hi tumores venarum ductum, & tanquam venæ ampliores & inſigniter turgidæ, colore ex cœruleo liveſcente aut nigreſcente, conſpiciuntur, idque imprimis in cruribus circa genua.

Tumor hic preſſus quidem retrocedit nonnihil, qui tamen mox redire ſolet.

P R O G N O S I S.

Malum hoc cum minus ſit moleſtum, quin potius quibuſdam non parum proficuum ad conſervãdam corporis ſanitatem, in ſpecie in Melancholia hypochondriaca, minus curationi ſubjicitur, niſi aut nimis diſtenta vaſa tandem rumpantur, aut ſanguine aceſcente corrupto, & hinc inflammationis modo ſuppurando efferveſcente, ulcus parvum inducat, aut etiam partis gangrænam minetur, aut etiam inſignis partium valdeque moleſtus dolor adſit.

De Varicum apertione ſpontanea, item propter hæmorrhagiam incoercibilem lethali, vid. M.A.N.C. *Ann. 3. obſ. 54. & 204.* item *Ann. 6. & 7. obſ. 26. P. 59.*

C U R A.

Hæc & ſimilia ubi imminent pericula, neceſſe eſt ſubinde, ut curentur & removeantur Varices. Nempè ſi nimius fuerit tumor, varix acu aurea vel argentea pungatur, ſanguiſque craſſior exprimatur, quo facto applicanda remedia adſtringentia & lamella plumbea deſuper alliganda pro tumoris incremento coercendo: Aut etiam citra talem puncturam:

℞. *Alum.*
Salis comm.
Fruct. acac.

Hæc coqu. in *aceto acerrimo*.

Spongia hoc aceto ebria pro fomento applicetur mane & veſperi loco varicoſo, & ita arctiſſimè deligetur: & hoc continuandum per menſem integrum: poſtmodum ubi exſiccatæ apparent Varices, removenda eſt ſpongia, & ſolùm ſtricte per 5. vel 6. menſes locus varicoſus eſt ligandus, donec omnino diſpareat. Expertum fuit in Varicibus coſtarum à FERRARA. Vel in tumoribus varicoſis levioribus fiat Unguentum ex *butyro Maiali* cum duplo *ſucci cancrorum fluviatilium expreſſo*, quæ invicem miſta leni ebullitione coquantur ad conſiſtentiam unguenti. Laudatur ab HARTMANNO *in Praxi Chymiat.* ad curandas Varices pro illitu. Vel

℞. *Farin. lupinor.* ℔i.
Sterc. capr. exſicc. ℔iii.
Aceti non valdè fortis, in quo *ferrum ignitum* quinquies ſit extinctum, q. ſ.
M. S.
Epithema externum.

Et vel in forma emplaſtri ſpiſſi applicetur; vel fortiter ligetur, aliquamdiu continuando.

Quodſi varices apertæ ſanguinem copioſiùs funderent, hic cauterio actuali mox ſiſtendus erit.

Optimum etiam euporiſton ad ſanguinem ſiſtendum eſt ſtercus ſuillum, quod pulveris forma adſperſum mox omnem hæmorrhagiam ſiſtit: Vel lintea ſolutioni vitrioli Martis & aluminis immergantur, & varicibus apertis applicentur; ita tamen involuendo & ligando, ne refluxus ſanguinis eiuſque motus omnino intercipiatur, aliàs periculum eſt diſruptionis varicum ſub ipſa ligatura; ſanguinis enim circulus magis promovendus, quàm impediendus eſt.

Denique pro Varicibus dolentibus & tumentibus:

℞. *Ungu. popul.* ℥iv.
Mucilag. ſem. pſyll.
Lini,
Fœnugræc. an. ℥iß.
Olei chamomill.
Farin. fabar. an. ℥ii.
Ceræ q. ſ.

M. F. Ceratum ſeu Emplaſtrum imponendum varicibus.
D. S.
Emplaſtrum emolliens.

Interdum Varices, harumque venæ capillares, præcipue in pedibus, propter lympham acriorem exulcerantur, unde pruritus intolerabilis. In his elegans eſt emplaſtrum de ſpermate ranarum, vel griſeum, inſpergendo ſimul acidum abſorbentia, e. g. cornu Cervi uſtum præparatum, &c. cum maſtiche & thure; quibus aliquid Mercurii dulcis addi poteſt.

His internè ſubveniendum eſt appropriatis ſanguinis dyſcraſiam corrigentibus. In communi uſu Decocta lignorum guaiaci, radicis chinæ & ſarſaparillæ cum herbis appropriatis uſurpari ſolent, idque non infeliciter, uti apparet ex FORESTO *l. 29. obſ. 25.*

Hi ſunt Tumores, tanquam prima pars affectuum, qui ſubſunt Curæ Chirurgi: Pergo à Tumoribus ad Vulnera.

C A P V T II,
D E
V V L N E R I B U S IN GENERE.

VUlnus eſt diviſio unionis naturalis in parte molli, facta ab impetu & vi externa, ſecante, pungente, mordente, rumpente, aut fortiter contudente.

Infeſtat promiſcuè nunc partes nervoſas, nunc partes ſanguineas, quarum tamen diverſitas vel maximè obſervanda eſt in Cura.

Differentiæ verò *Vulnerum* accidentales ſunt variæ atque diverſæ pro ratione Vulneris; dum nunc eſt *ſimplex*, nunc *complicatum* adjunctione aliorum affectuum; imprimis aut *cum inflammatione*, aut *contuſione*, aut virulentia, aut aliis ſimilibus; nunc ratione ſubiecti aut *partis affectæ* Vulnus dicitur *partium nervearum*, *ſanguinearum*, *thoracis*, *capitis*, *&c.*

Quoad *Vulnera in genere*: In omnibus corrumpitur ab aere ambiente nutrimentum partis proximum, & ſanguis effuſus propter ſpiritus vitalis diſſipationem ſucceſſivè corrumpitur & putreſcit; unde naſcitur acor vitioſus, qui ſubitò omnem ludit Tragœdiam, infert dolorem rodendo partes fibroſas nerveas, tumorem eryſipelaceum, &c. totuſque ſpiritui vitali balſamico partis præſervativo prorſus hoſtilis, inſtar fermenti peregrini partem affectam ejuſque alimentum proximum, multifariè alterat, illudque in pus ſalſum de natura alcalina, ſaniem & ichores, transmutat. Unde tandem, niſi acor maturè temperetur, facile ulcera depaſcentia emergunt.

DIAGNOSIS.

Quoad ſigna diagnoſtica: his in vulneribus externis, qua talibus, opus non eſt. Quæ autem partibus profundiùs latentibus inflicta fuerint, cognoſcuntur.

1. Ex *Vulneris externi ſitu*: cujus ratione in hypochondrio dextro hepatis, in ſiniſtro verò lienis læſio colligi poteſt.
2. *Ratione doloris* unde dolor acutus partium nervoſarum & membranoſarum: obtuſus verò carnoſarum Vulnera indicat.
3. Ratione *loci*: ſi vulnera v.g. ſub hypogaſtrio veſicæ, uteri, &c. læſionem innuunt.
4. *Partis vulneratæ actione læſa*: ſic e.g. ex facultatis animalis læſione aut pertubatione, cerebri, ex dyſpnoeâ & aſthmate pulmonum & diaphragmatis: ex vomitu, ventriculi; ex urinæ profluvio involuntario, ſphincteris veſicæ, &c. vulnera colligi poſſunt.
5. *Excretis*: partim *qua talibus*, quando e.g. in læſionibus abdominis chylus effluens ventriculi & inteſtinorum tenuium: alvi verò excreta inteſtinorum craſſorum; ſicut & urinæ per abdomen effluxus renum ureterum & veſicæ, vulnera indicat: partim *excretionis modo*, quando e. g. ſanguis effluit cum pulſu; tunc enim arteriam eſſe vulneratam patet.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin Vulnerum*: primariò requiritur Medici judicium, an vulnus ſit *lethale*? an verò *non lethale*? quod non confundendum cum eo an, vulnus ſit *ſanabile*? an *inſanabile*? multa enim vulnera ſunt inſanabilia, & perfectè ſanari nequeunt per longum tempus, quæ tamen non ſunt lethalia. Diſtinguendum ergo eſt, an vulnus ſit *ſanabile*, vel *inſanabile*? & hoc, an ſit *lethale* vel *non lethale*? v. g. vulnus penetrans *per pulmones*, niſi *majora vaſa* fuerint læſa, eſt *ſanabile*, aut abit in *abſceſſum*; ſi verò *uaſa majora* læſa ſunt, eſt lethale; ſicuti lue Venerea affectis ſi infligantur Vulnera, hæc difficulter ſunt ſanabilia, ſæpius inſanabilia, quia degenerant in ulcera contumacia maligna, quæ tamen vulnera, uti dixi, in ſe non ſunt lethalia.

Jam verò *fundamentum legitimæ Prognoſeos vulnerum conſiſtit in his tribus*:

(1.) *In functione ſeu uſu partis læſæ*, plus minus ad vitam neceſſariæ.
(2.) *In modo læſionis*.
(3.) *In curandis ratione poſſibili & impoſſibili*: & hæc eſt talis vel *ſimpliciter*, vel *ſecundùm quid*, in tali vel tali ſubjecto.

Adeoque *Vulnus* iſtud eſt *lethale*, quod neceſſariò & ex ſumma ac inevitabili neceſſitate, ſeu ſimpliciter & abſolutè, mortem, infert, ut nulla arte dignoſci, nulliſque remediis curari, nec æger conſervari poſſit, hinc ſemper & ut plurimum intra paucos dies moriatur: id quod fit, vel quatenus ſpirituum & ſanguinis atque ſeri nimius partim & incoercibilis oritur effluxus partim iam dicti & alii ſucci vitales extravaſati in certa corporis aut viſceris cavitate, ex qua arte educi nequeunt, colliguntur, & aut corrumpendo aut comprimendo viſcerum nobiliorum functiones lædunt; vel quando viſcus tale, quod ad vitam ſimpliciter neceſſarium eſt enormiter læditur. Hinc *ratione* prioris, nempè *uſus* partis læſæ, *Vulnera ventriculorum cordis*, *vaſorum internorum inſignium*, &c. ſunt lethalia: unde illa punctura gladii, qua læditur *ramus iliacus cruralis* (Germ. *die groſſe Brand Ader*) eſt vulnus lethale: quare? quia hæmorrhagia iſta eſt incoercibilis: hac ratione etiam vulnera hepatis profundiora ſunt lethalia, quatenus vaſa majora (imprimis in centro ejus læſa incoercibilem hæmorrhagiam inferunt. *Ratione* ſecundi, vulnera *cerebri profunda*, & ſubſtantiam ejus graviter lædentia, ſunt lethalia: ſuperficialia verò minus. *Ratione* tertii, v. g. *ſubſtantia diaphragmatis nervea* læſa eſt lethalis, quia ipſi ſuccurri nequit.

Verùm quoad *ſecundum requiſitum*: obſervetur etiam; quod non ſemper ſufficiat, quod pars graviter læſa ſit, ſed quod cum alia parte habeat *conſenſum*, v. g. ſi *ex vulnere aparenter levi, neruo tamen læſo, ſuperveniat Conuulſio lethalis*, tale vulnus lethale eſt. In genere ergo in vulnere lethali neceſſe eſt, ut vel ſpirituum animalium motus vel diſtributio deleatur: ſin hoc enim fit, animal interit.

Hi ferè ſunt caſus, in quibus vulnera ſolent eſſe lethalia. *Vulnera cordis* non ſemper ſunt lethàlia, niſi ſint majora, ac penetrent uſque in ejus ſinus, in ſpecie in ventriculum ſiniſtrum uſque ſuperficiales cordis læſiones; quæ ſaltim tangunt ejus parenchyma muſculoſum, non ſunt lethales, utut forſan propter læſa majora pulmonum vaſa in tranſitu inſtrumenti lædentis ſequatur mors. Vidi ego Romæ apud egregium Chirurgum cor canis, in cujus parenchymate tres globuli ferrei erant, & ita quidem, ut iſti globuli omnino coaluerint in parenchymate cordis; nam canis erat mortuus ſub cultro anatomico: ſic etiam in SCHENCKIO, PARÆO, SCHNEIDERO, &c. habentur Obſervationes talium vulnerum cordis ſuperficialium non lethalium.

Pulmonum Vulnera propter nimium & incoercibilem ſanguinis effluxum, huiuſque in thoracis cavitatem collectionem, lethalia ſunt; niſi leviora & ſuperficialia ſint, utpote quæ interdum curantur, teſtante GLANDORPIO *ſpicil. Chirurg. Obſ.* 24.

Aſperæ arteriæ intra pulmones latentium *bronchiorum Vulnera* lethalia ſunt, propter profuſionem aeris inſpirati in thoracem. Ventriculi vulnera, quæ lędunt vaſa majora & orificia, primariò ſiniſtrum; hinc dextrum, ordinariò ſunt lethalia propter alimentorum & chyli effluxum: minus, quæ reliquas lędunt partes, imprimis ſuperiores; non verò circa fundum, cavitatem nempè illam, quæ orificia interjacet.

Vulnera diaphragmatis ſemper ferè ſunt lethalia, ſive carnoſæ, ſive nerveæ ſeu mediæ eius parti inflicta fuerint; nam ſuffocati intereunt ægri: minora tamen, tam carnoſę parti, quàm tendini diaphragmatis ſecundùm fibrarum tractum inflicta, curari poſſunt, quod videbitis in GLANDORPIO *l. a. Obſ.* 27. HOLLERIO *in Hippocrat. ſect. 6. aphor.* 18. SENNERTO *l.* 2. *Prax. p.* 224. *&* *l.* 5. *p.* 366. nec non DIEMERBROCK. *Anat. p.* 422. *Mirabile eſt in diaphragmatis vulneribus, quod ſcilicet per uulnus factum ſtomachus, inteſtina, &c. ex abdomine penetrent in cavum thoracis*: quale exemplum, præter PARÆUM *l.* 9. *c.* 30. ipſe vidi VVittebergę cum D. SCHNEIDERO in ruſtico, cui ab alio cum cultro diaphragma erat perforatum, ita ut ventriculus in thoracem retractus continuos vomitus, ſingultus, & tertia die mortem, inferret. Vid. etiam SENNERTUS *l. a.* HEINRICUS *ab* HEER *Obſerv.* 25. & GLANDORPIUS *l. a. c.* 28.

Oeſophagi vulnera, præprimis in parte interna, lethalia ſunt; cum non ſolùm per hęc aſſumpta in thoracis cavitatem effluant, ſed & propter dolorem ac inflammationem ipſa alimentorum deglutitio ac reſpiratio impediatur: in parte tamen exteriori interdum ſanari poſſint: Vid. SCHENCKIUS *in Obſervat. pag.* 316. *&* PIGRÆUS *Epit. Med. & Chir. p.* 376.

Inteſtinorum vulnera ſemper ſunt lethalia, imprimis tranſverſalia; qualia exempla videbitis in SCHENCKII *Obſervationib. pag.* 385. TIMÆO *von Gulden Klee Reſp. Med.* 17. SALMUTH *Cent.* 1. *obſ.* 18. *&* VVELSHIO noſtro *de Lethalit. Vulnerum p.* 103. nec non diverſis in locis inflicta; vid. VALERIOLA *lib.* 11. *Obſ.* 9. & SALZMANNUS *in obſerv. Anatom. p.* 10. quia non ſolùm chylus & ſtercora in abdominis cavitatem effluunt, ex qua evacuari nequeunt, unde putreſcendo & rodendo inteſtina reliqua & abdominis integumenta afficiunt, ſicque mortem inferunt, (conf. FALLOPIUS *de Vulneribus cap.* 57.) ſed & ipſa inteſtina vulnerata brevi gangræneſcunt; vid. VVURZIUS *in Chirurg. P.* 1. *cap.* 13. *pag.* 704. Contrarium obſervatur in inteſtini recti extremitate vulnerata; cùm remedia externa commodè applicari poſſint, nec excrementorum ad abdominis cavitatem effluxus metuendus.

Meſenterii Vulnera, niſi vaſis eus majoribus inflicta fuerint, lethalia non ſunt.

Vulnera autem *omenti*, propter nimiam & incoercibilem hæmorrhagiam per ſe lethalia ſunt.

Item etiam iudicandum *de Pancreatis vulneribus*.

Vulnera hepatis iuxta GLYSSONIUM *in Anat. hepatis* lethalia ſunt, præſertim cum huius ſubſtãtia ſine vaſorum læſione, & hinc enormi ſanguinis effuſione, vix vulnerari poſſit; contra GLANDORPIUM *in ſpicil. Chirurg. obſ.* 38. & HILDANUM *c.* 2. *obſ.* 34. *&* *Cent.* 4. *obſ.* 2. alioſque, qui vulnera hu us vaſorum tantum notabilium lethalia, ſubſtantiæ vero hepatis inflicta minus lethalia dicunt.

Vulnera veſiculæ felleę, nec non *ramorum maiorum ductus hepatici*, & *ductus cholodochi*, per ſe lethalia ſunt, propter bilis, ad corporis conſervationem adeò neceſſariæ, profuſionem, & in abdominis cavo collectionem.

Huc etiam pertinet *ligamenti umbilicalis ruptura vel præciſio*, quam SPIGELIUS *Anat. l. 8. cap. 5.* LAURENTIUS *in Hiſtor. Anat. l. 6. cap. 9.* HILDANUS *Cent. 1. Obſ. 52. & 53.* item MOEBIUS *in Fund. Med. Phyſiol. cap. 24. & 20* lethalem pronunciant.

Receptaculi lumbaris & Ductus Thoracici Vulnerum lethalitatem confirmat experimentum LOVVERI *Tr. de Corde*, cum non ſolùm chylus & lympha in cavitatem quandam corporis effluant, & ibidem coacerventur, ſed etiam ſanguinis circulatio turbetur, & corporis nutritio impediatur. Contrarium quidem exemplum refert LANGELLOTTUS *in* BARTHOLINI *Epiſt. Med. C. 3. Epiſt.* 37. de quodam Equitum Magiſtro Brandenburgico, circa mediam dorſi vertebram ſclopeto vulnerato, cui ſimilis liquor chyloſus effluxerit, qui non tam lintea quintuplicia, induſium & lodices imbuerit, quàm etiam lumbos inundaverit, ſine vitæ periculo. Verùm potiùs credendum, in hoc ægro non ipſum ductus thoracici truncum, ſed hujus ſaltem ramum quendam, læſum fuiſſe.

Lienis Vulnera profundiora, ſive vaſa ſimul, ſive non lædantur, lethalia ſunt, utut plurimi de lienis ſubſtantiæ vulneribus contrarium defendant: Verùm cum ex VESALIO, HIGHMORO, *W*EPFFRIO & MALPIGHIO notum ſit, quod tota lienis ſtructura, præter vaſa, ex cellulis membranoſis & fibroſis contexta ſit, ad quas ſanguis arterioſus, à venis reſorbendus, omnis deponitur, non mirum, quin cellulis his læſis hæmorrhagia incoercibilis oriatur.

Renum parites *Vulnera*, imprimis majora, ubi maiores tubuli urinarii lacerati; ſine etiam vaſorum emulgentium, aut horum inſigniorum ramorum læſione, lethalia ſunt; cum non ſolùm per hæc ſerum urinarium ad cavitatem abdominis effluat, ſed etiam mox inflammationes & dolores ingentes ſuperveniant; ut taceam, Renum ſubſtantiam ſine vaſorum hujus ſanguiferorum notabiliorum læſione, profundiùs vulnerari vix poſſe, uti ex Anatome Publica nuperrime vobis demonſtratum fuit.

Veſicæ vulnera quod attinet: hæc cervici inflicta præſertim quando ſimul vaſa maiora lacerata, propter inflammationem, gangrænam, convulſiones, & ſphacelum; ſæpiſſimè lethalia ſunt; utut contrarium per calculi veſicalis exſciſſionem plurimi defendere ſoleant; conf. SALMUTH *Cent. 2. obſ. 44.* quæ ipſa tamen operatio circumſpectè & prudentis artificis manu inſtituta cum Vulneribus fortuitis & caſualibus non confundenda; ut taceam, ipſam etiam veſicæ lithotomiam propter dicta ſymptoma frequentiùs obſervata periculo pleniſſimam eſſe. Fundi autem veſicæ vulnera propter tunicã carneam exteriorem, huiuſque cum peritoneo & abdominis muſculis contiguitatem, & faciliorem cum his coaleſcentiam ac conſolidationem ſanari poſſunt; quod etiam contra GLANDORPIUM *in ſpic. Chir. cap. 38.* aliosque quamplurimos, teſtantur BAUHINUS *in Append. ad Ruſſetum pag.* 192. FELIX VVURZ *in Chir. P. 2. c. 13. pag.* 205. PLATERVS *obſervat. l. 3. p. 831 & 832.* & SIMON PAULI *Flor. Dan. P. 2 pag. 53.* teſtantur.

Uteri vulnera per ſe lethalia non ſunt, niſi maiora, & cum vaſorum maiorũ læſione, & inde orta hæmorrhagia copioſiori, fuerint; in gravidis autem propter hæmorrhagiam incoercibilem, ſanguinis in abdominis cavitatem collectionem & fœtus extra uterum, & cum ſanguine ibidem putreſcentis, prolapſum, per ſe lethalia pronuncianda.

Cerebri vulnera ſunt varia; ſi *cortex* ſolùm lædatur, & rectè tractetur, imprimis ſi ſanguis extravaſatus & congrumatus extra cranium evacuari poſſit, nec gravis contuſio adſit, minus ſolent habere periculi; ſin verò *medulla* profundiùs & corpus calloſum *vulneretur*, nec ſanguis in cerebro collectus evacuari poſſit, lethalia eſſe ſolent. Tamen uti fiunt interdum miracula in Medicina, obſervationem quandam habet SCHENCKIUS *de vulnere cerebri* ad ventriculum uſque ſanato; an Obſervatio rectè ſit facta neſcio, ſit fides penes Autorem.

Pertinet huc *Cerebri compreſſio*, tam à cranii ſubſidentia, quàm ſanguini extravaſati & congrumati copia: dum enim cerebri meatus anguſtantur, & ſanguinis in vaſis cerebri circulatio, ſimulque ſpirituum animalium diſpenſatio, impeditur aut ſaltem turbatur, nec cranium relevari, nec ſanguis extravaſatus & congrumatus, aut etiam non maturè ſatis evacuari poteſt, lethalis eſt. Similiter *cranii fracturę & fiſſurę*, quarum fragmenta cerebro aut huius involucris ita compacta, ut eximi non poſſint, lethales pronunciandę; utut ſæpè per aliquot ſeptimanas, imò menſes, vulnerati ex improviſo quaſi & nihil mali metuentes demum intereant; qualia exempla, præter quotidianam experientiam, referunt PAVV *in Hippocratem de vuln. cran. p.* 82. SALMUTH. *C. 1. obſerv. 12.* & VVEPFFERUS *de Apopl. p.* 336. quæ lethalitas magis promovetur, ubi *ſanguis* ſimul *ſupra cerebrum effuſus*, & *vaſcula intra cranii duplicaturam læſa* fuerint.

Lethalia etiam ſunt omnia *Cerebelli*, nec non quædam *medullę ſpinalis vulnera*, ſuperiori nempe intra colli & dorſi vertebras parti inflicta, & inferioris tranſverſim diſſectæ, de quo vid. TULPIUS *l. 3. obſ. 27.* ſicut quoque hac in parte, ubi *nervus intercoſtalis paris vagi* diſſectus & laceratus, reſpirationem impediendo, pulſum intercipiendo, &c. lethalis eſſe ſolet.

Vulnera muſculi temporalis vulgo lethalia dicuntur: verùm non per ſe & ſemper lethalia eſſe, experientia teſtatur, v. g. CHATTIER *obſerv. 4.* qui in contuſione hujus muſculi, item VOORDE *Chir. pag.* 481. JOB *van* MEECKERN *obſer. 1* RIVERIUS *in obſ. comm. p. 333 & 361.* & PAVV *in Hippoc. de vulneribus cranii p.* 174. qui in fractura cranii muſculi temporalis inciſionem feliciter factam perhibent: imò PAVV *l. a.* & GLANDORPIUS *Spicil. Chir. obſ. 12.* vulnera hujus muſculi caſu illata, ſine notabilibus ſymptomatis curata teſtantur. Teſtatur etiam inſpectio Anatomica, quod nihil in muſculi hujus conformatione obſervetur, cujus læſione actio quędam nobilis & ad vitam ſimpliciter neceſſaria turbetur, aut cui non quævis remediorum genera applicari poſſint.

Specialia plura vulnerum Prognoſi videb. in SEBIZIO *de vulnerum lethalitate*, hinc etiam VVELSCHIO *de Rationali Vulnerum Judicio*, & *Medicina Crit.* AMMANNI: In ſpecie etiam videri poteſt SENNERTUS *ubi de vulneribus*, qui ſatis prolixus eſt quoad Prognoſin vulnerum. Nunquam enim poteſt generaliter Prognoſis inſtitui propter varietatem ſubjectorum & circumſtantiarum.

CURA.

Cura vulnerum conſiſtit in unione partium ſeparatarum, earumque conglutinatione; quod opus eſt ſolius naturæ, quæ beneficio ſucci nutritii ad omnes partes diſtributi, appoſiti & agglutinati, tanquam balſamo quodam ſalino obleoſo temperato, ſenſim ſenſimque eaſdẽ renuit & reducit: cui cum vix reperiatur adęquatè ſimile quoddam remedium in rerum natura, ſequitur hoc eſſe ſolius naturæ opus ac laborem. Chirugi autem hic opus eſt adiuvare eam in hoc bono opere, ſequendo ejuſdem ductum, *removendo* imprimis impedimenta externa, quæ ſunt alimenti partis roridi & ſanguinis effuſi ſuperinductæ alterationes, & ſucceſſivæ corruptiones & putredines, quas inſeparabiliter comitatur acor vitioſus, ex iſta corruptione natus; *adducendo* diviſa labia, *applicandoque* medicamenta, ſuccum partis nutritium, tanquam balſamum eius naturale, quæ conſervent, ejuſdem corruptionem impediant, factam jam denuo emendent, adeoque parti familiaria ac amica ſint, quæ medicamenta aliàs Vulneraria, Agglutinantia, item balſamica, vocantur.

Pro his à Chirurgo ſcopis meliùs attingedis notandum eſt, quod *balſamus* hic *naturalis* ſeu alimentum partis proximum, cum conſideratur ut conſervans partem læſam, ſit in naturaliter conſtitutis ſalinus volatilis oleoſus, ſeu humor roſcidus tenuis, imprægnatus ſale *volatili oleoſo temperato*, inveſtito ſubſtantia humida, non nihil glutinoſa & pinguiuſcula; variat tamen inſigniter pro conſtitutione ætatum, ſexuum, vitæ generis, & in ſpecie pro varietate ipſarum partium varia, prout hæ ipſæ nunc ſanguineæ ſunt, nunc nervoſæ; prout etiam variant ſubjecta in latitudine ſanitatis, etiam hic balſamus variat; *Unde vulgò dicunt; hic ſanabilem, ille inſanabilem vel immedicabilem à natura nactus eſt cutẽ.* Et quo vitiatæ magis ſunt corporis digeſtiones, indeque plus minus alterata maſſa ſanguinea, eò etiam vitioſior & magis degener eſt hic balſamus; unde etiam nunc facilius nunc difficilius conſolidabit partẽ læſam. Nam & hinc *mulieribus* inflicta *vulnera* ſẽper deteriorantur & in peius ruunt ſub tempore menſtruali: & qui vel ſcorbuto vel lue venerea

ſunt

ſunt inquinati; iis leves, in ſpecie in nervoſis partibus, acceptæ læſiones & vulnerationes in gravia ſubinde ac periculoſa abeunt ulcera & ſymptomata.

Et quidem *alteratio & mutatio balſami naturalis partis læſæ dependet à cauſis internis, vel externis*. Ab internis *cauſis* diſpoſitio *nutrimenti balſamici corruptibilis*, uti de ſeipſo vulnus difficulter glutinat; ita facillimè quaſvis *externas impreſſiones* recipit, quæ leves licet in malè tamen conſtitutis gravem inferunt noxam, cum in benè conſtitutis, graviores licet, impreſſiones facilè corrigantur & eluantur.

Ab internis cauſis & morbis *oriundas* balſami naturalis corruptiones Medicus curet tollendo earum radices, rectificando digeſtiones & fermentationes, & *corrigendo partium noxam*; unde conſequenter balſamus facilè naturalem reinduit ſtatum: quod eo faciliùs fiet, ſi præmiſſis aut purgantibus temperatioribus, aut *ſudoriferis ſalinis volatilibus blandis, remediis balſamum naturalem confortantibus*, ſeu ſale volatili oleoſo temperato & ſpiritu volatili mediocri imprægnatis, ipſi ſuccurratur, nempè vulnerariis internis dictis, & balſamicis; alcali temperato & oleoſo conſtantibus; quod confirmat HELMONTIUS, & poſt eum TACHENIUS *in Hipp. Chym.* quia horum ſuccus revivificat Mercurium: myrrha, torchiſcis & eſſentia myrrhæ, viperinis, antimonialibus paratis remediis.

Externa autem *ab injuria*, præprimis ab *aeris impreſſione* illatus defectus ſucci nutritii, omnibus ferè Vulneribus communes, & qui in ſaniſſimis etiam contingunt ſubjectis, Chirurgus applicatis debitis *remediis externis* emendare debet: nam vulnera ſponte coeunt, niſi impediantur. Hujuſmodi defectus à Medico, & Chirurgo emendandi alii non ſunt, quàm *balſami naturalis* partis vulneratæ, & *ſanguinis* unà in labiis vulnerum hærentis *corruptio & putredinalis alteratio*, quam primariò infert alteratio & impreſſio aeris ambientis. Hujus corruptionis putredinalis indiviſibilis comes eſt *acor vitioſus & peregrinus*, qui uti aliàs exceſſivus omnibus partibus inſigniter eſt hoſtilis; ita in ſpecie partibus vulneratis eſt autor omnium ſymptomatum ſupervenientium. Nam tanquam vitioſum fermentum labia vulneris inquinat, nutrimentum balſamicum & ſanguinem affluentem inficit, corrumpit, & fermentando in pus mutat, niſi violentior majorque corrupta *aciditas* loco puris ichorem aut ſaniem manare cogat. Unde ſi *vulnus recens* apto balſamo à corruptione & acore putredinali defendatur citra puris generationem facilè iſtud conglutinabitur. Et hoc eſt, quod quaſi per tranſennam obſervarunt MAGATUS & SEPTALIUS *in Nova ratione Curandi Vulnera*; unde & ordinariam Vulnera medendi methodum nonnihil immutarunt. Nam eleganter MAGATUS improbat GALENO, quod ſolummodò fuerit occupatus circa ſordes vulnerum & ulcerum, circa pus, ſaniem & ichores abſtergendas, non verò conſideravit cauſam, à qua iſtæ ſordes producantur: hac in parte accuratè reſpondet cum HELMONTIO, qui & ipſe ſcholis & Medicorum & Chirurgorum, in ſpecie hoc in loco Chirurgorum, exprobrat, eas magis eſſe ſollicitas circa producta morboſa, quam circa eorundem cauſas radicales; unde fermenta iſta vitioſa, à quibus producuntur per fermentationem iſtæ ſordes, penſitanda eſſe ſedulò & ſtudioſè inculcat. Id quod etiam SEPTALIUS & MAGATUS ſtudioſe monuerunt, nempè in vulnerata parte temperamentum partis eſſe conſervandum, quoniam hoc ab aere ambiente læſo, generantur excrementa: unde Vulnera rarò religanda ſuadent, iiſque ſola medicamenta balſamica applicanda, quæ ex horum hypotheſi temperamentum partis vulneratæ, ejuſque calorem nativum conſervet. Ex principiis verò Helmontianis applicanda ſunt balſamica, quæ corruptionem balſami naturalis in acorem vitioſum inhibeant ulterioremque progreſſum coerceant; his enim obſervatis ſtudioſè vel ſponte coire vulnera, quod veriſſimum eſt.

Acor ergo vitioſus, qui in vulnere enatus, conſolidationem ejus à natura inſtituendam impedit, qui ſæpiſſimè inducitur ab alteratione per contactum aeris ambientis; nam & in culinis ſi carnes corrumpi incipiant, earum juſcula aceſcunt, & ex ſimili ratione vulnera degenerant facile in ulcera ex acore iſto magis intenſo, magiſque roſivo & corruptivo, depaſcente partes vicinas. Hinc etiam eſt, quod Chirurgi & mulierculæ omnia acida, adeo etiam, & rectè quidem, vini uſum interdicunt vulneratis, perperam tamen aſſignantes cauſam, quod vinum calefaciat, adeoque ſanationem impediat; ſed vera cauſa eſt vini aciditas, ne accendatur, ac dolorem, inflammationem & putrefactionem promovendo pervertat vulnera; ſicuti in ipſo vulnere quandoque vermes exorti fuerunt: quæ tamen vini aciditas, ubi mitigata fuerit ab alcali *lapillorum cancrorum*, ut in ſaporem lixivialem abeat utile potius & conveniens vulneratis eſt remedium; ſicuti etiam hac ratione lapſos ab alto reſtituit: aut ſi ad ʒß. lapillorum cancrorum præparatorum vel coralliorum, vel eadem ſoluta in aceto ſuccove limonum, quotidie bis ad cochlear Vulneratis propinentur etiamſi moderatè tunc vinum biberint, vulnus nihilominus citò, tutò & jucundè; etiam abſque febre, cicatrizabitur, non quod hi lapilli vel in pulvere, vel ſoluti, materialiter ad vulnera à primis viis remota properent, ſed quia dicta concreta abſorbeant acidum vini vel aceti, & fiat mixtura ſaporis ſalſi de alcalina natura: vid. TACHENIUS *in Princip. Morborum pag.* 124. Et hoc ipſum in remediis aliis vulnerariis, tam internis ſub potionum forma uſurpatis, quam externis ſub balſamorum ratione applicatis, eſt obvium, quorum balſamica vis, ratione cujus conducunt ad curanda vulnera, fundatur primariò in alcali volatili temperato plus minus oleoſo, prout ipſa variant vulneraria: ſicuti poſtmodum nata ulcera ex vulneribus *Saturnus* & Saturnina remedia curant, non quatenus refrigerant, non quatenus exſiccant, non quatenus detergent, ſed quatenus acidum nimium abſorbent; ſicuti aliàs acida quæcunque Saturni attactu tranſmutantur in dulcedinem aluminoſam adſtringentem; id quod patet omnibus in aceto deſtillato; hoc ſanè minio ſeu Saturno calcinato affuſum dulceſcit manifeſtè inſtar ſacchari; unde & exinde paratum ſal ſapore dulci ſaccharum ſaturni appellari conſuevit.

Acorem hunc vulneratis partibus & vulneribus adeo nocivum ex corruptione & putredine oriri dixi, nutrimenti puta & balſami naturalis in parte hærentis, quæ inducitur primariò ab aere externo ambiente, aliave quadam concurrente cauſa externa: v. g. halitus Chirurgi ſi attingat labia vulneris, eſt nocivus; unde etiam accuratiores Chirurgi halitum ſemper aliorſum efflant, & à vulneribus vitandum ſuadent, & quæ ſunt hujuſmodi externa alia; Nam ab his alteratus ſuccus alimentitius in putredinem ruit. Unde *acor* ſemper eſt intenſior in partibus nervoſis quàm ſanguinis. Alteratus etiam ſanguinis circa labia vulneris effuſus congrumatus hæret, & ſimiliter aceſcit. Corrumpuntur hi ſucci plus minus, prout aut externa impreſſio aut alteratio plus minus intenſa fuerit, aut ii ipſi faciliùs vel difficiliùs corruptibiles exiſtunt. Hic acor peregrinus omnium ferè accidentium & ſymptomatum vulneribus ſupervenientium, eorumque curationem & conſolidationem remorantium, primarius eſt author: nam proximum alimentum & ſanguinem ſalſum volatilem fermentando *calorem*, *ruborem*, & dolorem infert; hinc vicinos ſuccos coagulando *tumorem* & *inflammationem* excitat; fermentando hinc ſe ipſum multiplicat & *ulcus* generat; cum ſalſo volatili alimentitio concurrendo, ſub effervelcentia illud in *pus* tranſmutat.

Hæc vitioſa aciditas putredinalis in vulnere *nunc* ſimplex eſt corruptiva tantum per fermentationem, *nunc* verò combinata eſt cum aliis extraneis qualitatibus, aut *à cauſa lædente*, aut *ab aere ambiente*, aut à *ſanguine & humoribus affluentibus* oriunda.

Ratione *cauſæ lædentis* quidem combinatus eſt hic acor cum aliis qualitatibus, ſi inſtrumentum veneno tinctum ſit, & ſic plagæ inferantur venenatæ, ad quod & *animalium* omnium *morſus* pertinent; nam omnis fere morſus, uti rectè loquitur CELSUS, habet quoddam virus, adeo ut etiam hominis irati morſus ſub iræ fervore impreſſus vel inflictus non minus periculoſus ſit quàm alius cujuſdam beſtiæ virulentiæ morſicatio; cum hominis irati morſum, ſi non graviora ſymptomata, ſæpiſſime gangræna partis morſæ, putredo ac corruptio, ſequatur. *Obſervandum* etiam *eſt*, quod inſtrumentum lædens aut vulnerans nunc ſolùm ſecando, vel pungendo, interdum etiam imprimis contundendo, partem lædat, ut in peſſimis *ſclopetorum* vulneribus uſu venit:

Hæc ratione Cauſæ lædentis.

Ratione *aeris ambientis* etiam variat *acidum* vulnerum peregrinum pro aeris diverſa conſtitutione, quæ temperata faciliorem, minus temperata difficiliorem promittit Curam; ita ut tempore vernali vulnera ac contuſiones quævis faciliùs ſanentur, quàm æſtate aut hyeme. Pariter prout aer pro climatum ratione variat, etiam in uno loco faciliùs, in alio difficiliùs vulnera curari ſolent: ſic in uno loco capitis,

ut Bunoniæ, in alio loco crurum vulnera, ut Romæ, citiùs curantur; ſic GUIDO *de* CAULIACO vulnera capitis Lutetiæ difficiliora quàm Avenioni; crurum autē vulnera Avenioni difficiliora quam Lutetiæ, eſſe obſervavit: ſicut etiam PAREUS *in Chir. p.*55 teſtatur, omnia ferè vulnera ſclopeto inflicta in prælus obſidionis Rotomagenſis, in agro Dionyſiaco conſertis, lethalia fuiſſe. Item variat vulnerum cura, ſi aer frigidus, nebuloſus, temperatus, aut abdita ratione loci Endemica inquinatus, aut adſtantium halitibus & occultis aphorrhæis infectus fuerit: hinc enim eſt, quod Chirurgi non promiſcuè omnes admittant, ut inſpiciant ligationes vulnerum, in ſpecie in nervoſis partibus, ut mulieres propter menſtrua, item potui deditos & inebriatos. Pertinent huc etiam *lunares radii* vulnera illuſtrantes, ſed ſimul deteriorantes, quod, qua ratione fiat illuſtrari poteſt Obſervatione iſtius Medici Galli, qui vocatur GUIDO *de la* BROSSE, *Tr. de Natura Planetarum*.

Hic obſervavit, quod radii lunares, luna exiſtente plena, ſi concentrentur, dent materiam lacteam ſeu albicantem, intenſiſſimè frigidam; ſicuti aliàs radii Solares collecti dant flammulam ſeu ignem, &c. Obſervationes ſunt ſatis curioſæ.

Denique ratione ſucci nutritii & ſanguinis affluentis combinatus eſt acor fermentativus vulnerum, ſi magis vel minus balſamus nutritius à ſtatu naturali declinaverint; v. g. ſi ſanguis affluens veneno venereo aut cruditate cachectica inquinatus fuerit, item ſi hæmorrohidibus ſuppreſſis & menſibus ſtagnantibus fuerit repletus; qualium vulnera difficillimè ſanantur, quia ſæpiùs in ulcera caçoethea degenerant. Nam hæc omnia modo dicta acidum vulneris corruptiuum pejus plus minus reddendo, variorum ſymptomatum vulneri ſupervenientium ſunt cauſa.

Hanc ergo balſami nutritivi & quaſi glutinoſi vulnerum naturalis *corruptionem acidam impedire*, aut jam factam leviorem corrigere, & balſamum naturalem per ſibi amica & familiaria conſervare, debet Chirurgus, idque per *medicamenta* dicta *balſamica*, mox in principio adhibenda, quæ debent eſſe ſalina volatilia temperata oleoſa ad inſtar balſami illius naturalis: nam talia & acidum corrigunt, & naturale balſamicum conſervant, & ulteriorem corruptionem ejus præcavendo, brevi ſanitas ſperata & deſiderata ſuccedit. Talia v. g. ſunt *balſamus Peruvianus*, balſamus de capaibe, terebinthina Cypria, maſtix, olibanum, *oleum momordicæ*, *hyperici*, ſuccus ſeu liquor folliculorum ulmi; theriaca in vini ſpiritu ſoluta, *oleum terebinthinæ* cum balſamo Peruviano temperatum, *balſamus ſulphuris*, aliaque balſama & unguenta infinita, quorum apex eſt balſamus ſamech Paracelſi. Paratur ex ſale tartari volatiliſato à vini ſpiritu, ut ambo coeant in dulcedinem aluminoſam blande adſtrictoriam; qui balſamus ſamech omnium vulnerum corruptorem exſecando, brevi conſolidationem & ſanitatem optatam adjuvat. Pauca tamen ſufficiunt, quæ Chirurgum nobilitant; Compoſitionum enim multitudo oſtendit ingredientium ignorantiam.

Dixi, quod debeant eſſe applicanda ſalſa *volatilia temperata*, dicta alias balſamica, non verò ſalſa exceſſiva ſeu acria; nam acria, tam acida quàm ſalſa ſunt nociva: acida quidem malum augerent, & omnium balſamum naturalem deſtruerent; ut nil dicam de horrendo dolore, quem inferrent, cùm partibus ſint inimica. Hinc & olea communia ſola *expreſſione facta*, citra aliqualem præparationem crudè adhiberi non poſſunt, ſeu applicari nequeunt vulneribus, non tam ob unctuoſitatem viſcidam, ratione cujus vulneribus & partibus nerveis ſunt inimica, ſed præterea etiam, quia in ſe habent *acidum* occultum ſatis potens, quod argentum & ferrum corrodit, & corruptionem balſami naturalis inſigniter promoveret, & vulnus pejus redderet.

Obſervandum tamen etiam eſt, ne applicentur nimis acria urinoſa volatilia, ſeu ſale volatili acriori conſtantia, aliàs deterſiva, abſtergentia ſeu *mundificantia* dicta; quia hæc experientia teſte vulnus diu nimis apertum detinent, ejuſque coagulationem impediunt: ratio, quia colliquefaciunt, fundunt, & conſumunt nutrimentum balſamicum partis, carnem ejus, & ſanguinem: Ergo acrimonia ſua & facultate deterſiva fluxiones, dolores, aliaque ſymptomata inferunt.

Talia ergo acriora ſolis ulceribus conveniunt, non vulneribus; quia vulnus diu apertum retinent. Talia enim colliquefaciunt & conſumunt funditus nutrimentum partis balſamicum, acrimonia ſua fluxum, dolores, & alia inferunt. Ulceribus ergo conferunt, ubi potentius acidum potentiora poſtulat corrigentia, & ubi productæ in labiis ulceris ſordes potentiora urgent deterſiva. Applicanda eſſe *alcalina oleoſa ſeu temperata* balſamica, notandum & obſervandum eſt tam in vulneribus partium ſanguinearum, quam nervoſarum ſeu articulorum vulneribus. Licet enim partes nerveæ balſamica requirant paulo fortiora, quibus nempè levia corroſiva ſint ſimul admiſta, dum in partibus nervoſis ſemper reperiatur acor magis intenſus, ſubtilior & penetrantior, quàm in ſanguineis; & præterea copioſior ſordium in vulneribus partium nervearum fiat generatio: tamen acriora vix ferunt, quin potius exinde irritatæ dolorem & multa alia ſymptomata inferant. *Temperata* ergo *acriuſcula & amaricantia* conducunt.

His ipſis tamen externis admotis, ſimul adminiſtranda ſunt interna, & quidem vulneraria, quæ alcali occulto Mercurii reviviſicativo, tamen temperato, conſtant, & aciditatem qualemcumque, aut in ſtomacho aut primis viis, aut etiam conſequenter in ipſa vulnerata parte, enatam aut auctam mitigant & corrigunt. Obſervavit enim FELIX WURZIUS, quod ſi ſimul Chirurgi adhibeant vulneraria internè, non opus ſit tanta copia balſamorum externorum. Talia interna ſunt *plantæ vulnerariæ*, potionum forma uſurpatæ, quales fiunt ex alchimilla, hædera terreſtri, ſanicula, plantagine, pyrola, veronica, hyperico, conſolida ſaracenica, hepatica ſtellata, geranio Rupertiano, perfoliata, pulmonaria, macula, ſcabioſa, vinca pervinca, floribus hyperici & ſimilibus: quibus & *Album Græcum* meritò annumerandum eſt, non minus quam ex lumbricis parata remedia, partibus nervoſis læſis appropriata interno & externo uſu, uti & ſanguis hirci. Huc pertinent *lapilli cancrorum* in vino bulliti & ita aſſumti; ſicut uſtus totus *cancer* fluviatilis interno pariter & externo uſu eſt Chirurgorum Patronus, & inſigniter vulnerarius.

Dixi, quod hæc remedia vulneraria etiam contineant in ſe occultū alcali, ratione cujus reviviſicent Mercurium, eumque tàm præcipitatum quam ſublimatum; transfiguratur enim Mercurius in varias larvas, beneficio nempe ſalium & ſpirituū acidorum. Reviviſicatur autem denuo ex illis variis, quas aſſumpſit, formis beneficio ſucci plantarum vulnerariarum, ſi in his bullierit: quare quia acidum, quod antea induerat in forma præcipitati aut ſublimati, deſtruitur in Vulnerariis, unde deſtructo acido denuo ſub nativa forma emergit. Unde verò deſtruitur acidum? nihil aliud eſt, quod magis vel potentiùs & à priori quaſi acidum deſtruat, quam alcali: neceſſariò ergo hoc erit in vulnerariis: Iam vero temperatum eſt & minus acriter linguam ferit, unde occultum vocatur ab HELMONTIO, vel blandum & minus apertum. A ſimili alcali lapilli cancrorum & totus cancer fluviatilis vim obtinent vulnerariam: nam hinc eſt, quod aceto injecti efferveſcant, concurſu acidi cum alcali: hinc eſt, quod vino infuſi lapilli cancrorum omnem aciditatem ejus interimant præcedente blanda quadam & obſcura efferveſcentia, alcali cancrorum in acidum vini operante.

Per talia ergo interna, & balſamica dicta externa vulneraria, curanda ſunt mox in principio vulnera recentia. Non enim imitanda eſt vulgaris Chirurgorum conſuetudo, qui neglectis vulnerariis balſamicis, vulneribus etiam recentibus imponunt primo *Digeſtiva & ſuppurantia*, hinc, dum genitum eſt pus, *Mundificantia*, & denique *Sarcotica* & conglutinantia. Hæc methodus eſt fruſtranea, imprimis in vulneribus recentibus, curam in longum protrahens, partem inflammans, & ſuccum nutritium alterans, ut exinde interdum facta plaga levis degeneret in ulcus ſordidum: ſed potius, ubi repreſſa eſt hæmorrhagia, & nil extranei in vulnera tranſierit, quod eximendum ſit, aut nulla conjuncta ſit contuſio, ut fit in ſclopetorum vulneribus, vel in quibus neceſſario expectanda ſit ſuppuratio, optimè vulneribus talibus recentibus applicatur unicus balſamus Peruvianus, in ſpecie vulnerarius, qui ſale acri præditus vulneri ſi inſtillatur, cum pauco, interdum nullo (quód aliquoties vidi etiam in periculoſis vulneribus) puris, & ſine ſymptomatis, proventu citò vulnus conglutinat, niſi aliquid de partis ſubſtantia ſecando ablatum fuerit: unde in hoc poſtremo caſu cum vulnerariis blandè adſtringentia, & humiditates ſuperfluas imbibentes, vulgò *Sarcotica*, ſimul admiſceantur. Interdum tamen neceſſe eſt, ut neglectis *balſamicis*, *digeſtiva* applicentur methodo vulgari, nempè eo in caſu, ubi vulnus ſtudio ad aliquod tempus apertum ſervandum ſit in *vulneribus* v. g. *capitis*, aut ubi conjuncta eſt cum vulneribus contuſio, ut in ſpecie in diabolicis *ſclopetorum vulneribus* evenit, aut ubi vulnus

jam

jam degenerare incipit in ulcus, aut nimis ab aere alteratum fuerit, ita ut balſamica ſola his noxis corrigendis non ſufficiant; aut etiam, ſi quid hæterogenei continetur in vulnere, quod eximendum & ſeparandum eſt, & quæ ſunt ſimiles circumſtantiæ.

In his neceſſe eſt ex methodo communi prius applicare *Digeſtiva* ſeu ſuppurativa, quæ pus in vulnere producant; & hinc poſt *ſuppurationem Mundificantia*; & tandem *ſarcotica*; Nam iſta *digeſtiva* ſucceſſiva ſuppuratione aut id quod contuſum aut extravaſatum & corruptum fuerit, removent, aut id, quod contentum eſt peregrinum, tandem excludunt, aut lenta ſanatione aliis circa vulnus agendis occaſionem ſubminiſtrant.

Digeſtiva ſeu ſuppurantia talia ordinario conſtant ex *terebinthina* & *vitello ovi* tanquam baſi; quibus pro re nata nunc mellis parum cum myrrha aut balſamo Peruviano, aut gummi elemi, aut ſimile quid, addendum eſt; impimis ſi circa partes nerveas, quæ alias facillè putreſcunt, ſuppuratio expectanda: v.g.

♃. *Terebinth. opt.* ℥vj.
Sevi cerv. ℥iij.
Ceræ alb. maſtiſch.
Oliban. an. ℥ß.
Olei roſar. ℥iß.
Camph. ʒj.
M. f. l. a. Unguentum.

Vid. VVEDELIUS *Compoſ. Medic. Sect. 3. c. 3. p. 181.* BORELLUS *C. 1. Obſ. 96.* deprędicat ſequens in puncturis, ulceribus & vulneribus.

♃. *Vini alb. bauctum* j.
Mell. alb. ſeu *comm.* ℥iv.
Vitell. ovor. No. iij.

M. & ſuper ignem leniter ſpatula agita, donec vinum in fumum abierit, & quod reſiduum, conſiſtentiam acquiſiverit, eoque utendum ſæpe rènovando.

Talia oleoſa temperata, vulnerariis balſamicis cognata acidum vitioſum in vulnere inveterato etiam mitigant, ne à mundificativis veris tanquam paulò acrioribus in principio irritatum, efferveſcendo ulcus pejus reddat, quin à digeſtivis alteratum faciliùs mundificantibus cedat: deinde & talia ulteriorem acori in vulnere progreſſum inhibent, & interea, quod vitioſum eſt, efferveſcendo ſuppuratum ſpontè naturæ ſeparari & excludi poſſit. Ubi per digeſtiva pus genitum laudabile profluit, tanquam ulcus quoddam benignum per mundificantia, hinc incarnantia, & cicatriſantia, tractandum erit, de quo plura, ubi de ulceribus.

Ex his patet, omnia *balſamica* vulneribus recentibus dicata, ut *mundificantia & digeſtiva*, cognata eſſe naturæ inter ſe, quatenus alcali conſtant, & acidum deſtruunt vulnerum & ulcerum, ſi nempè temperata ſunt balſamica; ſi non ſunt temperata, ſed acriora, digerentia ſunt & *mundificativa* ulcerum; ſi verò nimis oleoſa ſunt temperata, ſunt *digeſtiva* ſeu *pus promoventia*. Unde unum idemque horum medicamentorum, v. g. terebinthina, pro ratione ſubjecti, nunc mundificativi, nunc digeſtivi, nunc conſolidativi nomen habet. Hiſce tamen alia alcalia ſubinde addenda erunt, qualia metallica fixa, quæ ſucceſſivè abſorbendo omnia acida vitioſa privata vulnerum & ulcerum conducunt, ut creta, *terra vitrioli dulcis*, remedia *ſaturnina*, item quæ ex *Venere* adhibentur ad curam vulnerum. Naturę conatui ergò in conſolidando vulnere ſuccurrit Chirurgus, primariò equidem per modo dicta remedia, applicando balſamica; ſecundariò tamen etiam mechanicè ſuccurrat naturę, non removendo tantùm ex vulnere omnia heterogenea, quacunque etiam ratione illa extrahere aut eximere poſſit, ſed etiam conjungendo vulneris labia, ut interveniente naturali balſamo, tanquam glutine, promptiùs cohęreant: id quod faſciis communibus labia vulneris ad ſe invicem adducendo, nunc ſuturis eadem fortiùs uniendo, ſic quęcunque recentes lęſiones ac vulnera citra ſuppurationem omnem, inflammationem & tumorem facilè & tuto coeunt, & omnia iſtis optimè mundificata, nova carne repelentur.

Hæterogenea extrahenda monui: cùm certum ſit, omne peregrinum & non vitale naturę eſſe inimicum, idque eò plus, quò faciliùs & ipſum heterogeneum eſt alterabile aut corruptibile. Hinc namque globuli ſclopetorum prę aliis externis commodiùs relinqui poſſunt in corpore, ſi oſſi hęreant infixi ſeu ſaltim in partibus muſculoſis, lateant. Hi, inquam, globuli faciliùs poſſunt retineri in corpore ex eo, quonjam nullam alterationem inferunt parti; niſi quod pondere ipſum gravent: alias verò ipſi globuli nec alterantur, nec ullo modo corrumpuntur, utut tandem proprio pondere ſucceſſivè deorſum & extrorſum ferantur, atque ita à provida natura excludantur. Res quoque extraneæ in vulneribus hærentes ordinario ſunt *grumi ſanguinis*, &c. qui tamen non penitus in principio removendi ſunt, ſed cruſta ſanguinis grumoſi circa labia vulneris relinquenda eſt; hæc enim defendit labia vulneris ab impreſſione aeris externi; defendit balſamum nativum, quò minus alteretur, item promovet ſuppurationem. Alia vero heterogenea, v. g. *fruſtula vitri*, *feſtucæ*, *oſſium fruſtula*, *ſurculi lignorum*, & *ſimilia*, nunc arte extrahuntur, vel variis inſtrumentis, roſtro corvino, gruino, ciconiæ, & ſimilibus, vel eadem obſcurè & profundè ſituata beneficio ſuppurationis ſucceſſivè foras ejiciuntur cum pure.

In ſpecie autem *ad extrahenda heterogenea ex vulneribus optimè conducit* pinguedo leporis, quæ quorundam Chirurgorum eſt arcaniſſimum, ſi vel ſola illinatur, vel cum ana aut duplo unguenti ſeu emplaſtri ex betonica applicetur vulneri, vel etiam ex *pinguedine leporina* cum *gummi Arabico* fiat emplaſtrum vulneri imponendum, pro extractione peregrinorum. Alii pro extrahendis vitioſis infixis commendant admodum picem ſutoriam, Germ. *das Schuſtes Pech*, quæ fortiſſimè res alienas ex vulneribus eliciat; uti & hoc quibuſdam laudatur:

♃. *Ferment.*
Mellis opt. an. ℔ß.
Viſci quercin. quartar. j.

Quæ invicem combinantur in formam Emplaſtri applicandi ubi res heterogeneæ ſunt eliciendæ.

Quin & raphanum fortiter cum axungia ſubactum, & vulneri impoſitum, peregrina fortiter elicere affirmant. Dictamnus Creticus cum pinguedine leporina etiam applicatur. Non inconſultum eſt, dum recipiunt alii cancros vivos, eoſque contuſos miſcent cum pinguedine leporina, & res alienas prodire juvat. Vel

♃. *Ovor. cancror. viv.*
Pingu. lepor. an. ℥ß.
Succin. albi ʒiij.
M. D. S.
Unguentum extrahens.

applicetur ad extrahendas res alienas.

Juxta hæc nonnullis in maximo ſecreto eſt *lingua vulpis*: evellitur nempè Menſe *Martio* ex vulpe viva vel violenter mortua, exſiccatur, & uſurpatur ſuo tempore in vino: ſcilicet macerata vulneribus applicatur; ſic omnia hæterogenea prorumpunt.

Compoſita quibus placent:

♃. *Ceræ alb.* ℔j.
Colophon.
Terebinth. an. ℥vj.
Liqueſcant ſuper *igne*; adde
Gummi ammon. ʒj.
Bdellii ʒij.
Succini ʒiij.
Axung. lepor.
Aprugn. an. q. ſ.
M. f. Emplaſtrum; S.
Emplaſtrum extrahens.

Hiſce externis ſuccurrendum eſt per vulneraria, in ſpecie quidem per ſabinam, vincam per vincam, & lapillos cancrorum, qui primariò tunc debent ingredi potiones vulnerarias, ubi extrudenda ſunt hæterogenea infixa; videatur FELIX VVVRZ: Sic VVEDELIUS *de Med. Facultatib. lib. 1. Sect. 2. cap. 6.* refert ſtudioſum, qui ictus erat globulo plumbeo in pede, quem inſtrumentis exui renuerat, decocto vulnerario ex radice dictamni extractum & curatum. Pertinet huc experimentum Arculani, qui ibidem videatur.

Iuxta hanc extractionem etiam faſciis ſuccurrat Chirurgus. *Faſciarum* varię ſunt & ſpecies & modi. In vulneribus prę cęteris in uſu eſt faſcia ſeu *ligatura incarnativa* ſeu agglutinativa dicta, quæ nempè fit cum faſcia duorum capitum: Applicatur ita, ut medium ejus imponatur in membro læſo in parte plagæ oppoſita, & ducatur hinc ſupra plagam ipſam cruciatum repetendo hanc viam aliquoties, ut labia plagæ ita ad ſe invicem adducantur; ſic enim beneficio faſcitionis ſeu facia adducuntur labia vulneris. Et hæc faſciatio vel ſola ſufficit *in vulneribus*, vel non adeò

inſignioribus; vel in iis, quæ *ſecundùm longitudinem membri*, vel ſecundùm *fibrarum* protenſarum *ductum* inflicta fuerunt: ſed *in vulneribus* & *ſectionibus* quando partes quædam ferro abſciſſæ ſunt, ut in narium, aurium & digitorum tali ſeparatione, ut tamen adhuc pendeant; aut etiam quando in articulis graviores infliguntur plagæ; aut quando ampla vulnera per tranſverſum membri aut fibrarum muſculoſarum ſunt illata; aut quando fruſta integra carnoſa ferè ſunt deciſa, in his & ſimilibus caſibus non ſufficit faſciatio ſola, ut adducantur labia vulneris ad ſe invicem, & ita adducta maneant: ſed in talibus caſibus *ſuturæ labiorum vulneris* (Germ. *das heffien*) ſunt inſtituendæ. *Suturæ* hæ fiunt nunc *per acus*, & *fila* illarum medio traducta; nunc verò fiunt per gluten utrinque vulneri applicatum (*per emplaſtrum figens.*) Illud convenit in ſubjectis durioribus & fortioribus in partibus à viſu remotis minuſque ſenſibilibus: hoc verò, nempè ſutura per gluten, in partibus contrariis. *Modus per gluten* eſt hic: Applicetur utrinque labiis vulneris lintea ſuis anſulis ſeu filamentis inſtructa (Germ. *mit Bandern*) ut harum medio ipſa emplaſtra, & per conſequens vulneris labia, ad ſe invicem adduci poſſint, poſtquam ipſa lintea hoc linimento, tanquam glutine, priùs fuerint illita:

℞. Gum. tragacanth.
Arabic.
Maſtich.
Thuris,
Sarcocoll. an. ℥j.

Pulveriſata ſubigantur probè cum *ovi albumine*, agitato optimè cum ſpatula, donec in ſpumam, hinc in liquorem, reſolutum fuerit, & ita lintea hoc linimento illita applicanda ſunt.

D. S.

Emplaſtrum figens.

Interim utrinque *ſutura* diverſimodè inſtituitur pro ratione partis vulneratæ, obſervando in ambabus, tàm quæ fiunt cum acu, quàm cum glutine, hoc imprimis, ne

(1.) Applicetur, niſi neceſſitas urgeat in ſupra dictis caſibus.

(2.) Ne nimis arctè adducantur labia vulneris, quia in omni vulnere hæc ipſa aliquantulum intumeſcunt.

(3.) Ne nimis prope ſint ad ſe invicem adducta, ne puri & ſordibus è vulnere egreſſus, balſamis verò & unguentis applicandis ingreſſus, inhibeatur.

(4.) Ne in ſuturis nervus ſimul cum acu attingatur.

Quæ quatuor requiſita in ſuturis legitimè inſtituendis vel maximè ſunt obſervanda; aliàs enim plus nocent ſuturæ, quàm proſunt. Imprimis quidem, ſi nimis arctè labia vulneris adducantur, aut ipſæ ſuturæ, ſive per acus ſive per anſulas, ſint nimis propè ad ſe invicem ſitæ, tunc imprimis ingens dolor ex impedito tumore labiorum vulneris exoritur & inducitur; & præterea pus factum in fundo vulneris non rectè egreditur; unde poſtmodum fundus vulneris non probe mundificatur, ipſa verò labia interna coaleſcunt; adeoque fit tandem, ut ex remanentiis puris & fermenti vitioſi in parte vulnerata & conſolidata oriatur abſceſſus occultus, ſucceſſive non abſque periculo ſe manifeſtaturus: qui antequam fit, pus acre retentum ſubinde cuniculos agit in partibus ſubcutaneis, eaſdem hinc inde erodit, & ita poſtmodum abſceſſum ſinuoſum producit; imò interdum ipſa oſſa aggreditur, eaque carioſa reddit, interdum alia incommoda poſt ſe ducit, à vitiatis applicatis ſuturis oriunda. Imprimis autem in locis nervoſis cautè applicentur ſuturæ per acum, propter dolorem, aut etiam propter metum puncturæ tendinis aut *nervi*: Nam à priori, nempè dolore, partes nervoſæ irritatæ plorant ſynoviam (*accedit Pituita ſeu phlegma per omnia diffluens:*) ſi verò poſterius fiat, ſcilicet pungatur nervus vel tendo, metus eſt ſupervenientium convulſionum: Ob id ergo quàm paucæ applicentur ſuturæ, imprimis per acum propter nervos, &c.

Jam verò ut *ſuturæ* inſigniter conducunt *in vulneribus* gravioribus *cæſim* factis; ita etiam *in vulneribus* levioribus *punctim* inflictis *Turundarum* rectè adminiſtratarum egregius eſt uſus, quod certum eſt (dico rectè adminiſtratarum:) quæ ipſæ tamen turundæ (Germ. *Meiſſel-VViecKen*) in nec *abſceſſibus ſinuoſis*, uti nec in ulceribus & fiſtulis, minoris ſunt utilitatis, quin in his poſterioribus caſibus etiam inſigniter conducunt.

In ſpecie uſus earum eſt; quoad vulnera; ut nempè per has turundas applicatas vulnus tamdiu in ſuperficie apertum ſervetur, donec ex fundo probè purificato ſuccreſcens caro ſummitatem labiorum ſucceſſivè attigerit; cum aliàs in ſuperficie citiùs caro ipſa ipſaque cutis promptè coaleſcens, pus & ſordes in fundo occludant, unde neceſſariò aut dolores, aut inflammationes, aut abſceſſus recidivi, aut fiſtulæ, aut ſinus profundi, ſimiliaque ſuperveniunt mala: cùm è contra ipſæ *turundæ* rectè fabricatæ ſi illitæ fuerint unguento & balſamo convenienti, vehiculum ſunt, ut ubique unguentum aptiùs diſtribuatur, & ad fundum vulneris uſque derivetur vis medica balſami vulnerarii.

Parantur autem turundæ aut ex lino contorto, aut ex linteo teneriori convoluto & filo aligato in forma quaſi pyramidali, ita ut baſis turundæ, ſeu latior & amplior pars, dividatur in quatuor lacinias, quæ impediant, ne nimis profundè turunda in vulnus intrudatur; aliàs enim hoc eſſet doloroſum, quod in uſu turundarum eſt obſervandum: idque

(1.) Si partes nervoſæ aut in vicinia, aut in fundo vulneris reperiantur: nam in talibus longiores aut craſſiores turundæ magnum dolorem excitant, qui partium nervoſarum læſiones inſigniter exaſperat, ad convulſiones ægros diſponit, & ſynoviam & conſequenter partis ariduram tandem producit.

(2.) Obſervandum eſt in uſu turundarum, ne nimis ſint craſſæ, nempè circa medium ſui ſint craſſiſſimæ ita quidem, ut modicè repleant vulnus, cùm ordinariò turundæ nonnihil intumeſcere ſoleant: in apice ſint turundæ teneræ & molles, ne durior apex & acutus partes ſenſiles lædat & irritet, nec carnem teneram ex fundo ſuccreſcentem lædat, ejuſque augmentum impediat; quin potiùs ipſæ turundæ non nimis craſſæ facilè cedant genito puri, nec hujus retentionem indeque ortam majorem acrimoniam inferant, quin & craſſæ nimis turundæ hoc habent periculi, ut labia vaſorum ſanguifluorum coaleſcentia, & à ſanguine grumoſo nonnihil conſtipata, denuò reſerent, novaſque hæmorrhagias inducant.

(3.) Ne turundæ frequenter nimis, aut ubi minus neceſſarium eſt, applicentur, in ſpecie, ubi partes nervoſæ fuerint ſimul læſæ: nam nimis frequenter aut diu uſurpatæ conſolidationem impediunt, item partes cutaneas circa labia occalleſcere ſucceſſive faciunt ſeu ad occalleſcentiam diſponere ſolent. Sufficit per turundam vulnus in quodam loco ſervare apertum, ut vel ſanies vel ſimile poſſit excerni.

His ita probe obſervatis coaleſcunt tandem vulneris labia & nutriuntur denuò partes antea ſeparatæ; nihilominus tamen inæqualitas, aſperitas duritieſque in loco conſolidato remanere ſolent id quod *cicatricem* appellant. Nam dum balſamus nutritivus ſucceſſivè denuò unit labia, tamen fibræ cutaneæ nerveæ antea ſeparatæ vix adeo exactè ſibi denuò circa extremitates junguntur; pori quoque & meatus in æquali tractu aliàs juxta ſe invicem ſituati pervertuntur, & minùs apta ſerie collocati ita inter ſe confunduntur: unde glutinans ſuccus nutritius in iſtis locis detentus & implicatus in oſſibus callum, in partibus mollioribus cutaneis cicatricem talem conſtituit: idque eò magis, quò adſtringentia magis & exſiccãtia, cicatriſantia vulgò appellata, applicata fuerint: nam hæc poros anguſtãdo, fibraſque duriores & minus tractabiles reddendo, tandem inſigniori cicatrici occaſionem præbent, & quidem eò magis, quò aſperior minuſque roſcidus fuerit nutritius balſamus: nam propter hanc ultimam cauſam in adultis majores magiſque deformes cicatrices naſcuntur, quæ in junioribus minus tales exiſtunt, quin potiùs hi ipſi rectè tractati vix cicatricis veſtigium relinquere ſolent. Pinguedo aſcire piſcis vulneribus, dum coeunt, inſtillata, conſolidat citra cicatricem.

Remedia ergo vulnerum in genere Glutinantia ſeu *vulneraria* appellata, ſunt iſta, quæ partes molles naturaliter quidem unitas, præternaturaliter verò diviſas, denuò conjungere juvant, ut quaſi conglutinatæ videantur, unde *Glutinantia* dicuntur. Pertinent huc ea, quæ tam ad vulnera recentia conſolidanda adhibentur, ut *vulneraria*, unde balſami vulnerarii præparantur, tam ad ulcera cava replenda, ut *Sarcotica* dicta, tam ad cicatricem inducendam, ut *Epulotica*.

Sure-

Superiùs monitum fuit, quod natura ſimpliciter impoſitione & agglutinatione ſui balſami ſeu ſucci nutritii, partes diviſas uniat, aut imminutas reſtituat, modò non impediatur per hujus balſami aut alterationem aut corruptionem. Non ergo medicamenta generant carnem, ſed naturæ tantùm adjumentum præſtant, conſervando balſami integritatem naturalem: quod ea faciunt, quæ ſale volatili occulto ſeu oleoſo temperato conſtant, *vulneraria* communiter dicta, & quæ ſimul imprimis adjunctam habent *moderatam* quandam *adſtrictionem*.

Prout autem jam alimentum partis balſamicum alterationem quandam & corruptionem acidam ſuſcipit, aut majorem aut minorem, eligenda etiam ſunt medicamenta, quorum ſal volatile nunc magis nunc minus erit acre, aut addenda erunt *temperatis metallica*, *imprimis Saturnina*, acidum quodcunque *abſorbentia*. Dum autem ſemper cum ſucco partis nutritio tenuis quidam & ſeroſus humor, iſtius ſcilicet vehiculum, in partem læſam tranſudat, quod aut impedit partis reunionem & alimenti agglutinationem, aut ſaltim partem regenitam humectando, nimis laxam, flaccidam & mollem reddit, indeque nimiæ carnis luxuriei & excreſcentiæ occaſionem præbet: ob id interdum ſunt addenda remedia, vel *exſiccantia* dicta, quæ nempè nimiam humiditatem in ſe abſorbent, vel *adſtringentia moderata*, quæ laxitatem corrigunt, & debitum tonum ac conſiſtentiam carni regenitæ tribuunt: quod imprimis obſervandum eſt, ubi ſimul vel pars carnis, vel cutis, vel alia quæcunque ablata, regenerari debet; tunc enim modò dicta remedia, pro neceſſitate partis regenerandæ, vel augenda vel minuenda ſunt. Nam talia ſi ſunt debilia, *ſarcotica*: ſi *fortiora*, *epulotica* dicuntur quoniam in partis ſola per vulnus diviſione non tanta imminet neceſſitas, atque in partis ab ulcere eroſione.

Remedia ergò vulneraria ſunt multifaria, v. g. herbæ & folia agrimoniæ, gerranii, ſaniculæ, pyrolæ, piloſellæ, herniariæ, cynogloſſæ, plantaginis, hyperici, equiſeti, verbenæ, ſcabioſæ, camæpityos, centaurii minoris, millefolii, quod recens contuſum vulneribus recentibus impoſitum, vel ejus ſuccus recens inſtillatus ea citra ſuppurationem conſolidat; betonicæ, bugulæ, prunellę, nicotianę, pimpinellę, myrti, nummularię, vincę pervincę, bellidis minoris, cherefolii, telephii, veronicæ, ſcabioſę, ſabinę; caprifolii, virgę aureæ, eorumque ſucci; radix ariſtolochię utriuſque, tormentillę, ſymphyti majoris, cypri, Ireos Florentinę, galangę, valerianę, vincetoxici, ſigilli Salomonis: cortices granatorum: flores roſarum, balauſtiorum, hyperici, bellidis, verbaſci, crocus; fructus momordicę, nux moſchata, caryophilli, nuces cupreſſi, *gallæ* immaturę, glandes quercinę, ſarcocolla, ſanguis draconis, tacamacha, tragacanthum, gummi elemi, hederę, galbanum, olibanum, benzoe, ſuccinum, bdellium, gummi juniperi, reſina pini & omnium arborum reſiniferarum; terebenthina, colophonium, myrrha, quę imprimis eſt conſervativum mumię, & per centum & plures annos homines à corruptione arcere poteſt, beneficio ſpiritus vini myrrhati cōditos, unde elixyr proprietatis omnes corporis noſtri putredines arcet; pix, maſtix: Ex ſuccis inſpiſſatis ſunt hypociſtidis, acacię verę, aloe, liquor veſicularius ulmi, ſaccharum cum ſpiritu vini temperatum; farinę hordei, fabarum, orobi, fœnu Gręci, &c. Ex animalibus mumia, lumbrici terreſtres & omnia lumbricalia, cerumina aurium ſunt ſingularia, cera, mel, cornu cervi uſtum, os ſepię, ebur uſtum, cancri fluviatiles, lapilli cancrorum, & omnia ex cancris deſumpta; quia cancri conſtant ſale alcalino temperato & minus oleoſo, ratione cujus ſucceſſivè deſtruunt acidum in parte vulnerata; exuvię ſerpentum, *telæ aranearum*, pinguedo canis, *uſnea cranii humani*, urina, &c. Ex mineralibus colcothar vitrioli, quod commendatur ab Helmontio, & omnem vulnerum corruptorem tollit, ex quo Felix *Wurz* ſuum unguentum fuſcum parat. Idem etiam pręſtat Saturnus & Saturnina ut lithargyrium, plumbum calcinatum, ceruſſa, minium, cadmia, lapis calaminaris, tutia, bolus Armena, terra ſigillata, pompholyx, creta alba, lac lunę, lapis hęmatites, gypſum, alumen, ſulphur, calx viva lota, terra vitrioli dulcis balſamica, crocus Martis, &c. Hinc vini ſpiritus, oleum hyperici, oleum momordicę quod vim habet vulnera conſolidandi, oleum nuciſtę expreſſum, oleum maſtichis, nicotianę, oleū lumbricorum terreſtrum, & in vulceribus non adeò magis oleum liliorum alborum; balſamum Peruvianum in omnibus corporis vulneribus, vel, quod reliquis præfertur, balſamum Indicum ſeu de Capaibe, balſamum ſulphuris, baſamum ſulphuris antimonii cum oleo ſuccini aut terebinthinæ, balſamum Saturni terebinthinatum; theriaca. Sic ſolum oleum ſeminis hyperici expreſſum cum floribus ſulphuris blandiſſimè emolliēdo dat balſamum ſulphuris nobiliſſimum. Unguentum de lithargyrio aureum, de betonica, de pompholyge, de nicotiana, de ceruſſa, unguentum Wurzii fuſcum, unguentum album Rhaſis, unguento de tutia, de minio; emplaſtrum diaſulphuris Rulandi, emplaſtrum ſticticum Crollii, emplaſtrum Oppoteldoch Paracelſi, emplaſtrum diapalmæ, de betonica, de gratia Dei, &c. quæ recentia vulnera ſubitò ad conſolidationem perducunt.

Uſus horum ſimplicium & compoſitorum eſt multiplex: Uſurpantur enim.

(1.) *Vel internè in Potionibus vulnerariis.*
(2) *Vel externè in Iniectionibus* ſub forma Decoctorum.
(3.) Tanquam *olea* & *balſama*.
(4) Tanquam *Unguenta* cum turundis aut filamentis ſiccis applicanda.
(5.) Tanquam *emplaſtra*.

V. g. ſic præſcribo: ſit 1. *Potio vulneraria:*

♃. *Cancr. fluviat.* No. xij.
Rad. ſymph. mai. ℥j.
Fol. bugloſſ. Alchymill. Heder. terreſtr.
Summit. hyper. an. M. j.
Conciſa & contuſa bulliant in ſ.q. *aquæ* & *vini*.
(*Vinum* additur propter cancros:)
Colaturæ adde
Syr. capill. Vener. Heder. terreſtr. an. q. ſ.
M. D. S.
Potio vulneraria pro aliquot vicibus.

Sic ſitis urgeat, etiam de *ſyrupo è ſucco citri*, &c. addatur, bis in die hauriendo ſemper ℥iv. ad vj. tribus vel quatuor horis ante paſtum, in utroque hauſtu aliquot guttæ *balſami ſulphuris terebinthinati*, vel *ſuccinati* in nervorum affectibus, aſſumi poſſunt:

Vel

♃. *Cancr. fluv.* No. x. vel xx.
Rad. ariſtol. rot. ℥j.
Fol. bugul.
Beton. vel *plantag.*
Alchimillæ vel *millefol.*
Sanicul. an. Mj.
Alb. Græc. ʒij. ad ℥i.
Bulliant in aquæ p. ij. & *vini* p. j.
Colaturæ ℔iij. adde
Syr. de ſymph. Fern. ℥iiß.
(vel hujus loco *ſyr. de hed. terreſtr.* ℥iij.)
M. D. S.
Potio vulneraria ſanans.

Doſis ℥iij ad v. bis in die, cui ſemper *balſamus ſulphuris* gutt. x. ad xv. addantur.

Vel

♃. *Herb. plantag.* M. iij.
Pyrol. Alchim. an. M. ß.
Com. hyperic. floreſc. M. j.
Raſ. cornu Cervi ℥j.
Coq. in ſ. q. aquæ:
Colaturæ ℔iß. adde
Sac. vel *ſyr. de ſymp. Fern.* q. ſ.
M. S.
Ut antè.

♃. *Lap. cancr. præp.* ʒij.
Aceti vini ʒvj.
M. S.
Sanans Mixtura vulneraria.

Hujus mixturæ cochlear. j. propinetur in hauſtu Decocti calidi. Vel

♃. *Herb. ſcabioſ.* M. ij.
Herd. terr. M. j.
Rad. enul. ℥iß.
Ireos Flor. ʒvj.
Sem. aniſi vel *Fœnic.* ʒiij.
Coq. in *aqua ſimpl.*
Colaturæ ℔iß. adde
Oxym. ſquill. q. ſ. pro grato ſapore.
M. D. S.
Sanans potio vulneraria.

In forma ſicca:

♃. Mu-

℞. *Mumiæ* ℥ß.
Sperm. ceti ʒij
Lapill. cancr. præp. ʒiij
Rhabarb. el. ʒj. vel ij.
Cinnam. ℥ß.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis vulnerarius.

II. Si ordinanda ſit *Injectio in vulnera profunda*, in ſinus, item ulcera cavernoſa, &c.

℞. *Herb. veron.*
Pyrol. Sanic.
Fol. nicot. an. M. ij.
Alb. Græc. ℥iij. vel iv.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.*
Colat. q. ſ. adde
Spiritus vini vel *mel.* pro lubitu
M. D. S.
Aqua inſpergenda.

Hoc externè vulnera & ulcera eluuntur, vel etiam plagulę in eo madefactę imponuntur.

Vel

℞. *Aſtacor. fluv.* No. xx.
Rad. ariſtol. rot. ℥j.
Herb. bugul.
Alchimill.
Sanicul
Betonic. an. M. j.
Coq. in ſ. q. *aquæ comm.* & *vini*.
Colatura D.

Qui volunt habere plures compoſitiones Decoctorum vulnerariorum, adeant POTERIUM *Pharm. lib.* 1. *Sect.* 1. *pag.* 320.

III. Sequuntur *oleoſa ſeu balſama vulneraria*, quę utut ſimplicia, ſunt tamen optima: v. g. ſufficit *balſamus Peruvianus* vel *Tolutanus*, item *balſamus ſulphuris cum oleo hyperici*. Quibus tamen placent *compoſita*.

℞. *Balſam. Peruv.*
Olei hyperic.
Momord. ritè par an. ʒij.
(Vidi hoc ſolo oleo momordicę mirabiles peractas curationes)
Balſam. ſulphuris ʒj. ad ʒiß.
Gummi elemi q. ſ. pro conſiſtentia balſami liquidioris vulnerarii.

Miſceantur blando calore, aſſervetur uſui, inſtilletur vulneri, Vel

℞. *Olei flor. hyper. tripl. infuſ. cum oleo ſem. expreſſo par.* ℥iij.
Terebinth. opt. ʒij.
M. D. S.
Unguentum vulnerarium.

℞. *Olei hyperic.* ℥j.
Momord. ℥ß.
Balſ. ſulphuris ʒiij.
Olei expreſſ. nuc. moſch. q. ſ. pro incorpor.

Alius:

℞ *Flor. ſulphuris* vel *ſulphuris pulveriſat.* ℥j. ad ℥ij.

Bulliant lege artis in *oleo hyperici, expreſſo ex ſeminibus* (nam infuſum hic nil valet) ℔j. vel q. ſ. ad ſolutionem *ſulphuris*:

Hinc adde
Gumm. elemi,
Tacamach.
Terebinth. an. ℥iß.
Thuris el.
Myrrh. an. ʒiij
Balſ. Peruv. ʒvj.
Terræ vitrioli dulcis ritè par. ℥ij.
M. & leniter ebull. in arena, f. Balſ. pro digeſtivo:
D. S.
Balſamus vulnerarius.

Alius:

℞. *Terebinth. Venet.*
Reſin. abiet. pelluc. an. ℥iij.
Gumm. elemi,
Thuris an. ℥iß.
Myrrhæ,
Maſtich.
Benzoes,
Aloes hepat. an. ℥ß.
Spiritus vini ℥iv.

Subacta probè invicem deſtillentur lege artis per retortam; & fiat balſamum, ſeparandum à phlegmate & magmate, temperandum nonnihil vel cum *balſamo de Peru* vel cum *oleo hyperici expreſſo*.
D. S.
Ut ſuprà.

Temperandum dixi: deſtillata enim balſama ſtatim volatiliora fiunt & acriora, adeoque ſunt temperanda, & poſtmodum potius in partibus nervoſis lęſis, quàm in ſanguineis affectis, conducunt.

Plures compoſitiones videbitis in POTERII *Pharm. ſpagyr.* VVURZIO, HILDANO, BARBETTE, &c.

IV. Si *Unguentum Vulnerarium* expetatur:

℞. *Summ. hyper. floreſc.*
Centaur. Min.
Veron.
Sanic. an. ℥j.

Conciſa & contuſa infunde in ſ. q. *Olei Oliv. pur.* & *butyri non ſaliti* v. g. an. ℥iv.

Digere in Balneo Marię per octiduum, hinc fortiori igne ad exhalationem humiditatis inſpiſſa probè agitando, poſt per linteum exprime: Materię trajectę adde
Terebinth. ʒvj. vel ℥j.
Balſ. Peruv. ʒiij.
Pulv. maſtich.
Myrrh.
Oliban.
Flor. ſulphuris an. ʒvj. vel ℥j.
M. pro conſiſtentia *Unguenti*:
D. S.
Unguentum vulnerarium.

Vel

℞. *Flor. ſulphuris* ℥j.
Olei expr. ſem. hyperic. ℔iß.

Hæc cum blanda ebullitione redigantur in balſ. ſulphuris: cui adde
Ceræ nov. ℥iij.
Terebinth. ℥ij.
Oliban.
Myrrh.
Terræ vitrioli dulc. an. ʒiij.
M. S.
Ut ſuprà.

Et ſi V. Poſtuletur *Emplaſtrum* vulnerarium, imminutione olei, & auctione ceræ & reliquorum ſiccorum ingredientium, unguentum hoc facilè in conſiſtentiam emplaſtri redigi poteſt: qualia emplaſtra vulneribus adducendis inſerviunt, & inſtar operculorum eſſe poterunt: quæ inter eminet emplaſtrum ſtypticum Crollii ſeu oppoltedoch Paracelſi. Vel

℞. *Ceræ.*
Reſinæ,
Sevi hirc.
Terebinth. an. ℔ß.
Super igne liquefactis & colatis adde
Pulv. rad. conſol. mai.
Ulmar an. ℥j.
Terræ vitrioli dulc. ℥ij.
M. f. emplaſtr. S.
Emplaſtrum vulnerarium.

℞. *Rad. ariſtol. rot.*
Conſol. mai. an. ℥ß.
Mumiæ,
Maſtich.
Aloes,
Colophon.
Tutiæ præp.
Lithargyr. an. ʒij.
Gum. elem. ℥ij.
Terebinth. q. ſ.
Cum pauca *cera* etiam f. emplaſtr.
D. S.
Ut ſuprà,

Inducatur ſuper linteum, priùs cum *balſ. Peruv.* leviter irroratum aut humectatum. Vel

℞. *Lithargyr.*
Olei olivar. an. ℔j.

Coqu. ad conſiſtentiam ſpiſſam & colorem obſcurum: hinc ſucceſſivè adſperge
Aloes ſuccot.
Myrrhæ an. ℥ij.
Sevi hirc.

Ceræ

Ceræ flav. an. ℥iij.
Agitata ab igne remove, & adjice denuò
Camph. in oleo hyperic. ſol. ℥iß.
M. f. Emplaſtr. in Magdaleones
Malaxandum, aut in veſica oleo illita aſſervandum.
D. S.
Ut ſuprà.

Cæterum in ſelectu remediorum internorum & externorum judicium nonnihil adhibendum eſt, ut interna præſtantiora, & *ſimplicia ſint optima*: unde ex internis pauca quædam *vulneraria* ſuprà dicta, item lapilli cancrorum, & *antimonium diaphoreticum*, ſufficiunt; interdum tamen *ſpiritus* vel *liquor cornu Cervi ſuccinatus* in partium nervoſarum læſione uſurpatur.

Internè in æſtu aut phlogoſi febrili *nitrum antimoniatum* imprimis ſub largiori doſi concedendum eſt, quibus ſemper lapilli cancrorum eſuſque *cancrorum fluviatilium* addenda erunt: e. g.

℞. *Lapill. cancr. præp.* ℈j.
Cinnab. antimonii ℈ß.
Laud. opiati g. j.
M. f. Pulvis: S.
Febrilis pulvis vulnerarius.
In forma Miſturæ:
℞. *Aquæ plantag.* vel *hed. terreſtr.* ℥iij.
Aceti deſtill. ℥ß.
Extr. ſuccoſ plant. vel *vulner. Mich.* ʒiij.
Lapill. cancr. præp. ʒj.
Laud. opiat. gr. ij ad iij.
Syr. corall. vel *de ſymph. Fernel.* ʒiii. vel ℥ß.
M. S.
Potio vulneraria, cochleatim capienda.
Vel
℞ *Aquæ Hyſſopi* ℥ij.
Menth. ℥j.
Aceti vini ℥ß. ad ʒvi.
Lap. cancr præp.
Syr. de hyſſop. ʒiii.
M. pro 2. vel 3. doſib.
D. S.
Ut ſuprà.
℞. *Aquæ betonic.*
Scabioſ. an. ℥ii.
Aceti ʒiii.
Spirit. theriac. camp. ʒiß.
Lap. cancr. præp. ℈ii.
Antimonii diaph. ℈i.
Syr. betonic. ℥ß.
M. D. S.
Ut antè.

Talem etiam in febre vulneraria, capitis vulneribus ſupervenienté, præſcribere ſoleo.

Qui volunt habere ſelectum Potionum vulnerariarum, adeant FELICEM VVURZIUM.

Par ratio eſt & *Balſamorum* & *unguentorum vulnerariorum*, quæ inter ſimpliciora & ſelectiora ſunt optima; *Balſamus, ſulphuris balſamus Peruvianus & Tolutanus*, ſunt optimi; vel *oleum hyperici expreſſum ex ſeminibus*, cui *propriis flores* infuſi ſunt, eſt egregium.

Cujuſdam Chirurgi Neapolitani ſingulare experimentum in omnibus vulneribus, ſive ſclopetis, ſive ictu ſive alia ratione factis, fuit ſequens: Recipit ſcilicet *ſpiritum vini phlegmaticum*, vel etiam in ejus defectu *ſpiritum vini rectificatum*, cum *aqua communi* diluit, calefecit & impoſuit vulneribus cum linteis, vel injecit in ſinus, aut fiſtulas, vel profunda vulnera, per ſiphonem; ſemper tamen calidè, & hoc effectum edit planè mirabilem; impedit non tantummodò ſupervenientem inflammationem, ſed quamcumque etiam ex vulnere arcet corruptionem.

Alii ad vulnera biduo curanda commendant ſeq.

Recipitur *Vini ſpiritus rectificatiſſimus*, quo eluuntur vulnera recenter inflicta; deinde imponitur *pulvis* ſubtiliſſimus *aloes hepaticæ cum goſſypio*, *oleo hyperici imprægnato*, ligatura comprimitur, & ſuperimponitur *emplaſtrum dia ſulphuris Rulandi*; ſic ſanabitur vulnus intra biduum. Item

℞. *Benzoes* ℥i.
Spir. vini ℥iß.
Maſtich. ʒi.
Balſam. nigr. ℥ß.
M. in form. *Linimenti*:
D. S.
Balſamus vulnerarius.

Conſolidat & cicatrizat quæcunque vulnera recentia ſimplicia.

Certum eſt, quod vini ſpiritus ſingulare quid obtineat: unde theriaca cum ſpiritu vini ſubacta & diluta, vulneri applicata, putredinem & corruptionem quamcunque in vulnere arcet, & promptè conſolidat. Mucus ſeu *cerumina aurium* ſunt ſingulariſſimum vulnerarium: *cum oleo nucum iuglandium* expreſſo vel oleo ſeminum hyperici miſta, & nonnihil inſpiſſata in formam unguenti, dant balſamum ſeu linimentum vulnerarium egregium, imprimis ad vulnera nervorum nulli æquiparandum; cui balſamum Peruvianum vel ſulphuris addi poteſt; vim enim abſtergendi poſſidet mucus iſte, nec ſinit aliquid creſcere in pus. Sic *liquor folliculor: ulmi* ſolus inſtillatus, in vulneribus, & imprimis *oculorum*, ſufficit. Qui vero volunt habere plura *balſama vulneraria*, videant HENRICUM *ab* HEER *Obſerv.* 10. *de herba hyperici*, & ZVVELFERUM *in Pharm. Regia.*

AGRICOLA *in ſua Chirurgia Parva pag.* 245. etiam commendat ſequens unguentum, ex baſi ceruminum aurium confectum, quo mirabilia ſe præſtitiſſe brevi tempore aſſerit:

℞. *Cerum. aur.* ʒij.
Sacch. Saturni ʒi.
adde
Olei anell. vel *nuc. iugland. expr.* q. ſ.
M. S.
Balſamus vulnerarius.

Et ſi deſideretur in forma paulò ſolidiori, tunc igne inſpiſſa.

Moderni in uſu habent balſamum quoddam Indicum, quod vocant balſamum de capaibe, quod paucos ante annos nobis innotuit; de quo uti aliàs monui, quod expertum ſit remedium ad gonorrhœam internè; ita mirabiliter ſæpiùs intra vigintiquatuor horas vulnera recentia ſanat, idque citra ullam ſuppurationem, & ferè ſine inſigniorii cicatricis veſtigio; id quod per primam intentionem vulnus curare, appellat HELMONTIUS. Hic ipſe HELMONTIUS aliàs præ cæteris commendat ad curam vulnerum vitriolacea, non tantummodò pulverem ſympatheticum ex vitriolo Veneris ad ſolem calcinato, qui curat vulnera in diſtans, ſi cruor ex vulnere effluens, aut linteum cruore tinctum & madidum, hoc ipſo certo modo imbuatur vel eius virtute imprægnetur, de quo vid. *Digby in Oratione*, Sed vel maximè colcothar vitrioli probe elotum, ſive inſperſum, ſive diſſolutum in liquore & infuſum, nempè vino coctum, ſeu alia ratione applicatum, tanquam egregium commendat ad quemcunque vulnerum corruptorem tollendum. Sic etiam pro Cura ſympathetica Perſicaria recens trahitur per aquam frigidam, poſteà loco contuſo imponitur, donec nonnihil incaleſcat: poſtea planta adhuc tepida ſepellitur ſub fimum vel alium locum, ut cit putreſcat; ſic enim vulneratus citò convaleſcit. In gravioribus vulneribus uſus ejus repetendus eſt, & experimentum eſt haud contemnendum. Videatur PARACELSUS *in Herbario*, qui primus huius vires pro Cura magnetica eleganter ſcrutatus eſt, vocans eam Germ. *Blut-Kraut*, id eſt, *Herbam ſanguinis.*

Aliàs quoad potiones vulnerarias, notanda eſt earundem varietas, ita ut pro partium vulneratarum ratione etiam delectus ſubinde habendus ſit in ſimplicibus potionum vulnerarium: v. g. ubi opus eſt, ut ſordes mucilaginoſæ, pus, oſſicula fracta & ſimilia ex vulnere eijciantur, egregiè conducit in potione vulneraria ſanicula, artemiſia rubra, veronica, conſolida ſaracenica, agrimonia, cuius ſuccum RIVERIUS ad vulnera verminoſa commendat; hedera terreſtris, chamæpitys, pyrola, ſabina, &c. Ex his parata potio fortificatur additione ſingulis hauſtibus ſpermatis ceti aut lapillorum cancrorum.

Præ cæteris autem ſabina fortiter adiuvat excretionem heterogeneorum ex vulneribus, ſi ſcil. *eius* p. i. cum partibus vi. *ingredientium reliquorum*, combinetur in potionibus vulnerariis, non omittendo pulverem lapillorum cancrorum præparatorum.

Et quidem potiones hæ, aut dicta vulneraria non uſurpanda, niſi quando vitium eſt inſignius in vulnere ſubitò enim atque vulnus probè mundatum denuò coire incipit, abſtinendum eſt ab his potionibus vulnerariis ſucceſſivè. Hinc etiam, quando propinantur potiones vulnerariæ, non opus eſt tot unguenta & balſama applicare vulneri, quoniam

niam ipſa potio ſponte ſuccurrit naturæ in medendo vulneri.

Facit huc imprimis, quod refert FORESTUS *lib. 6. Chirurgiæ Obſerv. 17.* ſcilicet de vulnere thoracis utramque partem perforante, quod tempe omnes, cùm vulnera eius tractarent perſuaſi fuerint, per vulneris aperta odorem decocti vulnerarii tranſudare, & quaſi roridum quid illius per vulnera tranſmitti; quod ipſum etiam aliquoties ſe obſervaſſe mihi affirmavit Patavii MARCHTTI *Iunior*, Chirurgo Medicus excellentiſſimus.

De Vulnerum Cura Magnetica videbitis in HELMONTIO, DIGBY *in Theatro ſympathetico*; MAXVELLI *Medicina Magnetica*, & BARTHOLINO *de Tranſplantatione Morborum*.

Hæc de Vulneribus in genere; pergo ad vulnera in ſpecie: & quidem, quæ dicta ſunt hactenus, omnibus vulneribus partium *ſanguinearum* & *nervearum* in genere, & ſpeciatim quæ cæſim & punctim inferuntur, optimè applicari poſſunt.

ARTICULUS I. DE VULNERIBUS *cum* CONTUSIONE.

INter Vulnera autem in ſpecie conſiderationem ſubeunt primò *Vulnera cum contuſione facta*, in quibus illud, quod contuſum eſt facilè mortificatur, putreſcit, & conſolidationem vulneris impedit. Itaque in hoc caſu illud, quod contuſum eſt & mortificatum, ſeparetur, & per turundas foras excernatur. Equidem *quæritur*, an ſuppuratio expectanda ſit? & an non potius pars ſcarificanda & profundiùs incidenda ſit, & ſanguis extrahendus ſecundum VVURZIUM, quia ſanguis tardiùs in pus mutatus in gangrænam abit? Reſpondeo cum diſtinctione: Contuſio cum vulnere vel eſt levior, ut ſpes ſit per ſuppurationem eam poſſe curari pedetentim; in tali caſu ſufficiunt *digeſtiva & ſuppurantia*: ſi verò cum vulnere graviori coniuncta ſit contuſio, & metus ſit, ne gangræna ſuperveniat ante ſuppurationem abſceſſus, præter vulneraria mox *ſcarificando* aut *incidendo* contuſionis locus aperiendus erit, & ſanguinis exitus promovendus; hinc *digeſtivis*, quod reliquum eſt, ſub forma puris promovendum; digeſtivis tamen aliquid de *unguento Ægyptiaco* addendum eſt, ut præcaveatur gangræna.

Cum his etiam applicanda *externa* in ſpecie in principio morbi corruptionem ulterius præcaventia: eminet *oleum ceræ* illitum, deſuper impoſito *emplaſtro de cumino*, ſeu illinatur oleum hyperici ex ſeminibus expreſſum, aut *oleum Philoſophorum*, impoſito *emplaſtro de baccis lauri*:

Vel

℞. *Rad. conſol. mai.* ℥iß.
Sigill. Salom. ℥i.
Coqu. in *vino*, vel ſolo, vel cum aqua miſto. pro Fotu.
D. S.
Fotus externus.

℞. *Rad. conſol. mai.*
Minor. an. ℥iii.
Herb. chamomill.
Melilot. an. ℥i.
Croci ℈i.
Farin. fabar. ℥iß. vel ℥ii.
Fenugræci ℥i. vel ℥iß.
Coqu. cum aqua, & in ſpecie primò radices, addendo
Pulu. abſinth.
Cumin. an. ℥ß.
M. D. S.
Emplaſtrum externum.

Applicetur externè.

Hiſce ſedata maximam partem contuſione, pro reliquiis tollendis convenit illitus ſpiritus ſalis ammoniaci cum calce viva deſtillatus.

MEMBRUM VNICVM. DE SCLOPETORVM VVLNERIBVS.

QVod verò attinet *Sclopetorum Vulnera*, propter iſtam contuſionem ſunt omnium peſſima, adeoque periculoſa; cùm in omni ſclopetorum vulnere ſemper inſignis contuſio & partium dilaceratio conjuncta ſit; nam globulus, quouſque penetrat, omne ſecum contundendo, & dilacerando abſumit.

Quæſtio eſt: an etiam *ardor* adſit? vix probabile eſt, quod calor cum globo communicetur parti, niſi propiùs fuerit leſus patiens. In tali caſu, ſi propiùs vulneratus adſtiterit inſtrumento, tunc globulus intenſo ardore ſeu calore fervens partem quaſi nonnihil amburit, Dico qui propiùs adſtant: Nam qui ſunt remotius, in iis ardor & æſtus à globulis quodammodò frigefactis non ita ſentitur, de quo vid. imprimis HORSTIUS *in Obſerv. lib. 1. de Caſibus Chirurgicis*, ubi ventilat hanc controverſiam, & aliquot habet obſervationes, quod reverà ſclopetorum vulnera quoddam empyreuma habeant conjunctum, ſi propiùs fuerint inflicta impetus imprimis celerrimus globulorum cum actuali ignis contactu conjunctus neceſſario introrſum fervorem concipit.

Hoc certum eſt, quod globi majores tormentorum bellicorum, ſi infixi hæreant in pariete, & brevi poſt attingantur, intenſè calidi ſemper ſoleant percipi.

CURA.

Ut ergo curentur ſclopetorum vulnera (nam *Diagnoſis* per ſe patet) præter *interna potiones vulnerarias* hic imprimis proficuas, & præter uſum nitri, nunc ſolummodò depurati, nunc cum antimonio fixati; item præter uſum pulveris pyrii (qui ratione ſulphuris, nitri, & carbonum tiliæ optimè convenit) externè omne contuſum in pus eſt maturandum; idque fit tarde; nam vulnera ſclopetorum vix antè tertium vel quartum diem ſuppurari ſolent: ob id etiam ſufficit, ſi inter hoc tempus ſingulis 24. horis ſemel tantum deligentur.

Facta autem ſuppuratione, & inde nato abſceſſu, & eo, quod contuſum eſt, ſub forma puri ſeparato, mundificantibus & incarnantibus debitis denuò vulnus eſt curandum, modò omne extraneum ex vulnere priùs fuerit exemptum: Globi enim non ſemper extrahi poſſunt, & etiam tutò remanere poterunt.

Jam ergo pro ſcopo *ſuppurationis ſubſtantiæ contuſæ*, optimum eſt, ut applicentur ante omnia *digeſtiva* & maturantia (de quibus, ubi de ulceribus) quibus ſemper *ſpiritus vini*, item *balſamus Peruvianus* in minori doſi, eſt addendus, ne hæc ipſa digeſtiva nervoſis partibus noceant, nec labia vulneris contuſa ad gangrænam ruant, cum & ipſe ſpiritus vini in ambuſtionibus egregiè conducat: hinc turundæ, quibus illinuntur unguenta digeſtiva & ſuppurantia optimo conſilio priùs immerguntur in vini ſpiritum, & deinceps digeſtivo illinuntur, præprimis etiam, quoniam ſola digeſtiva partibus nervoſis non ſemper æque conveniunt: propterea optimè additur vini ſpiritus, qui omnem metuendam noxam corrigit: & quidem ita applicantur, ut utrinque puri pateat exitus.

Loco digeſtivi communis optimè applicatur balſamum Paræi ſingulariter commendatum ad curam vulnerum ſclopetis inflictorum, quod deſcibitur à SENNERTO & BARBETTE. Deſcriptio eſt hæc:

℞. *Olei dil. alb.* vel *violar.* ℔iv.
In hoc coqu. *catelli* duo *nuper nati* ad oſſium uſque diſſolutionem:
poſteà adde
Lumbr. terreſtr. in vino coct. ℔i.
Coqu. ſimul, & Colaturæ adde
Terebinth. Venet. ℥iii.
Spir. vini ℥iß.
M. f. Linimentum: S.
Unguentum leniens.

Quod egregie conducit ad ſedandum dolorem, & maturanda vulnera ſclopetorum.

Applicantur hæc Digeſtiva cum turundis (imprimis hoc balſamo Paræi) iiſque nunc una, ſi ſcilicet vulnus non penetrat,

netrat, nunc verò applicantur cum turunda duplici, ſi ſcilicet vulnus ſit penetrans.

Ubi ergo per hęc & ſimilia ſuppuratum eſt vulnus & omne contuſum ſeparatum, applicandum eſt *mundificativum* ſequens *Vigieri*, vel quodcumque aliud pro purulentis abſtergendis & ulceribus detergendis:

℞. *Terebinth. Venet.* ℥v.
Olei roſat. ℥j.
Mell. roſat. col. ℥iij.
Myrrhæ,
Aloes,
Maſtich.
Rad. ariſtol. rot. an. ℥iß.
Farin. hord. ℥iij. ad ℥vj.
M. f. Linimentum:

Imprægnandum & irrorandum nonnihil cum *ſpiritu vini*.

Hoc ipſo mundificandum eſt vulnus ſuppuratum, donec ſponte caro nova ſuccreſcat.

Quòd ſi verò aut in ſuppuratione, aut ſubſequente mundificatione, putredo ac corruptio adſit inſignior, in ſpecie in loco non nimis nervoſę, ſuprà dictis remediis nonnihil de *Mercurio præcipitato*, quantum fieri poteſt, dulcificato commodè addi poteſt, idque imprimis, ubi partes nervoſæ minus fuerint læſæ vel affectæ.

Interdum in ſclopetorum vulneribus ſuperveniunt *dolores oſſium in profundo*, imprimis ſi vulnera non benè fuerint curata; in his ſingulare eſt *oleum terebinthinæ*, in ſpecie ſi adſit ſuſpicio *fractionis vel fiſſuræ*, quæ Germanis dicuntur *ein Kelck oder Schliz Bruch*; hoc enim oleum illitum mirè emollit & lenit partem conſolidatam, & promovet in fiſſuris oſſium, ut coeant, & ſi oſculum eſt abſciſſum, hujus ſeparationem promovet, adeò, ut quicquid præternaturale relictum ſit, extrudatur foras.

Sufficit hęc vulnerum ſclopetorum Curatio: placet tamen quibuſdam Autoribus in prima horum vulnerum deligatione ad ardorem à globulo inductum corrigendum, linimentum ex *cremore calcis vivæ cum melle mixto*, ad imitationem AGRICOLÆ *in Chirurgia Parva*, applicare; quo tamen, ut anteà monui, non ſemper opus eſt. Nempe

℞. *Calcis vivæ* ℥iii.
Crem. lactis,
Mell. deſpum. an. ℥iß.

M. probè & cum turundis mollioribus applicetur vulneri, vix ultra tres vel quatuor horas tamen relinquatur.

Hoc probè corrigit ardorem & empyreuma vulneris: poſtmodùm aliàs uſitata ſuprà dicta erunt adhibenda. Vel

℞. *Aquæ calcis vivæ*, cui adde *olei roſar.* q. ſ.
Agita in mortario lapideo in Linimentum butyriforme:
D. S.
Unguentum refrigerans.

Loco hujus quoque convenit ipſa aqua calcis vivæ cum ſucco cancrorum fluviatilium cum phlegmate alumnis expreſſo.

ARTICULUS II.

DE

VULNERIBUS MALIGNIS & VENENATIS.

PPrrò inter *Differentias Vulnerum* etiam eſt, quod vulnus quoddam dicitur *penetrans*, aliud *non*; quod fit ratione inſtrumentorum: Fit namque interdum, ut præter læſionem ſimpliciter inductam, ipſa cauſa lædens malignitate venenoſa ſit tincta, ſive armis venenatis, ſive morſu animalium iratorum aut venenoſorum infligantur, unde etiam dantur *vulnera maligna*, & *venenata*.

DIAGNOSIS.

Morſu animalium vulnera inflicta facilè patent; ſemper enim ſuſpicio eſt, in omni animalium morſu latere venenum.

Sed ſi arma, aut globuli, aut alia *inſtrumenta* veneno ſint infecta, hoc ipſum à priori cognoſci nequit, Cognoſcitur autem ferè à poſteriori, ſcilicet ex ſupervenientibus gravioribus ſymptomatis, dum nempè partem vulneratam urget dolor atrocior, quàm naturaliter fieri poteſt; item ſi brevi poſt lęſionem partis vulneratæ color nativus ſeu naturalis mutetur, & cœruleus, lividus ac nigricans fiat, adeòque ipſa gangræna immineat; item ſi non tantum in parte vulnerata, ſed in ipſo toto corpore atrocia ſuperveniant ſymptomata, in ſpecie anguſtia præcordiorum, ſudores ſymptomatici, frigidi & glutinoſi, ſyncope, ardores, cephalagiæ horrendæ, ac ſimilia peſſima ſymptomata.

PROGNOSIS.

Vulnera hæc, ſive ab animalibus venenoſis, ſive ab armis veneno tinctis, inflicta fuerint, utplurimum lethalem eventum habere ſolent, quorum venenoſitas conſiſtit in hoc quod idea furoris & rabei corpori noſtro communicetur.

CURA.

Animalia ergo *venenata* ſi lęſerint, aut mordendo aut pungendo, obſervetur diverſitas animalium lædentium, ut læſus locus nunc *ſcarificatione*, nunc *ſine ſcarificatione*, appropriatis curetur: Scarificandum eſt, quando vulnus profundius, ac metus eſt, ne venenum, quod penitus immiſſum eſt, & elicere volumus, mediante ſanguine ad cor deferatur: aut *ſine ſcarificatione*, ubi minus virulentiæ communicatum fuerit. Theriaca ſola cum ſpiritu vini applicata, item pulvis bufonum, viperarum & ſcorpionum, decantata ſunt remedia optima. Optimum remedium eſt bufo in vulneribus venenatis malignis contuſus & applicatus; uti & ſtercus humanum cum allii capitibus impoſitum, quod certum levamen affert. Conducit quoque ſuccus cydoniorum recens inſtillatus, ſi vulnera venenata à telis infectis, v. g. à ſclopetis, inflicta fuerint. Sic in *veſparum puncturis* ſufficit oleum ſcorpionum vetus, item *emplaſtrum de ranis* Vigonis cum Mercurio. In aranearum punctura allium & cepæ contuſæ, item folia ſalviæ; (vid. M. A. N. C. *Ann. 8. obſ. 35.*) commodè imponuntur.

Sin *Viperæ momorderint*, præmiſſa, uti dixi, ſcarificatione *bufo* vivus contuſus & applicatus optimè conducit; aut ſi deſit vivus, in ſerpentum & viperarum morſu ſufficit bufo aridus, vel nudè, vel quod melius, prius in aceto vel vino maceratus, & applicatus, vel pulveriſatus & inſperſus: aut ſaltem ferrum probè candefactum prius loco morſuræ eſt applicandum, citra tamen ambuſtionem, nam hoc ſingulare eſt remedium curandi morſum viperæ, uti hoc propria experientia recenſet BOYLE *Philoſoph. Experim.* Succus foliorum fraxini etiam commendatur, vulneri applicatus, & hauſtus urinæ.

Quod ſi verò *Canes* aliave *animalia rabioſa mordendo vulneraverint*, optimum eſt applicare lapidem ſerpentinum, qui in ſerpentibus pileatis Indiæ Orientalis reperitur, aut etiam ex iiſdem fabricatur: de quo præter experimenta alia imprimis videndus eſt KIRCHERUS *in Tr. Reg. Natur. Magneticum* inſcripto; hic habet egregia aliquot experimenta de hoc lapide ſerpentino, vulneri animalium rabidorum applicato, & poſtmodum in lac depoſito, qui in genere ad quæcunque vulnera ab animalibus venenatis inflicta certo experimento conducit; vid. M. A. N. C. *Ann. 4. & 5. Obſ. 2.* In hujus defectu, cùm ſit rarus & carus, ſufficit, ut morſui canis rabidi vel alius animalis poſt factam ſcarificationem imponatur *emplaſtrum magneticum Angeli Salæ*, cui pulvis cancrorum fluviatilium, vel per ſe, vel calcinatorum, addi debet.

Quodſi inflammationem vel dolorem inferre velit, illinitur locus vicinus oleo ſcorpionum cum pauco ſaccharo ſaturni.

Eſt aliàs hoc emplaſtrum magneticum catholicum ad quoſcunque morſus animalium venenatorum, modò additione vel pulveris cancrorum, uti dixi: vel pulveris bufonum, vel pulveris viperarum pro varietate beſtiæ lædentis, approprietur plagæ inflictæ. Communiter expertum remedium eſt cataplaſma morſui canis vel alius animalis rabidi imponendum, paratum ex

Cepa acri,
Cap. allii an. No. I.
Theriac. opt.
Ferm. vulg. an. ℥ß.

Quæ omnia invicem piſtata inſtar cataplaſmatis applicentur loco morſuræ.

His ita applicatis, correcto & elicito ſic veneno, poſtmodum ipſum vulnuſculum ſæpiùs leve vel ſpontè, vel leni applicato balſamo vel digeſtivo, ſi in morſu contuſio quædam facta ſit, curari poteſt; cui digeſtivo ſemper aliquid *unguenti Ægyptiaci*, vel *communis*, vel ab HILDANO *correcti*, addendum erit.

Inter-

Internè interea non ceſſandum, ſed appropriatis remediis, imprimis ſale volatili & ſpiritu viperino, item ſpiritu & decocto cancrorum fluviatilium, in rabioſis ſimul progreſſus veneni, ejuſque activitas eſt cohibenda.

Quod ſi verò *venenatis armis inflictum* ſit *vulnus*, tunc imprimis, ut extrahatur virulentia, opera danda eſt applicando ſcilicet Cataplaſma ſequens:

℞. *Cepar. coct.* ℥iij.
Ster. capr. ℥j.
Theriac. ʒß.
Ol. ſcorpion. ℥iß.
Mellis,
Ceræ an.q.ſ.
F. Emplaſtrum vel Cataplaſma.

Quod promptè elicit malignitatem ex vulnere venenato.

Vel etiam *Emplaſtrum magnet. Angeli Salæ* imponendum, cujus deſcriptio ſuprà, ubi de Peſte, & paſſim obvia: aut uſurpandum eſt emplaſtrum ſingulariter expertum Guidonis, mirè commendatum à plurimis Autoribus ad corrigenda vulnera venenata: nempè

℞. *Galb.*
Sagapen.
Opoponac.
Aſæ fœt.
Myrrhæ,
Piperis,
Sulphuris an. ʒß.
Sterc. Columb.
Anat. an. ℥ij.
Calaminth.
Menthæ an. ℥j.

Diſſolvantur gummata in *vino*, miſceantur omnia cum *oleo hyperici*, & fiat emplaſtrum, imponendum vulneri venenato.

Internè appropriatis ſudoriferis alexipharmacis, qualia ſunt nota, in ſpecie aceto deſtillato cum *theriaca* aut electuario diaſcordii Fracaſtorii, tinctura bezoardica, ſpiritu theriacali camphorato, antimonio diaphoretico, & ſimilibus antimonialibus fixis cum nitro præparatis, virulentiæ maturè eſt occurrendum. Elegans eſt obſervatio FORESTI, qui *lib.* 12. *Chirurgiæ obſ.* 10. refert, cùm in bello Turcico plures vulnerati ex telis venenatis ſubitò morerentur, ſuperveniſſe tandem Medicum ſenem, qui vulneribus poma cydonia, dentibus contrita, & ita ſaliva jejuna permiſta, appoſuit, nullis remediis anteà juvantibus. Facit huc occaſione cydoniorum, quod refert MINDERERUS *in Medic. Militari*, vinum ſeu ſuccum cydoniorum ſine ſaccharo optimum eſſe ad corrigendum emphyreuma vulnerum ſclopetis inflictorum.

Extracto veneno ex vulnere, vulnus ad ſui coſolidationem perducendum eſt.

ARTICULUS III.

DE

VENARUM & ARTERIARUM VULNERIBUS.

CÆterum præter hæc vulnera imprimis conſideranda ſunt *Vulnera* vaſorum ſanguifluorum, nempè *Venarum & Arteriarum*, propter graviſſimam ſupervenientem hæmorrhagiam, ſæpiùs lethalem: minùs quidem periculoſam, ſi fuerit læſa vena; nam & faciliùs ſiſtitur: magis periculoſam, ubi arteria fuerit læſa; periculoſum namque eſt malum. Et quidem vix erit vulnus, quod non habeat comitem *hæmorrhagiam*.

PROGNOSIS.

Imprimis tamen hæc eſt periculoſa, ubi majora læſa ſunt vaſa, adeòque primum, quod urget Chirurgum, eſt, *ut hæmorrhagia nimia ſedetur*.

CURA.

Vulgò ad ſanguinem ſiſtendum utiliſſimus eſt *crepitus lupi*, fungus nempè iſte hoc nomine inſignitus, qui in ſpecie probè exſiccatus & compreſſus, vaſi læſo applicatus arctè, ut ex ſanguine eò magis turgeſcat, & turgeſcendo orificia vaſorum læſa obturet, optimè ſanguinis fluxum cohibet. Si hic ſolus non ſuffecerit, immergatur ſolutioni *vitrioli Matris* non adeò forti. Ad hæc præter talia convenit liquor ſtypticus modernorum, qui fit ex ſolutione vitrioli Martis, cui additur dimidium aluminis ſoluti in decocto quodam vegetabili blando & adſtringente, quæ frigida cum *bombace* vel *ſtuppis cannabinis* applicentur vulneri, ſic ceſſat omnis fluxus. Vel, ſi *vulnera* fiant *profunda*, conveniens eſt, ut immittatur pulvis ex *lunæ lacte*, *bolo Armena*, & *capite mortuo vitrioli* probè eloto. Iſti pulveres optimi ſunt in ſiſtenda nimia hæmorrhagia. Loco hujus *pulvis Galeni* compoſitus ex *aloe*, *thure*, ſanguine Draconis, & bolo Armena invicem miſtis, & ſtuppis *albumine ovi* madefactis inſperſis & applicatis, internè confert ad ſiſtendam hæmorrhagiam. Melius adhuc eſt, ſi *terra vitrioli dulcis*, nunc ſola, nunc cum parum terræ ſigillatę miſta, cum albumine ovi ſubacta, cum ſtuppis intrudatur vel applicetur arctè vaſi læſo; quin & tinctura ſulphuris vitrioli cum ſtuppa applicata, in ſpecie arteriæ, & optimè confert. *Fuligo furni* cum albumine ovi ſubacta & applicata vulneri ſiſtit hęmorrhagiam. Burſa paſtoris contuſa imponatur vulneribus recentibus pro ſiſtendo ſanguine: ſuccus foliorum fraxini vulneribus infunditur, vel ipſa folia vulneribus illis & locis, per quæ hæmorrhagiæ contingunt, applicantur. Muſcus quercinus pulveriſatus; aut medulla ſambuci pulveriſata inſperſa, etiam compeſcit hæmorrhagiam vulnerum: quibus tamen longè præferenda eſt *uſnea cranii humani vera*, quæ applicata infallibile eſt experimentum. Conducit etiam *ſtercus aſininum* recens, aut pulveriſatum; aut *ſuccus* ex eodem *expreſſus*, aut cum ſanguine effluente exſiccato permixtus, ſi applicentur vulneris fundo. Sperniola Crollii in aqua ſpermatis ranarum ſoluta, in hæmorrhagia arteriæ ex inepta venæ ſectione utilis eſt, & citra aneuriſma curat. Linteum etiam *alumine & ſpermate ranarum* probè imprægnatum, exſiccatum, atque iterum imprægnatum, atque impoſitum vulneri, multum conducit ad hęmorrhagiam ſiſtendam. Huc facit pulvis ſtypticus expertiſſimus ex alumne, & lacca pictoria, qui deſcribitur in M. A. N. C. *Ann.* 1. *obſ.* 24. *pag.* 86. *Ann.* 2. *pag.* 403. & *Ann.* 9. & 10. *obſ.* 151. *pag.* 326.

In *arteriarum puncturis minoribus* applicata pilula ex laudano opiato, eſt experimentum ab HORSTIO recenſitum *lib.* 9. *obſ.* 12.

Denique quibuſdam ſecretum eſt ad hæmorrhagiam venarum, & arteriarum reſectarum, & quidem unum ex *fortiſſimis*:

℞. *Acet. vin. fortiſſ.* ℥j.
Croci Martis ʒj.
Colcothar. ſive terræ vitrioli dulc. ʒß.

His probè invicem ſubactis madefiant vel *lintea* vel *ſtuppa*, conſpergantur *pulvere lumbricorum terreſtrium*: Hęc enim ita applicata ſanguinem ſiſtere dicuntur.

De pulvere ſympathetico & ſimilibus, tanquam vulgò notis, nihil addo.

Quodſi his nequeat compeſci hęmorrhagia, ligatura interdum vaſorum applicanda eſt, imprimis quidem in membris abſciſſis, cęteroquin autem locum non habet. In aliis locis, ſicuti etiam in membris abſciſſis, ſunt qui cauteria admovent, nunc actualia, nunc potentialia, in ſpecie vitriolacea, uti de aneuriſmate monui. Actualia ſunt periculoſiſſima propter gravia ſupervenientia ſymptomata, item quoniam decidente cruſta ſeu eſchara nihilominus ſępius nova ſupervenit hęmorrhagia. Tutiora ſunt cauſtica potentialia; non quidem ſpiritus acidi, qui peſſimi; ſed, ſi quid tentandum per cauſtica, convenit vitriolum ad albedinem calcinatum, vel cum bombace applicatum, vel cum crepitu lupi permiſtum, & ita loco ſanguinem ploranti impoſitum modò, quod ſedulò cavendum, non pateat nervus vel tendo inſignior in vulnere, ad quem ſcilicet vis vitrioli corroſiva perveniat, & ita periculoſiſſima ſymptomata inducat.

De remediis internis pauca monenda ſunt, quia hoc loco non adeò conveniunt. Interim tamen, quia obſervatur quotidie, quod vel iracundia ęgri, vel ebrietas, vel incaleſcentia à vino, &c. agitent maſſam ſanguineam, & hæmorrhagiam atrociorem reddant, hinc pro ſanguinis impetu compeſcendo nitrum & omnia nitrata, item omnia ſtercora, ex porco vel aſino deſumpta, ſunt optima: hinc *nitrum antimoniatum*, *tinctura ſulphuris vitrioli*, *mixturæ acidulę* cum *tinctura antiphthiſica ſeu ſaturni compoſita*, *tinctura Martis adſtringens*, & ſimilia aliàs nota. Obſervando, ut affectus graviores, imprimis iræ, hinc amoris, ſedulò

viten-

vitentur: item, quodcunque corporis exercitium, ut etiam paroxyſmi morboſi, ſub quibus interdum recrudeſcunt hæmorrhagiæ, ſtudioſè præcavendi.

ARTICULUS IV.
DE
NERVORUM VULNERIBUS.

POſt vaſorum vulnera, *vulnera nervorum* imprimis, & *partium nervoſarum* læſiones, cautiſſimè ſunt tractandæ.

1. Propter dolorem inflammatorium & convulſiones, quæ ſæpiſſimè ſuperveniunt leſionibus nervorum.
2. Propter facilem partium nervoſarum alterationem ab aere externo, hinc corruptionem ac gangrænam.
3. Propter ſynoviæ fluxum, qui ſæpiſſimè vulnerum conſolidationem impedit, & periculoſam partis atrophiam, interdum totius corporis tabem, poſt ſe trahit.

PROGNOSIS.

Vulnera hæc ſunt periculoſiſſima, ut etiam punctura inſectorum adeò ſit periculoſa, quia utplurimum læditur *nervus ac tendo*.

CURA.

In genere ergo, ubi in parte quadam vulnerata nervus ſimul vel partes nervoſæ ſenſiliores fuerint læſæ, totum membrum uſque ad principium nervorum, ad membrum derivatorum, inungendum eſt oleo lumbricorum, acuato cum oleo deſtillato lavendulæ; nam & hoc internè convulſiones partium nervoſarum læſarum curat: aut cum oleo ſalviæ, aut ſuccini, aut ſimilibus. Item optimum eſt, ſi inungatur membrum ſequenti unguento:

℞. *Olei lumbricor.*
Vulpin.
Axung. hum. vel *viperar.* an. ℥i.
Succ. lumbr. ʒß.
M. probè & illinantur membro.

Cataplaſma etiam ex radice conſolidæ majoris, & ſigilli Salomonis cum vino & aqua coctis convenit.
Vel
℞. *Fol. beton. rec.* p. i.
Rad. ſymph. rec. p. ii.
Contuſa applica in forma cataplaſmatis:

Vel ſi recens haberi nequit, ſymphytum pulveriſatum cum vino calido in cataplaſma redigatur & apponatur.

In ſpecie nervis læſis partibus nervoſis omnia unctuoſa, omnia nimis mucilaginoſa; & expreſſa oleoſa aut pinguia, ſunt admodum nociva; ſæpè enim dolores, gangrænas & inflammationes inducunt, inde etiam oriuntur vermiculi innumeri. Quin potius volatiliora paulò penetrantiora, & quæ vulgò dicuntur calidiora, uſurpanda: qua ratione *balſamus Peruvianus*, oleum ceræ, *oleum deſtillatum lavendulæ*, oleum *Philoſophorum*, oleum lauri deſtillatum, ſuccini, quod vocatur Balſamum Europæum ſeu ſacratum, miſtum cum terebenthina & ſaccharo ſaturni, balſamum hyperici, ſpiritus vini, gummi elemi, tacamahacæ & carannæ, imprimis conducunt. Hinc elegans eſt miſtura Wurzii:

℞. *Ungu. di-Alth.* ℥iv.
Ol. deſtill. lauri ʒiß.
Succini ʒii.

Quæ miſta convenienter vulneri, ubi nervus eſt punctim læſus, poſſunt applicari.

Si verò *Nervus per tranſverſum læſus ſit*, vel *tendo*, vel *ligamentum*, inter remedia uſitata ſemper ſimul dicta *balſama vulneraria* acuenda ſunt cum aliquot guttis *olei deſtillati* cuiuſdam. Præ cæteris *oleum terebinthinæ*, *ſalviæ*, *ſuccini*, &c. conveniunt. Specialiſſimè lumbricalia optima læſorum nervorum conſolidandorum ſunt ſolamnia, qua ratione *Oleum hyperici Carpi compoſitum* optimè confert:

℞. *Summ. hyperic. flor.* M. ii.
Ol. comm. ℔vi.

Hæc probè invicem digerit, poſtea addit
Terebinth. ℔i.
Verm. terreſt. pulveriſat. ℥iii.
Croci parum.

M. pro Linimento, nervis, tendinibus, aut ſimilibus partibus vulneratas, aut punctim aut cæſim convenientiſſimo. Vel
℞. *Lumbr. terr.* q. ſ.
Exſiccà blandè, & pulveriſa.

Vel pulveriſatos *lumbricos latos contritos* miſc. cum *terebinthina*, quo per 24. horas ſupra vulnus poſito iſtud ſanatur; vel ſine terebinthina pulvis inſpergatur venis vel tendinibus diſſectis denuò conſolidandis.

Nobile eſt remedium CNOEFFELII, aliàs uſitatum ad nervos per tranſverſum inciſos:

℞. *Exuvias ſerpentum*, quas ſpontè deponunt,
Lapill. cancr. præp. an. part. æqual.
Invicem miſta pulveriſantur.

Qui pulvis nervis læſis inſperſus mirè convenit pro eorundem unione.

Et quidem periculoſius eſt, ſi pungantur nervi, quàm ſi tranſverſim diſſecentur, propter doloris ac convulſionis metum, ut etiam punctura inſectorum adeò ſit periculoſa, quia utplurimum læditur *nervus* aut *tendo*. In tali caſu, in nervo punctim læſo, (quod etiam locum habet in inepta venæ ſectione, quando tendo pertunditur) nil melius eſt, quàm immittere, inſtillare, aut illinire *oleum deſtillatum terebinthinæ*: Vid. SYLVIUS *in Praxi lib.* 1. *cap.* 42. §. 38. & *lib.* 2. *cap.* 23. §. 80. *ſeqq.* item SCULTETUS *in Obſervationib. Chirurg. Obſervatione* 64. Loco hujus etiam *oleum ceræ* adhiberi poteſt vulneribus.

℞. *Ol. deſtill. Terebinth.* ℥i.
Spiritus vini ʒi.
Campb. vel *Euphorb.* ʒß.
Miſc.

Inſtilletur vulneri aut ulcuſculo, in quo nervus punctim leſus fuit. Experimentum eſt PARÆI *lib.* 9. *cap.* 38.

Aliàs *aurium cerumina* ſunt ſpecificum Helmontii contra nervorum puncturas; ſicut GALENUS uſurpavit Euphorbium, quod & hoc tempore adhuc ad nervos punctim læſos ex inepta venæ ſectione eſt optimum, ſi ſcilicet fiat unguentum ſequens:

℞. *Euphorb.* ℈i.
Terebinth. ℥ß.
Ceræ parum.

Quæ miſta extendantur ſuper *linteum*, & applicentur per quàm calidè, ubi nervus per venæſectionem fuerit leſus: id quod non tantummodo eſt experimentum SCULTETI *in obſ.* 64. ſed prætereà HELIDÆI PADUANI in *obſerv. pag.* 310.

Quæ nervorum, eadem & tendinum, eſt ratio: puncti ſcilicet aut non ex toto diſſecti dolorem acerbum & convulſivum minantur; per tranſverſum autem diſſecti motum, ſicuti nervi ſenſum & motum ſimul, perire faciunt.

Hoc ne fiat, ſi hactenus dicta non ſufficiant, *Moderni* per *ſuturas conjungunt tendines diſſectos*. Res prima fronte videtur paradoxa & periculoſa, ſi ſcilicet punctura tendinis minatur convulſionem, quommodò poſſint acubus conſui? Nihilominus huius experimentum factum eſſe Pariſiis ipſe obſervavi, cum quidam iuveni in carpo manus omnes tendines per tranſverſum erant diſſecti: Hinc Chirurgus per acum valdè latam, ſed admodum ſubtilem, intra fibras, ex quibus conſtant tendinens, tàm artificioſè intruſam, denuò per ſubſequens filum conſuebat, & hinc balſamo vulnerario efficaci vulnus & ſuturas illinebat; ſic enim poſtmodum brevi conſolidabantur iterum tendines, & diſſecti denuò uniebantur, citra hoc, ut motum digitorum perderet æger.

Cura eſt mira, & à nemine adhuc notata. Hoc tamen poſt curam ſupervenit incommodi, ut toties, quoties tempeſtatum mutationes ingruerent, æger in loco antiqui vulneris perciperet dolorem quodammodò ſimilem podagræ. Poſtmodum etiam inveni huiuſmodi ſuturam tendinum per filum in VELSLINGIO, nempè in eius *Epiſtol. & obſerv.* à BARTHOLINO *editis p. m.* 90. & 91.

Aliàs tendines, ligamenta, & per conſequens articulorum vulnera, uti hæc ſunt frequentiſſima, per Balſama vulneraria apparenter calidiora debent curari, omiſſis imprimis, niſi ſumma urgeat neceſſitas, turundis, utpote à

quibus

quibus propter dolorem ſępius exaſperantur partium nervoſarum & articulorum vulnera.

ARTICULUS V.
DE
PECTORIS VULNERIBUS.

QUędam etiam monenda ſunt de *Vulneribus pectoris & capitis*.

In *Vulneribus pectus penetrantibus*, *vel pulmones lædentibus*, ſanabilibus, obſervandum eſt:

I. Ut ſemper habeatur reſpectus & metus *pleuritidis imminentis & peripneumoniæ*; unde *internis remediis*, hos affectus curantibus, tàm præſervativè, quàm curativè, ſemper inſiſtendum eſt.

II. Quod etiam in his vulneribus ſubinde neceſſe ſit, ut applicentur *turundæ*, ut ſanguini & ſaniei pateat liberior exitus, ne ſuperveniat *empyema*. Hæ turundæ parandæ ſunt, ut habeant extrinſecùs anſulas, ne poſſit intrudi, undeetiam applicandæ ſunt ſub expiratione.

III. Obſervandum etiam, quod in hiſce partibus vulneratis ſemper ſint ſeligenda talia remedia, quæ ſimul habeant vim *diureticam*, aut potionibus vulnerariis *diuretica* addenda ſunt: obſervatum enim eſt, quod optimè, ſubinde ſpontè, ſubinde arte in vulneribus pectoris tàm ſanguini grumi, quàm pus & ſanies, evacuata ſint à natura *per copioſum urinæ fluxum*. Propterea hic videat Medicus opus naturæ.

IV. Quod ea vulnera, quę inferiores coſtas penetrant infrà ſeptimam coſtam, ſint ſimpliciter *vulnera abdominis*, non *pectoris*, quia non penetrant diaphragma: unde etiam nullum ſignum lęſi pectoris ex reſpiratione lęſa poteſt haberi; ſed potius *abdominis pathemata* inveſtiganda erunt.

ARTICULUS VI.
DE
CAPITIS VULNERIBUS.

QUod attinet *Capitis vulnera*, de his paucis. Qui plura cupit, adeat limatiſſimum ſcriptum PETRI PAW, *Anatomici ſuccenturiati*, quod eſt *Commentar. in Hippocr. de Vulner. capitis*; item MARCHETTUM *in obſ. Chirur.* rariſſimis & curioſis, & SCULTETUM *in Armam. Chirurg.*

Vulnera *Capiti inflicta* ſunt vel *cæſim* vel *contuſim*. Vulnera capitis *cæſim* inflicta lædunt *vel* ſaltem partes extimas ſupra carnium, *vel* ſimul cranium, ut tamen non penetrent univerſum, vel dividunt etiam cranium & meninges, vel etiam ipſum cerebrum.

CURA.

In omnibus capitis affectibus *alvus ſit aperta*. In ſpecie vero, ſi *vulnera* ſaltim ſint *ſuperficialia*, facillimè curantur vel cum betonica contuſa & ſucculenta impoſita, vel *oleo hyperici*, vel *balſamo Peruviano*, vel alio quodam vulnerario. imponendo deſuper *emplaſtrum de betonica* malaxatum cum balſamo Peruviano, vel *ſimpliciter*, vel *emplaſtrum* ſequens:

℞. *Empl. de beton.*
Humm. Tacamahac. an. q. ſ.
Malax. cum *Balſ. Peruviano*:
D. S.
Emplaſtrum cephalicum.

Sicut & ſola hæc ingredientia ſeorſim ſufficiunt.

Loco hujus ſit *emplaſtrum de gummi hæderæ Alexandri Benedicti*: *Videatur* HENRICUS *ab* HER. Vel emplaſtrum ſequens Arcęi contra vulnerationes capitis:

℞. *Gummi elemi* ʒiii.
Terebinth. ℥iß.
Axung. porcin.
Human. an. ℥i.
M. f. Emplaſtrum molle.

Sin verò *vulnus cranium lædat*, *non tamen penitus perforet*, neceſſe eſt, ut habeatur ratio cranii lęſi, & ſic inſpergatur cranio pulvis ex *radice iridis*, *aloe*, *myrrha*, *cum ſpiritu vini imprægnatus*; vel pulvis ex bolo Armena, Iride Florentina, Ariſtolochia rotunda, & ſimilibus, tantillo *olei deſtillati terebinthinæ* imprægnatus. Hi carnio læſo inſpergantur, ut impediatur ejus corruptio aut caries; deſuper verò imponantur filamenta ſicca. *Caveamus* etiam in cranio læſo à quocunque *unctuoſo*, aut *viſcido*, aut pingui; diſponit enim cranium ad cariem. Si *vulnera* autem penetrant, & cranium diviſum, & meninges læſæ, neceſſe eſt, ut *hæmorrhagia interna* maturè ſiſtatur; quod fit *pulvere Galeni ex aloe*, *thure*, *& albumine ovi conquaſſato*, quibus parum *boli Armenæ* addendum. *Hemorrhagia* ſedata ſufficiens eſt natura; cujus opus ut adjuvemus, immittantur intra carnium linteola, imprægnata tantillo *olei ex terebinthina*, vel *balſami Peruviani*, vel de capaibe, ut quaſi odoretenus afficiatur cerebrum ejuſque membranæ, & diſponantur meliùs ad conſolidationem. Ipſi cranio læſo ſuprà dicti pulveres applicentur & foveatur linteis ſiccis: *Vulnera* verò curantur *externè* per *balſamum vulnerarium*. In uſu eſt ut cerebro læſo applicetur *oleum roſarum*, *ſed male*, quia talia membranam lædunt. *Mel* etiam applicatur, *ſed convenit* ſaltem, ubi cerebrum corrumpitur, & membranę incipiunt putreſcere, tunc mel imprægnandum eſt aliquot guttis *olei deſtillati terebinthinæ*, aliàs nocent.

Vulnera contuſim facta ſunt *vel* ſuperficialia, *vel* graviora. *Superficialia* parum habent in receſſu. Illinitur loco contuſo *oleum hyperici* imprægnatum cum *oleo deſtillato aniſi*. Si verò ſint *graviora*, ut magnus tumor immineat, conſiderandum eſt, an ſpes ſit inſenſiliter poſſe diſcuti? ſi hoc eſt, fiat: ſi non *aperiatur* in principio, quo obſervandum, ut contuſio ſuppurata quantocyùs aperiatur, ne pus ex retentione acrius factum pericranium & cranium erodat, & carioſum reddere incipiat. Si verò *contuſio* fuerit *gravior*, eſt *vel* ſine vulnere, & tunc modo dicto curetur; *vel* cum vulnere, & tunc eſt *vel* ſine cranii læſione, *vel* cum læſione. *Contuſio gravior cum vulnere ſine cranii læſione* curatur more reliquorum vulnerum contuſorum, nempè *digeſtivis & ſuppurantibus*: pro quo caſu præ reliquis commendatur gummi elemi, aut *unguentum Arcæi* ſequens:

℞. *Terebinth. clar.*
Gumm. elemi an. ʒiß.
Pingu. Caſtoris ʒii.
Porci antiq. ʒi.
M. f. Unguentum.

Convenit etiam gummi elemi cum terebinthina miſtum in forma emplaſtri in cranii vulneribus.

Si *verò cranium ſimul fuerit læſum*, hujus læſiones admodum ſunt variæ: nam interdum fit, ut cranium ex contuſione deprimatur, & *nunc* cum, nunc ſine fractura; *ſine fractura* in capite infantum, quorum oſſa ſunt mollia, & poſſunt cedere; *cum fractura* in adultis, quorum durius cranium.

Porò *gravior contuſio capitis*, quæ *cranium* lædit, iſtud interdum *findit*, *vel* in loco contuſo, *vel* in loco oppoſito, quod vocatur *contrafiſſura*. Fiſſura *nunc* penetrat utramque laminam, *nunc* externam illæſa interna, *nunc* internam externa ſana. Hìc obſervandum, ut cognoſcatur *Depreſſio Cranii*, & *Fiſſura*. *Signa* deſumuntur

1. Ex ſymptomatibus.
2. Ex cauſis lædentibus.
3. Ex ipſis ſenſibus.

I. *Symptomata* ſunt multiplicia; in ſpecie vomitus bilioſi, vertigo, ſanguinis per os, nares, aures, & ſimil. *effluxus*, *ſubitanea obtumeſcentia*, & brevi ſuperveniens *delirium*, *convulſiones*, *paralyſis*. Symptomata hæc *ſuperveniunt nunc* mox in principio, ubi gravior fuerit læſio, *nunc* quarto, vel ſeptimo die, ubi levior. *Origo* horum ſymptomatum eſt, quod feſtuca pungat cerebri membranas, *vel* quod ſanies deſtillet in membranas cerebri, & acrior facta eaſdem vellicet, *vel* ſanguis grumoſus intra cranium ex leſis meningibus collectus, inferat hæc ſymptomata.

II. Suſpicio etiam deſumitur à majoribus inſtrumentis.

III. Viſus ipſe. Præter apertionem cranii, nempè præter ſpecillum & ocularem inſpectionem, *ad fiſſuras cognoſcendas* eſt experimentum *Cataplaſma* ex *farina fabarum* capiti raſo applicatum: hoc, ubi non ſunt fracturæ, exſiccatur; ſecundùm ductum verò fiſſuræ non exſiccatur: Vid. BORELLUS *Cent. 2. Obſervat.* 20. Ubi de fiſſuris inſcii ſunt Chirurgi, jubent, ut ęgri accipiant funiculum, firmiter teneant inter maxillas, quem fortiter Chirurgus poſt ſe

trahat;

trahat; ſi ita æger habeat fiſſuram in cranio, in loco fiſſo percipit dolorem: quod etiam fit, ſi fortiter contineat mandibulas, aut nucleum ceraſi frangat; quodſi fiſſura adſit, in loco quodam dolorem inſigniorem percipiunt. Quo in caſu utplurimum neceſſe eſt, ut *perforetur cranium*, ut ſanguini effuſo & ſaniei pateat exitus, ubi etiam *feſtucæ*, ſi quæ ſint, removeantur & tollantur. Unum adhuc obſervandum, quod obſervavit GLANDORPIUS *in Speculo Chirurg. Obſ.4.* Nempè fieri interdum, ut in graviori capitis contuſione & læſione, ex ſanguine collecto intra meninges, etiam integras, generetur pus, quod graviora infert ſymptomata; ubi aperiendum cranium, & dura mater ſcalpello, ut ſanies educatur. Ad hæc *obſervandum*, quod nempè vulnera interdum capitis ſimplicia poſt quartum vel ſeptimum diem contrahant *dolores*, hinc *rigorem & febrim*. Hæc ſi ſuperveniant in graviori capitis læſione & contuſione, ſuſpicio eſt fracturæ cranii & fiſſuræ, adeòque neceſſum, eſt; ut cranium aperiatur *trepano*: ſi non appareant, non ſtatim debent perforari, quia dicta ſymptomata etiam interdum ex alia cauſa ſuperveniunt. Niſi ergo adſint alia ſymptomata, quæ cranii fracti vel fiſſi ſuſpicionem inferant, non ſtatim ad trepanationem accedendum eſt. Præcipitur etiam, ut in trepanatione vitetur muſculus temporalis: interdum tamen quidam Chirurgi etiam hunc muſculum per transverſum ſecant; vid. RIVERIUS *Obſerv. Communicat.* & BORELLUS *Cent. 2. Obſ. 20.*

ARTICULUS VII.
DE
VULNERUM SYMPTOMATIS.

Circa vulnera ſubindè urgent quædam *ſymptomata*, quæ ſpecialem merentur conſiderationem. Hæc ſunt vel *generalia*, vel *ſpecialia*. *Iſta* ſunt, quæ vulneribus quibuſcunque ſolent evenire: *hæc* verò, quæ ſaltem ſuperveniunt vulneribus in hac vel iſta perſona, idque ex peculiari conditione ægri, qualia ſunt v. g. quæ ſuperveniunt viro vulnerato, cui *hæmorrhoides* ſuppreſſæ ſunt. In his caſibus *cauſis ſymptomatum proſpiciendum eſt*, fluxus tamen promovendus, non tam *internis*, quàm *externis*. *Interna* quidem humoribus motum largiuntur, ſed, ut omnis impetus transferatur in locum læſum, & ſic exaſperentur ſymptomata.

MEMBRUM I.
DE
VULNERUM INFLAMMATIONE.

Inter ſymptomata ergo eſt *Inflammatio*, quam præ reliquis ſiſtit aqua calcis vivæ, vel crudè applicata, vel cum *ſaccharo ſaturni* aut *ceruſſa* imprægnata: Hæc enim Epithematis inſtar crebriùs applicata inflammationem ſolent ſiſtere: Item imprægnetur cum *camphora*, & erit eò magis efficax. Hinc remedia *cancrina*, aqua nempè *cancrorum* putrefactorum nonnihil deſtillata, applicata vulneri & inflammationem ſiſtit, & ſanguinis fluxum in vulneribus *articulorum & partium nervoſarum* ſolet præcavere & ſiſtere. *Cancri fluviatiles* etiam contuſi fundunt *ſuccum*, qui expreſſus, & cum multiplicatis linteis applicatus, eſt conveniens. Internè convenit ſuccus plantaginis, qui etiam externè non inelegans eſt.

Vel

℞. *Lapill. cancr. præp.* ʒj.
Mum. patib.
Sangu. hirc. Ritè collect. an. ʒß.
M. f. Pulvis: divide in partes æquales:
D. S.
Refrigerans pulvis vulnerarius.

MEMBRUM II.
DE
VULNERUM ERYSIPELATE.

Si *Eryſipelas* affligit vulnera, illinatur eriſipelas cum *ſpiritu vini*, in quo diſſoluta ſit *theriaca*, & additum parum *ſalis abſinthii*; vel inſpergantur *pulveres eryſipelacei ex floribus ſambuci*, *creta*, *farina*, *ceruſſa*, & ſimilibus, qui, loco priùs cum ſpiritu vini probè illito, inſpergantur.

MEMBRUM III.
DE
CARNE IN VULNERIBUS LUXURIANTE.

Si in vulnerum conſolidatione obſervatur *Caro luxurians*, Germ. *Wild Fleiſch*, (quod fit imprimis ex ignorantia Chirurgi,) non debitis *epuloticis* curandum vulnus; tunc enim fibræ aut ſtamina nervea laxata partem reddunt ſpongioſam, unde pars iſta recreſcit. *Curatur* autem adſpergendo *alumen uſtum*, vel *crocum mettallorum*, aut illinat carnem luxuriantem cum *unguento Ægyptiaco*. Præ reliquis conveniunt *aquæ virides*, inter quas excellunt *aqua viridis Plateri*, *Hartmanni*, & *Barbette*. Inſtar omnium ſit *lapis infernalis* ſeu *pulvis* cryſtallorum lunæ in *aqua forti* ſolutæ: nempè ex luna puriſſima, *ſpiritu* nitri ſoluta, & denuò coagulata, fiunt cryſtalli, & ex his pulvis, qui adſperſus huic carni, illam exedit ſtatim: unde poſtmodum applicetur *emplaſtrum epuloticum* ſeu *cicatrizans*.

MEMBRUM IV.
DE
VULNERUM DOLORIBUS.

Interdum *Dolores graves* urgent ægrum vulneratum, qui varii ſunt: quidam tertio aut quarto die ſuperveniunt, quando vulnus incepit ſuppurari: *Dolor* verò *præternaturalis & intenſus*, quando ſupervenit *partibus nervoſis*, aut circa *articulos* læſis, item *dolor*, qui ſupervenit cum quadam *tenſione*, quæ tenſio ſunt incipientes ſpaſmi partium nervoſarum & tendinoſarum. Hos dolores, præter *interna blanda* opiata, imprimis ſiſtunt *externa*, & cùm proprii ſint partibus nerveis, *olea nervina* conveniunt: Quapropter

℞. *Olei lumbr. terr.* ℥iv.
Deſtill. lavend. vel *bacc. Lauri* ℥iß.
Succini ʒß.
M. f. Oleum balſamicum;
D. S.
Oleum leniens.

Quo illinatur pars dolens.

Vel cum *unguento dialthææ*, imprægnato *balſamo Peruviano*, & additis aliquot guttis *olei deſtillati lavendulæ* ſeu *ſpicæ*.

MEMBRUM V.
DE
SYNOVIA.

Locutus ſum ſupra de *Synovia*, ſeu fluxu aquæ articulorum ex vulneribus articulorum, Germ. *Wenn das Glied-Waſſer fließet*. Hoc ipſum eſt nihil aliud, quàm fluxus nutrimenti nervoſarum partium albicans, aceſcit ſucceſſu temporis, & eſt in partibus nervoſis obvia potiſſimum.

PROGNOSIS.

Periculoſum & ferè funeſtum eſt ſymptoma, & ſubinde partium atrophiam relinquit.

C U R A.

Ut compeſcatur:

℞. *Pulv. teſtar oſtr.* ℥j.
Cicon. calcin. vel lapidis calamin.
Oſſis ſepiæ,
Maxill. lucii piſc. calc. an. ℥ij.
Spodii præp.
Terræ ſigillat. vel *alum.* an. ℥iß.
M. f. Pulvis.

Qui inſpergatur vulneri ſynoviam ploranti; ſic namque citò evaneſcit ſynovia.

Chirurgus quidam recepit uſneam cranii humani & laccam piſtorum ana; aut in defectu uſneæ pulverem ex ipſis oſſibus humanis ſeu calvariæ, linteo concerpto vulneribus applicare ſolebat, & pro ſummo habuit ſecreto: vid. M. A. N. C. *Ann.* 2. *obſ.* 53. *pag.* 104. Optimum quoque eſt *Unguentum fuſcum Wurzii*. Quia tamen præparatio eſt laborioſa, & propterà difficulter poteſt parari, recipiatur loco ejus *vitrioli* toties calcinati ſimpliciter terra vitrioli dulcis, ſpeciatim, ex *vitriolo Martis*, & dicto modo cum hoc procedatur, atque vult *Autor*; Nempè immittatur in *acetum* quoddam vulnerarium, & ita addatur, *mel*, *flores æris*, ſicque porrò miſceantur. Vel recipiatur *Unguentum Ægyptiacum ſimplex*, & addatur *terra vitrioli dulcis*, in *aceto* dicto permiſtum, quantum poſtulat ingredientium proportio; quod poteſt eſſe loco *unguenti fuſci Wurzii*, & *unguenti Ægyptiaci* magiſtralis compoſiti.

Aliàs ſingulare experimentum eſt, ſi ſtercus porcinum cum ſanguine vulneris invicem miſtum coquatur, & ita vulneri applicetur inſtar cataplaſmatis; hoc enim compeſcit ſynoviam. Quin & linteum ſanguine primo menſtruo virginis tinctum, ſive humidum ſive ſiccum applicatum, certiſſimum habetur remedium ad compeſcendam ſynoviam. Polychreſtum eſt, ſi deſtilletur aqua ex *cancris fluviatilibus* contuſis; hec enim cum linteis duplicatis impoſita, non tantummodò ſynoviam ſiſtit, ſed præterea omnes inflammationes, eryſipelata, dolores, &c. partium vulneratarum. N.B. Cancri fluviatiles multum proſunt in caſibus Chirurgicis.

M E M B R U M VI.

D E

PARTIUM VULNERATARUM CONVULSIONE.

TAndem, ſi ſuperveniat *Convulſio* partibus vulneratis, magnum imminet periculum ægro, ne inter has *epilepſia* ſuperveniens eum interimat.

C A U S A.

Cauſa ſemper eſt in parte læſa.

C U R A.

Præter *interna ſpaſmo reſiſtentia*, & in ſpecie *ſpecifica cephalica*, *ſuccinata*, & *ſalia volatilia* ex regno animali, *externè* inveſtiganda eſt *cauſa*; & ſi adeſt *punctura*, læſio curatur, ut ſupra dictum; ſi *inciſio* nervi, non tamen perfecta, neceſſe eſt, ut per tranſverſum diſcindatur nervus aut tendo; melius eſt enim, partem ſenſu privare, quàm ægrum vita. Conveniunt *Linimenta* hoc in caſu ex balſamo Peruviano, quibus oleum deſtillatum ſuccini & ſimilia addenda ſunt.

M E M B R U M VII.

D E

PARTIUM VULNERATARUM ATROPHIA.

POſt vulnera articulorum & nervorum ordinariè ſupervenire ſolet *Atrophia*, de qua ſuo loco actum: vid. VVURZIUS, & excellit ejuſdem *arcanum aluminis ex alumine plumoſo*.

M E M B R U M VIII.

D E

FEBRIBUS VULNERARIIS.

QUod ſi verò fiat, ut vulneribus jungantur *Febres*, pro varietate febrium res majoris vel minoris eſt periculi; ſive febris hæc ſymptomatica ſit ex nimia ſanguinis commotione in vulnerato, ex iracundia, terrore, &c. aut ſine ſit ex generatione puris in vulnere, quod die quarto, ſeptimo, nono fit; aut ex inflammatione, ſuperveniente vulneri.

D I A G N O S I S.

Tales febres præcedere ſolet ſenſus ardoris in vulneribus, oculorum rubedo, phlogoſes & dolores inſoliti in vulneribus.

P R O G N O S I S.

Facilè curantur, imò interdum vel ſpontè evaneſcunt. Verùm ſi ſint continuæ, aut ſi ex læſa ſanguinis craſi ſuperveniant, periculoſæ ſunt admodum, & quæ non parum curam vulneris remorantur, quin ſubinde vulnus ipſum aſperius reddunt.

C U R A.

Hæ ipſæ febres optimè curantur remediis *acidum* in vulneribus *peccans*, & *ſanguinem* inficiens, abſorbentibus & corrigentibus: propterea primatum obtinent blanda diaphoretica, ſi ſcilicet propinetur ℈j. antimonii diaphoretici in aqua fumariæ, vel convenienti miſtura, cum ſpiritu theriacali camphorato, & lapillis cancrorum preparatis in vino vel *aceto deſtillato* propinatis; vel *corallia*, & *magiſterium coralliorum* cum *ſucco citri*, *ſal ammoniacum* & *ſpiritus ſalis ammoniaci* cum debitis *Mixturis Vulnerariis*.

Si *ardor* & *ſitis* nimis urgeant, ad nitrum accedendum eſt, & ſumatur vel nitrum purum, vel *nitrum antimoniatum*, & ſimilia convenienter in his febribus conducunt, quæ etiam Julepis poſſunt addi, vel fiat *Julebus* ex *aqua fontana*, cui *ſyrupus ribium* & *berberum* additus fuit, addito parum de ſpiritu nitri dulci. Continetur ſimul vel *cancrina*, vel *antimonialia fixa*; nam blandus ſudor optimum eſt harum febrium remedium, obſervando ſimul alia tunc temporis appropriata. Hæc omnibus Vulneribus partium externarum & mutatis mutandis internarum, applicari poſſunt.

CAPUT III.

DE ULCERIBUS IN GENERE.

PErgo jam ad *Ulcera*, ſeu tertium Objectum, circa quod verſatur Chirurgus Medicus.

Ulceris nomine venire ſolet *ſolutio unitatis*, facta *ab acredine corrodente & abſumente ſubſtantiam partis, mollis pariter ac duræ*; & hujuſmodi exeſio & corroſio fit ſolùm in parte molli, dicitur propriè *ulcus*; ſi verò fit in parte dura, dicitur *caries*, oſſibus propria.

CAUSÆ.

Corrodens hoc in Ulceribus eſt acre acidum, quod in ſtar fermenti corruptivi, nunc ſimul corroſivi, nunc virulenti, &c. labiis vulneris ejuſque parietibus affixum, pervertit omne alimentum partis proprium, illudque in excrementum acre, & liquamen ſordidum immutat, ſeu in ſaniem, cujus mitior ſpecies eſt pus; illudque acidum ſimul fibras & carnoſas ſubſtantias partis ſenſim ſenſimque rodit, abſumit, & depaſcit in abſceſſibus, poſt inflammationes imprimis oriundis, vel ex aliis cauſis natis, qui ſunt ulcera inchoata, & in vulneribus, quæ facilè in ulcera degenerant. Hoc per ſe patet: In his enim alimentum partis corruptum aceſcit, & labiis vulneris adhærens, alimentum balſamicum pervertit & corrumpit, unde tandem aciditatis incrementum, & ulceris augumentum.

Acidum hoc *confirmatur* ulterius ex eo, *quod emplaſtra ulceribus admota*, niſi interdum proprius medicamenti odor vel fœtor puris prævaleat, ſi removeantur, ſubinde acidum ſpirent ſubtile; (quod aliquoties obſervavi in noſocomiis Paduæ, & Pariſiis;) & quod corroſio doloroſa quæ etiam oſſa abſumit & exedit, vix niſi per acorem commodè explicari poſſit, cum alcalia cauſtica non tam corroſionem quàm mortificationem ſeu omnimodam putredinem cum partis nigredine & corruptione inducant. Unde etiam metallica, Saturnina, aut Mercurialis, Venerea, Caput mortuum vitrioli & ſimilia, prompte acida aut edulcorantia aut abſorbentia, *& vegetabilia vulneraria* etiam acriora, *vi alcalina prædita*, acidum corrigentia & in ſalſum tranſmutantia, ulcera optime curant.

Acidum hoc corroſivum, Ulceris cauſa, oritur vel

I. *Ab alimento partis proximo corrupto* & degenerante, cujus corruptionis inſeparabilis comes eſt aciditas, ut fit in vulneribus, quæ ſemper degenerant in ulcera, niſi maturè curentur, in contuſionibus, in ambuſtionibus, in ipſis ulceribus contagioſis, & externis corroſivis admotis, &c. Hinc enim v. g. lues Venerea ſeu Gallica, aut ſcabies per contactum externum manus, eſt contagioſa, quibus contagia, per contactum manui ſanæ adhærentia; in hac alimentum proximum pervertunt, vitiant, & ipſi acorem vitioſum imprimunt, unde per conſequens ulcuſcula leviora in ſcabie, aut majora periculoſiora in lue Venerea, & ſimilibus ulceribus contagioſis pluribus, oriuntur.

II. Oritur acidum ulcerum ab aciditate peregrina, quacunque de cauſa in ſanguine aut lympha oborta, quæ aciditas cum ſubjecta materia in parte quadam, quacunque ex cauſa, ſæpiùs ex paulatina congeſtione defixa, alimentum partis proximum pervertere, partem corrodere, & ita abſceſſum ac ulcus inferre ſolet: Manifeſtum hoc eſt in ulceribus ſpontè natis, in *ſcorbuticis*, in *cachecticis*, in *lue Venerea laborantibus*, & ſimilibus: Nam v. g. ſcorbuto confirmato ſæpiùs ſuperveniunt ulcera in cruribus ex acore vitioſo ſcorbutico in ſanguine enato: Et hinc talium ſubjectorum cachecticorum, venereorum, &c. ulcera ſunt vix curabilia, niſi ipſe morbus primariùs prius curetur & corrigatur; quin & curentur licèt ulcera talia, tamen ſæpiùs, niſi primarius morbus ſit ſolutus, in aliis locis recidivans inducunt, quale exemplum legi in HILDANO, item SCULTETO, & *horum Obſervationibus*. Unde etiam eſt, quod interdum, palliativè licèt, fonticuli in talibus ſubjectis ſint excitandi, ut ita ulceris contumacia mitigetur, & ex eodem occluſo recidiva periculoſior præcaveatur. Patet etiam *in abſceſſibus ab inflammatione ſuppurata* natis, ubi ſanguis ſtagnans ab acido fermentativo tranſmutantur in pus, ita tamen, ut præponderet acidum, & alimentum partis corruptum aceſcit, quod labiis abſceſſus adhærens, ſequentis ulceris propriè ſic dicti autor eſt.

III. *Cauſa*, unde oritur acidum hoc, eſt ex *vitio ipſius ſanguinis*, ipſique permiſto excremento quocunque, aut aliis cujuſcunque humoris in corporis ſtatu præternaturali, à quo in parte quadam vel nutrimentum parti nutriendæ ineptum ſuggeritur, vel nutrimenti proximi perverſioni occaſio ſubminiſtratur: unde vitioſus ejus acor ulceri inde enaſcenti primam originem ſeu occaſionem ſubminiſtrat. Patet hoc in ulceribus, quæ aliis morbis ſuperveniunt.

Acidum ergo hoc, quacunque ex cauſa in ulcere obortum, proximum, quod ad partem diſtribuitur, alimentum corrumpit, & quod ſalinæ volatilis oleoſæ quaſi balſamicæ naturæ eſſe debet, aceſcit ſimiliter, fitque parti alendæ omninò hoſtile; unde ulcus ejuſque fermentum acidum valdè augetur, & hujus activitas validior redditur.

Prout verò vel major vel minor eſt aciditas, aut etiam hæc ipſa ſimul variantis nonnihil ſaporis deprehenditur, uti ratione graduum diverſitatis variat, cum aliis adjunctis proprietatibus diverſis, varia eſt etiam alimenti exinde orta corruptio, & exinde etiam contumax plus minus ſolet eſſe ulcus, quod aut *purulentum*, aut *ſanioſum*, aut *verminoſum*, aut dyſepuloticum ſeu *phagedenicum*, aut *cancroſum*, aut *corroſivum*, aut *doloroſum*, aut *malignum*, aut *contagioſum*, aut *carioſum*, aut *gangrænoſum*, aut alia ſpeciali proprietate eſt diſtinctum, pro varietate acidi ſpecifica.

In ſpecie nervoſarum partium ulcera ut faciliùs oriuntur, ita etiam omnia ſunt pejora & difficiliùs curantur, ob acidi in his vulneribus majorem gradum: nam alimentum partium nervoſarum, cum ſit admodum temperatum, nec adeò impregnatum ſale volatili acri, ut ſanguis in partibus ſanguineis, ob id facii corruptione & alteratione aceſcit, & ob defectum ſufficientis correctionis fit acrius, ipſo ſpiritu animali ſubtiliore in his partibus celeriùs aut diſtributo, & promoto, aut faciliùs exhalante.

Sanguineæ verò partes abundant ſale volatili acriori oleoſo, unde difficiliùs ipſis inducitur acor, qui etiam contra faciliùs temperatur, fiuntque hinc ulcera benigniora; unde *ulcera partium ſanguinearum ſunt faciliora*, quàm *nervearum*. Hinc, & *in glanduloſis locis*, cum in his aliquid acidi ſubtilis ex ſanguine ſecerni, & unà cum aliis lympham conſtituere videatur, *contumaciora & magis doloroſa ac corroſiva oriuntur ulcera*, & quæ facillimè degenerant in *fiſtulas*, ex quacunque cauſa ſint producta: immò, hæc ulcera frequentius *cancroſam malignitatem* ſolent habere conjunctam.

Lympha hæc in locis glanduloſis elaborata, ſubtili acido ſale imprægnata, cum facillimè acidi corroſivi in articulis recipiat impreſſionem, ulcera & vulnera articulorum reddit & difficiliora & periculoſiora.

Certum eſt, contumaciſſima eſſe ulcera & ſummè doloroſa in partibus glanduloſis, in ſpecie ſub axillis, & hinc circa inguina, quæ acore corroſivo latiùs ſerpunt, & vicinas partes acriter depaſcere ſolent.

Acor ergo talis, aut à vicino ulcere ad os ſubjectum delatus, aut ex corruptione ipſius oſſis, ab aëris contactu orta, genitus, aut etiam ex acido peregrino ad os cum alimento diſtributo enatus, os ipſum corrodit, & carioſum reddit, ulcuſque cum oſſis carie conjunctum conſtituit ſimpliciter immedicabile: & vel centies recidivans, *iterumque erumpit*, niſi oſſis caries primò emendetur.

De cætero obſervanda eſt *differentia*, *nempè vel* immediatè & primariò ab aciditate peregrina afficitur, os, & hujus occaſione demum ulterius partes molles oſſi inſtratæ afficiuntur, & poſtmodùm harum contagio ipſum os, quod fit in ulceribus cum oſſium cariæ conjunctis. Ut res exemplis fiat clarior: In fracturis, in quibus os eſt denudatum niſi hoc probè & citò curetur, ſucceſſivè, vel liveſcit, & nigreſcit, ſicque tandem carioſum evadit, propter ſubitam alterationem ab aere impreſſam; ſimiliter in lue Venerea in medio oſſium oriuntur gummata, à quibus ſucceſſivè os ſubiectum eroditur & carioſum evadit, quod etiam fit in ſpina carioſa, quibus alimentum partium nervorum in lue Venerea maligno acore inquinatum, etiam ad oſſa diſtributum hæc ipſa erodit ac inficit.

Quodſi corroſiva ſanies in ulceris labiis producta per interſtitia partium latiùs ſerpat, aut molliores ſubſtantias inter ſtamina fibroſa duriora exedat, & ita per cuniculos longiùs latiùſque ſerpat, hinc inde ulcus ſinuoſum ſeu cavernoſum conſtituit, quod Germani vocant *einn locherichten Schaden*; cujus orificia aut etiam canales in locis membranoſis imprimis & nervoſis, ex alimenti vitiati congeſtione, & conglomeratione indurata, & in callum quaſi oſſeum tranſmutata, Fiſtulam & vulcera fiſtuloſa conſtituunt.

Occaleſcentia hæc & *durities* circa membranas, imprimis in orificiis horum ulcerum ſinuoſorum nata, oritur *ex acido vitioſo ſatis intenſo*, dictas partes corrugante, & pedetentim indurante, ac in callum ſeu cartilaginem tranſmutante. Exinde orificia fiſtularum ſemper ſunt anguſta.

Proximum ergo partis alimentum, prout faciliùs ab acido ulcerum impreſſionem recipit, exinde plus minus diuturna aut maligna efficit ulcera, ut in *hydropicis*, *cachecticis*, *lue venerea* inquinatis, aut iis, quibus aut *hæmorrhoides*, aut *menſes* ſuppreſſi ſtagnant, luculentiſſimè patet; & talia ulcera ſolent eſſe graviora, propter alimenti partis corrupti facilem impreſſionem ab acido. Hinc ulcera cum humorum affluxu eſſe conjuncta dicuntur.

Faciliùs verò corruptio hæc in alimento partium fit, imprimis ex defectu particularum ſpirituoſarum & ſalino volatilium, quæ contraria dum ſunt acido fermento ulceris, ejus vim infringunt; quibus dum caret interdum præternaturaliter pars ſanguinis alimentitia, aut etiam aliàs ex vitioſa prima aut ſecunda digeſtione ad recipiendam corruptelam acidam magis eſt diſpoſita, promptiùs ſic corrumpitur, & ulcus ipſum ſic augetur, fit *manans*, & difficulter curabile.

Acidum hoc ulceris fermentativum, & corruptivum non ritè correctum & ſublatum, dum vel ejus aliqua, tantilla licet, portio poſt curam ulceris relicta eſt, aut in labiis ejus, aut, quod ſæpiùs contingit, in oſſe carioſo; vel ejus aliqua portio per ſanguinis vel lymphæ motum alioſum delata, pervertendo alimentum loci proximum, aut recidivam antiqui, aut per metaſtaſin, generationem novi ulceris inducit. Sic in SCULTETO exemplum eſt ulceris præpoſterè curati, unde poſtmodum ulcus in pectore enatum fuit: ſic & FABRICIUS HILDANUS *Centur.* 3. *obſ.* 39. *obſervavit* ulcus inveteratum in crure ſinuoſum quo intempeſtivè curato ſupervenit pleuritis, ubi materia ſimillima per os fuerit rejecta, ac iſta, quæ ex ulcere crúris emanaverat.

Ulceris ergo ordinaria & adjuncta, & fermenti ejus acidi producta ſunt.

1. *Cavitas* ab acore exedente, & labia vulneris depaſcente plus minus, inducta.
2. In partibus carnoſis *pus laudabilius* ex ſanguine.
3. In partibus nervoſis ſeu ſpermaticis *ichor* ſeu *ſanies tenuis*, aut ſaltem pus minus laudabile, hoc eſt, quod labia ulceris ſicca & citra ſordes inveniantur,

Rariſſimum enim eſt, quod *labia ulceris ſicca* & citra ſordes inveniantur; id quod tamen fit interdum, *quando* nempè ulcera aeri apertò diu nimis fuerunt expoſita; aut quando labia dura & calloſa fiunt; aut quando loco ſuppurantium & mundificantium exſiccantia aut cicatriſantia intempeſtivè fuere applicata. Quodſi citra tales cauſas manifeſtas *ſponte* & ſubitò (dico ſubitò, quod benè obſervandum) ſicca aut minus humida deprehendantur ulcera, malum ſignum eſt; nam vel innuit imminentem mortem totius; *vel* ſi ulcere ex ſucco accedant aliqualis *livor* vel *decoloratio* labiorum, imminentis *gangrænæ* eſt indicium; omnia enim ulcera, ſi immineat mors, ſolent exſiccari.

PROGNOSIS.

Prognoſis ex his facilè eſt formanda de quocunque ulcere. Nempè fundamenta prognoſeos in ulceribus *deſumuntur ex tribus circumſtantiis*:

(1.) *Ab ipſa conditione ulceris*, an ſit *ſimplex*? an *complicatum*? an *ſinuoſum*, *fiſtuloſum*, *carioſum &c.* Nam hæ conditiones ulcus plus minus reddunt difficile.

(2.) *Ab ulceris excretis*, pure nempè & ſanie: Nam quo citius ulcus reddit pus, idque magis laudabile vel minus acre, candidum, medioeris conſiſtentiæ, eò meliùs eſt ulcus: contrarium eſt, ſi ploret ſaniem tenuem, ichorem acrem, flavum & fœtidum, aut ſimilia.

(3.) *Ab ipſo ſubjecto ulceris*, tàm particulari quàm univerſali. Ratione ſubjecti particularis, ab ipſo loco ab ulcere affecto, an ſit carneus, glanduloſus, ratione ſubiecti univerſalis, an æger ſi ſanus, vel non? an ſit laudabilis conſtitutionis, &c. hæc enim ulceris naturam & curam plus minus gravem oſtendunt:

Ulcera antiqua maciem, febres lentas, aliaque mala, æquè excitant ac ulcera pulmonum.

CURA.

Ex hactenus dictis facillimè patet, quod *Cura ulcerum* chirurgica primariò *in acidi mortificatione conſiſtat*, quò tollatur alimenti depravatio, & partis ulceroſæ eroſio, & inhibeatur ſordium proventus; reliquum ipſa natura agente, alimenti appoſitione & convenienti aſſimilatione carnem generando, & foramen claudendo.

Ea, quæ acidum hoc corrigere valent, ſunt nulla alia, niſi quæ vel apertè huic ſunt contraria, ut alcalia omnia, præſertim volatilia, imprimis vel vegetabilia, vel fixa mineralia, imprimis naturæ metallicæ, aut huic cognata, quæ acidum abſumunt aviuè & abſorbent. Nam ex regno animali, præter cancros aut fella animalium, aut urinam humanam, vix ſingularia contra ulcera habentur remedia.

Ex his vegetabilia imprimis agunt poſitivè, temperando & delendo acidum per ſal ſuum volatile ſeu alcalinum, quod ipſum nunc eſt occultum & temperatum oleoſum, *nunc* verò manifeſtum & acrius. Temperatum eſt v. g. in betonica, in veronica, in plantagine, in vinca pervinca, in bugula, in agrimonia, & ſimilibus; acrius verò eſt in abſinthio, mentha, chelidonio majori, in ſabina, in nicotiana, quæ in ſpecie in expurgandis fiſtulis & ulceribus mundificandis valdoperè conducit, & vi narcotica pollet; in aloe & myrrha, in ſpiritu vini, & ſimilibus. Mineralia vero & metallica operantur utplurimum privativè, abſorbendo *acidum*: & iſtud ſui attactu quodammodò dulcificando, ſub qua ipſa actione ſimul virtutem adſtrictoriam aluminoſam acquirere ſolent. Talia ſunt caput mortuum vitrioli, terra vitrioli dulcis ſeu balſamica, quæ in omnibus ulceribus immiſcenda eſt ſaturnus, & hinc paratum ſaccharum ſaturni, ac omnia ſaturnina, quæ ſunt ſolatia Chirurgorum in ulceribus partium; poſt cæruſſa, minium, venerea, æs viride, pompholyx, mercurius ſublimatus, item Mercurius præcipitatus, Mercurius dulcis, & quæ huc pertinent ſulphurata, & in ſpecie ad ulcera maligna & cacoethea uſurpata arſenicalia fixa, & in alcali naturam tranſmutata, hinc balſamum Paracelſi ex fuligine & arſenico; quia uti loquitur HELMONTIUS, arſenicum eſt quaſi fumus metallicus.

Hæc medicamenta, dum deſtruendo acidum, ulteriorem ejus activitatem inhibent, & ſimul excrementorum generationem ſeu alimenti perverſionem ſiſtunt, ſicque ulcera nitida & labiorum carnem rubeam, ſanam, & naturali modo diſpoſitam reddunt, unde *Mundificantia* ſeu deterſiva vulgò appellari ſoleant, quatenus ulcera purificant, & ablatis ſordibus labia naturaliter conſtituta reddunt. Et quidem ulcera purgare, & ſordes detergere, eſt ſuperficialis tantummodò cura & palliativa, cùm ſordes, pus & ſanies effectus tantum ſint, & productum ulceris: modò tollatur tantum cauſa horum effectrix, & palma facilè acquiritur: id quod ſuperius de Vulneribus, partim ex SEPTALIO & MAGATO, partim etiam HELMONTIO, monui. Sordes hæ ſunt nihil aliud, quàm alimentum, ſive ſan-

ſanguineum ſive chyloſum, ad partem ulceratam demandatum, quod dum vitiatur & corrumpitur in ſordes varias ſaniem acrem, ichorem varicolorem, pus fœtidum, ſordes nigricantes, & excrementa tandem ex putridine verminoſa reddita, degenerat. *Graduum autem ac ſimilium proprietatum in his detergentibus & mundificantibus obſervanda eſt diverſitas*, pro ulcerum nempè varietate variandis.

In genere eorum quædam ſunt *acriora* quædam verò magis *temperata*. *A temperatis* ſeu inferioribus ſucceſſivè inchoanda eſt cura ulcerum, niſi forſan ulceris prava conditio nimis progreſſa aliud ſuadeat, ne acrioris acidi vigor per acre contrarium effervescendo & irritando fiat malignior, & putredo in ulcus inducatur; ſed potius lenioribus acrimoniam temperantibus priùs utamur, donec fortiora tutiùs tandem applicentur.

Temperata iſta vulgò *digeſtiva* ſeu *pus generantia* appellari ſolent, quæ uſurpantur in caſu, ubi ulcus non nimis progreſſum eſt. Si verò *ulcus* jam eſt *putridum* aut alio modo *malè affectum*, ſtatim *fortiora detergentia* & *acria* uſurpanda ſunt. Temperata autem iſta, temperando acidum in ulcere vitioſum, alimenti corruptionem in excrementum acre & ſanioſum inhibent: ut temperatus acor ulceris moderata fermentatione cum alimento partis concurrere, & excrementum ſimiliter temperatum quaſi coctum in meliori conſiſtentia, colore & temperatura generare poſſit; ut id, quod antea tenue, acre & quaſi crudum eſſet, nunc craſſius, temperatius, & quaſi maturus profluat. *Quod ipſum mitius excrementum pus appellatur*, *ſicuti prius illud acrius & tenue*, *ichor* ſeu *ſanies* uſitato nomine appellari ſolet. Hinc etiam hæc digeſtio ſuppuratio dicitur.

Quoad generationem puris: dictum fuit *ſupra cap. 1. Membro 1. Articuli 1. ubi de Inflammatione*, quod generetur per motum & per modum effervescentiæ, ex concurſu acidi & urinoſi, teperatorum tamen utrorumque mediante oleo; ita tamen, ut in pure adhuc præpolleat acidum, hinc albedo. Hæc in genere, ubi de Tumoribus; jam in ſpecie quoad ulcera.

Dum enim concurrunt hæc duo in ulceribus, alimentum partis, quod naturaliter eſt ſalinum volatile oleoſum in ſanis, & ita temperatum, ab occurrente acido corroſivo exceſſivo ſine reſiſtentia pervertitur, & in liquamen acre & ichorem vitioſum corrumpitur: ſin verò acidum ſit moderatum, hoc à nutrimento partis aliqualem percipit reſiſtentiam, ut ita mutuo concurſu & actione degeneret in excrementum mitius, pus dictum.

Temperata talia remedia, de quibus ſuprà dictum, ſola ulceris ſimplicis poſſunt abſolvere curam: ulceris verò, vel corroſivi, vel putridi, vel canceroſi, vel maligni, virulentia acriora & validiora, utplurimum ulceri & ejus ſpecifico fermento appropriata, nunc *Mercurialibus*, nunc arſenicalibus permixta, requirit remedia. Obſervanda tamen ſimul *partis affectæ erit conditio*: nam *partes ſanguineæ* temperata imprimis vegetabilia requirunt; nervoſæ verò *paulò acriuſcula* aromatica & ſaturnina magis poſtulant, & ſic etiam pro varietate reliquarum partium affectarum.

Frequentiùs tamen fit, ut, præter ſimplicem ab acido corruptionem, ſingularis partis concurrat putredo aut corruptio in ipſa parte, ubi præter degenerationem alimenti in varias ſordes putrilago ſimul cadaveroſa, & incipiens quædam quaſi gangræna, ſolet adeſſe. In hoc caſu ergo fortiſſimis omne putridum ad partem uſque ſanam abſumendum, & putredinis ulterior proceſſus inhibendus, quod ſæpius fit per acida, uti eſt unguentum imprimis Ægyptiacum, aut in perfecta gangræna per butyrum antimonii, aut ſimilia: quibus tamen laudabiliter ſuo officio defungentibus aut defunctis, poſt operationem peractam ſubitò removenda ſunt, ne partes ſanæ etiam abſumantur aut afficiantur.

Facta ergo acidi fermentativi & corruptivi in ulceribus abſterſione alimentum partis, ceu ejus balſamus naturalis, ſenſim labiis ulceris agglutinatum, partem cavam nova carne replet, dum interea fibræ & vaſcula cutanea & ipſa ſucceſſivè longiùs extenſa, inæquali tamen concurſu variaque textura in cicatricem coeunt.

Ne impediatur autem hæcce partis deperditæ ſeu eroſæ per carnis regenerationem reſtauratio, ſed potius ut promoveatur naturæ motus in generatione carnis, (nam facile impeditur, dum nempè vel ab aere ambiente ſub deligatione alterantur ulcera, vel dum ab interno vitio nova alimenti corruptio & ulceris ſuccedit renovatio) ob id poſt mundificatum ulcus, dum caro nova ſuccreſcit, balſamica *glutinantia* vel *vulneraria*, ſarcotica tunc appellata, tunc applicantur, quæ nempè denuò ſolent conſolidare ulcus recens, & mundificatum carne replere. Hæc nempè temperata ſua virtute nonnihil adſtringente, & balſamum naturale conſervant, & omnem acorem forſan de novo ſubortum promptè delent, quę ipſa blanda adſtrictione impediunt ſimul, ne caro enata laxior aut nimis mollis, aut nimis ſuperflua, luxuriet: id quod fieri ſolet, ſi citra emplaſtri ſarcotici conventis applicationem ſoli naturæ negotium committatur: Hinc etiam promptè luxuries ejus coercetur, ſi applicetur v.g. emplaſtrum vel unguentum de tutia, quod optimum eſt ad ulcera carne replenda, item emplaſtrum ſeu unguentum diapompholygos, de ſpermate ranarum, defenſivum vulgare, de lapide calaminari, de lithargyrio, item emplaſtrum dia ſulphuris Rulandi, imprimis ſi malaxentur cum oleo nicotianæ.

Similia remedia glutinantia & conſolidantia, ſed magis adhuc adſtrictiva & humidi abſumptiva, per modum exſiccationis cicatricem firmiorem generari adjuvant, ſi deſuper applicentur, unde *Epulotica* ſeu *cicatriſantia* appellantur: nam *vulneraria balſamica*, *ſarcotica* & cicatriſantia gradualiter tantum differunt; unde in corporibus delicatis & mollioribus cicatriſantia ſunt in ſubjectis durioribus ſarcotica, & contrà.

Non ergo ad pretioſiora emplaſtra oppoteldoch & ſimilia confugiendum, cùm emplaſtra hic ſolummodò inſtar operculi ſint, ne aer ambiens & frigidus ſubintret. Imò ſunt, qui ſolo decocto calcis vivæ, in quo plantæ vulnerariæ bullierint, ulcera ope ſyringæ eluunt, poſt unguentum ſimplex digeſtivum, ex terebinthina cum vitello ovi diſſoluta, & oleo hyperici paratum, mediante turunda breviori os ulceris claudunt, ſuperimponendo emplaſtrum aliquod, acidum abſorbens ſeu defenſivum, ut jam dixi.

Ruſtici, & qui PARACELSUM *in Chirurgia* imitantur, plantam aliquam euporiſtam vulnerariam, vel foliatim vel contuſam, ſuperimponunt, & ſæpe magna ulcera ſanant, quæ etiam meo judicio omnibus unctuoſis præferendâ. Verùm cùm Chirurgia, ars olim præſtantiſſima, noſtris temporibus à Barbitonſoribus & Balneatoribus imperitis exerceatur, qui omnia ulcera ac vulnera ſuis unguentis ac emplaſtris, à magiſtrorum ſuorum magiſtris commendatis, ſine judicio curare audent, concinnior curandi methodus negligitur; quæ ſolis dictis ſimplicibus & euporiſtis ſæpiſſime abſolvi poſſet.

Externis talibus applicandis, quæ vulgò quatuor capitibus comprehenduntur, ſub nomine digeſtivorum, mundificativorum, ſarcoticorum, & epuloticorum ſeu cicatriſantium, ad promovendam curam externam commodiſſimè ſimul adjungenda ſunt interna, acidum tàm in primis viis, quàm in ulceribus, *correctiva & deſtructiva*, & quantum poſſibile, ſuccum nutritium ita alterantia, quo minus à fermento ulceris acido corrumpi poſſit, quæ nempè alcali plus minus acri pollent; his enim neglectis fruſtrà Chirurgicum imploratur auxilium.

Talia ex vegetabilibus *vulnerariis* ſeu ulcerariis, ex cancris fluviatilibus, albo Græco, pulmonaria maculoſa, conſolida media, ſummitatibus hyperici, & ſimilibus, potionum vulnerariarum forma parari ſolent, de quibus vid. PARACELSUS, FELIX WURTZIUS, HELMONTIUS, BARBETTE, E. g.

℞. *Herb. heder. terr.*
Veron. *Sanic.*
Summ. hyperic. floreſc. an. M. I.
Rad. Polypod.
Caryophyllat. an. ℥vi.
Raſ. cornu Cervi,
Albi Græci an. ℥ii.
Coqu. in ſ. q. *aquæ*
Colat. ℥xvi. adde
Syr. Corall. Querc.
De ſymph. Fern. an. ℥iß.
M. D. S.
Potio ſanguinem mundificans.

Aut *Eſſentiæ vulnerariæ* forma:
℞. *Herb. Cherefol.* M. iii.
Flor. hyperic. M. ii.
Bellid.
Calcatr.
Herb. Pyrol. *Sanic.*

Herb. Vincæ per vinc.
Conſol. Sarac.
Alchimill.
Veron.
Heder. terreſtr.
Plantag.
Scabioſæ,
Equiſeti;
Auric. Muris,
Millefol. an. M. i.
Rad. rub. tinctor.
Conſol. mai. an. ℥iii.
Card. ben.
Ariſtol. rot.
Sigill. Salom. an. ℥iß.
Myrrhæ ℥ß.
Spiritus Cherefol. ℔vii.

Digerantur per aliquot ſeptimanas, exprime & filtra;
Speciebus reſiduis affunde
Aquæ roris Maial. q. ſ.

Deſtilla per arenam, reſiduum exprime, & inſpiſſa ad extracti conſiſtentiam, quod conjungatur cum *eſſentia* per digeſtionem; adde
Aquam deſtillatam, filtra & aſſerva pro Eſſentia Vulneraria.
Doſis gutt. xxx. ad. l. bis vel ter in die.

His addenda ſimul *remedia ſudorifera*, tam *ex lignis*, imprimis eſſentia lignorum, tinctura coralliorum cum ſpiritu lignorum, & *decocta lignorum* quæcunque, quæ cum diæta *ſudorifera* uſurpata multùm conſerunt; quàm ex antimonio, viperis & ſerpentibus parata, in ſpecie *tinctura antimoniales* genuinæ, eſſentia *viperarum*, *ſpiritus & ſal volatile viperarum*, quæ uſurpata nobilia ſunt & multum conſerunt. Additur his uſus frequens lapillorum cancrorum cum myrrha & croco, coralliis, & lapillis cancrorum cum aceto propinatis, cum Bezoardico Joviali, antihectico Poterii, antimonio diaphoretico, ſimplici & Martiali, non omiſſa, ſi opus ſit, purgatione. Inter *purgantia* autem eminet *Mercurius dulcis*, vel turbith minerale, ſi crebriùs uſurpentur cum *extracto hellebori nigri*, vel *panchymagogo Crolii*, vel catholico.

Quod *ſi vero deteriora fuerint ulcera*, *ipſa ſalivatio Mercurialis in auxilium eſt vocanda*.

Quoad remedia externa, ferè ſunt ſequentia; *digeſtiva* quidem *oleum roſarum*, maſtichinum, *butyrum recens non ſalitum*, *Maiale*, *vitellum ovi*, *mel*, *gummi elemi*, *terebinthina*, *thus*, *maſtix*, *farina triticea*, *hordei*, *fœnugræci*, & ſimilia. Ex his v. g. fit *Unguentum digeſtivum* hoc modo:

♃ *Terebinth.* ℥i.
Vitell. ovi No. i.
Mell. roſar. ℥ii. ad ℥iß.
Ol. hyperic. ℥i.
M. f. Linimentum vel Unguentum digeſtivum. S.
Unguentum digeſtivum. Vel

♃ *Terebinth.* ℥i.
Mellis ℥ß.
Succ. apii ℥ii.
Far. hordei,
Fœnugr. an. ℥iß.
Myrrhæ parum.
M. S. ut *antea*.

Pus ubi genitum eſt, & quidem laudabile, ſimul *mundificantia*, & *acidum* in ulceribus peccans *corrigentia*, ſunt admiſcenda & uſurpanda, eaque acriora, mitiora, poſitivè & privativè operantia, pro ulcerum conditione & varietate.

Talia mundificantia ſunt radix apii, Ariſtolochiæ utriusque, althææ, bryoniæ, cyperi, plantaginis, ſigilli Salomonis, tormentillæ, aronis, cucumeris aſinini, dracunculi, iridis, gentianæ, hellebori nigri; herbæ & folia cichorii, item abſinthii & apii, anagallidis minoris, braſſicæ, origani, chamædryos, betæ, marrubii, plantaginis, ſempervivi majoris, ſolani, ſcrophulariæ, betonicæ, veronicæ, vincæ pervincæ, artemiſię, fumariæ, nicotianæ, hyperici, centauri minoris, chelidonii maioris, ſabinæ, &c. item folia farfaræ ſucculenta contuſa, ulceribus calidè impoſita; flores roſarum rubrarum, hyperici, centaurii minoris; cortices pini; lignum guaiacum, ſaſſafras; ſemen urticę, plantaginis, apii; baccæ iuniperi; farina ſeminis lini, fœnugræci, cicerum, lupinorum, hordei, fabarum, furfures; purgantia externo uſu, imprimis ſcammoniata; ſucci abſinthii, agrimoniæ, roſarum rubrarum, apii, chelidonii maioris; Extractum ariſtolochiæ rotundæ, & alia vulneraria cum ſpiritu vini parata; item cum ſaccharo ex dictis ſuccis parati ſyrupi, ſimplices & compoſiti vulnerarii item ſaccharrum, macis, aloe, & ſimilia: vinum & ſpiritus vini, lixivium commune, muria halecum cum paſſulis, animalium urinæ & fella, ſerum lactis, mel, mel roſatum, mumia, ſuccus ſerpentum, cancrorum fluviatilium, ſperma ranarum & eius aqua, ſtercus canis oſſa rodentis; camphora & camphorata, reſina, terebinthina, balſamus Peruvianus, thus, myrrha, euphorbium; item *ſulphur*, & omnia ſulphurea, ſulphur vegetabile ſive farina lycopodii, ulceribus manantibus inſpergenda; plumbum calcinatum, & omnia ſaturnina, nempè minium, creta, ceruſſa, lithargyrium, bolus Armena, marga ſaxorum, crocus Martis adſtringens, & *crocus vitrioli Martis per præcipitationem paratus*, *terra vitrioli dulcis*, rubrica, *tutia*, *æs uſtum*, *alumen crudum & calcinatum*, *nitrum*, imprimis *æs viride*, *arſenicum*, in ſpecie fixum, pulvis ſympatheticus ex vitriolo Veneris, qui ulcera in diſtans curat, decoctum ſcoriarum reguli antimonii, quod eſt ſingulare, ſpiritus ſalis, ſulphuris, vitrioli, aqua fortis, butyrum antimonii, Mercurius dulcis, Mercurius præcipitatus arcanum corallinum; aquæ virides quæcunque ex ære viridi paratæ, in ſpecie Hartmanni & Plateri; aqua calcis vivę benedicta, thermę naturales & artificiales, quę in ulceribus inveteratis egregię ſunt; oleum nicotianę, terebinthinę, ceræ, ovorum, oleum tartari per deliquium, balſamum ſulphuris, tam ex ſulphure communi, quàm in ſpecie ex ſulphure aurato antimonii ſecundùm methodum POTERII, &c. unguentum dialthææ, nicotianæ, iridis, fuſcum officinarum, citrinum, album, album camphoratum, diapompholygos, de tutia in ulceribus crurum, Ægyptiacum, & V Vurzii, linimentum de amintho Schrœderi; porrò Emplaſtrum de betonica, de gratia Dei, divinum, cum emplaſtro diaſaturni Mynſichtii, diaſulphuris Rulandi, item emplaſtrum de carne bubula ejuſdem.

Utendi horum modus eſt:

1. Iniectionibus in ulcera cancroſa, ſinuoſa, fiſtuloſa, tam liquidis, quàm ſiccis, in forma pulveris inſpergendis.
2. In Unguentis.
3. In Emplaſtris. Verbi gratia ſit

I. *Iniectio* in ulcera ſinuoſa & ſordida:

♃ *Fol. Nicot.* M. ii.
Summ. abſinth.
Herb. Veronic. an. M. i.
Rad. Ariſtol. rot. ℥i.
Bacc. iuniperi ℥ß.
Aluminis crud. ʒiii. ad vi.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ferrarior.*

Colatura ſervetur uſui pro injectione in ulcus addendo omni iniectionis doſi *ſpirit. vini* ℥i. plus minus, pro ratione quantitatis iniiciendi, & capacitatis ulceris.
D. S.
Externa mundificatio.
Item

♃ *Fol. Nicot.*
Herb. Veron. an. M. i.
Coqu. in ſ. q.
Aquę calcis vivæ cum aqua Plant. fact.
Colat. ℥x. adde
Mercurii dulc. ʒi. ad ʒiß. vel ʒii.
Camphor. ʒß.
M. D. S.
Aqua injetiva.
Vel

♃ *Aquę calcis vivę* ℔i.
Mercurii dulc. ʒii.
Spirit. theriac. campb. ℥i.
M. S.
Mixtura mundificans.

Hac eluantur ulcera, vel applicetur hæc ipſa cum linteis.
In forma pulveris:

♃ *Croc. Martis per præcipit* ʒii. vel ʒiii.
Lap. calamin. vel *terræ ſigill.* ʒi.
Lact. Lunæ ʒiß.
Macis,

Myrrhæ,

Myrrhæ,
Olibani
Aloes an. ℈j.
Camph. ℈ß.
M. f. Pulvis, qui irroretur cum *ſpiritu theriacali camph.*

D. S.

Pulvis externus ſanans & mundificans.

Qui ulceribus manantibus inſpergatur, in ſpecie ulceribus tibiarum, quæ difficilimè conſolidantur.

Huc facit etiam *pulvis ad ulcera maligna Marci Barchæi*, qui extat in *Miſtomimet.* VELSCHII *Cent.* 1. *obſ.* 3. *annex. Ann.* 4. & 5. M. A. N. C.

II. *Unguentum mundificans* ulcera ſit hoc:
℞. *Succ. Nicot.* ℥iv.
Plantag.
Abſinth.
Beton. an. ℥ij.
Mell. roſat. col. ℥iv. vel v.
Coqu. & ſubigantur probè lento *igne*:
adde
Terræ vitrioli dulc.
vel loco hujus
Croci Martis per præcipit. ℥iij. vel ℥ß. ad ʒvj.
Pulv. aloes,
Myrrhæ,
Flor. ſulphuris an. ʒj.
Miſc. probè, addendo ſimul
Terebinth. Venet. q. ſ. v. g. ℥iij.
Pro conſiſtentia Unguenti plus minus ſpiſſi: in fine etiam nonnihil
Balſami Peruv. eſt intermiſcendum:

D. S.

Unguentum mundificans.

Denique III. *Unguentum Sarcoticum*, ex quo facilè fieri poteſt emplaſtrum, ſit hoc:
℞. *Ungu. diapomphol.*
De Tut. an. p. j.
Dia-ſulphuris Rul. p. ij.
Cum ſ. q. *olei Nicot.* f. Unguentum, applicandum cum petiis.

D. S.

Unguentum ſanans.

Vel additione paucæ *Ceræ* fiat Emplaſtrum, quod inducatur linteo.

Inter hæc autem remedia pauca ſufficiunt, & ſecundùm HELMONTIUM ad ulcera *benigna terra vitrioli dulcis*, ad *maligna* verò *arſenicum*. Eminet etiam *balſamus ſulphuris terebinthinatus*, *balſamus ſulphuris*, *vel communis*, *vel antimonialis* cum *oleo lini* aut *nucum iuglandium* expreſſo paratus: vid. de hoc POLEMANNUS *de Sulphur. Philoſophor.* qui habet ſimul egregium emplaſtrum; ubi tamen loco *vitrioli Veneris dulcis* poteſt ſubſtitui vel *caput mortuum vitrioli elixiviatum* ſolum, vel addito tantillo *æris viridis*. Convenit etiam *balſamum Peruvianum*. Habeatur tamen delectus, an *pinguia* conveniant, an non? Si poſſunt ferrè, conveniunt dicta *balſama*; ſi non ſufficit *mel* cum *ſucco vulnerario*. In rebellibus ulceribus reſpiciendum eſt ad *Mercurium vivum*, à quo ſpiritus nitri fuerit abſtractus. In ulceribus putridis ęs viride cum *aceto deſtillato* eſt optimum; unde *unguentum Ægyptiacum*, *Apoſtolorum*, *fuſcum Wurzii*, &c. conveniunt. Sic ex *vitello ovi & melle* fit unguentum utile in quibuſcunque vulneribus;
℞. *Vitell. ovor. ad durit. coct.* No. iii.
Mellis ℥iß.
M. cum hauſtu *vini*, in unguentum.

D. S.

Unguentum mundificans.

Quod optimè purgat ulcera, & etiam à gangræna præſervat. Si ulterius progrediatur malignitas, addatur *mercurii præcipitati* ʒß. vel ʒj. plus minus, pro ratione circumſtantiarum.

Emplaſtrum polychreſtum cicatrizans eſt ſeq.
℞. *Maſtich.* ℥j.
Terebinth. ℥iij.
Ceræ flav. ℥iv.
Hiſce liquefactis adde *Maſtichen*, & redigantur ſimul in *Emplaſtrum* præſtans ad *conſolidanda & cicatriſanda ulcera*:

D. S.

Emplaſtrum conſolidans.

Non cedit huic ad *conſolidanda ulcera* ſequens:

℞. *Calcis vivæ vel ter lotæ & parum exſic.* ʒj.
Miſc. cum *ol. lini* q. ſ. Tingatur cum *bolo* ... em & vel *bolo rubra* ad carneum quaſi colorem; f. Emplaſtrum,

Egregium in vulceribus vetuſtis:

D. S.

Ut antè.

Fit interdum, ut ulcera quædam omninò arida reddantur, ita ut paucam, vel nullam ſuppeditent materiam ſeu excrementa. In tali caſu optimum eſt unguentum impoſitum ex terebinthina, melle, ſucco apii, & farinis: hæc ipſa enim probè permiſta, faciunt, ut pus laudabile ulcus ſuppeditet.

Quod ſi in ulcere purificato denuò, jam carne replendo & cicatricem inducendo, carnis regeneratæ uberior luxuriet copia, quod fit quando applicata ſunt emplaſtra venulla, vel nimis oleoſa & pinguia, quæ fibras reddunt laxas, ſive naturalis fuerit caro, ſive flaccidior & præternaturaliter laxa; tunc optimum eſt, ut inſpergatur pulvis ex gallis, corticibus granatorum, & ſpongiis combuſtis ana. Hæc ipſa omnia carnem ſuperfluam optimè abſumunt. Præterea pulvis ex aloe & myrrha, quibus commodè parum aluminis uſti admiſcetur, cum ſtuppis ſiccis imponitur; hoc enim blandè carnem ſuperfluam cohibet: non minus etiam, quam crocus metallorum pulveriſatus; hic enim ſi inſpergatur, ſubitò carnem nimis excreſcentem mortificat, & inſenſibiliter abſumit: Experimentum ſingulare eſt *Rulandi*.

Galli in uſu habent ad coercendam carnis luxuriem applicare lapidem, quem vocant infernalem, paratum ſcilicet ex luna ſoluta in aqua forti ad cuticulam evaporata, & in loco frigido cryſtalliſata. Cryſtalli iſtæ egregium dant cauterium indolens pro Fontanellis, uti ſuperiùs alio in loco monui, & hoc ipſo cauterio ſi contingatur caro luxurians, in momento comburitur & reſolvitur in ſpumam albam, id quod tamdiu repetendum eſt, donec luxuria carnis reprimatur & totum abſumatur: etiam probè elotus, me corroſivus applicatus; prodeſt, ſed in leviori caſu ſufficit Crocus metallorum, in graviori lapis infernalis.

Unguentum etiam Ægyptiacum in caſu hoc conducit ex baſi æris viridis paratum, uti, & omnes aquæ virides, & ipſæ etiam ex ærugine compoſitæ hic imprimis conducere ſolent.

Hæc eſt doctrina ulcerum & remediorum ad eadem pertinentium in genere: Pergo paucis ad ulcera in ſpecie.

ARTICULUS I.
DE
CARIE OSSIUM.

In *ſpecie* quod attinet ulcera ſecundùm *Differentiam*: merentur conſiderationem *ulcera cum oſſis carie*. Ulcera enim quædam conjuncta ſunt cum *oſſium carie*, quæ caries interdum eſt manifeſta *oculo*, interdum fit manifeſta *ſpecillo*; ſin ſubeſt, neceſſe eſt hæc auferatur; aliàs enim ulcus nunquam curabitur.

Caries autem nihil eſt aliud, quàm oſſis corroſio, nunc major nunc minor, prout magis vel minus fuerit inveterata; & quidem ſi oculis pateat *os denudatum*, facilè caries cognoſci poteſt: primò enim oleoſum quodammodò & pingue evadit os, hinc ſucceſſivè flaveſcit, deinde ſucceſſivè magis nigreſcit, & poſt nigredinem etiam hinc foraminulatum redditur, quaſi teredinibus pertuſum & perforatum. *Prius eſt ſignum imminentis cariei*; ſicut *nigredo*, *perforatio* & *inæqualitas* eſt ſignum *iam perfectæ cariei*. Sin verò ſit abſconditum ox, tunc vix cognoſcitur, niſi per ſpecillum aut ſtylum expiſcetur fundus ulceris; tunc enim os in fundo non glabrum, ſed inęquale & ſcabroſum percipitur; quin & quę effluunt ex ulcere ſordes & excrementa, pinguia, oleoſa, & acria, majorique copia effluere foras ſolent, quàm in ulcere rectè ſe habente. quod ſi ulterius lateat caries, ex eo ferè pateſcit, quod ulcera talia nequeant ad perfectam cicatricem perduci, & etiam optimè ſuppurata aut ſubinde recidivent, aut difficillimæ ſit curationis, & optimis etiam non auſcultent remediis: non enim poteſt firmiter conglutinari caro cum oſſe carioſo, quia ſanies ex oſſe plorans ſemper novum ulcus generat, quod etſi conſolidetur, caro tamen, quę ulceri ſupervenit, eſt flaccida, mollis, & minus dolens.

i ergo adſit tale *ulcus carioſum*, impoſſibile eſt, ut conſ[o]letur, quin potiùs continuò recidivet, niſi priùs caries ſit ablata.

PROGNOSIS.

Caries quo magis eſt inveterata, eo difficiliùs auferatur: hinc etiam, quò magis occupat oſſa circa articulos, aut ubi eſt copia partium nervoſarum, ibi etiam difficiliùs tolli ſolet.

CURA.

Pro Cura internè conveniunt *univerſalia* cum ſuis pro hoc ſcopo externis. Ut autem carioſum ulcus meliùs poſſit tractari vel ſeparari, congruum eſt, ut labia ulceris nonnihil dilatentur, vel ſcalpello, vel immiſſis turundis intumeſcentibus. Tales fiunt, ſi volumus acrius procedere, ex *radice gentianæ*, ſi non, ex *medulla ſambuci* compreſſa; hæc enim imbibit copioſam humiditatem, unde intumeſcit, & orificia ulceris aperta reddit. Poſt etiam conſideratur, an caries ulceris ſit talis, quæ poſſit remediis cedere; an verò neceſſe ſit adhibere remedia Chirurgica?

Ut ergò curetur os carioſum, vitanda ſunt omnia oleoſa & mucilaginoſa; quin potiùs fortiora corruptioni & putredini reſiſtentia applicanda: qua ratione *ſpiritus vini rectificatus* ſeu aqua vitæ cum petiis impoſita optimè convenit. Itidem, ſi quid aliud, Euphorbium eſt ſingulare experimentum ad cariem oſſium corrigendam & tollendam, ſi *pulvis euphorbii* cum plumaceolis oſſi carioſo immediatè imponatur, de quo vid. HILDANUS *Cent. 2. obſ. 76 & 92 Cent. 4. obſerv. 21. & 96. Cent. 5. obſ. 22* item RIVERIUS *Cent. 2. obſ. 76. & 73.* eſt enim expertiſſimum remedium, Applicatur vel ſolum, vel etiam permiſcetur commodè cum aliis: v. g.

℞ *Mumiæ*,
ſarcocoll. an. ℥ß.
Euphorb ℨj.
M. f. Pulvis: S.
Pulvis mundificans,

Applicetur oſſi carioſo.

Mitiùs agit, quàm Euphorbium, pulvis radicis Ireos Florentinæ, qui & ipſe juxta Euphorbium ſemper eſt optimus, & fuit experimentum HEURNII in oſſibus carioſis, ſive per ſe, ſive cum ſpiritu vini irroratus, ſive quod melius, cum *euphorbio* adjunctus inſpergatur; quin & pumex uſtus radix ariſtolochiæ rotundę, pulvis aloes & myrrhę impoſitus oſſi carioſo, egregiè confert. Huc pertinet quoque pulvis cathęreticus prò oſſibus his Cloſſęi, cui additur oleum deſtillatum caryophyllorum; (vid. SCHROEDERUS *Pharm.*) qui optime convenit in carie oſſium. Oleum ligni guajaci deſtillatum, oleum caryophyllorum deſtillatum, cum pluma oſſi carioſo illitum (olea expreſſa & infuſa dixi vitanda in oſſibus; de deſtillatis alia eſt ratio) uſitatiſſimum eſt in moderna Praxi Gallis Chirurgis ad oſſium cariem corrigendam: uti etiam ſpiritus vini parum cum ſpiritu vitrioli acuatus, ubi fortiùs agendum eſt, imponi poteſt. Quin & injectiones inſtituendę, imprimis in fiſtulis & ulceribus ſinuoſis, quę ſępius diuturnitatem obtinent à latente oſſis carię; tunc ergò vel optimè injicitur ſuccus chelidonii majoris cum ſpiritu vini, cum quibus aloe & myrrha probè ſunt permiſta: aut etiam, ubi fortiùs agendum eſt, parum vitrioli additum ſit: Hęc ipſa injecta ſubinde ſolent tollere cariem, & etiam os mundificare, ita ut interdum ſquamulæ oſſis abſcedere ſoleant, Meliùs adhuc eſt, & quod vix aliis cedit remediis in vulneribus, fiſtulis & ſimilibus ulceribus cum oſſis carie, Mercurius dulcis ſolutus in aqua plantaginis, qui calidè injectus in ulceribus oſſis cariem abſumit, ſimulque egregiè ulcus mundificat. Singulare eſt, quod ad os carioſum commendat TULPIUS *lib. 1. cap. 39.* nempè de oleo ſublimati (per quod forſan intelligit butyrum antimonii) cum oleo lini mixto, mediante quo graves oſſium caries notat ſe obſervaſſe curatas, Veteres Turbith, æs viride aliaque commendat; ſicuti unguentum etiam Ægyptiacum, pulvis terebinthinę ad duritiem coctę cum unguento fuſco Wurzii, hìc proſunt. Quod ſi profundior ſit caries, ut his remediis non velit cedere ferro aut igne corrigenda eſt, ita quidem, ut *limia* aut etiam *ſcalpello* radatur locus carioſus, ſi ſit in ſuperficie, aut terebra perforetur caries eò uſque, donec os album, ſolidum & tranſudantibus vel emanantibus hinc inde ſanguineis guttulis ſe manifeſtent', poſtmodum dicta remedia applicentur. Quod ſi raſio non videatur ſufficiens, vel hac omiſſa, vel poſt peractam raſionem cum ſcalpro, ad cariem funditus delendam cauterio actuali ſeu ferro ignito adurendum eſt os carioſum, ita ut ardor ab igne inductus totam cariem penetret, vitando caute, ne partes vcinæ nervoſæ aut carnoſæ tangantur. Facta raſione vel uſtione expectandum eſt, donec ſpontè natura fiat ſeparatio oſſis carioſi ab oſſe ſano: quod ut fiat promptiùs, Batavi moderni applicant ſpiritum vini felici cum ſucceſſu: quod ſi hic minus videatur efficax, oleum deſtillatum caryophyllorum applicatum eſt convenientiſſimum: poſtmodum os conſolidetur *ſpiritu vini*; *myrrha*, *aloe*, & ſimilibus.

Iuxta oſſium cariem & inde nata ulcera rebellia, conſiderationem meretur.

ARTICULUS V.
DE
FISTULIS *ſeu* ULCERIBUS SINUOSIS.

Fiſtulæ ſeu ulcera profunda & ſinuoſa ſunt unum idemque, niſi quod interdum in ulcere diuturniore aut malè tractato ſuperveniat Callus, qui nunc cingit ſimpliciter ambitum ſeu orificium ulceris ipſius, nunc verò totum ſinum ulceratum incruſtat, & occupat, & talia ulcera ſinuoſa cum callo interno vocantur *Fiſtulæ*.

Ulcus tale ſinuoſum ſeu fiſtuloſum nunc interius eſt unum, utut plura habeat orificia, vel extrinſecùs habet orificium unum, utut interiùs in plures canales ſit excavatum,

DIAGNOSIS.

Per ſe facilè patet, ex callo nempè enato: ſaltim obſervandum eſt, an fiſtula ſit ſimplex? an vero multiplex? item obſervandum eſt, quouſque pertingat? *an* ſcilicet deſinat in oſſe? *an* verò in parte molli, v. g nervea, in carne, in vena aut quadam arteria finiatur?

Simplicem aut multiplicem eſſe fiſtulam ex quantitate materiæ effluentis ferè colligitur, item expreſſione ejus, & ex ſituatione ægri, an in uno latere? an in altero nunc hoc nunc aliud pus effluat? item ſi plura orificia fuerint fiſtulæ, ita quidem, ut injectus liquor per unum orificium non effluat per alterum foras, fiſtulam multiplicem eſſe, tunc ferrè colligitor ſeu innuitur: item an recta an verò tortuoſa ſit fiſtula & ſinus? e x ſtylo colligitur, qui ſi recta penetret, rectam fiſtulam; ſi vero penetrare aut ſine dolore immitti nequeat, tenuis candela ex cera & terebinthina intrudenda, & ex hujus curvatione figura fiſtulæ eſt expiſcanda, cum hę ſine dolore ſinus & fiſtulas, etiam carnoſas & tortuoſas, poſſint penetrare.

Quouſque terminetur fiſtula, ex ſtylo patet facilè; Nam ſtylus in rem duram impingens os oſtendit: Et quidem dum abſque ullo dolore ſentitur, perioſtio jam os denudatum innuitur: ſin durum & glabrum ſit cum pure non pingui ſeu oleoſo, os adhuc integrum eſt; ſin verò os inequale & aſperum tangatur, eſt carioſum. Si ſtylus intruſus circa fundum intenſum dolorem inferat, nervum aut partem nervoſam admodum ſenſilem in fundò ſubeſſe innuitur; ſi fundus mollis minuſque dolens eſt, in partem carnoſam terminare præſumitur, & materia effluens eſt ſimilis puri laudabili. Fiſtulæ verò partium nervoſarum plorant pus acre & tenue. *Si deſinat in vas* ſanguiferum, materia eſt obſcuri coloris propter ſanguinem; *ſi ipſum vas eroſum ſit*, ſubinde ſanguis ex fiſtula profluit vel rubicundus, vel obſcurus, ratione vel venæ vel arteriæ.

Imprimis autem in locis glanduloſis frequentes oboriri ſolent fiſtulæ; quin & ulcera diuturna in locis glanduloſis oborta, ſi non fiunt cancroſa, ſæpiùs fiunt fiſtuloſa & ſinuoſa,

Habent & hoc vitium adjunctum fiſtulæ, ut orificium habeant admodum anguſtum, quod continuò ſaniem acrem plorat: unde etiam dolentes ſunt fiſtulæ, niſi durior callus omnem ſenſum abſtulerit.

PRO-

PROGNOSIS.

Fiſtulę difficiles ſunt curatu propter callum, qui, niſi auferatur, ſunt incurabiles.

CURA.

Ut ergo curentur fiſtulæ, callus eſt abſumendus, hinc fiſtula probè purgantibus ſeu mundificantibus, ut vocantur, & hinc convenientibus ſarcoticis, conſolidanda.

Hoc ut fiat, conveniens eſt, ut priùs amplietur orificium calloſum, quia aliàs ad callum aut abſumendum, aut fiſtulam purgandam, minus commodè pertingere poſſunt remedia.

Amplificatur orificium fiſtulæ calloſum per penicillos ex medulla ſambuci intruſos, item ex radice ariſtolochiæ confectos & immiſſos. Facit etiam huc turunda ex *radice gentianæ* ſicca; vid. HOEFERUS *in Herc. Med.* quæ eſt optima; vel nudè intruſa, vel quod melius eſt, unguento quodam emolliente illita, immittitur; ſic enim optimum habet effectum ad emolliendum callum, & amplificandum orificium fiſtulę, ſicque poſt extractionem radix duplo craſſior inveniri ſolet. Fortius ubi agendum eſt, ipſa radix gentianæ adſpergenda eſt priùs alumine uſto; & ita applicanda; ſic enim convenienter admodum dilatatur orificium, & abſumitur callus. Callis ulcerum exſerendis Patavii in noſocomio publico ſuccum chelidonię cum pinguedine vitulina & cera permiſtum, cum ſucceſſu adhibitum vidit à MARCHETTE VELSCHIUS *in Miſtom. Centur. 3. Obſerv. 86.*

Hoc facto, præter *remedia interna*, ut omnia vulneraria, ſpeciatim ex *agrimonia*, *gentiana*, *centaurio minori*, *ſabina*, cum *lapillis cancrorum*, item præter uſum *millepedum*, *externè* ad mundificandam fiſtulam, & exedendum callum, varia in uſu ſunt remedia plus minus acria. Fiet ergò remotio calli, & fiſtulæ mundificatio, vel remediis Pharmaceuticis, vel Chirurgicis. Quoad remedia: per ſiphonem iniicitur ſuccus nicotianę, permiſtus cum ſpiritu vini & pulvere exuviarum ſerpentum, qui mirabiliter ſanat fiſtulas; aut expurgari debet ſanies ulceris fiſtuloſi cum aqua mulſa vel ſimili; vel inijciendum eſt hoc:

℞. *Mell. roſ.* ℥iii.
Spirit. vini ℥ß.
Mercurii præcipitati edulc. vel *Mercurii præcipitati vulg.* ℥ß.
Miſc.

Et ita iniiciantur; ſic enim optimè purificantur ulcera ſanioſa & fiſtuloſa.

Minui poteſt doſis præcipitati pro ratione ſcilicet circumſtantiarum.

Item ad purificandum iniici poteſt *aqua calcis vivę* benedicta iſta Chirurgorum, vel *ſola*, vel cum *ſpiritu vini acuata*, cui ſi addatur *Mercurius dulcis*, erit remedium eò potentius; vel ſufficit ſola aqua plantaginis, in qua Mercurius dulcis ſolutus eſt, ſi calidè probè in fiſtulas iniiciatur. Convenit etiam *ſuccus cancrorum fluviatilium*, ſubactus probè cum *ſucco foliorum nicotianæ*, qui vel ſoli, vel addito *Mercurio dulci* iniecti in fiſtulas, egregiè eaſdem admodum mundificant. Omnia Mercurialia hìc palmam præripiunt, ſi cum vulnerariis probè miſta iniiciantur. Hinc etiam *turundæ* immitti poſſunt, illitæ cum *unguento fuſco Felicis Wurzii*, item cum unguento Ægyptiaco. Balſamum ſulphuris terebinthinatum, vel ſolum, vel cum *camphora* miſtum, fiſtulas mundificat, & callum abſumit, quod etiam faciunt cryſtalli minerę Jovis cum melle roſato. Alii commendant unguentum, paratum ex melle deſpumato & inſpiſſato, permiſtum cum thure, aloe, & aſa fœtida, quo turundas illinunt: e.g.

℞. *Mell. deſpum.* ℥ii.
Coqu. ad aliquam glutinoſitatem:
Hinc dum incipit refrigerari, adde
Aloes,
Thuris minutim *pulveriſat.* an. ʒi.
Aſ. fœtid. pulveriſ. ʒiß.
Diu terantur in mortario, f. Unguentum:
D. S.
Vnguentum mundificans.

His & ſimilibus mundificantur & purificantur fiſtulæ, & deterguntur calli; unde poſtmodum facillimè conſolidantur, & cicatriſantur ſucceſſivè fiſtulæ citra ſectionem & uſtionem.

Si verò in malo pertinaciori, aut callo graviori non ſufficiant, neceſſe eſt ſubinde, ut addantur *mercurialia* aut *antimonialia*, v. g. flores Cheiri Paracelſi, qui in loco frigido in oleo liquefacti tanquam arcanum contra fiſtulas laudantur: Vel

℞. *Vnguent. Ægypt.* ℥ß.
Mercurii ſublimat. ʒi.
Lixiv. ℥iv.
Aquę roſar. ℥i.
Plantag. ℥iv.
Arſen. ℈i.

Coqu. ad conſumptionem tertiæ partis, quod reliquum eſt, fiſtulis illinitur & ejus loco calloſo, ut exedatur & abſumatur callus.

Verùm non ſemper propter dolorem & alias circumſtantias poſſunt applicari, unde neceſſe eſt, ut tota fiſtula cultro incidatur & aperiatur: facta apertione dictis remediis callus vel exedatur, vel etiam pedetentim ſectione auferatur; ablato callo ulcus tanquam ſimplex blandis mundificantibus & conſolidantibus curari poteſt. Nam ubi cedere nolunt remediis fiſtulę, neceſſe eſt fiat acceſſio aut ad ſectionem, aut ad uſtionem, doloroſiſſimam tamen; quæ ipſa cùm rarò admittatur ab ægris, potiùs palliativa cura inſtituenda venit.

Unum adhuc moneo; aquæ vides dictæ ex æris viridi paratæ, ad ulcera ſinuoſa & fiſtuloſa mundificanda & curanda ſunt optimæ.

Palliativa Cura conſiſtit in eo, ut convenientibus ſudoriferis, purgantibus & diæta ſubtrahatur materia affluentis ſaniei, quantum poſſibile; hinc fiſtula conſolidetur in ſuperficie; nam cum convenienti diæta ad aliquod tempus interdum ſatis diu conſervari poteſt clauſa, utut ſucceſſivè denuò ſoleant recidivare ſive exulcerari denuò. Unde continuanda venit taliſmodi palliativa Cura.

ARTICULUS III.
DE
FISTULA LACHRYMALI.

PErtinet huc etiam *Fiſtula Lachrymalis*, ad quam celebre experimentum eſt D. de LORT, nempe

℞. *Tutię præp.* ʒi.
Pulv. Saturni ſubtiliſſ.
Antimonii crudi an. ʒß.
Ceruſſæ,
Lithargyr. an. ℈i.
M. cum *Cerato dia Chalcit.*

Vid. VELSCHIUS *Miſtomim. Cent. 1. obſ. 36.* annexis *Anno 4. & 5.* M. A. N. C.

ARTICULUS IV.
DE
ULCERIBUS SORDIDIS & PUTRIDIS.

POrrò, præter fiſtuloſa ulcera vel ſinuoſa, interdum etiam reperiuntur *Vlcera* admodum *ſordida*, ita dicta propter copiam ſordium craſſarum, & mucoſorum excrementorum, quæ effunduntur lividi, nigricantis, aut ſimilis coloris abſceſſu; quod ſi hæc ipſa ſimul odorem graveolentem & quaſi cadaveroſum exſpirant, tunc *Vlcus putridum* appellari ſolet. Quod ſi ſimul cum tali excremento peripheria ulceris in latum & longum magis magiſque extendatur, & partes vicinas inquinet, tunc dicitur *Vlcus corroſivum*.

CAUSÆ.

Cauſæ horum ulcerum ſunt variæ, internæ & externę, quę ex ſuprà dictis de ulceribus in genere facilè patere poſſunt. Hoc ſaltim moneo, ſordida interdum fieri ulcera ab unguentis & linimentis nimis oleoſis, & nimis unctuoſis aut viſcidis applicatis, ſpecialiter ſi ſit ulcus in locis nervoſis.

DIA-

DIAGNOSIS.

Sponte patent hæc ipſa ulcera.

CURA.

Quoad *Curam* ulcerum ſordidorum, putridorum & corroſivorum, præter interna optimum eſt, ut mundificentur cum ſpiritu vini, vel ſimpliciter rectificato, vel camphorato, vel theriacali camphorato, myrrhato, &c. quo diſſoluta ſi *Theriaca*. Abluto ulcere uſurpandum *unguentum Ægyptiacum* vel Apoſtolorum, quæ mundificant & detergunt dicta ulcera. Conveniens etiam eſt decoctum ſcordii cum vino paratum, ſuccus taraxaci, nicotianæ, ſabinæ cum melle miſtus, vel ſequens unguentum frequentis & experti uſus apud Gallos:

℞. *Succ. depur. apii,*
Abſinth.
Beton. an. ℥i.
Plantag. ℥iv.
Agrimon. ℥ii.
Mell. roſat. col. ℥iv.
Bulliant ad conſumptionem ſuccorum:
Remota ab igne incorporentur hoc pulvere:
℞. *Gallar.* ℥ß.
Myrrhæ el. ℈i.
Thuris,
Maſtich.
Aloes,
Sangu. Dracon.
Sarcocol. an. ℈i.
Flor. roſar. rubr.
Balauſtiorum,
Cin. ſarment. vitis an. ℥i.

Hæc incorporentur cum modò dicto unguento: quo feliciter uti dixi, utuntur adhuc temporis Galli.

Huc facit quoque efficax aqua SENNERTI *lib. 1. Prax. Part. 3. Sect. 4. cap. 1.* quam etiam Album Græcum ingreditur: Vid. HILDANUS *Cent. 2. Obſ. 23.* Quin & ſtercora animalium, in ſpecie ſtercus canis oſſa rodentis applicatum, imprimis ubi nimis unctuoſa antea ſunt applicata, optimè conducit. Convenit etiam ſtercus bovinum cum vino veteri expreſſum & applicatum. Elegans hic eſt obſervatio FORESTI *in l. 7. Obſ. 4.* de quodam, qui ulcus deſperatum habuit, ita ut à nullo curari potuerit: huic appoſuit quidam ſtercus caprinum cum vino generoſo expreſſum, & eo modo ulcus conſolidatum fuit: id quod etiam in aliis poſtmodum adhibuit.

Mercurialia etiam conducunt in his ulceribus; hinc unguentum Saturni Mynſichti cum arcano corallino vulgari, vel cum Mercurio præcipitato miſtum, imponendum eſt vel abluantur cum *decocto calcis vivæ*, cui addatur Mercurius dulcis, qui talia ulcera optimè curare ſolet. *Ut Mercurius præcipitatus* tutiùs externè poſſit uſurpari, optima eſt præparatio AMATI LUSITANI *Cent. 4. Curat. 51.*

℞. *Mercurii vivi,*
Aquæ fortis an. part. æqual.

Miſc. & aqua fortis abſtrahatur per retortam, pulvis præcipitatus remanens miſceatur cum *ſpiritu vini*, digeratur aliquamdiu, & aliquoties ab eodem abſtrahatur, ſemper novum *ſpiritum vini* affundendo, donec ſponte exſiccetur ſuper Mercurio.

Loco hujus etiam *arcanum corallinum* commodè poteſt adminiſtrari. Additur hic Mercurius præcipitatus aliis quibuſdam unguentis aut balſamis, aut emplaſtris plus minus, pro ratione circumſtantiarum.

ARTICULUS V.

DE ULCERIBUS DYSEPULOTICIS *ſeu* PHAGEDÆNIS.

Hujuſmodi ulceribus putridis & ſordidis vicina ſunt Ulcera, quæ aliàs dicta *Ulcera dyſepulotica, Chironia, Telephia*, & quæ ſunt alia nomina, in ſpecie *Phagedænæ*, ſcilicet omnia Ulcera, quæ inveterata ſunt, & ſpecialiter in tibiis occurrunt, & hinc tam profundè radicata ſunt, ut vix poſſint denuò conſolidari & curari, dicuntur dyſepulotica, item Chironia, quod nempè Chirone Centauro, famoſo iſto Chirurgo, opus habeant. Aliàs etiam Phagedænæ dicuntur à *φάγομαι*, Comedo Exedo, quod talia ulcera, ſubinde ad vicinia ſerpendo, accreſcant, & augmentum capiant.

CURA.

Ad hæc ergo ulcera *curanda* optimum eſt, ut, præmiſſis internis, eluantur frequenter *aqua pomorum putridorum deſtillata*, quæ vel ſola, vel cum linteis multiplicatis applicata, eſt inſigne remedium in huiuſmodi ulceribus plus minus depaſcentibus: vid. SCHMUCK *in Theſ.* & AGRICOLA *in Chirurg. Parva*. Aut etiam, ſi volumus hanc aquam ulterius reddere medicamentoſam, in eadem diſſolvatur extractum radicis ariſtolochiæ rotundæ, paratum cum ſpiritu vini. Talis enim aqua cum extracto, optimè mundificat & purificat hæc ipſa ulcera. Vel loco huius extracti commodè in eadem aqua deſtillata diſſolvi poteſt *Mercurius dulcis*, vel ſolus, vel cum *ſaccharo Saturni*, in caſu ubi ardoris vel inflammationis adeſt ſuſpicio, quæ miſtura inponatur cum linteis duplicatis pro cura horum ulcerum: e. g.

℞. *Aquæ calcis vivæ vel pom. putrid.* ℔i.
Spiritus vini rectif. vel theriacal. camph. ℥i. ad ℥iß.
Mercurii dulc. ℥i. ad ℥ii.
vel ſolum vel addita
Sacch. Saturni ℥ß.
M. D. S.
Epithema mundificans.

Nam ad hujuſmodi contumaciora ulcera certum eſt, quod Mercurialia imprimis requirantur: unde etiam POTERIUS feliciſſimè in uſu pro cura horum ulcerũ habuit ſuum calcinatum majus, ut vocat, quod nil aliud fuit, quàm Mercurius certo modò præcipitatus. Aliàs Mercurius vulgari modo præcipitatus commodè etiam applicari poteſt ad imitationem RULANDI:

℞. *Aquæ Plantag.* ℔i.
Roſar. ℔ß.
Flor. Aurant. ℥iii.
Mercurii præcipitati pulveriſat. ℥ß.

Coqu. lento igne per horæ quadrantem, removeantur & applicentur hinc ulceribus; admodum enim exinde hæc ad conſolidationem properant.

Vel applicetur *Fernelli aqua benedicta*, quæ talis:

℞. *Aquæ Plantag.* ℥vi.
Mercurii præcipitati gr. xii.
Miſc.

Convenit etiam in his ulceribus, ſi abluantur cum aqua plantaginis, decocto nicotianæ, in quo aliquid aluminis diſſolutum eſt; nam & hæc multum confert ad curanda hæc ulcera. Loco huius ſolutio ſcoriarum reguli antimonii in aqua appropriata habetur experimentum ſingulare in contumacioribus curandis ulceribus. RIVERIUS agrimoniam ad ulcera verminoſa commendat. Denique experimentum militare eſt, ſi pulvis pyrius ſive pulvis nitratus (qui erit optimus, certum eſt) ſolvatur in vino, & ita ſolutio excepta linteolis imponatur ulceribus dyſepuloticis, etiam malignis; conſolidat enim & mundificat. Hinc ulceribus ſic abſterſis & elotis, applicetur poſtmodum commodè etiam *unguentum diapompholygos*, vel nudum vel *cum Mercurio præcipitato* miſtum: vel *balſamus* Saturni & *ſulphuris terebinthinatus*, & cum petiis iſtis ulceribus poteſt imponi:

Vel

℞. *Ungu. diapomph.* ℥ß.
Sacch. Saturni ℥i.
M. pro Linimento.

Poſt elutionem cum aqua calcis vivæ, tu rundis applicetur, deſuper imponendo emplaſtrum gryſeum: Hæc enim talia contumaciora ulcera commodè ad conſolidationem diſponunt: vid. M. A. N. C. *Ann 6. & 7. Obſ. 10.*

Medulla quoque ſaxorum vel lac lunę cum paucis granis myrrhæ, aloes, &c. inſperſa, egregiè promovet conſolidationem. Vel inſpergantur pulveres ſuprà dicti de ulceribus in genere ſingulare quid latet in ſtercore humano, quod ad ulcera phagedæna corroſiva & cancroſa, etiam in mammis ſingulare exhibet ſpecificum: nam dum deſtillatur ſtercus humanum, ultimo loco per retortam adſcendit oleum admodum fœtidum, aliquoties rectificandum: quod

quod ipſum imprimis illinendum eſt peripheriis ſeu circumferentiis hujuſmodi ulcerum; impeditur enim ſic ulterior progreſſus, & ulcus pedetentim ad naturalem redit ſtatum.

Non incommoda etiam eſt compoſitio PLATERI ad ulcera ſerpentia, quæ eſt hæc:

♃. *Ceruſſ.*
Tutiæ,
Sarcocoll. an. ʒiß.
Myrrh. ʒj.
M. & f. Pulvis ſubtiliſſimus, cujus media pars addatur.
Ungu. popul. ℥j.
Succ. plantag. ℥ß.
Terebinth. laric. q. ſ. ut f. Unguentum.

Reliqua medietas inſpergenda eſt ulceri, & deſuper applicandum modò dictum unguentum.

ARTICULUS VI.

DE ULCERIBUS CANCROSIS.

MEntio facta eſt modò *Ulcerum* phagedænorum *exedentium*, quæ propriè loquendo ſunt *Ulcera cancroſa*, corroſione arſenicali ad cancri naturam accedentia, & imprimis occupare ſolent vel loca glanduloſa, vel glandulis vicina. Ipſos quod attinet Cancros, de his ſufficienter dictum fuit *ſuprà, ubi de Tumoribus*.

Dictum fuit, eos eſſe vel occultos vel manifeſtos: Per manifeſtos intellige eos, quorum arſenicalis maligna aciditas corrodendo jam in perfectum abiit ulcus corroſivum & putrefactivum. De his ergo cancroſis ulceribus jam ſermo erit.

DIAGNOSIS.

Eorum ſigna ſuprà fuerunt prolata; ſive oriantur ex cancris anteà occultis, ſive exulceratis, ſive ſint ſcirrhi & ſcrophulæ, qui malè tractati in cancros exulceratos abeant; quod fit vel per ſe, vel præpoſtero remediorum uſu quale exempl. habet TULPIUS *lib.* 1. *obſ.* 47. ſive ſint alia ulcera, quæ putredine & corroſione arſenicali ad cancrorum naturam proximè accedant.

CURA.

Hæc ipſa, & ſimilia cautè admodum ſpecificis ſunt tractanda; nam ſi tantillo acri exaſperantur, in deteriùs abire ſolent; ſi verò levioribus tractentur, fruſtra fieri eorum curationes ſolent. Ut ergo citra irritationem doloroſam venenum arſenicale corrigatur & tollatur, juvat imprimis inſperſio abſorbentium terreorum, cadmiæ, boli, cornu cervi uſti præparati, pulveris bufonum calcinatorum: ſcilicet bufo & lacerta calcinatur ambo in olla nova benè clauſa, poſtmodum cancer exulceratus ſeu ulcus cancroſum oblinitur aqua plantaginis, & inſpergitur huic modò dictus pulvis, qui brevi curat cancrum. Quodſi fortiùs agendum ſit, recipiatur bufo in olla nova exſiccatus & pulveriſatus, addatur hinc parùm auripigmenti, piperis nigri, ſalis communis, & fuliginis ſiccæ, quæ invicem pulveriſentur, & pulvis inſpergatur cancro exulcerato ſeu ulceri cancroſo, & hinc petia ſaliva madida deſuper eſt applicanda. Singulare etiam auxilium apud quosdam commendatur ſtercus felis, ſimpliciter cancris fluviatilibus nutritæ, quod in pulverem redactum mirabiliter juvat in ulceribus cancroſis. Felis, uti dico, clauſa & aſſervata ſolis cancris fluviatilibus eſt alenda & nutrienda; hinc enim ejus excrementa tam ſingulares virtutes obtinent. Convenit etiam cremor calcis vivæ.

Hæc ſi parum emolumenti afferant, aut in ulceribus cancroſis malignis fruſtranea ſint, ad arſenicum confugiendum erit, quod eſt ſpecificum ad ulcera cancroſa funditus ſananda & curanda, modo ita applicetur, ne nimis irritet ulcus cancroſum acrimonia ſua atque nociva ſua malignitate; ſive ergo hoc ſub forma pulveris cum aliis applicetur, quò pertinet *pulvis benedictus* ad cancros ex arſenico, radice ari, fuligine, ſimilibus, cujus compoſitio & uſus, vid. in FALLOPIO, HARTMANNI *Praxi Chymiatr. de Cancro*, item in *Ep. Libavii*, & aliis quamplurimis locis; ſive, quod melius eſt, arſenicum priùs ritè fuerit fixatum beneficio nitri, & hic per diliquium reſolutum in oleo ſine inſigni agrimonia: vid. SCHROEDERI *Pharm. lib.* 3. *pag.* 500. Tale enim *oleum arſenici fixi*, cum ſpiritu vini edulcoratum, aliis omnibus meritò palmam præripit in cura cancrorum exulceratorum, cui ſimul addendum oleum myrrhæ, ut habet SCHROEDERUS *loc. all.* ſive etiam ipſum arſenicum fixum commodè permiſcetur balſamo ſulphuris Rulandi, addita ſimul fuligine furni; hæc enim dant unguentum ſingulare contra cancros exulceratos. Nam cancri cura perfecta in arſenico conſiſtit.

Oleum ſtercoris humani in ulceribus cancroſis ſummum eſt remedium; ſic enim oleo hoc illinitur, ulterior progreſſus præcavetur.

KERKRINGIUS *Comment. in* BASILII VALENTINI *Currum Triumphal.* laudat balſamum antimonii, tanquam ſummam cancri medelam, applicatum, quo deſperatiſſimum cancrum exulceratum ſe perſanaſſe teſtatur.

Poſt hæc quæ apta nata ſunt, ut curent cancrum exulceratum imprimis conducunt ſaturnina remedia, acidum acre corroſivum malignum cancroſorum ulcerum, depaſcens & exulcerans, mirè abſorbentia & edulcorantia. Unde balſamus Saturni terebinthinatus cum camphora & oleo fuliginis miſtus eſt conveniens admodum remedium. Item ſaccharum ſaturni cum fuligine probè attemperatum, & cum ſucco ſonchi & plantaginis illitum, ſi priùs ducatur in mortario plumbeo, commodè ibidem applicari poſſunt ad ulcera cancroſa. Item *emplaſtrum* ex ſaturno, quod habet TULPIUS *lib.* 1. *cap.* 47. Pertinet huc etiam *pulvis Tulpii* ibidem deſcriptus ex ſaturno, liquefacto cum ana Mercurii vivi, & qui ab eodem mirè commendatur ad ulcera cancroſa: aut ex hoc amalgamate poſſunt fieri emplaſtra appropriata vid. SCHROEDERUS *cap. de Empl.* ubi habet tale emplaſtrum, quod multum habet in receſſu, & ſi addatur aliquid mercurii vitæ, erit mirabile. Nam certum eſt, quod ſaturnus, ut aliorum pertinacium, ita & ulcerum cancroſorum, egregium exiſtit mitigativum: unde etiam unguenta omnia ulceribus cancroſis applicanda, ducenda & miſcenda ſunt cum piſtillo plumbeo in mortariis plumbeis calidis. Aut fiant etiam communi modo unguenta contra ulcera cancroſa ſatis proficua ex ſuccis vegetabilium, *nempè ſolani*, uvæ inverſæ, virgæ aureæ, *agrimoniæ vel gerantii Rupertiani*, & ſimilium, ſubactis cum pulveribus ſaturninis, minio, ceruſſa, plumbo uſto &c. in mortario plumbeo; quibus vel ex fuligine vel ex arſenico parata remedia commodè admiſceri, aut horum poſteriorum acrimonia ſuſpecta illis probè edulcorari poteſt.

Cavendum tamen ab omnibus unctuoſis; cùm cancer ab his exaſperetur, & latiùs ſerpat; hinc prudentiores ſaltem crocum Martis per reverberationem paratum, aut cornu cervi uſtum ſubtiliſſimè lævigatum, inſpergunt.

Ad hos ipſos tumores cancroſos & ulcera cancroſa, ne latiùs ſerpant, commendatur à quibuſdam ſequens emplaſtrum:

♃. *Ungu. diapompbol.* ℥ij.
Empl. de mucilag. ℥j.
Rad. ſcorpbul
Ari. an. ʒii.
Cornu Cerv. uſt. præp.
Cin. canc. fluv.
Ranar. an. ℥ß.
Miſc. in mortario calido; addendo
Ol. vitel. ovor. rec. expr. q. ſ. ad conſiſtentiam debitam Emplaſtri;

Applicetur, ne ulteriùs ſerpant.

Quodſi ulcus cancroſum ſordidum videatur, neceſſe eſt ſane, ut blandè tractetur, ne exicitetur dolor, ob id frequens medicamentum imponendum eſt:

♃. *Aquæ cancrorum,*
Ranar.
Plantag.
Card. bened. an. ℥iß.
Sem. Cydon. ſubtiliſſ. pulv. ℈ii.
Cornu Cervi uſt. præp.
Tut. præp.
Saturni uſti,
Ciner. ranar.
Gammar. ſive Canc. fluv. an. ʒi.
Theriac. ℥ß.
Miſc.

Ex

Et imponantur tepidè cum filamentis bis in die.

Hæc ipſa ſi non ſint ſufficientia, ferro & igne aggrediendi ſunt cancri: ſcilicet ulcus cancroſum ferro priùs abſcindendum, & ſi ſit pars, quæ poteſt abſcindi, v. g. mamma, hæc tota abſcindenda; facta abſciſſione vel exſectione ferrum candens applicandum, ut radix cancri tota extirpetur; niſi enim hoc fiat, & vel tantillum de fermento ulceris cancroſi remaneat, repullulat ulcus antiquum. Imo ſi ex cauſa interna oriatur ulcus cancroſum, metus ſanè erit, ne ablatum & curatum in uno loco, nihilominus tamen in alio denuò enaſcatur. Unde etiam HIPPOCRATES & GALENUS cancros exulceratos non niſi ferro & igne curabiles aſſeruerunt.

Haud ita pridem tamen monui, repertum eſſe novum quendam Medicum eximium, Archiatrum Ducis Lotharingiæ, qui vocatur ALLIOT, qui citra ferrum & ignem, per alcalia fixa temperata curare auſus fuit cancros exulceratos, imprimis in mammis, ob id vocatus fuit Pariſios ad hoc, ut Reginam Matrem cancro mammæ exulcerato laborantem curaret. Ut autem certus eſſet ipſe Rex de ejus arte, priùs mulieres quaſdam plebejas cancro exulcerato laborantes curare debuit, quod etiam in quibuſdam præſtitit citra ferrum & ignem. Ut autem Medicis Pariſienſibus ſuggereret notitiam ſuę methodi, ob id ſequens ſcriptum edidit Pariſiis, breve quidem, ſed elegans, quod, quia haberi nequit, paucis communicabo.

Inſcriptio eſt hæc:

NUNTIUS

Profligati ſine ferro & igne carcinomatis,

miſſus

ducibus itineris Hippocrate & Galeno

ad

Chirurgię ſtudioſos

à

PETRO ALLIOT, Barroducæo, Ducis à Lotharingia Conſiliario, & Medico ordinario.

Pariſiis, M. DC. LXV.

An Φαινόμενα carcinomata ἀγωνιστικῶς curari poſſunt acano alcali ἡγεμονικῷ remedio?

I.

Spiritus in nobis ſeu influus, ſeu inſitus, ſalſus eſt, de alcalium proſapia, balſamicus item, quia partem, cujus eſt ſpiritus, cuſtodit, ac præſervat: hujus autem vel alteratio plus minus intenſa, ſeu diſſipatio, ſeu exſtinctio, ſeu ſuffocatio januam pandit putredini, cujus individuus & inſeparabilis comes eſt acor, ſpiritu illi balſamico prorſus hoſtalis, ut verò nullum ulcus, ſeu purulentum ſit, ſeu ſanioſum & ichoroſum, datur abſque putredine, ſic planè nullum ulcus abſque acore, qui quidem, pro diverſo ulcere multiplex eſt, alius leproſi narcoticus, alius gangrænoſi necroticus, alius ſcabiei pruriginoſus, alius cancrcinomatis Διαβρωτικός, alius luis Venereæ, anthracis, eryſipelatis, lichenis, herpetis, morbillorum atque id genus, inſtarque fermenti partem affectam, ejuſque alimentum multifariam labefactat, ac corrumpit.

II.

At enim verò ſal alcali, ſeu lixivioſum (aut quocunque tandem alio nomine ſal omnis acoris expers appellare licet) ſeu naturale ſit, quale eſt in animalibus fel, ſeu artificiale, quale eſt ſal tartari, & ejus liquor per deliquium, ſeu volatile, quale eſt in lapillis aſtacorum, ſeu fixum, qualia ſunt omnia ſalia elixiviata, ſeu ſaporis ſalſi, qualis eſt ſpiritus incoercibilis nitri, magnarum in medicina virium, ſeu amari, quale eſt in abſinthio, ſeu denique acris, quale eſt in antiſcorbuticis, aro, ſerpentaria, hoc, inquam, ſalis genus cuilibet acido eſt verè ἐναντίον, alterumque ab altero contemperatur, fitque neutrum ex utroque teſte paſſim experientia: non iuvat propterea quodlibet vulcus ab alcali qualicunque curare, imprimis carcinoma, cujus acidum & volatile fermentum inſtar aquæ chryſulcæ corroſivum, ut ſpernit mitiora quæque alcalia, ita tantum abeſt, ut à validioribus, ſi liquabilia ſint, qualia ſunt pyrotica) miteſcat, ut contra propter ſubitam fermentationem, & partis vicinæ colliquationem plurimùm ab iis exacerbetur febris aliaque ſuperveniant ſymptomata: igitur ſic præparentur, neceſſe eſt, ut & fixa ſint, & in aqua inſolubilia, quod certè remedii genus non eſt αὐτόριστον, necdum hactenus à quoquam deſcripitum, benè autem atque exactè paratum ſi parti ulcere cancroſo obſeſſæ imponantur, ſenſim ac ſine doloris ἀξιολόγου ſenſu, tutò, citòq; acorem καρκινώδη necat, quod ferro, & igne non obtinebis) idque quod carcinomate deturpatum fuit, deſicat in eſcharam intacta parte ſana & fermenti acidi experte, ipſa verò eſchara vel à natura, vel ab arte ſeparata, ulcus ante ichoroſum, fit purulentum, quod tum mundificandum & mundificatum cicatrice claudendum.

III.

Et ſi verò Medici omnes poſt Hippocratem & Galenum, omnium carcinomatum, tam quæ Φαινόμενα in corporis habitu tangi poſſunt, & μετὰ τῶν ῥιζῶν ἐκτεμεῖν καὶ ἰᾶσθαι δυνατόν ἐστιν, quàm quæ μὴ Φαινόμενα ἐν βάθει τοῦ σώματος deliteſcunt, quæque propriè κρυπτὰ dicuntur Hippocrati, cum vel ſine ulcere facta per ἐπιγένεσιν, vel tantum vitio partis oborta continentem cauſam ſtatuant μέλαιναν ἀκριβῶς χολήν, humorem nempè, ſeu ex bile flava aduſta, ſeu ex ſucco melancholico retorrido genitum, in eoque agnoſcant τὸ ὀξῶδες acidum, non qualecunque, ſed τὸ δριμὺ acre, τὸ διαβρωτικὸν corroſivum, καὶ τὸ δακνῶδες mordax inſtar aceti acerrimi, quodque ζυμοῖ τὴν γῆν terram fermentat, poſſitque ejuſmodi acidum ut aliud quodcunque longè potentius à contrario alcali contemperari, & ſub jugum trahi, non tamen indifferenter omni carcinomati ſal alcali etiam exactiſſimè, & ut ſuprà inſinuatum eſt, paratum opponi debere cenſendum eſt, ſed illi tantum, in cujus radices, ut ita dicam, omnes & ſingulas penetrare poteſt, ne minima illius fermenti maligni particula ſuperſtite malum tandem de integro repullulet, ut liceat concludere:

Ergo Φαινόμενα carcinomata ἀγωνιστικῶς curari poſſunt, arcano alcali ἡγεμονικῷ remedio.

Epiſtola hæc edita ab Authore conturbavit totam Scholam Pariſienſem Medicam, quæ ob id ſpartam contulit Domino BLONDEN, uni ex eorum primariis, ut refutaret hoc ipſum aſſertum ALLIOT, & ejuſdem falſitatem demonſtraret, quod facere conatus eſt hic ipſe. Sed hoc ſcriptum ex principiis Helmontianis elaboratum refutavit iſte BLONDEN per argumenta & aſſertiones ex principiis Galenicis. Verum cum in fundamentis adeo diſcrepent, facilè patet, hanc refutationem fuiſſe nullam.

Fonticuli etiam in cancro exulcerato magnæ ſunt efficaciæ, de quibus vid. HILDANUS, & WISEMANNUS *l. a.*

ARTICULUS VII.

DE AMBUSTIONE.

CAUSÆ.

PORrò inter *cauſas* ulcera inducentes externas frequens eſt cauſa ignis, & inde deducta *ambuſtio*, quę ordinariò ulcus grave plus minus poſt ſe relinquere ſolet.

Et quidem hæc ipſa ambuſtio obſervatur trium graduum, quæ differentia probè conſideranda. Nempè in *Primo gradu* ſolummodò Calor & Ardor in externa epidermide ſeu cuticula excitatur, quem inſequitur poſtmodum veſicularum aqua acriuſcula plenarum proventus, idque ſucceſſivè. *Secundus gradus eſt*, quando præter epidermidem ipſa cutis aduritur, unde in continenti veſiculæ exurgunt, ipſaque cutis corrugari & contrahi nonnihil incipit. *Tertius denique gradus eſt*, ut præter cutim ipſa etiam caro aduratur, unde cutis ex toto emoritur, & conſequenter in eſcharam ſeu cruſtam tranſit, qua ſeparata ulcus profundum admodùm relinqui ſolet.

Varietas hæcce graduum oritur imprimis ex diverſitate rerum ignitarum, à quibus fit, & etiam ex magis plus minus diuturna mora, qua res amburens partem ambuſtam afficit.

Leviſſimus ambuſtionis gradus eſt, quando *aqua ferven*s, *ſtramen, ſtipulæ, lintea*, & ſimilia ignita partem contin-

tingunt; ab his enim empyreuma ſaltem ſuperficiale induci ſolet. *Maiorem ambuſtionem* inferunt *olea & oleoſa omnia*, pix, mel cera & ſimilia, imprimis ſi diutiùs in parte hæſerint. *Maximam ambuſtionem*, & quæ utplurimum eſcharam efficiunt, ſunt metalla liquefacta, v.g. plumbum fuſum, ſtannum liquefactum aut ſimilia, ſi hæc contingant partem; in his enim concentratus ignis periculoſiſſimam infert ambuſtionem.

In omni igne acidum; quod confirmat experientia, vid. TACHENIUS. Nam ignis eſt actus diſſolutionis corporum ſulphureorum. Omne autem corpus ſulphureum habet occultum acidum. Hoc præſuppoſito, ab omni ſubiecto igneo, præter motum celerrimum, quem ignis infert, acidum ignis ſe inſinuat in partem, & ſubitò liquefacit nutrimentum partium roridum, unde emergunt puſtulæ albæ, quę nihil aliud ſunt, quàm nutrimentum partium roridum, ab acido ignis ſubtili, mediante celerrimo motu, liquefactum. Ab urinoſis enim colliquefactum nutrimentum exhibet puſtulas nigras.

D I A G N O S I S.

Malum ipſum ab ęgris per ſe patet, & non abſque eiulatu refertur.

P R O G N O S I S.

Quoad *Prognoſin*: uti aliàs notum, eſt quòd, quò gravior ſit ambuſtio, eò ſit pejor, hoc in ſpecie obſervandum venit, ut quò profundior eſt ambuſtio, & quò majores venæ aut arteriæ aut etiam nervi fuerint læſi, eò etiam periculoſior ſoleat adeſſe ſtatus; partim quoniam poſt ablatam eſcharam vaſa ex toto non conglutinata periculoſiſſimas inferunt hæmorrhagias; partim verò, quia in his locis ex ſanguinis impedito motu in partibus vicinis gangræna oriri ſolet.

C U R A.

In *Cura* ergo removeatur hoc acidum, & ambuſtio curatur. Interdum ſimul cum externis primariis uſurpantur interna, eaque nitrata, quæ febrim ambuſtioni ſupervenientem interdum optimè compeſcunt: Hinc nitrum fixum nitrum antimoniatum, pulvis pyrius & ſimilia, internè ſunt optima, quibus celeberrima ex lapillis cancrorum parata chirurgſa, aut ſolum ipſi lapilli cancrorum, ſimul commodè ſubiungi poſſunt.

Externa quod attinet: quoad eorum uſum ſtudioſè obſervandi ſunt ambuſtionis gradus: Nam in primo gradu combuſtionis remedia ordinaria Empyreuma, & inde ortam nutrimenti in parte alterationem, tollentia, *Unguenta ad ambuſta* Germ. *die Brand. Salben*, ut vocant, applicanda ſunt: qualia primariò ferè fiunt ex cepis, ex calce viva, ex ſtercoribus animalium, ex ſucco cancrorum & ſimilibus: v. g. ex calce viva lota uſitatiſſimè fiunt unguenta ad ambuſta, ſeu applicetur mox ſpiritus theriacalis camphoratus, aut aqua calcis vivæ, vel lixivium ejus, imprimis ſi paretur cum decocto raparum, recipiendo nempè decoctum raparum, (vel etiam aquam ſimplicem) in quo colato calx viva recens aliquoties extinguatur, ita ut liquor aliquot digitos, 4. vel 5. ſupereminéat. Hæc aqua calcis vivæ cum linteis duplicatis calidè aliquoties impoſita, mirè curat ambuſta.

Aliàs uſitatum eſt, ut recipiatur calx lota ſæpiùs & ab omni acri ſale probè temperata ac cum quocunque alio permiſceatur ingrediente: v. g. recipienda calx aliquoties lota, eaque probè ſubigenda eſt butyro Maiali non ſalito in mortario ſaturnino, ut fiat unguentum, quod ipſum applicandum eſt, idque liquidum, loco ambuſto.

Loco calcis vivæ recipi poteſt ceruſſa.

Melius eſt unguentum, quod fit ex

Calcis vivæ p. ii.
Crem. lactis,
Mell. deſpum. an. p. i.

Hæc omnia probè miſta in conſiſtentiam unguenti liquidioris ſeu Linimenti optimè convenient ad tollenda ambuſta.

Melius eſt, ſi recipiatur aqua calcis vivæ dicto modo parata, cui infundatur oleum lini vel roſarum, quantum ſufficit, ut hæc mixtura congelaſcat in conſiſtentiam butyri, quod unguentum loco ambuſto miro cum ſucceſſu poteſt illiniri, veſicas certo prohibens.

Melius vix habetur.

Vel

℞. *Calcis vivæ lotæ*,
Tut. Alex. an. ℥ii.
Album. ovor. No. ii.
Cum *Aceto deſtillato* & *ol. roſar.*
Linimentum in mortario plumbeo.

Succus etiam alii aut ceparum illitus recenti ambuſtioni ratione ſalis volatilis acris, deſtruentis acidum in ambuſtis, exulcerationem inferens, optimum eſt; aut ex his fiat tale unguentum inſignis commendationis:

℞. *Cepar. crud.* ℥iß.
Salis,
Sapon. Venet. an. ℥ß.
Miſc. in mortario, affundendo
Ol. roſar. q. ſ.
F. Unguentum egregium in ambuſtis.

vid. HILDANUS *Cent.* 4. *obſ.* 93.

Aut cepæ cum melle contundantur & imponantur, quod mirè prodeſt.

Optimum eſt Linimentum, ſi cum *aceto* ſolvatur *minium*, aut *lithargyrium*, aut *ceruſſa*, aut *plumbum uſtum*: ſolutioni filtratæ addatur *oleum ovorum*, vel *oleum raparum recens expreſſum*, vel *florum ſambuci*, vel *roſarum* q. ſ. ut coeant in conſiſtentiam Linimenti liquidi: quæ aliquamdiu ducantur in *mortario plumbeo*, donec fiat griſ eum, & aſſervetur pro uſu. Addi poteſt *camphora* cum *oleo appropriata* ſoluta, ℥ß. pro ℔i. Linimenti.

De Cancris itidem dixi, quòd mirabile ſuppeditent remedium contra ambuſtiones: id quod fit, ſi cancri fluviatiles vivi contundantur in mortario, & ſucco inde expreſſo calidè fomentetur pars.

Vel

℞. *Cancr. fluviat.* q. v.

Contuſi vivi in mortario miſceantur cum *butyro Maiali recent. non ſalito*, ferveſiant commodè & probè deſpumentur, coquendo tamdiu, donec fiat unguentum ſubrufum, quod tranſcolandum eſt, & experiemini uſum efficaciſſimum contra recentia ambuſta.

Nam etiam ex cancris compoſita remedia conducunt inſigniter, ſi ex pulvere pyrio orta ſit ambuſtio, contundendo ſcilicet cancros fluviatiles cum aqua roſarum, aut, quod melius, cum *aqua ranarum* aut *ſpermatis ranarum*, ex contuſis mucilago craſſior aquæ permiſta ſeparetur, eaque pars ſeu membrum pulvere pyrio ambuſtum fomentetur & illinatur; nam hæc ſunt egregia in tali caſu. Notum aliàs eſt, quod etiam mucilagines, aut, quod melius, mucilago ſeminis cydoniorum, parata cum ſpermate ranarum, & cui parum ſacchari ſaturni & camphoræ ſit permiſtum, illita cum pluma parti ambuſtæ optimè conducat ad tollendam ambuſtionem.

Vel

℞. *Mucil. ſem. Cydon.*
Ungu. ſaturnin. iam dicti,
Album. ovor. an. ℥ß.
M. pro Linimento: S.
Ambuſtionis extinctio.

Quo pars ambuſta illinatur.

Vulgare eſt & prima frontè viliſſimum remedium, compoſitum ex p. i. *olei olivarum*, miſta cum *albuminis ovi* p. ii. quæ duo conquaſſentur & exactè miſceantur: & nihilominus hoc ipſum applicatum verè eſt unguentum ſingulariſſimi effectus. Cui tamen adhuc præferendum eſt, ſimiliter prima frontè vile apparens, quod fit *ex olei lini recentis*, vel *olei momordicæ* cum *oleo lini recens parati*, vel olei nucum recens expreſſi ℥ß. vitellis ovorum No. iv. quæ probè ad albedinem uſque conquaſſata applicantur calidè parti ambuſtæ, idque egregio cum ſucceſſu: Vid. AGRICOLA *Chir. Parv. Tr.* 3. *pag.* 342. & BORELLUS *obſerv. Cent.* 1. *obſ.* 40.

Solum etiam oleum albuminis ovorum valdè conducit, cuius præparandi modum videbitis *in Coll. Pharm. in Schrederum*; uti & Rob Sambuci cum ſpiritu vini dilutum & applicatum.

In *graviori verò combuſtione*, nempè *in ſecundo gradu*, talia etiam, ſed tamen paulò fortiora, applicanda ſunt remedia: nempè ubi puſtulæ jam ſunt exiguæ, citra hoc ut cutis ſubjecta ſit reddita corrugata, relinquendæ hę ſunt ad diem tertium, quo tempore niſi ſpontè rumpantur, aperiendæ ſunt, & modò dictis unguentis pars ulceroſa curanda.

Sin verò à graviori ambuſtione cum *ſubitaneis puſtulis* ipſa

ipſa cutis ſit combuſta, ſubitò puſtulæ ſunt aperiendæ, & ſtatim apertis puſtulis modò dicta remedia applicanda: aut in apertis veſiculis imponendum eſt *unguentum emolliens*, quod fit ex ſtercore gallinæ cocto cum butyro non ſalito, quæ duo impoſita optimè talia curant empyreumata.

Potentius adhuc eſt, ſi

℞. *Flor. ſalv. rec.* M. j.
Plantag. M. ij.
Butyr. rec. non ſalit. ℥vi.
Sterc. gall. rec. & quantum fieri poteſt, *albiſſ.* ℥iii.

Frixentur mutuò per horæ quadrantem, &, inde facta expreſſione ſervetur uſui.

Notetur, hoc quia bonum. Vel unguentum emolliens aliud quoddam imponendum eſt, ut cutis corrugata denuo laxetur Aut

℞. *Pom. dulc.* No. iii. vel iv.
Coqu. in *aqua ſperm. ranar.* vel *roſar.* ad mollitiem:
Pulpæ trajectæ addantur
Sacch. albiſſ. ℥iii.
Camph. gr. xv.
Croci gr. v.
Miſc.
Vel
℞. *Pulp. pom. dulc. ſub ciner. coct.* ℥ii.
Farin. hordei,
Fenugr. an. ℥ß.
Croci ℈ß.

M. f. *Linimentum*, vel Cataplaſma molle, quod illitum & dolorem ſiſtit, & cutim corrugatam planam & mollem reddit.

Cataplaſmata hæc etiam in oculorum ambuſtione uſurpari poſſunt.

Vel applicetur mucilago ſeminis cydoniorum cum camphora, & ſaccharo ſaturni, item albumen ovi cum fruſtulo aluminis agitatum.

Quodſi verò *in tertio gradu ex cute omnino combuſta facta ſit cruſta* & eſchara, tunc mox apertis omnibus puſtulis opera danda eſt, ut primo vel ſecundo die ſeparetur eſchara, applicando ſcilicet deſuper Linimenta, præter empyreuma corrigentia, imprimis emollientia & laxantia; quæ inter mucilago ſeminis cydoniorum cum ſpermate ranarum aut aqua ejus extracta, addito butyro non ſalito, oleo liliorum alborum, & vitello ovi, *vel eius* oleo, non ultimum meretur locum. Quin & commodè applicatur Linimentum emolliens, paratum *ex butyro recenti*, *bene agitato in mortario plumbeo cum decocto malvæ*; hoc enim tanquam linimentum illitum, applicando deſuper folia braſſicæ tepida, ſubitò ſeparat eſcharam, id quod fit primo vel ſecundo die.

Quodſi durior & contumacior non ſeparetur eſchara, tunc hæc ipſa ferro aliquot inciſuris eſt incidenda, & ſordes ac ichores ſubtus latentes evacuandæ, ne harum acore ulcus profundum depaſcens & putridum generetur.

Facta humoris evacuatione modò memorata Emollientia applicanda donec ſeparetur eſchara, qua ſeparata convenientibus Digeſtivis & Mundificantibus relictum ulcus eſt conſolidandum: in quo caſu etiam unguentum ex calce viva, in aqua frigida ſexies vel ſepties lota, cum oleo roſarum & vitello ovi paratum, unguentum album camphoratum, unguentum alabaſtrinum, &c. convenienter poſſunt uſurpari & imponi: item emplaſtrum ex alcalibus Tachenii & Norimbergenſe.

CAPUT IV.
DE LUXATIONIBUS.

HÆc ſufficiant de ulceribus: Pervenimus uſque ad *Luxationes*; nam mollium Affectiones Chirurgicas, nempè Tumores, Vulnera & Ulcera abſolvimus. Superſunt Affectiones partium durarum, nempè oſſium Luxationes & Fracturæ, faciles & cognitu & curatu.

Notum autem eſt, quod *luxari* dicantur *Oſſa*, quando eorum capita ex ſitu naturali removentur, ita ut *Luxatio* propria ſit *oſſibus*, *molles* enim ex ſede remotæ *non luxari dicuntur, ſed tranſponi*, & affectus tales proprio nomine dicuntur *Herniæ*.

Oſſa ex partibus tribus potiſſimùm conſtant: quarum prima, oſſis media, maxima & duriſſima portio eſt: altera Apophyſis ſeu proceſſus dicitur, qui oſſis reliquo quidem continuus, ultra tamen illius ſuperficiem protuberans cernitur: tertia Epiphyſis ſeu Appendix dicitur, dum os oſſi per contiguitatem immediatam tantum adnaſcitur, ejuſque ſuperficiem inæqualem reddit. (2.) Notandæ in oſſibus cavitates; & quidem vel interiores ac medullam recipientes, vel externæ ſeu ſinus dictæ: quarum hæ, quæ circa articulos, ſi profundiores, κότυλαι ſeu acetabula; ſi ſuperficiales γλῆναι appellantur; extra articulos verò quæ deprehenduntur, nomen ſinus generale retinent. (3) Membrana cinguntur, perioſtium dicta, exceptis dentibus & oſſibus ſeſamoideis, item extremitatibus oſſium reliquorum, quæ mutuò articulantur; & ab hac, quicquid oſſa duriora & perfectiora ſenſus habent, recipiunt, ſeu potius perioſtium, non autem oſſa, ſentiunt. (4) Ratione connexionis ſciendum, illam fieri aut κατ᾽ ἄρθον ſeu per articulationem, aut per σύμφυσιν ſeu coaleſcentiam. Articulatio cum motu eſt, eoque vel obſcuro, qualis in coſtis & harum vertebris, item in oſſibus carpi aut tarſi deprehenditur; vel manifeſtiore, & διάρθρωσις audit, cujuſmodi tres numerantur ſpecies: prima vocatur ἐνάρθρωσις, inarticulatio, ubi oſſis recipientis cavitas inſignis eſt, & illius, quod excipitur, caput ſatis prominens: altera dicitur ἀρθρωδία, ubi ſinus excipiens ſuperficiarius eſt, & extremitas, quæ excipitur, depreſſa magis eſt: tertia, γύγγλυμος cum os idem excipit & excipitur, ita ut ſe invicem ſubintrent. Quæ autem per σύμφυσιν oſſium connexio contingit, abſque motu eſt, fitque vel ſine medio, vel per medium: Sine medio eſt (α) ſutura in oſſibus capitis tantum, ῥαφή, (β) harmonia per lineam ſimplicem; (γ) per γόμφωσιν ſeu inclavationem, quæ dentibus & maxillis intercedit. Cum medio iterum triplex eſt, ſcilicet aut interveniente cartilagine, & vocatur συγχόνδρωσις; aut ligamento, & dicitur συνεύρωσις; vel carne ſeu muſculo, quam vocant συσσάρκωσιν.

Quando ergo oſſa dicto modo connexa ex ſitu naturali removentur, dicitur Luxatio.

CAUSÆ.

Iſta verò remotio fit *duplici ex cauſa*: vel ob *vim externam*, vel ob *cauſam internam*. *Luxatio*, quæ fit per *vim externam*, ſatis manifeſta eſt ſenſibus & notiſſima ægro; cauſa verò interna utplurimum ſolet eſſe occulta, & vix ſenſibilis à priori, ſed à poſteriori per effectum cognoſci poteſt.

A vi externa fit e. g. in contuſionibus, lapſu ſeu caſu, plaga, rupturis violentis, membrorum contorſionibus, & ſimilibus. Uno nomine: quicquid per violentiam oſſa loco ſuo removere, & ita luxationem procurare poteſt. Si fit *propter cauſam internam*, utplurimum eſt obſcura; fit tamen manifeſta, ſi conſideremus, quod ad hoc, ut os in ſuo loco naturali & receptaculo debito contineatur, duo requiruntur.

I. *Spatium debitum*, quod in ſe recipiat os, & cui oſſis caput commodè inſeri poſſit. Hoc ipſum receptaculum pro capitulo oſſis recipiendo eſt nunc majus, nunc verò minus. Quod ſi fiat, ut caput magnum recipiendum ſit in cavitate parva, tunc vel viciniorum oſſium proceſſibus, vel utrinque adnati cartilaginibus cavitas talis efformatur ſeu excavatur, quæ ſufficiens ſit recipiendo capiti oſſis inſignioris: Sic enim v. g. in articulatione humeri cum ſcapula cavitas iſta minor pro proceſſu cornoideo & viciniis aliis inſignis ſatis firmandò humero efficitur: ſicuti in inſertione oſſis femo-

ris in os coxæ cavitas hujus ſuperficialis per adnatas cartilagines uſque eò ampliatur, ut optimè ſufficiat firmando femori.

Hoc eſt primum requiſitum ad firmationem oſſis, nempè cavitas ſufficiens.

Sequitur

II. Requiſitum: Hoc eſt funiculus, qui firmiter alligat os ita ut motum liceat, non tamen loco moveri poſſit. Tales funes ſunt primariò ligamenta, deinde tendines, & tandem muſculi. Nam hæ partes tanquam chordæ aut funes ſuper articulos hinc inde panſæ & extenſæ, oſſium articulationes firmant.

Ex his duobus requiſitis ad oſſium firmam inſertionem ac motum debitum poſſumus delabi ad cognoſcendas cauſas internas occultas Luxationum; Scilicet quando cavitas oſſis, capiti alterius oſſis recipiendo dicata, repletur ab alia quacunque materia, neceſſariò oſſis caput extruditur, & ita luxatur; vel quando funiculi oſſis, articulationem firmantes, vel relaxantur à cauſa interna, vel diſſecantur à cauſa externa, os neceſſariò ſua ſede excidit. *Repletur* quidem *oſſis cavitas* ſeu receptaculum, aut, ut vocant Anatomici, ſinus, imprimis *ob acidum vitioſum & præternaturale*, ſynoviam, ſeu liquorem iſtum blandum glutinoſum, pro oſſis humectatione ad facilitandum motum & capitis oſſis in ejus receptaculo rotationem neceſſarium, inſpiſſans, incraſſans, & coagulans. Nam ſynovia ab acido vitioſo incraſſata ſucceſſivè in gypſeam & quaſi tartaream coagulatur materiam, à quo coagulo ſinus oſſis repletur, indeque os inſertum ſenſim ſenſimque ſua ſede extruditur, & ita luxatur.

Pejus adhuc eſt, ſi iſtud coagulum peregrinum os ſeu caput oſſis & annatos nervos ſucceſſivè jungat cum ſinu, & quaſi *ferruminando* uniat; hinc enim *immobilitas oſſis & membri* tandem ſequitur, & quidem *hoc* rariùs fit, *prius* frequentius.

Malum *prius*, nempè luxatio à cauſa interna, familiare eſſe ſolet *affectibus arthriticis* obnoxiis, oriundis ſcilicet *ex acido præternaturali, ſtomachi* vitio in corpore coacervato; unde etiam in iis, qui *iſchiadico malo* laborant, ſubinde talis luxatio ex tali tartareo coagulo ſupervenire ſolet in femore: quia & arthriticorum nodi & tophi in articulis manuum & pedum aliam non agnoſcunt originem, quàm talem ſynoviæ coagulationem ab acido vitioſo ortam. Unde etiam tales nullum motum in articulis habent, nec retinere valent.

Ex altera autem parte Ligamenta ſimileſque funiculi nervei laxantur & flaccidi fiunt, & quaſi enervantur, unde oſſa ex ſede ſua dilabi patiuntur, ex humiditate ſeroſa ſalina, fibras nerveas iſtarum partium laxante, reſolvente, ſimulque ſtuporem quendam inſenſilem inferente. Malum hoc iis, qui ſcorbuto laborant, aut etiam qui affectibus catarrhalibus ſunt obnoxii, non infrequens eſſe ſolet: nam in his à vitioſo ſcorbutico, aut acido, aut ſalſo rancido ſale, vehiculo laticis in partes tranſlato, funiculi nervei laxati & reſoluti & ferè inſenſiles fiunt; unde paralyſi ſcorbuticæ talis ſubinde articulorum ſeu oſſium in articulis luxatio, & loco ſuo remotio, ſupervenit; utut etiam ab externis cauſis, nempè à contuſionibus, à vulneribus tranſverſim factis, ligamenta vel tendines diſſecti ſimilem luxationem occaſionaliter inferre poſſunt, qui affectus ad *vulnera* potius pertinent.

DIAGNOSIS.

Os luxatum facilè poteſt cognoſci, ſi conferatur cum membro altero in longitudine, in figura, & in ſitu; luxatum enim os ſeu membrum utplurimum longius evadit parte non luxata.

Deinde luxatum membrum vix aut non naturali modo moveri poteſt, ſecus atque fit in membro non luxato. Item non habet eandem figuram pars luxata cum non luxata; ſæpius minùs recta minuſque extenſa eſt.

Situs denique partis cum aut introrſum, aut extrorſum, aut in alium ſitum differentem, detortum eſt os luxatum, facilè monſtrat, quodnam malum ſubſit?

Et quidem luxatio nunc eſt perfecta, nunc imperfecta: Perfecta, quando articulus ſeu os omnino è ſede ſua remotum eſt: Imperfecta, quando non totaliter è ſede ſua remotum eſt os, quin extruſum quidem ſit, adhuc tamen in margine receptaculi hæreat.

PROGNOSIS.

Differentia hæc attendenda propter *Prognoſin*: nam quò magis perfecta eſt luxatio, eò difficiliùs curatur; quò minus perfecta, eò faciliùs.

Præ cæteris omnibus luxationibus luxatio oſſis femoris curatu ex difficillimis; ſicuti luxatio oſſis in talo ſeu in pedio eſt omnium periculoſiſſima.

Difficillima eſt oſſis femoris luxatio, quoniam non poteſt fieri, niſi è cauſa violentiſſima, propterea quod os ipſum femoris cum forti ligamento ſit alligatum ſuo receptaculo in oſſe coxæ, & prætereà ambientes muſculi inſigniores; qui nates conſtituunt, & femora inveſtiunt, facilè impediunt, quò minus os femoris niſi à violentiſſima & inſigniori cauſa luxari poſſit.

Non poteſt ergo luxari os femoris, Germ. *die Hüffte*, niſi ligamentum illud internum (vid. *Anatomia* VESLINGII, ubi habet egregia de ſtructura & uſu hujus ligamenti) aut ruptum omnino, aut inſigniter laxatum ſit.

Quæcunque ſit cauſa, difficulter corrigi poteſt: Nam ruptum ligamentum conſolidationem reſpuit; laxatum verò difficulter in naturalem tonum reſtitui poteſt, cùm in profundo nimis loco ſitum ſit, ita ut applicata topica nihil ferè operari poſſint, quin eorum virtus & efficacia à muſculis ani ferè tota impediatur, interna verò nihil aut parum præſtant.

Ergo os femoris luxatum rarò poteſt reſtitui, quin ſæpius claudicationem per vitam durantem inferat, niſi in tenellis ſubiectis, v. g. infantibus, in quibus propter diuturniorem quietem, propter faſciationes inſtituendas, faciliùs poteſt talis luxatio femoris curari, quàm in adultis.

Periculoſiſſimam verò dixi iſtam luxationem, quæ fit in pedio, ubi nempè eſt os tali, calcanei tria oſſa innominata, os cubiculare, &c. Horum luxatio eſt periculoſa, propterea, quoniam ibidem copioſiſſimi ſunt tendines, & ipſa articulatio oſſium eſt talis, ut ſede ſua remota vix adeo commodè poſſint reſtitui, utut rarò perfectè luxentur.

Jam ergo in luxatione hujus pedii in reſtitutione ſæpiſſime dolor; diſtentis aut laceratis nonnihil tendinibus convulſiones: ſi mitius eſt malum, ſæpiùs inflammationes; ſin læſio tendinum ſit inſignior, ſæpiùs Fungi articulares ſuperveniunt: imprimis convulſio eſt metuenda. Ex his ergo & ſimilibus cauſis periculoſiſſima omnium eſt luxatio pedii, nam ſunt ſeptem oſſa.

CURA.

Quoad *Curam* luxationis: hæc pro varietate cauſarum ſubinde varianda eſt, tam ſi luxatio eſt *ob vim externam*, vulnus, contuſionem, lapſum, & ſic porrò, tunc membro *extenſo* maturè os *reponendum eſt*, quo facto, nil aliud incumbit Chirurgo, niſi ut commodis ligaturis os firmet, apteque collocet, ac *inflammationem* facilè ſuperventuram & alios affectus maturè arceat.

Primaria ergo cura luxationis *conſiſtit* in *Repoſitione*, ſecundaria in *Firmatione* & ſymptomatum remotione.

Ad *repoſitionem* requiritur *Extenſio*, ad firmationem Ligatura, ut *in figura media reponatur* membrum luxatum. *Extenſio* requiritur, quia in parte luxata partes vicinæ muſculoſæ firmius contrahuntur; muſculi enim omnes ſunt tenſi, & in ſe contrahuntur, & breviores redduntur. Neceſſe eſt ergo, ut pars *extendatur*, extenſa *reponatur*, repoſita *firmetur*, & in debito ſitu collocetur.

Firmatio articuli repoſiti fit commodis *ligaturis* & faſciationibus, faſciis mundis lineis, nunc latis, nunc brevioribus, pro varietate circumſtantiarum inſtituendis.

Faſciationes factæ non ſint nimis arctæ ſeu ſtrictæ, ne compreſſis aut coarctatis vaſis, tam ſanguifluis quàm lymphaticis; oriantur Tumores; ex vitio quidem vaſorum ſanguifluorum inflammatio; ex vitio verò vaſorum lymphaticorum œdema, tumorve ſeroſus: ob id Repellentia dicta & Adſtringentia, Ger. *die Dorbande*, & cataplaſmata ex modò dictis parata, cùm ſanguinis & lymphæ motum impediant, in luxationibus ſunt vitanda; utut contrarium fieri adhuc ſoleat in vulgari Chirurgorum Praxi.

Dixi jam faſciationes non nimis eſſe debere ſtrictas; neque tamen etiam ſint nimis laxæ, ne pars ſemel reſtituta denuo elabatur ex loco, novamque luxationem inferat.

Ve-

Verum cum ſubinde luxationi in principio, vel ante, vel poſt factam repoſitionem luxationis, ſupervenit *inflammatio*, neceſſe eſt, ut præcaveatur vel removeatur per medicamenta interna, ſalina alcalia, imprimis volatilia, aut alia *terrea* vel fixa *diaphoretica*, acidum enervantia, & ſanguinem fluidum & mobilem reddentia, ſive cum ſive ſine ſudoris provocatione propinentur; ſic enim impeditur ſanguinis ſtagnatio: quibus adjungantur *externa*, nunc quidem in loco oppoſito venæ ſectio; poſtmodum admovenda etiam medicamenta externa pro ſanguine reſolvendo, eumque fluidum reddendo & moderatè, ſi quid reſtitet, diſcutiendo.

Quod ſi fiat, ut jam facta ſit inflammatio, antequam membrum repoſitum ſit, nihil priùs tentandum eſt, quam inflammatio diſcuſſa fuerit, & omninò remota quandiù enim inflammatio durat, tandiu pars inepta eſt extenſioni; ſin verò violentiùs luxatio inflammata extendatur, ſupervenit ex nimio dolore convulſio interdum lethalis.

Ut ergo inflammatio imminens præcaveatur, vel etiam præſens diſcutiatur, abluendus eſt articulus repoſitus, parteſque vicinæ vino tepido, aut, quod melius eſt, *vino decoctionis* ſeu ebullitionis vegetabilium aromaticorum, *florum* aut ſummitatum *hyperici*, *chamomillæ*, verbaſci, *roriſmarini*, *ſtœchados Arabicæ*, & ſimilium: E. gr.

℞. *Summ. hyperic. floreſc.* M. iß.
Herb. Betonic.
Chamomill.
Roriſmar. an. M. j.
Rad. Conſol. mai. ℥iij.
Ariſtol. rotund. ʒvj.
Sem. 4. cal. mai. an. ℥ß.
Coqu. in ſ. q. *Aquæ ſimpl.*
Colat. ℔iß.
adde
Vini infuſ. ſalviæ vel flor. hyper. ℥vj.
M. S.
Fotus articulorum externus.

Hoc ipſo calidè pars foveatur; ut & reſtituantur fibræ in debitum tonum, humectandæ ſunt faſciæ vel ſacculi largiter, ſucceſſivè pro cura luxationis tepidè circumvolvendæ; quandoque etiam faſciæ tali decocto per ſpongiam imbutæ humidæ & calidæ ſunt ſervandæ: nam tali fomento & ſanguinis ſtagnatio & inflammatio præcavetur, & fibrarum, aut laceratarum, aut diſſolutarum, aut diſtentarum, in luxatione tonus ſpontè quaſi & facilè redibit; unde eò faciliùs luxatio denuò ſanabitur. Ubi major adfuerit contuſio, augmentanda radix ſymphyti; ubi vero levis, augeatur radix ariſtolochiæ; ubi urgent dolores, capita papaveris poſſunt addi.

Interim in membro luxato, nunc ſub luxatione, nunc poſt repoſitionem, ſupervenit *Tumor quandoque œdematoſus*. Dicunt fieri affluxum in membrum. In tali *tumore* removendo nihil melius eſt, quàm ut præmittantur *interna ſudorifera*, & loca *externa oleo volatili fortiter penetrante illinantur*, tam in loco luxato, quàm tumido, ut diſcutiatur tumor, & pars firmetur. Conveniunt ergo *Litus cum oleo deſtillato tartari & oſſium humanorum*, oleo pinguedinis humanæ, &c. quæ, quando fiunt nimis fœtida, rectificentur priùs cum *cornu cervi uſto*, vel ſimili parte animalium; uti ſupra *calcē vivam*; ſic fiunt admodum penetrantia & diſcuſſiva. Si ſuſpicio ſit, hujuſmodi *luxationes à coagulo gypſeo vel tartareo excitari*, illinantur partes *petroleo*; vel *balſamum Peruvianum*, *cum vitello ovi diſſolutum*, *miſceatur cum ſpiritu baccarum iuniperi* temperato, & ſub forma linimenti illinatur parti luxatæ; & locis vicinis imponatur vel *faſcia ſicca calida*, vel, quibus placet, *emplaſtrum* quoddam *nervinum*, vel *fiat emplaſtrum ex cera flava & reſina albiſſima*, quibus liquefactis immittatur ſuccini & gummi elemi ſufficiens quantitas, ut ita coeant in maſſam homogeneam, quæ poſtmodum malaxetur cum *balſamo Peruviano*, & tum abit in emplaſtrum plus minus ſpiſſum; hoc illinantur lintea & applicetur membro luxato, *ita ut non exactè coeat*, *ſed extremitates emplaſtri ſaltem ſe contingant*, quia ordinariò aliqualis tumor & intumeſcentia ſupervenit partibus luxatis: unde ſi emplaſtrum tenacius ſibi ſuperimponatur, impedit dictum tumorem, quod non ſemper conſultum eſt.

Communiter partem, ſcilicet externam, & membrum totum luxatum, inungunt cum oleo roſarum, liliorum alborum, cum oleo omphacino & ſimilibus, quæ tamen *illinitiones* potius ſunt *fugiendæ* niſi forſan *oleum hyperici* cum *oleo deſtillato Terebinthinæ* temperatum, commodè admitti poſſit. Nam iſta ſupra dicta *olea mucilaginoſa* oblinendo poros, inſenſibilem tranſpirationem impediunt, imprimis cùm laxatio primis diebus ſæpe ad aliquod tempus pro robore partis luxatæ ſine repetita deligatione relinquenda ſit: unde ex talibus oleoſis nimius *pruritus* tollitur, dum pars religata fovetur, & abluitur cum *decoctis plantarum nervinarum aromaticarum*, *in aqua coctarum*, quibus tantillum *lixivii communis* additum ſit. Item dicta *olea ideo non ſunt adhibenda*, cum ſint emollientia & laxantia, uti notum eſt, & ſi penetrant, nihil aliud præſtant, quàm ut fibras nerveas ulteriùs laxent, & ita humorum, ut vocant, affluxui ſeu ſtagnationi, aut ſaltem faciliori reluxationi, ut ita dicam, occaſionem dent.

Qui non admovent olea Chirurgi, admovere ſolent emplaſtra aut cataplaſmata conſtipantia & adſtrigentia, ex bolo Armena, terra ſigillata, ſanguine Draconis, thure, maſtiche, cum albumine ovi aut *cera* aut ſimilibus. Hujuſmodi tamen cataplaſmata & emplaſtra adſtringentia nullo modo adhibenda; utut enim interdum cera inviſcentur, tamen nihil aliud faciunt, niſi quod poros oppleant, cum eorum vis adſtrictoria, quæ non niſi per corporalem contactum ſit, intus penetrare nequeat: & poſito hoc fieri, ſi validè partes nerveæ fibroſæ à luxatione extenſæ adſtringātur firmabitur equidem membrum, ſed metus eſt ne dum ſemper circa articulum luxatum aliqualis fieri ſoleat intumeſcentia, ne, arctatis porulis intimis, ſanguinis motus impediatur, & inflammatio ali uſque tumor exinde inducatur: Adhæc inſulſum eſt, velle *fibras læſas in tonum naturalem redigere hiſce adſtringentibus*; genuina enim reſtrictio aut reſtauratio fibrarum nervearum ſit per *aromatica volatilia* nervoſa, vel *fotuum* forma, vel *emplaſtrorum*, applicanda, v. g. ex *gummi elemi ſuccini balſamo Peruviano*, &c. & aliquod tempus continuanda.

Hęc eſt cura luxationis, factæ à vi externa. Quæ verò *luxatio* ſit propter os, *ob coagulum gypſeum* à ſua ſede remotum, alia requirit remedia, nempe talia, quæ materiam iſtam coagulatam denuo reſolvere & attenuare valent, quod in incipiente faciliùs fieri poteſt: in facta vero coagulatione & firmata luxatione negotium eſt penitus difficile, imo ut plurimum fruſtraneum. Conveniunt ergo, ſpeciatim imminente coagulatione, interna remedia, quæ acidum quodcunque deſtruunt, tam fixa quàm volatilia, & *acriora reſolventia*; quæ & præcavent talia coagula, & eadem iam facta imprimis reſolvunt. Ex horum cenſu comperta partim, partim laudanda ſunt remedia ex tartaro, ex quo parata volatilia utramque faciunt paginam in huiuſmodi morbis articularibus, ab acido vitioſo ortis; hoc enim ablato coagulum ſolvitur ſenſim: ſive ſit ſpiritus tartari volatilis ex fęcibus vini paratis, ſive ſit ſpiritus tartari volatilis cum ana nitri per retortam tubulatam pulſus, ſive, qui modus eſt optimus, qui ex tartaro per fermentationem cum proprio alcali præparatur, ſpiritus inſigniter penetrans. Huiuſmodi tartarea medicamenta coagula talia continuato uſu optimè reſolvunt. Poſt hæc tartarea, *ſalia volatilia quacunque* ut *ſal ammoniacum*, ſpiritus & *ſal* volatile *oſſium humanorum*, ſunt appropriatiſſima remedia, præmiſſis tamen pro ratione circumſtantiarum appropriatis laxantibus & ſudoriferis ac ſimilibus.

Externè ſimilia acidum deſtruentia & coagulum reſolventia applicanda ſunt. Mitius remedium eſt petroleum, item *balſamus Peruvianus cum vitello ovi* diſſolutus, & cum *ſpiritu vini*, vel ſimpliciter rectificato, vel cum ſpiritu iuniperi temperato, *ſubactus & illitus*. Melior adhuc eſt *ſpiritus lumbricorum terreſtrium per putrefactionem* paratus, crebriùs inunctus, vel ſolus, vel miſtus cum ana *ſpiritus ſalis ammoniaci*; nam hi in loco calido crebriùs inuncti tandem penetrant, & peregrina coagula, quantum poſſibile, egregiè diſſolvunt. *Oleum tartari fętidum* deſtillatum horrendum eſt ratione odoris; nihilominus tamen nobile admodum ratione efficaciæ, vel per ſe vel cum *oleo oſſium humanorum* aliquoties deſtillando mixtum, & illitum. Item *emplaſtrum ſticticum Crollii* cum *oleo Philoſophorum malaxatum* & applicatum, ſicut etiam convenit *emplaſtrum de pice Poterii*, quod habet *Cent. 2. obſ.* 10. 13 39. & 86. Ad cuius imitationem:

℞. *Pic. naval.* ℥ii.
Terebinth. ℥ii.

Liquefactis, & ubi opus fuerit, cum *olei chamomillæ* q. ſ. ſubactis, adde ſucceſſivè inſpergendo & bene agitando,

Flor.

Flor. ſulphuris ℥ii.
Pulv. Succini,
Maſtich. an. ℥i.

Miſta inducantur ſuper *alutam aut linteum craſſum* in forma quadrata oblonga abſque ſindone.

D. S.

Emplaſtrum diſſolvens.

Egregium eſt in doloribus circa os ſacrum ac iſchium ex nimia onerum geſtatione, aut ſimili cauſa externa, internarum partium nexum plus minus lædente, natis.

Uno nomine omnia ea remedia externa, quæ aliàs in *confirmato malo iſchiadico* uſurpari ſolent, commodè etiam hìc in uſum vocantur, cum omnia ſint acidum deſtruentia & reſolventia.

Interdum per accidens evenit, ut niſi maturè reponantur oſſa luxata, tale coagulum peregrinum in oſſis ſinu reperiatur, à quo enato impeditur poſtmodum oſſis repoſitio, adeo, ut niſi coagulum iſtud fuerit remotum, & os reponi nequeat: pro quo egregium eſt ſequens oleum deſtillatum admodum penetrans, ſed gravis odoris:

♃. *Ol. oſſ. hum. deſtill.* part. i.
Tartari fœt. part. ii.

Hæc miſta affunduntur *calci vivæ* (hæc enim abſorbet acidum ex oleis, ut ratione ſalis volatilis fiant penetrantiora) & ita per retortam deſtillatur oleum penetrans, extrinſecùs illinendum; egregii uſus.

Remedia etiam hactenus dicta uſurpanda ſunt in *luxatione ex coagulatione ſynoviæ incipiente & imminente*; nam factam jam diſſolvere difficillimum eſt, niſi forſan *Mercurialia* aliquid faciant.

Quodſi verò funiculi laxati aut reſoluti quaſi occaſionem ſubminiſtrent luxationibus, tunc hæ ipſæ reſtituuntur præmiſſis univerſalibus internis *ſudoriferis* additis *nervinis*, ſeu ſale volatili oleoſo conſtantibus: hinc conveniunt omnia ex ligno *ſaſſafras* parata remedia, quin & ſpiritus ſalis ammoniaci oleoſus & aromaticus crebrius uſurpatus; nam ſunt diuturni affectus. Hinc imprimis conducit ſpiritus lumbricorum terreſtrium per fermentationem paratus, & cum eodem parata eſſentia contra arthritidem vagam erit egregia in hoc caſu, in ſpecie, ubi ex radice ſcorbutica hujuſmodi proveniat luxatio & laxatio funiculorum nerveorum. Præ cæteris convenit *Aurum diaphoreticum Poterii*.

Hiſce crebriùs & aliquandiu expectando ſudorem uſurpatis & continuatis, applicanda ſunt præterea externè *nervina aromatica*, & diaphoretica ſeu diſcutientia, quæ ipſa partem luxatam & partes nerveas laxatas in naturalem tonum denuò reſtituunt; quibus ſubjungenda ſunt adſtringentia, nervinis temperata, ut firmetur pars læſa in naturali tono.

Pro qua cura optima & ſatis accurata eſt methodus, quæ præſcripta & uſus experta eſt ab HILDANO *Cent. 6. Obſ.* 100. methodus non eſt inelegans, & quæ facilè in quibuſdam poteſt emendari. Ergo Lumbricalia etiam hìc externè palmam obtinent; unde ex lumbricis paratus ſpiritus, & liquor, eo modo, quo preſcribitur ab HILDANO *loco citato*, & externè illitus, conducet ad hujuſmodi laxationes. Item *eſſentia contra arthritidem vagam Timæi* internè & externè eſt proficua. Convenit quoque emplaſtrum Hildani, aut etiam, quod parari poteſt, aliud ex ſola Tacamahaca & caranna, cum oleo ſuccini deſtillato malaxatis: Emplaſtrum tale poſt fricationem & illinitionem cum lumbricalibus toto articulo, vel ubi tendines ſunt articulum firmantes, & impoſitum commodè conducit; aut etiam *emplaſtrum ſticticum Crollii* cum oleo tartari, vel cum *oleo terræ*, modernorum *oleo Philoſophorum*, vel cum *petroleo*, ſubactum, alutæ inductum & applicatum, inſigniter in tali caſu conferre ſolet, ubi laxati & reſoluti funiculi nervei ſunt occaſionalis cauſa laxationis. Oleum terræ illitum ligamentis & tendinibus artuum relaxatis, experimentum fuit BARBETTE; reſolvit enim lympham, & firmat ligamenta; non neglecta vel omiſſa debita & conveniente faſciatione & deligatione.

In ſpecie, quod attinet encheireſin, pertinet ad Chirurgiam mechanicam. Hæc verò omnibus luxationibus, mutatis mutandis, applicari poſſunt.

Fit etiam interdum, ut à cauſa externa ſimul frangatur & luxetur os, malum perquam difficile, circa quod neceſſe eſt, ut ſimul curetur *fractura*, & *luxatio*. Fiat vel ſub puncto *extenſionis & repoſitionis*; dum enim extenditur membrum, neceſſe eſt, ut luxata & fracta pars eadem vice reponatur, & ſub iſta extenſione coadaptetur, quo facto ligatura debita inſtituenda venit.

In *luxata maxilla*, ſi eſt à vi externa, repoſitio eſt facilis, ſi ex *utraque* parte luxata ſit; ſi *altera* verò parte maxilla luxetur, promptum remedium eſt *alpa inflicta*.

Porrò parvum eſt os, quod *luxatum* varia infert mala, nempe *os coccygis*, quod luxatur tam introrſum, quàm extrorſum, ut in partu difficili. Hanc utramque luxationem qui vult cognoſcere, & reponendi modum conſiderare, *vid. Ann. 3. M. A. N. C. Obſ.* 135.

Luxatio oſſis femoris difficillimè curatur, ut maneat firma, quia os femoris conjungitur cum ſuo acetabulo per firmum ligamentum: quod ſi luxatum, difficillimum vel planè fruſtraneum eſt repoſitu: *ſi fractum*, impoſſibilis eſt reſtitutio fibrarum, & claudi fiunt ægri. Hæc de luxatione.

CAPUT III.

DE

FRACTURIS.

SUperſunt tractandæ Fracturæ. Dicitur idem in oſſe Fractura, quod in parte molli vulnus, ut partes corporis duræ ſeu oſſa à quacunque cauſa, ſæpiſſime quidem ab inſigni vi, tam externa quàm interna, ſubitò diſcontinuata, fracta dicantur.

CAUSÆ.

Utut enim *cauſæ* omnis fracturæ frequentiſſimè ſint violentiæ externæ, nihilominus tamen obſervatum eſt, quod à cauſa interna, nempe à nimiis convulſionibus artuum, manus & pedes fracti & diſcontinuati fuerint. Exemplum tale refert *Medicus Norimbergenſis* in M. A. N. C. *Ann.* 2. *obſ.* 225.

Frangitur os vel ſecundùm latitudinem, adeòque *tranſverſim*, in quo caſu interdum ſimul inſigniter conteritur; *vel frangitur os ſecundùm longitudinem*, adeòque ſaltem *finditur*, diciturque propriè *Fiſſura*. Chirurgi noſtrates priorem fracturæ ſpeciem vocant German. *einen Schlizbruch*, imprimis ſi ſit fractura cum vulnere, ita ut aliquid de oſſe fracto foras promineat; poſterior verò ſpecies, nempe fiſſura, vocatur iiſdem Germ. *ein Kalk-Bruch.*

Hæ duæ fracturarum ſpecies probè ſunt diſcernendæ, cùm differentis admodum ſint naturæ, & diverſiſſima etiam poſt ſe trahant ſymptomata.

Per tranſverſum quidem *factæ fracturæ* etiam ab imperitis facillimè *cognoſci poſſunt*, idque tunc imprimis, quando oſſa fracta etiam à loco ſuo commota fuerint: & ſive externa vis lædens acceſſerit, ſive ex ſolo caſu oſſa fracta ſint, non poſſunt tamen non *ingentes dolores* moleſtiaſque inferre partibus membranoſis & fibroſis ſuper jacentibus, qui ſunt atrociores, ſi feſtuca oſſis ſeparata atrociùs partes cutaneas vel membranas læſerit aut punxerit. Accedit *Tractus ſenſus*; quo poteſt percipi fractura in oſſe, & eò magis, ſi ſede ſua motum fuerit. Accedit *motus in oſſe fracto per tranſverſum ceſſans vel depravatus*, quatenus figura membri circa os fractum mutata eſt. Accedit, quod ſæpiſſime membrum fractum appareat brevius aut diſtortum à ſimili figura; dum muſculi oſſa ſeparata trahunt verſus ſuum principium.

Accedunt & *cauſæ externæ* aliæ, à quibus facillimè oſſis

fractura patet. Imprimis autem hoc conſideratu dignum eſt, quod in fractura partium ſuper jacentium muſculoſarum & nervoſarum pori naturales ex contuſione à fractura laceratione transformati, ſimulque ob dolorem & hinc junctam fibrarum nervearum criſpationem anguſtati, facilè curſus motuſque ſanguinis naturalis & lymphæ impediant, remorentur & ſiſtant; unde præter ordinariam aliqualem partis fractæ intumeſcentiam, nunc *inflammationes*, nunc *œdemata*, familiares fracturarum ſunt comites ſæpius in principio ſupervenients.

Non autem confundendi ſunt hi tumores, qui in principio fracturæ ſuperveniunt, cum inflammatione aut eryſipelate (Chirurgi vocant Germ. *ein VVund-Fieber*; id eſt *Febris vulneraria*) quæ interdum quarto, quinto aut ſeptimo die poſt fractum & repoſitum os ſupervenire ſolent ita ut nunc ſimpliciter aliquod eryſipelas in loco fracturæ effloreſcat nunc horror & rigor, & inſequens æſtus, eryſipelas tale ſoleant comitari.

Hujus *cauſa* eſt varia, in ſpecie tamen ſupervenit, quando occaſione fracturæ partes nerveæ, tendinoſæ & membranoſæ læſæ fuerint, idque in ſpecie in corpore cacochymico, ubi occaſione partium nervoſarum læſarum, harum nutrimentum proximum alteratur, quod læſum contrahit acorem, & irritando partes nerveas eryſipelas infert; qua occaſione commota camarinâ ſuccorum facilè febrem excitare ſolet, ubi ſubinde ſolet eſſe ſuſpicio *feſtucarum*, hinc inde ex oſſe *fracto* procedentium, & partes vicinas lædentium aut pungentium plus minus.

Hæc ita quidem quoad fracturas transverſim factas ſe habent: quæ quò ſimpliciores, eò minus periculoſæ; ſin cum vulnere, ſunt multo periculoſiores; ſin cum abſceſſu oſſis, ita ut oſſicula ſeparata incipiant ſuppurari, ſunt omnium periculoſiſſimæ.

Quod attinet *Fiſſuras*: hæ etiam ſæpiſſimè in occulto latent in ſpecie ſi minores fuerint, & non niſi tardè per varia ac gravia ſupervenientia ſymptomata ſe manifeſtant: ſcilicet ex caſu vel ex lapſu vel ex ſaltu fortiori, vel in contuſione membri in lapidem perpendicularem; vel ſimilibus, fit ſubinde, ut findatur in quodam loco os, idque pro conſtitutione ægri vel naturali, vel præternaturali ſeu morboſa, vel facilius vel difficilius.

Hinc *ſenes* levi occaſione & violentia incurrunt fracturas oſſium tam tranſverſales quam longitudinales, quia totum oſſa ſunt arida & facilè ſciſſilia; facileque finduntur; & ii quibus ex *contagio luis venereæ* per nutrimentum oſſium corruptum ipſa oſſa carioſa facta ſunt, facillimè eorum fracturam patiuntur: Si ergò finditur os, pedetentim *dolor* ibidem locorum exoritur, profundus tamen, & in principio oſteocopos, nunc maior nunc minor, pro ratione ſciſſuræ, patiens tamen munera ſolita adhuc cum iſto membro ferè obire poteſt: hinc levis quidam tumor, interdum rubeſcens nonnihil, ſimul ſucceſſivè ſe manifeſtat: verùm hicce in minoribus fiſſuris tardius ſuperuenit, quia ex fiſſura nutrimentum oſſis proximum dilapſum & quaſi tranſudans, intra perioſtium & partes vicinas ſucceſſivè alteratur & corrumpitur, & ſenſim ſecundùm longitudinem membri defluens uſque ad loca articulationi vicina congeritur, ubi tendines copioſiores & arctiùs tenſi, progreſſum ulteriorem impediunt, unde ibidem tamen congeſtum in abſceſſum & ulcus tranſmutatur; dum interea ipſum os in loco ſciſſo corruptionem & cariem concipit, unde infra fiſſuram enatum ulcus continuo quaſi fomite ſuſtentatur & conſervatur.

Hæ fiſſuræ, quæ non ſunt adeò raræ, niſi tempeſtivè fuerint cognitæ, ſi tandem ulcera iſta producant *vulgo pro abſceſſibus ex defluxionibus corporis habentur*, quæ Germanis vocantur *Leib Fluſſe*, cum in loco abſceſſus facti omnis cura ſit irrita, propterea, quoniam obortus abſceſſus ſæpius remotus eſt longiùs à loco oſſis læſi: unde etiam in his caſibus interna purgantia & ſudorifera, externa verò balſamica quæcunque malum diu protrahunt, nunquam curant, niſi latens & abſcondita fiſſura detegatur.

DIAGNOSIS.

Neceſſe ergo eſt, ut Chirurgus ſit admodum accuratus & judicioſus in cognitione harum & ſimilium fiſſurarum & fracturarum ſecundùm longitudinem, ex piſcando ſedulò cauſam antecedentem, & dolens & tumens membrum totum pertentando & hinc inde digitis inveſtigando, utrùm per omnia ſibi æquale ſit, neq; aliquid rimulę vel inæqualitatis, inſtar fiſſurę in baculo quodam fiſſo, vel in profundo aſperitas, ſignum cariei, percipi queat: perquirat etiam, an in caſu v. g. vel motu, ſonus quidam & ſtrepitus vel ſimilia in membro læſo exaudita fuerint? an brevi poſt tumor ibidem ſubortus fuerit? an non perceperit ſucceſſivum motum materię lentè deſcendentis quaſi in abſceſſum? & quæ ſunt ſimilia ſigna, ex quibus ſenta conjectura fiſſuras cognoſcere debet. Vid. FELIX VVURZIUS.

PROGNOSIS.

Fracturæ hę, prout variant tam ex ſe, quàm ratione partis fractę, & ratione partium in conſenſum tractarum, atque ratione ſymptomatum, &c. variant.

In genere fiſſuræ ſeu *fracturæ oſſium ſecundum longitudinem*, utut ex omnibus fracturis ſint facillimæ curatu, tamen difficiliùs cognoſcuntur; hinc non ritè curatæ aut neglectæ ulcus poſt ſe trahunt: imprimis ſi in loco fiſſo oſſium caries ſuperveniat, admodum periculoſę ſunt, & ſæpius ad membrorum abſciſſionem deducunt.

Fracturæ tranſverſales cognitu ſunt faciliores curatu difficiliores.

Fracturæ, in quibus loca oſſium ſunt minus retuſa, ut non habeant multas prominentias acutas, pungentes, oſſaque fracta tranſverſim non penitus loco ſuo remota, faciliùs curantur; quę verò remotè, difficilius longè.

Si os fractum & comminutum fuerit os in fruſtula & fragmenta, periculoſum eſt; omnino enim conjunctum ſolet eſſe vulnus, nunc ſenſibile nunc occultum, quod ſub cute partes membranoſas lædit, adeòque abſceſſus imminet.

Porrò ſi ſit fractura oſſium, ubi oſſa duo coniuncta ſunt, ſi alterum ſaltem fractum, minus periculoſum eſt, ſi vero utrumq; maius eſt: Nam in oſſe uno fracto reliquum os firmat membrum; & non tam valida extenſione opus eſt. Poſtmodum os ſanum etiam fulcri inſtar ſe habet, quo alterum non poteſt loco moveri.

Os fractum in medio ſui dat fracturam leviorem, quàm circa articulum: Nam hujus repoſitio & firmatio longè ſunt difficiliores: item circa articulum ſunt plures tendines, multi nervi, &c. unde periculum eſt, ne inſerantur varia ſymptomata.

Item *os fractum, quod tegitur multis muſculis*, minus periculi habet ratione ſymptomatum, quam quod frangitur circa loca tendinoſa & fibroſa: v.g. ſi tibia circa ſuras frangitur, minus periculum eſt, quàm in talo.

Si os fractum ſit abſque vulnere, & læſione partium mollium, eò levior eſt cura; ſi vero cum vulnere partium mollium, & contuſione periculoſa eſt fractura, & periculoſas inflammationes, dolores, convulſiones, interdum gangrenam, infert.

Si eſt fractura oſſium in plura fruſtula, ſubinde neceſſarium eſt, ut oſſa ſeparentur à ſe invicem; quod fit nunc citius in minoribus, nunc tardius in maioribus; citius ſi oſſa penitus fuerint ſeparata; tardius ſi oſcula adhuc hereant cum membranis.

Oſſa præter reliquas ſubſtantias, prout ſunt vel maiora vel minora, vel magis vel minus poroſa, nunc citius nunc tardiùs ſolent conſolidari, pro varietate ætatis, conſtitutionis ægri, vitę generis; ac ſimilium circumſtantiarum; ut plurimum conſolidantur à die 20. ad 25. alia ſubinde ad 40. 50. vel 60. in maioribus; extenduntur. Minora oſſa fracta intra 7. aut 14. diem ferè ſanantur, oſſa maiora ferè intrà 20. ad 40. preter propter curationem recipiunt.

Præ reliquis *oſſa femoris* fracta raro conſolidantur in integrum, quia femur circumſeptum eſt vaſtiſſimis muſculis, mediantibus quibus fractum os vix ritè reponi vel firmari poteſt, quin denuò elabatur, vel figuram vitioſam contrahat: adeoque inſtar regulæ erit, ſi femur fractum ſit, in ſpecie in adultis, ſine claudicatione non poſſe reſtitui.

CURA.

CURA.

In *Cura* ergò fracturarum *duo ſcopi* incumbunt Chirurgo, *oſſa fracta* in locum naturalem *reponere*, & *repoſita firmare* : ſic enim ſupervenit naturæ motus, ferruminans oſſa fracta. Fracta ergo oſſa *extendantur*, & extenſa coaptentur in ſitum naturalem, tunc neceſſe eſt, firmentur, quod fit per *faſcias*, vel per *ferulas*. *Firmatum os* fractum poſtmodum in figura debita eſt ſituandum, *media nempè*, *& quæ eſt conſueta ægro*; *media* eſt, quando membrum eſt in quiete; ſic enim quieſcunt omnes muſculi: Item *conſuetudo* hìc etiam attendatur. Facto hoc, dum oſſa fracta ſunt repoſita, & oræ ſæparatæ denuo ad ſe invicem admotæ, tunc natura eadem firmiter denuo *conglutinat*, proprium nempè eorum ſuggerendo alimentum, quo in ſpatiola oſſis ſeparati infuſo & indurato, reuniuntur firmiter, ac denuò conglutinantur ipſa oſſa. Quod fit *nunc* citiùs, *nunc* tardiùs, pro ratione (1) *ætatis*; in ſenibus enim tardiùs fit, propter defectum nutrimenti: (2) Ratione ſexus: ſic imprimis notatu dignum eſt, quod in *gravidis*, ſi forſan ſtagnatur os, difficillima & tardiſſima fit hujus fracti conſolidatio, quæ tamen, ſi ſupervenit partus naturalis & legitimus, poſtmodum facillimè ferruminari ſoleat: Vid. M. A. N. C. *Ann. 1. Obſervat.* 25. *pag.* 91. (3) Ratione *habitus ægri*: ſucculenti, *εὔσαρκοι*, ſani, &c. citiùs conglutinantur, quàm aridi, phthiſici, &c. quò magis accedit nutrimentum.

Modus feruminandi eſt is: *Liquor alimentoſus chyloſus oſſium*, ſpermatico eorum princio ſimilis, per meatus ac poros eorum ſecundùm longitudinem fibrarum, ex quibus primitus oſſa coaluerunt, rependo ea nutrit & auget: dum verò in loco fracturæ rectus & naturalis pororum ac meatuum ſitus eſt vitiatus & impeditus, quoque impeditur naturalis & legitimus alimenti curſus, unde hoc circa locum fracturæ ſtagnat, & per foramina aperta hinc inde uberiùs tranſudat, ſucceſſivè congeritur, & ita tandem in ſimilem oſſibus duritiem coagulatur, ſicque tandem callus appellari ſolet, qui ſubſtantia quidem ſimilis eſt oſſi, conformatione verò ſola ab eodem differt.

Nullum ergo aliud directè Chirurgi officium eſt circa *Fracturas*, niſi, ut oſſa extenſa priùs probè circa extremitates oris *reponat*, mutuòque conjungat: quorum prius in fracturis per tranſverſum factis tantum locum habet, nempè Extenſio; poſterius verò, nempè Conjunctio extremitatum, etiam in fiſſuris probè obſervandum eſt. Poſtmodum oſſa repoſita ita, in ſitu naturali conſervat, nempè faſciarum circumligatione & ferularum adaptatione, ac denique membri apta collocatione. Indirectè tamen etiam circa *conglutinationem oſſium* fractorum mediante *callo* Chirurgus eſt occupatus, facilitando opus naturæ; præcavendo aut tollendo inflammationem, aliaque *ſymptomata*, & admovendo ea, quæ *balſamum naturale* ſeu alimentum proximum oſſium fractorum conſervent, & ita conglutinationem & calli generationem promoveant. *Externè* ergò locum fractum conſideret, an adſit *inflammatio* vel *non*? Si adeſt, hanc priùs curet, antequam tantillum circa fracturam tentet. Curata hac, fractura curetur, atque repoſito oſſe, locum fracturæ inungat *ſpiritu vini calido, vel ſolitario, vel cum infuſione florum hyperici*: vel illinatur cum *ſpiritu vini*, cui tertia pars *ſpiritus lumbricorum terreſtrium per putrefactionem* admixta ſit, ut ſe inſinuet in poros, & partes nerveas læſas reſtituat; vel applicetur fotus ſupra in Luxatione commendatus. *Si inſignis* ſimul *adſit contuſio partis*, illinatur *mel cum ſpiritu vini probè temperatum*; hoc enim loco, nempè in *fractura cum contuſione* plus minùs *intenſa*, optimè confert, & contuſionem dictam removet, imminentiaque ſymptomata lenit. Illinatur etiam locus fractus cum *oleo hyperici*, aut fomentando eundem cum vino decoctionis roriſmarini, aut inungendo oleum *lumbricorum terreſtrium*, quæ debent eſſe *acuata* cum pauco *oleo deſtillato terebinthinæ*, & pauco *oleo deſtillato roriſmarini*, aut oleo pinguedinis humanæ ab oſſibus humanis calcinatis rectificato, quæ ſingulariter oſſibus fractis convenire dicuntur: facto hoc, applicetur *emplaſtrum* ex tacamahaca, malaxatum cum oleo deſtillato roriſmarini, quò ſimplicius, eò melius; aut, quod utplurimum uſu venit, applicandum emplaſtrum ad rupturas ſeu fracturas, Germ. *ein Bruch-Pflaſter*, parandum nempè ex cera, reſina, & terebinthina: vid. WURZIUS, qui habet ſimplex emplaſtrum ex

Reſin. albæ pur. ℔j.
Terebinth. ℥iij.

Quæ liquefacta & probè permiſta ſuper igne, imprægnentur *pulvere radicis ulmariæ*, *biſtortæ*, & *ariſtolochiæ rotundæ*, donec invicem ſubacta coeant in conſiſtentiam emplaſtri, ſub finem addendo parum *olei deſtillati oſſium humanorum*.

Poteſt meliorari, ſi addatur *extractum radicis ariſtolochiæ rotundæ cum ſpiritu vini*; item ſi iſtis invicem liquefactis addatur *pulvis ſuccini*, ut unà liqueſcant; vel factum emplaſtrum malaxetur blandè cum *oleo deſtillato ſuccini*, vel tempore uſus cum *balſamo Peruviano*.

In loco ergo fracturæ, poſtquam conjunctum & repoſitum fuerit os, imponitur tale emplaſtrum, ita ut non exactè extremitates emplaſtri ſe contingant, non verò ſibi invicem ſuperimponantur, ſed ut aliquantiſper hiſcant, ne ſupervenit intumeſcentia. Ceratum mirabile ad concuſſiones & fracturas videb. in BAPTISTÆ SITONI *Miſcell. Med. Tract.* 23. *pag.* 116. Præmitti poteſt, uti dixi, inunctio loci cum oleis appropriatis, imprimis cum oleo lumbricorum terreſtrium, acuato cum oleo deſtillato roriſmarini.

Emplaſtro applicato imponuntur ferulę, quę poſtmodum conjunguntur per tria ligamenta.

Ligationes & faſcinationes ſint moderatæ, ita, ut nec ſint nimis arctæ, nec nimis laxæ: Nam nimis arctæ partem ſuffocant: ſemper enim in loco fracturæ aliqualis ſupervenit intumeſcentia, quæ impediri nec poteſt nec debet; Non ergo deligationes nimis ſtrictè ſunt adducendæ, quia aliàs, ſi iſta intumeſcentia impediatur, gangræna partis ſupervenire aſſolet. A medio ſeu ipſo loco oſſis fracti faſciarum deligatio eſt inſtituenda, & eędem nunc ſurſum nunc deorſum pro lege artis ſunt ducendæ.

Quæritur, an *plures faſciæ* circumligandæ ſint? an vero ſaltem ſufficiat *emplaſtrum cum ferulis*? *Reſp*. Pars fracta *vel* eſt fracta in loco muſculis deſtituto, & magis tendinoſo & membranoſo, *vel* non: *Si prius*, muſculi ſunt loco multiplicium faſciarum circum volutarum, & non opus eſt multis faſciis involvendis: *Si poſterius*, ut firmentur meliùs oſſa, convenienter faſciis duabus contrario ſitu circumductis (*una ſcilicet ad dextram*, *altera ad ſiniſtram ducta*) pars eſt faſcianda, & adaptentur ferulæ.

Ferularum numerus nimius, earumque arcta nimis collectio ſeu connexio eſt nociva; ſæpiſſimè tres ſufficiunt, rarius ultra quatuor adſcendendum eſt; eæque ad digiti diſtantiam à ſe invicem ſint remotæ, ne comprimendo dolorem, aut etiam intumeſcentiæ impedimentum afferant.

Fugienda ergo ſunt in fracturis cataplaſmata quæcunque ex pulveribus adſtringentibus, bolo Armena, roſis balauſtiis, *thure*, ſanguine Draconis, & ſimilibus, cum ovi albumine exceptis, ſed prava conſuetudine, parata; quia poros obſtruunt, partem incruſtant, inſenſibilem tranſpirationem impediunt, & nihil juvant, quin potius nonnulla mala inducunt. Iſta etiam ex *ſuccino*, *maſtiche*, *therra lemnia*, &c. quia ex illis nullus major fructus, quàm ex cera, expectari poteſt. Sin applicanda ſint cataplaſmata, ea paranda ſunt ex vulnerariis appropriatis, nempè ex geranio Robertiano, contuſo, & inſtar cataplaſmatis impoſito: inungatur locus fractus oleo hyperici, hinc imponatur cataplaſma ex pulvere radicis biſtortæ in vino infuſo: Hoc enim fit commodè pro adiuvanda conſolidatione oſſis fractis, & impedienda aut præcavenda inflammatione.

Non incongruum eſt *Unguentum* BARTHOLINI *C.* 6. *Hiſtor.* 25. ſi poſt tres vel quatuor dies & noctes faſciæ reſolvantur, & conſideretur locus fractus; ibi, ubi conſultum eſt, *abluantur vel aqua ſimplici*, *vel cum uino Decoctionis plantarum nervinarum & uulnerariarum*, *vel ſimilium*.

Cum his externis coniungi etiam poſſunt commodè *interna* quædam, quę *promovent callum & præcauent ſymptomata*; inter quæ eminent *uulneraria*, quibus ſemper *Roſmarinus* addendus eſt: eminet etiam *herba agrimoniæ*, *conſolida maior*, *Geranium Robertianum*, *ſabina*, aliaque ulceraria in vulnerum & ulcerum cura recenſita.

Præ cæteris oſteocollæ lapis, à ʒß. ad ʒj. in aqua ſymphyti majoris, vel *vino*, vel aceto, vel *decocto uincæ peruincæ*, repetitis vicibus uſurpatus, eſt appropriatiſſimus, cuius mi-

ra eſt efficacia in adjuvanda conſolidationem oſſium fractorum, & in promovendo callo, adeo ut interdum etiam, ſi nimis diu uſurpetur, magnum nimis callum producat: Vid. TACHENIUS *Princ. Morbor. pag.* 140. HILDANUS *Cent.* 1. *Obſ.* 91. & *Cent.* 3. *Obſ.* 90. Per experientiam hoc certum eſt, quod oſteocollæ lapis ſit mirabilis. Quo autem modo operetur, eſt ferè obſcuriſſimum; tam durus enim eſt, ut neque igne calcinari, neque menſtruis corroſivis commodè corrodi poſſit: multò minus ergo à ſtomacho erit reſolubilis. Quicquid ſit, tamen ſingulariſſimus eſt in callis oſſium fractorum generandis, & augmentandis. Eminet quoque *pulvis Fabricii* Hildani ex lapide oſteocollæ:

♃. *Lap. oſteocoll. præp.* ℥j.
Cinnam. el. ʒiij.
Sach. ℥j.
M. f. Pulvis. Doſ. ʒii.

Quodſi in fracturis, imprimis cum contuſionibus, Nervi, *Ligamenta*, *Tendines*, & ſimiles partes nerveæ, circa fracturas ſint dislocatæ & quaſi contortæ, tunc ad torſiones iſtas partium nervoſarum ſequens *Ceratum Foneſti* eſt admodum commendatum, quod poſt diem ſeptimum fracturæ imponit ad læſionem tollendam:

♃. *Rad. ſigill. Salom.* ℥iv.
Alth. ℥j.
Fol. Plantag. M. ij.
Pulveriſ. coqu. ad conſiſtent. pultis:
cui adde
Ceræ alb. q. ſ. pro Cerato molli, miſcendo cum
Ol. Roſar.
Myrtillor. an. ℥ii.
Terebinth. clar. ℥iß.
Ungu. Ægypt.
Dialth. an. ℥ß.
Boli Arm. ʒvj.
Sangu. dracon. ʒ iii.
Thuris ʒi.
Santal. omn. ʒij.
M. f. Ceratum.

Cujus uſus eſt, ut poſt ſeptimum diem calidè imponatur contra prædictos nervorum affectus.

Hæc modò dicta imprimis locum habent in oſſium fracturis per tranſverſum factis.

Fiſſuras quod attinet: ſi recentes ſint, facilè curantur, ſi loco tumenti & nonnihil dolenti: ubi ſuſpicio eſt fracturæ, applicetur emplaſtrum ad fracturas conveniens ex ſupra dictis, v. g. ex reſina cum radice ſymphyti & ſimilibus paratum, vel etiam omiſſis *ferulis*, pro ratione circumſtantiarum, membrum deligatum quietum contineatur, ſic namque nutrimenti oſſis corruptio impeditur, quia cum facta jam corrigetur, & fractura facilè conſolidabitur.

Quodſi in fiſſura recenti *tumor inſignis*, *mollis* tamen & *tractabilis*, adſit, quod ſignum eſt collecti circa locum affectum aut ſanguinis aut alius liquoris ex oſſe fiſſo tranſudantis, tunc aperiendus eſt tumor ſcalpello, ex liquori contenſo parandus eſt exitus; vulnuſculum ſervetur apertum per turundam, & hinc tractetur tanquam fractura cum vulnere; ſic enim facilè conſolidabitur & os fractum, & etiam vulnus inflictum.

Quodſi verò, aut ignorantia Chirurgi, aut ex neglectu ipſius ægri, temporis diuturnitate fiſſura degeneravit in ulcus & abſceſſum, tunc tumor & abſceſſus facta aliquali maturatione *aperiendus*, & apertura uſque *ad locum fiſſuræ* continuanda, uti ibidem os fractum, ſæpiſſimè ſimul ſucceſſu temporis redditum carioſum, commodè curari poſſit, &c. vel *pulvis euphorbii*, vel ſolus vel cum ana radicis iridis Florentinæ, inſpergatur; tunc enim abſceſſus facilè mundificantibus ac conſolidantibus curari in totum poterit: de quibus caſibus nemo unquam meliùs ſcripſit, quàm FELIX VVURZ *in ſua Chirurgia*, qui ſanè Chirurgorum Germanorum optimus & anteſignanus eſt, ut eum vocat HELMONTIUS.

Hæc in genere de Fracturis per tranſverſum & cum Fiſſuris.

Et quidem *Fracturæ* hæ nunc ſunt ſimplices, nunc ſunt *complicatæ cum vulnere*, ita ut & os frangatur, & ſuperſtratæ partes molles muſculoſæ lacerentur atque pungantur.

Poſt extenſionem ergò & repoſitionem oſſis vulnus conſiderandum venit. Et ubi nihil de oſſe abſceſſurum metuitur, labia vulneris vel *ſuturis* vel *glutine* conjungenda ſunt, & *balſamo vulnerario* tractanda: *Emplaſtrum* in loco vulneris perforatum ſeu foraminulatum fracturæ applicandum, ut ita beneficio foraminis commodè vulnus tractari poſſit: hinc *ferulis* & *faſciis* convenienti modo pars læſa tractanda & deliganda, & quotidie ſemel aut bis pro ratione circumſtantiarum eſt medicanda vel religanda; quod in ſimplici fractura tertio demum die fieri ſolet, ut nempè religetur faſciatio prima.

Quod ſi verò oſſis fracti particulæ inſignes extra vulnus prominent, ita ut jam ab ambiente aere alteratæ, & quod cito fit, cadaveriſatæ fuerint, tunc pars oſſis eminens aut lima abradenda, aut tenaciùs adhærens ſeparanda: id quod etiam fieri neceſſe eſt, ſi eminens os & cutim perforans, dextrè reponi nequeat. Sin verò os adhuc ſanum & non alteratum ſit, tunc denuò in *ſitum convenientem* more ſolito reſtituendum eſt, *vulnuſque factum per unguenta digeſtiva* impoſita diutiùs apertum ſervandum. Ulcuſculum, ſi eſt majus, per cutem adducatur; ſi parvum, relinquatur, apertum tamen ſervetur, idque eum in finem; ut particulæ & fruſtula oſſium interdum in fracturis per tranſverſim à toto ſeparatæ, ſi forſan coaleſcere cum reliquo oſſe nequeant, per vulnus foras extrudi aut etiam extrahi poſſint.

Quodſi mox in principio oſſicula talia omninò ſeparata ſe manifeſtent, volſella ſaltim ſunt extrahenda: ſin verò tantillum adhuc cum toto aut cum perioſtrò ſaltim cohæreant, naturæ integrum committendum negotium, quæ nunc talia oſſa omnino ſeparat, nunc verò denuo eadem conſolidat; hoc ipſum verò cum lentè fieri ſoleat, adjuvanda eſt oſſis facilior conglutinatio unguento parato ex

Mellis virg. ʒiß.
Miſti cum
Pulv. lumbric. terreſtr. ʒiii.

Quod applicatum convenienter oſſis ſeparationem adjuvat: vid. BARBETTE *in Chirurg.*

Vel etiam, quod melius eſt:

♃. *Pulv. aloes.*
Myrrhæ an. ʒß.
Rad. conſol. mai.
Ariſtol. rotund. an. ʒiij.
Euphorb. ʒij.
Terebinth.
Ceræ an. q. ſ.

M. in formam Linimenti ſeu unguenti, quo illitum vulnus promovet oſſiculorum ſeparationem, ſi denuo cum toto conſolidari nequeant.

Si oſſe fracto denuo coalito *callus* nimis magnus genitus ſit, corrigendus & imminuendus eſt, ſi quod docet HILDANUS *Cent.* 1. *Obſ.* 91. Si non habeat *debitam figuram*, opus eſt interdum, ut corrigatur, quod facilè fit, callus nondum eſt firmatus; ſi verò eſt firmatus, ſine noxa deformitas non poteſt curari. Si os iterum frangatur, non frangitur in callo, ſed circa callum.

De *Fractura* vid. in ſpecie Autores Chirurgici.

CAPUT VI.

DE GANGRÆNA & SPHACELO.

Denique communis omnium affectuum Chirurgorum affectio eſt partis omnimoda corruptio, *Gangræna & Sphacelus*: quæ voces ex modernorum uſu, uti alio in loco monui, ubi nempè de Phrenitide, longè aliud quid ſignificant, quàm apud Veteres. Nihil novi eſt, ex *luxationibus* partim per ſe partim ex *inflammatione* ſuperveniente, corripi partes gangræna & ſphacelo: Fracturæ obnoxiæ ſunt gangrenę & ſphacelo: Uulneribus non ritè curatis facilè gangræna ſupervenit: Vulcera cacoethea ſubinde gangrænam concipiunt: *Tumores*, imprimis *ſanguineos*, comitari ſolet gangræna & ſphacelus. Imprimis diſtinguendum inter gangrænam & ſphacelum eſt: Gangræna jam *ſignificat incipientem partis mortificationem*; hinc Germanis audit, *der heiſſe Brand*, quia cum dolore & aliquali ardore adhuc eſt conjuncta: *Sphacelus* verò, ut propriè loquuntur, *Necroſis*, è contrà *eſt perfecta mortificatio partis*, & omnimoda *vitalitatis carentia*; Germanis *der Kalte Brand*. *Differunt* ergo ſaltem *gradualiter gangræna* & imminens *ſphacelus*.

CAUSÆ.

Oritur *vel* à *Cauſa* externa *vel* interna: *Externæ* ſunt contuſiones, luxationes, lacerationes, morſus animalium venenatorum, & ſimiles, *Internæ* verò morbi peſtilentiales, variolæ, morbi chronici cum tumoribus juncti; hujuſmodi enim in morbis ſupervenit gangræna, in ſpecie in pollice pedis, qui nonnihil lividus fit, accipit puſtulam ſub hac maculam nigricantem, ſubitò tamen pergit, & integram tibiam occupat.

Ut ſim brevis:

Cauſa gangrænæ & ſphaceli in genere ſunt ea, quæ quacunque ratione ſanguinis & ſpirituum vitalium diſtributionem, & per partes circulationem, inhibere valent: Hac enim ex parte toto in quodam loco aut membro impedita & ſublata pars nativum vigorem omnem amittit: hinc eſt, quod vix ſæpius oriantur gangrænæ & ſphaceli, quàm ex inflammationibus malè curatis, imprimis ſi parti inflammatæ per emplaſtica imprudenter admota impediatur inſenſilis tranſpiratio; tunc enim ſanguis extravaſatus ſtagnans corrumpitur, ex toto putreſcit, & partis inflammatæ gangrænam poſt ſe trahit: quæ quidem incipiens, eſt gangręna, confirmata eſt ſphacelus. Imprimis eryſipelata per unguenta oleoſa aut mucilaginoſa inſulsè tractata ſubitò ſerpentem inducunt gangrænam.

Quoad *Cauſas proximas*: communiter & rectè dicunt, gangrænam & ſphacelum eſſe partis mortificationem, hujuſque cauſam eſſe calidi nativi extinctionem. Calidum verò hoc conſiſtit in acido volatili & ſpirituoſo, quod principii agentis inſtar ſe habet in ſtructura & coagulatione partis ſeu formatione partis. Hoc acidum ergo vitale conſervatur & reſtauratur continuò a ſanguine & ſpiritu vitali influentibus ſalſis, & occultè acidis. Quæcunque ergo acidum iſtud deſtruunt, vel fomitem ejus impedire valent, omnia gangrænam & hinc ſphacelum inferunt, adeò *ut exinde ſequatur*, quod *in gangræna & ſphacelo peccet imprimis alcali*, quatenus propter acidi deſtructionem emergit, vel quatenus in ſe genitum acidum deſtruere valent. Hinc ſubindè poſt gangrænam & ſphacelum ſupervenit partis fœtor & putredo, ſignum alcali agentis in acidum, & diſſolventis ſulphur partis. Et quidem oriuntur hę ipſę mortificationes imprimis in partibus nervoſis, minus in partibus ſanguineis.

Cauſæ remotæ ſunt, quæ illud acidum diſſolvunt, & ſulphuris partes deſtruunt. Cauſæ remotæ, quę ita acidum deſtruere valent, *agunt* hoc loco *vel* immediatè *vel* mediatè. *Mediatè*, quæ fomitem ejus, nempè influxum ſanguinis & ſpiritus vitalis, impedire ſolent, ut *ligatura fortis*, *contuſiones*, *lacerationes*, *& ſimilia*, quorum occaſione propter vaſa læſa impeditur influxus ſanguinis & ſpiritus vitalis; & propter hanc cauſam *partes nerveæ* præ reliquis maximè proclives ſunt ad gangrænam & ſphacelum, quod minus ſanguine & ſpiritibus vitalibus irrorari ſoleant. *Immediatè* verò partem lædunt imprimis *inſenſibilis tranſpiratio prohibita*, quæ detenta acrior redditur, & acidum vitale deſtruendo partem mortificat: *Venena & morbi maligni*, *morſus animalium venenatorum*, quæ fermento ſuo maglino alcalinæ proſapiæ acidum deſtruunt, & ſphacelum inferre poſſunt. Conducunt etiam ad gangrænam ulcera maligna, item inveterata quæcunque, item ulcera cancroſa, uti etiam *refrigeratio partium* nimia; hinc enim interdum ex frigore extrinſecùs irruente partes gangrænoſæ fiunt, quia occluſis poris impeditur tranſpiratio, & affluxus ſanguinis grumeſcit, unde gangrænam contrahit; Uti etiam nimis firmæ ligaturæ externæ interdum hoc malum inducunt: id quod fit interdum, ſi in oſſium fracturis locus fractus arctè nimis ligetur; nam uti ſuo loco habebimus, in omni fractura aliqualis circa locum fractum ſupervenit neceſſariò tumor, unde ſi nimis arctè ligetur tunc fractura, periculum eſt, ne hinc ſanguinis motu impedito, inflammatio ac gangræna ſuperveniat.

DIAGNOSIS.

Signa gangrænæ imprimis monſtrat in inflammationibus, in ulceribus, item in vulneribus, partium nervoſarum, color floridus nativus plus minus rubicundus, qui mutatur in pallidum obſcurum, ſubliveſcentem aut cœruleum ſeu cœruleſcentem, qui in ſphacelo exactè nigreſcit. Sub his colorum mutationibus caro partis gangrænoſæ antea tenſa mox evadit flaccida, mollis, & quaſi omni tono ac vigore deſtituta, ita ut in facto jam ſphacelo cutis ſponte à partibus ſeparetur, & aqua quædam decolor pravi odoris effluere ſolet: In parte ipſa nullus arteriarum pulſus ſentitur, in incipiente verò inſigniter pulſat; ſicuti etiam ſenſatio ipſa tactus ſucceſſivè imminuitur, quæ ex toto aboletur in ſphacelo; in ipſo pars nigreſcens odorem cadaveroſum ſpirare incipit. In imminente quidem eſt acerbus dolor, ſed pedetentim evaneſcit. Calor in parte imminuitur, & pars antea calida remittit, & hinc manifeſtè tepet, tandem friget. Hæc manifeſta ſunt in gangræna & ſphacelo, quæ inſequuntur inflammationem.

Quodſi ulcus euadat gangrænoſum, præter dicta ſigna nullas ſordes ſeu nullam materiam, ut vocant, generare ſolet, aut ſi quid eſt materiæ, eſt pauca, decolor ac fœtida.

PROGNOSIS.

Quoad *Prognoſin*: præter modò dicta ſphacelus eſt incurabilis, niſi pars mortua ex toto fuerit ſeparata.

Gangræna & ſphacelus, quando oriuntur à cauſa interna, ſæpiſſimè ſunt lethales: Auferatur enim licèt integra pars gangrænoſa, in oppoſita tamen vel alia parte iterum regerminabit malum, & neceſſariò mortem poſt ſe trahit. Hoc certiſſimum eſt.

Si ab interna cauſa gangræna exſurgat in extremitate pedum, tunc certus ſit ęger de morte, quę ſucceſſivè, dum ſerpit gangręna, neceſſariò ſupervenit ſive manus ſive pedes amputentur. *Fermentum* enim iſtud inquinans ſanguinem, & ejuſdem ſulphur vitale per modum malignitatis deſtruit, & ſic ad mortem perducit.

Partes quò magis ſunt ſanguineæ, vel carneæ, eò minus corripiuntur gangræna & ſphacelo, & faciliùs curantur; partes verò nerveæ ut faciliùs corripiuntur his affectibus, ita difficiliùs curantur.

Gangræna ab externa cauſa orta curari poteſt, ſi maturè ſuccurratur; ablata enim parte corrupta, reliquum corporis permanet ſanum.

Præ cæteris *nota eſt cautela ſervanda*, ne decipiamur in cognoſcenda gangręna & ſphacelo: nempè ſi fiat, ut pars ſphaceli interdum motum adhuc habeat, quatenus movetur à ten-

à tendine oblongo, cujus muſculus ſit ſanus: Ne ergo partem mortificatam pro ſana habeamus, cauti ſimus, ut reliqua ſigna conferamus.

CURA.

In *Cura* ergo Gangrænæ ejuſdem progreſſus eſt inhibendus; in *ſphacelo* verò pars jam mortificata ſeparanda, & ulterior mortificatio præcavenda ac ſiſtenda venit. Præſtamus hoc internis & externis. *Interna* ſunt omnia ſudorifera alexipharmaca, qualia ſunt *Camphora*, quæ internè & externè eſt optima, *ſpiritus vini camphoratus*, *ſpiritus theriacalis camphoratus*, eſſentia & ſpiritus baccarum ſambuci, ſpiritus cornu cervi proprio ſale acuatus, theriaca in ſpiritu vini camphorato propinata, elyxir proprietatis præſervativum, ſive cum ſpiritu vini camphorato, vel ſpiritu theriacali camphorato præparatum, & ſimilia putredini potenter reſiſtentia; *aqua ſcordii*, *cornu cervi citrata*, cum *camphora* & ſimilibus, ſunt remedia, quæ in morbis malignis uſurpantur, hìc poſſunt adminiſtrari. Fuit hæc *mixtura Tilemanni*:

℞. *Theriac.*
Flor. ſulphuris an. ℥ß.
Rad. Ireos flor. ʒvj.
Spirit. vini ℥vj.

Mixturæ hujus propinentur duo vel tria cochlearia, & exſpectetur ſudor:

℞. *Aquæ card. bened.*
Scord. an. ℥iß.
Spiritus theriac. camphor. ℥ß. ad ʒvij.
Theriac. Androm. ʒj.
Cornu cervi ſine igne ℈ij.
Antimonii diaphor. ʒß
Syr. ex toto citro ℥j.

M. D. S.

Potio præſervans & confortativa.

Externè in metu gangrænæ, aut hac ſaltem incipiente, mirè conducit ſpiritus vini vel ſimplex, vel ſpiritus vini theriacalis, vel ſpiritus theriacalis camphoratus, cum linteo calidè impoſitus; aut, quod melius eſt, ſpiritus vini permiſceatur probè cum aloe, thure & myrrha, & hæc invicem permiſta imponantur; Hæc enim mirè conducunt ad gangrænam incipientem. Loco ſpiritus vini ſimplicis longè præferendus eſt ſpiritus vini theriacalis vel camphoratus: Nam in camphora ſingularia latent ad curam gangrænæ experimenta. Item cùm in gangræna immineat mortificatio acidi, externè vel acida, vel ſalſo acida primatum obtinent: Hinc muria ſeu brodium braſſicæ acidæ experimentum eſt elegans ad ſiſtendam gangrænam. *Decoctum calcis vivæ* mirabile eſt in gangræna, *vel* ſolitarium, *vel* ſi in eodem *decoquatur ſulphur*, *vel* in decocto calcis vivæ diſſolvatur *Mercurius dulcis*, addito ſpiritu vini, quod vocant *Galli aquam phagedænicam*, quam mox ceu expertiſſimum experimentum ulceribus applicant, præmiſſa, ſi opus eſt, ſcarificatione. Certè ſingulare experimentum, uti monui, habetur hæc aqua calcis vivæ cum Mercurio dulci, & ſpiritu vini, ſi cum hac abluantur membra, vel ulceribus ipſis lintea duplicata hac aquâ calida madefacta continuò imponantur; & ſæpiſſimè repetantur. *Decoctum ſcoriarum* antimonii in aceto ſiſtit gangrænam; vid. RIVERIUS *Cent.* 4. *Obſer.* 50. vel ex MINDERERO *decoctum ſalis ammoniaci in urina ægri* applicetur. In uſu etiam eſt ſcordium applicatum, quod ex vegetabili regno vix ulli cedit remedio ad curam gangrænæ, ſive lixivium decocti ſcordii ſolum, aut cum radice ſcorzoneræ & vincetoxici, imponatur; nam hæc lixivia commoda admodum ſunt & proficua: ſicut & ſuccus urticæ cum linteis duplicatis applicari ſolet contra ulteriorem gangrænæ progreſſum. Vel

℞. *Rad. Valerian.*
Obſtrut.
Angel. an. ℥j.
Herb. ſcord.
Salv.
Summ. abſinth.
Flor. chamomill.
Sambuci,
Bacc. iunip. an. M. i.
Myrr. ʒij.

Inciſ. & contuſ. coq. in
Vini generoſi Menſ. ii. in vaſe clauſo:
Colaturæ adde
Camph. ʒii.
Miſc. & calidè applicetur.

Gangræna faciei à morbillis relicta aqua marina, cui incoctum fuit abſinthium, curata vid. in M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſ.* 2. *pag.* 2. & *Ann.* 4. & 5. *obſ.* 60. *pag.* 50.

Quin & apud multos uſus obtinuit, ut imponatur cataplaſma ex ſcordio, ſcabioſa, alliaria, abſinthio, hyſſopo, ſalvia, agrimonia & ſimilibus, quæ cum aqua calcis vivæ dilutiore ſimul decoctæ dant cataplaſma admodum egregium. Radix bryoniæ recens contuſa aut raſa in forma cataplaſmatis imponatur, vel ſola, vel cum chereſolio miſta. His cataplaſmatis ſunt qui præferunt *cataplaſma* paratum ex *farina lupinorum*, *fabarum*, ac ſimilium cum lixivio dulci vel oxymelite, & gangrænæ impoſitum, cùm quidam aſſerant, decocto lupinorum cum vino albo & lixivio, addito parum *croci*, nihil requiri poſſe potentius ad coercendam gangrænam. Item poma putrida contuſa ſine liquoris ullius affuſione cocta in gangræna felliciſſimo cum ſucceſſu abhibita, vid. in M. A. N. C. *Anno* 3. *obſ.* 321. Pertinet huc etiam fermentum cereviſiæ, vid. BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hiſt.* 41.

Caput mortuum aquæ fortis contuſum, & decoctum cum aqua roſarum, in qua ſummitates panni lintei ſunt intincti, & applicati aliquoties calidè gangrænæ.

In graviori gangræna, præmiſſa partis profunda ſcarificatione; conducit *fimus equinus*, coctus in vino, aut aceto, aut urina humana, cum vel ſine mica panis, & inſtar cataplaſmatis applicatus fuit remedium expertum & ſecretum SYLVII atque BARBETTE. Vel cum eodem fimo ſequens parari poteſt cataplaſma:

℞. *Summ. abſinth.*
Flor. Chamomill.
Samb. an. M. iß.
Herb. Scord. M. iß.
Rutæ M. ß.
Micæ panis ſimilag. (poteſt etiam omitti) ℥vii.
Fimi caball. ſive equini ℥iii.

Coqu. ex *aqua muriat.* (Germano nomine *Laacke*)
Sub finem addendo
Atram. ʒii.
Spirit. vini ℥iii.
Miſta hæc imponantur.

Vel eluatur ſcarificata pars cum muria, vel cum decocto calcis vivæ, vel *decocto Riverii in Obſ.* 24. *à Fomio communicata*, acuato cum vino Hiſpanico, ſpiritu vini rectificato, camphorato theriacali, aut cum ſpiritu ſalis ammoniaci, eſſentia myrrhæ, &c. in quibus aliquid unguenti lithargyrii diſſolvendum. Huc etiam pertinet *Lotio Hildani de Gangræna & ſphacelo*; vel *Riverii l. a. obſ.* 22. ex vino, ſale, melle, & aceto. Vel

℞. *Muriæ* ℥iv.
Spir. vini camph. ℥ii.
Ungu. Ægypt ʒii.
Miſc.

℞. *Aquæ calcis vivæ* ℔ j.
Spir. theriac. camphor. ℥iii.
Mercur. ſublimati ʒß.
Miſc.

Scarificationis hoc modò probè elotis imponatur vel Mercurius ſublimatus ſolus, vel cum alumine, capite mortuo vitrioli, myrrha & aloe mixtus; item lapis medicamentoſus Crollii, ſimiliaque eſcharotica; aut cum plumaceolis applicetur butyrum antimonii, cujus ſingularem uſum RIVERIUS *Cent.* 1. *obſ.* 84. commendat.

Quodſi gangræna ſit gravior, & incipiens jam *ſphacelus*, loco ſcarificato largiter inungendum eſt unguentum Ægyptiacum, & modò dicta unguenta, vel caplaſmata imponenda. Sanguis talpæ, ſi in papyro exſiccetur, illudque poſtmodum ſub uſu humectetur cum aqua, & imponatur contra ſphacelum & gangrænam laudatur.

Quodſi verò jam in ſphacelum degeneraverit gangræna, mortuum ex toto ſeparandum eſt à parte ſana.

Quæritur; quomodo pars ægra à corpore ſeparanda? Uſus obtinuit amputare membra, quod fit *vel* ferro candente *vel* candefacto, inurendo partem tamdiu, donec ægri percipiant. De loco controvertitur, an in articulo, an prope articulum inſtituenda ſit amputatio? v. g. an in gangræna tibiæ amputandus ſit pes ſphacelatus infra genu? an verò permittendus ſit progreſſus mortificationi uſque ad articulum, & ita inſtituenda amputatio? Experientia hac in

parte

parte ferat judicium, quæ docet, cum minori ſymptomatum proventu, & cum minori ægri jam convaleſcentis incommodo in actionibus fieri amputationem infrà articulum, latitudine præterpropter unius palmæ, German. *eine Hand breit unter dem Gelencke*; ſic enim optimè poteſt curari, ac æger partem, mutilatam licèt, pro actionibus uſurpare poteſt.

Ulterius *quæſtio* eſt: an amputatio ſit facienda in parte præcisè, ubi ceſſat mortificatio? an in parte ſana? an verò in parte mortificata? *Reſpondeo*: Si à cauſa oriatur interna gangræna, neceſſe eſt ſemper, ut largiter in parte ſana fiat amputatio, ut nempè ſic poſſit impediri recurſus gangrænæ in aliam partem; periculum enim eſt, ne ſub cute ulterius ſerpſerit malum, quàm extrinſecùs appareat. Si verò gangræna aut ſphacelus ſimpliciter ab externa proveniat cauſa, ſufficit in contermino partis mortuæ cum ſana inſtituere amputationem, & ægra cutis tam firmiter ducatur deorſum, ut ſic aliquid de parte ſana amputetur; vel in ipſa etiam parte mortua amputatio inſtitui poteſt, modò id, quod adhuc de ſphacelo reſtitat, admoto ferro candente removeatur.

Amputatio fit cum cultris falcatis (Germ. *mit Krummen Meſſern*,) iiſque nudis, qui mos eſt Gallorum; vel cultris ignitis, qui mos eſt Italorum: (Prior eſt convenientior, poſterior magis doloroſus, utut non tanta ſuccedat hæmorrhagia :) poſtmodum cum ſerra pro oſſibus. BORELLUS habet ſingulare inſtrumentum, cum quo in ictu poſſit ſeparari pars egra. Hæmorrhagia impeditur applicatione pulveris cujuſdam ſtyptici, vel ſolius terræ vitroli dulcis, vel, quo nil præſtantius, pulveris ſtercoris ſuilli. Quidam vitriolum Martis & alumen anatica proportione in ſucco plantaginis, vel aqua ejuſdem deſtillata ſolvunt, qua ſolutione lintea madefacta imponunt. Quidam inſperſis pulveribus ſtypticis crepitum lupi ſuperimponunt, & ultimò cum *emplaſtro diacalcitidis Hildani* cooperiunt. Aliàs quomodo partes amputandæ, & hæmorrhagia reprimenda, vid. *Scriptores Chirurg.*

Noſtrates nimis abhorrent amputationem; hinc alius eſt modus ſeparandi mortuum à ſano beneficio butyri antimonii, ſi ſcilicet hoc ipſo ducatur circulus ibi, ubi deſinit mortificatio. Hoc ipſo enim, uti aliàs monui de anthrace & carbunculo, circumductus circulus ſiſit ſanabilis ſphacelus & gangræna, promptè ſeparatur ſanum ab ægro ſeu mortuo, ita ut dehiſcat mortuum à ſano, & progreſſus ulterior mortificationis impediatur, hinc poſtmodum inſtar ulceris recentis, nempè ſuppurantibus & mundificantibus pars ſana curari poſſit. Vel ſi ſphacelus non adeò profundus proceſſerit, neceſſe eſt, ut locus ſcarificetur profundè, locus ſcarificatus eluatur lixivio, cui addita ſit farina lupinorum & aloe; vel eluatur cum *aceto*, *mixto cum ſpiritu vini*, poſtmodum applicetur *unguentum Ægyptiacum*, vel *vulgare*, vel *Hildani*, quo loca ſcarificata illinantur; vel loco hujus recipiatur Mercurius præcipitatus, & miſceatur cum unguento quocunque mundificativo, & illinantur ſcarificatæ partes; vel ad imitationem HARTMANNI eſt *elegans remedium* Mercurius præcipitatus cum oleo nucum coctus in conſiſtentiam linimenti obſcuri, quo illinatur pars ſana & ægra. Facit huc curioſa obſervatio THIERMAYERS *Conſ. lib. 1. pag.* 106. ubi ſcrotum in variolis ſphacelatum per præcipitatum rubrum cum unguento roſato digeſtivo mixtum, ſeparatum & reſarcitum.

Dum hæc fiunt, ultra talia, quæ hinc applicantur, ad mortificationem tollendam *Epithema* imponatur, v. g. ex ſcordio, ariſtolochia rotunda, radice hirundinariæ, abſinthio, baccis juniperi, myrrha, aloe &c. coctis in aqua vel aceto, item vino vel lixivio, addito alumine, vitriolo, ſale marino, & ſimilibus, &c. ut impediatur ulterior progreſſus. *Inſtar omnium ſit Epithema & Cataplaſma* HOFFMANNI *in Meth. Medend. p.* 411.

APPEN-

APPENDIX.

PRAXIS EXTRAORDINARIA.

MEdicina Practica vulgaris eſt adhuc manca in quamplurimus, & mutila, ideſt Defectuoſa. Cauſa verò, propter quam Medicina, in ſpecie Practica, eſt manca, duplex eſt.

I. In Theoria, defectus nempè experimentorum in macro, & microcoſmo, ſuper quæ Thoria Medica ſolet fundari. Sed quia adhuc multa experimenta deficiunt, fit, ut etiam in Theoria multi ſint defectus, qui ſe exerunt quotidie in Praxi. Et hinc tam ſtudioſè excolitur Chymia & Anatomia; nempè ex his duobus Pathologia ſeu morborum diagnoſis & fiendi ratio petenda eſt.

II. Cauſa eſt defectus genuinorum, & hinc generoſiorum remediorum, tàm univerſalium, quam particularium, ſeu ſpecificorum, id eſt, defectus remediorum, quæ in ſe efficacia ſint, ut ſine inſigni ſtomachi moleſtia vim ſuam exercere, & morbos ſtatim tollere poſſint. Hinc qui ſupra ordinariam Praxin excellunt, hoc præſtant vel ope ſolidioris theoriæ, & obſervationem circa ægros, vel ope generoſiorum remediorum; quibus etiam altiora præſtiterunt ſublimiores Chymici VALENTINUS, PARACELSUS, POTERIUS, & ſimiles.

Res ut pateat, notum eſt, quod in Praxi vulgari ratione defectus *ſufficiat Theoria*. Sæpius evenit, ut vix circa radicem morborum verſetur Medicus, sed ſaltim circa producta. (2.) Quod non rarò anus aut empiricus melius interdum curet, quàm etiam ſtudioſus Medicus. Propterea fit, ut tam fædè affectus incurabiles habeantur, non tàm propter morbum incurabilem, quàm propter generoſiorum remediorum defectum.

In Praxi vulgari propter Theoriam mancam ſæpiùs vix circa radicem morborum verſantur Medici, ſed utplurimum vel circa cauſam occaſionalem, vel productum morboſum; unde etiam à poſteriori, rarius à priori, ſolent curari ægri, v. g. ſpina digito infixa, vel vitiatum fermentum ſpinę inſtar partes lędens; iſta ſpina dat tumorem, inflammationem, abſceſſum, &c. ſicuti vitiata fermenta interna affectus chronicos & acutos inferunt. Si verò in iſto caſu externo ſpina evellitur, fit ut omnia evaneſcant ſymptomata: Si verò relicta ſpina ſaltem anodynis dolor ſiſtitur, ſi diſcutitur tumor, aut ad abſceſſum perducitur, adjuvatur quidem naturę motus, ſed ſaltem à poſteriori producta morboſa curando.

Par ratio eſt in morbis internis, v. g. in malignis, ubi fermentum exteriùs hauſtum maſſam ſanguineam inquinat, infert varia ſymptomata; quo remoto, tollitur febris; ſi non à poſteriori per ſudorem & ſimilia curantur ægri. Sic contagium luis Venereę leve eſt, quo deſtructo, omnia curantur, ſi non fiant, mediante diæta ſudorifera, tædioſa ſalivatione Mercuriali, inquinamentum iſtud à poſteriori ſaltem evocatur. Si talis ſpina eſt v. g. iſtud acre tantillum, quod alterat nervos vellicat & totum corpus in convulſiones excitat: Si tollitur, morbus ceſſat; ſi non per opiata & ſimilia à poſteriori occurrendum. Sic v.g. tantillum effluvium acrius, nares vellicans, ſtatim ſternutationem efficit: Curatur ſternutatio à poſteriori per opium; per ſudorifera à priori temperando acre, quod nares vellicat. Sic tantillum acidum eſt quod inſtar ſpinæ radici dentis infixum eſt, dolorem gravem inferens: ſi evellitur, omnis dolor, hemicrania, tumor palpitationis ſenſus, &c. evaneſcunt; à poſteriori verò per externa ſi quis ſiſtere velit, ſaltem à poſteriori ſymptomata curabit, radice intacta relicta. Exilis ſæpè eſt calculus, qui univerſum corpus interdum cruciat: ſi diffringitur & expellitur, omne malum ſublatum eſt; ſi non, à poſteriori anodynis, balneis, linimentis, opiatis diureticis, & ſimilibus ſuccurrimus quidem ægris, radicem verò morbi non attingimus. Medicus tamen qui attendit radicem morbi, ritè ſe operari exiſtimat; alius verò generoſiorum remediorum defectum admodum deplorat: vid. POTERIUS.

Quid ergo ultra Praxin vulgarem excellere cupiunt, duplici hoc conſequuntur medio, vel mediantibus remediis, vel mediante modo extraordinario medendi. Illud ii, qui vel appropriato ſpecifico, vel univerſalibus inſtructi ſunt; poſterius ii, qui magneticè aut tranſplantatoriè morbos quoſdam chronicos curare ſatagunt.

Quoad priùs: qui appropriatio ſpecifico particulari vel univerſali inſtructi ſunt uti citiùs curant ægros, ita quamplurimis remediis commodè ſuperſedere poſſunt. Sic qui inſtructus eſt appropriato remedio, ſuperſedere poteſt omni venæ ſectione, ſcarificatione, fonticulis, hirudinibus, & ſimilibus, quia ſcit per remedium appropriatum radicem morbi curare: ſi verò ſubitò evenit plethora apparens ex ſanguinis orgaſmo, & appropriato remedio mox ſedat effervescentiam, hinc non opus erit venæſectione. Qui inſtructus appropriato particulari, vel generoſo univerſali, non opus habet purgantibus, malignis nempè & venenatis remediis; quia, quidquid heterogenei forſan in corpore collectum fuerit, per appropriatum remedium à ſecundante natura ſponte eliminatur vel per urinam, vel per ſudorem; unde etiam nobilia remedia inſenſibiliter operantur.

Sola ergo blanda Vomitoria requiruntur in tali caſu: nempè Medicus inſtructus generoſis remediis ſaltem peccantia in primis viis evacuat: vel opus erit interdum leniſſimo abſtergente primas vias.

Ut reformetur ergò & exaltetur Praxis, ad hæc duo reſpiciat Medicus; nempè

1. Theoriam magis exaltet, & promoveat per experientiam, & obſervationes.
2. Remedio, vel appropriato particulari, vel generoſo univerſali, ſedulò incumbat.

Prius non eſt unius hominis, nec ſeculi; ob id quilibet induſtriam adhibeat, ut communicatis pluribus obſervationibus Theoriam exaltet; poſterius poteſt acquiri ab artifice ſedulo, qui generoſis remediis incumbit.

Hæc remedia ſunt vel *particularia*, vel *univerſalia*. *Particularia* dicuntur ſpecifica, & quæ præciſè hunc vel iſtum morbum levibus quibuſdam præmiſſis ſolent curare: *Univerſalia* ſunt, quæ quemcumque morbum tollere valent. His poſterioribus inſiſtendum eſt in ſpecie, quia ſpecifica ſubinde à natura ægrorum ſolent alterari. Multis exoſum, paucis cognitum eſt nomen remedii univerſalis. Poſſe tamen dari, ut illuſtrem ex Praxi vulgari, conſideremus ſaltem opium, quæcumque ſymptomata ex ſpirituum impetu ſiſtens, ſed ſaltem palliativè, & quia cum opio eſt adjuncta quædam virulentia narcotica: Sic de abſinthio res nota eſt in febribus intermittentibus cachexiis, hydrope, &c. Sal volatile urinæ ſeu ſpiritus ſalis ammoniaci in quamplurimis affectibus eſt optimus: De Marte res nota eſt, quod in chronicis morbis ſit artifex; à Marte enim omnes acidulæ efficaciam habent, quæ in chronicis morbis curant eos, quos Medici ad acidulas ablegant: Notum eſt de Thermis, quod varios morbos curent. Si autem ritè evolveretur natura acidularum, forſan haberi poſſet tale remedium efficax. Par ratio hic eſt atque cum *remedio Drebelliano*, quo vim vitalem in aere ita concentrant, ut homines quoſdam ſub aqua ſuffocatos curaverit; nec deeſt experientia: Vid. POTERIUS, qui multum præſtitit ſuo *ſpecifico ſtomachico aurum ejus diaphoreticum* in affectibus nervorum & ſimilibus fuit polychreſtum. De RULANDO notum eſt, quantum præſtiterit beneficio aquæ terræ ſanctæ, olei Heraclini, balſami, & ſimilium. Quæ habet BASILIUS VALENTINUS de ſolo antimonio, notum eſt. Veriſſimus Sacriptor eſt BASILIUS; quod poteſt comprobari, modo conſideretur KERCKRINGIUS *in Comm. in Currum Triumphalem Baſilii Valentini*.

Quæritur ergò: an verum ſit, quod dari poſſit Panacea: Affirmat. Nempè remedium univerſale datur, modo huc non trahantur vitia, quæ nec ab ipſa natura ſunt corrigibilia, verb. gr. conformationis defectus, &c.

Quales verò ſunt hæ panaceæ? Remedia ſunt univerſalia, ea, quæ ſunt valida & generoſa, reſtaurantia vires naturæ, id eſt, quæ vitæ radicem conſervant, & eam labefactatam reſtituunt. Nempè omnes morbi vitæ inſidiantur; unde

unde remedia vitam & ejus radicis vim conſervantia, conſequenter quosvis morbos curabunt.

Res ut pateat, notum eſt, vitæ radicem conſiſtere in ſanguine ejuſque debita craſi. Craſis hæc variat, vel eſſentialiter vel accidentaliter: Eſſentialiter ratione principii ſeminalis, unde vita in radice vel longa vel brevis erit, &, diſpoſitivè vel ſana vel ægra: Accidentaliter variat ratione rerum externarum & digeſtionis primæ, ratione ſex rerum non-naturalium plus minus labefactatæ. Seminalis vis vitalis conſiſtit in ejuſdem principio ſulphureo, quod eſt humidum radicale ſeu acidum pingue quod coagulat & ſpecificat acidum in determinatum corpus. Quicquid ergo hoc ſulphur fartum tectumque conſervare valet, potens erit totam naturam conſervare & reſtaurare.

Mediatè ſeu indirectè hoc fit ratione digeſtionis primę, ceu fundamenti totius œconomiæ vitalis. Remedium tale vix ſperandum eſt ex regno vegetabili: Nam hujus ſimplicia, ſi non ſunt venenata aut maligna, ſunt alimentitia, & à ſtomacho noſtro ſubigi ſolent; nec ex regno animali, cum nobis maximè ſint cognata, vel, ſi quæ ſint, ſunt ſaltem particularia. Ergo ex regno minerali inveſtigandum erit. Hinc imprimis in ſole, hinc antimonio, cujus ſulphur ex parte naturæ eſt ſolaris, hinc ex Venere & vitriolo veneris, cujus ſulphur in via eſt ad naturam ſolarem, quærunt talia remedia, & juxta hæc tandem in Marte, ejuſque genuino ſulphure. Hinc tantum tribuitur tincturæ antimonii genuinæ, vitriolo veneris; & ejus igni ſeu oleo, ſive ſulphuri ex HELMONTIO: Tinctura lilii *Paracelſi* nota eſt; Mercurius diaphoreticus *Paracelſi* ſeu *Helmontii* eſt Mercurius fixatus à ſulphure Veneris, propterea etiam, quia fixius eſt, & ſulphure auri tinctus, vocatur ab HELMONTIO *Aurum Horizontale*. Cinnabaris antimonii particulare eſt remedium; ſed quod multum habet in receſſu in febribus malignis & nervorum affectibus: ſulphur ex ſcoriis antimonii ſingulari modo præcipitatum, in epilepſia & morbis infantum eſt mirabile, partum vomitus, partim ſudorem excitans.

Alterum, in quo Praxis ſolet variari, eſt *cura ſympathetica & tranſplantatoria*.

Circa has tria ſunt conſideranda:

1. Quid per hæc nomina ſit intelligendum?
2. An dentur?
3. Quodnam ſit harum curarum fundamentum?

Cura ſympathetica ita dicitur, quia fit quaſi per conſenſum, ut in diſtans curetur morbus à remedio abſente, ut tamen fiat certo quodam conſenſu, quem remedium fovet cum corpore ægro aut parte ægra. *Tranſplantatoria* vocatur, quando morbus transfertur in aliud ſubjectum vivum, vel vegetabile, vel animale.

Hæ Curæ fiunt *medio intercedente tertio*, mediante quo à corpore ægro ſeparato in diſtans fiunt, & iſtud medium vocatur Magnes. Dicuntur aliàs *Curæ Magneticæ*, quaſi magnes ex corpore ægro morbum eliciat, vel quod alteratus ſimiliter alteret ipſum morbum. Equidem multa proſtant exempla hujuſmodi curationum, quæ tamen non omnia ſunt bonæ fidei.

Quod *Curam ſympatheticam* in ſpecie attinet; res nota eſt de pulvere ſympathetico, ex vitriolo Veneris per calcinationem ſolis, ſole in leone verſante. Uſus ejus notus eſt pro cura hemorrhagiarum externarum, ſive forma ſicca vel humida, ſi diſſoluto in aqua ſimplici immergatur linteum cruentum, & applicetur. In internis affectibus ſubinde utiliter uſurpatur, ſpeciatim hæmoptyſi, mictu cruento, &c. Sic D. MICHAELIS retulit, ſe aliquando gravem mictum cruentum cum exulceratione veſicæ curaſſe, ægro excrementa in dictum pulverem excernente: CNOEFFELIUS excretis fæcibus dyſentericorum ſuper caput mortuum vitrioli, dyſenterias curavit. Notus etiam naſus reſtitutus ex TALIACOTIO. Multum etiam facit obſervatio BARTHOLINI *Cent. 5. Obſ. 41.* qui obſervavit in quodam viro, cui cutis capitis cum capillis fuit deciſa, unde cutim iſtam aſſervavit in ſcrinio, ubi eodem modo atque pili in capite ejus in colore mutati fuerint; ita etiam iſti pili in cute deciſa reſtantes etiam mutati fuerint. Facit huc exemplum de viro pica laborante, quoties uxor fuit gravida, quod vitium etiam fuit in filium translatum. Quidam equis contuſis vel compreſſis *Perſicariam* recentem in aqua frigida maceratam imponunt, donec intepuerit, quo facto ſepeliunt in locum, ubi poteſt facilè putreſcere. Idem effectus eſt in hominibus graviter contuſis: vid. MEYSONERIUS *de Pulvere ſympathetico*, *annexus eſt ſcripto* DIGBY *de Immortalitate animæ*, ubi refert, ſe vidiſſe puellam, graviter contuſam ex caſu ab alto, admotione Perſicariæ curatam: Unde etiam ad odontalgiam, & curam vulnerum & ulcerum fuit traducta, ubi uſus ejus repetendus eſt. De *unguento magnetico* ſimplici & *armario* res nota eſt. Mulieres lactantes lacte abundantes non melius remedium habent, quàm ut emulgeant ſuum lac, vel in prunas candentes, vel laminam ferream candefactam. Sic res nota eſt de *verrucis*, quod curentur per affricationem lardi recentis, quo putrefacto verrucæ evaneſcunt: Vir hujus rei teſtis eſt FRANCISCUS BACO *de* VERULAMIO *in Sylv. Sylvar. Centur. 10. Hiſt. 997.* Videatur etiam HELMONTIUS *Tractatu*: *Magnum Oportet*. Pertinet huc *manus cadaveris lento morbo interempti*, quæ attactu curat excreſcentias; quod HELMOMTIUS quidem refert ſine exemplo: Sic quædam puella in majori oculi cantho habuit excreſcentiam fragiformem, quæ pueri mortui manum mortuam applicavit huic excreſcentiæ, & inde curata, quamprimum infans mortuus putreſceret. Hoc etiam teſtatur D. BOYLE *in Philoſophia Experimentali*, ubi refert, obſervaſſe ſe tale exemplum, quod mediante tali contactu excreſcentiæ fuerint curatæ. Facit huc exemplum in hac civitate, ubi quædam mulier, laborans, doloribus chronicis crurum, poſt varia remedia fruſtrà uſurpata, tandem ſenſim levamen habuit per curam ſympatheticam; nempe empiricus quidam in urina ejuſdem decoxit ovum ad duritiem, quod in minutiſſima fruſtra diſcidit, & denuo in ejus urina de novo blandè ebullivit, & ſepelivit in acervum formicarum: Sic *atrophiam* curavit HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr.* pro ovum in urina ægri coctum, & in acervum formicarum ſepultum: Sic Medicus quidam Anglus ſeipſum ex atrophia curavit, teſte BOYLEO.

Tranſplantatoriæ Curæ fiunt, quando tranſplantantur morbi in aliud quoddam ſubjectum vivum, ut tranſplantati in animalia ſint magis præſentaneæ curæ quàm in vegetabilia. Et quidem tranſplantantur ſolùm in ſpecie morbi chronici, & qui firmas radices egerunt in corpore ægri.

Ad hujuſmodi curationes pertinet, quando vel per immediatum contactum ægri cum corpore animalis, vel mediato alio, curatur. *Immediatè* fit v. gr. quod refert RIVERIUS, ſe vidiſſe bis curatam paronychiam immiſſo digito in aurem felis, morbo in felem tranſplantato: vid. RIVERIUS *Cent. 4. Obſ. 19. & 63.* De catellis podagricos & colicos dolores mitigantibus, & eos dolores, ſanatis ægris, ſibi contrahentibus, vid. BARTHOLINUS *Cent. 2. Hiſt. 66. Centur. 6. Hiſt. 53.* *Icterum* à ſe refert PETRUS à CASTRO *in* M. S. curatum, dum ex urina ægri cum farina placentas fecit, & blandè exſiccatas obtulit feli vel cani eſurienti, ictero ſublato: Similem hiſtoriam refert BOYLE *citat. loc.* Sic podagra curatur per tranſplantationem, nimirum quando ungues & capilli in ſalicem vel radicem juglandis fodiuntur: vid. TIMÆUS *von Gulden-Klee, in lib. 5. Epiſtol. 7. & 8.* Sic podagra quandoque curata eſt in Hortulano Electoriſſæ Saxoniæ, qui accepit caſeos & butyrum, recentia nondum ſalita, & applicavit pedibus dolentibus, à quibus ſenſim levamen percepit; caſeos objecit, quos comedit canis, qui brevi poſt eodem laboravit. Idem LAURENTIUS præſtitit ſanguine ægri in radicem juglandis immiſſo. Sic odontalgia tranſplantari poteſt in ſambucum vel corylum, nempè ramus inſignis tranſverſim diſcindatur, & colligatur ex eo feſtuca, qua fricandæ & nonnihil lædendæ ſunt gingivæ, ut ſanguis ſtillet; illa feſtuca immitti ſolet in locum coryli, ex quo fuit deſumpta, & loco iterum ligato, ut poſſit concreſcere feſtuca cum reliquo trunco, curatur. Sic certum eſt de quodam qui laboravit febre intermittente ſupra ſex ſeptimanas, qui accepit carnis ſuillæ libram unam & maceravit in urina propria, aliquot horas ante paroxyſmos emiſſa, coxit, & projecit cani eſurienti, fecit hoc ter, unde febris evanuit. Biennii ſpatio nova ingruit febris, quæ remedio hoc iterato iterum curata eſt.

Quoad ſcrutinium cauſarum, variant ſententiæ. Quidam eaſdem ceu veras conſiderant, & nunc admirantur, nunc ſcrutantur. Alii eaſdem rejiciunt, & ubi experimentis ſunt convicti, ad dæmonis opem confugiunt. Alii verò, qui rationibus has curas volunt impugnare, ut HELMONTIUS, in hoc peccant, quod ad tribunal ſuæ rationis hujuſmodi curas examinent, & ex præconcepta hypotheſi eaſdem malè rejiciant; multa enim latent in natura recondita, quæ non ſcimus, &

multa,

multa, quæ ſcimus, ſed quorum cauſæ latent.

Potius ergo cum ſint curæ hæ confirmatæ, earum ſcrutinium ſagaciùs inſtituendum eſt; Quod autem hujuſmodi curationes reddantur ſuſpectæ, eſt hoc, *quod ſint raræ*, & *quod non ſemper ſuccedant*. Quoad prius, pauci eas ſciunt adminiſtrare, & à plurimis reiiciuntur: quoad poſterius, hujuſmodi curationibus commune cum quibuſdam, etiam optimis, remediis particularibus eſt, quæ non in omnibus ſuccedunt, propter idioſyncraſiæ diverſitatem. Ratio, quod non ſemper ſuccedant, inter alias primaria eſt hæc, quod ſubinde lateant adhuc quædam circumſtantiæ, vel ratione temporis, vel modi, vel aliarum circumſtantiarum modò cerebrò inſtituerentur, ut collatis pluribus experimentis redderentur certiores, forſan magis certæ forent. Obſervetur autem, quod fundamentum curationum ſympatheticarum & tranſplantatoriarum ferè in eo conſiſtat, quod omnia corporis humani excreta ſemper participent aliquid vitale ſeu de ſpiritu vitali, nunc inſito, nunc influo, ratione cujus, quamdiu perſtat iſta ſpirituum vitalium portio, tamdiu habent comercium iſta excrementa cum ipſo corpore, unde prout citiùs vel tardiùs evaneſcit, aut corrumpitur iſte ſpiritus vitalis, eò diutiùs & tardiùs ſolet durare iſte conſenſus excreti cum integro corpore.

Jam verò, ut diutiùs conſerventur iſtæ portiones ſpirituum vitalium, neceſſe eſt habeatur medium conſervans, quod vocatur *Magnes*.

Magnetes hi ſunt in quadruplici differentia; nempè inſerviunt

I. Excreta alvi, de quorum præparatione ex PARACELSO videri poteſt TENZELIUS *in Medicina diaſtatica*.

II. Eſt caro humana ſiccata, quæ regioni cordis applicanda venit, ut acquirat vim magneticam: imprimis convenit caro ex corpore violenter interempto aſſumpta.

III. Eſt ipſe ſanguis ex homine ſano deſumptus; qui grumeſactus poteſt ita præparari, ut decantetur ſerum ſupernatans; grumus verò in umbra exſiccatus ſero decantato humectatur tamdiu, donec ſerum imbibitum.

IV. Si ſumatur urina, ſudor, ſive excreta alvi, eaque omnia præparata miſceantur & uſurpentur.

De his optimè ſcripſit SAMUEL BOULTON, Anglus natione. Hæc ſpiritus vitalis portio in hoc caſu vocatur Mumia vitalis, ſive Mumia ſpiritualis microcoſmi.

Iſta ergo Mumia eſt medium, mediante quo peragitur hujuſmodi cura magnetica, ut quamdiu hæc mumia à toto ſeparata conſervatur in ſuo vigore, & alteratur eo modo, quo extra corpus alteratur, etiam totum ſpirituum ſyſtema in corpore alterari ſolet, & effectus vel ad ſanitatem, vel alios, exercere ſolet.

Unicum ſubeſt dubium; qua ratione nempè fiat in diſtans actio & reactio; ſeu quo medio communicetur mumia vitalis extra corpus alterata cum mumia vitali in corpore reſiduo? quod etiam in medio relinquitur.

Tamen qui curioſi ſunt, poſſunt videre imprimis *Theatrum Sympatheticum*. Conferatur cum his JOANNES MARCUS MARCI *in Philoſophia Veterum reſtituta*, & MEYSONNERIUS.

FINIS TOMI SECUNDI.

Dieu y ait pour, et le Diable la sonne

[illegible]

Non nobis dominum nomen iesum christum

[illegible] amen